BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
29 M
8 M

Digitized by Google

A1110 35-39

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIA POLEMICA

A. R. P.

DON CAJETANI FELICIS VERANI,

CLERICI REGULARIS,

IN

TRES TOMOS

DIVISA.

Digitized by Google

Digitized by Google

THEOLOGIA
POLEMICA,
SEU
VINDICIÆ
ECCLESIÆ CATHOLICO-ROMANÆ,
CUJUS
PRÆROGATIVÆ, MUNIA, LEGES,
DOGMATA, RITUS,
Aſſeruntur & propugnantur
CONTRA
JUDÆOS, SCHISMATICOS, HÆRETICOS, ATHEOS,
Quorum Errores evincuntur & expugnantur,

AUCTORE
ADM. RDO. DOCTISSIMO ET EXIMIO
PATRE,
D. CAJETANO FELICE VERANI,
CLERICO REGULARI, SS. THEOL.
AC
JURIS CAN. PROFESSORE EMERITO.

BIBLIOTECA ... ROMA ... VITT. ...

OPUS POSTHUMUM.
TOMUS PRIMUS.
Cum facultate Superiorum.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
Sumptibus GEORGII SCHLÜTER & MARTINI HAPPACH.
ANNO MDCCXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

EXCELLENTISSIMO
ET
ILLUSTRISSIMO
DOMINO,
DN. HIERONYMO
DE ET IN
COLOREDO,
SACRI ROMANI IMPERII COMITI
IN WALSEE,

DOMINO HÆREDITARIO
DOMINATUUM

TLASKOW, SIBENHUERTEN, STAATZ,
ET OPPOZNA,

SACRÆ CÆSAREÆ ET REGIO-CATHOLICÆ
MAJESTATIS

ACTUALI CONSILIARIO INTIMO, AUREÆQUE
CLAVIS EQUITI,

NEC NON

DUCATUS MEDIOLANENSIS SU-
PREMO GUBERNATORI,

DOMINO AC MOECENATI
PERQUAM GRATIOSO.

a 3

Digitized by Google

EXCELLENTISSIME
ET
ILLUSTRISSIME
SAC. ROM. IMP.
COMES,

DOMINE AC MOECENAS
PERQUAM GRATIOSE.

Siſtitur ad Aras Gratioſæ Benignitatis *Illuſtriſſimæ Excellentiæ Tuæ* Opus iſthoc *Theologiæ Polemicæ*, inſigne ab Auctore famoſo, inſignius à *Glorioſo Nomine Tuo*, quo illud inſigniri, ſimulque juſtiſſimis *Honoribus Tuis* ſacrari permiſeras. Sorti meæ gratulabar ego, cui curæ fuerat, ne tenebris obvolveretur, reperiſſe me fœtui huic poſthumo Patronum, dicam, an Patrinum? cujus favore, celebri jam parente generatus, chartæq; pridem involutus, novercante tamen fato velut in utero diutius detentus, nunc tandem in lucem nititur prodire: At non ſoli mihi gratulabar ex animo, applaudebam ipſi quoq; lectiſſimo operi, cum *Gratioſè* annueres, ut *Tua* ſub tutela pateſiat Orbi, ſic enim obtinuiſſe dicetur, quod deſiderare potuit & mereri. Debentur magnorum partus ingeniorum (ſi genium tollas, adulationemque & quæſtum) debentur, inquam, libri non Grandibus tantùm honore, auctoritate, & merito, à quibus contra Momos nanciſci queant præſidium, ſed inter ita magnos illis, qui litterariæ quoq; adſcripti ſint

Rei-

Digitized by Google

Reipublicæ, & legere delectentur, & lecta cognoſcere. Obumbrat quidem magni Nominis umbra, ut quousque tenditur, cavillatores terreat; cenſores tamen non raro injuſtos vix pellere poteſt, ſi cenſurare neſciat. Quibus datum eſt libris magnitudinem Dignitatis, Meriti & Doctrinæ reperire in Mœcenatibus ſuis, eos feliciter non minus quam ſecurè mundo ſe ſiſtere credendum eſt.

In *Illuſtriſſima Excellentia Tua* cuncta cognoſcens fortunam meam, & operis à me promoti in lucem, me inveniſſe gaudebam, cum *Te* benigniſſime permittente ductus ad *Te Gratioſo* ex ore *Tuo* hauſeram facultatem illam, quòd *Magno Nomini Tuo* dicare liceat poſthumum hunc partum; Si enim Dignitatem *Tuam* Auctoritatemque perpendam, inter Grandiores revera cenſeris utrinque. Sive inſpiciam Illuſtriſſimæ Proſapiæ *Tuæ* Nobilitatem, quæ nulli inferior, & Purpurâ claret & Mitris, magnorumque Officiorum jam Clavo admota in Sago & Toga, Caſtris & Aulis, Toparchiis & Dynaſtiis, Rerumque arduarum heroice ſemper, ſapienterque & feliciter geſtarum famâ à pluribus jam ſeculis innotuit orbi; nec ſpecie-tenus ſolum bicipiti, eâque coronatâ inſignitur Aquilâ, ſed ob Imperiali Coronæ ſervandæ fidiſſima Munia, quæ ad Orientem non minus quam Occidentem frequenter obibat. Sive conſiderem *Tui* muneris Dignitatem, poſt Cæſares & Reges, Imperiique Principes tanta eſt, ut illorum Auctoritate in *Te* refuſa ſupremo Regimini haud impar reperiaris. Sive trutinem magnitudinem Meritorum *Tuorum*, aut opprimor à mole, aut inopem me copia facit. Habent merita fontes ſuos, quos vel Virtutes vocant, vel Facta; à Virtutibus merita fluunt, quæ omnium cultu dignos faciunt & amore, quos ornant; à factis merita derivant, ut præmia jam non ex gratia conferantur, ſed æquitate. Quemcumque horum fontium adeam, largiſſimis fluentis *Tua* Encomia propinantur & mihi & omnibus, ut licet injuria velit eſſe Modeſtia *Tua* intimioribus Virtutibus *Tuis*, occultisque earum operibus, ne Panegyrin legant, injurium tamen me cunctis eſſe reticendo & illas, quas celare non potes, nec ipſa me permittit obedientia, ſub qua de ulla mentionem fieri prohibueras. Permittar itaque uti verbis Reginæ Sabæ ad Salomonem 3. Reg. c. 10. v. 8. *Beati Viri Tui, & beati ſervi Tui, qui*

ad-

adſtant coram Te ſemper, gaudentque jucundiſſima *affabilitate Tua*, & reſidentes in ore *Tuo* Charites, & Roſas audiunt loquentes: mirantur columbinam *Manſuetudinem Tuam*, qua irritari neſcius felle crederis carere; fruuntur incomparabili *Benignitate Tua*, qua ſingulos admittens neminem à *Te* dimittis abſque ſolatio, vident *Temperantiam* raram ipſas inter epulas, bonorúmque omnium affluxum, & aliquid putant *Te* habere ſupra hominem: experiuntur *Prudentiam* ſuperiorem filiis hujus ſæculi, *Te*que præ omnibus cum ſerpente curam habere de capite, vel capitali animæ *Tuæ*. Suſpiciunt *Liberalitatem* in pauperes, *Miſericordiam* in afflictos, *Charitatem* in omnes, & expeditam in oppreſſores terrendos *Juſtitiam*, vindicandosque oppreſſos: Ut taceam integerrimam in converſando *Modeſtiam*, in agendis *Solertiam*, in fuga laudum *Humilitatem*, atque in Superos & Cœlites ſummam *Pietatem*; has quippe Virtutes facta magis eloquuntur, quam verba. Hinc *Te* communem vocant Patrem Orphani & Viduæ; Tutorem ſuum Hoſpitalia & Clauſtra; Defenſorem ſuum Magiſtratus & Urbes; Vindicem ſuum Malefactores & Impii; Cenſorem ſuum Judices & Cauſidici; Amuſſim ſuam Dicaſteria & Curiæ; Ideam ſuam Conſiliarii & Miniſtri, ſolemque triplicatum meritò gratulabatur ortum ſibi tota Moravia, cum in Supremum illius Capitaneum proclamabaris. Hinc maxima in *Te* Supremæ Majeſtatis Fiducia, cui nempe Sapientia *Tua* in Conſiliis, Integritas *Tua* in commiſſis, Fidelitas *Tua* in promovenda Republica, & Juribus Cæſareis ſervandis ſatis eſt ſuperque perſpecta; ut non exigua proinde ſit Auguſtiſſimi cura, quò *Te* ad ſemper majora natum, pro meritorum *Tuorum* excellentia provehat ad altiora. Hinc tanta ſuper *Te* Divini Numinis Benedictio, cum ſic *Te* videat profana curare, ut ſacra non negligas; ita ſervire Regi terreno, ut Legis Divinæ nunquam immemor videaris; atque meritorum *Tuorum* reconditoria non tam in terris penes Principem & Rempublicam, quam in Cœlo reperire ſtudeas cum Cœlitibus. Debent Iſti propterea ſua Patrocinia, ſuamque Tutelam, quos tantis honoribus *Tibi* demereris, dum Altaria, Sacella, Domosque ſacras in eorum Cultum fundari, dotari, & extrui curas profuſiſſimo ære *Tuo*, ſtudio, & ordinatione.

Debent

Digitized by Google

Debent *Illuſtriſſimæ Excellentiæ Tuæ* præ cæteris Clerici Regulares noſtri ſacrificia, precesque ſuas, & vota, quorum Neo-ædificatam Eccleſiam in alma Bohemiæ Metropoli ornaſti ſumptuoſo Altari, honori Sanctorum, Philippi Nerei & Andreæ Avellini, ſacrato. Debetur denique meritis *Tuis* hoc licet chartaceum, & alieno labore partum, ex argumento tamen, quod complectitur, non exiguum, & ab Auctore viginti quatuor magnis jam antehac editis voluminibus celebri commendatum, demiſſiſſimi obſequii & debitæ gratitudinis Symbolum: ut enim non caſu credimus magni Eccleſiæ, fideique Doctoris & Tutoris *Hieronymi* Nomen *Tibi* fuiſſe collatum, ſed præſago plane *Majorum Tuorum* Spiritu & Judicio, qui *Te* præviderant in ſacra ac profana eruditione fore ſingularem, evolvendis in libris cum Hieronymo ſedulum, & in defendenda Orthodoxæ Eccleſiæ fide non minori zelo dotatum, ita toti probabitur Chriſtiano-Catholicæ, eique litterariæ Reipublicæ Opus iſthoc, cum ab *Illuſtriſſima Excellentia Tua*, utpote *Hieronymo*, approbatum viderit benigniſſimâ tutelâ. Novit *Te* tota ferme Europa fidiſſimum *Juſtitiæ* & *Veritatis Cultorem*; nec illius tantùm Juſtitiæ, quæ noxiis confuſionem & ſupplicia, meritis laudes diſtribuit & præmia; nec illius ſolùm veritatis, quæ humana conſortia firmat, & fœdera facta conſolidat, dum linguam profert cordi ſemper intinctam, & ludere, fidemque frangere neſcia factis promiſſa tuetur; Verùm ſuperioris quoque *Juſtitiæ*, quæ *Cuique ſuum*, DEO, Eccleſiæ, Pontifici, Cœlitibus, Sacris cultum, obedientiam, irrefragibilitatem, reverentiam dare jubet, & ſubmiſſionem: Sanctioris inſuper *Veritatis*, cujus amore captivare docemur Intellectum in obſequium Fidei; & Politica Sophiſmata, ingenii ſubtilitates, dubiumque omne, motum plerumque aut carnali, aut inflati Spiritûs inſtinctu, dediſcimus. Conſultò igitur *Tuis* quoque *Honoribus* ſacratur *Theologia iſta Polemica*, in qua *Juſtitiæ* hujus ſupremæ, & ſanctioris *Veritatis* doctrina defenditur, ut à *Tanto* eidem præfixo *Nomine* & cultûs exemplum, & fides integerrimæ doctrinæ transfundatur in omnes: *Illuſtriſſimæ* verò *Excellentiæ Tuæ* ea quoque Gloria detur, quòd ſicuti *Majorum Tuorum* Sanguine, Marte, & Enſe plurimis in partibus Catholica

Digitized by Google

firmabatur Religio, ita per hunc librum à *Te* ſuſceptum adverſus Fidei Veritatisque hoſtes acriùs propugnata Illuſtriſſimam Familiam *Tuam* glorioſiorem ſemper reddas *ex utroque*.

Fave ergo, *Excellentiſſime & Illuſtriſſime Domine Comes, Domine ac Mœcenas perquam Gratioſe*, Generoſo ſuſcipiens animo hoc, etſi *Meritis Tuis* impar, gratiisque in Minimum Ordinem noſtrum, & me ſervorum infimum collatis nondum congruum, at vel ipſo *Patrocinio Tuo* dignius *Te* effectum grati animi monumentum, ut, dum fovere dignaberis, *Magnanimitatis* quoque *Tuæ* ſpecimen edas, quòd *Te* minora non deſpiciens, Regali, imo divino ab exemplo didiceris in offerente affectum magis æſtimare quàm cenſum; Sic enim *Gloriæ Tuæ* ampliſſimè conſules, & amplius experieris Supernæ Largitatis munera in *Te, Generoſiſſimam Prolem, totamque Illuſtriſſimam Familiam Tuam*, quam una cum Illuſtriſſima *Kinzkiana* in Excellentiſſima Domina Conjuge *Tuæ* confœderata, ac in Theatinos quoque munificentiſſima Proſapia, Divina Providentia ſoſpitet in ſecula, accreſcere faciat honoribus, numero, & bonis omnibus, æternumque beet in Gloria. Ita vovet, voventque mecum Ordinis noſtri Alumni, quibuſcum me, annosque meos *Tibi* demiſſe devovens nominari ſemper permittar, & eſſe

Illuſtriſſimæ Excellentiæ Tuæ

Humillimus obſequioſiſſimus Servus,

JOSEPHUS CAJETANUS KHUEN,
Cler. Reg. p. t. Viſit. Generalis.

LICEN-

Digitized by Google

LICENTIA ORDINARII.

Nos JOANNES FRANCISCUS, *DEI & Apoſtolicæ Sedis gratiâ Epiſcopus Friſingenſis, Sac. Rom. Imp. Princeps.*

CUm opus, inſcriptum: Theologia Polemica in tres Tomos diviſa, à R. P. D. CAJETANO FELICE VERANI p. m. Congregationis Clericorum Regularium S. Cajetani, quondam Theologo conſcriptum, à Patribus ejusdem Congregationis reviſum, approbatúmque fuerit, ut illud prælo quoque ſubjiciatur facultatem damus per præſentes. In cujus fidem haſce per Vicarium noſtrum in Pontificalibus & ſpiritualibus Generalem juſſimus ſubſcribi, ac Sigillo noſtro roborari. Friſingæ d. 17. Junii Anno 1717.

(L.S.) JO. SIGISMUNDUS Epiſcopus Bellinen. Suff. & Vicarius Generalis &c.

FACULTAS ORDINIS.

D. PHILIPPUS SIFOLA.

Præpoſitus Generalis Congregationis Clericorum Regularium.

HOc opus inſcriptum: Theologiæ Polemicæ, à R. P. D. CAJETANO FELICE VERANI noſtri Ordinis Theologo conſcriptæ Tomus primus, & juxta aſſertionem Patrum, quibus id commiſimus approbatum, ut Typis mandetur, quò ad nos ſpectat, facultatem concedimus. In quorum fidem, præſentes litteras manu propria ſubſcripſimus, & ſolito noſtro Sigillo firmavimus. Romæ die 25. Julii, Anno 1717.

(L.S.) DON PHILIPPUS SIFOLA, Præpoſitus Generalis Clericorum Regularium.

Digitized by Google

PRÆFATIO AD LECTOREM.

QUæ picturarum maxima ſolet eſſe ſors, ea plerumque libris debetur, & potiori jure conceditur; æſtimantur illæ à ſola tanto magis artificis fama, quanto iſthæc amplius inclareſcit ab operibus, & præclari pictoris nomen conciliat: Nec abſolutiſſimas tantum picturas commendat jam famoſi artificis manus; dat hujus nomen illis quoque delineationibus pretium grande, quas æternitati aliàs pingere volentibus præcox habendi deſiderium ſuſtulit è manibus necdum perfectas. Quinimo emortua jamjam pictoris celebrati manus auget ſub manibus pretium vel ideatis tantum Iconibus, & ab umbra lethali major lux accedit coloribus illis, quos miſcebat olim in cineres redacta nunc manus: Phænicis nempe in morem è cineribus vitam hauriunt in æſtimatione hominum, palmamque vivis eripit emortua palma: Quidni ſuis etiam ab auctoribus pretium acquirant libri, ut vel ideo litteraria in Republica eo majori cenſeantur digni honore, avidiusque conquirantur, quò prodeunt à Scriptoribus per antehac editos magis celebrato? ut enim haud imbelles naſcuntur ab Aquilis columbæ, ita nec à magnis ingeniis minores expectari poterunt fœtus, quam parientibus pares: obſtetricante quippe ſemper induſtria, agenteque Lucinam ſolertia continuo creditur prodire partus etiam poſteriores, quando priores ſeſe prodiderunt eſſe progenitos magno parente ſtudio, multiplicisque lectionis influxu, & tenaci coagulante memoriâ. Nec poſthumis decreſcat æſtimatio oportet, etſi enim aliorum ſolummodo opera publicam obtineant lucem, in ſemetipſis tamen tam magnos dixeris eſſe hos fœtus, ut totum exhauſiſſe putandi ſint ingenii conatum. Invidet nonnunquam Parcarum inevitabilis livor mundo novorum operum cupido adeo fœcundum calamum, ut tamen præviſa ſapientibus facile ſolet eſſe vergentis ætatis curta duratio, ita plerumque magis incitatur induſtria, ne parcant labori, ſed ſtudio compenſent, quod vitæ decedit, redimantque brevitatem tempore ſedulitate ſcriptionis, nec illabi permittant errores, quos in venerationem cognitæ doctrinæ expungere erubeſcerent poſteri; nempe ut erga genitos in ſenectute liberos majorem ſemper inſtillat natura parentibus amorem, ut magis comptam præ cæteris velint illam prolem, quam ultimæ dederunt vires, id quod ſacra teſtatur Scriptura de Jacob erga Joſeph, ſic majori ſolertia plerumque incubare ſolent Scriptores libris illis, quos facile poſſunt timere ſuorum ultimos, ideoque magis perpoliunt, uti fore credunt cæterorum coronidem.

Tale

Digitized by Google

Tale judicium, talemque fidem huic Operi Tripartito promittimus ab æquitate tua, erudite Lector, dum luci publicæ exponimus Theologiam Polemicam, quam à ſe conſcriptam nobis reliquit Rev. ac Clariſſimus Pater DON CAJETANUS FELIX VERANUS, Nicienſis Clericus Regularis, noſter quondam conſodalis, nunc autem, ut ſperamus, lucens inter illos, qui dum ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt ut ſtellæ in perpetuas æternitates. Cujus enim, quantique nominis fuerit hic Auctor, non ex fama tantum, ſed ipſis quoque plurimis voluminibus mundo litterario in hoc & priori ſeculo transmiſſis tibi haud ignotum eſſe cenſemus; et ſi lateret, quod tamen difficulter credimus, quam magnus fuerit in doctrina, quámque de Republica litteraria optimè meritus Vir iſte, vel ex eo metire, quòd viginti quatuor Tomi bene magni in folio jamjam typo commiſſi nondum caperent amplitudinem ſcientiæ in eo latentis, tribusque aliis opus fuerit, quibus expanderet inſuper ferveſcentem in ipſo Catholicæ fidei zelum, ac armamentarium etiam aperiret defendendis veris dogmatibus Sacræ Romanæ Eccleſiæ, ut veluti non ſufficerent alphabetica elementa, explicandæ ejus doctrinæ, ternas adhuc litteras ſuperaddere neceſſum eſſet.

Jam inſtruxerat ille Rhetores ſacros, profanosque Oratores, & quos ſymbolicæ artis, & ornatioris eloquentiæ tenet amor, bipartito *Pantheone argutæ elocutionis*, in quo plane reperies, quidquid ad cultum dictionis, ad movendos auditores, ad faciendas inſcriptiones, ad ornanda palatia, ad excipiendos publico plauſu Principes, ad funebres apparatus, Elogia, Genethliaca, Epithalamia, Epinicia, Euchariſtica, Epitaphia, priſcorúmque pertinent ritus; quorum exempla duobus editis voluminibus pro funebri pompa Sereniſſimi quondam Electoris Ferdinandi Mariæ; & pro ingreſſu martio-nuptiali feliciſſime regnantis Sereniſſimi Electoris Maximiliani Emanuelis cernere conceditur. Jam erudierat Philoſophos in dialecticis, phyſicis, metaphyſicis, naturalibus quoque, cæleſtibusque corporibus dignoſcendis *quadripartita ſat voluminoſa Philoſophia.* Jam docuerat Ethicos regulam ciendorum coercendorumque affectuum, quoad & virtutibus ſervirent, nec in vitia deflecterent tripartita Philoſophia Pathetica. Jam auxerat ſacratioris Jurisprudentiæ doctrinam, *quinquepartito eruditiſſimo Volumine Juris Canonici,* ubique locorum anxiè deſiderato, & ſacrorum Canonum ſtudioſis apprime commendato. Jam inſtillaverat orbi ſublimioris Theologiæ uberrimam, eamque planiſſimam ſcientiam *octipartito ſcholaſticæ & dogmaticæ ſimulque moralis Theologiæ opere ampliſſimo.* Nec tamen abundantiſſimæ ejus doctrinæ fontem exhaurire potuerat tanta per libros jamjam effuſa, & largiſſime effluentis eruditionis amplitudo, quin & majorem ſibi ſemper ſuperfuiſſe copiam, probarent poſteriores hi Tomi, quos etſi morte præventus publici Juris facere nequiverit ipſe, chartæ tamen involucro jam conditos nobis reliquit.

Quam porro in hoc poſthumo opere *Theologiæ Polemicæ* poſteritati tranſmiſerit ſolidioris veritatis agnitionem, paginæ ipſæ loquun-

Digitized by Google

tur, quarum ſingulæ aliquid propinant non lectione tantum, ſed ponderatione digniſſimum luculentiori. Invenies in illo quæſtiones enucleatas & tuto, & ponderoſo ratiocinio, ne tibi argumentorum varietas deſit, nec probationum nervoſiſſimarum compendioſa nimis ſuppoſitio vires amittat. Leges non ſolum plurima Sanctorum Patrum, Doctorumque teſtimonia, Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ veriora argumenta, & præſertim Sacræ Scripturæ, utpote baſis in hujusmodi Controverſiis, ſenſum minus fallacem. Denique nihil pene, quòd pro dignitate hujus materiæ deſervire potuit, & tractari debuit enucleatius, intactum remanſiſſe reperies, ut ita cognoſcas authorem Tibi, cunctisque, quos tenet aut neceſſitas, aut ſtudium in Controverſiis eſſe verſatos, magno ſtuduiſſe labore, ne non ſatis inſtructus ab hoc opere te recedere debuiſſe queraris.

Utere ergo libero ab omnibus dubiis animo opera hac eximii Authoris Tibi commodoque & utilitati Tuæ ſincere, exacteque impenſâ, nec Te decipiendum credas commendatione iſta, quam & pro merito tanti Viri, operisque haud fucoſe apponimus, & pro gratitudine erga Magiſtrum ferme omnium noſtrum debemus, & candide impendimus. Rogatum Te ſolummodo enixe volumus, ut cum paupertate noſtra nobis impenſas præli & excuſionis propinquioris prohibente coacti fuerimus impreſſionem hujus operis aliis committere, correctioni proinde ipſi adeſſe nequiremus, nec errores typo-& orthographicos nobis imputare velis, nec ſi alicubi ipſe quoque ſenſus fuerit corruptus, per errores, qui irrepſere, credas, aut Authorem, aut nos culpam habere, ſed diſtantiam, & amanuenſis incuriam culpes pro Tua benevolentia, aut excuſes.

Vale.

INDEX

Digitized by Google

INDEX

Librorum & Capitum.

LIBER PRIMUS.

De vera Jeſu Chriſti Eccleſia, ejúſque notis, quibus à ſpuria & falſa diſcriminatur.

CAPUT I.

Quid nomen Eccleſiæ ſignificet, & quomodo definiatur. 2

CAP. II.

Quomodo Eccleſia in SS. Scripturis ſignificetur. 3

CAP. III.

Quomodo Eccleſia Chriſti ſponſa evincitur in terris exiſtere. 6

CAP. IV.

Donatur explicatu viſibilitas Eccleſiæ Catholicæ. 7

CAP. V.

An viſibilis Eccleſia Catholica complectatur non ſolùm bonos, ſed etiam malos. 9

CAP. VI.

Quotquot Chriſti Eccleſiam in terris viſibiliter militantem deſerunt, tranſfugæ ſunt, ac veræ Religionis deſertores, neque poteſt quiſquam extra ipſam ſalutem conſequi, ſive Hæreticus ſit, ſive Schiſmaticus. 12

CAP. VII.

An Eccleſia viſibilis adeo firmiter à Jeſu Chriſto fundata fuerit, ut nunquam defecerit, nec ſit defectura ab eo ſtatu, in quo fuerat primis quingentis annis. 18

CAP. VIII.

Quænam ſint Eccleſiæ proprietates, ſeu notæ ab Acatholicis aſſignatæ; & quomodo impugnentur. 21

CAP. IX.

Quamvis notæ veræ Eccleſiæ aſſignatæ ab Hæreticis veræ non ſint notæ, adhuc tamen magis conveniunt veræ Catholicorum Eccleſiæ, quàm falſæ Hæreticorum. 28

CAP. X.

Rectus Sacramentorum uſus, quem Sectarii ſibi arrogant, ſecundum veræ Eccleſiæ notam nulli eorundem cœtui convenit, ſed ſoli Eccleſiæ Catholicæ Romanæ. 32

CAP. XI.

Donantur explicatu veræ militantis Eccleſiæ notæ, & has ſoli Romanæ Eccleſiæ convenire oſtenditur, & primò explicatur unitas. 39

CAP. XII.

Quomodo ſola Eccleſia Romana dicatur eſſe ſancta. 39

CAP. XIII.

Eccleſia, quam Chriſtus fundavit in terris, Catholica eſt. 46

CAP. XIV.

Quomodo Romana Eccleſia ſit, dicaturque Apoſtolica. 50

CAP. XV.

Sola Romana Eccleſia integram Jeſu Chriſti fidem, & Apoſtolorum doctrinam intemeratam, & incorruptam ſervat, quia ſola eſt rectè ordinata, ac legitimam habet à tempore Apoſtolorum Pontificum ſucceſſionem. 59

CAP. XVI.

De aliis notis, quibus Eccleſia Romana Catholica evincitur Apoſtolica, fundata in terris à Jeſu Chriſto. 63

CAP. XVII.

De iis, qui ſunt extra Eccleſiam: & primò de Catechumenis, & Hæreticis. 67

CAP. XVIII.

An ſchiſmatici, & excommunicati ſint in Eccleſia. 70

CAP. XIX.

An non ſolùm prædeſtinati, ſed etiam reprobi, non perfecti & peccatores ſint in Eccleſia. 74

CAP. XX.

An Hæretici occulti, qui ſe Catholicos fingunt, ſint in Eccleſia? 81

CAP.

Digitized by Google

CAP. XXI.
An Eccleſia Romana Catholica, & Apoſtolica poſſit tota errare. 84

CAP. XXII.
De Eccleſia, quæ à Sectariis præſumitur reformata. 90

CAP. XXIII.
Oſtenditur, Eccleſiam, quæ à Sectariis præſumitur reformata, carere aliis notis veræ Eccleſiæ. 93

CAP. XXIV.
Eccleſia, quæ à Sectariis præſumitur, reformata, non eſt columna veritatis, diſſentit à doctrina Apoſtolorum & Patrum, & plura docet contradictoria. 97

LIBER SECUNDUS.

De Chriſto Fundatore, Inſtitutore, ac Principe Eccleſiæ Catholicæ.

CAPUT I.
Oſtenditur veritas Eccleſiæ Catholicæ, Deum eſſe unum in eſſentia, trinum in perſonis, & traditur definitio. 103

CAP. II.
Quomodo contra Hæreticos, & Judæos evincatur dari in divinis tres perſonas realiter diſtinctas; & unam eorum eſſe improductam, alias duas productas 105

CAP. III.
Quo ſenſu perſona improducta in divinis dicatur Pater, & aliæ duæ productæ, Filius, & Spiritus Sanctus, & quomodo Spiritus Sanctus evincatur eſſe Deus, contra Macedonium, & Græcos. 108

CAP. IV.
Ex tribus perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis ſolus Filius carnem aſſumpſit in utero Virginis conceptus ex Spiritu Sancto, diciturque Chriſtus conſtans ex duplici natura, divina, & humana, & una tantùm perſona divina. 115

CAP. V.
Chriſtus ut homo non eſt Filius DEI adoptivus, ſed naturalis, unica tantum datur in ipſo perſona divina, & duæ naturæ, divina, & humana. 120

CAP. VI.
Oſtenditur contra Hæreticos Chriſti divinitas in perſona. 124

CAP. VII.
Probatur Chriſti divinitas ex pluribus aliis utriusque teſtamenti locis. 130

CAP. VIII.
Oſtenditur Chriſti Divinitas ex Nominibus DEI, quæ ipſi attribuuntur, ut etiam ex proprietatibus & attributis DEI, ac operibus. 135

CAP. IX.
Oſtenditur Chriſti Divinitas ex operationibus, quas egit, & propriæ ſunt Deo. 141

CAP. X.
Aſſeritur Chriſti Divinitas ex eo, quod Scripturæ eum fateantur Filium DEI naturalem æterno Patri conſubſtantialem. 145

CAP. XI.
Ex Sanctis Patribus oſtenditur Chriſtus eſſe verus DEUS. 153

CAP. XII.
Satisfit iis, quæ contra Chriſti Divinitatem objiciunt Sectarii ex Sacra Scriptura, & ratione. 159

CAP. XIII.
Demonſtratur Spiritus Sanctus eſſe verus DEUS, & conſubſtantialis Patri, & Filio. 179

CAP. XIV.
Satisfit argumentis Hæreticorum contra Spiritus Sancti Divinitatem. 185

CAP. XV.
Quomodo Spiritus Sanctus contra Judæos ex Veteri Teſtamento oſtendatur verus DEUS, & quomodo ei conveniat nomen amoris, & ex quo amore procedat. 188

CAP. XVI.
An Spiritus Sanctus procedat à Filio, ubi de Schiſmate Græcorum, Armenorum, & Moſcorum. 192

CAP. XVII.
An Pater, & Filius ſint unum principium Spiritus Sancti, an vero plura? 199

CAP. XVIII.
Pro quo immediatè ſupponat principium, cùm dicimus, Patrem & Filium unum principium Spiritus Sancti. Referuntur, & refelluntur aliquot Authorum placita. 203

CAP.

Digitized by Google

CAP. XIX.

An Spiritus Sanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis exigat per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante? 206

CAP. XX.

An, ſi per impoſſibile Spiritus Sanctus non procederet à Filio, diſtingueretur realiter ab illo. 212

LIBER TERTIUS.

Quomodo Chriſtus ſit caput Eccleſiæ, & quibus gratiis cumuletur.

CAPUT I.

AN & quomodo Chriſtus dicatur eſſe caput Eccleſiæ? 223

CAP. II.

An Chriſtus ut homo ſpecificativè ſumptus ſit caput omnium hominum, & Angelorum? 228

CAP. III.

An Chriſtus ſit in Eccleſia caput enormicum peccatorum & infidelium ſimulantium fidem. 235

CAP. IV.

Quænam ſit gratia, per quam Chriſtus conſtituitur caput Eccleſiæ. 249

CAP. V.

An humanitas Chriſti per gratiam unionis ſit ſubſtantialiter Sancta. 254

CAP. VI.

Quænam ſit formalitas, per quam humanitas Chriſti ſanctificetur per gratiam unionis? 261

CAP. VII.

An perſonalitas verbi ſub expreſſo perſonalitatis conceptu formaliter ſanctificet Chriſti humanitatem, ſitque formalis ſanctitas. 267

CAP. VIII.

Oſtenditur perſonalitatem verbi ſub explicito conceptu Deitatis non ſimpliciter, ſed ut terminatam per ſubſiſtentiam verbi ſanctificare Chriſti humanitatem, adeo ut ly ut terminatam, non ſit ratio formalis &c. 277

CAP. IX.

An Sanctitas in Chriſti humanitate ſit infinita, & quomodo? 281

CAP. X.

An in anima Chriſti propter ſanctitatem, quæ eſt effectus formalis Deitatis, fuerit gratia habitualis. 283

CAP. XI.

Ad quid neceſſaria fuit in Chriſti anima gratia habitualis. 287

CAP. XII.

Quomodo gratia habitualis ſe habuerit in Chriſto in ordine ad gratiam unionis. 297

CAP. XIII.

An in Chriſto fuerint omnes virtutes tum infuſæ, tum per ſe acquiſibiles. 305

CAP. XIV.

An in Chriſto fuerint dona Spiritus Sancti. 313

LIBER QUARTUS.

De Chriſti ſcientia, & intellectu.

CAPUT I.

AN Chriſtus ut homo in primo inſtanti ſuæ conceptionis, & unionis cum Verbo Divino habuerit ſcientiam perfectam. 316

CAP. II.

An intellectus humanus Chriſti potuerit intelligere per cognitionem increatam verbi? 323

CAP. III.

An Anima Chriſti, dum erat in carne poſſibili ante mortem, habuerit ſcientiam beatam? 331

CAP. IV.

De Chriſti ſcientiis infuſis. 338

CAP. V.

An in Anima Chriſti fuerit ſcientia infuſa quoad ſpecies, vel quoad habitum, & quæ objecta cognoverit? 343

CAP. VI.

An Chriſtus habuerit ſcientiam per ſe acquiſibilem, & quomodo? 348

CAP. VII.

De Deſcenſu Animæ Chriſti ad inferos. 350

CAP. VIII.

Oſtenditur, inferos eſſe, ſeu abdita receptacula ſubterranea, ad quæ Chriſtus deſcendit? 355

Digitized by Google

CAP. IX.

Qua virtute Chriſtus tertia die reſurrexerit à mortuis? 359

CAP. X.

Quomodo reſurrectio carnis noſtræ evincatur. 361

CAP. XI.

Donantur explicatu plures circumſtantiæ pertinentes ad judicium univerſale. 369

CAP. XII.

Expenduntur locus, & ſupplicia damnatorum. 379

CAP. XIII.

De corporibus glorioſis Beatorum eorumque dotibus 383

CAP. XIV.

Quodnam ex uſu ſenſuum corpora Beatorum erunt perceptura obleſtamentum. 389

CAP. XV.

Quænam beati erunt poſt reſurrectionem obleſtamenta percepturi ex uſu auditûs, & reliquorum ſenſuum corporis glorioſ. 397

CAP. XVI.

An Animæ ſint Beatæ in cœlis ante corporum reſurrectionem. 405

LIBER QUINTUS.

De Chriſti præſentia poſt aſcenſionem in cœlum.

CAPUT I.

PRoponitur, & requiritur ſententia Ubiquetariorum. 409

CAP. II.

Refellitur aliis argumentis dogma Ubiquetariorum. 414

CAP. III.

Exhibetur ſententia Catholica, & refelluntur argumenta Ubiquetariorum. 419

CAP. IV.

Confutatur ipſa per ſe ubiquitas. 427

CAP. V.

Refertur, & refellitur error Sacramentariorum. 434

CAP. VI.

Evincitur contra Sacramentarios vera, & realis corporis Chriſti præſentia in Euchariſtia. 437

CAP. VII.

Exhibentur, & rejiciuntur aliquot Sacramentariorum objectiones. 442

CAP. VIII.

An Chriſtus fiat præſens in Euchariſtia per unionem hypoſtaticam Perſonæ Verbi cum Pane, adeo ut ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem maneat. 443

CAP. IX.

An Chriſtus fiat præſens in Euchariſtia per transſubſtantiationem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti. 452

CAP. X.

Expenditur Cœna Calviniſtica de Chriſti præſentia in Euchariſtia, & refellitur. 455

CAP. XI.

An Eccleſia juſtè interdixerit Laicis communionem ſub utraque ſpecie? 466

LIBER SEXTUS.

De Chriſti Impeccabilitate, Mediatione, ac Merito.

CAPUT I.

OStenditur contra Calvinum, Deum non eſſe Authorem peccati. 474

CAP. II.

Refertur, & refellitur Calviniſtica prædeſtinatio. 487

CAP. III.

Oſtenditur Dei decreto non fuiſſe ſublatam abhinc libertatem. 493

CAP. IV.

Aſſeritur Chriſti impeccabilitas contra Hæreticos, & refelluntur, quæ de Juſtificatione hominum aſſerunt Calviniſtæ. 507

CAP. V.

An Chriſtus de potentia abſoluta potuerit peccare 523

CAP. VI.

An in Chriſto fuerit vel potuerit eſſe fomes peccati. 531

CAP. VII.

Quomodo Chriſtus exercuerit munus Redemptoris. 538

CAP.

Digitized by Google

C A P. VIII.

Quibus operationibus Chriſtus nos redemerit; & an opera juſtorum ſint bona, & neceſſaria ad aſſecutionem æternæ ſalutis, & an lex divina ſit ſervatu impoſſibilis. 543

C A P. IX.

An Chriſtus ſatisfecerit pro debito humani generis extoto rigore juſtitiæ. 556

C A P. X.

Quomodo Chriſtus exercuerit munus Mediatoris. 566

C A P. XI. a

De Chriſti merito, quo tempore, & quibus meruerit. 571

C A P. XI. b

An Chriſtus omnibus prorſus hominibus meruerit media ſalutis, ſeu an pro univerſis hominibus mortuus fuerit; & non pro ſolis electis. 576

C A P. XII.

An Chriſti meritum ſit ſimpliciter infinitum. 583

LIBER SEPTIMUS.

De ſummo Pontifice militantis in terris Eccleſiæ.

C A P U T I.

De Pontifice veteris legis. 595

C A P. II.

De authoritate, & reditibus Pontificis veteris legis. 602

C A P. III.

De ſummo Pontifice in lege evangelica. 609

C A P. IV.

Quomodo, & quando Chriſtus inſtituerit D. Petrum ſuum in militante Eccleſia Vicarium, & Primatus Petri evincatur. 616

C A P. V.

Probatur Eccleſiæ primatus ſoli Petro collatus ex variis privilegiis illi in ſcriptura tributis. 627

C A P. VI.

Regimen Eccleſiæ ex eo, quòd ſit Monarchicum, evincit primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe ſoli Petro collatam. 638

C A P. VII.

An Petrus, & Paulus fuerint pares in regimine Eccleſiæ? 649

C A P. VIII.

An Petrus fuerit Romæ, fundaverit ibi Eccleſiam, fueritque ibi Epiſcopus Eccleſiæ à ſe fundatæ, & an fuerit Romæ mortuus. 654

C A P. IX.

Solvuntur quæ à Sectariis objiciuntur contra Petri præeminentiam ſupra Paulum. 658

LIBER OCTAVUS.

De Petri Succeſſore in Primatu Eccleſiæ Catholicæ.

C A P U T I.

An primatus Eccleſiæ à Chriſto collatus D. Petro tranſeat in ſucceſſores, ſitque in Eccleſia nunc idem officium ſupremi Paſtoris totius dominici gregis, quod fuit tempore D. Petri? 664

C A P. II.

An Romanus Pontifex pro tempore exiſtens, ſit legitimus D. Petri Succeſſor? 667

C A P. III.

An conjunctio Primatus Eccleſiæ univerſalis cum Epiſcopatu Romano ſit de jure divino, vel tantùm eccleſiaſtico. 671

C A P. IV.

Ex eo, quòd ad Romanum Pontificem detur appellatio, evincitur Primatus Eccleſiæ Catholicæ in Romano Pontifice. 675

C A P. V.

Primatus in Eccleſia univerſali Romani Pontificis evincitur ex eo, quòd à Concilio Generali ad ipſum detur appellatio, ut à minori, & ſubdito ad majorem, & ſuperiorem. 685

C A P. VI.

Supremum regimen totius Eccleſiæ Catholicæ ſoli ineſſe Romano Pontifici, ex eo evincitur, quia Concilium univerſale non approbatum à Romano Pontifice ſit erroribus obnoxium, quod probatur ex Conciliis, Patribus, & ratione naturali, & eluuntur plures objectiones. 694

Digitized by Google

LIBER I.

De vera Jeſu Chriſti Eccleſia, ejuſque notis, quibus à ſpuria & falſa diſcriminatur.

PROOEMIUM.

EA eſt vera Jeſu Chriſti Eccleſia, quam Salomon prænoſcens turri pariavit Davidicæ, & qua mille pendent clypei telis retundendis adverſariorum impenetrabiles. Tametſi impugnata perſæpe hæc turris fuerit nunquam tamen expugnata; quamvis à primævo ſuo exordio contra ipſam irruerint Ethnicorum phalanges, imo & Judæorum integri exercitus nitentes eam funditus evertere ſoloque æquare; pauci tamen in ea præſidiarii milites non ferreo apparatu cataphracti; ſed pannoſâ paupertate inermes; non armis tractandis aſſueti, ſed retibus laxandis addicti; non in caſtris artem bellicam edocti, ſed in mari vel fluminibus ſquammifero gregi innocentes nectere inſidias inſtructi eam ad victoriam propugnarunt. Pauci, ſeu duodecim tantùm homines non armis præmuniti, non divitiis potentes, non humana dignitate præfulgentes, non authoritate graves, nec eloquentiæ gloria celebres, ſed ſine humano ſubſidio pauperes, ſine domeſtica ſupellectile indigentes, ſine temporali proventu mendici, è fluviorum ripis, & piſcatu emergentes calloſis ex diurno, nocturnoque labore manibus, aduſtis ſolari æſtu corporibus, languentibus jejuno ſtomacho membris; impalleſcentibus longâ maciè frontibus, in tuguriis, vel mapalibus nati hujus inexpugnabilis turris ſurrexerunt propugnatores, quin & bellum gentibus indixerunt, quas ubique locorum ut debellarent, vincerent; orbem terrarum inter ſe diviſerunt; de victis regum cervicibus triumphos ſibi erexerunt, ſpatia diviſerunt palmas collecturi, & victrices lauros ſterileſcentes arenarum tractus perambulârunt; toſtas ferventiſſimi ſolis appulſu regiones penetrarunt; rigentes perpetuo frigore montes inſcenderunt, & quamvis ſeminudi, pauperes, inermes; Reges, Satrapas, Præſides Juriſperitos, Philoſophos, Sapientes convicerunt, quibus perſuaſerunt religionem; avaris divitiarum contemptum, libidine inquinatis culturam caſtitatis; dignitate inſignitis humilitatem, & ſolo æquatis dæmonum templis; exciſis falſorum Numinum ſimulachris crucis triumphantis vexillum ſingulis mundi provinciis ovantes infixerunt. Voluit Chriſtus quam pretio ſui ſanguinis fundavit in terris eccleſiam armis tractandis aſſueſcere, cujus propterea manus edocuit ad prælium, & digitos erudivit ad bellum, ut diſceret adverſariorum perſecutiones non pavere, hoſtium aſſultus compeſcere, inimicorum impetus coercere, arma retundere, & in tolerantiæ caſtris trophæum erigere victoriæ; in patientiæ campo martyrum irrigato ſanguine, tormentorum exculto aratris, ſemina ſerere quæ in palmas germinarent æternæ gloriæ, non enim feriendo, ſed patienter ferendo vicit, ac triumphavit, ſuamque ditionem longè, lateque per ſingulos terrarum tractus ampliavit ac victorias propagavit, quæ plures ubique fuerunt quàm vireſcentes arborum comæ, quàm contremiſcentia ad cujuslibet favonii appulſum ſilvarum folia; quàm coruſcantes noctę illumina accenſæ in cœlis ſyderum faces, quàm areſcentium marino in litore arenarum granuli; quamque per totam tellurem ſint ora, plagæ, regiones, montes, campi, & prata. Fertur enim victrix aureo inſidens currui per calcatas dœmonum cervices, protrita idolorum ſimulacra, ſolo æquata falſorum Numinum templa; per proſtratas hæreticorum phalanges. Etnicorum devictas turmas, Judæorum fugatas catervas, ſchiſmaticorum coercitas turbas; & per Novatorum inſoleſcentes exercitus florentiſſimo ſemper Marte conciſas, ut in hoc opere ſuppeditante Deo ſubſidia ſui auxilii exploratum faciam.

CAPUT I.

Quid nomen Eccleſiæ ſignificet & quomodo definiatur.

1 Eccleſia ſi nominis ſpectemus ethimologiam vox eſt origine græca evocationem ex primæva ſui inſtitutione ſignificans: quia verò nomina & verba ad hominum placitum ſignificant, uſus invaluit, & conſuetudo inolevit, ut idem nomen pro concilio, & concione uſurparetur; ſeu pro quolibet populi conventu; in quo ſenſu Act. 19. habetur: *ſi quid alterius rei quæritis & legitima eccleſia poterit abſolvi*. Alexander Judæus expendens hunc textum ait per legitimam eccleſiam hîc intelligi conventũ Epheſini populi, qui religionis causâ, cultuſque gratia in templum Dianæ convenire conſueverat; Idque cauſæ, cur etiam improborum hominum concilia, & conventicula interdum eccleſia nominentur non tamen ſimpliciter ſed cum addito Pſal. 25. ubi Regius Propheta ait: *Odivi eccleſiam malignantium: & cum impiis non ſedebo*.

2 Ex communi tamen ſacrarum uſu ſcripturarum ac SS. Patrum conſuetudine hæc vox eccleſia nonniſi ad Chriſtianorum, ac fidelium ſignificandas congregationes adhibetur; eò quia Chriſti fideles in admirabile Dei lumen, ac notitiam per fidem vocati ſint, & excuſſis Ethniciſmi caliginibus errorumque tenebris unum Deum verum colant, cui ſua præſtent obſequia, & piè, ac ſanctè viventes ſincero ſerviant affectu, ac fervente obſequantur devotione.

3 Hinc Eccleſiæ nomen tripliciter ſumi poteſt, primò cum eidem quid aliud adjicitur quod in bonam vel malam partem accipitur, quo pacto Pſal. 25. dicitur *Eccleſia malignantium* & Pſal. 88. *Eccleſia ſanctorum*. Secundò quando profertur ſimpliciter ſine addito & tunc licèt interdum ſumatur pro qualibet populorum congregatione ut Actor. 19. ubi de Ethnico Epheſino populo dicitur *Erat eccleſia confuſa*: ex inolita tamen conſuetudine, eccleſiæ nomine cœtus intelligitur Chriſti fidelium; ut docet D. Auguſtinus in Pſal. 81. ubi expendens illud: *Deus ſtetit in ſynagoga Deorum* ait quod tametſi eadem ſit eccleſia veteris & novi teſtamenti, quoad eſſentiam, ſeu cœtum vocatorum; quia tamen ſtatus novi teſtamenti in lege evangelica perfectior eſt, ac longè excellentior; ideo ut cœtus uterque ſicut ritibus & ſacrificiis ita & nomine diſtingueretur populus veteris teſtamenti *ſynagoga* vocatur, ſeu congregatio: Populus verò novi teſtamenti *eccleſia* ob diſcrimen inter congregari commune hominibus, & brutis animalibus; & evocari proprium hominum; ait Auguſtinus appoſitè nomen *ſynagogæ* populo adoptari veteris teſtamenti, quia Judæi divitiis, & bonis caducis inhiantes nil magis cordi videntur habere quam opes congregare: ſecus Chriſtianorum cœtus *eccleſia* dicitur, quia Chriſti fidelibus divitiæ, & bona temporalia utpote fluxa vanida, & caduca ſunt contemptui, & ſola cœleſtia deſiderant, quibus æterna donati beatitate, Deum ſummum bonum ament, laudent, & glorificent.

4 Neque obſtat, populum veteris teſtamenti pleriſque in locis vocari eccleſiam: id enim contigit quia apud Hebræos æquè ſynagoga, ac eccleſia dicitur à congregando; ſunt enim duo nomina Hebraicè idem ſignificantia. Tertiò circa nomen eccleſiæ obſervandum ſupereſt; quia ſicut civitas ſumi poteſt pro cœtu hominum eam inhabitantium; & pro loco ipſo ſeu domibus in quibus cives illi degunt: perinde Eccleſia interdum ſumitur pro cœtu fidelium ſub Chriſto ut capite; & nonnunquam pro loco in quo fideles fuſuri preces, vel audituri concionem; vel ut divinis aſſiſtant officiis conveniunt, in quo ſenſu dicitur Judith. 6. *Populus intra eccleſiam oraverunt*. De eccleſia ſignificante cœtum fidelium ait Apoſtolus ad Rom. 16. *Salutant vos eccleſiæ Aſiæ*. In hoc poſtremo ſenſu loquuntur communiter Doctores ſumentes eccleſiam in bonam partem pro cœtu eorum qui divinitus vocati ſunt in ſocietatem ſanctæ Religionis.

5 Quia verò pluribus modis cœtus aliquis poteſt virtute, ac religione conjungi in unam ſocietatem, ideo eccleſia in hac ſignificatione poteſt laxè, ac preſsè ſumi, ac variè itidem definiri, ut dilucidius, ac diſtinctius procedatur. Quemadmodum tripartitur eccleſia in triumphantem in cœleſti capitolio; in militantem in caſtris hujus mortalis vitæ in terra ubi conflictus eſt continuus contra mundi delicias, carnis illecebras, & Dæmonis ſuggeſtiones; & in expiantem peccata in Purgatorio; ideo ſatius ſui cuilibet propria adoptetur definitio. Eccleſia triumphans deſcribi poteſt *multitudo Beatorum, quos beneficio divinæ vocationis immediata divinæ eſſentiæ intuitio, luminis gloriæ illuſtratio divinitus indita ſimul conjungit, trahitque ad amorem ſummi Boni*. Dicitur immediata divinæ eſſentiæ intuitio, beneficio luminis gloriæ illuſtrantis, ac elevantis intellectum creatum ad hanc claram divinæ eſſentiæ cognitionem, quia per id eccleſia triumphans in cœlis diſtinguitur à militante in terris, quia in hac fideles non niſi obſcurè, & ut loquitur Apoſtolus in ænigmate Deum cognoſcunt, per umbras & involucra creaturarum e in triumphante verò Beati à facie ad faciem Deum vident, idque beneficio luminis gloriæ illuminantis, ac elevantis intellectum Beatorum ad clarè, ac immediatè cognoſcendum Deum, adeo ut juxta menſuram meritorum quiſque magis vel minus clarè Deum videat, ac illis ornetur laureolis quas in terris exercitio virtutum ſibi promeruerunt.

6 Eccleſia militans in terris preſſius deſcribi poteſt, quòd ſit: *hominum multitudo, quos verus Dei cultus, veraq; cognitio, ſed obſcura, ſeu fidei in hac mortali vita conjungit*: Hæc deſcriptio utramque complectitur eccleſiam veteris teſtamenti ſeu ſynagogam Judæorum, & eccleſiam Chriſtianorum. Utraque enim nititur fundamento ejuſdem fidei in Chriſtum Mediatorem, in quem ut futurum ſynagoga credidit, ac ſperavit; & eccleſia Chriſtianorum credit ut jam natum, paſſum, & in cruce mortuum in redemptionem humani generis; vocetque propterea Apoſtolus Chriſtum *lapidem angularem* utrumque parietem veteris, & novi teſtamenti ſimul nectentem.

7 Unde autem ſuum hæc eccleſia initium duxerit. Driedo 4. de variis dogmatibus; Hoſſius in confeſſione Polonica cap. 22. & alii cenſent ſuam ab Adamo traxiſſe originem. Turre cremata in ſumma de Eccleſia lib. 1. cap. 25. & 27. cum communiori ſententia putat Abelem huic eccleſiæ initium dediſſe; huic ſententiæ viſus eſt adhæſiſſe S. Auguſtinus in Pſal. 142. & lib. 15. de civit. Dei cap. 2. Verùm ſi termini explicentur diſſidentes ſententiæ facilè reconciliantur. Etenim ſi Eccleſia ea dicatur hominum

Digitized by Google

num multitudo quam cultus Dei abſolutè, & fides in unam conjungit ſocietatem; & præſcindamus ab externis cæremoniis, ac ſignis, quibus Dei cultus declaratur in hoc ſenſu ſuam ab Adamo originem ducit. ſin verò ſumatur eccleſia cum cultu indicato exteriùs, & ſenſibiliter per ritus, & cæremonias ſenſibiles; tunc non conſtat Eccleſiam incæpiſſe ab Adamo; quia evinci non poteſt, Adamum cæremoniam aliquam externam, ac ſenſibilem uſurpaſſe ad hunc Dei cultum ſignificandum, quamvis fortaſſis Adam tale ſignum adhibuerit: unde eccleſia cum uſurpatione hujus ſigni ſenſibilis externi indicantis Numinis culpam ſuam ducit originem ab Abele cui ab adoleſcentia erat indoles comis, manſueta, & placida reverentia in parentes commendabilis, & religio in Deum magna, cui quoties per immolatas victimas ſupplicavit quidquid optimi in gregibus, & frugibus inerat hilari vultu, prompta manu in ſacrificium offerebat; cùm Cainus frater ſoleret perfunctorius eſſe in cultu Numinis cui nonniſi deteriora dicabat melioribus in proprium commodum reſervatis; idque cauſæ cur per diſcretos utriusque Numinis cultus diſcreta fuerint & præmia conſecuti: etenim ſuper Abelis victimas divinus è cœlo favor cecidit, & eo clarior quo per flammas illuſtrior.

8 Eccleſia verò ut ſolam complectitur Chriſtianorum multitudinem adhuc preſſius deſcribitur *multitudo hominum quos in unam ſocietatem congregat non ſolùm verus Dei cultus in hac vita & vera cognitio, verùm etiam idem Baptiſmi ſacramentum; & eadem profeſſio Chriſtianæ religionis.* Per poſtrema præſertim verba differt Eccleſia novi teſtamenti à veteri ſynagoga in lege Moſaica; quia omnes & ſoli Chriſtiani ad illam pertinent ſive prædeſtinati ſint, ſive reprobi; ſive virtutis cultores; ſive vitiis indulgentes, & cujuſcunque ſint conditionis dummodo fide integra credant omnia & ſingula quæ ſunt credenda: hinc hæretici ad Chriſti eccleſiam non pertinent tanquam membra, quia non credunt fide integra, & omnia quæ eccleſia docet eſſe credenda; & licèt Chriſti nomine glorientur velintque & ipſi Chriſtiani eſſe, ac dici. eſt tamen hæc nomenclatio veluti quædam tantùm dealbatio ut loquitur Auguſtinus extimam tantùm ornans ſuperficiem, non intus animam neque pectoris intima penetrans: ait Auguſtinus lib. de Nupt. & concup. cap. 31. *Non quia videntur Eccleſiæ Chriſti habere nomen, idcirco pertinent ad ejus conſecrationem.* Verùm licèt Hæretici membra eccleſiæ non ſint, inficiari tamen non poſſumus, quin aliqua ratione pertineant, & ipſi ad eccleſiam ratione baptiſmi, & characteris: poſt enim ſuſceptum baptiſmum per totum ſeptenninm ante uſum rationis fuerunt membra eccleſiæ, à qua poſtea per hæreſim cui adhæſerunt ſe ſepàrunt; dicuntur propterea, & ſunt membra ſeparata ab eccleſia perinde ac manus à corpore abſciſſa cui antea fuerat unita. Hæc ratio cur Eccleſia hæreticos puniat. Neque adverſatur Apoſtolo 1. Corinth. cap. 5. *Quid mihi de iis qui foris ſunt judicare?* quia Apoſtolus ibi de iis tantùm loquitur, qui nunquam in eccleſia fuerunt ut Ethnici, & infideles; hæretici autem per ſuſceptum baptiſmum fuerunt in eccleſia ad quam pertinebant ut membra cathecumeni etiam ſi per votum baptiſmi conſecuti ſunt divinam gratiam, ac fidem integram habeant, credantque omnia, & ſingula quæ eccleſia docet eſſe credenda pertinent & ipſi ad eccleſiam ſecundum meritum, quamvis non propriè ſecundum numerum ut cum Turre cremata ſentit communior Theologorum ſententia, quia nondum in re baptiſmum ſuſceperunt per quem propriè dicimur eccleſiam ingredi: eſt enim eccleſia prout ad ſolos pertinet Chriſti fideles; cœtus, ſeu multitudo hominum, quos in unam ſocietatem congregat non ſolum verus Dei cultus in hac vita, & vera cognitio licet obſcura per fidem; ſed etiam idem baptiſmi ſacramentum, & eadem profeſſio Chriſtianæ religionis.

Neque hæc hominum multitudo acephala eſt, ſed 9
ſuo legitimo unitur capiti, ſeu Romano Pontifici, qui eſt Epiſcopus totius univerſalis eccleſiæ longè lateque per ſingulas terraquei globi partes diffuſæ; & eccleſiæ partiales ſuis itidem Paſtoribus ſubordinatis Romano Pontifici copulentur: in quo ſenſu S. Cyprianus epiſt. 69. ad Florentianum Pupianum ait *Eccleſia eſt plebs ſacerdoti adunata; & Paſtori ſuo grex adhærens.* S. Auguſtinus in Pſal. 34. & in Pſal. 149. *Eccleſia eſt populus Dei toto orbe terrarum diffuſus.* Iſidorus Peluriota lib. 11. epiſt. 246. *Eccleſia eſt Sanctorum cœtus ex certa fide, atque optima vivendi ratione collectus.* S. Thomas pleriſque in locis ait Eccleſia *eſt congregatio fidelium* quæ definitio utrique congruit Eccleſiæ militanti, & triumphanti: illa eſt quæ peregrinatur in terris à ſolis ortu uſque ad occaſum laudans nomen Domini. Triumphans eſt in cœlis ubi fideles facie ad faciem ut loquitur Apoſtolus vident, quem ferventiſſimo affectu amant, laudant, glorificant. De utraque eccleſia ait S. Auguſtinus in Enchirid. cap. 56. *Una eſt in* fide (nimirum militans) *Altera in ſpecie* (ſcilicet triumphans) *una in tempore peregrinationis; altera in æternitate manſionis: una in labore, altera in requie; una in via, altera in patria.*

CAPUT II.

Quomodo Eccleſia in SS. Scripturis ſignificetur per varia Symbola.

1 Eccleſia Symbolicè in SS. Scripturis varie repræſentatur: etenim in veteri teſtamento Symbolum Eccleſiæ ponitur Paradiſus terreſtris Geneſ. 2. 8. *Plantaverat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis* ſeu Eccleſiam ait Auguſtinus *lib. 13. de civit. c. 2.* cui non diſſentitur S. Ambroſius *lib. de Paradiſo* inquiens: Paradiſus eſt Eccleſia; quatuor flumina ſunt quatuor Evangelia; ligna fructifera ſunt Sancti; fructus opera Sanctorum; lignum vitæ Chriſtus.

2 Secundò Eccleſiæ Symbolum fuit Arca Noetica *Geneſ. 7. & 8.* Noe Chriſtus qui fundavit eccleſiam perinde ac Noe arcam ædificavit columba in Arca Spiritus S. aſſiſtens eccleſiæ; olivæ ramus Dei gratia, & benignitas ut ediſſerit S. Joan. Chryſoſtomus *tom. 6. tract. de terræ motu.*

Tertiò Rachel Symbolum præfefert eccleſiæ *Geneſ. 29. 30.* quia Chriſti ſibi deſponſavit eccleſiam ut notat S. Paſchaſius *lib. 2. in Matth.* 3

Quartò eccleſiæ ſymbolum eſt tunica polymita 4
verſicoloribus intexta liciis quàm in teſſeram amoris præcipui Jacob dono dederat Joſepho filio præ cæteris dilecto Geneſ. 37. 31. S. Bernardus Apolog. ad Guilielmum Abbatem; de Joſephi tunica pariata eccleſiæ ait. *Notiſſima quippe eſt, quia polymita id eſt pulcherrima varietate diſtincta: ſed ſanguine apparet*

paret intincta : eccleſia enim martyrum ſanguine ir-
rigata ſplendet nitidior in purpura. Eſt igitur ec-
cleſia tunica polymita non Joſephi qui liberavit Æ-
gyptum : ſed Chriſti qui mundum ſalvavit.
5 Quintò civitas ipſa Hieruſalem ſymbolum fuit ec-
cleſiæ cum de ipſa dixerit Iſaïa 60. *Ecce tenebræ o-
perient terram, & caligo populos; ſuper te autem orie-
tur Dominus; & gloria ejus in te videbitur, & ambu-
labunt gentes in lumine tuo : & reges in ſplendore ortus
tui*; quæ omnia à SS. Patribus adoptantur eccleſiæ
militanti : quæ dum tenebræ Ethniciſmi operirent
terram; & caligo cæcitatis Judæam inumbraret,
Bethlehemitica in caula apparuit Deus noſtrâ indu-
tus humanitate, cujus gloriam narrarunt Angeli pa-
cem terræ annunciantes; & cujus lumine ſeu ſtella
prævia duce reges venerunt nato in terris cœlorum
regi ſua in oblatis muneribus exhibuerunt obſequia;
& gentes beneficio interni luminis ſeu divinæ gratiæ
didicerunt viam perambulare ſalutis, cum autem
gratia deſtituti, ac tenebris obvoluti Ethniciſmi, non
niſi vias percurrerent perditionis.
6 Sextò ſymbolicè repræſentatur eccleſia per mon-
tem Sion Pſal. 2. 6. *Super Sion montem ſanctum ejus*
quæ verba expendens Caſſiodorus ait : *Sion he-
braicè dicitur ſpecula, quæ competenter aptatur eccleſiæ;
quæ ad futuras ſpes ſufficienter inſtructa, promiſſiones
Domini mentis providentia contuetur.* Peraptè ſym-
bolum eccleſiæ aſtruitur mons Sion; quia eccleſia
ob eminentiam ſanctitatis, ac fidei firmitatem mons
eſt excelſus, ac immobilis.
7 Septimò Regina venuſtè, ac eleganter induta
ſymbolum præſefert eccleſiæ Pſal. 44. 10. *Aſtitit
regina à dextris tuis circumdata varietate* ait S. Ber-
nardus in Apolog. ad Guilielmum Abbatem : *Eccle-
ſia pluribus namque diſſimilibus variatur ordinibus, ut
pote regina, quæ legitur circumamicta varietatibus.*
Hæc varietas virtutum indicat pulcherrimam diver-
ſitatem; *ornatur eccleſia* (ait Caſſiodorus) *auro Apo-
ſtolorum, argento Prophetarum, gemmis virginum,
cocco martyrum, purpura Pœnitentium.*
8 Octavò veſtis elegans pretioſis ornata gemmis
ſymbolum eſt eccleſiæ Pſal. 92. 1. *Dominus regna-
vit decorem indutus eſt*, quæ verba expendens S.
Anſelmus ait lib. de veſtim. & attribut. Dei *veſtimen-
tum Domini S. Eccleſia.*
9 Nonò Eccleſiæ ſymbolum exhibet Luna Pſal. 71.
5. *Permanebit cum ſole, & ante lunam* quia ut expli-
cat S. Chryſoſtomus : *Eccleſia perinde ac luna creſ-
cit in Sanctis; decreſcit in peccantibus.*
10 Decimò civitas exigua obſidione vallata; & à vir-
tute viri pauperis vendicata ſymbolum exhibet Ec-
cleſiæ Eccleſ. 9. 14. *Civitas parva, & pauci in ipſa
viri : venit contra eam rex magnus, & vallavit eam,
extruxitque munitiones per gyrum; inventuſque eſt in ea
vir pauper, & ſapiens, & liberavit urbem per ſapien-
tiam ſuam.* Myſticè per hanc parvam urbem eccle-
ſia in terris militans intelligitur; quia collata cum
triumphante parva eſt; paucique in ipſa viri ſunt
præſidiarii ſcilicet Sancti, & electi. Rex magnus,
qui hanc preſſa obſidet circumvallatione eſt Caco-
dæmon, qui quotidie hanc circuit civitatem, ejus
cives, ut faciat ſui juris. Vir pauper qui ſua virtu-
te, & conſilio hoſtes fugavit, & urbem liberavit eſt
Jeſus Chriſtus qui pretio ſui ſanguinis à Dæmonis
ſervitute nos liberavit.
11 Undecimò eſt eccleſiæ ſymbolum Ferculum Salo-
monis Cant. 3. 9. *Ferculum fecit ſibi rex Salomon.*
Eſt ferculum in hoc loco geſtamen quo pompa de-
ferri conſueverat, in quo ſenſu Suetonius in Cæſa-
re; ait; Pontico triumpho inter pompæ fercula
trium verborum prætuliſſe titulum *Veni vidi vici* ſeu
inter pompæ triumphalis geſtamina. Sumitur et-
iam ferculum pro pulpito in quo Numinis ſimula-
crum reponebatur. Eccleſia igitur Romana cæte-
ris dominatur eccleſiis toto orbe ſparſis; & ſum-
mus Pontifex veluti Salomon præeſt, cujus fercu-
lum eſt cathedra S. Petri è qua docet populos. Hoc
Salomonis ferculum dicitur propterea factum ex ce-
dris Libani, quia firmiſſimum eſt, nullique obno-
xium corruptioni : non enim cedrus cariem ſentit;
& D. Petri cathedram nulla hactenus hereſis labes
infecit; neque portæ inferi erunt unquam adverſus
eam prævalituræ.
Duodecimò ponitur eccleſiæ ſymbolum hortus 12
concluſus Cant. 4. 12. *Hortus concluſus* quia in Ec-
cleſia vomere exculta evangelico, ſanguine irrigata
martyrum, ſudoribus perpluta confeſſorum flores
germinant virtutum omnium, qui in fructus ex-
creſcunt, & maturiunt æternæ gloriæ ait S. Chry-
ſologus ſer. 98. *Hortus clauſus eſt eccleſia, evange-
lii vomere orbe toto diffuſa cultura; clauſus ſtimulis
diſciplina, fidelium plantariis, liliis virginum, roſis
martyrum, confeſſorum viriditate amœnus, fragrans
floribus ſempiternis.*
Tertiò decimo producitur Aurora ſymbolum ec- 13
cleſiæ Cant. 6. 9. *Quæ eſt iſta, quæ progreditur
quaſi aurora* : quia eccleſia divini ſolis perfuſa lu-
mine tenebras excutit errorum; noctemque fugat
malè operantium & diem invehit veritatis, ac di-
vinæ gratiæ beneficio ſacramentorum, quæ ſuis im-
pertiunt fidelibus.
Quartodecimò quadrigæ Aminadab ſymbolicè 14
referunt Eccleſiam Cant. 6. 11. *Conturbavit me
propter quadrigas Aminadab* quia ſi quadrigæ Ami-
nadab primæ maris rubri pertranſierunt ſicca divor-
tia, ad terram promiſſionis ducturæ Iſraëlitas : ec-
cleſia per martyrum ſanguinem veluti per mare ru-
brum fideles perducit ad cœleſtem patriam; & quo
plures evehantur in cœlum pluribus gaudet pariari
quadrigis, imò & curribus Pſal. 67. 18. *Currus
Dei decem millibus multiplex.* Hugo Cardinalis per
hos currus eccleſiam intelligit bonos, & virtutum
culturæ addictos evehens ad cœleſtem patriam.
Quinto decimò producitur eccleſiæ ſymbolum 15
ipſe orbis terrarum Sapien. 1. 7. *Spiritus Domini
replevit orbem terrarum*, ſeu eccleſiam Jeſu Chri-
ſti diffuſam per totum orbem. Pariatur eccleſia
orbi terrarum ait S. Bonaventura ob cui dilatatio-
nem, ſui perfectionem; ornatum virtutum, incon-
cuſſam ſtabilitatem; propter compreſſionem, &
attritionem; ob generis humani ſuſtentationem;
ob doctrinæ ſalutaris originem.
Sexto decimò accerſitur eccleſiæ ſymbolum lili- 16
um florum innocentiſſimum ob candoris integrita-
tem, & odoris fragratiam Cant. 2. Sicut lilium in
medio ſpinarum ubi Auguſtinus lib. de unit. eccleſ.
cap. 13. *Eſt in Canticis Canticorum, quod de S. Ec-
cleſia dictum omnis Chriſtianus agnoſcit : Sicut lili-
um in medio ſpinarum : ita proxima mea in medio
filiarum. Unde appellat ſpinas niſi propter malignita-
tem morum? Et eaſdem unde filias, niſi propter com-
munionem Sacramentorum?*
Decimo ſeptimò vinea labore exculta ſumitur pro 17
eccleſiæ ſymbolo Iſa 5. 2. *Vinea facta eſt dilecto*
ait D. Thomas vinea eſt militans eccleſia, cujus co-
loni ſunt prædicatores, & Doctores, vites, & plan-
tæ frugiferæ pii fideles, & fructus eorum bona ope-
ra. Decimo octavo eccleſiæ ſymbolum Iſaiæ 26.
accerſitur civitas in monte poſita; hæc eſt urbs for-
titudinis Sion. Salvator in ea murus, & ante mu-
rale.
In novo teſtamento ſymbolicè repræſentatur Ec- 18
cleſia

cleſia per mulierem abſcondentem fermentum Matth 13. 33. *Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farina ſatis tribus.* Hæc mulier accipiens fermentum Eccleſiam ſymbolicè repræſentat ait S. Chryſologus ſerm. 99. *Mulier, quæ accepit fermentum eccleſia eſt: Fermentum quod accepit, cœleſtis doctrina ſacramentum menſuræ tres, in quibus perhibetur abſcondiſſe fermentum, Lex, Prophetæ, Evangelia: ubi divinus ſenſus myſtico abſconditur, & celatur in verbo; ut fidelem non lateat; lateat infidelem.*

19 Secundo per montem olivarum Matth. 21. 1. *Et cum veniſſent Beth phage ad montem oliveti.* Mons oliveti ſymbolicè præſignat eccleſiam, in qua fideles oleam pacis cuſtodientes fructificantr, & olivas producunt oleum ſuppeditantes quo lycnus alitur charitatis; poſſitque propterea quiſque fidelis de ſe ipſo aſſerere. *Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei.*

20 Tertiò eccleſiæ ſymbolum accerſitur paradiſus Apocal. 2. 7. *Quod eſt in paradiſo Dei mei* ſeu in eccleſia quæ ut paradiſus quatuor evangeliorum fluentis irrigatur, flores virtutum excoluntur, & fructus maturiunt meritorum.

21 Quartò Eccleſiæ ſymbolum cœlum ipſum ponitur Apocal. 4. 1. *Poſt hæc vidi: & ecce oſtium apertum in cœlo:* ſeu in eccleſia ut expendit Richardus Victorinus; quia Eccleſia perinde ac cœlum per cœleſtem converſationem eſt exaltata; per fidei firmitatem, & invictam conſtantiam conſolidata? corporali manſione uſque ad terminos terræ; & ſpirituali dilectione ad amicos æquè ac inimicos circumquaque dilata; ſolis juſtitia, qui eam illuſtrat claritate; & juſtitiæ divinitus ſibi collatæ ſplendore; & ſanctorum Doctorum, atque perfectorum virorum præclara actione, quaſi lumine ſolis & lunæ, ſive innumerabilium ſtellarum lucidiſſima.

22 Quintò mulier amicta ſole nobile exhibet Eccleſiæ ſymbolum Apocal. 12. 1. *Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus.* Eſt eccleſia amicta ſole, ſeu Chriſto ornata, qui eſt verus juſtitiæ ſol gratiæ ſuæ radiis illuminans fideles ut veritatem fidei agnoſcentes eidem firmiter, ac conſtanter adhæreant, errorumque nocturnas caligines excutiant, lunamque falſæ doctrinæ pedibus conterant. Eſt luna ſub pedibus Eccleſiæ *Luna ſub pedibus ejus,* non ſuper caput, quia omnis doctrina, quæ cum fide non concordat pedibus conculcanda eſt, & omni habenda contemptui. Eccleſia in capite non tumidas Philoſophorum ſententias fovet, ſed ſidereo amat coronamento coruſcare: *& in capite ejus corona ſtellarum duodecim;* ſeu diademate coronari ex duodecim fidei articulis compacto.

23 Sextò Navis Inſtitoris de longe portans panem ſymbolum præfert Eccleſiæ, quia hæc veluti navis periclitantes fideles in fluctuante, ac procelloſo hujus vitæ pelago ad malaciam ducit cœleſtis portûs, & poſt toleratas ærumnas, poſt exantlatos labores ad quietem vehit cœleſtis patriæ; & ne deficiant in trajectione hujus fluctuantis maris panem ſecum vehit Euchariſticum quem ſuppeditat ad vires reficiendas.

24 Septimò ſymbolum eccleſiæ ponitur area in qua triticum eſt cum palea donec cribro purgatum & à palea ſejunctum reponatur in horreum; & palea igne comburatur: in eccleſia enim boni ſimul cum malis admixti ſunt; perinde ac in arca genera omnia fuerunt animalium, ita in eccleſia varii gentium populi ut notavit S. Hieronymus adverſ. Lucifer. *Arca Noe typus eccleſiæ fuit; ut in illa omnium generum animalia; ita & in hac univerſarum gentium, & hominum mores ſunt: ut ibi pardus & hœdi, lupus & agni: ita & hic juſtis & peccatores. Habuit Arca nidos ſuos; habet eccleſia plures manſiones.*

Octavò ob hanc gentium hominumque diverſitatem ponitur itidem ſymbolum Eccleſiæ ſagena, in qua omnium piſcium genera congregantur Matth. 13. 47. *Simile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congreganti; quam cum impleta eſſet educentes, & ſecus litus ſedentes elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt: ſic inquit erit in conſummatione ſæculi. Exibunt Angeli & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis.* 25

Octavò ſymbolum Eccleſiæ ponitur etiam regnum cœlorum Matth. 25. 1. *Simile eſt regnum cœlorum,* (id eſt Eccleſia ut explicat D. Gregorius) *decem virginibus* quarum quinque erant prudentes, & quinque fatuæ, quia in eccleſia ſunt viri juſti virtutum cultores, qui oleo bonorum operum accenſum jugiter lycnum charitatis nutriunt; & ſunt vitiis indulgentes, qui deſides negligunt oleum rectæ operationis ſibi comparare quorum propterea lampades deficiente nutrimento charitatis extinguuntur virginibus fatuis haud impares. Vocatur Eccleſia regnum cœlorum, quia cœleſtem habet regem, cui ſubeſt; cœleſtem itidem habet legem, qua dirigitur; cœleſtes habet ſponſiones, quibus conſolatur inter ærumnas, gaudet in afflictionibus, lætatur, & triumphat in perſecutionibus: cœleſtem habet cibum Euchariſticum quo ſe reficit, vires corroborat ſeque ad pinguedinem gratiæ nutrit. Sed ſi omnia quæ eccleſiæ inſunt cœleſtia ſunt; cur non dicitur ipſa ſymbolicè regnum cœleſte priùs, quàm cœlorum? quia hebraica phraſis vocat eccleſiam regnum cœlorum, perinde ac virum fortem vocat virum fortitudinis. 26

Nonò exprimitur ſymbolicè eccleſia per domum ornatam, ac plurima ſupellectili locupletata Apoſtolus 2. Timot. 1. *In magna domo non ſolùm ſunt vaſa aurea, & argentea; ſed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem; quædam autem in contumeliam.* Eſt eccleſia domus Dei viventis, in qua ex nuptiis redux pater familias, ubi ſuos invenerit ſervos vigilantes præcinget, & miniſtrabit illis: in qua ſola agnus Paſchalis manducatur; extra quam ſalus non eſt, neque vita, neque fides, neque juſtitia, neque veritas, quia in hac ſola reperitur columna, & firmamentum veritatis, extra quam nulli datur Spiritus S. qui eccleſiæ ſemper aſſiſtit, neque permittit portas inferi adverſus eam prævalere: quapropter eccleſia juſtiſſima eſt ſtatio, ac unicus ſalutis portus, in quo nemo naufragium patitur, nemo petit, niſi malè, ac indignè vocatione ſua abutatur, luridè vivat, vitiis ſe coinquinet. Eſt eccleſia ſplendidiſſima cynoſura portum æternæ quietis trajicientibus fluctuans mare præſentis vitæ præſignans. Eſt eccleſia illud ovile ovium, quibus anteit Paſtor bonus, quem oves ſequuntur, ejuſque vocem audiunt. 27

Pluribus aliis exprimitur eccleſia ſymbolis, ut per ædificium 1. ad Timoth. 3. ait Apoſtolus: *Ut ſcias, quomodo oporteat te in domo Dei converſari, quæ eſt eccleſia Dei vivi, columna. & firmamentum veritatis:* eſt ædificium, cujus fundamentum, artifex, & habitator Chriſtus Jeſus eſt, qui propterea dicitur *lapis angularis, fundamentum* præter quod nemo poteſt aliud ponere: ſi dicas hoc fundamentum eſſe in cœlis ad dexteram Patris; & eccleſiam in terris militare; id non inficior, ſed ſi ædificium materiale, quia conſtat lapidibus, lignis calce gypſo, arena, ferro, quæ ſingula gravitant, & deorſum in ima tendunt 28

Digitized by Google

dunt terrarum; in imo, ac in terræ viſceribus ſuum claudit, occultatque fundamentum: Eccleſia quia ædificium eſt ſpirituale; quamvis ſit in terris poſita, & ſuperſtructa, ejus tamen fundamentum in cœlis eſt, quia ſurſum tendit, ad cœleſtia aſpirat, non terrenis inhæret ſcitè D. Auguſtinus in Pſal. 29. enarr. 11. *Eccleſia Dei in imo poſitum tendit in cœlum. Fundamentum ergo noſtrum ibi poſitum eſt Dominus Jeſus Chriſtus ſedens ad dextram Patris.*

29 Dicitur etiam eccleſia *Grex ovium Chriſti* Joan. 10. *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ſed aſcendit aliunde ille fur eſt & latro.* & Act. 22. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus S. poſuit epiſcopos regere eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo.*

30 Ponitur itidem ſymbolum eccleſiæ ſponſa ait Apoſtolus 2. ad Corinth. 11. *Deſpondi vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto* & ad Epheſ. 5. *Viri diligite uxores veſtras; ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam.* Deſcendit de cœlo, & venit in mundum ut hanc ſibi copularet ſponſam in ſempiternum, in juſtitia, & judicio; in miſericordia, & miſerationibus, & in fide: & licèt electa fuerit ab æterno; in tempore tamen collecta ex omni tribu, & lingua, & natione, propterea lurida, fœda, ægra, deformis; cum primùm cœleſtis ſponſus eam ſibi copulavit omnem abſterſit maculam, delevit fœditatem, ſanavit infirmitatem: quia ut ait S. Auguſtinus in Pſal. 44. Hanc ſuam ſponſam, ſeu eccleſiam *lavit à peccatis ſanguine ſuo, & mundavit lavacro aquæ in verbo vitæ, ornavit etiam veſtitu deaurato,* ſeu veſtitu ſalutis, indumento juſtitiæ. Quòd ſi ſponſus cum ſua ſponſa ſit unum corpus; etiam eccleſia vocatur corpus Chriſti. Ad Epheſ. 1. *Et ipſum dedit caput ſuum ſupra omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius* & ad Coloſſenſes 1. *Adimpleo ea, quæ deſunt Paſſionum Chriſti in carne mea pro corpore ejus, quod eſt Eccleſia.* Eſt autem hoc corpus myſticum, quia arcana virtute gratiæ divinæ formatum, verum, & reale, cui plura inſunt membra diſtincta, quæ unum efficiunt corpus 1. ad Corinth. 12. *Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa: omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.*

CAPUT III.

Quomodo Eccleſia Chriſti ſponſa evincatur in terris exiſtere.

1 HActenus nomen, eſſentiam & varia ſymbola quibus in Eccleſia in utroque teſtamento veteri, & novo exprimitur, & expreſſa dilucidatur, expendimus; ſupereſt inquirendum, utrum de facto exiſtat in terris, & ubi paſcat, ubi cubet pulcherrima hæc mulierum, quam Chriſtus ſuam delegit ſponſam. Cum definiatur eccleſia cœtus fidelium Chriſtianorum; & Lutherani, Calviſtæ, Anabaptiſtæ, & alii Acatholici arbitrentur à ſe ipſis hunc conſtitui cœtum, & eccleſiam, examinandum eſt an vagetur poſt greges alienarum gentium non communicantium cum Catholis quos fides integra Eccleſiæ catholico-Romana doctrina, & ſacramenta à Chriſto inſtituta ſimul unit in unum cœtum fidelium.

2 Eccleſiam Jeſu Chriſti in terris exiſtere nos edocent ſacræ ſcripturæ. Apoſtolus ad Galat. 7. *Perſequebar Eccleſiam Dei:* quod non exiſtit nemo dicitur perſequi; & eandem quam expugnare adnitebatur eccleſiam, totis poſtea viribus propugnavit, ac proprio ſanguine decoravit. 1. ad Timoth. 3. *ſcias quomodo, te oporteat in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi:* ſin autem non exiſteret vera Jeſu Chriſti eccleſia, quomodo diceretur quis modum edoceri rectè converſandi, ac ritè ſe gerendi? Hanc eccleſiæ in terris exiſtentiam adſtruit, noſque docet magiſter Chriſtus Matth. 16. *Super hanc petram* (indicans ſuum diſcipulum S. Petrum) *ædificabo eccleſiam meam:* ſi ædificavit eccleſiam, debet exiſtere, eſt ſiquidem terminus ædificationis ipſa exiſtentia ædificii, & actio in ædificiis non datur ſine termino, ſeu exiſtentia rei ædificatæ.

3 Reſpondent Acatholici allegatis ſcripturis, & adductis argumentis tantùm evinci, eccleſiam aliquando extitiſſe non verò probari de facto exiſtere. Plura enim à priſcis Romanis fuerunt ædificia Romæ, & alibi erecta ad ſingularem magnificentiam, quæ licet extiterint olim nunc amplius non exiſtunt, nec ullum ex eorundem pluribus ſuper eſt apparens veſtigium: ergo licèt Apoſtolus fuerit perſecutus eccleſiam Jeſu Chriſti, & ex eo quod Chriſtus eam fundaverit non inde ritè infertur eandem nunc exiſtere; ajunt jam pridem defeciſſe.

Contra eſt quia Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 1 §. 4. 4
Concedit extra viſibilem, & catholicam Eccleſiam, neminem poſſe ſalvari, nec remiſſionem conſequi peccatorum: verba Calvini ſunt *Extra ejus gremium nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nec ulla ſalus:* atqui ſemper aliqui ſalvantur non enim in ſententia Acatholicorum omnes pœnis deſtinantur æternis, cum fateantur poſſe in propriis ſectis ſalutem æternam conſequi: ergo ſi concedunt extra eccleſiā neminem poſſe ſalvari, & de facto aliquos ſalvari neceſſe eſt concedant, de facto etiam nunc exiſtere eccleſiam fundatam à Jeſu Chriſto. Præterea Chriſtus eccleſiā ſibi ſociavit ſponſam vinculo indiſſolubili ait Apoſtolus ad Epheſ. 5. 31. & 32. *Propter hoc relinquet homo Patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia.*

Eſt igitur ex Apoſtolo eccleſia Chriſti ſponſa, cu- 5
jus prærogativæ tres præ cæteris recenſentur, ut ſit fœcunda tot enim filios parturit quot ſunt fideles ad Galat. 4. 31. *Non ſumus Ancillæ filii, ſed liberæ.* Ut ſemper virgo, & intemerata perſeveret; Apoſtolus 2. ad Corinth. 11. 2. ait: *Deſpondi vos uni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto.* Ut ex latere ſponſi ſit ſponſa progenita, ſeu ex latere Chriſti eccleſia Joan. 19. 34. *Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit ſanguis & aqua.* Licet Eva ex latere Adami prodierit fœcunda non nomen virgo permanſit. Quòd vinculum quo Chriſtus ſponſam eccleſiam ſibi copulavit ſit indiſſolubile, & æternum, & nunquam defecerit liquet ex illo Pſal. 47. 9. *Deus fundavit eam in æternum,* ſi in æternum ergo in tempore non potuit deficere ut notat D. Auguſtinus expendens Pſal. 47. inquiens. *Sed forte iſta civitas* (loquitur de Eccleſia) *quæ mundum tenuit, aliquando evertetur? Abſit. Deus fundavit eam in æternum:* Ergo eccleſia à Chriſto ſeparari, aut divelli nequit; neque deficere.

Eccleſiam Chriſti ſponſam adhuc in terris exiſtere 6
clarè itidem evincitur Matth. 16. 18. *Super hanc Petram ædificabo eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam,* ubi duo promittit; primò ſe ædificaturum eccleſiam ſupra petram; ſecundò

Digitized by Google

eundò quod portæ inferi non erunt adverſus eam prævalituræ:ſi Adverſarii non prævalent, eccleſia indemnis perſeverat,quia non adeſt à quo poſſit deſtrui ; vel ſuperari. Non enim Chriſtus fundavit eccleſiam ſuper arenam mobilem, ac facilè cedentem vertigiis pertranſeuntium ; ſed ſuper firmam petram cum dixerit Matth. 7. 14. *Aſſimilabitur viro ſapienti ; qui ædificavit domum ſuam ſuper petram ; & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit fundata enim erat ſupra petram.* Si dicit virum ſapientem qui domum ſuam ædificat ſupra petram ; & ſtultum qui ſuper arenam, eo quia hæc facilè cedat, & domus corruat ; ita Chriſtus ſuam fundavit domum, ſeu eccleſiam ſupra petram ; ut corruere, ac deficere non poſſet ; quando tempeſtas ſuboritur, vel venti procelloſi inſuflant, vel flumina aquarum impetu irruunt ; ſeu perſecutiones ſæviunt, Dæmones eam aggrediuntur, & gentes nituntur eam evertere.

7 Ratio itidem ſuadet hanc catholicæ eccleſiæ in terris exiſtentiam. Quia decet virum principem ſubditos habere populos,qui ſua eidem obſequia præſtent, debitam reverentiam oſtendant, honore eum proſequantur ; & illi ſtudio obedientiæ obſequantur, & quos viciſſim Princeps ſancitis legibus regat, eorumque commodum, & quietem promoveat ; inflictis ſuppliciis delinquentes à delictis patrandis avertat ; & impertitis præmiis virtutum cultores exhilaret : Chriſtus autem cum ſit Rex regum, & Dominus dominantium debuit & ſuum habere populum, à quo, ut par eſt, coleretur, ejus leges cuſtodirentur, honor promoveretur ; & gloria extrinſeca dilataretur ; & viciſſim Chriſtus populum ſuum legibus, conſiliis, ac monitis regeret, ac ad cœleſtem dirigeret beatitatem, æternamque ejus quietem, & gloriam intenderet. Hic populus eſt cœtus fidelium ſeu eccleſia in terris militans, de cujus propterea exiſtentia nequimus ambigere. Abſurdum enim eſſet denegare Chriſto in terris ſubditos, à quibus ut par eſt coleretur, cum Apoſtolus ad Rom. 13. ſcribat, *Non eſſe poteſtatem niſi à Deo* ; & David fateatur omnem poteſtatem in ſubditos fuiſſe ſibi à Deo extraditam Pſal. 46. *Subiecit populos nobis, & gentes ſub pedibus noſtris.* Si omnis poteſtas Principum in ſubditos eſt à Deo, quomodo hæc eadem poteſtas non erit in Chriſto ? quomodo illi non erunt proprii ſubditi aſſignandi, à quibus in terris colatur, ac debita præſtetur reverentia, & obedientia ?

CAPUT IV.

Donatur explicatu viſibilitas Eccleſiæ catholicæ.

1 Evicimus, Eccleſiam catholicam Chriſti ſponſam in terris exiſtere, ſupereſt explicandum quomodo ſit viſibilis. Chriſto adhuc vivente eccleſia perinde viſibilis fuit ſicut Chriſtus, & Apoſtoli, ac eorum diſcipuli ; hi tunc compoſuerunt eccleſiam in terris exiſtentem, cujus caput, ac ſummus Pontifex fuit ipſe Chriſtus, Epiſcopi Apoſtoli ſubordinati, ac dependentes à Chriſto, adeout cœtus fidelium qui tunc conſtituebat eccleſiam in terris exiſtentem, fuerint Apoſtoli cum eorum capite Chriſto, & gentes quæ ad Chriſtum converterentur ; & nulli dubium quin tunc viſibilis fuerit in terris eccleſia ; ut etiam poſt Chriſti necem, ejuſque in cœlum aſcenſionem ; hinc Judæi videntes Chriſti eccleſiam bellum eidem indixerunt, ac variis perſecutionibus divexarunt. Nota & viſibilis erat Eccleſia, quæ Romæ incepit florere ſanctitate, & excellere cultura virtutum, cum Apoſtolus Paulus 1. *ad Roman.* ſcribat deſiderare ſe videre dilectos Dei vocatos ſanctos, qui erant Romæ : & cap. 16. plures nominet Chriſtianos Romanam eccleſiam id temporis componentes, quibus & ſalutem fuit apprecatus.

2 Conſtat igitur Eccleſiam ſaltem aliquando fuiſſe in terris viſibilem ; imò & adeo conſpicuam ut Prophetæ hanc viſibilitatem prædixerint, quatenus ad eam gentes omnes concurrerent ad verbum audiendum, legem recipiendam, ad judicium exercendum inter populos ; & ob id portas ejus die, ac nocte apertas eſſe ut omnibus liber pateat aditus ; & quo ejus viſibilitas etiam eminus conſpicua fieret, in monte ſublimi, qui eſt Chriſtus, poſita, ac fundata prædicitur, ut inexcuſabiles ſint patentes omnibus hujus eccleſiæ januas non ingredientes, & non ambulantes in ejus lumine : huc accerſendus Micheas Propheta *cap.* 4. inquiens. *Erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles, & fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multæ, & dicent : venite aſcendamus ad montem Domini, ad domum Dei Jacob ; & docebit nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus ; quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jeruſalem Et judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes uſq; in longinquum.* Domûs Domini mons præparatus in vertice montium eſt eccleſia, quæ ut viſibilis, in terris fieret cunctis gentibus, ſupra verticem montium collocatur. Quòd ſi eccleſia non eſſet viſibilis, quomodo gentes eam agnoſcere poſſent ? quomodo in ipſam ingredi? quomodo ab ea ſeparati in ejus gremium redirent ? quomodo fratrem & fraterna correptione non emendatum ad eccleſiam deferri Chriſtus juberet ab ea judicandum? quomodo excludendus eſſet à communione fidelium Matth. 18. *Dic Eccleſiæ: ſi Eccleſiam non audierit. ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus.* Eccleſia autē cui dicere, & loqui jubemur, debet nobis, & fratribus peccantibus eſſe nota, alioquin non poſſemus illam adire, nec cum ipſa loqui ; quia nobis non innoteſceret an eſſet eccleſia.

Rurſus ut inemendatum habeam ut Ethnicum, & publicanum ; debet mihi innoteſcere, quod eccleſiam noluerit audire ; hæc autem ſingula debent neceſſariò ſupponere veram me habere notitiam eccleſiæ, quæ propterea debet mihi eſſe viſibilis, quia de iis, quæ ſub ſenſus non cadunt, non poſſum immediatam notitiam habere, ſed tantum per medium aliquod priùs cognitum: ergo Eccleſia ejusq; authoritas debet aliquibus ineſſe perſonis, quæ adiri a me poſſint, & audiri, ut mihi innoteſcat, an debita iiſdem præſtetur obedientia ; & in iiſdem perſonis quæ eccleſiaſticæ nuncupantur, fit mihi eccleſia viſibilis. 3

Evincitur igitur eccleſiæ catholicæ viſibilitas, eò quia ſit in perſonis, quæ viſibiles ſunt, & quas poſſumus adire ; & cum ipſis loqui ; ſitque propterea eccleſia Plebs ſacerdotii adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens, ut loquitur S. Cyprianus. Si dicas mihi non innoteſcere an plebs illa ſuo adunata Sacerdoti veram habeat fidem cum poſſit quiſque eam diſſimulare. Reſpondetur ſufficere ſi ſciam illam hominum ſocietatem ſimul eſſe adunatam, & ſuo adhærere paſtori per ejuſdem fidei profeſſionem in Baptiſmo, & communionem aliorum ſacramentorum, ac eundem divinum cultum, quæ omnia ſub 4

ſenſum

Digitized by Google

ſenium cadunt: unde S. Auguſtinus lib. 3. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 5. ait: *Nulla eſt ſecuritas unitatis niſi & promiſſis Dei Eccleſiâ declaratâ, quæ ſuper montem poſita, & conſtituta abſcondi non poteſt: & ideo neceſſe eſt, ut omnibus terrarum partibus nota ſit.* Cæterum an hic vel ille habeat veram fidem non eſt neceſſe id ſciam; non enim poſſum de internis judicare neque diſcernere quis ſit hypocrita, quis fidem diſſimulet. alioquin homo ille qui à me accuſaretur poſſet ſe excuſare, ac dicere ſe neſcire, an illi judices intùs ſint fideles, conſequenter veri eccleſiæ paſtores, & hoc ſubterfugio poſſent ſe ab eorum juriſdictione eximere, quo pacto negaret à ſe non audiri eccleſiam, quamvis Paſtores non audiat: quomodo poſſent adiri judices de quorum legitima juriſdictione non conſtaret? ſufficit igitur ſi videamus hominum cœtum per veræ, ac integræ fidei profeſſionem, & in omnium ſeptem ſacramentorum communione Deum colentium ſuis adhærere paſtoribus; hunc cœtum viſibilem dicimus veram eſſe in terris militantem eccleſiam catholicam viſibilem, & homines illos eſſe fideles.

5. Non enim eccleſia eſt ſocietas quædam Angelorum, vel animarum inviſibilium, quæ à corporibus ſunt ſejunctæ, ſed hominum qui ſub ſingulos ſenſus cadunt, ac propterea viſibiles ſunt: non enim dici poteſt ſocietas hominum qui ſub ſingulos ſenſus cadunt, ac propterea viſibiles ſunt; non enim dici poteſt ſocietas hominum niſi in externis & viſibilibus ſpeciebus veros, ac reales exhibeat homines: qui in unum aſſociantur cœtum neceſſe eſt ſe videant, cognoſcant, audiant; neque poſſent ſocii ſe audire, & cognoſcere niſi per ſigna ſenſibilia externa: unde cum membra eccleſiæ ſint viſibilia neceſſe eſt, & ipſa eccleſia ſit in terris viſibilis: conſtat enim eccleſia in terris militans ex hominibus fidelibus, quos integra fides per baptiſmum ſuſceptum, & aliorum ſex ſacramentorum participatio in unum copulant cœtum ſuo adunatum Paſtori ſeu ſummo Pontifici Romano, qui eſt Epiſcopus Eccleſiæ univerſalis diffuſæ per ſingulas mundi partes; quæ omnia ſunt viſibilia; quia ut ſcribit Apoſtolus ad Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*; hinc S. Auguſtinus lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. ait: *In nullum nomen religionis, ſive verum, ſive ſalſum coagulari homines poſſunt niſi aliquo ſignaculorum, vel ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur.*

6. Contra hanc eccleſiæ viſibilitatem opponunt hæretici nonum articulum fidei in ſymbolo Apoſtolorum ubi dicitur *credo ſanctam eccleſiam catholicam* ex quo conficiunt iſtud ſophiſma. Quod fide creditur hoc oculo corporeo non eſt viſibile: ſed eccleſia catholica in nono fidei articulo fide creditur: ergo non eſt viſibilis: quod enim eſt viſibile non credimus, ſed ſcimus, quia illud videmus, fides eſt ex auditu, non ex viſu: hinc Lutherus in lib. de abroganda miſſa privata part. 1. ait. *Quis Eccleſiam nobis monſtrabit? cum ſit occulta in Spiritu S. & ſolum credatur? ſicut dicitur credo eccleſiam ſanctam*: & Brentius in confeſſ. Witenbergica hanc oppugnans eccleſiæ viſibilitatem ait. *Vide quod Papiſta faciat eccleſiam viſibilem, & ſenſibus corporeis perſpectam. Delendus ergo erit ille articulus ſymboli Apoſtolici. Credo eccleſiam ſanctam catholicam, & erit ſic reponendus Video, & ſentio Eccleſiam catholicam.*

7. Solvitur facilè hoc ſophiſma ſi obſervemus in ſymbolo non dici *credo eccleſiam ſimpliciter*, ſed cum addito *credo eccleſiam ſanctam*: ſanctitas, quia occulta in ſpiritu inviſibilis eſt & à nobis creditur, non non videtur: eccleſia vero, quæ eſt cœtus hominum in unam ſocietatem adunatus per fidem integram, ac extrinſecam, & verbalem profeſſionem ejuſdem in ſuſceptione baptiſmi, & per participationem reliquorum ſex ſacramentorum, & adhæſionem ad ſuum Paſtorem, ſeu Romanum Pontificem, eſt viſibilis, adeo ut quæ conjunctim cum ſanctitate creditur per fidem præciſa & ſeorſim à ſanctitate ſit viſibilis, & cadat ſub ſenſus. Cum igitur dicitur, quod fide credimus; hoc non eſt viſibile, diſtinguendum eſt; non eſt viſibile ſecundùm id, quod ſub fidem cadit conceditur, negatur verò non eſſe viſibile ſub alia ratione, quæ ſub fidem non cadit ſed ſub ſenſum externum. Neque eſt quid novi aliquid credi tantùm; & non videri ſub una ratione; & è converſo videri, & non credi ſub alia ratione. Apoſtoli videbant in Chriſto humanitatem, quam cùm oculis attingerent, cognoſcebant non credebant, cum credere, ſeu fides dicatur eſſe ex auditu non viſu: & in eodem Chriſto credebant divinitatem, quam non videbant: ita in eccleſia credimus ſanctitatem, quam non videmus & videmus cœtũ fideliũ qui cadit ſub ſenſum viſus. Rurſus in ſuſceptione baptiſmi videmus externam aquam, & ablutionem; & non videmus, ſed credimus internam vim regenerandi. In ſuſceptione ſacramenti pœnitentiæ audimus miniſtrum hujus ſacramenti proferentem verba abſolutionis, non verò videmus ipſam remiſſionem, quam credimus. In ſacris ſcripturis videmus chartam, literas, & credimus, quæ in iiſdem legimus: alia ſexcenta poſſent facilè exempla congeri.

Si dicas in illo cœtu viſibili hominum poſſe plures fidem tantùm diſſimulare, & non pertinere ad eccleſiam, ut membra illius cum revera non ſint fideles. Adhuc reſpondetur cum diſtinctione; poſſent aliqui diſſimulare fidem, & non eſſe membra eccleſiæ ſecundùm internum affectum tranſeat: ſecundùm externam doctrinam quam audiunt; & diſſimulant profiteri negatur, quia hæc doctrina quâ cœtus hominum ſimul in unam adunantur ſocietatem, percipiunt ſacramenta, & obediunt ſummo Pontifici ut paſtori, eſt doctrina eccleſiæ, quam conſtituit. Dupliciter poteſt intelligi nos fide credere eccleſiam. Primò ut fide credamus ſingulos homines in ea exiſtentes eſſe verè fideles, ſanctos, & interno affectu ſectari doctrinam Chriſti; & hoc eſt falſum, quia plures poſſunt in eccleſia viſibili eſſe hypocratæ, ac diſſimulare exteriùs fidem, cui interno affectu minimè adhærent. Secundò ut fide credamus, in eccleſia tradi, & conſervari doctrinam Chriſti; & homines per ſuſceptum baptiſmum, & profeſſionem externam fidei integræ in unum coire cœtum, qui propriè ſit eccleſia, & hoc ſenſu credimus omnes quotquot continentur in hoc cœtu pertinere ad eccleſiam, quod verum eſt: quia ſufficit ſi per profeſſionem fidei integræ, per participationem omnium ſacramentorum, & per adhæſionem æternam, & obedientiam quàm præſtant ſummo Pontifici, ſimul copulentur. tunc cenſentur membra eccleſiæ etiam qui ex hoc cœtu fidem tantùm diſſimulant exteriùs, licèt interno affectu eidem non adhæreat; quapropter cum dixerunt hæretici hos non pertinere ad Eccleſiam, reſpondi tranſeat hoc, quia verum non eſt ſi ritè explicetur: quotquot enim profitentur fidem integram exteriùs fiunt ex vi talis profeſſionis membra eccleſiæ, ad quam pertinent, tametſi hypocritæ ſint, & in corde infideles. 8

Secundò poſſumus contra Acatolicos aliter explicare præfatum articulum nonum in Symbolo Apoſtolorum, 9

Digitized by Google

ſtolorum ut eccleſiam, ceu cœtū fidelium videamus: ejus doctrinam audiamus, ſed ejus veritatem non videamus, ſed credamus cœtum fidelium legitimo Paſtori adunatum per participationem ſacramentorum, & profeſſionem integræ fidei videmus; ſed hunc cœtum eſſe veram eccleſiam non videmus, cum id non cadat ſub ſenſum, ſed credimus, ſeu fide apprehendimus. Videmus eccleſiam, ſeu cœtum fidelium, ſed Spiritum Sanctum, quo regitur non videmus, ſed credimus. Apoſtoli Chriſtum eſſe verum & realem hominem viderunt; ſed eſſe filium Dei
10 vivi crediderunt.

Tertiò aliter etiam explicatur præfatus articulus nonus Symboli Apoſtolici apud S. Cyprianum: quia credimus unam ſanctam eccleſiam, ſeu quòd non ſint plures; ſed unica tantùm, in qua haberi poſſit ſanctitas una fides, unum verum, & legitimum baptiſma: una ſine macula abſque ruga perſidiæ, quia doctrina ejus vera eſt, à Deo tradita, & revelata, & per Apoſtolos, ac eorum diſcipulos per totum orbem propagata poſt Chriſti in cœlum aſcenſionem, ac Spiritus Sancti acceptionem, adeout fide credamus hæc omnia, ut & locum, unde inceptura erat, diffundi, cum hæc fuerimus à Chriſto edocti Luc. 24. *Dixit eis, quoniam ſic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes incipientibus ab Jeroſolima, vos autem teſtes eſtis horum.* In Actibus etiam Apoſtolorum Chriſtus ſuos alloquens diſcipulos ait cap. 1. *Accipietis virtutem Spiritus Sancti ſupervenientis in vos, & eritis mihi teſtes in Jeruſalem, & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ;* Eſt igitur fide divina credendum quod Eccleſia Chriſti ſit una tantum, ſancta, immaculata, in quam ob aſſiſtentiam Spiritus S. portæ inferi non ſint prævalituræ, ſitque duratura uſque ad finem mundi. Sed præter hæc omnia quæ credimus de eccleſia: pleraque alia ſunt quæ videmus; ſiquidem videmus hominum cœtum ſuo adunatum Paſtori, ſeu ſummo adhærentem Pontifici, cujus doctrina paſcitur, videmus aquæ effuſionem in ſuſcipientibus baptiſmum; ſacramentorum adminiſtrationem, Fideles communicare & ſacram ſuſcipere ſynaxim, unà convenire ad preces fundendas in eccleſiis.

CAPUT V.

An viſibilis Eccleſia catholica complectatur non ſolùm bonos, ſed etiam malos.

1 Dicendum eſt in Eccleſia catholica viſibili bonis, & ſanctis permixtos eſſe hypocritas, malos, invidos, ac peccatores, aſſentiuntur huic aſſerto catholici omnes: imò & ipſe Calvinus lib. 4. Inſtit. §. 7. ubi loquens de eccleſia Jeſu Chriſti ait: *In hac autem plurimi ſunt permixti hypocritæ, ambitioſi, avari, invidi, maledici;* & §. 23. aſſerit Chriſti eccleſiam eſſe quidem ſanctam verum & ſimul eſſe ex bonis, & malis permixtam; & ad id evincendum adfert parabolam, in quà Eccleſia reti ſimilis dicitur, in quo genera omnia piſcium colliguntur; neque ſeliguntur donec ſagena fuerit ad littus deducta. Perinde qui in eccleſia colliguntur boni, & mali, quamvis in hac vita non ſeparentur; ſejunguntur tamen in litore alterius vitæ, ut & in extremo judicio, ubi æternus Judex ſeparabit malos de medio Juſtorum, & hædos ab ovibus. SS. Patres hoc idem adſtruunt Auguſtinus tract. 6. in Joannem ait: *Nos fatemur in eccleſia catholica, & bonos, & malos eſſe; ſed tanquam grana, & paleas*, quia licet palea admixta ſit in campo, & ſpica frumento in area, tamen adigitur palea vel bacillis, vel jumentorum conculcatione ſeparari à frumento, quod aſſervatur in horreis; & palea extraditur igni comburenda: in Eccleſia juſti frumento pariantur in horreis cæleſtis patriæ aſſervando; improbi vero paleæ flammis addicendæ gehennalis fornacis, & æternùm comburendæ; quia improbi æternùm torquebuntur igne gehennæ. Sunt igitur in eccleſia viſibili catholica permixti boni, & mali, quod repetit S. Auguſtinus ſerm. 107. de tempore inquiens. *Habet eccleſia in ſe fortes, habet infirmos, habet juſtos, habet & injuſtos;* & in Pſal. 47. expendens cœtum fidelium qui conſtruit eccleſiam ait: *Nunc populus Dei cenſentur omnes qui portant ſacramenta ejus: ſed non omnes pertinent ad miſericordiam ejus. Omnes quippe ſacramentum baptiſmi Chriſti accipientes, Chriſtiani vocantur: ſed non omnes dignè illo ſacramento vivunt.*

2 Hanc veritatem SS. Patres pluribus ſymbolis, variiſque figuris petitis ex ſacris ſcripturis demonſtrarunt contra Donatiſtas. Figuram vel ſymbolum Eccleſiæ complectentis bonos, & malos unà permixtos exhibent arcam Noëticam, quæ non munda tantùm, ſed etiam immunda complectabatur animalia; habetur Eccleſ. 7. 2. *Ex omnibus animalibus mundis tolles ſeptena, & ſeptena maſculum, & fœminam; de animantibus verò immundis duo, & duo, maſculū & fœminam.* Aſſeritur Arca Noetica ſymbolum Eccleſiæ, quia ſicut ex animalibus illa duntaxat non perierunt aquis diluvii, quæ fuerunt arcam ingreſſa: perinde ex hominibus nemo ſalutem conſequitur, montemque declinat æternam, niſi qui per januam baptiſmi eccleſiam ingrediatur.

Secundò producunt ſagenam miſſam in mare 3
congregantem ex omni genere piſcium Matth. 13. 47. *Simile eſt regnum cælorum ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſcium congreganti, quam cum impleta eſſet educentes, & ſecus litus ſedentes elegerunt bonos in vaſa, malos autem foras miſerunt: ſic erit in conſummatione ſæculi, exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum; & mittent eos in caminum ignis.* Intelligitur Parabola; ſagena miſſa in mare eccleſiam deſignat, quæ inter procellas perſecutionum perinde ac ſi eſſet in mari, fluctuat, non mergitur. Piſces in ſagena congregati fideles in eccleſia indicant; quorum boni, qui culturæ virtutum addicti floruerunt, ſanctitate ſeparantur à malis, & cœleſti donantur beatitate; & mali qui vitiis indulſerunt, mittuntur in gehennam ignis æternum cremandi, & excruciandi.

Tertiò Symbolum hujus in eccleſia permixtionis 4
bonorum, & malorum ponitur excultus ager, in quo una cum frumento germinat ſimul & zizanium Matth. 13. 14. *Simile factum eſt regnum cælorum* (ſeu eccleſia in terris militans) *homini, qui ſeminavit bonum ſemen in agro ſuo; cum autem dormirent omnes venit inimicus hominis & ſuperſeminavit zizania in medio tritici.* Homo qui bonum ſemen ſeminavit in agro ſuo Chriſtus eſt, qui frumentum ſanæ doctrinæ in ſua ſparſit eccleſia, ut fructus æternæ refectionis produceret; ejus inimicus qui in medio tritici zizanium ſuperſeminavit eſt cacodæmon, qui per falſas ſuggeſtiones illexit ad malum, & malitiam in-

vexit, ſovitque. Frumentum ſunt ſancti, & electi in eccleſia; qui congregantur in horreo cæleſtis Patriæ, ac patris familias: zizania ſunt mali qui corruptis moribus degenerarunt à frumento. Matth. 13. 30. *Colligite primùm zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.*

5 Quartò ſymbolum hujus permixtionis malorum in eccleſia cum bonis adducuntur decem in evangelio virgines, quarum quinque erant prudentes, & quinque fatuæ, quæ cum neglexerint ſibi comparare oleum, quo nutrirent lycnum charitatis excluſæ fuerunt è domo cæleſtis ſponſi Matt. 25. *Simile eſt regnum cælorum* (ſeu eccleſia catholica) *decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas exierunt obviam ſponſo: quinque autem ex eis erant fatuæ & quinque prudentes: Sed quinque fatuæ non ſumpſerunt oleum ſecum: prudentes verò acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Fatuæ virgines malos indicant in eccleſia bonis permixtos, cui per prudentes virgines innuuntur: quia probi, & in eccleſia ſancti, oleam excolunt virtutis, & ex qua per pia exercitia fructus ſeu olivas colligunt, è quibus in torculari mortificationum oleum eliciunt pacis, quatenus omnes in homine affectus rectè concordant cum portione ſuperiori, quo oleo lycnus nutritur charitatis, & ſplendor conſervatur ſanctitatis. Fatuæ virgines, ſeu qui in eccleſia mali ſunt, ac improbi, quia oleum negligunt virtutis excolere, nec fructus colligunt, oleum non curant habere, quo deſtituti, lycnus charitatis extinguitur, &
6 ſplendor deficit ſanctitatis.

Quintò figura eccleſiæ exhibetur ovile, in quo ovibus permixti ſunt hœdi Matth. 25. *Congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ad invicem; ſicut paſtor ſegregat oves ab hœdis; & ſtatuet oves quidem à dextris ſuis; hœdos autem à ſiniſtris.* In ovili Chriſti ſupremi Paſtoris, ſeu in eccleſia oves ſunt, qui morum innocentia, vitæ ſimplicitate Chriſto obediunt paſtori, cujus veſtigia ſequuntur, & ejus voci obſequuntur: hœdi verò ſeparandi ab ovibus ſunt, qui indulgentes vitiis, & carnis ſpurcitiis inquinati malè olent: hi qui in eccleſia ovibus permixti vicerunt, ab iiſdem ſegregabuntur ſuppliciis
7 addicendi æternis.

Sextò hujus permixtionis in eccleſia malorum cum bonis ſymbolum eſt convivium nuptiale à Patrefamilias inſtitutum ad quod cum bonis, etiam mali fuerunt ingreſſi Matth. 22. 9. *Ite ad exitus viarum, & quoſcunque inveneritis vocate ad nuptias. Et egreſſi ſervi ejus in vias, congregaverunt omnes, quos invenerunt malos & bonos.* Convivium nuptiale in domo ſua, ſeu eccleſia Chriſtus paravit, cum ſacramentum Euchariſtiæ inſtituit, quo fideles ſe reficerent, vocavit ad convivium bonos, & malos, illos ut ad uberiora virtutum, & gratiæ corroborarentur incrementa; mali, ut reſipiſcentes, & divina refecti gratia fortiores, ac vegetiores inſurgerent contra vitia; & in exercitiis firmarentur virtutum. Sed quid defatigor in congerendis figuris, ſymbolis hujus in eccleſia permixtionis malorum cum bonis? cum magiſter Chriſtus diſcipulum ſuum proditorem Judam pejorem peſſimis, aliis permixtum optimis ſuis diſcipulis, & præſcivit & toleravit? Cum conſtet 1. *Corinth.* 5. Inceſtuoſum Corinthium fuiſſe in eccleſia, è cujus ſinu eum per anathematizationem D. Paulus ejecit à cœtu aliorum fidelium, ſeu excommunicavit, excluſitque ab Eccleſia anathematizatum? cum idem Apoſtolus fuerit conqueſtus de falſis fratribus, quos inter gemeret: ſunt igitur in eccleſia mali bonis permixti, ac tolerati; non tamen malorum crimina fovet, à quibus abhorret, & propter quæ gemit, ac Numini ſupplicat jugi præcum fuſa, quatenus peccantes, ac verſantes in umbra mortis velit ſuæ gratiæ lumine illuſtrare, & malum videant à quo avertantur. 8

Quamvis tamen in Jeſu Chriſti eccleſia ſint mali permixti bonis; non tamen ſunt eodem modo in eadem comprehenſi; quia Boni ſanctitate ſplendentes, & virtutum culturâ florentes ita ſunt in eccleſia, ſeu domo Dei; ut ipſi etiam ſint eadem domus: ſecus mali non ſunt domus Dei, nec pertinent ad compagem domûs, ſed tantùm dicuntur tolerati in domo Dei in contumeliam, contemptumque eorundem: ſicut in domo Prænobilis ſunt vaſa aurea, & argentea in honorem; & alia fictilia, vel lignea in contumeliam: Boni in domo Dei ſunt veluti vaſa aurea, gemmea, argentea; mali vaſa lutea, lignea, fictilia; illa in honorem, hæc in proprium dedecus, ut explicat S. Auguſtinus lib. 7. De Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 11. Præterea Boni, & juſti, ſeu electi dicuntur pertinere ad eccleſiam non ſolùm ſecundùm ſtatum, quem nunc ipſa eccleſia habet in terris, verùm etiam ſecundùm illum quem erit in perpetuum habitura in cœlis; ſeu juſti, & electi pertinent ad eccleſiam militantem in terris, & triumphantem in cœlis: mali autem quamvis ſint in eccleſia militante; non tamen erunt in triumphante, à qua ob patrata ſcelera exulabunt, non enim pertranſibit per illam ultra incircumciſus, & immundus: erit enim eccleſia in cœlis triumphans glorioſa, & tota pulchra, & ſpecioſa non habens maculam, neque rugam. Unde mali ita ſunt in eccleſia permixti bonis, ut ſimpliciter non ſint membra eccleſiæ ſed cum addito diminuente dicantur membra putrida, & veluti mortua. Licèt Fidei profeſſione in baptiſmo, perceptione ſacramentorum, ac communione cum bonis conjungantur, non tamen ſpiritu gratiæ & charitatis vivificantur, nec conjuncti ſunt cum bonis, & eccleſiæ capite; adeout dicantur pertinere ad eccleſiam ſecundùm corpus, non ſecundùm ſpiritum gratiæ, & charitatis; ſintque de corpore eccleſiæ non de ſpiritu ejuſdem.

Quid verò dicendum de iis fidelibus, qui pro tempore aliquo perſeverant in gratia, à qua poſtea per peccatum mortiferum excidunt, & iterum per reſipiſcentiam priſtinæ reſtituantur gratiæ; à qua iterum cadunt, & tandem in ſtatu peccati mortiferi moriuntur. Reſpondetur hos juſtos temporales ut loquitur S. Auguſtinus eſſe vera, ac ſana eccleſiæ membra pro illo ſtatu, quo perſeverant in gratia, & ſecundum præſentem juſtitiam, quia tunc per gratiam, & charitatem Chriſto eccleſiæ capiti ritè cohærent; & vitæ ſpiritualis, quam ſuis ſubminiſtrat membris, ſunt participes: non ita ſunt membra ſana eccleſiæ pro alio tempore, quo labuntur in peccatum lethale, & in illo perſeverant, quia tunc cum deſtituantur ſpiritu, & vita gratiæ, ſunt membra mortua in eccleſia. Imò quia decedunt in ſtatu peccati lethalis, non ſunt de eccleſia ſecundùm Dei præſcientiam, & prædeſtinationem æternam; ſeu non ſunt membra eccleſiæ triumphantis; ſed tantùm militantis pro tempore, quo perſeverant in gratia; non pro alio, quo per inquinantur lethali noxa. E converſo plures ſunt, qui tametſi ſecundùm præſentem juſtitiam non ſint de eccleſia, eò quia nondum fuerint eam ingreſſi per ſuſceptionem baptiſmi, quem tamen erunt aliquando ſuſcepturi, ac piè victuri, ac morituri in ſtatu gratiæ ſanctificantis, ſunt de eccleſia, & ſunt membra viventia ejuſdem ſecundùm Dei præſcientiam, & prædeſtinationem æternam.

Notatu

Digitized by Google

10 Notatu dignum cenſeo, quòd ſi interdum à ſacris ſcripturis, vel Patribus tribuitur eccleſiæ viſibili quod non niſi juſtis, bonis, & prædeſtinatis convenit; id eſſe tropicè intelligendum per ſynecdochdochen, quatenus ſumitur in eccleſia quod præſtantius, & excellentius eſt, & tribuitur toti eccleſiæ; hac reſponſione D. Auguſtinus *lib. 3. contra Parmenionem cap. 3.* confutat errorem catharorum, & Donatiſtarum, cui poſteaadhæſerunt Anabaptiſtæ cenſentes eccleſiam ex iis duntaxat hominibus conſtare, qui gratia, & charitate perfecti ſunt, & nulla ſunt inflecti peccati labe, quod apertè adverſatur ſcripturis. Chriſtus enim Matth. 18. loquens de chriſtiano in eccleſia delinquente, & peccati labe temerato ac propterea corripendo, ut ſe emendet, ait: *Si te non audierit; dic eccleſiæ: ſin autem eccleſiam non audierit ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus*: Ideo corrigitur, quia peccavit; ideo pervicax, & inemendatus defertur ad eccleſiam corripiendus, & puniendus, quia ſubjicitur juriſdictioni eccleſiæ, eſtque verum illius membrum: ex quo clarè convincitur, non conſtare eccleſiam ex ſolis juſtis, qui gratia, & charitate perfecti ſunt. Quod ſi Patres quandoque negent peccatores eſſe membra eccleſiæ, eorum ſenſus eſt, quòd non ſint membra ſana, & perfecta, quæque vigeant vita perfecta ſpirituali, ſeu gratia, & charitate, non verò negant ſimpliciter, & abſolutè eſſe membra eccleſiæ; quia ratione fidei quam à Chriſto capite percipiunt, vera ſunt eccleſiæ membra.

11 Hinc refellitur etiam error Joannis Wiclephi, & Joannis Huſs. Qui damnati fuerunt in Concilio Conſtancienſi eo quia docuerint eccleſiam conſtare ex ſolis prædeſtinatis, & juſtos non eſſe membra eccleſiæ viſibilis, ſi de numero non ſint prædeſtinatorum: eò quia Matth. 13. comparetur eccleſia viſibilis ſagenæ miſſæ in mari, & ex omni genere piſcium congreganti ubi dicitur: *ſic erit in conſummatione ſeculi. Exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis* ſi mali comprehendebantur in ſagena ſeu eccleſia; hæc non conſtat ex ſolis prædeſtinatis, è quorum medio Angeli ſeparabunt malos, ſeu præſcitos. Rurſus Matth. 25. dicitur: *Simile eſt regnum cœlorum* (ſeu eccleſia ut explicat D. Evegerius) *decem virginibus, quarum quinque erant prudentes, & quinque fatuæ*: ergo eccleſia non conſtat ex ſolis prædeſtinatis, cùm virgines fatuæ, quæ in eccleſia comprehendebantur, fuerint à cœleſti ſponſo excluſæ à thalamo, ſeu cœleſti gloria.

12 Rejicitur etiam error eorum Acatholicorum aſſerentium eccleſiam conſtare tantùm ex juſtis, quamvis aliquibus ſint peccatis obſtricti: quia ſi loquantur de peccatis lethalibus, qui hiſce inquinantur non ſunt juſti, quia in ſtatu peccati mortiferi carent gratia ſanctificante, & juſtificante, per quam denominatur quis juſtus: non enim ſunt, nec dicuntur juſti, qui gratia juſtificante privantur, ſi loquantur de peccatis venialibus falſum eſt, eccleſiam conſtare ex ſolis juſtis quamvis aliquibus ſint obſtricti peccatis venialibus; quia per peccata venialia non excluduntur juſti à cœleſti beatitudine; & eccleſia viſibilis ex iis etiam conſtat, qui ob peccata lethalia excluduntur à gloria. Matth. 13. ubi eccleſia viſibibilis comparatur ſagenæ miſſæ in mare & ex omni genere piſcium congreganti, conſtat in hac ſagena, ſeu eccleſia comprehendi etiam coinquinatos peccato lethali, qui propterea ſeparabuntur ab Angelis de medio juſtorum Matth. 13. *Sic erit in conſummatione ſeculi: exibunt Angeli, & ſeparabunt Angelos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis.* In gehennam non mittuntur niſi injuſti ob peccata mortifera: ergo eccleſia viſibilis, & in terris militans ſagenæ pariata comprehendit bonos & malos, juſtos, & injuſtos.

Præterea ſi eccleſia conſtaret ex ſolis perfectis vel ex ſolis prædeſtinatis, aut juſtis, ejus regimen radicitùs everteretur; quia nec ſuperiores cognoſcerent ſuos ſubditos, neque ſuam poſſent in ipſos juriſdictionem exercere; nec ſubditi ſuos poſſent ſuperiores cognoſcere, quibus obſequerentur; ſicque regimen eccleſiæ ſusdeque verteretur, & funditus everteretur: quia cùm nemo videat gratiam ſacrificantem, & juſtificantem quâ conſtituimur ſancti, & juſti, nullus poſſet certò ſcire, quis ſit perfectus, quis prædeſtinatus vel reprobus; propterea ſi omnes deberent eſſe juſti; hi cum non cognoſcerentur, neque poſſet cognoſci ſuperior, cui ſubditi obſequerentur, quia poſſet ſemper dubitari an ſit juſtus, & prædeſtinatus conſequeretur dubitaretur, an eſſet membrum eccleſiæ non comprehendentis niſi juſtos, & prædeſtinatos; & ſi dubitetur an ſit membrum eccleſiæ, dubitatur etiam an ſit caput, & ſuperior; proinde ſubditi non poſſent certò cognoſcere in eccleſia ſuperiorem; nec iſte ſubditos cum non niſi per revelationem ſibi à Deo factam poſſit certò ſcire an ſint juſti, & prædeſtinati: ſicque totum everteretur regimen & eccleſiæ gubernatio: ergo regimen eccleſiæ exigebat ut in ipſa bonis eſſent mali permixti. 13

Si dicas eccleſiam in canticis deſcribi totam pulchram, & formoſam, non habentem maculam, neque rugam. Reſpondetur id verum eſt quoad doctrinam, & inſtitutionem; non quoad omnia, & ſingula ejus membra, quaſi hæc omnia debeant eſſe ſine omni ruga, & macula; cum juſtus dicatur ſepties in die cadere. Vel poſſet aliter reſponderi membra eccleſiæ debent eſſe ſine ruga, & macula; præparativè ad eccleſiam triumphantem in qua omnes erunt ſine macula conceditur: formaliter in eccleſia viſibili, & militante in terris negatur; quia in ipſa pluries in die etiam juſti cadunt, & maculas licet leves contrahunt. Huc acceſſendus S. Auguſtinus cujus eſt hæc doctrina ait lib. 2. Retract. cap. 18. *Ubicunque commemoravi eccleſiam non habentem maculam neque rugam; non ſic accipiendum, quaſi jam ſit, ſed qua preparatur ut ſit: quando apparebit etiam glorioſa. Nunc enim propter quaſdam ignorantias, & infirmitates membrorum ſuorum, habet unde quotidie tota dicat: Dimitte nobis debita noſtra.* 14

Digitized by Google

CAPUT VI.

Quotquot Chriſti eccleſiam in terris viſibiliter militantem deſerunt transfugæ ſunt, ac veræ religionis deſertores: neque poteſt quiſquam extra ipſam ſalutem conſequi ſive hæreticus ſit, ſive ſchiſmaticus.

1 EVicimus eccleſiam Catholicam omnes illos, & ſolos comprehendere, qui in Chriſti fidem luſtrali baptiſmi aqua abluuntur, ac Chriſtiani initiantur, ac per eandem profeſſionem fidei integræ ac participationem aliorum in eccleſia ſacramentorum in unum conſociantur cœtum viſibilem, qui propriè eccleſia catholica nuncupatur, ſive poſtea boni ſint, ſive mali; prædeſtinati, vel præſciti. Supereſt inquirendum an diſcedentes ab hoc cœtu ſint religionis deſertores, & eccleſiæ transfugæ, & an poſſint ita ſejuncti ab eccleſia ſalutem conſequi.

2 Dicendum eſt tanti Chriſtum feciſſe eccleſiam à ſe in terris conſtitutam viſibilem, ut pro transfuga, ac diſertore habeatur, qui ſemel eidem adſcitus contumaciter ab illa ſejungitur; adeo ut diſceſſio ab eccleſia à Chriſto inſtitura in terris, & Chriſti abnegatio enormiſſimum ſit crimen. Id vel ipſi hæretici coguntur fateri. Nam Calvinus *lib. 4. Inſtit. 5. cap. 1. §. 10.* ait: *Diſceſſionem ab eccleſia Dei, & Chriſti abnegationem eſſe; quo magis à tam ſcelerato diſſidio cavendum eſt. Nec ullum atrocius fingi crimen poteſt, quàm ſacrilega perfidia violare conjugium, quod nobiſcum unigenitus Dei Filius contrahere dignatus eſt.*

3 Ratio petitur ex eo, quia extra eccleſiam à Chriſto in terris inſtitutam nemo poteſt ſalutem conſequi; ergo qui voluntariè, & contumaciter ſe à Chriſti eccleſia ſeparat, cœtúmque deſerit fidelium, in baratrum omnium malorum, ſeu æternam ſe præcipitat damnationem, quod eſt malorum omnium maximum, ſeque avertere à ſummo Bono; ſibique viam ad illius aſſecutionem occludere abſque ſpe perveniendi ad finem ultimum, ob quem fuerunt homines conditi à Deo. Imò ita ſeparati ab eccleſia ſimiles ſunt membris à reliquo corpore abſciſſis, quæ putreſcunt emortua; fœtentque corrupta.

4 Si dicas, in eccleſia Catholica eſſe plures malos, ac fugiendos, eo quia degravatis ſuis moribus alios corrumpant iiſdem adhærentes. Reſpondetur malorum ſocietatem eſſe quidem declinandam, non tamen conſortium bonorum, neque eccleſiam, quamvis iiſdem permixti ſint mali, ut evincit S. Auguſtinus lib. de fide, & operibus cap. 5. & lib 2. contra Creſconium cap. 34. ubi oſtendit à nemine eccleſiam in terris viſibilem, & à Chriſto fundatam eſſe deſerendam, quamvis in ea plures ſint mali; & in alia citat illud Cypriani: *Quamvis in eccleſia videantur eſſe zizania, non tamen impediri debet, aut fides, aut charitas noſtra, ut quoniam zizania eſſe in eccleſia cernimus; ipſi de eccleſia recedamus. Nobis tantummodo laborandum eſt, ut frumentum eſſe poſſimus, ut cum cœperit frumentum dominicis horreis condi, fructum pro opere noſtro & labore capiamus. Apoſtolus in eccleſia ſua dicit: In domo magna non ſolùm vaſa ſint aurea, & argentea, ſed & lignea, & fictilia, & quædam quidem honorata, quædam inhonorata. Nos operam demus, ut vas aureum, vel argenteum ſimus.*

5 Quia verò eccleſia catholica à Chriſto in terris fundata eſt una tantùm, cum dicat cœleſtis ſponſus Cant. 6. *Una eſt columba mea*; & Chriſtus quam inſtituit eccleſiam, vocet *unum ovile*: Et Apoſtolus unum corpus ad Epheſ. 1. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius.* Et cap. 4. *Solliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus ſpiritus, ſic ut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides, unum batiſma*, quotquot à comunione hujus eccleſiæ excluduntur ſive hæretici, ſive ſchiſmatici ſalutem non conſequuntur ſed pœnis deſtinantur æternis. Excludit enim eccleſia Jeſu Chriſti è ſuo gremio hæreticos, & ſchiſmaticos, qui propterea nequeunt ſalutem conſequi, ut luculenter ediſſerit S. Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ inquiens: Eccleſia una eſt, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur: Quomodo ſolis radii multi, ſed lumen unum, & rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum: Et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numeroſitas licèt diffuſa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen ſervatur in Origine. Avelle radium ſolis à corpore, diviſionem lucis unitas non capit. Ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: A fonte præcide rivum, præciſus areſcet. Sic & Eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit; unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in univerſam terram copia ubertatis extendit: profluentes largiter rivos latiùs expandit. Unum tamen caput eſt, & origo una, & una mater fœcunditatis ſucceſſibus coploſa. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti; incorrupta eſt, pudica. Unam domum novit, unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc non ſervat Deo, hæc filios regno, quos generavit aſſignat. Quisquis ab Eccleſia ſegregatur adulteræ jungitur; à promiſſis eccleſiæ ſeparatur. Nec perveniet ad Chriſti præmia, qui relinquit eccleſiam Chriſti, alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt: hactenus S. Cyprianus.

6 Ut igitur quis æternam conſequatur ſalutem non ſufficit, ſi credat Chriſtum mediatorem Dei, & hominum, cúmque colat, ſed ulteriùs neceſſe eſt verſetur in eccleſia, ſeu cœtu fidelium, qui per ſuſceptionem baptiſmi, & ſacramentorum eccleſiæ, ac profeſſionem fidei integræ copuletur in unam ſocietatem cujus ſuperior, & caput ſit Chriſtus in cœlis, & ſummus Pontifex, in terris legitimè electus ejus Vicarius viſibilis; niſi enim fuerit quis de numero hujus cœtus, ſeu eccleſiæ, quam Chriſtus cùm adhuc in terris viveret inſtituit, & ex Apoſtolis, ac eorum diſcipulis collectam variæ poſtea gentium nationes ſuſceperunt, non poterit æternam ſalutem conſequi.

7 Tametſi plures nomine glorientur chriſtiani, cujuſmodi ſunt hæretici, & ſchiſmatici, qui Chriſtum fatentur mediatorem inter Deum, & homines, paſſum, & mortuum pro redemptione humani generis, adhuc ab eccleſia ſunt extorres, quia ſejuncti à cœ-

Digitized by Google

à cœtu catholicorum eccleſiam non audiunt, neque per profeſſionem fidei integræ quoad omnia, quæ docuit Chriſtus, ejus diſcipuli, & eccleſia catholica, coëunt in unam ſocietatem cum aliis veris Eccleſiæ membris, propterea dicuntur hæretici, & ſchiſmatici verſari extra eccleſiam, & extorres à cœtu catholicorum non poſſe æternam ſalutem conſequi, niſi reſipiſcant per profeſſionem fidei integræ eccleſiam audiant, cui obtemperent, adhæreantque in ſingulis quæ ut dogmata fidei ipſa docet, ſive hæc ſcripta ſint; ſive per majorum traditiones ad ipſam derivata. Hæretici enim in eo ſunt hæretici, quia eccleſiam non audiunt docentem quænam ſint fidei dogmata; neque credunt plura à Chriſto inſtituta, & revelata, quæ ab ipſo inſtituta, & revelata fuerunt. Hæreticus propriè is eſt, qui eccleſiam fidei dogmata tradentem audire detrectat, ejusque negat authoritatem; ut docet D. Thomas 2. 2. quæſt. 20. artic. c. Ubi aſſerit hæreſim eſſe infidelitatis ſpeciem ad eos pertinentem, qui Chriſti fidem & legem, quamvis profiteantur, ejus tamen dogmata corrumpunt, perperam interpretantur & detorquent in ſenſus diſſentientes ab illis eccleſiæ catholicæ.

8 Hinc ſolet hæreſis definiri *voluntarius error intellectus cum pertinacia contra aliquam fidei veritatem* ſicut actus fidei eſt aſſenſus, ſeu actus intellectus, quo aſſentimur alicui revelato: ita hæreſis fidei oppoſita eſt error intellectus, quo hæreticus diſſentitur objecto revelato, cui deberet aſſentiri: quo fit ut proferens propoſitionem hæreticam, cui non aſſentitur, non ſit hæreticus; Rurſus error debet eſſe cum pertinacia, quia ſi quis erraret circa fidem, non diceretur formaliter hæreticus, niſi acceſſerit pertinacia, quæ non attenditur penes durationem temporis, vel obfirmatam pertinaciam in errore: ſed ex cognitione, & animadverſione definitionis eccleſiæ contrariæ tali errori; unde ille eſt formaliter hæreticus qui cognoſcens, & ſciens aliquod fidei dogma doceri, & ſervari ab eccleſia catholica Romana ei non vult aſſentiri; ut etiam qui ita eſt affectus ut contrarium crederet ſi argumentis convinceretur, vel ſi à viris doctis ita clarè, ac diſtinctè proponeretur ut cognoſceret verum tale dogma; quia hic recederet à definitione eccleſiæ, cum ſciret contrarium ab ipſa fuiſſe definitum: neque fides cum ſit argumentum non apparentium exigit hanc claritatem, neque ut argumentis quis convincatur.

9 Imò hæreſis labe is eſt etiam infectus, qui poſitivè dubitat in rebus fidei ab eccleſia definitis, ut ſi dubitet an dogma aliquod fidei definitum ab eccleſia ſit certum, ac verum: quia tunc voluntariè errat, contra fidei veritatem, quatenus judicat incerta, & dubia, quæ certa ſunt & vera, quia ab eccleſia definita. Qui verò ex ſola ignorantia errat circa res fidei; ſi ita affectus ſit, ut ſe ſentiat paratum errorem deſerere, ac obedire eccleſiæ ſi errorem cognoverit, vel definitionem eccleſiæ acceptare, non eſſet formaliter hæreticus, quamvis erraret eſſetque hæreticus materialis: quia aliud eſt errare; & aliud eſſe formaliter hæreticum; tametſi omnis hæreticus: non tamen omnis errans eſt hæreticus, ratio enim hæreſeos non conſiſtit in errore ſimpliciter; ſed in errore cum pertinacia ſimul, ſeu renixu voluntatis reſiſtentis regulæ fidei, & eccleſiæ definienti dogma aliquod de fide. Hinc moris ſemper fuit in eccleſia, quò errans circa res fidei prius moneretur ut pertinaciam relinqueret, quam ſi foveret, declareretur hæreticus; ita actum fuiſſe cum Ario, Neſtorio, Euchichete, Pelagio, & poſtremis temporibus etiam cum Luthero, Calvino, & aliis hæreſiarchis ſatis exploratum eſt.

10 Requiritur igitur contumacia in errore cognito quòd ſit contra definitionem eccleſiæ, ut ſit quis formaliter hæreticus: unde D. Auguſtinus epiſt. 162. ſcribit. *Qui ſententiam ſuam quamvis falſam, atque perverſam, nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim quam non audacia præſumptionis ſuæ pepererunt; ſed à ſeductis atque in errorem lapſis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta ſollicitudine veritatem corrigi parati, cum invenerint: nequaquam ſunt inter hæreticos computandi*: quia cum errore non habetur pertinacia. Si tamen ſciret contrarium fuiſſe definitum ab eccleſia catholica, teneretur ſtatim ſuum deponere errorem, ac reſipiſcere, alioquin fieret pertinax.

11 Hiſce præmiſſis, & dilucidè explicatis liquet hæreticos omnes cujuscunque ſint ſectæ eſſe extra eccleſiam, neque poſſe ſalutem conſequi. Idque evincitur ex D. Paulo 1. *Thimot.* 1. ubi ait. *Quidam circa fidem naufragaverunt, ex quibus eſt Hymnæus, & Alexander, quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare.* Hymnæus, & Alexander quia in hæreſim lapſi; & transfugæ à vera religione, & extra eccleſiam extraditi ſunt Satanæ cruciandi in gehenna. Apoſtolus ſub allegoria naufragii explicat defectionem à fide; à qua diſcedentes naufragium patiuntur æternæ ſubmerſionis in gehennali pelago tormentorum. Cùm eccleſia omnes complectatur gentium populos ob invectam multitudinem quandoque aliqui fiunt deſertores & transfugæ, quatenus aliqui ab ipſa diſcedentes illam nituntur impugnare: Idque cauſæ cur eccleſia *Lucæ* 5. reti parietur quod præ multitudine piſcium rumpebatur. Non tamen credas, eccleſiam ullum poſſe inde pati naufragium, quia imo in emolumentum fidelium reſultant hæreticorum invecti errores. Ob id ſcripſit Apoſtolus 1. Corinth. 11. 19. *oportet, & hæreſes eſſe* ſcilicet ad exercitationem fidelium qui errores impugnaturi acuunt ingenia, ſacras expendunt ſcripturas, in quarum ſtudio plurimum proficiunt; hinc D. Anſelmus ait. *Ideo Providentia divina multos diverſi erroris hæreticos eſſe permittit: ut cum nobis inſultant, & interrogant ea quæ neſcimus, vel ſic diſcutiamus pigritiam, vel divinas ſcripturas noſſe cupiamus.*

12 Excluduntur igitur hæretici ab eccleſia, à qua defecerunt transfugæ, & extorres, ut communiter docent SS. Patres: S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 18. illuminatorum ait. *Propriè, & verè aliquis eſſe dixerit eccleſiam malignantium, conventicula Hæreticorum, Marcionitarum dico, & Manichæorum, & reliquorum. Propterea nunc confirmans fidelis tradidit, ut dicas: Et in unam ſanctam Catholicam Eccleſiam. Ut illorum quidem fœda conventicula fugias; perſeveres autem in Catholica Eccleſia, in qua & renatus es. Quòd ſi fortè veneris in civitatem, non quæras ſimpliciter, ubi ſit eccleſia; ſed ubi catholica Eccleſia. Hoc enim proprium nomen eſt ſanctæ hujus, & matris omnium noſtrum, quæ eſt ſponſa Domini noſtri Jeſu Chriſti unigeniti filii Dei.* Sunt igitur hæretici extra eccleſiam catholicam, in qua non perſeverant, ſed à qua excludunt extorres. Irenæus itidem lib. 3. cap. 3. aſſerit Polycarpum multos hæreticos ad eccleſiam convertiſſe; ergò quia antea non erant converſi, ſed averſi & extra eccleſiam. S. Cyprianus epiſtola ad Jubuianum ait Hæreticos, cum ſint extra eccleſiam, tamen vendicare ſibi authoritatem eccleſiæ more ſimiarum, quæ cum homines non ſint; tamen homines videri volunt: de quibus

Digitized by Google

loquens S. Hieronymus in decalogo contra Luciferianos ait: *Sic ubi audieris eos, qui dicuntur Chriſti, non à Domino Jeſu Chriſto, ſed à quoquam alio nuncupari, ut cionitas, Valentinianos &c. Scito non eccleſiam Chriſti, putà Marſti ſed Antichriſti eſſe ſynagogam.*

13 Ratio id quoque evincit, quia eccleſia eſt cœtus viſibilis fidelium coëuntium in unam ſocietatem, ſeu corpus mediante profeſſione unius fidei integræ, & earundem legum, ac rituum obſervatione ſub uno capite Chriſto, & ejus in terris Vicario ſummo Pontifice legitimè electo, ac aliis ſubordinatis paſtoribus: & quotquot hoc modo non uniuntur, ab eccleſia excluduntur, extra quam non poſſunt ſalutem conſequi. Huc accerſendus S. Optatus Milevitanus lib. 3. inquiens. *Domus Dei una eſt, qui foras exeuntes partem facere voluerunt, parietem fecerunt, non domum, quia non eſt alter Deus, qui alteram domum inhabitet: Ideo parietem dicuntur feciſſe falſi vates, in quo ſi janua fuerit collocata, quicunque intraverit foris eſt. Neque lapidem angularem habere poteſt unus paries; qui lapis eſt Chriſtus, duos in ſe ſuſcipiens populos; unum de gentibus, alterum de Judæis, qui modo pacis jungit utrumque parietem. Nam quot commoda habet domus, tot incommoda paries. Domus incluſa cuſtodit, tempeſtatem retundit, pluviam diffundit, latronem, aut furem, aut beſtiam non admittit: ſic & Eccleſia catholica omnes filios pacis gremio, & ſinu ſuo complectitur. Contra paries, qui eſt ædificatus ruinoſus nec lapidem angularem ſuſtinet, & januam ſine cauſa habet, nec incluſa cuſtodit. Pluvia nudatur, tempeſtatibus cæditur: nec poteſt arcere latronem, nec venientem prohibet furem. Paries enim res de domo eſt, ſed domus non eſt. Et pars veſtra quaſi eccleſia eſt, ſed catholica non eſt.* Alloquitur Donatiſtas.

14 Poſſet tamen objici quia eccleſia habet, & exercet juriſdictionem in hæreticos, quos propterea punit: ergo quia ſunt de eccleſia, & in eccleſia, cui ut ſubditi ſubjiciuntur; alioquin non pertineret ad eccleſiam eos judicare, & punire cum ſcripſerit Apoſtolus Paulus 1. Corinth. 5. *Quid mihi eſt, de iis qui foris ſunt?* quatenus ad eccleſiam non pertinet de iis qui foris ſunt, ſeu extra eccleſiam. Præterea Hæretici ſunt baptizati, retinent characterem baptiſmi, & ordinis ſi ſint Sacerdotio initiati: ergo ſunt de eccleſia, & in eccleſia, non extra eccleſiam. Sed contra, quia tametſi hæretici non ſint de eccleſia, neque in eccleſia à qua exierunt, & ſunt transfugæ, adhuc ſunt ſub juriſdictione eccleſiæ, quatenus hæc habet jus eos cogendi ut revertantur in eccleſiam à qua defecerunt: etiam milites ſacramento militiæ ſemel addicti ſubjiciuntur juriſdictioni ſtrategi vel Præfecti militiæ, cui nomen dederunt, & ſi transfugæ, ac deſertores ſe transferant ad partes adverſariorum, quamvis ſint extra primum exercitum, puniuntur, privantur bonis, ſi quæ reliquerunt in militia, à qua defecerunt; & puniuntur etiam ipſi, ſi capi poſſunt: quia licèt ſint extra exercitum, cui ſe addixerunt, adhuc ad ipſum pertinent, & ad ipſum tenentur reverti ex vi jurisjurandi præſtiti. Perinde hæretici quia vel per ſe immediatè, vel per ſuos anteceſſores mediatè fuerunt fidem catholicam profeſſi, tenentur illam ſervare, ac in eadem perſeverare, & ab illa diſcedentes ſunt transfugæ, deſertores, propterea ab eccleſia adigi poſſunt ut revertantur, & ſi detrectent, poteſt illos punire, quamvis ſint extra eccleſiam. Judicat eccleſia de iis qui intus ſunt, vel eſſe deberent, & non ſunt, quia defecerunt extorres transfugæ, & deſertores. Neque obſtat allatum ex D. Paulo, quia Apoſtolus ibi loquitur de iis qui ita ſunt foris, ut nunquam nec per ſe immediatè, nec per ſuos prædeceſſores mediatè pertinuerunt ad eccleſiam; nec unquam fuerunt intus ut tunc erant Ethnici.

Ad aliud quod addebatur de charactere baptiſmi, 15
& ſacerdotii perſeverante in hæretico. Reſpondetur indelebilitatem characteris baptiſmi, & ſacerdotii non ſufficere ad conſtituendum aliquem in eccleſia; ſed ulterius requiri profeſſionem fidei integræ, ac unionem cum capite eccleſiæ viſibilis in terris ſeu ſummo Pontifice. Solus igitur character propriè non unit hominem cum capite, ſed tantum eſt ſignum poteſtatis, ac cujuſdam unionis; & ratione characteris cognoſcentur in inferno, qui luſtrali baptiſmi aqua fuerunt abluti, ac ſacerdotio initiati. Quòd ſi ſolus character ſufficeret ad conſtituendum aliquem in eccleſia, ſequeretur in inferno eſſe eccleſiam. Demum character ſolus non poteſt exterius unire ſubditos eccleſiæ cum capite, nec conſequenter cum ipſa eccleſia, quia character non eſt quid ſenſibile cum non cadat ſub ſenſûs; & hæc unio cum ſit externa, debet ſenſibilis eſſe ut docet D. Thomas. Imò nec poteſt character unire interiùs, quia non eſt actus; nec habitus operativus, ſed ſolum ſignum: hinc D. Auguſtinus lib. de unitate eccleſiæ cap. 4. ait: *Totus Chriſtus caput eſt, & corpus. Caput unigenitus Dei filius, & corpus ejus eccleſia, ſponſus & ſponſa duo in carne una. Quicunque de ipſo capite ab ſcripturis ſanctis diſſentiunt; etiamſi in omnibus locis inveniantur, in quibus eccleſia deſignata eſt, non ſunt in eccleſia. Et rurſus quicunque de ipſo capite ſcripturis ſanctis conſentiunt, & unitati eccleſiæ non communicant non ſunt in eccleſia, quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia ab ipſius Chriſti teſtificatione diſſentiunt, ut eorum communio non ſit cum toto, quocunque diffunditur, ſed in aliqua parte ſeparata inveniatur, manifeſtum eſt, eos non eſſe in catholica Eccleſia.*

Ad ſchiſmaticos etiam quod attinet, ſunt & ipſi 16
extra eccleſiam, ex qua per ſciſſuram egrediuntur aliam ſibi conſtituentes veluti partialem, ac ſeparatam eccleſiam, eſt enim ſchiſma veluti ſciſſura, qua eccleſia ſcinditur, ut ait Pelagius Papa in 24. quæſt. 2 & can. ſchiſma, ubi ait *ſchiſma dici quia facit ſciſſuram in eccleſia, & eam, quæ eſt catholica decanſerens, & ab ea ſe dividens partialem eccleſiam vult conſtituere: non enim, qui ſchiſmatici ſunt, diverſa ſentiendi judicium, id eſt dogmatum diſſenſio, ſed quædam delata crimina contra Sedem Apoſtolicam credentes peſſima diviſit opinio.* Hinc liquet diſcrimen inter hæreticum, & ſchiſmaticum: quia licèt non ſit hæreticus quin etiam ſit ſchiſmaticus; non tamen omnis ſchiſmaticus ex vi ſchiſmatis præcisè, & ſimpliciter eſt hæreticus ut ediſſerit S. Ambroſius *in cap. 3. ad Titum* ubi inter hæreſim & ſchiſma id aſſerit intereſſe diſcriminis, quia hæreſis perverſum ſemper aliquod dogma comprehendit: ſchiſma verò propter Epiſcopalem diſſentionem ab eccleſia pariter ſeparat.

Verùm licet ſchiſmaticus differat ab hæretico; 17
vix ullus eſt ſchiſmaticus, qui in ſuo propugnando ſchiſmate non fiat hæreticus: eò enim ipſo quòd ſchiſmaticus ſe ſeparat ab eccleſia catholica Romana, ſe ſeparat à capite veræ eccleſiæ catholicæ ſeu à ſummo Pontifice legitimè electo, cui detrectat debitam præſtare obedientiam, & aliud ſibi conſtituit eccleſiæ caput: quo pacto negat audiendam eſſe veram eccleſiam quod eſt error in fide & hæreſis Matth. 18. *Si eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus.* In hunc erro-

errorem referente Spondano anno Chriſti 254. prolapſi fuerunt Novatiani, & Donatiſtæ, qui eccleſiam prius in partes ſciſſerunt, à qua poſtea notaliter defecerunt transfugæ, & deſertores detrectantes Romano parere Pontifici, quem propterea noluerunt audire. Donatiſtæ non negârunt dari in terris aliquam Chriſti eccleſiam ſed contendebant eos epiſcopatu excidiſſe qui cum Cæciliano electo tunc legitime Epiſcopo Carthaginenſi communicarent, proinde etiam cum eccleſia Romana. Cathari itidem negarunt ſanctum Cornelium, qui anno Chriſti 250. creatus fuerat legitimus Pontifex, eſſe caput eccleſiæ, eò quia aſſeverunt communicâſſe cum lapſis in perſecutione Decii Imperatoris: cumque præfecentiti omnes ſchismatici ſuum pertinaciter ſchiſma propugnarent in hæreſim formalem turpiſſimè lapſi fuerunt.

Cùm igitur Schiſmatici ſcindant eccleſiam in plu-
18 res partes ſe ab eccleſia ſeparant, ſuntque propterea extra eccleſiam: quia hæc eſt una tantum non multiplex; integra non ſciſſa, nec in partes dilacerata: hanc eccleſiæ unitatem nos docuit magiſter Chriſtus cum Joan. 10. eccleſiam à ſe inſtitutam, & fundatam in terris vocavit *unum ovile*, & Apoſtolus ad Rom. 12. *Unum corpus* ob unitatem capitis ſpiritus, fidei ſpei & baptiſmatis. Ad Epheſ. 1. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ſpiritus.* & cap. 4. *Solliciti ſervate unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides unum baptiſma.* Cæleſtis ſponſus eccleſiam ſuam ſponſam Cant. 6. vocat *Unam ſponſam, unam amicam, unam columbam.* Schiſma autem, quod eſt unum ſcindit in partes: & pars ſciſſa, & ſeparata ab alia non eſt pars ipſius, à qua ſeparatur ſed quid aliud extra ipſam; ergo ſchiſmatici cùm per invectum ſchiſma ſe ab eccleſia ſeparent, ſe conſtituunt extra eccleſiam ut ediſſerit S. Auguſtinus lib. de Fide, & Symbol. cap. 10. inquiens. *Credimus & Sanctam Eccleſiam utique Catholicam. Nam & hæretici, & ſchiſmatici congregationes ſuas eccleſias vocant. Sed hæretici de Deo falſa ſentiendo ipſam fidem violant: Schiſmatici autem diſſenſionibus iniquis à fraterna charitate diſſiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus. Quapropter neque hæretici pertinent ad eccleſiam catholicam, quæ diligit DEUM. Nec ſchiſmatici, quoniam diligit proximum: & ideo peccatis proximi facilè ignoſcit.*

Schiſmaticos perinde ac hæreticos eſſe extra ec-
19 cleſiam adſtruunt communiter SS. Patres, & Pelagius Papa id ex profeſſo oſtendit de ſchiſmaticis in ſuis decretis. Hinc eccleſia univerſalis in Paraſceve orat Deum pro hæreticis, & ſchiſmaticis, ut eos Deus ad eccleſiam catholicam revocare, & unire dignetur: ergo quia eccleſia univerſalis credit, hæreticos, & ſchiſmaticos eſſe extra eccleſiam, alioquin preces non funderet ut unirentur eccleſiæ: idque etiam evincit S. Auguſtinus epiſt. 185. aliàs 50. inquiens: *Eccleſia Catholica ſola corpus eſt Chriſti, cujus ille caput eſt Salvator corporis ſui. Extra hoc corpus neminem vivificat ſpiritus: quia, ſicut dicit Apoſtolus, Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Non eſt autem particeps divinæ charitatis, qui hoſtis eſt unitatis. Qui ergo vult habere ſpiritum ſanctum, caveat foris ab eccleſia remanere; caveat in eam ſimulanter intrare: aut ſi jam talis intravit, caveat in eadem ſimulatione perſiſtere, ut veraciter coaleſcat arbori vitæ.* S. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum in capitulo 39. loquens expreſsè de Hæreticis, & ſchismaticis excluſis ab eccleſia & æterna ſalute ait. *Firmiſſimè tene & nullatenus dubites, quemlibet Hæreticum ſive Schismaticum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizatum, ſi eccleſiæ catholicæ non fuerit aggregatus, quantaſcunque eleemoſynas fecerit nullatenus poſſe ſalvari. Omni enim homini, qui eccleſiæ catholicæ non tenet unitatem; neque baptiſmus, neque eleemoſyna; neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem, quamdiu in eo hæretica, vel ſchiſmatica pravitas perſeverat, quæ ducit ad mortem.* Hæretici igitur ac ſchismatici quamvis aſſerant ſe pro Chriſto ſanguinem libenter fundere, ac mortem ipſam appetere, ſi pertinaciter perſeverent extra eccleſiam non ſe ſubjicientes capiti eccleſiæ, æternam non conſequuntur ſalutem, quia decedunt extra eccleſiam ut ſcribit S. Cyprianus lib. 4. Epiſt. 9. ad Florentinum Papianum inquiens, *Eccleſia eſt plebs Sacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens: unde ſcire debet Epiſcopum in eccleſia eſſe; & eccleſiam in Epiſcopo; & ſi qui cum Epiſcopo non ſint in eccleſia non eſſe.*

Ratio hoc idem evincit. Quia eccleſia eſt una 20
unione membrorum inter ſe, & cum capite, ratione cujus conſtituitur, unum corpus, ut ſcribit Apoſtolus ad Romanos 12. *Unum corpus ſumus alter alterius membra:* hanc autem unionem inter membra, & caput ſchiſmaticus tollit cum ſe ab unione capitis & aliorum membrorum ſeparat; ergo ſe per ſchiſma ſejungens ab eccleſia, ſe conſtituit extra eccleſiam, & nequit ſalutem conſequi. Conſiſtit enim unitas eſſentialis eccleſiæ in conjunctione membrorum inter ſe, & cum capite mediante profeſſione fidei integræ. Multiplex poteſt in eccleſia excogitari unitas. Primò ratione principii ejusdem, ſeu Dei vocantis Joan. 6. v. 44. *Nemo poteſt ad me venire niſi pater meus, qui miſit me, traxerit eum.* Secundò ratione finis ultimi, hæcque veritas ſignificatur per denarium omnibus, & ſingulis diurnis operariis promiſſum. Matth. 20. 8. *Voca operarios & redde illis mercedem incipiens à noviſſimis usque ad primos.* Tertiò ratione mediorum ad finem, ſeu ratione fidei, Legum, Sacramentorum juxta illud ad Epheſ. 4. *Una fides, unum baptiſma.* Quartò ratione Spiritus Sancti, à quo tanquam externo & ſeparato Rectore univerſa eccleſia gubernatur 1. Corinth. 12. *diviſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus.* Quintò ratione unius, ac ejusdem capitis tanquam interni, & conjuncti Rectoris: ſiquidem omnia & ſingula eccleſiæ membra eidem Chriſto, & ejus vicario tanquam capiti obediunt, & ab eodem diriguntur: ad Epheſ. 1. *Ipſum dedit caput ſuper omnem eccleſiam.* Joan. ult. *Simon Petre paſce oves meas.* Sexto ratione connexionis membrorum inter ſe, & præcipuè cum capite, ut membro principali ad Rom. 12. *Unum corpus ſumus, alter alterius membra.* Has inter uniones tuæ poſtremæ conſtituunt corpus eccleſiæ, quia membra uniuntur ſuo capiti; & aptè copulantur inter ſe; ex qua bina connexione corpus reſultat eccleſiæ; per primam eccleſia non tam eſt una, quàm ex uno: per ſecundam non tam eſt una, quàm ad unum; per tertiam non tam eſt una, quàm per unum; per quartam non tam eſt una, quàm ſub uno. Per quintam verò & ſextam propriè eſt una, ſeu unum corpus in quo ſingula membra ſibi bene cohærent; quatenus cœtus fidelium per eandem profeſſionem fidei integræ, & participationem omnium ſacramentorum juxta unius cujusque capacitatem paret ſuo capiti, cui unitur. Schiſma autem opponitur hinc unitatibus poſtremis conſtituentibus corpus eccleſiæ. Tunc enim habetur ſchisma quando in uno corpore fit ſciſſura, & unum membrum non vult ampliùs eſſe membrum illius corporis, nec ſub illius capite nec ampliùs vult alteri membro copulari, à quo ſejun-

ſejungitur: quo pacto tollit unitatem eſſentialem, ac deſtruit eccleſiam ipſam, quantum eſt ex ſe, cum ab ipſa ſejungatur; maneatque extra eccleſiam.

21 Si dicas, eccleſiam eſſe congregationem Catholicorum; & Nicolaum Papam definiviſſe dict. 10. Schiſmaticos eſſe catholicos, conſequenter pertinere ad eccleſiam, & non eſſe extra eccleſiam. Reſpondetur, eccleſiam eſſe congregationem catholicorum adhærentium eccleſiæ capiti, cui copulantur: non verò catholicorum per ſchiſma, & ſciſſuram ſeparatorum à capite, & aliis eccleſiæ membris. Præterea Schiſmatici propriè non dicuntur catholici, quia in eccleſia catholica non profitentur fidem cum aliis catholicis ſub eodem capite. Præterea Nicolaus Papa in illa diſt. 10. non definivit eccleſiam, ſed tantùm ab eccleſia noluit excluſos hæreticos: appoſitè S Auguſtinus lib. de Fide, & Symb. cap. 10. *Credimus & Sanctam eccleſiam utique catholicam; nam & Heretici, & Schiſmatici congregationes ſuas Eccleſias vocant. Sed Heretici de Deo falſa ſentiendo ipſam fidem violant. Schiſmatici autem diſcißionibus iniquis à fraterna charitate diſſiliunt; quamvis ea credant, quæ credimus.*

22 Dices ſchiſmaticos nolentes ſubeſſe ſummo Pontifici Eccleſiæ Romanæ, neque cum hac communicare; adhuc velle ſubeſſe Chriſto, qui caput veræ eccleſiæ à ſe in terris inſtitutæ, ac fundatæ: ergo per ſchiſma non ſeparantur à capite eccleſiæ catholicæ. Tum quia licèt ſchiſmatici nolint communicare cum eccleſia Romana in terris, volunt tamen communicare cum eccleſia triumphante in cœlis: ergo non tollunt unitatem eccleſiæ, neque abſolutè dicuntur eſſe extra eccleſiam. Tum quia ſi quis nollet ſubeſſe ſuo epiſcopo particulari ſuæ provinciæ, vel civitatis, vellet tamen ſubeſſe Papæ, eique in omnibus pertinentibus ad fidem, & religionem obedire, & communicare cum eccleſia Romana univerſali, is non diceretur eſſe extra eccleſiam, quia adhuc eſſet membrum eccleſiæ catholicæ Romanæ.

23 Sed contra, quia ſemel, quòd nolit quis ſubeſſe Romano Pontifici, & detrectet communicare cum eccleſia catholica Romana, ſeu univerſali non poteſt communicare cum eccleſia triumphante in cœlis, neque uniri Chriſto capiti eccleſiæ. Quia Chriſtus conſtituit in eccleſia militante ſuum Vicarium Pontificem Romanum legitimè electum, cui vult fideles omnes, quotquot ſunt in eccleſia, ſubeſſe, adhærere, ac obedire in iis omnibus, quæ pertinent ad religionem, adeo ut detrectantes obedire ac adhærere ſummo Pontifici legitimè electo, non obediant Chriſto præcipienti talem obedientiam; quòd ſi nolint Chriſto obedire, quomodo dicendi ſunt ſubeſſe Chriſto cui non obediunt? ait Chriſtus Luc. 10. 16. loquens cum ſuis diſcipulis ſeu eccleſia in terris militante: *Qui vos audit, me audit; qui vos ſpernit me ſpernit, qui autem me ſpernit, ſpernit eum, qui miſit me*: ergo qui non audit, ſed ſpernit caput eccleſiæ militantis, nec audit ſed ſpernit caput eccleſiæ triumphantis; & qui detrectat per ſchiſma ſubeſſe Romano Pontifici legitimè electo non dicitur ſubeſſe, ac obedire Chriſto, nec eum audire, cum non audiat ſuum in terris Vicarium.

24 Hinc falſum eſt ſchiſmaticos nolentes in terris communicare cum eccleſia Romana; velle communicare cum eccleſia triumphante in cœlis. Quia ſicut Chriſtus eſt ſummum caput influens in membra eccleſiæ influxum internum, ſeu fidem, gratiam, charitatem: ita Romanus Pontifex legitimè electus ita eſt caput eccleſiæ militantis, ut influat in membra eccleſiæ influxum exteriorem, ſeu doctrinam fidei, & ſacramentorum; & qui non participat hunc influxum, non eſt membrum eccleſiæ. Ad aliud quod addebatur de ſe ſeparante ab Epiſcopo particulari alicujus provinciæ vel civitatis, & adhærente ſummo Pontifi ac eccleſiæ univerſali, Reſpondetur, hanc ſeparationem oriri poſſe ex multiplici cauſa, ut ex eo quòd non credat habere poteſtatem, & juriſdictionem in ſubditos: vel quia putet in eccleſia non dari plures Epiſcopos ſubordinatos ſummo Pontifici: vel quia exiſtimet doctrinam fidei non eſſe ab epiſcopo particulari tradendam, & explicandam populo: & qui ob has cauſas ſe ſeparat ab eccleſia, & epiſcopo particulari, ſe itidem ſeparat ab eccleſia, & Epiſcopo univerſali, ſeu ſummo Pontifice; quia cum Pontifex, & eccleſia doceat eſſe inſtituendos epiſcopos particulares per provincias, & civitates particulares ſubordinatos, ac dependentes à ſummo Pontifice, cujus vices gerant in locis particularibus docentes populos, ac iisdem miniſtrantes ſacramenta, cum non poſſint hæc immediatè præſtari à ſummo Pontifice, qui nequit ubique locorum per longe lateque diffuſam eccleſiam eſſe corporaliter præſens; hoc pacto negaret doctrinam eccleſiæ; imò & Jeſu Chriſti, qui plures inſtituit epiſcopos, & Apoſtolos, qui variis in locis gentes inſtruerent; propterea ſe ſepararet ab eccleſia per ſchiſma: quia ut appoſitè ſcribit S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 9. *Fruſtra ſibi blandiuntur ii, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes, obrepunt, & latenter apud quoſdam communicare ſe credunt cum eccleſia, quæ Catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diviſa, ſed ſit utique connexa, & cohærentium ſibi invicem Sacerdotum glutino copulata.*

Vel ſe ſeparat à particulari Epiſcopo, eo quia ſit hæreſis labe infectus, vel ſchiſmatus, & tunc non ſe ſeparat ab eccleſia ſi Romano Pontifici adhæreat, & cum tota catholica eccleſia communicet; quia non tenemur imò prohibemur cum hæreticis & ſchiſmaticis communicare. Ex hiſce liquet ſchiſmaticos eſſe extra eccleſiam, & non poſſe æternam ſalutem conſequi, quia ut aſſerit S. Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ: *Schiſmatis macula, nec per ſanguinem martyrii deletur.* Quòd ſi dicas ſchiſmaticos ſanctè ac piè vivere; Dei & eccleſiæ præcepta omnia obſervare, nemini eſſe offenſioni, pauperibus opitulari, frequentiùs ſuas ad Deum preces fundere; proinde non eſſe credendum eos æternùm damnari. Contra eſt quia ſemel quòd ſejunguntur à ſummo Pontifice, ſeparantur etiam ab univerſali eccleſia catholica extra quam nemo poteſt ſalutem conſequi; quia ut cæleſtis ſponſus loquens de ſua ſponſa in terris ſeu eccleſia ait: *Una eſt columba mea perfecta mea.* Et Chriſtus munere functus paſtoris vocat Eccleſiam à ſe inſtitutam, & fundatam *unum ovile*: & Apoſtolus ad Epheſ. 1. *Unum corpus* ſi igitur eccleſia eſt una tantùm: quotquot ab hac ſejunguntur, ſunt extra eccleſiam à Chriſto in terris fundatam. & non poſſunt ſalutem conſequi, ut expreſſe aſſerit S. Auguſtinus Epiſt. 51. ad Donatiſtas ſcribens: *Quisquis ab Eccleſia hac catholica fuerit ſeparatus, quantumlibet laudabiliter ſe vivere exiſtimet; hoc ſolo ſcelere, quòd à Chriſti unitate ſejunctus eſt, non habebit vitam: ſed ira Dei manet ſuper eum.* 25

An verò excommunicati ab eccleſia ſint & ipſi extra eccleſiam; putârim procedendum cum diſtinctione; ſi conſideretur excommunicatus quoad effectum externum excommunicationis eſt extra eccleſiam quatenus non communicat cum ipſa, ut liquet ex ipſo nomine excommunicationis, ſignificat enim excommunicatio extra communionem; eo quia per illam ſeparetur homo à communione fidelium, 26

lium, & à participatione præſertim Euchariſtiæ, quæ per antonomaſiam communio dicitur: unde Chriſtus loquens de excommunicatis juxta communionem expoſitionem ait Matth. 18. *Si eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Ethnicus, & publicanus*: & cum Ethnici ſint extra eccleſiam, perinde etiam excommunicati ſaltem quoad effectum excommunicationis: unde Apoſt. 1. Corinth. 5. 2. *Cur non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtri, qui hoc opus fecit?* & paulò infra v. 6. Neſcitis quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit. Rurſus v. 11. *Nunc autem ſcripſi vobis non commiſceri, ſi is qui frater nominatur eſt fornicator, aut avarus, aut idolis ſerviens, aut maledicus, aut ebrioſus, aut rapax, cum ejuſmodi nec cibum ſumere. Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt judicare. Nam eos qui foris ſunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis*: loquitur Apoſtolus de excommunicatis ob recenſita delicta, & aſſerit eſſe extra eccleſiam, quoad effectum excommunicationis.

27 Hinc D. Auguſtinus *lib. de unitate eccleſ. cap. ult.* ait excommunicari eſſe viſibiliter præcidi à corpore eccleſiæ: & *lib. de correpi. & Gratia. cap. 15.* aſſerit per excommunicationem ſeparari ab ovibus ſanis morbidam, ne per plures ſerpant dira contagia: tribui etiam ſolet S. Auguſtino hæc ſententia quæ habetur 11. *quæſt. 3. can. omnis*, ubi dicitur *omnis Chriſtianus, qui à Sacerdotibus excommunicatur ſatanæ traditur: quomodo? quia ſcilicet extra eccleſiam eſt diabolus, ſicut in eccleſia Chriſtus.* Auguſtino aſſentitur D. Anſelmus qui expendens præcitata verba Apoſtoli ad Corinth. 5. explicat tradere hominem Satanæ perinde eſſe, ac per excommunicationem è gremio eccleſiæ, ſeu à communicatione fidelium pellere. S. Hilarius explicans illud Matth. 18. *ſi eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus*; aſſerit Deum eodem modo egiſſe cum populo Iſrael. Primò populum corripuit inter ſe & ipſum ſolum, quando apparuit illis cum Majeſtate in monte Sinai. Secundò adhibuit ſecum duos teſtes legem, & prophetam. Tertiò dixit eccleſiæ, cùm miſit Chriſtum ſummum eccleſiæ Pontificem, qui Judæos objurgaret. Tandem quia eccleſiæ Pontificem noluerunt audire, eos deſeruit, habuitque ut Ethnicos, & publicanos: unde liquet fieri ſicut ethnicum, & publicanum perinde eſſe ac per excommunicationem ſepari ab eccleſia, ſeu excludi à communione fidelium, ut exponunt Chryſoſtomus Theophilactus, Hieronymus & alii SS. Patres. Quia per excommunicationem privantur excommunicati omni commercio ſpirituali, quod habent homines inter ſe; ut docet Tertullianus *in Apologet cap. 39.* proinde excluduntur ab eccleſia, cum qua non communicant. Secundò quia perinde ſe habet excommunicatio in teſtamento novo; ſicut pœna mortis in veteri: ſed per mortem ſeparabantur notaliter à republica; ergo etiam nunc excommunicati ab eccleſia: hinc S. Auguſtinus quæſt. 39. in Deuter. *hoc nunc agit in eccleſia excommunicatio, quod agebat tunc interfactio* & confert illud Deuter. 24. *Auferes malum de medio tui.* Cum eo quod dicit Apoſtolus 1. Corinth. 15. *Auferte malum ex vobis ipſis.* Tertiò qui ab eccleſia non infligitur pœna gravior excommunicatione, ut obſervavit Auguſtinus lib. de corrept. & gratia cap. 15. & per per excommunicationem excluditur homo ab eccleſia; quia excludi à conſortio fidelium eſt graviſſima in eccleſia pœna. Demum quia in abſolutione excommunicati proferuntur illa verba: *Reſtituo te unitati Eccleſiæ, & membrorum participationi.* Nam reſtituitur niſi quod fuerat ſublatum: neque reſtituitur quis priſtinæ dignitati niſi fuiſſet prius illa privatus: ergo excommunicatus ſaltem quoad effectum excommunicationis eſt extra eccleſiam.

28 Sin verò conſideretur excommunicatus quoad affectum, & deſiderium excommunicati, non eſt extra eccleſiam: quia retinet baptiſmum, cujus character eſt indelebilis; ſervat eandem profeſſionem fidei integræ, & totalem obedientiam ſummo Pontifici legitimè electo, & ſubjectionem aliis legitimis eccleſiæ prælatis: imo poteſt etiam manere cum Dei amicitia ſi fuerit injuſtè excommunicatus, neque patraverit peccatum grave quod ei imputatur, & ob quod fuit excommunicatus. Præterea poteſt excommunicatum ſui peccati pœnitere, & per actum veræ contritionis ſincerè reſipiſcere; quamvis adhuc maneat ab eccleſia excommunicatus. Quòd ſi ita reſipiſcens moriatur, quamvis ab eccleſia excommunicatus, conſequitur æternam ſalutem; ergo quia quoad affectum, & deſiderium eſt intra, non extra eccleſiam, cùm nemo ſalutem conſequatur niſi ſit intra eccleſiam; appoſitè S. Auguſtinus *lib. de vera Relig. cap. 6.* ait *Sæpe etiam ſinit Divina providentia expelli de congregatione Chriſtiana viros probos, quam contumeliam, vel injuriam ſuam, cum patientiſſimè pro eccleſiæ pace tulerint, neque ullas novitates vel ſchiſmatis, vel hæreſis moliti fuerint; docebunt homines, quàm vero affectu, & quanta ſinceritate charitatis Deo ſerviendum ſit. Hos coronat in occulto Pater, in occulto videns.*

29 Præterea Eccleſia infligit excommunicationem ut pœnam medicinalem ad eum finem ut peccantes arceantur à delictis patrandis, & reſipiſcant ſi non virtutis amore, ſaltem timore pœnarum: hinc D. Paulus *ad Theſſal. cap. ult.* ſcribit. *Quod ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur, & nolite quaſi inimicum exiſtimare; ſed corripite ut fratrem.* Non enim eccleſia per inflictam excommunicationis pœnam intendit homines à numero ſeparare ſalvandorum; quia imo ea pœna potius intendit eos juvare, ut reſipiſcant, & à delictis patrandis exterreantur: eſt enim excommunicatio cenſura eccleſiaſtica, ac pœna graviſſima, maximè pertimeſcenda; & non facilè infligenda, neque frequenter ferenda ne flacci fiat à viris præſertim principibus. Hinc S. Leo Papa epiſt. 89. ad Epiſcopum Viennenſem ſcribit. *Nulli Chriſtianorum facilè denegetur communio, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium Sacerdotis, quod in magni reatûs ulti nem invitus, & dolens quodam modo debet inferre animus vindicantis.*

Digitized by Google

CAPUT VII.

An eccleſia viſibilis adeo firmiter à Jeſu Chriſto fundata fuerit, ut nunquam defecerit, nec ſit defectura ab eo ſtatu, in quo fuerat primis quingentis annis.

1 NOn eſt ſenſus, an in eccleſia Catholica Romana à Chriſto in terris inſtituta poſſint aliqui particulares de cœtu fidelium ſeu unus vel alter deficere; cùm certum ſit Arium, Neſtorium, Eutichetum, Pelagium, Donatum, & proximiores noſtris temporibus Lutherum, Calvinum, Zvvinglium; & plures alios ejuſdem furfuris defeciſſe ab eccleſia catholica Romana in hæreſes vel recens adinventas, vel ex antiquis renovatas prolapſos: ſed ſenſus eſt, an eccleſia, prout coaleſcit ex integro cœtu fidelium cum ſuo capite, & inferioribus prælatis, nunquam defecerit, vel ſit defectura ab illo primævo ſtatu, in quo fuerat à Jeſu Chriſto inſtituta.

2 Dicendum eſt eccleſiam catholicam Romanam nunquam defeciſſe neque poſſe deficere ab illo eodem ſtatu, in quo à JESU Chriſto fundata in terris fuit.

3 Evincitur aſſertum contra Acatholicos ex ſcripturis, & Chriſti promiſſionibus. Loquens enim Chriſtus de ſua eccleſia ait Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam: & portæ Inferi non prævalebunt adverſus eam.* Ideo poſſet deficere, quia adverſarii poſſent contra ipſam prævalere, eamque evertere; ſine contrariis eccleſia ſe ipſam non deſtruit: ſed de fide credendum eſt adverſarios nunquam adverſus eam prævaluiſſe, nec eſſe prævalituros ex promiſſione Chriſti, qui non poteſt falli, nec nos fallere: ergo eccleſia in terris militans nunquam defecit, nec erit defectura ab illo ſtatu, in quo fuit à Chriſto condita. Hinc Apoſtolus ſcribens ad Timoth. 3. ait *Ut ſcias quomodo te oporteat converſari in domo Dei, quæ eſt eccleſia Dei vivi columna, & firmamentum veritatis.* Eatenus poſſet eccleſia deficere, quia poſſet à Doctrina Chriſti deflectere, ac à via veritatis declinare, ac in errorem prolabi, quia quamdiu perſeverat in doctrina Chriſti, non deficit: ſed nequit eccleſia à Chriſti doctrina deficere, quia ab hac non deficit niſi in errorem prolabatur, ac deficiat à veritate, cui error opponitur, qui mendacium invehit: ergo ſi poſſet eccleſia deficere ab illo ſtatu, in quo fuerat à Chriſto condita, non eſſet columna, nec firmamentum veritatis contra SS. ſcripturas.

4 Secundò nequit eccleſia viſibilis deficere ſi manuducatur, ac regatur à Chriſto ſuo inſtitutore, ac fundatore; non enim Chriſtus qui eſt ipſa via, veritas, & vita poteſt à via veritatis deflectere, neque eccleſiam per vias obliquas erroris ducere: ſed Chriſtus eſt ſemper cum ſua eccleſia, eique præſens per directionem, ac gubernationem: ait ipſe alloquens ſuam eccleſiam, ſeu Apoſtolos, & cœtum fidelium tunc exiſtentium Matth. ult. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi:* & cùm Apoſtoli, & alii fideles conſtituentes cœtum fidelium, & eccleſiam viſibilem non eſſent in terris permanſuri, & victuri uſque ad conſummationem ſæculi, ſed brevi morituri, concludendum neceſſariò eſt ſua direxiſſe verba ad eccleſiam, ſeu cœtum fidelium exiſtentium, vel qui eſſent extituri; proinde fuerunt verba directa ad eccleſiam perpetuò duraturam in eodem ſtatu, in quo tunc erat, cùm Chriſtus promiſit ei ſuam aſſiſtentiam, & directionem: *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi:* & cùm non fuiſſet manſurus quoad corpus reale, quod poſt paſſionem aſcendit in cœlum, debet neceſſariò intelligi Chriſti promiſſio, quòd ſit perpetuò manſurus quoad directionem, gubernationem, aſſiſtentiam, qua ſit illi auxilia ſuppeditaturus: ne unquam deficiat à primævo ſtatu, in quo fuit inſtituta, & condita: igitur præfata promiſſio à Chriſto facta intelligitur de eccleſiæ perpetua duratione, ut eam intellexit Leo I. in Epiſt. 2 ad Pulcheriam Auguſtam, cui communiter aſſentiuntur SS. Patres.

Tertiò D. Paulus ad Epheſ. 4. hoc idem confirmat inquiens: *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos alios Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Paſtores, & Doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti. donec occurramus omnes in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum; & menſuram ætatis plenitudinis Chriſti.* Aſſerit Apoſtolus manſura in eccleſia eadem miniſteria Paſtorum, ac Doctorum ad continuam ædificationem corporis Chriſti, quæ tunc erant in eccleſia cum epiſtolam illam direxit ad Epheſios; & eadem miniſteria eſſe perſeveratura uſque ad diem judicii: cùm igitur miniſteria illa Paſtorum, ea Doctorum ſint viſibilia in eccleſia viſibili, erit hæc perſeveratura uſque ad finem mundi in eodem ſtatu, in quo fuerat à Chriſto condita, conſequenter nunquam defecit, nec erit defectura. Quòd miniſteria Paſtorum, & Doctorum neceſſaria ſint in eccleſia viſibili, & manſura, uſque ad finem mundi adſtruunt SS. Patres Hieronymus contra Luciferianos: ait *Eccleſia non eſt, quæ non habet Sacerdotes.* S. Cyprianus lib. 4. epiſtol. 9. *Scire debet, Epiſcopum in eccleſia eſſe, & eccleſiam in Epiſcopo; & ſi cum Epiſcopo non ſint, in eccleſia non eſſe: quia Eccleſia eſt plebs ſacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens.* Hoc idem fatentur ipſi ſectarii Acatholici Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 3. §. 4. expreſſè ait: *Sequuntur Paſtores, & Doctores, quibus carere nunquam poteſt eccleſia.* 5

6 Ratio hanc veritatem etiam evincit. Quia eccleſia nequit exiſtere ſine fide: ſed fides eſt ex auditu ad Rom. 10. v. 14. *Quomodo invocabunt, inquit, in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt: quomodo autem audient ſine prædicante? quomodo autem prædicabunt niſi mittantur.* Si igitur fides neceſſaria eſt in eccleſia, ut nomen Domini invocetur, & fides eſt ex auditu, & non poteſt audiri ſine Paſtore, & Doctore: ſequitur evidenter neceſſitas, ut ſint ſemper in eccleſia Paſtores, & Doctores, qui Chriſti doctrinam doceant populos. Præterea eccleſia fuit à Chriſto inſtituta cum ſacramentis, ſine quibus propterea eſſe nequit: ſed miniſtrare ſacramenta pertinet ad Epiſcopos & Paſtores: ergo ſi non poteſt eccleſia deſtitui ſacramentis; nec Paſtoribus. Rurſus in qualibet bene inſtituta Republica requiritur ordo, quo aliqui præſint, & alii ſubſint; aliqui gubernent, & alii obſequantur: ergo hoc ordine non debuit eccleſia carere; adeo ut in ipſa alii ſint Paſtores, & alii oves hinc Act. 20. v. 28 *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos ſpiritus ſanctus poſuit Epiſcopos paſcere eccleſiam Dei.*

7 Quod verò eccleſia à Chriſto inſtituta non poſſit deficere ab illo eodem ſtatu in quo fuit inſtituta, neceſſe

ceſſe eſt adigantur vel ipſi Novatores concedere aſſerentes, neminem poſſe ſalvari extra eccleſiam viſibilem; & cùm fateantur, aliquos ſemper ſalvari; neceſſe eſt fateantur dari de facto in terris hanc eccleſiam viſibilem. Præterea Chriſtus conjunxit ſibi eccleſiam viſibilem ut ſponſam vinculo indiſſolubili juxta Apoſtolum ad Epheſ. 5. v. 31. & ſequent. *Propter hac* (ſeu matrimonium) *relinquet homo patrem, & matrem ſuam; & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & in eccleſia*: ergo eccleſia ex Apoſtolo ſeparari, aut divelli à Chriſto non poteſt. Evincitur etiam ex verbis Chriſti Matth. 16. 18. *Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Duo Chriſtus promittit, ſe ædificaturum eccleſiam ſupra petram: & quòd portæ inferi non ſint prævaliture adverſus eam; ſeu quòd adverſaria nunquam poterunt eam expugnare, nec evertere; ad quod alludit id quod Matth. 7. 14. dixerat ſapientem eſſe, qui ædificat ſuper petram, & ſtultum qui ſuper arenam: & etiam additur cauſa, quia ædificans ſuper arenam exortâ aliquâ procellâ operam perdit, quatenus ex ventorum impetu diſſipantur pulveres, & arenæ, & corruit ædificium conſtructum ſuper arenam; non ſuper petram quod erat firmum contra impetus procellarum: ergo cùm Chriſtus promiſerit ſe ædificaturum eccleſiam ſupra petram non ſuper arenam, non poterit deficere; quia adverſarii nunquam adverſus eam erunt prævalituri; alioquin Chriſtus ædificâſſet ſuam eccleſiam ſuper arenam, quod eſſet injuriam eidem irrogare. Hinc David prophetico ſpiritu prævidens hoc eccleſiæ ædificium dixit Pſal. 47. 9. *Deus fundavit eam in æternum* ſeu ut in æternum ſtaret, nunquam corrueret, deficeret nunquam; unde S. Auguſtinus expendens verba Davidis ait. *Sed fortè iſta civitas*, (ſeu eccleſia) *quæ mundum tenuit, aliquando evertetur? Abſit. Deus fundavit eam in æternum. Si ergo fundavit eam in æternum, quid times ne cadat firmamentum?*

8 Rurſus in Pſal. 101. concione 2. contra Donatiſtas blaterantes totam eccleſiam viſibilem à Chriſto in terris inſtitutam & fundatam defeciſſe, ac periiſſe; & ſolis quibuſdam juſtis tunc piè ac ſanctè viventibus in Africa remanſiſſe, adeout modicus ille hominum cœtus totam conſtitueret Chriſti eccleſiam in terris viſibilem ait. *Sed illa eccleſia, quæ fuit omnium gentium, jam non eſt, periit. Hoc dicunt, qui in illa non ſunt. O impudentem vocem. Illa non eſt, quia tu in illa non es? Vide, ne tu ideo non ſis.* Et nonnullis interjectis per etropæiam introducit ipſam eccleſiam alloquentem Donatiſtas inquiens. *Quamdiu ero in iſto ſeculo? annuncia mihi propter illos qui dicunt, fuit, non eſt: apoſtatavit, & periit eccleſia de omnibus gentibus: Et annunciavi; ecce ego vobiſcum ſum uſque in conſummationem ſeculi.*

9 Concedunt Acatholici eccleſiam Romanam primis quingentis annis poſt Chriſti paſſionem fuiſſe quidem illam in terris viſibilem inſtitutam, & fundatam à Chriſto, ſed poſtea, ob morum corruptelam, vitiorúmque indulgentiam defeciſſe. Verùm ſi intelligatur, quòd ſola eccleſia Romana, quæ tunc temporis Romæ tantum extitit, fuerit eccleſia catholica; & univerſalis, hoc falſum eſt; quia etiam aliæ plures eccleſiæ extra urbem Romam pertinebant ad eccleſiam catholicam viſibilem à Chriſto inſtitutam; ut fuerunt Eccleſia Antiochena, Alexandrina, & aliæ plures. Sin verò pro eccleſia Romana intelligatur tota illa fidelium multitudo, quæ Romano adhærebat Pontifici, & omnes illæ extram urbem Romam eccleſiæ, quæ cum Romana communicabant, in hoc ſenſu verum eſt, ſolam eccleſiam Romanam primis quingentis annis poſt Chriſtum fuiſſe viſibilem, & catholicam inſtitutam, & fundatam à Chriſto: nec diſſentit Calvinus cùm dixerit: *Romanam eccleſiam fuiſſe matrem omnium eccleſiarum*, quatenus omnes particulares eccleſiæ, quæ per varias mundi partes diſperſæ exiſtebant eccleſiæ Romanæ, ac ſummo Pontifici adhærebant, ut membra totius corporis eccleſiæ viſibilis, cujus caput eſt ſummus Pontifex legitimè electus. In hoc ſenſu SS. Patres pro eccleſia Romana intellexerunt eccleſiam catholicam viſibilem univerſalem diffuſam per totum orbem ut S. Hieronymus contra Rufinum *Apolog. 1. circa initium*, D. Ambroſius de obitu ſatyri fratris, & plures alii, qui texentes cathalogum epiſcoporum, qui in eccleſia catholica ſibi invicem ſucceſſerunt, ſemper de eccleſia Romana loquuntur, ut de catholica univerſali, ut liquet ex Irenæo, Optato, Auguſtino, Epiphanio, Euſebio Cæſarienſi, non enim recenſuerunt ſucceſſionem epiſcoporum ſuarum particularium eccleſiarum: ſed tantùm ſucceſſores eccleſiæ Romanæ, eò quia ſolus ſummus Pontifex legitimè electus ſit caput totius eccleſiæ catholicæ viſibilis.

Quòd verò poſt illos quingentos annos perſeveraverit eccleſia catholica Romana, clarè evincitur, ex Epiſcopis in illa ſucceſſoribus, ac legitimè electis. Floruit enim poſt quingentos illos annos Gregorius Papa doctrina, & ſanctitate, inſignis, & cui tanquam legitimo capiti eccleſiæ catholicæ inſtitutæ à Chriſto, & in terris fundatæ totus Chriſtianus orbis conjunctus erat, ut liquet ex epiſtolis, quas direxit ad Epiſcopos orientis, Africæ, Galliæ, Hiſpaniæ, Italiæ. Rurſus poſt obitum Gregorii celebratum fuit Concilium œcumenicum ſextum, quod Acatholici ut legitimum, & ſacroſanctum habent, ut patet ex Confeſſione Tigurinorum, & ex centuriis Magdeburgentium fuit hoc concilium coactum Conſtantinopoli ſub Agathone Papa anno poſt Chriſtum 681. in quo omnia membra, ſeu eccleſiæ omnes particulares rectè cohæſerunt cum ſuo capite Romano Pontifice. 10

Eandem eccleſiam quæ fuit primis illis quingentis annis poſt Chriſtum, etiam nunc florere, & nunquam defeciſſe facilè evincitur primò directè. Si eccleſia Romana defeciſſet ab illo ſtatu in quo floruit primis quingentis annis, poſt Chriſtum; deberet aſſignari in quo defecerit: ſed nihil poteſt aſſignari quoad doctrinam, ſacramenta, & alia eccleſiæ eſſentialia à Chriſto inſtituta, quod eccleſia Romana non ſemper fideliter cuſtodierit, & incorruptè ſervaverit: ergo eadem eccleſia Romana, catholica, quæ floruit primis quingentis annis floruit ſemper uſque ad noſtra tempora, & florebit uſque ad conſummationem ſæculi, ex Chriſti promiſſione. Minor liquet: quia quicquid eccleſia Romana nunc docet de præcipuis myſteriis fidei, ſeu de præſentia Chriſti corporis in Euchariſtia; de neceſſitate baptiſmi ſuſcipiendi ab infantibus, de ſacrificio miſſæ, de merito bonorum operum, invocatione Sanctorum; cœlibatu Sacerdotum; de Sacramentis, jejunio, ſatisfactione, de traditionibus, de ſcripturis canonicis: hæc omnia etiam docuit primitiva eccleſia quingentis illis annis poſt Chriſtum: ergo eccleſia Romana non defecit à primitiva doctrina eccleſiæ, ut in ſequentibus clarè per inductionem probabitur. 11

Dices, eccleſiam defeciſſe tempore Arii, & aliorum eccleſiæ Paſtorum, qui à doctrina Apoſtolorum deflexerunt: ait enim S. Hieronymus in dialogo contra Luciferianos ingemuiſſe totum orbem, eò quia ſe Arrianum eſſe admiratus eſt. Verba D. Hieronymi ſunt, 12

ſunt. *Ingemuit totus orbis, & ſe Arianum eſſe admiratus eſt.* D. Baſilius *epiſt.* 69. & 70. D. Bernardus *ſerm.* 35. *in cant.* etiam deplorant vitia eccleſiæ.

13 Sed contra, tametſi aliqui in eccleſia prælati particularium eccleſiarum defecerint, ut Arrius, qui negavit Verbi Divini conſubſtantialitatem cum Patre æterno, ſeu Chriſti Divinitatem. Macedonius, qui negavit Spiritus Sancti divinitatem. Neſtorius, qui duas poſuit in Chriſto perſonas; Eutyches, & Dioſcorus, qui unam dumtaxat in Chriſto aſſeruerunt naturam. Pelagius qui negavit peccatum originale, & neceſſitatem gratiæ. Donatiſtæ blaterantes filium minorem Patre, & Spiritum Sanctum minorem filio, & baptiſmum Catholicorum irritum eſſe: non tamen eccleſia univerſalis, de qua eſt quæſtio, legitur unquam erráſſe, ac defeciſſe à doctrina primitivæ eccleſiæ. Tum quia in ſymbolo Apoſtolorum unus ex fidei articulis eſt, quod detur eccleſia viſibilis Sancta, & catholica: ſed articulus fidei ita eſt verus, ut pro nullo eventu poſſit falsò aſſeri; perinde ac impoſſibile eſt Primam veritatem, ſeu Deum falſum aſſerere: ergo eccleſia catholica ſemper fuit, & nunquam defecit; cum eccleſiæ fideles ſemper protulerint eundem fidei articulum ſymboli *credo ſanctam eccleſiam catholicam.* Si defeciſſet, non fuiſſet, nec potuiſſent fideles eam credere viſibilem ſanctam, unam, catholicam, & Apoſtolicam, ac magiſtram: igitur falſum eſt, eccleſiam poſt primos quingentos annos defeciſſe. Rurſus certum eſt, neminem poſſe æternam ſalutem conſequi extra eccleſiam viſibilem: Acatholici verò concedunt quod ſemper aliqui ſalventur; ergo tenentur concedere exiſtentiam eccleſiæ catholicæ viſibilis, quæ nunquam defecerit à primitiva eccleſia, quæ floruit primis quingentis annis poſt Chriſtum.

14 Reſpondent aliqui ex Acatholicis poſt primos quingentos annos extitiſſe ſolam eccleſiam inviſibilem. Sed contra, quia ſi fuiſſet inviſibilis non potuiſſent homines illam ingredi, neque ſalutem in ipſa conſequi: ingreſſus enim in eccleſiam viſibilem per ſuſceptionem baptiſmi eſt neceſſarius ad ſalutem: perinde ac tem pore Noë, cujus arca eſt Symbolum eccleſiæ, qui non fuerunt arcam ingreſſi, perierunt: ſi eccleſia eſt inviſibilis non poſſunt homines videre ubi eſt, nec eam ingredi. Reſpondent, homines conſtituentes eccleſiam inviſibilem eſſe paucos juſtos, & occultos. Sed contra. Quia homines iſti pauci conſtituentes eccleſiam inviſibilem vel palam ſuam profitentur fidem, & abſtinent ab idolorum cultu vel non: ſi palam profitentur, ergo conſtituunt eccleſiam viſibilem, non inviſibilem: ſi palam non profitentur ſuam fidem: ergo nulla datur in terris eccleſia: quia ibi non eſt vera eccleſia, ubi nulli ſunt boni, nulli qui ſalvantur, nulli qui palam profitentur fidem JESU Chriſti: quia ut ſcribit Apoſtolus ad Rom. 10. *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem.* & Matth. 10. *Omnis qui negaverit me coram hominibus negabo eum coram Patre meo:* repugnat igitur eccleſiam exiſtere & carere forma viſibili; ſeu ore confeſſionem non fieri ad ſalutem.

15 Præterea certum eſt, eccleſiam viſibilem gubernari à Chriſto, ut ejus capite, inſtitutore, ac Fundatore, perinde ac mulier gubernatur à viro qui ejus dicitur caput, ut ſcribit Apoſtolus ad Epheſ. 5. *Vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus eſt caput eccleſiæ;* & quia gubernator debet invigilare ac adeſſe, ne qui ſuo ſubſunt regimini, pereant; ideo Chriſtus, ne ſua deficiat eccleſia, ei ſemper aſſiſtit Matth. ult. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi:* ergo ſi eccleſia erraret in dogmatibus fidei, vel morum, error tribueretur Chriſto ejus gubernatori, ac directori: ſicut enim vir tenetur ita uxorem gubernare, ac dirigere, ut in nullum errorem incidat; ita Chriſtus ſuæ adhærens ſponſioni tenetur omnem errorem in fide, & moribus removere ab eccleſia, & non ſinere ut erret. alioquin error eccleſiæ diverſæ, Chriſto tribueretur Directori, ac gubernatori, quod eſſe nequit. Demum ſi eccleſia in terris viſibilis poſſet errare in doctrina fidei, & morum, ſeu in neceſſariis ad ſalutem, iniquum eſſet præceptum audiendi eccleſiam, eique aſſentiendi Matth. 18. *Si non audierit eos dic eccleſiæ: ſin autem eccleſiam non audierit ſit tibi tanquam ethnicus, & publicanus,* quia teneremur aſſentiri ejus erroribus. Impoſita igitur eſt omnibus obligatio audiendi, ac aſſentiendi eccleſiæ, quia per Dei aſſiſtentiam non poteſt errare in iis, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem: ex eo igitur quòd præcipiamur audire eccleſiam, & illi aſſentiri, ſequitur hanc non poſſe errare in dogmatibus fidei, nec iis quæ pertinent ad ſalutem, alioquin obligaremur illi docenti errores aſſentiri: Hinc D. Bernardus ſerm. 79. in cant. expendens illud *Tenui eam, nec dimittam, donec introducam in domum matris meæ* ait *Iſta eſt, & tunc*, *& deinceps non deficit genus humanum Chriſtianum, nec fides de terra, nec charitas de eccleſia, venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit, eo quòd fundata eſſet ſuper petram, petra autem erat Chriſtus. Itaque neque verboſitate Philoſophorum nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis perſecutorum potuit iſta, aut poterit aliquando ſeparari à charitate Dei.* Neque poſſunt hæc intelligi de eccleſia inviſibili, quia contra ipſam non poſſunt invehere gladii tyrannorum, neque verboſitas Philoſophorum, neque cavillationes hæreticorum: ergo ſermo eſt de eccleſia in terris viſibili, contra quam portæ inferi nunquam erunt prævalituræ. 16

Indirectè oſtenditur etiam indefectibilitas eccleſiæ viſibilis ex legitima ſucceſſione epiſcoporum, quia ſicut per quingentos illos annos poſt Chriſtum ſemper epiſcopi legitimè electi eccleſiæ univerſalis & primitivæ conſenſerunt, ita deinceps uſque ad noſtra tempora: nulla enim eſt eccleſia præter Romanam, quæ hactenus habuerit legitimam ſucceſſionem epiſcoporum, & conſenſerit cum primitiva eccleſia in doctrina fidei: ergo eadem eccleſia, quæ floruit primis illis quingentis annis poſt Chriſtum, etiam nunc floret, & nunquam defecit, ſed intemerata perſeverat. Sectæ enim Calviniſtarum, & Lutheranorum, aliorumque Acatholicorum non poſſunt hanc ſucceſſionem oſtendere, cùm vel legitimos Sacerdotes & epiſcopos non habeant; vel originem ſuam nonniſi à Calvino, Luthero, & aliis hæreſiarchis traxerint; non enim hæreticorum eccleſiæ conſentiunt in doctrina fidei cum primitiva eccleſia, quæ floruit primis illis quingentis annis, ut Calvinus fatetur ſe diſſentire à primitiva eccleſia in pluribus præſertim de libero arbitrio *lib.* 2. *Inſt. cap.* 2. §. 4. de cooperatione liberi arbitrii cum gratia *lib.* 2. *c.* 3. §. 7. de Perſona Mediatoris *lib.* 2. *c.* 14. §. 3. de Juſtificatione *lib.* 3. *c.* 11. §. 3. de Concupiſcentia *lib.* 3. *cap.* 3. §. 10. de Satisfactione *lib.* 3. *cap.* 4. §. 38. de oratione pro defunctis *lib.* 3. *cap.* 15. de Merito *lib.* 3. *c.* 15. §. 2. de traditionibus *lib.* 4. *cap.* 12. §. 23. de ſolemni Pœnitentia *lib.* 4. *cap.* 12. §. 8. de Quadrageſima *lib.* 4. *cap.* 12. §. 20. de Laicis baptizantibus in neceſſitate *lib.* 4. *cap.* 15. §. 20. Ex quibus apertè conſtat eccleſiam Calviniſtarum diſſentire à primitiva eccleſia, quæ floruit illis quingentis primis annis poſt Chriſtum. Sola igitur eccleſia

Digitized by Google

ſia Romana ſemper viſa eſt conſentire cum primitiva eccleſia.

17 Si dicas, Synagogam, quæ erat in eccleſia viſibili, illius temporis defeciſſe; proinde poſſe etiam eccleſiam in terris viſibilem deficere. Contra eſt quia non probatur totam Synagogam defeciſſe; licèt pars aliqua defecerit: ſicut & in eccleſia defecerunt Arrius, Macedonius, Neſtorius, Eutyches, Pelagius, Lutherus, Calvinus, & alii quamvis univerſalis Romana eccleſia nunquam defecerit. Præterea dato etiam & non conceſſo totam Synagogam defeciſſe, adhuc negatur conſequentia. Primò quia Deus non promiſerat ſynagogæ peculiarem aſſiſtentiam ſicut eam promiſit eccleſiæ Matth. 16. *Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Matth. ult. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Secundò quia ſynagoga non erat eccleſia univerſalis, ſed particularis, quæ potuit deficere; ſicut propter ſchiſma vel hæreſim defecerunt plures particulares eccleſiæ non adhærentes Romanæ univerſali.

18 Dices ex Daniele inferri eccleſiam defecturam Daniel. 9. *Deficiet ſacrificium, & hoſtia* & Luc. 18. *Filius hominis cum venerit, putas inveniet fidem?* ſed contra, quia Daniel, ut communiter interpretantur SS. Patres, non fuit loquutus de Eccleſia inſtituta à Jeſu Chriſto, ſed de everſione Hieruſalem, & ceſſatione ſacrificii Judæorum ut exponunt Chryſoſtomus, Theophylactus, Hieronymus, Auguſtinus, Clemens Alexandrinus, & communiter ſacri Interpretes cum ipſis Hebræis, qui communiter verba Danielis intelligunt de everſione Hieruſalem.

19 Quòd ſi interdum SS. Patres viſi ſunt deploràſſe errores, & quaſi lapſum eccleſiæ, ut Hieronymus in dialogo contra Luciferianos ubi ait: *Ingemuit totus orbis, & ſe Arrianum eſſe admiratus eſt:* id exaggeratıvè, ac tropicè dixit, quia hæreſis Ariana tunc non niſi in oriente graſſabatur, & poſuit partem pro toto orbe: præterea vocat Arrianos illos Præſules, qui Concilio Ariminenſi interfuerunt, & ob ignorantiam vocis græcæ *homouſion* fuerunt ab Arrianis decepti dolo, & aſtutia præſertim Valentis, & Urſacii: unde Patres dolo arrianorum decepti non fuerunt formaliter hæretici, ſed tantùm materialiter. Quod ſi aliqui fuerunt decepti, alii imò & potior pars catholicorum ſteterunt pro veritate fidei catholicæ, & anathemate percuſſerunt omnes adhærentes hæreſi Arrii. Uno eodemque anno trecenteſimo quinquageſimo nono Conſtantius Imperator duas toto orbe indixit Synodos, unam Seleuciæ in oriente, alteram Arimini in occidente. In hanc convenerunt trecenti quinquaginta Epiſcopi catholici, ut refert Severus Sulpitius, & octoginta Ariani, in quibus inſigniores fuerunt Valens Urſacius, & Auxentius invaſor eccleſiæ Mediolanenſis pulſo in exilium Dionyſio: in hoc conciliabulo invalide coacto à Conſtantio, quamvis interfuerit Legatus Liberii Papæ Vincentius Capuæ Epiſcopus, eodem jam dudum perfunctus officio in Concilio Nicæno, non tamen fuit à Pontifice Romano hoc conciliabolum Ariminenſe confirmatum, nec approbatum: quinimo damnatum ut illegitimum: & Concilium ſine eccleſiæ viſibilis capite nullius eſt authoritatis; propterea ex Concilio Ariminenſi non probatur, eccleſiam defeciſſe; ſed potius hanc contra portas inferi ſtetiſſe firmiorem, nec quidquam fuiſſe læſionis pactam: quia iidem epiſcopi decepti ab Arianis cùm primùm admoniti fallaciam, dolumque agnoverunt Arianorum, reſipuerunt, erroremque correxerunt.

Quod ad S. Baſilium attinet, liquet in Epiſtola illa 20
69. non deplorare ullam eccleſiæ defectionem, nec catholicorum vitia, ſed tantùm ærumnas, quibus tunc temporis eccleſia divexabatur ob perſecutiones hæreticorum: neque invehit in illa epiſtola contra Epiſcopos Catholicos, ſed contra Arrianos. D. Bernardus ildem ſermon. 35. in cant. deplorat in catholicis morum vitia, non doctrinæ Chriſtianæ corruptelam; quia ut noverat S. Bernardus *Eccleſia* 5. Timoth. 3. *eſt columna, & firmamentum veritatis:* neque errare poteſt propter aſſiſtentiam Spiritus S. unde habetur regula: Eum non errare qui credit, quod credit eccleſia, ex qua regula D. Auguſtinus definivit, quæ docet, & credit eccleſia, orandum eſſe pro mortuis *lib. de cura pro mortuis cap.* 2. 2. Parvulos eſſe baptizandos *epiſt.* 28. *ad Hieronymum.* 3. Parvulis prodeſſe fidem eorum, à quibus ad baptiſmum perferuntur, ac verba fidei proferuntur lib. 3. de libero arbitrio cap. 33. 4. Hæreticos non eſſe rebaptizandos *lib. 1. contra Creſconium cap.* 33. 5. Hæreticis, & Schiſmaticis ſpem ſalutis non eſſe præciſam ſi reſipiſcant *lib. 28. contra Fauſtum cap. 1.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

CAPUT VIII.

Quænam ſint Eccleſiæ Proprietates, ſeu notæ ab Acatholicis aſſignatæ, & quomodo impugnentur.

1 HActenus donavimus explicatu naturam eccleſiæ viſibilis à JEſu Chriſto in terris inſtitutæ, ac fundatæ, ſuperſunt explicandæ ejus proprietates, ſeu notæ, quibus vera eccleſia JEſu Chriſti à falſa ſecernitur, & cùm omnes ſectarii arbitrentur ſe veræ eſſe membra eccleſiæ, ac poſſe ſalutem æternam conſequi; inquirendum hic eſt ubi paſcat, ubi vigeat pulcherrima hæc mulierum, ſeu ubi in terris ſit vera eccleſia; ad quod dignoſcendum neceſſe eſt expendamus, quæ ſint proprietates, ſeu notæ veræ eccleſiæ in terra viſibilis, hiſce cognitis facilè erit veram eccleſiam à falſis ſectariorum ſecernere. Sunt autem hæ proprietates, quæ in ſymbolo Conſtantinopolitano exprimuntur nimirum ut ſit *una, catholica, & Apoſtolica*, hiſce tribus in Symbolo Apoſtolorum additur alia, ſeu *ſancta*: dicimus enim credo in unam ſanctam, catholicam, & Apoſtolicam eccleſiam.

Prima igitur eccleſiæ proprietas eſt, ut ſit *una*, 2
quæ nota habetur in Symbolo Nicæno fidei, & ex Patrum communi ſententia deſumitur ex illis canticorum verbis *una eſt columba mea perfecta mea.* quæ verba communiter à SS. Patribus intelliguntur de eccleſia, quam Chriſtus etiam vocat *unum ovile* & Apoſtolus *unum corpus* ad Epheſ. 1. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius* & cap. 4. *Sollicıti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma, unus Deus, & Pater omnium*, quibus verbis Apoſtolus ediſſerit eccleſiæ unitatem contineri in unitate principii, ſeu Dei vocantis; in unitate finis, ſeu

Digitized by Google

vitæ æternæ, quam ſperamus, & ad quam vocati ſumus: in unitate mediorum, quorum beneficio vitam æternam conſequimur, ſuntque hæc media baptiſmus, profeſſio fidei integræ, & perceptio aliorum ſacramentorum, præſertim Euchariſtiæ, quâ fideles omnes reficiuntur, vireſque corroborant: ait Apoſtolus 1. Corinth. 12. *Unus panis, & unum corpus multi ſumus omnes qui de uno pane, & calice participamus.* Rurſus dicitur eccleſia una etiam unitate charitatis, & doctrinæ ad Philip. 7. *Unanimes in charitate id ipſum ſentientes* de hac unitate charitatis dicitur Actor. 4. *Erat multitudo credentium cor unum, & anima una.*

3 SS. Patres hanc eccleſiæ unitatem communiter adſtruunt. S. Cyprianus lib. de unitate eccleſiæ pulchrè ait. Eccleſia una eſt, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur. Quomodo ſolis radii multi, ſed lumen unum; & rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum: & cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numeroſitas licèt diffuſa videatur exundantis copiæ largitate; unitas tamen ſervatur in origine. Avelle radium ſolis à corpore, diviſionem lucis unitas non capit. Ab arbore frange ramum, fructus geminare non poterit. A fonte præcide rivum, præciſus areſcit. Sic & eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit: unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in univerſam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivos latius expandit: unum tamen caput eſt, & origo una, & mater una fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt, & pudica. Unam domum novit, unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos Deo ſervat; hæc filios regno, quos generavit, aſſignat. Quisquis ab eccleſia ſegregatur, adulteræ jungitur, à promiſſis eccleſiæ ſeparatur. Nec perveniet ad Chriſti præmia, qui relinquit eccleſiam Chriſti. Alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt. Hactenus S. Cyprianus explicans unitatem, ſeu primam eccleſiæ proprietatem. Hæc autem unitas intelligenda eſt de unitate totius, quia ratione diverſi loci, aut temporis non dubium eſt, quin plures eccleſiæ dici poſſint; ſed omnes hæ particulares eccleſiæ membra ſunt unius totalis, ſuntque una eccleſia unitate totius.

4 Si dicas, quemlibet ſectarium etiam aſſerere eccleſiam ſuæ ſectæ eſſe unam unitate totius, & ab unitate fidei propriæ ſectæ, ac doctrinæ. Reſpondetur quemlibet Sectarium putare quidem eccleſiam ſuæ ſectæ eſſe unam, non tamen poſſe probare hanc unitatem ſuam, originem ducere à JEſu Chriſto inſtitutore veræ eccleſiæ, neque ſemper eccleſiam ſectariorum fuiſſe à tempore Apoſtolorum, quia nulla eſt eccleſia Sectariorum, quæ plures non contineat errores, negetque plura, quæ Apoſtoli in eccleſia Jeſu Chriſti docuerunt & inſtituta à Chriſto. Unde Lactantius lib. 4. Divin. Inſtit. cap. 30. ait *Cum Phryges, aut Novatiani, aut Valentiniani, aut Marcionitæ, aut ſeu quilibet alii nominantur, Chriſtiani eſſe deſinunt, qui Chriſti nomine amiſſo, humana, & externa vocabula induerunt. Sola igitur Catholica eccleſia eſt, quæ verum cultum retinet. Hic eſt fons veritatis, hoc eſt domicilium fidei; hoc templum Dei: quò ſi quis inerraverit, vel à quo ſi quis exiverit, à ſpe vitæ, ac ſalutis æternæ alienus eſt.* Hæretici ſatagunt quidem eas propriæ eccleſiæ, ſeu ſectæ tribuere proprietates, quibus aliquo pacto videantur oſtendere ſe eſſe in eccleſia inſtituta à Chriſto, quamvis non omnes conveniāt, in notis eccleſiæ aſſignandis. Quidam enim unum ſolum veræ eccleſiæ ſignum eſſe ſtatuunt, perfectam ſcilicet populi Dei ſanctitatem, innocentiam, ac vitæ integeritatem; & aſſerunt eam tantum eſſe veram eccleſiam, in qua omnes à minimo ad maximum cognoſcunt Deum, in qua omnes ſunt juſti, per quam non tranſeat incircumciſus, neque immundus, in qua nemo peccat: quam omnes, qui viderint, cognoſcunt, eam eſſe ſemen, cui benedixit Dominus: quæ eſt ſancta, immaculata ſine macula, absque ruga. Hæ ſunt proprietates, quæ olim à Novato, & Novatianis, deinde Donatiſtis, Anabaptiſtis noſtris etiam temporibus fuerunt veræ eccleſiæ tributæ. Alii duas tantùm aſſignant veræ eccleſiæ proprietates; ſanam evangelii doctrinam, & rectum uſum ſacramentorum; tales ſunt qui Auguſtanam, ut vocant, confesſionem ſequuntur. Hanc ſententiam docuerunt etiam Brentius, Calvinus, & alii. Centuriatores ad has duas addunt alias duas; perſeverantiam in confeſſione fidei uſque ad mortem, & obedientiam ad miniſtrum verbi. In hac ſententiarum varietate, illa duo jactant Acatholici, & quaſi in prima conſtituunt acie, ſcilicèt verbi Dei, ac doctrinæ evangelicæ incorruptam profeſſionem, ac ſacramentorum convenientem divinæ inſtitutioni uſum.

5 Verùm quamvis aſſignatæ ab Acatholicis eccleſiæ notæ tales ſint, ut ſine ipſis non eſſet eccleſia, quæ propterea iiſdem carere non poſſit, non tamen ſequitur, eſſe veras, ac proprias eccleſiæ notas, quibus diſtinguitur à falſa: etenim leges, magiſtratus, & judicia talia ſunt, ſine quibus reſpublica non poſſet ſtare: non tamen leges, magiſtratus, & judicia ſunt notæ alicujus reipublicæ: Quamvis cibus, potus, ſomnus, talia ſint ſine quibus humana natura non poſſet conſiſtere; non tamen hæc ſunt inſignia, & propriæ notæ naturæ humanæ; ſed potius quædam accidentia omnibus animantibus communia: Perinde vitæ integritas, & ſanctitas huic vitæ competens; & purum verbum Dei, legitimus, rectusque ſacramentorum uſus; perſeverantia item & obedientia Paſtori, & Prælato & alia hujusmodi talia ſunt, ſine quibus eccleſia Dei non eſſet; non tamen inde ſequitur, eſſe notas, ac proprietates veræ in terris eccleſiæ fundatæ à Chriſto. Quia ſicut veram eccleſiam viſibilem à Chriſto inſtitutam exiſtere in terris ex ſacris ſcripturis & verbis Chriſti oſtendimus, ut liquet ex præcedentibus, ita ejus notæ & proprietates non debent à nobis fingi, vel pro libito aſſignari, ſed ex ſacris ſcripturis oſtendendæ ſunt: ſed ſectarii aſſignatas eccleſiæ notas non oſtendunt ex ſcripturis, ſine quibus loqui in hac materia deberent erubeſcere: ergo cùm ex ſcripturis non probent vitæ integritatem, aut purum verbum Dei, aut legitimum ſacramentorum uſum, aut perſeverantiam, aut obedientiam in fide eſſe notas, ac proprietates veræ eccleſiæ; non aſſignant veræ notas eccleſiæ ut diſtinctæ à falſa.

6 Quòd eccleſia non ſit ſine ſcripturis, ſine legitimo ſacramentorum uſu, & aliis hujusmodi adductis ut eccleſiæ notis à ſectáriis, facilè ex ſacris ſcripturis veteris, & novi teſtamenti oſtenditur: ſed eſſe notas, & proprietates eccleſiæ ut diſtinctæ à falſa nullibi inveniri poterit in ſcripturis; quin potius contrarium; ubi vera ſit eccleſia hæc omnia quærenda eſſe, quia ad ipſam ſe habent conſequutivè. Priùs debet inveniri vera eccleſia Chriſti, & oſtendi per ſacras ſcripturas; non verò per ſuggeſtiones Acatholicorum: unde Chriſtus Matth. 24. *Si ergo dixerint vobis ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere: ubicunque enim fuerit corpus, ibi congregabuntur aquilæ*: ſenſus eſt. Ubi vera Eccleſia, ibi ſacri Evangeliſtæ,

Digitized by Google

geliſtæ, & eorum interpretes, ibi verbum Dei, ibi verus ſacramentorum uſus. Rurſus Matth. 5. *Non poteſt abſcondi civitas* (ſeu eccleſia) *ſuper montem poſita*. ſemel reperta vera eccleſia, facilè ejus proprietates,& qualitates, Sanctitas, cultura virtutum, legitimus uſus ſacramentorum, vera doctrina, perſeverantia, obedientia, & ſi quæ ſunt hujusmodi, facilè reperiuntur in ipſa, quia ejus ſplendor, non poteſt tenebris occultari. Præterea D. Paulus 1. Timoth. 3. ſcribit *Eccleſia, quæ eſt columna veritatis*, ſed cujusnam veritatis columna, & firmamentum eſt eccleſia? num objectorum, quæ cadunt ſub ſenſus? nequaquam: quia hæ veritates fiunt ſtatim ſenſui obviæ; num columna, & firmamentum eſt veritatis, quæ habetur per demonſtrationem; ſed hæc veritas Philoſophorum, & etiam Ethnicorum eſt: ergo eccleſia eſt columna, & firmamentum illius veritatis, quæ ex ſcripturis petitur, & confirmatur. Non igitur ſcriptura eccleſiam, ſed eccleſia ſcripturam tanquam columnam & fundamentum judicat, & fulcit: eccleſia ſemel agnita veram ſcripturam oſtendit; ſcitè Tertullianus *de Præſcriptionibus contra hæreticos* ait: *Ubi apparuerit eſſe veritatem diſciplinæ, & fidei Chriſtianæ: illic erit veritas ſcripturarum, & expoſitionum, & omnium traditionum Chriſtianarum.*

7 Præterea non ſolùm nullo SS. Scripturarum teſtimonio probare poſſunt ſectarii, notas ab ipſis aſſignatas eas eſſe, quibus vera eccleſia diſtinguitur à falſa, ſed nec etiam ex ullo Concilio univerſali, vel particulari. Nulla hactenus fuit Synodus œcumenica, quæ aſſeruerit traditas ab Acatholicis notas eas eſſe, per quas vera eccleſia ſecernitur à falſa, imo nec ullum concilium provinciale has notas, ſeu ſigna diſtinctiva eccleſiæ veræ à falſa protulit; neque ullus ex SS. Patribus illa ſigna ut diſtinctiva veræ à falſa eccleſia protulit. Commendârunt quidem SS. Patres ſummisque laudibus ſacram ſcripturam docuerunt, fidem principem in eccleſia occupare ſedem; fuerunt uſi ſacrâ ſcripturâ ad convincendos falſitatis hæreticos ac eorumdem ſophyſmata retundenda, cùm ſcripſerit D. Paulus 1. Timoth. 3. *Omnem doctrinam divinitus inſpiratam utilem eſſe ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in juſtitia, ut perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum inſtructus*: notas tamen eſſe diſtinguendi veram eccleſiam à falſa nusquam aſſeruerunt. In ipſo eccleſiæ exordio pugnarunt contra Valentinum, & Marcionem, & reliquos Gnoſticos Irenæus, & Tertullianus, qui pluribus argumentis, multisque ſacrarum ſcripturarum teſtimoniis veritatem catholicam propugnârunt, & eorumdem errores confutarunt, falſas illorum Sectas expugnârunt: non tamen illis ſignis veram eccleſiam quam propugnârunt, à falſis hæreticorum diſcriminârunt.

8 Si dicas, veritatem doctrinæ, & legitimum ſacramentorum uſum neceſſariò veræ ineſſe eccleſiæ; id non inficior, ſed nego idoneas eſſe notas ad dicernendam veram eccleſiam à falſa. Quamvis eccleſia eſſe nequeat ſine veritate doctrinæ, neque ſine legitimo, rectoque ſacramentorum uſu: non tamen inde ſequitur, veritatem doctrinæ, rectumque ſacramentorum uſum eſſe proprietates, ſeu notas diſtinctivas veræ eccleſiæ à falſa. Idque evidenter demonſtratur: quia quæ ſunt communia pluribus eccleſiis veræ, & aliis falſis non poſſunt eſſe propria unius tantùm: veritas autem doctrinæ, & rectus Sacramentorum uſus poſſunt eſſe communia eccleſiæ veræ, & aliis falſis: ergo nequeunt eſſe proprietates, neque notæ diſtinctivæ eccleſiæ veræ à falſis. Minor probatur, quia plures eccleſiæ falſæ Acatholicorum poſſunt convenire cum catholica in recto uſu omnium Sacramentorum, ut etiam in veritate doctrinæ, quæ tamen falſæ ſunt. Etenim vel loquuntur de veritate doctrinæ partialis, vel totalis, neutra veritas poteſt eſſe nota diſtinctiva veræ à falſa eccleſia. Non veritas doctrinæ partialis: quia poteſt pars doctrinæ cum recto uſu ſacramentorum eſſe communis eccleſiæ veræ & falſæ: ergo nulla doctrinæ pars cum recto uſu ſacramentorum poteſt eſſe proprietas, ſymbolum, nota, quâ eccleſia vera diſtinguitur à falſa. Siquidem hæretici, licèt poſſint retinere ſingularem partem doctrinæ unà cum recto uſu ſacramentorum, adhuc poſſunt aliam partem doctrinæ negare. Non enim hæretici negant omnes fidei articulos; ſed ut eorum eccleſia ſit falſa, ſufficit, ſi unum vel alterum fidei dogma negent; ex quo patet poſſe quamlibet doctrinæ, & uſum rectum ſacramentorum eſſe communem utrique eccleſiæ veræ, & falſæ: quia ut aliqua eccleſia ſit falſa, ſufficit, ſi in ipſa pertinaciter negetur aliqua tantùm fidei ſententia: ut enim probavimus *Tom. 6. in Theologia* in tractatu de fide, qui negat unum ſolum fidei articulum, à tota deficit fide.

9 Hinc falſum eſt, quod Acatholici arbitrantur, alios ſectarios, quamvis in rebus fidei, & in fide maximis à ſe diſſideant & ab eccleſia catholica, non eſſe excluſos à vera Eccleſia Jeſu Chriſti, eo quia in pluribus aliis veræ doctrinæ partibus conveniant. Putant diſſidentes ab eccleſia catholica in pluribus fidei dogmatibus cujusmodi ſunt: Per bona opera non comparari vitam æternam: nec bona opera eſſe neceſſaria, eo quia Chriſtus per meritum ſuum infinitum nobis vitam promeruerit æternam. Fas nobis non eſſe quidquam boni ad obſequium Dei ultro facere; & ſi id præſtemus, idololatriam à nobis committi. Opera juſtorum eſſe peccata digna damnatione eò quia derogent paſſioni, & meritis Chriſti infinitis. Beneficio divinæ gratiæ non deleri peccata. Vota caſtitatis, & paupertatis evangelicæ non eſſe neceſſariò ſervanda; & alia plura, quibus diſſident ab eccleſia catholica, adhuc hiſce non obſtantibus, eſſe in vera eccleſia, eò quia in pluribus aliis dogmatibus conveniant in veritate doctrinæ cum eccleſia catholica, ut ſentiunt Luterani, Calviniſtæ, Zvingliani & alii cenſentes hæreticos, & Catholicos poſſe ſalvari quisque in propria ſecta.

10 Quòd non ſufficiat ad aſſecutionem ſalutis, ſi hæretici conveniant in aliqua parte doctrinæ cum Catholicis ex eo liquet, quia ut ſit quis in vera eccleſia, & non in falſa, non ſufficit profeſſio fidei mutilæ, ſeu partialis, ut falsò arbitrantur Sectarii, ſed neceſſaria eſt profeſſio fidei integræ, quam Apoſtolus *ad Hebræos* 11. vocat fundamentum rerum ſperandarum, ſeu baſim ſalutis noſtræ. Eſt hoc fundamentum fidei integræ ab initio ad eccleſiæ veræ ſtructuram poſitum, ait Apoſtolus 1. Corinth. 3. *Fundamentum poſitum, præter quod nemo poteſt aliud ponere, quod eſt Chriſtus Jeſus*, qui per fidem nulla ex parte falſam, & fictam, ſed integram & quavis parte vivam, & abſolutam inhabitat in cordibus noſtris. Ab hoc fundamento, ſeu fide undequaque integra ſi quis vel in minima parte decidat; tametſi perſiſtat in aliis partibus, fit omnium reus, ut aſſerit D. Jacobus de transgreſſore legis; proinde excidit à fidei fundamento conſiſtente in fide integra, eſtque extra veram eccleſiam, à cujus unitate deficit, ut explicant, docentque communiter SS. Patres Græci, & Latini, ut Gregorius Nazianzenus *in tractatu de fide interprete Ruffino*. D. Baſilius apud Theodoretum *lib. 4. Hiſt. eccleſ.* Athanaſius *in Symbolo fidei*. Hieronymus *lib. 3. Apol. contra Ruffinum*, Auguſtinus *lib. 18. de civit. Dei. c.* 51. &

Digitized by Google

& alii communiter. Nulla igitur doctrinæ Chriſti ſingularis pars poteſt eſſe nota, ſymbolum, & proprietas, qua vera eccleſia ſecernatur à falſa, eo quia poſſit utrique eſſe communis.

11 Supereſt evincendum neque univerſam doctrinæ fidei veritatem eſſe hoc Symbolum ac notam diſtinguendi veram eccleſiam à falſa. Pro quo juvat prænotare, quinque deſiderari conditiones ut aliqua ratio dicatur propria rei, & diſtinctiva illius ab omni alia; quarum prima eſt ut ex natura ſua ſit cognita, perſpecta, & evidens; quæ enim obſcura ſunt nullam poſſunt lucem adferre, qua unum ſecernatur ab alio. non enim proprietates rei de qua quærimus debent tantùm cognoſci à viris doctis, & eruditis; ſed etiam debent innoteſcere rudibus, & idiotis, imò potiori ratione; quia ſicut argumenta, & demonſtrationes habentur pro viris doctis: ita pro indoctis, & rudioribus, eò quia ſint ingenio hebetiores, debent rerum proprietates iiſdem clarè innoteſcere. Secunda conditio ut ſint proprietates ſeu notæ diſtinctivæ clariores, ac longè illuſtriores, magiſque obviæ, quàm ſit res ipſa, cujus ſunt proprietates, vel notæ: quia ſi eſſent æquè obſcuræ non ducerent ad rei cognitionem; unde debent clariores eſſe. Tertia ne ſint communes aliis rebus diſtinctis à re, quam inveſtigamur alioquin per proprietatem communem non poſſemus devenire in cognitionem rei, quam quærimus. Quarta ut ubicunque ſit talis proprietas, ſit etiam ipſa res, à qua non poſſit ſejungi, quia debet cum eadem identificari. Quinta ut non tantùm proprietas illa, vel nota ſit cognita, ſed etiam propalam, ac in aperto poſita, adeout ſe primo aſpectu obviantibus offerat.

12 His poſitis argumentor, ut ratio aliqua dicatur proprietas ſeu nota diſtinctiva rei, quam quærimus, debet includere prærecenſitas quinque conditiones: ſed univerſa doctrinæ fidei veritas, quæ dicitur nota diſtinctiva veræ eccleſiæ à falſa, caret prærecenſitis conditionibus: ergo non poteſt eſſe proprietas diſtinctiva veræ eccleſiæ à falſa. Major liquet: quia nota ſufficiens ad dignoſcendam veram eccleſiam, debet omnium hominum generi, & conditioni eſſe accomodata, ſeu captu omnibus etiam rudioribus facilis; quia cùm omnes homines docti, & idiotæ, perſpicaces, & rudiores divinitus vocentur ad ingreſſum eccleſiæ, debet omnibus ſtatim innoteſcere, quæ nam ſit hæc eccleſia, & ubi degat, proinde debent ejus notæ ſtatim omnibus innoteſcere, cùm per notas proprias veræ eccleſiæ hæc dignoſcatur ut diſtincta à falſis. Minor oſtenditur: quia univerſa fidei doctrina non ſit ſtatim omnibus obvia, nec omnium captui eſt facilè accommodata, nec omnium hominum conditioni aptata: non enim omnes ſunt ingenio perſpicaces, nec omnes intelligendis Divinis Scripturis æquè faciles, ac prompti unde Apoſtolus ad Epheſ. 4. ſcribit: *Sed quoſdam dedit Doctores.* Non igitur omnes ſunt doctores, qui poſſint prudenter de univerſa fidei doctrina in tam multis, variiſque quæſtionibus, quæ controvertuntur judicare, & adverſariorum argumenta ſolvere, technas illudere, difficultates explanare: neque omnes ſciunt, quomodo fides neceſſaria ad ſalutis aſſecutionem defendatur contra Acatholicos, Judæos, Gentiles, & alios quoſque extra eccleſiam: ait D. Auguſtinus lib. 4. de Trinit. cap. 1. *Hac ſcientia non pollent fideles plurimi, quamvis polleant ipſa fide plurimum. Aliud enim eſt ſcire tantummodo quid homo credere debeat propter adipiſcendam vitam æternam: aliud autem, quemadmodum hoc ipſum, & piis opituletur, & contra impios defendatur: quam proprio appellare vocabulo ſcientiam videtur Apoſtolus.*

Præterea quomodo univerſa doctrinæ fidei veritas poteſt dici veræ eccleſiæ nota, ſi hæc debet omnibus, æquè doctis, ac rudibus eſſe perſpicua, & univerſa doctrinæ fidei veritas non ſolùm captum excedit ruſticorum, & rudium, verùm etiam intelligentiam fugit ipſorum Doctorum Acatholicorum, ac Theologorum, qui totum vitæ tempus impenderunt in ſtudio hujus veritatis inveniendæ, ac deprehenduntur evidenter erraſſe, cùm ſibi contradicant, & quæ ab aliquibus aſſeruntur, ab aliis negantur. Doctores Calviniſtæ ſectæ negant realem Chriſti præſentiam ſub ſpeciebus euchariſticis docentes eſſe ibi tantùm figurativè. Lutherani verò Theologi affirmant eſſe verè, & realiter, & non figurativè in ipſa manducatione. Affirmare autem, & negare Chriſti præſentiam ſub ſpeciebus euchariſticis quorum, ſi unum eſt verum, neceſſe eſt aliud ſit falſum, ac errare doctores adſtruentes hanc ſententiam falſam, neque ipſis perſpicuam eſſe univerſam doctrinæ fidei veritatem, quæ propterea nequit aſſeri eccleſiæ veræ nota, ſeu proprietas, quæ debet omnibus eſſe perſpicua: quòd errent doctores Sectarii circa doctrinæ veritatem, adeo exploratum eſt, ut vel ipſi hæretici id fateantur: ait enim Lutherus in defenſione verb. cœnæ. *Hæreticos ſeriò cenſemus, & alienos ab eccleſiâ Dei eſſe Zvinglianos, & Sacramentarios omnes.* Si igitur Doctores, & Theologi Sectarii errant in doctrina, & fidei veritate, quomodo ruſticis, indoctis, hebetibus ingenio, quique nullam impenderunt operam ſtudiis, perſpicua erit univerſa doctrinæ fidei veritas; ſi hæc eſt nota eccleſiæ veræ, ut diſtinctæ à falſa, debet perſpicua eſſe omnibus, ut cognoſcant veram eccleſiam ut diſtinctam à falſa, & illam ingrediantur, in qua verum cultum Deo exhibeant: ergo univerſa doctrinæ fidei veritas non eſt proprietas, ſeu ſymbolum diſtinctivum eccleſiæ veræ à falſa, cùm univerſa doctrinæ fidei veritas perſpicua non ſit doctoribus ſectariis, neque à fortiori ruſticis. Plures enim ſunt doctrinæ fidei veritates, de quibus hodie Acatholici partim cum Catholicis, & partim inter ſe contendunt, ut ſunt controverſiæ de peccato originali, de juſtificatione hominis. De bonis operibus an meritum contrahant, proſintque ad aſſecutionem ſalutis; An cultus exhibendus ſit Sanctis, ac eorum imaginibus. De Sacramentis à Chriſto inſtitutis numerum congluant ſeptenarium, & aliæ plures quæſtiones, quæ tametſi explicentur ruſticis, vix earum percipiunt veritates, cùm de iiſdem vel ipſi Doctores Sectarii contendant, minime inter ſe ſe conſentientes. Quomodo rudes, & ruſtici, qui nullam ſtudiis operam dederunt, poterunt comprehendere veritatem fidei de peccato originali, de unione duarum naturarum in Chriſto, de tranſubſtantione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis, hæ & aliæ plures doctrinæ fidei veritates non ſiunt ſtatim obviæ, nec perſpicuæ, ut ſtatim à ruſticis, & illiteratis percipiantur: ait enim ruſticus, quamvis à meo Paſtore nomina audierim harum fidei veritatum, certus tamen ſum, & mihi conſtat non intelligere me, quid ſit peccatum originis, quid juſtificatio impii, quid tranſubſtantiatio panis in corpus Chriſti, quid eſſe circumſcriptum, vel incircumſcriptum: & nihilominus meus Paſtor docet me, eum eſſe in vera JEſu Chriſti eccleſia, cui explorata eſt univerſa fidei doctrinæ veritas, eo quia hæc ſit vera proprietas ſeu ſymbolum dignoſcendi veram eccleſiam ut diſtinctam à falſa: ergo ſi prudenter judicem, non ſum in vera eccleſia, cujus proprietas mihi non eſt explorata.

13

Secunda conditio requiſita ad proprietatem rei etiam deeſt: quia nota, ſeu proprietas rei non ſolùm debet 14

debet eſſe perſpicua; ſed etiam cognitu facilior re, quam quærimus; ideo dicitur nota rei, quia facilius hi ejusdem rei ducit notitiam: ſed difficiliùs eſt ſcire, an huic vel illi hominum cœtui explorata ſit univerſa doctrinæ fidei veritas, quàm an hic, vel ille hominum cœtus conſtituat eccleſiam JEſu Chriſti in ſcripturis ſacris deſcriptam: ergo univerſa doctrinæ fidei veritas, ſeu incorrupta omnino fidei doctrina non eſt idonea nota dignoſcendi eccleſiam veram: ſi enim eccleſia ex aliquo alio judicio cognoſci faciliùs poteſt quàm ex cognitione, quòd univerſa doctrinæ fidei veritas ſit in hoc potiùs quàm alio cœtu; perſpicuum eſt, hanc incorruptam fidei doctrinam, ſeu univerſam doctrinæ fidei veritatem non eſſe notam diſtinctivam eccleſiæ veræ à falſa. Quòd autem cognoſcatur ex alio judicio, ex eo evincitur, quia eccleſia JEſu Chriſti eſt fidelis cuſtos, & magiſtra totius fidei veritatis, quam nos docet; & priùs cognoſci debet magiſter, quàm ejus doctrina, quia hæc ſequitur, explicatur, docetur à Magiſtro, qui faciliùs cognoſcitur, quàm ejus doctrina captu difficilior: cathecumeni, & pueri priùs debent addiſcere, quæ ſit vera JESU Chriſti eccleſia ſecundum ſcripturas ſacras, & ſymbolum Apoſtolorum; poſtea edocentur ejus doctrinæ veritates, quibus adverſantur errores, quos docent aliæ ſectæ, ſeu eccleſiæ falſæ: non enim pueri, & cathecumeni capaces ſunt cognoſcendi univerſam doctrinæ fidei veritatem, ut ex hac cognita veluti ex nota veræ eccleſiæ hanc dignoſcant, ut diſtinctam à falſa, huc accerſendus S. Auguſtinus *lib. 2. contra Fauſtum cap. 25.* ubi interrogans Cathecumenum de ratione cavendi doctrinæ errores ait. *Quo ergo ſigno manifeſto adhuc parvulus, & nondum valens liquidam à tot erroribus diſcernere veritatem; quo manifeſto indicio tenebo eccleſiam Chriſti, in quam jam credere tanta rerum antea prædictarum manifeſtatione compellor.* Sibi perſuaſerat D. Auguſtinus faciliùs à rudi cathecumeno cognoſci poſſe, quæ ſit eccleſia Chriſti, in qua vitandi ſint doctrinæ errores, quàm univerſam doctrinæ fidei veritatem, à tot erroribus ſejunctam, ac depuratam.

15 Neque illius eſt momenti diſtinctio adhibita ab aliquibus Acatholicis aſſerentibus univerſam doctrinæ fidei veritatem & natura ſua, & ſecundùm ſe eſſe notiorem eccleſia, & id ſufficere, ut ſit ejus nota, qua ſecernatur à falſa, quamvis ſecundùm nos ſit ignotior. Nam hæc diſtinctio fundatur in ignorantia terminorum ſeu notioris, & minus noti. Illud enim natura ſua dicitur notius, quod eſt perfectius quàm à noſtro intellectu cognoſcatur; quo pacto dicitur notius ſecundùm ſe, ſeu magis cognoſcibile, quàm à noſtro imbecilli intellectu cognoſcatur; quia ultra id, quod à nobis de tali re cognoſcitur, adhuc plures & plures alias continet perfectiones cognoſcibiles, quæ à limitato noſtro intellectu non cognoſcuntur. Notius verò ſecundum nos illud dicitur quod ſpectata noſtri intellectus imbecillitate, & humana conditione faciliùs à nobis cognoſcitur: hinc quia res perfectiſſimæ ob debile noſtri intellectus lumen excedunt noſtrum captum; adeout impares ſimus iisdem percipiendis, quantum ſunt cognoſcibiles; idque opportunè explicat Ariſtoteles *lib. 2. metaph. cap. 1. tex. 1.* exemplo noctuæ reſpectu ſolis: intellectus noſter ad ea, quæ ſunt perfectiora ſeu notiora ſecundùm ſe, & ex natura ſua ſe habent, perinde ac oculus noctuæ ad lumen ſolis: quamvis ſol ex natura ſua, & ſecundùm ſe ſit quid notiſſimum, ac maximè omnium viſibile, ab oculo tamen noctuæ vix poteſt videri, unde ſol ex natura ſua eſt notior non reſpectu oculi noctuæ. Sed cùm de rei alicujus nota, ſeu proprietate quærimus, hæc debet quoad nos plus habere cognoſcibilitatis, ac eſſe notior quoad nos, quàm ſit res, cujus eſt nota, ſeu proprietas: ergo nota eccleſiæ debet quoad nos eſſe notior quàm ipſa eccleſia. Cùm igitur noſtri intellectus ſpectata imbecillitate univerſa doctrinæ fidei veritas non ſit notior ſecundùm nos ipſa eccleſiâ, non poteſt eſſe eccleſiæ nota, quæ debet eſſe notior re, cujus eſt nota. 16

Præterea abſurdum eſt, illud aſſignare pro nota alicujus rei, quod cum ipſa re, quæ inquiritur, abditum, & obſcurum eſt ut ſi quæreretur quænam arbor fructum ſanitati magis accommodatum producat, reſponderetur, eam eſſe arborem, quæ fructum producit ſalubriorem; inepta enim, & ridicula eſſet reſponſio; quia de hoc quæritur quænam ſit illa arbor, cujus fructus ſunt ſalubriores, magisque ſanitati accommodati; eſſet reſponſio petitio principii. Pari pacto cùm quæritur, qualis hominum cœtus conſtituat eccleſiam, ſi reſpondeas, eum eſſe qui incorruptam poſſidet, ac ſervat univerſam doctrinæ fidei veritatem; petis principium, non ſatisfacis interrogationi; quia de hoc quæritur, quinam ſit ille hominum cœtus, qui incorruptam ſervet univerſam doctrinæ fidei veritatem, ſitque juxta Apoſtolum columna, & firmamentum veritatis, ſeu eccleſia JESU Chriſti, adverſus quam portæ inferi nunquam erunt prævalituræ. Scimus, univerſam doctrinæ fidei veritatem pertinere ad ipſam eccleſiæ ſubſtantiam, ſine qua non eſſet vera eccleſia; eſt enim Eccleſia cœtus fidelium, qui univerſam doctrinæ fidei veritatem inviolatam poſſidet, tuetur, propugnat: unde reſpondere interroganti, quisnam hominum cœtus ſit vera eccleſia; eſſe eum, qui tenet incorruptam fidei doctrinæ univerſam veritatem, eſt petitio principii.

Hoc idem alio poteſt exemplo declarari. Si interrogentur Acatholici, an illa ſit vera eccleſiæ prærogativa, in qua tantùm poſſunt homines ſalutem conſequi, & extra quam nullus poteſt æternæ particeps eſſe ſalutis, debent non repugnare D. Petro qui eatenus eccleſiam pariavit Noëticæ arcæ, quia ſicut ſoli degentes in arca ſalvi fuerunt; & cæteri omnes extra arcam deluvii aquis ſubmerſi perierunt: ita ſoli exiſtentes in vera JEſu Chriſti eccleſia ſalutem conſequuntur; & alii extra eccleſiam non fiunt æternæ ſalutis participes: idque cauſæ, cur dixerit D. Auguſtinus lib. 4. de Symbolo cap. 10. *Non poteſt Deum in cœlis habere patrem, qui non habuerit eccleſiam in terris matrem.* Si iterum percunctemur Acatholicos, quis hominum cœtus ſit in terris vera eccleſia: ſi reſpondeant eum eſſe cœtum, extra quem nemini contingit æternam conſequi ſalutem, eſt hæc reſponſio petitio principii, quia de hac quæritur, quisnam ſit cœtus ille, in quo tantùm poteſt quis æternam conſequi ſalutem: unde alia nota opus erit aſſignare, ex qua poſſit quis cognoſcere dari in terris aliquem hominum cœtum qui ſit vera eccleſia; & in hoc ſolo cœtu poſſe hominem æternam conſequi ſalutem. Pari pacto cùm quæritur, qualis hominum cœtus ſit vera eccleſia, ſi reſpondeant, in quo incorrupta univerſa doctrinæ fidei veritas ſervatur, & in quo tantùm poteſt quis æternam ſalutem conſequi, reſpondent per petitionem principii, quia de hac quæritur, quisnam ſit ille hominum cœtus, in quo tantùm poteſt quis æternam ſalutem conſequi: unde alia nota eſt aſſignanda, quâ dignoſcamus veram in terris eccleſiam, in qua univerſa doctrinæ fidei veritas contineatur ait Auguſtinus in Pſal. 57. *In ventre eccleſiæ veritas manet. Quisquis ab hoc ventre ſeparatus fuerit, neceſſe eſt, ut falſa loquatur. Neceſſe eſt inquam ut falſa loquatur, quisquis aut concipi*

Digitized by Google

concipi noluit, aut quem conceptum mater excuſſit.

18 Demum ſigna, & indicia eccleſiæ à Chriſto in terris inſtitutæ, ac fundatæ, talia debent eſſe, quæ eam omnibus oſtendant, demonſtréntque, ac quaſi digito indicent non ſolùm iis, qui membra ſunt ejuſdem eccleſiæ, quique in vera Chriſti eccleſia verum cultum Deo exhibent; ſed etiam aliis extra veram eccleſiam Judæis, Gentilibus, hæreticis, Atheis, univerſiſque linguis & nationibus, ut eam facilè cognoſcant, poſſintque, ſi velint illam ingredi, & in illa Deo ſervire, ac æternam ſalutem conſequi. Certum enim eſt, omni tempore aditum ad Chriſti eccleſiam iis omnibus patere, qui extra illam ſunt, ut poſſint, ac debeant ad ipſam ſe aggregare, ac ſalutem conſequi, ait enim DEUS per Iſaiam. c. 60. *Aperientur portæ tuæ jugiter die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & reges earum adducantur, Gens enim, & regnum quod non ſervierit tibi peribit:* ſi igitur portæ eccleſiæ patent omnibus populis, & nationibus debent notæ veræ eccleſiæ ut diſtinctæ à falſa perſpicuæ eſſe, ſeu faciles cognitu omnibus; hæc autem ratio non poteſt ſcripturis ſacris, neque ſacramentis, neque aliis ſignis veræ eccleſiæ ab hæreticis aſſignatis convenire: ergo nequeunt eſſe ſigna, vel notæ veræ eccleſiæ ut diſtinctæ à falſa.

19 Ad Sacram enim Scripturam quod attinet, certum eſt, hanc non eſſe omnibus ſtatim exploratam; ſed potiùs captu difficilem, qua de cauſa Chriſtus Matth. 13. verbum Dei, ſeu Sacram Scripturam æquiparat theſauro abſcondito in agro, eò quia non ſit inventu, ſeu captu, & intellectu facilis; ſed tantùm viri docti, & cœlorum ſcribæ proferant nova, & vetera: adeout non ſimpliciter legendæ ſint Scripturæ, ſed diligenter perſcrutandæ ac perveſtigandæ, ut nos monet Chriſtus inquiens *Scrutamini Scripturas; ipſæ enim teſtimonium perhibent de me.* Idque haud obſcurè indicat S. Joannes, qui Sacram Scripturam libro æquiparat ſcripto intus & foris, & ſignato ſigillis ſeptem *Apocal. c. 5.* inquiens. *Et vidi in dextero ſedentis ſuper thronum librum ſcriptum intus, & foris ſignatum ſigillis ſeptem: & vidi Angelum fortem, & prædicantem voce magna: quis eſt dignus aperire librum, & ſolvere ſignacula ejus? Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, neque reſpicere illum. Et ego flebam multum: quoniam nemo inventus eſt, aperire librum, nec videre eum: & unus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleveris. Ecce vicit Leo de Tribu Juda, radix David aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus.* Hunc librum non alium fuiſſe quam evangeliorum, & Sacræ Scripturæ, ediſſerit ipſe Joannes ſubjungens; *Et vidi & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio ſeniorum agnum ſtantem tanquam occiſum.* Joannem fuiſſe loquutum de libro Sacræ Scripturæ colligi poteſt ex verbis D. Petri ſcribentis: *Hoc primùm intelligentes, quòd omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione non fit; non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia: ſed Spiritu Sancto inſpirante locuti ſunt ſancti Dei homines.* Prophetiæ, evangelia, & reliquæ ſacræ ſcripturæ; non voluntate humana, ſeu non homine ſuggerente, ac dictante; ſed Spiritu Sancto inſpirante ſcriptæ ſunt, quarum propterea ſenſus adeo ſublimes ſunt, & humanus intellectus adeo imbecillis, ut captu ſint eidem difficiles, requiraturque ad earumdem intelligentiam plurimum ſtudii, ac Dei opitulantis, ac illuminantis auxilium. Idque ex eo liquet, quòd inter tot hæreſes nulla ſit, quæ ſibi verbum Dei, ejuſque germanum ſenſum non uſurpet.

20 An verò hic vel ille ſit verus ſenſus ſcripturæ, non eſt facile ſectariis dijudicare, alioquin non diſſentirent inter ſe; neque hæreſis hydra in tot capita repullulaſſet. Cùm igitur Scriptura, ſeu univerſa doctrinæ fidei veritas ſit inveſtigatu, captuque difficilis, nequit eſſe eccleſiæ veræ nota, de cujus ratione eſt, ut intellectu ſit facilis omnibus, à quibus poſſit vera eccleſia cognoſci, & ſi velint in eam ingredi, cujus portæ propterea ſemper patent. Similem diceres textum Scripturæ Sacræ illis tabellis canaliculatim fabrefactæ, eoque artificio pictæ, ut ſi è medio, rectáque linea aſpiciantur, pulcherrimam repræſentant pictam imaginem in qua mireris colorum varietatem, membrorum ſymmetriam, vultûs amabilitatem, brachiorum artificiora compendia; crura veluti in nodum contracta; colores ſive fictitios, ſive nativos ſvaviſſimè inductos, ac variè temperatos, ſin verò ex dextero latere eandem aſpicias tabellam, megeram ex crebo emerſam tibi exhibet; ſi ex ſiniſtro, aliud horrendum monſtrum: perinde Scriptura Sacra ſi SS. Patrum oculo è gremio, medioque eccleſiæ aſpiciatur, pulcherrimam catholicæ veritatis imaginem nobis aſpiciendam exhibet; ſin verò obliquè è lateribus extra medium eccleſiæ Sectariorum oculo eadem aſpiciatur, interpretetur ſcriptura, monſtroſos errores, horrenda mendacia exhibentur: ex quo colligimus verum ſcripturæ ſenſum non omnibus perſpicuum eſſe, ſed ab iis tantùm percipi, qui in eccleſia catholica degentes oculis SS. Patrum ſcripturas aſpiciunt, adhærentque eorumdem interpretationibus, ac doctrinis.

De recto Sacramentorum uſu non omnium itidem eſt judicare, & ſtatuere, ſed paucorum ſcribente Apoſtolo 1. ad Corinth. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Dei, & diſpenſatores myſteriorum ejus; hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur.* Quærit Apoſtolus fidelem diſpenſatorem; quia etiam juſti, & ſancti in hac vita ſubinde errarunt, & cùm ſibi ſtare viderentur, deprehenſi ſunt cecidiſſe. Exiſtimabat Helias tot inter ſui ævi vitia & ſcandala ſolum ſe juſtum, verumque Dei cultorem; ſed audivit verba illa 3. Reg 19. v. 18. *Reſiduos ſervavi mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt curvata ante Baal, quorum omnium os non adoravit eum oſculans manum ſuam.* Crediderat Jonas Propheta ſe ſolum in civitate Ninive gratum Deo, & nullum in ampla illa urbe eſſe, qui placare valeret iram omnipotentis Dei; & tamen à DEO cujus oculi vident æquitatem ſe deceptum audivit. Jon. 4. *Tu doles ſuper hederam, in qua non laboraſti, neque feciſti, ut creſceret, qua ſub una nocte nata eſt, & ſub una nocte periit: & ego non parcam Ninive civitati, in qua ſunt plusquam centum viginti millia hominum, qui neſciunt, quid ſit inter dexteram, & ſiniſtram ſuam, & jumenta multa?* Idque cauſæ cur Apoſtolus 1. Corinth. 4. ſcripſerit. Nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium; & tunc laus erit unicuique à Deo. 21

Non igitur Sacra Scriptura, ſeu univerſa doctrinæ fidei veritas, neque rectus Sacramentorum uſus notæ poſſunt veræ eccleſiæ eſſe, quibus diſtinguitur à falſa. Cùm enim eccleſia à Chriſto in terris fundata dicatur in ſcripturis eſſe civitas ſupra montem poſita, ſeu reſpublica rectè ordinata: & ipſa ſcriptura ſit hujus civitatis lex; & Sacramenta depoſitum, & Theſaurus, ut ſcribit Apoſtolus 1. Timoth. 6. Et civitas quævis, ac Reſpublica ſit nobis notior, magisque perſpicua quàm ejus leges, arcana munimenta, opes, ac depoſita, quæ plerumque neque civibus ejuſdem urbis, & Reipublicæ ſunt notæ; cum plures inveniantur 22

antur cives, qui leges, & inſtituta ſuæ civitatis minimè noverunt: & pauciſſimi ſint, quibus ærarii divitiæ, civium opes innoteſcant: Sicut igitur leges, in-
22 ſtituta, ſanctiones urbis non dixeris ejus notiones, cùm civitas ſit magis perſpicua, magiſque nota ſuis legibus, monumentis, ſanctionibus, ac divitiis non ſolùm exteris, verum etiam ſuis propriis civibus: ſequitur neque Sacras Scripturas quæ ſunt eccleſiæ leges, neque rectum uſum Sacramentorum, quæ ſunt ejus divitiæ, ac depoſitum, eſſe notas eccleſiæ veræ ut diſtinctæ à falſa.

23 Præterea ſcriptura communis eſt tum veræ eccleſiæ, tum falſæ, proinde non poteſt eſſe nota diſtinctiva eccleſiæ veræ à falſa. Nulla enim, neque fuit tam fœda, tam abſurda, tam præpoſtera tamque impia hæreſis, quæ ſibi, & pro ſe non uſurpet, ac uſurpaverit ſacras ſcripturas in proprios ſenſus, & errores: neque ulla eſt hæreſis quæ recto Sacramentorum uſu non glorietur; quomodo ergo Sacræ Scripturæ ſeu univerſa fidei veritas, & rectus Sacramentorum uſus erit nota diſtinctiva veræ eccleſiæ à falſa, ſi hæc eſt nota, eſt utrique communis? ſub primis eccleſiæ ſæculis monſtra potius hominum, quàm homines erant Valentinus, Marcion, Manichæus, & alii ejuſdem furfuris, qui ob doctrinæ abſurditatem, vitæ impuritatem, moreſque corruptos, apoſtatæ veritatis, ſerpentum advocati, Pandoræ exitiales, Sophiſtæ perverſiſſimi à SS. Patribus audierunt: vel muta animalia hominum umbras præferentes, ac pepones ab Irenæo *lib. 1. cap. 5.* utente Homerico vocabulo dicuntur: & à Clemente Alexandrino lib. 7. Strom. agreſtes, & inanes amigdalæ adulterantes veritatem, regulæ eccleſiæ fures, principes, & duces myſteriorum impiorum, animalia immunda, quæ licèt biſidas habeant ungulas, non tamen ruminant; Vaniloqui mentis ſeductores, verbi Evangelici caupones, ſycophantæ, fructus mortiferi, progenies maledictæ, inimici crucis Chriſti, ſementum diaboli, inimici ſeminarium, cippi, & ſepulchra mortuorum, mali operarii, canes muti, ſed rabido dente lethale vulnus infligentes, dracunculi ſquammoſi, aſpides baſiliſci, ſcorpiones, thoës aſtuti & aliis dicteriis impugnantur; & tamen hi omnes ſacris innituntur ſcripturis, quas ad proprium ſenſum trahere conantur, ait Irenæus lib. 1. cap. 1. *Fide digna aptare conantur his quæ dicta ſunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones propheticas, aut ſermones Apoſtolicos, ut figmentum illorum, non ſine teſte eſſe videatur: ordinem quidem, & textum literarum ſupergradientes, & quantum in ipſis eſt ſolventes membra veritatis. Transferunt aut, & transfigunt, & alterum ex altero facientes: ſeducunt multos ex his, quæ aptant ex divinis eloquiis male compoſito phantaſmate. Similia facientes his, qui controverſias ſibimet ipſis qualibet proponunt: poſt deinde conantur Homericis verſibus meditari eas, ita ut idiotæ putent ex illa declamata temporali controverſia, Homerum verſus feciſſe: qui autem ſcit Homerica carmina cognoſcit quidem verſus, argumentum autem non cognoſcit.*

24 Aſſerit Epiphanius, Marcionem univerſum evangelium D. Lucæ, omneſque D. Pauli Epiſtolas ad ſuum falſum dogma ita transtuliſſe, ut putares illud idem Lucam, & Apoſtolum Paulum docuiſſe. Quid ni Manichæus adeo imperitè, ac depravatè ſcripturas in ſenſum impium, ac blaſphemum detorſit, ut ſe Spiritum S. eſſe verbis Domini ſuis probaverit Auditoribus. Marcus à quo Marcatiorum ſecta ſuam traxit originem, teſte Epiphanio; ſe ſcientiſſimum, perfectiſſimum, & virtutibus omnibus apprimè inſtructum dixit, ac è ſummo cœlo in terram deſcendiſſe ut refert Irenæus *lib. 1. cap. 8.* Helceſaitæ tempore quo vixit Origines, non tantùm contenti erant ſacræ ſcripturæ libris; ſed librum etiam de cœlo in terram delapſum à ſe poſſideri dictitabant; quem qui legiſſet, & crediſſet, aliam longè remiſſionem peccatorum acciperet ab ea, quâ Chriſtus peccata remiſit, ut narrat Euſebius *lib. 6. hiſtor. cap. 38.* Refert Irenæus lib. 1. cap 20. Simonem Magum à pleriſque fuiſſe Deum habitum, ac docuiſſe ſe ipſum eſſe, qui inter Judæos, quaſi filius apparuerit; in Samaria quaſi Pater, & reliquis gentibus ut Spiritus Sanctus. Marcionis diſcipuli ſe reliquis perfectiores aſſerebant, eum attigiſſe gradum perfectionis, ut nemo poſſet ipſi exæquari, neque altitudini cognitionis, qua ipſi Scripturæ veritatem exploratam habuerunt. Quòd ſi tam perditi homines Sacram Scripturam in ſenſus detorſerunt falſiſſimos, non putemus Neſtorium, Macedonium, alióſque hujus furfuris in ſaniorem ſenſum eas fuiſſe interpretatos. Tametſi inter ſeſe diſcrepent ſectarii, omnes tamen gloriantur veros ſe eſſe Sacræ Scripturæ interpretes, apud degentes in ſua tantùm ſecta univerſam doctrinæ fidei veritatem eſſe. Omnes utuntur Sacris Scripturis & ſinguli iiſdem abutuntur: huc accerſendus Vincentius Lirinenſis *lib. de hæreſ. cap. 35.* ubi ait: Hîc fortaſſis aliquid interroges: an & hæretici divinæ ſcripturæ teſtimoniis utantur. Utuntur planè, & vehementer quidem: nam videas eos volare per ſingula quæque Sanctæ legis volumina, per Moyſis, per regnorum libros, per pſalmos, per Apoſtolos, per Evangelia, per prophetas. Sive enim apud ſuos, ſive alienos, ſive privatim, ſive publicè, ſive in ſermonibus, ſive libris, ſive in conviviis, ſive in plateis; nihil unquam penè de ſuo proferunt, quod non etiam ſcripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samozateni opuſcula, Priſcilliani, Eunomii, Joviani reliquarúmque peſtium, cernes infinitam exemplorum congeriem, prope nullam omitti paginam, quæ non novi, aut veteris teſtamenti ſententiis fucata, & colorata non ſit. Sed tanto magis cavendi, & pertimeſcendi ſunt, quantò occultiùs ſub divinæ legis umbraculis latitant. Sciunt enim fœtores ſuos, nulli ferè cito eſſe placituros, ſi nudi, & ſimplices exhalentur: atque idcirco eos cœleſtis eloquii, veluti quodam odore aſpergunt, ut ille, qui humanum facilè deſpiceret errorem, divina non facilè contemnat oracula. Itaque faciunt, quod hi ſolent, qui parvulis auſtera quædam temperaturi pocula, prius ora melle circumlinunt; ut incauta ætas, cùm dulcedinem præſenſerit, amaritudinem non reformidet. Quòd etiam his curæ eſt, qui mala gramina, & noxios ſuccos, medicaminum vocabulis præcolorant, ut nemo fere, ubi ſupraſcriptum remedium legerit, venenum ſuſpicetur: hactenus Lirinenſis.

Quòd ſi ſectariis objicias, ipſos ſenſus corrumpere Scripturarum, perverſè eas interpretari, & in 25
craſſiſſimos eas detorquere errores. Hoc totum eſt quod Sectarii tibi objiciunt, ac in Catholicos retorquent aſſerentes univerſam doctrinæ fidei veritatem, ipſos tantùm poſſidere. Non igitur Sacra Scriptura, nec univerſa doctrinæ fidei veritas aſſignanda pro veræ eccleſiæ nota, quâ diſtinguitur à falſa, cùm nulla ſit hæreticorum ſecta, quæ ſibi ſacram non uſurpet ſcripturam, quæ non glorietur à ſe poſſideri univerſam doctrinæ fidei veritatem. Si hæc nota eſſet veræ eccleſiæ, non deberent lites oriri, neque controverſiæ inſtitui, ſed diſſentiones auferri, quia deberet perſpicuè nobis oſtendere, quænam ſit vera eccleſia, cujus dicitur Scriptura eſſe nota, ſeu ſymbolum. Cùm omnes Sectarii ſibi uſurpent Sacram Scripturam ſit-

Digitized by Google

que hæc omnibus hæreticis communis, quam quiſque in eos ſenſus diſtorquet, qui eidem magis arriſerint, nequit nota eſſe ſeu ſymbolum, quo vera eccleſia diſtinguitur à falſa. Audiatur Tertullianus lib. de Præſcriptionibus adverſus hæreſes cap. 40. inquiens, *Nec periclitor dicere, ipſas quoque Scripturas, ſic eſſe ex Dei voluntate diſpoſitas, ut hæreticis materias ſubminiſtrent, cùm legam, oportere hæreſes eſſe quæ ſine ſcripturis eſſe non poſſunt.* Quod ſi abſque ſcriptura hæreſes eſſe non poſſunt: ergo ſcripturæ communes ſunt omnibus ſectariis, conſequenter nequeunt eſſe ſymbolum, quo vera eccleſia à falſis diſtinguatur: nota ſiquidem debet eſſe particularis rei, cujus eſt nota. Pergit Tertullianus. *Sed quæritur, à quo intellectus interpretur eorum, quæ ad hæreſes faciant? à diabolo ſcilicet, cujus ſunt partes intervertendi veritatem: qui ipſas quoque res ſacramentorum Divinorum in Idolorum myſteriis æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, utique credentes, & fideles ſuos, expiationem delictorum de lavacro repromittit, & ſic adhuc initiat mithra ſignat illic in frontibus milites ſuos: celebrat, & panis oblationem, & imaginem reſurrectionis inducit, & ſub gladio redemit coronam. Quid? quod & ſummum Pontificem in unis nuptiis ſtatuit? Habet & virgines, habet & continentes? Cæterum ſi Numæ Pompilii ſuperſtitiones revolvamus, ſi ſacerdotalia officia, inſignia, & privilegia, ſi ſacrificalia miniſteria, & inſtrumenta, & vaſa ipſorum ſacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curioſitates conſideremus; nonne manifeſtè diabolus moroſitatem illam Judaicæ legis imitatus eſt? Quis ergo ipſas res, de quibus ſacramenta Chriſti adminiſtrantur, tam æmulanter adfectavit exprimere in negotiis idololatriæ, utique & idem, & eodem ingenio geſtiit, & potuit inſtrumenta quoque divinarum rerum, & Sacramentorum Chriſtianorum ſenſum de ſenſibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, prophanè & æmulè fidei attemperare. Et ideo neque à diabolo immiſſa eſſe ſpiritualia nequitiæ, ex quibus etiam hæreſes veniunt, dubitare quis debeat: neque ab idololatria diſtare hæreſes, cùm & authoris, & operis ejuſdem ſint, cujus & idololatria. Deum aut fingunt alium adverſus creatorem; aut ſi unicum creatorem confitentur, aliter eum diſſerunt, quàm in vero eſt. Ita omne mendacium de Deo, variatio quodam modo ſexus eſt idololatria.*

Demum evincitur, univerſam doctrinæ fidei veritatem non poſſe notam eſſe eccleſiæ veræ ut diſtinctæ à falſa: Univerſa doctrinæ fidei veritas, non poteſt eſſe nota idonea illius rei, quæ eſt quædam pars doctrinæ fidei, eſſet enim ſecundum illam partem nota ſui ipſius; proinde ac quoad illam partem eſſet nota ſui ipſius: ſicque ſe ipſa eſſet prior, & poſterior; magis & minus nota, quæ omnia ob contradictionem, quam involuunt nequeunt eſſe. Sed una quædam pars doctrinæ fidei eſt, quod ille cœtus hominum ſit vera eccleſia quæ revera eſt; quòd enim cœtus omnium Catholicorum, qui ſummo Romano Pontifici ſubjiciuntur, ac obediunt ſit vera eccleſia, eſt veritas fidei: ergo univerſa doctrinæ fidei veritas non poteſt eſſe nota eccleſiæ, alioquin idem eſſet nota ſui ipſius, prius & poſterius, magis, & minus perſpicuum: quia univerſa doctrinæ fidei veritas comprehendit omnem doctrinæ fidei veritatem, alioquin non eſſet univerſa doctrinæ fidei veritas: ergo cùm hæc veritas particularis, hic cœtus hominum catholicorum, & vera eccleſia ſit pars univerſæ fidei veritatis, ſequitur manifeſtè, quod hæc eadem pars eſſet nota ſui ipſius, conſequenter prior, & poſterior, magis, & minus perſpicua, quæ ſunt contradictoria. Quòd ſi dicas, non eſſe notam ſui ipſius ut pars eſt, eò quia ſit nota eccleſiæ univerſa doctrinæ fidei veritas: Contra eſt, quia vel hæc univerſa doctrinæ fidei veritas includit hanc veritatem partialem hic cœtus hominum catholicorum eſt vera eccleſia, vel eam non includit: ſi primum ergo veritas eadem partialis utpote pars univerſæ veritatis doctrinæ fidei eſſet nota ſui ipſius, prout eſt pars totius veritatis, in qua includitur ut pars. Si non includit hanc veritatem partialem, ergo nota eccleſiæ non eſt univerſa doctrinæ fidei veritas, quia illa veritas non eſt univerſalis, nec totalis, quæ non includit omnes veritates partiales, quia ex ipſis conſtituitur totalis, & ſi una deſit non eſt amplius totalis.

CAPUT IX.

Quamvis notæ veræ eccleſiæ aſſignatæ ab hæreticis veræ non ſint notæ, adhuc tamen magis conveniunt veræ catholicorum eccleſiæ, quàm falſæ hæreticorum.

1 DUæ ſunt præcipuæ notæ, quæ à ſectariis veræ tribuuntur eccleſiæ, quibus à falſa ſecernitur, & ad quas reliquæ ab iiſdem aſſignatæ reducuntur, ſcilicet univerſa doctrinæ fidei veritas: & rectus Sacramentorum uſus: ſupereſt oſtendendum, utramque prærogativam cœtui catholicorum qui Romano ſubjiciuntur, & obediunt Pontifici, ſeu veræ eccleſiæ catholicæ potiori jure convenire, quàm cuilibet alteri eccleſiæ. Gloriantur Acatholici puram putam evangelii doctrinam à ſe poſſideri, eò quia ipſi ſoli intelligunt verba evangeliorum in proprio ſenſu, & hanc doctrinam ab ipſis tantùm ut depoſitum, ac theſaurum conſervari, ac velle propterea evangeliſtas audiri. Examinandum propterea eſt, an Sacram Scripturam apud ſe ſemper conſervent, ac ſervaverint, & an univerſam doctrinæ fidei veritatem poſſederint, vel tantum partem: num verum, ac germanum earumdem ſenſum, & interpretationem fuerint aſſecuti, vel tantum partem vel prorſus nihil. An aliquid docuerint quod ſcripturis, ac earum veritati ſit contrarium.

Dicendum eſt, depoſitum, ſeu theſaurum Sacræ Scripturæ, ejuſque genuinum, ac verum ſenſum, hoc eſt univerſam doctrinæ fidei veritatem, illum ſolum hominum cœtum, qui ſubjiciuntur, ac obediunt Romano Pontifici legitimè electo, qui Catholici audiunt, ſemper cuſtodiſſe, & conſervâſſe, non vero ullum alium hominum cœtum extra eccleſiam catholicam Romanam. 2

Oſtenditur, quia ſi verbum DEI eſt depoſitum hominibus concreditum, ut fideliter, & illibatum conſervetur; quinam fideliùs, ac ſanctiùs illud cuſtodierunt quàm Apoſtoli, & eorum diſcipuli, & ſucceſſivè cœtus ille hominum, qui Chriſto & ejus Vicario D. Petro, Lino, Clementi, Cleto, Anacleto, Evariſto, aliiſque ſucceſſivè legitimè electis in militante eccleſia ad vices gerendas Chriſti & D. Petri, ſe ſubjecit, ac paruit in iis omnibus, quæ ad doctrinam fidei pertinent, & ad ſcripturarum intelligentiam ſpectant? Hic autem hominum cœtus fuit eccleſia catholica, quæ verbum Dei veluti depoſitum, ac theſaurum ſibi con- 3

Digitized by Google

concreditum ſervavit incorruptum, cuſtodivit fideliter, propugnavit fortiter contra aggreſſores nitenteſque ſurripere, vel corrumpere. Quis enim ſcripturam, & verum ejus ſenſum explicatum à magiſtro Chriſto ſuis diſcipulis; & ab iſtis ſuis ſucceſſoribus ſanctiùs ſervavit per annos mille ſeptingentos, quàm eccleſia catholica, ſeu cœtus ille hominum, qui doctrinam Chriſti Apoſtolorum, ac eorum diſcipulorum, aliorumque ſucceſſorum per continuatam ſeriem uſque ad id tempus fideliter cuſtodivit, ac ſervavit. Quis Sacro Sancta evangelia, Chriſti præcepta, & conſilia ſervavit, antequam Sectarii ſe è ſinu matris eccleſiæ ſepararent, antequam Lutherani, Calviniſtæ, Zvingliani, Anabaptiſtæ, Huſſitæ, & alii ſectarii orirentur. quàm cœtus ille hominum, qui ſummo Romano Pontifici ut Chriſti Vicario, & legitimo D. Petri ſucceſſori ſe ſubjecit, paruitque in iis omnibus quæ ad univerſam doctrinæ fidei veritatem pertinent: & hic cœtus nimirum illa eſt eccleſia, quam Chriſtus fundavit, & adverſus quam promiſit portas inferi non prævalituras, ac duraturam uſque ad conſummationem ſæculi, ſeu uſque in finem mundi: ſi igitur antequam naſcerentur in mundo Lutherus, Zvinglius, Calvinus, Joannes Huſs, & alii ab eccleſia transfugæ, ac diſertores, fuit in terris eccleſia fundata à JEſu Chriſto, quæque non poteſt deficere, neque errare in vera fide ob aſſiſtentiam Spiritus Sancti docentis eam omnem veritatem; hæc eadem perſeverat etiam nunc, eritque perſeveratura usque in finem mundi: omnia & ſingula, quæ docuit, antequam naſcerentur Lutherus, Calvinus, Zvinglius, aliique novatores ab eccleſia catholica transfugæ, etiamnum docet, & ſemper docuit ut accepit ab Apoſtolis; adeo ut univerſam doctrinæ fidei veritatem, quam Apoſtoli ſuſceperunt ab eorum magiſtro Chriſto, & ab Apoſtolis eorum ſucceſſores & ab iſtis alii ſucceſſores nunquam interrupta ſerie uſque ad id tempus docuerit; alioquin eccleſia catholica à Chriſto fundata ſupra firmam petram corruiſſet everſa, contra Chriſti promiſſionem: ergo univerſa doctrinæ fidei veritas magis convenit illi hominum cœtui, qui ſubjicitur Romano Pontifici, eique obedit in iis omnibus, quæ pertinent ad doctrinam fidei, quàm cuilibet alteri hominum cœtui.

4 Si verbum Dei, ſeu univerſam doctrinæ fidei veritatem tribuere perinde eſt; ac verbum Dei ſemper ſervâſſe veluti in depoſito ſibi concredito, ſola eccleſia catholica Romana hanc univerſam doctrinæ fidei veritatem incorruptam ſervavit per mille ſeptimgentos & amplius annos, antequam Novatorum cœtus inſurgerent doctrinam fidei non ſervaturi, ſed expugnaturi, non defenſuri, ſed everſeri; ſola enim eccleſia catholica Romana fuit, quæ per ſuos filios hæreticorum impetus coërcuit, ab eorundem technis, ac fraudibus univerſam doctrinæ fidei veritatem defendit; imò & contra Ethnicos, & tyrannos proprio ſanguine propugnavit.

5 Mirum ſanè quòd Novatores ſibi arrogent evangelium illudque à nullo alio poſſideri, quàm ab iiſdem, quibus tantùm pura puta veritas evangelii ſit explorata. Si ipſi ſoli evangelium poſſident, à quonam acceperunt? à Jeſu Chriſto reſpondent. Mediatène, vel immediatè. Hoc ſecundum non dicunt, quia Chriſtus illis non apparuit, ut ſua extraderet evangelia; ergo mediatè; ſeu mediante eccleſia, cujus caput fuit Chriſtus ipſe, antequam pro nobis ſuiſſet crucem, necémque paſſus, & poſt Chriſtum ejus Vicarius D. Petrus, & illius ſucceſſores legitimè electi uſque ad id tempus, & membra fuerunt Apoſtoli, Evangeliſtæ, aliique fideles ſucceſſivè ſemper tenentes univerſam doctrinæ fidei, & evangeliorum veritatem; ergo Novatores, qui gloriantur à ſe ſolis poſſideri evangelia, ac eorum veritatem ab iiſdem ſolis intelligi, evangelia immediatè acceperunt ab eccleſia Catholica Romana, quæ veluti theſaurum ſibi concreditum ſervavit, cuſtodivit juxta ſenſum, & doctrinam explicatam ab ipſis Apoſtolis, Evangeliſtis, ac Sanctis Patribus ſucceſſivè uſque ad id tempus: unde non Novatores, ſed eccleſia catholica veluti in depoſito indemnem ſemper ſervavit univerſam fidei catholicæ veritatem, pro cujus defenſione non timuerunt fideles tyrannorum minas, nec carnificum ſupplicia.

Reſpondent Novatores Evangelium fuiſſe quidem, ſed ſenſum evangelii verum fuiſſe corruptum; & ab ipſis inſtauratum; & priſtinæ integritati, ac veritati reſtitutum: Verum ſi ita eſt, in quibus ſcholis, ſub quibus magiſtris didicerunt hinc eſſe verum evangelii ſenſum: quis ipſis dixit eccleſiam catholicam erràſſe circa verum evangelii ſenſum? Reſpondent, ab ipſomet evangelio ſe didiciſſe verum Evangelii ſenſum: Verum Evangelia æquè loquuntur fidelibus ac infidelibus, æquè patent Eccleſiæ catholicæ Romanæ, ac cuilibet Novatorum Sectæ: quidni eccleſia catholica à tempore Apoſtolorum, ac eorum diſcipulorum ſucceſſivè ſemper docuit hunc eſſe verum ſenſum evangelii, quem etiam nunc docet; Novatores verò tantùm à ducentis circiter annis aſſeruerunt ſenſum evangelii non eſſe, quem tenuit, & etiamnum tenet eccleſia Romana ſed quem ipſi docent: ergo ne paucos Novatores à vera fide transfugas, ac deſertores debemus toti præferre eccleſiæ, tot Sanctis Patribus pietate, & doctrina illuſtribus; tot doctoribus ſcientiæ, morúmque innocentia clariſſimis; tot martyribus, qui proprio ſanguine evangelii veritatem propugnárunt, & morte ipſa confeſſi ſunt? Si antequam orirentur Novatores, erat in eccleſia Romana evangelium, vel hæc erravit in vero ſenſu evangelii vel non; ſi primum ergo portæ inferi prævaluerunt adverſus eam, proinde Chriſti promiſſio vera non fuit, quod abſit: ergo Spiritus Sanctus non edocuit veritatem Chriſti eccleſiam contra ſcripturam, quod aſſeri nequit. Si eccleſia Romana non erravit circa verum ſenſum evangelii: ergo Acatholici negantes ſenſum evangelii, quem docuit, ac docet eccleſia catholica Romana, ſibi contradicunt, & coguntur fateri falſum illum evangelii ſenſum, quem ipſi docent: quia ille ſenſus eſt neceſſariò falſus, qui opponitur ſenſui vero: non enim idem ſecundùm idem poteſt eſſe ſimul verum, & falſum. 6

Eſt igitur evangelium poſſeſſio eccleſiæ catholicæ Romanæ; eſtque theſaurus illi concreditus, quem Romæ Petrus Lino, Linus Clementi, Clemens Cleto, & ſic alteri ſucceſſori & ſic ſucceſſive cuilibet Romano Pontifici legitimè electo conſignavit; & Alexandriæ à Mario traditus Aniano, ab hoc Abitios, Hieroſolymis à Jacobo fratre domini Simoni Cleophæ filio, qui frater Salvatoris dicitur. Antiochiæ à Petro Lucæ, ab hoc Zachæo, ab iſto Evodio. Cretæ à D. Paulo Timotheo, & iſta de aliis eccleſiis, in quibus Apoſtoli, & eorum diſcipuli evangelium, ac univerſam doctrinæ fidei veritatem, ut theſaurum ſuis reliquerunt Succeſſoribus cuſtodiendum, ac fideliter ſervandum; quod deinceps ſucceſſores aliis ſucceſſoribus præſtiterunt ad præſens uſque tempus, adeo ut ſola eccleſia catholica, ſeu univerſalis Romana ſit, quæ à tempore Apoſtolorum evangelii theſaurum ſemper poſſederit, ac ſervaverit incorruptum in omnibus eccleſiis Romanæ addictis; quamvis non defuerint Lupi rapaces cucullis, atque ſuperciliis tan- 7

Digitized by Google

quam velleribus ovium obtecti, ementitis ſacris ordinationibus, atque eccleſiaſticis titulis, qui, dum ſe ſponſæ amicos ſimulant, ejusdem inſidiantur honori; dormitante ſiquidem Timotheo vel aliis intento negotiis depoſitum evangelii, vel ſuſtulerunt, vel corruperunt, ac pro ſua propria poſſeſſione in vulgus prodiderunt: & eadem Sacra Evangeliorum Scriptura quæ per plures, & plures annos integra, & incorrupta à vera eccleſia conſervata fuit, & illibata cuſtodita, ut in omnibus linguis, ac idiomatibus cuſa, & centies recuſa, ne apice quidem uno immutato ſuam ſemper nativam ſervaverit puritatem, retinuerit candorem, ipſi Novatores ſe illius aſſerentes veri poſſeſſores, eam deturpaverint, in ſenſus erroneos detorſerint, ſuúmque candorem turpiſſimè denigraverint, pravis verſionibus adulteraverint, novis interpretationibus, atque caſtigationibus contaminaverint, falſisque commentariis corruperint, adeout non ampliùs ejus videas ſpecioſitatem; ejus cognoſcas ſinceritatem, ejus deprehendas ingenuitatem: ita enim temerariis cenſuris mutilarunt, ut non capita quædam Sacræ Scripturæ tantùm ſuſtulerint, verùm etiam integras canonicas epiſtolas; imò & ipſum Sanctiſſimum Joannis Evangelium, & integros Machabæorum libros, aliáſque Canonicas ſcripturas abrogare, ac ut ſpurias damnare non fuerint reveriti, non aliam ob cauſam, niſi quia ſuis non faverint erroribus, ſuáſque blaſphemias redarguerint: hi non poſſeſſores fuerunt evangelii, ſed impii corruptores, quos alloquens eccleſia apud Tertullianum *lib. de Præſcript.* ait. *Qui eſtis? quando, & unde veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion jure ſylvam meam cædis? qua licentia Valentine fontes meos transvertis? qua poteſtate Apelles limites meos commoves. Mea eſt poſſeſſio; quid hic cæteri ad voluntatem veſtram ſeminatis, & paſcitis? Mea eſt poſſeſſio, olim poſſideo (prior poſſideo habeo) origenes firmas, ab ipſis authoribus, quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum: Sicut caverunt teſtamento ſuo, ſicut fides commiſerunt, ſicut adjuraverunt, ita teneo. Vos certè exhæreditaverunt ſemper, & abdicaverunt ut extraneos, ut inimicos.*

8 Objiciunt tamen Novatores, eccleſiam plura docere, & ad ipſa obligare Chriſtianos, quæ in evangelio minime reperiuntur, ipſos verò puræ putæ veritati evangelii inhærere; proinde ipſos eſſe veros evangelii poſſeſſores. Sed contra quia univerſum Dei verbum in duo partitur genera ut docent Paulus, & Joannes teſtes omni exceptione majores, ſcilicet in ſcriptum calamo, & ore prolatum. Scribit enim Apoſtolum 2. ad Theſſal. 2. *Itaque fratres ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem, ſive per epiſtolam noſtram*: igitur quæ eccleſia docet, quæ non ſunt in evangelio, ſeu calamo ſcripta ab evangeliſtis, nec ab Apoſtolis, fuerunt à Chriſto ore prolata, & ſuis dicta diſcipulis, à quibus in poſteros fuerunt derivata, & in eccleſia ſemper fideliter cuſtodita, ac ſervata, ut ab Apoſtolis, qui ea à Chriſto audierant, fuerunt ſucceſſoribus extradita. Joannes itidem à calamo ſeu ſcripto ad vivam vocem ſuos revocat; quód poſtea SS. Patres unanimes, communique conſenſu docuerunt, Idque teſtatur Dionyſius Areopagita ab Apoſtolo Paulo accepiſſe ait ipſe *lib. 1. de Eccleſiaſt. hierarchia cap. 1. Noſtra hierarchia vis omnis in verbis, quæ à Deo tradita ſunt, cernitur. Sanctiſſima autem venerationeque digniſſima verba ea eſſe dicimus, quæ nobis à ſacroſanctis noſtris præceptoribus in ſanctis viris inſtitutione, quæ magis à materia abhorreret, proximaque jam quodam modo eſſet, ac ſimilis cœleſti hierarchia, ex mente in mentem verbo corporeo illo quidem, ſed quod minus eſt materiæ particeps, ſine ſcripto ſtudiorum noſtrorum duces, principéſque didicerunt.* S. Irenæus à Polycarpo Jannis diſcipulo edoctus; eadem reſponſione Gnoſticos confutat. *lib. 3. c. 4.* inquiens *Quid enim, & ſi quibus de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, non ne oporteret in antiquiſſimas recurrere eccleſias, in quibus Apoſtoli converſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum, & reliquidum eſt? quid autem ſi neque Apoſtoli quidem ſcripturas reliquiſſent nobis, nonne oporteret ordinem ſequi traditionis quam tradiderunt iis, quibus committebant eccleſias?* Quæ igitur eccleſia docet, quæ in ſcripturis, ſeu evangelio non reperiuntur, eadem tradita fuerunt ab Apoſtolis eccleſiæ, in qua fuerunt ſemper fideliter ſervata, & à majoribus ad ſucceſſores nunquam interrupta ſerie derivârunt. Quæ verò in evangelio fuerunt calamo ſcripta, ea eccleſia catholica interpretatur, & docet in eo ſenſu, ſicut Apoſtoli, & eorum diſcipuli fuerunt interpretati ac docuerunt; adeout eccleſia eumdem ſemper ſervaverit ac docuerit fideles ſenſum, quem poſtea Novatores corruperunt erroribus, fœdarunt extorſis interpretationibus. Has traditiones ſemper fuiſſe in eccleſia catholica cuſtoditas, & fideliter ſervatas, aſſerunt communiter SS. Patres S. Baſilius *in lib. de Spiritu S. cap. 7.* ait. *Quæ in eccleſia prædicantur; quædam habemus à doctrina ſcripto prodita: quædam rurſus ex Apoſtolorum traditione, in myſterio, hoc eſt, in occulto tradita recepimus. Quorum utraque parem vim habent ad pietatem; nec his quiſquam contradicit: quiſquis ſane, & tenuiter expertus eſt quæ ſint jura eccleſiaſtica. Nam ſi conſuetudines quæ ſcripto prodita non ſunt, tanquam haud multum habentes momenti conemur rejicere, imprudentes, & ea damnabimus, quæ in evangelio neceſſaria habentur ad ſalutem; imò potiùs ipſam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus*: habentur à SS. Patribus paris authoritatis, quæ prædicantur è doctrina ſcripto prodita, & ore prolata à Chriſto ejusque diſcipulis; eò quia ſemper ſint verba prolata à Chriſto ſuam docente eccleſiam: hinc D. Auguſtinus *epiſt. 86. ad Caſſulanum diſt. 11. cap in his* loquens de traditionibus Majorum, quæ in eccleſia ſervantur ait. *In his, de quibus nihil certi ſtatuit divina ſcriptura, mos populi Dei, & ſtatuta majorum pro lege tenenda ſunt.* Vult traditiones, & conſuetudines in eccleſia ſervandas eſſe perinde ac leges ſcriptas: & cauſam adfert D. Baſilius loc. cit. inquiens *Hæc eſt ratio, cur quædam circa ſcripturam tradita ſunt, ne dogmatum cognitio propter aſſuetudinem vulgo veniret in contemptum.*

Conſtat igitur verbum aliud eſſe calamo exaratum, & aliud ore prolatum ab ipſo Magiſtro Chriſto ſuos docente diſcipulos, qui ut audierunt à Chriſto, aliis prodiderunt, eos docturi omnem veritatem ſive calamo ſcriptam ſive ore prolatam; & hujusmodi traditiones ſucceſſivè in alios derivarunt. Quis igitur hanc utramque partem verbi Dei poſſedit ac fideliter nunquam interrupta ſerie cuſtodivit? cœtusne fidelium in eccleſia catholica Romana? an cœtus Sectariorum negantium omnes traditiones, & corrumpentium veros, ingenuoſque ſcripturarum ſenſus, torquentesque in errores contra Chriſti doctrinam textus ſcripturarum? quis incorrupta fide, & integritate uſque ad hodiernum diem veram Chriſti doctrinam ſive calamo ſcriptam, ſive ore prolatam, quam ſuos Magiſter Chriſtus edocuit Apoſtolos, & iſti ſuos diſcipulos, à quibus ſucceſſive in alios derivavit, cœtus ne ſectariorum? à quibus & ſenſus verus verbi ſcripti fuit corruptus; & verbum prolatum, ſeu traditum è medio ſublatum; an eccleſia catholica Romana; 9

mana; quæ ſemper doctrinam ab Apoſtolis traditam, & à conciliis œcumenicis, aliisque per ſingula ſæcula approbatam, ut doctrinam veram Chriſti, & Apoſtolorum ſanctè ſervavit, & fideliter cuſtodivit? damnant Novatores eccleſiam catholicam Romanam ex eo vel maximè, quia innitatur traditionibus; ſeu verbo ore prolato, quod negant; & verbo ſcripto integro, quod ipſi mutilant, delent, abrogant, ſi ſuis non faveat erroribus. Quis igitur potiori jure poſſidet utrumque Dei verbum ſcriptum, & traditum? non ne eccleſia catholica Romana, quæ verbo utrique, ut ab Apoſtolis explicato, & tradito, ſemper adhæſit: ergo notæ, quæ à Sectariis veræ tribuuntur eccleſiæ ſoli conveniunt eccleſiæ catholicæ Romanæ, quæ utrumque verbum ſemper poſſedit, cuſtodivit, & docuit eodem prorſus ſenſu, quo illud edocuerunt Apoſtoli à Chriſto magiſtro edocti, & Apoſtolorum diſcipuli, ac eorum ſucceſſores, & per ſingula ſæcula Sancti Patres, & tota, ac univerſa eccleſia in conciliis congregata ad id uſque temporis. Non igitur Sectarii verbi Dei ſcripti & traditi, neque ſacræ ſcripturæ poſſeſſione catholicam Romanam eccleſiam vincunt.

10 Si dicas Sectarios poſſidere Scripturas interpretatione magis perſpicua, ac vero ſenſu. Contra eſt, quia eccleſia catholica Romana eos ſemper Scripturæ interpretes ſequuta eſt, qui Chriſtum magiſtrum docentem & explicantem verum ſenſum ſcripturarum ſuis viderunt oculis, auribusque propriis audierunt, hoc eſt Sanctos Apoſtolos, ac eorum diſcipulos, & eorum proximè ſucceſſores, qui temporibus illis, quibus contenta in verbo Dei ſive calamo ſcripto, ſive ore prolato gerebantur, vixerunt, fueruntque teſtes oculati, & enarrârunt ſine fuco verborum candidè, ſive phaleris eloquentiæ ſincerè, & quorum doctrinam admiratus eſt univerſus orbis, quorum ſanctitatem venerati ſunt etiam infideles, quorum probitatem vitæ approbavit, confirmavitque Deus pluribus patratis miraculis, & quorum doctrinam tot ſeculorum decurſus, totque Synodorum, ac doctiſſimorum hominum conſenſus comprobavit, quos nec amor, nec odium, quæ plerumque humana judicia corrumpunt, ac pervertunt; neque ullus humanus ſenſus, vel affectus pulſant; ſed ſola veritas movet, & deſiderium æternæ ſalutis tenet. Eorum interpretationes, ac doctrinas eccleſia catholica Romana ſemper tenuit, & etiamnum tenet, eo quia communis ſit SS. Patrum doctrina, & communis in eccleſia ad nos derivata à Chriſto, ejusque diſcipulis, ac eorum ſucceſſoribus prælatis in eccleſia catholica. Sectarii verò non communi eccleſiæ interpretationi adhærent, non SS. Patrum doctrinam ſequuntur, ſed propriis particularibus adhærent opinionibus, quibus decipiunt, & alios fallunt; cum dicat S. Petrus Scripturam non eſſe privatæ interpretationis: hinc Clemens Romanus Epiſt. 5. Scribit ad rem noſtram. *Relatum eſt etiam nobis, quòd quidam in veſtris partibus commorantes adverſentur ſanis doctrinis, & (prout ipſis videtur) non ſecundùm traditionem Patrum, ſed juxta ſenſum ſuum docere videntur. Multas enim quidam (ut audivimus) veſtrarum partium ſecundùm ingenium hominum, ex his quæ legunt veriſimilitudines capiunt; & ideo diligenter obſervandum eſt; ut lex Dei, quùm legitur, non ſecundùm propriam ingenii intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in ſcripturis divinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem quisque ſibi ſponte præſumpſit; ſed fieri non oportet: non enim ſenſum, quem extrinſecus adulteretis alienum, & extraneam debetis quærere, aut quomodo ipſum ſcripturarum authoritate confirmetis; ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarum, qui eam à majoribus ſecundùm veritatem ſibi traditam, ſervavit, ut ipſe poſſit ea, quæ rectè ſuſcepit competenter aſſerere.* Quis à ſana mente ita alienus, ut interpretationem, Scripturam traditam à Luthero vel Calvino, vel Serveto, vel Brandata, vel aliis recentioribus Novatoribus præferat illi Sanctæ Romanæ eccleſiæ catholicæ? quam tradiderunt Apoſtoli, & eorum diſcipuli Policarpus, Ignatius, Dionyſius, Irænæus, & eorum diſcipuli, & deinceps alii ſucceſſores, à quibus ad nos usque derivavit, & quam Synodus œcumenica Nicæna, Conſtantinopolitana, Epheſina, & Chalcedonenſis approbârunt, ratamque habuerunt ut puram, ac ſinceram emanatam à Chriſto, quam docuerunt Apoſtoli, & eorum diſcipuli, & ſucceſſivè quotquot in eccleſia catholica Romana verum cultum Deo exhibuerunt. Hinc Tertullianus lib. de Præſcript. ait. *Unde autem extranei, &* inimici Apoſtolis hæretici, niſi ex diverſitate doctrinæ, quam unusquisque de ſuo arbitrio adverſus Apoſtolos aut protulit, aut recepit? Illic igitur & ſcripturarum, & expoſitionum adulteratio deputanda eſt, ubi diverſitas invenitur doctrinæ. Quibus fuit propoſitum aliter docendi eos, neceſſitas inſtitit, aliter diſponendi inſtrumenta doctrinæ. Aliàs enim non potuiſſent aliter docere, niſi aliter haberent, per quæ docerent hæreſim.

Reſpondent Sectarii ab ipſis non edoceri hære- 11
ſes, ſed ſinceram Scripturæ doctrinam explicari, ac propugnari, & ipſos puris inniti ſcripturis ſeu verbo Dei calamo exarato; proinde ab ipſis tantùm poſſideri ſacram ſcripturam, cujus verum ſenſum attingunt, & edocent homines. Verùm quàm diſtent à veritate quam profiteri aſſerunt, ex eo deprehenditur, quia vel ipſæ ſacræ ſcripturæ, quarum ſe jactant poſſeſſores, eos apertæ falſitatis redarguunt. Docet enim ſcriptura omnem hominem eſſe mendacem, & ſolum Deum veracem, ad Rom. 3. v. 4. *Eſt autem Deus verax: omnis autem homo mendax.* Sed Novatores hoc negant, ſeque ſolos non poſſe errare blaterant, tametſi omnes Synodi, omnesque SS. Patres, & eccleſia tota Romana diverſum ſentiant, oppoſitum doceant. Inculcat Scriptura ut Præpoſitis noſtris etiam diſcolis obediamus non tantùm propter metum; ſed propter conſcientiam ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Sectarii vero aſſerunt nemini eſſe obediendum. Docet Scriptura Chriſtum Dominum, priusquam in cœlum aſcendiſſet, Petro ejusque Succeſſoribus Claves regni cœlorum, ſeu univerſum eccleſiæ regimen tradidiſſe, terque repetitis vocibus munus paſcendi ſuas oves concrediditiſſe, & quia D. Petrus erat brevi moriturus, nomine Petri, etiam ſuis ſucceſſoribus, ſeu cuilibet ſummo Pontifici legitimè electo. Joan. ult. v. 15. *Simon Joannis diligis me? ait illi etiam Domine tu ſcis, quia amo te. Dicit paſce agnos meos.* Sectarii autem hoc regimen eccleſiæ traditum ſoli Petro negant. Docet Scriptura, Chriſtum Dominum in diſcipulos ſuos inſufflaſſe, eique Spiritum S. dediſſe, ut quorumcumque dimiſerint peccata dimittantur illis, & quorum retinuerint retenta ſint Joan. 20. v. 24. *Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt.* Novatores hanc peccatorum remiſſionem negant, docentque ad expianda, ac delenda peccata ſolam ſufficere fidem. Docet Scriptura laudandum eſſe Dominum in ſanctis ejus, laudandum in firmamento virtutis ejus, nimis honorandos eſſe amicos Dei, nimis confortatum eſſe principatum illorum Pſal. 150.

Pſal.

Digitized by Google

Illyricus enim, & Calvinus, non niſi duo dixerunt eſſe Eccleſiæ ſacramenta. Lipſienſes tria. Witembergenſes quatuor. Imò ſunt etiam qui unum duntaxat admittunt ſacramentum, & alii nullum: fueritque propterea ex ſectariis quispiam, qui à catholico ſciſcitatus, cur ſeptenarium ſacramentorum numerum non aſſererent, quem, cæteræ omnes Eccleſiæ æquè in oriente ac occidente à tempore Apoſtolorum ſemper ſervarunt? Ferunt facœtè reſpondiſſe: ſeptenarium hunc numerum ab ipſis fideliter cuſtodiri, & quidem eo emolumento, ut numerus ſeptenarius apud ipſos fœcundus alia duo pepererit probro ſterilitatis excuſſo; idque ridens Novatorum inconſtantiam ut evinceret dixit: Witembergæ quatuor numerantur ſacramenta, Lipſiæ, Magdeburgi duo, quæ in unum ſimul collecta novem efficiunt.

Si diſſentiunt Novatores & craſſiſſimè errant circa Sacramentorum numerum; ſi ignorant, quæ, & quanta fuerint à Chriſto Sacramenta inſtituta quomodo gloriari poſſunt de recto eorundem uſu? quomodo ex hoc uſu præſumunt veram dignoſcere Eccleſiam ut diſtinctam à falſa? Uſus ſupponit neceſſario rem, qua quis utitur; ſectarii autem negant Eccleſiæ Sacramenta, quæ ſupponunt, non fuiſſe à Chriſto inſtituta; & eorundem aliqui eo devenerunt inſcitiæ, ut vel unum tantùm, vel etiam nullum dari ſacramentum aſſeruerint, ſi nullum datur ſacramentum, non poſſunt Sacramentis uti; quis re illa dicetur uti, quam putat non dari? Uſus ſequitur ad rem quâ utimur; & ſi ſacramenta non ſunt, quomodo poſſunt Novatores iiſdem uti; & ſi illis non utuntur, quomodo ex recto uſu ſacramentorum poſſunt cognoſcere eorum eccleſiam veram eſſe fundatam à Jeſu Chriſto?

Si reſpondeant, non ab omnibus negari omnia ſeptem ſacramenta, ſed tantùm aliqua plura vel pauciora juxta diverſa Novatorum placita, illis verò, quæ concedunt, rectè uti, & ex eorundem recto uſu dignoſcere eorum Eccleſiam veram. Contra eſt, quia ſemel, quòd ex ſeptem Sacramentis negant unum vel alterum, jam deficiunt à fide integra, ſeque conſtituunt extra Eccleſiam Jeſu Chriſti, in qua juxta ſcripturas, Apoſtolos, Ss. Patres & concilia omnia hactenus celebrata in variis mundi partibus Chriſtus ſeptem inſtituit Sacramenta. Quòd ſi Eccleſia Jeſu Chriſti ſeptem continet Sacramenta, omnis alia Eccleſia, quæ non continet hæc ſeptem Sacramenta, nequit eſſe vera Eccleſia Jeſu Chriſti: atqui extra Eccleſiam Jeſu Chriſti non datur rectus uſus Sacramentorum: quia ùt Sacramenta rectè miniſtrentur & ſuſcipiantur, requiritur ſanctitas in Miniſtro, & extra Eccleſiam Jeſu Chriſti non datur hæc ſanctitas. Rurſus in ſuſcipiente requiritur debita diſpoſitio, quæ extra Eccleſiam, & profeſſionem integram fidei non datur; non enim cum peccato infidelitatis abſque reſipiſcentia datur diſpoſitio ad rectum Sacramentorum uſum; exiſtens enim in peccato lethali non rectè, ſed ſacrilegè Sacramenta ſuſcipit, quorum propterea uſus rectus eſſe nequit, ſed ſacrilegus abuſus. Tandem ſectarii carent veris & legitimis Sacramentorum miniſtris; non enim eorum Paſtores ſunt conſecrati, nec ipſo ſacri Ordinis Sacramento fuerunt initiati, cùm hoc Sacramentum inficientur, ac è numero ſuſtulerint ſacramentorum contra communem conſenſum orientalium, & occidentalium. Ad rectum ſacramentorum uſum neceſſarius eſt miniſter debitè ordinatus.

Ut aliqua de ſingulis in ſpecie ſacramentis proferam, à Baptiſmo exordiar quia janua eſſe dicitur, per quam Eccleſiam ingredimur. Quamvis Apoſtoli ritus, & cæremonias miniſtrandi Baptiſmum poſteros edocuerint, ac ipſimet exercuerint, adhuc tamen Novatores auſi ſunt has abrogare, veluti humanæ traditionis ſuperſtitiones, Gnoſticos imitari, de quibus ait Irenæus lib. 1. c p. 18. adverſus Hæreſes. *Alii hæc omnia recuſantes, dicunt non oportere inenarrabilis, & inviſibilis virtutis miniſterium, viſibiliter, & corruptibiliter perfici creaturas: & ea quæ mente concipi non poſſunt, & incorporalia, & inſenſibilia, per ſenſibilia & corporalia. Eſſe autem perfectam redemptionem ipſam agnotionem inenarrabilis magnitudinis.* Quos Eccleſia Catholica à primis ſuæ inſtitutionis temporibus adhibuit ritus, Acatholici ſuſtulerunt, ſcilicet exorciſmos, exſufflationes, cruce ſignationes, manuum impoſitiones, ſathanæ abrenuntiationes, aurium & narium apertiones, pacis, & oſculi porrectiones, ſacras unctiones, veſtium mutationes, lucernæ geſtationes & plures alias cæremonias quarum meminit prima Conſtantinopolitana ſynodus, eò quia tunc temporis ſcilicet ante mille, & quadringentos annos fuerint in uſu: ait œcumenica ſynodus canult. *Primo die Chriſtianos facimus: ſecundo catechumenos: deinde tertio exorciſamus ſive adjuramus ipſos ter ſimul in faciem eorum & aures inſufflando: & ſic eos cathechiſamus, ſive initiamus, & curamus, ut longo tempore verſentur in Eccleſiis & audiant ſcripturam, & tunc eos baptizamus.* Ecce quot ritus adhibuit primitiva Eccleſia edocta ab Apoſtolis, & eorum diſcipulis in collatione baptiſmi; quos tamen Novatores veluti humanæ traditionis ſuperſtitiones ſuſtulerunt. Eoſdem ritus recenſet D. Auguſtinus in ſymbolo ad catechumenos, eo quia Eccleſia Catholica ſuis temporibus conſueverit eos adhibere, ait ipſe: *Omnia ſacramenta, quæ acta ſunt, & aguntur in vobis per miniſterium ſervorum Dei exorciſmis orationibus, canticis ſpiritualibus, inſufflationibus, cilicio inclinatione cervicum, humilitate pedum, panis ipſe omni ſecuritate appetendus hæc omnia, ut dixi, ecce ſunt, quæ vos reficiunt in utero, ut renatos ex baptiſmo hilares vos exhibeat Mater.* Non ſolum Ss. Patres ſub primis Eccleſiæ militantis ſæculis hos ritus in collatione baptiſmi adhibendos recenſuerunt, ſed etiam ut ab ipſis Apoſtolis derivatos in ſingulas Eccleſias Catholicorum tradiderunt; ſitque propterea Apoſtolorum traditio, non vana ſuperſtitio: quin imo ex iiſdem ritibus veluti ex rebus notiſſimis, & his quæ ab omnibus citra dubium concederentur, veluti ex ipſo Dei verbo ſcripto primarias hæreſes refutârunt, ut præſtitit contra Marcionem Tertullianus, qui proximis Apoſtolorum temporibus floruit: probans enim creaturam Dei non eſſe malam ait lib. 1. contra Marcionem. *Ille neque aquam ſumebat Creatoris, quâ ſuos abluit, neque oleum, quo ſuos unxit, neque mellis, & lactis ſatietatem, quâ nos infantavit.* Demonſtrat Tertullianus ex iiſdem ritibus, veluti ex certiſſimis Divinæ vocis teſtimoniis futuram corporum noſtrorum reſurrectionem verbis illis lib. de carnis reſurrectione: *Sed & caro abluitur, ut anima emaculetur: caro ungitur ut anima muniatur. Caro manuum impoſitione adumbratur, ut & anima ſpiritu illuminetur: caro corpore, & ſanguine Chriſti veſtitur, ut & anima de Deo ſaginetur. Non poſſunt ergo ſeparari à mercede, quæ opere conjungunt.* Eo tempore quo Carthagine floruit *S.* Cyprianus, Epiſcopi per Africam probaturi hæreticos non poſſe baptizare, nitebantur eo argumento; quia non potuerunt exorcizare, *S.* Auguſtinus oſtenſurus parvulos

vulos infectos eſſe peccato originali, utitur eo argumento; quia alioquin Eccleſia illos non exorcizaret, nec exſufflaret, & docet, eam antiquiſſimam eſſe Eccleſiæ traditionem, quâ parvuli exorcizantur, & inſufflantur; hocque eodem argumento pluribus utitur in locis, ut lib. 2. de origin. peccato, cap. 4. lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia cap. 2. & cap. 18. lib. 1. contra Julianum cap. 2. & lib. 6. cap. 2. Eodem argumento utuntur alii Ss. Patres S. Chryſoſtomus ſerm. de Adam & Eva optatur lib. 4. contra Donatiſtas. Luculenter Baſilius Magnus in libro de Spiritu S. ex ceremoniis ab Eccleſia Catholica ex Apoſtolorum traditione adhibitis urget contra hæreticos, & aſſerit hos ritus veras eſſe Apoſtolorum traditiones inquiens cap. 27. *Conſecramus aquam baptiſmatis, & oleum unctionis, præterea ipſum, qui baptiſmum accipit ex quibus ſcriptis? nonne à tacita ſecretaque traditione? Ipſam porro olei inunctionem, quis ſermo ſcripto proditus docuit? Jam ter immergi hominem, unde eſt traditum? reliqua item quæ fiunt in baptismo, veluti renunciare Satanæ, & Angelis ejus; ex qua ſcriptura habemus? nonne ex privata hac, & arcana traditione? nonne ex doctrina hac, quam Patres noſtri in ſilentio, quòd curioſos, & otioſos ſubmonet ſervarunt?* De iisdem baptismi ritibus plura ſcribunt Ss. Patres etiam primitivæ Eccleſiæ præſertim S. Dionyſius Areopagita lib. de eccleſ. Hierar. cap. 2. & 7. Clemens Romanus lib. 3. de Conſtit. Apoſt. c. 18. & ſequent. & lib. 7. cap. 23. 28. 41. & ſequent Juſtinus Martyr. quæſt. 137. Thophilus Antiochenus lib. 1. ad Antolycum Origenes lib. 5. in Epiſt. ad Rom. Chryſoſt. homil. 12. in c. ad Corinth. & homil. 6. ad Coloſſ. Nazianzenus orat. ad S. Baptiſma, Arnobius in commentariis in Pſal. 4. 22. 82. 9. 132. & 134. Optatus Milevitanus lib. 2. 3. & 8. contra Parmen. Ambroſius lib. 1. de ſacram. c. 1. Hieronymus contra Luciferian. & alii innumeri; ut inde conjiciamus quanta impudentia, & inſcitia ſectarii prærecenſitas ceremonias, quas Eccleſia Catholica in baptismo miniſtrando ex Apoſtolica traditione ſemper adhibuit, non erubeſcant abrogare, ut humanæ traditionis ſuperſtitiones: quin imò eorum aliqui eò devenerunt, ut docuerint aquam ad abluendum baptismo initiandum neceſſariam non eſſe; & verba à Chriſto præſcripta quendam eſſe magicum uſum: neque invocationem Ss. Trinitatis, per quam baptismus conficitur eſſe neceſſariam. Et eorum plures non unam tantùm vel alteram baptismi ceremoniam, vel etiam partem negant, ſed totum etiam abrogarunt baptismi Sacramentum nec ipſo Chriſtiano nomine gaudentes, belluarum potius gregi, quàm hominum cœtui aggregandi.

Confirmationem, ſeu manuum impoſitionem eſſe verum Sacramentum novæ legis, liquet ex ſacris ſcripturis Actor. 8. *Cum audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei miſerunt ad eos Petrum, & Joannem, qui cùm veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum S. Nondum enim in quenquam illorum venerat, ſed baptizati tantùm erant in nomine Domini Jeſu. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant ſpiritum ſanctum.* Hanc manuum impoſitionem eſſe verum Sacramentum novæ legis, probatu eſt facile. Eſt ſiquidem ſacramentum ſignum ſenſibile conſtans ex rebus, & verbis, & operatorium gratiæ ſanctificantis: Hæc autem manuum impoſitio eſt ſignum ſenſibile conſtans ex rebus, ex verbis, ſeu impoſitione manuum, criſmatione, & verbis ab Epiſcopo prælatis, quæ omnia ſunt ſigna ſenſibilia, & quidem operativa gratiæ ſanctificantis Act. cap. 19. *Et cum impoſuiſſet illis manus Paulus; venit Spiritus Sanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.* Igitur confirmatio ſeu manuum impoſitio eſt verum ſacramentum novæ legis. Varia ſortitur hoc ſacramentum nomina, quæ à materia ſumuntur, quæ eſt manuum impoſitio, & chriſma. A. S. Auguſtino lib. 3. de Baptismo contra donatiſtas cap. 16. vocatur *manûs impoſitio* à S. Iſidoro Hiſpalenſi lib. 11. de Eccleſiaſt. officiis cap. 26. *ſacramentum chriſmatis*, à S. Dionyſio Areopagita *unguenti myſterium.* Ab aliis *Chriſma ſpiritualis unguenti, Chriſma ſanctum, Chriſma ſupercæleſte, Chriſma ſalutis.* Quia verò per hoc ſacramentum ſigno, & ſigillo crucis in fronte, & impreſſo in anima charactere, veluti Chriſti milites obſignamur à S. Cornelio Papa & Martyre epiſt. ad Fabium Antiochenum apud Euſebium lib. 6. hiſtor. eccleſ. cap. 43. vocatur *ſigillum quo accipitur ſpiritus ſanctus.* Ab effectu, quo hoc ſacramentum conſtituit hominem ſanctum, ac perfectè Chriſtianum à Sancto Dionyſio loc. cit. S. Ambroſio lib. 3. de ſacram. cap. 2. & aliis dicitur *ſacramentum plenitudinis gratiæ.* Ab alio effectu qui eſt collatio roboris *confirmationis ſacramentum.* Primus omnium, quòd ſciam, nomine Confirmationis donavit hoc ſacramentum S. Ambroſius in libro de his, qui myſteriis initiantur cap. 6. quo nomine poſtea uſi ſunt D. Leo, Gregorius, & reliqui poſteriores Patres; quia per hoc ſacramentum fideles confirmantur in fide, & robuſtiores fiunt ad confitendum, ac glorificandum nomen Domini Jeſu Chriſti, & ad reſiſtendum hoſti tartareo, ac tentationes retundendas.

Quamvis in Baptismo non ſolùm omne peccatum tam originis, quam propriæ actionis remittatur, & nobis detur ſpiritus ſanctus nos regenerans in novam creaturam: ac propterea ſi luſtrali baptismi aqua abluti ſtatim decederemus ex hac mortali vita, ad immortalem migraremus æterna donandi beatitate: ſi tamen diutius in hac vita immoremur, in quâ hoſtes Tartarei nos adoriuntur expugnaturi ad eorum aſſultus coërcendos, impetus retundendos, & quò firmiores ſtemus, corroborari indigemus; præſertim cùm non ſolùm dæmones contra nos inſurgant; verùm & ipſa caro adverſus ſpiritum perduellis; & ipſæ cupiditates quas in ſinu fovemus, internum in noſtram perniciem bellum moveant; ut & mundus ſuis illecebris *erroribus, ac terroribus*, ut loquitur S. Auguſtinus, corroborari indigebamur per ſanctum Chriſma, ſeu ſacramentum hoc confirmationis, quod ſectarii propriæ ſalutis incurii, & Dæmoni, carni, ac mundo cedentes penitus abrogarunt, euntque inficias. ſicut liquet in Exodo, quod filii Iſraelis, quamvis ab Ægyptiaca jam ſoluti ſervitute, ac plena donati libertate poſt tranſitum maris rubri, & ſubmerſionem perſequentis Pharaonis; pluribus aliis fuerunt beneficiis cumulati, ſcilicet expanſione nubis in protectionem eorum, & ignis ut luceret eis per noctem, deinde cæleſti obſonio, mannæ manducatione, & aquæ potu de petra percuſſa effluentis; Ita Chriſtus tametſi per baptismum à Dæmonis nos liberaverit famulitio, aliis nos voluit beneficiis, ac ſacramentis cumulare; ne per deſertum hujus vitæ deficeremus; ſed corroborati hoſtiles inſultus retunderemus, eorumque impetus coërceremus. Hinc Clemens Epiſt. 4. de Confirmatione ait: *Omnibus ergo feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt ſeptiformem gratiam ſpiritus ſancti percipere, quia incertus eſt uniuscujusque terminus vitæ. Cùm autem regeneratus fuerit per aquam, & poſtmodum ſeptiformi ſpiritus gratia ab Epiſcopo (ut memoratum eſt) confirmatus, quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos ſi non neceſſitate, ſed incuria remanſerit (ut a*

B. Petro

B. Petro accepimus, & cæteri ſancti Apoſtoli præcipiente Domino dixerunt) & demum ex operibus bonis [illegible] da in [illegible] dinem ejus, qui eum genuit Patris. Quo [illegible] ſectari poſſunt ſe jactare de recto ſacramentorum uſu, ſi ſacramentum Confirmationis abrogarunt, ſine quo perfecti Christiani non efficimur: ſine quo Spiritus ſanctus nobis non datur. [illegible] quid mirum ſi tam [illegible] ide deſipiant, tam [illegible] errent cum careant, ac deſtituantur ſacramento, [illegible] nobis tradi[illegible] Spiritus ſanctus; non [illegible] Spiritu ſancto non agantur, cum de recto [illegible] mediante ſacramento Confirmationis. N[illegible] de ſacræ ſcripturæ poſſeſſione, quam [illegible] mutilant, [illegible] [illegible] de recto ſacramentorum uſu, quem [illegible]. Audiant S. Hieronymum in Dialogo adverſus Luciferianos. *An neſcis Eccleſiarum [illegible] em, ut baptizatis poſtea manus imponatur, & ita [illegible] Spiritus Sanctus. Exigis, ubi [illegible] Actibus Apoſtolorum. Etiam [illegible] non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem [illegible] præcepti obtineret. Nam & multa alia, quæ per [illegible] in Eccleſiis obſervantur, [illegible] ſcriptæ legis [illegible] erunt.* Hæc cum dixiſſet [illegible] Luciferiani reſpondet d. Hieronymus, *[illegible] Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos, qui [illegible] urbibus per Presbyteros, & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem manuum impoſitionis excurrat:* & nonnullis [illegible] rectis ſubdit. *Quod [illegible] hoc loco quæris. Quare in [illegible] baptizatus [illegible] per manus Epiſcopi non accipiat Spiritum Sanctum, quem nos aſſerimus in vero baptiſmate tribui? Diſce [illegible] obſervationem ex ea authoritate deſcendere, quod [illegible] Dominí Spiritus Sanctus ad Apoſtolos [illegible]. Et multis in locis, idem factitatum [illegible] ad honorem potius Sacerdotii, quam ad legis [illegible].* Cum Luciferianus aſſereret Sacramentum Confirmationis eſſe Juris divini, manus ei dedit Hieronymus [illegible] affirmans, ac docens per manus impoſitionem Epiſcoporum accipi Spiritum Sanctum. Quod verò ad [illegible] ad honorem potius [illegible] ob legis neceſſitatem multis in locis [illegible] Epiſcopus in minores urbes manum [illegible] excurrat, [illegible] Epiſcopalis officii, honoris ac [illegible] gratificatur manus imponat [illegible]: non tamen ex legis neceſſitate, quaſi [illegible] Confirmationis neceſſarium ſit ad [illegible] perinde ac eſt neceſſarius baptiſmus.

[illegible] tamen Novatores, quia ſi nulla neceſſitas [illegible] in baptiſmo manus imponeretur [illegible] Sanctum, ut aſſerit d. Hieronymus, ſequitur [illegible] Confirmationem non eſſe Sacramentum [illegible] ſed merum ceremoniam [illegible]. Contra eſt, quia [illegible] nulla [illegible] baptizato [illegible] in Spiritum [illegible] ad remiſſionem [illegible] tamen [illegible] ſacramentum baptiſmi, [illegible] peccata [illegible] nec per alia ſacramenta: Licet per baptiſmum [illegible] Spiritus Sanctus in remiſſionem peccatorum, [illegible] accipiat gratiam [illegible] ut aſſerit [illegible] Hieronymus [illegible] non tamen [illegible] per ſacramentum Confirmationis dari Spiritum Sanctum [illegible], ac virium ſpiritualium incrementum [illegible] dæmonis [illegible]. Quamvis Sacramentum Confirmationis [illegible] ſimpliciter neceſſarium ad [illegible] confirmatus per [illegible] Epiſcopo nequeat ſalutem conſequi, ſicut [illegible] non conſequitur; adhuc tamen confirmatio non eſt ſimplex ceremonia, ſed verum ſacramentum, quo confertur Spiritus Sanctus in corroborationem virium ſpiritualium ad reſiſtendum Dæmoni, mundo, & carni. Si inſtes [illegible] Hieronymum aſſerere, Confirmationem eſſe tantùm legem Eccleſiaſticam, ait enim [illegible] Luciferianum, *[illegible] ad hæreſim [illegible]* &c. Contra eſt, quia Hieronymus his verbis non aſſerit Confirmationem [illegible] tantùm Eccleſiaſtica inſtitutam: ſed Eccleſiæ [illegible] ſecundum quam Epiſcopus ad minores urbes [illegible] confirmaturus baptizatos, ut fieri ſemper conſuevit cùm Epiſcopi propriam Diœceſim viſitant, non [illegible] baptiſmum Chriſti ſine Spiritu Sancto eſſe [illegible] quod Luciferianus aſſerebat, docente Hieronymo per baptiſmum conferri Spiritum Sanctum in remiſſionem cujusvis peccati ſive originis ſive actionis, ſeu gratiam ſanctificantem: & per confirmationem iterum conferri Spiritum S. in corroborationem virium ſpiritualium, ut poſſimus inimicorum aſſultus coercere ac tentationes ſuperare.

Pœnitentiam itidem Novatores è Cathalogo expungunt ſacramentorum, cùm tamen conſtet hoc ſacramentum a Chriſto poſt reſurrectionem inſtitutum fuiſſe. Tametſi Chriſtus initio ſuæ prædicationis pœnitentiam indixerit hominibus, ut determinatos modos actuum ſignificaret, qui ad hoc ſacramentum neceſſario requiruntur: dixit enim Chriſtus Mat. 4. *Pœnitentiam agite appropinquavit enim regnum cælorum.* Quod verò ad officium pertinet miniſtri hujus ſacramenti, ſtatuit, cùm dixit Petro Mat. 16. *Tibi dabo Claves Cælorum:* inſtitutionem verò hujus ſacramenti ſignificavit, cùm dixit Mat. 18. *Quæcunque ligaveris ſuper terram erunt ligata, & in cælo, & quæcunque ſolveris ſuper terram erunt ſoluta, & in cælis.* Hæc enim verba ad hujus ſacramenti pertinere inſtitutionem declaravit Tridentina ſynodus Seſſ. 14. Cap. 1. & can. 10. ubi habetur *ſacramentum tunc propriè inſtitui: cum à mortuis excitatus inſufflavit in diſcipulos dicens: Accipite Spiritum S. quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt,* ita docet Tridentina ſynodus *cap. 1 Seſſ. 14.* Si quæras cur tantùm poſt reſurrectionem fuerit hoc ſacramentum inſtitutum, & non potius antea. Reſponſio ſtatim habetur, quia cùm hoc ſacramentum ſuam obtineat efficaciam ex virtute Paſſionis & reſurrectionis Chriſti, cujus ſanguis noſtra delevit peccata, [illegible] pretium nos redemit: conveniens erat, ut poſt reſurrectionem Salvatoris plenè, ac perfectè [illegible] retur, ac ejus virtus promulgaretur juxta illud [illegible] *oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis [illegible]: & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes.* Acatholici verò hoc reſiciunt ſacramentum pœnitentiæ, quaſi deroget virtuti, ac efficaciæ paſſionis Dominicæ, quæ pleniſſimè ſufficit ad remittenda peccata omnia: quapropter deca[illegible] illam in omni antiquitate Exomologeſin, ſeu plenam, & ſinceram peccatorum omnium confeſſionem, vocem ab Apoſtolis, virisque Apoſtolicis à primo militantis Eccleſiæ exordio commendatiſſimam damnant, repudiantque, ac ſi eſſet quid [illegible], cujus tamen laudes recenſent antiquiſſimi Eccleſiæ Patres, Tertullianus lib. de Pœnitentia [illegible]. *Tantum relevat confeſſio delictorum, quantum [illegible] exaggerat. Confeſſio enim ſatisfactionis [illegible] pœnitentiæ, qui [illegible] & frequentatur. [illegible] Domino confitemur, non quidem [illegible] ſatisfactio confeſſione diſponitur, confeſſione pœnitentia naſcitur, pœnitentia Deus mitigatur: itaque exomologeſis proſternendi, & humilificandi hominis diſciplina eſt.*

Quamvis Sacramentum pœnitentiæ non ſit ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem, eſt tamen neceſſarium iis, qui poſt Baptiſmum in peccatum aliquod lethale lapſi ſunt, ut docet Concil. Trid. Seſſ. 14. Cap. 1. Quapropter à SS. Patribus vocari ſolet Sacramentum pœnitentiæ *ſecunda poſt naufragium tabula* ducta metaphora à navi procelloſos pelagi fluctus trajiciente, quæ ſi ſcopulis illiſa diſrumpatur, & naufraga pereat, nullum aliud ſupereſt nautis præfugium, niſi tabulam aliquam effractæ navis arripere, ne mergatur fluctibus obrutus: perinde ſi deperdita fuerit Baptiſmi innocentia, ne quis pereat, ad pœnitentiæ tabulam neceſſe eſt confugiat, cujus beneficio æternum declinat naufragium: quapropter Concilium Trid. Seſſ 14. Cap. 2. ait: *Sacramentum pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ſicut nondum regeneratis ipſe Baptiſmus.*

Ratio cur Chriſtus inter Sacramenta pœnitentiam retulerit, ſitque propterea pœnitentia verum Sacramentum, duplex ſolet adferri, quarum prima eſt, ut nobis conſtaret de remiſſione peccatorum, quam nobis Deus pollicitus fuerat per Prophetam ſuum Ezechielem Cap. 33. *Si impius egerit pœnitentiam à peccato ſuo &c. vita vivet, & non morietur*: & quia vix quiſque ſibi de proprio fidit judicio; ne anxii ſemper eſſemus, dubitantes de vera pœnitentia à nobis peracta; ut Dominus huic noſtræ occurreret perplexitati, propelleret anxietatem: pœnitentiæ Sacramentum inſtituit, ut auditâ à Sacerdote ſententiâ abſolutionis, firmius conſideremus eſſe nobis peccata remiſſa ob fidem virtuti Sacramentorum præſtandam: cùm ex Scripturis conſtet Chriſtum huic pœnitentiæ Sacramento virtutem indidiſſe remittendi peccata Matth. 18 *Quæcunque ſolveritis ſuper terram erunt ſoluta, & in cœlo*, meritò confidimus eſſe nobis peccata remiſſa virtute hujus Sacramenti, cùm Deus non poſſit falli in ſuis verbis, nec nos fallere. Verba enim abſolutionis cenſenda ſunt prolata à Chriſto per ſuum miniſtrum legitimè abſolventem: ſicut Chriſtus dixit Paralytico, Matth. 9. 2. *Confide fili remittuntur peccata tua*: ita eadem & nos fiducia freti ad hoc pœnitentiæ accederemus Sacramentum, ut ritè confeſſi, ac pœnitentes crederemus nobis remiſſa eſſe peccata. Altera ratio eſt, quia cùm non poſſimus ſalutem conſequi niſi per Chriſti paſſionem, nobis utiliſſimum fuit hoc pœnitentiæ Sacramentum inſtitui, cujus virtute, ac efficientiâ Chriſti Sanguis ad nos defluens poſt Baptiſmum peccata, quæ patravimus, deleret, & Chriſto reconciliaremur: *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in Sanguine ſuo.* Videant nunc Sectarii ſi Sacræ Scripturæ ſint poſſeſſores, cùm eas in ſenſus detorqueant veritati derogantes, vel mutilent, aut negent: Videant ſi rectus Sacramentorum uſus apud ipſos vigeat, cùm Sacramenta ipſa inficientur, negéntque.

Euchariſtiæ Sacramento etiam abutuntur novatores, docentes ſub Euchariſticis ſpeciebus, vel perſeverare ſubſtantiam panis, ut Lutherani; vel communicantes figuram tantùm ſumere corporis Chriſti, non verum, & reale corpus ut Calviniſtæ, Certum eſt enim ex duplici potiſſimum cauſa inſtitutum fuiſſe à Chriſto Euchariſtiæ Sacramentum, Primò ut ſit perennis quædam memoria, & annunciatio mortis, & Crucis JESU Chriſti ac illius Sacrificii, quo in Ara Crucis voluit immolari, ut nos à ſervitute peccati, ac æternâ damnatione liberaret. Secundò ut cibo & potu nos reficeret, viréſque animæ contra hoſtium aſſultus corroboraret. Primam hujus Sacramenti proprietatem Acatholici inficiantur, quin veluti idololatriæ Sacrilegium damnant, & expunctam volunt. Cùm tamen hujus Sacrificii modus, & ritus ex ipſo Apoſtolorum prodierit ore, & per eorundem diſcipulos ſucceſſivè ſemper viguerit in Eccleſia. Et licèt Sectarii communicantes utantur utrâque ſpecie, non tamen ſe reficiunt, quia non ſumunt Corpus, & Sanguinem Chriſti, cujus tantùm figuram credunt Calviniſtæ à ſe ſumi, & alii Sectarii veris, ac legitimis careant Sacerdotibus à quibus tantùm ut à Miniſtris Chriſti vera fit Conſecratio. Nil ipſis prodeſt utrâque ſpecie uti, cùm corporis, & Sanguinis Chriſti deſtituantur refectione, careántque re hujus Sacramenti. Non eſt igitur apud ipſos rectus Sacramentorum uſus; ſed pertinaciſſimæ contumaciæ ſcelus; cùm detrectent Apoſtolis, eorúmque diſcipulis, SS. Patribus, & Eccleſiæ Catholicæ obedire, & præferant ſuas particulares, falsáſque opiniones, tot Conciliis Œcumenicis ſub primis Eccleſiæ ſæculis celebratis, quibus doctrina JESU Chriſti explicata fuit juxta ſenſum Apoſtolorum, qui immediatè eam à Magiſtro Chriſto acceperunt. Ergone Apoſtoli, Concilia, SS. Patres, qui ſingulis ſæculis floruerunt ſanctitate, & doctrinâ, & Eccleſia univerſa Eccleſia Catholica craſſiſſimè, ac lucidè ſemper erravit circa Sacramenta à Chriſto inſtituta, ejúſque doctrinam ſuis traditam diſcipulis, & ab ipſis ſucceſſivè aliis in Eccleſia uſque ad id temporis; & ſoli Novatores, Lutherus, Calvinus; Zuinglius & alii hujuſmodi homines, quos ſcimus morum corruptione vitiis induſiſſe ac virtutum ſtudia longiùs abegiſſe, veritatem docent circa Chriſti doctrinam, ac inſtituta Sacramenta? quis prudens poterit id ſibi perſuadere? Quis ſanæ mentis aſſerat Lutherum & Calvinum veros doctrinæ Chriſti magiſtros, & omnes SS. Patres deceptos? Nonne id perinde eſſet; ac tenebras lucem adſtruere, & diem meridiano jubare coruſcum, lucidam eſſe noctem illunem tetra obcæcatam caligine?

Quod ad Sacramentum attinet Ordinis, certum eſt, ſacrum ordinem in Eccleſia eſſe Sacramentum, quo poteſtas aliqua ſpiritualis traditur ordinato, ſive ad ſacroſanctum Chriſti Corpus conſecrandum, ſive ad alias functiones, & miniſteria Eccleſiaſtica obeunda. Hunc ſacrum Ordinem in Eccleſia Catholica verum eſſe Sacramentum; ex eo probatu eſt facilè, quia illi competit vera, ac germana Sacramenti definitio; eſt enim ſignum efficax rei ſacræ, ſeu ſignum ſenſibile, ac viſibile inviſibilis gratiæ: ſignum viſibile in hoc Sacramento eſt manûs impoſitio, & certorum inſtrumentorum contactus; quod viſibile ſignum, ſeu elementum accedentibus verbis fit Sacramentum, quo confertur inviſibilis gratia, cujus beneficio ordinatus charactere ſignatur ſpirituali, & poteſtate conſecrandi Chriſti Corpus in Euchariſtia, ac reliqua Sacramenta ritè miniſtrandi. Hunc ſacrum in Eccleſia ordinem conferre gratiam docet Apoſtolus 1. ad Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt; quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii* ſeu Epiſcopi qui te mecum inauguravit ut interpretatur S. Joan. Chryſoſtomus. Imò D. Paulus hanc eandem veritatem altiùs impreſſurus menti Timothei ſubdit. *Admoneo te ut reſuſcites gratiam Dei, quæ in te eſt per impoſitionem manuum mearum.* Qualis ſit hæc gratia, poſtea explicat inquiens: *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timoris; ſed virtutis, & dilectionis, & ſobrietatis*: Quæ verba ſignificant internam, & occultam Spiritus Sancti ſubminiſtrationem, gratiámque collatam in ordinatione, ut explicat Tridentina Synodus Seſſ. 23. Cap. 3. Ad hanc eandem gratiam refer-

Digitized by Google

refertur, quod Chriſtus dixit Joan. 20. *Accipite Spiritum Sanctum.* Per ſacri Ordinis collationem cùm detur poteſtas ſacri Ordinis exequendi, etiam additur gratia, quâ ordinatus ad ſacram illam functionem ritè obeundam præparetur, ac inſtituatur. Rurſus hanc gratiam pertinere ad hominis ſanctificationem, ex eo liquet, quia Spiritus Sanctus omnis ſanctificationis eſt author, ut explicat S. Cyrillus lib. 12. in Joan. Si dicas gratiam collatam Timotheo fuiſſe gratiam Prophetiæ, quæ à gratia diſtinguitur ſanctificante. Contra eſt, quia gratia collata Timotheo, non ait Apoſtolus, eſſe gratiam Prophetiæ, ſed per Prophetiam, hoc eſt ſecundùm præcedentem de illo Prophetiam, de quo explicatiùs dixerat Cap. 1. *Hoc præceptum commendo tibi, Fili Timothee ſecundum præcedentes in te Prophetias, ut milites in illis bonam militiam*: Scilicet ſecundùm revelationem prius factam, quâ indicatum fuerat fore Timotheum Eccleſiæ utilem Sacerdotem, & Epiſcopum eſſe inaugurandum. Hiſce textibus adactus fuit Calvinus fateri Ordinem ſacrum in Eccleſia verum eſſe Sacramentum, quamvis pluries id antea negaſſet: poſtea vult haberi excuſatum, ſi in Sacramentorum Cathalogo Ordinem ſacrum non poſuerit, eò quia non ſit Sacramentum omnibus Chriſtianis commune, ſed paucis tantùm qui ſacris initiantur Ordinibus. Liquet igitur ex ſacris Scripturis, Apoſtolicâ traditione, & unanimi Patrum conſenſu ſacrum in Eccleſia Ordinem verum eſſe Sacramentum, quamvis ex Novatoribus plures id negent, qui falſitatis convincuntur à S. Auguſtino *lib. 2. contra epiſtolam Parmeniani* cap. 13. ubi Sacramentum Ordinationis ita comparat cum Sacramento Baptiſmi, ut utrumque Sacramentum eſſe demonſtret, & quâdam Conſecratione homini dari aſſerat, illud, cùm homo ſacra Baptiſmi aquâ abluitur; Iſtud cùm ordinatur; & ait neutrum eſſe iterandum, ne injuria fiat Sacramento: Legatur D. Auguſtinus loc. cit. Mihi ſufficit adferre definitionem Tridentinæ Synodi Seſſ. 23. Cap. 3. Can. 3. *Siquis dixerit, Ordinem, ſive ſacram Ordinationem non eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto inſtitutum: vel eſſe figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Eccleſiaſticarum imperitis; aut eſſe tantùm ritum quemdam eligendi Miniſtros verbi DEI, & Sacramentorum, anathema ſit.*

Extremam itidem Unctionem verum in Eccleſia eſſe Sacramentum, liquet ex ſacris Scripturis Jacob. 5. ubi Apoſtolus Jacobus explicans legem hujus Sacramenti ait: *Infirmatur quis in vobis inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio Fidei ſalvabit infirmum, & allevabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit remittentur ei.* Ex quibus verbis perſpicuè apparet extremam Unctionem in militante Eccleſia eſſe verum Sacramentum: quia hoc eſt ſignum ſenſibile perpetuum vim habens delendi peccata, & gratiam ſanctificantem conferendi: & ex verbis Apoſtoli Jacobi conſtat, extremam unctionem eſſe ſignum ſenſibile perpetuum vim habens conferendi gratiam ſanctificantem. Signum ſenſibile habetur cum oleo, & unctione, præſcriptâ verborum formâ inungitur infirmus; adeo ut oleum, & unctio ſint materia, & verba forma hujus Sacramenti. Neque hoc Sacramentum, ſeu, ut loquuntur Acatholici, ritus ungendi infirmos, duobus tantùm primis ſæculis viguit in Eccleſia. Nam ex SS. Patribus, & Eccleſiaſticis hiſtoriis claret, hoc ſacramentum à tempore Apoſtolorum ad novum uſque tempus ſemper fuiſſe in uſu. Vim conferendi gratiam ſanctificantem in hoc ſacramento oſtendit D. Jacobus ex eo quòd juncta extrema unctio orationi remittit peccata: Jacob. c. 5. *Ungentes eum oleo (ſeu infirmum) in nomine Domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini: multum enim valet deprecatio juſti aſſidua.* Quamvis Apoſtoli, eorum Diſcipuli, & ſucceſſivè SS. Patres per ſingula ſæcula docuerint extremam unctionem verum eſſe ſacramentum, Sectarii nihilominus more Simiarum imitari veteres Gnoſticos maluerunt hoc ſacramentum è cathalogo ſacramentorum expungere, quàm Apoſtolis, SS. Patribus, ſacræ ſcripturæ, & Eccleſiæ pluries in Conciliis congregatæ aſſentiri. Licèt SS. PP. ſummis laudibus hoc extremæ Unctionis ſacramentum exceperint, ac commendaverint; Novatores rident, praviſque interpretationibus ſacras pervertunt ſcripturas, & SS. Patrum corrumpunt effata, negántque Confirmationem, Ordinem, & extremam Unctionem nullibi in ſcripturis vocari ſacramenta; quaſi ſit purum nomen, quod ſacramentum conſtituit; & non eſſentia. Mirum tamen, quòd eorum plures fateantur Baptiſmum, & Eucharistiam vera eſſe ſacramenta, quamvis nullibi in ſcripturis ſacris legatur expreſsè eſſe ſacramenta: quod ſi Baptiſmum, & Euchariſtiam vera dicunt ſacramenta eſſe; eò quia Apoſtoli, eorum diſcipuli, & SS. Patres ſemper docuerint vera eſſe ſacramenta: cur idem non aſſerunt de reliquis ſacramentis, cùm Apoſtoli eorum Diſcipuli, & communiter SS. Patres docuerint ſeptenarium ſacramentorum numerum? Si ſequuntur judicium Eccleſiæ de aliquibus, cur non de omnibus: cùm ſit Eccleſia columna veritatis, & ob aſſiſtentiam Spiritûs Sancti non poſſit falſum docere fideles?

Mirum etiam quòd ſectarii è cathalogo ſacramentorum expungant matrimonium, quod ab Apoſtolo Paulo expreſſè vocatur ſacramentum & quidem magnum. Ad Epheſ. 5. *Viri debent diligere uxores ſuas, ut corpora ſua: qui ſuam uxorem diligit, ſe ipſum diligit. Nemo enim unquam carnem ſuam odio habuit: ſed nutrit, & fovet eam; ſicut & Chriſtus Eccleſiam: quia membra ſumus corporis ejus de carne ejus, & de oſſibus ejus. Propter hoc relinquet homo Patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia.* Quòd verò Apoſtolus dicat *Sacramentum magnum eſt*; non ad ipſam Chriſti, & Eccleſiæ conjunctionem eſt referendum, ſed ad ipſum matrimonium ſeu conjunctionem viri cum ſua uxore, & ſenſus ſit; quòd viri, & mulieris conjunctio, cujus Deus eſt Author, ſanctiſſimi illius vinculi, quo Chriſtus cum Eccleſia conjungitur, ſit ſymbolum; & propterea ſacramentum, ſeu ſacrum ſignum; vel ſignum ſenſibile, cui vis indita à DEO fuit cauſandi gratiam. Pronomen enim *hoc* refertur ad id quod proximè præceſſerat de humano conjugio, de quo præcipuè agebatur ab Apoſtolo in præcitato loco: idque declarat etiam textus Græcus, ubi non legit *in Chriſto, & in Eccleſia*: ſed *in Chriſtum, & in Eccleſiam*, ex quo liquet Chriſtum, & Eccleſiam eſſe terminum ſignificationis illius myſticæ; adeo ut matrimonium ſit ſymbolum, vel myſterium, cujus ſignificatio refertur ad Chriſtum, & Eccleſiam.

Hinc matrimonium verum eſſe novæ legis ſacramentum, docuerunt unanimes ſemper SS. Patres. Et Lucius III. cap. ad abolendam extra de Hæreticis, matrimonium inter cætera Eccleſiæ ſacramenta enumerat, & perpetuo anathemate eos innodat, *Qui de ſacramento Corporis, & ſanguinis Domini Jeſu Chriſti,*

Digitized by Google

vel de baptiſmate ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis eccleſiaſticis Sacramentis aliter ſentire, aut docere non metuunt, quàm ſacroſancta Romana Eccleſia prædicat, & obſervat. Dupliciter poteſt matrimonium ſpectari. Primò ut eſt officium naturæ: ac definitur *viri & mulieris maritalis conjunctio inter legitimas perſonas individuā vitæ conſuetudinem retinens.* Maritalis conjunctio comprehendit conſenſum internum, & pactio externa verbis expreſſa ab utroque conjuge, copulam, qua matrimonium conſummatur; nil tamen horum vim matrimonii propriè habet niſi obligatio illa, ſeu nexus, qui ſignificatur vocabulo conjunctionis: unde dicitur *maritalis conjunctio*, quâ vir & mulier ſimul obligantur, ad ſimul connivendum. Additur inter legitimas perſonas: quia excluſi à lege, ſeu naturali ut pueri, eunuchi, frigidi, & in primo gradu conſanguinitatis; ſeu poſitiva, ut conſanguinei in ſecundo, tertio, & quarto gradu vel ex alio impedimento matrimonium validè non contrahunt. Dicitur *viri, & mulieris* ad excludendam Polygamiam, in lege veteri Judæis permiſſam. Adduntur poſtremæ particulæ *individuam vitæ ſocietatem retinens*: quia matrimonium eſt vinculum indiſſolubile, quo vir & uxor inſeparabiliter conjunguntur; in hoc enim vinculo vis matrimonii conſiſtit: quapropter ſolet etiam definiri matrimonium *contractus legitimus maris, & fœmina ad ſimul connivendum, & ad prolis generationem:* adeò ut conſenſus ſit cauſa effectrix matrimonii, ut explicat Eugenius IV. in Decreto unionis Armenorum poſt Concilium Florentinum edito: ratio eſt, quia conſenſus, ac pactio ſunt actus ſe habentes per modum fluxus, ſunt enim actus tranſitorii, & matrimonium ſe habet per modum permanentis, quamdiu vir, & fœmina vixerint; unde matrimonium formaliter conſiſtit in obligatione, vinculo, & mutuo nexu, qui ex conſenſu interno, & pactione externa inter virum, & mulierem oritur: hæc enim obligatio eſt, quæ remanet, quamdiu vir & mulier vixerint.

Secundò definitur matrimonium, ut eſt Sacramentum *ſignum ſenſibile conjunctionis Chriſti cum eccleſia à Chriſto inſtitutum promiſſionem habens gratiæ, perſonas legitimè conjunctas ad individuam* vitæ ſocietatem unientis. Chriſtus enim arctiſſimam ſignificaturus neceſſitudinem, quâ eccleſiæ adnectitur, & ſuæ erga nos immenſæ charitatis ſignum aliquod certum daturus, hujus myſterii divinitatem hac ſancta conjunctione matrimoniali, qua mas & fœmina ſimul copulantur / declaravit. Cùm ex humanis neceſſitudinibus nulla ſit vinculo matrimonii arctior; hæc ut nobis ſignificaretur, adferunt Sacræ Scripturæ ſimilitudinem unionis Chriſti cum eccleſia; quia ſicut Chriſtus charitate, & benevolentia conjungitur eccleſiæ ſuæ ſponſæ, quam amore proſequitur, ac beneficiis cumulat; ita conjuges debent charitate, & benevolentia uniri. Quòd vero huic Sacramento matrimonii vis inſit conferendi gratiam, evincitur ex illo Matth. 19. *Quòd ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet*, ad unius ſignificationem benedixit nuptiis, quas & primò ex ſuis miraculis illuſtravit, cùm in Cana Galilææ iiſdem interfuit, & deficiente vino, aquam in vinum convertit generoſum, quo ſponſi participes fierent hujus beneficii, ſeu gratiæ iiſdem impertitæ, ut obſervavit S. Cyrillus lib 2. in Joan. inquiens: *Ut nativitatis noſtræ principium, quantum ad carnem attinet, hoc eſt, matrimonium ſanctificaret. Oportebat certè quoniam totam hominis naturam ad melius reſtaurabat; non ſolùm natis jam hominibus benedicere; verùm etiam naſcituris gratiam præparare: & aditum illorum ad hanc vitam auctoritate miraculi, & præſentia ſua Sanctum efficere. Præterea in doloribus parere filios, ad mulierem propter peccatum dictum fuit; quomodo igitur aliter depellenda erat hæc maledictio, ne condemnata videretur Nuptiarum Sanctimonia, quam Salvatoris præſentiâ, qui cùm ſit verum gaudium priſcum nuptiarum mœrorem præſentia ſua depulit. Naſcituris gratia præparatur, quando matrimonium quod eſt aditus ad hanc vitam, benedicitur.*

Non igitur ſectarii glorientur à ſe poſſideri ſacras Scripturas, cùm has mutilent, deleant, vel corrumpant, ac in ſenſus detorqueant à veritate prorſus alienos. Quomodo ab ipſis ſervantur indemnes, ac in propria puritate, ſi ipſas erroribus inficiunt, ſi fœdè deturpant; ſi pertinaciter eas negant, ſi ſuis videantur erroribus favere. Quomodo poſſunt de recto gloriari ſacramentorum uſu; ſi ipſa ſacramenta è catalogo expungunt ſacramentorum? Quomodo ſe jactant veram Jeſu Chriſti Eccleſiam in terris fundatam apud ipſos florere, ejusque notas, ac proprietates eſſe poſſeſſam à ſe ſacram Scripturam, ac rectum Sacramentorum uſum, ſi hæc inficiantur, & illam mutilant, corrumpunt, ac deſtituunt? Dicunt Scripturas interdum eſſe captu difficiles, ac propterea variè, ac diverſimodè explicari. Sed ſi captu ſunt difficiles, cur non audiunt Eccleſiam Catholicam per totum orbem diffuſam in conciliis congregatam, è cathedra docentem? hæc enim ob ſibi promiſſam in ſacris Scripturis aſſiſtentiam Spiritus Sancti non eſt erroribus obnoxia. Hinc Moſes Deuter. 17. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris, facies quodcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus.* Aſſerit Moſes controverſias ortas in populo Dei dijudicandas eſſe ex lege Domini, juxta judicium eorum qui populo præſunt in ſpiritualibus, cujuſmodi ſunt concilia œcumenica coacta ex paſtoribus eccleſiarum particularium cum ſuo capite ſive ſummo Pontifice, & præſertim Romanus Pontifex docens ex cathedra. Reſpondent Sectarii Scripturas captu difficiles eſſe intelligendas juxta particulares revelationes ſibi à Spiritu ſancto indicatas. Sed quomodo ſciunt eos edoceri à Spiritu Sancto? Privata Spiritus Sancti revelatio, quamvis certa ſit in ſe, nobis tamen nota eſſe non poteſt, niſi per divina teſtimonia, vel per miracula, quæ nobis confirment talem revelationem. Præterea videtur ſectariis captu difficile in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis, ac vini eſſe verum, & reale corpus, & ſanguinem JESU Chriſti; Calvinus negat eſſe verum Chriſti corpus, ſed tantùm figuram; Lutherus affirmat in ipſo actu manducationis; quod igitur hic affirmat, alius negat; & ex duobus contradictoriis ſi unum eſt verum, neceſſe eſt, aliud eſſe falſum: ergo ſi æquè Calvinus ac Lutherus privata Spiritus Sancti revelatione moventur ad proprio aſſerto aſſentiendum; ſequitur manifeſtè ab ipſis fieri Spiritum ſanctum mendacii magiſtrum; quod abſit. Quis fidem mihi faciat non mentiri Anabaptiſtam, cùm ſe à Spiritu ſancto afflatum dicit, ut hoc vel illud faciat: quanam via poſſum dignoſcere moveri à Spiritu lucis, & non potius ab illo tenebrarum?

Digitized by Google

CAPUT XI.

Donantur explicatu veræ militantis Eccleſiæ notæ & has ſoli Romanæ Eccleſiæ convenire oſtenditur & primò explicatur Unitas.

HActenus rejecimus notas ſeu proprietates à Sectariis tributas eccleſiæ ; ſuperſunt nunc expendendæ veræ notæ ex quibus evincamus ſolam Romanam eccleſiam eſſe, quæ à Jeſu Chriſto inſtituta, ac fundata in terris fuit, cùm Petrum ſuum diſcipulum alloquens dixit : *Tu eſt Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam* ; ex quibus verbis inferimus, ſolam illam congregationem, ſeu cœtum hominum, qui D. Petro, ejusque ſucceſſoribus legitimè electis ſeu Romano Pontifici pro tempore exiſtenti ſubjicitur, & paret, eſſe veram Chriſti eccleſiam, cùm enim Petrus eſſet brevi moriturus, & Chriſti eccleſia perpetuò duratura, non ſolam Petri perſonam conſtituit ſuæ eccleſiæ militantis vicarium, ſed etiam ejus legitimos ſucceſſores, ſeu quemlibet Romanum Pontificem legitimè electum ; adeò ut cùm dixit & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam ; non ſignificaverit perſonam, ſed dignitatem Petri, id eſt, ſummum in terris Pontificatum. Etenim illa ſola hominum congregatio eſt eccleſia Jeſu Chriſti in terris fundata, cui conveniunt proprietates, & notæ Eccleſiæ à Chriſto fundatæ, hæ autem notæ ſoli competunt Eccleſiæ Romanæ : quia hæc ſola eſt una, & ſancta, & catholica, & Apoſtolica, & rectiſſimè ordinata, & viſibilis ; ſeu hominum aſpectui perpetuò expoſita. Iſle autem ſolus hominum cœtus qui in regimine ſpirituali ſubjicitur, ac paret Romano Pontifici, ſeu ſola eccleſia Romana eſt una, ſancta, catholica, Apoſtolica, rectiſſimè ordinata, & viſibilis cumulativè, ut ex præcedentibus liquet : & ex dicendis clarius conſtabit : ergo ſola Romana eccleſia eſt vera eccleſia à Jeſu Chriſto in terris inſtituta, & fundata.

Si dicas eccleſiam Jeſu Chriſti eſſe cœtum hominum baptizatorum, cùm Chriſtus homines in ſuam congregaturus eccleſiam juſſerit ſuos diſcipulos peregrè proficiſci per varias mundi partes, ut baptizarent Gentes in nomine individuæ Trinitatis. Contra eſt, quia hæc definitio tantùm indicat eſſentiam eccleſiæ Chriſtianæ ſeu eorum, qui Chriſti Evangelium ſuſcipiunt, & per baptiſmum regenerantur ; ſed quia ex iſtis adhuc plures Chriſto non credunt in omnibus, quæ dixit, ac docuit ; ideo veræ Eccleſiæ fiunt deſertores, & transfugæ, tranſeuntes ad alios hominum cœtus ; unde ut veram aſſignes eccleſiam à Chriſto fundatam, non ſufficit indicare cœtum baptizatorum, ſed debent indicari accidentia, quæ ſint proprietates veræ eccleſiæ, cui ſoli conveniant ſaltem cumulativè, alioquin per hujusmodi accidentia non poſſet dignoſci vera eccleſia ut diſtincta à falſis. Rurſus debent hæc accidentia eſſe cognitu facilia ; imò & clariora ipſa re, cujus ſunt notæ, ſeu proprietates, adeo ut qualis hominum baptizatorum cœtus hic, vel ille ſit eccleſia à JESU Chriſto in terris inſtituta, & fundata, nobis innoteſcat per has notas ſeu proprietates, quæ ſecundùm certiſſimas ſcripturas illi competant in eo ſtatu, in quo debuit exiſtere poſt diſſeminationem evangelii factam ab Apoſtolis, ac eorum diſcipulis, quo tempore floruit eccleſia in pluribus mundi partibus. Neque enim eſt neceſſe ut illico in ipſo ſuo ortu, ſeu in prima infantia habuerit omnes has notas ; ſiquidem ante prædicationem Evangelii non diffundebatur per ſingulas mundi partes ; ſed coarctata paucis in locis & perſonis effloruit, & per prodigia, ac ſigna viſibilia, ſeu miracula ſe ipſam manifeſtavit ; hanc tunc notam miraculorum author Deus aſſignavit Marc. 16. *Eos qui crediderint, hæc ſequentur : in nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis ſerpentes tollent &c.* Hæc autem miraculorum frequentia non videtur nunc in eccleſia fieri ; tametſi aliqua ſemper Deus per ſuos famulos ut miniſtros operetur miracula, quibus eorum ſanctitas approbetur. Quamobrem præter miraculorum narrationem ; nunc aſſignantur aliæ notæ, ac proprietates, quibus vera eccleſia à Jeſu Chriſto in terris fundata dignoſcitur, & à falſis diſtinguitur. Suntque hujusmodi notæ, ſeu proprietates ſex ſcilicet ut ſit *una, catholica, ſancta, Apoſtolica, rectè ordinata, & viſibilis.* Quamvis in Eccleſia ut loquitur Irenæus lib. 2. cap. 4. *cœleſtis doctrinæ veritas cuſtodiatur* : Sitque eccleſia depoſitoria ſacrarum Scripturarum. Non tamen univerſam doctrinæ fidei veritatem, neque verum Sacramentorum uſum inter eccleſiæ notas recenſemus, ut fusè contra ſectarios oſtendimus in præcedentibus. Sunt enim notæ eccleſiæ non temerè juxta cujusvis arbitrium fingendæ, vel aſſignandæ, ſed deſumendæ ex ſacro ſymbolo Apoſtolorum, in quo continentur : eſt hoc ſymbolum, in quo ut in incorrupto fidei noſtræ compendio comprenduntur duodecim fidei noſtræ catholicæ articuli ; ſitque propterea Chriſtiani populi per totum orbem diffuſi teſſera. In hoc enim ſymbolo poſt unius Trini Dei confeſſionem, poſt recenſitam Chriſti nativitatem, paſſionem, mortem, & reſurrectionem nobis proponitur credenda eccleſia, ut tutiſſimus noſtræ ſalutis portus, ejusque notæ ſeu proprietates ſignificantur, ut quæ & qualis ſit, cognoſci, & à falſis, fucatisque diſtingui poſſit : adeo ut non ſufficiat, nos qualemcunque eccleſiam credere : ſed neceſſe ſit eam ipſam credamus, qualis ab ipſis Apoſtolis, viriſque Apoſtolicis, qui à Spiritu Sancto acti, & edocti ſunt, nobis proponitur credenda.

Prima igitur nota veræ eccleſiæ in ſacro ſymbolo Apoſtolorum eſt, ut ſit una, & hanc notionem profitemur edocti à Spiritu Sancto Cant. 6. *Una eſt columba mea, perfecta mea : una eſt matri ſuæ, electa genetrici ſuæ : viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicaverunt, & Reginæ laudaverunt eam.* Hanc Eccleſiam Chriſtus Joan. 10. vocat *unum ovile*, & D. Paulus ad Ephel. 1. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius*, vocat eccleſiam unum corpus myſticum, ſeu cœtum hominum catholicorum, à quo excluduntur hæretici, ſchiſmatici, & Ethnici, qui per baptiſmi januam non fuerunt eccleſiam ingreſſi : unde S. Cyprianus *lib. de unitate eccleſiæ*, ait ; Eccleſia una eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur : quomodo Solis radii multi, ſed lumen unum. Rami arboris multi ; ſed robur unum tenaci radice fundatum : Et cùm de fonte uno rivi plurimi defluunt, numeroſitas licèt diffuſa videatur exundantis, copiæ largitate, unitas tamen ſervatur in origine. Avelle

radium ſolis à corpore, diviſionem lucis unitas non capit: ab arbore frange ramum, & fructus germinare non poterit: à fonte præcide rivum, præciſus areſcit; ſic & Eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit: unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur; nec unitas corporis ſeparatur: ramos ſuos in univerſam terram copiâ ubertatis extendit: profluentes largiter rivos latius expandit; unum tamen caput eſt, & origo una & una mater fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius fœtu naſcimur, illius lacte nutrimur, Spiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt, Sponſa Chriſti incorrupta eſt, & pudica; Unam domum novit, unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos Deo ſervat, hæc filios regno, quos generavit aſſignat. Quiſquis ab Eccleſia ſegregatus adulteræ jungitur, à promiſſis Eccleſiæ ſeparatur. Nec perveniet ad Chriſti præmia, qui relinquit Eccleſiam Chriſti, alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt. Hactenus Cyprianus de unitate Eccleſiæ. Hanc eandem Eccleſiæ unitatem aſſeruerunt SS. Patres præſertim Auguſtinus, qui integrum librum de unitate Eccleſiæ eleganter ſcripſit; Hieronymus, Ambroſius, & alii, qui plures de unitate Eccleſiæ lucubrationes ediderunt.

Hæc autem notio unitatis qua ſola eccleſia, ſeu cœtus hominum qui Romano Pontifici ſubjiciuntur, & parent, dicitur una, potiſſimum conſiſtit in doctrinæ fidei conſenſione, quatenus ſola eccleſia Romana à tempore Apoſtolorum una ac eadem ſemper fuit in conſenſione doctrinæ fidei; quam à ſuo Paſtore ſeu Romano Pontifice docente ex Cathedra populi accipiunt; hæcque doctrina una ſemper fuit, ac eadem, quam magiſter Chriſtus ſuos edocuit Diſcipulos, à quibus in ſucceſſores derivavit ad noſtra uſque tempora, eritque perſeveratura uſque ad finem mundi in eccleſia Romana quæ propterea fuit ſemper, eſt & erit una, quatenus ſemper docuit, docet, ac docebit unam eandemque fidei doctrinam in ipſa à Chriſto, & Apoſtolis derivatam. Sola enim eccleſia Romana unum ſupremum in terris paſtorem cognoſcit, à quo hanc doctrinæ fidei unitatem addiſcit; eſt enim eccleſia Romana ut eam definit S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 10. ad Florent. *Plebs ſacerdoti adunata, ac paſtori ſuo grex adhærens.* Et quia facile eſt in eccleſia cognoſcere quid ſummus Paſtor, ſeu Romanus Pontifex è cathedra doceat circa fidei doctrinam; perinde facillimum eſt eccleſiæ retinere unum eundemque conſenſum circa doctrinam fidei. Sectarii verò quia explicationem doctrinæ fidei non committunt uni certæ authoritati veluti ex divina aſſiſtentia infallibili; ſed unicuique ſcripturam ſolam ut unicam, & ſufficientem fidei regulam proponunt, neceſſe eſt, in tot ferè diverſas ſententias circa doctrinam fidei dividantur, quot ſunt capita; hæcque ratio cur hæretici in tot multiplicentur, ac dividantur ſectas inter ſe pugnantes contrarietate: ſiquidem nil proclivius eſt hominibus præſertim imperitis quàm varias ac oppoſitas de ſacra ſcriptura, quam ſolam ſibi ſequendam proponunt, opiniones invehere: quinimo intra eandem ſectam diverſimode ſentiunt de ſenſu ſacræ ſcripturæ hæretici, & defectu Authoritatis docentis unam & eandem à Chriſto, & Apoſtolis traditam doctrinam fidei.

Sola igitur eccleſia Romana ſemper una fuit, eſt, ac erit, quatenus unum ſemper & idem de rebus fidei ſenſit: quos enim ſenſus accepit ab initio circa doctrinam fidei, eoſdem ſemper conſtanter ſervavit, ſervit, & erit ſervatura. propterea ipſa ſola eſt una quæ ſemel à Chriſto, Apoſtolis, & eorum ſucceſſivè diſcipulis, ac SS. Patribus doctrina fidei imbuta eandem ſemper conſervat, ac tuetur, nec unquam mutavit, non enim unquam more parvulorum fluctuavit, neque vento doctrinæ vita eſt in diverſa circumferri; ſicut hæretici circumferuntur per diverſos doctrinarum errores; quia cum puris innitantur ſcripturis quarum legitimos ſenſus minimè percipiunt, & quiſque proprio ſenſu velit eas eſſe intelligendas, ne videatur ingenio aliis cedere neceſſum fuit ut plures orirentur diſſenſiones, plures ſententiæ, etiam in una & eadem ſecta; addo ut de ſecta donatiſtarum dicat D. Auguſtinus lib. 1. de Baptiſ. contra donatiſtas cap. 6. *in minutiſſima fruſta conciſſam fuiſſe* quatenus Donatiſtæ in plures abierint ſententias, quaſi quot capita, tot diverſi ſcripturarum ſenſus. Quod de aliis Hæreticis aſſerit Tertullianus *lib. de Praſcipt.* ubi ait: *Variant enim heretici inter ſe, dum unuſquiſque pro ſuo arbitrio modulatur quod accepit; quemadmodum ea pro arbitrio compoſuit ille, qui tradidit. Quare idem licuit Valentinianis, quod Valentino; Marcioniſtis quod Marcioni de arbitrio ſuo fidem innovare. Denique inſpecta omnes hæreſes in multis cum authoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur.* Secus in Eccleſia Romana eandem fidei doctrinam, quâ ſemel à Chriſto Apoſtolis, eorumque diſcipulis imbuta fuit, indemnem cuſtodivit; invariatam ſervavit, & incorruptam contra ſectarios propugnavit; eo quia ſummo Pontifici legitimè electo, cui docenti ex cathedra infallibilitas doctrinæ ineſt, ob ſpecialem aſſiſtentiam Spiritus Sancti promiſſam in ſcripturis, qua de cauſa definita fuit Eccleſia Romana à S. Cypriano *Plebs Sacerdoti adunata, & grex Paſtori ſuo adhærens* quem cùm audit ex cathedra docentem, unitatem retinet doctrinæ fidei; ſive enim Eccleſia proficiat, ac dilatetur per diverſas mundi partes; ſive in una provincia incipiat oriri in germine, in alia adoleſcat in herba; in alia flaveſcat ad maturitatem; ſemper unum ac idem eſt frumentum, quod ſatum incrementum ſubivit: profecit quidem Eccleſia; propagata fuit ſed una ſemper ac eadem fuit fidei doctrina, non permutatio. Huc accedendus à primis Eccleſiæ ſæculis Vincentius Lirinenſis ubi cap. 28. expendens hanc Eccleſiæ Romanæ unitatem ait: Ad profectum pertinet, ut in ſe ipſa unaquæque res amplificetur, ad permutationem verò, ut aliquid ex alio in aliud tranſvertatur. Creſcat igitur oportet, & multum proficiat, tam ſingulorum, quàm omnium, tam unius hominis, quàm totius Eccleſiæ, ætatum & ſæculorum gradibus, intelligentia, ſcientia, ſapientia: ſed in ſuo duntaxat genere, in eodem ſcilicet dogmate, eodem ſenſu, eademque ſententia. Imitetur animarum religio rationem corporum, quæ, licèt annorum proceſſu numeros ſuos evolvant, & explicent; eadem tamen, quæ erant, permanent. Multum intereſt inter pueritiæ florem, & ſenectutis maturitatem; ſed iidem tamen ipſi fiunt ſenes, qui fuerant adoleſcentes; ut quamvis ejuſdem hominis ſtatus habituſque mutetur, una tamen, ac eadem natura, una, eademque perſona ſit. Parva lactentium membra, magna juvenum, eadem ipſa ſunt tamen. Quot parvulorum artus, tot virorum; & ſi qua illa ſunt, quæ ævi maturitate pariuntur; jam in ſeminis ratione præfata, ut nihil novum poſtea proferatur in ſenibus quod non in pueris jam antea latitaverit. Unde non dubium eſt, hanc eſſe legitimam, & rectam proficiendi regulam; hunc ritum, ac pulcherrimum creſcendi ordinem; ſi eas ſemper in grandioribus partes, & formas, numerus detexat ætatis, quas in parvulis Creatoris ſapientia præformaverat. Quòd ſi humana ſpecies in aliquam-

Digitized by Google

aliquam deinceps non ſui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur, neceſſe eſt, ut & totum corpus vel intercidat, vel prodigioſum fiat, vel certè debilitetur. Ita etiam Chriſtianæ Religionis dogma, ſequatur has decet profectuum leges; ut annis ſcilicet conſolidetur, dilatetur tempore, ſublimetur ætate: incorruptum tamen, illibatumque permaneat, & univerſis partium ſuarum menſuris, cunctiſque quaſi membris ac ſenſibus propriis plenum, atque perfectum ſit: quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis diſpendia, nullam ſuſtineat definitionis varietatem: Exempli gratia: ſe minârunt majores noſtri antiquitus in hac Eccleſiaſtica ſegete triticeæ fidei ſemina: iniquum valde, & incongruum eſt, ut nos eorum poſteri pro germana veritate frumenti ſubdititium Zizaniæ eligamus errorem. Quin potius hoc rectum, & conſequens eſt, ut primis, atque extremis ſibimet diſcrepantibus, de incrementis triticeæ inſtitutionis, triticei quoque dogmatis frugem demetamus: ut cùm aliquid ex illis ſeminum primitiis acceſſu temporis evolvatur, & nunc lætetur, & excolatur, nihil tamen de germinis proprietate mutetur: addatur licèt forma, Species, diſtinctio; eadem tamen cujuſque generis natura permaneat. Abſit enim, ut roſea illa Catholici ſenſus plantaria in carduos ſpinaſque vertantur. Abſit inquam, ut in iſto ſpirituali paradyſo de cynamoni, & balſami ſurculis, Lolium repente, atque aconita proveniat. Quodcunque igitur in hac Eccleſia, DEI agricultura, fide patrum ſatum eſt; idem filiorum induſtria decet ut excolatur, & obſervetur; hoc idem floreat, & matureſcat: hoc idem proficiat, & perficiatur. Fas eſt enim, ut priſca illa cœleſtis Philoſophiæ dogmata proceſſu temporis excurentur, limentur, poliantur: ſed nefas eſt, ut commutentur, nefas ut detruncentur, ut mutilentur. Accipiant licèt evidentiam, lucem diſtinctionem; ſed retineant neceſſe eſt plenitudinem, integritatem, proprietatem. Nam ſi ſemel admiſſa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, horreo dicere, quantum excidendæ atque abolendæ religionis periculum conſequatur. Abdicata enim qualibet parte Catholici dogmatis, alia quoque, atque item alia, ac deinceps alia, & alia jam quaſi ex more, & licito abdicabuntur. Porro autem ſingulatim partibus repudiatis, quid aliud ad extremum ſequetur, niſi ut totum pariter repudietur? ſed è contra, ſi novitia veteribus; extranea domeſticis, & profana ſacratis admiſceri cæperint, proſerpat hic mos in univerſum neceſſum eſt; ut nihil poſthac apud Eccleſiam relinquatur intactum, nihil illabatum, nihil integrum nihil immaculatum; ſed ſit ibidem deinceps, impiorum, ac turpium errorum lupanar, ubi erat antea caſtæ, & incorruptæ ſacrarium veritatis. Sed avertat hoc à ſuorum mentibus nefas divina pietas, ſitque hoc potius impiorum furor. Chriſti verò Eccleſia, ſedula, & cauta depoſitorum apud ſe cuſtos, nihil in iis unquam permutat, nihil minuit, nihil addit, non amputat neceſſaria, non apponit ſuperflua, non amittit ſua, non uſurpat aliena; ſed omni induſtria hoc unum ſtudet, ut vetera fideliter, ſapienterque tractando, ſi quà ſunt illa antiquitus informata, & inchoata, accuret, ut poliat: ſi qua jam expreſſa, & enucleata conſolidet, firmet: ſi qua jam confirmata, & definita cuſtodiat. Denique quid unquam aliud Conciliorum decretis eniſa eſt; niſi ut quod antea ſimpliciter credebatur hoc idem poſtea diligentius crederetur? quod antea lentius prædicabatur, hoc idem poſtea inſtantius prædicaretur? quod antea ſecurius colebatur, hoc idem poſtea felicius excoleretur? Hoc inquam ſemper, neq; quicquam præterea hæreticorum novitatibus excitata, conciliorum ſuorum decretis Catholica perfecit Eccleſia, niſi ut quod priùs à majoribus ſola traditione ſuſceperat; hoc deinde poſteris etiam per ſcripturæ chirographum conſignaret, magnam rerum ſummam paucis literis comprehendendo, & plerumque propter intelligentiæ lucem, non novum fidei ſenſum novæ appellationis proprietate ſignando. Hactenus Lirinenſis.

Germinavit parvula ſuis ſub initiis, veluti in cunabulis eccleſia, viruit in terris ſata, adolevit incrementis roborata, crevit profecit propagata per ſingulas propemodum mundi provincias; nuſquam tamen in aliam permutata ſeipſam deſtruxit, nec more viperarum ſuos parturiens fœtus ſe ipſam interemit; ſed una ſemper, ut eadem in ſe, ſuiſque filiis, ac ſucceſſoribus perſeveravit, illibata incorrupta; neque quidquam unquam adverſum doctrinis, vel dogmatibus, quæ in primis ſuis cunabulis hauſit à Chriſto ſuo Inſtitutore, vel ebibit ab Apoſtolis, eorumque diſcipulis aſſeruit, vel docuit: ſed una ſemper, & eadem quoad fidei doctrinam fuit ſi parvula germinaret in cunis, ſi grandior viveret in adoleſcentia, ſive adultior matureſceret ætate provectior: nec unquam pro piſce ſerpentem; pro pane lapidem, pro ovo ſcorpionem porrexit; ſed unam eandemque quovis tempore ſimplicem, ac ſinceram fidei doctrinam, quam à Chriſto, & Apoſtolis didicit contra tyrannorum minas, Carnificum gladios, perſecutionum procellas, & mortem ipſam millenis armatam tormentis aſſeruit, docuit, propugnavit; quin imò proprio irrigata ſanguine effloruit vegetior; crevit robuſtior, ſeque propagavit diffuſior. Una igitur ſemper fuit, eritque eccleſia Romana non nomine tantum, non natura, & numero hominum, ſed doctrina fidei, ſenſu, dogmate, ac iiſdem rerum ſpeciebus omnibus, quibus à primævo ſuo exordio imbuta fuit. Hinc S. Clemens Alexandrinus lib. 8. ait: *Una verè eſt eccleſia antiqua, in cujus cathalogum referuntur ii, qui ſunt juſti ſecundùm propoſitum* Lactantius lib. 4. divin. Inſtit. cap. 30. *Cum Phryges, aut Novitiani, aut Valentiniani, aut Marcionitæ, aut Antropiani, ſeu quilibet alii nominantur, Chriſtiani eſſe deſinunt, qui Chriſti nomine amiſſo humana, & externa vocabula induerunt. Sola igitur eccleſia catholica eſt, quæ verum cultum retinet. Hic eſt fons veritatis. Hoc eſt domicilium fidei. Hoc templum Dei, quod ſi quis non intraverit, vel à quo ſi quis exierit, à ſpe vitæ, ac ſalutis æternæ alienus eſt. Neminem ſibi oportet pertinaci concertatione eblandiri.* Optatus Milevitanus lib. 3. ait. *Domus Dei una eſt, qui foras exeuntes partem facere voluerunt, parietem fecerunt, non domum; quia non eſt alter Deus, qui alteram domum inhabitet.* Studuerunt pluries ſectarii hanc ab ipſis diſciſſam, ac laceratam Eccleſiæ unitatem aliquo pacto in ſuis Synodis reſarcito, ut tandem pacem cum Catholicis promoverent; ſed eam voluerunt pacem inire, qualem legimus quondam inter Caipham, Pilatum, & Herodem compoſitam fuiſſe ad per brere tempus ad interficiendum Chriſtum. Non ſufficit quamcunque invehere unitatem; ſed talis eſſe debet unitas, quæ ex ejus principiis, & natura ſua oriatur ſecluſo quovis ſyncretiſmo; ſeu laxitate.

Quemadmodum in omni animante duo aſſignantur principia, anima & corpus, ex quibus unum coaleſcit animal; ita tamen ut internæ facultates conſentiant animæ, cui ſubjiciantur; & membra corporis capiti, cui obediant; & in hac debita ſubjectione, & con-

Digitized by Google

conſenſione inferiorum cum ſuperioribus unitas reſultet in animantibus: perinde principia unitatis Eccleſiæ eſſe dixeris ſpiritum, & unitatem capitis, cui conſentiat cœtus fidelium, ceu membra inferiora; hæc enim perfecta conſenſio ſpiritus eſt unus Sacræ Scripturæ ſenſus, quem docuerunt Apoſtoli, & ſucceſſivè eorum Diſcipuli, & SS. Patres, & Eccleſia Romana incorruptum, ac inalteratum ſemper ſervavit; Scriptura enim ſine hoc ſenſu vero nobis ab Apoſtolis & SS. Patribus tradito, non eſt cauſa unitatis; ſed perverſitatis in hæreticis, qui relicto vero ſenſu juxta proprium arbitrium interpretantur Scripturas. Unde Paulus 2. Corinth. 3. *Litera occidit, ſpiritus vivificat*; ac ſi diceret ſenſum, & ſpiritum ſacræ ſcripturæ animam eſſe Eccleſiæ, ejúſque unitatem: Unde ad Epheſ. 4. ait idem Apoſtolus: *Unum corpus, & unus Spiritus; ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ:* Et ſicut unitas ſpiritûs ſita eſt in uno eodémque ſenſu ſacræ ſcripturæ, quem nos docuerunt Apoſtoli, & eorum Diſcipuli; perinde unitas corporis conſiſtit in ſubjectione membrorum, ſeu fidelium ad ſuum Caput ſeu Romanum Pontificem; illa eſt veluti unitas ſpiritûs, hæc corporis, & ex utraque fit *unum corpus, unus ſpiritus* ut loquitur Apoſtolus Paulus: Rationem hujus unitatis ſpiritûs adfert D. Petrus 2. Petr. 1. ubi alloquens fideles primitivæ Eccleſiæ ait: *Hoc primùm intelligentes, quòd omnis prophetia Scripturæ propriâ interpretatione non fit. Non enim voluntate humanâ allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu Sancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines*, cùm ſacra ſcriptura fuerit à Spiritu Sancto dictata, & ejus ſenſus ab eodem Apoſtolis inſpiratus; ſequitur hunc in Eccleſia fuiſſe ſemper unum, qualem nos docuerunt Apoſtoli, & eorum Diſcipuli ſucceſſivè; & hæc eſt unitas ſpiritûs in Eccleſia. Unitas enim corporis eſt unitas Paſtoris, ut nos docuit Chriſtus Joan. 10. *Et erit unum ovile, & unus Paſtor.* Neque putes aliter eſſe hunc Paſtorem, niſi S. Petrum ut fungentem munere in Eccleſia ſummi Pontificis, cui repetitis vicibus dixit Chriſtus: *Paſce oves meas, paſce agnos meos*; & quia D. Petrus erat brevi moriturus, & Eccleſia uſque ad finem mundi perſeveratura, & quamdiu ſunt oves, tamdiu eſt neceſſarius Paſtor, qui eas paſcat; ideo cùm Chriſtus dixit Petro ut Pontifici, ſeu ejus Vicario in Eccleſia militante *paſce oves meas* nomine Petri dixit cuilibet ejus ſucceſſori, ſeu Romano Pontifici legitimè electo, qui propterea eſt Caput, cui ſubjiciuntur omnes fideles quoad ea, quæ docet ex Cathedra circa verũ ſenſum ſacræ ſcripturæ.

Vera igitur Eccleſia à JESU Chriſto in terris inſtituta eſt quæ unum Catholicum, & univerſalem omni tempore, & loco ſacræ Scripturæ fuit ſenſum ſequuta, & ſequetur unam eamdémque ſemper interpretationem; quæ unum ſupremum ſemper habuit Paſtorem, non numero, ſed dignitate, licèt ſummi Pontifices utpote homines, ut cæteri mortales, ſint brevis ævi, morti obnoxii: Dignitas tamen perſeverat una, & eadem tranſiens ſemper ad Succeſſorem legitimè electum: quæ demum unam habet conſenſionem Capitis cum ſuis membris; ſitque terra unius labii, ſit totius multitudinis credentium cor unum, & anima una, unum Caput, una conſenſio membrorum cum ipſo. Secus extra Eccleſiam Catholicam in qualibet Secta defectu hujus unitatis ſeu conſenſionis cum Capite docente ex Cathedra, ſeu ex aſſiſtentia Spiritûs S. non permittentis Pontificem docentem ex Cathedra fallere in explicandis ſacris Scripturis juxta ſponſionem factam in iiſdem Scripturis; neceſſe eſt variæ, ac inter ſeſe pugnantes ſint ſacræ Scripturæ interpretationes, & quot homines, tot ſententiæ; adeo ut hæc unitas ſoli competat Romanæ Eccleſiæ: Hinc Tertullianus lib. de Præſcript. *Hæreſes dicta græcâ voce ex interpretatione electionis, quâ quis ſive ad inſtituendas, ſive ad ſuſcipiendas Scripturas utitur. Ideo & ſibi damnatum dixit hæreticum, quia in quo damnatur, ſibi elegit. Nobis verò nihil ex noſtro arbitrio indulgere licet, ſed nec eligere, quod aliquis de arbitrio ſuo induxerit. Apoſtolos Domini habemus authores, qui nec ipſi quicquam ex ſuo arbitrio, quod inducerent elegerunt; ſed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus adſignaverunt.* Et S. Cyprianus Epiſt. 69. ad Florentium loquens de hac unitate Eccleſiæ. *Unde ſcire debes Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo* (ſeu ſummo Pontifice Romano) *& ſi cum Epiſcopo non ſint, in Eccleſia non eſſe, & fruſtra ſibi eblandiri eos, qui pacem cum Sacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quoſdam communicare ſe credunt: quando Eccleſia quæ Catholica una eſt, ſciſſa non ſit, neque diviſa; ſed ſit utique connexa. & cohærentium ſibi invicem Sacerdotum glutine copulata.*

Neque ad unitatem Eccleſiæ ſufficit ſimpliciter, ſi una ſit quoad cauſas & principia; verùm etiam requiritur ut ubique locorum inter omnes, & in omnibus mundi partibus ſit una; adeo ut quocunque veneris, unam ſemper, & eamdem cognoſcas, ſive homines ſint Europæi, ſive Aſiani, Africani, vel Americani; adeo ut Spiritus Eccleſiæ Dei homines diverſarum nationum, & linguarum efficiat eundem habere ſenſum quoad intelligentiam Scripturarum, Traditionum, ac eorum quæ docentur à ſummo Pontifice docente ex Cathedra; Hinc Eccleſia implorat divinum Spiritum. *Veni Sancte Spiritus reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende, qui per diverſitatem linguarum cunctarum, gentes in unitate fidei congregaſti.* Et Act. 2. *Audivimus illos: unuſquiſque lingua noſtra loquentes magnalia DEI:* Seu in ſenſu noſtro intelligentes ſacras Scripturas, & credentes omnia, quæ ſunt credenda, ut Dei magnalia enarrentur.

Neque obſtat ſi dicas, Eccleſiam Græcam in oriente diverſos habere ritus à latina in occidente. Quia licèt quoad cæremonias, & ritus accidentaliter differant: non tamen quoad Fidei articulos ſubſtantialiter diſcrepant: utriuſque enim Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ eſt una, ac eadem Fides, ratione cujus in utraque natione Eccleſia ſit ſemper una ac eadem. Hanc unitatem luculenter explicat D. Paulus ſcribens ad Epheſ. 4. ubi ait: *Unum corpus, & unus Spiritus, ſicuti vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus; una Fides, unum Baptiſma, unus Deus, & Pater omnium, qui ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.*

Caput hujus unitatis eſt (juxta Apoſtolum) ut credatur unus Pater ſuper omnia, ſeu ut ſit una præcelſæ divinitatis Confeſſio; unus de vero Deo ſenſus; & non ut olim apud Ethnicos multiplex numen, vel nullum ut Atheus. Secundò ut ſit unus Dominus; ſeu una de Filio ejus unigenito Fides; adeo ut ſit Chriſtus ſecundùm divinitatem æterno Patri, veróque Deo conſubſtantialis, non verò minor Deo, nec ejus inſtrumentum tantùm, nec ſola creatura cæteris nobilior, nec purus, & ſimplex homo; id enim perinde foret, ac Chriſtum dividere; ſed ut credatur Chriſtus eſſe verus Deus, & verus homo. Tertiò ut una, ac eadem ſit Fides, ſeu commune omnium fidelium Symbolum, unáque communis ejus expoſitio, ac interpretatio; neque neceſſe ſit inquirere, quem quis Fidei ducem ſequatur, ut non id quiſque credat quod vult, & quantum vult, & quomodo vult, ſed quod, & quantum, & quomodo illi, ut

credat

Digitized by Google

credat præſcriptum à Chriſto, ejúſque Apoſtolis, ac cæteris ſucceſſoribus in Eccleſia Catholica, & SS. Patribus ac Conciliis, ut decrevit Epheſina Synodus inquiens: *Conſtituit ſanctum Concilium, ut nemini liceat aliam Fidem, vel proferre, vel conſcribere, vel componere, quàm eam, quæ præſtituta, ac præſcripta eſt à SS. Patribus, qui in Nicænorum urbe cum auxilio Spiritûs Sancti coacti fuerunt. Qui autem audeant aliam Fidem vel componere, vel producere, vel proferre, volentibus converti ad agnitionem veritatis, ſive ex Gentilitate, ſive ex Judaiſmo, ſive alia quacunque ſecta; ut hi ſiquidem Epiſcopi, aut Clerici ſint, iſti ab Epiſcopatu, hi à Clero removeantur, ac prohibeantur. Sin autem laici ſint, ut extremâ deteſtatione, & exſecratione percellantur.* Hoc Canone docent SS. Patres poſt duo illa Concilia Oecumenica Nicænum, & Conſtantinopolitanum, Fidem Chriſtianam ab Epheſina Synodo ita concluſam, ut nil amplius à quopiam addi, vel demi liceat. Quartò ut ſit unum Baptiſma ſeu eadem Sacramenta, ac idem numerus eorundem, nec plura, nec pauciora quam ſeptem, quorum fundamentum eſt Baptiſmus, ſine quo reliqua non ſubſiſtunt; poſſintque æque infantes, parvuli, ac ætate provecti quovis tempore baptizari in nomine Patris, Filii, & Spiritûs S. Quintò debet itidem eadem eſſe ſpes vocationis, ſeu eadem Fides immortalitatis animarum, gloriæ in paradiſo, & pœnarum in purgatorio, vel Gehenna. Rurſus debet Eccleſia eſſe una eo genere unitatis, quo ſacræ literæ præſcribunt, nimirum ut plura quamvis diverſæ ſpeciei unà conveniant; quo pacto Apoſtolus 1. Timoth. 2. vocat Eccleſiam *Domum omnipotentis Dei* Iſaias urbem in qua cives ſimul conveniunt in iiſdem legibus ſervandis ſub uno eodémque magiſtratu, ac regimine Iſai. 26. *Urbs fortitudinis Sion, Salvator in ea murus, & antemurale.* D. Paulus unum corpus ad Rom. 12. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto; ſinguli autem alter alterius membra, habentes autem donationem ſecundùm gratiam quæ data eſt nobis, differentes:* Et 1. Corinth. 12. ait: *Sicut enim Corpus unum eſt, & membra habet multa; omnia autem membra Corporis, cùm ſint multa unum tamen corpus ſunt; ita & Chriſtus. Etenim in uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, ſive Judæi, ſive Gentiles, ſive ſervi, ſive liberi, & omnes in uno ſpiritu potati ſumus.* Docet Apoſtolus, Eccleſiam Dei eſſe quidem unam; ita tamen, ut neque & uno tantùm membro, neque ex uno hominum genere conſtet, ſed & pluribus convenientibus, tamen in una, eadémque Fide quâ omnes credunt ea omnia, quæ Chriſtus, Apoſtoli, eorum Diſcipuli, Concilia, & SS. Patres docuerunt eſſe credenda. Hâc unitate gaudet ſola Eccleſia Catholica Romana, quæ ita eſt una, ut ſemper & in quovis loco ſit una ac eadem, quoad omnia & ſingula hactenus recenſita, quæ propterea eſt vera Chriſti Sponſa, Germana Regis Filia. Reliquæ Novatorum ſectæ non conveniunt in ſe quoad myſteria credenda, neque ſemper eadem credunt, ſed variant, adeo ut Princeps Georgius olim Saxoniæ Dux dicere conſueverit: Quid hoc anno mei vicini Wittembergenſes credant de Chriſtianæ religionis articulis, ſcio quid verò anno proximè ſequenti ſint credituri neſcio. Eo quia quotannis variarent in fidei dogmatibus. Ratio cur tam facilè Hæreticorum conventicula varient quoad Fidei dogmata, eſt, quia ſacræ Scripturæ, & Fidei explicationem nulli certæ authoritati ex divina aſſiſtentia infallibili committunt; ſed unicuique ſolam, & ſimplicem Scripturam, ut ſufficientem Fidei regulam proponunt ex quo neceſſe eſt, diverſæ prodeant opiniones, ac explicationes inter ſeſe pugnantes; & ideo non retinent doctrinæ Fidei unitatem, quia non ſequuntur in doctrina rationem accommodatam ad unum ſemper ac idem invariabiliter credendum: Licèt dicant ſacram Scripturam eſſe intellectu facilem; non tamen conveniunt in una eadémque intelligentia, etiam quoad dogmata Fidei, cùm poſſint Scripturæ diverſis modis intelligi, & de facto diverſimodè intelligantur ab Acatholicis, inde plures oriuntur Acatholicorum ſectæ; & intra unam eamdémque ſectam diverſæ opiniones ac ſententiæ contrariæ articulis noſtræ Fidei.

Præterea quamvis omnes & ſinguli intra eamdem ſectam convenirent in explicatione Scripturæ, adhuc illa ſecta careret unitate, quæ eſt nota veræ Eccleſiæ; quia hæc unitas conſiſtit in actuali conſenſu tantùm, ſed potiſſimum in ratione accommodata ad retinendum conſenſum ponenda eſt hujuſmodi unitas, quæ ratio eſt ipſa regula, & authoritas in Eccleſia declarandi, quæ ſint de Fide credenda, quæ authoritas ineſt Conciliis unà cum ſuo capite, ſeu ſummo Pontifice; vel in ſolo ſummo Pontifice ſeorſim à Concilio docente ex Cathedra, quia tunc ob aſſiſtentiam Spiritûs non eſt errori obnoxius, in quo ſenſu D. Paulus vocat Eccleſiam *Columnam veritatis*; & S. Cyprianus definit Eccleſiam veram à JESU Chriſto inſtitutam, & in terris fundatam eſſe plebem Sacerdoti adunatam; & gregem Paſtori ſuo adhærentem ait ipſe lib. 4. Epiſt. 10. ad Florentinum *Eccleſia eſt plebs Sacerdoti adunata, ac Paſtori ſuo grex adhærens.* Nulli autem Hæreticorum ſectæ ineſt hæc authoritas in ſupremo eorum Paſtore declarandi dogmata Fidei, quæ à ſingulis Sectariis æquè credantur, neque ulli Hæreticorum Paſtori promiſſa eſt aſſiſtentia Spiritûs Sancti, ut non poſſit errare; quia hæc aſſiſtentia & infallibilitas tantùm D. Petro, ut Eccleſiæ Vicario ejúſque Succeſſoribus legitimè electis promiſſa fuit, & quia unitas quæ veræ Eccleſiæ eſt nota, potiſſimum conſiſtit in hac authoritate in ſummo Pontifice, cui adunata ſit plebs, veluti grex ſuo Paſtori, à quo ſinit ſe dirigi, ac duci; ſequitur manifeſtè unitatem quæ veræ Eccleſiæ eſt nota ſoli competere Eccleſiæ Romanæ, quæ propterea ratione ejuſdem unitatis differt à qualibet alia Eccleſia.

CAPUT XII.

Quomodo ſola Eccleſia Romana dicatur eſſe ſancta.

SAnctitas inſignis eſt veræ Jeſu Chriſti Eccleſiæ notio, ac proprietas, qua dignoſcitur ut diſtincta à cæteris aliis Eccleſiis, vel Sectis ſacer Sponſus *Cant.* 6. loquens de militante ſua Eccleſia, ac Sponſa in terris ait: *Quæ eſt iſta quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata.* Hinc Apocal. cap. 21. Joannes ait: *Ego Joannes vidi ſanctam Civitatem Hieruſalem* (ſeu Eccleſiam Jeſu Chriſti militantem in terris) *novam deſcendentem de cœlo à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.* Apoſtolus ad Epheſ. 5. *Diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dile-*

Digitized by Google

dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam neque rugam, aut aliquid hujuſmodi; ſed ut ſit ſancta, & immaculata. Hæcque cauſa cur Princeps Apoſtolorum vocet fideles Eccleſiæ gentem ſanctam 1. Petri 2. *Vos autem genus electum, gens ſancta.* vocantur fideles *gens ſancta* quia Deo conſecrantur, ac dedicantur: quæ enim Deo conſecrantur, vel divino cultui dicantur, quamvis corporea ſint, vocantur ſancta, ut fuerunt in lege veteri veſtes, vaſa, altaria: primogeniti itidem qui Deo devovebantur, ſancti dicebantur Exod. 13. Luc. 2. *Omne maſculinum adaperiens vulvam, ſanctum Domino vocabitur.* Quòd ſi gens Judaica, quia Dei cultui addicta vocatur ab Apoſtolo Paulo *Sancta* ad Rom. 11. *Quòdſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: Et ſi radix ſancta, & rami.* Licèt Judæi labiis Deum honorarent, & corde longè ab eo eſſent, quanto potiori jure Eccleſia dicenda erit ſancta, quæ Deo vero ſervit, eumque adorat. David quia præviderat in ſpiritu fideles Eccleſiæ, eos ſanctos edixit Pſal. 140. *Cantate Domino Canticum novum, laus ejus in Eccleſia Sanctorum.*

Sancta itidem dicitur Eccleſia, quia ejus ſanctitas per firmitatem, & conſtantiam in Fide JESU Chriſti declaratur, contra quam nunquam portæ inferi valuerunt prævalere, nullis enim neque perſecutionibus, neque cruciatibus, neque erroribus opprimi potuit, ſed veluti ſydus tenebris obſitum enituit hæc ſanctitas clarior; ut innuit Auguſtinus lib. 7. Confeſſ. cap. 19. inquiens: *Improbatio Hæreticorum fecit eminere, quid Eccleſia tua ſentiat, & quid habeat ſana doctrina.* Ob hanc firmitatem, & conſtantiam in ſanctitate, & Fide Eccleſia ſeu cœtus Catholicorum ſemper à Chriſto inſtituere ad noſtra uſque tempora floruit, & rigatur Martyrum ſanguine vegetior crevit, ac uberius ſubivit incrementum, florebitque uſque ad conſummationem ſæculi: ſecus non legimus ſectas Hæreticorum fuiſſe diuturnas, neque ad plura ſæcula floruiſſe; ſed illorum errores damnatos ac oblitteratos fuiſſe. Rejecti enim fuerunt Simon Magus & Eunomius cenſentes ſolam fidem ſine operibus ſufficere ad ſalutem. Aerius docens ſacrificium, & orationes pro defunctis iiſdem non prodeſſe. Vigilantius matrimonium præferens cœlibatui. Donatiſtæ, & alii Hæretici putantes Eccleſiam errare poſſe, & alii apud S. Epiphanium lib. 3. Tom. 1. de Hæreſ. S. Damaſcenus lib. 1. de Hæreſibus. S. Hieronymus contra Vigilantium.

Objiciunt tamen Hæretici in cœtu fidelium qui Romano Pontifici ſubjiciuntur, ac parent plures, & plures eſſe peccatores vitiis indulgentes, ac noxis multis coinquinatos: proinde cœtus iſte hominum qui Romano ſubjiciuntur, ac obediunt Pontifici, ſeu Eccleſia Catholica Romana ſancta non eſt, alioquin peccatores in ipſa ſancti eſſent; quo nil abſurdius. Præterea denominatio fieri debet à potiori parte; & in Eccleſia etiam ex religioſis plures ſunt peccatores, & ex ſæcularibus valde probabile eſt peccantes numero excedere juſtos, & ſanctos: Igitur Eccleſia Romana non eſt dicenda ſancta, cùm plures in ipſa ſint qui peccent. Sed contra quia ex pluribus cauſis meritò denominatur Eccleſia Catholica ſancta. Primò quia omnes in ea fideles DEO ſunt conſecrati, ejúſque cultui ſub ritu ſancto addicti; ob quam cauſam Chriſti Vicarius Apoſtolorum Princeps vocat fideles ſeu cœtum illum hominum, qui Romano ſubjiciuntur Pontifici, & conſtituunt Eccleſiam Catholicam, genus electum, gentem ſanctam 1. Petri 2. *Vos autem genus electum, gens ſancta.*

Secundò, quia tametſi plures ſint in Eccleſia peccatores, potior tamen pars eſt ſancta, ut in cœlis Angeli, & Beati, in terris qui flammis expiatoriis purgantur, qui hi deceſſerunt in ſtatu gratiæ. Et ex hominibus viatoribus licèt plures ſemel, & iterum peccaverint, tamen reſipuerunt, & beneficio pœnitentiæ, ac lacrymarum, quas ſanctus dolor elicuit, quas noxarum maculas contraxerant, eluerunt, ac prorſus deleverunt. Religioſi qui addicti ſunt culturæ virtutum, quamvis ab omni peccato non ſint immunes, à noxis tamen gravioribus ſunt liberi; adeo ut pauciſſimi ſint, qui lethali culpa inquinentur, ſeque à ſummo Bono, cujus famulatui ſunt addicti, avertant: ex ſæcularibus itidem plures, & plures mortalium criminum ſunt expertes, ac ſanctè vivunt, & ſcelera ac graviora peccata damnant, reprehendunt, corrigunt ſanctis adhortationibus, exemplis, ac probitate quâ ipſi ſplendet. Ruſtici ut plurimum ſimplices ſunt, ac innocentes.

Tertiò quia ille hominum cœtus, qui dicitur Eccleſia Catholica populus efficitur, ac dicitur Dei ob profeſſionem ſanctitatis, ob fidem quâ ſimul conveniunt, & unà copulantur ſub uno Capite Chriſti Vicario, ſeu Romano Pontifice, unius doctrinæ omnes aſſentiuntur, cujus mandatis obtemperant, cujus directioni ſubjiciuntur; & ob Baptiſma, quo renaſcuntur fideles, ac ſanctificantur: ab hiſce omnibus ſimul ſumptis cœtus fidelium denominatur ſanctus, quamvis ex eodem plures peccent. Sicut in humana, & civili republica qui artem aliquam profitentur, quamvis non omnes artis præcepta ſervent, nec artis exercitio ſemper occupentur, adhuc nomen artificum retinent, & quidem ejuſdem artis, quam profitentur, ac retinent: Unde Apoſtolus Paulus 1. Corinth. 1. vocat Corinthios *ſanctificatos, ac ſanctos*, quamvis ex ipſis aliqui fuerint peccatores quos 1. Corinth. 3. ut carnales redarguit, & ut deditos contentionibus increpat.

Quartò denominatur Eccleſia ſancta ratione capitis, ac ſui Inſtitutoris Chriſti Domini, qui ut ſcribit Apoſtolus *eſt ſanctus ſanctorum*, & cui Eccleſia conjungitur, ut proprio capiti, & quidem per Fidem ratione cujus dicitur habitare in cordibus noſtris ad Epheſ. 5. *Qui ſe ipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aqua in verbo vitæ, ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta, & immaculata*, in quam propterea nunquam potuerunt hæreſes prævalere, neque ſchiſmata eam labefactare, neque ulla ſecta ſuperare, neque ulla ratio extinguere, quamvis contra ipſam adhuc in cunabulis vagientem inſurrexerint Principes, Imperatores, & Potentes in ſæculo, qui tormentorum acerbitate, ſanguiniſque effuſione adnixi ſunt eam extinguere; proprio enim irrigata ſanguine germinavit vegetior, floruit lætior, quia ut ait David Pſal. 47. *Deus fundavit eam* (ſeu Eccleſiam) *in æternum non commovebitur.* Neque poteſt ulla hæreſi infici, ac deturpari, quia Pſal. 86. *Fundamenta ejus in montibus ſanctis* & Pſal. 103. *Et fundaſti eam ſuper ſtabilitatem ſuam; non inclinabitur in ſæculum ſæculi*, adeo Eccleſia pluries licèt oppugnata fuerit, nunquam tamen expugnata, ut ipſamet fatetur per Regium Prophetam Davidem Pſal. 128. *Sæpe expugnaverunt me à juventute mea* ſcilicet potentes in ſæculo igne & ferro armati; Hæretici & Schiſmatici, dum adhuc adoleſcerem, contra me ſæpe irruerunt, pluries me totis viribus impetiverunt; ſed nunquam proſtrarunt, nunquam vicerunt, quòd ſi in capite amputatis martyribus, vel membratim diſſectis viſa fuerit cecidiſſe, tunc ſurrexit robuſtior, evenit ſublimior, floruit vegetior

Digitized by Google

getior; quia ut ait Regius Propheta Pſal. 87. *Fundamenta ejus in montibus ſanctis: Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Jacob.* Eſt Eccleſia Civitas DEI firmiſſimis munita propugnaculis, cujus præſidiarii milites ſunt ſancti, non armis onerati, ſed virtutibus inſigniti; cujus Gubernator eſt Chriſtus Iſaiæ 26. *Urbs fortitudinis tuæ Filia Sion. Salvator in ea murus, & antemurale.* Quamvis hanc urbem obſidere, expugnare, evertere, ſolóque æquare conati ſint Tyranni ferro, & igne armati; Judæi fidem impugnantes, Schiſmatici obedientiam ac debitum obſequium denegantes, ejúſque unitatem ſcindentes; Hæretici Scripturas adulterantes, veritatem obſcurantes, ac inficientes, ac pravè interpretantes, inque ſenſus improprios detorquentes, vicit tamen Eccleſia ſanctitate inſignita; imò ſuos proſtravit ipſa oppugnatores, quibus ad uberiora ſui profectûs incrementa, & ad illuſtriorem ſuum uſa eſt triumphum, huc accerſendus eſt S. Auguſtinus de vera Relig. cap. 6. *Gentibus quidem utitur ad materiam operationis ſuæ; Hæreticis ad probationem doctrinæ ſuæ; Schiſmaticis ad documentum ſtabilitatis ſuæ; Judæis ad comparationem pulchritudinis ſuæ.* Figuram Eccleſiæ culturâ virtutum inſignis, & ſanctitate illuſtris viſi ſunt prætuliſſe Filii Iſrael in Ægypto à Pharaone oppreſſi, ac vexati, qui quantò arctiùs premebantur, tantò numeroſiores propagabantur, adeo ut Eccleſia, ut ait D. Auguſtinus Ser. 181. *oppugnari poſſit non expugnari* ob ſanctitatem, quâ munitur.

Quintò dicitur ſancta ratione Spiritûs Sancti, qui in ipſa eſt veluti cor in humano corpore, à quo influxus vitæ dimanant qui per reliqua diffunduntur corporis membra; manet enim Spiritus S. in Eccleſia quam dirigit, ne erret; gubernat, ne deficiat; munit ſua gratia, ne ſuis ab adverſariis quicquam patiatur detrimenti; & in ea hoc pacto *manebit in æternum*; poſſitque propterea quiſque fidelis dicere cum Davide Pſal. 86. *Cuſtodi animam meam quoniam ſanctus ſum,* quæ verba expendens S. Auguſtinus ait: *Audeat, & Corpus Chriſti, audeat & unus ille homo clamans à finibus terræ cum capite ſuo dicere, quoniam ſanctus ſum: accepit enim gratiam ſanctitatis, gratiam baptiſmi, & remiſſionis peccatorum* quamvis peccatores fuerint fideles, abluti tamen fuerunt, & ſanctificati: ait Apoſtolus: *Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis.* Subdit Auguſtinus: *Si ergo ſanctificatos dicit, dicat & unuſquiſque fidelium ſanctus ſum. Non eſt iſta ſuperbia elati, ſed Confeſſio non ingrati. Si dixeris te ex te eſſe ſanctum ſuperbus es: Rurſus fidelis in Chriſto, & membrum Chriſti, ſi te dixeris non eſſe ſanctum ingratus es.* Et nonnullis interjectis alloquens fidelem ait. *Dic Deo tuo, ſanctus ſum, quia ſanctificaſti me: quia accepi, non quia habui; quia tu dediſti, non quia ego merui.* Præterea ſcribit Apoſtolus ad Galat. 3. *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Seu membra facti eſtis Chriſti, quod ſi membra facti Corporis Chriſti, & dicunt ſe ſancta non eſſe, jam ejus capiti ſunt injurii, cujus corporis membra ſancta non eſſe dicunt: quomodo ſub Capite ſancto corpus, & ejus membra ſancta non erunt? Eſt igitur Eccleſia ſancta, cujus Caput ſeu Chriſtus eſt ſanctus, cujus director, & gubernator, ſeu Spiritus Sanctus, eſt itidem ſanctus non ſinens à ſanctitate Eccleſiam aberrare.

Sextò eſt Eccleſia ſancta, quia ipſa ſola habet legitimum cultum Sacrificii, & ſalutarem uſum Sacramentorum, quæ ſunt inſtrumenta efficientia cauſativa gratiæ ſanctificantis; adeo ut extra Eccleſiam nemo ſanctus ſit, eò quia non detur gratia ſanctificans. Hinc S. Auguſtinus lib. 11. de Civit. Dei Cap. 21. ait: *Vera juſtitia non eſt, niſi in ea republica, cujus Conditor, Rectórque Chriſtus eſt. In ea dumtaxat civitate eſt vera Juſtitia, de qua Scriptura ſancta dicit. Glorioſa dicta ſunt de te Civitas Dei.* Hæc autem Reſpublica, hæc Civitas, eſt Eccleſia Jeſu Chriſti, Eccleſia Catholica Romana. Quamvis extra Eccleſiam plura dentur Dei dona, etiam ſupernaturalia, quibus vult Deus omnem hominem ſalvum fieri; non tamen datur gratia juſtificans, neque vitæ ſanctitas, nec remiſſio peccatorum, nec pignus hæreditatis æternæ: hæc enim dona non dantur niſi fidelibus, qui beneficio Baptiſmi ingreſſi ſunt Eccleſiam: *Hi enim ſunt hæredes Dei, & Cohæredes Chriſti,* ut ſcribit Apoſtolus ad Rom. 8. Hi dicuntur hæredes, quibus dicitur Geneſ. 25. *Non enim accepiſtis ſpiritum ſervitutis iterum in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba pater.* Spiritus adoptionis ſine charitate, & gratiâ ſanctificante non datur: & extra Eccleſiam non eſt charitas, nec gratia ſanctificans: ait D. Auguſtinus lib. de patientia cap. 28. *Non habent Dei charitatem, qui Eccleſiæ non diligunt unitatem.*

Septimò dicitur eccleſia ſancta ob doctrinam ſanctam, quam ſemper docuit, in cujus dogmatibus nihil non ſanctum continetur, quam ſanctitatem prævidens regius Propheta dixit *Lex Domini immaculata convertens animas.* Eſt ſancta quia nulla unquam hæreſi fuit contaminata, quod Propheta Ezechiel prædixerat cap. 44. *Vir pollutus non tranſibit per illam,* ſeu non permittet Eccleſiam ulla unquam coinquinari hæreſi, nullo corrumpi errore, quo à veritate deflectat: & licet ſponſa eſſe dicatur, eſt tamen virgo, & caſta ab omni hæreticæ fornicationis fœtore, & corruptione alieniſſima. Imò non ſolùm ab omni eſt hæreſis labe depurata, & prorſus aliena, verum etiam ab omni radice, a qua poſſit hæreſis pullulare: adeo ſancta ſunt principia, & fundamenta ſuæ doctrinæ, ut nullum poſſint hæreſis germen fovere, nullumque permittere: non enim talia ſunt principia aliarum ſectarum, præſertim Lutheranorum, & Calviniſtarum docentium nil eſſe recipiendum præter ea, quæ clarè, & expreſsè continentur in Sacris Scripturis; & privatum ſenſum cujuſcunque in Scripturæ interpretatione ſequendum eſſe, dummodo preces priùs in Deum fuderit, opemque imploraverit Spiritus Sancti, ex quo uno principio ſequitur tot oriri diverſas ſententias, quot varia ſunt capita: & dum putant, ſe edoctos à Spiritu Sancto, in contradictoria delabuntur, quibus Spiritum Sanctum magiſtrum faciunt erroris. Etenim Calviniſtæ credunt, docentque corpus & ſanguinem Chriſti nonniſi figurativè eſſe in Euchariſtia, ac communicantes non ſumere niſi figuram corporis, & ſanguinis Chriſti. Secus Lutherani aſſerunt, & credunt communicantes ſumere verum, & reale corpus Chriſti, verum, & realem ejus ſanguinem; licet non conveniant poſtea cum catholicis, eo quia extra actum manducationis non credant ſub ſpeciebus euchariſticis eſſe corpus, & ſanguinem Chriſti. Et quia credere eſſe, & non eſſe realiter ſub ſpeciebus euchariſticis verum & reale Chriſti corpus ſunt contradictoria, quæ nequeunt ambo eſſe vera, neceſſe eſt, alterum eſſe falſum: quod ſi Calviniſtæ, & Lutherani edocentur à Spiritu Sancto, ut ipſi putant neceſſe eſt aſſerant, eſſe Spiritum S. Magiſtrum erroris, quo nil deteſtabilius, nil dictu magis horrendum & blaſphemum. Rurſus docent, Conciliorum & Synodorum parvam vel nullam habendam rationem. Sancti Patres nullo præcipuo Spiritus Sancti dono illuſtratos fuiſſe. Libertatem de fide decernendi æquè penes omnes permanere. Magiſtratus ſpirituales, in

 fide.

fide, & moribus nullam coërcendi vim habere, quæ principia ſunt, in quibus veluti in ſemine, & radice omnes hæreſes continentur; neque prius repullulare deſinent donec radicitùs evellantur. Secus in Eccleſia Catholica fideles eas credunt Scripturarum interpretationes, quas concilia cum ſuo capite edocuerunt, vel Pontifex docens ex cathedra, cui promiſſa eſt ſpecialis Spiritus Sancti aſſiſtentia, ne erret. Hinc fideles ad eccleſias confluunt, ut veritatem audiant, quam ſequantur, & cui adhæreant, addiſcant bene vivere, ut poſſint perpetua felicitate, ac beatitudine donari: nam ut loquitur Auguſtinus lib. 11. de civit. cap. 28. *Nihil eis turpe, ac flagitioſum imitandum proponitur, ubi veri Dei, aut præcepta inſinuantur, aut miracula narrantur, aut dona laudantur, aut beneficia poſtulantur.* Nil fœdum, nil flagitioſum tradit eccleſia, cujus lex eſt immaculata convertens animas, ſapientiam præſtans parvulis: quæ virtuti debitam non aufert mercedem; quæ ab omni errore libera non niſi vera, & ſancta fideles edocet ut ſcribit S. Hieronymus Epiſt. ad Renatum, *Romana quidem ſedes habet hoc divinitus ſibi conceſſum privilegium, ut ab omni hæretica labe fieret ſemper alieniſſima, illique mirè reſtitit ſemper. Nam & in Hieroſolymitano Patriarchatu Eutychius Irenæus, Hilarius, Ariani, & Joannes Origeniſta Patriarchæ ſederunt. In Antiocheno Paulus Samoſathenus hæreſiarcha Petrus Graphæus Eutichianus, Macharius. Macharius Monothelita, & alii. In Alexandrino Georgius, & Lucius Ariani, Dioſcorus Euthychianus, Cyrus Monothelita, & alii In Conſtantinopolitano Macedonius, Neſtorius, Sergius hæreſiarchæ, & plerique alii. Romanæ autem eccleſiæ illa fuit perpetua gloriatio, de qua ſcribit Agatho Pontifex maximus in Epiſt. ad Conſtantium Imperatorem, quæ in ſexta Synodo Conſtantinopolitana Act. 4. lecta fuit, & poſtea Act. 8. ab omnibus approbata. Hæc eſt inquit vera fidei regula, quam & in proſperis, & in adverſis vivaciter tenuit, & defendit: Hæc eſt ſpiritualis mater veſtri tranquilliſſimi Imperii Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur; nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit; ſed ut ab exordio fides Chriſtianæ percepit ab auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus, illibata finetenus permanſit; ſecundum ipſius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam ſuorum diſcipulorum principi aperuit inquiens: Petre, Petre Ecce Sathanas expetivit vos, ut cribaret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Et paucis interjectis *Nicolaus* I. *Epiſtola ad Michaelem: Privilegia inquit iſtius ſedis perpetua ſunt divinitus radicata, atque plantata; impingi poſſunt, transferri non poſſunt, quæ ante imperium veſtrum erant, permanent, Dei gratia hactenus illibata, manebuntque poſt nos, quouſque Chriſtianum nomen prædicatum fuerit, illa ſubſiſtere non ceſſabunt.* Hoc idem fatentur unanimes ſancti Patres præſertim Theodoretus in epiſt. ad Renatum Presbyterum Romanum inquiens. *Tenet ſancta iſta ſedes gubernacula regendarum cunctis orbis Eccleſiarum, tum propter alia, tum quia ſemper hæretici fœtoris expers permanſit: Atque ea cauſa fuit, cur orientales Epiſcopi ſanctiores in rebus fidei, atque in perſecutionibus, quas ab Imperatoribus, & à Græcis patiuntur ad Romanos Pontifices confugerunt, S. Athanaſius ad Julium S. Joannes Chryſoſtomus ad Innocentium primum, Ignatius tertius ad Nicolaum, Theodoretus ad Leonem, Maximus ad Martinum, & cæteri, quare literis à Romanis Pontificibus acceptis ſuas ſedes recepere, & quanta eſſet à Chriſto ſucceſſoribus Petri collata poteſtas re ipſa monſtratum eſt.*

Quod ſi dicas plures Acatholicorum ſectas honeſtati morum ſtudere, culturæ virtutum eſſe addictas. Verùm ſi ita eſt, laudo quidem, ſi cum virtutum exercitio charitas adnecteretur, & gratia, qua ſancti eſſent per fidem: ſed quia ſectarii ſunt, & fide carent, ſanctitate non clarent: etiam Encratitæ, cathari, Angelici continentes fuiſſe leguntur, & tamen quia hæreſi infecti damnantur. Sola igitur Romana Eccleſia hac gaudet nomenclatione quâ ſancta eſt, & dicitur.

CAPUT XIII.

Eccleſia, quam Chriſtus fundavit in terris, Catholica eſt.

NOn ſolùm eccleſia Chriſti eſt una tantùm in terris, & ſancta, ut hactenus evicimus, verùm etiam catholica, quæ vox Græca idem ſonat, ac Latinè univerſalis, quâ nomenclatione jure merito inſignitur Eccleſia Romana à Chriſto fundata, cui ut Chriſti Vicarius primus omnium præfuit S. Petrus, & poſt illum ſucceſſores legitimè electi ad noſtrum uſque tempus, adeò ut unam eamdemque ſervaverit doctrinam, eadem dogmata, quæ Chriſti diſcipuli ab initio docuerunt, & ab eorum Magiſtro Chriſto acceperunt. Hæc eadem eccleſia catholica eſt, ſeu univerſalis, quia toto terrarum orbe diffuſa eſt, & evangelii propagatio omnibus gentibus deſtinata Matth. ult. *Docete omnes gentes* Pſal. 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*, quòd ſi fortaſſis in orbe terrarum aliqua ſit gens, cui nondum ſit Evangelium promulgatum; ante mundi finem ejus erit prædicationem auditura. Non enim Eccleſia à Chriſto in terris inſtituta terminorum coërcetur anguſtiis, neque unius provinciæ aut regni clauditur terminis, ut contingit conventiculis, ac ſectis hæreticorum; ſed gentes omnes ſive immanitate barbaras, ſive manſuetudine urbanas, omnes homines ſine famulitio ſervos, ſine emancipatione liberos, mares, fœmellas, parvulos, ætate provectos, pauperes, divitiis affluentes charitatis complectitur ſinu, fovetque ſana doctrina, alitque Chriſti corpore, quibus & ſpondet cœlorum regnum Apocal. 5. *Redemiſti nos Deus in ſanguine tuo ex omni tribu & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum.*

Adeò hæc notio, quâ vera Chriſti eccleſia catholica eſt, & vocatur, propria eſt illi, ut vel ipſi adverſarii per hanc præcipuè proprietatem eam à ſuis conventiculis, ac ſectis diſtinguant; neque per eccleſiam catholicam quid aliud intelligunt, quàm eccleſiam Romanam, cui Papa præeſt, & à quo catholicos etiam Papiſtas vocant: ait S. Auguſtinus lib. de vera Relig. cap. 7. *Tenenda eſt nobis Chriſtiana Religio, & ejus eccleſiæ communicatio, quæ catholica eſt, & catholica nominatur, non ſolùm à ſuis, verum etiam ab omnibus inimicis. Velint, nolint enim ipſi quoque hæretici, & ſchiſmatum alumni, quando non cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, catholicam nihil aliud, quàm catholicam vocant. Non enim poſſunt intelligi,*

niſi

niſi hoc tam nomine diſcernant, quo ab univerſo orbe nuncupatur. Quamvis quotquot baptiſmi aqua ſunt abluti ac Chriſti dicantur legem profiteri, Chriſtiani eſſe velint, ac nominari ſive Lutherani ſint, ſive Calviniſtæ, vel Anabaptiſtæ aut ex quavis alia ſecta, non tamen Catholici vocantur, neque dici volunt, ſed tantùm Chriſtiani; ſecus quotquot ſubjiciuntur, parentque Romano Pontifici, nomine vocantur Chriſtiani, & cognomine Catholici, quâ appellatione ab hæreticis intelliguntur diſtincti; ut notat *S.* Pacianus epiſt. ad Sympronianum de catholico nomine inquiens: *Certè non eſt ab homine mutuatum, quod per ſecula tanta non cecidit: catholicum iſtud nec Marcionem, nec Apellem, nec Montanum ſonat, nec hæreticos ſumit authores.* Eccleſia igitur Chriſti catholica eſt, & nuncupatur, ſeu univerſalis, eò quia diffuſa ſit per totum orbem, quatenus juſſit Chriſtus Apoſtolos prædicare evangelium omni creaturæ Matth. ult. *Euntes docete omnes gentes*, quod cùm Spiritu prophetico prævidiſſet David, dixit Pſal. 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terrarum verba eorum.* Non ſolùm ratione locorum, ſed etiam temporum eccleſia Chriſti dicitur catholica; quia fideles qui à protoparente Adam ad hanc uſque diem fuerunt, vel cœleſti beatitate donati, & qui in terris nunc vivunt, & victuri ſunt uſque ad finem mundi in veræ fidei profeſſione, & Chriſtiana unitate ad eandem pertinent, & pertinebunt Eccleſiam, quæ ſupra fundamento Apoſtolorum, & Prophetarum ſuperædificata eſt ipſo angulari lapide Chriſti Jeſu.

Rurſus dicitur catholica, ſeu univerſalis ob doctrinam eamdem quam per totum univerſum, & quocunque in loco, provincia, docet fideles, qui in eandem ubique locorum conſentiunt unanimes, & concordes abſque diſcrepantia ſine variatione; huc accerſendus Vincentius Lirinenſis in Comment. ad. verſ. Hæreſes cap. 3. ubi ait: *In ipſa Catholica Eccleſia magnopere curandum eſt, ut id teneamus, quod ubique, quod ſemper, quod ab omnibus creditum eſt: hoc eſt etenim propriè, ac verè catholicum, quod ipſa vis nominis, ratióque declarat, quæ omnia ferè univerſaliter comprehendit. Sed hoc ita demum fiat, ſi ſequamur univerſitatem, antiquitatem, conſenſionem. Sequemur autem univerſitatem hoc modo: ſi hanc unam Fidem veram eſſe fateamur, quam tota per orbem terrarum confitetur Eccleſia. Antiquitatem verò ita, ſi ab iis ſenſibus nullatenus recedamus, quos ſanctos Majores, & Patres noſtros celebraſſe manifeſtum eſt. Conſenſionem quoque ſi in ipſa vetuſtate omnium, vel certè pene omnium ſacerdotum, pariter & magiſtrorum definitiones, ſententiáſque ſectemur.*

Quòd verò ſola Eccleſia Romana dicatur, ac verè ſit Catholica, eſt probatu facile; quia ille ſolus coetus hominum, qui ſubjicitur, parétque ſummo Pontifici Romano legitimè electo, quique propterea eſt in terris; ſeu militante Eccleſia Chriſti Vicarius ut Catholicus, quia ille ſolus communicat in fidei, & religionis Chriſtianæ inſtituto cum omnibus per totum orbem terrarum gentibus: Solus enim hominum cœtus, qui Romano paret Pontifici, communicat in profeſſione fidei integræ, & credit quod ubique ab omnibus Chriſti fidelibus creditur: ergo ille ſolus cœtus hominum qui parent Pontifici Romano, ſeu ſola Eccleſia Romana eſt Catholica: hæc enim eſt illa quæ continuo ſucreſcit, & propagatur per totum orbem: hæc eſt illa vitis, cujus palmites extenduntur uſque ad mare Pſal. 79. hæc illa lucerna quæ non deliteſcit ſub modio, ſed ſplendet ſuper candelabrum & per totum orbem ſuos diffundit radios: unde S. Auguſtinus Epiſt. 171. ad Honoratum Donatiſtam ait: *Quoniam Eccleſiam Dei*, quæ Catholica dicitur ſicut de illa prophetatum eſt: per orbem terrarum diffuſam videmus: arbitramur nos non debere dubitare de tam evidentiſſima impletione Sanctæ Prophetiæ. Nam in capite Sacroſancti Pſalterii ſcriptum eſt de filio Dei: Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ.

Dicitur etiam Eccleſia Catholica, & univerſalis reſpectu ſalvandorum, eo quia univerſim omnes qui ſalutem æternam conſequi volunt, neceſſe ſit per januam baptiſmi ingrediantur Eccleſiam, ſubjiciantur, ac pareant Romano Pontifici, conſentiant doctrinæ, cui integrè adhæreant: hac de cauſa ſymbolum Eccleſiæ Catholicæ producitur Arcâ Noëtica: ſicut illi duntaxat diluvium evaſerunt, & ſalvi commune naufragium declinârunt, qui Arcam ingreſſi in eadem permanſerunt; perinde hi tantum æternum naufragium evadunt, non in aquis diluvii, ſed in gehennæ incendiis, qui Eccleſiam ingreſſi in ea perſeverant virtutum ſtudio addicti; pulchrè S. Cyprianus lib. de unit. Eccleſiæ ait, Habere jam non poteſt Deum Patrem, qui Eccleſiam non habet Matrem. Si potuit evadere quiſquam, qui extra Arcam Noë fuit: & qui extra Eccleſiam foris fuerit evadet?

Quòd ſi Eccleſia Catholica ea eſt, quam nobis Patriarchæ adumbrarunt, Prophetæ prædixerunt, & ſacræ ſcripturæ judicârunt, ſola Eccleſia Romana Catholica eſt, ac vera à Jeſu Chriſto fundata ſupra firmam petram: ſtatus enim Eccleſiæ Catholicæ promittitur Abrahæ: cùm Deus ei dixit Geneſ. 22. *Benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli, & veluti arenam, quæ eſt in littore maris: poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum tuorum; Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, quia obedivisti voci meæ.* Hanc eandem Eccleſiæ notam, & prærogativam Deus Patriarchæ Iſaaco innuit, cùm Geneſ. 26. *ei dixit: Benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, eo quòd obedivit Abraham voci meæ.* Hæc eadem Eccleſiæ Catholicæ prærogativa promiſſa fuit Patriarchæ Jacob Geneſ. 21. *Dilataberis ad orientem, & occidentem, & ſeptentrionem, & Meridiem, & benedicentur in te, & ſemine tuo omnes tribus terræ.* Talem futuram Eccleſiam in terris militantem, ſcilicet Catholicam, ſeu univerſalem prædixerunt itidem Prophetæ David Pſal. 71. *Loquens de Eccleſia à Chriſto fundanda ait, & dominabitur à mare uſque ad mare, & à flumine uſque ad fines orbis terrarum*, ſeu à flumine Tiberis, in quo reſidet Eccleſiæ militantis Jeſu Chriſti Vicarius Romanus Pontifex, dilatabitur per omnes terrarum partes, provincias, & regna: *Et adorabunt eum omnes reges terræ, omnes gentes ſervient ei: & benedicentur in ipſo omnes tribus terræ, omnes gentes magnificabunt eum, & replebitur majeſtate ejus omnis terra.* Pſal. 21. *Convertentur ad dominum univerſi fines terræ; & univerſæ familiæ gentium.* Iſai 60. *Tunc videbis & affiues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando converſa fuerit ad Te multitudo maris; fortitudo gentium venerit Tibi.* Micheæ 2. *Poteſtas ejus à mari uſque ad mare, & à fluminibus uſque ad fines terræ* ſeu per totam terræ latitudinem, per ſingula terrarum ſpatia. Zachariæ 9. *Ab ortu ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus dicit Dominus exercituum.* Non ſolùm Patriarchæ, & Prophetæ hanc Romanæ eccleſiæ notam & prærogativam

Digitized by Google

gativam prædixerunt; ſed etiam ipſe Magiſter Chriſtus ſuos edocuit diſcipulos, cum dixit Marc. 16. *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni Creaturæ.* Luc. 24. *Oportuit Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die & prædicari in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes.* Hinc Act. 2. habetur. *Stupebant autem omnes, & mirabantur dicentes: Nonne ecce omnes iſti, qui loquuntur, Galilæi ſunt? Et quomodo nos audivimus unusquiſque linguam noſtram in qua nati ſumus? Parthi,& Medi, & Elamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Judæam,& Cappadociam, Pontum,& Aſiam, Phrigiam,& Pamphiliam, Ægyptum, & partes Libiæ, quæ eſt circa Cyrenem,& advenæ Romani, Judæi quoque,& eorum ſocii Cretes & Arabes, audivimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: quidnam hoc eſt?* Ss. Patres etiam ab initio eccleſiæ hanc aſſeruerunt notam, ac prærogativam militantis in terris. *S.* Irenæus lib. 1. adverſus hæreſes cap. 2. ait: eccleſia per univerſum orbem, uſque ad fines terræ ſeminata, & ab Apoſtolis, & à diſcipulis eorum accepit eam fidem, quæ eſt in unum Deum Patrem omnipotentem, qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis ſunt. et in unum Jeſum Chriſtum Filium Dei incarnatum pro noſtra ſalute; & in Spiritum Sanctum, qui per Prophetas prædicavit diſpoſitiones Dei, & adventum, & eam quæ eſt ex Virgine generationem, & paſſionem, & reſurrectionem à mortuis, & in carnem, in cœlos aſcenſiones dilecti Jeſu Chriſti Domini noſtri, & de cœlis in gloria Patris, adventum ejus ad recapitulanda univerſa, & reſuſcitandam omnem carnem humani generis, ut Chriſto Jeſu Domino noſtro, & Deo,& Salvatori,& Regi ſecundum placitum Patris inviſibilis omne genu curvetur, cæleſtium terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur ei; & judicium juſtum in omnibus faciat. Spiritualia quidem nequitiæ,& angelos tranſgreſſos, atque apoſtatos factos, & impios,& injuſtos, & iniquos,& blaſphemos homines in æternum ignem mittat: juſtis autem & æquis, & præcepta ejus ſervantibus, & in dilectione ejus perſeverantibus, quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitentia, vitam donans incorruptam loco muneris conferat,& claritatem æternam circumdet. Hanc prædicationem cum acceperit; & hanc fidem ut prædiximus, Eccleſia, & quidem in univerſum mundum diſſeminata diligenter cuſtodit, quaſi unam domum inhabitans, & ſimiliter credit iis,videlicet quaſi unam animam habens, & unum cor,& conſonanter hæc prædicat,& docet, & tradit quaſi unum poſſidens os. Nam & ſi in mundo loquelæ diſſimiles ſunt, ſed tamen virtus traditionis una, & eadem eſt: et neque hæ,quæ in Germania ſunt fundatæ eccleſiæ aliter credunt, aut aliter tradunt! neque hæ, quæ in Hiberis ſunt: neque hæ quæ in Celtis: neque hæ,quæ in oriente: neque hæ quæ in Ægypto: neque hæ quæ in Libia: neque hæ,quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ: ſed ſicut ſol creatura Dei in univerſo mundo unus, & idem eſt: ſic & lumen prædicatio veritatis ubique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad veritatis cognitionem venire. Hactenus Irenæus. Cui aſſentitur Tertullianus libro contra Judæos ubi loquens de propagatione, ac univerſalitate veræ Eccleſiæ, quæ propterea Catholica dicitur, hæc habet veluti deſcribens terrarum amplam Geographiam. *Cui enim alia* gentes crediderunt Parthi, Medi, Elamitæ,& qui inhabitant Meſopotamiam, Armeniam, Phrygiam,Cappadociam, & incolentes Pontum,& Aſiam, Pamphyliam immorantes Ægyptum, & regionem Africæ, quæ eſt trans Cyrenem inhabitantes, Romani,& incolæ; tunc & in Jeruſalem Judæi, & cæteræ gentes, ut jam Getulorum varietates,& Maurorum multi fines, Hiſpaniarum omnes termini,& Galliarum diverſæ nationes; & Britanorum inacceſſa Romanis loca, Chriſti verò ſubdita, & Sarmatarum, & Dacorum, & Sermanorum, & Scytharum, & abditarum multarum gentium, & Provinciarum,& Inſularum multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare minus poſſumus. In quibus omnibus locis Chriſti nomen, qui jam venit, regnat: utpote ante quem omnium civitatum portæ ſunt apertæ,& cui nullæ ſunt clauſæ, ante quem ſeræ ferreæ ſunt comminutæ, & valvæ æreæ ſunt apertæ. Quanquam & iſta ſpiritualiter ſint intelligenda, quo præcordia ſingulorum variis modis à Diabolo obſeſſa fide Chriſti ſint reſerata, attamen perſpicuè ſunt adimpleta, utpote in quibus omnibus locis populus nominis Chriſtiani habitet. Quis enim omnibus regnare potuiſſet, niſi Chriſtus Dei Filius? qui omnibus in æternum regnaturus nuntiabatur. Hæc Tertullianus, qui tamen cum primis floruerit Eccleſiæ temporibus, ut & Irenaeus non omnes, & ſingulas mundi partes recenſuerunt in quas noſtris temporibus propagata fuit, & in quibus cœtus fidelium per totam propemodum Americam æquè meridionalem, ac ſeptentrionalem eundem cultum ſubjiſdem ritibus cultum Deo exhibet,ut & in pluribus Africæ provinciis, & Inſulis, ac in longè,latèque diffuſo ſinarum Imperio *Stare* ſcribit S. Baſilius Epiſt. 72. *In fide; ipſum orbem inſpicite, & videte quam modica ſit illa portio, quæ hæreſis morbo laborat. Reliqua verò univerſa Eccleſia, quæ ab orbis finibus uſque ad fines Evangelium recepit, ſanam hanc,& rectam fidem ſectatur, à cujus communione, ne excidatis petimus.*

Reliqui Ss. Patres unanimi conſenſu hanc eandem Eccleſiæ univerſalitatem adſtruunt oſtenſuri, Eccleſiam Romanam Catholicam eſſe. S. Auguſtinus contra Epiſtolam Fundamenti ait. *Ut omittam ſynceriſſimam ſapientiam, multa ſunt alia, quæ in Catholicæ Eccleſiæ gremio me juſtiſſimè teneant. Tenet conſenſio populorum, atque gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas poſt reſurrectionem Dominus commendavit, uſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio Sacerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholicæ nomen, quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic illa eccleſia ſola obtinuit, ut cùm hæretici ſe Chriſtianos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, ubi ad Catholicam perveniatur, nullus hæreticorum, vel Baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere. Tenenda eſt nobis Chriſtiana Religio, & ejus Eccleſiæ communicatio, quæ Catholica eſt, & Catholica nominatur non ſolùm à ſuis; verùm etiam ab hominibus inimicis. velint,nolint,vel ipſi quoque hæretici, & ſchiſmatum alumni,quando non cum ſuis, ſed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud, quàm Catholicam vocant. Non enim poſſunt diſcerni,nec intelligi niſi hoc eam nomine diſcernant, quo ab univerſo orbe nuncupatur.*

S. Hieronymus Epiſt. ad Damaſum Papam *ſtultum eſt eum parvo loco, vel abſcondito quærere, qui totius mundi lumen eſt. Eccleſia porro Catholica ibi eſt, ubi eſt fides Catholica. Fides autem Catholica ea eſt,quæ per orbem univerſum juxta Chriſti præceptum eadem ſemper annuntiatur: neque vel tempo-*

Digitized by Google

re vel locis unquam variatur, à qua ſi quis diſſentiat, is Catholicus non eſt, quod ſingularem quandam opinionem, non unam communem omnium fidem amplecti videtur. Et contra Luciferianum comparat Eccleſiam Romanam ſoli ſuis illuſtranti radiis univerſas, ac ſingulas mundi partes, ſufficiatque unus omnibus terrarum locis. Perinde Eccleſia Romana vera Evangelii doctrina illuminat omnes homines, omneſque gentes ad Jeſum Chriſtum trahit, convertitque: ait ipſe *Poteram omnes propoſitionum tuarum rivulos uno eccleſia ſole ſiccare.*

S. Cyprianus probat Novatianos eſſe hæreticos, eò quia non conveniunt cum Eccleſia Catholica inquiens lib. de unit Eccleſiæ. *Conſtat eos cum corpore eccleſia non convenire*: qui enim Catholici ſunt unam, ac eandem ubique locorum tenent fidem, ut notat Vincentius Lyrinenſis adverſus hæres, inquiens. *Eccleſia Catholica, ad quam non una natio, non unus Angulus, ſed multitudo Maris convertitur, id teneamus quod ab omnibus, quod ubique quod ſemper creditum eſt.* Optatus Milevitanus contra Parmenianum ante medium ait. *Cum manifeſtum ſit, & ipſa luce clarius, nos cum tot innumerabilibus populis eſſe. & tot nobiſcum provincias, jam videtis vos in parte unius, aut alterius regionis poſitos & ab Eccleſia veſtris erroribus ſeparatos: fruſtra vobis ſolis hoc nomen Eccleſia cum ſuis dotibus vendicare.* Sibi vendicant hæretici nomen Chriſtianorum, eò quia & abluti ſint aquis baptiſmi, quo Chriſto regenerati ejus fidem profitentur, ſed quia non integrum, ſed mutilatam & corruptam, nec capiti velint eccleſiæ ſubjici, nec parere; ideo Chriſtiani tantùm dici volunt, quo nomine à Paganis diſtinguuntur, & Judæis ſed veri Chriſti fideles in Eccleſia Romana, nomine verè dicuntur Chriſtiani, quo ab Ethnicis diſtinguuntur & Judæis, cognomine autem Catholici audiunt, quo ab hæreticis, uniuscunque ſectæ ſecernuntur: & per totum orbem ſparguntur; quia ut præviderat in Spiritu Regius Propheta Pſal. 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum; & in fines orbis terræ verba eorum* loquutus fuit de Apoſtolis Chriſti diſcipulis, qui fidem præpagarunt in mundum univerſum, juxta Chriſti proceptum: *euntes prædicate omni creaturæ baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Marc. 16. Idque per Apoſtolos impletum fuiſſe perſpicuum eſt; quin imò & continua in dies Evangelii propagatione per orbem uſque ad ſæculi conſummationem implebitur, non tamen ab hæreticis; ſed à ſolis Catholicis, de quibus vera eſt Davidis Prophetia, ut enim notavit Nicephorus lib. 14. cap. 40. nunquam legimus ab ulla hæreticorum ſecta fuiſſe Evangelium gentibus prædicatum, & propagatum; ſed à ſolis Catholicis, ſeu membris Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe id præſtitum: ſicut etiam hodie in ampliſſimis Orientis, & Occidentis regionibus Aſiæ, Africæ, & Americæ ab Eccleſiæ Romanae miniſtris, & operariis in vinea Jeſu Chriſti, quam rigavit ſanguine ſuo, ſeu redemit merito ſuae paſſionis, ut fructus produceret æternæ ſalutis, quia ut ait Tertullianus lib. de præſcript. *Negotium enim eſt hæreticis non ethnicos convertendi: ſed noſtros evertendi Hanc magis gloriam captant ſi ſtantibus ruinam; non ſi jacentibus elevationem operentur* & propterea quàm ſint Apoſtolis diſſimiles, judicat præfatus Tertullianus loc. cit. inquiens: *Apoſtoli de mortuis vivos ſuſcitabant: iſti de vivis mortuos faciunt.*

Si objicias, Eccleſiam Romanam non propagari per omnes & ſingulas mundi partes, proinde nec eſſe univerſalem, neque dicendam eſſe Catholicam ſiquidem in Aſia legem Mahumeti ferè omnes homines ſequuntur & ſervant præſertim in Aſia minori, & tota Perſide, ſi paucos excipias Catholicas, & alios ſchiſmaticos. In Africa eadem Mahumeti lex ferè per ſingulos provincias ſervatur, & Pauci ſint ibi etiam Catholici. In Indiis Orientalibus, licèt floreat in aliquibus locis Eccleſia Romana. Numerus tamen Ethnicorum eſt abſque comparatione longè major. In America itidem quamvis fides Jeſu Chriſti propagata fuerit per ſingula propemodum marina litora, in partibus interioribus ſunt adhuc ferè omnes Ethniciſmi involuti caliginibus. Non igitur Romana Eccleſia videtur eſſe univerſalis.

Contra eſt quia cum Eccleſia Romana dicitur univerſalis, ſeu Catholica, non ita intelligitur, ut ubique terrarum debeat omnes homines comprehendere; id hactenus non fuiſſe, nec eſſe futurum viſus eſt Saul figuram quamdam præſignaſſe in regno ſuo; quia tametſi univerſus populus ſequutus fuerit Saulem; non defuerunt tamen filii Belial qui transfugæ receſſerunt ab eo 1. Reg. 10. *Et abiit cum eo pars exercitus, quo tetigerat Deus corda. Filii verò Belial dixerunt: Num ſalvare nos poterit iſte? Et deſpexerunt eum, & non attulerant ei munera.* Neque enim Eccleſia Romana dicitur Catholica, eo quia nulli amplius debeant in mundo Judæi eſſe, nulli pagani, nulli amplius hæretici, cùm hiſce contrariis, ac oppoſitis ſplendeat clarior, clareat illuſtrior. Idque videtur fuiſſe adumbratum in filiis Iſrael, qui licèt terra promiſſionis potiti fuerint, adhuc Deus reliquit Philiſtæos, Chananæos, & alios plures adverſantes Iſraeli, ut ipſum erudirent, ac exercerent in cultura virtutum Judic. 3. *Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Iſraelem, & omnes qui noverant bella Chananæorum: & poſtea diſcerent filii eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi.* Ne igitur fideles ſi adverſariis carerent, inſoleſcerent rebus proſperis, minuſque virtute clarerent, Deus permittit hæreticos, Mahometanos, Paganos, quibus erudiantur, ac ſtudio exerceantur virtutum, idque cauſæ cur d. Paulus 1. Corinth. 2. ſcripſerit: *oportere hæreſes eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant* ſeu ſplendeant clariores exercitio virtutum. Hinc D. Auguſtinus tom. 2. de ſupremo Mundi die Epiſt. 80. luculenter id ediſſerit inquiens. *In quibus ergo gentibus nondum eſt Eccleſia, oportet ut ſit non ut omnes qui ibi fuerint credant: omnes enim gentes promiſſa ſunt, non omnes homines omnium gentium: non enim omnium eſt fides. Credit quidem omnis gens in omnibus, qui electi ſunt ante conſtitutionem mundi, in cæteris non credit & credentes odit: quomodo enim, & illud implebitur. Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: niſi in omnibus gentibus ſint, & qui oderint, & quos oderint? quo pacto igitur ab Apoſtolis eſt prædicatio iſta completa, quando adhuc uſque ſunt gentes, quod certiſſimum eſt nobis, in quibus modo cœpit, & in quibus nondum cœpit impleri? Non itaque ſic dictum eſt Apoſtolis: Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in tota Judæa, & Samaria, & uſque ad extremum terræ, tanquam ipſi ſoli, quibus tunc loquebatur, tantum munus fuerint impleturi: ſed ſicut eis ſolis videtur dixiſſe, qui dicit: Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi: quod tamen eum univerſæ Eccleſiæ promiſiſſe, quæ aliis morientibus, aliis naſcentibus hic uſque in ſæculi conſummationem futura eſt, quis non intelligat?*

Cùm igitur dicitur Eccleſia Catholica, ſeu univerſalis, ita intelligitur, ut nulla ſit mundi pars, nulla provincia, nulla natio, in cujus aliqua portione non ſint fideles, ſeu Eccleſia Romana, quæ propterea Catholica nuncupatur; ita tamen ut in aliquibus partibus Eccleſia Catholica magis, in aliis minus dilatetur, ſintque fideles in aliquibus partibus plures, in aliis pauciores, ubique tamen ſemen hoc benedictum ſparſum creſcat ac floreat, unde David Pſal. 18. *In omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.* Pſal. 85. *Omnes gentes, quaſcunque feciſti, venient, & adorabunt coram Te Domine.* Eſt fides Catholica, ex multiplici ratione. Quia à Chriſto Fundata in terris eadem ſemper invariata permanſit Matth. ult. Ego vobiſcum ſum usque ad conſummationem ſæculi. Quia per ſingulas mundi partes propagata fuit. Quia univerſaliter perfecta eſt, & in nullo claudicat ut notat D. Auguſtinus lib. de Geneſ. cap. 1. Quia ejus doctrina ubique terrarum, eſt una, & eadem, in quam omnes fideles ſine variatione conſenſiunt. Quia Gentes omnes non niſi in una, & ſola Eccleſia Catholica poſſunt ſalutem conſequi.

CAPUT XIV.

Quomodo Romana Eccleſia ſit, dicaturque Apoſtolica.

Romana Eccleſia non ſolùm Catholica dicitur in ſymbolo Conſtantinopolitano, verùm etiam Apoſtolica, eò quia à Chriſto per Apoſtolos inſtituta, ac fundata ut & propagata, adeo ut ejus doctrina non ſit recens: neque poſt mortem Apoſtolorum orta in terris; ſed Apoſtoli, ut iſti à Magiſtro Chriſto eam didicerunt, propagârunt, ac in omnem orbem terrarum diſſeminârunt; & per continuam Epiſcoporum, ac Prædicatorum ſeriem ad nos usque dimanâvit: adeo ut illi Catholici in orbe terrarum ſemper habiti ſint, qui Eccleſiis Apoſtolicis, & præſertim Romanæ Eccleſiæ communicârunt. Hæretici verò, & Schiſmatici, quia diſſident ab hac doctrina, nec communicant cum Romano Pontifice legitimè electo, ac vero S. Petri ſucceſſore, ideo avulſi ſunt ab Eccleſia JEſu Chriſti, & expuncti è cathalogo Catholicorum.

Fuiſſe, eccleſiam fundatam ſupra fundamentum Apoſtolorum à Chriſto ejus inſtitutore liquet Matth. 16. *Ego dico tibi Petre: quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Hinc Apoſtolus Paulus vocat fideles ſuperædificatos ſupra fundamentum Apoſtolorum ad Epheſ. 4. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto JEſu.* quod ædificium conſtructum ſupra fundamenta Apoſtolorum viderat etiam Joan. *Apoc.* 21. ubi ait, *Veni, & oſtendam tibi ſponſam uxorem agni, & murus civitatis fuit, habens fundamenta duodecim, & in ipſis XII. nomina duodecim Apoſtolorum, & agni.* Dicitur ergo Romana Eccleſia non ſolùm *una, ſancta, Catholica* ſed additur etiam in ſymbolo Conſtantinopolitano *Apoſtolica*, eò quia fundata à Chriſto & per Apoſtolos propagata & ad nos usque promanata, adeout per ſucceſſionem Epiſcoporum eadem Evangelii doctrina ab Apoſtolis diſſeminata etiam nunc germinet, ac floreat in Eccleſia Romana, quæ propterea eſt eadem ac Apoſtolica, ſeu ab Apoſtolis propagata.

Ad hanc Apoſtolicam Eccleſiam veluti ad tutiſſimum portum confugerunt ſingulis temporibus veteres Patres, quoties vel procellæ perſecutionum, vel fluctus intumeſcentes hæreſum inſurrexerunt, eò quia huic ſoli promiſſus ſit Spiritus veritatis, qui non poteſt falli, nec nos fallere, propterea hanc ut murum aheneum hæreſum arietibus, ac infidelium machinis oppoſuerunt; ut Tertullianus, qui hoc telo Gnoſticorum copias confodit; Cyprianus, qui hoc propugnaculum objecit Novatianis conantibus fidem labefactare, evertere; D. Hieronymus, qui hoc clypeo omnia retudit hæreticorum jacula. D. Auguſtinus qui hoc gladio Donatiſtas, Manichæos, Pelagianos proſtravit. Hinc Eccleſiæ Catholicæ adhærere ſuos ſubditos voluerunt Imperatores Gratianus, Valentinianus, Theodoſius, qui decretum evulgârunt, hujus tenoris, *Cunctos populos, quos Clementiæ noſtræ regit imperium, in tali volumus Religione verſari, quam D. Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio usque adhuc ab ipſo inſinuata declarat: quamque Pontificem Damaſum ſequi claret. Et Petrum Alexandriæ Epiſcopum virum Apoſtolicæ ſanctitatis, hoc eſt ſecundùm Apoſtolicam diſciplinam Evangelicamque doctrinam Patris, & Filii, & Spiritus Sancti unam Deitatem ſub pari majeſtate, & ſub pia Trinitate credamus. Hanc legem ſequentes Chriſtianorum Catholicorum nomen jubemus amplecti reliquos verò dementes, veſanosque judicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere divinâ primùm vindicta, poſt etiam motus animi noſtri, quem ex cæleſti arbitrio ſumpſerimus, ultione plectendos.* Illa igitur eccleſia eſt, ac denominatur Apoſtolica, quæ fidem, dogmata, & doctrinam ſequitur Apoſtolorum, & quia hujuſmodi eſt Eccleſia Romana, quæ eandem integram fidem, & doctrinam, quam Apoſtoli edocuerunt ſervat, ac fideliter cuſtodit, meritò Apoſtolica eſt ac denominatur: etenim per continuam Pontificum ſucceſſionem eandem fidem, quam docuit D. Petrus, docuerunt etiam ejus ſucceſſores Linus, Clemens, Cletus, Anacletus, Evariſtus, Alexander, & alii ſucceſſores in Romano Pontificatu ad noſtra usque tempora, ut etiam concilia œcumenica & SS. Patres, ac in Eccleſia Doctores: ſi igitur ſub Clemente XI. ſervatur in eccleſia eadem integra fides, eadem prorſus Apoſtolica Doctrina, quæ ſervata fuit ſub Innocentio XII. ſub Alexandro VIII. ſub Innocentio XI. & ſic deinceps ſub reliquis prædeceſſoribus Romanis Pontificibus usque ad D. Petrum, ſequitur evidenter Eccleſiam eſſe Apoſtolicam, eò quia ſemper ſervaverit, ac integrè cuſtodierit fidem, & dogmata Apoſtolorum. Ritè quis evincit antiquam nobilitatem, eo quia oſtendat ejus Patrem, Avum, Proavum, Abavum, Atavum, & alios plures natu majores in eadem familia fuiſſe omnes ex ordine equeſtri usque ad ſtipitem, & munia obiiſſe nobilia officia exercuiſſe, quibus ſoli nobiles inſigniuntur, rectè probat ſe nobilem eſſe; Perinde ille hominum cætus qui cum Romana Eccleſia communicans, paret Romano Pontifici, quia probat fidem à ſe integram ſervari, ac doctrinam cuſtodiri, quam ſummi Pontifices Romani ſemper ſervarunt ac docuerunt ab hodierna die ad tempus usque, quo S. Petrus Chriſti Vicarius rexit in terris militantem Eccleſiam,

Digitized by Google

[illegible], rectè [illegible], & est Ecclesia Apostolica. Hanc probandi rationem ut aptissimam tervierunt SS. Patres. Irenæus lib 3. adversus hæreses cap. 4. ait: *Traditionem ab Apostolis, & annunciatam hominibus [illegible] per successiones Episcoporum pervenientem [illegible] [illegible] quomodo vel per sui placentiam malam, vel [illegible] gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiam præterquam oportet colligunt.*

Hanc eandem prorsus fidem integram, ac doctrinam, quam hodie custodit, ac docet Romana Ecclesia, [illegible] ac servasse eandem Ecclesiam Romanam præcedentibus annis, & sæculis usque ad tempora Apostolorum, ac propterea doctrinam & fidem ecclesiæ, esse hodie eandem prorsus, quam docuerunt Apostoli, [illegible] evincitur, quia quoties post tempora Apostolorum aliquid novum fuit contra fidem, vel doctrinam Apostolorum, quam immemorabilem servavit semper, & etiam nunc servat Ecclesia Romana, hæc semper totis viribus se opposuit [illegible] fidem integram, & doctrinam Apostolorum neque permisit labefactari, & contrarium doceri in Ecclesia ab iis quæ Apostoli docuerunt, [illegible] propterea fidem, & doctrinam integram, & [illegible] semper servavit, servat, & servabit, [illegible] Christus S. Petro ut ejus in militante Ecclesia Vicario, consequenter & nomine Petri ejus successoribus vicem Christi in ecclesia gerentibus *Ego rogavi pro Te Petre, ut non deficiat fides tua.*

Dices jam ab ipso Ecclesiæ exordio Apostolicam doctrinam corrumpi cœpisse, ac a[illegible] sequentibus temporibus. Contra est [illegible] ab uno vel altero cœperit doctrina Apostolorum adulterari, nunquam tamen tota ecclesia cum capite eam corrupit, vel adulteravit, quinimo tota ecclesia singulis temporibus invectos ab adulterantibus, & corrumpentibus doctrinam Apostolicam errores damnavit, abjecit, & fideles ab iisdem avertit, & incorruptam ac integram semper servavit, ac servat Apostolicam doctrinam, & fidem. Non inficiamur [illegible] quovis tempore etiam in ipso ecclesiæ exordio fuisse corruptores doctrinæ Apostolicæ, [illegible] ad [illegible], qui per disseminatos errores conati [illegible] corrumpere Apostolicam Doctrinam, ut tempore Apostolorum Simon Magus nuncupatus à peritia magicæ disciplinæ, cui S. Petrus male dixit, ea quia ab Apostolis pecunia à [illegible] Spiritum Sanctum emere. Hi enim dicunt creaturam non à Deo, sed a quadam virtute finita, & creata fuisse traductam ex nihilo ad esse, & [illegible] errores, quos [illegible] SS. Patres præsertim Irenæus, & Augustinus, & ut alios referam Apostolicæ doctrinæ [illegible] sub primis ecclesiæ initiis. Anno Christi [illegible] Nicolaitæ ita nuncupati à Nicolao Diacono [illegible] (ut perhibetur) unus fuit ex illis septem, quos Apostoli Diaconos ordinaverunt, usus fœminarum communes [illegible], & quædam fabulosa crediderunt de mundo, quem voluerunt non à Deo conditum, sed à [illegible] potestatibus factum: ait Isidorus, [illegible] dicti a Nicolao Diacono Ecclesiæ Hierosolymitanæ, qui cum Stephano, & cæteris constitutus est à Petro qui propter pulchritudinem relinquens uxorem, ut qui vellet, ea uteretur, versa est in stuprum [illegible], ut invicem conjugia commutarentur, quod tam in lege veteri, [illegible] in evangelio [illegible] etenim Levit. 20. Mœchus & adultera morte damnantur. Matth. [illegible] adulteri *non admittentur*. Imò etiam [illegible] desiderium *qui videt mulierem ad concupiscendum jam mœchatus est* [illegible] Deut. 5. *Non concupisces uxorem proximi* [illegible] fornicatio libera cum libera [illegible] ad Ephes. 5. *Omnis fornicator* [illegible] *habet partem in regno Dei.* 1. Cor. [illegible] *fornicationem.* Anno [illegible] Christi Menandrini à Menandro Mago discipulo Simonis [illegible] non [illegible] Deo conditum, sed ab Angelis contra illud Genes. 1. *In principio creavit Deus cœlum, & terram.* Circa annum Christi [illegible] Anacleto Pontifice Saturniniani ita nuncupati a Saturnino [illegible] in Syria revocasse errores [illegible], [illegible] docuerunt, mundum ab Angelis factum præter DEI [illegible], contra scripturas Genes. 1. *In principio creavit Deus cœlum, & terram.* ad Hebr. 4. *Cujus oculis omnia nuda sunt* [illegible] Daniel 13. *Tu nosti omnia antequam fiant.* Psal. 43. *Ipse enim novit abscondita cordium.* [illegible] tempore Evaristi B[illegible] non crediderunt Christum a Judæis [illegible], [illegible] cœlos posuerunt, quot numerat [illegible], [illegible] non esse conditum a Deo, & [illegible] docuerunt contra fidem errores, contra evidentem scripturarum veritatem. Sub [illegible] D. Petro eodem Pontifice Evaristo. Gnostici [illegible] scientiæ [illegible] juxta Isidorum asserentes, animam esse Dei naturam ac de illius substantia, quod hæreticum est; quod enim est de substantia Dei, est Deus; & anima cum sit pars hominis, est quid finitum & creatum ac consequenter imperfectum. Rursus anima est mutationi obnoxia, quoad scientiam, & ignorantiam, velle, & nolle, non ita Deus Malachiæ 3. *Ego Dominus & non mutor.* Rursus duos asseruerunt Deos bonum unum, alterum malum contra scripturas. Deuter. 6. *Audi Israel Dominus Deus tuus unus est.* 1. Corinth. 8. *Unus est Deus ex quo omnia.* Sub iisdem primis temporibus ecclesiæ [illegible] juxta Isidorum asserunt Christum [illegible] tantum hominem de utroque progenitum sexu contra symbolum Apostolorum *conceptus est de Spiritu Sancto, natus ex Maria Virgine.* [illegible] *& [illegible] factum est.* Peccatum [illegible] [illegible] contra scripturas Psal. 118. [illegible] *pedes meos.* ceu averti à peccato [illegible]. Præterea Deus non odit quæ [illegible] iniquos Psal. 118. *Iniquos odio habui* [illegible] Isaiam 5. dicit Deus *Væ qui dicunt malum bonum.* Ex Carpocratitis aliqui [illegible] Christum [illegible] quidem Dei filium, [illegible] adoptivum contra scripturas. Joan. 1. [illegible] *quia filius Dei venit in mundum, & dedit nobis Spiritum, ut cognoscamus, verum Deum, & simus in filio ejus* scilicet in filio ejus per naturam & verum divinitatem non per adoptionem. [illegible] *Hic est verus Deus, & vita æterna.* Valentiniani ex [illegible] tempore Telesphori [illegible] circa annum 145. docuerunt, Christum de virgine nihil corporis assumpsisse, sed tantum per eam tanquam per fistulam transiisse contra scripturas Joan. 1. *Deus erat Verbum & verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Isai. 7. *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, quod interpretatur nobiscum Deus.* D. Paulus ad Rom. 1. *Qui factus est ex semine David secundum carnem.* Hinc Joan. 2. Virgo Maria vocatur *Mater Jesu* quia ex ejus purissimo sanguine ope Spiritus Sancti Christi humanitas formata fuit. Præterea docuerunt Deum creatorem habuisse initium temporis, quod etiam est hæreticum; quia si habuit initium tempo is, necessariò fuit tempus quando non erat, & tunc intelligitur traductus de non esse ad esse,

eſſe, ac proinde factus, & non à ſe; cùm nihil producat ſe ipſum, operari enim ſemper ſupponit eſſe, ad quod ſequitur ſicque eſſet, antequam eſſet, & fieret quod eſt impoſſibile, ut argumentatur D. Auguſtinus 1. de Trinit. Cap. 1. Præterea Deus in creato ab initio temporis non potuit fieri, quia non fuit à quo fieret, ſi enim fuiſſet aliquid hoc fuiſſet Deus ante initium temporis à ſe ipſo; Liquet igitur initium temporis non potuiſſe Creatorem habere; ſed hunc eſſe æternum Pſal. 101. *Tu autem Domine in æternum permanes* Proverb. 9. *Antequam quicquam faceret* æternus Filius cum æterno Patre erat *cuncta componens.*

Rurſus circa annum Chriſti 155. Hygino Pontifice Marcitæ negârunt carnis reſurrectionem, & aſſeruerunt Chriſtum non verè ſed tantùm putativè fuiſſe paſſum: utrumque adverſari Scripturis liquet. Pſal. 15. de Chriſti Reſurrectione dicitur: *Caro ejus non vidit corruptionem* Luc. 24. *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* ait S. Auguſtinus ſerm. 143. de tempor. *Hanc Reſurrectionem in ſe ipſo Caput noſtrum Chriſtus oſtendit, & exemplum Fidei nobis præſtitit, ut hoc ſperent membra in ſe quod præceſſit in capite.* Fuit hoc Reſurrectionis myſterium Ethnicis Philoſophis ignotum, quamvis iiſdem ſpiculo naturæ lumine innotuerit animæ noſtræ immortalitatis: ſed à Deo revelatum S. Jobo Job. 19. *Scio quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum: Et rurſus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt; & non alius. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.* Hæc mortuorum reſurrectio eò facilius credi debet, quò nobis conſtat in utroque teſtamento plures mortuos fuiſſe reſuſcitatos ab Elia, & Eliſæo, à Chriſto, ab Apoſtolis, & à pluribus aliis ſanctis viris. Quòd ſi ſemen terræ ſinu inſepultum, mortuum, ac putrefactum reviviſcit, germinat, creſcit, ac multiplicat: cur non etiam caro noſtra 1. Corinth. 15. *Seminatur in corruptione reſurget in incorruptione. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute.* Quamvis in ſacris Scripturis caro ſignificet integrum hominem Joan. 1. *Verbum caro factum eſt:* Hoc tamen loco ſignificat ſolum Corpus; quia anima eſt immortalis nulli corruptioni obnoxia, quia igitur anima non moritur, neque dicitur reſurgere, ſed ſola caro, & hac de cauſa in ſymbolo Apoſtolorum non hominis, ſed carnis confitemur reſurrectionem, quia homo conſtat ex anima ſpirituali, & carne; & non illa, ſed hæc moritur, & reſurgit. Præterea quoad ſecundam Marcitarum hæreſim liquet ex ſacris Scripturis Chriſtum non putativè, ſed verè, & realiter fuiſſe paſſum Matth. 20. *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, ac flagellandum, & crucifigendum, & tertiâ die reſurget.* Luc. 24. *Nonne oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam ſuam.* Paſſus eſt non ſolùm corpore, ſed etiam animâ quoad inferiorem partem humanorum affectuum Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem:* quamvis in Chriſto natura humana juncta fuerit perſonæ divinæ, ſenſit tamen paſſionis acerbitatem, quia in una Chriſti perſona utriuſque naturæ humanæ, & divinæ proprietates ſervatæ fuerunt: Hinc S. Leo Epiſtol. ad Flavianum: *Agit enim utraque forma cum alterius communione, quod proprium eſt: Verbo ſcilicet operante quod Verbi eſt; & carne exequente quod carnis eſt. Unum horum coruſcat miraculis, aliud ſuccumbit injuriis.*

Tempore Victoris I. Papæ circa annum 196. Melchiſedechiſæ vocati ait Iſidorus quia crediderint Melchiſedech Sacerdotem DEI non hominem fuiſſe ſed virtutem DEI ut refert D. Hieronymus Epiſt. ad Euangelum inquiens: *Melchiſedech quidam exiſtimârunt fuiſſe non hominem, ſed Spiritum Sanctum pro eo quòd ſcribat Apoſtolus* ad Hebr. 7. quòd: *Melchiſedech ſine patre, ſine matre, ſine genealogia, nec initium dierum, nec finem vitæ habens, aſſimilatur Filio DEI, manet Sacerdos in æternum:* Quem errorem confutat S. Auguſtinus in Pſal. 109. quia qui homo non eſt, non poteſt eſſe Sacerdos, adeo ut Chriſtus non ſit Sacerdos ſecundùm divinitatem; ſed tantùm ſecundùm humanitatem, ſeu ut eſt homo, & obtulit victimam, ſeu carnem aſſumptam, quâ pro noſtris peccatis ſatisfaceret divinæ Juſtitiæ; unde eſſe Sacerdotem non convenit DEO, neque DEI Filio ſecundùm divinitatem, nec Angelo, ſed homini, & Chriſto ſecundùm humanitatem. Hinc S. Auguſtinus 10. de Civit. cap. 6. ait: *Chriſtus Sacerdos magnus, qui ſe ipſum obtulit in Paſſione pro nobis, ut tanti capitis Corpus eſſemus ſecundùm formam ſervi obtulit. Hanc enim obtulit, in hac oblatus eſt: quia ſecundùm hanc mediator: in hac Sacerdos eſt, in hac Sacrificium eſt. Et decet, ut homo ſecundùm carnem ſenſibilis eſſet Sacerdos, qui offerret panem & vinum, verum Sacrificium, Corpus, ac carnem, & Sanguinem Chriſti, ut ſacrificium carnis & Sanguinis conficeretur à Sacerdote homine compoſito ex anima & corpore, in carne & ſanguine.* Sacrificium igitur non niſi per Sacerdotem in forma hominis offertur, non verò in forma DEI, neque Angeli; & Melchiſedech fuit purus homo, non virtus divina, ut probat D. Hieronymus in Epiſt. ad Evangelum, eò quia vixerit in terra, ait ipſe: *Si ergo Salem eſt civitas, & vallis Regis, ſive campus, in quo erat habitatio Regis, oppidum juxta Scithopolim, quod uſque hodie vocatur Salem juxta quod Joannes baptizabat quia aquæ multæ erant ibi: manifeſtum eſt, hominem fuiſſe, qui in terrena valle, & urbe modica regnavit.* Fuit igitur Melchiſedech homo Rex Salem, & Sacerdos offerens panem, & vinum, in quo aſſimilatus eſt Chriſto Filio Dei.

Valeſii tempore Fabiani Papæ, & Martyris, ſeu circa annum Chriſti 246. putârunt non poſſe quemquam Deo ſervire niſi ſe ipſum carnaliter caſtraret, ac propterea ſe ipſos, ac ſuos hoſpites caſtraverunt, exiſtimantes ita debere ſe Deo ſervire. Qui tamen error fuit ab Eccleſia ſtatim damnatus, quia crudeliter in ſe ipſos ſæviebant, ſéque manifeſto periculo occiſionis plerumq; ætate provecta exponerent, neque in hoc potuerunt DEO placere, nec illi ſervire cum Exod. 20. præcipiat, *Non occides* ſcilicet neque te, neque alium ut exponit D. Auguſtinus 1. de Civit. cap. 21. ſed ſerviunt diabolo qui ex Joan. 8 *Homicida fuit ab initio.* Licèt Matth. 19. laudentur Eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter regnum Cœlorum, non tamen id intelligi debet de Eunuchis, qui carnaliter ſe caſtraverunt cultro ferreo, vel alio materiali inſtrumento: ſed de Eunuchis qui ſpiritualiter ſe caſtraverunt per votum caſtitatis, ejúſque obſervantiam, ſeu per abſtinentiam ab omni uſu carnali, & per continentiam: quo pacto religioſi, & omnes voventes caſtitatem, & continentes ſe à quavis voluptate carnali, dicuntur Eunuchi & carnari propter regnum Cœlorum.

Novatiani à Novato Romano præsbytero nuncupati ſub Cornelio Papa, & Martyre circa annum 254. hæreſim inſtituerunt, quâ detrectabant Apoſtatas ſuſcipere, & reſipiſcentes non admittebant; & baptizatos repabtizabant; contra Scripturas Matth. 17. *Si peccaverit in te frater tuus increpa illum: ſi pœnituerit dimitte illum*, ſeu toties, quoties peccantem pœnituerit.

tuerit, Matth. 16. Petrum poſt trinam negationem Chriſtus ſuſcepit plorantem, & reſipiſcentem, ad cujus exemplum debemus apoſtatas reſipiſcentes recipere, ac reconciliare Eccleſiæ. Rebaptizare baptizatos adverſatur unitati Baptiſmi ad Epheſ. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptiſma*, eò quia ſemel tantùm conferatur In nomine Patris, & Filii, & Spiritûs S.: additur etiam ratio Joan, 13. quia *quilotus eſt ſemel*, ſcilicet per luſtralem Baptiſmi aquam: *non indiget niſi ut pedes lavet*; ſeu contractas peccatorum maculas ex imbecillitate carnis, quæ per pedes indicatur, abſtergat lacrymis reſipiſcentiæ in piſcina ſacræ exhomologeſis.

Sabelliani à Sabellio Diſcipulo Noeti nuncupati ſub Sixto Papa & Martyre circa annum 260. confuderunt in DEO perſonas docentes unam tantùm dari perſonam divinam, quæ eſſet Pater, & Filius, & Spiritus S. quod eſt hæreticum, ut evincit D. Auguſtinus 1. de Trinit. cap. 1. quia eadem perſona non generat ſe ipſam alioquin eſſet antequam intelligeretur eſſe: & in divinis Deus Pater generat Filium Pſal. 2. *Filius meus es tu ego hodie genui te* id eſt ab interno ut infert Apoſt. ad Hebr. 1 Joa. 10. *Ego & Pater unū ſumus* unde plures perſonæ recenſentur in plurali eſſe quid unū in ſubſtantia, & eſſentia. Joan. 8. ait Chriſtus. *Non ſum ſolus, ſed & qui miſit me, Pater*, ſcilicet eſt mecum: ſin autem una ac eadem perſona eſſet Pater, & Filius, tunc eſſet ſolus, quia ubi una tantùm datur perſona, hæc dicitur ſola eſſe. Joan. 1. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus, & hi tres unum ſunt* recenſentur in Deo tres perſonæ diſtinctæ in ratione perſonæ, quæ dicuntur eſſe quid unum in ratione naturæ; & eſſentiæ.

Cùm igitur Eccleſia ſuo ab initio per ſequentia ſemper ſæcula in id incubuerit ſtudii, ut errores omnes quotquot irrepſerunt contra Fidem, Sacras Scripturas, & veram Apoſtolorum doctrinam, impugnaverit, damnaverit, ac prorſus deleverit; inferendum procul dubio eſt, Eccleſiam Romanam per ſuos Pontifices intemeratam ſemper ſervâſſe, ac ſervare Apoſtolicam doctrinam, ac eamdem prorſus Fidem integram, quam ipſi docuerunt, ac propterea à doctrina, ac Fide Apoſtolorum, quam intemeratam, ac incorruptam ſervat, eſſe Apoſtolicam dicendam: Hinc S. Irenæus lib. 3. adverſ. Hæreſes cap. 4. ait. *Non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facilè eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli quaſi in depoſitorium dives, pleniſſimè in eam contulerint omnia, quæ ſunt veritatis, ut omnis quicunque velit, ſumat ex ea potum vitæ. Hæc enim eſt vitæ introitus: omnes autem reliqui fures ſunt, & latrones, propter quod oportet deviare quidem illos: quæ autem ſunt Eccleſiæ cum ſumma diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem. Quid enim? etſi de modica aliqua quæſtione diſceptatio eſſet; nonne oporteret in antiquiſſimas recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli converſati ſunt; & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum, & liquidum eſt? Quòd ſi Apoſtoli Scripturas non reliquiſſent; nonne oporteret, ordinem ſequi traditionis, quam ipſi tradiderunt iis, quibus committebant Eccleſiam?* Si igitur quoties ex fidelibus aliqui ab integra Chriſti Fide, vel Apoſtolorum doctrinâ aberrârunt, eoſdem Eccleſia juxta divinas promiſſiones primum monuit, ut corrigerentur, poſtea perſiſtentes in erroribus damnavit, proſcripſit, anathematizavit; idque à tempore Apoſtolorum ſucceſſivè per ſequentia ſæcula; idque ut doctrinam Apoſtolorum ad nos uſque derivatam, ſervaret indemnem & Fidem JESU Chriſti cuſtodiret integram, ac intemeratam: Jure merito Romana Eccleſia hanc eandem Apoſtolicam doctrinam hæreditario jure dicitur poſſidere, ac propterea nuncupatur Apoſtolica, Huc accerſendus Tertullianus lib. de præſcript. cap. 20. ubi ait: *Apoſtoli primùm per Judæam conteſtatâ Fide in Jeſum Chriſtum, & Eccleſiis inſtitutis, dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam ejuſdem Fidei nationibus promulgaverunt, & proinde Eccleſias apud unamquamque civitatem condiderunt, à quibus traductionem Fidei, & ſemina doctrinæ, cæteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidiè mutuantur, ut Eccleſiæ fiant. Ac per hoc, & ipſæ Apoſtolicæ deputantur, ut ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum. Omne genus ad originem ſuam cenſeatur neceſſe eſt. Itaque tot, & tantæ Eccleſiæ, una eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes. Sic omnes prima, & Apoſtolicæ; dum una omnes probant unitatem.* Si quæras quænam ſpeciatim ſint, quæ Apoſtoli prædicaverint, & quæ iiſdem Chriſtus revelaverit; reſpondet Tertullianus ea non poſſe nobis innoteſcere, niſi per eaſdem Eccleſias quas Apoſtoli fundârunt; adeo ut doctrina Apoſtolica ſit eadem, quam Eccleſiæ ab Apoſtolis vel vivâ voce, vel per Epiſtolas acceperunt, & Romana præſertim Eccleſia ſemper incorruptam, ac integram cuſtodivit, & etiam nunc cuſtodit, ſervabítque uſque ad conſummationem ſæculi. Pergit Tertullianus: *Si hæc ita ſunt, conſtat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Apoſtolicis matricibus, ac originalibus Fidei conſpiret, veritati deputandam, ſine dubio tenentem, quod eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo accepit: omnem verò doctrinam de mendacio præjudicandam, quæ ſapiat contra veritatem eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei* & paucis interjectis *communicamus cum eccleſiis Apoſtolicis*. Et cap. 36. aſſerens ibi Apoſtolicam eſſe Eccleſiam, ubi Apoſtolorum eſt doctrina, ait: *Age jam qui voles curioſitatem melius exercere in negotio ſalutis tuæ, percurre eccleſias Apoſtolicas, apud quas ipſæ adhuc Cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſident; apud quas ipſæ authenticæ eorum literæ recitantur, ſonantes vocem, & repræſentantes faciem uniuſcujuſque. Proxima eſt tibi Achaia? habes Corinthum: ſi non longè es à Macedonia habes Philippos; habes Theſſalonicenſes. Si potes in Aſiam tendere, habes Epheſum. Si autem Italiæ adjaces habes Romam. Iſta quidem felix eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt. Ubi Petrus paſſioni Chriſti adæquatur: ubi Paulus Joannis exitu coronatur: ubi Apoſtolus Joannes, poſtquam in oleum igneum demerſus, nihil paſſus eſt, in inſulam relegatur. Videamus quid didicerit, quid docuerit, cum Africanis quoque eccleſiis conteſſerarit.*

Reſpondent Sectarii ſub primis Eccleſiæ initiis perſeverâſſe in Eccleſia Romana Apoſtolicam doctrinam, ſed poſtea fuiſſe corruptam. Quòd ſi ab iiſdem ſciſciteris quo tempore, & à quo in Romana Eccleſia fuerit Apoſtolica doctrina corrupta, circa Authorem corruptionis nullum aſſignant, nec poſſunt. Circa tempus, aſſerunt aliqui fuiſſe Apoſtolicam doctrinam in Eccleſia corruptam quingentis abhinc annis: Alii ſeptingentis abhinc ferè annis; & abhinc fere mille, & alii circa tempora S. Gregorii, quo tempore ajunt Fidem JESU Chriſti in Eccleſia Romana defeciſſe. Ita ſentiunt Wolfgangus Muſculus in locis commun. cap. 12. de Eccleſ. Lutherus in ſupputatione annorum mundi. Illyricus in Cathalogo teſt. verit. in Præfat. Verum hæc ipſa temporum varietas eos redarguit mendacii, & falſitatis. Fuit enim tempore Gregorii in Eccleſia Romana, & in aliis Catholicis una ac eadem Fides, cujus integritatem Conſtantinopoli ubi fuerat à Pelagio Pontifice

miſſus, defendit contra Eutichium Patriarcham, qui ſcripſerat contra veram, ac tractabilem corporum reſurrectionem; & ita nervosè eum convicit ut Imperator juſſerit ejus librum flammis comburi Donatiſtas etiam in Africa, Arianos in Hiſpania repreſſit, Agnoitas Alexandria ejecit; & detrectavit dare pallium Szagrio Auguſtodunenſi, niſi Neophytos hæreticos expelleret ex Gallia. Gothos etiam hæreſim Arianam deſerere coëgit. Unde tantùm abeſt quòd tempore Gregorii Fides in Eccleſia Romana defecerit, ut potius in reliquis mundi partibus fuerit propugnata & doctrina Apoſtolorum latius diſſeminata: miſit enim Gregorius in Angliam Auguſtinum, ac alios doctiſſimos ac pios Monachos, quorum opera regnum illud ad JESU Chriſti Fidem convertit, dictus propterea à Venerabili Beda Angliæ Apoſtolus. Poſt tempora Gregorii, ut etiam antea Eccleſia Romana in id ſemper incubuit ſtudii uſque ad noſtra tempora, incumbetque uſque ad conſummationem ſæculi, ut Fides integra, ac doctrina Apoſtolorum indemnis, ac illæſa ſemper ſervetur. Ob idque quotquot inſurrexerunt contra Fidem, ac Apoſtolorum doctrinam, Eccleſia Romana propterea verè Apoſtolica impugnavit, ac damnavit.

Quia verò hæc veritas nervoſius nequit evinci, niſi recenſitis hæreſibus, quas Eccleſia quovis tempore ſemper impugnavit, ut illæſam ſervaret Apoſtolorum doctrinam, ac Fidem integram; placet hic attexere errores, ſi non omnes, ſaltem præcipuos ab Eccleſia damnatos. Circa annum 230. poſt enarratos paulò ſuperius hæreſes, quæ ſub Eccleſiæ primis initiis damnatæ fuerunt; inſurrexerunt Originiani dicti ab Origine. Notat D. Auguſtinus lib. de hæreſ. 42. & 43. duos fuiſſe Origeniſtarum Sectarios, eò quia duo fuerint Origines, quorum unus nefanda docuit, & patravit; alter Doctor fuit toto orbe celebris, qui ferè totam S. Scripturam fuit interpretatus, de quo ait D. Hieronymus: *Origenes cùm in expoſitione Scripturæ ſacræ cunctos vincat; ſe ipſum in canticis canticorum vincit.* Is tamen poſtea erravit, quia aſſeruit Angelos, & animas ante creationem mundi peccâſſe, qui error, quia contra S. Scripturam, damnatus ab Eccleſia fuit Geneſ. 1. 31. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.* Si poſtquam Deus mundum condidit, vidit cuncta quæ fecerat, eſſe valde bona: ergo Angeli, & animæ non peccârunt ante mundum, ſeu creaturas conditas, cùm Angeli & animæ ſint etiam creaturæ à Deo factæ, & à Deo viſæ, ſeu cognitæ bonæ unà cum aliis creaturis quas fecerat. Neque protoparentes Adam, & Eva peccârunt ante mundum conditum, ſed poſtquam fuit terreſtris paradiſus à Deo conditus, in illo enim cùm morarentur, peccârunt *Geneſ. 3.* Ante peccatum Angeli jam erant in cœlo, & protoparentes in terreſtri paradiſo, ubi peccârunt; & quia neuter locus peccatum ſuſtinet, Angeli peccantes, & protoparentes expulſi fuerunt illi è cœlo, iſti è paradiſo. Rurſus in lib. cui titulus *Periarchon* aſſeruit animas detineri in corpore veluti in carcere, quod falſum eſt, quia anima non violenter, ſed naturaliter eſt in corpore organico. cujus eſt actus ſeu forma. Geneſ. 1. legimus Deum formâſſe hominem de limo terræ quantum ad corpus, & ſpirâſſe in faciem ejus ſpiraculum vitæ, ſeu creaſſe in ipſo animam rationalem. Præterea docuit Angelos malos aliquando à ſuis pœnis liberandos eſſe, quod eſt hæreticum contra illud Chriſti Luc. 16. *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus*, ſi tormentum ignis eſt æternum, ergo nunquam erit ceſſaturum. Alios docuit errores in præfato libro Periarcho, ſeu de principiis, quos tamen poſtea retractavit, & ipſum pœnituit. De Origine ſcribit D. Hieronymus, quod ubi ſcripſit bene, nemo ſcripſit melius; & ubi malè, nemo pejus. Planctum origenis tranſtulit divus Hieronymus ex Græco in Latinum, in quo deflet ſuos errores quos reſipiſcentiæ ſpongia lacrymis imbuta, & madida abſtergit, ac delet.

Pauliniani à Paulo Samoſateno nuncupati circa annum 314. contra doctrinam Apoſtolorum docuerunt, ut refert D. Auguſtinus de hæreſ. hæreſ. 44. Chriſtum non ſemper fuiſſe, quod eſt hæreticum quoad divinitatem; quia licèt quoad humanitatem fuerit in tempore natus de virgine ad Galat. 3. *At ubi plenitudo temporis venit; miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere*, quoad divinitatem tamen fuit ab æterno Pſal. 18. *In æternum permanet verbum tuum*, ſeu filius æterni Patris, qui noſtram aſſumpſit humanitatem, ut nos redimeret à ſervitute peccati. Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, per quod omnia facta ſunt*, & de Chriſto Apoſtolus ad Hebræos 1. intelligit illud Pſal. *In principio Tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli.* Secundò errarunt Pauliniani quia dixerunt, Chriſtum fuiſſe purum hominem, ex quo errore orta poſtea fuit hæreſis Arianorum, quæ viſa eſt quaſi totum orbem infeciſſe: contra doctrinam Joan. 1. ubi de Chriſto ait: *Ego teſtimonium perhibui, quia hic eſt filius Dei.* Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret.* Hanc eandem hæreſin excitarunt poſtea Photiniani à Photino Epiſcopo hæretico nuncupati anno 344. & ulteriùs errârunt, quia aſſeruerunt Chriſtum ex Maria non virgine natum, ſed cognita à S. Joſepho contra ſacras Scripturas, & doctrinam Apoſtolorum Matth. 1. *Joſeph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt. Pariet enim filium, & vocabis nomen ejus Jeſum*, Iſai. 2. *Ecce virgo habebit in utero filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur, nobiſcum Deus* Luc. 1. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbravit Tibi: ideoque quod ex Te naſcetur Sanctum, vocabitur filius Dei.*

Manichæi à Manichæo dicti, vel quia ob inſanam doctrinam maniâ viſi ſunt laborâſſe, ut enim refert D. Auguſtinus hæreſ. 46. poſuerunt duo principia, bonum unum, alterum malum: cùm tamen de fide ſit unum tantum dari principium, ſe DEUM creatorem cœli, & terræ, ac rerum omnium in iiſdem. Hunc errorem rejicit Auguſtinus de Natura Boni cap. 1. Quia omnis natura in quantum natura, eſt quid bonum; ut omne bonum eſt à principio Bono, proinde omnis rerum natura non poteſt eſſe niſi à principio bono: hinc de Deo ait David Pſal. 118. *Qui fecit cœlum & terram, & omnia, quæ in eis ſunt.* Geneſ. 1. *viderat omnia, quæ fecerat, & erant valde bona.* Rurſus Manichæi vetus teſtamentum reſpuerunt, & novum tantùm in parte receperunt. Et Fauſtus Manichæus negavit totam Genealogiam Chriſti, Manichæorum errores recenſet D. Auguſtinus, & nervosè confutat in 33. diſputationibus, quæ comprehenduntur in volumine contra Fauſtum, qui aſſerebat Evangelium Jeſu Chriſti incipere à prædicatione, non ab ejus generatione contra Scripturas D. Paulus 2. Timoth. 2. *Memor eſto Dominum Jeſum Chriſtum ſurrexiſſe à mortuis ex ſemine David ſecundum Evangelium meum.* Vocat ſuum Evangelium generationem Chriſti ex ſemine David, ſeu Evangelium omni-

Digitized by Google

omnium fidelium: Unde Angelus ad paſtores ait: Luc. 2. *Evangelizo vobis gaudium, quod erit toti populo, quia natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus in civitate David.* Hinc D. Paulus loc. cit. loquentes, & annunciantes contra ſanctum Evangelium anathematizat: quia in hoc quod evangelio obſiſtant, Chriſti Evangelium ſubvertunt: *Licet Angelus de cœlo evangelizet vobis, præter id, quod evangelizavimus vobis, anathema ſit: Sicut prædixi, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id, quod accepiſtis, anathema ſit:* & indicans cauſam anathematis addit: *Notum enim facio vobis fratres, quia evangelium, quod eſt evangelizatum à me, non eſt ſecundùm hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti.* Manichæi igitur, quia aliud docuerunt, quàm evangelizaverit D. Paulus; ſcilicet Chriſtum non natum, ab Apoſtolo anathemate feriuntur: quia D. Paulus evangelizavit Chriſtum natum ex virgine, ex ſemine David. Ad Rom. 1. *Paulus ſervus Jeſu Chriſti vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium Dei, quod ante promiſerat per Prophetas ſuos in Scripturis Sanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem.*

Arriani nuncupati ab Arrio presbytero Alexandrino circa annum Chriſti 351. ſuis erroribus adeò ingens excitavit incendium ut ferme totum Chriſtianum orbem adusſerit, de quo ait D. Hieronymus: *quia à principio modica ſcintilla non fuit ſtatim extincta, fere totum orbem incendit.* Negarunt Arriani Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum unius eſſe ſubſtantiæ, & eſſentiæ contra doctrinam Apoſtolorum & Sacras Scripturas Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus.* Joan. c. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres* in perſonis, *unum ſunt* in eſſentia, & ſubſtantia. Filium docebant eſſe creaturam Patris; & Spiritum Sanctum à Filio creatum: contra Sacram Scripturam, quia cùm Deus ſit à ſe, & creatura ab alio, ſequitur, creaturam non eſſe Deum, conſequenter Filium, & Spiritum Sanctum non eſſe Deum contra illud Joan. 1. *Deus erat verbum, & per ipſum facta ſunt omnia:* ſed ut argumentatur S. Auguſtinus Lib. de Trinit. cap. 1. Si Verbum Dei Filius eſſet creatura, eſſet factum per ſe ipſum, quod repugnat: ergo Verbum Dei Filius non eſt creatura, ſed principium, & cauſa efficiens creaturæ. Hinc Prov. 8. Filius Dei dicitur Sapientia increata ab æterno, & ante omnia concepta, & genita. Neque Arriani intellexerunt verba Chriſti loquentis de propria Trinitate, quæ Judæi ſtatim intellexerunt Joan. 5. *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor,* & quia ſe fatebatur unum Deum cum Patre, quærebant Judæi eum interficere: ergo Filius non eſt creatura, ſed verus Deus; & ideo Judæi quærebant eum interficere, quia aſſerebat ſe Patrem Deum habere, ac illi æqualem eſſe, ſeu ejusdem eſſentiæ, naturæ, & ſubſtantiæ. Hinc errârunt itidem Arriani, eò quia filium patre minorem aſſeruerint, quia cùm ſit ejusdem naturæ, ac Deitatis cum Patre, nequit eſſe minor Patre, alioquin idem eſſet minus ſe ipſo, quod repugnat. Objiciebant illud Joan. 14. ubi Chriſtus ait *Pater major me eſt*: ſed reſpondet d. Auguſtinus, Chriſtum fuiſſe loquutum de ſua humanitate, quæ minor eſt, non verò de ſua divinitate, qua eſt æqualis Patri: Unde Apoſtolus ad Philip. 2. *Cum in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt ſe eſſe æqualem Deo; ſed ſeipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo.* Non igitur Chriſtus eſt minor Patre ſecundùm formam Deitatis; ſed ſecundùm habitum humanitatis. Errârunt itidem, quia cum Græcis aſſeruerint Spiritum Sanctum tantùm à Patre procedere, non à filio, quod adverſatur ſcripturis Joan. 16. ubi Chriſtus ait loquens de Spiritu Sancto: *Ille me glorificabit, quia de meo accipiet.* Dicitur Spiritus S. accipere à Filio, quia ab ipſo procedit: unde dicitur non ſolum Spiritus Patris, ſed etiam Filii ad Galat. 4. *Miſit Spiritum filii ſui in corda noſtra.* Hinc Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio eſt dogma fidei definitum in Conciliis œcumenicis Lugdunenſi ſecundo ſub Gregorio X. & Florentino ſub Eugenio IV. Hinc Eccleſia in ſymbolo Conſtantinopolitano profitetur, & canit de Spiritu Sancto. *Qui à Patre Filiòque procedit* & in ſymbolo S. Athanaſii, *Spiritus Sanctus à Patre, & filio non factus, nec creatus, nec genitus ſed procedens.* Particula illa *filióque* non à Patribus Concilii Conſtantinopolitani inſerta fuit ſymbolo; ſed ſequentibus ſæculis ab Eccleſia ad majorem fidei explicationem: quia Spiritum Sanctum ex Filio procedere virtualiter continetur in illa ſententia *qui ex Patre procedit*, quæ continetur in Concilio Conſtantinopolitano, à Nicæno non diſſentiente, quod explicationis cauſa habet. Præterea erravunt aſſerentes, filium non eſſe æternum: contra illud Joan. *In principio erat verbum*; ſeu in principio æternitatis; quia cùm filius ſit Deus conſubſtantialis Patri, eſt æternus: hinc David Pſal. 108. *Tecum principium* ſcilicet æternitatis; *ex utero* ſeu ex mea ſubſtantia; *ante Luciferum* ſeu ante omnia, & ab æterno *genui Te*, ut explicat D. Auguſtinus ad oroſ. quæſt. 1. Hinc de Filio egrediente á Patre per æternam generationem, dicitur Michæ 5. *Egreſſus ejus à diebus æternitatis.*

Priſcillianiſtæ circa annum 380. plures finxerunt errores contra Sacras Scripturas, quos Eccleſia damnavit. Primò cenſuerunt animam noſtram eſſe particulam divinæ ſubſtantiæ, quod eſt hæreticum; quia quod eſt ſubſtantia Dei, eſt æternum infinitum, quia Deus eſt æternus infinitus: & anima noſtra limitata eſt, & finita in tempore, à Deo creata, neque fuit antequam nos geniti eſſemus. Geneſ. 1. Deus dicitur feciſſe animam rationalem, quam ſpiravit in caput Protoparentis. Rurſus Geneſ. 1. homo dicitur conditus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, quòd ſi ad imaginem & ſimilitudinem, eſt quid diſtinctum, cùm ſimilitudo non detur niſi inter plura diſtincta S. Auguſtinus 14. *de Trinit.* c. 8. ex eo quod homo factus ſit, infert animam eſſe factam, cùm per ipſam factus ſit homo ad imaginem, & ſimilitudinem Dei. Rurſus erravunt docentes cùm Manichæis mundum à principio malo factum, quod ſuperius rejectum fuit. Præterea eſum carnis ut quid immundum damnant contra Evangelium Luc. 16. ubi pius Pater laudatur, eò quia filio prodigo reſipiſcenti parari juſſerit vitulum ſaginatum; & de re turpi, ac immunda nullus laudatur. Nuptias itidem damnarunt, cùm Apoſtolus 1. Cor. 7. matrimonium ut bonum commendet; & Chriſtus in Evangelio præcipiat, non eſſe ſeparandos, quos Deus conjunxit.

Joviniamiſtæ à Joviniano Monacho nuncupati, contra quem S. Hieronymus duos ſcripſit libros, docuerunt omnia peccata eſſe paria, quod eſt hæreticum; quia quo malitia eſt major, eò peccatum eſt gravius; & Chriſtus peccatum in Spiritum S. ratione ſuæ gravitatis dicit irremiſſibile. Hanc peccatorum inæqualitatem Chriſtus etiam ſignificat, Joan. 19. cùm reſpondit Pilato: *Propterea qui tradidit me tibi majus peccatum habet.* Deuter. 25. etiam dici-

Digitized by Google

dicitur, quòd juxta menſuram peccati erit plagarum modus, unde peccata ſunt in gravitate inæqualia. Apocal. 28. *Quantum glorificavit ſe*, ſeu quantò plus, *& in deliciis fuit, tantùm date illi tormentum, & luctum.* Præterea ſtatum virginitatis æquarunt nuptiali contra Apoſt. 1. Corinth. 7. ubi expreſsè præfert virginitatem nuptiis, ſicut Conſilium perfectionis inquiens: *Præceptum non habeo ſed conſilium do*; unde Auguſtinus de conditione viduitatis ait; *Supergreditur virginitas ſupra conditionem naturæ humanæ, per quam homines Angelis aſſimilantur.* Alios invenerunt errores quos D. Hieronymus confutavit.

Pelagiani à Pelagio Monacho dicti circa annum 405. aſſerebant liberum arbitrium abſque ope divinæ gratiæ ſufficere ad promerendam æternam gloriam contra Scripturas, Evangelium, & Apoſtolicam doctrinam. Joan. 6. *Nemo poteſt venire ad me, niſi datum ei fuit à Patre meo qui in cælis* hoc eſt neme poteſt ad Deum accedere, neque æternam gloriam conſequi niſi per donum gratiæ Spiritûs Sancti. Unde Apoſtolus Paulus 1. Corinth. 15. ſcribit. *Gratia Dei ſum id quod ſum & gratia ejus in me vacua non fuit: ſed abundantius iſtis omnibus laboravi, non ego ſed gratia Dei mecum.* Gratia ſiquidem ſupernaturalis perficit liberum arbitrium, cui impertitur facultatem operandi ſupernaturaliter, & meritoriè; Unde Apoſtolus ad Tit. 3. *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri, non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & effuſionis Spiritûs Sancti, quem effudit in nos abundè per JESUM Chriſtum Salvatorem noſtrum, ut juſtificati gratia ipſius hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ:* Ex Apoſtolo gratia non ſolùm præbet libero arbitrio facilitatem; ſed etiam dat facultatem operandi meritoriè ſupernaturaliter vitam æternam: ait Apoſtolus: *Non ex operibus juſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit, ut juſtificati gratia ipſius hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ.* Hanc Pelagianorum hæreſim fusè impugnavi in Theol. Tom. 5. Tract. de Gratia. Rurſus docuerunt, charitatem donum Dei non eſſe contra Sacras Scripturas 1. Joan. 3. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater* imo eſt charitas excellentius donum, quia ipſa ædificat, adeo ut ſcientia 1. Corinth. 8. inflet, & ad Epheſ. 5. *Fides quamvis ſit donum Dei, ſine charitate non prodeſt*: Si igitur ſcientia, & fides ſine charitate deficiunt; illa inflat, hæc non prodeſt; & cum charitate hæc prodeſt, & illa juvat; ſequitur charitatem eſſe perfectius donum. Præterea negârunt orationes, quas Eccleſia facit pro infidelibus, ut ad Fidem convertantur, quidquam habere valoris, contra S. Scripturam Geneſ. 20. ubi Deus dicit Abimeleco Regi infideli de Abrahamo. *Propheta eſt, & orabit pro te.* Rurſus aſſeruerunt gratiam Dei dari hominibus ſecundùm eorum merita contra Scripturas ad Rom. 11. *Si autem gratia jam non ex operibus, alioquin gratia, jam non eſt gratia* quia ex Auguſtino eſt gratia, quia gratis datur. Plures alios invenerunt errores quos egregiè impugnavit S. Auguſtinus lib. de Natura, & Gratia, & alii Patres.

Neſtoriani à Neſtorio Epiſcopo Conſtantinopolitano nuncupati circa annum 430. Negârunt Chriſtum Deum de Virgine natum, aſſerentes Chriſtum ut purum hominem natum de Virgine, non ut Deum; hinc duas in Chriſto poſuerunt perſonas unam Chriſti, alteram Dei, quod eſt hæreticũ, quia Deus factus eſt homo. Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt & habitavit in nobis.* Si Deus factus eſt caro in utero Virginis; jam Chriſtus non ut ſimplex tantùm homo, ſed etiam ut Deus natus eſt ex Virgine. Tum quia una natura non prædicatur de alia diſtincta, nec in concreto, neque in abſtracto, neque proprietas unius de alia, niſi ambæ naturæ ſint in uno eodémque ſuppoſito, ſeu Perſona, ut docet Damaſcenus lib. 3. ſed caro prædicatur de Verbo, ſeu Deo Joan. 1. *Verbum caro factum eſt*, ſeu Filius Dei factus eſt homo; unde Chriſtus de ſe ait Joan. 8. *Antequam Abraham fieret, ego ſum* ſcilicet ab æterno, non tamen ſecundùm humanitatem, ſed ratione divinitatis. Et 1. Joan. 5. de Chriſto dicitur; *Scimus quoniam Filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum, ut cognoſcamus verum Deum, & ſimus in Filio ejus: Hic eſt verus Deus, & vita æterna:* Ex quo conſtat, Chriſtum eſſe verum Deum, & non per adoptionem; & in Chriſto eſſe duas naturas humanam & divinam, & unam tantùm perſonam divinam, ratione cujus una natura prædicatur de alia. Alios invexerunt errores, quos impugnârunt in Eccleſia Catholica SS. Patres præſertim S. Gennaſius Epiſcopus Marſilienſis.

Eutychiani dicti ab Eutyche Archimandrita, ſeu Abbate Conſtantinopolitano circa annum 451. aſſeruerunt, Jeſum de Virgine natum in vero corpore non carneo, quia carnem ex Virgine non traxit, ſed corpus de cœlo habuit, quod incluſum in utero Virginis in ſimilitudinem hominis formatum fuit: Hoc autem non ſolùm Scripturis adverſatur, ſed etiam veræ Philoſophiæ; quia Corpus cœleſte ſeparatum à qualibet cõtrarietate à Philoſopho l. de cœlo, & mundo probatur eſſe ſubſtantia incorruptibilis, & quinta ſubſtantia ſeparata à quatuor elementis: ſed Corpus Chriſti fuit paſſibile, crucifixum, & mortuum. Præterea ſi fuit Corpus cœleſte vel de novo creatum; fuit pars cœli inde avulſa, & ſciſſa: Primum non dicitur quia Deus de novo non dicitur creare corpora cœleſtia: neque ſecundum, quia cœlum non frangitur neque diſrumpitur, neque patitur; & Corpus Chriſti fuit vulneribus fractum, flagellis cæſum, & tormenta, ac dolores paſſum Matth. 28. *Oportet pati Filium hominis:* quia igitur Chriſtus paſſus eſt pro nobis, & peccata noſtra ipſe tulit in corpore ſuo, cujus livore ſalvati, & ſanati ſumus 1. Pet. 2. habuit Corpus carneum, & paſſibile, non cœleſte, quod eſt impoſſibile, & incorruptibile. Præterea quis dicat, cœlum lacte virginis ali, lanceâ perforari, & crucifigi. Præterea Corpus Chriſti verè carneum fuiſſe teſtatur ipſe Chriſtus Matth. 26. *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.* Luc. 24. poſt Reſurrectionem ait Chriſtus: *Palpate, & videte, quoniam ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* Joan. 6. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Si dicas D. Paulum 1. Corinth. 5. ſcribere. *Primus homo de terra terrenus, ſecundus homo de cœlo cœleſtis.* Reſpondetur, Chriſtum dici de cœlo cœleſtem, non quod corpus habuerit, ex materia cœleſti compactum, ſed quia ipſe Dei Filius de cœlo deſcendit, quando homo in terris factus eſt: hinc Joan. 3. *Qui de cœlo deſcendit ſuper omnes eſt.* Tum quia ſi Corpus Chriſti fuiſſet ex cœleſti materia compactum, non induiſſet humanitatem, ſed ſubſtantiam cœleſtem neque fuiſſet verus homo, neque Filius hominis contra S. Scripturas Matth. 24. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli.*

Hactenus Eccleſia Catholica Romana, & Apoſtolica indemnem ſervatura Fidem Jeſu Chriſti, & Apoſtolorum doctrinam quotquot inſurrexerunt hæreſes, impugnavit, ac profligavit, ac radicitùs extirpavit; & quidem ante Gregorium I. qui ſedit anno 590. & poſt Gregorium eadem Eccleſia, quotquot aliæ fuerunt hæreſes exortæ, non minori robore rejecit, ac totaliter avulſit, vel damnavit; neque permiſit ullo tempore doctrinam Apoſtolicam in Romana Ec-

Digitized by Google

na Eccleſia labefactari; neque Fidem in ulla corrumpi parte. Anno circiter 1176. Albanenſes excitârunt hæreſes Manichæorum de duplici principio, bono uno, altero malo, Armenorum, quod Filius in divinis ſit minor Patre; & Spiritus Sanctus ſit minor Filio: & alios plures ab Eccleſia antea damnatos errores excitarunt, quos Eccleſia Romana iterum damnavit, ac eorundem fautores, & defenſores anathematizavit.

Valdenſes ſeu pauperes de Lugduno circa annum 1170. plures itidem invexerunt hæreſes, contra Apoſtolorum doctrinam, & fidem, quam Magiſter Chriſtus ſuam edocuit Eccleſiam. Fuit Valdenſis civis quidam Lugdunenſis in Gallia divitiis affluens, qui ut pauper fieret, ac veſtigia ſequeretur Chriſti, & evangelicam ſervaret paupertatem, omnia reliquit; ſed ex prava Scripturarum intelligentia in plures impegit errores, & Valdenſes per Schiſma in hæreſim prolapſi fuerunt, quia ut ait Apoſtolus 2. Timoth. 4. *Diſcedent à fide attendentes ſpiritibus erroris, ac doctrinis dæmoniorum, in hyppocriſi loquentium mendacium, cauterizatam habentium conſcientiam prohibentium nubere.* Aſſeruerunt Valdenſes, ipſos non ſubeſſe Romano Pontifici, neque aliis Prælatis Romanæ Eccleſiæ, contra Scripturas, quibus conſtat, Chriſtum conſtituiſſe D. Petrum Caput & ſuum Vicarium in militante Eccleſia. & D. Petri Succeſſores Caput omnium fidelium Luc. 22. *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; tu autem aliquando converſus confirma fratres tuos* Joan. ult. *Paſce oves meas*; & ſicut oves ſubjiciuntur Paſtori, ita fideles Petro, & ejus Succeſſoribus. Luc. 10. *Qui vos audit, me audit, qui vos ſpernit, me ſpernit.* Valdenſes igitur ſpernentes Eccleſiæ Paſtores, & Præſules, contemnunt Chriſtum. Præterea certum eſt Chriſtum fundâſſe ſuam Eccleſiam, ut ſtabilis, ac firma maneret uſque in finem mundi & non ſolùm pro vita Petri, ſed etiam eorum Succeſſorum: Hinc Matth. 28. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi.* Secundò docuerunt omne juramentum eſſe illicitum, quod eſt hæreticum; quia Deus non præcipit peccatum, Pſal. 4. *Iraſcimini, & nolite peccare*: præcipit tamen juramenta ſibi reddi Levit. 19. *Reddes autem Domino juramenta tua* Num. 30. *Si quis ſe conſtrinxerit juramento, non faciet irritum verbum ſuum; ſed omne quod promiſit, implebit*: ergo juramentum, cujus impletio à Deo præcipitur, non eſt illicitum, nec peccatum. Imò Deus præſcribit etiam formam jurandi Deuter. 6. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies, & per nomen illius jurabis.* Idque repetit Deuter. 10. *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſervies, ipſique adhærebis, jurabiſque in nomine illius*: ergo jurare in Dei nomine eſt licitum. Pſal. 109. *Juravit Dominus, & non pœnitebit eum.* Iſa. 44. *Sicut in diebus Noe, iſtud mihi eſt, qui juravi, ne inducerem aquas diluvii ultra ſupra terram: ſic juravi ut non iraſcar tibi.* Requiruntur tamen ad licitum juramentum veritas, juſtitia, neceſſitas: ſcilicet veritas mendacio oppoſita; defectu alicujus ex iſtis conditionibus juramentum non eſt licitum, in quo ſenſu Chriſtus Matth. 5. *Ego autem dico vobis non jurare omnino* Jacob. 5. *Ante omnia fratres mei nolite jurare neque per cœlum neque per terram.* Plures alias invexerunt hæreſes contra Scripturas, & doctrinam Apoſtolorum, quas Eccleſia Romana verè Apoſtolica rejecit, damnavit, integram ſervatura fidem JESU Chriſti, ac incorruptam Apoſtolorum doctrinam.

Pſeudo-Apoſtoli ſequuti Gerardum Segarellum Parmenſem, qui captus condemnatus ab Eccleſia Romana fuit, & combuſtus circa annum 1260. plures docuerunt errores, quorum primus fuit aſſeruiſſe, totam authoritatem à Chriſto collatam Eccleſiæ Romanæ fuiſſe jam evacuatam ob malitiam Prælatorum; & Romanam Eccleſiam non eſſe amplius Eccleſiam Dei, quod hæreticum eſt, & contra Scripturas Pſal. 44. de Chriſto capite militantis Eccleſiæ, ac de ejus Vicario pro tempore dicitur *Sedes tua Deus in ſeculum ſeculi*, Matth. 16. ait Chriſtus Tu es Petrus, & ſuper hanc petram, id eſt ſupra dignitatem Pontificiam, & Chriſtum 1. Corinth. 10. *Petra enim erat Chriſtus*; vel ſupra Petri, ejúsque Succeſſorum veram Confeſſionem firmæ fidei *ædificabo Eccleſiam meam.* Abſit ſcribit D. Paulus ad Hebr. 5, quod fundamentum Eccleſiæ nutet, cùm Chriſtus rogaverit Deum Patrem, ne unquam deficeret: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* Et Luc. 22. *Exauditus eſt pro tua reverentia.* Hos Pſeudo-Prophetas præviderat Apoſtolus Paulus 2. Corinth. 12. ſcribens: *Nam hujuſmodi Pſeudo-Apoſtoli ſunt operarii ſubdoli transfigurantes ſe in Apoſtolos Chriſti: ipſe enim Satanas transfigurat ſe in Angelum lucis.* Rurſus aſſeruerunt poteſtatem à Deo datam primitivæ Eccleſiæ totam in eorum Sectam devolutam, ac ipſos habere poteſtatem, quam Petrus Apoſtolus habuit, ac ſervare vitam, paupertatem, & perfectionem Chriſti, ac Apoſtolorum; nec teneri obedire Romano Pontifici. Qui errores ſunt hæreſes repugnantes ſacræ Scripturæ. Quia negantes obedientiam Divo Petro ejúsque Succeſſoribus, nequeunt ſtatu eſſe perfecto, neque verſari in ſtatu ſalutis; qui *Non ſunt oves Chriſti, cujus vocem non audiunt: nec de ovili, cujus Chriſtus eſt oſtium*, Joan. 10. Tum quia Joan. ult. Chriſtus commiſit oves ſuas paſcendas Petro, & ejus Succeſſoribus: unde negantes Romano Pontifici hanc facultatem; & nolentes eidem obedire non ſunt ex ovili Chriſti, nec ejus oves in dextera, ſed ſunt hœdi diaboli in ſiniſtra damnationis, ut habetur Matth. 25. Præterea non omnes, qui imitantur Apoſtolos in cultura virtutum, iiſdem ineſt poteſtas Apoſtolorum; etenim Act. 4. multitudo credentium, quorum erat cor unum, & anima una, & omnia reliquerunt nil proprii habentes, fuit Apoſtolos imitata, non tamen poteſtatem habuerunt Apoſtolorum. Plures alios Pſeudo-Apoſtoli ſomniârunt errores adverſantes ſacris Scripturis, quos propterea Eccleſia Romana ſervatura integram JESU Chriſti Fidem, ac illæſam Apoſtolorum doctrinam damnavit.

In plures Pſeudo-Apoſtolorum errores impegerunt etiam Abbas Joachim, & Petrus Joannis, de quibus prædixerat Apoſtolus 1. Timoth. 4. *In noviſſimis diebus diſcedent quidam à Fide attendentes ſpiritibus erroris. & doctrinæ dæmoniorum, in hyppocriſi loquentium mendacium.* Poſuit Abbas Joachim tres ſtatus, primum in quo homines ſecundùm ſtatum carnis vixerunt, & incœpit ab Adam uſque ad Chriſtum. Secundum in quo inter carnem & ſpiritum, in quo vixerunt homines uſque ad S. Benedictum. Tertium in quo vivunt ſecundùm ſpiritum à B. Benedicto uſque ad finem mundi: & in his tribus ſtatibus poſuit tres ordines; primum Conjugatorum ab Adam uſque ad Abrahamum: Secundum Clericorum ab Ozia, qui de tribu Juda incenſum obtulit, & hic ordo perſeveravit uſque ad Chriſtum, qui eſt Rex, & Sacerdos: Tertium Monachorum. Abbati Jochimo adhæſit Petrus Joannis Ordinis Fratrum Minorum Diœceſis Biterenſis. Qui tamen errârunt, quia in veteri Teſtamento Abel quia juſtus, & ad ejus oblata reſpexit Deus, vixit ſpiritualiter, non carnaliter; & etiã Enoch, qui legitur ambulâſſe cotã Domino, & translatus fuit in paradiſum, ut etiam Noe de quo Gen. 6. legitur inveniſſe gratiam coram Domino: & plures alii vixerunt ſpiritualiter præſertim Prophetæ, & Helias qui claruit igneo curru in paradiſũ translatus, & Joan. Bapt. de quo Luc. 1. *Et ipſe*

præcedit illum in ſpiritu, & virtute Eliæ: & de eodem Chriſtus ait: *Inter natos mulierum non ſurrexit major Joanne Baptiſta.* In tertio ſtatu, in quo dicuntur homines vivere ſpiritualiter, plures non ſolum carnaliter, ſed & beſtialiter vixerunt, & etiamnum vivunt, de quibus ait Apoſtolus ad Rom. 8. *Qui in carne ſunt*, ſeu ſecundum carnem vivunt: *Deo placere non poſſunt* & ibidem: *Si ſecundum carnem vixeritis, morïemini.* Præterea errârunt aſſerentes ordinem clericorum non diu perſeveraturum; quod adverſatur S. Scripturis, in quibus Chriſtus Matth. ult. ait: *Vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*: Tum quia miniſtrare ſacramenta ad ordinem clericorum ex officio, non Monachorum pertinet. Plures alios etiam proprios Abbas Joachim, & Petrus Joannis invexerunt errores, quos Eccleſia Romana ſervatura illæſam Apoſtolorum doctrinam damnavit.

Circa Annum 1315. inventi fuerunt errores Beguinorum, & Beguinarum, quorum ſecta detecta fuit circa annum Chriſti 1315. Iſti quos Eccleſia Romana & ſua ſecta damnaverat, ſanctos, & juſtos aſſerebant, cenſebantque eos paſſos propter juſtitiam; in quo conſentiebant erroribus hæreticorum, & cum iiſdem mori merebantur. Secundo aſſeruerunt Chriſtum nihil habuiſſe in proprio, nec in communi quod eſt hæreticum cum Joan. 13. Chriſtus dicatur loculos habuiſſe. Hinc D. Auguſtinus Homil. 60. in Joan. ait: Habebat ergo Dominus loculos, & à fidelibus oblata conſervans, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Et tunc primùm Eccleſiæ pecuniæ forma eſt inſtituta. In primitiva eccleſia erant omnia communia, & Apoſtoli erant diſpenſatores tam ſpiritualium, quàm temporalium. Hinc hi ſectarii errârunt docentes, perfectionem evangelicam exigere nihil poſſidere nec in proprio, nec in communi, & aſſerentes hæreticum eſſe credere, quod Eccleſia Romana ſuper hoc ſtatuit & ordinavit. cenſentes poſſe Eccleſiam docentem ex cathedra errare contra Apoſtolum vocantem eccleſiam columnam veritatis. Plures alios errores contra authoritatem & poteſtatem ſummi Pontificis ſparſerunt, quos omnes Romana eccleſia damnavit, expunxit, ſervatura illæſam doctrinam Apoſtolorum.

Demum circa annum Chriſti 1518. orta fuit Hæreſis Lutheranorum, & poſtea Calviniſtarum, Zvvinglianorum. Anabaptiſtarum, & aliorum, qui antiquas & jam pluries damnatas ab eccleſia hæreſes excitârunt, quas Eccleſia in Concilio Tridentino iterum damnavit, & anatematizavit, ut indemnem ſervaret doctrinam Apoſtolicam ſibi ab initio eccleſiæ concreditam ab ipſis Apoſtolis, ac contra omnes, & ſingulas hæreſes quovis tempore egregiè propugnatam, & indemnem ſemper ſervatam. Igitur ex hactenus narratis clarè conſtat eccleſiam Romanam verè eſſe Apoſtolicam, cùm doctrinam ſibi ab Apoſtolis communicatam intemeratam, & ab omni labe illæſam cuſtodierit, ab hæreſibus immunem ſervaverit, & quotquot ab hac diſceſſerunt doctrina, juxta divinas promiſſiones repreſſerit, proſcripſerit, anatematizaverit, non ſolùm ante tempus Gregorii, & ſtatim ſub initiis eccleſiæ; ſed etiam poſt Gregorium quovis tempore ad noſtra uſque tempora, & doctrinam Apoſtolicam intaminatam, & incorruptam ſemper viguiſſe in Romana eccleſia.

Quòd verò ſectarii aſſerant, Eccleſiam Romanam ſub primis temporibus fuiſſe quidem Apoſtolicam, ſeu fideliter cuſtodiviſſe doctrinam ſibi ab Apoſtolis extraditam; ſed poſtea errore communi ab Apoſtolica, & vera fidei doctrina à legitima Chriſti eccleſia declinaſſe, id evincendum ab iiſdem eſſet; & aſſignandi authores hujus defectionis, quos Eccleſia Romana non damnaverit, & anatematizaverit: ſed iiſdem adhæſerit; ut etiam oſtendenda illa Romanæ eccleſiæ doctrina, quæ Apoſtolicæ opponatur, & quando hæc defectio contigerit: niſi hæc oſtendantur, & evincantur, meræ cenſendæ ſunt ſectariorum calumniæ efficta in odium Eccleſiæ Romanæ Catholicæ, & Apoſtolicæ. Non recenſuimus privatos ferè omnes errores, quibus ab Eccleſiæ exordio aliqui ſeductores adniſi ſunt doctrinam Apoſtolicam in eccleſia Romana adulterare, & integritatem fidei labefactare, quos tamen eccleſia, Romana Catholica, & Apoſtolica ſemper egregiè quovis tempore uſque adhuc impugnavit, & doctrinam Apoſtolicam propugnavit, quam incorruptam jugiter ſervavit. Præterea cùm hæreſes eſſe in utilitatem cedat eccleſiæ, *ut qui probati ſunt manifeſti fiant* ut ſcribit Apoſtolus 1. *Corinth.* 11. & Spiritus veritatis ſit in æternum manſurus in eccleſia: debet error, quo Romana eccleſia defecit ab integritate fidei & à doctrina Apoſtolica, manifeſtus fieri, ut qui probati ſunt, à reprobis bis diſtinguantur, ac manifeſti fiant juxta Apoſtolicum: non enim Petri navicula poteſt nemine animadvertente, ac vidente paulatim hiſcere, rimaſque ſenſus fugientes aperire, donec fluctibus tandem obruatur: non enim eccleſia Romana poteſt hujuſmodi erroribus inquinari, qui non cognoſcantur, nec damnentur. Cùm ſit eccleſia Matth. 5. *Civitas ſupra montem poſita*, & luce ſolis clarior: neceſſe eſt, appareant, qui in ipſa irrepunt errores, oriuntur defectus, graſſantur hæreſes: ſicut occultari nequit in perampla urbe epidemica lues, quæ ſe ipſam prodit in civium clade.

Quamobrem doctrina, quam hodie eccleſia Romana ſervat, docet, cuſtodit, eſt prorſus eadem, quam ab Apoſtolis ab initio accepit, quam propterea quovis tempore contra ſectarios propugnavit; aſſerere Romanam eccleſiam defeciſſe ab Apoſtolica doctrina; & non aſſignare quonam tempore, ſub quo Pontifice, quo authore, qua via, vel quâ vi, quibus incrementis hæc in eccleſia Romana defectio ab Apoſtolica doctrina incœperit, prævaluerit, & non ſolùm Romanam urbem, ſed & orbem totum infecerit; perinde eſt ac ædificium in aëre conſtruere abſque ullo fundamento, quod nequit ſubſiſtere. Dicunt ſectarii inſtitutum ſacrificandi euchariſtiam, morem invectum invocandi ſanctos, colendi ſacras imagines turpiſſimam eſſe idololatriam, & contra doctrinam Apoſtolicam: ex quo inferunt, eccleſiam Romanam defeciſſe à doctrina Apoſtolica. Sed contra ſi tempore Apoſtolorum inſtitutum ſacrificandi Euchariſtiam non viguiſſet, quomodo Chriſtus in ultima cœna ſuum corpus dediſſet diſcipulis ad manducandum, ac ſuum ſanguinem ad bibendum? quomodo injunxiſſet Apoſtolis in ſui commemorationem manducare ſuum corpus, ac bibere ſuum ſanguinem? quomodo eccleſiam Euchariſtiam tempore Apoſtolorum, & poſt ipſos toleraſſet, ſi à Chriſto non fuiſſet inſtituta, & ab Apoſtolis propagata per varias mundi partes? Quomodo permiſiſſet cultum ſacrorum imaginum, ac invocationem ſanctorum, ſi hæc omnia non accepiſſet a Chriſto, & Apoſtolis cùm conſtet eccleſiam à primis temporibus ſemper obſtitiſſe cuilibet in eccleſia novitati, ut illæſam, puram, & incorruptam ſervaret, quam ab Apoſtolis accepit, doctrinam? Quis Pontifex qualis cœtus fidelium non rejeciſſet uſum ſacrarum veſtium, inſtitutum ſacrificandi euchariſtiam, cultum ſacrarum imaginum, ſi hæc omnia non ſemper fuiſſent in uſu

in

Digitized by Google

in eccleſia, & perſuaſio ſemper invaluiſſet fuiſſe hæc omnia ab Apoſtolis derivata in eccleſiam? Si quis noſtris temporibus vellet more Judæorum oves, & boves, aliaſque pecudes immolare Deo in eccleſia, vel pro Numinibus venerari canes, volucres, equos; quis vel Pontifex, vel cœtus fidelium id permitteret, approbares? pari pacto neque fuiſſet permiſſus & approbatus cultus ſacrarum imaginum, neque inſtitutum ſacrificandi, nec invocatio ſanctorum, niſi hæc omnia fuiſſent in eccleſia à tempore Apoſtolorum in uſu, & eccleſia ab ipſis Apoſtolis fuiſſet ita edocta.

Si dicas, non ſolam eccleſiam Romanam eſſe Apoſtolicam, ſed etiam reliquas, quæ per univerſum orbem doctrinam ſervant, & ſequuntur Apoſtolorum; eò quia ibi ſit eccleſia Apoſtolica, ubi ex doctrina Apoſtolorum; id non inficior: ſed quamvis reliquæ per orbem eccleſiæ ſervantes, ac ſequentes doctrinam Apoſtolorum ſint & ipſæ Apoſtolicæ, ſpeciali tamen nomenclatione eccleſia Romana dicitur Apoſtolica per quandam excellentiam, quia non ſolùm ſervat, & cuſtodit doctrinam ſibi ab Apoſtlis concreditam, ſed etiam quia fundata fuit à Principibus Apoſtolorum Petro, & Paulo, qui pro Chriſto ibi ſanguinem fuderunt; & etiam ob Chriſti promiſſionem. *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua* & de S. Paulo *Elegi eum mihi ut ſit vas electionis, & portet nomen meum coram gentibus*; vel quia cùm reliquæ patriarcales Eccleſiæ defecerint à doctrina Apoſtolorum; ut Antiochena, Alexandrina, Jeroſolimitana, hæc nunquam defecerit, ſed puram integram, & incorruptam ſemper ſervaverit, & contra hæreticos propugnaverit. Apoſtolica igitur dicitur Eccleſia quæ à Chriſto per Apoſtolos fundata eſt, & propagata, quæque doctrinam ſibi ab Apoſtolis extraditam fideliter cuſtodit, ſervat, propugnat contra Novatores, & per continuam Epiſcoporum ſucceſſionem ad nos uſque perducit, perducetque in poſteros uſque ad conſummationem ſæculi.

Contra hanc continuatam Epiſcoporum ſucceſſionem objiciunt ſectarii commentum illud è trivio arreptum, ab hæreticis confictum de Joanne Papa fœmina, quâ ſedente Epiſcoporum ſucceſſio ceſſavit. Sed contra quia ob incapacitatem non poteſt fœmina eligi in pontificem, & quoties ſubjectum eſt incapax formæ, hæc in illud nequit introduci; proinde tametſi fœmina vel per errorem vel per malitiam electa fuiſſet in Pontificem electio per ſe fuiſſet nullius roboris, & omnino nulla, ac ſi nunquam fuiſſet facta; propterea toto illo tempore, quo fœmina ſederet, cathedra vacaret, donec eligeretur vir in pontificem; neque inde ſucceſſio epiſcoporum interrumperetur, ſed tantùm vacaret ad tempus perinde ac in omnibus electionibus poſt mortem Pontificis, donec Cardinales congregentur, & eligatur ſucceſſor; ut etiam in ſchiſmate, quando plures eliguntur Pontifices, intelligitur cathedra D. Petri vacare, donec res melius examinetur, vel fiat nova electio legitima. Cæterùm fœmina eſſe nequit ſummus Pontifex, tametſi millies eligeretur quia cùm nequeat fœmina eſſe vir, neque poteſt capax eſſe Pontificatûs, niſi fortaſſis, novum quoddam inſtitueretur imperium, quale deſideravit Caligula, qui, referente Dione, equum ſuum, cui nomen erat velociſſimus, tantopere amavit, ut eum crebro ſecum ad cœnam invitaverit, hordeum in vaſe aureo ei apponeret, vinumque funderet in vaſis aureis, ac per ſalutem illius, velocitatem, & fortunam juraret: neque hiſce contentus, eum ad honores, ac dignitates reipublicæ promovere decreverat, ac facturum illum conſulem pollicitus fuit; & feciſſet ſubdit Dio, ſi diu equus ille velociſſimus nomine vixiſſet. Præterea vel fœmina eſſe poteſt in militante Eccleſia Papa, vel non: ſi primum; ergò per ipſos Epiſcoporum continuata ſucceſſio non ceſſavit, nec fuit extincta per Joannem papam fœminam; ſi ſecundum: ergo Joannes papa fœmina nunquam fuit, quia per ſectarios non potuit eſſe; quod enim eſſe non potuit; non fuit; alioquin ſi ſemel fuiſſet, potuiſſet eſſe. Præterea cùm dicant ſectarii Joannem papam fœminam ſediſſe in Petri cathedra poſt ſchiſma Græcorum inde deducitur eſſe fictum inventum: quia cùm Græci poſt ſchiſma fuerint Latinis infenſiſſimi, & præſertim ſedi Apoſtolicæ Romanæ, contra quam virus ſuæ acerbitatis evomuit; non prætermiſiſſet hujus Joannis papæ fœminæ meminiſſe, hocque probrum, ac dedecus latinis objicere, quibus alia plura appoſuerunt, idque ad incrementum, Latinorum infamiæ, fidemque noſtram imminuendam; ſi minimum tanti convicii argumentum habuiſſent, non pepercifſent illud Latinis objicere; præſertim cùm à Latinis fuerit aliquando Græcis objectum habuiſſe Patriarcham fœminam; retorſiſſent; proculdubio hoc dedecus in Latinos. Græcos autem habuiſſe Patriarcham fœminam, & hoc dedecus fuiſſe iiſdem objectum à Latinis conſtat è Leone Papa IX. cap. 23. contra Michaëlem Patriarcham Conſtantinopolitanum ait Leo. *Abſit autem, ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contigiſſe, ut Eunuchos contra primum Sancti Concilii Nicæni capitulum paſſim promovendo, fœminam in ſede Pontificum ſuorum ſublimâſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus, deteſtabileque facinus, & ſi enormitas ipſius, vel honor, fraternaque benevolentia non permittit nos credere; conſiderata tamen incuria veſtra, erga Sanctorum cenſuram canonum, qui Eunuchos & aliqua corporis parte imminutos, non ſolum ad clericatum, ſed ad Pontificatum etiam indifferenter, ac ſolemniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe arbitramur.* An non Græci ſimile convicium retorſiſſent in Latinis, ſi fuiſſet?

CAPUT XV.

Sola Romana Eccleſia integram Jeſu Chriſti fidem, & Apoſtolorum Doctrinam intemeratam, & incorruptam ſervat, quia ſola eſt rectè ordinata, ac legitimam habet à tempore Apoſtolorum Pontificum ſucceſſionem.

CUm rerum omnium ſapientiſſimus opifex Deus in ſuis opificiis, quæ ad extra poſuit, ſuam bonitatem creaturis communicaturus vel maximè ordinem amaverit, & invexerit, omnia ſub pondere, menſura ac numero fecerit, ac diſtribuerit; ſuam itidem militantem in terris Eccleſiam fundâſſe ordinatiſſimam nulli poteſt dubium eſſe; cùm dicatur Cant. 6. *Pulchra ut luna, electa ut ſol,*

Digitized by Google

terribilis ut caſtrorum acies ordinata, & Apoſtolus ad Rom. 13. ſcribat *ordinata eſſe, quæ à Deo ſunt*: neque ſimpliciter ordinata, ſed eo ordine, quo delectatur cæleſtis ſponſus; & quem Apoſtoli præſcripſerunt: hanc verò ordinatiſſimam eccleſiam eſſe ſolam Romanam ſanctam, & Apoſtolicam; ex eo liquet, quia in ea ſemper fuit, eſt, & erit Paſtor, & ovile ita præcipiente Chriſto Joan. 10. *Et erit unus paſtor, & unum ovile.* In hoc ovili ex ovibus aliquæ debent eſſe ſpirituales, aliæ ſæculares, aliæ religioſæ, idque ex ſacris literis conſtat 1. Petri 2. *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coactè, ſed ſpontaneè ſecundum Deum, neque turpis lucri gratia, ſed voluntariè; neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo; & cùm apparuerit princeps Paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.* Ordinem ovium ſpiritualium ſcribit D. Paulus ad Epheſ. 4. *Et ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas; alios verò Evangeliſtas; alios autem paſtores, & doctores ad conſummationem ſanctorum in opus miniſterii, in ædificationem corporis Chriſti.* Ordo omnium ſæcularium etiam indicatur 1. Petri 2. *Subjecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſive regi quaſi præcellenti, ſive ducibus, quaſi ab eo miſſis ad vindictam malefactorum; laudem verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei, ut benefacientes obmuteſcere faciatis imprudentiam hominum ignorantiam.*

Liquet igitur ex ſcripturis ordinem eccleſiæ maximè in differentia, & varietate ſtatuum, officiorum, ſeu adminiſtrationum, quæ in eadem, exercentur, conſiſtere. Hæc enim differentia oritur partim ex multiplicitate, ac varietate obligationum; quibus ex fidelibus alii ad unum, & alii ad alterum vitæ inſtitutum aſtringuntur; & partim ex differentia gratiarum, ac poteſtatum, quæ ad varias functiones in eccleſia obeundas diſtribuuntur, ut ſcribit Apoſtolus. ad Corinth. 12. *Diviſiones gratiarum ſunt, & diviſiones operationum, & diviſiones adminiſtrationum.* Has ob varias obligationes tria diſtinguuntur in eccleſia ſtatuum genera, quibus fideles quoad vitæ inſtitutum diſtinguuntur, & in ſacris ſcripturis indicantur; alius enim eſt ſtatus conjugatorum, qui ſola communi obligatione ſervandæ legis divinæ adſtringuntur; hæcque vitæ ratio à Chriſto approbata eſt Matth. 19. Marci 10. Alius eſt ſtatus Epiſcoporum, & Presbyterorum, à quibus ratione officii & dignitatis ſpecialis vivendi regula requiritur. Alius eſt ſtatus religioſorum, quorum vitæ inſtitutum complectitur obligationem ſervandi caſtitatem, paupertatem, & obedientiam, & culturæ incumbere virtutum: ſinguli ſtatus ſatis luculenter commendantur in ſacris ſcripturis; ſecundi ſtatus paſſim meminit Apoſtolus 1. Tim. 3. ad Titum 1. Tertii Chriſtus, & obedientiæ Luc. 9. 2. Caſtitatis Matth. 19. 1. Paupertatis Matth. 19. Luc. 9. Prætere a ex differentia earum operationum, quæ ex lege Dei ordinaria neceſſariæ ſunt in eccleſia ad aſſecutionem beatitudinis, oritur pluralitas officiorum eccleſiaſticorum: ſuntque hujuſmodi operationes in triplici genere, & verſantur circa ſacramentorum adminiſtrationem divini verbi prædicationem; & circa regimen animarum; hæc tria operationum genera D. Dionyſius Areopagita ſignificat per verba purgandi, illuminandi, & perficiendi; & ait purgationem fieri prædicatione verbi divini; illuminationem adminiſtratione ſacramentorum, quibus anima ſplendore divinæ gratiæ illuminatur: & perfectionem culturâ heroicarum virtutum, & ad eos vel maximè pertinet, à quibus alii reguntur, & præſertim ad Epiſcopos, quos propterea S. Dionyſius vocat perfectores. Ad munus concionatoris obeundum ii in eccleſia ſe liguntur, qui fandi energia, perſuadendi efficacia idonei deprehenduntur ad hominum prædura corda emollienda, & flectenda ad officia pietatis, & exercitia virtutum; neque cujuſvis eſt concionatoris munus ſibi uſurpare; adminiſtrationi ſacramentorum ſacerdotes deſtinantur, charitate in Deum, & proximum ferventes, cultura virtutum commendati, & ſecundum varios gradus qui in ordinis continentur ſacramento. Rurſus neque regendi autoritas, ſeù alios gubernandi poteſtas omnibus convenit, ſed iis tantum, quorum prudentia diſcretio, & ſapientia commendantur; neque æquè hæc facultas in omnibus extenditur, ſed in aliquibus eſt laxior, in aliis anguſtior, & limitatior. Poteſtas enim Pontificis extenditur in totum orbem, Patriarchæ in ſuas provincias, Epiſcoporum in ſuas Diœceſes, Parochorum in ſuas eccleſias; & hi omnes uni Paſtori ſummo ſecundùm Chriſtum ſubjiciuntur, & parent.

Hac ordinata diverſitate vitæ ſtatuum, officiorum, ac graduum dicitur eccleſia Pſal. 44. induta *veſtitu deaurato circumdata varietate.* Eſt enim hic ordo Hierarchicus inſigne ornamentum eccleſiæ Jeſu Chriſti, ut paſſim SS. Patres eleganti calamo eam deſcribunt, videanturque in hoc argumento triumphare; & D. Paulus hunc ordinem explicat ad Epheſ. 4. *Alios dedit Apoſtolos, alios Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Doctores, & Paſtores in conſummationem ſanctorum, ut efficiatur omnis homo perfectus* ut ſcribit ad Coloſ. 1. Finis enim hujus ordinis in eccleſia, eſt, ut fideles perficiantur, & perficiant in ſtudio virtutum evangelicarum, quibus æternam conſequantur in cœlis ſalutem. Illa igitur eſt in terris vera JEſu Chriſti Eccleſia ſancta, Catholica, & Apoſtolica, quæ ordine hoc Hierarchico floret, vigetque ordinata, alioquin falſæ eſſent Sacræ Scripturæ dicentes, hunc ordinem permanſurum in Eccleſia usque ad conſummationem ſæculi: dum eccleſiam comparant corpori, regno, civitati, Reipublicæ, exercitui ordinato, & eam vocant caſtrorum aciem ordinatam: ſed in nullis ſectariorum Eccleſiis hic ordo Hierarchicus reperitur: quia nullum Novatores agnoſcunt ſupremum paſtorem, cui obediant, ejusque judicio, ac ſententiæ acquieſcant, neque diſtinctos Apoſtolorum, Evangeliſtarum, paſtorum, doctorum, religioſorum gradus ac ſtatus varios habent; quin potius rejiciunt hanc ſtatuum vitæ varietatem; vota ſolemnia, & ſimplicia obedientiæ paupertatis, & caſtitatis oderunt: nullam miniſtrorum inſtituunt differentiam, ſed omnes apud ipſos etiam uxorati, quod ad muneris authoritatem attinet, poſſunt eſſe ſacerdotes, & miniſtri evangelii, imò ſimul paſtores, & oves; non ſunt, qui Chriſti conſilia ſequantur in profeſſione caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ quibus *per viam excellentiorem* ut loquitur Apoſtolus 1. Corinth. 12. ad æternæ ſalutis aſſecutionem contendant: in eorum eccleſiis nullus fermè ornatus, nullæ vel pauciſſimè cæremoniæ ad divinum cultum promovendum. Nullas habent ordinationes, nullam graduum eccleſiaſticorum differentiam; & ſi quid ordinis videntur tenere, in eo nihil ſanctum ſplendet, nihil Deo dicatum apparet: ſed omnia ad ſolum civile miniſterium referunt, ſolis divitiis congerendis inhiantes, ſoliſque bonis temporalibus comparandis ſtudentes. Cùm igitur in Eccleſia Romana, & aliis Eccleſiis Catholicis, & Apoſtolicis per totum terrarum orbem hæc ordinis hierarchici

ratio

Digitized by Google

ratio floteat, vigeat, & integra perſeveret; & in eccleſiis ſectariorum nullus appareat ordo, nulla ſtatuum vitæ differentia; ſed totius Babelica quædam confuſio, in quâ Job. 10. nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, concludendum eſt ſolam eccleſiam Romanam, catholicam, verè eſſe Apoſtolicam.

Quod verò ad legitimam attinet Miniſtrorum, ac Pontificum ſucceſſionem à tempore Apoſtolorum, primisque eccleſiæ initiis, hæc in ſola Romana eccleſia ſemper viguit, defuit nunquam; ſitque propterea hæc legitima miniſtrorum ſucceſſio, vera proprietas veræ eccleſiæ fundatæ in terris à Jeſu Chriſto, ejusque certa nota. Cùm unitas corporis unitatem exigat capitis, ne acephalum ſit corpus, nunquam debet hoc ſuo privari capite, ſeu rectore; & quia eccleſia nunquam defuit, nunquam ſuo debuit capite deſtitui. Eccleſiæ igitur præcipuus Rector, & nunc inviſibilis eſt Jeſus Chriſtus ſedens in cœlis ad dexteram æterni Patris. Rector viſibilis eccleſiæ eſt, qui nunc in terris in militante eccleſia vicem gerit ſemperque geſſit per ſuos majores, ac geret per ſucceſſores Chriſti. Hoc viſibile caput neceſſariò ad veram Jeſu Chriſti eccleſiam in terris militantem ediſſerunt ſancti Patres. S. Irenæus lib. 3. adverſus hæreſes cap. 3. ait: *Quoniam longum valde eſt, omnium eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo Romæ fundatæ, & conſtitutæ eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Apoſtolorum pervenientem uſque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam ſententiam, præterquàm oportet colligunt. Ad hanc enim eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio:* loquitur Irenæus de eccleſia Romana, & de unitate ſervanda, præſertim in fide, & communione, ad quod aſſerit neceſſariam eſſe traditionem ab Apoſtolis acceptam, & hanc per legitimas ſucceſſiones Epiſcoporum ad nos uſque traductam, ſemperque in Romana Eccleſia conſervatam, cujus inter reliquas eccleſias potentior eſt principatus ſacer, cùm ab Apoſtolis Petro, & Paulo fundata ſit, ad quam propterea reliquæ per orbem eccleſiæ debent convenire communione, veneratione, obedientia.

Hanc legitimam miniſtrorum ſucceſſionem in Romana eccleſia firmiſſimum eſſe argumentum inferendi ipſam ſolam eſſe veram Jeſu Chriſti eccleſiam ſanctam, catholicam, & apoſtolicam, clarè deducitur ex epiſtola 4. D. Pauli ad Epheſios, ubi Apoſtolus innuit veram fidei doctrinam atque adeo communicationem cum legitima Chriſti Eccleſia ab hujuſmodi paſtorum, & doctorum miniſterio non poſſe ſeparari: Declarat enim Apoſtolus conſilium Dei fuiſſe, ut in eccleſia militante in terris perpetuo eſſent paſtores, rectores, doctores, à quibus fideles vera apoſtolica doctrina inſtruerentur: quòd ſi fideles quovis tempore in Romana eccleſia vera debent apoſtolica doctrina erudiri; quovis tempore debuerunt in eadem eſſe miniſtri, rectores, doctores, qui non ſolum apoſtolicam callerent doctrinam, ſed etiam eam alios edocerent, ac dominicum gregem paſcerent; id autem non contingeret, niſi per legitimam miniſtrorum, Pontificum, doctorum ſucceſſionem hæc apoſtolica doctrina incorrupta fuiſſet in Romana eccleſia ſervata, ac propagata; ideoque legitima miniſtrorum ſucceſſio ſatis apertè probat Romanam eccleſiam apoſtolicam eſſe: alioquin ſi aliquo tempore ab Apoſtolis ad nos omnes legitimi eccleſiæ Romanæ miniſtri à vera fide defeciſſent; potuiſſet etiam evenire, ut cum miniſtris omnes itidem fideles aberrâſſent, cùm oves ſequantur voces paſtorum: atqui eccleſiam totam poſſe errare, ac deficere eſt contra ſacras Scripturas, ubi eccleſia dicitur *columna veritatis*, & D. Petro, ac ejus ſucceſſoribus promittitur à Chriſto manuductio, ne erret; ergo ſi Scriptura non poteſt errare, neque nos fallere, perſpicuum eſt non poſſe omnes eccleſiæ Romanæ miniſtros deficere vel errare.

Hoc eodem argumento SS. Patres uſos eſſe videbatur contra hæreticos ſui temporis, eo quia ex continua, & legitima Epiſcoporum ſucceſſione à tempore Apoſtolorum intulerunt Romanam Eccleſiam ſanctam Catholicam, & Apoſtolicam, Tertullianus lib. de Præſcript. ait: *Edant origines ſuarum eccleſiarum: evolvant ordinem Epiſcoporum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentes, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit, auctorem habuerit; vel anteceſſorem* D. Auguſtinus contra epiſtolam fundamenti cap. 4. ait: *Tenet me in Eccleſia Catholica ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oves ſuas Dominus commendavit, uſque ad præſentem Epiſcopum ſucceſſio Sacerdotum*, & contra Donatiſtas ab hac ſucceſſione eos redarguit inquiens poſt medium. *Numerate Sacerdotes primò ab ipſa ſede Petri, & in ordine illorum Patrum, quis cui ſucceſſerit videte.* Firmiſſimum viſum eſt Auguſtino hoc argumentum petitum à legitima Epiſcoporum ſucceſſione à tempore Apoſtolorum ad noſtra uſque tempora, quia noverat ab hac ſucceſſione non potuiſſe veram fidem ſejungi, neque apoſtolicam doctrinam divelli; hinc Auguſtinus lib. 2. contra Petilianum texit ordinem hujus ſucceſſionis inquiens: *Si enim ordo Epiſcoporum ſibi ſuccedentium conſiderandus eſt, quantò certius, & verè ſalubriter ab ipſo Petro numeramus, cui totius eccleſiæ figuram gerenti Dominus ait: ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferorum non vincent eam: Petro enim ſucceſſit Linus, Lino Clemens: Clementi Anacletus: Anacleto Evariſtus: Evariſto Alexander: Alexandro Sixtus: Sixto Theleſphorus: Teleſphoro Iginus: Igino Anicetus: Aniceto Pius: Pio Soter: Soteri Eleutherius: Eleutherio Victor: Victori Zephyrinus: Zephyrino Calixtus: Calixto Urbanus: Urbano Pontianus: Pontiano Antherus: Anthero Fabianus: Fabiano Cornelius: Cornelio Lucius: Lucio Stephanus: Stephano Xyſtus: Xyſto Dionyſius: Dionyſio Felix: Felici Eutychianus: Eutychiano Gajus: Gajo Marcellinus: Marcellino Marcellus: Marcello Euſebius: Euſebio Miltiades, Miltiadi Sylveſter: Sylveſtro Marcus: Marco Julius: Julio Liberius: Liberio Damaſus: Damaſo Siricius: Siricio Anaſtaſius. In hoc ordine ſucceſſionis nullus Donatiſta Epiſcopus reperitur, ſed ex tranſverſo ex Africa ordinatum miſerunt, qui paucis præſidens Afris, in urbe Roma Montenſium, vel Luzupitarum vocabulum propagavit. In illum autem ordinem Epiſcoporum, qui ducitur ab ipſo Petro uſque ad Anaſtaſium, qui nunc eandem cathedram ſedet: etiamſi quiſquam traditor per illa tempora ſubrepſiſſet, nihil præjudicaret eccleſiæ, & innocentibus Chriſtianis, quibus Dominus providens ait de præpoſitis malis: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt. Ut certa ſit ſpes fidelibus, quæ non in homine ſed in Domino collocata, nunquam tempeſtate ſacrilega ſchiſmatis diſſipetur: ſicut iſti diſ-*

Digitized by Google

ſpati ſunt, qui legunt in codicibus ſanctis eccleſias, quibus Apoſtoli ſcripſerunt, & nullum in eis habent Epiſcopum. Eodem argumento legitimæ ſucceſſionis miniſtrorum à tempore Apoſtolorum uſque ad proprium, & præſens utuntur reliqui ſancti Patres ad evincendum Eccleſiam Catholicam Romanam ſolam eſſe Apoſtolicam, eò quia ſemper integram ſervaverit Jeſu Chriſti fidem; & incorruptam Apoſtolorum doctrinam ad nos uſque derivatam, condemnatis ſemper erroribus, quos ſectarii quovis tempore invexerunt.

Quòd ſi tantam vim poſuerunt SS. Patres in hac legitima miniſtrorum ſucceſſione, ut cenſuerint hoc unum argumentum abundè ſufficere pro evincenda Fide, & doctrina Apoſtolorum in ſola Romana Eccleſia; & nonniſi ſexaginta octoginta, vel centum enumerârunt Summos Pontifices in hac legitima ſucceſſione; quantò firmiùs ac ineluctabile ipſis eſſet idem argumentum noſtris hiſce temporibus, ſi recenſerent ſupra ducentos, & quinquaginta Romanos Pontifices à D. Petro continuatâ ſemper legitimâ ſucceſſione ſedentes in eadem D. Petri Romana Cathedra? ac in ea egregiè ſemper propugnâſſe JESU Chriſti Fidem, & Apoſtolorum doctrinam, & expugnâſſe, damnâſſe, ac totaliter proſtrâſſe, quotquot à Novatoribus, ac Sectariis fuerunt hæreſes per orbem terrarum invectæ? Neque ullius eſt roboris, quod muſſitat Calvinus contra hoc argumentum legitimæ ſucceſſionis Pontificum in Romana eccleſia: ait eatenus ſanctos Patres fuiſſe uſos hoc argumento, & quia quotquot ab ipſis numerabantur Pontifices, fuerunt ſanctitate, & culturâ virtutum inſignes, vel martyrio purpurati, & ex ipſis nullus hactenus à recta fide defecerat. Nam imbecillitas hujus reſponſionis ex eo ſtatim deprehenditur, quia ſuperius oſtendimus primis illis temporibus plures fuiſſe hæreſes ortas: quòd ſi hæretici illius temporis credidiſſent veram fidem, ac doctrinam Pontificum, & eccleſiæ Romanæ; utique credidiſſent omnia, quæ reliqui tunc credebant fideles, proinde non fuiſſent hæretici, nec ut tales ab eccleſia damnati, & proſcripti. Reſpondent alii hanc miniſtrorum ſucceſſionem veterem Synagogam Chriſto, & ejus Apoſtolis potuiſſe efficacius objicere. Sed quid ni. An non omnia quæ magni momenti in veteri lege contigerunt, typus & figura fuerunt eorum, quæ in nova lege evenerunt? Cùm dicat Apoſtolus Paulus figuram novæ legis fuiſſe veterem: igitur ſecundum Apoſtolum, illa veteris legis ſucceſſio, fuit umbra, & typus illius ſucceſſionis, quæ in lege nova futura erat. Hinc ſicut in lege veteri veritas doctrinæ manente ſucceſſione uſque ad Chriſtum deducta eſt; & quamvis plures ex illis regibus, ac miniſtris fuerint viri nequiſſimi, nunquam tamen ſucceſſio inrerrupta fuit nec degravari potuit dicente Chriſto Matth. 23. *Super cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi. Omnia igitur quæcunque dixerint vobis, ſervate, & facite: ſecundùm verò opera eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt.* Ita in lege evangelica manente eadem ſucceſſione Pontificum à D. Petro ad noſtrum uſque tempus, perſeveravit in eadem, & erit perſeveratura fides integra Jeſu Chriſti, & incorrupta Apoſtolorum doctrina, quamvis in cathedra D. Petri dicant Sectarii ſubinde ſediſſe viros non laudati vitæ inſtituti, quique potius viriis fuerint coninquinati; quia ut prædixerat Iſaias cap. 59. *Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui dicit Dominus amodo, & uſque in ſempiternum.*

Hæc legitima miniſtrorum ſucceſſio neceſſaria erat in Eccleſia militante: quia poteſtas ut perfecta ſit, non ab homine, ſed à DEO eſſe debet vel immediatè, vel mediantibus iis, qui à DEO miſſi ſunt, à quibus et à Chriſti miniſtris confertur ordinatio, ac poteſtas: neminem enim debere ſibi ſumere honorem, niſi vocatus ſit à DEO tanquam Aaron, ſcribit Apoſtolus ad Hebræos 6. in militante autem Eccleſia Epiſcopatus, Sacerdotium, & alii Ordines Eccleſiaſtici adnexam ſecum eſſentialiter habent poteſtatem, ſine qua Eccleſia non eſſet, & hæc poteſtas nequit eſſe perfecta, niſi à Deo fuerit profecta; vel immediatè ut iis fuit collata, quibus dixit Chriſtus *Sicut miſit me Pater ita & ego mitto vos*: vel mediatè ſeu mediantibus Chriſti miniſtris, ut collata fuit iis omnibus, qui à miſſis à Chriſto eam acceperunt. Hinc Apoſtoli à DEO miſſi immediatè à Chriſto eam ſuſceperunt: Matthæus verò & D. Paulus quia ab Apoſtolis à Chriſto miſſi fuerunt ordinati nonniſi mediatè eam ſuſceperunt; ut etiam Titus & Timotheus quia à D. Paulo ordinati: Hinc Cyprianus ad Antonianum lib. 4. ſcribit. *Novatus in Eccleſia non eſt, quia ſe ipſum ordinavit, à ſe ipſo incœpit.* De Cornelio autem ait: *Factus eſt Epiſcopus à pluribus collegis noſtris, qui tunc in Urbe Roma erant, qui ad nos literas honorificas, & laudabiles, & teſtimonio ſuæ prædicationis illuſtres de ejus ordinatione miſerunt.* Sectarii vero hanc poteſtatem conficiendi Corpus, & Sanguinem Chriſti, abſolvendi à peccatis nec immediatè accipiunt, nec mediatè ſeu nec ab Eccleſia Romana Apoſtolica, à qua tantùm poteſt hæc poteſtas derivari: ergo Sacramentum non conficiunt Euchariſtiæ, nec Ordines ſacros conferunt, neque abſolvunt defectu poteſtatis, & ab Eccleſia JESU Chriſti excluduntur.

Id igitur intereſt diſcriminis orthodoxum inter & hæterodoxum, ſeu inter catholicum & acatholicum ſeu hæreticum, qui licet neuter Deum alloquatur, neque Deum audiat materialiter, ac ſenſibiliter loquentem: licèt neuter ſigna, & miracula edat; Catholicus tamen, quamvis Deum ſenſibiliter loquentem non audiat, nec miracula perpetret, Apoſtolorum tamen, & SS. Patrum ac aliorum qui miracula ediderunt, & immediatè fuerunt à Chriſto miſſi, doctrinam, & fidem incorruptam ſervat, propugnat, & ad eos ſe refert, ad quos os Domini locutum eſt; & ſuos oſtendit ordinatores, ad quos os Domini locutum eſt, ſcilicet Apoſtolos, D. Petrum & ejus Succeſſores, à quibus poteſtas ordinandi communicatur Epiſcopis communicantibus cum Eccleſia Romana, à quibus ordinantur Sacerdotes ubique terrarum conficientes in Euchariſtia Corpus, & Sanguinem CHRISTI, abſolventes à peccatis, & alia miniſtrantes Sacramenta; adeo ut Catholicus verè poſſit cum Tertulliano dicere: *Mea eſt poſſeſſio, olim poſſideo, prior poſſideo, habeo origines firmas, ab ipſis authoribus, quorum fuit res? ego ſum hæres Apoſtolorum, ſicut caverunt teſtamento ſuo, ſicut fidei commiſerunt ſemper, atque abdicârunt, ut extraneos, & inimicos.* Acatholicus verò à nullo habente poteſtatem hanc conferendi eam accipit, neque ad ipſum os Domini fuit immediatè loquutus, neque ſigna, & miracula perpetravit ipſe, nec ab aliis qui hæc ſigna ediderint, poteſtatem acceperunt, vel qui ſucceſſerint ad Apoſtolos, quorum Fidem corrumpunt, quorum doctrinam inficiantur: etenim ut ait S. Irenæus: *Ante Valentinum non fuerunt qui ſunt à Valentino: neque ante Marcionem qui ſunt à Marcione: neque omnino erant aliqui ſenſus maligni, quos ſupra enumeravimus, antequam initiatores, & inventores perverſitatis eorum fierent.* Hoc idem repetere de omnibus Sectariis poſſumus

Digitized by Google

ſumus; quia ante Lutherum, Calvinum, Zuinglium non fuerunt Lutherani, Calviniſtæ, Zuingliani, & ita de reliquis hæreticis: *Origines ſuarum Eccleſiarum* (ait Tertullianus lib. de præſcript.) *evolvant ordinem Epiſcoporum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentes, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit authorem habuerit, vel anteceſſorem.* Clarè igitur demonſtratum eſt, ſolam Eccleſiam Romanam Catholicam & Apoſtolicam eſſe.

CAPUT XVI.

De aliis notis, quibus Eccleſia Romana Catholica evincitur Apoſtolica, fundata in terris à JESU Chriſto.

PRæter recenſitas Eccleſiæ Catholicæ, & Apoſtolicæ proprietates hactenus expenſas, plures aliæ dantur notæ, quæ ſuperſunt explicandæ, quarum prima eſt continua aſſiſtentia & præſentia Spiritûs Sancti eam regentis, gubernantis, vivificantis, & conſolantis, neque ſinentis eam errare, ſed docentis quæ circa fidem debeat promulgare, circa Apoſtolicam doctrinam fideles inſtruere; idque ipſi pollicetur per Iſai. cap. 30. *Et dabit tibi Dominus panem arctum, & aquam brevem, & non faciet avolare à te ultra doctorem tuum; & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis. Hæc eſt via ambulate in ea, & non declinetis neque ad dextram, neque ad ſiniſtram. Et contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea, ſicut immunditiam menſtruatæ.* Quin Chriſtus ipſe hanc Spiritûs Sancti aſſiſtentiam, & directionem ſuæ ſpopondit Eccleſiæ Joan. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, ſpiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. Vos autem cognoſcetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Cognoſcitur autem ab Eccleſia ex fructibus ejus Spiritûs Sancti, quos recenſet D. Paulus ad Galat. 5. inquiens: *Fructus autem Spiritûs ſunt charitas Gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, Fides, modeſtia, continentia, caſtitas.* Charitas autem, quæ princeps eſt Spiritûs Sancti fructus, deſcribitur ab Apoſtolo 1. Corinth. 13. *Patiens eſt, benigna eſt, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt: non imitatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.* Has omnes virtutes à tempore Apoſtolorum ad noſtra uſque tempora ſemper floruiſſe in Eccleſia teſtantur tot viri pientiſſimi in eadem ſanctitate illuſtres, tot Martyres proprio ſanguine purpurati, tot Confeſſores cultura omnium virtutum celebres; tot Virgines lilio caſtitatis ornatæ; & communiter religioſorum cœtus ac fideles omnes ſtudio virtutum addicti.

Secunda nota ex eo diſcernitur, quia Eccleſia Romana deprehenditur eſſe talis, qualis deſcribitur, vel adumbratur nobis in ſacris Scripturis eſſe Sponſa cœleſtis Sponſi, à quo propterea vocatur *Soror mea ſponſa; Filia Regis; mater pulchræ dilectionis, agnitionis, & ſanctæ ſpei:* mox columba, amica, vel domûs domina, cujus facies decora, cujus genæ turturis, ſe continentiam redolentes; cujus oculi columbarum; cujus labia favus diſtillans, ſúntque doctores & prædicatores, cujus ubera pulchriora vino; ſúntque Sacramentorum miniſtri, & paſtores animarum D. Bernardus in Cant. cujus manus diſtillant myrrham, ſúntque fideles virtutum ſtudio addicti; cujus pedes ſpecioſi, ſeu miſſi ad evulgandum, & propagandum Evangelium, quorum pedes dicuntur evangelizare bona, evangelizare pacem: & ſicut hæ in Eccleſia prærogativæ ejus ſanctitatem, pulchritudinem, ac ſplendorem oſtendunt; ita arctiſſimam ejus cum cœleſti Sponſo neceſſitudinem, ac conjunctionem indicant; à quo propterea Cant. 4. dicitur ſpecioſa, tota pulchra, ſine ruga, ſine macula, pulchra ut luna, electa ut ſol; & ne cenſeretur latere in obſcuro, ac eſſe penitus inviſibilis, ut perperam aſſerunt Sectarii Calvinus Lutherus, Brentius, non ſolùm ſplendere dicitur ut ſol; ſed etiam Matth. 5. mons in vertice montium, & civitas in monte poſita, quæ abſcondi non poteſt: Si eſſet obſcura, quomodo in monte poſita? Si inviſibilis, & omninò latens, quomodo dicitur aurora, ſol, luna, & lux ipſa? Pſal. 18. *Deus in ſole poſuit tabernaculum ſuum*, ſeu militantem Eccleſiam ut ſplendore, imo ſolari jubare coruſca omnibus luceret; ſed Sectarii fugientes in tenebras ajunt Eccleſiam eſſe in terris inviſibilem, & latere in tenebris, quas quærunt ut malè agant, ut ait S. Auguſtinus qui alloquens Sectarium ait: *Quid tu hæretice fugis in tenebras, quid latitare conaris, omnis enim qui malè agit odit lucem, & non venit ad lumen, ut non arguantur opera ejus: qui autem facit veritatem, venit ad lumen, ut manifeſtentur opera ejus, quæ in Deo ſunt facta.* Ejus dignitates, & divitiæ deſcribuntur in ſacris Scripturis Pſal. 47. vocatur *Imperatrix Regina* Pſal. 111. dicitur divitiis affluere. *Gloria, & divitiæ in domo ejus, & juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Eſt enim Eccleſia dives divina gratia, dives Sacramentis, referta virtutibus, plena meritis. Cant. 6. explicatur ejus ornatus non confuſus ſed ritè ordinatus, *ut caſtrorum acies ordinata*: ejus portæ dicuntur ex gemmis conſtructæ pretioſis: Tob. 13. *Portæ Hieruſalem ex ſapphiro, & ſmaragdo ædificabuntur; & ex lapide pretioſo omnis circuitus murorum ejus.* Celſitudo illius innuitur Pſal. 86. *Fundamenta ejus in montibus Sanctis. Diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Jacob.* Ejus præclara geſta Pſal. 86. *Glorioſa dicta ſunt de te civitas Dei:* Si igitur Eccleſia Catholica talis eſt, qualis in ſacris litteris deſcribitur, eſt vera & Apoſtolica.

Tertia nota petitur ex ejus robore, & invicta fortitudine, quâ pugnari quidem poteſt, non expugnari; unde dicitur in Scripturis urbs fortitudinis Sion, acies caſtrorum ordinatorum, civitas in monte poſita, columna & firmamentum veritatis.

Quarta ex ejus fœcunditate, & propagatione: dicitur enim Pſal. 127. Vitis abundans in lateribus Domus Domini, quæ extendit palmites ſuos ad mare, & propagines ſuas uſque ad terminos terræ; imò non ſolùm vitis ſed & vinea integra exculta ac plena viribus florentibus; vinea eſt eccleſia propter vitem, quæ eſt Chriſtus ut expendit S. Bernardus, propter agricolam, qui eſt æternus Pater; propter fulcra, quibus per claviculos palmites hærent, ſuntque Sacerdotes, & Epiſcopi Chriſto adhærentes; propter ſepem continuæ ſucceſſionis, qua vinea per totum circuitum clauditur; & propter vinum optimum, qui ſunt Martyres, & Sancti Confeſſores, in eccleſiæ vinea florent virtutes, maturiunt fructus bonorum operum.

Quin-

Digitized by Google

Quinta eſt ejus conformatio perfecta non ſolum ad legem evangelicam ; verùm etiam ad primævam naturæ & rationis , quæ eſt participatio legis divinæ , quam Deus ſcripſit in cordibus noſtris , Pſal. 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen tuum Domine* , ſeu ſcripta in cordibus noſtris lex æterna ; unde D. Paulus ad Rom. 2. *Cum enim gentes , quæ legem non habent , naturaliter ea , quæ legis ſunt faciunt , ejuſmodi legem non habentes , ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis , teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum.* Et alibi ait , *Condelector enim lege DEI ſecundùm interiorem hominem : video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ & captivantem me in lege peccati , quæ eſt in membris meis.* Eccleſia itaque quæ proba , & juxta naturæ legem videt , obſervatque circa culturam virtutum , & vitiorum fugam apertis ulnis amplectitur, tametſi ab Ethnicis hæc exerceantur, ab illis enim non dedignatur addiſcere tanquam ab iis,quibus hæc Deus revelavit teſte Paulo , adeo ut veluti ab injuſtis Poſſeſſoribus, ut loquitur Auguſtinus ea accipiat, ac veneretur.

Septima nota ſunt dona Spiritus Sancti , quibus Eccleſia afficitur , & ornatur : ſunt enim veluti unguentum pretioſum , quod primo deſcendit in caput Summi Pontificis Aaron , ſeu Jeſu Chriſti,deinde in barbam , & vultum illius ſeu in Apoſtolos , ac demum in Univerſa membra Eccleſiæ ac in ultimam veſtimenti ejus oram : Utitur hoc ſigno Irenæus lib. 2. cap. 51. & Juſtinus in Dial. contra Triphonem. Hæc autem dona Spiritus Sancti enumerat Iſaias , *Et requieſcet ſuper illum Spiritus Domini ſapientiæ & intellectus , conſilii, & fortitudinis ſpiritus ſcientiæ , & pietatis,& replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Hinc cætus ille hominum , qui hiſce deſtituitur donis , procul dubio eſt extra Eccleſiam Catholicam , & Apoſtolicam , & quia Sectæ Calviniſtarum, Lutheranorum , aliorumque Novatorum carent hiſce donis , quæ probare non poſſunt,procul dubio ſunt extra Eccleſiam Jeſu Chriſti, quia non habentes Spiritus Sancti dona, ut ait D. Paulus, non ſunt ejus : Secus Eccleſia Romana, quia hiſce donis ornatus , & corroboratur in Sanctis ſuis meritò Sancta Catholica, & Apoſtolica eſt, & nuncupatur , in ipſa enim homines pietate , & cultura inſignes tanta ſapientia & intellectu præditi reperiuntur , tanto conſilio & fortitudine, tanta ſapientia , & pietate ac tanto timore Dei, ut ſupra reliquos emineant ſanctitate, & pietate.

Octava eſt veri divini cultûs perpetua conſervatio, idque prævidens David Pſal. 83. ait : *Beati qui habitant in domo tua Domine in ſæcula ſæculorum laudabunt te* , quod de externo cultu intelligitur , & conſiſtit in rebus, perſonis , circumſtantiis , ſacrificiis, publicis precibus, quibus nomen Domini invocatur , benedicitur , & auxilium ab ipſo petitur Geneſ. 26. *Dabo Poſteris tuis univerſa , Regiones has , & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terra , eò quòd obedierit Abraham voci meæ,& cuſtodierit precepta mea , & mandata mea , & ceremonias legesque ſervaverit.* Comprehendit etiam divinus cultus, qui viget in Eccleſia Romana , vota tum ſimplicia , tum ſolemnia, quæ emittunt Religioſi,& continentes. de quibus David Pſal. 75. *Vovete, & reddite Deo veſtro munera,* Obſecrationes etiam & orationes , poſtulationes, & gratiarum actiones vel pro ſuſceptis beneficiis , vel pro ſalute proximi, & Principum in eodem cultu continentur. 1. Timot.2. *In obſecrationibus orationibus , poſtulationibus, gratiarum actionibus pro omnibus hominibus pro Regibus,& omnibus , qui ſunt in ſublimitate.* Perſonæ verò cultui divino addictæ ſunt Pontifices , Presbyteri, Sacerdotes,Diaconi, Subdiaconi, Acolythi, Lectores, Oſtiarii, Exorciſtæ, Monachi, Eremitæ,Virgines & Viduæ. Circumſtantiæ divini cultus ſunt templa, altaria, vaſa , & veſtitus ſacer , dies feſti, publicæ ſupplicationes, pœnitentiæ, & indicta jejunia, quæ omnia in Eccleſia Romana vigent , & florent , & quidem à primis ſuis Fundatoribus uſque ad id tempus, adeo ut nullæ perſecutiones, nullæ hæreſes, valuerint hunc cultum extinguere.

Nona eſt ipſa communio Sanctorum , de qua 1. Joan. 1. *Ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre , & Filio ejus Jeſu Chriſto.* Eſt enim ſanctorum communio ſocietas illa omnium Eccleſiæ membrorum ſive in terris adhuc militantium, ſive in purgatorio pœnas luentium, ſive in cœlo regnantium tum inter ſe,tum in Chriſto capite, & Inſtitutore Eccleſiæ: hinc Joan. loc. cit. *Si in luce ambulamus ſicut & ipſe eſt in luce , ſocietatem habemus ad invicem, & Sanguis Jeſu Chriſti Filii ejus emundet nos ab omni peccato.* Secundò ſignificatur communio Sacramentorum,quia hiſce veluti ſacris vinculis fideles Chriſto copulantur : & beneficiò Sacramentorum Chriſtus merita ſua, & præſertim paſſionis, & mortis membris ſuis communicat : fructus enim meritorum Chriſti ab iis omnibus participatur , qui ritè & dignè Sacramenta ſuſcipiunt, Primum autem ex Sacramentis eſt Baptiſmus, qui janua dicitur, per quam Eccleſiam ingredimur, & jus ad alia Sacramenta obtinemus, & ad Euchariſtiam accedimus, qua corpori & ſanguini Domini communicamus , & Chriſto concorporales facti ſumus, ut loquuntur Sancti Patres ac cum Eccleſiæ capite ejusque membris reliquis arctiùs unimur, etenim unus panis, & unum corpus multi ſumus, qui de uno pane , & calice participamus. Tertio per Sanctorum communionem intelligitur itidem communio omnium honorum, non eorum tantùm , quæ homines Deo charos, & cuſtos conſtituunt,ſed etiam gratiarum, quæ nobis gratis dantur, inter quas recenſentur ſcientia, prophetia , donum linguarum,& miraculorum, quæ interdum etiam hominibus malis,& peccatoribus à Deo conferuntur ad publicam ſuæ Eccleſiæ utilitatem: ſiquidem unitas Spiritus Sancti ; à quo Eccleſia regitur , id præſtat, ut quidquid in eam collatum eſt, commune ſit omnibus. Hujus ſpiritualis communicationis idoneam ſimilitudinem exhibet Apoſtolus 1. Corinth. 12. inquiens ; ſicut in corpore multa membra ſunt ; omnia autem non eundem actum habent , & tamen omnia in communem corporis utilitatem ſuas obeunt functiones, & omnia membra adeo aptè inter ſeſe connexa ſunt, ut ſi patiatur unum membrum compatiantur & reliqua, & ſi bene affectum ſit unum , congaudeant cætera per totum corpus membra : ita ait Apoſtolus, ſumus corpus Chriſti & membra de membro, quia in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus, & omnes in uno Spiritu ſortati ſumus nec poteſt unum membrum alteri dicere, operâ tuâ non indigeo. In Eccleſia unicuique membro proprium eſt munus aſſignatum , adeo ut alii fungantur munere Apoſtolorum, alii Doctorum, alii Prophetarum; & quisque ſuo donatur præmio juxta Chriſti promiſſionem Matth. 10. *Qui accipit Prophetam in nomine Prophetæ , mercedem accipiet Prophetæ.* Eſt enim Eccleſia fidelium congregatio, & unum corpus ex multis membris compactum cujus caput eſt Chriſtus: ipſum enim Deus dedit Caput ſuper

[illegible]

[illegible] 1. Corinth. 12. [illegible] Spiritus ad utilitatem [illegible] per Spiritum datur [illegible] ſecundum eundem ſpiritum, [illegible] in eodem Spiritu, alii gratia ſanitatum in uno ſpiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem ſpiritus. [illegible] Spiritum nolite extinguere, prophetias nolite ſpernere. Omnia autem probate: [illegible] quod bonum eſt tenete. [illegible] Ecce ego mitto ad vos prophetas ſapientes. [illegible]

[illegible]

qui geſtamini à meo ſinu uſque ad ſenectam ego ipſe & uſque ad canos ego portabam. Ego feci, & ego feram, & ego portabo, & ſalvabo: Sed ſi Eccleſia Romana Catholica, & Apoſtolica ſemper proficit, nunquam deficit, è converſo quotquot hactenus in orbe terrarum fuerunt hæreſes graſſatæ, ſemper deprehenſæ ſunt defeciſſe, non profeciſſe. & quamvis earum principia interdum magnifica apparuerint, exitus tamen ſemper miſerabiles fuerunt, quia ut ſcribit Apoſtolus 1. Tim. 3. *Mali autem homines, & ſeductores proficient in pejus errantes, & in errorem mittentes.* Idque Evangelica parabola de tritico, & Cizanio pulchrè delineat, ſiquidem cizanium licèt natum ſimul cum tritico creverit, tempore tamen meſſis in faſciculos colligatum cizanium extraditum fuit flammis ad comburendum, cum triticum in horreum fuerit congregatum, ac ſervatum Matth. 13. *Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? unde ergo habet cizania? & ait illis inimicus Homo hoc fecit. Servi autem dixerunt, vis, imus, & colligimus ea? & ait: non ne forte colligentes cizania eradicetis ſimul cum eis & triticum, ſinite utraque creſcere uſque ad meſſem, & in tempore meſſis dicam meſſoribus colligite primum cizania. & alligate ea in faſciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.*

Tertia decima nota petitur ex eo, quia Eccleſia Romana Catholica omnem ſemper reſpuit novitatem, & fidelis fuit vetuſtatis cuſtos, ac Apoſtolicæ doctrinæ propugnatrix, & id ſemper ſequuta fuerit, quod cum majorum inſtituto, ac doctrina conjunctum eſt; unde Baſilius magnus ait: *Fidem nos, nec per alios nobis noviter præſcriptam amplectimur, neque nos ipſi mentis noſtræ incerta nobis proponere audemus, ne humana putemur eſſe potius verba; ſed quæ à Sanctis Patribus didicimus, hæc interrogantibus tradimus.* Poſtea conquæritur, quòd Novatores nihili faciant Patrum ſententias, habeantque contemptui prædeceſſorum dogmata; neque curent Majorum traditiones, inquiens: *Contemnuntur Patrum ſententiæ, & dogmata, Apoſtolicæ traditiones annihilantur, novorum hominum inventa introducuntur. Epiſcopum autem illum eſſe dixit, qui cuſtos doctrinæ Patrum omnis novitatis eſt hoſtis.* Hinc D. Ambroſius ait: *ſervemus præcepta Majorum, ne hæreditaria ſignacula auſu rudis temeritatis violemus.* Proprium ſemper fuit Eccleſiæ Catholicæ depoſita Sanctorum Patrum, & commiſſa incorrupte ſervare; ac profanas novitates damnare; & ut dixit Apoſtolus, eos anathematizare, qui præterquam quod ſcriptum eſt, audent annuntiare. Refert Sozomenus lib. 2. cap. 12. Quod temporibus Theodoſii Magni dum Ariana hæreſis, ex reciſis Apoſtolicæ doctrinæ gladio capitibus recens hidra renaſci, ac repullulare cœpiſſet; resque in diſceptationem deducta fuiſſet; propoſitum à Nactario Archiepiſcopo Conſtantinopolitano fuit Arianis Sineſii ſuaſu, num veterum doctrinam admitterent, num SS. Patribus, & Conciliis œcumenicis crederent; num fidem haberent ſcriptis tot virorum, qui pietate, charitate, & culturâ inſignes cum opinione Sanctitatis hinc deceſſerunt: cùmque reſpondiſſent ſe illis omnibus plenam habere fidem: quæſitum ab iisdem iterum fuit; num eandem & ipſi doctrinam profiterentur, & eorum doctrina eadem cum illa ſit, quam SS. Patres profitebantur: hoc ultimũ, cùm probare non poſſent, victi, & rejecti fuerunt.

Quarta decima Eccleſiæ Apoſtolicæ dos eſt, quia amica, & cultrix virtutis extrema ſemper declinavit, nec ad dextram, neque ad ſiniſtram propendens; ſed mediam ſemper occupavit ſedem; media recta, ac tuta inceſſit viâ juxta Dei præceptum Deuter. 5. *Non declinabis neque ad dextram, neque ad ſiniſtram* & media hac in via doctrinam ſemper poſſedit Apoſtolicam: Idque probatu eſt facile: quia ſi Ebion, & Corinthus docuerunt à Chriſtianis legem veterem eſſe ſimul ſervandam cum lege Evangelica: & Manichæus legem malam eſſe, & à Malo Deo latam fuiſſe aſſerunt; Eccleſia Catholica media incedens, legem quidem Sanctam eſſe fatetur; jugum tamen veteris legis Evangelica mitigat libertate, & rigorem temperat humanitate à Chriſto aſſumptâ, ut divinæ pro hominibus ſatisfaceret juſtitiæ, & figurarum umbras ſuo propulſaret ſplendore. Si Manichæus Chriſti negavit humanitatem; & Arius ejus divinitatem: Eccleſia utrumque aſſerit, creditque Chriſtum verum eſſe hominem, & verum Deum. Si confundebat in Divinis Sabetius naturas, & perſonas, & ſimplicia aſſerebat nomina; & Eunomius, ac Macedonius hæc omnia diſtrahebant; Eccleſia medium occupans, naturas in Chriſto Divinam concomitanter & humanam primario confitetur, & unam aſſerit perſonam divinam in Chriſto, & tres in Deo diſtinguit, ac perſonarum nomina. Multiplicabat naturas, & perſonas in Chriſto Neſtorius: & hæc omnia confundebat Euthiches: ſed Eccleſia Romana Catholica naturas diſtinguit; & unitatem perſonæ fatetur. Novatus ſemel in lethalem noxam lapſos, quamvis reſipiſcentes, docebat non eſſe ampliùs recipiendos: Lutherus vero eſſe ſuſcipiendos abſque pœnitentia, ſine reſipiſcentia: Eccleſia autem media incedens, via, peccatores ſuſcipit reſipiſcentes, amplectitur pœnitentes; & reſpuit præſumentes. Si deſperavit Novatus, præſumpſit Lutherus; Eccleſia media via incedens ſperat. Si pelagius opera meritoria vitæ æternæ ſoli libero arbitrio ſoliſque viribus humanis tribuit; & è converſo Lutherus. & Calvinus nihil operis meritorii tribuunt libero arbitrio; ſed totum docent eſſe divinæ gratiæ: Eccleſia Catholica medium occupans locum, utrunque declinat extremum, & gratiam ſimul nectit cum libero arbitrio, & docet opus meritorium vitæ fieri à gratia divina, & libero arbitrio; ſeu ab hoc non nude ſumpto, ſed ut informato divina gratia, à qua elevatur ad ſtatum ſupernaturalem & corroboratur. Si Capharnita Neſtorius, & Lutherus mortuam Chriſti carnem comedebant: Si Zvinglius, Oecolampadius, & Calvinus nullam, ſed tantum figuram carnis: Eccleſia Catholica Chriſti veram, & vivam carnem fidelibus in Euchariſtia porrigit comedendam. Si Encratitæ quovis tempore jejunabant; & Lutherus jugiter epulabatur; Eccleſia jejunat ſtatis temporibus, & moderatè comedit, viresque reficit abſque læſione ſobrietatis. Matrimonium ut turpe quid damnabant Gnoſtici, & ſolam virginitatem laudabant; è converſo Lutherus virginitatem reprobat, & ſolum approbat matrimonium: ſed Eccleſia Catholica media incedens via matrimoniũ approbat, & virginitatem cum Apoſtolo laudat, ac ſuadet; & doctrinam Apoſtolicã in ſuo medio ſemper tuetur.

Quinta decima quia cùm oppugnata quovis tempore ab hæreticis fuerit & impugnata; nunquam tamen expugnata; ſed ſemper victrix, ac propugnatrix ſteterit veritatis: ait ipſa Pſ. 128. *Sæpe expugnaverunt me à juventute mea etenim non potuerunt.* Hoc eſt *Filii Matris meæ pugnaverunt contra me:* quos per baptiſmum habui fratres, protervia meos effecit hoſtes. Quemadmodum Eccleſiæ Catholicæ Sponſus Chriſtus Jeſus L. 2. dicitur poſitus in ſignum, cui ſemper contradicitur, & adverſus quem reges terræ & principes conſpiraſſe legimus dicentes Pſal. 9. *Dirumpamus vincula eorum, & projiciamus à nobis jugum ipſorum:* ſeu dirumpamus

mus vincula, quibus Eccleſia Catholica arctè ſuo copulatur Sponſo Chriſto: ita conveniens erat, ut Eccleſia ſuo ſimilis Sponſo ſignum fieret, cui Hæretici quovis tempore contradicerent; qua de cauſa ſcripſit Apoſtolus *oportet hæreſes eſſe*. Cùm igitur Romana Eccleſia talis ſit, quam ſeculis omnibus, etiam à tempore Apoſtolorum Sectarii impugnaverint ſemper, expugnaverint nunquam: & quamvis inter ſe diſſidentes ſibique viciſſim oculos, ut ajunt, confodientes; dant tamen ſibi mutuò manus, ſimulque conveniunt, ut Romanam Eccleſiam evertant; ejusque Supremum Paſtorem, ac Chriſti Vicarium in ſua militante Eccleſia exturbent, eradicent; Signum evidens eſt eam ſolam omnibus Sectariis, cujuscunque ſint Sectæ, eſſe exoſam, ac inviſam; eò quia arbitrentur ea ſola ſtante, neceſſe ſit Sectæ omnes corruant, Hæreſes omnes diſſipentur; & quoad hoc videtur Eccleſiæ contingere, quod olim Ethnicis. Refert Tertullianus *de Præs.* conſueviſſe olim Romanos Ethnicos. Deos omnes vanos gentium colere, uno excepto vero Numine Creatore cœli & terræ; eo quia cenſuerint Deos eſſe colendos, ut cultus iisdem non diſpliceret; quòd ſi verum Deum Conditorem mundi numero reliquorum Numinum adſciviſſent, eum debuiſſent cultum exhibere, qui eidem placeret; & quia verus Deus, unus tantum eſt, neque conſortium patitur alterius, ideo cultus, qui ei placuiſſet; omnem alium debuiſſet excludere cultum exhibendum gentium Numinibus; ne igitur reliqua gentium Numina à tali cultu excluderentur, maluerunt, verum DEUM non colere, quàm cæteris falſis diſplicere Numinibus. Perinde Sectarii omnes falſitates, ac errores reliquarum Sectarum, & hæreſum tolerant, imò & iisdem dant manus, ac confœderantur, quamvis ſibi contradicant; & quod illi affirmant, negent illi, & veluti omnia figmenta exoſculantur; & ſolam Eccleſiam Catholicam, & verè Apoſtolicam explodunt; quia ſi ſemel illi adhærerent; eique aſſentirentur reliquæ omnes falſæ Sectæ, omnesque hæreſes corruerent, delerentur. Londini in Anglia ad triginta circiter graſſantur Hæreticorum Sectæ, inter ſeſe diſcrepantes, & contrariæ quoad dogmata; ſeque tamen tolerant, imò & amico fœdere uniuntur omnes contra unam, & ſolam Religionem Catholicam, quam neque pati volunt, neque tolerare.

Sexta decima nota, quia ſola Eccleſia Romana etiam ex conſenſu Hæreticorum eſt Canon, & regula veritatis quamvis Sectæ omnes Hæreticorum diſſideant, opponanturque Eccleſiæ Catholicæ Romanæ, quam nituntur radicitus evellere, ac extinctam ſuperent; ipſam nihilominus in controverſiis ſuis, ac diſſidiis ſeligere ſolent ut regulam ad dirimendas controverſias ad ipſam inter proceſſas quæſtionum confugiunt veluti ad cinoſuram, ut portum optatæ quietis appellare valeant. Quando enim inter Sacramentarios Anabaptiſtas, Arianos, Eboinitas & alios, difficultates circa Religionem oriuntur, & inter ſe diſſentiunt; illi proximiùs ad veritatem accedere, ac melius ſentire creduntur, ac minus errare, qui ab Eccleſia Romana Catholica minus diſſentiunt; unde vel nolentes tenentur fateri veram JESU Chriſti Fidem, veram Apoſtolorum doctrinam in ſola Romana, & Catholica Eccleſia conſervari, & cuſtodiri; adducunt enim in documenta Fidem ſuorum majorum qui vixerunt ante Lutherum, & Calvinum, aliosque Hæreſiarchos. Id contigiſſe in Tranſilvania fatentur plures; poſt enim excluſam ab illis Regionibus Fidem Catholicam; cùm diſſidia inter Sectarios exorta fuiſſent; tandem ad documenta ſuorum majorum confugerunt, & aliquot Sacramenta, ac ceremonias Catholicas dicuntur reſtituiſſe, & veluti poſtliminio rem abſoletam iterum vocaſſe, ac in patriam poſt exilium admiſiſſe.

Decima ſeptima ex eo petitur, quia Chriſtus voluit gentes omnes erudiri in Fide, & audire Evangelium à Miniſtris ſuæ propriæ Eccleſiæ, quam ipſe fundavit, hinc David Pſal. 47. id prævidens ait: *Deus in domibus ejus cognoſcetur, cùm ſuſcipiet eam. Quoniam ecce Reges terræ congregati ſunt, convenerunt in unum, ipſi videntes ſic admirati ſunt, conturbati ſunt, commoti ſunt: tremor apprehendit eos, ibi dolores ut parturientis in ſpiritu vehementi conteres naves Tharſis, ſicut audivimus, ſic vidimus in civitate Domini virtutum in civitate Dei noſtri, Deus fundavit eam in æternum*: Atqui Propagatores Evangelii fuerunt Apoſtoli, & eorum Diſcipuli: *Euntes in mundum univerſum prædicate Evangelium omni creaturæ*, & poſt Apoſtolos quotquot propagârunt Evangelium, miſſi fuerunt ab Eccleſia Catholica, cui & aggregati fuerunt, hinc Actor. 15. ait D. Petrus: *Viri fratres vos ſcitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum evangelicum, & credere. Et qui novit corda Deus, teſtimonium perhibuit dans illis Spiritum Sanctum, ſicut & nobis, & nihil diſcrepat inter nos & illos fide purificans corda eorum:* Hoc idem ſemper ab Eccleſia Romana factum fuit, quatenus miſit ſuos fideles in exteras provincias propagandæ Fidei causâ: Sic D. Petrus miſit fideles, qui Italos, Hiſpanos, Gallos, Dalmatas, Pangnones, & Scitas, ac alias plures gentes ad Chriſti Fidem perduxerunt: Eleuterius Papa per Fugacium, & Damianum Britaniam Evangelium edocuit, Cœleſtius per Palagium, Scotiam, Tholoſates per Exuperium, ſic Agapitus miſit in Daniam, Stephanus in Boemiam, Hadrianus in Norvegiam, Nicolaus I. in Bulgariam, Gregorius II. in Germaniam, Moraviam, & Poloniam, ut teſtantur hiſtoriæ Eccleſiæ, & annales earundem gentium, qui referunt, quo tempore, quo anno, quo ſummo Pontifice provinciæ per orbem terrarum Chriſtianam ſuſceperint Religionem; & non ſolùm per Europam, Aſiam, & Africam, verùm etiam ad Indos, & novum orbem miſſi ultimis temporibus fuerunt, qui Evangelium populos illos edocerent.

CAPUT XVII.

De iis, qui ſunt extra Eccleſiam. Et primò de Catechumenis, & Hæreticis.

CErtum eſt, non baptizatos eſſe extra Eccleſiam, de quibus propterea ait Apoſt. 1. Cor. 5. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt judicare:* Ubi generatim illi omnes intelliguntur eſſe extra Eccleſiam, qui luſtrali Baptiſmi unda non fuerunt abluti, neque per Baptiſmum nomina ſua Chriſto dederunt: Eſt enim Baptiſmus janua, per quam ſolam patet acceſſus, & ingreſſus in Chriſti Eccleſiam: qui ingreſſus omninò neceſſarius eſt, ut dicatur quis membrum Eccleſiæ, & eſſe in Eccleſia, nō enim ut quis ſit in Eccleſia, & ſalutē cōſequatur, ſatis eſt ſi in Chriſtum credat, & eū colat, ſed ulterius, neceſſe eſt, ut baptizetur, ac cœtui aggregetur

Digitized by Google

fidelium, fitque in Eccleſia, quam Chriſtus in terris vivens inſtituit, & ex Apoſtolis, ac Diſcipulis primùm collectam, poſtea ex variis nationibus, populiſque per Fidem, & Sacramentorum Communionem adjunctis dilatavit, auxitque, & per ſingulas mundi partes diffudit. Quòd ſi dicas Catechumenos, tametſi nondum ſint aquâ Baptiſmi abluti, adhuc poſſe ſalutem conſequi, ſi moriantur in eo ſtatu, in quo credunt in Chriſtum, & in Romanam Eccleſiam, quam tamen nondum ſunt ingreſſi. Reſpondetur Catechumenos non eſſe in Eccleſia actu, & propriè, ſed tantùm in potentia, quia ex Concilio Florentino in Armenorum inſtructione homines tunc tantùm dicuntur fieri membra Chriſti, ac eſſe de Corpore Eccleſiæ, cùm baptizantur, quod & ſancti Patres communiter docent. Chryſoſtom. homil. 24. in Joann. ait Catechumenum alienum eſſe à fideli, nihilque habere commune cum eo, & Tertull. lib. de præſcript. reprehendit hæreticos, eò quia non diſtinguunt catechumenos à fidelibus: & cyrill. lib. 12. in Joan. cap. 50. cenſet, catechumenos eſſe adhuc Chriſtianos, perinde ac erant apud Judæos circumciſi, quibus propterea prohibitum erat veſci Agno Paſchali: & Gregorius Nazian. orat. in ſanctum Lavacrum ait: Catechumenum eſſe in veſtibulo pietatis, nec adhuc poſſe vocari fidelem niſi intus per Baptiſmum ingrediatur Eccleſiam: Auguſtinus etiam Tract. 4. in Joann. & aliis in locis diſtinguit Catechumenum à fideli, & quia Eccleſia eſt cœtus fidelium Catechumenus nec propriè, nec impropriè dici poteſt eſſe in Eccleſia. Tum quia quotquot ſunt in Eccleſia jus habent ad Sacramenta ſuſcipienda, & ad alia quæ communia ſunt fidelibus exiſtentibus in Eccleſia: & Catechumenus nullum habet jus ad iſta, propterea propriè, & actualiter dici non poteſt eſſe in Eccleſia.

Dices Catechumenum poſſe ſalutem conſequi, & ſalvari, ſi in eo ſtatu decedat, in quo credit in Chriſtum, & omnia, quæ docet Eccleſia Catholica, proinde eſſe in Eccleſia non extra illam: ſiquidem ex Concil. Later. Cap. 1. *Una eſt fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omninò ſalvatur*: Ergo ſi Catechumenus in præfatu ſtatu decedens ſalutem conſequitur, dicendus eſt eſſe in Eccleſia, non extra illam. Reſpondetur, quòd tametſi Author libri de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 74. expreſsè aſſerat, catechumenos nondum ablutos aquâ Baptiſmi non ſalvari; nihilominus ex ſanctis Patribus plures docent catechumenos ita decedentes ſalutem conſequi, & D. Ambroſius illa orat. de obit. Valentiniani expreſsè affirmat, catechumenos poſſe ſalvari: Erat enim Valentinianus adhuc catechumenus, cùm de hac vita migravit. Melchior Canus aſſignat rationem, cur catechumenus poſſit ſalutem conſequi, quia tametſi non ſit in Eccleſia, quam propriè Chriſtus inſtituit, vult tamen eſſe in Eccleſia, quæ comprehendit omnes fideles ab Abel uſque ad finem mundi: quæ tamen ratio non videtur ſatisfacere, quia poſt Chriſti Adventum nulla eſt vera Eccleſia, niſi illa, quæ propriè dicitur Chriſtiana, & Catholica. Quamobrem exactius reſpondetur, ſi catechumeni dicantur eſſe in Eccleſia Chriſti in voto tantùm, quamvis nondum in re, ac propterea poſſe cum ſolo voto ſalutem conſequi, perinde ac qui in voto tantùm ſunt baptizati, & non in re, & dicitur Baptiſmus Fluminis, unde ad Conſilium Lateranenſe reſpondetur, nullum poſſe ſalvari niſi ſit in Eccleſia vel in re, vel in voto. Neque obſtat, ſi dicas, Eccleſiam Chriſti æquiparari Arcæ Noeticæ, extra quam nemo, nec in re, nec in voto fuit ſalutem conſecutus. Reſpondetur, hanc ſimilitudinem arcæ in omnibus non convenire cum Eccleſia, etenim etiam à d. Petro 1. *Petr.* 3. baptiſmus comparatur arcæ Noeticæ, & nihilominus conſtat, cum ſolo baptiſmo in voto & non in re plures fuiſſe ſalutem conſecutos, & Eccleſiam colere plures Martyres, licèt nondum fuerint aqua baptizati, ſed tantùm voto, & ſanguine.

An verò Hæretici, qui in re fuerunt luſtrali baptiſmi unda abluti, dicendi ſint eſſe in Eccleſia, vel extra illam? Videtur eſſe difficultas. Notandum, quòd, ut quis ſit infidelis, & hæreticus, non ſit opus; ut cùm ſciat, aliquod à Deo fuiſſe revelatum, illud neget, aut dubitet, id enim clariſſimum eſt, & in hoc caſu negaret Deum veracem eſſe, quod vix cadit in hominem ſanæ mentis: unde infidelis eſt, ſi negat aliquid eſſe à Deo revelatum, non quia ſciat pro certo à Deo fuiſſe revelatum, ſed quia non admittit regulam, cujus beneficio poſſet, imò & deberet, quæ revelata ſunt à Deo, cognoſcere: hæc autem regula agnoſcendi divinas revelationes eſt Eccleſia Catholica, & Apoſtolica, quia hæc omnia revelata à Chriſto, & Apoſtolis fideliter ſemper cuſtodivit, & cuſtodit contra quoſcunque Hæreticos: hinc quia nolunt Eccleſiam Catholicam conſulere, nec illi adhærere, nolunt canonem, ſeu regulam adhibere cognoſcendi à Deo revelata, & quæ tenentur credere. Hinc hæretius is propriè dicitur, qui Eccleſiam docentem fidei dogmata audire detrectat, ejuſque authoritatem negat, ut docet d. Thomas 2. 2. q. 20. a. 1. ubi ait: Hæreſim eſſe infidelitatis ſpeciem ad eos pertinentem, qui Chriſti fidem profeſſi ſunt, ſed ejus dogmata corrumpunt; hinc qui tempore Apoſtolorum inſurrexerunt Hæretici, ideo fuerunt infideles, & Hæretici, quia neglexerunt audire doctrinam Apoſtolorum, & Eccleſiæ illius temporis: & quia etiam noſtris temporibus negligunt Acatholici doctrinam Chriſti intelligere ab Eccleſia Catholica, ideo infideles, & hæretici habentur, ſola enim Eccleſia Catholica veram Chriſti, & Apoſtolorum doctrinam, ejuſque interpretationem ab ipſis Apoſtolis factam cuſtodit, ſervatque incorruptam. Quapropter hæreſis definitur *voluntarius error intellectûs cum pertinacia contra aliquam fidei veritatem*, quia ſicut actus fidei eſt aſſenſus intellectus, ita hæreſis oppoſita fidei, eſt error intellectus. Additur cum pertinacia, quia ſi quis erret circa res fidei etiam culpabiliter, ſine tamen pertinacia, non eſt propriè hæreticus: non tamen pertinacia attenditur penes durationem temporis, vel ob firmatam pervicaciam in errore, ſed attenditur ratione cognitionis, adeo ut Hæreticus cognoſcat contrarium doceri ab Eccleſia, & nihilominus velit in ſuo errore perſiſtere: unde ad hæreſin requiritur pertinacia, & aſſenſus, quia ſi quis proferret propoſitionem hæreticam ſine aſſenſu intellectus, non diceretur hæreticus, nec incurreret pœnas latas contra Hæreticos. Imò eſt etiam Hæreticus qui poſitivè dubitat in rebus fidei, quia tunc voluntariè errat contra fidei veritatem, quatenus dubitat in certa, & dubia, quæ certa ſunt, & vera. Non tamen eſt hæreticus, qui ex ignorantia craſſa errat circa res fidei, ſed ita affectus eſt, ut paratus ſit corrigi, & obedire Eccleſiæ cognito errore, ſeu rei veritate ex definitione Eccleſiæ: quia aliud eſt errare & aliud hæreſi coinquinari, tametſi omnis hæreticus erret, non tamen omnis, qui errat, eſt hæreticus, niſi fortaſſis materialiter; quia eſſentia hæreſis non conſiſtit in ſolo errore, ſed etiam in pertinacia, & reniſu voluntatis reſiſtentis regulæ fidei: qui verò ex ignorantia craſſa errat circa res fidei, ſed eſt paratus obedire, & corrigi cognito errore, non dicitur habere voluntarium errorem cum pertinacia. Huc accerſendus Auguſtinus Epiſt. 162. ubi ait: *Qui ſententiam ſuam quamvis falſam atque perver-*

Digitized by Google

perverſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, præſertim quam non audacia præſumptionis ſuæ pepererunt, ſed à ſeductis atque in errorem lapſis parentibus acceptarunt, quærunt autem cauta ſolicitudine veritatem, corrigi parati, dum invenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos computandi.

An verò Hæretici propriè ſint extra Eccleſiam, putat Alphonſus de Caſtro lib. 2. de juſta Hæreticorum punitione c. 24. eſſe membra & partes Eccleſiæ, quamvis palam falſam doctrinam profiteantur. Nititur, quia Eccleſia judicare, & punire poteſt Hæreticos, & Judex non poteſt ritè punire niſi eos, qui ſuæ ſubjiciuntur juriſdictioni, ergo ſi Hæretici ſubjiciuntur juriſdictioni Eccleſiaſticæ, & judicantur ab Eccleſia, eidem ſubjiciuntur, ac ſunt in Eccleſia, quia ut ait Apoſtolus 1. Corinth. 5. *Quid mihi eſt de iis, qui foris ſunt, judicare.* Verùm hæc ſententia communiter rejicitur, ut falſa, quia ſcriptura contrarium docet 1. ad Timot. 1. Apoſtolus Hæreticos æquiparat naufragis inquiens. *Quidam circa fidem naufragaverunt.* Per metaphoram naufragii lapſos in hæreſin intelligit, ſumpta metaphora ſimilitudinis à navi, quæ in ſcopulum illiſa in parte aliqua diſrumpitur, & ex ea aliqui in mare decidunt: hoc idem etiam declaratur per parabulam diſciſſi retis præ multitudine piſcium Luc. 5. quoties enim viri baptizati in hæreſin dilabuntur, dicuntur Chriſti rete diſcindere, Petri naviculam frangere, & ab aliis fidelibus ſeparari.

Eſſe hæreticos extra Eccleſiam clarè deducitur ex ſacris ſcripturis 1. Timot. 1. *Quidam circa fidem naufragaverunt,* ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander *quos tradidi Sathanæ ut diſcant non blaſphemare,* & ad Titum 3. Apoſtolus fidelibus injungit, ut Hæreticum devitent, inquiens: Hæreticum hominem poſt unam, vel alteram correctionem devita, ſciens, quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt: ſin autem hæreticus eſſet in Eccleſia cum cæteris fidelibus, Apoſtolus iſtis non perciperet eos devitare, neque Epiſcopus deberet eos anathemate percutere, & à communione fidelium ſeparare, quia tenetur Epiſcopus, quotquot ſunt in ſua Eccleſia paſcere, ut oves ſuas. Sancti Patres hoc idem aſſerunt, etenim Irenæus lib. 3. cap. 3. affirmat Policarpum plures Hæreticos ad Eccleſiam perduxiſſe, ergo quia erant extra Eccleſiam, non enim ducuntur ad ovile oves, quæ ſunt in ovili, ſed quæ per campos, vel montes errarunt. Tertull. itidem lib. de præſcript. aſſerit Marcionem, cùm vellet ad Eccleſiam reverti, conditionem accepiſſe, ut quos perverterat Eccleſiæ reſtitueret, ergo quia tam Marcio, quàm alii ab ipſo perverſi erant extra Eccleſiam, alioquin non debuiſſent redire ad Eccleſiam, qui enim ſunt domi, non dicuntur domum redire, ſed tantùm qui domo egreſſi forum & plateas civitatis deambularunt. Cyprianus itidem in Epiſt. ad Jubajanum ait: Hæreticos cùm ſint extra Eccleſiam ſibi adhuc vendicare authoritatem Eccleſiæ more ſimiarum, quæ cùm homines non ſint, adhuc, quæ hominis ſunt, ſatagunt imitari: ergo hæretici non ſunt fideles, quos tamen nituntur imitari, proinde ſunt extra Eccleſiam, non in Eccleſia, quæ nonniſi fideles comprehendit. D. Hieronymus in Dialog. contra Luciferianos ait: *Sic ubi audieris eos, qui dicuntur Chriſti, non à Domino JEſu Chriſto, ſed à quoquam alio nuncupari, ut puto Marcioniſtas, Valentinianos, Montenſes, ſive Campenſes, ſcito non Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe ſynagogam.* Hoc idem etiam expreſsè docet D. Auguſtinus lib. de unit. Eccleſ. cap. 4. ubi ait: *Qui non credunt Chriſtum in carne veniſſe de Virgine Maria ex ſemine David, aut in tempore ipſo reſurrexiſſe, in quo crucifixus, & ſepultus eſt, non utique ſunt in Eccleſia.* Ergo hæretici non credentes unum vel alterum fidei articulum dicuntur eſſe extra Eccleſiam. Ratio etiam id evincit, quia Eccleſia definitur cœtus fidelium ſub uno Paſtore Chriſti Vicario, cui obſequuntur, ut capiti, & qui per profeſſionem unius fidei, & obſervantiam Legum, ac rituum, ſimul conveniunt, ac copulantur: & quia Hæretici fideles non ſunt, nec Chriſti Vicario in Eccleſia militanti obediunt, nec per obſervantiam legum ſimul uniuntur, non poſſunt dici de corpore Eccleſiæ, nec eſſe membra illius, proinde non ſunt in Eccleſia.

Neque obſtat fundamentum oppoſitæ ſententiæ, quia, tametſi Hæretici non ſint in Eccleſia, ſed Eccleſiæ transfugæ adhuc ratione ſuſcepti baptiſmi deberent eſſe in Eccleſia, ad quam proinde pertinent, perinde ac milites deſertores, qui ab exercitu auffugerunt, tametſi non ſint in exercitu, adhuc pertinent ad Præfectum exercitûs, & ob juramentum præſtitum, & ſuſceptam pecuniæ ſolutionem deberent eſſe in exercitu, ideòque capti judicantur, & puniuntur à Præfecto exercitûs. Hinc etiam Paſtor poteſt ovem, quæ non eſt in ovili, ſed errat per ſylvas, & campos, iterum adigere ad ovile: eodem pacto Eccleſia judicat de iis, qui intus ſunt, vel eſſe deberent: & Apoſtolum 1. Corint. 5. loqui de iis, qui nunquam per ſuſceptum baptiſmum fuerunt Eccleſiam ingreſſi, cujuſmodi ſunt Gentiles, Judæi, & alii non baptizati. Si dicas Hæreticos per ſuſceptum baptiſmum ſervare characterem, & quidem indelebilem, ratione cujus uniuntur Chriſto, reſpondetur, quòd quamvis character baptiſmi ſit indelebilis, non tamen inde ſequitur, hæreticum eſſe in Eccleſia ob characterem, quia is non ſufficit ad conſtituendum aliquem in Eccleſia, alioquin ſequeretur, quòd Chriſtiani omnes, quotquot torquentur igne gehennali, adhuc in inferno eſſent in Eccleſia, ac propterea communicare in Eccleſia cum fidelibus, quod falſum eſt. Character igitur non unit hominem cum capite, ſed eſt ſignum poteſtatis, & unionis cujuſdam, ratione cujus in inferno Chriſtiani ab Ethnicis cognoſcuntur diſtincti. Præterea quia character cùm ſit inviſibilis, non unit exterius, & ex D. Thoma cùm non ſit actus nec habitus operativus, neque unit interius, proinde nullo modo unit Hæreticos cum capite Chriſto.

Poſſet tamen objici parabola de cizaniis Matth. 13. ſiquidem in eodem agro tria reperiuntur granum, paleæ, & cizania, hæc enim tria, ut exponit Auguſtinus, & alii Sancti Patres indicant probos, pravos, Catholicos, & hæreticos, & ager ſignificat Eccleſiam, ut docet Cyprianus lib. 3. Epiſt. 3. Verùm Sancti Patres per cizania in illa parabola non intelligunt Hæreticos, ſed homines malos, ſeu peccatores, in Eccleſia, ut aſſerit S. Cyprianus lib. 3. Epiſt. 3. & lib. 4. Epiſt. 2. & Auguſtinus loc. cit. Tum quia Cyprianus in eadem Epiſtola, in qua aſſerit cizania eſſe in Eccleſia, fatetur hæreticos non eſſe in Eccleſia, & ne ſibi contradicat, per cizania non poteſt intelligere hæreticos, ſed tantùm peccatores, qui ſunt in Eccleſia: agit enim Cyprianus in Epiſtolis illis contra Novatianos detrectantes recipere peccatores reſipiſcentes, ac pœnitentes timentes, ne communicarent peccatis aliorum, & ad hunc timorem excutiendum affert parabolam de cizaniis in eodem agro, quapropter per cizania intelligit ipſos peccatores, non verò hæreticos. Præterea poſſet reſpon-

Digitized by Google

reſponderi cum D. Auguſtino quæſt. 11. in Matth. per agrum in illa parabola non ſignificari eccleſiam ſed univerſum, præſertim cùm Chriſtus explicans parabolam dicat agrum eſſe mundum, & hac explicatione poſſunt per cizania intelligi hæretici, ſed inde non ſequitur eſſe in eccleſia, ſed tantùm in mundo, non enim quotquot ſunt in mundo, ſunt in eccleſia, quia etiam Gentiles, Judæi, & alii non baptizati ſunt in mundo, & non in eccleſia. Sed finis parabolæ erat oſtendere in mundo ſemper eſſe aliquos malos nec poſſe ulla humana diligentia ita mundum expurgari ante diem judicii: ut non ſemper ſint aliqui, perinde ac in eodem agro ſimul cum tritico ſunt etiam cizania. Eodem pacto ſolet ex Sanctis Patribus reſponderi ad illud D. Pauli 2. Timoth. 2. *In magna domo ſunt vaſa aurea, & argentea, & lignea, & fictilia.* nomine magnæ domus Chryſoſtomus, Theophylactus, & alii intelligunt mundum, in quo ſunt fideles, & infideles, Catholici, & hæretici, Alii Patres quamvis nomine domus magnæ intelligant eccleſiam, ut Cyprianus, Ambroſius, Auguſtinus, & alii non tamen per vaſa lignea, & fictilia intelligunt hæreticos, ſed fideles peccatores, ſeu Catholicos indulgentes vitiis, inhiantes divitiis, qui veluti vaſa fictilia hiſce terrenis ſunt agglutinati & veluti eſſent lignei, ſeu arbores, radices deſideriorum ſuorum non niſi in terra figunt. Rurſus quamvis diceremus per vaſa fictilia, & lignea Apoſtolum intellexiſſe hæreticos, eò quia Apoſtolus tunc fuerit loquutus de hæreticis, *quorum ſermo*, ut ait D. Paulus, *ſerpit ut cancer*; *ex quibus ſunt Hymenæus, & Philetus*, qui à veritate exciderunt; reſpondetur, dato etiam & non conceſſo Apoſtolum ibi per vaſa lignea, & ſimilia intellexiſſe hæreticos; adhuc D. Auguſtinus *lib. 3. de Baptiſ. cap* 19. explicat quomodo in hac interpretatione eſſet intelligendum hæreticos eſſe in eccleſia; ſcilicet antequam per pertinaciam ſepararentur ab eccleſia, tunc enim ob prava deſideria, & propenſionem ad malum veluti vaſa lignea, & fictilia erant in eccleſia; non verò poſtquam per hæreſim ſe ab eccleſia ſepararunt: & ait, verba illa *ſunt vaſa lignea, & fictilia* non eſſe referenda, non eſſe nectenda, ad illa alia, *quorum ſermo ut cancer ſerpit, ex quibus ſunt Hymenæus, & Phyletus* qui à veritate exciderunt, & ſubverterunt fidem: ſed eſſe referenda ad debiles, infirmos, & ad vitia, & pravitatem proclives, qui tamen nondum per hæreſim ſunt ab eccleſia ſeparati; non verò ad eoſdem ut jam per hæreſim ſeparatos.

CAPUT XVIII.

An ſchiſmatici, & excommunicati ſint in eccleſia.

Quamvis quilibet hæreticus ſit ſimul ſchiſmaticus, quatenus proſciſſus, ac ſeparatus ab eccleſia, ac cœtu fidelium; non tamen quilibet ſimpliciter ſchiſmaticus, eſt ſemper formaliter hæreticus: quia ſchiſmaticus ratione ſchiſmatis formaliter, & præcisè non errat in articulis fidei, neque in doctrina orthodoxa, ſed tantùm reſiſtit ſuperioribus eccleſiæ, quibus detrectat parere; quo pacto ſchiſma ſcindit, ac ſeparat membra à capite; eſt enim ſchiſma græcè idem ac latinè ſciſſura. hinc Pelagius Papa in 24. quæſt. 1. & can. ſchiſma aſſerit *ſchiſma dici, quia facit ſciſſuram in eccleſia, & eam quæ eſt Catholica deſerens; & ab ea ſe dividens, partialem eccleſiam vult conſtituere: non enim qui ſchiſmatici ſunt diverſa ſentiendi judicium, id eſt dogmatum diſſentia, ſed quædam delata crimina contra ſedem Apoſtolicam credentes peſſima diviſit opinio.* Hoc idem docuerant SS. Hieronymus, & Ambroſius in cap. 3. ad Titum aſſerentes id intereſſe diſcriminis inter ſchiſma, & hæreſim: quia ſchiſma ob diſſentionem Epiſcoporum ab Eccleſia Catholica ſeparat, quatenus ejus capiti detrectat ſchiſmaticus ſubjici, & obſequi; tametſi fidei omnia alia dogmata teneat, ac propugnet, ut aſſerit S. Amſius orat. in obitu ſatyri fratris, ubi de Lucifero Calaritano, ejuſque ſectatoribus ſchiſmaticis ait: *Nam etſi fidem erga DEUM tenerent, tamen erga DEI eccleſiam non tenerent, cujus patiebantur veluti quoſdam ortus dividi, & membra lacerari:* unde ſchiſma eſt tantùm quædam ſciſſio, & dilaceratio facta in eccleſia ab iis, qui in reliquo omnia fidei Chriſtianæ dogmata tuentur: hæreſis verò eſt peccatum dogma contrarium alicui articulo fidei præter ſeparationem membri à capite. Unde licèt ſchiſmaticus quatenus præcisè talis tantùm ſcindat, ac ſeparet membrum eccleſiæ à capite, & per hoc differat ab hæretico, qui ultra ſeparationem à capite negat aliquem fidei articulum, & ſuum errorem pertinaciter defendit; in rei tamen veritate vix fieri poteſt, ut ſchiſmaticus non ſit etiam hæreticus; adeo ut licèt ſpeculativè poſſit eſſe ſchiſma ſine errore in fide, quatenus ſchiſmaticus credit, quæ in divinis continentur ſcripturis, & per traditiones Apoſtolorum habentur in eccleſia, ac legem Chriſti, ac doctrinam profitetur; & tantùm ſeparatur à capite viſibili eccleſiæ, ſeu à ſummo Pontifice Chriſti vicario in ſua militante eccleſia, cui detrectat obedire: practicè tamen & moraliter vix poteſt contingere, ut ſchiſmaticus non ſit ſimul hæreticus: quia eo ipſo quòd ſchiſmaticus detrectat ſe ſubjicere, ac parere ſummo Pontifici, & cum eo communicare, ſe ſeparat ab eccleſia, & communione cæterorum fidelium; idque vel quia credit Pontificem non eſſe Chriſti vicarium in militante eccleſia, ac proinde non teneri fideles ei obedire, & id aſſerere eſt hæreticum, & contra ſcripturas; in quibus Chriſtus dedit claves regni cœlorum Petro, ut ejus Vicario, ac ejus pro tempore ſucceſſoribus, rurſus injunxit Petro, ac ejus ſucceſſoribus paſcere doctrina, exemplo, & prædicatione ſuas oves, adeo ut ſummus Pontifex ſit in eccleſia dominici gregis Paſtor, cui tenentur oves obedire, ac ejus vocem audire, & hoc negare perinde eſt ac divinas inficiari ſcripturas, quod eſt hæreticum: vel non vult obedire Pontifici, à quo ſe ſeparat quia putat eum eſſe malè electum; & tum niſi probet malam electionem, non excuſatur ab hæreſi; quia non ſuppoſito defectu in electione, de fide eſt hunc regnantem ſummum Pontificem, ut Clementem XI. eſſe verum in eccleſia militante Chriſti vicarium. Quòd ſi ſchiſmaticus ſe ab eccleſia ſeparet, eo quia putet eſſe idololatria pollutam, etiam in hoc caſu non excuſatur ab hæreſi, quia de fide eſt totam eccleſiam nunquam defecturam à fide promiſſionem illi à Chri-

Chriſto factam: cum ſit eccleſia ex Apoſtolo *columna veritatis*, ac de ratione columnæ ſit ſtare, non poteſt tota eccleſia excidere à veritate, ſeu errare in fide: Sic Novatiani, ac Donatiſtæ prius per ſchiſma ſe ab eccleſia ſeparatunt, poſtea in hæreſim fuerunt turpiter prolapſi, ut refert Spondanus ad annum Chriſti 254. & poſtea notatum fuit de Catharis, & Donatiſtis. Iſti non negabant dari aliquam Chriſti Eccleſiam, ſed aſſerebant, defiiſſe eſſe Epiſcopos, qui communicabant cum Cæciliano, (qui electus fuerat Epiſcopus Carthaginenſis, & accuſabatur de traditione librorum ſacrorum ab eo: & Cathari negabant, S. Cornelium eſſe legitimum Pontificem, eo quia cum lapſis (ut ipſi ajebant) in perſecutione Decii communionem habuerit: uterque poſtea in propugnando ſchiſmate lapſus eſt in hæreſim. Quòd ſi ſchiſmaticus ſe tantùm ſepararet ab una particulari Eccleſia, & communicaret cum aliis; tunc ſi remaneat unitus aliis Eccleſiis Catholicis, non eſt ſchiſmaticus ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid, & diminutè reſpectu tantùm illius Eccleſiæ, à qua ſe ſeparat.

Dicendum eſt Schiſmaticum ſe ſeparantem à toto corpore Eccleſiæ Catholicæ non eſſe in Eccleſia. Idque evincitur facile ex ſacris ſcripturis, ubi Eccleſia Joan. 10. dicitur *unum ovile* ad Rom. 12, *una ſponſa* Cant. 6. *una columba*, ſed ſchiſma hanc unitatem ſolvit, & quod erat unum, ſcindit in partes; & pars ſciſſa à corpore uno non eſt amplius in eo corpore, quia illi non unitur; ergo Schiſmaticus non eſt in Eccleſia. Si dicas hanc partem ſciſſam eſſe & ipſam Eccleſiam quandam, licet ſeparatam ab alia. Contra eſt, quia vera Eccleſia Jeſu Chriſti non eſt multiplex, ſed una tantum; quia Joan. 10. ovile Chriſti eſt unum tantum, proinde qui ſe ſeparat per ſchiſma ab Eccleſia Romana Catholica, & Apoſtolica, quæ eſt vera Eccleſia Jeſu Chriſti, non eſt amplius in Eccleſia. & hunc eſſe ſenſum totius Eccleſiæ, ex eo conjicitur, quia Eccleſia Catholica in Paraſceve orat pro hæreticis, ut eos DEUS ad Eccleſiam Catholicam revocare dignetur: ergo quia cenſet eos eſſe extra Eccleſiam; alioquin ſi eſſent in Eccleſia, non eſſet opus, Deum rogare, ut ope ſuæ gratiæ revocarentur in Eccleſiam; is revocatur in locum, in quo non ſupponitur eſſe, & à quo abſceſſerat. Accedit etiam, quod Catechiſmus Romanus in explicatione Symboli Apoſtolici ſeparat Schiſmaticos ab Eccleſia, & excludit à communione fidelium, eo, quia non ſint uniti tanquam membra ſuo capiti, à quo per ſchiſma ſejunguntur.

Sancti Patres hoc etiam eleganter ediſſerunt. S. Cyprianus lib. de unitate eccleſiæ ait: *Eccleſia una eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur: quomodo ſolis radii multi ſed lumen unum, & rami arboris multi, ſed robur unum tenaci radice fundatum: Et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt: numeroſitas licet diffuſa videatur exundantis copia largitate, unitas tamen ſervatur in origine. Avelle radium ſolis a corpore diviſionem lucis unitas non capit: Ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: A fonte præcide rivum, præciſus areſcet. Sic & eccleſia Domini luce perfuſa per orbem totum radios ſuos porrigit, unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur: ramos ſuos in univerſam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivos latiùs expandit: Unum tamen caput eſt, & origo una, & mater una fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius fœtus naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt, & pudica. Unam domum novit, unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos Deo ſervat; hæc filios regno, quos generavit, aſſignat. Quiſquis ab Eccleſia ſegregatur, adulteræ jungitur, à promiſſis eccleſiæ ſeparatur; nec perveniet ad Chriſti regna: qui relinquit eccleſiam Chriſti, alienus eſt, profanus eſt, hoſtis eſt.* Eleganter Cyprianus, & multiplici accommodata ſimilitudine eduſerit, quomodo Eccleſia Catholica & Apoſtolica licet una tantum ſpargatur tamen per totum orbem; & ab illa una veluti radii a ſole, dimanent, ac ſplendeant reliquæ particulares Eccleſiæ cum ipſa communicantes; & quæ ab ipſa ſeparantur ſive per hæreſim, ſive per ſchiſma veluti rami ab arbore præciſi, amputati, ac ſeparati, non poſſint fructus parere vitæ æternæ, neque poſſe pervenire ad præmia Chriſti, & tanquam alienos, profanos, & hoſtes eſſe habendos æquè hæreticos, & ſchiſmaticos.

Divus Auguſtinus lib. de fide, & ſymbolo cap. 10. expreſſe oſtendit, Hæreticos & Schiſmaticos non eſſe in Eccleſia Chriſti inquiens: *Credimus & Sanctam Eccleſiam, utique Catholicam: nam & Hæretici & Schiſmatici congregationes ſuas Eccleſias vocant, ſed Hæretici de Deo falſa ſentiendo ipſam fidem violant: Schiſmatici autem diſciſſionibus iniquis à fraterna charitate diſſiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus. Quapropter nec Hæretici pertinent ad Eccleſiam Catholicam, quæ diligit Deum, neque Schiſmatici quoniam diligit proximum; & ideo peccatis proximi facile ignoſcit.* Et lib. de Unit. Eccleſ. cap. 4. ait: *Totus Chriſtus caput & corpus eſt. Caput unigenitus DEI filius, & corpus ejus Eccleſia, ſponſus & ſponſa duo in carne una. Quicunque de ipſo capite ab ſcripturis ſanctis diſſentiunt, etiam ſi in omnibus locis inveniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in eccleſia. Et rurſus quicunque de ipſo capite ſcripturis ſanctis conſentiunt, & unitati Eccleſiæ non communicant, non ſunt in Eccleſia, quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab ipſius Chriſti teſtificatione diſſentiunt.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Quicunque ab eccleſia ita diſſentiunt, ut eorum communio non ſit cum toto, quacunque diffunditur, ſed in aliqua parte ſeparata inveniatur, manifeſtum eſt, eos non eſſe in Catholica Eccleſia.* Et epiſtola 208. ad Felicianı Virginem ait: *In Catholica Eccleſia, quæ non in ſola Africa ſicut pars Donati, ſed per omnes gentes ſicut promiſſa eſt, dilatatur, atque diffunditur in univerſo mundo, ſicut dicit Apoſtolus ad Coloſ. 1. Fructificans & creſcens, & boni ſunt, & mali. Ab ea vero ſeparati, quamdiu contra illam ſentiunt, boni eſſe non poſſunt; quia etſi aliquos eorum bonos videtur oſtendere, quaſi laudabilis converſatio, malos eos facit ipſa diviſio, dicente Domino, qui non eſt mecum, adverſus me eſt; & qui mecum non colligit, diſpergit.* Et epiſtola 185. ait: *Eccleſia Catholica ſola corpus eſt Chriſti, cujus ille caput eſt ſalvator corporis ſui. Extra hoc corpus neminem vivificat ſpiritus; quia ſicut dicit Apoſtolus, charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. Non eſt autem particeps divinæ charitatis, qui hoſtis eſt Unitatis. Qui ergo vult*

habere

Digitized by Google

habere Spiritum Sanctum caveat foris ab Eccleſia remanere, caveat in eam ſimulatus intrare: aut ſi jam talis intravit, caveat in eadem ſimulatione perſiſtere ut veraciter coaleſcat arbori vitæ.

Sanctus Fulgentius lib. 1. de remiſſ. peccat. cap. 22. hoc idem adſtruit comparans Eccleſiam domui Rahab quoad vitæ ſubſidium recipiendum inquiens: *Sicut in Jericho quisquis extra domum Rahab fuit, nullum potuit adipiſci vitæ ſubſidium: ſic extra Eccleſiam Catholicam nullus accipiet indulgentiam peccatorum. Et ſicut intra eccleſiam Catholicam corde creditur ad juſtitiam; ore autem confeſſio fit ad ſalutem: ſic extra eandem eccleſiam mala credulitas non reputatur ad juſtitiam, ſed ad pœnam: & prava confeſſio non acquirit ſalutem confitenti, ſed ingerit mortem. Extra hanc eccleſiam nec Chriſtiani nomen aliquem juvat, nec baptiſmus ſalvat, nec mundum Deo ſacrificium offertur, nec peccatorum remiſſio accipitur, nec æterna felicitas invenitur. Una eſt enim Chriſti eccleſia, una dilecta, una columba, una ſponſa:* Scilicet eſt una unione membrorum inter ſe & cum ſuo capite, quam unionem tollit ſchismaticus, diſcindit Hæreticus ſeparans ſe, ille à communione capitis, hic à toto corpore, & uterque ab unitate Eccleſiæ ſejunctus à præmio excluditur vitæ æternæ. Eſt Eccleſia multipliciter una; primò ratione principii Joan. 6. *Nemo venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Secundò ratione finis ultimi, & hæc unitas indicatur Matth. 20. per denarium diurnum promiſſum omnibus operantibus. Tertiò ratione mediorum, ſeu fidei, Sacramentorum, legum, ut ait Apoſtolus ad Epheſ. 4. *Una fides, unum baptiſma.* Quartò ratione ejuſdem Spiritus Sancti à quo ut à Rectore univerſa Eccleſia regitur, & gubernatur, unde d. Paulus 1. ad Corinth. 12. *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.* Quintò ratione ejuſdem capitis tanquam interni, & conjuncti rectoris, ſiquidem omnes Eccleſiæ Catholicæ per varias mundi Provincias diviſæ, & propagatæ eidem Chriſto ut Eccleſiæ Catholicæ fundatori, & capiti conjunguntur, & adhærent? ut & Romano Pontifici, ut vices gerenti ipſius Chriſti in militante Eccleſia: fuit enim ſummus Pontifex conſtitutus ſupremus Paſtor totius dominici gregis, quando Chriſtus dixit D. Petro Joann. ult. *Simon Petre paſce oves meas:* neque tantùm perſonæ Petri injunctum fuit munus paſcendi oves Chriſti, ſed etiam ejus dignitati qua fuerat conſtitutus Princeps Apoſtolorum, & Chriſti Vicarius, cui propterea traditæ fuerant claves regni cœlorum? unde nomine Petri munus paſcendi dominicum gregem concreditum fuit cuilibet ſucceſſori ejuſdem, quia cùm Petrus fuiſſet brevi moriturus, & Chriſti oves manſuræ uſque ad conſummationem ſæculi, poſt mortem Petri caruiſſent ſuo Paſtore viſibili in terris, quod non eſt dicendum, quia cùm oves Chriſti ſint viſibiles indigebant paſtore viſibili, cujus voces audirent, cujus directione gubernarentur. Sextò eſt Eccleſia Catholica una ratione connexionis membrorum inter ſe, & cum capite, ſeu Romano Pontifice, quia ut ſcribit Apoſtolus ad Rom. 12. *Unum corpus ſumus alter alterius membra.* Ex recenſitis ſex unitatibus duæ poſtremæ propriè conſtituunt Eccleſiam unam, quia per primam Eccleſia una eſt ex uno principio per ſecundam eſt ad unum finem; per tertiam eſt per unum finem cum media ad eundem tendant finem. Per quartam Eccleſia una eſt ſub uno, ſeu Spiritu Sancto dirigente. Per quintam autem, & ſextum propriè eſt unum corpus, una ſocietas, unus populus. Et quia ſchismaticus ex eo quòd nolit communicare cum capite, nec illi obedire, ſe à capite ſeparat, conſequenter deſtruit duas ultimas unitates, ſeque ſegregat ab Eccleſia. Hinc Optatus lib. 1. contra Parmenianum loquens de ſchismaticis ait. *Deſerta Matre Catholica impii filii, dum foras excurrunt, & ſe ſeparant, ut vos feciſtis, à radice matris Eccleſiæ invidiæ falcibus amputati errando rebelles abſcedunt.*

Si dicas Eccleſiam à Nicolao Papa de conſecrat. diſt. 1. Can. *Eccleſia.* definire Eccleſiam eſſe congregationem Catholicorum, & ſchismaticos qua ſimpliciter tales eſſe Catholicos, utpote credentes omnes ſcripturas, Evangelia, & omnia revelata, conſequenter eſſe de Eccleſia. Contra eſt, quia ſchismatici, tametſi credant omnes fidei articulos, quia tamen detrectant parere ſummo Pontifici romano, à cujus obedientia ſe ſeparant; non ſunt uniti capiti conſequenter neque corpori Eccleſiæ Catholicæ, cujus membra omnia uniuntur capiti, à quo diriguntur, conſequenter non ſunt propriè Catholici. Præterea quamvis credant omnes fidei articulos, quia tamen hanc fidem non profitentur in Eccleſia Catholica, à qua per ſchisma ſeparantur, ideo nec propriè dicuntur Catholici, qui iſti fidem ſuam profitentur intra Eccleſiam Catholicam, cujus ſunt membra unita capiti. Præterea vera Eccleſiæ definitio, quæ communiter traditur, eſt, ut ſit cœtus fidelium legitimis Paſtoribus adunatus, ſeu ut loquitur S. Cyprianus Epiſt. 69. ad Florentinum Pupianum *Eccleſia eſt plebs Sacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens.* Et ſecundum Sanctum Iſidorum lib. 11. Epiſt. 256. *Eccleſia eſt Sanctorum cœtus ex certa fide atque optima vivendi ratione collectus.* Unde cùm Nicolaus definivit Eccleſiam Catholicorum congregationem tantùm, voluit excludere hæreticos ab Eccleſia, ut etiam præſtitit Innocentius in cap. Firmiter de ſumma Trinit. & fide Catholica, cùm definivit Eccleſiam eſſe *fidelium congregationem*, ut notat Bellarminus lib. 3. Cap. 5. ideo enim tantùm exprimuntur Catholici, & fideles, quia hæretici, nec fideles ſunt, nec Catholici. Cæterùm in integra definitione Eccleſiæ Cœtus fidelium, ſeu Catholicorum dicitur adhærere ſuo capiti, perinde ac grex ſuo adhæret paſtori: & quia ſchismatici non adhærent capiti Eccleſiæ Catholicæ, ſeu romano Pontifici, cui detrectant obedire, non includuntur in definitione Eccleſiæ, neque ſunt de Eccleſia.

Si inſtes, Schismaticos detrectare quidem parere romano Pontifici, & communicare cum Eccleſia Romana: velle tamen obedire Chriſto ut ſupremo capiti Eccleſiæ Catholicæ ac illi ſubeſſe, ac velle communicare cum illius Eccleſia, quæ eſt in cœlis, proinde non diſcindere unitatem Eccleſiæ. Contra eſt, quia eo ipſo, quòd quis ſe ſeparat ab obedientia romani Pontificis, cui detrectat ſubeſſe, repugnat, hunc velle ſubeſſe & obedire Chriſto capiti Eccleſiæ? quia Chriſtus injungit fidelibus omnibus obedire ſuo in militante Eccleſia Vicario quoad ea, quæ pertinent ad regimen Eccleſiæ, & ſalutem animarum, unde detrectans obedire romano Pontifici detrectat Chriſto obedire, qui L. 10. ait de Paſtoribus

ſuæ

ſuæ eccleſiæ: *Qui vos audit, me audit*, conſequenter, qui non vult audire Romanum Pontificem, nec ei ſubeſſe, non vult Chriſtum audire, nec illi obedire, conſequenter non ſunt de eccleſia, ſed extra eccleſiam. Hinc D. Fulgentius lib. de fide ad Petrum inter capitula ad regulam veræ fidei pertinentia cap. 39. excludit Hæreticos, & ſchiſmaticos ab eccleſia catholica inquiens: *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites quemlibet Hæreticum, ſive Schiſmaticum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizatum, ſi eccleſiæ catholicæ non fuerit aggregatus quantaſcunque eleemoſynas fecerit, etſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſalvari. Omni enim homini qui eccleſiæ catholicæ non tenet unitatem, neque baptiſmus, neque eleemoſyna quamlibet copioſa, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem, quamdiu in ea hæretica vel ſchiſmatica pravitate perſeverat, quæ ducit ad mortem.*

An verò excommunicati ſint & ipſi extra eccleſiam, videtur eſſe difficultas, eſt enim excommunicatio tantùm cenſura eccleſiaſtica, ſeu pœna injuncta ob delictum aliquod, quamvis non ſit hæreſis, neque ſchiſma, ſignificat enim excommunicatio extra communionem, eò quia per ipſam ſeparetur homo à communione fidelium, & à participatione præſertim Euchariſtiæ, quæ antonomaſticè communio dicitur. Solet etiam alio nomine excommunicatio vocari anathema, & differt ab excommunicatione ſolùm ratione cujuſdam ſolemnitatis majoris: deſumitur nomen hoc anathema ab *Ana*, quod ſignificat ſurſum, & *theſis*, eſtque poſitio deſumpta ſimilitudine ab antiquis, qui capta in bello appendebant ſejuncta à cæteris, ſeu poſita extra res alias.

Dicendum eſt excommunicatos non eſſe in eccleſia, idque deſumi ex ſcripturis Matth. 18. *Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus*, ubi Chriſtus loquitur de excommunicatis, ut communiter interpretantur ſancti Patres, & explicant Doctores, & cùm Ethnici non ſint in eccleſia, neque excommunicati dicendi ſunt de eccleſia. Hinc Apoſtolus 1. Corinth. 5. *Cur non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtri, qui hoc opus fecit.* Loquitur Apoſtolus de graviſſimè delinquente, quem vult ſeparari à cœtu fidelium, ne iſti communicent cum viro nefario: & infra ait: *Neſcitis, quia modicum fermentum totam maſſam corrumpit*, & hac de cauſa voluit virum nequam ac perditum ſeparari à cœtu fidelium, ac privari eorum communione, propterea ſubdit: *Auferte malum ex vobiſmet ipſis*: ex quibus conſtat, excommunicationem eſſe cenſuram eccleſiaſticam, qua homo baptizatus ob patratum grave aliquod delictum privatur communione & conſortio fidelium, ac participatione Sacramentorum, hinc D. Auguſtinus lib. de unit. eccleſ. cap. ult. ait: Excommunicari perinde eſſe ac viſibiliter præcidi à corpore eccleſiæ, & lib. de correpț. & gratia cap. 15. ait: Per excommunicationem ovem morbidam ſeparari ab aliis ſanis, ne per plures ſerpant dira contagia: & cap. 11. quæſt. 3. can. *Omnis.* citatur ſententia Auguſtini, quæ eſt, *omnis Chriſtianus, qui à ſacerdotibus excommunicatur, ſathanæ traditur, quomodo? quia ſcilicet extra eccleſiam Diabolus eſt, ſicut in eccleſia Chriſtus*, cui adhærens S. Anſelmus in cap. 5. 1. ad Corinth. ediſſerit, tradere hominem ſathanæ per excommunicationem perinde eſſe ac de eccleſia pellere. Quòd ſi anathemate vel excommunicatione percuſſus traditur ſathanæ, qui eſt extra eccleſiam, jam ſeparatur ab eccleſia, & non eſt amplius in eccleſia.

Solet etiam id evinci ex illo Matth. 18. ubi Chriſtus ait: *Si eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus*, aſſerunt ſancti Patres, Chriſtum fuiſſe locutum de excommunicatis, quòd ſi Ethnici non ſunt in eccleſia, ſed extrà illam, ita excommunicati non dicuntur de eccleſia. Et D. Hilarius explicans præfata verba ait: Deum ita egiſſe cum populo Iſraëlitico, ſicut Chriſtus monet agendum cum Ethnicis & Publicanis; primò enim corripuit populum inter ſe & ipſum ſolum, quando apparuit illis cum majeſtate in monte Sinai. Secundò adhibuit duos teſtes, id eſt legem, & Prophetas, quando apparuit cum Moyſe, & Elia. Tertiò dixit Eccleſiæ, quando miſit Chriſtum ſummum Pontificem Eccleſiæ, qui Judæos objurgaret. Quartò & quia Judæi noluerunt Chriſto obedire, neque in illum credere, neglexit eos, ac deſeruit ut Ethnicos, & Publicanos, ex quibus conjicitur fieri ſicut Ethnicum, & Publicanum perinde eſſe ac per excommunicationem ſeparari à populo Dei, & non amplius peculiari directione, & providentia gubernari à Deo. Ratione itidem evincitur excommunicatum non eſſe in eccleſia, quia qui ſunt in eccleſia participant de bonis ſpiritualibus, quæ ab eadem ſuis impertiuntur fidelibus: & per excommunicationem privatur homo omni bono ſpirituali impertito ab eccleſia & reliqui fideles, quotquot ſunt in eccleſia participant inter ſe, ut loquitur Tertul. in Apologet. cap. 39. proinde percuſſus ab eccleſia anathemate vel excommunicatione, cùm non communicet cum cæteris fidelibus. & privetur omni commercio ſpirituali, quod habent fideles inter ſe, non eſt in eccleſia: ſicut exules, & ejecti è civitate dicuntur privari commercio, & ſocietate civium, & illis bonis, quæ participant cives illius urbis, neque exul à civitate dicitur eſſe in civitate ſed extra: ita per excommunicationem ejicitur homo ab eccleſia tanquam exul, & extorris ab illa, privatur omni commercio, quod eſt inter fideles eccleſiæ, qui ſunt in eccleſia, non participat de bonis ſpiritualibus, quæ impertiuntur iis, qui ſunt in eccleſia, ex quibus clarè deprehenditur percuſſum anathemate, vel excommunicatione non eſſe in eccleſia, ſed exulem ab eccleſia, & extra illam. Tum quia excommunicatio in lege evangelica, perinde ſe habet, ac in lege veteri pœna mortis, proinde ſi per mortem ſeparantur occiſi à tota Republica, & commercio ſuperſtitum; perinde anathemate vel excommunicatione percuſſus ſeparatur à fidelibus, qui ſunt in eccleſia; hanc ſimilitudinem, & paritatem adfert D. Auguſtinus quæſt. 39. in Deuter. apud Bellarminum lib. 3. de eccleſia militante cap. 6. ait Auguſtinus: *Hoc nunc agit in eccleſia excommunicatio, quod agebat tunc interfectio*: Scilicet in lege veteri, quia per excommunicationem homo nil agit in eccleſia nilque ab eadem accipit, nullum ab illa influxum recipit, & perinde ſe habet, ac ſi mortuus eſſet. Tum quia cùm eccleſia abhorreat à ſanguine, nullam poteſt pœnam graviorem infligere delinquentibus, quàm excommunicatione percutere delinquentem, ut aſſerit D. Auguſtinus lib. de corrept. & gratia. cap. 15. Quòd ſi excommunicatus cenſetur mortuus, ac omni influxu eccleſiæ ad ipſum derivato deſtitutus, ſequitur excommunicatum non eſſe de eccleſia, cujus influxum non percipit, ſed ejicitur per excommunicationem de eccleſia gravius enim eſt projici de eccleſia, quàm quælibet alia pœna inflicta manentibus in Eccleſia. Præterea quia ut docet D. Auguſtinus, excommunicatio ob pœnæ gravitatem non poteſt infligi, niſi contumacibus, & detrectantibus ſe corrigere, ut docet lib. de vera Relig. cap. 6. & cum Augu-

Digitized by Google

Auguſtino etiam inferunt Theologi ex illo Matth. 18. *Si eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus, & Publicanus:* Et quia Ethnicus eſt extra eccleſiam, & nihil habet commune cum fidelibus in eccleſia perinde excommunicatus habetur ut ejectus ab eccleſia & deſtitutus quovis influxu emanato ab eccleſia in fideles exiſtentes in illa. Hinc cùm reconciliantur excommunicati, dicuntur reſtitui unitati eccleſiæ, ac participationi membrorum, inde conjicitur fuiſſe excommunicatum ab eccleſia ſeparatum, & ab ejus unitate ſejunctum, alioquin non diceretur reſtitui unitati eccleſiæ.

Neque obſtat, quod anathemate, & excommunicatione percuſſus adhuc retineat Baptiſmum, ac Fidei profeſſionem, velitque ſubjici ſuis Prælatis legitimis, ac cognoſcere ſummum Pontificem, ut Caput Eccleſiæ catholicæ, ac propterea velit eidem obedire, & etiam paratus ſit ſatisfacere pro patrato delicto, & pœnitentiam agere, imò & etiam enixim rogare, ut abſolvatur ab excommunicatione: ergo excommunicatus videtur ante ſibi impertitam abſolutionem eſſe in Eccleſia. contra eſt, quia excommunicatus ante abſolutionem cum iis omnibus prærecenſitis eſt tantùm in Eccleſia deſiderio, & voto, non verò re, & participatione bonorum & externâ communicatione cum aliis fidelibus: hæc enim eſt quæ propriè conſtituit hominem eſſe de Eccleſia viſibili & militante in terris: audiendus eſt Auguſtinus lib. de vera relig. cap. 6. ubi ait: *Sæpe etiam ſinit divina ſapientia expelli de congregatione chriſtiana etiam bonos viros, quam contumeliam, vel injuriam ſuam cum patientiſſimè pro Eccleſiæ pace tulerint, neque ullas novitates, vel ſchiſmatis, vel hæreſis molitæ fuerint. Docebunt homines quàm vero affectu & quantâ ſinceritate charitatis Deo ſerviendum ſit. Hos coronat in occulto pater in occulto videns.*

Si dicas, excommunicationem eſſe medicinam ſpiritualem inſtitutam in utilitatem eorum, qui excommunicantur, adeo ut Apoſtolus ſcribat ad Theſſalon. ult. *Quòd ſi quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & ne commiſceamini cum illo, ut confundatur, & nolite quaſi inimicum exiſtimare, ſed corripite ut fratrem.* Reſpondetur excommunicationem abſcindere quidem hominem ab eccleſia, non tamen tollere potentiam reſipiſcendi, & revertendi iterum ad Eccleſiam: Eccleſia igitur per excommunicationem ſeparat quidem ab Eccleſia, ac gravem hanc delinquentibus infligit pœnam, ſed ut corrigantur; terrorem incutit, ut emendentur, & reſipiſcant, & pœnitentiam agant: in quo ſenſu eccleſia intelligitur excommunicationem ferre in utilitatem eorum, qui excommunicatione feriuntur, quatenus optat, ut confuſione perfuſi, ac humiliati corrigantur.

CAPUT XIX.

An non ſolùm Prædeſtinati, ſed etiam reprobi, non Perfecti, & Peccatores ſint in Eccleſia?

NOn ſolùm prædeſtinatos, ſed etiam reprobos pertinere ad eccleſiam, ſi baptizati ſint, & fideles, non hæretici neque ſchiſmatici, ac verè eſſe in eccleſia contra Joannem Huſs, Wiclefum, & Calvinum claret ex ſacris Scripturis; in quibus & interpretatione ſanctorum Patrum eccleſia comparatur convivio, ad quod ſederunt tum boni, tum mali, prædeſtinati, & reprobi non habentes veſtem nuptialem, qui propterea juſſu Patrisfamiliâs, ſeu ex ſententiâ æterni judicis *Matth.* 22. projiciuntur in tenebras exteriores; ideòque in fine parabolæ concluditur: *Multi ſunt vocati, pauci electi* omnes quidem vocantur in eccleſiam ad audiendum verbum Dei, ad divinum epulum eucharisticum, quo vires Spirituales reficiant, ac æternam conſequantur ſalutem; ſed pauci ſunt electi, quia negligunt vires ſpirituales reficere, mediis abutuntur, quibus poſſent ſalutem conſequi, & propterea operantur, proinde expuncti ob mala eorum opera è cathalogo Prædeſtinatorum reprobi ſunt. Rurſus eccleſia, & ejus fideles ſolent etiam æquiparari decem Virginibus, quarum quinque fuerunt prudentes, quia aptarunt lampades ſuas oleo miſericordiæ, & ſplenduerunt ipſæ lumine bonorum operum, arſerunt flammâ charitatis, propterea meruerunt copulari cœleſti ſponſo, ſeu ingredi regnum cœlorum; aliæ quinque fuerunt fatuæ, quia neglexerunt ſibi comparare oleum, ſeu exercere opera miſericordiæ, quæ propterea fuerunt excluſæ à nuptiis cœleſtis ſponſi; ſeu prudentes ex numero fuerunt Prædeſtinatorum, & fatuæ reprobis adſcitæ, licèt fuerint omnes in eadem domo, ſeu in Eccleſia. Præterea comparatur eccleſia in Scripturis Ovili, in quo unà cum ovibus reperiuntur, & hœdi, illæ prædeſtinatos, iſti reprobos præſignant, ut explicat parabolam ipſe Chriſtus. Deum Matth. 3. eccleſia areæ comparatur, in qua cum tritico inveniuntur, & paleæ Matth. 3. *Permundabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum: paleas autem comburet igni inextinguibili*, per triticum electos, & per paleas reprobos ſignificari, qui gehennali deſtinantur igni, communiter ediſſerunt cum ſanctis Patribus Interpretes, & doctores, à Chriſto Matth. 3. pariatur itidem eccleſia ſagenæ miſſæ in mare ex omni genere piſcium congreganti, quorum aliqui mittuntur in caminum ignis, qui proinde non erant de numero prædeſtinatorum, cùm adjiciantur gehennæ flammis æternum torquendi. D. Paulus etiam 1. Corinth. 5. juſſit expelli ab eccleſia inceſtuoſum, ut reprobum; & quamvis eum ejecerit, ut corrigeretur, ac in eccleſiam iterum reverteretur emendatus; non tamen legimus inceſtuoſum illum reſipuiſſe, & ad eccleſiam fuiſſe reverſum, & ſententia communior eſt inceſtuoſum illum deceſſiſſe impœnitentem, & ut reprobum detruſum in gehennalem carcerem puniendum cum reprobis. Præterea Apoſtolus 2. Timoth. 2. comparat eccleſiam laxæ, magnæque domui, in qua ſunt diverſi generis, ac diverſæ materiæ vaſa in honorem, ornatum, vituperium, & contumeliam ait D. Paulus: *In magna domo ſunt vaſa aurea, & argentea, & lignea, & fictilia, quædam in gloriam, & quædam in contumeliam* per vaſa aurea intelligi in eccleſia electos, & per lignea & fictilia reprobos ediſſerunt ſancti Patres; electi enim ſunt in eccleſia in honorem, & ornatum propterea ſimiles dicuntur vaſibus aureis: reprobi verò in contumeliam. Certum eſt etiam Judam proditorem fuiſſe in eccleſia, & de eccleſia, cùm fuerit unus ex duodecim Apoſtolis, qui ſequuti fuerant Chriſtum; atqui certum eſt Judam damnatum fuiſſe, cùm poſt ſui magiſtri proditionem actus in deſperationem laqueo ſe ſuſpenderit, ſibique mortem intulerit; ergo liquet

Digitized by Google

quet in eccleſia cum prædeſtinatis eſſe itidem reprobos: hinc D. Auguſtinus perpendens Judam Apoſtolatûs dignitate inſignitum, & D. Paulum minas ſpargentem contra fideles, & perſequentem eccleſiam Dei ait tract. in Joan. *Secundum præſcientiam, & prædeſtinationem, quàm multæ oves foris, quam multi lupi intus* ſcilicet plures prædeſtinati pro tempore ſunt extra eccleſiam; & plures reprobi de eccleſia, & in eccleſia. Demum D. Paulus conqueritur de falſis fratribus, qui erant in eccleſia, & ait gemuiſſe inter illos: ergo non dubium quin in eccleſia ſint prædeſtinati & cum ipſis etiam plures reprobi: & hos, licèt malos, eccleſia tolerat quamvis eorum ſceleribus non deturpetur, eorum peccatis non labefactetur, eorum vitiis non corrumpatur, à quibus eccleſia ſemper abhorruit.

Aliter tamen boni & electi dicuntur eſſe in eccleſia, & aliter mali, & reprobi: Boni enim, & electi ita ſunt in Domo Dei ſeu in eccleſia tanquam ornamenta, & vaſa aurea, columnæ ex lapide pretioſo, quæ ſimul fulciunt, & ornant: reprobi verò ſunt in eadem ut vaſa fictilia in contumeliam poſita: neque pertinent ad ſtructuram, & compagem domus, ſeu eccleſiæ: uterque igitur eſt in eccleſia ſolùm ſecundùm ſtatum, quem nunc habet, ſed etiam juxta illum quem erit in perpetuum habiturus, quando non pertranſibit amplius per illam incircumciſus, & immundus ſed apparebit glorioſa non habens maculam, neque rugam ut loquitur D. Auguſtinus in Brevi collat. cum Donatiſtis collat. diei tertiæ cap. 9. ſcilicet Electi, & prædeſtinati poſt migrationem ex hac vita erunt in eccleſia glorioſa: mali verò & reprobi in illa damnatorum, quatenus in gehenna erit cœtus fidelium, qui malè vixerunt & propterea ſe reprobos effecerunt: poteſt reſpectu horum fidelium reproborum dici gehenna eccleſia damnatorum, quamvis acephala ſit eccleſia ſine capite, cùm Chriſtus ſit tantùm in eccleſia beatorum. Rurſus in militante eccleſia reprobi ſunt quidem membra ejuſdem non tamen ſimpliciter, ſed cum addito veluti diminuente, ſeu membra mortua, quoties ſunt in ſtatu lethalis peccati, tunc enim licèt fidei profeſſione, & communione cum bonis conjungantur, non tamen ſpiritu gratiæ, & charitatis, ſunt cum illis & Chriſti capite conjuncti, quapropter dicuntur reprobi exiſtentes in peccato lethali pertinere ad eccleſiam ſecundùm corpus ſpectatam, non ſecundùm ſpiritum: imò neque reprobi ſunt de eccleſia ſecundùm Dei præſcientiam & prædeſtinationem æternam, nec pertinent ad Jeruſalem cæleſtem ad eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, in quo ſenſu ait D. Auguſtin. lib. 3. de Doct. Chriſt. cap. 32. *Non enim revera Domini corpus eſt, quod cum illo non erit in æternum.* E converſo plures pro tempore non ſunt de eccleſia, tametſi per præſcientiam Dei ſint de electis, eò quia nondum aqua fuerunt baptiſmi abluti, qui tamen poſtea abluti piè & ſanctè vivunt, talis fuit Apoſtolus Paulus, tales plures alii, qui perſequentes eccleſiam poſtea facti ſunt ejus membra & piè viventes meruerunt donari cæleſti gloria, unde Auguſtinus Tract. 45. in Joan. cum dixiſſet ſecundùm Dei præſcientiam multas oves eſſe foris, ſeu extra eccleſiam, & multos lupos intus poſtea ſubdit: *Quid eſt, quod dixi, quàm multæ oves foris, quàm multi modò luxuriantur, caſti futuri? Quàm multi blaſphemant Chriſtum, credituri in Chriſtum, quàm multi ſe inebriant, futuri ſobrii, quàm multi rapiunt res alienas, donaturi ſuas; verumtamen vocem alienam audiunt, alienos ſequuntur. Item quàm multi intus laudant blaſphematuri; caſti ſunt fornicaturi; ſobrii ſunt ſe vino poſtea ſepulturi ſtant caſuri: non ſunt oves (de prædeſtinatis enim loquimur, de his loquimur, quos novit Dominus, qui ſunt ejus) & tamen ipſi quandiu rectè ſapiunt, Chriſti vocem audiunt. Ecce audiunt iſti, non audiunt illi; & tamen ſecundùm prædeſtinationem non oves iſti, oves illi.* Improbi igitur ſunt eccleſiæ membra ſicut Judas erat ex Apoſtolorum collegio, ſcilicet ut explicat D. Auguſtinus Tract. 61. in Joan. *Numero non merito; ſpecie non virtute; commixtione corporali, non vinculo ſpirituali; carnis adjunctione, non cordis unitate; ſecundùm communionem ſacramentorum ſunt ex nobis; ſecundùm ſuorum proprietatem criminum non ſunt ex nobis.*

Quamobrem non ſolùm prædeſtinati, ſed etiam reprobi per fidei profeſſionem ſunt in eccleſia alioquin ſi ſoli prædeſtinati eſſent de eccleſia, fideles non poſſent cognoſcere, quis eſſet ex ipſis frater, quis advena; neque paſtores poſſent oves ſuas cognoſcere, neque ab iſtis cognoſci, quia nemo ſecluſa revelatione ſcire poteſt, an ſit de numero prædeſtinatorum, ſicque omnia ſus deque verterentur in eccleſia, omnia forent incerta: nemo ſciret, quæ ſint veræ ſcripturæ, quæ vera ſacramenta, cùm hæc omnia pendeant ex teſtimonio veræ eccleſiæ, ut notat Bellarminus lib. 3. de eccleſia cap. 7. de eccleſ. Si dicas eccleſiam Cant. 4. dici ſimilem horto concluſo, fonti ſignato, puteo aquæ vivæ, hortus concluſus. fons ſignatus, puteus aquæ viventis; quæ omnia D. Auguſtinus lib. 5. de baptiſ. cap. 27. intelligit de ſolis electis conſequenter ex Auguſtino reprobi, nequeunt dici membra eccleſiæ, nec eſſe in eccleſia. Sed contra quia ut notat Bellarminus loc. cit. perſæpe ſcriptura tropicè quod convenit parti tantùm per ſynecdochen, tribuit toti, quapropter 27. Latrones crucifixi cum Chriſto dicuntur blaſphemâſſe, cùm tamen unus ex illis blaſphemias protulerit, non alius, & D. Paulus ad Philip. 2. ait: Omnes quærere, quæ ſua ſunt, cùm tamen etiam tempore D. Pauli plures fuerint, qui mundi divitias habentes contemptu ſua propria ſpreverint, nec quæſierint, piè, & ſanctè viventes. & Deo arctiùs addicti. Præterea hortus, fons, & puteus indicati in canticis non ſolent interpretari de tota eccleſia, ſed ſola Beata Virgine, quæ fuit hortus concluſus, quatenus omnigena virtute floruit, & integra ſervata virginitate Chriſtum peperit, illa fuit fons ſignatus, quatenus Deus eam ſpeciatim omnium gratiorum cumulavit donis, quapropter ſalutata fuit ab Angelo gratia plena: illa dicitur puteus aquæ viventis ob excultæ humilitatis profunditatem, qua meruit eligi in DEI matrem, & aquam vivam, ſeu Chriſtum meruit in utero deferre. Dicitur Chriſtus aqua viva, quia ſicut hac abſterguntur linteamina maculæ delentur, & indumenta purgantur, & mundantur, perinde Chriſtus natus ex Maria Virgine noſtras abſterſit animas, & maculam originalis peccati aqua baptiſmi delevit. Sunt etiam qui præfata Cantic. verba intelligunt de qualibet anima perfecta.

Dices à Sanctis Patribus eccleſiam æquiparari arcæ Noëticæ, quia ſicut exiſtentes in ſola arca, fuerunt ſalvi facti, ita nonniſi exiſtentes in eccleſia, in quam fuerint ingreſſi per baptiſmum, æternam non conſequuntur ſalutem: ob hanc ſimilitudinem docet D. Auguſtinus lib. 5. de baptiſ. c. ult. Arcam Noeticam eſſe figuram baptiſmi: ſed in arca non fuerunt, niſi qui ſalvandi erant ex aquis? ergo in eccleſia

non ſunt, niſi prædeſtinati, proinde reprobi non pertinent ad eccleſiam neque ſunt in eccleſia: ſed contra, quia tametſi arca Noëtica dicatur figura eccleſiæ, cùm tamen in omnibus convenit cum eccleſia: eſt enim figura eccleſiæ, quia ſi tempore diluvii non fuit arca naufragium paſſa, ita nec inter perſecutionum procellas fuit eccleſia damnum paſſa, alioquin ſicut in arca præter homines fuerunt etiam bruta animalia, quæ non dicuntur ſalutem conſecuta, ita dici poſſet in eccleſia præter electos dari etiam reprobos, qui minimè conſequuntur. Quòd ſi dicas bruta animalia non fuiſſe æternam ſalutem conſecuta ob incapacitatem, fuiſſe tamen in arca à ſubmerſione & naufragii ſervata, adhuc contra eſt, quia arca Noetica non ſolùm comparatur cum eccleſia, ſed etiam cum baptiſmo, qui eſt janua ejusdem eccleſiæ. 1. Petri 3. hinc ſi quotquot ſive ex hominibus ſive ex brutis fuerunt arcam ingreſſi; ſubmerſionem, & naufragium declinarunt, inde ſequeretur ob ſimilitudinem cum arca & baptiſmo, quòd omnes per januam baptiſmi ingreſſi Eccleſiam ſalvarentur, ac declinarent æternæ mortis naufragium, quod eſt falſum, cùm ex hiſtoriis eccleſiaſticis conſtet plures baptizatos fuiſſe damnatos. Quamobrem per hoc tantùm dicitur figura eccleſiæ, quia ſicut extra arcam nemo potuit ſalvari, ita neque extra baptiſmum, & eccleſiam, ut notat D. Hieronymus epiſt. ad Damaſum de tribus Hypoſtaſibus.

Si dicas Chriſtum non eſſe caput cœtus fidelium, qui in gehenna detruſi torquentur damnati, ſed tantum cœtus fidelium, qui æternam conſequuntur ſalutem, ergo ſi Chriſtus eſt caput eccleſiæ, ſequitur in hac tantùm electos comprehendi, non reprobos, quia ſoli prædeſtinati ſalutem conſequuntur æternam. Contra quia tametſi in aliquo ſenſu dici poſſit, Chriſtum non eſſe caput fidelium in gehenna damnatorum, quatenus in illo carcere ſunt detruſi, eſt tamen etiam eorum caput, quatenus iſti cùm viverent, baptiſmum ſuſceperunt, & eccleſiam ingreſſi aliis fidelibus fuerunt adſciti, licèt luridè vixerint, vitiis indulſerint, & per patrata ſcelera æternam meruerint damnationem: quamobrem Chriſtus, cùm ſit caput totius ſui corporis mixti ſeu omnium fidelium ſimul colligatorum vinculo profeſſionis fidei, eſt etiam caput fidelium, qui torquentur in gehenna, quatenus iſti cùm viverent vinculo ejusdem profeſſionis juncti fuerant cum aliis membris capiti Chriſto. Præterea cùm Chriſtus dicitur caput ejus eccleſiæ, intelligitur caput illius eccleſiæ, quam ipſe inſtituit, & fundavit, & quia aliæ eccleſiæ infidelium, vel hæreticorum, vel etiam Synagogæ Judæorum diſtinguuntur ab eccleſia Chriſti, ideo Chriſtus non dicitur illarum caput, ſed tantùm illius eccleſiæ, quam ipſe inſtituit & ſolvavit: neque eſt neceſſe, ut omnes quotquot ſunt in eccleſia Chriſti, ſalventur, ſed ſatis eſt, ſi plures conſtituentes eccleſiam æternam conſequantur ſalutem, quia illi plures conſtituunt cœtum fidelium profeſſione fidei Chriſto capiti adhærentium, & eſt genuina definitio eccleſiæ, quæ æternam conſequitur ſalutem. Dices eccleſiam Joan. 10. dici ovile, & Chriſtum Paſtorem ovium in eodem: atqui Auguſtinus Tract. 55. in Joan. expreſsè aſſerit per oves ſignificari tantùm prædeſtinatur, proinde hi ſoli dicendi ſunt de eccleſia. Sed contra, quia ſi eccleſia dicitur eſſe ovile, in hoc non ſolùm oves, ſed etiam hædi continentur, etſi Auguſtinus per oves intellexit prædeſtinatus, per hædos reprobos vult ſignificari, qui propterea una cum ovibus ſunt in eccleſia: fit tamen Joan. 10. mentio tantùm ovium, quia iſtæ ſunt in ovili principales, & propter ipſas conſtituitur ovile, hædi enim ſunt acceſſorii, ut inſerviant ovibus. Præterea licet per oves interdum intelligantur ſoli prædeſtinati Matth. 25. ubi ſeparantur ab hædis, & & Joan. 10. ubi oves ſupremi paſtores dicuntur ejus vocem audire, aliquando tamen ſignificant tam bonos, quàm malos, qui ſunt in eccleſia, quo pacto Chriſtus Joan. ult. injunxit Petro, ut paſceret oves ſuas, ſeu fideles omnes, quorum plures mali erant, quapropter David Pſal. 73. innuit iram Dei ſuper oves ſuas, ſeu malalos, qui ſunt in eccleſia *Iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ.* Idque cauſæ, cur Ezechiel. 34. deſcribantur Dei oves non omnes bene vegetæ, nec ſanæ, ſed aliæ pingues, aliæ macilentæ, aliæ ſanitate fruentes, aliæ ægritudine infectæ, ſi igitur oves DEI omnes comprehenduntur in ſuo ovili, inde conjicitur ex ovibus alias eſſe bonas, alias malas, ſeu ex fidelibus, qui ſunt in eccleſia, alios eſſe prædeſtinatos, & quosdam præſcitos, & reprobas.

Videntur tamen majorem difficultatem ingerere aliquot textus divinæ ſcripturæ, in quibus Chriſtus aſſerit habere oves, quæ non ſunt ex ſuo ovili Joan. 10. *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili*, & Joan. 11. JESUS moriturus erat pro gente, & non ſolum pro gente, ſed etiam ut filios DEI, qui erant diſperſi congregaret in unum: in hiſce enim locis prædeſtinati dicuntur oves, & filii DEI, tametſi in erroribus Ethnicorum verſarentur, quapropter prædeſtinati, quamvis nondum per baptiſmum fuerint ingreſſi eccleſiam, adhuc dicuntur prædeſtinati, & cùm hi ſint de eccleſia ſequitur non ſolos baptizatos eſſe de eccleſia, ſed etiam alios, qui nondum ſunt baptizati, unde D. Paulus. 2. Timoth. 2. ait: *Firmum DEI fundamentum ſtat habens ſignaculum hoc: novit Dominus qui ſunt ejus*, & 1. Joan. 2. *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis, quia ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum* ſcilicet in eccleſia, ergo antequam exirent de eccleſia, & dum erant in eccleſia, non erant de eccleſia, qui non fuerunt ex prædeſtinatis, alioquin manſiſſent cum ipſis in eccleſia, ex quo claret reprobos non eſſe in eccleſia, nec de eccleſia, etiam antequam exirent, eò quia non erant ex prædeſtinatis: licèt enim viderentur eſſe in eccleſia, antequam an illa exirent, propriè tamen in illa non fuerunt. Sed reſpondetur cum Bellarmino lib. 3. de eccleſia cap. 7. Ovem Chriſti poſſe multipliciter ſumi. Primò ratione prædeſtinationis præſcindendo à quovis ſtatu, ſive ante ſive poſt baptiſmum ſuſceptum: ſecundò ratione præſentis juſtitiæ, & deſumitur diſtinctio ex D. Paulo ſcribente ad Roman. 8. *Qui ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*: & tamen 2. Timot. 2. de prædeſtinatis ait: *Novit Dominus, qui ſunt ejus*, ex quo liquet eundem hominem poſſe eſſe, & non eſſe Chriſti ovem penes diverſa, ſi enim ſit prædeſtinatus, divitus ovis Dei, ſin verò ſpiritu ejus deſtituatur, ſeu careat gratia ſanctificante ſitque in ſtatu lethalis culpæ, non eſt ovis DEI, hoc idem docet D. Auguſtinus lib. de baptiſ. cap. 3. inquiens: *ſecundùm præſcientiam multi etiam qui aperte foris, ſunt & Hæretici appellantur, multis, & bonis Catholicis meliores ſunt*, ſcilicet in præſcientia DEI prævidentis Hæreticos, & exiſtentes extra eccleſiam converſos iri & per culturam

virtu-

virtutum fieri meliores pluribus Catholicis repeſcentibus in pietate, & charitate: in quo ſenſu ait Auguſtinus Tract. 45. in Joan. *Secundùm præſcientiam & prædeſtinationem quàm multæ oves foris, quàm multi lupi intus?* hoc idem fuſiùs repetit lib. de bono perſever. cap. 8. & de corrept. & gratia cap. 9. Verùm qui tantùm ſecundùm præſcientiam dicuntur eſſe in eccleſia, quàm nondum per baptiſmum ſunt ingreſſi, hi non dicuntur actualiter eſſe in eccleſia, ſed tantùm potentiâ, quatenus licèt actu non ſint, erunt tamen per ſuſceptionem baptiſmi: & è converſo qui exiſtentes actu in eccleſia in præſcientia Dei dicuntur foris eſſe, non actualiter, ſed in potentia, quatenus deficientes, & in reprobum ſenſum dati perversè vivunt, ac damnantur. Hinc cùm Apoſtolus. 2. Timoth. 2. ait: *Novit Dominus, qui ſunt ejus*, intelligit D. Paulus de iis, qui ſunt ejus per prædeſtinationem, non verò de tota Eccleſia. Prætérea poſſunt homines dici oves Chriſti veritate eſſentiæ, ſeu formæ vel veritate finis, & permanentiæ: priori modo hi dicuntur filii Dei, & oves Chriſti, qui cùm ſint in ſtatu gratiæ, informantur charitate, quia 1. Joan. 4. *Omnis qui diligit ex DEO natus eſt:* rurſus veritate eſſentiæ, ſeu formæ dicitur membrum Chriſti, qui de Spiritu Chriſti vivit. 1. Corinth. 12. *In uno ſpiritu omnes vos in unum corpus baptizati eſtis* Veritate finis dicitur DEI, qui perſeverando in bonis operibus, & ſtatu gratiæ æternam conſequitur gloriam: & qui non perſeverant, tametſi videantur eſſe filii DEI, revera tamen non, quia filiationes non conſequuntur hæreditatem, quia juncta Apoſtolum ad Galat. 4. *Quòd ſi filius, & hæres per DEUM*, vult enim Apoſtolus filium DEI habere jus ad hæreditatem filiorum DEI, conſequenter veritate finis eos tantùm eſſe filios DEI, oves & membra Chriſti, qui æternam conſequuntur ſalutem: & ratione ejuſdem finis illi non ſunt oves Chriſti, nec filii DEI, qui æternam non conſequuntur hæreditatem: hac diſtinctione adhibita clarè intelligitur, quomodo reprobi pro eo tempore, quo in eccleſia perſeverant in ſtatu gratiæ, & informantur charitate, ſint veritate eſſentiæ, & formæ filii DEI, oves, & membra Chriſti, & veritate finis, non ſint filii DEI, nec oves Chriſti, ut etiam è converſo prædeſtinatus pro eo tempore, quo vel nondum eſt baptizatus, vel non eſt in ſtatu gratiæ, veritate eſſentiæ, & formæ non eſt filius DEI neque ovis Chriſti, veritate tamen finis, quia eſt prædeſtinatus, & filius DEI.

Quid verò dicendum ſit de non perfectis, Pelagiani, & Anabaptiſtæ arbitrati ſunt non eſſe in eccleſia, nec ad illam pertinere, quod tamen falſum eſt, quia ſi hi dicuntur imperfecti, qui non amiſſa divina gratia, neque deperdita charitate aliquot leviores errores committunt, certum eſt, plures in eccleſia hoc pacto eſſe imperfectos cùm dicat Joannes *Juſtus ſepties in die cadere:* etenim ſi & juſtus juſtitiam non deperdidit, neque à ſtatu gratiæ excidit, conſequenter perſeverat filius DEI, & membrum Chriſti, cùm ſit baptizatus proinde verè eſt in eccleſia, quamvis cum aliquibus imperfectionibus; ſi enim excipiamus Chriſtum impeccabilem, & B. Virginem præſervatam ab omni labe, omnes alii juſti in aliquam ſaltem imperfectionem ceciderunt, cùm juſtus ſepties in die cadat, alioquin ſi in hoc ſenſu non perfecti excluderentur ab eccleſia nulla daretur eccleſia, quæ definitur cœtus fidelium, qui vinculo profeſſionis fidei ſunt ſimul copulati, & uniti capiti & hæc pluralitas fidelium abſque omni prorſus imperfectione non aſſignaretur, quia B. Virgo non conſtituit hunc cœtum, licèt ſit de cœtu fidelium, non tamen eſt multiplicitas fidelium: & Chriſtus eſt caput hujus cœtus: ergo ſi non perfecti totaliter excluderentur ab eccleſia, nulla daretur eccleſia, quia non aſſignaretur hæc multitudo fidelium, qui omni prorſus careret imperfectione, & peccato veniali: cenſuerunt Pelagiani peccata venialia conſtituere hominem DEO inimicum, quod eſt falſum, quia cum peccato veniali cohæret gratia ſanctificans, quæ ſolùm per lethale deperditur, & per converſionem ad creaturam, & averſionem à DEO, peccatum autem veniale non eſt averſio à DEO, nec converſio ad creaturam, ſed tantùm retardatio acceſsûs ad DEUM: unde peccatum veniale cohæret cum ſanctitate, & filiatione DEI, hinc David. Pſal. 31. *Tu remiſiſti impietatem peccati mei, pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno.* Scilicet ſanctus, ſeu exiſtens in gratia ſanctificante, & informatus habitu charitatis orabit DEUM pro remiſſione peccati ſui non quidem lethalis, alioquin non eſſet ſanctus, qui oraret, ſed pro veniali: quia Proverb. 24. *Septies in die cadet juſtus, & reſurget:* Si juſtus, jam ſanctus & in ſtatu gratiæ reſurget, jam remittitur ejus peccatum Eccleſ. 7. *Non eſt homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet*, ſeu non cadat in peccatum aliquod veniale, ratione cujus excidat è numero perfectorum excludentium omnem imperfectionem, ut putabant Pelagiani. Tum quia Chriſtus jubet omnes orare ut à DEO remittantur debita, ſeu peccata propria: *Dimitte nobis debita noſtra*, ſi omnes ſic orant ex mandato Chriſti omnes in aliquam imperfectionem, & peccatum veniale labuntur. Hinc 1. Joan. 1. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* Quapropter ſi excipiamus Chriſtum, & B. Virginem nemo eſt, qui poſſit gloriari hanc vitam egiſſe abſque ulla prorſus imperfectione, ac peccato veniali, quo licèt non fuerit à DEO averſus, neque ad Creaturam converſus, fuit tamen retardatus aliquo modo ab acceſſu ad DEUM finem ultimum: hinc Concilium Milevitanum Can. 7. & 8. decrevit juſtos non ſolùm ob humilitatem, ſed per veritatem, & non ſolùm pro aliis, ſed etiam pro ſe dicere in oratione dominica: *Dimitte nobis debita noſtra*: hoc idem communiter docent ſancti Patres Chryſoſtomus in Pſal. 39. *Non ex perfectis univerſa conſtat eccleſia, ſed habet etiam otio, & ſocordia deditos.* Sanctus Cyprianus ſerm. de eleemoſ. ait: *Quiſquis ſe inculpatum dixerit, aut ſuperbus, aut ſtultus eſt.* Sanctus Hiern. lib. 2. contra Pelagius. ait: *Juſtos eſſe concedo, ſine omni autem peccato eſſe aſſentior*, quia ut obſervat Sanctus Gregor. Nazianz. orat. 2. in Julian. *Omni prorſus peccato vacare ſupra humanæ naturæ modum Deus conſtituit.* Quinimò S. Auguſtinus lib. de ſpirit. & litera cap. ult. ait, poſſe hominem ex privilegio Dei ſpecialiſſimo vivere abſque ulla imperfectione ſeu peccato veniali; attamen re ipſa neminem eſſe, qui ſic vivat, vel vixerit excepto Chriſto, ejuſque Matre Maria Virgine: & contra duas Epiſtolas Pelag. cap. 14. ait: *Nullus eſt in Eccleſia, qui rectè poſſet ordinari miniſter, ſi dixiſſet Apoſtolus; ſi quis ſine peccato eſt, ubi vixit, ſi quis ſine crimine eſt: aut ſi dixiſſet, peccatum nullum haben-*

Digitized by Google

tes, ubi dixit, nullum crimen habentes. Multi quidem baptizati fideles ſunt, ſine peccato autem in hac vita neminem dixerim: Cui aſſentitur S. Gregorius lib. 21. Moral. cap. 9. inquiens: *Id hac vita quidem multi ſine crimine; ſine peccato eſſe nullus valet.*

Videntur tamen in contrarium obſtare duo ſacræ Scripturæ textus, quorum primus eſt Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te* quæ verba ſolent intelligi, & explicari de eccleſia Catholica, præſertim à Concilio Toletano 4. cap. 1. ubi ait eccleſiam ſine macula, abſque ruga eſſe. Alius textus petitur ex Apoſtolo Paulo ad Epheſ. 5. *Ut exhiberet ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam aut aliquid hujuſmodi*, quem textum præſatum Conſilium Toletanum etiam intelligit de Eccleſia Catholica hujus temporis: Verùm inde non evincitur, fideles in Eccleſia immunes eſſe à qualibet imperfectione, à quovis peccato etiam veniali, ſive ambo textus intelligantur de Eccleſia ſecundùm partem tantùm, ſeu reſpectu animarum juſtarum; ſive de tota Eccleſia: Hoc enim ſecundum dici nequit; quia conſtat plures peccatores fideles fuiſſe in Eccleſia, & etiamnum eſſe, ut ſuperius evicimus; ubi diximus tempore Chriſti Judam proditorem fuiſſe membrum Eccleſiæ munere inſignitum Apoſtolatus; & nihilominus fuiſſe reprobum ac peccatorem; & in hiſtoriis Eccleſiaſticis legimus frequenter plures ſanctos fuiſſe peccatores, ut ſanctus Petrus, qui trinâ negatione Magiſtrum ſuum negavit, & plures alios, qui de patratis peccatis pœnitentiam egerunt, quâ veniam impetrârunt peccatorum, & ſanctè poſtea vixerunt culturæ virtutum addicti. Quòd neque ratione animarum juſtarum poſſit dici Eccleſia ſine omni macula imperfectionis; abſque omni ruga peccati venialis, evincitur facilè: quia anima juſti ideo dicitur tota pulchra, ut macula non ſit in ea, quia nullo inficitur peccato gravi, nullâ denigratur mortiferâ labe: etenim peccata lethalia ſunt, quæ maculam relinquat, quâ ſe avertunt à ſummo bono: venialia enim, & imperfectiones leves non avertunt, neque propriè dicuntur maculas relinquere: & animam juſti dici totam pulchram ratione peccati mortiferi, non reſpectu peccati venialis, cùm Eccleſ. 7. dicatur: *Non eſt homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.* Licèt in S. Scripturis vir juſtus interdum dicatur perfectus, vel immaculatus. Geneſ. 5. *Noë vir juſtus fuit atque perfectus.* Ad Philip. 3. *Quicunque perfecti ſumus hoc ſentiamus* Pſal. 17. *Et ero immaculatus cum eo.* Pſal. 118. *Beati immaculati in via*, intelliguntur hi, & alii textus ejuſdem rationis de perfectione, munditie, & puritate immuni à labe, & noxa gravi, quæ avertit creaturam à Deo; non verò de immunitate à quovis peccato veniali, ac levi imperfectione quæ non avertit à Deo, cùm juſtus Proverb. 24. dicatur ſepties in die cadere, & reſurgere: eo ipſo quòd homo non ſe avertit per gravem noxam à Deo, eſt juſtus, quamvis non careat peccato aliquo veniali, propterea dicitur juſtus atque perfectus, ut fuit Noe; dicitur immaculatus, quia ambulat in veritate, ſeu in vera Fide, nullâ lethali culpa infectus, ut ait Apoſtolus ad Epheſ. 1. *Elegit nos in ipſo, ut eſſemus ſancti, & immaculati in fide.*

Ad alterum deſumptum ex Apoſtolo ad Epheſ. 5. Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, poſſet facilè reſponderi, D. Paulum non loqui de Eccleſia fidelium viatorum in hac mortali vita, ſed de eccleſia comprehenſorum in cœlis, ſeu beatorum, quia Apoſtolus expreſsè loquitur de eccleſia glorioſa qualis eſt eccleſia beatorum in cœlis; & ita intelligunt Apoſtolum ſancti Patres S. Auguſtinus lib. de perfectione juſtitiæ. D. Hieronymus in cap. 13. Hieremiæ. S. Bernardus *ſerm. 3. de Feſto omnium Sanctorum.* Præterea ſi dicamus Apoſtolum loqui de eccleſia militante in hac vita, non de glorioſa in alia, ut Concilium Toletanum videtur intellexiſſe, adhuc poſſet reſponderi Apoſtolum tropicè per ſynecdochen tribuere toti eccleſiæ, quod uni tantùm ejus parti congruit: qui enim fideles in eccleſia florent culturâ virtutum immunes à peccato lethali, dicuntur glorioſi ratione gratiæ ſanctificantis, cujus pulchritudo eſt tanta, ut eos conſtituat glorioſos, quatenus beneficio ipſius habent jus ad gloriam æternam, quâ poſt mortem donantur; adeo ut juſti in eccleſia militante ſint glorioſi inchoativè, ſeu in ſemine ſeu gratia ſanctificante, quæ dicitur ſemen gloriæ, quatenus hæc ex illa germinat; & in hoc ſenſu fideles juſti ſunt in eccleſia immaculati, & eccleſia eſt ſine macula abſque ruga ſcilicet inchoativè, ac in ſemine ratione gratiæ ſanctificantis, quâ in eccleſia juſti condecorantur.

Ad peccatores quod attinet certum præter juſtos eſſe itidem in Eccleſia peccatores etiam graves, & non ſolùm occultos, ſed etiam manifeſtos, ac notos, licèt contrarium aſſeruerint Novatiani, & Donatiſtæ. Id enim ſatis apertè conſtat ex Scripturis, ac pluribus Chriſti parabolis, quas ſuperius innuimus, præſertim ex arca Noë, in qua munda, & immunda comprehendebantur animalia Geneſ. 7. ex ſagena miſſa in mari, in qua congregantur omnium piſcium genera bona, & mala * Matth. 13. Ovilis in quo includuntur oves ſimul & hædi; illæ ſymbolum juſtorum; iſti peccatorum, qui ſenſui indulgent, & voluptatibus carnis ſunt dediti Matt. 25. Convivii nuptialis, ad quod boni & mali ſunt invitati, Matth. 20. decem virginum, quarum quinque erant prudentes, & quinque fatuæ Matth. 25. Præterea certum eſt, eſſe in Eccleſia graves peccatores ita pertinaces, ac obduratos in ſua protervia, ut fraternâ indigeant correctione, ut emendentur; & intolerantur, donec per ſententiam Prælatorum ejiciantur præciſi Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corrige eum inter te & ipſum ſolum*, & paucis interjectis: *quòd ſi non audierit, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & publicanus*; ubi Chriſtus loquitur de propria Eccleſia ſua, quem inſtituit in terra: Et conſtat in hac ſua Eccleſia inveniri peccatores adeo protervos, & pertinaces in peccatis ſuis gravibus, ut prius debeant fraternâ corrigi charitate, deinde perſiſtentes in ſua pertinacia ejici ab Eccleſia, & haberi ut Ethnicos & publicanos: ſin autem tolerantur in Eccleſia, donec corrigantur: ergo in Eccleſia permittuntur, ac ſunt unà cum juſtis, etiam graviſſimi peccatores, qui merentur ab ipſa ejici ob inflexibilem pertinaciam. Præterea D. Paulus ſcribens ad JESU Chriſti Eccleſiam quæ erat Corinthi ait 1. Corinth. cap. 5. *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem Patris ſui aliquis habeat*, annon iſte inceſtuoſus fuit nequiſſimus peccator? annon fuit in Eccleſia Chriſti? annon igitur in Chriſti Eccleſia dantur ex fidelibus, qui graviſſimis ſe inquinant ſceleribus, deturpant ſe graviſſimorum maculis peccatorum? Deinde Chriſtus ipſe Matth. 23. præcipit ſuis fidelibus, ut in Eccleſia obediant Præpoſitis

ſitis

Digitized by Google

ſitis malis, & exequantur, quæ dicunt, & docent, ſed non agant, quæ ipſi faciunt; & Matth. 24. ait *Eum eſſe Præpoſitum malum qui percutit conſervum, comedit & bibit cum ebrioſis*, & alia perpetrat peccata ob quæ erit graviter puniendus ait enim: *Veniet Dominus ejus, in die quâ non ſperat, & dividet eum; partemque ejus cum hypocritis ponet.* Dices cum Donatiſtis: ergo Chriſti Eccleſia non eſt una tantùm, ſed duplex, una in terris mixta bonis, & malis, & alia in cœlis comprehendens ſolos bonos. Reſpondetur hanc objectionem referri à D. Auguſtino in Breviculo collationum, & reſponder Catholicos Epiſcopos reſpondiſſe ab ipſis non inſtitui duas Chriſti Eccleſias; ſed duo tantùm diſtingui tempora Eccleſiæ: ait Auguſtinus: *Eandem unam, & ſanctam Eccleſiam dixerunt, nunc eſſe aliter, tunc aliter futuram; nunc habere malos mixtos, tunc non habituram: Sicut non ideo duo Chriſti ſunt, quia aliquando mortalis, aliquando immortalis fuerit Chriſtus*: Hæc diſtinctio eſt notatu digna, quia evertit dogma Calviniſtarum fingentium duas Eccleſias.

Ratio itidem evincens dari in æccleſia Catholica, & Apoſtolica fideles malos, & peccatores admixtos bonis petitur ex ipſo Sacramento Pœnitentiæ, fruſtra ſiquidem fuiſſet à Chriſto hoc Sacramentum inſtitutum niſi darentur in æccleſia peccatores, qui ſint de æccleſia: finis ſiquidem, ob quem fuit Sacramentum pœnitentiæ inſtitutum, is fuit, ut mali fideles reſipiſcerent, & à peccatis præſertim lethalibus patratis poſt Baptiſmum abſolverentur; quapropter hoc Sacramentum dicitur ſecunda tabula poſt naufragium, quatenus poſt naufragium ſeu peccatum letale perpetratum non pervenitur ad portum æternæ ſalutis, niſi beneficio Sacramenti pœnitentiæ, quod miniſtratur peccatoribus, qui ſunt in æccleſia. Præterea ſi peccatores non eſſent de æccleſia, eo ipſo quòd Prælati æccleſiæ in aliquod prolaberentur grave peccatum, excluderentur ab æccleſia, nec amplius eſſent de æccleſia, proinde exciderent dignitate & officio, nec fideles ſubditi tenerentur ei amplius obedire: imò etiam ipſi ſubditi cùm primùm peccarent, non eſſent amplius de æccleſia: & ſi peccata eſſent occulta, non poſſet certò ſciri, quinam eſſent de æccleſia; & qui non eſſent: ne igitur hæc oriantur incommoda, concludendum in Chriſti æccleſia eſſe ſimul juſtos, & peccatores: hinc S. Cyprianus lib. 3. epiſt. 3. ad Maximum ſcribit. *Non debet aut Fides, aut charitas veſtra, ut quoniam zizania in Eccleſia eſſe cernimus, ipſi de Eccleſia recedamus.* Per zizania graves intelligit peccatores; & D. Auguſtinus tract. 6. in Joann. ait: *Nos fatemur in Eccleſia Catholica & bonos, & malos eſſe; ſed tanquam granum, & paleas*, illud in horreum congregandum; iſtæ ut in ignem projiciantur gehennæ. Auguſtino adhæret S. Fulgentius lib. de Fide ad Petrum cap. 43. inquiens. *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites, arcam Dei eſſe Catholicam Eccleſiam, & intra eam uſque ad finem ſæculi frumento mixtas paleas contineri; id eſt bonis malos Sacramentorum Communione miſceri.*

Solent tamen in oppoſitum objici in aliquot ſacræ Scripturæ textus Iſai. 52. loquens de Eccleſia militante ait: *Non adjiciet ultra, ut pertranſeat per te incircumciſus, & immundus* & nonnullis interjectis præcipit fidelibus ut cum peccatoribus nullam ineant ſocietatem; ſeque ab illis ſegregent, neque illos tangant: *Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio ejus*: Cauſam hujus receſſûs indicat D. Paulus 2. Corinth. 6. *Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? quæ conventio Chriſti ad Belial.* Verùm D. Auguſtinus lib. contra Donatiſta cap. 8. reſpondet Iſaiam eſſe intelligendum de Eccleſia triumphante in cœlis, non de militante in terris, Sed alii ſancti Patres cenſent, & forſan probabilius, Iſaiam fuiſſe loquutum ſecundùm hiſtoricum ſenſum & egiſſe de temporali perſecutione Judæorum: & ſenſus eſt, ut explicat Bellarminus *lib. 3. cap. 9.* cùm à captivitate redieris, non adjiciet ultra, id eſt in longum tempus, aliquis infidelis perſecutor per terras tuas, eas noctando pertranſire. Alii tamen arbitrantur Iſaiam fuiſſe loquutum in ſenſu myſtico de Eccleſia, & prædixiſſe fore, ut portæ inferi nunquam ſint prævalituræ contra Eccleſiam Romanam Catholicam, & Apoſtolicam; dicunt per incircumciſos, & immundos eſſe dæmones intelligendos, cùm nullam debeant fideles chriſti habere cum eis ſocietatem, ſed debere de medio eorum ſtatim exire; quia ut ait Apoſtolus *quæ conventio Chriſti cum Belial?* ſeu dæmone. Si dicas eos tantùm eſſe in Eccleſia qui ſunt membra corporis chriſti; & nequiſſimos peccatores non eſſe membra corporis chriſti; eò quia membra corporis chriſti vivunt uno eodemque ſpiritu, quo vivunt reliqua membra ejuſdem corporis; & graves peccatores non vivere tali ſpiritu, eò quia careant gratiâ ſanctificante, unde Apoſtolus ad Rom. 8. *Qui ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus.* Et 1. ad corinth. 12. In uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus: proinde cùm peccatores non habeant ſpiritum, ſeu careant gratiâ ſanctificante, non ſunt membra corporis chriſti. contra eſt, quia quamvis nequiſſimi peccatores non habeant ſpiritum chriſti, eò quia careant gratiâ ſanctificante, adhuc ſunt membra corporis chriſti, non tamen viva, ſed mortua, quia carent ſpiritu vivificante, Reſpondent alii, peccatores non eſſe ſimpliciter membra corporis chriſti, ſed tantùm ſecundùm quid, eſſe tamen de Eccleſia, & in Eccleſia tanquam humores peccantes & vitiati, perinde ac in corpore humano ſunt humores, qui propriè non dicuntur membra corporis; & tamen ſunt in corpore & de corpore. Ita Melchior canus, Joannes à Turrecremata lib. 1. cap. 57. Unde peccatores quamvis nequiſſimi ſunt in Eccleſia, & ſimpliciter fideles, & chriſtiani, quia non ſunt nec denominantur fideles à gratia ſanctificante, nec ab habitu charitatis, ſed à Fide integra, quam in ſtatu peccati conſervant.

Si dicas in Symbolo Apoſtolorum Eccleſiam dici ſanctam, proinde conſtare tantùm ex ſanctis, quales non ſunt nequiſſimi peccatores, qui propterea non ſunt in Eccleſia. Sed contra quia Eccleſia non denominatur ſancta, eò quia omnes fideles ſint ſancti; ſed quia ejus leges, ejus ritus, ejus Sacramenta ſancta ſint. Ad conſtituendam, ac denominandam Eccleſiam ſanctam tria ſufficiunt; ſcilicet Baptiſma quod ſanctum eſt. Profeſſio chriſtiana, quæ ſancta eſt ratione dogmatum, doctrinæ, morum, ac præceptorum: & unio membrorum inter ſe, & cum capite quoad ea, quæ ad religionem pertinent, quæ tametſi ſit tantùm extrinſeca, ſancta eſt. Poſſet etiam dici ſancta propter plures ſanctos fideles qui in illa reperiuntur: neque obſtat ſi dicas plures etiam in Eccleſia contineri nequiſſimos peccatores, proinde poſſet ab iiſdem etiam denominari nequiſſima; quia denominatio deſumenda eſt à parte meliore, ac nobiliori, non ab ignobiliore, ac deteriore; alioquin cùm homo conſtet ex anima rationali, & carne, ſicut definitur rationalis, ita poſſet definiri carnalis, quod non conceditur, quia caro, & pars deterior conveniens ſingulis brutis.

Dices,

Digitized by Google

Dices, nequiſſimos peccatores non habere Deum Patrem, quia ab ipſo ſe avertunt ut inimici, & non ei adhærent ut filii; ergo neque habent Eccleſiam matrem, quia ut ait S. Cyprianus lib. de unit. Eccleſiæ: *Non habet Deum Patrem, qui non habet Eccleſiam matrem:* Et ſimiliter non habet Eccleſiam matrem qui non habet Deum Patrem: ſed nequiſſimi peccatores non habent Deum Patrem, quia, ut ait Apoſtolus ad Rom. 8. *Qui Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei*, peccantes autem non aguntur ſpiritu Dei, quia Dei ſpiritus eſt gratia, quâ peccantes deſtituuntur, proinde non aguntur ſpiritu Dei, neque ſunt filii Dei; ergo neque filii Eccleſiæ, in qua propterea non ſunt, quia juſti non ſunt; adeoque ſoli juſti ſunt filii Eccleſiæ & ſunt de Eccleſia. Sed contra, quia peccatores ſunt filii Eccleſiæ primò, quia ab Eccleſia fuerunt regenerati per Baptiſmum: Secundò ſunt filii Eccleſiæ ratione doctrinæ. quo pacto Apoſtolus 1. Corinth. 4. vocat Corinthios filios, quia eos erudierat in Fide, ac docuerat Evangelium; & ad Galat. 4. ait: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in nobis* & in hoc ſenſu, quotquot ſunt in Eccleſia, ſunt Filii Dei, & Eccleſiæ, eo quia fide integrâ credunt in Deum, & veram Dei doctrinam ſervant & propugnant; & hi poſſunt eſſe juſti, & peccatores; in quo ſenſu dicitur Iſaiæ 1. *Filios enutrivi, & exaltavi; ipſi autem ſpreverunt me.* Præterea peccatores quamvis non dicerentur eſſe in Eccleſia, ut filii, adhuc poſſent dici in Eccleſia ut famuli: non enim in domo tantùm eſt pater cum filiis, ſed etiam cum ſervis & ancillis; & ſicut filii manent ſemper domi, cujus ſunt hæredes ſuccedentes ad patrem; & famuli, & ancillæ tantùm pro tempore, cùm ſoleant dimitti, ac mutari; perinde juſti ſunt in Eccleſia ut filii; peccatores verò ut ſervi, qui non manent in æternum ut filii: & ſicut domi filii, & ſervi vivunt concordes, quatenus famuli, & ancillæ obediunt filiis ut dominis: perinde in Eccleſia juſti & peccatores vivunt concordes obtemperantes mandatis ſupremi Paſtoris, à quo per ſchiſma non ſeparantur dicente Davide in Pſalmis *Deus qui inhabitare facit unanimes in domo.*

Difficiliora explicatu videntur verba D. Auguſtini *lib. 2. contra Creſconium cap. 21.* ubi ait: *Ac per hoc etiam neſciente Eccleſia propter malam pollutamque conſcientiam damnati à Chriſto, jam in corpore Chriſti non ſunt, quod eſt Eccleſia, quoniam non poteſt Chriſtus habere membra damnata.* Videtur Auguſtinus expreſsè excludere a membris Chriſti & ab Eccleſia peccatores, eò quia damnati ſunt: hoc idem repetit pleriſque aliis in locis præſertim *lib. 4. de Baptiſmo cap. 3. lib. 2. contra Pelagianum cap. ult. lib. de verit. Eccleſiæ cap. ult.* Hinc propter hæc verba Auguſtini Calvinus, & Brentius duas fixerunt Eccleſias, unam juſtorum, alterum peccatorum. Sed contra ſalvis verbis D. Auguſtini nulla neceſſitas urget has duas fingendi Eccleſias, ſed tantùm diſtinguendi diverſa tempora, poteſt enim Eccleſia conſiderari prout militat in terris; & ut triumphat in cœlis, & ſenſus Auguſtini eſt, quòd licèt Eccleſia militans promiſcuè contineat juſtos, & peccatores; hos tamen Chriſtus ob pollutam conſcientiam damnat, ut non ſint futuri de Eccleſia triumphante in cœlis, in qua nonniſi boni, ac juſti comprehendentur: Idque Auguſtinus explicat exemplo Chriſti, qui ante reſurrectionem fuit morti obnoxius, & poſt reſurrectionem immortalis. Ita Eccleſia quæ in hac vita bonos continet & malos, in alia nonniſi juſtos comprehendet. Eccleſia ut militans in terris ſe fatetur nigram, & formoſam Cant. 1. *Nigra ſum ſed formoſa ſicut tabernacula cedar, ſicut pelles Salomonis* non dicit de præterito ſe nigram fuiſſe; ſed de præſenti ſe nigram fatetur, ſed ſimul & formoſam, ſeu nigram ſicut tabernacula cedar propter peccatores qui eam denigrant, quatenus exiſtentes in Eccleſia, & malè agentes eam devenuſtant, ejuſque candorem denigrant: ſed quamvis denigrata, adhuc eſt ſimul formoſa, ſicut pelles Salomonis propter bonos, & juſtos, à quorum virtutibus plurimum haurit ornamenti, ac pulchritudinis. Eccleſia verò in cœlis triumphans, ſe fatetur totam pulchram ſine macula abſque ruga Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te*, & hanc pulchritudinem Eccleſiæ triumphantis, ſeu glorioſæ in cœlis ediſſerit Apoſtolus ad Epheſ. 5. inquiens. *Ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, neque rugam, ut aliquid hujuſmodi.* Dices Eccleſiam nunc militantem in terris eſſe Corpus Chriſti, & fideles, qui ſunt in Eccleſia, eſſe membra hujus Corporis: ergo peccatores non ſunt in Eccleſia: quia non ſunt membra Corporis Chriſti, etenim illa non dicuntur membra Chriſti, in quibus Chriſtus nihil operatur: & in impiis, & peccatoribus nihil operatur, quia ſunt deſtituti gratiâ ſanctificante, per quam membra Chriſti vivunt, & operantur. Sed contra quia ideo Chriſtus non operatur, non influit in impios, & peccatores, quia ſunt membra emortua, & arida utpote deſtituta gratia ſanctificante, quæ eſt vita, quâ membra Corporis Chriſti vivunt, & operantur.

Poſſunt tamen adhuc objici plures ſacræ Scripturæ textus, in quibus videtur ſignificari, peccatores non eſſe in Eccleſia juſtorum; eſtque objectio Magdeburgenſium diſtinguentium duas Eccleſias, bonorum unam, aliam malorum: & nituntur, quia Matth. 5. juſtitia diſcipulorum diſtinguitur ab illa Phariſeorum. Matth. 6. Pii, ac veris virtutibus ornati diſtinguuntur ab hypocriſi, quorum ſanctitas eſt tantùm umbratilis, & fucata Matth. 7. diſtinguuntur perambulantes per viarum anguſtias, ab aliis currentibus vias laxas. Rurſus ibidem diſtinguitur domus fundata ſuper firmam petram ab alia fundata ſuper arenam; ſed peccatores non ſunt in Eccleſia fundata ſupra petram, quia per peccata ſe avertunt à Chriſto, qui eſt Petra, ſupra quam fundatur Eccleſia juſtorum, petra autem erat Chriſtus, ergo peccatores non ſunt in Eccleſia juſtorum. Sed contra quia ex nullo præcitato Scripturæ loco probatur, peccatores non eſſe in Eccleſia, vel duas eſſe Eccleſias, juſtorum unam, aliam peccatorum: ſed tantùm in una eademque Eccleſia eſſe juſtos, & impios. Idque nos edocuit Chriſtus Matth. 13. ubi boni & ſapidi piſces diſtinguuntur à malis, ac inſipidis, & tamen omnes uno eodemque rete, una eademque ſagena comprehenduntur, *ſimile eſt regnum cœlorum ſagenæ miſſæ in mari ex omni genere piſcium congreganti*; per ſagenam, in qua omnia piſcium genera congregantur, intelligitur Eccleſia, in qua congregantur boni, & mali fideles, ut explicant ſancti Patres. Non igitur in præcitatis locis Scripturarum ſignificantur duæ Eccleſiæ diſtinctæ, una juſtorum, altera peccatorum, ſed una tantùm, in qua congregantur boni, & mali fideles ſimul uniti per profeſſionem ejuſdem fidei & communicationem eorundum Sacramentorum, adeo ut in eadem Eccleſia ſint perambulantes anguſtam viam virtutum, & currentes per viam laxam vitiorum, & qui fingentes ſanctitatem exterius; interius in corde vitia fovent, ſuntque hypocritæ, Rurſus non ſunt

Digitized by Google

duæ domus, ſed unica tantùm, quam inhabitant probi, & improbi, illi adhærentes firmæ petræ, iſti arenæ vanitatum: ſicut in Eccleſia non omnes fideles audiunt verba Chriſti, nec ea faciunt, ita non omnes dicuntur ædificare domum ſuam, ſeu animæ ædificium ſpirituale ſupra petram, cùm plures mundi fluxa, & inſtabilia bona quærant, ædificentque propterea ſupra arenam; hinc Chriſtus ait: *Omnis qui audit verba mea hæc, & faciet ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſupra petram.*

CAPUT XX.

An Hæretici occulti, qui ſe Catholicos fingunt, ſint in Eccleſia?

HÆretici occulti dicuntur, qui fingentes Catholicam Religionem exterius, quatenus interſunt ſacris, participant, ac percipiunt Sacramenta exterius, interius tamen in corde aliter ſentiunt, adhærentes uni vel alteri Hæreticorum ſectæ. Interdum enim contingit, ut ob bonum aliquod temporale hæreticus emittat profeſſionem Catholicæ profeſſionis, fingat ſe Catholicum, & communione Sacramentorum veris fidelibus permiſceatur, qui tamen pertinax perſeveret in ſua hæreſi, ſuisque in corde falſis adhæreat dogmatibus. Cenſent plures hujuſmodi hæreticos occultos non pertinere ad veram Eccleſiam JESU Chriſti, ita docent Calviniſtæ, & etiam alii.

Verùm dicendum eſt, eos, qui ſolâ externâ profeſſione conjuncti ſunt cæteris fidelibus, eſſe in Eccleſia. Si ex ſignis omnibus externis non diſtinguantur ab aliis fidelibus, interſint ſaltem diebus Feſtis Sacro, percipiant ſtatis temporibus Sacramenta, & reliqua omnia exterius exerceant, ſicut reliqui fideles, ita docent plures cum Petro à Soto cap. de Eccleſ. & in Apologia pro Confeſſione Catholica part. 1. cap. 11. Melchior Canus lib. 4. de loc. Theol. cap. ult. Bellarminus lib. 3. de Eccleſia milit. cap. 10. qui hanc veritatem oſtendit ex verbis illis 1. Joan. 2. *Et nunc Antichriſti multi facti ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis; nam ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum.* Loquitur Joannes de Hæreticis, quos vocat Antichriſtos, & aſſerit: antequam exirent è cœtu Catholicorum, non fuiſſe Catholicos animo, & voluntate, eò quia aliter ſenſerint in corde, ac fuerint exterius profeſſi, quatenus ſe poſtea quales in animo fuerint, manifeſtârunt. & tunc exierunt è cœtu fidelium, & qui antea erant in Eccleſia, quatenus exterius cæteris fidelibus permixti, & quaſi facti iidem cum ipſis poſtea per apertum ſchiſma exierunt, ac ſe ipſos ſegregârunt à cœtu reliquorum fidelium. Et quamvis D. Auguſtinus ſubinde verba illa Joannis: *ſed non erant ex nobis* interpretetur de prædeſtinatione, nihilominus in Commentario præfati textus 1. Joan. 2. explicat præfata verba de Hæreticis occultis ſe fingentibus ob commodum aliquod temporale fideles & Catholicos, ait enim Tract. 3. in Epiſt. Joan. *Omnes Hæretici, omnes Schiſmatici ex nobis exierunt, id eſt ex Eccleſia exeunt; ſed non exirent, ſi ex nobis eſſent: antequam exirent, ergo non erant ex nobis, ſi antequam exirent, non erant ex nobis; multi intus ſunt, non exierunt, & tamen Antichriſti ſunt.* Et nonnullis interjectis explicans quomodo Hæretici occulti ſint in Eccleſia ſubdit. *Et qui intus ſunt, certè ſunt in Corpore Domini noſtri JESU Chriſti, quando adhuc curatur Corpus ipſius; & ſanitas perfecta non erit, niſi in reſurrectione mortuorum, ſic ſunt in Corpore Chriſti, quomodo humores mali; quando evomuntur, tunc relevatur Corpus; ſic & mali quando exeunt, tunc Eccleſia relevatur, & dicit, quando eos evomit, atque projicit corpus, ex me exierunt humores iſti, ſed non erant ex me, quid eſt, non erant ex me? non de carne mea præciſi ſunt, ſed pectus mihi premebant, cùm ineſſent.*

Ratio etiam petitur, eò quia Eccleſia non judicat de internis, eſtque viſibilis, & manifeſta Michææ 4. *Erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles, & fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus: quia de Sion egredietur lex & verbum Domini de Jeruſalem, & judicabit inter populos multos, & corripiet gentes fortes uſque in longinquum* Iſaiæ 60. *Surge illuminare Jeruſalem: quia venit lumen tuum, & Gloria Domini ſuper te orta eſt. Et ambulabunt gentes, in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui &c. Et aperientur portæ tuæ jugiter: Die ac nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur, Gens enim, & regnum quod non ſervierit tibi, & peribit, & gentes ſolitudine vaſtabuntur. Eccleſia Civitas eſt ſuper montem poſita.* Chriſtus Dominus *in ſole poſuit tabernaculum ſuum*, ſeu ut expendit D. Auguſtinus *in manifeſtatione Eccleſiam ſuam non in occulto, non quæ lateat, non velut operta: ne fortè fiat ſicut operta ſuper greges hæreticorum.* Quòd ſi Eccleſia eſt viſibilis, & manifeſta jam eſt cœtus omnium illorum fidelium, qui ſenſibiliter, & manifeſtè ſimul copulantur ſub uno Capite Chriſto, & ejus Vicario ſummo Pontifice ſub communione eorundem Sacramentorum, ac proteſtatione ejuſdem Fidei: & quia Hæretici occulti ſenſibiliter, & manifeſtè exterius aggregantur huic cœtui ſub eadem profeſſione Fidei, ac Communione Sacramentorum, dicendi ſunt membra Eccleſiæ, quamvis mortua, & arida propter occultam hæreſin, quâ diſtituuntur gratia ſanctificante, quæ eſt vita vivificans membra Eccleſiæ. Quòd ſi Hæretici occulti aggregati ſenſibiliter & exterius cœtui fidelium ſub eadem profeſſione Fidei & Communione Sacramentorum non eſſent in Eccleſia, nullam in eadem haberent juriſdictionem, nullam authoritatem, ex quo plura orientur inconvenientia, ut notant ſancti Patres præſertim Cyprianus lib. 1. Epiſt. 6. Ambroſius lib. 1. de pœnit. cap. 2. D. Hieronymus in Dialog. contra Luciferian. Auguſtinus in Enchrid. cap. 65. eò quia qui non eſt de Eccleſia, non eſt membrum Eccleſiæ, & qui non eſt membrum Corporis, nec eſſe poteſt Caput ipſius, cùm repugnet eſſe Caput Corporis, & non eſſe membrum ejuſdem: modò ponamus Epiſcopum aliquem eſſe occultum hæreticum, ſi is communicans cum cæteris Catholicis in eadem profeſſione Fidei, & externâ Communione Sacramentorum non eſſet in Eccleſia, nec eſſet Caput ejuſdem in ſua Diœceſi, conſequenter nulla illi ineſſet authoritas, nulla juriſdictio: Hinc omnes actus juriſdictionis ab illo emanati nullius eſſent valoris, & ingens inde orietur confuſio, quia cùm fideles non poſſint judicare de internis, nec

ſcire, an eorum Paſtor, & Epiſcopus ſit in corde & occultè Hæreticus, non eſſent certi, an fuerint ritè abſoluti, & actus, quos Epiſcopus exercuerit, fuerint validi, hinc magna eſſet in Eccleſia perturbatio, ingens confuſio. Quamobrem dicendum eſt, occultum Hæreticum, ſive Epiſcopus ſit, ſive ſummus Pontifex, dummodo communicet cum cæteris fidelibus in eadem externa profeſſione Fidei, & Communione Sacramentorum, eſſe in Eccleſia, & non amittere juriſdictionem, nec dignitatem Epiſcopi vel Pontificis, donec ipſe ab Eccleſia ſenſibiliter, manifeſtè, & publicè ſe ſeparet, vel hæreſeos convictus ab aliis ſeparetur, quia tunc ſenſibiliter, & manifeſtè exit ab Eccleſia, ſejungitur à cœtu fidelium, deperdit eſſe membrum Eccleſiæ, proinde etiam Caput ſuæ Diœceſis, & amittit dignitatem, & juriſdictionem: ergo Hæretici occulti ſunt in Eccleſia, & membra ipſius, licèt mortua & arida, quapropter Origines Homil. 31. in Joſue ait: *Etiam hic in Jeruſalem id eſt in Eccleſia ſunt quidam Jeboſai, qui, & fide, & actibus perverſi ſunt.* Quòd ſi perverſi fide, ergo deficientes in fide, & propterea Hæretici occulti, cùm apparenter ſint in Eccleſia, hinc ſubdit: *Neque enim dicimus de iis, qui manifeſtè, & evidenter criminoſi ſunt, ut non de Eccleſia expellantur*, cui adhærens Auguſtinus lib. 3. de Baptiſ. cap. 18. ait: *Hujus fraternæ charitatis inimici ſive apertè foris ſint, ſive intus eſſe videantur, Pſeudo-Chriſtiani ſunt, & Antichriſti, inventis enim occaſionibus foras exeunt, ſed etiam ſi occaſiones deſint, cùm intus videntur ab illa inviſibili charitatis compage ſeparati ſunt.* Et licèt Auguſtinus aſſerat, Hæreticos occultos videri eſſe in Eccleſia, non tamen vult ſolùm apparenter eſſe in Eccleſia & non in re; ſed ait non eſſe in Eccleſia eo modo, quo ſunt juſti & pii, quia hi ſunt in Eccleſia ut membra Corporis Chriſti viva, & ſana; illi verò ut membra mortua, & arida; vel eſſe in Eccleſia, & membra unita Capiti, & cum aliis membris tantùm unione extrinſeca, ſenſibili, & viſibili exterius, non verò unione internâ ſimul, & externâ: alioquin ſi revera neque extrinſecè eſſent in Eccleſia, non dicerentur egredi ab Eccleſia, quando poſtea ſe manifeſtant hæreticos: Auguſtinus verò expreſsè cenſet eos exire foris inventis occaſionibus; nemo dicitur è domo, vel templo exire, niſi prius fuerit domi vel in templo, à quo exit & quamvis inviſibiliter ſeu per internam, & occultam hæreſim fuerint ſeparati à cœtu fidelium; non ita viſibiliter extrinſecè; & hoc ſufficit ut dicantur eſſe in Eccleſia, quia hæc non eſt inviſibilis, ſed viſibilis, & ſenſibilis, & ut hæretici occulti dicantur *eſſe in hac Eccleſia*, ſufficit ſi ſenſibili, & externa profeſſione fidei, & communione Sacramentorum ſint uniti capiti ſeu ſummo Pontifici, cui obediunt, & reliquo cœtui fidelium.

Dices nos credere ſanctam Eccleſiam Catholicam: ergo hæc eſt inviſibilis, quia fides eſt argumentum non apparentium, proinde ſi credimus ſanctam Eccleſiam Catholicam, hæc non eſt apparens, nec viſibilis. Sed contra, quia quòd Eccleſia ſit ſancta, ſitque vera, credimus, quia neque ſanctitatem, neque ejus veritatem videmus, ſed tantùm credimus: quòd verò Eccleſia ſit cœtus fidelium legitimo Paſtori adunatorum, ac Communione eorundem Sacramentorum, & profeſſione ejuſdem Fidei ſimul unitorum: hoc videmus; unde videmus Eccleſiam; non videmus, ſed credimus ejus veritatem: videmus Eccleſiæ Corpus, non videmus Spiritum Sanctum, à quo regitur, & gubernatur: videmus cœtum fidelium ſuo adunatum Paſtori, videmus profeſſionem ejuſdem fidei integræ, & Communionem Sacramentorum: ſed non videmus hunc cœtum eſſe veram Eccleſiam, ſed hoc credimus. Apoſtoli videbant Chriſtum eſſe hominem; ſed non videbant hunc hominem eſſe Filium æterni Patris, ſed id credebant. In Eccleſia iiſdem videmus confici Sacramenta, ſed non videmus, ſed tantùm credimus virtutem Sacramentorum: ita Eccleſiam, ſeu cœtum fidelium videmus, ſed ejus ſanctitatem, & veracitatem non videmus, ſed credimus.

Semel tamen ſuſcepto Baptiſmo, receptâ Chriſti Fide, admiſſis Scripturis ſacris, quibus Eccleſiæ characteres, & notæ deſcribuntur, quidus conſtat Eccleſiam Romanam Catholicam eſſe veram Eccleſiam, quam Chriſtus fundavit ſupra petram ſeu dignitatem S. Petri, ejuſque Succeſſorum, ſeu ſupra dignitatem Vicariatûs Chriſti in ſua Eccleſia militante, approbatis etiam vaticiniis, quæ in Scriptura ſacra habentur de Chriſti Nativitate, Vita, Miraculis, Paſſione, Reſurrectione, reliquiſque myſteriis; manifeſtum eſt, JESUM Nazarenum crucifixum, eſſe verum Meſſiam nobis promiſſum in Scripturis per Prophetas, mundi Redemptorem, ac Mediatorem Deum inter & hominem: & ſicut nullam excuſationem habent Judæi propriæ infidelitatis, qui in Chriſtum non credunt, quem crucifixerunt, & ejus ſigna, & miracula viderunt, quibus infirmis reſtituit ſanitatem, cæcis à nativitate aperuit oculos, claudis dedit greſſum, paralyticis incolumitatem, leproſis munditiem, & vitam mortuis quatriduanis, & aliis pluribus: ita Hæretici & Schiſmatici, non agnoſcentes Eccleſiam Romanam Catholicam pro vera Eccleſia à JESU Chriſto fundata, cui propterea non credunt, nec ipſi obſequuntur, nec ejus Capiti ſummo Pontifici Romano adhærent, inexcuſabiles ſunt; quia & ipſa fiunt miracula per viros pientiſſimos & ſanctos, quos DEUS aſſumit, ut inſtrumenta ad oſtendendam ſuam omnipotentiam & patranda miracula, quibus non ſolùm viſum cæcis, claudis greſſum, ſed & ipſis mortuis vitam reſtituit; ſunt enim miracula ſigna evidentia credibilitatis, cùm pura creatura ſolius naturæ viribus nequeat operari ſupernaturaliter; & infidelis non ſoleat à DEO aſſumi ad operandum miracula in teſtimonium ſuæ omnipotentiæ, & veræ Fidei, ac Eccleſiæ ſuæ militantis in terra. Hinc D. Auguſtinus lib. 11. contra literas Petiliani cap. 32. *Eccleſia vera neminem latet.*

Præterea eſſe in Eccleſia Hæreticos occultos, qui ſint membra Eccleſiæ, licèt mortua, & arida infert Auguſtinus ex Chriſti turbatione, quando Judas exivit è cænaculo ait ipſe Tract. 61. in Joan. cap. 13. *Hoc nobis Dominus ſignificare ſuâ turbatione dignatus eſt, quòd ſcilicet falſos fratres, & Dominici agri illa zizania, ita neceſſe eſt uſque ad meſſis tempus inter frumenta tolerari, ut quando ex eis aliqua ſeparari etiam ante meſſem urgens cauſa compellit, fieri hoc ſine Eccleſiæ perturbatione non poſſit. Hanc perturbationem Sanctorum ſuorum per Schiſmaticos, & Hæreticos futuram quodammodo prænuncians Dominus præfiguravit in ſe ipſo, cùm exituro inde homine malo, & commixtionem frumenti, in qua diu fuerat toleratus, ſeparatione apertiſſimâ relicturo, turbatus eſt non carne, ſed ſpiritu.* Quòd ſi Eccleſiæ analogiam velimus ab humano corpore petere, cui Apoſtolus ad Roman. 12. ſimilem Eccleſiam facit; ſicut in corpore dantur membra vivida, ſacra, ac probè vegeta; & alia infirma, ac debita; plura exterius viſibilia, & alia interius occulta; quædam quæ vivunt; & non ſentiunt; alia quæ ſentiunt, & vivunt; ita non repugnant, in corpore Eccleſiæ eſſe membra plura, quæ

vivunt

Digitized by Google

vivant gratia ſanctificante, quæ dicitur ſemen vitæ æternæ; & alia quæ non vivant, deſtituti gratia, & fide; inde clarior emicat analogia petita à corpore humano. Adde quòd ſi hæretici occulti non eſſent in eccleſia, hæc non eſſet in terris viſibilis, quia ſenſibilis profeſſio integræ fidei, unio inter membra eccleſiæ per communionem eorumdem Sacramentorum, adhæſio fidelium ſuo paſtori, & aliæ notæ ſenſibiles, ac viſibiles, quibus eccleſia in terris militans conſtituitur viſibilis, non eſſent amplius ſigna diſtinctiva veræ Eccleſiæ fundatæ à Chriſto ab aliis eccleſiis falſis, quia hæ notæ reperiuntur in hæretico occulto, in quo non eſſent ſigna veræ eccleſiæ, cùm ſupponeretur eſſe extra eccleſiam, quæ propterea cùm non haberet notas ſenſibiles, foret inviſibilis, quod adverſatur ſacris Scripturis, & fidei. Matth. 16. ait Chriſtus: *Super hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, ubi Petrus, ſuper quem fundavit eccleſiam, eſt viſibilis, Sacramenta videntur confici, & miniſtrari.

Hinc Apoſtolus ad Eph. 4. *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, alios Prophetas, alios Evangeliſtas, alios Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterii in ædificationem corporis Chriſti*: ecce quomodo corpus Chriſti, ſeu eccleſia conſtruatur ex membris viſibilibus, cujuſmodi ſunt Apoſtoli, Prophetæ, Evangeliſtæ, Paſtores, & Doctores; ſi partes ædificii ſunt ſenſibiles, & viſibiles, totum ædificium conſtans ex iiſdem eſt viſibile. Lutherus lib. de ſervo arbitrio ad Eraſmum objicientem non eſſe credibile, Deum per tantum temporis deſeruiſſe ſuam eccleſiam, cùm promiſerit ſe nunquam eam relicturum Matth. ult. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*, quæ verba fuerunt directa ad Apoſtolos, & reliquos diſcipulos, qui conſtituebant eccleſiam viſibilem; & quia Apoſtoli non erant in terris victuri uſque ad conſummationem ſæculi, ſed brevi morituri, ideo Chriſtus fuit alloquutus eccleſiam viſibilem, ſeu fideles, qui ſuceſſivè, & pro tempore conſtituunt eccleſiam. Reſpondit Chriſtum non fuiſſe fallacem in ſuis promiſſis, neque unquam deſeruiſſe ſuam eccleſiam: ſed hanc non eſſe Papam, neque Epiſcopos, neque Doctores, neque Clericos, & Monachos, neque reliquam Catholicorum turbam: ſed quoſdam tantùm vivos pios, quas quaſi reliquias Deus conſervat, & ſemper aliquos ex hiſce piis hominibus conſtituentibus veram eccleſiam eſſe in mundo, & Chriſtum cum ipſis; & quia hi homines pii non cognoſcuntur, & ſunt occulti ex ſtudio humilitatis, inferebat eccleſiam non eſſe in terris viſibilem, ſed eſſe ſpiritualem, & ſola fide perceptibilem; ajebat lib. de abroganda miſſa privata part. 1. *Quis eccleſiam nobis monſtrabit, cùm ſit occulta in ſpiritu, & ſolùm credatur? ſicut dicitur; Credo Eccleſiam ſanctam*, quibus verbis ſuperius ſatisfecimus, oſtendentes eccleſiam eſſe viſibilem, quatenus videmus cœtum fidelium, qui ſuo ſunt adunati paſtori, & per ſenſibilem profeſſionem fidei integræ, ac communionem Sacramentorum inter ſe copulantur, quæ omnia ſunt viſibilia, & conſtituunt veram eccleſiam viſibilem; cujus ſanctitatem, & veritatem credimus, non videmus. Lutherani poſtea cognoſcentes abſurda, quæ ex eccleſia inviſibili ſequerentur, eam viſibilem dixerunt; ſed aliter explicantes hanc viſibilitatem, ut re inviſibilem faciant, & tantùm nomine viſibilem dicant.

Objiciuntur tamen nobis ab Acatholicis aliquot Scripturæ Hieremiæ 31. ubi Propheta indicans diſcrimen inter eccleſiam veteris, & novi teſtamenti, ait illam fuiſſe viſibilem, quia ejus leges ſcriptæ fuerunt in tabulis lapideis, quæ erant viſibiles; hanc vero in corde, quod nobis non eſt viſibile: ait Propheta: *Dabo legem meam in cordibus eorum, & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.* Sed contra, quia Hieremias, ut liquet ex ejus verbis, non confert eccleſiam Chriſti cum Synagoga, ſed legem evangelicam cum veteri teſtamento, lex enim evangelica eſt charitas, à qua tota lex pendet; & charitas eſt in corde ſcripta: ſi inſtes charitatem, & alias virtutes Theologales eſſe inviſibiles in eccleſia, reſpondetur inde non ſequi eccleſiam eſſe inviſibilem; ſed tantùm continere plura viſibilia, & aliqua inviſibilia, ſicut homo conſtat ex corpore viſibili, & anima inviſibili, & tamen dicitur, & eſt homo viſibilis: ita eccleſia conſtat ex viſibili cœtu fidelium ſuo adhærentium Paſtori, ex publica fidei integræ profeſſione, & communione ſacramentorum, & aliis, quæ cadunt ſub ſenſus, ſuntque viſibilia, & denominant eccleſiam viſibilem, quæ etiam continet virtutem inviſibilem ſacramentorum; Spiritum ſanctum inviſibilem, à quo regitur, ſanctitatem & veritatem, quam credimus, non videmus.

Objicitur ſecundò Joan. 4. *Venit hora, & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in ſpiritu, & veritate*, ſed contra quia inde tantùm ſequitur in eccleſia, fideles duplici cultu adorare Deum, interno, & externo; non verò eccleſiam eſſe inviſibilem; quia ut diximus, etiam homo conſtat ex anima inviſibili, & corpore viſibili, & tamen eſt, & dicitur viſibilis. Præterea reſpondet Bellarminus lib. 3. de Eccleſia militante cap. 15. Deum in illo Joannis textu non agere de loco orationis, ſed tantum de modo, & ritu; alioquin fuiſſent prohibiti Apoſtoli orare in templo, quod dici nequit: quia conſtat ex Act. Apoſt. 3. Petrum, & Joannem poſt acceptum Spiritum Sanctum aſcendiſſe Hieroſolymæ in templum ad horam orationis nonam. Unde ſermo non eſt de oratione, ſed de ritu, & modo orandi, ut ſenſus ſit: neque in monte hoc, neque Hieroſolymis adorabitis Patrem ritu Samaritanorum, & Judæorum; ſed ritu Chriſtianorum, qui ritus eſt adorare in ſpiritu & veritate. S. Chryſoſtomus & alii ſancti Patres illud *in ſpiritu*, apponunt cæremoniis Judæorum, quæ corporales erant: & illud *in veritate* iiſdem cæremoniis ut erant umbræ, & figuræ rerum futurarum D. Tomas, & alii apponunt illud *in ſpiritu* ritui Judæorum, qui præcipuè externus, & corporalis erat; & illud in veritate ritui Samaritanorum, qui falſus erat, eo quia cum vero Deo colerent ſimul deos falſos: ſecus cultus Chriſtianorum debet præcipuè eſſe ſpiritualis, ex corde ſincerus, & purus ſine ullo errore, non falſus; qui tamen cultus non excludit cæremonias externas corporales, quæ promoveant cultum ſpiritualem.

Objicitur tertiò illud Apoſtoli ad Hebr. 12. *Non enim acceſſiſtis ad tractabilem montem, & acceſſibilem ignem, ſed ad Syon montem, & civitatem Dei viventis*, ubi Apoſtolus comparat ſynagogam monti Sinai viſibili; & eccleſiam monti Sion ſpirituali. Sed contra quia ſancti Patres Chryſoſtomus, Theophylactus, & D. Thomas per montem Syon intelligunt eccleſiam triumphantem in cœlis, non militantem in terris. Confert Apoſtolus Synagogam cum eccleſia, & aſſerit illam acceſſiſſe ad montem Sina corporeum, quatenus per imagines corporales ibi Deum viderent: hanc verò ad montem Syon ſpiritualem,

lem, ſeu ad gloriam beatorum ut ſi non re, ſaltem ſpe Deum videret facie ad faciem.

Objicitur quartò 1. Petr. 2. *& ipſi tanquam lapides vivi ſuperædificamini domus ſpiritualis, ſacerdotium ſanctum, offerentes ſpirituales hoſtias Deo*: ex quibus verbis inferunt Acatholici eccleſiam eſſe ſpiritualem, quia à D. Petro dicitur domus ſpiritualis; eo: ſequenter eſſe inviſibilem. Sed contra, quia dupliciter poteſt aliquid dici ſpirituale; primo ratione propriæ ſubſtantiæ, quatenus eſt quid ſpirituale, quo pacto Angelus dicitur ſpiritualis. Secundò ratione finis, in quem dirigitur, quo pacto dicuntur ſpiritualia, quæ in Deum diriguntur ut finem: Sic homo dicitur ſpiritualis, quamvis corpore conſtet, eò quia vivat ſecundùm Deum, & omnes ſuas operationes dirigat in Deum, & hoc ſecundo modo eccleſia dicitur ſpiritualis, & ſimul viſibilis, ſicut etiam 1. Corinth. 2. dicitur homo ſpiritualis 1. Corinth. 15. *corpus ſpirituale.* 1. Petr. 2. vocantur *hoſtiæ ſpirituales*, quatenus offeruntur Deo, ad quem diriguntur ut finem

CAPUT XXI.

An Eccleſia Romana Catholica & Apoſtolica poſſit tota errare?

ALiud eſt Eccleſiam poſſe deficere, & aliud poſſe errare: Deficeret, ſi omnino ceſſaret, quo pacto contendunt hæretici defeciſſe initio mundi, cùm protoparentes peccârunt, eo quia cùm non fuerint tunc alii homines in illis ſaltem virtute continebatur tota eccleſia. Secundò tempore Moſis aſſerunt totam eccleſiam iterum apoſtatâſſe. Tertiò etiam tempore Heliæ defeciſſe, eo quia 3. Reg. 19. ait Helias: *Relictus ſum ego ſolus. Et Dominus ad eum. Reliqui mihi ſeptem millia virorum in Iſrael, qui non curvaverunt genua ante Baal.* Quartò Daniel 9. prædicitur hæc ceſſatio eccleſiæ *deficiet hoſtia & ſacrificium.* Luc. 18. *Filius hominis cùm venerit, putas, inveniet fidem in terra?* Hierem. 3. *Nolite confidere in verbis mendacii dicentes templum Domini, templum Domini.* Quintò Concilium Baſileenſe generale depoſuit à Papatu Eugenium ut hæreticum & elegit Felicem; & ſoluto Concilio iterum Eugenius in cathedram aſcendit abſque canonica electione; ergo ab illo tempore Cardinales, Epiſcopi ac Sacerdotes fuerunt invalidè ordinati, & eccleſia defecit. Sed contra ad primum reſpondetur protoparentes non conſtituiſſe eccleſiam formaliter, ſed tantùm initiativè quia hæc eſt cœtus fidelium adhærens ſuo Paſtori viſibili; & tunc non aderat Paſtor viſibilis, cui unirentur protoparentes, quando peccârunt, imò nec cœtus fidelium, quia duo homines licèt conſtituant numerum pluralem, hic tamen diſtinguitur à cœtu, qui dicit multitudinem & plures quàm duos. Præterea aliud eſt peccare, & aliud deficere à fide, cùm non omnis, qui peccat, excidat à fide neque ſeparetur ab eccleſia. Ad ſecundum totam eccleſiam non defeciſſe, quia non omnes Iſraëlitæ cultum exhibuerunt vitulo aureo conflato ab Aarone ſuaſu Hebræorum, & ope dæmonis, ſed tantùm aliquos ex populo qui debitam luerunt pœnam. Nec id temporis Aaron erat Pontifex, ut conſtat ex Exod. 40. & omnes Levitæ negârunt cultum vitulo. Ad tertium à tempore Heliæ reſpondetur eſſe diſcrimen inter populum Judaicum, & Chriſtianum Catholicum, quia iſte conſtituit veram eccleſiam univerſalem, extra quam nemo poteſt ſalutem conſequi; non ille, quia extra populum Judaicum plures fuerunt ſalutem conſequuti, ut in lege naturæ Melchiſedech, & Job. deinde extra Synagogam Cornelius, Centurio, & alii. Præterea falſum eſſe Synagogam totaliter defeciſſe ante Chriſti adventum: Neque Helias loquitur de toto populo Judæorum, ſed tantùm de illis Judæis, qui ſubjiciebantur Regi Samariæ: Siquidem tempore Heliæ regnârunt in Hieruſalem, Aſa, & poſt ipſum Joſaphat Reges optimi, ſub quorum regimine populus perſeveravit in vera religione, & Sacerdotes debitum cultum vero Deo dederunt: unde cum Dominus dicit, *reliqui mihi ſeptem millia virorum* addidit *in Iſrael*, quia ut notat Bellarminus lib. 3. de Eccleſ. cap. 16. Iſraël tunc ii dicebantur, qui erant ſub Rege Samariæ: qui verò ſubjiciebantur Regi Hieruſalem, dicebantur Judas: ex quo conſtat tempore Heliæ totam ſynagogam non defeciſſe; & errâſſe Melanchtonem dicentem in loc. comm. cap. de eccleſia tunc temporis eccleſiam fuiſſe in ſolo Helia, & Heliſæo, & paucis Sacerdotibus. Ad quartum Danielem fuiſſe loquutum de ceſſatione ſynagogæ, cui debuerat ſuccedere eccleſia fundata à Jeſu Chriſto. Ad illud Luc. 18. reſpondent Hieronymus, Auguſtinus lib. de verit. eccleſiæ cap. 13. ibi loqui de excellenti ſanctitate, & fide, quæ non niſi in paucis reperitur. Alii etiam cum Theophylacto intelligunt verba illa, *putas, inveniet fidem in terra?* De tempore Anti-Chriſti, quo perpauci erunt fideles. Ad aliud Hieremiæ reſpondent D. Auguſtinus epiſt. 80. ad Eſich. Hieronymus in cap. 24. Matth. & alii prophetiam Hieremiæ prævidiſſe tempus Antichriſti. Ad quintum de Concilio Baſileenſi reſpondent communiter tale concilium initio quidem fuiſſe legitimum, quia Legati aderant Pontificis, & plurimi Epiſcopi; Sed quo tempore Eugenium depoſuit, & alium elegit, fuit conciliabulum ſchiſmaticum ſeditiorum, nullius authoritatis, ut dicitur in Concilio Lateranenſi ult. ſeſſ. 11. proinde Eugenius fuit ſemper verus, ac legitimus Pontifex, tum quia cùm primum cœpit concilium Baſileenſe agere de Eugenii depoſitione, Legati Pontificis diſceſſerunt, ut etiam ferè omnes Epiſcopi, & tantùm Cardinalis Arelatenſis ſibi aſſumpſit munus præſidendi, qui ad ſupplendum numerum Epiſcoporum, qui diſceſſerunt, plures Presbyteros introduxit, fueritque propterea concilium illud potius Presbyterorum quàm Epiſcoporum. Tum quia eodem tempore congregabatur Florentiæ alterum concilium, in quo præſidebat ſummus Pontifex, & cum eo ſedebant Epiſcopi Latini, & Græci longè plures quàm fuerant congregati in Baſileenſi; imò unà cum Græcis aderat eorumdem Imperator; uti & legati Imperatoris Latinorum, ut refert Æneas Sylvius in hiſtoria concilii Baſileenſi, cui ipſe interfuit, & addit epidemicam luem tunc fuiſſe Baſileæ graſſatam, quæ cauſa fuit, ut Patres vel extincti peſte fuerint, vel diſceſſerint. Præterea Concilium Baſileenſe continuatum poſtea Lauranæ ſe ſubjecit Nicolao Papæ, à quo ſententia contra Eugenium fuit revocata.

Errare autem differt ab eo, quod eſt deficere; quia hæc ſignificat totaliter deſinere, & errare tantùm

Digitized by Google

tum deflectere à rectitudine, & veritate; & poteſt quis non deſiſtere, & mentiri, ſeu diſcordare à veritate; quæritur modò an Eccleſia tota ut comprehendit univerſalem cœtum fidelium, poſſit errare, ac deflectere à Fide, quam nos docuerunt Apoſtoli, & eorum Diſcipuli; & Eccleſia indemnem, ac incorruptam hactenus cuſtodivit, & contra Sectas omnes Hæreticorum propugnavit ſemper victrix, nunquam victa: Unde difficultas non eſt, an in Eccleſia Romana Catholica unus vel alter particularis poſſit errare in Fide, id enim eſt certum, cùm plures Catholici de facto erraverint prolapſi in hæreſim; etenim Lutherus, Calvinus, Zuinglius, & alii erant antea Catholici, qui poſtea errârunt docentes hæreſes. Calvinus *lib. 4. cap. 8. §. 11. & ſequent.* Fatetur totam & univerſalem Eccleſiam non poſſe errare, ſi duæ adhibeantur reſtrictiones, quarum prima eſt, dummodo Eccleſia non proponat dogmata extra Scripturas, ſeu ſi rejiciat traditiones non ſcriptas, & ſolùm uſurpet pura, & ſimplicia verba ſacræ Scripturæ: quod ſi quæratur, quomodo poſſimus dignoſcere, quòd Eccleſia proponat ſemper fideliter, quæ continentur in ſacris Scripturis; reſpondet id dignoſci, quando utitur Scripturis in rebus neceſſariis ad ſalutem, non in aliis: Secunda reſtrictio eſt; ut Eccleſiam non poſſe errare intelligatur de tota univerſali Eccleſia, non autem de Epiſcopis repræſentantibus Eccleſias.

Dicendum eſt, Eccleſiam Romanam Catholicam, ſeu totam multitudinem Chriſtianorum comprehendentem Paſtores omnes Catholicos unà cum ſuis ovibus non poſſe abſolutè errare non ſolùm in rebus neceſſariis ad ſalutem, ſed nec etiam in aliis, quæ docens ex Cathedra proponit ut credenda, vel agenda, ſive quæ proponit, habeantur expreſsè in Scripturis, ſive non: adeo ut quæ fideles omnes in Eccleſia Catholica credunt eſſe de Fide, ſint neceſſariò vera, & de Fide: & quæ docent omnes Epiſcopi in ſuis particularibus Eccleſiis Catholicis, ſint etiam vera, & de Fide.

Aſſertio eſt probatu facilis, quia certum eſt de Fide Chriſtum Eccleſiam à ſe fundatam, & inſtitutam regere, & gubernare, quapropter ſuis Diſcipulis, ac eorum in eadem Eccleſia Succeſſoribus promiſit ſuam ſpecialem aſſiſtentiam. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Hinc Auguſtinus in Pſal. 101. Concion. 2. diſputans contra Donatiſtas aſſerentes totam Eccleſiam viſibilem errâſſe; ac periiſſe, & quoſdam dumtaxat viros juſtos & pios permanſiſſe in Africa, ubi conſtituunt Eccleſiam inviſibilem; eò quia juſti iſti non cognoſcantur, ait per Proſopopœiam introducens ipſam Eccleſiam loquentem. *Quamdiu ero in iſto ſæculo? annuncia mihi propter illos qui dicunt, fuit, etiam non eſt, apoſtatavit, & periit Eccleſia de omnibus gentibus; & annuntiavit nec vacua fuit vox iſta: quis annuntiavit mihi, niſi ipſa via? quando annuntiavit? Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi;* Chriſtus autem in ſuis promiſſis verax eſt, & non poteſt nos fallere; proinde aſſiſtit ſpeciali præſentia, & gubernatione ſuæ Eccleſiæ uſque ad conſummationem ſæculi: ſed abſurdum eſt, arbitrari Chriſtum, qui ſuam Eccleſiam à ſe fundatam, inſtitutam, & quam peculiari aſſiſtentia gubernat, permiſſurum, ut ipſa tota Eccleſia, quatenus toto orbe diffuſa, publicè profiteatur aliquod dogma, quod ſit contra Fidem, vel Evangelium: alioquin non eſſet cum ſuis fidelibus, qui ſuam conſtituunt Eccleſiam uſque ad conſummationem ſæculi, & ſi tota Eccleſia errâſſet; quomodo veraciter dixiſſet? *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi?* Si de Fide eſt, Chriſtum in ſuis promiſſis non poſſe errare, nec nos fallere; de fide etiam eſt totam Eccleſiam Catholicam non poſſe errare: unde D. Bernardus ſerm. 79. in Cant. expendens illud Sponſæ. *Tenui eum, nec dimittam donec introducam illum in domum matris meæ* ait ad rem noſtram: *Ita eſt, & tunc, & deinceps non deficit genus Chriſtianorum, nec Fides de terra; nec charitas de Eccleſia. Venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit, eo quod fundata eſſet ſupra firmam petram, petra autem erat Chriſtus. Itaque neque verboſitate Philoſophorum, nec cavillationibus Hæreticorum, nec gladio perſecutorum potuit iſta aut poterit aliquando ſeparari à charitate Dei.* Hinc Eccleſia univerſa, ut complectitur omnes fideles, ſupremum Pontificem, ut Caput viſibile ejuſdem; & omnes Inferiores Paſtores cum ſuis ovibus, dicitur eſſe firmamentum veritatis, quod non mutat, non cadit, ſed ſtat firmum 1. Timoth. 3. *Eccleſia DEI eſt columna, & firmamentum veritatis*; Quòd ſi columna veritatis: ergo ſtat in veritate, cùm proprium ſit columnæ ſtare, & fulcire: Eccleſia enim ita ſtat, ut ſimul fulciat fideles, ne cadant. Reſpondet Calvinus Eccleſiam dici columnam veritatis; eò quia *ſit fida cuſtos veritatis Dei*: Sed contra quia ſi per veritatem Dei intelligit ſacras Scripturas: inde ſequitur, Chriſti Eccleſiam non eſſe unam; ſed quot ſunt Bibliotecæ, librorum officinæ, in quibus ſervatur ſacra Biblia, vel etiam venum præſtant; omnes enim tam Bibliotecæ, quàm librariorum officinæ hoc pacto dicerentur columnæ veritatis, quia cuſtodirent ſacras Scripturas, quod eſt abſurdum. Neque Apoſtolus meminit ullius Scripturæ, ſed ſimpliciter dicit eſſe columnam, & firmamentum veritatis. Tum quia aliud eſt munus cuſtodis, & aliud officium columnæ: de ratione cuſtodis eſt invigilare, ne fures vel exteri domum ingrediantur, fores claudere, de ratione columnæ fulcire, ſuſtentare domum, ne cadat: unde D. Paulus vocans Eccleſiam columnam veritatis ſignificat veritatem Fidei niti Eccleſiæ authoritate, ac verum eſſe, quidquid Eccleſia docet, probat, & approbat. Præterea Eccleſia erat toto illo tempore, antequam exaratæ eſſent Scripturæ, proinde tunc temporis non potuit dici nec eſſe columna propter ſolam cuſtodiam Scripturarum; tum quia ſi Apoſtolus per columnam voluiſſet cuſtodiam indicare Scripturarum, minus propria fuiſſet comparatio; & exactius vocaſſet Eccleſiam ſcrinium, arcam, armarium veritatis, cùm in iſtis locis cuſtodiantur res etiam pretioſiſſimæ. Reſpondet ſecundò Calvinus D. Paulum vocare Eccleſiam *columnam veritatis*; eò quia conſervat tanquam fidiſſima cuſtos prædicationem verbi Dei ſcripti, ut docet ipſe *lib. 4. inſtit. cap.* 1. §. 10. vel ut ait in Commentario: *Quia veritatem præconio ſuo celebrat, quia puram, & ſinceram retinet, quia ad poſteros tranſmittit*: Sed contra quia Eccleſia jam non eſſet una tantùm contra ſymbolum, ſed quot ſunt Hæreticorum Sectæ, quia quælibet Secta ſuos habet præcones putantes annuntiare populo purum, & ſimplex Verbum Dei ſcriptum.

Ex eo igitur quòd Eccleſia Romana Catholica gubernetur à Chriſto, tanquam à ſuo capite, & à Spiritu Sancto tanquam ab anima, ut infertur ex illo D. Pauli ad Epheſ. 1. *Ipſum dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius*; Et ad Epheſ. 4. *Unum corpus, & unus ſpiritus*: Et ad Epheſ. 5. *Vir eſt Caput mulieris, ſicut Chriſtus Caput Eccleſiæ*, ſequitur non poſſe errare, & eſſe columnam, ac firmamentum veritatis, ut ſcribit Apoſtolus 1. Timoth. 3. quia ſi erraret in dogmatibus Fidei, vel in moribus dirigendis

Digitized by Google

fidelium, error tribueretur Chriſto dirigenti Eccleſiam & Spiritui Sancto vivificanti, & moventi quod abſit: ſicut ſi diſcipulus erret in iis, quæ addiſcit à Magiſtro, error diſcipuli tribuitur magiſtro, à quo cenſetur derivare. Hinc Joan. 16. ait Chriſtus ſuis Diſcipulis: *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.* Neque obſtat quod reſpondet Calvinus, Chriſtum, & Spiritum S. docere quidem Eccleſiam omnem veritatem ſimpliciter neceſſariam, non verò delere omnem nævum: neque inde ſequi tribui Chriſto errorem, nec Spiritui Sancto, quia iiſdem non tribuitur ignorantia Eccleſiæ. Nam contra eſt; quia ſicut vir qui ex Apoſtolo eſt Caput Eccleſiæ, licèt non teneatur removere ab Eccleſia omnem ignorantiam; tenetur tamen removere omnem errorem, ex quo grave malum poteſt in domo oriri, quamvis uxor ratione ignorantiæ excuſetur: perinde Chriſtus tenetur removere omnem errorem ab Eccleſia, ex quo grave malum oriretur in Eccleſia; & talis eſſet error in Fide, ſi permitteretur irrepere. Hinc Chriſtus promiſerat ſuæ Eccleſiæ, nunquam permiſſurum, ut portæ inferi ſint prævalituræ contra ipſam: Unde S. Athanaſius in oratione quâ docet unum eſſe Chriſtum, expendens illud ex Evangelio. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam,* ait: *Fidelis ſermo, & non vacillans promiſſio: Eccleſia invicta res etiamſi infernus ipſe commoveatur; etiamſi qui in inferno ſunt immundi ſpiritus, & principes tenebrarum tumultus faciant.* Cui aſſentitur Cyrillus Alexandrinus lib. 4. Dialog. de Trinit. poſt initium inquiens. *Petram opinor per agnominationem aliud nihil, quam inconcuſſam, & firmam diſcipuli fidem vocavit, in qua Eccleſia Chriſti ita fundata, & firmata eſſet, ut non laberetur, & eſſet inexpugnabilis inferorum portis in perpetuum manens.*

Eadem veritas ex eo evincitur, quia ſub pœna anathematis tenemur credere Eccleſiæ in omnibus, quæ nobis proponit credenda, & agenda, Matth. 18. *Quòd ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus, & publicanus:* Et Concilia itidem anathemate percutiunt detrectantes parere Eccleſiæ decretis: ſed tam gravis pœna non eſſet commenſa delicto, eſſetque ſupra meritum culpæ, proinde ratione exceſſus eſſet contra juſtitiam præſcribentem juxta gravitatem culpæ eſſe pœnam infligendam, & culpa non eſſet tam gravis, quæ mereretur anathemate percuti, quia ſi Eccleſia poſſet errare in iis, quæ proponit credenda, qui illis non aſſentiretur; tantùm non aſſentiretur rebus dubiis, incertis, & interdum falſis; & non aſſentiri rebus dubiis non eſt delictum, quod mereatur anathemate feriri. Reſpondet Calvinus, ideo Chriſtum juſſiſſe, ut fideles audirent; quia ſciebat Eccleſiam ſuam, & à Chriſto fundatam nihil docturam extra verbum Dei ſcriptum in lege veteri, & evangelica. Sed contra quia falſum ſupponitur, cùm dicitur Eccleſia non docere quidquam extra verbum ſcriptum. Plura enim docet Eccleſia ſuos fideles, quæ ſcripta non fuerunt, ut quod Chriſtus dixerit *melius eſſe dare quàm accipere,* id enim nobis eſt traditum, non ſcriptum: docet Eccleſia epiſtolam ad Laudicenos non eſſe verbum Dei Joann. 2. & 3. apertè aſſerit ſe plura ad dicendum habere, quæ noluit ſcribere, ſed oretenus docere ait ipſe: *Multa habens ſcribere nolui per chartam, & atramentum:* ergo Apoſtolus plura dixit, docuitque ſuos diſcipulos in Eccleſia, quæ non fuerunt ſcripta: & diſcipuli hæc eadem à Joanne accepta docuerunt Eccleſiam, ex quo liquet falſum eſſe Eccleſiam à Chriſto fundatam nil docere extra verbum ſcriptum, cùm certum ſit Apoſtolum Joannem fuiſſe in vera JESU Chriſti Eccleſia, ut etiam ejus diſcipulos, qui tamen omnes docuerunt in Eccleſia quæ non fuerunt ſcripta. Ignatius etiam apud Euſebium lib. 3. hiſt. cap. 36. hortabatur omnes de Eccleſia inhærere tenaciùs traditionibus Apoſtolorum, quas tamen, ut refert Euſebius, cautelæ gratia poſtea ſcripſit, & aſſerit fuiſſe ab ipſo relictas literis exaratas, ſeu ſcriptas, ex quo clarè conſtat non fuiſſe ab Apoſtolis ſcriptas: proinde Apoſtolos in Chriſti Eccleſia plura docuiſſe fideles, quæ ſcripta non erant.

Prætereà ex eo quòd eccleſia ſit ſancta, ſequitur non poſſe errare, quia ſi ſancta, ſanctè docet fideles, proinde, quæ vera ſunt; alioquin ſi erraret, vel ignoranter vel ſcienter: ſi primum, Chriſto ut Capiti, ac rectori eccleſiæ tribueretur error, ſi eſſet dogma contra Fidem, ut ſuperius oſtendimus: ſi ſecundum, ergo ipſa non eſſet ſancta, quia falſa ſcienter doceret fideles, quos deciperet: ex ſymbolo autem Apoſtolorum fatemur, & de fide credimus Eccleſiam eſſe ſanctam edocti etiam à Principe Apoſtolorum 1. Pet. 2. ubi vocat fideles gentem ſanctam inquiens: *Vos autem genus electum, gens ſancta.* Dicitur Eccleſia ſancta primò quia Deo conſecrata, & dedicata; quâ ratione etiam in lege veteri quæ Deo dedicabantur, & offerebantur ſancta dicebantur Exod. 13. *Omne maſculinum adaperiens vulvam ſanctum Domino vocabitur.* Gens etiam ipſa Judaica, quia divino cultui addicta ab Apoſtolo dicitur gens ſancta ad Rom. 11. *Quòd ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa: & ſi radix ſancta, & rami:* Quàm potiori jure Eccleſia Romana Catholica ſancta eſt dicenda; cùm verò Deo ſerviat *in ſpiritu & veritate.* Secundò eſt ſancta ratione Capitis Chriſti, qui eſt *ſanctus ſanctorum,* & cui fideles veluti membra ſuo Capiti conjungunt, adhærent; ad Epheſ. 5. ait D. Paulus. *Qui ſe ipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta, & immaculata.* Tertiò dicitur ſancta, eo quia ipſa ſola habet legitimum cultum Sacrificii, & uſum ſalutarem Sacramentorum, per quæ, veluti per divina inſtrumenta Deus ſuam nobis gratiam communicat. Ut autem ad præſens pertinet inſtitutum. Quartò dicitur & eſt ſancta ratione doctrinæ, quatenus nihil falſum unquam docuit, neque docebit, quia portæ inferi nunquam adverſus eam erunt prævalituræ, dicaturque propterea Eccleſiæ Doctrina lex Domini immaculata convertens animas; & populos doceat quomodo per ſemitas juſtitiæ debeant ambulare, ne errent, deflectantque à rectitudine, à cultura virtutum.

Adſtruunt hanc veritatem unanimi conſenſu ſancti Patres quorum aliquot placet hîc attexere; ut Acatholici eorum aſſertis acquieſcant, & non propriis fidant opinionibus, quibus miſerè decipiuntur. Euſebius Cæſarienſis lib. 1. de præparat. evang. cap. 3. ait: *Certum eſt, Salvatorem noſtrum prædicaſſe doctrinam ſuam in teſtimonium omnium gentium per univerſum terrarum orbem prædicatum iri; & Eccleſiam, quæ poſtea virtute ſua conſtituta eſt, invictam, atque inexpugnabilem fore: neque unquam futurum, ut à morte ſuperaretur; ſed firmam ſemper fore, ſemper & immobilem tanquam in lapide ſtabilitam atque fundatam.*

Chryſoſtomus ſerm. 29. qui eſt de Pentecoſte. *Hic Sanguis Chriſti irrigat Eccleſiam; & ideo plantaria ejus marceſſere non poſſunt, nec amittunt folia arbuſta ejus. Non ſubjacet neceſſitati temporis, nec eſt conditioni obnoxia, ut per æſtatem comâ foliorum tegatur;*

Digitized by Google

hyeme amittatur. Non tenetur temporum qualitate, ſed ſpiritus eamſancti gubernat gratia; & ideo non ſeneſcit, nec contrahitur, & multis impugnantibus non opprimitur.

Ambroſius lib. 4. Ex amer. cap. 2. expendens illud Pſal. 103. *Fecit lunam in tempora, & Sol cognovit occaſum ſuum* pulchrè ad rem noſtram ſcribit. *Plerique hunc locum myſticè de Chriſto & Eccleſia videntur accipere, quod agnoverit Chriſtus propriæ Corporis paſſionem, qui ait: Pater venit hora, clarifica filium tuum, ut ille occaſu ſuo omnibus donaret vitam æternam, qui perpetuæ mortis urgebantur occaſu. Et Eccleſia tempora ſua habeat perſecutionis, & pacis. Nam videtur ſicut luna deficere, ſed non deficit, obumbrari poteſt, deficere, errare non poteſt:* quia regitur à Chriſto, ejus Capite, movetur à Spiritu Sancto animante.

Hieronymus explicans verba Iſaiæ cap. 4. *Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem, & abſconſionem à turbine & pluvia* ait: *Hunc locum Judæi ad Antichriſtum referunt, quem per turbinem, & tempeſtatem ſignificari exiſtimant: quando eos Dominus à potentiſſimo adverſario defenſurus ſit. Nos autem omnia referamus ad primum Adventum Chriſti, de quo & in Pſalmis legimus: Protexit me in abſcondito tabernaculi ſui, in petra exaltavit me, ſuper quam fundata Eccleſia, nullâ tempeſtate concutitur, nullo turbine ventiſque ſubvertitur.*

Auguſtinus in Pſal. 47. expendens verba Davidis. *In Civitate Domini virtutum, in civitate Dei noſtri*; ſeu in Eccleſia Chriſti; ait: *Sed fortè iſta civitas, quæ mundum tenuit aliquando evertetur? Abſit, Deus fundavit eam in æternum: quid times ne cadat firmamentum.* Et lib. 1. contra Creſconium cap. 33. ait: *Scripturarum à nobis tenetur veritas, cùm id facimus, quod univerſæ jam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum Scripturarum commendat authoritas, ut quoniam ſancta Scriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit hujus obſcuritate quæſtionis, Eccleſiam de illa conſulat, quam ſine ulla ambiguitate ſancta Scriptura demonſtrat.*

Superſunt ſolvenda quæ ab Hæreticis ſolent in oppoſitum objici. Primò dicunt tempore Zepherini Papæ Eccleſiam ſaltem Romanam erràſſe, eò quia Zepherinus approbaverit hæreſim Montani, ut refert Tertullianus contra Praxæam poſt initium. Secundò objiciunt Liberium Papam, qui ut referunt Athanaſius, & Hieronymus tædio pertæſus exilii Arianæ hæreſi ſubſcripſit. Tertiò Felicem II. quem Arianum vocat D. Hieronymus in Cathal. de Scriptoribus Eccleſiaſticis. Quartò Leonem I. qui Epiſt. 79. ad Nicet. excuſat à culpa mulieres illas, quæ cenſentes proprios maritos in captivitate detentos non amplius reverſuros aliis nupſerunt; quinimò tametſi veri, earumdem viſi poſtea fuerint reverſi, adhuc aſſeruit poſſe cum ſecundo marito manere, ſi primum noluerint. Quintò Gelaſium Papam lib. contra Eutichem ubi docuit in Sacramento Euchariſtiæ unà cum Corpore, & Sanguine Chriſti manere ſimul ſubſtantiam panis. Sextò Anaſtaſium, qui communicavit cum Photino Diacono Theſſalonicenſi communicante cum Achatio Hæretico, ob quod crimen dicitur à Deo punitus. Septimò objiciunt Vigilium Papam, qui referente Liberato ſcripſit epiſtolam ad Theodorum Auguſtum, in qua confirmat hæreſim Monothelitarum. Octavò Honorium I. qui ut Monothelita damnatus fuit in ſexto Synodo. Nonò Gregorium III. qui conceſſit, ut poſſit vir aliam uxorem ducere, ſi propter aliquam infirmitatem non poſſit conjugale debitum reddere; & aſſerunt hoc idem fuiſſe etiam à Gregorio I. conceſſum Anglis ad Fidem converſis. Decimò objiciunt Stephanum VI. & Sergium III. qui irritaverunt omnia acta Formoſi prædeceſſoris, & Joannem IX. qui irritavit acta Stephani VI. & Sergii III. & approbavit acta Formoſi. Undecimò objiciunt Cæleſtinum tertium, qui docuit Matrimonium altero conjuge in hæreſim prolapſo diſſolvi, cùm tamen oppoſitum definitum ſit in Tridentino Seſſ. 24. can. 5. Duodecimò objiciunt Joannem XXII. qui docuit animas Sanctorum ante diem Judicii non eſſe DEUM viſuras in cœleſti patria cùm oppoſitum definitum fuerit in Concilio Florentino in decreto Eugenii IV. Hæc ſunt principaliora quæ congerunt contra Romanam Eccleſiam, & ejus Paſtorem.

Sed contra quia Romana Eccleſia poteſt dupliciter conſiderari. Primò pro illa ſola Eccleſia particulari, quæ olim fuit Romæ, & nunc etiam perſeverat Romæ, de cujus diœceſis ſunt Romani qui in ſpiritualibus, ac ſacris ſuſcipiendis ordinibus dependent à Cardinali Vicario Pontificis pro illa tantùm particulari diœceſi. Secundò conſideratur pro collectione omnium fidelium, qui toto terrarum orbe ſunt diffuſi; & ſicut olim poſt emiſſam profeſſionem Fidei ſuſceptumque Baptiſmum adhæſerunt Romano Pontifici Paſtori totius dominici gregis, ita etiam nunc eidem adhærent, & ſub hac conſideratione Eccleſia Romana dicitur Catholica, ſeu univerſalis, quia toto orbe diffuſa; Pontificia quia Romano Pontifici ſubjecta; Romana à loco, ubi ſolet Pontifex degere, vel ut alii cenſent, à nobiliore parte ſui, & quia Romæ paſſi fuerint Martyrium Principes Apoſtolorum Petrus, & Paulus; & plures alii fideles, quorum reliquiæ ibi aſſervantur; Apoſtolica eo quia Principem Apoſtolorum D. Petrum, & Doctorem gentium D. Paulum habuit Magiſtros, & incorruptam ſemper ſervavit, & etiam nunc ſervat doctrinam Apoſtolicam, quam propugnavit contra Imperatores perſequentes, contra Hæreticos inſurgentes: dicitur etiam Dominicus grex diffuſus per totum orbem, cujus Paſtor fuit olim à Chriſto electus, & conſtitutus S. Petrus, cùm ei dixit *Paſce oves meas*; adeo ut fuerit D. Petrus Vicarius Chriſti, Caput, Paſtor, & Rector totius Eccleſiæ Catholicæ, cui cum pari poteſtate ſucceſſerunt & etiam nunc ſuccedunt Romani Pontifices canonicè electi. Ex eo autem quòd Romana Eccleſia ſit univerſalis, & Catholica ipſa comprehendit, ſibique ſubjicit reliquas omnes Eccleſias particulares diffuſas per totum orbem, quarum propterea eſt Caput.

Idque expreſsè fatentur ſancti Patres Athanaſius epiſt. ad Marcum Papam ubi ſcribit: *Nunc ergo, quia præfata ſeptuaginta Concilii capitula ab Arianis ſunt igne combuſta, optamus, ut à veſtra ſancta Sedis Eccleſiæ authoritate, quæ eſt mater, & Caput omnium Eccleſiarum, ea ad correctionem, & recreationem fidelium orthodoxorum percipere per præſentes legatos mereamur.* S. Cyrillus lib. 4. Epiſt. 8. ad Cornelium Papam ait: *Nos enim ſingulis navigantibus, ne cum ſcandalo navigarent, rationem reddidiſſe nos ſcimus, & hortatos eſſe, ut Eccleſiæ Catholicæ matricem & radicem agnoſcerent, ac tenerent.* D. Bernardus Epiſt. 131. ad Mediolanenſes ait: *Romana Eccleſia valde clemens eſt, ſed nihilominus potens. Plenitudo ſiquidem poteſtatis ſuper univerſi orbis Eccleſias ſingulari prærogativa Apoſtolicæ Sedi donata eſt.* Imò vel ipſe Calvinus faſſus eſt, hanc prærogativam fuiſſe Romanæ Eccleſiæ conceſſam lib. 4. Inſtit. cap. 7. §. 24. ait: *Fuerit ſanè olim Roma omnium Eccleſiarum mater: verùm poſtquam Antichriſti Sedes facta eſt, deſiit eſſe quod erat.* Et quia membra ſuo debent capiti adhæ-

Digitized by Google

adhærere; ita omnes particulares eccleſiæ diffuſæ per totum orbem, ne errent, Romanæ debent adhærere Eccleſiæ quoad dogmata fidei, & credere, ac agere, quæ ipſa proponit credenda, & agenda. Ut docent ſancti Patres Irenæus lib. 3. contra hæreſes cap. 3. ubi aſſignans cauſam, cur potius deſcribat ſucceſſionem Epiſcopòrum Eccleſiæ Romanæ, quam aliarum eccleſiarum particularium ait: *Ad hanc enim eccleſiam nuper potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conveniſſe eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* D. Hieronymus ad Demetriadem cap. 9. ſcribit: *Illud te pio charitatis affectu præmonendum puto, ut ſancti Innocentii, qui apoſtolicæ cathedræ ſucceſſor eſt, teneas fidem: nec peregrinam, quamvis tibi prudens, callidaque videaris, doctrinam recipias.* Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum ait: *Negare non potes, ſcire te, in urbe Roma primam cathedram epiſcopalem Petro collatam eſſe, cum qua totus orbis in una communionis ſocietate concordat.*

Rurſus Pontifex poteſt itidem dupliciter conſiderari, ut eſt homo particularis, ſeu perſona privata; & ut eſt perſona publica, ſeu caput totius Catholicæ Eccleſiæ, & à Patribus tam Græcis quàm Latinis, dicitur *Chriſti Vicarius*, ut à D. Anſelmo ad cap. 16. Matth. *Caput Eccleſiæ* à Hieronymo in Pſal. 15. *Univerſalis eccleſiæ caput* Athanaſius Epiſt. ad Marc.. *Caput fidelium, & Paſtor dominici Gregis* Auguſtinus lib. quæſt. veteris & novi teſtamenti quæſt. 75. *Gubernator totius univerſalis eccleſiæ* D. Maximus, qui homil. 3. in Natali Apoſtolum Petri & Pauli ait: *Quanti igitur meriti apud Deum ſuum erat Petrus, ut ei poſt remigium naviculæ parvæ, totius eccleſiæ gubernacula traderentur.* Quæſtio non procedit de Pontifice, ut eſt privata perſona; certum enim eſt, Pontificem ut particularem hominem, & privatam perſonam perinde ac reliquos particulares homines, ac perſonas privatas eſſe erroribus obnoxium: Sed quæſtio eſt de Pontifice, ut eſt perſona publica, Chriſti Vicarius in militante eccleſia, Paſtor totius dominici gregis, & ut docet ex cathedra: & in hoc ſenſu dicimus Romanum Pontificem, conſequenter, & eccleſiam catholicam non poſſe errare in proponendis rebus fidei: quia Romanus Pontifex canonicè electus habet eandem authoritatem, quæ à Chriſto fuit collata D. Petro, qui fuit primus Pontifex inſtitutus: ſed authoritas D. Petri in proponendis rebus fidei fuit infallibilis ex promiſſione ei facta à Chriſtò Luc. 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos*: hæc autem promiſſio non fuit facta Petro ut privatæ perſonæ, ſed ut capiti totius eccleſiæ, ut perſonæ publicæ, paſtori totius dominici gregis, ut liquet ex illo Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo eccleſiam meam,* quibus verbis Chriſtus non denotat perſonam, ſed officium perſonæ publicæ, ſeu dignitatem Pontificis in D. Petro, & ejus ſucceſſoribus, quam dignitatem ita Petrus accepit, ut futurus eſſet utilis toti eccleſiæ, ac officio fungeretur perſonæ publicæ; quia Chriſtus indefinitè dixit Petro: *Paſce oves meas,* ergo ſi ſummo Pontifici ineſt eadem authoritas, quæ à Chriſto collata fuit D. Petro, ſequitur Romanum Pontificem, ut paſtorem totius dominici gregis docentem ex cathedra non poſſe errare in proponendis rebus fidei. Neque poteſt dici, Chriſtum tantum rogâſſe pro Petro, ne deficeret ejus fides, non verò pro illius ſucceſſoribus, quia rogavit pro Petro, ut erat Paſtor totius dominici gregis, ut erat petra ſeu dignitas, ſupra quam ædificavit Eccleſiam ſuam; & quia ſine fundamento non ſtat ædificium; & eccleſia erat manſura uſque ad conſummationem ſæculi, debuit etiam ejus fundamentum manere; quia dominicus grex manebit uſque ad finem mundi, ita ejus Paſtor; alioquin cùm Petrus brevi moriturus non bene conſultum fuiſſet ædificio eccleſiæ, neque ovibus dominici gregis, quia mortuo Petro, manſiſſet eccleſiæ ædificium ſine fundamento; & oves dominici gregis ſine paſtore; ergo Romano Pontifici, ut ſucceſſori D. Petri ac paſtori dominici gregis ineſt eadem authoritas, quæ fuit à Chriſto collata D. Petro, quæ cùm fuerit infallibilis, periculo errandi minimè obnoxia, eò quia Chriſtus rogaverit, ne deficeret ejus fides, etiam Romanus Pontifex ut Paſtor totius dominici gregis in proponendis rebus fidei ex cathedra eſt infallibilis, non obnoxius periculo errandi.

Ad Pontifices quod attinet, qui ab hæreticis ſupponuntur errâſſe. Reſpondent communiter non eſſe certum, an Zepherinus approbaverit Montani errorem, plures enim graviſſimi Doctores id negant, & ſolus Tertullianus hoc videtur aſſeruiſſe; unde non plus habet authoritatis aſſertio Tertulliani, quàm haberet alia privata perſona. Prætereà nullibi reperitur, Zepherinum propoſuiſſe eccleſiæ univerſali errorem Montani, ut dogma fidei, proinde dato etiam & non conceſſo, quod erraverit, non tamen ut Pontifex, ſed ut perſona privata. Ad ſecundum de Liberio pariter reſpondent communiter Liberium ad excutiendum tædium poſuiſſe quidem ſubſcribere hæreſin Arrianorum ut privatam perſonam, non ut Poſtorem Domini gregis, cùm nunquam hæreſim Arrianorum propoſuerit univerſali eccleſiæ ut dogma fidei; quod etiam ex metu ſubeundæ pœnæ dicitur præſtitiſſe Marcellinus, cum falſis diis thus obtulit. Ad tertium apertè oſtendit Bellarminus lib. 4. de Pontif. illum nunquam Arrianum fuiſſe, tametſi cum Arrianis communicaverit, eo tempore, quo adhuc in exilio vivente Liberio verus Pontifex non erat. Cùm primùm poſtea cœpit verus eſſe Pontifex, non ſolùm à communione Arrianorum abſtinuit, verùm & Conſtantium Imperatorem, ut hæreticum condemnavit, ut probat Bellarminus loc. cit. Ad quartum Leonem in cit. epiſt. tantùm aſſeruiſſe, potuiſſe eam mulierem alteri nubere ex ſuppoſitione, quòd exiſtimaverit priorem maritum obiiſſe, redeunte tamen priore marito, expreſſè ait teneri mulierem ei, ut proprio marito, adhærere. Ad quintum oſtendit Bellarminus librum illum non fuiſſe Gelaſii, ſed Gennadii, qui talem librum direxit ad Gelaſium Papam. Ad ſextum Anaſtaſium communicâſſe cum Photino hæretico, ut privatam perſonam; non quòd ut Pontifex, & perſona publica propoſuerit docens ex cathedra talem errorem credendum ut dogma fidei, nullibi id legitur, à nullo hoc aſſeritur. Ad ſeptimum Vigilium ſcripſiſſe quidem illam epiſtolam ad Theodoram Auguſtam ut privatam perſonam, non ut Pontificem, ac Paſtorem univerſi dominici gregis, quia nunquam eam propoſuit docens & cathedram credendam ut dogma fidei, id nullus unquam aſſeruit. Deinde reſpondent alii eam ſcripſiſſe ut Antipapam operâ Belizarii vim inferentis & ex mandato Imperatoris excellentis à ſede apoſtolica Sylverium verum Pontificem. Ad octavum probat nervosè Bellarminus loc. cit. Honorium primum non conſenſiſſe in errorem Monothelitarum, neque unquam eum propoſuiſſe eccleſiæ, ut credendum de fide; unde dato etiam & non conceſſo quod erravetit,

Digitized by Google

rit, non tamen ut Pontifex docens ex cathedra, ſed ad ſummum ut privata perſona. Ad nonum, Eugenium III. non conceſſiſſe propter quamcunque infirmitatem poſſe virum uxorem ſuam dimittere, ſed tantùm ob illam infirmitatem, quæ conſtituit conjugem impotentem ad reddendum debitum. Et Gregorium I. tantùm conceſſiſſe Anglis ut in quarto gradu conſanguinitatis converſi ad fidem non ſeparatentur, & in hoc potuit Pontifex diſpenſare. Ad decimum probat Bellarminus Stephanum VI. & Sergium III. erràſſe, non in quæſtione juris, ſed facti, de quo dubium non eſt poſſe Pontificem errare. Ad undecimum reſpondent controverſiſtæ Cœleſtinum III. ut Pontificem & paſtorem univerſi Domini gregis nihil docuiſſe ex cathedra, nihil propoſuiſſe toti Eccleſiæ nec decreviſſe, ſed tantùm ut privatum doctorem ſuam protuliſſe ſententiam, ut in privatis colloquiis plerumque Pontifices faciunt, non quòd tunc velint docere ex cathedra. Ad duodecimum pariter reſpondent communiter Joannem XXII. tantùm ut privatam perſonam cenſuiſſe animas Sanctorum ante reſurrectionem non eſſe viſuras intuitivè divinam eſſentiam, ut liquet ex Extravag. quæ incipit Benedictus Deus. Conſtat igitur neque eccleſiam Romanam, neque Pontifices canonicè electos & docentes ex cathedra unquam erràſſe; proinde ſtat, non poſſe Eccleſiam Romanam Catholicam errare, neque deficere.

Suppetias adhuc Sectarii pro ſua propugnanda ſententia petunt à teſtamento veteri, cùm ex novo causâ ceciderint. Dicunt primò, tempore Michææ Prophetæ omnes, quotquot erant CCCC. excepto Michæa errarunt, ut conſtat ex lib. 3. Reg. 22. proinde etiam eccleſia illius temporis erravit; quia prophetæ illi, qui errarunt, cum ſuis aſſeclis conſtituebant eccleſiam; ſolus enim Michæas non ſufficiebat ad cuſtodiendam eccleſiam, quia hic cœtus plurium fidelium, & unus tantùm fidelis non conſtituit numerum pluralem. Secundò, eccleſiam univerſam erràſſe fatetur Iſaias Propheta Iſa. 56. *Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi.* Tertiò quia in paſſione Chriſti ſummus Sacerdos cum omnibus ſacerdotibus, & ſenioribus populi Marc. 14. condemnaverunt Chriſtum Innocentiſſimum, ac eorum benefactorem eſſe dignum mortis; & notus populus ſeductus à Sacerdotibus clamavit, *crucifige, crucifige eum*, Marc. 15. Quartò quia tempore paſſionis Chriſti Domini omnes Apoſtoli fugerunt ſe avertentes ab eorum magiſtro Chriſto, Petrus eum negavit, & reliqui Apoſtoli amiſerunt fidem Marc. ult. *Exprobavit incredulitatem eorum, & duritiem cordis*, & Matth. 26. Redarguens magiſter Chriſtus errorem diſcipulorum ait: *Omnes vos ſcandalum patiemini in me.* Hinc Alexander de Aleſ. 3. part. quæſt. ult. art. 2. Joannes de Turrecremata lib. 1. de Eccleſ. c. 30. cenſent in paſſione Domini non manſiſſe veram fidem, niſi in ſola Virgine Maria Chriſti matre: idque ediſſerunt ſignificari per illam candelam, quæ ſola accenſa conſervatur in triduo ante Paſcha in matutinis precibus ſeu nocturno officio.

Verùm prætecenſita non evincunt totam eccleſiam erràſſe. Ad primum reſpondent Controverſiſtæ cum Bellarmino lib. 3. de eccleſ. milit. cap. 17. Illos quadringentos Prophetas non fuiſſe veras Prophetas, ſed Pſeudo-Prophetas, adeò ut id non lateret ipſum Achabum eos conſulentem cùm lib. 3. Reg. cap. 22. Rex Joſaphat interrogans, num eſſet hic aliquis Propheta Domini, reſpondit Achab, non eſſe, niſi unum ipſi adverſum, eò quia non niſi malum ei prædiceret: dixit Joſaphat: *Non eſt hic aliquis Propheta Domini, per quem interrogemus Dominum*, cui reſpondit Achab: *remanſit unus, ſed ego audivi eum, quia non prophetat mihi niſi malum.* Præterea illi Pſeudoprophetæ fuerunt tantùm in Samaria, & Judæi perſiſtentes in veteri lege adhuc diffuſi erant per totam Judæam, & præſertim congregati Jeroſolymæ, ubi degebant Sacerdotes, quibus ex officio incumbebat reſpondere ad conſulta, quæ petebantur circa legem Domini. Ad ſecundum petitum ex Iſaia reſpondetur Prophetam figuratè fuiſſe locutum, ac ſumpſiſſe totum pro parte, cùm enim ſpeculatores, qui ibi dicuntur, cæci fuerint plures, neſcientes quid agerent, Propheta exaggerativè, & quodammodo hyperbolicè dixit: Ejus ſpeculatores cæcos omnes, & univerſos neſciviſſe. Ad tertium reſpondetur Sacerdotes illos, & Pontifices non fuiſſe totam eccleſiam, cùm plures alii fuerint Judæi Jeroſolymæ, & per totam Judæam. Præterea Chriſto præſente, & docente error Sacerdotum non obfuit eccleſiæ, quæ poſt mortem Chriſti debuit in lege evangelica conſtitui, & cum morte Chriſti etiam mori ſacerdotium veteris legis, quod Propheta Jeremia prævidit dicens cap. 18. *Peribit lex à Sacerdote, verbum à Propheta, conſilium à ſapiente.* Quòd verò populus Judaicus clamaverit crucifige, crucifige eum, reſpondetur non omnes Judæos ita clamâſſe, ſed tantùm qui aderant, plures enim alii non erant in illo tribunali, ſed vel domi, vel in foro, vel plateis Hieroſolymæ, & extra illam civitatem per totam Judæam diffuſi erant Judæi: unde ex eo, quòd aliqui erraverint, non ſequitur eccleſiam totam erràſſe. Ad Apoſtolos quod attinet, reſpondet Bellarminus loc. cit. id temporis nondum fuiſſe Epiſcopos conſecratos, ſed tantùm deſignatos, & partes materiales eccleſiæ, quæ errori ſunt obnoxiæ: neque in ipſis ſolis continebatur eccleſia Chriſti, cujus ſtatus cum obligatione ſuſcipiendi baptiſmum incæpit tantùm die Pentecoſtes, quando abſolutis omnibus myſteriis noſtræ redemptionis cœperunt Apoſtoli in Jeruſalem publicè promulgare fidem Chriſti, & baptiſmum: hinc tametſi Apoſtoli tempore paſſionis Chriſti erràſſent, inde non ſequeretur eccleſiam totam erràſſe circa fidem. Cæterum non videtur probabile Apoſtolos amiſiſſe eo tempore fidem JESU Chriſti: nam quod D. Petrus timore correptus dixiſſet ſe non noviſſe hominem, inde non ſequitur, amiſiſſe fidem in Chriſtum, & non cenſuiſſe vera, quæ ab ejus Magiſtro audierat. Et quamvis fuerint reprehenſi, id tantùm fuit de fide reſurrectionis, quam non habuerunt, niſi poſtquam Dominus reſurrexit, quamvis enim Chriſtus ſe reſurrecturum dixiſſet Apoſtolis, hi tamen arbitrati ſunt eum tunc loqui figuratè, proinde non intellexerunt, non crediderunt, cùm enim Chriſtus Luc. 18. dixiſſet: *Occident eum, & tertio die reſurget, ſubdit Lucas & ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab iis, & non intelligebant, quæ dicebantur.* Petrus etiam & Joannes cùm primùm audierunt à Magdalena ſublatum fuiſſe corpus Domini de monumento, ſtatim cucurrerunt ad ipſum, & cùm vidiſſent linteamina, & ſudarium, putârunt ejus corpus fuiſſe ab aliquo ſublatum; ſiquidem Joan. 20. *Nondum ſciebant Scripturas, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.* Eatenus exiſtimârunt corpus Chriſti ab aliquo ſublatum, quia non ſciebant eum debuiſſe à mortuis reſurgere. Tum quia cùm Chriſtus dixiſſet Petro Luc. 22. *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, non videtur probabile Petrum eadem nocte fuiſſe incredulum, & fidem Magiſtri perdidiſſe. Neque

adhærere; ita omnes particulares eccleſiæ diffuſæ per totum orbem, ne errent, Romanæ debent adhærere Eccleſiæ quoad dogmata fidei, & credere, ac agere, quæ ipſa proponit credenda, & agenda. Ut docent ſancti Patres Irenæus lib. 3. contra hæreſes cap. 3. ubi aſſignans cauſam, cur potius deſcribat ſucceſſionem Epiſcopörum Eccleſiæ Romanæ, quam aliarum eccleſiarum particularium ait: *Ad hanc enim eccleſiam nuper potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conveniſſe eccleſiam, hoc eſt eos, qui ſunt undique fideles, in qua ſemper ab his, qui ſunt undique, conſervata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio.* D. Hieronymus ad Demetriadem cap. 9. ſcribit: *Illud te pio charitatis affectu præmonendum puto, ut ſancti Innocentii, qui apoſtolicæ cathedræ ſucceſſor eſt, teneas fidem: nec peregrinam, quamvis tibi prudens, callidaque videaris, doctrinam recipias.* Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum ait: *Negare non potes, ſcire te, in urbe Roma primam cathedram epiſcopalem Petro collatam eſſe, cum qua totus orbis in una communionis ſocietate concordat.*

Ruſus Pontifex poteſt itidem dupliciter conſiderari, ut eſt homo particularis, ſeu perſona privata; & ut eſt perſona publica, ſeu caput totius Catholicæ Eccleſiæ, & à Patribus tam Græcis quàm Latinis, dicitur *Chriſti Vicarius*, ut à D. Anſelmo ad cap. 16. Matth. *Caput Eccleſiæ* à Hieronymo in Pſal. 15. *Univerſalis eccleſiæ caput* Athanaſius Epiſt. ad Marc.. *Caput fidelium, & Paſtor dominici Gregis* Auguſtinus lib. quæſt. veteris & novi teſtamenti quæſt. 75. *Gubernator totius univerſalis eccleſiæ* D. Maximus, qui homil. 3. in Natali Apoſtolum Petri & Pauli ait: *Quanti igitur meriti apud Deum ſuum erat Petrus, ut ei poſt remigium navicula parva, totius eccleſiæ gubernacula traderentur.* Quæſtio non procedit de Pontifice, ut eſt privata perſona; certum enim eſt, Pontificem ut particularem hominem, & privatam perſonam perinde ac reliquos particulares homines, ac perſonas privatas eſſe erroribus obnoxium: Seu quæſtio eſt de Pontifice, ut eſt perſona publica, Chriſti Vicarius in militante eccleſia, Paſtor totius dominici gregis, & ut docet ex cathedra: & in hoc ſenſu dicimus Romanum Pontificem, conſequenter, & eccleſiam catholicam non poſſe errare in proponendis rebus fidei; quia Romanus Pontifex canonicè electus habet eandem authoritatem, quæ à Chriſto fuit collata D. Petro, qui fuit primus Pontifex inſtitutus: ſed authoritas D. Petri in proponendis rebus fidei fuit infallibilis ex promiſſione ei facta a Chriſto Luc. 22. *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos*: hæc autem promiſſio non fuit facta Petro ut privatæ perſonæ, ſed ut capiti totius eccleſiæ, ut perſonæ publicæ, paſtori totius dominici gregis, ut liquet ex illo Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo eccleſiam meam*, quibus verbis Chriſtus non denotat perſonam, ſed officium perſonæ publicæ, ſeu dignitatem Pontificis in D. Petro, & ejus ſucceſſoribus, quam dignitatem ita Petrus accepit, ut futurus eſſet utilis toti eccleſiæ, ac officio fungeretur perſonæ publicæ; quia Chriſtus indefinitè dixit Petro: *Paſce oves meas*, ergo ſi ſummo Pontifici ineſt eadem authoritas, quæ à Chriſto collata fuit D. Petro, ſequitur Romanum Pontificem, ut paſtorem totius dominici gregis docentem ex cathedra non poſſe errare in proponendis rebus fidei. Neque poteſt dici, Chriſtum tantum rogâſſe pro Petro, ne deficeret ejus fides, non verò pro illius ſucceſſoribus, quia rogavit pro Petro, ut erat Paſtor totius dominici gregis, ut erat petra ſeu dignitas, ſupra quam ædificavit Eccleſiam ſuam; & quia ſine fundamento non ſtat ædificium; & eccleſia erat manſura uſque ad conſummationem ſæculi, debuit etiam ejus fundamentum manere; quia dominicus grex manebit uſque ad finem mundi, ita ejus Paſtor; alioquin cùm Petrus brevi moriturus non bene conſultum fuiſſet ædificio eccleſiæ, neque ovibus dominici gregis, quia mortuo Petro, manſiſſet eccleſiæ ædificium ſine fundamento; & oves dominici gregis ſine paſtore; ergo Romano Pontifici, ut ſucceſſori D. Petri ac paſtori dominici gregis ineſt eadem authoritas, quæ fuit à Chriſto collata D. Petro, quæ cùm fuerit infallibilis, periculo errandi minimè obnoxia, eò quia Chriſtus rogaverit, ne deficeret ejus fides, etiam Romanus Pontifex ut Paſtor totius dominici gregis in proponendis rebus fidei ex cathedra eſt infallibilis, non obnoxius periculo errandi.

Ad Pontifices quod attinet, qui ab hæreticis ſupponuntur erraſſe. Reſpondent communiter non eſſe certum, an Zepherinus approbaverit Montani errorem, plures enim graviſſimi Doctores id negant, & ſolus Tertullianus hoc videtur aſſeruiſſe; unde non plus habet authoritatis aſſertio Tertulliani, quàm haberet alia privata perſona. Præterea nullibi reperitur, Zepherinum propoſuiſſe eccleſiæ univerſali errorem Montani, ut dogma fidei, proinde dato etiam & non conceſſo, quod erraverit, non tamen ut Pontifex, ſed ut perſona privata. Ad ſecundum de Liberio pariter reſpondent communiter Liberium ad excutiendum tædium poſuiſſe quidem ſubſcribere hæreſin Arrianorum ut privatam perſonam, non ut Poſtorem Domini gregis, cùm nunquam hæreſim Arrianorum propoſuerit univerſali eccleſiæ ut dogma fidei; quod etiam ex metu ſubeundæ pœnæ dicitur præſtitiſſe Marcellinus, cum falſis diis thus obtulit. Ad tertium aperte oſtendit Bellarminus lib. 4. de Pontif. illum nunquam Arrianum fuiſſe, tametſi cum Arrianis communicaverit, eo tempore, quo adhuc in exilio vivente Liberio verus Pontifex non erat. Cùm primùm poſtea cæpit verus eſſe Pontifex, non ſolùm à communione Arrianorum abſtinuit, verùm & Conſtantium Imperatorem, ut hæreticum condemnavit, ut probat Bellarminus loc. cit. Ad quartum Leonem in cit. epiſt. tantùm aſſeruiſſe, potuiſſe eam mulierem alteri nubere ex ſuppoſitione, quòd exiſtimaverit priorem maritum obiiſſe, redeunte tamen priore marito, expreſsè ait teneri mulierem ei, ut proprio marito, adhærere. Ad quintum oſtendit Bellarminus librum illum non fuiſſe Gelaſii, ſed Gennadii, qui talem librum direxit ad Gelaſium Papam. Ad textum Anaſtaſium communicâſſe cum Photino hæretico, ut privatam perſonam; non quòd ut Pontifex, & perſona publica propoſuerit docens ex cathedra talem errorem credendum ut dogma fidei, nullibi id legitur, à nullo hoc aſſeritur. Ad ſeptimum Vigilium ſcripſiſſe quidem illam epiſtolam ad Theodoram Auguſtam ut privatam perſonam, non ut Pontificem, ac Paſtorem univerſi dominici gregis, quia nunquam eam propoſuit docens & cathedram credendam ut dogma fidei, id nullus unquam aſſeruit. Deinde reſpondent alii eam ſcripſiſſe ut Antipapam operâ Belizarii vim inferentis & ex mandato Imperatoris excellentis à ſede apoſtolica Sylverium verum Pontificem. Ad octavum probat nervosè Bellarminus loc. cit. Honorium primum non conſenſiſſe in errorem Monothelitarum, neque unquam eum propoſuiſſe eccleſiæ, ut credendum de fide; unde dato etiam & non conceſſo quod erraverit,

rit, non tamen ut Pontifex docens ex cathedra, ſed ad ſummum ut privata perſona. Ad nonum, Eugenium III. non conceſſiſſe propter quamcunque infirmitatem poſſe virum uxorem ſuam dimittere, ſed tantùm ob illam infirmitatem, quæ conſtituit conjugem impotentem ad reddendum debitum. Et Gregorium I. tantùm conceſſiſſe Anglis ut in quarto gradu conſanguinitatis converſi ad fidem non ſeparentur, & in hoc potuit Pontifex diſpenſare. Ad decimum probat Bellarminus Stephanum VI. & Sergium III. erràſſe, non in quæſtione juris, ſed facti, de quo dubium non eſt poſſe Pontificem errare. Ad undecimum reſpondent controverſiſtæ Cœleſtinum III. ut Pontificem & paſtorem univerſi Domini gregis nihil docuiſſe ex cathedra, nihil propoſuiſſe toti Eccleſiæ nec decreviſſe, ſed tantùm ut privatum doctorem ſuam protuliſſe ſententiam, ut in privatis colloquiis plerumque Pontifices faciunt, non quòd tunc velint docere ex cathedra. Ad duodecimum pariter reſpondent communiter Joannem XXII. tantùm ut privatam perſonam cenſuiſſe animas Sanctorum ante reſurrectionem non eſſe viſuras intuitivè divinam eſſentiam, ut liquet ex Extravag. quæ incipit Benedictus Deus. Conſtat igitur neque eccleſiam Romanam, neque Pontifices canonicè electos & docentes ex cathedra unquam erràſſe; proinde ſtat, non poſſe Eccleſiam Romanam Catholicam errare, neque deficere.

Suppetias adhuc Sectarii pro ſua propugnanda ſententia petunt à teſtamento veteri, cùm ex novo causâ ceciderint. Dicunt primò, tempore Michææ Prophetæ omnes, quotquot erant CCCC. excepto Michæa errarunt, ut conſtat ex lib. 3. Reg. 22. proinde etiam eccleſia illius temporis erravit; quia prophetæ illi, qui errarunt, cum ſuis aſſeclis conſtituebant eccleſiam; ſolus enim Michæas non ſufficiebat ad cuſtodiendam eccleſiam, quia hic cœtus plurium fidelium, & unus tantùm fidelis non conſtituit numerum pluralem. Secundò, eccleſiam univerſam erràſſe fatetur Iſaias Propheta Iſa. 56. *Speculatores ejus cæci omnes, neſcierunt univerſi.* Tertiò quia in paſſione Chriſti ſummus Sacerdos cum omnibus ſacerdotibus, & ſenioribus populi Marc. 14. condemnaverunt Chriſtum Innocentiſſimum, ac eorum benefactorem eſſe dignum mortis; & totus populus ſeductus à Sacerdotibus clamavit, *crucifige, crucifige eum*, Marc. 15. Quartò quia tempore paſſionis Chriſti Domini omnes Apoſtoli fugerunt ſe avertentes ab eorum magiſtro Chriſto, Petrus eum negavit, & reliqui Apoſtoli amiſerunt fidem Marc. ult. *Exprobavit incredulitatem eorum, & duritiem cordis*, & Matth. 26. Redarguens magiſter Chriſtus errorem diſcipulorum ait: *Omnes vos ſcandalum patiemini in me.* Hinc Alexander de Aleſ. 3. part. quæſt. ult. art. 2. Joannes de Turre cremata lib. 1. de Eccleſ. c. 30. cenſent in paſſione Domini non manſiſſe veram fidem, niſi in ſola Virgine Maria Chriſti matre: idque ediſſerunt ſignificari per illam candelam, quæ ſola accenſa conſervatur in triduo ante Paſcha in matutinis precibus ſeu nocturno officio.

Verùm prærecenſita non evincunt totam eccleſiam erràſſe. Ad primum reſpondent Controverſiſtæ cum Bellarmino lib. 3. de eccleſ. milit. cap. 17. Illos quadringentos Prophetas non fuiſſe veras Prophetas, ſed Pſeudo-Prophetas, adeò ut id non lateret ipſum Achabum eos conſulentem cùm lib. 3. Reg. cap. 22. Rex Joſaphat interrogans, num eſſet hic aliquis Propheta Domini, reſpondit Achab, non eſſe, niſi unum ipſi adverſum, eò quia non niſi malum ei prædiceret: dixit Joſaphat: *Non eſt hic aliquis Propheta Domini, per quem interrogemus Dominum*, cui reſpondit Achab: *remanſit unus, ſed ego audivi eum, quia non prophetat mihi niſi malum.* Præterea illi Pſeudoprophetæ fuerunt tantùm in Samaria, & Judæi perſiſtentes in veteri lege adhuc diffuſi erant per totam Judæam, & præſertim congregati Jeroſolymæ, ubi degebant Sacerdotes, quibus ex officio incumbebat reſpondere ad conſulta, quæ petebantur circa legem Domini. Ad ſecundum petitum ex Iſaia reſpondetur Prophetam figuratè fuiſſe locutum, ac ſumpſiſſe totum pro parte, cùm enim ſpeculatores, qui ibi dicuntur, cæci fuerint plures, neſcientes quid agerent, Propheta exaggerativè, & quodammodo hyperbolicè dixit: Ejus ſpeculatores cæcos omnes, & univerſos neſciviſſe. Ad tertium reſpondetur Sacerdotes illos, & Pontifices non fuiſſe totam eccleſiam, cùm plures alii fuerint Judæi Jeroſolymæ, & per totam Judæam. Præterea Chriſto præſente, & docente error Sacerdotum non obfuit eccleſiæ, quæ poſt mortem Chriſti debuit in lege evangelica conſtitui, & cum morte Chriſti etiam mori ſacerdotium veteris legis, quod Propheta Jeremia prævidit dicens cap. 18. *Peribit lex à Sacerdote, verbum à Propheta, conſilium à ſapiente.* Quòd verò populus Judaicus clamaverit crucifige, crucifige eum, reſpondetur non omnes Judæos ita clamâſſe, ſed tantùm qui aderant, plures enim alii non erant in illo tribunali, ſed vel domi, vel in foro, vel plateis Hieroſolymæ, & extra illam civitatem per totam Judæam diffuſi erant Judæi: unde ex eo, quòd aliqui erraverint, non ſequitur eccleſiam totam erràſſe. Ad Apoſtolos quod attinet, reſpondet Bellarminus loc. cit. id temporis nondum fuiſſe Epiſcopos conſecratos, ſed tantùm deſignatos, & partes materiales eccleſiæ, quæ errori ſunt obnoxiæ: neque in ipſis ſolis continebatur eccleſia Chriſti, cujus ſtatus cum obligatione ſuſcipiendi baptiſmum incæpit tantùm die Pentecoſtes, quando abſolutis omnibus myſteriis noſtræ redemptionis cœperunt Apoſtoli in Jeruſalem publicè promulgare fidem Chriſti, & baptiſmum: hinc tametſi Apoſtoli tempore paſſionis Chriſti erràſſent, inde non ſequeretur eccleſiam totam erràſſe circa fidem. Cæterum non videtur probabile Apoſtolos amiſiſſe eo tempore fidem JESU Chriſti: nam quod D. Petrus timore correptus dixiſſet ſe non noviſſe hominem, inde non ſequitur, amiſiſſe fidem in Chriſtum, & non cenſuiſſe vera, quæ ab ejus Magiſtro audierat. Et quamvis fuerint reprehenſi, id tantùm fuit de fide reſurrectionis, quam non habuerunt, niſi poſtquam Dominus reſurrexit, quamvis enim Chriſtus ſe reſurrecturum dixiſſet Apoſtolis, hi tamen arbitrati ſunt eum tunc loqui figuratè, proinde non intellexerunt, non crediderunt, cùm enim Chriſtus Luc. 18. dixiſſet: *Occident eum, & tertio die reſurget, ſubdit Lucas & ipſi nihil horum intellexerunt, & erat verbum iſtud abſconditum ab iis, & non intelligebant, quæ dicebantur.* Petrus etiam & Joannes cùm primùm audierunt à Magdalena ſublatum fuiſſe corpus Domini de monumento, ſtatim cucurrerunt ad ipſum, & cùm vidiſſent linteamina, & ſudarium, putârunt ejus corpus fuiſſe ab aliquo ſublatum: ſiquidem Joan. 20. *Nondum ſciebant Scripturas, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.* Eatenus exiſtimârunt corpus Chriſti ab aliquo ſublatum, quia non ſciebant eum debuiſſe à mortuis reſurgere. Tum quia cùm Chriſtus dixiſſet Petro Luc. 22. *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, non videtur probabile Petrum eadem nocte fuiſſe incredulum, & fidem Magiſtri perdidiſſe.

Digitized by Google

Neque obſtat, quòd Marci ult. Chriſtus exprobraverit incredulitatem Diſcipulorum: nam Chriſtus non exprobravit Diſcipulos eò quia fidem perdiderint, quam habuerant, ſed quia tardi fuerunt ad credendum, quod nondum crediderant, quod propriè non fuit peccatum infidelitatis, ut notat Bellarm. loc. cit. Ad aliud Matth. 26. *Omnes vos ſcandalum patiemini in me in nocte iſta*, reſpondetur, inde non deduci infidelitatem diſcipulorum, ſed timorem quo correpti aufugerunt non dubitando de fide, ſed timendo tormentum, & pœnam ex occaſione Dominicæ paſſionis, unde fuit fuga ex timore orta, non ex infidelitate. Quod addebatur de Beata Virgine, quæ ſola fidem integram ſervavit in die paſſionis Dominicæ ob exemplum candelæ, quæ in triduo ante paſcha in officio nocturno ſola conſervatur accenſa, reſpondetur per talem candelam non ſignificari ob ecclesiâ Beatiſſimam Virginem, neque per lumen illud fidem perſeverantem in ſola Virgine die paſſionis Chriſti Domini, nam Rupertus lib. 5. de divin. offic. cap. 26. refert: Moris in eccleſia fuiſſe ſuo tempore, ut etiam ultima candela extingueretur, & addit cap. 28. Moris itidem fuiſſe in triduo illo, ut extinctis omnibus luminibus iterum ex lapide, & calybe ſcintillæ ex percuſſo lapide elicerentur, & novus ignis accenderetur. Unde ſatiùs reſpondetur per omnia illa lumina, quæ in fine cujuslibet Pſalmi paulatim ſolent extingui, ſignificari Prophetas, qui diverſis temporibus fuerunt à Judæis interempti, qui propterea occiſis Prophetis cæcitatis tenebras acceſſiverunt cæcutientes & ipſi; & per ultimam candelam ſignificari Chriſtum, quem occidentes ſibi denſiſſimas tenebras accerſiverunt: & per novum lumen ex ſcintillis excuſſis à percuſſo lapide accenſum ſignificari novum lumen Eccleſiæ Chriſtianæ; ſeu lumen Evangelii, quod à Chriſto, qui lapis eſt angularis, & petra à Judæis percuſſa emanavit. Sin verò omiſſo antiquo in eccleſia ritu velimus hodiernæ conſuetudini ſtare Abulenſis quæſt. 14. Prolog. in Matth. reſpondet apud Bellarminum loc. cit. per ultimam candelam ſignificari Beatam Virginem, in qua ſola piè creditur fuiſſe in illo triduo fidem explicitam reſurrectionis: ſed inde non ſequitur Apoſtolos omnes erráſſe, vel prolapſos fuiſſe in infidelitatem, quia adhuc non tenebantur credere explicitè reſurrectionem niſi poſt legitimam ejus promulgationem, præſertim cùm Diſcipuli, qui aberant à Jeroſolyma, hoc infideles dici.

circa & nihil de Chriſto audierunt, non potuerunt

CAPUT XXII.

De Eccleſia, quæ à Sectariis præſumitur reformata.

DIſſervimus in præcedentibus de Eccleſia Romana Catholica, cujus propietates, & notas, ſeu veros charecteres, quibus cognoſcitur eſſe vera eccleſia à JESU Chriſto in terris inſtituta, & fundata expendimus. Quia verò Hæretici noſtro tempore ſe jactant reformáſſe eccleſiam JEſu Chriſti, ac eſſe ipſos in vera eccleſia reformata, & in ea conſequi æternam ſalutem: diſcutiendum breviter eſt, num eccleſia Hæreticorum ſit eccleſia Jeſu Chriſti ab ipſis, ut ajunt, reformata.

Dicendum eſt, Eccleſiam Lutheranorum, Calviniſtarum, Anabaptiſtarum, Zvvinglianorum, & aliorum extra eccleſiam Romanam non eſſe inſtitutam à JEſu Chriſto, proinde non eſſe ſectarios in vera eccleſia, nec poſſe ſalutem conſequi.

Probatur quia eccleſia à JEſu Chriſto inſtituta, & fundata in terris, ut evicimus in præcedentibus, habet ſuas notas, ſeu proprietates, & characteres, quibus cognoſcitur: eſt enim viſibilis, eſt una tantùm ſancta, Catholica, & Apoſtolica, quæ non poteſt deficere, nec errare quoad dogmata fidei & regulam morum, atqui eccleſia Sectariorum non habet has notas, conſequenter non eſt eccleſia à Jeſu Chriſto in terris inſtituta, & fundata, tametſi ab ipſis vocetur, & præſumatur reformata. Quòd non ſit viſibilis, fatentur ipſi docentes eccleſiam eſſe tantùm in aliquibus viris piis, quibus ineſt Spiritus ſanctus: pietas autem, & Spiritus Sanctus non ſunt res viſibiles, conſequenter eccleſia quæ ab Hæreticis præſumitur reformata, non eſt vera eccleſia JESU Chriſti in terris.

Quòd neque ſit una, ex eo liquet, quia Hæretici præſumentes eſſe in eccleſia reformata diſſentiunt inter ſe in dogmatibus fidei, Lutherani enim & Calviniſtæ diſſentiunt, quia illi docent, & credunt in manducatione Euchariſtiæ ſumere verum corpus & ſanguinem Chriſti realiter & non tantùm figurativè, tametſi errent, eò quia credant ſumere etiam veram ſubſtantiam panis, & vini, ſecus Calviniſtæ docent in illa manducatione non ſumi verum corpus & ſanguinem Chriſti realiter ſed tantùm figurativè: ſumi autem, & non ſumi verum, & reale corpus, & ſanguinem Chriſti ſunt contradictoria diſſentientia, conſequenter Lutherani, & Calviniſtæ non conveniunt, ſed extremè diſſentiunt, & ita de aliis eorundem dogmatibus, & aliis Sectis, quæ inter ſe diſtinguuntur per diverſa dogmata circa fidem, quæ docent: etenim Matthias Hoe miniſter Lutheranus in quodam libello, quem Lipſiæ edidit ſeptendecim recenſet articulos, in quibus Lutherani diſſentiunt à Calviniſtis, & ſunt de verbo Dei, de ipſo Deo, de perſona Chriſti, de Spiritu Sancto, de officio Chriſti, de peccato, de libero arbitrio, de lege, de evangelio, de juſtificatione, de fide juſtificante, de miniſtro verbi, de pœnitentia, & contritione, de ſacramentis in genere, de baptiſmo, de cœna Domini, de prædeſtinatione. Et hæc omnia recenſita oſtendit, & confirmat præfatus Hoe ex ipſis Calviniſtarum verbis. Rurſus diſſentiunt in canone ſcripturæ: Calviniſtæ enim in ſuo canone ponunt epiſtolam ad Hebræos, epiſtolam Jacobi, & Judæ una cum Apocalipſi Joannis, quæ omnia excluduntur à Lutheranis, eò quia Lutherus aſſerat epiſtolam ad Hebræos in pluribus contrariam eſſe doctrinæ Apoſtolorum, & Evangeliſtarum: epiſtolam Jacobi *ſtramineam* vocat, epiſtolam Judæ non fuiſſe ſcriptam ab Apoſtolo, ſed ab aliquo alio poſt tempora Apoſtolorum; Apocalipſin etiam rejicit dicens non eſſe librum Apoſtolicum, nec Propheticum: hinc Lutherani, & Calviniſtæ, & ita dicendum de aliis Sectariis, novos habent canones, quos tamen ex Patribus, & antiquis ſcriptoribus probare non poſſunt, conſequenter diverſas inſtituunt eccleſias omnino diſſentientes, & contradictoria docentes, & cum eccleſia à Chriſto inſtituta, & fundata in terris, ſit una tantùm, eorum eccleſiæ dici nequeunt eccleſia Chriſti reformata, ſed potiùs eccleſia dilacerata, & deturpata. Rurſus diſſentiunt in ritibus ſacramentorum: Lutherani

enim

Digitized by Google

enim in adminiſtratione baptiſmi adhibent exorciſmum, & plures alias cæremonias quæ apud Catholicos ſunt in uſu, quæ tamen à Calviniſtis rejiciuntur, ut ſuperſtitioſæ, & habentur deriſui. Ut verba Calvini adferam ait ipſe lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 19. *Quod ad externum ſymbolum pertinet, utinam genuina Chriſti Inſtitutio valuiſſet, quantum par erat, ad cohibendam hominum audaciam. Quaſi enim res eſſet contemptibilis ex Chriſti præcepto aqua baptizari; inventa eſt benedictio, vel potiùs incantatio, qua veram conſecrationem pollueret. Additus poſtea cereus cum chriſmate: exſufflatio verò jannam ad baptiſmum aperire viſa eſt. Etſi autem me non latet, quam vetuſta ſit advenientiæ hujus farraginis origo, reſpuere tamen mihi, & piis omnibus fas eſt, quidquid ad Chriſti inſtitutionem addere auſi ſunt homines &c.* quia igitur Lutherani, & Calviniſtæ, ut & reliqui Sectarii multipliciter diſſentiunt quoad dogmata fidei, ſequitur evidenter non poſſe eſſe membra unius eccleſiæ, ſed diverſæ, quo argumento cùm convincantur Lutherani, detrectant ſocietatem admittere cum Calviniſtis, quos ut Hæreticos execrantur, quamvis Calviniſtæ fingant ſe fratres Lutheranorum, dicantque eandem cum illis religionem amplecti uno excepto dogmate de cæna Domini, quo ab ipſis diſſentiunt. Conſtat igitur Eccleſiam Lutheranorum, & Calviniſtarum non eſſe unam, ſed plures, & diverſas, neque Lutheranos, & Calviniſtas eſſe membra unius duntaxat eccleſiæ, cùm diſſentiant in fide, in canone ſcripturæ, & in ritibus ſacramentorum, proinde eorum eccleſias non eſſe unam eccleſiam inſtitutam à JEſu Chriſto in terris, & præſumptam ab ipſis reformatam.

Quòd ſi eccleſia Sectariorum eſſet vera eccleſia fundata à Chriſto, ab ipſis reformata, utique eſſet ſancta, atqui eccleſiæ ſectariorum non ſunt ſanctæ, quia ea eccleſia non eſt ſancta, quæ tradit doctrinam repugnantem ſanctitati: & eccleſia ab Hæreticis præſumpta reformata tradit doctrinam adverſantem ſanctitati: ſiquidem eccleſia, quæ præſumitur reformata à Calviniſtis, docet DEUM eſſe Authorem peccati, nec ullum peccatum patrari ab hominibus, niſi DEO inſtigante, & impellente. Rurſus præcepta decalogi eſſe ſervatu impoſſibilia, neque ab ullo quantumvis juſto ſervari hactenus potuiſſe, neque ſervari poſſe. Deinde bona opera, nullius eſſe valoris, & meriti apud Deum: imò ait Calvinus nihil aliud eſſe niſi ſordes, inquinamenta, & meram iniquitatem. Et ut alia plura reticeam falſa dogmata ſanctitati, & ſcripturis repugnantia, ait Calvinus prædeſtinatos neceſſariò ſalvari, quidquid boni, vel mali egerint, & reprobos neceſſariò damnari: quæ omnia procul dubio repugnant ſanctitati, & anſam exhibent liberiùs peccandi. Nam credens DEUM inſtigare, & impellere ad peccatum cenſet teneri ipſi obtemperare, ac conſequenter aſſentiri pravis ſuggeſtionibus, ac tentationibus, & peccatis. Credens præcepta, & Decalogum obſervatu eſſe impoſſibilia, putat fruſtra poſſe cavere à fornicationibus, adulteriis, furtis, & homicidiis, qui arbitratur bona opera nullius eſſe valoris coram DEO, negligit bene agere, imò adhærens ſententiæ Calvini, quod nihil aliud ſint quam ſordes & inquinamenta, in id potiùs incumbit ſtudii; ut à bonis operibus abſtineat, ne inquinetur. Demum credens prædeſtinatos neceſſario ſalvari, & reprobos damnatum iri credit eſſe æternam gloriam conſecuturum, tametſi ſuis indulgeat cupiditatibus, & nullum ſit pratum, quod non pertranſeat ejus luxuria, quomodo ergo eccleſia hæc omina docens erit dicenda ſanctitati addicta, & vera JESU Chriſti Eccleſia ab ipſis hæreticis reformata. Hinc vel ipſe Lutherus Calvini dogmata fuit deteſtatus in Concion. 2. Domin. 1. Adventus. in poſtilla domeſtica Ienæ edita ait ipſe: *Mundus ex hac doctrina quotidie redditur deterior. Jam homines ſinguli ſeptennis Diabolis obſidentur, cùm antea tantum unico obſeſſi fuiſſent. Diabolus jam catervatim in homines ingreditur, ut nunc in tam ſplendida evangelii luce ſint avariores, callidiores, injuſtiores, crudeliores, proterviores, quàm priùs in papatu fuerunt:* ergo eccleſia, quæ ab Hæreticis præſumitur reformata, non eſt ſancta, conſequenter neque à JEſu Chriſto inſtituta.

Neque Eccleſia ab Hæreticis præſumpta reformata dici poteſt Catholica, quia Eccleſia Romana ex triplici titulo dicitur Catholica. Primò quia toto orbe eſt diffuſa. Secundò ratione temporis, quia erit duratura ad finem mundi, Tertiò ratione gentium, quia nulla gens extra illam poteſt æternam conſequi ſalutem, & quotquot ſalvantur, debent illam ingredi per Baptiſmum, & in ea detineri per Fidem integram: Eccleſia autem quæ ab Hæreticis præſumitur reformata, nulla ex his modis eſt univerſalis; conſequenter nequit eſſe, nec dici Catholica: non enim Eccleſia Calviniſtarum, vel Lutheranorum eſt toto orbe diffuſa, cùm Hæretici Lutherani, non ſint in Aſia, Africa, Indiis, imò neque in America. Hiſpania, Luſitania, Italia, in quibus locis non permittuntur Calviniſtæ, neque Lutherani. Non enim miniſtri Calviniſtæ, vel Lutherani mittuntur in exteras Provincias, Aſiæ, Africæ, Americæ, cùm vix de una Provincia Germaniæ mittuntur in aliam, ſed manent domi ut olim Donatiſtæ, quapropter non ſunt afflati Spiritu Sancto, quo olim erant Apoſtoli, qui accipientes Spiritum Sanctum proficiſcebantur in mundum univerſum prædicantes Evangelium omni creaturæ: ſecus Catholici æque Religioſi, ac Presbyteri ſæculares mittuntur per mundum univerſum propagare Evangelium, & Chriſti Religionem. neque ullum regnum eſt, vel provincia, adeò diſſita, & barbara, ad quam non penetraverint, & etiamnum penetrent Catholici promulgatores Evangelii. Reſpondet ad hæc miniſtros Lutheranos, & Calviniſtas legitimè impediri & excuſari, ſi ut Catholici in exteras non proficiſcantur regiones evangelii propagandi cauſa, eò quia ipſi ſint uxorati, & Sacerdotes Catholici ſint cœlibes. omninò liberi à domeſticis curis, à vinculo matrimonii, ab obligatione nutriendæ uxoris, & educandi filios. Sed ſi Catholici liberè ſe abſtinent ab uxoribus, ſi cœlibem profitentur vitam virtutis amore, cur miniſtri Lutherani liberè non reſpuant vinculum matrimonii, cur ſtatum vitæ cœlibis non præferunt matrimonio: vel tametſi ſint uxorati, cur ex earum conſenſu non ſequuntur conſilium Chriſti in Evangelio, *Omnis qui reliquerit domum, aut uxorem, aut filios propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.* Cur non imitantur Apoſtolos, qui relictis uxoribus, & omnibus per mundum univerſum profecti ſunt propagandi Evangelii cauſa? Neque Eccleſia, quæ ab Hæreticis præſumitur reformata, dici poteſt Catholica ratione temporis, quia ut ait Chriſtus Matth. 12. 22. *Omne regnum diviſum contra ſe deſolabitur:* Et Eccleſia quæ præſumitur reformata, eſt contra ſe diviſa, cùm alia ſint dogmata, quæ docet Lutherus, alia quæ Calvinus, & alia quæ alii, Neque Eccleſia præſumpta reformata fuit, antequam naſcerentur Lutherus, & Calvinus, cùm tamen ſemper extiterit Eccleſia Catholica inſtituta, & fundata à Chriſto in terris, & in

Digitized by Google

qua ſemper ſervata fuit indemnis, & incorrupta doctrina Apoſtolica, ut in præcedentibus evicimus, unde neque ratione temporis præteriti, neque futuri Eccleſia quæ præſumitur reformata dici poteſt Catholica. Neque eſt talis ratione gentium, quæ ſint æternam ſalutem conſecuturæ, quia Eccleſia reformata ſuum tantùm habuit initium tempore Lutheri, & Calvini: ſeu poſt mille quadringentos, & alios plures annos poſt inſtitutam à Chriſto, & fundatam in terris Eccleſiam Catholicam; & Apoſtolicam: & cùm antequam naſcerentur Lutherus, & Calvinus plures fuerint ſanctitate inſignes cœleſtem beatitudinem conſecuti, ſequitur extra Eccleſiam ab Hæreticis præſumptam reformatam plures fuiſſe æternam conſecutos ſalutem: ſecus Lutherani, & calviniſtæ non poſſunt aſſignare ullum, qui in Eccleſia ab ipſis præſumpta reformatâ fuerit æternam ſalutem conſecutus; & ſi aliquem aſſignent, id nonniſi temerè, & abſque ullo fundamento aſſerere poſſunt; ut nec etiam ullum qui miracula patraverit, è quibus ejus ſanctitas perſuadeatur.

Neque Eccleſia præſumpta reformata dici poteſt Apoſtolica: quia Chriſti Eccleſia ex quadruplici cauſa dicitur Apoſtolica. Primò quia ſuum ab Apoſtolis initium duxit. Secundò quia ab Apoſtolis per totum orbem fuit propagata. Tertiò quia eſt juxta verum ſenſum Apoſtolorum. Quartò quia retinet ſucceſſionem Epiſcoporum ab ipſis Apoſtolis derivatam, & nunquam interruptam: Hæ autem cauſæ non poſſunt Sectariorum præſumptæ reformatæ accommodari: ergo neque poteſt eidem convenire nomenclatio apoſtolicæ: etenim Eccleſia, quæ præſumitur reformata, ſuum ab Apoſtolis non duxit initium, ſed tantùm à Diſcipulis Lutherani, & Calvini, qui hanc inſtituerunt Eccleſiam ab ipſis præſumptam reformatam, proinde non fuit propagata ab Apoſtolis. Quòd neque ſit juxta ſenſum, & mentem Apoſtolorum, ex eo liquet, quia Apoſtoli docent ſacram Scripturam eſſe pleriſque in locis captu difficilem 2. Petri 3. ℣. 14. *Propter quod ſatagite immaculati, & inviolati inveniri in pace: & Domini noſtri longanimitatem, ſalutem arbitremini: Sicut & chariſſimus frater noſter Paulus ſcripſit vobis, ſicut & in omnibus epiſtolis, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & inſtabiles depravant; ſicut & cæteras Scripturas ad ſuam ipſorum perditionem.* Lutherus verò contrarium docet: etenim in præfatione aſſertionis omnium articulorum à Leone I. damnatorum ait: *Scriptura ipſa per ſe eſt certiſſima, faciliima, apertiſſima, ſui ipſius interpres.* Rurſus Apoſtoli nullibi docuerunt Deum incitare quenquam ad peccatum, ſed neminem tentare, neque provocare ad malè agendum Jacob. 13. *Nemo cùm tentatur, dicat; quoniam à Deo tentatur: Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminem tentat:* Et Calvinus oppoſitum ſuos edocuit diſcipulos lib. 1. inſtit. cap. 18. §. 2. ait: *Unde apparet certâ deſtinatione Dei fuiſſe impulſos;* loquitur de Aſſyriis, quos ait à Deo fuiſſe impulſos ad flagitia militaria; Et cit. loc. §. 4. ait: *Homo juſtus Dei impulſu agit quod ſibi non licet;* quod perinde eſt, ac hominem juſtum Dei impulſu peccare. Præterea Apoſtoli nos edocent homini ineſſe liberum arbitrium: ut liberè matrimonium inire, hanc, vel illam puellam uxorem ducere; vitam cœlibem ſervare. 1. Corinth. 7. 36. *Quod vult faciat; non peccat ſi nubat. Nam qui ſtatuit in corde ſuo firmus non habens necesſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis, & hoc judicavit in corde ſuo ſervare virginem ſuam benè facit.* Lutherus verò & Calvinus unanimi conſenſu contrarium docent; ſcilicet in nulla actione ineſſe homini liberum arbitrium, ſed à ſolo Deo, tum ad bene, tum ad male operandum impelli: ait enim Lutherus in aſſert. art. 36. *Liberum arbitrium eſt figmentum in rebus, ſeu titulus ſine re; quia nulli eſt in manu ſua quippiam cogitare mali aut boni, ſed omnia ſub Deo ſunt, contra quem nihil poſſumus: quod & Poeta voluit, quando dixit certa ſtant omnia lege.* Calvinus itidem lib. 2. Inſtit. cap. 23. §. 6. & 8. Duo ponit principia, cum quibus libertas arbitrii cohærere non poteſt; primum eſt quia docet omnia, quæ in hoc mundo contingunt, fieri Deo ita volente, & ordinante: Secundùm voluntatem Dei eſſe ipſam rerum neceſſitatem; ex quibus principiis infert voluntatem hominis agere ex neceſſitate; & hominem neceſſitari ad opera tam bona, quàm mala. Rurſus docent Apoſtoli Deum optare, ac ſincerè non voluntate fucata velle, ut omnes homines ſalvi fiant 1. Timoth. 2. 1 *Obſecro primùm omnium fieri orationes pro omnibus hominibus. Hoc enim acceptum eſt coram Salvatore noſtro Deo, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Contrarium docet Calvinus lib. 3. Inſt. cap. 21. §. 1. ubi docet ex voluntate Dei præſcitos damnari, & prædeſtinatos ſalvari ait Calvinus: *Palam eſt, Dei nutu fieri, ut aliis ultro offeratur ſalus: alii ab ejus aditu arceantur.* Apoſtoli nobis ſuadent bona opera 2. Petri 1. 10. *Quapropter fratres magis ſatagite ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.* Secus Calvinus & Lutherus damnant bona opera, quin imo Lutherus docet hominem juſtum bene operando peccare: ait in aſſert. artic. 31. *In omni opere bono juſtus peccat:* Et Calvinus lib. 2. Inſtit. c. 12. §. 4. ait: *Omnia hominum opera nihil ſunt, niſi inquinamenta, & ſordes.* Apoſtoli docent Fidem ſine operibus mortuam eſſe Jacob. 2. 2. *Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam Fides ſine operibus mortua eſt.* Sed Lutherus docet Fidem ſine operibus vivam eſſe, & operari ſalutem lib. de captiv. Babyl. cap. de Baptiſmo ita loquitur: *Vides quàm dives ſit homo Chriſtianus ſive baptizatus, qui etiam volens non poteſt perdere ſalutem ſuam quantiſcunque peccatis, niſi nolit credere: nulla enim peccata poſſunt eum damnare niſi ſola incredulitas.* Et lib. de libertate chriſtiana poſt initium ait Lutherus: *Anima ſola fide, & nullis operibus juſtificatur.* Calvinus etiam lib. 3. Inſtit. cap. 4. §. 18. ait: *Fidelium peccata venialia ſunt, non quia mortem non merentur; ſed quia non imputantur.* Ex quo ſequitur fideles poſſe ſalutem conſequi, quamvis lethaliter peccent, & in peccatis abſque debita præmiſſa pœnitentia, & retractatione, ſeu reſipiſcentiâ decedant. Docent Apoſtoli præcepta Decalogi non eſſe ſervatu impoſſibilia; D. Paulus ad Philip. 4. 13. *Omnia poſſum in eo qui me confortat.* 1. Joan. 5. 3. *Hæc eſt Charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiantur: & mandata ejus gravia non ſunt:* Sed Calvinus docet eſſe obſervatu impoſſibilia lib. 2. Inſtit. cap. 7. *Sit extra controverſiam, impoſſibile eſſe in hac carne legis implementum.* Lutherus in confutatione rationis Latomiani ait: *Tot Scripturæ teſtimonia probant mandatum eſſe impoſſibile nobis, ut nihil manifeſtius.* Docent Apoſtoli peccata tolli per lavacrum Baptiſmi Act. 2. 38. *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine JESU Chriſti in remiſſionem peccatorum veſtrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti.* Oppoſitum docet Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 10. ubi ait: *Jam perſpicuum eſt, quàm falſum ſit per Baptiſmum ſalvari nos, & eximi à peccato originali.* Docent Apoſtoli, Chriſtum Dominum poſt mortem deſcendiſſe ad inferos; quod confirmat S. Petrus ex illo vaticinio Regii Prophetæ: *Non derelinques animam meam in inferno.*

Cal-

Digitized by Google

Calviniſtæ negant hunc diſſenſum; & verba Davidis interpretantur: *Non derelinques cadaver meum in inferno*: Ita Beza in comment. illius Pſalmi. Docent Apoſtoli eſſe admittendum non ſolùm verbum ſcriptum; ſed etiam traditum; ſeu Scripturas ſacras, & traditiones ab Apoſtolis in Eccleſia derivatas 2. ad Theſſal. 2. 14. *Itaque fratres ſtate, & tenete traditiones, quas didiciſtis, ſive per ſermonem ſive per epiſtolam noſtram*: Sed Calvinus & Lutherus contenti ſolo verbo ſcripto, quod interpretantur prout ipſis magis placet: Traditiones aſſerunt non eſſe admittendas: ait Lutherus contra Regem Angliæ: *Quidquid ultra verbum Dei producitur: Hoc noſtri ſit arbitrii damnare.* Ergo ſi Eccleſia quæ præſumitur reformata à Luthero, Calvino, & aliis Sectariis, tantùm abeſt ut doceant doctrinam Apoſtolicam, ut oppoſitum ſemper doceant, ac doctrinam quam Apoſtoli docuerunt Eccleſiam Jeſu Chriſti, omninò excludant ab Eccleſia præſumpta ab ipſis reformata; quomodo hanc ſuam Eccleſiam vocare poſſunt Apoſtolicam? & ſi non eſt Eccleſia una, nec ſancta; ſequitur evidenter non eſſe Eccleſiam à JESU Chriſto inſtitutam, & fundatam, eo quia caret notis, proprietatibus, ac characteribus quibus Eccleſia JESU Chriſti cognoſcitur à fidelibus.

CAPUT XXIII.

Oſtenditur, Eccleſiam quæ à Sectariis præſumitur reformata, carere aliis notis veræ Eccleſiæ.

CUm in præcedentibus oſtenderimus veram JESU Chriſti Eccleſiam Catholicam & Apoſtolicam eſſe Sponſam Chriſti, oſtendendum eſt, hanc nomenclationem, & prærogativam non convenire Eccleſiæ, quæ à Sectariis præſumitur reformata: quia illa Eccleſia non eſt Sponſa Chriſti, quæ non eſt una, ſancta, Catholica, & Apoſtolica: & in præcedenti capite evicimus Sectariorum Eccleſiam non eſſe unam, nec ſanctam, nec Apoſtolicam: proinde ſequitur nec eſſe Sponſam Chriſti. Reſpondent Acatholici Eccleſiam Romanam Pontificiam tantùm primis quingentis annis fuiſſe veram, ac legitimam Chriſti Sponſam; ſed poſtea cœpiſſe paulatim proſtitui, & corrumpi, & in deterius ſemper fuiſſe prolapſam, ut tandem tempore Lutheri, & Calvini adultera deprehenſa fuerit, & à Chriſto repudiata; & in ejus locum ſucceſſivè Eccleſia reformata venerit. Sed quàm falſa, quàm abſurda ſint hæc, ex eo facilè evincitur; quia inde ſequeretur, quòd Chriſtus poſt illos quingentos annos uſque ad tempus Calvini, & Lutheri; ſeu per mille annos caruiſſet ſuâ Sponſâ, & loco Sponſæ habuiſſet adulteram; & quod ex hac adultera nati fuiſſent Lutherus, & Calvinus, qui propterea ſpurii eſſent, non legitimi Eccleſiæ Chriſtianæ filii; & Eccleſia hæc reformata eſſet eorum noverca, non mater. Præterea falſa eſſent, quæ de indiſſolubili conjunctione Chriſti cum Eccleſia prædixerunt Prophetæ, & Apoſtoli; nullum poſſet diſcrimen aſſignari inter Eccleſiam, & Synagogam, quia utraque ob adulterium fuiſſet repudiata: cùm tamen Eccleſia caſta, & fidelis ſuo ſemper adhæſerit Sponſo 2. Corinth. 11. *Deſpondi vos uni viro Virginem caſtam exhibere Chriſto.* Et ad Epheſ. 5. *Viri diligite uxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam*: Si ſemper eam dilexit, ergo ut caſtam, non ut adulteram, & Apoſtolus loquens de matrimonio ait: *Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia.* Hanc autem conjunctionem Sponſi Chriſti cum ſua Sponſa Eccleſia prædixerat Deus per ſuam Prophetam Oſeam Oſeæ 2. *Deſponſabo eam mihi in ſempiternum in juſtitia, & judicio, in miſericordia, & miſerationibus, & in Fide.* Siquidem Filius æterni Patris exivit à Patre, venit in mundum, noſtram aſſumpſit ex Maria Virgine ope Spiritûs Sancti humanitatem, ut Eccleſiam ſibi in Sponſam copularet ab æterno electam, in tempore collectam ex omni tribu, & lingua & natione. Hinc Auguſtinus ſerm. 12. de tempore loquens de Chriſto, & ejus Sponſa, ait: *Hic eſt ſpecioſus formâ præ filiis hominum, ſancta Filius Mariæ, ſanctæ Sponſus Eccleſiæ, quam ſimilem ſuæ genitrici reddidit; nam & nobis eam Matrem fecit, & Virginem ſibi cuſtodivit. Ad hanc quippe dicit Apoſtolus, optavi vos uni viro Virginem caſtam exhibere Chriſto. De qua rurſus dicit: Matrem noſtram, non ancillam, ſed liberam, cujuſmodi filii deſerti magis, quàm ejus, quæ habet virum. Eſt ergo Eccleſia, ſicut Mariæ perpetua Virginitas, & incorrupta fœcunditas.* Et Serm. 119. de tempore ait: *Virgo eſt Eccleſia, & parit. Dicturus es nihil forte: Si Virgo eſt, quomodo parit filios? Reſpondeo: & Virgo eſt, & parit. Mariam imitatur, quæ Chriſtum Dominum peperit. Nunquid non Virgo ſancta Maria; & peperit, & Virgo permanſit? ſic & Eccleſia & parit, & Virgo eſt.* Eſt Eccleſia Mater omnium fidelium, qui in ipſa continentur, quos parturit cœlo; & ſimul Virgo eſt, & caſta, ac incorrupta, non quidem per ſolos quingentos annos, quos enumerant Lutherus, & Calvinus, ſed perpetuò, adeò ut in utroque ſimilis ſit Mariæ Dei Genitrici, quæ perpetuò Virgo fuit ante vel poſt partum: quamobrem ſicut hæreſeos infectos damnavit Eccleſia aſſerentes Mariam Dei genitricem non ſemper manſiſſe Virginem: ita habendi ſunt Hæretici aſſerentes Eccleſiam non ſemper manſiſſe Virginem: eſt igitur Eccleſia Chriſti Sponſa Virgo, & incorrupta, quia nunquam defecit à Fide Jeſu Chriſti, nunquam erravit in doctrina Apoſtolica, quam intemeratam ſemper cuſtodivit, & cuſtodiet, & eſt itidem Mater, quia nos per Baptiſmum gignit ſpiritualiter.

Hinc Eccleſia Romana Catholica, & Apoſtolica vel maximè diligenda eſt ab omnibus fidelibus quia ſi parentes, à quibus carnaliter geniti fuimus, colere, & amare tenemur, multò magis Eccleſiam Matrem Chriſti Sponſam, quæ nos in ſpiritu gignit, non in vitam morti obnoxiam, ſed gratia præſervandam à morte æterna in vitæ ſpem immortalis, noſque ſuo ſinu fovet corpore, & ſanguine ſui Sponſi, ſeu Chriſti Domini alit, potat, vireſque ſuppeditat, quibus per incrementa virtutum properemus ad cœleſtem patriam: Hæc eſt illa Mater ſimul & Magiſtra, quæ ſemitas virtutum nos edocet, verbo Dei inſtruit, lapſos erigit, & devios ad viam revocat ſalutis, hinc Salomon Proverb. 1. *Audi fili mi, diſciplinam Patris tui, & ne dimittas legem Matris tuæ*, nos hortatur ad obſervantiam præceptorum Eccleſiæ non timore pœnæ, ſed amore juſtitiæ. Hunc in Matrem Eccleſiam amorem teſtari debet quilibet fidelis, & ejus dictis, ac præceptis, judiciiſque acquieſcere; Ipſa enim, nonniſi quæ nobis proſunt ad

Digitized by Google

ſalutem præcipit, nonniſi noſtrum intendit emolumentum, ac propterea illam audire, & ejus voci, ac præceptis acquieſcere jubet Chriſtus, *quia Cathedra unitatis* ut ait D. Auguſtinus epiſt. 105. *doctrinam poſuit charitatis.* Signa autem noſtri amoris in tam beneficam matrem ſunt, ſi illius malis, & calamitatibus compatiamur, ſi illius incrementis, & proſperitate lætemur, ſi preces fundamus, ut Deus eam pacificare, cuſtodire, & adunare toto terrarum orbe velit: ſi talenta nobis à Deo impertita in ejus utilitatem impendamus, noſtros ſudores in ejus commodum fundamus, ſi plures exantlemus labores ad ejus promovendam propagationem: ſi ad conſervandam ejus tranquillitatem, quidquid nobis ſupereſt virium conferamus, ſi corruptos mores pharmaco fraternæ correctionis corrigamus; & ſi nos ipſos in virtutum exercitio urgeamus, ne ſimus paleæ in area vineæ dominicæ, ſed frumentum; ne vaſa ſimus in contumeliam in domo cœleſtis ſponſi, ſed in honorem: ne in corpore Chriſti ſimus corrupti humores, vitiata membra, ſed ſana, viventia, & capiti connexa per fidem vivam. Neque ii dicuntur eccleſiam diligere, qui ab ejus fide diſſentiunt, ut expendit Auguſtinus in Pſal. 54. inquiens: *Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi, quoniam in multis erant mecum* (inquit Propheta) *Baptiſmum habebamus utrique, in eo erant mecum, Evangelium utrique legebamus, erant in eo mecum: feſta Martyrum celebrabamus, erant ibi mecum: Paſchæ ſolemnitatem frequentabamus, erant ibi mecum: ſed non omnino mecum. In ſchiſmate non mecum: In hæreſi non mecum: ſed in his paucis, in quibus non mecum, non eis proſunt multa, in quibus mecum. In omnibus ſacramentis mecum, in una charitate non mecum. Vel inter multos erant mecum.* Etenim per totum terrarum orbem pauca ſunt grana, multæ ſunt paleæ; Quid ergo ait? *In palea mecum erant*, in tritico non mecum *erant. Et propinquat palea tritico, de uno ſemine exit, in uno agro radicatur, una pluvia nutritur, eundem meſſorem patitur, eandem triturationem ſuſtinet, eandem ventilationem expectat, non in unum horreum intrat.*

Rurſus Eccleſia, quæ à Sectariis præſumitur reformata, non eſt domus Dei, conſequenter neque vera eccleſia a Jeſu Chriſto in terris inſtituta, & fundata, quia hæc eſt domus Dei, quatenus peculiari modo Deus eam inhabitat per ſpecialem aſſiſtentiam, & gubernationem, & tota Trinitas eam regit, gubernat, & munit, Pater per miracula, Filius per ſacramenta, & Spiritus Sanctus per dona gratiæ, adeo ut ex triplici hoc capite poſſit etiam cognoſci, quænam in terris ſit vera Chriſti Eccleſia, & quæ ſpuria: ex miraculis id facilè dignoſcitur, in eccleſia enim vera Jeſu Chriſti miracula ſolent fieri & quidem in duplici genere: alia ad oſtendendam, & illuſtrandam alicujus fidelis pientiſſimi, & qui excelluit in cultura virtutum ſanctitatem, & quædam in confirmationem fidei, vel promiſſionis Dei, vel doctrinæ, quam profitemur: primi generis ſunt, pleraque miracula, quæ fuerunt patrata in veteri lege, ut in Eliſæo, ad cujus contactum oſſium mortuus ſuſcitatus eſt, & in lege evangelica plura hujus generis miracula producuntur, & enarrantur à D. Auguſtino lib. 22. de civit. Dei cap. 8. Miracula poſterioris generis frequentiora ſunt in utroque teſtamento veteri, & novo: in veteri Sara ſterilis, & nonagenaria filium peperit ex Abrahamo extrema confecto ſenecta, Noë cum familia ſua commune evaſit naufragium: Rubus in vertice Orebi montis citra combuſtionis læſionem arſit, flammis circumſeptus eſt ſplendidus, coram Pharaone virga Moyſis prodigioſa metamorphoſi in ſerpentem verſa eſt: & aquæ Ægypti in ſanguinem: mare rubrum indicto divortio ſinu ſcidit alveum ſuum, aperuit, & marini fluctus in aëre ſuſpenſi exſiccatam ſemitam proficiſcenti populo extra ſubmerſionis periculum adoptavit. Manna aëre ſerenato de cœlo pluit, quo propriis indigentiis ad famem propulſandam populus conſuleret: morſi à ſerpentibus pharmacum repererunt in ſolo aſpectu ænei ſerpentis. Duo Aaronis filii igne de cœlo in terram demiſſo combuſti fuerunt: & Core Dathan, & Abiron vivi à terra abſorpti, & ad inferos miſſi. Sol ad imperium Joſuæ ſtetit, ut victus in pugna caderet Amorhæus. Elias à Deo impetravit, ne tribus annis & dimidio plueret; per aliquot dies à corvo paſtus fuit; puerum mortuum excitavit; quinquagenarios Principes cœleſti igne in cineres redegit, aquas Jordanis pallio diviſit, & per turbinem in cœlum raptus fuit. Neque minora patravit miracula ejus diſcipulus Heliſæus, qui aquas corruptas & infectas purificavit in Jericho: cùm ob prolata convitia quadraginta duobus pueris maledixiſſet, ſtatim ab urſis diſcerpti, ac devorati fuerunt: modico oleo multiplicato plura opplevit vaſa: mulieri Sunamitidi filium hæredem impetravit, & eundem ob ſolis æſtum exſiccatum, & mortuum priſtinæ reſtituit vitæ: paucis panum fruſtulis centum viros, qui præ fame ad necem trahebantur, exſaturavit: ac plures ſuperfuerunt reliquiæ; Naamanum Principem ſeu Præfectum exercitus Regis Syriæ à lepra mundavit: famulo ſuo Gezi futura prædixit, & quæ in abſentia contigêre, aperuit: ferrum ſuper aquam citra periculum merſionis natare juſſit: occultas inſidias Regis Syriæ manifeſtavit Regi Iſraël, ut ſibi caveret: hoſpes immiſſa cæcitate proſtravit; & plura alia leguntur in veteri teſtamento ejuſdem generis miracula. In novo etiam nota ſunt omnibus Chriſti miracula, quibus ex quinque panibus, & duobus piſcibus quinque millia hominum in deſerto ſaturavit, ad vitam mortuos quadriduanos, & jam ex puro contactu fœtentes revocavit, & alios plures jam mortuos priſtinæ reſtituit vitæ: paraliticis dedit ſanitatem, cæcis à nativitate viſum, claudis greſſum; & alia plura effecit miracula, quæ ab Evangeliſtis narrantur. Apoſtoli itidem plura patrâſſe miracula legimus in eorum actis, & poſt Apoſtolos per ſingulas ætates à viris piis, & cultura virtutum claris plura fuerunt miracula patrata, quæ narrantur ab Euſebio lib. 5. Hiſtor. cap. 5. Oroſio lib. 7. hiſt. cap. 15. Baſilio lib. de Spirit. Sanct. cap. 29. Hieronymo lib. de vir. illuſtr. Auguſtino lib. 22. de civit. Dei. cap. 8. Ut & Gregorius in dialog. Beda in hiſtor. Angl. Baronius in annal. eccleſiaſt. & alii paſſim in vita ſanctorum: & moris eſt in eccleſia, ut nullus quamvis omnibus inſignitus virtutibus, & cum opinione ſanctitatis mortuus ſolemni apoteuſi declaretur ſanctus, ut fideles per totum orbem ei cultum exhibeant, niſi priùs per plura patrata miracula Deus ejus ſanctitatem probatam velit in terris: & quemadmodum per ſingulas ætates fuerunt viri in eccleſia, qui cum opinione ſanctitatis deceſſerunt, poſtea ſancti declarati, nulli eſt dubium, quia in Eccleſia Romana Catholica, & Apoſtolica plura quovis tempore fiant miracula à Deo in comprobationem ſanctitatis fidelium, qui ſincero amore ei inſerviunt, & cultura virtutum ſplendent ſanctitate. Secus in eccleſia, quæ à Lutheranis, & Calviniſtis præſumitur reformata, non patrantur ſimilia miracula, cùm ſcripſerit Eraſmus in Diatribe de libero arbit. *Nullum*

eorum

torum adhuc extitiſſe, qui vel equum claudum ſanare valuerit. Legimus quidem tentâſſe Lutherum interdum ab obſeſſo ejicere dœmonium, ſed fruſtra imperavit, nec diabolus ei obtemperavit, rem hanc narrat Fridericus Staphylus in abſoluta reſponſione contra Jacobum Schmidelinum inquiens: Poſſum ego redigere mihi in memoriam anno 1545. dœmoniacam quandam puellam è Miſniæ ditione adductam Wittebergam ad Lutherum ea ſpe, ut Lutherus veluti tertius Elias puellam iſtam à malo dœmone eſſet liberaturus: & quamvis Lutherus ad hoc admirandum & magni momenti opus initio non parum difficilem ſe oſtenderet; tandem juſſit puellam duci in ſacrarium eccleſiæ parochianæ Wittebergenſis, illic coram aliis pleriſque doctoribus, & eruditis viris (inter quos ego tunc quoque juvenis magiſter aderam) dœmonem cœpit adjurare, & exorcizare: ſed id tamen more ſuo, non eo qui apud Catholicos receptus, & uſitatus eſt. Cùm autem ille diu multumque convocâſſet dœmonem, cedere ille noluit, ſed eas in anguſtias (ſit venia verbo) Lutheri caligas redegit, ut is quàm primùm è ſacrario ſe proripere vellet. At quid accidit? malignus ille dœmon uſque adeo fores ſacrarii obſtruxerat, ut neque forinſecus, neque intrinſecus aperiri poſſent: Quæ res Lutherum in majores etiam anguſtias adduxit, ita ut jam ad feneſtram properaret ſperans ſe per eam poſſe effugere, atque exilire. Verùm obſtabant illi cancelli ferrei, ſicque compulſus eſt unà nobiſcum tamdiu incluſus hærere; donec per cancellos ferreos ab edituo nobis oblata eſſet ſecuris, mihique ceu juniori viro tradita, ut ea fores infringerem. Quod equidem tunc conatus ſum, & ad effectum perduxi. Interea verò viſu admirandum erat, ut Lutherus angoribus correptus ſurſum, deorſum curſitare atque inſtar ovis parturientis huc, illucque ſe inverteret, hactenus Staphylus. Cùm igitur vera miracula, quæ eſſe talia verè probentur, non fiant in eccleſia, quæ præſumitur reformata, infertur Chriſtum eam non cognoſcere pro ſua eccleſia, cùm eam non approbet ut legitimam, per vera & probata miracula, ſicut approbat, ut ſuam Eccleſiam Romanam Catholicam, & Apoſtolicam.

Præterea vera Eccleſia à Chriſto in terris inſtituta, & fundata cognoſci etiam ſolet ex numero, & adminiſtratione ſacramentorum, quæ à Chriſto fuerunt inſtituta. In Eccleſia enim Romana Catholica, & Apoſtolica ſeptem enumeramus ſacramenta à Chriſto inſtituta, quæ fidelibus adminiſtrantur; quæ per traditionem accepimus ab antiquis Patribus, ut narrat D. Auguſtinus, qui de baptiſmo, & Euchariſtia ſcribens ad Januarium ait epiſt. 118. cap. 1. *Chriſtus ſacramentis numero pauciſſimis, obſervatione faciliimis, ſignificatione præſtantiſſimis ſocietatem populi novi colligavit: ſicuti eſt baptiſmus Trinitatis nomine conſecratus: communicatio corporis, & ſanguinis ipſius, & ſi quid aliud in canonicis Scripturis commendatur.* Sacramenti confirmationis meminit lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 104. inquiens: *Sacramentum Chriſmatis in genere viſibilium ſignaculorum ſacroſanctum eſt, ſicut & ipſe baptiſmus.* Sacramenti ordinis lib. 2. contra epiſtol. Parmeniani cap. 13. inquiens: *Utrumque ſacramentum ſeu baptiſmus, & ordo quadam conſecratione utrumque homini datur; illud cùm baptizatur; iſtud cùm ordinatur; ideoque in Eccleſia Catholica utrumque non licet iterare.* Sacramenti Pœnitentiæ meminit lib. 1. de adulter. conjug. cap. 26. & 28. inquiens: *Eadem eſt cauſa baptiſmi, & reconciliationis, ſine quibus ſacramentis homines credunt ſe non debere exire de corpore.* Per reconciliationem Auguſtinus intelligit ſacramentum Pœnitentiæ, quo reſipiſcens Deo reconciliatur Sacramenti matrimonii lib. 1. de nupt. & concupiſcent. cap. 10. inquiens: *Hujus ſacramenti res eſt, ut mas, & fœmina connubio copulati, quamdiu vivunt inſeperabiliter perſeverent.* Et tandem Extremæ Unctionis ſerm. 115. de tempore, ubi ait: *Quoties aliqua infirmitas ſupervenerit, corpus, & ſanguinem Chriſti, ille, qui ægrotat, accipiat, & inde corpuſculum ſuum ungat, ut illud quod ſcriptum eſt, impleatur in eo; infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, & orent ſuper eum ungentes eum oleo.* Ecce quomodo D. Auguſtinus recenſeat ſeptem Sacramenta, quæ in Eccleſia Romana à Chriſto inſtituta miniſtrantur fidelibus. Secus Lutherani, & Calviniſtæ, in ſua Eccleſia, quam præſumunt reformatam, plura rejiciunt ſacramenta, & duo tantùm retinent, baptiſmum, & euchariſtiam: quinimò ſi baptiſmum ſolùm excipias, nullum in Eccleſia præſumpta reformata eſt ſacramentum, ſiquidem Euchariſtiam Calviniſtæ non admittunt ut continentem verum & reale corpus Chriſti, & ejus ſanguinem, ſed tantùm utriusque figuram; & Lutherani extra manducationem negant præſentiam corporis Chriſti in Euchariſtia; neque in Eccleſia præſumpta reformata habetur legitima conſecratio, eſſentialiter requiſita ad conficiendum hoc ſacramentum, defectu miniſtrorum, qui apud ipſos non ſunt legitimè conſecrati: legitimi miniſtri ſacramentorum præſertim Euchariſtiæ nonniſi in Eccleſia Romana Catholica inſtituuntur.

Solet etiam dignoſci vera JESU Chriſti Eccleſia in terris inſtituta, & fundata ex donis gratiæ, quæ à Spiritu Sancto conferuntur, quæ tametſi plurima ſint, ad tria poſſunt capita reduci, ſcilicet ad donum pacis, concordiæ, & unionis; quæ dona in Eccleſia Romana Catholica deprehenduntur data Act. 32. *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una:* quia donum pacis, concordiæ, & unionis, fuit à Sancto Spiritu eis impertitum, & D. Paulus ad Epheſ. 4. 3. *Soliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.* Secundum donum eſt continentiæ, & virginitatis, Matth. 19. 11. *Non omnes capiunt verbum iſtud, ſed quibus datum eſt. Sunt enim Eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cælorum:* ſcilicet non gladio ferreo, ſed continentiæ profeſſione, quatenus abſtinent à nuptiis, & cœlibem profitentur ſtatum ſejunctum à ſocietate mulierum. Et D. Paulus 1. Corinh. 7. hanc continentiam adhortatus ait: *Volo omnes vos eſſe, ſicut me ipſum: ſed unusquisque proprium donum habet ex Deo.* Tertium donum eſt voluntariæ paupertatis, & abdicationis divitiarum, rerumque omnium, quæ pluris in mundo fiunt Matth. 19. 21. *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & veni, ſequere me:* hæc autem dona, quæ reperiuntur in Eccleſia Romana Catholica, penitus exulant ab Eccleſia, quæ à Lutheranis, & Calviniſtis præſumitur reformata, non enim in ea deprehenditur donum pacis, & unionis, cùm inter ipſos ſemper ſint diſſenſiones circa fidei dogmata, in quibus non concordant, nec poſſunt convenire, neque inter ipſos frequentiùs auditur quàm *perturbarentur conſcientiæ noſtræ, ſi vobis aſſentiremur:* Et Lutherani ſemper detrectarunt cum Calviniſtis convenire, & habiti ſemper ab ipſis fuerunt, ut hæretici execrandi, ac declinandi, fugiendi. Neque

hæc

Digitized by Google

hæc diſſentio tantùm eſt inter Lutheranos & Calviniſtas: ſed etiam Calviniſtæ, quamvis ejuſdem ſectæ, inter ſe diſſentiunt. Alia ſiquidem dogmata credunt, & docent Arminiani; alia Gommaritæ, alia Vortiani, alia Anglicani, & alia Venatoriani: neque diſſentio eſt de rebus levioris momenti, ſed de præcipuis noſtræ fidei articulis, ut de Infinitate, & immenſitate Dei, de Chriſti divinitate, de prædeſtinatione, Gratia, Libero Arbitrio, de Authore peccati, & aliis hujus generis, adeout fuerit, qui dixerit tot eſſe Eccleſias Calviniſtarum, quot inter ipſos capita. Reſpondent ipſi etiam inter Catholicos eſſe hæc diſſidia, ut inter Thomiſtas, Scotiſtas, Nominales, & alios, licèt omnes ſint ejuſdem religionis Catholicæ: ergo non mirum, ſi Calviniſtæ inter ſe diſſentiant. Sed contra, quia Catholici quoad fidei articulos, doctrinam Apoſtolicam, & quæ de fide à ſummo Paſtore docente ex cathedra, omnes conveniunt; & totum diſſidium tantùm eſt vel circa modum explicandi fidei dogma, ut de fide credamus Dæmones torqueri ab igne in gehenna; ſed in explicando, quomodo torqueantur, non conveniunt, alii docent per alligationem ad ignem, alii per qualitatem fœdativam. Alii per detentionem in igne, veluti in carcere, unde variantur modi explicandi; non variatur fidei dogma. Vel diſſentiunt tantùm in quibuſdam ſubtilitatibus extra fidei dogma. Præterea etiamſi Catholici diſſentirent non tamen ſunt pertinaces, ſed acquieſcunt Pontifici Romano docenti ex cathedra, vel decretis concilii generalis. Etiam ab initio eccleſiæ, tempore Apoſtolorum orta fuit diſſentio de circumciſione, & lege Moſaica; ſed ſtatim indicto Hieroſolimis Concilio lis fuit deciſa, diſſentio ceſſavit: & ſi qua fuit alia diſſentio in eccleſia ſuborta de paſchatis, de libris canonicis, de baptiſmo ab hæreticis collato; vel de gratia, libero hominis arbitrio, de legis divinæ obſervantia, deque ſacramentorum numero, fuit controverſia ſtatim ab eccleſia deciſa vel per concilia generalia unà cum capite; vel ab ipſo ſummo Pontifice docente ex cathedra, à quo ſine concilio fuerunt ut falſæ damnatæ plures propoſitiones Michaelis Bai, Janſenii, & aliorum: & inde pax non fuit in eccleſia turbata, ſed tranquillitas conſervata: hinc D. Auguſtinus lib. 1. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 18. ait: *Reſtat ut hoc de Baptiſmo piè credamus, quod univerſa eccleſia à ſacrilegio ſchiſmatis remota cuſtodit. In qua tamen ſi aliud alii adhuc de iſta quæſtione ſalva pace ſentirent, donec univerſali concilio unum aliquid eliquatum ſincerumque placuiſſet, humanæ infirmitatis errorem cooperiret charitas unitatis, ſicut ſcriptum eſt: quia charitas cooperit multitudinem peccatorum.* Secus hæretici ſi ſemel erraverint, pertinaces perſiſtunt, ſeneſcunt, moriuntur in ſuo errore, niſi ope divinæ gratiæ illuminati, & adicti reſipiſcant ad meliorem frugem converſi: quia deſtituuntur ſummo Pontifice, cujus ſententiæ acquieſcant; neque comitia ab ipſis congregata hactenus valuerunt eorum lites dirimire, diſſentiones ſopire, nec opinionum varietates concordare, animoſque reconciliare; & niſi ad fidem Catholicam, à qua exciderunt, fuerint converſi, nunquam erunt pacem, & unionem experturi.

Donum aliud quod in Eccleſia Catholica ſolet Spiritus Sanctus, ſi non omnibus, ſaltem pluribus, impertiri eſt illud perpetuæ continentiæ per emiſſum caſtitatis votum, quo à vinculo matrimonii ſoluti, à curis domeſticis liberi commodius Deo inſerviunt, expeditiùs culturæ vacant virtutum: quia ut ait D. Paulus 1. ad Corinth. 7, 7. *Volo vos omnes eſſe, ſicut me ipſum*, id eſt cœlibes, ſolutos à vinculo matrimonii, & continentes, & adfert cauſam ſubdens. *Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ domini ſunt quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat uxori, & diviſus eſt.* Hac de cauſa fuerunt ſemper in eccleſia, qui perpetuam ſervarent continentiam etiam à tempore Apoſtolorum, ex quibus tametſi aliqui fuerint uxorati, antequam à Chriſto vocarentur ad apoſtolatum; vocati tamen abſtinuerunt ab uſu matrimonii, & continentiæ ſtudioſi perpetuam poſtea ſervârunt caſtitatem, ut etiam Apoſtolorum Diſcipuli, & qui conſtituti fuerunt in ordine eccleſiaſtico, & clericati, ut etiam Anacoritæ, Eremitæ, Monachi, & omnes in eccleſia ſacri religioſorum ordines, in quibus omnes utriuſque ſexus emittunt ſolemne votum caſtitatis, & vivunt continentes, & de quibus prædixerat Joan. Apocal. 14, 4. *Hi ſunt qui cum mulieribus non ſunt coinquinati. Virgines enim ſunt.* Hoc autem continentiæ donum non reperitur in eccleſia, quæ ab Acatholicis præſumitur reformata, nulli in illa Sacri Religioſorum ordines, in quibus homines ſervent caſtitatem, profiteantur continentiam, imò etiam ipſi eccleſiæ miniſtri, qui populum docent evangelium, explicant ſcripturas contra concilia Chriſti, & Apoſtolorum, uxores ducunt, cum mulieribus ſe coinquinant: Non ſolliciti ſunt quomodo placeant Deo; ſed quomodo ſatisfaciant uxoribus, in quibus præcipuam ponunt felicitatem; de quibus ſcripſit Eraſmus in epiſtola ad Patres inferioris Germaniæ. *Quis non jure miretur, hos novos evangeliſtas non poſſe vivere ſine uxoribus!* undenam tanta carnis rebellio, tantus concupiſcentiæ æſtus, tanta luxuriæ indulgentia in ſe jactantibus non alio ſpiritu agi quàm Chriſti? Reſpondent ſectatores teneri miniſtros evangelii uxores ducere; eò quia Deus Geneſ. 1, 28. dicat: *Creſcite, & multiplicamini, & opplete terram*; docuit enim Lutherus hoc eſſe præceptum divinum ait ipſe lib. de vita conjugali. *Hoc non eſt præceptum, ſed plus quam præceptum, quod non poſſumus impedire, vel prætermittere: ſed proinde neceſſarium eſt, quàm edere, & bibere, expuere, purgare, & evigilare. Sicut in mea manu non eſt ut ſim mas; ita minimè ſitum eſt in me, ut ſim ſine muliere:* & poſtea ſubdit: *quod ſi non vult uxor veniat ancilla.* Quid turpius? quid inhoneſtius? ac incontinentius? ſub mundi initium voluit Deus ut homines multiplicarentur; non tamen quòd omnes quovis tempore deberent uxores ducere; & virtutem abigere caſtitatis: debent homines quovis tempore uxores ducere, ut humanum conſervetur; ſed ad id non eſt neceſſe, ut omnes ſint uxorati; ſed ſufficit, ſi uxores ducant, qui non habent donum continentiæ, ut docet Apoſtolus Paulus: ſi non ſe continent, nubant; melius eſt enim nubere, quàm uri; habentes verò donum continentiæ non tenentur uxores ducere, ſed poſſunt juxta Chriſti, & Apoſtoli conſilium ſervare continentiam. Si dicant miniſtros eccleſiæ præſumptæ reformatæ carere hoc continentiæ dono, ut & reliqui de tali eccleſia, qui omnes propterea conſultius uxores ducunt; ergo inde evidenter ſequitur in eccleſia præſumpta reformata non dari donum continentiæ, proinde Spiritum Sanctum in ea non habitare per ſua dona, ſicut habitat in eccleſia catholica. Quòd ſi dicant plures habere donum hoc continentiæ; cur ergo illo non utuntur, cur non abſtinent ab uſu fœminarum? præſertim miniſtri, qui evangelium interpretantur, explicant, & docent populum. Cur Chriſti, & Apoſtoli conſilio non obediunt?

Caret etiam eccleſia, quæ ab Catholicis præſu-

mitur

Digitized by Google

mitur reformata, alio dono Spiritus Sancti, ſeu dono evangelicæ paupertatis, quo dono excelluiſſe, Chriſtum certum eſt cum Matth. 8. 20. dicatur. *Vulpes ſoveas habent, & volucres cœli nidos: Filius autem hominis non habet, ubi caput reclinet.* Apoſtolos itidem hoc dono præditos fuiſſe, ex eo deprehenditur, quia Petrus Matth. 19. 27. ait: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Reliqui etiam fideles hoc donum poſſederunt; cùm divenderent poſſeſſiones, & earum pretium ante pedes Apoſtolorum deponerent, ut divideretur, prout ſingulis opus erat Actor 2. 45. *Poſſeſſiones, & ſubſtantias vendebant, & diſſidebant illa omnibus, prout unique opus erat.* Hoc idem donum etiamnum poſſident in Eccleſia Catholica ſacri religioſorum ordines, & ipſi religioſi, qui relictis omnibus, quæ poſſidebant, in communi vivunt. Secus ab eccleſia, quæ præſumitur reformata, hoc donum evangelicæ paupertatis omnino exulat: hæretici ſiquidem, licet miniſtri, & prædicantes, cùm uxores duxerunt, filios genuerint, divitiis inhiant, in quibus congregandis omne adhibent ſtudium, ſemper ſolliciti de congerendis pecuniis, quibus commodum proprium, & uxorum, ac totius prolis promoveant; ut obſervavit Eraſmus in Epiſtola ad Wilbaldum inquiens: Duo tantum quærunt novi evangelici, cenſum, & uxorem; cætera præſtat illis Evangelium, hoc eſt poteſtatem vivendi, prout ipſis magis libuerit.

CAPUT XXIV.

Eccleſia quæ à Sectariis præſumitur reformata, non eſt columna veritatis, diſſentit à doctrina Apoſtolorum, & Patrum, & plura docet contradictoria.

Ex eo, quod Eccleſia præſumpta reformata de facto erret in dogmatibus fidei, diſſentiatque à doctrina Apoſtolorum, & à vera Jeſu Chriſti Eccleſia inſtituta, & fundata in terris, ſequitur tantùm abeſſe, quòd ſit columna veritatis, ut potius ejusdem veritatis ſit diſſipatrix. Illa enim Eccleſia non eſt columna veritatis, quæ à veritate poteſt diſſentire: ſed Eccleſia, quæ præſumitur reformata, pluribus eſt erroribus obnoxia, imò & infecta; & quidem eſſe erroribus obnoxiam, non diffitentur Sectarii aſſerentes, totam Chriſti Eccleſiam poſſe errare; & Eccleſiam Pontificiam, quæ ab initio tempore Apoſtolorum; & primis quinque ſæculis fuit vera Chriſti Eccleſia, de facto erràſſe: volunt enim Eccleſiam Pontificiam ſeu Romanam non ſubito, & ab initio ſtatim, ſed ſenſim defeciſſe à fide, & ex caſta, & pudica factam fuiſſe adulteram, licet ejus errores latuerunt Chriſtianos, ac prorſus occulti fuerint, donec poſt decem ſæcula à Luthero, & Calvino detecti, tandem ipſi Chriſti Eccleſiam reformaverint, errores & ſuperſtitiones abegerint, & à Zizanio expurgaverint: atqui Eccleſia hæc ab ipſis præſumpta reformata eſt vera, ut ipſi putant, Chriſti Eccleſia: ergo eſt erroribus obnoxia, & poteſt deficere; ſicut aſſerunt veram Chriſti Eccleſiam poſt primos quingentos annos ſenſim, latenter, & occultè erràſſe, ac defeciſſe à fide Chriſtianis illius temporis minimè advertentibus: cùm enim Eccleſiam præſumptam reformatam dicant veram eſſe Chriſti Eccleſiam, neceſſe eſt, fateantur eſſe erroribus obnoxiam, ac poſſe deficere, cùm id affirment de vera Chriſti Eccleſia, quæ fuit primis quinque annis poſt Chriſti natalitium: ſi igitur Eccleſia, quæ præſumitur reformata, eſt erroribus obnoxia, & poteſt deficere, jam non eſt columna veritatis, quia de ratione columnæ eſt ſtare, non cadere, fulcire, non deficere: proinde neque eſſe poteſt vera Chriſti Eccleſia, quia hæc juxta Apoſtolum, eſt columna, & firmamentum veritatis. Præterea ſi vera Chriſti Eccleſia poteſt latenter errare, ac occultè deficere, quomodo Sectarii poſſunt certi eſſe, quòd latenter eorum Eccleſia non erret, & occultè non defecerit? ergo velint, nolint, neceſſe eſt, fateantur, nihil ſaltem certi habere ipſos de ſua Eccleſia, & fide. Si Eccleſia Romana tametſi per quinque prima ſæcula fuerit ſequuta verbum ſcriptum, imò & etiam traditum, adhuc in ſententia hæreticorum potuit errare, & de facto etiam erravit ſaltem occultè: etiam Eccleſia, quæ præſumitur reformata, quamvis ſequatur verbum ſcriptum, poterit errare, ac latenter, & occultè deſerere verbum DEI ſcriptum, cui ſe jactat inniti, tametſi Sectarii id non advertant, ut contigit Catholicis in eorum opinione poſt quingentos primos annos. Quòd ſi ipſis non advertentibus jam occultè erraverit, & latenter Eccleſia præſumpta reformata jam defecerit, quomodo poſſunt certi eſſe de illorum fide?

Quòd ſi reſpondeant Eccleſiam reformatam ſequi verbum ſcriptum, & ipſos Sectarios certos eſſe, quod non erraverit, nec erret, etiam Catholici reſpondent, Eccleſiam Catholicam ſequi verbum DEI, & quidem verum, & purum non corruptum, neque perversè interpretatum: modò quis hanc controverſiam dirimet? quis litem decidet? quis Judex erit infallibilis, ſi utraque Eccleſia Catholica & præſumpta reformata eſt erroribus obnoxia, & poteſt deficere? Si dicant, ipſum judicem infallibilem eſſe ipſummet verbum DEI; contra eſt, quia ipſum verbum DEI ſcriptum aſſerit, Eccleſiam eſſe columnam veritatis, contra quam portæ inferi nunquam erunt prævaliture; ſed Catholici hoc fatentur, hoc credunt: ergo ſententia judicis eſt in favorem Catholicorum. Sectarii enim docent, Eccleſiam à Chriſto fundatam non eſſe columnam veritatis, eò quia poſt quingentos primos annos occultè erraverit, & latenter defecerit. Si dicant, hunc Judicem eſſe Eccleſiam ergo contra ſe judicant, quia ſententia Eccleſiæ non eſt verbum DEI ſcriptum, ſed explicatio verbi ſcripti DEI. Deinde cùm deberent aſſignare judicem infallibilem, aſſignant Eccleſiam, quam dicunt eſſe erroribus obnoxiam; quod ſi tota Eccleſia poteſt errare, quanto magis ſinguli de Eccleſia ſeorſim? Scio ab aliquibus eorum duas aſſignari Eccleſias, unam viſibilem permixtam ex bonis & malis; inviſibilem aliam comprehendentem ſolos prædeſtinatos; & aſſerere illam eſſe erroribus obnoxiam, non iſtam: ſed contra hæc reſponſio contradictoria includit; quia ſi Eccleſia viſibilis comprehendit bonos, & malos;

Digitized by Google

malos; & boni ſint prædeſtinati, & mali reprobi, ſequitur, prædeſtinatos contineri in Eccleſia viſibili; proinde ſi in eorum ſententiâ tota Eccleſia viſibilis poteſt errare, ac deficere; etiam prædeſtinati poſſunt errare; & quia iſti dicuntur conſtituere Eccleſiam inviſibilem; hæc per ipſos eſſet, & non eſſet erroribus obnoxia. Prædeſtinatos eſſe in Eccleſia viſibili, ex eo evincitur facile: quia quotquot æternam conſequuntur ſalutem, ſunt membra Eccleſiæ viſibilis, extra quam nemo ſalvatur; & cùm omnes prædeſtinati ſalventur, debent contineri in Eccleſia viſibili, quæ propterea, eſſet, & non eſſet erroribus obnoxia.

Præterea conſideremus Eccleſiam Romanam Catholicam poſt primos illos quingentos annos, quando in falſa Sectariorum opinione dicitur ſenſim cæpiſſe deficere, ac latenter; & occultè erràſſe; & tempore Lutheri & Calvini fuerunt errores detecti, & Eccleſia ab iiſdem reformata, ſeu ab erroribus expurgata. Vel eo tempore tota Eccleſia viſibilis erravit in fide, antequam naſcerentur Lutherus, & Calvinus: vel non erravit; ſi dicatur hoc ſecundum, ergo non indiguit expurgari erroribus, neque debuit reformari: ſi dicatur primum, ergo omnes, & ſinguli, qui in ipſa continebantur, etiam errarunt: ſed inter iſtos, erant etiam prædeſtinati, qui dicuntur conſtituere Eccleſiam inviſibilem; ergo hæc etiam erravit: ecce quomodo ſibi iterum contradicunt. Deinde vel tota Eccleſia, quæ ab ipſis præſumitur reformata, & cujus ſunt membra Lutherani, & Calviniſtæ poteſt errare in fide latenter, & occultè, ſeu ipſis non advertentibus: vel non: ſi dicant hoc ſecundum, quomodo poſſunt probare Catholicam Eccleſiam ante Lutherum, & Calvinum erràſſe, cum ipſa dicatur ab Apoſtolo columna, & firmamentum veritatis? ſi poteſt occultè, & latenter errare; quomodo ſcire poſſunt, quòd de facto non erraverit, ac defecerit à veritate? ergo neceſſe eſt, ut ſint incerti, ac dubii de ſua fide. Idque præſertim, quia Eccleſia hæc reformata à Sectariis diſſentit in doctrina ab antiquis Patribus, qui floruerunt in ipſo exordio Eccleſiæ poſt Apoſtolos, imo & ab ipſis ſacris ſcripturis, quas diſtorquent in ſenſus improprios & falſos, ut fatetur Princeps Apoſtolorum 2. Petri 3. 16. *Depravant ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem.*

Calvinus lib. 2. Inſt. cap. 3. §. 20. docet, non eſſe in poteſtate liberi arbitrii reſiſtere divinæ gratiæ inquiens de divina gratia: *Voluntatem movet, non qualiter multis ſæculis traditum eſt, & creditum, ut noſtræ poſtea ſit electionis, motioni obtemperare aut refragari, ſed illam efficaciter afficiendo,* quod adverſatur Scripturis Actor. 7. 51. *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis,* ſi voluntas reſiſtit gratiæ, ergo hæc non neceſſitat voluntatem, non cogit liberum arbitrium; ſed relinquit in ſua libertate, ut poſſit, ſi velit, aſſentiri, vel diſſentiri. Hinc Joſuæ 24. 15. *Servite Domino, ſin autem malum vobis videtur, ut Domino ſerviatis, optio vobis datur, eligite hodie quod placet, cui ſervire potiſſimum debeatis.* Eccleſ. 15. 17. & 18. ait DEUS homini libero. *Appoſui tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porrige manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi:* quia Calvinus hunc ſcripturæ textum cognovit, opponi ſuæ gratiæ efficaci, cui docet, non poſſe à voluntate reſiſti: reſpondet, verba hæc Eccleſiaſtici eſſe intelligenda de ſolo primo homine, ejuſque ſtatu naturæ integræ, non de homine in ſtatu naturæ lapſæ, & corruptæ. Docuit Calvinus adjutorium gratiæ permittentis humanæ voluntati libertatem ad utrumlibet, limitatum fuiſſe in ſolo ſtatu naturæ integræ; ſed contrarium ex contextu clarè apparet, verba ſunt abſoluta, abſque ulla reſtitutione, alioquin ſi liceret ita interpretari ſcripturas, nil certi ex iiſdem haberemus. Rurſus docet Calvinus lib. 2. Inſt. c. 3. §. 3. gratiam non operari, & redarguit D. Chryſoſtomum; ait ipſe: *Non rectè à Chryſoſtomo ſcriptum eſt, nec gratiam ſine voluntate, nec voluntatem ſine gratia quidquam poſſe operari,* quod eſt apertè contra ſcripturas. 1. Corinth. 15. v. 10. *Gratia ejus in me vacua non fuit, ſed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem. ſed gratia DEI mecum,* ſeu ut explicat D. Auguſt. lib. de gratia, & libero arbit. cap. 5. *Non ſolus ego, ſed gratia DEI mecum; ac per hoc nec gratia DEI ſola, nec ipſe ſolus. ſed gratia DEI cum illo.* Rurſus contra ſymbolum Apoſtolorum, & communem ſanctorum Patrum doctrinam inter aniles fabulas recenſet deſcenſum animæ Chriſti ad limbum Patrum, ait enim lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 9. *Hæc fabula tametſi magnos Authores habet, & hodie quoque à multis ſerio pro veritate defenditur, nihil tamen quam fabula eſt, nam concludere in carcere mortuorum animas puerile eſt: Chriſti autem animam illuc deſcendere, ut eas manumitteret, quid opus fuit?* Quid opponitur ſanctis Patribus, Ignatio Juſtino, Irenæo, Athanaſio, Cyrillo, Baſilio, Cypriano, Ambroſio, Auguſtino, & aliis communiter: imò & etiam ipſis ſcripturis Pſal. 15. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem:* quæ verba Davidis Sanctus Petrus explicat de JEſu Chriſto deſcendente ad limbos Patrum, ait Actor. 11. *Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* Adverſatur etiam Apoſtolo Paulo ad Epheſ. 4. ubi ait: *Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primum in inferiores partes terræ? Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia.* Hinc deſcenſus animæ Chriſti ad limbum Patrum eſt dogma fidei, quod docuerunt Patres omnes antiqui, Græci, & Latini, quorum teſtimonia proferre nimis prolixum foret, & ſufficit legere tantùm Hilarium in Pſal. 138. S. Hieronymum in cap. 4. epiſt. ad Epheſ. Auguſtinum epiſt. 164. S. Gregorium Magnum lib. 12. Moral. cap. 7. Neque quidquam de ſumma Chriſti dignitate; & poteſtate detractum eſt, cum ad inferos deſcendit, cùm dicatur illuc deſcendiſſe *inter mortuos liber*, & victor ut dœmones ſua poteſtate debellaret, & eorum ſpolia eriperet, ac ſanctos Patres juſtoſque omnes, qui ante ejus paſſionem, & mortem obierant è limbo ſolutos, ſecum in cœlum adduceret, quod iiſdem aperuerat per ſuam paſſionem, & ſanguinem effuſum pro redemptione humani generis: tum enim impletum fuit, quod reſipiſcenti Latroni dixerat in cruce: *Hodie mecum eris in Paradiſo.* Hinc David Pſal. 67. hunc prævidens Prophetico Spiritu deſcenſum, & aſcenſum in cœlum ait: *Cantate DEO, Pſalmum dicite nomini ejus; iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum, Dominus nomen illi.* Poſtea ſubdit: *Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos, qui exaſperant,*

Digitized by Google

aſperant, qui habitant in ſepulchris, deinde ait: *Aſcendiſti in altum, cepiſti captivitatem, accepiſti dona in hominibus:* hanc Davidis Prophetiam D. Paulus ad Epheſ. cap. 4. v. 8. explicat de Chriſto, & ad Coloſ. cap. 11. loquens de Chriſto triumphante, de tartareis poteſtatibus ait: *Exſpolians principatus, & poteſtates traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.* Quòd ſi quæratur, cur Chriſtus voluerit poſt mortem ad inferos deſcendere, reſpondet D. Paulus, ut etiam in illa tenebrarum regione perinde ac in cœlo, & in terris ſuam oſtenderet poteſtatem, declararet virtutem ad Philip. 2. *Ut in nomine JESU omne genu flecteretur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum.* Eſt limbus Patrum ſubterranea regio, in qua animæ ſanctorum fuerunt detentæ, donec Chriſtus pretio ſui ſanguinis genus humanum redimeret, cœlum eidem aperiret, & animas juſtorum, quæ antea detinebantur in illa ſubterranea regione, ſecum adduceret in cœlum, differebatur enim illis beatitudo usque ad Chriſti adventum, quia cœlum, quod peccatum originale hominibus clauſerat, nondum ſanguis Chriſti aperuerat, & ut loquitur Apoſtolus ad Hebr. 9. *Nondum propalata erat Sanctorum via.* Cæterum locus iſte, qui limbus Patrum à Theologis vocatur, à Chriſto in Evangelio Luc. 16. vocatur ſinus Abrahæ, in quem Lazari anima ab Angelis fuit delata: & fuit locus quietis, ac conſolationis, ut nomen ipſum ſinus videtur ſignificare, & etiam verba ipſa Abrahæ ad Epulonem Luc. 16. *Nunc autem hic conſolatur, tu verò cruciaris.* Hinc Chriſtus deſcendens ad inferos, nullum pertulit cruciatum, neque privationem gloriæ, ſeu beatitudinis paſſus eſt. Cauſam hujus deſcenſus adfert ſanctus Fulgentius lib. 3. ad Traſimundum cap. 30. inquiens: *Reſtabat ad plenum noſtræ redemptionis effectum, ut illuc usque homo ſine peccato à DEO ſuſceptus deſcenderet, quousque homo ſeparatus à DEO peccati merito cecidiſſet, id eſt ad infernum, ubi ſolebat peccatoris anima torqueri; & ad ſepulchrum, ubi conſueverat peccatoris caro corrumpi: ſic tamen, ut nec Chriſti in ſepulchro corrumperetur, nec inferni doloribus anima torqueretur, quoniam anima immunis à peccato non erat ſubdenda ſupplicio, & carnem ſine peccato non debuit vitiare corruptio:* & hoc ſufficiunt contra Calvinum blaſphemantem animam Chriſti inferni cruciatus pertuliſſe.

Præterea Calvinus lib. 3. Inſtit. cap. 5. §. 10. aſſerit contra doctrinam veterum Patrum, & ſcripturas non eſſe preces fundendas pro defunctis inquiens: *Cum mihi objiciunt adverſarii ante mille & trecentos annos uſu receptum fuiſſe, ut precationes fierent pro defunctis, eos viciſſim interrogo, quo DEI verbo, qua revellatione, quo exemplo factum ſit.* Et poſtea aſſerit veteres Patres, qui pro mortuis orârunt, id præſtitiſſe absque ullo exemplo inquiens: *Atque ipſi etiam Veteres, qui preces fundabant pro mortuis, legitimo exemplo hic ſe deſtitui videbant.* Quod quam alienum ſit à veritate oſtendit D. Auguſtinus in lib. de cura pro mortuis cap. 1. Ex illo Machab. ubi legimus fuiſſe pro mortuis oblatum ſacrificium, quo exemplo etiam utitur D. Proſper lib. de promiſſionibus, & prædictionibus DEI part. 2. cap. 40. Plura alia docet Calvinus omnino diſſentanea doctrinæ antiquorum Patrum, & etiam ſcripturis, & præſertim contra Auguſtinum. Aſſerit Calvinus concupiſcentiam in actu primo, ſeu pronitatem illam in natura corrupta ad concupiſcendum eſſe peccatum originale; & motus concupiſcentiæ procedentes ab ipſa pronitate eſſe peccata lethalia, etiam ante conſenſum voluntatis; & eosdem motus, quamvis involuntarios & primo primos, ut loquuntur Theologi, prohiberi in lege decalogi, per illud præceptum non concupiſces: ex quibus principiis plura deducit contra fidem ſcilicet peccatum originale non tolli per baptismum, eò quia pronitas illa ad concupiſcendum perſeveret poſt baptismum, ita docet lib. 2. Inſtit. cap. 1. §. 8. & lib. 4. cap. 15. §. 10. Secundò infert opera omnia juſtorum eſſe inquinata, & immunda ob contagionem peccati originalis perſeverantis ſemper etiam in hominibus juſtis, ut aſſerit lib. 3. Inſtit. cap. 12. §. 4. & 11. Hinc infert legem decalogi eſſe obſervatu impoſſibilem, eò quia nemo ſit, qui ſervare poſſit præceptum illud, *non concupiſces* ob pronitatem naturæ manentem in hominibus ad concupiſcendum. Docet etiam lib. 3. Inſtit. cap. 11. §. 4. & 23. ob eandem pronitatem ad concupiſcendum ſequi hominem non eſſe juſtum, per juſtitiam inhærentem, eò quia hæc non poſſit cohærere cum peccacato originali, ſed tantùm homines eſſe juſtos imputativè, & extrinſecè, quæ omnia adverſantur ſacris ſcripturis, doctrinæ Apoſtolicæ, & ſanctorum Patrum.

Liquet etiam Lutherum diſſentire ab antiquis Patribus, quos etiam non erubeſcit habere contemptui, ait enim in colloquiis menſalibus cap. 57. ſe contemnere, ac nihili facere antiquorum Patrum doctrinam, inquit ipſe: *Hieronymum legere licet propter hiſtoriam, nam de fide ac vera religione ac doctrina nec verbum quidem in ipſis ſcriptis extat. Originem jam dudum diris devovi. Chryſoſtomum nullo loco habeo; non eſt niſi loquaculus. Baſilius nihil valet, totus eſt Monachus, ne pilo quidem illum redimerem: Apologia Philippi Melanctonis ſuperat omnes Eccleſiæ Doctores, etiam Auguſtinum.* Et infra ſubdit: *Videte quales de fide tenebræ ſint in Patrum ſcriptis, nam quando articulis ille de hominis juſtificatione tenebris obductus eſt, fieri omnino nequit, ut majores errores vitentur, Sanctus Hieronymus ſcripſit in Matthæum, & Epiſtolam ad Galatas, & ad Titum, ſed quàm frigide? Ambroſius ſex libros ſuper Geneſin Moſis, ſed quàm jejunos? Auguſtinus nihil ſingulare habet de fide.* Diſſentit Lutherus ab antiquis Patribus præſertim in articulo de fide, & juſtificatione, neque id mirum debet videri, cùm fingat ipſe homines juſtificari per ſolam fidem, ſeu per hoc, quòd certò ſibi perſuadeat, nulla peccata quantumvis enormia ſibi nocere, aut imputari; neque ſe poſſe damnari ob patrata enormiſſima ſcelera, niſi nolit credere: hanc juſtificationem per fidem nullus ſanctorum Patrum docuit, eò quia præter fidem requiratur gratia ſanctificans intrinſecè inhærens, & afficiens hominem reſipiſcentem, ex quibus conſtat Eccleſiam præſumptam reformatam diſſentire à doctrina Apoſtolica, quam & docuerunt antiqui Patres, qui floruerunt poſt Apoſtolos in ipſo Eccleſiæ exordio, & quia tunc Eccleſia primis ſcilicet quinque ſæculis in ſententia Sectariorum fuit vera, & legitima Eccleſia à Chriſto in terris inſtituta, & fundata, ſequitur evidenter Eccleſiam præſumptam reformatam diſſentire à doctrina veræ, ac legitimæ Eccleſiæ JEſu Chriſti.

Digitized by Google

Præterea ſi perpendamus Eccleſiam Reformatam, conſtabit plurima includere contradictoria: & quidem plures ſunt contradictiones, quæ in doctrina Lutheri deprehenduntur, quæ fideliter & accuratè collectæ ſunt partim à Joanne Cochlæo in ſuo opere, cui titulus *Lutherus Septiceps*, & partim ab aliis. Calvinus plura etiam docet contradictoria, etenim lib. 1. Inſtit. cap. 18. §. 3. aſſerit DEUM Authorem peccati inquiens: *Jam ſatis apertè oſtendi DEUM vocari eorum omnium Authorem, quæ iſti cenſores volunt, otioſo tantùm ejus permiſſu contingere.* Diſſerit nominatim de cæcitate, & tyranide Acabi, de inceſtu Abſalonis, de convicio Semei de Apoſtaſia decem Tribuum, de cædibus, & rapinis Chaldæorum, de rabie, & furore Judæorum in Chriſtum, & de iniquiſſima Pilati ſententia, quorum omnium Authorem eſſe DEUM aſſerit, & Catholicos reſpondentes ea omnia contigiſſe, non ex concurſu ſpeciali DEI, ſed tantùm ex generali ac permiſſione, contemnit, ac ridet. Contrarium poſtea docet in Inſtructione contra Libertinos cap. 14. inquiens: *Temulenti iſti à DEO omnia fieri perſtrepentes eum mali Authorem conſtituunt,* cùm antea docuiſſet: DEUM eſſe Authorem peccati, nunc negat, eum eſſe Authorem mali: & ſuæ aſſertionis adferens rationem ſubdit: *Cum DEO nihil magis proprium ſit, quàm ſua bonitas, ipſum à ſe abnegari oporteret, & in Dæmonem transmutari, ut malum efficeret, quod ei ab aliis tribuitur*: & in præfatione libri de æterna prædeſtinatione circa finem libri ait: *Etiamſi rerum omnium prima cauſa ſit DEI voluntas, peccati tamen eum eſſe Authorem nego.*

Secunda Calvini contradictio continetur in ejus doctrina de divinitate, & eſſentia Chriſti. etenim in libro contra Valentinum Gentilem docet nomen DEI per excellentiam ad ſolum Patrem pertinere: ſolum Patrem propriè dici Creatorem cœli, & terræ, & Filium nonniſi impropriè, hinc redarguit, ut impropriam locutionem Symboli Niceni dicentis *DEUM de DEO, lumen de lumine.* Ex quibus deducitur docuiſſe Calvinum Patrem eſſe Filio majorem & excellentiorem, ac putâſſe Filium non eſſe verum DEUM, nequidem ejusdem ſubſtantiæ, & eſſentiæ cum Patre, quæ fuit hæreſis Arianorum contra ſcripturas Joan. 10. 30. *Ego & Pater unum ſumus*, ſeu quid unum in natura, & eſſentia, ac ſubſtantia. Contrarium docet ad cap. 1. Joan. 5. 1. ubi aſſerit, Chriſtum eſſe verum Deum, & ejusdem eſſentiæ cum Patre inquiens: *Hoc exordio æternam Chriſti divinitatem prædicat, ut ſciamus æternum eſſe DEUM, qui manifeſtatus eſt in carne*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Ne quis de divina Chriſti eſſentia ſcrupulus maneat, clarè aſſerit, eſſe DEUM,* unde quod prius negaverat, hoc idem affirmat.

Tertiò de perſona Chriſti rectè docet cum Catholicis, unam dari in Chriſto tantùm ſeu divinam, & duas naturas, ait enim ad cap. 1. Joan. 5. 14. *In hoc fidei capite duo præcipuè tenenda ſunt: ſic in unam perſonam coaluiſſe duas in Chriſto naturas, ut unus atque idem Chriſtus verus ſit DEUS, & homo: alterum verò non obſtare perſonæ unitati, quin diſtinctæ naturæ maneant, ita ut divinitas quidquid ſibi proprium eſt, retineat, humanitas etiam ſeorſim habeat, quod in eo competit.* Contrarium poſtea docet lib. 1. Inſtit. cap. 13. §. 9. ubi cum Neſtorio aſſerit, duas eſſe in Chriſto perſonas, & duas naturas ſcilicet perſonam Verbi, & perſonam Mediatoris, & hanc humanam eſſe fatetur, illam divinam inquiens: *Etſi autem Mediatoris perſonam non attingo, ſed differo in eum locum, ubi de redemptione agetur:* & §. 23. adferens ſententiam aliorum ait: *Excipiunt ſi verè eſt DEI Filius, abſurdum eſſe cenſeri perſonæ Filium: ego utrumque verum eſſe reſpondeo DEI nempe eſſe Filium, quia ſermo eſt à Patre ante ſæcula genitus (nondum enim de Mediatoris perſona nobis ſermo eſt) & tamen explicandi cauſa habendam eſſe rationem perſonæ, ut nomen DEI non ſimpliciter ſumatur, ſed pro Patre.* Clarius etiam hanc Mediatoris perſonam indicat, ut diſtinctam à Verbo, ſeu DEI Filio §. 24. ubi ait: *Nam ex quo manifeſtatus eſt in carne Chriſtus, Filius DEI, vocatur non tantùm quatenus ante ſæcula genitus ex Patre fuit æternus ſermo: ſed quia Mediatoris ſuſcepit perſonam.* Verbum, ſeu ſermonem Patris diſtinguit à perſona Mediatoris, conſequenter duas perſonas cum Neſtorio aſſeruit in Chriſto.

Quartò in parvo Catechiſmo articulum ſymboli, *credo ſanctam Eccleſiam Catholicam*, aſſerit eſſe intelligendam de Eccleſia inviſibili, ſeu prædeſtinatorum, qui dicuntur à Calvino conſtituere Eccleſiam inviſibilem, quatenus ſcire non poſſumus, quinam ſint prædeſtinati, & qui reprobi ait Calvinus: *Sequitur quarta pars, in qua confitemur, nos credere unam ſanctam Eccleſiam Catholicam*, & explicans, de qua ipſa Eccleſia loquatur, addit: *Quid eſt Eccleſia? eſt corpus & ſocietas fidelium, quos DEUS ad vitam æternam prædeſtinavit.* Contrarium poſtea docet lib. 4. Inſtit. cap. cap. 1. §. 2. ubi docet per Eccleſiam Catholicam, quam Sanctam tenemur credere in Symbolo, eſſe intelligendam Eccleſiam viſibilem, in qua reprobi, & prædeſtinati ſimul permixti ſunt, inquiens: *In Symbolo, ubi confitemur, nos credere Eccleſiam, id non ſolum ad viſibilem, de qua nunc agimus, refertur, ſed ad omnes quoque electos DEI, in quorum numero comprehenduntur etiam, qui morte defuncti ſunt.* Eundem Symboli articulum, quem dixerat eſſe intelligendum de Eccleſia inviſibili, ſeu prædeſtinatorum tantùm, poſtea docet eſſe intelligendam de Eccleſia viſibili, in qua reprobi, & prædeſtinati permixti ſunt.

Quintò lib. 4. Inſtit. cap. 1. §. 4. docet, neminem poſſe æternam conſequi ſalutem, niſi beneficio baptiſmi Eccleſiam viſibilem ingrediatur, inquiens: *Quia nunc de Eccleſia viſibili diſſerere propoſitum eſt, diſcamus vel uno matris elogio, quàm utilis ſit nobis ejus cognitio. imò neceſſaria, quando non alius eſt in vitam ingreſſus, niſi nos ipſa concipiat in utero, niſi pariat, niſi nos alat ſuis uberibus, denique ſub cuſtodia, & gubernatione ſua nos tueatur, donec exuti carne mortali ſimiles erimus Angelis*: & poſtea addit: *Extra ejus gremium nulla eſt ſperanda peccatorum remiſſio, nec ulla ſalus.* Sed contrarium poſtea docet in eodem cap. §. 7. & lib. 4. Inſtit. cap. 16. §. 24. & 25. ubi cum dixiſſet antea: Neminem admitti in Eccleſiam viſibilem, niſi per baptiſmum, poſtea docet filios fidelium ſalvari ſine baptiſmo, quod perinde eſt ac ſalutem conſequi, tametſi non ingrediantur Eccleſiam viſibilem, quod eſt loculenta contradictio, ſcilicet neminem poſſe ſalvari, niſi ſit in Eccleſia viſibili,

Digitized by Google

viſibili, & aliquos poſſe ſalvari, quamvis non ſint in Eccleſia viſibili.

Sextò de neceſſitate baptiſmi aquæ lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 19, aſſerit extare præceptum Chriſti de baptiſmo aquæ, quod colligitur ex illo Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt intrare in regnum DEI*, quod approbans Calvinus docet dari præceptum DEI de baptiſmo aquæ, ſed poſtea id negat in Commentario cap. 3. Joan. ubi ait: *Nullo modo adducor, ut Chriſtum de baptiſmo verba facere credam*, & addit Spiritum, & aquam pro eodem poni, unde contradictio eſt aſſerere, baptiſmum aquæ eſſe neceſſarium, ex præcepto Chriſti & baptiſmum aquæ non eſſe neceſſarium ex præcepto Chriſti.

Septimò ſibi etiam contradicit in Eucharistia, quia in cap. 11. ad Corint. docet, corpus Chriſti eſſe præſens in Euchariſtia, inquiens: *Chriſtus viſibile illud ſignum nobis porrigendo una dat etiam nobis ſuum corpus, neque enim fallax eſt, qui vacuis figuris nos ludat. Proinde illud mihi eſt extra controverſiam, veritatem hic cum ſuo ſigno conjunctam eſſe*, ſeu verum & reale Corpus Chriſti cum ſymbolo, ſeu ſpeciebus panis conjunctum eſſe. Et lib. 4. Inſtit. cap. 17. §. 10. ait: *Omnino hæc tenenda eſt regula, ut quoties ſymbola vident à DEO inſtituta, illic rei ſignatæ veritatem adeſſe certo cogitent, ac ſibi perſuadeant*; & §. 23. expreſſius *In ſacra cæna jubet me ſub ſymbolis panis, & vini corpus, & ſanguinem ſumere, manducare, & bibere. Nihil dubito, quia & ipſe verè porrigat, & ego recipiam.* In libello itidem de cœna Domini ait: *Neceſſe eſt, nos in cœna verè corpus & ſanguinem Chriſti recipere*: & nonnullis interjectis: *intelligimus, Chriſtum nobis in cœna veram propriamque corporis, & ſanguinis ſui ſubſtantiam donare.* Quid clarius, quid expreſſius ad ſignificandum in Euchariſtia nos ſumere verum, & reale corpus Chriſti Domini, verum & realem ejus ſanginem; ſeu veram, ac realem ſubſtantiam ſui corporis, & ſanguinis? Et nihilominus contrarium poſtea docet in contentione de Re Sacramentaria, ubi in fine ait: *Cum ſigna hic in mundo ſint, oculis cernantur, palpentur manibus. Chriſtus quatenus homo eſt, non alibi quàm cœlo quærendus eſt*: deinde ſubdit: *Quia tamen corpus Chriſti finitum eſt, & cœlo, vel loco continetur, neceſſe eſt à nobis tanto locorum intervallo diſtare, quanto cœlum abeſt à terra.* Quæ contradictio clarior, quàm aſſerere verum, & reale corpus Chriſti ſecundùm propriam ſubſtantiam, ut & ſanguinem eſſe, & non eſſe in Euchariſtia?

Octavò in Pſychopannychia expendens verba Apoſtoli 2. Corinth. 5. 1. *Scimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex DEO habemus, non manufactam æternam in cœlis*: ait: *Hæc verba ſine interprete loquuntur, non ſenſuros DEI præſentiam, cùm ab hoc corpore ſeparabimur*: & addit: *Electi DEI, qui ex hac vita tranſieruut, Deo fruuntur ad ſatietatem citra faſtidium* non dicit DEO fruentur de futuro, ſed DEO fruuntur de præſenti, quia non poſt diem judicii univerſalis, ſed ſtatim DEUM vident, & beatitate donantur, idque probat etiam ex ſcripturis ad Philipp. cap. 1. v. 23. ubi Apoſtolus apertè teſtatur: *nos frui Chriſti præſentia, cum diſſolvimur*, & 2. Corint. v. 8. explicans D. Paulum ait: *nihil meliùs, quàm migrare à corpore, ut perveniamus ad Dei contubernium.* Contrarium docet lib. 3. Inſtit. cap. 25. §. 6. inquiens: *Scriptura ubique jubet, pendere ab expectatione adventus Chriſti, & gloriæ coronam eo usque differre*, & iterum addit: *Animæ piorum militiæ labore perfunctæ fruitionem promiſſæ gloriæ expectant.* Plures aliæ deprehenduntur in ſcriptis Calvini contradictiones præſertim de libero arbitrio, de fide juſtificante, de certitudine juſtitiæ, adeo ut nihil certi, nihil firmi, & ſtabilis poſſit ſtatui ex doctrina Calvini; idque cauſæ, cur Calvinianæ Sectæ adhærentes unà non conveniant, ſed perpetuis diſſentionibus inter ſe pugnent; & perpauci ſint, qui ſimul conveniant in Doctrina de DEO, de libero arbitrio de Juſtificatione, & prædeſtinatione, ut ſuis locis DEO dante oſtendemus.

non creditis, quia Sanctum
Demum judica- enim Sp
rogabo Patrem, & uno Spi

LIBER II.

DE
Chriſto Fundatore, Inſtitutore, ac Principe Eccleſiæ Catholicæ.

ESſentiam, proprietates, notas, ſeu peculiares characteres, quibus Eccleſia Catholica conſtituitur, & dignoſcitur ut vera à JEſu Chriſto inſtituta, & fundata, ac diſtincta ſecernitur ab Eccleſia, quam Sectarii præſumunt reformatam à Luthero, & Calvino, donavimus explicatu, & omnem aliam Sectariorum Eccleſiam evicimus eſſe ſpuriam. Supereſt ut diſſertationem hic inſtituamus de illius fundatore, & ſupremo capite, ſeu Chriſto, contra quem fœdus viſæ ſunt iniviſſe hæreticorum turmæ ejus divinitatem, ac majeſtatem oppugnaturæ; & veluti in duo diviſæ agmina, ſeu cornua fortiora Ducem prioris cornu ſe Michael ſervetus Hiſpanus effecit. Is cùm in ſcholis Lutheranorum, quibus nomen dederat, frequenter audiret Verbum DEI eſſe Filium æterni Patris, de Lutherano cœtu animo ferociens admiſuri ſe dixit, quòd tum Lutherani, tum Calviniſtæ in rebus parvi momenti bellum indixerint Eccleſiæ Romanæ Catholicæ, ſeu circa ſacramenta, purgatorium, vota emiſſa; & circa primum, ac præcipuum fidei myſterium convenirent cum Catholicis, ſeu in perſonis diſtinctis SS. Trinitatis, ut etiam circa Chriſti perſonam: inde tetro perfuſus Spiritu, ſimulque audacia temerarius, libros quosdam promulgavit, quibus titulus erat *de Erroribus Trinitatis*, quorum ſumma erat, nullam in DEO dari diſtinctionem perſonarum; & Chriſtum tantùm dici Filium DEI, quia ex ipſa DEI ſubſtantia caro ejus in utero Virginis concepta, & conformata fuerit, quo errore perſonarum Trinitatem negavit cum Sabellio, & Chriſti naturas confudit; & cum Eutychete dixit, Chriſtum non fuiſſe in utero Virginis conceptum ex ſanguine & ſubſtantia Mariæ Virginis, ope Spiritûs Sancti; ſed ex ipſa DEI ſubſtantia efformatum, quem errorem ſequuti poſtea fuerunt Miniſtri Tranſylvaniæ, ſed ſervetus Genevæ igni extraditus debitas ſuis ſceleribus pœnas luit. Secundi agminis dux fuit Valentinus Gentilis Italus Coſentinus, qui auditâ Calvini eruditione, & doctrina permotus rerum novarum, relictâ patria ex Calabria fuit Genevam profectus auditurus Calvinum docentem nova dogmata; ſed non diu inter ejus diſcipulos toleravit enumerari; Spiritu & ipſe elato inflatus ægrè tulit, Calvinum unà cum ſuis aſſeclis in articulis fidei quoad perſonas Trinitatis cum Papiſtis concordare, expungi ab illo cathalogo voluit, & novum excogitare dogma, quod à Servetiano diſcreparet, ſed à Catholica doctrina penitus differret: ſiquidem docuit, ineſſe DEO non ſolum tres perſonas realiter diſtinctas, verum etiam tres naturas tres divinos, ac ſempiternos Spiritus numero differentes eſſentiali, quam ſententiam Nicephorus Philippono antea tribuerat. Verùm cùm obſervaſſet hanc Numinum Trinitatem nullo poſſe fundamento inniti; & in ſcripturis ſacris nil frequentius aſſeratur, ac reperiatur, quam unum tantùm eſſe DEUM creatorem cœli & terræ, præter quem nullus alius ſit, nec fuerit, nec poſſit eſſe DEUS, & errore Philipponi in hæreſim prolapſus Arianorum; quatenus ſolum DEUM patrem aſſeruit; & Filium, & Spiritum Sanctum non eſſe eſſentiam divinam, neque ejuſdem ſubſtantiæ cum Patre, ſed eſſe eſſentiæ proles longè inferiores ab ipſa eſſentia. Cùm verò Valentinus occuparetur Genevæ in recoquenda Arianæ hæreſis Cambre, Calvinus Genevæ & ipſe tunc temporis degens Valentino ſe oppoſuit, qui hæreſeos redarguitur reus, & ad tribunal hæretici Magiſtratus citatur; ſed Valentinus metuens Calvini ſeveritatem, incendiumque Serveti adactus ſuum retractare aſſertum, ex Judicum ſententia ad publicam ſubeundam pœnitentiam compulſus, depoſitis veſtibus, ſolo tectus induſio nudis pedibus, detecto capite accenſam deferens manu facem, præeunte præcone, fere ſingulas civitatis plateas perambulavit non ſine populi deriſu: dein ſupplex à Magiſtratu veniam rogavit, à quo juſtus fuit libros à ſe ſcriptos flammis extradere, & ipſe jurare non abiturum Geneva, niſi priùs ſalutato Magiſtratu: ſed ipſe poſt recantatam ſolemniter palinodiam clanculum Geneva ſe proripuit; & pervagatis pluribus regionibus in Gallia Helvetia, Polonia, in quibus novum Zizanium Arianiſmi ſeminare adnixus eſt: tandem anno undecimo poſt mortem Serveti Bernæ in Helvetia à Zvvinglianis captus capitis damnatus pœnas & ipſe dedit ſuæ temeritatis. Plures alii eodem teterrimo agitati Spiritu Chriſto ſurripere divinitatem ſtuduerunt, quam nos ut contra Sectarios aſſeramus, ac propugnemus initio hujus libri de divinis agemus perſonis, poſtea de Chriſto coaleſcente ex perſona divina, Filio conſumbſtantiali æterno Patri, & natura humana, ſeu noſtra humanitate, quam ope Spiritus Sancti ex ſanguine puriſſimo Mariæ Virginis conformatam aſſumpſit in eodem Virginis utero; ſitque propterea Chriſtus compactus ex una tantùm perſona divina, & duplici natura divina, & humana verus DEUS, & verus homo.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT I.

Oſtenditur veritas Eccleſiæ Catholicæ, Deum eſſe unum in eſſentia trinum in perſonis, & traditur definitio perſonæ.

CONfeſſio Eccleſiæ Catholicæ aſſerta in quatuor œcumenicis ac celeberrimis toto orbe conciliis Nicæno, Epheſino, Chalcedonenſi, & Conſtantinopolitano, & ab omnibus ſanctis Patribus, ſemper fuit, DEUM unum eſſe in eſſentia, & trinum in perſonis, quas ſcriptura pleriſque in locis commemorat, & unamquamque harum perſonarum eſſe verum DEUM per unam eandemque eſſentiam, & naturam omnibus tribus perſonis communem; adeo ut licèt tres ſint perſonæ, quarum una non eſt alia, non tamen ſint tres Dii, ſed unus tantum Deus ratione unius eſſentiæ, & naturæ, quæ eadem prorſus eſt in tribus divinis perſonis. Neque ſummæ DEI unitati, & ſimplicitati perſonarum Trinitatis afficit: neque eſſentiæ, ac naturæ unitas & ſimplicitas ternarium perſonarum deſtruit numerum; ſed unitas in eſſentia, ſubſtantia, natura, & Deitate rectè cohæreat cum Trinitate in perſonis, quæ perſonæ ſint ſubſiſtentes, ſuiſque proprietatibus diſtinctæ, & non tantùm tria pura nomina, vel tres operationes, aut tres energiæ, ut olim perperam opinati fuerunt Naëtus, Praxea, & Sabellius; adeo ut non ſolùm Pater, ſed etiam verbum Patris, ſeu Filius, & Spiritus Sanctus ſint veræ perſonæ ſubſiſtentes, quarum una quæque diſtinguatur ab aliis duabus. Hanc veritatem docet Eccleſia Catholica, quia ita fuit ſemper edocta, à ſacris ſcripturis 1. Joanis 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus*, ſcilicet unum neutraliter, ſeu in eſſentia natura, Deitate; non unus maſculinè, quia in perſonis diſtinguuntur, ſuntque plures. Neque novum teſtamentum hanc veritatem edifferit; ſed etiam ſacræ ſcripturæ veteris legis eandem nos edocent Pſal. 32. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritus oris ejus, omnis virtus eorum.* Ubi & communiter explicant SS. Patres; nomine Domini intelligitur Pater, ſeu prima perſona Trinitatis, cui tribuitur creatio rerum, quamvis ſit creatio indiviſum trium perſonarum opus; per verbum Domini, Filius nobis ſignificatur, ſeu ſecunda Trinitatis perſona, quia per Filium facta ſunt omnia. Spiritus oris ejus, eſt Spiritus Sanctus, ſeu tertia Trinitatis perſona, cui ſingulari quadam ratione perfectio tribuitur operum divinorum. Hinc Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud DEUM:* ſeu Verbum erat in principio, antequam res ulla creata eſſet; *ac Verbum erat apud DEUM*, quia hoc Verbum erat DEUS, per quem res omnes creatæ ſunt; erat etiam hoc Verbum apud DEUM Patrem diſtinctum, ratione paternitatis à Verbo ſeu Filio, cùm nemo dicatur eſſe apud ſemetipſum, ſed apud alium, ſi congruè loquamur. Poſtea ſubdit Joannes: *& Verbum caro factum eſt*, ſcilicet Filius, non Pater, neque Spiritus Sanctus, quia eſt perſona diſtincta à Patre, & Spiritu Sancto. Luculenter itidem totum Trinitatis myſterium nobis explicat Magiſter Chriſtus Joan. 14. *Si cognoviſſetis me, & patrem meum cognoviſſetis.* Poſtea addit alloquens diſcipulum ſuum, *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum.* Rurſus *non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt?* Demum judicaturus tertiam perſonam ait: *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit nobis:* ecce quomodo Pater & Filius licèt ſint quid unum in eſſentia, natura, ſubſtantia ac Deitate adhuc ſint duæ perſonæ inter ſe diſtinctæ; & Paracletus ſeu Spiritus Sanctus ſit alia perſona diſtincta à Patre & Filio. Hanc Eccleſiæ Catholicæ veritatem etiam confirmat Chriſtus Joan. 8. *Solus non ſum, ſed & ego, qui miſit me Pater. Et in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt. Ego ſum, qui teſtimonium perhibeo de me ipſo: Et teſtimonium perhibet de me, qui miſit me Pater.* Sin autem perſona Filii non eſſet diſtincta à perſona Patris, non rectè congrueret legis ſuffragium *in ore duorum, vel trium ſtare omne verbum*; perſona etiam Spiritus Sancti diſtincta à Patre ſatis apertè indicatur Joan. 14. *Et alium Paracletum dabit vobis*, loquitur Filius, & promittit alium Paracletum dandum à Patre; & cùm inter Datorem, & donatum detur eſſentialiter relativa diſtinctio, ſequitur Spiritum Sanctum, ut donatum diſtingui à Patre Donatore, & Filiò ut promittente alium Paracletum: ergo inſunt Deo tres perſonæ diſtinctæ in una ſimpliciſſima eſſentia, natura, Deitate, & ſubſtantia. Hinc Joan. Epiſt. 1. cap. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt:* ubi *unum* eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, ac Deitatis ſignificare unitatem: numerus ternarius diſtinctionem perſonarum, ſitque propterea DEUS unus in Deitate, ſubſtantia, & eſſentia, & trinus in perſonis; ſitque divina eſſentia eadem prorſus in una perſona, quàm in tribus ſimul, neque minor in una, quàm in tribus.

Hinc S. Athanaſius in Symbolo ait: *Fides autem Catholica hæc eſt, ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur*, ſeu tres perſonas in una, & eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitate; & unam eandemque ſimpliciſſimam eſſentiam, ſubſtantiam, & Deitatem in tribus perſonis, neque ſit in illis, quid majus, aut minus, nihil prius aut poſterius, ſed omnes perſonæ coæternæ ſibi ſint, & coæquales, & tantùm in proprietatibus perſonarum diſtinguantur. Pater enim ingenitus eſt & æternus, principium ſine principio. Filius à Patre ante omnia ſæcula genitus & principium de principio; Spiritus Sanctus à Patre & Filio ab æterno procedit: & alia ſit perſona Patris, alia perſona Filii, & alia Spiritus Sancti; ſed Patris & Filii, & Spiritus Sancti una ſit divinitas, æqualis gloria coæterna majeſtas: qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus Sanctus: quia in unaquaque perſona eſt una tantùm, ac eadem ſimpliciſſima eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitas, quæ non poteſt ſibi eſſe inæqualis, nec minor, nec major ſe ipſa, nec prior, nec poſterior. Perſonæ enim ſunt tantùm relativæ, & nonniſi relativè diſtinguuntur: relativum enim dicitur, quod ad aliud dignoſcendum refertur, adeo ut cognito uno relativo deveniamus in notitiam alterius. Perſonæ igitur nomina retinent relativa, quia Pater refertur ad Filium, quæ ad intra ab æterno generat Pſalm. 2. *Filius meus es Tu: ego hodie genui Te*, ſeu in æternitate, quæ non habet præteritum, neque novit futurum: & Pater & Filius ad Spiritum Sanctum, quem ad intra ſpirant; procedit enim Spiritus Sanctus à Patre & Filio, ut ab uno Spiratore. Hinc Concilium Toletanum 11.

Digitized by Google

In relativis perſonarum nominibus Pater ad Filium. Filius ad Patrem, Spiritus Sanctus ad utroſque refertur. Quæ cùm relativè tres perſonæ dicantur; una tamen ſubſtantia creditur. Et nonnullis interjectis in relatione perſonarum numerus cernitur, in Divinitatis verò ſubſtantia, quid enumeratum ſit, non comprehenditur. *Ergo hoc ſolo numerum inſinuant, quod ad invicem ſunt; & in hoc numero carent, quod in ſe ſunt.* Unde Athanaſius in Symbolo, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus, non tamen tres Dii, ſed unus eſt DEUS.

Quia igitur veritas Eccleſiæ Catholicæ eſt, confiteri Deum eſſe unum in eſſentia, natura, ſubſtantia, Deitate: & trinum in Perſonis verè diſtinctis: & Filium in utero Virginis ope Spiritus Sancti aſſumpſiſſe noſtram humanitatem, ac factum fuiſſe hominem; & propterea Chriſtum Dominum eſſe verum Deum, & verum hominem; quatenus Chriſtus conſtat ex perſona divina, ſeu Filio æterni Patris, & natura humana, ſintque in Chriſto duæ naturæ, divina & humana, & una tantùm perſona divina, quam veritatem hæreticorum plures impugnarunt: ideo ut contra eoſdem evincatur, quomodo Chriſtus Eccleſiæ Catholicæ in terris Fundator ſit verus DEUS, & verus homo, oſtendendum eſt quid, & quot ſint perſonæ divinæ, quomodo ſint unus Deus: ſi quis enim audiens hanc veritatem Eccleſiæ Catholicæ, *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus tres perſonæ diſtinctæ ſunt unus Deus*, ſtatim ſcire cupit, quiſnam ſit ille Filius æterni Patris, qui factus ſit homo, vocatur Chriſtus: niſi enim prius probatum ſit dari in Deo has tres perſonas; & oſtendatur, qualis ſit perſona filii aſſumentis in utero Virginis noſtram humanitatem, anceps ſemper hæret animus; neque convincuntur hæretici, non acquieſcentes ſacris ſcripturis, explicandum eſt, quid ſit Perſona.

Sumi ſolet nomen perſonæ tum à Philoſophis, tum à Theologis, pro individuo naturæ intellectualis: quia ſemel quod natura eſt in aliquo individuo, ſeu exiſtit incommunicabiliter, habet quandam determinatam apparentiam, & cognoſcibilitatem ſui ipſius, ratione cujus ſit cognoſcibilis, ac cæteris conſpicua, ut ediſſerit Damaſcenus cap. 13. Dialect. inquiens: *Perſona eſt, quæ per ſuas actiones, & proprietates perſpicua eſt*, quæ tamen definitio, niſi quid aliud addatur, videtur captu difficilis; quia etiam natura quælibet ſingularis per ſuas actiones, & proprietates eſt perſpicua: & tamen non omnis hujuſmodi natura eſt perſona, ut patet in natura humana à verbo divino aſſumpta, quæ per ſuas proprias actiones, & proprietates naturæ perſpicua eſt, ſiquidem elicuit actiones proprias naturæ humanæ, per quas Chriſtus cognoſcebatur eſſe verus homo; & tamen natura humana Chriſti licèt ſingularis, & individua, ac perſpicua per ſuas actiones, & proprietates non fuit perſona, cùm nos fides doceat, unam in Chriſto fuiſſe tantum perſonam divinam, quæ aſſumpſit in utero Virginis naturam humanam: putârim igitur definitioni traditæ à Damaſceno addendum eſſe: *quæ cùm in ſe, & per ſe exiſtat, incommunicabiliter ſit perſpicua per ſuas actiones & proprietates.* Eſt enim perſona, ut docet D. Thom. *1. part. quæſt. 29. art. 2.* ſubſiſtentia incommunicabilis, ſeu *ſubſtantia intelligens individua incommunicabilis*, ratio incommunicabilitatis neceſſaria eſt, ut ſignificetur individua eſſe illa ſubſtantia, quæ perſona dicitur. Poteſt individuum dupliciter ſumi, uno modo illud dicitur individuum, quod eſt in ſe determinatum, & ſingulare, quatenus non poteſt dividi in plura, alioquin non eſſet amplius quid unum, ſed multiplex: & in hoc ſenſu natura ſingularis, ut eſt hæc numero natura eſt individua, quatenus non dividitur in plures naturas; ſed hoc pacto ſumpta natura individua non eſt perſona, ſiquidem natura humana à verbo divino ſumpta fuit ſingularis, & individua, & tamen de fide eſt non fuiſſe perſonam, cùm una tantùm fuerit in Chriſto perſona divina. Secundò poteſt individuum ſumi abſolutè, & concretè, quatenus non ſolum eſt hoc ſingulare determinatum, ſed etiam ſubſiſtit per ſe, & in ſe, & non in alio, & habet ſuum terminum ultimum in toto complexu ſubſtantiæ, adeo ut perinde ſe habet ratio perſonæ ad naturam ſingularem, ſicut punctum ultimum ad lineam: & in hoc ſecundo ſenſu ſubſtantia intelligens individua, ſeu incommunicabilis eſt perſona.

Si dicas, individuum eſſe nomen ſecundæ intentionis, perinde ac nomen generis, vel ſpeciei, prædicati, vel ſubjecti; quia hujuſmodi denominationes ſunt extrinſecæ, & habentur ab intellectu. Contra eſt, quia individuum adhuc dupliciter ſumitur primò pro fundamento remoto, ſecundæ intentionis: Secundò prout formaliter ſignificat ipſam ſecundam intentionem: & individua ſubſtantia in definitione perſonæ ſumitur priori modo, non ut formaliter ſignificat ſecundam intentionem. Quòd ſi petas, cur individuum, cum ſit nomen ſecundæ intentionis, debeat in definitione perſonæ uſurpari, prout denotat fundamentum remotum ſecundæ intentionis formalis, & non prout ſignificat ipſam ſecundam intentionem formalem, D. Thomas reſpondet, id oriri ex penuria nominum primæ intentionis, ait ipſe quæſt. 9. de potentia art. 2. ad. 5. & quæſt. 29. art. 1. ad 3. ubi ait: *Et ſimpliciter nomina intentionum poſſunt accipi ad definiendum res ſecundum quod accipiuntur pro aliquibus nominibus rerum, quæ non ſunt poſita, & ſic hoc nomen individuum ponitur in definitione perſonæ, ad ſignificandum modum ſubſiſtendi, qui competit ſubſtantiis particularibus.* Si urgeas nomen perſonæ quoad ſignificatum, idem eſſe ac ſuppoſitum rationalis naturæ; & *ſuppoſitum* eſſe nomen ſecundæ intentionis, conſequenter adhuc perſonam eſſe nomen ſecundæ intentionis. Contra eſt, quia tametſi nomen ſuppoſiti naturæ rationalis ſupponat pro perſona, non tamen neceſſe eſt, quòd ſignificet idem, quia ex eo, quòd aliquid ſupponat, pro eodem non inde ſequitur idem ſignificare. Rurſus quamvis concedamus nomen ſuppoſiti ſignificare perſonam, non tamen inde ſequeretur, perſonam eſſe nomen ſecundæ intentionis, quia ſuppoſitum in hoc ſenſu tantùm ſumeretur ad ſignificandum fundamentum remotum ſecundæ intentionis, ſeu ipſum modum ſubſiſtendi incommunicabiliter, ex quo non ſequeretur, nomen perſonæ ſignificare formaliter ſecundam intentionem.

Hinc cùm perſona à Boëtio lib. de duab. natur. cap. 2. definitur: *Rationalis naturæ individua ſubſtantia*, per individuam ſubſtantiam intelligitur ſubſtantia incommunicabilis, ſeu ipſum fundamentum remotum ſecundæ intentionis importans modum ſubſiſtendi incommunicabiliter, & exiſtendi in ſe, & per ſe, non in alio. Definit Boëtius perſonam naturam rationalem non ſolùm, ut includatur ea natura, quæ ratiocinatur per diſcurſum componendo, & dividendo, verùm etiam quæ ſimpliciter

plicitèr eſt prædicta intellectu, ſive hæc creata fuerit ſive increata, & ut excludatur ſubſtantia carens ratione, quia neque leo, neque equus, neque canis perſona dicitur, ſed tantùm ſuppoſitum, quod latius patet quàm perſona, quia licèt omnis perſona ſit etiam ſuppoſitum, non tamen vice verſa omne ſuppoſitum eſt perſona: ſiquidem ſuppoſitum ſignificat aliquod per ſe ſubſiſtens, & præſcindit ab eo, quod ſit ratione præditum vel non: perſona verò tantùm extenditur ad naturam rationalem: dicitur individua ſubſtantia ut excludatur accidens quod ſive expunctuale ſit ſive corporeum non dicitur perſona, tametſi exiſtat ſeorſim à quovis ſubjecto, ut accidentia Euchariſtica: rurſus hæc ſubſtantia debet eſſe individua, ſeu incommunicabilis alteri ut ſignificetur individuum completum ut perfectum ſubſtantiæ per ſe naturaliter ſubſiſtentis, & propriâ hypoſtaſi terminata, adeo ut non habeat rationem partis, nec in aliquo alio exiſtat, ſed tantùm in ſe ipſo, ex quo ſequitur naturam humanam in Chriſto per ſe propriè non habere perſonam, eò quia non exiſtat per ſe abſolutè, & independenter, ſed in alio, ſeu in verbo divino à quo hypoſtaticè terminatur. Rurſus neque anima rationalis eſt propriè perſona, quia non eſt per ſe ſubſtantia completa, ſed potius pars ſeu forma naturæ humanæ: his poſitis.

Dicendum eſt nomen perſonæ ut definitæ à Boetio convenire Deo in ſenſu proprio, & id eſſe dogma Fidei contra Tranſylvanos, & Illyricos: quia quamvis nomen perſonæ expreſsè non reperiatur in Scriptura, habetur in ipſa proprium ſignificatum perſonæ, ſcilicet ratio Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti, de quibus prædicantur, quæ in creatis fundantur ineſſe perſonali: Hinc communis ſenſus Eccleſiæ Catholicæ ſemper fuit tria ſuppoſita divina vocari tres perſonas, ut liquet in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. *in confeſſione Fidei cap. firmiter*, & *cap. damnamus*; In Toletano II. *in Symbolo Fidei*: & in Florentino *ſeſ.* 18. & 19. Idque etiam conſtat ex Symbolo Athanaſii, in quo expreſsè habetur alia perſona Patris, alia Perſona Filii, & alia perſona Spiritus Sancti. Patres itidem communiter hanc aſſeruerunt veritatem præſertim Auguſtinus *Lib.* 11. *de Civit. cap.* 24. & *lib.* 5. *de Trinit. cap.* 8. Hieronymus *epiſt.* 57. Cyprianus *ſerm. de Nativit. Chriſt.* & paſſim Hilarius *lib. de Trinit. & lib. de Synod.* & alii. Ratione etiam facilè evincitur, quia Deus eſt natura intelligens perfectè ſubſiſtens, & determinata quoad modum ſubſiſtendi: hæc autem prædicata propriè conveniunt perſonæ, conſequenter nomen perſonæ tribuendum eſt Deo ad ſignificandum talem modum ſubſiſtendi, quia cùm ex creaturis manuducamur ad cognitionem divinorum, ac perfectiones divinas explicemus per voces, & conceptus, quibus ſignificamus perfectiones creatas; rectè poſſumus uti nomine perſonæ ad ſignificandum talem modum ſubſiſtendi in Deo, proinde ad ſignificandam perſonam propriè ſumptam præſertim, cùm hæc ut definitur à Boëtio, & explicatur à Theologis, dicat in DEO perfectionem depuratam ab omni perfectione, quæ debet ineſſe DEO, quia utpote infinitus in omni genere perfectionis debet includere omnem perfectionem depuratam ab omni imperfectione, quinimo cùm ratio perſonæ definitæ à Boëtio ſit perfectio ſimpliciter ſimplex excludens omnem defectum, debet neceſſariò poni in DEO, non ſolùm eminenter cauſaliter, verùm etiam formaliter, & propriè.

Si dicas perſonalitatem eſſe modum naturæ, à quo poſſit natura ſejungi, ut in humanitate Chriſti, quæ propriâ perſonalitate humanâ deſtituta ſubſiſtit per ſubſiſtentiam divinam ſeu in Filio qui aſſumpſit humanitatem conſequenter perſonalitatem includere defectum, & non poſſe DEO tribui, ſiquidem nullum prædicatum divinum poſſit à DEO ſeparari, cùm omnia divina prædicata identificentur cum DEO, qui eſt ens ſummè neceſſarium. Contra eſt, quia tametſi perſonalitas creata poſſit ſeparari à creatura creata, ac propterea includat defectum; non tamen perſonalitas increata, quia hæc eſt perfectio inſeparabilis à divina eſſentia, natura, & Deitate: Perſonalitas enim ex vi proprii conceptûs præcisè præſcindit ab eo, quod ſit modus, vel non ſeparabilis, vel inſeparabilis, ſed tantùm dicit naturam completam, & incommunicabilem, licèt ut contracta ad perſonalitatem creatam ſit modus ſeparabilis, contracta verò ad perſonalitatem divinam eſt entitas perfectiſſima: ſicut quamvis ſapientia ut contracta ad creaturam ſit accidens in DEO tamen eſt ſubſtantia: perinde quamvis ratio perſonæ ſit in creatura modus, & includat defectum, in Deo eſt perfectiſſima entitas excludens omnem defectum, & tranſiens in perfectionem ſimpliciter ſimplicem. Præterea aliud eſt loqui de perſonalitate in abſtracto, & aliud de perſona in concreto; ſiquidem perſonalitas formaliter diſtinguitur à natura, non ita perſona in concreto, quia hæc intendit tum naturam, tum perſonalitatem.

Si dicas cum Laurentio Valla *Lib.* 6. *elegantiarum cap.* 34. perſonam non ſignificare ſubſtantiam, ſed ſtatum, qualitatem, & perfectionem. Contra eſt, quia tametſi nonnunquam ſignificet ſtatum, vel dignitatem, ut cùm quis dicitur agere perſonam Proregis, vel Conſulis, in quo ſenſu Tertullianus *lib.* 5. *contra Marcionem*, vocat Chriſtum perſonam Patris, hoc eſt imaginem Patris: non tamen ſemper ſignificat rationem ſtatûs, vel dignitatis, ſed ipſam individuam ſubſtantiam naturæ rationalis, ut in definitione Boëtii.

CAPUT II.

Quomodo contra Hæreticos, & Judæos evincatur, dari in divinis tres perſonas realiter diſtinctas; & unam earum eſſe improductam, alias duas productas.

CUm oſtenderimus in præcedentibus dari in Deo propriè rationem perſonæ, adeo ut in divinis detur aliqua perſona, quæ propriè ſit talis; ſupereſt nunc examinandum, an hæc ratio perſonæ multiplicetur in divinis, & an dentur in DEO tres perſonæ in unica eſſentia, ſeu naturâ, quæ ſit prorſus eadem numero in tribus perſonis, & ratione cujus tres perſonæ ſint unus Deus: huic tamen doctrinæ, quæ eſt primum Chriſtianæ Fidei fundamentum, videtur adverſari principium illud dialecticum: *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe*, ex quo ſequitur quòd ſi perſonæ in divinis ſunt prorſus idem cum divina eſſentia, debent eſſe idem inter ſe, ac proinde non dari plures perſonas ſaltem inter ſe diſtinc-

Digitized by Google

ſtinctas; cùm divina eſſentia non diſtinguatur à ſe ipſa: hâc difficultate preſſi Ethnici, & Hæretici in extremos prolapſi ſunt errores: illi enim perſonarum negârunt diſtinctionem, quia Fidei lumine deſtituti, & ſolo naturæ lumine præditi Deum agnoverunt ſine pluralitate perſonarum, quem errorem ſecuti ſunt Judæi, & Machometani, & plures alii tum veteres, tum recentes Hæretici. Alii è converſo adſtruentes perſonarum diſtinctionem unitatem negârunt eſſentiæ, ut Arius, Eunomius, eorúmque Sectatores, putantes ſolum Patrem eſſe Deum, Filium verò & Spiritum Sanctum quaſdam præexcellentes creaturas: quem errorem ſuam traxiſſe originem à ſchola Platonica refert D. Thomas 4. *contra gentes cap.* 6. docuerunt ſiquidem Platonici dari unum ſummum Deum Patrem Creatorem rerum omnium, à quo putârunt primitus effluxiſſe mentem quandam præexcellentem, quam Idæam rerum omnium vocabant.

Verum Fidei dogma eſt dari in Deo tres perſonas realiter inter ſe diſtinctas; hæc enim realis perſonarum diſtinctio definita fuit in quatuor toto orbe celeberrimis Conciliis Niceno, Epheſino, Calcedonenſi, & Conſtantinopolitano, & hanc doctrinam ſemper edocuit Eccleſia, & Sancti Patres, & habetur expreſsè in Symbolo Athanaſii; alia eſt enim Perſona Patris, alia Filii, alia Spiritus Sancti. Contra Judæos concedentes vetus Teſtamentum probari ſolet hoc principale Fidei noſtræ dogma ex illo Geneſ. 1. *In principio creavit Deus cœlum & terram*, ſcilicet Deus Pater in principio, ſeu in verbo, ac ſecunda perſona creavit cœlum, & terram quia per Verbum dicuntur omnia facta, *Joan.* 1. Unde Deus Pater per Verbum ſeu ſecundam perſonam, vel in Verbo, ſeu Filio creavit cœlum, & terram. Tertia perſona ſignificatur, cum ſubditur, *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*: His verbis utuntur communiter Sancti Patres ad probandum Myſterium Trinitatis, ſeu dari tres Perſonas in Deo, ut Auguſt. *lib. de Geneſ. ad litteram cap.* 1. Hieronymus *lib. Hebraicar. quæſt.* ubi demonſtrat hebraicè *in principio* poni *in filio*, ac ſenſum eſſe in filio creavit Deus cœlum & terram, unde quod latinè legitur *in principio*, hebraicè dicitur *in filio*: & quia non datur filius ſine patre, ideo Deus qui dicitur in principio creâſſe cœlum, & terram, ſignificat Deum Patrem juxta lectionem hebraicam in filio creâſſe cœlum & terram: & cùm expreſsè poſtea nominetur ſpiritus Domini, qui ferebatur ſuper aquas, clarè ſignificantur tres perſonæ divinæ ineſſe Deo. Quòd ſi dicas per illud *in principio* à ſanctis Patribus non intelligi in Filio, ſed initio temporis, proinde non poſſe ex allagato textu evinci dari in divinis tres perſonas. Contra eſt, quia eadem Scripturæ verba ſubinde duos habent ſenſus etiam litterales, neque id inconveniens eſſe probat D. Thomas *in cap.* 1. *Geneſ.* quapropter illud in principio poteſt ſumi in uno ſenſu literali temporaliter pro initio temporis, & in alio ſenſu cauſaliter ſcilicet in filio: quo pacto etiam Spiritus Domini quamvis ſignificet in ſenſu literali aërem, aut ventum, adhuc in eodem ſenſu literali ſignificat etiam perſonam ſeu Spiritum Sanctum. Secundò contra eoſdem Judæos approbantes, & retinentes Pſalmos Davidis hæc eadem veritas oſtenditur ex Pſal. 32. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum*, ut enim explicant ſancti Patres per nomen Domini Pater intelligitur, ſeu prima perſona Trinitatis, cui tribuitur creatio rerum, licèt opera ad extra ſint totius Trinitatis: per Verbum Domini ſignificatur Filius, ſeu ſecunda perſona Trinitatis, quia per Filium facta ſunt omnia: *per ſpiritum oris ejus* ſatis apertè indicatur Spiritus Sanctus, ſeu tertia perſona Trinitatis, cui ſingulari quadam ratione tribuitur divinorum operum perfectio. Tertiò hanc divinarum Perſonarum pluralitatem ſancti Patres ex plerisque aliis locis veteris Teſtamenti inferunt, præſertim ex illo Iſaiæ 6. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabbaoth.* Ubi tres perſonæ ſignificantur per illam vocem ter repetitam *Sanctus*, & unitas eſſentiæ naturæ, ſeu deitatis per alia verba *Dominus Deus Sabbaoth.* Rurſus probant itidem ex illo Exodi 3. *Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob miſit me ad vos*: Cùm enim immediatè ſuperius dicatur *Dominus Deus Patrum veſtrorum* per hæc verba in ſingulari *Dominus Deus* ſignificatur unitas Trinitatis, & per nomen Deus Trinitas perſonarum ut explicat Gloſſa interlinearis inquiens: *Hic atteſtantur tres approbati, & examinati teſtes, quorum teſtimonium verum eſt, nomine trium teſtium, tres Trinitatis perſonas intelligens deſignatas repetito nomine Deus.*

Contra Hæreticos approbantes, & tenentes ſacras Scripturas novi Teſtamenti, hoc idem dogma noſtræ Fidei evincitur ex illo Matth. ult. *Baptizantes eos in nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti*, ubi Scriptura dicit *in nomine* ſeu in ſingulari, non in *nominibus* in plurali, ut nimirum ſignificetur unitas eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ divinæ, ac Deitatis, quæ eſt una, ac eadem numero in tribus perſonis, quæ exprimuntur per illa verba in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, hinc Joan. 1. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt*: Ubi tres perſonæ non poſſunt expreſſius ſignificari in una, & eadem Deitate ſeu eſſentiâ, naturâ, & ſubſtantiâ ratione cujus tres perſonæ divinæ dicuntur eſſe unum ſignificans naturæ, ſubſtantiæ, ac Deitatis unitatem, ſuntque propterea Deus unus in Deitate, & trinus in perſonis, ſeu Patre, Verbo, & Spiritu S. & hæc eſt Fides Catholica ait Athanaſius in Symbolo, *ut unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremur*, ſeu tres perſonas in una; & eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, Deitate.

Hinc ſuppoſitâ fide ratio etiam manifeſtè evincit hunc Fidei articulum: quia cùm non poſſit idem à ſe ipſo procedere, debet neceſſariò dari principium, à quo procedat, quia, ut ait Auguſt. lib. 1. de Trinit. cap. 1. *Qui putat ejus eſſe potentia Deum, ut ſe ipſum ipſe genuerit, eò plus errat, quòd non ſolùm Deus ita non eſt, ſed nec ſpiritualis, nec corporalis creatura: nulla enim omninò res eſt, quæ ſe ipſam gignat, ut ſit*: Atqui in divinis datur proceſſio unius perſonæ ab alia: ſemel quòd datur Filius, neceſſe eſt, detur etiam Pater, à quo Filius procedat, & cùm detur Spiritus Sanctus procedens à Patre & Filio, debet ab ipſis diſtingui; cùm eadem perſona non poſſit à ſe ipſa procedere, ſed ab alia diſtincta. Dari in divinis unam perſonam procedentem ab alia paſſim in Scripturis ſacris ſignificatur *Joan. cap.* 8. ubi Chriſtus loquens de ſe ipſo ait: *Ego enim ex Deo proceſſi, & in mundum veni*; quibus verbis duplex indicatur proceſſio, una æterna ſecundùm divinitatem, illis verbis ex Deo proceſſi, & alia temporalis, cùm ſubditur, *& in mundum veni*, quia ut ſcribit Apoſtolus ad Galat. 4. *Miſit Deus Filium ſuum natum ex muliere factum ſub lege.* Proceſſio itidem Spiritus S. expreſsè ſignificatur Joan. 15. *Cùm autem venerit Paraclytus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*, ex quibus conſtat dari in DEO proceſſionem, quâ Filius procedit à Patre, & Filio, conſequenter dari tres perſonas realiter diſtinctas. cùm non poſſit una perſona procedere

Digitized by Google

à ſe ipſa: has verò tres perſonas eſſe ejuſdem eſſentiæ, & naturæ etiam conſtat ex Scripturis Joan. 10. ubi Chriſtus de ſe ipſo ait: *Ego & Pater unum ſumus*, per verba illa *ego & Pater* ſatis apertè ſignificatur diſtinctio perſonalis; & per alia verba *unum ſumus* denotatur unitas eſſentiæ, quod intelligitur de unitate ſubſtantiali eſſentiæ, ut communiter explicant Sancti Patres. Rurſus Spiritum Sanctum ejuſdem eſſe eſſentiæ, & naturæ cum Patre, & Filio oſtendit Joannes 1. Joan. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt*, hoc eſt unius eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, & Deitatis, tota ſiquidem identitas divinarum perſona cum habetur ratione ejuſdem naturæ. Non tamen hæc unitas cum omni proprietate dicitur ſingularis, aut individualis, quia unitas cum omni proprietate ſingularis eſt etiam incommunicabilis & unitas divinæ naturæ eſt communicabilis, & communicatus tribus perſonis, quæ licèt realiter ſimpliciter identificentur cum divina perſona, diſtinguuntur tamen inter ſe realiter ratione producentis, & producti, hinc Hilarius l. de Trinit. circa finem ait. *Patrem ſingularem Deum prædicare ſacrilegum eſt*. D. Ambroſius 5. de fide ad Gratianum cap. 1. ait: *Quod ad ſubſtantiam pertinet non eſt ſingularitas, ſed unitas, ſingularitas ad perſonam pertinet, unitas ad naturam*, & D. Auguſtinus quæſt. 9. veter. Teſtamenti ait: *Unus quidem Deus ſed non ſingularis*, ſeu non eſt ſingularis cum totali ſua proprietate includente incommunicabilitatem, quia Deitas, ſeu divina eſſentia ita eſt in Patre, ut eadem communicetur ad intra Filio, & Spiritui Sancto, ſintque tres perſonæ unus Deus.

Quòd verò ex his tribus perſonis Pater ſit improductus ſolet à Theologis evinci: quia ſi omnes divinæ perſonæ eſſent productæ, utique ab aliqua alia perſona producente, cùm non ſit poſſibile productum ſine producente: vel igitur eſſent productæ ab alia perſona creata, vel increata: primum implicat: quia independens, imparticipatum, ac infinitum, cujuſmodi ſunt perſonæ divinæ: non poteſt produci ab aliquo participato, dependente & finito alioquin productum excederet ſuum principium producens, & ſecundùm menſuram exceſſûs in producto daretur productum ſine producente, unum correlativum ſine alio, quod repugnat; & cùm perſonæ divinæ excedant in menſura infinita quodlibet ens creatum, daretur menſura infinita producta ſine producente, quod implicat contradictionem, quia ſecundùm menſuram exceſſûs eſſent productæ ex ſuppoſitione, & non eſſent productæ quia non eſſent ab ullo producente, ſiquidem finitum, & dependens non poteſt continere nec virtualiter, & cauſativè infinitum, & independens. Neque poſſunt omnes tres perſonæ divinæ produci à perſona aliqua increata; quia vel hæc perſona eſſet improducta, vel non: Si primum jam conceditur in divinis perſona aliqua improducta: Si ſecundum, vel hæc perſona eſſet producta ab alia creata vel increata, vel à ſe ipſa; primum repugnat ut jam oſtenſum eſt, quia infinitum, independens, & imparticipatum non poteſt contineri, neque produci à principio finito, dependente, ac participato: Secundum neque poteſt aſſeri, quia ſi eſſet producta ab alia perſona increata, vel daretur proceſſus in infinitum; eò quia hæc alia perſona, ut & quævis alia aſſignabilis ſemper eſſet producta ab alia; vel deveniendum tandem eſſet ad aliquam improductam, quam aſſerimus dari in divinis. Neque poſſet dici producta à ſe ipſa, quia repugnat, idem poſſe à ſe ipſo produci: cùm igitur de Fide ſit dari in divinis duas perſonas productas, neceſſe eſt; detur aliqua alia improducta.

Neque urget ſi dicas, poſſe duas res in diverſo genere cauſæ ſe invicem cauſare, ut ultima diſpoſitio quæ cauſat formam; & hæc ultimam diſpoſitionem, conſequenter non repugnare omnes tres divinas perſonas ſe invicem producere. Contra eſt quia repugnat poſſe duas perſonas ſe invicem producere in eodem genere cauſæ: quia ex vulgato Philoſophico axiomate, quod eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati, & ſi in eodem genere cauſæ poſſent duæ res vel perſonæ ſe invicem cauſare, effectus eſſet cauſa ſuæ cauſæ, proinde deberet præſupponere ſuam cauſalitatem, quâ conſtitueretur in eſſe cauſæ, quod eſt abſurdum, quia omnis cauſa eſt prior ſua cauſalitate; omnis effectus debet præſupponere cauſalitatem in ſua cauſa; & cauſalitas, quâ producta fuit cauſa effectûs, eſt ipſa cauſalitas alterius cauſantis cauſam effectus, ergo præſupponeret ſuam cauſalitatem, cùm ſupponat ſuam cauſam; & cauſaret, antequam intelligeretur cauſari ipſa ab alia cauſa; & intelligeretur operari, antequam eſſet: ſic operari non ſequeretur ad eſſe, ſed hoc ad operari. Non enim poteſt intelligi, quomodo cauſa quoad propriam entitatem, & exiſtentiam ſit prior ſuo effectu aliqua prioritate; & in eodem ſigno accipiat entitatem à ſuo effectu: quod enim nondum exiſtit, repugnat dare alteri exiſtentiam, quia daret, quod non habet, ageret, antequam eſſet; unde Ariſtoteles 4. met. c. 4. tex. 16. *Quæ non ſunt, quonam pacto aut loquentur aut ambulabunt*, Neque poteſt idem eſſe productivum actûs primi ſui ipſius: & ſi duo in eodem genere cauſæ poſſent ſe mutuò cauſare: idem eſſet productivum actûs primi ſui ipſius: ſiquidem actus primus cauſati eſt ipſa virtus cauſæ, qua cauſatum cauſatur à ſua cauſa, quæ virtus identificatur cum entitate cauſæ: proinde eo ipſo quòd cauſa produceret entitatem effectûs, à quo ipſa ſupponeretur produci, produceret etiam virtutem identificatam cum entitate talis effectûs, & cùm hæc virtus ſit actus primus cauſæ productæ, idem eſſet productivum actûs primi ſui ipſius: & eſſet in actu ſecundo, antequam intelligeretur eſſe in actu primo. Neque in diverſo genere cauſæ poſſunt duo ſe viciſſim cauſare, ſi cauſatum præſupponat exiſtentiam ſuæ cauſæ, ut in caſu noſtro. Quia ſemel quid cauſæ ad hoc, ut cauſent, exigant exiſtere; ſi poſſent ſe mutuò cauſare in diverſo genere cauſæ; idem exiſteret, antequam reciperet exiſtentiam à ſua cauſa; & prius operaretur quàm intelligeretur exiſtere: etenim effectus, qui habet eſſe à ſua cauſa illud non recipit, nec participat, priuſquam illi communicetur à cauſa: ergo ſi effectus cauſaret ſuam cauſam neceſſariò deberet operari antequam haberet eſſe à ſua cauſa, quia hæc non poteſt operari antequam accipiat eſſe, & virtutem operandi; & hanc virtutem acciperet à ſuo effectu.

Præterea dari in divinis perſonam improductam ex eo itidem demonſtratur; quia cùm DEUS ſit una ſimpliciſſima entitas indiviſa, impartibilis, indiſtincta, omnia debent in DEO identificari inter quæ non eſt oppoſitio: in divinis autem nulla alia dari poteſt oppoſitio, quàm relativa; quæ nequit alia eſſe quàm producentis, & producti: adeo ut in DEO nequeant perſonæ diſtingui, niſi relativè in ratione producentis, & producti ſitque una principium alterius; proinde non poſſunt dari duæ perſonæ improductæ; quia eo ipſo quòd eſſent duæ perſonæ improductæ, una non produceretur ab alia; neque apponerentur relativè in ratione producentis, & producti, conſequenter ſi diſtinguerentur, entitas unius non eſſet

Digitized by Google

entitas alterius, quia diſtinctio quæ non habetur ratione producentis, & producti, debet oriri ex diverſis entitatibus, quæ propterea eſſent plures in DEO, quod repugnat alioquin Deus non eſſet ſimpliciſſimus in entitate. Et licèt attributa in ſententia ſcotiſtarum diſtinguantur inter ſe, & ab eſſentia, non tamen diſtinguuntur ut plures entitates, ſed tantùm ut formalitates unius, & protſus ejuſdem ſimpliciſſimæ entitatis: entitativè enim non diſtinguuntur; quid verò ſint formalitates, explicuimus abunde in tomo 1. Philoſophiæ, & quarto Theologiæ.

Præter unam perſonam improductam dantur etiam in divinis duæ productæ, nec plures, nec pauciores, & ex eo evincitur quia in ente ſummè ſpirituali, ut eſt DEUS, tantùm poteſt eſſe duplex proceſſio ab intra ſcilicet una per intellectum, alia per voluntatem: quia ens ſpirituale non habet niſi duo principia productiva ad intra, intellectum, & voluntatem: & quia intellectus divinus intelligendo, ſeu generando, & voluntas ſpirando habent actus ſibi omnino adæquatos, neceſſarios, ac immutabiles: adeout intellectus non poſſit habere niſi unicum actum ſimpliciter infinitum in ratione intelligendi; ut & voluntas niſi unicum actum infinitum ſimpliciter in linea amandi: ſequitur duas tantùm dari proceſſiones activas, quibus totidem reſpondent perſonæ productæ: & has perſonas diſtingui inter ſe realiter relativè definitum fuit de fide in Concilio Florent, ſeſſ. 19. coll. ult. Ratio etiam naturalis id evincit, quia inter perſonam producentem & productam; gignentem, & genitam debet eſſe realis diſtinctio: & in Divinis Pater verè generat ad intra filium Pſal. 2. *Filius meus es tu, ego hodiè genui Te* & ex Pſal. 109. *Ex utero ante Luciferum genui Te* ſeu ex intellectu ab æterno genui Te. Rurſus Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filio ut ab uno ſpiratore, ut habetur in ſymbolo Athanaſii: ergo in Divinis dantur tres perſonæ realiter relativè inter ſe diſtinctæ, una improducta, & aliæ duæ productæ. Quæ enim à parte rei opponuntur relativè, verè à parte rei realiter diſtinguuntur: non enim idem poteſt ſibi ipſi à parte rei relativè opponi: ſed Pater, Filius, Spirator ſunt nomina relativa quæ ſignificant directè relativè oppoſita, conſequenter perſonæ per talia nomina ſignificatæ debent relativè diſtingui. ita tamen ut realiter entitativè identificentur inter ſe, & cum divina eſſentia, & natura, ut conſtat *ex cap. damnamur de ſumma Trinitate* & ex 1. Joan. 5. *Hi tres unum ſunt.* Et Joan. 10. ubi Chriſtus loquens de ſe ipſo ait *Ego & Pater unum ſumus.*

CAPUT III.

Quo ſenſu perſona improducta in divinis dicatur Pater, & aliæ duæ productæ, Filius & Spiritus Sanctus, & quomodo Spiritus Sanctus evincatur eſſe Deus contra Macedonium & Græcos.

PAter in divinis dicitur prima perſona improducta, non quod in Deo ſit aliquid prius, & poſterius, majus aut minus; ſed quia prima perſona eſt principium ſine principio, & fons totius Deitatis, quàm Pater cum aliis duabis perſonis communicat, & ipſe à nullo accipit, quapropter dicitur etiam à Sanctis Patribus, & eccleſia *ingenitus*, quod nomen uſurpatur ut character, & nota primæ perſonæ conducens ad ejuſdem notitiam: & quia nomen Patris eſt relativum ad Filium, & ſignificat principium alicujus quod per veram generationem producatur: ideo in divinis unà tantùm eſt perſona, quæ per veram generationem aliam producit ad intra, proinde una tantùm datur perſona generans, cui propriè non metaphoricè convenit nomen Patris. Cæterum reſpectu creaturarum nomen Patris convenit Deo adeo ut quò creatura aliqua eſt perfectior, & ſimilior Deo, eò Deus dicatur magis propriè Pater talis creaturæ: qua ratione magis propriè dicitur Deus Pater creaturæ rationalis, cui impertitur gratiam ſanctificantem, quæ eſt participatio divinæ naturæ, & gloriæ, ſunt enim hujuſmodi dona ſupernaturalia, quæ conſtituunt creaturam rationalem Filium Dei: hinc nomen Patris dupliciter intelligitur in divinis, quatenus convenit Deo reſpectu creaturarum, & prout eſt proprium unius perſonæ reſpectu alterius: priori modo convenit tribus perſonis totius Trinitatis non minus quàm nomen Creatoris, Proviſoris, Rectoris rerum omnium creatarum: ſicut enim primum hominem, à quo familia propagatur vel cujus conſilio, ac imperio regitur, Pater dicitur: perinde quia Deus eſt ſapientiſſimus Opifex rerum omnium, quas è nihilo traduxit ad illud eſſe & eam menſuram entitatis, & perfectionis, quam participant, rectè dicitur Pater Omnipotens omnium creaturarum quas regit, providet, ac gubernat; in quo ſenſu Deuter. 22. dicitur: *Nunquid non ipſe eſt Pater tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te.* Malach. 2. *Nunquid non Pater unus omnium noſtrum? nunquid non Deus unus creavit nos?* Matth. 6. *Pater tuus, qui videt in abſcondito reddet tibi.* & Luc. 6. *Eſtote miſericordes ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* Magis tamen propriè, ac ſpecialiori quadam ratione dicitur Deus Pater creaturæ rationalis, quatenus hæc per gratiam, & gloriam participat dona ſupernaturalia, quæ ſunt participationes naturæ divinæ, hinc Apoſtolus ad Roman. 8. *Non acceperunt ſpiritum ſervitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Aba Pater,* & 1. Joan. 3. *Hanc charitatem dedit Pater ut Filii Dei nominemur, & ſimus.* Cui ſuffragatur Apoſtolus ad Hebr. 2. *Quòd ſi filii, & hæredes, hæredes quidem DEI, cohæredes autem Chriſti, qui eſt primogenitus in multis fratribus: propter quam cauſam non confunditur fratres nos vocare dicens: nuntiabo nomen tuum fratribus meis, in medio eccleſiæ laudabo te.* Nomen tamen Patris priùs convenit DEO, ſeu primæ perſonæ, ut hæc generet ad intra filium, ſecundario reſpectu creaturarum ad extra, ut indicat Apoſtolus ad Ephes. 3. *Flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri JESU Chriſti ex quo omnis paternitas in cœlis, & in terris dominatur:* & hæc prioritas, qua prima perſona priùs nominatur Pater reſpectu Filii ad intra, quàm reſpectu creaturarum ad extra, tripliciter procedit primò tempore, quia Filius ad intra generatur ab æterno, & creaturæ ad extra nonniſi in tempore ſunt productæ. Secundo dignitate, quia Filius eſt infinitè dignior perfectior, & nobilior omnibus creaturis,

Digitized by Google

ris. Tertiò ratione, quia in divinis neceſſariâ ſunt priora liberis: & generatio Verbi ad intra eſt neceſſaria, & productio creaturarum ad extra libera: & hoc triplici titulo nomen Patris priùs convenit primæ perſonæ in ordine ad filium genitum ad intra quàm reſpectu creaturarum, quæ ad extra producuntur.

Hinc nomen Patris propriè, & non metaphoricè in divinis dicitur de prima perſona inproducta: quia certum eſt de fide dari in divinis Filium à Patre genitum ad intra, eique conſubſtantialem, ut habetur in ſymbolo Niczno: & Filius debet eſſentialiter ſupponere Patrem, à quo generetur, adeo ut repugnet dari filium in ſenſu proprio, quin illico reſpondeat Pater in ſenſu proprio, proinde in divinis datur perſona inproducta, cui propriè, & non metaphoricè convenit nomen Patris; hinc Chriſtus Matth. 16. *Caro, & ſanguis non revelabit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt*, & Matth. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti* ubi vocat primam perſonam Patrem, qui eſt totius Deitatis principium, ut loquitur Sanctus Auguſtinus *lib.* 4. *de Trinit. cap.* 20. Filius enim, & Spiritus Sanctus, tametſi eandem habeant cum Patre Deitatem, filius tamen eam habet à Patre inproducto, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, ut ab uno Spiratore, qua ratione Pater dicitur principium ſine principio, & fons totius Deitatis, quas eam aliis perſonis communicat, & ipſe à nullo eam recipit, cùm ſit expers principium, in quo ſenſu ait Chriſtus Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti JESUM Chriſtum*, unde Apoſtolus. 1. ad Corinth. 8. *Nobis unus Deus Pater ex quo omnia, & unus Dominus JESUS Chriſtus per quem omnia, & nos per ipſum.* Et licèt interdum ſolus Deus verus vocetur Pater, id non intelligitur excluſivè ad alias perſonas divinas, ſed ad excluſionem creaturarum vel idolorum, quæ ab Ethnicis credebantur Numina, & pro Diis colebantur, ſicut non ſequitur Patrem non eſſe Lucem veram, eò quia de Chriſto dicatur Joan. 1. *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*: ita ex eo, quòd Pater dicatur ſolus verus Deus, non ſequitur Filium non eſſe verum Deum, ut falſo putârunt Hæretici; Ariani.

Cæterum vocabulum Patris eſt notionale primæ perſonæ, quia hæc ſola generat ad intra Filium, Pater enim ſine initio & fine ſemper eſt Pater, & ſemper ad intra generat Filium. Non tamen eſt nomen notionale Patris adæquatè: quia Pater non ſolùm generat ad intra Filium, ſed etiam unâ cum filio ſpirat Spiritum Sanctum, & nomen Patris tantùm explicat primam perſonam generare filium, non verò ſpirare Spiritum Sanctum, conſequenter non explicat adæquatè eſſe notionale primæ perſonæ. Præterea nomen Patris præciſè ſumptum non explicat innaſcibilitatem, quæ etiam eſt propria notio Patris: etenim nomen Patris præciſè & ex propria ratione tantùm explicat originem activam, qua Pater generat Filium ad intra, & quia Pater ita eſt perſona generans, ut ipſe ſit perſona ingenita, & excludat omnem proceſſionem ab alio, ideo hæc negatio omnis proceſſionis explicatur per innaſcibilitatem, quæ ſignificat negationem omnis proceſſionis ab alio.

Quòd ad ſecundam perſonam attinet de fide eſt eſſe verum Filium DEI naturalem, & ejus numerò eſſentiæ cum Patre, proinde eſſe conſubſtantialem, & coeſſentialem Patri, eique æqualem. Hæc eadem ſecunda perſona non ſolùm Filius, ſed etiam *Verbum* dicitur ſumpto verbo pro conceptu mentis expreſſivo objecti cogniti per modum imaginis, in quo ſenſu Filius Dei propriè & ſine ulla metaphora dicitur Verbum Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: hoc eſt ab æterno Verbum ſemper producitur à Patre, & eſt apud Deum, & Deus eſt Verbum, quatenus eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitas, quæ eſt in Patre, eadem prorſus ſimpliciſſima, & indiſtincta ſit in Verbo ſeu Filio, qui in tempore ſatisfacturus divinæ juſtitiæ ad redimentum hominem à ſervitute peccati naturam aſſumpſit humanam, & *Verbum Caro factum eſt*, neque Joannes fuit locutus metaphoricè, cum direxerit ſuam narrationem, ut explicaret, quomodo Incarnatio facta fuerit in perſona Filii Dei. Tum quia quidditas, & proprietas Verbi in eo conſiſtit, quod ſit terminus expreſſus, & productus per intellectionem, & repræſentet objectum, & maneat in intelligente: & Filius DEI ad intra eſt verus terminus expreſſus, & productus per intellectionem divinam veluti expreſſa imago rei intellectæ, ſeu ſubſtantiæ Patris, & manet in Patre, cum eandem eſſentiam & naturam habeat cum Patre, ut liquet ex illo Joan. *Ego & Pater unum ſumus*: unde quidditas Verbi ut abſtracta à Verbo creato, & increato conſiſtit præciſè in ratione termini intellectualis expreſſi, ac producti ab intelligente. Differt tamen Verbum creatum ab increato, quia illud eſt accidens, & actus informans per inhæſionem, & eſt quid diſtinctum realiter à principio producendi. Verbum autem divinum eſt ſubſtantia per ſe ſubſiſtens, & licèt relativè diſtinguatur à perſona producente non tamen ab ejus eſſentia, neque comparatur ad ipſam ut actus ad potentiam qua informetur. Rurſus Verbum creatum producitur ex indigentia intelligentis, quatenus intelligens per productionem Verbi conſtituit ſibi objectum præſens, & proportionatum quod intelligat: Secus Verbum divinum non producitur ex ulla indigentia, ſed ex ſola fœcunditate naturæ, quia in divinis Pater non dicit ad intra Verbum, ut intelligat; ſed quia intelligit dicit Verbum, adeo ut priùs origine quam Pater Verbum dicat ad intra, ſit Pater perfectiſſimè intelligens, & omniſcius: unde Verbum divinum quia conſubſtantiale Patri non prolativum, ſed ſubſtantiale vivens, & æternum: unde Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: quòd ſi Deus eſt Verbum, neceſſe eſt Verbum divinum ſit ſubſtantiale vivens æternum, ut rectè infert S. Athanaſius orat. 2. contra Gregales Sabel. *Si Deus Verbum in mente habet, non autem revera ex ipſo genitum ut Deum de Deo, quomodo poterit eſſe apud Deum Verbum, aut quomodo Deus fuerit? non enim Verbum in mente hominis conceptum, homo eſt apud hominem cum neque vivat, neque ſubſiſtat.* Et ex eo, quòd Verbum divinum ſit Patri conſubſtantiale, conſequenter ſit vivens, & æternum; ratio Verbi diverſimodè dicitur de Verbo divino, & creato: quia Verbum in creatis ſignificat conceptum mentis, accidentalem inhærentem ſuo principio; in divinis Verbum eſt ſubſtantiale vivens, ac ejusdem naturæ cum producente, adeo ut Verbum divinum infinitè diſtet à Verbo creato in omnibus, in quibus poſſent proportionaliter convenire. Hinc Filius in divinis propriè eſt Verbum, quia in ſcripturis ſecundæ perſonæ Trinitatis utrumque nomen Verbi, & Filii tribuitur. 1. Joan. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*: loco Filii, qui eſt corelativus Patri ponitur Verbum, quod propterea idem eſt ac Filius, & Joan. 1. *Et Verbum Caro factum eſt, & habitavit in nobis*; & de fide eſt

Digitized by Google

ſolum Filium æterni Patris noſtram aſſumpſiſſe humanitatem, ergo Filius eſt formaliter Verbum, quo vocabulo utitur Joannes intendens explicare Chriſti nativitatem, & æternam generationem, quia nomine Verbi, quod caro factum eſt, intellexit Filium: quapropter ſancti Patres pro eodem ſumunt Verbum, Filium, & ſecundam perſonam Trinitatis, ait Auguſtinus lib. 15. de Trinit. cap. 14. *Verbum Dei Patris unigenitus Dei Filius.* Quòd ſi Verbum non eſſet formaliter idem, ac Filius darentur in divinis quinque relationes reales: ſiquidem relatio Verbi ad dicentem ad intra non eſſet eadem cum relatione Filii ad Patrem, ſed in divinis non dantur niſi quatuor relationes reales Paternitas, Filiatio, Spiratio activa, & paſſiva, ergo ſi relatio Verbi eſt eadem formaliter cum relatione Filii: Verbum in divinis eſt idem formaliter ac Filius. Tum quia Verbum divinum procedit per modum naturæ intellectualis, & ita procedere, perinde eſt, ac procedere ut eſt Filius intellectualis, proinde Verbum divinum Filius & ſecunda perſona in Deo ſunt idem. Tum quia notitia naturaliter producta à memoria fœcunda eſt Verbum, & in divinis ſecunda perſona eſt notitia naturaliter genita à memoria fœcunda Patris, proinde eſt formaliter Verbum, & Filius æterni Patris. Quòd ſi dicas eſſe de ratione Verbi conſtituere intellectum, à quo procedit actu intelligentem, & ſecundam perſonam non conſtituere Patrem, à quo procedit, intelligentem, cùm Pater eſſet perfectiſſimè intelligens, & omniſcius, tametſi per impoſſibile non produceret Verbum ad intra contra eſt, quia de ratione Verbi præcisè non eſt conſtituere intellectum, à quo procedit intelligentem, adeo ut eatenus in creatis intellectus Verbum producat, ut ſibi conſtituat objectum præſens, & proportionatum ad illud intelligendum, dicaturque propterea intellectus creatus Verbum producere ex indigentia, ut poſſit intelligere: Intellectio ſiquidem ſe habet conſecutivè ad Verbum mentaliter dictum. Sed dato etiam quòd in creatis de ratione Verbi eſſet conſtituere intellectum, à quo procedit actu intelligentem, adhuc eſſe diſcrimen, quia in creatis intellectus producit Verbum ex indigentia, ut intelligat, propterea conſtituit intellectum, à quo procedit actu intelligentem, ſed in divinis quia potentia productiva ad intra, non producunt ex indigentia, ſed ex ſumma fœcunditate Pater non producit Verbum, ut intelligat, quia ſic per impoſſibile Pater Verbum non produceret, adhuc perfectiſſimè intelligeret ſine verbo, quod propterea non habet conſtituere Patrem, à quo procedit, actu intelligentem. Si inſtes primam perſonam in divinis intelligere omnia Verbo, proinde Verbum conſtituere Patrem intelligentem. Contra eſt, quia quando Pater dicitur in divinis intelligere omnia Verbo, ſenſus non eſt, ut Pater actu conſtituatur intelligens per ipſum Verbum; ſed Patrem intelligere omnia Verbo appropriatè, ſeu principiativè, quatenus omnia per Verbum dicuntur facta, non verò formaliter. Si inſtes Patrem eſſe ſapientem ſapientia, quam in ſe habet, & hanc ſapientiam eſſe formaliter Filium à ſe genitum, quia Pater habet ſapientiam genitam. Contra quia Pater eſt ſummè ſapiens ſapientia, quam habet formaliter non verò ſapientia, quam habet originativè: & ſapientiam genitam non habet Pater formaliter, ſed tantùm originativè, quatenus eſt origo ſapientiæ genitæ; alioquin ſi Pater eſſet ſapiens ſapientia ſe habente originativè, ſequeretur intelligere ex indigentia, & generare ſapientiam, ut intelligeret, quod non conceditur.

Cæterum Verbum in divinis propriè ſumptum dicitur tantùm notionaliter, quia in Scripturis Verbum divinum ſemper ſignificatur perſonaliter, ſeu nocionaliter pro ſecunda perſona, & nunquam eſſentialiter, unde Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, quæ verba à ſanctis Patribus explicantur de prima perſona Trinitatis, cùm idem Joannes paulò infra ſubdat: *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*; certum eſt enim de fide ſolam ſecundam perſonam aſſumpſiſſe humanitatem. Et 1. Joan. 1. habetur. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*, ubi Verbum ſumitur pro Filio conſequenter perſonaliter, ſeu nationaliter, non verò eſſentialiter, quia ſecunda perſona dicitur Verbum non verò divina eſſentia, Joannes enim loquens de ſecunda perſona Apocal. cap. 19. ait: *Nomen ejus erat Verbum Dei*; Quòd ſi dicas, Verbum in Scripturis dici tantùm de ſecunda perſona per appropriationem. Contra eſt, quia perſonæ divinæ non contradiſtinguuntur inter ſe per appropriationem, ſed per proprias formales rationes, adeo ut Verbum in divinis non per appropriationem, ſed formaliter dicatur de ſecunda perſona, ut claret ex Joan. 1. ubi Verbum dicitur Caro factum, & de fide eſt, ſolam ſecundam perſonam noſtram aſſumpſiſſe humanitatem, unde Verbum proprii & formaliter dicitur de Filio, de quo ſubdit Joannes. *Et vidimus gloriam quaſi Unigeniti à Patre.* Hinc Auguſtinus lib. 6. de Trinit. cap. 2. ait: *Verbum de Verbo dici non poteſt, quia non ſimul ambo Verbum, ſed ſolus Filius*: ſin autem Verbum in divinis poſſet dici eſſentialiter, non rectè Auguſtinus dixiſſet, ſolum Filium eſſe Verbum, quia prædicata eſſentialia communia ſunt tribus perſonis, quapropter etiam Pater poſſet dici Verbum, ſicut dicitur Deus, ex quo liquet Verbum in divinis dici tantùm nocionaliter de ſecunda perſona non verò eſſentialiter; ut definitum fuit in Conciliis præſertim *Nicano* §. *ſancta, & magna*, in Chalcedonenſi *cap. 5. in def.* 2. & in Conſtantinopolitano 2. *act.* 2. *can.* 4. Ratio etiam id ſuadet, quia de ratione verbi mentalis eſt, ut ſit repræſentatio actualis objecti non utcunque, ſed ut producta ab intelligente, ſitque præterea verbum mentale eſſentialiter, productum; & hoc prædicatum productum non dicitur eſſentialiter, ſed tantùm nocionaliter, non enim quæ ſunt eſſentialia producuntur in Deo, ſed tantùm communicantur aliis perſonis divinis, quibus communia ſunt, & de quibus prædicantur: ergo ſi ratio Verbi in divinis eſt producta, non poteſt dici eſſentialiter, ſed tantùm notionaliter, & perſonaliter.

Hinc Filius in divinis verè & propriè dicitur eſſe imago Patris, ut Apoſtolus ad Hebr. ubi de Chriſto ait: *Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ ejus*, ad Coloſ. 1. de eodem Chriſto dicitur. *Qui eſt imago Dei inviſibilis*, & in pleriſque aliis Scripturæ locis tum veteris, tum novi teſtamenti Filius dicitur imago Patris, adeo ut inde occaſionem deſumpſerint ſancti Patres vocandi Filium imaginem, & characterem Patris, ut D. Athanaſius *orat.* 2. *contra Arian.* ubi vocat Verbum divinum: *Splendorem, characterem imaginem Patris*, & D. Hilar. lib. 2. de Trinit. ſub init. vocat Filium divinum *Imaginem inviſibilis Dei, & formam Patris ingeniti.* D. Ambroſius itidem lib. 10. in Luc. vocat ſecundam perſonam divinam *Plenam Dei imaginem*, quia ut aliquid ſit imago ex communi conceptu requiritur, primò ut ſit ſimile prototypo: ſecundò ut ſit ab eo expreſſa, & producta, qua ratione D. Auguſtinus ovum dicit ovo ſimile eſſe, non tamen eſſe ejus imaginem, eò quia ovum ab ovo non ſit productum.

Ter-

Digitized by Google

Tertiò ut ſit expreſſa, & producta ex intentione repræſentandi Prototypum, & defectu hujus conditionis ignis B. productus ab igne A. quamvis ſit illi ſimilis, non tamen eſt ejus imago, quia in hoc effectu ſimili natura non intendit niſi ſolam propagationem ſpeciei, & ad rationem imaginis naturalis requiritur, ut ſit ab vivente cognoſcitiva cum de ratione imaginis ſit repræſentare, id à quo formatur: in formatione autem imaginis debet formans procedere exemplariter, quod non fit, niſi cognoſcat in ipſo rationem imaginis, quam producat cum intentione repræſentandi: hinc in iis, qui operantur per intellectum non intenditur à natura ſola propagatio ſpeciei, ſed etiam repræſentatio generantis in individuo, hæcque eſt ratio, cur Filius in humanis cenſeatur quædam imago Patris, & hic dicatur ſuperſtes vivere in Filio. Hinc Eccleſiaſt. 30. *Mortuus eſt Pater ejus, & quaſi non eſt mortuus, ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe*, quia generans intellectuale non ſolùm ex intentione naturæ producit aliquid ſibi ſimile, ſed ulterius aliquid, quod ipſum exprimat, quapropter Geneſ. 5. dicitur Adam genuiſſe ſeptem *ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam.* Hæ autem omnes conditiones concurrunt in Verbo divino, quia cùm ſit verus æterni Patris Filius, eſt etiam vera imago Patris, & quia procedit formaliter per intellectum & ut ſapientia genita & cognitio actualis Dei, ex vi ſuæ formalis proceſſionis repræſentat perfectiſſimè Patrem.

Ad tertiam perſonam quod attinet hæc propria nomenclatione dicitur Spiritus Sanctus, quod nomen dupliciter ſumi poteſt, primò ut deducitur à ſpiratore; ſecundò à ſpiritualitate; in hoc ſecundo ſenſu propriè & rectè prædicatur æquè de Patre, & Filio, ac de Spiritu Sancto; quia ut Chriſtus Dan. 4. ait: *Spiritus eſt Deus*, & *Spiritus oris noſtri Chriſtus*, unde Spiritûs nomen ut deductum à ſpiritualitate eſt quid commune omnibus divinis perſonis, quia unaquæque perſona divina eſt Spiritus, & etiam unaquæque ſancta: quin imò in hac ſignificatione etiam Angeli, qui cœleſti donantur beatitate, & animæ piorum, ac juſtorum, dici poſſunt Spiritus, & Sancti, quia ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, & ob pietatem, ac culturam virtutum ſunt glorificati in cœleſti patria. Sin autem nomen Spiritus deducatur à Spiratore, & ſpiratione in hoc ſenſu tertia perſona in divinis dicitur Spiritus Sanctus ex accommodatione ſacræ Scripturæ, & communi uſu eccleſiæ: ut D. Thomas *quaſt. 36. art. 2.* duas aſſignat rationes depromptas ex D. Auguſtino, quarum prima eſt, quia ſint tertia perſona procedit à Patre, & Filio; ita tribuendum ei erat nomen, quod eſſet commune Patri & Filio, cujusmodi eſt nomen Spiritus, cum Pater & Filius ſint unus ac idem Spiritus, quoad ſubſtantiam cum tertia perſona. Secunda ratio eſt, quia nomen Spiritus ex primæva ſua ſignificatione ſignificat quaſi habitum impellentem; & quia impellere, & movere voluntatem in rem armatam eſt proprium amoris: & tertia perſona utpote procedens per voluntatem ſit verus amor Patris & Filii, & ab utroque ſpiratur rectè, & propriè vocatur Spiritus: additur ſanctus, quia ſanctitas convenit illis rebus, quæ in Deum ordinantur; & omnia ordinare in Deum proprium eſt amoris: unde Spiritus dicitur ſanctus, non quòd hæ voces ſumantur diviſim, quia etiam Pater & Filius ſunt Spiritus, & ſunt Sancti; ſed quatenus coaleſcunt in unam. Sumpto igitur Spiritu Sancto pro tertia perſona, quæ eſt amor procedens per voluntatem in utroque teſtamento veteri, & novo nobis ſignificatur Pſal. 50. *Spiritum Sanctum tuum, ne auferas à me* Sapient. 9. *Senſum tuum quis ſciet, ni tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum Sanctum tuum de altiſſimis.* Eccleſ. 1. *Ipſe creavit illam in Spiritu Sancto.* Matth. 1. *Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt*, Luc. 3. *Ipſe nos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne.* Matth. 28. injungit diſcipulis baptizare gentes *in nomine Patris & Filii, & Spiritûs Sancti.* Poteſt etiam alia adduci ratio, cur tertia perſona in divinis vocetur Spiritus Sanctus; quia cùm ſecunda perſona proprium nomen habeat, voceturque filius cujus æternus à Patre ortus propriè generatio dicitur; adeoque & primæ perſonæ nomen congruat Patris; & tertia perſona procedat à Patre, & Filio ut ab uno ſpiratore, proprium nomen convenienter deſumit à ſuo principio, ſpiratione, & proceſſione vocaturque Spiritus Sanctus: Hinc D. Auguſtinus lib. 11. de civit. Dei cap. 24. ait: *Cùm ſit Pater Spiritus, & Filius Spiritus; & Pater Sanctus, & Filius Sanctus, propriè tamen ipſe vocatur Spiritus Sanctus, tanquam ſanctitas ſubſtantialis, & conſubſtantialis amborum* & lib. 15. de Trinit. aſſerit, tertiam Trinitatis perſonam meritò Spiritum Sanctum, & charitatem propriè vocari; *quia cùm ſit communis ambobus, id vocatur ipſe propriè, quod ambo communiter.*

Hanc tertiam perſonam, ſeu Spiritum Sanctum eſſe verum Deum Patri, & Filio æqualem, eſt dogma fidei & evincitur ex ſacris Scripturis Act. 5. ubi cùm S. Petrus dixiſſet: *Anania, cur tentavit ſatanas cor tuum mentiri Spiritui Sancto*, mox indicans, Spiritum Sanctum eſſe verum Deum ſubdit: *Non eſt mentitus hominibus ſed Deo* quem prius Spiritum Sanctum vocaverat, ſtatim aſſerit eſſe Deum. D. Paulus 2. ad Corinth. 6. vocat Fideles templum Spiritus Sancti: *Neſcitis, quia membra veſtra templum ſunt Spiritûs Sancti:* & poſtea ſubdit, *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro*, quæ verba referuntur ad Spiritum Sanctum, ut notat S. Auguſtinus epiſt. 66. & c. 3. ejuſdem epiſtolæ ait: *Neſcitis, quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis; & ſi quis templum Dei violaverit, diſperdet eum DEUS: templum enim Dei ſanctum eſt.* D. Auguſtinus infert fideles eſſe templum Dei, eò quia ſint templum Spiritus Sancti, qui propterea eſt formaliter verus Deus. Tum quia Scripturæ tribuunt Spiritui Sancto prædicata, & perfectiones quæ nonniſi Deo poſſunt convenire: tribuitur enim immenſitas propria ſolius Dei, Sapient. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Pſal. 138. *Quo ibo à Spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? ſi aſcendero in cœlum, tu illic es; ſi deſcendero in infernum, ades.* Tribuitur itidem omnipotentia Sapient. 7. *Spiritus Sanctus habet omnem virtutem.* Pſal. 32. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus virtus eorum.* Et D. Paulus 1. ad Corinth. 5. *Spiritus ſanctus operatur omnia in nobis*, tribuitur etiam comprehenſio propria Dei, 1. Cor. 2. *Non ſolùm ſcrutatur omnia, ſed etiam profunda Dei*; ubi ſcrutari ſignificat perfectè comprehendere, quo pacto Pſal. 7. Deus dicitur *ſcrutari cor, & renes*, & ad Rom. 8. *Scrutator cordium*, ſeu comprehendens totum hominem, ejusque cogitationes mentis, quia in eodem loco dicitur, *nemo novit, quæ ſunt Dei, niſi Spiritus Dei:* hoc eſt, nemo perfectè comprehendit Deum, niſi ipſe Deus, niſi Spiritus Dei. Tribuitur etiam Spiritui ſancto præſcientia futurorum propria ſolius Dei Sapient. 7. *Spiritus Domini proſpicit omnia*, ſcilicet præterita, præſentia, & futura. Tribuitur etiam authoritas ſupra eccleſiam univerſalem Actor. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi,*

in

Digitized by Google

in quo poſuit vos Spiritus Sanctus regere eccleſiam Dei. Cui autem conveuiunt proprietates alicujus naturæ, convenit etiam ipſa natura, quía cum ipſæ proprietates identificantur, & ab ipſa metaphyſicè fluunt: ergo cùm Spiritu Sancto conveniant Dei proprietates, convenit etiam illi Deitas.

Ex hiſce Scripturis nervoſiſſima, & invicta ſancti Patres argumenta conſtruxerunt, quibus impugnarunt, everterunt, ſoloque æquarunt hæreſim Macedonii, & hæreticos Macedonianos aſſerentes, Spiritum Sanctum non eſſe Deum, ſed creaturam; & præ cæteris Auguſtinus in Enchir. cap. 56. ait *Spiritus ſanctus, ſi creatura non creator eſſet, profectò creatura rationalis eſſet; ipſa enim eſt ſumma creatura. Et ideo in fidei regula non poneretur ante Eccleſiam, quia & ipſe ad Eccleſiam pertineret in illa ejus parte, quæ in cælis eſt. Nec haberet templum, ſed & ipſe templum eſſet. Templum autem habet, de quo dicit Apoſtolus, neſcitis, quod corpora veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo? de quibus alio loco dicit, neſcitis, quia corpora veſtra membra ſunt Chriſti. Quomodo ergo Deus non eſt, qui templum habet? aut minor Chriſto eſt, cujus membra templum habent? neque enim aliud templum ejus, aliud templum Dei eſt, cum idem dicat Apoſtolus: Neſcitis, quia templum Dei eſt, quod, ut probaret, adjecit. Et Spiritus Dei habitat in vobis, Deus ergo habitat in templo ſuo, non ſolum Spiritus ſanctus ſed etiam Pater, & Filius.* Hinc Concilium Generale Romanum ſub Damaſo I. Hæreſim Macedonii aſſerentis, Spiritum ſanctum eſſe creaturam damnavit, & ejus authorem anathematizavit. Et Patres illius Concilii ad hanc Macedonii hæreſim radicitus ab Eccleſia evellendam in eodem voluerunt characteribus, quos nulla ætas potis eſſet unquam deleri, inſeri: *Credimus in Spiritum Dominum, & vivificantem ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum; & conglorificandum, qui loquutus eſt per Prophetas.* Ex eo quod concilium decreverit vocari Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem cum Patre, & Filio adorandum, & conglorificandum, declaravit Spiritum Sanctum æqualem aliis duabus perſonis divinis, & ejuſdem eſſe naturæ ſubſtantiæ, ac Deitatis, eo ipſo quòd vivificat, impertitur vitam creaturæ rationali, ſeu gratiam, qua vivit Deo, eique unitur: anima enim Deo conjuncta excellentiùs vivit, quàm corpus ex conjunctione cum anima, à qua vitam haurit: quia ſcripturæ hanc animæ conjunctionem cum Deo tribuunt Spiritui Sancto, ideo Spiritus ſanctus dicitur vivificans, quia eſt cauſa, cur anima Deo vivat.

Hinc rejicitur etiam hæreſis Serveti, & miniſtrorum Tranſylvaniæ aſſerentium Spiritum Sanctum non eſſe rem ſubſiſtentem, ſed tantùm impulſum quemdam divinum; qui error adverſatur D. Paulo 1. ad Corinth. 12. *Hæc omnia operatur unus ac idem Spiritus dividens ſingulis prout vult*; quod autem operatur, prout vult, debet eſſe aliquid ſubſiſtens, & operans per intellectum & voluntatem: hinc ſcripturæ tribuunt proprietates Dei Spiritui Sancto; & cùm proprietates identificentur cum natura, ſatis apertè oſtendunt Spiritui ſancto ineſſe eandem naturam, ac Deitatem, ut in aliis divinis perſonis. Reſpondent Tranſylvani tribui Spiritui ſancto proprietates Dei non per auctoritatem, ſed per miniſterium: ſed contra quia operans pro ut vult, non operatur miniſterialiter, ſeu ad voluntatem alterius principalis; ſed ipſe operatur principaliter. Miniſter Principis quia tantùm operatur miniſterialiter, debet non prout vult, operari, ſed juxta mandata Principis, qui ſolus dicitur agere, & jubere prout vult: ergo ſi Spiritus ſanctus operatur prout vult, non operatur per miniſterium, ſed auctoritativè. Tum quia cùm Spiritus ſanctus dicitur operari prout vult, ſignificatur libertas nulli alteri ſubjecta, ut ſancti Patres explicant verba Apoſtoli

Objiciunt tamen hæretici Chriſti verba Joan. 6. *Cùm venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem, non enim loquetur à ſe ipſo, ſed quæcunque audiet, loquetur:* hoc autem eſt proprium munus miniſtri loqui, quæ ipſe audit à Principe, & quæ vult Princeps, ut loquatur. Sed contra quia ſenſus verborum non eſt, Spiritum ſanctum eo tantum poſſe loqui, quæ audit inſtar legati, & miniſtri, qui ab alio mittitur, & docetur quid loqui, quidque agere debeat; ſed ſenſus eſt Spiritum ſanctum non habere ſcientiam à ſe ipſo, ſed eam accipere à Patre, & Filio, à quibus procedit ut ab uno ſpiratore; ait D. Auguſtinus tract. 99. in Joan. *Audire illi ſcire eſt: ſcire verò eſſe: quia ergo non eſt à ſemetipſo, ſed ab illo, à quo procedit, à quo illi eſt ſcientia, ab illo ſcientia, ab illo igitur audientia, quod nihil eſt aliud, quàm ſcientia:* & licèt Joan. 6. Chriſtus loquatur in futuro non de præſenti; *Quæcunque audiet, loquetur.* Nil officit, quia æternitas complectitur omnium temporum differentias, & illa audientia æterna eſt, quia ab æterno Spiritus ſanctus procedit à Patre, & Filio: hinc D. Auguſtinus loc. cit. ſubdit: Illa quippe audientia ſempiterna eſt, quia ſempiterna ſcientia, in eo autem quod ſempiternum eſt ſine initio, & ſine fine, cujuslibet temporis verbum ponatur, ſive præteriti, ſive præſentis, ſive futuri, non mendaciter ponitur. Quamvis enim natura illa immutabilis, & ineffabilis non recipiat, fuit, & erit, ſed tantùm eſt: tamen propter mutabilitatem temporum, in quibus verſatur noſtra mortalitas, & noſtra mutabilitas, non mendaciter dicimus, & fuit, & erit, & eſt. Fuit, quia nunquam defuit, erit, quia nunquam deerit; eſt, quia ſemper eſt, ſemper itaque audit Spiritus ſanctus, quia ſemper ſcit: ergo & ſcivit, & ſcit, & ſciet; ac per hoc & audivit, & audit, & audiet: quia hoc eſt illi audire, quod ſcire, & ſcire illi hoc eſt quod eſſe: ab illo igitur audivit: & audit, & audiet, quia hoc eſt illi audire, quod ſcire; & ſcire illi hoc eſt, quod eſſe. Ab illo igitur audivit, audit, & audiet, à quo eſt: ab illo eſt, à quo procedit, hactenus Auguſtinus.

Objiciunt Acatholici etiam illud Joan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*, ſcilicet per Verbum, per quod facta ſunt omnia: ſed terminus ille *omnia* eſt univerſalis includens quidquid eſt. Proinde Spiritus ſanctus ſimul cum creaturis factus eſt, proinde non eſt Deus ſed creatura facta per Verbum, ut putavit Servetus. Sed contra, quia licèt omnia dicantur facta per Verbum, non tamen inde ſequitur, Spiritum ſanctum eſſe creaturam, quia ut docet Athanaſius, Spiritus ſanctus non enumeratur inter ea, quæ facta ſunt: ait enim in ſymbolo loquens de Spiritu ſancto: *Non eſt factus, nec creatus, neque genitus, ſed procedens:* nequit ſubſtantivè eſſe eadem res cum eo, à quo fit; & cùm Spiritus ſanctus ſit realiter ſimpliciter eadem res ſubſtantivè cum eſſentia, & natura Verbi divini, non poteſt enumerari inter ea, quæ per Verbum facta ſunt. Hinc Nazianzenus orat. 37. aſſerit. Omnia per Verbum divinum eſſe quidem facta, non tamen

Digitized by Google

men omnia ſimpliciter, ſed tamùm ea, quæ verè facta ſunt, & id colligi ex eodem contextu Joannis, ait enim: Omnia eſſe facta per Verbum, *quod factum eſt*: & licet aliqui diſpungant, ponantque diſtinctionem ad illud verbum *nihil*, alii tamen non ponunt diſtinctionem uſque ad ſequentes voces incluſivè *quod factum eſt*, adeo ut ſenſus ſit, quòd omnia per verbum ſint facta, quæ verè facta ſunt: & cùm Spiritus Sanctus non ſit factus, ſed procedat à Patre, & Filio, ideoper verbum non dicitur factus, ut explicat Nazianzenus *Orat.* 37. cui adhæret Chryſoſtomus *homil.* 4. *in cap. Joan.* aſſerens: Hæreticos eſſe, qui punctum ponunt ſtatim poſt illa verba ſine ipſo factum eſt nihil, vult enim punctum eſſe ponendum poſt illa verba, quæ immediatè ſequuntur, ſcilicet quod factum eſt, ſitque ſenſus; ſine ipſo factum eſſe nihil, quod factum eſt. Cùm igitur Spiritus Sanctus non ſit factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens, ſatis apertè conſtat non poſſe comprehendi inter ea, quæ facta ſunt per Verbum, alioquin etiam Pater diceretur factus per Verbum.

Objiciunt etiam Hæretici illud ad Roman. 8. *Spiritus Sanctus pro nobis poſtulat gemitibus inenarrabilibus*: Sed qui poſtulat, neceſſe eſt ſit inferior eo, à quo poſtulat, ergo ſi Spiritus Sanctus poſtulat à Deo, eſt inferior Deo, conſequenter non eſt Deus. Sed contra quia ut explicant ſancti Patres, Spiritus Sanctus non poſtulat pro nobis in ſenſu formali ſed tantùm in ſenſu cauſali, ſitque propterea ſenſus Spiritum Sanctum pro nobis poſtulare, ſeu facere nos poſtulare, quatenus impertitur nobis ſuam gratiam, quâ nos movet ad poſtulandum, non coactè, ſed liberè, ut exponit Auguſtinus *lib.* 1. *contra Maximinum & epiſt.* 105. Hinc Spiritus Sanctus dicitur quidem pro nobis poſtulare gemitibus inenarrabilibus, non tamen immediatè, & per ſe formaliter, ſed tantùm mediatè cauſaliter, quatenus excitat nos interius, ut poſtulemus, in quo ſenſu D. Paulus ad Galat. 4. etiam ſcribit: *Pater miſit Filium Spiritum Filii ſui clamantem Abba* Pater, ſcilicet excitantem nos, ut clamemus Abba Pater, ut ediſſerit Auguſtinus *epiſt.* 101. cum Nazianzeno *Orat.* 36. Ratio ex eo peti poteſt, quia tametſi opera Trinitatis ad extra ſint indiviſa, & communia tribus perſonis: opera tamen gratiæ, ut ſunt orationes, deprecationes, ſupplicationes, ſpecialiter attribuuntur Spiritui Sancto per quandam appropriationem; in quo ſenſu dicitur Deuter. 13. *Tentat vos Deus, ut ſciat an eum diligatis* & ſenſus eſt, ut faciat ſcire, quia Deus non poteſt quidquam ignorare, cùm ſit omniſcius. Quamobrem hæc & ſimilia Scripturæ teſtimonia, quæ nobis objiciuntur ab Hæreticis, intelligenda ſunt cum ſanctis Patribus in ſenſu cauſali, non formali.

Objiciunt ulterius illud Amos 4. ubi DEUS dicitur *creare ſpiritum, & annuntiare homini eloquium ſuum*, ex quo inferunt Spiritum Sanctum eſſe creaturam, non DEUM, ſed contra quia ibi nomine Spiritus, non intelligitur Spiritus Sanctus, ſed ventus vel aer exagitatus, ut explicant Sanctus Baſilius *lib.* 3. *contra Eunomium*, D. Auguſtinus *lib.* 1. *de Spiritu S. cap.* 7. D. Athanaſius *epiſt. ad Serapianum*, & communiter Sancti Patres: quia in vulgata editione latina non legitur Spiritus, ſed ventus, qui jungitur cum montibus, formans montes, & creans ventum, & faciens nebulam matutinam. Quamobrem Propheta Amos ibi non loquitur de Spiritu S. ſed de vento, qui jungitur cum turbine, & procella: in quo ſenſu etiam intelligitur illud Exodi 15. *Flavit Spiritus & operuit eos mare*, ſeu flavit ventus, qui mare quaſſavit, cujus procella eos demerſit: in eodem ſenſu intelligitur illud Pſal. 147. *Flavit Spiritus ejus, & fluent aquæ* ſcilicet ventus auſtralis, qui ſolet pluvias excitare, flavit, & aquæ delapſæ ſunt è cœlo.

Ex eo itidem inferunt Hæretici Spiritum S. non eſſe DEUM, eo quia in Scripturis interdum fiat ſola mentio Patris, & Filii, omiſſo Spiritu Sancto Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum vivum, & quem miſiſti JESUM Chriſtum* ex quo perperam inferunt Spiritum Sanctum non eſſe DEUM. Nam contra eſt, quia quamvis in uno vel altero loco non fiat mentio Spiritûs Sancti, in pluribus tamen aliis ſignificatur expreſsè: ut Marc. 16. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti*, ubi *in nomine* poſito in ſingulari denotatur una Deitas, & unus DEUS communis tribus perſonis Patri, Filio, & Spiritui Sancto; Baptiſmus autem non poteſt conferri in nomine creaturæ, ſed ſolius DEI, proinde Spiritus Sanctus eſt verus DEUS pleriſque etiam in aliis Scripturæ locis fit mentio Spiritus Sancti, ut Joan. cap. 16. *Si non abiero Paracletus non veniet, ſin autem abiero, mittam eum ad vos.* Et rurſus *cùm venerit Paracletus, ille vos docebit omnem veritatem.* Præterea ex antecedente negativo, ſeu ex eo, quòd non fiat mentio de Spiritu Sancto, valeret inferre Spiritum Sanctum non eſſe Deum, etiam ex illo argumentandi modo poſſemus inferre Filium non eſſe DEUM, quia ſubinde in Scripturis fit mentio de ſolo Patre, & Spiritu Sancto, & non de Filio Matth. 10. *Non eſtis vos, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Non rectè igitur ex antecedente negativo infertur illatio ad excluſionem alicujus, proinde non eſt neceſſe, quòd, quoties in Scripturis nominetur una perſona mentio ſemper fiat alterius: neque ſequitur perſonam, cujus non fit mentio, non eſſe DEUM, ex quibus conſtat Spiritum Sanctum eſſe verum DEUM, cùm expreſsè dicat Joannes *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt.* Hinc neque obſtat, quod objiciunt ex illo Matth. 11. *Nemo novit Patrem, niſi Filius*: quia ſi inde inferretur Spiritum Sanctum non eſſe DEUM, poſſet per inſtantiam etiam probari Filium non eſſe DEUM, etenim 1. Corinth. 2. dicitur: *Nemo novit ſecreta DEI niſi Spiritus DEI*, unde ſequeretur ſolùm Spiritum Sanctum eſſe DEUM. Reſpondetur igitur directè per illum terminum *nemo* non excludi divinas perſonas, ſed tantùm creatas, ut communiter expendunt Sancti Patres. Neque urget illud aliud deſumptum ex Joan. 18. ubi Spiritus Sanctus dicitur non loqui à ſe ipſo: *Non loquetur Paraclytus à ſe ipſo, ſed quæcunque audierit, loquetur*, ex quo inferunt Spiritum Sanctum non eſſe DEUM, & ab ipſo diſtingui, eo quia in loquendo dirigatur ab alio. Sed contra, quia eatenus Spiritus Sanctus, non dicitur loqui à ſe ipſo, non quia dirigatur ab alio, à quo diſtinguatur in natura, ſed quia eſt ab alio & procedit à Patre, & Filio, ut ab uno Spiratore, à quo accipit eſſentiam, & virtutem omnem, in quo ſenſu etiam Filius dicitur non loqui à ſe ipſo Joann. 14. *Verba, quæ ego loquor vobis? à me ipſo non loquor*, & cap. 7. *Doctrina mea non eſt mea, ſed ejus, qui miſit me*, quatenus Verbum per veram generationem ad intra producitur à Patre, unde ſicut ex eo quòd Verbum non loquatur à ſemetipſo, non inde infertur Verbum non eſſe Deum: ita nec ex eo, quòd Spiritus Sanctus non loquatur à ſe ipſo, ſequitur Spiritum Sanctum non eſſe Deum, utrumque enim verum eſt, ſcilicet Spiritum Sanctum eſſe Deum, eo quia unam eandemque cum Patre, & Filio habeat eſſentiam,

Digitized by Google

tiam, naturam, ſubſtantiam, & Deitatem; & non loqui à ſe ipſo, eò quia procedat à Patre, & Filio. Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio eſt dogma Fidei in Conciliis generalibus, Lugdunenſi II. ſub Gregorio X. & Florentino ſub Eugenio IV. declaratum contra errorem Græcorum, qui in iiſdem Conciliis ejurato ſchiſmate tandem profeſſi ſunt cum Eccleſia Latina proceſſionem Spiritus Sancti à Patre & Filio, quam antea pertinaciter negabant. In Concilio ſiquidem Florentino convicti fuerunt à latinis Patribus perſpicuis teſtimoniis æquè Græcorum, ac Latinorum Sanctorum Patrum aſſerentium Spiritum S. à Patre, & Filio, ſeu quod perinde à Patre per Filium procedere, & eſſe ex ſubſtantia Patris, & Filii: ex Scripturis etiam luculenter, & expreſsè claret Spiritum Sanctum à Patre, & Filio procedere Joan. 16. ait Filius de Spiritu Sancto: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, omnia quæcunque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis:* Unde omnia quæ Patris ſunt, illi etiam ſunt, proinde quidquid à Patre accipit Spiritus Sanctus, à Filio etiam accipit, ſcilicet poteſtatem, ſcientiam, eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, Deitatem, & omnia, quæ relativa non ſunt. Evincitur hæc veritas ex illo Joan. 15. *Quem ego mittam vobis à Patre*, ut etiam ex illo 17. *Si abiero mittam eum ad vos*, ſcilicet ut ſignificaret illum dare, & mittere: & cùm in duobus præcitatis locis loquatur Filius, manifeſtè ſequitur Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, ut ab uno Spiratore: ſiquidem in divinis miſſio non poteſt ſignificare, niſi originem, & proceſſionem perſonæ miſſæ ab ea, quæ mittit: non enim perſona divina propriè mittitur, niſi ab ea, à qua procedit. Omnis ſiquidem miſſio vel eſt per imperium, quo pacto ſervi mittuntur ab heris: vel per conſilium, & hoc modo non bene valentes à Medicis mittuntur ad balneum: vel per naturalem emanationem, quo pacto influxus mittuntur à ſyderibus in hæc ſublunaria, & fructus ab arbore: atqui repugnat Spiritum Sanctum mitti à Filio per imperium, vel conſilium, quia id arguit minoritatem in ſapientia, & potentia, & cùm Spiritus Sanctus ſit æquè potens, ac ſapiens, quam Filius, ſequitur, quòd miſſio Spiritus Sancti à Filio ſit tantùm per naturalem emanationem, unde Auguſtinus *lib. 4. de Trinit. cap.* 10. ait: Filium mitti nihil aliud eſſe, quàm Filium naſci; & Spiritum Sanctum mitti aliud non eſſe, quàm Spiritum Sanctum procedere, ut etiam docet D. Anſelmus *epiſt. de proceſſ. Spirit. Sanct. cap.* 7. Cùm igitur certum ſit de fide Spiritum Sanctum mitti à Filio, eſt itidem de fide Spiritum S. procedere à Filio, cùm mitti à Filio nihil aliud ſit, quam procedere à Filio. Hoc argumento preſſi Græci reſpondebant Spiritum Sanctum mitti à Filio tantùm meritoriè, eò quia illum nobis meruerit, verùm ſi hæc reſponſio valeret, poſſet etiam dici de Patre, quòd mittatur, eò quia Filius etiam Patrem nobis meruit, ut faceret manſionem apud nos. Hinc reſpondetur mereri Spiritum Sanctum non eſſe propriè mittere, ſed tantùm impetrare, & verba Scripturæ accipienda ſunt in ſenſu proprio, non verò extorquenda in ſenſus improprios: cùm igitur verbum mittere ſignificet etiam originem, & naturalem emanationem, in quo ſenſu dicimus propriè arborem mittere flores: cùm in Scripturis Filius dicitur mittere Spiritum Sanctum, in ſenſu proprio non poteſt aliter intelligi, quàm de miſſione originis, quatenus Spiritus Sanctus verè procedit à Filio, quia mittere per imperium, vel per conſilium indicat imperfectionem removendam à Spiritu Sancto. Alii Græci reſpondebant Filium in Scripturis dici mittere Spiritum Sanctum, non quòd hic procedat à Filio, ſed quatenus Filius elargitur hominibus dona quæ dicuntur Spiritus Sancti. Sed hæc interpretatio adverſatur Scripturæ, quia hæc non loquitur de donis *Spiritus Sancti*, ſed de ipſa perſona *Spiritus ſancti*: alioquin, perinde Filius diceretur mittere *Spiritum Sanctum* ac Patrem, ſiquidem dona, quæ Deus largitur creaturis, ſunt opera ad extra, quæ ſunt indiviſa, & communia tribus perſonis: unde eodem modo Filius diceretur mittere Patrem, quo dicitur mittere *Spiritum Sanctum*, quod eſt falſum. Filius igitur mittit eodem modo, & eadem miſſione, quâ mittit Pater, qui mittit per naturalem emanationem, ac communicationem propriæ naturæ Deitatis, alioquin, ſi una perſona eatenus diceretur aliam mittere, quia confert ejus opera, inde ſequeretur, quòd Pater, & Filius mitterentur etiam à *Spiritu Sancto*: ſiquidem quæ Spiritus *S.* communicat creaturis, ſunt etiam propria Patris, & Filii. Sed adhuc reſpondebant Græci verbum mittere in Scripturis non poſſe ſignificare proceſſionem unius perſonæ ab alia, alioquin inde ſequeretur, quòd Filius procederet à Spiritu Sancto, etenim Iſaiæ 48. ait Filius: *Nonne Dominus miſit me, & Spiritus ejus*, ſi igitur Filius fuit miſſus à Domino, ſeu Patre, & Spiritu ejus ſi verbum mittere ſignificaret proceſſionem unius perſonæ ab alia, Filius procederet à Patre, & Spiritu Sancto, & cap. 61. ait itidem Filius: *Spiritus Domini ſuper me ad annuntiandum manſuetis miſit me:* ergo ſi verbum mittere ſignificaret proceſſionem unius perſonæ ab alia, Filius æquè procederet à Spiritu Sancto, ac à Patre. Verùm id non ſequitur, quia ut communiter explicant ſancti Patres, Iſaias Propheta in præcitatis locis fuit locutus propheticè de Chriſto ſecundùm naturam humanam, non verò ſecundùm divinam, ut liquet ex contextu.

Præterea ex pluribus aliis locis Scripturæ clarè oſtenditur proceſſio Spiritus Sancti à Patre, & Filio Joan. 16. *Omnia quæ habet Pater, mea ſunt*, & cap. 17. *Omnia mea tua ſunt, & tua mea ſunt*, & Matth. 11. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo:* Quòd ſi omnia, quæ habet Pater, habet etiam Filius, cùm Pater habeat vim ſpirativam in actu ſecundo, quo ſpirat Spiritum Sanctum, eandem vim ſpirativam debet habere Filius, qui propterea una cum Patre ſpirat Spiritum Sanctum, & hac ratione deducunt ſancti Patres proceſſionem Spiritus Sancti etiam à Filio, ut S. Athanaſius *Dialog. 5. contra Maced.* Cyrillus Alexandrinus *lib. 11. in Joann. cap. 2.* & communiter alii, quia Spiritus Sanctus dicitur Spiritus Patris, quia procedit à Patre Matth. 10. *Non vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri:* Atqui Spiritus Sanctus dicitur etiam Spiritus Filii ad Rom. 8. *Si quis Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*, & ad Galat. 4. *Miſit ſpiritum Filii ſui in corda veſtra:* Ergo ſi Spiritus Sanctus dicitur Spiritus Patris, eò quia procedit à Patre, cùm etiam dicatur Spiritus Filii, procedit etiam à Filio, tum quia ſi Spiritus Sanctus eſt Spiritus Patris, & Filii, jam dicit relationem ad utrumque, proinde procedit ab utroque quia non poteſt relativè dici in ordine ad Patrem, & Filium niſi per ipſam proceſſionem ab utroque. Demum quia divina perſona non accipit quidquam niſi ab illa, à qua procedit, & cùm Spiritus Sanctus accipiat à Filio Joan. 16. ubi Chriſtus loquens de Spiritu Sancto ait: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet omnia quæcunque habet Pater mea ſunt: propterea dixi vobis quia de meo accipiet.* Unde de fide eſt Spiritum Sanctum accipere à Filio: vel igitur accipit eſſe ſubſtantiale, vel tantùm ipſam ſcientiam, ut reſpondebant Græci: ſi primum ergo Spiritus Sanctus

Digitized by Google

ctus verè procedit à Filio, à quo accipit eſſe ſubſtantiale, naturam, eſſentiam, & Deitatem: ſi dicatur ſecundum, cum ſcientia in Deo non ſit accidens inhærens ſubſtantiæ, ſed ſit ipſa ſubſtantia Dei, & ipſa Deitas, etiam ſequitur Spiritum Sanctum accipere à Filio proprium eſſe ſubſtantiale. *S*i dicas *S*piritum *S*anctum non accipere à Patre eandem Deitatem, quam accipit Filius, alioquin ſicut Filius dicitur generari à Patre, ita & *S*piritus *S*. quod eſt falſum, & abſurdum. Reſpondet D. Auguſtinus *Tract.99. in Joan.* *S*piritum *S*anctum tantùm procedere, non generari à Patre, alioquin eſſet & ipſe Filius, & duo darentur in divinis Filii, ait ipſe: Quoniam ſi & ipſe Filius diceretur, quod abſurdiſſimum eſt. Filius quippe nullus eſt duorum, niſi Patris & Matris. Abſit autem ut inter DEUM Patrem, & DEUM Filium tale aliquid ſuſpicemur. Quia nec Filius hominum ſimul & ex Patre, & ex matre procedit: ſed cùm in matrem procedit ex Patre, non tunc procedit ex matre, & cùm in hanc lucem procedit ex matre, non tunc procedit ex Patre. *S*piritus autem *S*anctus non de Patre procedit in Filium, & de Filio procedit ad ſanctificandam creaturam, ſed ſimul de utroque procedit: quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de ſe, ita nec de alio quoque procedat. Neque enim poſſumus dicere, quòd non ſit vita *S*piritus *S*anctus, cùm vita Pater, vita ſit Filius, ac per hoc ſicut Pater, cum habeat vitam in ſemetipſo dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo ſic ei dedit vitam procedere de illo, ſicut procedit & de ipſo hactenus Auguſtinus qui libro 5. de Trinitate cap. 12. adfert etiam rationem cur *S*piritus *S*anctus non ſit Filius; quia ſcilicet *procedit non quomodo natus, ſed quomodo datus: neque enim natus eſt, ſicut unigenitus, nec factus ut per Dei gratiam naſceretur in adoptionem ut nos. Sicut autem Pater, & Filius unus Deus, & ad creaturam relativè unus creator, & unus Dominus, ſic relativè ad Spiritum Sanctum unum principium.* Quid verò ſit procedere ut natum, & ut datum, reſpondetur Unigenitum procedere ut natum, quia procedit per generationem, & *S*piritum *S*anctum per ſpirationem, adeo ut ſola proceſſio Filii ſit generatio, non proceſſio *S*piritus *S*ancti. Dicitur autem Filius procedere per generationem, quia procedit per intellectum, quæ eſt aſſimilativa potentia, eſt enim de ratione generationis procedere in ſimilitudinem naturæ genitoris: ſecus *S*piritus *S*anctus ex vi ſuæ formalis proceſſionis non procedit ſimilis producenti; quia procedit per voluntatem, quæ non eſt aſſimilativa potentia; ſed tantùm producit terminum per modum amoris, & impulſus: ex quo fit quòd ſola proceſſio Verbi ſit generatio, & ſolum Verbum ſit genitum, & Filius dicatur natus, ſeu genitus, & *S*piritus *S*anctus ut datus, quia amor eſt ex vi ſuæ formalis rationis beneficus, ac ſui communicativus, proinde procedit ut datus per vim amoris.

CAPUT IV.

Ex tribus perſonis Sanctiſſimæ Trinitatis ſolus Filius carnem aſſumpſit in utero Virginis conceptus ex Spiritu Sancto, diciturque Chriſtus conſtans ex duplici natura divina & humana, & una tantùm Perſona Divina.

QUamvis incarnatio Verbi divini ſit opus ad extra Excellentiſſimum, & opera ad extra ſint totius Trinitatis, ſintque propterea omnes tres perſonæ ſanctiſſimæ, ac individuæ Trinitatis, ſolus tamen Filius dicitur incarnatus, ſeu noſtram aſſumpſiſſe humanam naturam ope Spiritus Sancti in utero Virginis Matris. Joan. 1. *Verbum* (ſeu Filius, & ſecunda Perſona individuæ Trinitatis) *caro factum eſt* ſeu aſſumpſit noſtram humanam naturam; qui ut dixerat Aranchelus Gabriel ad Mariam Virginem. *Non erit impoſſibile apud DEUM omne Verbum:* non verò omnes tres perſonæ dicuntur incarnatæ, quia tametſi eadem natura, eſſentia, ſubſtantia, & quidditas communis ſit tribus perſonis; non tamen proprietas relativa unius perſonæ alteri convenit; Paternitas enim quæ eſt proprietas Patris, ſoli convenit Patri, ut & filiatio ſoli filio; & ſpiratio paſſiva ſoli Spiritui Sancto: quo fit, ut perſonæ divinæ per has proprietates relativas diſtinguantur inter ſe, & aliquid factum dici & eſſe poſſit ab una Perſona, ut non dicatur factum ab alia; quamvis omnes tres perſonæ divinæ dicantur operari ſimul ad extra, ſitque quodlibet opus ad extra totius Trinitatis: analogiam habes in anima, ſimul operante cum corpore; quando enim corpus ſe reficit, comeditque, quamvis hæc actio comeſtionis ſit ſimul ab anima operante cum organis corporis, non tamen anima dicitur comedere, ac ſe reficere, ſed ſolum corpus, eſtque exemplum productum à D. Fulgentio contra ſermonem Faſtoſi Ariani, & in reſponſione ad quæſtionem Ferrandi ubi ait *in Illa itaque comeſtione una & animæ, carniſque operatio; ſed ſolius eſt carnis acceptio. Sic humana natura totius quidem Trinitatis opere facta, à ſolo tamen Filio fuit in unitatem perſonæ ſuſcepta:* pares analogiæ depromuntur à ſingulis operationibus prodeuntibus à ſingulis membris corporis humani, oculus non ſolus ſed ſimul cum anima videt: pedes non ſoli, ſed ſimul cum anima ambulant; manus non ſolæ, ſed unà cum anima dicuntur palpare, moveri; & nihilominùs videre proprium dicitur oculi, ambulare pedum, palpare manuum. D. Fulgentius alia ſimilitudine hoc ediſſerit inquiens loc. cit. *Vox corporea, quâ ſpiritunale verbum cordis noſtri; ſeu locutio interior producitur, ut ad audientium naturam perferatur, ſimul fit à memoria, & à cognitione, & à voluntate: ſed à ſola cogitatione, ſeu interiore ſuſcipitur verbo. Sic humana Chriſti natura à tribus ſanctiſſimæ Trinitatis perſonis facta eſt: ſed à ſolo Filio in unitatem perſonæ aſſumpta eſt:* ſicut alia eſt proprietas oculi, & alia manus; & licèt anima concurrat ad actionem utriusque, viſio tamen unitur cum ſola proprietate oculi, ut etiam operatio manûs cum ſola proprietate manûs, quamvis anima ſimul cum oculo concurrat ad eliciendam viſionem; & cum manu, ad producendam ejus operationem; hac ſimilitudine utitur S. Hildephonſus alloquitur Beatam Virginem inquiens: *Tota inviſibiliter Trinitas conceptionem operabitur in Te: ſola Perſona Filii Dei in corpore ſuo naſcitura, carnem aſſumet de te:* quia

ſolus Filius carnem aſſumpſit, & factus eſt homo ratione proprietatis relativæ.

Beata Virgo igitur facta eſt vera Mater DEI, quia eodem temporis inſtanti DEUM & hominem concepit, ſeu Chriſtum Jeſum, cui ſubſtantiæ ſuæ portionem communicavit, & puriſſimum ſuum ſanguinem ſuppeditavit, quo Spiritus Sanctus ex Virginea ſubſtantia efformavit corpus Chriſti, quòd Virgo Mater novem menſibus virgineo ſuo geſtavit in utero; & expleto tempore peperit, ut ei prædixerat Angelus Luc. 1. *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum:* hoc eſt, concipies in utero de Spiritu Sancto, ut ſignificetur Verbum DEI carnem factum non aſſumendo corpus à DEO creatum, aut ex quavis ſubſtantia utcunque formatam; ſed in utero Virginis Matris compactum ex puriſſimo ejus ſanguine, ut ſcribit Apoſtolus ad Galat. 4. *Ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.*

Hinc convincuntur Hæretici Manichæi, & Marcioniſtæ, qui negârunt, Dominum noſtrum JEſum Chriſtum veram carnem aſſumpſiſſe, ſed tantùm quoddam corporis ſimulacrum, phantaſticum, & ſolum apparens. contra quos Joan. 1. dicitur *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Et ne hæc caro cenſeretur phantaſtica, & ſolùm apparens, ait Chriſtus: *Palpate & videte quia Spiritus carnem, & oſſa non habent* juſſit diſcipulos ſuos certiores fieri de vera, & reali ſua humanitate ad omnem delendam dubitandi ſuſpicionem: quia ſi vera, & realis non fuiſſet caro, quam aſſumpſit, tota Chriſti vita, fuiſſet prolixa mendaciorum ungeries: & ipſe qui eſt via, veritas & vita, humanum genus decepiſſet, quia inanis, & ludificatoria fuiſſet redemptio humani generis; quia ſine vera carne verè non fuiſſet paſſus, verè non fuiſſet noſtram operatus ſalutem, verè non reſurrexiſſet; & cuncta ſpes noſtra interciperetur, totumque everteretur opus noſtræ Redemptionis, ſpes exareſceret conſequendi æternam ſalutem; miracula Chriſti, quorum teſtes fuerunt plura hominum millia, fuiſſent omnia falſa quod nil poteſt nequius excogitari, nil iniquius dici. Tum quia ſi Chriſti caro non fuiſſet vera, in Euchariſtia illa non paſceremur; neque corpora noſtra eſſent membra corporis Chriſti contra Apoſtolum Paulum. Hinc D. Auguſtinus confutaturus hæreticos aſſerentes Chriſti carnem fuiſſe tantùm apparentem, & phantaſticam, non veram & realem: & Filium æterni Patris tantùm aſſumpſiſſe veram rationalem animam ait Serm. 99. *Si Dominus noſter JESUS Chriſtus tantummodo animam ſuſciperet; membra ejus non eſſent niſi anima noſtra: quia vero corpus ſuſcepit, per quod caput etiam eſt nobis, qui ex corpore, & anima conſtamus; profectò illius membra ſunt, & corpora noſtra.* Macrioniſtæ ut negarent veram fuiſſe, ac realem Chriſti carnem, exaggerabant carnis immunditias, alui excrementa, conceptionis ſpurcitias, quæ ſingula indigna, ac indecentia aſſerebant æterni Patris eſſe Filio, qui propterea non niſi carnem phantaſticam, & inane corporis ſimulacrum aſſumpſit, ne veræ carnis immunditiis inquinaretur. Quid? quod Deum timuerint carnis aſſumptæ potuiſſe immunditiis coinquinari, quando ipſe ſolem planetarum Principem condidit qui licèt ſuos demittat radios per totius telluris immunditias, per lutoſas viarum ſemitas, per fœtida animalium ſtercora, per corrupta brutorum, hominumque cadavera: per cloacas ſpurcitiis oppleta, nil inde contrahit maculæ, quâ inquinetur, nil corrupti quo malè oleat, nilque immundi, quo proprio detrahatur Splendori; nunquid *omnia munda mundis?* ſi ſolares radii fœtores cloacæ pertranſeuntes nulla contaminatione ſordeſcunt, nullo fœtore malè olent; *Quanto minus* ait S. Auguſtinus lib. de fide, & ſymbolo cap. 4. *Poterat pollui Verbum Dei non corporeum, neque viſibile de fœmineo corpore, ubi humanam carnem ſuſcepit cum anima, & ſpiritu, quibus intervenientibus habitat Majeſtas Verbi ab humani corporis fragilitate ſecretius? Unde manifeſtum eſt, nullo modo potuiſſe Verbum Dei maculari humano corpore quo nec ipſa anima humana maculata eſt. Non enim cùm regit corpus, & vivificat, ſed cum ejus bona mortalia concupiſcit, de corpore anima maculatur.* An anima quia corpori conjuncta, corporeas inde contrahit qualitates? ſi igitur anima in homine ſpiritualis, licèt corpori unita, nil haurit corporei, quo ejus detrahatur ſpiritualitati; cur timendum erit, ne Verbum divinum ſummè ſpirituale contaminatione aliqua ſordeſcat ex aſſumptione veræ, ac realis carnis; nunquid rationalis anima in humana carne, quam vivificat, potentior & defæcatior Verbo Dei? cum illa carni adnectatur citra timorem inde aliquid contrahendi, quo ejus dignitas minuatur; & Verbum ex eo quòd veram, & realem carnem aſſumeret, cui copularetur, maculas contraheret, ac fœda ſordeſceret contaminatione? Quin imò mendacio potius diceretur Deum contaminari, ſi ejus Verbum veram, & realem carnem non aſſumpſiſſet in utero Virginis, cùm pluries in Sacris Scripturis nobis promiſerit in teſtamento veteri venturum Meſſiam ad redimendum humanum genus; & in novo habeamus eum jam veniſſe Joan. 1. *Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis:* neque Verbum factum fuit caro inanis, ſimulata, & tantum apparens ad ludificandos hominum oculos; quia verè Chriſtus fuit, paſſus pro nobis, verum ſuum ſanguinem fudit in redemptionem humani generis, alioquin redemptio noſtra inanis fuiſſet, & deceptoria, quo ſingula falſa ſunt & impoſſibilia, perinde ac impoſſibile eſt, Deum poſſe mentiri & non eſſe Deum. Non igitur indignum fuit Verbum Divinum aſſumpſiſſe veram, & realem carnem humanam, quia ut ſcitè Tertul. lib. 3. contra Marcionem. *Nulla ſubſtantia digna eſt, quam Deus induat. Quodcunque induerit, ipſe dignum facit, ſine mendacio tamen, & & ideo quale eſt, ut dedecus æſtimaverit veritatem potiùs quam mendacium carnis* & lib. de Carne Chriſti ait: *Quid dimidias mendacio Chriſtum? totus veritas fuit. maluit crede naſci, quàm ex aliqua ſe parte mentiri.*

Hinc rejicitur etiam hæreſis Apolinaris, & ejus Diſcipulorum aſſerentium carnem à DEI Filio non fuiſſe in tempore aſſumptam, ſed ab æterno concreatam: quia inde ſequeretur falſum eſſe Archangelum Gabrielem ſalutâſſe B. Virginem eique myſterium incarnationis prædixiſſe, & falſum iidem eſſet, Chriſtum natum fuiſſe ex Maria Virgine, cùm hæc non fuerit ab æterno, ſed tantùm in tempore, ſicque tota Chriſtiana Religio everteretur, & ſcripturæ mendacii accuſarentur. Præterea ſi ab æterno fuiſſet caro concreata, hæc eſſet conſubſtantialis Dei Filio, & Patri quoque utpote conſubſtantialis Filio eſſet iidem conſubſtantialis carni: neque Incarnatio Verbi, neque Mariæ puerperium fuiſſent neceſſaria: hæc enim abſurda ſequerentur ex hæreſi Apolinaris, ut oſtendunt ſancti Patres præſertim Athanaſius *Epiſt. ad Epictet.* S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 4. S. Ambroſius *lib. de Incarn. cap.* 6. & fuſiùs Theodoret. *dialog.* 3. cui titulus *Inpatibilis.* Rejicitur hæreſis Valentini docentis Chriſtum è cœlo ſuam detuliſſe carnem,

Digitized by Google

carnem, & per uterum Virginis quaſi aquam per fiſtulam tranſiiſſe, ac in mundum veniſſe nilque ex Virgine ſumpſiſſe, quem errorem ante Valentinum docuerunt alii Hæretici, præſertim Apelles, qui putavit, Filium Dei è cœlo deſcendiſſe, & ex cœleſti ſubſtantia ſibi carnem conſtruxiſſe ei innixi fundamento, quia Chriſtus Joan. 3. dicat: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, Filius hominis qui eſt in cœlo.* Ex quo inferunt Chriſtum Dominum cum ſua carne, & tota humanitate deſcendiſſe priùs de cœlo, & poſtea in cœlum aſcendiſſe, & cap. 6. *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi.* Cui errori eò firmiùs nitebantur, quia Apoſtolus 1. ad Corinth. cap. 15. ſcripſerit: *Primus homo de terra terrenus? ſecundus homo de cœlo cœleſtis*, ex quibus Verbis intulerunt Hæretici, quòd ſicut in paradiſo terreſtri primus homo terrenus, ſeu Adam ex materia terreſtri compactus fuerit, ita ſecundus homo quia cœleſtis, nonniſi ex materia cœleſti, ſeu ex carne ſyderea, vel aërea conſtrui debuit. Sed hæc hæreſis orta fuit ex perverſa ſcripturarum intelligentia, quia præcitati textus tantùm ſignificant Chriſtum de cœlis deſcendiſſe ratione perſonæ, & naturæ divinæ, non verò ratione corporis aſſumpti, quod eatenus cœleſte dicitur, quia aſſumptum à Verbo, quod cum æterno Patre cœlo ſpecialiùs dicitur immorari: & etiam ratione virtutis, & conceptionis, quia Chriſtus conceptus fuit in utero Virginis de Spiritu Sancto, & ejus corpus formatum à Spiritu Sancto, non verò dicitur corpus cœleſte ratione ſubſtantiæ quaſi compactum fuerit ex ſyderea ſubſtantia, cùm ex Virginis ſanguine, & ſubſtantia verè compactum, & formatum fuit: ſiquidem ſcripturæ clarè aſſerunt corpus Chriſti fuiſſe ex humana carne compactum, ex oſſibus, ſanguine, & membris aliis requiſitis ad integritatem humani corporis: Subſtantia enim ſyderea, & cœleſtis, ut docent communiter Philoſophi non poteſt quidquam pati, nec corrumpi: & corpus Chriſti paſſioni fuit obnoxium Joan. 8. *Nunc me quæritis interficere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum:* legimus etiam in evangeliis Chriſtum in utero Virginis conceptum fuiſſe, in lucem editum, & cùm viveret in terris, cum hominibus eſuriviſſe, ſitiviſſe, defatigatum fuiſſe ex itinere paſſum flagellationes, ſpineam coronam, crucis afflixionem, & fudiſſe ſanguinem, ac tandem mortuum fuiſſe, ut vitam æternam nobis impertiret: quas paſſiones nullus hactenus Philoſophorum materiæ cœleſti attribuit, nec carni ſydereæ, quapropter de fide eſt carnem Chriſti compactam fuiſſe ex ſubſtantia Virginis, & non è cœlo in terras delapſam, unde D. Paulus loquens de Filio Dei ſcribit ad Roman. 1. *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem*, ſi ex ſemine David certè ex humana ſubſtantia Virginis Matris, quæ ex ſemine David deſcendebat, & S. Joan. Epiſt. 1. ait: *Omnis Spiritus, qui confitetur JEſum Chriſtum in carne veniſſe, ex DEO eſt. Et omnis Spiritus, qui ſolvit JEſum ex Deo non eſt.* Neque obſtat illud Joan. 3. *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit è cœlo*, quia hæc verba intelliguntur de perſona, & natura Chriſti, quæ dicitur deſcendiſſe de cœlo, ut habetur in ſymbolo Apoſtolorum: in eodem ſenſu dicitur etiam panis de cœlo, ſi enim intelligatur de pane Euchariſtico, cum in ipſo contineatur Chriſtus ſecundùm divinitatem, & humanitatem, ſeu corpus, & ſanguinem, deducta denominatione à nobiliori, & præſtantiori, ſeu à divinitate, dicitur panis vivus, qui de cœlo deſcendit, quia perſona Filii utpote conſubſtantialis Patri ab æterno vivit cum Patre in cœlis, ubi ſpecialiùs dicitur Deus manere, licèt per immenſitatem ſit ubique in cœlo, & terra: ſin verò per panem de cœlo intelligeretur Manna, quod pluit in deſerto, quod ſaporem rerum omnium habuit, poteſt per panem de cœlo intelligi manna, quod pluit de cœlo in terram. Intolerabilis etiam fuit alius execrandus error Apolinaris aſſerentis naturam hominis in Chriſto tantùm ſemiplenam fuiſſe, ſcilicet ex ſola carne abſque anima, eò quia ejus vices ſuppleret Verbum, quod carnem aſſumpſit, quod adverſatur ſacris ſcripturis Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Joan. 10. *Et animam meam pono pro ovibus meis. Ego ponam animam meam, ut iterum ſumam eam, nemo tollit eam à me*, & Pſal. 15. *Non derelinques animam meam in inferno; nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem*, quibus verbis David Propheticè prævidens Chriſti humanitatem nomine Chriſti loquitur, ac ejus humanitatem completam ex anima, & corpore præſignificavit, ſiquidem per ſanctum tuum videre corruptionem corpus intellexit, quod ex ſua natura eſt corruptioni obnoxium, & quia aſſumptum à Verbo corruptionem neſcivit: neque Chriſti corpus fuit inanime, cùm viveret, perinde ac cæteri homines ſentiret, & alia obiret officia, quæ corpora verè animata præſtant, unde dixit: *Non derelinques animam meam in inferno:* hinc ſanctus Fulgentius *lib. 1. ad Traſimundum cap 15.* loquens de Chriſto Mediatore inter nos, & Deum & ejuſdem cum Deo, & ſimiliter ejuſdem nobiſcum ſubſtantia oſtendit, totam aſſumſiſſe humanitatem compactam ex anima, & corpore, alioquin non eſſet ejuſdem cum hominibus ſubſtantiæ, ſi parte aliqua hominem componente deſtitueretur, & tantùm aſſumpſiſſet carnem ſine anima, quia ſola caro non eſt humana ſubſtantia, cùm humanitas præter carnem comprehendat etiam animam: ait S. Fulgentius: *Quia idem Deus totam in ſe naturam hominis ſuſcepit & idem homo totam in ſe habet ſubſtantiam Deitatis. Nam quia per peccatum homo fuit ſeparatus à DEO, inter Deum iraſcentem hominemque peccantem, talis utique Mediatoris debuit intervenire perſona, quæ ad propitiandum Deum homini totum verumque in ſe Deum de Deo natum haberet; & ad reconciliandum hominem Deo, totum verumque in ſe de homine natum hominem contineret.* Ratio itidem id ſuadet, quia cùm per peccatum totus homo infectus fuerit in animo, & corpore, ac pluribus obnoxius miſeriis, & calamitatibus; oportebat, ut totus homo aſſumeretur à Filio æterni Patris, ac repararetur.

Monothelitæ tametſi convicti ex ſcripturis luce meridiana clarioribus Verbum divinum totam aſſumpſiſſe humanitatem completam ex anima, & corpore, adhuc tamen docuerunt; unicam tantùm in Chriſto fuiſſe voluntatem, & operationem propriam divinitatis: quæ hæreſis eſt etiam expreſsè contra ſcripturas *Matth. 26.* ubi Chriſtus propriam voluntatem naturæ humanæ aſſumptæ, ut diſtinctam à voluntate Patri, ſeu à voluntate divina, quæ etiam illi inerat cum divinitate, expreſſe diſtinguit, inquiens: *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte: Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*, ubi clarè diſtinguit voluntatem propriam humanitatis à voluntate propria divinitatis Luc. 22. *Non mea voluntas, ſed tua fiat*, & Joan. 6. ait Chriſtus: *Deſcendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam ſed voluntatem ejus qui miſit me:* ex quibus & aliis ſcripturæ locis conſtat eſſe dogma fidei Catholicæ ineſſe Chriſto duas voluntates, duaſque operationes diſtinctas divinam, & humanam, eò quia eidem inſint duæ naturæ, & quidem completæ in eſſe naturæ, ſeu cum ſuis

 potentiis,

Digitized by Google

Potentiis, unde ſicut natura divina conſtituitur per intellectum, & voluntatem, ita etiam in natura humana anima rationalis, ne ſuis deſtitueretur potentiis, debuit in Chriſto voluntatem habere, & intellectum, adeo ut natura humana in Chriſto propriâ tantùm fuerit perſonalitate deſtituta, fueritque tantùm in Chriſto una perſona verbi divini, ratione cujus natura humana ſubſiſtebat. Hocque fidei dogma declaratum fuit in ſexta Synodo generali Conſtantinopolitano ſub Agathone Pontifice contra hæreſin Monothelitarum. Licèt duæ fuerint in Chriſto voluntates nunquam tamen inter ſe contrariæ, & repugnantes, quia humana voluntas fuit in Chriſto ſemper perfectiſſimè conformis divinæ, unde Nazianzenus *orat. 36.* adferens rationem, cur in Chriſto voluntas humana fuerit ſemper divinæ conformis ait: *Nam velle hominis aſſumpti à Deo non fuit contrarium Deo utpote totum deificatum*, quia enim tota natura humana in Chriſto fuit aſſumpta à Verbo, à quo fuit dignificata & quodammodo deificata, non potuit non perfici eo majori gradu perfectionis, cujus erat capax: & quia perfectio voluntatis humanæ, quò ſimilior eſt voluntati divinæ, eò eſt major; & quò proximius accedit ad voluntatem divinam, eſt perfectior, ideo voluntas humana in Chriſto ut dignificata à Verbo divino, & perfectione cumulata non potuit non eſſe conformis divinæ voluntati in omnibus, eique perfectiſſimè aſſentiri: Hinc D. Leo Papa ſerm. 54. de Paſſione Domini expendens verba Chriſti in horto: *Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte. Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*, eleganter aſſerit, hanc conformitatem voluntatis humanæ in Chriſto cum divina inquiens. *Prima petitio infirmitatis eſt, ſecunda virtutis. Illud optavit ex noſtro, hoc elegit ex proprio, nec enim æqualis Patri Filius omnia eſſe DEO poſſibilia neſciebat, aut ad ſuſcipiendam Crucem ſine ſua in hunc mundum deſcenderat voluntate, & hanc diverſarum affectionum compugnantiam perturbata quodammodo ratione pateretur. Sed ut ſuſcipientis ſuſceptæque naturæ eſſet manifeſta diſtinctio, quod erat hominis, & divinam deſideravit potentiam quod erat DEI ad cauſam reſpexit humanam. Superiori igitur voluntati, voluntas ceſſit inferior, & citò demonſtratum eſt, quid poſſuit à trepidante orari, & quid non debeat à medente concedi.*

Liquet igitur Verbum divinum in utero Matris aſſumpſiſſe corpus humanum non cœleſte, & ſydereum, ac totam completamque naturam hominis comprehendentem animam rationalem, & corpus, quod dicitur conceptum de Spiritu Sancto, quatenus Spiritus Sanctus ex puriſſima Virginis ſubſtantia Corpus Chriſti efformavit, ut Fides Catholica docet: quamvis enim operationes ad extra communes dicantur totius Trinitatis, uni tamen poſſunt perſonæ attribui aliquæ operationes per appropriationem, quæ aliis non tribuuntur, quo pacto mundi creatio per appropriationem Patri tribuitur; humani generis redemptio Filio, & ſanctificatio Spiritui Sancto quoad opera ad extra: imò quoad operationes ad intra Patri tribuitur potentia, Filio ſapientia, & amor Spiritui Sancto: Hinc quamvis tota Trinitas indiviſè operata ſit Myſterium Incarnationis Verbi, ut annuntiavit Angelus Virgini Mariæ Luc. 1. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Ubi per altiſſimum intelligitur Pater, qui fons eſt totius Deitatis, & per virtutem altiſſimi Filius cognoſcitur, qui propriè carnem aſſumpſit, quam ſibi in unitate perſonæ copulavit, ac ſolus factus eſt homo, unde quamvis Pater & Filius Myſterium fuerint Incarnationis operati per appropriationem tamen ſolus Filius dicitur incarnatus, ac propriè carnem aſſumere, & Spiritui ſancto tribuitur reformatio Chriſti Corporis ex puriſſima Virginis ſubſtantia, in quo ſenſu dicitur Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto.

Plures etiam ſolent rationes aſſignari, cur Spiritui ſancto Chriſti conceptio tribuatur, quarum prima eſſe poteſt, quia Spiritus ſanctus totus amor eſt, & cùm per Myſterium Incarnationis ſingularis DEI amor erga nos homines oſtenditur, cùm habeatur Joannes 3. *Sic Deus dilexit mundum ut Filium ſuum unigenitum daret.* Ideo conceptio Chriſti, ſeu Incarnatio Verbi per appropriationem Spiritui ſancto conveniebat; hinc ſanctus Leo ſerm. 23. divinam bonitatem, & benignitatem cognoſcens in hoc Myſterio Incarnationis ait: *Semper quidem diverſis modis, multiſque menſuris humano generi divina bonitas conſuluit, & plurima providentia ſua munera omnibus retro ſæculis clementer impertiit: ſed in noviſſimis temporibus omnem abundantiam ſolitæ benignitatis exceſſit, quando in Chriſto, ipſa ad peccatores miſericordia, ipſa aderrantes veritas, ipſa ad mortuos vita deſcendit, ut Verbum illud coæternum, & coæquale Genitori in unitatem Deitatis ſuæ naturam noſtræ humanitatis aſſumeret, & Deus de Deo natus, idem etiam homo de homine naſceretur.* Sicut igitur Spiritus ſanctus totus amor eſt, qui oritur ex bonitate diffuſiva ſui in alios: & hæc DEI bonitas maximè oſtenditur nobis per Myſterium Incarnationis, ideo per appropriationem conceptio Chriſti in utero Virginis rectè tribuitur Spiritui ſancto, perinde ac potentia Patri, & ſapientia Filio. Alia ratio eſt, quia natura humana fuit à Verbo divino aſſumpta non ex propriis meritis, ſed ex ſola gratia, non enim natura humana ullum contraxerat meritum, ut à Verbo divino aſſumeretur, cùm per peccatum damnata fuerit, unde Auguſtinus *in Enchirid. cap. 36. Quid enim natura humana in homine Chriſti meruit, ut in unitatem perſonæ unici Filii Dei ſingulariter eſſet aſſumpta? quæ bona voluntas, cujus boni propoſiti ſtudium, quæ bona opera præceſſerunt quibus mereretur iſte homo una fieri perſona cum Deo? nunquid antea fuit homo, & hoc ei ſingulare beneficium præſtitum eſt, cum ſingulariter promereretur Deum? nam ex quo eſt homo non aliud cæpit eſſe homo, quam Dei Filius: & hoc unicus & propter Deum Verbo, quod illo ſuſcepto caro factum eſt, utique Deus: ut quemadmodum eſt una perſona quilibet homo, anima ſcilicet rationalis, & caro; ita ſit Chriſtus una perſona Verbum, & homo. Unde natura humana tanta gloria nullis præcedentibus meritis ſine dubitatione gratuita, niſi quia magna hic, & ſola Dei gratia fideliter, & ſobriè conſiderantibus evidenter oſtenditur, ut intelligant homines per eandem gratiam ſe juſtificari à peccatis, per quam factum eſt ut homo Chriſtus nullum habere poſſet peccatum, hinc Evangeliſta cum dixiſſet Joan. 1. Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, ſtatim ſubdit: Et vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis, unde quod Verbum caro factum eſt, hoc eſt plenum gratiæ.* Gratia autem per appropriationem tribuitur Spiritui ſancto, de quo canit Eccleſia *Gratia Spiritus ſancti illuminet cor, & corpora noſtra.*

Tum quia Spiritus ſanctus eſt donum Dei, & quidem æquale donanti; & quia per Myſterium Incarnationis Deus dedit hominibus Filium ſuum etiam æqualem danti, rectè Myſterium Incarnationis per appropriationem tribuitur Spiritui ſancto. Demum poteſt & alia aſſignari ratio, quia opera ſupernaturalia, & excedentia humanum captum tribuuntur

Spi-

Spiritui ſancto, veluti Dei digito operanti, quæ ſupra naturam nobis indulgentur, & quia Incarnatio eſt miraculorum omnium maximum, rectè Spiritui ſancto per appropriationem tribuitur, & dicitur Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto. Tum quia Spiritus ſanctus per appropriationem dicitur ſanctus, non ita Pater, & Filius, quamvis utraque perſona ſancta ſit, & quia myſterium Incarnationis ſanctiſſimum erat ob ſanctitatem excellentem, quâ homines debuerant ſanctificari, ac reſtitui priſtinæ gratiæ ſanctificanti: conveniens erat, ut ſanctitas myſterii perſonæ tribueretur, quæ ſpecialius ſancta eſſet: Spiritus enim ſanctus vocatur Spiritus ſanctificationis; & ſicut homines per Spiritum ſanctum ſanctificantur, ut ſint filii Dei adoptivi: ita Chriſtus per Spiritum ſanctum fuit in ſanctitate conceptus ut eſſet Filius DEI naturalis, unde Apoſtolus ad Roman. 1. *Qui prædeſtinatus eſt Filius Dei in virtute ſecundùm ſpiritum ſanctificationis.* Aſſumptam à ſe naturam ſanctificavit Chriſtus, ut habetur Joan. 27. *Et pro eis ſanctifico me ipſum; ut ſint & ipſi ſanctificati in veritate.* Sanctificatur autem Chriſtus in Spiritu ſancto, quem accipit, quatenus homo eſt; quatenus enim eſt Deus, dat ſibi, quatenus ut Deus ſibi identificat eamdem naturam, ac Deitatem communem Patri & Filio; adeo ut ipſe qui dat ſit ipſe qui accipit, & ut loquitur D. Fulgentius in reſponſ. ad interrog. 3. Ferrandi: *Quia potens eſt ad menſuram dare, ideo non potuit ad menſuram accipere. In forma enim Dei manens Spiritum dat: & formam ſervi accipiens, ſpiritum accipit: Sed quia ipſe ad menſuram dat, ideo non ad menſuram accipit. Ad menſuram enim dat multis filiis; ſed non ad menſuram accipit unicus Filius, quia ſic eſt verus homo, ut ſit verus Deus.* Hinc Chriſtus dicitur unctus, quatenus accepit divinitatem; unxit enim eum Deus Spiritu ſancto, & virtute: neque quid aliud fuit hæc unctio, quàm natura divina communicata humanæ Chriſti. Fuit hæc unctio oleum exultationis; quo Chriſtus unctus eſt pro conſortibus ſuis. Et per hanc unctionem factus eſt Chriſtus immunis non ſolùm à quovis actuali peccato; verùm etiam à potentia peccandi 1. Petri 2. *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus*; quia Chriſti unctio cum peccato non poteſt cohærere; propterea Apoſtolus ad Hebr. 7. ait: *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, excelſior cælis factus.* Chriſti anima vera erat lux ſplendidior cunctis aſtris, propterea nulla potuit peccati umbra obſcurari; nulla imperfectionis caligine denigrari; perinde ac ferrum totum candens ita permeatur igne per ſingulas partes extimas, & intimas, ut in nulla admittat frigus, ſed in omnibus candeat; perinde hæc unctio divinitatis ita animam Chriſti penetravit; ita ſingula corporis membra permeavit ut una, & eadem perſona, ut & Deus ſimul & homo, omnipotens quidem ut Deus, ſed impotens ad peccatum ut homo unctus divinitate. Hinc S. Hyppolitus Martyr apud Theodoretum Dial. 1. ait: *Arca ex lignis quæ putreſcere nequeunt compacta, fuit ipſe Salvator. Illa quippe putredine intactum, & corruptela tabernaculum ſignificabat ipſius, quod nullam peccati putredinem genuit: nam David quia peccavit dicit: Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ. Dominus enim impeccabilis erat, ex lignis cariem non ſentientibus, quà homo fuit, hoc eſt è Virgine & Spiritu ſancto intus & foris tanquam puriſſimo divini Verbi auro undequaque tectus.* Quod ſi columba reverſa ex aquis manſit ſuper arcam, etiam Spiritus ſanctus, qui in mundi exordio ferebatur ſuper aquas, dicitur ſuper Chriſtum quieviſſe, cumque conſtituiſſe impeccabilem. Neque obſtat D. Paulum 2. ad Corinth. 5. de Chriſto dixiſſe: *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum feciſſe.* Nam inde non ſequitur Chriſtum peccâſſe; ſed tantùm factum fuiſſe hoſtiam, ſeu victimam pro peccato; quatenus ut victima, ut agnus voluit duci ad occiſionem, ut pretio ſui ſanguinis nos redimeret à ſervitute peccati, in ſacris ſcripturis præſertim in veteri lege peccata vocabantur Sacrificia oblata pro peccatis, in quo ſenſu Oſeæ 4. *Peccata populi mei comedent ſacerdotes.* Et Apoſtolus 1. Corinth. 5. cùm dixiſſet: Obſecramus pro Chriſto reconciliari Deo ſtatim ſubjunxit: *Eum qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut ſimus juſtitia Dei in ipſo* ſcilicet Deus, cui eramus reconciliandi, fecit Chriſtum Sacrificium pro peccatis ut DEO reconciliati, maneret in nobis DEI Gratia, quâ ſumus filii Dei adoptivi.

Quamvis in humanis, qui alium concipit hominem ſit, dicaturque ejus Pater; non tamen Spiritus ſanctus dicitur Pater Chriſti, licèt fuerit Chriſtus conceptus de Spiritu ſancto; ſed ratione divinitatis dicitur Chriſtus æterni Patris Filius unicus, & ratione humanitatis Filius unigenitus Virginis Matris. Ratio eſt quia non eo ipſo, quod unum oritur de alio, ſtatim eſt ejus Filius; ſed ulterius requiritur ut ſit ejuſdem generis, ac ex vi ſuæ originis ejuſdem ſimilitudinem habeat: etenim qui baptizantur dicuntur naſci ex aqua, & Spiritu ſancto, & tamen nemo dixerit eos eſſe filios aquæ; ſed dicuntur filii Dei, ratione gratiæ ſanctificantis, quæ eſt participatio naturæ divinæ, per quam ſumus filii Dei per adoptionem, & matris Eccleſiæ ratione participationis bonorum Eccleſiæ ſpiritualium. Hinc neque omnes qui dicuntur filii, neceſſe eſt ſint ab alio nati, & geniti, ut liquet in filiis adoptivis, qui aſſumuntur à Patre à quo non fuerunt geniti. cum jure ad percipiendam hæreditatem poſt adoptantis mortem: ita Chriſtus quamvis conceptus de Spiritu ſancto, non dicitur Filius Spiritus ſancti, quia non fuit genitus ex ſubſtantia Spiritus ſancti, ſed de operatione, qua Chriſti Corpus de ſubſtantia Virginis fuit in ejus utero efformatum; unde Chriſtus ratione humanitatis eſt proprius Filius unigenitus Mariæ Virginis, & ratione divinitatis Filius verus, naturalis & conſubſtantialis æterni Patris. Hinc dicitur Chriſtus natus ex Maria Virgine, quæ verè & propriè dicitur Mater Chriſti; quia in eodem prorſus inſtanti quo fuit Chriſtus conceptus, Beata Virgo communicavit portionem ſuæ puriſſimæ ſubſtantiæ, quâ Spiritu ſancto operante compactum fuit Chriſti Corpus: Hinc Evangeliſta Matthæus cap. 1. deſcribens Chriſti Genealogiam cum dicit natum de Maria Virgine, conſequenter ejus Filium eſſe fatetur; cùm enim eam perduxiſſet uſque ad ſanctum Joſephum ait: *Virum Mariæ, de qua natus eſt Jeſus, qui vocatur Chriſtus*: & Luc. 2. *Impleti ſunt dies ut pareret, & peperit Filium ſuum primogenitum, & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præſepio, quia non erat ei locus in diverſorio.* Sancta Eliſabetha ſancto itidem plena Spiritu eam ſalutavit Matrem DEI inquiens viſitata à Virgine Maria: *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me.*

Apoſtolus etiam *ad Rom. 9.* vocat Chriſtum Filium DEI natum ex Maria Virgine inquiens *Filium Dei factum ex muliere* ſeu natum ex Virgine Maria, ex cujus puriſſima ſubſtantia fuit Corpus Chriſti compactum operatione Spiritus ſancti; adeo ut Maria Virgo verè fuerit Mater DEI contra Neſtorium Epiſcopum Conſtantinopolitanum negantem Virginem Mariam DEI genitricem dici poſſe; quæ hæreſis damnata fuit in generali Concilio Epheſino. Dicta ſemper

fuit

fuit Virgo Maria ab exordio Eccleſiæ à ſanctis Patribus Mater Dei; non quidem divinitatis; ſed Verbi incarnati, quia enim Verbum eſt Deus, ex eo quòd Maria Virgo fuerit Mater Verbi divini incarnati, rectè Eccleſia eam ſemper vocavit Matrem DEI: adeo ut non dicatur Mater ſolius carnis, ſed hominis DEI; neque obſtat, ſi dicas, Virginem Matrem non genuiſſe Deum; quia ſufficit ſi genuerit illum hominem, qui ſimul fuit Deus & homo Chriſtus JEſus; qui conſtat ex Verbo divino, & humanitate: quid ni? etiam in puris humanis mater non generat niſi carnem; anima enim rationalis utpote ſpiritualis non generatur à Matre, ſed creatur à Deo, & nihilominus dicitur Mater totius hominis conſtantis ex anima & corpore: perinde Virgo Maria, quamvis non genuerit Verbum divinum, quia tamen genuit hominem conſtantem ex Verbo divino, & humanitate, ſeu ex DEO & homine continente ſimul corpus & animam rationalem rectè dicitur Mater DEI.

CAPUT V.

Chriſtus ut homo non eſt Filius DEI adoptivus, ſed naturalis, unica tantùm datur in ipſo perſona divina, & duæ naturæ, divina, & humana.

QUia credimus de Fide, Chriſtum unica tantùm ſubſiſtere ſubſiſtentia divina, ſeu unicam tantùm in illo dari perſonam divinam, ſeu Filium æterni Patris, quo natura humana propria deſtituta perſonalitate & ſubſiſtentia ſubſiſtit, ideo tenemur etiam eadem Fide credere Chriſtum non eſſe Filium adoptivum DEI, ſed naturalem. Ratio petitur ex ipſa definitione adoptionis, quæ definitur eſſe extraneæ perſonæ electio ad hæreditatem adeundam poſt mortem adoptantis, vel prout magis libuerit adoptanti. Sed perſona Chriſti non eſt, neque dici poteſt perſona extranea Deo adoptanti, ſed de Fide eſt eſſe legitimum, & naturalem Filium æterni Patris & Dei æternâ generatione ad intra genitum, & ſiquidem perſona Chriſti Verbum æterni Patris, quod appropriativè carnem aſſumpſit in utero Virginis Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis,* homo factus adeo ut ille homo qui dicitur Chriſtus ſit perſona divina, Filius æterni Patris ab æterno genitus; unde Luc. 1. *Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur*, & nonnullis interjectis: *Ideoque quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur Filius Dei*, non adoptivus, ſed abſoluiè vocabitur Filius id eſt naturalis: unde Joan. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis & vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre.* Prius aſſerit Verbum carnem factum, & ut hominem habitâſſe cum nobis, & nos ejus gloriam ſeu miracula, quæ fecit, vidiſſe; & poſtea aſſerit hominem non fuiſſe Filium adoptivum ſed unigenitum à Patre, ſeu unum tantùm Filium naturalem genitum ab æterno Patre, non duos filios, naturalem unum, & adoptivum alterum. Fuit igitur Filius naturalis Dei, de quo Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum ut Filium ſuum unigenitum daret.* Imò & Chriſtus ipſe ſe faſſus fuit Filium Dei naturalem: cùm enim Joan. 9. interrogâſſet Jeſus cæcum à nativitate cui viſum reſtituerat in templo, an crederet in Filium Dei; & ille reſpondiſſet, *quis eſt, Domine, ut credam in eum*: dixit ei Jeſus: *Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum ipſe eſt*: & tunc qui viſum receperat, repoſuit: *Credo Domine, & procidens adoravit eum.* Etiam ipſe Pater æternus pluries aſſeruit hominem illum, qui vocabatur Jeſus Chriſtus, fuiſſe Filium ſuum naturalem Matth. 3. loquens de Chriſto ait: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* hoc eſt Filius tantùm unicus, non adoptivus, ſed naturalis, in quo per generationem æternam mihi complacui, eum propterea dilexi, & ipſe me amavit ex quo mutuo amore procedit Spiritus ſanctus, qui amor eſt, & complementum Trinitatis. Et Luc. 9. *Hic eſt Filius meus dilectus*, ſi Filius dilectus, ergo amatus à Patre, & Filius cùm Patrem quoque amat ex amore mutuo Patris & Filii procedit Spiritus ſanctus, qui amor eſt à Patre, & Filio, ut ab uno Spiratore, ex quo liquet unicum tantùm dari in divinis Filium, qui aſſumens carnem humanum factus fuit homo, & vocatur Jeſus Chriſtus, qui propterea non Filius adoptivus, ſed verè filius naturalis Dei fuit: Hinc D. Leo Papa ſerm. 94. in homil. de Transfig. inducens Patrem æternum loquentem, & terrificantem Chriſtum eſſe Filium ſuum naturalem ait: *Hic eſt Filius meus non adoptivus, ſed proprius; non aliunde creatus, ſed ex me genitus; nec de alia natura mihi factus comparabilis, ſed de mea eſſentia mihi natus æqualis*, & D. Petrus cùm interrogaretur à Chriſto, quem ſe eſſe crederent homines ex inſtinctu cœleſtis Patris reſpondit, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*: non enim opera, & miracula, quæ Apoſtolis teſtibus egerat Chriſtus, potuerunt à puro homine fieri, unde & ipſe Apoſtolus Paulus ad Roman. 8. vocat Chriſtum proprium Dei Filium, quem Pater æternus nobis donavit, ut aſſumens humanam carnem fieret homo, ut pretio ſui ſanguinis nos redimeret à ſervitute peccati, *qui proprio Filio ſuo pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum*, vocat Chriſtum Filium Dei abſolutè, ſeu Filium naturalem non adoptivum: quia Filius naturalis ſplendor eſt gloriæ Patris, & figura ſubſtantiæ ejus, & eum vocat D. Paulus ad Heb. 1. inquiens: *Per quem noviſſimè locutus eſt, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit hæc ſæcula, & eſt ſplendor gloriæ Patris, & figura ſubſtantiæ ejus.* S. Joannes itidem epiſt. 1. cap. 5. expreſſius vocat Chriſtum Filium Dei naturalem, & ait eſſe verum Deum inquiens: *Et ſimus in vero Filio ejus.* Vocat Chriſtum verum Filium Dei, ſcilicet naturalem, non adoptivum, ſeu ejuſdem ſubſtantiæ, naturæ, & Deitatis cum Patre: unde ſubdit: *Hic eſt verus Deus, & vita æterna*: non potuit expreſſius ſignificare Chriſtum eſſe verum, & naturalem Filium DEI.

Idque cauſæ, cur Concilia generalia toto orbe celeberrima Nicænum ſcilicet, & Conſtantinopolitanum in ſymbolo decreverunt, ut dogma fidei exprimere verba illa: *Unum Dominum JEſum Chriſtum Filium Dei unigenitum, qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cœlis, & incarnatus homo factus eſt.* Quòd ſi dicas Chriſtum in Scripturis vocari Miniſtrum, & formam ſervi indutum, Luc. 22. *Ego in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat*, & Apoſtolus ad Philip. 2. ait ſuſcepiſſe *formam ſervi*, quod etiam dixerat Iſaias cap. 49. *Et nunc dicit Dominus formans me ex utero ſervum ſibi*: ex quibus, & aliis Scripturæ locis.

Felix.

Digitized by Google

Felix Vrgellitanus, & Elipandus Tholetanus Hiſpaniæ Epiſcopi docuerunt Chriſtum non ſolum Filium Dei adoptivum eſſe, ſed etiam ſervum conditionalem, quos errores confutârunt Paulinus Aquileenſis Epiſcopus, & Alcuinus, qui ad hujuſmodi hæreſes impugnandas libros quoſdam doctiſſimos ſcripſerunt, quapropter Adrianus I. Pontifex Romanus epiſtolam ſcripſit, quam ad Epiſcopos Hiſpaniæ direxit ad radicitus præfatas hæreſes extirpandas. Non enim ex eo quod ſubinde Chriſtus in Scripturis vocetur ſervus, ſequitur eſſe Filium adoptivum tantùm, & inferiorem Patre quaſi ſervili conditione ab ipſo diſtinctum, ſiquidem quæ de Chriſto in ſacris Scripturis prædicantur, quædam illi conveniunt, ut Deus eſt, ac verus Filius naturalis unigenitus æterni Patris, & ejuſdem ſubſtantiæ, naturæ, & Deitatis cum Patre; & alia dicuntur de Chriſto, ut homo eſt, & naturam habet humanam, cujus proprietates, munia, & infirmitates accepit: quo fit, ut Chriſtus, ut eſt perſona divina ejusdem eſſentiæ, naturæ, & ſubſtantiæ cum æterno Patre, dicatur omnipotens, æternus, immenſus, hæc enim prædicata ei conveniunt ob naturam divinam: & cum Chriſtus è converſo dicitur paſſus, defatigatus ex itinere, & mortuus, hæc & alia hujuſmodi prædicata ei conveniunt ratione utriusque naturæ, divinæ, & humanæ, tale eſt prædicatum *Domini noſtri*: ſiquidem ut Filius æterni Patris, & eidem conſubſtantialis eſt etiam Deus, proinde Dominus noſter, quia cum Patre, & Spiritu ſancto eſt rerum omnium Dominus, quia dominium rerum omnium, & quidem abſolutum, & deſpoticum, ac totale tribus divinis perſonis convenit, cùm tota Trinitas operata ſit mundi totius creationem. Rurſus etiam ut homo Chriſtus dicitur *Dominus noſter*, quia ut homo pretio ſui ſanguinis nos redemit à ſervitute peccati, & liberavit à tyranide dæmonis, & proprium Domini eſt, ſervos ſuos redimere, ac ſibi vendicare ad repetendum jus in eosdem, unde Apoſtolus ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine JESU omne genu flectatur, cæleſtium, terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* Ubi Apoſtolus vocat Chriſtum, ut hominem ſecundùm naturam humanam factum obedientem uſque ad mortem, & mortem crucis, Dominum, eò quia ob contumelias, opprobria, vulnera, & mortem, quam paſſus eſt Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ſeu nomen Domini noſtri, ut in nomine ejus omne genu flectatur, & omnis lingua id confiteatur, quia Dominus JESUS Chriſtus eſt in gloria Dei Patris etiam ſecundùm naturam humanam, qua fuit homo factus, & mortem paſſus: unde & ipſe Chriſtus poſt reſurrectionem, ſeu aſcenſum in cœlum ait de ſeipſo. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra*, ſi ut homo habet omnem poteſtatem in cœlo, & in terra, utique datum eſt etiam illi omne dominium, quia poteſtas plena dominium includit: & is propriè eſt Dominus aliorum, qui ſuam poteſtatem, & dominium poteſt in illos exercere. Neque dicas hoc dominium fuiſſe Chriſto datum tantùm poſt reſurrectionem in præmium eorum, quæ paſſus fuit in opere noſtræ redemptionis. Nam tametſi non fuiſſet Chriſtus paſſus, neque mortuus, adhuc eſſet Dominus noſter ob unitatem perſonæ ſuſtentantis, & terminantis duas naturas divinam & humanam, proide adhuc propriè illi conveniret titulus *Domini noſtri*. Imò & omnium rerum conditarum eſſet Dominus, cùm tota Trinitas mundum creaverit, & opera ad extra communia ſint tribus perſonis: magis tamen ſpecialius dicitur Dominus noſter, ſeu hominum, & fidelium, qui ei inſerviunt, quapropter Chriſtiani in ſymbolo profitentur credere in JESUM Chriſtum Dominum noſtrum: hinc liquet reſponſio ad allatos textus ſcripturæ, quia Chriſtus non ſecundùm perſonam, ſed tantùm ſecundùm naturam humanam dicitur formam ſervi accepiſſe, fuiſſe ſubditum parentibus: ad aliud, quod addebatur ex Iſaia cap. 49. *Formans me ex utero ſervum ſibi:* reſpondetur, quòd ſicut in utero, & ex utero formatum fuit ejus corpus ex ſubſtantia Virginis, & ex utero natus homo, & habitu inventus ut homo, ita ſecum traxit, & accepit unà cum carne proprietates, quæ conveniunt naturæ humanæ, quamvis gratia, & veritate ſemper plenus eſſet, quia in ipſo omnis plenitudo veritatis corporaliter inhabitavit; & caro per ſe ſervilem conditionem contrahat ideo Chriſtus prout habitu inventus eſt, ut homo ſecundùm naturam humanam tantùm nòn verò ratione perſonæ, ſubinde dicitur formam ſervi accepiſſe, & formatus ex utero ſervus. In hoc ſenſu Prophetæ in veteri teſtamento interdum vocârunt Chriſtum ſervum in umbris tamen figurarum, ſed poſtquam ceſſârunt umbræ & figuræ, & ſplendor veritatis illuxit, Chriſtum ſervum non dicimus, ſed Dominum, & Patrem nominamus, unde Apoſtolus dicens eum accepiſſe formam ſervi *non ex conditione ſervitutis* id intelligitur, *ſed ex humilitatis obedientia, qua factus eſt Patri obediens uſque ad mortem:* ut ſcribit Adrianus I. ad Epiſcopos Hiſpaniæ: Non enim Chriſtus neceſſitate ſervili obedivit, ſed voluntaria obedientia ſe ſubjecit, ſicut ſeipſum ſuaſponte pro nobis obtulit. Quamobrem Chriſtum ut Dominum noſtrum adoramus, eique gratias agimus, eò quia pretio ſui ſanguinis voluerit nos à ſervitute peccati, à tyrannide dæmonis redimere.

Non ſolùm titulus Domini, ſed etiam Prophetæ, Sacerdotis, & Regis Chriſto convenit: quia Chriſtus unctum ſignificat, & habetur nomen officii, & honoris, & moris fuit, ut Prophetæ, Sacerdotes, & Reges ungerentur; nomini autem Chriſti adnectitur etiam aliud Jeſus quod nomen ſervatorem ſignificat, fuit enim Chriſtus Mediator inter Deum & hominem, non quidem ut Deus, ſed ut homo, ut ait Auguſtinus lib. de peccato orig. cap. 28. *Per hoc ergo Mediator, per quod homo: inferior Patre, per quod nobis propinquior; ſuperior nobis per quod Patri propinquior: quod apertiùs ita dicitur, inferior Patre, quia in forma ſervi; ſuperior nobis, quia ſine labe peccati.* Hinc Chriſtus ratione humanæ naturæ officium exercuit Mediatoris, æterno Patri ſatisfecit, ac ſolvit pretium ſui ſanguinis, ut nos redimeret, quia & ſacrificium ſe obtulit: & quamvis hæ omnes actiones, & paſſiones ſuam infinitam æſtimationem, & valorem non ex humana natura, ſed ex ſibi unita divinitate contraxerint, adhuc tamen Chriſtus fuit verus Mediator inter Deum, & hominem, quia ut talis debuit ex duabus conſtare naturis, quibus Deus ſimul eſſet, & homo, quo pacto participans de utroque ſe conſtituit Mediatorem inter nos & Deum, ut notat D. Auguſtinus lib. 9. de civit. cap. 15. inquiens: *Mediatorem inter nos, & Deum, & mortalitatem oportuit habere tranſeuntem. & beatitudinem permanentem; ut per id, quod tranſit, congrueret morituris, & ad id, quod permanet, transferret ex mortuis.* Nomen igitur

Digitized by Google

Jeſus proprium eſt Mediatoris inter Deum, & hominem, & ſignificat Salvatorem non quidem ad placitum hominum, ut ſolent nomina ſignificare, ſed ex Dei conſilio, ac præcepto, fuit hoc nomen illi impoſitum Luc. 1. *Ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus JESUM*, imò non ſolùm Mariæ injunctum fuit ab Angelo nomen JESU imponere Filio, quem erat paritura, ſed etiam hoc idem injunctum fuit Joſepho Matth. 1. *Joſeph Fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt, pariet enim filium, & vocabis nomen ejus Jeſum, ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Quapropter hoc nomen JESU impoſitum fuit Filio ſuo, ſeu Chriſto octavo die cùm fuit circumciſus, *Tunc enim circumciſus fuit, ut verus Abrahæ filius, & JEſus vocatus tanquam verus Filius Dei*, ut ait S. Bernardus *ſerm. 1. de circumciſione Domini.* Neque ſine ſanguine hoc nomen acquiſivit Chriſtus, cùm in circumciſione illum fuderit, & quidem tanto pretio, quando mundus ipſe redimitur: hinc hoc nomen JESUS nulli eſt, poſtmodum hominibus datum, quia nullus eſt, qui poſſit Salvator eſſe: ante Chriſti nativitatem nomen Jeſus impoſitum fuit filio Navæ, qui Moyſi ſucceſſit, populumque à Moyſe ex Ægypto liberatum in terram duxit promiſſionis, quod ipſi Moyſi negatum fuerat: eodem etiam nomine vocatus fuit Joſedech filius Sacerdotis, ut etiam filius Sirac, verùm nulli ex Patribus veteris teſtamenti ita propriè, ut Salvatori noſtro hoc nomen fuit impoſitum, quia ipſe ſolus omnium hominum, quotquot fuerunt in lege veteri; ſunt, & erunt in lege evangelica, eſt Salvator ipſe enim omnes liberat, non quidem à fame, ut olim liberati fuerunt Judæi Ægyptiaco, & Babylonico dominatu oppreſſi, ſed à tyranide dœmonis ab umbris æternæ mortis. Hinc aliud nomen non eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri, ſed hoc nomen tantùm Chriſto convenire debet, cùm ipſe ſolus ſit via, veritas, & vita, ait enim de ſe ipſo, *Ego ſum via, veritas, & vita, nemo venit ad Patrem niſi per me, ego ſum oſtium, per me ſi quis introierit, ſalvabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inveniet.* Neque vocatur tantùm Jeſus, ſed additur Chriſtus ſeu unctus, quia Filius Dei juſtitiam dilexit, & odio habuit iniquitatem, propterea Deus unxit eum Pſal. 44. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ pro conſortibus tuis*, loquitur David de Redemptore noſtro, qui unctus fuit divinitate, de quo etiam dixerat Iſaias cap. 61. *Spiritus Domini ſuper me, eo quòd unxerit Dominus me ad annuntiandum manſuetis me*: quia verò Redemptor noſter unctus fuit divinitate, & Chriſtus vocatus fuit etiam ſummus Propheta, & Magiſter edocens nos Dei voluntatem, quam exequeremur, quod Moyſes populo prædixerat Iſraëlitico Deuter. 18. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus, ipſum audies*, & aliquibus interjectis ſubdit: *Ait Dominus, mihi Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi: qui autem verba ejus, quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam.* Quapropter Chriſtus alloquens Judæos ait Iſaiæ 55. *Si crederetis Moyſi, crederetis forſitan & mihi, de me enim ille ſcripſit*: & Deus Iſaiæ 30. *Et non faciet avolare à te ultra Doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum*, unde Chriſtus ſe miſſum dicit, ut veritatem prænuntiet, fuitque propterea ſummus Propheta & Magiſter ex teſtimonio Dei dicentis per Iſaiam: *Ecce teſtem populis dedi eum, Ducem ac Præceptorem Gentibus:* ut Propheta futura prædixit, ut Præceptor fidem, & cultum exhibendum uni ſoli Deo vero docuit, ut etiam viam, qua ad ſalutem perveniamus æternam: & præmium noſtrorum laborum, eſtque ipſum regnum cœlorum, docuit gentes verum Dei cultum, quatenus ab idololatria eos extraxit, & tranſtulit ad veram fidem, & lumen Evangelii Iſaiæ 42. & 49. *Dedi te in fœdus populi in lucem Gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*, hinc ipſe Chriſtus fatetur ſe in mundum veniſſe, ut gentes doceret verum Dei cultum, & agnoſcerent Deum Patrem, ejusque Filium, & Spiritum ſanctum, & baptizarentur in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti Joan. 1. *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant*, ſeu ut æternam ſalutem conſequantur per cognitionem veri Dei ad obſequia ei præſtanda, ait enim Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum DEUM verum, & quem miſiſti JESUM Chriſtum.* Rurſus Chriſtus ut Præceptor docuit gentes, qualis ſit ipſe Magiſter, & præmium laborum non eſſe quærendum in hac vita, ſed in alia, eò quia fluxa & inania ſint omnia in terris, & vera, & perennia, quæ habentur in cœlis, & hoc præmium, quod debeamus ſperare, regnum dixit cœlorum, ad quod etiam perveniendum viam docuit in illo præſertim ſermone, quem docens in monte habuit ad diſcipulos, quibus expoſuit omnia præcepta, quibus vita Chriſtiana inſtituitur. Hanc Chriſti doctrinam ſummatim explicat D. Auguſtinus lib. de vera religione cap. 16, inquiens: *Satellites voluptatis, divitias pernicioſè populi appetebant; ſed ipſe Magiſter Chriſtus pauper eſſe voluit. Honoribus, & imperiis inhiabant; Rex fieri noluit. Carnales filios magnum bonum putabant; tale conjugium prolemque contempſit. Contumelias ſuperbiſſimè horrebant; omne genus contumeliarum ſuſtinuit. Injurias intolerabiles eſſe arbitrabantur; quæ major injuria quàm juſtum innocentemque damnari? Dolores corporis execrabantur; flagellatus, atque cruciatus eſt. Mors metuebant; morte mulctatus eſt. Ignominioſiſſimum mortis genus crucem putabant; crucifixus eſt. Omnia quæ habere cupientes poſſidere deſiderabant, carendo vilia fecit.* Ecce quomodo Magiſter Chriſtus edocuit nos tranſitoria bona nihili facere, & tantùm æterna deſiderare, ac iiſdem inhiare.

Non ſolùm Chriſtus Propheta, & Magiſter fuit, ſed etiam ſacerdotali inſignitus dignitate qua ſuo fungeretur Salvatoris officio, ſeque ut Sacerdos ſacrificium offerret æterno Patri, & hoſtia fieret, qua genus humanum reficeretur, redimeretur, ac æternam conſequeretur ſalutem: Sacerdos itaque Chriſtus inunctus fuit, non quidem ex ordine Aaronico, ex quo in veteri lege Leviticæ tribus fuerunt ſacerdotes, ſed ex illo ordine, de quo David Pſal. 100. prædixerat: *Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*, hæc autem ſacerdotalis dignitas non convenit Chriſto ab æterno ut Deo, ſed in tempore ut homini, hoc eſt ſecundùm humanam naturam, quam aſſumpſit in utero Virginis: hinc D. Paulus ad Hebr. 5. *In diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationesque ad eum qui poſſit illum ſalvum facere à morte cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus eſt pro ſua reverentia.* Non ab æterno ſuo eſt Chriſtus ſacerdotio functus, ſed tantùm in diebus carnis ſuæ, & quidem ab initio, ac ſtatim cùm primum in utero Virginis carnem aſſumpſit, quia

tunc

Digitized by Google

tunc preces, & ſupplicationes ad Deum Patrem direxit: neque ſtatim à ſacerdotii functione ceſſavit, ſed toto vitæ tempore hoc continuavit officium usque ad mortem cùm in cruce veluti in ara voluit ſe offerre ſacrificium æterno Patri ad Hebr. 9. *Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem, & hoſtium Deo in odorem ſuavitatis.* Ut ſacerdos ſe ipſum obtulit; & ut victima voluntariam mortem ſubivit, quo pacto per propium ſanguinem introivit ſemel in ſancta æterna redemptione inventa, hoc eſt in ipſum cœlum, ubi ſemper interpellat pro nobis, ut ſacerdos noſter. Unctus etiam fuit in Regem juſtitiæ, & pacis, ut teſtatur ipſe paſſim in ſacris ſcripturis Pſal. 2. *Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus.* Fuit unctus Rex in eminenti montis ſancti faſtigio, quia ejus regimen nonniſi ad ſummas virtutes erat homines promoturum. Hinc Zachar. 9. *Exulta ſatis filia Sion, jubila filia Jeruſalem: Ecce Rex tuus veniet tibi juſtus, & Salvator, ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinam & ſuper pullum filium aſinæ.* Angelus itidem qui myſterium incarnationis annunciavit Mariæ Virgini, filium, quem paritura erat, in regem prædixit unctum. Luc. 1. *Et regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis,* quia erit in æternum regnaturus, cujus ſedes ad dextram æterni Patris parata erat: quin imò in extremo, & ultimo judicio, cùm venerit judicaturus gentes omnes, etiam ut rex ſententiam proferet Matth. 25. *Tunc dicet rex his, qui à dextris ejus erunt.* Neque putes regnum Chriſti temporale eſſe mutationum viciſſitudinibus obnoxium; quia eſt regnum ſpirituale, & æternum, non terrenum, ac temporale ait ipſe Joan. 18. *regnum meum non eſt de hoc mundo,* quia illi non obtigit humano jure, quamvis à præclariſſimis in mundo regibus ſuam traheret originem: ſed regiam hanc dignitatem accepit à Deo, qui ſua divitate eum unxit regum, ac illi contulit quicquid poteſtatis, amplitudinis, excellentiæ, ac dignitatis hominis natura recipere, ac capere potuit: ſeu totius mundi, ac creaturarum omnium regimen dedit, quæ propterea in die judicii ei ſubjicientur: hinc David Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo,* ſeu Deus Pater Chriſto, cujus perſona unigenitus eſt ejus filius, *ſede à dextris meis* ſeu ad dextram throni mei regii, *donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum:* unde oportet Chriſtum regnare, donec ſuos inimicos propriis ſubjiciat pedibus; ſeu iniquos omnes, qui per patrata ſcelera à ſummo bono ſe averterant, ſub pedibus ponat conculcandos, & in gehennam detrudendos æternum torquendos. Juſtos enim poſt generalem omnium hominum reſurrectionem, & electos omnes Deo Patri offeret, cui ſe ipſum ſecundùm aſſumptam naturam cum corpore myſtico in æternum ſe profitebitur ſubjectum; in quo ſenſu dicitur: *quòd ipſe filius, ſeu Chriſtus* ſecundùm naturam humanam *ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia, ut ſit DEUS omnia in omnibus* ſecundum perſonam, quæ eſt ejusdem naturæ, ſubſtantiæ, ac Deitatis cum Patre. Regnum igitur, quod à Chriſto fuerat in terris inchoatum, in cœlum perficitur, in quo ſenſu dixit Matth. 28. *Data mihi eſt omnis poteſtas in cœlo & in terra;* hoc eſt in terra, quia Eccleſiam à ſe inſtitutam, & in terris fundatam regit admirabili providentia, quâ ab omni hoſtium violentia eam tuetur, legum ſuavitate per viam ſalutis ſuos trahit fideles, *jugum enim ejus ſuave eſt, & onus leve!* non ſarcinis premimur onerati, ſed alis munimur ornati; quia non ſolùm æternum nobis ſpondet in cœlis regnum, ſed etiam, ut illuc aſcendamus, media nobis ſuppeditat.

Rurſus ex eo quòd Chriſtus ſit verus DEUS, & verus homo; ſeu homo unctus divinitate, ac ſubſiſtens per ſubſiſtentiam filii unigeniti æterni Patris, ſequitur, duas ineſſe Chriſto naturas, divinam, & humanam, adeout perſona Chriſti ſit ipſe unigenitus æterni Patris, ejus numero naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ, ac Deitatis cum Patre, cui propterea Nicænæ ſynodus dixit eſſe conſubſtantialem, & coæternum contra Arium Presbyterum Alexandrinum aſſerentem perſonam Chriſti non eſſe Deum, neque Patri conſubſtantialem; ſed Chriſtum eſſe nobiliſſimam creaturam, quæ aliquando non fuit, & de non eſſe traductam ad eſſe perinde ac reliquæ creaturæ: contra quam hæreſim Nicæna Synodus decrevit, ut fideles tanquam dogma fidei crederent, perſonam Chriſti eſſe verum filium unigenitum æterni Patris, eique conſubſtantialem ab eo genitum ab æterno, non factum; & hoc dogma fidei juſſit inſeri ſymbolo fidei, ut Fideles Chriſtiani crederent *In unum Dominum Jeſum Chriſtum Filium Dei ex Patre natum ante omnia ſecula, Deum de Deo, Lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt:* quæ omnia inferuntur ex verbis Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum,* hoc eſt, ab æterno æternus Pater generat filium: quia cùm ſit omniſcius, ab æterno gerat ſemper per intellectum verbum exprimens omne cognoſcibile, non quomodocunque ſed perfectiſſimè & comprehenſivè: *Et Verbum erat apud Deum* quia Verbum ſeu filius unigenitus æterni Patris, quia generatur per intellectum, dicitur verbum, quo Deus ad intra dicendo generat filium. *Et Deus erat Verbum* quia Filius eſt conſubſtantialis patri, ſeu ejusdem prorſus naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ, ac Deitati, ratione enim hujus conſubſtantialitatis ita filius eſt in Patre, ut etiam Pater ſit in filio: *Hoc erat, in principio apud Deum;* ſeu Deus Pater in principio, ſeu ab æterno ſemper generat ad intra filium, in quo ſenſu credimus in ſymbolo perſonam Chriſti eſſe filium Dei ex Patre natum ante omnia ſæcula, Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt: quia addit Joannes *omnia per ipſum facta ſunt.* Quòd Unigenitus æterni Patris ab æterno genitus in tempore aſſumpſerit naturam humanam, & in Chriſto una ac eadem perſona divina duas ſuppoſitet naturas, divinam, & humanam aſſerit itidem Joannes verbis illis. *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis* ſeu homo factus, & vocatus Chriſtus, ſeu unctus divinitate manſit cum hominibus, quos redimeret à ſervitute peccati ac doceret viam ſalutis præeunte ipſo exemplis, & doctrinis, qui propterea dicitur *via, veritas & vita* quia ſequentes Chriſtum ad vitam perveniunt æternam; & hi dicuntur ſuæ oves Joan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt* ſeu doctrinæ Chriſti adhærent, & quia Paſtorem ſequuntur ad æternam perveniunt vitam: *Et ego vitam æternam, do illis, & non peribunt in æternum, & non rapiet quisquam de manu mea.* paucis interjectis ſubdit Chriſtus: *Ego & Pater unum ſumus,* loquitur neutraliter *unum,* ut ſignificet unam naturam, unam eſſentiam, unam ſubſtantiam, & unam ſolam Deitatem in Patre, & Filio, ſeu in diſtinctis perſonis; proinde non dixit *unus* ſumus, quia unus in maſculino ſignificâſſet unam tantum perſonam. Ex eo autem quod in Patre & Filio ſit una ac eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitas, ſequitur ambas perſonas eſſe immenſas, omnipotentes, æquales, ac habere totam plenitudinem omnium perfectionum. Pater enim generando ad intra Filium per intellectum dicen-

Digitized by Google

dicendo Verbum, communicat illi non partem ſuæ ſubſtantiæ, ſed totum ſuum eſſe, totam ſubſtantiam, naturam, eſſentiam, Deitatem, & omnia præter relationem paternitatis, hocque divinæ generationis Myſterium adeo eſt captu difficile, ut Iſaias admirabundus dixerit cap. 53. *Generationem ejus quis enarrabit?* Sciat Chriſtianus Filium Dei ad intra genitum eſſe ab æterno à Patre; ſciat fidelis hunc Filium eſſe ejuſdem eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, & deitatis cum Patre, ſed nolit diſcutere, quomodo à Patre generetur diſtinctus in perſona, indiſtinctus in ſubſtantia, natura, & eſſentia. Audiat Athanaſium orat. 3. contra Arianos *Indecorum eſt*, ait ipſe, *quærere quomodo ex Deo Verbum exiſtat, aut quomodo ſit Dei ſplendor, aut quomodo generet Deus, & quis ſit modus generationis Dei. Inſanus ſit qui talia audeat; cùm inexplicabilem rem, ac divinæ naturæ propriam, ſolique ipſi, & ejus filio cognitam oratione ſua declarare conetur.* Divinam generationem ſolus ex Evangeliſtis Joannes attigit aquilino ſuo intuitu cùm dixit Joan. 1. *In principio erat Verbum*, cùm enim Pater ab æterno cognoſcat perfectiſſimè ſe ipſum *Verbum* exprimit, quod perinde in Deo eſt, ac Patrem ad intra generare Filium, ait Auguſtinus lib. 15. de Trinit. cap. 14. Verbum illud non eſt ſonus tranſiens, aut exterior locutio, non eſt Verbum prolatitium; ſed genitum per interiorem locutionem, ſeu cognitionem perfectiſſimam, ac perfectiſſimè aſſimilativam. Symbola divinæ generationis noſtro qualicunque modo accommodata captui. A Sanctis Patribus peti ſolent ex igne & luce, eò quia unigenitus æterni Patris dicatur *Candor lucis æternæ*, ignis enim lucem emittit; & lux ab igne emittitur; ſeu ſplendor de igne, & ignis de ſplendore exiſtit: ſplendor igni coævus, & ignis ſplendori coævus: adeo ut ſi daretur ignis æternus, daretur quoque ſplendor æternus igni coævus. Aliud Symbolum petitur ex virgulto in aqua nato, ac enutrito, & ejus imagine in pellucida unda apparente; eò quia æterni Patris Filius dicatur *Speculum ſine macula Dei Majeſtatis; & imago bonitatis illius*, aqua veluti terſum ſpeculum repræſentat virgulti imaginem, & imago non exiſtit ſine virgulto. Si ſpeculum videas, te ipſum ſeu tui imaginem in ipſo vides, quæ de ſpeculo exiſtit, ſi qui aſpicit exiſtat: poteſt ſemper exiſtere imago in ſpeculo, cum aſpiciente ſe in eodem, ſitque proinde imago coæva aſpicienti ſe in ſpeculo, pleraque alia id generis ſymbola adduci poſſunt, quæ tamen licèt quodammodo explicent coævitatem vel coæternitatem Patris & Filii, non tamen modum generationis ad intra, eſt enim Myſterium excedens humanum captum.

CAPUT VI.

Oſtenditur contra Hæreticos Chriſti Divinitas in perſona.

TAmetſi ex Hæreticis plures vocaverint, dixerintque Chriſtum unigenitum Patris Filium, negârunt tamen perſonam Chriſti eſſe Verbum illud, cujus meminit Joannes, & de quo loquitur Evangeliſta Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum* quia negârunt perſonam Chriſti eſſe Deum, & conſubſtantialem Patri æterno; & aſſeruerunt Chriſtum dici unigenitum DEI Filium, eò quia ſit creaturarum perfectiſſima, & nulla ſit tantæ perfectionis, ſicut Chriſtus JEſus; & propter hanc perfectionum excedentem, ac ſuperabundantem menſuram, quâ Chriſtus reliquas omnes ſuperat creaturas putârunt dici unigenitum DEI Filium; non verò ob perſonam Chriſti, quæ ſit Verbum illud, de quo loquitur Joannes, *& Deus erat Verbum*; ita docuerunt Samoſateniani, ut teſtatur S. Athanaſius orat. contra Arianos in illud *Deus ex Deo* circa finem inquiens: *Quidam ex diſcipulis Samoſatenſis dividentes Verbum à Filio dicunt, Chriſtum quidem eſſe Filium: Verbum tamen alium Filium, ejusque occaſionem arripiunt ex verbis Petri dicentis: Verbum miſit filiis Iſrael pacem evangelizans per JEſum Chriſtum. Hic eſt omnium dominus, ajunt enim, Verbum ita loquutum per JEſum Chriſtum, quemadmodum in Prophetis ſolet. Ac proinde aliud Prophetam eſſe, & aliud Dominum* diſtinxerunt Verbum, de quo loquitur Joannes à Chriſto JEſu; illud aſſerunt Dominum; & Chriſtum Prophetam, per quem fuit Verbum, ſeu Dominus locutus; adeo ut aliud ſit Verbum, de quo loquitur Joannes, & aliud Verbum, quod fuit Chriſtus loquutus filiis Iſrael. Verbum de quo loquitur Joannes, dixerunt eſſe conſubſtantiale Patri; non ita Verbum, quod loquutus fuit Chriſtus, quia dixerunt Chriſtum fuiſſe tantùm Prophetam miſſum à Verbo filiis Iſrael evangelizare pacem; Verbum Chriſti evangelizantis pacem dixerunt Sabelliani non eſſe rem ſubſiſtentem; ſed ſimplicem quandam Dei Conceptionem de carne ſuo tempore inducenda, verbo mentis noſtræ, ac cogitationi ſimilem, ut teſtantur D. Athanaſius & S. Baſilius, ille in orat. contra Sabellium; hic in ſerm. contra Sabellianos. Valentinus itidem cenſuit alium eſſe Filium à Verbo, illum dixit diſtinctum à Patre; & Verbum, de quo loquitur Joannes conſubſtantiale Patri, cujus hæreſis meminit Irenæus *lib. 1. cap. 1.* & Theodoretus *in epitome divin. decret. de Filio*, ubi ait: *Nec ut volunt Valentini fabulæ alium eſſe dicimus unigenitum, & alium Verbum, & alium Chriſtum, & rurſus JEſum.*

Neſtoriani quamvis conceſſerint Verbum eſſe veram perſonam, negârunt tamen eſſe perſonam omninò eandem, quæ eſt Chriſtus unigenitus DEI Filius, ſed aliam eſſe dixerunt, quæ neque naſci ullo modo ex Virgine, neque pati, aut mori potuerit: quæ hæreſis etiam tribuitur Theodoro Mopſueſteno. D. Auguſtinus de hæreſ. cap. 30. meminit etiam hæreſeos Alodianorum, qui Verbum detrectârunt cognoſcere, & recipere reſpuentes Joannis Evangelium, cujus Apocalypſin noluerunt recipere, negârunt enim Verbum eſſe perſonam conſubſtantialem Patri, ait Auguſtinus: *Quidam Alodiani ſic dicti, quia Verbum recipere noluerunt, nec Dominum cognoſcere, reſpuentes Joannis Evangelium, cujus nec Apocalipſin accipiunt.* Michael Servetus non ſolùm Verbum Patri conſubſtantiale negavit, verùm & totum myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, ratus poſſe atheiſmum inducere & ait: *Temerarium eſſe de Verbo ſeu ſermonem facere Filium*; & cùm illi objiceretur illud Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt*; ait Verbum Dei ideo dici factum carnem, quia ſuas diſpoſitiones in carne manifeſtandas Deus decrevit: & reprehendit Catholicos, qui ex illis Joannis verbis: *Verbum erat apud Deum* inferunt, eſſe Verbum perſonam diſtinctam à Deo Patre: Hinc JEſum Chriſtum hominem factum vocat Servetus Verbum Patris, non quòd perſona Chriſti ſit conſubſtantialis Patri, ſed quatenus inſtar Verbi indicat mentem Patris, non tamen quod Verbum hoc ſit illud, quod erat in mente divina, ſed

quid

Digitized by Google.

quid aliud diſtinctum ac creatum, quapropter negavit perſonam Chriſti Deum eſſe.

Ut autem hujuſmodi errores, ac hæreſes confutentur, juvat obſervare Verbum divinum poſſe propriè ac notionaliter ſumi, & tropicè figurativè, notionaliter, & propriè eſt conceptus divinæ mentis, ſeu illa expreſſio, quam divinus intellectus, ac Pater intelligendo ſe ipſum producit ad intra: ex eo enim, quòd ab æterno Pater ſe ipſum primariò cognoſcat; & ſecundariò creaturas omnes tum poſſibiles, tum exiſtentes, tum præſentes, ac futuras in ſe ipſo hæc omnia repræſentet; & hæc repræſentatio dicitur Verbum divinum, non quòd ſit accidens quoddam diſtinctum ab intellectu, ut eſt Verbum mentis creatæ, quod poteſt abeſſe, & adeſſe, quia Verbum divinum ita procedit ab intellectu, ut cum ipſo identificetur, ſitque ejuſdem prorſus ſubſtantiæ, eſſentiæ, naturæ, & Deitatis cum Patre, à quo nonniſi relativè ratione generantis, & geniti, producentis, & producti diſtinguitur. Tropicè & figurativè Verbum divinum multipliciter dicitur, quidquid enim refertur ad ipſum Verbum divinum propriè dictum, ſive ut effectus, ſive ut ſignum ejus, Verbum divinum dici poteſt, quo pacto ſacra Scriptura, ut & quælibet ejus pars, prout indicat conceptum, ſeu Verbum mentis divinæ dictantis Moyſi, & Prophetis, & aliis, qui inſtinctu Spiritus Sancti ſacros Scripturæ libros ſcripſerunt, dicitur Verbum Dei, ſeu Verbum dictatum à Deo, & hoc Verbum, cùm fuerit in tempore dictatum hominibus ſcribentibus, non eſt Verbum illud, de quo ait Joannes: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, quia hoc Verbum, quod erat in principio, eſt conſubſtantiale Patri, quâ ratione addit Joannes; *Et Deus erat Verbum*: eſt enim hoc Verbum Dei à Deo dictatum, & ab hominibus ſcriptum quid omninò diſtinctum, & in tempore productum, hinc Auguſtinus lib. 15. de Trinit. cap. 11. ait: *Quod factum eſt ad illum, vel ad illum Prophetam, & de quo dictum eſt: Verbum autem Domini creſcebat, & multiplicabatur. Et de quo iterum dictum eſt. Igitur Fides ex auditu, auditus autem per Verbum Chriſti.* Et iterum: *Cùm accepiſſetis à nobis Verbum auditus fidei, accepiſtis non ut Verbum hominum, ſed ut eſt verè Verbum Dei, & innumerabilia ſimiliter*, inquit Aug. *in Scripturis dicuntur de Dei Verbo, quod in ſonis multarum, diverſarumque linguarum per corda, & ora diſſeminatur humana:* Quæ inſtinctu Spiritus S. etiam fiunt: figuratè Dei Verba dici poſſunt, in quo ſenſu 1. Reg. 3. ait Deus ad Samuelem: *Ecce ego facio Verbum in Iſrael, quod quicunque audierit, tinnient ambæ aures ejus*, Et Archangelus Gabriel annuntians Myſterium Incarnationis Virgini vocat hoc Myſterium faciendum Verbum Dei Luc. 1. *Non erit impoſſibile apud Deum omne Verbum.* Ipſa enim divina gratia, quâ creatura rationalis à Deo vocatur, ut ſe avertat à peccato, reſipiſcat, & ad Deum convertatur, dicitur etiam Verbum Dei loquentis ad cor hominis: unde Verbum divinum metaphoricè ſumptum multiplex eſt, ſed propriè dictum non eſt niſi unicum perfectiſſimè continens univerſam ſcientiam æterni Patris, quæ nonniſi unica, & ſimpliciſſima eſt, & hoc Verbum eſt, de quo ait Joannes: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, eſt enim Verbum hoc propriè ſumptum ejuſdem naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ, & Deitatis cum Patre, à quo producitur, ſeu eſt idem Deus, qui cùm non ſit niſi unus, hoc Verbum nequit eſſe niſi unum: ſecus Verbum figuratè dictum multiplex eſt & varium, ut jam diximus, etenim Iſaiæ 59. Deus loquens cum Eccleſia ait: *Verba mea, quæ poſui in ore tuo*, ait verba mea in plurali, quia Verbum Dei metaphoricè, & figuratè ſumptum multiplex eſt, & varium. Verbum autem, quod contra Hæreticos dicimus carnem factum Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt*, eſt ſecunda perſona Sanctiſſimæ Trinitatis conſubſtantialis Patri, & ejuſdem prorſus naturæ, eſſentiæ, & Deitatis: Et hanc perſonam propriè & nocionaliter ſumptam aſſerimus eſſe perſonam Chriſti JESU. Hâc diſtinctione Verbi propriè, & metaphoricè, ſeu figurativè ſumpti facilè corruit fundamentum, cui innitebantur Hæretici: quòd enim Petrus Actor. 13. dixerit: *Verbum miſiſſe filiis Iſrael, ut pacem evangelizaret per JESUM Chriſtum*, non intelligitur hoc Verbum miſſum eſſe Verbum propriè, & nocionaliter ſumptum eſſe diſtinctum à JESU Chriſto, ſed intelligitur de Verbo figurativè ſumpto: Hinc Athanaſius orat. contra Arianos ait: *Stulti, & quidvis potius quàm Chriſtiani, non enim abſunt, dum talia de Deo fabulantur, ut Deum hominem quempiam eſſe ſuſpicentur? utpote quem ita inducunt loquentem, quaſi qui priora verba poſterioribus mutet, & quaſi unum ex Deo verbum non ſufficiat, quod univerſam mundi ex voluntate Patris creationem, curamque & providentiam ſuſtineat.* Et rurſus: *Non multa verba ſunt, ut unumquodque eorum inſufficiens habeatur, ſed unum verbum, ut illud ſolùm intelligatur eſſe perfectum.* Liquet igitur Verbum divinum ſumptum propriè eſſe ſecundam perſonam Trinitatis, & hoc Verbum factum fuiſſe carnem, ſeu aſſumpſiſſe naturam humanam, ac eſſe JESUM Chriſtum, qui propterea eſt ſimul verus Deus, & verus homo, cùm enim Chriſtus ſit Filius Dei propriè, eſt etiam Deus propriè, hinc Iſaiæ 40. *Vox clamantis in deſerto, parate viam Domino, rectas facite in ſolitudine ſemitas Dei noſtri, ſeu Chriſti.* D. Paulus ad Hebr. 1. ad convincendos Judæos, quòd Chriſtus fuerit verus Dei Patris Filius, eique conſubſtantialis conſequenter Deus, argumentum deducit ex Pſal. 2. qui de Chriſto intelligitur *Filius meus es tu, ego hodie genui te:* & ne putârent Judæi Meſſiam eſſe Filium Dei tantùm per adoptionem, & eo modo, quo Iſrael dictus eſt primogenitus Dei, ſubdit: *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram, apprehendite diſciplinam*, ubi in textu Hebraico habetur, *oſculamini Filium*, hoc eſt in ſignum ſubjectionis oſculamini manum Filii, aut pedem: quòd ſi dicas ſeptuaginta Interpretes vertiſſe *apprehendite diſciplinam*. Reſpondetur illos ad ſenſum, non ad verba reſpexiſſe, quia tunc verè Chriſtum colimus, & adoramus, quando ejus doctrinæ inhæremus. Rurſus in ſequentibus verbis ejuſdem Pſalmi 2. *Ne quando iraſcatur Dominus*, in textu Hebraico non intelliguntur verba illa referri ad Patrem, ſed ad Filium ex quo ſequitur vocem illam *Domini* à ſeptuaginta interpretibus additam, eſſe referendam ad Filium, ad quem etiam diriguntur ſequentia: *Cùm exarſerit in brevi ira ejus beati omnes, qui confidunt in eo*, ex quo Pſalmo deducitur argumentum, Meſſias, quem Hebræi expectabant, ut ſibi promiſſum, eſt Filius Dei adorandus ab omnibus Regibus, & quibus ille iraſcitur, hi omnino pereunt, & qui in illo confidunt, ſalutem conſequuntur: ſed Deus eſt, qui peccantes in infernum detrudit & reſipiſcentibus, ſeu in divina bonitate confidentibus ſalutem impertitur, ergo Meſſias Judæis promiſſus eſt verus Deus, quia ſolus Deus verus habet imperium in vitam, & mortem. Tum quia confidens in homine non benedicitur, ſed maledicitur Iremiæ 17. *Maledictus homo, qui confidit in homine*, ergo ſi confidentes in Meſſia ſalutem conſequuntur, non maledicuntur, nec confidunt in ho-

mine, ſed in vero Deo, proinde Meſſias eſt verus Deus. Rurſus Iſaiæ 48. ait Chriſtus: *Accedite ad me, & audite hoc, non à principio in abſcondito locutus ſum: ex tempore, antequam fierem, ibi eram, & nunc Dominus Deus miſit me, & ſpiritus ejus.* Ubi loquitur Filius æterni Patris, eique ſubſtantialis, quia Pater non dicitur miſſus, nec habet aliam perſonam, à qua mitti poſſit, unde eſt Filius, qui mittitur à Patre, & cùm hic miſſus ſit Dominus Deus, qui fecit cœlum & terram, conſequenter Chriſtus eſt verus Deus, & verus homo. Reſpondet Franciſcus David hunc locum Iſaiæ non poſſe intelligi de Chriſto, alioquin Chriſtus fuiſſet ante Incarnationem, & 1. *Joan.* 4. dicitur ſpiritum Antichriſti eſſe, qui aſſerit, Chriſtum fuiſſe extra, & ante carnem. Quia D. Paulus ad Hebr. 1. ſcribit: Deum noviſſimè locutum eſſe in Filio, ergo locus Iſaiæ non eſt intelligendus de Chriſto, quia dicit ſe à principio locutum eſſe. Rurſus quia illud *ibi eram* à Patribus intelligitur de loco, ubi erat, ſeu de monte Sina, & Apoſtolus ad Galat. 3. ait: Legem datam in monte Sina per Angelos, & non per Chriſtum. Sed contra quia Joannes non dicit Chriſtum fuiſſe ante carnem, ſed ſolùm Antichriſtum eſſe, qui negat Verbi divini Incarnationem, ſeu Chriſtum, ut negârunt olim Ebion, & Cherinthus, & cum ipſis etiam Tranſylvani, verba enim Joannis ſunt Joan. 1. *Omnis Spiritus, qui confitetur JESUM Chriſtum in carne veniſſe ex Deo eſt, & omnis Spiritus, qui ſolvit JESUM, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus.* Neque quid aliud poteſt ſignificare ſolvere JESUM, quàm dividere verbum à carne Deum, ab homine Chriſto, ac aſſerere Filium Dei non eſſe factum verè Filium hominis ſed in eo duntaxat veluti in templo fuiſſe immoratum: neque per Jeſum in carne veniſſe aliud poſſumus intelligere, quàm Verbum Dei veram, & realem carnem in unitatem ſuæ hypoſtaſis aſſumpſiſſe, ac verum hominem factum fuiſſe.

Ad aliud deſumptum ex Apoſtolo ad Hebr. 1. ubi ſcribit Deum noviſſimè locutum eſſe in Filio reſpondetur, D. Paulum non negare Verbum Dei locutum ante Incarnationem, cùm in veteri Teſtamento fuerit locutus Patriarchis, & Prophetis: eſt enim Verbum Dei per Apoſtolum ipſe Filius unigenitus æterni Patris, eidem conſubſtantialis, proinde verus Deus qui fuit locutus Moyſi, & Prophetis: unde Apoſtolus ad Hebr. 1. tantùm vult, Deum ultimis temporibus locutum fuiſſe humanâ voce, & ore corporali per Filium ſuum unigenitum hominem factum, cùm in lege veteri loqueretur per ora Prophetarum. Ad aliud de lege data in Sina monte per miniſterium Angelorum reſpondetur, legem fuiſſe in Sina datam à Deo Patre, Filio, & Spiritu S. quia opera ad extra communia ſunt totius Trinitatis, ſed quia Filius in tempore erat carnem humanam ſumpturus, non deſunt ex Sanctis Patribus apud Bellarminum *de Chriſto lib.* 1. *cap.* 5. qui intelligant de Chriſto præviſo, ſicut dicitur Iſa. 48. ex tempore *antequam fierent ibi eram*, & *nunc Dominus meus miſit me*, hoc eſt cùm fierent, ibi eram ſecundùm perſonam, ut verterunt ſeptuaginta Interpretes, & D. Hieronymus vertit, *antequam fieret, ibi eram, & poſtea miſit me ad aſſumendam carnem*, ſubinde Scripturæ tempus præteritum ſumunt pro præſenti, ut & futurum, ut plura id teſtantur Scripturæ loca.

Alius eſt locus in veteri Teſtamento clarior, Iſaiæ 35. *Deus ipſe veniet, & ſalvabit nos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt, tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & ſoluta erit lingua mutorum.* Hæc verba eſſe intelligenda de Chriſto liquet ex illo Matth. 11. ubi Chriſtus reſpondit Diſcipulis Joannis; *Euntes nuntiate Joanni cæci vident, ſurdi audiunt, claudi ambulant*, unde verba Iſaiæ ad literam de Chriſto verificantur, quia per nullum Prophetam Deus hæc ſigna fecit, non enim Moyſes, Joſue, Elias, & ejus Diſcipulus Eliſæus leguntur curâſſe cæcos, ſurdos, mutos, & claudos, quæ ſunt ſigna expreſſa ab Iſaia, & quæ fecit Chriſtus non unâ tantùm vice, ſed pluries, tum quia Iſaias loquitur de futuro inquiens: *Deus ipſe veniet*, quod de Chriſto tunc venturo intelligebatur, quia Prophetæ, qui ſigna fecerunt, ut Moyſes, Joſue, Elias, & Eliſæus, ante tempora Iſaiæ vixerunt: Hinc Chriſtus ex ſignis à ſe factis, & quæ alii non fecerunt, ſe ipſum manifeſtat Joan. 15. *Si opera non feciſſem, quæ nemo alius fecit*, unde prætitatus Iſaiæ locus clarè loquebatur de Chriſto tunc venturo, ut communiter exponunt Sancti Patres Auguſtinus *lib. de quinque hæreſibus cap.* 6. Athanaſius *lib. de humanitate Verbi poſt medium,* Cyrillus *in locum Iſaiæ* 35. & *lib.* 4. *in Joann. cap.* 28. Euſebius *lib.* 6. *de monſ. cap.* 21. Rurſus Zachariæ 2. habetur clarè de Chriſto Dei Filio naturali. *Hæc dicit Dominus exercituum; poſt gloriam miſit me ad gentes, quæ ſpoliaverunt vos, qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei; quia ecce ego levo manum meam ſuper eos, & erunt prædæ his, qui ſerviebant ſibi, & cognoſcetis, quia Dominus exercituum miſit me, lauda, & lætare filia Sion quia ego ecce venio, & habitabo in medio tui, dicit Dominus, & applicabuntur gentes multæ ad Dominum in illo die, & erunt mihi in populum, & habitabo in medio tui & ſcies, quia Dominus exercituum miſit me ad te*, hunc locum eſſe intelligendum de Chriſto probant Euſebius *lib.* 5. *de monſtrat. cap.* 25. & *ſequent.* Auguſtinus *lib.* 20. *de Civit. Dei cap. ult.* Ambroſius *lib.* 2. *de fide cap.* 3. reſpondent Sectarii hunc locum non eſſe ad rem, ut intelligatur de Chriſto, eò quia ſit vaticinium de futuro, quamvis Propheta loquatur in præterito, quia loquitur de converſione gentium facta poſt Chriſti Aſcenſionem. Sed contra, quia Sancti Patres non ponunt vim in tempore præterito, aut futuro, ſed in eo, quod qui dicit ſe miſſum à Domino exercituum vocet etiam ſe ipſum Dominum exercituum: & quia conſtat unicum tantùm eſſe Dominum exercituum, ſeu Deum, exinde manifeſtè ſequitur Chriſtum ex veteri Teſtamento probari, eſſe verum Deum, & verum hominem, ſeu eſſe unum, & eundem Deum, ac Dominum exercituum cum Patre ſuo, cum quo eandem habet naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, & Deitatem, & nonniſi per ſolam perſonalitatem ab eo diſtinguatur.

Ex novo Teſtamento clariſſimè oſtenditur Chriſtum eſſe verum DEUM ſecundùm perſonam & verum hominem ratione naturæ humanæ aſſumptæ à Verbo divino, etenim D. Petrus interrogatus à Magiſtro Chriſto, quid dicerent homines de ipſo ex DEI revelatione reſpondit Matth. 16. *Tu es CHRISTUS Filius DEI vivi*, aſſeruit Petrus Chriſtum eſſe Filium verum, & naturalem Dei, quòd ut oſtenderet clarius addidit *Dei vivi*, eò quia proprium ſit viventium Filium ſibi ſimilem in natura gignere; hinc Joan. 3. Chriſtus dicitur *Filius unigenitus* & 1. Joan. 5. *Filius verus*, quapropter Apoſtolus ad Roman. 8. eum vocat Filium proprium æterni Patris, & ad Hebr. 1. Filium naturalem, & ut eum diſtinguat à filiis adoptivis, eum vocat imaginem paternæ hypoſtaſis, quod filiis per adoptionem aſſumptis non convenit: imò & Chriſtus ipſe accuſatus, quòd ſe feciſſet Filium Dei ac propterea morti eſſet addicendum Joan.

19. Nos

Digitized by Google

19. *Nos legem habemus, & ſecundum legem debet mori, quia Filium Dei ſe fecit*, ſuam oſtendit divinitatem, quia Judæi illum non accuſâſſent ſi tantùm ſe dixiſſet Filium DEI adoptivum, quia tunc ſe tantùm juſtum eſſe dixiſſet, quia juſti per gratiam ſanctificantem participant naturam divinam, ſuntque filii DEI per adoptionem, unde accuſârunt, eò quia ſe fecerit verum, & naturalem, ac proprium DEI Filium, unde Judæi dixerunt Joann. 8. *Unum Patrem habemus Deum*, quia noluerunt credere Chriſtum eſſe DEUM, & quia Chriſtus contra hanc accuſationem nihil reſpondit, nec eam diluit, ſed ut veram admiſit, & in eadem Confeſſione mori voluit, ſe manifeſtavit ſilentio illo verum DEUM, ſeu Filium unigenitum, proprium, & naturalem æterni Patris, eique conſubſtantialem.

Reſpondent miniſtri Tranſylvani Chriſtum eſſe filium verum, & proprium DEI, eò quia fuerit conceptus de Spiritu Sancto Luc. 1. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in Te*, loquitur Angelus ad virginem, *& virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque quod naſcitur ex Te Sanctum, vocabitur filius.* Sed contra quia ſi ex eo præcisè Chriſtus diceretur filius DEI, quia non fuerit conceptus ex ſemine humano, ſed ope divina, non poſſet dici filius unigenitus, quia non eſſet unicus; ſiquidem ſine ope humana geniti, ſeu conditi fuerunt primi parentes Adam, & Eva in mundi exordio, & quidem à ſolo DEO, unde non eſſet Chriſtus alio ſpecialiori modo filius proprius DEI, ac fuerunt Protoparentes, & Angeli, qui ſicut non ſunt conſubſtantiales DEO, ita neque perſona Chriſti, quod eſt hæreticum, & contra ſcripturas. Deinde ſi ex eo diceretur Chriſtus filius proprius DEI eo quia conceptus fuit in utero Virginis de Spiritu Sancto, ſeu ope Spiritus Sancti, non æterni Patris eſſet filius unigenitus, ſed Spiritûs Sancti, unius ope dicitur genitus, quod eſt hæreticum cum Joan. 15. Spiritus Sanctus dicatur procedere à Filio, non filius à Spiritu Sancto. Rurſus ex eo quòd Chriſtus dicatur genitus in utero Virginis de Spiritu Sancto, per hoc non poteſt eſſe filius proprius, & naturalis, quia hic generatur de ſubſtantia Patris qui gignendo filium portionem propriæ ſubſtantiæ ei communicat: & DEUS ex propria ſubſtantia non genuit filium in utero Virginis; ſed ab æterno DEUS Pater cognoſcendo perfectiſſimè ſe ipſum generat filium ſibi coæternum. Hinc D. Paulus ad Hebræos 3. vocat Chriſtum ſine parentibus, & David Pſal. 109. alloquens Chriſtum ait: Tu es Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech, hoc eſt ſine Genealogia; quod intelligi debet ſine Patre in terris, & ſine matre in cœlis, juxta communem Patrum expoſitionem. Neque obſtant huic interpretationi verba illa *Virtus Altiſſimi obumbravit Tibi*, quia Virtus altiſſimi eſt ipſum Verbum æterni Patris, quod in uterum Virginis deſcendit, ut patet Joan. 1. Et verbum caro factum eſt, & explicant Sancti Patres Ambroſius ſerm. 5. in Pſal. 118. Eugenius in Moral. lib. 18. cap. 12. D. Bernardus ſupra *miſſus eſt:* adeout Chriſtus verè, & propriè dicatur Filius naturalis Altiſſimi, & Filius proprius Mariæ Virginis, quatenus ratione perſonæ eſt filius proprius & naturalis æterni Patris, ac ei ſubſtantialis; & ratione naturæ humanæ compactus, & formatus ope Spiritus Sancti fuit de puriſſima materia, & ſubſtantia Virginis Matris. Alii etiam reſpondent conceptionem de Spiritu Sancto non eſſe cauſam, ſed tantùm ſignum, cur Chriſtus dicatur Filius DEI; quia ut docet D. Bernardus ſerm. 2. ſuper *miſſus eſt*, Decuit, ut ſi filius DEI, vellet fieri filius hominis, non niſi ex virgine naſceretur; & ſi Virgo paritura eſſet, non niſi DEUM pareret.

Rurſus oſtenditur Chriſti divinitas ex eo quòd Joannes dicatur ante Chriſtum præcedere in Spiritu & virtute Eliæ, & dicatur convertere multos filiorum Iſrael ad Dominum Deum ipſorum Luc. 1. de Joanne dicitur. *Multos filiorum Iſrael convertet ad Dominum Deum ipſorum, & ipſe præcedet ante illum in Spiritu, & virtute Heliæ*, Hic eſt Joannes plures Iſraelitas convertet ad Chriſtum, quem vocat Dominum Deum ipſorum: per Dominum Deum Iſrael etiam heretici intelligunt verum Deum; & cùm Angelus vocet Chriſtum Dominum Deum Iſrael; ſequitur evidenter, Chriſtum eſſe verum Deum: ita explicant Sancti Patres Ambroſius, Beda, Euthymius in hunc locum, & præſertim Irenæus lib. 3. cap. 11. Neque illa verba *& ipſe præcedet ante illum*, poſſunt ad alium referri, quàm *ad Dominum Deum Iſrael*, quæ ſunt verba immediatè ante prolata, & ſignificat Chriſtum, quem Joannes præceſſit in Spiritu & virtute Heliæ; non enim Joannes præceſſit Deum ſine addito, alioquin Deus non eſſet æternus, quia duratione præcederetur è Joanne; ſed præceſſit Deum hominem, ſeu Chriſtum, qui eſt Dominus Deus filiorum Iſrael, ad quem multos erat Joannes converſurus. Cùm igitur conſtet Joannem præceſſiſſe ante Chriſtum, non ante Deum Patrem, & Act. 13. ait Paulus; *Eduxit Deus Iſrael Salvatorem Jeſum prædicante Joanne ante faciem adventus ejus baptiſmum pœnitentiæ* & ad hunc Salvatorem JEſum eſſet converſurus multos Iſraelitas, ſequitur hunc Salvatorem JESUM eſſe ipſum Chriſtum, qui dicitur Dominus DEUS Iſraelitarum: Multos filiorum Iſrael ad Dominum DEUM ipſorum, ſeu ad Salutarem JESUM, qui eſt Chriſtus, ac Dominus DEUS. Hinc Joan. 1. *Cum vidiſſet Joannes JESUM*, eum ſalvatorem mundi ſtatim confeſſus fuit, inquiens: *Ecce Agnus DEI, ecce qui tollit peccata mundi* & Andreas Joannis diſcipulus converſus ad Chriſtum ſequutus eſt eum.

Joan. 10. ait Chriſtus *Ego & Pater unum ſumus*, dixit in neutro *unum* quod ſignificat unum in natura, eſſentia, ſubſtantia, Deitate, ſi enim dixiſſet maſculinè *unus*, denotâſſet perſonam, ſed *unum* in neutro indicat DEUM: hoc ſcripturæ teſtimonio Patres intuierunt contra Arium, ejusque aſſeclas negantes Chriſtum eſſe DEUM; Miniſtri tamen Tranſylvaniæ conati ſunt illud verbum *unum* in neutro explicare de unitate concordiæ, amoris, & charitatis. Idque probant ex Joan. 17. ubi dicitur de Apoſtolis. *Ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus*, & cùm Apoſtoli non potuerint eſſe quid ùnum in natura & ſubſtantia; tantùm de unitate per concordiam, pacem, amorem, & charitatem poteſt intelligi textus Joannis: perinde cùm Chriſtus Joan. 10. dixit *Ego & Pater unum ſumus*, dicunt hoc unum eſſe intelligendum de unitate concordiæ, ac charitatis. Verùm verba Joan. 10. eſſe intelligenda de unitate eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, ac Deitatis docent communiter ſancti Patres, præſertim Baſilius lib. 1. in Eunom. circa finem: & S. Chryſoſtomus in hunc textum Chriſtus enim probaturus, oves ſuas non perituras, argumentatur hoc pacto: *Nemo poteſt rapere oves de manibus Patris mei* & adferens cauſam ſubdit, *quia ipſe major omnibus eſt:*

ex

Digitized by Google

ex quo infert, ergo neque poterit ullus eas rapere de manu mea, & aſſignans rationem ait Joan. 10. *Ego & Pater meus unum ſumus*, dixerat Paulus ante Joan. 10. 17. *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, & ſequuntur me; & ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum; & non rapiet quiſpiam de manu mea:* & paucis interjectis; *& nemo poteſt rapere de manu Patris mei: ego & Pater unum ſumus:* hoc autem argumentum non validè concluderet, niſi Patri æterno & perſonæ Chriſti, ſeu filio ineſſet una, ac eadem potentia: & cùm in Deo potentia non diſtinguatur ab eſſentia, natura, ſubſtantia & deitate, ſequitur manifeſtè in Patre, & perſona Chriſti eſſe unam, & eandem eſſentiam, naturam, & deitatem, ac proinde Chriſtum eſſe verum Deum in perſona, & verum hominem in natura. Tum quia cùm primum Judæi audierunt, Chriſtum dixiſſe: *Ego & Pater unum ſumus. Tulerunt lapides, ut jacerent in eum*, ergo quia credebant, Chriſtum ſe dixiſſe verum Deum, & unum cum Patre; non enim tuliſſent lapides, ſi intellexiſſent, Chriſtum dixiſſe, ſe unum eſſe cum æterno Patre, per concordiam, & charitatem; quia exinde tantùm intuliſſent, Chriſtum in omnibus ſe conformare divinæ voluntati, ob quod dignus fuiſſet laude & præmio, non pœna.

Reſpondent tamen Miniſtri Tranſylvani lib. 2. cap. 8. Chriſtum ſequentibus verbis ſuam declaraſſe ſententiam ac ſenſum explicuiſſe ejusdem, ſubdit enim nonnullis interjectis. In lege veſtra ſcriptum eſt; *Ego dixi, dii eſtis: Si ergo eos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt; quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis, quia blaſphemas: quia dixi, Filius Dei ſum*, ubi Chriſtus ſe fatetur Deum, quemadmodum dii vocabantur ii, ad quos ſermo Dei factus eſt: ſed iſti non ſunt ejuſdem naturæ, ſubſtantiæ, & deitatis cum Deo vero, ſed tantum per adhæſionem ratione concordiæ, & charitatis; ſicut omnes juſti, qui per gratiam ſanctificantem participantes naturam divinam dicuntur filii Dei per adoptionem: ergo ex eo quòd Chriſtus dicat Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus*, non ſequitur, perſonam Chriſti eſſe conſubſtantialem Patri, ſed tantùm eſſe quid unum ratione concordiæ & charitatis. Sed contra, quia ut obſervat D. Hilarius lib. 7. de Trinit. Chriſtus præcitatis verbis fuit argumentatus à minori ad majus; quia ſi illi vocantur dii, ad quos ſermo Dei factus, & dono Dei participant gratiam Dei, ſuntque à Deo Principes aliorum conſtituti per authoritatem, ac dignitatem à Deo acceptam: quanto potiori jure poſſum ego vocari Deus, quamvis ſum homo, cùm Pater me ſingulari dono ſanctificaverit, in ipſa mea conceptione in utero Virginis uniendo naturæ meæ humanæ ſuam divinam hypoſtaſim Verbi divini, ſeu filii ſui unigeniti, quem ab æterno generat ad intra. Cæterùm cùm Judæi dixiſſent: *De blaſphemia lapidamus, quia tu homo cùm ſis, facis te ipſum Deum*, Chriſtus reſpondit, ſe non ſolum Deum eſſe, ſed etiam hominem verum; idque declaravit per ſuam unctionem, quâ in ſua conceptione hypoſtaſis Verbi divini naturam ſuam humanam aſſumpſit, adeò ut hæc non niſi per Verbi divini hypoſtaſim fuerit ſuppoſitate, ac ſubſtituerit, eo quia caruerit perſonalitate propria humana, quapropter declaravit, quomodo ſit verus Deus ratione perſonæ divinæ, & verus homo ratione naturæ humanæ; quod verò per perſonam Verbi divini ſibi hypoſtaticè unitæ eſſet verus Deus, id probavit ex operibus ſoli Deo propriis, & quæ ipſe faciebat, nec poſſet facere, ſi eſſet ſolus homo; propterea dixit: *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere*, & ex iisdem operibus ritè intulit ſe DEUM verum eſſe, inquiens: *ut cognoſcatis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt*; neque mutua hæc inhabitatio poteſt intelligi abſque identitate naturæ. D. Chryſoſtomus expendens præfata verba Chriſti ad Judæos reſpondet Chriſtum dupliciter voluiſſe accuſationem Judæorum confutare. Primò quia tametſi eſſet purus homo, adhuc nullam protuliſſet blaſphemiam dicendo ſe Deum eſſe; cùm in Scripturis plures ipſi minores vocentur dii; & poſtea probaſſe ſe verum eſſe Deum ex operibus, quæ ſolus Deus facere poteſt, quia ſint illi propria; & ipſe etiam facit.

Oſtendit etiam Chriſtus ſuam divinitatem ex fide eadem, quâ vult, ut credamus in Deum, & in ipſum Joan. 14. *Creditis in Deum, & in me credite.* Si enim eſſet pura, & ſimplex creatura, non potuiſſet nobis injungere, ut in ipſum crederemus, ſicut credimus in Deum; quia Deus eſt ipſa veritas, quæ nec falli poteſt, nec nos fallere: & ſimplex, ac purus homo fallax eſt, & mendaciis obnoxius, ac propterea *omnis homo mendax* ſeu potens mentiri, eo quia non ſit prima veritas, ut Deus: Hinc Auguſtinus lib. 1. de Trinit. cap. 12. ex præcitatis Chriſti verbis infert, Chriſtum eſſe verum Deum, quem Judæi colebant: quia ſi non eſſet ipſe verus Deus, non poſſet ſibi arrogare eandem fidem, quæ ſoli Deo debetur, quia non eſſet prima veritas, quæ nec fallere, nec falli poſſet. Neque ullum faceſſit negotium, illa particula disjunctiva *Et* quia Chriſtus ſtudiò eam poſuit propter naturam humanam, ratione cujus diſtinguebatur à Deo: unde ſenſus eſt: ſi creditis in Deum, etiam in me credite; quia tametſi ob naturam humanam videar vobis homo, mea tamen perſona humana non eſt, ſed divina, ſeu Verbi æterni Patris ejusdem eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, ac deitatis cum Patre; ſintque propterea in me duæ naturæ, divina, & humana & unica tantùm perſona verbi divini, ideoque ſi *in Deum creditis, & in me credite*, cùm ſim ipſe Deus, in quem vos creditis, & non ſim ſolus homo: quapropter Joan. 14. ſubdit; *Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis*, quia eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitas Patris eſt etiam mea Deitas, ſubſtantia, natura, & eſſentia: hinc alloquens Philippum ſuum diſcipulum ait Joan. 14. *Philippe, qui videt me, videt & Patrem*, quia in me, & in Patre eſt una ac eadem deitas. Ex quibus verbis Cyrillus lib. 9. cap. 37. etiam oſtendit contra Arianos Chriſtum eſſe verum Deum, & unum cum Patre, alioquin poſſet Pater cognoſci ſine Chriſto quoad perſonam & Chriſtus ſine Patre; quod ſi non poſſit perſona Chriſti cognoſci, quin cognoſcatur Pater, ſequitur eandem Patris deitatem, eſſe deitatem perſonæ Chriſti: hinc Chriſtus videtur redarguere quaſi veritatem diſcipulorum, eo quia ipſum non cognoſcerent Joan. 14. *Tanto tempore vobiſcum ſum, & non cognoviſtis me*; quia cùm ipſum cognoſcerent hominem, ac eorum magiſtrum, ſupererat, ut eum etiam cognoſcerent Deum in perſona, & unum in deitate cum Patre; quapropter dixit Philippus Joan. 14. *Domine oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis*, ſeu erimus pleni gaudio & æterna beatitate donati, ſi digni facti fuerimus videre Patrem, quem credebant verum Deum; cui Chriſtus reſpondit: *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum:* ſin autem Chriſtus non fuiſſet verus Deus, non ſatisfeciſſet petitioni Phi-

Digitized by Google

[illegible] videre Patrem. Neque [illegible] Chriſtum [illegible] Deum. [illegible] eſt in ſe, [illegible] Spiritu, [illegible] Chriſti [illegible] creat [illegible] loquitur Apoſtolus, [illegible] ut eſt in ſe, [illegible] corporis, [illegible] *Philippe qui videt me, videt & Patrem meum*, [illegible] deinde [illegible] Patre. [illegible] ganim, Chriſtum [illegible] gine [illegible] eſt [illegible] ſimilem Deo, [illegible] unde Jſa. 40. *Quam imaginem ponetis ei?* & 3. Reg. 8. [illegible] *Non eſt ſimilis tui Deus*, [illegible] Deo, qui videt [illegible] videt Deum. Præterea [illegible] aliquem [illegible], & elegantem [illegible] deſiderium [illegible] ſpondeat imagini, [illegible] Philippus petit videre Patrem [illegible], ut eſt in ſe in Spiritu.

Plura [illegible] probari Chriſti Divinitas, [illegible] Joan. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt. Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua & ſanguis*, ex quibus [illegible] Chriſti [illegible] Deus, & [illegible] teſtimonium [illegible] *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo* [illegible] lo [illegible] nis [illegible] ſemel Chriſto [illegible]; unde [illegible] Joannes dicat [illegible] teſtimonium [illegible] in cœlo, [illegible] teſtimonium [illegible] diſtincte à [illegible] aqua, [illegible] Chriſti [illegible] in Chriſti [illegible] & ſanguinem [illegible] baptiſmo [illegible] ad Philippenſes [illegible] Chriſto [illegible] *qui cum in Dei forma eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens*, [illegible] juxta communem [illegible] ſententiam; [illegible] Serm. 4. contra Arianos, N[illegible] de Theologia, Niſſenus lib. de Serm. [illegible] beatitudinem, Hilarius [illegible] Pſal. 118. Cyrillus lib. 4. Theſauri cap. 1. & ſeq. [illegible] cap. 1. ad Titum; Auguſtinus contra Maximinum cap. 5. [illegible] Ambroſius Epiſt. 47. [illegible] *non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo*, [illegible] Patri, & illi

[illegible] æqualis in natura, [illegible] divina, [illegible] quis [illegible] Chriſtum eſſe æqualem Patri, [illegible] Jſaiæ 42. *Et gloriam meam alteri non dabo* [illegible] perſona Chriſti [illegible] Dei, [illegible] Deo, [illegible] æqualitas cum Deo [illegible] & corpore [illegible] *ad rapinam exinanivit*. [illegible] Deus, [illegible] Galat. 1. Apoſtolus dicens: [illegible] Chriſtum [illegible], conſe[illegible] & Deum eſſe [illegible] *Notum autem facio Evangelium, quod evangelizatum eſt à me, quia non eſt ſecundum hominem: neque enim ego ab homine illud accepi, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti*, quem oppoſuit [illegible] non eſſe purum hominem [illegible] Deum. [illegible] non ſequi, eſſe [illegible] Angelis inferior Deo. Contra [illegible] Apoſtolus Chriſtum non ſolum [illegible] Angelis: ait enim: *Si nos aut Angelus de cœlo evangelizaverit vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit*. Hinc D. Paulus ad Rom. 9. ſcribit: *Ex quibus Chriſtus eſt ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula*: hoc eſt Chriſtus, [illegible] ex ſtirpe David; [illegible] ſuper omnes creaturas [illegible] in ſæcula, adeo ut [illegible] Præterea Joan. 20. [illegible] Apoſtolus, [illegible] dixit Chriſto: *Dominus meus, & Deus meus*, vocavit Chriſtum [illegible] Deum [illegible] quia ex ſigno [illegible] fuiſſe, [illegible] ſimul [illegible] D. Thomas verba [illegible] Pſal. 76. *Manibus meis [illegible] & non ſum deceptus*, [illegible] De vero Deo, [illegible] Chriſtum verum Deum, [illegible] Joan. 16. *Omnia quæ Pater habet, mea ſunt* [illegible] naturam, [illegible] Filius, [illegible] Verbum [illegible] Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt*, [illegible] Chriſtus, [illegible] Patre, [illegible] Jeſus Chriſtus verus [illegible]. Reſpondent hæretici, [illegible] intelligi [illegible] rebus, quæ ſunt ad extra, cujus[illegible], quorum cum fuerit Chriſtus [illegible] Deo, *Dominus univerſorum* [illegible] dicuntur [illegible] eſſe Filii uniti; [illegible] eſſe Patrem; neque [illegible] ex eo, quod omnia, quæ ſunt Patris [illegible], ſequitur Chriſtum eſſe verum Deum. Sed contra, quia conſequentia non rite infertur, deberet [illegible] inferri, ergo Filius

[illegible] *Pr Parum Tomus I.*

non eſt Pater: & tunc diſtingueretur conſequens, non eſt Pater ſecundum rationem relativam Filii, concederetur; ſecundum eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & omnia abſoluta, negaretur; & hac diſtinctione adhibita Chriſtus ratione perſonæ oſtenderetur verus Deus. Secundo reſpondetur, verba Chriſti Joan. 16. eſſe intelligenda de perfectionibus Spiritui Sancto intrinſecis, abſolutis; id enim clarè deducitur ex verbis præcedentibus, dixerat enim Filius: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet:* ergo quod Spiritus Sanctus accipit à Filio, eſt commune Patri, & Filio: ſed Spiritus Sanctus accepit à Filio ſcientiam; cum dicat Filius: *de meo accipiet, & annunciabit vobis:* ea autem quis annunciat, quæ ſcit, & paulo ſuperius dicitur: *Non loquetur a ſe, ſed quæcunque audiet, loquetur* Scientia autem in Divinis eſt eadem Patris & Filii: & in Deo ſcientia non diſtinguitur ab eſſentia, & natura, ac ſubſtantia Dei: ergo eadem eſſentia, natura & ſubſtantia, quæ eſt in Patre, eſt etiam in Filio ac Chriſto, cujus perſona eſt Filius, ſeu Verbum Divinum caro factum, quatenus in utero Virginis aſſumpſit naturam humanam.

CAPUT VII.

Probatur Chriſti divinitas ex pluribus aliis utriusque teſtamenti locis.

TAmetſi in præcedentibus evicerimus Chriſti divinitatem ex ſacris ſcripturis, contra Hæreticos negantes, Chriſtum eſſe verum Deum, quia tamen hoc fides dogma eſt præcipuum fundamentum, cui fides Catholica innititur: placet iterum aliis teſtimoniis depromptis ex utroque teſtamento idem dogma corroborare: etenim Baruch 3. habetur: *Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius adverſus eum. hic adinvenit omnem viam diſciplinæ, & tradidit illam Jacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo, poſthac in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt:* ex quibus verbis Chriſti divinitatem oſtendunt communiter Patres, tum Græci, tum Latini, Athanaſius *lib. de ſuſcept. natur. contra Apolinarium*, Baſilius *lib. 4. contra Eunomium*, Gregorius Nazianzenus *orat. 4. Theologic.* Euſebius *lib. 6. demonſtr. evang. cap. 19.* Cyrillus *lib. 10. contra Julianum*, Theodoretus *in orat. quòd Chriſtus ſit Deus.* Auguſtinus *lib. 9. de civit. Dei cap. 33.* Hilarius, Ambroſius, Cyprianus, Fulgentius, & reliqui Latini Patres: qui per Deum noſtrum intelligunt Chriſtum, cui alter non eſt ſimilis, & qui legem diſciplinæ dedit Iſrael: & poſt hæc in terris viſus eſt, quia verbum caro factum eſt, etenim unigenitus Patris in terra viſus, habitavit in nobis, ut habetur Joan. 1. Quod verò Miniſtri Tranſylvani aſſerant, librum Baruch non eſſe canonicum, gratis aſſeritur, cum omnes ſancti Patres, & ipſa Eccleſia librum Baruch ſemper habuerint pro canonico, & Clemens Alexandrinus *lib. 2. Pædag. cap. 3.* vocet hunc librum Baruch divinam ſcripturam. Neque ullum faceſſit negotium, quòd iidem Sectarii reſpondent, Baruch fuiſſe locutum de ſapientia, quæ poſtea in terris viſa eſt, non de Filio aliquo æterno, tunc exiſtente: nam licet loquatur Baruch de ſapientia, cujus meminit D. Paulus 1. ad Corinth. 1. & qua aſſerit Chriſtum fuiſſe locutum, hæc tamen ſapientia non diſtinguitur in Deo ab ipſa Deitate, ſubſtantia, & natura Dei, adeo ut Verbum æterni Patris, qui dicitur ſapientia ejusdem, ſit eadem ſubſtantia, eſſentia, & Deitas Patris, & quia hoc Verbum aſſumpſit poſtea naturam humanam Joan. 1. *Et verbum caro factum eſt*, ideo hæc ſapientia, qua Chriſtus fuit locutus, fuit ipſe Filius Dei unigenitus, ac ipſa perſona Chriſti, qui propterea eſt verus Deus Iſrael, cui non eſt alius Deus ſimilis, ut ait Baruch: *Et qui legem Iſrael dedit monte Sina.*

Secundò ex Iſaia 35. probatur, Chriſtum eſſe verum Deum, ait enim Iſaias: *Deus ipſe veniet, & ſalvabit nos. & tunc aperientur oculi cæcorum, & aures ſurdorum patebunt. Tunc ſaliet ſicut cervus claudus, & lingua mutorum ſoluta erit:* loquitur Iſaias de ipſo vero Deo Iſraelis, & ait: Quod ipſe Deus veniet, ſcilicet verus Deus, & non alius: & hunc Deum, qui venit, cum Verbum caro factum eſt eſſe Chriſtum docent ſancti Patres aſſerentes, veniſſe in hunc mundum, ut ſalvos faceret peccatores: & ipſe Chriſtus fuit, qui Surdis fuit auditum impertitus, cæcis viſum, claudis greſſum, mutis loquelam, [illegible] Matth. 11. *Euntes renunciate Joanni, quæ audiſtis & vidiſtis, cæci vident, claudi ambulant &c.* [illegible] Apoſtolus ad Titum 2. ſcribit: *Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti*, unde loquitur de Chriſto, quem vocat magnum Deum, ſcilicet verum Deum, de quo David Pſal. 94. *Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus ſuper omnes Deos.* Quòd vero Miniſtri Tranſylvani cum Eraſmo aſſerant, Apoſtolum ad Titum non vocare Chriſtum magnum Deum, ſed tantum Patrem à Chriſto diſtinctum. Contra eſt, nam Apoſtolus apertè loquitur de illo magno Deo, qui erat redempturus humanum genus, unde non fuit locutus de Patris adventu, ſed de Chriſto, quem vocat Salvatorem noſtrum, quem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum. Præterea quòd Apoſtolus dicat nos expectare beatam ſpem, & adventum gloriæ Magni Dei, per hunc adventum intelligit Apoſtolus glorioſum Chriſti adventum, de quo ait: *Videbunt Filium hominis cum Majeſtate, & virtute multa.* Hinc Joan. 5. ait: *Ut ſimus in vero Filio ejus, hic eſt verus Deus, & vita æterna*, quod teſtimonium Athanaſius diſputans contra Arium vocat demonſtrationem, & aſſerit. Non potuiſſe evidentius Joannem loqui, ut aſſereret Chriſtum verum eſſe Deum, quia ſicut de Patre dixit, hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum; ita de Filio ait, hic eſt verus Deus, & vita æterna: quod vero Eraſmus aſſerat per illa verba, hic eſt verus Deus, non Filium, ſed Patrem indicari omnino gratis, & nullo fundamento aſſeritur contra authoritatem ſanctorum Patrum, quia illud pronomen ſubſtantivum *hic*, ad illam perſonam refertur, quæ vocabulo ſubſtantivo proximè ſignificata erat, quæ perſona eſt Filius, cujus fidem nobis Joannes commendat, tum quia in textu Græco legitur, *ut ſimus in vero ejus Filio. hic eſt verus Deus*, ſcilicet Filius, qui naturam aſſumpſit humanam, & Chriſtus dicitur.

Evincitur etiam Chriſti divinitas ex illo Iſaiæ 52. *Dicit Dominus jugiter tota die nomen meum blaſphematur. Propter hoc ſciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipſe, qui loquebar ecce adſum.* Sed Deus Iſrael vocans Judæos populum ſuum Chriſtus intelligitur, qui per ſuſceptam humanitatem paulo poſt adfuit, & habitavit in nobis, ut exponunt ſancti Patres, Ambroſius *lib. 2. de fide cap. 3.* Hieronymus in hunc locum, Euſebius *lib. 6. demonſtr. Evangel.* Hinc Iſaias verbis præcedentibus [illegible]

[illegible]

[illegible] redemptionem per eundem Christum [illegible] dum [illegible]: *Hæc dicit Dominus gratis venundati estis, & sine argento redimemini*, quia Christus non pretio [illegible] sed pretioso suo sanguine [illegible] humanum [illegible] Christum [illegible] redemptionis nostræ, [illegible] *Quam pulchri super montes pedes* [illegible] *annuntiantis & prædicantis pacem* [illegible] *Gaudete & laudate simul deserta Jerusalem, quia consolatus est Dominus populum suum, redemit Jerusalem, paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium.* Per Dominum verum Deum [illegible] populum [illegible] sine pretio sanguinis. Hic Deus Christus intelligitur, qui pro peccatis hominum sanguinem fudit, ac morte [illegible] ut homines [illegible] vivificaret. Hinc Apostolus ad Roman. *Ex quibus est Christus secundum carnem qui est super omnia Deus benedictus in sæcula*, vocat Christum Deum benedictum, eo quia ab Hebræis [illegible] Deus Matth. 14. *Tu es Christus, Filius Dei benedicti*, ubi Caiphas vocat Deum benedictum, & Christum interrogat, an sit ejus Filius. [illegible] Apostolus [illegible] vocat Christum Deum [illegible] in sæcula, verum etiam ipsum [illegible] esse super omnia: *qui est super omnia Deus benedictus in sæcula*, [illegible] nulla subreperet dubitatio, num Christus esset verus Deus, quia si est super omnia, necessarium debet esse omnium primum, a quo reliqua omnia dependent, & consequenter est verus Deus, [illegible] Apostoli verbis S. Patres communiter [illegible] Christum esse verum Deum.

Quapropter [illegible] Erasmus verba Apostoli interpretatur, [illegible] ex verbis Apostoli [illegible] eo [illegible] *secundum carnem addatur punctum* [illegible] *qui est super omnia Deus* [illegible] *non de Christo, sed de Patre.* Nam [illegible] Codices Græci, & Latini ponunt [illegible] virgulam post illud secundùm carnem, non vero punctum [illegible] Prætereà tamen [illegible] punctum, non tamen illud, quod sequitur, qui est Deus, potest ad aliam personam referri, [illegible] Christi, si quidem illud vocabulum [illegible] accommodandum ad [illegible] quod antecessit, & Apostolus in toto illo capite [illegible] de Christo, non de Deo Patre. [illegible] Apostolus ibi [illegible] Christum [illegible] super omnia, [illegible] esse Deum, [illegible] super omnia [illegible] supra personam [illegible] Deus, si igitur Christus est super omnia [illegible] necessario ex eodem Apostolo [illegible] Patri, ac ejusdem [illegible] Deo. Hinc [illegible] de persona Christi seu Verbo divino, [illegible] cum Verbum caro factum est [illegible] *in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Est enim hoc verbum [illegible] Dei Filius, qui nostram induit humanitatem, ut Joannes manifestè declarat, unde constat Verbum, seu Filium unigenitum Patris esse ipsum Deum verum, [illegible] Pater, apud quem à principio erat, cum Joannes dicat: *& Deus erat Verbum*, [illegible] Joannes, [illegible] Verbum [illegible] *Verbum caro factum est*, [illegible] Deus [illegible] Patri [illegible] esse verum Deum, & verum hominem.

[illegible] Arianos [illegible] Verbum [illegible] Christus [illegible] sed [illegible] Patrem [illegible] *Et Verbum erat apud Deum & Deus erat Verbum*, non posse [illegible] à Deo, cum [illegible] cum Verbo [illegible] erat Deus [illegible] sed Verbum [illegible] est verum Deum, seu Verbum [illegible] & Deus erat Verbum. [illegible] Joannis Baptistæ [illegible] Propheta [illegible]: *Et tu puer Propheta Altissimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* Per Altissimum [illegible] Dominus [illegible] Quod [illegible] *Tu solus Altissimus super omnem terram.* [illegible] Altissimum [illegible] esset Deus, [illegible] non esse [illegible].

Hinc etiam possunt [illegible] testamenti [illegible] Deo, & [illegible] Christo, [illegible] *Quoties exacerbaverunt eum in deserto, & in iram concitaverunt Deum in inaquoso, & conversi sunt, & tentaverunt eum, & sanctum Israel exacerbaverunt.* Tunc [illegible] quando populus locutus fuit contra [illegible] & Dominum dicens: *Cur eduxisti nos de Ægypto, ut moreremur in solitudine, deest panis, non sunt aquæ, anima nostra jam nauseat super cibo isto levissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes.* Hunc autem Dominum esse Christum, declarat postea Apostolus 1. Corint. 10. [illegible] *Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentaverunt, & a serpentibus perierunt.* Unde illum Dominum, quem [illegible] in deserto Apostolus vocat Christum.

Quod vero [illegible] respondeant, Christum tunc fuisse tentatum [illegible] in figura, sicut Apostolus ait: Omnia in figura contigisse illis. Est a vero alienum, quod [illegible] intelligi in quâ figura fuerit tunc Christus [illegible] quia qui ibi tentatus fuit, dicitur Dominus. *Locutusque est populus contra Dominum, & Moysen*, [illegible] Dominum Deum verum intelligimus, & Deus, qui tunc [illegible] non fuit figura Christi, sed ipsa persona, quia [illegible] est. Deum [illegible] in Christi, unde Dominus, qui tunc fuit tentatus, fuit ipse Christus: non Deus fuit figura Christi sed ipsa persona Christi, quæ est verus Deus.

Quod vero Apostolus dicat omnia illi populo contigisse in figura, ac proinde tantum in figura fuisse Christum ab illo populo tentatum; Respondetur, hæc quæ ibi contigerunt, fuisse partim cultûs cæremonias varias, & partim beneficia, vel pœnæ, quibus Deus illum populum afficiebat, quia Apostolus de hoc genere rerum postea generatim dicit, omnia in figura illis contigisse, [illegible] dixerat. 1. Corinth. 10. *In figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut illi concupiverunt*: quibus vero aperte loquitur de beneficiis, & suppliciis, quibus nos afficit, vel misericorditer, vel justè ad punitionem, ut nos deterreret à pravis cupiditatibus; & ad bonorum operum exercitia nos excitaret, hinc Aposto-

Digitized by Google

Apoſtolus ait: *Patres illos omnes ſub nube fuiſſe, & omnes mare tranſiviſſe*, quod magnum fuit Dei beneficium, eos liberaſſe à famulitio Pharaonis: ſed non ſolum horum meminit beneficiorum, ſed etiam ſupplicia recenſet, quibus in deſerto ob patrata delicta puniti fuerunt: & hæc omnia in figura contigerunt illis, quibus eorum ſcelera divinitus vindicantur, quia Apoſtolus ait, ea omnia ſcripta eſſe ad correptionem noſtram, beneficia ſcilicet, & pœnæ; non ipſa per ſe peccata aut merita dicuntur ſcripta.

Rurſus quod Miniſtri Tranſylvani explicent verba Pſalmi 77. eſſe intelligenda, ne nos tentemus Chriſtum, ſicut illi Deum, non poteſt hæc interpretatio accommodari verbis Apoſtoli, qui nullum alium commemorat Deum, niſi Chriſtum, quem ſignificat ab illis tentatum fuiſſe: unde cùm Apoſtolus non diſtinguat Deum in Chriſto à vero Deo, omnino falsò dicitur non Chriſtus, ſed Deus tentatus.

Tum quia Apoſtolus aſſerit, Chriſtum ut Deum adfuiſſe illi populo in deſerto, proinde tentarunt eum in ſeipſo, & non in figura, ait enim: *bibebant de ſpirituali conſequente eos petra, poſtea autem erat Chriſtus:* & ſenſus Apoſtoli eſt, aquam è petra fluentem, & quam Iſraelitæ bibebant, non fuiſſe beneficium illis impertitum ab illa petra viſibili materiali, ſed beneficium emanatum à petra inviſibili, ſeu à Chriſto, qui propter ſuam divinitatem illis ubique præſens erat, ejus enim potentia divinitatis petram in aquas illas convertebat, hinc Chryſoſtomus expendens verba Apoſtoli ait: *Non enim ipſius petra natura aqua ſcaturiebat: ſiquidem antea ſcaturiiſſet, ſed alia quadam ſpiritualis petra omnia operata eſt, ſeu Chriſtus, qui præſens ubique omnia fecit miracula.*

De Chriſto etiam intelliguntur verba illa Iſaiæ 45. *Convertimini ad me, & ſalvi eritis omnes fines terra, quia ego Deus, & non eſt alius, in memetipſo juravi, egredietur à me juſtitia verbum, & non revertetur, quia mihi curvabitur omne genu.* Apoſtolus Paulus ſcribens ad Roman. 14. ait: hunc Deum, qui ſolus eſt verus Deus, eſſe ipſum Chriſtum, cui omnes gentes curvabunt genu, ait Apoſtolus: *Omnes ſtabimus ante tribunal Chriſti, ſcriptum eſt enim mihi curvabitur omne genu.* Hoc eſt, omnes gentes genu curvabunt ante Chriſti tribunal. Neque audiendi ſunt Sectarii dicentes hæc & ſimilia de Chriſto dici in novo teſtamento, non ut Chriſtus aſſeratur Deus unus, & ſolus, ſed tantum quia Chriſtus ſit complementum omnium promiſſionum divinarum: nam contra eſt, quia aliud eſt per Chriſtum impleri divinas promiſſiones, & aliud, Chriſto omnes gentes curvabunt genu, ex eo enim, quod Chriſtus fuerit paſſus, mortuus, & redemerit genus humanum, deſcenderit ad inferos, reſurrexerit, & in cœlum aſcenderit, dicitur complementum divinarum promiſſionum, quòd verò Chriſto curvetur omne genu, ſignificatur ejus divinitas adoranda, & colenda ab omnibus gentibus, etenim ſi cui curvatur omne genu, eſt verus Deus, Iſrael ex Eſaia Chriſtus eſt, cui ex Apoſtolo curvabitur omne genu, ergo Chriſtus eſt Deus Iſrael. Reſpondent ad hoc Miniſtri Tranſylvani, & præſertim Servetiani ex eo, quòd Chriſto curvetur omne genu, non inferri Chriſtum eſſe verum Deum, ſed tantùm quandam habere præeminentiam ſibi communicatam, quo pacto ad Philipp. 2 dicitur accepiſſe: *Nomen ſuper omne nomen, ut omne genu illi flectatur.* Contra eſt, quia Apoſtolus expreſsè ait, quòd omnes erimus ſtaturi ante tribunal Chriſti, qui Chriſtus eſt Deus ille, de quo ſcriptum eſt: *Mihi curvabitur omne genu*: omnis enim prærogativa & præeminentia Deo Chriſto communicata, niſi ſit divina hypoſtaſis, & perſona divina conſubſtantialis aliis divinis perſonis & ejuſdem eſſentiæ, & naturæ, ſubſtantiæ, & Deitatis, non ſufficeret, ut eſſet verus Deus. Solent etiam ad comprobandam Chriſti divinitatem, afferri verba Iſaiæ 9. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum, Seraphim ſtabant ſupra illud ſex alæ uni, & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem, & duabus pedes, & duabus volabant, & clamabant alter ad alterum Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth plena eſt omnis terra gloria ejus.* Dominum hunc Deum Sabbaoth viſum ab Iſaia in hac majeſtate, & gloria eſſe Chriſtum, declarat Joannes Evangeliſta, dicens Joan. 12. *Propterea non poterant credere*, (ſcilicet Chriſto miracula facienti) *quia iterum dixit, Iſaias excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, & non intelligant corde, & convertantur, & ſanem eos:* & poſtea ſubjungit: *hæc dixit Iſaias: quando vidit gloriam ejus*, (ſcilicet Chriſti) *& locutus eſt de eo.* Hæc dixerat Iſaias in eodem capite, ubi vidit Dominum ſedentem ſuper ſolium, ſcilicet Chriſtum, qui propterea eſt Dominus, & verus Deus, de quo Joan. Apocal. 4. dixit: *vidiſſe ſe ſedentem in cœlo ſuper ſedem*, cui fuerat acclamatum, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt.* Quæ verba non poſſunt intelligi, niſi de Chriſto, qui venturus eſt in majeſtate ſua, & ſeſſurus ſuper ſedem ſuam, ſeu in ſuo tribunali in die judicii; quia tunc ſedebit Chriſtus ut Judex, & ad ipſum pertinebit tale tribunal.

Plura alia congeruntur ſcripturæ loca, quibus oſtenditur certum de fide, Chriſtum eſſe verum Deum, Iſa. 40. *Vox clamantis in deſerto parate viam Domino rectas facite ſemitas Dei noſtri.* Parare viam Domino, perinde eſt ac parare viam Deo, cùm Propheta ſubdat, *rectas facite ſemitas Dei noſtri*, Illi jubemur parare viam, cui præcipimur facere vias rectas, ſcilicet vias Dei: atqui omnes Evangeliſtæ hunc Dominum, & Deum aſſerunt eſſe Chriſtum, cui Joannes Baptiſta, qui vox clamantis ab Iſaia dicitur, præparavit viam, quatenus prædicavit in deſerto Chriſtum venturum, & populos excitavit ad pœnitentiam, ad exercitia virtutum, Iſai. 44. *Hæc dicit Dominus Rex Iſrael, & Redemptor ejus, Deus exercituum: ego primus & ego noviſſimus, & abſque me non eſt Deus. Quis ſimilis mei?* Per Deum exercituum, Primum, & Noviſſimum hîc intelligi Chriſtum, fatentur omnes SS. Patres. Eo quia in Apocal. 4. Chriſtus de ſe ipſo dicat: *Ego ſum primus, & noviſſimus, & vivus, & fui mortuus, & ecce ſum vivens in ſecula ſeculorum.* Reſpondent Sectarii illa verba: *Sum primus, & noviſſimus, & vivus, & fui mortuus*, non poſſe tribui Deo, qui cùm ſemper fuerit ab æterno, non poteſt dici noviſſimus, neque quod fuerit mortuus: ſed contra, quia hæc omnia conveniunt Chriſto ſecundum duas naturas, quas comprehendit, ſeu continet divinam, & humanam, & prout eſt ſimul Deus, & homo; ſecundum naturam divinam eſt Deus exercituum; ſecundum naturam humanam eſt noviſſimus, qui fuit mortuus; ſecundum utramque naturam ſimul eſt Dominus Rex Iſrael, & Redemptor ejus. Pſal. 96. ait David: *Adorate Deum omnes Angeli Dei*, quod impletum in Angelis adorantibus Chriſtum, adeo ut per adorare Deum, David intellexerit adorare Chriſtum, eſtque explicatio D. Petri, qui ad Hebr. 1. ait: *Cum iterum introduceret primogenitum in orbem terræ dicit: Et adorent eum omnes Angeli ejus*, per primogenitum introductum in orbem terræ, Paulus intelligit Chriſtum adorandum ab Angelis verum Deum.

Deum. Quid [illegible] reſpondeant, Chriſtum eſſe [illegible] Filium, cui Deus non ſuam [illegible], nec ſubſtantiam, ſed tamen [illegible] excellentiorem præeminentiam ſupra [illegible] creaturas; ad adverſarii explicationi Apoſtoli [illegible], Chriſtum eſſe [illegible] Deum, quem Angeli debent adorare; & Angeli non jubentur adorare [illegible] hominem, quamvis præexcellentem, qui ſemper eſſet inferior Angelis ſaltem quoad naturam [illegible], ſed verum Deum; proinde ex textu Iſaiæ, & explicatione D. Pauli Chriſtus eſt verus Deus. Iſaiæ 8 *Deum exercituum ipſum ſanctificate, ipſe [illegible] veſter, & ipſe terror veſter. Et erit vobis in Sanctificationem in lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali duabus Domibus. Iſrael in laqueum, & [illegible] habitantibus Hieruſalem & offendent ex eis plurimi, & cadent, & conterentur.* Per lapidem hunc offenſionis, & petram ſcandali, [illegible] qui offendit, conteritur, intelligitur [illegible], qui propterea vocatur Dominus exercituum ad incutiendum terrorem, ut verba Iſaiæ interpretatur Simeon, apud Evangeliſtam Lucam 2 inquiens: *Poſitus eſt in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael.* Loquitur Simeon de Chriſto [illegible] de quo D. Paulus ad Rom. [illegible] ſcribit: *Iſrael ſectando juſtitiam, in legem juſtitiæ non pervenit. Quare? quia non ex fide. Offenderunt enim in lapidem offenſionis, ſicut ſcriptum eſt: Ecce pono in Sion lapidem offenſionis. & petram ſcandali.* D. Petrus ex eadem Iſaiæ ſententia, hanc petram ſcandali, & lapidem offenſionis explicat de Chriſto, cui noluerunt Judæi credere, & quibus fuit ſcandalo, & offenſioni, 2. Petr. 2. *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput Anguli, & lapis offenſionis, & petra ſcandali his, qui offendunt in verbo, nec credunt, in quo, & poſiti ſunt.* Fuit Chriſtus Judæis lapis offenſionis, quia cum eſſet lapis angularis utrumque parietem veteris, ac novi teſtamenti ſimul conſtruens, Judæi in hunc angularem lapidem detrectantes credere, Deum offenderunt, quem contumeliis, ac injuriis affecerunt. Exod. 20. *Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti.* Judas Apoſtolus per Dominum Deum Iſrael expreſſè vult ſignificari Jeſum Chriſtum, ait ipſe in ſua Epiſtola Canonica: *Commonere vos volo, ſcientes ſemel omnia, quoniam Jeſus populum ſuum de terra Ægypti ſalvans, ſecundo eos, qui non crediderunt, perdidit; Angelos verò, qui non ſervaverunt ſuum principatum, ſed dereliquerunt ſuum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis ſub caligine reſervavit.* [illegible] interpretatione [illegible] poteſt eſſe clarius: [illegible] omnes, Deum, qui populum Iſraelis eduxit [illegible], Deum [illegible] eſſe, quod etiam Moyſes [illegible], inquiens: *Dominus dux ejus fuit, & non erat cum eis Deus alienus:* quia Deus [illegible] populum illum eduxit ex Ægypto: hic autem Deus verus, ut expreſſe fatetur Sanctus Judas Apoſtolus in ſua canonica, fuit Jeſus Chriſtus: ergo eſt Chriſtus verus Deus. Si dicas, Chriſtum tunc temporis nondum fuiſſe natum, ſiquidem tempore Moyſis non erat Chriſtus, qui non niſi poſt plura ſæcula natus fuit in Bethleem ex Maria Virgine: ergo qui eduxit populum ex Ægypto, non potuit eſſe Chriſtus. Sed [illegible], quia tamen eo tempore, quo populus Iſrael [illegible] liberatus [illegible] Pharaonis, non fuit Chriſtus, [illegible] ratione naturæ [illegible], ſeu corporis [illegible] ex anima rationali, & humana [illegible] tamen ratione perſonæ, adeo ut fuerit perſona Jeſu Chriſti, quæ eduxit populum ex Ægypto, atqui perſona Chriſti eſt perſona à Filii unigeniti æterni Patris, ſeu Verbi Divini, quod noſtram aſſumpſit humanitatem, quando Joan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis,* & quia Filius unigenitus æterni Patris eſt ejuſdem naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ, ac Deitatis cum Patre: ſequitur evidenter, perſonam Chriſti eſſe verum Deum.

Probatur etiam Chriſti Deitas ex [illegible], Exodi 20. *Dixit præterea Dominus ad Moyſem. Hæc dices filiis Iſrael, vos vidiſtis, quod de cœlo locutus ſum vobis,* (quando ſcilicet populi perterriti, ac timore perculſi [illegible] viderent [illegible] & coruſcantia fulgura, & [illegible] vocem, & [illegible]) *non facietis Deos argenteos.* Per hunc Dominum, qui loquutus fuit ad Moyſem, Apoſtolus Paulus intelligit verum Deum, quem dicit fuiſſe Jeſum Chriſtum. Ad Hebræ. 12. ait: *Non acceſſiſtis ad tractabilem montem, & accenſibilem ignem, & turbinem, & caliginem &c. ſed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis, cæleſtem Hieruſalem, & Eccleſiam primitivorum, & judicem omnium Deum, & ſpiritus juſtorum perfectorum, & Teſtamenti novi mediatorem Jeſum, & ſanguinis aſperſionem, melius loquentem quam Abel.* Et poſtea ſubjungit: *Videte ne recuſetis loquentem. Si enim illi non effugerent recuſantes eum, qui ſuper terram loquebatur, multo magis nos, qui de cœlis loquentem nobis avertimus, cujus vox movit terram tunc, nunc autem repromittit dicens: adhuc ſemel & ego movebo non ſolum terram, ſed & cœlum:* Ait Apoſtolus Deum loquentem in montis faſtigio ad Moyſem fuiſſe Jeſum Chriſtum, Judicem omnium, ac novi Teſtamenti mediatorem, & ſecundum perſonam verum Deum, qui tunc in monte loquutus eſt, & legem dictavit Moyſi: unde Chriſtus ſecundùm perſonam fuit, qui populum liberavit è ſervitute Pharaonis, ut cenſent [illegible] lib. 4. c. 2. Tertullianus lib. contra Praxeam. Juſtinus in dialogo cum Tryphone. Hunc Angelum, per quem [illegible] Stephanus Act. 2. legem datam fuiſſe, Chriſtum eſſe, qui dicitur *Angelus novi Teſtamenti,* quod Apoſtolus magis declarans ait: *Lex poſita eſt, ordinata per Angelos in manu Mediatoris:* Hunc autem Mediatorem eſſe Chriſtum, explicat idem Apoſtolus: hoc pacto intelligitur, quomodo per miniſterium Angeli alicujus creati, vel etiam [illegible] lex poſita fuerit: & quod Chriſtus Angelus [illegible] atus novi Teſtamenti, ſeu Filius æterni Patris una cum Patre, & Spiritu Sancto eandem legem tulerit: ut probat pluribus argumentis S. Athanaſius Serm. 4 contra Arianos. Non enim Chriſtus eſt pura creatura, ac purus homo, ſed perſona Chriſti eſt Filius unigenitus æterni Patris, cui eſt conſubſtantialis, unam, eandemque cum ipſo eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & Deitatem habens, ſitque propterea Chriſtus verus Deus, & verus homo, & ut eſt perſona divina, tulerit legem, quæ propterea dicitur à Chriſto poſita: non eſſe Chriſtum purum hominem, evincit ipſemet Matth. 22. ubi cum Chriſtus congregaſſet Phariſæos, eóſque interrogaſſet, quid ipſis videretur de Chriſto, & cujus Filium eſſe crederent, reſponderunt David, quibus ſtatim objecit illud Pſalmi 109. ait illis: *Quomodo ergo David in ſpiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo Filius ejus eſt? & nemo poterat ei reſpondere verbum.*

Noluit Chriſtus hoc argumento Phariſæos convincere, ſe nullo modo eſſe Filium David; ſiquidem revera erat ex ſtirpe, & progenie Davidis ſecundùm carnem aſſumptam, & naturam humanam, quam induit, ſed egregiè probavit præter Filium Davidis, ſecundùm naturam humanam eſſe itidem Filium æterni Patris, eique conſubſtantialem, ac proinde verum DEUM ratione perſonæ: hac de cauſa David propheticè Chriſtum prævidens vocavit eum Dominum ſuum, ſeu DEUM, quod non feciſſet, ſi Chriſtus eſſet purus homo ex ſua ſtirpe deſcendens: hoc argumento non ſolum convicti Phariſæi obmutuerunt, verum etiam neceſſe eſt, tandem confuſi obmuteſcant, Ariani, & alii Sectarii negantes Chriſti divinitatem, quam D. Baſilius etiam evincit lib. 4. contra Eunomium ex illo Apoſtoli ad Philipp. 2. *Semetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*: ex quibus verbis Apoſtoli argumentatur in hunc modum, ſi Filius, eſt creatura DEI, omnis autem creatura eſt ſerva Creatoris, ſervus eſt Chriſtus, non Filius DEI: non igitur accepit formam ſervi, cùm Dominus eſſet, ſed erat ſervus, oſtendit Baſilius, quod ſi Chriſtus eſſet purus homo, non acciperet formam ſervi contra Apoſtolum, quia natus eſſet ſervus, perinde ac quilibet alius purus homo, qui non dicitur accipere formam ſervi; id enim, qui accipit, quod antea non habebat, unde ſi Chriſtus natus fuiſſet purus homo, non poſſet dici, accepiſſe formam ſervi, quia nunquam ſine hac forma fuiſſet: unde concludendum eſt, Chriſtum eſſe verum hominem, & verum DEUM, quam veritatem ipſamet divina ſapientia oſtendit Eccleſ. 24. inquiens de ſe ipſa: *Ego ex ore altiſſimi prodii primogenita ante omnem creaturam*: hanc autem ſapientiam ex DEO genitam eſſe Filium æterni Patris unigenitum: & Chriſtum eſſe hanc ſapientiam ediſſerit Apoſtolus. 1. Corint. 1. inquiens: *Chriſtus DEI virtus, & DEI ſapientia*: & cùm dicatur Filius genitus ante omnem creaturam, ſequitur evidenter, Chriſtum non fuiſſe puram creaturam, alioquin non fuiſſet ante omnem creaturam, cum ipſemet eſſet pura creatura. Hinc Chriſtus antequam naſceretur, erat ſubſiſtens aliqua perſona nobilior, ac longè perfectior homine, & Angelo, proinde non pura creatura, ſed DEUS, idque innuit D. Paulus, ad Hebr. 2. inquiens: *Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ*: ſi enim ſemper fuiſſet purus homo, non apprehendiſſet humanam naturam, ex progenie Abrahæ, quia nemo dicitur apprehendere, quod eſt, vel ſi non fuiſſet Angelis præſtantior. non opus fuiſſet, Apoſtolum meminiſſe naturæ Angelicæ, quam non apprehendit, quia ſi fuiſſet purus homo, non potuiſſet naturam Angelicam apprehendere, & ſuperfluum eſſet explicare, ipſum non aſſumpſiſſe, quod aſſumere non poterat: quòd ſi Chriſtus fuit perſona præſtantior, ac excellentior omnibus Angelis, ſequitur non eſſe puram creaturam, ſed etiam DEUM, quia ſupra omnes Angelos, qui ſunt puri Spiritus in ratione creaturarum purè ſpiritualium, non datur niſi DEUS, quia natura Angelica præſtantior eſt omnibus creaturis, ergo Chriſtus ita eſt homo ſecundum naturam humanam, quam aſſumpſit, ut etiam ſit DEUS in perſona, quia ſolus DEUS præſtantior eſt omnibus creaturis: unde Apoſtolus ad Hebr. 1. loquens de Chriſto, ait: *Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit*: quibus verbis intulit Apoſtolus Chriſtum virtute, potentia, natura, & perſona antecellere omnibus creaturis, ac eſſe DEUM, & non ex ordine, & numero ſimplicium creaturarum, ut argumentatur S. Athanaſius Serm. 3. contra Arianos, ex illo Joan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*, etenim ſi creaturæ omnes ſunt per ipſum ſeu Verbum factæ: vel ipſum quoque Verbum factum eſt, & eſt pura creatura, & ſic per ipſum non eſſent omnia facta, quia ipſum Verbum ſe ipſum facere non poteſt, vel daretur aliud verbum, per quod hoc verbum factum eſſet, & de hoc alio verbo recurreret idem argumentum, ex quo evidenter infertur, Verbum, per quod facta ſunt omnia, eſſe DEUM, genitum à Patre non factum ut creaturam, atqui hoc ipſum Verbum factum eſt homo, qui dicitur Chriſtus, ait enim Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*: fatetur D. Athanaſius hoc argumento Patres in Concilio Nicæno Arianos, contra quos tunc potiſſimè agebant, conviciſſe. Verba Athanaſii Serm. 3. contra Arianos, quia memoratu digna hic ſubjiciuntur, ait ipſe: *Si DEI Verbum, opus quoddam, ac creatura eſt, dicite, mihi vos Ariani, qua manu, aut quanam ſapientia opus iſtud confectum eſt? omnia enim opera, quæ facta ſunt manu, & ſapientia DEI facta ſunt, loquente ipſo DEO per Iſaiam: Manus mea fecit hæc omnia. Davide quoque atteſtante: In operibus manuum suarum meditabar, ergo ſi in manu, & ſapientia DEI, omnia quæ facta ſunt, abſolutionem acceperunt, & ſcriptum eſt, omnia per Verbum facta eſſe; & circa eum factum eſſe nihil.* Et rurſus: *Unus eſt Dominus Jeſus per quem omnia, in quo omnia, evidens conſpicuumque eſt, illud opus eſſe non poſſe, quippe qui ipſe ſit manus, & ſapientia DEI, id cognoſcentes etiam Martyres illi Babylonii, Ananias, Azarias, Miſael, refutant Arianorum impietatem, dicentes enim benedicant omnia opera Domini Dominum, tum ea, quæ in cœlo ſunt, tum ea, quæ in terris, in ea ſumma omnes creaturas, ut opera annuntiarunt, ſed in numero eorum, Filium ipſum non poſuerunt. Non enim dixerunt: & tu Verbum benedic, & hymnum cane, tu ſapientia, ut oſtenderent, alia omnia eſſe ex eorum catalogo, quæ & opera ſunt, & hymnum canunt; Verbum contra non eſſe opus aut ex cœtu canentium, ſed potiùs unà cum Patre decantari, & adorari, & divinis laudibus celebrari, cùm ſit & Verbum illius, & ſapientia, & operum architectus.*

Oſtenditur etiam Chriſti divinitas ex illo Pſal. 94. *Ipſe eſt Dominus DEUS noſter, & nos populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus, hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra ſicut in irritatione ſecundùm diem tentationis in deſerto*: per Dominum DEUM noſtrum intelligi Chriſtum verum Paſtorem fidelium, ediſſerit D. Paulus ad Hebræ 3. ubi clarè oſtendit, hunc DEUM noſtrum eſſe ipſum Chriſtum, ait ipſe: *Moyſes fidelis erat in tota domo ejus, tanquam famulus: Chriſtus verò tanquam Filius in domo ſua, quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam, & gloriam ſpem uſque firmam retineamus*: quapropter ait: *ſicut dicit Spiritus Sanctus, hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra, ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto*, & hæc Apoſtoli explicatio convenit cum alia, quam habet 1. Corinth. 10. ubi interpretatur, DEUM Iſrael in deſerto à populo tentatum fuiſſe Jeſum Chriſtum, & nos monet, ut nolimus eum modò tentare, ſicut tunc tentatus à populo illo fuit: unde nulli dubium, quin ex Apoſtolo Paulo fideli interprete ſacræ ſcripturæ Chriſtus ſit verus Deus, quod etiam evincitur ex illo Joelis 2. *Ego Dominus Deus veſter, effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ*, unde

per

per Dominum Deum Chriſtus intelligitur, quia ipſe Spiritum Sanctum poſt ſuam in cœlum aſcenſionem miſit ad Diſcipulos, ut illis promiſerat, ita verba Joelis explicat Sanctus Petrus Actor. 2. inquiens: *Dextera Dei exaltatus, & promiſſione Spiritus Sancti accepta a Patre effudit, quem non videtis, & auditis,* ſcilicet Spiritum Sanctum: & paulo ſuperius dixerat, hoc eſt, quod dictum eſt per Joelem Prophetam: *Et erit in noviſſimis diebus, effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem,* unde nulli dubium, quin Dominus noſter, qui ſit deſcriptus per Joelem Prophetam, ſit Chriſtus Dominus, qui propterea eſt verus Deus. [illegible] Chriſtus [illegible] Deitatem [illegible] Joan. 17. [illegible] *Et nunc clarifica me Pater apud temetipſum claritate, quam habui apud te, priusquam mundus eſſet,* ex quo liquet, Chriſtum ante mundum [illegible] claritatem [illegible] ac [illegible] hominem, ſed & [illegible] Deum, [illegible] non fuit homo, ſed [illegible] Filius [illegible] Chriſti, [illegible] Joan. 1. *Qui poſt me venit, ante me factus eſt,* loquitur enim de Chriſto, quem Joannes Baptiſta [illegible] ante mundi [illegible] Joannem tamen poſt ipſum fuerit natus, [illegible] ſed non eſſet ut prius [illegible] Joannes Evangeliſta [illegible] *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum,* fuit ergo Chriſtus, [illegible] Patre, [illegible] Filius [illegible] Chriſtus ipſe Joan. 8. [illegible] *Antequam Abraham fieret, ego ſum,* [illegible] Chriſti fuit in principio [illegible] Patri [illegible] proinde erat Chriſtus verus Deus, & verus homo, & ut verus Deus vere fuit, antequam Abraham fieret, hinc Apoſtolus 2. Corinth. 8. *Scitis enim gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam propter vos egenus factus eſt, cum eſſet dives: ut illius inopia vos divites eſſetis.* Vult Apoſtolus Chriſtum Jeſum [illegible] antequam [illegible] ſed antequam [illegible] humanitatem, [illegible] redimeret [illegible] gratia, ac [illegible] quod ſi Chriſtus [illegible] divites [illegible] ſecundum [illegible] [illegible] ſint.

CAPUT IIX.

Oſtenditur Chriſti Divinitas ex nominibus Dei, quæ ipſi attribuuntur, ut etiam ex proprietatibus, & attributis Dei, ac operibus.

Certum eſt nomen Regis Regum, ac Domini Dominantium [illegible] Deo vero tribui in Scripturis, 1. Timoth. 6. *Qui ſolus eſt potens Rex Regum, & Dominus Dominantium* atqui hæc eadem nomina tribuuntur Chriſto a Joanne in Apocal. 17. *Agnus vincet illos, quoniam Rex Regum eſt & Dominus Dominantium,* loquitur enim de Chriſto, quem vocat Regem Regum [illegible] & cap. 19 [illegible] *in femore ſcriptum habet Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Unde errant [illegible] Tranſylvani lib. 2. cap. [illegible] hæc nomina tantum Patri convenire, [illegible] Joannes loquatur de Chriſto, [illegible] ſancti Patres, qui [illegible] eſt verus Deus, qui Deuter 6. [illegible] *Dominus Deus tuus, Dominus unus eſt,* & Deuter 32. *Videte quod ego ſim ſolus,* ſcilicet Deus & Dominus, & Joan. 17. *Ut cognoſcant te ſolum Deum verum* [illegible] Deum [illegible] us [illegible] 1. Corinth. 8. [illegible] *Jeſus Chriſtus* [illegible] *rus* [illegible] *Solum* [illegible] *& Dominum* [illegible] *Chriſtum* [illegible] tribuuntur [illegible] Deum. Aliud [illegible] men altiſſimi Da[illegible] *omni terra:* atqui [illegible] Chriſto Luc 1. *Tu puer Propheta altiſſimi vocaberis: præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus,* dicitur Joannes Baptiſta, Propheta [illegible] Chriſti, cujus nativitatem prævivit [illegible] prædicare in deſerto Chriſti a[illegible] eſſe futurus Propheta [illegible] Chriſti, [illegible] men quod vero D[illegible] Chriſt[illegible] qui propterea eſt verus Deus [illegible] probat [illegible] men [illegible] ei [illegible] *nomen ſuper omne nomen* [illegible] Apoſtolus Chriſtum [illegible] Deum [illegible] ad Roman. 9. [illegible] *Ex quibus eſt Chriſtus,* [illegible] *qui eſt ſuper omnia Deus?* quid [illegible] Chriſtum [illegible], ſi Chriſtus eſt ſuper omnes, ne[illegible] altiſſimus, & ſi eſt [illegible] habere, con[illegible] evidenter Deum eſſe, alioquin ſuper [illegible] Deus, & non eſſet Chriſtus ſuper omnia, [illegible] Apoſtolo Paulo. Rurſus [illegible] Chriſtus verus Deus, eo quia dicatur invi[illegible] nomen veri Dei: nam tametſi in [illegible] Deum eſſe factorem viſibilium, & [illegible] nomen [illegible] Deo vero tribuitur. 1. Timoth. 1. *Invisibili ſoli Deo honor, & gloria* [illegible] *Qui lucem habitat inacceſſibilem,* quod [illegible] Chriſtus dicitur in[illegible] Matth. 11. *Nemo novit Filium niſi Pater, nec Patrem quis novit niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare* & ad Coloſſ. 1 *dicitur imago Dei inviſibilis;* & quamvis ibi dicatur imago Dei [illegible] quia tamen hæc imago, [illegible] eſt [illegible] Dei; recte Chriſtus dicitur Deum [illegible] ipſi imago eſt [illegible] hinc Apocal. 19 *Et nomen habet ſcriptum, quod nemo novit, niſi ipſe, & nomen ejus eſt Verbum Dei.* Cum igitur perſona Chriſti ſit ipſum Verbum, quod aſſumpſit naturam humanam *& Verbum caro factum,* Joan 1. ſequitur, [illegible] Deo congruere, neque ſolum Verbum eſſe [illegible] ſed etiam Patrem & Spiritum Sanctum. Aliud nomen quod Deo tribuitur, eſt *Deus gloriæ* ſive *Rex gloriæ.* Actor. 7 *Deus gloriæ apparuit Patri noſtro Abrahæ,* quæ verba communiter ſancti Patres intelligunt de vero Deo Iſrael: atqui hoc [illegible] nomen tribuitur etiam Chriſto ab Apoſtolo Paulo 1. Corinth. 2. ubi de Chriſto ex[illegible] *Si cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Et David Prophetico Spiritu [illegible] Chriſti [illegible] aſcenſum [illegible] Pſalm. 23 *Attollite portas principes veſtras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ,* quæ verba Juſtinus in Dialogo cum Tryphone, Ambroſius lib. 4. de fide cap. 1. Hieronymus, Auguſtinus, & alii intelligunt de Chriſto.

Demum

Demum ex eo Chriſtus oſtenditur eſſe verus Deus, quia in ſacris ſcripturis vocatur ſimpliciter Deus Jeſaiæ 9. *Vocabitur nomen ejus admirabilis, Deus fortis.* Joan. 20. *Dominus meus, & Deus meus.* Ad Rom. 9. *Qui eſt ſuper omnia Deus.* Apocal. 4. *Dominus Deus omnipotens qui erat, qui eſt, & qui venturus eſt.* Loquitur de Chriſto, qui venturus eſt judicaturus vivos, & mortuos. Joan. 3. *In hoc cognovimus charitatem Dei. quia ille pro nobis animam ſuam poſuit,* loquitur de Chriſto, qui in ſua paſſione animam ſuam, ſeu vitam poſuit pro nobis, ſolvens pretium ſui ſanguinis, ut nos redimeret à ſervitute peccati. Quod ſi Eccleſia in terris militans eſt Eccleſia Chriſti, qui eam fundavit, ac inſtituit, etiam ut talis inſtitutor vocatur Chriſtus abſolute Deus, Actor. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo:* Ergo ex eo, quòd Chriſto tribuatur, abſolutè hoc nomen *Deus* ſequitur, Chriſtum eſſe verum Deum, quia ſcripturæ non ſolent abſolutè vocare Deum, niſi verum Deum, ut notavit Irenæus, lib. 3. cap. 6. inquiens: *Neque Dominus, neque Spiritus Sanctus, neque Apoſtoli, eum qui non eſſet Deus, definitivè & abſolutè Deum nominaſſent aliquando, niſi eſſet verus Deus,* & cap. 8. ſubdit: *Soluta igitur hac illorum calumnia, manifeſte oſtenſum eſt, quoniam nunquam Prophetæ, neque Apoſtoli alium Deum nominaverunt, vel dominum appellaverunt præter verum & ſolum Deum.* Et quia Chriſtus à Scripturis, & Apoſtolis vocatur abſolute Deus, eſt verus Deus.

Imò non ſolum nomen Dei, verùm etiam naturæ divinæ proprietates tribuuntur Deo: iſtæ ſex præſertim recenſentur: *Immenſitas, immutabilitas, æternitas, bonitas, ſapientia, potentia*; & has proprietates tribui Chriſto, liquet ex ſcripturis: etenim Immenſus dicitur Deus Pſal. 144. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non eſt finis,* ex eo quod ejus magnitudo nullo claudatur termino, excurrit in immenſum, alioquin finem haberet: & 3. Reg. cap. 8. *Si cæli cælorum Te capere non poſſunt, quanto minus domus hæc.* At hæc eadem immenſitas Chriſto tribuitur. *O Iſrael quam magna eſt domus Dei, & ingens locus poſſeſſionis ejus. Magnus eſt, & non habet finem, excelſus, & immenſus,* Baruch. 3. Antea dixerat: *Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ad eum. Hic adinvenit viam diſciplinæ, & tradidit illam Jacob puero ſuo. Poſt hæc in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt:* Loquitur Propheta de Chriſto, cui attribuit immenſitatem propriam naturæ divinæ. Qui enim in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus fuit Filius Dei, qui noſtram aſſumpſit humanitatem, Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Hunc textum urget Auguſtinus lib. 3. contra Maximinum cap. 26. inquiens: *Quis eſt iſte magnus, & non habens finem, excelſus, & immenſus, qui ſuper terram viſus eſt, & inter homines converſatus eſt? Video quos æſtus, quas anguſtias patiaris. Times dicere, Pater eſt, ubi audis, ſuper terram viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt. Times dicere Filius eſt, ubi audis, non habet finem excelſus, & immenſus. Tu enim Patrem tantummodo contendis eſſe immenſum. Quid es acturus, quid reſponſurus* [illegible] *qui non vis eſſe Catholicus, ut Chriſtum* [illegible] *ſuper terram viſum* [illegible] *ut tamen in forma Dei in qua* [illegible] *ris immenſum.* [illegible] Auguſtinus Maximinum Arianum, [illegible] Trinitatis [illegible] tributa, & propriet[illegible] divinæ ſoli Patri attribuebant, ad excluſionem Filii, quem negabant Patri conſubſtantialem. Præterea illa perſona eſt immenſa, quæ eodem tempore in cælo [illegible], & in terra [illegible] Deus, quia immenſus ait Jer. 23. *Cælum & terram ego impleo,* Chriſtus [illegible] in cælo [illegible] perſonæ, & ſimul in terra, ratione ejuſdem perſonæ, & naturæ humanæ [illegible] ait: *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.* Si perſona Chriſti eſt ſimul in cælo, & in terra, eſt immenſus [illegible].

Immutabilitas tribuitur Deo, quia [illegible] immenſitate, ac immutabilitate. [illegible] eſt immenſus, non poteſt moveri, quia implet cælum & terram, & [illegible] eſt infinitus [illegible] entis, nequit ei ulla fieri acceſſio, quia complectitur omnia, & quia hæc continet per eſſentiam, [illegible] poteſt quidem perdere, perinde ac non poteſt [illegible] amittere eſſentiam. Hinc Deus eſt immutabilis in eſſentia, ſubſtantia, natura, loco, intellectu, [illegible] affectu. Hanc Dei immutabilitatem D. Thomas evincit, primò ex eo, quod Deus ſit actus purus, [illegible] habens admixtam potentialitatem, quia potentia [illegible] defectum actus, quem tamen continet in [illegible], opponitur actui puro; et quidquid aliquo modo mutatur, dicitur eſſe in potentia; [illegible] quod Deus ſit actus purus, nulli eſt obnoxium mutabilitati. Secundò quia Deus eſt omnino ſimplex, & expers omnis compoſitionis; & in eo quod mutatur, eſt ſemper aliqua compoſitio, quia per mutationem res ſucceſſivè eſt ſub diverſis terminis, uno recedente, & altero ſuccedente. Tertiò ex eo, quod ſit Deus infinitus in omni genere, ac complectatur totam plenitudinem perfectionum. Hanc Dei immutabilitatem ex pluribus etiam evincitur ſcripturis Numer. 23. Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Malach. 3. *Ego Dominus, & non mutor.* Jacob. 1. *Apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio,* ſed hæc immutabilitas, quæ ſoli Deo convenit, propria eſt etiam Chriſti ſecundum divinitatem, ſeu rationem perſonæ. Nam David loquens cum Chriſto ait Pſal. 101. *Initio tu Domine terram fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cæli,* quia opera ad extra ſunt totius Trinitatis, Patris, Filii, & Spiritus Sancti, & quia Filius aſſumpſit naturam humanam, & factus eſt homo, qui dicitur Chriſtus Joan. *Et verbum caro factum eſt*; ideo Chriſti perſona initio cum aliis divinis perſonis terram fundavit: ſequitur loqui David cum Chriſto: *Ipſi peribunt, Tu autem permanes: & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent; & ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Sanctus Athanaſius Serm. 2. contra Arianos [illegible] hæc Chriſti [illegible] immutabilitate [illegible] in Chriſto divinitatem, & aſſerit eſſe verum Deum. Hinc Chriſtus [illegible] perſona Verbi Divini, ſeu Filius æterni Patris, [illegible] Deus, cum naturam noſtram aſſumpſit, & [illegible] homo Chriſtus, qui ab infantia crevit ætate & ſapientia, qui plura & quidem graviſſima [illegible], [illegible] calumniis, injuriis laceſſitus, contumeliis [illegible], alapis percuſſus, cruci affixus, vulneribus [illegible], morte exinanitus, reſurrectione glorioſus, & [illegible] victor, nullam tamen mutationem ſecundum perſonam ſubivit, ſed immutabilis ſemper permanſit: unde S. Auguſtinus lib. 1. Confeſſ. cap. [illegible] *Rerum omnium inſtabilium ſtant cauſæ, & rerum omnium mutabilium immutabiles manent origines, & omnium* [illegible] *& temporalium ſempiternæ* [illegible]. [illegible] Auguſtinus [illegible] tatem, [illegible] & alia omnia prædicata [illegible]

Hinc

hinc S. Proſper ſent. 145. *Æterna, & incommutabilis eſt voluntas ejus; nec conſilio alternante variatum: in qua ſimul eſt quidquid in rebus creandis, vel ordinandis præceſſit, aut ſequitur* ſcitè Boëtius: *Immotusque manens dat cuncta moveri.*

Contra hanc Dei, & perſonæ Chriſti immutabilitatem objiciunt Sectarii. Voluntas Dei non eſt neceſſitata ad operandum ad extra, ſed operatur omninò liberè, proinde eſt indifferens ad ponendam vel non ponendam creaturam; ergo accedente creatura, accedit in Deo hoc, quod eſt velle creaturam; ergo tunc mutatur, quia aliter ſe habet, ac antea ſe habuerit, antequam vellet creaturam ponere. Sed contra quia in tota æternitate, ac temporis imaginarii infinitate non poteſt ullum aſſignari temporis inſtans, in quo Deus non voluerit liberè creaturam, quam in tempore ponit ad extra: ante mundi creationem non erat Deus indeterminatus ad creandum mundum, ſed ab æterno ſeipſam liberè determinavit ad creandum mundum; adeò ut non ſit aſſignabile inſtans, in quo non velit liberè mundum, vel quamlibet in mundo creaturam in tempore. Quamdiu enim Deus fuit, hoc per totam æternitatem ſemper divina voluntas liberè voluit, & quicquid in tempore traducitur de non eſſe ad eſſe, & ex nihilo extrahitur ad participandum illud eſſe, quod habet pro tempore, quo exiſtit; illud idem Deus ab æterno liberè voluit. Non enim in divina voluntate poteſt aſſignari aliqua indeterminatio, cui ſuccedat libera determinatio; ſed hæc libera determinatio eſt ab æterno, proinde divina voluntas quando liberè vult, vel non vult aliquid ad extra, non mutatur ad intra: Si quidem ad omnem mutationem duo requiruntur inſtantia ſibi ſuccedentia, in quorum priore res ſit ſub uno contradictorio, & in poſteriore ſub altero; ut cùm Petrus ex volente exercitium virtutis ſit volens hoc idem exercitium: quia cùm omnis mutatio ſimplex per ſe primò & intrinſecè ſit inter contradictoria, quæ non poſſunt ſimul eſſe in eodem inſtanti, neceſſe eſt, ut inſit diverſis inſtantibus, quorum unum ſuccedat alteri: & quia in Dei æternitate, quæ eſt indiviſibilis tota ſimul, non poſſunt aſſignari duo inſtantia, quorum unum præcedat aliud, & in uno divina voluntas ſit indeterminata, & in alio determinata, ſequitur quod divina voluntas non poſſit mutari. Si dicas, voluntatem liberè operantem in primo inſtanti naturæ intelligi indeterminatam ad liberè operandum vel non operandum, & eſſe ſui juris, & in ſecundo inſtanti naturæ intelligi determinatam; proinde ratione hujus ſucceſſionis mutari. Contra eſt, quia hæc non ſunt inſtantia durationis, ſed tantùm rationis; in quibus prius & poſterius non dicit ordinem ſucceſſionis, ut determinatio ſuccedat ad indeterminationem, ſed tantùm eſt ordo emanationis, quo pacto proprietates intelliguntur fluere à natura, quamvis nullum poſſit intelligi inſtans temporis, in quo ſit natura, & non ſint ſimul proprietates: hæc autem metaphyſica emanatio, cùm non ſit inter contradictorios terminos, non eſt mutatio in natura, quæ in nullo inſtanti temporis poteſt exiſtere ſine ſuis proprietatibus. Neque obſtat, ſi dicas, proprietates fluere à natura neceſſariò, quia divina voluntas utpote una ſimpliciſſima & infinita excludit pluralitatem actuum, eſtque unus actus ſimpliciſſimus æquivalens omnibus volitionibus, & nolitionibus, quo pacto idem actus eſt volitio, & nolitio, neque quando intelligit velle vel nolle, producitur novus actus, conſequenter non mutatur. Hinc Deus ex omni æternitate, ſeu ante infinitum tempus intelligitur, determinatus ad omnia futura, & non futura. Hinc ſolus Deus eſt immutabilis; & reliqua mutabilia; adeo ut immutabilitas nulli poſſit creaturæ communicari; ſicut neque immenſitas: Unde Apoſtolus 1. ad Timoth. 6. ait ſolum Deum habere immortalitatem: Angeli quamvis ſint immortales, non tamen ſunt tales ex natura ſua, ſed ex gratia ut ait Damaſcenus lib. 2. de fide cap. 3. inquiens, Immortalis eſt angelus, non natura, ſed gratia. *Nam omne quod cœpit, deſinere ſuapte natura poteſt.*

Æternitas Deo convenit, ut proprium attributum, quo pacto apud Danielem cap. 7. vocatur: *Antiquus dierum*, & à D. Dionyſio cap. 10. de divinis nominibus dicitur: Ante ævum, ante tempus, ſcilicet ab æterno, ait: *Ipſe eſt omnium ævum, & tempus ante dies, ante ævum, ante tempus*, quod intelligitur de omni tempore etiam comprehenſibili à creatura, adeò ut ante mundum conditum ſemper fuerit absque principio, eò quia æternitas nullo clauditur termino, nullum habet initium, & fine caret, quapropter definitur à Boëtio *Æternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio:* hæc tamen definitio eſt potius cauſalis, quàm formalis: poſſeſſio enim vitæ eſt perfectus quidam modus habendi, per quem vita non ſperatur de futuro, ſed poſſidetur de præſenti: hæc autem vita interminabilis non ſolùm in futurum, ut impoſterum deſinere nequeat, ſed etiam in præteritum, ut nunquam hæc vitæ poſſeſſio incœpiſſe potuerit: debet enim hæc vita interminabilis carere initio, & fine, ſeu eſſe æterna æque à parte ante, ac à parte poſt: hinc quamvis Angeli utpote ſpirituales, ut etiam animæ rationales non poſſint corrumpi, ſintque ſi non ex natura ſua, ſaltem per gratiam, eò quia cùm tali prærogativa conditi fuerint, ſintque propterea æterni à parte poſt, quatenus carebunt fine, non tamen æterni ſunt à parte ante, quia cùm fuerint à Deo conditi, ſuum habuerunt initium. Rurſus hæc poſſeſſio interminabilis vitæ eſt tota ſimul, eò quia caret partibus, quæ ſuccedunt poſt alias partes, & totam ſuam extenſionem habet collectam in unicum inſtans æternitatis, in quo includuntur omnes differentiæ temporis futuri, præſentis, & præteriti, adeò ut inſtans æternitatis comprehendat, quidquid per infinitos ſæculorum tractus concipi poteſt extenſum, quapropter hæc poſſeſſio vitæ interminabilis dicitur eſſe tota ſimul: perinde ac immenſitas Dei colligit in punctum impartibile, ab intrinſeco totam Dei magnitudinem, quæ absque termino per ſingulas mundi partes diffunditur, adeò ut non minus habeat in uno puncto loci, quàm in ſpatio per centena millia milliariorum extenſo: ita æternitas Dei durationem, quæ infinito tempore coextenditur, colligit in unicum momentum, ſeu inſtans, in quo tota duratio poſſidetur: ſicut immenſitas ſe habet ad punctum loci, ita æternitas ad punctum temporis, exigit enim, ut omnia comprehendantur præterita, præſentia, & futura in unico æternitatis momento: & hæc æternitas ſoli Deo propriè convenit, quia omnis creatura ſuum initium habet, eò quia ex nihilo traducta eſt ad participandam illam menſuram bonitatis, quam Deus ei communicat, hinc nulla creatura poteſt eſſe Deo coæterna, ut evincunt Patres, præſertim Auguſtinus lib. 12. de civit. cap. 15. inquiens: *Tempus quoniam mutabilitate tranſcurrit, æternitati immutabili non poteſt eſſe coæternum: ac per hoc etiam ſi immortalitas Angelorum non tranſit in tempore, tamen eorum motus, quibus tempora peraguntur ex futuro in præteritum tranſeunt, & ideo Creatori nequeunt eſſe coæterni.* Hinc ſanctus Ambroſius lib. 6. Hexaemeron cap. 1. *Quid*

Digitized by Google

tam inconveniens, quàm ut æternitatem operis cum Dei omnipotentis conjungeret æternitate: & ſanctus Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 3. *Hic Deus, qui ſine initio ſemper eſt, quia ſummè eſt, dedit rebus à ſe creatis, ut ſint, non tamen ſine initio: quia nulla creatura ejuſdem eſt naturæ, cujus eſt Trinitas unus Deus, à quo creata ſunt omnia: hinc nulla creatura poteſt eſſe Deo coæterna, quia cùm traducatur ex nihilo, habet neceſſariò ſuum initium durationis.* Si igitur æternitas à parte ante, & poſt ita ſoli Deo convenit, ut nulli poſſit creaturæ congruere: & hæc eadem æternitas convenit perſonæ Chriſti, ſequitur manifeſtè Chriſtum eſſe verum Deum, etenim perſona Chriſti, ſeu Verbum caro factum, quòd eſt ſapientia æterni Patris, eſt ab æterno Proverb. 8. de ſe ipſa ait ſapientia æterni Patris ſeu Verbum caro factum. *Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret, & nondum erant abyſſi, & ego jam concepta eram*, & recenſitis cunctis ferè creaturis hæc ſapientia Filii ſeu Verbi aſſerit cum Deo Patre omnes creaturas condidiſſe, ex quo ſequitur hanc ſapientiam non poſſe eſſe creaturam, alioquin ſe ipſam creâſſet, & aliquando non fuiſſet: ergo ex æternitate carente initio, & fine evincitur Chriſtum eſſe verum Deum, quod etiam probat D. Auguſtinus lib. contra Felicianum, Arianum cap. 7. ex ipſa definitione creaturæ, inquiens: *Creatura eſt ex eo, quod adhuc non eſt, aut aliquando non fuit, rei cujuslibet corruptibilis, quantum in ſe eſt, Patris omnipotentis Dei voluntate facta ſubſtantia*: hæc autem definitio nullo pacto convenit perſonæ Chriſti, quia fuit antequam creaturæ producerentur, ſeu extraherentur è nihilo. Quod ſi Ariani credidiſſent creaturam poſſe eſſe DEO coæternam, facilè dixiſſent Filium eſſe quidem creaturam, ſed æternam, ſed Ariani non putârunt poſſibilem creaturam æternam, ac eorum propterea axioma de Filio erat: *alquando erat, quando non erat*, ut refert S. Athanaſius *ſerm. 2. contra Arianos*, quia enim Chriſtum dixerunt puram creaturam, noluerunt eſſe coæternum Deo.

Evincitur etiam Chriſti æternitas ex illo Michææ 5. *Egreſſus ejus à diebus æternitatis*, etenim ſancti Patres Hieroymus, Theodoretus, & Rupertus per egreſſum ejus intelligunt æternam generationem verbi, neque ullum faceſſit negotium, quòd reſpondent Miniſtri Tranſylvani illa verba *à diebus æternis* explicare ſatis apertè, mentem Prophetæ eſſe talem egreſſum non fuiſſe ab æterno, ſed tantùm ab initio mundi conditi, eò quia dies tunc incœperint, quando conditus à Deo fuit mundus, primi enim dies earum dicuntur æterni, quia per continuam ſucceſſionem dicuntur ſemper durare: ex quo inferunt *Sectarii* factam tunc quoque fuiſſe de Chriſto futuro promiſſionem, ac ejus egreſſum dici à Propheta *à diebus æternitatis*. Sed contra quia quamvis vox ila in æternum interdum in Scriptura ſignificet longum, & continuum tempus, non infinitum à parte ante: æternitas tamen in abſtracto ſemper immenſam durationem ſignificat: & quamvis Propheta dixerit à diebus æternitatis, id ſignificat, quod à duratione ipſius æternitatis fuerit egreſſus ejus: poſuit enim dies pro duratione æternitatis ſine principio, abſque fine. Præterea quod Sectarii per egreſſum ejus intelligant promiſſionem de Chriſto futuro, id eſt depravare ſenſum Scripturæ, aliud ſiquidem eſt egreſſus Chriſti, & aliud promiſſio de Chriſto egreſſuro, alioquin illud Prophetæ: *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur Dux, qui regat populum meum Iſrael*: poſſent enim hæc verba interpretari non de ipſa nativitate Chriſti, ſed de illius promiſſione, quæ eſſet in Bethlehem aliquando facienda. Sicut igitur cum Propheta ait: *Ex te mihi egredietur Dux*, non intelligitur de promiſſione nativitatis Chriſti, ſed de ipſa nativitate futura in Bethleem, perinde cùm Propheta ait egreſſum eſſe à diebus æternitatis, debet intelligi non fuiſſe locutum de promiſſione nativitatis, ſed de ipſamet nativitate, quæ fit ab æterno: hæc autem nativitas eſt ipſa generatio Verbi, quod poſtea carnem aſſumpſit, & eſt perſona Chriſti, quæ propterea eſt Patri coæterna: communiter enim ſancti Patres interpretantur verba Prophetæ de æterna Chriſti generatione, ait Apoſtolus, Chriſtum fuiſſe heri, & hodie, & in ſæcula, hoc eſt heri, quia ſemper fuit, hodie, quia ſemper eſt, & in ſæcula, quia ſemper erit; ex quo apertè falſitatis arguitur Servetus ſectatiorum Antiſignanus aſſerens Joannem de Verbo incarnato nunquam dicere *eſt*, ſed tantùm *erat*; ac ſi Verbum ante incarnationem nunquam fuiſſet, cùm Joannes Apocal. ſæpius de Chriſto repetat, *qui erat, qui eſt, & qui venturus eſt*, & Apoſtolus hac de cauſa ad Hebr. 7. conſimilem Melchiſedech dixerit Chriſtum ait: *Nec initium dierum, neque finem habuerit*, & in hoc conſiſtit ſimilitudo, quia ſicut Melchiſedech in Scripturis commemoratur ſine initio, & fine, ita Chriſtus, ut Deus, nec initium ſuæ durationis habuit, neque finem, tametſi ſecundùm humanitatem aſſumptam initium habuerit, & mortem ſubierit: cùm enim Chriſtus dicitur coæternus Deo, ac verus Deus, non de natura humana aſſumpta id intelligitur, ſed de ipſa perſona Chriſti, quæ eſt increata ſapientia, Filius unigenitus æterni Patris, & Verbum, quod caro factum eſt, & habitavit in nobis, ratione cujus Chriſtus eſt verus Deus, coæternus Patri æterno, hinc Baſilius lib. 4. ad Eunomium expendens verba Apoſtoli ad Colloſ. 1. *Omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt, & ipſe eſt ante omnes*, ait: *Si Chriſtus prima creatura eſt ex tempore facta, debuit dicere Apoſtolus: & ipſe factus eſt ante omnia; At cùm dixerit, & ipſe eſt ante omnia, oſtendit ipſum quidem ſemper eſſe, creaturam autem factam eſſe.* Præterea ſi Chriſtus aliquo temporis intervallo, ſeu durationis inſtanti fuiſſet Patre poſterior, ait Baſilius lib. 2. contra Eunomium inde ſecuturum falſam eſſe Scripturam, ait Baſilius: *Falſa eſt Scriptura, quæ dicit ſæcula per ipſum facta eſſe, & omnia per ipſum facta eſſe, comprehenſis nimirum etiam ſæculis in omnibus. communis enim conſuetudo aut temporibus, aut ſæculis omne intervallum ſubjicit.* Quid verò Ariani argumententur, apud D. Athanaſium Filium non eſſe coæternum Patri, eò quia ſit à Patre, quod argumentum poſtea renovârunt Sameſateniani dicentes, quod eſt ab alio, eſt illo poſterius, ſed Filius eſt à Patre, ergo poſterior eſt Patre. Nam reſpondent Patres, non eſſe neceſſe, ut quod ab alio eſt, ſit poſterius eo, à quo eſt, quod evincunt pluribus exemplis præſertim de Luce, quæ eſt à ſole, & non eſt illa poſterior, neque rivus eſt poſterior fonte, & alia ſolent ſimilia exempla congeri, quibus evincitur non eſſe neceſſe ut, quod ab alio eſt, ſit tempore poſterius illo. Sed de ratione illius quod ab altero eſt, tantùm eſt ut non exiſtat, niſi ex vi alterius, ex quo conſequitur, & eſt poſterius poſterioritate naturæ, non ſemper duratione temporis.

De Deo prædicatur ipſa bonitas, per quam ſe communicat aliis bonum, ut docet D. Thomas 1. p. q. 5. art. 1. & q. 48. art. 2. dicitur propriè, quod eſt perfectum, & bonitas rei ipſius perfectio, quæ duplex eſt, alia naturæ, alia motis, illa perfectio ſimpliciter dicitur, hæc virtus, & ſanctitas.

hinc

Digitized by Google

hinc in DEO triplex poteſt bonitas conſiderari, ſcilicet bonitas naturalis, moralis, & beneficentiæ, quæ benignitas dicitur, bonitas naturalis in Deo eſt excellentia naturæ divinæ, quatenus habet omnem plenitudinem perfectionis in genere entis, adeoque complectitur etiam ſanctitatem, & benignitatem, & alia divina attributa pertinentia ad naturæ divinæ perfectionem. Bonitas moralis eſt in Deo ſumma ſanctitas. Et bonitas beneficentiæ eſt, qua ſe communicat creaturis, quibus impertitur illud eſſe, quod habent. Et hanc bonitatem DEI convenire etiam Chriſto aſſerunt Evangeliſtæ Joan. 10. *Ego ſum Paſtor bonus*, Matth. 20. *An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum*, & Sapient. 7. vocatur Filius æterni Patris, ſeu perſona Chriſti: *Candor lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula claritatis Dei, & imago bonitatis illius.* Ariani apud Athanaſium, & recentiores Sectarii Samoſateniani, & Servetus cum miniſtris Tranſylvanis negant, hanc bonitatem ineſſe Chriſto, qui ita loquitur Luc. 18. *Quid me dicis bonum? nemo bonus, niſi ſolus Deus:* Nam Chriſtus, non negavit ſe bonum eſſe ex propria ſententia, ſed tantùm voluit redarguere principem illum, à quo fuerat interrogatus: *Magiſter bone, quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* quaſi diceret Chriſtus, cùm tu non credas me eſſe Deum, perperam me vocas bonum, quia nemo bonus niſi ſolus Deus, huc accerſendus Athanaſius in Dialog. de Trinit. contra Anomeos: *Non dixit Chriſtus, ne me bonum dicito, ſed quid me dicis bonum? Illud enim bonitatem tolleret: Iſtud autem perinde eſt, ac ſi diceret: quorſum me dicis bonum, nec tamen confiteris me eſſe Deum? ut & illud quid me compellatis Domine, Domine, nec facitis, quæ dico.*

Sapientia eſt etiam aliud attributum conveniens Deo, eſtque ſapientia, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 9. art. 2. notitia veritatis non quævis, ſed per ſupremas, & primas cauſas, & in Deo dari hanc ſapientiam citra dubium eſt, quia Deus omnia novit per ſupremas cauſas, ſeu per notitiam propriæ eſſentiæ, quæ eſt omnium ſuprema cauſa efficiens, finalis, exemplaris, & fundamentalis: ex eo enim, quòd comprehendat ſuam eſſentiam ex vi hujus comprehenſionis clariſſimè, ac diſtinctiſſimè cognoſcit creaturas omnes ſive poſſibiles, quas ipſe per ſe poteſt facere, ſive futuras, quas ſtatuit producere, ſive exiſtentes, quibus communicavit eam bonitatem, quam poſſident. Rurſus cognoſcit omnia in particulari, & quæ ſingula illorum agere, vel pati poſſunt, imò & ſingula, quæ in quavis occaſione eſſent factura, ſi talis daretur, imò etiam clariſſimè cognoſcit, quidquid re ipſa in omnem æternitatem poſſit contingere, & erit eventurum; hinc D. Dionyſius de divinis nominib. cap. 7. ait: *Non enim ex rebus ipſis res diſcens novit eas divina mens: ſed ex ſe ipſa & in ſe ipſa ſecundùm cauſam omnium ſcientiam, & notionem, & eſſentiam, & ante comprehendit: non ſingulis ſecundùm cujuſque ſpeciem intendens, ſed ſecundùm unicam cauſæ complexionem cuncta ſciens, & continens: ſicut & lux ſecundùm cauſam in ſe ipſa tenebrarum notionem anticipat, non aliunde, quàm ex luce tenebras noſcens.* Quatuor modis poteſt intelligi quòd Deus cognoſcat res creatas in ſua eſſentia. Primò tanquam in cauſa neceſſaria, ex qua creaturæ ſecundùm eſſe actuale neceſſariò ſequantur, & hoc modo non dicitur Deus cognoſcere in ſua eſſentia creaturas actu exiſtentes, quia creaturæ non ponuntur ad extra neceſſariò, ſed liberè. Secundò quòd cognoſcantur in ſua eſſentia tanquam in cauſa libera prædefiniente omnia futura in particulari: Sed quia Deus non prædefinit peccata, non poteſt hoc modo dici cognoſcere peccata. Tertiò intelligitur DEUS cognoſcere omnia, quæ fiunt, & poſſunt fieri in ſua eſſentia, tanquam in cauſa libera volente illa permittere, ſine cujus permiſſione non poſſent fieri, & & in hoc ſenſu conceditur, quòd Deus in ſua eſſentia cognoſcat omnia etiam peccata in ſuo decreto permiſſivo. Quartò tandem intelligitur Deus cognoſcere omnia in ſua eſſentia tanquam in cauſa, partim neceſſaria, partim libera, & hoc pacto dicitur cognoſcere omnes poſſibiles complexiones, & omnia ex hypoteſi futura, poſita enim hac cognitione, & accedente decreto libero, quo vult creare cauſas liberas, & permittere eas ſuis motibus in talibus circumſtantiis ſtatim in ſuo decreto libero, & permiſſivo videt, quid abſolutè futurum ſit, idque prius ratione, quam videat effectum in ſe exiſtentem; cùm enim hæc viſio ſit infinitæ efficaciæ in attingendo objectum, extendit ſe etiam ad ipſum effectum, ut in re exiſtit: in hoc ſenſu dicitur Deus cognoſcere omnia in ſe tanquam in cauſa propinqua, vel remota, decernente, vel permittente. Et hanc ſapientiam propriam Deo tribuit Apoſtolus Paulus Chriſto ad Coloſſ. 2. *In ipſo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei* & 1. Corinth. 1. vocat Chriſtum Dei ſapientiam. Neque obſtat, quòd Chriſtus interrogatus, quando dies judicii continget, reſponderet, ſe id neſcire. Matth. 24. *De die autem illa nemo ſcit, nec Filius hominis niſi ſolus Deus.* Nam reſpondent Sancti Patres Athanaſius orat. in illud omnia mihi tradita ſunt à Patre. Cyrillus lib. 9. theſaur. cap. 4. Ambroſius in cap. 17. Lucæ id dixiſſe ratione naturæ humanæ; quia ut homo id neſciebat, ſed tantùm ut Deus, quia interrogatio facta fuit Chriſto ut homini, rectè reſpondit de die illa neminem ſcire, neque Filium hominis, niſi ſolum Patrem. Neque inde ſequitur Chriſtum neque ut Filium æterni Patris, ſeu Deum id ſcire: quia quando ſermo eſt de re quæ alicui perſonæ divinæ ſecundùm eſſentiam, & non ſecundùm originem convenit, non excluduntur, ſed includuntur aliæ perſonæ, quia ejuſdem ſunt eſſentiæ, ac naturæ divinæ, ut notavit S. Auguſtinus lib. 3. contra Maximum; ex quo ſequitur, quòd ſi ſemel aliquid Deo, vel alicui perſonæ tribuitur ut Deo; idem aliis etiam conveniat perſonis, eò quia omnes tres perſonæ divinæ ſunt unus Deus; & quia ſapientia convenit Patri ut Deo ad Rom. 16. *Soli ſapienti Deo honor, & gloria per Jeſum Chriſtum.* Ideo ait Auguſtinus: *Deo qui eſt ipſa Trinitas, propterea ſolus ſapiens eſſe dicitur, quatenus ſolus ſecundùm ſuam ſubſtantiam ſapiens eſt.* Docet igitur D. Auguſtinus totam Trinitatem ab Apoſtolo dici ſolùm ſapientem Deum; cui Trinitati per Chriſtum ut hominem quodammodo dicitur gloria data; *Quia* ut ait Auguſtinus lib. 3. contra Maximum cap. 13. *Ipſe præcepit baptizari Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Ubi præcipuè commendata eſt hujus individua gloria Trinitatis.*

Potentia itidem ſoli Deo tribuitur ad Timoth. 6. ubi loquens de Deo ait Apoſtolus *qui ſolus eſt potens*, ſeu omnipotens: paſſim enim Deus in ſacris Scripturis vocatur omnipotens Matth. 19. *Apud Deum omnia poſſibilia ſunt.* Marci 10. *Omnia poſſibilia ſunt apud Deum.* Luc. 1. *Non eſt impoſſibile apud Deum omne Verbum:* Hinc in Symbolo Apoſtolorum *credimus in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cæli & terræ.* Eſtque hic articulus fundamentum Religionis Catholicæ, cui uni cætera omnia innituntur, cujuſmodi ſunt dogmata de creatione mundi, de conſervatione, gubernatione creaturarum, de Verbi divini Incarnatione, de Euchariſtia, Sacramentis o-

Digitized by Google

mnibus, Reſurrectione mortuorum, viſione beatifica, & alia ſimilia dogmata. Ratio etiam petitur ex eo, quia nulla creatura poteſt ſe ipſam traducere ex nihilo ad participandum illud eſſe, quod poſſit; nec una ſemper ab alia in infinitum poteſt produci, eò quia daretur unum correlativum ſine alio, aliquod productum ſine producente; etenim ſi concedamus unam creaturam ſemper fuiſſe productam ab alia in infinitum, plures eſſent creaturæ productæ, quàm producentes; quia ultima creatura ſucceſſivè producta hodiè eſſet tantùm producta, & non producens, cùm ſupponatur ſucceſſivè ultima producta hodie, & nondum producens aliam, aliæ verò omnes retro productæ eſſent ſimul producentes, & productæ ex ſuppoſitione, proinde daretur productum ſine producente, quod cùm dici nequeat, cogimur confiteri dari Deum omnipotentem, dari unum principium improductum, à quo creaturæ omnes productæ fuerint ex nihilo, & cui propterea conveniat omnipotentia, quæ eſt divina potentia, quà Deus poteſt facere ad extra, quæ factibilia ſunt: & quamvis omnipotentia reſpiciat res omnes producibiles, ut principium earumdem cauſativum: non tamen fundat in ſe à parte rei ullum reſpectum realem ad creaturas exiſtentes: quia tametſi ſit potentia rerum omnium cauſativa, adhuc tota relatio, quàm res productæ, vel producibiles dicunt, fundatur in ipſis rebus, & tantùm terminativè reſpicit omnipotentiam divinam, quæ proinde dicitur tantùm terminare relationes reales fundatas in creaturis: quia ſi omnipotentia diceretur referri ad creaturas relatione in ſe fundata; hujuſmodi reſpectus eſſet tantùm rationis, non realis; quia divina prædicata nulli ſunt reali mutationi obnoxia.

Rurſus licèt Deus dicatur omnipotens, eò quia omnia poſſit, non tamen ad quodlibet utcunque ſe extendit; ſed tantùm ad ea, quæ non inducunt imperfectionem in principio, à quo ſunt, vel fiunt: quo pacto mentiri poteſt eſſe à creatura, non à Deo, qui cùm ſit ipſa veritas, nequit mentiri, nec nos fallere. Ex eo autem quòd Deus non poſſit omnia facere, quæ creatura; non animadvertentes malum morale eſſe defectum, non quid poſitivum factibile, perperam intulerunt potentiam Dei non eſſe abſolutè, & ſimpliciter infinitam, quo pacto Iſraelitæ in deſerto auditi ſunt obmurmuràſſe. *Nunquid poterit Deus nobis parare menſam in deſerto.* Et Judæi etiam litigabant ad invicem dicentes: *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* S. Auguſtinus autem lib. 83. quæſtionum quæſt. 82. id dat pernicioſiſſimæ iniquitati inquiens. *Et eſſe Deum, & juſtum & omnipotentem eſſe, pernicioſiſſimæ iniquitatis eſt dubitare.* Hinc Genel. 17. *Ego Dominus omnipotens* & cap. 43. *Deus autem meus omnipotens.* Idque ratione etiam evincitur: quia poſſe ſequitur ad eſſe, ideoque quò perfectius eſt eſſe, eò & excellentius, ac præſtantius eſt poſſe; ut liquet inductione: animalia quia habent perfectius eſſe, quàm vegetabilia, ſunt excellentiora quoad poſſe: homo quia habet eſſe excellentius quàm bruta, eſt etiam præſtantior quoad poſſe, ac perfectius agit quàm bruta. Angelus quia homini præeſt quoad eſſe etiam quoad poſſe eſt excellentior: quia poſſe intelligitur fluere ab eſſe, ut ejus proprietas; & ſi à cauſa excellentiori præſtantiores prodeunt effectus etiam per modum proprietatis; quò perfectius eſt eſſe, eò præſtantius eſt operari: ſed eſſe Dei eſt perfectiſſimum, & omnino illimitatum in omni genere: quia omnis limitatio provenit à menſura paſſiva influxûs finiti ab alio, & Deus excludit hunc influxum paſſivum conſequenter limitationem, & includit totam plenitudinem perfectionum: ergo & ejus poſſe debet eſſe ſimpliciter illimitatum. Hoc autem attributum omnipotentiæ Deo proprium in ſacris Scripturis tribuitur etiam perſonæ Chriſti Apocal. cap. 1. *Ego ſum Alpha, & omega principium, & finis dicit Dominus Deus, qui erat; qui eſt, & qui venturus eſt.* Omnipotens Perſona Chriſti erat, quia ante mundum conditum per infinita ſæcula ſemper fuit apud Patrem æternum, cui eſt conſubſtantialis Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* De præſenti eſt: quando *Verbum caro factum eſt*: Venturus eſt, cum in fine mundi apparebit judicaturus vivos, & mortuos. Cap. 4. *Sanctus Sanctus Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui eſt, & qui venturus eſt*: expreſsè Chriſto attribuitur omnipotentia; & cap. 11. *Gratias tibi agimus Domine Deus omnipotens, qui es & qui venturus es*, qui venturus eſt, non alius à Sanctis Patribus intelligitur quàm Chriſtus, de quo dicitur in Symbolo Apoſtolorum, *qui venturus eſt judicare vivos & mortuos.*

Objiciunt Ariani, & miniſtri Tranſylvani illud Joan. 5. *Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem.* Sed hoc textu tantùm ſequitur potentiam Filii eſſe à Patre, & eamdem cum potentia Patris, ut explicant S. Gregorius Nazianzenus orat. 4. de Theologia, & D. Ambroſius lib. 4. de Fide cap. 3. ſicut Filius ab æterno generatur à Patre, à quo accipit eamdem eſſentiam, naturam, & Deitatem, & cui propterea eſt conſubſtantialis; ideo ſimul cum natura divina accipit etiam proprietates, & attributa ejuſdem naturæ divinæ, conſequenter omnipotentiam. Non enim Joan. 5. dicitur non poteſt Filius facere quidquam niſi Pater jubeat, aut juvet; *Sed niſi viderit Patrem facientem* ideoque ſubjungit, *quæcunque Pater facit; hæc & Filius ſimiliter facit:* quia Patris & Filii una ac eadem eſt natura, una ac eadem omnipotentia; proinde Filius ſimiliter facit, quæ Pater facit. Dicitur etiam Filius facere quod viderit Patrem facientem; non quia ut diſcipulus addiſcat à Magiſtro, quid faciendum ſit, & modum, ſeu artem illud faciendi: ſed quia ſcientia Filii eſt à Patre, non per doctrinam, ſed per generationem, ſicut à Patre Filius accipit eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & eamdem Deitatem: ita accipit proprietates naturæ, quibus accenſentur ſcientia, omnipotentia, æternitas, bonitas, & alia divina attributa.

Miniſtri Tranſylvani ex eo quòd legerint Matth. ult. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra*, intulerunt in Chriſto omnipotentiam non eſſe ab æterno, neque ex natura; ſed ex dono gratiæ, & ex tempore. Sed contra quia illa verba *data eſt mihi omnis poteſtas*, perinde ſignificant, ac perſonæ Chriſti ab æterno æternus Pater cum eſſentia divina, ſubſtantia, & Deitate communicavit omnipotentiam, quâ unà cum Patre & Spiritu Sancto omnia creavit in cœlo & in terra, eo quia opera ad extra communia ſunt totius individuæ Trinitatis, in quo ſenſu rectè explicatur, quomodo perſonæ Chriſti data ſit omnis poteſtas in cœlo, & in terra ab æterno, & ex natura, non ex dono gratiæ, ut perperam interpretantur Sectarii, putantes Filium non æqualem neque conſubſtantialem Patri, ſed inferiorem. Alii reſpondent verba Joannis eſſe intelligenda de Chriſto ut homine, non ut Deo; cùm Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo; dicunt ut homini datam eſſe omnem poteſtatem in cœlo, & in terra ex dono gratiæ, & ex tempore; ut Deo ab æterno, & ex natura ſua. Prima tamen reſponſio mihi videtur magis congrua.

Google

CAPUT IX.

Oſtenditur Chriſti Divinitas ex operationibus, quas egit, & propriæ ſunt Deo.

AD evincendam Chriſti divinitatem efficax, ac firmum peti ſolet argumentum ex ipſis operationibus, quas egit: ſi enim ea egit, quæ ſolus Deus facere poteſt, conſequens eſt ut ſit Deus, quia nulla creatura potis eſt agere, quæ ipſe egit: & perſona Chriſti, quæcunque æternus Pater egit ſeu Deus Pater, eadem fecit Joan. 5. *Quæcunque Pater facit, eadem, & ſimiliter Filius facit.* Plures ſunt operationes, quæ Deo Patri tribuuntur ut creatio, conſervatio, cognitio ſui ipſius, cognitio occultorum cordis, ac futurorum, ſalvatio, ſanctificatio, electio ſeu prædeſtinatio ad gloriam, juſtificatio, & remiſſio peccatorum, glorificatio, ſuſcitatio mortuorum in noviſſimo die, vocatio ad veram fidem, illuminatio ad cognitionem veritatis, regere, ac gubernare pios, conſolari afflictos per internam gratiam, conſtituere, ac mittere operarios ad excolendam Eccleſiæ vineam, inſtituere Sacramenta; operari in iisdem principaliter, ac facere miracula excedentia vires totius naturæ: atqui has omnes operationes egit perſona Chriſti; & nulla creatura pura, & ſimplex poteſt principaliter eas facere: ergo ſequitur, perſonam Chriſti eſſe verum Deum, & Chriſtum non eſſe ſimplicem creaturam. Quòd opus creationis ſit proprium veri Dei, probatur facilè ex Scripturis in quibus verus Deus vult diſcerni à falſis Numinibus, eò quia creaverit cœlum & terram Iſaiæ 44. *Ego ſum Dominus extendens cœlos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum.* Si ſolus extendit, ſeu creat cœlos, vult per hoc opus diſtingui à falſis diis: unde Hier. 10. *Dii qui non fecerunt cœlum, & terram, pereant de terra, & de cœlo* & D. Baſilius adferens rationem, cur hac dira imprecatione expellantur, ac ſegregentur à vero Deo, citat illud Pſal. 95. *Quoniam omnes Dii gentium dæmonia, Dominus autem cœlos fecit.* Quia Dii gentium non fecerunt cœlum, & terram, carent divinitate, & ſunt dæmonia: quia ſolus Dominus ſeu Deus cœlos fecit. Atqui perſona Chriſti ſeu unigenitus Filius æterni Patris cœlos creavit, & terram, quia opus creationis utpote indiviſæ Trinitatis eſt commune tribus perſonis: hinc perſona Chriſti Proverb. 8. loquens de mundi creatione ait. *Quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens.* Scilicet ſimul cum æterno Patre vero Deo, & cui ſum conſubſtantialis, etam, & ex nihilo traduxi ad eſſe cœlum tot rutilantibus gemmis ſplendidum, quot lucentibus, ac ſcintillantibus ſtellis coruſcum; idque cauſæ, cur Joan. 1. dicatur *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*, ſcilicet per unigenitum æterni Patris, per Verbum divinum, ſeu perſonam Chriſti facta ſunt omnia, & ſine ipſo creatum eſt nihil; quod cùm expendiſſet Apoſtolus, ſcripſit ad Coloſ. 1. *In ipſo condita ſunt univerſa in cœlis, & in terra, viſibilia, & inviſibilia, ſive throni, ſive dominationes, ſive Principatus ſive Poteſtates: omnia per ipſum, & in ipſo creata ſunt.* Scilicet in Chriſto Jeſu, ut ſe expreſſius explicat 1. Corinth. 8. inquiens. *Unus Dominus Jeſus Chriſtus per quem omnia.* Unde ad Hebræos 1. alloquens Chriſtum ait. *Et in initio Domine terram fundâſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli* vocat Chriſtum Dominum ſeu verum Deum, eo quia creaverit cœlum, & terram. Quapropter David Pſal. 38. ait: *Verbo Domini cœli firmati ſunt:* neque per Verbum Domini quid aliud intellexit, quàm ipſum Chriſtum, quia hoc idem Verbum, quo cœli firmati ſunt, noſtram aſſumpſit humanitatem, quando Joan. 1. & Verbum caro factum eſt: ergo cùm opus creationis proprium ſolius Dei tribuatur in ſacris Scripturis Chriſto, evidenter conſtat ipſum eſſe verum Deum.

Reſpondent nihilominus Ariani per Filium quidem omnia fuiſſe creata cœlum, & terram, & omnia, quæ in eis ſunt, non tamen per Filium ut cauſam principalem; ſed per Filium tanquam per adminiſtrum, vel commiſſarium. Recitat S. Athanaſius ſerm. 3. contra Arianos hanc ſententiam inquiens: *Ajebant enim, Deum volentem creatitiam naturam producere, cùm videret eam puritatis ſuæ, & architectationis participem eſſe non poſſe, condidiſſe primò unum, quem appellavit ſuum Filium, & Verbum; ut illo condito reliqua deinde per ipſum condi poſſent.* Sed contra hanc Arianorum aſſertionem nervosè, ac efficaciter argumentatur S. Athanaſius: quia ſi Pater rerum omnium architectationem commiſit Filio: vel id præſtitit quia non potuit ipſe Pater per ſe immediatè alia creare, & tunc eſſet impotens, miſer, ac deficiens in potentia, conſequenter deficeret à ratione veri Dei. Vel quia Pater dedignatus eſt alia creare, & hoc dici nequit, quia rerum minimarum procurationem habuit, *ut paſſerum qui aſſe veneunt* Matth. 6. *& aliorum volatilium cœli, quorum omnium curam gerit Pater cœleſtis* Matth. 10. Vel quia non potuit creatitia natura vim Dei Patris ſuſtinere, ut Ariani putabant; & exinde ſequeretur, neque Filium potuiſſe ab ipſo Patre creari; neque Filium alia creare, quia in ſententia Arianorum etiam Filius fuit creatitiæ naturæ. Præterea S. Athanaſius manifeſtè evincit ut falſum, Deum Patrem per ſe immediatè non condidiſſe cœlum, & terram, ac omnia, quæ in eis ſunt; etenim Job. 9. *Qui extendit cœlos ſolus* ſeu creavit Pſal. 146. *Qui producit in montibus fœnum* Proverb. 8. *Quando præparabat cœlos aderam, quando certa lege, & gyro vallabat abyſſos, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens* & Joan. 5. *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor.* Præterea ut docent Sancti Patres, res quæ non eſt in ſe, & per ſe infinitæ virtutis, non poteſt quidquam creare, ſeu ex nihilo traducere ad eſſe. Unde ſi Filius fuit creatura, ut fingebant Ariani, non potuit creare utpote deſtitutus virtute infinita.

Alii concedentes Filium ſimul cum Patre creâſſe cœlum, & terram, Proverb. 8. *Cum eo eram cuncta componens*, dixerunt tamen Patrem omnia creâſſe ut cauſam principalem, & Filium non niſi ut inſtrumentum, quia Apoſtolus 1. Corinth. 8. ſcribit: *Nobis autem unus eſt DEUS Pater, ex quo omnia, & unus Dominus JESUS Chriſtus per quem omnia* aſſerunt illam particulam *per* indicare cauſam inſtrumentalem, cui ſolet accommodari. utuntur hoc argumento Miniſtri Tranſylvani. Joan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt.* Ad Hebr. 1. *per quem fecit & ſæcula* ad Coloſſ. 1. *Omnia per ipſum creata ſunt.* Adferunt etiam Concilium Syrmienſe, ut orthodoxum à S. Hilario receptum in lib. de Synodis nam can. 3. & ult. Concilium aſſerit Filium Dei

Patri miniſtrâſſe in creatione mundi; quod etiam docent Irenæus lib. 3. cap. 8. Tertullianus lib. de Trinit. Euſebius lib. 1, Hiſtor. cap. 1. & 2.

Sed contra, quia ex ſcripturis clariſſimè conſtat, Filium creâſſe mundum, ut cauſam principalem unà cum Patre & Spiritu Sancto Joan. 5. *Quicunque Pater facit, hæc & ſimiliter Filius facit* ſi ſimiliter, ergo eodem modo, proinde ſi Pater creat ut cauſa principalis, etiam Filius debet ut cauſa principalis creare, alioquin non diceret, & Filius *ſimiliter* facit: ſed ſufficeret, ſi diceretur, & Filius facit: Si igitur ſimiliter, ergo ut cauſa principalis. Idque ex eo firmatur, quia Filius creavit ut DEUS Pſal. 38. *Verbo Domini cœli firmati ſunt* ſeu creati: ſed DEUS creavit ut cauſa principalis, ut liquet ex Apoſtolo ad Hebræ 1. *Et tu initio Domine terram fundaſti & opera manuum tuarum ſunt cœli* ergo etiam Filius qui dicitur Verbum Domini, ſeu æterni Patris, cui eſt conſubſtantialis. Tum quia Apoſtolus ad Hebræ. 1. verba Davidis Pſal. 101. *Tu initio Domine terram fundaſti*, accommodat filio: & verba illa non poſſunt intelligi de cauſa inſtrumentali, & miniſterialiter, quia hoc idem aſſerit David de Deo Iſrael, qui ut fatentur ſectarii, non ut cauſa miniſterialis, ſed ut principalis creavit mundum; & cùm Ariani per Deum Iſrael intelligant Patrem, qui eſt cauſa principalis mundi conditi, & cùm filius ſit illi conſubſtantialis, ut ſuperiùs demonſtravimus, ſequitur Filium creare ut cauſam principalem ut ediſſerit Apoſtolus, qui ad Hebr. 1. conferens Chriſtum cum Angelis, ait, id intereſſe diſcriminis, quia Angeli ſunt miniſtri, & Chriſtus non eſt miniſter: ait Apoſtolus *cui dixit aliquando Angelorum: ſede à dextris meis? non ne ſunt omnes adminiſtratorii Spiritus in miniſterium miſſi?* Ratio itidem petitur ex definitione cauſæ principalis, & inſtrumentalis; illa enim eſt, quæ primariò, & in virtute propria agit, ut ignis producens alium ignem eſt cauſa principalis alterius ignis, quia primariò, & virtute propria producit alium ignem. Cauſa inſtrumentalis verò ſubordinatur principali, in cujus virtute agit: quo pacto calor eſt cauſa inſtrumentalis, qua ſubſtantia ignis producit alium ignem, calamus eſt inſtrumentum, quo manus ſcribit: atqui filius creat in virtute propria mundum Joan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Proverb. 8. *Quando appendebat fundamenta terræ, cùm eo eram cuncta componens*, quod intelligitur per ſe, & virtute propria, quia opera ad extra communia ſunt tribus perſonis, & in individuo Trinitatis: cum enim tres perſonæ divinæ ſint unus Deus creator cœli, & terræ, & DEUS virtute propria, & ut cauſa principalis mundum creet, ita etiam Filius, & Spiritus Sanctus, Filius enim accipit à Patre eandem naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, & Deitatem, proinde eandem prorſus virtutem, ratione cujus eſt æquè Filius cauſa efficiens principalis creaturarum, ac ipſe Pater hinc Apoſtolus. 1. Corinth. 1. ait: *Chriſtus autem eſt ipſa DEI Virtus*, loquitur de Chriſto ratione perſonæ, quæ eſt DEI Filius, Verbum æterni Patris, quod aſſumpſit carnem humanam Joannis 1. *Et Verbum caro factum eſt*, unde ſi Filius habet eandem prorſus virtutem cum Patre in ordine ad creaturas, æquè Filius eſt cauſa principalis mundi conditi ſicut Pater, conſequenter Chriſtus, cùm ſit ipſa Dei virtus, ut loquitur Apoſtolus, eſt cauſa principalis mundi conditi, conſequenter eſt verus Deus, ſicut Pater. Tum quia ideo Pater ut cauſa principalis intelligitur mundum creâſſe, quia ſuo arbitratu operatus eſt, ut ipſi magi placuit quod non convenit inſtrumento, quod dependenter à cauſa principali operatur: ſed Filius etiam imperio ſuo, ſeu voluntate fuit operatus Baruch. 3. *Qui emittit lumen. & vadit vocat illud, & obedit ei cum tremore. Stellæ autem dederunt lumen in cuſtodiis ſuis, vocatæ ſunt, & dixerunt, adſumus, & lux erunt ei in jucunditate, qui fecit illas.* Sancti Patres hæc intelligunt de Filio æterni Patris, qui in terria viſus eſt, ſeu de Chriſto, qui perinde operatur ex proprio arbitrio, ſicut Pater dicitur enim Joan. 5. *Sicut Pater quos vult, vivificat, ita & Filius, quos vult, vivificat.* Proinde ut cauſa principalis operatur Filius, ſicut Pater, ſcilicet proprio arbitrio, & virtute propria, conſequenter operatur ad extra ut cauſa principalis, quia inſtrumentum non agit virtute propria, ſed motu agentis principalis: hinc de Chriſto operante imperio ſuo, & propria voluntate, ac virtute ait Evangeliſta Luc. 8. *Quis eſt hic qui imperat ventis, & mari, & obediunt ei*, ergo nulli dubium, quin Chriſtus ut cauſa principalis virtute, & imperio operetur ad extra, quapropter Apoſtolus ad Hebræ. 1. loquens de Chriſto ait: *Portans omnia verbo virtutis ſuæ.* Tum quia inſtrumentum non eſt principium, & finis ultimus operis, Filius autem eſt principium, & finis Apocal. *Ego ſum alpha & omega principium, & finis.* Quinimò ipſe Chriſtus Iſaiæ 48. de ſe ipſo ait: *Propter me faciam*, ſcilicet propter ſe ut finem. Demum quia ut conſtat ex prædictis, Filio convenit omnipotentia Patris, ergo eidem convenit creare ad extra creaturas æquè principaliter ac Patri, & cùm creatio ſit operatio, quæ ſoli DEO convenit, perſpicuum eſt, Chriſtum eſſe verum Deum.

Hinc corruit argumentum, cui Sectarii innituntur, neque ullum faceſſit negotium, quòd ſubinde in ſcripturis Pater dicatur feciſſe omnia per Filium Joan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*, & Apoſtolus 1. Corinth. 8. *Unus Dominus JEſus Chriſtus per quem omnia*, nam inde non ſequitur Patrem per Filium ut cauſam inſtrumentalem feciſſe omnia: ſiquidem illa particula *per* adnectitur Filio, ut ſignificetur principium medium, ſeu principium de principio, ſicut explicat Baſilius *lib. de Spiritu Sancto cap. 5.* Sicut etiam particula *in* adjungitur Spiritui Sancto, eo quia in ipſo nectuntur Pater, & Filius tanquam in mutuo utriusque amore: idque manifeſta ratione oſtendit D. Athanaſius lib. de communi eſſent. divinit. ubi oſtendit in ſcripturis particulas *ex, per, in*, tribui omnibus perſonis modò Patri, nunc Filio, & etiam Spiritui Sancto, & DEO uni, quapropter per has particulas non ſignificatur cauſa inſtrumentalis, alioquin omnes perſonæ, imò & Deus unus eſſent cauſæ inſtrumentales, quod dici nequit, quod enim Deo tribuantur omnes illæ particulæ, liquet ex ſcripturis ad Gallat. 4. ubi loquens de Deo, ait: *Quoniam ex ipſo & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*, rurſus particulam *per* tribui Patri liquet. 1, Timoth. 1. *Quòd ſi Filius & hæres per DEUM*, & Corinth. 1. *Fidelis Deus per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus.* Imò Filio non ſolùm tribuitur particula *per*, ſed etiam *ex* ad Epheſ. 4. *Creſcamus in illo, qui eſt caput Chriſtus, ex quo totum corpus compactum eſt:* & hæc eadem particula *ex* tribuitur etiam Spiritui Sancto Joan. 4. *Ex Spiritu ſuo dedit nobis*, ut etiam particula *de* Matth. 1. *Quod enim in eo natum eſt, de Spiritu Sancto eſt:* ergo præfatæ particulæ *per, ex, de, in*, quæ in ſcripturis ſubinde tribuuntur, ſeu adjunguntur Filio, vel Spiritui Sancto, non ſignificant perſonam illam, cui eſt particula

aliqua

Digitized by Google

aliqua ex iisdem adnexa, eſſe cauſam inſtrumentalem, vel minus principalem operationum, quæ à Deo fiunt ad extra. Præterea ideo particula *per* adnectitur Filio, & Pater dicitur per Filium creare, quamvis non creet, ut cauſa minus principalis: quia Filius eſt ſapientia Patris, qui rectè dicitur per ſuam ſapientiam operari. & quia ſapientia in Patre non diſtinguitur ab ipſo Patre, eſt etiam per ſe ſubſiſtens, proinde etiam ipſa ſapientia ut cauſa principalis creat ad extra creaturas. Poſſet etiam reſponderi Patrem per Filium creare mundum, eò quia virtutem per quam Filius creat, Pater per generationem communicavit Filio, & quidem eandem prorſus ſimpliciſſimam, quæ eſt in Patre, adeo ut eadem prorſus virtus in Patre, & Filio, æquè principaliter mundum creet, In quo ſenſu etiam intelligitur, quomodo Pater non ſolùm per ſe, verum etiam per Filium mundum creet. hinc viderint Sectarii imbecillitatem argumenti, cui innituntur ad perſuadendum ſimplicioribus, Filium non creare ut cauſam principalem, & Chriſtum eſſe verum Deum. Quod verò ad concilium attinet Syrmiense, in quo dictum fuit, Filium in creatione mundi miniſtraſſe Patri, inde non probatur, Filium eſſe cauſam minùs principalem, quia Pater non imperavit Filio, ut princeps imperium exercet in ſuos miniſtros, ſed dicitur, Filium miniſtrâſſe Patri, quatenus is fuit, per quem Pater non ſecundùm imperium, neque ullam in operando inæqualitatem, ſed ſecundùm originem creavit unà cum Spiritu Sancto mundum, quia cùm Filius ſit ſapientia Patris, qui dicitur operari per ſuam ſapientiam, hæc etiam dicitur miniſtrare Patri, quæ operatur, quamvis hæc locutio non ſit totaliter propria, ſiquidem Miniſter is propriè dicitur, qui ex imperio Principis operatur, & Filius non ſecundùm imperium, ſed ſecundùm originem Patri miniſtravit, & in hoc ſenſu locuti fuerunt Irenæus, Euſebius, & Tertulianus. Cùm igitur ſcriptura manifeſtè & expreſsè aſſerat per Chriſtum factum eſſe mundum Joan. 1. ait: Mundum ipſum per Chriſtum factum eſſe, ſeu cœlum, & terram, & omnia quæ in eis ſunt, ſequitur evidenter Chriſtum eſſe Deum, eò quia operatio creationis, quæ ſoli Deo convenit, ſit etiam propria ipſius Chriſti, quem D. Paulus ad Coloſſ. 1. illum vocat primogenitum ante omnem creaturam, quatenus creaturas omnes ipſe creavit: *In ipſo enim condita ſunt univerſa in cœlis & in terra viſibilia, & inviſibilia ſive throni, ſive dominatione, omnia per ipſum creata ſunt.* Et ad Hebr. 1. aſſerit Filium *initio* ſeu in prima creatione *terram fundaſſe, & opera manuum ejus eſſe cœlos.* Rurſus ait: Per ipſum facta eſſe ſæcula, eò quia initio temporis fuit ante tempus quod creavit in motu cœlorum quapropter ait Filius, de ſe ipſo Proverb. 8. *Quando Pater appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta componens.*

Aliæ operationes, quæ ſoli Deo propriè conveniunt, ſunt poſt creationem conſervatio rerum conditarum, unde Actor. 17. *In ipſo vivimus, movemur & ſumus,* & hoc Apoſtolus tribuit etiam Chriſto ad Coloſſ. 1. *Omnia in ipſo conſtant.* ad Hebr. 1. *Portans omnia verbo virtutis ſuæ.* Tertia actio Deo propria eſt illa cognitio, qua ſe ipſum perfectè comprehendit, ut ait Apoſtolus 1. Corinth. 2. *Quæ ſunt Dei, nemo novit, niſi Spiritus Dei, qui in ipſo eſt,* & ad Roman. 11. *Quis cognovit ſenſum Domini?* Sed Chriſtus hanc etiam cognitionem ſibi tribuit, ait enim Matth. 11. *Nemo novit Patrem niſi Filius,* & Joan. 10. *Sicut me novit Pater, & ego cognoſco Patrem.* Ergo Chriſtus non eſt purus homo, ſed & verus Deus. Quarta eſt cognitio ex ſe occulta cordium, & quæ futura ſunt ad Jerem. 17. *Ego Dominus ſcrutans corda, & renes.* Iſa. 41. *Annuntiate nobis futura, & dicemus quia Dii eſtis vos.* Sed hæc cognitio eſt etiam propria Chriſti Joan. 2. *Ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine,* & ipſemet ait de ſe ipſo Apocal. 2. *Ego ſum ſcrutans corda & probans renes,* quibus verbis clarè demonſtrat ſe eundem eſſe Deum Iſrael, qui propria virtute omnia novit, hinc Chriſtus Joan. 13. ait: *Hæc dixi vobis, priuſquam fiat, ut cùm factum fuerit, credatis, quia ego ſum.* Tum quia Chriſtus fuit verus Propheta, qui plura prædixit futura, unde 1 Petr. 1. dicitur: *De qua ſalute exquiſierunt, atque ſcrutati ſunt, & exquiſierunt Prophetæ ſcrutantes in quod, vel quod tempus ſignificaret in eis Spiritus Chriſti prænuntians eas, quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias.* Quinta actio eſt ſalvatio animarum Iſaiæ 43. *Ego ſum Dominus, & non eſt abſque me ſalvator.* & cap. 45. *Deus juſtus, & ſalvans non eſt præter me.* Oſeæ 13. *Ego autem Dominus Deus tuus, & Salvator non eſt præter me,* atqui opus Salvatoris ad maximè Chriſto convenit, cui Angelus ſalvaturum populum a peccatis Matth. 1. *Vocabis nomen ejus Jeſum, ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* Nomen enim Jeſus ſalvatorem ſignificat: & ne Sectarii dicant eum ſalvare ut cauſam inſtrumentalem vel ut Miniſtrum, ait Apoſtolus cap. 1. *Qui portat omnia verbo virtutis ſuæ, per ſemetipſum purgationem peccatorum faciens,* illud per ſemetipſum ſatis aperte oſtendit Chriſtum ut cauſam principalem ſalvaſſe homines. tum quia D. Paulus conferens Chriſtum cum Angelis, illos ſervos vocat, & Chriſtum Dominum, hinc Iſa. 35. dicitur *Deus ipſe,* hoc eſt per ſe, non per Legatos *veniet, & ſalvabit nos.* Tum quia Apoſtoli non Chriſti Conminiſtros ſe dixerunt, quaſi Chriſtum exiſtimarent eſſe miniſtrum Patris, ſed ſe ipſos Miniſtros Chriſti docuerunt; quia cognoſcebant Chriſtum verum eſſe Deum, & non miniſtrum Dei 1. Corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti & in ejus nomine gentes baptizabant, mortuos vitæ, cæcos viſui reddebant, infirmos ſanitati reſtituebant. Quia verò Chriſtus fuit verus Deus, & verus homo, per humanam naturam mediatoris etiam exercuit officium, ſatisfecit Patri, obtulit ſacrificium, probra, & vulnera toleravit, ſanguinem fudit pretium noſtræ redemptionis, mortem ſubivit, ut nobis vitam impertiret æternam: & quia hæc omnia infiniti fuerunt valoris, oportuit, ut perſona Mediatoris ex duabus conſtaret naturis, ac eſſet ſimul verus Deus; & verus homo, unde Auguſtinus lib. 9. de Civit. Dei. cap. 15. *Mediatorem inter nos & DEUM, & mortalitatem oportet habere tranſeuntem, & beatitudinem permanentem, ut per id, quod tranſit, congrueret, morituris, & ad id, quod permanet, transferret ex mortuis.* Proprium igitur nomen Mediatoris eſt JESUS Salvatorem ſignificans, non quidem fortuitò, aut hominum judicio, ac voluntate inditum fuit hoc nomen JESUS Chriſto Mediatori, ſed DEI conſilio, & præcepto: ſiquidem Angelus annuntians Mariæ Incarnationis myſterium, dixit Luc. 1. *Ecce concipies in utero, & paries Filium, & vocabis nomen ejus JEſum.* Imò etiam Virginis Sponſo Angelus injunxit, ut puero naſcituro nomen imponeret JEſus Matth. 1. *Joſeph fili David noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim in ea natum eſt, de Spiritu Sancto eſt. Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus JEſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à*

peccatis

Digitized by Google

peccatis eorum , unde tantæ eſt dignitatis hoc nomen, ut hoc audito flectatur omne genu cæleſtium, terreſtrium, & infernorum ; & quia eſt nomen ſalvationis Habacuch. 3. ait : *Ego autem in Domino gaudebo , & exultabo in Deo JEſu meo.* Fuit hoc nomen impoſitum puero octavo die à nativitate,quo tempore non obnoxius legi legem voluit implere : pulchrè S. Bernardus ſerm. 1. de circumciſ. Domin. *Circumciſio veritatem ſuſceptæ probat humanitatis; & nomen quod eſt ſuper omne nomen , gloriam indicat majeſtatis. Circumciditur tanquam verus Abrahæ Filius, JEſus vocatur tanquam verus Filius Dei, neque enim inſtar priorum meus iſte Jeſus nomen vacuum aut inane portat. Non eſt in eo magni nominis umbra, ſed veritas.* Quòd ſi cùm eſſet in ſinu Patris, voluerit ſe humiliare, in terras deſcendere, infirmitates noſtræ humanitatis aſſumere , ſanguinem pretium noſtræ redemptionis fundere , & mortem ſubire,ideo debebatur ei nomen , quod eſſet ſuper omne nomen ut ait Apoſtolus ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem , mortem autem crucis, propter quod & DEUS exaltavit illum, & donavit illi nomen , quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris :* quia Chriſtus igitur in mundum venit , ut ſalutem mundo impertiret, & homines ſalvaret, rectè infertur ejus Deitas, cùm nemo poſſit homines ſalvos facere, niſi ſolus Deus. Sexta Dei propria actio eſt ſanctificatio Levit. 21. *Ego ſanctus ſum Dominus quia ſanctifico vos*: & Chriſtus etiam non ſolùm ſanctus ipſemet fuit, ſed etiam ſanctitatem fuit hominibus impertitus, quia ſicut fuit ipſe Filius naturalis Dei Patris, ita per ſanctitatem voluit homines filios Dei fieri adoptivos, ad Epheſ. 5. *Chriſtus dilexit Eccleſiam,& ſe ipſum tradidit pro ea, ut eam ſanctificaret* , & ad Hebræ. 2. loquens etiam de Chriſto ait : *Qui enim ſanctificat , & qui ſanctificantur ex uno omnes.* Septima operatio DEO propria electio eſt prædeſtinatorum, ad Epheſ. ait Apoſtolus de Deo: *Elegit nos ante mundi conſtitutionem , ut eſſemus ſancti.* Hanc eandem operationem convenire Chriſto habetur Joan. 15. *Ego ſcio, quos elegerim.* Octava operatio propria Dei eſt juſtificatio, & remiſſio peccatorum , unde Apoſtolus ad Roman. 8. ſcribit , *Deus qui juſtificat* , & Iſa. 43. *Ego ſum qui deleo iniquitates tuas*, & Marc. 2. *Quis poteſt peccata remittere niſi ſolus Deus* ? atqui hæc operatio convenit etiam Chriſto de quo Iſaias 53. *In ſcientia ſua juſtificabit multos , ut ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem remittendi peccata.* Hinc Joan. 1. dicitur tollere peccata mundi , & Apoſtolus ad Hebræ. 1. clare ait : *Per ſemetipſum purgationem peccatorum faciens.* Nona operatio, quæ Deo tribuitur, eſt glorificatio Pſal. 85. *Gratiam, & gloriam dabit Dominus* , hinc Chriſtus Joan. 10. ait: Vitam æternam do eis & Apoſtolus 1. Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in die illa juſtus Judex , non ſolùm autem mihi , ſed & iis , qui diligunt adventum ejus.* Decima operatio propria DEI eſt ſuſcitare mortuos in noviſſimo die Joan. 5. *Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat*, ſed hæc eadem operatio etiam tribuitur Chriſto. *Sic & Filius , quos vult vivificat*, ut ait Joannes eodem cap. 5. Tum quia Chriſtus ipſe Joan. 6. hanc operationem ſibi adſcribit inquiens : *Ego reſuſcitabo eum in noviſſima die.* Undecima operatio eſt vocatio gentium ad veram fidem per internum lumen Joan. 6. *Nemo poteſt venire ad me niſi Pater meus traxerit eum.* Sed hæc eadem vocatio etiam tribuitur Chriſto Joan. 10. *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere.* Quinimò hanc eandem operationem Chriſtus ſibimet attribuit Apocal. 3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo* , pulſat enim per internum lumen per gratiam , cui homines aſſentiantur, & convertantur ad veritatem. Duodecima Dei propria operatio eſt mentis interna illuminatio ad agnoſcendam veritatem Iſa. 54. *Erunt omnes docibiles Dei*; & Matth. 16. *Caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater qui in cælis eſt.* Sed homines illuminare etiam Chriſto tribuitur, de Joan. 1. *Qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* , loquitur enim de Verbo caro facto , ſeu de perſona Chriſti , & Matth. 11. *Nemo novit Patrem niſi Filius , & cui voluerit Filius revelare*, ſcilicet per internum lumen, per mentis illuminationem,quapropter Luc. 24. habetur *Aperuit illis mentem , ut intelligerent ſcripturas* , ſeu eos illuminavit,ut viderent verum ſcripturæ ſenſum. Decima tertia operatio eſt interna gubernatio ſpiritualis animorum , quapropter ait David Pſal. 22. *Dominus regit me , nihil mihi deerit* : hæc eadem operatio etiam Chriſto tribuitur , cùm ipſe dicat Joan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere*, & Matth. 18. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi* , & hoc eſt proprium regnum ſpirituale Chriſti, de quo ipſe apud Joan. 19. ait : *Regnum meum non eſt de hoc mundo*, & cum interrogaretur à Pilato, *Num eſſet Rex, reſpondit, tu dicis, quia Rex ſum ego.* Quarta decima eſt interna conſolatio piorum in afflictionibus , anguſtiis, & tribulationibus 1. Corinth. 1. *Benedictus Deus, & Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra:* & Chriſtus perinde nos conſolatur Matth. 11. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Et 2. ad Corinth. 1. *Per Chriſtum abundat conſolatio noſtra* & ad Philip. 2. *Si qua ergo conſolatio in Chriſto.* Quinta decima eſt inſtitutio , & miſſio operariorum ad excolendam eccleſiæ vineam, ad colligendam meſſem bonorum operum Hier. 3. *Miſi ad vos Prophetas.* 1. Corinth. 12. *Quoſdam poſuit Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos.* Hæc eadem operatio etiam Chriſto tribuitur. Joan. 20. *Et ego mitto vos* Ad Epheſ. *Et ipſe quidem dedit quoſdam Apoſtolos.* Sexta decima eſt Sacramentorum inſtitutio : Deus enim circumciſionem in lege veteri inſtituit Geneſ. 17. Hoc eſt pactum meum. *Circumcidetur ex vobis omne maſculinum.* Et Chriſtus etiam inſtituit ſacramenta novi teſtamenti Matth. 28. Euntes docete omnes gentes : *Baptizantes eos in nomine Patris , & Filii & Spiritus Sancti, docentes eos ſervare omnia, quæ mandavi vobis.* de ſacramento confirmationis Act. 8. *Cùm audiſſent Apoſtoli, qui erant Jeroſolimis , quòd recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem, qui cùm veniſſent , oraverunt pro ipſis ut acciperent Spiritum Sanctum ; nondum enim in quemquam illorum venerat, ſed baptizati tantùm fuerunt in nomine Domini JEſu. Tunc imponebant manus ſuper illos , & accipiebant Spiritum Sanctum.* De Sacramento Euchariſtiæ Matth. 26. *Accepit Jeſus panem , & benedixit , ac fregit deditque diſcipulis dicens : Accipite, & comedite. Hoc eſt corpus meum.* Et ita de reliquis teſtamentis teſtatur ſcriptura eorum inſtitutorem eſſe Chriſtum. Decima ſeptima eſt operatio efficax ex uſu ſacramentorum Deuter. 30. *Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum.* Et de Chriſto Joan. 1. *Hic eſt qui baptizat in Spiritu Sancto.* Decima octava patratio miraculorum Pſal. 71. *Deus facit mirabilia magna ſolus.* Pſal. 85. *Facies mirabilia tu es*

Deus

Digitized by Google

Deus ſolus Pſal. 135. *Qui facit mirabilia magna ſolus*; quod intelligitur propriâ authoritate: quia etiam Apoſtoli, Prophetæ, aliique viri pii miracula effecerunt, ſed non authoritate propriâ, ſed per invocationem Dei ut notat S. Hilarius. Atqui etiam Chriſtus propriâ authoritate plura effecit miracula. Marci 4. *dixit Mari: Tace obmuteſce*, & cap. 9. *Surde, & mute Spiritus; ego præcipio tibi exi ab eo*, & ſtatim exivit. Joan. 5. *Quæcunque Pater facit, ea ſimiliter, & Filius facit*, Ibid. *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, ita & filius quos vult ſuſcitat*, & quia proprio arbitratu, ideo propria virtute, principaliter & authoritativè mortuos ſuſcitat, conſequenter ut cauſa principalis, quo pacto juſſit Lazarum exire è ſepulchro, quamvis quadriduanum. Joan. 11. *Lazare veni foras*, eum propria authoritate ſuſcitavit. Quinimò non ſolùm Chriſtus per ſe, propriâ virtute, & authoritativè patravit miracula; ſed etiam aliis poteſtatem, ac virtutem impertivit patrandi miracula, quæ in nomine ejus ab aliis patrata poſtea fuerunt Matth. 10. Marculi. Cùm igitur ex Scripturis conſtet operationes omnes proprias Dei, & quas ad extra efficit, fuiſſe itidem à Chriſto factas, nulli dubium, quia Chriſtus ſit verus Deus: hoc enim argumento ut efficaciſſimo utebatur ipſe Chriſtus inquiens Joan. 10. *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi. Si autem facio, & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoſcatis, & credatis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt.* Pater eſt in Filio, & Filius in Patre, quia ambæ perſonæ ſunt conſubſtantiales, ejus naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ, & deitatis, & quia perſona Chriſti eſt ipſum Verbum, quod carnem aſſumpſit, nulli dubium quin Chriſtus ſit verus Deus.

CAPUT X.

Aſſeritur Chriſti Divinitas ex eo quòd Scripturæ eum fateantur Filium DEI naturalem æterno Patri conſubſtantialem

Filiatio, à qua Filius ſuam ſortitur nomenclationem, duplex eſt, adoptiva una, altera naturalis, utriuſque meminit ſacra Scriptura, adoptiva eſt per gratiam, & electionem alterius perſonæ diſtinctæ ſecundùm naturam, adeo ut adoptatus Filius ſit diſtinctus à Patre adoptante, non ſolùm in perſona, verùm etiam in natura, quæ ſit alia numero ab illa adoptantis; de hiſce filiis adoptivis loquitur Joannes 1. dicens: *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*, ſcilicet per gratiam ſanctificantem, quæ eſt quædam participatio naturæ divinæ dans jus ad Chriſti hæreditatem. Filiatio naturalis, eſt ſecundùm naturam, ut Iſaac fuit filius naturalis Abrahæ, & Jacob filius naturalis Iſaaci; quia pater per communicationem propriæ ſubſtantiæ generat Filium naturalem in quo propterea dicitur Pater ſuperſtes vivere, & per hoc differt Filius naturalis ab adoptivo, quia adoptio eſt perſonæ extraneæ electio, & libera aſſumptio ad propriam hæreditatem adoptantis; & non eſt neceſſe, ut adoptatus ſit genitus ex ſubſtantia adoptantis: Secus Filius naturalis exigit generari ex propria ſubſtantia Patris deciſa in uterum genitricis. Chriſtus autem non perſona extranea, ſed verus propriusque Dei Filius, natura, & æterna generatione, non voluntate, & electione, eſtque propterea perſona Chriſti æterni Patris unigenitus Filius, ſeu ſecunda perſona Sanctiſſimæ Trinitatis, conſubſtantialis Patri, ſeu ejuſdem eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ ac Deitatis cum Patre, cujus propterea eſt verus Filius naturalis; ut aſſerunt Sacræ Scripturæ. Luc. 1. de Chriſto nato dicitur, *Hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur*, & nonnullis interjectis: *Ideoque quòd naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius DEI.* Non dicit Angelus vocabitur Filius Dei adoptivus, ſed abſolutè Filius Dei, quia eſt ejuſdem naturæ, ac ſubſtantiæ cum Patre, cujus eſt Verbum, ſeu ſapientia ab æterno Patre genita; & in tempore in terris viſa Joan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, quaſi unigeniti à Patre*, non dicit Evangeliſta quaſi duorum filiorum, quorum unus ſit adoptivus, & alter naturalis: ſed ſimpliciter quaſi unigeniti à Patre: quia Verbum caro factum eſt Filius unigenitus æterni Patris, proinde Filius naturalis, non adoptivus. Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*: Non extraneum, & adoptatum, ſed Filium ſuum unigenitum; & hic Filius eſt Deus homo, ſeu Chriſtus; qui pro ſalute hominum opprobria ſuſtinuit, vulneratus eſt, paſſus, ſanguinem fudit, ſeu pretium ſolvit noſtræ Redemptionis divinæ juſtitiæ, ac mortem ſubivit, vitam nobis æternam impertiturus. Hinc Chriſtus Salvator cùm cæco à nativitate obviaſſet in templo, & ei viſum reſtituiſſet, eum interrogavit, num crederet in Filium Dei. *Tu credis in Filium Dei?* & reſpondente illo. *Quis eſt, Domine ut credam in eum?* Tunc repoſuit Chriſtus: *Et vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.* Tunc cæcus interrogatus reſpondit: *Credo Domine, & procidens adoravit eum.* Quinimo etiam Pater cœleſtis teſtatus eſt eſſe Chriſtum Filium ſuum naturalem Matth. 3. *Hic eſt Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.* Et Luc. 9. *Hic eſt Filius meus dilectus* quæ verba expendens Sanctus Leo Papa Homil. 94. de Transfiguratione Domini ait. *Hic eſt Filius meus, non adoptivus, ſed naturalis, non aliunde creatus, ſed ex ore genitus, nec de aliena natura mihi factus comparabilis, ſed de mea eſſentia mihi natus æqualis.* Hanc in Chriſto naturalem divinitatem, ac filiationem ſi vel ipſi à nativitate cæci viderunt, Sectarii tamen ſe oculatiſſimos jactantes minimè agnoverunt, & videre noluerunt, cùm tamen ſacræ Scripturæ ubique deprædicent Chriſtum verum Deum, et Filium naturalem æterni Patris. Petrus interroganti Chriſto, quem ſe eſſe crederent homines, cum quibus comederet, ambularet, conſuetudinem contraheret, & æterni Patris inſtinctu reſpondit: *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Et D. Paulus ſcribens ad Rom. 8. propriam ſeu naturalem Dei Filium eum vocat & Evangeliſta Matthæus 16. ait: *Qui proprio filio ſuo*, ſeu naturali, *non pepercit; ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Et D. Paulus 1. ad Hebræ. eumdem Filium, quem Deus miſit in mundum: *& per quem noviſſimè loquutus eſt, quem conſtituit hæredem univerſorum*, fatetur eundem eſſe: *Per quem fecit & ſæcula*; & qui *ſplendor eſt gloriæ Patris, & figura ſubſtantiæ ejus.* Idque cauſæ cur S. Joannes ep. 1. cap. 5. eum vocet verum Filium Dei. *Et ſimus in vero Filio ejus: hic eſt verus Deus, & vita æterna.*

Quòd ſi ſacras velimus percurrere Scripturas, plura ſient ſtatim obvia teſtimonia, quæ perſonam Chriſti Filium Dei naturalem eſſe fatentur. D. Paulus ad Hebræ. 1. Cui aliquando Angelorum dixit: *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, hoc eſt hodie in æternitate, quæ cùm careat initio, & fine, ac partibus, quæ ſibi ſuccedant, dicitur hodie, ſeu de præſenti, quia Pater in æternitate ſemper generat ad intra Filium.

Digitized by Google

um. Et huic Filio ſuo minimè pepercit; ſed pro ſalute hominum tradidit illum. Ad Rom. 8. *Qui proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum.* Hinc Deus Pater oſtenſurus nobis hunc, quem vocat Filium ſuum, cui non pepercit, eſſe verum Filium ſuum naturalem, & non adoptivum, cum dixit genitum ante Luciferum, ſeu ante omnem creaturam rationalem, quæ ſola capax eſt adoptionis in Filium Dei Pſal. 109. *Ex utero ante Luciferum genui te,* ſeu ex memoria, ac mente mea fœcunda cognoſcendo me ipſum ante Luciferum, ſeu ante omnem creaturam genui *Verbum* ſeu unigenitum Filium meum, quem tradidi pro ſalute hominum quando Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Ad Hebræ. 1. *Qui cum ſit ſplendor Patris, & figura ſubſtantiæ ejus.* Si eſt idem ſplendor Patris; ſi eadem ſubſtantia infinita conſequens eſt, ſit propriè Filius naturalis, quia hic diſtinguitur ab adoptivo, qui eſt perſona extranea electa, & adoptata in filium. Perſona autem Chriſti non eſt perſona extranea, ſed ejuſdem ſubſtantiæ, naturæ, ac Deitatis cum Patre Joan. 1. *Miſit Deus Filium ſuum, ut adoptionem filiorum reciperemus.* Id eſt miſit Filium ſuum naturalem. qui nos redimeret à peccato, & per gratiam ſanctificantem fieremus filii DEI adoptivi. Joan. 1. *Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.* Eſſe in ſinu patris perinde eſt, ac eſſe patri conſubſtantialem, conſequenter filium naturalem, & ejuſdem ſubſtantiæ cum Patre: hic igitur Filius naturalis enarravit, cùm caro factus nos edocuit viam ſalutis: ac explicuit myſteria regni cœleſtis. Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre plenum gratia, & veritatis.* Vocat Chriſtum unigenitum, ſeu Filium naturalem, quia ſi gloria Patris eſt eadem cum gloria unigeniti, etiam ſubſtantia utriuſque perſonæ eſt eadem; quia Dei gloria non diſtinguitur ab ipſo Deo; non enim extra Deum poteſt quidquam excogitari, à quo Deus ſuam hauriat gloriam, Hinc Matth. 16. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi.* Hoc teſtimonio utuntur Sancti Patres ad comprobandam Chriſti divinitatem. Sanctus Athanaſius ſerm. 3. contra Arianos, Cyrillus, Auguſtinus, Ambroſius. Quapropter Lucæ 1. dicitur de Chriſto, *Et vocabitur Altiſſimi Filius*, dicitur Filius abſolutè quia verus, proprius, ac naturalis, & hoc teſtimonium confirmatur Matth. 3. ubi apparente in terris Spiritu Sancto in columbæ ſpecie audita eſt vox Patris atteſtantis Chriſtum eſſe Filium ſuum, in quo ſibi bene complacuit, in ejus æterna generatione, qua cognoſcendo ſe ipſum generat Verbum, quod carnem aſſumpſit Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt*, adeo ut Verbum æterni Patris ſit perſona Chriſti, & Filius Dei naturalis: quapropter Deus Pater Matth. 3. dicit: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Idque confirmavit ipſe Filius Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis; qui credit in illum, non pereat.*

Ex prærecenſitis teſtimoniis ſacræ Scripturæ clarè conſtat Chriſtum eſſe Filium Dei naturalem, ac verum Deum conſubſtantialem Patri, & non Filium adoptivum, & per gratiam, ut ſunt homines, & Angeli. Siquidem ſolus Chriſtus dicitur Filius unigenitus, cùm plures alii per gratiam ſint filii adoptivi. Si igitur Chriſtus non per gratiam ſed per generationem eſt Filius Dei ad Hebræ. 1. *Filius meus es Tu: ego hodie genui te*, liquet eſſe verum Filium naturalem, non per adoptionem, ut inferunt Sancti Patres, præſertim Athanaſius ſerm. 3 contra Arianos; qui etiam probat Chriſti divinitatem orat. de dicto illo Deus, ex Deo, prope finem, ex eo quòd dicatur genitus *ante Luciferum* ſeu ab æterno ante omnes creaturas; & confutat Arianos explicantes illud ante Luciferum, quaſi diceret ante lucem divinam, ſeu circa mediam noctem, quaſi horis antelucanis eum genuerit: Si antequam eſſet tempus, Pater ſe ipſum intelligendo Verbum generavit ad intra, quod poſtea factum eſt caro Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt*, ſequitur illud *ante Luciferum* non poſſe intelligi de horis antelucanis. Præterea ita Filius ab æterno ante Luciferum dicitur genitus, ut dicatur ſemper manere in ſinu, ſeu ſubſtantia Patris ut notat S. Athanaſius: quapropter nominatur *Filius Dei vivi & Altiſſimi* ſeu Filius naturalis: & cùm licèt tot ſint Sancti, qui per gratiam ſunt filii Dei adoptivi, nullus aſſignetur, qui dicatur Filius Dei vivi, & Altiſſimi, claret, Chriſtum eſſe Filium Dei excellentiori modo, quàm unquam fuerit homo, vel Angelus, ut ex inſtituto probat D. Paulus in epiſtola ad Hebræos; proinde non eſſe Filium Dei adoptivum, ſed naturalem, & verum Deum; quia per Chriſtum, ut docet Apoſtolus ad Galat. 3. alii adoptionem obtinent Filiorum Dei. ac participant rationem filiationis, proinde debet Chriſtus eſſe Filius Dei excellentiori modo, quàm ſint filii adoptivi: quod evincit Sanctus Athanaſius ſerm. 2. contra Arianos expendens illud Pſalmi 44. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participatoribus tuis*: ait Athanaſius alloquens Sectarios: *Videte Ariani, & ſaltem hinc cognoſcite participatores Domini cæteros omnes Pſalmiſtam appellaſſe. Si enim unus ex non entibus creatus eſſet, fuiſſet & ipſe unus ex iſtis Participatoribus: ſed cùm eum ut Deum æternum ſuo hymno celebravit Pſalmiſta inquiens: Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi &c. & reliqua omnia ex eo partem capere, declaraverit, quid aliud intelligendum quàm alium illum eſſe à rebus creatis?* Reſpondebant tamen Ariani teſte Athanaſio, & Eunomiani teſte D. Baſilio lib. 2. contra Eunom. *Chriſtum dici unigenitum Dei Filium, eò quia ipſe à ſolo Deo ingenito creatus eſt.* Quam ſententiam renovârunt Servetus, & Miniſtri Tranſylvani aſſerentes Chriſtum eſſe unigenitum, & naturalem Filium Dei, quia ſine virili ſemine à ſolo Deo, & ex ipſius Dei ſubſtantia in utero Virginis conceptus eſt, ex quo inferebant Deum eſſe Patrem naturalem ipſius Chriſti, eò quia vices viri in ejus generatione ſuppleverit: & hunc eſſe verum ſenſum de Chriſti generatione oſtendunt ex eo, quia Angelus annuntians Mariæ Myſterium Incarnationis dixerit Luc. 1. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi ideoque quod naſcetur ex te Sanctum vocabitur Filius Dei.* Servetus vim facit in illo adverbio *ideoque*, quaſi ſit ratio, cur Chriſtus Filius Dei vocetur. Huic objectioni, ſeu potius corruptæ intelligentiæ ſacræ Scripturæ occurrit S. Baſilius contra Eunomianos, eò quia Chriſtus dicatur unigenitus non quaſi à ſolo Deo genitus, ſed quia ſolus genitus eſt, ideoque ex communi appellatione unigenitus dicitur; non enim ſufficit, ut Chriſtus dicatur unigenitus Filius, ſi ſine divina opera genitus ſit, ſed requiritur, quòd ſolus ſit à Patre æterno genitus ex propria ſubſtantia quoad perſonam, quia quoad naturam humanam Chriſti corpus efformatum fuit ope divini Spiritus ex puriſſimo ſanguine Virginis in ejus utero. Non ſufficere ad rationem unigeniti, ut à ſolo Patre ſit genitus, probat D. Athanaſius exemplo Adæ, qui à ſolo Deo productus fuerat, & tamen non dicitur Filius Dei unigenitus, quamobrem ratio unigeniti non eſt in eo poſita, quòd is à ſolo Deo producatur, ſed ſita eſt in modo productionis, quo

Pater

Digitized by Google

Pater eandem eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & Deitatem communicet Filio unigenito naturali, & vivo exemplari Patris. Quòd verò reſpondeant Miniſtri Tranſylvani ex ſententia Serveti Chriſtum unigenitum Dei Filium naturalem dici, quia ſit progenitus ex ipſa Dei ſubſtantia, facilè convincuntur falſitatis, quia eſſe Chriſtum ex ſubſtantia Dei vel ſolùm importat eſſe productum ex virtute, & efficacia divinæ ſubſtantiæ, veluti cauſæ tantummodo efficientis, vel importat Chriſtum conſtare etiam ex ipſa Dei ſubſtantia, adeo ut ex illius ſubſtantia, & deitate Chriſtus conſtituatur. Neutrum poteſt ut verum defendi, non primum, quia hoc pacto Chriſtus perinde diceretur Dei Filius, ac quælibet alia creatura, quæ virtute, & efficaciâ Dei ut cauſæ ſolummodo efficientis producitur, quo pacto productio, ſeu generatio Chriſti non diſtingueretur à productione Adæ, qui initio mundi conditi à ſola virtute, & efficacia DEI productus fuit in paradiſo terreſtri: & ſicut Adam à ſolo Deo conditus non dicitur unigenitus, & naturalis Dei Filius, ita neque Chriſtus hac ratione dicendus eſſet unigenitus, & naturalis Dei Filius. Neque ſecundum eſt conſonum veritati ſi intelligatur, ut volunt Miniſtri Tranſylvani, quòd Chriſtus non ex alia conſtet natura, niſi ex ea, quam accepit ex Virgine, quia hoc pacto, ut intendebant Ariani, Chriſtus eſſet pura creatura. Si autem intelligatur Chriſtum eſſe ex ſubſtantia Dei, & ex ſua eſſentia, & natura, ac deitate conſtitui, & à Virgine nihil ſubſtantiæ accipere, id falſum itidem eſt, & hæreticum, quia Chriſtus ita fuit verus Deus, ut etiam fuerit verus homo, quatenus Filius Dei unigenitus in utero Virginis ope Spiritûs Sancti induit naturam humanam, adeo ut Spiritus Sanctus ex puriſſimo Virginis Sanguine Corpus efformaverit, non tamen per ſe ſubſiſtens, ſed per Verbum divinum tali corpori hypoſtaticè unitum Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt*, ſcilicèt aſſumpſit noſtram humanitatem, ſeu Corpus à Spiritu Sancto efformatum ex puriſſimo Virginis Sanguine, quæ humanitas licèt propriâ careret perſonalitate, ſubſiſtebat tamen ſubſiſtentia ipſius Verbi divini. Quòd ſi Miniſtri Tranſylvani concedunt Chriſtum eſſe Filium Dei naturalem, eò quia ſit ejuſdem naturæ cum Deo Patre jam nobiſcum conveniunt, quia Chriſti perſona, cùm ſit unigenitus Dei Filius, eſt Patri conſubſtantialis, ſed ulterius neceſſe eſt, concedant, Chriſtum etiam naturam humanam aſſumpſiſſe, ac eſſe verum Deum, & verum hominem. Neque rectè intelligunt verba Angeli Luc. 1. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*, non enim his verbis ſignificavit, ut putant Miniſtri Tranſylvani ſine viri opera Virginem eſſe concepturam purum hominem, & quidem talem, quales ſolent virili opera concipi: ſed ſenſus verborum eſt, ut Virgo eſſet conceptura talem hominem, qui ſimul eſſet, & ipſe Dei Filius à Deo Patre genitus ab æterno, idque adſtruit Angelus ſubjungens, *ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum vocabitur Filius Dei*, hoc eſt quod naſcetur ex te, & fuit in utero tuo conceptum, & efformatum à Spiritu Sancto abſque ope virili, ac propterea Sanctum vocabitur Filius Dei, eò quia perſona Verbi divini ei hypoſtaticè unita conſtituat hominem naſciturum verum Deum ratione perſonæ, & verum hominem ratione humanitatis aſſumptæ. Quærunt tamen Sectarii, num ipſe Chriſtus quia homo, & quà conceptus ex Virgine ſit Filius Dei, & reſponſio ſit ſtatim obvia, quia ille homo Chriſtus, qui conceptus eſt ex Virgine, qui natus, paſſus, crucifixus, & mortuus, eſt Filius Dei altiſſimi unigenitus, & naturalis, eò quia hic homo conſtat ex perſona divina, & natura humana, ſintque propterea in hoc homine duæ naturæ divina, & humana, & unica tantùm perſona divina, qua humana natura ſubſiſtit, unde cùm hic homo ſit Verbum divinum caro factum, dicitur eſſe Filius Dei altiſſimi unigenitus, & naturalis: & ſicut ut perſona Verbi non fuit hic homo paſſus, ſed tantùm, ut homo habens naturam humanam, quæ tamen cùm ſubſiſtat per perſonam divinam, rectè hic homo paſſus, & crucifixus dicitur Filius Dei altiſſimi unigenitus, & naturalis, quia denominatio Filii non deſumitur ex natura humana, ſed ex ipſa hypoſtaſi divina in natura humana, quam complet, & ſuppoſitat. Neque obſtat, ſi dicas Chriſtum, ut hominem ſecundùm naturam humanam præditum etiam fuiſſe divina gratia, ratione cujus alii homines dicuntur Filii Dei adoptivi, ac proinde ſaltem ratione divinæ gratiæ, qua afficiebatur, fuiſſe Filium Dei adoptivum. Contra eſt, quia hic homo Chriſtus, nec etiam ut præditus divinæ gratiæ dici poteſt Filius adoptivus, quia Filius per adoptionem debet eſſe extraneus per electionem, non generationem, proinde debet diverſam naturam à Patre participare, quo pacto non dicitur Filius naturalis, ſed tantùm adoptivus: at hic homo Chriſtus eſt Dei Filius, non per electionem, ſed per veram generationem ad intra, nec eſt perſona extranea, ſed Patri conſubſtantialis, cujus propterea eandem eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & deitatem poſſidet, ratione cujus dicitur Filius naturalis, hinc D. Ambroſius lib. de Sacrament. Domin. Incarnat. cap. 8. ait: *Adoptivum Filium non dicimus Filium eſſe natura*; quamobrem cùm Chriſtus homo ſit Filius Dei naturalis, non poteſt dici Filius adoptivus, quia denominatio Filii deſumitur ab hypoſtaſi, non à natura.

Ex eo, quòd Chriſtus ſit Filius unigenitus Dei Patris naturalis, & non adoptivus, ſequitur ipſum eſſe æqualem, & conſubſtantialem Patri, quapropter Apoſtolus ad Philipp. 2. ait: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens*: Ex quo loco Sancti Patres Chriſti divinitatem, & ejus æqualitatem cum Patre evincunt. Cùm dicatur ab Apoſtolo eſſe in forma Dei, ſeu præditus natura, & eſſentia Dei, ut explicant Sancti Patres præſertim Athanaſius *ſerm. 4. contra Arianos*. S. Baſilius *lib. 1. & 4. contra Eunomium*. S. Gregorius Niſſenus *orat. 5. de Theolog.* Cyrillus, Hieronymus, Auguſtinus, Ambroſius, & alii communiter, unde ſi Chriſtus eandem continet naturam, & eſſentiam Dei Patris, ſequitur eſſe Patri conſubſtantialem, & æqualem. Præterea quia Apoſtolus hanc æqualitatem aſſerit eſſe ſine rapina, adeo ut Chriſtus ultra propriam, ſibique naturalem dignitatem non arrogaverit ſibi quidquam extraneum, proinde non fuit arbitratus rapinam eſſe ſe æqualem Deo, quia hæc æqualitas erat ſibi debita. Præterea Apoſtolus aſſerit Chriſtum licèt æqualem Deo ſe ipſum exinaniviſſe, ac formam ſervi accepiſſe, ergo quia antea non erat ſervus naturâ, ſed erat verus Deus, & non creatura, quia pura creatura eſt eſſentialiter ſerva, ut oſtendit D. Baſilius lib. 4. contra Eunomium. Reſpondent miniſtri Tranſylvani, per formam Dei, in qua dicit Apoſtolus Chriſtum eſſe, non ſignificari in eo loco Dei eſſentiam, ſed imaginem, ſeu ſimilitudinem quandam Dei viſibilem, quæ erat ipſa Chriſti humanitas ſingularibus Dei donis affecta. Alii etiam cum Eraſmo aſſerunt, per formam Dei eſſe intelligendam ſpeciem externam operum divinorum, quæ Chriſtus mirabiliter patrabat. Tum quia Chriſtus quam-

Digitized by Google

vis ob ſuæ naturæ præſtantiam, & excellentiam eſſet imago quædam viſibilis Dei, & etiam opera quædam divina efficeret, non tamen æqualitatem cum Deo ſibi arrogavit, cùm potius ſe ipſum demiſerit, & ea fecerit, quæ ad ſervum pertinent. Sed contra quia Chriſtus in ſententia Apoſtoli non arrogavit ſibi æqualitatem cum Deo; ſed tantùm non eſt arbitratus rapinam eſſe ſe æqualem Deo; quia hæc æqualitas ei erat eſſentialiter debita ob eamdem prorſus naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, & deitatem; quod autem eſt alicui eſſentiale, id non putatur poſſideri ex rapina, quæ eſt violenta uſurpatio boni alterius indebiti rapienti: unde Apoſtolus tantùm aperuit Chriſti naturam, qualis eſſet; & Chriſtus ſine ulla arrogantia potuit id fateri, & aliis ſignificare; ſicut ſine arrogantia dicitur quisque veritatem aperire, & dicere, quis ſit, & qualis ejus eſſentia & natura. Quòd verò per *formam Dei* ut loquitur Apoſtolus ad Philip. 2. intelligatur DEI eſſentia & natura non ſolam imaginem, vel ſpeciem externam, docent communiter Sancti Patres præſertim Baſilius lib. 1. & 4. contra Eunomium ubi ex inſtituto probat, formam Dei, in qua Filius eſſe dicitur, non eſſe aliquam figuram, aut imaginem, ſed ipſam divinam eſſentiam. Idque ex eo evincitur, quia ſicut in eadem Apoſtoli ſententia per formam ſervi, quam Chriſtus accepit, intelligitur vera, & realis natura hominis; & non imago, vel figura humana, nec opera tantùm naturæ humanæ exterius egiſſe: ita per formam debet intelligi eſſentia, natura, ſubſtantia Dei, & non ſolùm quædam imago, vel figura naturæ divinæ, aut ſolùm agere opera divina ut perperam interpretabantur ſectarii. Non enim, ſi forma ſignificat naturam, eò quia Chriſtus dicatur homo, eſt ratio, cur in eadem ſententia non debeat ſignificare naturam divinam, ſi Chriſtus ab Apoſtolo dicitur verus Deus, & verus homo: Hinc Chriſtus ſine omni ſuſpicione arrogantiæ potuit ſe æqualem Patri exiſtimare: quia cùm eſſet Chriſtus natura divina præditus, adeò non putavit rapinam, ſe æqualem Deo eſſe, & fateri, quòd tametſi ſe exinaniret formam ſervi accipiens, adhuc æqualitatem ſuam cum Deo eſſet retenturus: ſicut in ſcena quamvis equeſtris vir agat perſonam ruſtici, adhuc retinet nobilitatem natalium: neque arbitratur rapinam, ſi in illo habitu ruſticali ſe nobilem dicat, quia nobilitas ei convenit independenter ab illo habitu ruſticali.

Adhuc Miniſtri Tranſylvani reſpondent cum Serveto: Chriſtum eſſe quidem æqualem Deo Patri, non tamen naturâ, ſed quadam communicatione, adeò ut divinitas, & omnipotentia ſit in Chriſto per communicationem, non per naturam, ut in Patre. Sed contra quia hæc reſponſio includit duo contradictoria ſe deſtruentia: Siquidem aſſerit Chriſtum eſſe æqualem Deo Patri; & non eſſe illi æqualem: quia eo ipſo quòd per communicationem Chriſtus poſſidet Deitatem, & omnipotentiam non eſt æqualis Patri, qui non per communicationem, ſed per naturam habet Deitatem, & omnipotentiam: perfectius eſt habere deitatem, & omnipotentiam per naturam, quàm per communicationem, quia hic dependet à communicante, cui non poteſt eſſe æqualis: Unde Chriſtus ex ſuppoſitione eſſet æqualis Deo Patri, & non eſſet illi æqualis, quod eſt luculenta contradictio. Etenim qui natura eſt Deus, procul dubio ſua perfectione infinitè excellit illi, qui naturâ non eſt Deus. Præterea Deus non communicat, neque poteſt communicare ſuam omnipotentiam alteri, qui non eſt Deus ſuâ naturâ, quia omnipotentia eſt proprietas, quæ exigit radicari in natura ex ſe infinita, & quidquid eſt extra Deum, non eſt Deus, nec quid infinitum, ſed pura creatura finita, & limitata, incapax omnipotentiæ, neque poteſt ſuam deitatem alteri à ſe communicari; unde ait Deus per ſuum Prophetam Iſaiam: *Gloriam meam alteri non dabo.* Dices ergo ex hac reſponſione neque Chriſto potuit divinitas communicari, quia natura humana in Chriſto fuit finita. Sed contra quia tametſi natura humana in Chriſto finita fuerit, tamen per hypoſtaſim divinam ſibi unitam fuit ſimul prædita natura divina; cui conveniebat divinitas non per communicationem, ſed naturâ, ut & omnipotentia: quamobrem rei ſecundùm naturam ſuam creatæ, niſi in eadem hypoſtaſi ſit ſimul natura divina; non poteſt eidem communicari divinitas: & quia Ariani, & Miniſtri Tranſylvani negabant in Chriſto hypoſtaſim divinam; falsò aſſerebant fuiſſe divinitatem Chriſto communicatam, & per illam communicationem eſſe æqualem Patri.

Hæc eadem æqualitas clarè itidem evincitur ex illo Joan. 5. *Quærebant eum Judæi interficere, quia non ſolùm ſolvebat ſabbathum; ſed & Patrem ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo.* S. Athanaſius cenſuit Joannem non tantùm ex ſententia Judæorum, ſed ex ſeipſo addidiſſe verba illa; *Æqualem ſe faciens Deo*, quod ſi ita eſt Evangeliſta proprio ore fatetur Chriſtum æqualem Deo, aliis non indigemus teſtibus pro hac veritate illuſtriùs demonſtranda. D. Athanaſio adhæſit S. Joannes Chryſoſtomus homil. 38. in Joan. ubi expendens verba Joannis ait; non dixit æqualem ſe dicens Deo: ſed æqualem ſe faciens Deo: vero Chryſoſtomi ſunt: *Non dixi dicens, ſed faciens: non enim verbotenus; ſed frequentiùs operibus ſe Deo æqualem oſtenderat:* Non igitur ex ſententia Judæorum Chriſtus ſe faciebat Deum: Sed Judæi ex operibus hoc inferebant, quia ea operabatur, quæ ſolus DEUS poterat operari; & id Evangeliſta ex propria ſententia narravit, ut cauſam indicaret, cur voluerint Judæi eum interficere, ita cenſet S. Hilarius lib. 7. de Trinit. ante medium. *Non nunc Judæorum ſermo ab iis dictus refertur. Expoſitio hæc potiùs Evangeliſtæ eſt, cauſam demonſtrantis, cur Dominum interficere Judæi vellent.* Quòd ſi velimus, Evangeliſtam narrâſſe ex ſententia Judæorum, quòd Chriſtus æqualem ſe fecerit Deo; quia Chriſtus non correxit eorum ſententiam, id argumentum eſt Judæos veritatem dixiſſe, quia revera Chriſtus erat verus Deus: Ait D. Chryſoſtomus homil. 38. in Joan. *Si enim aliter ſenſiſſet, ſed Judæi ſic perperam intellexiſſent, falſam correxiſſet opinionem; nec id Evangeliſta ſilentio prætermiſiſſet. Ut cùm videret verba illa: Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud; aliter à Chriſto dicta, hoc eſt de carne ſua, aliter à Judæis intellecta, de ſuo videlicet templo, illorum corrigens ſuſpicionem Evangeliſta ſubjunxit: Hæc autem dicebat de templo corporis ſui:* Ergo cùm nec Chriſtus, neque Evangeliſta correxerint ſententiam Judæorum, eam exiſtimârunt veram, quia Chriſtus erat verus homo, ſed etiam verus Deus, ob hypoſtaſim Verbi divini ſuppoſitantis naturam humanam Chriſti. Silentium Chriſti ſuam confitebatur divinitatem; & ſi aliter res ſe habuiſſet, non tacuiſſet Evangeliſta: Sicut non tacuit, quando diſcipuli putârunt Chriſtum dixiſſe Joannem non moriturum, eorum opinionem ſtatim correxit dicens: *Non dixit Jeſus: non moritur, ſed ſic eum volo manere:* Ergo quia Judæi rectè cenſuerunt de Chriſti divinitate, non fuerunt correcti ab Evangeliſta.

Aliud

Digitized by Google

Aliud teſtimonium petitur ex illo Joan. 17. ubi Chriſtus ait: *Mea omnia tua ſunt, & tua mea ſunt,* ſi quæ ſunt æterni Patris, ſunt etiam perſonæ Chriſti: ſicut è coverſo omnia quæ ſunt perſonæ Chriſti, ſunt etiam Patris, quia propria Patris eſt divina eſſentia, natura, ſubſtantia, deitas, & omnia attributa, ſequitur hæc omnia eſſe itidem propria perſonæ Chriſti, ex quo ſequitur, Chriſtum eſſe verum Deum,, ac eſſe æqualem Deo Patri: quia ſi omnia Patris ſunt etiam Filii, nil poteſt aſſignari, in quo Pater antecellat Filio, ſitque eo major. Neque obſtat, quod reſpondent Ariani, Chriſtum Joan. 17. non omnia omnino ſibi arrogare, ſed omnes duntaxat Apoſtolos ſuos eſſe dicere. Nam ut rectè notat S. Athanaſius, Chriſtus non dixit omnes mei tui ſunt, ſed in neutro *omnia tua mea ſunt* ſignificaturus omnia, quæ ſunt Patris, ut eſſentia, natura, ſubſtancia, Deitas, attributa, & perfectiones omnes, quarum plenitudo eſt Pater, omnia hæc eſſe itidem Filii, qui utpote conſubſtantialis Patri eſt illi omnino æqualis: quapropter Joan. 10. ait Chriſtus: *Ego & Pater unum ſumus*, dicit *unum* in neutro ſingulari, ait D. Auguſtinus tract. 36. in Joan. ut ſignificet unitatem eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, deitatis, & omnium perfectionum, ex hoc teſtimonio ait Auguſtinus corruere hæreſim Arii, & Sabellii, dicit *ſumus* in plurali, ut diſtinctionem ſignificet perſonarum, quam Sabellius negabat: & D. Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos utitur iiſdem verbis Chriſti ad demonſtrandam conſubſtantialitatem Patris & Filii. Chriſtus mentiri nequit, quia eſt ipſa veritas: *Ego ſum via, veritas, & vita:* unde ſi dicit: *Ego & Pater unum ſumus*, neceſſe eſt, ut Pater, & Filius ſint unum vel ratione eſſentiæ, vel ratione perſonæ: ſed non ratione perſonæ, quia duæ enumerantur Pater, & Filius, & propterea in numero plurali Chriſtus dicit *ſumus:* ergo ratione eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, deitatis, quæ omnia ſunt in Deo unum: proinde Pater & Filius quoad eſſentiam ſunt quid unum, quia Filius eſt conſubſtantialis, & omnino æqualis Patri. Neque urget, quod reſpondent Ariani, & Miniſtri Tranſylvani Patrem & Filium non eſſe unum natura, ſed concordia. Nam ut non S. Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos inde ſequeretur, quod Angeli, Beati, & viri ſancti, qui per omnia concordant cum divina voluntate, eſſent perinde ac Filius *unum* cum æterno Patre; & tamen nullus Angelorum, vel hominum hactenus dixit: *Ego & Pater æternò unum ſumus:* neque *ego in Patre, & Pater in me eſt*, ſed ut loquitur Athanaſius: *omnes dicunt: quis ſimilis ſibi in diis Domine, aut quis æquabitur Domino in filiis Dei?* Præterea S. Baſilius lib. 1. contra Eunomium ex ipſa loci circumſtantia manifeſtè probat, Chriſtum fuiſſe loquutum de unitate ſecundùm potentiam & naturam, eo quia loquebatur de electis ad æternam gloriam, quos ſimiles dicit ovibus: cùm enim dixiſſet de iis, qui crediderunt, *non rapiet quiſquam eos de manu mea: ut nemo poteſt eos rapere de manu Patris mei,* poſtea quaſi adferens rationem, & cauſam, ſubjungit. *Ego & Pater unum ſumus; planè unum pro æquali & eodem juxta potentiam accipiens.* Præterea cùm expreſsè Chriſtus loquatur de ovibus ſuis, ſeu de electis quos nemo poterit eripere de manu ſua, nec de manu Patris ſui, neceſſe eſt, loquatur de unitate potentiæ, proinde & de unitate eſſentiæ; cùm in Deo potentia non diſtinguatur ab eſſentia: alioquin ſi Chriſtus fuiſſet loquutus de unitate concordiæ, non eſſentiæ, & potentiæ, non rectè intuliſſet, neminem poſſe eos rapere de manu ſua, & de manu Patris ſui: quia poſſet Chriſtus quamvis voluntate concordans cum Patre, eſſe minus potens, adeò ut rapienti non poſſet reſiſtere, ut liquet in famulo, qui licèt voluntate concordet cum hero, cujus nutui paret, eſt tamen hero inferior, ac minus potens. Ideo igitur oves, quia non rapiuntur de manu Patris, nec rapiuntur de manu Filii, quia ut ait D. Auguſtinus tract. 48. in Joan. *Quia manus Patris, manus Filii eſt* ſeu potentia, & eſſentia Patris, potentia, & eſſentia Filii. Addit D. Auguſtinus adeò clarè fuiſſe Chriſtum locutum, ut Judæi intellexerint eum fuiſſe loquutum de unitate non concordiæ, ſed naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ, deitatis, & potentiæ, & aliarum perfectionum; & cùm nec Chriſtus, nec Evangeliſta eorum opinionem correxerint, ſed ſilentio ratificarint ut veram: ideo Joan. 10. *Suſtulerunt Judæi lapides, ut lapidarent eum*, quaſi blaſphemiam protulerit, unde nonnullis interjectis ſubdunt: *De bono opere non lapidamus, ſed de blaſphemia: quia tu homo cùm ſis, facis te eſſe Deum.* Judæi verum ſenſum verborum Chriſti ſtatim intellexerunt, nec potuerunt aliter intelligere ob claritatem, quâ fuit loquutus; & nihil ominus Ariani, & miniſtri Tranſylvini malunt cæcutire, ne videant veritatem, nolunt intelligere, ut pertinaciùs in tenebris ſui erroris jaceant, maneantque in umbra mortis, ut notavit etiam S. Auguſtinus loc. cit. inquiens: *Ecce Judæi intellexerunt; quod non intelligunt Ariani: ideo enim irati ſunt, quoniam intellexerunt non poſſe dici: Ego & Pater unum ſumus, niſi ubi æqualitas eſt Patris, & Filii.* S. Athanaſius orat contra Arianos de dicto illo Deus ex Deo ait, Chriſtum per illa verba Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus* ſe manifeſtâſſe Judæis verum Deum: Quia dixit, *Filius Dei ſum:* eſſe autem unum per concordiam non eſt perinde ac eſſe Filius illius; alioquin famulus concordans voluntate cum hero eſſet ejus filius. Exercitus concordans in caſtris cum ſupremo Præfecto ſeu Imperatore eſſet filius Imperatoris, quo nil ineptius poteſt excogitari: Non igitur per illa verba *Ego & Pater unum ſumus*, Chriſtus ſignificavit unitatem concordiæ, ſed eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, & deitatis, ac potentiæ; quia ibi affirmat, ſe facere opera Patris: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi, ſi autem facio, operibus credite.* Quid clariùs ad evincendum, eandem potentiam Patris eſſe in Filio? quòd ſi una ac eadem potentia eſt in Patre, & Filio: ergo etiam una, ac eadem eſſentia, & natura, unà in Deo potentia non diſtinguatur ab eſſentia, & natura: hoc idem confirmat Chriſtus cum Joan. 10. ſubjungit: *Operibus credite, ut cognoſcatis, quia Pater in me eſt, & ego in Patre.* Concordare autem cum alio non eſt eſſe in illo; quis dicat, ſubditos eſſe in principe, eo quia concordent cum voluntate Principis? Ergo ſatis conſtat, Chriſtum fuiſſe loquutum de unitate eſſentiæ, & naturæ; non concordiæ. Neque obſtat Chriſtum dixiſſe Joan. 10. *Nonne ſcriptum eſt in lege veſtra: Ego dixi, dii eſtis: ſi illos dixit deos, ad quos ſermo Dei factus eſt, & non poteſt ſolvi Scriptura; quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum, vos dicitis, quia blaſphemas, quia dixi Filius Dei ſum?* ex quibus Ariani intulerunt, Chriſtum eſſe tantùm Filium Dei adoptivum, ſicut ſunt Sancti. Nam tantùm abeſt, ut Chriſtus ſe fateatur Filium Dei adoptivum, ut potius argumento ducto à minori ad majus clarè, & efficaciter ſe probet Filium Dei naturalem, & æqualem Deo, etenim ita argumentatur: Si in lege veſtra illi dicuntur dii, ad quos ſermo vocalis, ſeu materialis factus: ille erit plusquam Filius adoptivus, ſeu erit filius naturalis, ad quem non

Digitized by Google

ſermo materialis factus, ſed ipſemet eſt ipſum Verbum formale Dei: ſed talis eſt CHRISTUS: Siquidem Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, & hoc Verbum, quod eſt Deus, ex eodem Joanne, eſt ipſa perſona Chriſti, ſeu Verbum incarnatum; *Et Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*: ergo Chriſtus eſt verus Deus naturalis æqualis Patri. Pulchrè hoc idem argumentum ediſſerit ſanctus Auguſtinus tract. 48. in Joan. ubi ait: *Si ſermo Dei factus eſt ad ſanctos homines, ut dicerentur dii; ipſum Verbum Dei, quod eſt apud Deum, quomodo non eſt Deus? Si per ſermonem Dei fiunt homines dii, ſi participando fiunt dii, unde participant, non eſt Deus? Si calefacti quodammodo igne ſalutari dii dicuntur & efficiuntur: unde calefaciunt, non eſt Deus? lumina illuminata dii ſunt, lumen quod illuminat, non eſt Deus?* Chriſtus igitur oſtenſurus ſe non per participationem, ut alios, ſed per eſſentiam Deum eſſe, adeoque non protuliſſe blaſphemiam, cùm ſe Dei Filium dixit: mox intulit argumentum à divinis operibus, quæ ipſe faceret ſimiliter ac Pater: ex eo igitur quòd alii ſecundùm ſcripturas vocentur Dei, eò quia ſermo Dei factus ad ipſos fuerit; rectè Chriſtus, & potiori jure ſe dixit filium Dei, non adoptivum, ut alii, ad quos fuit ſermo Dei factus, ſed naturalem, eò quia Verbum Dei non fuerit ipſi factum; ſed fuerit ipſe Verbum Dei non factum, ſed genitum: huc accerſendus S. Hilarius lib. 7. de Trinit. poſt medium inquiens: *Non impudenter uſurpari videtur, quòd Dei Filium ſe dixerit, cùm præcellat cæteros, qui cognominare ſe Deos non religioſè poſſunt.* Adhuc inſtant Miniſtri Tranſylvani; quia Joan. 10. legimus de Chriſto, *quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum*, ex quo inferunt, perſonam Chriſti miſſam à Patre in mundum fuiſſe tantùm ſanctam per gratiam, non per naturam. Sed contra, quia duplex eſt ſanctificatio, una accidentalis, & adventitia, quam qui participant, fiunt filii Dei adoptivi: alia eſſentialis ex natura, & generatione, & hac ſanctitate Deus Pater ſanctificavit Filium, quem miſit in mundum, quatenus eum generando ad intra communicavit illi eandem ſuam eſſentiam, naturam, ſanctitatem, ſubſtantiam, & deitatem, & omnes perfectiones abſolutas: & hic Filius ita à Patre ſanctificatus, eſt filius ejus naturalis, conſubſtantialis, ac æqualis Patri. Datur etiam alia ſanctitas ſita in unione hypoſtatica naturæ divinæ, & humanæ & hæc ſanctitas conſtituit verum Deum, & verum hominem; & de hac ſanctitate loquens de Chriſto Apoſtolus ad Rom. 1. ait: *qui prædeſtinatus eſt filius Dei in virtute ſecundum Spiritum ſanctificationis*, & Apocal. 3. vocatur Sanctus Sanctorum.

Sed ad hæc adhuc non acquieſcunt Miniſtri Tranſylvani; quia Joan. 10. Chriſtus ait de ſuis diſcipulis, ac fidelibus, *ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus*: ſed diſcipuli, & fideles non poſſunt eſſe unum in eſſentia, & natura, quia ſunt plura individua realiter diſtincta; unde rogas, ut ſint unum concordia: ex quo inferunt, filium tantùm concordia eſſe unum cum Patre; non verò natura, eſſentia, & ſubſtantia; alioquin Chriſti aſſimilatio vim non haberet, & eſſet diſparata. Contra tamen quia Chriſti ſimilitudo non conſiſtit in eò præcisè, quod ſicut Pater & Filius ſunt unum in natura; ſic & fideles ſint unum concordia; ſed ſimilitudo in eo conſiſtit, quod ſicut Pater & Filius natura, & eſſentia unum, naturaliter, & eſſentialiter conſentientes ſunt per naturam: ita fideles per gratiam, & charitatem mutuam ſimul conſentiant, ne ſint inter ipſos diſſidia, & jurgia: eleganter hoc ediſſerit S. Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos ante medium, cujus verba placet hic attexere: ait ipſe: *Mos eſt Scripturæ divinæ, res naturales hominibus in ſimilitudinem, & exemplum proponere. Id autem facit, ut ex illis naturalibus motus, ac mores hominum, ſeu mali, ſeu boni, qui ultro voluntate ſuſcipiuntur, magis appareant. In malis quidem moribus, ut cum dicit, Pſal. 31. Ne ſitis ſicut equus, & mulus. In bonis cum dicit Matth. 10. Sitis prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ. Quæ quidem verba ideo loquutus eſt, non ut & nos naturaliter fieremus ſerpentes, & columbæ: ſed ut jumentorum impetus, atque motus irrationales effugeremus, ſerpentiſque prudentiam, & ex columba manſuetudinem mutuaremur. Ex rebus etiam divinis ſimilitudinem hominibus decerpens Salvator ait Matth. 7. Sitis miſericordes, ut Pater veſter cœteris miſericors eſt, & Matth. 5. Perfecti eſtote, ut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt. Non ut eſſemus tale aliquid, quale Pater eſt: quod fieri nequit, cùm creaturæ ſimus. Sic igitur non ut nos eſſemus, qualis eſt ipſe, dictum eſt à Chriſto. Ut ſint unum, quemadmodum & nos ſumus: ſed pro noſtra natura, quatenus fieri poteſt, ut inde formulam, & ſimilitudinem mutuemur. Ille quidem natura, & ex vero unum eſt cum ſuo Patre. Nos autem unum inter nos affectu, & animo efficimur, habentes pro Archetypo exemplari naturalem unitatem Filii cum Patre.* Hactenus Athanaſius: Inſigne eſt etiam illud Joan. 5. ad evincendam Filii æqualitatem cum Patre. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt.* Evincit Joannes his verbis tres perſonas divinas eſſe, unum in eſſentia, natura, ſubſtantia, & deitate; ſicut Joan. 10. Filius aſſerit, eſſe unum cum Patre: *Ego & Pater unum ſumus*, ſcilicet ejuſdem eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, ac deitatis, quæ omnia in Deo ſunt, quid unum; ad evincendam igitur Chriſti divinitatem vocantur in teſtes omnes tres perſonæ divinæ: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo Pater, Filius, & Spiritus ſanctus.* Si quæras, quid teſtificentur, certè ipſam conſubſtantialitatem Filii, & Spiritus Sancti cum Patre; cum ſubjungat: *& hi tres unum ſunt*: ergo Filius qui eſt perſona Chriſti, eſt Patri conſubſtantialis, proinde Chriſtus eſt æqualis Deo, & eſt ipſe Deus. Tum quia tres perſonæ divinæ teſtificantur Chriſti divinitatem & æqualitatem cum Deo in Baptiſmo, & transfiguratione. Præterea ſcribit S. Hieronymus lib. 2. de Fabul. hæretic. D. Joannem compulſum fuiſſe ſuum ſcribere Evangelium pro aſſerenda Chriſti divinitate ob Ebionitas negantes Filium eſſe ejusdem eſſentiæ, ac naturæ cum Patre: hæcque cauſa, cur ſuum exorſum ſit Evangelium à Chriſti ſeu Verbi divinitate Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum:* Et poſt aliqua interjecta expreſsè ait hoc verbum Deum factum fuiſſe carnem, ſeu illum hominem, qui dicitur Chriſtus, qui propterea eſt verus Deus ratione verbi, ſeu perſonæ Filii unigeniti æterni Patris, & naturæ divinæ; & eſt verus homo ratione naturæ humanæ aſſumptæ: hoc idem confirmat Joan. 20. inquiens: *Hæc autem ſcripta ſunt, ut credatis, quòd JESUS eſt Filius Dei, & ut credentes vitam æternam habeant in nomine ipſius. Hoc enim Capitulum* ait D. Auguſtinus tract. 122. in Joan. *veluti libri hujus indicat finem.* Fuit enim ſcopus Joannis in ſcribendo ſuum Evangelium oſtendere Chriſti divinitatem, quam Ebionitæ iverunt inficias, quas redarguit erroris Chriſtus ipſe Joan. 14. *Qui videt me, videt & Patrem meum*, quia Patris, & Filii una ac eadem eſt natura, eſſentia, ſubſtantia, & deitas,

Digitized by Google

tas, ut aſſerit S. Athanaſius orat. in illud. Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo. Hinc Concilium Nicænum contra Arianos concluſit Filium eſſe homouſion Patri, ſeu ei conſubſtantialem. Refert D. Ambroſius lib. 3. de Fide cap. 7. occaſionem uſurpandi hoc vocabulum homouſion Patribus Concilii Nicæni dediſſe Euſebium Nicomedienſem Arianum, qui in quadam Epiſtola ſcripſerat: *Si verum Dei Filium, & increatum dicimus, homouſion cum Patre incipimus confiteri* & cum hæc epiſtola lecta in illa Synodo Nicæna, Patres eadem uſi ſunt: *Quia* ut loquitur Ambroſius, *viderunt adverſariis eſſe Formidini, ut tanquam evaginato ab ipſis gladio ipſorum nefandæ caput hæreſis amputarent.* Si dicas hanc vocem homouſion in Synodo Antiochena contra Paulum Samoſatenum ante hæreſim Arianam rejectam fuiſſe. Reſpondet D. Athanaſius loc. cit. fuiſſe tunc vocem homouſion rejectam in alio ſenſu: quia Paulus Samoſatenus Filium confitebatur quidem homouſion Patri, ſeu ejusdem ſubſtantiæ cum Patre ſecundùm ſpeciem, non ſecundùm numerum, quaſi divina ſubſtantia in duas poſſet dividi partes, quarum una non eſt alia, perinde ac ex maſſa farinæ fiunt plures panes numero diſtincti, non ſpeciè, cùm ſint omnes ex eadem farinæ maſſa; & in hoc ſenſu rectè fuit vox homouſion rejecta à Synodo Antiochena. In Synodo vero Nicæna vox homouſion fuit uſurpata in hoc ſenſu, ut ſignificaret filium eſſe ejusdem ſubſtantiæ cum Patre non ſpecie, ſed numero, unde D. Hillarius lib. de Synod. ſub fin. ait: *Male homo Huſion Samoſatenus confeſſus eſt: ſed nunquid meliùs Ariani negaverunt? Octuaginta Epiſcopi oleum reſpuerunt, ſed trecenti decem, & octo nuper receperunt.* Illi igitur octuaginta Epiſcopi Antiochenæ Synodi rejecerunt vocem Homohuſion in ſenſu Samoſateli intelligentis Filium eſſe quidem ejusdem ſubſtantiæ, ſpecificè tamen, non numericè cum Patre, quod cùm viſum fuerit Patribus illis octuaginta delyrium, in hoc ſenſu vocem illam rejecerunt: quam in alio ſenſu Patres Nicænæ Synodi receperunt, quatenus per illam vocem Filius ſignificatur eſſe ejusdem numerò ſubſtantiæ cum Patre.

Oritur tamen difficultas, quomodo Filius cùm ſit ejusdem ſubſtantiæ, ſeu eſſentiæ, naturæ, & Deitatis cum Patre, dicatur ſe exinaniviſſe, ac formam ſervi accepiſſe, cùm enim Deus nullum habeat ſuperiorem & ſervus dicat relationem ad Dominum, ut ſuperiorem non videtur, quomodo Chriſtus dici poſſit formam ſervi accepiſſe dicente Apoſtolo ad Philip. 2. *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens.* Reſpondetur eorum, quæ de Chriſto in ſacra ſcriptura prædicantur quædam dici de ipſo, ut eſt Deus, & alia ut eſt homo; eſt enim Chriſtus perſona una tantùm divina, complectens tamen duas naturas, divinam, & humanam, ſubſiſtentem non per propriam, ſed per ſubſiſtentiam divinam, adeo ut in Chriſto ſint duæ naturæ, & unica tantùm perſona: hinc cùm Chriſtus dicitur omnipotens æternus, immenſus, hæc prædicata illi conveniunt, ut eſt Deus, quia à natura divina eadem habet: ſecus cùm Chriſtus dicitur paſſus, mortuus, & ſuſcitatus, hæc prædicata ei conveniunt tantùm ut eſt homo, quia ea habet à natura humana: ſunt etiam alia prædicata, quæ Chriſto conveniunt, ut complectitur utramque naturam divinam, & humanam ſimul, tale eſt prædicatum Domini noſtri, quia ſicut Chriſtus, ut Deus eſt Dominus, quatenus cuilibet creaturæ impertitus eſt, quidquid boni continet, ita etiam ut talis homo, ſubſiſtens ſubſiſtentia divina, & noſter Redemptor, quia morte ſua nos vivificavit, & pretium ſui ſanguinis ſolvit, ut nos à famulitio Dæmonis & à ſervitute peccati redimeret. Hinc Apoſtolus ad Philip. 11. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris:* Unde JESUS Chriſtus ut includens utramque naturam divinam, & humanam ab Apoſtolo vocatur Dominus: & ut tali datam eſſe omnem poteſtatem in cœlo, & in terra fatetur ipſemet Chriſtus poſt reſurrectionem de ſe ipſo dicens: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra:* quinimò tametſi mortem pro nobis non ſubiviſſet, adhuc Dominus omnium diceretur ob unitatem perſonæ complectentis duas naturas divinam, & humanam, unde tenemur credere *in Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum*; eſt enim noſter Dominus, quia ſolvit pretium ſui ſanguinis, ut nos redimeret à famulitio Diaboli: & licèt Dominus dicat correlationem ad ſervos quos habet ſub ſua poteſtate, & dominatu, non tamen nos vocat ſervos ſed amicos, & fratres, quæ tamen vocabula non ſunt æqualitatis, ſed charitatis, non cognationis, ſed ſubmiſſionis. Cùm ergo utramque Chriſtus naturam divinam, & humanam comprehendat, ſi ſecundùm naturam divinam dicitur Deus æternus, immenſus, omnipotens: ſecundùm humanam aſſumptam à Verbo dicitur ſervus, eò quia natura humana per ſe ſerva eſt, cui convenit ſubjectio, & ſervitus, eò quia creata ſit à Deo, in quo ſenſu Chriſtus apud Iſaiam ſe fatetur ſecundùm naturam humanam natum ſervum Iſaiæ 49. *Et nunc dicit Dominus formans me ex utero ſervum ſibi.* Non tamen hæc ſervitus eſt genere conditionis, quatenus genus ſervitutis originem trahit ex peccato, eſtque ejus pœna, ſed eſt ſervitus orta ex charitate, quatenus liberè, & ex puro amore in homines voluit unigenitus æterni Patris naturam humanam aſſumere, & formam ſervi induere, ut ait Apoſtolus ad Philip. 2. Duplex enim eſt genus ſervitutis, unum ex conditione propria, aliud ex charitate, & libertate, primum genus, quia originem trahit ex peccato, dignitati Filii Dei repugnat, quia hoc genere ſervus non habet jus ad hæreditatem Domini, nec eadem conditione cum eo, cui ſubjicitur, cenſetur: unde Apoſtolus indicans diſcrimen inter Angelos, & Chriſtum ait, illos eſſe ſervos, & Miniſtros Dei, Chriſtum verò Dei Filium ad Hebræos 1. *Tantò melior Angelis effectus, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit. cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te: & ad Angelos quidem dicit, qui facit Angelos ſuos ſpiritu, & miniſtros flammam ignis:* & iterum conferens Chriſtum cum Moyſe Filium dicit longè præſtantiorem eſſe, quòd ex eo evincit, eò quia Moyſes famulus ſit, & Chriſtus Filius ad Hebræ. 3. *Moyſes quidem fidelis erat in tota domo ejus tanquam famulus in teſtimonium eorum quæ dicenda erant: Chriſtus verò tanquam Filius in domo ſua.* Cùm igitur Apoſtolus ait Chriſtum aſſumpſiſſe formam ſervi, id intelligitur ratione naturæ humanæ, & de ſervitute, quæ non ſit ſervitus ſervili conditione ſuam trahente originem ex peccato, quia hæc ſervitus Chriſto etiam ratione naturæ humanæ repugnat. Hinc D. Auguſtinus tract. 3. in Joan. expendens illa verba: *Lex per Moyſem data eſt, & gratia ac veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.* ait ipſe: *Per ſervum lex data eſt, reos facit; per Imperatorem indulgentia data eſt, reos liberavit.*

Digitized by Google

beravit. Lex per Moyſem data eſt: non ſibi aliquid amplius ſervus aſſignet, quàm quod per illum factum eſt. Electus ad magnum miniſterium tanquam fidelis in domo, ſed tamen ſervus, agere ſecundùm legem poteſt, ſolvere à reatu legis non poteſt. Auguſtino adhærens S. Leo Papa ſermon. 11. de nativit. Domini cap. 3. ait: *Aſſumpta eſt de Matre Domini natura, non culpa, creata eſt forma ſervi ſine conditione ſervili: quia novus homo ſic contemperatus eſt veteri, ut & veritatem ſuſciperet generis, & vitium excluderet vetuſtatis.* Quamobrem Chriſtus Dominus tametſi formam ſervi induerit, non tamen ſervus fuit conditione ſervili, ſed virtute charitatis, adeo ut in forma ſervi fuerit Dominus, quia Chriſtus non neceſſitate, ſed voluntate, & charitate formam ſervilem induit, quia in Chriſto, quidquid geſtum eſt, totum fuit voluntatis, & nihil neceſſitatis, ſiquidem teſte Apoſtolo factus eſt obediens usque ad mortem, voluntaria tamen humilitate, non ſervili neceſſitate, unde Iſaias loquens de morte Chriſti ait: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*, & licèt ſcriptum eſſet in capite libri, ut Dei voluntatem faceret, ipſe tamen ex charitate paratiſſimus dixit. *Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.* Nec Pater ex alio impulſu quàm puri amoris Filium miſit in mundum. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*, & Filius nulla neceſſitate coactus, ſed ſola libertate, & charitate ſponte ſua exinanivit ſe ipſum, factus obediens usque ad mortem. Quamobrem hæc forma ſervi non fuit ex neceſſitate, nec ex conditione ſervili, ſed ex voluntate, & charitate, neque enim poteſt Chriſtus dici ſervus conditione ſervili, cùm ipſe nos à ſervitute redemerit, idque cauſæ, cur nullus Evangeliſtarum, imò neque Apoſtolorum Chriſtum vocet ſervum, ſed Dominum, & Salvatorem: ſic Thomas palpans vulnerum cicatrices dixit, *Dominus meus, & Deus meus*, & D. Petrus *Domine tu mihi lavas pedes*, & reliqui Apoſtoli *Domine adauge nobis fidem.* D. Paulus etiam ſemper Dominum JESUM, & Dominum noſtrum vocat.

Hinc ſcripturæ Chriſtum Dominum fatentur dignum cultu divino, eò quia verus ſit Deus, perinde ac Pater Joan. 5. habetur, *Ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem*, hinc Athanaſius lib. de communi eſſentia divinitat. ait: *Non permiſit Chriſtus dividere honorem ſibi debitum à honore, qui debetur Patri.* Quòd ſi idem cultus, & honor, qui Patri æterno debetur, idem etiam debetur Filio, ſequitur Filium eſſe Patri qualem ac illi conſubſtantialem; quia ſi Chriſtus eadem gloria, majeſtate, ac dignitate Deitatis eſt præditus, ſicut Pater, ac idem propterea cultus eſt debitus Filio, quo proſequimur Patrem, ſequitur non eſſe Filium majeſtate, & divinitate diſtinctum à Patre, ſed tantùm ratione filiationis, ſeu relativè, proinde Filius æquè eſt DEUS ſicut Pater: D. Athanaſius id evincit ex duobus ſcripturæ locis inter ſe collatis, quorum primus habetur Matth. 16. *Filius hominis venturus eſt in gloria Patris ſui*, & alter Matth. 25. *Cùm autem venerit Filius hominis in majeſtate ſua*, ubi Chriſto tribuitur eadem gloria, ac majeſtas Patris, proinde idem cultus, & eadem Deitas. Hinc quæ Patri tribuuntur in ordine ad cultum, & alia attributa, eadem etiam Filio, in quem credimus, & ſperamus, quem ſuper omnia diligimus, cui obedimus ob æternam mercedem, cujus iram timemus, eique ut beneficiorum authorem gratias agimus: cum adoramus, ei ut Domino ſervimus, hæc enim, & alia hujusmodi ſoli Deo convenire perſpicuum eſt: quòd etiam conveniant Filio, & Chriſto Domino noſtro, liquet ex ſcripturis Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum non pereat.* Et de fide Joan. 14. ait Chriſtus: *Creditis in Deum, & in me credite*, quo loco ſu[illegible] oſtendiſſe divinitatem probat D. Auguſtinus Tract. 67. in Joan. ubi ait: *Conſequens eſt enim, ut ſi in Deum creditis, in me credere debeatis, quod non eſſet conſequens, ſi Chriſtus non eſſet Deus*, ſi ergo ex eo, quòd credimus in Deum, tenemur & in Chriſtum credere, ſequitur Chriſtum eſſe Deum, in quem tenemur credere. Quòd teneamur etiam ſperare in Chriſtum liquet ex Iſaia 11. *Erit radix Jeſſe & qui exſurget regere gentes in eum gentes ſperabunt*, & David Pſal. 2. Vocat Beatos ſperantes in Chriſto, *Beati omnes, qui confidunt in eo.* Quòd etiam teneamur amare Chriſtum ſupra omnes creaturas, liquet ex illo Matth. 10. *Qui amat Patrem, & Matrem adhuc autem & animam ſuam plus quàm me, non eſt me dignus.* Si enim tenemur amare Chriſtum plus quàm Patrem, Matrem, & animam propriam, tenemur illum diligere ſupra omnes creaturas proinde ut Deum, qui ſolus eſt, ſupra omnes creaturas. Tenemur itidem Chriſto obedire Matth. 7. *Omnis qui audit verba mea hæc, & facit ea, ſimilabitur viro ſapienti.* Quòd debeamus etiam timere ejus iram, nos monet Apoſtolus. 1. Corinth. 10. *Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentaverunt, & a ſerpentibus perierunt*, hinc idem Apoſtolus ad Galat. 6. ait: *Abſit mihi gloriari niſi in Chriſto*, & ad Philip. 3. *Gloriamur in Chriſto Jeſu non in carne fiduciam habentes*, quòd etiam debeamus gratias agere Chriſto pro beneficiis nobis impertitis, liquet ex eodem Apoſtolo. 1. ad Timoth. 1. *Gratias ago ei, qui me confortavit Chriſto*, & Apoc. 11. *Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, & qui eras, & qui venturus es*, loquitur enim Joannes de Chriſto venturo ad judicandum vivos, & mortuos. Eſſe itidem Chriſtum adorandum patet ex illo Matth. 2. *Procidentes adoraverunt eum*, & ex illo Apoſtoli, *Adorent eum omnes Angeli ejus.* Chriſto itidem ſervimus tanquam famuli Domino, tanquam creaturæ Creatori, unde Apoſtolus ad Col. 3. *Domino Chriſto ſervite.* Quinimò non ſolùm homines, ſed ferventius Angeli Chriſto inſerviunt Matth. 4. *Et Angeli miniſtrabant ei*, quæ verba expendens Athanaſius ſerm. 3. contra Arianos oſtendit Chriſtum Dominum eſſe verum Deum, ait ipſe: *Serviebant ei Angeli ut diverſo, alienoque ab illis naturâ, & adoratur ab illis, non ut gloriâ tantùm major, ſed ut alius diſcretus, & ſejunctus a conditione tum creaturarum reliquarum, tum etiam ipſorum Angelorum Patri tantummodo æqualis ſecundùm rationem ſubſtantiæ. Si enim, quia gloria ſublimior, adoratur, par erat ut omnia inferiora ſuperioribus ſe in adoratione inclinarent. At non ita eſt. Petrus enim Cornelium adorare ſe volentem inhibuit dicens. Quoniam & ego homo ſum. Angelus quoque ad Joannem: Vide ne feceris, conſervus enim tuus ſum. &c. At Chriſtus Diſcipulos ſe adorare permittit, & quisnam ſit, eos inſtruit: Vos vocatis me Magiſter, & Domine, & benedicitis, ſum etenim. Thomam item ſic alloquentem eum. Dominus meus, & Deus meus, his verbis uti concedit, nihilque impedimenti ei opponit.* Ex quibus omnibus clarè oſtenditur Chriſtum Dominum eſſe verum Deum.

CAP.

CAPUT XI.

Ex Sanctis Patribus oſtenditur Chriſtum eſſe Verum DEUM.

QUamvis Sectarii parum videantur patribus tribuere, nihilominus, quia pro ſe citant & plurimi faciunt authoritatem patrum, qui floruerunt ante Concilium Nicænum, ut fuerunt Ignatius, Juſtinus, Dionyſius Areopagita, Clemens Martialis, [illegible] cum ex ſacris Scripturis ſatis perſpicuè oſtenderimus Chriſtum eſſe ſimul verum Deum, & verum [illegible], ſuperest, [illegible] Sectarios hanc eandem veritatem confirmemus authoritate patrum, & aliorum [illegible] contra Scripturas ſacras, ut ubique veritas Catholica, & Fides [illegible] ſplendeat contra Sectarios [illegible] præcipuum hoc noſtræ Fidei fundamentum evertere. Si igitur recolamus patres, qui floruerunt primo ſæculo à Chriſti nativitate, Clemens Romanus pontifex lib. 3. Conſtitution. cap. 16. expreſsè ait: *Patrem ſine medio genuiſſe Filium ante omnia*, quod perinde eſt, ac filium non eſſe à patre factum, ſed naturaliter & neceſſario ex patre prodire, quia ut ſcitè explicat D. Baſilius lib. 4. contra Eunomium: Nihil factum eſt immediatum opus artificis, quia ſemper debet operatio mediare, quo pacto inter Deum, & creaturas mediat voluntas creandi in Deo: [illegible] eo ipſo, quòd DEUM intelligimus, [illegible] creatura ad extra, ſed poſito Deo [illegible] ejus Verbum, quod propterea non eſt factum a creatura, ſed eſt genitum ab æterno. Præterea cap. [illegible] poſtquam recitâſſet illud Triſagium Sanctus, Sanctus, Sanctus illud explicat inquiens: *Sanctus Deus Pater, Sanctus Filius, & Sanctus Spiritus*, [illegible] Triſagium illud evincat tres perſonas divinas [illegible] Deum; & [illegible] cap. 18. de Deo ait: *Tibi omnis gloria, & honor, & adoratio Patri, Filio, & Spiritui Sancto & nunc, & ſemper & in omnia ſæcula ſæculorum.* Sanctus Dionyſius Areopagita Apoſtoli Pauli diſcipulus lib. de divinis nominib. cap. 1. ait: *Itaque in omni ferme Theologica [illegible] ſummam [illegible] celebrari [illegible] quidem atque unicam propter [illegible] imparitibilem ut T[illegible] fœcunditatis in [illegible].* [illegible] interjectis ſubjungit [illegible] in una [illegible] hypoſtaſi [illegible] humanam aſſumpſiſſe, quod perinde [illegible] Filium æterni patris naturam [illegible] humanam, & factum eſſe hominem illum, [illegible] Chriſtus, de cujus propterea divinitate [illegible] patres, qui ante Concilium Nicænum in primo ſæculo a Chriſti [illegible] floruerunt. Hanc eandem veritatem [illegible] Sanctus Martialis, qui dicitur [illegible] ex Chriſti diſcipulis, ſiquidem in Epiſtola [illegible] cap. 20. ait: *Nihil de [illegible] Trinitatis ſentiatis.* Vult enim [illegible] perſonas patris, filii, & Spiritus Sancti [illegible] pariter ejusdem eſſe eſſentiæ, naturæ, [illegible], ac deitatis, quapropter ſubjungit: *Et hæc Pater, Filius, & Spiritus Sanctus in perſonis tria [illegible] unitate unus eſt [illegible].* An vero hæc Epiſtola ſcripta fuerit [illegible] S. Martiali, qui [illegible] diſcipulus Chriſti, [illegible] dubitant: ſed id non facit ad rem, [illegible] ſi Author [illegible] rectè cenſuerit de Chriſti divinitate, & fuerit aliquis ex Patribus primi ſæculi.

S. Ignatius Martyr Joannis Apoſtoli diſcipulus, proinde unus ex Patribus primi ſæculi in Epiſtola ad Philippenſes ſcribit: *Non in unum trinominem, neque in tres incarnatos, ſed in tres ejuſdem honoris credendum eſſe dicit.* Et aliquibus interjectis ſubdit: *Si vero Deus, & homo eſt, cur iniquum vocas [illegible] gloriæ, qui naturâ invariabilis eſt.* Et in Epiſtola ad Philadelphienſes: *Si quis dicat unum eſſe Deum, & confiteatur Chriſtum Jeſum, ſed eundem [illegible] hominem putet: hujuſmodi ſerpens eſt, fraudem, & errorem prædicans in exitium hominum; & eſt hujuſmodi inops ſenſu, cognomento Ebion.* Alludit ad nomen *Ebion*, quod hebraicè inopem ſignificat: in quo ſenſu Miniſtri Tranſylvani putantes Chriſtum eſſe purum hominem, [illegible] dici poſſunt Ebionitæ, inopes intelligentiâ circa Chriſti perſonam, quam ignorant. [illegible] ea in Epiſtola ad Antiochenos ſcribit. *Abjicite omnem gentilem, & Judaicum errorem, ut nec multitudinem introducatis Deorum, nec prætextu unius Dei negetis Chriſtum. Moyſes enim Dei famulus fidelis, dicens Dominus Deus tuus, Deus unus eſt, & unum, & ſolum prædicans Deum, continuò confeſſus eſt & Dominum noſtrum dicens: Dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham, à Domino ignem, & ſulphur.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Omnis qui annuntiat unum ſolum Deum, & tollit Chriſti divinitatem, is eſt diabolus, & hoſtis omnis juſtitiæ.* Expreſsè aſſerit Chriſti divinitatem, & fatetur Chriſtum eſſe verum Deum: & verum hominem contra Miniſtros Tranſylvanos docentes, Chriſtum non eſſe æternum, ſed temporalem, non eſſe verum Deum, ſed purum hominem: & etiam contra Tritheitas, & Arianos, qui tametſi fateantur Chriſtum eſſe æternum, negant tamen verum eſſe Deum. Hinc liquet, quàm [illegible] Miniſtri Tranſylvani aſſerant S. Ignatium Martyrem docuiſſe Chriſtum fuiſſe purum hominem, [illegible] tamen [illegible], ſed non verum Deum, [illegible] authoritate, qua in Epiſtola ad Magneſianos ſcribit de Chriſto. *Unum, & ſolum verum Deum Patrem [illegible] annuntiaſſe*: ex quo inferebant, Chriſtum ſe purum hominem dixiſſe; & ſolum Patrem eſſe Deum. Sed contra, quia ex eo quod ſolum verum Deum Patrem ſuum annuntiaverit, non ſeparavit Filium, & Spiritum à ratione Deitatis, cùm omnes tres perſonæ ſint ejuſdem eſſentiæ, naturæ, ac deitatis; ſed tantùm ſeparavit omnem alium Deum, qui cum Patre non eſſet ejuſdem ſubſtantiæ, naturæ, ac deitatis: adeo ut ſenſus verborum Ignatii ſit, Patrem Chriſti eſſe illum verum Deum, qui eſt unus, & verus Deus ſolus, non excludendo Trinitatem Perſonarum, eo quia omnes perſonæ ſint ejuſdem prorſus naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ, ac deitatis cum Patre, ſintque propterea tres perſonæ unus, ac verus Deus. Neque Ignatius Martyr quid aliud dixit, quam quod Chriſtus ipſe dixerat Patri ſuo. *Ut cognoſcant te, [illegible] verum Deum*, quia ſolus Pater ut conſubſtantialis Filio, & Spiritui Sancto eſt Verus Deus, unde non excluditur Filius Patri conſubſtantialis, ſed omnis alius Deus qui non eſt ejuſdem numerò eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, ac deitatis cum Patre, quales fuerunt Dii gentium. Neque obeſt, quòd Ignatius Epiſtola ad Tralenſes ſcribat Chriſtum eſſe Filium Creatoris: quia etiam ipſe Chri-

ſtus eſt Creator: quia Pater gignendo Filium communicavit etiam cum eſſentia, & natura ſuam omnipotentiam, quâ unà cum Patre, & Spiritu Sancto creavit mundum: ad Philip. de Chriſto ait: *Si enim revera agnoviſſes, ſciviſſes, quòd ex aquo poteſt rerum Conditor univerſarum, & facere quod non eſt, & mutare quod eſt*: Quibus verbis fatetur Chriſtum eſſe rerum omnium Conditorem: quod dæmon ignorabat. Si dicas Ignatium in Epiſtola ad Antiochenos diſtinguere Deum à Chriſto dicens: *Valete Deo & Chriſto*; quia tantùm diſtinguit Chriſtum ratione naturæ humanæ; non ratione perſonæ. Si objicias Ignatium in Epiſtola ad Epheſios fateri verum, & ſolum Deum eſſe inviſibilem, ait enim: *Medicus autem noſter eſt ſolus verus Deus ingenitus, & inviſibilis*: ergo cùm Chriſtus utpote homo non ſit inviſibilis, ſed viſibilis, non eſt Deus: ſed contra quia Ignatius ita dixit ſolum verum Deum ingenitum, & inviſibilem, ut non excluſerit Chriſtum genitum, & viſibilem: ſiquidem in eadem Epiſtola addidit: *Habemus autem etiam Medicum Jeſum Chriſtum ante ſecula unigenitum Verbum*: unde illa particula *ſolus* non fuit excluſiva relativè ad Chriſtum; ſed relativè ad Deos gentium, qui non ſunt ejusdem eſſentiæ, naturæ, & ſubſtantiæ cum Deo Patre. Hinc D. Athanaſius in lib. de Synodis citat verba Ignatii, & ſimul illa explicat dicens, *Unicus eſt Medicus noſter corporalis, & ſpiritualis, genitus, & ingenitus in homine Deus*, per ingenitum intelligit increatum: unde Ignatius non negat Chriſtum eſſe verum Deum.

Patres ſecundi ſæculi aſſerentes Chriſtum verum Deum, verumque hominem ſunt Juſtinus, Athenagoras Irenæus; Clemens Alexandrinus. Etenim Juſtinus in lib. de vera, & recta Fide ait: *Unus verè eſt Deus omnium, qui in Patre. Filio, & Spiritu Sancto cognoſcitur. Quoniam enim ex ſua natura, & eſſentia Patris Filium generavit, & ex eadem proceſſit, profectus que eſt Spiritus, jure ac meritò ea, quæ unius, ejuſdemque eſſentiæ ſunt, unius etiam atque ejuſdem habentur divinitatis*: & nonnullis interjectis ſubdit: *Nulla ratio communitatem Patris cum Filio, ac Spiritu Sancto, etiamſi Pater ingenitus ſit, poterit ullo modo divellere*: Per communitatem intelligit rationem deitatis, quæ communis tribus perſonis divinis: hinc nonnullis interjectis addit. *Reſtat igitur, ut demonſtremus, quomodo una ſit Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti eſſentia* & probat divinitatem, ſeu rationem deitatis convenire æquè eſſentialiter tribus perſonis divinis. Præterea Juſtinus in Apologia ad Antoninum pium pro Chriſtianis; explicans illud Exodi 3. ubi Deus aperiens Moyſi, quis eſſet reſpondit: *Ego ſum, qui ſum, Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob* ait: *Hæc verba dicta ſunt ad perſuadendum Dei Filium, & Apoſtolum Jeſum Chriſtum eſſe, qui prius Verbum erat, & ſpecie ignis apparuit*: & poſtea ut oſtendat Filium eſſe Patris virtutem; ait: *Virtutem ortam eſſe à Patre dixi, & poteſtate, & conſilio, non deciſione, & deliberatione, quaſi eſſentia Patris dividatur.* Rurſus in Apologia ad Senatum loquens de Deo Patre ait: *Porrò Filius ejus, qui ſolus propriè dicitur Filius. Verbum ſimul cum illo ante creaturas, & exiſtens, & naſcens, quoniam per eum primitus cuncta condidit, & ornavit*, vocat Chriſtum proprium æterni Patris Filium, qui cum Patre omnia condidit. Hoc idem luculentius, ac prolixius oſtendit in dialogo cum Triphone, ubi Patrem & Filium ejusdem eſſe naturæ, eſſentiæ, ſubſtantiæ ac deitatis probat, inquiens: *Virtutem eam à Patre nullo pacto disjungi, ac ſecerni poſſe liquet, eò quia Scriptura dicat ego in Patre, & Pater in me eſt*: & aliquibus interjectis addit: *Virtutem iſtam, quam Deum ſermo propheticus vocat, non ita ut ſolis lumen nomine tantùm numerari, verùm numero quoque aliud quoddam eſſe ſupra explicui, virtutem hanc dicens de Patre genitam, non per reciſionem veluti ab eſſentia Patris diſpartitam, prout omnia alia diviſa, & ſecta non eadem ſunt, quæ antea fuerunt, quàm ſcinderentur.* Hinc à vero omninò alienum eſt, quod Sectarii attribuunt Juſtino ipſum in dialogo cum Triphone aſſeruiſſe, Chriſtum eſſe alium Deum diſtinctû à mundi Conditore, quaſi Filius unà cum Patre mundum non creaſſet; cùm omnes fateantur opera ad extra communia eſſe totius Trinitatis. Juſtinus non docet, Chriſtum eſſe alium Deum diſtinctum à mundi Creatore; ſed tantùm aſſerit eſſe diſtinctam Perſonam, conſubſtantialem Patri, qui dicitur mundi Conditor, ſimul cum Filio, & Spiritu Sancto; ſunt enim tres perſonæ divinæ ejusdem eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, ac deitatis, conſequenter ûnus Deus.

Athenagoras itidem in Apologia ad Antoninum Imperatorem hanc Chriſti divinitatem probat inquiens: *Filius Dei ratio, & Verbum eſt Patris in forma, & efficacia. Ab ipſo namque, & per ipſum facta ſunt omnia, quod unum ſint Pater, & Filius, & quòd Filius ſit in Patre, & Pater in Filio*: & poſt aliqua interjecta addit. *Primum germen Patris eſt Filius, non tamquam factum, à primordio enim Deus mens æterna exiſtens habuit in ſe ipſo rationem, & verbum.* Et nonnullis interjectis addit: *Quis igitur non obmuteſcat, ſi Atheos vocari nos audiat, qui dicimus Deum Patrem, & Filium Deum, & Spiritum Sanctum; illorum & in unione virtutem, & in ordine diſtinctionem demonſtrantes?* & poſt multa concludit, *ut æquali honore, & poteſtate cognoſcamus Deum, & Verbum ejus, & Spiritum Sanctum.* Quòd ſi tres perſonæ divinæ Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus ſunt æquales honore, & poteſtate, neceſſariò debent eſſe ejuſdem eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, ac Deitatis, alioquin ſi diverſas haberent naturas, diverſas etiam haberent poteſtates; ac diverſus iiſdem deberetur honor: ergo tres divinæ perſonæ ſunt unus Deus, & Filius æqualis Patri, ejusdem eſt cum illo ſubſtantiæ.

Irenæus lib. 4. cap. 11. ait: *Ipſe Chriſtus cum Patre vivorum eſt Deus, qui & loquutus eſt Moyſi, & qui Patribus manifeſtatus eſt*, & lib. 3. cap. 8. ait: *Neque Dominus, neque Spiritus Sanctus, neque Apoſtoli, eum qui non eſſet Deus, definitivè, & abſolutè dixiſſent, neque nominaſſent aliquando Deum, niſi eſſet verus Deus, neque Dominum appellâſſent, niſi qui dominatur omnium Deum Patrem, & Filium ejus.* Et cap. 19. *Annunciaverunt Apoſtoli hunc eſſe Chriſtum Filium Dei æternum, eorum Regem.* Si eſt Filius æternus Dei, neceſſariò fuit ante omnem creaturam, cùm nulla creatura fuerit ab æterno: conſequenter Chriſtus non poteſt eſſe pura creatura, purus homo: ſed verus Deus, & homo: eſtque ut Filius æternus ejusdem naturæ, ac ſubſtantiæ cum Patre æterno; & ut homo natus in tempore. Hinc cap. 20. *Excluſa eſt* inquit, *omnis contradictio dicentium: Si ergo tunc natus eſt, non erat antea Chriſtus. Oſtendimus enim quia tunc non cœpit Filius Dei exiſtens ſemper apud Patrem.* Objiciebant Ariani, Deum eſſe æternum, & Chriſtum factum in tempore, conſequenter non poſſe Deum eſſe, neque dici, alioquin eſſet, antequam naſceretur, ſeu eſſet antequam eſſet, quod eſt luculenta contradictio: ad quod reſpondit Irenæus, hanc contradictionem excludi, eò quia ratione perſonæ fuit æternus, ut & ratione naturæ divinæ; fuiſſet verò in tempore ſecundùm naturam humanam, quam aſſumpſit in tempore: Unde cùm penes d. v. ſla fuerit

Digitized by Google

rit, & non fuerit æternus, nulla inde oritur contradictio, quæ debet eſſe de eodem ſecundum idem.

Floruit etiam in ſecundo ſæculo Clemens Alexandrinus propugnator egregius Chriſti divinitatis, qui propterea audiendus eſt quid dicat lib. 1. Pædagogi cap. 6. in princ. ubi ait. *Filium, cùm Deus eſſet, nihil didiciſſe fuit conſentaneum. Neque enim major Verbo quis fuerit: An non ergo vel inviti fatebuntur Verbum perfectum ex perfecto Patre natum?* & aliàs. *Laudemus Patrem & Filium, Filium inquam pædagogum, & magiſtrum, unà cum Sancto Spiritu, qui unus eſt omnia, in quo omnia, per quem omnia, cui gloria nunc & in ſæcula ſæculorum.*

Quamvis Origenes viſus ſit ſententiæ faviſſe Arianorum negantium Chriſti divinitatem, & docentium Chriſtum eſſe puram creaturam, licèt cæteris præſtantiorem, ac longè excellentiorem: nihilominus ſatis perſpicuè conſtat ipſam Chriſti divinitatem, aſſeruiſſe, ac propugnaſſe, adeo ut cenſeat Ruffinus in prologo pro Origene ſententias Arianas, quæ ſcriptis immixtæ Origenis leguntur, ſtudio ab iiſdem Arianis inſertas fuiſſe. Idque ex eo probabile eſt, quia D. Athanaſius auctoritatem Origenis pluries Arianis objecit ad eorum argumenta refellenda. Sin autem Athanaſius noviſſet Origenem cum Arianis ſenſiſſe, illis non objeciſſet ejus authoritatem: unde perquam probabile eſt, ab Arianis fuiſſe ſententias illas olentes Arianiſmum poſt obitum Origenis ejus inſertas ſcriptis. Quòd enim Origenes non faverit Arianis liquet ex ejus ſcriptis: etenim in commentario ad cap. 9. Epiſt. ad Rom. Chriſti propugnans divinitatem ait: *Miror quomodo quidam legentes quòd Apoſtolus ait: Unus Pater ex quo omnia, & unus Dominus Jeſus Chriſtus per quem omnia; negent Filium Dei Deum debere profiteri, ne duos Deos dicere videantur. Et quidem de hoc Apoſtoli loco facient in quo apertè Chriſtus ſuper omnia Deus eſſe præſcribitur? ſed non advertunt, quibus ita ſentiunt, quòd ſicut Dominum Jeſum Chriſtum non ita unum eſſe Dominum dixit, ut ex hoc Deus Pater non eſſe Dominus dicatur: ita etiam Deum Patrem non ita Deum unum eſſe dixit, ut Dei Filius, Deus non credatur: unus autem uterque eſt Deus.* Argumentatur Origenes: Si ex eo quòd ab Apoſtolo Chriſtus vocetur Dominus, non ſequitur Patrem non eſſe itidem Dominum: ita ex eo quòd vocet Patrem Deum unum, non ſequitur quòd Chriſtus non ſit Deus: unde concludit: *Unus autem uterque eſt Deus*, ſcilicet Pater, & Filius, quia ut ipſe ait: *Ego & Pater unum ſumus*, ſcilicet idem prorſus in natura, eſſentia, ſubſtantia, & deitate; & 1. Joan. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus; & hi tres unum ſunt*, ſcilicet in eſſentia, ſubſtantia, & deitate: unde rectè dixit Origenes: *Unus autem uterque eſt Deus*, quia Pater, & Filius ejuſdem ſunt eſſentiæ, ſubſtantiæ, ac deitatis, proinde licèt ſint duæ perſonæ, unus tamen eſt Deus. Pergit Origenes. *Qui autem eſt ſuper omnia ſupra ſe neminem habet; non enim poſt Patrem Filius, ſed de Patre:* ſeu de eadem ſubſtantia, eſſentia, & deitate patris; ſuntque proptèrea pater, & Filius unus Deus; eſtque Filius coæternus patri, & non poſt patrem Filius. Hinc ſubdit Origenes. *Manifeſtè oſtenditur natura Trinitatis, & ſubſtantia una, quæ eſt ſuper omnia.* Hanc Origenis ſententiam pro Chriſti aſſerenda divinitate citat D. Athanaſius in Epiſt. de Nicænæ Synodi decretis: quia ſi filius eſt ſupra omnia, nullum habet ſuperiorem, qui ſit ſupra ſe; neque ipſum Patrem: non enim poſt patrem filius ait Origenes, quia filius eſt patri coæternus, & conſubſtantialis; proinde ſubdit, *ſed de Patre*, hoc eſt de eadem ſubſtantia, & deitate patris, ſuntque propterea Pater, Filius, & Spiritus Sanctus una eſſentia, una natura, una ſubſtantia, una Deitas, & tres perſonæ divinæ unus Deus: quâ ratione ait Origenes *manifeſtè oſtenditur natura Trinitatis, & ſubſtantia una.* Pergit Origenes paucis interjectis. *Quando enim Deus, qui ſecundùm Joannem Evangeliſtam lux dicitur, ſplendore caruit ſuæ majeſtatis? ut quis audeat Filio principium adſcribere, quaſi antea nondum exiſtenti? Quando autem non erat infallibilis illa, innominabilis, inenarrabiliſque Patris ſubſtantiæ imago, formaque ratio, quæ Patrem agnoſcit? Cogitet ſecum quicunque audes dicere; erat, quando non erat Filius. Erat quando ratio non erat, quando vita non erat.* Quia Ariani objiciebant S. Athanaſio non poſſe ab ipſo probari authoritate Patrum Chriſti divinitatem, & Filii conſubſtantialitatem cum Patre. Ipſe plures recitavit Patres, imò quotquot illis temporibus floruerunt ſanctitate, & doctrina poſtea ait. *Ecce nos demonſtramus hujuſmodi ſententiam* (ſcilicet de Chriſti divinitate, & conſubſtantialitate Filii cum Patre) *à Patribus ad Patres, quaſi per manus traditam eſſe. Vos autem novi Judæi, & diſcipuli Caiphæ, quos verborum veſtrorum Patres, ac Majores demonſtrabitis, cùm ne unum quidem ex prudentioribus, aut doctis in auctorem citare poſſitis?* Hanc Filii conſubſtantialitatem contra Arianos etiam propugnavit S. Gregorius Thaumaturgus ante quintam Synodum in orat. de eodem. Affirmat enim Filii conſubſtantialitatem inquiens: *Verum Filium veri Patris, Deum ex Deo, inviſibilem, ex inviſibili æternum ex æterno, quia trinitas perfecta Majeſtate, æternitate, & regno minimè dividitur:* & paucis interjectis ſubdit. *Neque ſerviens quid, neque factum, neque addititium in trinitate reperitur.*

Ex Patribus qui floruerunt in tertio ſæculo Dionyſius Romanus Pontifex egregius aſſertor, ac propugnator conſubſtantialitatis Filii cum æterno Patre plura ſcripſit volumina, quâ Chriſti evincit divinitatem, & de quibus D. Athanaſius in Epiſtola de ſententia Dionyſii Alexandrini ait. *Porro ex Dionyſii Epiſcopi Romani voluminibus contra eos, qui Filium Dei opus, aut creaturam aſſeverant, ſcriptis clarè oſtenditur, hæreſim Chriſto rebellium Arianorum non ita primum, ſed olim ab omnibus damnatam fuiſſe.* Rurſus in Epiſtola de Nicænæ Synodi decretis S. Athanaſius recitat verba Dionyſii Romani Pontificis, qui floruit tertio ſæculo Anno 260. qui ait: *Audio quoſdam apud vos divini verbi Magiſtros, hujus ſententiæ Profeſſores, qui ex diamètro, ut ſi dicam, pugnant cum placitis Sabellii: Ille enim cum blaſphemia dicit Filium eſſe Patrem, Patremque Filium; iſti autem quodammodo tres Deos conſtituunt, dum in tres ſubſtantias alienigenas ſanctam unitatem diſpartiuntur. Uniri enim, neceſſe eſt omnium Deo Dei Verbum, & in eodem hærere, verſarique Spiritum Sanctum, & Sanctam Trinitatem in unum omnium Deum omnipotentem veluti in verticem, & principem conſummari, & coaleſcere. Marcionis enim vani loqui eloquentia Sectionem, diviſionemque Monarchiæ in tres principatus inſtituit, ſed diabolica inſtitutio eſt, non autem verorum Chriſti diſcipulorum, & acquieſcentium Salvatoris præceptis. Hi enim ut Trinitatem prædicari à ſacris literis planè ſciunt, ita tres eſſe Deos à veteri, aut novo Teſtamento induci nequaquam agnoſcunt. Cæterùm nō magnus culpaveris eos, qui Filium Dei opus credunt, & factum eſſe*

Dominum opinentur : cùm ſacra eloquia generationem ei congruentem, non autem formationem, aut creationem teſtimoniis ſuis attribuant. Poſtea ſubdit: *Blaſphemia igitur illa non vulgaris, ſed maxima habenda eſt, ſi Dominum dicas manufactum.* Et nonnullis interjectis. *Non igitur dividenda eſt in tres deitates admirabilis, & divina unitas: neque ſub nomine creationis imminuenda eſt Domini dignitas, & immenſa Majeſtas. Sed credendum eſt in Deum Patrem; Et in Filium ejus JESUM Chriſtum, & in Spiritum Sanctum, unitique Deo totius univerſitatis verbum: Ego enim, inquit, & Pater unum ſumus. Et ego in Patre, & Pater in me eſt: ita enim, & divina Trinitas, & ſancta prædicatio profeſſioque Monarchiæ conſervari poterit.* Refert Athanaſius Dionyſium Papam alia ſcripſiſſe volumina contra aſſerentes Filium Dei eſſe creaturam, & opus à Deo factum, & clarè oſtendere hæreſim Arianorum non eſſe nomen inventum, ſed recoctam cambrem.

Eodem ſæculo Dionyſius Alexandrinus accuſatus apud Dionyſium Papam, quòd Filium Dei creaturam dixiſſet, ſcripſit Apologiam, qua ſe purgaret, ex eadem quædam citat Baſilius lib. de Spiritu Sancto cap. 29. inter quæ hæc ponit: *Jam quia ſplendor eſt æternæ lucis, omnibus modis, ipſe quoque æternus eſt* ad probandam Filii æternitatem ponit exemplum lucis, quæ ab æterno emanaret à Sole, ſi ſol ab æterno fuiſſet, quamvis lux intelligatur emanare à Sole ut à ſuo principio. Perinde quamvis in divinis intelligatur Filius generari à Patre, & Spiritum ſanctum procedere à Patre & Filio, adhuc omnes tres perſonæ æternæ ſunt conſubſtantiales. Subdit nonnullis interjectis, *Hoc pacto unitatem, quæ indiviſibilis eſt in Trinitatem dilatamus; & Trinitatem, quæ diminui non poteſt, in unitatem conſummamus; & tamen ſcilicet accuſamur, quaſi qui dicamus, Filium unum eſſe ex numero rerum factarum, & nequaquam Patri ſuo conſubſtantialem.* Et infra: *Oſtendo falſum eſſe crimen, quod mihi objiciunt, quòd Chriſtum Deo conſubſtantialem eſſe negâſſem.*

S. Cyprianus itidem eodem ſæculo expreſsè fatetur Chriſti divinitatem, & Filium Patri dicit conſubſtantialem inquiens in tractatu de idolorum vanitate ultra medium: *Unus omnium Dominus eſt Deus: neque enim illa ſublimitas poteſt habere conſortem, cùm ſola omnem teneat poteſtatem.* Probat divinam eſſentiam non poſſe partiri in diverſas perſonas, eò quia nequeat conſortem habere; ſed eandem numero poſſe communicari Filio, & Spiritui ſancto: & aliquibus interjectis ait: *Hic Deus noſter, hic Chriſtus eſt*, quia non diſtinguit Deum Patrem à Filio quoad naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, & deitatem; adeo ut perſona Chriſti & Pater æternus ſint unus Deus; ſitque Filius conſubſtantialis Patri; quam veritatem, ac fidei dogma lib. 2. ad Quirinum cap. 6. probat ex omnibus illis Scripturæ locis, quæ communi Patrum conſenſu loquuntur de uno vero Deo Iſraël Geneſ. 35. *Fac illic altare illi Deo, qui ſibi apparuit, cum fugeres à facie Eſau* Iſai. 45. *In te DEUS eſt, & non eſt Deus alius præter te. Tu enim es Deus, & non ſciebamus, Deus Iſrael Salvator.* Loquitur Propheta de Chriſto Salvatore, quem vocat verum Deum, quamvis populus eum non cognoſceret ad Rom. 9. *Ex quibus Chriſtus, qui eſt ſuper omnia DEUS benedictus in ſæcula*: aſſerit Chriſtum eſſe ſuper omnia; hoc eſt, ſuper omnes creaturas; quòd ſi eſt ſuper omnes creaturas, non eſt ipſe creatura, quia nemo dicitur eſſe ſupra ſe ipſum; proinde Apoſtolus eum vocat Deum benedictum in ſæcula; ſiquidem ſupra omnes creaturas eſt ſolus Deus, qui omnes condidit creaturas: hoc argumento S. Cyprianus demonſtrat, Chriſtum eſſe verum Deum. Neque obſtat, quòd Miniſtri Tranſylvani lib. 2. cap. 6. aſſerant Cyprianum in explicatione ſymboli vocare creatorem Deum Patrem Chriſti, & unum eſſe Deum Patrem, unum Dominum JEſum Chriſtum, unum Spiritum Sanctum. Nam illa explicatio ſymboli non eſt Cypriani, ſed Ruffini, quod ex eo clarè evincitur; quia ibi refelluntur nominatim Arius, Eunomius, & Photinus, qui tempore Cypriani nondum nati erant; unde explicatio illa nequit eſſe Cypriani, niſi velimus eum ſurrexiſſe poſt plures annos à mortuis, ut ſymbolum explicaret in ſenſu Miniſtrorum, qui dicuntur Tranſylvani, & ut confutaret Arium, Eunomium, & Photinum. Præterea quidquid ſit de Authore illius explicationis, nil ex ea ſequitur contra fidei dogma: quia tametſi Chriſtus dicatur Filius creatoris; adhuc ipſe Filius eſt creator cum Patre; ſicut ex eo quòd dicatur Filius Dei Patris, adhuc ipſe eſt Deus; quia Filius vi generationis æternæ accipit à Patre eandem numero eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, ac deitatem Patris, proinde omnipotentiam, ac virtutem creandi: Suntque propterea tres divinæ perſonæ, unus Deus creator ad extra; ſicut Pater, & Filius dicuntur unus ſpirator ad intra.

Cæterum opus creationis eadem ratione tribuitur perſonæ Patris, ac omnipotentia, quamvis opus creationis commune ſit tribus perſonis divinis, dicaturque creatio opus indiviſæ Trinitatis. Quòd præter Patrem conveniat etiam Filio principium, & virtus creandi, liquet ex illo Joan. 1. *Per Verbum,* (ſeu Filium) *omnia facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil* Joan. 5. *Quæcunque Pater fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit*, ergo Filius perinde creat ad extra creaturas ac Pater. Quod etiam Spiritus Sanctus creet cum Patre, & Filio, liquet ex Pſal. 32. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Quòd conveniat creatio rerum, præſertim Patri, fatetur Filius Joan. 14. *Pater in me manens ipſe facit opera:* Ratio itidem eſt aſſignatu facilis, quia Pater eſt prima origo cæterarum perſonarum: Siquidem Pater eſt origo ſine origine, principium ſine principio: Filius eſt principium de principio, quia ita eſt principium Spiritus Sancti, ut generetur ipſe à Patre; & Spiritus eſt à principio ſeu ab uno ſpiratore Patre, & Filio, & ipſe non eſt principium ad intra; ſed cum Patre, & Filio ſimul eſt principium ad extra creaturarum: creatio igitur tribuitur Patri ſicut ferri ſuper aquas Geneſ. 1. tribuitur Spiritui ſancto; & aſſumere, ac induere carnem humanam tribuitur Filio; & nihilominus totum opus creationis, & ambulationis ſuper aquas, ſeu creationis aquarum eſt totius Trinitatis, ut etiam opus incarnationis eſt totius Trinitatis ob concurſum trium divinarum perſonarum in illud. Hinc Auguſtinus ſerm. 21. de verbis Domini cap. 16. *Ita ſingulorum quoque in Trinitate opera Trinitas operatur, unicuique operanti cooperantibus duobus, conveniente in tribus agendi concordia, non in uno deficiente efficacia peragendi.* Profitemur igitur tres Perſonas Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum unum Deum creatorem cœli & terræ, quia mundum, qui ex cœlo elementis, aëre, igne, aqua, terra viventibus, vegetantibus, ac ſentientibus ex angelis, ac hominibus, quædam compages eſt, ex nihilo condidit, non ex materia aliqua ſibi coæterna, quam ipſe non fecerit; ſed ex puro nihilo traduxit ad illud eſſe, quod poſſident, & ad illam divinæ bonitatis menſuram, quam participant. Neque Deus ex ulla neceſſitate adactus,

neque

Digitized by Google

neque ex ulla alia cauſa compulſus, ſed ſua ſponte, ac libera voluntate mundum condidit, ſuamque bonitatem fuit creaturis impertitus: hinc David Pſal. 15. *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*; & ſicut ſua tantùm libera voluntate ſapientiſſimus Artifex hanc mundi fabricam architectatus eſt, eamque inchoavit, ac perfecit nullis uſus operariis, nullo adhibito congeſtæ materiæ præſidio; ita non exemplar aliquod, aut formam extra ſe poſitam imitatus eſt in mundi molitione, ſed rerum omnium creandarum rationes intelligibiles, vivas, æternas, incommutabiles, ac ideas in mente ſua deſcriptas, quæque in arte ſua divina quid unum ſunt, ſimpliciſſimum intuitur, ac veluti imitatus, ſumma ſapientia, & virtute infinita, ac efficaciſſima potentia traduxit ex puro nihilo, ſeu de non fuiſſe ad illud eſſe, quod creaturæ ſingulæ poſſident Pſal. 32. *Ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt.* Hinc quod factum eſt in ipſo mundi conditore, in ſapientiſſimo Artifice, vita erat, quippe erant divinæ illæ ideæ rerum in mente Dei, ſeu rationes intelligibiles, vivæ, æternæ, incommutabiles, in quo ſenſu intelligitur illud Joan. 1. *quod factum eſt, in ipſo vita erat*, ut explicat D. Auguſtinus tract. 1. in Joan. inquiens. *Facta eſt terra, ſed ipſa terra, quæ facta eſt, non eſt vita: Eſt autem in ipſa ſapientia ſpiritualiter ratio quadam, quâ terra facta eſt; hæc vita eſt*,

Floruit eodem ſæculo Tertullianus, qui & ipſe Chriſti divinitatem aſſeruit, & propugnavit, ait enim lib. 4. in Marcionem ultra medium: *Omnia ſibi tradita à Patre credas, ſi creatoris eſt Chriſtus, cujus omnia, & quia non minori ſe tradidit omnia Filio Creator, quæ per eum condidit.* & lib. contra Praxeam ait: *Quoniam ipſa regula fidei à pluribus diis ſæculi ad unicum, & verum Deum transfert, non intelligentes unicum quidem, ſed cum œconomia eſſe credendum expaveſcunt ad œconomiam, numerum, & diſpoſitionem Trinitatis, diviſionem præſumunt unitatis, quando unitas ex ſemetipſa derivans Trinitatem non deſtruatur ab illa, ſed adminiſtretur.* Vocat Tertullianus œconomiam Dei ordinem & diſpoſitionem trium perſonarum. Nonnullis interjectis ſubdit: *Dico alium eſſe Patrem, alium Filium, alium Spiritum Sanctum: Malè accepit Idiotes aut quiſque perverſus hoc dictum, quaſi diverſitatem ſonet, & ex diverſitate diviſionem protendat patris, filii, & Spiritus ſancti, neceſſitate autem hoc dico (cùm eundem patrem, & filium, & ſpiritum contendunt adverſus œconomiam Monarchiæ adulantes) non tamen diverſitate alium filium à patre, ſed diſtributione, nec diviſione alium, ſed diſtinctione, quia non ſit idem Pater & Filius, vel modulo alius ab alio.* Et infra: *Si una perſona & Dei & Domini in Scripturis inveniretur, meritò Chriſtus non eſſet admiſſus, at nomen Dei & Domini; Nemo enim alius præterquam unus Deus prædicabatur.* Et rurſus: *Itaque*, inquit, *Deos omninò non dicam, nec Dominos ſed Apoſtolum ſequar, ut ſi pariter nominandi fuerint Pater, & Filius, Deum Patrem appellem, & JEſum Chriſtum Dominum nominem, ſolum autem Chriſtum potero Deum dicere, ſicut idem Apoſtolus, ex quibus Chriſtus, qui eſt*, inquit: *Deus ſuper omnia benedictus in ævum omne.* Et infra. *& nomen Patris* inquit, *Deus omnipotens altiſſimus, Dominus* virtutum, Rex Iſraelis; Qui eſt, hæc dicimus, *& in Filium competiſſe, & in his Filium veniſſe, & in his ſemper egiſſe, & ſic ea in ſe hominibus manifeſtâſſe. Omnia*, inquit, *Patris mea ſunt, cur non & nomina?* Et infra. *Qui tres unum ſunt, non unus: ad ſubſtantiæ unitatem non ad numeri ſingularitatem.*

Miniſtri tamen Tranſylvani citant Tertullianum pro eorum ſententia. Primò quia lib. contra Hermogenem prope initium ait: *Nec Pater eſſe potuit ante Filium, neque Judex ante delictum. Fuit autem tempus, cùm & delictum, & Filius non fuit, quod Judicem & qui Patrem Dominum faceret.* Secundò quia lib. contra Praxeam expreſsè ait: *Deum Filium agnoſco, ſecundum à Patre defendo*, ex quo inferunt Filium utpote ſecundum à Patre, non eſſe Patri conſubſtantialem. Tertiò quia eodem libro contra Praxeam expreſsè ait: *Pater tota ſubſtantia eſt, Filius verò derivatio totius, & portio.* Quòd ſi portio ajunt Tranſylvani, non eſt Filius tota ſubſtantia, conſequenter non poteſt Patri eſſe conſubſtantialis, quia ſubſtantia Patris eſt ſimpliciſſima, impartibilis, quapropter Filius eſt portio divinæ ſubſtantiæ, perinde ac quælibet alia creatura, quæ dicitur participare divinam bonitatem. Quartò objiciunt ex eod. lib. contra Praxeam verba illa Tertulliani: *Conſequens erit, ut inviſibilem Patrem intelligamus pro plenitudine Majeſtatis, viſibilem verò Filium agnoſcamus pro modulo derivationis*, ex quo inferunt ex Tertulliano Patrem eſſe inviſibilem, & Filium viſibilem, conſequenter non conſubſtantialem Patri, & dicunt Tertullianum hoc idem evincere ex omnibus apparitionibus Dei in teſtamento veteri, ubi Filius ſemper viſus eſt manente Patre inviſibili. Demum objiciunt illud Tertulliani in lib. de Trinit. ubi legitur: Quòd unus Deus Judæorum eſt Pater Chriſti, & quòd Patri nihil comparari poſſit, nec quiſpiam Filium eripere Patri.

Sed contra ad primum reſpondetur Tertullianum in libro illo contra Hermogenem non agere de Filio naturali æterni Patris, ſed de adoptivo, ſeu creatura, quæ per Dei gratiam adoptata eſt in Filium: alioquin ex verbis illis ſequeretur Deum non ſemper fuiſſe: cùm contrarium expreſsè doceat Tertullianus contra Praxeam inquiens: *Sermo ergo & in Patre ſemper, ſicut dicit: Ego in Patre; & apud Deum ſemper, ſicut ſcriptum eſt, & ſermo erat apud Deum, & nunquam ſeparatus à Patre, quia ego & Pater unum ſumus*, cùm igitur Tertullianus expreſsè aſſerat ſermonem, ſeu verbum Dei, quod perinde eſt ac Filius æterni Patris, nunquam ſeparari à Patre, eò quia ſit Verbum in Patre, & Verbum ac Pater unum ſint, ſeu una natura, eſſentia, ſubſtantia, & deitas, ſequitur evidenter ex Tertulliano Filium naturalem eſſe conſubſtantialem Patri, & in libro contra Hermoginem, ubi ait, Filium non ſemper fuiſſe, eò quia Pater non ſit ante Filium, & Filius non ſemper fuerit ſicut nec Judex eſt ante delictum, intelligit Tertullianus, quòd Filius adoptivus, ſeu creatura rationalis per gratiam adoptata in filium non ſemper fuit, quia Angeli & homines creati fuerunt initio mundi conditi, quapropter Tertullianus in illo lib. contra Hermoginem non ait de Chriſto, ſed de creatura rationali adoptata per gratiam, & quia ante mundum conditum ſemper erat Deus per totam æternitatem, tametſi non denominaretur Pater denominatione extrinſeca deſumpta à creatura rationali per gratiam adoptata, adhuc tamen erat DEUS, ſeu in eadem divina eſſentia Pater Filius naturalis, & Spiritus Sanctus, cùm tota Trinitas mundum, & creaturas omnes condiderit. Ad ſecundum ex lib. contra Praxeam reſpondetur

Digitized by Google

tur Tertullianum ibi vocare Filium ſecundum à Patre, ut & Spiritum Sanctum tertium propter ortum originis, eò quia Pater ſit prior origine Filio, qui intelligitur generari à Patre; & Spiritus Sanctus ſit tertia perſona ſecundùm originem, eò quia procedat à Patre, & Filio, ut ab uno Spiratore. Quòd verò Tertullianus non loquatur de diverſis gradibus in eſſentia, ſed de ſolo ordine originis, ex eo evincitur, quia in libro contra Hermoginem ante medium ait: *Divinitas gradus non habet utpote unica:* ſi eſt unica in eſſentia & ſubſtantia, non poteſt varios gradus in eadem numerare, alioquin ſicut multiplicarentur gradus, plurificaretur eſſentia. Hinc Tertullianus lib. contra Praxeam ſæpiſſimè repetit Unam eſſe ſubſtantiam Patris, & Filii. Quamobrem quando Tertullianus Filium diſtinguit à Patre gradu; per gradum intelligit ordinem perſonarum ſecundùm prioritatem, & poſterioritatem originis non naturæ, nec temporis, quia poſterioritas naturæ dicit dependentiam poſterioris à priore, quæ excluditur à Deo, cùm Filius non dependeat à Patre, ſed ſit eadem eſſentia, natura, & ſubſtantia Patris. Ad tertium, cùm Tertullianus per gradus intellexerit tantùm ordinem perſonarum, & originis, ſequitur evidenter ſubſtantiam Patris in ſententia Tertulliani eſſe omnino impartibilem, ac propterea non poſſe Filium naturalem partem, vel portionem diſtinctam à ſubſtantia Patris poſſidere. Quamobrem verba Tertulliani intelliguntur de ſola perſonarum diſtinctione, quam probare intendit in toto libro illo contra Praxeam, unde vocat Filium portionem, & Patrem totam ſubſtantiam, quatenus Pater eſt fons, & principium aliarum perſonarum, & hunc eſſe ſenſum Tertulliani explicat ipſe inquiens: *Filius derivatio totius, & portio ſicut ipſe profitetur, quia Pater major me eſt. Sic & Pater alius à Filio, dum Filio major; dum alius qui generat, alius qui generatur; dum alius qui mittit, & alius qui mittitur.* Ex quo liquet Tertullianum loqui de diſtinctione perſonarum, quam probat vocibus relativis, cùm dicit alium eſſe, qui generat ſeu Pater, & alium qui generatur ſeu Filius. Ad quartum reſpondetur Tertullianum vocare Patrem inviſibilem, & Filium viſibilem, non quod natura Filii viſibilis ſit, ſed quia Filius multoties in teſtamento veteri aſſumpſerit ad tempus formas viſibiles, & in novo aſſumpſerit etiam carnem viſibilem: unde cùm dicit Filium viſibilem pro modulo derivationis non loquitur de Filii derivatione à Patre per æternam generationem, ſed de derivatione ad nos per aſſumptionem formæ viſibilis, ut explicat Tertullianus loc. cit. inquiens: *Dicimus & Filium ſuo nomine eatenus inviſibilem, qua ſermo, & Spiritus Dei ex ſubſtantiæ conditione jam nunc, & quia Deus, & ſermo, & Spiritus Dei, viſibilem autem fuiſſe ante carnem, eò modo, quo dicit ad Aaron, & Mariam, & ſi fuerit prophetes apud vos inviſione cognoſcar illis.* Præterea per formam viſibilem Filii in novo teſtamento intelligitur caro aſſumpta. Cæterum quia Praxeas negaverat Patrem eſſe perſonam diſtinctam à Filio Tertullianus eum impugnaturus omnem arripuit occaſionem probandi Patrem, & Filium eſſe perſonas diſtinctas, ejuſdem tamen eſſentiæ, ſubſtantiæ, & Deitatis, unde ad probandam hanc diſtinctionem perſonarum adfert illas apparitiones, quibus Filius ſe viſibilem exhibuit, & quia Pater non legitur ſub illis formis apparuiſſe, hinc intulit Tertullianus Patrem eſſe inviſibilem, & Filium viſibilem, conſequenter eſſe perſonas diſtinctas, non quòd ſint diverſæ eſſentiæ, naturæ, & ſubſtantiæ, ſed quia Filius generatur à Patre, à quo accipit eandem numero eſſentiam, naturam, & ſubſtantiam ſintque tres perſonæ divinæ unus Deus. Ad ultimum quod addebatur, reſpondetur librum illum de Trinitate non eſſe Tertulliani, eò quia in illo nominatim impugnantur Sabelliani, qui tempore Tertulliani nondum nati erant; & D. Hieronymus lib. 2. contra Ruffinum librum illum ait fuiſſe compoſitum à Novatiano, qui vixit poſt Tertullianum. Præterea verba in libro illo de Trinitate citata poſſunt facilè explicari in eo ſenſu, ut Deus Judæorum ſit unus, & Pater Chriſti, & quòd Chriſtus non eripuerit ut ſit unus Deus; eò quia Chriſtus non ſit diſtinctus Deus à Patre, ſed idem Deus cum Patre, cui tamen non poteſt quidquam comparari, ſi origo ſpectetur, eò quia Pater eſt principium ſine principio, ſeu principium aliarum perſonarum, & non aliæ perſonæ ſint principium Patris, cùm tamen ſint conſubſtantiales, ſeu ejuſdem eſſentiæ, naturæ ſubſtantiæ, & Deitatis.

Patres quarti ſæculi etiam aſſeruerunt Filii conſubſtantialitatem cum Patre, & præſertim in illa toto orbe celeberrima Nicæna Synodo, ubi Patres trecenti, & octodecim decreverunt addere ſymbolo Apoſtolico hanc Filii conſubſtantialitatem cum Patre, quam addictionem approbavit etiam Synodus Conſtantinopolitana. In hiſce igitur Synodis tota eccleſia Catholica orientalis, & occidentalis circa perſonam Filii, quinque ſtatuerunt, primò Filium eſſe verum Deum, ſecundò eſſe Homouſion Patri, id eſt ejuſdem eſſentiæ cum illo: tertiò eſſe æternum, eò quia Pater ab æterno intelligendo ſeipſum ſemper producit Verbum, ſeu Filium ad intra. Quartò quòd ſit immutabilis, & invertibilis. Quintò quòd non ſit factus, ſed genitus, quibus decretis ambæ Synodi eorum everterunt ſententiam, qui putabant Filium eſſe puram creaturam. Alii etiam Patres illius quarti ſæculi hanc eandem Filii conſubſtantialitatem aſſeruerunt, & propugnarunt, ex Græcis Athanaſius contra Arianos. Baſilius contra Eunomium, Gregorius Nazianzenus in quinque orationibus de Theologia, Cyrillus Jeroſolymitanus in Catecheſibus, præſertim à ſeptima usque ad undecimam; & luculenter Epiphanius contra Paulum Samoſatenum hæreſi 35. contra Arianos, hæreſis 69. Ex Latinis Patribus S. Hilarius, qui lib. duodecim de Trinit. ſcripſit: Marius Victorinus qui quatuor edidit libros contra Arium, S. Ambroſius lib. 5. ſcripſit de fide, Gregorius Beticus in lib. de fide contra Arianos. Sæbadius lib. adverſus Arianos. Mirum tamen, quod Miniſtri Tranſylvani hos Sanctos Patres ſaltem ex iiſdem aliquot nitantur in favorem trahere propriæ ſententiæ, præſertim Hilarium, & Ambroſium, eò quia ille lib. 9. de Trinit. aſſerat ſolum Patrem eſſe unum verum Deum, & Ambroſius in cap. 1. ad Timot. explicet de ſolo Patre verba illa *Regi ſeculorum immortali inviſibili ſolo Deo*, & per Deum inviſibilem intelligat ſolùm Patrem: nam ex eò quòd Hilarius aſſerat ſolum Patrem eſſe verum Deum, non negat Filium eſſe eundem verum Deum, eò quia Filius contineatur in Patre, ut ipſe fatetur *Ego in Patre, & Pater in me eſt*, & alibi *Ego & Pater unum ſumus.* Hunc eſſe verum ſenſum Hilarii liquet ex ejus verbis, ait enim lib. 9. de Trinit. *Sed ſolus forte Pater Deus verus Chriſto non relinquit; ut DEUS ſit, non relinquat ſane, ſi unus Deus Pater, Chriſto ut unus ſit Dominus, non relinquit; quòd ſi unus Deus Pater Chriſto non admoit, ut unus ſit Dominus; ita ſolus Deus Pater verus Chriſto Jeſu non auferat, ut Deus verus ſit:* quibus verbis clarè fatetur S. Hilarius Chriſtum eſſe verum Deum, & unum cum Patre, perinde ac eſt unus, ac

verus

verus Dominus cum Patre, cui propterea eſt conſubſtantialis. Ad aliud petitum ex D. Ambroſio aſſerente illa nomina *Rex Regum immortalis, inviſibilis,* convenire ſoli Patri, non quia ſolus ipſe ea habeat, ſed quia ſolus habet à ſe, & aliæ perſonæ habent à Patre: quoties enim Sancti Patres tribuunt aliqua prædicata ſoli Patri, intelligunt ea prædicata convenire ſoli Patri, eò quia ſolus Pater illa habeat à ſe, non verò, quòd aliæ perſonæ, illa eadem prædicata non habeant; ſed quòd non habeant à ſe, ſed illa accipiant à Patre, ut Filius per generationem, & Spiritus Sanctus per ſpirationem à Patre, & Filio.

In quinto ſæculo etiam Patres hanc Filii conſubſtantialitatem cum Patre aſſeruerunt ac propugnârunt contra Arianos, eo tempore moleſtias eccleſiæ inferentes: duæ hoc ſæculo fuerunt generales Synodi coactæ, Epheſina, & Chalcedonenſis, & ambæ approbârunt Symbolum Nicænum, & illam in ſymbolo additionem, qua credimus Filium Patri conſubſtantialem ſeu ejusdem eſſentiæ, naturæ, & ſubſtantiæ. Floruerunt itidem eo tempore plures Patres Græci, & Latini, qui contra Arianos egregiè pugnârunt, quos & expugnârunt aſſerentes Filii conſubſtantialitatem cum Patre: Inter Græcos S. Chryſoſtomus plura eloquentiſſimè ſcripſit, & evicit Chriſtum eſſe verum Deum, Theophilus Alexandrinus etiam in prima paſchali epiſtola Chriſtum verum eſſe Dei Filium, & æterno Patri conſubſtantialem, pluribus clarè probat. Cyrillus libros ſcripſit ſeptem de hac materia contra Arianos: & quatuordecim libros theſauri, & in Comment. in Joan. totis viribus eſt in revellendis Arianis. Theodorethus itidem lib. 4. *de Heret. fabul. lib. 2. ad Græcos in Epitom. divinor. decretor.* & in Epiſtola Apoſtoli Pauli eos confutat, qui negant Chriſtum eſſe verum DEUM. Ex Patribus Latinis ejusdem ſæculi D. Auguſtinus ſcripſit libros 15. de Trinit. tres contra Maximinum Arianum, & lib. contra ſermonem Arianorum, & aliquot etiam epiſtolas, & in Commentario Evangelii Joannis frequenter errores impugnat, & refellit Arianorum S. Gaudentius Tract. 7. in Exodum, & in epiſt. ad Paulum, expendens verba illa evangelii, ubi Chriſtus ait: *Pater major me eſt* egregiè refellit Arianos. D. Hieronymus in lib. contra Luciferianos & in epiſt. ad Marcellam de erroribus Montani, ad Avitum de erroribus originis, & in duabus epiſtolis ad Damaſum de nomine hypoſtaſis Arianos expugnat, & eorum errores totaliter confutat. Ruffinus itidem in explicatione Symboli validè Arium refellit, & Paulum Samoſatenum convincit. Caſſianus itidem Diſcipulus Joannis Chryſoſtomi ſeptem libros de Incarnatione evulgavit, quibus plura inſeruit contra Arianos, & conſubſtantialitatem Filii, ac veram Chriſti divinitatem aſſeruit, quod & præſtitit S. Proſper lib. 3. de promiſſionibus & prædictionibus Dei cap. 2. & ſequent. Sanctus Leo Papa epiſt. ad Flavianum, & frequenter in aliis epiſtolis, ac ſermonibus & præſertim ſermon. 1. de Penteceſt. Arianorum hæreſin refellit. Per alia itidem ſequentia ſæcula quotquot de Sacra Theologia ſcripſerunt, hoc idem fidei dogma propugnârunt luculenter explicârunt, ac nervosè Arianorum, Sabellianorum, ac aliorum ſectariorum errores impugnârunt. Imò eandem veritatem extra ſeriem ſanctorum Patrum, ac Theologorum confirmârunt Sybillæ, quæ plura prædixerunt, harum enim teſtimonia congerunt Juſtinus Athenagoras, Clemens Alexandrinus, Lactantius, Auguſtinus, & alii, quin Clemens lib. 6. Stromat. ante medium, aſſerit Apoſtolorum Paulum fuiſſe hortatum Ethnicos, ut Sybillas legerent, ex quibus conſtat, & paſſim citatur carmen celeberrimum Sybillæ Eritreæ, cujus capitales litteræ reddunt hanc ſententiam *JEſus Chriſtus Dei Filius Salvator crux,* & concluditur hoc diſticho.

Unus & æternus Deus hic ſervator, & idem
Chriſtus pro nobis paſſus quem carmina ſignant.

& ſuperiùs de Chriſto venturo ad judicium eadem Sybilla dixerat.

Unde Deum cernent incredulus, atque fidelis.

Meminit horum carminum Euſebius poſt vitam Conſtantini, ubi refert Conſtantinum dixiſſe, quòd Cicero inciderit in hæc carmina, quæ latinitate donavit: & quamvis inter opera Ciceronis, quæ extant, non reperiantur hæc carmina, libro tamen de divinatione affirmat Cicero, ſe vidiſſe carmina Sybillæ, quæ literis initialibus Chriſtum verum eſſe Deum oſtenderint. Lactantius etiam *lib. 4. cap. 18.* & Auguſtinus *lib. 18. de Civit. cap. 23.* citant hæc carmina Sybillarum de Chriſti divinitate: *Ipſa tuum ſtulta Deum non agnoviſti, ſed ſpinea coronaſti corona, horridumque fel miſcuiſti.* Referunt etiam hæc alia verba, *Et dabunt Deo alapas manibus inceſtis.*

CAPUT XII.

Satisfit iis, quæ contra Chriſti divinitatem objiciunt Sectarii ex Sacra Scriptura, & ratione.

Miniſtri Tranſylvani inferunt Chriſtum non eſſe verum Deum, eo quia in ſcripturis nullibi ſe Deum nominaverit. Sed quam imbecillis, ac nullius ſit hæc illatio momenti, tenentur ſectarii fateri. Concedunt ipſi Chriſtum fuiſſe verum mundi ſalvatorem, ac humani generis Redemptorem: ſed Chriſtus nunquam ſe nominavit ſalvatorem, nullibi ſe dixit humani generis Redemptorem: ergo non fuit mundi Salvator? ergo non redemit pretio ſui ſanguinis homines à famulitio Diaboli, à ſervitute peccati? negant Sectarii conſequentiam cùm per ſolam fidem in JEſum Chriſtum ſperent fore, ut æternam ſint ſalutem conſequuturi. Poteſt quis humilitatis exercitio propriam reticere nobilitatem, cui ſilentium nihil adimat nobilitatis: quamvis quis virtutem ſileat, vel dignitatem, qua claret; non tamen inde ſequitur, non ſplendere tali virtute, non inſigneri illa dignitate. Ratio eſt quia juxta regulam generalem dialecticorum ex præmiſſis negativis non poteſt quidpiam concludi. Non affirmativè; quia medius terminus, qui eſt tota ratio conjungendi, cum neutro extremo concluſionis eſt conjunctus: & concluſio affirmativa fundatur in connexione extremorum cum medio in præmiſſis. Nec poteſt quidquam concludi negativè: quia eatenus extrema ſeparantur in concluſione, quia virtualiter ſeparantur ratione medii in præmiſſis: quævis enim concluſio, ut ſit illata, neceſſe eſt virtualiter contineatur in præmiſſis ex quibus infertur; & ſi concluſio ſit negativa, non continetur in præmiſſis, niſi in illis contineatur illa virtualis ſeparatio, & ex eo ſolùm poteſt contineri, quia unum extremum nectitur cum medio, & aliud non; Sicuti ratio cur duo extrema ſimul nectantur eſt, quia nectuntur cum medio: ita ratio cur unum ſeparetur ab alio, eſt, quia unum non nectitur cum medio, cum quo necti-

tur

dum reſpondetur, quod licet perſona Chriſti ſeu Verbum æterni Patris accipit à Patre ex vi generationis æternæ eandem prorſus eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, Deitatem, & attributa, conſequenter & ipſam potentiam operandi à Patre, ideo rectè ait Chriſtus: Non poſſe Filium a ſe facere quidquam; quia poteſtatem faciendi accipit à Patre per originem generationis æternæ, quamvis per eandem generationem habeat Filius eandem prorſus naturam, & eſſentiam Patris, ratione cujus omnia poſſit ipſe per ſe æquè omnia facere, quæ viderit Patrem facientem: ait Chriſtus Joan. 5. *Non poteſt Filius a ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem*, quibus verbis non ſignificat Chriſtus, ſibi deeſſe potentiam ad faciendum, ſed quod illam potentiam non habeat a ſe, ſed à Patre per generationem, ut exponunt Sancti Patres, Gregorius Nazianzenus orat. 4. D. Auguſtinus lib. 4. de Trinit. cap. 3. & alii. Quinimo hunc ſcripturæ textum D. Gregorius retorquet contra Arianos: quia ſi nihil a ſe Filius facere poteſt, inquiunt, ipſum non eſſe puram creaturam: quia omnis creatura poteſt à ſe ſaltem peccare. Præterea Chriſtus eodem loco ſubjungit Joan. 5. *Quæcunque Pater facit, hæc ſimiliter & Filius facit:* ex quo ſequitur, Filium eſſe æquè omnipotentem cum Patre: alioquin non poſſet ſimiliter facere, quæ Pater facit. Si dicas, Filium diſcere à Patre, proinde ſimiliter facere; ex quo ſequitur eſſe inferiorem Patre, perinde ac diſcipulus eſt magiſtro inferior. Contra, quia Chriſtum videre Patrem facientem non eſt perſonam Chriſti diſcere à Patre, quæ facienda ſint per doctrinam; ſed ſcientiam Filii, ſicut & potentiam, ac reliqua attributa à Patre eſſe per generationem; unde Filius ſcientiam, quomodo debeat facere, ſicut & potentiam, quâ facit, accipit à Patre, à quo cum per originem generationis accipiat eandem omnino naturam, & eſſentiam, debet etiam accipere omnia attributa: unde Apoſtolus ad Coloſſ. 2. *In ipſo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei.* Ad tertium reſpondet D. Auguſtinus lib. de Trinit. cap. 12. Id intelligendum eſſe ſecundum humanam naturam, cujus reſpectu mater filiorum Zebedæi petebat ſuis filiis, ut Chriſti conſanguineis dari primas ſedes, ac dignitates in regno ſuo: unde reſpondit Chriſtus: Non eſt meum, ut homo ſum dare vobis. Pulchra eſt etiam interpretatio D. Cyrilli lib. 10. Theſ. cap. ubi ait Chriſtum verbis illis: *Non eſt meum dare vobis,* non negare ſe habere dandi poteſtatem; quinimo illam potius affirmare, cum ſubjungat; *ſed quibus paratum eſt,* ſi negaret, ſe habere talem poteſtatem, non affirmaret, ſe illam habere dandi, quibus paratum eſt: cum igitur habeat dandi, quibus paratum eſt: ſequitur poteſtatem illam dandi habere, ſed quibus paratum eſt ob merita ſanctæ vitæ, non titulo conſanguinitatis, ut vos petitis.

Ad alium textum deſumptum ex Evangeliſta Marco 13. *De die autem illo nemo ſcit, neque Filius hominis,* reſpondetur, varias eſſe Sanctorum Patrum interpretationes, quæ tamen conveniunt cum expoſitione Sancti Athanaſii *Serm. 4. contra Arianos* poſt medium, & D. Baſilii *lib. 4. contra Eunomium prope finem*, cui etiam adhæret D. Gregorius Nazianzenus *orat. 4. de Theolog. circa fin.* eſtque interpretatio tria includens, primo quod abſolutè quidem fuerit Chriſto notum extremum judicium & tempus, ſeu dies, quo debet contingere, ac proinde minimè Chriſtum verbis illis ſignificaſſe, nulla ratione ſe eum cognoſcere, idque evincitur pluribus argumentis primò, quia cognoſcebat Patrem ſuum, quod eſt longe majus, & ex eo, quia Patrem ſuum cogno-

ſcebat, ea etiam omnia illi nota erant, quæ in Deo ſunt, conſequenter habuit notitiam illius diei, quo erit judicium extraneum futurum. Secundò quia omnia, quæ ſunt Patris, ſunt etiam Filii, & quia cognitio diei illius erat procul dubio in Patre, ita & in Filio, cujus ſcientia, omnipotentia, eſſentia, & natura eſt prorſus eadem cum Patre. Tertiò quia Filius eſt ipſa ſapientia Dei Patris, & in Filio dicuntur abſconditi omnes theſauri divinæ ſapientiæ, conſequenter & ſcientia illius diei. Quartò quia nullus artifex dicitur ignorare ſuum artefactum, & cum Filius ſit cum Patre, & Spiritu Sancto artifex ſapientiſſimus totius mundi, & omnium ſæculorum, fuit procul dubio eorum artifex illius extremi diei, cujus notitia debuit Chriſto ineſſe. Quinto quia cum Chriſtus die illo ſit venturus ut Judex, non debuit tempus, quo erat judicandus homines, eum latere, quia pertinet ad Judicem ſcientia diei ſententiæ dicendæ. Sextò quia ſigna proximè præcedentia diem illum ei ſine dubio innotuerant, ut ait Athanaſius cit. ſermon. 4. inquiens: *Neque Filius ibi Diſcipulis recenſet ea quæ diem illam antecedunt, dum inquit, iſta, & iſta futura ſunt, ac dum demque finis. Jam qui ea, quæ diem illam antecedunt, eloquitur, omnino in cognitione ſua diem habet, quæ poſt res pronuntiatas ſubſecutura eſt.* Ex eo autem, quòd ſigna præcedentia diem illam extremi judicii innotuerint Filio, dicendum eſt, nec ipſum latuiſſe diem illam extremi judicii, quia, ut ſcitè, argumentatur S. Gregorius Nazianzenus: *Quomodo rem aliquam ignoret ipſa ſapientia, ille ſæculorum factor, ille conſummator, atque immutator, ille rerum, quæ geruntur, finis, ille ea, quæ Dei ſunt non minus cognoſcens, quàm ſpiritus hominis, ea quæ in ipſo ſunt? qui vero conſtat ipſum, ea quidem, quæ horam illam antecedunt, ac quæ vel in ipſo finis articulo poſita ſunt, exactiſſimè ſcire, ipſam autem horam ignorare? ænigmati quippe res hæc ſimilis eſt, perinde ac ſi quis ea, quæ ante murum ſunt, certiſſimè ſe ſcire affirmet, murum autem ipſum ignorare ſe fateatur, aut diei finem probè ſciens, noctis principium minimè agnoſcat; ubi alterius cognitio alterum neceſſariò ſecum introducit.* Quamobrem cum perſona Chriſti fuerit Filius æterni Patris, & ipſa ſapientia, ac virtus Patris, non potuit ipſum latere dies extremi illius judicii.

Inde aſſerunt ſecundò Patres, & ſenſum explicant, quo Chriſtus dixerit de die illa, neminem ſcire, neque Filium hominis, ſcilicet Filium hominis neſcire de die illa naturali facultate humanæ intelligentiæ ſuæ, ac ſcientia, ut ajunt, experimentali, quia anima Chriſti, cum nondum fuerit tempus illud experta, rectè dicitur de die illa neſcire, ſeu nullam habere ſcientiam experimentalem.

Tertiò reſpondent, Chriſtum modo illo abſolutè negandi voluiſſe retundere Diſcipulorum curioſitatem, quibus ignorantia illius diei utilior erat: hinc D. Auguſtinus reſpondet, Chriſtum illa reſponſione ſignificaſſe, ſe diem illam neſcire non tamen ſimpliciter, ſed ut aliis revelaret, eò quia cum nihil utilitatis eſſent, ex tali ſcientia percepturi, illorum utilitatis ſtudioſus, dixit ſe neſcire de die illo, quia neſcivit majus emolumentum diſcipulis acceſſurum ex illius ſcientia, eſtque interpretatio D. Athanaſii loc. cit. ubi concludit, quod nulla in Chriſti verbis fuerit falſitas, licèt diem illum ſciverit, ait ipſe: *Veram enim ipſe ſententiam ſignificavit, tametſi eam juſta de cauſa texerit ſermonis ambiguitate, propter utilitatem eorum, cum quibus loquebatur.*

Quartò Sectarii Samoſateniani objiciunt illos ſcripturæ textus, quibus Chriſtus aſſeritur verus homo

homo, & idem ipſe homo Chriſtus Filius Dei affirmatur: ex quo inferunt, non eſſe illum alia naturâ præditum niſi humana, conſequenter non eſſe Deum, ſed purum hominem, & in illis ſcripturæ locis, ubi dicitur Filius Dei, dicunt eſſe intelligenda verba de filiatione per adoptionem, adeo ut Chriſtus in illis ſcripturis dicatur Filius Dei tantùm adoptione: ut Servetus in ſuis de Trinitate Dialogis frequenter repetit, & recoquit eandem gambrem, quam veteres Samoſateniani jam produxerant, & D. Athanaſius *Serm.* 4. *contra Arianos* exprobraverit, eò quia à Caipha, & Judæis hanc didicerint objectionem. Judæi enim Joan. 10. dixerant: *De blaſphemia accuſamus te, quia tu cùm homo ſis, facis te ipſum Deum.* Reſpondetur Chriſtum, quando in ſcripturis dicitur Filius Dei, intelligi eſſe Filium naturalem, & non per adoptionem, unde Joan. 10. *Hic enim eſt Deus noſter, & non reputabitur alius ad eum.* Vocatur Deus noſter per naturam, & eſſentiam, eò quia non poſſit alius reputari ad eum, & quod Chriſtus ſit hic Deus, habetur Baruch. 3. ubi loquens de Deo vero ait: *In terris viſus eſt, & in hominibus converſatus eſt,* ſcilicèt Chriſtus Dominus verus Deus, & verus homo, quia perſona Chriſti eſt illud Verbum, quod erat in principio apud Deum, & Deus erat Verbum: ſiquidem hoc idem *Verbum,* quod erat Deus, Joan. 1. *Caro factum eſt, & habitavit in nobis,* adeo ut Verbum fuerit ſimul Deus, & homo propter carnem aſſumptam, qua nobis fuit viſſibilis, & habitavit in nobis, quapropter prædixerat Iſaias 7. Hic *vocabitur Immanuel,* quod perinde ſignificet, ac nobiscum Deus, & Apoſtolus ad Philip. 2. has duas in Chriſto naturas, divinam, & humanam, ut illos edoceret, ſcribit: *Deo cùm eſſet æqualis, formam ſervi accepit, & habitu inventus eſt ut homo,* hoc eſt, inventus eſt habitu ut homo, propter carnem ſeu naturam humanam, quam aſſumpſit Verbum, fueritque propterea perſona Chriſti verus Deus, & verus homo.

Quintò objiciunt Sectarii eas ſcripturas, quæ indicant, Chriſtum eſſe differentem perſonam à Deo, ac propterea non eſſe Deum, & citant Joan. 2. *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum Deum meum, & Deum veſtrum,* ubi Chriſtus dicit Deum æquè Patrem ſuum, ac Patrem Diſcipulorum, ſed Diſcipuli fuerunt tantùm Filii Dei per adoptionem, non per naturam, ergo, & Chriſtus ſe declaravit Filium tantùm per adoptionem, hinc Matth. 27. confirmans hanc filiationem adoptivam ait: *Deus meus, Deus meus ut quid dereliquiſti me?* ſin autem fuiſſet verus Deus, & Filius naturalis, non potuiſſet derelinqui à Patre, ſeu Deo, quia idem non derelinquit ſe ipſum, ſed aliam perſonam à ſe diſtinctam. Sed contra, quia cùm dogma fidei ſit, ut paulò ante explicuimus, ineſſe Chriſto duas naturas, divinam, & humanam, ſecundùm hanc dixit aſcendere ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, non tamen inde ſequitur eſſe Filium adoptivum, quia denominatio filiationis adoptivæ cadit ſupra perſonam, & in Chriſto perſona erat Verbum, quod in principio erat apud Deum, & Deus erat Verbum: & quia Verbum, hoc eſt, ipſe Deus, ac Filius naturalis æterni Patris eſt, non potuit Chriſtus dici Filius adoptivus, tametſi ratione humanæ naturæ à ſe aſſumptæ, dixerit Joan. 20. *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum.* Neque ex modo illo dicendi Deum meum, & Deum veſtrum infertur, non eſſe Deum, quia ſecundùm hypoſtaſin erat Deus. Similiter quando Matth 27. dixit: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me,* fuit locutus ſecundùm humanitatem aſſumptam, & prout erat homo, in quo ſenſu etiam dixerat: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma.*

Sextò objiciunt etiam Sectarii illa ſcripturæ loca, in quibus videtur ſignificari, Chriſtum eſſe puram creaturam, & Proverb. 8. *Dominus creavit me initio viarum ſuarum,* ex quo loco Ariani epinicium ſibi canebant, aſſerentes Chriſtum eſſe puram creaturam. Rurſus adferunt illud Apoſtoli ad Philip. 2. *Dominum, & Chriſtum fecit illum,* hoc eſt Deus fecit Chriſtum, qui propterea eſt pura creatura, ſicut aliæ à Deo factæ. Et Joan. 1. ait: *Ante me factus eſt,* & ad Hebræ. 1. *Tantò melior Angelis effectus,* & ad Hebræ. 3. *Fidelis eſt ei, qui fecit illum,* ex quibus verbis inferúnt, Chriſtum fuiſſe factum, ſeu à Deo creatum, perinde ac creatæ ſunt reliquæ creaturæ. Sed contra, quia ſancti Patres communiter reſpondent in præfatis ſcripturæ locis tantùm ſignificari, Chriſtum fuiſſe factum, & creatum ſecundùm naturam humanam, quam aſſumpſit, non verò ratione naturæ divinæ, quam Verbum ex vi generationis æternæ, ſemper habuit, Verbum enim, quod in principio erat apud Deum, & Deus erat Verbum, ipſum aſſumpſit naturam humanam, & ſecum in Chriſto traxit divinam, quapropter licet Chriſtus ſecundùm naturam humanam dicatur factus, creatus, formatus, non ita ſecundùm perſonam, ſeu Verbum incarnatum, & naturam divinam. Chriſtus igitur initium daturus operi noſtræ redemptionis dixit: *Dominus creavit me initio viarum ſuarum:* ſeu formavit in utero Virginis corpus meum humanum, ut initium ponerem humanæ redemptionis, ut interpretantur ſeptuaginta, idque firmatur ex illo Iſaiæ 49. *Et nunc hæc dicit Dominus, qui formavit me ex utero ſervum ſibi, ut congregem Jacob, & Iſrael ad eum,* quæ verba expendens Athanaſius ait: *Ecce hic non fit, formatur, (quod intelligitur ſecundùm ſervilem naturam humanitatis) ſed ut congreget tribus, quæ antequam formaretur, exiſtebant: nam ut illic creavit, ita hic formavit; & ut illic opera, ita hic ut congregem collocatum vides.* Fuit igitur Chriſti humanitas in Virginis utero formata, ut congregaret Tribus, ac opus noſtræ redemptionis inchoaret. Neque obſtat, quòd Proverb. 8. dicatur: *Dominus creavit me* in præterito: quia in ſcripturis, quæ de futuro dicuntur, ſolent verbo præteriti temporis ſignificari, ut nimirum intelligatur adeo certa eſſe, perinde ac certa ſunt, quæ jam contigerunt, hinc David loquens de Chriſto nondum in terris nato, ait de præterito Pſal. 21. *Foderunt manus meos, & pedes meos.* Alii illud verbum *creavit* explicant, quòd idem ſignificet, ac præficere, ut ſenſus ſit Filium à Patre fuiſſe præfectum omnibus divinis operibus, in quo ſenſu in Republica Magiſtratus dicitur creari, in electionibus etiam ſuperior creari dicitur, tribuitur hæc explicatio Dionyſio Pontifici apud Athanaſium *in epiſt. de decret. Nicænæ Synodi.* Alii verbum illud *creavit* explicant, quòd ſignificet æternam Filii generationem, non productionem ex nihilo. Nam etiam ſapientia de ſe ipſa dicit Proverb. 8. *Nondum erant abyſſi, & ego jam concepta eram: ante omnes cœlos ego parturiebar.* Cur verò verbum gignendi, & creandi intelligatur idem ſignificare, explicat D. Hilarius, ut nimirum perfectio proceſſionis Filii à Patre commodius, clarius, ac plenius intelligeretur; dicitur creatio, ut intelligatur ſimplicitas divinæ generationis, quia ſicut creatio non eſt ex aliqua præexiſtenti materia, perinde immutabilitas Patris producentis ſimpliciſſima eſt, & Filium generavit ei propriam naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, & Deitatem communicando; ad quod ſigni-

ſignificandum dicitur etiam productio, qua Filius accipit à Patre eandem ſuam naturam, & eſſentiam, generatio ut ſignificetur Filii cum Patre conſubſtantialitas, ut cenſet D. Athanaſius *ſerm. 5. contra Arianos*; qui id explicat explicat exemplo, ſiquidem in ſcriptura Filii vocantur ſervi, quamvis non ſint ſervi ſuorum Patrum, ſed ob reverentiam quam ſuis exhibent genitoribus, & tamen non deſinunt eſſe Filii: quo pacto Reg. 1. Berſabeæ loquens de Salomone cum Davide vocat eum ſervum ejus, tametſi filius fuerit Davidis: ſic filii interdum dicuntur non gigni, ſed fieri, quamvis revera gignantur. Perinde verbum *creavit* ſumitur pro generavit. Aliam expicationem addit S. Athanaſius loc. cit. dicens: ſapientiam genitam dici creatam, non in ſe, ſed in ſuis exemplaribus, quæ ſunt ipſæ creaturæ, ait ipſe: *Non enim creatur creatrix ſed propter imaginem ſui rebus creatis ingenitam ipſa ſe creari dicit. Et quemadmodum ipſe Dominus locutus eſt; qui vos excipit me quia formula ejus in nobis ſit: ita quoque tametſi res creata illud ipſum non ſint, quod ille eſt, tamen ob ſimulacrum, & formulam, quæ in creatis eſt velut ipſe creatur.* Ad aliud deſumptum ex D. Paulo ad Phil. 2. *Dominum & Chriſtum fecit illum.* Omnes Patres intelligunt de Chriſto ſecundùm humanitatem, perinde ac intelligunt aliud ex eodem Apoſtolo ad Roman. 1. *Qui factus eſt ei ſemine David ſecundùm carnem*, ut explicat D. Baſilius *lib. 2. contra Eunomium.* Aliud: *Ante me factus eſt*, perinde ſignificat, ac mihi prælatus, & antepoſitus eſt, eò quia prior me erat. Item cùm dicitur *Tantò melior Angelis effectus*, ſenſus non eſt. eſt, quòd Filius fuerit factus tantò melior Angelis, ſed declaratus illis longè perfectior, ut explicat Theophilactus: eodem pacto etiam explicantur verba Apoſtoli dicentis: *Fidelis eſt ei, qui fecit illum.* ſenſus non eſt, ut Chriſtus fuerit abſolute factus, ſed quòd factus Pontifex ſecundùm humanitatem.

Septimò objiciunt ſectarii ea ſcripturæ loca, in quibus Chriſtus aſſerit Patrem ſuum ſolùm Deum eſſe Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*, quod etiam D. Paulus. 1. Cor. 8. ſignificat inquiens: *Nobis unus eſt Deus Pater, & unus Dominus Jeſus Chriſtus*: ex quibus inferunt ſectarii novi Ariani, ac Miniſtri Tranſylvani, Chriſtum eſſe purum hominem, & non Deum. Sed contra quia quando Chriſtus in ſcripturis ait Patrem ſuum ſolum eſſe Deum, non ſe excludit ab illa ratione Deitatis, quia cùm perſona Chriſti ſit ipſum Verbum, quod in principio erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hæc perſona Chriſti utique eſt Deus, unde Chriſtus tantùm voluit excludere à vera divinitate multitudinē illam falſorum numinum, quæ ab Ethnicis colebantur ut Dii. Imò tantùm abeſt, quòd ſe ipſum voluerit excludere à Patris divinitate, ut eam ſibi tribuerit, quia cùm Patrem ſuum vocet ſolum Deum, ſe illius Filium eſſe declarat, ſed non per adoptionem, ergo Filium naturalem, quem miſit, quando Verbum caro factum eſt: eſt enim Verbum apud Deum ipſe Deus, cùm dicat Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* hinc Chriſtus hanc ſuam divinitatem hominibus manifeſtaturus dixit Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*, quia nimirum perſona Chriſti eſt illud Verbum, quod in principio erat apud Deum. & Deus erat Verbum Sancti Patres præſertim Gregor. Nazianzen. *orat. 4. de Theolog.* Athanaſ. *ſerm. 4. contra Arianos* [illegible] S. Baſilius *lib. 4. contra Eunomium in fin.* S. Chryſoſt. *homil. 22 in Matt.* ex eò quòd ſolus Pater dicitur eſſe verus Deus aut abſolutè unus Deus, probant etiam Filium & Spiritum Sanctum eſſe verum Deum, eò quia tres perſonæ divinæ ſint unum quid ſecundùm eſſentiam, naturam ſubſtantiam deitatem, & reliqua attributa, quia quando Pater abſolutè vel ſolus verus Deus eſſe dicitur, tunc de Patre prædicatur illud idem eſſe, quod eſt in Deo eſſentia, natura, ſubſtantia, Deitas, & tota illa abſoluta perfectio, quæ communicatur à Patre per generationem Filio, & à Patre, & Filio per ſpirationem activam Spiritui Sancto, proinde cùm illud idem eſſe abſolutum quod prædicatur de Patre, ſit illud idem eſſe, quod habet Filius, & Spiritus Sanctus, ſequitur, quod cum Pater dicitur abſolutè verus Deus intelligatur de Filio, & de Spiritu S. unde ex eo, quòd Chriſtus dixerit Patrem ſuum ſolum eſſe Deum, non ſe negavit, ſed potius affirmavit eſſe Deum. Tum quia quando ſolus dicitur verus Deus, non intelligitur tunc Pater ſine ſuo Verbo, & ſapientia, nec ſine ſuo ſpiritu, ſed intelligitur Pater cum tota ſua perfectione, proinde cum ſapientia, & ſpiritu; ſed ſapientia in Deo, eſt ipſe Deus, ut etiam Spiritus, ergo tunc etiam Filius unà cum Patre dicitur Deus, ut etiam Spiritus S. ut infert S. Athanaſ. *in epiſt. ad Serap. circa medium* cùm enim Filius ſit ſapientia quæ eſt in Patre, & nulla ſit in Patre perfectio, quæ non ſit Deus ſequitur evidenter perſonam Chriſti, quæ propriè eſt Verbum, & ſapientiam Patris eſſe verum Deum. Hinc 1. Joan. 5. Filius dicitur etiam verus Deus. Tum quia in illis ſcripturæ locis, in quibus Filius ſolus dicitur eſſe verus Deus, non excluditur Pater à ratione Deitatis, ut notat S. Baſil. *lib. 4. in Eunom.* in illud Baruch. 3. ubi de Filio dicitur: *Hic eſt Deus noſter & non æſtimabitur alius ad eum.* & quòd ibi ſermo ſit de Filio, qui naturam humanam aſſumpſit, oſtendit Iſaias 45. *Non eſt abſq; te Deus, Deus Iſrael Salvator*, ut notat S. Cyprian, *lib. 2. ad Quirin. cap. 6.* Quamobrem cùm Apoſtolus vocat ſolum Chriſtum Dominum, non excludit Patrem, ut nec etiam quando Pater vocatur ſolus Deus, non excluditur Filius. Hinc Origenes ad cap. 8. epiſt. ad Rom. ait: Quòd quando in ſcripturis perſona aliqua divina videtur excludi, tunc ſermo eſt de diis, qui falsò dicuntur Dii, ut etiam notat D. Baſil. inquens, ad eos tantùm qui falsò dicuntur Dii, referenda ſunt. ut cùm in Deut. 32. dicitur: *Dominus ſolus Dux ejus fuit, & non erat cum eo Deus alienus*, ubi excluduntur falſi Dii: quando verò ſcripturæ unum Deum verum abſolutè prædicant, tunc includuntur tres perſonæ divinæ, eò quia omnes tres ſint illud unum, quod eſt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Octavò congerunt ſectarii cum antiquis Arianis omnia illa ſcripturæ loca in quibus Filius dicitur inferior, & minor patre Joan. 14. *Pater major me eſt.* 1. Cor. 15. *Tunc & ipſe Filius ſubjectus erit ei.* Joan. 14. *Et ſicut mandatum dedit mihi Pater.* Quòd ſi Filius accipit mandatum à Patre, neceſſe eſt ſit minor, & inferior illo, quia proprium eſt inferioris mandatum accipere à ſuperiore; ex quo inferebant Ariani, Filium eſſe minorem, ac inferiorem Patre. Hinc Joan. 6. ait Chriſtus *non veni facere voluntatem meam* ergo quia erat Deo inferior, cujus voluntatem exequebatur, & Apoſtolus ad Hebr. 6 loquens de Chriſto dicit. *Semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Si interpellat pro nobis: ergo ipſe per ſe immediatè gratiam non impertitur, ſed Deum rogat, ut eam nobis impertiat, proinde Chriſtus non eſt Deus. quo argumento utuntur miniſtri Tranſylvani, Sed hæc & alia id genus à ſacris petita ſcripturis non obſtant: quia ut ſuperiùs explicui, in Chriſto duæ dantur naturæ, divina una quam verbum caro factum ſecum trahit, alia humana; illa æqualis eſt æterno Patri; hac inferior; quando igitur in ſacris Scripturis Chriſtus dicitur inferior, minor Patre, intelliguntur Scripturæ de Chriſto ſecundùm naturam humanam, & quatenus homo: quando verò Chriſtus dicitur Patri æqualis, vel omnipotens, Creator,

Digitized by Google

tor, & Deus, tunc Scripturæ loquuntur de Chriſto ſecundùm naturam divinam, & quatenus Deus eſt: huc acceſſendus Divus Athanaſius lib. de ſuſcepta natura contra Apollinarium inquiens: *Hæc humana verba humilitatis Filii Dei, ideo ad conſtituendam ſuam blaſphemiam hæretici detorquent, quia nolunt attendere Apoſtolo de Chriſto dicenti; quòd propter nos cùm dives eſſet, factus eſt pauper, ut nos illius inopia divites fieremus.* Ait Athanaſius Hæreticos ad deprimendam Chriſti majeſtatem, eumque deprædicandum minorem Patre, ac puram creaturam ea tantùm ſelegiſſe Scripturæ loca, quæ de Chriſto loquuntur ſecundùm naturam humanam, & prout homo eſt natus de Maria Virgine; & doloſè ea reticent Scripturæ loca, quæ illum ab æterno genitum à patre, & æqualem Deo declarant. Quòd ſi non illum tantummodo, ut eſt in forma ſervi, pauper, & humilis, cogitarent; ſed etiam ut in forma Dei, Deo æqualis, non abſolutè ex congeſtis Scripturæ locis eum Patre inferiorem adſtruerent; ſed adderent ſecundùm naturam humanam, quâ eſt homo; ſed id reticent utpote minimè congruum ſuæ hæreſi. Non enim in ſacris Scripturis Chriſtus dicitur ſolummodo minor Patre; ſed etiam æqualis; & Deus expreſsè vocatur: ex quo ſequitur, quòd Chriſtus ſecundùm aliquam rationem ſit minor patre, ſcilicet ſecundùm rationem humanitatis, & prout eſt homo; & ſecundùm aliam rationem, id eſt ratione verbi divini, ſeu perſonæ, ac naturæ divinæ ſit æqualis Patri, ut Deus. Eſt communis regula Sanctorum Patrum, ut quæ de Chriſto dicuntur humilia, & Deo inferiora, intelligantur de Chriſto ut homine, ſeu ſecundùm naturam humanam; quæ verò de Chriſto dicuntur ut æquali Patri, ut omnipotenti, & Deo; intelligantur de Chriſto ſecundùm perſonam, & naturam divinam. Unde Chriſtus minor, & ſubjectus & obediens Patri eſt ſecundùm humanitatem, ſecundùm quam dicitur factus paulò minor ab Angelis, ut notavit S. Athanaſius: ſecundùm verò divinitatem dicitur Joan. 10. *Æqualis eſt Deo, & unum* cum Patre, quia eadem deitas Patris communicatur Filio; & Apoſtolus ad Hebræ. 1. ait: Tantò melior Angelis factus eſt, quantò differentius præ illis nomen hæreditavit. Quòd ſi miniſtri Tranſylvani, & alii Sectarii non intelligunt, pudore ſuffuſi audiant quid illis reſpondeat S. Athanaſius ſerm. 2. contra Arianos. *Reddite quæ ſunt hominis homini; quæ ſunt Dei Deo.*

Objiciunt nonò à ratione: hoc pacto Chriſtus eſt verus Filius Dei, ut paſſim habetur in Scripturis: ergo non eſt Deus. Probant conſequentiam quia Deus eſt ens ſimpliciter primum: ſed Filius non eſt ens ſimpliciter primum, quia de ratione Filii eſt ut ſit ab alio, & quod eſt ab alio, non eſt ens ſimpliciter primum, quia ſupponit aliam perſonam à qua eſt: ex quo inferunt Filium non eſſe Deum; quia nomine Dei omnes intelligunt ens ſimpliciter primum. Diſcipuli Serveti, & miniſtri Tranſylvani putant hoc unico argumento totam in Chriſto evertiſſe divinitatem, non intelligentes ſe totaliter avertiſſe à veritate. Confirmant ex eo quia Chriſtus paſſim in Scripturis ſe dicit Filium eſſe illius Dei veri Iſrael: ergo non eſt ipſe ille verus Deus Iſrael, quia inter Patrem & Filium neceſſe eſt detur diſtinctio, qua Pater non ſit Filius. Sed contra negatur conſequentia, & ad ejus probationem negatur major. Quia Filius, licèt ratione filiationis ſit à Patre, ita tamen per productionem originis eſt à Patre, ut eamdem prorſus eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & deitatem Patris accipiat, ſitque propterea eadem prorſus eſſentia, ſubſtantia, & deitas Patris; adeo ut Pater & Filius non diſtinguantur niſi per ſolas, ac præciſas relationes Paternitatis, & Filiationis, & in reliquis ſint illud unum, quod eſt in Patre, Filio, & Spiritu Sancto, & ſicut illud unum includens eſſentiam, divinam naturam, ſubſtantiam, deitatem, & reliquas divinas perfectiones eſt v… rus Deus, ideo æquè Filius eſt verus Deus, ac Pater: … ratione ejuſdem eſſentiæ, & naturæ eſt ens ſimplicit… primum, in quo non ſolùm Pater continetur, ſed etia… Filius, & Spiritus S. ſintque propterea tres perſonæ … nus Deus, unum ens ſimpliciter primum: unde ſola … liatio generatur, non eſſentia in Filio, quia eſſentia d… vina non generatur, ſed eadem prorſus quæ eſt in P… tre, communicatur Filio per generationem origin… adeo ut tota prioritas in Patre ſit tantùm originis, qu… tenus Filius generatur à Patre; non verò prioritas nat… tæ, quia excludit omnem rationem dependentiæ, ne… enim Filius dependet à Patre, cùm ſit eadem prorſ… eſſentia, natura, & ſubſtantia Patris; alioquin ide… dependeret à ſe ipſo, quod repugnat: hinc multò m… nus Pater eſt prior tempore Filio. Ad id quod add… batur in Confirmatione, Filium in Scripturis ſe paſſi… dicere Filium illius veri Dei Iſrael. Reſpondetur F… um non ſe dicere Filium Dei Iſrael, quatenus ſimpli… ter includit eſſentiam, & naturam, ſed quatenus … etiam perſona Patris; quia Filius producitur à Patr… ſeu à Deo ſolo Iſrael includente perſonam Patris; … tamen ut perſona Filii ſit etiam ille verus & ſolus D… us Iſrael, eò quia ratio Filii in eodem ſolo vero D… Iſrael includatur.

Objiciunt decimò miniſtri Tranſylvani cum Se… veto nos Catholicos excitare ac renovare antiquu… errorem Ebionitarum; eò quia aſſeramus Filium D… æternum ſibi univiſſe humanitatem; qui error fuit … bionis, & Cherinti: hi enim docuerunt Chriſtum æte… num deſcendiſſe in hominem, qui vocabatur JESU… & habitâſſe in illo ut refert Irenæus lib. 3. c. 19. S… contra tantùm abeſt, Catholicos renovâſſe vetuſtiſſi… hæreſim Ebionitarum, ut eam potius radicitus evella… Catholici ſiquidem docent Filium Dei generari ab … terno per intellectum æterni Patris, quatenus Pa… intelligendo ab æterno ſe ipſum producit verbum, … quo loquens Joannes Evangeliſta ait Joan. 1. *In prin… pio* (ſeu ab æterno) *erat Verbum, & Verbum erat ap… Deum.* Seu Verbum non ut accidens adſcititium inh… rebat Deo; ſed erat ejuſdem prorſus eſſentiæ, natu… ſubſtantiæ, ac Deitatis cum Patre, quapropter per… Joannes: *Et Deus erat Verbum, hoc erat in princip…* ſeu ab æterno apud Deum: *Omnia per ipſum fa… ſunt & ſine ipſo factum eſt nihil,* quia opera ad extra co… munia ſunt Patri, Filio, & Spiritui S. non enim Pa… per Filium quaſi per inſtrumentum à ſe diſtinct… creavit mundum, ut ſuperius oſtendimus, ſed om… tres perſonæ in una eademque ſimpliciſſima eſſent… natura, ſubſtantia, & deitate ut cauſa principalis eff… ens crearunt mundum. Pergit Joannes Evangeliſta … recenſito adventu Joannis Baptiſtæ præcurſoris Ch… ſti; explicat quomodo Filius æterni Patris, ſeu ſecun… perſona Sanctiſſimæ Trinitatis, quam dixerat verbu… eſſe apud Deum, & Deum eſſe hoc verbum, aſſumpſe… noſtram humanitatem, & Dei Filius homo factus n… biſcum habitaverit: *Et Verbum caro factum eſt, & ha… tavit in nobis.* Hinc docent Catholici hoc verbu… quod aſſumpſit noſtram humanitatem, eſſe illum h… minem, qui dicitur JESUS Chriſtus conſtans ex du… bus naturis divina, & humana, & ex una ſola perſo… verbi, trahente ſecum naturâ divinam, cum qua ide… tificatur, & qua natura humana carens propriâ per… nalitate ſubſiſtit. Unde non Chriſtus æternus, ſeu D… us & homo ſimul deſcendit in hominem Jeſum, … verbum ſolum aſſumpſit naturam humanam. Un… non Catholici, ſed miniſtri Tranſylvani renovant h… reſim Ebionis, & Cherinti: iſti docuerunt, Jeſum … purum hominem fuiſſe ex Maria conceptum, nec … perſonam Chriſti Jeſu ante illam extitiſſe, ut teſtan… veteres Patres, Irenæus lib. 1. cap. 25. & 26. ait, …

Digitized by Google

cundum Cerinthum *Jeſum fuiſſe Joſeph & Mariæ Filium ſimiliter ut reliquos homines.* Non enim Cherinthus hunc hominem Jeſum Chriſtum ab aliis diſcrevit hominibus, ſed ſimilem aliis edixit, quod hæreticum eſt, quia Chriſtus fuit ſimul verus Deus, & verus homo. Ebionem eandem aſſeruiſſe hæreſim fatetur Tertullianus lib. de carne Chriſti inquiens: *Ebion nudum hominem & tantum ex ſemine David non & Dei Filium conſtituit Jeſum.* Hoc idem repetit *lib. de præſcription:b.* Meminit etiam hujus hæreſis Epiphanius lib. de hæreſ. 30. ubi ait: *Ebion ex ſemine viri, hoc eſt ipſius Joſeph Jeſum eſſe decrevit*, quod etiam teſtantur Euſebius *lib. 3. cap. 21.* Hieronymus *lib. 1. de ſcriptorib. eccleſiaſt. in Joan. Evangeliſt.* Auguſtinus *hæreſ.* 10. & Ignatius Martyr *in epiſtol. ad Philadelph.* ubi ait: *Qui dicit, Jeſum purum eſſe hominem, ſerpens eſt mentis inops, cognomine Ebion.* Arguté vocavit Ebionem mentis inopem, eò quia vox Ebion Hebraicè idem ſignificat, ac mendicum, ſeu inopem, ut notat Euſebius *lib. 3. hiſtor. cap. 21.* Rurſus Ebion, & Cherinthus, ut refert Irenæus *lib. 2. cap. 25. & lib. 3. cap. 19.* aſſeruerunt: *deſcendiſſe in ſpecie columbæ in hominem JESUM anno ætatis ejus trigeſimo quandam aliam perſonam ſpiritualem, quam Chriſtum nominabant, & tunc virtutes perfeciſſe: in fine autem revolaſſe iterum Chriſtum de Jeſu, & Jeſum paſſum eſſe, & reſurrexiſſe, Chriſtum autem impaſſibilem perſeveraſſe.* Ex quibus conſtat, quantum doctrina Catholicorum diſtet ab hæreſi Ebionis, & Cherinthi: iſti enim aſſerunt Jeſum fuiſſe purum hominem conceptum ex homine, & natum: Catholici verò docent, Chriſtum non eſſe purum hominem, ſed ſimul verum Deum, & verum hominem, & non fuiſſe conceptum ex ſemine Joſeph, ſed ex puriſſimo ſanguine Virginis Matris ope Spiritûs ſancti. Illi unicam tantùm in Chriſto agnoverunt perſonam humanam: Catholici verò docent naturam humanam in Chriſto caruiſſe propria perſonalitate, & fuiſſe ſuppoſitatam per perſonam Verbi aſſumentis carnem humanam. Illi docuerunt Chriſtum nullo modo extitiſſe, priusquam conciperetur ex Maria: Catholici verò docent perſonam Chriſti, ſeu Verbum æterni Patris fuiſſe æternum, & extitiſſe ante Mariam, & mundum conditum. Rurſus docent Catholici hoc Verbum æternum carnem factum fuiſſe, ſeu aſſumpſiſſe naturam humanam, & proinde Dei Filium fuiſſe etiam conceptum ex Maria, & unam tantùm perſonam in homine JESU Chriſto fuiſſe, quod Miniſtri Tranſylvani cum ſuo Serveto, Ebione, & Cherintho faſſi non fuerunt, ſiquidem in eorum ſententia Verbum non fuit caro factum.

Objiciunt undecimò, quia Chriſtus ex Apoſtolo 1. ad Tim. 3. eſt Mediator Dei, & hominum, ex quo inferunt non eſſe Deum, eò quia Mediator debeat eſſe diſtinctus ab illis perſonis, inter quas eſt Mediator, ſi enim Deus eſſet, non poſſet apud Deum eſſe hominum mediator, alioquin idem eſſet mediator ſui ipſius. Sed contra, quia Chriſtus rectè ab Apoſtolo, quamvis non ſit purus homo, dicitur mediator Dei & hominum: quia Chriſtus ut jam explicuimus, conſtat ex duabus naturis divina, & humana, & ex perſona Verbi aſſumentis naturam humanam, & ſecum trahentis divinam in homine. Chriſtus igitur ab Apoſtolo dicitur mediator Dei & hominum, non ut Deus eſt, ſed ut homo ſubſiſtens ſubſiſtentia perſonæ divinæ, fuit munere mediatoris noſtri functus; unde fuit etiam Mediator noſter apud Deum, quatenus non ſimpliciter Deus nec ſimpliciter homo, ſed ſimul Deus & homo, quo pacto diſtinguitur à ſimplici, & puro Deo, & à puro homine, & intelligitur mediare inter Deum, & hominem, eò quia participet de utroque: hinc falſum eſt, quod aſſerunt Sectarii non potuiſſe Chriſtum, ut Deum fungi munere Mediatoris, quia Chriſtus ut Deus ſimul, & homo, eſt veluti perſona media, licèt enim ratione perſonæ ſimpliciter ſumptæ ſit verus Deus, ut tamen & perſona, perficit humanitatem, quam aſſumpſit, & participat de homine, ut etiam homo de divinitate, eſt verus mediator, & niſi eſſet ſimul Deus, & homo, perfectus mediator eſſe non poſſet, ut notavit S. Athanaſius *lib. de ſuſcepta humanit. contra Apolinar.* & Irenæus *lib. 3. cap. 59.* & communiter alii Patres.

Objiciunt duodecimò, quia Actor. 2. Homo, qui dicitur JEſus factus, eſt Dominus, adeoque etiam Deus, habetur enim in Act. *Certiſſimè ſciat omnis domus Iſrael, quia & Dominum & Chriſtum fecit Deus hunc Jeſum, quem vos crucifixiſtis.* Cùm igitur dicatur factus jam non eſt æternus, conſequenter neque Deus: ſiquidem non eſt natura Deus æternus, ſi natura æternus eſt Deus; ſed Deus ex propria natura eſt æternus, & non factus ex tempore: & Chriſtus è contra non eſt ex natura Deus æternus, ſed factus eſt Deus ex tempore, ergo non eſt verus Deus. Sed contra reſpondetur hoc argumentum fuiſſe olim Arianorum, ut aſſerunt S. Athanaſius *ſerm. 3. contra Arianos.* D. Cyrillus *lib. 9. theſ. cap. 3.* D. Baſilius *lib. 2. contra Eunom.* & nitebantur hoc argumento demonſtrare Chriſtum eſſe purum hominem, & non verum Deum, eò quia verus Deus ſit æternus, & non ex tempore factus, ad quod argumentum reſponderunt præfati Patres, Chriſtum Jeſum non fuiſſe ex tempore factum Dominum, & Deum ſecundùm hypoſtaſim, & naturam divinam, ſed tantùm ſecundùm humanitatem, qua fuit paſſus crucifixus, & mortuus. Neque dicunt Patres ita fuiſſe factum Dominum, & Deum ſecundùm humanitatem, ut juxta eandem eſſet immediatè Dominus & Deus; ſed ut eſſet Deus, & Dominus ſecundùm hypoſtaſim humanitatis, quòd cùm Verbum aſſumpſit humanitatem, verum fuit, quod humanitas Chriſti divinitatem acceperit non in ſe, adeò ut ipſa humanitas facta fuerit ipſe Deus, ſed in ſua hypoſtaſi. Cùm enim Verbum divinum fuerit æternum apud Deum, & Deus eſſet ipſum Verbum, & hoc poſtea non niſi in tempore noſtram humanitatem aſſumpſerit, tunc quando Verbum caro factum eſt, Deus dicitur feciſſe hunc hominem Chriſtum Dominum, & Deum non ratione naturæ humanæ, vel carnis aſſumptæ, ſed ratione hypoſtaſis, & Verbi divini, adeò ut non fuerit Chriſtus factus Deus, qui antea non eſſet, ut putabant Sectarii, ſed ipſemet Deus, qui ab æterno ſemper fuit, hunc hominem JEſum effecit Deum, quia ejus perſona non fuit humana, nec poſita in tempore, ſed æterna; unde non ſequitur eſſe duos Deos, unum æternum & alium temporaneum, ſed unum tantùm eſt Deus æternus, qui ſecundùm perſonam Verbi hunc hominem Chriſtum ratione hypoſtaſis eundem Deum æternum effecit. Tria ſunt conſideranda, ipſum Verbum æternum, aſſumptio humanitatis, & ipſa humanitas: ex quibus Verbum fuit æternum, & ipſe Deus aſſumptio verò humanitatis facta fuit in tempore, quando Verbum caro factum eſt; humanitas etiam fuit in tempore formata ex puriſſimo ſanguine Virginis Matris; & quia hæc humanitas eſt quid finitum, limitatum, & creatum, ex ſe non habuit divinitatem, unde tantùm tunc facta fuit divina & Deus, quando Verbum illam aſſumpſit, non quòd ipſa mutaverit ſuam naturam obnoxiam doloribus, & morti: ſed quatenus uncta ut loquuntur ſancti Patres divinitate, ſeu ſuppoſitata, vel ſubſiſtens per ſubſiſtentiam Verbi divini dicitur hic homo Chriſtus ratione hypoſtaſis verus Deus, & verus homo. Ut enim ex tempore Chriſtus fieret Deus, non

Digitized by Google

non oportuit Chriſtum ſecundùm hypoſtaſin ſuam ex tempore produci, ſed ſatis fuit ex tempore naturam humanam,& divinam ſimul uniri in perſona Chriſti; & hoc Myſterium Incarnationis fuiſſe ab Apoſtolis declaratum poſt Reſurrectionem,liquet ex citato loco Act.2. Non enim inde ſequitur Chriſtum tantùm poſt Reſurrectionem fuiſſe Deum factum,quemadmodum ut explicat S.Athanaſius ſerm.3.contra Arianos. Jacob non dicitur tunc ab Iſaac Patre genitus, cùm Iſaac eum benedicens Dominũ illũ fecit fratrum ſuorum Gen.27.

Objiciunt tertio decimò miniſtri Tranſylvani cum Serveto,eò quia Scriptura non alium Filium Dei nobis proponat, niſi illum hominem Chriſtum, qui dicitur conceptus ex Maria,& à quo Evangeliſtæ Matthæus, Marcus,& Lucas exordiuntur Evangelium, & de quo etiam dicitur Joan. 2. *Hoc eſt initium ſignorum Jeſu*: ergo inferunt, non eſſe alium Dei Filium æternum,qui præter naturam humanam habeat etiam naturam divinam, alioquin Evangeliſtæ illius meminiſſent. Sed contra quia hic Dei Filius, quem Scripturæ dicunt eſſe Chriſtum conceptum ex Maria Virgine, eſt ipſum Verbum,quod fuit à principio apud Deum, ſeu ab æterno: & Deus erat ipſum Verbum,unde cùm hoc Verbum ſumpſerit poſtea in tempore naturam humanam,& fuerit hypoſtaſis,& perſona Chriſti idem Filius Dei, qui erat ab æterno, fuit poſtea in tempore hypoſtaſis naturæ humanæ Chriſti,quæ propriâ carens ſubſiſtentiâ, & perſonâ, non aliter ſubſiſtere potuit contra ſubſiſtentiam Verbi divini æterni, unde ille Filius Dei,qui erat apud Deum in æterno, idem prorſus fuit ex tempore in Chriſto, quando Verbum caro factum eſt, unde reſpondemus Filium Dei nullum alium eſſe niſi hominem Chriſtum,qui eſt conceptus ex Maria Virgine,& tunc eundum Chriſtum eſſe ſimul verùm Deum ratione hypoſtaſis divinæ trahentis ſecum etiam naturam divinam,& verum hominem ob naturam humanam aſſumptam,unde licèt unus tantùm, & idem ſit filius una & eadem perſona, eſt tamen filius dupliciter natus, ſcilicet ab æterno ex Patre ſecundùm divinitatem,& in tempore ex Matre ſecundùm humanitatem: nec inde ſequitur duos eſſe ſemifilios, quia non dicimus alium eſſe filium Dei,& alium filium hominis,ſed dicimus eundem filium Dei ab æterno genitum, ſecundùm divinitatem, ſeu ipſum *Verbum, quod erat apud Deum, & Deus erat verbum*, illud aſſumpſiſſe naturam humanam, & in Chriſto eandem naturam aſſumptam eſſe eundem prorſus Deum, qui eſt ab æterno apud Deum,& Deus erat verbum: de hoc enim verbo æterno apud Deum,& poſtea carnem facto ait Apoſtolus 1.ad Timoth.3. *Eſſe manifeſtatum iis,quibus voluit Deus notas facere divitias gloriæ Sacramenti hujus*, ſcilicet Chriſtum ex duplici natura divina, & humana, æterna, & temporali proinde etiam ex duplici nativitate conſtantem.

Objiciunt quarto decimò quia Pater dat filio vitam, & alia omnia, quæ filio inſunt: & filius ea omnia accipit à Patre, ex quo inferunt Patrem eſſe præſtantiorem filio,& propterea filium non eſſe ſummum, ac verum Deum, probant aſſumptum ex illo Act. 20. ubi dicitur Chriſtus dixiſſe beatius eſſe dare, quam accipere teſte D. Paulo, quod etiam naturaliter verum eſt, qui enim dat, habetur excellentior, & ditior, alio, qui accipit,unde dare eſt proprium illius, quod eſt perfectum actu: & accipere eſt proprium illius, quod eſt in potentia quo pacto etiam in phyſicis forma, quia dat eſſe materiæ,eſt iſtâ perfectior. Quòd ſi dicas, id verum eſſe, quando accipiens eſt in potentia ad recipiendum, quod non contingit in Filio accipiente eandem naturam æterni Patris, reſpondent filium etiam fuiſſe in potentia, eò quia potuit recipere eandem Patris naturam, & eſſentiam, ſi enim filius eam non potuiſſet recipere, utique non recepiſſet, proinde fuit in potentia ad recipiendum, conſequenter filius eſt minor Patre, & hìc eſt perfectior, quia dat filio recipienti. Quòd ſi dicas, filium ſemper habuiſſe eandem naturam Patris, adhuc reſpondent, inde non ſequi non fuiſſe filium in potentia recipiendi,ſed tantùm ſequitur non ita fuiſſe in potentia,ut aliquando caruerit ipſa natura accepta à Patre, ex quo ſequitur,quòd filius quantùm eſt ex ſe, ſemper fuerit in potentia ad recipiendum ſuum eſſe à Patre, conſequenter ſit minus perfectus Patre, cùm beatius ſit dare,quàm accipere,perinde ac in phyſicis materia dicitur formâ imperfectior, eò quia ab hac recipiet illa ſuam perfectionem,& poſtquam eam accepit,adhuc retinet ſuam potentiam reductam ad actum: imò etiam illam retineret, tametſi ab æterno ſuam à forma accepiſſet perfectionem:& ita à pari diſcurrunt de Filio ab æterno Patre genito, tametſi Filius ab æterno recipiat eandem naturam Patris, adhuc eſt in potentia ad illam recipiendam, quia ſi illam ab æterno recipit,debet ab æterno poſſe illam recipere.

Sed contra reſpondetur ad illud relatum ab Apoſtolo,& quod Actor. 20. dicitur à Chriſto dictum nimirum, *beatius eſſe dare, quàm accipere*, verùm id eſſe, quando accipiens non eſt omnino unum,& idem in re aliqua cum eo, qui dat: quia ſi accipiens non ſit omnino idem cum eo qui dat, diſtinguitur ab illo ſecundùm illam rem, quam accipit, & ſecundùm eandem dicitur eſſe in potentia ad illam accipiendam; ſed ſi accipiens ſit omnino idem cum eo, qui dat adeo ut quod accipit,ſit commune,& quidem omnino,& ſimpliciter idem in eo, qui dat, & qui accipit, tunc qui accipit, non eſt minus perfectus, eò qui dat,alioquin idem eſſet ſe ipſo minus perfectum, quod repugnat: & quia *in* divinis Pater dat Filio ſuam naturam, & eſſentiam, ſubſtantiam, & Deitatem,& Filius ex vi æternæ generationis eandem prorſus numero eſſentiam,& ſubſtantiam accipit, ſequitur quòd cùm Filius ſit eadem res cum ipſa eſſentia,natura,ſubſtantia, & deitate, quæ eſt etiã eadem res cũ ipſo Patre, quatenus hæc ſunt communia tribus perſonis, non poteſt,qui accipit, eſſe minus perfectus eo, qui dat, alioquin eadem prorſus ac ſimpliciſſima res eſſet minus perfecta ſe ipſa. Cùm igitur Pater dans,& Filius accipiens ſint quid unum ſimpliciſſimum, & impartibile in eſſentia, natura, ſubſtantia,deitate, & reliquis abſolutis perfectionibus, non poteſt Filius eſſe minor, nec minùs perfectus Patre; hinc ſequitur Filium,eò quia accipiat à Patre eandem eſſentiam, non eſſe in potentia ad illam recipiendam, ut res creata, & finita dicitur eſſe in potentia ad accipiendum incrementum perfectionis, ratio diſcriminis eſt, quia in creatis,quod accipit, non eſt omnino idem cum eo, qui dat, & quia res, quæ dantur, & accipiuntur, ſunt ſemper imperfectæ, finitæ,ac limitatæ, ideo quod accipit, ideo accipit, quia eſt in potentia ad illud accipiendum: in divinis verè Filius abſque imperfectione ulla accipit à Patre hoc unum,quod eſt in Patre, & quamvis dicatur poſſe illud unum accipere, adhuc non eſt in potentia, quia hæc diſtinguitur in creatis ab actu, quo pacto dicitur potentia tranſire in actum, in divinis verò non poteſt concipi hæc potentia ſine actu, alioquin conciperetur cum imperfectione removenda à Deo: potentia igitur in divinis eſt ipſmet actus, ac ſumma perfectio.

Objiciunt quinto decimo quia vel generatio Filii eſt finita,& ſic jam ceſſavit: vel non eſt finita & ſic nondum eſt abſoluta,proinde adhuc imperfecta,& Filius adhuc non eſt perfectè genitus; quod ſi dicatur finita,ergo habuit ſuum initium, proinde Filius incepit eſſe Filius, & non eſt Deus ſempiternus. Sed contra huic argumento, cui fidebant præſertim Eunomiani, reſpondent Gregorius Nazianz. *orat. 3. de Theol.* D. Baſil.

Digitized by Google

Baſil. *lib. 4. in Eunomium*, exinde quod aliquid initium habuit, non ſequi illud idem habiturum etiam finem: ſiquidem Angelus & anima rationalis habuerunt initium, cùm ſint creaturæ ex nihilo à Deo conditæ, & tamen non erunt finem habituræ, cùm ſint creaturæ ſpirituales minime corruptioni obnoxiæ. Quod verò ad argumentum generationem Filii attinet, reſpondetur, Filii generationem in divinis nunquam habuiſſe initium, quia ſit ab æterno à parte ante, neque poſſe finem habere, eò quia eadem perfectio ex æterno in æternum ſit perſeveratura, eſt enim æternitas tota ſimul comprehendens ſimul omnes temporum differentias, quibus tamen ipſa non ſubjicitur: generatio itaque Filii in divinis aliud non eſt, ſi paſſivè ſumatur, quàm ipſe Filius ut exiſtens ex Patre: ſin verò ſumatur activè eſt ipſe Pater, ut eſt intellectu ſuo producens Filium: unde ſicut Pater, & Filius ſecundùm illas rationes ſunt perſonæ æternæ, ita etiam æterna eſt Filii generatio, quapropter ait Pater æternus ad Filium Pſal. 2. *Ego hodie genui te* ſcilicet hodie, ſeu in præſenti æternitatis ſine principio & fine, quatenus æternitas eſt tota ſimul carens partibus ſecundùm prius, & poſterius, quod animadvertens Origenes in cap. 1. Joan. ait: Semper Filium generari à Patre, & ratio etiam id ſuadet, quia cùm Deus evincatur naturaliter eſſe ens perfectiſſimum, ac ſimpliſſimum infinitum & à ſe cum excluſione omnis dependentiæ ab alio, ſequitur, quòd ſemper fuerit, & à nullo traductus de non eſſe ad eſſe, conſequenter fuit æternus: & quia Deus æternus eſt perfectiſſimus, ac ſapientiſſimus, ſe ipſum perfectiſſimè intelligit, & ſe intelligendo verbum ad intra producit, quod verbum eſt ipſe Filius, cui Pater communicat eandem prorſus ſuam naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, Deitatem, & reliquas omnes perfectiones, adeo ut Pater & Filius ſint unum prorſus & idem includens totam plenitudinem perfectionum, ſequitur, quòd Filius ab æterno generetur, ſitque conſubſtantialis, ſeu habeat eandem eſſentiam, naturam, & ſubſtantiam Patris: & quia Pater, non poteſt deſiſtere, nec ceſſare à cognitione ſui ipſius, ita nec poteſt deſiſtere à generatione Filii, quæ propterea æterna eſt à patre ante, & poſt; nec inde ſequitur eſſe imperfectam; quia generatio Filii & ſimpliciſſima, impartibilis excludens partes, ideo enim eſſet imperfecta, quia nondum eſſet tota abſoluta, & aliquot adhuc deſiderarentur partes, ut perficeretur: atqui Filii generatio eſt tota abſoluta, nec per acceſſionem partium poteſt perfici, quia Pater cognoſcendo ſe ipſum perfectiſſime ſe intelligit, ac producit verbum, quod perinde eſt, ac generare Filium, quæ generatio propterea perfectiſſima eſt tota ſimul & æterna: hinc Pater ſemper dicitur Filium generare, & Filium à Patre generari, & ſemper naſci.

Objiciunt ſextò decimo. Vel Pater genuit Filium ſuum jam exiſtentem, vel nondum exiſtentem. Primum dici nequit, quia Filius non exiſtit, antequam à Patre generetur, neque ſecundum, quia inde ſequitur Filium aliquando non extitiſſe, ac propterea Deum non eſſe. Sed contra ad hoc argumentum quod tribuitur Eunomio reſpondet D. Baſilius *lib. 2. contra eundem*, Patrem genuiſſe quidem Filium exiſtentem, ſed non aliâ exiſtentiâ quàm illa Patris ex ipſa generatione ſui, ſicut enim quod ex tempore generatur, generatur exiſtens ex vi ſuæ generationis, quatenus res, quæ generatur, ſimul exiſtit, & gignitur. ſic Filius in divinis quia ſemper generatur, ſemper exiſtit exiſtentiæ ſuæ generationis, & ſicut non poteſt concipi ullum inſtans, in quo non generetur Filius, ita neque ullum poteſt inſtans concipi, in quo Filius non exiſtat exiſtentiæ ſuæ generationis; non enim Pater generat ad intra Filium, ut in creatis homo generat hominem, ubi priùs tempore intelligitur Pater exiſtere nondum exiſtente Filio, qui à Patre generatur: in divinis enim Pater non exiſtit prius Filio, quia non poteſt concipi Pater, ſine ſuis perfectionibus, quarum præcipua eſt, ut ſe ipſum cognoſcat, & quia ſe ipſum intelligendo Verbum generat, cui comunicat ſuam prorſus naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, & exiſtentiam, ſequitur Patrem non exiſtere, antequam exiſtat Filius, & Filium ab æterno generari exiſtentem.

Objiciunt decimo ſeptimò. Filius voluntate genitus à Patre, quia non generatur coactè, alioquin talis generatio eſſet imperfecta, eſt enim perfectius, & præſtabilius voluntate generare quàm ex neceſſitate, & coactè, ergo potuit Filius non generari, conſequenter non eſt verus DEUS, quia Deus eſt ens ſimpliciter neceſſarium. Sed contra ad hoc argumentum; quod erat Aſterii Sophiſtæ Arianorum Patroni, reſpondet D. Athanaſius: Patrem neque coactè genuiſſe Filium, neque etiam voluntate, quatenus voluntas liberè fertur in ſuum objectum, ſed ut fertur in illud neceſſariò, veluti quædam natura, adeo ut ſit potius generatio ex natura, quàm voluntate, vel generatio ex voluntate conformi naturæ, quo pacto Pater volens Deus eſt, non coactè, nec voluntate liberâ, ſed voluntate ut naturâ.

Objiciunt decimo octavò; quia Sanctus Ignatius in Epiſtol. ad Magneſianos expreſsè ait unum, & ſolum verum Deum Patrem ſuum annunciavit, ſed contra quia hoc in loco Ignatius tantùm Chriſti ſententiam recitat ex Evangelio Joan. 17. *Ut cognoſcant te ſolum Deum verum*, ex quo non ſequitur, Chriſtum non eſſe verum Deum: quia Chriſtus expreſsè ait: *Ego & Pater unum ſumus*; ſi Filius eſt illud unum quod Pater, Filius eſt verus Deus: quia unum in neutro, ut explicant Sancti Patres Gregorius Nazianzenus orat. 4. de Theolog. Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos non longè ab initio. Baſilius lib. 4. contra Eunomium, & alii communiter, ſignificat eamdem eſſentiam, naturam, ſubſtantiam ac deitatem: unde ſi Filius eſt eadem prorſus eſſentia, & natura, quæ eſt in Patre; perinde eſt Deus ac pater. Vera enim divinitas, & verus Deus unum quiddam ſunt, ac prorſus idem; quando igitur pater abſolutè, vel ſolus verus Deus affirmatur, dicitur eſſe illud unum, quod eſt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus; quia hæ tres perſonæ ſunt illud unum, quod eſt Deus; ſeu divina eſſentia, & natura. Proinde cùm Joan. 17. Chriſtus dixit ut cognoſcant te ſolum Deum verum, non excluſit filium & Spiritum Sanctum; ſed tantùm illos falſos Deos, quos gentes colebant ut Numina, Tum quia quando ſolus Pater dicitur eſſe verus Deus, vel quidvis aliud, non intelligitur Pater ſine ſuis perfectionibus, ſed cum iiſdem, conſequenter cum ſapientia, perfectâ cognitione ſui ipſius, & Verbo, quod eſt filius æterni Patris unigenitus, & cum ſuo Spiritu ac amore; quòd ſi Pater tunc intelligitur cum ſuis perfectionibus; ſequitur evidenter, quòd etiam filius, & Spiritus Sanctus ſint ille Deus, qui dicitur Pater eſſe. Præſertim cùm in aliis locis Filius dicatur eſſe verus Deus Joan. 5. Filius expreſſe dicitur *verus Deus*. Imo & in eodem capite Joan. 17. ſubditur: *& quem miſiſti Jeſum Chriſtum, vitam æternam eſſe*: adeo ut cognoſcere Chriſtum perinde ſit ac cognoſcere verum Deum. Tum quia in aliis ſcripturæ locis, in quibus Filius ſolus dicitur eſſe verus Deus, non excluditur Pater, eò quia Pater, & Filius ſint illud unum, quod eſt Deus. Baruch. 3. de Filio dicitur: *Hic eſt Deus noſter, & non æſtimabitur alius ante eum.* Et ille poſt hæc in terris viſus eſt; & illud Iſaiæ. 45. *Non eſt abſque Te Deus, Deus Iſrael Salvator.* Quando igitur ſcriptura ait ſolum Patrem, vel ſolum Filium eſſe Deum; adeo ut aliæ

Digitized by Google

divinæ perſonæ videantur excludi; tunc non divinæ perſonæ excluduntur, ſed falſi gentium Dii. *Tunc verba* ait Baſilius in Deut. 32. ad eos tantùm; *qui falsò dicuntur Dii, referenda ſunt,* ut eſt illud Deuter. 32. *Dominus ſolus Dux ejus fuit; & non erat cum eo Deus alienus.* Et quando ſcripturæ abſolutè prædicant, aliquam perſonam eſſe Deum, intelliguntur etiam de aliis duabus.

Objiciunt decimò octavò illud aliud S. Ignatii Epiſt. ad Tarſenſes, ubi ait: *Chriſtum eſſe Filium Creatoris, neque eſſe illum, qui eſt ſuper omnia Deus: ſed Filium ejus.* Sed inde neque ſequitur, Filium non eſſe Deum: quia Ignatius per Creatorem, & Deum ſuper omnia intelligit Patrem, cujus Chriſtus eſt Filius, & quia Filius eſt Verbum ipſius Patris, ſeu ſapientia, quæ eſt unum, ac idem cum Deo, ſequitur, Ignatium in illa Epiſtola aſſerere, Filium Creatoris eſſe ipſum Deum. Quod verò addat: *neque eſſe illum, qui eſt ſuper omnia Deus: ſed Filium ejus*, loquitur de Patre, prout relativè diſtinguitur à Filio, quatenus Pater ſecundùm rationem relativam non eſt Filius, neque hic eſt Pater. Aliqui etiam explicant has poſtremas particulas de Chriſto, ſecundùm humanitatem. Si dicas, Ignatium Epiſt. ad Philip. accommodare Patri illud Deuter. 6. *Dominus Deus tuus Deus unus eſt,* proinde ſolum Deum Patrem eſſe verum Deum. Reſpondetur diſtinguendo conſequens: ergo ſolus Deus Pater eſt verus Deus, ſi intelligatur Pater cum ſuis perfectionibus, ſapientia, & ſuo Spiritu, conceditur, ſed in hoc ſenſu in Patre includitur Filius, qui eſt ſapientia Patris, & Spiritus Sanctus, ſuntque propterea tres divinæ perſonæ, unus ſolus, & verus Deus: ſi intelligatur Pater excluſivè in ordine ad Filium, & Spiritum Sanctum, negatur, quòd ſolus Pater ſit verus Deus, quia Pater eſt illud unum, quod eſt etiam Filius, & Spiritus Sanctus: ait enim Filius: *Ego & Pater unum ſumus*, ſeu eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, Deitas & eſſe, propterea, eſt æquè Deus ac Pater; adeo ut hic unus verus Deus, qui eſt Pater, ſit etiam Filius, & Spiritus Sanctus, & tres perſonæ ſint unus Deus, qui eſt ſuper omnia. Inſtant tamen Sectarii, quia Ignatius in eadem epiſtola inducit Chriſtum ita loquentem: *Novi unum, ſcio ſolum, non ſum Deo adverſus, confiteor excellentiam novi generationis meæ autorem,* ex quibus inferebant, Ariani, Filium eſſe minorem Patre. Sed contra, quia Ignatius inducit Chriſtum loquentem ſecundum humanitatem, quà homo erat interitui obnoxius: in quo ſenſu Chriſtus Joan. 14. ait: *Pater major me eſt*; & Joan. 20. *Aſcendo ad Patrem meum, & Patrem veſtrum: Deum meum, & Deum veſtrum.* Rurſus objiciunt Sectarii eumdem Ignatium dicentem in Epiſt. ad Antiochenos: *Valete Deo, & Chriſto*, ex quo etiam inferunt, Chriſtum non eſſe Deum. Sed contra, quia Ignatius in eadem Epiſtola vocat *Diabolum, & inimicum omnis juſtitiæ eum, qui annunciat unum ſolum Deum, & tollit Chriſti divinitatem:* unde Ignatius in præfata Epiſtola diſtinguit Chriſtum à Deo ſecundum humanitatem, ſeu naturam humanam; non verò ratione perſonæ, quâ Chriſtus eſt verus Deus cum Patre, & Spiritu Sancto. Adferunt etiam contra Catholicum dogma ex eodem Ignatio illud in Epiſtol. ad Epheſios: *Medicus autem noſter eſt ſolus verus Deus ingenitus, & inviſibilis,* ex quo etiam inferunt, Chriſtum non eſſe verum Deum. Sed contra, quia Ignatius ſtatim fatetur, perſonam Chriſti eſſe verum Deum; ſubdit enim: *Habemus autem etiam Medicum Jeſum Chriſtum ante ſæcula unigenitum Verbum.* Hinc ex poſterioribus verbis liquet, Ignatium in prioribus non excludere Filium, cùm ait *Medicus noſter eſt ſolus verus Deus ingenitus, & inviſibilis:* ſed tantùm excludere creaturas; vel falſos gentium Deos, qui noſtris non valent animorum mederi ægritudinibus, neque nobis poſſunt æternam, veramque ſalutem animæ impertiri. Cæterùm verus Medicus noſter etiam eſt Chriſtus verus DEUS, & verus homo, proinde ut loquitur D. Athanaſius corporalis, & incorporalis; ſeu corporalis ſecundùm naturam humanam, & incorporalis ratione perſonæ, quæ eſt Verbum æterni Patris; ſeu Filius ad intra ab æterno genitus: Hinc Theodoretus ait: *Medicus noſter eſt genitus ex ingenito:* Ex quibus clarè conſtat, Chriſtum eſſe verum Deum.

Objiciunt decimò nonò etiam nonnulla teſtimonia deprompta ex Irenæo dicente. *Eccleſia ab Apoſtolis, & à Diſcipulis eorum accepit eam Fidem, quæ eſt in unum Deum, Patrem omnipotentem, qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt, & in unum Jeſum Chriſtum Filium Dei incarnatum pro noſtra ſalute, & in Spiritum S. qui per Prophetas prædicavit.* Ex quo Sectarii Tranſylvani inferunt, ſolum Patrem eſſe unum Deum omnipotentem creatorem cœli & terræ. Sed contra quia Irenæus ita dixit Patrem omnipotentem, ut non excluſerit Filium. Ideo vocavit ſolum Patrem Creatorem quia opus creationis eâdem ratione tribuitur Patri, quâ omnipotentia, quamvis ſit opus commune tribus perſonis: etenim quòd etiam perſonæ Chriſti tribuatur opus creationis: liquet ex illo Joan. 1. *Per Verbum omnia facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil,* per verbum non ut inſtrumentum, ſed ut ſit cauſa principalis efficiens, quia ut habetur Jon. 5. *Quæcunque Pater fecerit hæc, & Filius ſimiliter facit*, ſimiliter eodem modo ut cauſa principalis. Imò opus creationis eſſe itidem commune Spiritui S. teſtatur Regius Propheta Pſal. 32. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Dicuntur igitur tres perſonæ unus Deus Creator cœli, & terræ. Quia Deus ut includens tres perſonas divinas, eſt creator cœli & terræ, ſeu totius mundi, qui eſt cœli, & terræ, ac elementorum, rerumque omnium creatarum compages, quam ex nihilo condidit; non materia aliqua ſibi coæterna, quam Deus non fecerit; ſicut figulus ex lino, quem non fecit, efformat ſtatuam, aut vas; ſed ex puro nihilo Deus mundum condidit, & creaturas ſingulas ex non eſſe traduxit ad illud eſſe, quod poſſident, mundo ſunt ornamento, & multiplici inter ſe diſcrimine diſtinguuntur. Neque Deus ab ulla cauſa fuit impulſus ad mundum condendum; neque ut inde aliquod eidem accreſceret commodum; quia Deus nullius rei indignus ſibi eſt ſufficientiſſimus: unde David Pſal. 15. *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges,* ſicut igitur Deus ex ſuæ voluntatis propenſione mundum condidit: ita nullum exemplar extra ſe poſitum imitatus eſt in rerum creatione, ſed rerum omnium conditarum rationes intelligibiles, vivas, æternas, incommutabiles, ſeu ideas ſuas divinas imitatus, quæ in Deo ſunt ſua ſapientia, & infinita virtus, & potentia, hinc dixit fiat lux, fiat creatura Angelica cæteris corporeis creaturis præſtantior, ac nobilior: & facta eſt lux unde David Pſal. 32. *Ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandavit, & creata ſunt,* ſcilicet juxta ideas illas divinas, ſeu exemplaria in mente Dei ſupremi, & ſapientiſſimi Artificis; in quo ſenſu D. Auguſtinus pulchrè explicat illud Joan. 1. *Quod factum eſt in ipſo vita erat,* ſeu idea æterna viva, incommutabilis ait Auguſt. in tra. 1. in Joan. *Facta eſt terra; ſed ipſa terra quæ facta eſt, nõ eſt vita: eſt autem in ipſa ſapientia ſpiritualiter ratio quædam, quâ terra facta eſt: hæc vita eſt. Faber facit arcã. Primò in arte habet arcam: ſi enim in arte arcam non haberet, unde illam fabricando proferret*

ret? Sed arca ſic eſt in arte, ut non ipſa arca ſit quæ videtur oculis. In arte inviſibiliter eſt, in opere viſibiliter erit. Ecce facta eſt in opere numquid deſtitit eſſe in arte? & illa in opere facta eſt, & illa manet quæ in arte eſt: Nam poteſt illa arca putreſcere, & iterum ex illa quæ in arte eſt alia fabricari. Attendite ergo arcam in arte, & arcam in opere. Arca in opere non eſt vita: arca in arte eſt vita; quia vivit anima artificis, ubi ſunt iſta omnia, quæ proferantur. Sic ergo quia ſapientia Dei per quam facta ſunt omnia, ſecundum artem continet omnia, antequam fabricet omnia: hinc quæ fiunt per ipſam artem non continuo vita ſunt, ſed quidquid factum eſt vita in illo eſt. Terram vides, eſt in arte terra: cœlum vides, eſt in arte cœlum, ſolem & lunam vides, ſunt iſta in arte, ſed foris corpora ſunt: in arte vita ſunt. Non igitur quod nominatim dicitur de una perſona intelligitur negatum de altera, ut putant Sectarii: quia in divinis tres perſonæ ſunt quid unum quod eſt divina eſſentia, natura, ſubſtantia, deitas, & omnis perfectio abſoluta; conſequenter in ordine ad opera ad extra quod tribuitur uni, idē cenſetur tribui aliis: alioquin ex Irenæo ſequeretur, Patrem non prædicâſſe per Prophetas; quia Irenæus in præcitato loco id tribuit nominatim Spiritui Sancto: ait ipſe *& in Spiritum Sanctum qui per Prophetas prædicavit:* & tamen id etiam tribuitur Patri ab Apoſtolo ad Hebræ. 1. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis, noviſſime locutus eſt nobis in Filio*, ubi Patri tribuit prædicâſſe per Prophetas, quod Irenæus tribuit Spiritui Sancto nominatim. Objiciunt alia Irenæi verba, quæ habentur lib. 2. cap. 3. ubi loquens de Deo Iſrael qui fecit cœlum & terram ait: *Hic Deus eſt Pater Domini noſtri Jeſu Chriſti*, ex quo inferunt Irenæum in ea fuiſſe ſententia, ut Chriſtus non ſit ille ipſe Deus Iſrael, ea ductus ratione, quia Filius debeat à ſuo Patre diſtingui. Sed contra, quia Irenæus non aſſerit Chriſtum eſſe Filium Dei Iſraelis quatenus eſt Deus Iſrael, ſed aſſerit eſſe Filium ejus perſonæ, & ejus Patris, qui vere eſt Deus Iſrael & mundi Conditor; & non alterius, qui ſit Deus alius diverſus à DEO Iſraelis, & mundi Conditore: ſiquidem in illo libro diſputat Irenæus contra Valentinum & Marcionem, aſſerentes Patrem Chriſti non eſſe illum Deum Iſraelis, qui mundum fabricavit, ſed alium Deum commentitium, unde ex eo, quod Irenæus dicat Chriſtum eſſe Filium Dei Iſraelis, non debemus eum diſtinguere à Deo Iſraelis, ut Deus Iſrael eſt, bene tamen ut hic Deus Iſrael eſt perſona Patris, cujus Chriſtus eſt Filius. Dupliciter ſumi poteſt Deus Iſrael, primò in concreto, ut includens omnes tres perſonas, & totam plenitudinem perfectionum, & in hoc ſenſu Chriſtus ab Irenæo non dicitur Filius Dei Iſrael, quia cùm Filius includatur in Deo Iſraelis, eſſet Filius ſui ipſius. Secundò ſumitur Deus Iſrael veluti inadæquate, & abſtractivè, quatenus in Deo Iſraël continetur perſona Patris, præſcindendo ab aliis perſonis & in hoc ſenſu Chriſtus eſt Filius Dei Iſraelis, quia perſona Chriſti eſt ipſum Verbum, quod ab initio erat apud Deum, & Deus erat Verbum.

Objiciunt vigeſimo Tertullianum *lib. contra Hermoginem*, ubi videtur aſſerere Patrem fuiſſe tempore ante Filium, ex quo inferunt Filium non coæternum Patri, neque Deum, verba Tertulliani ſunt, *Et Pater, & Judex Deus eſt, non tamen ideo Pater, & Judex ſemper, quia Deus ſemper, nam nec Pater potuit eſſe ante Filium, neque Judex ante delictum. Fuit autem tempus, cùm ei delictum, nec Filius fuit, quod Judicem, & qui Patrem faceret.* Sed contra quia in divinis dupliciter ſumi poteſt propriè, & impropriè priori modo ſumitur, ut eſt conſubſtantialis, & coæternus Filio impropriè ſumitur relativè ad Angelos, vel homines, qui utpote rationis participes ſecundùm quandam rationem dicuntur filii Dei, quatenus ab ipſo ſunt creati & deſtinati ad beatitudinem: hinc homines conſtituti in ſtatu gratiæ ſanctificantis dicuntur filii Dei adoptivi & cohæredes Chriſti in ordine ad paternam hæreditatem, ſeu cœleſtem beatitudinem. Deus propriè eſt Pater ab æterno, cui Filius ab æterno eſt conſubſtantialis. Impropriè verò & veluti abſtractivè nonniſi ex tempore eſt Pater, & in hoc ſenſu ait Tertullianus fuiſſe tempus, quando et delictum, & Filius non fuit, illud ut Judicem eum conſtitueret, & hic ut Patrem faceret, quia cùm Deus non niſi in tempore poſt creationem cœli & terræ Angelos, & homines condiderit, rectè ait Tertullianus fuiſſe Deum, antequam Filius eſſet, ſeu creatura rationalis. Quòd ita intelligendum ſit Tertullianus, ex eo liquet, quia ibi affirmat contra Hermoginem probantem fuiſſe materiam aliquam Deo coæternam, ex qua mundus creatus ſit: ſiquidem Hermogines argumentabatur hoc pacto: *Deus ſemper fuit Dominus, ſicut ſemper fuit Deus: ſed non potuiſſet ſemper eſſe Dominus, niſi fuiſſet ſemper illa ſaltem materia reſpectu cujus eſſet Dominus: ergo ſemper talis aliqua materia fuit.* Cui argumento Tertullianus ſatisfaciens ait: Non fuiſſe neceſſe, quòd Deus ſemper fuerit Dominus, ſed tantum ex quo eſſe cœperunt creaturæ, in quas poteſtatem Domini exerceret, idque confirmat verbis illis, quæ Miniſtri Tranſylvani cum Serveto objiciunt: Siquidem Deus, & Pater, & Judex eſt reſpectu creaturæ rationalis, cujus eſt Dominus: neque tamen ſemper fuit Pater, & Judex, ſed tantum ex tempore, quo creaturam rationalem angelum, & hominem condidit tanquam Filium, ut etiam non ſemper fuit Judex, ſed tantùm ex tempore, quo delictum eſſe cœpit: loquitur enim Tertullianus de Patre & Judice reſpectu creaturæ rationalis à Deo conditæ ad extra, Tertullianus enim perinde dicit: Deum eſſe Patrem ex tempore, ſicut Deum ex tempore vocat Judicem: & ſicut eſt Judex reſpectu creaturæ rationalis, & ejus delicti, ita eſt Pater ex tempore reſpectu creaturæ rationalis. Alioquin Tertullianus vocat Deum Patrem coæternum & conſubſtantialem Filio naturali, ſeu Verbo divino, quod aſſerit coæternum Patri, eique conſubſtantiale, ut in libro contra Praxeam, ubi de Filio ait: Sermo ergo, & in Patre ſemper: ſicut dicit Filius Joan. 14. *Ego in Patre, &* *apud Deum ſemper* ſicut ſcriptum eſt Joan. 1. *Sermo erat apud Deum, & nunquam ſeparatus a Patre*, quia Joan. 10. ait Filius: *Ego & Pater unum ſumus.*

Objiciunt vigeſimo primo Cyprianum aſſeruiſſe, Chriſtum non eſſe omnipotentem conſequenter neque Deum, ait enim Cyprianus in expoſitione ſymboli: *Deum omnipotentem eſſe Patrem Chriſti*, ex quo ſectarii intulerunt, Chriſtum utpote Filium Patris omnipotentis non eſſe Deum omnipotentem, eò quia Pater neceſſario diſtinguitur à Filio, proinde Filius neceſſe eſt, diſtinguatur à Patre, qui eſt Deus omnipotens. Sed contra quidquid ſit, an illa expoſitio ſymboli ſit Cypriani: ſiquidem plures eam attribuunt Ruffino Aquileenſi Presbytero. Reſpondetur, Chriſtum etiam in ſententia Apoſtolorum eſſe Filium Patris, qui dicitur in ſymbolo omnipotens, & creator cœli, & terræ, ſed inde non ſequitur Filium, ſeu Chriſtum non eſſe Deum omnipotentem, quia Filius, ſeu Verbum caro factum eſt illud unum, quod eſt Deus Pater omnipotens, ſeu eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, Deitas, omnipotentia, & cæteræ perfectiones abſolutæ, quæ includuntur in illo uno, quod eſt Deus, perinde perſona Chriſti, ſeu Verbum, perinde eſt Deus omnipotens creator cœli & terræ, ac ipſe Pater, etenim Joan. 1. *Verbum erat apud Deum, & Deus erat Ver-*

bum, quòd ſi Verbum eſt Deus, perinde eſt omnipotens ac ipſe Pater. Quòd dicant, Filium diſtingui à Patre, id verum eſt, ſed præcisè ſecundùm rationes relativas, non verò ratione eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ, & deitatis, quia æquè Pater, & Filius habent eandem prorſus numero naturam, eſſentiam & ſubſtantiam, proinde eſt æquè Deus omnipotens Filius, ac ſit Deus omnipotens Pater.

Objiciunt vigeſimo ſecundo S. Cyrillum lib. 10. Theſaur. cap. 4. ubi exponens verba illa Iſaiæ 44. *Ego primus, & ego noviſſimus* exponit de Patre, adeo ut excludat Filium, quem propterea negant eſſe Deum. Sed contra, quia licet Pater ſit ille primus, & noviſſimus, qui ſemper fuit, eſt, & erit Deus æternus, non tamen ſolus Pater, ſed etiam Filius, & Spiritus Sanctus ſunt hic Deus primus, & noviſſimus, etenim Cyrillus ideo de Patre verba Iſaiæ exponit, ut inde oſtendat contra Arianos Filium creaturam non eſſe, quos urget, inquiens: *Quid dicitis, quando Pater dixit, ego primus, & ego poſt hac? an & ipſum primum creaturarum, & creaturam audebitis prædicare? ſicut igitur Pater non eſt creatura, quamvis primus dicatur, ſic & Filius. Et ſicut Pater principium ſe eſſe omnium oſtendens dicit: Ego ſum primus, ſic & Filius totius creaturæ primus dicitur, quia per ipſum omnia facta ſunt, & ipſe principium omnium, & creator eſt.* Dicit Filium totius creaturæ primum non quòd ipſe ſit creatura, ſed ut ſit principium totius creaturæ, ſeu cauſa principalis efficiens cum Patre, & Spiritu ſancto, quapropter ſubjungit Cyrillus: *Quia per ipſum omnia facta ſunt, & ipſe principium omnium atque creator eſt:* Rurſus Cyrillus vocat Filium primum, ac poſtremum, hoc eſt ſempiternum: proponebat tunc Cyrillus argumentum Arianorum, quod Miniſtri Tranſylvani etiam ſibi uſurpant, ait Cyrillus lib. 10. Theſaur. cap. 6. *Ecce, inquiunt Hæretici, ipſe Filius ait: Solum Patrem verum Deum eſſe, ſed ipſe Pater dicere invenitur, ego primus & ego poſt hæc, non eſt Deus præter me. Quomodo igitur ad primum, & ſolum verum Deum alium vos quaſi verum Deum dicere audetis.* Ad quod reſpondet Cyrillus, Filium non aſſerere ſolum Patrem eſſe verum Deum, adeo ut ipſe Filius, & Spiritus ſanctus non ſint etiam Deus, quia cùm tres divinæ perſonæ unam eandemque habeant eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & deitatem, conſequens eſt, ut omnes ſint idem Deus primus, & noviſſimus, ſeu æternus à parte ante, & parte poſt, non enim Filius æterni Patris diſtinctam ſortitur naturam, & eſſentiam à Patre, cùm Chriſti perſona ſit *Verbum, quod erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, proinde ſi Verbum eſt Deus, utique æternus, hinc Cyrillus ait: *Non ad filii dejectionem hæc dicuntur, niſi forſan (ut apud fabulas Gentilium fertur, inter Filium & Patrem bellum eſſe credatis, ſed ad falſorum dejectionem.* Alia plura ex ſanctis Patribus objiciunt, quæ tamen omnia in idem recidunt, & potiùs contra ipſos ſunt, quæ Catholicis objiciunt.

CAPUT XIII.

Demonſtratur Spiritus Sanctus eſſe verus Deus, & conſubſtantialis Patri & Filio.

Divinitatem Spiritus Sancti inficias iverunt omnes illi Hæretici, qui negârunt Filium unigenitum Patris eſſe verum Deum, tales fuerunt Ariani, & Samoſateniani, & poſtea Miniſtri Tranſylvani. Non tamen Hæretici in eadem ſemper fuerunt ſententia, ſiquidem alii abſolutè negârunt Spiritum ſanctum eſſe Deum, alii verò affirmârunt eſſe ipſum Patrem Deum, aut quandam ejus potentiam; negabant tamen eſſe perſonam diſtinctam à Patre intelligentes per ipſum Spiritum ſanctum ipſum Patrem, eò quia ipſe ſit Spiritus, ſeu ſubſtantia ſpiritualis, qua aſſertione eludebant, quæ in Scripturis afferuntur in favorem Spiritus ſancti ad ejus divinitatem oſtendendam. Alii abſolutè negârunt Spiritum ſanctum eſſe Deum, ſed puram creaturam eum dixerunt, qui error fuit Macedonii, contra quem Damaſus Papa congregavit Concilium primum Conſtantinopolitanum. In eodem errore fuerunt etiam Eunomius, & Macedonius cujus vox erat; Spiritum Sanctum non eſſe verum, ſed peregrinum, & adſcriptitium Deum, ut refert D. Gregorius Nazianzenus *art. 5. de Theolog.* adeo ut Macedoniani, Eunomiani negaverint Spiritum Sanctum Deum eſſe: & præter ipſos Valentinus aſſeruit Spiritum ſanctum eſſe Angelum quendam, ut refert D. Athanaſius *epiſt. ad Serapion.* quod aſſertum placuit etiam Serveto, & Miniſtris Tranſylvanis, qui negant Spiritum ſanctum Deum eſſe. Ex Hæreticis, qui Filium affirmârunt Deum eſſe Patri conſubſtantialem, adhuc negârunt Spiritum S. Deum eſſe, ſed Filium ipſius Filii, non tamen Filio conſubſtantialem, ſed creaturam.

Ut autem evincatur divinitas Spiritus S. explicandum eſt, quid propriè ſignificet nomen Spiritus ſancti, quia hoc nomen Spiritus ſancti æquè de Patre, ac Filio dicitur, quia cùm totus Deus Spiritus ſit, utraque perſona eſt etiam Spiritus, & quidem Sanctiſſimus ait enim Chriſtus Joan. 4. *Spiritus Deus eſt*, & quia etiam Angeli boni dicuntur *Spiritus*, & quidem ſancti, ut & animæ ſanctorum, ideo ad omnem evellendam æquivocationem nomine Spiritus ſancti hic intelligitur tertia Trinitatis perſona, quo pacto in ſcripturis ſacris vocatur Spiritus ſanctus Pſal. 50. ajebat David: *Et Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me.* Sapient. 9. *Servum tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum Sanctum tuum de altiſſimis.* Eccleſiaſt. 1. *Ipſe creavit illam in Spiritu ſancto.* Luc. 3. *Ipſe vos baptizavit in Spiritu ſancto & igne*, Matth. 1. *Quod autem in eo natum eſt, de Spiritu ſancto eſt*, Matth. 28. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti:* Hinc Apoſtolus 2. ad Cor. 12. ait: *Gratia Domini noſtri JEſu Chriſti, & Charitas Dei, & communicatio ſancti Spiritus ſit cum omnibus vobis.* Cur autem tertia potiùs perſona quàm prima, & ſecunda donetur hoc nomine ſancti Spiritus, eſt, quia ſecunda perſona habet proprium nomen, quo dicitur Filius, & ejus productio æterna à Patre propriè generatio vocatur, hinc etiam prima perſona Trinitatis, à qua Filius generatur ad intra, propriè dicitur Pater: & quia tertiæ perſonæ productioni proprium nomen impoſitum non ſit, ideo ſpiratio, & proceſſio vocatur, & perſona, quæ ex tali ſpiratione & proceſſione producitur, cùm etiam proprio nomine careat, dicitur Spiritus Sanctus, quod nomen commune eſt etiam aliis perſonis, ſed quia propria habent nomina, ut Pater & Filius, tertia perſona communi nomine vocatur Spiritus Sanctus. D. Auguſtinus lib. 10. de Trinit. cap. 19. ait: Tertiam perſonam Trinitatis meritò vocari Spiritum ſanctum, & charitatem, eò quia ſit communis ambobus Patri, & Filio, ſiquidem ab utroque procedit, ait Auguſtinus: *cùm ſit communis ambobus, id vocatur ipſe propriè, quod ambo communiter.* & lib. 11. de civit. cap. 24. ait; *Cùm ſit Pater Spiritus, & Filius Spiritus & Pater ſanctus, & Filius ſanctus, propriè tamen ipſe voca-*

Digitized by Google

vocatur Spiritus ſanctus, tanquam ſanctitas ſubſtantialis, & conſubſtantialis amborum. Nomen Spiritus à rebus creatis, ex quibus ad divina translatum eſt, impulſionem quandam, & motionem ſignificat, unde halitui, vento, reſpirationi viventium nomen ſolet tribui: & quia proprium etiam eſt amoris movere, impellere voluntatem amantis in amatum, hinc tertia perſona Trinitatis à Patre, & Filio procedens dicitur etiam amor, charitas, & communio ineffabilis utriuſque, proinde etiam Spiritus, cùm enim ſanctitas illis tribuatur rebus, quæ in Deum ordinantur, & tertia perſona divina procedat ut amor ordinatus in Deum, & quò Deus amatur, appoſitè Spiritus Sanctus vocatur deſumpta etiam convenientia ex ipſo nomine, quia proprium eſt tertiæ perſonæ ſpiritualem vitam in nos infundere, ſiquidem ſine Spiritus ſancti gratia nihil poſſumus boni efficere, quod dignum ſit æternâ vitâ.

Quòd verò hæc tertia perſona ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ Spiritus ſanctus dicitur, ſit verus Deus æqualis Patri, & Filio conſtat ex Scripturis, nam cùm ſanctus Petrus Actor. 5. dixiſſet Ananiæ: *Cur tentavit ſathanas cor tuum mentiri te Spiritui ſancto,* poſtea ſubdit: *Non es mentitus hominibus, ſed Deo:* quem enim priùs Spiritum ſanctum appellaverat, eundem poſtea Deum expreſsè vocat. Rurſus Apoſtolus 1. ad Cor. 12. recenſens opera, & beneficia Spiritus ſancti ea promiſcuè Deo, & Spiritui ſancto tribuit, eò quia Spiritus ſanctus ſit ipſemet Deus, ait Apoſtolus, *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus, & diviſiones operationum ſunt; idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus,* quibus ſigillatim enumeratis ſubdit: *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus dividens ſingulis prout vult:* apertè vocat Apoſtolus Spiritum Sanctum Deum, cui parem facit, & parem cum Patre, & Filio dignitatem, & authoritatem tribuit Spiritui ſancto & idem Apoſtolus 1. Cor. 6. ait: *Neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, qui in vobis eſt,* & poſtea ſubjungit: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro,* unde eundem Spiritum ſanctum modo vocat Deum, ait Auguſtinus epiſt. 66. *Quem Deum niſi Spiritum ſanctum cujus corpora noſtra dixerat eſſe templum,* neque enim ulla creatura in nobis dicitur habitare, ut in templo, ergo ex ſcripturis clarè conſtat Spiritum ſanctum verè eſſe Deum; tum quia oracula Prophetarum, quæ uni Deo tribuuntur, etiam Spiritui ſancto adſcribuntur Actor. 28. cùm Apoſtolus protuliſſet verba Iſaiæ 6. *Audivi vocem Domini dicentis, quem mittam, & quis ibit nobis? & dixi, ecce ego, mitte me, & dixit vade, & dices populo huic, audite audientes, & nolite intelligere, & videte viſionem, & nolite cognoſcere. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ſuos claude, nec forte videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat:* quæ verba cum Apoſtolus protuliſſet, poſtea ſubdit: *Bene Spiritus Sanctus locutus per Iſaiam Prophetam ad Patres noſtros dicens: Vade ad populum iſtum,* quem Iſaias vocavit Dominum Deum, Apoſtolus dicit Spiritum Sanctum, qui propterea idem eſt ac ipſe Deus: hinc Apoſtolus Paulus 2. Theſ. 3. vocat Spiritum ſanctum Dominum ſeu Deum inquiens: *Dominus autem dirigat corda veſtra in dilectione Dei, & tolerantia Chriſti,* quæ verba D. Athanaſius in diſputatione cum Ario in Nicæna Synodo producit, & iiſdem urget contra Arium inquiens: *Quemnam hic Dominum appellari putas Patrem an Spiritum Sanctum? nam Chriſtum expreſſe recenſuit. Si enim primo loco hic Patrem conſtituas, Deus eſt Spiritus Sanctus, ſin Spiritum primo loco ibi nominatum confiteris, neceſſe eſt, ut eum Dominum quoque concedas. Quod ſi Dominus eſt, nimirum & Deus quoque habendus erit, ſcriptum eſt enim, ego ſum Dominus Deus tuus.* Huc etiam pertinet illud 2. Reg. 23. ubi David ait: *Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo ejus per linguam meam, dixit Deus Iſrael mihi, locutus eſt fortis Iſrael, dominator hominum.* Ubi David Spiritum Sanctum vocat DEUM in cœlis, DEUM fortem, & dominatorem. Præterea hoc fidei dogma confirmant omnes illæ Scripturæ, quæ interpretantur ſe ipſas, loquuntur enim de Spiritu ſancto, ut de vero Deo etenim Iſaiæ 6. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum &c. & dixit: Vade, dic populo huic, audite audientes, & nolite intelligere, & videte viſionem, & nolite cognoſcere, excæca cor populi hujus.* Prophetam loqui de Spiritu ſancto interpretatur D. Paulus Act. 28. ubi ait: *Bene Spiritus S. locutus eſt per Iſaiam Prophetam dicens: Vade ad populum iſtum &c.* & D. Baſilius lib. 5. contra Eunom. ex hoc loco probat Spiritum ſanctum verum eſſe Deum inquiens. *Propheta Iſaias Patris perſonam inducit, in quem credebant Judæi: Evangeliſta Filii, Paulus Spiritus ſancti unum Dominum Sabbaoth, qui viſus eſſet in... minans nominantes, diviſus eſt enim ipſis ſermo de perſonarum ſubſtantia maneſta manente in ipſis de uno Deo ſententia* Ait Baſilius: Tres divinas perſonas fuiſſe indicatas per Iſaiam, quando Cherubini clamarunt *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabbaoth:* Tres diſtinxerunt perſonas, & unum dixerunt Deum Sabbaoth, eò quia Pater, Filius, & Spiritus Sanctus unus, ac idem ſint verus Deus Quod etiam declaratur ex formula baptiſmi, in quo Deo Patri, & Filio, adjungitur Spiritus ſanctus in unum honoris, dignitatis & efficientiæ conſortium; ita ut ſine hac diſtinctione perſonarum, & ſingularitate unius Dei nulla ſit baptiſmi forma, unde Apoſtolus 1. Corinth. ait, *Numquid in nomine Pauli baptizati eſtis?* ſcilicet oſtenſurus, quòd eis nihil eſſet ad ſalutem profuturum, niſi baptizati eſſent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, illud enim in nomine in numero ſingulari ſignificat tres perſonas unum eſſe Deum, ubi enim unum nomen auditur, unus Deus creditur, ſicut de ſemine Abrahæ dictum eſt, & exponit Apoſtolus Paulus 1. Cor. 1. *In ſemine tuo benedicentur omnes gentes,* non dixit in hominibus, tanquam in multis, ſed tanquam in uno & ſemine tuo, quod eſt Chriſtus. Sicut igitur ibi non dicit in ſeminibus, quia unus tantum eſt Chriſtus, ita cum in forma baptiſmi dicitur in nomine, non in nominibus probatur unus Deus Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ut notat D. Auguſtinus in tract. 7. in Joan. Non ſolum ex forma baptiſmi, ſed etiam ex aliis textibus confirmatur hoc fidei dogma 1. Joan. cap. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt.* Ubi Joannes pares & æquales facit tres perſonas, quæ propterea ſunt unus verus Deus. Hoc idem dogma docet Eccleſia, in illa antiquiſſima formula glorificandi Deum in fine cujusvis pſalmi *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto,* quæ formula ad antiquam refertur traditionem, qua tres divinæ perſonæ dicuntur eſſe unus verus Deus. Si verus Deus locutus eſt hominibus per Prophetas Luc. 1. ubi Zacharias teſtatur Deum locutum *per os Sanctorum, qui a ſæculo ſunt Prophetarum ejus.* Etiam Spiritum ſanctum locutum fuiſſe per Prophetas affirmat ipſe Chriſtus Marc. 12. *Ipſe David in Spiritu ſancto dicit: Dixit Dominus Domino meo,* 2. Pet. 1. *Spiritu ſancto inſpirati loquuti ſunt ſancti Dei homines.* Si Levit. 6. verus Deus eſt ille, qui loquutus ad Moyſem, cui præcepit dicens. *Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intra velum coram propitiatorio, quo tegitur arca, ut non moriatur,* Hunc qui præcepit, fuiſſe Spiritum ſanctum, teſtatur S. Paulus, nam indicato hoc præcepto ſtatim ſubjungit, quid eo voluerit Spiritus ſanctus ſignificare, ait ad Hebr. 9. *Hoc ſignificante Spiritu ſancto, nondum propalatam eſſe Sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum* Unde Spiritus ſanctus ex D. Paulo eſt ille verus Deus, qui loquutus eſt ad Moyſem; conſequenter Spiritus ſanctus eſt verus Deus, ſi Deus in Pſal. 94. ait: *Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſecundum diem tentationis in deſerto, ubi tentaverunt me Patres veſtri;* Deum ita loquentem eſſe Spiritum ſanctum exponit D. Paulus ad Hebr. 3. *Quapropter ſicut dicit Spiritus ſanctus Hodie ſi vocem ejus audieritis &c.* Si Hier. 31 loquens Deus ait: *Hoc erit pactum, quod feriam cum domo Iſrael, poſt dies illos, dicit Dominus, dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum,* D. Paulus Deum ita loquentem interpretatur eſſe Spiritum ſanctum: ait enim ad Hebr. 10. *Conteſtatur nos, & Spiritus ſanctus. Poſtquam enim dixit: Hoc autem teſtamentum, quod teſtabor ad illos, poſt dies illos dicit Dominus, dabo leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribens eas.* Si ad explicandum, declarandumque, in quo ſenſu ſint divinæ Scripturæ intelligendæ, nullus Magiſter doctior ipſa Scripturâ poteſt aſſignari: neque ullus interpres fidelior ipſo Apoſtolo Paulo? inficiari non poſſumus eſſe Spiritum ſanctum verum Deum, cùm Scipturæ, & expreſsè D. Paulus eum verum Deum declarent?

Evi-

Evincitur itidem divinitas Spiritus Sancti ex eo, quia cùm in Scripturis enumerentur nobiliores, & excellentiores creaturæ à Deo conditæ, uti ſunt Angeli, homines, cœli, elementa, nulla inter ipſas mentio fit Spiritus Sancti: ſi enim eſſet creatura nobiliſſima, ut ſomniarunt Macedoniani, Eunomiani, Valentiniani, qui putarunt Spiritum S. eſſe Angelum quemdam, & Miniſtri Tranſylvani, ſaltem una vel altera vice in ſcripturis recenſeretur inter præſtantiores, & excellentiores creaturas. ſed nullibi in tota ſcriptura vocatur creatura, ſed ſemper Deus; imò quando Deus loquitur in perſona Spiritus S. ipſæmet ſcripturæ expreſſius declarant hunc verum Deum loquentem eſſe Spiritum S. & D. Paulus ut liquet, interpres fideliſſimus ſcripturæ explicat verum Deum Iſraelis eſſe Spiritum ſanctum; adeout unus verus Deus ſit Pater, Filius, & Spiritus Sanctus. Eodem argumento utitur D. Baſilius, ut probet Filium non eſſe creaturam; ex eo enim quod nullibi in Scripturis vocetur creatura, neque enumeretur inter creaturas, ritè infert non eſſe creaturam; & è contra, quod paſſim dicatur verus Deus, ac eſſe quid unum cum Patre, rectè infert eſſe verùm Deum cum Patre, & Spiritu S ait D. Baſilius ſerm. 3. contra Arianos & libro de Spiritu S. cap. 18. *Spiritus Sancti conſortium ad Patrem, & Filium, ſatis hoc declarat, quod non in turba creaturarum locatus eſt, ſed ſolitariè pronuntiatur.*

Ex eo itidem demonſtratur Divinitas Spiritus Sancti quia attributa quæ ſoli DEO conveniunt, eadem tribuuntur Spiritui Sancto Apoſtolus 1. Corinth. 6. *An neſcitis quoniam membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti.* Templorum honor ſoli vero DEO debitus tribuitur Spiritui Sancto. Sanctificatio, & vivificatio propria ſolius DEI ab Apoſtolo 2. ad Theſſalon. 2 dicitur etiam de Spiritu Sancto. *In ſanctificatione Spiritûs.* Scrutatio cordium propria ſolius DEI, etjam ab Apoſtolo 1. Corinth. cap. 2. tribuitur Spiritui Sancto, qui à D. Paulo dicitur *ſcrutari omnia, etiam profunda cerâ-um* Siloqui per Prophetas proprium eſt DEI, id etiam Spiritui Sancto convenit 2. Petri 1. *Non enim voluntate hominis allata eſt aliquando Prophetia: Sed Spiritu Sancto inſpirati locuti ſunt Sancti DEI homines* Immenſitas propria ſolius Dei tribuitur Spiritui Sancto Pſal. 138. *Quò ibo à Spiritu tuo ſi aſcendero in cœlum Tu illic es; ſi deſcendero in infernum ades.* Sapient. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Bonitas infinita propria ſolius Dei, prædicatur etiam de Spiritu Sancto Pſal. 142. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.* Omnipotentia, quæ ſolius Dei eſt propria, tribuitur Spiritui Sancto. Sapient. 7. *Omnem habens virtutem*, loquitur Salomon de Spiritu Sancto, cui adſcribit omnem virtutem, ſeu omnipotentiam. Sapientia ſumma Deo propria de Spiritu Sancto dicitur; *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.* 1. Corinth. 2. *Quæ ſunt Dei, nemo novit niſi Spiritus Dei, qui in ipſo eſt.* Verbum ſcrutari hic non ſupponit prævìam ullam ignorantiam, ſed idem ſignificat ac penitus comprehendere; ut contra cavillationes Hæreticorum aſſeruit S. Baſilius lib 5. contra Eunomium circa finem, in quo ſenſu Deus dicitur ſcrutans corda. Hinc deducitur argumentum. Nulla creatura poteſt Deum comprehendere, quia Deus incomprehenſibilis eſt, ac denominatur, non quia non comprehendatur à ſe ipſo; ſed quia non poteſt comprehendi à creatura; ſed Spiritus Sanctus comprehendit Deum, quia etiam profunda Dei dicitur ſcrutari · proinde Spiritus Sanctus creatura non eſt: ergo ſi non eſt creatura & eſt, neceſſe eſt ſit Deus; quia omne quod eſt, vel eſt Deus, vel creatura, ſeu vel eſt à ſe vel non eſt à ſe, quæ ſunt duo contradictoria; ſi non eſt à ſe, eſt ab alio, conſequenter eſt creatura, & cùm Spiritus S. non ſit creatura eſt à ſe quoad naturam, eſſentiam, ſubſtantiam, & deitatem, & eſt à Patre, & Filio quoad perſonam.

Ex operationibus etiam, quæ propriæ ſunt Dei, demonſtratur divinitas Spiritus Sancti. Creatio, quæ ſoli Deo convenit, etiam Spiritui Sancto tribuitur Pſal 3. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* Conſervatio propria Dei etiam Spiritui Sancto convenit. Sapient. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia.* Juſtificatio propria Dei, etiam Spiritui S. tribuitur ab Apoſtolo 1. Corinth 6. *Juſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in ſpiritu Dei noſtri* Hinc gratia ſanctificans, quâ juſtificamur, dicitur etiam gratia Spiritûs S. per quem juſtificamur, & ſalutem conſequimur Apocal. 14 *Amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis.* Prædictio itidem futurorum propria Dei etiam Spiritui S. convenit Actor. 1. *Oportet impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus S. per os David de Juda.* 2. Petri 1. *Spiritu S. inſpirante loquuti ſunt Sancti.* Patrare miracula ut cauſa principalis ſoli Deo convenit & etiam Spiritui S. qui propterea eſt Deus ad Rom. 1. *In virtute ſignorum, & prodigiorum in virtute Spiritûs S.* Vivificatio, ſeu ſuſcitatio propria Dei etiam tribuitur Spiritui S. ad Rom. 4. *Si autem Spiritus ejus, qui ſuſcitavit Chriſtum à mortuis habitat in vobis, vivificabit mortalia corpora veſtra per Spiritum S. inhabitantem in vobis.* Gubernare Eccleſiam, eamque regere principali poteſtate tribuitur Spiritui S ſicut Patri, & Filio; ſuntque propterea tres perſonæ unus ac idem Deus Act. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus S poſuit regere Eccleſiam Dei* Actor. 13 *Dixit Spiritus S. ſegregate mihi Paulum, & Barnabam ad opus ad quod aſſumpſi eos.* Actor. 10. *Petro autem cogitante de viſione dixit Spiritus ei: Ecce viri tres quærunt te. Surge itaque & deſcende, & vade cum eis, nihil dubitans, quia ego miſi eos.* Actor. 15. *Viſum eſt Spiritui S. & nobis.* Actor. 16. *Paulus & Timotheus prohibiti ſunt à Spiritu S loqui verbum in Aſia.* Largitio ſpiritualium bonorum propria Dei convenit itidem Spiritui S. 1. Corinth. 12. *Hæc autem omnia operatur unus ac idem Spiritus dividens ſingulis prout vult.* Ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S.* Ex his omnibus clarè conſtat, Spiritum S. eſſe verum Deum S. Cyrillus lib. 13. theſaur. cap. 1. ex eo probat Spiritum S. eſſe Deum quia illum accipientes fiunt Dii per gratiam, ſeu Filii Dei per adoptionem; ex quo infert debere Spiritum S. eſſe Deum per naturã, ait ipſe: *Natura igitur & eſſentialiter Spiritus S. Deus eſt, quoniã qui ipſũ ſuſcipiunt, Dii per gratiã efficiuntur*, ſeu filii Dei per adoptionẽ.

Demonſtratur itidem divinitas Spiritûs S. eò quia ei cultus debeatur ſummus, ſeu latriæ, perinde ac Patri, & Filio; idque ob ſummam ſuam Majeſtatem. & quia dicimur ipſi ejus templa 1. Corinth. 6. *An neſcitis quia membra veſtra templum ſunt Spiritûs S. qui in vobis eſt, quem habetis à Deo*; paulò antea cauſam indicaverat, cur ſimus templum Spiritûs S. dicens: *Quoniam ſanctificati eſtis, juſtificati eſtis in nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri*, ubi Apoſtolus idem nomen commune Deo Patri, Jeſu Chriſto, ſeu Filio, & Spiritui S dicit, quatenus eſt una eſſentia, & natura communis tribus perſonis, qua de cauſa ſummus cultus latriæ, qui debetur Deo Patri, & Filio, debetur etiam Spiritui S. qui perinde eſt Deus ac Pater, & Filius: ex eo itidem, quòd nos ut juſtificati ſimus ejus templum, cultus debetur Spiritui Sancto ſummus, ſeu latriæ ſoli Deo debitus ut oſtendit D. Auguſtinus epiſt. 66. inquiens: *Si templum facere Spiritui S. juberemur, ſicut fecit Salomon de lignis, & lapidibus, utique faciendo templum latriam illi, hoc eſt cultum divinum exhibere convinceremur. Quantò magis igitur latriam debemus, cui non templum facimus, ſed ſumus.* Eſt cultus latriæ ſummus religionis, qui in Baptiſmo æquè Deo Patri, ac Filio, & Spiritui S. à nobis exhibetur, ut notavit D. Baſilius lib. 5. contra Eunomium: eſt etiam cultus latriæ, quando credimus in Spiritum S. perinde ac in Patrem, & Filium, ut in Symbolo Apoſtolorum docemur ac præcipimus credere, ut ait D. Athanaſius in Epiſt. ad Epiſcopos Africæ ubi ait: *Nemini Chriſtianorum unquam dubium fuit, nos in Deum, non in creaturam credere*; ex quo infert Spiritum S. non eſſe creaturam, ſed verum Deum, cui cultus debetur latriæ. Hinc Apoſtolus 1. Corint. 6. præcipit, ut glorificemus Spiritum S. quem vocat Deum, loquens enim de Spiritu S ait: *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro:* cùm dixiſſet nos eſſe templum Spiritûs S. nobis præcipit, ut eum glorificemus, & portemus in corde, ſeu colamus, totoque affectu amemus, cùm ſit ipſe charitas deſcendens in corda noſtra; hunc cultum debere eſſe latriæ liquet ex illo Matth. 4. *Dominum DEUM tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.* Servire ſoli Deo perinde eſt ac ſervire *Patri, Filio, & Spiritui S* proinde adorare Deum eſt eodem cultu latriæ adorare Patrem, Filium, & Spiritum S ut explicat D. Auguſtinus in epiſt. 66. inquiens. *Unus enim, cui per latriam ſervire jubemur, ita tibi dicitur ſolus, ut & Pater intelligatur, & Filius, & etiam Spiritus S. De illo quippe dicit Apoſtolus. Neſcitis quia corpora veſtra templum ſunt Spiritûs S.*

Hoc idem fidei dogma ſemper in Eccleſia docuerunt SS. Patres, Athanaſius in epiſt. ad Serapionem prope finem, ubi ſummam cenſet eſſe impietatem non credere Spiritum S. Deum eſſe, ait ipſe: *Qui Spiritum S. ad creaturas detrahit, impius eſt, & ſine Deo, & infideli deterior.* Gregorius Nazianz. orat. 5. de Theologia. *Colamus Deum Patrem, Deum Filium, Deum Spiritum S. tres proprietates unam divinitatem, nec gloriâ, nec honore, nec eſſentiâ, nec regno diviſam. Quiſquis aliter ſentit, nec Luciferum exorientem videat, ut cum Scriptura loquar, nec cœleſtis ſplendoris gloriam.* Cyrillus in appulſu Epiſcoporum ex Ægypto. *Quomodo non erunt impietatis rei, qui inter creaturas audent Spiritum S collocare.* Baſil lib. 3. contra Eunomium. *Quomodo non manifeſtæ impietatis eſt dicere ipſum Spiritum S. deitatis expertem.* S. Ambroſius lib. de Spiritu S. *Ejuſdem impietatis eſt, vel Patri, vel Filio, vel Spiritui S derogare.* Auguſtinus lib. 1. de Trinit. cap. 6. *Quid autem inſanius, magiſque ſacrilegum eſt, quam ut quiſquam dicere audeat, membra Chriſti, quæ ſumus nos, templum eſſe creaturæ minoris ſecundùm ipſos, quam ſit ipſe Chriſtus.* S. Hilarius lib 12. de Trinit. *Profunda tua Spiritus S. tuus ſcrutatur, & novit: & ego naturæ tuæ potentiam creationis nomine infamabo?* Alii ſancti Patres unanimi conſenſu hanc eandem docent veritatem. Quam etiam miracula confirmarunt quæ recenſet Gregorius Turonenſis lib. 2. hiſtor. Franc. cap. 3. apud Bellarminum lib. 1. de Chriſto c. 13.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT XIV.

Satis ſit argumentis hæreticorum contra Spiritus Sancti Divinitatem.

TAmetſi ſancti Patres ex præcitatis in præcedenti capite ſacræ Scripturæ textibus argumenta conſtruxerint luce meridiana clariora ad demonſtrandam Spiritus Sancti Divinitatem adhuc hæretici auſi ſunt eam inficiari, Macedoniani ſiquidem aſſeruerunt Spiritum Sanctum eſſe creaturam: quam hæreſim impugnarunt, ſimulque expugnârunt ſancti Patres Athanaſius, Gregorius Nazianzenus, & Nyſſenus, Baſilius, Ambroſius, Didymus, Cyrillus Alexandrinus: & alii plures in ſuperiori capite præcitati. Placet unicum hîc argumentum S. Auguſtini in Enchir. cap. 56. ſubtexere, argumentatur ipſe. *Spiritus Sanctus ſi creatura eſſet, & non creator profecto creatura rationalis eſſet: ipſa eſt enim ſumma creatura: & ideo in regula Fidei* (ſeu ſymbolo Apoſtolorum) *non poneretur ante eccleſiam, quia ad ipſam pertineret in illa ejus parte, quæ in cælis eſt* (perinde ac aliæ creaturæ rationales ad eandem pertinent) *Nec haberet templum, ſed ipſe templum eſſet. Templum autem habet, de quo dicit Apoſtolus 1. Corint. 6. Neſcitis quia corpora veſtra templum ſunt Spiritus Sancti? de quibus in alio loco dicit: Neſcitis quia corpora veſtra membra ſunt Chriſti? quomodo ergo Deus non eſt, qui templum habet? aut minor Chriſto eſt, cui membra templum habent? Neque enim aliud templum ejus, aliud templum Dei eſt, cùm idem dicat Apoſtolus. Neſcitis quia templum Dei eſtis. Quod ut probaret adjecit: Et Spiritus Dei habitat in nobis. Deus ergò habitat in templo ſuo, non ſolùm Spiritus Sanctus, ſed etiam Pater & Filius.* Et quamvis Macedonii doctrina damnata fuerit in Concilio Romano ſub ſancto Damaſo Papa; & in Conſtantinopolitano primo, & inter generalia ſecundo, & Macedonii Sectatores fuerint anathemate percuſſi, ac idem concilium, ad Macedonianam hæreſim radicitùs evellendam inſeruerit ſymbolo Apoſtolorum: *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum, & vivificantem ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum, & conglorificandum: qui loquutus eſt per Prophetas*, ubi Spiritus Sanctus declaratur verus Deus, adorandus eodem cultu cum Patre, & Filio: nihilominus Samoſateniani, Eunomiani, Valentiniani, Semetiani, ac Miniſtri Tranſylvani adhuc auſi fuerunt contra ſcripturas luce meridiana clariores, contra Decreta Conciliorum, doctrinam ſanctorum Patrum, & efficaciam rationum inficiari Spiritum ſanctum eſſe verum Deum. Ob aliquot argumenta nullius momenti & ad quæ ſancti Patres jam dudum reſponderunt, & rejecerunt.

Primum argumentum deſumunt ex eo, quòd Spiritus ſanctus in ſacris Scripturis nunquam vocetur Deus: ex quo inferunt Tranſylvani recoquentes veterem Eunomianorum crambem: ergo Spiritus ſanctus non eſt Deus. Sed quàm falſum ſit, Spiritum ſanctum in ſacris ſcripturis non dici verum Deum, in præcedenti capite oſtendimus, citavimus enim plura ſcripturæ loca in quibus Spiritus ſanctus verus eſſe Deus dicitur. Præterea Joan. 4. Dominus expreſsè dicit, *Spiritus eſt Deus*, ubi D. Ambroſius lib. 3 de Spiritu ſancto oſtendit à Chriſto Spiritum ſanctum vocari Deum; quo textu convicti hæretici doloſè verba illa ſacrilegè ex evangelio expunxerunt, contra quos calamum acuit S. Ambroſius loc. cit. inquiens: *Literas potuiſtis abolere, ſed fidem non potuiſtis auferre. Neque vos poteratis obliterare veritatem, ſed illa litera de libro vitæ nomina veſtra delebat.* Deinde quamvis nullibi in ſcripturis Spiritus ſanctus diceretur Deus, adhuc ſufficeret, ſi illi attribuantur prærogativæ, operationes, & attributa omnia divinitatis, ex eò enim, quòd Spiritui ſancto tribuat immenſitatem infinitatem, æternitatem, & alia attributa, vel operationes, quæ nonniſi Deo ſoli poſſunt convenire, ſatis apertè in ſcripturis demonſtratur Spiritus ſanctus eſſe verus Deus. Quòd immenſitas tribuatur Spiritui ſancto, habetur Sapien. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum.* Omnipotentia Sapien. 7. *Omnem habens virtutem* eſt ſermo de Spiritu ſancto, cui tribuitur omnis virtus, ăc potentia. De aliis attributis, & operationibus, quæ nonniſi ſoli Deo tribui poſſunt, oſtendimus in præcedente capite, tribui itidem Spiritui ſancto, qui propterea eſt verus Deus ex ſcripturis ſacris.

Secundum ex eo quia Joan. 1. Omnia per Verbum, ſeu filium dicantur facta. Joan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* Ex quo inferunt etiam Spiritum ſanctum factum eſſe per Verbum, alioquin non eſſent omnia per ipſum facta, quia aſſignaretur Spiritus ſanctus per Verbum non factus: Deinde reſumunt, ſed omnia facta ſunt in ordine creaturarum: proinde in hoc ordine collocandus eſt Spiritus ſanctus, qui propterea eſt creatura. Sed ad hoc argumentum reſpondet D. Gregorius Nazianzenus Orat. 4. Per Verbum æterni Patris facta eſſe omnia, quæ facta ſunt, ſed negat Spiritum ſanctum factum eſſe, quia quæ fiunt, vel extrahuntur è nihilo, vel fiunt ex præcedente materia: ſed Spiritus ſanctus neutro modo fit, non enim extrahitur ex nihilo, quia non eſſe ſui non præceſſit tempore neque natura eſſe ſui: neque fit ex præjacente materia, quia non eſt forma ulla, quæ inducatur in materiam aliquam indeterminatam, ſed procedit Spiritus ſanctus à Patre, & Filio, à quibus accipit eandem numerò eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, ac Deitatem, quæ eſt in Patre, & Filio, eſtque idem Deus cum Patre, & Filio: quamobrem Spiritus ſanctus eſt extra numerum illarum rerum omnium, quæ dicuntur factæ, conſequenter dici nequit factus per Verbum; ſed tantùm procedere à Patre & Filio, & ab utroque accipere eamdem eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & Deitatem, proinde eſſe Deum, non creaturam. Tum quia ſi argumentum valeret probaretur etiam Pater eſſe creatura, quia ſi omnia per Verbum facta ſunt, etiam Pater cùm ut Pater non ſit Verbum, per Verbum diceretur factum, quod hæreticum eſt, & nullus hactenus dixit.

Tertium: Quia Chriſtus, & Apoſtoli prædixerunt ſtatim venturum Antichriſtum poſt Chriſti obitum, & aboliturum fidem veram Jeſu Chriſti: atqui poſt Chriſti mortem per totum orbem cæperunt gentes adorare Deum trinum in perſonis, & unum in eſſentia: ergo doctrina, & fides Trinitatis eſt doctrina, & Fides Antichriſti, vel mentiti ſunt Chriſtus, & Apoſtoli; ita argumentantur Miniſtri Tranſylvani lib. 1. cap. 1. & nituntur hoc ſuum aſſertum evincere ex ſcripturis Joan. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, & non recepiſtis me: ſi alius*

alius venerit in nomine ſuo illum recipietis. Joan. 9. *Me oportet operari donec dies eſt, venit autem nox, in qua nemo poteſt operari: quamdiu in mundo ſum, lux ſum mundi.* Luc. 21. *Videte ne ſeducamini, multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego ſum, & tempus appropinquavit, nolite ire poſt illos.* Ex quibus inferunt Sectarii Chriſtum prædixiſſe tempus ſuæ abolitionis in proximo fuiſſe. Idque firmant ex D. Paulo ad Coloſſ. 2. *Videte ne quis vos decipiat per Philoſophiam.* 2. ad Theſſal. 2. *Myſterium jam operatur iniquitatis.* 1. Joan. 4. *Antichriſtus jam nunc eſt in mundo, omnis qui negat Chriſtum in carne veniſſe, hic ſeductor eſt, & Antichriſtus*; volunt per carnem puram, & ſimplicem, ſeu purum hominem intelligi Chriſtum, non verò perſonam divinam, quæ aſſumpſerit carnem humanam demum Act. 20. *Scio quia poſt diſceſſum meum intrabunt in vos lupi rapaces non paſcentes gregi.* Sed contra quia Sectarii hoc argumento quo utuntur ſancti Patres ad eorum errores detegendos, & refellendos, retorquent doloſè in Catholicos, & cùm ſancti Patres explicent Antichriſtum eſſe ipſos Hæreſiarcos, ſectarii in ipſam ſanctorum Patrum retorquent doctrinam, quam vocant Antichriſtum. Facilè diluitur hoc argumentum quia nititur fundamento falſo: quia ut notat Bellarminus lib. 1. cap. 13. Si poſt necem Chriſti vera ejus fides erat ſtatim abolenda, ut aſſerunt Sectarii, cum Chriſtus tantum laboravit, tot patravit miracula, quibus in fide magis ſtabiliret fideles? cur tot flagella, perſecutiones, contumelias toleravit, cum voluit vulnera & mortem ſubire? cum poſt reſurrectionem injunxit Apoſtolis, ut fidem propagarent per totum orbem, ſi ſtatim hæc eadem fides debuit ceſſare, & totaliter aboleri? cur non præmonuit, ut caveremus à ſeductoribus, qui nullo modo impediri poterant, ne totum mundum perverterent. Tum quia falſæ eſſent Chriſti promiſſiones Matth. 6. *Porta inferi non prævalebunt adverſus eam.* Matth. ult. *Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Luc. 1. *Regni ejus non erit finis.* Geneſ. 22. *In ſemine ſuo benedicentur omnes gentes terræ.* Pſal. 71. *Adorabunt eum omnes Reges; omnes gentes ſervient ei.* Hæ prædictiones falſæ eſſent, ſi regnum Chriſti vix inceptum in terris ſtatim deſineret, vix conſtructum deſtrueretur. Hinc ad primum Reſpondetur nullibi ſcripturas aſſerere, Antichriſtum ſtatim venturum poſt obitum Jeſu Chriſti; bene nomen ſuo tempore in fine mundi, & tunc venturum in nomine ſuo proprio, non verò æterni Patris: ſed Chriſtus qui ubique terrarum à gentibus ad fidem converſis colitur Patrem habet, & in nomine Patris venit in mundum, quem redimeret, non deſtrueret; ſalvaret non perderet. Rurſus Chriſtus ad ſolos Judæos fuit loquutus, qui Joan. 5. *quærebant eum interficere* deinde ſubjungit: *Dixit ergo eis Jeſus: Ego veni in nomine Patris, & non recepiſtis me: ſi alius veniet in nomine ſuo eum recipietis.* Cum Judæi noluerint Chriſtum recipere, credentes eum purum hominem; Antichriſtum recipient, quem Judæi credent Meſſiam eſſe; hunc eſſe ſenſum illius textûs explicant ſancti Patres, præſertim Cyrillus, Auguſtinus. Ad ſecundum per diem Chriſtum Joan. 9. intelligere tempus totum præſentis vitæ, uſque ad finem mundi, & conſummationem ſæculi, & per noctem tempus futuræ vitæ: quia tunc ceſſabunt opera meritoria Eccleſ. 9. *Quia nec opus, nec ratio erunt apud inferos.* Et licèt dicat Chriſtus *quamdiu ſum in mundo, lux ſum mundi*, id intelligitur quòd ſit in mundo per gratiam, quâ illuminat homines, in quo ſenſu Matth. ult. dixit: Ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi; adeo ut nunc ſit Chriſtus in mundo, quatenus ſuam impertitur hominibus gratiam; & poſt diem Judicii non erit amplius in mundo, quia non erit ulterius daturus ſuam gratiam impiis, & convertantur, quapropter nos monet Jeſaias cap. 55. *Quærite Dominum dum inveniri poteſt; invocate eum dum prope eſt.* Ad tertium Reſpondet Cajetanus apud Bellarminum illa verba *tempus appropinquavit* non referri ad Chriſtum, quaſi ipſe ex ſe protulerit illa; ſed referri ad ſeductores, à quibus proferantur. Unde non ſequitur poſt Chriſti obitum ſtatim veniſſe antichriſtum, & hunc fuiſſe Romanum Pontificem, & ſanctorum Patrum doctrinam, quo nil inſultius, iniquius nihil audiri poteſt: hinc D. Paulus 2. Theſſ. 2. ſcribit: *Ne terreamini, quaſi inſtet dies Domini.* Alii intelligunt verba Luc. 21. quod Chriſtus aſſeruerit quidem tempus appropinquaſſe, non tamen Antichriſti, nec diei Judicii; nec obolitionis fidei ſuæ; ſed plurium ſeductorum, qui ſibi nomen Chriſti erant uſurpaturi, ut tempore Apoſtolorum fuit Simon Magus, & poſt ipſum Alexander, uterque ſiquidem inani faſtu ſe Chriſtum dixit, ut refert Irenæus lib. 1. cap. 2. & ſeq. Joſephus Hebræus lib. 20. Antiq. cap. 4. 11. & ſeq. ubi recenſet plures qui ſuo tempore Judæos ſeduxerunt, ſeque ipſos dixerunt ſalvatore Iſraëlis. Ad teſtimonia D. Pauli, liquet Apoſtolum ibi loqui de hæreticis, ac ſeductoribus: ait enim Apoſtolus: *Ex nobis ipſis exurgent viri loquentes perverſa, ut abducant diſcipulos poſt ſe.* Ad ultimum petitum ex act. Apoſtol. Reſpondetur, Apoſtolus prædixere hæreticos præſertim Ebionitas, & Marcioniſtas, & alios ejuſdem furfuris, quot Apoſtoli vocant Antichriſtum, non quia futuri eſſent ille Antichriſtus, qui venturus erit prope finem mundi; ſed quia erunt illius præcurſores, ac incipient oppugnare Chriſti fidem, quo pacto hæretici etiamnum præcurſores audiunt Antichriſti.

Quartum deſumitur ex illis ſcripturis, in quibus Spiritus ſanctus ſignificatur inferior Deo, & creatura Amos 4. *Ego Dominus formans tonitru, & creans ſpiritum.* Ad Rom. 8. *Spiritus poſtulat pro nobis.* Joan. 16. *Non enim loquetur à ſemetipſo.* Joan. 17. *Hæc eſt vita æterna ut cognoſcant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Sed contra ad primum Reſpondet S. Athanaſius in epiſt. ad Serapionem non eſſe ibi ſermonem de Spiritu ſancto, ſed de vento excitante procellas in aëre, & tempeſtatem in mari; loquitur enim Propheta de tonitru prodromo procellarum. Ad ſecundum Spiritum ſanctum dici poſtulare pro nobis, eò quia adjuvando noſtram infirmitatem, ac nobis ſuam impertiendo gratiam facit, ut poſtulemus; ſeu ut loquitur Apoſtolus, ut ſciamus, quid nobis poſtulandum ſit, & illud poſtulemur, ſicut oportet: ſed animo humili, corde fervente, mente devota, qua de cauſa idem Apoſtolus ad Galat. 4. ait: *Miſit Deus ſpiritum filii ſui in corda veſtra clamantem Abba Pater*, quatenus excitat corda noſtra, ut idem clament. Hoc idem ſcripſerat ad Rom. 8. *Accipietis Spiritum Filiorum, in quo clamamus Abba Pater*, ut etiam explicuit S. Auguſtinus lib. 1. contra Maximinum. Ad tertium Reſpondet S. Baſilius lib. 5. in Eunom. Inde potiùs ſequi Spiritum ſanctum non eſſe creaturam; quia ſi eſſet creatura, utique rationalis, hæc autem aliquando loquitur à ſemetipſa. Ut cùm Dominus de diabolo ait Joan. 16. *Cùm loquitur mendacium ex proprio loquitur.* Quamobrem quando de Spiritu ſancto dicitur, quod non loquetur à ſemetipſo ibi eſt ſermo de Proceſſione Spiritus ſancti, ratione cujus unà cum eadem

prorſus eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitate, accipit Spiritus ſanctus à Patre & Filio etiam ſcientiam, quâ loquitur; proinde non loquitur à ſemetipſo, quia ea loquitur, quæ ſcit, & ea ſcit, quæ accepit à Patre, & Filio. Ad quartum reſpondet D. Baſilius lib. 5. contra Eunomium Spiritum ſanctum uno illo ſolo Deo includi ſimul cum Patre, & Filio. quia tres perſonæ ſunt una ac eadem eſſentia. ſubſtantia, ac Deitas, adeout tres perſonæ ſint unus Deus.

Quintum deſumitur ex eo, quia nomen Dei non eſt nomen eſſentiæ, ſed dignitatis, & imperii, & deſumitur ex Scripturis, in quibus Principes dicuntur dii ob dignitatem, qua cœteris antecellunt, ac imperant: ſed Pater Chriſti habet imperium ſummum in omnes abſolutè, conſequenter etiam in ipſum Chriſtum; & Chriſtus habet imperium in omnes excepto Patre: & quo inferunt Patrem eſſe ſummum Deum ſimpliciter; & Chriſtum eſſe ſummum Deum poſt Patrem, conſequenter eſſe inferiorem Patre. idque confirmant ex illo Joan 14. ubi Chriſtus de ſe ipſo ait: *Pater major me eſt*; & Joan. 6. *Deſcendi de cœlo, non ut facerem voluntatem meam, ſed ejus qui miſit me.* Ex ex D. Paulo 1. Cor. 15. ubi ait Chriſtum ſubjectum eſſe Patri, & Chriſto omnia Patre excepto, qui ſubjecit illi omnia. Contra tamen. Negatur hoc nomen Deus ſignificare imperium, vel dignitatem; ex vi enim propriæ Ethimologiæ ſignificat pœnitentiam, qua Deus omnibus ſuccurrit, operaque præſtat, ne cuiquam deſit ex iis, quæ ad propriam conſervationem neceſſaria ſunt, ut cenſet Damaſcenus lib. 1. cap. 12. Theodoretus lib. 3. ad Græcos aſſerit, hoc nomen inventum ab iis fuiſſe, qui putârunt ſydera eſſe cœlos, eò quia perpetuo motu volvantur, & currant; quo pacto Deum quaſi currentem vocârunt: ſed quandocunque derivetur ethimologia Dei, certum eſt, hoc nomen non fuiſſe impoſitum ad ſignificandum imperium, ſed rem ſummam præſtantiſſimam, ac primum ens independens, & à quo reliqua omnia, quæ non ſunt in Deo ſeu non identificantur formaliter cum Dei ſubſtantia, dependent: & quia cum Dei ſubſtantia formaliter identificantur Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ſequitur has tres perſonas eſſe unam eamdemque eſſentiam, ſubſtantiam, & Deitatem, conſequenter eſſe unum Deum: hinc falſum eſt, Filium Dei, quatenus Deus eſt, ſubjectum eſſe Patri, ac eſſe principem minorem patre; quia eſt idem prorſus Deus ac Pater, cui propterea eſt æqualis. Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus.* Hinc ad primum petitum ex Joan. 14. ubi Chriſtus ſe dicit minorem Patre, Reſpondent ſancti Patres præſertim Cyrillus, Chryſoſtomus, Auguſtinus in textum illum Joannis, Chriſtum ſe fateri minorem Patre ſecundum humanitatem aſſumptam; non ſecundùm divinitatem. S. Baſilius lib. 1. in Eunomium, Nazianzenus orat. 4. de Theologia, Hilarius lib. 9. de Trinitate. & alii reſpondent Patrem dici majorem filio ratione principii, ſeu originis, quatenus Pater eſt origine prior Filio, cùm hic generetur à Patre, non autem ratione naturæ; quia natura, & tempore Pater non eſt major filio, neque dependet ab ipſo. Prima tamen reſponſio eſt communior, & captu facilior. Ad ſecundum pariter reſpondetur, Chriſtum deſcendiſſe de cœlo, ut faceret voluntatem Patris ratione voluntatis humanæ Chriſti: quia ſicut duæ fuerunt in Chriſto naturæ, divina, & humana, ita etiam duæ voluntates, Chriſtus igitur ſicut deſcendit, ut aſſumeret naturam humanam; ita etiam ut ſecundum voluntatem naturæ humanæ, ſe conformaret voluntati Dei; alioquin ſi intelligeretur de voluntate divina in Chriſto, ſicut hæc voluntas non diſtinguitur à voluntate Patris, perinde eſſet ac dicere, Chriſtum deſcendiſſe, ut faceret voluntatem propriam, quia voluntas divina eſt ipſa natura divina, quæ in patre, & filio eſt prorſus eadem. Si dicas, Chriſtum non deſcendiſſe de cœlo ut hominem, eò quia ut homo nondum aſcenderet in cœlum; ſed deſcendiſſe. ut Deum, & ut talem ſe feciſſe minorem patre. Contra quia hic deſcenſus non ſignificat motum ullum localem, non enim Chriſtus dicitur deſcendiſſe de cœlo, perinde ac homo deſcendit à domo per ſcalas in plateam; ſec deſcenſus hic ſignificat exinanitionem, & aſſumptionem formæ ſervi, ut loquitur Apoſtolus: unde Chriſtus deſcendens de cœlo obediebat Patri non ſecundùm formam Dei, ſeu voluntatem divinam; ſed ſecundùm formam ſervi, ſeu voluntatem naturæ humanæ aſſumptæ. Regula generalis prodita à ſanctis Patribus eſt, ut quoties in ſcripturis Filius, ſeu Chriſtus dicitur minor, inferior patre, vel Deo, eique obediens, id intelligatur de Chriſto ſecundùm naturam humanam, non divinam, quia hæc eſt omnino eadem cum natura Patris, Filii, & Spiritus ſancti: ergo neque Filius, neque Spiritus ſanctus ſunt inferiores Deo Patre, proinde Spiritus ſanctus æquè eſt Deus, ac Pater, & Filius. Hinc D. Petrus Act. 5. dixit Ananiæ: *Anania cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui ſancto? non es mentitus hominibus, ſed Deo,* quia Ananias fuit mentitus Spiritui ſancto, dicitur à D. Petro mentitus Deo, quia Spiritus ſanctus eſt ipſe Deus: & cum D. Paulus 1. Corinth. 6. fuiſſet hortatus Corinthios, ut glorificarent, & portarent Deum in proprio corpore, paulò antea dixerat, *membra veſtra templum ſunt Spiritus ſancti* ſeu Dei, quem glorificare, ac portare in corpore jubentur. Sextum petitur ex eo quòd Spiritus ſanctus in ſcripturis dicitur mitti Joan 15. *Cum venerit Spiritus veritatis, quem ego mittam vobis à Patre*: ex quo argumentabantur Ariani: qui mittitur, eſt inferior eo, à quo mittitur, quia non ſuperior mittitur ab inferiore, ſed è contra inferior à ſuperiore: ſed Spiritus ſanctus mittitur à Patre: ergo eſt minor Patre. Sed contra diſtinguitur major, qui mittitur per modum imperii eſt inferior eo, à quo mittitur conceditur; qui mittitur per modum proceſſionis, negatur: & ſub eadem diſtinctione minoris negatur conſequentia: quia ut docet S. Auguſtinus duplex eſt miſſio, una per modum imperii, & indicat ſuperioritatem, ac majorem excellentiam in mittente, quo pacto famulus mittitur per modum imperii à ſuo hero. Alia eſt miſſio per modum proceſſionis, quâ ſimpliciter una perſona procedit ab alia; quo pacto Filius dicitur in divinis mitti à Patre, quatenus procedit ab ipſo per modum generationis: Spiritus ſanctus mittitur à Patre & Filio quia procedit ab utroque per modum amoris, & charitatis: & licèt hæc miſſio ſit inviſibilis, quia purè ſpiritualis in Deo, & ab æterno: nihilominus hæc miſſio inviſibilis ex tempore facta fuit viſibilis, ut cùm filius apparuit in carne Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt: & Spiritus ſanctus in columba ſpecie* & die Pentecoſte *in linguis igneis* tunc miſſiones æternæ inviſibiles factæ miſſiones ex tempore viſibiles ſunt. Manifeſtatio igitur viſibilis perſonæ inviſibilis in ſcripturis miſſio dicitur, quæ nil derogat divinitati Filii, & Spiritûs ſancti; quia utraque perſona miſſa nihil deperdit de eo, quod ante miſſionem viſibilem erat, utraque eſt idem Deus ſicut antea: unde de Filio dicitur Joan. 1. *In mundo erat, & mundus eum non cognovit. In propria venit, & ſui eum non receperunt.* De Spiritu ſancto Pſal. 138. *Quo ibo à Spiritu tuo?*

CAPUT XV.

Quomodo Spiritus ſanctus contra Judæos ex veteri teſtamento oſtendatur verus Deus & quomodo ei conveniat nomen amoris, & ex quo amore procedat.

OStendimus Spiritum ſanctum contra hæreticos eſſe verum Deum ſupereſt diſcutiendum, an contra Judæos ex veteri teſtamento poſſit hoc idem fidei dogma probari, & reſpondetur affirmativè, qui cum certum ſit ſolum Deum eſſe Creatorem rerum omnium, ut conſtat ex 1. Geneſ. *In principio Deus creavit cœlum, & terram*, ſequitur, Spiritum ſanctum eſſe verum Deum, quia ipſe eſt rerum omnium creator, & conditor, ut expreſsè ſignificatur in veteri teſtamento Pſal. 302. *Verbo Domini cœli firmati ſunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*, hunc enim textum intellexiſſe veteres Patres de Filio, & Spiritu ſancto, probant Genebrardus, & Paulus Burgenſis. 1. *part. ſcrutin. diſput.* 9. *cap.* 5. Ergo ex veteri teſtamento conſtat Spiritum ſanctum eſſe omnipotentem Creatorem cœli & terræ unà cum Patre, & Filio, conſequenter eſſe verum Deum, hinc David Pſal. 103. ait: *Emittes Spiritum tuum, & creabuntur*, unde creare convenit Spiritui ſancto, & quia creare ita proprium eſt Deo, ut nulli poſſit creaturæ congruere, cùm hæc non poſſit res traducere de non eſſe ad eſſe, ſequitur Spiritum ſanctum eſſe verum Deum, & non creaturam. Judith etiam cap. 16. habetur, *Miſiſti Spiritum tuum, & creata ſunt*, & Job. cap. 26. *Spiritus ejus creavit cœlos*: ex quibus, & aliis veteris teſtamenti textibus expreſsè deducitur creationem propriam Deo attribui Spiritui ſancto, qui propterea eſt verus Deus Creator cœli, & terræ unà cum Patre, & Filio. Hoc argumento uſi ſunt præſertim Baſilius, Cyrillus, & Athanaſius ad evincendam divinitatem Spiritûs ſancti, tum quia Geneſ. 1. habetur *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*, hebraicè legitur Spiritus Elohin, & Rabbi Eleazar, ait ſignificare Spiritum ſanctum, quaſi dicatur Spiritus, qui procedit à Patre, & Filio, ferebatur ſuper aquas, unde contra Judæos conſtat Spiritum ſanctum eſſe verum Deum.

Difficultas eſt, quomodo nomen amoris dicatur convenire Spiritui ſancto, quia in ſcripturis vix reperitur hoc nomen amoris eſſe proprium Spiritus ſancti: ſi quidem textus omnes, in quibus ſignificatur nomen amoris, poſſunt facilè explicari vel de amore eſſentiali, vel de charitate creata: neque ſignificatum per nomen amoris dici poteſt in divinis ſecundùm eandem prorſus rationem eſſentialiter, & nocionaliter ſiquidem, quod in divinis eſſentiale eſt, commune eſt tribus perſonis; & quod nocionale proprium unius tantùm: & idem prædicatum ſecundùm eandem prorſus rationem non poteſt eſſe ſimul proprium, & commune; nocionale, & eſſentiale.

Dicendum nihilominus eſt nomen amoris in divinis dici nocionaliter, & convenire tantùm Spiritui ſancto, ſi ſumatur, ut dicit terminum progredientem à voluntate.

Ratio eſt, quia amor poteſt dupliciter conſiderari, primò ut dicit attingentiam objecti: ſecundò ut importat terminum productum à voluntate: ſed Spiritus ſanctus ita à voluntate procedit, ut ipſe ſolus ſit terminus voluntatis, conſequenter nomen amoris, quatenus dicit terminum progredientem à voluntate, eſt nomen proprium Spiritus ſancti, ſiquidem terminus voluntatis dicit aliquid intra rationem amoris: eò enim ipſo, quòd eſt à voluntate, eſt ab ipſa ut volitiva, conſequenter quidquid provenit à voluntate ut volitiva, debet eſſe intra rationem volitionis, & amoris, unde ex eo, quod Spiritus ſanctus ſit terminus voluntatis, ut volitivæ, nomen amoris eſt illi proprium, ac ei convenit: hæcque ratio eſt, cur ſancti Patres, & Concilia vocent Spiritum ſanctum amorem, & charitatem Patris & Filii, quia ſcilicet Pater, & Filius ſe amantes ſpirant per voluntatem Spiritum ſanctum, qui eſt terminus voluntatis, & amoris ad intra, ergo nomen amoris propriè convenit Spiritui ſancto ſecundùm ſuum eſſe nocionale.

Neque obſtat, quòd reſpondet Durandus, in Deo non dari duos amores, quorum unus ſit eſſentialis, & alter nocionalis, ſicut neque dantur duæ voluntates, neque duæ divinitates, ex quo infert Durandus hoc nomen amoris non convenire Spiritui ſancto ſecundùm proprium eſſe nocionale. Nam contra eſt, quia tametſi nomen amoris ex modo ſignificandi ſit eſſentiale, & etiam perſonale, ſeu commune, & nocionale, inde non ſequitur eſſe in Deo duos amores: ſiquidem in divinis amor non dividitur in eſſentialem, & perſonalem, ut in creatis res una materialis, & quanta dividitur in duas partes, ſeu res, in divinis enim non datur niſi ratio ſimpliciſſima primi entis independentis, in quo comprehenduntur perfectiones omnes excogitabiles: & hæc ratio entis non eſt partibilis in plura alia entia: unde amor eſſentialis, & nocionalis in Deo eſt unica tantùm ſimpliciſſima res, & vox una in plura ſignificata tantùm diſtincta, eſtque diviſio nominis quaſi univoci. Præterea tametſi in Deo darentur duo amores diſtincti tantùm objectivè formaliter ſecundùm diverſas rationes, non inde ſequeretur eſſe in Deo duas voluntates, aut divinitates formaliter diſtinctas: ratio eſt, quia voluntas non poteſt concipi ut producta, conſequenter non poteſt dividi in duas voluntates, quorum una ſit eſſentialis, & alia nocionalis: ſecus amor, quia concipitur ut productus, nil obſtat, quin poſſit dividi objectivè formaliter in eſſentialem, & nocionalem. Si dicas in Deo non dari intellectionem eſſentialem, & nocionalem, conſequenter neque volitionem. Contra eſt, negatur antecedens, quia cùm dictio pertineat ad intellectum, dicit etiam rationem intellectionis, atqui dictio eſt nocionalis, quia propria ſolius Patris: & intelligere eſt commune, & eſſentiale, quia omnes tres perſonæ perfectiſſimè intelligunt. Deinde adhuc eſt diſpar ratio de intellectione, & volitione, quia cùm agitur de intellectu, habemus propria vocabula, quibus diſtinguimus notitiam eſſentialem à nocionali, quo pacto diſtinguimus dicere ab intelligere, eadem ſiquidem intellectio divina, quatenus eſt manifeſtatio objecti, dicitque habitudinem ad rem intellectam, dicitur intellectio: & quatenus dicit habitudinem ad id quod ab intellectu procedit, ſcilicet ipſum verbum, vocatur dictio, & quatenus importat id, quod per dictionem dicitur, vocatur ſapientia genita, ſeu verbum. Quod ſi velimus conſiderare hanc triplicem habitudinem in voluntate, ſcilicet ad rem amatam,

tam, eſt amor eſſentialis, ſi verò dicat habitudinem ejuſdem voluntatis ad terminum, qui per ipſum procedit: et ſic cum non detur per talem actionem productionem, ſic propter penuriam vocabulorum explicantur nomine amoris, quo fit, ut idem amor diverſimodè, ut dicit habitudinem amantis ad rem amatam, ſit amor eſſentialis, prout dicit habitudinem amantis ad id, quod ex amore procedit, & ipſum quoque, quod procedit, dicatur amor notionalis: unde ſicut non repugnat eundem intellectorem ſecundum diverſas habitudines eſſe eſſentialem, & notionalem, ita neque repugnat eundem amorem ſecundum diverſas rationes, & reſpectus eſſe eſſentialem, & notionalem.

Dices amorem propriè dictum eſſe ipſam dilectionem, ſeu actum amandi, quo aliquid amatur, atqui Spiritus ſanctus non eſt ipſe actus amandi, quo Pater, & Filius ſe diligunt, ergo nomen amoris non convenit Spiritui ſancto ſecundùm proprium eſſe notionale. Contra eſt, quia tametſi ob inopiam vocabulorum, vocemus amorem, tum ipſum actum amandi tum terminum ipſum productum; quia tamen Spiritus ſanctus eſt hic terminus productus per actum amandi, dicitur propriè amor, poteſt enim actus amandi, quo Pater, & Filius ſe diligunt, dupliciter intelligi primò activè quatenus Pater, & Filius efficiunt actum amoris, ſecundo terminativè quatenus terminus hujus actus eſt Spiritus ſanctus, quo Pater, & Filius dicuntur Spiritu ſancto ſe amare, & ſecundum priorem rationem amor eſt eſſentialis, & communis Patri, & Filio, ſecundum aliam rationem, ſeu ut eſt terminus actus amoris, eſt notionalis propriè Spiritus ſancti. Si dicas, Spiritum ſanctum non dici propriè amorem, quia amor non eſt id, quo amamus. Contra eſt, quia ſicut de ratione verbi ut ſic, non eſt eſſe id, quod intelligitur, ita neque de ratione amoris ut ſic, eſt eſſe id, quo aliquid amatur, ſed tantùm eſt de ratione amoris ut ſic eſſe quendam impulſum, ſeu amorem ſubſiſtentem: hic autem impulſus non eſt id, quo Deus amat, ſed id, quod amat. Eſt de ratione amoris eſſe terminum voluntatis, ac dicere quendam egreſſum intentionalem amantis in rem amatam, voluntas enim, & intellectus in attingentia objecti ſe habent oppoſito modo, intellectus enim dicit vim, qua anima trahit ad ſe objectum, ut exiſtat in mente intentionaliter: voluntas verò eſt vis quædam, qua amans trahitur, & quodammodo impellitur in rem amatam, unde ſicut verbum importat ingreſſum objecti in mentem, ut illa exiſtat modo intentionali, adeo ut objectum quodammodo intelligatur egredi à ſe ipſo, & ingredi in intellectum, in quo exiſtat intentionaliter: e converſo terminus voluntatis importat egreſſionem intentionalem amantis in rem amatam: hinc Spiritus ſanctus prout eſt amor notionalis, importat eſſe divinum per modum egreſſionis affectivæ, realis, & intentionalis, qua conſtituitur in eſſe doni, ac dicitur, quia tertia perſona eſt Spiritus amoris, quo Pater, & Filius ſe invicem amant, & convertuntur invicem ad ſe per amorem: quo fit ut Spiritus ſanctus ex proprio ſuo modo procedendi ſit unio affectiva, non quòd ſit unio pura intentionalis, ſed etiam realis, conſequenter debet importare eſſe divinum ſub ratione egreſſus affectivi, & doni, quia unio affectiva efficit, ut amans per affectum uniatur amato, cui ſe exhibeat, quod fieri nequit niſi per affectivum egreſſum. Si dicas Spiritum ſanctum etiam amari, & tamen non conſtitui in eſſe doni per modum egreſſus affectivi. Reſpondetur eſſe diſcrimen, quia Spiritus ſanctus amat tantùm eſſentialiter, ſed non notionaliter, proinde non debet conſtitui in eſſe doni per egreſſum affectivum realem intentionalem, ſed debet tantùm eſſe donum, & ratio quædam, qua amans unitatur cum objecto amato.

Dices nomen amoris in ſcripturis non tribui tantùm Spiritui ſancto, ſed toti Trinitati, eò quia omnes tres perſonæ divinæ æqualiter ſe invicem mutuò, & earum amor eſt ipſa eſſentia, unde ſicut ſunt æqualiter eſſentia, ita & æqualiter amor, hinc 1. Joan 4. dicitur. *Deus charitas eſt*, ſeu amor, quod intelligitur de Deo, ut eſt communis toti Trinitati: ergo nomen amoris non eſt proprium Spiritus ſancti, ſed commune tribus perſonis, ſeu Deo. Sed contra, quia dupliciter ſumi poteſt amor, primò abſolute, prout abſtrahit à producto, & improducto, & ſub hac ratione omnes tres perſonæ dicuntur amor juxta illud 1. Joan. 4. *Deus charitas eſt.* Secundo ſumitur pro amore producto, ſeu termino voluntatis, & in hoc ſenſu ſolus Spiritus ſanctus dicitur amor, quia ipſe ſolus eſt productus per voluntatem: hic autem terminus productus à voluntate ob inopiam vocabulorum vocatur etiam amor notionalis tamen conveniens ſoli Spiritui ſancto, & differt ab amore eſſentiali, quia hic non eſt terminus productus.

Dicendum ſecundò Spiritum ſanctum procedere ex amore, quo Pater, & Filius amant eſſentiam, attributa, & perſonas omnes, & omnia, quæ ſunt neceſſario in Deo, ratio eſt, quia ſicut Verbum exigit procedere ex cognitione comprehenſiva Deitatis: ita Spiritus ſanctus exigit procedere ex amore perfectiſſimo, & omnino adæquato ipſi Deitati: hic autem amor ut ſit adæquatus, debet extendi ad omnia, quæ ſunt formaliter in ipſa Deitate perinde ac ipſa cognitio comprehenſiva, conſequenter Spiritus ſanctus procedit ex amore omnium, quæ formaliter ſunt in ipſa Deitate, conſequenter procedit ex amore eſſentiæ, attributorum, & perſonarum. Major liquet, quia eo ipſo, quòd Spiritus ſanctus procedit per voluntatem, debet procedere per amorem, & quia ejus proceſſio eſt perfectiſſima, debet procedere ex amore itidem perfectiſſimo, ac omnino adæquato divinæ eſſentiæ: hic autem amor debet includere amorem fœcunditatis, quia fœcunditas eſt de intrinſeco conceptu eſſentiæ: fœcunditas enim Dei nequit ulla ratione eſſe talis, ut de facto eſt, niſi eſſentia actu identificetur tribus perſonis: unde ſi Spiritus ſanctus procedat ex perfectiſſimo amore divinæ eſſentiæ, adeo ut adæquet totam amabilitatem intrinſecam eſſentiæ, debet procedere ex amore eſſentiæ attributorum, & perſonarum, quia in Deo hæc omnia ſunt una, ac eadem ſimpliciſſima res, ac divina eſſentia includens omnem plenitudinem perfectionum. Tum quia divina eſſentia ut eſt radix attributorum, & eſt fœcunda ad intra, eſt amabilis, ſi quidem ratio talis radicis, ac fœcunditatis includit propriam bonitatem: ſed non poteſt amari eſſentia ut radix attributorum, quin amentur & ipſa attributa ob eſſentialem connexionem radicis cum radicatis; neque poteſt amari eſſentia ut fœcunda, quin amentur ipſæ perſonæ propter eandem connexionem fœcunditatis cum perſonis, conſequenter eo ipſo quòd Spiritus ſanctus procedit ex amore perfectiſſimo, & adæquato divinæ eſſentiæ, attributorum, & perſonarum, quia hæc omnia ſunt de conceptu adæquato divinæ eſſentiæ. Si dicas Spiritum ſanctum neceſſario procedere ex amore complacentiæ præſup-

ſupponente ſuum objectum exiſtere priùs ratione, cùm ſit de ratione amoris complacentiæ ferri in objectum ut exiſtens: & Spiritum ſanctum pro illo priori, in quo intelligitur amor, à quo procedit, non exiſtere, alioquin exiſteret, priusquam produceretur, proinde Spiritum non procedere ex amore ſui. Contra eſt, quia ut aliquid ametur amore complacentiæ, ſatis eſt, ſi objectum amatum cognoſcatur, ut exiſtens in ſigno poſteriori rationis, alioquin opera noſtra bona non potuiſſent Deo ab æterno placere, quod eſt falſum: quapropter ſufficit, ſi objectum amatum cognoſcatur ut exiſtens in ſigno aliquo poſteriori: & quia Deus in illo primo ſigno antequam intelligatur ſpirare, videt Spiritum ſanctum ut exiſtentem in poſteriori ſigno rationis, ideo nil obſtat, quo minus pro ſigno illo priori eum amet etiam amore complacentiæ.

Imò ex ſuppoſitione, quod Deus neceſſariò amet creaturas poſſibiles, Spiritus ſanctus procedit ex earum amore, quia eo ipſo, quod Deus diligit neceſſariò ſuam omnipotentiam, non poteſt non diligere creaturas poſſibiles, quia iſtæ ſecundùm id, quod dicunt in Deo, ſunt ipſa virtus omnipotentiæ; & cùm Spiritus ſanctus procedat ex amore omnium attributorum, proinde etiam omnipotentiæ, neceſſe eſt procedat ex amore poſſibilium, idque ex eo firmari poteſt, quia ſicut intellectio Dei, qua Deus ſe, ſuamque omnipotentiam cognoſcit, eſt perfectiſſima, & omnino adæquata ſuo objecto, & eſt comprehenſiva illius: ita amor, quo Deus ſe & ſuam omnipotentiam diligit, eſt perfectiſſimus, & omnino adæquatus ſuo objecto, conſequenter comprehenſivus, ergo ſi ex eo, quod divina cognitio ſit omnino adæquata, & comprehenſiva divinæ omnipotentiæ, eſt etiam expreſſiva poſſibilium, pari ratione, ex eo, quòd amor, ex quo procedit Spiritus ſanctus, ſit adæquatè complexivus omnipotentiæ, ſequitur Spiritum ſanctum non minus procedere ex amore poſſibilium, quàm Verbum ex cognitione eorundem. Si dicas Deum in ſuo eſſe non poſſe ullo pacto à creaturis dependere, adeo ut ſi nulla eſſet creatura poſſibilis, adhuc Spiritus ſanctus procederet æquè perfectus ſicut de facto procedit, proinde non poſſe Spiritum ſanctum procedere ex amore creaturarum poſſibilium. Contra eſt, quia ſi Spiritus ſanctus non procederet ex amore perfectiſſimo, & omnino adæquato divinæ eſſentiæ, & omnipotentiæ, non procederet ex cognitione comprehenſiva omnipotentiæ: ſed cùm proceſſio Spiritus ſancti ſit perfectiſſima, neceſſe eſt procedat ex amore perfectiſſimo, & comprehenſivo divinæ eſſentiæ, & omnipotentiæ, conſequenter ex amore poſſibilium, quæ in divina continentur omnipotentia. Quòd ſi nulla creatura eſſet poſſibilis, in iſta hypoteſi Spiritus ſanctus non procederet ex eodem amore in ordine ad omnipotentiam, ſicut de facto procedit. Non tamen Spiritus ſanctus procedit ex amore libero circa creaturas ad extra, nec conſequenter ex amore futurorum, quia quod eſt prius, non poteſt procedere ab eo, quod eſt poſterius, neque dependere ab illo ut ſit, & proceſſio Spiritus ſancti eſt prior amore libero circa creaturas ad extra, & creaturæ futuræ, quæ ſunt terminus amori liberi, ita ſunt poſteriores proceſſione Spiritûs ſancti, ut dependeant in eſſe futuro ab ipſo Spiritu ſancto, ſiquidem futura ut talia dependent à decreto libero Dei, tanquam à cauſa, quia eatenus ſunt futura, quatenus ex vi decreti liberi Dei extrahuntur à ſtatu poſſibilitatis, ac conſtituuntur in ſtatu futuritionis: & decreta libera circa creaturas ponendas ad extra emanant à tribus perſonis divinis, adeo ut opera ad extra dicantur indiviſa totius Trinitatis, unde cùm decretum liberum præſupponat eſſentialiter Spiritum ſanctum, nequit hic procedere ex amore libero circa creaturas futuras.

Cæterum Spiritui ſancto plura in divinis ſcripturis tribuuntur nomina, & effectus: ſiquidem à ſuis operationibus vocatur Spiritus ſapientiæ, intellectus, conſilii, ſcientiæ, fortitudinis, pietatis, & timoris Domini, ſuntque ſeptem dona propria Spiritus ſancti, quia hæc dona ipſe in hominibus operatur: Luc. 11. dicitur *Digitus Dei* in quo Chriſtus ejiciebat dæmonia. Joan. 15. *Spiritus Paraclytus*, ſeu conſolator: ſiquidem proprium Spiritus ſancti eſt homines conſolari in omni ſua tribulatione. Dicitur etiam Advocatus, quia poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, ſeu nos excitat, ut enixim Deum rogemus, ut incrementa ſuæ gratiæ nobis impertiatur, uti vocatur etiam Spiritus precum, & à Zacharia 11. dicitur *Spiritus rectus*, quia deducit nos in viam rectam à terrenis affectibus nos abſtrahens, & ad cœleſtia trahens. A Regio Propheta Pſal. 10. etiam dicitur *Spiritus principalis*, quia nos corroborat, ut nullis erroribus, ac terroribus, aut amoribus hujus mundi à Chriſto ſeparemur. Luc. 11. dicitur *Spiritus bonus*, quem dat Deus petentibus eum, & Apoſtolus ad Roman. 8. Eum vocat *Spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus Abba Pater.* Hinc Spiritui ſancto tribuitur bonitas, & charitas, imò ipſe amor, eſtque charitas ſubſtantialis Patri, & Filio conſubſtantialis, quia ut loquitur Auguſtinus lib. 6. de Trinit. cap. 5. *Et Spiritus ſanctus charitas conſubſtantialis Patris, & Filii, qua uterque conjungitur, qua genitus à gignente diligatur, & ſuum diligat generatorem.* Hinc Spiritus ſanctus à D. Bernardo ſerm. 8. in Cant. vocatur *oſculum Patris, & Filii*, quatenus Spiritui ſancto Pater, & Filius ſimul amore conjunguntur, imò vocat etiam Spiritum ſanctum glutem firmum; eò quia per hunc amorem Pater, & Filius nunquam ſeparantur: & ſerm. 1. in octava Paſch. ait: *Spiritus eſt indiſſolubile vinculum Trinitatis.* Solet etiam Spiritus ſanctus donum vocari, quia donatio propriè dicitur, cum quis aliquid dat ea mente, ut ſtatim velit fieri accipientis, ac ſui juris, ut non revertatur ad dantem, idque omnino liberè, & ſecluſo quavis neceſſitate, & non ob ullam aliam cauſam, niſi quia donator velit ſuam exercere munificentiam, adeo ut ratio gratuitæ donationis ſit ipſemet amor: eatenus aliquid gratis alicui donamus, quia illi volumus: unde amor eſt primum illud donum, per quod cætera donantur, & quia Spiritus ſanctus procedit à Patre, ut amor, eſt donorum omnium primum, quæ in creaturas à Deo impenduntur, & per Spiritum ſanctum reliqua nobis poſtea donantur.

Spiritum ſanctum eſſe perſonale Dei donum ſcripturæ ſacræ teſtantur Joan. 4. Chriſtus ad Samaritanam ait: *Si ſcires Donum Dei, & quis eſt, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forſitan petiiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam vivam*, per hanc aquam vivam intelligi Spiritum ſanctum habetur Joan. 7. hinc Spiritus ſanctus rectè donum dicitur, in quo ſenſu ſcribit Apoſtolus ad Epheſ. 1. *Unicuique noſtrum datur gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti:* per hanc donationem Spiritum ſanctum intelligit Apoſtolus, quem Chriſtus poſt ſuum aſſenſum in cœlum miſit ad inflammanda corda Diſcipulorum, ſiquidem: *Aſcendens Chriſtus in altum dedit dona hominibus*, ſeu Spiritum ſanctum. D. Petrus itidem in Act. Apoſtol. ait: *Baptizetur unusquiſque*

Digitized by Google

quiſque veſtrum, & accipietis donum Spiritus ſancti, ſeu Spiritum ſanctum, qui dicitur donum, quia verò donum eſt Spiritus ſanctus, & donum refertur ad eum, qui dat, & ad eos, quibus datur, Spiritus eſt, & ei qui dat, & Spiritus noſter, quem accipimus, & quamvis ex tempore accipiamus, ab æternitate tamen donum eſt, quia ut ait Auguſtinus lib. 5. de Trinit. cap. 15. *Sic procedebat, ut eſſet donabile, aliter enim intelligitur cùm dicitur donum, aliter cùm dicitur donatum. Nam donum poteſt eſſe, antequam detur, donatum autem, niſi datum fuerit, nullo modo dici poteſt.* Et ideo ſcripturæ dicunt Spiritum ſanctum eſſe donum Dei, *ut Deum credamus non ſe ipſo inferius donum dare,* ut loquitur idem Auguſtinus lib. de fid. Symbol. cap. 19. Datur autem nobis Spiritus ſanctus ut nos divina gratia vivificet, ac ſanctificet. Ezechiel. 37. *Dabo vobis ſpiritum, & vivetis;* hinc D. Baſilius lib. de Spiritu ſancto cap. 9. vocat Spiritum ſanctum; *ſanctificationis originem:* & alii ſancti Patres aſſerunt Protoparenti Adamo, duo fuiſſe à Deo beneficia præcipua collata; *imaginem* ſcilicet Dei, quam in ipſo arbitrio ſui juris ajunt conſiſtere; & *ſimilitudinem* ſitam in virtute, & Sanctitate; & hanc poſteriorem prærogativam per Spiritum ſanctum ejus animæ fuiſſe extraditam, & hunc dicunt eſſe ſpiraculum vitæ, quod Deus inſpiravit homini de limo terræ formato; adeout Spiritus ſanctus ſit ſpiritus, qui vivificat, & ex quo in baptiſmo renaſcimur; *eodem ſcilicet ſpiritu replente fontem, qui replevit Virginem,* ut loquitur S. Leo Papa, cujus typum dederat, cùm ſub mundi initium *ferebatur ſuper aquas,* Geneſ. 1. *ne mirum ſit in baptiſmo, ſi aquæ animare noverunt,* cùm in mundi exordio ſpiritum vivificantem detulerint; ait Tertullianus lib. de Baptiſmo cap. 3. & 4. *Supervenit Spiritus de cœlis, & aquis ſuper eſt, ſanctificans eas de ſemetipſo, & ita ſanctificata, vim ſanctificandi combibunt.* Biberunt aquæ ſanctitatem, quam nobis luſtralis baptiſmi aqua communi caret, ac uberiori daret affluxu Joan. 3. *Quod natum eſt ex carne caro eſt: & quod natum ex Spiritu ſpiritus eſt:* ſi naufraga periit vita excitante procellam peccato; baptiſmi aqua illam reparat, & è paſſo damno incolumitati reſtituit, quatenus ſi per lethalem noxam è gratia, quæ vita eſt, excidimus, beneficio luſtralis aquæ ſanctificatæ Spiritu ſancto reſurgimus; ut ſcribit Apoſtolus 1. Corinth. 6. ubi prærecenſitis graviſſimis peccatorum generibus ait: *Et hæc quidem fuiſtis; ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis in nomine Domini Jeſu Chriſti, & in Spiritu Dei noſtri.* Vivit enim anima noſtra charitate, ac Spiritu ſancto, qui charitas eſt 1. Joan. 4. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo: ſed ut ait Apoſtolus ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis:* eſt enim Spiritus ſanctus, qui nos vivificat, quatenus nobis confert ſanctificantem gratiam, quâ Deo vivimus, ac per adoptionem ejus efficimur filii, & Chriſti cohæredes, in quem credentes ait D. Paulus ad Epheſ. 1. *Signati ſumus* (ſeu adoptati in filios) *Spiritu promiſſionis ſancto. qui eſt pignus hæreditatis noſtræ,* quia per gratiam ſanctificantem, quam nobis impertit, participes efficimur naturæ divinæ, & filii Dei nominamur, & ſumus, quia Spiritus ſanctus ut ſcribit D. Paulus ad Rom. 8. *Eſt Spiritus adoptionis Filiorum, in quo clamamus Abba Pater. Ipſe enim Spiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus filii Dei. Si autem Filii, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti.*

Imò non ſolùm per infuſionem gratiæ, & charitatis, ac reliquorum donorum nos Spiritus ſanctus vivificat, & ſanctificat; verùm etiam per intimam ſubſtantivam, ac perſonalem ſui Numinis inhabitationem, ut ediſſerunt ſancti Patres verbi Chriſti: *Si quis diligit me ſermones meos ſervabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Quòd ſi dignoſcere cupis, num in nobis maneat Deus. Reſpondet S. Joannes. *In hac cognoſcimur, quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis, quoniam ipſe de Spiritu ſancto dedit nobis.* Ex acceſſu ad nos Patris, & Filii non abſcedit à nobis Spiritus ſanctus, ſi templum cordis noſtri illi paremus, ac aperiamus; ſed ſimul cum Patre, & Filio etiam Spiritus ſanctus in templo ſuo habitat, & nobiſcum manet: hinc ait Chriſtus: *Alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum.* Nulli igitur dubium, quia Spiritus ſanctus nos vivificet, ſitque vita animarum, cùm nobis impertiat gratiam ſanctificantem, quæ eſt vita animæ, & hæc animæ vita ſit aliquando in corpora refundenda, ut ad vitam glorioſam, & æternam ſuſcitentur, ut ait Apoſtolus ad Rom. 8. inquiens, *quòd ſi Spiritus ejus qui ſuſcitavit Jeſum à mortuis, habitat in vobis: qui ſuſcitavit Jeſum Chriſtum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.* Eſt enim Spiritus ſanctus per quem Chriſtianus vivit; & ſine quo nequit cum Apoſtolo dicere: *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Chriſtus.* Non refert, ſi habeat baptiſmum Chriſti, niſi ſimul habeat ſpiritum Chriſti, quia ſpiritus eſt qui vivificat, unde Paulus ad Rom. 8. *Qui ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus,* quo pacto hæretici baptizati, & peccatores condeſcentes in lethali noxa videntur quidem exteriùs eſſe membra Chriſti, ſed quia carent ſpiritu Chriſti, ſunt membra mortua & arida ſine vita absque vigore: ait Auguſtinus loquens de exiſtente in peccato lethali ſerm. 258. aliàs 20. *Habet formam, ſed non habet vitam. Quæris ab illo ſacramentum, invenis: quæris baptiſmum invenis: quæris ſymbolum invenis: formam invenis: Niſi intus ſpiritu vegeteris, fruſtra de forma foris gloriaris.* Spiritus ſanctus eſt, qui impellit ad opera vitæ. Ex eo præſertim nos vivificat, quia charitatem in cordibus noſtris diffundit. Scimus, Chriſtum bis Apoſtolis ſuis dediſſe Spiritum ſanctum, ſemel poſt reſurrectionem cum Joan. 20. dixit diſcipulis ſuis: *Accipite Spiritum ſanctum,* & inſufflavit in faciem eorum: & iterum poſt ſuam aſcenſionem Luc. 24. *Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos: vos autem ſedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto.* His dedit ſpiritum ſanctum, ut duo præcepta charitatis commendaret, in Deum, & proximum; decem poſt aſcenſionem diebus promiſſum implevit. Unum miſit, & duo commendavit, ut lex tota adimpleretur: hoc eſt, quia denario numero Lex decem præceptis conſtans ſignificatur, denario expleto dierum numero poſt aſcenſionem ſuam in cœlum miſit Chriſtus in ſuam eccleſiam Spiritum ſanctum, ut demonſtraret legem per gratiam ſancti Spiritus impleri. Miſſus itaque fuit Spiritus ſanctus, ut lex impleretur, ut fieret quod ipſe dixerat Matth. 5. *Non veni ſolvere legem, ſed adimplere.* Lex ſcripta fuit, ut altiùs noſtris imprimeretur cordibus, diutius noſtris hæreret mentibus, cujus præcepta fidelius ſervarentur, & ferventiùs adimplerentur; quia litera ſola occidit, ſi ſpiritus ad illius obſervantiam noſtra non moveat corda ait Apoſtolus 2. Corinth. 3. *Littera occidit. Spiritus autem vivificat* ſola eſt charitas, quæ legem implet: huc

Digitized by Google

huc accerſendus S. Auguſtinus lib. de Spirit. & lit. cap. 19. *Lex ſine adjuvante ſpiritu proculdubio eſt litera occidens: cùm autem adeſt vivificans ſpiritus, hoc ipſum intus conſcriptum facit diligi, quod foris ſcriptum lex faciebat timeri.* Et cap. 21. *Quid ſunt leges Dei ab ipſo Deo ſcripta in cordibus, niſi ipſa præſentia Spiritus ſancti, qui eſt digitus Dei, quo præſente diffunditur charitas in cordibus noſtris, quæ plenitudo legis eſt, & præcepti finis.*

Si dicas Chriſti diſcipulos jam habuiſſe in ſe manentem ſpiritum inhabitantem, & quidem à tempore, quo relictis temporalibus bonis ſequuti fuerant magiſtrum eos vocantem. Reſpondetur non ſolum diſcipulos, verùm & quotquot per Chriſti venturi fidem fuerunt ante Chriſti adventum in lege veteri ſanctificati, habuiſſe quidem Spiritum ſanctum in ſe inhabitantem; & ad ipſos miſſum fuiſſe Spiritum ſanctum, miſſione tamen inviſibili; ſed poſt Chriſti in cœlum aſcenſionem miſſione viſibili, ac ſolemni & cum uberiori donorum copia datus eſt diſcipulis Spiritus ſanctus: & cum hac bonorum copia, ac cœleſtium donorum affluxu. *Nondum erat ſpiritus datus, quia nondum Jeſus erat glorificatus*, ſcitè S. Leo Papa ſerm. 111. de Pentecoſte ait: *Cùm in die Pentecoſtes diſcipulos Domini Spiritus ſanctus implevit, non fuit inchoatio muneris, ſed adjectio largitatis: quoniam & Patriarchæ, & Prophetæ, & Sacerdotes, & omnes ſancti, qui in prioribus fuere temporibus ejusdem ſunt Spiritus ſancti ſanctificatione vegetati.*

CAPUT XVI.

An Spiritus ſanctus procedat à Filio, ubi de ſchiſmate Græcorum, Armenorum, Ruthenorum, & Moſcorum.

QUamvis de proceſſione Filii nunquam fuerit dubitatum, quin ejus principium ſit Deus Pater: De Spiritu ſancto ingens fuit, & accerrima controverſia inter eccleſiam Latinam, & Græcam, ſeu inter Catholicos, & ſchiſmaticos, num procedat à Filio, nec ne. Tametſi Spiritum ſanctum à Patre, Filioque procedere ſit dogma fidei, in Conciliis generalibus Lugdunenſi II. ſub Gregorio X. & Florentino ſub Eugenio IV. declaratum contra Græcorum errores, qui in pluribus Conciliis ejurato ſchiſmate profeſſi ſunt cum eccleſia Latina proceſſionem Spiritus ſancti à Patre, & Filio, quam ante pertinaciter negaverant, adhuc tamen Græci recentiores ſentiunt Spiritum ſanctum non à Filio, ſed à ſolo Patre procedere, & adeo hic error latè irrepſit, ut non ſolùm Græci, ſed etiam Armeni, Rutheni, Moſci, Tranſylvani eodem inficiantur errore, qui ut conſtat ex Theodoreto, incepit circa annum Domini 430. ut habetur in refutatione eorum anathematum, quæ D. Cyrillus ſcripſit contra Neſtorium, ejusque Fautores negantes Chriſtum de Virgine natum, & aſſerentes eſſe purum hominem. Rurſus circa annum Domini 767. plures è Græcis eodem errore infecti ſunt adeo ut tandem circa annum Domini 1504 eruperit in apertum Græcorum ſchiſma, quod adhuc perſeverat, tametſi pluries in Conciliis convicti reſipuerint, ac errorem dimiſerint, ob tamen eorundem inconſtantiam in eandem hæreſim prolapſi ſunt. Imperante Conſtantino X. cognomento Monomacho, & Leone IX. Romano Pontifice Michael Patriarcha Conſtantinopolitanus fretus patrocinio Imperatoris auſus eſt Romanum Pontificem unà cum omnibus Catholicis anathemate percutere, eò quia in ſymbolo addidiſcent verba illa. *Filioque procedit*, & tunc Patriarcha Conſtantinopolitanus eccleſiæ ſibi primatum arrogavit, ut liquet ex epiſtolis Leonis IX. ad Conſtantinum Monomachum. Hunc eundem errorem, quo Græci tunc negârunt proceſſionem Spiritus ſancti à Filio, amplexi poſtea fuerunt Miniſtri Tranſylvani contendentes ſolum Patrem eſſe eſſentiatorem, ut ipſi loquuntur, Filii, & Spiritûs ſancti: E converſo Catholici unanimi ſemper conſenſu docuerunt Spiritum ſanctum non à Patre tantùm, ſed à Patre, & Filio procedere, quam aſſertionem etiam Græci recentiores pertinaciter negant.

Hinc contra Græcos plures ex Orthodoxis diſputarunt, & ſcripſerunt, ut D. Anſelmus *lib. de proceſſ. Spiritus ſancti* & in pluribus Conciliis præſertim Florentino error Græcorum refutatus fuit, & dogma fidei magis firmatum, ac ſcripturis corroboratum, quia Joan. 16. ait Chriſtus: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis*, unde ſi Filius ait de Spiritu ſancto, quòd de ſuo accipiet, ſequitur Spiritum à Filio procedere, idem enim eſt Spiritum ſanctum accipere de Filio, ac procedere à Filio, ut explicant ſancti Patres præſertim Auguſtinus, Cyrillus, & alii: Siquidem quòd Spiritus ſanctus Joan. 16. dicitur accepturus de Filio, eſt ipſa ſcientia, quia Filius cùm ſit Verbum Patri conſubſtantiale, eſt ipſa ſapientia, quam communicat Spiritui ſancto, & hic accipit à Filio: & quia ſcientia divina Spiritûs ſancti, & ejus eſſentia natura, ſubſtantia, & divinitas ſunt unum & idem, ſequitur Spiritum ſanctum accipere à Filio eandem eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, & Deitatem. Quòd Spiritus ſanctus accipiat à Filio ſcientiam, ex eo liquet, quia Chriſtus ſubdit Joan. 16. *Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis*, id enim Spiritus ſanctus annuntiat, quæ ſcit, & quæ divina ſcientia ſuggerit, quam accipit à Filio. Tum quia omnia, quæ Patris ſunt, Filii itidem ſunt, cùm hic dicat Joan. 16. *Omnia quæcunque habet Pater mea ſunt*, propterea quidquid Spiritus ſanctus à Patre accipit, idem etiam accipit à Filio, alioquin quæcunque habet Pater, non eſſent Filii, quia Spiritus ſanctus aliquid accipere à Patre, quod non acciperet à Filio: ergo ſatis clarè liquet Spiritum ſanctum accipere à Filio poteſtatem, ſcientiam, eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, Deitatem, & omnia quæ ſunt in Patre, & Filio, quia hæc omnia ſunt quid unum ſimpliciſſimum, perfectiſſimum, quod eſt Deus, & in Deo Pater Filius, & Spiritus ſanctus. Nec audiendus eſt Theophilactus qui expendens illud Joan. 16. *De meo accipiet*, cenſet eſſe explicandum, quòd *loquetur conſentanea iis, quæ ego docui, & nihil contrarium*: quia Chriſtus ipſemet explicat, quid ſit illud *de meo accipiet*, & declarat eſſe idem, ac antea dixerat Joan. 16. *Non loquetur à ſemetipſo, ſed quæcunque audiet loquetur*, unde non ſolùm Spiritus ſanctus loquitur, quæ conſentanea ſunt doctrinæ Filii, verùm etiam quæ loquitur, ea à ſe ipſo non loquitur, ſed accipit ex Filio, & quidem non per diſciplinam, quaſi Spiritus ſanctus ea ignoraret, ſed per æternam proceſſionem. Neque vera eſt alia Theophylacti interpretatio *de meo accipiet* ſcilicet *ex meo theſauro*,

qui

Digitized by Google

qui eſt Pater, unde ego etiam accepi, vult Theophylactus Spiritum ſanctum tantùm procedere à Patre, & non à Filio, & ad id probandum vocat Patrem theſaurum ſuum, à quo ipſe accepit eſſentiam, & Deitatem, & illud *de meo accipiet* intelligit de meo theſauro, ſeu Patre, quæ interpretatio falſa omnino eſt, quia Pater ut à Filio diſtinguitur per oppoſitionem relativam, non eſt theſaurus diſtinctus à Filio, & à quo Filius accipiat, quæ à Patre diſtinguuntur: ſed quòd Filius accipit à Patre, eſt illud idem, quod habet Pater in ſe, ſcilicet accipit eandem eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, divinitatem, & omnes perfectiones, quo pacto Apoſtolus ſcribens ad Coloſ. 2. ait: in ipſo Filio *eſſe omnes theſauros ſapientiæ, & ſcientiæ Dei.* Tum quia Pater non poteſt aliter eſſe theſaurus Filii, niſi quatenus eſt in Filio juxta illud Joan. 14. *Ego in Patre, & Pater in me eſt*, non enim theſaurus Patris eſt extra Filium, ſed eſt unus ac idem theſaurus communis Patri & Filio: dicitur Pater eſſe in Filio, & Filius in Patre, quia in una ſimpliciſſima eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitate ſunt Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ſicut explicant ſancti Patres: hinc ſi Spiritus ſanctus per ſuam ſpecialem proceſſionem accipit ſcientiam à Patre, ut eſt Pater quid unum cum Filio in eſſentia, natura, ſubſtantia, & omnibus perfectionibus, quæ in Deo non diſtinguuntur realiter ab ipſa eſſentia, ſed tota plenitudo perfectionum ſit una ſimpliciſſima res communis Patri, & Filio, ideo ſemel, quòd Spiritus ſanctus accipit ſcientiam à Patre, accipit hanc eandem rem, quæ eſt Pater, & Filius, conſequenter eam accipit etiam à Filio: non enim ſcientia, quam Spiritus ſanctus accipit à Patre, eſt quid diſtinctum à Filio, nec Filius eſt res diſtincta à Patre, ſed eadem res, ſeu ſcientia, natura, ſubſtantia Patris eſt etiam Filii, & ſcientiam, quam Spiritus ſanctus accipit à Patre, eandem accipit à Filio, quod enim procedit ab una perſona divina, quatenus eſt una ſimpliciſſima res cum alia, eo ipſo eſt etiam ab alia. Quòd ſi dicas Chriſtum Joan. 16. loqui de futuro, dicens: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*, & proceſſionem divinæ perſonæ eſſe ab æterno, facilis eſt ſolutio, quia utrumque eſt vero conſonum, ſcilicet quòd accipiet in futuro, & quod acceperit in præterito, ut etiam quod accipit de præſenti, quia cùm proceſſio Spiritus ſancti æternæ ſit, comprehendit in ſe omnes temporis differentias, quibus dicitur æquivalere, tametſi æternitas in ſe præteritum non habeat, nec futurum, ſed ſit duratio indiviſibilis tota ſimul excludens partes ſucceſſivas ſecundum priùs & poſterius. Præterea illud *accipiet* in futuro poteſt intelligi reſpectu creaturarum, quæ in futuro expectabant Spiritum ſanctum.

Prætera in eodem ſermone Joan. 16. Filius de Spiritu ſancto ait: *Si non abiero Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero mittam eum ad vos*, & rurſus: *Cùm venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre docebit vos omnem veritatem*, ex quibus textibus clariſſimè liquet Spiritum ſanctum mitti à Chriſto, ſeu à Filio, eſt enim perſona Chriſti ipſum Verbum æterni Patris, quod caro factum eſt, & Verbum Patris eſt Filius unigenitus ejuſdem, unde Spiritus ſanctus mittitur à Filio, conſequenter procedit ab ipſo, & non à ſolo Patre: miſſio ſiquidem ut cum D. Thoma 1. p. q. 43. a. 1. docent communiter Theologi, & Patres, eſt ſecundùm modum aliquem proceſſionis ejus, qui mittitur ab eo, qui miſit, & quælibet miſſio eſt vel ſecundum imperium, quo pacto Herus imperando mittit famulum in alium locum, vel eſt ſecundùm conſilium, ut cùm quis inſtructus ab alio de re aliqua, quam ignorabat, illam exequitur. Atqui Spiritus ſanctus non poteſt dici mitti à Filio per conſilium, quia Spiritus ſanctus nihil ullo tempore ignoravit, & eadem prorſus ſcientia, & ſapientia, quæ eſt in Filio, eſt tota in Spiritu ſancto, qui propterea non poteſt mitti ſecundùm conſilium à Filio. Neque mitti poteſt ſecundùm imperium, quia Spiritus ſanctus non eſt res diſtincta à Filio, ſicut famulus diſtinguitur ab Hero: neque Spiritus ſanctus eſt inferior Filio, cùm omnes tres perſonæ ſint in Deo una, ac eadem ſimpliciſſima res, ſeu eſſentia, natura, ſubſtantia, & omnis perfectio ſimpliciter ſimplex: ergo ſi Spiritus ſanctus mittitur à Filio, neceſſe omnino eſt, ut hæc miſſio ſit ſecundùm proceſſionem originis, quatenus Spiritus ſanctus accipit à Filio eandem ſcientiam, eſſentiam, naturam, & ſubſtantiam: perinde ac lux dicitur emitti à ſole, ſplendor à flamma, flos ab arbore, ſunt enim hujuſmodi miſſiones, quæ habentur ſecundùm proceſſionem originis, quatenus lux procedit à ſole, flos ab arbore, ſplendor à flamma. Ergo ex eo, quod Spiritus ſanctus dicatur mitti à Filio, ſequitur evidenter ipſum procedere à Filio, & non à ſolo Patre, ut putant Schiſmatici, Græci, Rutheni, Armeni, & Moſci, ut & Miniſtri Tranſylvani. Tum quia propriè mitti ab altero nemo dicitur, niſi qui impulſu, & quaſi motu alicujus incipit de novo eſſe alicubi ſecundùm aliquem modum, quo ibi non erat, unde ſi Spiritus ſanctus à Filio mittitur ad homines, neceſſe eſt, ut ſecundùm gratiæ operationem incipiat ex impulſu, & quaſi motu Filii eſſe in hominibus in quibus antea non erat, ſaltem eodem modo: hic autem impulſus, qui eſt veluti motus Filii, ex vi cujus incipit per operationem eſſe Spiritus ſanctus in hominibus, non poteſt excogitari, niſi ſit ſecundum originem, quæ Spiritus ſanctus ita procedat à Filio, ut ſit illi conſubſtantialis, adeo ut Spiritus ſanctus eatenus dicatur mitti à Filio, quatenus ex vi ſuæ originis, & quaſi impulſu proceſſionis accipit à Filio eandem prorſus ſcientiam eſſentiam, naturam, ſubſtantiam, ac Deitatem, quæ eſt in Filio, adeoque etiam omnem perfectionem, & illam operationem ſecundùm quam incipit eſſe peculiari modo in hominibus, quia cùm actio, & operatio Spiritus ſancti ſit eadem prorſus res ſimpliciſſima cum eſſentia, & potentia Spiritus ſancti, quam hic accipit à Filio, ſequitur, quòd non ſolùm ſecundùm eſſentiam, & potentiam, verùm etiam ſecundùm operationem, qua incipit eſſe peculiari modo in hominibus, ſit à Filio: hinc D. Auguſtinus *lib. 4. de Trinit. cap.* 19. aſſerit: Perſonam unam ab altera mitti in divinis perinde eſſe, ac unam perſonam ab altera procedere ſecundùm originem & conſubſtantialitatem, adeo ut perſona, quæ procedit, vel mittitur, ſit conſubſtantialis illi, à qua mittitur, ſeu procedit.

Neque ullius eſt momenti, quod reſpondent Schiſmatici Græci Spiritum ſanctum mitti à Filio, non quia ab illo procedat, ſed quatenus Filius etiam ipſe dat hominibus illa dona, quæ dicuntur dona Spiritus ſancti. Nam contra eſt, quia ſcriptura expreſsè aſſerit Spiritum ſanctum à Filio mitti: & ad miſſionem alicujus neceſſariò requiritur proceſſio aliqua ab eo, qui mittit: proinde ſi Spiritus ſanctus à Filio mittitur, neceſsè eſt, ab ipſo procedat, & cùm non poſſit procedere à Filio per modum imperii, nec conſilii, ſequitur ut procedat ſecundùm originem. Præterea quia dare ſimpliciter dona

dona Spiritus ſancti eſſet mittere Spiritum ſanctum, inde ſequeretur, quod etiam Pater mitteretur à Filio, & Spiritu ſancto, quia Spiritus ſanctus & Filius dant etiam omne donum *deſcendens à Patre luminum*, ut habet Jacobus Apoſtolus in Epiſt. 1. Idque notavit D. Auguſtinus *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* Rurſus Filius ita nobis dat dona Spiritus ſancti. ut nobis etiam det ipſum Spiritum ſanctum, ut per illius cognitionem & amorem adjuti ejusdem donis fruamur ac ipſum Spiritum ſanctum veluti rem quandam noſtram ad uſum cognitionis, & amoris poſſideamus, hinc Apoſtolus 1. Corinth. 6. *Membra veſtra*, ait, *templa ſunt Spiritus ſancti, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri*, & ad Roman. 5. *Charitas DEI diffuſa eſt in cordibus veſtris per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis*, ex quibus conſtat utrumque nobis dari ſcilicet charitatem Dei, quæ eſt unum ex Spiritus ſancti donis, & ipſum etiam Spiritum ſanctum, ut explicant ſancti Patres præſertim Auguſtinus *lib. 15. de Trinitat. cap. 26.* Non poteſt autem intelligi Spiritus ſanctum dari nobis, ſeu mitti à Filio, niſi per aliquem impulſum tanquam motum, quo Spiritus ſanctus incipiat eſſe per operationem ſuam in nobis modo aliquo ſpeciali, quo antea non erat in nobis: & hic impulſus non poteſt eſſe, niſi ſecundùm originem, proinde eo ipſo, quòd Spiritus ſanctus à Filio mittitur, ab ipſo procedit. Neque obſtat Filium per Iſaiam 46. dicere: *Et nunc Dominus miſit me, & Spiritus ejus*: quia ut exponunt ſancti Patres, non fuit Chriſtus tunc locutus de miſſione ſecundùm divinitatem, ſed ſecundùm humanitatem aſſumptam, quo pactô intelligitur miſſus etiam à Spiritu ſancto, unde Luc. 4. *Spiritus Domini ſuper me, eo quòd unxerit me, & evangelizare pauperibus, miſit me*. unde Filius ſecundùm naturam humanam miſſus eſt à Spiritu ſancto, qui fuit ſuper ipſum, quem unxit oleo gratiæ, & lætitiæ præ conſortibus ſuis, ſcilicet ſecundùm humanitatem.

Rurſus ex eo evincitur Spiritum ſanctum procedere à Filio, quia in ſcripturis modò à Patre, modò à Filio dicitur mitti, & æquè à Patre, & Filio procedere, tanquam ab uno principio, ut indicat D. Paulus ad Roman. 8. *Qui Spiritum CHRISTI non habet, hic non eſt ejus*, ad Gal. 4. *Miſit DEUS Spiritum Filii ſui in corda veſtra clamantem Abba Pater.* Matth. 10. *Cùm autem venerit Paraclytus, quem ego mittam vobis à Patre veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium prohibebit de me.* Quòd ſi Spiritus ſanctus eſt Filii ſpiritus ex ſcripturis, etiam de filio debet procedere, alioquin quomodo eſſet Spiritus Filii, ſicut talis non procederet à Patre, ſi ergo procedit à Patre, utique etiam à Filio, ut ſit Spiritus Filii: neque Filius poſt reſurrectionem apparens diſcipulis ſuis inſufflaſſet dicens eis: *Accipite Spiritum ſanctum*, nec quid aliud illa inſufflatio potuit ſignificare, niſi proceſſionem Spiritus ſancti à filio: hinc Auguſtinus Tractat 99. in Joan. ait: *Si ergo de Patre, & Filio procedit Spiritus ſanctus; cur Filius dixit de Patre procedit? cur putas? niſi quemadmodum ad eum ſolet referre, & quod ipſius eſt, de quo & ipſe eſt? unde illud eſt, quod ait, mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui me miſit. Si igitur intelligitur hic ejus doctrina quam tamen dixit non ſuam, ſed Patris, quanto magis illic intelligendus eſt & de ipſo procedere Spiritus ſanctus, ubi ſic ait: De Patre procedit, ut non diceret, de me non procedit? à quo autem habet Filius, ut ſit Deus (eſt enim de Deo Deus) ab illo habet utique, ut etiam de illo procedat Spiritus ſanctus, ſicut procedit de Patre, ab ipſo habet Patre*, ubi etiam rationem aſſignat, cur Spiritus ſanctus non dicatur natus, ſed procedere inquiens: Quia ſi & ipſe filius diceretur, quod abſurdiſſimum eſt. Filius quippe nullus eſt duorum, niſi Patris, & Matris. Abſit autem, ut inter Deum Patrem, & Deum Filium tale aliquid ſuſpicemur. Quia nec Filius hominum ſimul & ex patre, & ex matre procedit; ſed cùm in matrem procedit ex patre, non tunc procedit ex matre, & cùm in hanc lucem procedit ex matre, non tunc procedit ex patre. Spiritus ſanctus vero non de Patre procedit in filium; ſed de filio procedit ad ſanctificandam creaturam; & ſimul de utroque procedit: quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de ſe, ita de illo quoque procedat. Neque enim poſſumus dicere, quòd non ſit vita Spiritus ſanctus; cùm vita Pater, vita ſit filius, ac per hoc ſicut Pater, cùm habeat vitam in ſemetipſo, dedit & filio vitam habere in ſemetipſo: ſic illi dedit vitam procedere de illo, ſicut procedit & de ipſo. Hactenus Auguſtinus, qui aliam quoque adfert rationem, cur Spiritus ſanctus non dicatur natus lib. 5. de Trinit. cap. 14. ubi quærens cur Spiritus ſanctus non ſit Filius reſpondet; *Quia non quomodo natus, ſed quomodo datus: Neque enim natus eſt ſicut unigenitus; neque factus, ut per Dei gratiam in adoptionem naſceretur ſicut nos. Sicut autem Pater, & Filius unus Deus, & ad creaturam relativè unus creator, & unus Dominus; ſic relativè ad Spiritum ſanctum unum principium*; quatenus Pater, & Filius ſunt unus ſpirator, ſeu unum principium ſpirativum Spiritûs ſancti idque cauſæ eccleſia in ſymbolo Conſtantinopolitano profitetur, & canat de Spiritu: *Qui à Patre Filioque procedit*, & in ſymbolo ſancti Athanaſii canat *Spiritus ſanctus, qui à Patre & Filio non factus nec creatus, nec genitus, ſed procedens*: quæ particula filioque, quia non fuerat inſerta à Patribus Concilii Conſtantinopoltani, excitavit diſſidia inter Græcos, & Latinos, cæperuntque illi eam impugnare; & iſti propugnare, qui ſequentibus ſæculis, ad clariorem explicationem fidei convenienter ſymbolo addiderunt. Quia revera Spiritum ſanctum & Filio procedere virtualiter continetur in illa particula, *qui ex patre procedit*, ut ſuperius explicuimus. Tum quia ait Filius Joan. 16. *Omnia quæ habet Pater mea ſunt*; quæ propoſitio cùm ſit univerſalis, non debemus quidquam ab illo excipere ex numero eorum, quæ habet Pater, niſi puram relationem paternitatis, & Filiationis, ratione cujus tantùm diſtinguuntur, quia ſi perſonæ diſtinguuntur, debet id eſſe per aliquid proprium, quod ita conveniat uni perſonæ, ut non prædicetur de alia; ſed præter ſimplicem rationem paternitatis, qua Pater diſtinguitur à filio, datur in Patre vis ſpirativa, ratione cujus non opponitur filio; proinde hæc eadem vis perinde à Patre communicatur filio, ac ipſa eſſentia, natura, ſubſtantia, omnipotentia, & reliqua attributa, ac perfectiones abſolutæ, adeo ut eadem vis ſpirativa, quæ eſt in Patre, ſit etiam in filio; ſintque Pater, & filius unus tantùm ſpirator Spiritus ſancti, ut non duo ſpiratores diſtincti; quia per vim ſpirandi Pater non diſtinguitur à filio: ergo ex eo quod Spiritus ſanctus procedit à Patre, quod Græci non negant, neceſſe eſt, procedat etiam à filio, quia in filio datur eadem vis ſpirandi, quæ eſt in Patre, alioquin non rectè dixiſſet

dixiſſet Filius Joan. 16. *Omnia quæ habet Pater, mea ſunt*, hoc eſt omnia abſque ulla exceptione non excipienda; quia vis ſpirandi, per quam Pater ſpirat, non diſtinguitur à Filio, propterea non accipienda aliàs taliter eſſet in Patre, ut non communicaretur Filio; proinde omnia, quæ habet Pater, non eſſent Filii: unde ex eo quòd Spiritus ſanctus procedit à Patre, ut aſſerunt Græci, procedit etiam à Filio; adeo ut Patres Latini nonniſi majoris explicationis cauſa addiderint ſymbolo. *Qui à Patre, Filioque procedit*, cùm proceſſio Spiritus ſancti jam includeretur implicitè in proceſſione, qua procedit à Patre; ut proinde explicitè etiam ſignificaretur, Patres conſultius addiderunt illud *Filioque procedit.*

Rurſus hæc proceſſio Spiritus ſancti etiam à Filio ex eo itidem explicatur, quia Chriſtus ad illam ſignificandam Joan. 20. *Inſufflavit, & dixit: Accipite Spiritum ſanctum:* quia ſicut ſpiritus aëreus ex ore hominis procedit: ita Spiritus ſanctus intelligeretur procedere à Filio, qui in ſcripturis dicitur os Patris, quatenus per Filium, qui Verbum eſt Patris, nobis Deus loquutus, unde Apoſtolus ad Hebræ. 1. *Multifariam multiſque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis noviſſimis diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio, quem conſtituit hæredem univerſorum, per quem fecit & ſecula.* Neque illa Chriſti inſufflatio ad aliud videtur poſſe referri, quam ad vim ſpirativam in Filio, qua ſimul cum Patre ſpirat Spiritum ſanctum ad intra ut autumat S. Auguſtinus lib. 3. contra Maxim. cap. 14. Hinc in ſacris ſcripturis Spiritus ſanctus vocatur Spiritus Filii, ſicut & Spiritus Patris: non poteſt autem dici Spiritus Filii niſi per originem, quâ procedit à Filio ſicut per originem procedit à Patre: quia ſi aſſeras eſſe Spiritum Filii per identitatem naturæ, vel quia etiam ipſe procedit à Patre, à quo etiam Filius procedit; eodem pacto poſſet quis dicere eſſe Filium Verbum Spiritus ſancti, ſiquidem Verbum etiam eſt ejuſdem naturæ, eſſentiæ, & Deitatis cum Spiritu ſancto, & etiam procedit à Patre, à quo itidem procedit Spiritus ſanctus: hoc autem nemo dixit, unde ſupereſt, ut Spiritus ſanctus eatenus dicatur Spiritus Filii, quia procedit à Filio perinde ac à Patre, quatenus eadem vis ſpirandi, quæ Patri ineſt, communicatur Filio & Pater, & Filius per eandem vim ſpirandi ſpirant Spiritum ſanctum, qui à Patre & Filio procedit ut ab uno Spiratore.

Probatur hæc proceſſio Spiritus ſancti à Filio ex Conciliis, à quibus dogma fidei fuit declaratum, ſiquidem Concilium Epheſinum, & quarta Synodus Act. 1. & 5. & quinta Synodus act. ult. & 6. Synodus act. 17. & 7 Synodus act. 7. approbârunt epiſtolam, quam Cyrillus ex Concilio Alexandrino ab ipſo convocato ſcripſit ad Neſtorium, in qua epiſtola habetur: *Spiritus appellatus eſt veritatis, & veritas Chriſtus eſt: unde ab iſto ſimiliter ſicut ex Patre procedit.* Quinque igitur generalia Concilia convocata in ipſa Græcia declarârunt eſſe dogma fidei Spiritum ſanctum procedere à Patre & Filio, unde mirum, quòd Græci non acquieſcant tot Conciliis quibus interfuerunt tot viri ſanctitate, & doctrina toto orbe celeberrimi. Hanc eandem proceſſionem Spiritus ſancti à Filio ante ſchiſma Græcorum declarârunt plura alia Concilia, ut Toletanum primum can. 78. & tertium can. 1. imò etiam quartum, octavum, & nonum can. 1. & poſt ſchiſma Græcorum etiam pluribus in aliis Conciliis declarata fuit eadem veritas, ut in Concilio Barenſi, cui interfuit D. Anſelmus, & ab ipſo citatur *lib. de proceſſione Spiritus ſancti cap.* 4. Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. can. 1. & in declarationem hujus Concilii etiam ipſi Græci utpote de veritate convicti conſenſerunt. Concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. in quo intervenerunt etiam Græci conſentientes proceſſioni Spiritus ſancti à Filio, in quo Concilio fuit ſolemni ritu cantatum ſymbolum cum verbis illis ſignificantibus proceſſionem Spiritus ſancti à Patre, & Filio, *qui à Patre Filioque procedit*, quæ verba ter fuerunt Græcè, & Latinè ſolemniter repetita, & omnes, qui aderant, iisdem conſenſerunt. Rurſus in Concilio Florentino ſeſſ. 5. in confeſſione fidei Græci, & Latini æquè conſenſerunt proceſſioni Spiritus ſancti à Filio, quamvis poſtea Græci ob inconſtantiam ſententiam mutaverint, non alio innixi fundamento, niſi ut Latinis adverſarentur, & ſimul à veritate diſcederent, quam ante ſchiſma Patres tum Græci, tum Latini aſſeruerant. Ex Patribus Græcis hanc veritatem docuerunt Baſilius, Athanaſius, Gregorius Nazianzenus, Chryſoſtomus, & alii plures, qui disertè, & eleganter non minus, ac nervosè de hac Spiritus ſancti proceſſione à Filio ſcripſerunt. Ex Latinis etiam quotquot non minus ſanctitate, ac doctrina floruerunt, eandem veritatem aſſeruerunt, ut Tertullianus in *lib. contra Praxeam poſt init.* ubi ait: *Spiritum ſanctum non aliunde puto, quàm à Patre per Filium*, non per Filium tanquam per inſtrumentum, vel Miniſtrum minorem Patre, ſed per Filium ut principium ſpirativum à Patre ei communicatum. Rurſus ait Tertullianus: *Tertius eſt Spiritus ſanctus à DEO, ſeu à Patre, & Filio, ſicut tertius à radice fructus ex frutice, & tertius à fonte rivus ex flumine, & tertius à ſole apex ex radio. Nihil tamen à matrice alienatur, à qua ſuas ducit proprietates.* Ediſſerit Tertullianus proceſſionem Spiritus ſancti à Patre, & Filio, quam æquiparat ad faciliorem captum tertio à radice ex frutice fructui, tertio à fonte ex flumine rivo; tertio à ſole ex radio apici, quia ſicut apex à ſole, & radio procedit, & rivus à fonte, & flumine, & fructus à radice, & frutice, perinde Spiritus ſanctus intelligitur procedere à Patre, & Filio, unde ſanctus Hilarius lib. 2. de Trinitat. prope fin. ait: *Spiritum ſanctum de Patre, & Filio authoribus eſſe, neceſſe eſt confiteamur.* D. Ambroſius lib. de Spiritu ſancto cap. 10. etiam expreſsè ait: *Spiritus ſanctus cùm procedit à Patre, & Filio non ſeparatur à Patre, non ſeparatur à Filio.* & lib. 2. de Spiritu ſancto cap. 12. ait: *Omnia Patris habet Filius, & quæ accepit ipſe per unitatem naturæ, ex ipſo per eandem unitatem accepit Spiritus ſicut & ipſe Dominus de ſuo ſpiritu declarat dicens: Propterea dixi quia de meo accipiet.* D. Auguſtinus etiam lib. 15. de Trinitat. cap. 26. & lib. 5. de Trinitat. cap. 14. hanc eandem veritatem, & fidei dogma clarè fatetur inquiens: *Sicut habet Pater in ſemetipſo, ut de illo procedat Filius, ſic dedit Filio, ut de illo procedat Spiritus ſanctus.* Illud autem, quod habet Pater in ſemetipſo, ut de illo procedat Filius, eſt vis generativa, qua Filius procedit à Patre: & ſicut Filius per hanc vim generativam in Patre generatur à Filio, ita dedit Filio vim ſpirandi, quam Pater in ſe habet, ut æquè de Patre ac de Filio procederet Spiritus ſanctus, ſicut enim vis generativa eſt in ſolo Patre, Filius ab illo ſolo generatur: vis autem ſpirandi, quia eſt in Patre, & Filio, ab utroque procedit. Spiritus

Digitized by Google

ritus ſanctus. D. Leo Papa hanc etiam veritatem declarat epiſtol 91. ubi ait: *Alius eſt qui genuit, & alius, qui genitus eſt, alius qui de utroque procedit:* quibus verbis ſignificat tres perſonas divinas, ac earundem origines. Pater enim eſt, qui generat, Filius qui generatur, & Spiritus ſanctus, qui procedit ab utroque: hinc D. Proſper lib. de vita contemplat. loquens de Spiritu ſancto ait: *Ex Patre, Filioque procedit*, & alii omnes ſancti Patres tum Græci, tum Latini hanc eandem veritatem docuerunt. Apud tamen Patres Latinos id eſt notatu dignum, quod ipſi nullum movent diſſidium, ſive Spiritus ſanctus dicatur procedere à Patre, & Filio, ſive à Patre per Filium, quia illa præpoſitio *per* non indicat inſtrumentum, nec Miniſtrum inferiorem Patre, ſed verum principium efficiens: quia Patres Latini optimè ſciunt tres perſonas divinas omnia habere communia præter ſolas relationes paternitatis, filiationis ac ſpirationis, quibus ad invicem diſtinguuntur: & quia per vim ſpirandi Pater non diſtinguitur à Filio, ſed hæ duæ perſonæ tantùm differunt per ſolam paternitatem, & filiationem, quibus mutuò referuntur, & non per vim ſpirandi, quæ cùm ſit in Patre, eandem Pater communicat Filio, & ſicut vis hæc ſpirandi in Patre, & Filio eſt una, & eadem, ita Pater, & Filius ſunt tantùm unus ſpiratus, à quo procedit Spiritus ſanctus, ſive dicatur procedere à Patre, & Filio, ſive à Patre per Filium, quia unum & idem eſt, Pater enim ſi conſideretur, non ut communicans Filio vim ſpirandi, ſed ut habens in ſe immediatè vim ſpirativam, eſt principium immediatum Spiritus ſancti, perinde ac Filius, & in hoc ſenſu intelligitur Tertullianus, cùm dixit: *Spiritum ſanctum non aliunde puto quam à Patre per Filium.* Ex Græcis autem plures concedunt Spiritum ſanctum à Patre per Filium ut in ſua oratione refert Cardinalis Beſſarion in Concilio Florentino: ſed aſſerentes Spiritum ſanctum à Patre procedere per Filium, ita intelligunt, ait Beſſarion in illa oratione, ut ſignificetur terminus relationis, quam ſignificat nomen Patris. Secundo ut ſignificetur Spiritum ſanctum, & Filium eſſe conſubſtantiales. Tertiò ut ſignificetur à Patre non ſolùm Spiritum ſanctum, ſed etiam Filium procedere, adeo ut illud per Filium perinde ſit, ac cùm Filio, & Spiritum ſanctum procedere à Patre per Filium tantundem ſit ac Spiritum ſanctum cum Filio procedere à Patre, quæ expoſitio explicite non explicat proceſſionem Spiritus ſancti à Filio, ſed à ſolo Patre, unde Græci abutentes vocabulis doloſè negant proceſſionem Spiritus ſancti à Filio, non enim hanc adſtruunt per primum, & ſecundum modum loquendi allatum à Beſſarione in ſua oratione habita in Concilio Florentino, quia ſecundùm eoſdem modos loquendi poſſet quis dicere Filium procedere à Spiratore per Spiritum ſanctum: ſicut enim Spiritus verè dicitur procedere à Patre, licèt non ut à Patre præcisè, ſed ut à Spiratore, ſic etiam Filius à Patre Spiratore, licèt non ut à Spiratore, ſed ut à Patre procedat: ita pari pacto diceret quis Filium procedere à Spiratore per Spiritum ſanctum, & per hunc modum dicendi non ſignificari proceſſionem aliquam Filii à Spiritu ſancto, ſed terminum relationis Spiratoris, & conſubſtantialitatem Filii, & Spiritus ſancti, qui modus dicendi, eſt omnino abſurdus, & doloſè inventus ad reticendam, & negandam proceſſionem Spiritus ſancti à Filio, ut intenderunt per tertium modum loquendi, quo aſſerebant Spiritum ſanctum cum Filio procedere à Patre, quia ſecundùm eundem modum loquendi poſſet quis dicere Filium procedere à Patre per Spiritum ſanctum, quem modum loquendi nec ipſi Græci admittunt. Quamobrem cùm nec conſuetudo ſcripturæ, nec authoritas Doctorum, neque communis loquendi uſus ſumat particulam *per*, ut idem ſignificet ac particulam *cum*, ſequitur illam præpoſitionem *per*, cùm dicitur, quòd Spiritus procedat à Patre per Filium, non ſignificare cum Filio, ut ſenſus ſit Filium & Spiritum ſanctum procedere à Patre, quia ſecundùm hunc loquendi modum non explicatur proceſſio Spiritus ſancti à Filio, ſed à ſolo Patre, quod eſt doloſè, non aſſentiri veritati. Præterea quia ſi præpoſitio *per* tantundem valeret, ac particula *cum*, Ariani facilè eluderent illa teſtimonia allata à Patribus Græcis, & Latinis ad oſtendendam divinitatem Filii, ac conſubſtantialitatem cum Patre, etenim cùm Joan. 1. dicitur: *Omnia per ipſum facta ſunt*, & Apoſtolus ad Coloſ. 2. & ad Hebr. 1. ait: *Omnia per ipſum creata ſunt. Per quem fecit & ſæcula*: ad hæc teſtimonia poſſent Ariani reſpondere non à Filio creata eſſe omnia, ſed ipſum potiùs Filium ſimul cùm reliis fuiſſe creatum, unde particula *per* ſignificat cauſam, adeo ut cùm Spiritus ſanctus dicitur procedere à Patre per Filium, illud per Filium perinde ſit ac à Filio, ſicut Geneſ. 4. dicitur: *Poſſedi hominem per Deum*, hoc eſt à Deo, ut explicat ſanctus Baſilius *lib. de Spiritu ſancto cap. 5. prope fin. in ſymbolo.*

Ratio itidem Theologica hoc dogma fidei oſtendit, quia in divinis perſonis non datur diſtinctio, niſi ratione relationum, ſecundum originem unius perſonæ ab alia: atqui perſona filii diſtinguitur à perſona Spiritûs ſancti, ut fatentur omnes, & perſpicuum eſt ex ſacris ſcripturis, conſequenter inter Filium, & Spiritum ſanctum debet dari aliqua relatio, & ordo originis, ratione cujus hæ duæ perſonæ diſtinguantur: neque hic ordo originis eſt talis, ut Filius ſit à Spiritu ſancto, quia nullus hactenus ſomniavit Filium produci à Spiritu ſancto, ergo ſupereſt, ut hæc ratio relativa ſecundùm originem unius perſonæ ab alia ſit, ut Spiritus ſanctus procedat à Filio, hinc evincitur proceſſio Spiritus ſancti à Filio: perſonas divinas non diſtingui niſi ſecundùm ordinem originis, & realationum, quà una procedit ab alia, liquet ex ſcripturis aſſerentibus perſonas divinas eſſe unum quiddam excepta ſola diſtinctione, quam indicant nomina relativa, Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, quæ nomina procul dubio ſunt relativa, hinc Filius alloquens Patrem ait Joan. 17. *Omnia tua mea ſunt*, quæ propoſitio utpote univerſalis omne comprehendit, quòd poteſt commune eſſe utrique perſonæ ſalva ſola diſtinctione Patris, & Filii, ut Pater eſt præcisè Pater, & Filius præcisè eſt Filius præter has relationes, quibus perſonæ diſtinguuntur, reliqua omnia quæ Patri inſunt, communia ſunt etiam Filio: atqui in Patre præter præciſam paternitatem ſunt eſſentia, natura, ſubſtantia, Deitas, vis ſpirandi omnipotentia & reliquæ perfectiones abſolutæ, ergo ſi Filius alloquens Patrem dicit: *Omnia tua mea ſunt*, non ſolùm eadem eſſentia, natura ſubſtantia, & reliqua attributa abſoluta, ſed etiam ipſa vis ſpirandi, quæ Patri ineſt, eadem debet Filio communicari, ac eidem ineſſe, alioquin non omnia, quæ ſunt Patris excepta paternitate, eſſent Filii, & hic non rectè diceret *omnia tua mea ſunt*, quia ſicut per omnipotentiam à Patre communicatam Filio, Filius non diſtinguitur à Patre, ita per vim ſpirandi à Patre communicatam Filio non diſtinguitur hic à Patre ſed per ſolam & præciſam Filiationem: ergo eadem

vis

vis ſpirandi eſt in Patre, & Filio, & quia hæc vis ſpirandi in utraque perſona eſt principium ſpirativum ad intra, à quo procedit Spiritus ſanctus, ſequitur manifeſtè Spiritum ſanctum procedere à Patre, & Filio. Hoc idem docent omnes ſancti Patres Gregorius Nyſſenus *lib. ad Ablab. in fin.* Gregorius Nazianzenus *orat. 5. de Theolog.* Sanctus Athanaſius *contra Anom. pag. 959.* Baſilius *in Eunomium. pag. 309.* Auguſtinus *lib. de Trinit. cap. ult.* Anſelmus *lib. de proceſſ. Spirit. ſanct. cap. 1. & 2.* Boëtius *lib. 1. de Trinit. cap. 12.* Ex eo itidem firmari poteſt, quia niſi perfectiones abſolutæ eſſent omnibus tribus perſonis communes exceptis ſolis relationibus, ſequeretur, quòd non poſſemus propugnare perſonarum unitatem in eſſentia, neque earundem æqualitatem, ac infinitatem, eò quia eſſet in una perſona ratio aliqua abſoluta, quæ alteri deeſſet, proinde neque æqualitas, neque infinitas, nec unitas eſſentiæ probaretur in divinis perſonis. Quòd ſi dicas Patrem ut Patrem reduplicativè diſtingui à Spiritu ſancto, ut præciſè eſt Spiritus ſanctus, quamvis inter has perſonas ſecundum præfatas relationes non videatur eſſe relatio originis, eò quia Spiritus ſanctus non procedat à Patre ut præciſè Pater eſt, ſed ut eſt Spirator. Nam contra eſt, quia etiam ipſæ origines ſunt relationes, quibus diſtinguuntur perſonæ, hinc cùm in divinis dicimus non dari diſtinctionem niſi ſecundùm relationes, id intelligimus de relationibus, quæ vel includuntur in ipſa ratione originum, vel quæ fundantur in iiſdem originibus, quatenus ſunt quædam quaſi formæ vel proprietates perſonarum.

Conſtat igitur ex hactenus præexpenſis Spiritum ſanctum non ſolùm à Patre, ſed etiam à Filio ut ab uno, eodemque Spiratore procedere contra Græcorum proterviam, quorum res tum animæ, tum corporis poſt factum ſchiſma in deterius ſemper abierunt, donec anno à Chriſto mundi Reparatore 1452. die 28. Maij imperium Græcorum ipſo Imperatore occiſo & Conſtantinopoli capta à Turcis extinctum fuit, & duriſſimum jugum ſervitutis Græcis ſchiſmaticis à Turcâ impoſitum. Notant plures ceſſâſſe imperium Græcorum, ac captam à Turcis fuiſſe Conſtantinopolim ex anno, quo dies ille 28. Maij incidit poſtridie Pentecoſtes, ſeu eo tempore, quo à fidelibus feſta celebrantur Spiritûs ſancti, cui Græci injuriam intulerunt, quo pacto voluit Spiritus ſanctus eorum proterviam puniri. Conqueruntur tamen Græci, eò quia Latini addiderint ſymbolo Conſtantinopolitano illam particulam *Filioque*, cujus nec ipſe Chriſtus meminit Joan. 15. *Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*, ubi Chriſtus ſolum aſſerit Spiritum ſanctum à Patre procedere non à Filio, proinde non debuiſſent Latini addere ſymbolo Conſtantinopolitano illam particulam *Filioque*, cujus nec Chriſtus meminit. Sed contra, quia eo ipſo, quòd Chriſtus aſſerit Spiritum veritatis à Patre procedere, implicitè aſſerit etiam procedere à Filio, qui cùm dicat Patri *omnia tua mea ſunt* ſatis apertè aſſerit vim eandem ſpirandi, qua Pater ſpirat Spiritum ſanctum, eſſe etiam Filii, & cùm Spiritus ſanctus procedat ab eadem vi ſpirativa, quæ eſt in Patre, & Fillio, ſequitur manifeſtè ex eo, quòd Spiritus ſanctus procedit à Patre, procedat etiam à Filio; proinde rectè à Latinis fuit illa particula *Filioque* addita ſymbolo majoris explicationis cauſa, cùm antea non niſi implicitè in eodem contineretur. Quòd eadem vis ſpirandi, quæ Patri ineſt, eadem communicetur Filio, ex eo oſtenditur, quia quod ſingulariter tribuitur uni perſonæ divinæ, ſubintelligitur etiam alteri convenire, niſi ſit ipſa ratio relativa, per quam præciſè una perſona diſtinguitur ab altera: & cùm Pater non diſtinguatur à Filio per ipſam vim ſpirandi, nec per hoc, quod ab eo procedat Spiritus ſanctus, ſed tantùm per ſolam relationem paternitatis, qua refertur ad Filium, ſequitur, quod eadem vis ſpirandi, quæ eſt in Patre, ſit etiam in Filio, & quòd Spiritus ſanctus ex eo, quòd procedat à Patre, procedat à Filio. Hinc cum Chriſtus Matth. 16. dixit Petro: *Caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt*, intelligimus quòd etiam ipſe Filius revelaverit. Neque obſtat, quod Filius Joan. 15. non meminerit proceſſionis Spiritûs ſancti à Filio. Nam inde non ſequitur Chriſtum negâſſe proceſſionem Spiritus ſancti à Filio, aliud enim eſt excludere negativè, & aliud præſcindere, ut cùm Chriſtus Matth. 11. dixit: *Nemo novit Filium niſi Pater*, non excluſit ſe ipſum, ac ſi Chriſtus ſe non cognoſceret, ſed tantùm præſcidit à cognitione ſui. Præterea eatenus Chriſtus Joan. 15. dixit Spiritum ſanctum à Patre procedere nulla facta mentione ſui, ſeu proceſſionis ejusdem à Filio, ut indicaret, quomodo differret ſua proceſſio ab illa Spiritûs ſancti, quia tametſi Filius, & Spiritus ſanctus ſit à Patre, proceſſio tamen Filii eſt generatio, cùm ipſe ſit Filius, & proceſſio Spiritus ſancti non eſt generatio, ſed communi vocabulo proceſſio dicitur per amorem: Quamobrem Chriſtus promittens Spiritum ſanctum Diſcipulis voluit illius rationem iiſdem indicare explicando ſcilicet id, in quo ille cum ipſo convenit, nimitum *eſſe à Patre*, & id in quo ab ipſo differt, ſcilicet, quia Filius cùm nominetur filius, procedat per generationem, & Spiritus ſanctus per alium modum proceſſionis. S. Auguſtinus obſervans Spiritum ſanctum à Filio vocari Spiritum veritatis infert, eo ipſo ſignificare à ſe quoque Spiritum ſanctum procedere, eò quia Filius ſit ipſa veritas, cujus tertia perſona eſt Spiritus, ſicut enim Filius eſt Verbum Patris ita & Spiritus ſanctus Spiritus Filii.

Objiciuntur tamen aliquot concilia, ex quorum decretis videtur inferendum Filium procedere à ſolo Patre, primò quia in Concilio Epheſino quod fuit tertium œcumenicum, ſeu generale, lectum fuit ſymbolum Neſtorianorum, & refutatio anathematum Cyrilli ſcripta à Theodoreto, & in utroque legebatur, Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere, & hanc ſententiam non fuiſſe à Patribus damnatam. Secundo quia in Nicæna Synodo generali non habetur Spiritum ſanctum à Filio procedere. Tertio in Concilio Conſtantinopolitano etiam habetur, Spiritum ſanctum procedere à Patre, nulla mentione facta de Filio. Quartò quia in Concilio Epheſino prohibentur omnes aliam fidem proferre, aut ſcribere, aut proponere præter eam, quæ definita fuit in Nicæna Synodo, idque ſub pœna depoſitionis, ſi ii, qui ſecus fecerint, fuerint Clerici; vel ſub pœna anathematis, ſi fuerit Laicus. Sed contra quia ex nullo ex præcitatis conſiliis probari poteſt Spiritum ſanctum non procedere à Filio. Ad Concilium Epheſinum quod attinet, reſpondetur, hoc Concilium fuiſſe principaliter convocatum contra Neſtorium aſſerentem Beatam virginem non eſſe Dei matrem, ſed puri hominis genitricem. Docebat Neſtorius Chriſtum fuiſſe puram creaturam, purumque hominem; & aliam eſſe perſonam Chriſti, aliam perſonam Dei, qui error adverſatur ſcripturæ Joan. 1. *Et Verbum caro factum eſt*, ſcilicet ex Maria Virgine, ex qua etiam in Symbolo Apoſtolorum

Digitized by Google

ſtolorum dicitur natus : ex quo contra Neſtorium liquet Chriſtum non eſſe purum hominem, ſed verum Deum, & verum hominem ; eſt enim Deus, quia Verbum quo natura humana Chriſti ſubſiſtit, eſt verus Deus Joan. 1. *Et Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum :* eſt etiam homo propter naturam humanam aſſumptam, quâ paſſus, & mortuus eſt. Unde Concilium damnavit errorem Neſtorii, & declaravit Chriſtum eſſe verum Dei Filium, in forma Dei exiſtentem, eique abſque rapina æqualem, & loquitur Apoſtolus ad Philip. 2. quia 1. Joan. 5. verus Dei Filius in forma Dei exiſtens verus Deus eſt, & vita æterna. Igitur Epheſina Synodus non fuit coacta propter quæſtionem de proceſſione Spiritus ſancti à Filio ; ſed propter hereſim Neſtorii ; proinde Concilium voluit præſcindere ab illa quæſtione, An Spiritus ſanctus procedat à Filio ; quia de hac quæſtione nulla tunc erat controverſia. Tum quia in epiſtola ſancti Cyrilli diverſa ad Neſtorium, & quæ lecta fuit in Concilio & à Patribus communiter approbata, ut etiam à pluribus aliis Synodis, fiebat expreſſa menſio proceſſionis Spiritus ſancti à Filio ; unde tantùm abeſt, Epheſinam Synodum negaſſe proceſſionem Spiritus ſancti à Filio, ut ipſam potius aſſeruerit, approbaverit, ac ſtatuerit.

Quod ad Nicænam Synodum attinet Reſpontur Nicænum Concilium nihil dixiſſe de proceſſione Spiritus ſancti à filio nec à Patre, ſed ab hac proceſſione maluiſſe præſcindere, & tantum, *Et in Spiritum ſanctum*, ſcilicet credimus & aſſerunt Cyrillus lib. 2. Dialog. de Trinit. cum Hermia, & Ruffinus lib. 10. Hiſtor. cap. 6. Concilium verò Conſtantinopolitanum poſuiſſe quidem in ſymbolo proceſſionem Spiritus ſancti à Patre, ſed non à ſolo Patre, ut negaret proceſſionem Spiritus ſancti à filio ; quin imò eo ipſo quòd definivit Spiritum ſanctum à Patre procedere, implicitè etiam definivit procedere à filio, quia ut ſuperius explicuimus, vis ſpirandi quæ Patri ineſt, eadem à Patre communicatum filio, cùm dicat filius alloquens Patrem, *Omnia tua mea ſunt*, præter ipſam relationem paternitatis, quâ pater diſtinguitur à filio ; adeo ut ſit in filio eadem eſſentia, natura, ſubſtantia, omnipotentia, & vis ſpirandi, quæ eſt in Patre, & cùm hæc vis ſpirandi in Patre & filio ſit principium *quo* Spiritus ſanctus procedit, ſequitur quòd ſi procedit à Patre, procedat etiam à filio, & concilium definiens Spiritum ſanctum procedere à Patre, definire etiam implicitè procedere à filio. Unde tantùm abeſt quod Concilium Conſtantinopolitanum aſſerens Spiritum ſanctum procedere à Patre, neget eundem procedere à filio, ut implicitè hanc eamdem proceſſionem à filio adſtruat. Quod ſi quævas cur in Concilio Conſtantinopolitano, non fuerit explicitè definita proceſſio Spiritus ſancti à filio, ſicut fuit definita ejus proceſſio à Patre. Reſpondetur Concilium Conſtantinopolitanum principaliter fuiſſe convocatum contra Macedonianos hæreticos negantes Spiritum ſanctum à Patre procedere. Synodus igitur Conſtantinopolitana damnavit errores Eunomii, & Macedonii. Eunomius enim docebat, Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum eſſe diſſimiles, qui error adverſatur ſacræ Scripturæ, ubi tres perſonæ divinæ dicuntur ſervare unitatem in eſſentia, natura, ſubſtantia, Deitate, ac omnibus perfectionibus abſolutis : ſicut enim tres perſonæ ſunt unus Deus, ita unus bonus, unus ſapiens, unus juſtus, unus miſericors. Tum quia Apoſtolus ad Coloſſ. 1. vocat filium imginem inviſibilem, & de ratione imaginis eſt, ut ſit expreſſa ſimilitudo. Rurſus Sapient. 8. Dicitur imago bonitatis illius. Macedonius etiam docuit ſpiritum eſſe creaturam, & non procedere à Patre, niſi per creationem ſicut procedunt reliquæ creaturæ, quam hæreſim, ut Synodus Conſtantinopolitana damnaret, explicitè definivit Spiritum ſanctum procedere à Patre, & implicitè etiam à filio. Docebant Macedoniani Spiritum ſanctum à ſolo filio procedere, tanquam ejus creaturam.

Quoad Concilium Epheſinum, reſpondetur, ab illo non prohiberi additionem contentaneam illi, doctrinæ quæ tradita fuit à Synodo, ad illam magis explicitè declarandam ; ſed tantùm prohiberi additionem doctrinæ contrariæ illi, quam Synodus docet ; adeo ut altera fides in illa prohibitione perinde ſit, ac contra doctrina illi, quam Synodus Nicæna docuit, & abſque ſacræ ſcripturæ fundamenmento, & authoritate infallibili eccleſiæ, in quo ſenſu intelligitur illud D. Pauli ad Gal. 1. *Si quis aliud evangelizaverit, præterquam id quod accepiſti anathema ſit.* At cùm eccleſia addidit ſymbolo Conſtantinopolitano *Filioque procedit* non addidit quidquam contrarium doctrinæ Concilii Conſtantinopolitani, neque Nicænæ Synodi ; ſed utriusque Concilii doctrinam explicite, ac clarius declaravit : cùm utrumque conſilium definierit Spiritum ſanctum procedere à Patre, implicitè etiam definivit procedere à filio, quia idem principium ſpirandi, quod eſt in patre, Pater communicat Filio, qui propterea alloquens Patrem Joan. 16. ait : *Omnia tua mea ſunt*, ſcilicet omnia præter relationem paternitatis, qua diſtinguitur à filio : unde ſi Spiritus ſanctus procedit à Patre, quia habet principium ſpiritativum, per quod non diſtinguitur à Filio, ſed illud communicat Filio, perinde ac omnipotentiam, & alias perfectiones abſolutas, ſequitur quòd implicitè procedat etiam à filio, cui ineſt idem principium ſpirativum ac in Patre : unde Eccleſia doctrinam Concilii Conſtantinopolitani magis explicuit, ac declaravit, & quod implicitè in illa doctrina continebatur, explicite addidit ſymbolo ad faciliorem captum fidelium. Neque hæc additio fuit illicita, quia contra prohibitionem Concilii Epheſini ; quia cùm fuerit conſona fidei, & conformis doctrinæ eccleſiæ, non potuit eſſe illicita, præſertim cum fuerit ipſamet doctrina Concilii clarior propoſita, & magis explicitè declarata : alioquin ſi omnis additio illicita foret, Concilium Conſtantinopolitanum non addidiſſet licitè Concilio Nicæno illam particulam *ex Patre procedentem*, quæ poſita non fuerat in ſymbolo Nicæno. Rurſus etiam Concilium Chalcedonenſe illicitè egiſſet, quando ſymbolum aliud à Nicæno, & Conſtantinopolitano evulgavit, in quo plures adduntur particulæ, quæ ſymbolo non inerant Nicæno : particulæ additæ in ſymbolo Chalcedonenſi fuerunt, credo in unum Deum, *non quaſi ſolitarium*, & in Filium, *vitam ex vita, perfectum de perfecto :* & in Spiritum ſanctum *non ingenitum, neque genitum.* Præterea poſt additam ab eccleſia Latina illam particulam *Filioque* anno à Chriſti nativitate quingenteſimo decimo tria alia fuerunt in Græcia convocata Concilia œcumenica, ſcilicet ſextum, ſeptimum, & octavum, in quibus non fuit ignorata ſententia Latinorum, nec particula addita ſymbolo, quam tamen non improbârunt ut falſam, neque rejecerunt ut illicitam, & contra prohibitionem Concilii Epheſini ; quin potiùs in ſeptima generali Synodo fuit ſymbolum Latinorum recitatum cum additione illa *Filioque*, & nemo contradixit.

Si

Digitized by Google

Si objicias Leonem III. Romanum Pontificem, qui circa annum Chriſti octingenteſimum curavit in argentea lamina inſcribi ſymbolum Conſtantinopolitanum ſine illa additione *filioque* ac reponi in altari juxta corpus D. Pauli. Reſpondetur hujus laminæ ita inſcriptæ meminiſſe magiſtrum ſententiarum lib. 1. diſt. 11. ſed Concilium Pontificis eo tantum pertinuit, ut poſteris conſtaret, quale fuerit ſymbolum Concilii Conſtantinopolitani; & ne impoſterum objiceretur in ſymbolo Conſtantinopolitano tantùm haberi, Spiritum ſanctum à ſolo Patre procedere, quod ut falſum appareret, curavit Leo III. in lamina illa inſcribi ſymbolum tranſumptum ex originali. Quòd ſi in illo ſymbolo originali non habetur *à ſolo Patre*, ut falſo objiciebat Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus, ſed *à Patre*, Leo Papa indicavit etiam à filio Spiritum ſanctum procedere, quia idem principium ſpirandi, quod Patri ineſt, pater communicat filio, & quia Spiritus ſanctus procedit à patre per principium ſpirandi; procedit etiam filio, in quo habetur idem principium, quod eſt in Patre. Objiciunt tamen Græci aliquos ex ſanctis Patribus, qui videntur aſſerere, Spiritum ſanctum procedere à ſolo Patre ſiquidem D. Dionyſius de Divinis Nominibus cap. 1. ait: *Solum Patrem eſſe Fontem divinitatis.* D. Gregorius Nazianzenus in orat. ad Epiſcopos, qui venerant ex Ægypto, ſcribit: *Omnia quæ habet Pater, habet Filius excepta cauſalitate.* D. Baſilius epiſt. 43. *Nullam ſecundum propriam notionem, communionem habet filius cum Patre.* Damaſcenus lib. 1. cap. 11. *Spiritum per filium eſſe dicimus. ex filio non dicimus.* Sed hæc non obſtant. Ad primum reſpondetur nomine Fontis intelligi primum principium, quod non recipit eſſe ab alio principio; ut eſt in divinis ſolus Pater. Epiphanius tamen vocat Filium Fontem de fonte, ſicut dicitur Deus de Deo. Ad ſecundum reſpondetur, D. Gregorium loqui de cauſalitate reſpectu ipſius filii, ſeu de ipſa paternitate per quam Pater generando filium conſtituitur in eſſe patris. Ad aliud ex D. Baſilio reſpondetur, D. Baſilium loqui de filio ut præciſè eſt filius, non ut eſt Spirator, ſicut enim Pater per paternitatem ſibi tantùm propriam diſtinguitur à filio; ita & filius per ſolam filiationem diſtinguitur a Patre, eſtque filiatio propria notio filii per quam filius non habet communionem cum Patre. Vis autem ſpirativa, quia non eſt notio propria filii, cum etiam Patri conveniat, eſt ratio communis Patri, & filio, & per hanc vim ſpirandi tanquam per ſuum corelativum cognoſcitur Spiritus ſanctus. Ad ultimum petitum e D. Damaſceno reſpondetur agi ibi de modo loquendi, ſcilicet ut proceſſio Spiritus ſancti potius per particulam *per* quàm per particulam *ex* ſignificetur, quo oſtenderetur contra Macedonianos Spiritum ſanctum procedere à Patre. Cæterùm quoad rem docet Damaſcenus Spiritum ſanctum procedere à Patre & filio, etenim lib. 1. cap. 18. vocat Spiritum ſanctum *imaginem Filii* quatenus ab ipſo procedit.

Neque nullius eſt roboris argumentum à Græcis allatum, & ab eo petitum, quod Spiritus ſanctus ſit tantùm una perſona ex quo inferebant debere tantùm ab una perſona procedere, ſeu à ſolo Patre, qui habet ſufficientem vim illam ſpirandi, cùm enim vis ſpirandi in Patre ſit infinita, debet includere, quidquid perfectionis poteſt excogitari in linea ſpirandi, conſequenter ſolus Pater eſt ſufficiens principium ſpirandi. Nam contra eſt, quia ex eo præciſè quod Spiritus ſanctus ſit una perſona tantùm non ritè infertur debere ab una tantum perſona procedere, ſiquidem etiam quælibet creatura eſt una tantum, & tamen producitur ab omnibus tribus perſonis, cum opera ad extra communia ſint Patri, Filio & Spiritui ſancto, tota enim Trinitas operatur ad extra & eſt creatrix. Præterea eatenus Pater eſt principium ſufficientiſſimum, ac infinitum in ratione ſpirandi, quatenus eſt unum quiddam cum ipſo filio, & eadem vis ſpirandi, quæ Patri ineſt, etiam in filio reperitur, quo fit ut Spiritus ſanctus æquè procedat à Patre, ac à filio: non enim Pater & filius ſpirant Spiritum ſanctum, quatenus ſunt duo ſpiratores, ſed quia ambæ perſonæ ſunt unus ſpirator, à quo ut à principio ſuo adæquato procedit Spiritus ſanctus, ut in ſequenti capite expendemus.

CAPUT XVII.

An Pater & Filius ſint unum principium Spiritus ſancti, an vero plura?

PRincipium ſpirandi dupliciter ſumi poteſt primo *ut quo*, & importat ſolam vim ſpirandi, & de hoc principio vix eſt difficultas alicujus momenti, eò quia eadem vis ſpirandi ſine controverſia ſit in Patre, & filio; unde difficultas eſt de principio *quod*, an Pater, & filius ſint duo principia, quæ ſpirent Spiritum ſanctum. Cùm certum ſit in divinis unicam tantum eſſe virtutem ſpirandi, ut docent Græci, & Latini, difficultas eſt, an ſtante hac unitate virtutis Pater, & filius ſint duo principia Spiritus ſancti, vel unum tantùm non obſtante pluralitate ſuppoſitorum. Ratio dubitandi in eo eſt ſita, quia tametſi in Patre, & filio ſit una ac eadem numerò virtus ſpirandi, quia tamen ſunt duo ſuppoſita ſpirantia *ut quod*, videtur aſſerendum Patrem, & filium eſſe duo principia Spiritus ſancti, quia ad productionem alicujus termini non ſolùm concurrit principium *quo*, ſed etiam principium *quod*, adeo ut ratio principii videatur potius ſupponere pro principio *quod* ſeu ſuppoſito, quàm pro principio *quo*, ſeu virtute producendi, & quia ſuppoſita ſunt plura, ita & principium quod multiplicatur.

Ratio igitur dubitandi eſt. Primò quia Pater, & filius, quatenus ſunt perſonæ ſubſiſtentes & ad invicem realiter diſtinctæ, producunt Spiritum ſanctum, ergo non ſunt unum principium ſpirativum Spiritus ſancti, ſed duo diſtincta, antecedens oſtenditur, quia ut Pater, & filius ſunt perſonæ ad invicem diſtinctæ, etiam à Spiritu ſancto producto diſtinguuntur, conſequenter ut ſunt perſonæ diſtinctæ inter ſe, habent ordinem originis ad Spiritum ſanctum, quem propterea producunt. quòd ſi ambæ perſonæ eum producunt, ut ſunt ſuppoſita ſubſiſtentia, & diſtincta, jam illum producunt, ut ſunt duo principia *ut quod*. Secundò quia ſi Pater, & filius ſunt tantùm unum principium *quod* Spiritus ſancti, debet aliquid aſſignari pro *quo*, hoc principium ſupponatur, ſed hoc non poteſt aſſignari, quia neque ſupponitur unum principium pro perſona Patris

Digitized by Google

tris determinatè, alioquin Filius non eſſet principium Spiritus ſancti, ſicut nec eſt perſona Patris: neque hoc principium ſupponitur pro perſona Filii, quia tunc Pater non eſſet principium Spiritus ſancti, neque ſupponitur pro utraque perſona ſimul, quia tunc nec Pater, nec Filius eſſet principium Spiritus ſancti, quia neque Pater eſt Filius, nec Filius Pater copulatim: neque ſupponitur hoc principium pro Patre, & Filio disjunctivè, adeo ut per propoſitionem disjunctivam dicatur, vel unum principium Spiritus ſancti eſt Pater, vel eſt Filius, quia utraque propoſitio eſſet falſa, etenim ſi illud unum principium eſſet Pater, tunc Filius non eſſet illud unum principium ut etiam è converſo, ſi eſſet Filius ut Pater non eſſet illud unum principium: ergo Pater, & Filius ſunt duo principia ut *quod* Spiritus ſancti,

Sed pro majore dilucidatione juvat obſervare dupliciter poſſe explicari, quòd Pater, & Filius ſint unum principium *quod* Spiritûs ſancti. Primò ut omninò oſtendatur aliquid unum in divinis, quòd ſit Pater, & Filius, & ſimul unum principium *quod* Spiritus ſancti. Secundò ut non ſolùm oſtendatur hoc unum tale in Patre, & Filio, quòd ſit unum principium *quod* Spiritus ſancti, verùm etiam ut Spiritus ſanctus nullo modo procedat à pluribus ſubſiſtentibus ut plura & diſtincta ſunt. Prior modus non eſt explicatu difficilis, ſed ſecundus eſt difficilior.

Dicendum nihilominus eſt Patrem, & Filium propriè ſimpliciter, ac in rigore eſſe unum tantùm principium *quod* Spiritus ſancti, adeo ut oppoſitum non ſit tutum in fide, vel ſaltem notetur temeritate; quia in Concilio Lugdunenſi in cap. fidei in 6. ſub Gregorio X. habetur: *Fideli, ac devota profeſſione fatemur, quòd Spiritus ſanctus æternaliter ex Patre, & Filio non tanquam ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno principio; non duabus ſpirationibus, ſed unica ſpiratione procedat*, & paulò inferiùs habetur damnatio contra eos, qui auſu temerario præſumpſerint aſſerere Spiritum ſanctum ex Patre, & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedere ſubdit Concilium: *Damnamus qui temerario auſu aſſerere præſumpſerint, quod Spiritus ſanctus à Patre, & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex uno procedat.* Fuit etiam hoc idem definitum in Concilio Florentino ſub Eugenio IV. In litteris unionis, & in oratione Beſarionis Archiepiſcopi Nizeni, unde cùm in utroque Concilio eccleſia definierit ſub pœna anathematis Patrem, & filium eſſe unum principium *quod* Spiritus ſancti, oppoſitum non eſt tutum in fide, quia ut ait Apoſtolus ad Timoth. 3. Eccleſia eſt *columna & fundamentum veritatis*, adeo ut ob ſpecialem aſſiſtentiam Dei non ſit in re tanti momenti errori obnoxia. Reſpondet nihilominus Gregorius Ariminenſis in primo diſt. 12. quæſt. 1. Concilium Lugdunenſe tantùm definiviſſe Spiritum ſanctum procedere à Patre & filio *tanquam ab uno principio*: ſed non definiviſſe abſolutè Patrem, & filium eſſe tantùm unum principium *quod* Spiritûs ſancti: illa enim particula *tanquam* eſt diminutiva poſita à Concilio ad ſignificandum Patrem, & filium non dici propriè & in rigore unum principium *quod*, ſed ſolùm quaſi unum principium. Sed contra negatur illam particulam *tanquam* poſitam à Concilio eſſe diminutivam, quia poſita fuit ad clarius declarandum Patrem, & filium eſſe unum tantùm principium Spiritûs ſancti, adeo ut illa particula *tanquam* ſit declarativa, non diminutiva, quòd verò Gregorius aſſerat particulam *tanquam* idem ſignificare ac *quaſi*, id conceditur, quia neutra particula propriè eſt diminutiva, ſiquidem ad ſignificandum verbum divinum eſſe verè ac propriè filium unigenitum Dei Patris Joan. 1. dicitur: *Vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre*, ubi particula quaſi non diminuit, quaſi Verbum non ſit propriè filius unigenitus Patris, ſed declarat verè, ac propriè eſſe filium æterni Patris: idem dicendum de particula *tanquam* adhibita à Patribus Concilii Lugdunenſis, quòd non denotet improprietatem, ſeu diminutionem, ſed potiùs majorem declarationem, ſitque propterea particula declarativa, non diminutiva, alioquin, ſi illa particula *tanquam* denotaret improprietatem, poſſemus cum proprietate aſſerere Spiritum ſanctum procedere à Patre, & filio ut à duobus principiis ut *quod*, atqui hoc eſt expreſsè contra utrumque Concilium Lugdunenſe, & Florentinum, quæ ſtatuerunt ac expreſsè declarârunt Spiritum ſanctum procedere à Patre, & Filio ut ab uno principio *quod*.

Ratio à priori ex eo etiam deſumitur, quia nomina ſubſtantiva non multiplicantur, niſi eorum formæ plurificentur, hoc eſt, ut nomen ſubſtantivum dicatur pluraliter, non ſufficiat pluritas ſuppoſitorum, ſed requiratur pluralitas ſignificati formalis, ſed principium eſt nomen ſubſtantivum, cujus formale ſignificatum eſt virtus ſeu vis ſpirandi. Ergo principium ſpirativum non poteſt plurificari, quin multiplicetur ejus formale ſignificatum, ſeu virtus ſpirandi: quæ virtus non plurificatur in Patre, & filio, quia in utroque eſt una, ac eadem numero virtus ſpirandi, conſequenter Pater, & filius non ſunt duo principia ſpirativa ut *quod*, ſed unum tantùm, minor, & conſequentia tenent, oſtenditur major, quia ratio, cur Pater, Filius, & Spiritus ſanctus non ſint tres Dei, ſed unus tantùm Deus, quamvis ſint tres perſonæ realiter diſtinctæ, alia non eſt, niſi quia divinitas, ſeu eſſentia divina, quæ eſt formale ſignificatum, per hoc nomen ſubſtantivum Deus non plurificatur in divinis perſonis, ſed eſt una ac eadem numero in Patre, Filio, & Spiritu ſancto, qui propterea non ſunt tres Dii, ſed unus Deus, ſunt tamen è converſo tres perſonæ realiter diſtinctæ, quia in ipſis plurificatur perſonalitas, quæ eſt formale ſignificatum perſonæ: ergo quia ſpiratio activa, ſeu virtus ſpirandi eſt formale ſignificatum hujus nominis ſubſtantivi, quod eſt principium ſpirativum, non poteſt hoc principium plurificari, quin multiplicetur ejus formale ſignificatum ſeu ipſa vis ſpirandi, atqui hæc virtus ſpirandi non multiplicatur, quia eſt una ac eadem numero in Patre, & Filio, ergo neque poteſt plurificari principium ſpirandi ut *quod*. Pater enim, & Filius ſicut non diſtinguuntur in eſſentia, natura, ſubſtantia, & Deitate, quæ ſunt prædicata abſoluta, ita neque diſtinguuntur in omnipotentia, juſtitia, & virtute ſpirandi, quia hæc attributa communia ſunt Patri, & Filio, ait enim Filius Joan. 16. *Omnia tua mea ſunt*, præter ipſam relationem, qua una perſona diſtinguitur ab alia, & Filius non diſtinguitur à Patre per vim ſpirandi, ſed per filiationem, neque Pater diſtinguitur à Filio per vim ſpirandi, ſed per paternitatem, proinde vis ſpirandi, cùm non ſit ratio diſtinguendi Patrem à Filio, eſt una ac eadem communis Patri, ac Filio, & cùm ſit formale ſignificatum hujus nominis ſubſtantivi, quod eſt principium ſpirativum, non poteſt hoc multiplicari in Patre, & Filio, ſicut non multiplicatur Deus, eò quia in Patre & Filio eſt una ac eadem veritas, idque firmatur, quia eatenus tres perſonæ ſunt tantùm unus crea-

Digitized by Google

tor, unus Deus, quia formale ſignificatum hujus nominis ſubſtantivi creatoris, & Dei non plurificatur in perſonis, eſt enim formale ſignificatum omnipotentia, & veritas, quæ eſt una, ac eadem in tribus perſonis: ergo à Pari cùm vis ſpirandi non plurificetur in Patre, & Filio, neque principium ſpirativum debet multiplicari.

Id intereſt diſcriminis inter nomina concreta adjectiva, & ſubſtantiva, quia adjectiva ut dicantur pluraliter, non eſt neceſſe, ut formale ſignificatum multiplicetur, ſed ſufficit, ſi plurificentur ſuppoſita, quamvis ſit unum numero formale ſignificatum ſeu eadem numero forma: quo pacto ſi in duobus parietibus eſſet eadem numero albedo divinitus replicata, in utroque rectè dicerentur duo parietes albi: & non unus paries albus: hinc quia formale ſignificatum conſubſtantialitatis, ſeu ipſa conſubſtantialitas, & æternitas eſt in tribus ſuppoſitis divinis, in hoc ſenſu concedit fides Catholica divinas perſonas ut diſtinctas eſſe conſubſtantiales, eſſe coæternas: ſed ut plurificentur concreta ſubſtantiva, neceſſariò debet plurificari formale ſignificatum per nomen concreti ſubſtantivi, quo pacto docet eccleſia dari in Deo tres perſonas non vero tres Deos, quia in divinis plurificatur perſonalitas non verò Deitas, quæ eſt una ac eadem in tribus perſonis: & quia vis ſpirandi eſt formale ſignificatum principii ſpirativi, & non plurificatur in Patre, & Filio, ſed in utroque eſt eadem vis ſpirandi, ſquitur Patrem, & Filium eſſe unum tantùm principium ſpirandi ut *quod*: ratio diſcriminis inter nomina concreta adjectiva, & ſubſtantiva ex eo deſumitur, quia concretum ſubſtantivum ſignificat formam per modum per ſe ſtantis, ſeu ſubſtantiæ, quæ cùm habeat à ſe unitatem, & pluralitatem, ſequitur ſingularitatem, vel pluralitatem concreti ſubſtantivi haberi ab ipſa forma ſignificati per modum per ſe ſtantis. Concretum verò adjectivum, quia ſignificat per modum adjacentis alteri, ejus ſingularitas vel pluralitas deſumitur à ſingularitate, vel pluralitate ſubjecti. Hinc tametſi dicamus Patrem, & Filium eſſe duos ſpirantes Spiritum ſanctum, non tamen dicimus eſſe duos ſpiratores; ratio diſcriminis eſt, quia nomen ſpirans utpote adjectivum ſignificat formam alteri adjacentem; & quia ſunt duæ perſonæ ſcilicet Pater, & Filius, quibus adjacet eadem numero forma, ſeu virtus ſpirandi, rectè dicuntur duo ſpirantes ratione formæ ejuſdem adjacentis duobus: ſecus non dicimus duos ſpiratores, quia ſpirator eſt concretum ſubſtantivum, quod non poteſt plurificari, niſi multiplicetur ejus formale ſignificatum: & quia in Patre, & Filio eſt eadem numero vis ſpirandi, non poſſunt dici Pater, & Filio duo ſpiratores.

D. Thomas ex eo probat Patrem, & Filium non eſſe duos ſpiratores, eò quia in divinis omnia ſint unum, niſi interveniat oppoſitio relativa, adeo ut Pater, & Filius debeant in omnibus eſſe quid unum, in quibus relative non opponuntur: ſed Pater, & Filius relativè non opponuntur in eò quòd ſint principium ut *quod* Spiritus ſancti, quia in Patre & Filio ut ſpirant Spiritum ſanctum, non eſt oppoſitio relativa originis, cùm Pater non producat Filium ſpirando, ſed generando, conſequenter cùm Pater, & Filius in ratione ſpirandi non opponantur relativè, non poſſunt diſtingui in ratione principii *quod* ſpirandi, proinde ſunt tantùm unum principium *quod* Spiritus ſancti, & unus tantùm ſpirator non duo ſpiratores, quamvis dicantur eſſe duos ſpirantes.

Si dicas ex ſanctis Patribus Spiritum ſanctum eſſe nexum affectivum Patris, & Filii, & nexum importare eſſentialiter duo, quæ per nexem ſimul uniuntur, conſequenter Patrem, & Filium eſſe duo principia ſpirativa Spiritûs ſancti. Contra eſt, quia ex eo, quòd Spiritus ſanctus dicatur nexus affectivus Patris, & Filii, non tamen inde ſequitur Patrem, & Filium eſſe duo principia ſpirativa Spiritus ſancti, non enim hic dicitur nexus Patris, & Filii, eò quia Pater, & Filius ſint duo principia ſpirativa, ſed quia procedit ab utroque per unam eandemque virtutem ſpirativam, & per amorem amicabilem, qui eſt unio affectiva, qua Pater per amorem conjungitur filio, & Filius Patri ut docet D. Auguſtinus *lib. 7. de Trinit. cap. 9.* Et hæc ratio eſt, cur Spiritus ſanctus ex vi ſui eſſe notionalis procedat ut nexus, & unio affectiva petat eſſe à duobus ſuppoſitis: quia verò vis ſpirativa non plurificatur in iiſdem ſuppoſitis, ſed eſt una, ac eadem numero in iiſdem, ideo Spiritus ſanctus procedit à duobus ſuppoſitis ut ab uno principio ſpirativo. Si inſtes actionem eſſe ſuppoſiti, & ibi plurificari actiones, ubi multiplicantur ſuppoſita, & è converſo: & in divinis eſſe duo ſuppoſita ſpirantia, proinde dari etiam duas actiones, quibus Spiritus ſanctus procedit à Patre, & Filio ut à duobus ſpiratoribus ut *quod*. Contra eſt, quia licèt actio dicatur eſſe ſuppoſiti extrinſecè, & denominativè, non tamen intrinſecè, & formaliter, quapropter negatur, Spiritum ſanctum procedere à Patre, & Filio ut à duobus ſpiratoribus, quia ut ita procederet, deberet multiplicari virtus ſpirativa in iiſdem ſuppoſitis, & cùm non plurificetur, ſed ſit eadem numero in utroque ſuppoſito, ideo quamvis actio ſpirativa ſit à duobus ſuppoſitis, non tamen eſt à duobus ſpiratoribus, ratio itidem eſt, quia actio formaliter dicitur eſſe formæ, & quia in Patre, & Filio datur tantùm unica forma, ſeu vis ſpirativa, ideo intrinſecè, & formaliter non ſunt duæ actiones, quibus Pater, & Filius ſpirent Spiritum ſanctum, ſed unica tantum actio, perinde ac in iiſdem eſt una, ac eadem vis ſpirandi, ſeu una, ac eadem forma, à qua procedit actio, ſed urgebis ſi ſola unitas virtutis ſpirativæ, quæ eſt in Patre, & Filio ſufficeret, ut duo ſuppoſita divina eſſent unicum tantùm principium ſpirativum Spiritus ſancti: ſequeretur, quòd illæ duæ virtutes, quæ ſunt in Patre ad generandum, & ſpirandum, etiam ſufficerent ad conſtituendum in Patre duplex principium, unum generandi, & alterum ſpirandi: quia ſicut pluralitas ſuppoſitorum non obſtat, quò minùs unitas virtutis conſtituat unitatem principii: ita nec unitas ſuppoſiti obſtabit, quò minus duæ illæ virtutes generandi, & ſpirandi conſtituant in Patre duo principia: hoc autem non conceditur, ergo ex unitate virtutis non rectè infertur unitas principii. Sed contra quia Pater non habet, ut ſupponitur duas illas virtutes ad generandum, & ſpirandum, ut diſtinctas; quia in divinis omnia ſunt quid unum ſimpliciſſimum, niſi intercedat oppoſitio relativa, & inter illa duo principia generandi, & ſpirandi non habetur hæc oppoſitio relativa, conſequenter non ſunt in Patre duæ virtutes diſtinctæ, ſed una tantùm, quæ reſpectu Filii eſt generatio, & reſpectu Spiritus ſancti eſt ſpiratio activa.

Præterea etiam præſcindendo ab hac unitate, adhuc eſt diſpar ratio, quia ex eo, quòd Pater, & Filius ratione unius virtutis ſpirativæ, ſit unum principium in virtute ſpirativa, inde non ſequitur eſſe in Patre duo principia producentia tametſi Pater habeat duas illas fœcunditates unam in ordine ad generandum Filium, & alteram in ordine ad ſpirandum

dum Spiritum ſanctum, quia ex eo, quòd homo habeat plures ſcientias, & artes, non tamen dicimus eſſe in eodem homine plures ſcientes, aut plures artifices, quia ut paulò ante diximus, ad multiplicanda concreta non ſufficit, ſi multiplicentur formæ, ſed debent etiam plurificari ſuppoſita, qua ratione Pater in divinis non dicitur habere plura principia, quamvis habeat plures virtutes, quia eſt unicum tantùm ſuppoſitum, ſed reinſtabis, ſi plures perſonæ divinæ aſſumerent eandem numero naturam humanam, dicerentur plures homines, licèt unica tantùm humanitas eſſet in illis, ergo quamvis Pater & Filius habeant eandem vim ſpirativam, adhuc dicendi ſunt duo principia ſpirativa. Sed contra quidquid ſit, an plures perſonæ poſſint eandem numero naturam ſuppoſitare, quod negatur à Scotiſtis, reſpondetur, quòd tametſi plures perſonæ divinæ poſſent eandem numero humanitatem aſſumere, adhuc non eſſent plures homines, & ratio adfertur à D. Thoma, 3. p. q. 2. art. 3. ad. 1. & in 3. diſt. 1, q. 2. art. 4. quia ſicut ex eo quòd Pater, & Filius habeant eandem numero naturam divinam, non dicuntur duo Dii, ſed unus numero Deus, ita ſi per poſſibile, vel impoſſibile Pater, & Filius eandem aſſumerent numero naturam humanam, non dicerentur duo homines, ſed tantùm unus homo. Deinde dato etiam, quod Pater, & Filius aſſumentes eandem numero humanitatem eſſent duo homines, adhuc inde non ſequeretur Patrem, & Filium eſſe duo principia ſpirandi. Ratio diſcriminis eſſet, quia humanitas adveniret extrinſecè Patri & Filio, quo pacto ſicut duo homines habentes eandem numero albedinem, vel artem dicerentur duo albi, vel duo artifices propter formam extrinſecè advenientem pluribus ſuppoſitis, ita Pater, & Filius aſſumentes eandem humanitatem eſſent duo homines, quia humanitas extrinſecè adveniret duobus ſuppoſitis: atqui ſpiratio activa non advenit extrinſecè Patri, & Filio, ſed eſt ratio realiter, & eſſentialiter identificata perſonis Patris, & Filii; & ſicut eſſentia divina quia eſſentialiter, & realiter ſimpliciter identificatur cum perſonis Patris, & Filii, non multiplicat perſonas in ratione Dei: ita neque ſpiratio activa multiplicat in perſonis principia ſpirativa hinc patet diſparitas inter humanitatem aſſumptam à pluribus perſonis, & virtutem ſpirativam in Patre, & Filio.

Dices ſi Pater, & Filius ex eo dicuntur unum principium ſpirandi, quia habent unam, & eamdem vim ſpirativam, ſequitur quòd à fortiori debeant dici duo principia ut quod, eo quia ſint duo ſuppoſita: quia ſicut virtus ſpirativa conſtituit principium *quo*; ita ratio ſuppoſiti principium *quod.* Sed contra quia ut paulo ſuperius explicuimus, ad multiplicandum concretum ſubſtantivum non ſufficit, ſi multiplicentur ſola ſuppoſita, ſed ulterius requiritur multiplicatio ſignificati formalis per nomen concreti ſubſtantivi: vis autem ſpirativa, quæ eſt forma importata per illud concretum ſubſtantivum, quod dicitur principium ſpirativum, non multiplicatur in ſuppoſitis divinis, ſed eſt una, ac eadem in utroque ſuppoſito: proinde ex eo quòd multiplicentur ſuppoſita, non multiplicantu[r prin]cipia ſpirativa, quia non plurificatur forma [impor]tata per concretum ſubſtantivum, quod [dicitur] principium ſpirativum. Inſtabis ſi Pater, [& Fi]lius eſſent unum tantum principium *quod* [ſpirati]vum Spiritûs ſancti; vel hoc principium e[ſſet u]num, quod eſt Pater: vel non eſſet unum, [quod] eſt Pater: primum nequit dici, alioquin c[um Fi]lius ſit etiam principium Spiritûs ſancti ſequ[eretur] quòd Filius eſſet Pater: neque ſecundum po[teſt di]ci; quia ſicut Pater non eſſet ſpirator, ſe[u prin]cipium Spiritus ſancti; ita Pater & Filius [non] ſeut unum principium ſpirativum. Sed [contra] quia Pater non eſt principium ſpirativum ut [ſe]ſè eſt Pater, ſed ut eſt ſpirator adæquatur, [&] eſt talis niſi cum Filio, cui ineſt eadem vis [ſpiran]di, ſicut in Patre; unde principium quod [ſpirati]vum ſunt Pater & Filius ſimul, qui conſtit[uuntur] in ratione unius principii ſpirativi ut qu[o per] ipſam vim ſpirandi quæ una, & eadem re[peritur] in Patre, & Filio. Si dicas Patrem, & Filiu[m eſſe] duos ſpirantes, proinde eſſe dicendos duos [ſpira]tore. Contra quia ideo dicuntur duo ſpir[antes] quia nomen ſpirantis cùm ſit adjectivum, po[teſt in] plurali prædicari, quando plurificantur ſup[poſita] & quia Pater & Filius ſunt duo diſtincta ſup[poſita] rectè dicuntur duo ſpirantes. Nomen vero [ſpira]toris eſt ſubſtantivum, & ſe habet per mod[um per] ſe ſtantis in concreto, hinc non poteſt plu[raliter] ſubſtantivè, niſi multiplicetur forma ſignifica[ta per] tale nomen ſubſtantivum in concreto; & q[uia vis] ſpirativa non plurificatur, ſed eſt una ac ead[em in] Patre, & Filio, ideo quamvis dici poſſint du[o ſpi]rantes, non ita duo ſpiratores.

Hinc patet ſolutio ad rationes dubitan[di ini]tio exhibitas. Ad primam negatur conſequ[entia] quia licèt Spiritus ſanctus procedat à Patre, [& Fi]lio, ut à diſtinctis ſuppoſitis, hæc tamen ſup[poſita] quia non niſi per unam ac eandem virtute[m ſpi]rant, ſeu producunt Spiritum ſanctum, id[eo hæ] duæ perſonæ ſunt unus tantùm ſpirator, qu[ia] nomen ſpirator eſt concretum ſubſtantivum, [quod] non plurificatur, niſi plurificetur ipſa vis ſpi[rativa] & quia hæc eſt una, & eadem in utraque pe[rſona] ſequitur quòd quamvis Pater, & Filius dican[tur ut] ſint duo ſuppoſita, non tamen ſint duo ſpira[tores]. Deinde hæc duo ſuppoſita producunt Spiritu[m ſan]ctum, quatenus conſtituunt, & ſunt unum p[rinci]pium ſpirandi, non ut ſunt principium gene[randi] & quia principium ſpirandi eſt unum, ac i[dem in] Patre, & Filio, ideo quamvis ſint duo ſuppoſ[ita di]ſtincta, non tamen ſunt duo ſpiratores, ſe[d unus] tantùm ſpirator.

Ad ſecundam rationem in qua petebatu[r pro] quo ſupponatur ille terminus unum princ[ipium] ſpirativum, Reſpondetur in hac propoſition[e Pa]ter, & Filius ſunt principium unum ſpirativu[m Spi]ritûs ſancti, ſupponere pro ipſa virtute ſpi[rativa] non tamen in abſtracto, ſed in concreto, ſe[u pro] ipſo ſubſiſtente in virtute ſpirativa, quod ſub[ſiſtens] eſt Pater, & Filius ſimul, ac indiſtinctè ut [ſub]quenti capite fuſiùs declarabimus.

CAP[UT]

Digitized by Google

CAPUT XVIII.

Pro quo immediatè ſupponat principium, cùm dicimus Patrem, & Filium eſſe unum principium Spiritus ſancti. Referuntur, & refelluntur aliquot Authorum placita.

Quia Fides nos docet, Patrem & Filium eſſe unum principium Spiritus ſancti; difficultas oritur pro quo immediatè ſupponat hoc principium; an Pater, & Filius ratione hujus principii ſint unum ſubſiſtens realiter, & incommunicabiliter conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa, ſeu virtute ſpirandi Spiritum ſanctum, quod principium tamen non ſit perſona Patris, & Filii formaliter, ſed in Patre, & Filio eſſentia, & vis ſpirandi.

Prima ſententia quam propugnant plures cum Valentia lib. 2. cap. 8. de perſonis inter ſe comparatis, docet principium ſupponere confusè, & immobiliter pro perſonis Patris, & Filii ſimul, & indiſtinctis. Si petas per quam particulam confundatur hoc nomen principium, ut ſupponat confusè pro duabus perſonis Patris, & Filii ſimul, & indiſtinctis reſpondent cum Capreolo *in L. diſt.* 12. *q.* 1. confundi per particulam *Et* adeout cum dicitur Pater, & Filius ſunt unum principium Spiritus ſancti, particula copulativa *Et* confundat illud nomen, quod eſt principium, ut cùm dicitur Lipſiæ, & Francofurti venales dantur libri particula *Et* confundit prædicatum, & ſtat immobiliter, quia habet ſubjectum copulatum. Huic tamen ſententiæ non poſſum plenè acquieſcere, quia ut nomen ſupponat confusè, neceſſe eſt, habeat plura ſingularia, in quæ poſſit disjunctum reſolvi: & *principium* in hac propoſitione *Pater, & Filius ſunt unum principium Spiritus ſancti* non habet plura ſingularia, in quæ poteſt disjunctim reſolvi; quia neque Pater per ſe, nec filius per ſe dici poteſt principium Spiritus ſancti; quia neque pater per ſe, neque filius per ſe eſt utraque perſona; & principium Spiritus ſancti eſt utraque perſona ſimul, Pater, & Filius. Præterea ſi hoc nomen principium ponatur in propoſitione, ut ſit ſubjectum; ut, *Unum principium Spiritus ſancti ſunt Pater, & Filius*; tunc nomen principium non ſupponitur confusè, ſed determinatè; quia particula *eſt* non poteſt confundere terminum à quo proceditur. Tum quia in illa propoſitione: *Pater, & Filius ſunt unum principium Spiritus ſancti*, nullum apparet ſignum confuſivum illius prædicati, quod eſt unum principium: ergo ad prædicatum non ſupponitur confusè. Reſpondet Capreolus *in L. diſt.* 12. *q.* 10. Signum confuſivum eſſe particulam *Et* ex eo probari quia quando dicimus: Pater, & Filius ſunt unum principium; illa particula & perinde eſt confuſiva: ſicut quando dicimus Venetiis, & Romæ venditur piper: prædicatum illud piper confunditur à particula *Et* ut pro utroque pipere, quod venditur Venetiis & Romæ, ſupponatur confusè, & pro neutro determinatè. Non enim in explicatione talis enunciationis poſſumus determinatè deſcendere ad piper, quod venditur Venetiis, neque ad piper quod venditur Romæ; quia de neutro ſeorſim dici poteſt, quod Venetiis, ad Romæ vendatur. Cajetanus itidem 1. *part. quæſt.* 36. *art.* 4. ait, terminum communem per ſe ſupponere confuſivè, niſi ab alia particula ſuppoſitio determinetur: quia tametſi in hac propoſitione: *Ad equitandum requiritur equus*, nullum appareat ſignum confuſivum: adhuc illud prædicatum equus, quia commune per ſe, eſt ſignum confuſivum, ſeu indeterminatum; alioquin ſupponeretur determinatè pro uno potius, quàm alio equo, quod eſt falſum quia ſub illo termino communi non licet deſcendere disjunctivè ad unum potius, quàm alium equum; quia propoſitio eſt de equo indeterminatè; & ſi fieret deſcenſus ad equum unum potius quàm alium, non eſſet amplius eadem propoſitio, quia mutaretur prædicatum; pari pacto ait Cajetanus in hac propoſitione, *Pater, & Filius ſunt unum principium Spiritus ſancti*, illud prædicatum unum principium, quia commune Patri, & Filio, aſſerit, ſupponere per ſe confuſivè. Sed contra quia illud prædicatum unum principium non ſupponitur pro pluribus principiis, ſicut equus in communi ſupponitur pro pluribus equis, adeout ſicut deſcenſus ad unum vel alterum, quamvis prædicatum tranſeat de eſſe indeterminato ad determinatum, propoſitio tamen ſemper verificatur. At in illa propoſitione Pater, & Filius ſunt *unum principium* Spiritus ſancti. Illud prædicatum unum principium non eſt quid commune, ſicut prædicatum ejus, quia non dantur plura principia ſpirativa Spiritûs ſancti; ſicut dantur plures equi. Terminus ut ſit communis, debet ſupponere plura individua ejusdem rationis, ut homo, leo, canis: & principium Spiritus ſancti non poteſt ſupponere hæc plura individua in ratione principii ſpirativi, quia in Patre & Filio eſt unum, ac idem prorſus numerò principium ſpirativum. Quòd ſi dicas, Patrem, & Filium eſſe duas perſonas diſtinctas, & illud prædicatum *unum principium Spiritus ſancti*: eſſe utrique commune, Reſpondetur Patrem & Filium non eſſe principium ſpirativum ut præcisè ſunt Pater, & Filius; ſed ut ſunt unus ſpirator, ſeu quatenus una ac eodem numero vis ſpirandi eſt in patre & filio, & per hanc utraque perſona conſtituitur unus tantum ſpirator, qui cùm non plurificetur in ratione ſpiratoris; illud prædicatum, ſicut *unum principium Spiritus ſancti*, non poteſt ſupponere confuſivè: ſicut ad equitandum eſt neceſſarius equus quia illud prædicatum equus eſt commune pluribus individuis in ratione, ut etiam aliud prædicatum piper quod venditur Venetiis, & Romæ; ideo enim illa particula *Et* eſt ſignum confuſivum, quia per illam piper fit terminus communis, qui plurificatur Venetiis, & Romæ: ſecus illud prædicatum *unum principium* non plurificatur in Patre, & Filio, ſed in utraque perſona eſt una, ac eadem vis ſpirandi. Hinc patet ſolutio ad argumentum Capreoli, & Cajetani.

Cenſent alii principium Spiritûs ſancti in præfata propoſitione, ſupponere pro Patre & Filio, non tamen ſeorſim, ſed copulatim, ſeu collectivè, adeo ut ſicut duæ cauſæ partiales conſtituunt unam totalem, & quemadmodum plures trahentes idem pondus conſtituunt unam cauſam totalem pondus trahere, licèt unusquisque ex trahentibus exhibeat concurſum tantùm partialem; ſimul tamen, & collectivè ſumpti conſtituunt unum principium totale, & integrant cauſam volentem producere Spiritum ſanctum. Verùm hæc ſententia, quæ tribuitur Altiſiodorenſi lib. 1. cap. 10. Et eo eſt rejicienda; quia ſupponit Patrem, & Filium concurrere partialiter ad productionem Spiritûs ſancti; perinde ac in humanis mas &

Digitized by Google

& fœmina concurrunt ad productionem prolis; quod eſt falſum: quia tota, & adæquata vis ſpirativa ſecundùm ſuam intrinſecam rationem formalem, quæ eſt in Patre, eadem eſt etiam in filio; adeo ut ſit tota in utroque ſuppoſito, & unumquodque ſeorſim ab alio ſit ſufficiens principium Spiritûs ſancti; quamvis defectu conditionis una perſona ſeorſim ab alia non ſpiret Spiritum ſanctum.

Docent alii *principium* in illa propoſitione ſupponere pro ſpiratore, ſeu pro quodam quarto conſtituto ex eſſentia, & ſpiratione activa ſeu vi ſpirandi, quæ ineſt Patri, & Filio; quod tamen conſtitutum ſit idem realiter cùm Patre, & Filio eisque commune, ac proinde prædicetur de utroque, non tamen ut perſona aut ſuppoſitum, ſed ut individuum quoddam ſubſiſtens, perinde ac dicitur de individuo Deitatis. Docent hanc ſententiam Ockanus *in 1 diſt. 12. q. 1.* Gabriel. *art. 2. & 3.* Molin. *1. p. q. 36. art. 2. diſput. 2.* & plures alii recentiores.

Probant primò ex eo quia principium Spiritûs ſancti ſit quid nocionale commune Patri, & Filio, ex quo inferunt debere conſtitui per prædicatum aliquod nocionale commune Patri, & Filio, ſed ſpiratio activa, ſeu ipſa vis ſpirandi in Patre, & Filio eſt hujusmodi prædicatum, ergo principium Spiritûs ſancti ſupponit immediatè pro ſpiratore, ſeu pro quarto conſtituto ex eſſentia, & ſpiratione activa, quod ſit idem realiter cum Patre, & Filio, adeo ut hoc idem conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa ſit quoddam ſubſiſtens commune Patri, & Filio. Idque firmant, quia Pater, & Filius non conſtituuntur in ratione principii Spiritûs ſancti per Paternitatem, & filiationem, ergo per aliud prædicatum, quod relativè opponatur ſpirationi paſſivæ, ſed ſola ſpiratio activa, ſeu vis ſpirandi communis Patri, & Filio opponitur relativè ſpirationi paſſivæ, non enim Pater, & Filius conſtituuntur in ratione principii Spiritûs ſancti per Paternitatem, & Filiationem, ergo principium in præfata propoſitione ſupponit pro conſtituto ex ſpiratione activa, & divina eſſentia, prout hæc duo ſunt quoddam quartum conſtitutum ſubſiſtens ut individuum, non verò pro Patre, & Filio, quia paternitas tantùm conſtituit Patrem in eſſe Patris, & in ordine ad Filium: ut etiam Filiatio conſtituit Filium in ordine ad Patrem.

Probant ſecundò, quia Spiritus ſanctus cùm ſit terminus relativus, exigit ſuum correlativum & correlativum Spiritûs ſancti non eſt Pater, quia ut talis præciſè refertur tantùm ad Filium, neque eſt Filius, quia ut talis ex vi filiationis tantùm refertur ad Patrem, & non ad Spiritum ſanctum, cujus propterea correlativum debet eſſe ſpirator, ſeu quartum conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa, non ut eſt quarta perſona, ſed ut eſt individuum quoddam ſubſiſtens, & idem realiter cum patre, & filio: ergo principium in allata propoſitione non poteſt immediatè ſupponere pro patre, & filio, ſed tantùm pro uno ſpiratore. Firmant, quia ſpiratio activa, & eſſentia debent conſtituere ſpiratorem, quia ſicut terminus ſpiratus conſtituitur ex eſſentia, & relatione; perinde terminus correlativus oppoſitus debet conſtitui ex eſſentia, & relatione oppoſita, ſed Spiritui ſancto, qui eſt terminus ſpiratus conſtitutus ex eſſentia, & relatione, non opponitur relativè, niſi ſpirator conſtitutus ex eſſentia, & ſpiratione activa, ergo ſolus ſpirator eſt pro quo immediatè ſupponit principium, cùm dicimus patrem, & filium eſſe unum principium Spiritûs ſancti. Firmant ſecundò quia ſicut ſpirator includit eſſentiam, & ſpirationem activam: ſiquidem eſſentia eſt formale principium radicale ſpirationis, ut connotat ſpirationem activam, perinde ac eſſentia dicitur eſſe principium generans ex eo præciſè, quòd connotet paternitatem, ergo ſicut pater conſtituitur ex eſſentia, & paternitate, ita ſpirator debet conſtitui ex eſſentia & ſpiratione activa.

Probant tertiò, quia pater non eſt minùs ſubſiſtens; nec minus includit eſſentiam divinam ſpiratio activa, quàm paternitas, filiatio, & ſpiratio paſſiva: proinde ſicut ex eſſentia, & paternitate conſtituitur pater ſubſiſtens, & ex eſſentia, & filiatione filius ſubſiſtens; & ex eſſentia, & ſpiratione paſſiva Spiritus ſanctus itidem ſubſiſtens, ita ex eſſentia & ſpiratione activa debet conſtitui ſpirator ſubſiſtens. Firmant primò, quia ſicut pater eſt paternitas ſubſiſtens, ita ſpirator eſt ſpiratio paſſiva ſubſiſtens, & quia ex alio capite ſpiratio activa eſt communis patri, & filio, ita ſpirator ſubſiſtens debet prædicari de patre, & filio, & eſſe utrique communis. Firmant ſecundò, quia ſi ſpiratio activa ex perſonis jam conſtitutis conſtitueret principium Spiritûs ſancti, & non ex eſſentia, adeo ut ex eſſentia, & ſpiratione activa non coaleſceret ſpirator, ſequeretur conſtitutum ex ſpiratione activa & perſonis jam conſtitutis eſſe aliquid accidentale, & non quid per ſe: quia illud conſtituit accidentaliter cum alio, quod intelligitur illi advenire, ut jam conſtituto in ſuo eſſe intrinſeco cum ultimo ſuo complimento: & pater, ac filius eſſent jam conſtituti cum ultimo ſuo complimento intrinſeco, conſequenter ſpiratio activa intelligeretur per accidens advenire patri, & filio, & non conſtitueret unum per ſe cum patre, & filio, ſed tantùm unum per accidens, quod in divinis repugnat. Firmant tertiò, quia ſicut conſtitutum ex eſſentia, & paternitate eſt unum ſubſiſtens, ita conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa debet eſſe unum ſubſiſtens, quamvis non ſit perſona, nec ſuppoſitum, unde *principium* in præfata propoſitione ſupponit immediatè pro ipſo ſpiratore.

Sed hæc ſententia ſuas patitur difficultates, quia ſi ſemel ponatur in divinis quartum conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa, poneretur quodammodo paternitas contra Concilia. Secundò quia eo ipſo quòd ex eſſentia, & ſpiratione activa conſtitueretur ſpirator relativè oppoſitus Spiritui ſancto, hic immediatè procederet ab hoc ſpiratore, ut præciſè conſtituto ex eſſentia, & ſpiratione activa vel ſaltem ut formaliter, vel virtualiter intrinſecè diſtincto à patre, & filio, & quia hujusmodi ſpirator, ut hæc ſententia docet, non eſſet ſuppoſitum neque perſona: Spiritus ſanctus non procederet immediatè à perſona contra decreta Conciliorum, & doctrinam ſanctorum Patrum, hinc ſequeretur Spiritum ſanctum non procedere à patre, & filio immediatè, ſed ab ipſo ſpiratore ut præciſè conſtituto ex eſſentia, & ſpiratione activa, hinc poſſet dici, quòd Spiritus ſanctus non procedat à patre, & filio, eò quia procedit à conſtituto ex eſſentia, & ſpiratione activa, quòd conſtitutum formaliter, vel ſaltem virtualiter non eſt pater nec filius; proinde valeret dicere Spiritum ſanctum non procedere formaliter à patre, & filio, quod eſt expreſſè contra ſymbolum Nicenum, quod loquens de Spiritu ſancto ait. *Qui à Patre, Filioque procedit.* Præterea Patres & Concilia nullibi docent Spiritum ſanctum procedere ab hoc quarto conſtituto, à quo immediatè procedat Spiritus ſanctus, bene tamen potiùs loquuntur de ſpiratione paſſiva, aſſerunt hanc eſſe à patre, & filio, unde hæc ſententia ſaltem ex

eo

Digitized by Google

eo videtur rejicienda, eo quia non ſit conſona modo loquendi ſanctorum Patrum, & Conciliorum. Tertiò quia non videtur conforme vero, quod aſſerunt, hoc ſcilicèt conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa eſſe individuum quoddam commune Patri, & Filio, ſiquidem eo ipſo quod ponitur commune, non eſt amplius individuum, quod definitur indiviſum in ſe, & diviſum à quolibet alio à ſe, quod enim eſt commune pluribus, non eſt ab illis diviſum, conſequenter nec eſt in ſe indiviſum neque individuum. Quartò quia communiter docent Theologi ſpirationem activam ſecundùm noſtrum concipiendi modum intelligi advenire Patri & Filio jam conſtitutis in proprio eſſe perſonali ex eſſentia & ſuis relationibus propriis: & quod intelligitur advenire alteri jam conſtituto in ſuo eſſe, non poteſt cum illo conſtituere unum per ſe, ſed tantùm unum per accidens, conſequenter ſpirator in divinis non conſtitueret unum per ſe, ſed tantùm per accidens, quod non poteſt concedi. Neque ſatisfaciunt, qui reſpondent non conſtituere unum per ſe cum perſonis, ſed tantùm cum eſſentia, perinde ac Paternitas unà cum eſſentia divina conſtituit unum per ſe, ſeu Patrem. Nam contra eſt, quia eſſentia divina in ſigno priori intelligitur terminata per paternitatem & filiationem, conſequenter ſpiratio activa intelligeretur advenire divinæ eſſentiæ, ut jam terminatæ per paternitatem, & filiationem, quia cùm ſpirator non opponatur relativè Patri, & Filio, non poteſt à neutra perſona produci, conſequenter cùm non opponatur relativè Patri, & Filio, deberet advenire eſſentiæ ut jam terminatæ per paternitatem & filiationem, & quia paternitas & filiatio ut terminantes eſſentiam divinam conſtituunt duas perſonas per ſe, ſcilicet Patrem, & Filium, ideo hoc conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa non poſſet cum perſonis, nec cum eſſentia conſtituere unum per ſe, ſed tantùm per accidens quod non conceditur. Idque ex eo firmatur, quia quoties tres gradus ſubordinantur, primus & ultimus non poſſunt conſtituere unum per ſe ſine intermedio: ſic quia inter vegetabile, & rationale, in homine mediat ſenſitivum, non poſſunt vegetabile, & rationale conſtituere unum per ſe abſque gradu ſenſitivo intermedio: atqui eſſentia paternitas, & ſpiratio activa ſunt tres gradus veluti ſubordinati, quatenus eſſentia præintelligitur paternitate, & hæc ſpiratione activa ergo ex eſſentia, & ſpiratione activa non poteſt conſtitui unum per ſe. Neque urget ſi dicas hanc ſubordinationem non dari à parte rei, nec unum gradum actuare alium. Reſpondetur, quòd licèt hæc ſubordinatio non detur à parte rei, adhuc tamen ſecundùm noſtrum modum concipiendi ex eſſentia, & ſpiratione activa non poſſet conſtitui unum per ſe, quia ſecundùm noſtrum modum concipiendi paternitas eſt prior ſpiratione activa, & in ſigno priori terminat eſſentiam divinam, cum qua conſtituit unum per ſe, ſeu primam perſonam Patris, cùm enim conſtitutum ex eſſentia & ſpiratione activa non poſſet cum perſonis nec cum eſſentia facere unum per ſe, ſequeretur, quòd hoc conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa eſſet quid unum per accidens, quod in divinis non conceditur.

Hinc ad primum argumentum reſpondetur principium Spiritûs ſancti, duo includere, ſeu ipſum principium formale *quo*, & eſt virtus activa ſpirandi, ſeu ipſa eſſentia non utcunque, ſed ut eſt in aliquo ſuppoſito ſubſiſtente prius origine Spiritu ſancto. Secundò involuere conditionem neceſſariò requiſitam, & eſt utraque perſona ſimul, quatenus Pater, & Filius ſe mutuò diligentes per modum vinculi affectivi ſpirant Spiritum ſanctum, adeo ut principium Spiritus ſancti, quatenus includit conditionem neceſſariò requiſitam, dicat ipſum amorem mutuum, quo Pater, & Filius ſe amant, in quo ſenſu principium Spiritûs ſancti eſt quid commune Patri, & Filio, & etiam quid nocionale in Patre, & Filio ſimul relativè ad Spiritum ſanctum, qui eſt terminus hujus amoris mutui: hinc principium in præfata propoſitione ſupponit pro ſubſiſtente in virtute ſpirativa, non tamen ut hoc ſubſiſtens ſit conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa, ſed ut ſit Pater, & Filius quatenus ſe viciſſim amantes ſpirant Spiritum ſanctum. Ad confirmationem, in qua dicebatur Patrem, & Filium non conſtitui in ratione principii Spiritus ſancti per paternitatem, & filiationem, reſpondetur cum diſtinctione, Pater, & Filius non conſtituuntur principium Spiritus ſancti per paternitatem, & filiationem ut per principium formale *quo* conceditur: ut per conditionem neceſſario præſuppoſitam & ſufficientem ad ſpirandum negatur: ratio eſt, quia paternitas, & filiatio ita conſtituunt Patrem, & Filium, ut utramque perſonam conſtituant ſufficientem ad ſpirandum, quia perſonæ conſtitutæ per paternitatem, & filiationem ſe mutuò eſſentialiter amant, & ex amore hoc mutuò producitur Spiritus ſanctus, qui eſt terminus talis amoris mutui. Ad ſecundum argumentum reſpondetur Spiritum ſanctum habere quidem ſuum correlavum, non tamen quòd ſit quartum conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione activa: ſiquidem correlativum Spiritûs ſancti ſunt Pater, & Filius non ſimpliciter, ſed quatenus ſunt unus ſpirator, quia cùm ſe mutuò ament, ſpirant Spiritum ſanctum, adeo ut principium in præfata propoſitione ſupponat quidem pro uno ſpiratore, ita tamen ut hic ſpirator dicat Patrem, & Filium ſe mutuò amantes, ac ſubſiſtentes in eodem amore activo, ſeu in eodem numero virtute ſpirativa, quia ut explicuimus in præcedentibus, ad unitatem concreti ſubſtantivi ſufficit unitas formæ. Ad primam confirmationem reſpondetur ex eo, quòd Spiritus ſanctus conſtituatur ex eſſentia, & ſpiratione paſſiva, non ſequi ſpiratorem debere eſſe quartum conſtitutum ex eſſentiæ, & ſpiratione activa, eſt enim diſcrimen, quia cùm ſpiratio paſſiva adveniat immediatè eſſentiæ, rectè poteſt conſtituere ſuppoſitum, ſeu Spiritum ſanctum, ſecus ſpiratio activa, quia non advenit immediatè eſſentiæ, non poteſt conſtituere quartum ſuppoſitum: eatenus paternitas intelligitur immediatè quaſi adhærere eſſentiæ, ac illam modificare, quia conſtituit perſonam: ſpiratio autem activa non conſtituit perſonam, ſed illam jam conſtitutam prioritate originis refert ad aliam: hinc ſpiratio activa intelligitur immediatè exiſtere in perſona, & mediate, ſeu mediante perſona, quaſi adhærere eſſentiæ: ad ſecundam confirmationem patet ſolutio, quia Spiritus ſanctus includit quidem eſſentiam, & ſpirationem paſſivam, ſed immediatè, conſequenter eſt verum ſuppoſitum conſtitutum ex eſſentia, & ſpiratione paſſiva, ſed ſpirator non ita includit ſpirationem activam, ſed tantùm mediante perſona Patris, & filii.

Ad tertium argumentum reſpondetur ſpirationem activam includere quidem eſſentiam; non tamen eodem modo ſicut paternitas, & filiatio, quia per relationes illam includunt immediatè, & ſpiratio activa nonniſi mediate, ſeu mediante Patre, & Filio, ex quo fit, quòd ſpiratio activa non poſſit con-

Digitized by Google

conſtituere cum eſſentia individuum, non ob defectum perfectionis, ſed quia prævenitur à paternitate, & filiatione. Ad primam confirmationem dicimus ſpiratorem ſupponere pro concreto ſeu ſpiratione ſubſiſtente per paternitatem, & filiationem, adeo ut ſpirator ſint Pater, & Filius non ſimpliciter, ſed ut ſubſiſtentes in ſpiratione activa, adeo ut ſpirator ſit ipſa ſpiratio activa, non ut immediatè modificans eſſentiam, ſed ut ſubſiſtens in Patre, & Filio. Ad ſecundam reſpondetur ſpirationem activam non conſtituere principium niſi per modum conditionis neceſſario requiſitæ, quia tantùm refert principium, ſeu Patrem, & Filium ad Spiritum ſanctum, cujus principium ſunt Pater, & Filius conſtituti per paternitatem, & filiationem. Ad tertiam dicimus eſſe diſcrimen inter paternitatem, & ſpirationem activam, quia paternitas immediatè modificat eſſentiam & ſpiratio activa tantùm mediatè, ſeu mediante paternitate, & filiatione. Et hæc eſt ratio, cur ex eſſentia, & ſpiratione activa non conſtituatur perſona, ſicut ex eſſentia, & paternitate: neque inde ſequitur principium Spiritûs ſancti eſſe tale per accidens, ſiquidem Pater, & Filius non conſtituuntur in ratione principii per ſpirationem activam, tanquam per rationem formalem.

Quamobrem putarim dicendum in hac propoſitione *Pater, & Filius ſunt principium Spiritûs ſancti*, illud prædicatum *principium* ſupponere pro ipſa virtute ſpirandi, non tamen in abſtracto, ſed in concreto, ſeu pro ſubſiſtente principio in virtute ſpirativa, & hoc principium ſubſiſtens eſſe Patrem, & Filium ſimul, ac indiſtinctè, adeo ut cùm dicitur principium Spiritûs ſancti, ille terminus *principium* dicat Patrem, & Filium non ſimpliciter, ſed ut ſubſiſtentes in virtute ſpirativa, ſeu dicere ipſam virtutem ſpirativam non ut conſtituentem cum eſſentia, quantum ſubſiſtens, ſed ut ſubſiſtentem in Patre, & Filio. Ratio eſt, quia ſicut in hac propoſitione *Pater, Filius, & Spiritus ſanctus ſunt unus Deus*, ille terminus *Deus* ſupponit pro individuo Deitatis, quod individuum eſt hic Deus communis tribus perſonis: ita cùm dicitur *Pater, & Filius ſunt unum principium Spiritûs ſancti*, illud prædicatum *principium* debet ſupponere pro uno individuo ſpirante communi Patri, & Filio, & hoc individuum dicimus eſſe ipſam virtutem ſpirandi non ſimpliciter, & in abſtracto, ſed in concreto, ſeu Patrem, & Filium ſimul, & per modum quaſi unius ſubſiſtentis in ipſa virtute ſpirativa, adeo ut principium ſpirativum formaliter dicat ipſam virtutem ſpirandi, & materialiter perſonas Patris, & Filii: quia cùm unum in ratione principii dicat unitatem, debet importare formaliter aliquam rationem, quæ ſit una, quæ ratio eſt ſpiratio activa, quæ eſt una, ac eadem in Patre, & Filio, & quia Spiritus ſanctus procedit ut nexus affectivus, debet principium ſpirativum ita eſſe unum, ut connotet plures perſonas ſe mutuò diligentes: ex quo liquet principium ſpirativum non poſſe importare aliquod quartum conſtitutum ſubſiſtens, quia eo ipſo, quòd Spiritus ſanctus ex intrinſeca ſua ratione ſit mutuus nexus amoris duorum ſe viciſſim amantium, non poteſt procedere ab uno tantum conſtituto, quia ex vi ſuæ proceſſionis debet affectivè nectere perſonas, a quibus procedit, ut in ſequenti capite fuſiùs donabimus explicatu.

CAPUT XIX.

An Spiritus ſanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis exigat per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante?

PLerique aſſerunt principium Spiritus ſancti non exigere per ſe, & neceſſario pluralitatem ſuppoſitorum, adeo ut licèt vis ſpirativa per ſe entitativè exigat filiationem, & paternitatem, volunt tamen eas non exigere in ratione principii *quo*, nec *quod* Spiritus ſancti, ſed illas tantùm per accidens comparari ad principium Spiritûs ſancti, quemadmodum licèt Trinitas perſonarum comparetur per ſe cum Deo ut uno, non tamen comparatur cum Deo, ut eſt principium creaturarum, quia creaturæ cùm producantur ad extra, non exigunt Deum ut trinum, ſed tantum ut unum, & creatorem, ita docent Scotus *in* 1. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. Durandus *diſt.* 11. *quæſt.* 3. *&* *diſt.* 12. *quæſt.* 1. Ockamus *quæſt.* 1. *&* 2. Aureolus *art.* 1. *&* 3. & communiter Scotiſtæ. Sed alii cum D. Thoma 1. *part. quæſt.* 36. *art.* 4. *ad* 1. docent Spiritum ſanctum, ut de facto procedit, exigere eſſe à duobus ſuppoſitis, poſſe tamen cum alia conditione perſonali procedere tantùm ab uno ſuppoſito, ita docent Suarez *lib* 10. *de Trinit. cap* 6. Vaſquez. 1. *part. diſput.* 150. *cap.* 1. Molina 1. *part. q.* 36. *art.* 4. *diſput.* 5. Granadus *Tract.* 10. *diſp.* 3.

Dicendum eſt Spiritum ſanctum, prout de facto eſt ex vi ſui eſſe nocionalis, exigere per ſe procedere à duobus ſuppoſitis. Ratio eſt, quia Spiritus ſanctus ex vi ſui eſſe nocionalis exigit procedere ut nexus, ſeu ut unio affectiva, qua Pater per amorem unitur Filio, & viciſſim Filius Patri, ut docet D. Auguſtinus *lib.* 6. *de Trinit. cap* 5. & *lib* 7. *cap.* 9. ſed procedere ut nexum, & unionem affectivam eſt procedere à duobus, qui per mutuum amorem conjunguntur, ergo Spiritus ſanctus exigit eſſe à duobus ſuppoſitis, quia non poteſt eſſe vinculum affectivum duorum, niſi ab utroque procedat: quoties enim unio affectiva complectitur duas perſonas, quæ per mutuum amorem conjungantur, tunc vinculum affectivum non poteſt non eſſe à duobus, quia unio affectiva conjungit cum amato, prout procedit ab amante, hinc in Concilio Toletano II. in confeſſione fidei habetur de Spiritu ſancto: *Simul proceſſiſſe ab utroque demonſtratur, quia charitas, ſeu ſanctitas amborum agnoſcitur:* ergo cùm Spiritus ſanctus procedat ut vinculum affectivum Patris, & Filii, conſtat ex intrinſeca ſua ratione exigere eſſe à duobus ſuppoſitis. Firmatur, quia eo ipſo, quòd Spiritus ſanctus procedat ut vinculum affectivum, exigit ex vi ſuæ proprietatis perſonalis per ſe procedere ut terminus mutui, & reciproci amoris, quo Pater, & Filius ſe diligunt, ſiquidem unio affectiva importat hunc reciprocum amorem, quo Pater, & Filius ſimul affectivè vinciuntur, atqui mutuus ac reciprocus amor amicabilis non eſt poſſibilis ſine pluralitate perſonarum, quæ ſe ab inviciſſim amicabiliter, ac reciprocè diligunt: ergo Spiritus ſanctus ex vi ſuæ proprietatis perſonalis exigit per ſe procedere à duobus ſuppoſitis, & exigit duas perſonas in principio ſpirantes. Major docetur communiter à ſan-

Digitized by Google

ſanctis Patribus aſſerentibus Spiritum ſanctum eſſe nexum, & vinculum amoris Patris, & Filii, ait enim Auguſtinus lib. 6. de Trinit. cap. 5. *Spiritus ergo ſanctus commune aliquid eſt Patris & Filii, quam aptiùs dico charitatem:* & ſerm. 38. de tempore vocat Spiritum ſanctum *communionem Patris, & Filii.* D. Bernardus ſerm. 8. in Cant. ait: *Spiritus ſanctus Patris, & Filii eſt imperturbabilis pax, gluten firmum individuus amor, indiviſibilis unitas:* unde conſtat Spiritum ſanctum procedere ut vinculum mutui amoris, quo Pater, & Filius ſimul affectivè vinciuntur, & exigere ex vi ſuæ proprietatis perſonalis per ſe procedere ut terminum mutui amoris reciproci, & amicabilis, proinde petere in principio ſpirante duo ſuppoſita, quæ ſimul ſe ament. Minor principalis argumenti ex eo liquet, quia amor amicabilis, & mutuus non poteſt haberi niſi inter duas perſonas, quæ viciſſim ſe amant, quia amicitia non ſtat in una ſola perſona, ſed exigit neceſſariò pluralitatem perſonarum, adeout amor amicitiæ ſupponat ſaltem duas perſonas, quæ ſe amicabiliter amant; ergo ex eo, quòd Spiritus ſanctus ex vi ſui eſſe nocionalis procedat ut nexus, & unio affectiva, qua Pater per amorem conjungitur Filio, & Filius Patri, ſequitur, quòd ex vi ſuæ proprietatis perſonalis exigat per ſe pluralitem ſuppoſitorum in principio ſpirante.

Secundò probari ex eo etiam poteſt, quia cùm Spiritus ſanctus procedat ex vi ſuæ proprietatis perſonalis à voluntate, exigit ex vi ſuæ proprietatis per ſe procedere ex perfectiſſimo, & jucundiſſimo amore: quia cùm Spiritus ſanctus ſit perfectiſſimus terminus voluntatis, petit eſſentialiter produci per perfectiſſimam productionem voluntatis, ſeu amorem, qui eſt perfectior voluntatis actus: ſed amor perfectiſſimus eſt amor amicitiæ, ſeu amor mutuus, ac reciprocus, quo duæ perſonæ viciſſim ſe amant, ſimulque affectivè vinciuntur: ergo Spiritus ſanctus ex vi ſuæ proprietatis perſonalis exigit per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante.

Si dicas, ſuppoſitum perfectiſſimum, in quo eſt perfectiſſima, & adæquata vis agendi, ſe ſolo abſque conſortio alterius eſſe ſufficiens ad producendum terminum perfectiſſimum ſuæ virtutis activæ: & in divinis Patrem eſſe ſuppoſitum perfectiſſimum, ac illi ineſſe perfectiſſimam, & adæquatam vim producendi amorem perfectiſſimum; conſequenter Patrem ſe ſolo eſſe ſufficientiſſimum ad producendum perfectiſſimum impulſum amoris; conſequenter Spiritum ſanctum non exigere per ſe ex vi ſuæ proprietatis perſonalis procedere à Filio, ut diſtincto à Patre. Contra eſt, diſtinguitur minor. Pate eſt ſuppoſitum perfectiſſimum; & illi ineſt vis adæquata producendi perfectiſſimum impulſum amoris, adeout ſe ſolo ſit ſufficiens ad ponendum talem impulſum, ſe ſolo per excluſionem dependentiæ ab alio ſuppoſito diverſæ naturæ, ac virtutis, concedo: per excluſionem alterius ſuppoſiti ejuſdem naturæ, & virtutis, & à quo Pater non dependeat, negatur minor & conſequentia. Deinde quamvis in illo ſuppoſito ſit adæquata virtus, poteſt adhuc illi non ineſſe omnis conditio requiſita ad productionem termini; adeout cùm adæquata virtute adhuc exigat ratione conditionis conſortium alterius. Quamvis igitur in Patre ſit adæquata virtus ſpirativa; quia tamen non eſt in ſolo patre omnis conditio, quam exigit proceſſio Spiritus ſancti: inde fit, quòd Spiritus ſanctus ex vi ſuæ proprietatis perſonalis exigat procedere à Patre, & Filio: quia cùm Spiritus ſanctus exigat procedere ut unio, ac vinculum amoris; & hæc unio affectiva non poſſit ſtare ſine duobus ſuppoſitis, quæ ſimul uniantur amore, ſequitur manifeſtè, Spiritum ſanctum exigere, ut conditionem, ſine qua non procederet, pluralitatem ſuppoſitorum. Præterea quamvis tota vis perfectiſſima producendi perfectiſſimum impulſum amoris ſit in patre, quia tamen hæc eadem perfectiſſima vis ſpirandi Spiritum ſanctum etiam in filio, & Spiritus ſanctus procedit ut vinculum amoris, ac ut terminus mutui amoris amicabilis, ſequitur, quòd etiam exigat per ſe procedere à pluralitate ſuppoſitorum. Hinc patet diſcrimen inter vim agendi in divinis, & in creatis, quia in creatis eadem numerò virtus non poteſt reperiri in duobus ſuppoſitis, ideo terminus talis virtutis activæ exigit pro ſuo principio ſolam virtutem activam, quæ eſt in tali ſuppoſito: in divinis verò quia eadem virtus agendi eſt in pluribus ſuppoſitis, & terminus talis virtutis ex vi ſuæ proprietatis perſonalis per ſe procedit ut nexus, & unio affectiva, quæ non poteſt exerceri niſi inter duo ſuppoſita; ſequitur, Spiritum ſanctum ratione ſuæ proprietatis perſonalis exigere per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante.

Dices pluralitatem ſuppoſitorum non concurrere per ſe ad productionem creaturarum, eò quia vis productiva creaturarum ratione Deitatis ſit communis tribus perſonis, ergo ex eo quòd perfectiſſima vis ſpirativa ſit in Patre, & Filio, adeout ſit tota, & adæquata in Patre & tota, & adæquata in Filio, tantùm abeſt, quòd Spiritus ſanctus ex hac ratione exigat procedere ab utroque, ut potiùs ſequatur oppoſitum, quia licèt eadem vis creativa ſit in tribus perſonis, adhuc creaturæ ad ſui productionem non exigunt per ſe tres perſonas divinas, ſed tantùm exigunt à Deo ut uno, & Creatore: ergò à pari, quamvis eadem numero vis perfectiſſimè ſpirandi ſit in Patre, & Filio, ſequitur quòd Spiritus ſanctus ſolùm exigat per ſe procedere ex vi ſui eſſe nocionalis ab una perſona, non autem ab utraque. Sed contra, quia licet vis ſpirativa ſit tota, & adæquata in Patre, non tamen eſt in Patre omnis conditio requiſita à Spiritu ſancto, ut ſpiretur: ratio eſt, quia cum Spiritus ſanctus ex vi ſui eſſe nocionalis procedat ut nexus, & unio affectiva, exigit ſaltem ut conditionem ſine qua non procedere à duabus perſonis, quæ viciſſim amore amicabili ſe complectantur: ſublata enim hac conditione Spiritus ſanctus non procederet ut nexus, nec ut unio affectiva. Præterea quia Spiritus ſanctus ex vi ſuæ proprietatis perſonalis diſtinguitur realiter à Patre, & Filio prout ſunt plures perſonæ conſtitutæ per paternitatem, & filiationem, & non poſſet Spiritus ſanctus ab illis realiter diſtingui, niſi ab iiſdem realiter procederet: quia in divinis omnis diſtinctio realis non poteſt aliunde oriri quàm ab oppoſitione relativa ratione producentis, & producti, proinde Spiritus ſanctus exigit ex vi ſuæ proprietatis perſonalis procedere à pluralitate ſuppoſitorum in ipſo principio ſpirante. Hinc Spiritus ſanctus ratione ſui eſſe nocionalis refertur per ſe ad Patrem, & Filium, quatenus plures ſunt, quia Spiritus ſanctus refertur ad Filium ut genitum à Patre, & non poteſt ad ipſum referri, ut genitum, quin referatur ad ipſum ut diſtinctum à Patre, proinde Spiritus ſanctus ex vi ſui eſſe nocionalis exigit per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante.

Sed dices, ſi Spiritus ſanctus exigeret per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante, id maximè eſſet, quia tametſi in uno ſuppoſito ſit tota, &

Digitized by Google

& adæquatæ vis ſpirandi; non tamen eſt in ipſo omnis conditio exacta à Spiritu ſancto ex vi ſuæ proceſſionis, atqui id non eſt verum, alioquin ſequeretur Patrem non eſſe perfectum principium Spiritus ſancti, quia illud non eſt perfectum principium termini, cui deeſt conditio aliqua requiſita ad talem terminum producendum, & Patri tametſi ineſſet tota, ac perfectiſſima vis ſpirandi, adhuc illi deeſſet aliqua conditio requiſita à Spiritu ſancto ad ſui proceſſionem: proinde Pater non eſſet perfectiſſimum principium ſpirativum Spiritûs ſancti. Sed contra negatur ſequela quia perfectio principii non deſumitur à conditione requiſita, ſed à principio *quo*, ſeu virtute, quæ ineſt principio *quod*: tametſi deſit igni conditio approximationis ad comburſtibile, non tamen inde ſequitur ignem non habere perfectam virtutem comburendi, quia cùm conditio ſit quid extrinſecum, non minuit, neque auget virtutem principii: ita à pari quia Patri, & Filio nihil deeſt, quod pertineat ad principium *quo* ſpirandi Spiritum ſanctum, quamvis deſit aliqua conditio Patri, adhuc Pater habet perfectiſſimam vim ſpirandi, & eſt perfectiſſimum principium Spiritûs ſancti. Quòd ſi dicas hanc conditionem, quæ dicitur deeſſe Patri, non conducere ad ſpirationem Spiritûs ſancti conſequenter Spiritum ſanctum ex vi ſuæ proprietatis perſonalis non exigere per ſe hanc conditionem, neque conſequenter pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante. Antecedens eſt probatu facilè, quia ſi per impoſſibile Pater non generaret Filium, adhuc poſſet ſpirare Spiritum ſanctum, quia in hac hypotheſi maneret per locum intrinſecum memoria fœcunda in Patre, qui propterea haberet omnia requiſita ad ſpirandum Spiritum ſanctum: ex quo ſequitur Spiritum ſanctum per ſe non exigere pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante: quia illud prædicatum non exigitur per ſe à termino, ſine quo poteſt talis terminus haberi: ſed in data hypotheſi ſi Pater Filium non generaret, adhuc Spiritus ſanctus procederet à voluntate fœcunda Patris, conſequenter Spiritus ſanctus ex vi ſuæ proprietatis perſonalis non exigit procedere à Filio, conſequenter neque exigit in principio ſpirante pluralitatem ſuppſitorum. Sed contra quia in data hypotheſi ſi Pater Filium non generaret, Spiritus ſanctus non procederet à Patre ſecundùm totam illam adæquatam rationem, quam de facto habet: ſiquidem de facto Spiritus ſanctus opponitur Patri, & Filio, & dicit relationem ad utrumque veluti ad unum ſpiratorem: in data autem hypotheſi non includeret relationem ad Filium, nec illi opponeretur in ratione producti, conſequenter non procederet ſecundùm adæquatam ſuam rationem, quam de facto habet, ſed ad ſummum tantùm inadæquatè, ſi à ſolo Patre procederet: ergo cùm ſit de ratione Spiritûs ſancti ſecundùm ſuam rationem adæquatam exigere in principio ſpirante pluralitatem ſuppoſitorum, exigit neceſſariò procedere à Patre, & Filio. Præterea poſſet negari antecedens, quia quia ſi Pater non generaret Filium, Spiritus ſanctus non procederet eo modo, quo de facto procedit, quia ut ſuperiùs oſtendimus, Spiritus ſanctus ex vi ſui eſſe nocionalis procedit ut nexus & unio affectiva, quo Pater per amorem conjungitur Filio, & Filius Patri, ut docet D. Auguſtinus *lib. 6. de Trinit. cap. 5.* ex quo claret Spiritum ſanctum ex intrinſeca ſua ratione exigere procedere à duobus, quia non poteſt eſſe vinculum neque nexus affectivus utriusque, niſi ab utroque procedat: eatenus amor amantem conjungit cum amato, quatenus ab amante pro-

cedit: ergo in data hypotheſi Spiritus ſanc
poſſet eodem modo procedere, ac de facto
dit, quia non procederet ut nexus affectivus
reinſtabis, eatenus in data hypotheſi Spiritus
non procederet eodem modo, ac de facto p
quia ex data reſponſione non procederet ex
mutuo amicabili, atqui in data hypotheſi adh
ritus ſanctus eſſet terminus amoris amicab
mutui ergo adhuc procederet eodem mod
de facto procedit, quia in data hypotheſi adh
ritus ſanctus procederet ex amore, quo Pa
Spiritus ſanctus ſe mutuò diligerent, proinde
ex vi ſui eſſe nocionalis procederet ut nexu
unio affectiva, & ut terminus amoris mutui
cabilis. Sed contra, quia tametſi in data hy
procederet ex amore Patris ſubjectivè, &
ſancti objectivè, non tamen procederetur ex
qui ſimul eſſet Patris, & Spiritûs ſancti prin
vè, effectivè ſeu ſubjectivè, unde quamvis tal
eſſet inadæquatè amicabilis quatenus aliqu
eſſet mutuus, non tamen eſſet adæquatè a
lis: amor propriè, & adæquatè amicabili
amor mutuus, ut ab una perſona egrediatur
aliam terminetur non præcisè ut objectum a
verum etiam ut perſona redamans: & in d
potheſi quamvis amor procederet à Patre,
deret in Spiritum ſanctum ut objectum, non
procederet à Spiritu ſancto ut diſtincta perſ
damante, quia Spiritus ſanctus in ſigno p
ſuam proceſſionem non intelligitur amare,
talis amor non eſſet adæquatè mutuus, nequ
tus ſanctus procederet ut nexus amoris amica

Poteſt etiam alia ratio aſſignari, cur S
ſanctus vi ſuæ proceſſionis, ac proprietatis p
lis exigat per ſe pluralitatem ſuppoſitorum i
cipio ſpirante, quia de ratione Spiritûs ſanc
ſit perſona realiter diſtincta à Patre, & Fil
Spiritus ſanctus ex vi ſuæ proprietatis perſon
ſe refertur ad Patrem, & Filium, quatenu
ſunt: ſiquidem ſpiratio paſſiva æquè repug
tri, ac Filio, conſequenter petit per ſe ab il
cedere, quia in divinis oppoſitio relativa ſ
neceſſariò originem ab alio & tota diſtinctio
tur ratione producentis, & producti. Quòd
Spiritum ſanctum referri, ac relativè oppor
& Filio, non quatenus ſunt plures perſon
ut ſunt unus ſpirator ratione vis ſpirativæ,
una ac eadem numero in utraque perſona, p
non opponi relativè Patri, & Filio, prout per
nitatm, & filiationem conſtituuntur duæ p
diſtinctæ, ſed ut ſunt unus ſpirator. Con
negatur antecedens, quia tametſi Spiritus
opponatur relativè ſpirationi activæ, non
opponitur utcunque, ſed ut vis ſpirativa eſt i
bus ſuppoſitis realiter diſtinctis: ratio eſt, qu
Spiritus ſanctus ex vi ſui eſſe nocionalis pr
per ſe ut vinculum amoris, & ut unio affect
docent ſancti Patres: & per hanc unionem
ctivam Pater conjungatur Filio, & viciſſim Fil
tri, ſequitur, quòd ex vi ſui eſſe nocionalis
procedere à Patre & Filio, ut ſunt duæ perſo
ſtinctæ, quia nexus affectivus non poteſt c
niſi inter duas perſonas, quæ amicabiliter uni
& Spiritus ſanctus non poteſt procedere ut
lum affectivum utriusque, quin procedat ab u
ſiquidem eatenus amor conjungit cum amato
amantem, quatenus procedit ab amante: erg
ritus ſanctus opponitur relativè ſpirationi a
quatenus hæc reperitur in duabus perſonis r
ſtinctis, ex quo ſequitur, quòd Spiritus ſanc

Digitized by Google

vi ſui eſſe nocionalis exigat procedere per ſe ex pluralitate ſuppoſitorum in principio ſpirante; ſi dicas ſpirationem paſſivam tantùm opponi illi prædicato, ad quod relativè terminatur, & hoc prædicatum eſſe ſolam ſpirationem activam, prout eſt una numero tantùm, conſequenter non opponi Patri & Filio ut ſunt duæ perſonæ diſtinctæ, ſed quatenus ſunt unus ſpirator. Contra eſt, quia tametſi Pater & Filius terminent proceſſionem ratione ſpirationis activæ in ratione formali terminandi; requiruntur tamen Pater, & Filius ut perſonæ realiter diſtinctæ tanquam duo ſuppoſita terminantia ut *quod*, quia cùm Pater, & Filius ut duæ diſtinctæ perſonæ ſint principium *quod* Spiritûs ſancti, ita exigunt ut perſonæ diſtinctæ terminare ut *quod* ſpirationem paſſivam; præterea quia relatio ſpiratoris ut referens per ſe, & ab intrinſeco exigit duo ſuppoſita relativa ut quod ob rationes præexpenſas, quia Spiritus ſanctus exigit procedere, ut nexus amoris mutui, qui nexus non poteſt haberi niſi per duas perſonas ſe invicem amantes: ergo etiam ut terminat per ſe & ab intrinſeco, exigit duo ſuppoſita terminantia ut *quod*, quia relatio ſpiratoris eodem modo terminat ſpirationem paſſivam, quo refert ad illam: ſiquidem terminat per illud idem eſſe, quo refert, conſequenter ſi ut referens exigit duo ſuppoſita terminantia ut *quod*, ſequitur etiam quòd ut terminans exigat duo ſuppoſita terminantia ut *quod*, unde ſemper verum eſt ſpirationem paſſivam exigere pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante ex vi proprii eſſe nocionalis.

Dicendum ſecundò ex ſuppoſitione, quòd detur Verbum divinum, quòd ſit ſecunda perſona Trinitatis, neceſſariò ſequi Spiritum ſanctum procedere à Patre, & Filio, adeout oppoſitum ſit impoſſibile, ratio ex eo petitur, quia quoties in aliquo ſuppoſito reperiuntur duo principia activa habentia inter ſe ordinem in agendo, tunc tale ſuppoſitum non poteſt eſſe in actu proximo ad agendum per ſecundùm principium, donec præintelligatur agere per primum; quia agere per primum eſt veluti diſpoſitio, vel conditio ad agendum per ſecundum: idque conſtat evidenter in animali, quod nondum eſt conſtitutum in actu proximo ad agendum per ſenſus internos donec per externos apprehendat objectum, liquet etiam in homine, qui non poteſt elicere actum dilectionis, quin priùs produxerit Verbum per intellectum, quod repræſentet objectum amandum. Atqui Pater in divinis habet duo principia fœcunda ad intra, intellectum ſcilicet, & voluntatem, quæ habent naturalem ordinem in agendo, adeout Pater priùs origine agat per intellectum contra voluntatem, & priùs exigat Verbum producere, ſeu Filium generare, quàm ſpirare Spiritum ſanctum, ex quo fit, quod voluntas in Patre non ſit in potentia proxima ſpirandi niſi intellectus fœcundus priùs ſit in actu generandi, & exercitè generat Verbum: quia ſicut voluntas præſupponit intellectum, ita productio per voluntatem præſupponit productionem per intellectum, ſed Pater generando Verbum illi communicat omnia prædicata, quæ ſunt in Patre præter eſſe Patris, adeout communicet Filio eandem prorſus numero vim ſpirativam, quæ propterea eſt in Patre, ergo hæc virtus ſpirandi, ſeu vis ſpirativa non poteſt, ut eſt in Patre, exire in actum, quin etiam exeat in actum, prout eſt in Filio, alioquin non eſſet in utraque perſona eadem virtus ſpirandi: unde ſuppoſito Verbo divino, ut ſecunda perſona Trinitatis impoſſibile eſt Spiritum ſanctum non procedere à Patre & Filio. Ex eo itidem firmatur, quia Verbum quod origine eſt prius Spiritu ſancto, eſt vera perſona fœcunda per voluntatem; imò in illo priori originis habet eandem numero fœcunditatem, quæ eſt in Patre in ordine ad ſpirandum Spiritum ſanctum, & in Verbo hæc fœcunditas habet omnia requiſita ſicut in Patre, ut exeat in actum ſecundum, atqui repugnat eandem prorſus numero virtutem cum iiſdem requiſitis exire, & non exire in actum, ergo ſuppoſito Verbo divino tanquam ſecunda perſona Trinitatis repugnat Spiritum ſanctum procedere à Patre, & non à Filio.

Si dicas Patrem habere virtutem ſpirativam perfectiſſimam, & infinitam in ratione virtutis ſpirativæ, conſequenter, quamvis Filius non concurreret ad ſpirationem Spiritûs ſancti, adhuc Pater ſe ſolo poſſet Spiritum ſanctum producere, idque firmari poteſt à pari, quia Pater ex eo, quòd habeat virtutem generativam infinitam, ſe ſolo generat Verbum, ergo ex eo, quòd etiam habeat virtutem infinitam ſpirandi, poterit ſe ſolo ſpirare. Firmatur ſecundò quia ſi Pater ſe ſolo non poſſet ſpirare Spiritum ſanctum ſequeretur, quòd Pater in productione Spiritûs ſancti adjuvaretur à Filio à quo intelligeretur accipere aliquam vim ad ſpirandum, hoc autem eſt abſurdum, quia in Patre virtus ſpirandi non eſſet infinita: ergo Spiritus ſanctus per ſe procedit à ſolo Patre, & tantùm concomitanter à Filio, & per accidens, ut docet Scotus *diſtinct.* 12. *quæſt.* 1. ſequela oſtenditur, quia eo ipſo, quòd non poteſt ſe ſolo, & poteſt cum Filio, ſequitur virtutem ſpirativam Patris accipere incrementum à Filio. Sed contra negatur conſequentia, quia Spiritum ſanctum non poſſe produci à ſolo Patre, non oritur ex defectu virtutis infinitæ in Patre, ſed quia Spiritus ſanctus exigit produci à principio ſpirante, in quo ſit pluralitas ſuppoſitorum: ſiquidem eo ipſo, quòd ex vi ſui eſſe nocionalis procedit ut vinculum affectivum, ut ſuperiùs oſtendimus, exigit per ſe procedere à duabus perſonis, quia non poteſt eſſe vinculum affectivum niſi ab utraque procedat, unde quòd Spiritus ſanctus non poſſit procedere à ſolo Patre, non provenit ex eo, quòd in Patre non ſit virtus infinita ſpirandi: plura ſiquidem aſſignantur, quæ non poſſunt fieri à Deo non ex defectu virtutis in Deo, ſed quia repugnat ex parte facti: chimera enim non poteſt fieri à Deo, non quia deſit Deo aliqua virtus, ſed quia repugnat ex parte chimeræ: perinde quia Spiritus ſanctus exigit ex vi ſuæ proprietatis nocionalis procedere à principio ſpirante, in quo ſit pluralitas ſuppoſitorum, ſequitur non poſſe procedere à ſolo Patre non ex defectu alicujus virtutis in Patre, ſed quia Spiritus ſanctus cùm procedat ut nexus amoris, exigit eſſentialiter procedere à duobus ſuppoſitis, quæ ſimul per amorem copulentur, ac uniantur: tum quia eadem virtus ſpirativa, quæ eſt in Patre, eſt etiam eadem numero cùm omnibus ſuis conditionibus, & requiſitis in Filio in ordine ad ſpirandum Spiritum ſanctum, & ſi hæc virtus in ſolo Patre reduceretur ad actum, & non in Filio, eadem prorſus virtus exiret, & non exiret in actum, quod eſt implicatorium, unde ſuppoſito Verbo divino ut ſecunda perſona Trinitatis, ſequitur neceſſario Spiritum ſanctum procedere à Patre, & Filio, adeout oppoſitum ſit impoſſibile: hinc ad primam confirmationem reſpondetur, eſſe diſcrimen inter terminum generationis, & ſpirationis activæ, quia terminus generationis per intellectum non ſe habet ut vinculum, neque exigit procedere, ut nexus affectivus, proinde non petit produci à duobus; ſed tantùm ab ha-

Digitized by Google

bente ſufficientem virtutem: ſecus Spiritus ſanctus, quia ex vi ſui eſſe nocionalis procedit ut nexus affectivus, petit eſſentialiter in principio ſpirante pluralitatem ſuppoſitorum. Ad ſecundam confirmationem negatur ſequela, quia neutra perſona juvatur ab alia, ſiquidem in utraque eſt per ſe integra eadem virtus infinita: ſed tantùm ſequitur, quòd ponatur conditio neceſſario, licèt tota vis ſpirativa ſit in Patre, non tamen cùm omnibus requiſitis in ſtatu proximo, ut exeat in actum, quia ut Pater ſpiret, requiritur eſſe nocionale Verbi, unde Pater non indiget Filio ut auxiliante, quaſi ipſe ex ſe non habeat virtutem infinitam ſpirandi: ſed ideo Pater ut ſpiret, exigit eſſe nocionale Filii, quia vis ſpirativa exigit terminari à duobus ſuppoſitis ut ſit in ſtatu proximo, alioquin Spiritus ſanctus non procederet ut vinculum affectivum.

Si inſtes quia voluntas eſt principium Spiritûs ſancti, non quatenus eſt communicabilis Filio, ſed quatenus eſt fœcunda ad intra, proinde quod voluntas communicetur Filio, & quòd Filius concurrat ad productionem Spiritûs ſancti, id ſe habet omnino concomitanter, & per accidens ut docet Scotus; & non ex eo, quòd Spiritus ſanctus per ſe exigat produci à Filio. Sed contra, quia hoc fundamentum, cui innituntur Scotiſtæ, non videtur plenè ſatisfacere, quia voluntas eſt principium Spiritûs ſancti, non quatenus eſt præcisè voluntas fœcunda; ſed quatenus eſt terminata nocionaliter in Patre, & Filio, & quamvis ſit principium Spiritûs ſancti ratione fœcunditatis, non tamen eſt proximè fœcunda niſi ratione utriusque terminationis Patris, & Filii, alioquin Spiritus ſanctus non procederet ut nexus affectivus contra ſanctos Patres docentes Spiritum ſanctum eſſe nexum Patris, & Filii, amorem mutuum, unionem, & charitatem amborum, & de ratione unionis nexûs, & charitatis eſt exigere per ſe pluralitatem ſuppoſitorum: hinc Apoſtolus 2. ad Corint. 10. vocat Spiritum ſanctum communicationem Patris, & Filii inquiens: *Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & charitas Dei & communicatio Spiritus ſancti:* atqui communicatio exigit pluralitatem ſuppoſitorum, ſiquidem communicatio non exercetur niſi inter plura, ergo voluntas divina non eſt proximè fœcunda in ordine ad productionem Spiritûs ſancti niſi ratione utriusque terminationis Patris, & Filii, conſequenter Spiritus ſanctus exigit per ſe in principio ſpirante pluralitatem ſuppoſitorum, adeout abſolutè non poſſit procedere ab uno tantùm ſuppoſito. Idque firmari etiam poteſt ex eo quia de ratione voluntatis eſt tendere in objectum inclinativo modo ex allicientia ejusdem objecti: quia ſicut intellectus trahit ad ſe objectum illud in ſe producendo intentionaliter Verbum, ita voluntas è converſo trahitur ab objecto, quatenus allicitur ab ejus bonitate, ex quo fit eſſe de ratione voluntatis tendere in objectum inclinativo modo ex ejusdem allicientia: hinc patet eſſe de ratione amoris ſpirati procedere à verbo alliciente, mediante repræſentatione objecti & voluntate.

Dicendum ulterius hanc pluralitatem ſuppoſitorum non requiri in principio *quo* ſpirante ut rationem formalem agendi, ſeu ſpirandi; ſed ſolùm ut conditionem ſimpliciter neceſſariam ex parte principii *quod*, & ſine qua non produceretur Spiritus ſanctus. Ratio eſt, quia principium *quo* ſpirativum eſt commune Patri, & Filio, adeout utraque perſona per ſe ſumpta ſit verum ac perfectum principium Spiritûs ſancti, habeatque totam, & adæquatam virtutem ſpirandi quoad eſſe formale ejusdem virtutis, ſiquidem utraque perſona habet eandem numero Deitatem perfectiſſimam quod eſſet falſum, ſi pluralitas ſuppoſitorum eſſet de ratione formali principii *quo* ſpirandi; quia paternitas ita convenit ſoli Patri, ut repugnet Filio, & ſimiliter filiatio Patri. Sin autem paternitas, & filiatio, ut conſtituunt diſtincta ſuppoſita, eſſent de ratione formali principii *quo* ſpirandi, neutra perſona haberet perfectam, & adæquatam virtutem ſpirandi quoad ejus rationem formalem, & adæquata formalis ratio ſpirandi poſſet negari de unaquaque perſona ſeorſim ſumpta ab alia, quia ad negationem adæquatæ rationis formalis ſufficit negatio rationis inadæquatæ formalis, ſicut ſublata parte à toto neceſſe eſt tollatur ipſum totum, proinde ſi principium formale *quo* ſpirandi convenit adæquatè Patri etiam ſeorſim conſiderato à Filio, & etiam Filio per ſe ſumpto, ſequitur non poſſe principium *quo* ſpirandi de ſuo formali importare pluralitatem ſuppoſitorum. Et ex eo firmari poteſt, quia principium formale *quo* ſpirandi ſecundùm ſuum eſſe adæquatum formale eſt prædicatum commune Patri, & Filio, ſed paternitas, & filiatio, ut conſtituunt diſtincta ſuppoſita, non ſunt prædicata communia utrique perſonæ, alioquin non diſtinguerent unam perſonam ab alia: ergo pluralitas ſuppoſitorum non ingreditur rationem formalem principii *quo* Spiritûs ſancti, alioquin principium ſpirativum non eſſet unum ac idem numero in Patre, & Filio.

Probatur ſecundò quia illud eſt de ratione formali principii *quo* productivi, quo mediante principium *quod* reſpicit immediatè, & per ſe terminum productum, quia cùm principium non ſtet absque ordine ad ſuum terminum, debet neceſſariò includere rationem aliquam formalem, quia reſpiciat terminum, atqui Pater, & Filius non reſpiciunt Spiritum ſanctum per paternitatem, & filiationem, quia paternitas adæquatè ex vi proprii conceptûs formalis terminatur ad Filium, & filiatio ad Patrem: unde Pater, & Filius reſpiciunt Spiritum ſanctum ſub ratione communi ſpirationis activæ, quæ propterea eſt ſola formale, & adæquatum principium *quo* Spiritûs ſancti. Quòd ſi dicas principium relativè ſumptum non poſſe quidem intelligi ſine ordine ad terminum, bene tamen principium conſideratum originativè poſſe concipi ſine tali ordine proinde quamvis paternitas & filiatio non dicant ordinem ad Spiritum ſanctum ſecundùm principium relativè ſumptum, bene tamen ut pertinent ad originem ejusdem, quia licèt per paternitatem Pater reſpiciat Filium, & hic per filiationem Patrem ut proprium correlativum, adhuc Pater, & Filius reſpiciunt Spiritum ſanctum ut terminum productum, quamvis non ut correllativum, proinde Pater & Filius poſſunt eſſe de ratione formali principii quo Spiritûs ſancti. Sed contra quia tametſi principium conſideratum originative non reſpiciat terminum explicitè ut correllativum, debet tamen neceſſariò illum reſpicere ſub ratione producti, vel producibilis, ſiquidem principium ſumptum originativè conſtituitur in ratione talis principii per ordinem ad terminum vel productum, vel producibilem, & ſicut repugnat concipi conſtitutum ſine conſtitutivo, perinde implicat concipi principium formale Spiritûs ſancti ſumptum originative, quia concipiatur cum ordine ad ipſum: atqui paternitas, & filiatio non reſpiciunt Spiritum ſanctum ut terminum productum,

ductum, quia Pater per paternitatem reſpicit ſolum Filium ut genitum, & Filius per filiationem reſpicit Patrem ut generantem: proinde Pater, & Filius ut ſunt diſtincta ſuppoſita, non ſunt de ratione formali principii *quo* Spiritus ſancti. Hinc ad confirmationem negatur aſſumptum, quia paternitas reſpicit tantum Filium non ſolum ut terminum correlativum, ſed etiam ut productum, & Filiatio reſpicit ſolùm Patrem ut principium correlativum ac generans: unde eo ipſo, quod paternitas tantùm reſpiciat Filium ut correlativum, & ut productum, non reſpicit Spiritum ſanctum ut terminum productum, quia Filius in ratione termini producti adæquat ordinem paternitatis ad ſuum terminum productum, unde cùm Pater, & Filius per paternitatem, & Filiationem non reſpiciant Spiritum ſanctum ut terminum correlativum, neque ut terminum productum, non poteſt pluralitas ſuppoſitorum eſſe de ratione formali principii *quo*.

Poteſt tamen in contrarium objici, quia ſi pluralitas ſuppoſitorum non requireretur in principio *quo* ſpirante ut ratio formalis agendi, ſeu ſpirandi, ſed tantùm ut mera conditio ſimpliciter neceſſaria, ſequeretur, quòd Pater non haberet virtutem ſpirandi Spiritum ſanctum, quia illi deeſſet conditio neceſſariò requiſita ad ſpirandum Spiritum ſanctum: hoc autem eſt abſurdum, ergo pluralitas ſuppoſitorum eſt de ratione formali principii quo Spiritus ſancti, minor, & conſequentia tenent, ſequela majoris oſtenditur, quia eatenus in Filio & Spiritu ſancto non eſt potentia generandi, quia deeſt illis conditio neceſſariò requiſita, tametſi ſit in ipſis vis intellectiva, quæ in divinis eſt virtus generandi, ergo à pari in Patre non eſſet potentia ſpirativa, quamvis illi inſit voluntas, quæ eſt potentia ſpirativa, quia deeſt illi conditio neceſſario requiſita, ſcilicet pluralitas ſuppoſitorum, ergò cùm neceſſario concedenda ſit Patri perfecta virtus ſpirativa, non poteſt pluralitas ſuppoſitorum eſſe conditio ſine quo non produceretur Spiritus ſanctus. Sed contra negatur ſequela majoris, quia conditio duplex eſt, una requiſita tantùm ad exercitium operationis, cujusmodi eſt approximatio ignis ad combuſtibile ut exercitè comburat: alia eſt conditio requiſita neceſſariò ad virtutem intrinſecam potentiæ: ut, quòd calor ſit in certo, ac determinato ſuppoſito competenti, cui tantùm deſit prima conditio, ſcilicet approximatio, optimè dici poteſt, quòd habeat principium ſimpliciter ad calefaciendum: ſecus ſi principio deſit ſecunda conditio ſe tenens ex intrinſeco ipſius principii, nequit ſubjectum dici habere tale principium. Perinde in Filio & Spiritu ſancto non eſt potentia generativa abſolutè, quia deeſt ipſis ſecunda conditio ſe tenens ex intrinſeco ipſius principii: ſecus in Patre ſeorſim à Filio habetur potentia ſpirativa ut etiam in Filio, quia neutri deeſt ſecunda conditio, ſed tantùm prima, ſi concipiantur non uniri per modum unius nexus amoris, debent enim Pater, & Filius uniri per modum unius, non ut poſſint ſpirare, ſed ut exerceant actu ipſam ſpirationem activam. Quamobrem quia Filio & Spiritui ſancto in ordine ad generandum deeſt conditio ex parte potentiæ, rectè dicuntur ſimpliciter carere potentiâ generandi quoad exercitium generationis: ſecus pluralitas ſuppoſitorum cùm non conditio neceſſaria ad potentiam ſpirativam, ſed ad exercitium ejuſdem, non tollit, quò minùs Pater, & Filius dicantur ſimpliciter habere potentiam ſpirandi. Tum quia eatenus Filius, & Spiritus ſanctus non generant, quia ſupponunt terminum adæquatum generationis divinæ jam productum.

Si dicas ex data ſolutione ſequi Patrem non ſpirare in actu exercito, quia illud principium non producit in actu exercito, cui deeſt conditio neceſſario requiſita ad exeundum in actum, ſed Patri deeſſet conditio neceſſariò requiſita ad exercitium ſpirandi, quia in Patre non eſt pluralitas ſuppoſitorum, quæ dicitur conditio neceſſariò requiſita ad exercitium ſpirandi, proinde Pater non ſpiraret in actu exercito. Sed contra negatur ſequela majoris, quia tametſi Pater ſine Filio non poſſit ſpirare in actu exercito, Pater tamen ſimul cum Filio ſpirat, ex quo deprehenditur falſum, quod aſſeritur inde ſequi Patrem non ſpirare in actu exercito: quando enim dicimus pluralitatem ſuppoſitorum eſſe conditionem neceſſariò requiſitam ad ſpirandum in actu exercito, ſenſus non eſt, quòd unaquæque perſona ſpirans in actu exercito debeat includere pluralitatem ſuppoſitorum, ſed aut quòd ſint ſimul, aut unum conjunctum alteri: & quia Pater eſt intimè conjunctus Filio, bene ſtat, quod ſimul cum filio ſpiret in actu exercito Spiritum ſanctum.

Poteſt tamen adhuc in oppoſitum objici, quia voluntas divina, quæ eſt principium quo ſpirandi, non nectitur immediatè cum relatione ſpiratoris, ſed tantùm mediante paternitate, & filiatione, adeout voluntas divina pro priori originis intelligatur priùs unita cùm paternitate, & filiatione, quàm cùm relatione ſpiratoris, atqui in ſigno illo priori ad unionem cum relatione ſpiratoris intelligitur voluntas divina ſufficienter fœcunda in ordine ad producendum Spiritum ſanctum, conſequenter relatio ſpiratoris præſupponit in Patre, & Filio principium formale *quo* Spiritûs ſancti: ſed in illo priori jam intelliguntur paternitas, & filiatio ut modificantes voluntatem divinam, & ut conſtituentes diſtincta ſuppoſita, ergo pluralitas ſuppoſitorum eſt de ratione formali principii *quo* Spiritûs ſancti. Quod ex eo firmari poteſt, quia non minus voluntas divina dicit immediatum ordinem & impulſum, quam intellectus ad Verbum. Atqui intellectus divinus in illo ſigno, quo intelligitur ſubſiſtens, eſt fœcundus in ordine ad productionem Verbi: ergo etiam voluntas divina in illo priori, quo intelligitur ſubſiſtens, eſt fœcunda: ſed voluntas divina in illo ſigno priori ad relationem ſpiratoris intelligitur ſubſiſtens in duplici ſuppoſito per paternitatem, & filiationem, conſequenter in illo priori habetur principium formale *quo* Spiritûs ſancti; ex quo ſequitur pluralitatem ſuppoſitorum non eſſe ſolam conditionem neceſſariò requiſitam, ſed eſſe veram & propriam rationem formalem principii *quo* Spiritûs ſancti. Sed contra diſtinguitur major, unitur in ſigno priori cum paternitate, & filiatione in ordine ad conſtituenda diverſa ſuppoſita, concedo majorem: in ordine ad conſtituendum unum principium ſpirandi, nego majorem ratio eſt, quia principium ſpirandi dicit eſſentialiter ordinem ad terminum ſpiratum per modum vinculi affectivi ſupponentis duas perſonas jam conſtitutas, ac mutuò ſe diligentes: quapropter ſupponit voluntatem in utraque perſona, & duas perſonas conſtitutas per paternitatem, & filiationem quibus in ſigno poſteriori originis advenit virtus ſpirandi, ſeu relatio ſpiratoris, quæ ſola reſpicit Spiritum ſanctum ut terminum correlativum, & productum: unde ex eo, quòd voluntas intelligatur priùs uniri cùm paternitate, & filiatione, non ſequitur pluralitatem ſuppoſitorum ingredi formale principium quo Spiritus ſancti, quia hoc principium eſt tantùm unum, ac prorſus idem in Patre, & Filio, paternitas autem non eſt communis Filio, ut nec filiatio Patri, conſequenter paternitas, & filiatio, ut conſtituunt diſtincta ſuppoſita, non ingrediuntur

Digitized by Google

tur principium formale *quo* Spiritûs ſancti, quia hoc principium intelligitur advenire Patri, & Filio jam conſtitutis per paternitatem, & filiationem. Ad minorem reſpondetur voluntatem divinam in illo priori ad ſpirationem activam, ſeu ad principium *quo* Spiritûs ſancti eſſe tantùm fœcundam radicaliter, non formaliter, & proximè, unde negatur conſequentia. Ad confirmationem patet ſolutio ob diſcrimen inter intellectum & voluntatem, quia id, per quod primò intellectus divinus fit ſubſiſtens, dicit ordinem ad verbum ut productum: non verò id, per quod primò intelligitur voluntas ſubſiſtens, quia eò ipſo quod intelligimus voluntatem conjunctam paternitati intelligimus illam ſubſiſtentem, & tamen paternitas dicit tantùm ordinem ad filium: ergo eatenus intellectus divinus conſtituitur fœcundus per ſubſiſtentiam Patris, quia dicit ordinem ad verbum ut genitum: ſecus voluntas divina per ſubſiſtentiam Patris præcisè non dicit ordinem ad impulſum ex vi paternitatis; conſequenter non eſt fœcunda formaliter, & proximè, ſed tantùm radicaliter. Si inſtes inde ſecuturum, quòd virtus ſpirativa non eſſet priùs in Patre, nec priùs Patri conveniret, quàm Filio: hoc autem eſt falſum, quia cùm Filius habeat omnia à Patre, habet etiam vim ſpirandi à Patre, conſequenter debet priùs convenire Patri, quàm Filio: ſequela probatur, quia relatio ſpiratoris nequit convenire Patri pro priori originis ad Filium, quia relatio ſpiratoris eſt ſimul etiam cognitione cum Spiritu ſancto, quia ut communiter docent, correlativa ſunt ſimul natura, & ratione: ſed Spiritus ſanctus pro priori originis ad Filium non eſt: ergo neque pro illo priori poteſt intelligi relatio ſpiratoris: ſed pro illo priori intelligitur Pater, ergo vis ſpirativa non priùs Patri conveniret, quàm Filio. Contra eſt, negatur ſequela, quia relatio ſpiratoris eſt ſimul cum termino ſpirato ſimultate *in quo*, non verò ſimultate *à quo* originis: quia eo ipſo quod unum eſt principium productivum alterius, exigit eſſentialiter eſſe priùs origine illo, alioquin terminus ſuam à tali principio non traheret originem: ex eo autem, quòd relatio ſpiratoris eſt prior origine Spiritu ſancto, poteſt etiam quoad eſſe formale, licèt non quoad conditionem neceſſariò requiſitam ad exercitium ſpirandi eſſe prior origine in Patre, quàm in Filio, ex quo rectè intelligitur filium habere omnia à Patre etiam ipſam virtutem ſpirandi. Firmari etiam ex eo poteſt, quia paternitas non minus exigit ſimultatem cum Filio, quàm relatio ſpiratoris cum Spiritu ſancto: ſed paternitas eſt prior origine Filio, ergo etiam ſpiratio activa erit prior origine ſpiratione paſſiva.

CAPUT XX.

An ſi per impoſſibile Spiritus ſanctus non procederet à Filio, diſtingueretur realiter ab illo.

Fuit hæc controverſia olim excitata à Patribus Latinis contra Græcos negantes proceſſionem Spiritûs ſancti à Filio. Ex Græcis plures id temporis fuerunt, qui tametſi cum Latinis concederent tres perſonas diſtinctas in divinis, negârunt tamen Spiritum ſanctum procedere à Filio, ſed tantùm à Patre, & animadvertentes Latini in divinis omnia eſſe unum, ubi non intervenit oppoſitio relativa penes producens, & productum ex eò quòd Spiritus ſanctus in ſententia Græcorum non procederet à Filio, inferebant Latini Filium in ratione perſonæ non diſtingui realiter à Spiritus ſancto, & conſequenter ſecuturum perſonas divinas non eſſe tres, ſed duas tantùm contra ſententiam Græcorum, & hoc argumento adeo acriter Patres Latini in Concilio præſertim Florentino urſerunt contra Græcos, ut hi tandem adacti fuerint ſententiæ Latinorum adhærere & fateri Spiritum ſanctum procedere à Patre, & Filio. Quamvis non deſint, qui præſentem quæſtionem ut inutilem improbent, ut Gotfredus *Quodlib.* 7. *quæſt.* 4. ubi aſſerit hypotheſin hanc utpote impoſſibilem admittendam non eſſe, ac propterea inutiliter excitari hanc controverſiam, & cum Gotfredo ſentit etiam Granadus *Tract.* 10. *diſput.* 7. ubi aſſerit ex data hypotheſi impoſſibili ſequi utramque partem contradictionis, nimirum Spiritum ſanctum diſtingui, & non diſtingui à Filio, & probat primum membrum contradictionis argumentis deſumptis à Scoto: aliud contradictionis membrum evincit rationibus deſumptis ex D. Thoma, & infert hanc controverſiam nonniſi inutiliter diſputari.

Verum ſi modus iſte argumentandi per hypotheſim impoſſibilem eſſet inutilis, ex eo maximè id eſſet, quia nonniſi nugatoriè concluderetur, vel probaretur idem ſimul eſſe, & non eſſe, atqui nugatoriè non concluditur, ſed utiliter: ſiquidem ubi ſunt diſtincti termini formales, poſitio unius non eſt negatio alterius, nec negatio unius eſt formaliter deſtructio alterius, ergo tametſi concludatur unus terminus formalis ex hypotheſi quòd non ſit alius, cum quo identificatur realiter, & ſine quo non poteſt entitativè manere, adhuc formaliter rectè concluditur unus terminus formalis ab alio formaliter diſtinctus: etenim quamvis viſibilitas ſit realiter eadem entitas ac animal rationale, formaliter tamen per locum intrinſecum eſt terminus diſtinctus adeout facta hypotheſi impoſſibili, ſi homo non eſſet viſibilis, adhuc in ſenſu formali rectè concluditur eſſe animal rationale: quia per remotionem ſolius viſibilitas formaliter ſumptæ per locum intrinſecum non removetur formaliter homo, nec ejus conſtitutivum, quod eſt animal rationale: proinde non concluditur nugatoriè, nec idem ſimul eſſe, & non eſſe, ut cenſuit Granadus. Præterea ex modo argumentandi per hypotheſin impoſſibilem nulli derogatur legi bonæ conſequentiæ, quamvis enim ex impoſſibili non ſequatur legitimè aliquid poſſibile, ut neque ex falſo verum hoc intelligendum eſt in ſenſu objectivo, & reali, in quo non poſſunt duo necti inter ſe, quin ſimul nectantur cum tertio: ſecus in ſenſu formali ex falſo poſſe deduci verum concedunt omnes. Præterea ſi modus argumentandi per hypotheſim impoſſibilem non eſſet utilis, non poſſet ullus ſylogiſmus reduci per impoſſibile contra omnes Philoſophos, ſiquidem reductio impoſſibile fit quando ex contradictorio concluſionis negatæ conceſſis ambabus præmiſſis, ex altera præmiſſarum infertur contradictorium alterius præmiſſæ, quod eſt argumentari ex hypotheſi impoſſibili.

Utilis eſt igitur modus argumentandi per hypotheſim impoſſibilem primò ad diſtinguendam unam formalitatem ab alia, ut ſi exiſteret homo, & non exiſteret cognitio, an adhuc in homine exiſteret

Digitized by Google

ret volitio: hypotheſis hæc eſt impoſſibilis, quia in homine intellectus, & voluntas ſimul realiter identificantur ac ſunt una & eadem res, unde remoto intellectu removetur etiam voluntas, quia deſtruitur res illa, quæ ſimul eſt intellectus, & voluntas: quia vero in eadem re intellectus formaliter non eſt voluntas, ſequitur ex hypotheſi hac impoſſibili, quod intellectus non ſit pars conſtitutiva voluntatis. Hinc Theologi utuntur hoc modo argumentandi per hypotheſim impoſſibilem ad probandum in divinis unum prædicatum formale non eſſe formaliter aliud. Quæri enim ſolet, an ſi Deus non eſſet immutabilis, adhuc eſſet æternus, & an ſi in Deo non eſſent relationes, adhuc manerent in illo perſonæ diſtinctæ: primam hypotheſim ponunt ad inveſtigandum, num immutabilitas ſit formalis ratio æternitatis: ſecundam ad dignoſcendum, quæ ſit ratio formalis conſtitutiva, & diſtinctiva perſonarum in Deo. Secundò eſt etiam utilis ad dignoſcendas rerum eſſentias ſecundùm propria prædicata methaphyſica, & conſtitutiva, ut ſi eſſet animal rationale, & nullum aliud eſſet in homine prædicatum an adhuc homo eſſet homo, quia eſſet animal rationale: ergo præter animal rationale nullum aliud prædicatum conſtituit eſſentiam hominis, proinde ſi per impoſſibile homo non eſſet riſibilis, adhuc eſſet homo. Rurſus eſt utilis modus argumentandi per hypotheſin impoſſibilem ad inveſtigandas alias veritates, hinc in Concilio Florentino Patres Latini ex hypotheſi impoſſibili, ſi Spiritus ſanctus procederet à ſolo Patre, intulerunt contra Græcos, Filium non diſtingui à Spiritu ſancto, quia inter ipſos neque ſeparabilitas daretur, neque oppoſitio relativa.

Juvat obſervare contradictionem ex modo argumentandi per hypotheſin impoſſibilem dupliciter poſſe ſequi primò per locum intrinſecum, & formaliter: ſecundò per locum extrinſecum, & materialiter. Per locum intrinſecum ſequitur contradictio, quando in hypotheſi, quæ fit, una pars deſtruit aliam ſecundùm ſuum eſſe formale, adeout ſubjectum propoſitionis ſecundùm proprium eſſe formale deſtruatur per id, quod additur, & dici ſolet ſuppoſitio de ſubjecto non conſtanti, eò quia non maneat, ut in hac hypotheſi, *ſi homo non eſſet animal rationale, eſſet homo*, quia negatio animalis rationalis eſt formaliter negatio hominis, qui eſt ſubjectum ſuppoſitionis; dicitur ſequi ex hac hypotheſi contradictio formaliter per locum intrinſecun, quia in ipſa ſubjectum non eſt conſtans ſecundùm proprium eſſe formale. Per locum verò extrinſecum ſequitur contradictio, quando una pars non deſtruit aliam formaliter, ſed tantùm entitativè, & realiter ſeu ſecundùm ipſam realitatem, qua una alteri realiter identificatur, adeout ambæ formalitates ſint una, ac eadem res: ut ſi homo non eſſet riſibilis eſſet homo, negatio riſibilis non deſtruit ſubjectum, ſeu hominem per locum intrinſecum, ſeu formaliter, ſed tantùm materialiter, & per locum extrinſecum, quatenus illi realiter identificatur: quando ex hypotheſi impoſſibili tantùm ſequitur contradictio, per locum extrinſecum modus argumentandi eſt utilis ad inveſtigandum, utrum unum prædicatum formale ſit de conſtitutivo alterius prædicati formalis, quia tunc ſubjectum manet formaliter conſtans.

Hinc cùm quæritur, an ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, adhuc realiter diſtingueretur ab illo, quæſtio non procedit de iiſdem numero perſonis Filii, & Spiritus ſancti, quæ de facto exiſtunt in Trinitate, quia hæc hypotheſis impoſſibilis deſtruit per locum intrinſecum tales numero perſonas, ſeu deſtruit prædicata aliqua pertinentia ad eſſe individuale perſonarum, unde quæſtio involveret manifeſtam contradictionem per locum intrinſecum: ſiquidem ſublato aliquo prædicato intrinſeco ab aliquo ſubjecto, aufertur eadem ratio numerica ab illo: ſiquidem ſublata rationalitate ab homine deſtruitur homo, atqui ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, tolleretur à Filio vis activa ſpirandi; & à Spiritu ſancto ſpirari paſſivè à Filio, conſequenter non eſſet hic amplius numero Filius, neque hic numero Spiritus ſanctus, quia relatio, qua nunc conſtituitur Spiritus ſanctus, per ſe reſpicit ut terminum adæquatum Patrem, & Filium, conſequenter hypotheſis non eſſet de iiſdem numero perſonis. Rurſus juvat obſervare poſitivam diſtinctionem perſonarum non eſſe in divinis petendam ex ipſa ſubſtantia, quia hæc cùm ſit communis tribus perſonis, nequit eſſe principium alicujus diſtinctionis inter divinas perſonas: non enim ratio conveniendi poteſt eſſe ratio diſconveniendi, unde hæc poſitiva diſtinctio perſonarum petenda eſt à relationibus, quatenus formaliter diſtinguuntur à ſubſtantia; ita tamen ut non ſufficiat earundem relationum pluralitas, ut perſonæ multiplicentur, ac realiter diſtinguantur: ſed ulterius requiritur ut ſint relativè oppoſitæ per modum producentis, & producti, adeout duplex ſit diſcrimen inter formam abſolutam, & relativam, primum eſt, quia forma abſoluta conſtituit rem in ſe ſine ordine ad aliud: relativa verò conſtituit rem in ordine ad ſuum correlativum, quia relatio eſt, cujus totum eſſe eſt ad aliud ſe habere; ex quo oritur ſecundum diſcrimen, quia forma abſoluta diſtinguit rem ſecundùm ſe ab omnibus aliis rebus, quæ non ſunt ipſa. Forma vero relativa tantum diſtinguit rem, quam conſtituit à ſuo correlativo, cui ſoli relativè opponitur: ratio fit ſtatim obvia, quia eo modo, quo unumquodque eſt ens; ita eſt etiam unum, & diſtinctum; alioquin unitas, & diſtinctio non eſſent proportionatæ paſſiones entis.

His præmiſſis aſſerendum eſt, quòd ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, non diſtingueretur realiter ab illo, ut docet D. Thomas 1. *p. q.* 36. *art.* 2. *in corp.* & *in* 1. *ſententiar. diſt.* 11. *quæſt.* 1. & *de potentia quæſt.* 10. *art.* 4. quem ſequuntur ferè omnes Theologi extra ſcholam Scoti, & probatur primò authoritate Concilii Toletani XI. ubi in profeſſione fidei loquens de perſonis divinis ait: *Hoc ſolùm numerum inſinnant quòd ad invicem ſunt; & in hoc numero carent quod ad ſe ſunt.* Quibus verbis Concilium expreſsè aſſerit in divinis numerum perſonarum ex eo præcisè oriri, quia divinæ perſonæ ad invicem ſunt, ſeu referuntur mutuò in ratione producentis, & producti: & quia in divinis numerus, & diſtinctio realis per modum producentis, & producti ſunt idem, ſequitur, quòd diſtinctio realis inter perſonas divinas ex eo præcisè oriatur, quia ad invicem ſunt, ſeu referunt per modum producentis, & producti: ſui autem Spiritus ſanctus non procederet à Filio, non diceretur ad invicem ad Filium, quia ad illum non referretur, conſequenter neque poſſet ab illo realiter diſtingui, cùm omnis diſtinctio realis in divinis ſit ille numerus, quem ſignificat Concilium Toletanum, & hic numerus habetur præcisè ex eo, quia perſonæ divinæ ſint ad invicem, ait enim Concilium *hoc ſolum numerum inſinuant, quod ad invicem ſunt.* Studio ponit particulam illam *ſolum*, ut ſignificet numerum, ſeu di-

ſtinctionem realem in divinis ex eo tantùm& præciſè haberi, quia perſonæ divinæ ad invicem ſunt, ſeu referuntur per modum producentis, & producti, quatenus una perſona procedit ab alia, à qua producitur, unde ſi Spiritus ſanctus à Filio non procederet, ſequitur manifeſtè ex Concilio Toletano, quòd non diſtingueretur realiter ab illo.

Hæc eadem veritas etiam declarata fuit in Concilio Florentino ſeſſ. 18. ubi contra Græcos intendens probare Spiritum ſanctum procedere à Filio ait: *Secundùm omnes Doctores tam Græcos, quàm Latinos ſola differentia proceſſionum multiplicat perſonas in divinis, ad quam ſolam duo accommodantur, qui ab alio eſt, & à quo alius eſt:* & infra expreſſiùs hoc idem ſignificat ſubdens, *Nulla alia ratio diſtinctionis aut diſcriminis eſt in divinis, niſi per hoc, quòd perſona aliqua eſt ab altera.* Hoc idem docent Patres Græci, Athanaſius, uterque Gregorius Niſſenus, & Nazianzenus, & alii plures, quorum teſtimonia referuntur, & ſimul congeruntur in fine Concilii Florentini in dogmatica oratione: atqui ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, non ſupereſſet in illo, per quod realiter diſtingueretur à Filio: ſiquidem ex Concilio tota ratio, cur una perſona diſtinguatur ab alia, eſt, quia procedit ab illa, proinde ſi Spiritus ſanctus à Filio non procederet, ab illo non diſtingueretur. Ob teſtimonia utriusque Cocilii Toletani, & Florentini non deſunt, qui cenſeant noſtrum aſſertum adeo eſſe certum, ut oppoſitum non vacare ſuſpicione, & temeritate. Non tamen cenſerem contrariam ſententiam tali cenſurâ redarguendam: quia Concilia tantùm definiunt, quod modo, & de facto eſt; non verò quòd eſſet in data hypotheſi impoſſibili, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio. Imò Scotiſtæ oppoſitam ſententiam propugnantes reſpondent, Concilium Toletanum per hoc, quod dicat numerum perſonarum haberi ex eo, quòd divinæ perſonæ ſint ad invicem, non intendere ſolam oppoſitionem relativam eſſe rationem diſtinctionis realis inter divinas perſonas: ſed tantum ſignificare perſonas divinas realiter diſtingui per relationes: & in data hypotheſi ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, tametſi non opponeretur relativè Filio per modum producentis, & producti, adhuc diſtingueretur realiter ab illo per relationem ſpirati à Patre: ſiquidem ratio ſpirati adeo eſt propria Spiritui ſancto, ut Filio non conveniat, conſequenter ab illo debet diſtingui: eadem reſponſione nituntur eludere authoritatem Concilii Florentini. Verùm hæc reſponſio non cohæret cum mente Concilii Toletani, quod ut explicaret, quomodo perſonæ divinæ ad invicem ſint, ſubdit: *Quod enim Pater eſt, non ad ſe, ſed ad Filium eſt; & quòd Filius eſt, non ad ſe, ſed ad Patrem eſt: ſimiliter Spiritus ſanctus non ad ſe ſed ad Patrem, & Filium relativè refertur:* hiſce verbis clarè conſtat Concilium Toletanum per perſonas eſſe ad invicem non intellexiſſe, ut reſpondent Scotiſtæ, ſolam relationem relativè oppoſitam per modum producentis, & producti: ergo ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio juxta Concilium Toletanum, ab ipſo non diſtingueretur, quia non opponeretur relativè Filio per modum ſpirati ab ipſo. Præterea quòd aliqua ſint ad invicem, nequit propriè verificari niſi relativè opponantur: non enim Filius opponitur alteri Filio, ſed Patri; proinde Pater, & Filius dicuntur ad invicem, non verò duo Filii, tametſi uterque habeat relationem Filii ad Patrem: ergo ut duo dicantur ad invicem, non ſufficit ſola, & pura relatio, ſed ulteriùs requiritur oppoſitio re-

lativa per modum producentis, & producti
autem Spiritus ſanctus procederet à ſolo Pa
non à Filio, per ſolam relationem ſpirati non
neretur relativè Filio, conſequenter neque
diſtingueretur, quia non eſſet ad Filium, ac
relativè non referretur per relationem ſpirat

Ratio itidem id ſuadet, quia in divinis
ſunt unum realiter, ubi non intervenit oppo
lativa, qua ſublata ceſſat omnis diſtinctio
ſin autem Spiritus ſanctus non procederet
nulla eſſet oppoſitio relativa inter Filium, &
tum ſanctum, ergo neque realis diſtinctio i
tramque perſonam, conſequenter in data hy
non poſſet Spiritus ſanctus realiter diſtingui
minor, & conſequentia patent. Major eſt
commune depromptum ex Boëtio *lib. de Trin*
pe fin. ubi expreſſè ſignificat ſolam oppoſition
lativam in divinis per modum producentis
ducti multiplicare perſonas, quod etiam con
ter docent ſancti Patres, & ratio etiam id
quia diſtinctio, quæ non oritur ex oppoſiti
lativa debet oriri ex incompoſſibilitate ex
extremorum: hæc autem incompoſſibilitas
tat eſſentialiter limitationem: ſiquidem un
tremum ex propria ratione intrinſeca limitati
ties non importat eſſe alterius, & quia in div
mitatio repugnat, adeout quælibet perfectio
pria linea ſit perfectiſſima, & infinita, ſequ
divinis omnia eſſe unum, ubi non intervenit
ſitio relativa per modum producentis, & pr
unde ſi Spiritus ſanctus à Filio non procedere
non diceret oppoſitionem relativam per mod
rati ad Filium ut ſpiratorem, in data hypoth
ritus ſanctus non poſſet realiter à Filio diſtin

Occurrunt huic argumento communiter
ſtæ non eſſe idem oppoſitionem relativam, &
ſitionem relationis, eò quia relatio duplicite
oppoſitionem includere, relativè, & diſpar
quando Patres aſſerunt ſolam oppoſitionem
nis eſſe rationem diſtinctionis realis inter
perſonas, volunt non eſſe id intelligendum
poſitione tantùm relativa relationis, ſed de
tione vel relativa, vel diſparata, adeout ad
diſtinguendas perſonas divinas ſufficiat oppoſ
lationis diſparatæ: atqui in data hypotheſi,
ritus ſanctus non procederet à Filio, adhuc h
oppoſitionem diſparatam relationis cum Filio
propterea deberet realiter diſtingui, etenim
paſſiva eſt vera relatio realis, quæ diſparatè o
tur filiationi, non enim filiatio eſt ſpiratio p
proinde ſunt duæ relationes, quæ opponunt
per modum producentis, & producti, ſed diſ
quatenus una relatio non eſt alia, ergo adhuc
tus ſanctus à Filio diſtingueretur realiter,
hanc diſtinctionem ponendam non eſt nec
realis oppoſitio relativa; ſed ſufficit diſtincti
tionis diſparatæ, etenim in bona Metaphyſi
ſolùm illa relatio diſtinguitur realiter à relatio
poſita, verùm etiam ab alia diſparata. Re
nim filiationis in creatis non ſolùm diſting
paternitate, ſed etiam ab alia filiatione: ſi er
ter duos vel tres genuerit filios, relatio fili
quæ eſt in primò filio, non ſolùm diſtinguitu
ternitate in Patre, ſed etiam à filiatione ſecun
quia conſtituit ſecundum filium diſtinctum à
alioquin non eſſent plures filii à Patre geniti.

Sed contra quia tametſi in creatis una rel
ſtinguatur realiter non ſolùm à ſuo correlati
poſito, verum etiam ab aliis relationibus diſ
ut fuit exemplificatum in pluribus filiis ger

Digitized by Google

eodem patre, non tamen in divinis id poteſt ſalvari: ratio diſcriminis ex eo petitur, quia in creatis diſtinctio non ſolùm oritur ex oppoſitione relativa extremorum, qualis eſt, quæ habetur inter producens, & productum, ſed etiam ex eorundem limitatione, quatenus unum extremum relativum ita limitatur ab intrinſeco, ut non importet eſſe alterius: at in Deo quia nulla eſt limitatio, ſequitur diſtinctionem realem non poſſe aliunde oriri, quàm ex ſola oppoſitione relativa producentis, & producti: ſiquidem in divinis datur oppoſitio diſparata inter prædicata abſoluta, quæ in ſententia Scotiſtarum diſtinguuntur ex natura rei formaliter, ſeu realitate diminuta, & ſecundùm quid docent enim attributa abſoluta omnipotentia, ſcientia, bonitas, veritas, diſtingui tum inter ſe, tum ab eſſentia realiter formaliter ex natura rei, quatenus ſe habent diſparatè, & pertinent ad diverſas lineas, adeout hæc diſtinctio tantùm dicat inter extrema diſtincta oppoſitionem diſparatam: atqui æquè oppoſitio diſparata inter prædicta abſoluta non diſtinguit perſonas: ergo neque oppoſitio diſparata relationum poteſt realiter diſtinguere perſonas: quia quoad oppoſitionem diſparatam conveniunt relationes, & perfectiones abſolutæ, relativa enim oppoſitio adeo eſt propria relativorum, ut non conveniat abſolutis, ergo quòd relatio diſtinguat realiter perſonas, non verò perſona abſoluta, non poteſt id oriri ex ſola oppoſitione diſparata, cùm in ſententia Scotiſtarum prædicata abſoluta diſtinguantur etiam diſparatè in propriis lineis tum inter ſe, tum à prædicatis relativis, & divina eſſentia, quæ tamen non diſtinguunt perſonas, quæ diſtinctio proinde in divinis non poteſt aliunde peti, quàm ab oppoſitione relativa ratione producentis, & producti. Firmari ex eo etiam poteſt, quia ſi oppoſitio diſparata ſufficeret ad ponendam diſtinctionem realem ubi major eſſet oppoſitio diſparata, ibi ponenda eſſet major diſtinctio realis: atqui ubi datur major oppoſitio diſparata, non ponitur major diſtinctio realis: ergo quòd relationes divinæ realiter diſtinguant perſonas, non poſſunt relationes id præſtare ratione oppoſitionis diſparatæ, ſed ratione oppoſitionis relativæ per modum producentis, & producti, adeout ſublata hac oppoſitione relativa ceſſet in divinis omnis diſtinctio realis. Major, & conſequentia clarent, minor ex eo evincitur, quia major eſt oppoſitio diſparata inter prædicata abſoluta, & relativa, quàm inter duo prædicata diſparata relativa: ſiquidem quæ differunt quaſi genere ſe habent magis diſparatè, quàm quæ differunt quaſi ſpecifice intra idem genus: atqui abſoluta & relativa differunt quaſi genere, non ita duæ relationes diſparatæ, quia iſtæ ſunt intra quaſi idem genus relationis, unde liquet eſſe majorem oppoſitionem diſparatam inter abſolutum & relativum, quàm inter duas relationes: ſed ex eo, quòd inter abſolutum, & relativum non detur oppoſitio relativa ſed tantùm diſparata, non datur in divinis realis diſtinctio inter abſolutum, & relativum: ergo neque inter duas relationes dari poteſt diſtinctio realis ex eo, præciſè quòd opponantur diſparatè, proinde quòd relatio realiter diſtinguat perſonas non poteſt id habere rationem oppoſitionis diſparatæ, ſed oratione oppoſitionis relativæ per modum producentis, & producti.

Probari etiam poteſt tertiò aſſertum, quia perſonæ divinæ non diſtinguuntur realiter inter ſe relationibus diſparatis, ſed relationibus inter ſe relativè oppoſitis, ut conſtat ex prædictis, ſed filiatio, & ſpiratio paſſiva ſunt relationes diſparatæ, & non relativè oppoſitæ: ergo ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, non poſſet diſtingui realiter ab illo, quia ambæ perſoæ diſtinguerentur tantùm ratione filiationis, & ſpirationis paſſivæ, quæ cùm ſint relationes diſparatæ, non poſſunt ponere diſtinctionem realem in divinis perſonis: etenim etiam in Patre ſunt duæ relationes diſparatæ, ſcilicet paternitas, & ſpiratio activa: & de facto aliæ duæ relationes diſparatæ filiatio, & ſpiratio activa ſunt etiam in Filio: atqui hæ relationes non conſtituunt diſtinctas perſonas realiter, ſcilicet perſonam Patris, & perſonam ſpiratoris, ergo relationes diſparatæ non ſunt ex ſe ſufficientes ad ponendam diſtinctionem realem inter divinas perſonas, conſequenter ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, quia ſpiratio paſſiva, & filiatio non opponuntur relativè, ſed tantùm diſparatè, non poſſet Spiritus ſanctus realiter à Filio diſtingui. Firmari ex eo poteſt, quia ideo relationes diſparatæ, quæ ſunt in prima perſona, ſcilicet paternitas, & ſpiratio activa, non conſtituunt duas perſonas diſtinctas Patrem, & ſpiratorem, quia ſpirator non originatur à Patre: ergo neque aliæ duæ relationes illis oppoſitæ ſcilicet filiatio, & ſpiratio paſſiva poſſent conſtituere duas perſonas realiter diſtinctas in data hypotheſi, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio quia non apparet ratio ulla probabilis, cur illæ duæ relationes, quæ ſunt in Patre, poſſint reperiri in una eademque perſona non verò poſteriores, ſcilicet filiatio & ſpiratio paſſiva ex hypotheſi, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio.

Huic argumento reſpondent Scotiſtæ, eſſe diſcrimen inter paternitatem, & ſpirationem activam in Patre: & filiationem, ac ſpirationem paſſivam, quia duæ relationes diſparatæ in principiis non multiplicant perſonas, bene tamen in terminis, ex quo inferunt filiationem, & ſpirationem paſſivam, quia ſunt in terminis, multiplicare perſonas, non verò paternitatem & ſpirationem activam in Patre, quia hæ relationes diſparatæ non ſunt in terminis, ſed in principio. Ratio hujus diſcriminis etiam ab ipſis aſſignatur, quia quando ab uno, & eodem principio poſſunt plura emanare ex unitate aliquorum in principio, vel cauſa, non licèt colligere unitatem in cauſatis, ſeu principiatis, unde non eſt neceſſè, ut ſicut relationes diſparatæ non ponunt pluralitatem perſonarum in principio, ita etiam relationes diſparatæ, & oppoſitæ non ponant pluralitatem perſonarum in terminis, quia quæ unificantur in principio, diſtinguuntur in terminis. Hæc tamen ſolutio, cui fidunt plures Scotiſtæ, non ſatisfacit, quia tametſi in creatis plures productiones paſſivæ poſſint emanare ab eodem principio activo; non tamen poſſunt emanare ab una, eademque numero actione: ſed plurificatis productionibus paſſivis, neceſſe eſt plurificentur etiam actiones in principio: atqui paternitas, & ſpiratio activa non ſunt principia producendi Filium, & Spiritum ſanctum, ſed ſunt ipſæ productiones activæ, quamvis non ſignificatæ per modum actionis, filiatio autem, & ſpiratio activa ſunt ipſæ productiones activæ, quapropter ſi filiatio, & ſpiratio paſſiva realiter diſtinguuntur, debent etiam ex data reſponſione diſtingui realiter paternitas, & ſpiratio activa in Patre: de facto autem non datur hæc diſtinctio realis inter ſpirationem activam & paternitatem in Patre, ergo ſicut iſtæ relationes diſparatæ non diſtinguuntur in principio in data hypotheſi, neque diſtinguerentur realiter filiatio, & ſpiratio paſſiva, unde quòd de facto hæ relationes diſtinguantur realiter

realiter, non aliunde oritur, niſi quia filiatio, & ſpiratio paſſiva conſtituunt perſonas relativè oppoſitas, & habentes inter ſe ordinem originis, adeout Spiritus ſanctus eatenus de facto diſtinguatur à Filio, quia procedit ab ipſo. Si dicas, rationem, cur paternitas, & ſpiratio activa in Patre non conſtituant diſtinctas perſonas realiter, eſſe, quia non opponuntur diſparatè realiter, ſed tantùm vel ratione, vel formaliter ex natura rei: non enim diſtinguuntur realiter diſparatè; quia non repugnat idem agens duplici actione duos terminos producere; ex quo inferunt relationem ſpiratoris realiter diſparatè non opponi filiationi, & paternitati: quia verò repugnat ex terminis eundem terminum per duos emanationes, ſeu actiones adæquatas produci, ideo repugnat relationem ſpirati ex proprio conceptu opponi oppoſitione reali diſparata relatione geniti, ſeu Filii: hinc ſi Spiritus ſanctus à Filio non procederet, adhuc deberet ab illo realiter diſtingui. Contra eſt, vel ſermo eſt de ſola diſtinctione virtuali utriusque proceſſionis, vel de diſtinctione reali: ſi dicatur primum, falsò aſſeritur non poſſe eundem terminum realiter procedere ex duplici proceſſione virtualiter diſtincta, quinimò non videtur poſſibile proceſſiones paſſivas tantùm virtualiter diſtingui, ſi eorum termini diſtinguantur realiter: quia proceſſio paſſiva identificatur adæquali cum ſuo termino. Si dicatur ſecundum reſponſio eſt petitio principii, quia cùm origines paſſivæ dicant formaliter ipſas relationes, aſſerere relationes geniti, & ſpirati diſtingui realiter in data hypotheſi, eò quia paſſivæ origines diſtinguerentur realiter, eſt reſpondere idem per idem. Ad id, quod addebatur relationes diſparatas in terminis productis debere neceſſario diſtingui, eò quia repugnet eandem terminum bis produci, eſt etiam petitio principii quia eatenus bis produceretur, quia ejusdem termini productiones ſupponuntur eſſe proceſſiones diſtinctæ, at ſublata oppoſitione producentis, & producti, non opponerentur, nec eſſent diſtinctæ.

Alii reſpondent in data hypotheſi Spiritum ſanctum eſſe realiter diſtinguendum à Filio quia Spiritus ſanctus adhuc eſſet talis peculiaris perſona, quæ procederet per voluntatem, & Filius eſſet alia talis peculiaris perſona, quæ procederet per intellectum, ex quo inferunt realem diſtinctionem inter utramque perſonam in data hypotheſi, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, quia implicat eandem perſonam produci duabus productionibus adæquatis, cujusmodi ſunt generatio, & ſpiratio. Sed contra quia in data hypotheſi generatio, & ſpiratio non eſſent duæ proceſſiones diſtinctæ adæquatæ, ſed una tantùm, non enim ſufficit, ut ſint duæ proceſſiones adæquatæ, ſi una ſit per intellectum & altera per voluntatem, quia niſi una proceſſio originaretur ab alia, ſemper eſſet una tantùm proceſſio paſſiva, unde in data hypotheſi non eſſent duæ proceſſiones activæ adæquatæ, ſed una tantùm adæquata conſtituta ex duabus veluti inadæquatis ſcilicet ex intellectione, & volitione formaliter tantùm, vel virtualiter diſtinctis, adeout hæc adæquata proceſſio activa tantùm poſſit intelligi terminari ad unam perſonam numero, quæ ſimul ſit genita, & ſpirata: ratio eſt quia infinitas omnia realiter unit, quæ non habent repugnantiam ad uniri: proceſſio autem paſſiva qua talis non habet hanc repugnantiam aduniri cum alia paſſiva, à qua non diſtinguitur realiter: ſicut eſſentia divina, quamvis bis communicetur per duplicem communicationem, non propterea in ipſa non ponitur diſtinctio. Ad illud quod addebatur in data hypotheſi unam perſonam realiter eſſe ab alia diſtinguendam, eò quia una eſſet hæc, & illa eſſet alia, reſpondetur, de hoc eſſe quæſtionem, cur una eſſet talis, ut realiter diſtingueretur ab alia ſine oppoſitione relativa: ſiquidem in divinis reliqua omnia prædicata, quæ non opponuntur relativè, identificantur formaliter. Aſſerere quòd una perſona eſſet hæc, & alia, eſſet illa gratis dici, quia quoties ponitur diſtinctio, debet aſſignari ratio talis diſtinctionis, alioquin cùm quæritur, cur productio Verbi ſit formaliter generatio, & non proceſſio Spiritus ſancti, poſſet reſponderi, productionem Verbi eſſe generationem, quia eſt talis productio, & proceſſionem Spiritus ſancti non eſſe generationem, quia eſt alia prodnctio.

Poteſt etiam quartò evinci aſſertio, quia in divinis relatio haber tantùm diſtinguere unum ab alio relativè oppoſito: atqui filiatio non opponitur relativè ſpirationi paſſivæ, quia illam non reſpicit relativè per modum producentis, & producti, conſequenter filiatio & ſpiratio paſſiva non diſtinguuntur realiter in data hypotheſi, proinde ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, non poſſet filiatio, & ſpiratio paſſim diſtinguere inſer ſe realiter Filium & Spiritum ſanctum. Major evincitur, quia cùm relatio divina non diſtinguat ſecundùm eſſe abſolutum, quod tranſit in eſſentiam: Quæ non diſtinguitur in divinis perſonis, debet diſtinguere ſecundùm præciſam rationem relativam, & eſſe *ad*: atqui ratio relativa tota conſiſtit in ordine ad ſuum oppoſitum correlativum: proinde ſolùm habet diſtinguere ab oppoſito relativo, proinde cùm relationes diſparatæ, cujusmodi ſunt filiatio, & ſpiratio paſſiva, non opponantur relativè, ſed tantùm diſparatè, ſequitur quod non poſſint diſtinguere realiter inter ſe Filium & Spiritum ſanctum in data hypotheſi.

Et ex eo firmatur quia quoties unum prædicatum habet de ſuo intrinſeco eſſentialiter præſtare aliquid, in quocunque ſubjecto ponatur, ſemper illud præſtat, quia ſubjectum non immutat eſſe intrinſecum prædicati: etenim quia albedo habet reddere ſubjectum album, quòd afficit in quocunque ſubjecto ponatur, in quo poſſit eſſe tanquam ejus forma, ſemper illud conſtituit album: ergo ſi relationes diſparatæ inter ſe diſtinguerentur realiter, ac realiter diſtinguerent ſubjectum, cui inſunt, in quocunque ponerentur, ſemper deberent realiter diſtingui, ac realiter diſtinguere ſubjectum: quia quæ ex natura ſua ſunt diſtinctiva ſemper ſunt talia, in quocunque ponantur: atqui in Patre paternitas, & ſpiratio activa non diſtinguuntur realiter, quamvis ſint relationes diſparatæ: ergo nec in Filio, & Spiritu ſancto debent filiatio, & ſpiratio paſſiva realiter diſtingui. Firmari etiam poteſt, quia ſola oppoſitio relationis pertinens ad lineam relationis, ac impotens convenire prædicatis abſolutis poteſt in divinis realiter diſtinguere, atqui ſola oppoſitio relativa pertinet ad lineam relationis, & non poteſt prædicatis abſolutis convenire, non vero oppoſitio relativa diſparata: quia hæc cùm importet ſolam diſtinctionem in diverſis lineis, convenit etiam prædicatis abſolutis: etenim in ſententia Scotiſtarum attributa divina tum inter ſe tum ab eſſentia diſtinguuntur formaliter ex natura rei, vel realiter realitate diminuta, quia pertinent ad diverſas lineas perfectionum, quarum una non eſt alia, adeout illis conveniat oppoſitio diſparata, ſeu quod idem eſt, diſtinctio ſecundum diverſas lineas perfectionum, quæ à Scotiſtis vocatur etiam diſtinctio formalis ex

natura

Digitized by Google

natiuæ rei vel realis realiter distinctæ, eo quod [illegible] non ſint res diverſæ, ſed una eademque res ſimpliciſſima a parte rei: cæterum paternitas, & ſpiratio activa in Patre ſunt relationes oppoſitæ diſparatæ, quia paternitas pertinet ad lineam [illegible] generantis Filium; & ſpiratio activa ad aliam lineam relationum, ſeu principium ſpirandi, unde hæc oppoſitio diſparata [illegible] convenire in ſententia Scotiſtarum formis abſolutis, & relationis, proinde ſola oppoſitio relationis pertinens ad [illegible] relationis eſt in divinis [illegible] ad [illegible] realiter unam perſonam ab alia: aliunquin ſi ſola relatio ratione oppoſitionis diſparatæ eam diſtinguere realiter, nulla eſſet ratio aſſignabilis, cur etiam prædicata abſoluta in divinis non deberent diſtinguere realiter, cum etiam oppoſitionem diſparatam; & cum in ſententia Scotiſtarum prædicata abſoluta licet diſtincta formaliter ex natura rei non poſſint realiter diſtinguere [illegible], quia realitas [illegible] proportionata eſt [illegible] neque ad præſtandum relatio [illegible] tione oppoſitionis diſparatæ.

Reſpondent Scotiſtæ oppoſitionem diſparatam ſufficere ad diſtinguendum realiter in divinis, dummodo hæc oppoſitio ſit inter relationes; quia ſi ſit inter prædicata abſoluta, non ſufficit ad diſtinguendum realiter, quia in divinis abſoluta ob infinitatem non diſtinguunt, hæ tamen relationes, quia hæ ex natura ſua non obſtante infinitate habent diſtinguere, hinc aſſignant diſcrimen inter oppoſitionem diſparatam, quæ cadat ſuper prædicata abſoluta, & quæ cadat ſuper relationes, conſequenter in data hypotheſi, quâ Spiritus ſanctus non procederet à Filio adhuc diſtingueretur ab illo, quia ſpiratio paſſiva & filiatio ſunt relationes diſparatæ. Antecedens probant, quia filiatio realiter diſtinguit Filium à Spiritu ſancto, quamvis realiter illi non opponatur, cum non referat Filium ad Spiritum ſanctum, ſed quo omnino oppoſitio relativa. Hinc inferunt relationes oppoſitionem diſparatam in divinis realiter diſtinguere. Sed contra negatur antecedens, quia filiatio de facto non opponitur relativè formaliter ſpirationi paſſivæ: quia licet filiatio qua talis formaliter non referat Filium ad Spiritum ſanctum, opponitur nihilominus ſpirationi paſſivæ connexivè, ſeu radicaliter, & ſubſtractivè, quod ſufficit ut filiatio de facto realiter diſtinguat Filium à Spiritu ſancto quia ſpiratio activa in Filio radicatur in ipſa filiatione. Triplicem poteſt oppoſitio relativa [illegible], primo formaliter, & hoc modo [illegible] relatio ſub conceptu referentis. Secundo [illegible], ſeu connexivè, & hoc poſito opponit relativè, quod radicat conceptum referentis. Tertio [illegible] conceptum ſubſtractum ut [illegible]. Quamvis igitur filiatio non opponatur formaliter relativè ſpirationi paſſivæ, eo quod non referat Filium ad Spiritum ſanctum, opponitur tamen radicaliter, & ſubſtractivè, quia [illegible] relationem ſpiratoris quæ [illegible] Filium refertur ad Spiritum ſanctum, & conſtituit Filium ut referentem ut [illegible] per relationem ſpirationis ad Spiritum ſanctum.

D. Thomas *lib. 4 contra Gentiles cap. 24 & quæſt. 10 de potentia art. 4* docens Spiritum ſanctum non diſtingui à Filio, ſi ab illo non procederet, [illegible] [illegible], quia omnis diſtinctio in divinis [illegible] per relationes oppoſitas [illegible], ſin autem Spiritus ſanctus non procederet à Filio, non haberent inter ſe [illegible] relationem oppoſitam, ergo neque diſtinctio [illegible], quoniam in Deo nihil eſt niſi eſſentia, & relatio ſe abſolutum, & relativum, quatenus eſſentia complectitur perfectiones [illegible], ſed eſſentia, & omnia abſoluta ſunt communia, atque ſola relatio diſtinguit, unde in Concilio Toletano [illegible] in ſolis relationibus numerum cenſet, quod [illegible] ac aſſerere [illegible] diſtinctionem ſumi à relationibus originem trahere, quia ubi non eſt diſtinctio, neque numerus eſſe poteſt. Rurſus ſi eſſentia & omnia prædicata abſoluta communia eſſent perſonis, non eſſent, [illegible] eſſent una res, ut docet Concilium Lateranenſe, hinc neque poſſumus defendere, neque explicare Dei ſimplicitatem, neque poſſumus [illegible] perfectionem eſſe [illegible] perſona, quæ non ſit in alia, ex quibus infert ſolam relationem in divinis diſtinguere. Præterea docet non quamlibet relationem ſufficere ad diſtinctionem [illegible]: ſiquidem relationes non oppoſitæ, ſed tantum diſparatæ non diſtinguunt, ut liquet in Patre in quo ſunt relationes paternitatis, & ſpirationis activæ, quæ in eadem non diſtinguunt ſunt perſonas, unde debere eſſe relationes oppoſitionis relativæ per modum producentis, & producti, non vero tantum diſparatæ. Ideo dicunt etiam hujuſmodi relationes relativè oppoſitas eſſe reales, quia relatio identitatis [illegible] [illegible]. Præterea relationes oppoſitæ & reales, vel fundantur in quantitate, ut æqualitas, vel in qualitate ut ſimilitudo, vel in actione, ut paternitas, & filiatio: in Deo autem non dantur relationes reales fundatæ in quantitate, & qualitate, ſed ſolum dantur relationes vel diſparatæ ut paternitas, & ſpiratio activa in Patre, vel fundatæ in actione, & dicuntur relationes originis ut paternitas reſpectu filiationis, & hæ tantum relationes originis fundatæ in actione diſtinguunt perſonas non vero diſparatæ. Quamvis in Deo ſit æqualitas, & ſimilitudo, cum tres perſonæ dicantur coæquales, & Pater in eſſentia ſimilis Filio, quia tamen fundamentum æqualitatis, & ſimilitudinis eſt ſola eſſentia, quæ eſt una numero, ideo hæ relationes non ſunt reales ſed rationis. Non enim poſſunt eſſe reales relationes, ubi non ſunt fundamenta proxima diſtincta realiter. Imo licet æqualitas, & ſimilitudo in Deo eſſent relationes reales realiter diſtincta, ut vult Scotus, adhuc non poſſet inde deſumi diſtinctio perſonarum, quia Scotus docet ad hoc, ut ſint relationes reales, non requiri diſtincta fundamenta, ſed ſufficere diſtincta ſubjecta relationum: & quia Pater, & Filius ſunt extrema realia, ideo aſſerit eorum qualitatem, & ſimilitudinem eſſe relationes reales. Imo neque in ſententia Scoti ſunt perſonæ diſtinctæ, quia æquales aut ſimiles reali relatione æqualitatis, vel ſimilitudinis, ſed è contrario ideo reali relatione ſunt æquales, & ſimiles, quia diſtinctæ perſonæ ſunt, unde ſolæ relationes originis invehunt in divinis diſtinctionem perſonarum: & quia Spiritus ſanctus, ſi non procederet à Filio ei non opponeretur oppoſitione relativa originis, ab ipſo non diſtingueretur.

Contra tamen hanc rationem objiciunt Scotiſtæ negantes [illegible] relationes oppoſitas per modum producentis, & producti diſtinguunt in Deo realiter, quia paternitas, & ſpiratio paſſiva diſtinguuntur realiter, & non opponuntur per modum producentis, & producti. Reſpondent aliqui paternitatem diſtinguit à ſpiratione paſſiva connexivè, & radicaliter, quia identificatur cum ſpiratione activa oppoſita paſſivæ. Verum hæc reſponſio non ſufficit, quia inde ſequitur, quod ſpiratio activa non poſſit eſſe in Filio, quia identificatur cum paternitate oppoſita

poſita

poſita filiationi: pari pacto eſſentia divina non poſſet eſſe in filio & Spiritu ſancto, quia identificatur cum paternitate diſtincta realiter à filiatione & ſpiratione paſſiva. Reſpondent alii paternitatem & ſpirationem paſſivam diſtingui, quia ſunt in diſtinctis ſuppoſitis. Sed contra, quia etiam ſpiratio activa eſt in diſtinctis ſuppoſitis, ſcilicet in Patre & filio, & nihilominus eſt una & eadem in utroque. Rurſus eſſentia divina eſt in tribus ſuppoſitis realiter diſtinctis, & nihilominus eſt una ac eadem in omnibus. Reſpondent alii paternitatem & ſpirationem paſſivam opponi, virtualiter, quia paternitas fundatur in productione notitiæ, & ſpiratio paſſiva in productione amoris, ſed hæ productiones opponuntur, quia includunt relationes originis, amor enim oritur ex cognitione. Sed contra, quia amor non oritur ex cognitione effectivè, ſi quidem cognitio ex ſua natura non efficit amorem, ſed tantum oſtendit voluntati bonum amabile, intellectus enim ſolum proponit objectum voluntati, unde inter cognitionem & amorem non datur hæc relatio originis. Tum quia in Deo eſſentia eſt objectum cognitionis & amoris, & non diſtinguitur à cognitione & amore. Exactius reſpondetur paternitatem non opponi ſpirationi paſſivæ, niſi quatenus paternitas conſtituit Patrem, qui cùm includat, ſibique identificet ſpirationem activam, per quam diſtinguitur à Spiritu ſancto, ideo paternitas non in abſtracto ſumpta, ſed tantùm in concreto, quatenus conſtituit Patrem, diſtinguitur à ſpiratione paſſiva: at ſi per impoſſibile Spiritus ſanctus non procederet à filio, filiatio non conſtitueret Filium, qui in concreto diceret ſpirationem activam, proinde filius non diſtingueretur à Spiritu ſancto, bene tamen Pater non per paternitatem in abſtracto, ſed ut conſtituentem in concreto Patrem ſibi identificantem ſpirationem activam, ſpirator enim, & ſpiratus diſtinguuntur per relationem originis.

Congerunt tamen Scotiſtæ cum Scoto in 1. diſt. 11. quæſt. 2. plura argumenta, quibus nituntur probare oppoſitum ſcilicet Spiritum ſanctum adhuc eſſe realiter diſtinguendum à Filio, ſi ab illo non procederet. Primò argumentantur: quia ſi Spiritus Sanctus procederet à ſolo Filio non à Patre, adhuc realiter diſtingueretur à patre & Filio, alioquin inter idem, & idem realiter daretur mutua realis proceſſio, cum Filius, à quo Spiritus Sanctus procederet, eſſet etiam per proceſſionem à Patre, qui in tali hypotheſi eſſet realiter idendificatus cum Spiritu S. ergo à pari ſi Spiritus Sanctus procederet à ſolo Patre, & non à Filio, adhuc deberet realiter ab utroque diſtingui: quia tota ratio, cur Spiritus Sanctus non deberet diſtingui à Filio, ſi ab illo non procederet, in eo eſt ſita, quia illi non opponeretur relativè per modum producentis, & producti: atqui ſi Spiritus Sanctus procederet à ſolo Filio, Pater non opponeretur relativè per modum producentis, & producti Spiritui Sancto: ergo ſi in hac hypotheſi Pater diſtingueretur realiter à Spiritu Sancto, ſi hic procederet à ſolo Filio: ita ſi procederet à ſolo Patre, etiam Filius diſtingueretur realiter à Spiritu Sancto. Huic argumento reſpondent aliqui recentiores cum Valentia negando antecedens, quia cenſent inconveniens in data hypotheſi dari mutuam realem proceſſionem inter Filium & Spiritum Sanctum, quia primo impoſſibili conceſſo, ſequitur aliud impoſſibile; putant enim in prædicta hypotheſi non manſurum Patrem, nec Filium, nec Spiritum Sanctum, eo quia ab illis auſſerretur conſtitutivum & diſtinctivum. Verum hæc ſolutio non ſubſiſtit, quia ex ſup-

poſitione impoſſibili, quòd Spiritus Sanctu[s]
deret à ſolo Filio, ſolum ceſſaret in Patre ſp
ctiva, quæ cum identificetur realiter cum pat
tantum per locum extrinſecum, & mate
non verò formaliter, & per locum intrinſec
leretur eſſe Patris, quia adhuc intelligeret
cum paternitate & potentia generandi filiu
tra: unde cum ſubjectum hypotheſeos im
ſit formaliter conſtans, rectè concluditur
ad evincendum, an in data hypotheſi Spiritus
diſtingueretur à Patre nec ne, ex hac enim
theſi tantùm probatur ſpirationem activam
non eſſe paternitatem, neque potentiam ge
formaliter. Reſpondetur itaque exactiùs a
mentum Scoti conceſſo antecedente nega
ſequentiam: neque ratio diſcriminis eſt a
difficilis, quia ex hypotheſi impoſſibili, ſi Sp
procederet à ſolo filio proximè & immedi
huc procederet mediatè, & remoto ab ipſo
quo propterea adhuc diſtingueretur realit
eo ipſo, quod Spiritus Sanctus ſupponitur p
re à filio, qui proximè & immediatè proced
inter Patrem & Spiritum ſanctum eſt oppoſi
tiva principii mediati ad id, quod eſt à tali p
mediatè: perinde ac in humanis eſt oppoſit
avum & nepotem: quamobrem in data
Spiritus ſanctus adhuc haberet mediatam, a
tam oppoſitionem cum Patre, à quo media
motè procederet, quia in illa hypotheſi ad
ter eſſet principium Filii, cui communicare
tem ſpirativam, ac productivam Spiritus
Filius enim præter filiationem omnia accipit
qui propterea eſſet etiam mediatè & remo
cipium Spiritûs ſancti producti à filio. Sec
ritus Sanctus non produceretur à Filio, non
hanc oppoſitionem mediatam cum illo, qu
non eſſet principium Patris nec illi comm
virtutem productivam Spiritus Sancti: und
hypotheſi, ſi Spiritus ſanctus procederet à ſ
adhuc mediatè opponeretur Patri, & eſſet p
Filio origine, conſequenter non poſſet cum
dentificari. Secus ſi Spiritus ſanctus à ſo
procederet, non eſſet poſterior origine Filio
opponeretur relativè, conſequenter non po
ritus ſanctus realiter diſtingui à filio, quòd
natur Spiritum ſanctum nullo modo proced
tre nec mediatè nec immediatè, hoc non eſ
dendum, quia involvit contradictionem in
cum intrinſecum, quia non poteſt intelligi
ne Patre, eo enim ipſo, quod intelligitur p
re à Filio immediatè & proximè cùm filiu
at eſſentialiter, & ex vi propriæ rationis in
procedere à Patre, non poteſt intelligi Spiri
ctum procedere immediatè à filio: quin inte
etiam procedere mediatè & remotè à Patre
quenter ex hypotheſi impoſſibili, ſi Spiritus
procederet à ſolo filio, adhuc realiter mediatè
gueretur à Patre. Secus ſi tantum procede
lo Patre, nullo pacto diſtingueretur à filio
mediatè, nea immediatè. Urget tamen V
contra hanc ſolutionem, quia non ſtat aliq
ſtingui ab altero mediatè, quia eatenus unu
que ab alio diſtinguitur, quatenus eſt: & ſic
poteſt quidquam habere eſſe mediatè, quia
quodque habet ſuum eſſe immediatè, & p
per quod conſtituitur immediatè tale: ita
tus ſanctus in data hypotheſi non diſtinguere
aliter immediatè à Patre, nullo pacto poſſet
ab ipſo mediatè diſtingui. Sed contra diſti
antecedens, ne quid unum ab alio diſtingui

intrinſecè concedo antecedens: mediatè extrinſecè negatur antecedens, & diſtinguitur conſequens: non diſtinguitur immediatè per excluſionem alterius, ut formæ intrinſecæ conceditur: per excluſionem alterius, ut formæ extrinſecè negatur conſequentia: ſi enim in data hypotheſi Spiritus ſanctus conſtitueretur intrinſecè per relationem ſpirati, deberet etiam per eandem intrinſecè diſtingui à Patre; & quia filius eſſet productus à Patre non concurreret ad dandam diſtinctionem realem inter Patrem & Spiritum ſanctum, ut forma intrinſeca, bene tamen ut forma extrinſeca: unde æquè immediatè conveniret Spiritui ſancto eſſe ac diſtingui per excluſionem alterius mediantis ut formæ intrinſecæ, licet non immediatè, ut excludentis aliquod medians ut extremum extrinſecum: quia ſicut mediaret hoc, quod eſt à Patre procedere, ita etiam adeſſe Spiritûs ſancti, & ad ejus diſtinctionem à Patre mediaret hoc idem, quod eſt à Patre procedere. Quamobrem non poteſt ullo modo tolli à patre ſpiratio activa, ſi tollatur etiam à filio, quia ſi filius ſpirat Spiritum ſanctum, eo ipſo etiam pater per locum intrinſecum ſpirat ſaltem mediatè; quo pacto mediatè opponitur Spiritui ſancto, at ſi tollatur à Filio ſpiratio activa, non neceſſario tollitur à patre per locum intrinſecum, ſed in hac hyootheſi Filius non diſtingueretur à Spiritu S.

Secundum argumentum potiſſimum Scoti eſt, quia per id, quo aliquid conſtituitur formaliter in ſuo eſſe, diſtinguitur à quocunque alio non habente tale eſſe: quia idem eſt conſtitutivum formaliter alicujus in aliquo eſſe, ac diſtinctivum illius formaliter à quocunque alio non habente illud idem eſſe: ſed filiatio per ſe ſine ſpiratione activa eſt formaliter conſtitutiva Filii in eſſe Filii: ergo etiam erit formalis ratio diſtinctiva filii à quocunque alio non habente rationem Filii, ergo in hac hypotheſi impoſſibili, ſi Spiritus ſanctus non procederet à filio, adhuc realiter diſtingueretur à filio, quia filiatio ſicut tantum eſt conſtitutiva filii, ita eſſet in tali hypotheſi diſtinctiva filii à Spiritu ſancto. Major etiam ulterius probatur, quia quævis res per id conſtituitur in ſua unitate, per quod conſtituitur in ſua entitate, actus enim diſtinguendus eſt negativus, qui neceſſario ſupponit actum conſtituendi poſitivum, in quo fundetur. Minor evincitur, quia in filio non ſunt aliæ proprietates, quam filiatio & ſpiratio activa, & hæc ſpiratio cùm ſit communis etiam Patri, non eſt conſtitutiva filii ineſſe perſonæ, ergo circumſcripta hac ſpiratione activa & manente in filio ſola filiatione manet formale diſtinctivum filii à Spiritu ſancto; conſequenter in data hypotheſi, ſi Spiritus ſanctus non procederet à filio, adhuc ab illo diſtingueretur. Firmatur quia filiatio præciſè ſumpta conſtituit perſonam filii incommunicabilem, proinde etiam diſtinctam à qualibet alia, quæ non eſt ipſa. Secundo firmari etiam poteſt, quia ſpiratio activa conſtituit quid communicabile, & præſupponit filiationem, quia intelligitur advenire filio jam conſtituto in ſuo eſſe per filiationem, ex quo liquet filium de facto diſtingui à Spiritu ſancto per filiationem: unde quamvis Spiritus ſanctus non procederet à filio, adhuc deberet realiter diſtingui ab illo, quia filius retineret filiationem diſtinctivam filii à Spiritu ſancto.

Reſpondent aliqui huic argumento, quod videtur eſſe præcipuum, cui Scotiſtæ innituntur: per formale conſtitutivum non diſtingui conſtitutum à quocunque alio non habente conſimilem entitatem; ſed tantum ab illis, cum quibus magis convenit, & à quibus non diſtinguitur per aliquid aliud, niſi per illud formale conſtitutivum, ſic homo per rationalitatem tantum diſtinguitur à brutis, cum quibus convenit, in animalitate: à lapide verò cum quo minus convenit, non diſtinguitur per rationalitatem, ſed per animalitatem; ita ita à pari reſpondent filium per ſuum formale conſtitutivum, ſeu per filiationem diſtingui à Patre, cum quo convenit in ſpiratione activa, non ita diſtingui à Spiritu ſancto per filiationem, ſed per ſpirationem activam, in qua convenit cum Patre, & non convenit cum Spiritu ſancto: hinc inferunt in data hypotheſi, ſi per impoſſibile filius non ſpiraret active Spiritum ſanctum, non haberet prædicatum ullum; quo deberet diſtingui à Spiritu ſancto, quia careret ſpiratione activa quæ ſola eſt ratio, qua filius diſtinguitur realiter à Spiritu ſancto. Verùm hæc reſponſio non ſatisfacit: ſiquidem falſum eſt hominem per rationalitatem diſtingui tantum à bruto, & non à lapide: ſiquidem per id unumquodque diſtinguitur ab alio, per quod non communicat ineſſe cum illo, homo autem per rationalitatem non communicat cum lapide. conſequenter per rationalitatem debet à lapide diſtingui, alioquin niſi diſtingueretur per rationalitatem, non eſſet homo alterius ſpeciei ſpecialiſſimæ à lapide, quod eſt abſurdum. Præterea falſum etiam eſt filium diſtingui perſonaliter ut eſt filius, per ſolam ſpirationem activam à Spiritu ſancto: quia quidquid diſtinguitur ab alio in quantum tale, debet neceſſariò diſtingui per prædicatum aliquod quod ſit de ratione illius, quatenus eſt formaliter tale, ſed filius diſtinguitur perſonaliter, ſeu quatenus eſt formaliter filius à Spiritu ſancto: ergo neceſſe eſt diſtinguatur ab illo per prædicatum aliquod, quod ſit de ratione filii ut filii: ſed ſpiratio activa non eſt de ratione filii ut filii: ergo per ſpirationem activam filius qua talis non diſtinguitur perſonaliter à Spiritu S. non enim negatur de facto Filium per ſpirationem activam diſtingui à Spiritu ſancto; quia repugnat idem eſſe ſimul ſpirans & ſpiratum, unde tantum dicimus, quod in data hypotheſi ex hoc capite præcisè filius non diſtingueretur à Spiritu ſancto.

Si dicas per datam reſponſionem quidem ſequi, filium diſtingui à Spiritu ſancto per filiationem, non tamen realiter perſonaliter, eo quia hæc diſtinctio realis habeatur per ſolam ſpirationem activam: ſed tantum diſtingui formaliter ex natura rei. Contra eſt, quia non poteſt filius qua talis diſtingui perſonaliter à Spiritu ſancto, niſi per id, per quod conſtituitur formaliter ineſſe filii, & perſonæ divinæ: ſed Filius per ſolam filiationem, quæ eſt incommunicabilis, conſtituitur ineſſe perſonali, ac in ratione Filii, & non per ſpirationem activam, quæ communis eſt Patri & filio: ergo per filiationem diſtingueretur à Spiritu ſancto.

Exactiùs reſpondetur argumento, ſi diſtinguatur major. Si conſtitutivum ſit prædicatum abſolutum conceditur major; quia tunc per tale prædicatum res conſtituta diſtinguitur à quavis alia, quæ non eſt ipſa: ſi conſtitutivum ſit relativum, negatur major, quia hoc non diſtinguit à quovis alio, ſed tantum à ſuo correlativo: ut in patre paternitas conſtitutiva Patris diſtinguit patrem à quovis alio, non ita ſpiratio activa, quæ non eſt conſtitutiva patris ineſſe patris, non enim per ſpirationem activam pater diſtinguitur à filio, ſed tantum à ſuo correlativo, ſeu à Spiritu ſancto. Quod verò unum relativum diſtinguatur ab aliis rebus non habentibus tale eſſe; hoc non provenit à relatione conſtituente illud ineſſe relativo, ſed ab aliquo alio prædicato, quod repugnat illis rebus; ſic in creatis licèt paternitas,

Digitized by Google

quâ pater conſtituitur in eſſe Patris, diſtinguatur non ſolùm à filiatione, ſed etiam ab aliis relationibus, quæ non reſpiciuntur à paternitate, id oritur ex limitatione paternitatis creatæ; unde limitatio eſt prædicatum, ratione cujus repugnat, paternitatem non diſtingui realiter a quacunque alia ratione, quæ non eſt paternitas: cæterùm ſi nullum ſit tale repugnans, non diſtinguitur ab illis: & quia in divinis filiatio non refertur ad ſpirationem paſſivam; & ex alio capite non habeat filiatio prædicatum, ratione cujus illi repugnet realiter identificari cum ſpiratione activa; imò & includat prædicatum infinitatis, ratione cujus exigit realiter, ibi identificare omnia illa prædicata, cum quibus non opponitur relativè, ſequitur quòd in data hypotheſi, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, filiatio in filio non eſſet ratio, quâ filius diſtingueretur realiter à Spiritu ſancto, quia ratione infinitatis, filiatio potius exigeret ſibi realiter identificare ſpirationem paſſivam; ſicut de facto ſibi realiter identificat ſpirationem activam, cui non opponitur relativè originativè per modum producentis, & producti. Ad primam confirmationem reſpondetur; quòd cùm filiatio non conſtituat perſonam abſolutam, ſed relativam, non conſtituit illam formaliter, & ſimpliciter incommunicabilem, & diſtinctam à quavis alia perſona; ſed tantùm incommunicabilem, & diſtinctam ab illa perſona, ad quam refertur. Hinc ad ſecundam confirmationem reſpondetur, quòd tametſi Filius conſtituatur in eſſe perſonali, & incommunicabili relativè per filiationem; adeout ſpiratio activa præſupponat filium jam conſtitutum in ſuo eſſe; non tamen filius per filiationem ſimpliciter, & præcisè diſtinguitur relativè à Spiritu ſancto, ſed tantùm à Patre, ad quem refertur. Quòd ſi ſumamus filiationem, ut radicantem ſpirationem activam, quâ Filius refertur ad Spiritum ſanctum, in hoc ſenſu Filius diſtingueretur à Spiritu ſancto non per filiationem ſimpliciter, ſed ut radicantem ſpirationem activam. Quòd ſi dicas, Filium diſtingui perſonaliter a Spiritu ſancto, conſequenter per aliquid perſonaliter; & ſpirationem activam non eſſe proprietatem perſonalem filii, ſed eſſe rationem communem Patri, & Filio: conſequenter filium per ſolam filiationem, quæ eſt proprietas perſonalis filii, diſtingui in data hypotheſi à Spiritu ſancto. Contra eſt, ſpiratio activa non eſt proprietas perſonalis conſtitutiva, tranſeat: quia filiatio ut radicans ſpirationem activam eſt proprietas perſonalis, filii, adeout ſpiratio activa non ſimpliciter, & præcisè, ſed ut radicata in filiatione ingrediatur de facto prædicatum proprium conſtitutivum Filii. Spiratio activa non eſt proprietas perſonalis diſtinctiva perſonæ, negatur minor: quia tametſi ſpiratio activa non conſtitueret perſonam filii, illam tamen diſtingueret à Spiritu ſancto, quod ſufficit ut dicatur proprietas perſonalis ſaltem diſtinctiva. &c.

Si inſtes inde ſequuturum, conſtitutivum formale alicujus non eſſe diſtinctivum illius formaliter à quovis alio, cùm ſupponatur ſpirationem activam eſſe tantùm proprietatem perſonalem diſtinctivam, non conſtitutivam. Contra eſt, quia ut paulò antè diximus, ſolum conſtitutivum abſolutum eſt diſtinctivum conſtituti ab omni eo, quod non eſt ipſum; quia conſtitutivum relativum tantùm diſtinguit conſtitutum à ſuo correlativo; quod ſi conſtitutum diſtinguatur non ſolùm à ſuo correlativo; ſed etiam à quolibet alio, quod non eſt tale conſtitutum, id non oritur præcisè ex vi conſtitutivi relativi, ſed ex alio prædicato, ut ex limitatione, ratione cujus paternitas in creatis non ſolùm diſtinguitur à filiatione, ſed etiam à quolibet alio, quod non eſt paternitas. In divinis verò quia relatio eſt infinita; & ratione infinitatis exigat ſibi identificare realiter ſimpliciter omne illud prædicatum divinum, cum quo non dicit oppoſitionem relativam; fit, quòd paternitas tantùm diſtinguatur realiter à filiatione, cui relativè opponitur, non verò à ſpiratione activa, cui opponitur tantùm diſparatè, non verò relativè per modum producentis, & producti. Tametſi filiatio qua talis, & ſecundùm ſuum præciſum conceptum filiationis conſtitueret Filium in eſſe Filii: quia tamen filiatio qua talis opponitur tantùm paternitati, non verò ſpiritui ſancto, bene ſtat, filiationem eſſe prædicatum conſtitutivum Filii, & diſtinctivum ejusdem à Patre: & ſpirationem activam eſſe proprietatem perſonalem diſtinctivam filii à Spiritu ſancto.

Tertium Scotiſtarum argumentum ſic procedit. Repugnat, unam eandemque perſonam poſſe produci per duas actiones totales productivas, quia quælibet actio totalis exigit eſſentialiter ſuum terminum totalem: quapropter docent Scotiſtæ, plures actiones totales productivas eſſe ſignum diſtinctionis realis inter terminos productos: atqui in hypotheſi impoſſibili, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, adhuc darentur duæ actiones totales productivæ, ſcilicet generatio per intellectum; & ſpiratio per voluntatem, & filius produceretur per veram generationem, & per intellectum, & Spiritus ſanctus per voluntatem: ergo Spiritus ſanctus in data hypotheſi diſtingueretur realiter à Filio: cùm repugnet eamdem perſonam procedere per intellectum, & voluntatem ſimul, ſiquidem non poteſt idem produci duabus productionibus totalibus. Præterea procedere per intellectum eſt idem ac terminum procedere ut ſimilem; & procedere per voluntatem non eſt terminum procedere ut ſimilem: ergo ſi in data hypotheſi Filius procederet ut ſimilis, & Spiritus ſanctus non procederet ut ſimilis, deberet hic diſtingui à Filio; quia implicat in terminis produci ut ſimilem. Hinc D. Anſelmus lib. de Proceſſione Spiritûs ſancti *cap.* 4. ait. *Habent utique à Patre, eſſe, Filius, & Spiritus ſanctus; ſed diverſo modo, quia alter naſcendo, alter procedendo, ut alti ſint ad invicem etiam per hoc:* & nonnullis interjectis ſcribit: *Nam ſi per aliud non eſſent plures Filius, & Spiritus ſanctus, per hoc ſolùm eſſent diverſi.* Hoc idem etiam luculentius docuerat D. Anſelmus *cap.* 2. ejusdem libri inquiens: *Filius autem, ut interim aliam cauſam dicam, quoniam nondum conſtat, quod Spiritus ſanctus de illo ſit & procedat, ideo non eſt Spiritus ſanctus: ſiquidem filius naſcendo habet eſſe de Patre: Spiritus verò ſanctus non naſcendo, ſed procedendo:* ergo D. Anſelmus ponit totam differentiam, ac diſtinctionem inter Filium, & Spiritum ſanctum in eo, quo eſt naſci & procedere; unde aſſerit Spiritum ſanctum per hoc præcisè diſtingui à Filio; quia ille procedit per voluntatem, & Filius per intellectum: & quia in data hypotheſi ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio adhuc Filius procederet per intellectum, & Spiritus ſanctus per voluntatem; ideo Spiritus ſanctus diſtingueretur à Filio.

Verùm neque hoc argumentum evincit intentum Scotiſtarum, quia ut docet D. Thomas quæſt. 10. de potent. *art.* 2. proceſſio per voluntatem tantum differt à proceſſione per intellectum ratione ordinis originis, quem dicit ad illam, adeout ſublato hoc ordine non ſit amplius, duplex proceſſio diſtincta

ſtincta ſed una tantùm: & quia in data hypotheſi tolleretur hic ordo originis, non eſſet amplius duplex proceſſio ſed una tantùm realis, quæ haberet utramque rationem generationis, & ſpirationis, cui correſponderet unicus terminus, ſeu una tantùm perſona, quæ eſſet ſimul genita, & ſpirata: quamobrem in tali hypotheſi intellectus, & voluntas non eſſent principia duplicis proceſſionis paſſivæ, ſed tantùm unius, quæ utrique æquivaleret. Quamobrem cùm dicitur, non poſſe idem produci duplici actione adæquata, & realiter diſtincta, eſt propoſitio diſtinguenda; ſi illæ duæ actiones ſint reales, & adæquatæ, & realiter inter ſe diſtinctæ, conceditur: ſin verò tales actiones ita ſint adæquatæ, ut una ex formalitatibus in termino repletis non diſtinguatur ab alia, neque ipſæ productiones diſtinguantur realiter, negatur: ex eo autem, quòd eadem perſona produceretur per intellectum, & voluntatem, productio per intellectum non diſtingueretur realiter à productione per voluntatem, ſiquidem una proceſſio non eſſet ab alia: ſed ambæ ſimul influerent in eundem terminum, in quo formalitas correſpondens uni productioni non diſtingueretur realiter à formalitate correſpondente alteri productioni, quia in divinis tota diſtinctio realis habetur ratione oppoſitionis relativæ penes producens, & productum: & in data hypotheſi quamvis productiones eſſent diſtinctæ adæquatæ formaliter vel virtualiter intrinſecè, non tamen ita diſtinguerentur realiter, unde non repugnat eandem perſonam in tali hypotheſi poſſe produci per illas duas actiones intellectûs, & voluntatis. Quòd ſi dicas proceſſionem per voluntatem exigere eſſentialiter pro ſuo termino proprietatem conſtituentem perperſonam: atqui eo ipſo, quòd proceſſio per voluntatem terminatur ad Filium identicè ſub aliqua formalitate ſibi identificata, nequit terminari ad proprietatem conſtituentem perſonam: proinde proceſſio per voluntatem nequit habere terminum, qui ſit formalitas realiter ſimpliciter identificata cum Filio. Contra eſt, quia tunc proceſſio per voluntatem exigit eſſentialiter pro termino proprietatem conſtituentem perſonam, ſi influat in terminum adæquatè, & ſeorſim ab alia proceſſione: non verò ſi tantùm inadæquatè ſimul concurrat cum alia proceſſione. Dupliciter poteſt proceſſio per voluntatem conſiderari; primò ratione ordinis ad principium formale, *quo* ſeu voluntatem; ſecundò ratione ordinis ad principium *quod* ſcilicet Patrem, & Filium; ſub prima conſideratione tantùm exigit pro termino impulſum; ſub ſecunda verò poſtulat impulſum perſonaliter ſubſiſtentem: & quia in data hypotheſi ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, non maneret proceſſio per voluntatem in ſecunda conſideratione, ſeu ratione ordinis ad principium *quod*, ſed tantùm ratione ordinis ad principium formale *quo*, ſeu voluntatem ideo non maneret proceſſio per voluntem cum hoc prædicato eſſentiali, qnod eſt procedere à Patre, & Filio: ex quo maniſeſtè ſequitur, quòd in data hypotheſi proceſſio per voluntatem non maneret cum exigentia termini conſtituentis perſonam, ut ſupponebatur in producta inſtantia; ſed tantùm maneret cum exigentia termini potiùs advenientis perſonæ conſtitutæ.

Sed urgebis, quæ ſe ipſis differunt, nequeunt eſſe idem ſecundùm eam rationem, qua differunt: ſed filiatio, & ſpiratio paſſiva ſe ipſis differunt, quia illa filium hæc Spiritum ſanctum conſtituunt: conſequenter in quacunque hypotheſi ſumantur, nequeunt eſſe idem, ſed neceſsè eſt differant inter ſe. Sed contra, quia aliud eſt de facto filiationem & ſpirationem paſſivam differre ſe ipſis; & aliud differre in data hypetheſi, ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, eatenus de facto differunt ſe ipſis, quia ſpiratio paſſiva producitur etiam à Filio, cui proinde opponitur relativè, ac realiter diſtinguitur Filius à Spiritu ſancto: in data autem hypotheſi quia ſpiratio paſſiva non eſſet originativè à Filio; ceſſaret ratio qua filiatio, & ſpiratio paſſiva deberent inter ſe realiter differre; eatenus modo differunt, quia relativè opponuntur, & Filius eſt principium ſpirationis paſſivæ: & in data hypotheſi, quia Spiritus ſanctus non procederet à Filio, ei non opponeretur ratione originis, proinde non differrent ſe ipſis. Rurſus poſſet etiam aliter ſatisfieri præcipuo Scotiſtarum argumento: poſſet enim negari major, quia ſicut in divinis non repugnarent illæ duæ proceſſiones activæ per intellectum, & voluntatem eidem perſonæ Patris: ita neque in data hypotheſi repugnarent duæ proceſſiones eidem perſonæ Filii: re enim intimiùs conſiderata difficulter poteſt ratio diſcriminis aſſignari. Ad id quod addebatur non poſſe unam eandemque perſonam produci per duas productiones totales, jam ſuperiùs ſatisfecimus, & poſſumus etiam ulteriùs reſpondere, quòd in data hypotheſi non produceretur eadem perſona ſimpliciter per ſecundam productionem, ſed tantùm ſecundùm quid ſeu in ratione talis eſſe: unde per productionem procedentem ab intellectu produceretur ſimpliciter Filius: & per ſecundam provenientem à voluntate produceretur tantùm ſecundùm quid: etenim Petrus quamvis per generationem producatur ſimpliciter ineſſe perſonæ; per calefactionem ſupervenientem adhuc dicitur produci ſecundùm quid ineſſe calidi: ita proportionaliter poſſemus reſpondere in data hypotheſi Filium produci ſimpliciter in eſſe geniti per primam productionem emanantem ab intellectu; & produci ſecundùm quid in eſſe ſpirati per ſecundam productionem provenientem à voluntate. Quòd ſi dicas non eſſe minùs efficacem in divinis proceſſionem per voluntatem, quàm ſit proceſſio per intellectum; proinde ſicut per proceſſionem ab intellectu producitur ſimpliciter Filius, ita etiam per proceſſionem emanatam à voluntate deberet ſimpliciter Filius produci, & non ſecundùm quid, ne proceſſio per voluntatem ſit minùs efficax. Sed contra quia quòd in data hypotheſi per proceſſionem emanatam à voluntate non produceretur ſimpliciter perſona Filii, ſed tantùm ſecundùm quid, id non orietur ex defectu efficaciæ proceſſionis per voluntatem divinam; ſed quia proceſſio per voluntatem præveniretur à proceſſione per intellectum, quæ in ſigno priori intelligeretur producere ſimpliciter Filium quamobrem quia proceſſio per voluntatem ſupponeret, ac inveniret perſonam jam productam per intellectum: ideo proceſſio per voluntatem non ex defectu propriæ efficaciæ, ſed quia præciſè inveniret perſonam jam productam in ſigno priori originis, illam non produceret ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid. Idque firmari etiam poteſt, quia relatio ſpirationis activæ licèt ſit æquè perfecta ac ſubſiſtens, ſicut paternitas & filiatio, non tamen conſtituit perſonam, ſicut paternitas & filiatio, non quia ſpiratio activa ſit in Patre & Filio minus perfecta, & ſubſiſtens, aut minus efficax, ſed quia invenit perſonas jam conſtitutas per priores relationes paternitatis, & filiationis: ex quo ſequitur, quod ſpiratio activa non conſtituat ſimpliciter perſonas divinas in eſſe perſonæ, ſed tantùm ineſſe perſonæ

ſpirantis : ita à pari in data hypotheſi ſi una ac eadem perſona produceretur per intellectum, & voluntatem, per primam productionem provenientem ab intellectu conſtitueretur in eſſe perſonæ genitæ ſimpliciter, & per ſecundam productionem in ratione perſonæ ſpiratæ : etenim vix poteſt aſſignari diſcrimen inter ſpirationem activam in Patre, & Filio, & hanc productionem per voluntatem in data hypotheſi.

Ad aliud quod addebatur inde ſecuturum eandem perſonam produci ut ſimilem & non ut ſimilem reſpondetur id poſſe commodè ſalvari reſpectu diverſorum, non enim repugnat eandem perſonam ratione unius proceſſionis eſſe ſimilem, & ratione alterius non eſſe ſimilem, contradictio enim tollitur penes diverſas rationes, Filius igitur per primam productionem per intellectum tantùm eſſet ſimilis, & per productionem per voluntatem non eſſet ſimilis, ſed tantùm haberet rationem amoris. Quod verò ad authoritatem attinet D. Anſelmi reſpondent aliqui in allegatis locis D. Anſelmum tantùm loqui de diſtinctione virtuali. Alii aſſerunt D. Anſelmum tantùm exponere ea, in quibus tunc Latini cum Græcis conveniebant, quorum unum erat, quòd Filius à Spiritu ſancto diſtingueretur, quia ille naſcendo, iſte procedendo ſuum à Patre acciperet eſſe, deinde oſtendit non poſſe eſſe hos duos modos diſtinctos, niſi Spiritus ſanctus ſit à Filio, eò quia in divinis omnia ſint unum, ubi non intervenit oppoſitio relationis D. Thomas *quæſt.* 10. *de potentia art.* 1. *ad* 3. reſpondet D. Anſelmum non fuiſſe locutum ex propria ſententia, ſed tantùm diſputationis causâ ſuppoſita ſententia Græcorum, qui licèt diſtinxiſſent realiter Spiritum ſanctum à Filio, non tamen concedebant proceſſionem Spiritûs ſancti à Filio : & hanc eſſe veram interpretationem D. Anſelmi ex eo liquet, quia in præcitatis capitibus ponit D. Anſelmus fundamenta, in quibus Græci, & Latini conveniunt, quorum unum eſt, realis diſtinctio Spiritûs ſancti à Filio ne igitur ſententiæ catholicæ, quam ſequuntur omnes Latini, & nondum ipſe contra Græcos oſtenderat de proceſſione Spiritûs ſancti à Filio, coarctaret realem diſtinctionem Spiritûs ſancti à Filio, ideo diſputativè ſuppoſita ſententia Græcorum protulit D. Anſelmus præcitata verba, non verò quòd ſenſerit Spiritum ſanctum non eſſe diſtinguendum à Filio, ſi ab ipſo non procederet. Quòd ſi urgeas ex hypotheſi, quòd darentur duæ proceſſiones una per intellectum, & alia per voluntatem adhuc non poſſent hujuſmodi proceſſiones terminari ad unam, & eandem perſonam, ſed exigerent neceſſario terminari ad duas perſonas realiter diſtinctas : ſiquidem Spiritus ſanctus à ſolo Patre productus verè eſſet rationalis naturæ individua ſubſtantia, conſequenter vera perſona, quia illi conveniret tota diſtinctio perſonæ : pari pacto etiam Filius ex vi ſuæ proceſſionis per intellectum eſſet vera perſona : atqui in data hypotheſi ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio adhuc eſſet terminus proceſſionis per voluntatem ; & Filius eſſet terminus proceſſionis per intellectum, proinde uterque eſſet vera perſona, conſequenter adhuc in data hypotheſi Spiritus ſanctus realiter perſonaliter deberet à Filio diſtingui. Contra eſt, quia idem argumentum fieri poteſt contra Scotiſtas de Patre ut genitore, & ſpiratore : ſiquidem ex hypotheſi, quòd Spiritus ſanctus non procederet à Filio, relatio ſpiratoris in Patre eſſet prædicatum incommunicabile, quia ita conveniret Patri, ut nulli alii perſonæ poſſet competere : ſicut enim paternitas ideo eſt incommuni-

cabilis, quia convenit ſoli Patri ; perinde i
hypotheſi ratio ſpiratoris eſſet incommuni
conſequenter ſpirator eſſet quid incommuni
& ſubſiſtens in natura divina : conſequente
gumentum concluderet, in Patre eſſent duæ
næ ratione paternitatis & ſpirationis activæ i
municabilis : æquè enim eſſet Pater per pat
tem, ac ſpirator per ſpirationem activam, &
Patri, ac ſpiratori conveniret definitio perſon
æquè Pater ac ſpirator eſſet rationalis natu
dividua ſubſtantia, proinde vera perſona.
tra ſecundò negatur inde ſecuturum Filium &
tum ſanctum eſſe duas perſonas realiter perſo
diſtinctas, quia tametſi uterque haberet rat
perſonæ, non propterea eſſent duæ perſonæ
ctæ realiter perſonaliter, quia non ſufficit ad
litatem perſonarum pluralitas rationum pe
ſed ulteriùs requiritur pluralitas ſubſiſtentiar
communicabilium : quæ pluralitas in data hyp
non reperiretur in Filio & Spiritu ſancto ſeclu
dine originis : ſicut non valet in Chriſto De
eſt ratio perſonæ divinæ, quia eſt individu
ſtantia naturæ divinæ, & eſt pariter ratio p
humanæ, quia eſt individua ſubſtantia natu
manæ, unde ſequeretur in Chriſto eſſe duas
nas, divinam unam, alteram humanam, q
contra fidem. Igitur in Chriſto non eſt niſ
perſona divina, quia unica tantùm datur ſubſi
divina, à qua ſolùm habet, ut ſit individu
ſtantia naturæ divinæ : quamvis enim ſit in C
rationalis naturæ ſubſtantia, quia tamen care
pria ſubſiſtentia incommunicabili, ideo non
perſona humana, ut enim natura humana ſ
ſona, id non habet ex propria ſubſtantia, ſed e
ſiſtentia incommunicabili, unde in Chriſto cù
ſint duæ ſubſtantiæ individuæ, ſed unica t
propter unitatem ſubſiſtentiæ, non niſi una
perſona divina, per quam ſubſiſtit natura h
Chriſti : cùm enim definitur perſona eſſe rat
naturæ individua ſubſtantia, per individua
ſtantiam intelligitur ſubſiſtentia incommuni
& cùm in Chriſto non dentur duæ ſubſiſten
communicabiles, ſed tantùm ſubſiſtentia divi
quam Chriſtus ſubſiſtit incommunicabiliter
in Chriſto quamvis dentur duæ naturæ divi
humana, datur nihilominus una tantùm perſ
vina : ergo etiam in data hypotheſi, quia
perſona, quæ procederet per intellectum,
luntatem, daretur unica tantùm ſubſiſtentia i
municabilis, eſſet tantùm una perſona non d
Si dicas modum procedendi paſſivè per intell
eſſe incompoſſibilem cum modo procedendi
vè per voluntatem, & Filium procedere per
lectum, & Spiritum ſanctum per voluntatem
inde adhuc in data hypotheſi ſequi Spiritum ſa
diſtingui realiter perſonaliter à Filio. Cont
quia modi productionis paſſivæ Filii & Spirit
cti non ſunt incompoſſibiles niſi ratione opp
nis producentis, & producti, etenim generati
va eatenus diſtinguitur à ſpiratione paſſiva,
generatio activa eſt etiam principium ſpir
paſſivæ : & quia in data hypotheſi ceſſaret o
tio relativa in ratione producentis, & produc
ceſſaret diſtinctio realis, & perſonalis inter g
tionem activam, & ſpirationem paſſivam.

Dices tota ratio, cur in data hypotheſi S
ſanctus non diſtingueretur realiter perſonalit
lio, eſt, quia non daretur oppoſitio relativa
tione producentis, & producti inter Filium &
ritum ſanctum : atqui excluſio oppoſitionis

Digitized by Google

[illegible] ratione producentis, & producti non obſtante, quia [illegible] distinguantur inter ſe realiter perſonaliter: proinde in data hypotheſi adhuc Spiritus ſanctus deberet realiter perſonaliter diſtingui à Filio: major, & conſequentia tenent, minor oſtenditur quia pater non opponitur Spiritui ſancto ratione [illegible] neque Filius ratione filiationis, & nihilominus Pater & Filius per Paternitatem & filiationem diſtinguuntur à Spiritu ſancto: ergo ad diſtinctionem perſonarum non requiritur oppoſitio producentis & producti, ſed tantum ſufficiunt relationes diſparatæ. Sed contra negatur minor, quia paternitas, filiatio & ſpiratio paſſiva non [illegible] relationes ſimpliciter diſparatæ: ſiquidem habent [illegible] oppoſitionem mediatam in ratione termini: Pater enim conſtituitur in eſſe Patris per relationem paternitatis [illegible] ſpirationem activam, [illegible] exigentis relationem ſpiratoris, qua Pater refertur ad Spiritum ſanctum: quamobrem cum paternitas [illegible] eſſe adæquato includat etiam [illegible] ſpirationis activæ, & relationem [illegible], recte dicitur Pater diſtingui per paternitatem [illegible] adæquate à Spiritu ſancto realiter perſonaliter, & ita dicendum eſt de filiatione: de ratione paternitatis, & filiationis divinæ eſt exigere relationem ſpirationis activæ ut prædicatum [illegible] intrinſecum & quod directe, & formaliter opponatur Spiritui ſancto: quamobrem ſi Spiritus ſanctus non procederet à filio, non eſſet in Filio vis ſpirativa activa, conſequenter non poſſet realiter perſonaliter diſtingui à Spiritu ſancto.

Dices: ſi Spiritus ſanctus procederet liberè à Filio adhuc diſtingueretur realiter ab illo, quamvis non intelligeretur actu procedere à filio: ergo [illegible] ſi Spiritus ſanctus non procederet à Filio, adhuc deberet realiter ab illo diſtingui. Antecedens [illegible], quia ſi Spiritus ſanctus libere procederet à Filio, quamvis de facto non procederet, adhuc poſſet procedere: ſed quod ab aliquo non diſtinguitur realiter, non poteſt ab illo realiter procedere: ergo ex hypotheſi ſi procederet libere realiter diſtingueretur à filio, etiam ſi actu ab illo non procederet. Sed contra diſtinguitur antecedens, ſi licet actu non procederet, poſſet tamen ab illo procedere, diſtingueretur realiter perſonaliter à Filio, non conceditur antecedens: ſi nec procederet, nec poſſet procedere, negatur antecedens & conſequentia [illegible] hypotheſis, de qua ſit quæſtio, ſupponit Spiritum ſanctum nec de facto procedere, nec poſſe procedere à Filio, conſequenter in hac hypotheſi Spiritus ſanctus non diſtingueretur realiter perſonaliter à Filio.

LIBER TERTIUS.

Quomodo Chriſtus ſit Caput Eccleſiæ, & quibus gratiis cumuletur?

CUm in præcedente libro oſtenderimus Chriſtum verum fuiſſe Eccleſiæ Authorem & Inſtitutorem, ſupereſt inquirendum, quomodo ſit Caput Eccleſiæ, ſiquidem de ratione Capitis eſt, ut ſit membrum illius corporis, cujus eſt caput, & author alicujus operis non dicitur eſſe pars ejuſdem operis, ad quod ſe habet potius extrinſece; non enim faber eſt quid intrinſecum pertinens ad fabrefactum; neque eſt pars illa integralis: unde ſi Chriſtus eſt author & inſtitutor Eccleſiæ, non videtur, quomodo eſſe poſſit caput ſeu pars præcipua ejuſdem. Unde in hoc libro explicandum ſit Caput Eccleſiæ, & quibus gratiis Chriſti humanitas cumuletur?

CAPUT I.

An & quomodo Chriſtus dicatur eſſe Caput Eccleſiæ?

DUo ſolent in præſenti controverſia [illegible] Primum an Chriſtus ſit Caput Eccleſiæ. Secundum quænam ſit gratia, per quam in ratione Capitis conſtituatur. Circa primum [illegible] conſenſu aſſerunt Theologi, Chriſtum non [illegible] ut Deum, & ut includentem perſonam Verbi, & naturam divinam, ſed etiam ſecundum humanitatem ſeu naturam humanam eſſe Caput Eccleſiæ. Juvat [illegible] obſervare [illegible] Chriſtus dicitur caput eccleſiæ ſecundum humanitatem, illud ſecundum humanitatem [illegible] dupliciter; primo reduplicativè; adeo ut Chriſtus prout ſimpliciter homo ſit Caput Eccleſiæ, & in hoc ſenſu non procedit quæſtio, quia certum eſt Chriſtum in quantum hominem non eſſe caput Eccleſiæ, ſiquidem quod convenit Chriſto *ut homini*, reduplicativè convenit cuilibet homini; quia reduplicativa propoſitio includit cauſalem, cui æquivalet, & cauſalis includit univerſalem: hinc ex hac propoſitione homo in quantum [illegible] eſt viſibilis, recte infertur, omnem hominem eſſe viſibilem; perinde ſi Chriſtus reduplicative ut homo eſſet caput Eccleſiæ, ſequeretur, quod [illegible] homo eſſet caput eccleſiæ, quod deprehenditur falſum: quod ſi omni homini non convenit eſſe caput Eccleſiæ; neque Chriſto reduplicative ut homini. Secundo hæc propoſitio *Chriſtus ut homo eſt*

caput Eccleſiæ, ſumi poteſt ſpecificativè, adeo ut particula *ut* importet ſubjectum; & ſenſus ſit, quòd Chriſtus quatenus hic homo numerò ſit caput eccleſiæ; adeo ut humanitas non ſit cauſa, quare Chriſtus caput ſit, ſed ſubjectum *quo* gratiæ, per quam conſtituitur caput eccleſiæ.

Dicendum eſt, Chriſtum non ſolum ut Deum, ſed etiam ut hominem eſſe caput Eccleſiæ triumphantis in cœlis, & militantis in terris. Eſſe Chriſtum ut Deum caput Eccleſiæ nulli poteſt eſſe dubium: quia ſi caput eſt, quod reliquis corporis membris ſupereminet ac ſuppeditat influxum, ac ſpiritus animales, quibus vegetant, ſentiunt, uniunt; adeo ut reliqua corporis membra dependeant à capite: perinde Chriſtus ut Deus longè ac infinitè ſupereminet Eccleſiæ, quæ in terris militans eſt cœtus omnium fidelium, ut in cœlis triumphans eſt cœtus omnium beatorum; & cum fideles in Eccleſia militante, & beati in triumphante ſint creaturæ finitæ ac limitatæ perfectionis Chriſtus ut Deus, quia infinitus ſimpliciter in quovis genere perfectionum infinitè ſupereminet utique Eccleſiæ, cui ſuppeditat influxum luminis gloriæ, triumphanti ſcilicet quo beati divinam vident eſſentiam, ac vivunt beatè; & militanti gratiarum dona, quibus ſpiritualiter operantur, meritoriè agunt, ac ſanctè vivunt beneficio gratiæ habitualis, quâ affecti ſanctificantur, ac per adoptionem fiunt filii Dei cum jure ad cœleſtem hæreditatem: cum igitur utraque Eccleſia dependeat à Chriſto ut Deo, quoad influxus gratiarum, & ut à ſuperiore ac ſupereminente, à quo totum Eccleſiæ corpus regitur, nulli dubium, quin Chriſtus ut Deus ſit caput utriusque Eccleſiæ.

Difficultas eſt an etiam ut homo ſumptus *ut homo* ſpecificativè ſit Caput Eccleſiæ, & reſpondetur affirmativè, quia aſſertum evincitur ex ſcripturis. Apoſtolus enim ad Epheſios I. ſcribit de Chriſto. *Suſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dextram ſuam in cœleſtibus. Et omnia ſubjecit ſub pedibus ejus. & ipſum dedit Caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimplet.* Apoſtolum fuiſſe loqutum de Chriſto ut homine ſpecificativè: ex eo liquet, quia Chriſtus ut Deus non fuit à Patre ſuſcitatus; neque ejus beneficio conſtitutus ad dexteram ſuam, & rebus omnibus præpoſitus; quia Chriſtus ut Deus eſt ejusdem eſſentiæ, ac naturæ cum Patre, cui propterea eſt omnino æqualis. Rurſus quia Apoſtolus ſubdit: *omnia ſubjecit ſub pedibus ejus*; quæ verba intelliguntur de Chriſto non ſolùm ut Deo, ſed etiam ut homine ſumpto ſpecificativè pro hoc homine Chriſto, ut explicat D. Thomas ibid. Lect. 8. inquiens: *Per pedes intelligitur infima pars corporis, per caput verò ſuprema. Licet autem Divinitas & humanitas in Chriſto non habeant rationem partis, attamen Divinitas, quæ eſt ſupremum in Chriſto intelligitur per caput* Corinth. II. *Caput Chriſti Deus. Humanitas verò, quæ infima eſt intelligitur per pedes* Pſal. 131. *Adorabimus in loco ubi ſteterunt pedes ejus.* Ex eo igitur quod Pater omnia creata ſubjecerit Chriſto non ſolum ut Deo, cui ab æterno omnia ſubjecta erant, ſed etiam ut homini ſumpto ſpecificativè, ſequitur Chriſtum ut hominem eſſe caput totius creaturæ, conſequenter utriusque Eccleſiæ triumphantis in cœlis, militantis in terris. Humanitas Chriſti dupliciter poteſt conſiderari, primò reſpectu Divinitatis in eodem Chriſto, & relativè ad Divinitatem eſt pedes, ſeu pars inferior, ac demiſſior. Secundo reſpectu creaturarum extra Chriſtum ſive in cœlis ſive in terris, & relativè ad iſtas eſt caput; adeo ut ſecundum diverſos reſpectus eadem Chriſti humanitas, ſeu Chriſtus ſpecificativè ſumptus ſit pes, & caput: quia de eodem loquitur Apoſtolus cum ait: *omnia ſubjecit ſub pedibus ejus*, de quo ait eſſe Caput Eccleſiæ, de quo ante dixeras ſuſcitatum eſſe à mortuis, conſtitutum ad dexteram in cœleſtibus, & ſupra omnem principatum; quæ omnia cum non niſi de Chriſto ſecundum humanitatem verificentur, ſequitur evidenter ex Apoſtolo, Chriſtum ut hominem ſpecificativè ſumptum eſſe caput utriusque Eccleſiæ militantis, ut triumphantis. Hinc D. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 2. art. 1. & 2. expendens verba Apoſtoli ad Epheſ. 1. *Ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam* ait, hæc verba de Chriſto ut homine ſpecificativè accipienda eſſe, de quo Apoſtolus Epheſiis loquebatur.

Evincitur ſecundò aſſertum; quia Eccleſia eſt corpus quoddam myſticum per analogiam ad corpus naturale, ut ſignificat Apoſtolus 1. Corinth. 12. & ad Rom. 12. *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus: omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto.* Si igitur omnes fideles unum corpus efficiunt in Chriſto; hujus corporis moralis, & myſtici debet aſſignari caput morale, ne dicatur eſſe corpus monſtroſum & acephalum: caput autem hujus corporis debet eſſe Chriſtus, qui propterea eſt caput utriusque Eccleſiæ triumphantis & militantis, ut infert D. Thomas, qui in corpore articuli ex ſimilitudine humani capitis, ad cujus inſtar Chriſtus dicitur caput Eccleſiæ; ait D. Thomas: *Sicut Eccleſia dicitur unum corpus ad ſimilitudinem humani corporis; ita Chriſtus eſt caput hujus corporis: caput enim in homine tria habet, nempe anterioritatem ordinis, intellige ſecundum ſitum: eſt enim prima pars incipiendo à ſuperiori: perfectionem, quia in capite vigent omnes ſenſus; non autem in aliis partibus; & virtutem, quia virtus, & motus cæterorum membrorum, & gubernatio eorum in ſuis motibus & actibus eſt à capite propter vim ſenſitivam & motivam ibi dominantem:* quod ut explicat Cajetanus intelligendum eſt non de primo principio ſimpliciter inter membra humani corporis, ſed de comprincipio primi ſimpliciter, ſcilicet cordis. Atqui per D. Thomam *hæc omnia* Chriſto, ut homini conveniunt ſpiritualiter in ordine ad membra Eccleſiæ: gratia enim illius eſt prior, & altior ſecundum propinquitatem ad Deum. Eſt enim perfectior: fuit enim in Chriſto plenitudo omnium gratiarum. Habet etiam virtutem influendi gratiam in omnia membra Eccleſiæ: unde Chriſtus convenienter dicitur Caput Eccleſiæ; quia capiti humani corporis tria ſunt vel maximè propria: ſcilicet *prioritas*, quia eſt prima pars hominis incipiendo à ſuperiori. Secundò *perfectio*, quia in capite vigent omnes ſenſus interiores & exteriores: in reliquis enim membris eſt ſolus tactus. Tertiò *virtus*, ſeu cauſalitas, quia motus cæterorum membrorum diriguntur & regulantur à capite propter vim ſenſitivam & motivam reſidentem in capite. Hæc autem tria convenire ſpiritualiter Chriſto ex eo liquet; quia gratia Chriſti eſt prior, ſi non tempore, bene tamen intentione Dei, vel ſaltem exemplariter, quia eſt exemplar omnis noſtræ gratiæ, ut innuit Apoſtolus ad Rom. 8. *Quos præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui.* Secundò eſt etiam perfectior, quia in Chriſto eſt tota plenitudo gratiarum Joan. 1. *Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis.* Tertiò habet virtutem influendi gratiam in omnia Eccleſiæ membra juxta illud Joan. 1. *de plenitudine ejus nos omnes accipimus:* hinc liquet Chriſto

Chriſto ut homini ſpecificativè ſumpto convenire ſimilitudinem cum capite phyſico hominis ſecundùm illa tria, per quæ conſtituitur in ratione capitis, & diſtinguitur à reliquis membris corporis: ergo Chriſtus ut homo ſpecificativè eſt caput Eccleſiæ juxta doctrinam D. Thomæ deſumptam ex D. Paulo ad Coloſſ. 1. ubi loquens de Chriſto ait: *Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ:* & aſſignans rationem ſubdit: *Qui eſt principium primogenitus ex mortuis*, quibus verbis indicat primam capitis proprietatem, quæ eſt prioritas: rurſus ſubjungit: *Quia in ipſo complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare*, per quæ verba explicat ſecundam capitis proprietatem, quæ eſt perfectio. Tandem addit: *Et per eum reconciliare omnia in ipſum*, per quæ verba explicat etiam tertiam proprietatem, quæ eſt virtus, ſeu influxus in [illegible]qua membra Eccleſiæ, ergo juxta Apoſtolum Paulum Chriſtus ut homo ſpecificativè eſt caput morale Eccleſiæ. Obſervat tamen D. Thomas *in ſolut. ad.* 2. differentiam inter caput naturale, & ſpirituale, quia capitis naturalis non datur aliud caput: Chriſti autem ut hominis caput eſt Deus: quia verò ratio capitis ſolùm per ſimilitudinem dicitur de Chriſto, non eſt neceſſe, quòd in omnibus attendatur, alioquin non eſſet ſimilitudo, ſed rei veritas: & quia in corpore humano adeſt cor membrum præcipuum influens in reliqua, ita D. Thomas in *ſolut. ad.* 3. docet in Eccleſiæ corpore cor eſſe Spiritum ſanctum, eo quia inviſibiliter Eccleſiam vivificet comparat Spiritum ſanctum cordi ob vitam, ſeu gratiam, quam impertitur corpori Eccleſiæ.

Non ſolùm Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, ſeu fidelium qui de facto exiſtunt, verùm etiam omnium quæ fuerunt, ſunt, & erunt, ut docet D. Thomas *in* 3. *art.* ubi aſſerit Chriſtum eſſe caput omnium hominum qui ſunt, fuerunt, & erunt, præterquam hominum damnatorum, eò quia omnes Chriſto uniantur, vel per gloriam in Eccleſia militante, vel per charitatem, vel per fidem in actu, vel in potentia in militante ſiquidem qui actu infideles ſunt, poſſunt ad fidem converti: qua propter, quamvis non ſint intra Eccleſiam actu, ſunt tamen in Eccleſia in potentia fundata principaliter in virtute Chriſti, quæ ad ſalutem totius humani generis ſufficiens eſt: & ſecundariò in arbitrii libertate, qua gaudet omnis homo viator: damnati verò non dicuntur comprehendi ſub capite Chriſti ut hominis, eò quia nec actu, nec in potentia contineantur in Eccleſia, ideoque Chriſtus non eſt eorum caput, bene tamen aſſerit D. Thomas *in* 4. *art.* eſſe Chriſtum caput Angelorum, eò quia unius corporis unum tantùm ſit caput, & ex hominibus, & Angelis coaleſcit unum Eccleſiæ corpus, quia tam Angeli, quàm homines ordinantur ad unum, & eundem finem, ex quo infert Chriſtum ut hominem ſpecificativè non ſolùm hominum, ſed etiam Angelorum eſſe caput, ac illi proprietates capitis reſpectu Angelorum convenire; nam perfectius Angeli participant dona Gratiæ, ac de Chriſti influentia: & in ſolutione ad primum notat Chriſtum ratione animæ convenire cum Angelis in gradu intellectivo generico, & hoc ſufficere ut dicatur, & ſit caput Angelorum.

Dices ſi Chriſtus eſſet caput Eccleſiæ, utique eſſet etiam membrum ejusdem, ſed Chriſtus non eſt membrum Eccleſiæ, neque congruenter vocari poteſt membrum ejusdem ut docet D. Thomas *in* 3. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 6. ergo Chriſtus ut homo etiam ſpecificativè non eſt, nec dici poteſt caput Eccleſiæ. Sequela oſtenditur, quia ſicut caput humani corporis eſt membrum ejusdem corporis; ita ſi Chriſtus per analogiam & ſimilitudinem ad caput humani corporis eſſet caput Eccleſiæ, eſſet etiam per eandem analogiam membrum ejusdem: quia ſicut de quo verificatur eſſe caput cum proprietate prædicatur, quòd ſit membrum propriè, ita de quo prædicatur eſſe analogicè, ac ſimilitudinariè caput, debet prædicari itidem quòd ſit analogicè membrum.

Reſpondent plerique concedendo totum argumentum, eo quia nullum appareat inconveniens in eo, quòd Chriſtus, ut homo eſt, prædicetur caput & membrum Eccleſiæ, eò quia D. Paulus 1. Corinth. 12. id aſſerat inquiens: *Vos eſtis corpus Chriſti & membra de membro*, quod explicant de Chriſto qui ſimul eſt caput Eccleſiæ, & ejus membrum. Obſervant Eccleſiam dupliciter poſſe conſiderari, primò pro toto fidelium cœtu excepto capite, & in hoc ſenſu aſſerunt Chriſtum eſſe tantùm caput Eccleſiæ, non verò membrum ejusdem. Secundò aſſerunt Eccleſiam poſſe ſumi pro toto cœtu fidelium una cum ſuo capite, & in hoc ſenſu aſſerunt non eſſe inconveniens Chriſtum eſſe ac dici caput, & membrum Eccleſiæ. Firmant hanc ſententiam eò quia D. Thomas in 4. *diſt.* 4. *quæſt.* 4. *art.* 3. *ad* 4. doceat Chriſtum dici poſſe membrum Eccleſiæ, quatenus hoc conſtat ex ſponſa, & ſponſo Chriſto, non autem dici membrum Eccleſiæ, quatenus hæc eſt tantùm ſponſa, quia hoc pacto dividitur à Chriſto, quem ut ſui partem non includit. Alii verò negant ſequelam, & aſſerunt Chriſtum nullo modo dici poſſe membrum Eccleſiæ, & nituntur ea ratione, quia membrum dicit dependentiam à conmembris, & Chriſtus etiam ut homo ſpecificativè non dependet ab aliis conmembris Eccleſiæ, quia nullum ab iisdem influxum accipit, ſed iisdem ſuam impertitur gratiam, adeout ipſe in totam Eccleſiam influat ut caput, ita docent D. Bonaventura *in* 3. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 3, Alexander 3. *part. quæſt.* 12. *membro* 2. *art.* 1. Paludanus *quæſt.* 1. *art.* 3. & alii, quos refert, & ſequitur Vaſquez *diſput.* 48. *cap.* 1.

Putarim tamen reſpondendum Chriſtum non ſolùm ut Deum, ſed etiam ut hominem ſpecificativè ſumptum eſſe caput Eccleſiæ, & etiam ut hominem eſſe membrum. Poteſt enim Eccleſia conſiderari dupliciter, vel ut includit Chriſtum ut Deum ac ſui caput; & prout ſolum Chriſtum ut hominem: ſi priori modo conſideretur, Chriſtus eſt tantùm caput Eccleſiæ, quia à nullo ſuperiori dependet, nec recipit influxum: poſteriori autem modo Chriſtus ut homo ſpecificativè poteſt dici membrum Eccleſiæ non ſimpliciter, ſed ut habentis caput Deum, adeout Chriſtus penes diverſa ſit caput, & membrum Eccleſiæ, eſt enim caput, ſi conſideretur ſimpliciter ut eſt Deus præſcindendo ab humanitate, & eſt membrum Eccleſiæ, ſi conſideretur, quatenus caput Eccleſiæ eſt ſolus Deus, præſcindendo ab ipſa humanitate Chriſti, quia hæc ſubjicitur divinitati, à qua dependet, & recipit influxum gratiarum, & ita videtur docuiſſe D. Thomas in 3. *diſt.* 13. *q.* 2. *art.* 1. *ad.* 6. ubi ait; Unde non poteſt dici conmembrum ſecundùm quod caput Eccleſiæ dicitur ipſe ſecundùm humanitatem: poteſt autem dici membrum ſecundùm humanitatem ſecundùm quod ipſe eſt caput Eccleſiæ ſecundùm divinitatem: & dicit Apoſtolus 1. Corinth. 12. *Vos eſtis corpus ejus & membra de membro.* Quamobrem ſi conſideretur Chriſtus ut homo ſpecificativè, ita eſt caput Eccleſiæ, ut non ſit, nec dici poſſit ejus membrum, quia de ratione membri eſt dicere dependentiam ab aliis commembris, & Chriſtus ab Eccleſia non dependet, nec ullum

ullum ab ipſa influxum recipit: bene tamen Eccleſia dependet à Chriſto ut homine ſpecificativè tanquam à ſuo capite, à quo recipit influxum vitæ, ſeu gratiæ ſanctificantis, qua fideles vivunt Deo: ſin verò conſideretur Chriſtus, prout eſt Deus, præſcindendo ab humanitate, quia ut Deus eſt caput totius Eccleſiæ, & omnis creaturæ: ſub hoc capite Chriſtus ut homo dicitur membrum, eò quia dependeat à Deo, à quo accipit influxum gratiæ: ideoque ſtat Chriſtum non poſſe dici membrum Eccleſiæ, prout hæc habet pro capite Chriſtum ut hominem ſpecificativè ſumptum, poſſet tamen dici membrum Eccleſiæ, ut hæc habet pro capite ipſum Deum. Quòd ſi dicas Chriſtum ut hominem ſpecificativè ſumptum à ſe ipſo ut homine aliquid recepiſſe, nimirum exaltationem proprii nominis, & glorificationem corporis, proinde poſſe Chriſtum ut hominem dici, ac eſſe membrum Eccleſiæ, quatenus hæc habet pro capite Chriſtum ut hominem: quia eatenus Chriſtus ut homo non dicitur membrum Eccleſiæ, eò quia nihil recipiat influxûs ab Eccleſia: fideles enim ideo dicuntur membra Eccleſiæ, quia influxum accipiunt à Chriſto, ut capite, ergo ſi Chriſtus ut homo à ſe ipſo ut homine recepit exaltationem proprii nominis, & corporis glorificationem, eſt & ipſe membrum Eccleſiæ. Sed contra negatur conſequentia, quia licèt recipiat à ſe ipſo ut homine exaltationem proprii nominis, & corporis glorificationem, non tamen inde ſequitur dependere à ſe ipſo ut homine, ac eſſe membrum Eccleſiæ: ſiquidem quod quisque à ſe ipſo recipit, non dicitur illud recipere per veram dependentiam: ad rationem autem membri non ſufficit aliquid recipere à ſe ipſo, alioquin Chriſtus ut homo eſſet membrum ſui ipſius ut hominis, quod nemo hactenus ſomniavit. Quamobrem Chriſtus ut homo dici tantùm poteſt membrum Eccleſiæ, quatenus hæc pro capite habet Chriſtum ut Deum, non verò ut habet pro capite Chriſtum ut hominem, ut hactenus expendimus. Ad id, quod aſſerebatur ex D. Paulo 1. Corinth. 12. *Vos eſtis corpus Chriſti & membra de membro*, reſpondetur illud de membro perinde eſſe ac ex parte, adeout ſenſus ſit, quòd non ſoli Corinthii fideles, ſed etiam alii ſint membra Chriſti, ut explicat Cajetanus in D. Thomam ibid. lect. 3. Alii explicant verba Apoſtoli *membra de membro*, ita, ut Corinthii ſint membra, quatenus à D. Paulo, qui etiam erat membrum Eccleſiæ, converſi fuerunt ad Chriſtum, in quo ſenſu dicuntur membra de membro, id eſt dependentia à D. Paulo quoad converſionem. Quòd ſi illud *de membro* referatur ad Chriſtum, ſenſus eſt, quòd Chriſtus ſit membrum Eccleſiæ, prout caput iſtius eſt ſolus Deus præſcindendo ab humanitate Chriſti, in quo ſenſu diximus Chriſtum ut hominem eſſe membrum Eccleſiæ ut habentis pro capite Deum, à quo Chriſti humanitas dependet, & ſuum accipit influxum, ſeu totam gratiarum plenitudinem: ſin verò illud *de membro* referatur ad Chriſtum ut hominem, & ut eſt caput Eccleſiæ, in hoc ſenſu non eſt membrum, quia Eccleſia non influit in Chriſtum ut hominem, bene tamen Chriſtus in Eccleſiam influit ſuam gratiam. Eo ipſo quòd Chriſtus eſt caput morale Eccleſiæ, non poteſt membrum eſſe ejuſdem, ratio eſt, quia membrum, ut docet D. Thomas *in cap. 12. ad Rom. lect. 2.* dicit dependentiam à reliquis membris ejuſdem corporis, quam dependentiam ſignificavit Apoſtolus 1. ad Corinth. 12. inquiens: *Non poteſt autem oculus dicere manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarii;* quibus verbis utitur etiam D. Thomas *in 3. diſt. 13. quæſt. 2. art. 1. ad. 2.* ut probet Chriſtum ut hominem non eſſe membrum Eccleſiæ, ſed tantùm caput: atqui Chriſtus etiam ut homo nullam habet dependentiam quoad vitam ſupernaturalem gratiæ à membris corporis myſtici Eccleſiæ: proinde non poteſt ei convenire ratio membri, tametſi ei conveniat ratio capitis: ratio diſcriminis eſt, quia caput non dicit dependentiam à cæteris membris, ſed potius ſuperioritatem, ac virtutem influendi in reliqua membra ejuſdem corporis, cujus eſt ipſe caput.

Inſtatis quamvis Chriſtus ut præciſè eſt caput Eccleſiæ, non poſſit dici membrum ejuſdem, eo quia ſub præciſa ratione capitis nullum habeat influxum à membris Eccleſiæ, qui influxus requiritur neceſſariò ad rationem membri, adhuc poterit dici membrum Eccleſiæ quatenus ut homo ſubjicitur ſibi ipſi ut Deo, qui eſt altius Eccleſiæ caput, adeo ut ſi conſideretur Chriſtus ut Deus, ſit verum caput Eccleſiæ, quia ita influit in omnia membra ejuſdem, ut ipſe nullum accipiat influxum, ſin autem conſideretur ut homo, eſt membrum Eccleſiæ, quia accipit influxum à Deo. Sed contra quia Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, non ſolùm ſecundùm divinitatem, verùm etiam ſecundùm humanitatem, poteſt enim Eccleſia dupliciter conſiderari. Primò ut includit Chriſtum, quatenus eſt Deus. Secundò quatenus eſt homo tantùm; ſi ſumatur Eccleſia quatenus habet pro capite Chriſtum ut hominem, tunc non poteſt Chriſtus etiam ut homo dici membrum Eccleſiæ, & ratio eſt, quam aſſignat D. Thomas in 3. *diſt. 13. quæſt. 2. art. 1. ad. 6.* quia de ratione membri eſt dicere dependentiam ab aliis commembris, vel ſaltem à capite, & Chriſtus ut homo nil recipit ab aliis Eccleſiæ conmembris, ſed tantùm à Deo, conſequenter non poteſt dici membrum Eccleſiæ prout hæc intelligitur habere pro capite Chriſtum ut hominem: ſin verò conſideretur Eccleſia, ut habet pro capite Chriſtum ut Deum, in hoc ſenſu Chriſtus ut homo dicitur membrum Eccleſiæ, non quia influxum recipiat ab aliis conmembris, vel à aliis dependeat, ſed quia accipit plenitudinem gratiarum à Deo, à quo ſolo dependet.

Dices vel Chriſtus eſt propriè caput Eccleſiæ, vel tantùm impropriè: neutrum videtur dicendum ſiquidem non eſt caput proprium, ſed tantùm per quandam analogiam, ac ſimilitudinem ad caput naturale hominis, ut docet D. Thomas *art. 1.* quod autem per analogiam dicitur, non dicitur propriè tale, ſed tantùm metaphoricè, ut conſtat, cùm Chriſtus dicitur in ſcripturis Paſtor bonus, vitis, leo, lapis angularis, quæ omnia cùm tantùm per quandam analogiam dicantur de Chriſto, nonniſi impropriè & metaphoricè de illo prædicantur: unde ſtat Chriſtum propriè non eſſe caput Eccleſiæ: quod nec etiam impropriè ſit Chriſtus dicendus caput Eccleſiæ, ex eo etiam evincitur, quia ſi eſſet caput Eccleſiæ, maximè eſſet ob prioritatem eminentiæ, & influxus, ſed hoc omnia cum proprietate conveniunt Chriſto ergo non eſt caput Eccleſiæ impropriè. Sed contra, negatur Chriſtum analogicè, ac ſimilitudinariè non eſſe dicendum caput Eccleſiæ, quamvis eminentia & ſuperioritas conveniat propriè Chriſto, etenim Chriſtus in ſcripturis nonniſi analogicè dicitur Leo de Tribu Juda rationa fortitudinis, & nihilominus fortitudo cum omni proprietate Chriſto convenit, à pari licèt ratio prioritatis, eminentiæ, & influxus, quamvis propriè conveniant Chriſto, adhuc Chriſtus nonniſi analogicè, & ſimilitudinariè dicitur caput Eccleſiæ, ſicut quamvis

Digitized by Google

vis propriè fortitudo Chriſto conveniat, non niſi analogicè Chriſtus dicitur Leo, ratio eſt, quia quamvis fundamentum analogiæ ſit fortitudo, in qua Chriſtus aſſimilatur Leoni; res tamen ſignificata per hoc nomen *Leo* non eſt fortitudo, ſed ipſa natura Leonis, quæ non niſi analogicè & metaphoricè enunciatur de Chriſto: perinde quamvis eſſet primum eminens & influens, in quo Chriſtus aſſimilatur capiti naturali, & fundamentum analogiæ inter illud, & Chriſtum in ratione capitis non ſit res ſignificata per nomen Caput, ſed ipſa res, quæ ſignificatur per primum eminens, & influens corporeum, quod propriè dicitur de capite naturali, adhuc impropriè & metaphoricè enunciatur de capite ſpirituali.

Dices Chriſti humanitas conſtat ex corpore & anima rationali: atqui Chriſtus non eſt Caput Eccleſiæ ſecundum corpus proprium, ſed tantum ſecundum animam: ergo Chriſtus non eſt caput Eccleſiæ ſecundum humanitatem etiam impropriè & analogicè, ſed tantùm ſecundum animam: ſiquidem Chriſtus eſt Caput Eccleſiæ per gratiam habitualem ut docet D. Thomas *in 3. part. art. 5.* & gratia habitualis adæquatè ſubjectatur in anima, & nullo modo in corpore, neque in humanitate, ut coaleſcente ex anima & corpore, alioquin diſſoluta unione inter animam & corpus deſtrueretur gratia habitualis; quæ tamen cùm ſit accidens ſpirituale, exigit ſoli ſpirituali ſubjecto inhærere, unde ſi Chriſtus conſtituitur caput Eccleſiæ per gratiam ſpiritualem ſequitur, quod tantum ſecundum animam ſit caput Eccleſiæ, non ſecundum corpus. Sed contra, quia Chriſtus eſt Caput Eccleſiæ ſecundum humanitatem, proinde non ſolum ſecundum animam, ſed etiam ſecundum corpus, quia humanitas utrumque complectitur corpus & animam; & quia nobilior, ac præcipua pars eſt anima, ideo per ſe primò ſecundum animam, ſeu magis principaliter ſecundum animam; & minus principaliter ſecundum corpus; adeo ut illud ſecundum corpus referatur etiam ad corpus ipſius Chriſti. Quod ſi dicas corpus Chriſti traxiſſe materiam corporalem ab illis; & caput debet eſſe primum, conſequenter non derivari à membris. Reſpondetur, quòd licèt corpus Chriſti traxerit materiam corporalem ab aliis; vitam tamen immortalem omnes trahunt à Chriſto ut homine ſpecificativè ſumpto, qui propterea influit vitam in omnes ac omnibus ſupereminet, ac omnes ab ipſo dependent; ergo Chriſtus ut homo ſpecificativè, ſeu ut comprehendens animam & corpus eſt caput Eccleſiæ.

Ratio non eſt aſſignatu difficilis: quia ſicut homines ſunt membra Chriſti ſecundum corpora, & animas, eò quia ſecundum utramque partem perficiantur à Chriſto, ac recipiant influentiam: ita etiam ex parte Chriſti, ne dum anima, ſed etiam Chriſti corpus influit in homines dona gratiæ, quatenus ſua paſſione, & actibus infinitè meritoriis non ſolum ſpiritualibus verum etiam corporalibus à corpore elicitis, ac productis non redemit, nobiſque æternam promeruit gratiam: unde ſecundum utramque partem animæ & corporis non diviſivè, & ſeorſim, ſed copulativè & ſimul, licet non æquè primo ſed ſecundum animam partem nobiliorem primariò; & ſecundum corpus partem ignobiliorē ſecundariò, ſeu minus principaliter eſt Chriſtus ſpecificativè ut homo caput Eccleſiæ totius ſeu triumphantis in cœlis, & militantis in terra: ſiquidem humanitas Chriſti influit eo modo, quo exiſtit, ſed exiſtit cum anima & corpore ſimul junctis; ergo ſecundum utramque partem copulativè, ac unitim ſumptam influit in Eccleſiam, & eſt caput ejuſdem. Præterea quia anima & corpus Chriſti ad rationem capitis comparantur eodem modo, quo verbo Divino copulantur: ſed corpus unitur Verbo mediante anima, fuit enim corpus mediante anima aſſumptum à verbo, ut docent communiter Theologi cum Div. Thoma *3. part. Quæſt. 9. art.* 1. ergo ad influendum in Eccleſiam; & ad rationem capitis per ſe primò comparatur anima, & ſecundariò corpus, adeo ut hoc non niſi mediante anima influat, ac ſit caput Eccleſiæ.

Poteſt tamen in contrarium opponi: Quia Chriſtus ſecundum idem eſt nunc caput Eccleſiæ ac fuit, cùm viveret in hac mortali vita, & ſecundum quod fuit caput in triduo: atque in triduo non potuit eſſe caput ſecundum humanitatatem, ſed tantum ſecundum animam; ſiquidem in triduo humanitas, ſeu complexio ex anima & corpore ſimul unius fuit ſoluta, ergo non potuit in triduo eſſe caput Eccleſiæ; quia quod non eſt, non poteſt eſſe caput alterius. Secundò quia anima Chriſti in triduo non radicabat ea, quibus Chriſti corpus tunc noſtram operabatur ſalutem: ergo tunc erat gratia capitalis, prout præciſè animam afficiebat, non corpus juvabat: adeo, ut gratia capitis manſerit in ſola anima, cui inhæſit, ſed eadem gratia capitis quæ fuit in triduo necis Chriſti, eadem eſt nunc: ergo nunc & de facto gratia capitis ſolum habetur in ordine ad animam, adeo ut Chriſtus non per integram humanitatem coaleſcentem ex anima, & corpore ſimul unitis ſit caput Eccleſiæ, ſed per ſolam animam, ut diſtinctam à corpore, alioquin in triduo necis Chriſtus non fuiſſet caput Eccleſiæ. Sed contra ad primum oppoſitum diſtinguitur major eſt caput nunc Eccleſiæ, ac fuit, cùm viveret in vita mortali ſecundum idem adæquatè, negatur major: ſecundum idem inadæquatè, conceditur major; & conceſsâ minori, negatur conſequentia. Quia tametſi formalis ratio per quam Chriſtus in ratione capitis conſtituitur, ſit eadem quocunque tempore, & in quovis ſtatu; ſcilicet gratia habitualis verbo conjuncta, & inſtitutio libera Dei: adhuc ſubſtratum *quo* non eſt idem adæquatè: quia in ſtatu viæ cùm Chriſtus viveret apud nos in vita mortali, ex unione animæ cum corpore reſultabat humanitas integra coaleſcens ex anima & corpore, quæ operabatur actus ſatisfactorios pro noſtra redemptione: unde humanitas erat id, quo pro ſubſtrato Chriſtus erat Caput Eccleſiæ: in triduo autem ſubſtratum non manſit adæquatè; ſed tantum inadæquatè, ſcilicet ſola anima cui gratia capitis inhæſit, & fuit ſubſtratum, quo Chriſtus erat caput Eccleſiæ: ideoque non ſecundum idem adæquatè, ſed ſecundum idem inadæquatè in triduo necis fuit Chriſtus caput Eccleſiæ. Ad ſecundum reſpondetur in triduo necis, gratiam habitualem animæ Chriſti non radicâſſe formaliter ea, quibus corpus Chriſti tunc temporis noſtram operabatur ſalutem ex defectu unionis corporis cum anima: bene tamen ea radicâſſe exigitivè, quatenus poſtulabat ea radicare. Vel poſſet etiam reſponderi: gratiam habitualem eſſe gratiam capitis adæquatè, quando anima eſt corpori unita; & tunc ſe ipſa, vel mediantibus donis in ea radicatis ad omnes actus capitis concurrere; ſed in triduo non fuiſſe adæquatam gratiam capitalem; ſed tantum principalem, eò quia animam actuabat, ſecundum quam Chriſtus in triduo fuit caput Eccleſiæ: gratia enim capitis adæquate coaleſcit ex gratia habituali afficiente animam, & donis actuantibus & corpus unitum animæ, illudque elevantibus ad influen-

dum in homines dona ſupernaturalia in ordine ad aſſecutionem æternæ ſalutis.

Quòd ſi petas, cur Chriſtus dicatur potius eſſe caput Eccleſiæ, quam cor. Reſpondetur, quia cor eſt origo, ut principium operationum vitalium, ſiquidem in corde generantur ſpiritus vitales, qui ſunt principia vitæ vegetantis: & caput eſt principium operationum animalium, quia in eo gignuntur ſpiritus animales, qui ſunt principia vitæ ſenſitivæ: & quia operationes vitales non ſubjiciuntur voluntatis imperio, ſed exercentur naturaliter: & è converſo, quia operationes animales perfectè ſubjiciuntur voluntatis imperio; & Chriſtus influit in myſtica membra Eccleſiæ per voluntarium, non per naturalem ſucceſſionem ſupernaturalis influxus gratiæ; ideò congruentiùs dicitur Chriſtus caput, quàm cor Eccleſiæ: hinc D. Thomas 3 part. quæſt. 8. art. 1. ad 3. ait: *Caput habet manifeſtam eminentiam reſpectu exteriorum membrorum: ſed cor habet quandam influentiam occultam: & ideo cordi comparatur Spiritus ſanctus, qui inviſibiliter Eccleſiam vivificat & unit: capiti comparatur ipſe Chriſtus ſecundum viſibilem naturam, ſecundum quam homo hominibus præfertur.* Docet D. Thom. Chriſtum ſecundùm humanitatem ideo non dici cor Eccleſiæ, ſed caput; quia capitis eminentia, & influxus non occulta, ſed manifeſta ſunt: ſecus quia influxus cordis ſunt occulti, & nos latent; non Chriſto ſecundum humanitatem convenit eſſe cor Eccleſiæ, ſed potius ſecundum divinitatem; adeo ut Chriſtus ut Deus, & Spiritus ſanctus congruentius dicantur cor Eccleſiæ; eo quia non habeant eminentiam viſibilem, ſicut Chriſtus ſecundum humanitatem, quâ eſt homo & habet eminentiam viſibilem, cui propterea congruentius convenit eſſe caput Eccleſiæ.

Præterea cuique corpori viſibili convenit caput viſibile, alioquin putaretur corpus acephalum, quia caput non ſubjiceretur ſenſui, & reliqua membra eſſent ſenſibilia, & caderent ſub ſenſum viſus; proinde caput non eſſet proportionatum corpori. Sed Eccleſia eſt corpus myſticum viſibile, ac manifeſtum: proinde ſi ejus caput debet viſibile eſſe, ſequitur Chriſtum ſecundum humanitatem viſibilem eſſe caput, non cor, quod non eſt manifeſtum ſicut caput. Minor oſtenditur: quia Eccleſiam conſpicuam, ac manifeſtam fore prædixerunt Prophetæ, ut gentes eam videntes, ad illum invitarentur, ad verbum Dei audiendum, & legem recipiendam preces fundendas, ac ſupremo Numini debitum cultum exhibendum: hinc partes Eccleſiæ omnibus ſemper patent, ut quiſque ſi velit, poſſit, prout ipſi magis placuerit, ingredi, non ſolum fidelis ſed etiam Ethnicus, Judæus, Turca & gentes omnes, neminem enim excludit, omnes complectitur, quos luſtralis baptiſmi aqua abſtergit; imo Gentibus omnibus ut ſit manifeſta, in monte ſublimi qui Chriſtus eſt, collocatur, fundatur, erigitur; ut gentes ad illam acceſſuræ vitam inveniant æternam, nulli obnoxiam interitui; quæ omnia poſtulabant, ut Eccleſia viſibilis eſſet; & caput illius viſibile foret; Micheæ 4. *Erit mons domus Domini præparatus in vertice montium, & ſublimis ſuper colles, & fluent ad eum populi. Et properabunt gentes multæ, & dicent: Venite, aſcendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob: & docebit nos de viis ſuis, & ibimus in ſemitis ejus: quia de Sion egredietur lex, & verbum Domini de Jeruſalem. Et judicabit inter populos multos; & corripiet gentes fortes uſque in longinquum.* Iſaias Judæos invitat ad hujus Eccleſiæ ingreſſum, eo quia ejus ſplendor omnibus conſpicuus viam perſignet ſalutis ait Propheta cap. 60. *Surge illuminare Jeruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui.* Idque cauſæ cur Chriſtus dicatur poſuiſſe in ſole tabernaculum ſuum Pſal. 18. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum* id eſt Eccleſiam in terris militantem à ſe fundatam, unde Auguſtinus in Pſal. 18. *In manifeſtatione Eccleſiam ſuam non in occulto, non quæ lateat, non velut opertam; ne forte fiat ſicut operta ſuper greges hæreticorum.* Quod ſi Eccleſia eſt viſibilis, neceſſe eſt cadat ſub ſenſus ſecundum ſingulas partes, quibus conſtruitur, & quia una ex præcipuis partibus corporis eſt caput, debet hoc eſſe viſibile: unde Chriſtus ut homo ſpecificativè ſeu ſecundum humanitatem viſibilem eſt caput Eccleſiæ viſibilis, ſeu militantis in terris: alioquin ſi Eccleſia eſſet inviſibilis, non poſſent gentes eam cognoſcere, ut ipſam adirent, in illam ingrederentur, & vero Numini debitum exhiberent cultum; hinc S. Cyprianus definit Eccleſiam eſſe plebem ſacerdoti adunatam, & gregem paſtori ſuo adhærentem; quòd ſi Paſtor non eſſet viſibilis, non poſſet grex illum cognoſcere, nec illi adhæreſcere; quia ut ſcitè Div. Auguſtinus lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. ait: *In nullum quippe nomen Religionis ſeu verum ſeu falſum coagulari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum, vel ſacramentorum ſenſibilium conſortio colligentur.* Et lib. 3. contra Epiſtolam Parmeniani cap. 5. *Nulla eſt ſecuritas unitatis, niſi ex premiſſis Dei Eccleſia declarata, quæ ſuper montem conſtituta abſcondi non poteſt. & ideo neceſſe eſt, ut omnibus terrarum partibus nota ſit.*

CAPUT II.

An Chriſtus ut homo ſpecificativè ſumptus ſit caput omnium hominum & Angelorum?

CErtum eſt, omnes homines poſt Chriſtum, ſi non actu ſaltem in potentia eſſe membra Chriſti quamdiu vivunt in hac vita morti obnoxia, quia in ſtatu viæ omnes homines, quamvis ſceleribus deturpati, moribus corrupti, noxiſque coinquinati, ac in criminibus obſtinati poſſunt reſipiſcere ope divinæ gratiæ, & æternam conſequi ſalutem: in ſtatu vero juſtificationis, & gloriæ ſunt actu membra Chriſti, hoc tamen diſcrimine, quod in ſtatu gloriæ ſint membra inſeparabilia, & in ſtatu viæ ſeparabilia: ſecus nec actu ac in potentia eſt Chriſtus caput damnatorum, quia ut Chriſtus ſit caput alicujus hominis, requiritur ſaltè, quòd ipſi uniatur per fidem: & damnati nec actu fidem habent, nec illam poſſunt habere, ut communiter docent Theologi, eò, quia fides ſit virtus pertinens tantùm ad ſtatum viæ, extra quem damnati exiſtunt. Rurſus quia ſunt etiam incapaces omnis virtuoſi affectûs, conſequenter etiam piæ affectionis imperantis autem fidei, ex quo liquet, damnatos nec actu nec in potentia eſſe membra Chriſti, neque Chriſtum eſſe illorum caput. Quòd ſi dicas, Hæreticos ab Eccleſia puniri, & juxta Paulum ad Eccleſiam non pertinere de iis judicare, qui foris ſunt, ſeu extra Eccleſiam, conſequentenr hæreticum

ticum damnatum eſſe partem, & membrum Eccleſiæ, & Chriſtum ejus caput. Contra eſt, quia ut hæretici damnati ab Eccleſia judicentur, & damnentur ſufficit, quod antea pertinuerint ad Eccleſiam vel per ſuſceptionem baptiſmi, vel per confeſſionem fidei, quam poſtea deſeruerint, unde Eccleſia habet jus in ipſos ut deſertores, quos propterea poteſt punire, tametſi mortui ſint, & damnati. Beati verò cœleſti gloria donati ſunt actu membra Chriſti, imò & membra perfectiſſima, ut ex D. Paulo ad Epheſ. 1. ubi vocat Chriſtum caput ſuper omnem Eccleſiam ſcilicet militantem in terris, & triumphantem in cœlis: *Ipſum dedit caput omnem Eccleſiam:* Tum quia ſola unio ad Chriſtum per fidem ſufficit, ut dicatur quis actu membrum Chriſti, ergò à fortiori ſufficiet unio ad Chriſtum per gratiam conſummatam & gloriam, cùm hæc unio non ſit amplius per culpam ſolubilis. Quòd ſi dicas Beatos in ſtatu gloriæ non dependere à Chriſto ut homine, nec recipere influxum illius, eò quia Chriſtus in ſtatu gloriæ nihil amplius illis promereatur & de ratione membri eſſe dependere à capite. Contra eſt, quia cùm gloria impertita fuerit Beatis ratione meritorum Chriſti, & per eadem merita gloria ſit perſeveratura in æternum, eò quia Chriſtus ſuis meritis meruerit hominibus gloriam, & ejus perpetuam conſervationem adeo: beati, tametſi in ſtatu gloriæ, adhuc dependeant à Chriſto, ut eorum capite, quamvis CHRISTUS in ſtatu gloriæ nil illis amplius promereatur, ſufficit enim ſi illis promeruerit conſervationem in æternum illius gloriæ, qua donantur, nec enim dependent à meritis CHRISTI, ut à cauſa meritoria, conſequenter Beati & dependent à Chriſto ut capite, & ſunt illius membra. Quòd ſi dicas inde ſequi Chriſtum ut comprehenſorem non eſſe caput hominum beatorum, ſed duntaxat ut viatorem, ſeu quatenus fuit viator, quod falſum eſt: ſiquidem ex data reſponſione eatenus eſt caput beatorum, quia promeruit eorum gloriam: & hanc Chriſtus non promeruit niſi ut viator, non verò ut comprehenſor, quia eatenus influit, quatenus meritoriè Beatorum gloriam cauſavit, ex quo ſequitur Chriſtum non ut comprehenſorem, ſed tantùm ut viatorem eſſe caput beatorum. Sed contra quia ad rationem capitis ſufficit influxus aliquis ſive meritorius ſive efficiens, ſive finalis, aut exemplaris, & Chriſtus ut comprehenſor influit finaliter, & exemplariter in ipſos Beatos, quia Chriſtus ut comprehenſor eſt finis, & exemplar glorificationis hominum. Præterea ad rationem capitis ſufficit etiam influxus effectivus inſtrumentalis, ſive hujuſmodi influxus ſit phyſicus ſive moralis, & quia Chriſtus cauſavit inſtrumentaliter gratiam hominum viatorum, cauſavit etiam gratiam conſummatam beatorum, quæ propterea dependet à Chriſto etiam ut comprehenſore.

Dicendum eſt, Chriſtum eſſe caput actualiter omnium hominum exiſtentium in gratia, tametſi ſint illam amiſſuri; & ſive homines prædeſtinati ſint ſive reprobi, eſt contra Pelagianos, qui ut refert D. Auguſtinus lib. de hæreſibus cap. 88. aſſerebant ſolos illos, qui nullum habebant peccatum, ad Eccleſiam pertinere, & Chriſtum ſolùm eorum eſſe caput, qui nulla lethali noxa coinquinati erant: Pelagianis adhæſiſſe Donatiſtas docet etiam idem Auguſtinus lib. 3. contra epiſtolam Parmenii cap. 2. prope finem. Imò in hunc errorem etiam impegerunt Novatiani, Cathari, & Anabaptiſtæ. Alii tametſi carentiam cujuſvis peccati in Chriſti membris non exigant, aſſerunt tamen ſolos prædeſtinatos ad Eccleſiam pertinere, & Chriſtum non eſſe caput juſtorum, qui prædeſtinati non ſunt. Noſtra verò ſententia eſt omnium Catholicorum, & definita fuit in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. & probari ſolet ex D. Paulo ad Roman. cap. 8. ubi ſcribit: *Quicunque Spiritu Dei aguntur, hi ſunt Filii Dei:* atqui omnes juſti, qui de facto gratiam participant ſanctificantem, ſpiritu Dei aguntur, conſequenter ſunt omnes filii Dei per adoptionem, & filii Eccleſiæ per aggregationem, proinde ſunt membra Chriſti, quamvis non ſint perſeveraturi poſtea in eadem gratia, & per patratas lethales noxas ſe conſtituant ex numero damnatorum, & reproborum. In Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. & juſtific. cap. 7. ait: *In ipſa juſtificatione cum remiſſione peccatorum hæc omnia ſimul infuſa accipit homo per Jeſum Chriſtum cui inſeritur:* atqui omnis juſtificatus, ſeu exiſtens in gratia ex vi juſtificationis Chriſto inſeritur ut membrum illius, & Eccleſiæ, proinde omnis juſtificatus ſive prædeſtinatus, ſive reprobus eſt membrum Eccleſiæ, & Chriſti. Tum quia exiſtens in gratia eſt Chriſto unitus per fidem, & charitatem, & ab ipſo recipit vitam ſpiritualem: atqui ad rationem membri hæc ſufficiunt, quia membra capiti uniuntur, & influxum vitæ ab eodem accipiunt, unde Chriſtus non ſolum prædeſtinatorum, ſed omnium exiſtentium in gratia ſanctificante eſt caput; quia exiſtentes in gratia ſunt actu membra Chriſti.

An verò Chriſtus ſit caput tantùm fidelium, vel etiam infidelium, non conveniunt Theologi ex quibus aliqui aſſerunt non eſſe actu caput omnium fidelium, ſed tantùm eorum, qui exiſtunt in gratia, ita docent Canus *lib. 4. de loc. Theolog. cap. ult. ad 9.* Turrecremata *lib. 1. Sum. cap. 8. ad. 7.* & alii docentes fideles eſſe quidem partes Eccleſiæ, non ita membra ejuſdem, conſequenter nec membra Chriſti. Alii docent Chriſtum, quantum eſt de ſe, non ſolum eſſe caput fidelium, ſed etiam infidelium baptizatorum, ut ſunt hæretici, qui licèt baptizati non tamen credunt omnia fidei dogmata. Dicendum tamen eſt Chriſtum ut hominem ſpecificativè ſumptum eſſe caput omnium fidelium tametſi exiſtentium in peccato lethali, non tamen perfectè, & ſimpliciter, ſed ſecundùm quid, & imperfectè, ita enim docent ferè omnes Theologi cum D. Thoma *in 3. part. art. 3. in corp.* Ratio eſt, quia Chriſtus eſt actu caput omnium, qui actu ad Eccleſiam pertinent, & ſunt partes illius: atqui omnes fideles ſunt actu partes Eccleſiæ, ſive peccato lethali ſint infecti, ſive habitu gratiæ decorati: ergo Chriſtus actu eſt caput omnium fidelium etiam eorum, qui lethali noxa inficiuntur. Minor oſtenditur ex Chriſti parabola Matt. 22. ubi comparatur Eccleſia decem Virginibus, quarum quinque oleo deſtitutæ charitatis fatuæ erant, & quinque procedentes, eò quia oleo charitatis præmunitæ, ac ſplendore bonorum operum. Rurſus Matth. 13. Eccleſia Chriſti vocatur ovile, in quo oves cum hædis continentur. Geneſ. 7. comparatur Arcæ Noeticæ, in qua non ſolùm animalia munda, & pura, ſed etiam immunda concludebantur: plures aliæ ſunt etiam ſimilitudines Eccleſiæ in ſacris ſcripturis, ut agri, in quo zizania ſuperſeminata ſunt areæ, in qua frumentum paleæ eſt admixtum, ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congregantis: ſed omiſſis ſimilitudinibus aſſertum docetur à Magiſtro Chriſto Matth. 18. ubi ait: *Si peccaverit in te frater tuus, vade corripe eum inter te & ipſum ſolum,* poſtea ſubdit: *Quod ſi non audierit, dic Eccleſiæ, ſi autem Eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut Ethnicus, &*

Publicanus, vocat peccatorem fratrem hominis juſti *ſi peccaverit in te frater tuus*, ergo ſi eſt frater hominis juſti, eſt membrum Chriſti una cum juſto, & eſt membrum Eccleſiæ, ad quam mittit, ut eam audiat. Præterea quia Chriſtus Judam proditorem ab ipſo ut talem cognitum non ſolùm in numero toleravit Diſcipulorum, ſed etiam in eorum numerum aſſumpſit, quamvis ex numero non eſſet prædeſtinatorum in Dei præſcientia. Rurſus 1. Corinth. 8. Inceſtuoſus erat in Eccleſia, è cujus gremio Apoſtolus per excommunicationem ejecit. Demum quia Apoſtolus gemebat inter falſos fratres, quorum aliqui per inſidiam Chriſtum annuntiabant, quòd ſi falſi fratres erant, utique etiam membra Eccleſiæ ſub capite Chriſto. Id tamen intereſt diſcriminis, quia juſti ita ſunt membra Eccleſiæ, & Chriſti, ut pertineant ad ipſam tanquam ornamenta: peccatores verò veluti excrementa, & ſordes, ſeu ut loquitur Apoſtolus: *Juſti ſunt in Eccleſia veluti vaſa aurea, & argentea in honorem: peccatores verò ut vaſa lignea, & fictilia in contumeliam:* unde non ſimpliciter, & abſolutè, ſunt peccatores Eccleſiæ membra, ſed cum addito diminuente, ſcilicet membra mortua in corpore Eccleſiæ ſub Chriſto capite, quia tametſi profeſſione, & communione cum juſtis copulentur, non tamen ſpiritu gratiæ, & charitatis cum iiſdem & Chriſto Eccleſiæ capite conjunguntur: qui enim verè juſti ſunt: non ſolùm confeſſione fidei, & communione, ſed etiam ſpiritu gratiæ, & charitatis cum bonis copulantur. Qui verò ita ſunt juſti, ut non ſint perſeveraturi in ſtatu gratiæ, nec in eo morituri, ſunt tantùm membra Eccleſiæ ſecundùm præſentem juſtitiam per gratiam, & charitatem Chriſto capiti cohærentes: ſed non ſunt de Eccleſia ſecundùm Dei præſcientiam & prædeſtinationem æternam, nec pertinent ut ſcribit D. Paulus ad Hebr. 12. *Ad Jeruſalem cœleſtem, & ad Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis*, in quo ſenſu D. Auguſtinus lib. 3. de doctrin. Chriſt. cap. 32. ait: *Non enim re vera Domini corpus eſt, quod cum illo non erit in æternum:* è converſo plures ſecundùm præſentem juſtitiam non ſunt de Eccleſia, eò quia nondum fidem, & baptiſmum ſuſceperint, aliquando tamen ſuſcepturi, ac piè victuri: vel quia ab Eccleſia receſſerunt, & aliquandò præciſi turpiter vixerunt, ad meliorem tamen poſtea frugem redituri, ac in Chriſtiana pietate permanſuri, hi tametſi pro eo tempore, quo in peccato lethali exiſtunt, non ſint vaſa aurea, & argentea Eccleſiæ, fiunt tamen per reſipiſcentiam & quia ſunt in gratia perſeveraturi, ac morituri, propriè ad Chriſtum pertinent, ut membra viventia ſecundùm Dei præſcientiam, & prædeſtinationem æternam, ut aſſerit D. Auguſtinus Tractat. 45. in Joan. *Secundùm præſcientiam Dei, & prædeſtinationem quàm multæ oves foris, quàm multi lupi intus, & quàm multæ oves intus, & quàm multi lupi foris? quid eſt quod dixi quàm multa oves foris? quam multi modo luxuriantur caſti futuri, quàm multi blaſphemant Chriſtum credituri in Chriſtum, quàm multi ſe inebriant futuri ſobrii; quàm multi rapiunt res alienas donaturi ſuas: verumtamen modo vocem alienam audiunt, alienos ſequuntur. Item quam multi intus laudant, blaſphematuri, caſti ſunt fornicaturi, ſobrii ſunt, ſe vino poſtea ſepulturi, ſtant, caſuri. Non ſunt oves (de prædeſtinatis enim loquimur: de his loquimur, quos novit Dominus, qui ſunt ejus) & tamen ipſi quamdiu rectè ſapiunt, Chriſti vocem audiunt. Ecce audiunt iſti, non audiunt illi: & tamen ſecundùm prædeſtinationem non oves iſti, oves illi.*

Cæterùm omnes fideles ſive juſti, ſive peccatores ſunt membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite, eò quia Eccleſia, ut eam definit S. Cyprianus Epiſtol. 69. ad Florentinum Papianum *eſt plebs ſacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens*, ſed fideles tametſi in peccato lethali exiſtentes per confeſſionem fidei, & communionem cum aliis fidelibus adhærent ſummo ſacerdoti, cui obediunt, conſequenter pertinent ad gregem adhærentem ſuo paſtori, & ſunt membra Eccleſiæ: ſufficit enim ſi fideles peccatores per fidem licèt informem, & profeſſionem ejuſdem extrinſecè prolatam, ac communionem cum cæteris fidelibus cum iiſdem uniâtur, & ſint membra Eccleſiæ: quia homo actu conſtituitur intra Eccleſiam, per id, quo unitur actu cum aliis Eccleſiæ partibus in aliquo credito; vel amato: & per fidem actu unitur cum aliis Eccleſiæ partibus in uno credito, proinde actu conſtituitur intra Eccleſiam quod ſi cum Cano dicas fidelem exiſtentem in peccato lethali pertinere quidem ad Eccleſiam actu, non tamen ut membrum ipſius, ſed tantùm ut partem. Reſpondetur hanc quæſtionem eſſe de nomine, quia ut fidelis dicatur membrum Eccleſiæ ſub Chriſto capite, ſufficit, ſi per externam fidei profeſſionem, ac ſacramentorum ſuſceptionem cum aliis fidelibus conjungatur. Tum quia D. Thomas comparat fideles exiſtentes in peccato mortali membro mortificato in corpore humano, quòd aliquo modo etiam movetur ab homine: atqui membrum mortificatum eſt actu membrum corporis quamvis imperfectum: ergo fideles exiſtentes in peccato mortali ſunt actu membra corporis myſtici Eccleſiæ, quamvis imperfecta: ſiquidem participant influxum capitis Chriſti, ex cujus meritis habent fidem; unde an ſint fideles exiſtentes in peccato lethali dicendi membra mortificata corporis Chriſti, vel tantùm partes: ſaniùs dicuntur membra cum addito diminuente ſcilicet mortificata quam ſimpliciter partes, eò quia ſi tantùm dicantur partes Eccleſiæ, non videntur diſtingui ſufficienter à fidelibus juſtis, qui etiam ſunt partes Eccleſiæ: ſin verò dicantur membra mortificata vel infecta, per hoc additum diminuens diſcernuntur à fidelibus juſtis, qui ſunt membra ſana. Tum quia ad rationem membri imperfecti & ſecundùm quid talis ſufficit, ſi aliquo modo participet, quamvis imperfectè vitam ſupernaturalem: per hoc enim diſtinguitur etiam à membro perfecto, ſeu fideli juſto, qui participat vitam ſupernaturalem perfectam: ſed fideles exiſtentes in peccato lethali vivunt vita ſupernaturali per fidem informem, quæ eſt vita ſupernaturalis imperfecta: ergo ſunt actu membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite, quamvis non perfecta ſed infirma, vel mortificata. Quòd ſi dicas exiſtentes in peccato lethali eſſe potiùs membra diaboli, proinde non poſſe dici membra Chriſti. Reſpondetur ſecundùm diverſas rationes poſſe utrumque verum eſſe: etenim fidelis exiſtens in lethali noxa dicitur membrum diaboli, quatenus exiſtit in lethali peccato: prout verò publicè profitetur fidem ac adhæret ſupremo paſtori Eccleſiæ, & per baptiſmum unitur cæteris fidelibus, eſt membrum Chriſti, quamvis mortificatum infirmum, vel etiam mortuum: quia ſoli fideles juſti, & exiſtentes in gratia ſanctificante ſunt membra perfecta, quia hæc exigunt uniri Chriſtò, & participare vitam ſpiritualem perfectam; & fideles exiſtentes in peccato lethali non uniuntur Chriſto perfectè neque ab illo perfectè vitam ſpiritualem participant, ergo non ſunt membra Chriſti perfecta quia non ſtat eſſe membrum Chri-

M

Digitized by Google

ſti perfectè, & eſſe membrum diaboli: ergo liquet Chriſtum ut hominem ſpecificativè eſſe actu caput fidelium, ſive exiſtentium in gratia ſanctificante, ſive in peccato lethali, hoc tamen diſcrimine, quod illi ſunt membra perfecta & ſimpliciter, iſti verò cum addito diminuente ſcilicet imperfectè, & ſecundum quid. Sed in oppoſitum dices Adamum ante Evæ formationem fuiſſe fidelem, & non fuiſſe membrum Chriſti, proinde non omnes fideles eſſe actu membra Chriſti: ſiquidem is nequit eſſe membrum Chriſti, qui non eſt membrum Eccleſiæ: & Adamus ante formationem Evæ non erat membrum Eccleſiæ, qui tunc nondum erat, ſiquidem Eccleſia conſiſtit in congregatione, & collectione fidelium, & eo tempore nondum erat hæc collectio, quia unus fidelis non conſtituit congregationem & collectionem: ergo falſum eſt, quod omnes fideles ſint membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite. Sed contra, quia vel ſermo eſt de Eccleſia triumphante in cœlis, vel de militante in terris, ſi conſideretur Adamus reſpectu triumphantis, prout hæc conſtituitur ex comprehenſoribus, & viatoribus deſtinatis ad illum, Adamus fuit membrum Eccleſiæ ſub Chriſto capite. Sin verò conſideretur reſpectu Eccleſiæ militantis, fuit etiam membrum Eccleſiæ non in facto eſſe, ſed in fieri, eò quia tunc incipiebat Eccleſia colligi, ac fieri ex fidelibus, quorum primus fuit Adamus, antequam formaretur Eva, unde adhuc pertinebat ad Eccleſiam, cujus erat primum membrum ſub Chriſto capite, perinde ac primum punctum, quo linea conſtruitur, pertinet ad lineam initiativè, eò, quia eſt initium illius, perinde Adamus ante Evæ formationem, quia fuit fidelis, & tunc incipiebat fieri Eccleſia in terris militans, ad eandem pertinuit. Præterea quamvis Adamus ante fortationem Evæ non eſſet membrum Eccleſiæ ſecundum completam membri rationem ex defectu conmembrorum, ſeu aliorum fidelium, qui tunc nondum erant, nihilominus adhuc erat membrum ſecundùm rationem incompletam, & inchoativè membrum Eccleſiæ, quæ tunc fieri incipiebat ſub Chriſto capite.

Dices catechumeni nondum baptizati revera fideles ſunt; ſed nondum ſunt membra Chriſti, quia nondum ſunt Eccleſiam ingreſſi; ſiquidem Eccleſiæ janua eſt ſolus baptiſmus, quem qui nondum ſuſceperunt, nondum ſunt Eccleſiam ingreſſi, & nondum ad Eccleſiam pertinent, conſequenter non poſſunt eſſe membra Chriſti ut capitis Eccleſiæ, quia Chriſtus eſt tantùm caput actu eorum, qui ſunt ingreſſi Eccleſiam per ſuſceptionem Baptiſmi. Ergo non omnes fideles ſunt membra Chriſti. Tum quia Catechumeni non ſunt actu, & propriè in Eccleſia, ſed tantum in potentia, perinde ac homo recens conceptus & nondum formatus, & natus non dicitur actu homo ſed tantum in potentia, ergo catechumeni non ſunt actu membra Chriſti ſed tantum in potentia: quia ut quis ſit actu membrum Chriſti, non ſufficit, ſi receperit verbum Dei, ſeu credat in Deum; ſed rurſus requiritur baptiſmus *Act. 2. Qui ergo receperunt verbum, baptizati ſunt; & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia.* Concilium itidem Florentinum in inſtructione Armenorum declaravit, homines fieri membra Chriſti, ac de corpore Eccleſiæ, cùm baptizantur. Hoc idem docent Sancti Patres: hinc Sanctus Gregorius Nazianzenus *Orat. in ſacrum lavacrum aſſerit catechumenum eſſe in veſtibulo tantum pietatis, neque adhuc poſſe vocari fidelem, niſi in Eccleſiam ingrediatur per ſuſceptionem Baptiſmi.* S. Chryſoſtom. homil. 24. in Joan. ait: *Catechumenum eſſe alienum à fideli, & nihil habere commune cum fideli, non civitatem, non menſam, loquitur de fideli baptizato, qui eſt membrum Eccleſiæ ſub Chriſto capite, aſſeritque Catechumenum non eſſe membrum Eccleſiæ, nec Chriſti.* In eodem ſenſu Tertullianus lib. *de Præſcriptionibus* reprehendit hæreticos ex eo etiam, quia non diſtinguunt catechumenos à membris eccleſiæ. Cyrill. itidem lib. 12. in Joan. cap. 50. *aſſerit Catechumenos apud Chriſtianos id eſſe, quod erant incircumciſi apud Judæos, qui propterea non poterant veſci agno paſchali.* D. Aug. itidem tr. 4. in Joan. & alibi diſtinguit Catechumenos à fidelibus, qui ſunt membra Eccleſiæ ſub Chriſto Capite. Præterea qui Catechumeni nullum habent jus ad Sacramenta Eccleſiæ, neque ad alia, quæ ſunt communia membris Eccleſiæ: ex quibus ſatis apertè conſtat catechumenos non eſſe membra Eccleſiæ, quamvis ſint fideles, quatenus credunt omnia, quæ à membris Eccleſiæ credenda ſunt: ergo Chriſtus non eſt caput omnium fidelium cum catechumeni fideles ſint, non tamen membra Eccleſiæ, quorum Chriſtus eſt caput. Reſponqet Melchior Canus, Catechumenos eſſe membra Eccleſiæ comprehendentis omnes juſtos ab Abele juſto uſque ad conſumationem ſæculi; licet non ſint membra, quæ propriè dicantur chriſtiana. Dupliciter conſiderat eccleſiam primò ut complectentem omnes juſtos à mundi initio uſque ad ejus conſumationem. Secundò ut tantùm complectentem baptizatos, & cenſet Chriſtum eſſe caput utriuſque Eccleſiæ, proinde æque juſtos, ac baptizatos eſſe membra Chriſti. Sed hæc ſolutio non videtur ſatisfacere, quia poſt Chriſti adventum nulla eſt clara Eccleſia, niſi quæ dicitur Chriſtiana, quæque ſolos complectitur baptizatos; adeo ut non baptizati, quales ſunt Catechumeni, non ſint membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite. Reſpondetur igitur exactiùs tripliciter poſſe conſiderari eſſe aliquos membra Eccleſiæ, Primò potentiâ tantum, quo pacto omnes gentes dicuntur in potentia membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite; quia omnes gentes poſſunt ſi velint converti, & per ſuſceptum baptiſmum fieri actu membra Eccleſiæ. Secundò in voto, quatenus optant, & volunt per ſuſceptionem baptiſmi fieri membra Eccleſiæ. Et ad id ſe diſponunt, ac inſtruuntur, & credunt, quæ credenda ſunt à membris actu Eccleſiæ, ut poſſint ritè baptizari, & Eccleſiam ingredi ac fieri, ut optant, membra actu Eccleſiæ ſub Chriſto capite. Tertio actu in re, quo pacto omnes babtizati per eamdem fidei externam profeſſionem, adhæſionem ſupremo Eccleſiæ Paſtori, & participationem ſacramentorum conveniunt cum reliquis Eccleſiæ membris. Catechumeni igitur quia nondum baptizati non ſunt actu jure membra Eccleſiæ, quamvis credant omnia credenda à membris, quæ actu in re comprehenduntur in Eccleſia ſub Chriſto capite. Sunt tamen actu membra Eccleſiæ in voto; proinde ſunt & ipſi membra Chriſti; & ſi decedant ſine lethali noxa, æternam conſequuntur ſalutem. Quòd ſi dicas, ſanctos Patres docere, neminem extra Eccleſiam poſſe ſalvari. Reſpondetur ſanctos Patres eſſe intelligendos de iis extra Eccleſiam, qui neque in re neq; in voto ſunt in Eccleſia, catechumeni autem, ſi non actu in re; ſaltem actu in voto ſunt in Eccleſia, & ſi non Baptiſmo fluminis, baptiſmo tamē flaminis ſunt baptizati, hoc autē baptiſma ſufficere ad aſſecutionem æternæ ſalutis docent cōmuniter Theologi in tractatu de baptiſmo. Quòd ſi dicas, Eccleſiam à ſanctis Patribùs dici ſimilem arcæ, extra quam nemo ſalvabatur, tametſi in voto eſſet in arca. Reſpondetur ſimilitudines non convenire in omnibus: quapropter 1. Petri 3. Baptiſmus comparatur arcæ Noëticæ, & tamen conſtat ſine baptiſmo in re, aliquos ſalvari

ſolo

Digitized by Google

ſolo baptiſmo in voto, ſcilicet baptiſmo fluminis, vel ſanguinis, ut plures martyres, qui nondum baptizati ſanguinem fuderunt, & mortem ſubierunt in teſtimonium fidei Chriſtianæ; ac æternam fuerunt ſalutem conſequuti.

An verò Chriſtus ſit caput ſchiſmaticorum, videtur eſſe difficultas, quia ipſi ſeparantur ab Eccleſia, qui Luc. 5. æquiparatur reti, è quo per ſciſſionem piſces egrediuntur, qui propterea non ſunt amplius in rete, cum priſtinæ reſtituti libertati per marinos fluctus divagentur. Tum quia Eccleſia Joan. 10. dicitur *unum ovile*, & Apoſtolus ad Roman. 12. vocat Eccleſiam *Unum corpus*, & Cant. 6. dicitur: *Una ſponſa una amica, una columba*, ſchiſma autem quod erat unum, ſcindit in partes, quæ propterea ſeparantur, ut una non ſit amplius in alia neque eidem juncta, non enim pars ſciſſa in corpore, eſt amplius pars ejuſdem corporis: hinc Cyprianus lib. de unitat. Eccleſ. aſſerit: Eccleſiam ſignificari per veſtem Chriſti inconſutilem, quæ ſciſſa non fuit, ut inde intelligeremus Eccleſiam ſcindi quidem poſſe, ſed non eo modo, quo ſcinduntur veſtes, quia omnes partes æquè manent partes veſtis: ſed quomodo ſcinditur ramus ab arbore, qui ſtatim areſcit, & emoritur vigente adhuc & vivente arbore; & ſicut rivus à fonte, qui ſtatim exſiccatur fluente fonte: vel ſicut radius à ſole, qui ſemper deficit perſeverante ſole in ſuo primævo ſplendore. Hinc Pelagius Papa 24. *qu. ſt. 1. can. Pudenda. & can. Schiſma*, declarat ſchiſmaticos non eſſe de Eccleſia, nec amplius membra illius: quapropter Eccleſia in Paraſceve orat pro hæreticis & ſchiſmaticis, ut eos Deus ad Eccleſiam Catholicam dignetur revocare: ſiu autem eſſent membra Eccleſiæ, tales non funderet preces. Accedit etiam Catechiſmus, qui in explicatione Symboli Apoſtolici ſeparat ſchiſmaticos ab Eccleſia. Patres iidem aſſerunt ſchiſmaticos ſejunctos eſſe à corpore Eccleſiæ, conſequenter non eſſe membra Eccleſiæ, quia membra debent in corpore comprehendi, propterea Irenæus lib. 4. cap. 62. cum dixiſſet in præcedentibus virum ſpiritualem judicare omnes hæreticos, & ſchiſmaticos, & recenſuiſſet in particulari plures hæreſes, dixit poſtea de ſchiſmate propriè dicto: *Judicabit omnes eos, qui ſunt extra veritatem, id eſt extra Eccleſiam.* S. Cyprianus lib 4. epiſt. 9. ad Florentinum Papianum ſcribit: *Eccleſia eſt plebs ſacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens: unde ſcire debes Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo, & ſi qui cum Eccleſia non ſint, in Eccleſia non eſſe.* Et quia ſchiſmatici non ſunt cum univerſali Paſtore & Epiſcopo Eccleſiæ Catholicæ, non ſunt in Eccleſia. Chryſoſtomus homil. 3. in epiſt. 1. ad Corinth. ait: *Schiſmatis ſignificantia ſatis eos arguit, vel potiùs ſatis eſt ejus appellatio quæ vehementer eos tangat: non enim plures integræ partes factæ, ſed una periit.* Unde homil. 11. in epiſt. ad Epheſ. aſſerit: Schiſmaticos ſimiles manus à corpore præciſæ, quæ deſinit eſſe membrum corporis, & paulatim corrumpitur, ac putreſcit. Hieronymus in cap. 1. Amos ait: *Schiſmatici ſeparant quidem deceptam multitudinem ab Eccleſia Dei: non tamen hoc faciunt crudelitate, qua Hæretici.* Et in cap 3. ad Titum indicans diſcrimen inter hæreſin, & ſchiſma ait: *Hæreſis perverſum dogma habet: Schiſma propter Epiſcopalem diſſenſionem ab Eccleſia pariter ſeparat:* unde ſi Schiſmatici ab Eccleſia ſeparantur, non ſunt amplius in Eccleſia nec membra illius ſub Chriſto capite, quia membra exigunt uniri corpori, cujus ſunt membra. Hinc D. Auguſtinus lib. de fide & ſymbolo cap. 10. ait: *Credimus ſanctam Eccleſiam utique Catholicam, nam Hæretici, & Schiſmatici congregationes ſuas Eccleſias vocant; ſed Hæretici de Deo falſa ſentiendo ipſam fidem violant, ſchiſmatici autem diſſenſionibus iniquis à fraterna charitate diſſiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus, quapropter nec Hæreticus pertinet ad Eccleſiam Catholicam, quoniam diligit Deum, nec Schiſmaticus quoniam diligit proximum.* Ratio itidem eſt, quia Eccleſia eſt una tantum unione membrorum inter ſe & cum ſuo capite: atqui ſchiſmatici hanc unionem diſſolvunt, cum à communione capitis, & aliorum membrorum, ſe ſeparant conſequenter Schiſmatici non ſunt in Eccleſia, neque membra illius. Eccleſiam eſſe unam tantùm, & ejus unitatem eſſentialem ſitam eſſe in illa conjunctione membrorum inter ſe & cum capite ex eo evincitur, quia multipliciter intelligi poteſt Eccleſiæ unitas. Primò ratione principii ſeu Dei vocantis Joan. 6. *Nemo venit ad me niſi Pater meus traxerit illum.* Secundo ratione finis ultimi, & hanc unitatem finalem ſignificat Matth. 20. in illo diurno denario promiſſo omnibus operantibus. Tertio ratione mediorum, ſeu fidei, legum, ſacramentorum juxta illud Apoſtoli ad Epheſ. 4. *Una fides unum baptiſma.* Quarto ratione Spiritus ſancti, à quo veluti externo, & ſeparato Rectore univerſa Eccleſia regitur, & gubernatur 1. Corinth 12. *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.* Quinto ratione ejuſdem capitis veluti interni, ac conjuncti rectoris, quia omnis Eccleſia eidem Chriſto ut capiti paret ad Epheſ. 1. *Ipſe dedit caput ſuper omnem Eccleſiam:* & etiam ejus Vicario Joan. ult. *Simon Petre paſce oves meas.* Sexto Eccleſia eſt, & dicitur una ratione connexionis membrorum inter ſe, & præſertim cum capite totius Eccleſiæ, quia ut ait Apoſtolus ad Roman. 12. *Unum corpus ſumus alter alterius membra:* ex iis unitatibus, quæ pertinent ad Eccleſiam, duæ ultimæ conſtituunt Eccleſiam unam in ſe, à qua, qui ſeparantur, dicuntur ab Eccleſia ſejuncti, & extra illam. Per primam ſiquidem unitatem Eccleſia non tam eſt una quàm ex uno ſcilicet Deo vocante, & congregante fideles. Per ſecundam non tam eſt una quàm ad unam, quatenus fideles ordinantur ad unum, eundemque finem, ſeu ad gloriam æternam. Per tertiam tam eſt una quàm per unum, quatenus fideles per legum obſervantiam, ſacramentorum uſum, & fidei profeſſionem conſtituunt unam Eccleſiam. Per quartam non tam Eccleſia eſt una, quàm ſub uno, quatenus fideles diriguntur per impulſum Spiritus ſancti: Per quintam vero & ſextam unitatem Eccleſiæ propriè eſt una in ſe, ſeu unus cœtus fidelium adhærens ſuo capiti, & Paſtori: & quia ſchiſma hiſce duabus poſtremis unitatibus opponitur, quia tunc oritur ſchiſma, quando unum membrum non vult amplius eſſe membrum illius corporis, nec ſub illo capite, quo pacto tollitur unitas eſſentialis, & ipſa Eccleſia deſeritur; unde ſchiſmaticus non eſt membrum Eccleſiæ ſub Chriſto capite. Quòd ſi dicas Eccleſiam eſſe Catholicorum congregationem, & ſchiſmaticos eſſe Catholicos conſequenter membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite. Contra eſt, quia tametſi ſchiſmatici retineant fidem Catholicam, quatenus credunt omnia credenda ab homine Catholico, non tamen propriè ſunt Catholici, quia ut quis verè Catholicus ſit, non ſufficit, ſi fidem Catholicam profiteatur, ſed ulterius neceſſe eſt, ut eam profiteatur in ipſamet Eccleſia Catholica ſub Chriſto capite. Si dicas ſchiſmaticos non ſolum credere omnia credenda à viro Catholico, verùm etiam ſub eſſe Chriſto

ut capiti, eique parere, ac ejus leges ſervare, ut & conſilia exequi, licet nolit communicare cum Romano Pontifice, nec cùm Eccleſia, quæ militat in terris, ſed tantùm cum illa, quæ triumphat in cœlis, proinde ſchiſmaticos non tollere unitatem Eccleſiæ, nec abſolutè eſſe extra Eccleſiam, ſed verè eſſe membra Chriſti, cui uniuntur ut capiti. Contra eſt, quia nemo tametſi velit, poteſt ſubeſſe Chriſto, & communicare cum Eccleſia triumphante in cœlis, quin etiam ſubſit Romano Pontifici Chriſti Vicario, cui Chriſtus Joan. ult. dixit: *Simon Petre paſce oves meas*: etenim qui non ſubeſt Pontifici, & non communicat cum Eccleſia militante, non obedit Chriſto, qui vult ſuam in terris Eccleſiam regi per ſuum Vicarium Romanum Pontificem: neque verba Chriſti audiunt ſchiſmatici, eò quia Eccleſiam militantem in terris nolint audire, ait enim Chriſtus Luc. 10. *Qui vos audit: me audit:* ſeu qui audit Eccleſiam in terris militantem, Chriſtum audit: ergo qui detrectant militantem Eccleſiam audire, neque Chriſtum audire volunt, cui propterea non obediunt.

Hinc etiam Hæretici, & Apoſtatæ excluduntur ab Eccleſia, cujus non ſunt membra, quia ut ait Apoſtolus 1. ad Timoth. 1. Hæretici, & Apoſtatæ dicuntur circa fidem paſſi naufragium, per metaphoram naufragii intelligit Apoſtolus Hæreticos, qui fracta una parte navis Eccleſiæ ex ea in mare delabuntur, quod etiam ſignificatur Luc. 5. per illam parabolam de rete, quod præ multitudine ſcindebatur, qui enim ex ſciſſura retis exierunt piſces, non amplius fuerunt in rete, ita neque Hæretici, & Apoſtatæ in Eccleſia neque ſunt amplius membra illius ſub Chriſto capite, unde Apoſtolus ad Tit. 3. ſcribit: *Hæreticum hominem poſt unam, & alteram correptionem devita, ſciens, quia ſubverſus eſt, qui ejuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio judicio condemnatus:* eatenus Apoſtolus præcepit Tito Epiſcopo, ut vitaret Hæreticum, quia cenſuit illum eſſe extra Eccleſiam, non enim juſſiſſet eum à Tito vitari ſi non extra Eccleſiam eum credidiſſet, quia paſtor non debet vitare eos, qui ſunt in Eccleſia, ſeu non debet fugere gregem, qui eſt in ovili, ſeu potiùs procurare eidem proficua paſcua, cùm teneatur paſtor oves ſuas paſcere. Præterea eatenus Apoſtolus injungit Tito vitare hominem hæreticum, eò quia is perſeverans in ſua hæreſi pertinax eſt, & proprio judicio condemnatus: unde quamvis ut explicat D. Hieronymus per ſententiam excommunicationis Hæreticus non ſit ejectus ab Eccleſia, ſe ipſum tamen ab Eccleſia ſeparat, ac ejicit 1. Joan. 2. *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis*, ſeu ex nobis exierunt, qui nobiſcum erant in eadem Eccleſia, ſed non erant ex nobis ſecundùm divinam electionem, ut explicat D. Auguſtinus lib. de bono perſever. cap. 8. Per hos autem, quòd Hæreticus ſe ipſum ab Eccleſia ſeparet, & ejiciat, dicitur ab Apoſtolo proprio judicio condemnatus. Præterea in Concilio Nicæno cap. 8. & 19. Hæretici dicuntur poſſe recipi in Eccleſiam, ſi redire velint certis tamen ſervatis conditionibus. Quòd ſi permittuntur redire, ſeu iterum ingredi Eccleſiam, ſequitur eos eſſe extra Eccleſiam, quia degentes in Eccleſia non indigent in illam ingredi, cùm jam ſint ingreſſi, & in illa maneant. Rurſus quia in Concilio Lateranenſi cap. Firmiter de ſumma Trinitate, & fide Catholica Eccleſia dicitur Congregatio fidelium, Hæretici autem, quia non credunt omnia credenda à viro Catholico, non ſunt fideles, nec propterea in Eccleſia Catholica, neque membra ejuſdem ſub capite Chriſto. Hinc ſancti Patres ab Eccleſia, & ejus membris excludunt Hæreticos, etenim ſanctus Irenæus lib. 3. cap. 3. narrat D. Policarpum multos Hæreticos ad Eccleſiam convertiſſe, ergo quia antea non erant in Eccleſia, neque de Eccleſia, conſequenter cum non fuerint uniti corpori Eccleſiæ, neque fuerunt membra illius, quia membra uniuntur corpori, cujus ſunt membra. Tertullianus lib. de præſcript. ait: Marcionem cùm ad Eccleſiam redire vellet, conditionem accepiſſe, ut quos perverterat ipſe, Eccleſiæ reſtitueret: quòd ſi Marcion redivit ad Eccleſiam, fuit antea extra Eccleſiam per ipſam hæreſim, qua ab Eccleſia ſe ſeparavit: hinc Cyprianus in epiſt. ad Jubaianum ait: *Hæreticos, cùm ſint extra Eccleſiam, tamen Eccleſiæ anthoritatem ſibi vendicare more ſimiarum, quæ cùm non ſint homines, videri tamen volunt homines.* D. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos circa fin. ait: *Sicubi audieris eos, qui dicuntur Chriſti, non à Domino Jeſu Chriſto, ſed à quoquam alio nuncupari, ut puto Marcionitas, Valentinianos, Montenſes, ſive Campenſes, ſcito, non Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe ſynagogam*: vult D. Hieronymus Hæreticos tantùm abeſſe, quòd ſint membra Chriſti capitis Eccleſiæ, ut potiùs ſint membra Antichriſti, qui Chriſto opponitur. D. Auguſti. lib. 4. contra Donatiſtas cap. 10. ait: *Interdum contingere, ut Hæreticus foris exiſtens non agat contra Eccleſiam*, ubi Auguſtinus expreſſè fatetur Hæreticos foris exiſtere, ſeu eſſe extra Eccleſiam, proinde non eſſe membra Eccleſiæ, cui non uniuntur, neque membra ſub capite Chriſto, cujus corpus eſt Eccleſia, & membra hujus corporis omnes fideles, qui ſunt in Eccleſia. Rurſus Auguſtinus lib. de unitat. Eccleſ. cap. 4. ait: *Qui non credunt Chriſtum in carne veniſſe de Virgine Maria ex ſemine David, aut in corpore ipſo reſurrexiſſe, in quo crucifixus, & ſepultus eſt, non utique ſunt in Eccleſia:* ſed Hæretici ſunt non credentes Chriſtum in carne veniſſe de Virgine Maria ex ſemine David, aut in corpore ſuo reſurrexiſſe, ergo ex Auguſtino Hæretici non ſunt in Eccleſia, conſequenter; neque membra illius, quia hæc ut dicantur membra alicujus corporis, debent eidem uniri. Tum quia Eccleſia definitur eſſe cœtus fidelium, ſeu multitudo unita: ſiquidem ratione unitatis dicitur corpus unum, hæc autem unio præſertim ſita eſt in profeſſione unius fidei, & obſervantia legum ac rituum Eccleſiæ, & participatione Sacramentorum, adeout hæc omnia non habentes non dicantur conjuncti corpori Eccleſiæ, neceſſe membra illius: & tales ſint hæretici, qui in externa profeſſione fidei deficiunt, eò quia non credant omnia credenda, neque obſervent leges & ritus Eccleſiæ; neque participent de Eccleſiæ ſacramentis, quæ negant, proinde non uniuntur corpori Eccleſiæ, neque ſunt membra illius, neque Chriſti capitis.

In oppoſitum tamen ſolent plura congeri. Primò quia Matth. 13. in parabola de Zizaniis tria dicuntur in eodem agro reperiri, granum, paleæ, & Zizania, & per granum ſignificari probos catholicos, per palea, malos catholicos, & per zizania Hæreticos ediſſerit, Div. Auguſtinus quæſt. 11. in Matth. & per agrum intelligi Eccleſiam etiam docet idem Auguſtinus lib. 2. contra Creſconium cap. 34. Sed contra quia non deſunt ex ſanctis Patribus plures, qui per Zizania non hæreticos ſed pravos Catholicos, qui ſunt in Eccleſia, intelligant, ut Cyprianus *lib. 3. epiſt. 3. & lib. 4. epiſt. 2.* Cyprianum per zizania non intelligere hæreticos ex eo conjici poteſt, quia in illis locis, ubi ait zizania eſſe in Eccleſia, aſſerit Hæreticos non eſſe in Eccleſia, proinde per zizania non poteſt Cyprianus in-

Digitized by Google

intelligere Hæreticos, ſed malos Catholicos: ſiquidem per Cyprianum Hæretici non ſunt in Eccleſia, & zizania dicuntur eſſe in Eccleſia, conſequenter ſibi contradiceret, ſi per zizania Hæreticos intelligeret. Tum quia in illis locis agit contra Novatianos, qui nolebant admittere lapſos pœnitentes in Eccleſiam ex timore, ne peccatis communicarent aliorum; quibus Cyprianus opponit parabolam Chriſti de agro, in quo inveniuntur granum, paleæ, & zizania. Præterea cum aliis ſanctis Patribus poteſt parabola aliter explicari, adeo ut per agrum non ſignificetur Eccleſia, ſed mundus univerſus, quia Chriſtus exponens parabolam ait: Agrum eſſe mundum. Rurſus quamvis nomine zizaniorum in hoc agro, ſeu mundo intelligantur Hæretici, congruentiùs tamen abſque limitatione intelliguntur omnes pravi, & mali in genere ſive hæretici ſint, ſive non: quia finis parabolæ erat oſtendere fuiſſe in mundo ſemper aliquos malos admixtos bonis, perinde ac in agro frumento admiſcentur zizania, neque poſſe ulla humana diligentia ante diem judicii mundum purgari, quapropter Chriſtus ait, per zizania ſignificari filios nequam, & omnes illos, qui ob patrata ſcelera in ignem æternum dejicientur.

Præterea poſſet objici illud Apoſtoli 2. ad Timoth. 2. ubi æquiparat Eccleſiam magnæ ac percelſæ domus, in qua ſunt vaſa aurea, & argentea, & lignea, & fictilia, & per domum Paulum intelligere Eccleſiam, & nomine vaſorum, ligneorum ac fictilium hæreticos, uti per vaſa aurea bonos catholicos, qui exercitio virtutum clareſcunt, conſtat ex eo, dixerat enim paulò ante Apoſtolus: *Quorum ſermo ut cancer ſerpit, & quibus eſt Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt.* Rurſus nomine domûs intelligi Eccleſiam, in qua ſunt vaſa aurea, argentea, lignea, & fictilia, docent Cyprianus *lib. 3. epiſt. 3.* D. Auguſtinus *lib. 4. de baptiſ. cap. 12.* & alii, ergo ſicut in eadem domo ſunt vaſa aurea, fictilia, ita in Eccleſia Catholici & Hæretici, qui propterea ſunt membra eccleſiæ ſub Chriſto capite. Verùm non deſunt, qui per domum non intelligant Eccleſiam, ſed mundum ſicut diximus de ipſo agro, in quo reperiuntur granum, paleæ, & zizania, & hæc expoſitio communior eſt inter Patres Græcos, Chryſoſtomum, Theophilactum: alii tamen patres præſertim Latini nomine domûs volunt intelligi Eccleſiam: quomodo verò debeant intelligi vaſa aurea, argentea, lignea, & fictilia ediſſerit Auguſtinus *lib. 3. de bapt. C. 19.* ubi ait: Hæreticos ſeu vaſa lignea & fictilia eſſe quidem in Eccleſia, ſed antequam per pertinaciam in hæreſin ab Eccleſia ſepararentur: & ad hoc tempus alluſiſſe Apoſtolum, cùm ſcripſit ad Timotheum in magna domo eſſe vaſa aurea, argentea, lignea & fictilia, adeo ut non tam Hæretici, quàm errantes, & Apoſtatæ dicantur eſſe in Eccleſia ſcilicet ante apoſtaſiam & hæreſin. Sed Div. Ambroſius ſumit nomen Eccleſiæ laxè, quatenus Eccleſia eos omnes complectitur, qui aliquo modo Chriſtiani eſſe dicuntur, & hæretici dicuntur eſſe Chriſtiani, quatenus gloriantur profiteri legem Chriſti. S. Cyprianus per vaſa lignea, & fictilia non hæreticos intelligit, ſed tantùm infirmos fideles ac debiles, ſeu minus ferventes in pietate, minuſque accuratos in cultura virtutum, qui propterea facilè ſeducuntur, vult enim Cyprianus verba illa Apoſtoli in magna domo ſunt vaſa aurea, non referri ad illud, quorum ſermo ut cancer ſerpit, ex quibus ſunt Hymenæus & Philetus, qui à veritate exciderunt, ſed ad illud, *& ſubverterunt quorundam fidem*, ſitque ſenſus Apoſtoli, quod ſi illi quoſdam ſubverterunt, non propterea periculum eſt, ne omnes ſubvertantur, eò quia in Eccleſia ſint fortes & imbecilles. Putarim igitur per vaſa aurea & argentea ritè poſſe intelligi eos in Eccleſia, qui vel ſtudio pietatis, vel fervore Charitatis, vel profectu virtutum ſunt illuſtres, & ſupra reliquos ſplendent, pluriſque fiunt ob merita, quam alii, perinde ac vaſa aurea, & argentea ob pretioſitatem, & ſplendorem magis fiunt, quam vaſa alia lignea, & fictilia: & per vaſa hæc lignea ac fictilia intelligi in Eccleſia catholicos minus ferventes in charitate & qui tepidi ſunt negligentes ſtudia virtutum, ac profectum in earundem cultura. Si dicas Hæreticos judicari ac puniri ab Eccleſia ob defectionem ab eadem, proinde eſſe in Eccleſia & membra ejuſdem ſub Chriſto capite: ſiquidem ut ait Apoſtolus, Eccleſia non judicat niſi eos, qui intus ſunt in eadem Eccleſia, unde D. Paulus 1. Corinth. 5. ait: *Nam quid mihi eſt, de iis, qui foris ſunt judicare:* ergo ſi Eccleſia judicat, & punit Hæreticos, dicendi ſunt eſſe in Eccleſia, præſertim cum retineant characterem baptiſmi, & ſacerdotii, ſintque Chriſtiani. Contra eſt, quia tametſi Hæretici ſe conſtituerint extra Eccleſiam, à qua defecerunt, ac ſeparârunt per hæreſin, adhuc tamen deberent eſſe de Eccleſia, & ad illam redire, perinde ac milites deſertores ſemel juramento fidelitatis præſtito, Principi tenentur ad ſervitia ejuſdem redire, ac ſuis ſe legionibus reſtituere, adeo ut ſi à principe, vel præfecto exercitus deprehendantur adhuc deſertores graviter puniantur, eò quia defecerint ab Exercitu: pari pacto quia Hæretici per baptiſmum ſe ſubjecerunt Eccleſiæ catholicæ, tenentur ab illa non diſcedere, & ſi diſcedant, manet in Eccleſia jus eos puniendi, quamvis ſint extra Eccleſiam perinde ac Princeps punit milites deſertores, & transfugas, ſi eos deprehendat extra exercitum. Unde Eccleſia judicat non ſolum de iis, qui re ipſa intus ſunt, ſed etiam de illis, qui deberent intus eſſe & non ſunt, perinde ac Paſtor poteſt ovem, quæ extra ovile errat per montes, & valles eam adigere ad ovile: unde cum Apoſtolus ſcribit ad Corinthios *de iis, qui foris ſunt, non judicare*, loquitur de iis, qui ita ſunt foris, ut nunquam intus fuerint, quales fuerunt Ethnici, & alii, qui nunquam per baptiſmum fuerant Eccleſiam ingreſſi. Ad id, quod addebatur de charactere baptiſmi & ſacerdotii. Reſpondetur characteres illos utpote indelebiles ſemper retineri ab hæreticis, qui aſſimilari poſſunt ovibus deperditis, & errantibus ac retinentibus characterem illis inuſtum in dorſo: ſicut oves non obſtante charactere ſunt extra ovile: perinde hæretici non obſtante charactere baptiſmi, & ſacerdotii ſunt extra Eccleſiam, à qua per hæreſin ſe ſeparârunt, ac foras ejecerunt, & cùm non ſint uniti corpori Eccleſiæ, non ſunt membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite. Non igitur ſufficiunt recenſiti characteres, ut quis conſtituatur membrum Eccleſiæ, alioquin etiam in gehenna eſſet Eccleſia, cujus membra eſſent, quotquot ex Chriſtianis habentibus characterem baptiſmi vel ſacerdotii ſunt damnati: & nihilominus docet D. Thomas 3. part. quæſt. 8. art. 3. damnatos nec actu, nec in potentia eſſe membra eccleſiæ ſub Chriſto capite. Ratio eſt, quia character propriè non unit hominem cum capite; ſed tantum eſt ſignum poteſtatis & unionis cujuſdam; adeo ut in inferno eo ſigno diſtinguantur, qui fuerunt in Eccleſia, cùm viverent in via ab aliis qui nunquam fuerunt actu membra Chriſti. Etenim character non unit exterius, quia eſt res inviſibilis non cadens ſub ſenſus exteriores: neque unit interius, quia non eſt actus nec habitus operativus, ſed tantùm quædam ſimplex qualitas ſe habens per

mo-

Digitized by Google

modum ſigni : & Div. Thomas primam [illegible] interiorem ponit in fide, qua fideles interius [illegible] Chriſto, & exterius per ſolemnem exteriorem ejus profeſſionem.

Cæterum Hæretici differunt à ſchiſmaticis, quia licet ut Div. Thomas 2 2 quæſt. 39. art. 1. ad 3. omnis hæreticus ſit ſchiſmaticus, non tamen è converſo omnis ſchiſmaticus eſt ſemper neceſſario hæreticus: quia ſchiſma dupliciter poteſt conſiderari, primo opponitur tantum charitati; ſecundo opponitur etiam fidei ; & quia rariſſimè contingit, ut ſchiſma non opponitur [illegible] charitati & fidei , [illegible] ſchiſmatici ordinariè non ſunt Chriſti membra , quia ſeparantur per hæreſim & ſchiſma ab Eccleſia, conſequenter ab ejus capite Chriſto. Quod ſi daretur ſchiſmaticus , qui non opponeretur fidei , ſed tantum charitati, [illegible] profeſſionis fidei , & baptiſmi [illegible] ſeparatus à cæteris fidelibus: cenſent aliqui talem ſchiſmaticum non exiſtere extra Eccleſiam, ſed perſeverare in Eccleſia, [illegible] propterea membrum dici poſſet, eo quia adhuc pertineret ad Eccleſiam ſecundum interiorem conditionem Eccleſiæ , vel ſecundum animam , aut formam Eccleſiæ, quæ eſt fides formata, vel etiam [illegible] non tamen pertinere ad Eccleſiam ſecundum conditionem viſibilem & exteriorem perfectionem, quæ vocatur corpus Eccleſiæ [illegible] ſchiſmaticos , quorum ſchiſma opponitur tantum charitati, & non fidei, ſecundum interiorem conditionem eccleſiæ pertinere ad eccleſiam , ac eſſe ejus membra ſub Chriſto capite. Sed hic modus dicendi non videtur probare ſchiſmaticum eſſe membrum eccleſiæ : [illegible] eccleſia definitur à S. Cypriano plebs ſacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens, & per ſchiſma oppoſitum charitati ſchiſmaticus non eſt adunatus ſuo ſacerdoti, neque eſt ovis ſuo adhærens paſtori : quia ſchiſmaticus detrectat parere paſtori univerſæ Eccleſiæ, ſeu Romano Pontifici, qui eſt Epiſcopus catholicæ eccleſiæ, cui Chriſtus injunxit curam ſui gregis, ac ovium ſeu eccleſiæ: *Petre paſce oves meas* : ergo ſchiſmaticus per ſchiſma oppoſitum charitati ſe ſeparat ab eccleſia, ſeu ab aliis fidelibus ſupremo Pontifici adhærentibus , conſequenter non ſunt in eccleſia actu, neque ſunt de numero eorum fidelium, qui ſunt membra Eccleſiæ : etenim fideles, qui ſunt membra eccleſiæ ſupremo adunantur paſtori, cui adhærent ac obediunt; & de hoc numero fidelium non ſunt ſchiſmatici, quorum ſchiſma dicitur opponi tantum charitati ; quia illi non adunantur ſupremo Sacerdoti, neque ſunt oves eidem adhærentes, conſequenter non ſunt de numero illorum fidelium , qui dicuntur membra eccleſiæ. Quamobrem, ut quis ſit membrum eccleſiæ , non ſufficit, ſi retineat eandem fidem ; ſed ulterius requiritur adhæſio ſupremo eccleſiæ Sacerdoti , ac Dominici gregis Paſtori , cui cùm ſchiſmaticus non adhæreat, neque adhæreat, nequit eſſe de numero illorum fidelium , qui dicuntur membra eccleſiæ. Tum quia ſchiſmaticus per ſchiſma eſt præciſus ab eccleſia, cum propterea nequit eſſe membrum, quia membra eccleſiæ [illegible] corporis eccleſiæ ; & corpus eccleſiæ ſunt fideles cum ſummo Sacerdote, à quo ſchiſmaticus ſe ſeparat. Sit licet, ſchiſmaticum eſſe tantum præciſum ab eccleſia ſecundum formam exteriorem, ſeu ſecundum conditionem viſibilem , non verò ſecundum unitatem interiorè perfectam, quæ habetur per fidem. Contra eſt, qui ex eo, quod nolit eſſe adunatum cum cæteris fidelibus ſummo ſacerdoti, nec nolit ſuo adhærere Paſtori , cui à Chriſto concredita eſt cura ſui gregis, non eſt de numero fidelium, qui ſunt membra Chriſti , conſequenter ſchiſmatici diſtinguuntur à membris Chriſti , & non ſunt membra Chriſti.

CAPUT III.

An Chriſtus ſit in Eccleſia caput enormium peccatorum, & infidelium ſimulantium fidem?

QUia Eccleſia complectitur bonos & malos, juſtos & peccatores, [illegible] culturæ pietatis ac virtutum , & negligentes vitiorum nequitiæ, ut ſancti Patres demonſtrarunt contra Donatiſtas ex pluribus ſcripturæ [illegible], quibus eccleſia repræſentatur per Arcam Noë, in qua non ſolum munda, ſed etiam immunda animantia includebantur ; [illegible] zizania ſuperſeminata ſunt [illegible] ; Aream, in qua frumentum palea [illegible], ſagenam miſſam in mare , in qua genera omnium piſcium [illegible]. Ovile, in quo oves cum hœdis [illegible], [illegible], ad quod boni & mali [illegible]. Decem virgines, quarum quinque [illegible] bonorum operum deſtitutæ, & quinque [illegible], ideo oritur difficultas, an Chriſtus non ſolum juſtorum, ſed etiam malorum , ac exiſtentium in peccato lethali ſit caput ; & ſcelerati, ac graves peccatores ſint membra Chriſti in eccleſia.

Rationes dubitandi ſunt , quia exiſtentes in peccato lethali tametſi fideles ſint, non videntur pertinere ad eccleſiam, nec eſſe partem , & membrum illius ; ſed qui non eſt pars neque membrum Eccleſiæ, non poteſt eſſe Chriſti membrum, quia Chriſtus eſt caput eccleſiæ , prout hæc continet ſua membra & efficit unum corpus: ergo ſi fideles exiſtentes in peccato lethali non ſunt partes, nec membra eccleſiæ, ſequitur non eſſe membra Chriſti. Minor & conſequentia [illegible]. [illegible] eccleſia dicitur [illegible] *credo in unam ſanctam eccleſiam* , & fideles qui ſunt membra eccleſiæ 1. *Pet.* 2. dicuntur *gens ſancta* [illegible] & Apoſtolus ex eo quod [illegible] ſancta, [illegible] fideles debere ſanctos [illegible] ad Rom. 11. *Quod ſi delibatio ſancta eſt, & maſſa : & ſi radix ſancta & rami* : ex quo videtur Apoſtolus [illegible] ſolos juſtos, & [illegible] eſſe partes , & membra eccleſiæ; unde idem Apoſtolus fideles [illegible] vocat ſanctificatos, & ſanctos 1. Corinth. 1. ergo ex Apoſtolo fideles exiſtentes in peccato lethali non videntur pertinere ad eccleſiam , ut partes, & membra illius; alioquin ſi fideles exiſtentes in peccato lethali eſſent membra eccleſiæ ſub Chriſto capite , eccleſia non poſſet dici ſancta, ſed potius ſynagoga Satanæ. Secundo quia eccleſia dicitur tota pulchra, & ſine macula Cant. 4 v. 7. *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te* : at ſi fideles exiſtentes in peccato lethali eſſent partes , & membra eccleſiæ, non poſſet hæc dici tota pulchra, nec eſſet ſine macula, cùm plures ejuſdem partes eſſent macula lethalis, noxæ infectæ : ergo fideles exiſtentes in peccato lethali non ſunt

ſunt partes, nec membra Eccleſiæ. Tertiò quia qui non ſunt filii Eccleſiæ, non ſunt partes, nec membra illius: fideles autem exiſtentes in peccato lethali non ſunt filii Eccleſiæ, quia non ſunt filii ſponſi Eccleſiæ, ſeu Dei, quia non vivunt ſpiritu Dei, à quo per lethalem noxam ſe averterunt, ut enim ait Apoſtolus ad Rom. 8. *Qui ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei*; & fideles exiſtentes in peccato lethali non aguntur ſpiritu, cùm ab ipſo ſint averſi: ergo non ſunt partes, nec membra Eccleſiæ. Quartò quia D. Auguſtinus lib. 2. contra Petilianum cap. ult. & lib. de unitate Eccleſiæ cap. 12. & lib. 4. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 7. & alibi docet malos non pertinere ad Eccleſiam; conſequenter non eſſe partes nec membra illius. Hoc idem docent S. Cyprianus in epiſt. ad Magnum. S. Hieronymus ad Epheſ. 10. ubi explicans verba illa *ſine macula, & ruga* quæ Eccleſiæ aptantur, aſſerit: Malos, & exiſtentes in peccato lethali non eſſe partes Eccleſiæ, nec ejus membra, alioquìn non eſſet hæc ſine macula, ſed in aliquibus ſui corporis partibus, & membris maculas contraxiſſet, & rugas. Quintò quia ut docet D. Auguſtinus amor Dei uſque ad contemptum ſui conſtituit ſanctam Jeruſalem; perinde ac amor ſui uſque ad contemptum Dei conſtituit civitatem Babylonis: atqui fideles exiſtentes in noxa lethali non diligunt Deum uſque ad contemptum ſui, ſed è converſo ſe ipſos diligunt indulgentes carnis deliciis, & voluptatibus uſque ad contemptum Dei, conſequenter non pertinent ad civitatem Jeruſalem ſeu ad Eccleſiam, ſed ad civitatem Babylonis, ſeu ad ſynagogam Diaboli, conſequenter non ſunt partes nec membra Eccleſiæ. Sextò quia membra ejuſdem corporis non opponuntur inter ſe, ſed potius rectè cohærent in ordine ad commodum totius corporis, atqui mali bonis contrariantur, & ut ait Eccleſiaſt. cap. 33. *Contra vitam eſt mors, & contra virum juſtum peccator*: ergo exiſtentes in lethali noxa non ſunt membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite.

Aſſerendum nihilominus eſt fideles exiſtentes in lethali culpa eſſe membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite contra errorem Novatianorum, & Donatiſtarum, & aſſertum evincitur ex ſacris ſcripturis, in quibus, ut initio hujus capitis diximus Eccleſia paratur arcæ Noëticæ, in qua non ſolùm munda animalia, verùm etiam immunda comprehendebantur, agro exculto, in quo zizania ſuperſeminata ſunt, & frumento electorum admixta, areæ, in qua cum frumento jacent paleæ; ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni piſcium genere congreganti, & in parabolis Evangelicorum comparatur ovili, in quo oves cum hædis ſimul morantur, nuptiali convivio, in quo boni, & mali, juſti, & iniqui ſedent; decem virginibus, quarum quinque prudentes deprædicantur, & aliæ fatuitate redarguuntur: hiſce parabolis adeo ſancti Patres confutârunt olim Novatianos, & Donatiſtas, ut quò ulterius ſe verterent, amplius non invenerint, ut refert D. Auguſtinus in breviculo collationis explicans collationem tertii diei, ubi aſſerit: Eccleſiam bonos, & malos fideles complecti hoc tamen diſcrimine, ut boni ſint Eccleſiæ ornatui, & mali potiùs dedecori. Sunt etiam plura alia ſcripturæ loca, in quibus hæc veritas expreſsè ſignificatur, ut Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, & nonnullis interjectis. *Quòd ſi non audierit, dic Eccleſiæ: ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus*, Chriſtum loqui de vera Eccleſia, cujus ipſe eſt caput, nulli poteſt dubium eſſe, quia Chriſtus loquitur de ſua Eccleſia, atqui conſtat in hac Eccleſia reperiri peccatores & quidem exiſtentes in lethali peccato, imo & tales peccatores, qui perſæpe neque moniti corrigantur, neque correpti emendentur, tametſi adhibeantur teſtes: & nihilominus dicuntur manere in Eccleſia, donec ab ipſa Eccleſia per ſententiam Eccleſiaſtici Judicis, ac ſuperioris ejiciantur. Rurſus Matth. 23. Chriſtus nos monet, & hortatur, ut ea faciamus, quæ nobis præcipiunt Præpoſiti mali, ſeu Prælati non ſancti ſed peccatores, non tamen ut faciamus, quæ ipſi faciunt, & cap. 24. deſcribens præpoſitum malum, eum eſſe dicit, qui percutit conſervos, comedit, & bibit cum ebrioſis, & alia mala operatur, ait enim: *Veniet Dominus ejus in die, qua non ſperat, & dividet eum, partemque ejus in hypocritis ponet*, ſermonem eſſe de Prælatis Eccleſiæ docent communiter ſancti Patres Hylarius, Hieronymus, Chryſoſtomus explicantes verba Matth. 24. Hoc idem fidei dogma expreſsè itidem aſſerit D. Paulus 1. ad Corinth. 1. ubi expreſsè ait ſcribere ſe Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, ſeu ad fideles, qui Corinthi erant in Eccleſia, & ſubdit *ſignificatum eſt mihi, quod contentiones ſunt inter vos*: fideles enim qui Corinthi erant in Eccleſia per diſſidia non ſine gravi vulnere charitatis inter ſe contendebant: & cap. 5. ſubjungit Apoſtolus: *Auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem Patris ſui aliquis habeat*: quidni inceſtuoſus Corinthius erat in vera Chriſti Eccleſia, è cujus gremio D. Paulus ipſum per ſententiam anathematis, ſeu excommunicationis ejecit. Si igitur inceſtuoſus iſte, ut ait Apoſtolus, erat in vera Dei Eccleſia non ſine ſcandalo publico aliorum fidelium, ſequitur evidenter fideles etiam malos & exiſtentes in peccato lethali eſſe in Eccleſia, ac partes, & membra illius. Rurſus Joannes Apocal. 2. & 3. ſcribit ſeptem Aſiæ Eccleſiis, quas reprehendit de rebus non levibus, ut notat D. Auguſtinus lib. 2. contra Parmenianum cap. 10. imò non ſolùm Eccleſias, ſed etiam Prælatum Eccleſiæ reprehendit, ſcribens enim ad Præpoſitum Sardenſis Eccleſiæ ſignificatum per Angelum ait: *Nomen habes quod vivas, ſed mortuus es; eſto vigilans.* Præterea in lege veteri certum eſt graviſſima peccata fuiſſe à populo Dei patrata, & tamen non legimus hos peccatores fuiſſe ſeparatos à Moyſe, Samuële, vel aliis Prophetis, qui diverſis temporibus fuerunt à juſtis, uti fuerunt Simeon Zacharias, Joannes Baptiſta, & plures alii quos Chriſtus invenit in populo Judæorum, à quo non fuerunt ſeparati, tametſi ex tali populo plures fuerint homines peſſimi: hoc argumento D. Auguſtinus in breviculo collationis collat. tertii diei vel maximè urget Donatiſtas, & oſtendit veram Jeſu Chriſti Eccleſiam comprehendere fideles bonos, & malos, perinde ac in lege veteri populus Dei bonos comprehendebat, & malos.

Hanc eandem veritatem docent ſancti Patres. Cyprianus lib. 3. epiſt. 3. ad Maximum ait: *Impediri non debet aut fides, aut charitas noſtra, ut quoniam zizania eſſe in Eccleſia cernimus ipſi de Eccleſia recedamus*, tametſi Cyprianus cognoſceret in vera Dei Eccleſia eſſe malos fideles, non propterea cenſuit ex zelo religionis eſſe ſeparandos, nec propter malos debere bonos recedere ab Eccleſia. Hinc Gregorius Nazianzenus Orat. 1. Apologetica ante medium, æquiparat Eccleſiam ingenti belluæ compoſitæ ex pluribus aliis, ac variis belluis magnis parvis, feris, mitibus ad oſtendendum maximum eſſe Epiſcopi laborem, qui regere tenetur tot hominum

genera-

Digitized by Google

genera bonos, malos, probos, improbos, perfectos, & moribus corruptos. Sanctus Chryſoſtomus plura etiam recenſet de peccatis eorum, qui ab Epiſcopis reguntur, & in Pſal. 39. expendens verba illa: *Multiplicata ſunt ſuper capillos capitis mei,* ait: *Nec ex perfectis quidem univerſa conſtat Eccleſia, ſed habet eos etiam, qui otio & ſocordia ſe dedunt, mollemque, & diſſolutam vitam amplectuntur, & libenter ſerviunt voluptatibus, & quoniam eſt unum corpus, tanquam ex una perſona hæc, & illa pronuntiat.* D. Hieronymus in Dialogo contra Luciferianos probat Eccleſiam comprehendere bonos, & malos fideles, & illam Noëticæ Arcæ comparat inquiens: *Arca Noe Eccleſiæ typus fuit; ut in illa omnium animalium genera, ita in hac univerſarum, & gentium, & morum homines ſunt: ubi ibi pardus & hædi; lupus & agni; ita & hic juſti & peccatores, id eſt vaſa aurea, & argentea, cum ligneis, & fictilibus commorantur:* perinde in vera Jeſu Chriſti Eccleſia ſunt fideles probi, & improbi, juſti, & iniqui ſancti & perverſi ſicut in arca Noëtica, quæ typus fuit Eccleſiæ, fuerunt lupus, & agni, columba, & fultur, ergo nulli dubium, quin fideles tametſi exiſtentes in peccato lethali ſint in Eccleſia & membra illius ſub Chriſto capite; ut etiam docet D. Auguſtinus in Tractat. 6. in Joan. ubi ait: *Nos fatemur in Eccleſia Catholica bonos, & malos eſſe tanquam grana, & paleas.* Hoc idem fidei dogma docuit S. Fulgentius lib. de fide ad Petrum cap. 43. ubi ait: *Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites aream Dei eſſe Catholicam Eccleſiam, & intra eam usque in finem ſæculi frumento mixtas paleas contineri, id eſt bonis malos ſacramentorum communione miſceri.*

Ratio etiam hanc evincit veritatem, quia ſi ſoli boni, juſti, & ſancti eſſent in Eccleſia, & non etiam reprobi, & peccatores, fruſtra Chriſtus Dominus ſacramentum pœnitentiæ inſtituiſſet: ſiquidem iis tantùm hoc ſacramentum adminiſtratur, qui ſunt de Eccleſia, atqui æquè adminiſtratur peccantibus lethaliter, ac tantùm venialiter: qui enim lethali noxa animam coinquinârunt, ſi verè reſipiſcant, illosque pœniteat peccatorum, ſibique proponant ſeriò amplius non peccaturos, hi ab Eccleſia abſolvuntur non quòd iterum reſtituantur Eccleſiæ, ſed divinæ gratiæ, ut per adoptionem fiant Filii Dei, qui per patrata ſcelera Filii erant cacodæmonis, unde liquet Eccleſiam comprehendere bonos, & malos fideles. Tum quia ſi fideles exiſtentes in peccato lethali non eſſent in Eccleſia, & partes, ac membra ejusdem, inde ſequeretur fore incertum, quinam eſſent revera membra Eccleſiæ, & de Eccleſia, ſiquidem incertum eſt, qui ex fidelibus boni, & juſti ſint, & qui iniqui, ac perverſi: non enim ſcire poſſumus, quinam ex fidelibus ſint in ſtatu gratiæ, & qui in peccato lethali exiſtant, propterea Eccleſiæ membra non poſſent dignoſci. Rurſus ſi Eccleſiæ Prælati in aliquod lethale peccatum inciderent, non eſſent amplius de Eccleſia, nec in illa Prælati, conſequenter non tenerentur fideles amplius ei parere: pari pacto ſubditi cùm primum in lethalem noxam laberentur, non eſſent amplius de grege Chriſti, proinde Paſtores non tenerentur amplius eos paſcere, nec illis ſacramenta miniſtrare, quod falſum eſt, & contra praxin.

In oppoſitum tamen plures ſolent ſcripturæ textus objici Iſaiæ 52. *Non adjiciet ultra ut pertranſeat per te incircumciſus & immundus*, ubi Propheta loquitur de Eccleſia excludente immundos, cujusmodi ſunt peccatores, addit enim Propheta: *Recedite, recedite exite inde pollutum, nolite tangere, exite de medio ejus:* quæ verba expendens D. Paulus 2. Corinth. 6. addit ipſe: *Et recipiam vos dicit Dominus:* ergo Deus non recipit in Eccleſiam niſi eos, qui ſe ab immundis, & peccatoribus ſeparant. Cauſam itidem innuit Apoſtolus ſubdens: *Quæ enim participatio juſtitiæ cum iniquitate? quæ conventio Chriſti ad Belial?* & 1. Corinth. 10. adfert pro ſymbolo Eccleſiæ panem ex ſolo frumento compactum inquiens: *Unus panis & unum corpus multi ſumus:* ſicut igitur panis non conficitur niſi ex frumento & non ex paleis, & frumento ſimul, ita in Eccleſia nonniſi boni, & juſti fideles comprehenduntur, non verò impii, & iniqui. Rurſus Apoſtolus ad Roman. 8. ait: *Qui ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus,* ſeu non pertinet ad Eccleſiam. Et 1. Corinth. 12. *In uno ſpiritu omnes nos in unum corpus baptizati ſumus:* ergo non habentes ſpiritum, cujusmodi ſunt peccatores exiſtentes in peccato lethali, non ſunt membra Chriſti, quia deſtituti ſpiritu Chriſti, ſeu gratia ſanctificante, cujus ope vivificamur. Sed contra ad primum reſpondet D. Auguſtinus lib. contra Donatiſtas poſt collationem cap. 8. & 20. Iſaiam eſſe intelligendum de Eccleſia triumphante, quod ex eo colligit, quia Propheta ait: *Non adjiciet ultra ut pertranſeat per te incircumciſus, & immundus,* id enim proprium eſt Eccleſiæ triumphantis in qua ſoli beati comprehenduntur. Alia verba: *recedite, exite,* intelligit Auguſtinus de ſeparatione animo, & moribus facienda, non verò de corporali diſceſſu ab eodem templo & ſacramentis. Cyrillus verò expendens verba Iſaiæ aſſerit Prophetam ſecundùm hiſtoricum ſenſum loqui de perſecutione temporali Judæorum, & ſenſum eſſe hunc. Cùm à captivitate redieris, non adjiciet ultra ſeu in longum tempus aliquis infidelis perſecutor per terras tuas eas evertendo, ac vaſtando pertranſire, & huic hiſtorico ſenſui videtur adhæſiſſe D. Hieronymus: ſed myſticè verba Iſaiæ intelliguntur de Eccleſia, & Prophetam prædicere portas inferi adverſus eam non prævalituras: ſiquidem incircumciſi, ac immundi hoſtes Eccleſiæ præcipuè ſunt Dæmones. Rurſus alia verba, *Recedite, recedite, exite,* ſecundùm hihiſtoricum ſenſum intelliguntur de Judæis, quos Iſaias hortatur, ut exeant de Babylone, eò quia finitum fuerit tempus captivitatis: ſed myſticè intelliguntur de Chriſtianis, qui poſt baptiſmum debent ſeparari à cætibus infidelium, templis, ſacrificiis, & reliquis omnibus non pertinentibus ad Eccleſiam Jeſu Chriſti, & religionem Chriſtianam, & in hoc ſenſu intellexit verba Iſaiæ D. Paulus 2. Corinth. 6. ubi non loquitur de commercio cum quibusvis peccatoribus, ſed ſolùm cum infidelibus inquiens: *Nolite jugum ducere cum infidelibus; quæ pars fideli cum infideli? quis autem conſenſus templo Dei cum idolis.* Ad aliud quod addebatur ex eodem Apoſtolo de uno pane ex ſolo tritico compacto reſpondent ſancti Patres ſimilitudines non in omnibus convenire, & ſanctus Cyprianus epiſt. 6. lib. 1. ad Magnum ait: Similitudinem panis & Eccleſiæ in eo conſiſtere, quia ſicut ex multis granis per aquam fit unus panis; perinde ex multis hominibus per aquam baptiſmi conſtituitur una Eccleſia, & fit unus populus Dei: nemo enim eſt in Eccleſia, niſi per januam baptiſmi in illam fuerit ingreſſus. Præterea tametſi panis ſit triticeus, quia ſubinde ex injuria grana aliqua avenacea, vel ſilicinea admiſcentur tritico, fit, quòd panis, qui triticeus dicitur, aliquid etiam includat avenæ, & ſilicæ, imò & aliquid lolii, & nihilominus adhuc panis dicitur, & eſt triticeus: perinde quamvis Eccleſia dicatur con-

Digitized by Google

ſtare ex ſolis fidelibus, adhuc aliquis infidelis occultus, ſeu peccator admiſcetur juſtis, adeout exiſtens in peccato lethali revera ſit in Eccleſia tanquam membrum illius: idque etiam infertur ex ipſis verbis Apoſtoli Pauli dicentis: *Unus panis, & unum corpus ſumus, qui de uno pane participamus*; ſed de uno eodemque pane participant boni, & mali, cùm ipſa Eccleſia de pane Euchariſtico fatetur canens: *Sumunt boni, ſumunt mali, ſorte tamen inæquali vitæ, vel interitus, mors eſt malis, vita bonis, vide paris ſumptionis, quam ſit diſpar exitus.* Quòd ſi de eodem pane non participarent boni, & mali non arguerentur mali fideles à D. Paulo 1 Corint. 11. neque damnarentur ab Eccleſia. Ad aliud, quod addebatur malos fideles non eſſe membra viva corporis Chriſti, reſpondetur, fideles mali, & exiſtentes in peccato mortali dupliciter poſſe conſiderari ſcilicet in ordine ad charitatem, & gratiam ſanctificantem; & in ordine ad fidem; fideique profeſſionem publicam ac ſenſibilem: ſi fideles conſiderentur in ordine ad charitatem, & gratiam, ſi exiſtant in peccato lethali, non ſunt membra viva corporis Chriſti, ſeu Eccleſiæ, eò quia non habent ſpiritum Chriſti, nec vivunt ejuſdem ſpiritu: ſiquidem deſtituuntur charitate, & gratia ſanctificante, quæ ſola vivificat, & cujus beneficio vivimus ſpiritu Chriſti, unde fideles exiſtentes in peccato lethali non ſunt membra viva, ſed potiùs mortua, arida, vel etiam putrida, & corrupta Eccleſiæ, imò plures aſſerunt non eſſe membra Eccleſiæ, nec ſimpliciter de corpore Eccleſiæ, ſed tantùm ſecundùm quid, & æquivocè, ut docent Joannes Turrecremata lib. 1. cap. 57. ubi nititur hoc probare ex D. Thoma, Alexandro de Ales, Hugone, docent etiam hanc ſententiam Petrus à Soto, Melchior Canus & alii, qui tamen quamvis aſſerant non eſſe membra vera Eccleſiæ, dicunt nihilominus eſſe in Eccleſia, ſeu in corpore Eccleſiæ, ac eſſe ſimpliciter fideles: ſed ſatius fideles mali & exiſtentes in peccato lethali dicuntur eſſe quidem membra Eccleſiæ, ſed mortua, ſi conſiderentur in ordine ad charitatem, & gratiam ſanctificantem, qua per peccatum lethale deſtituuntur, quia gratia eſt vita ſupernaturalis, quæ vivificat. Si verò conſiderentur fideles in ordine ad fidem, tametſi exiſtant in peccato lethali, adhuc ſunt membra viva Eccleſiæ, eò quia per peccatum lethale fides non deperditur; & fideles à fide, ſeu fidei profeſſione dicuntur fideles, & membra Eccleſiæ, quamvis deſtituantur charitate.

Ad rationes dubitandi exhibitas initio hujus capitis ad primam negatur major, & ad illius primam probationem reſpondetur, Eccleſiam dici, & eſſe ſanctam, eò quia ſingula, quæ concurrunt formaliter ad illam conſtruendam, ſancta ſunt, dicitur enim ſancta ratione capitis Chriſti, qui eſt ſanctus ſanctorum, & qui per fidem dubitat in cordibus noſtris, & ut ait Apoſtolus ad Epheſ. 5. *Qui ſe ipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret mundans lavacro aquæ in Verbo vitæ, ut exhiberet ipſi ſibi glorioſam Eccleſiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi, ſed ut ſit ſancta, & immaculata,* ut etiam ratione Spiritûs ſancti; qui in ipſa eſt inſtar cordis, adeout quilibet Chriſtianus poſſit Deum ſupplicare cum Davide Pſal. 85. *Cuſtodi animam meam quoniam ſanctus ſum*, quæ verba expendens Auguſtinus ait: *Audeat & corpus Chriſti, audeat & unus ille homo clamans à finibus terræ cum capite ſuo, & ſub capite ſuo dicere, quoniam ſanctus ſum, accepit enim gratiam ſanctitatis, gratiam baptiſmi, & remiſſionis peccatorum. Et hæc quidem fuiſtis ait Apoſtolus enumerans multa peccata, & levia, & gravia, & uſitata, & horribilia: & hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis. Si ergo ſanctificatos dicit, dicat & unuſquiſque fidelium, ſanctus ſum.* Dicitur itidem Eccleſia ſancta, eò quia ſola habeat legitimum ſacrificii cultum, & ſalutarem ſacramentorum uſum, per quæ ut per divinæ gratiæ inſtrumenta munificentiſſimus DEUS ſuam nobis gratiam impertitur; adeout extra Eccleſiam nemo ſit ſanctus, nec eſſe poſſit; quia ut ait S. Auguſtinus lib. 11. de civit. Dei cap. 21. *In eo tantùm civitate eſt vera juſtitia, de qua ſcriptura dicit, Glorioſa dicta ſunt de Te civitas Dei.* Eſt etiam Eccleſia ſancta ratione doctrinæ, quæ ſancta eſt; adeout in ejus dogmatibus niſi falli, nihilque contra bonos deprehendatur, ſed omnia conducta ſint veritati, & ſanctitati, unde cecinit David, *Lex Domini immaculata convertens animas*, conducunt enim populi ad Eccleſiam ut normam audiant ſanctè vivendi, ut ſacramenta, quæ ſancta ſunt, ſuſcipiant. Demum quia etiam ipſa Eccleſia materialis ſancta eſt; & ab hiſce omnibus Eccleſia dicitur ſancta, & immaculata, tota pulchra, ſine ullo nævo, abſque rugis, imò à ſanctitate Eccleſiæ ſancti etiam dicuntur fideles dicente Apoſtolo, *Templum enim ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Quòd ſi non omnes fideles in Eccleſia ſancti ſint, ſed aliqui peccatores adhuc ab iiſdem fidelibus, qui dicuntur membra Eccleſiæ, hæc dicitur ſancta, à principaliori parte fidelium, qui ſanctitate floruerunt, ut etiamnum florent, & ex quibus principaliter Eccleſia conſtruitur. Quòd ſi dicas inde ſequuturum, poſſe Eccleſiam etiam dici ſceleratam à pluribus viris peccatoribus, ac ſceleratis, qui in ipſa reperiuntur, & forſan numerò ſuperantes juſtos & ſanctos. Canus, & alii reſpondent, hanc propoſitionem, *Eccleſia eſt ſcelerata*, eò quia plures contineat homines iniquos, & ſceleratos, poſſe concedi: quia ſicut dicitur ſancta à viris ſanctis, qui in ipſa clarent ſanctitate, ita *ſcelerata* dici poteſt ſumpta denominatione à viris iniquis, qui in illa reperiuntur; idque firmant ex illo Cantic. 1. Ubi Eccleſia, de ſe ipſa ait: *Nigra ſum, ſed formoſa*, ſcilicet Eccleſia ſeu ſponſa Jeſu Chriſti cœleſtis ſponſi ſe fatetur nigram ob viros ſceleratos, & peccatores, qui ut membra obſcura illam denigrant; ſed & formoſam ſe dicit ob plures qui cultura Chriſtianarum virtutum floreſcunt ſanctitate. Negant tamen poſſe Eccleſiam vocari ſynagogam Satanæ, quia hæc propoſitio damnata fuit in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. eo quia per hanc intelligitur Satanam fuiſſe inſtitutorem Eccleſiæ. Putárim tamen nullo pacto illam propoſitionem, *Eccleſia eſt ſcelerata*, eſſe admittendam; quia tametſi denominatio deſumatur à ſolis peccatoribus, qui ſunt in Eccleſia, propoſitio tamen pias offendit aures, eſtque audientibus ſcandalo; ac malè ſonans, quia videtur Eccleſia ſe ipſam per ſe malitiâ vitiare, adeout malitia oriatur ab ipſa Eccleſia in ſuo auctore, ritibus, ac legibus, quibus dirigitur, ac gubernatur. Hinc non eſt eadem ratio, cùm dicitur *Eccleſia eſt ſancta*, quia hæc denominatio deſumitur non ſolùm à viris ſanctis, qui dicuntur membra Eccleſiæ, ſed etiam à Chriſto Inſtitutore, à Spiritu ſancto directore, à legibus quæ ſanctæ, ac immaculatæ ſunt, & à pluribus aliis. Præterea quia denominatio debet fieri à parte nobiliori, & principaliori; & in Eccleſia ſancti ſunt nobiliores, principaliores, & numerô etiam longè majores: quia fideles omnes ſupponuntur ſancti & probi, donec probentur iniqui, & ſceleribus contaminati; pauci

enim

Digitized by Google

enim ſunt publici peccatores, qui etiam ſi exteriùs videantur tales, adhuc interius poſſunt reſipiſcere, & ſancti eſſe. Rurſus Eccleſia ex vi ſuæ inſtitutionis ſanctos intendit, non vero peccatores illos optat, & vult; hos non deſiderat, non vult, licet ad avertendum majus malum permittat. Neque ullum faceſſit negotium illud Cant. 1. *Nigra ſum, ſed formoſa*, quia *nigra* non eſt idem ac ſcelerata; ſed dicitur Eccleſia nigra, vel quia ſtudeat humilitati, & non gloriari de ſuis bonis operibus, ſed potius vult latere, ne ſint cauſa alicujus elationis. Vel dicitur nigra propter perſecutiones, quos ab incunabulis paſſa eſt à mundi principibus, à filiis tenebrarum, ut explicat Div. Thomas. Vel dicitur nigra ob depravatam ac corruptam opinionem malè videntium, & pejus viventium ſecundum apparentiam; dicitur vero formoſa ſecundum veritatem ac fidem rectè credentium, & viventium ut explicat Rupertus & alii ſancti patres. Ad ſecundum, in quo Eccleſia dicebatur eſſe tota pulchra, & macula non eſſe in illa, reſpondet Div. Auguſtinus *lib. 2. Retract. cap* 18. *& lib. de perfect. juſtit. circa fin.* eccleſiam ſeu Chriſti ſponſam dici Cant. 4. totam pulchram & ſine macula non pro ſtatu vitæ præſentis, ſed pro ſtatu beatitudinis, ut etiam cenſet D. Thomas 3. *p. art. 3. ad* 2. ubi explicans D. Paulum ſcribentem ad Ephel. 5. *Non habentem maculam aut rugam*, ſcilicet eccleſiam eſſe intelligendam de eccleſia non militante in terris, ſed triumphante in cœlis, ſeu de eccleſia non pro ſtatu viæ, ſed patriæ & æternæ beatitatis. Præterea poſſet reſponderi Eccleſiam ex virtute baptiſmi, qui eſt primum ſacramentum, per quod ingredimur Eccleſiam, reddi totam pulchram, quatenus ex virtute baptiſmi deletur omne peccatum non ſolum quoad culpam, verùm etiam quoad reatum pœnæ, in quo ſenſu dicitur eccleſia tota pulchra, ſcilicet in baptiſmo, non verò quod in ſuis membris, ex quibus coaleſcit, omnem excludat peccati labem. Rurſus poteſt etiam dici eccleſia tota pulchra in ordine ad viros ſanctos, qui in ipſa continentur, & ad ſuum Inſtitutorem, qui fuit ſpecioſus pro filiis hominum & ad Directorem, ſeu Spiritum ſanctum, qui in columbæ ſpecie deſcendit de cœlo ſanctificaturus eccleſiam: perinde ac eccleſia dicitur ſancta ab omnibus iſtis recenſitis, ita ab ejuſdem dici poteſt tota pulchra. Cæterum ſicut eccleſia dicitur ſancta ob ſanctos viros, quos comprehendit, quamvis non omnes, quotquot in eccleſia continentur ſancti ſint: ita tota pulchra dicitur ob Chriſti capitis omnigenam pulchritudinem. Ad tertium in quo aſſerebatur eos non eſſe partes, & membra eccleſiæ, qui non ſunt filii eccleſiæ, & peccatores, non eſſe filios eccleſiæ, reſpondetur per regenerationem, ſeu ſuſceptionem baptiſmi omnes fideles, quotquot continentur in eccleſia, dici, ac eſſe filios eccleſiæ. Tripliciter filius dici poteſt primò ratione creationis in quo ſenſu Deuter. 32. dicitur. *Nunquid non hic eſt pater tuus, qui fecit te, & creavit te?* Secundò ratione doctrinæ, in quo ſenſu Magiſtri dicuntur Patres diſcipulorum, eo quia illos inſtruant, & erudiant, & Apoſtolus vocavit filios Galatas, quos erudiebat in fide ait ad Galat. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*, quos enim edocuit evangelium filios doctrinæ vocavit. Tertiò ratione generationis, per gratiam, in quo ſenſu 1. Joan. 3. habetur: *In hoc ſunt manifeſti filii Dei, & filii Diaboli: Omnis qui non eſt juſtus, non eſt ex Deo.* Ex his tribus filiationibus certum eſt primam non ſufficere, ut dicatur quis eſſe pars, & membrum Eccleſiæ, alioquin omnes homines à Deo creati, Ethnici, Turcæ, Judæi, & alii infideles eſſent partes, & membra Eccleſiæ, quod falſum eſt; ſecunda filiatio eſt, quæ habetur ratione doctrinæ & per hanc fideles omnes dicuntur filii eccleſiæ, eò quia ſanam doctrinam ab Eccleſia ſuſceperint, adeò ut hæc filiatio conveniat etiam peccatoribus, qui in eccleſia reperiuntur, quamvis dicantur eſſe membra Eccleſiæ cum addito diminuente, ſcilicet mortificata & imperfecta, quoties enim fidelis credit fide divina omnia, quæ docet Eccleſia, eſt Filius doctrinæ, ejuſdem eccleſiæ, & quia cum hac filiatione non eſt incompatibile peccatum lethale, ideo peccatores in eccleſia ad huc dicuntur, & ſunt filii ejuſdem, idque indicavit Deus per ſuum Prophetam Iſaiæ 1. ubi dicitur: *Filios enutrivi, & exaltavi; ipſi autem ſpreverunt me.* & Cant. 2. etiam dicitur: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias:* ſeu ut explicat Div. Thomas, *quia non ſolum ab his, qui extra Eccleſiam ſunt, mala pateris, verum etiam ab iis, qui generati per baptiſmum in filiationem Dei veniſſe videntur.* Per tertiam filiationem ratione generationis per gratiam habentur tantum membra viva eccleſiæ per gratiam enim ſanctificantem conſtituimur filii Dei per adoptionem, & hæc filiatio convenit omnibus fidelibus, quotquot in Eccleſia ſunt in ſtatu gratiæ. Ad quartum in quo ex D. Auguſtino dicebatur, malos non pertinere ad eccleſiam, reſpondetur, Auguſtinum tantum velle peccatores in eccleſia non eſſe membra viva ejuſdem, nec ad eccleſiam pertinere ut membra viva ac perfecta, non tamen negavit Auguſtinus pertinere ad Eccleſiam ut membra mortificata & imperfecta. Aliqui etiam reſpondent Div. Auguſtinum in præcitatis locis fuiſſe locutum de eccleſia non ut eſt cœtus fidelium, & prout comprehendit omnes fideles, ſive juſtos, ſive peccatores, ſed quatenus eſt cœtus juſtorum tantum, adeo ut ſumatur eccleſia non in tota ſua latitudine, ſed ut coarctata ad ſolos juſtos & ſanctos, in quo ſenſu etiam ſumpſit eccleſiam D. Hieronymus *in Comm. Epiſt. ad Galat.* hinc Eccleſiaſt. cap. 3. habetur: *Filii ſapientiæ eccleſia juſtorum.* Ad quintum reſpondent communiter Div. Auguſtinum eſſe intelligendum de civitate Jeruſalem, ut formata per gratiam ſanctificantem, non verò ut informi, & deturpata per peccatum, & non in hoc ſenſu verum eſt, quòd amor Dei uſque ad contemptum ſui conſtituat civitatem Jeruſalem formatam per gratiam: ſed eccleſia ut eſt cœtus fidelium non conſtituitur formaliter per Dei dilectionem & charitatem, ſed per Dei fidem conſtruitur, & per dilectionem perficitur, unde peccatores quamvis non pertineant ad eccleſiam ut membra perfecta ejuſdem, pertinent tamen ad ipſam ut conſtituta per fidem. Ad ultimum, quod dicebatur membra ejuſdem corporis non eſſe ſibi viciſſim contraria, reſpondetur id verùm eſſe de membris corporis naturalis, quia cum membra ſint agentia & inſtrumenta naturalia juxta indigentiam & inclinationem naturæ, debent omnia in eundem finem tendere: eſſe tamen falſum de membris corporis politicis, quia tunc ſufficit, ſi in aliquo uno conveniant, quamvis in aliis opponantur: quo pacto in Republica cives conveniunt, quatenus ſunt omnes ſub uno eodemque capite conſtituti, quamvis poſtea inter ſe diſſideant, & mutuas inimicitias ad invicem opponantur: ita quia Eccleſia eſt corpus myſticum coaleſcens ex omnibus per totum orbem fidelibus ſufficit, ut hi dicantur pertinere ad eccleſiam, & eſſe membra illius, ſi omnes conveniant in profeſſione fidei ſub uno eodemque ſupremo Paſtore Chriſti vicario, quamvis poſtea aliqui non

beno

Digitized by Google

bene vivant, & ſint in eccleſia peccatores, & inter ſe charitate diſſideant.

Poſſet contra aſſertum etiam opponi & probari peccatores fideles non eſſe membra eccleſiæ, nec ad ipſam pertinere, eò quia eccleſia, quamvis corpus myſticum, eſt corpus vivens, ac perfectum ſiquidem per gratiam ſanctificantem dicitur eccleſia vivere Deo, conſequenter omnia illius membra debent eadem vita vivere, ſiquidem ad rationem membri corporis vivi, non ſufficit, ſi ſit pars illius, ſed ulterius requiritur, ut vivat vitâ totius corporis: atqui fideles exiſtentes in peccato lethali non vivunt eadem vita, qua vivit eccleſia, conſequenter dici nequeunt membra illius, ſaltem actu, quia peccatum lethale non cohæret cum gratia ſanctificante, adeo ut quamdiu fideles exiſtant in peccato lethali, tamdiu ſint deſtituti vitâ, qua vivit eccleſia ſeu gratia ſignificante. Quòd membra corporis vivi non ſolum debeant eſſe partes ejusdem, ſed etiam vivere vitâ ejusdem corporis, ex eo oſtenditur, quia in corpore humano capilli, ungues, ſanguis, & humores, ex quibus humanum corpus conſtituitur, quamvis ſint partes illius, non tamen vocantur humani corporis membra, idque non alia ratione, quia non vivunt vita totius corporis, ſeu vita ſenſitiva, qua totum corpus vivit, ex eo liquet ad rationem membri requiri, ut non ſolum ſit pars corporis, ſed etiam ut vivat vitâ totius. Hinc Div. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 2. artic. 2. quæſtiunc. 2. in corp. ait: *Homines fideles peccatores pertinent quidem aliquo modo ad unitatem Eccleſiæ, in quantum continuantur ei per fidem, quæ eſt unitas materialis; non tamen poſſunt dici membra propriè, niſi ſicut membrum mortuum ſcilicet æquivoce.* Sed contra quia tametſi fideles exiſtentes in peccato lethali non ſint membra viva eccleſiæ, eò quia non vivant per gratiam ſanctificantem, qua ratione peccati lethalis deſtituuntur, ſunt tamen adhuc membra mortificata ejusdem, quia ſi non per charitatem & gratiam, per fidem tamen adhuc uniuntur corpori eccleſiæ, cujus ſunt membra licet imperfecta, & mortificata. Præterea quamvis non dicerentur eſſe actu membra eccleſiæ, adhuc Chriſtus eſſet illorum caput & quidem actu, quia ad rationem capitis reſpectu alicujus ſufficit, quòd actu illi uniatur in corpore, ut pars ejusdem, & à capite influxum recipiat, & fideles exiſtentes in peccato lethali per fidem eandem uniuntur corpori eccleſiæ ſub Chriſto capite, & ſunt veræ partes eccleſiæ recipientes à Chriſto influxum, ſcilicet ipſam fidem ſupernaturalem, & tametſi in peccatoribus ſit informis, quatenus fideles exiſtentes in peccato lethali deſtituuntur habitu charitatis & gratiæ ſanctificantis, habent tamen adhuc talem fidem, quæ cohæret cum peccato lethali ex Chriſti meritis, qua ratione dicitur Chriſtus ut caput eccleſiæ influere in omnes fideles habitum fidei ſupernaturalis actualiter, conſequenter ſemel quod fideles exiſtentes in lethali dicantur partes eccleſiæ, quamvis non aſſerantur membra illius, adhuc Chriſtus eſt eorum caput, eò quia influxum ab ipſo recipiunt. Quòd ſi dicas eccleſiam eſſe corpus myſticum, & Chriſtum per analogiam dici ejus caput, ſcilicet per analogiam & ſimilitudinem ad caput corporis naturalis, atqui in corpore naturali humano caput non dicitur reſpectu capillorum unguium, humorum & aliarum partium, quæ non ſunt membra corporis humani, cujus tantùm ſunt partes non membra, ergo ſi fideles exiſtentes in lethali non ſunt membra corporis Eccleſiæ, ſed tantum illius partes ſequitur Chriſtum non eſſe illorum caput actu, ſed tantùm in potentia, quatenus peccatores poſſunt reſipiſcere, & fieri membra eccleſiæ. Sed contra negatur cauſalis minoris propoſitionis, quia ideo caput naturale non dicitur caput reſpectu capillorum, unguium & dentium, quia tantùm eſt caput reſpectivè ad illa, quæ participant influxum capitis: atqui capilli, ungues, dentes & humores dicuntur participare influxum capitis naturalis, ut docet Div. Thomas in 3. diſt. 13. quæſt. 2. art. 1. ad 5. ubi aſſignat diſcrimen inter cor & caput, quia cor eſt primum principium virium vitalium, & caput eſt principium virium animalium pertinentium ad ſenſum & motum: ſed capilli, ungues & dentes & humores non vivunt vita ſenſitiva, quia non ſentiunt, quidquid ſit, an vivant vita vegetativa, & creſcant per intus ſumptionem, vel per juxta poſitionem, dependent tantum à corde, & non participant ſuos motus à capite, & id cauſæ cur caput humani corporis non dicatur caput capillorum, unguium, dentium, & humorum: at in caſu noſtro fideles exiſtentes in peccato lethali accipiunt influxum à capite, quia retinent in ſtatu peccati lethalis habitum ſupernaturalem fidei, quamvis informis; & quia hunc habitum accipiunt, & retinent ex meritis Chriſti, rectè dicitur Chriſtus ut caput eccleſiæ influere in omnes fideles ſive juſtos, ſive exiſtentes in peccato lethali: unde quamvis fideles exiſtentes in lethali non dicentur membra eccleſiæ eo pacto, quo capilli, ungues, dentes non dicuntur membra humani corporis, ſed tantum partes, adhuc Chriſtus eſſet caput fidelium exiſtentium in lethali. Præterea cum dicitur ad rationem membris vivi non ſufficere eſſe partem illius, ſed alterius requiri, ut vivat vita totius, reſpondetur ad verum eſſe de membris perfectis cujusmodi ſunt fideles, juſti & exiſtentes in gratia ſanctificante, quia cum ſit gratia vita, qua eccleſia vivit, fideles juſti eadem vita etiam vivunt: ſed ſi ſermo ſit de membris imperfectis, falſum eſt requiri, ut vivant vitâ totius, qui ad id ſufficit, ut per fidem uniantur eccleſiæ, & influxum accipiant à capite Eccleſiæ, ut explicui. Negantes capillos, ungues, dentes & humores eſſe membra humani corpori loquuntur de membro ſecundum perfectam rationem. Fidelis verò exiſtens in peccato lethali, quamvis non vivat vita ſpirituali perfecta, quæ habetur per gratiam ſanctificantem, & charitatem, qua caret, vivit tamen per fidem, qua unitur corpori eccleſiæ ut pars illius, & accipit influxum à capite. Unde licèt ad rationem membri perfecti præter eſſe partem corporis adhuc requiratur ut vivat vita totius, ad rationem tamen membri imperfecti tantum ſufficit, ſi vivat actu vita aliqua, quamvis non perfecta, quo pacto in corpore humano pars aliqua arida, ſed nondum emortua dicitur membrum infirmum ejusdem corporis, ad fidelis exiſtens in lethali, quamvis ſit deſtitutus habitu charitatis, & gratiæ ſanctificantis, adhuc tamen vivit in ordine ſupernaturali per ſupernaturalem habitum fidei quamvis informis, adeoque adhuc eſt membrum Eccleſiæ, licet cum addito diminuente, ſeu infirmum ac imperfectum. Ad authoritatem Div. Thomæ reſpondetur, Angelicum Doctorem non docuiſſe non eſſe caput fidelium exiſtentium in lethali, ſed tantùm negaſſe fideles exiſtentes in lethali eſſe membra perfecta Eccleſiæ. Cæterum Div. Thomas aſſerit: fideles exiſtentes in lethali adhuc per fidem eſſe unitos corpori Eccleſiæ, & recipere influxum à Chriſto capite, eò quia retinant eundem habitum fidei, quem habentes meritis Chriſti.

Quod verò ad ſimulatores fidei, ſeu infideles occultos attinet, qui nec fidem internam nec ullam chri-

Digitized by Google

chriſtianam virtutem habent, ſed tantum exterius ob aliquod temporale commodum fidem catholicam profitentur, & per participationem ſacramentorum veris fidelibus in Eccleſia uniri ſimulant, tametſi ad veram Eccleſiam non pertineant, videtur difficilius poſſe ſtatui, an ſint actu membra Eccleſiæ & Chriſtus ſit actu eorum caput. Communior ſententia aſſerit, eos qui ſola profeſſione externa fidei conjuncti ſunt in Eccleſia cæteris fidelibus, quamvis fidem ſimulantes, & non habentes, eſſe dicenda membra Eccleſiæ, cum addito tamen diminuente ſcilicet membra arida, & emortua, & probari ſolet hæc ſententia ex verbis illis 1. Joan. 2. *Et nunc Antichriſti multi facti ſunt, ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis; nam ſi fuiſſent ex nobis manſiſſent utique nobiſcum.* Loquitur Joannes de Hæreticis, quos vocat Antichriſtos, & aſſerit eos, antequam exierent, non fuiſſe ex nobis, id eſt non fuiſſe Catholicos animo, & voluntate, ſed Hæreticos & Antichriſtos, & tamen ex nobis exiviſſe; quia tametſi non eſſent ex nobis animo & voluntate, erant tamen ex nobis externa profeſſione: verùm poſtquam ſe prodierunt, & in apertum ſchiſma proruperunt, totaliter defecerunt ab Eccleſia, & deſierunt modis omnibus eſſe ex nobis; qui exeunt ab Eccleſia, ideo dicuntur exire, quia erant in Eccleſia, in qua ſi non fuiſſent, dici non poſſent exiviſſe ab illa: atqui ſimulantes fidem, ſeu infideles occulti dicuntur exire ab Eccleſia, proinde fuerunt in Eccleſia, & pertinuerunt ad Eccleſiam, non tamen ut membra viva, & perfecta ejuſdem, ſed ut emortua. Præterea communiter ſancti Patres docent eos, qui ſunt extra eccleſiam, nullam habere authoritatem nec juriſdictionem in Eccleſiam, quia is nequit habere juriſdictionem, nec eſſe caput Eccleſiæ, qui non eſt in Eccleſia, nec membrum ejuſdem: atqui occultus hæreticus, ſi eſſet ſummus Pontifex, non amitteret juriſdictionem nec dignitatem pontificiam, nec nomen capitis in Eccleſia, donec ipſe ſe ab Eccleſia publicè ſepararet, vel convictus hæreſeos invitus rejiceretur, hinc Cœleſtinus in epiſt. ad Clerum Conſtantinopolitanum, & in altera ad Joannem Antiochenum, quæ habetur in primo Tomo Concilii Epheſini. Cap. 18. & 19. & Nicolaus. I. in Epiſt. ad Michaëlem definiunt, ac declarant, Epiſcopum hæreticum, ex quo hæreſes promulgare ac docere cœpit, neminem potuiſſe ſolvere, vel ligare, qui, antequam publicè prædicare inciperet, etiam ſi corde & animo hæreticus eſſet, adhuc poterat ſolvere & ligare, & confirmatur ex *Canone audivimus* 24. qu. 1. ubi habetur: *Sin autem ex corde ſuo novam hæreſin confinxerit, ex quo talia prædicare capit, neminem damnare potuit.* Quòd ſi Hæretici occulti ſeu ſimulantes fidem, nullam haberent in Eccleſia juriſdictionem, redderentur incerti omnes actus, quotquot ex juriſdictione dependent, ex quo ingens fieret in Eccleſia univerſa perturbatio: ergo ſi quis non eſt in Eccleſia nequit exercere authoritatem in Eccleſiam, ſeu fideles, & hæreticus occultus poteſt habere, & aliquando etiam habet authoritatem in fideles, eò quia promotus ſit ad dignitatem eccleſiaſticam, ut ad epiſcopatum: ſequitur infidelem occultum, ſeu ſimulantem fidem, quam non habet, eſſe in Eccleſia ac poſſe ritè quamdiu occultus eſt, exercere in ipſa juriſdictionem. Hinc Auguſtinus lib. 3. de baptiſmo cap. 18. ait: *Hujus fraternæ charitatis inimici ſive apertè foris ſint, ſive intus eſſe videantur Pſeudo Chriſtiani, & Antichriſti; inventis enim occaſionibus foras exeunt, ſed etiam ſi occaſiones deſint, cùm intus videntur ab illa inviſibili charitatis compage ſeparati ſunt.* Cenſet Auguſtinus Hæreticos occultos ſimulantes exteriùs fidem eſſe in Eccleſia, ſed non eſſe eo modo, quo eſſe videntur: ſiquidem apparenter videntur eſſe uniti interna & externa conjunctione fidei cæteris membris, & tamen non ſunt illis uniti, niſi per apparentem & ſimulatam externam fidei poſſeſſionem, & ideo dicuntur inventis occaſionibus foras exire, quia erant intus, ſeu in Eccleſia per externam illam ſimulatam profeſſionem fidei, quæ ſufficit, ut dicantur eſſe in Eccleſia, & poſſe in illa juriſdictionem exercere, alioquin ſi nullo modo dicerentur eſſe in Eccleſia, non poſſent dici verè exire, quando inventis occaſionibus apertè ſe produnt: ſed Auguſtinus expreſſe aſſerit, quod inventis occaſionibus foras exeunt: & ſubjungit: Eos eſſe quidem ſeparatos etiam cum ſunt in Eccleſia, & antequam ab illa exeant, non tamen eſſe ſeparatos apparenter, & viſibiliter, ſed tantum inviſibiliter, quatenus ſunt ſeparati ab inviſibili charitatis compage, non verò ab externa, & viſibili Eccleſiæ communione: quo pacto idem Auguſtinus lib. 4. cap. 16. ait: Hæreticos occultos ſeparatos eſſe judicandos, quamvis ipſi non exeant, & loquitur de ſeparatione interna, & non de externa: unde Auguſt. expendens verba 1. Joan. 2. ait: *Unde Joan. dixit ex nobis, exierunt, ſed non erant ex nobis: non ait quod exeundo alieni facti ſunt, ſed quòd alieni erant, & propter hoc eos exiviſſe declaravit:* erant enim tantùm alieni inviſibiliter & intrinſecè non verò extrinſecè, & viſibiliter, propterea quia alieni erant, & tales non apparebant, dicuntur exiviſſe: ergo ex D. Auguſtino infideles occulti ſeu ſimulantes extrinſecè tantum fidem, cum intrinſecè in animo & voluntate ſint infideles, verè ſunt in Eccleſia, & membra ejuſdem licet arida & emortua. Unde etiam Auguſtinus Tract. 61. in Joan. expendens illud Joan. 13. ubi Chriſtus exeunte Juda dicitur turbatus fuiſſe ait Auguſtinus: *Hoc Dominus nobis ſignificare ſua turbatione dignatus eſt, quòd ſcilicet falſos fratres & dominici agri illa zizania ita neceſſe eſt, uſque ad meſſis tempus inter frumenta tolerari; ut quando ex eis aliqua ſeparari etiam ante meſſem urgens cauſa compellit, hoc fieri ſine Eccleſia perturbatione fieri non poſſit. Hanc perturbationem ſanctorum ſuorum per ſchiſmaticos & hæreticos futuram quodammodo prænuntians Dominus præfiguravit in ſe ipſo, cùm exituro inde homine malo, & commiſtionem frumenti, in qua diu fuerat toleratus ſeparatione apertiſſima relicturo, turbatus eſt non carne, ſed ſpiritu.* Et nonnullis interjectis explicans, quomodo Judas unus eſſet ex diſcipulis Domini, tametſi jam typum gereret Hæreticorum, ait: *Unus numero non merito; unus ſpecie, non virtute; commixtione corporali, non vinculo ſpirituali carnis adjunctione, non cordis ſocius unitate.* Et infra ſubdit: *Utrumque verum eſt, & ex nobis, & non ex nobis; ſecundum aliud ex nobis, ſecundum aliud non ex nobis; ſecundum communionem ſacramentorum ex nobis, ſecundum ſuorum proprietatem criminum non ex nobis:* Aſſerit Auguſtinus infidelem occultum ſimulantem in eccleſia fidem eſſe quidem unitum cæteris fidelibus ſecundùm tamen externam profeſſionẽ ſimulatam fidei, non verò animo, & voluntate & ideo vocatur fidelis ſecundum cõmunionem ſacramentorum, non ſecundum proprietatem ſuorum criminum, ſeu ſunt fideles numero, non merito, ſpecie, non virtute, extrinſecè, ſimulatè, non intrinſecè, & verè. Rurſus Aug. l. de Catechizandis rudibus c. 17. tria diſtinguit Chriſtianorum genera, ſcilicet infideles occultos, malos catholicos, & bonos catholicos, inquiens: *Sunt qui propterea volunt eſſe Chriſtiani, ut aut promereantur homines, à quibus temporalia commoda expectant, aut*

quia offendere nolint, quos timent; ſed iſti reprobi ſunt, & ſi ad tempus eos portat Eccleſia, ſicut area uſque ad tempus ventilationis paleam ſuſtinet. Si non ſe correxerint, & propter futuram ſempiternam requiem Chriſtiani eſſe cæperint, in fine ſeparabuntur. Nec ſibi blandiantur, quòd in area eſſe poſſunt, cum frumento Dei, quia in horreo cum illo non erunt, ſed igni debito deſtinabuntur. Sunt etiam alii meliori quidem ſpe, ſed tamen non minori periculo, qui jam Deum timent, & non irrident Chriſtiani nomen, nec ſimulato corde intrant Eccleſiam Dei, ſed in iſta vita expectant felicitatem. Ait Auguſtinus, quoſdam eſſe homines, qui Deum non timentes irrident Chriſtianum nomen, & ficto corde, ſeu ſimulantes fidem, quam non habent, ingrediuntur Eccleſiam, ſe fingentes exterius fideles; & quamvis in animo, & voluntate fideles non ſint, tamen in Eccleſia ſunt, & manent, ac numerum faciunt, donec detracta lania, quales ſunt, appareat: ergo ex Auguſtino, aliiſque ſanctis Patribus Infideles occulti ſimulantes fidem profiteri, quam animo, & voluntate non profitentur, ſed tantùm ſimulant exteriùs ob aliquod temporale commodum, quod inde ſperant, vel ut promoveantur ad dignitates Eccleſiaſticas, exerceantque in Eccleſia juriſdictionem, ſunt in Eccleſia, & quos exercent juriſdictionis actus, ſuum ſortiuntur valorem.

Ratio itidem deſumi poteſt ex analogia ad corpus humanum, ad cujus ſimilitudinem Apoſtolus ad Rom. 12. & 1. Corinth. 12. vocat Eccleſiam unum corpus, & fideles membra hujus corpôris: ſicut igitur in corpore humano multa, & varia ſunt partium genera, adeout quænam partes vivant, ſentiant, & vegetent; & aliæ vegetent quidem, ſed non ſentiant; & aliæ quæ neque vivunt, neque ſentiunt: perinde in Eccleſia ſunt ex hominibus aliqui, qui vivunt & ſentiunt, ac vegetant tales ſunt fideles qui ſincerè credentes omnia credenda vivunt ſine lethali noxa in ſtatu gratiæ: hi enim vivunt Deo beneficio gratiæ ſanctificantis, certè ſentiunt de fide, & opportunè vegetant per ſuſceptionem ſacramentorum, quibus ſpiritualiter vegetant, ac nutriuntur gratiæ augmento: Alii qui licet rectè ſentiant de fide, non tamen ſpiritualiter Deo vivunt deſtituti vita ſpirituali ſita in gratia ſanctificante, quâ deſtituuntur ob peccatum lethale, in quo ſordeſcunt, & iſti ſunt fideles peccatores, qui lucidè vivunt carnis indulgentes voluptatibus, propriiſque ſatisfacientes paſſionibus depravatis. Alii demum ſunt, qui neque vivunt, neque ſentiunt, neque vegetant; Et hos eſſe dixeris infideles occultos, qui fidem ſimulantes; quàm unà cum aliis fidelibus fictè profitentur, ſunt quidem in Eccleſia, ſed non vivunt, quia gratia ſanctificante, quæ ſola eſt vita ſpiritualis, deſtituti: neque ſentiunt, quia non credunt credenda, neque rectè ſentiunt de fide: neque vegetant, quia nullum ex ſacramentis gratiæ ſuſcipiunt incrementum; & hos putârim dicendos partes potius, quàm membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite, quia nullum accipiunt actu influxum à capite, cùm careant non ſolùm gratia ſanctificante, ſed etiam habitu fidei, qui licèt cohæreat cum peccato lethali, non tamen eſt compoſſibilis cum infidelitate negativè oppoſita fidei: de ratione membri Eccleſiæ eſt, ut aliquem accipiat influxum à capite Chriſto, ut ſuperius explicuimus, quo pacto fideles exiſtentes in ſtatu lethalis noxæ dicuntur membra Eccleſiæ ſub Chriſto capite, quia tametſi non vivant vita ſpirituali utpote deſtituti gratia ſanctificante, retinent tamen habitum ſupernaturalem fidei, quem habent ex Chriſti meritis, qui propterea dicitur in illis influere: & quia infideles occulti carent gratia ſanctificante, & habitu fidei ſimul, non ſuſcipiunt ſicut fideles exiſtentes in lethali noxa influxum ſupernaturalem à Chriſto, proinde ſatiùs dicur eſſe in Eccleſia ut partes ejuſdem, quàm ut membra.

Quòd ſi infideles occulti non eſſent in Eccleſia, neque ad ipſam pertinerent ut partes: ſed requireretur ad conſtituendam partem Eccleſiæ fides interna, ceſſaret inter Catholicos, & hæreticos celebris illa quæſtio de viſibilitate Eccleſiæ quia fides interna, quæ viſibilis non eſt, nec ſub ullum cadit ex ſenſibus, conſtitueret fideles, & Eccleſiam, cùm hæc definiatur eſſe cœtus fidelium ſuo adunatus ſacerdoti: conſequenter Eccleſia non eſſet viſibilis. Hinc ſupervacaneæ eſſent tot eruditiſſimæ lucubrationes typis editæ contra hæreticos aſſerentes Eccleſiam eſſe inviſibilem. Omnes quotquot de hac materia ſcripſerunt, id Lutheranis, & Calviniſtis objiciunt, quia ipſi conſtituunt Eccleſiam inviſibilem; ſcilicet ne ipſi dicantur extra Eccleſiam ſine ſenſibili, & externa profeſſione fidei. Et quia convicti fateri coacti fuerunt, Eccleſiam debere viſibilem eſſe, ac per ſigna externa dignoſci, tandem Lutherani, & Calviniſtæ aliquot poſuerunt externa ſigna Eccleſiæ, quæ dicunt conſiſtere in prædicatione verbi Dei, & Sacramentorum adminiſtratione; & conſtanter aſſerunt, ibi eſſe Eccleſiam, ubi hæc ſigna reperiuntur, & conſpiciuntur: ſed quia cenſent ſolos juſtos, & pios pertinere ad Eccleſiam Jeſu Chriſti, adhuc Eccleſia in illorum ſententia manet inviſibilis, quia nemo poteſt certò ſcire, qui ſint veri juſti, verique pii inter tot homines juſtitiam, & pietatem exteriùs profitentes cùm plures has virtutes ſimulent exterius, & revera ſint hypocritæ, & falſi fratres, quos ut caveamus Apoſtolus nos monet. Præterea Lutherani, & Calviniſtæ aſſerunt juſtitiam conſiſtere in ſola fide; adeout apud ipſos idem ſit, Eccleſiam eſſe cœtum juſtorum, & piorum; ac eſſe cœtum verè credentium. Quod ſi velint hunc cœtum credentium habere fidem tantùm intrinſecè in ſolo animo, adhuc conſtituunt Eccleſiam inviſibilem: ſin verò dicant debere de hac fide exteriùs conſtare per ſenſibilem & externam profeſſionem; tunc vel profeſſio fidei ſe extendit ad omnia, quæ Eccleſia Romana docet eſſe credenda, vel non; ſi primum conveniunt cum Catholicis, ſi ſecundum, adhuc ſunt hæretici, & extra Eccleſiam.

Reſpondent Acatholici hanc fidem conſtituentem Chriſti Eccleſiam eſſe intrinſecam; & ſatis eſſe, ſi fiat viſibilis per effectus fidei; quemadmodum dicimus propriè & vere videre hominem, quamvis non videamus animam, quæ pars eſt nobilior conſtitutiva hominis, niſi in ſuis effectibus. Secundò aſſerunt non eſſe neceſſe ut nobis diſtinctè conſtet, qui ſint illi homines, qui Eccleſiam conſtituunt; ſed ſufficere ſi aſſignetur quidam hominum cœtus, intra quem certò ſciamus, & credamus eſſe illos, qui ad Eccleſiam pertinent. Si quis enim oſtenderet exercitum Gallorum in campo, in quo tamen eſſent aliqui minimè ad exercitum pertinentes, verè diceretur ibi eſſe Gallorum exercitum, tametſi non poſſent exteri diſcerni à militibus Gallis. Sed contra, quia neutra ſolutio ſatisfacit; non prima, quia hæc cognitio ex ſolis effectibus non eſt certa, ſed tantùm conjecturalis: neque quod addebatur de anima in homine, quæ non cognoſcitur niſi ab effectibus, convincit: quia effectus vitæ in homine ſunt naturales, & neceſſarii; effectus autem fidei ſunt

Digitized by Google

[illegible], proinde multò minus certi, ut poſſint [illegible]: præterea neque ex affectibus animæ [illegible] videmus, ut certò ſcire poſſimus, [illegible] qui tales effectus cauſat, homo ſit vel Angelus, aut Dæmon: plaries apparuiſſe Angelos ſub humana ſpecie, nos docent ſacræ ſcripturæ veteris teſtamenti, in quibus legimus Abrahamo, Lotho, Tobiæ, & aliis pluribus apparuiſſe Angelos ſub humana ſpecie, qui cum crederentur homines eſſe, tales non erant, ſed angeli. Cùm autem quærimus de [illegible] Eccleſiæ, optamus habere infallibilem certitudinem de ipſa Eccleſia, non de illius effectibus, qualem habemus de ipſo homine, non vero de figura, & ſpecie hominis, in qua decipi poſſumus, cum Angeli boni, & Dæmones poſſint hanc externam aſſumere ſpeciem. Ad id quod addebatur [illegible] eſſe neceſſe, ut nobis diſtinctè innoteſcat, quinam ſint illi homines qui conſtituunt Eccleſiam. Reſpondetur quod ſi numerus hypocritarum adeo excreſceret, ut plures longè eſſent, quàm perfecti, & pii, tunc non poſſet quis dicere, hic cœtus hominum eſt Chriſti Eccleſia, quia denominatio fit à parte potiori, & in data hypotheſi potior pars eſſet hypocritarum ſimulantium fidem, quàm non ſupponeremus habere. Præterea tota Eccleſia Chriſti cùm propagata ſit per totum orbem terrarum; vix aſſignari in terris poteſt locus, in quo tota Chriſti Eccleſia congregari poſſit, ac dici in hoc cœtu hominum eſt tota Eccleſia; imo ſi Eccleſia dicatur conſtitui per fidem internam, ut docent Lutherani, & Calviniſtæ, neque ſumus certi, an Romæ v. g. ſit Eccleſia, quia non ſumus certi certitudine infallibili, quòd Romæ ſint plures veri Catholici, quàm infideles occulti, exterius tantùm ſimulantes fidem. Rurſus neque poſſemus certò ſcire, ac diſtinctè cognoſcere, qui ſint, qui Eccleſiam conſtituunt, cùm de fide purè interna certum non valeamus judicium [illegible]: hinc neque certò ſcire poſſemus, ubi nam ſit vera Chriſti Eccleſia in terris militans; ſed potius quærere deberemus, ubinam lateat in terris.

Acatholici aſſerentes ſolam fidem eſſe formam Eccleſiæ, congerunt aliquot ſcripturæ textus, quibus nituntur id evincere 1. Corinth. 3. *Quaſi bonus Architectus fundamentum poſui, & fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* Ad Epheſ. 2. *Superædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum; ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu.* Seu ſuperædificati ſupra fidem Apoſtolorum, & Prophetarum. Hinc D. Paulus ad Epheſ. 4. ſcribit: *Unus Deus, una fides, unum baptiſma.* Sed contra quia fides Apoſtolorum & Prophetarum non fuit fides purè interna, alioquin illorum fides fuiſſet prorſus inviſibilis: ſed fuit profeſſio externa, ac ſenſibilis fidei internæ, ut docet D. Auguſtinus lib. 19. contra Fauſtum cap. 11. Tum quia illi tantùm admittuntur in Eccleſiam, & cœtui accenſentur fidelium, qui externa, & ſenſibili confeſſione fidei ſolemniter, extrinſecè, ac ſenſibiliter profitentur fidem Catholicam, & per hanc ſolemnem, ac ſenſibilem, externam profeſſionem fidei diſtinguuntur fideles à non fidelibus; hinc quia infideles occulti ſimulant exterius hanc fidei profeſſionem ab Eccleſia accenſentur cœtui fidelium, quamvis ut ſuperius explicuimus, non ſint propriè membra Eccleſiæ, & quia nullum ſupernaturalem influxum accipiant à Chriſto Eccleſiæ capite, ut ſuperius explicavimus ob carentiam gratiæ ſanctificantis & habitus fidei: Eccleſia enim judicat juxta exteriora. Ad textus depromptos ex ſacris ſcripturis reſpondetur, in iiſdem fidem non dici formam, neque fundamentum Eccleſiæ; bene tamen fundamentum juſtitiæ, & doctrinæ, quæ ineſt Eccleſiæ. Tum quia ſcripturæ, ſicut aſſerunt dari in Eccleſia fidem; itaetiam gratiam ſanctificantem in juſtificatis, habitum charitatis, & dona Spiritus ſancti; & tamen fideles exiſtentes in peccato lethali dicuntur eſſe in Eccleſia, imò & eſſe membra ejuſdem ſub Chriſto capite, à quo accipiunt influxum ipſius habitus fidei, quem habent, & retinent ex meritis Chriſti, & tamen carent gratia ſanctificante, & charitate: ergo tametſi infidelis occultus careat interna fide, cujus meminit ſcriptura, adhuc ratione externæ, ac ſenſibilis profeſſionis fidei infideles occulti ſunt in Eccleſia. Neque obſtat, ſi dicas in Concilio Lateranenſi *cap. Firmiter* de ſumma Trinitate definiri homines eſſe in Eccleſia per fidem, ſine qua nemo æternam conſequitur ſalutem; & à Nicolao Papa *de conſecrat. diſt. 1. can. Eccleſia* definiri Eccleſiam *Catholicorum collectionem*, & eos non eſſe fideles, neque Catholicos, qui interna fide deſtituuntur, ſeu in corde & animo non profitentur veram fidem. Non reſpondetur Concilium Lateranenſe non definiviſſe Eccleſiam; ſed tantùm aſſeruiſſe Eccleſiam eſſe unam; vocavit autem Eccleſiam fidelium, quia hoc nomine Chriſtiani baptizati diſtinguuntur ab iis, qui ſunt manifeſtè infideles, & etiam à catechumenis nondum baptizatis. Rurſus quamvis homines dicantur eſſe in Eccleſia per fidem, non tamen id intelligitur de fide purè interna, ſed de externa ſenſibili profeſſione fidei; cùm enim Eccleſia ſit viſibilis, exigit membra, quæ pariter ſint viſibilia; & eo ipſo quòd homo profitetur publicè fidem, conſtituitur membrum viſibile Eccleſiæ, quatenus oculis videtur homo ille, qui emiſit externam, ac publicam fidei profeſſionem; Eccleſia tamen intendit etiam fidem internam, & quod quis ore profitetur, etiam mente, & animo teneat, adeout ſit præter intentionem Eccleſiæ, ſi quis infidelis occultus admiſceatur fidelibus, & fidem tantùm in Eccleſia ſimulet, quam animo non tenet. Ad aliud quod addebatur de Nicolao Papa, qui definivit Eccleſiam *Catholicorum collectionem*; inde ſequitur eos conſtituere Eccleſiam, qui externa, & ſenſibili profeſſione confitentur fidem: non enim aliter poteſt collectio fieri Catholicorum, niſi convocando in unum certum locum eos omnes, qui dicuntur Catholici, ſeu qui publicè profitentur ſe Catholicos, adeout Eccleſia judicet juxta hanc externam fidei profeſſionem, juxta quam ſupponit fidem internam, ſeu teneri animo & voluntate fidem, quam exteriùs profitentur.

Dices potior ratio cum infideles occulti dicantur eſſe de Eccleſia ſaltem, ſi non membra, ut partes ipſius, ea eſt, quia debet nobis infallibiliter conſtare, qualiſnam cœtus hominum ſit Eccleſia: ſed hæc certitudo infallibilis non habetur, quamvis infideles occulti ob extrinſecam, & ſenſibilem fidei profeſſionem dicantur eſſe partes Eccleſiæ: etenim qui non ſunt baptizati, non ſunt de Eccleſia neque ad illam pertinent ut membra, neque ut partes, quia nemo Eccleſiam ingreditur, niſi per baptiſmum, qui à ſanctis Patribus dicitur janua Eccleſiæ: atqui nemo ſcire poteſt certitudine infallibili, quis ex iis qui creduntur Catholici, revera ſit baptizatus; quia cùm exterior baptiſmus miniſtratur, pauci ſunt, qui adſunt, & nemo eſt certus de intentione miniſtri baptizantis. Secundò quia Eccleſia ut docet D. Hieronymus contra Luciferianos, non poteſt eſſe ſine Epiſcopis, & Presbyteris: & nemo certo ſcire poteſt certitudine infallibili, an ſint veri Presbyteri, &

Digitized by Google

& Epiſcopi, quia id dependet ab intentione ordinantis, & charactere inviſibili, & neutrum poteſt nobis innoteſcere. Tertio excommunicati non ſunt de Eccleſia, & tamen plures ſunt excommunicati à jure, & ipſo facto, & tamen manent, nec promulgantur. Quartò quia interdum Judæi, Turcæ, Pagani & hæretici tametſi infideles manifeſti, in aliquibus tamen locis, ubi non ſunt noti, ſimulant ſe Chriſtianos ob aliquod temporale commodum, ergo vel non erunt dicendi de eccleſia: vel eccleſia erit dicenda cœtus infidelium. Sed contra quia ut ſuperius oſtendimus, ut quis ſit de corpore eccleſiæ, ſufficit externa, & ſenſibilis profeſſio fidei; eccleſia enim cùm non videat intentionem baptizantis, nec baptizati, neque ipſum characterem per baptiſmum impreſſum, judicat juxta externam fidei profeſſionem, de qua conſtat ſenſibiliter, reliqua omnia ſupponit adeſſe præſertim recta intentio, neq; poteſt aliter ſupponere, quia quisq; ſupponitur bonus, rectus, donec probetur eſſe malus; character per ſe ſequitur ad ipſum baptiſmum ritè ſuſceptum. Ut igitur aliquis dicatur de corpore eccleſiæ, non requiritur character, ſed ſufficit externus baptiſmus; imò ſufficit, ſi non baptizatus dicat ſe eſſe baptizatum, ut ſi Ethnicus veniret in partes Catholicorum, ibique diu degeret inſtructus in vera fide, frequentaret alia ſacramenta, intereſſet concionibus ſacris diebus feſtis, haberetur pro baptizato & catholico, & eſſet de Eccleſia. Baptiſmus igitur non requiritur, ut quis judicetur ab Eccleſia eſſe de Eccleſia; ſed ut admittatur ad Eccleſiam: ſi quis petat admitti ad Eccleſiam, id non fit niſi per ſuſceptionē baptiſmi extrinſecè ac manifeſtè. Hinc Innoc. 3. cap. ad Apoſtolicam de Presbytero non baptizato, judicavit Presbyterum non baptizatum verè fuiſſe in eccleſia, & juſſit pro ejus anima offerri ſacrificia, quia cùm perceperit alia ſacramenta, ſupponebatur baptizatus. Ad ſecundum reſpondetur dupliciter poſſe Epiſcopos conſiderari, primo quatenus in eccleſia tenent cives Chriſti, ac propterea non poſſint nos decipere in iis, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem. Secundò ut habentes poteſtatem ordinis, & Juriſdictionis. Primo modo certi ſumus certitudine infallibili Epiſcopos, quos videmus, eſſe veros Epiſcopos, ſeu Paſtores Eccleſiæ, quia ad id non requiritur character ordinis, nec fides, ſed tantum ut ab Eccleſia habeantur Epiſcopi, & paſtores in Eccleſia: Deus enim aſſiſtit eis, ne errent in docenda eccleſia. Si conſiderentur epiſcopi ſecundo modo, non habemus de illorum ordine, & juriſdictionem aliam certitudinem niſi moralem, ſi loquamur ſingulatim de hoc, vel illo Epiſcopo, alioquin certum eſt certitudine infallibili dari in Eccleſia veros Epiſcopos: ad hoc autem ut credamus eccleſiam certam & conſpicuam quoad capita & membra, ſufficit: ſi certò credamus Epiſcopos eſſe in Eccleſia, & vices gerere Chriſti, & quod teneamur iiſdem obedire. Ad tertium de excommunicatis reſpondetur anathemate percuſſos ab Eccleſia eſſe membra Eccleſiæ cum addito diminuente ſcilicet emortua, quatenus non accipiunt ab Eccleſia eundem influxum, ſicut reliqua membra viventia, ſeu in ſtatu gratiæ: quod ſi ſermo ſit de excommunicatis occultis, qui ab eccleſia non ſunt promulgati coram populo, ſed tantùm ſunt excommunicati à jure ipſo facto: reſpondetur eos etiam eſſe de Eccleſia numero, non merito, ſed de facto, non de Jure. Ad quartam reſpondetur Eccleſiam non enumerare inter ſuos Ethnicos, & alios infideles, niſi ratione profeſſionis externæ fidei, quæ per ſe ſancta eſt, quamvis ab Ethnicis illis perperam uſurpetur. Quamobrem ſimulantes fidem ſunt de Eccleſiæ corpore ratione externæ fidei, profeſſionis & obedientiæ, qua eccleſiæ Paſtori ſubjiciuntur: hæc enim externa ſunt vincula, quæ eccleſiam univerſam ligant, ac in unum redigunt corpus. Neque inde ſequitur eccleſiam fieri cœtum Ethnicorum ac infidelium: quia vel non niſi pauci ſunt Ethnici illi ſimulantes in partibus Catholicorum fidem chriſtianam vel Deus non permittit, ut longo tempore eccleſiam deludant. Cæterum certi ſemper ſumus, & quidem certitudine fidei divinæ in Eccleſia multos ſemper eſſe verè fideles, & vivos, & electos, & numerum verè catholicorum ſemper excedere numerum ſimulatorum.

Cæterum infideles non niſi in potentia dici poſſunt membra eccleſiæ ſub Chriſto capite, quatenus poſſunt, ſi velint, reſipiſcere, & ad lumen veritatis Evangelicæ venire ac fieri actu membra Eccleſiæ: non verò Chriſtus eſt actu caput infidelium, ſive occulti ſint ſive publici, ſive baptizati ſint ut hæretici, ſive non ſint baptizati ut Turcæ, Judæi, Pagani. De infidelibus non baptizatis, certum eſt, non pertinere ad Eccleſiam, tanquam partes illius, proinde Chriſtum non eſſe eorum caput, eo quia ſint deſtituti vera fide exteriori profeſſione ejusdem ac viſibili baptiſmo, & de hiſce infidelibus fuit D. Paulus locutus, cum dixit 1. Corinth. 5. *Quid mihi de his, qui foris ſunt*, loquebatur Apoſtolus de infidelibus non baptizatis, quos dixerat eſſe extra Eccleſiam, & ad ipſam non pertinere eorum judicium. Major difficultas videtur eſſe de infidelibus baptizatis, ſeu de hæreticis, quia iſti per baptiſmum ſunt Eccleſiæ colligati, nihilominus etiam ipſi non ſunt actu membra Eccleſiæ, ſed tantum in potentia, quatenus poſſunt reſipiſcere, & fieri actu membra Eccleſiæ, idque evincitur primo ex ſanctis Patribus præſertim Cypriano *lib. 1. Epiſt. 3. ad Cornel.* ubi prope initium loquens de Novatiano ait: *Non tantum mea, ſed & plurimorum Coepiſcoporum ſententia condemnatum & rejectum ante illi eſſe ab Eccleſia prohibitum, & cum veniſſet ſtipatus caterva, & factione deſperatorum, vigere pleno, quo Epiſcopum agere oportet, pulſum de Eccleſia eſſe, de qua jam pridem cum ſuis ſimilibus Dei majeſtate, & Chriſti Domini Judicis noſtri ſeveritate depulſus eſt.* Hoc idem in medio ejusdem epiſtolæ aſſerit de Felice quodam Pſeudo-Epiſcopo, quem propter hæreſin etiam excludit ab Eccleſia: & in Epiſt. ad Antonianum eandem ſententiam acriter propugnat, & id cauſæ fuit, quod Cyprianus hæreticorum baptiſmum negaret, cui videtur adhæſiſſe Gregorius *lib. 12. Moral. cap. 15.* & *lib. 16. cap. 21.* ubi vocat Hæreticos nominetenus eſſe Chriſtianos. Hoc idem etiam aſſeruit Auguſtinus *lib. 7. de Baptiſmo cap. 10. & de unitate Eccleſia cap. 4.* & alii ſancti Patres loquentes de hæreticis dicunt eſſe foras extra Eccleſiam: unde juvat argumentari: Chriſtus non eſt caput actu illorum, qui ſunt extra eccleſiam, atqui per ſanctos Patres, Hæretici ſunt actu extra eccleſiam, ergo Chriſtus non eſt actu illorum caput, tum quia fides eſt fundamentum Eccleſiæ, ut ait Apoſtolus ad Epheſ. 2. *Superædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum*, ſeu ſupra illorum fidem, ut explicant plures ſancti Patres, & Matthæi 16. ait Chriſtus: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, id eſt, ſupra fidei confeſſionem, & externam profeſſionem, hinc Apoſtolus ad Col. 1. eos vocat de Eccleſia, *ſi tamen in fide ejus fundati eſtis*, proinde cum Hæretici careant fide ad Eccleſiam actu non pertinent, & Chriſtus non eſt actu caput, non pertinentium actu ad Eccleſiam. Conſequenter non eſt caput actu Hæreticorum, tametſi iſti baptiſmum ſuſceperint.

rint. Præterea carens fide, quamvis baptizatus ſit, non eſt actu pars Eccleſiæ, nec membrum ejus, atqui Chriſtus eſt tantùm actu caput eorum, qui actu ad Eccleſiam pertinent velut partes, vel ut membra, proinde non eſt caput Hæreticorum, major eſt probatu facilis, quia quævis eccleſiæ pars pertinet ad Eccleſiæ unitatem: ſiquidem Eccleſia eſt una tantùm, in ſymbolo enim profitemur unam eſſe Eccleſiam, unde Cant. 6. *Una eſt columba mea perfecta mea*, & Joan. 10. Chriſtus vocat Eccleſiam *unum ovile*, & Apoſtolus vocat Eccleſiam unum corpus ob unitatem Chriſti ad Epheſ. 1. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius*, & cap. 4. ait: *Solicitiſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus una fides, unum baptiſma:* unde quævis pars eccleſiæ neceſſe eſt, pertineat ad unitatem eccleſiæ. Atqui infidelis quamvis baptizatus ad hanc unitatem eccleſiæ non pertinet, ut docet Div. Thomas *in 3. diſt. 13. quæſt. 2. art. 2, quæſtiuncula 2. in corpore:* ſiquidem unitas eccleſiæ tripliciter conſiderari poteſt. Primò materialiter, & deſumitur à fide per convenientiam in uno tertio credito: ſecundò formaliter, & hæc unitas habetur à charitate per convenientiam in uno Deo ſuper omnia dilecto. Tertiò quatenus unitas ſumitur à Spiritu S. omnia replente & complente: atqui infidelis tametſi baptizatus ad nullam ex his pertinet unitatibus, non ad primam, quia caret fide; neque ad ſecundam, quia deſtituitur habitu charitatis; neque ad tertiam quia non habet Spiritum S. vivificantem, conſequenter non pertinet ad unitatem Eccleſiæ, hinc optatus Milevitanus lib. 3. alloquens Donatiſtas ait: *Domus Dei una eſt, qui foras exeuntes partem facere voluerunt, parietem fecerunt, non domum, quia non eſt alter Deus, qui alteram Domum inhabitet. Ideo parietem dicuntur feciſſe falſi Vates, in quo ſi janua fuerit collocata, quicumque intraverit, foris eſt. Nec lapidem habere angularem unus paries poteſt, qui lapis eſt Chriſtus, duos in ſe ſuſcipiens populos, unum de Gentibus, alterum de Judæis, qui modo pacis jungit utrumque parietem. Nam quot commoda habet domus, tot incommoda paries. Domus incluſa cuſtodit, tempeſtatem retundit, pluviam diffundit, latronem aut furem aut beſtiam non admittit: ſciet Eccleſia catholica omnes filios pacis gremio, & ſinu ſuo complectitur. Contra paries, qui eſt ædificatus ruinoſus, nec lapidem angularem ſuſtinet, & januam ſine cauſa habet, nec incluſa cuſtodit, pluvia undatur, tempeſtatibus caditur, nec poteſt arcere latronem, nec venientem prohibet furem, paries enim res de domo eſt, ſed domus non eſt, & pars veſtra quaſi Eccleſia eſt ſed catholica non eſt.*

In contrarium tamen opponi poteſt primò, quia Hæretici ſunt baptizati, & retinent baptiſmi characterem, qui ſufficit ad conſtituendum membrum Chriſti, & Eccleſiæ. Secundò quia retinens characterem punitur ab Eccleſia propter infidelitatem, & non poſſet ab Eccleſia puniri, niſi ex vi characteris eſſet membrum Chriſti & Eccleſiæ, quia ut ait Apoſtolus ad Epheſ. 5. De his, qui foris ſunt, ad eccleſiam non pertinet judicare. Tertio, quia quod alicui cauſæ tribuitur, ſi cauſa ſit propria, intelligitur eidem attributum ſecundum id, quod eſt proprium ipſius, atqui effici membrum Chriſti attribuitur baptiſmo ut proprius effectus illius, conſequenter ei ei convenit ſecundun id, quod eſt illi proprium, & per quod differt à quovis alio: ſed id per quod Baptiſmus differt à quovis alio, non eſt infuſio charitatis vel fidei, quia hæc à Baptiſmo ſeparatur, ut liquet in hæreticis; & cum infuſione Gratiæ convenit Baptiſmus cum aliis Sacramentis, conſequenter quod eſt proprium baptiſmi, eſt ipſa impreſſio characteris fidei, quæ ſoli baptiſmo & ſemper convenit: ergo ſolus character baptiſmi etiam fide non conſervata conſtituit membrum eccleſiæ & Chriſti; & cùm hæretici ſervent baptiſmi characterem, quamvis fidem non conſervent, adhuc ſunt membra eccleſiæ, & Chriſti. Quartò quia illud eſt membrum Chriſti quod recipit influxum ſupernaturalem à Chriſto, & eccleſia, atqui Hæretici ratione characteris recipiunt à Chriſto influxum ſupernaturalem: ſiquidem character imprimitur ex meritis Chriſti, & conſervatur à Chriſto & quamvis hæretici per ſolum characterem baptiſmi, quem retinent, non vivant interius, eo quia deſtituantur gratia ſanctificante, quæ ſola eſt vita ſupernaturalis, recipiunt tamen ſupernaturalem influxum ad agendum exteriùs, ſcilicet poteſtatem ordinis aut jurisdictionis, qua exterius agunt: proinde ratione ſolius characteris Baptiſmi, hæreticus fit membrum Chriſti. Sed contra ad primum reſpondetur per ſacramentum baptiſmi homines fieri membra Chriſti, ſi ad impreſſum baptiſmi characterem ſubſequatur fides ſupernaturalis, adeo ut quamdiu hoc copulatur cum charactere, ſit homo baptizatus membrum Chriſti, & quidem vivum, ſi ulterius perſeveret in ſtatu gratiæ: ſin verò ad characterem baptiſmi, non ſubſequatur habitus fidei ſupernaturalis, tunc non fit homo baptizatus membrum vivum Chriſti, ſed tantùm cum addito diminuente ſcilicet membrum, Chriſti, ſed emortuum, vel apparens tantum, eò quia recipiens baptiſmum habet ſignum chriſtianitatis, & apparentiam fidelium. Ad ſecundum reſpondetur ab Eccleſia etiam eos puniri, qui tametſi in Eccleſia non ſint, in ipſa tamen eſſe deberent, quo pacto transfugas milites, ſeu deſertores tametſi ſint extra exercitium, quia tamen in ipſo eſſe deberent, ſi à Præfecto exercitus capiantur, meritò puniuntur: perinde Hæretici, quia per baptiſmum ſe obligarunt Chriſto & Eccleſiæ, tenentur per veram fidem eſſe in eccleſia: propterea ſi nolint in illa eſſe, ab illa meritò puniuntur. Ad tertium quamvis baptiſmus habeat efficere membrum eccleſiæ, non tamen eſt proprium illius, ſi loquamur de membro eccleſiæ ſecundum interiorem formam illius, quia ſine baptiſmo in re poteſt quis ſalutem conſequi, dummodo in voto baptizetur hinc catechumenus nondum baptizatus in re per ipſam profeſſionē externam fidei ſit membrum eccleſiæ & Chriſti. Quod ſi loquamur de membro Chriſti ſecundum conditionem viſibilem eccleſiæ, conceditur proprium eſſe baptiſmi efficere baptizatum membrum eccleſiæ & Chriſti, non tamen ſimpliciter, ſi baptiſmum non ſequatur fides ſupernaturalis & gratia ſanctificans, ſed tantum ſecundum quid, & cum addito diminuente ſcilicet membrum emortuum, vel tantùm apparens extrinſecè, quatenus hæretici per baptiſmum retinent ſignum chriſtianitatis & quandam fidelium apparentiam. Ad quartum verum eſt influxum ſupernaturalem efficere membrum Chriſti & Eccleſiæ, ſi tamen influxus vitalis ſit, & uniat Chriſto & Eccleſiæ, ſecus ſi non uniat, nec ſit influxus vitalis: Character autem baptiſmi ſine gratia, & fide non eſt influxus vitalis, quo infidelis baptizatus vivat, ſiquidem ratione ſolius characteris baptiſmi homo non vivit, neque cum aliis eccleſiæ membris in aliquo uno credito vel amato unitur, ideoque ratione ſolius characteris non fit quis membrum Chriſti & Eccleſiæ, niſi ad characterem baptiſmi ſequatur habitus fidei ſupernaturalis, & gratia ſanctificans, neque obſtat infuſionem

Digitized by Google

characteris baptiſmi eſſe effectum meritorum Chriſti, quia licèt id verum ſit, ſi vera fides ad ipſam infuſionem ſequatur, ac uniatur characteri, non tamen ſola conſervatio characteris in hæretico eſt effectus per ſe intentus virtute meritorum Chriſti, quia Chriſtus non direxit ſua merita, ut imprimeretur character ſeorſim ab habitu fidei ſupernaturalis, & gratia ſanctificante, neque ad conſervationem characteris baptiſmi, ſi inde non ſubſequatur fides ſupernaturalis: unde eatenus perſeverat character baptiſmi in Hæretico, quia eſt indelebilis, quo pacto idem character ſervatur in gehenna in iis, qui baptizati fuerunt damnati. Alioquin ſi hæc ratio probaret, convinceret etiam Hæreticos damnatos eſſe membra Chriſti, & Eccleſiæ, eò quia ſervent characterem baptiſmi, qui indelebiliter ipſis inhæret, quod tamen non concedunt Theologicum D. Thoma.

Objici etiam poteſt ulteriùs, quia Epiſcopus vel Pontifex lapſus in occultam hæreſin adhuc eſt Eccleſiæ membrum, atqui Chriſtus eſt actu caput omnium membrorum Eccleſiæ, ergo etiam occulti Hæretici. Major liquet, quia Pontifex, ſi labatur in occultam hæreſim, non ipſo facto intelligitur depoſitus à Pontificatu, quinimò valida ſunt, quæ agit in Eccleſia etiam poſt lapſum in occultam hæreſin, adeout perſeveret eſſe Eccleſiæ caput, ut docent Suarez *Tract. de fide diſput.* 10. *Sect.* 6. *n.* 3. Canus *lib.* 4. *de locis cap. ult. ad* 12. Cajetanus *Tom.* 1. *opuſc. tract.* 1. *cap* 19. Soto *in* 4. *diſt.* 22. *quæſt.* 2. *art.* 2. & ferè communiter alii, atqui non ſtat eſſe caput Eccleſiæ, & non eſſe in Eccleſia, & membrum corporis Eccleſiæ, cùm caput ſit præcipuum corporis membrum, proinde Pontifex in occultam hæreſim lapſus eſt membrum corporis Eccleſiaſtici. Sed contra quia Eccleſia dupliciter conſiderari poteſt. Primò quoad conſtitutionem externam, & viſibilem, quæ vocatur corpus Eccleſiæ viſibilis. Secundò in ordine ad conſtitutionem interiorem, & inviſibilem, quæ dicitur anima Eccleſiæ: ut igitur Pontifex etiam lapſus in occultam hæreſin ſit caput Eccleſiæ quoad juriſdictionem exercendam, ſufficit, ſi ut pars vel membrum Eccleſiæ ſecundùm conſtitutionem exteriorem, & viſibilem, ſeu corpus Eccleſiæ ſit membrum ejuſdem æquivocè, non verò requiritur, quòd ſit membrum Chriſti, & Eccleſiæ ſecundum animam ſeu inviſibilem conſtitutionem Eccleſiæ: hinc Papa lapſus in hæreſin adhuc perſeverat eſſe caput, & membrum Eccleſiæ principale ſecundùm conſtitutionem externam Eccleſiæ, ſeu corpus ejuſdem, proinde à pontificia dignitate non deponitur. Rurſus quia nullum extat jus divinum, vel humanum, quod ipſo facto deponat Pontificem lapſum in occultam hæreſin à pontificia dignitate. Sed urgebis Pontifex lapſus in occultam hæreſin adhuc perſeverat eſſe verum caput Eccleſiæ, & non æquivocè tantùm ergo verè, & non æquivocè eſt caput, & membrum Eccleſiæ. Præterea quia non ſolùm eſt caput quoad externum regimen, ſed etiam quoad internum influxum, ſiquidem Deus mediante Pontifice etiam in occultam hæreſim lapſo concedit indulgentias, & ſacramenta adminiſtrat, unde non ſolùm eſt membrum Eccleſiæ, ſecundùm externam, & viſibilem conſtitutionem ejuſdem verùm etiam ſecundùm internam, & inviſibilem, ſeu eſt membrum verum Eccleſiæ non ſolùm quoad corpus, verùm etiam quoad animam. Sed contra quia licet Pontifex lapſus in occultam hæreſin perſeveret eſſe caput Eccleſiæ ſecundùm corpus ejuſdem, ſeu extrinſecam conſtitutionem non tamen inde ſequitur, quod verè, & propriè, & non æquivocè ſit membrum Eccleſiæ, eſt enim diſcrimen inter caput, & membrum, quia conſtituitur caput per juriſdictionem, & influxum in alios, ſecus conſtituitur membrum proprium, & verùm Eccleſiæ per terminationem influxus vitalis in ſe: hinc quia Pontifex lapſus in occultam hæreſim retinet juriſdictionem, quam exercet in fideles Eccleſiæ, ideo propriè, & verè perſeverat eſſe caput, non enim juriſdictio dependet à fide: quia verò Pontifex in occultam hæreſin lapſus, & perſeverans in ſuo errore non participat influxum vitalem, neque vivit vita ſupernaturali, utpote deſtitutus habitu fidei ſupernaturalis, & gratiæ ſanctificantis, & tantùm apparenter videtur vivere ratione baptiſmi & characteris ſignificantis fidem, inde fit, quod non niſi æquivocè ſit membrum Eccleſiæ, quamvis verè & propriè perſeveret eſſe caput. Ad ſecundùm negatur conſequentia, quia tametſi Pontifex lapſus in occultam hæreſim ſit membrum Eccleſiæ tantùm æquivocè, & cum addito diminuente ſcilicet membrum emortuum, adhuc tamen poteſt in alios agere: quo pacto etiam ſacerdos quamvis lapſus in peccatum mortale, adhuc ſi audiat confeſſionem ſacramentalem, validè abſolvit, quamvis ipſe ſacrilegè miniſtret ſacramentum, ac peccet lethaliter: Deus enim per membra tantùm æquivocè talia, & emortua in ordine ſupernaturali poteſt ſupernaturaliter agere, & in alios influere, ut docet D. Thomas *in* 3. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2.

Supereſt expendendum, quomodo Chriſtus ſit caput Angelorum. Certum eſt Chriſtum ſecundùm divinitatem eſſe verum caput Angelorum, quia Chriſtus ut Deus habet ſupremum dominium in creaturas omnes, de quibus agere poteſt prout ipſi magis libuerit, & creaturæ omnes ſunt ſub perfectiſſimo ac diſpotico Dei dominio, ad cujus quemlibet nutum moventur, & obſequuntur, proinde Chriſtus ut Deus eſt etiam caput Angelorum, præterea quia Chriſtus ut Deus habet prioritatem, influxum, ac exceſſum infinitum in ipſos Angelos: hæc autem tria ſufficiunt ad conſtituendum caput proinde Chriſtus ſecundùm divinitatem eſt verùm caput Angelorum. Quòd ſi dicas caput debere eſſe in eodem ordine, ac ſunt corporis membra, & Angelos eſſe in ordine longè inferiore proinde non poſſe eſſe membra reſpectu Dei ut capitis. Contra eſt, quia tunc tantùm membra exigunt eſſe ejuſdem rationis, naturæ, & ordinis, quando reſpectu capitis ſunt membra homogenea, non verò quando ſunt heterogenea, tunc enim ſufficit convenientia analoga in gradu intellectualitatis, ut docet D. Thomas *quæſt.* 29. *de veritate art.* 4. *in corp.* Chriſtus igitur ſecundùm divinitatem, quia non eſt ejuſdem naturæ, nec ordinis cum Angelis, non eſt caput homogeneum eorundem, ſed tantum heterogeneum. Rurſus Chriſtus ut homo eſt etiam caput Angelorum, ratione dignitatis, & influxûs, imperii & externi regiminis, & ſolet evinci ex illo Matth. cap. 4. ubi dicitur, *quod Angeli miniſtrabant ei*, eò quia erant ſub ejus dominio, & exteriori regimine, & ſicut Princeps eſt caput ſuorum ſubditorum, perinde Chriſtus ut homo eſt caput Angelorum ſecundùm dignitatem, & influxum imperii, & externi regiminis, hinc David Pſal. 10. ait: *Omnia ſubjecit ſub pedibus ejus:* conſequenter etiam Angelos, loquitur David de Chriſto ut homine, quia loquitur de Chriſto, quem Deus ſuſcitavit à mortuis, & Chriſtus non ut Deus, ſed ut homo fuit à mortuis ſuſcitatus. Tum quia D. Paulus ad Hebræos 1. Vocat Angelos Adminiſtratorios

Spiri-

Digitized by Google

Spiritus miſſos in miniſterium; atqui mittuntur à Chriſto ut homine quia cùm Chriſtus ſit ſupremus Eccleſiæ gubernator, ad illum pertinet aliis imperare in ordine ad rectum Eccleſiæ regimen, proinde Chriſtus ut homo imperat Angelis, quorum propterea eſt caput ſecundùm dignitatem imperii, & regiminis.

Quod majorem ingerit difficultatem, eſt, an Chriſtus ut homo ſit caput Angelorum etiam quoad interiorem influxum, & quoad alias conditiones capitis, plures enim eunt inficias, Chriſtum ut hominem eſſe caput Angelorum ſecundùm influxum, & convenientiam in natura, & volunt eſſe caput tantùm ſecundùm dignitatem, & perfectioem, ita docent D. Bonaventura *in 3. diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in corp.* Gabriel *in 3. diſt.* 13. *quæſt. unic. art.* 3. *dub.* 2. Soto *in 4. diſt.* 49. *quæſt.* 4. *art.* 2. *ad ult. argum.* Altiſiodorenſis *lib.* 13. *ſum. tractat.* 1. *cap.* 4. *q.* 2. & nituntur, quia caput debet in natura convenire cum membris, & Chriſtus ut homo in natura non convenit cum Angelis, eſt enim naturæ ſpecificè diverſæ ab aliis, proinde Chriſtus ut homo non eſt caput Angelorum. Præterea Chriſtus ut homo illorum tantùm eſt caput, quorum ut ſic eſt ſponſus: ſed ut homo non ſponſus Angelorum, ut docet D. Thomas in 4. diſt. 49. quæſt. 4. art. 4. quia Chriſtus eorum tantùm eſt ſponſus, quos per ſanguinem ſibi deſponſavit; & ſibi non ſponſavit Angelos cùm ipſos non redemit, ſed tantùm homines Exod. 4. *Sponſus ſanguinum tu mihi es*, alloquitur Eccleſiam Chriſtus: ergo Chriſtus ut homo, ut redimens proprio ſanguine Eccleſiam eſt tantùm caput hominum, non angelorum. Rurſus quia Chriſtus ut homo non influit in Angelos gratiam, nec gloriam: neque in ſtatu viæ influxit in illos fidem; quia decretum de exiſtentia angelorum, ac infuſione gratiæ, & largitione gloriæ, præceſſit prioritate naturæ decretum incarnationis: ergo cùm Chriſtus ſit tantùm caput eorum, in quos influit gratiam, fidem, & gloriam per ſua merita, paſſionem, & ſanguinem, ſequitur Chriſtum non eſſe caput Angelorum.

His non obſtantibus dicendum eſt, Chriſtum ut hominem eſſe caput Angelorum non ſolùm ratione dignitatis, & imperii, ſed etiam influxûs, & exterioris regiminis ita cum D Thoma in 3. diſt. 13. q. 2. art. 2. quæſt. 1. in 4. diſt. 49. q. 4. art. 4. ad ult. & quæſt. 29. de veritate art. 4. ad 5. potior pars Theologorum & Vaſquez diſput. 48. cap. 3. aſſerit aſſertionem eſſe adeo certam, ut quamvis non ſit declarata de fide, nemo tamen poſſit de ipſa dubitare. Sed quidquid ſit de hac certitudine; aſſerimus abſolutè Chriſtum eſſe caput Angelorum, quamvis non ita propriè, ac perfectè, ſicut eſt caput hominum. Aſſertum evincitur ex D. Paulo ad Coloſſ. cap. 2. ubi loquens de Chriſto ait: *Quia in ipſo inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & eſtis in illo repleti, qui eſt caput omnis principatus, & poteſtatis.* Quòd ſi dicas Apoſtolum loqui de Chriſto ut Deo. Contra eſt, quia Apoſtolum loqui de Chriſto ut homine clarè colligitur ex verbis illis; *Inhabitat omnis plenitudo divinitatis:* plenitudo autem divinitatis non dicitur inhabitare, ſed eſſe in Deo, dicitur verò inhabitare in alio diſtincto ab inhabitante, ſicut inhabitans domum diſtinguitur à domo: ergo omnis plenitudo divinitatis dicitur ineſſe Deo, & inhabitare Chriſto; inhabitatio enim convenientiam non identitatem indicat: hinc plenitudo divinitatis eſt in Deo per identitatem, & in Chriſto per convenientiam: unde non niſi valde impropriè omnis plenitudo divinitatis diceretur inhabitare Chriſto ut Deo; & non potiùs Chriſto ut homini. Neque obſtat ſi dicas Chryſoſtomum, Theophylactum, Theodoretum, & alios intellexiſſe hanc plenitudinem divinitatis inhabitaſſe Chriſto ut Deo; adeout Chriſtus ut homo ſit caput hominum; & ut Deus ſit caput Angelorum: quia licèt explicuerint verba D. Pauli ut plenitudinem divinitatis dixerint convenire Chriſto ut Deo; non tamen fuerunt loquuti excluſivè, ſeu ut negent poſſe intelligi convenire Chriſto ut homini; non enim excludunt hanc interpretationem, quæ eſt communior, ac magis propria. Etenim Theodoretus qui verba Apoſtoli ait convenire Chriſto ſecundùm divinitatem, loquitur de capite ſecundùm præſidentiam, & imperium, ait Theodoretus in verba D. Pauli: *Qui eſt noſtrum quidem caput; quod attinet ad humanitatem; Angelis autem & Archangelis præeſt, ac imperat, quod attinet ad divinitatem: hic enim poſuit caput pro eo, quod eſt imperium, & magiſtratus*; & nihilominus certum eſt de fide, Chriſtum ut Deum eſſe caput Angelorum non ſolum ratione imperii, & externæ gubernationis; verùm etiam ratione influxûs: quia de fide eſt, Chriſtum ut Deum eſſe authorem gratiæ, & gloriæ Angelorum: ergo pari pacto quamvis verba Divi Pauli dicantur convenire Chriſto ſecundum divinitatem, non ſequitur, quod debeat excludi à ratione capitis Angelorum Chriſtus ſecundùm humanitatem, quamobrem dicendum potius eſt præcitatos ſanctos Patres fuiſſe loquutos ſecundum quandam accommodationem, ut illos interpretatur D. Thomas, quem Theologi communiter ſequuntur.

Præterea Chriſtum ſecundùm humanitatem, ſeu ut hominem eſſe caput hominum, & Angelorum ex eo itidem evinci poteſt, quia unius corporis ſive naturalis, ſive politici unum oportet eſſe caput; quo pacto in naturalibus cuilibet homini, bruto volucri, piſci unum dumtaxat ineſt caput: in politicis uni imperio unus duntaxat datur imperator, uni regno rex unicus, uni civitati unus gubernator: atque Eccleſia ut coaleſcens ex angelis & hominibus eſt unum corpus myſticum Cant. 6. de Eccleſia ait cœleſtis ſponſus: *Una eſt columba mea, perfecta mea.* Joan. 10. Chriſtus vocat ſuam Eccleſiam, *unum ovile, unum corpus:* unde Apoſtolus ob unitatem capitis fidei, ſpei, & baptiſmi vocat Eccleſiam unum corpus ad Epheſ. 1. *Et ipſum dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius*, & cap. 4. *Sollicite ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Unum corpus, unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ. Unus Dominus, una fides, unum baptiſma.* Quòd autem in hac una Eccleſia comprehendantur Angeli & homines, oſtenditur ex parabola de Paſtore, & ovibus *Luc.* 15. qua dicitur unum eſſe ovile; ad quod pertinent nonaginta novem oves, quibus ſignificatur multitudo Angelorum: & ovis deperdita, quam Paſtor relictis nonaginta novem, ſeu Angelis, quæſivit, & pro qua recuperanda plurimos exantlavit labores, fudit ſudores, pertranſivit locorum ſpatia, indicat genus humanum, quod per protoparentis peccatum defecerat ac perierat errans à via veritatis, & quod Chriſtus proprio ſuo redemit ſanguine: ex qua parabola conſtat æquè Angelos, ac homines pertinere ad Chriſti ovile, ſeu ejus Eccleſiæ: ergo ſi Chriſtus eſt paſtor ovilis, ſeu caput Eccleſiæ ſecundùm humanitatem, ſeu prout eſt homo; ſequitur ſecundùm eandem humanitatem eſſe caput Angelorum & hominum. Tum quia D. Auguſtinus conc. 3. ſuper Pſal. 36. & quæſt. 42. veteris & novi teſtamenti aſſerit ex Angelis, & homini-

Digitized by Google

bus unam conſtitui unitatem ſub rege Chriſto, ſeu unam conſtrui Eccleſiam ſub capite Chriſto ſecundum humanitatem. Cui adhærens Sanctus Bernardus ſerm. 27. in cant. loquens enim de Chriſto ait. *Ad ſponſam veniebat, & absque ſponſa non veniebat. An duae erant? abſit. Sed ſicut ex diverſis ovium gregibus unum voluit facere ovile, ut ſit unum ovile, & unus Paſtor: ita cùm haberet ſponſam inhærentem ſibi à principio multitudinem Angelorum, placuit ei, & de hominibus convocare Eccleſiam, atque unire illi, quæ de cœlo eſt, ut ſit una ſponſa, & ſponſus unus.*

Ratio itidem hanc evincit aſſertionem, qua dicimur Chriſtum ſecundum humanitatem eſſe caput Angelorum & hominum, quia Eccleſia conſtruitur per lumen gloriæ in patria, & per lumen fidei in via tanquam per formam: ſed Angeli & homines per ordinem ad actus ſupernaturales conveniunt ſpecificè atomè, adeo ut conveniant quoad hos actus Angeli & homines in unum eamdemque formam ſupernaturalem: ſed ubi eſt una forma conſtitutiva eccleſiæ, ibi habetur unum conſtitutum: ergo eccleſia conſtituitur una coaleſcens ex angelis & hominibus; & cùm Chriſtus ſit caput Eccleſiæ ſecundum humanitatem, ſequitur ſecundum eandem eſſe itidem caput Angelorum. Tum quia Chriſto ut homini reſpectu Angelorum conveniunt conditiones, quibus conſtituitur caput, ſiquidem ad rationem capitis tres requiruntur proprietates, ſcilicet ut præſit cæteris membris illius corporis, cujus eſt caput, ut influat in membra, quibus imperet; & ut dirigat & gubernet membra inferiora; ſed hæc tria reperiuntur in Chriſto reſpectu Angelorum, ſiquidem illis dignitate & imperio præeſt Matth. 4. ubi legimus, quod Angeli miniſtabant ei, & Pſal. 8. *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus,* ſcilicet omnes creaturas, etiam angelos: dirigit etiam Chriſtus ut homo, ac gubernat angelos, qui propterea obediunt ei; quod ſermo ſit de Chriſto ut homine, liquet, quia eſt ibi ſermo de Chriſto, quemque Deus ſuſcitavit à mortuis, ac Chriſtus fuit ſuſcitatus à mortuis non ut Deus, quia ut talis non potuit eſſe neci obnoxius, ſed ut homo: ergo Chriſtus ut homo eſt caput Angelorum.

Quòd verò Chriſtus ut homo non ita propriè ſit caput Angelorum, ſicut eſt caput hominum, ex eo evincitur: quia Chriſto ut homini deeſt convenientia in natura cum Angelis, quæ convenientia eſt una ex proprietatibus capitis, quod exigit convenire, ac eſſe ejuſdem naturæ cum membris: & licèt convenientia generica ſufficiat ad rationem capitis ſi in ordine ad finem acceſſerit convenientia ſpecifica: convenientia tamen ſpecifica non ſolum quoad finem, ſed etiam quoad naturam eſt perfectior, magiſque propria. Licet membra ejuſdem corporis in ſe ipſis ſpecificè partialiter differant, ut pes & manus; cor & lingua; auris & oculus, conveniunt tamen in una eademque forma totius: Chriſtus autem ut homo, & Angeli in ſe ipſis conveniunt genericè, & in ordine ad finem, ſeu ſupernaturalem beatitudinem ſpecificè atomè, quia gratia ſanctificans in via & lumen gloriæ in Patria ſunt ejuſdem ſpeciei. Hæc autem generica convenientia ſufficit, ut Chriſtus ut homo caput ſit Angelorum, quamvis non ita propriè, ſicut eſt caput hominum: quia Chriſtus ut homo eſt conformior in natura hominibus quàm Angelis: convenientia autem in natura eſt conditio præſuppoſita ad rationem capitis: unde defectu hujus convenientiæ in natura non eſt ita perfectè Chriſtus ut homo caput Angelorum, ſicut eſt caput hominis. Præterea quia Chriſtus ut homo perfectius etiam influit in homines, quam in Angelos: ſiquidem plures cenſent decretum Angelorum fuiſſe priùs decreto de Chriſto, adeo ut Chriſtus non influxerit in Angelos gratiam & gloriam, neque fidem: ſed tantum gaudia aliqua accidentalia. Quòd ſi Chriſtus etiam Angelis gratiam & reliqua dona meruit non tamen ex fine eodem promeruit; quia non meruit ex fine incarnationis, ſicut promeruit hominibus: ergo neque ratiooe influxûs eſt caput ita perfectum Angelorum, ſicut eſt hominum: ſed defectus iſte reſarcitur ex cliis capitlcus: ſicut ex eo quod Chriſtus ut homo dicatur perfectiori modo caput eccleſiæ, quàm ut Deus: quia ut Deus ratione divinitatis influit perfectiori ſcilicet authoritativè ac magis deſpoticè quàm ratione humanitatis. Tum quia Chriſtus ut homo influit dependenter à Deo, quia ut homo, ſeu ſecundum humanitatem eſt creatura dependens à Deo: Chriſtus autem ut Deus eſt omnino independens, ac influit independenter.

Ad primam rationem dubitandi reſpondent aliqui cum Durando, & Paludamo convenientiam in natura cum membris non requiri ad rationem capitis: & ea nituntur ratione id evincere, quia Chriſtus ut Deus eſt caput Angelorum & hominum, & tamen ut Deus non convenit in natura cum hominibus. Sed exactius reſpondetur, ſi dicamus, Chriſtum eſſe caput hominum ſecundum divinitatem, non tamen homogenum, ſed analogum, & heterogeneum; & ad rationem capitis, homogenei tantum requiri hanc perfectam convenientiam in natura, non vero ad rationem capitis heterogenei, quia tunc ſufficicit convenientia analoga, ratione prioritatis, influxûs ac imperii ut ſuperius expendimus. Sicut igitur caput aliud eſt homogeneum ut caput naturale hominis vel bruti; & aliud heterogeneum ac diverſæ rationis, ut Deus reſpectu omnium creaturarum; ita ad caput naturale homogeneum requiritur convenientia in natura, adeq ut caput naturaliter conveniat, & adoptetur membris, ſeu illis conveniat convenientia ſpecifica: ad caput vero heterogeneum ac diverſæ rationis non requiritur convenientia fundata in natura, ſed in prærecenſitis proprietatibus prioritatis, influxûs & imperii. Si dicas, ſub capite hæterogeneo debere membra convenire convenientia fundata in natura; & Chriſtum ut hominem non convenire cum Angelis, ſed tantum cum hominibus proinde Chriſtum ut hominem non eſſe caput Angelorum. Contra eſt, quia Chriſtus ut homo, ſeu ſecundùm humanitatem poteſt dupliciter conſiderari, ut & quilibet alius homo; ſcilicet ratione corporis, quod eſt pars hominis ignobilior; & ratione animæ rationalis, quæ eſt in homine pars præſtantior & nobilior: quamvis Chriſtus ut homo non conveniat ſecundum partem ignobiliorem, ſeu corpus cum Angelis, ſpecificè atomè in eſſe naturæ: ſecundum tamen partem nobiliorem ſeu animam rationalem Chriſtus ut homo convenit cum Angelis convenientia generica ineſſe naturæ ſpiritualis, quia anima rationalis & Angeli ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, in quibus fundatur convenientia generica in eſſe naturæ ſpiritualis: in ordine verò ad gratiam & finem, ad quem Angelus, & anima rationalis diriguntur, conveniunt ſpecificè, quòd ſufficit ad rationem capitis homogenei.

Ad aliud quod addebatur, Chriſtum non eſſe ſponſum Angelorum, conſequenter neque caput. Reſpondetur negando conſequentiam, quia poteſt

Chriſtus

Digitized by Google

Chriſtus eſſe caput Angelorum, quamvis non ſit eorundem ſponſus ratio diſcriminis eſt, quia inter ſponſum & ſponſam requiritur convenientia ſpecifica atoma in natura; ut inter eamdem ſpeciem hominis conveniunt mas & fœmina; ad rationem autem capitis tanta convenientia non requiritur, ſed tantum generica fundata in proprietatibus capitis ut ſuperius oſtendimus: hinc quia Chriſtus ut homo non convenit cum Angelis ſpecie atoma; ideo quamvis ſit caput Angelorum, non tamen dicitur ſponſus Angelorum, ſicut dicitur ſponſus hominum: conveniunt enim homines cum Chriſto ut homine, ſeu ſecundum humnitatem in natura ſpecifica atoma. Hinc Div. Thomas *in 4. diſt. 49. quæſt. 4. ad 5.* ait: *Et ideo convenientia, quæ eſt inter Deum & Angelos, magis ſufficit ad rationem capitis, quia ad rationem ſponſi.*

Ad tertium argumentum petitum ex eo quòd Chriſtus ut homo non influxerit in Angelos gratiam neque gloriam, neque viatoribus fidem, reſpondetur cum Div. Thoma de veritate quæſt. 29. art. 4. ad 5. Chriſtum meruiſſe Angelis ſi non gratiam & gloriam bene tamen gaudium accidentale, & illuminationes, quibus fuerunt uberiùs illuſtrati & hoc ſufficere ut dicatur Chriſtus ut homo influere in Angelos, ut eorundem Caput. Alii reſpondent, Chriſtum cauſaſſe finaliter, & exemplariter gratiam & gloriam in Angelis, licet non in genere cauſæ efficientis, ſed exemplaris ac finalis, & ajunt, hunc influxum quia ſubſtantialem & non accidentalem ſufficere, ut Chriſtus ut homo conſtituatur caput Angelorum. Alii itidem reſpondent, Chriſtum ut hominem meruiſſe Angelis gratiam, & gloriam eſſentialem cœleſtis Patriæ; & Div. Thomas videtur huic ſententiæ adhæſiſſe in illud Joan. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*: hoc tamen ponit diſcrimen inter homines & Angelos, quia Chriſti humanitas aliter ſe habuit in ordine ad homines, & aliter in ordine ad Angelos & quæſt. 29. de veritate art. 4. ad 5. hanc aleitatem in duobus conſiſtere, ſcilicet in conformitate in natura: & quia ad influxum in homines ſe habet ut ad finem intentum; non autem ad influxum in Angelos, ſed ad hunc conſequenter ad incarnationem.

Alii etiam reſpondent, Chriſtum ut merentem redemptionem humani generis, & proprio ſuo ſanguine ſolventem pro debito hominum fuiſſe finem omnium creaturarum, conſequenter priùs exſtitiſſe in decreto Dei intentivo, quia finis eſt prior in intentione, quamvis in executione ejus aſſecutio ſit poſterior iis, quæ ſunt ad finem: hinc inferunt decretum Chriſti ut merentis ac ſanctificantis pro humano genere redimendo præceſſiſſe decretum de creatione & glorificatione Angelorum; quòd ſi Chriſti merita fuerunt prævisa ante Angelorum creationem & glorificationem, merita Chriſti influxerunt in gratiam & gloriam Angelorum: non enim ad meritum requiritur præexiſtentia executiva; ſed ſufficit, ſi merita exiſtant in cognitione præmiantis, ſeu ſint prævisa, quia tunc præmiator intuitu meritorum, quæ cognoſcit, confert Angelis gratiam & gloriam: ergo ex hoc capite Chriſtus, eſt etiam ut homo caput Angelorum. Quod ſi dicat inde ſecuturum quod perinde ac homines angelos redemiſſet, ac pro Angelis fuiſſet mortuus. Contra, quia tametſi meruerit angelis gratiam & gloriam, inde non ſequitur angelos redemiſſe ac pro ipſis fuiſſe mortuum: ſiquidem Chriſtus meruit etiam gloriam ſui corporis, & ſui nominis exaltationem; & tamen non dicitur ſe redemiſſe, nec mortuum fuiſſe pro ſe ipſo: unde ex eo quod meruerit gratiam & gloriam angelorum, non ſequitur redemiſſe angelos: ſi dicas eſſe diſcrimen, eo quia cum Chriſtus non peccaverit, non potuit ſe redimere. Sed contra, quia neque angeli beati peccârunt, & tamen meruit ipſis gratiam & gloriam; quamvis eos non redemerit. Rurſus docent fere omnes cum Div. Thoma Chriſtum meruiſſe angelis gaudium accidentale, quatenus Angeli gaudent, quod humanum genus fuerit à Chriſto redemptum; & tamen licet influat tale gaudium ac illud promeruerit angelis, non dicitur redemiſſe angelos, nec mortuus pro angelis. Cæterum ut Chriſtus ut homo dicatur caput angelorum, ſufficit influxus gloriæ accidentalis in Angelos.

CAPUT IV.

Quænam ſit Gratia, per quam Chriſtus conſtituitur Caput Eccleſiæ.

In Chriſto duplex conſideratur gratia, ſubſtantialis una, quæ & gratia unius hypoſtaticæ dicitur: altera accidentalis, quæ vocatur habitualis. Ex iis duabus quæritur, quænam gratia conſtituat Chriſtum ut hominem in ratione capitis Eccleſiæ? Variæ ſunt Theologorum ſententiæ Vaſquez diſput. 49. cap. 4. Meratius diſp. 29. ſect. 5. & plures recentiores docent ſolam gratiam unius conſtituere Chriſtum in ratione capitis Eccleſiæ Thomiſtæ præſertim Medina, Nazarius, Aranius, & alii aſſerunt ſolam gratiam habitualem conſtituere Chriſtum in ratione capitis Eccleſiæ. Nituntur ea ratione, quia ratio capitis conſiſtit in ſanctitate cum ordine ad influxum in membra: ſed ſola gratia ſanctificans habitualis eſt, quæ formaliter ſanctificat humanitatem Chriſti: ergo ſola gratia habitualis eſt, quæ conſtituit Chriſti humanitatem in ratione capitis. Alii cenſent, gratiam habitualem eſſe in Chriſto gratiam capitis per modum principii proximi; & gratiam unionis per modum principii radicalis. Suarez diſput. 23. ſect. 2. ubi docet æque gratiam habitualem, ac unionis poſſe dici gratiam capitis, unamquamque in ſuo ordine, imo addit principaliùs gratiam capitis eſſe gratiam unionis; nomine gratiæ habitualis non ſolum intelligit animæ juſtitiam, ſed etiam alios habitus, & dona perficientia potentias, vult ex iis omnibus gratiam capitis integrari per modum principii proximè influentis, adhærent huic ſententiæ Lorea diſput. 46 num. 6. Lugo diſput. 17. dubit. ult. & alii. Dicendum primò: Gratiam unionis non eſſe, quâ humanitas Chriſti ſeu Chriſtus ut homo conſtituitur caput Eccleſiæ.

Probant aliqui eò quia de ratione capitis ſit influere phyſicè ſaltem inſtrumentaliter in membra, & quia gratia unionis non influit phyſicè inſtrumentaliter in mẽbra, eò quia divinitati unitæ, & perſonalitati verbi, in quibus conſiſtit hæc ratio unionis, repugnet inſtrumentalis concurſus, inde ſequitur, gratiam unionis non eſſe gratiam capitis. Verùm hæc ratio non videtur efficaciter probare intentum, quia ſine ſufficienti fundamento aſſeritur ad gratiam capitis requiri concurſum phyſicum inſtrumentalem in mem-

bus unam conſtitui unitatem ſub rege Chriſto, ſeu unam conſtrui Eccleſiam ſub capite Chriſto ſecundum humanitatem. Cui adhærens Sanctus Bernardus ſerm. 27. in cant. loquens enim de Chriſto ait. *Ad ſponſam veniebat, & absque ſponſa non veniebat. An duae erant? abſit. Sed ſicut ex diverſis ovium gregibus unum voluit facere ovile, ut ſit unum ovile, & unus Paſtor: ita cùm haberet ſponſam inhærentem ſibi à principio multitudinem Angelorum, placuit ei, & de hominibus convocare Eccleſiam, atque unire illi, quæ de cœlo eſt, ut ſit una ſponſa, & ſponſus unus.*

Ratio itidem hanc evincit aſſertionem, qua dicimur Chriſtum ſecundum humanitatem eſſe caput Angelorum & hominum, quia Eccleſia conſtruitur per lumen gloriæ in patria, & per lumen fidei in via tanquam per formam: ſed Angeli & homines per ordinem ad actus ſupernaturales conveniunt ſpecificè atomè, adeo ut conveniant quoad hos actus Angeli & homines in unum eamdemque formam ſupernaturalem: ſed ubi eſt una forma conſtitutiva eccleſiæ, ibi habetur unum conſtitutum: ergo eccleſia conſtituitur una coaleſcens ex angelis & hominibus; & cùm Chriſtus ſit caput Eccleſiæ ſecundum humanitatem, ſequitur ſecundum eandem eſſe itidem caput Angelorum. Tum quia Chriſto ut homini reſpectu Angelorum conveniunt conditiones, quibus conſtituitur caput, ſiquidem ad rationem capitis tres requiruntur proprietates, ſcilicet ut præſit cæteris membris illius corporis, cujus eſt caput, ut influat in membra, quibus imperet; & ut dirigat & gubernet membra inferiora; ſed hæc tria reperiuntur in Chriſto reſpectu Angelorum, ſiquidem illis dignitate & imperio præeſt Matth. 4. ubi legimus, quod Angeli miniſtabant ei, & Pſal. 8. *Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus*, ſcilicet omnes creaturas, etiam angelos: dirigit etiam Chriſtus ut homo, ac gubernat angelos, qui propterea obediunt ei; quod ſermo ſit de Chriſto ut homine, liquet, quia eſt ibi ſermo de Chriſto, quemque Deus ſuſcitavit à mortuis, ac Chriſtus fuit ſuſcitatus à mortuis non ut Deus, quia ut talis non potuit eſſe neci obnoxius, ſed ut homo: ergo Chriſtus ut homo eſt caput Angelorum.

Quòd verò Chriſtus ut homo non ita propriè ſit caput Angelorum, ſicut eſt caput hominum, ex eo evincitur: quia Chriſto ut homini deeſt convenientia in natura cum Angelis, quæ convenientia eſt una ex proprietatibus capitis, quod exigit convenire, ac eſſe ejuſdem naturæ cum membris: & licèt convenientia generica ſufficiat ad rationem capitis ſi in ordine ad finem acceſſerit convenientia ſpecifica: convenientia tamen ſpecifica non ſolum quoad finem, ſed etiam quoad naturam eſt perfectior, magiſque propria. Licet membra ejuſdem corporis in ſe ipſis ſpecificè partialiter differant, ut pes & manus; cor & lingua; auris & oculus, conveniunt tamen in una eademque forma totius: Chriſtus autem ut homo, & Angeli in ſe ipſis conveniunt genericè, & in ordine ad finem, ſeu ſupernaturalem beatitudinem ſpecificè atomè, quia gratia ſanctificans in via & lumen gloriæ in Patria ſunt ejuſdem ſpeciei. Hæc autem generica convenientia ſufficit, ut Chriſtus ut homo caput ſit Angelorum, quamvis non ita propriè, ſicut eſt caput hominum: quia Chriſtus ut homo eſt conformior in natura hominibus quàm Angelis: convenientia autem in natura eſt conditio præſuppoſita ad rationem capitis: unde defectu hujus convenientiæ in natura non eſt ita perfectè Chriſtus ut homo caput

Angelorum, ſicut eſt caput hominis. Præ
quia Chriſtus ut homo perfectiùs etiam inſl
homines, quam in Angelos: ſiquidem plures
ſent decretum Angelorum fuiſſe priùs decret
Chriſto, adeo ut Chriſtus non influxerit in An
gratiam & gloriam, neque fidem: ſed tantum
dia aliqua accidentalia. Quòd ſi Chriſtus e
Angelis gratiam & reliqua dona meruit non ta
ex fine eodem promeruit; quia non meruit ex
incarnationis, ſicut promeruit hominibus:
neque ratione influxûs eſt caput ita perfectum
gelorum, ſicut eſt hominum: ſed defectus iſt
ſarcitur ex aliis capitibus: ſicut ex eo quod C
ſtus ut homo dicatur perfectiori modo caput ec
ſiæ, quàm ut Deus: quia ut Deus ratione divini
influit perfectiori ſcilicet authoritativè ac magi
ſpoticè quàm ratione humanitatis. Tum quia C
ſtus ut homo influit dependenter à Deo, quia ut
mo, ſeu ſecundum humanitatem eſt creatura de
dens à Deo: Chriſtus autem ut Deus eſt omnin
dependens, ac influit independenter.

Ad primam rationem dubitandi reſponden
liqui cum Durando, & Paludano convenientia
natura cum membris non requiri ad rationem
pitis: & ea nituntur ratione id evincere, quia C
ſtus ut Deus eſt caput Angelorum & hominum
tamen ut Deus non convenit in natura cum ho
nibus. Sed exactius reſpondetur, ſi dicamus, C
ſtum eſſe caput hominum ſecundum divinitat
non tamen homogenum, ſed analogum, & hete
geneum; & ad rationem capitis, homogenei
tum requiri hanc perfectam convenientiam in
tura, non vero ad rationem capitis heterogenei, c
tunc ſufficicit convenientia analoga, ratione pri
tatis, influxûs ac imperii ut ſuperius expendim
Sicut igitur caput aliud eſt homogeneum ut ca
naturale hominis vel bruti; & aliud heterogene
ac diverſæ rationis, ut Deus reſpectu omnium c
turarum; ita ad caput naturale homogeneum
quiritur convenientia in natura, adeo ut caput na
raliter conveniat, & adoptetur membris, ſeu
conveniat convenientia ſpecifica: ad caput vero
terogeneum ac diverſæ rationis non requiritur c
venientia fundata in natura, ſed in præcenſitis p
prietatibus prioritatis, influxûs & imperii. Si di
ſub capite hæterogeneo debere membra conve
convenientia fundata in natura; & Chriſtum ut
minem non convenire cum Angelis, ſed tant
cum hominibus proinde Chriſtum ut homin
non eſſe caput Angelorum. Contra eſt, q
Chriſtus ut homo, ſeu ſecundùm huma
tatem poteſt dupliciter conſiderari, ut & quili
alius homo; ſcilicet ratione corporis, quod eſt p
hominis ignobilior; & ratione animæ rationa
quæ eſt in homine pars præſtantior & nobili
quamvis Chriſtus ut homo non conveniat ſecu
dum partem ignobiliorem, ſeu corpus cum Ange
ſpecificè atomè in eſſe naturæ: ſecundum tam
partem nobiliorem ſeu animam rationalem Ch
ſtus ut homo convenit cum Angelis convenien
generica ineſſe naturæ ſpiritualis, quia anima rat
nalis & Angeli ſunt ſubſtantiæ ſpirituales, in quib
fundatur convenientia generica in eſſe naturæ ſpi
tualis: in ordine verò ad gratiam & finem, ad que
Angelus, & anima rationalis diriguntur, conve
unt ſpecificè, quòd ſufficit ad rationem capitis h
mogenei.

Ad aliud quod addebatur, Chriſtum non e
ſponſum Angelorum, conſequenter neque cap
Reſpondetur negando conſequentiam, quia pot

Chriſt

[illegible] Angelorum, quamvis non ſit [illegible] diſcrimen est. quia inter [illegible] requiritur convenientia ſpecifica [illegible] inter eandem ſpeciem hominis [illegible] & fœmina, ad rationem autem capitis [illegible] requiritur, ſed tantum [illegible] in proprietatibus capitis ut [illegible] hinc quia Chriſtus ut homo [illegible] Angelis ſpecie atoma; ideo quamvis [illegible] non tamen dicitur ſponſus Angelorum [illegible] hominum: convenit [illegible] cum Chriſto ut homine, ſeu [illegible] in natura ſpecifica atoma. [illegible] Thomas in 4. *dist. 49 quæst. 4. ad 5.* ait: [illegible] *quæ est inter Deum & Angelos,* [illegible] *ad rationem capitis, quia ad rationem* [illegible]

[illegible] argumentum petitum ex eo quòd Chriſtus [illegible] homo non influxerit in Angelos gratiam [illegible] viatoribus ſidem, reſpondetur [illegible] Thoma de veritate quæſt. 29. art. 4. ad 5. [illegible] meruiſſe Angelis ſi non gratiam & [illegible] gaudium accidentale, & illuminationes [illegible] fuerunt uberius illuſtrati & hoc [illegible] Chriſtus ut homo influere in [illegible] eorundem Caput. Alii reſpondent, Chriſtum [illegible] moraliter, & exemplariter gratiam [illegible] Angelis, licet non in genere cauſæ [illegible] ſed exemplaris ac finalis, & ajunt, [illegible] quà ſubſtantialem & non accidentalem [illegible] Chriſtus ut homo conſtituatur caput Angelorum. Alii itidem reſpondent, Chriſtum [illegible] meruiſſe Angelis gratiam, & gloriam [illegible] cœleſtis Patriæ; & Div. Thomas [illegible] ſententiæ adhæſiſſe in illud Joan. 1. *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*: hoc tamen [illegible] diſcrimen inter homines & Angelos, quia Chriſti humanitas aliter ſe habuit in ordine ad homines [illegible] aliter in ordine ad Angelos & quæſt. 29. [illegible] art. 4. ad 5. hanc aleitatem in duobus [illegible] in conformitate in natura: & quia [illegible] ad homines ſe habet ut ad finem intentum, non autem ad influxum in Angelos, ſed ad hunc conſequenter ad incarnationem.

Alii etiam reſpondent, Chriſtum ut merentem redemptionem humani generis, & proprio ſuo ſanguine ſolventem pro debito hominum fuiſſe finem omnium creaturarum, conſequenter prius exſtitiſſe in decreto Dei intentivo, quia finis eſt prior in intentione, quamvis in executione ejus aſſecutio ſit poſterior iis, quæ ſunt ad finem: hinc inferunt decretum Chriſti ut merentis ac ſanctificantis pro humano genere redimendo præceſſiſſe decretum de creatione & glorificatione Angelorum, quod ſi Chriſti merita fuerunt prævisa ante Angelorum creationem & glorificationem, merita Chriſti influxerunt in gratiam & gloriam Angelorum: non enim ad meritum requiritur præexiſtentia executiva; ſed ſufficit, ſi merita exiſtant in cognitione præmiantis, ſeu ſint prævisa, quia tunc præmiator intuitu meritorum, quæ cognoſcit, confert Angelis gratiam & gloriam: ergo ex hoc capite Chriſtus, eſt etiam ut homo caput Angelorum. Quod ſi dicat inde ſecuturum quod perinde ac homines angelos redemiſſet, ac pro Angelis fuiſſet mortuus. Contra, quia tametſi meruerit angelis gratiam & gloriam, inde non ſequitur angelos redemiſſe ac pro ipſis fuiſſe mortuum: ſiquidem Chriſtus meruit etiam gloriam ſui corporis, & ſui nominis exaltationem; & tamen non dicitur ſe redemiſſe, nec mortuum fuiſſe pro ſe ipſo: unde ex eo quod meruerit gratiam & gloriam angelorum, non ſequitur redemiſſe angelos: ſi dicas eſſe diſcrimen, eo quia cum Chriſtus non peccaverit, non potuit ſe redimere. Sed contra, quia neque angeli beati peccarunt, & tamen meruit ipſis gratiam & gloriam; quamvis eos non redemerit. Rurſus docent fere omnes cum Div. Thoma Chriſtum meruiſſe angelis gaudium accidentale, quatenus Angeli gaudent, quod humanum genus fuerit à Chriſto redemptum, & tamen licet influat tale gaudium ac illud promeruerit angelis, non dicitur redemiſſe angelos, nec mortuus pro angelis. Cæterum ut Chriſtus ut homo dicatur caput angelorum, ſufficit influxus gloriæ accidentalis in Angelos.

CAPUT IV.

Quænam ſit Gratia, per quam Chriſtus conſtituitur Caput Eccleſiæ.

In Chriſto duplex conſideratur gratia, ſubſtantialis [illegible] quæ & gratia unionis hypoſtaticæ dicitur: [illegible], quæ vocatur habitualis. Ex [illegible] quænam gratia conſtituat Chriſtum [illegible] in ratione capitis Eccleſiæ? Variæ [illegible] Theologorum ſententiæ. Vaſquez diſput. [illegible] Meratius diſp. 29. ſect. 5. & plures [illegible] docent ſolam gratiam unius conſtituere [illegible] ratione capitis Eccleſiæ Thomiſtæ præ[illegible] Medina, Nazarius, Araujo, & alii aſſerunt ſolam [illegible] habitualem conſtituere Chriſtum in ratione [illegible] Eccleſiæ. Nituntur ea ratione, quia [illegible] conſiſtit in ſanctitate cum ordine ad [illegible] : ſed ſola gratia ſanctificans habitualis, quæ formaliter ſanctificat humanitatem Chriſti [illegible] ſola gratia habitualis eſt, quæ conſtituit [illegible] humanitatem in ratione capitis. [illegible] habitualem eſſe in Chriſto gratiam [illegible] principii proximi; & gratiam [illegible] radicali. Suarez diſput. [illegible] docet æque gratiam habitualem, ac unionis poſſe dici gratiam capitis, unamquamque in ſuo ordine, imo addit principalius gratiam capitis eſſe gratiam unionis; nomine gratiæ habitualis non ſolum intelligit animæ juſtitiam, ſed etiam alios habitus, & dona perficientia potentias, vult ex iis omnibus gratiam capitis integrari per modum principii proximè influentis, adhærent huic ſententiæ Lorea diſput. 46 num. 6. Lugo diſput. 17. dubit. ult. & alii. Dicendum primò: Gratiam unionis non eſſe, quâ humanitas Chriſti ſeu Chriſtus ut homo conſtituitur caput Eccleſiæ.

Probant aliqui eò quia de ratione capitis ſit influere phyſicè ſaltem inſtrumentaliter in membra, & quia gratia unionis non influit phyſicè inſtrumentaliter in mẽbra, eo quia divinitati unitæ, & perſonalitati verbi, in quibus conſiſtit hæc ratio unionis, repugnet inſtrumentalis concurſus, inde ſequitur, gratiam unionis non eſſe gratiam capitis. Verùm hæc ratio non videtur efficaciter probare intentum, quia ſine ſufficienti fundamento aſſeritur ad gratiam capitis requiri concurſum phyſicum inſtrumentalem in membra

bra: ſiquidem concurſus meritorius, qui & moralis dicitur, ſufficiens eſt ad conſtituendum Chriſtum ut hominem caput Eccleſiæ, unde male gratia unionis per hoc præciſe excluditur à ratione gratiæ capitalis, eo quia non præſtet concurſum phyſicum inſtrumentalem. [illegible] certum eſt apud omnes Chriſtum ut hominem eſſe caput Patrum, qui floruerunt in veteri teſtamento, & ante Chriſti nativitatem: atqui Chriſtus reſpectu illorum non præſtitit [illegible] influxum phyſicum inſtrumentalem quia cum nondum exiſteret [illegible] fuerit in terris natus, non potuit ita [illegible] moraliter, quatenus Deus in virtute [illegible] meritorum ſuam paſſionem & mortem [illegible] humani generis [illegible] Patribus [illegible] teſtamenti, gratiam, & gloriam: neque neceſſe eſt, quòd tunc Chriſtus [illegible] exiſteret, ſed ſatis fuit, ſi Chriſti merita fuerint cognita à Deo, ſeu extiterint in Dei [illegible]: ratione enim talium meritorum Chriſti Deus [illegible] veteris teſtamenti dedit gratiam, qua [illegible] conſequerentur ſalutem in fide Chriſti [illegible], & [illegible] ſufficit, ut Chriſtus dicatur moraliter influxiſſe in Patres illos, qui extiterunt in lege veteri, antequam ipſe in terris naſceretur: hinc patet de ratione gratiæ capitis non eſſe influxum inſtrumentalem phyſicum. Tum quia Adamus fuit caput omnium hominum in ordine ad culpam, quam ab origine quilibet homo contrahit, & tamen non fuit caput per influxum phyſicum ſed tantum per moralem, qui propterea ſufficit, ut Chriſtus ſit caput morale Eccleſiæ, ergo ex [illegible] rationæ influxus phyſici non recte gratia unionis negatur poſſe conſtituere Chriſtum ut hominem caput Eccleſiæ.

Alii excludentes gratiam unionis à gratia capitis producunt hoc aliud argumentum: quia omne opus procedens à gratia capitali ſecundum ejus inclinationem eſt meritorium comparativè ad membra: atqui non omnis operatio procedens ex gratia unionis, ſeu à verbo humanitati unito eſt de ſe meritoria, quia ſicut verbum divinum aſſumpſit naturam humanam, ita potuiſſet aſſumere aliam naturam inferiorem, puta animalis irrationalis, quod incapax eſt meriti, in quo caſu gratia unionis non poſſit dici gratia capitis eo quia animal irrationale non poſſet producere opus meritorium. Rurſum neque hoc argumentum probat intentum, quia ex eo, quod verbum divinum unitum naturæ irrationali in ratione ſubſiſtentiæ illam non ſanctificaret formaliter ob illius incapacitatem, quæ etiam impediret, ne opus eſſet meritorium, non tamen inde ſequitur verbum divinum unitum naturæ rationali eam non conſtituere formaliter ſanctam: ita à pari [illegible] hypoſtaſis verbi non conſtituat meritorios illos actus, qui meriti non ſunt capaces inde non ſequitur unitum actibus liberis, & proportionatis ad merendum eos non conſtituere formaliter vel etiam effectivè meritorios, unde non ſequitur gratiam unionis non poſſe eſſe gratiam capitis, eo quia dari poſſit ſine concurſu meritorio, quæ conſtituat actus meritorios.

Putarim efficaciùs probari gratiam unionis non eſſe formaliter gratiam, qua Chriſtus ut homo conſtituitur in eſſe capitis Eccleſiæ: quia gratia capitis in Chriſto ut homine talis eſſe debet, quæ Chriſtus ut homo influat efficienter ſaltem moraliter gratiam derivatam in membra Eccleſiæ: ſed Chriſtus ut homo per gratiam unionis hanc moralem efficientiam non habet: ſiquidem per illam formam influit Chriſtus ut homo efficienter moraliter gratiam, quæ eſt principium *quo* merendi: ſed gratia unionis non eſt humanitati Chriſti principium *quo* merendi [illegible] quia Chriſto ut homini eſt principium *quo* merendi [illegible] quod eſt [illegible] principium *quo* [illegible] ſupernaturalis [illegible] efficientis [illegible] & [illegible] unionis non eſt humanitati Chriſti principium *quo* operatur, quia non [illegible] phyſice [illegible] tatem, cum [illegible] neque [illegible] ergo gratia unionis non eſt in Chriſto ut homine gratia capitis. Præterea quia gratia unionis [illegible] male, conſequenter non poteſt eſſe gratia capitalis ſiquidem gratia capitis debet conſtituere Chriſtum intra genus, & ordinem operativi [illegible] Chriſtus ut homo per gratiam capitis conſtituitur potens influere in alios [illegible] Chriſtus ut homo per gratiam unionis non conſtituitur intra genus operativi, quia gratia unionis [illegible] eſſe perſonale humanitati Chriſti, eſt [illegible] unionis [illegible] perſonalitas verbi [illegible] conſiſtit in ratione ſubſtantiæ ipſam humanitatem [illegible] eſt enim hoc complementum ipſa ſubſiſtentia verbi quæ naturam humanam Chriſti [illegible]; & per [illegible] ſubſiſtentiam non conſtituitur Chriſtus intra genus & ordinem operativi: ipſa enim ſubſiſtentia [illegible] non eſt potentia operativa, neque habitus, neque eſſe principium [illegible], neque [illegible] operationis: ex quo evincitur Chriſtum ut hominem per gratiam unionis non conſtitui in ratione capitis Eccleſiæ.

Si dicas eam in Chriſto gratiam eſſe [illegible] capitalem, quæ in ipſo eſt prior, & perfectior, eumque conſtituit [illegible] influere gratiam in membra Eccleſiæ, & [illegible] conditiones convenire gratiæ unionis, ſiquidem hæc eſt prior, quia præſupponitur ad gratiam habitualem, & alia dona, quæ Chriſto inſunt, & eſt præſtantior, [illegible] quia Chriſtus longè perfectiori modo eſt ſanctus per gratiam unionis, quam per habitualem. Præterea quia Chriſtus ut homo per gratiam habitualem non conſtituitur potens influere gratiam in alios [illegible] in membra, Chriſtus enim [illegible] gratiam in homines per proprium meritum, [illegible] ad promerendum alios, & gratia habitualis in Chriſto non eſt principium [illegible]: eſt enim gratia habitualis ejuſdem ſpeciei in Chriſto, ac in aliis hominibus: & [illegible] hæc gratia non eſt principium [illegible], ſed eſt [illegible] ad promerendum [illegible]: ergo per gratiam habitualem Chriſtus ut homo non conſtituitur potens influere gratiam in homines [illegible] per talem gratiam neque Chriſtus ut homo conſtituitur in ratione capitis. Rurſum [illegible] Chriſtus influit gratiam in homines per proprium meritum [illegible] eſt [illegible] & gratia habitualis non eſt principium meriti Chriſti, quatenus meritum eſt infinitum quia hæc infinitas in merito Chriſti [illegible] tur à ſola gratia unionis, qua verbum divinum unitur humanitati Chriſti, quam complet in ratione ſubſtantiæ: ergo gratia habitualis non conſtituit Chriſtum [illegible] influere in homines: proinde cum [illegible] derivetur à ſola gratia unionis, hæc ſola eſt, quæ conſtituit Chriſtum caput Eccleſiæ. [illegible] hoc argumentum [illegible] [illegible] gratia [illegible] capitalis quæ eſt prior & perfectior in [illegible] ordine [illegible] quæ eſt prior, & perfectior in aliquo ordine [illegible] [illegible] & conſequenter [illegible] ponit in Chriſto gratiam ſubſtantialem [illegible] propterea non poſſe in [illegible] ordine eſſe [illegible] [illegible] in ſuo proprio ordine [illegible]

[illegible]

[illegible] hypoſtaticæ, [illegible] primas ſufficiat, [illegible] vere & proprie ſortiatur ratio- [illegible] operandi ſuperna- [illegible] non habet aliud principium, [illegible] ſiquidem gratia unionis [illegible] rationem naturæ, nec eſt [illegible], ſed tantum unit verbum hu- [illegible] terminat, & complet in ratione [illegible] complementum eſt ipſa ſubſiſten- [illegible] natura humana Chriſti ſubſiſtit, & [illegible] gratia unionis in ordine [illegible] propterea gratia habitualis eſt [illegible], ac ſufficit, ut ſit gratia capitis. [illegible] gratia habitualis non ſit ſimpliciter, [illegible] perfectior, & Chriſtus nobiliori, ac [illegible] modo ſit ſanctus per gratiam unionis [illegible] per gratiam habitualem: eſt ni- [illegible] nobilior, ac perfectior in ratione princi- [illegible] operandi ſupernaturaliter: hæc enim prio- [illegible] quæ attenditur in gratia capitis, quia con- [illegible] caput ut potens agere, ac influere in [illegible] quatenus per hanc gratiam Chriſtus ut [illegible] meritorie, & Deus per merita Chri- [illegible] merita neceſſaria ad aſſecutio- [illegible] ſalutis, quod perinde eſt, ac Chriſtum [illegible] per gratiam habitualem operari, ac no- [illegible] media ad ſalutem neceſſaria, quod [illegible] influere in membra capiti ſub- [illegible]. Ad id quod addebatur Chriſtum influe- [illegible] homines per proprium meritum, qua- [illegible] ordinatum ad promerendum aliis, ut [illegible], reſpondetur, quod licet Chriſtus per [illegible] habitualem eliciat actus propriè meritorios [illegible] ad promerendum aliis, non tamen hæc [illegible] eſt formalis ratio, qua conſtituitur Chri- [illegible] capitis, ſed tantum eſt conditio ad [illegible] aliis. Quamvis igitur gratia habitualis [illegible] principium ordinationis operationum Chri- [illegible] influendum in alios, eò quia talis ordinatio [illegible] libera Chriſti voluntate, quia tamen non [illegible] formalis, ſed tantum conditio requiſita ad [illegible] aliis, ideo non recte infertur, gratiam, [illegible] hujus ordinationis, non conſti- [illegible] caput influens in alios tanquam in [illegible]. Ad aliud quod addebatur Chriſtum in- [illegible] homines per proprium meritum ut infini- [illegible] gratiam habitualem in Chriſto ut infinitam [illegible] poſſe eſſe principium meriti Chriſti ut infiniti, [illegible], quod quamvis gratia Chriſti ſit phyſi- [illegible], & ejuſdem rationis cum noſtra, nihilo- [illegible] genere moris eſt infinita, & ratione hujus [illegible] efficit, ut actiones elicitæ à Chri- [illegible] habitualem ſint infiniti valoris. Si [illegible] infinitum valorem, non poſſe in operi- [illegible] aliunde oriri, quàm à gratia unionis, [illegible] Chriſtum per hanc gratiam conſtitui in ra- [illegible] potentis influere in alios. Contra eſt, [illegible] unionis tantum eſt principium dignifica- [illegible] dignificat operationes, quæ elici- [illegible] humanitate, non tamen eſt princi- [illegible], quia gratia unionis, ut jam diximus, [illegible] operativi, ſed tantum terminati- [illegible], quatenus eſt vinculum, quo ver- [illegible] complet, ac terminat in ratione ſub- [illegible] humanitatem, cujus operatio- [illegible] ut ſint valoris infiniti non vero effi- [illegible]: quamobrem dicendum eſt ſe- [illegible] per quam Chriſtus conſtituitur in [illegible] Eccleſiæ, conſiſtere adæquatè in recto [illegible] connotante in obliquo gratiam unionis hypoſtaticæ. Ratio evincens aſſertum eſt, quia illa propriè eſt gratia capitalis in Chriſto, quæ dat Chriſto ut homini radicale poſſe influere in membra Eccleſiæ, quia per hunc influxum conſtituitur Chriſtus in ratione capitis, eſt enim de ratione capitis influere in membra, conſequenter per id debet Chriſtus conſtitui in ratione capitis per quod conſtituitur potens influere in alios; atqui in Chriſto gratia habitualis hoc præſtet, quia Chriſtus influit in membra Eccleſiæ per merita, & ſatisfactiones: intuitu enim meritorum Chriſti Deus impertitur hominibus media neceſſaria ad aſſecutionem æternæ ſalutis: atqui gratia habitualis dat Chriſto ut homini poſſe radicaliter mereri: ſiquidem gratia habitualis eſt principium radicale operationum provenientium à potentiis animæ Chriſti: eſt enim gratia habitualis participatio divinæ naturæ, quæ eſt prima radix operationum, & afficit, ac informat animam, & ejus potentias quas elevat ad ſtatum ſupernaturalem, & juvat ad operandum ſupernaturaliter, proinde illa forma per quam Chriſtus conſtituitur in ratione capitis, eſt ipſa gratia habitualis. Præterea tres ſunt conditiones, quæ requiruntur ad rationem capitis, ut in præcedentibus oſtendimus, prima eſt prioritas in ſuo ordine; ſecunda eminentia, & tertia influxus, atqui hæ tres conditiones reperiuntur in gratia habituali Chriſti: prima conditio, quæ eſt prioritas, reperitur; quia gratia habitualis Chriſti eſt prior gratia cæterorum hominum, & proximius accedit ad Deum, cùm ſit participatio divinæ naturæ: tum quia eſt exemplar gratiæ datæ cæteris hominibus perinde ac prædeſtinatio Chriſti eſt exemplar noſtræ prædeſtinationis, & in ordine operativi eſt etiam prior, quia gratia unionis non eſt in ordine operativi. Habetur etiam ſecunda conditio, quia gratia habitualis in Chriſto eſt eminentior gratiâ hominum, & Angelorum, eſt enim longè perfectior, ac abundantior quàm in cæteris: habetur etiam tertia conditio, quia Chriſtus per gratiam habitualem influit in membra Eccleſiæ, quatenus elicit actus, qui ſunt infiniti valoris, & ordinantur ad redemptionem humani generis, ita tamen ut hæc ordinatio ſit tantùm conditio, ut membra Eccleſiæ recipiant influxum à ſuo capite, non verò ut ſit formalis ratio conſtitutiva in ratione capitis, quia hæc eſt ipſa gratia habitualis, quæ cum in Chriſto habeat omnes conditiones requiſitas ad gratiam capitis, ſequitur, quòd forma, per quam Chriſtus conſtituitur in ratione capitis ſit in eodem gratia habitualis, quæ eſt principium quo operandi phyſicè, & influendi in alios moraliter.

Quòd vero forma capitis in Chriſto non ſit gratia habitualis nudè ſumpta, ſed ut connotans in obliquo gratiam unionis, ex eo oſtenditur, quia eatenus gratia habitualis eſt gratia capitis, quatenus Chriſtum ut hominem conſtituit potentem ad condignè ſatisfaciendum pro nobis, & hoc non præſtat gratia habitualis præciſè, & nudè ſumpta, ſed ut connotans in obliquo gratiam unionis, qua opera Chriſti ſatisfactoria, & meritoria infinitè dignificantur, niſi enim eſſet gratia unionis in Chriſto, ejus opera non dignificarentur, nec eſſent infinitè ſatisfactoria, & meritoria, nec ordinarentur ad alia membra, ſed eſſent alligata ipſi perſonæ producenti tales operationes, conſequenter ut gratia habitualis in Chriſto ſit forma, per quam Chriſtus conſtituitur in ratione capitis, debet in obliquo connotare in Chriſto gratiam unionis, adeout hæc pertineat ad gratiam capitis ut principium dignificativum; quatenus præſtat, ut gratia habitualis in Chri-

ſto ordinetur ad opera infiniti valoris. Præterea quia niſi gratia habitualis in Chriſto connotaret in obliquo gratiam unionis, pura creatura poſſet eſſe caput Eccleſiæ quoad meritum condignum gratiæ, & condignam ſatisfactionem pro peccatis humani generis, quia totum illud quod gratia habitualis Chriſti dicit ſecundùm ſe in ratione gratiæ habitualis, eſt communicabile puræ creaturæ: atqui pura creatura nequit eſſe caput Eccleſiæ quoad meritum condignum gratiæ, & condignam ſatisfactionem pro peccatis humani generis, ergo forma, per quam Chriſtus conſtituitur in ratione capitis, eſt gratia habitualis ut connotans in obliquo gratiam unionis. Quòd ſi dicas gratiam unionis influere in operationes Chriſti, eò quia ipſas infinitè dignificat, conſequenter gratiam unionis eſſe, qua Chriſtus conſtituitur in ratione capitis: ſiquidem gratia habitualis eatenus conſtituit Chriſtum in ratione capitis Eccleſiæ, quia influit in ſubſtantiam operationum, quibus ſatisfecit pro nobis, ac toto humano genere, cui gratiam, & gloriam promeruit de condigno: ſed gratia unionis dat operibus Chriſti infinitam dignitatem, quæ principalius ſe habet in iiſdem operibus meritoriis, & ſatisfactoriis, quam ipſorum entitas, & ſubſtantia, ergo forma per quam Chriſtus conſtituitur in ratione capitis, eſt gratia unionis. Sed contra quia licèt gratia unionis dignificet infinitè Chriſti operationes, non tamen eſt principium *quo* operandi, conſequenter neque forma, per quam Chriſtus conſtituitur in ratione capitis. Non enim caput conſtituitur in eſſe capitis per influxum formalem, ſed per effectivum in ratione capitis: ſed gratia habitualis conſtituit Chriſtum ut hominem efficienter influentem in opera meritoria, & gratia unionis tantùm formaliter dat operibus meritoriis Chriſti, & ſatisfactoriis dignitatem, & valorem, conſequenter ſola gratia habitualis conſtituit Chriſtum ut hominem in ratione capitis Eccleſiæ. Eatenus gratia habitualis in Chriſto eſt capitalis, quia influit in ſubſtantiam operationum effectivè & per modum principii *quo*, eſt enim de ratione gratiæ capitalis eſſe principium *quo* agendi, & influendi in membra: gratia verò unionis quamvis infinitè dignificet operationes Chriſti, non tamen eſt principium *quo* operandi, proinde nequit eſſe gratia capitalis, ſed tantùm gratia perſonalis: id enim intereſt diſcriminis inter utramque gratiam, quia perſonalis tantùm dignificat humanitatem Chriſti: capitalis verò non ſolùm ſanctificat, verùm etiam dat poſſe influere in alios. Si dicas gratiam habitualem Chriſti eſſe ejuſdem rationis, ac ſpeciei cum gratia noſtra habituali, quæ non eſt ſufficiens ad conſtituendum hominem in ratione capitis, alioquin purus homo poſſet eſſe caput Eccleſiæ quoad influxum interiorem gratiæ per meritum condignum, quod non conceditur: ergo gratia habitualis Chriſti non poteſt ipſum in ratione capitis Eccleſiæ conſtituere, conſequenter gratia habitualis non eſt in Chriſto gratia capitis. Contra eſt, quia quamvis gratia habitualis in Chriſto, & nobis ſit aliquo modo ejuſdem rationis in eſſe phyſico, non ita gratia habitualis puro homini collata eſſe ejuſdem rationis cum gratia habituali Chriſti moraliter, quia in eſſe moris gratia habitualis in Chriſto ratione conjunctionis quam habet cum perſona verbi, & gratia unionis, contrahit dignitatem quandam infinitam, ratione cujus poteſt eſſe principium *quo* ſatisfactionis, & meriti infiniti, & per hoc gratia habitualis in Chriſto in genere moris nunquam eſt ejuſdem rationis cùm gratia collata puro homini.

Rurſus non dicimus gratiam habitualem in Chriſto nudè ſumptam & ſecundùm ſe præcisè, ſed ut connotantem in obliquo gratiam unionis eſſe gratiam capitalem, ratione cujus conſtituitur Chriſtus caput Eccleſiæ: hæc enim moralis diverſitas, & connotatio ſufficit, ut ſolus Chriſtus, & non purus homo ſit caput Eccleſiæ.

Dices illa eſt in Chriſto gratia capitis ex conceſſis, per quam Chriſtus conſtituitur potens in alia membra influere gratiam, & dona ſupernaturalia: ſed ad hoc non redditur potens per gratiam habitualem, ergo hæc in Chriſto non eſt gratia capitis, minor oſtenditur quia Chriſtus influit gratiam in homines per meritum proprium ut ordinatum ad promerendum aliis. Gratia autem habitualis non eſt principium hujus ordinationis, quia eſt ejuſdem ſpeciei in Chriſto, & in nobis, & gratia noſtra habitualis non poteſt eſſe principium hujus ordinationis: quia eſt obligata ad proprium præmium illius perſonæ, cui ineſt, ergo nec in Chriſto gratia habitualis erit principium hujus ordinationis. Tum quia Chriſtus influit gratiam in homines per proprium meritum, quatenus hoc eſt infinitum, & gratia habitualis non eſt principium meriti ut infiniti quia ipſa non eſt phyſicè infinita, conſequenter gratia habitualis in Chriſto nequit eſſe gratia capitis. Sed contra, quia, ut jam reſpondimus, Chriſtus influit quidem gratiam in homines per meritum proprium ut ordinatum ad promerendum aliis, non quod hæc ratio ordinativa ſit formalis, per quam conſtituatur gratia habitualis in Chriſto gratia capitis, ſed tantùm ut ſit conditio ſine qua gratia habitualis non influeret in alios, nec eſſet gratia capitis, cùm enim ordinatio non ſit ratio formalis, ſed tantùm conditio non rectè infertur, gratiam non principiantem dictam ordinationem non conſtituere Chriſtum potentem ad influendum in alios, talis enim ordinatio à libera Chriſto voluntate eſt. Ad ſecundùm reſpondetur gratiam habitualem in Chriſto eſſe quidem phyſicè finitam, ſed moraliter eſſe infinitam, ut explicuimus. Quia verò non deſunt, qui negant hanc infinitatem moralem in gratia habituali Chriſti. Adhuc gratia habitualis poteſt eſſe principium meriti ut infiniti, ſi non pro formali dante infinitatem; bene tamen pro ſubſtrato illius infinitatis. Valor autem operum Chriſti non in abſtracto, ſed in concreto influit in gratiam hominum: hoc enim concretum conſtat ex ſubſtantia operationum Chriſti, & ex divina eſſentia ſumpta, ut forma morali: quamobrem ut gratia hujus concreti ſit cauſa, & conſequenter etiam præmii illi correſpondentis, ſufficit, quòd quamvis non cauſet formam infinitam; ſit principium ut *quo* liberum ſubſtrati, ſeu ſubſtantiæ actus recipientis infinitatem: ſicut ut Chriſtus dicatur nobis gratiam liberè mereri, ſufficit ſi liberè cauſet concretum meriti, ſcilicet ſi cauſet ſubſtantiam actûs, quamvis formale concreti, ſeu formam infinitam ſua libera efficientia non cauſet. Urgebis forma infinitans eſt id, ratione cujus meritum Chriſti continet gratiam aliorum, quam cauſat moraliter: proinde ſi gratia habitualis Chriſti non eſt principium meriti ut infiniti; nec eſt principium influens gratiam in homines, quia ſi non cauſat meritum infinitum, non continet aliorum gratiam. Antecedens oſtenditur, quia actus Chriſti in ſubſtantia ſunt ejuſdem rationis cum actibus hominis juſti; & ſolùm differunt ratione infinitatis deſumptæ à perſona operante: ſed actus hominis puri juſti quamvis informati gratia habituali non continent gratiam aliorum in genere cauſæ moralis meritoriæ: ergo nec

actus

actus meritorii Chriſti continent aliorum gratiam in genere cauſæ meritoriæ moralis: ergo illam continent ratione infinitatis, ac formæ dantis infinitatem. Sed contra, quia valor actus, & forma valorans non in abſtracto ſed in concreto ſunt cauſa moraliter influens in præmium: propterea ut gratia habitualis Chriſti ſit principium influens moralitatem in gratiam aliorum hominum, quam Chriſtus cauſat per ſua merita, ſatis eſt, ſi cauſet concretum reſultans ex valore, & ex ſubſtantia actûs: neque eſt neceſſe, ut cauſet ipſam infinitatem valoris; ſicut ut homo dicatur hominem cauſare; non eſt neceſſe ut cauſet ipſam animam, ſed ſufficit ſi ſubſtratum ſeu ſubjectum animæ cauſet: quamvis enim gratia habitualis in Chriſto non diceretur eſſe moraliter infinita; adhuc eſſet cauſa meriti infiniti continentis moraliter gratiam aliarum creaturarum, quia ſufficit, ſi cauſet ſubſtratum ſeu ſubjectum moralis infinitatis; eſt autem hoc ſubſtratum ipſa ſubſtantia, ſeu entitas actuum, quos gratia habitualis in Chriſto cauſat in genere cauſæ phyſicæ efficientis; ſemel quod cauſat hanc actuum entitatem, dicitur cauſare totum concretum coaleſcens ex entitate actûs, & infinitate meriti continentis in genere moris gratiam cæterorum hominum: ſicut homo ex eo quod generet corpus, dicitur generare totum concretum coaleſcens ex anima & corpore, ſeu totum hominem. Si dicas gratiam habitualem in Chriſto & nobis eſſe ejusdem ſpeciei quoad entitatem phyſicam & moralem, & in nobis non eſſe ſufficientem ad conſtituendam rationem capitis, non enim purus homo quamvis juſtus poteſt eſſe aliorum caput quoad influxum interiorem gratiæ per meritum condignum illius: ergo neque in Chriſto gratia habitualis potens erit Chriſtum conſtituere in ratione capitis; quia eadem forma invariata eandem producit effectum. Contra eſt quia gratia habitualis in Chriſto non tantùm & præciſè per ſua prædicata intrinſeca conſtituit Chriſtum in ratione capitis, ſed etiam prout ratione dignitatis infinitæ in perſona influit in alios homines moraliter gratiam, quam in ſe continet ratione meriti, ac dignitatis infinitæ: ſecus in puro homine quamvis juſto, quia gratia habitualis non nectitur cum dignitate infinita perſonæ, nec poteſt influere in alios per meritum, & ſatisfactionem dignitatis infinitæ, conſequenter quamvis ſit ejusdem ſpeciei quoad phyſicam, & moralem entitatem cum gratia habituali, quæ Chriſto ineſt; nequit in puro homine quantumvis juſto conſtituere rationem capitis. In Chriſto influente ut capite in alios gratiam, quam moraliter meritoriè continet, duo concurrunt notatu digna ſcilicet gratia habitualis ut principium phyſicæ entitatis actûs, & perſona verbi infinitè valorantis Chriſti operationes, & actus: unde gratia habitualis in Chriſto non conſtituit Chriſtum ſecundùm humanitatem in ratione capitis præciſè ſecundùm ſua prædicata intrinſeca ſed ut connexa cum perſona infinitè digna, ac valorante actus, ad quos concurrit gratia habitualis: hinc D. Thomas docet interiorem influxum gratiæ in Chriſto non eſſe ab alio, niſi à ſolo Chriſto, cujus humanitas ex hoc, quòd ſit divinitati conjuncta, habet virtutem juſtificandi.

Objicies ſi verbum divinum aſſumeret humanitatem ſine gratia habituali, & cum ſolis auxiliis actualibus ſe habentibus per modùm fluxûs, procul dubio eliceret actus ſupernaturales, quibus nobis mereretur gratiam, & gloriam: unde in hac hypotheſi Chriſtus adhuc eſſet caput Eccleſiæ, eo quia influeret in membra ejusdem: ſed tunc non conſtitueretur in ratione capitis per gratiam habitualem diſtinctam à gratia unionis; ergo de facto Chriſtus non conſtituitur caput Eccleſiæ per gratiam habitualem: ergo forma conſtitutiva Chriſti in ratione capitis eſt ſola gratia unionis: quia auxilia, quæ modo cum gratia habituali ad actus meritorios Chriſti concurrunt, non ſunt gratia capitis, neque conſtituunt Chriſtum in ratione capitis Eccleſiæ, eò quia non ſint prima, & radicalia, ſed tantùm proxima efficiendi principia; ſed etiam in data hypotheſi non eſſent radicalia principia, ſed tantummodo proxima: ergo non eſſent gratia capitis, neque Chriſtum conſtituerent in ratione capitis Eccleſiæ: proinde ſupereſt, ut ſola gratia unionis ſit gratia capitis. Præterea quia eſt opinio probabilis plurium aſſerentium Chriſtum per ſolos actus naturales poſſe ſupernaturale præmium mereri: ergo per ſolos naturales actus, quamvis nullum actum ſupernaturalem eliceret, poſſet Chriſtus de condigno mereri hominibus gratiam ſupernaturalem; & illos à peccatis redimere, & vi ſolius gratiæ unionis; quia in data hypotheſi nulla alia ſupponeretur in Chriſto gratia ſupernaturalis, quæ illud conſtitueret in ratione capitis; unde ſuppoſita hac ſententia probabili; eodem modo in data hypotheſi influerent vires naturales humanitatis Chriſti in actus, quibus gratiam mereretur hominibus, quo in facto argumento influerent auxilia gratiæ ſupernaturalis, ſi Chriſtus non haberet gratiam habitualem; & de facto gratia habitualis efficit actus, quibus Chriſtus nobis meretur gratiam, & gloriam; ſeu influit in ſubſtantiam actus meritorii, & in meritum in concreto, quatenus producit entitatem actûs cum forma infiniti valoris proveniente à dignitate infinita perſonæ Chriſti. Eo ipſo quòd gratia habitualis influit in ſubſtratum talis formæ, dicitur influere in totum concretum coaleſcens ex entitate actûs, & forma infinitè dignificante, proinde produceret actus, quibus nobis mereretur gloriam, & gratiam: ex quibus apparet, ſine gratia habituali poſſe Chriſtum conſtitui caput Eccleſiæ.

Occurrunt aliqui Thomiſtæ huic argumento reſpondentes in data hypotheſi, Chriſtum futurum caput Eccleſiæ, ſed diverſo modo ac nunc. Quia gratia unionis, quæ nunc tantùm præſuppoſitivè concurrit ad conſtituendum Chriſtum caput Eccleſiæ; quatenus gratia habitualis, ut connotans, ſeu præſupponens gratiam unionis conſtituit Chriſtum in ratione capitis: in data hypotheſi eſſet formalis ratio conſtitutiva capitis, & non ſe haberet præſuppoſitivè ſed formaliter. Sed hæc reſponſio non ſatisfacit, quia de ratione capitis eſt influere in membra, adeout eadem forma quæ conſtituit Chriſtum in ratione capitis, influat phyſicè in membra; & gratia unionis non habet phyſicum influxum, conſequenter nequit eſſe forma conſtitutiva capitis: unde licèt gratia unionis ratione perſonæ dignificet operationes Chriſti, non tamen in ipſas influit phyſicè; proinde neque inſtrumentaliter phyſicè ad noſtram gratiam, & gloriam; quia ut ſuperiùs evicimur, gratia unionis non eſt in ordine operativi, ſed tantùm terminativi, & completivi humanitatis Chriſti in ratione ſubſtantiæ. Hinc neque principaliter poteſt gratia unionis influere in noſtram gratiam, & gloriam; quia ut principaliter influeret, deberet per modum formæ uniri humanitati, & cum ipſa conſtituere unum principium, quod eſſet cauſa principalis meritoria noſtræ gratiæ, & gloriæ; ſed divinitati repugnat uniri ſubjecto per modum formæ, conſequenter non poteſt nec ut cauſa principalis,

palis, neque inſtrumentaliter phyſicè concurrere ad cauſandam in nobis gratiam & gloriam. Tum quia eadem ratio probans gratiam unionis in data hypotheſi eſſe conſtitutivam humanitatis Chriſti in ratione capitis, probat etiam nunc eſſe hanc formam conſtitutivam capitis, ſed nunc non conſtituit humanitatem in ratione capitis, conſequenter neque in data hypotheſi. Major oſtenditur, quia ideo gratia unionis eſſet gratia capitis, quia tametſi non concurreret phyſicè ad cauſandam in nobis gratiam, concurreret tamen ad moralem dignificationem meritorum Chriſti, atqui etiam nunc ad hanc moralem operum dignificationem concurrit; nil etiam poteſt aſſignari, quod impediat moralem influxum gratiæ unionis in merita Chriſti, ergo perinde eſſet nunc gratia capitis. Si dicas nunc non concurrere ad dignitatem meritorum præſtandam, eò quia hoc oriatur à gratia habituali, quæ in data hypotheſi non eſſet, ſed tantum auxilia phyſica, vel moralia ſe habentia per modum fluxus, quæ elevarent ad opera ſupernaturalia, proinde tota ſignficatio emanaret à gratia unionis. Contra eſt, quia vel gratia habitualis præſtat nunc operibus Chriſti dignificationem meritorum moralem in genere cauſæ efficientis per influxum radicalem, vel in genere cauſæ formalis, ſi dicatur primum, ergo etiam ipſa gratia unionis radicaliter moraliter, ut prior radix ad hanc dignificationem concurrit ſiquidem radicat moralem infinitatem gratiæ, in qua radicatur moralis dignitas operum Chriſti. Si ſecundum, etiam gratia unionis formaliter ad dignitatem operum Chriſti concurrit, proinde gratia unionis etiam nunc eſſe dicenda gratia capitis, quod adverſarii non concedunt.

Reſpondetur igitur ad principale argumentum, quòd ſi verbum humanitatem aſſumeret ſine gratia habituali, & in ſolis auxiliis actualibus & ſupernaturalibus, non ipſa gratia unionis, ſed ipſa auxi[lia] quæ influerent in operationes Chriſti, eſſent grati[a ca]pitis, tunc enim gratia qua Chriſti hum[anitas con]ſtitueretur in ratione capitis, non eſſet perm[anens] ſed ſe haberet per modum fluxus & tranſeunt[is.] [Au]xilia enim eatenus non ſunt nunc gratia capi[tis, q]uia] ſupponunt priorem gratiam, à qua fluunt, & [in] qua radicantur, ſed gratiam habitualem, quæ [est] in ordine ſupernaturali & quia in data hypotheſi a[u]xilia actualia non præſupponerent gratiam habitua]lem in Chriſti humanitate, quamvis nihil radicare[nt] adhuc habere poſſent rationem capitis, eo quia [in]fluerent meritoriè in noſtram gratiam & glori[am]. Ad aliud, quod addebatur, quod ſi in Chri[sto] præter gratiam unionis nulla alia eſſet gratia ſup[er]naturalis, ſed ſimplex humanitas, adhuc eſſet ca[put] Eccleſiæ, & non per gratiam habitualem, nec a[u]xilia actualia ſupernaturalia, qui non ſuppone[ren]tur, conſequenter per ſolam gratiam unionis de[be]ret conſtitui caput Eccleſiæ, reſpondetur, quod [in] data hypotheſi non per ipſam gratiam unionis co[n]ſtitueretur Chriſtus caput Eccleſiæ, ſed potius [per] ipſam humanitatem, quæ eſt principium *qu*[o] phy[si]cum radicale operum Chriſti, quoad ſubſtantiam conſtitueretur Chriſtus caput Eccleſiæ, non tamen quod pura, & ſimplex humanitas ſecundum ſ[e] prædicata intrinſeca tantum eſſet forma capitis, ſed ut divinitati conjuncta, quia ex hac conjun]ctione actus humanitatis eſſent infiniti valoris, [&] meriti concretivè, ſcilicet ſimul cum toto Chriſto coaleſcente ex verbo divino & humanitate, [non ve]rò ipſa gratia unionis eſſet gratia capitis ut ca[uſa] principalis, ſed tantum ut aliquod conne[xum], quia ipſa unio ut diximus non eſt in ordine oper[a]tivi, & de ratione gratiæ capitis eſt, ut influat in membra, conſequenter ut ſit in ordine operativi.

CAPUT V.

An humanitas Chriſti per gratiam ſit ſubſtantialiter ſancta.

CErtum eſt Chriſtum à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuiſſe ſanctum, ut patet ex utroque teſtamento Daniel. 9. *Hic enim eſt ſanctus ſanctorum.* Iſaiæ. 35. *Unctus a Deo ſub finem temporum*, divinitas autem ait Nazianzenus eſt unctio humanitatis Chriſti Luc. 1. *Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Joan. 10. *Quem Pater ſanctificavit, & miſit in mundum.* Sancti Patres hanc eandem docent veritatem, ſanctus Baſilius in illud Pſalmi 44. *Propterea unxit te Deus*, aſſerit hanc unctionem eſſe ipſam divinitatem, qua Chriſti humanitas fuit aſſumpta à verbo, & Div. Baſilius lib. de cœleſti Hierarchia cap. 4. ubi ait: *Hic apex eſt totius ſanctitatis & initium atque ſubſtantia & perficiens virtus totius noſtræ ſanctificationis divinitus indultæ.* Difficultas eſt, an Chriſtus ut homo, ſeu an humanitas Chriſti ut connotans in obliquo Verbum divinum, cui unitur, habeat veram ſanctitatem, qua ſit amabilis à Deo, & forma hujus ſanctiratis ſit aliqua ſubſtantia, adeo, ut quamvis humanitas Chriſti careret quálibet alia gratia accidentali, adhuc ratione hujus ſanctitatis ſibi derivatæ ab unione hypoſtatica adhuc deberet eſſe expers peccati ac producere actiones ſanctas & perfectas.

Dicendum eſt humanitatem Chriſti præcisè ex vi unionis ad perſonam divinam eſſe ſubſtantialiter ſanctam etiam ſecluſis omnibus aliis donis [ſu]pernaturalibus gratiæ accidentalis, quibus nullo p[a]cto indigebat, ut amaretur à Deo, ac eſſet perfect[a] ſimè conformis rectæ rationi, ac conſequenter i[m]placabilis. Aſſertum evincitur ex ſcripturis Dani[el.] 9. ubi de Chriſto dicitur: *Ungetur ſanctus ſanct[o]rum.* Luc. 4. *Spiritus Domini ſuper me, prop[ter] quod unxit me.* Joan. 1. ubi Chriſtus de ſe ipſo a[it]: *Quem Pater ſanctificavit & miſit in mundum*, u[n]ctio] autem & ſanctificatio nihil aliud ſignificant, qu[am di]vinitatem unire humanitati hypoſtaticè juxta com]munem interpretationem ſanctorum Patrum, præ]ſertim Damaſceni lib. 3. de fide orthodoxa, ubi [ait]: *Ipſe enim ſe ipſum unxit ungens quidem ut Deus* [...] *deitate, unctus autem ut homo, nam ipſe eſt hoc & [il]lud ſiquidem Deitas eſt unctio humanitatis.* Gre]gorius Nazianzenus orat. 42. vocat Chriſtum pe[r]fectum non ſolum propter divinitatem, verum eti[am] propter humanitatem delibutam divinitate, & e[an]dem affectam quoad id, à quo peruncta eſt, & Nic[e]tas lib. 3. theſauri ait: *Ipſe ſe ipſum unxit, divinit[as] enim humanitatis unctio eſt.*

Ratio etiam id ſuadet, quia humanitas Chri[ſti] à perſona Verbi divini accepit omnes effectus ſancti]tatis formalis etiam ſubſtantialis: ſiquidem [huma]ni]tatem ſanctificari ſubſtantialiter à verbo ratione [...]

Digitized by Google

[illegible] humanitatem habe- [illegible] per quod nullum poſſit [illegible] potentias omnes [illegible] operationes conformes [illegible] Chriſti eo ipſo, [illegible] habet in ſe Dei- [illegible] excluditur omne [illegible] perfectè recta & conformis [illegible] Deo amabilis, ac digna cœ- [illegible] humanitatem [illegible] eſſe ſubſtantiale, & non eſſe [illegible] & non eſſe perfectè re- [illegible] ad æternam hæ- [illegible] gratia accidentalis eſt vera [illegible] ſimilitudo Deitatis, [illegible] participatio; quanto magis [illegible] eſt ipſa ſanctitas, debet con- [illegible] effectum illum formalem ſanctita- [illegible] ſanctitas Chriſti per gratiam unionis [illegible] ſubſtantialiter ſancta, & habens in [illegible] ſubſtantiale, per quod redditur incapax [illegible] & fit conformis rectæ regulæ rationis, ac [illegible] Deo amabilis, ut habens jus ad hære- [illegible] etiam ex eo poteſt, quia effectus [illegible], ut liquet in gratia habituali, [illegible] Deo gratum conſtituere ho- [illegible] divinæ naturæ, ac tribuere jus ad [illegible] gloriæ, & per operationes re- [illegible] finem ultimum, & cum illo ſe conjun- [illegible] Chriſti per unionem hypſtati- [illegible] grata Deo & ejus operationes [illegible] coram Deo, adeo ut de Chriſto [illegible] Pater: *Hic eſt Filius meus dilectus, [illegible] complacui*: filiatio ſiquidem ſeu [illegible] eſt objectum infinitæ compla- [illegible] præterea viſio beatifica propter unio- [illegible] erat humanitati connaturaliter [illegible] tantum titulo filiationis adoptivæ, ſed [illegible] juxta illud ad Galat. 4. *Quod ſi fili- [illegible] per Deum*, conſequenter humanitas [illegible] ipſo, quod habuit gratiam unionis ad [illegible], fuit ſubſtantialiter ſancta.

[illegible] ex eo etiam poteſt, quia humanitas [illegible] formaliter ex vi gratiæ unionis, [illegible] eſt donum ſubſtantiale diſtinctum [illegible], conſequenter humanitas Chriſti [illegible] per aliquod ſubſtantiale di- [illegible]. Minor evincitur, quia [illegible] oſtendimus, unio hypoſtatica [illegible] naturam huma- [illegible], ut ſit ſubſtantialiter uni- [illegible] poteſt natura, quæ antea non [illegible] verbo, de novo denominari [illegible] abſque mutatione intrinseca, ſi- [illegible] effectus formalis denomi- [illegible], & quia ſi- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ſubſtantialis [illegible] Deitati [illegible] ſanctificat [illegible] gratiæ unionis, [illegible] de- [illegible] ſanctificare. [illegible] omnia ſpe- [illegible] gratum reddit ſubjectum, cui da- tur amicabiliter dilectum à Deo, quia in hoc con- ſiſtit eſſe gratum Deo, & eſſe formaliter ſanctum: Sed gratia unionis eſt donum [illegible] humanitati, ut in eadem [illegible] tanquam in radice contineantur omnia ſpectantia ad ordinem gratiæ: alioquin unio hypoſtatica non ſolum non ſanctifi- caret formaliter humanitatem Chriſti, ſed nec radi- caliter, quod non poteſt dici, ergo gratia unionis conſtituit formaliter ratione [illegible] Chriſti humanita- tem amicabiliter dilectam à Deo, [illegible] non ſolum radicaliter, ſed etiam formaliter conſtituit Chriſti humanitatem ſanctam. [illegible] etiam ex eo poteſt, quia ſi gratia habitualis continet radica- liter gloriam, conſtituit animam gratam Deo, & formaliter ſanctam: ſed gratia unionis continet gloriam radicaliter & quidem longè eminentius ac perfectius, quam gratia habitualis, ſiquidem con- tinet etiam radicaliter ipſam gratiam habitualem: proinde ſi gratia ſanctificans conſtituit animam for- maliter ſanctam, & Deo gratam, à fortiori unio hypoſtatica continens radicaliter ipſam gratiam ha- bitualem debet formaliter ſanctificare Chriſti hu- manitatem. Quod ſi dicas gratiam unionis non phyſicè ſed tantum moraliter continere in radice gratiam habitualem, & gloriam, proinde ex eo, quod gratia habitualis ſanctificet formaliter huma- nitatem, non ſequitur etiam unionem hypoſtaticam debere formaliter ſanctificare humanitatem. Con- tra eſt, quia unioni hypoſtaticæ eſt phyſicè debita gratia habitualis, quia repugnat ſuppoſitum eſſe Filium Dei, & non habere jus ad hæreditatem & no eſſe ſanctum. Præterea etiam gratia habitualis in ſententia adverſariorum non niſi moraliter con- tinet gloriam loquendo de gratia viæ, & nihilo- minus ſanctificat formaliter animam, ergo tametſi gratia unionis non phyſicè, ſed tantum moraliter contineret in radice gratiam habitualem, & gloriam adhuc formaliter ſanctificaret Chriſti humanitatem.

Solet tamen in oppoſitum objici, quia effectus formalis formæ nequit ab alio præſtari, quam ab ipſa forma, eo pacto, quo eſſe hominem nequit ha- beri niſi à ſola humanitate, ſicut nec eſſe album niſi ab ipſa albedine, quæ eſt propria forma dans eſſe album: atqui eſſe gratum, & ſanctum eſt effectus formalis [illegible] gratiæ habitualis: con- ſequenter non poteſt hujuſmodi effectus formalis præſtari, niſi à ſola gratia habituali, quæ eſt ipſa forma, conſtituens [illegible] perſonam eam haben- tem: ergo Chriſti humanitas per gratiam unionis non [illegible] eſt formaliter ſancta per ipſam gratiam habitualem. [illegible] aliqui [illegible] effectum forma- lem formæ poſſe præſtari non ſolum à tali forma, verum etiam [illegible], in qua continetur eminenter: quia [illegible] continet eminenter gra- tiam habitualem, ideo poteſt ejus effectum forma- lem communicare humanitati Chriſti. Verum hæc ſolutio non videtur ſatisfacere, quia tametſi ſancti- tas increata eminenter continet ſanctitatem crea- tam, non tamen poteſt [illegible] præſtan- do ejus effectum, qui eſt poſſe radicaliter, & phy- ſice videre Deum, & amare Deum: ſiquidem quod [illegible] per modum principii vitalis, ſive ſit radica- le ſive proximum, debet neceſſario intrinſecè infor- mare, & efficere ſubjectum [illegible] & hæc infor- matio repugnat divinitati ac divinis perfectionibus.

Tum [illegible] humanitati illi [illegible] effectum formalem gratiæ habi- tualis: [illegible] Chriſti anima, quia ef- fectus gratiæ habitualis totaliter præſtaretur ab ipſa ſancti-

ſanctitate, in qua gratia radicaretur, ac eſſet in Chriſti anima ſuperflua. Quamobrem ad argumentum reſpondetur exactius diſtinguendo minorem, in qua dicebatur eſſe gratum, & ſanctum, eſſe effectum formalem primarium gratiæ habitualis; eſſe ſanctum, & gratum gratitudine, & ſanctitate accidentali eſt effectus formalis ſolius gratiæ habitualis, conceditur minor: eſſe gratum, & ſanctum gratitudine, & ſanctitate ſubſtantiali, vel ſaltem ſumpta in communi, negatur minor, & conſequentia, quia effectus formalis ſanctitatis ſubſtantialis eſt proprius unionis hypoſtaticæ, non gratiæ habitualis, quæ tantùm habet conſtituere ſanctum ſanctitate accidentali. Rurſus eſſe ſanctum, & gratum poteſt concipi, ut abſtrahit ab eſſe grato gratitudine accidentali, & ſubſtantiali, perinde ac ratio generica poteſt abſtrahi à rationibus differentialibus, ſed eſſe gratum ut ſic non poteſt eſſe effectus formalis gratiæ, quæ non ſit talis accidentaliter, ut eſt gratia habitualis, non enim effectus formalis formæ genericæ neceſſe eſt, ut ſit effectus formalis talis formæ ſpecificæ, proinde eſſe gratum, & ſanctum ſimpliciter, & præcisè non eſt effectus formalis, & primarius gratiæ habitualis.

Objicitur ſecundò humanitas Chriſti non unitur perſonæ divinæ formaliter ut ſanctæ, alioquin uniretur eidem ut eſt vita omnipotens, æterna, immenſa: ergo humanitas per gratiam unionis non conſtituitur ſubſtantialiter ſancta, quia ſi unio mediata humanitatis cum eſſentiali Dei ſanctitate ſufficeret ad conſtituendam humanitatem ſubſtantialiter ſanctam; ſufficeret etiam unio cum immenſitate ad reddendam naturam immenſam; ut etiam unio cum æternitate ad eam conſtituendam æternam: ſed non ſufficit unio mediata cum immenſitate, æternitate, omnipotentia ad conſtituendam humanitatem æternam, immenſam, omnipotentem: ergo unio mediata cum ſanctitate non ſufficit ad conſtituendam humanitatem ſanctam ſubſtantialiter. Huic argument reſpondent aliqui cum Lugone *diſput.* 8. eſſe diſcrimen de attributo ſanctitatis, & aliis attributis æternitatis, immenſitatis, quia humanitas completur à Chriſto in ratione ſanctitatis, non verò in ratione immenſitatis, æternitatis, ſapientiæ, & aliorum quia humanitas tantùm ſecundum eam rationem completur, ſecundum quam eſt incompleta, & humanitas eſt incompleta in ratione ſanctitatis, non verò in ratione aliorum attributorum: ſiquidem eſſe ſanctum, & eſſe amabile dicuntur ad convertentiam, & humanitas prout unitur Deitati, & incompleta in ratione amabilis, quia illud dicitur incompletum in ratione amabilis, quod eſt incompletum in ratione perfectionis, & humanitas quatenus unitur Deitati, eſt incompleta in ratione perfectionis, ſiquidem eſt incompleta in ratione ſubſiſtentiæ, quæ dicitur ultima perfectio naturæ in ratione ſubſtantiæ, conſequenter eſt etiam incompleta in ratione amabilis, conſequenter humanitas ex vi unionis ad verbum completur ſecundùm rationem ſanctitatis, non ita ſecundùm rationem immenſitatis, omnipotentiæ, æternitatis: ratio diſcriminis eſt, quia cùm humanitas ſit incompleta in ratione perfectionis, eſt etiam incompleta in ratione ſanctitatis, non verò in ratione immenſitatis, & aliorum attributorum, ex quo fit, quod ſolùm ſanctificetur per hoc, quod unitatur divinitati. Verum hæc ſolutio videtur difficultatem pati, quia inde ſequeretur humanitatem nullo modo ſanctificari ab ipſa Deitate, ſed à ſola verbi perſonalitate, quod non conceditur; ſiquidem per illud tantum ſanctificatur humanitas, per quod completur in ea ratione, in qua eſt incompleta [illegible] atqui humanitas non niſi in ratione ſubſiſtentiæ [illegible] incompleta, & in hac ratione non completur [illegible] per verbi ſubſiſtentiam, unde ſequitur, quod [illegible] manitas Chriſti non niſi per verbi ſubſiſtentiam ſanctificetur. Præterea quia urget ſemper eadem difficultas: ſiquidem humanitas non magis unitur [illegible] vinæ naturæ, ut eſt ſancta, quàm ut eſt immenſa [illegible] conſequenter non magis fieret ſancta, quàm [illegible] menſa, unde ſi unio mediata cum ſanctitate ſufficit ad reddendam humanam naturam ſanctam, [illegible] unio mediata cum immenſitate, omnipotentia [illegible] ficeret ad reddendam humanitatem immenſam [illegible] omnipotentem. Hinc alii aliud aſſignant diſcrimen inter ſanctitatem, & alia attributa, quia ſanctitas [illegible] peravit naturæ tantum connotationem ad amorem extrinſecum, proinde illi neceſſario conferre [illegible] effectum formalem, quamdocunque illi [illegible] ſecus alia attributa, æternitas, omnipotentia, immenſitas addunt connotationem ipſius rei ad [illegible] vel tempus, adeo ut res non poſſit eſſe immenſa, niſi ſit actu præſens omnibus locis, nec æterna [illegible] correſpondeat omnibus differentiis temporis [illegible] ex quo ſequitur, quod hæc attributa non [illegible] denominationem ſubjecto, cum primo [illegible] untur, eo quia hi effectus formales exigunt [illegible] ex parte ſubjecti ut ſit præſens loco, & tempori. Sed hæc ſolutio quæ eſt Hurtadi non ſatisfacit, quia in ejus ſententia, ſicut bonitas nil ſuperaddit enti, niſi connotationem ad amorem extrinſecum, ita duratio æterna nil ſuperaddit enti niſi connotationem temporis extrinſeci à parte ante [illegible] etiam immenſitas nihil ſuperaddit præter connotationem infiniti ſpatii, quamobrem cum [illegible] tas dicat in recto intrinſecam rei exiſtentiam, quatenus connotat omnem locum, ita infinita ſanctitas dicit in recto infinitam perfectionem intrinſecam, quatenus connotat in obliquo ipſum amorem, [illegible] ſubjectum ſit dignum: unde ad hoc ut ſubjectum fiat ſanctum, & connotet extrinſecum amorem, ſufficit unio mediata cum Deo infinitè ſancto [illegible] ut dicatur æternum, & immenſum, non ſufficit unio mediata cum Deo immenſo, & æterno quia immenſitas exigit, ut ſubjectum ſit per ſe præſens omni loco, proinde quamvis uniatur Deo immenſo, non tamen erit ſubjectum immenſum, niſi omnia loca, & ſpatia occupaverit: ſecus ut ſubjectum [illegible] ſanctum ſatis eſt, ſi per ſe ipſum ſit dignum amore. Putarim igitur diſcrimen inter attributum ſanctitatis, & alia divina attributa exactius ex eo eſſe deſumendum, quia plura requiruntur ad denominationem purè phyſicam quàm ad denominationem partim phyſicam, & partim moralem, ratio eſt quia denominationes morales plerumque deſumuntur e prudenti ſapientum æſtimatione, & denominationes phyſicæ petuntur ex ipſa entitate reali: & quia eſſe immenſum, omnipotentem, æternum ſunt denominationes purè phyſicæ, & eſſe ſanctum eſt denominatio partim phyſica, & partim moralis, ideo plura requiruntur ad hoc, ut ſubjectum unitum perſonalitati divinæ ſit immenſum, vel æternum, quàm ut ſit ſanctum. quia moraliter ut cenſeatur quis à Deo amabilis, ac Filius Dei in prudenti hominum æſtimatione ſufficit, ſi habeat in ſe aliquid divinum unitum ſibi ſubſtantialiter, quia ex hoc ſequitur impeccabilitas, ac perfecta conformitas cum recta ratione ac regulis æternis, hæc enim conformitas inducit ipſam ſanctitatem, qua vir ſanctus [illegible] amabilis à Deo. Secus ut quis ſit æternus [illegible]

ſit, [illegible] prudens hominum exiſtimatio, quia [illegible] quod per ſe ipſum fuit ſemper [illegible], & illud immenſum quod per ſe ipſum [illegible] præſens omnibus, quamobrem putarem [illegible] eſſe deſumendum ab ipſa denominatione [illegible] phyſica & partim phyſica & partim [illegible]. [illegible] poſita unione mediata humanitatem [illegible] divina teneretur Deus excludere [illegible] omne peccatum, non ita teneretur [illegible] humanitatem ad omnia loca, proinde [illegible], ut Chriſti humanitas ſit immenſa, [illegible] eſſe ſancta. Præterea quia immenſitas, [illegible], omnipotentia ſunt perfectiones in [illegible] phyſico, & ad quas natura humana non eſt [illegible], neque conſequenter perfectibilis ab ipſis [illegible] juxta conditionem naturæ creatæ [illegible] habet ſuam determinatam veritatem, durationem, & ubicationem: ſecus humanitas Chriſti [illegible] ad perfectiones morales cùm ſit incompleta, [illegible] perfectibilis, poteſt compleri, & perfici: ex [illegible], quod humanitas poſſit recipere à [illegible] verbi non ſolum effectum formalem [illegible], ſed etiam effectum formalem ſanctitatis [illegible] quia ſanctitas arctiùs, & intimiùs connectitur [illegible] explicito conceptu filiationis quàm alia [illegible].

[illegible] adhuc poteſt, quia in communiori ſententia [illegible] non meruit, ſibi de facto gratiam habitualem, [illegible] quam potuerit illam mereri de potentia [illegible] autem Chriſti humanitas ſanctificaretur per gratiam unionis formaliter, ſequeretur quod de facto ſibi meruiſſet gratiam habitualem, quia [illegible] in primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit [illegible] ſanctificatione adultorum, hoc eſt ſe [illegible] per proprios actus ad juſtitiam, adeout [illegible] actus præceſſerint prioritate naturæ infuſionem gratiæ habitualis, unde ſi humanitas Chriſti [illegible] ſanctificata formaliter per gratiam unionis, fuiſſent in Chriſto omnia requiſita ad ſibi [illegible] habitualem gratiam de condigno, quod [illegible] Theologorum ſententia non concedit. [illegible], quia tametſi gratia unionis præceſſerit [illegible] naturæ infuſionem gratiæ habitualis, & [illegible] priori intelligatur Chriſtus eliciuiſſe plures [illegible], non tamen inde ritè infertur ſibi meruiſſe [illegible] ſanctificantem habitualem, ut præmium, [illegible], qui intelliguntur præceſſiſſe prioritate [illegible] ipſam gratiam habitualem, non erant [illegible] ad hanc gratiam ut præmium, proinde non [illegible] gratiam habitualem, quam ex vi gratiæ [illegible] accepit. Præterea, quia actus meritorii [illegible] in Chriſto exigebant taliter conſtitui ut eſſent [illegible] modo connaturali ipſi actui meritorio: & ut [illegible] connaturali modo meritorii, exigunt [illegible] immediatè per gratiam habitualem, quæ eſt [illegible] dignitas in ſuo ordine, ac illis connaturaliter debita: & quia actus à Chriſto eliciti antecedenter ad gratiam habitualem non fuerunt formaliter [illegible] per ipſam gratiam habitualem, quam [illegible] præceſſiſſe, ideo non potuerunt eſſe [illegible] modo ſibi debito, & connaturali, conſequenter non fuerunt per voluntatem Chriſti ordinata [illegible] habitualem, ut ad præmium.

Quod ſi dicas D. Thomam *in 3. part. art. 6. in* [illegible] gratiam habitualem pertinere ad ſanctitatem ſpiritualem, & eſſe effectum in Chriſto gratiæ [illegible], adeout ſola gratia habitualis in Chriſto [illegible] ſpiritualem ſanctitatem conferat. Reſpondetur D. Thomam ſolum poſitivè affirmare gratiam habitualem pertinere ad ſpiritualem ſanctitatem Chriſti ut hominis, ex quo non infertur excluſiſſe aliam eminentiorem ſanctitatem humanitatis per ſubſtantialem Deitatis communicationem, humanitas enim Chriſti cum ſit ſancta infinitè ſimpliciter debet ſanctificari per formam, quæ ſimpliciter ſit infinita, quia forma finita potis non eſt infinitum effectum præſtare: & quidquid reperitur in Chriſti humanitate præter ipſam gratiam ſubſtantialem unionis, eſt ſimpliciter finitum ut docet D. Thomas, conſequenter ſanctificatur humanitas Chriſti formaliter per ipſam gratiam unionis, & non per gratiam habitualem. Major oſtenditur, quia cùm opera Chriſti ſint ſimpliciter infinita in ratione ſanctitatis, & meriti, ut docent communiter Theologi, debet humanitas Chriſti eſſe infinitè ſancta, quia forma dignificans opera eſt gratia gratum faciens ſubjectum, quia immediatè gratificat ſubjectum operans, & mediatè dat valorem operationibus ejuſdem, adeout nequeat hunc valorem operationibus præſtare infinitè ſimpliciter, quin intelligatur infinitè gratificare ſubjectum: unde ſi operationes humanitatis Chriſti ſint infinitæ in dignitate meritoria ſimpliciter, debent neceſſariò ſupponere humanitatem eſſe infinitè ſimpliciter gratam, ac ſanctam. Quòd ſi dicas, ad hoc ut operationes Chriſti ſint infinitæ in valore meritorio, ſufficere perſonam verbi eſſe ſanctam infinitè, tametſi non intelligatur in Chriſto humanitas infinitè ſancta, quia ſanctitas verbi refundit infinitatem valoris meritorii in operationes elicitas ab humanitate Chriſti. Contra eſt, quia ut operationes Chriſti ſint meritoriæ non ſufficit ſola ſanctitas perſonæ verbi ſimpliciter in ſe ipſa, ſed ulterius requiritur ſanctitas perſonæ verbi, ut terminantis, & complentis ſubſtantialiter humanitatem Chriſti, proinde ad infinitatem meritoriam operationum Chriſti non ſufficit ſanctitas infinita verbi in ſe ipſo ſimpliciter, & ut Deus; ſed requiritur ſanctitas infinita verbi, ut terminantis, & complentis humanitatem Chriſti, conſequenter requiritur ſanctitas infinitæ humanitatis. Conſequentia ritè infertur, antecedens oſtenditur, quia ad valorem meritorium operationum neceſſario eſt ſanctitas merentis elicitivè, atqui merens elicitivè per Chriſti operationes non eſt verbum in ſe ipſo ſimpliciter, ſed verbum, quatenus eſt caro factum. Proinde ad rationem meriti in prærecenſitis operationibus non ſufficit ſanctitas perſonæ verbi in ſe ipſa ſimpliciter, ut Deus eſt; ſed requiritur ſanctitas perſonæ verbi ut complentis, ac terminantis humanitatem Chriſti, & ut eſt homo factus: alioquin ſi ſanctitas Chriſti ut hominis neceſſaria non eſſet ad meritum in Chriſti operationibus, ſequeretur, quod ſi per impoſſibile humanitas verbo unita maneret infecta peccato, adhuc operationes humanitatis eſſent meritoriæ, quod falſum eſt: ſiquidem adhuc verbum eſſet unitum humanitati, & hæc ſi per impoſſibile eſſet lethali peccato infecta, eſſet digna Dei inimicitia, unde ſanctitas Chriſti requiritur, ut ejus operationes ſint meritoriæ, ac infiniti valoris, ſicut enim verbum divinum ſanctificat formaliter immediatè ipſam humanitatem Chriſti, ita gratia habitualis unita Chriſti humanitati dat valorem operationibus ab ipſo elicitis: ex quo non ſequitur Chriſti humanitatem non ſanctificari formaliter ex vi gratiæ unionis: quia ſi gratia habitualis conſtituit naturam participem Deitatis potiori jure, ac longè meliùs. Hoc idem efficiet ſubſtantialis Deitatis communicatio: ſi igitur gratia habitualis, quæ eſt participatio Deitatis ſanctificat formaliter animam, à fortiori gratia unionis, ſeu ipſa ſubſtantialis Deitas in verbo com-

communicat humanitati Chriſti formaliter ſanctitatem. Tum quia id, ex vi cujus debetur gloria humanitati Chriſti ſanctificat formaliter humanitatem, ſiquidem ex vi illius diligitur à Deo in ordine ad gloriam proinde amicabiliter, in quo conſiſtit eſſe formaliter ſanctum : atque ex vi gratiæ unionis debetur gloria humanitati Chriſti : ſiquidem ex vi illius debetur humanitati gratia habitualis, quæ dat jus ad gloriam, ut fatentur adverſarii aſſerentes gratiam unionis ſanctificare quidem humanitatem Chriſti radicaliter, non formaliter, eo quia ratione illius debeatur animæ Chriſti gratia habitualis, quæ dat jus ad gloriam : ergo Chriſti humanitas formaliter ſanctificatur per ipſam gratiam unionis, quæ per adverſarios eſt radix, à qua oritur gratia habitualis, idque ex eo itidem evincitur, quia donum in radice continens omnia, quæ ſpectant ad ordinem gratiæ, conſtituit ſubjectum, cui datur amicabiliter à DEO amatum, in quo formaliter conſiſtit eſſe Deo gratum & ſanctum, quia ipſe amor Dei cum ſit beneficus, eſt communicativus boni, quod amat, & confert amato : atqui gratia unionis eſt hujuſmodi donum in radice continens omnia ſpectantia ad ordinem gratiæ, conſequenter reddit formaliter ſubjectum ſanctum, ergo gratia unionis ratione ſui conſtituit Chriſti humanitatem amicabiliter à Deo amatam, proinde non ſolum radicaliter, ſed etiam formaliter, ſanctam. Idque ex eo firmari poteſt, quia gratia habitualis continet radicaliter gloriam, ideo reddit animam gratam & ſanctam formaliter, atqui gratia unionis continet gloriam radicaliter & longe perfectius ac eminentius, quàm gratia habitualis, cum hæc radicetur in gratia unionis, & in ipſa contineatur: ergo gratia unionis conſtituit formaliter ſanctam, & Deo gratam ipſam humanitatem Chriſti.

Objicitur ulterius, quia effectus formalis formæ, non poteſt ab alio, quam ab ipſa forma præſtari, perinde ac eſſe hominem à ſola poteſt humanitate conſtitui, ut & eſſe album à ſola albedine, eſſe nigrum à ſola nigredine, quia ſunt effectus formales, qui non poſſunt haberi niſi à ſuis formis : atqui eſſe gratum, & ſanctum eſt effectus formalis, & primarius gratiæ habitualis: ergo à gratia habituali ut diſtincta à gratia unionis conſtituitur Chriſti humanitas formaliter ſancta. Sed contra quia tametſi eſſe gratum, & ſanctum gratitudine & ſanctitate accidentali ſit effectus formalis gratiæ habitualis in Chriſto, non ita eſſe gratum & ſanctum ſanctitate ſubſtantiali, quia effectus hujus ſanctitatis ſubſtantialis in Chriſto habetur à ſola gratia unionis. Si dicas id ſolum poſſe ſanctificare formaliter, ratione cujus ſubjectum acceptatur ad vitam æternam, ac diligitur in ordine ad illam, & ratione gratiæ unius non diligi Chriſti humanitatem in ordine ad vitam æternam, nec ad illam ſuſcipi : ſiquidem poteſt Deus ſuppoſita gratia unionis & Chriſto in ſuo eſſe conſtituto per illam non dare illius humanitati gloriam, nec gratiam habitualem, imo nec ullum aliud ſupernaturale donum, adeo ut Chriſti humanitas excepta ſola gratia unionis deſtituatur quolibet alio dono ſupernaturali, ſi loquamur de potentia Dei abſoluta, ſiquidem hujuſmodi dona ſupernaturalia non habent eſſentialem connexionem cum gratia unionis & aſſumptione humanitatis à Verbo, ex quo liquet ex vi gratiæ unionis præciſè non diligi Chriſtum ut hominem in ordine ad vitam æternam, nec ad iſtam ſuſcipi. Idque ex eo firmari poteſt, quia ſicut verbum divinum aſſumpſit naturam rationalem, ſeu Chriſti humanitatem, quam complevit in ratione ſubſtantiæ, perinde potuiſſet de potentia abſoluta aſſumere naturā irrationalem: atqui hæc non poteſt diligi in ordine ad vitā æternam cujus eſt incapax, ex quo claret, diligi à Deo in ordine ad vitam æternam, & ad illam ſuſcipi non eſſe effectum formalem gratiæ unionis, quia ubicunque ponitur forma, neceſſe eſt habeatur ejus effectus formalis, & quia unio Verbi divini poni potuit de potentia abſoluta in natura irrationali, quæ non eſſet ſancta, neque poteſt à Deo diligi in ordine ad vitam æternam, non haberetur ejus effectus formalis quod dici nequit. Tum quia gratia unionis non eſt Deo ratio diligendi humanitatem Chriſti in ordine ad vitam æternam amore neceſſario: cum nihil extra ſe Deus neceſſario diligat, nec amore libero, quia bonum infinitum non exigit terminare amorem liberum, ſed tantum neceſſarium, proinde nullo modo eſt ratio, ob quam humanitas Chriſti diligitur à Deo in ordine ad vitam æternam: tum quia humanitas ratione gratiæ unionis non diligitur in ordine ad vitam æternam increatam Dei, eo quia hujus vitæ non ſit capax; nec in ordine ad vitam æternam conſiſtentem in viſione creata Dei elicita ab anima: ſiquidem natura dat jus, & fundat diligibilitatem in ordine ad hæreditatem ſibi proportionatam: & beatitudo conſiſtens in viſione creata cum perfectionibus increatis non habet proportionem. Tum quia diligibilitas ad gratiam unionis ſubſecuta debet eſſe infinita utpote fundata in forma infinitè ſanctificante, conſequenter debet eſſe in ordine ad bonum infinitum: & viſio creata non eſt bonum infinitum, proinde humanitas ratione gratiæ unionis à Deo non diligitur in ordine ad vitam æternam. Sed contra, quia tametſi Chriſti humanitas ratione gratiæ unionis præciſè non diligatur in ordine ad vitam æternam attenta potentia abſoluta, diligitur tamen de jure & quoad ſufficientiam, & hoc ſufficit, ut gratia unionis Chriſti ſanctificet humanitatem, ut liquet in gratia habituali, quæ eſt formalis ſanctitas, quæ licet conſtituat hominem dignum, ut à Deo aſſumatur ad vitam æternam, & det jus ſufficiens ad illam, non tamen conſtituit hominem neceſſariò ſuſceptum ad vitam æternam, poteſt enim Deus de potentia abſoluta homini conſtituto in gratia habituali etiam in ſenſu compoſito cum tali vitam æternam denegare, in qua hypotheſi intelligeretur homo ſuſceptus ad vitam æternam quoad ſufficientiam & jus; non tamen in re, & quoad efficaciam : pari pacto ſi Deus humanitati hypothaticè verbo unitæ denegaret vitam æternam, eſſet quidem humanitas ex vi gratiæ unionis ſuſcepta ad vitam æternam quoad ſufficientiam & jus, ſeu cum jure ad illam, quamvis in re ſuſcepta ad illam non eſſet, & hoc ſufficit, ut Chriſti humanitas dicatur formaliter ſanctificari per gratiam unionis. Ad illud quod addebatur de natura irrationali, quæ unita Verbo non ſanctificaretur per gratiam unionis, reſpondetur, quod talis natura irrationalis in data hypotheſi non ſanctificaretur ex defectu, & incapacitate ſubjecti, non vero ex defectu gratiæ unionis: hæc enim ſubjecto capaci unita præbet illi omnem ſuum effectum formalem, non ita quando ſubjectum eſt incapax : idque liquet etiam in gratia habituali, quæ non dat Chriſto ut homini eſſe filium adoptivum, quamvis hunc effectum ponat in quolibet alio puro homine: ideo enim non conſtituit Chriſtum Filium Dei adoptivum, quia per gratiam unionis eſt jam Filius naturalis, cum quo non ſtat Filius adoptivus. Gratia igitur habitualis ideo conſtituit purum hominem, cui ineſt, Filium Dei adoptivum, quia invenit ſubjectum capax talis filiationis: in Chriſto vero, quia ratione gratiæ unionis eſt Filius na-

Digitized by Google

us naturalis, non invenit ſubjectum potens ſuſcipetere hanc filiationem per adoptionem: hinc perſonalitas verbi, quæ naturæ irrationali unita illam non conſtitueret perſonatam, ſed tantum ſuppoſitatam, quamvis utrumque effectum ex ſe poſſit præſtare, ex incapacitate tamen naturæ irrationalis conſtitueret illam tantum ſuppoſitatam, non perſonatam: & quia natura irrationalis eſt etiam incapax juris ad vitam æternam ac diligibilitatis in ordine ad illam, ideo quamvis gratia unionis de ſe potis ſit hos effectus præſtare, non tamen illos efficeret in natura irrationali non ex defectu gratiæ unionis, ſed ex incapacitate ſubjecti. Si urgeas effectum ſecundarium poſſe quidem ſeparari à primario, & à forma communicata ſubjecto, non ita effectum primarium, quia hic eſt inſeparabilis à forma communicata ſubjecto, ſiquidem effectus formalis primarius formæ nihil aliud eſt, quam ipſa forma ſubjecto communicata: atqui eſſe ſanctum, & diligibile in ordine ad vitam æternam, ſi præſtaretur à gratia unionis formaliter, eſſet effectus primarius illius, ſicut eſſe ſanctum eſſe gratum gratitudine accidentali eſt primarius effectus gratiæ habitualis, conſequenter non poteſt à forma ſubſtantialiter ſanctificante, & communicata ſubjecto ſeparari, proinde non poteſt Verbum divinum uniri naturæ irrationali, & illam non reddere ſanctam formaliter ex ſuppoſitione, quod gratia unionis ſit forma ſanctificans ſubjectum, cui ineſt. Sed contra quia effectus primarius gratiæ unionis eſt naturam ſuppoſitam, ut perſonatam conſtituere Deificatam, ſeu conjunctam divinitati in eadem perſona aut ſuppoſito, & jus ad vitam æternam dare, ſeu diligibilitas in ordine ad illam præſtatur tantum ſecundario à gratia unionis, & ideo ſi verbum divinum aſſumeret naturam irrationalem, illam tantum ſuppoſitaret ſeu præſtaret eidem ſuum effectum formalem. Jus autem ad vitam æternam non daret, non ex defectu gratiæ unionis, ſed ex incapacitate ſubjecti: ſi urgeas perinde comparari in gratia unionis eſſe ſanctum ſubſtantialiter, ac eſſe Deificatum, ſicut comparantur in gratia habituali participare divinam naturam, & eſſe ſanctum, & gratum gratitudine accidentali: & implicare gratiam habitualem communicare alicui ſubjecto, quod ſit particeps divinæ naturæ, & illi non præſtet ſanctitatis effectum & jus ad vitam æternam, ita repugnare communicare alicui naturæ eſſe Deificatam formaliter per gratiam unionis, quin illi communicetur, ut ſit ſancta & grata gratitudine ſubſtantiali, & habeat jus ad vitam æternam. Contra eſt, quia licet id verum ſit, ſi comparentur quantum ad rationem effectûs primarii & ſecundarii, non ita ſi comparentur quoad omnia, quia cum eſſe particeps divinæ naturæ perinde ſit ac eſſe radicem videndi & amandi Deum, & repugnet in natura irrationali hæc capacitas ad videndum & amandum Deum, ideo quamvis verbum divinum ſuppoſitaret naturam irrationalem, non tamen eidem tribueret jus ad videndum & amandum Deum, non ex defectu gratiæ unionis, ſed ob incapacitatem ſubjecti: unde ſi verbum divinum uniretur naturæ irrationali, hæc non eſſet particeps divinæ naturæ, quia hæc eſt radix videndi & amandi Deum, & repugnat capacitas ad videndum & amandum Deum abſque capacitate amabilitatis ab ipſo, proinde non ſtat capacitas ad ad participandam naturam divinam abſque capacitate ad ſanctitatem, proinde repugnet præſtari à gratia habituali primum, & non ſecundum. Cæterum eſſe ſubjectum aliquod unitum divinitati dupliciter poteſt contingere ſcilicet in unitate perſonæ, quo pacto fuit Verbum divinum unitum humanitati Chriſti & in unitate ſuppoſiti, ut ſi verbum divinum aſſumeret naturam irrationalem, & licet primo modo afferat ſecum indiſpenſabiliter effectum ſanctitatis, non ita poſteriori modo, quia tunc verbum tantùm ſuppoſitaret naturam irrationalem quam non conſtitueret participem naturæ divinæ, nec capacem ad effectum ſanctitatis.

Adhuc ſupereſt ſatisfaciendum alteri objectioni, quia ſi ex vi gratiæ unionis ſanctificaretur formaliter humanitas Chriſti, inde ſequeretur, quod Chriſtus ut homo eſſet Filius Spiritûs ſancti, & totius trinitatis, quod eſt falſum, perinde humanitas Chriſti non ſanctificatur formaliter per gratiam unionis, ſequela probatur, quia Chriſtus ut homo eſſet Filius Dei: cum ratione gratiæ unionis haberet ut homo jus ad hæreditatem divinam, hac enim ſola ratione gratia habitualis nos conſtituit filios Dei, quia nos conſtituit hæredes, & hæreditas Dei tantùm eſt debita filiis Dei, atqui non eſſet Filius ſolius Patris divini, ergo eſſet Filius totius Trinitatis, minor oſtenditur, quia terminus ***ad quem*** relationis filiationis eſt ipſum principium actionis, ſupra quam talis relatio fundatur: atqui actio, ſupra quam fundaretu hujuſmodi relatio, ſeu actio unitiva humanitatis ad verbum, non eſſet à ſola perſona Patris, ſed ab hoc Deo ut communi tribus perſonis divinis, ſiquidem hæc actio unitiva humanitatis ad verbum, eſt opus aliquod ad extra, quod exigit cauſari à tota Trinitate, qua ratione docent communiter Sancti Patres omnes tres perſonas cauſaſſe incarnationem, conſequenter terminus ***ad quem*** relationis filiationis fundatæ ſuper hanc actionem non eſſet ſola perſona Patris, ſed Deus ut toti Trinitati communis; proinde Chriſtus ut homo eſſet Filius totius Trinitatis, ſi illius humanitas ex vi gratiæ unionis ſanctificaretur fotmaliter. Hoc argumento preſſi Suarez 3. part. Diſput. 49. Sect. 2. & Vaſquez diſput. 89. c. 14. non cenſent inconveniens affirmare, Chriſtum in quantum hominem eſſe filium Trinitatis. Verum in oppoſitum habetur Concilium Toletanum undecimum in confectione fidei, ubi dicitur: *Chriſtus JEſus nullo modo Spiritûs ſancti Filius credi vel intelligi poteſt:* quæ verba à Concilio fuerunt deſumpta ex Div. Auguſtino Enchirid. c. 38. & 39. & ex libr. de Trinit. cap. 10. Et quia propoſitio eſt univerſalis, excludit omnem interpretationem, adeo ut in nullo ſenſu dici poſſit filius Spiritûs ſancti. Concilium enim aſſerit ***nullo modo*** cui contradictoriè opponeretur propoſitio, quæ diceret *Chriſtum aliquo modo eſſe Filium Spiritûs ſancti* Tum quia ex contraria ſententia ſequeretur, quod in aliquo ſenſu catholico concedi etiam poſſet, quod Spiritus ſanctus eſſet Filius: ſiquidem in contraria ſententia: eatenus Chriſtus ut homo eſt in aliquo vero ſenſu Filius naturalis totius Trinitatis per gratiam unionis, quia ratione illius eſt ſanctus, ac illi convenit jus ad hæreditatem Dei: atqui etiam Spiritui ſancto convenit jus ratione æternæ proceſſionis ad hæreditatem divinam: erco poſſet concedi in aliquo vero, & catholico ſenſu, Spiritum ſanctum eſſe filium naturalem primæ & ſecundæ. Quòd ſi dicas Chriſtum ut hominem eſſe creaturam, conſequenter eſſe opus ad extra commune tribus perſonis, ac propterea poſſe in hoc ſenſu dici filium Spiritûs ſancti. Contra eſt, quia filiatio non reſpicit naturam, ſed perſonam, quæ in Chriſto eſt ipſum verbum divinum, quod aſſumpſit naturam humanam; propterea in nullo ſenſu poteſt Chriſtus dici

Digitized by Google

filius Spiritûs ſancti, ut expreſſè docet D. Thomas 3. part. quæſt. 32. art. 3. in fine corporis ubi ait: *Chriſtus quamvis ſecundùm humanam naturam ſit creatus, & juſtificatus, non tamen debet dici filius Dei, neque ratione creationis, neque ratione juſtificationis, ſed ſolùm ratione generationis æternæ, ſecundùm quam eſt filius ſolius Patris; & ideo nullo modo debet dici Chriſtus Filius Spiritûs ſancti, nec etiam ſolius Trinitatis.*

Reſpondetur igitur exactius ad argumentum; quod tametſi omnis filius ſit hæres, non tamen omnis hæres eſt filius: nepos enim hæres eſt avi mortuo Patre, & tamen non eſt filius avi: alii itidem ſanguinis neceſſitudine juncti jus habent ad hæreditatem, quamvis filii non ſint illius, ad quem hæreditas pertinebat. Unde licèt Spiritus ſanctus habeat jus eſſentiale ad hæreditatem divinam ratione proceſſionis æternæ; non tamen in nullo ſenſu Catholico dici poteſt filius. Chriſtus itidem ratione gratiæ habitualis habet jus ad gloriam, & hæreditatem divinam, ſiquidem Chriſto ut homini ratione gratiæ habitualis eſt debita viſio beatifica, in qua conſiſtit hæreditas Dei; & tamen ratione gratiæ habitualis non dicitur filius, quamvis gratia habitualis conſtituat alios homines filios per adoptionem quia Chriſtus ratione perſonæ eſt filius naturalis, cui filiatio per adoptionem repugnat; unde quamvis filius ſit hæres, non tamen hæres eſt ſemper filius. Igitur ex eo, quòd Chriſtus ut homo, ſeu ſecundùm humanitatem habeat jus ad hæreditatem Dei ratione gratiæ unionis, non inde ſequitur eſſe naturalem Dei filium, & totius Trinitatis.

Dices per gratiam habitualem purus homo conſtituitur filius Dei per adoptionem, quatenus gratia dat jus ad vitam æternam, & deificat hominem participativè, & imitativè: ergo ſi gratia unionis ſanctificat humanitatem Chriſti, præſtat illi jus ad vitam æternam, & eam Deificat non participativè accidentaliter, vel imitativè tantùm; ſed perfectiori, ac eminentiori modo, ſcilicet ſubſtantialiter: ergo Chriſtus ut homo ſeu ſecundùm humanitatem ratione gratiæ unionis conſtituitur filius Dei. Si dicas per gratiam habitualem hominem participare naturam Dei per modum naturæ radicantis vitam divinam, proinde conſtituere hominem viventem radicaliter vita divina; & ideo conſtituere hominem filium Dei adoptivum: & Deitatem quamvis conjunctam ſubſtantialiter humanitati, ei non uniri ſub conceptu naturæ viventis, nec illam conſtituere radicaliter viventem vita divina; proinde non conſtituere Chriſtum ut hominem, ſeu ſecundùm humanitatem filium Dei naturalem, neque adoptivum. Contra eſt quia tametſi divinitas non uniatur humanitati Chriſti ſub conceptu vitæ, illi tamen unitur ſub conceptu ſanctitatis ſpectantis ad naturam divinam; proinde communicatur illi natura divina ſub conceptu naturæ includentis ipſum conceptum ſanctitatis, hoc autem ſufficit, ut fundet in Chriſto ut homine relationem filiationis: quia ſi participatio accidentalis naturæ divinæ per gratiam habitualem conſtituit hominem filium Dei adoptivum: participatio ſubſtantialis naturæ divinæ conſtituet Chriſtum ut hominem filium Dei naturalem. Præterea quamvis Deitas humanitati Chriſti unita eam non conſtituat ſe ipſa phyſicè radicaliter viventem vitâ Dei; illam tamen conſtituit radicaliter moraliter viventem vita divina, alioquin non ſanctificaret humanitatem, neque eſſet illius ſanctitatis, ſanctitas enim utpote operativa eſt de conceptu naturæ divinæ: atqui hæc ſanctitas ſubſtantialis ſufficit ad fundandam relationem filiationis in Chriſto, ut homine: etenim plures docent gratiam habitualem non conſtituere animam radicaliter phyſicè viventem in ordine ſupernaturali, & divino: ſed tantùm radicaliter moraliter; & tamen conſtituit hominem filium Dei adoptivum: ergo ſanctitas ſubſtantialis unita Chriſto ut homini; quamvis tantùm moraliter conſtituat Chriſtum ut hominem viventem radicaliter in ordine divino, illum conſtituet filium Dei. Reſpondetur igitur exactiùs per gratiam habitualem purum hominem conſtitui filium Dei adoptivum; non ex ea tantùm ratione, quia dat jus ad vitam æternam; ſed etiam ex alia ratione, quia datur in nobis capacitas ad ſuſcipiendam filiationem provenientem à gratia adoptionis, ſecus quia in Chriſto non adeſt capacitas ſuſcipiendi denominationem filii ratione juſtificationis, eò quia per ipſam Deitatem unitam humanitati ſit Filius Dei naturalis, & ratio filiationis ſit ipſum verbum unitum humanitati, quam conſtituit ſanctam non verò formaliter filiam, eò quia ratio Filii perſonam reſpiciat non naturam, quæ à perſona completur in ordine ſubſtantiali, & terminatur: unde ſicut Chriſtus ut homo ob hanc rationem non recipit denominationem Filii per adoptionem à gratia habituali, ob eandem rationem nec denominatur Filius filiatione fundata ſuper gratiam unionis. Si dicas gratiam unionis ut ſanctificantem Chriſti humanitatem eſſe de ſe potentem fundare relationem filiationis, conſequenter de facto eam fundare in Chriſto ut homine, qui propterea per gratiam unionis dici debet Filius totius Trinitatis: implicat enim potentia, cui repugnet ad actum reduci: atqui actus fundandi relationem filiationis nequit gratiæ unionis ineſſe, niſi reſpectu Chriſti, proinde ſi poteſt illam fundare, eam de facto fundat in Chriſti humanitate: quia gratia habitualis eſt ex ſe potens fundare relationem filiationis per adoptionem, eò quia dat jus ad hæreditatem divinam fundatum in participatione accidentali naturæ Dei: potiori jure gratia unionis erit potens fundare relationem filiationis reſpectu Chriſti ut hominis, ſiquidem gratia unionis præſtat jus ad divinam hæreditatem fundatum in communicatione ſubſtantiali naturæ divinæ, conſequenter quantum eſt ex, fundat hanc relationem filiationis in Chriſto ut homine. Neque obſtat, quòd Chriſtus in quantum Deus ſit per eſſentiam, Filius Dei naturalis, quia Chriſtus in quantum homo diverſimodè eſt filius Dei naturalis, ſcilicet per gratiam unionis: eſſe enim Filium Dei per gratiam unionis eſt eſſe Filium Dei minùs perfectè, proinde non repugnat Chriſtum ut hominem per gratiam unionis conſtitui Filium Dei. Sed contra, quia gratia ſanctificans humanitatem, licèt ſit ex ſe potens fundare relationem filiationis, quia tamen eam invenit, ideo ab ipſa non ponitur, ſed ſupponitur, non in Chriſti humanitate, ſed in Chriſto ſumpto in concreto, quatenus coaleſcit ex verbo divino, & natura humana, verbum enim divinum dat relationem filiationir, & conſtituit humanitatem incapacem alterius filiationis, quia hæc eſſet ſemper minùs perfecta, proinde incompatibilis cum ipſa filiatione naturali: quo pacto quamvis gratia habitualis habeat ex ſe conſtituere hominem Filium Dei adoptivum, eò quia ſit participatio accidentalis divinæ naturæ, quæ dat jus ad gloriam, & Dei hæreditatem, in Chriſto tamen quia gratia habitualis invenit filiationem naturalem ratione verbi divini uniti humanitati, non conſtituit animam Chriſti filiam Dei adoptivam, idque non ex defectu gratiæ habitualis,

ſed

Digitized by Google

ſed ex incapacitate ſubjecti, gratia enim habitualis non eſt alligata eſſentialiter ad hominem Deum, ſed indifferens eſt, ut poſſit convenire puræ creaturæ, cui poteſt effectum filiationis præſtare, unde quantum eſt ex ſe, ſi ſubjectum ſit capax, fundat relationem filiationis per adoptionem, non ita ſi ſubjectum non ſit capax, quo pacto ſi divinitus gratia habitualis in ratione qualitatis imprimeretur lapidi, illum non conſtitueret filium Dei ob incapacitatem ſubjecti: gratia autem unionis non eſt ita indifferens, ſed tantùm poteſt ſanctificare naturam intellectualem unitam hypoſtaticè perſonæ divinæ, quæ incapax eſt filiationis per adoptionem, quia filiatio naturalis adoptivam excludit eſſentialiter, repugnat enim formam alicui ſubjecto eſſentialiter alligatam, poſſe, quantum eſt de ſe, præſtare effectum tali ſubjecto eſſentialiter repugnantem. Ad aliud, quod addebatur Chriſtum ut Deum eſſe per eſſentiam Filium Dei naturalem, & ut hominem eſſe Filium Dei naturalem per gratiam unionis, reſpondetur filiationem convenientem Chriſto ut homini per gratiam unionis non eſſe diſtinctam à filiatione conveniente Chriſto ut Deo per æternam generationem: eſt ſiquidem eadem filiatio fundata ſupra idem fundamentum ſeu generationem æternam, adeout gratia unionis non diverſificet filiationem, ſed tantùm ſit conditio, qua poſita Chriſtus eſt Filius DEI naturalis.

CAPUT VI.

Quænam ſit formalitas, per quam humanitas Chriſti ſanctificetur per gratiam unionis?

Tria præſertim poſſunt conſiderari in gratia unionis, ſcilicet ipſe modus ſubſtantialis unionis, cujus beneficio verbum divinum conjungitur Chriſti humanitati. Secundò ipſum verbum ut præciſè eſt ſecundo perſona diſtincta relativè ab aliis divinis perſonis. Tertiò in ipſa perſona filii conſideratur Deitas non ſimpliciter, & abſolutè, ſed ut terminata, & quaſi characterizata per filiationem. Difficultas eſt, ſub qua ratione Chriſti humanitas ſanctificetur per gratiam unionis. Dicendum eſt modum ſubſtantialem unionis non eſſe illam formalitatem, qua Chriſti humanitas ſanctificatur, imò nec eſſe cauſalitatem formæ ſanctificantis, ſed tantùm conditionem requiſitam, ut forma ſanctificans Chriſti humanitatem ſanctificet, huic aſſerto cum D. Thoma adhæret potior pars Theologorum. Vaſquez diſput. 30. cap. 3. ex eo nititur aſſertionem probare, eò quia ſi unio humanitatis cum verbo eſſet illa forma, quo formaliter Chriſti humanitatem ſanctificaret, ſequeretur Deum nec de potentia abſoluta poſſe hypoſtaticè uniri naturæ irrationali contra ferè omnes Theologos, ſiquidem ubi repugnat effectus formæ inhærentis intrinſecè, repugnat etiam ipſa forma ibi inhærens. Atqui effectus ſanctitatis repugnat in natura irrationali, conſequenter, ſi ſanctitas naturæ humanæ haberetur in Chriſto à modo ſubſtantiali unionis, non poſſet Deus de potentia abſoluta hypoſtaticè uniri naturæ irrationali, ſicut enim ſanctitas repugnat tali naturæ, ita etiam repugnat modus talis unionis ſanctificantis naturam. Verùm hæc ratio non ſatisfacit, quia unio humanitatis ad verbum diſtinguitur ſpecificè à modo unionis naturæ irrationalis, proinde licèt unio hypoſtatica verbi cum humanitate formaliter ſanctificet ipſam humanitatem, adhuc poſſet unio naturæ irrationalis cum divina perſona non ſanctificari ex vi talis modi ſubſtantialis unionis: ratio eſt, quia ſemel, quòd formæ differunt ſpecie, non exigunt eoſdem effectus formales præſtare, ergo ex eo, quod natura irrationalis incapax ſit effectus ſanctificationis, non ſequitur, quòd in Chriſto non poſſit modus ſubſtantialis unionis hypoſtaticæ ſanctificare formaliter humanitatem: ſed tantùm inde poſſet inferri naturam irrationalem non eſſe capacem illius unionis, qua verbum divinum unitur humanitati: cùm enim verbum divinum uniatur cum natura irrationali per modum unionis ſpecificè diſtinctum ab unione humanitatis, non ſequitur ex eo, quod non ſanctificet naturam irrationalem nec poſſit formaliter ſanctificare Chriſti humanitatem: ex parte enim unionis habetur diſtinctio ſpecifica, unio enim ſpecificatur à termino, quem unit, & homo, qui eſt terminus, cui verbum unitur, mediante modo ſubſtantiali unionis diſtinguitur ſpecificè à bruto, ſeu natura irrationali, proinde cùm formæ ſint ſpecificè diſtinctæ non petunt præſtare eoſdem effectus formales. Ex parte terminorum eſt etiam diſcrimen, quia Chriſti humanitas eſt capax ſanctitatis, cujus incapax eſt natura irrationalis: ergo ex eo, quòd humanitas Chriſti ſanctificaretur per modum ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ, non ſequitur divinam perſonam non poſſe de potentia abſoluta aſſumere naturam irrationalem ex eo, quia hæc incapax ſit ſanctitatis. Tum quia non eſt minùs de ratione formæ intrinſecè per modum termini unitæ præſtare ſuum effectum formalem ſubjecto, cui intrinſecè unitur, quàm de ratione formæ intrinſecè inhærentis, vel informantis, ſed forma intrinſecè unita per modum termini poteſt præſtare ſuum effectum formalem ſubjecto, cui intrinſecè unitur. Ergo etiam forma intrinſecè inhærens per modum formæ intrinſecè informantis, vel inhærentis, proinde dari poteſt forma aliqua unita ſubjecto, quod capax non ſit recipiendi in ſe omnem effectum formalem, qui à tali forma præſtatur, dummodo alicujus effectûs prodictæ formæ ſit capax, hinc licèt modus ſubſtantialis unionis non ſanctificet naturam irrationalem, eò quia ſit incapax talis ſanctitatis adhuc modus iſte ſubſtantialis unionis poteſt cohærere cum natura irrationali, quia poteſt eidem præſtare alium effectum diſtinctum à ſanctitate. Præſtaret enim hunc effectum, quatenus natura irrationalis eſſet unita ſubſtantialiter verbo: eſſe enim ita unitum eſt aliquis effectus, qui haberetur per ipſam unionem hypoſtaticam in hypotheſi, qua perſona divina aſſumeret naturam irrationalem. Rurſus præſtaret etiam hunc alium effectum, quatenus modus ſubſtantialis unionis hypoſtaticæ eſſet ratio cur natura irrationalis ſubſiſteret per ſubſiſtentiam increatam; ex eo, quòd forma non poſſit omnes ſuos effectus formales communicare ſubjecto, non ſequitur non poſſe eidem uniri: in ſententia communiori ſubſiſtentia verbi poteſt de potentia abſoluta uniri intrinſecè naturæ irrationali, cui non præſtaret omnem ſuum effectum formalem, ſed tantùm aliquem, ſubſiſtentia enim verbi duo præſtat in Chriſti humanitate. Primum eſt ipſam reddere ſuppoſitatam, completam, & terminatam

Digitized by Google

in ordine ſubſtantiali: ſecundum eam conſtituere ſanctam: ex his duobus effectibus formalibus, ſi verbum aſſumeret naturam irrationalem, præſtaret tantùm primum, non ſecundùm, ſcilicet illam conſtitueret ſuppoſitatam non verò ſanctificatam, & tamen Chriſti humanitati ob illius capacitatem utrumque communicat effectum formalem quatenus illam conſtituit ſuppoſitatem, & ſanctificatam: ex quo liquet poſſe dari formam intrinſecè unitam, per modum termini ſubjecto, quod non ſit capax omnis effectus formalis, qui poteſt à tali forma præſtari, dummodo adſit in illo capacitas ad aliquem ſaltem effectum formalem illius formæ. Quamvis igitur forma non poſſit uniri ſubjecto per modum formæ intrinſecè, quin illi comunicet aliquem effectum formalem, non tamen eſt neceſſe, ut eidem præſtet omnes effectus formales, quas poteſt forma præſtare, etenim in Chriſti humanitate, id clarè evincitur, certum eſt gratiam habitualem de facto intrinſecè exiſtere in anima Chriſti, & tamen ei non præſtat omnem ſuum effectum formalem, eò quia Chriſtus, ut ſuperiùs oſtendimus, non eſt capax filiationis adoptivæ. Plures enim gratia habitualis præſtat effectus, ſcilicet afficere, ac perficere ſubjectum, illudque ſanctificare, & conſtituere Filium Dei adoptivum. In Chriſti humanitate gratia ſanctificans licèt præſtet primos effectus formales, non tamen conſtituit Chriſtum ut hominem Filium adoptivum Dei, qui de facto conſtituit plures homines: ergo ex eo, quòd perſona divina aſſumens naturam irrationalem hæc non conſtitueretur ſancta: non ſequitur non poſſe à perſona divina aſſumi. Tum quia quamvis modus unionis non ſanctificet formaliter, inchoativè tamen & vialiter ſanctificat, adeout eſſe inchoativè, & vialiter ſanctum præſtetur à tali modo in genere cauſæ formalis, & nihilominus poſſit recipi in natura irrationali, & illi communicari, ut cum communiori ſententia fatetur etiam Vasquez, quin talis natura irrationali conſtituatur inchoativè & vialiter ſancta, ſed cui repugnat ſanctitas, repugnat etiam inchoatio ſanctitatis: ergo licèt modus unionis humanitatis cum verbo effectum ſanctitatis per modum formæ præſtatet, adhuc poſſet natura irrationalis uniri hypoſtaticè verbo, quin talis unio illam conſtitueret ſanctam, & gratam formaliter: ergo ex eo quòd modus ſubſtantialis unionis eſſet forma ſanctificans humanitatem, non ſequeretur non poſſe perſonam divinam aſſumere naturam irrationalem.

Exactiùs igitur ſuadetur aſſertum, eò quia ut docent ſancti Patres per id formaliter Chriſti humanitas ſanctificatur, per quod formaliter ungitur: ſed hoc unctio humanitatis non præſtatur à modo ſubſtantiali unionis hypoſtaticæ formaliter, conſequenter non poteſt hæc unio eſſe illa forma, qua Chriſti humanitas formaliter ſanctificatur. Minor oſtenditur, quia humanitatem eſſe unitam Deo perinde eſt, ac eſſe Deificatam: & humanitatem eſſe Deificatam non eſt effectus formalis modi unionis hypoſtaticæ, ſed eſt quaſi effectus formalis ipſius divinitatis unitæ humanitati Chriſti: ſiquidem ab eo præſtatur eſſe Deificatum adjectivè, à quo præſtaretur eſſe Deum, ſi Deitas taliter uniretur humanitati, quòd poſſet illam Deam ſubſtantivè conſtituere, perinde ac ab eodem provenit eſſe adjectivè humanatum, à quo oritur eſſe hominem ſubſtantivè: atqui ſi Deitas poſſet ita humanitati uniri ut illam Deam conſtitueret, non ab unione humanitatis cum Deitate, ſed ab ipſa Deitate præſtaretur eſſe Deam in genere cauſæ formalis, ſicut eſſe lignum, eſſe lapidem non præſtatur ab ipſa unione formæ ligni, vel lapidis cum materia prima, ſed ab ipſis formis ligni, & lapidis: ergo Chriſti humanitatem eſſe ſanctam, & Deificatam non præſtatur à modo unionis, ſed ab ipſa divinitate, ut characterizata relatione filiationis. Firmatur ex D. Gregorio Nazianzeno orat. 36. quæſt. 4. Theolog. num. 94. ubi de Chriſto ait: *Chriſtus verò dicitur propter divinitatem; ea enim humanitatis unctio eſt, non operatione ut in aliis Chriſtis ſanctificans, ſed totius ungentis præſentia*, unde ex Nazianzeno Chriſtus perinde eſt ac unctus: ſed Chriſtus ut homo eſt ſubſtantialiter Chriſtus, ergo eſt ſubſtantialiter unctus, conſequenter ſubſtantialiter ſanctus: tum quia Chriſtus dicitur unctus non operatione ſicut alii juſti, ſed à divinitate: ait enim Nazianzenus, *ea enim humanitatis unctio eſt non operatione ut in aliis Chriſtis*, ſeu juſtis: ergo Chriſtus dicitur formaliter unctus non ab ipſo modo unionis ſubſtantialis, ſed ab ipſa divinitate formaliter, quia ut ait Nazianzenus divinitas eſt unctio humanitatis, proinde conſtituit humanitatem ſubſtantialiter unctam: & conſequenter ſubſtantialiter ſanctam. Quod ſi dicas Nazianzenum fuiſſe tantùm locutum in ſenſu cauſali, non formali, ex quo tantùm ſequitur divinitatem eſſe unctionem humanitatis cauſativè, & originativè, quatenus ex ipſa Deitate derivat gratia ſanctificans, qua humanitas formaliter ungitur, & formaliter ſanctificatur, adeout Chriſti humanitas originativè ſanctificetur à Deitate, & formaliter à gratia ſanctificante emanata ab ipſa Deitate. Contra eſt, quia ſi divinitas non formaliter, ſed tantùm originativè, & cauſaliter ſanctificaret Chriſti humanitatem, ſequeretur contra Nazianzenum, & alios ſanctos Patres, quòd Chriſti humanitas ſanctificaretur per operationem divinam: ſiquidem gratia, quæ formaliter ſanctificaret Chriſti humanitatem, cauſaretur efficienter à divinitate per operationem, quod eſt contra Nazianzenum *loc. cit.* ubi ait: Divinitatem eſſe unctionem humanitatis Chriſti *non operatione ut in aliis Chriſtis*, ſeu juſtis, qui ſanctificantur per gratiam habitualem quam Deus ipſis infundit operando in ipſis, ſeu communicando gratiam: humanitas autem Chriſti *non operatione*, ait Nazianzenus, *ſed totius ungentis præſentia*, ſeu ipſa Deitate, à qua immediatè ſanctificatur, unde non cauſaliter tantùm, ſed etiam formaliter ratione ſui divinitas eſt unctio, & ſanctitas humanitatis. Quòd ſi dicas Nazianzenum non excluſiſſe operationem Dei in ſanctificatione humanitatis à divinitate, ſed operationem humanitatis, & id intereſſe diſcriminis inter Chriſtum ut hominem, & alios ſanctos, quia iſti per propriam operationem ſe diſponunt ad ſanctificationem ſibi communicandam à divinitate: ſecus Chriſtus ut homo, non ſe diſpoſuit per propriam operationem. Nam contra eſt, quia natura negationis ea eſt, ut adæquatè diſtribuat, conſquenter omnem operationem tam Dei, quàm humanitatis excludit à ſanctificatione præſtita à divinitate. Præterea non deſunt ex Theologis, qui probabiliter cenſent Chriſtum ut hominem ad gratiam habitualem ſe per proprios actus antecedenter diſpoſuiſſe, unde operatio, quam Nazianzenus excludit à ſanctificatione præſtita humanitati à divinitate, non eſt operatio humanitatis, ſed etiam operatio divinitatis, adeout divinitas ſe ipſa abſque media operatione cauſante formam ſanctificantem formaliter ſanctificet Chriſti humanitatem. Tum quia Nazianzenus ad evincendum Chriſti humanitatem ſanctificari formaliter immediatè à divinitate aſſumit pro medio, quia divinitas eſt unctio humanitatis, ergo ſi Chriſtus dicitur unctus formaliter à divinitate

unitate, formaliter etiam ſanctificatur à divinitate, quia unctio formalis eſt ipſa ſanctitas formalis.

Oſtenditur ſecundò aſſertum, quia modus ſubſtantialis unionis cum ſit aliquid creatum, nec ſit ſanctitas per participationem, cum non ſit formalis participatio ſanctitatis per eſſentiam ſeu naturæ divinæ ſub conceptu naturæ, non eſt ſanctitas per eſſentiam: ergo nec ſanctitas formalis, conſequenter non poteſt formaliter præſtare effectum ſanctitatis. Ex eo itidem firmari poteſt, quia humanitatis cum Verbo unio ſubſtantialis non eſt ratione ſui radix phyſica vel moralis donorum ſpectantium ad ordinem gratiæ, conſequenter non eſt forma ſufficiens ad ſanctificandum formaliter, quia ea tantum eſt forma ſanctificativa formaliter, in qua aliquo ex prærecenſitis modis radicantur omnia dona ſpectantia ad ordinem gratiæ. Quod verò unio humanitatis cum verbo non ſit ratione ſui radix phyſica vel moralis donorum ſpectantium ad ordinem gratiæ, ex eo liquet, quia alioquin unio hypoſtatica eſſet formaliter natura participata, quia in conceptu radicis facultatum proximè operativarum conſiſtit ipſe conceptus naturæ, gratia enim habitualis non alia de causâ eſt formalis participatio naturæ divinæ, niſi quia eſt radix donorum ſupernaturalium: cùm igitur unio hypoſtatica non includat conceptum naturæ, non poteſt eſſe radix phyſica, nec moralis, quæ ſecum trahat debitum morale fundandi operationes ſupernaturales. Præterea quia effectus formalis formæ non præſtatur à cauſalitate ipſius formæ, non enim paries ſuſcipit effectum formalem albedinis ab ipſa unione, quæ eſt cauſa, cur forma albedinis, afficiat & inhæreat parieti, ſed ab ipſamet forma albedinis, adeo ut ſit ipſa albedo, & non unio albedinis, quæ formaliter conſtituat parietem album: ſic in puro homine non eſt unio gratiæ habitualis cum anima, quæ ipſam ſanctificat, ſed eſt ipſa gratia habitualis formaliter afficiens ipſam animam: ita à pari humanitas Chriſti non ab ipſa unione hypoſtatica, ſeu à modo ſubſtantiali unionis ſanctificatur, ſed ab ipſa veluti forma ſanctitatis, ſeu ab ipſa Deitate, quæ veluti forma afficit ipſam humanitatem Chriſti, quam propterea ſanctificat formaliter. Quòd ſi dicas effectum formalem ſpecificum formæ convenientem ſpecificè cum formali effectu præſtito à forma præſtare immediatè per ſe ſuum effectum ſubjecto, & non ab unione formæ cum ſubjecto, effectum tamen formalem genericum, genericè convenientem cum illo effectu, quem forma præſtat ſubjecto, non præſtare per ſe effectum formalem, forma enim ſubſtantialis ſubſtantificat materiam; & ejuſdem formæ unio effectum ſimilem genericè præſtat; quia etiam talis unio formaliter ſubſtantificat materiam ſubſtantialitate tamen incompletè & ſpecificè diſtincta ab ea, quam forma ſubſtantialis præſtat materię formaliter, ex quo ſequitur modum ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ ſanctificare Chriſti humanitatem, ſanctitate tamen diverſæ ſpeciei à forma ſanctificante. Contra eſt, quia tametſi cauſalitas formæ poſſit convenire cum illa in effectu abſtrahente à completo, & incompleto à perfecto ex imperfecto, qualis eſt effectus ſubſtantificandi: non tamen in effectu completo & perfecto convenire poteſt cum forma: licèt unio animæ cum corpore conveniat cum illa in effectu ſubſtantialitatis, qui abſtrahit à completo, & incompleto; non tamē convenit in effectu animandi, qui non eſt in linea talis abſtractionis: Unio albedinis cum pariete convenit cum albedine in præſtando eſſe accidentale abſtrahente à completo & incompleto non verò in effectu formali dealbandi, cui talis abſtractio non convenit: ſed effectus formalis ſanctificationis perfectus & completus eſt: proindè cauſalitas formalis formæ ſanctificantis non poteſt convenire cum illa in effectu formali ſanctificandi. Imo cauſalitas formalis gratiæ ſanctificantis ſeu ipſa unio, quâ gratia unitur cum anima, cui inhæret non convenit cum gratia in effectu formali ſanctificandi formaliter, etiam genericè: ergo cauſalitas formalis ſanctitatis hypoſtaticæ ſeu unio verbi divini cum humanitate non convenit nec genericè, nec ſpecificè cum Deitate in præſtando effectu formali ſanctitatis: conſequentia à pari valet: oſtenditur antecedens: quia unio gratiæ cum ſubjecto non præſtat illi effectum ſanctitatis formaliter ſpecificè nec genericè convenientem cum effectu ſanctitatis, quem gratia formaliter præſtat.

Ex eo probari itidem poteſt aſſertum, quòd unio hypoſtatica non ſanctificet formaliter humanitatem Chriſti: quia ſi unio gratiæ ſanctificantis cum anima rationali ſanctificaret formaliter animam, ſequeretur, quod gratia ſanctificans nunquam poſſet peccatum expellere contra communem Theologorum doctrinam aſſerentium habitum gratiæ ſanctificantis expellere peccatum letale, adeo ut per introductionem gratiæ in animam habeatur expulſio peccati ab eadem: ergo unio quâ gratia ſanctificans ſeu habitualis unitur cum anima non ſanctificat formaliter animam. Oſtenditur ſequela: quia unio quâ gratiâ unitur animæ eſt prior prioritate naturæ, & afficit ac informat animam ipſa gratia; eſt enim cauſalitas gratiæ in anima, & de ratione cauſalitatis eſt præcedere prioritate naturæ ipſum effectum cauſatum: unde prius eſt gratiam uniri, quam eſſe unitam, ſeu prior eſt unio quàm res unita: atqui in illo priori naturæ ſi unio ſanctificaret formaliter, expelleret peccatum lethale, quia hoc non eſt compoſſibile cum ſanctitate; ergo gratia in ſigno poſteriori naturæ adveniens non poneret expulſionem peccati, ſed illam ſupponeret ab unione in ſigno priore naturæ jam poſitam: ergo ſi unio ratione ſui formaliter ſanctificaret animam eſſet expulſiva peccati: & gratia ſanctificans nunquam formaliter expelleret peccatum. Si dicas, unionem ſanctificare in illo ſigno priore ut *quo*, & gratiam habitualem in ſigno poſteriore ut *quod* eo quia ſit illa quæ ſanctificat formaliter. Contra eſt, quia licet unio ſit *qua* gratia unitur animæ quam ſanctificat, non tamen ipſa unio poteſt animam ſanctificare, alioquin in illo priori jam expelleret peccatum, & ſanctificaret quod dici nequit; quia unio non convenit cum gratia habituali in ratione naturæ ordinis ſupernaturalis neque in convenientia generica, nec in effectu formali conſtituendi radicem ſupernaturalium donorum; atqui effectus ſanctitatis præſtatur tantum à divina natura vel per eſſentiam, vel per participationem; ſeu à forma radicante dona ſupernaturalia: ergo cùm unio non ſit forma hæc, ſed tantum ratio, qua forma unitur ſubjecto, neque conveniat cum gratia habituali convenientia ſpecifica, nec generica in ratione ſanctitatis, nec in ejus effectu formali; ſequitur unionem, quâ gratia ſanctificans unitur animæ, non poſſe formaliter animam ſanctificare. A pari valet argumentum de unione hypoſtatica reſpectu Chriſti ut hominis: cùm unio hypoſtatica non ſit natura divina, nec per eſſentiam, nec per participationem, non eſt formaliter ſanctitas; neque poteſt formaliter ſanctificare. Quòd unio hypoſtatica non

Digitized by Google

non ſit natura divina per eſſentiam, ex eo liquet, quia diſtinguitur à Deitate, quæ beneficio unionis afficit, & complet Chriſti humanitatem in ordine ſubſtantiali: unio enim eſt ratio *qua* Deitas unitur humanitati, & Deitas eſt, *quæ* unitur: ſicut in Phyſicis forma eſt, *quæ* unitur ſubjecto, & unio ratio, *quâ* unitur: & ſicut forma diſtinguitur ab unione; ita & ipſa Deitas, quæ mediante unione terminat, complet, ac unitur naturæ humanæ Chriſti, ex quo liquet unionem non eſſe naturam divinam per eſſentiam. Quod nec etiam per participationem ſit natura divina, ex eo evincitur, quia unio humanitatis ad verbum divinum ſolum participat formaliter identitatem perſonalitatis cum natura divina: ſed conceptus identitatis perſonalitatis cum natua non eſt formaliter conceptꝰ naturæ; alioquin perſonalitas verbi eſſet formaliter natura; & natura divina fuiſſet incarnata formaliter, quod dici nequit; quia unio hypoſtatica facta fuit in perſona, non in natura, ut nos fides docet Joan. 1. *Et verbum caro factum eſt.* Rurſus unio gratiæ habitualis cum anima non eſt formalis participatio naturæ, ſed nexus, & vinculum formæ ſeu gratiæ, quæ eſt accidentalis participatio naturæ divinæ cum anima: proinde etiam unio hypoſtatica verbi cum Chriſti humanitate non erit formalis participatio naturæ, ſed tantum nexus verbi divini cum humanitate. Præterea in Chriſto unio humanitatis cum verbo non eſt humanitas formaliter, ſed nexus humanitatis cum verbo. Unio animæ rationalis cum corpore humano, non eſt ipſa anima rationalis ſpecificè, neque genericè: ita à pari unio humanitatis cum Deitate non eſt natura divina, neque ſecundum convenientiam ſpecificam, neque genericam: ergo unio hypoſtatica non eſt participatio naturæ divinæ, conſequenter non poteſt Chriſti humanitatem ſanctificare. Demum quia ſi unio humanitatis Chriſti cum verbo eſt formalis participatio naturæ divinæ, gratia habitualis ſuperflua foret in anima Chriſti; quia unio utpote participatio formalis naturæ divinæ eſſet principium radicale, actuum & habituum ſupernaturalium; conſequenter anima Chriſti connaturaliter eliceret actus ſupernaturales: proinde ſi unio hypoſtatica eſſet formalis participatio naturæ divinæ, gratia habitualis eſſet in Chriſto ſuperflua; quia eatenus non eſt ſuperflua, quia connaturaliter elicit actus ſupernaturales; quod præſtaret ipſa unio.

Imò neque unionem hanc humanitatis cum verbo ſanctificare humanitatem ut cauſalitatem formæ ſanctificantis ex eo etiam evincitur, quia licèt humanitas uniatur verbo per modum ſubſtantialem unionis diſtinctum realiter modaliter ab humanitate, & verbo. Verbum tamen intrinſecè per ſe ipſum immediatè abſque modo realiter modaliter diſtincto unitur humanitati: atqui cauſalitas formæ ſanctificantis formaliter humanitatem Chriſti, non eſt unio ex parte humanitatis, ſed eſt unio ſe tenens ex parte verbi, ſeu ratio quâ verbum unitur humanitati: ſicut cauſalitas animæ rationalis non eſt unio intrinſecè recepta in materia, cui anima unitur, ſed eſt ipſa unio recepta in anima, & illam uniens: exercitium enim cauſæ formalis, & ejus cauſalitas non ſe tenet ex parte recipientis, ſeu ſubjecti, ſed ex parte formæ: ergo unitas humanitatis ad verbum non eſt cauſalitas formæ hypoſtaticæ ſubſtantialiter ſanctificantis humanitatem. Præterea cauſalitas verbi ut ſanctificantis Chriſti humanitatem nequit realiter modaliter ab illo diſtingui, quia verbum divinum nequit eſſe ſubjectum ullius formæ de novo advenientis ſive realis, realiter ſive modaliter: ſed modus creatus unionis quo humanitas Chriſti unitur verbo divino, diſtinguitur à verbo, quia hic modus ſe tenens ex parte humanitatis finitæ eſt finitus, propterea diſtinctus à verbo infinito, ergo talis modus unionis nequit eſſe cauſalitas verbi formaliter ſanctificantis Chriſti humanitatem: ſiquidem ratio, cur in Phyſicis materia & forma indigent cauſalitatibus realiter ab illis diſtinctis, eſt, quia ſunt extrema finita & limitata, conſequenter quid potentiales ſuſceptivum mutationis, non ſolum in ratione entis, ſed etiam in linea cauſæ: ſed verbum divinum eſt illimitatum, infinitum & actus purꝰ non ſolum quoad eſſentias, verum etiam in ordine ad ſanctificandā humanitatē Chriſti conſequenter verbum divinum, ut uniatur & ſanctificet Chriſti humanitatem, non indiget cauſalitate diſtincta ſanctificante humanitatem, ſed ſe ipſo abſque modo ſuperaddito illi unitur, ac illam ſanctificat: etenim quia omnipotentia eſt actus purus non ſolū in ratione entis, ſed etiam cauſæ, actio per quam agit ad extra, eſt formaliter immanens realiter ab omnipotentia indiſtincta, & realiter identificata cum illa; alioquin omnipotentia non eſſet actus purus, ſed quid potentiale quod poſſet per quid ſuperadditum actuari ac compleri, quod dici nequit. Sed cauſalitas verbi in ratione ſanctificantis eſt ultima illius actualitas, & eſt complementū in ratione cauſæ ſanctificantis: nulla enim cauſa abſq; propria cauſalitate completa intelligitur actu cauſare: ergo hæc cauſalitas verbi debet identificari cum verbo; conſequenter non unio verbi, ſed ipſum verbum formaliter ſanctificat Chriſti humanitatem per cauſalitatem ab illo indiſtinctam.

Quamobrem tota ratio ſuperaddita unionis ſeu modi ſubſtantialis ſe tenet ex parte humanitatis, cujus propterea unio cum verbo divino eſt conditio neceſſario requiſita, ut humanitas formaliter ſanctificetur à verbo: quia humanitas non poteſt effectum formalem ſanctitatis à Deitate ſuſcipere, niſi illi hypoſtaticè uniatur; proinde modus ſubſtantialis unionis ſe tenens ex parte humanitatis eſt conditio neceſſario requiſita, ut divinitas formaliter ſanctificet Chriſti humanitatem: ſed hæc unio ſubjectata in humanitate non eſt neceſſaria, ut formalis ſanctitas, nec ut cauſalitas formæ ſanctificantis, quia non eſt unio, quæ ſanctificat humanitatem; ſed ipſa Deitas characterizata verbo: ergo requiritur tantum ut conditio neceſſario requiſita, ut humanitas ſanctificetur à verbo. Præterea quia in phyſicis applicatio paſſi ad agens, ut ligni ad ignem eſt conditio neceſſario requiſita, ut effectum agentis paſſum recipiat. Ergo applicatio ſubjecti ad formam requiritur neceſſariò ad minus ut conditio ad recipiendum ejus effectum formalem: atqui unio humanitatis cum verbo eſt intrinſeca applicatio ſubjecti ſanctificandi ad formam ſanctificantem, quia ſine hac intrinſeca applicatione Chriſti humanitas nunquam ſanctificaretur formaliter à verbo divino: ergo modus ſubſtantialis unionis humanitatis ad Verbum eſt conditio neceſſariò requiſita, ut humanitas à verbo ſanctificetur, ac recipiat effectum formalem ſanctificationis.

Plures tamen præſertim ex recentioribus cum Suarez *diſput.* 53. *ſect.* 3. docent Chriſti humanitatem per ipſam unionem, qua verbo divino unitur, accipere effectum formalem ſanctitatis, ſeu ſanctificari: & nituntur præſertim, quia perſæpe ſancti Patres docent humanitatem fuiſſe ſanctificatam per unionem ad verbum, qui modus loquendi non poſſet ſalvari, niſi ipſe modus ſubſtantialis unionis hypoſtaticæ dicatur formalis ſanctitas humanitatis, & & per talem unionem Chriſti humanitatem formaliter

Digitized by Google

[illegible] Div. Auguſtinus 13. [illegible] *Enchirid. cap.* 40. vocat hanc [illegible] verbum ſummam gratiam, [illegible] ſanctificat Chriſti humanitatem, ſi- [illegible] eſt formalis ſanctitas neceſſari- [illegible] ſuum effectum formalem humanitati, [illegible] ſanctificet, ex quo [illegible] Chriſti [illegible] non ab ipſo ver- [illegible] Deitate in verbo, [illegible] ipſa unione huma- [illegible] formaliter ſanctificari. Sed con- [illegible] ſancti Patres aſſerunt Chriſti huma- [illegible] ſanctificatam per unionem ad verbum, [illegible] unctionem, qua Chri- [illegible] non propterea adigi- [illegible] Chriſti humanitatem non ſanctificari [illegible] Deitatem ut verbo characteri- [illegible] commodè poſſumus aſſertum ſan- [illegible] explicare, ut ipſi aſſeruerint Chri- [illegible] ſanctificari per unionem ad ver- [illegible] vero formaliter, adeo ut ſancti [illegible] humanitatem Chriſti per ipſam u- [illegible] ad verbum nonniſi originativè vel vialiter [illegible] fuiſſe ſanctificatam; & formaliter [illegible] ut verbo divino characteriza- [illegible] Chriſti humanitatem fuiſſe ſanctifi- [illegible] per ipſam unionem ad verbum, [illegible] eſt via ad ſanctitatem recipien- [illegible] ab ipſa divinitate: ſi enim [illegible] Patres aſſeruiſſe Chriſti humanita- [illegible], ſeu in via ſanctificatam per [illegible] unionis ejuſdem humanitatis [illegible] & formaliter per ipſam Deitatem, nil [illegible] doctrinæ Sanctorum Patrum ad- [illegible] eſt, quia tunc temporis quando [illegible] Ecclelia floruerunt ſancti Patres non- [illegible], nec inter ſanctos Patres fuit quæ- [illegible] ſubſtantiali humanitatis ad verbum ut [illegible] ab extremis, de hoc enim ſubſtan- [illegible] diſputarunt ſancti Patres, ſed ſum- [illegible] pro ipſa gratia ſubſtantiali unita [illegible] pro Deitate perficiente, ac com- [illegible] humanitatem, ac illam ſubſtantialiter [illegible] ſancti Patres hoc pacto intel- [illegible], licet ex præcitato loco Augu- [illegible] hanc unionem ſummam gratiam ſan- [illegible] Chriſti humanitatem: ſi enim eſt ſum- [illegible], non eſt modus iſte ſubſtantialis [illegible] humanitas unitur verbo, ſiquidem [illegible] eſt, & ſubjectatur in ipſa hu- [illegible] finita, & limitata: & ſumma [illegible], de qua loquitur Auguſtinus, eſt in- [illegible] non eſſet ſumma, ergo Auguſti- [illegible] ſanctitatem non intellexit modum [illegible], ſed ipſam Deitatem: & alii [illegible] per unionem ſanctificantem Chriſti [illegible] non intellexerunt modum ſubſtan- [illegible] ſe tenentem ex parte humanitatis [illegible] ſubjectivè unientem Verbo, ſed intellexe- [illegible] increatam verbi indiſtinctam realiter [illegible] ipſam Deitatem in verbo à qua quaſi [illegible] humanitas formaliter ſanctifi- [illegible] Patres eſt [illegible] formalem ſan- [illegible] unioni increatæ, ac indi- [illegible], non ratione illius, quod ex- [illegible] implicitè in i- [illegible] Deitatis, & naturæ divi- [illegible] parte verbi ſe tenens implicitè [illegible] non explicet: & hanc [illegible] cum verbo rectè Div. Au- [illegible] ſummam gratiam. Præterea ta- [illegible] Auguſtinus per unionem humanitatis cum verbo intellexiſſet ſummam gratiam non tamen inde ſequeretur Chriſti humanitatem ab illa ſanctificari formaliter, cum enim omnis gratia, ac donum ſupernaturale communicatum creaturæ rationali illam ſanctificet formaliter, ut liquet in habitibus fidei, & charitatis, habitus enim fidei eſt donum ſupernaturale, conſequenter gratia à Deo creaturæ impertita, & tamen non ſanctificat formaliter, quia tales habitus perſeverat in homine fideli, tametſi ſit in ſtatu lethalis peccati, cum quo cohæret habitus fidei, qui non niſi per infidelitatem expellitur. Quòd nec ipſa charitas formaliter ſanctificet creaturam communior eſt Theologorum ſententia: ergo ex eo, quòd unio humanitatis ad Verbum vocetur ſumã ſanctitas ab Auguſtino, inde non ſequitur per hanc unionem formaliter Chriſti humanitatem ſanctificari.

Sed dices unio albedinis cum ſubjecto propriè dicitur dealbare, & convenit cum albedine in proprio effectu formali, conſequenter etiam unio humanitatis cum verbo propriè ſanctificat, & convenit propriè cum gratia ſubſtantiali in præſtando ſanctitatis effectum, antecedens liquet, quia unio albedinis cum ſubjecto eſt complementum albedinis, prout hæc tribuit ſuum effectum formalem parieti, cui unitur, unde unio albedinis convenit cum illa in effectu formali, quem præſtat. Sed contra negatur antecedens, quia ipſa unio non convenit cum albedine in cauſando, & in modo cauſandi, quia diverſo modo cauſat. Unio igitur albedinis habet dealbare cum ſubjecto per modum cauſalitatis formæ dealbantis, non verò habet dealbare ut formam: aliud eſt afficere ſubjectum ut formam, ac illud informare, & aliud ſe habere per modum cauſalitatis formæ informantis. Primum non dicit unio albedinis cum ſubjecto, ſed tantùm ſecundum, non enim unio eſt ipſa forma albedinis, ſed tantum cauſalitas ipſius albedinis dealbantis ſubjectum, eſt enim quid medium inter formam dealbantem, & ſubjectum dealbatum, & dicitur modus diſtinctus à forma, & ſubjecto requiſitus ut conditio neceſſaria, ſine qua forma non informaret ſubjectum, ſeu albedo non dealbaret. Actio etiam licet conveniat cum agente, non dicitur cauſa efficiens nec cauſa agens, ſed tantum cauſalitas cauſæ efficientis & agentis: ita à pari quamvis diceremus unionem humanitatis cum verbo eſſe cauſalitatem formæ ſubſtantialiter ſanctificantis humanitatem, inde non ſequeretur unionem ratione ſui ſanctificare humanitatem per modum formæ, ſed tantum poſſemus aſſerere illam ſanctificare ut cauſalitatem formæ ſanctificantis. Non quod unio ratione ſui ſanctificet Chriſti humanitatem, cui præſtet effectum ſanctitatis diſtinctum ab eo, quem Deitas illi præſtat: cauſalitas enim & forma, cujus eſt cauſalitas, non influunt diverſos effectus formales diſtinctos, ſed unum tantum, modò tamen diverſo, quia unio concurrit ad talem effectum, ut cauſalitas formæ, & ipſa Deitas veluti ut forma: ſic etiam in phyſicis cauſalitas agentis, & agens non dicuntur cauſare efficienter diverſos effectus, ſed eundem, diverſo tamen modo quia cauſalitas agentis applicat ipſum agens ad producendum effectum, & eſt tantùm ratio *qua* iſte producitur: agens verò eſt *quod* effectum producit. Cæterum unio humanitatis cum verbo ſe tenens ex parte humanitatis: in qua ſubjectivè recipitur, non eſt cauſalitas, nec complementum formæ ſanctificantis humanitatem, quia hæc cauſalitas eſt unio verbi cum humanitate, quatenus ſe tenet ex parte verbi, cum quo identificatur; quamobrem ex eo, quòd unio albedinis cum ſubjecto conveniat cum illa in dealbando, ac præſtando proprium effectum for-

Digitized by Google

formalem, non ſequitur unionem creatam humanitatis cum verbo convenire in præſtanda ſanctitate humanitati cum ipſa forma ſanctificante.

Si dicas Chriſti humanitatem ratione unionis, qua verbo divino unitur, terminare ſpecialem cultum & adorationem ratione excellentiæ ipſius unionis, & eandem adorationem non terminari à verbo ſecundum prædicatum aliquod divinum ut *quod*, nec ut *quo*, proinde rationem terminandi prædictum cultum, & adorationem eſſe ipſum modum ſubſtantialem unionis humanitatis ad verbum adeo ut hæc unio in humanitate, ut à verbo diſtincta, & ab illo præſcindens, & ſimpliciter ratione ſui ſanctificet humanitatem, quia eo ipſo, quod terminat ſpecialem cultum, jam ratione ſui eſt aliquod ſanctum, & quia unio hæc ſubjectatur in Chriſti humanitate, illam ſanctificat, quia cum ſit ipſa ſancta, non poteſt ineſſe humanitati, quin illam ſanctificet, non enim poteſt forma ſubjecto inhærere, quin illi præſtet ſuum effectum formalem. Sed contra, quia ut unio humanitatis ad verbum dicatur ut præciſa à verbo, & ab alio quovis divino prædicato terminare ſpecialem cultum, & adorationem, ſufficit ipſo ſpecialis excellentia præſtita humanitati ab ipſo unione hypoſtatica: non enim negare poſſumus, quin hæc unio ſit ſupernaturalis, & intra ordinem ſupernaturalem excellentior gratia habituali: atqui ut ſubjectum dicatur formaliter ſanctificari non ſufficit quælibet excellentia, ſed illa quæ ſit prima radix omnium donorum ſupernaturalium: & ſe habeat per modum naturæ ordinis ſupernaturalis, quod prædicatum non convenit unioni hypoſtaticæ; quæ non ſe habet per modum naturæ radicantis omnia dona ſupernaturalia: unde quamvis unio ratione propriæ excellentiæ, & ſupernaturalitatis terminet ſpecialem cultum, & adorationem, non inde ſequitur eſſe formam ſanctificantem Chriſti humanitatem: idque evincitur à pari, quia Deus adorabilis eſt non ſolum ratione naturæ, verùm etiam ratione cujuſcunque ex attributis, & nihilominus propriè non dicitur ſanctus niſi ratione ipſius naturæ, eo quia hæc ſit prima radix omnium perfectionum divinarum, ratione quarum propriè non dicitur ſanctus, ſed juſtus, miſericors, ſapiens, bonus. In creatis etiam juſtus terminat ſuum ſpecialem cultum non ſolum ratione gratiæ habitualis, ſed etiam charitatis, amoris, in Deum ſpei, & aliarum virtutum, & tamen propriè non dicitur formaliter ſanctus niſi per gratiam habitualem, eo quia hæc ſit participatio divinæ naturæ, quæ eſt prima radix omnium donorum ſupernaturalium: ergo ex eo, quòd unio humanitatis ad verbum ob ſuam excellentiam & ſupernaturalitatem etiam præciſive ad alia prædicata divina *ut quod*, vel *ut quo* terminet ſpecialem cultum, & adorationem, inde non ſequitur ſanctificare formaliter ipſam humanitatem cui inhæret, quia ipſa unio præciſive ſumpta, & ex ſe non eſt participatio divinæ naturæ, quæ tantùm præſtat effectum formalem ſanctitatis; ex eo igitur quòd ab unione ratione ſui humanitas conſtituatur adorabilis non ſequitur, quod ab unione conſtituatur formaliter ſancta. Quod ſi dicas humanitatem Chriſti per hanc unionem hypoſtaticam conſtitui adorabilem excellentiori genere adorationis, quàm conſtituatur juſtus per gratiam habitualem, quia juſtus terminat tantùm adorationem duliæ, & Chriſti humanitas ratione unionis cultum hyperduliæ vel Latriæ ut docent Theologi; ſed gratia conſtituat juſtum realiter adorabilem, eo quia illum formaliter conſtituit ſanctum, conſequenter unio ratione ſui conſtituit Chriſti humanitatem non ſolùm ſpecialiter adorabilem, ſed etiam formaliter ſanctam. Tum quia hæc unio ita conſtituit Chriſti humanitatem adorabilem, ut non ſit componibilis cum peccato ſive actuali, ſive habituali: & ſola forma expulſiva peccati cum illo incomponibilis eſt ſufficiens ad præſtandum effectum formalem ſanctitatis in ſubjecto, cui ineſt: proinde poteſt unionem hypoſtaticam ſanctificare formaliter Chriſti humanitatem. Tum quia eam reddit adorabilem, ac Deificat formaliter, proinde formaliter etiam ſanctificat, quia humanitatem deificare nil aliud eſt, quàm eſſe unitam Deitati: atqui humanitatem eſſe conjunctam Deitati eſt effectus formalis unionis, qua propterea deificat humanitatem, ac illam formaliter ſanctificat. Tum quia eatenus unio ratione ſui formaliter, & ſimpliciter conſtituit humanitatem adorabilem, quatenus ratione ſui, eſt quædam excellentia ſupernaturalis, quæ ex ſe eſt objectum formale, ac motivum adorationis: atqui ratione ſui eſt etiam bonitas ordinis ſupernaturalis, & eſt objectum formale, & motivum amoris ſupernaturalis. Ergo conſtituit ratione ſui formaliter diligibilem humanitatem dilectione ſupernaturali, quod non præſtaret niſi unio formaliter humanitatem ſanctificaret, quia perinde eſt eſſe formaliter ſanctum, ac eſſe objectum divini amoris ſupernaturalis. Sed contra, quia tametſi unio hypoſtatica dicatur excellentior gratia habituali, ac terminare excellentiorem cultum Hyperduliæ, vel Latriæ, quia tamen eſt in diverſa linea, ac ſit ipſa gratia habitualis, ideo quamvis hæc ſanctificaret formaliter, non tamen hunc effectum præſtaret unio hypoſtatica: ratio diſcriminis eſt, quia præſtare effectum formalem ſanctitatis eſt proprium ipſius naturæ divinæ per eſſentiam, vel per participationem, ut ſuperius explicuimus, & quia gratia habitualis eſt participatio naturæ divinæ, non ita unio hypoſtatica, ideo licet ſit hæc excellentior, ac habeat terminare cultum excellentiorem, non tamen potis eſt præſtare formalem effectum ſanctitatis humanitati: quem effectum in creaturis præſtat gratia habitualis, quia hæc eſt participatio naturæ divinæ, qua ratione dicitur ſanctificativa formaliter: Ad ſecundum reſpondetur humanitatem ratione unionis hypoſtaticæ conſtitui ſanctam non ſanctitate poſitivâ, ſed in aliquo ſenſu ſanctificatione negativa conſiſtente in ipſa expulſione peccati & oppoſitione cum illo, non verò unio hypoſtatica ſanctificat humanitatem ſanctitate poſitiva formaliter ſita in ipſa forma ſanctificante formaliter & inhærente ſubjecto, hæc enim ſanctitas eſt, quæ conſtituit objectum amicabiliter diligibile in ordine ad vitam æternam, ad quam etiam dat jus. Ad aliud in quo dicebatur unionem hypoſtaticam conſtituere adorabilem humanitatem, quam formaliter Deificat, reſpondetur inde non ſequi eam formaliter ſanctificare, quia licet parietem eſſe viſum explicetur per hoc, quòd ſit idem ac parietem terminare viſionem, non tamen paries viſus eſt effectus formalis, ſeu formalis denominatio terminationis, ſed tantùm viſionis terminatæ ad parietem: perinde humanitatem eſſe Deificatam, quamvis explicetur per hoc, quod ſit idem, ac eſſe Deitati conjunctum, non tamen eſt formalis effectus, ſeu denominatio formaliter proveniens à conjunctione humanitatis, cum Deitate, ſed eſt effectus formalis oriens à divinitate ſit conjuncta humanitati: quamobrem ex eo, quod modus unionis ſit formalis conjunctio cum divinitate inde non ſequitur eſſe formam formaliter Deificantem, neque ſequitur eſſe for-

formam ſanctificantem formaliter: ſicut in phyſicis conjunctio formæ cum materia non dicitur eſſe ipſa forma, ſed tantùm ratio, qua forma materiam informat: conjunctio ligni cum igne non eſt forma, qua lignum formaliter conſtituitur ignitum, quia lignum non ab hac unione ſed à forma ignis ignitum conſtituitur formaliter, eſt enim forma ignis, quæ in ligno præſtat effectum formalem igniti, unio enim tantùm eſt ratio, ſeu conditio neceſſario requiſita, ut ignis conſtituat formaliter lignum ignitum. Ad ultimum, in quo dicebatur unionem hypoſtaticam ratione ſui includere bonitatem ordinis ſupernaturalis, & eſſe objectum formale, & motivum amoris ſupernaturalis, ac conſtituere humanitatem formaliter diligibilem, conſequenter formaliter ſanctam, reſpondetur, includere bonitatem non terminantem amorem amicabilem Dei ſupernaturalem, ſed tantùm amorem ſupernaturalem non amicabilem: non enim ut quis ſit ſanctus formaliter, ſufficit, ſi terminet amorem ſupernaturalem Dei, ſed ulterius requiritur, ut terminet amorem ſupernaturalem amicabilem, eò quia ſanctus participat divinam naturam, quæ eſt radix primaria operationum divinarum, conſequenter debet ſanctus redamare Deum, à quo ipſe amatur, quatenus illi impertitur ſuam gratiam: amor Dei beneficus eſt, & Deus amando creaturam ei communicat ſuam bonitatem, ac dona ſupernaturalia, & quia non omnia ſunt ejuſdem rationis, ſed diſtinguuntur à gratia habituali: ſiquidem fides & ſpes ſunt dona ſupernaturalia, quæ perſeverant in peccatore in ſtatu peccati lethalis ſine gratia habituali, quæ propterea ab ipſis diſtinguitur. Hìnc quamvis Deus amet amore ſupernaturali ſua dona ſupernaturalia impertita creaturæ, non tamen amore amicabili, ſi creatura non habeat tale donum, quo valeat redamare Deum: hoc autem donum eſt gratia habitualis, quæ eſt participatio divinæ naturæ, ac principium amoris, quo creatura Deum amat: unio igitur hypoſtatica quamvis ratione ſui conſtituat humanitatem diligibilem à Deo dilectione ſupernaturali, eò quia ſit ipſa unio ſupernaturalis, non tamen eam conſtituit ratione ſui formaliter diligibilem à Deo dilectione ſupernaturali amicabili, ex quo conſtat unionem hypoſtaticam non ſanctificare formaliter Chriſti humanitatem, quamvis eam conſtituat diligibilem à Deo dilectione ſupernaturali, & dignam cultu excellentiore.

CAPUT VII.

An perſonalitas Verbi ſub expreſſo perſonalitatis conceptu formaliter ſanctificet Chriſti humanitatem, ſitque formalis ſanctitas?

OStendimus, unionem hypoſtaticam, quâ Chriſti humanitas unitur Verbo divino, non eſſe formam illam quâ humanitas formaliter ſanctificatur: ſupereſt inquirendum, an hæc forma forma formaliter ſanctificans ſit ipſum Verbum divinum ſub expreſſo conceptu perſonalitatis; & dicendum eſt, Perſonalitatem Verbi ſecundùm id præcisè, quod addit ad perfectiones abſolutas, non ſanctificare formaliter humanitatem Chriſti. Probant plures ex eo quia Verbum divinum ſicut aſſumpſit naturam humanam, ita potuiſſet aſſumere naturam equinam, vel leoninam: atqui ſi aſſumeret naturam irrationalem leonis, vel equi, illam non ſanctificaret formaliter, quia natura irrationis incapax eſt ſanctitatis: ergo Verbum divinum ſub expreſſo conceptu perſonalitatis non ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem: quia ſemel quòd forma communicetur ſubjecto, debet eidem communicare ſuum effectum formalem, qui eſt ipſa forma, ut exhibita ſubjecto: ergo ſi Verbum divinum poteſt aſſumere naturam irrationalem, cui non præſtaret effectum ſanctitatis: ſequitur manifeſtè, ſanctum eſſe non eſſe effectum formalem Verbi divini uniti humanitati Chriſti. Verùm hæc ratio non eſt efficax. Primò quia non deſunt, qui negent poſſe Verbum divinum aſſumere leoninam, vel naturam equinam. Qui de ratione Verbi & unitæ naturæ inferiori, eſt ſubjectum conſtituere filium Dei naturalem, cùm ſit ipſum Verbum filius Dei naturalis, & de ratione filii naturalis eſt amare patrem; adeout bonum, quod includitur in unione hypoſtatica, ſit effectus amoris divini ſupernaturalis non ſimpliciter, ſed amicabilis: atqui natura irrationalis non eſt capax hujus amoris amicabilis, ſicut non eſt capax meriti: ergo nec eſt capax unionis hypoſtaticæ, nec ſanctitatis. Contra ſecundò quia ſi Verbum aſſumeret naturam leonis vel equi, non ſolùm ei communicaretur ſubſiſtentia Verbi ſub expreſſo conceptu ſubſiſtentiæ, verùm etiam illi communicaretur natura divina, quæ mediante Verbo uniretur naturæ leoninæ, quam conſtitueret Deificatam, cujus effectus formalis eſt ipſa ſanctitas, & ſanctam conſtituere naturam inferiorem, cui ineſt; hunc autem effectum formalem non poſſet præſtare naturæ leonis, quia hæc eſt incapax amoris amicabilis, & ſanctitatis: ergo ex eo quòd hypoſtaſis Verbi poſſit communicari naturæ irrationali, perperam infertur ejus effectum formalem ut eſſe conſtituere naturam aſſumptam ſanctam. Tum quia ex hypotheſi, quòd aſſumeret naturam irrationalem, illi præſtaret illos effectus formales, quorum eſt capax: verbum divinum plures præſtat effectus formales, quatenus ſuppoſitat, complet in ordine ſubſtantiali naturam, quam aſſumit, & illam itidem deificat, ac conſtituit formaliter ſanctam, in data igitur hypotheſi verbum divinum ſuppoſitaret & compleret in ordine ſubſtantili naturam irrationalem, non verò illam deificaret, nec redderet ſanctam: proinde ex eo quòd verbum divinum non ſanctificaret naturam irrationalem, perperam infertur ſanctitatem non eſſe ejus effectum formalem; quia verbum divinum naturæ aſſumptæ irrationali præſtaret effectum formalem ſubſiſtendi; & eatenus non conſtitueret eam ſanctam, quia natura irrationalis non eſſet capax hujus effectus formalis.

Probatur nervoſiùs; quia perſonalitates divinæ ratione illius, quod explicant ſecundum expreſſum perſonalitatis conceptum, non dicunt perfectionem; neque addunt divinæ eſſentiæ bonitatem; non enim bonitas eſſe poteſt, ubi non eſt perfectio, cùm perfectio ſit ipſa bonitas: atqui ſanctitas formalis eſt bonitas & perfectio; ſiquidem conſtituit ſubjectum, quod ſanctificat, amabile objectum, amabile amore ſupernaturali amicabili Dei; & objectum

Digitized by Google

jectum amoris alind non eſt, quam ipſa bonitas: ergo perſonalitates divinæ ſub expreſſo perſonalitatis conceptu, prout dicunt præciſè rationem relativam & purum conceptum *ad*, non dicunt perfectionem nec bonitatem, conſequenter non poſſunt formaliter ſanctificare Chriſti humanitatem. Tum quia ſi perſonalitates divinæ ſub expreſſo perſonalitatis conceptu dicerent perfectiones ſuperadditas divinæ eſſentiæ & relativè diſtinctas inter ſe, ſicut diſtinguuntur perſonalitates, eſſent in eo tres perfectiones relativæ, ex quo ſequeretur, quòd perſonæ divinæ eſſent inæquales inter comparatæ: & cuilibet ex divinis perſonis deeſſet aliqua perfectio, Patri enim deeſſet perfectio filiationis; Filio perfectio paternitatis; Spiritui Sancto perfectio paternitatis & filiationis, quæ omnia habentur inconvenientia: atqui non eſt minus inconveniens multiplicare in Deo ſanctitates, & concedere inter illas eſſentialem inæqualitatem, & cuivis ex divinis perſonis aliquam ſanctitatem deeſſe, quàm id aſſerere de divinis perfectionibus: ergo perſonalitates divinæ ſub expreſſo conceptu perſonalitatis, ſeu eſſe *ad* relationis non dicunt perfectionem, neque formaliter ſanctitatem: conſequenter perſonalitas verbi divini ſub explicito conceptu perſonalitatis relativæ non ſanctificat Chriſti humanitatem. Perſonas divinas eſſe æquales habetur in ſymbolo Athanaſii, in quo totæ tres perſonæ dicuntur eſſe ſibi coæquales, & Apoſtolus 2. cap. ad Philip. loquens de Filio ait, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo: Sin autem divinæ perſonalitates ratione illius, quod explicant ſecundum expreſſum perſonalitatis conceptum, ſeu rationem relativam *ad* dicerent perfectionem, daretur inæqualitas inter divinas perſonas: etenim ſi loquamur de perfectione ſimpliciter ſimplici, hæc definitur à Div. Anſelmo eſſe illa, quæ in quolibet ſuppoſito, ut ſic eſt melior ipſa quàm non ipſa, ſeu quam quodlibet aliud ſibi poſitivè oppoſitum, & incompoſſibili cum tali ſuppoſito includente perfectionem ſimpliciter ſimplicem: unde ſi relatio paternitatis in patre eſſet perfectio ſimpliciter ſimplex, deberet eſſe melior filiatione ſibi oppoſita, ac ſibi incompoſſibili, ex quo ſequeretur, quod una perfectio ſimpliciter ſimplex ita eſſet in una perſona, ut aliis deeſſet, conſequenter non eſſent æquales.

Dices, omne quod in divinis dicit propriam rationem poſitivam, dicit etiam perfectionem ſimpliciter ſimplicem: ſed divinæ perſonalitates etiam ſub expreſſo conceptu relativo *ad* dicunt rationes poſitivas, quibus divinæ perſonæ poſitivè ac relativè diſtinguuntur inter ſe: ergo relationes, ſeu perſonalitates divinæ ſub expreſſo conceptu *ad* dicunt proprias perfectiones. Major liquet, quia omne, quod in divinis dicit rationem poſitivam, eſt aliquod ens: vel igitur eſt ens finitum vel infinitum; primum non dices, quia quælibet ratio poſitiva, quæ concipitur ineſſe Deo, eſt infinita: proinde divinæ perſonalitates concipiuntur ut entia infinita: ſed omne infinitum dicit perfectionem: ergo perſonalitates divinæ ſub expreſſo conceptu perſonalitatis, ſeu relationis & eſſe *ad* dicunt in propriis lineis perfectiones diſtinctas à perfectionibus abſolutis, conſequenter verbum divinum ſub explicito conceptu perſonalitatis dicit perfectionem & formaliter perficit, ac ſanctificat Chriſti humanitatem. Sed contra. Negatur major, & ad ejus probationem diſtinguitur major, omne ens eſt finitum vel infinitum realiter, vel formaliter conceditur; ſemper formaliter negatur: ad minorem reſpondetur relationes formaliter ſumptas ſub expreſſo conceptu *ad* non eſſe entia propriè ſed tantùm formalitates poſitivæ, quæ ſub expreſſo conceptu referendi tantum dicunt eſſe ad aliud præciſè & ſimpliciter & præſcindunt à finitate, & infinitate, hæ ſiquidem rationes ſunt extra conceptum referendi unum ad aliud; nos loquimur de perſonalitatibus, prout ſimpliciter, & præciſe dicunt conceptum referendi unam perſonam ad aliam; & ſub hac ſimplici formalitate dicimus Chriſti humanitatem non perfeci, neque ſanctificari à verbo ſub expreſſo conceptu perſonalitatis relativæ, & eſſe *ad*. Juvat obſervare diſtinctionem inter ens propriè & ſtrictè ſumptum, formalitatem & modum; quia ens ex vi proprii conceptus includit totam eſſentiam metaphyſicam cum ſuis proprietatibus & exiſtentiam; modus tantum puram eſſentiam coaleſcentem ex gradibus metaphyſicis contrahibili, & contractivo; Formalitas tantum unum ex gradibus metaphyſicis, & hunc tantum & ſimpliciter dicit in ſuo formali conceptu, & præſcindit à quovis alio; ex qua diſtinctione liquet, quomodo perſonalitas verbi ſub expreſſo conceptu perſonalitatis, ac referendi filium ad Patrem non ſit ens, & tamen ſit ratio poſitiva præſcindens à finitate, vel infinitate. perfectione & imperfectione: non tamen ipſa perſonalitas eſt ita gradus metaphyſicus, ut invehat compoſitionem, ſicut ex genere & differentia coaleſcit compoſitum metaphyſicum: ſed eſt ratio poſitiva comprehenſa in ente vel eſſentia. Hinc divinæ perſonalitates, relativæ, quamvis ſub expreſſo conceptu referendi, prout dicunt præciſum conceptum referendi ad alium, non dicant perfectionem propriam, ſunt tamen perfectæ perfectione eſſentiæ, cum qua realiter ſimpliciter identificantur.

Dices quamvis perſonalitas verbi ſub expreſſo conceptu perſonalitatis non ſit perfectio ad intra; eſt tamen perfectio ad extra quatenus potis eſt perficere Chriſti humanitatem; quamvis ad intra non conſtituat verbum bonum, ſanctum & amabile; hos tamen effectus præſtat ad extra Chriſti humanitati, quam conſtituit bonam & amicabiliter amabilem, ſanctam, perfectam ac completam in ordine ſubſtantiali. Sed hæc reſponſio non ſatisfacit, quia ut perſonalitas verbi ſub expreſſo conceptu perſonalitatis ſanctificet, debet in ſe & ratione ſui, ſeu ad intra eſſe perfectio & ſanctitas, quia conſtituere Chriſti humanitatem ſanctam eſt effectus formalis perſonalitatis, quæ per exhibitionem ſui ſanctificat humanitatem, perinde ac albedo per hoc quod afficiat, inhæreat parieti, illum dealbat, quæ dealbatio eſt effectus formalis albedinis; & ſi albedo non eſſet alba, non dealbaret, quia nemo poteſt alteri exhibere, quod in ſe non habet: ita ſi perſonalitas verbi ſub expreſſo conceptu perſonalitatis non eſt ſancta ad intra, non poteſt concipi, quomodo ad extra per ſui exhibitionē poſſit Chriſti humanitatem ſanctificare.

Præterea dato etiam quod perſonalitas verbi ſub expreſſo conceptu perſonalitatis nec verbo nec ſibi ſit perfectio, neque ſanctificet verbum ad intra; & quòd ſolum ad extra ſanctificet Chriſti humanitatem: adhuc ſequitur in data ſolutione, quòd dentur in Deo tres perfectiones potentes perficere ad extra, & quidem relativè oppoſitæ, & realiter diſtinctæ inter ſe, quod non eſt nimis inconveniens, quam multiplicare realiter perfectiones relativas ad intra: ergo ſi ne multiplicentur ad intra realiter perfectiones relativæ, negamus includere in proprio conceptu perfectionem, eò quia perſonæ non eſſent æquales, & perfectio, qui uni ineſſet, & alio abeſſet, ideo ad hoc inconveniens declinandum dicendum eſt perſonalitates ratione conceptûs expliciti ſuper-

Digitized by Google

[illegible] abſoluta non [illegible], neque ad extra. Quòd [illegible] ad extra eſſe tantum [illegible] non formaliter, in quo [illegible] eſt, quia cuili[illegible] eſſe perfectio[illegible] conceptûs, quo in ſe [illegible] perſonalitatibus divinis di[illegible] conceptus, quo ultimo conſtituitur [illegible], formaliter diſtinguitur ab ultimo [illegible], conſequenter, ſi ra[illegible] ad extra convenit divinæ perſonali[illegible] conceptûs explicit jam multiplican[illegible] formaliter.

[illegible] ſi poſſunt ratione conceptûs explicit[illegible] ad extra, illamque non multi[illegible], nil obſtat, quin dicant etiam [illegible] ad intra, quamvis non multiplicent [illegible] perfectiones: quòd ſi hoc con[illegible] eſſe concedendum divinas relatio[illegible] conceptûs expliciti relativi eſſe perfe[illegible] ſiquidem præcipuum fundamen[illegible] ab inconvenienti, quod [illegible] perſonalitates ad intra dicerent perfe[illegible] perſonæ non eſſent æquales, [illegible] perfectio, quæ alteri non in[illegible] perfectio conveniret uni perſonæ, [illegible] Quòd ſi dicas relationes [illegible] ſe relative, proinde diſtingui [illegible], & ideo ſi dicerent perfectionem ad extra [illegible] non multiplicare rationem per[illegible] realiter, ex quo ſequitur præ[illegible] inconveniens, quo una perſona negaret per[illegible] quam altera diceret, at perſonalitates [illegible] in perficiendo ad extra humanitatem non [illegible] inter ſe relativè, quia omnes ſimul in [illegible] D. Thomæ poſſunt terminare unam nume[illegible], eamque ſanctificare, & perficere, [illegible] ratio perfectionis ad extra multi[illegible] in divinis relationibus; non tamen [illegible] formaliter, ſed tantùm materialiter [illegible], quod perficitur. Sed contra quia [illegible] poſſent eſſe perfectiones [illegible] multiplicatæ formaliter reali[illegible] materialiter, quod non admittitur. [illegible] datam reſponſionem eatenus divinæ [illegible] non multiplicant formaliter rationem [illegible] ad extra, quia in perficiendo ad extra [illegible] inter ſe relativè, eò quia omnes [illegible] perficere, ac complere eandem nume[illegible]: atqui perſonalitates divinæ non [illegible] relative in terminando eſſentiam divi[illegible] conſequenter in ordine ad divinam eſſentiam [illegible] non habent inter ſe oppoſitionem: [illegible] divinam eſſentiam perficerent ratione [illegible] & expliciti conceptûs, non multiplicarent [illegible], ſed tantum materialiter perfectiones ad [illegible].

[illegible] ſequeretur, rationem perfectionis ad [illegible] relationis ſaltem virtualiter di[illegible], ex quo fieret, quod perſonalitas [illegible] perficeret nec ſanctificaret humanitatem [illegible], ſed abſoluto, quod non conce[illegible], ſequela oſtenditur, quia ratio [illegible] formaliter in divinis perſo[illegible] ratio perfectionis ad extra non mul[illegible] formaliter juxta datam ſolutionem, [illegible] perfectionis ad extra, & ratio [illegible] virtualiter diſtinguerentur: ſiqui[illegible] realiter relationes, & non multiplicari realiter eſſentiam, nequit ſalvari abſque omni diſtinctione, aliequin duo contradictoria verificarentur de eodem ſecundum eandem prorſus rationem indiſtinctam, & indiviſibilem: hinc oritur neceſſitas aſſerendi, multiplicari formaliter relationem, & non multiplicari formaliter rationem perfectionis ad extra, importare plura diſtincta, ſaltem formaliter ex natura rei, vel virtualiter.

Ruſus ſi perſonalitas Verbi eſt bonitas, & perfectio ad extra, utique id habet non ſolum ratione conceptûs perſonalitatis ſibi communis cum aliis, ſed etiam ratione conceptûs perſonalitatis verbi diſtinctæ ab aliis perſonalitatibus divinis, ſed hoc poſito non poteſt non eſſe formaliter diſtincta ab aliis ratione perfectionis, proinde concedi deberent in Deo tres perfectiones ad extra ſaltem formaliter diſtinctæ inter ſe. Major eſt certa, quia eatenus eſt perfectio ad extra, quia poteſt alienam naturam terminare, & hoc illi convenit non ſolum ex conceptu omnium perſonalitatis divinæ, ſed etiam ex conceptu proprio, & differentiali. Siquidem de facto perſonalitas verbi, ſub hoc ſpeciali conceptu unitur humanitati Chriſti, quam terminat: ergo eſſe perfectionem ad extra habet perſonalitas verbi non ſolum ex conceptu perſonalitatis ſibi cum aliis communis, ſed etiam ex conceptu proprio, & differentiali. Minor etiam oſtenditur, quia perſonare humanitatem Chriſti convenit perſonalitati verbi ex proprio conceptu, quo differt ab aliis perſonalitatibus, & multiplicat formaliter rationem perſonalitatis: alioquin non differret ab aliis: conſequenter ſi perficere ad extra illi convenit ex conceptu differentiali, jam multiplicatur formaliter perfectio ad extra.

Ruſus, quia terminare naturam divinam convenit perſonalitati Verbi ex ratione differentiali, multiplicat formaliter rationem termini ad intra, proinde ſi terminare ac perficere ad extra illi convenit ex conceptu differentiali, multiplicat formaliter rationem perfectionis ad extra; ergo eo ipſo, quod dicimus perſonalitates divinas ratione conceptûs relativi ſuperadditi ad prædicata abſoluta importare perfectionem ad extra, adigimur concedere in Deo tres perfectiones ad extra diſtinctas inter ſe formaliter, eſſentialiter inæquales, quarum una ita conveniat Filio, ut Patri, nec Spiritui ſancto conveniat, quod eſt ſemper illud inconveniens, ob quod docuit D. Thomas perſonalitates divinas ſub expreſſo conceptu perſonalitatis non dicere perfectionem.

Neque illa diſtinctio de perfectione ad extra. & intra ullum faceſſit negotium, quia perſonalitas Verbi non poteſt ratione expliciti ſui conceptûs ſuperadditi ad rationem abſolutam eſſe perfectio ad extra, quin ſit etiam perfectio ad intra. Adeo ut ſi perfectio ad intra non ſit, nec etiam talis dici poſſit ad extra: etenim ſemel quòd forma habeat in ſe perfectionem, non poteſt non conſtitui formaliter perfecta per illam: atqui Verbum divinum habet in ſe ipſo propriam perſonalitatem, & eſt capax perfectionis: ergo ſi ratione proprii conceptûs eſt bonitas, & perfectio, non poteſt non perfici ab illa: ergo ſi perſonalitas Verbi eſt perfectio ad extra ratione proprii conceptûs, debet etiam eſſe perfectio ad intra, quia ad intra habet etiam proprium ſuum conceptum, qui ſe bonitas, & perfectio eſt ad extra debet etiam perfectio eſſe ad intra.

Præterea eatenus perſonalitas Verbi ex vi proprii conceptûs formalis perficit humanitatem, quia illam conjungit cum divinitate: atqui perſonalitas Verbi ſe ipſam cum divinitate ſubſtantialiter conjungit,

jungit, & quidem conjunctione ſibi eſſentiali, ergo à fortiori ſe ipſum perficit, conſequenter eſt perfectio ad intra. Quod ſi ex eo, quod ratione proprii conceptus humanitatem, cui conjungitur, & quam unit cum Deitate, non perficit, jam ex vi proprii conceptus formalis non dicit perfectionem.

Neque obſtat, quod reſpondent aliqui cum Suarez *lib. 3. de Trinit. cap.* 10. nullam dari in divinis perfectionem ſimpliciter ſimplicem, quæ non conveniat formaliter omnibus tribus perſonis, non ita eſſe inconveniens dari perfectionem non ſimpliciter ſimplicem, qualis eſt perfectio relativa ita conveniens uni perſonæ, ut alteri non competat, quia tunc licet una perfectio relativa poſſit formaliter negari de aliqua perſona, non ita tamen eminenter, quia ratione divinæ eſſentiæ, in qua eminenter conveniunt omnes perfectiones, quidquid perfectionis ineſt uni perſonæ, ineſt etiam eminenter aliis, ob divinam eſſentiam, quæ una, & eadem eſt in tribus perſonis. Nam contra eſt, quia tametſi perfectiones relativæ non dicerentur perfectiones ſimpliciter ſimplices, adhuc tamen ſecundum proprios conceptus formales eſſent tales perfectiones, quæ nullam involverent imperfectionem atqui de ratione ſummi perfecti eſt continere formaliter omnem eam perfectionem, quæ depuratur in proprio conceptu ab omni imperfectione. Ergo ſumma perfectio cujuslibet perſonæ non poteſt ſalvari cum carentia illius perfectionis, quæ tantum conveniret alteri perſonæ, in qua depuraretur ab omni imperfectione. Minor oſtenditur quia ſi Deus non includeret aliquam ex divinis perfectionibus relativis, ideo non eſſet ſummè perfectus, quia non includeret omnes perfectiones, quæ in propriis conceptibus depurantur ab omni imperfectione, ex quo liquet eſſe de ratione ſummi perfecti includere formaliter omnem illam perfectionem, quæ in proprio conceptu depuratur ab omni imperfectione: ergo ſicut perfectio relativa quæ diceretur convenire ſoli Filio, & non Patri, eſſet in Filio depurata ab omni imperfectione, ita Pater non eſſet ſummè perfectus, quia non includeret formaliter hanc perfectionem convenientem ſoli Filio, & in quo intelligeretur depurata ab omni imperfectione.

Si dicas eſſe tantum de ratione ſummè perfecti includere omnem perfectionem ſibi debitam, non verò ſibi indebitam, & perfectioem relativam filiationis non eſſe debitam Patri, ſed tantum Filio, ac proinde Patrem eſſe ſummè perfectum, quamvis non includat perfectionem relativam filiationis. Contra eſt, quia de ratione ſummè perfecti eſt includere formaliter omnem perfectionem depuratam ex vi proprii conceptus ab omni imperfectione, adeo ut tota plenitudo perfectionum depuratarum ab omni imperfectione ſit debita ſummo perfecto. Ergo eo ipſo, quòd Pater eſt ſummè perfectus, debet Filio convenire formaliter omnis perfectio depurata ex vi proprii conceptus ab omni imperfectione: ſicut ex eo, quòd Deus ſit ſummè perfectus, eſt ei debita tota plenitudo perfectionum, adeo ut ſi aliqua perfectio depurata ab omni imperfectione non eſſet illi formaliter debita, non eſſet Deus ſummè perfectus. Si dicas eſſe diſcrimen de Deo, & de Patre, quia Deus utpote ſummè perfectus in omni genere eſt illi debita omnis perfectio depurata in proprio conceptu ab omni imperfectione, ſecus Pater, quia eſt tantùm ſummè perfectus in linea primæ perſonæ, ideo ut ſit ſummè perfectus ſufficit, ſi cludat omnes perfectiones ſibi formaliter debitas intra eandem lineam primæ perſonæ: & Pater intra lineam primæ perſonæ non exigit ut ſibi debitam perfectionem filiationis, conſequenter poteſt eſſe ſummè perfectus etiam cum carentia perfectionis, quæ ineſt filiationi. Dupliciter poteſt Pater conſiderari primò ut Deus, & ſub hac conſideratione cum ſit ſummè perfectus in omni genere, eſt illi debita omnis perfectio in omni genere, quæ in proprio conceptu ſit depurata ab omni imperfectione. Secundo poteſt conſiderari Pater reduplicative ut Pater, ſeu in ratione primæ perſonæ præcise, & hoc pacto eſt tantum ſummè perfectus in linea primæ perſonæ, & ſunt tantum illi debitæ formaliter omnes illæ perfectiones, quæ pertinent ad lineam primæ perſonæ. Contra eſt, quia tametſi Pater in ratione Patris ſit ſummè perfectus intra lineam primæ perſonæ nihilominus adhuc Deitas ut ſummè perfecta in omni genere convenit formaliter Patri, etiam ut præcisè eſt ſummè perfectus in linea primæ perſonæ; quia de fide eſt Patrem in ratione primæ perſonæ eſſe perfectum Deum, ſin autem divinæ relationes importarent perfectiones relativas Deitati ut reduplicativæ in Patre non deberet ut filiatio, quæ propterea non non eſſet debita enti ſummè perfecto in omni genere. Pater in homine eſt quid creatum, in Deo vero eſt quid divinum, adeo ut prima perſona ſit eſſentialiter Pater divinus, nec poſſit ratio divinitatis, ſeu Deitatis præſcindi à Patre divino alioquin non eſſet amplius talis Pater. Quòd ſi Pater non poteſt præſcindi à Deitate, neque poteſt præſcindi à Deo ſummè perfecto, conſequenter eſt illi debita omnis perfectio, quæ in ſuo conceptu formali non includit imperfectionem.

Ruiſus ſi darentur in divinis tres perfectiones relativæ realiter inter ſe diſtinctæ, divinæ perſonæ ut ſuperiùs diximus non poſſent eſſe æquales in perfectione, quia eo ipſo, quod inter ſe differrent, non poſſent eſſentialiter inter ſe adæquari, ſed neceſſariò daretur in ipſis exceſſus, quia quæ differunt eſſentialiter, ſunt neceſſario inæqualia in perfectione, quia ubi eſſe tale & eſſe tantum ſunt idem, ibi æqualitas non poteſt cum ſimilitudine eſſentiali componi, quæ enim diſſimilia ſunt, nequeunt includere idem eſſe tale, quia in hoc præcisè conſiſtit diſſimilitudo, quod diſſimilia non conveniant in idem eſſe tale: unde eo ipſo quod eſſe tale eſt idem, ac eſſe tantùm, adeo ut æqualitas vel inæqualitas perfectionis ſit idem, ac eſſe tale, vel non eſſe tale, impoſſibile eſt diſſimilia eſſentialiter eſſe æqualia in perfectione, alioquin haberent idem eſſe tale, propter æqualitatem in perfectione, quæ idem eſt ac eſſe tantùm; & non haberent idem eſſe tale, quia ſupponerentur diſſimilia, ergo ſi divinæ relationes ſub explicito conceptu referendi ad alium proprias importarent perfectiones relativas, ſequeretur quod perſonæ divinæ non poſſent dici æquales in perfectione: quod ſi dicas paternitatem, & filiationem ratione divinæ eſſentiæ in ipſis incluſæ eſſe æquales in perfectione & ratione ſui non eſſe niſi diverſæ rationis præciſivæ ab eo, quod eſt eſſe æquale, eo quia æqualitas, vel inæqualitas tantùm reperitur in habentibus quantitatem ejusdem rationis. Contra eſt, quia licet paternitas, & filiatio conveniant in ratione eſſentiæ, adhuc tamen differunt in ratione relationis; adeo ut Pater, & Filius prout includunt eſſentiam & proprietates relativas, tantùm conveniant analogice, adeo ut partim conveniant in ratione eſſentiæ, & partim non conveniant in ratione proprietatum relativorum, atqui convenientia analogica in ratione aliqua communi cum differentia eſſentiali in alia ratione ſufficit ad in-

[illegible], ut [illegible] in cæteris [illegible] prædicamentorum, quæ tamen conveniunt analogicè in ratione entis, adhuc ſunt inæqualia, ſubſtantia enim excedit in perfectione cætera prædicamenta, quæ etiam [illegible] comparantur: ergo tametſi [illegible] in ratione eſſentiæ [illegible] in proprietatibus relativis, adhuc ſunt inæquales in perfectione, ſi perſonalitates divinæ ſecundum explicitum conceptum [illegible] dicunt perfectionem. Si dicas [illegible] eſſe inæquales in perfectione, [illegible] divina relatio habeat æqualiter perfectum [illegible] fundamentum, tum terminum. Contra eſt, quia ſupponitur fundamentum divinarum [illegible] eſſe divinam eſſentiam, quod non conceditur [illegible] quamvis divina eſſentia eſſet fundamentum [illegible] relationum, adhuc divinæ [illegible] inæquales in perfectione propter convenientiam [illegible] analogicam, ut paulò ſuperius [illegible]. [illegible] fundamentum divinarum [illegible] non eſt eſſentia, ſed fundamentum [illegible] generare, filiationis generari, [illegible] & generari, quæ relative dicuntur [illegible] perfectionem, adhuc urgeret eadem [illegible]. Si dicas relationes divinas quoad conceptum [illegible], quo à nobis concipiuntur ut diſtinctæ ab eſſentia, importare perfectionem, eo [illegible], ut aliquod divinum, proinde etiam [illegible] conceptū objectivum præciſe correſpondentem [illegible] importare perfectiones peculiares, [illegible] formales ſi veri ſint, debent correſpondere objectivis, conſequenter divinas relationes importare peculiares perfectiones relativas. Contra eſt, [illegible] antecedens, quia relationes divinæ ſub explicito conceptu *ad* tantum habent reſpectum [illegible] perſonam ad aliam, & de ratione perfectionis eſt dicere eſſe *in*, ſeu perficere ſubjectum, [illegible] perfectio, non enim poteſt forma concipi [illegible] ſubjectum, quin intelligatur eſſe in [illegible], [illegible] relationes divinæ quoad explicitum [illegible] formalem, quo à nobis concipiuntur ut [illegible] ab eſſentia, non dicunt perfectionem, conſequenter [illegible] quoad conceptum objectivum ut [illegible] correſpondentem formali: quia conceptus [illegible], & objectivus præciſus ſunt æquales, proinde [illegible] præſcindit ab eſſentia, & non dicit [illegible], [illegible] idem etiam præſtabit conceptus objectivus.

[illegible] ſi proprietates relativæ ex vi proprii [illegible] dicerent perfectiones, ſequeretur [illegible] Filium eſſe perfectiores Spiritu ſancto, [illegible] tres perſonas divinas non eſſe ſummè æquales in perfectione, contra ſymbolum [illegible]. Probatur ſequela, quia in Filio [illegible] reperitur etiam ſpiratio activa, ut [illegible] Patre, & in utroque propria relatio ſcilicet [illegible], & in Filio filiatio, & in Spiritu [illegible] ſpiratio paſſiva, quæ ſolùm correſpondet [illegible] activæ, ſicut filiatio paternitati: [illegible] ſpirationem activam æquivalentem [illegible] paſſivæ in Spiritu ſancto, daretur [illegible], quæ non eſſet in Spiritu ſancto, [illegible] præter ſpirationem activam correſpondentem [illegible] paſſivæ daretur perfectio [illegible], quæ non eſſet in Spiritu ſancto, conſequenter [illegible], & Filius eſſent perfectiores Spiritu [illegible] perſonæ non eſſent æquales in [illegible] ſymbolum Athanaſii. Rurſus [illegible] ſub explicito conceptu *Ad*, & ut [illegible] ab eſſentia diceret perfectionem relativam, ſequeretur, quòd plus perfectionis eſſet formaliter in qualibet perſona ſeorſim, [illegible] ſimul, quàm in divina eſſentia, [illegible] divinæ perſonæ præter perfectionem [illegible] dicerent perfectionem relationis, quam [illegible] eſſentia in ſuo conceptu formali abſoluto [illegible] includeret, conſequenter perſona eſſet perfectior [illegible] eſſentia, & hæc non eſſet ſummè perfecta, [illegible] formaliter non includeret omnem rationem perfectionis in quovis genere.

Si dicas perſonas divinas eſſe omnino æquales in perfectione ratione divinæ eſſentiæ, in qua continentur eminenter omnes divinæ perfectiones, adeo ut perfectiones, quas dicunt proprietates relativæ, contineantur eminenter, aut virtualiter in divina eſſentia quæ cùm ſit una ac eadem in ſingulis perſonis divinis, ſequitur, quod non obſtantibus perfectionibus importatis per proprietates relativas adhuc divinæ perſonæ ſint ſimpliciter æquales in perfectione. Contra eſt, quia divinæ relationes non continentur eminenter in divina eſſentia quæ vis ab ipſa [illegible], & virtualiter fluant per modum proprietatum [illegible] eſt, quia contineri eminenter, aut virtualiter in alio, perinde eſt, ac contineri in ejus virtute activa, perinde ac effectus in cauſa, & divinæ relationes hoc pacto non continentur in divina eſſentia, in qua tantum dicuntur eminenter contineri creaturæ, quæ ad extra producuntur à Deo.

Quod ſi dicas, relationes contineri in eſſentia non continentia effectiva, qua effectus continetur in cauſa; ſed radicali, ac ut in radice, quatenus eſſentia divina eſt primaria radix omnium proceſſionum ad intra, & radicat ipſas relationes, & quia eadem numero eſſentia eſt in tribus perſonis, eſſe has ſummè æquales in perfectione ratione divinæ eſſentiæ, tametſi eaſundem proprietates relativæ dicant peculiares perfectiones. Contra eſt, quia inde ſequitur tantum quod divinæ perſonæ ſint ſummè æquales in perfectione radicaliter, non vero formaliter, ideo enim dicuntur ſummè æquales in perfectione, quia omnes includunt eandem numero eſſentiam, quæ [illegible] radicaliter dicitur perfectiones relativas includere: ergo ſi divinæ perſonæ ſint tantùm ſummè æquales, quia includunt eandem numero eſſentiam, ſequitur, quòd non ſint ſummè æquales in perfectione formaliter, ſed tantùm radicaliter, quod dici nequit: ſiquidem perfectio formalis utpote magis actualis eſt major perfectio, quàm radicalis, quia quò proximius aliquid accedit ad actum, eo eſt perfectius, & cum divinæ perſonæ ſint ſummè æquales in perfectione, ac ſint perfectiſſimæ, debent non ſolùm in perfectione radicali, ſed etiam in perfectione formali eſſe ſummè æquales, alioquin non eſſent perfectiſſimæ in propriis lineis, neque includerent eam majorem perfectionem, quæ poſſet excogitari, quia perfectio in actu proximius accedit ad actum purum, quàm in radice, & veluti cauſa, propterea eſt magis perfecta in actu, quàm in radice, vel cauſa. Deus enim quia perfectiſſimus eſt actus purus, & quo proximius aliquod accedit ad Deum, eo eſt perfectius, quia plus participat perfectionis.

Suadetur ulterius, perſonalitatem Verbi ſub explicito conceptu perſonalitatis non dicere perfectionem neque ſanctificare Chriſti humanitatem: quia perſonalitas Verbi non ſanctificat Verbum ratione proprii conceptus ſuperadditi eſſentiæ, & aliis prædicatis abſolutis: ergo neque ſanctificat ratione proprii conceptús Chriſti humanitatem, quia perſonalitas

nalitas non poteſt communicata humanitati illi præſtare, quod non præſtat Verbo cui identificatur; proinde ſi non ſanctificat Verbum, neque poterit humanitatem Chriſti ſanctificare. Forma enim quò intimius ineſt ſubjecto, eò efficacius illi communicat ſuum effectum formalem, & forma identificata ſubjecto intimius illi ineſt, quàm non identificata: unde ſi perſonalitas Verbi identificata cum Verbo illi non præſtat ſuum effectum formalem ſanctitatis, quatenus non ſanctificat Verbum; neque humanitati Chriſti præſtabit hunc effectum formalem ſanctitatis, cùm non identificetur cum humanitate, quam ſolùm terminat. Antecedens oſtenditur: quia perſonalitas non eſt Verbo prima radix videndi, & amandi Deum. Atqui forma ſanctificans non eſt quæcunque perfectio, ſed prima, & originalis, in qua primo radicantur omnes proprietates divinæ, & facultates proximè operativæ, præſertim videndi, & amandi Deum; hæ ſiquidem proprietates radicantur in divina natura, quæ eſt principium motus, & operationum: ergo perſonalitas Verbi non eſt forma ſanctificans, neque ſanctificat formaliter ex vi proprii conceptus ipſum verbum, neque à fortiori ipſam Chriſti humanitatem, quam ſolum terminat, & cui non identificatur.

Dices, perſonalitatem Verbi non ſanctificare Verbum, cui identificatur, eo quia illud ſupponit jam formaliter ſanctificatum, & quia non eſt capax ulterioris ſanctitatis, cùm ſanctitas Verbi ſit infinita; ideo perſonalitas quamvis ſit forma ſanctificans, non tamen ob incapacitatem Verbi illud ſanctificat: ſecus humanitatis Chriſti, quia non ſupponitur à perſonalitate Verbi ſancta, & eſt capax ſanctitatis, de facto ſanctificatur à perſonalitate Verbi. Forma igitur ſubjecto unita non præſtat illi ſuum effectum formalem quando ſubjectum non eſt capax talis effectus formalis. Quo pacto filiatio, licèt duo in divinis præſtet, ſcilicet referre filium ad Patrem, & terminare divinam eſſentiam, non tamen hanc refert, nec conſtituit relatam, ſed tantùm terminatam filiatione; eò quia divina eſſentia ſit tantùm capax terminationis, non verò ut referatur, cum ſit abſoluta non relativa. Verbum igitur quia relatione divinæ naturæ cui identificatur, eſt infinitè ſanctum, non eſt capax ulterioris ſanctitatis; conſequenter non poteſt conſtitui ſanctum per perſonalitatem, quamvis ſit forma ſanctificans. Secus quia Chriſti humanitas eſt capax ſanctitatis, verbi perſonalitas illi communicat ſuum effectum formalem, ac conſtituit ſanctam. Sed contra, quia in ſententia aſſerentium, perſonalitatem verbi ſub explicito conceptu perſonalitatis importare perfectionem, perſonalitas perficit Deum, quamvis ſit infinitè perfectus ratione divinæ naturæ, & eminenter ac virtualiter contineat perfectionem relationis. Semel enim quod perſonalitas verbi ex vi proprii conceptûs expliciti dicit perfectionem & ſanctitatem relativam Deum perficit, quamvis relatione divinæ naturæ ſit infinitè ſanctus, quia Deus utpote infinitè perfectus in omni genere perfectionis non ſolùm includit perfectiones omnes abſolutas, ſed etiam relativas: unde infinitudo perfectionis non impedit, quin perſonalitas Verbi debeat verbum perficere, ac illi communicare ſuum effectum formalem perfectionis & ſanctitatis. Rurſus quamvis Deus ſit infinitus entitative ratione divinæ eſſentiæ, & dicat velut eminenter continere entitates relativas: quia tamen perſonalitates divinæ ſunt poſitivæ, & addunt rationem poſitivam ad eſſentiam, ſequitur quod Deum conſtituant in novo eſſe poſitivo: ergo ſi hæc ratio poſitiva perſonalitatis verbi eſt perfectio, addit etiam ad eſſentiam divinam ipſam perfectionem, & ſanctitatem, ſicut addit rationem poſitivam: ita quamvis Deus à divina eſſentia ſit ſanctus infinitè, adhuc ſi perſonalitas verbi addit ſanctitatem & perfectionem ad eſſentiam, ſicut addit rationem poſitivam ſequitur, quod debeat ab hac perfici, & ſanctificari. Præterea ſi concedatur, quod perſonalitas verbi ex proprio conceptu explicito dicat perfectionem ſicut dicit rationem poſitivam, & hanc ſuperadditam divinæ eſſentiæ jam perfectio ſeu ſanctitas perſonalitatis verbi erit diverſæ rationis à ſanctitate eſſentiæ, quia hæc eſt abſoluta, & illa relativa, ergo quamvis Deus ſit infinitè ſanctus à ſua divina eſſentia, adhuc ratione perſonalitatis verbi ſanctificabitur formaliter ſaltem in linea relativa.

Si dicas, Deum non ſanctificari per perſonalitatem verbi, quamvis hæc dicat ex vi proprii conceptus expliciti perfectionem, eo quia ſanctitas non ſit quæcunque perfectio, ſed prima & fontalis radix divinarum perfectionum, & in qua originativè radicantur omnes Dei perfectiones; & perſonalitas verbi non eſt hæc prima radix divinarum perſonarum reſpectu verbi, eo quia præſupponit in ipſo naturam formaliter, vel virtualiter diſtinctam ſub conceptu naturæ, & in qua primo radicantur omnes divinæ perfectiones; & hæc ratio eſt, cur perſonalitas Verbi, quamvis ratione proprii conceptus expliciti dicat perfectionem, & ſanctitatem, non tamen verbum divinum perficiat, & ſanctificet, eo quia non eſt in ipſo prima radix divinarum perfectionum: ſecus quia reſpectu humanitatis Chriſti eſt prima forma perficiens & ſanctificans, quæ non præſupponit aliam præcedentem perfectionem ideo Chriſti humanitatem ſanctificat formaliter, quamvis verbum divinum non ſanctificet. Sed contra, quia divina natura ſub conceptu naturæ poteſt ſanctificari, cum de facto Deum ſanctificet, quamvis primario non uniatur humanitati, ſed ſupponat perſonalitatem Verbi unitam humanitati, ac illam ſanctificare, & tamen adverſarii aſſerunt humanitatem Chriſti ſanctificari ſimul à perſonalitate verbi, & à natura divina, prout inter ſe diſtinguuntur virtualiter, vel formaliter, unde ſi perſonalitas ut à natura diſtincta virtualiter, & primo unita humanitati eam ſanctificat, ut aſſerunt adverſarii, ſequitur quòd etiam Deum ſanctificet, quamvis non prima ſed præſuppoſita natura ei conveniat, eſt enim utrinque par ratio. Præterea perfectionem aliquam eſſe primam ſufficienter ut ſanctificet; duo dicit negationem prioris perfectionis, & ſanctitatis in ſubjecto & radicare cæteras perfectiones: atqui licet perſonalitas verbi ut unita humanitati dicat negationem prioris perfectionis, non tamen dicit eſſe radicem aliarum perfectionum, conſequenter non eſt prima perfectio modo ſufficienti ad ſanctificandum formaliter. Major liquet, & conceditur ab adverſariis. Minor oſtenditur, quia perfectio quæ ſupponit aliam perfectionem, non radicat alias perfectiones, conſequenter non poteſt, cum primo comunicatur, radicare originativè tales perfectiones quapropter ſi poſſet ad extra comunicari divina bonitas non communicata natura divina, non poſſet bonitas eſſe prima radix divinarum perfectionum: ergo quia perſonalitas verbi non eſt radix aliarum divinarum perfectionum in Deo, ſed eas ſupponit radicatas in divina natura non eſt forma ſanctificans proinde non poteſt, neque Chriſti humanitatem ſactificare, quamvis dicatur primariò convenire.

Quòd

Quòd ſi dicas, id verum eſſe de radicatione phyſica, non verò de morali divinarum perfectionum; & quia perſonalitas verbi radicat moraliter in Chriſti humanitate alias divinas perfectiones, unde ſufficit, ut dicatur formaliter ſanctificare humanitatem Chriſti. Contra eſt, quia perſonalitas Verbi nec phyſicè nec moraliter radicat divinas perfectiones in verbo, quia illas ratione naturæ ſupponit in verbo & Deo: & cum in Deo non radicet has perfectiones proximè phyſicè, ideo nec in humanitate eas radicat: quamvis enim intelligatur perſonalitas verbi primò & immediatè eſſe forma terminans primo Chriſti humanitatem, non tamen eſt prima radix perfectionum, nec phyſicè, nec moraliter, nec poteſt formaliter Chriſti humanitatem ſanctificare. Præterea vel perſonalitati verbi ut à natura diſtinctæ, & ex vi proprii conceptus expliciti, & prout ab aliis attributis diſtinguitur, convenit ſanctitas, vel ex conceptu entitatis divinæ tranſcendentis formali tranſcendentia omnes Dei perfectiones: ſed neutro modo competit perſonalitati verbi ratio ſanctitatis formalis: ergo perſonalitas ex vi proprii conceptûs expliciti ſuperadditi divinæ eſſentiæ non eſt ſanctitas, conſequenter non poteſt effectum formalem ſanctitatis præſtare objecto: etenim perſonalitati verbi ut diſtinctæ à natura divina non convenire ſanctitatem ex eo evincitur, quia non eſt major ratio, cur hæc ſanctitas formalis, & Deum ſanctificare perſonalitati verbi conveniat, & non aliis Dei perfectionibus & attributis, tam enim perſonalitates in Deo radicantur in divina natura, quam reliquæ perfectiones abſolutæ: ergo ſi perſonalitas eſt formaliter ſanctitas, id non habet ex conceptu ſibi proprio, & peculiari, ſed etiam ex ratione ipſi cum aliis communi. Quòd nec etiam ſanctitas competat perſonalitati verbi ratione entitatis divinæ tranſcendentis formali tranſcendentia omnes Dei perfectiones, ex eo itidem oſtenditur, quia ſicut ratio poſitiva multiplicatur realiter in relationibus & in attributis abſolutis tantum virtualiter, vel formaliter, ita etiam ratio ſanctitatis multiplicaretur realiter in relationibus; & in attributis tantum virtualiter: hinc ſequeretur, quod intellectus ut diſtinctus à voluntate eſſet ſanctitas, ut etiam voluntas, & alia attributa abſoluta, quod eſt falſum, alioquin humanitas Chriſti eſſet formaliter ſancta, non ſolum à perſonalitate verbi, & à natura divina, ſed etiam ab intellectu, & voluntate, & in aliis attributis, quod adverſarii non concedunt aſſerentes ſolam perſonalitatem verbi ſanctificare formaliter Chriſti humanitatem. Tum quia ſi voluntas Dei ratione proprii conceptûs expliciti, & prout diſtinguitur à natura divina, eſſet ſanctitas increata, jam participatio formalis voluntatis divinæ eſſet ſanctitas participata, ſicut quia natura divina ut à voluntate diſtincta eſt ſanctitas per eſſentiam, ita formalis participatio naturæ divinæ, ſeu gratiæ habitualis eſt ſanctitas per participationem, atqui charitas, quæ eſt formalis participatio voluntatis divinæ, non eſt formaliter ſanctitas participata, ut docet Div. Thomas 1. 2. *quæſt.* 113. *art.* 2. ergo voluntas divina, ut à natura diſtincta formaliter, vel virtualiter non eſt ſanctitas per eſſentiam formaliter. Si dicas, rationem ſanctitatis per eſſentiam conſiſtere in conceptu radicis divinarum perfectionum, & in conceptu complentis, ac integrantis radicem talium perfectionum: atqui voluntas divina complet radicem increatam divinarum perfectionum, ergo eſt ſanctitas increata: charitas verò quia non participat formaliter voluntatem divinam ſub conceptu complentis radicem increatam divinarum perfectionum, ideo non eſt ſanctitas; bene tamen gratia habitualis, quia hæc formaliter participat naturam divinam ſub conceptu radicis perfectionum divinarum, & hæc eſt ratio, cur gratia habitualis ſit formaliter ſanctitas participata non ita charitas. Contra eſt, quia non ideo gratia habitualis eſt formalis participatio naturæ divinæ ſub conceptu radicis attributorum, quia ipſa eſt radix attributorum DEI; ſed quia eſt radix luminis gloriæ, & charitatis, quæ ſunt formales participationes divinorum attributorum, intellectus ſcilicet, & voluntatis divinæ, atqui charitas complet gratiam, quæ eſt participatio formalis naturæ divinæ ſub conceptu radicis, proinde participat voluntatem divinam ſub conceptu complementi radicis increatæ proinde eſt formalis participatio voluntatis divinæ ſub conceptu ſanctitatis, ex quo ſequitur eſſe itidem ſanctitatem participatam, quod non concedunt adverſarii, & propterea negant conſequentiam aſſerentes charitatem non complere gratiam habitualem ut radicem luminis gloriæ, & aliarum perfectionum, ut aliquid gratiæ eſſentiale, ſeu tanquam de eſſentia illius, eo quia realiter volunt diſtingui à gratia: ſecus voluntas divina integrat, ut ipſi volunt, & complet naturam Dei ut prædicatum eidem eſſentiale, & cum illo identificatum, ex quo inferunt charitatem nobis communicatam non eſſe formalem participationem voluntatis divinæ, ut complentis Dei naturam, prout eſt increata attributorum radix, ſub qua ratione obtinet conceptum ſanctitatis per eſſentiam, ac proinde inferunt charitatem non obtinere rationem ſanctitatis participatæ. Sed contra, quia nec gratia habitualis radicat lumen gloriæ & charitatem, & alia attributa Dei formaliter per identitatem ſicut divina natura voluntatem, & cætera attributa radicat, & nihilominus gratia habitualis eſt formalis participatio divinæ naturæ ut radicis attributorum, & ſub conceptu ſanctitatis: ergo quamvis charitas non compleat gratiam tanquam prædicatum eſſentiale illius, nec cum illo identificetur, adhuc erit formalis participatio voluntatis divinæ, ut complentis, & integrantis radicem increatam divinorum attributorum, & ut eſt increata ſanctitas, proinde ſi voluntas divina eſſet ſanctitas increata prout virtualiter, vel formaliter diſtinguitur à divina natura, etiam charitas eſſet ſanctitas participata.

Objicies perſonalitas verbi quatenus terminat ratione ſui Chriſti humanitatē, eſt donum Dei, & gratia impertita Chriſti humanitati, ſed gratia conſtituit ſubjectum gratum, quod ab ipſa gratia denominatur gratum conſequenter etiam ſanctum, ergo perſonalitas verbi ut terminativè complens Chriſti humanitatem illam conſtituit Deo gratam & ſanctam. Sed contra, quia perſonalitas ratione proprii conceptus expliciti non conſtituit humanitatem gratam gratitudine amicabili, ſed gratitudine non amicabili, & ut ſubjectum conſtituatur formaliter ſanctum, non ſufficit, ſi ſit gratitudine non amicabili, ſed ulterius requiritur, ut ſit gratum gratitudine amicabili, non enim ſanctitas eſt, quæ conſtituit ſubjectum quomodocunque gratum, ſed eſt forma conſtituens gratum ſubjectum gratitudine amicabili, quod non præſtat perſonalitas verbi ratione conceptus expliciti ſuperadditi ad eſſentiam, & prædicata abſoluta, conſequenter ratione talis conceptus perſonalitas Verbi non ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem: etenim etiam habitus fidei ſupernaturalis eſt gratia, & donum Dei, quod propterea conſtituit ſubjectum gratum, cui communicatur, & tamen eum non conſtituit formaliter ſan-

ctum, quia non conſtituit ſubjectum gratum gratitudine amicabili, ſed non amicabili, hinc eſt, quòd cum habitu fidei cohæreat peccatum lethale, non ita cum gratia ſanctificante, quia hæc conſtituit ſubjectum gratum gratitudine amicabili, ſeu quia ſubjectum amore amicitiæ fertur in Deum, cui adhæret. Sed dices perſonalitas Verbi ex vi proprii conceptûs, & ut unita humanitati Chriſti eſt major gratia, quàm ipſa habitualis gratia, ergo ſi hæc conſtituit ſubjectum gratum gratitudine amicabili, à fortiori perſonalitas Verbi conſtituet Chriſti humanitatem DEO gratam gratitudine amicabili, conſequenter conſtituet eam ſanctam formaliter. Firmari ex eo poteſt, gratia habitualis, quia accidentaliter deificat, præſtat amicabilem gratitudinem, ſed perſonalitas Verbi ratione ſui & ut à natura divina diſtinguitur, deificat humanitatem ſubſtantialiter, quia includit conceptum entis divini communem omnibus divinis perfectionibus, & formalitatibus per tranſcendentem rationem, ergo conſtituit illam gratam gratitudine amicabili: quia ſi gratia habitualis ex conceptu Deificantis præſtat formaliter effectum ſanctitatis, à fortiori forma perfectiùs Deificans, qualis eſt perſonalitas Verbi, hunc effectum præſtabit. Tum quia gratia habitualis eatenus ſanctificat formaliter animam, quia illam conjungit cum Deo, atqui etiam perſonalitas Verbi ratione ſui, & prout ab eſſentia diſtincta conjungit humanitatem ſubſtantialiter cum Deo, & arctiùs conſtituit quid unum cum Deo, quàm gratia habitualis, cujus conjunctio cum Deo eſt tantùm accidentalis, & conjunctio perſonalitatis eſt ſubſtantialis. Sed contra quia ex eo, quòd perſonalitas ut unita humanitati ſit major gratia, quàm gratia habitualis, inde non ſequitur, quod ſi hæc ſanctificat, debeat etiam perſonalitas unita humanitati eam ſanctificare, nam in ſententia plurium viſio beatifica eſt majus donum, quàm gratia habitualis, & tamen in plurium ſententia viſio non ſanctificat, bene tamen gratia habitualis quamvis ſit minus donum. Rurſus unio divinæ eſſentiæ per modum ſpeciei in intellectu beati eſt major gratia, & majus donum, quam gratia habitualis, cùm illa ſit ſubſtantialis, hæc accidentalis, & tamen hæc ſanctificat, non illa, non enim Deus ut unitus per modum ſpeciei, dicitur beatificare animas beatorum formaliter, ſed tantùm entitativè, & materialiter. Rurſus modus unionis ſubſtantialis creatus, quo humanitas Chriſti Verbo divino unitur, eſt perfectior, & major gratia, quam gratia habitualis, & tamen modus hujus unionis quamvis ſubſtantialis, non ſanctificat formaliter humanitatem, ut ſuperius ſatis evicimus, & tamen gratia habitualis, quamvis ſit accidens, ſanctificat ſubjectum. Ratio eſt, quia illa tantùm forma habet conſtituere ſubjectum gratum gratitudine amicabili, quæ terminat amorem divinum, ac præſtat vim radicalem ad redamandum Deum, adeo ut ratione illius ſubjectum diligatur à Deo in ordine ad vitam æternam, & hoc redamet Deum amore ſupernaturali, eique totaliter adhæret, & quia hoc præſtat donum gratiæ habitualis, eo quia ſit participatio naturæ divinæ in ordine ſupernaturali, & non alia dona quamvis ſupernaturalia, eo quia non ſint participationes naturæ divinæ, ſequitur, quòd ſola gratia habitualis præſtet effectum formalem ſanctitatis, & ſanctificet ſubjectum & non alia dona ſupernaturalia, quamvis majora: hinc ad confirmationem negatur conſequentia, quia non quælibet Deificatio conſtituit ſubjectum gratum gratitudine amicabili, ſed illa tantùm, quæ eſt naturæ ut naturæ, hæc enim eſt ſanctitas formalis gratia enim habitualis ratione ſui Deificat animam Deificatione per modum naturæ, quamvis participatæ: ſecus perſonalitas Verbi Deificat Chriſti humanitatem non ratione naturæ divinæ ut naturæ, ſed ratione ſui, & ex vi proprii conceptus expliciti ut diſtincti à conceptu naturæ divinæ, proinde non Deificat humanitatem Deificatione naturæ, ſed Deificatione communi omnibus divinis attributis, ex quo fit, quod gratia habitualis ſanctificet formaliter animam, quam conſtituit gratam gratitudine amicabili, ac illi præſtet ſuum effectum formalem ſanctitatis: & perſonalitas Verbi, quamvis perfectius Deificet humanitatem, illi tamen non præſtet effectum formalem ſanctitatis, nec conſtituat Chriſti humanitatem ſanctam. Ad aliud quod addebatur de gratia habituali uniente creaturam cum Deo accidentaliter, reſpondetur gratiam habitualem non ideo ſanctificare, quia ſimpliciter unit cum Deo, quia etiam alia dona ſupernaturalia uniunt creaturam cum Deo, quam tamen formaliter non ſanctificant, eo quia non ſint formæ primò radicantes reliqua dona ſupernaturalia, ſed ſe habent conſecutive ad talem radicem, à qua hæc dona intelliguntur metaphyſicè fluere: gratia verò habitualis, quia eſt participatio hujus formæ radicantis omnia alia dona ſupernaturalia, præſtat effectum formalem ſanctitatis, & ſanctificat ſubjectum cui inhæret: quamobrem ideo gratia habitualis ſanctificat, quia non ſolum conjungit cum Deo, ſed ulteriùs conſtituit quid unum cum ipſo per aſſimulationem in conceptu naturæ: reliqua enim dona conjungunt quidem cum Deo, ſed ex ratione communi conjunctionis, & unitatis cum Deo, quo pacto perſonalitas Verbi ratione ſui conjungit ſubſtantialiter cum Deo, & facit quid unum cum ipſo communi conjunctione tranſcendente per reliqua prædicata divina, non verò per aſſimulationem in conceptu naturæ: hinc perſonalitas Verbi ex vi proprii conceptus expliciti non ſanctificat Chriſti humanitatem quamvis ſit majus donum ſupernaturale, quam ipſa gratia habitualis.

Poteſt ulterius objici contra aſſertionem, quia per id Chriſti humanitas formaliter ſanctificatur, cui immediatiùs unitur; ſed humanitas Chriſti immediatius unitur ſubſiſtentiæ Verbi, ſeu perſonalitati ſecundum proprium conceptum explicatum ſuperadditum divinæ eſſentiæ, & aliis prædicatis abſolutis, quam uniatur naturæ divinæ ut virtualiter, vel formaliter diſtinctæ à perſonalitate, quia humanitas Chriſti immediatè unitur perſonalitati, & hac mediante naturæ divinæ: ergo Chriſti humanitas ſanctificatur formaliter per ſubſiſtentiam, ſeu perſonalitatem Verbi ſecundum conceptum proprium explicitum, per quem diſtinguitur à natura. Major evincitur, quia ratione illius, cui immediatiùs unitur, terminat humanitas amorem hypoſtaticum, qui eſt longè major amore adoptivo proinde ratione illius fit objectum congruum divinæ dilectioni ſimpliciter: ergo ratione illius, cui immediatiùs unitur humanitas conſtituitur ſancta formaliter. Sed contra negatur humanitatem Chriſti per id formaliter ſanctificari, cui immediatius unitur, quia etiam animæ unitur gratia habitualis, & modus unionis eſt illi immediatior, quàm ipſa gratia, quia unio mediat inter animam, & gratiam, & eſt ratio, qua gratia unitur animæ, & nihilominus anima non ſanctificatur per modum unionis, ſed per gratiam: eſt enim gratia habitualis, quæ formaliter animam ſanctificat: rurſus liquet in modo unionis hypoſtaticæ diſtincto ab extremis, cur immediatius unitur huma-

Digitized by Google

humanitas quam ipſi perſonalitati Verbi, & tamen ab illo non ſanctificatur formaliter ut fuſiùs in præcedentibus oſtendimus: unde illa major tantùm eſt vera, quando id, cui immediatiùs ſubjectum unitur eſt forma ſanctificans: quia vero perſonalitas Verbi ſub explicito, & expreſſo conceptu illius, quod addit ad divinam eſſentiam reliqua divina prædicata abſoluta, non eſt formalis ſanctitas, ideo per illam ſub illo conceptu proprio explicito non ſanctificatur Chriſti humanitas, quamvis hæc illi immediatiùs uniatur. Hinc ad probationem majoris diſtinguitur antecedens ratione illius, cui immediatiùs unitur Chriſti humanitas, terminat amorem hypoſtaticum ultimatè, & completè negatur: non ultimatè conceditur, & negatur conſequentia. Etenim etiam in modo unionis, ratione cujus humanitas Chriſti amorem hypoſtaticum terminat, patet inſtantia, quia enim unio hæc non eſt terminus ultimus prædicti amoris, ſed ulteriùs tendit ad perſonalitatem, & divinitatem Verbi, ideo non unio, ſed perſonalitas, ac divinitas Verbi eſt, quæ humanitatem Chriſti conſtituit objectum amoris hypoſtatici. Pari pacto quia amor hypoſtaticus non ſiſtit in perſonalitate Verbi, ſed ulteriùs tranſit ad communicandam divinam naturam, hæc ultimo terminat prædictum amorem hypoſtaticum, proinde non perſonalitas Verbi, ſed ejus divinitas ſanctificat humanitatem Chriſti formaliter.

Dices ſi per impoſſibile uniretur humanitati Chriſti ſola perſonalitas Verbi, & non divina natura, in hac hypotheſi ſola perſonalitas ſanctificaret Chriſti humanitatem, & non natura ſeu Deitas, quæ non ſupponitur unita, forma enim nequit ſuum effectum formalem præſtare illi ſubjecto cui non unitur; qui per ſui exhibitionem dat ſuum effectum formalem, & non ſe exhibet ſubjecto ſi eidem non uniatur: ergo cum in data hypotheſi non divina natura, neque Deitas Chriſti humanitatem ſanctificaret; ſequitur de facto Chriſti humanitatem non ſanctificari à divina natura, ſed à ſola Verbi perſonalitate. Antecedens probatur quia in data hypotheſi Chriſtus ut homo eſſet ſanctus, ſiquidem per Verbi perſonalitatem Chriſtus conſtitueretur filius Dei naturalis & filiatio Dei naturalis non ſtat ſine ſanctitate; ergo Chriſtus eſſet ſanctus per ſolam Verbi perſonalitatem, conſequenter Chriſti humanitas ſanctificatur per ſolam perſonalitatem Verbi, quia hæc ſola poteſt effectum formalem ſanctitatis præſtare, & quidem ut formaliter, vel virtualiter diſtincta à natura divina: ſiquidem communicata ſola perſonalitate ſi per impoſſibile non communicaretur natura, adhuc communicaretur humanitati Chriſti divina filiatio, ſeu ſubſiſtentia Verbi, quæ eſt eſſentialiter filiatio divina, quæ in data hypotheſi conſtitueret Chriſtum in hominem filium Dei naturalem, proinde ſanctum. Sed contra negatur antecedens quia in data hypotheſi impoſſibili non communicaretur humanitati Chriſti divina filiatio reduplicativè, & formaliter ſub conceptu filiationis; ſed tantùm ſpecificativè, & materialiter: hæc autem perſonalitas ſpecificativè, ac materialiter ſumpta non conſtitueret Chriſtum ut hominem filium Dei naturalem, quia ad id requiritur communicatio filiationis divinæ reduplicativè, & formaliter ſumptæ ſeu ut formaliter, & reduplicativè eſt filiatio; ſeu ut eſt in exercitio actuali terminandi naturam divinam. Dei filiatio dupliciter conſiderari poteſt formaliter, ſeu reduplicativè, ut exercet rationem filiationis formaliter, & tunc concipitur in exercitio terminandi naturam divinam exigentem terminari triplici perſonalitate, ſeu paternitate, filiatione, & ſpiratione paſſiva: & ſpecificativè ſeu materialiter, quatenus non exercet rationem filiationis, nec concipitur in exercitio terminandi naturam divinam, & in data hypotheſi hoc ſecundo modo perſonalitas uniretur Chriſto ut homini, quem propterea non conſtitueret filium Dei naturalem, neque ſanctum. Quia ut Chriſtus quatenus homo conſtituatur filius Dei naturalis, neceſſe eſt, ut ipſi communicetur perſonalitas Verbi, ut filiatio eſt reduplicativè & formaliter, & ut exercens rationem filiationis; & in data hypotheſi perſonalitas Verbi non communicaretur Chriſto ut homini, quatenus exercet rationem filiationis quia non uniretur humanitati, ut eſt in exercitio terminandi naturam divinam; proinde non conſtitueret Chriſtum ut hominem filium Dei naturalem; neque in data hypotheſi impoſſibili eſſet eſſentiale perſonalitati Verbi conſtituere actu filium Dei naturalem; perinde ac in eadem hypotheſi non eſſet illi eſſentiale terminare naturam divinam actu, quia ab ipſa ſupponeretur ſeparata, & illam non terminare.

Inſtabis proprietas perſonalis Spiritûs ſancti ſanctificat ratione ſui, & ut virtualiter, vel formaliter diſtinguit, à divina natura Spiritum ſanctum: ergo & perſonalitas Verbi ratione cui eſt ſanctitas, & ſanctificat formaliter Verbum: eſt enim utrinque par ratio. Antecedens probatur: quia tertia perſona Trinitatis ex vi ſuæ proceſſionis eſt Spiritus ſanctus, ergo ex vi ſuæ proceſſionis eſt ſancta, & quidem non ratione naturæ, quia hanc non accipit formaliter ex vi ſuæ proceſſionis, alioquin eſſet Filius, & genitus, & ejus proceſſio foret formaliter generatio, ideo enim ſecunda in divinis eſt Filius, qui ex vi ſuæ proceſſionis formalis accipit naturam divinam ſibi à Patre communicatam, unde Spiritus ſanctus procederet ut Filius, quod non eſt dicendum, conſequenter tertia perſona eſt ſancta ratione proprietatis perſonalis ut diſtinctæ ab eſſentia: ergo ſi perſonalitas Spiritûs ſancti ſanctificat tertiam perſonam: etiam perſonalitas Verbi ſanctificat ſecundam perſonam. Sed contra, quia quando dicitur Spiritus ſanctus ut appropriatur tertiæ perſonæ ſanctiſſimæ Trinitatis, non ſumitur Spiritus ſanctus pro termino complexo, adeo ut ſanctitas ſit ratio diſtincta à Spiritu, & ex duabus vocibus fiat terminus complexus: ſed eſt terminus incomplexus, qui ſumitur per modum unius dictionis, quo pacto non ſignificat ſanctitatem, ſed impulſum procedentem per actum voluntatis, ut docet D. Thomas 1 *part. quæſt.* 36. *art.* 1. Quamobrem ex eo, quòd tertia perſona ex vi ſuæ proceſſionis ſit Spiritus ſanctus non ſequitur hanc tertiam perſonam eſſe formaliter ſanctam ex vi proceſſionis, conſequenter non ſequitur ſanctificari formaliter per propriam perſonalitatem ut diſtinctam virtualiter, vel formaliter à natura divina.

Objicies ulteriùs contra aſſertionem: perſonalitas Verbi ex vi proprii conceptûs eſt perfecta, proinde importat perfectionem, qua perficit, & ſanctificat Chriſti humanitatem: adeo ut perſonalitas Verbi intelligatur unita Chriſti humanitati, quin eidem præſtet ſuum effectum formalem ac eam formaliter ſanctificet. Antecedens oſtenditur, quia perfectio ex vi ſui formalis conceptûs dicit meram rei integritatem, & præſcindit ab eſſe relativo, & abſoluto, ſiquidem etiam relativum habet ſuam integritatem quoad ſua prædicata eſſentialia relativa, eſtque ſuis numeris abſolutum, ſeu perfectum; unde generatim illud eſt perfectum, cui nil deeſt ex illis, quæ

Digitized by Google

quæ conveniunt ſuæ naturæ: atqui filiationi divinæ ut diſtinctæ ab eſſentia non deeſt quidquam intra propriam lineam filiationis, ergo filiatio, ſeu perſonalitas quamvis relativa eſt perfecta, & in ſuo conceptu includit perfectionem, quam communicat Chriſti humanitati. Firmatur, quia vel perſonalitati Filii ut diſtinctæ ab eſſentia debetur aliqua perfectio vel non? ſi dicatur hoc ſecundum, ſequitur maximè eſſe imperfectam, quia tametſi imperfectio ſit carentia perfectionis debitæ, adhuc eſt ſumma imperfectio aliquid eſſe tale, cui nulla perfectio debeatur: unde filiatio vel ex eo eſſet ſummè imperfecta, quia illi non deberetur ulla perfectio. Quòd ſi aſſeramus primum, ſcilicet illi deberi aliquam perfectionem, ergo vel illam habet ut diſtinctam ab eſſentia, vel non, ſi dicatur primum, ergo eſt perfecta ratione ſui, & importat perfectionem, quam communicat Chriſti humanitati: ſi dicatur ſecundum ſequitur eſſe imperfectam, quia caret perfectione ſibi debita. Sed contra negatur major, & ad ejus probationem, in qua dicebatur perfectum communiter definiri id, cui nihil deeſt in proprio genere, eſt diſtinguendum, cui nihil deeſt in proprio genere importante perfectionem concedo, cui nihil deeſt ſimpliciter, & in quocunque genere negatur, quando enim perfectum definitur id, cui nihil deeſt in proprio genere, debet neceſſario ita intelligi, ut nihil ipſi deſit ſecundum modum ſuæ perfectionis, adeo ut ſenſus ſit, quod perfectum includat omnem perfectionem ſibi debitam: alioquin ſi definitio perfecti non ſumeretur hoc pacto, inde ſequeretur peccatum ſecundum proprium conceptum peccati fore perfectum, & peccati malitiam eſſe perfectionem: ſiquidem in ratione malitiæ nihil ei deeſt ex his, quæ ad ſuum genus deſiderantur. Quòd ſi dicas peccatum in ratione peccati eſſe perfectum, eò quia ſit omnibus ſuis numeris abſolutum, & nihil ipſi deſit ex iis, quæ requiruntur ad rationem peccati, reſpondetur, hunc modum loquendi eſſe valdè improprium, & contra Ariſtotelem docentem vitium, ſeu peccatum nonniſi impropriè, & metaphoricè dici perfectum: quinimò inde ſequeretur aliquam perfectionem non cauſari effectivè, & finaliter à Deo, cùm Deus non cauſat peccatum ut peccatum reduplicativè. Quamobrem licèt divinis relationibus, ſeu perſonalitatibus ſub explicito conceptu *ad*, nihil deſit ex iis, quæ poſſunt iiſdem convenire non tamen inde ſequitur eſſe formaliter perfectas, ac dicere perfectionem ſub explicito conceptu referendi: ſed ex eo, quòd illis nihil deſit ex iis, quæ iiſdem conveniunt, tantùm inferri poteſt non eſſe imperfectas. Contra ſecundò, quia ſi concederemus perfectum generatim eſſe omne id, cui nihil deeſt in proprio genere, non tamen inde ſequeretur perſonalitatem Verbi ſub explicito conceptu perſonalitatis dicere perfectionem, quia integritas importat rem eſſe ſuis numeris completam, & abſolutam, & res quælibet eſt ſemper completa in ordine ad ſe, non in ordine ad aliud, unde perſonalitas Filii eſſet completa quoad ſe, & in ſe, non verò formaliter ſub explicito conceptu referendi ad Patrem. Ad id quod addebatur, quòd ſi perſonalitati divinæ ut diſtinctæ ab eſſentia non deberetur aliqua perfectio, eſſet maximè imperfecta, reſpondetur, perſonalitatem ſub explicito conceptu relativo & referendi unam perſonam ad aliam ſub hoc præciſo conceptu *ad* non eſſe aptam ut ſit perfecta, vel imperfecta, neque eſt maximè imperfectio hujuſmodi negatio omnis perfectionis, & imperfectionis, quia enim tantùm negatio eſt imperfectio, quæ eſt negatio perfectionis debitæ. Vel poſſet etiam diſtingui illud eſt maximè imperfectum, cui nulla eſt debita perfectio nec implicitè, nec abſolutè, nec reduplicativè tranſeat: ſi licèt reduplicativè & explicitè non ſit illi debita perfectio, & illi debeatur abſolutè implicitè, & identicè negatur: divinæ igitur perſonalitates quamvis ſub explicito conceptu referendi unam perſonam ad aliam non dicant explicitè perfectionem, illam tamen includunt implicitè, quatenus identificantur cum divina eſſentia, quæ eſt ſumma perfectio. Si dicas Filium ut Filium eſſe ſummè perfectum, proinde eſſe talem à filiatione in ratione filiationis, conſequenter filiationem eſſe perfectam propria perfectione relativa. Contra eſt, negatur conſequentia, in qua ſit tranſitus de concreto ad abſtractum: eatenus filius in concreto eſt ſummè perfectus, quia præter filiationem includit etiam divinam eſſentiam, quæ eſt ſummè perfecta, & ratione cujus filius in concreto eſt etiam ſummè perfectus: ſed filiatio in abſtracto non dicit explicitè eſſentiam, ſed ſimplicem ordinem ad Patrem, ac præcisè dicit eſſe *ad*, in quo conceptu non dicit perfectionem: unde poteſt diſtingui antecedens Filius eſt perfectus perfectione abſoluta eſſentiæ, conceditur antecedens, perfectione relativa, negatur antecedens, & conſequentia: vel poteſt ſubdiſtingui ſecundum membrum diſtinctionis Filius eſt perfectus perfectione relativa negativè quatenus non eſt imperfectus per eandem perfectionem relativam, eò quia relatio non dicat in ſuo conceptu imperfectionem, concedo antecedens: eſt perfectus perfectione relativa poſitivè, negatur antecedens, & conſequentia. Sed urgebis perfectio ſequitur entitatem ſeu rationem poſitivam: ſed filiatio eſt ratio poſitiva diſtincta à ratione poſitiva eſſentiæ, conſequenter eſt perfectio poſitiva, & non negativa tantùm. Sed contra diſtinguitur major, quidquid ſit, an filiatio dicat rationem poſitivam, nec ne: perfectio ſequitur rationem poſitivam, ut in actu exiſtentiæ, vel in ordine ad illam, conceditur: ſine actu exiſtentiæ, & ordine ad illam, negatur major, & ſub eadem diſtinctione minoris negatur conſequentia, quia perfectio non ſequitur ad rationem poſitivam utcunque, ſed ut actu exiſtentem, vel dicentem ordinem ad exiſtentiam: & filiatio ſub explicito conceptu referendi ad Patrem non dicit exiſtentiam, nec ordinem ad illam, conſequenter licèt dicat rationem poſitivam, non tamen inde ſequitur eſſe perfectam, & ad talem rationem poſitivam ſequi perfectionem. Dices Deum eſſe trinum eſſe maximam & ſummam perfectionem, atqui Deus eſt trinus per relationes divinas ut diſtinctas ab eſſentia, ergo relationes divinæ, ſeu perſonalitates ut diſtinctæ ab eſſentia dicunt proprias perfectiones, quibus denominant Deum trinum ſummè perfectum, ſiquidem forma denominans ſubjectum perfectum debet eſſe perfecta, & importare perfectionem, non enim denominatio poteſt excedere formam, à qua habetur denominatio, ergo ſi Deus ut trinus eſt ſummè perfectus, ſequitur perſonalitates divinas & diſtinctas ab eſſentia, & ſub explicito conceptu referendi dicere proprias perfectiones. Sed contra diſtinguitur major Deus, ut trinus eſt ſumma perfectio diſtincta à Deo ut uno, nego majorem, ſeu ſumma perfectio eadem perfectione, qua eſt ſummè perfectus Deus, ut unus, conceditur major; & conceſſa minore negatur conſequentia denominatio enim, qua Deus ut trinus

trinus dicitur ſummè perfectus, non oritur ab ipſis perſonalitatibus ſub explicito conceptu referendi, ſed ab eſſentia divina incluſa in Deo ut trino, unde ſi Deus denominatur trinus à tribus perſonalitatibus relativis, denominatur ſummè perfectus ab eſſentia.

CAPUT VIII.

Oſtenditur, perſonalitatem verbi ſub explicito conceptu Deitatis non ſimpliciter, ſed ut terminatam per ſubſiſtentiam verbi ſanctificare Chriſti humanitatem, adeo ut ly ut terminatam, non ſit ratio formalis, ſed tantum conditio, qua Deitas immediatè Chriſti humanitatem ſanctificat.

Diximus in præcedentibus perſonalitatem verbi ſub præciſo conceptu perſonalitatis, ſeu ſecundum id, quod addit ad perfectiones abſolutas, non ſanctificare formaliter Chriſti humanitatem unde ſupereſt inquirendum, ſub quo conceptu perſonalitas Verbi formaliter ſanctificet Chriſti humanitatem. Diximus enim verbum divinum ex eo, quod uniatur Chriſti humanitati eam formaliter ſanctificare, & oſtendimus eam non ſanctificare per modum ſubſtantialem unionis, adeo ut hic modus non ſit forma ſanctificans humanitatem Chriſti, unde ſupereſt dicendum Chriſti humanitatem ſanctificari formaliter à verbo divino ſibi unito ſub conceptu explicito Deitatis, non ſimpliciter, ſed ut terminatæ, ac veluti characterizatæ per ſubſiſtentiam verbi tanquam per conditionem, ſine qua Deitas non ſanctificaret Chriſti humanitatem.

Probatur aſſertum, quia juxta doctrinam ſanctorum Patrum per id ſanctificatur formaliter Chriſti humanitas per quod formaliter ungitur, & deificatur: ſed Chriſti humanitas ungitur per Deitatem & ab illa deificatur, ergo per Deitatem ſanctificatur formaliter. Major non patitur difficultatem, quia apud Patres idem eſt eſſe unctum, ac eſſe ſanctum formaliter, qua ratione juſti dicuntur Chriſti, id eſt uncti: & Chriſtus ut homo dicitur ſubſtantialiter unctus à divinitate formaliter, ergo ab eadem ſanctificatur formaliter, minor oſtenditur, quia ex Div. Gregorio Nazianzeno orat. 36. quæſt. 4. de Theol. n. 94. loquens de Chriſto ait: *Chriſtus verò dicitur propter divinitatem; ea enim humanitatis unctio eſt non operatione ut in aliis Chriſtis ſanctificans, ſed totius ungentis præſentia*, ex quibus probatur minor, quia Chriſtus perinde eſt ac unctus, & Chriſtus ut homo eſt ſubſtantialiter Chriſtus ſeu unctus, conſequenter ſi eſt ſubſtantialiter unctus, eſt etiam ſubſtantialiter ſanctus. Tum quia Chriſtus dicitur unctus à divinitate non operatione ut alii juſti, ergo dicitur unctus à divinitate formaliter. Tum quia ex Nazianzeno divinitas eſt unctio humanitatis, conſequenter conſtituit humanitatem ſubſtantialiter unctam, proinde etiam ſubſtantialiter ſanctam. Quòd ſi dicas, Nazianzenum, & alios Patres loqui in ſenſu cauſali, non formali, & inde tantum ſequi divinitatem eſſe unctionem humanitatis non formaliter ratione ſui, ſed cauſaliter & originaliter, quatenus inde derivatur gratia habitualis, qua Chriſti humanitas formaliter ungitur & ſanctificatur. Contra eſt, quia ſi tantum cauſaliter divinitas ſanctificaret Chriſti humanitatem, eam ſanctificaret divina operatione: ſiquidem gratia habitualis, quæ formaliter Chriſti humanitatem ſanctificaret, cauſaretur à divinitate efficienter per operationem, atqui Nazianzenus ait divinitatem eſſe unctionem humanitatis Chriſti non operatione ut in aliis Chriſtis, ſed totius ungentis præſentia.

Si dicas Nazianzenum in allegatis verbis non excluſiſſe operationem Dei in ſanctificatione humanitatis à divinitate, ſed tantum operationem divinitatis, adeo ut Chriſti humanitas diverſimodè fuerit uncta, ac ungantur alii juſti, quia iſti media propria operatione ſe diſponunt ad ſuſcipiendam ſanctificationem ac unctionē à divinitate, quæ cauſans gratiam ſanctificantem illam infundit diſpoſitis per proprias operationes ad illam ſuſcipiendam, ſecus Chriſti humanitas non ſe diſpoſuit per propriam operationem ad ſuſcipiendam unctionem divinitatis. Nam contra eſt, quia Nazianzenus ut probaret Chriſtum dici unctum à divinitate, aſſumit pro medio, quia divinitas eſt unctio humanitatis, ſed dicitur Chriſtus à divinitate formaliter unctus: ergo aſſerit in ſenſu formali formaliter divinitatem ungere, & ſanctificare Chriſti humanitatem, quia Chriſtus idem eſt ac unctus, & eſſe Chriſtum formaliter idem eſt, ac eſſe unctum formaliter, proinde non in ſenſu cauſali, ſed formali divinitas Chriſti humanitatem ſanctificat, & quamvis Nazianzenus non videatur excluſiſſe Dei operationem in ſanctificatione humanitatis à divinitate, id tamen non officit, quia negatio adæquatè diſtribuit, conſequenter omnem operationem tam ex parte Deitatis, quam humanitatis excludit in unctione humanitatis à divinitate. Tum quia juxta Nazianzenum diverſimodè comparatur divinitas ad humanitatem Chriſti in ratione unctionis & ſanctitatis, & in ordine ad alios homines juſtos, quia in ordine ad alios juſtos ſanctitas, & unctio non habetur ſine operatione ex parte juſtorum, quia iſti per proprias operationes ſe diſponunt ad ſuſcipiendam gratiam habitualem, qua unguntur, & ſanctificantur formaliter, adeo ut hæc unctio habeatur cauſaliter, ergo reſpectu humanitatis Chriſti unctio debet eſſe formalis, alioquin non eſſet diſcrimen inter unctionem, qua unguntur ſancti, & qua Chriſti humanitas fuit uncta.

Si dicas ſalvari poſſe hunc diverſum modum unctionis juſtorum, & humanitatis Chriſti abſque eo, quod divinitas dicatur eſſe formalis ſanctitas humanitatis, etenim ſi dicamus divinitatem ungere alios juſtos purè effective cauſando efficienter gratiam habitualem, à qua juſti formaliter ſanctificantur & unguntur: & reſpectu Chriſti humanitatis non purè effectivè ſe habere, ſed ut principium denominationis phyſicè, vel moralis; per hoc ſalvatur hic diverſus modus unctionis reſpectu humanitatis Chriſti, & aliorum juſtorum, quamvis enim divinitas non ſanctificet formaliter Chriſti humanitatem, eo tamen ipſo, quòd humanitati unitur, poſtulat exigentia phyſica, vel ſaltem morali, ut gratia habitualis humanitati Chriſti infundatur, per quam ſanctificetur formaliter. Sed contra, quia aſſi-

Digitized by Google

aſſignatum diſcrimen ad intentum Nazianzeni non ſufficit: ipſe enim intendebat probare, Chriſtum dici à divinitate, quia Divinitas eſt unctio, & ſanctitas humanitatis, ait Nazianzenus, Chriſtum dici unctum à divinitate; atqui à divinitate ſolum radicaliter ſanctificante, & ungente non poteſt dici Chriſtus unctus formaliter, quia ſi Deitas tantum ſanctificaret Chriſti humanitatem, eo quia licet cauſaret efficienter in aliis juſtis gratiam habitualem, in Chriſti humanitate eſſet principium dimanationis phyſicæ, vel moralis, à quo gratia ſanctificans dimanaret; non formaliter à Deitate ut principio dimanationis, ſed à gratia habituali dimanata ſanctificaretur Chriſti humanitas; conſequenter non eſſet formaliter uncta ab ipſa divinitate, ſed tantum à gratia habituali. Præterea ſi divinitas humanitati unita eſt radix phyſica, vel moralis, à qua dimanat gratia habitualis, non ſolùm radicaliter, ſed etiam formaliter Chriſti humanitatem ſanctificaret, quia divinitas ut unitur immediate humanitati, illi præſtat ſuum effectum formalem, ſeu illam ungit & ſanctificat, quia non poteſt intelligi forma unita ſubjecto, quin eidem ſuum effectum formalem communicet: & effectus formalis deitatis unitæ humanitati eſt eam deificare, conſequenter formaliter ſanctificare. Firmari ex eo etiam poteſt; quia humanitas antecedenter ad gratiam habitualem eſt ſubſtantialiter formaliter ſancta; ergo ab aliqua forma præſtante effectum formalem ſanctitatis: ſed hujuſmodi forma non eſt modus ſubſtantialis unionis, ut ſuperius evicimus: neque eſt à perſonalitate verbi divini, ut pariter probatum, ſi perſonalitas ſumatur ſecundum id quod ſuperaddit eſſentiæ, ac prædicatis abſolutis: ergo ſupereſt, ut effectus formalis ſanctitatis in Chriſti humanitate præſtetur à ſola Deitate, ut terminata, ac veluti characterizata perſonalitate verbi ratione illius per quod ab eſſentia, & reliquis prædicatis abſolutis diſtinguitur.

Probatur ſecundò quia divinitas, prout virtualiter vel formaliter à perſonalitate diſtincta, eſt formaliter ſanctitas ſubſtantialis, quæ Deum per eſſentiam ſanctificat; adeo ut gratia habitualis communicata creaturis ſit formalis ſanctitas accidentalis participativè, quatenus participat rationem Deitatis: & quia gratia habitualis ſanctificat formaliter creaturam, eſtque ſanctitas creaturæ effectus formalis gratiæ habitualis; Deitas, quæ eſt ſanctitas ſubſtantialis & per eſſentiam, debet Chriſti humanitatem ſanctificare formaliter; adeo ut ſanctitas Chriſti ut hominis ſit effectus formalis Deitatis ut terminatæ perſonalitate verbi divini. Firmatur quia hic conceptus Deitatis ſic terminatæ eſt prima radix videndi & amandi Deum, in quo conſiſtit forma ſanctitatis ut in præcedentibus probavimus; ergo unita quamvis mediante perſonalitate humanitati Chriſti, illam ſanctificat formaliter ſanctitate ſubſtantiali: non enim mediatio perſonalitatis verbi poteſt impedire, quin Deitas præſtet ſuum effectum formalem ſanctitatis Chriſti humanitati; non enim effectus formalis ſanctitatis poſtulat immediatam unionem formæ ſanctificantis cum ſubjecto, quod formaliter ſanctificat. Tum quia gratia habitualis ſanctificat totum hominem quamvis immediatè non uniatur toti homini; non enim unitur corpori, ſed tantum animæ, quia eſt accidens ſpirituale poſtulans ſubjectari in ſubjecto ſpirituali, quale eſt anima. Tum quia ex parte humanitatis non repugnat, eam ſanctificari ſubſtantialiter mediatè à Deitate ſub expreſſo conceptu ſignificato; & Deitas ſub eodem conceptu ſufficiens eſt ad ſanctificandam formaliter humanitatem Chriſti: ergo de facto illam ſanctificat formaliter.

Probatur tertiò, quia ſi quæ ratio eſſet, cur divinitas non ſanctificaret formaliter Chriſti humanitatem, maximè quia phyſicè illam non informaret: ſed hæc ratio nequit eſſe impedimento, quin Deitas ſub præfato conceptu ſanctificet formaliter Chriſti humanitatem: ſiquidem in ſententia adverſariorum, perſonalitas verbi prout virtualiter diſtincta à divina natura ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem, & tamen illam phyſicè non informat, ſed tantum ſubſtantialiter complet eam terminando: ergo ex eo quod Deitas phyſicè humanitatem Chriſti non informet, adhuc poteſt eam formaliter ſanctificare, perinde ac perſonalitas in ſententia adverſariorum eam phyſicè non informat, & tamen formaliter ſanctificat. Præterea ſine phyſica informatione perſonalitas verbi in communi ſententia conſtituit Chriſti humanitatem perſonatam: ergo etiam Deitas poterit ſub expreſſo præfato conceptu ſine phyſica informatione conſtituere formaliter ſanctam Chriſti humanitatem. Rurſus tametſi Deitas non informet divinam naturam, eam nihilominus conſtituit ſanctam. Quamvis eſſentia divina non informet phyſicè intellectum beati, illum tamen fœcundat in ordine ad viſionem beatam: ergo Deitas poterit ſanctificare formaliter Chriſti humanitatem, quamvis phyſicè illam non informet, ſed tantum terminet mediante perſonalitate.

Probatur ſecunda pars, ſcilicet Deitatem ut terminatam & veluti characterizatam perſonalitate verbi ſanctificare formaliter Chriſti humanitatem: quia Deitas ſanctificat humanitatem formaliter, quatenus eidem unitur: forma enim quæ non unitur ſubjecto, non poteſt illi præſtare ſuum effectum formalem; hic enim effectus non habetur niſi per exhibitionem formæ ſubjecto, quæ exhibitio habetur per unionem: ſed Deitas non unitur humanitati niſi ut terminata & modificata, vel characterizata per perſonalitatem verbi: ergo non niſi ut terminata & characterizata verbi perſonalitate ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem. Firmatur, quia Deitas non ſanctificat humanitatem Chriſti, prout eſt communis toti Trinitati, alioquin ſi uniretur humanitati ut communis toti Trinitati; omnes tres perſonæ aſſumpſiſſent Chriſti humanitatem, ac fuiſſent incarnatæ; ſiquidem ſanctificaret formaliter ut terminata tribus perſonalitatibus divinis. Hoc autem adverſatur fidei catholicæ: ergo Deitas non niſi ut terminata, & veluti characterizata per verbi perſonalitatem ſanctificat formaliter Chriſti humanitatem, adeo ut ly ut terminata ſeu characterizata per verbi perſonalitatem ſit conditio requiſita, ut Deitas Chriſti humanitatem formaliter ſanctificet; quia per hanc terminationem Deitas appropriatur verbo, quamobrem ly ut terminata per verbi perſonalitatem non dicit rationem formalem, ut Deitas Chriſti humanitatem ſanctificet; ſed tantum conditionem, aut complementum ad præſtandum humanitati Chriſti affectum formalem ſanctitatis: ſiquidem quod ratione ſui ſanctitas non eſt formalis; non poteſt alteri eſſe ratio formalis, ut præſtet ſanctitas effectum: perinde ac id quod non eſt formaliter albedo ratione ſui; non poteſt alteri eſſe formalis ratio dealbandi: ſed perſonalitas verbi ſub proprio conceptu perſonalitatis diſtinctæ ab omnibꝰ prædicatis abſolutis virtualiter vel formaliter non eſt ſanctitas formalis; ergo non poteſt eſſe ratio formalis Deitatis, ut formaliter ſanctificet Chri-

Chri-

Digitized by Google

Chriſti humanitatem; ſed tantùm conditio quâ Deitas per hanc perſonalitatem Chriſti humanitati conjunctam illam formaliter ſanctificat. Non tamen perſonalitas eſt conditio ita neceſſaria, ut ſine illa non poſſet divinitas humanitatem ſanctificare; ſed tantùm eſt conditio ad illam de facto ex vi præſentis decreti formaliter ſanctificandam; ſiquidem ex vi præſentis decreti ſolus filius humanitatem aſſumpſit; proinde Deitas non niſi mediante perſonalitate Verbi unitur Chriſti humanitati, quam ſanctificat. Cæterùm ſicut Filius, ita & Pater, ac Spiritus ſanctus potuiſſent Chriſti humanitatem aſſumere, imò & ipſa divina eſſentia in ſententia docentium eam ſubſiſtere per ſubſiſtentiam abſolutam: ſicut enim ſubſiſtentia relativa Filii; ita & divina eſſentia per ſubſiſtentiam abſolutam potuiſſet Chriſti humanitatem terminare, & complere. In hiſce caſibus perſonalitas Verbi non eſſet medium, quo Deitas uniretur humanitati Chriſti; ſiquidem per perſonalitatem Patris, vel Spiritûs ſancti; vel etiam mediante ſubſiſtentia abſoluta illi uniretur, ac illam compleret in ordine ſubſtantiali. Quamvis Deitas nonniſi mediante perſonalitate Verbi Chriſti humanitati uniatur, eam tamen immediatè ſanctificat, quia illa eſt prima forma ſanctificans immediatè humanitatem; ſi enim non eſſet prima forma, maximè eſſet, quia mediaret aliqua forma prior, à qua ſanctificaretur; ſed nulla procedit forma, quæ ſanctificet: ſiquidem formæ mediantes ſunt modus ſubſtantialis unionis, & ipſa perſonalitas filii, quâ mediante Deitas unitur Chriſti humanitati, quam ſanctificat: ſicut perſonalitas mediante modo ſubſtantiali unionis terminat, & complet Chriſti humanitatem in ordine ſubſtantiali; ita Deitas mediante Verbi perſonalitate unitur Chriſti humanitati, quam ſanctificat: ſed modus ſubſtantialis unionis non eſt forma ſanctificans Chriſti humanitatem; neque ipſa perſonalitas verbi, ut fusè probavi in præcedentibus; ergo ſi nulla præcedit forma ſanctificans Chriſti humanitatem: ſequitur quòd Deitas ſit prima forma illam ſanctificans immediatè; quia ſanctificare immediatè humanitatem eſt excludere quamcunque priorem formam ſanctificantem, adeo ut inter Deitatem, & Chriſti humanitatem nil mediet, à quo Chriſti humanitas ſanctificetur formaliter: ſed quamvis inter Deitatem, & humanitatem medient modus ſubſtantialis unionis, & perſonalitas Verbi, adhuc nil mediat, quod Chriſti humanitatem ſanctificet; quia modus ſubſtantialis, unionis, & Verbi perſonalitas non ſunt ſanctitates, neque formæ ſanctificantes: ergo ſi nil mediat quòd ſanctificet, ſequitur Chriſti humanitatem primò, & immediatè ſanctificari à Deitate mediante perſonalitate illi unita.

In contrarium tamen poteſt objici primò, quia tametſi Deitas in ſe ipſa ſit formalis ſanctitas, non tamen poteſt effectum formalem ſanctitatis Chriſti humanitati præſtare ratione ſui, ut à perſonalitate Verbi diſtinguitur, ergo Deitas non ſanctificat formaliter, & immediatè ratione ſui Chriſti humanitatem. Antecedens liquet, quia ut divinitas Chriſti humanitatem formaliter ſanctificet, requiritur, ut illi uniatur per modum formæ ſanctificantis, ac præſtantis effectum formalem ſanctitatis: atqui Deitas non poteſt per modum formæ Chriſti humanitati uniri, quia informatio repugnat Deitati, cujus derogat perfectioni, ergo Deitas non videtur poſſe Chriſti humanitati effectum formalem ſanctitatis ratione ſui præſtare; quamvis in ſe ipſa ſit formalis ſanctitas, idque ob imperfectionem, quam includeret ſi per modum formæ Chriſti humanitati uniretur. Sed contra negatur antecedens; ad cujus probationem diſtinguitur major: requiritur, ut Deitas uniatur Chriſti humanitati per modum formæ phyſicè informantis, negatur major, requiritur ut uniatur per modum formæ terminantis mediatè, vel immediatè, conceditur major, & eodem pacto diſtincta minore negatur conſequentia, quia tametſi Deitas non poſſit Chriſti humanitati uniri per modum formæ phyſicè informantis; poteſt tamen eidem uniri per modum formæ terminantis non ratione ſui immediatè, ſed mediatè ratione perſonalitatis Verbi divini: hæc ſiquidem unio mediata, ac terminativa ſufficit, ut Deitas ratione ſui ſanctificet immediatè Chriſti humanitatem. Etenim in ſententia Adverſariorum perſonalitas Verbi non per modum formæ phyſicè informantis, ſed per modum formæ terminantis unitur Chriſti humanitati, quam ſanctificat formaliter: ergo à pari, quamvis Deitas per modum formæ phyſicè informantis non uniatur Chriſti humanitati, ſed tantùm per modum formæ terminantis, & complentis in ordine ſubſtantiæ Chriſti humanitatem, poterit illi effectum formalem ſanctitatis præſtare: quamvis effectus formalis formæ ſit ipſa exhibitio formæ ſubjecto, cui præſtat ſuum effectum formalem, non tamen eſt neceſſe, ut hæc exhibitio formæ fiat ſemper per modum formæ phyſicè informantis; ſufficit enim, ſi fiat per modum formæ terminantis, & complentis ipſum ſubjectum, quo pacto ſancti Patres docent, Chriſti humanitatem ungi divinitati, quatenus divinitas mediante perſonalitate Verbi, ei unitur, & ſimul in ordine ſubſtantiali complet.

Si dicas Deitatem non uniri Chriſti humanitati immediatè, ſed tantùm mediatè, ſeu mediante perſonalitate Verbi: & hanc mediatam unionem non ſufficere ad præſtandum effectum formalem ſanctitatis ipſi humanitati, ſiquidem mediata unio ſapientiæ, & omnipotentiæ non ſufficit ut à Dei ſapientia Chriſti humanitas conſtituatur formaliter ſapiens, nec ab omnipotentia omnipotens, neque immenſa ab immenſitate: ergo neque mediata unio Deitatis ſufficit, ut Chriſti humanitas conſtituatur formaliter ſancta. Quòd attributa ſapientiæ, omnipotentiæ, immenſitatis uniantur immediatè Chriſti humanitati, eſt probatu facilè, quia identificantur cum ipſa Deitate, quæ non poteſt communicari attributis non communicatis, tum quia non videtur minùs inconveniens, quòd humanitas ſit formaliter ſancta ſanctitate, qua Deus eſt ſanctus; quàm quòd ſit ſapiens, omnipotens, immenſa formaliter per eandem ſapientiam, omnipotentiam, & immenſitatem, qua Deus eſt ſapiens, omnipotens, & immenſus, ergo ſicut Chriſti humanitas non eſt ſapiens, omnipotens, immenſa ſapientia, omnipotentia, & immenſitate Dei, neque erit ſancta formaliter ſanctitate Deitatis. Sed contra negatur conſequentia, & ad ejus probationem aſſignatur diſcrimen inter Deitatem, & prærecenſita attributa, quia humanitas Chriſti non poteſt Deo uniri, niſi ratione illius prædicati, in quo ſubſtantialiter eſt incompleta, quia tunc in ordine ſubſtantiali poteſt à Deo compleri, ac perfici: & quia Chriſti humanitas eſt incompleta in ordine ad ſubſiſtendum ſubſtantialiter ex effectu propriæ ſubſiſtentiæ, ideo poteſt compleri per Verbi perſonalitatem, non per modum formæ informantis, ſed tantùm terminantis, & complentis in ordine ſubſtantiali: ſecus quia in ordine ad intelligendum per ſapientiam, ad exiſtendum in loco, & ad operandum non eſt incompleta, & hæc prædicata ſunt extra lineam ſubſtantiæ, quam propterea ſub-

Digitized by Google

ſubſtantialiter non complent, fit, quòd tametſi identificentur cum Deitate, non tamen præſtant ſuos effectus formales humanitati Chriſti, adeo ut Chriſtus non uniatur cum prærecenſitis attributis, ut ab illis proprias denominationes infiniti, ſapientis, omnipotentis, & immenſi recipiat veluti effectus formales. Quòd ſi dicas Chriſti humanitatem in ordine ad effectum ſanctitatis non ſupponi ſubſtantialiter incompletam, eò quia defectus ſanctitatis in humanitate non ſit ſubſtantialis. Reſpondetur, quòd tametſi ſanctitas non ſit ſubſtantia, nihilominus, quia Deitas ipſa eſt ſanctitas, quæ mediante perſonalitate Verbi unitur humanitati Chriſti, illi præſtat ſuum effectum formalem ſanctitatis, & ſicut illam conſtituit unctam, ſeu deificatam, ita etiam ſanctificatam, duo enim præſtat deitas in Chriſti humanitate, quatenus illam mediante perſonalitate complet in ordine ſubſtantiali, & illi etiam præſtat ſuum effectum formalem ſanctitatis. Præterea poſſet aliter reſponderi, quia effectus formales vitales per modum actus ſecundi non communicantur, niſi actus vitales procedant phyſicè à principio vivente, vel identificentur cum illo, ut cognitio cum cognoſcente, volitio cum volente, quòd ſi actus vitales ſint tales per modum actus primi, non poſſunt communicari, niſi forma ſic dans vitam aut identificetur cum ſubjecto vivente, aut illud phyſicè informet, quo pacto intellectus nequit conſtituere intelligentem in actu primo, niſi identificetur cum ipſo ſubjecto intelligente, ut in Deo, cujus intellectus eſt ipſa intellectio perfectiſſima, & infinita in linea intellectionis, vel per modum formæ informantis informat phyſicè intelligentem, ut contingit in Angelis, qui cum non ſint ſuum intelligere, intelligunt per intellectionem elicitam, & diſtinctam, ac informantem phyſicè intellectum angelicum. Ratio eſt, quia eſſe operativum ſequitur ad eſſe ipſius eſſentiæ, & principia operativa non poſſunt præſtare ſubjecto eſſe operativum, niſi eidem uniantur ad unam conſtituendam eſſentiam, quæ ſit operativa, ad quod requiritur vel identitas ut in Deo, cujus eſſe eſt operari vel ſaltem phyſica informatio, ut in Angelo, & homine, æquè enim intellectus angelicus, ac humanus indiget phyſicè informari ab intellectione elicita, ut poſſit intelligere. Hinc ut ſapientia divina, immenſitas, omnipotentia præſtent ſuos effectus formales Chriſti humanitati, exigunt identificari cum ipſa, vel formaliter phyſicè eam informare, & neutrum præſtari poteſt, omnipotentia enim, quia eſt principium operativum, nequit ſuum effectum naturæ creatæ præſtare, niſi per modum forma phyſicè informantis, ita neque immenſitas, & omnipotentia, & hæc eſt ratio, cur ſapientia, immenſitas, & omnipotentia, & alia attributa uniantur quidem mediatè Chriſti humanitati, quatenus identificantur cum Deitate, quæ illi unitur, non tamen eidem præſtent ſuos effectus formales, neque denominent Chriſtum ut hominem infinitè ſapientem, omnipotentem, immenſum, quia hos effectus formales non poſſunt creaturæ præſtare, niſi per modum formæ phyſicè informantis: & phyſicè informare creaturam repugnat prædicatis divinis: ſecus Deitas licèt mediatè, ſeu mediante perſonalitate Verbi unitur Chriſti humanitati, illi præſtat ſuum effectum formalem ſanctitatis, quia eſt prima forma ſanctificans, quæ humanitati per modum formæ non informantis phyſicè, ſed terminantis, & complentis ei unitur: cùm enim, ut ſuperiùs demonſtravimus, modo ſubſtantialis unionis, quo perſonalitas Verbi unitur humanitati Chriſti, non ſit forma ſanctificans, imò nec ipſa perſonalitas Verbi ſub explicito conceptu relativo perſonalitatis, ſequitur quòd primò, & immediatè ſanctificetur ab ipſa Deitate, quæ eſt prima forma præſtans effectum formalem ſanctitatis: non ex eo tantùm, quòd mediatè uniatur Deitas humanitati, præſtat illi ſuum effectum formalem ſanctitatis, ſed ulteriùs quia mediante perſonalitate Verbi eam terminat, & complet in ordine ſubſtantiali, quia cùm humanitas Chriſti careat propria ſubſiſtentia, & incompleta, & completur per ſubſiſtentiam Verbi, ſeu perſonalitatem, quæ cùm ſit relativa, ex vi proprii conceptus expliciti, non dicit perfectionem, nec ſanctitatem ratione ſui præcisè, ſed ratione Deitatis identificatæ immediatè cum ipſa perſonalitate, cum enim ſit prima radix omnium divinarum perfectionum, eſt ipſa ſanctitas, quæ Chriſti humanitatem ſanctificat: ſecus quia Chriſti humanitas non eſt incompleta in ordine ad operandum, intelligendum, exiſtendum in loco non completur per ſapientiam divinam, nec immenſitatem, & alia attributa, quæ propterea, cùm non informent Chriſti humanitatem per modum formæ phyſicè informantis, neque terminantis, aut complentis, cùm humanitas Chriſti non indigeat compleri in lineis talium attributorum, ſequitur, quòd non poſſit ab iiſdem denominari æterna, immenſa, omnipotens. Eſt igitur diſcrimen inter effectus formales ſanctitatis, & aliorum attributorum, quia effectus ſanctitatis non exigit identitatem formæ ſanctificantis cum ſubjecto ſanctificato, nec illius phyſicam informationem, ſed tantùm phyſicam terminationem mediatam, vel immediatam, ſecus alia attributa ut præſtent ſuos effectus formales, exigunt vel identificari cum ſubjecto vel per modum formæ phyſicè informantis illud afficere, ac perficere. Hinc patet ſolutio ad inſtantias allatas in objectione.

Si dicas eſſe ſanctum non conſiſtere in objecto divinæ dilectionis utcunque, ſed in objecto dilectionis amicabilis Dei, & non poſſe per formam aliquam conſtitui objectum dilectionis divinæ amicabilis ſine phyſica informatione formæ præſtantis hunc effectum formalem, conſequenter non poſſe Deitatem præſtare humanitati ſuum effectum formalem ſanctitatis, eò quia illi repugnat phyſicè informare humanitatem: ſiquidem objectum divinæ dilectionis amicabilis non ſolùm exigit terminare dilectionem, ſed etiam poſſe mutuò redamare Deum proximè, vel radicaliter: & poſſe amare radicale, vel proximum præſtari non poteſt, niſi à forma phyſicè informante. Reſpondetur eſſe ſanctum importare quidem in ſubjecto ſancto poſſe redamare Deum, eò quia ſanctitas importat amorem amicabilem, quo perſona à Deo amata valeat Deum redamare: ſed negatur ad id requiri, ut forma, qua perſona conſtituitur ſancta, & potens Deum redamare informet per modum formæ phyſicè informantis ipſum ſubjectum, quod ſanctum conſtituit, ſufficit enim, ſi illud informet per modum formæ phyſicè terminantis, & complentis, quo pacto Deitas mediante Verbi perſonalitate unitur Chriſti humanitati, quam terminat, & complet in ordine ſubſtantiali, ac conſtituit Chriſti humanitatem ſanctam.

Objici ulteriùs poſſet contra aſſertum, eò quia eſſe ſanctum, ſit eſſe conſtitutum in ordine ſpirituali, & divino, atqui anima Chriſti non conſtituitur per Deitatem in eſſe ſpirituali, & divino, conſequenter per Deitatem non ſanctificatur formaliter, adeo ut ſanctitas Chriſti ut hominis non ſit effectus formalis Deitatis unitæ ejus humanitati mediante Verbi per-

Digitized by Google

perſonalitate. Major liquet, quia ſanctitas eſt ſpiritualitas perfectiſſima, ac divina vel per identitatem in Deo vel per participationem in creatura rationali, conſequenter eſſe ſanctum eſt eſſe conſtitutum in eſſe ſpirituali perfectiſſimè & divino. Minor eſt D. Thomæ in 3. *ſent. diſt.* 13. *quæſt.* 1. *art.* 1. *in corp.* ubi ait: *Reſpondeo dicendum, quòd gratia principaliter duo facit in anima. Primo enim perficit ipſam formaliter in eſſe ſpirituali, ſecundùm quam DEO ſimilatur, unde & vita animæ dicitur. Secundo perficit eam ad opus ſecundum quod à gratia emanant virtutes.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Et propter hæc duo oportet ponere gratiam habitualem in anima Chriſti, quia cùm ſit perfectiſſima in eſſe ſpirituali, oportet, quod ſit aliquid illam perficiens formaliter in eſſe illo; Deitas autem non eſt formaliter, ſed effective perficiens ipſam: unde oportet aliam formam creatam in ipſa ponere, qua formaliter perficiatur, & hæc eſt gratia.* Unde liquet ex D. Thoma animam Chriſti non conſtitui in eſſe ſpirituali per Deitatem formaliter, quia D. Thomas ait Deitatem non perficere formaliter animam Chriſti, ſed tantùm effectivè, quatenus efficit gratiam habitualem, quam illi communicat, hoc autem falſum eſſet, ſi per Deitatem conſtitueretur formaliter in eſſe ſpirituali. Sed contra diſtinguitur minor, quia tametſi ratione Deitatis non ſit anima Chriſti ſpiritualis ſpiritualitate divina ſubſtantivè, nec ſpiritualitate eſſentiæ per identitatem, aut phyſicam informationem: eſt tamen adjectivè, & ſpiritualitate exiſtentiæ, ac per terminationem mediatam anima Chriſti ſancta formaliter ratione Deitatis terminantis, & complentis mediante Verbi perſonlitate Chriſti humanitatem. Quamvis humanitas Deitati unita non ſit Dea ſubſtantivè, eſt tamen deificata adjectivè, quatenus unita & ſanctificata per Deitatem mediatè, ſeu mediante perſonalitate Verbi ei unitam, unde quamvis per hanc Deitatem non fiat Chriſti humanitas Dea, exiſtit tamen per exiſtentiam divinam, ut docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 17. *art.* 2. Quamobrem licèt Chriſti humanitas ratione Deitatis non ſit ſpiritualis ſpiritualitate divina ſubſtantiva, & quoad exiſtentiam, nec per phyſicam informationem, eſt nihilominus ſpiritualis ſpiritualitate divina objectivè, & quoad exiſtentiam: cæterùm quia Chriſti humanitas eſt etiam ſancta & ſpiritualis ſpiritualitate formæ phyſicè illam informantis, ideo ad hunc effectum præſtandum neceſſaria fuit gratia habitualis in anima Chriſti, à qua hæc ſpiritualitas præſtaretur, & ipſa conſtitueretur vivens radicaliter phyſicè vita ſpirituali, & divina: & D. Thomas de hac ſpiritualitate loquendo ait, non præſtari animæ Chriſti formaliter à Deitate, ſed tantùm effectivè, quatenus Deitas producit gratiam habitualem, quam communicat Chriſti humanitati, ac illam ſpiritualizat formaliter, ut ſit in eſſe ſpirituali Deo ſimilis. Poſſet etiam aliter reſponderi, & negari major, & ad ejus probationem diſtingui antecedens ſanctitas eſt ſpiritualitas formaliter realiter, concedítur, formaliter per rationem, & absque diſtinctione virtuali inadæquata negatur antecedens, & conſequentia, quia tametſi forma ſanctificans dicatur eſſe ſpiritualitas, vita, & ſanctitas ſine ulla diſtinctione virtuali, nec formali inter hos tres conceptus; eſt tamen inter illos diſtinctio virtualis ſaltem inadæquata, vel ſi mavis, diſtinctio munerum, quia non eſt idem munus in forma ſanctificante munus conſtituendi in eſſe ſpirituali cum munere vitalizandi vel ſanctificandi: & quando inter aliqua intercedit diſtinctio inadæquata virtualis vel ratione diverſorum munerum poteſt unum communicari formaliter altero non communicato formaliter, hinc licèt Deitas, ſpiritualitas, & ſanctitas non diſtinguantur diſtinctione adæquata virtuali, quia tamen diſtinguuntur penes diverſa munera, potuit communicari Deitas Chriſti humanitati formaliter ſub munere ſanctitatis, quin eidem communicetur formaliter ſub munere ſpiritualizantis, ſeu conſtituentis illam in eſſe ſpirituali divino, ad id enim requirebatur vel identitas vel phyſica informatio, & neutrum competit Deitati, cui utrumque repugnat, cùm non poſſit identificari cum creatura, nec illam informare per modum formæ phyſicè informantis.

CAPUT IX.

An ſanctitas in Chriſti humanitate ſit infinita, & quomodo?

DIximus in præcedentibus ſanctitatem derivatam ab unione hypoſtatica in Chriſti humanitatem eſſe ſubſtantialem, adeo ut forma ſanctificans humanitatem in Chriſto ſit ratio ſubſtantialis: modò quæritur, an hæc ſanctitas in Chriſti humanitate ſit infinita, & quomodo, pro quo juvat obſervare tripliciter poſſe Chriſti humanitatem conſiderari. Primò in ſtatu purè abſtractionis in quo conſideratur humanitas præcisè ſecundùm ſe non conſiderata unione illius ad Verbum, & hoc pacto certum eſt Chriſti humanitatem non eſſe ex ſe ſubſtantialiter ſanctam. Secundò poſſe conſiderari purè in concreto, quatenus ſimul cum Verbo conſtituit unum concretum includens in recto ſuppoſitum divinum, & in obliquo naturam divinam, & hoc pacto certum eſt, humanitatem eſſe ſimpliciter infinitè ſanctam, ac tantùm amari à Deo, quantum amatur ipſum Verbum humanitati unitum, ſignificat enim humanitatem ſimul, & Verbum. Tertiò poſſe conſiderari nec purè in concreto, nec purè in abſtracto, ſeu quatenus conſideratur ut diſtincta quidem à Verbo, ſed ſimul ut connotans Verbum ut terminum, & de humanitate conſiderata hoc tertio modo, quæritur, an ex vi gratiæ unionis ſit infinitè ſancta, quamvis enim conſideretur humanitas ut diſtincta à Verbo, adhuc tamen conſideratur ut unita Verbo, quod conotat ut terminum, & quæritur, num Verbum ſit infinitè ſanctum ut *quo*, & humanitas id *quod*. Præterea per ſanctitatem infinitam eam hic intelligimus, qua nulla poteſt excogitari major in prudenti hominum æſtimatione, & in morali cauſalitate, quapropter ea ſanctitas dicitur infinita, quæ excedit omnes alias ſanctitates poſſibiles, & cauſare poteſt dona ſimpliciter infinita in perſona ſancta: unde dupliciter poteſt ſanctitas eſſe infinita. Primò per identitatem, ut in Deo, in quo ſanctitas infinita identificatur realiter cum Deo, quam denominat infinitè ſanctum: ſecundò per communicationem ut ſi ſanctitas infinita uniatur ſubjecto diſtincto, cui ſe totam communicet, & quidem tam perfectè, quàm ſit communicabilis, adeo ut quamvis per identitatem dari

Digitized by Google

dari poſſit aliquid ſanctius, non ita per communicationem, & in hoc ſecundo ſenſu.

Dicendum eſt humanitatem aſſumptam per gratiam unionis eſſe infinitè ſanctam, & quidem ſimpliciter ſanctitate communicata, & cujus poteſt creata natura eſſe capax. Probatur aſſertum, quia natura creata eſt per communicationem ſanctitatis infinitè ſancta, quæ ita eſt ſancta, ut nulla alia natura creata ſanctior eſſe, vel cogitari poſſit: atqui non poteſt ulla creata natura eſſe vel cogitari ſanctior Chriſti humanitate, quia nulla creatura poteſt habere majorem ſanctitatem verbi ſanctitate; nec poteſt ulla natura creata habere hanc verbi ſanctitatem magis intimè unitam & communicatam, quam per unionem hypoſtaticam ſubſtantialem, conſequenter cum Chriſti humanitas ut connotans verbum ſibi unitum tanquam terminum habeat ſibi intimè unitam ſanctitatem verbi, ratione cujus ſit ita ſancta, ut nulla natura creata eſſe poſſit vel cogitari ſanctior, ſequitur Chriſti humanitatem eſſe ſimpliciter infinitè ſanctam. Et firmari ex eo poteſt, quia ſi humanitas Chriſti haberet gratiam accidentalem ſimpliciter infinitam, eſſet infinitè ſancta ſanctitate accidentali, ut etiam ſi haberet ſanctitatem ut octo, eſſet ſancta ut octo, ſed humanitas Chriſti habet ſanctitatem ſubſtantialem infinitam ſcilicet ſanctitatem Verbi, cum quo intimè unitur, ſeu cum ipſa Deitate præſtante effectum formalem ſanctitatis Chriſti humanitati: ergo eſt infinitè ſubſtantialiter ſancta: ſicut enim ſanctitas in gradu determinato conſtituit ſubjectum gradum in eodem gradu determinato, ita ſanctitas infinita conſtituit ſubjectum infinitè ſanctum.

Probatur ſecundò, quia tametſi humanitas Chriſti in ratione humanitatis ſit ex ſe finita, & limitata: ratione tamen unionis hypoſtaticæ ad verbum, quod connotat, communicatur humanitati ſanctitas infinita perinde ac communicatur ſubſiſtentia, & quidem tam perfectè, quam ſit communicabilis, ado ut quamvis per identitatem dari poſſit aliquid ſanctiùs, ut eſt ſanctitas DEI identificata cum Deo, non tamen per communicationem, quapropter humanitas Chriſti eſt ſancta infinitè ſimpliciter, ſed quidquid reperitur in Chriſti humanitate præter gratiam ſubſtantialem unionis & verbum divinum, quod unitur humanitati, eſt ſimpliciter finitum, ergo humanitas Chriſti eſt infinitè ſimpliciter ſancta per communicationem, quamvis non per identitatem, ſeu quatenus licet diſtincta à verbo; illud tamen connotat ut terminum quo humanitas perficitur in ratione ſubſiſtendi, in quo ſenſu dicitur ſimpliciter infinitè ſancta. Et firmari ex eo poteſt, quia opera Chriſti Domini ſunt infinita ſimpliciter in ratione ſatisfactionis, & meriti, ut communiter docent Theologi, atqui non poſſet haberi dignitas meritoria infinita in operibus humanitatis Chriſti, niſi in eadem humanitate, haberetur infinita ſanctitas ſiquidem forma dignificans opera Chriſti eſt gratia gratum faciens ſubjectum, & quæ immediate gratificat ſubjectum operans, ac dat valorem ejus operationibus, unde ſi operationes elicitæ ab humanitate Chriſti fuerunt valoris ſimpliciter infiniti, debuit in Chriſti humanitate dari ſanctitas ſimpliciter infinita, & quæ infinitè gratificaret ſubjectum. Quòd ſi dicas ſufficere perſonam verbi eſſe ſanctam infinitè, ut Chriſti operationes ſint infinitæ in valore meritorio proinde quamvis humanitas non ſit infinitè ſancta, adhuc operationes humanitatis Chriſti eſſe infiniti valoris. Contra eſt, quia ut Chriſti operationes ſint infiniti valoris, non ſufficit ſanctitas perſonæ verbi in ſe ipſa, ſed ulterius requiritur ſanctitas Chriſti ut hominis, ſiquidem ad valorem meritorium in operationibus requiritur ſanctitas merentis elicitivè, & merens elicitivè per Chriſti operationes non eſt verbum in ſe ipſo; neque verbum ut in Deitate ſubſiſtens, ſed eſt ipſe Chriſtus ut conſtans ex perſonalitate divina, & humanitate, adeo ut Chriſtus ut homo ſit principium elicitivum merens per operationes elicitas ab humanitate, conſequenter ad rationem meriti in operationibus elicitis ab humanitate Chriſti non ſufficit ſanctitas perſonæ verbi in ſe ipſa, ut eſt Deus, ſed ulterius requiritur ſanctitas perſonæ verbi ut eſt homo. Et ex eo firmari poteſt, quia ſi ſanctitas Chriſti ut hominis non eſſet neceſſaria ad meritum operationum Chriſti, ſequeretur, quod ſi per impoſſibile humanitas verbo unita contraheret peccatum aliquod lethale, adhuc ejus operationes eſſent meritoriæ infinitæ, quod eſt abſurdum, quia in data hypotheſi Chriſtus ut homo eſſet potiùs dignus ſupplicio, & inimicitia: ac conſtitueretur indignus ut à Deo exaudiretur, ergo ut operationes Chriſti fuerint infiniti valoris, neceſſe fuit, ut Chriſtus non ſolum ut perſona divina, ſed etiam ut homo eſſet infinitè ſanctus. Si dicas, ſanctitatem non communicari à verbo niſi finito modo juxta capacitatem humanitatis, conſequenter non poſſe humanitatem Chriſti infinito modo ſanctificari, quia effectus formalis commenſuratur cauſæ, ut ſtat ſub modo communicationis. Contra eſt, quia inde tantùm ſequitur, humanitatem Chriſti non eſſe ſanctam ſimpliciter infinitè per identitatem; non verò non eſſe ſimpliciter infinitam per communicationem; quia licèt Chriſti humanitas non ſit capax infinitatis, quàm ſibi identificet, eſt tamen capax uniri cum ſanctitate infinita communicata creaturæ in eo ſenſu, ut paulo ſuperius explicuimus.

Objicies tamen contra aſſertionem, quia illa ſanctitas non eſt infinita ſimpliciter, qua poteſt alia major excogitari & communicari: ſed poteſt excogitari ſanctitas major, quam ſit ſanctitas humanitatis aſſumptæ à verbo: ſiquidem ipſum verbum & ipſa Deitas eſt ſanctior, quàm humanitas aſſumpta: non enim Deus tantùm amat humanitatem, quantum amat ipſum verbum: plus enim gaudet de exiſtentia verbi, quam de exiſtentia humanitatis Chriſti: ergo humanitas eſt minus ſancta, quàm ſanctitas verbi, conſequenter ejus ſanctitas non eſt ſimpliciter infinita. Sed contra, quia tametſi verbum ſit ſanctiùs humanitate, ut etiam ipſa Deitas, propter quam Chriſti humanitas eſt ſancta; exinde tantùm ſequitur dari ſanctitatem majorem per eſſentiam, quàm ſit ſanctitas humanitatis Chriſti; non vero ſequitur dari ſanctitatem majorem communicatam, & per participationem ſanctitate humanitatis Chriſti. Nos loquimur de ſanctitate ſimpliciter infinita in ratione communicationis, quod ſi per ſanctitatem ſimpliciter infinitam intelligatur ſanctitas eſſentialis, & incommunicata; in hoc ſenſu ſanctitas humanitatis Chriſti eſt tantum infinita ſecundum quid. Communiter tamen Theologi hic per ſanctitatem ſimpliciter infinitam intelligunt eam, quâ non poteſt eſſe major intra eandem rationem, in qua eſt infinita; & quia ſanctitas humanitatis Chriſti, ita eſt ſanctitas communicata & perfecta, ut non poſſit excogitari alia ſanctitas communicata, quæ ſit major; ideo in hoc ſenſu dicitur ſanctitas ſimpliciter infinita: unde quamvis ſanctitas humanitatis non ſit ſimpliciter maxima reſpectu cujusvis ſanctitatis; eſt tamen ſanctitas maxima communicata; neque hoc impedit, quo minus di-

ci poſ-

Digitized by Google

d poſſit ſanctitas in tali linea infinita ſimpliciter; quatenus intra eandem lineam non poteſt excogitari alia ſanctitas major. Hinc ſanctitas à gratia unionis humanitati Chriſti communicata augeri non poteſt, quia à Deitate mediante perſonalitate humanitati Chriſti unita ſuſcepit humanitas ſanctitatem infinitam, quia ſicut non poteſt excogitari ſanctitas, quæ ſit major Deitate, quæ eſt ſimpliciter infinita; ita neque poteſt excogitari ſanctitas communicata major ſanctitate Chriſti humanitatis, quia eſt ipſa Deitas, quæ eidem communicatur, & à qua propterea conſtituitur formaliter infinita ſancta; infinito autem repugnat fieri additionem. Tum quia ipſa Deitas eſt ſanctitas ſubſtantialis incapax incrementi, & ab initio fuit ſufficienter unita, ut ſuum quaſi effectum formalem ſanctitatis adæquatè exhiberet, quem propterea de facto præſtitit, proinde nunquam fuit capax incrementi.

Objicies ſecundò, Deus in ſe ipſo non eſſet ſanctior, quam Chriſti humanitas, ſi ſanctitas quâ Deus eſt ſanctus non eſſet major ſanctitate, qua Chriſti humanitas eſt ſancta: atqui ſi ſanctitas humanitatis eſſet infinita ſimpliciter, ſanctitas quâ Deus eſt ſanctus, non eſſet major: ergo Deus non eſſet in ſe ipſo ſanctior Chriſti humanitate, quia utraque ſanctitas infinita eſſet ſimpliciter. Tum quia humanitas Chriſti, quia ſancta ſanctitate Deitatis adoratur adoratione latriæ, ſeu eadem adoratione, qua adoratur ipſa Deitas, proinde eſſet æquè ſancta, ac ipſe Deus. Sed contra negatur ſequela quia ſanctitas Deitatis eſt ſanctitas per eſſentiam; & in Chriſti humanitate eſt ſanctitas tantum communicata per unionem, quatenus humanitas unitur Deitati, quæ eſt infinitè ſancta; igitur Deitas ſemper eſt ſanctior ipſa humanitate Chriſti, quia hæc eſt ſancta ratione Deitatis, cui unitur, unde humanitas, quia eſt ſancta propter Deitatem, cui unitur, debet hæc ſanctior eſſe per ſe & per eſſentiam, & humanitas non per ſe, ſed per Deitatem, cui unitur, & juxta axioma Philoſophicum *propter quod unumquodque tale & illud magis*, unde ſi humanitas eſt ſancta propter Deitatem, hæc debet eſſe ſanctior humanitate. Ad id, quod addebatur de eadem adoratione, quâ adoratur humanitas Chriſti, & Deitas. Reſpondetur adorationem illam non tendere æqualiter in Deitatem, ac Chriſti humanitatem; principalius enim reſpicit Deitatem; & minus principaliter humanitatem: ſicut quando eadem adoratione adoramus Chriſtum & crucem, adoratio principalius reſpicit Chriſtum quàm crucem. Eadem itidem adoratione, quâ adoramus totum Chriſtum, principalius adoramus Deitatem, cui humanitas unitur, & ſecundario humanitatem ut unitam verbo divino; hæc enim adoratio principalius reſpicit perſonam, ad quam ordinatur.

CAPUT X.

An in anima Chriſti præter ſanctitatem, quæ eſt effectus formalis Deitatis, fuerit gratia habitualis.

Præter ſanctitatem provenientem in Chriſto ex Deitate unita humanitati mediante verbi perſonalitate, & qua Chriſtus formaliter ſanctificatur, alia datur gratia, quæ dicitur habitualis, eſtque Dei donum creatum, cujus beneficio ſumus Deo grati, elevamur ad ſtatum ſupernaturalem cum jure ad gloriam æternam, & efficimur filii Dei per adoptionem participantes ejus naturam: & quia per gratiam unionis, quâ verbum divinum aſſumpſit Chriſti humanitatem, eſt Chriſtus filius Dei naturalis, ideo eſt difficultas, an præter gratiam unionis, qua mediante Deitas ſanctificat formaliter Dei humanitatem, fuerit in anima Chriſti gratia habitualis. Non defuerunt, qui apud Paludanum *in 3. diſt. 13. quæſt. 2.* negaverint gratiam habitualem fuiſſe in Chriſti anima, movebantur ad id aſſerendum, quia exiſtimabant gratiam habitualem in Chriſti anima ſupervacaneam, & otioſam eſſe; quia Chriſti humanitas ex vi gratiæ unionis fuerit perfectiſſimè ſanctificata, adeo ut hæc ſanctitas fuerit ſimpliciter infinita; & quia gratia habitualis requiritur ad hunc effectum ſanctitatis præſtandum, quem jam habuerit ex vi unionis hypoſtaticæ, concludebant gratiam habitualem minimè in Chriſti anima neceſſariam eſſe, conſequenter non fuiſſe.

Dicendum eſt præter gratiam unionis, & ſanctitatem ſubſtantialem, datam eſſe Chriſto gratiam ſanctificantem accidentalem, & quidem ejuſdem ſpeciei cum illa, quæ datur omnibus juſtis; ita communiter Theologi cum Div. Thoma 3. *part. quæſt. 7. art. 7.* & quamvis ſub hoc nomine gratiæ habitualis non evincatur ex divinis ſcripturis, bene tamen ſub terminis doni creati, & permanentis ſeu inhærentis animæ Chriſti: & probatur Iſaiæ 61. *Spiritus Domini ſuper me, eo quòd unxerit me*; quæ verba de ſe dicta exponit Chriſtus *Luc. 4.* & habent hunc ſenſum: eatenus Spiritus ſanctus eſt in anima Chriſti per unionem gratiæ habitualis, quia ipſe per unionem hypoſtaticam unctus eſt gratia increata. Verùm poſſet reſponderi per Spiritum Domini intelligi ipſam Deitatem, non donum creatum gratiæ habitualis, ut ſenſus ſit: quia perſonalitas verbi divini unita fuit Chriſti humanitati, Deitas eam formaliter ſanctificavit. Secundo oſtenditur ex illo Joh. 1. *Et vidimus gloriam ejus, quaſi unigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis*, ſed nomine gratiæ intelligitur donum creatum, juxta Div. Bernardum ſerm. 16. in Cant. Tum quia in aliis ſcripturæ locis nomine gratiæ intelligitur non gratia unionis; ſed donum creatum. Tum quia Chriſtus vocatur *plenus gratiæ*, ſin autem careret gratia habituali, non eſſet plenus gratiæ; neq; tota animæ Chriſti capacitas impleta eſſet. Tertiò ex Pſ. 44. *Unxit te Deus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*, quæ verba de Chriſto ut homine com̃uniter intelliguntur: ſed non poſſunt intelligi de Chriſto ratione gratiæ unionis, quia per oleum lætitiæ intelligitur donum creatum. Quartò Iſai. 11. *Requieſcet ſuper eum Spiritus Domini*; requieſcere idem eſt ac manere, quod eſt proprium gratiæ habitualis manentis in anima. Dicitur enim Spiritus ſanctus unxiſſe Chriſtum, & manſiſſe in illo eo ſenſu, quo dicitur nos ungere, & in nobis manere: ſed reſpectu noſtri intelligitur per donum creatum gratiæ habitualis, ac manentis in nobis: ergo eodem modo accipiendum eſt de Chriſto: hinc Div. Ambroſius lib. 1. de Spiritu ſancto cap. 8. expendens illud Pſalm. 132. *ſicut unguentum in capite* ait. Hoc unguentum eſſe gratiam, quæ communis eſt Chri-

Digitized by Google

ſto, & nobis: hæc autem gratia eſt habitualis: ergo revera in Chriſto fuit gratia habitualis. Div. Auguſtinus loquens de donatione Spiritus ſancti per gratiam ſanctificantem ait lib. 15. de Trin. cap. 26. *Dominus ipſe JEſus non ſolum Spiritum S. dedit ut Deus, ſed etiam accepit ut homo, propterea dictus eſt plenus gratiâ, quia unxit eum Deus Spiritu ſancto, non utique oleo viſibili, ſed dono gratiæ, quod viſibili ſignificatur unguento, quo baptizatos ungit eccleſia.* ſed unguentum quo baptizati unguntur, non eſt gratia unionis hypoſtaticæ, ſed gratia creata habitualis, quâ baptizati juſtificantur, fiuntq; filii Dei per adoptionem: ergo in anima Chriſti fuit gratia habitualis. Hanc veritatem etiam expreſſè docet D. Bern. hom. 4. *in miſſus eſt*, expendens enim verba Lucæ 2. *Ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum* ait: *Poſuit indefinite ſanctum, quia quidquid illud ſit, quod virgo genuit, ſanctum procul dubio, & ſingulariter ſanctum fuit; & per Spiritûs ſanctificationem, & per verbi aſſumptionem:* duplicem diſtinguit Bernardus gratiam ſcilicet per verbi aſſumptionem, & eſt gratia increata, & ſubſtantialis: & per Spiritus ſanctificationem, ſeu gratiam habitualem, quâ ſanctificamur, & participes ſumus divinæ naturæ, ac ſumus per adoptionem filii Dei, & hæc gratia eſt donum creatum accidentale, de quo S. Paulus ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis:* ſed multò magis diffuſa eſt charitas in corde Chriſti, de quo D. Paulus ad Epheſ. 3. *In charitate radicati & fundati, ut poſſitis comprehendere, quæ ſit latitudo, longitudo, ſublimitas & profundum; ſcire etiam ſupereminentem ſcientiæ charitatem Chriſti.* Quamobrem ex his locis manifeſtè claret in Chriſti anima fuiſſe gratiam habitualem.

Probatur aſſertum triplici ratione allata à D. Thoma, quarum prima eſt, quia quanto aliquot receptivum eſt propinquius cauſæ influenti, tanto magis participat de influxu illius: ſed Deo qui eſt, cauſa gratiæ, proximius accedit anima Chriſti, quàm cæteræ aliæ creaturæ rationales; ſiquidem eſt illi ſubſtantialiter hypoſtaticè unita, quia unio hypoſtatica non convenit ulli alteri rationali creaturæ: quia aliæ creaturæ rationales tantum affectivè conjunguntur cum Deo ratione amoris divini, vel effectivè, ut effectus cum cauſa, ergo Chriſtus quia proximius accedit ad Deum, quàm aliæ creaturæ rationales, magis participat de influxu gratiæ, prroinde recipit in ſe perfectiſſimè donum gratiæ habitualis: & hac ratione non ſolum probatur exiſtentia cauſæ habitualis in anima Chriſti; ſed etiam quod in illa donum gratiæ habitualis perfectiſſime fuerit.

Secunda ratio aſſignata à D. Th. eſt, quia omnes habitus ſupernaturales operativi ſine dubio ſunt in Chriſto; alioquin non eliceret Chriſtus coñaturaliter actus ſupernaturales: atqui habitus ſupernaturales exigunt radicari ſi non omnes, ſaltem plures in gratia habituali, ergo illa gratia debuit eſſe in Chriſto, quæ eſt radix habituum ſupernaturalium, quatenus iſti ad illam ſequuntur; ſed hæc gratia eſt habitualis: ergo debuit in eſſe Chriſto. Anima enim Chriſti præter phyſicam unionem perſonalẽ cum Deo debuit aliam unionem habere per cognitionem beatificam, alioquin cum ſuprema felicitas, ſeu beatitudo conſiſtat in intuitione Dei, & amore amicabili, Chriſtus careret beatitudine: atqui ad elicientiam connaturalem talium actuum non ſufficit unio hypoſtatica cum Deo; ſed neceſſaria eſt gratia habitualis intrinſecè inhærens, & radicans phyſicè dona ſupernaturalia: ergo neceſſaria fuit in Chriſto hæc gratia habitualis, ut Chriſti humanitas eſſet principium connaturale operationum ſupernaturalium. Præterea quia hypoſtaſis verbi tantum perfecit naturã ſecundum eſſe perſonale: ergo fuit neceſſaria gratia, ut daretur in Chriſti anima principium radicale ſupernaturale connaturaliter eliciendi operationes ſupernaturaliter. Si dicas, gratiam habitualem dari homini, ut per eam elevetur homo ad eſſe ſupernaturale, & ad participandam divinam naturam; ſine qua non poteſt operari opera divina connaturaliter: ſed Chriſti humanitas fuit ſufficienter elevata ad ſtatum ſupernaturalem per gratiam unionis, quæ non minus exigit illos habitus, quam gratia habitualis: ergo humanitas Chriſti non indiget gratia habituali ob tales habitus radicandos, & actus ſupernaturales connaturaliter eliciendos. Contra eſt, quia gratia habitualis datur homini non ſolum ut per eam elevetur ad eſſe divinum; verùm etiam, ut ſit radix habituum ſupernaturalium, qui in quocunque ſubjecto reperiantur, ſemper exigunt eandem realitatem, à qua fluunt per modum proprietatis; quamvis igitur gratia unionis exigat illos habitus, non tamen eos exigit niſi mediante gratia, quam etiam connaturaliter exigit.

Tertia Div. Thomæ ratio eſt, quia perfectio, quæ communicatur effectui, præexiſtit formaliter in ſua cauſa efficiente, ſi non dicat imperfectionem cauſæ repugnanrem: ſed anima Chriſti Domini influit gratiam habitualem in animas juſtorum; & ex alio capite gratia habitualis non dicit imperfectionem Chriſto repugnantem: ergo in Chriſti anima fuit formaliter gratia habitualis. Præterea gratia habitualis fuit animæ Chriſti neceſſaria, ut illi tribueret vitam ſupernaturalem: quia cum Chriſti anima fuerit ordinata ad finem ſupernaturalem ad cognoſcendum DEUM intuitivè per viſionem beatificam, eumque amandum amore ſupernaturali; debuit vivere vita ſpirituali ſupernaturali, ut poſſet ſe promovere vitali modo in talem finem cæleſtis beatitudinis ſupernaturalis: ſed gratia habitualis eſt talis vita, quia eſt participatio divinæ naturæ: ergo debebatur animæ Chriſti. Rurſus omnis perfectio ſpiritualis competens hominibus juſtis debetur animæ Chriſti, ſi non pugnet cum viſione beatifica, quâ ab inſtanti ſuæ conceptionis Chriſtus potitur; nec cum unione hypoſtatica: ſed gratia habitualis ſanctificans eſt maxima perfectio ſpiritualis competens animabus juſtis, & aliàs non pugnat cum viſione beatifica, nec cum unione hypoſtatica, ergo concedenda eſt animæ Chriſti. Minor conſtabit ex ſolutione objectionum.

Objicies, cui repugnat effectus formalis primarius alicujus formæ, repugnat ipſa forma: ſed repugnat Chriſto Domino effectus formalis primarius gratiæ habitualis: ergo eidem repugnat ipſa forma ſeu gratia habitualis. Minor in qua eſt difficultas oſtenditur: quia effectus formalis primarius gratiæ habitualis eſt conſtituere perſonam cui inhæret participem divinæ naturæ, ac filium Dei per adoptionem: ſed repugnat, Chriſtum eſſe Filium Dei adoptivum: ergo repugnat gratia habitualis Chriſti animæ. Minor probatur, quia Chriſtus eſt Filius Dei naturalis, ergo repugnat eſſe Filium Dei per adoptionem: quia Filius naturalis eſt Deus per eſſentiam; & Filius adoptivus eſt eſſe Deum per participationem; & repugnat eamdem perſonam eſſe Deum per eſſentiam, & per participationem: ergo anima Chriſti eſt incapax effectûs formalis primarii gratiæ habitualis, conſequenter ipſius gratiæ habitualis.

Sed

Digitized by Google

Sed contra conceſſa majore, negatur minor, ad cujus probationem diſtinguitur major. Repugnat Chriſtum eſſe filium Dei per eſſentiam, & per participationem ſecundùm eandem naturam, & rationem, conceditur; ſecundùm diverſas naturas & rationes, negatur minor, & conſequentia. Chriſtus eſt Deus per eſſentiam ſecundùm naturam divinam: & eſt Deus per participationem ſecundum naturam humanam: eſt filius Dei naturalis ratione perſonæ divinæ perſonantis humanitatem Chriſti; eſt filius Dei per participationem ratione gratiæ habitualis ſanctificantis animam Chriſti, quia gratia ſanctificans eſt participatio naturæ divinæ. Dices, ergo eſt etiam filius adoptivus. Sed contra quia filius adoptivus prædicatur in concreto de perſona, quæ in Chriſto, eſt filius Dei naturalis. Inſtabis effectus primarius formalis gratiæ habitualis eſt conſtituere filium Dei adoptivum: ergo ſi Chriſtus non eſt capax filiationis adoptivæ, neque erit capax gratiæ habitualis. Tum quia de ratione gratiæ habitualis eſt conſtituere hominem cui inhæret, formaliter genitum, ſeu filium Dei adoptivum, cujus non eſt Chriſtus capax. Sed contra negatur antecedens, quia effectus formalis primarius eſt informare animam, & illam conſtituere participem divinæ naturæ, effectus poſtea ſecundarius & ſeparabilis eſt conſtituere ſubjectum filium Dei adoptivum, ſit ſit capax hujus filiationis, ſeu ſi ſit perſona extranea: ſecus ſi ſit perſona incapax adoptionis per gratiam, tunc tantùm conſtituit participem divinæ naturæ, non filium adoptivum: hinc quia Chriſtus eſt filius Dei naturalis ob perſonam Verbi perſonantis Chriſti humanitatem, trahit ſecum incapacitatem filiationis per adoptionem; quia repugnat, filium naturalem eſſe filium per adoptionem. Quòd ſi dicas id non repugnare penes diverſa, Chriſtus enim eſſet filius naturalis per perſonam Verbi terminantis, & complentis ſubſtantialiter Chriſti humanitatem: & eſſet filius adoptivus ratione gratiæ habitualis afficientis, ac perficientis animam Chriſti. Contra eſt quia filius adoptivus prædicatur de ipſa perſona, non de anima, nec de natura; & quia Chriſti perſona eſt divina, & naturalis, ſeu ſecunda perſona Trinitatis, cui repugnat filiatio per adoptionem; fit quòd Chriſtus per gratiam habitualem non conſtituatur filius adoptivus per gratiam, alioquin eadem perſona eſſet filius naturalis, & non eſſet filius naturalis, quia filius adoptivus non eſt filius naturalis. Neque ex eo quòd gratia habitualis non conſtituat Chriſtum filium Dei adoptivum, ſequitur, hanc eſſe ſupervacaneam; quia adhuc conſtituit animam Chriſti participem naturæ divinæ, quatenus gratia habitualis eſt proxima radix habituum ſupernaturalium operativorum, eſt enim natura principium motus, ſeu operationis, & ut anima Chriſti connaturaliter operaretur actus ſupernaturales, debebatur illi gratia habitualis.

Præſtabis gratia habitualis non poteſt eſſe in Chriſto, niſi ratione illius conſtituatur Chriſtus ſpiritualiter genitus: ſed ad ſpiritualem generationem conſequitur relatio filiationis: ergo non poteſt gratia habitualis ineſſe Chriſto quin illum conſtituat filium adoptivum per generationem ſpiritualem, ſed Chriſtum eſſe filium adoptivum ex conceſſis repugnat; ergo etiam in Chriſto gratia habitualis. Major oſtenditur, quia eatenus purus homo per gratiam habitualem conſtituitur ſpiritualiter genitus, quia ratione illius participat naturam divinam: ſed Chriſtus ex eò quòd habeat gratiam habitualem, participat naturam divinam: ergo conſtituitur ſpiritualiter genitus; conſequenter filius adoptivus, cùm non ſtet nova generatio ſine nova filiatione. Sed contra, negatur major quia eſt diſcrimen de puro homine, & de Chriſto: quia eatenus purus homo per gratiam habitualem conſtituitur ſpiritualiter genitus, quia ratione illius participat naturam divinam ſub conceptu naturæ, & ad modum naturæ: & licèt gratia habitualis communicetur Chriſto ſub conceptu naturæ, quia tamen non communicatur ad modum naturæ, ſed ad modum proprietatis conſequentis gratiam unionis, & ſupponentis ratione unionis hypoſtaticæ filium Dei naturalem, non ponit filiationem adoptivam, quia ſupponit filiationem naturalem: hinc gratia habitualis conſtituit purum hominem ſpiritualiter genitum, ac filium Dei adoptivum; non ita Chriſtum, quià de ratione conſtituentis genitum, & terminantis generationem; non ſolùm eſt, quòd ſit in ſe natura, verùm etiam quòd per ſe primò intendatur per actionem, & ad modum naturæ, non proprietatis conſequentis naturam; gratia habitualis communicatur Chriſto per modum proprietatis ſe habentis conſequutivè, ac veluti metaphyſicè fluentis à gratia unionis hypoſtaticæ, & ideo non ponit geneerationem ſpiritualem, nec filiationem adoptivam, quia ſupponit naturalem. Hinc licèt Spiritui ſancto communicetur natura divina; quia tamen hæc per ſe primò non intenditur ſub conceptu naturæ, ſed impulsûs amoris, ideo ejus proceſſio non eſt generatio: ita gratia habitualis in Chriſto non conſtituit filium adoptivum; non quòd ex ſe non poſſit hunc effectum præſtare; ſed quia ſe habet in Chriſto conſequutivè ad gratiam unionis hypoſtaticæ, & per modum proprietatis veluti metaphoricè fluentis ab ipſa: & quia Chriſtus per gratiam unionis hypoſtaticæ, quâ humanitas Chriſti unitur ſubſiſtentiæ Verbi, eſt filius naturalis ratione ſuppoſiti divini: ideo gratia habitualis, quia ſupponit Chriſtum filium Dei naturalem ratione ſuppoſiti divini, non conſtituit Chriſtum ſpiritualiter genitum nec filium Dei adoptivum.

Objicies ſecundò, Repugnat, Chriſtum eſſe ſimul Deum per eſſentiam, & Deum per participationem: atqui ſi præter gratiam unionis daretur in Chriſto gratia habitualis creata; Chriſtus eſſet ſimul Deus per eſſentiam, ratione unionis hypoſtaticæ, cujus beneficio ſubſiſtit per ſubſiſtentiam Verbi; & eſſet Deus per participationem ratione gratiæ habitualis; eſt ſiquidem gratia habitualis participatio naturę divinæ, ergo &c. Sed contra quia licèt repugnet ſecundum unam, ac eandem rationem eſſe Chriſtum Deum per eſſentiam, & per participationem; non tamen repugnat ſecundum diverſas rationes, & naturas: eſt Chriſtus Deus per eſſentiam ratione Verbi divini ſuppoſitantis Chriſti humanitatem, & ratione naturæ divinæ: & eſt Deus per participationem ratione gratiæ habitualis inhærentis animæ Chriſti, cùm enim ſit hæc gratia participatio divinæ naturæ, conſtituit Chriſtum Deum per participationem, & quamvis Chriſtus ratione naturæ divinæ non poſſit eſſe Deus per participationem; non tamen inde ſequitur, quòd ſecundùm humanitatem non poſſit participativè eſſe Deus. Urgebis, quamvis Chriſtus ut homo ſit Deus per participationem, eſt nihilominus ſubſtantialiter deificatus, ac ſubſtantialiter ſanctus à ſanctitate increata: atqui non ſolùm repugnat, idem ſecundùm eandem rationem eſſe Deum per eſſentiam, & Deum per participationem; ſed etiam repugnat eſſe ſubſtantialiter deificatum & ſanctum, & eſſe accidentaliter, ac participativè ſanctum, & deificatum, quod à gratia habi-

tuali primariò præſtatur: ergo cùm in Chriſto ut homine non ſit capacitas ad effectum formalem primarium gratiæ habitualis, neque erit capacitas ad ipſam gratiam habitualem: ergo in Chriſto non fuit gratia habitualis. Sed contra quia non repugnat eſſe ſubſtantialiter ſanctum, & accidentaliter, ſeu per participationem eſſe ſanctum ſecundùm diverſum modum habendi ſanctitatem. Chriſtus ratione ſuppoſiti divini eſt ſanctus per eſſentiam, & ratione gratiæ habitualis eſt ſanctus accidentaliter, ſeu per participationem. Neque obſtat ſi dicas, humanitatem Chriſti etiam ſanctificari à ſuppoſito divino, proinde ſicut Deus non eſt capax ſanctitatis accidentalis; ita neque humanitas Chriſti. Nam contra eſt quia Deus cùm ſit ſanctus per naturam, & eſſentiam à ſanctitate divina, capax non eſt, ut ſit ſanctus ſanctitate accidentali: Secus Chriſti humanitas, licèt ſit ſancta ſanctitate ſuppoſiti divini; quia tamen hæc ſanctitas ei non convenit per eſſentiam; ſed tantùm illam habet per communicationem; ideo capax eſt, ut conſtituatur etiam ſancta per formam accidentalem; quia humanitatem eſſe ſanctam à Deitate per gratioſam communicationem, non eſt eſſe ſanctam ſecundùm perfectam rationem ſanctificationis à Deitate: conſequenter hæc ſanctitas per communicationem non excludit alium modum ſanctificationis præſtitum à forma accidentali.

Dices non minùs opponuntur eſſe Deum, & eſſe ſanctum per eſſentiam, & per participationem; quàm eſſe filium naturalem, & adoptivum: ſed repugnat, Chriſtum eſſe ſimul filium naturalem, & adoptivum; ſiquidem adoptio ſupponit extraneitatem, quàm filiatio naturalis eſſentialiter excludit: ergo repugnat itidem, Deum eſſe ſanctum per eſſentiam, & per participationem; proinde in Chriſto non fuit gratia habitualis; quia ejus effectus formalis primarius eſt efficere ſanctum per participationem naturæ divinæ. Sed contra: quia Deitas, & ſanctitas conveniunt ſuppoſito ratione naturæ, & ideo ad denominationem Dei, & ſancti per eſſentiam, & per participationem ſufficit diverſitas naturarum in eodem ſuppoſito, adeo ut Chriſtus ratione naturæ divinæ, quam ſecum trahit, ſibique identificet perſonalitas Verbi perſonantis Chriſti humanitatem, ſit Deus, & ſanctus per eſſentiam: ratione gratiæ habitualis informantis animam Chriſti ſit Deus, & ſanctus per participationem, quatenus Chriſti humanitas in ipſa gratia habituali participat naturam divinam: hinc quia ſanctitas convenit Chriſto ratione naturæ; & in Chriſto ſuppoſitum divinum ſibi identificet naturam divinam, ideo Chriſtus ratione naturæ divinæ eſt Deus, & ſanctus per eſſentiam: rurſus quia in Chriſto eſt etiam natura humana capax donorum gratiæ, ideo ratione naturæ humanæ, ut ornatæ, ac informatæ gratia habituali eſt Chriſtus ſanctus per participationem, & accidentaliter. Sed non ita valet argumentum de filiatione naturali, & adoptiva, quia filiatio non convenit Chriſto ratione naturæ, ſed ratione ſuppoſiti; unde ad filiationem adoptivam, & naturalem requireretur diverſitas ſuppoſitorum: & quia in Chriſto eſt unicum tantùm ſuppoſitum divinum complectens utramque naturam divinam, & humanam; ideo non poteſt eſſe niſi unica filiatio naturalis. Hæcque eſt ratio, cùm Chriſtus poſſit eſſe ſanctus, & Deus per eſſentiam, & per participationem; non ita filius naturalis, & adoptivus.

Urgebis, cum eminentiali continentia alicujus formæ non ſtat capacitas ad talem formam formaliter; adeo ut in ſubjecto continente eminenter aliquam formam non ſit capacitas ad recipiendam in ſe formaliter talem formam. Sol quia in ſententia communiori eſt eminenter calidus, non eſt capax in ſe recipiendi formaliter caloris formam; neque eſt capax ut ſit formaliter calidus: ſed gratia habitualis continetur eminenter in gratia unionis, quâ Chriſti humanitas ſanctificatur ſubſtantialiter; adeo ut in ſanctificatione humanitatis à Deitate contineatur eminenter ſanctificatio proveniens à gratia habituali: ſicut enim Deus continet eminenter gratiam habitualem, & omnem ejus perfectionem: ita etiam gratia ſubſtantialis unionis hypoſtaticæ continet eminenter gratiam habitualem, & ejus ſanctificationem; quia gratia unionis eſt ipſa Deitas, qua ungitur humanitas Chriſti, ac ſanctificatur ſubſtantialiter: ergo in Chriſto non poteſt reperiri gratia habitualis. Sed contra diſtinguitur major, cum continentia eminentiali purè effectiva non ſtat continentia formalis negatur major: cum continentia eminentiali executiva, conceditur major, & ſub eadem diſtinctione minoris negatur conſequentia. Tametſi gratia unionis, ſeu Deitas eminenter effectivè contineat gratiam habitualem; non tamen eam continet eminenter executivè; ſcilicet præſtando executivè, quod præſtat gratia habitualis: quia non poteſt elevare animam Chriſti ad phyſicè radicandas facultates ordinis ſupernaturalis; id enim proprium eſt gratiæ habitualis, quæ eſt prima radix participata habituum operativorum ſupernaturalium; & cùm ſola hæc continentia eminentialis non componatur cum formali denominatione in eodem ſubjecto à forma eminenter contenta; ideo cum gratia unionis continente eminentialiter purè effectivè gratiam habitualem, poteſt in eodem ſubjecto ſimul cum gratia unionis cohærere gratia habitualis: quia in natura continentur eminenter proprietates, & nihilominus eſt in potentia ad illas recipiendas in ſe ſecundùm eſſe formale. Ut liquet in homine continente ratione naturæ eminenter effectivè potentiam proximè intellectivam; & nihilominus eſt in potentia ad eandem virtutem recipiendam in ſe ſecundùm eſſe formale, ut ſit formaliter proximè intellectivus. Neque obſtat quod afferebatur de ſolo continente eminenter calorem: quia ſol eatenus non poteſt fieri formaliter calidus, non quia contineat eminenter formam caloris, ſed quia non corruptioni obnoxius; ex hac incorruptibilitate oritur incapacitas in ſole recipiendi formam caloris.

Præterea quamvis Deitas ſecundùm ſe contineat eminenter gratiam habitualem, omneſque ejus effectus; non tamen eam continet prout humanitati Chriſti unitur; proinde in eadem humanitate cum gratia unionis rectè cohæret gratia habitualis. Quòd gratia habitualis non contineatur eminenter in Deitate ut unita humanitati, ex eo evincitur, quia non poteſt contineri continentia eminentiali propriè effectiva, quia non præſtat humanitati eſſe cauſam efficientem principalem phyſicam gratiæ: id enim in Deitate, ut unita humanitati continetur eminenter, cujus continentiam præſtat, ac communicat humanitati; & quia eidem non communicat poſſe eſſe cauſam principalem efficientem gratiæ, ideo illam eminenter non continet eminentia efficiente. Neque eminentiali continentia radicali; quia Deitas prout unita humanitati non radicat phyſicè gratiam, nec facultates ordinis ſupernaturalis, quæ gratiam ſequuntur, ſed tantùm moraliter in ſententia communiori. Neque continetur gratia habitualis in Deitate ut unita Chriſti humanitati continentia emi-

Digitized by Google

eminentiali æquivalentiæ: quia Deitas non unitur taliter cum humanitate, ut æquivaleat omnibus effectibus præſtitis humanitati à gratia habituali: ergo cùm non ſuperſit alius modus continentiæ eminentialis, ſequitur, gratiam habitualem non contineri eminenter in Deitate ut terminante mediante unione hypoſtatica Chriſti humanitatem, proinde non repugnare in Chriſti anima gratiam habitualem cum gratia unionis, ſeu Deitate, quæ mediante perſonalitate Verbi ſuppoſitante humanitatem ſanctificet humanitatem Chriſti.

CAPUT XI.

Ad quid neceſſaria fuerit in Chriſti anima gratia habitualis.

GRatiam habitualem non fuiſſe ad id neceſſariam in anima Chriſti, ut illam abſolutè ſanctificaret, jam patet, quia ut conſtat ex prædictis, anima Chriſti per gratiam ſubſtantialem unionis fuit formaliter ſancta; adeo ut ſi non fuiſſet in Chriſto gratia habitualis, adhuc anima Chriſti fuiſſet ſancta per gratiam ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ: unde non fuit abſolutè gratia accidentalis habitualis neceſſaria, ut anima Chriſti abſolutè ſanctificaretur. Difficultas igitur eſt, ob quem finem fuerit neceſſaria gratia accidentalis habitualis in anima Chriſti. Theologi variè ſentiunt, Lorca diſput. 37. num. 11. cenſet, gratiam habitualem non fuiſſe neceſſariam in anima Chriſti ut connaturaliter eliceret operationes ſupernaturales, ſed tantùm ut eam ſanctificaret ſanctitate accidentali: tametſi Chriſti humanitas per gratiam unionis ſit ſancta ſubſtantialiter, adhuc exigebat ſanctificari per gratiam habitualem accidentaliter, & eſſet ſancta in omni ordine ſanctitatis. Paludanus in 3. diſt. 13. quæſt. 2. concluſ. 1. & omnes illi Theologi, qui aſſerunt animam Chriſti non fuiſſe formaliter ſanctificatam per gratiam ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ, aſſerunt gratiam habitualem fuiſſe in Chriſto neceſſariam, ut illius opera eſſent meritoria apud Deum: quia ſi anima Chriſti non fuit ſancta, & grata Deo per ſubſtantialem gratiam unionis hypoſtaticæ, debuit ſancta eſſe per gratiam habitualem, quia ſubjecti ſanctitas requiritur ad meritum; proinde ut poſſet anima Chriſti elicere opera meritoria apud Deum, neceſſaria erat illi gratia habitualis, quâ conſtitueretur ſancta, & ut eliceret opera meritoria apud Deum. Vasquez *diſp.* 41. *cap.* 4 & 5. cenſet gratiam habitualem fuiſſe neceſſariam in Chriſto ad connaturalitatem elicientiæ operationum ordinis ſupernaturalis, non verò ad ſanctificandam animam Chriſti, neque ad completam, vel conſummatam ſanctificationem humanitatis. Suarez *diſput.* 1. & alii plures docent gratiam habitualem in anima Chriſti fuiſſe neceſſariam ad completam illius ſanctificationem, ut eſſet ſancta in quolibet ordine ſanctitatis, quia ſine gratia habituali per unionem hypoſtaticam erat tantùm ſancta ſanctitate ſubſtantiali, non verò completæ in omni ordine ſanctitatis, gratia enim habitualis ſanctificat in ordine accidentali, & ut anima Chriſti eſſet completè ſancta, debuit ſubſtantialiter ſanctificari cum gratia unionis, & accidentaliter per gratiam habitualem, quo pacto fuit ſancta completè in quolibet ordine ſanctitatis.

Dicendum eſt primò gratiam habitualem fuiſſe neceſſariam in anima Chriſti ut connaturaliter eliceret actus ordinis ſupernaturalis, ita D. Thomas *quæſt.* 29. *de verit. art.* 1. Quia tunc agens elicit modo ſibi connaturali aliquem actum, quando habet in ſe formam, ratione cujus propendet, & inclinatur ad talem actum, ſed anima Chriſti Domini ratione propriæ entitatis non eſt inclinata ad eliciendos actus ſupernaturales, alioquin hujusmodi actus non eſſent ſupernaturales, quia non excederent exigentiam totius naturæ, ille enim actus eſt ſupernaturalis, qui eſt ſupra omnia principia naturalia, ac ſuperat ordinem totius naturæ, ergo humanitas Chriſti, ut inclinetur ad actus ſupernaturales, quos connaturaliter eliciat, neceſſe eſt informetur, corroboretur, ac elevetur ab aliqua forma ſupra ipſius naturam: hæc autem forma elevans Chriſti humanitatem in ordine accidentali ſupra propriam naturam eſt gratia habitualis, ergo in Chriſto fuit neceſſaria gratia habitualis non ſolùm ut ſanctificaretur completè, & in ordine accidentali, ſed etiam ut Chriſtus connaturali modo eliceret actus ſupernaturales.

Neque obſtat, quòd reſpondent aliqui argumentum tantùm vim habere in puris hominibus vel Angelis, quia cum non detur in ipſis alia forma, à qua eleventur ad ſtatum ſupernaturalem ideo rectè infertur eſſe ipſis neceſſariam gratiam habitualem, ut connaturaliter valeant actus ſupernaturales elicere: quæ ratio non urget, nec vim habet in Chriſti humanitate, quia hæc ex vi gratiæ ſubſtantialis unionis elevatur ad ordinem ſupernaturalem, & hypoſtaticum, in quo continetur eminenter ordo gratiæ habitualis, conſequenter quamvis Chriſto non ineſſet gratia habitualis formaliter, adhuc ex vi gratiæ ſubſtantialis unionis anima Chriſti eſſet in ſtatu ſupernaturali, & inclinata ad eliciendos connaturali modo actus ſupernaturales. Sed contra quia principium, ratione cujus anima propendet ad elicientiam actûs debet eſſe principium operativum ut quo proximè vel radicale: atqui gratia ſubſtantialis unionis, vi cujus anima Chriſti elevatur ad ordinem hypoſtaticum, & intra illum conſtituitur, non eſt principium operativum ut *quo*, conſequenter per gratiam unionis ſubſtantialis non poteſt anima Chriſti inclinari ad actus ſupernaturales eliciendos, nec conſequenter poteſt ratione illius modo connaturali elicere actus ſupernaturales, major, & conſequentia tenent, probatur minor, quia gratia unionis tria complectitur, ſubſiſtentiam perſonalem Verbi ſuppoſitantem naturam humanam Chriſti, Deitatem unitam mediante perſonalitate humanitati, quam ſubſtantialiter ſanctificat, & demum modum ipſum ſubſtantialem creatum unionis, quo humanitas unitur Verbo, & mediante hac unione à Deitate ſubſtantialiter ſanctificatur non per modum formæ afficientis, ac inhærentis, ſed per modum termini ſubſtantialiter complentis: atqui ſubſiſtentia non eſt operativa ut *quo*, ſed tantùm ut *quod*, & non quidem principaliter, ſed tantùm per modum conditionis. Rurſus nec Deitas poteſt eſſe principium *quo* operativum humanitatis, quia principium *quo* operandi proximum, vel radicale debet cum illo identificari, cui eſt principium agendi, vel ſaltem illud phyſicè informare, & neutrum Deitati convenit

Digitized by Google

nit reſpectu humanitatis, quia repugnat Deitatem increatam identificari cum humanitate creata, vel illam phyſicè informare. Rurſus modus ſubſtantialis unionis, quamvis intrinſecè inhæreat humanitati, quam informat, non tamen eſt operativus ut *quo*, & per modum principii proximi, alioquin eſſet virtus ordinis ſupernaturalis, & immediatè afficeret potentias animæ, in quibus immediatè reſideret: neque per modum principii *quo* radicalis, alioquin eſſet natura participata ordinis ſupernaturalis, quod eſt falſum, ergo anima Chriſti non inclinatur per gratiam ſubſtantialem unionis ad connaturaliter eliciendos actus ſupernaturales, proinde ad hos connaturali modo eliciendos neceſſaria erat in Chriſto gratia habitualis.

Quòd ſi dicas gratiam habitualem non eſſe formam operativam, ſed tantum ſanctificativam ſubjecti, conſequenter non requiri in anima Chriſti ad hoc, ut actus ſupernaturales connaturaliter eliciantur à gratia habituali, ſiquidem forma, quæ operativa non eſt, nequit conducere ad connaturaliter operandum, unde ſi gratia habitualis non eſt forma operativa, non poteſt eſſe in Chriſto neceſſaria ad connaturali modo eliciendos actus ſupernaturales. Contra eſt, quia tametſi gratia habitualis non ſit operativa per modum principii proximi per ſe primo ordinati ad operandum, eſt nihilominus forma operativa per modum principii radicalis, quatenus licet ordinetur per ſe primo ad eſſe, radicat nihilominus principia proximè operativa. Præterea quia etiam natura ſubſtantialis non eſt operativa ut principium *quo* proximum operandi, ſed tantùm principium *quo* radicale, quatenus radicat potentias proximas operativas: & nihilominus anima rationalis, quæ eſt principium hoc *quo* radicale, in quo radicantur intellectus & voluntas, quæ ſunt potentiæ proximè operativæ præſupponitur eſſentialiter ad operationes humanas: quamobrem ex eo, quod gratia habitualis non ſit principium *quo* proximum actuum ſupernaturalium, non ſequitur neceſſariam non eſſe gratiam habitualem, ut anima Chriſti connaturali modo eliciat actus ſupernaturales.

Dices, ut anima Chriſti elevetur ac intrinſecè propendeat ad actus ordinis ſupernaturalis connaturaliter eliciendos, ſatis eſſe, ſi per aliquam qualitatem ordinis ſupernaturalis ſe habentem per modum fluxus ſeu tranſitus, & non per modum permanentiæ corroboretur, ac evehatur ſupra ordinem naturæ, ergo quamvis anima Chriſti ad connaturalem elicientiam actuum ſupernaturalium indigeat dono aliquo ſupernaturali elevante ſupra exigentiam naturæ, eamque afficiente intrinſecè ac diſtincto modo à gratia ſubſtantialis unionis non tamen inde probatur hoc donum gratiæ debere eſſe gratiam habitualem: ſiquidem ad id ſufficit alia gratia in ordine ſupernaturali ſe habens per modum fluxûs & tranſitûs, hæc enim eſſet qualitas ſupernaturalis, elevaret Chriſti animam ad ordinem operandi ſupernaturaliter; diſtingueretur à gratia unionis ſubſtantialis hypoſtaticæ: & informaret ipſam animam Chriſti, ut cum ipſa ſimul eliceret connaturaliter actus ſupernaturales, & diſtingueretur à gratia habituali, quia hæc ita afficit intrinſecè animam ut eidem inhæreat per modum permanentiæ; & donum illud fluidum ſupernaturale illam non afficeret permanenter, ſed tantum tranſeunter, & per modum fluxûs. ſcilicet pro eo tempore, quo anima eliceret actum ſupernaturalem, adeo ut hoc donum eſſet tantum prius prioritate naturæ ipſo actu ſupernaturali elicito connaturaliter ab anima, & ſtatim deſineret poſt ejus elicientiam: ergo ut anima Chriſti connaturaliter eliciat actus ſupernaturales non eſt neceſſaria gratia habitualis. Sed contra, quia operatio non procedit ab agente perfectè connaturaliter, niſi agens ſit ad talem operationem permanenter, & habitualiter inclinatum: qualitas autem ſe habens per modum fluxûs ac tranſeuntis nequit ſubjecto, quod afficit, permanentem inclinationem præſtare ad actus ſupernaturales: ergo ut anima Chriſti perfecta connaturalitate eliciat actus ſupernaturales, non ſufficit hoc donum ſupernaturale, quod ſe habet per modum fluxûs & tranſeuntis, ſed neceſſarium eſt aliud donum ſupernaturale ab intrinſeco permanens, eſtque ipſa gratia habitualis inhærens animæ Chriſti permanenter. Major oſtenditur, quia actus non elicitur à potentia connaturaliter connaturalitate perfecta niſi ab eadem ſuaviter fluat, faciliter eliciatur, & delectabiliter procedat: hoc autem pacto nequit actus elici niſi à forma permanente principio operativo: etenim facilitare potentiam eſt effectus habitûs diſtincti à diſpoſitione, conſequenter nequit actus egredi à potentia perfectè connaturaliter niſi ad illum ſit permanenter & habitualiter inclinata. Tum quia ut docet D. Th. 1. 2. *qu.* 110. *art.* 2. nequit agens naturale ad proprium finem ſe perfectè movere, niſi præter actualem motionem, ſeu qualitatem ab intrinſeco fluentem, & tranſeuntem per formam permanentem propendeat, ac inclinetur in ſuum actum: ad hunc enim finem author naturæ præter actualem motionem naturalibus agentibus fuit impertitus formas permanentes, quibus improprios actus, & motus permanenter inclinentur: ergo à pari ut agens ſupernaturale eliciat actus ſupernaturales connaturalitate perfecta præter qualitates ſe habentes per modum fluxûs debet ratione formæ permanentis inclinare ad elicientiam actuum ſupernaturalium. Inſtabis adhuc, inde non ſequi neceſſariam fuiſſe in Chriſti anima gratiam habitualem, quæ illam elevaret ad ordinem ſupernaturalem accidentalem, & ad connaturaliter eliciendos actus ſupernaturales, & permanenter ac habitualiter ſe haberet in illa: quia hæc omnia potuiſſent præſtare aliæ virtutes infuſæ, quæ ſe habent per modum habitûs ſupernaturalis elevantis potentiam ad ordinem ſupernaturalem, eamque facilitantem ad actus ſupernaturales connaturaliter eliciendos, ſiquidem ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 110. *art.* 3. gratia habitualis realiter diſtinguitur à virtutibus infuſis, quapropter ut docet Div. Thomas *loc. cit art.* 4. non in potentiis animæ, ſed in ipſa anima immediate gratia habitualis ejicitur, eique immediate inhæret, ſed ut agens ſupernaturale habitualiter, & permanenter inclinetur ao actus ſpernaturales, ſufficiunt virtutes ſupernaturales, ut charitas ad dilectionem, fides ad actum credendi, ſpes ad actum ſperandi, & ſic de aliis virtutibus comparativè ad proprios ſuos actus: ergo tametſi ad connaturalem elicientiam actuum ſupernaturalium requiratur forma ſupernaturalis permanens in agente, per quam habitualiter & permanenter propendeat, & inclinetur ad tales actus, non inde demonſtratur neceſſitas gratiæ habitualis in anima Chriſti, ut actus ſupernaturales videndi & amandi Deum connaturaliter eliciat, ſufficiunt enim aliæ virtutes infuſæ. Sed contra quia cum Div. Thoma 1. 2. *quæſt.* 110. *art.* 3 docente communiter virtus eſt diſpoſitio perfecti ſeu diſpoſiti ſecundum naturam, conſequenter omnis virtus diſpo-

Digitized by Google

diſponit ſubjectum conformiter ad naturam aliquam ſui ordinis præexiſtentem in illo: hinc virtutes ſupernaturales ut ſint in ſtatu perfecto, ac ſibi connaturali exigunt præexiſtentiam gratiæ habitualis, quia hæc in ordine ſupernaturali, ſe habet per modum naturæ in qua radicantur virtutes ſupernaturales & rurſus exigunt iſtæ conjunctionem cum eadem gratia habituali, adeo ut reliquæ virtutes ſupernaturales ſine conjunctione cum gratia habituali, vel radicatione in illa non ſint in ſtatu perfecto ſibi connaturali, atqui virtus non exiſtens in ſtatu ſibi connaturali non poteſt cum perfecta connaturalitate proprios actus elicere, quia ſicut operari præſupponit eſſe ita connaturaliter operari ſupponit eſſe connaturale, proinde ſine gratia habituali reliquæ virtutes ſupernaturales non eliciunt perfectè connaturaliter ſuos proprios actus ſupernaturales, ex ex quo evidenter ſequitur neceſſariam eſſe gratiam habitualem in Chriſti anima, ut eliciat connaturaliter actus ſupernaturales. Præterea ſicut virtutes naturales præſupponunt naturam ordinis naturalis, perinde virtutes ſupernaturales impertientes facultatem proximam operandi debent ſupponere naturam ſupernaturalem, ſeu gratiam habitualem, quæ eſt participatio naturæ divinæ. Ergo virtutes infuſæ ſine gratia habituali non ſunt in ſtatu ſibi connaturali, nec poſſunt proprios actus elicere perfecta connaturalitate, demum quia actus ſupernaturales non ſolum exigunt principium proximum ordinis ſupernaturalis, verum etiam principium radicale: & virtutes per ſe infuſæ non ſunt principium radicale, ſed proximum actuum ſupernaturalium, proinde actus ſupernaturales eliciti à virtutibus infuſis ſine gratia habituali carent principio radicali quod exigunt, ut perfecta connaturalitate eliciantur.

Dices, gratia habitualis non eſt forma operativa, ſed tantùm ſanctificativa ſubjecti, ergo non videtur, quomodo ſit neceſſaria in Chriſti anima, ut actus ſupernaturales ab ipſa eliciantur connaturaliter, ſiquidem forma, quæ non eſt operativa, nil præſtat in ordine ad operandum connaturaliter, ergo ſi gratia habitualis non eſt operativa, non requiritur neceſſario in Chriſti anima, ut ab ipſa eliciantur actus ſupernaturales connaturalitate propropria. Sed contra, quia tametſi non ſit operativa per modum principii proximi per ſe primo ordinati ad operandum, eſt nihilominus forma operativa per modum principii radicalis, non per ſe primo ad operandum ſed ad eſſendum ordinati, quia natura ſubſtantialis in ſententia Div. Thomæ diſtinguitur realiter à potentiis, & non eſt operativa, ut principium *quo* proximum operandi, & per ſe primo ordinatum ad operationem, ſed tantùm eſt operativum ut principium *quo* radicale per ſe primo præſtans eſſe, & conſequenter operari; & nihilominus ad operationes humanas non ſolum naturaliter, ſed etiam eſſentialiter præſupponitur anima rationalis; ergo ex eo, quod gratia ſanctificans non ſit principium *quo* proximum actuum ſupernaturalium, non ſequitur non eſſe neceſſariam, ut connaturaliter actus ſupernaturales eliciantur: ſiquidem ad talem connaturalem elicientiam non ſolum requiritur principium *quo* proximum actuum ſupernaturalium, cujuſmodi ſunt virtutes infuſæ, quæ ut principium *quo* proximum operantur, ſed etiam requiritur principium *quo* radicale per ſe primo præſtans eſſe, & ex conſequenti operari, cujuſmodi eſt gratia habitualis, quæ ut participatio divinæ naturæ dat eſſe ſupernaturale, & radicat facultates proximè operativas, quo pacto dicitur natura principium motûs, unde ſicut virtutes infuſæ non operantur connaturaliter actus ſupernaturales, niſi radicentur in gratia habituali præſtante eſſe naturæ, & ex conſequenti operari, ſequitur gratiam habitualem fuiſſe neceſſariam in anima Chriſti, ut eliceret connaturaliter actus ſupernaturales. Sed inſtabis, dantur habitus ſupernaturales ſine gratia habituali, ergo non exigunt connaturaliter radicari in gratia habituali. Antecedens oſtenditur, quia exiſtentes in peccato lethali conſervant habitus ſupernaturales fidei, & ſpei, & non gratiam habitualem, ex quo ſequeretur, quod peccatores non poſſent elicere actus ſupernaturales fidei & ſpei, eò quia deſtituerentur gratia habituali incompatibili cum lethali peccato. Quod in exiſtente in lethali perſeverent habitus ſupernaturales fidei & ſpei, eſt certum de fide, adeo ut per noxam lethalem deſtructa gratia habituali non deſtruantur, ſed remaneant in pectore habitus ſupernaturales fidei, & ſpei: qui habitus non elicerent connaturaliter actus fidei & ſpei, ex quo ſequeretur non deberi exiſtentibus in lethali debito influxum ad eliciendos actus fidei & ſpei, quod eſt falſum, alioquin exiſtentes in lethali non poſſent actus ſupernaturales fidei & ſpei elicere connaturaliter. Sed contra, quia dependentia actuum ſupernaturalium à gratia habituali cum non ſit eſſentialis, poſſunt ſine illa exiſtere in peccatore, quo pacto deſtructa gratia habituali per peccatum lethale, adhuc perſeverant in peccatore fideli habitus ſupernaturales fidei & ſpei. Verum quamvis habitus fidei maneat, & poſſit proprias vires exerere, & actus ſupernaturales fidei elicere, non tamen manet in ſtatu perfecto virtutis, nec habet modum connaturalem, quem exigit, quia non habet modum conjunctionis cum gratia habituali, conſequenter non ita connaturaliter operatur habitus fidei in exiſtente in lethali, ſicut in homine juſto, in quo habet modum ſibi connaturalem, ſeu conjunctionem cum gratia habituali. Præterea licet in exiſtente in lethali fides non ſit cum omni modo connaturalitatis, quia tamen eſt veluti proprietas, & paſſio gratiæ habitualis, ſicut reliquæ virtutes morales per ſe infuſæ, quæ ad gratiam habitualem ſe habent conſecutivè, ideo habitus fifidei & ſpei conſervari poſſunt in exiſtente in lethali ſine gratia habituali, quia habitus, ſeu virtutes morales infuſæ non ſunt proprietates metaphyſicæ identificatæ cum ipſa gratia, ſed tantùm ſe habent conſecutivè ad illam, quatenus Deus ad infuſionem gratiæ ſanctificantis infundit de lege ordinate etiam virtutes morales per ſe infuſas: hæcque cauſa, cur habitus ſupernaturalis fidei conſervetur in homine fideli exiſtente in noxa lethali abſque gratia habituali incompatibili cum noxa lethali. Hinc quamvis fides in peccatore non habeat ſtatum, quem connaturaliter exigit, quia tamen præſtat illi poſſe phyſicum, & phyſicè expeditum ad actus fidei eliciendos, exigit ſibi debitum concurſum ad eoſdem actus eliciendos.

Dicendum eſt ſecundò, gratiam habitualem fuiſſe etiam neceſſariam animæ Chriſti ad completam, & conſummatam ejus ſanctitatem. Ratio eſt, quia ut anima Chriſti eſſet formaliter ſancta ſanctitate conſummata, neceſſaria fuit ſanctitas formalis in quolibet ordine ſanctitatis, conſequenter non ſolùm ſubſtantialis unionis hypoſtaticæ, ſed etiam accidentalis, alioquin non fuiſſet plenè ſancta in omni ordine ſanctitatis: ſed hæc ſanctitas in ordine accidentali habetur per ipſam gratiam habitualem, quæ pro-

propterea neceſſaria fuit, ut anima Chriſti eſſet formaliter ſancta ſanctitate conſummata, & in quolibet ordine ſanctitatis. Major oſtenditur, quia ut anima Chriſti eſſet formaliter ſancta ſanctitate conſummata, deſiderabantur in ipſa omnes perfectiones ſibi connaturaliter debitæ ex vi ſanctitatis ſubſtantialis, quæ eſt unio hypoſtatica: atqui animæ Chriſti ex vi hypoſtaticæ unionis debetur titulo connaturalitatis ſanctitas accidentalis: quia ſi animæ ex vi gratiæ habitualis debentur titulo connaturalitatis cæteræ virtutes infuſæ, & dona ſupernaturalia; idque ex eo præciſè quia gratia habitualis conſtituit hominem filium Dei adoptivum; à fortiori debetur animæ Chriſti connaturaliter gratia habitualis, & ex vi unionis hypoſtaticæ: ſicut enim ſunt connaturaliter debitæ Chriſto aliæ virtutes infuſæ, quæ radicantur à gratia ſanctificante, ita eſt etiam debita titulo connaturalitatis gratia habitualis; conſequenter ad completam, & conſummatam ſanctitatem erat neceſſaria in anima Chriſti gratia habitualis. Si dicas animam Chriſti per gratiam ſubſtantialem unionis eſſe perfectè ſanctam ſanctitate completa, & conſummata, conſequenter non indigere gratia habituali, ut Chriſtus dicatur perfectè ſanctus ſanctitate completa, & conſummata, antecedens oſtenditur, quia anima Chriſti ſanctificatur formaliter ex vi unionis ſanctitate, quæ eminenter continet omnem ſanctitatem provenientem à gratia habituali: eſt enim hæc ſanctitas ipſa Deitas, quæ procul dubio continet eminenter omnem ſanctitatem gratiæ habitualis, ergo ut anima Chriſti eſſet ſancta ſanctitate completa, & conſummata, non erat neceſſaria gratia habitualis, quia hæc continebatur eminenter in ſanctitate increata, qua anima Chriſti mediante unione hypoſtatica ſanctificabatur. Tum quia eatenus Deus non indiget gratia habituali, ut ſit formaliter ſanctus ſanctitate perfectiſſimè conſummata, quia ejus ſanctitas continet eminenter, quidquid ſanctitatis eſt in gratia habituali: ergo à pari, quia in ſanctitate, qua anima Chriſti ſanctificatur ex vi unionis hypoſtaticæ, continetur eminenter gratia habitualis, ſequitur hanc non fuiſſe neceſſariam, ut anima Chriſti completè, & conſummatè ſanctificaretur. Contra eſt, quia tametſi Deitas, quæ ex vi hypoſtaticæ unionis formaliter ſanctificat animam Chriſti, contineat eminenter omnem ſanctitatem gratiæ habitualis; non tamen formaliter ut talis eſt in anima Chriſti, à qua nonniſi finitè, ac limitatè poſſidetur. Neque urget quod addebatur de Deo, quia eatenus Deus non indiget gratia habituali, non quia præciſè ſanctitas Dei contineat ex ſe eminenter omnem ſanctitatem gratiæ habitualis: ſed quia ſanctitas Dei increata continens eminenter omnem ſanctitatem creatam, eſt in Deo perfectiſſimo, ac infinito modo, quo pacto non eſt in anima Chriſti, unde eſt diſpar ratio.

Dicendum eſt tertiò, gratiam habitualem fuiſſe etiam neceſſariam in anima Chriſti ut principium connaturale effectivum, & formale meriti; quamcis de potentia abſoluta potuerit Chriſtus ſine gratia habituali mereri. Aſſertum procedit de merito Chriſti, quod eſt ſupernaturale quoad ſubſtantiam. Et probatur: quia actus ſupernaturales non poſſunt elici ab humanitate Chriſti omnino connaturaliter ſine gratia habituali: ſed ad merendum connaturaliter requiruntur actus ſupernaturales, qui eliciantur connaturali modo: ergo meritum quod conſiſtit in actu ſupernaturali, exigit pro principio effectivo connaturali gratiam habitualem, quæ propterea neceſſaria fuit in anima Chriſti, ut principium connaturale effectivum, & formale meriti: etenim ſi meritum præmii ſupernaturalis non poteſt haberi niſi per actus ſupernaturales, ſequitur quòd ſi anima Chriſti indigebat gratia habituali, ut actus ſupernaturales connaturaliter eliceret; utique indigebat eadem gratia, ut modo connaturali mereretur præmium ſupernaturale. Rurſus gratia habitualis fuit neceſſaria, ut anima Chriſti viveret vita ſpirituali in ordine ſupernaturali: ergo fuit etiam neceſſaria, ut mereretur, quia meritum eſt operatio vitali modo exercita intra ordinem vitæ ſupernaturalis; ſiquidem debet vitali modo promovere in finem ſupernaturalem; proinde debet ſupponere in eodē ordine primam vitam radicalem, & operationum vitalium ſupernaturaliū, cujusmodi eſt gratia habitualis.

Probatur ſecunda aſſertionis pars, ſcilicet gratiam habitualem etiam requiri, ut principium formale meriti: ſiquidem formatio meriti, & dignificatio ejusdem habetur formaliter à forma ſanctificante ſubjectum, & influente in meritum effectivè: ſed opera Chriſti meritoria exigunt gratiam habitualem pro principio connaturali radicali effectivo: conſequenter exigunt eandem gratiam, etiam ut formam connaturaliter dignificantem, tametſi enim per gratiam ſubſtantialem unionis eleventur ad altiorem dignitatem, adhuc indigent gratia habituali ut connaturaliter fiant, & dignificentur, induantque rationem meriti. Firmari ex eo poteſt, quia quælibet potentia exigit connaturaliter per actum vel formam ſui ordinis actuari, vel formari, ac compleri: ſed ſubſtantia actuum ſupernaturalium eſt in potentia, ut hæc formetur, actuetur, & mediante hac formatione, & actuatione actus ſupernaturales condigna merita contrahant: ergo talis ſubſtantia exigit connaturaliter informari, & actuari per formam ſui ordinis: ſed gratia ſubſtantialis unionis hypoſtaticæ eſt ordinis altioris, ſcilicet hypoſtatici, & gratia habitualis eſt in eodem ordine cum tali potentia: ergo exigit hæc potentia connaturaliter informari per gratiam habitualem, quæ propterea fuit neceſſaria in anima Chriſti ad merendum ut principium formale meriti, ſeu ut actus meritorii Chriſti formarentur, ſeu actuarentur, vel dignificarentur per formam ſibi connaturalem, quæ non eſſet altioris, nec inferioris ordinis. Hinc D. Thomas quæſt. 29. de Veritate art. 5. ad 4. ait. *Dicendum quod quamvis meritum Chriſti quandam infinitatis rationem habeat ex dignitate perſonæ; tamen rationem meriti habet ex gratia habituali, ſine qua meritum eſſe non poteſt.* Docet D. Thomas gratiam habitualem ſaltem de lege ordinaria, & connaturaliter neceſſariam fuiſſe animæ Chriſti ad merendum connaturaliter; adeo ut actus meritorii eliciti à Chriſto dependeant connaturaliter à gratia habituali non ſolùm ut à principio efficiente, ſed etiam ut à forma dignificante immediatè; quamvis hac dignificatione poſita in actibus à Chriſto elicitis, hi dignitatem infinitam, vimque infinitè meritoriam accipiant à perſona Verbi operante: hinc actus meritorii eliciti à Chriſto contrahunt connaturaliter rationem dignitatis, & meriti ut ſic à gratia habituali, & rationem talis dignitatis, ac meriti ſcilicet infiniti à perſona Chriſti, quia actiones ſunt ſuppoſitorum, à quibus dignificantur, ac ſuum contrahunt valorem.

Probatur tertia pars ſcilicet de potentia abſoluta potuiſſe Chriſtum ſine gratia habituali promereri præmium ſupernaturale: quia præciſa gratia habituali adhuc anima Chriſti erat formaliter Deo grata ratione unionis hypoſtaticæ: rurſus poterat liberè opera-

Digitized by Google

operari, & demum non fuiſſet deſtitutus gratia actuali, ſeu non caruiſſet auxilio ſupernaturali actuali, quia Deus potuiſſet animæ Chriſti conferre tale auxilium, & actus ſupernaturales eliceret: ſed ad actus meritorios eliciendos ſufficit, ut perſona illos eliciens ſit Deo grata, liberè operetur; & mediante gratia ſupernaturali tales actus eliciat: ergo anima Chriſti de potentia abſoluta potuiſſet ſine gratia habituali promereri præmium ſupernaturale. Firmari ex eo poteſt quia potuit Chriſtus de potentia abſoluta elicere actus ſupernaturales, eosque ſine gratia habituali ordinare ad præmium ſupernaturale: atqui actus ita eliciti, & ordinati ad præmium ſupernaturale fuiſſent meritorii ſupernaturaliter, & de condigno, ſiquidem fuiſſent actus eliciti à ſubjecto grato, & proceſſiſſent à Chriſto ut homine infinitè ſancto per gratiam ſubſtantialem unionis. Rurſus fuiſſent actus liberi, boni, & ſupernaturales eliciti in ſtatu viæ, & ordinati ad præmium, ergo fuiſſent meritorii, cùm nihil ipſi defuiſſet ex iis, quæ ad actus meritorios eliciendos requiruntur: quinimò potuiſſet etiam interceſſiſſe pactum, & promiſſio, proinde potuit Chriſtus de potentia abſoluta ſine gratia habituali ſibi promereri præmium ſupernaturale. Tum quia actus ſupernaturales non dependent eſſentialiter à gratia habituali, ut eliciantur, idque liquet in actibus intenſioribus ipſa gratia habituali, quique promerentur ejus augmentum: etenim habens gratiam habitualem intenſam ut quatuor poteſt elicere actus ſupernaturales per auxilia actualia intenſos ut ſex, quibus promereatur augmentum gratiæ habitualis, in hac hypotheſi actus ſupernaturales non eſſent à gratia habituali ſecundùm illos duos gradus intenſionis, quibus excedunt intenſionem gratiæ habitualis, quæ non poteſt operari ultra ſuas vires, unde actus ſupernaturales non dependent eſſentialiter à gratia habituali. Præterea quia homo exiſtens in peccato lethali, plerumque elicit actus ſupernaturales fidei, ſpei, imò & reſipiſcentiæ, & tamen peccator in ſtatu peccati caret gratia habituali. Demum quia ſi actus ſupernaturales exigerent dependere à gratia habituali, maximè eſſet, quia in ordine ſupernaturali gratia ſe habet, ut natura, & vita radicalis, adeoque ab ipſa exigat omnes actus ſupernaturalis eſſentialiter dependere, perinde ac ab anima rationali, quæ eſt vita radicalis intra ordinem naturæ omnes actus naturales eliciti ab homine dependent eſſentialiter: ſed hæc ratio non evincit dependentiam eſſentialem actuum ſupernaturalium à gratia habituali, adeo ut non poſſint absque illa elici actus ſupernaturales, alioquin ſequeretur non poſſe peccatorem fidelem elicere actus ſupernaturales fidei, & ſpei, cùm tamen de fide ſit habitum fidei manere in fideli exiſtente in peccato lethali, & tantùm deſtrui per actum infidelitatis; & habitum ſpei per actum deſperationis, nec per alia peccata mortalia deſtrui fidem ſpem in fideli peccante, licèt deſtruatur gratia ſanctificans: quapropter certum eſt de fide, poſſe peccatorem fidelem absque gratia habituali elicere actus ſupernaturales, ex quo evidenter ſequitur actus ſupernaturales non dependere eſſentialiter à gratia habituali, & poſſe ſine illa elici.

Neque urget, ſi dicas cum aliquibus peccatori fideli elicienti actus fidei ſupernaturalis, & ſpei infundi gratiam habitualem, ut poſſit tales actus elicere, non tamen per modum habitus, & permanentiæ, ſed per modum qualitatis fluidæ, & tranſeuntis, & quia ut peccatum expellatur à ſubjecto eſt neceſſaria gratia habitualis non per modum diſpoſitionis, ſed per modum habitûs communicata, hinc eſt, quod cum peccato lethali patrato à peccatore fideli componatur habitus fidei cum potentia expedita ad actus ſupernaturales fidei, & ſpei eliciendos. Nam contra eſt, quia gratiæ habituali, cujus beneficio de facto juſtificamur à Deo, convenit eſſentialiter excludere peccatum ab anima, non enim repugnat forma aliqua creata, cui excluſio peccati lethalis eſſentialiter conveniat, & hæc expulſio peccati convenit eſſentialiter gratiæ habituali, qua de facto juſtificamur, conſequenter eo ipſo quòd gratia habitualis ſecundùm ſua prædicata eſſentialia infunditur pecatori fideli ſive per modum tranſeuntis ſive permanentis, debet in eodem inſtanti peccatum excludere ab anima, conſequenter actus fidei ſupernaturales non poſſent ſimul cum peccato lethali elici à peccatore fideli, quia eo ipſo, quod eidem communicaretur gratia habitualis per modum qualitatis fluidæ, & tranſeuntis, hæc eſſentialiter peccatum lethale expelleret, & actus fidei eliceretur ab exiſtente in gratia absque peccato lethali. Rurſus ſi ad actus ſupernaturales eliciendos eſſet neceſſaria gratia habitualis per modum qualitatis fluidæ, maximè eſſet, quia gratia hæc eſſet in ordine ſupernaturali, atqui ex eo, quòd eſſet in ordine ſupernaturali, deberet in eodem per modum naturæ exiſtere; & quia munus naturæ eſt radicare facultates proximè operativas, ideo hujusmodi gratia eſſet in exiſtente in lethali per modum radicis; hoc autem dici nequit, quia ſi eſſet per modum radicis, ineſſet per modum permanentiæ, quia gratia habitualis unita per modum fluidæ qualitatis non poteſt radicare radicatione permanente: & ſi eſſet in peccatum per modum radicis, utique deberet radicare radicatione permanente: ſiquidem donum fidei, pro quo radicando conceditur gratia habitualis, ſe habet in peccatore permanenter, conſequenter & ipſa gratia habitualis non per modum fluxûs, ſed per modum permanentiæ peccatori inhæreret, quod dici nequit, alioquin de potentia ordinaria cohærent ſimul gratia habitualis, & peccatum. Tum quia ſi gratia habitualis ſe haberet per modum qualitatis fluidæ, inde ſequeretur peccatorem elicientem actum credendi eſſe juſtum, & Deo gratum tranſeunter, etenim eſſet Deo gratus, quia de ratione gratiæ habitualis eſt conſtituere ſubjectum, quod afficit, Deo gratum, & rurſus non eſſet Deo gratus, eò quia exiſteret in ſtatu peccati lethalis: hoc autem implicat contradictionem, ergo non poteſt gratia habitualis infundi exiſtenti in culpa lethali per modum qualitatis fluidæ, & tranſeuntis, ut fidelis peccator eliciat actus fidei ſupernaturales. Tum quia effectus formalis ſequitur conditionem propriæ formæ, conſequenter, ſi gratia, cujus effectus formalis eſt ſanctificatio, poſſet per modum fluidæ qualitatis communicari exiſtenti in lethali, ſequeretur, quòd peccator exiſtens in lethali eſſet juſtus tranſeunter.

Objicies contra illam aſſerti partem, in qua dicebatur Chriſtum de potentia abſoluta poſſe ſine gratia habituali mereri: etenim absque actu charitatis non datur meritum condignum præmii ſupernaturalis in nobis, neque in Chriſto, ſed actus charitatis dependet eſſentialiter à gratia habituali quia actus charitatis dependet eſſentialiter ab habituante proximam facultatem in ordine ad eundem actum charitatis, ergo actualis dilectio eſſentialiter dependet à gratia habituali, eò quia dependet eſſentialiter ab habitu charitatis dependente eſſentialiter à gratia habituali. Tum quia habitus charitatis eſt proprietas ſe habens conſecutivè ad gratiam habitualem,

Digitized by Google

tualem, perinde ac potentiæ naturales animæ ſunt proprietates illius, ad quam ſe habent conſecutive: & ſicut potentiæ animæ nequeunt exiſtere etiam de potentia abſoluta ſine anima, eò quia exiſtunt exiſtentia animæ, ita habitus charitatis dependet eſſentialiter per modum propietatis à gratia habituali: ergo ſicut ſine actu charitatis non poteſt meritum condignum præmii ſupernaturalis dari etiam de potentia abſoluta, ita neque dari poteſt meritum condignum ſine gratia habituali. Firmari ex eo poteſt, quia actus charitatis eſt vitalis vitalitate ſupernaturali actuali: ſed vita ſupernaturalis actualis dependet eſſentialiter non ſolum à principio proximo ſupernaturali vitali, ſed etiam à principio vitali ſupernaturali radicali: ergo actus charitatis dependet eſſentialiter à radice ſupernaturali vitali, conſequenter etiam à gratia habituali, quia hæc in ordine ſupernaturali eſt vita radicalis. Minor oſtenditur, quia actus vitalis naturalis non ſolum dependet eſſentialiter à principio proximo, ſed etiam à remoto, & radicali vitæ ordinis naturalis: ergo actus vitalis ſupernaturalis dependet eſſentialiter non ſolum à principio proximo, ſed etiam à remoto perinde à gratia habituali, quæ eſt vita radicalis in ordine ſupernaturali.

Sed contra, quia ſi hoc argumentum efficax eſſet, inde ſequeretur nullum dari poſſe actum ſupernaturalem ſine gratia habituali, quod falſum eſt, de fide ſiquidem eſt peccatores fideles elicere actus ſupernaturales fidei & ſpei quamvis ſint deſtituti gratia habituali. Tum quia actus remotè diſponentes ad juſtificationem ſunt ordinis ſupernaturalis, & tamen eliciuntur ſine gratia habituali, ad quam diſponunt, diſpoſitiones enim ad formam aliquam inducendam præcedunt in ſubjecto ipſam formam, propterea non poſſunt procedere ab ipſa forma, quia hæc nondum exiſtit, & quod in ſe non exiſtit, nequit alteri exiſtentiam dare: ergo actus remotè diſponentes ad juſtificationem, cum ſint ordinis ſupernaturalis, & exiſtant in peccatore, in quo nondum exiſtit gratia habitualis non poſſunt ab hac accipere exiſtentiam, & eliciuntur ſine gratia habituali. Quamvis ſine actu charitatis non poſſit dari meritum condignum premii ſupernaturalis, non tamen inde ſequitur non poſſe hoc meritum dari de potentia abſoluta ſine gratia habituali: etenim actus charitatis, cum ex ſuis intrinſecis prædicatis non ſit permanens nec neceſſarius, ſed ſecundum ſuam eſſentiam ſit indifferens adeſſe liberum in via, & adeſſe neceſſarium in patria, ideo non exigit eſſentialiter dependere à qualitate permanente quoad eſſentiam, & cui exigentia permanentiæ ſit eſſentialis, ſed poteſt præcontineri in voluntate, ac elici ab eadem ex vi auxilii ſe habentis ex natura ſua per modum qualitatis fluidæ, & tranſeuntis, proinde non dependet eſſentialiter ab habitu charitatis, nec à gratia habituali: unde tametſi habitus charitatis dicatur conſequi per modum proprietatis ad gratiam ſanctificantem, adhuc de potentia abſoluta dari poteſt actus charitatis ſine habitibus gratiæ & charitatis, conſequenter dari poteſt meritum condignum præmii ſupernaturalis ſine gratia habituali. Rurſus omnis gratia habitualis ſortitur in ordine ſupernaturali rationem naturæ, & eſt radicalis vita ſupernaturalis & charitas ſe habet per modum proprietatis ejuſdem; non tamen tanto rigore gratia habitualis eſt natura in ordine ſupernaturali, & charitas ejus proprietas; ſicut anima noſtra eſt natura, & potentiæ ſunt ejus proprietates, ut exemplificabatur: quia anima ita eſt natura, ut non ſolum radicet potentias ſed etiam ipſas in ſe ipſa immediatè recipiat, ac realiter identificet: ſecus gratia habitualis non recipit in ſe charitatem, nec alias virtutes infuſas, nec etiam ipſas ſibi identificat realiter cum poſſint virtutes infuſæ habituales fidei & ſpei exiſtere in peccatore absque gratia habituali: gratia habitualis & charitas recipiuntur immediatè in anima, & virtutes infuſæ recipiuntur immediate in ejus potentiis, quamobrem gratia non eſt natura, nec charitas ejus proprietas cum tanto rigore, ſicut anima eſt natura & potentiæ ejus proprietates: hinc charitas non dependet cum tanto rigore à gratia habituali, ſicut dependent potentiæ animæ ab ipſa anima: quamobrem ex eo, quod intellectus nequeat de potētia abſoluta exiſtere ſine anima, inde non ſequitur alias virtutes ſupernaturales non poſſe in ſubjecto exiſtere absque gratia habituali: & ſicut non ita rigoroſè dependet à gratia quoad eſſe, ſicut potentia ab anima; ita neque quoad operari, quia hoc ſequitur adeſſe: ergo ex eo, quod connaturaliter habitus charitatis ſequitur ad gratiam habitualem, non tamen inde infertur, non poſſe de potentia Dei abſoluta dari actum charitatis ſine gratia habituali. Ad confirmationem reſpondetur inde ſecuturum nullum poſſe dari actum ſupernaturalem absque gratia habituali, etiam de potentia abſoluta, quia nullus actus vitalis tam in ordine naturali, quam ſupernaturali poteſt haberi ſine principio proximo vitæ, ut & principium proximum nequit haberi ſine radicali: quamobrem negatur paritas adducta, quia tametſi in ordine naturæ non poſſit dari actus vitalis ſine principio proximo vitæ, & ſine remoto; non tamen in ordine ſupernaturali actus ſupernaturalis ita exigit eſſe à principio proximo vitæ, ut ſupponat eſſentialiter principium radicale: gratia enim habitualis, quamvis ſit principium radicale vitæ ordinis ſupernaturalis; non tamen eſt ita rigoroſè natura, ſicut anima rationalis: & ſicut ob hanc rationem gratia habitualis non recipit in ſe immediatè, nec ſubjectat reliquas virtutes, quæ non in gratia, ſed immediatè in potentiis animæ, quas ad operandum elevant ſubjectantur; & è contra anima rationalis ſuas potentias, ſeu proprietates recipiat ac ſibi identificet, ideo ex eo, quod non poſſit dari in natura actus vitalis ſine principio proximo vitali, & hoc ſine principio radicali vitæ naturalis, non tamen hoc valet in ordine ſupernaturali.

Rurſus poſſet etiam aliud aſſignari diſcrimen inter animam rationalem, & gratiam habitualem; quia anima eſt ratione ſui natura ſubſtantialis proprietariè, non vero ut elevans ad ordinem ſuperiorem, nec alterius, unde omnis actus vitalis, qui in homine reperitur exigit ultimatè reduci ad ipſam animam: ſecus quia gratia habitualis eſt natura vitalis veluti ſubſtitutivè, & elevativè per modum formæ elevantis ad ordinem divinum: inde fit, quòd non poſſit Deus diverſimodè hominem elevare ad ad eliciendos actus ſupernaturales, vel per principia tranſeuntia ac ſe habentia per modum qualitatis fluidæ, vel per permanentia proxima, & radicalia ſimul, vel tantum per principia proxima permanentia, ex quo ſequitur, quod tametſi actus ſupernaturales vitales ſint à gratia ut à principio radicali connaturali, non tamen habeant eſſentialem dependentiam ab illa; quia ut explicuimus ſuperius, poſſunt actus ſupernaturales elici à potentiis animæ per hoc præciſè, quòd iſtæ eleventur ad ſtatum ſupernaturalem per auxilium aliquod ſupernaturale

torale fluidum absque alio concurſu radicali gratiæ habitualis.

Dices, actus charitatis eſſentialiter dependet ab habitu dante facultatem proximam in ordine ad illum: atqui habitus charitatis eſſentialiter dependet à gratia habituali, ergo actualis dilectio etiam dependet eſſentialiter ab illa. Tum quia viſio beatifica eſſentialiter dependet ab habitu luminis gloriæ, ſaltem per modum tranſeuntis, & fluxûs, ergo etiam actus charitatis eſſentialiter dependet ab habitu charitatis vel permanenter vel tranſeunter. Sed contra, quia tametſi habitus charitatis ſe habeat conſecutivè ad gratiam habitualem, non tamen ita ſtrictè dependet ab illa, ſicut actus charitatis dependet eſſentialiter ab habitu dante facultatem proximam in ordine ad illum, quia actus fluit à ſuo principio proximo, à cujus virtute elicitur, non ita habitus charitatis ab habitu gratiæ habitualis; neque paritas de viſione beatifica eſſentialiter dependente ab habitu luminis gloriæ ſaltem per modum qualitatis tranſeuntis urget; eſt enim diſpar ratio: quia viſioni beatificæ convenit eſſentialiter permanentia, ut exacta, ſeu exigentia permanentiæ, quamvis poſſit communicari ſine permanentia actuali, ac proinde nequit in intellectu præcontineri, niſi ratione luminis permanentis ab intrinſeco, & cui exigentia permanentiæ eſſentialiter conveniat, quamvis poſſit actuali permanentia privari: eo ipſo, quòd lumen ſit ab intrinſeco permanens, eſt ab intrinſeco habitus quoad eſſentiam, quamvis ſtatu habitûs non gaudeat, cum tranſeunter communicetur: hinc eſt, quod in ſententia Thomiſtarum viſio beatifica eſſentialiter dependeat ab habitu elevante intellectum vel permanenter, vel tranſeunter. Secus actus charitatis non eſt permanens ex ſuis prædicatis ſpecificis, quia ſecundum ſuam eſſentiam eſt indifferens adeſſe liberum, ut contingit in vita præſenti, & adeſſe neceſſarium, ut in patria cœleſti, ideoque non dependet eſſentialiter à qualitate permanente quoad eſſentiam; neque illi exigentia permanentiæ eſt eſſentialis, ſicut in lumine gloriæ; actus enim charitatis poteſt præcontineri in voluntate ratione auxilii ab intrinſeco non permanentis, ſed ex natura ſua tranſeuntis, proinde non dependet eſſentialiter ab habitu charitatis.

Dices, actum dilectionis procedentem ab habitu charitatis eſſentialiter dependere ab illo, ſed non datur duplex dilectio efficax Dei authoris ſupernaturalis eſſentialiter diſtincta, ergo qualibet dilectio efficax ſupernaturalis Dei eſſentialiter dependet ab habitu charitatis; nam dependentia actûs vitalis à principio proximo vitali eſt dependentia eſſentialis, & dilectio ſupernaturalis efficax Dei dependet ab habitu charitatis ut à principio proximo vitali, conſequenter eſſentialiter dependet ab illo. Sed contra; quia licet dependeat ſecundum rationem communem habitui charitatis, & auxilio ſe habenti per modum qualitatis fluidæ, non ita dependet eſſentialiter ab habitu charitatis ſecundum ultimam differentiam, per quam ab auxilio facilè tranſeunte diſtinguitur. Hinc omnis actus dilectionis ſupernaturalis Dei dependet ab habitu, vel auxilio disjunctivè, non vero dependet eſſentialiter ab habitu charitatis determinatæ ſecundum ultimam differentiam, per quam à qualitate fluida auxiliante circa idem ſubjectum diſtinguitur.

Urgebis habitus charitatis eſſentialiter diſtinguitur in ratione principii dilectionis ab auxilio fluente, & tranſeunte, proinde non poteſt unus ac idem actus dilectionis ſecundum eſſentiam indifferenter ab illis procedere, non enim poteſt unus actus ſecundum eſſentiam habere duo principia diſtincta eſſentialiter in ratione principii, nec ab iiſdem disjunctim fluere: proinde ſi habitus charitatis in ratione principii dilectionis diſtinguitur eſſentialiter ab auxilio ſe habente per modum qualitatis fluidæ, non poterit unus actus ſecundum eſſentiam indifferenter procedere ab illis: habitus enim charitatis diſtinguitur eſſentialiter ab auxilio ſe habente per modum qualitatis fluidæ, & non ſolum reſpectu ordinis ad ſubjectum, verum etiam reſpectu ordinis ad objectum, & actum; atqui quod habitui convenit reſpectu ordinis ad objectum, & actum, illi convenit in ratione principii, ergo diſtinguitur eſſentialiter in ratione principii dilectionis ab auxilio ſe habente per modum qualitatis fluidæ, & tranſeuntis; ergo non poteſt unus actus ſecundùm eſſentiam procedere ab habitu, & ab auxilio fluido, & actuali. Sed contra, quia licet habitus charitatis diſtinguatur in ratione principii ab auxilio ſe habente per modum qualitatis fluidæ materialiter, ſeu per comparationem ad actum dilectionis; non tamen diſtinguitur formaliter eſſentialiter comparativè ad actum, quia ſicut unus, & idem habitus poteſt reſpicere objecta materialiter per comparationem ad ipſum diſtincta, quamvis inter ſe diſtinguantur diſtinctione eſſentiali formali, & etiam una potentia extenditur ad plures actus diſtinctos eſſentialiter inter ſe, dummodo eorum diſtinctio materialiter ſe habeat comparatione facta ad potentiam: pari pacto unus & idem actus ſecundum eſſentiam poteſt à duobus principiis disjunctim indifferenter procedere, quia licet talia principia diſtinguntur eſſentialiter inter ſe, eorum tamen diſtinctio materialiter comparatur ad actum. Quamobrem licet habitus charitatis diſtinguatur eſſentialiter ab auxilio ſe habente per modum qualitatis fluidæ reſpectu ordinis ad objectum ex diverſo modo illud reſpiciendi, hæc tamen diſtinctio eſt materialis comparativè ad dilationem ſupernaturalem Dei, ideoque nequit obſtare, quin unus actus dilectionis unitate ſpecifica, & eſſentiali poſſit ab utroq; diviſim indifferenter procedere.

Sed reurgebis, quia actus charitatis procedens ab habitu per ſe eſſentialiter procedit ab illo ſecundum ultimam differentiam, per quam ab auxilio fluido, & tranſeunte ſpecificè diſtinguitur, nam habitus charitatis ratione ultimæ differentiæ eſt principium eſſentialiter diſtinctum ab auxilio ſe habente per modum qualitatis fluidæ, ergo ſecundum ultimam ſuam differentiam eſt per ſe & eſſentialiter activus: atqui omni per ſe activo debet correſpondere per ſe agibile; ſicut omni activo correſpondet agibile, ergo datur actus aliquis per ſe & eſſentialiter petens ab habitu procedere ſecundum illam differentiam principii activi, & quia alius eſſe non poteſt, niſi qui de facto mediante habitu elicitur neceſſario, ſequitur differentiam eſſentialem habitus diſtingui ab auxilio ſe habente per modum qualitatis fluidæ. Sed contra, quia licèt habitus & auxilium actuale in ratione principii actus charitatis eſſentialiter diſtinguantur, hæc tamen diſtinctio, quæ formalis eſt cum habitu, & auxilio comparata; eſt materialis, ſi comparetur cum actu, quia actus hujuſmodi differentiam eſſentialiter non exigit, nec ab illa ſpecificatur, ſicut è converſo in actibus procedentibus ab eodem habitu evenit, quamvis enim actus multoties eſſentialiter inter ſe diſtinguantur & conſequenter dicant eſſentialiter reſpe-

Digitized by Google

CAPUT XII.

Quomodo gratia habitualis ſe habuerit in Chriſto in ordine ad gratiam unionis.

DIcendum eſt, gratiam habitualem in Chriſto Domino non ſe habuiſſe antecedenter ad gratiam unionis, ut diſpoſitionem. Probatur, Quæ immediatè & per ſe uniuntur, non indigent prævia diſpoſitione, ut unà nectantur: ſed ſubſiſtentia verbi divini, & humanitas immediatè & per ſe uniuntur: ergo non indigent prævia diſpoſitione, ut uniantur. Major eſt clara, quia ut docet D. Thomas 1. *part. quæſt.* 76. *art.* 6. *ad* 1. Ut materia uniatur formæ ſecundùm gradum communem, non indiget prævia diſpoſitione, quia ad formam ſecundùm gradum communem comparatur immediatè: eò enim ipſo quòd inter extrema eſt habitudo, & comparatio immediata, non indigent medio; alioquin non inter ſe immediatè; ſed cum illo medio eſſet immediata habitudo & comparatio: ſi igitur Gratia unionis, & Chriſti humanitas comparantur inter ſe immediatè, eſtque inter hæc duo extrema habitudo immediata, non eſt neceſſaria gratia habitualis, quæ ut diſpoſitio mediet inter unionem hypoſtaticam, & Chriſti humanitatem; ſitque diſpoſitio in humanitate, ut recipiat modum ſubſtantialem unionis. Minor probatur quia ut docet D. Thomas 3. p. quæſt. 2. art. 10. inter naturam, & perſonalitatem terminantem naturam non mediat ulla diſpoſitio, neque ullum intercedit medium; ſed immediatè uniuntur, ac identificantur, quia inter perſonalitatem, & naturam eſt immediata habitudo: atqui humanitas Chriſti comparatur ad Verbum ut natura ad perſonalitatem, à qua terminatur, proinde datur inter hæc duo extrema immediata habitudo; neque humanitas indiget gratia habituali, ut diſpoſitione qua uniatur cum perſonalitate Verbi.

Dices, eſſe diſcrimen inter naturam, & propriam ſubſiſtentiam vel perſonalitatem; & inter Chriſti humanitatem & Verbi perſonalitatem, quia natura comparata ad propriam perſonalitatem eſt determinata ab intrinſeco, & dicit ad illam immediatam habitudinem, ideoque ut illi uniatur non indiget prævia diſpoſitione: ſecus natura comparata cum aliena ſubſiſtentia, ſeu perſonalitate: cujusmodi eſt humanitas Chriſti cum perſonalitate Verbi, non eſt ab intrinſeco ad illam determinata, neque illam ab intrinſeco exigit; unde ceſſat ratio excludendi diſpoſitionem præviam, quâ Chriſti humanitas diſponatur ad recipiendam perſonalitatem Verbi, mediante gratia habituali. Imò ex eo quòd Chriſti humanitas non ſit ab intrinſeco determinata ad recipiendam Verbi divini perſonalitatem, ſequitur, quòd exigat determinari per diſpoſitionem præviam, ſeu gratiam habitualem ad illam recipiendam. Sed contra, quia perſonalitas divina ut humanitati uniatur, non indiget prævia diſpoſitione ex conceptu ſupernaturalitatis, neque ex conceptu perſonalitatis ſimpliciter, neque ex conceptu perſonalitatis divinæ: ergo ſi, ut humanitas uniatur propriæ perſonalitati, non indiget prævia diſpoſitione ut conceditur, neque ut uniatur perſonalitati divinæ, indiget prævia diſpoſitione. Antecedens oſtenditur nempe perſonalitatem divinam ex conceptu perſonalitatis ſupernaturalis ad ſui unionem cum humanitate non indigere prævia diſpoſitione: quia ſi ratione ſupernaturalitatis exigeret præviam diſpoſitionem, ſequeretur quòd omnis forma ſupernaturalis illam exigeret: quia quòd convenit divinæ perſonalitati ex conceptu ſupernaturalitatis, neceſſe eſt conveniat omni enti ſupernaturali; perinde ac quod convenit homini ex conceptu animalis, neceſſe eſt conveniat omni animali, ut ſentire, eſſe morti obnoxium, quod omni animali eſt commune: ſed non omnis forma ſupernaturalis præviam petit diſpoſitionem, alioquin daretur proceſſus in infinitum, qui in cauſis ſubordinatis repugnat: ſi enim omnis forma ſupernaturalis exigeret præviam diſpoſitionem; hæc prævia diſpoſitio eſſet itidem forma aliqua ſupernaturalis, quæ per modum formæ afficeret ſubjectum, & hæc forma itidem exigeret aliam formam per modum diſpoſitionis itidem afficientem ſubjectum, & ſic hæc aliam in infinitum. Secunda pars antecedentis etiam liquet; quia quod convenit perſonalitati divinæ ex conceptu perſonalitatis, eſt commune omni perſonalitati: atqui exigere præviam diſpoſitionem non eſt commune omni perſonalitati; quia perſonalitas propria non indiget ex conceſſis præviam diſpoſitionem, ut terminet, ac compleat naturam, cui eſt propria: ergo exigentia præviæ diſpoſitionis non convenit perſonalitati divinæ ex conceptu perſonalitatis ſimpliciter. Neque hæc exigentia præviæ diſpoſitionis convenit perſonalitati divinæ; quia perſonalitas divina eatenus unitur humanitati, quia eminenter continet omnem perfectionem perſonalitatis creatæ, ejusque vires gerit: ſed ſi humanitas Chriſti propriam haberet perſonalitatem creatam, ab hac conſtitueretur perſonata, & ſubſiſtens abſque aliqua prævia diſpoſitione; ergo perſonalitas Verbi quia divina non exigit præviam diſpoſitionem in humanitate, ut illam terminet, ac conſtituat perſonatam.

Rurſus ſi ad unionem cum Verbo Chriſti humanitas indigeret prævia diſpoſitione, eò quia non ſit ad illam immediatè determinata, utique indigeret diſpoſitione determinante ad illam, & quæ tolleret indeterminationem humanitatis; indigentia enim orta ex indeterminatione debet haberi ab aliquo determinante; atqui gratia habitualis non determinat ad unionem perſonalem cum Verbo ipſam Chriſti humanitatem, ſed illam relinquit omnino in ſua indifferentia in ordine ad talem unionem: idque lique in gratia habituali, quæ puro homini ex Dei miſerentis beneficentia communicatur, eſt enim ejuſdem rationis cum gratia habituali Chriſti: ergo ſi purum hominem non determinat ad unionem cum Verbo divino, neque Chriſti humanitatem, quæ licèt non ſit ab intrinſeco determinata ad unionem cum Verbo, adhuc nulla indiget prævia diſpoſitione ad illam. Præterea magis removetur ac diſtat natura rationalis ab unione ſubſtantiali cum Deo, quàm natura rationalis, cùm hæc ratione ſpiritualitatis animæ intellectus, & voluntatis proximiùs accedat ad Deum, quàm natura irrationalis, quæ omni deſtituitur ſpiritualitatis prærogativa; hinc plus participat de divinis perfectionibus homo, quàm leo, proinde hic magis diſtat, ac removetur ab unione ſubſtantiali cum Deo, quàm homo, in quo datur aliqua ſaltem congruitas, ut poſſit aſſumi à Deo in unitatem perſonæ; quamvis in natura irra-

Digitized by Google

mentum in ordine ſubſtantiæ, adeò ut humanitas non ſubſiſtat in ordine ſubſtantiali, niſi per ſubſiſtentiam verbi, ergo ſi humanitas Chriſti non eſt ſuſceptiva accidentium, niſi ſit in ordine ſubſtantiali ultimatè completa, impoſſibile eſt, quod gratia habitualis quæ dat eſſe accidentale præintelligatur in humanitate ad unionem cum perſonalitate verbi, ac ſit diſpoſitio congrua ad illum. Certum eſt enim Chriſti humanitatem ſubſiſtere per ſubſiſtentiam verbi divini, cum certum ſit de fide, non dari in Chriſto duas perſonas, ſed humanitas ut ſubſiſtens præcedit gratiam habitualem, ad quam præſupponitur, ergo non poteſt præcedere unionem humanitatis cum verbo, conſequenter nequit intelligi, quomodo eſſe poſſit prævia diſpoſitio ad illam. Minor oſtenditur, quia ſubjectum connaturale accidentium, & gratiæ habitualis non eſt natura rationalis in abſtracto, ſed in concreto, hoc eſt ut exiſtens in ſuppoſito, & ut ultimatè completa in ordine ſubſtantiali: atque ad gratiam habitualem præſupponitur ſubjectum connaturale illius non minus quam ad alia accidentia, proinde ſupponitur natura ut ſubſiſtens; & quia de fide eſt, Chriſti humanitatem non ſubſiſtere ſubſiſtentia propria creata, qua deſtituitur; ſed ſubſiſtentia increata verbi divini terminantis & complentis in ordine ſubſtantiali Chriſti humanitatem; hæc ut unita ſubſiſtentiæ verbi præſupponitur ad gratiam habitualem, quæ propterea non poteſt eſſe prævia diſpoſitio in humanitate ad unionem cum verbo. Quinimo D. Thomas *loc. cit.* docens humanitatem Chriſti non fuiſſe aſſumptam à verbo mediante gratia habituali diſponente ipſam humanitatem ad talem unionem aſſerit gratiam habitualem ſe habuiſſe conſecutive ad unionem hypoſtaticam, ac fuiſſe effectum illius, & Thomiſtæ interpretantur Divum Thomam fuiſſe locutum de conſecutione morali, & ad evincendum gratiam habitualem non præceſſiſſe unionem hypoſtaticam verbi cum humanitate, ut diſpoſitionem iſtius ad ſuſcipiendum modum unionis ita argumentantur: non ſtat mutua cauſalitas inter duo in eodem genere cauſæ: atqui ſi gratia habitualis eſſet diſpoſitio in humanitate ad recipiendum modum ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ, ac eſſet diſpoſitio congrua, daretur inter gratiam habitualem, & unionem hypoſtaticam mutua cauſalitas in eodem genere cauſæ, quod cum nequeat contingere, ſequitur gratiam habitualem non præceſſiſſe ut præviam diſpoſitionem in humanitate unionem hypoſtaticam. Major eſt certa apud omnes, minor oſtenditur, quia eatenus gratia habitualis eſt effectus conſequens gratiam unionis, quatenus Deus Chriſti humanitatem ornavit gratia habituali, ut eſſet diſpoſita ad recipiendum modum ſubſtantialem unionis, adeo ut communicaverit humanitati gratiam habitualem intuitu gratiæ unionis, & ratione dignitatis, quā humanitati præſtat: atqui, ſi gratia habitualis præcederet ut diſpoſitio congrua ad unionem, fuiſſet humanitas verbo unita intuitu gratiæ habitualis, ac ratione dignitatis communicatæ humaniti, unde ſi gratia habitualis ut diſpoſitio congrua præcederet in humanitate unionem hypoſtaticam, daretur inter unionem humanitatis cum verbo, & gratiam habitualem mutua cauſalitas in eodem genere cauſæ.

Firmatur, quia ſi actus contritionis ſupponat gratiam habitualem ſub conceptu juſtificantis, & ut dantem animæ effectum ſanctitatis, non poſſet actus contritionis ad illam diſponere nec phyſicè, nec moraliter: atqui gratia habitualis ſupponit gratiam unionis ut dignificantem Chriſti humanitatem, conſequenter nequit illam procedere ut diſpoſitio congrua, & moralis. Major eſt certa, quia actus contritionis eſt diſpoſitio ad gratiam habitualem, quam non ſupponit, ſed ponit, adeo ut Authores docentes actum contritionis procedere efficienter à gratia habituali, ac eſſe diſpoſitionem phyſicam vel moralem ad illam, aſſerant actum contritionis non procedere à gratia habituali, ut juſtificante animam, neque ut præſtante animæ ſanctitatis effectum, ſed ut illam auxiliante vel ſub aliqua alia formalitate; ſentiantque propterea, quod ſi gratia habitualis præcederet ut juſtificans actum contritionis, qui propterea ſupponeret gratiam habitualem ut juſtificantem, non poſſet eandem gratiam præcedere per modum diſpoſitionis phyſicæ nec moralis, ſed potius eſſet effectus gratiæ habitualis, quatenus ad illam ut ſanctificantem ſe haberet conſecutivè. Minor etiam oſtenditur, quia Deus contulit Chriſti humanitati gratiam habitualem intuitu ſummæ dignitatis, qua inſignitur beneficio gratiæ unionis, exigebat enim gratia unionis, ut Chriſti humanitati plenitudo gratiarum conferretur, unde quòd gratia habitualis ſit in Chriſti humanitate, eſt potius effectus gratiæ unionis dignificantis Chriſti humanitatem, quatenus intuitu talis dignitatis confertur Chriſti humanitati plenitudo gratiarum, conſequenter & ipſa gratia habitualis.

Præterea ſi actus contritionis ſupponeret gratiam habitualem ut juſtificantem & receptam in anima receptione connaturali, & ab ipſa procederet, non poſſet illam præcedere ut diſpoſitio phyſica vel moralis, atqui gratia habitualis ſupponit verbum ut complens ac terminans in ordine ſubſtantiali Chriſti humanitatem, & unionem ejuſdem verbi cum humanitate receptam in illa receptione connaturali, & ab illa ut ſic procedit, ut à cauſa morali, conſequenter non præceſſit unionem ut diſpoſitio phyſica, nec ut diſpoſitio moralis. Major liquet in ſententia authorum, qui docent actum contritionis procedere à gratia habituali ſimulque ad illam diſponere: ut enim hanc mutuam dependentiam, & prioritatem propugnent, & explicent, docent gratiam ſupponi ad actum contritionis velut informantem animam non autem ut receptam in illa; velut receptam quoad eſſentialia à receptione exacta; non quoad illa, quæ poſtulat ut connaturaliter recipiatur, proinde ſentiunt, non poſſe fieri, quod actus contritionis ſupponit gratiam ut connaturaliter receptam in anima, & quod ab illa ſic ſumpta efficiatur, & ſimul ad gratiam diſponat. Minor etiam oſtenditur, quia unio humanitatis cum verbo, nec ut recepta quoad eſſentialia receptionis, nec ut connaturaliter recepta dependet à gratia habituali, ergo unio hypoſtatica ſupponitur ad gratiam habitualem, adeo ut ſupponatur modus ſubſtantialis unionis ut receptus in Chriſti humanitate non ſolùm quoad eſſentialia, verùm etiam quoad connaturalia.

Objici tamen poteſt in contrarium illud Pſ. 44. *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem. Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis:* Oleum ſiquidem lætitiæ, quo humanitas dicitur uncta præ conſortibus ſuis eſt, gratia unionis ſubſtantialis, & divinitas eſt, quæ ungit, & ſanctificat Chriſti humanitatem, atqui hoc unguento, ſeu divinitate dicitur Chriſti humanitas uncta, quia dilexit juſtitiam, & odio habuit iniquitatem, adeo ut

Digitized by Google

ut actus, quibus dilexit juſtitiam, & odio habuit iniquitatem præceſſerint ipſam unctionem, ſeu unionem hypoſtaticam & non potuerunt proceſſiſſe, niſi proceſſerint à gratia habituali, quia præceſſerunt ut meritorii unctionis, & ut tales debuerunt procedere à gratia ſanctificante, ſeu habituali à qua habetur ratio meriti in actibus meritoriis. Ergo tum quia ſi humanitas fuit ad unionem per actus illos diſpoſita ſive phyſicè ſive moraliter vel meritoriè, etiam potuit per habitualem gratiam diſponi, quia non minus ſupponitur ad actus exiſtentiæ ſubſtantialis, quam ad gratiam habitualem. Præterea quia hujusmodi actus exigebant procedere connaturaliter à Chriſti humanitate; & non potuerunt connaturaliter elici ſine gratia habituali, quæ propterea præceſſit in humanitate Chriſti unionem hypoſtaticam.

Sed contra, quia illud Pſalmi 44. diverſimodè ſolet explicari, & plures ſancti Patres per illam unctionem, de qua loquitur David intelligunt unctionem per gratiam habitualē, ex quo non ſequitur gratiam habitualem præceſſiſſe ipſam unctionem, alioquin ſe ipſam præceſſiſſet. Præterea ſi ſermo ſit de ſanctificatione per gratiam habitualem, ſenſus verborum Pſalmi 44. eſt clarus, & eſt, quia Chriſtus ut homo dilexit juſtitiam, & odio habuit iniquitatem, ideo unctus fuit per gratiam habitualem ſignificatam nomine olei lætitiæ præ conſortibus ſuis, quatenus Chriſtus præ omnibus gratiam habitualem recepit: ex hoc autem non infertur, quòd Chriſtus ſe diſpoſuerit per proprios actus ad gratiam ſubſtantialem unionis, neque quod gratia habitualis præceſſerit ut diſpoſitio ipſam gratiam unionis hypoſtaticæ, quia Chriſtus ut ſubſiſtens per verbi ſubſiſtentiam elicuit tales actus qui propterea tribuuntur perſonæ, & non naturæ ut diſtinctæ à ſuppoſito, unde tales actus non fuerunt cauſa unctionis, ſeu unionis hypoſtaticæ, ſed potius effectus reſpectu talis unionis; & cauſa reſpectu gratiæ habitualis, quæ intuitu etiam illorum actuum fuit animæ Chriſti collata. Verùm quia communior ſententia nomine olei lætitiæ intelligit unctionem humanitatis per divinitatem, adeo ut ipſa unctio non ſignificet gratiam ſignificantem, & accidentalem, ſed gratiam ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ, reſpondetur illam cauſalem poſitam à Davide *propterea unxit te Deus* denotat cauſam finalem, adeo ut ſenſus ſit dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, ut Deus ungat te oleo lætitiæ: tunc enim cauſalitas non ad ipſam unionem refertur, ſed ad illius manifeſtationem, quam Chriſtus propriis actibus meruit. Neque id novum eſt in ſacris ſcripturis intelligere aliquid fieri, cùm de novo manifeſtatur, in hoc enim ſenſu ſolet intelligi illud aliud Davidis Pſalmi 2. *Ego hodie genui te*, ſeu hodie in die reſurrectionis manifeſtavi generationem tuam. Pari pacto Chriſtus dicitur unctus oleo lætitiæ, ſeu unione hypoſtatica, quia dilexit juſtitiam, & odio habuit iniquitatem, quatenus per hos actus meruit non ipſam unionem hypoſtaticam, ſed illius manifeſtationem. Quòd ſi dicas illud adverbium *propterea* ſignificare cauſam efficientem, tunc ſenſus verborum eſt, quia unxit te Deus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis, ſeu quia Deitas per unionem hypoſtaticam perſonalitatis verbi complentis in ordine ſubſtantiali Chriſti humanitatem, eandem ipſa Deitas ſubſtantialiter ſanctificavit, ideo CHRISTUS dilexit juſtitiam, & odio habuit iniquitatem, adeo ut illud *propterea* non denotet cauſam unionis humanitatis cum verbo ſed effectum unionis ſignificatæ per oleum lætitiæ, & hunc ſenſum verborum approbat Cajetanus, ut magis informem verbis Regii Prophetæ, dixerat enim antea. *Thronus tuus Deus in ſæculum ſæculi, virga directionis virga regni tui*, ex eo, quod verbum caro factum eſt, & Deus homo thronum habet in æternum, quòd virga regni illius virga eſt directionis; & ipſe juſtitiam dilexit, & odio habuit iniquitatem; ſi præfata verba Davidis non de gratia habituali, nec de ſola manifeſtatione unionis hypoſtaticæ, ſed de ipſamet unione humanitatis cum verbo intelligantur, inde non infertur præfatos actus ab humanitate elicitos præceſſiſſe gratiam unionis, neque gratiam habitualem fuiſſe præviam diſpoſitionem ad illam, quia prius intelligimus Deum unxiſſe oleo lætitiæ Chriſti humanitatem, & verbi perſonalitatem compleviſſe illam in ordine ſubſtantiæ, ac ſuppleviſſe defectum propriæ ſubſiſtentiæ creatæ, ac Deitatem ſanctificâſſe ſubſtantialiter ipſam Chriſti humanitatem, & poſtea Chriſtum ut compactum ex humanitate creata, & ſubſiſtentia increata ac Verbo divino dilexiſſe juſtitiam, ac odio habuiſſe iniquitatem.

Objicitur ſecundò, quia ut docet Div. Thomas 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 5. Omne quod elevatur ad aliquid excedens propriam naturam, debet prius diſponi aliqua diſpoſitione, quæ ſit ſupra illius naturam, ſiquidem diſpoſitio debet eſſe intra eundem ordinem, in quo eſt forma, ad quam diſponit ſubjectum, atqui perſonalitas verbi naturam omnem creatam, & creabilem excedit, proinde ut humanitas eidem uniatur, debet aliqua diſpoſitione, quæ ſit ſupra eandem naturam humanam, diſponi, & cùm non ſit alia diſpoſitio aptior, quàm gratia habitualis, concludendum videtur gratiam habitualem præceſſiſſe in Chriſti humanitate unionem cum verbo, ac eam diſpoſuiſſe ad talem unionem: hac ratione utitur Div. Thoma ad probandam neceſſitatem luminis gloriæ, ut intellectus beati diſponatur ad unionem cum divina eſſentia ut gerente munus ſpeciei: & rurſus 1.2. *quæſt.* 12. *art.* 2. eadem ratione oſtendit, requiri ex parte noſtra aliquam diſpoſitionem, qua præparemus nos ad gratiam juſtificantem, eo quia gratia ſanctificans excedit naturam humanam, atque verbi perſonalitas non minus excedit omnem naturam creatam, quàm divina eſſentia, ut ſpecies mentes beatorum, & gratia habitualis naturam humanam, proinde debuit in humanitate Chriſti gratia habitualis præcedere, ut diſponens humanitatem ad ſuſcipiendum in ſe modum ſupernaturalem unionis hypoſtaticæ. Sed contra diſtinguitur major, ſi id ſupernaturale, ad quod natura elevatur, ſit forma per modum naturæ vel per modum conprincipii actionis excedentis naturam, conceditur major; ſi tantum excedat naturam ſimpliciter, & non ſit conprincipium actionis excedentis naturam, negatur major, & conſequentia, ſiquidem perſonalitas verbi non eſt forma ſupernaturalis, quæ ſe habeat per modum naturæ ſeu conprincipii actionis excedentis facultatem humanitatis, ſed tantùm ſe habet per modum termini ultimo terminantis, ac complentis in ordine ſubſtantiali Chriſti humanitatem, quæ cum deſtituatur propria perſonalitate, verbum divinum vices illius gerit, adeo ut humanitas Chriſti aliam non habeat perſonam, niſi verbi divini, nec per aliam ſubſiſtat ſubſiſtentiam, quam per ſubſiſtentiam verbi. Quamobrem licet perſonalitas verbi excedat facultatem, & exigentiam totius naturæ, non tamen indiget diſpoſitione, qua humanitas prævie ad illam

Digitized by Google

ad illam præparetur, quia non eſt forma ſupernaturalis, quæ ſe habeat per modum naturæ, & comprincipii actionis excedentis naturam. Ad illud, quod aſſerebatur de divina eſſentia gerente munus ſpeciei, reſpondetur divinam eſſentiam fungi tali munere ut conprincipium viſionis in intellectu beatorum, cùm enim viſio beata excedat naturam, quæ non eſt ex ſe ſufficiens ad illius elicientiam, ideo exſigit per aliquam formam ſupernaturalem elevari, & per quam ſufficienter conſtituatur, quo pacto intelectus beati dicitur elevari ad viſionem beatam ſupernaturalem per divinam eſſentiam ut gerentem munus ſpeciei: ſicut enim ſpecies creata præſupponit in intellectu virtutem ad eliciendam intellectionem objecti cujus eſt ſpecies: ita divina eſſentia, ut gerens munus ſpeciei præſupponit virtutem in intellectu beati, qua poſſit Deum videre, & hæc virtus eſt diſpoſitio ad unionem cum divina eſſentia, quia jam ſupponitur elevata ad ſtatum ſupernaturalem. Ad aliud de gratia habituali reſpondetur hanc eſſe in ordine ſupernaturali, & ſe habere per modum naturæ, quo pacto dicitur participatio naturæ divinæ, quatenus radicat facultates operativas ſupernaturales: quamobrem ſicut formæ naturales naturam conſtituentes requirunt præviam diſpoſitionem præparantem materiam ad recipiendam formam; perinde gratia habitualis, quæ in ordine ſupernaturali obtinet rationem naturæ, diſpoſitiones exigit in ſubjecto.

Objicitur tertio non repugnat, gratiam habitualem ſe habere conſecutivè ad gratiam unionis & præcedere unionem, ac eſſe præviam diſpoſitionem ad illam; etenim actum contritionis procedere à gratia habituali in genere cauſæ efficientis eſt ſententia communior inter Thomiſtas, quæ docetur à D. Thoma 1. 2. *quæſt.* 113. *art.* 8. unde actus contritionis ſe habet conſecutivè ad gratiam habitualem tanquam effectus illius: atqui actus contritionis eſt diſpoſitio prævia phyſica, vel moralis ad gratiam habitualem, ergo, quamvis gratia habitualis ſubſequatur ad gratiam unionis tanquam effectus illius, adhuc poteſt illam præcedere, ut diſpoſitio. Rurſus diſpoſitiones accidentales præſupponunt formam ſubſtantialem, ad quam propterea conſequuntur tanquam effectus illius: ſed diſpoſitiones accidentales præviè diſponunt ad eandem formam ſubſtantialem inducendam, quatenus præparant materiam ad illam recipiendam: ergo quamvis gratia habitualis in Chriſti humanitate ſequatur ad unionem hypoſtaticam, adhuc poterit eſſe diſpoſitio ad illam, quatenus diſponit humanitatem ad modum ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ recipiendum. Major docetur à D. Thoma 1. *part. quæſt.* 6. & alibi, ubi aſſerit accidentia non poſſe recipi immediatè in materia ſubſtantiali, & neceſſariò præſupponere formam ſubſtantialem, qua mediante recipiuntur in materia. Minor communis eſt inter Philoſophos aſſerentes formam ſubſtantialem non recipi in materia niſi hæc fuerit priùs accidentalibus diſpoſitionibus præparata. Firmatur. Quia mutua cauſalitas in diverſo genere cauſæ non repugnat inter duo: ſed gratia habitualis ſequitur ad gratiam unionis ut effectus illius in genere cauſæ quaſi efficientis: & illam etiam præcedit non tempore, ſed natura, non præcedentia abſoluta, ſed præcedentia limitata in genere cauſæ diſpoſitivæ cum dependentia ab eadem in alio genere cauſæ, ergo &c. Firmatur ſecundò quia Verbum aſſumpſit animam rationalem Chriſti Domini mediante intellectu; adeo ut intellectus fuerit congrua diſpoſitio prævia, ut anima aſſumeretur à Verbo, & tamen intellectus eſt de genere accidentium, conſequenter in ſententia Thomiſtarum ſupponit exiſtentiam ſubſtantialem, & ſubſiſtentiam: ergo quamvis gratia accidentalis habitualis ſupponat unionem humanitatis cum Verbo, & ad illam ſequatur veluti effectus illius, id non impedit, quin unionem præcedat, & ad illam ſupponatur ut congrua diſpoſitio.

Sed contra negatur antecedens: quia gratia habitualis non ponit, ſed ſupponit gratiam ſubſtantialem unionis hypoſtaticæ, proinde non poteſt ad illam diſponere. Supponit enim gratiam unionis ut ſanctificantem Chriſti humanitatem; quia gratia unionis non fuit Chriſti humanitati conceſſa ob præviam aliquam diſpoſitionem poſitam à gratia habituali, ſed ex divina complacentia in humanitatem Chriſti, ut ſanctificaretur ſanctitate ſubſtantiali, ut colligitur ex illo Joan. 1. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis:* ex quo textu liquet gratiam habitualem fuiſſe Chriſto ut homini impertitam, quia fuit unigenitus à Patre, ſeu filius naturalis, unde Chriſti humanitas prius fuit Verbo unita, quàm eſſet plena gratiæ, & veritatis, quapropter gratiæ habitualis ſupponit in Chriſto gratiam unionis ut ſanctificantem humanitatem: quòd ſi ſupponit gratiam unionis, non poteſt hanc præcedere ut prævia diſpoſitio: non enim actus contritionis eſſet diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, ſi ad illam conſequeretur. Hinc ad primam probationem antecedentis in qua dicebatur, quòd actus contritionis ſit diſpoſitio ad gratiam juſtificantem, ad quam ſe habet conſecutivè, proinde poſſe gratiam habitualem eſſe diſpoſitionem ad gratiam unionis, quamvis ad ipſam conſequatur, reſpondetur, actum contritionis efficienter non procedere à gratia habituali ut juſtificante, ſed in ſententia Thomiſtica procedit ab illa ſub conceptu auxiliantis, aut ſub alia ratione diſtincta à conceptu ſanctificantis, etenim docentes actum contritionis procedere efficienter à gratia habituali, & ſimul ad illam ut præviam diſpoſitionem præparare non concedunt procedere à gratia habituali ut juſtificante animam, ſed ſub alia ratione, ut ſub conceptu auxiliantis, vel quatenus ſe tenet ex parte agentis; vel etiam à gratia habituali, ut informante ſubjectum, non autem ut in illo recepta ſaltem connaturaliter, ſed tantùm ſecundùm eſſentialia receptionis, quo pacto nituntur propugnare actum contritionis diſponere ad gratiam habitualem & ſimul ad illam ſub conceptu auxiliantis procedere poſterioritate non temporis, ſed naturæ, unde non docent actum contritionis procedere efficienter à gratia habituali ut juſtificante, ac ut perfectè communicata animæ, & ſimul ad eandem gratiam habitualem diſponere. Ad ſecundam probationem ejuſdem antecedentis, in qua dicebatur ex doctrina D. Thomæ non poſſe accidentia recipi immediatè in materia ſubſtantiali, eò quia neceſſaria præſupponant formam ſubſtantialem, ad quam diſponunt materiam, reſpondetur in ſententia D. Thomæ eatenus accidentia conſequi, & præcedere formam ſubſtantialem in materia, quia hæc conſtat ex diverſis gradibus virtualiter diſtinctis, adeo ut materia per unam formam ſubſtantialem actuata ſecundùm primum gradum ſubjiciatur accidentibus, quibus ad ulteriores gradus diſponatur: & quia hæc graduum diſtinctio in gratia ſubſtantiali unionis non datur, nec in ſubſiſtentia Verbi, ideo gratia habitualis conſequens gratiam unionis non poteſt ad illam diſponere, nec ſe habere ut prævia diſpoſitio, quia adæquate,

quatè, & ſecundùm ultimum gradum ſe habet conſecutivè ad gratiam unionis: quo pacto quia potentiæ rationales in anima ſequuntur ad animam ſecundùm ultimum gradum, & ſe habent ad illam adæquatè conſecutivè, non poſſunt ad illam prævié diſponere, nec ſe habere antecedenter, ſed tantùm concomitanter per identitatem quatenus potentiæ animæ cum ipſo identificantur, ac ſe habent concomitanter: & quia gratia habitualis etiam adæquatè conſequitur ad gratiam unionis ſecundùm ultimam differentiam, non poteſt ut prævia diſpoſitio præcedere gratiam unionis, nec ad illam præparare Chriſti humanitatem. Neque obſtat, ſi dicas calorem ut octo ſequi ad formam ignis ſecundùm ultimum gradum, eò quia ſit propria paſſio ignis, & paſſiones ſequantur ad eſſentiam ſecundùm ultimam differentiam, & nihilominus diſponere ad formam ignis, proinde poſſe etiam gratiam habitualem ſe habere conſecutivè ut proprietatem ad gratiam unionis ſecundùm ultimam differentiam, & ſimul prævié diſponere humanitatem Chriſti ad illam. Nam contra eſt, quia ideo potentiæ animæ non diſponunt prævié & antecedenter animam, quia conſequuntur ad illam ſecundùm ultimum gradum, proinde ſi calor ut octo ſequitur ad formam ignis ſecundùm ultimum gradum, nequeunt diſponere ſubjectum ad formam ignis, ſed ad ſummum ut potentiæ animæ ſe habent concomitanter cum ipſa, ita calor ut octo ſe habet concomitanter ad formam ignis, proprietates enim, quamvis conſequantur ad eſſentiam ſpeciei ſecundum ultimam differentiam illius, adhuc illam concomitantur, eò quia non tempore, ſed tantùm natura ſequantur ad eſſentiam. Ad primam confirmationem reſpondetur mutuam cauſalitatem in diverſo genere cauſæ poſſe inter duo intercedere, quia diverſæ cauſæ non exigunt eundem modum exiſtendi in ordine ad cauſandum, alioquin ſi exigerent eundem modum exiſtendi, non poſſent admittere mutuam cauſalitatem, quo pacto licet cauſa univerſalis, & particularis efficiens non ſint ejuſdem generis infimi cauſæ, non poſſunt ad invicem cauſari, quamvis una cauſa cauſet ut univerſalis, & alia ut particularis, quia uterque modus cauſandi exigit præexiſtentiam ad effectum. Quia igitur gratia unionis ut moraliter cauſet gratiam habitualem, exigit exiſtentiam, & præſupponitur exiſtens: & gratia habitualis ut præſtet concurſum moralem diſpoſitivum ad gratiam unionis, etiam exigit exiſtentiam, adeo ut debeat ad illam præexiſtere, ideo quamvis in ratione cauſæ moralis non conveniant ſpecificè in ultima differentia, adhuc non poteſt dari mutua moralis cauſalitas. Ad ſecundùm confirmationem, in qua dicebatur Verbum aſſumpſiſſe animam mediante intellectu, qui propterea fuit diſpoſitio prævia, ut anima aſſumeretur à Verbo: Reſpondetur intellectum non ſumi ut potentiam proximè intellectivam, & realiter diſtinctam ab anima, ſed ut gradum radicaliter intellectivum, & ut formaliter, vel virtualiter diſtinctum à gradu ſenſitivo: anima igitur Chriſti fuit aſſumpta mediante intellectu ſecundùm gradum radicalem intellectivum à Verbo divino, atqui talis intellectus radicalis eſt ipſa anima, ut radicaliter intellectiva, ergo non ſequitur, quòd intellectus prævié diſpoſuerit animam ad unionem cum Verbo. Deinde paritas non procedit, quia gratia habitualis eſt accidens phyſicum diſtinctum realiter à ſubjecto, quod afficit, intellectus verò eſt in anima accidens metaphyſicum identificatum realiter cum ipſa anima. Inſtabis Verbum aſſumpſit humanitatem perfectam in quavis perfectione ſibi debita, & connaturali: atqui intellectus ſumptus pro potentia proximè intellectiva eſt perfectio debita humanitati, imò & præcipua inter omnes perfectiones accidentales debitas humanitati, ergo Verbum aſſumpſit humanitatem præditam intellectu proximè intelligente, ergo anima ab intellectu proximè intelligente fuit prævié diſpoſita ad ſuſceptionem Verbi, alioquin in illo priori, antequam intelligeretur aſſumpta, foret imperfecta, & ut talis aſſumeretur à Verbo. Sed contra diſtinguitur major, Verbum aſſumpſit humanitatem perfectam in omni perfectione ipſi debita, eo ordine, quo perfectio debetur humanitati, conceditur, diverſo ordine negatur: aſſumpſit Verbum humanitatem Chriſti perfectam juxta ordinem, quo perfectio eſt humanitati debita: & quia intellectus non eſt perfectio debita humanitati pro priori ad aſſumptionem à Verbo, ideo non eſt neceſſe, ut aſſumatur intellectus ut actu intelligens: quia intellectus actu intelligens eſt tantùm perfectio debita humanitati in inſtanti, *in quo* aſſumptionis pro ſigno poſteriori ad illam, unde non ſequitur Verbum aſſumpſiſſe humanitatem imperfectam pro priori ad aſſumptionem, quia intellectus actu intelligens non debetur pro illo priori, nec pro illo tunc ejus carentia eſt imperfectio privativa. Deinde falſum eſt, quod Verbum divinum aſſumpſerit humanitatem perfectam, quia non fuiſſet humanitas Chriſti aſſumpta, niſi caruiſſet propria perſonalitate, quæ debita erat humanitati conſideratæ ſecundum propria intrinſeca prædicata. Cum enim ſubſiſtentia Verbi vices ſuppleat ſubſiſtentiæ creatæ, & compleat dependentiam, qua humanitas à propria ſubſiſtentia dependet, non ſupponit in humanitate, ut ei uniatur, propriam ſubſiſtentiam creatam.

Dicendum tertiò, gratiam habitualem in Chriſto non dimanare phyſicè per modum proprietatis à Verbo tanquam à principio *quod*. Ratio eſt, quia principium dimanationis neceſſariò, & naturaliter influit quantum poteſt, in proprietates dimanantes ab ipſo: atqui Verbum divinum in nullum opus ad extra influit neceſſariò, quia Deus conſequenter & Verbum divinum nonniſi liberè ad extra operatur: ergo ſi proprietas fuit neceſſario naturaliter à principio, cujus eſt proprietas, & à quo dimanat, ſequitur gratiam habitualem non poſſe phyſicè dimanativè, & per modum proprietatis ſequi ad ipſum Verbum, quod propterea non fuit principium *quod* dimanationis gratiæ habitualis. Præterea quia quod naturaliter, & neceſſario agit, influit ſecundùm ultimum gradum potentiæ, proinde ſi eſt infinitum agens, infinitum producit effectum, niſi aliundè impediatur, & cum Verbum ſit infinitæ virtutis, nec poſſit ab ullo impediri, ſequitur quòd ſi eſſet principium *quod* dimanationis gratiæ habitualis ſe habentis per modum proprietatis, debeat gratia habitualis in anima Chriſti eſſe infinitæ intenſionis, quòd non conceditur. Rurſus inde ſequeretur non potuiſſe etiam de potentia abſoluta impedire reſultantiam gratiæ habitualis in Chriſti anima contra omnes Theologos aſſerentes, potuiſſe Verbum aſſumere humanitatem deſtitutam omni dono accidentali gratiæ; conſequenter Verbum non eſt principium *quod* dimanationis illius. Sequela oſtenditur, quia quod à Verbo impediri non poteſt, id neque à Deo poteſt impediri: atqui ſi Verbum eſſet principium *quod* dimanationis gratiæ habitualis, non poſſet hæc dimanatio à Verbo impediri, quia cauſa naturaliter agens nequit ſuum proprium effectum impedire: & Verbum ſi ſupponatur eſſe principium *quod* dimanationis gratiæ habitualis, eſt cauſæ naturalis

ralis

Digitized by Google

ralis illius, proinde ſi gratia dimanat à Verbo tanquam à principio *quod*, non poteſt illius dimanatio impediri de potentia Dei abſoluta. Demum quia Verbum non eſt principium *quod* dimanationis gratiæ ratione ſubſiſtentiæ propriæ, nec ratione naturæ divinæ, proinde gratia habitualis non dimanat à Verbo ut à principio *quod*, quia quod Verbo convenit, debet illi convenire vel per modum proprietatis relativæ vel ratione alicujus prædicati abſoluti, proinde ſi nec ratione naturæ, nec prædicati abſoluti convenit Verbo divino radicare gratiam habitualem in humanitate aſſumpta, jam illi non convenit eſſe principium *quod* phyſicæ dimanationis gratiæ habitualis. Quòd illi non conveniat ratione prædicati relativi, conſtat, quia prout diſtinguitur à prædicatis abſolutis, proprietas relativa non eſt operativa ut *quo*, nec proximè, nec radicaliter, & quod eſt ratio dimanationis proprietatis operativæ, eſt ut *quo* radicaliter operativum, conſequenter perſonalitas non eſt Verbo ratio radicandi gratiam habitualem, nec illam principiandi dimanativè. Quòd nec Verbum ſit hoc principium ratione prædicati abſoluti, liquet, quia quod convenit Verbo ratione naturæ divinæ, vel alterius prædicati abſoluti in ordine cauſæ efficientis, convenit etiam aliis tribus perſonis: radicare autem activè gratiam habitualem eſt aliquid intra ordinem cauſæ efficientis, & nonvenit Patri, & Spiritui ſancto, cùm hæ perſonæ non fuerint humanitati unitæ, ergo nec convenit Verbo ratione prædicati abſoluti, quòd ſi dicas id non valere de Verbo ut humanitati unito, ſed tantùm de Verbo ſecundùm ſe, Verbo enim humanitati unito non repugnat neceſſitas in operando ad extra, quia neceſſariò ut *quod* operatur actiones vegetativas humanitatis, unde non ſequitur debere infinitum effectum producere, nec quòd non potuit impediri de potentia abſoluta, quia quod à Verbo ut ſubſiſtente in humanitate aſſumpta neceſſario procedit, poteſt à Verbo ſecundùm ſe, & ab aliis perſonis impediri. Neque inde ſequitur principium radicandi debere eſſe commune tribus perſonis, quia non convenit Verbo ratione divinæ naturæ, ſed ut humanitati unito, & quod ſic convenit Verbo, non eſt neceſſe, aliis quoque perſonis conveniat. Sed contra, quia Verbo ut unito humanitati non convenit efficientia, niſi ratione humanitatis eidem conveniat: atqui radicare gratiam habitualem in Chriſti humanitate eſt de genere efficientiæ, & non convenit Verbo ratione humanitatis, quia hæc non eſt ratio radicandi ſibi gratiam ſanctificantem, proinde nec Verbo ratio radicandi gratiam habitualem, unde ſi hoc principium radicandi non convenit Verbo in ſe, neque poteſt eidem convenire ut humanitati unito. Major oſtenditur, quia omnis efficientia neceſſe eſt conveniat ratione alicujus naturæ: atqui efficientia non conveniens Verbo in ſe ipſo, ſed tantùm Verbo ut humanitati unito non convenit Verbo ratione naturæ divinæ: ergo deberet illi convenire ratione naturæ humanæ, quod eſt falſum, quia humanitas Chriſti ratione ſui non poteſt radicare gratiam habitualem, quia hæc eſt ens ſupernaturale, ac ſupra totius naturæ exigentiam, & humanitas ratione ſui præciſè eſt ens ordinis naturalis, & ejuſdem rationis cum noſtra humanitate, conſequenter non poteſt radicare gratiam habitualem, adeo ut hæc per modum proprietatis non poſſit phyſicè dimanativè fluere ac procedere ab ipſo humanitate ratione ſui præciſè.

Neque gratia habitualis dimanat phyſicè ab humanitate Chriſti ratione alicujus prædicati ex his quæ in Chriſto inveniuntur, & ad quæ fuit humanitas per aſſumptionem evecta. Ratio eſt, quia ſi humanitas Chriſti eſſet principium phyſicæ dimanationis, gratia habitulis ratione alicujus prædicati divini ſupernaturalis, maximè eſſet ratione ipſius unionis hypoſtaticæ, qua mediante perſonalitate Verbi ungitur à divinitate: atqui neque ratione hujus unionis dici poteſt principium radicans per modum proprietatis gratiam habitualem, neque principium phyſicæ dimanationis gratiæ ab ipſo; quia unio hypoſtatica eſt modus ſubſtantialis diſtinctus realiter modaliter ab extremis; & ratione ſui nequit eſſe hoc principium dimanationis, conſequenter neque ratione illius poteſt humanitas eſſe principium *quod* dimanationis. Tum quia per talem modum nec ut *quo* poteſt gratia habitualis per modum proprietatis phyſicè dimanativè fluere ab ipſa humanitate, quia modus ſubſtantialis unionis cùm non ſit operativus, nec poteſt eſſe principium *quo* humanitas ſit operativa, & radicet gratiam habitualem. Quòd verò modus unionis non poſſit eſſe principium *quod* dimanationis proprietatis, etiam liquet, quia principium *quod* dimanationis proprietatis proximè, aut radicaliter operativæ debet eſſe operativum ut *quod*, atqui modus ſubſtantialis unionis non eſt operativus *ut quod*, conſequenter neque ad illum poteſt gratia habitualis ſequi per modum proprietatis phyſicæ. Firmatur, quia unio non eſt operativa ut *quo* radicaliter, ergo ratione illius nequit humanitas eſſe radix gratiæ habitualis, neque poteſt gratia ratione unionis dimanativè ſequi ad humanitatem, quia principium *quo* radicans principium operativum debet eſſe operativum ut *quo* radicaliter, conſequenter ſi unio hypoſtatica non eſt *ut quo* radicaliter operativa, nequit eſſe principium *quo* radicale gratiæ habitualis, & aliorum donorum ſpectantium ad ordinem gratiæ. Antecedens ſcilicet unionem hypoſtaticam non eſſe operativam *ut quo* radicaliter, ex eo liquet, quia ſi eſſet principium *quo* radiale operandi, maximè eſſet, quia ſuperaret perfectionem gratiæ habitualis, quæ eſt operativa radicaliter *ut quo*, atqui hæc ratio nullius eſt roboris, ut conſtat in ſubſiſtentia Verbi, quæ infinitè excedit gratiam habitualem, & tamen non eſt operativa *ut quo*, neque ab ipſa ſubſiſtentia dimanat per modum proprietatis ipſa gratia. Rurſus lumen gloriæ exceditur ab unione, & tamen inde non infertur, quòd ſi lumen gloriæ eſt principium *quo* proximum viſionis beatæ, etiam unio debeat eſſe principium proximum *quo* viſionis, ergo licèt gratia unionis ſuperet perfectionem gratiæ habitualis, inde non ſequitur, quòd ſi gratia habitualis eſt principium operativum, etiam ipſa unio hypoſtatica, debeat eſſe principium *quo* radicale operandi.

Evincitur ſecundò aſſertum, quia unio hypoſtatica in ordine ſupernaturali non eſt natura, atqui ſi eſſet principium radicale *quo* gratia habitualis eſſet operativa radicaliter, conſequenter eſſet natura in ordine ſupernaturali: quòd ſi non eſt natura, neque principium quo radicale, proinde neque principium, à quo per modum proprietatis fluit gratia habitualis. Major liquet, quia ſi unio in ordine ſupernaturali eſſet natura indigeret alia unione, qua mediante uniretur proprio ſubjecto, quod non dicitur, rurſus quia modus, quo gratia unitur proprio ſubjecto non eſt natura in ordine ſupernaturali, neque modus, quo anima rationalis unitur corpori, eſt natura in ordine naturali, unde modus unionis, quo humanitas unitur Verbo divino, non eſt natura ordinis ſupernaturalis, conſequenter nec prin-

Digitized by Google

principium operativum radicale, quia de ratione naturæ eſt eſſe tale principium in quolibet ordine naturali & ſupernaturali. Hinc gratia habitualis, quia eſt principium radicale aliorum donorum ſupernaturalium, eſt natura in ordine ſupernaturali, quatenus eſt radix ſupernaturaliter operandi, quapropter ſi unio hypoſtatica eſſet radix operandi ſupernaturaliter, eſſet natura in ordine ſupernaturali, quia eſſentia naturæ conſiſtit in radice motûs, conſequenter eſſentia naturæ ordinis ſupernaturalis debet conſiſtere in radice motuum ſupernaturalium, proinde ſi unio eſt principium radicale operandi ſupernaturaliter, erit natura in ordine ſupernaturali, & exiget uniri humanitati per aliam unionem, quod non conceditur. Tum quia conceptus naturæ divinæ conſiſtit in radice increata videndi & amandi Deum: atqui ſi unio hypoſtatica eſſet radicaliter operativa in ordine ſupernaturali, eſſet formalis participatio hujus conceptus, conſequenter eſſet formalis participatio naturæ divinæ ſub conceptu naturæ, proinde eſſet natura in ordine ſupernaturali.

Dicendum quartò, gratiam habitualem moraliter tantùm fluere per modum proprietatis à gratia unionis. Oſtenditur, quia Iſaias cap. 61. inducens Chriſtum loquentem ait: *Spiritus Domini ſuper me, eò quod unxerit Dominus me*, & cap. 42. verſ. 1. *Ecce ſervus meus ſuſcipiam eum: dedi Spiritum meum ſuper eum*, hæc enim ultima verba intelliguntur à Div. Thoma de gratia habituali, adeo ut eorum ſenſus ſit, quòd eatenus humanitati fuerit gratia habitualis conceſſa, quia fuit à divinitate uncta, & & verbo divino ſuſcepta in unitate perſonæ, ergo gratia habitualis ad unionem ſubſtantialem fuit in Chriſti humanitate ſubſecuta, proinde eſt connaturalis Chriſto, & humanitati ut unitæ; atqui ad illam non ſequitur per modum phyſicæ emanationis, ut oſtenſum eſt, ergo tantùm moraliter, ut docent ſancti Patres præſertim Div. Baſilius ſub Pſalm. 44. ubi loquens de gratia habituali ait: *Chriſto autem naturalis eſt ad boni perfectionem proprietas*, hoc idem docent Damaſcenus *lib. 3. cap.* 22. Auguſtinus *in Enchirid. cap.* 40. & alii cum Div. Thoma 3. *part. quæſt.* 7. *art.* 13. *ad* 2. ubi docet, gratiam habitualem in Chriſto eſſe effectum conſequentem gratiam ſubſtantialem unionis: nomine effectus intelligit Sanctus Doctor, quidquid ſe habet conſecutivè ſive per modum proprietatis, & paſſionis, ſive per modum effectus realiter entitativè diſtincti à ſua cauſa.

Probatur ulterius, quia ex verbis ſcripturæ liquet gratiam habitualem conſequi ad gratiam unionis; ſed ad ipſam non ſequitur phyſica dimanatione, ut conſequitur effectus phyſicus à ſua cauſa, ut calor ab igne; ergo tantùm moraliter. Major ex verbis ſcripturæ conceditur, minor probatur: quia effectus, qui phyſicè conſequitur ad ſuam cauſam ſi ſit immanens, connaturaliter illi inhæret, ut calor igni per modum proprietatis; intellectio intellectui per modum phyſicæ cauſalitatis immanentis viſibilitas ab anima per modum metaphyſicæ emanationis; ſed gratia habitualis non ſubjectatur connaturaliter in humanitate verbo divino unita, ergo ad illam non conſequitur phyſica dimanatione. Minor probatur, quia ſubjecto connaturali debetur naturaliter accidens: ſed humanitati unitæ non debetur naturaliter gratia habitualis: ergo humanitas ut unita verbo non eſt ſubjectum connaturale illius. Minor oſtenditur, quia gratia habitualis non debetur humanitati unitæ ratione ſui, quia humanitas ratione ſui eſt intra ordinem naturæ, cui propterea non eſt debitum donum ſupernaturale, cujuſmodi eſt gratia habitualis: neque eſt illi debita ratione verbi, vel Divinitatis, vel ratione unionis hypoſtaticæ debito phyſico, & connaturali, quia nihil horum poteſt eſſe ratio humanitati recipiendi gratiam ut oſtendimus; conſequenter non poteſt fundare debitum connaturale, hoc enim tantum poteſt in eo fundari, quod eſt ratio recipiendi; ergo humanitati ut verbo divino unitæ non eſt phyſicè debita gratia habitualis, quæ propterea ab ipſa non dimanat phyſica dimanatione ut proprias ejuſdem, ſed tantum ſe habet moraliter conſequutivè ad illam: adeo ut humanitas ut verbo unita non ſit ſubjectum connaturale gratiæ habitualis.

Idque ulterius oſtenditur, quia ſubjectum connaturale eſt debitum accidenti, & ab illo phyſicè exigitur, ſed humanitas verbo divino unita non eſt debita gratiæ habituali debito phyſico, neque ab illa phyſicè exigitur: ergo humanitas verbo divino unita non eſt ſubjectum connaturale gratiæ habitualis. Major conceditur ab omnibus, minor probatur: quia humanitas ut verbo unita non debetur gratiæ habituali ſecundum prædicata ſpecifica; quia ut ſic gratia eſt indifferens ad exiſtendum in humanitate puri hominis, vel Chriſti, aut naturæ angelicæ, poteſt enim ex ſuis prædicatis ſpecificis in omnibus iſtis ſubjectis recipi. Neque humanitas verbo unita eſt debita gratiæ habituali ut exiſtenti in humanitate Chriſti; quia licèt huic gratiæ ſic ſumptæ debeatur humanitas, non tamen illi debetur unio humanitatis cum verbo, & ſine hac unione poſſet in ſola humanitate exiſtere; ut etiam ſi humanitas à verbo relinqueretur.

Dices, quod alicui ex ejus natura convenit tanquam ex principio activo, eſt illi propriè connaturale: ſed gratia habitualis tali modo convenit Chriſto, ergo eſt propriè ipſi connaturalis. Minor docetur à Div. Thoma *in 3. diſt. 4. quæſt. 3. art. 2. quæſtiuncul.* 1. quia cauſatur à divinitate, quæ una eſt ex naturis, ex quibus Chriſtus componitur: ergo convenit Chriſto ex illius natura ut à principio activo. Major oſtenditur: quia id ſimpliciter & propriè eſt naturale, quod eſt cauſatum ex principiis rei eſſentialibus: ſed quod alicui ex ejus natura convenit, ut à principio activo, eſt cauſatum ex illius principiis eſſentialibus, conſequenter quod tali modo alicui convenit, eſt ſimpliciter ipſe connaturale. Tum quia ſi natura aquæ eſſet cauſa unica alicujus accidentis; utique hoc accidens foret aquæ connaturale ſimpliciter, quia flueret à principiis intrinſecis activis aquæ: ſed cauſa, cur in Chriſto ſit gratia habitualis, eſt Chriſto intrinſeca, quia illi convenit ratione Deitatis Chriſto intrinſecæ, à qua procedit ut à principio activo: ergo gratia habitualis eſt cum tota proprietate Chriſto ſimpliciter connaturalis. Sed contra diſtinguitur major, quod convenit alicui naturaliter, & neceſſariò, eſt illi connaturale conceditur; ſi non neceſſariò, ſed liberè à principio intrinſeco cauſatur, negatur major, & eodem modo diſtinctâ minore, negatur conſequentia. Tametſi gratia habitualis cauſetur in Chriſti humanitate ab ipſa Deitate intrinſeca Chriſto, ac propterea dici aliquo poſſit Chriſto connaturalis, ut docet Divus Thomas 3. *part. quæſt.* 2. *art.* 12. ubi ait in Chriſto gratiam habitualem eſſe *quodam modo habitualem*, non tamen propriè & ſimpliciter eſt naturalis; quia ut aliquid ſit ſimpliciter, & propriè alicui connaturale, non ſufficit ſi à principio intrinſeco activo procedat; ſed ultra-

Digitized by Google

ulterius requiritur, ut non liberè, ſed neceſſariò per Phyſicam dimanationem ab illo procedat: gratia habitualis provenit in Chriſto à Deitate liberè, non neceſſario; potuiſſet enim verbum Chriſti humanitatem aſſumere deſtitutam quovis alio dono ſupernaturali, proinde etiam gratiâ habituali, quæ propterea liberè provenit à Deitate intrinſeca Chriſto: etiam in puro homine actus liber voluntatis provenit à principio intrinſeco activo ſeu voluntate homini intrinſeca, & tamen non dicitur accidens connaturale, quia non neceſſariò, ſed liberè à tali principio intrinſeco activo procedit. Ad id quod addebatur illud dici connaturale alicui, quod cauſatur ab illius principiis eſſentialibus, verum eſt, ſi proveniat ab illius principiis eſſentialibus naturaliter, & neceſſariò; non ita ſi cauſetur à principiis eſſentialibus liberè, non neceſſario, tunc enim propriè & ſimpliciter non eſt connaturale, ſed ut loquitur Div. Thomas, eſt tantum quodammodo naturale. Præterea dici poteſt Chriſto gratia habitualis naturalis, quatenus non eſt ſupra naturam ſui principii, à quo producitur, hoc enim principium intrinſecum, & activum eſt Deitas: non verò gratia habitualis eſt Chriſto naturalis, prout propriè ſumitur naturale pro eo quod phyſicè, & neceſſario debetur ſubjecto ratione principii activi vel paſſivi, à quo neceſſario & phyſica diminatione præveniat. Neque exemplum de aqua urget, quia aqua eſſet principium intrinſecum activum, & naturale illius accidentis, quod propterea proveniret ab aqua ut à principio connaturali activo & neceſſario.

Cæterùm quando ſancti Patres dicunt gratiam habitualem eſſe CHRISTO connaturalem, intelligendi ſunt, vel de naturali impropriè, & laxè ſumpto, quo pacto Divus Thomas etiam vocat gratiam habitualem Chriſto quodammodo naturalem; vel de naturali quatenus hoc non eſt ſupra naturam illius principii, à quo provenit, & cum in Chriſto gratia habitualis proveniat à Deitate intrinſeca Chriſto, ideo dicitur Chriſto naturalis; ſed non propriè & ſimpliciter, quia non provenit à Deitate neceſſariò, ſed liberè.

Dices, ſpecies infuſas eſſe accidentia angelis connaturalia ſimpliciter; & tamen non neceſſariò ſed liberè iiſdem à Deo infunduntur: ergo ex eo quod gratia habitualis proveniat in Chriſto à Deitate liberè, adhuc erit dicenda Chriſto connaturalis propriè & ſimpliciter. Sed contra, quia ſpecies infuſæ Angelis dicuntur accidentia ſimpliciter naturalia angelis ratione principii paſſivi ſe tenentis ex parte angelorum; non verò ratione principii activi, à quo proveniunt. Naturale dupliciter ſumi poteſt ratione principii activi, & ratione principii paſſivi, naturale ex utroque principio dicitur adæquatè naturale, inadæquatè vero ex uno tantum principio: & quia ſpecies infunduntur à Deo liberè Angelis, ideo ratione principii activi non dicuntur propriè, & ſimpliciter connaturales, ſed tantùm ex parte principii paſſivi, proinde ſunt inadæquatè naturales angelis, non adæquatè: quia ſpecies infuſæ debentur Angelis ratione principii intrinſeci paſſivi, quo ipſas exigunt ab intrinſeco; quamvis ab Angelis non dimanent, ſed liberè infundantur à Deo, fit, quòd hujusmodi ſpecies infuſæ ſint Angelis connaturales non ratione principii intrinſeci activi, ſed ratione principii paſſivi receptivi; conſequenter dicuntur tantùm accidentia inadæquatè Angelis connaturalia. Quòd ſi dicas in Chriſto Deitatem eſſe principium intrinſecè conſtituens Chriſtum & à Deitate procedere in Chriſto gratiam habitualem, quæ propterea dicenda eſt Chriſto adæquatè connaturalis. Contra eſt, quia licet divinitas ſit in Chriſto principium activum cauſativum gratiæ habitualis, non tamen Deitas illam cauſat neceſſario, quod requirebatur, ut diceretur connaturalis Chriſto; accidens naturale ſubjecto dimanat neceſſario per phyſicam emanationem à principiis intrinſecis ejusdem; & quamvis Deitas ſit principium intrinſecum, ex quo intrinſece coaleſcit Chriſtus, non tamen ab ipſa neceſſario ſequitur gratia habitualis, neque per phyſicam dimanationem ab ipſa procedit, proinde non eſt ſimpliciter Chriſto connaturalis ratione principii activi: imò nec ratione principii paſſivi, quia humanitas nec ratione ſui, neque ratione alicujus prædicati ſibi identificati exigit gratiam habitualem, quia humanitas potuit aſſumi à verbo ſine gratia habituali.

Inſtabis eatenus ſpecies infuſæ angelis ſunt inadæquatè ipſis connaturales ratione principii intrinſeci paſſivi, quia Angeli ipſas ab intrinſeco exigunt: ſed humanitas verbo unita exigit ab intrinſeco gratiam habitualem ac ejus infuſionem: ergo quamvis gratia habitualis proveniat in Chriſto à Deitate ut à principio activo libero, adhuc erit Chriſto connaturalis ſaltem inadæquatè. Major fuit conceſſa. Minor oſtenditur: quia licet humanitas in Chriſto non exigat gratiam habitualem ratione ſui præcisè, illam tamen exigit ratione unionis hypoſtaticæ, ſeu ut unita verbo divino; quia humanitati ut unitæ verbo non obſtat ſupernaturalitas gratiæ habitualis, cui ſolum opponitur eſſe debitam humanitati ratione naturæ, ac prædicatorum in ipſa naturalium, non verò ratione ſuperadditæ perfectionis ſupernaturalis: ergo gratia habitualis eſt Chriſto debita ſaltem ratione humanitatis ut unitæ verbo divino. Hinc Damaſcenus *lib. 3. cap. 22.* loquens de humanitate ait: *Nam ſi verè unita eſt verbo Dei caro, quomodo non perfectè ditata eſt omni ſapientia, & gratia?* quòd ſi ditata eſt omni gratia, ergo etiam gratia habituali, quæ propterea eſt Chriſti humanitati neceſſariò connexa cum illius unione ad verbum: ſed niſi humanitas ab intrinſeco exigat gratiam, nequit illi gratia neceſſariò connecti; ergo ſi debetur illi neceſſario, eſt Chriſto connaturalis. Præterea gratia habitualis convenit Chriſto, ac ejus humanitati titulo excellentiori, quàm poſſit puræ creaturæ convenire quamvis præſtantiori; ſed ſolus titulus debiti connaturalis eſt, qui non poteſt puræ creaturæ convenire; ergo iſte titulus concedendus eſt Chriſti humanitati, cui propterea eſt connaturaliter debita gratia habitualis. Tum quia gratia habitualis ſequitur neceſſariò in angelo ex ſpeciali præſentia Deitatis; ſed Chriſti humanitas ratione unionis hypoſtaticæ & longè excellentiore modo præſens divinitati, & Deo: ergo humanitas ut verbo unita exigit ab intrinſeco gratiam habitualem, quæ propterea eſt illi connaturalis. Rurſum Chriſto ut homini, & ejus humanitati ex vi ſuæ conceptionis unientis humanitaten cum verbo divino convenit gratia habitualis: ergo Chriſtus ut homo, ac illius humanitas ut unita verbo divino eſt debita gratia habitualis, quia quod alicui convenit ex vi actionis productivæ ſui, neceſſario, & ab intrinſeco exigitur ab illo; quod enim convenit termino ex vi actionis, quâ producitur, eſt neceſſariò cum actione connexum; ſed connexio actionis productivæ cum per-

Digitized by Google

perfectione adveniente termino habetur mediante connexione termini, ergo quod illi convenit ex vi actionis, qua producitur ab illo exigitur ab intrinſeco. Major oſtenditur ex illo Luc. cap. 1. *Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Evangeliſta per priora verba deſcribit religioſam Chriſti conceptionem, quam attribuit Spiritui ſancto, atqui quod in ſcripturis per accommodationem tribuitur ſpecialiter Spiritui ſancto, vel ad ſanctitatem pertinet, vel illam habet conjunctam, proinde ſanctitas humanitatis, ſeu gratia habitualis habetur in Chriſto ex vi ſuæ conceptionis, adeo ut ſanctitas humanitatis fuerit terminus conceptionis Chriſti, ſeu Incarnationis Verbi, proinde ex vi actionis per quam Chriſtus fuit conceptus, fuit impertita Chriſti humanitati gratia habitualis, qua eſſet ſancta. Tum quia operatio Spiritûs ſancti in Chriſti conceptione debuit eſſe perfecta, & talis non eſſet, ſi, quod excellentius eſt, Chriſto ut homini non conferret, ſcilicet gratiam habitualem, quæ propterea convenit humanitati Chriſti ut hominis ex vi ſuæ conceptionis, ſeu actionis Incarnativæ, qua fuit humanitas à Verbo aſſumpta. Sed contra quia tametſi Chriſti humanitas ut unita Verbo divino exigat gratiam habitualem, & quidem etiam intrinſecè, non tamen illam exigit exigentia intrinſeca phyſica, ſed tantùm intrinſeca morali, unde eſt diſpar ratio de ſpeciebus infuſis Angelis, ſiquidem Angeli exigunt infuſionem ſpecierum exigentia phyſica qua ratione ſpecies, & earum infuſio ſunt Angelis ſimpliciter connaturales, ſecus exigentia humanitatis Verbo unitæ infuſionis gratiæ habitualis à Deitate eſt tantùm moralis non phyſica, conſequenter non ſufficit, ut gratia, & illius infuſio dici poſſint ſimpliciter connaturales. Ad id quod addebatur, humanitatem unitam Verbo ab intrinſeco exigere gratiam habitualem ratione unionis hypoſtaticæ non obſtare ſupernaturalitati gratiæ, reſpondetur, exigentiam phyſicam gratiæ repugnare humanitati, non ea ratione, quia ſi conveniret ex vi unionis ad Verbum non obſtaret ſupernaturalitati gratiæ, ſed quia nullum eſt prædicatum ex his, quæ humanitati Verbo unitæ includuntur, ratione cujus poſſit illam phyſicè exigere, ut demonſtravimus in præcedentibus, Verbum enim ex ſe præciſè habet tantùm terminare, & conferre eſſe perſonæ Chriſti humanitati: unio eſt tantùm modus ſubſtantialis, qui cùm non ſit operativus, non poteſt eſſe principium radicale gratiæ habitualis, quæ eſt radix donorum, & operationum ſupernaturalium: humanitas etiam ex ſe præciſè phyſicè non exigit gratiam, quia ſine hac potuiſſet à Verbo aſſummi. Neque Damaſcenus aſſerit Chriſti humanitatem ut unitam Verbo exigere phyſicè gratiam habitualem, ſed tantùm moraliter, adeo ut exigentia, gratiæ habitualis, quæ ineſt humanitati Verbo unitæ, ſit tantùm exigentia moralis, quæ non probat, hanc gratiam eſſe Chriſti humanitati connaturalem. Ad aliud, quod addebatur gratiam habitualem deberi Chriſti humanitati excellentiori titulo, quàm puræ creaturæ, reſpondetur ſufficere, ſi gratia habitualis conveniat Chriſti humanitati ut Verbo unitæ titulo debiti moralis, quia nulli puræ creaturæ hoc morale debitum ineſt: unde ex eo, quòd gratia habitualis conveniat Chriſti humanitati excellentiori titulo, quàm ulli puræ creaturæ, non ſequitur deberi gratiam humanitati Verbo unitæ debito phyſico, ſed tantùm morali condignitate, hoc enim debitum puræ creaturæ repugnat, & ſoli humanitati unitæ Verbo hypoſtaticè poteſt convenire. Quòd ſi dicas, augmentum gratiæ deberi puræ creaturæ moraliter, ſeu homini juſto, proinde Chriſti humanitati gratia habitualis eſt debita debito phyſico, alioquin illi non conveniret excellentiori modo, quàm puræ creaturæ. Contra eſt, quia tametſi homini juſto ſit moraliter debitum augmentum gratiæ, adhuc humanitati Chriſti hoc debitum morale eſt ſpeciale, datur enim in ratione debiti moralis latitudo, intra quam gratia habitualis titulo ſpeciali debetur Chriſti humanitati: hæc autem ſpecialitas tituli in Chriſti humanitate in eo conſiſtit, quia Chriſto ut homini debetur gratia habitualis ab intrinſeco poſſeſſa inamiſſibiliter, & ut à principio ipſi phyſicè conjuncto habita: hoc autem modo non eſt moraliter debita gratia habitualis puræ creaturæ, quia hæc cùm ex ſe ſit lethali culpæ obnoxia, non poſſidet gratiam habitualem, nec ejus augmentum inamiſſibiliter ab intrinſeco, hinc debitum morale in Chriſti humanitate eſt ſemper excellentius, quàm ullius puræ creaturæ. Ad aliud de Angelis, qui ex ſpeciali Dei præſentia ſanctificantur, reſpondetur dupliciter intelligi Deum eſſe præſentem Angelis. Primò modo generali rebus omnibus adeſt per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, & ex hac præſentia non ſequitur gratia habitualis in Angelis: Deus ſiquidem ſuppoſita creatione Angelorum liberaliter, & nullo præſuppoſito debito nec phyſico, nec morali fuit illis gratiam habitualem impertitus, qua ſanctificarentur. Secundò intelligitur Deus eſſe Angelis præſens ſpeciali præſentia, qua hominibus juſtis eſt præſens per gratiam, quæ præſentia variè ſolet explicari à Theologis, quorum aliqui cenſent conſiſtere in operatione, quæ juſtis gratiam infundit, eoſque contingit contactu ſpeciali ſupernaturali: & ad hanc præſentiam aſſerunt neceſſariò conſequi gratiam habitualem ut terminum præfati contactûs. Alii volunt hanc ſpecialem præſentiam conſiſtere in modo particulari, quo incipit ineſſe juſtis gratia habitualis mediante cognitione, & amore, & hæc præſentia non ponit, ſed ſupponit gratiam. Alii volunt conſiſtere in præſentia ſubjectiva, qua Deus mediante gratia habituali eſt ſecundùm ſubſtantiam ita hominibus juſtis præſens, ut ſi ratione ſuæ immenſitatis non eſſet intimè præſens rebus omnibus, adhuc eſſet præſens hominibus juſtis mediante gratia habituali: & hæc præſentia ſupponit etiam gratiam infuſam, adeo ut gratia habitualis, ſe habeat conſecutivè ad Dei præſentiam. Angeli igitur ſanctificantur neceſſariò ex ſpeciali præſentia Dei, quatenus hæc præſentia ſita eſt in operatione, qua Deus infundit gratiam, & contactu ſupernaturali, ſpeciali illos contingit, ad hunc enim contactum conſequitur neceſſariò gratia habitualis, ſed quia hic contactus ſeu præſentia ponitur à Deo liberè, ideo non eſt debitus nec connaturalis Angelis, proinde nec gratia habitualis: hinc licet præſentia divinitatis ratione unionis ſit excellentior, quàm præſentia, qua præſens eſt Angelis ratione gratiæ habitualis, quia tamen hæc ſupponit contactum virtualem ſupernaturalem media actione infundente gratiam & præſentia ratione unionis humanitatis cum Verbo, non ſupponit hanc actionem infuſivam gratiæ habitualis, ſed tantùm actionem productivam unionis ſubſtantialis, fitque, ut quamvis unio hypoſtatica ſit excellentior, non tamen inferat neceſſariò gratiam habitualem in Chriſti humanitate, ſed aliud donum excellentius gratia habituali, ſeu unionem ſubſtantialem cum Verbo. Præterea ſi ad Dei præſentiam ſpecialem ſequitur in Angelis gratia habitualis,

bitualis, non inde ſequitur, quod ſequatur conſecutione phyſica, ſed tantum morali. Ad aliud de termino actionis productivæ ſui reſpondetur Chriſto ut homini convenire gratiam habitualem ex vi conceptionis unientis humanitatem cum Verbo convenientia tantùm morali non phyſica, adeo ut Chriſto ex vi ſuæ conceptionis ſit debita gratia habitualis debito morali, non phyſico, quia ex vi actionis productivæ ſolùm poteſt convenire termino, quod ab intrinſeco exigitur ab eodem termino, & etiam juxta modum, quo exigitur, non enim actio productivæ tranſit ad perfectiones diſtinctas à ſuo termino, niſi quia exiguntur à termino, & proinde tranſitus actionis debet eſſe proportionatus exigentiæ, quæ convenit termino, quo pacto ſi terminus tantùm moraliter exigit aliquam perfectionem, non poteſt hæc eidem phyſicè convenire ex vi actionis, qua producitur, bene tamen tantùm moraliter: in caſu noſtro Chriſtus ut homo non exigit exigentia phyſica gratiam habitualem; nec humanitas Verbo unita, ſed ſolùm exigentia morali, quapropter actio, qua Chriſtus fuit conceptus, & humanitas Verbo unita, non influit phyſicè in gratiam habitualem, ſed tantùm moraliter, propterea Chriſtus ex vi ſuæ actionis productivæ tantùm exigit gratiam habitualem exigentia morali. Neque obſtat, quòd conceptio Chriſti tribuatur Spiritui ſancto, quia ſufficit, ſi ex vi talis conceptionis conveniat Chriſto ut homini ſanctitas ſubſtantialis, ac ſit illi debita debito morali, non phyſico. Ad ultimum, quod dicebatur de operatione Spiritûs ſancti in Chriſti conceptione, quòd debuit eſſe perfecta, reſpondetur ad id ſufficere, ſi Chriſtus concipiatur cum ſanctitate ſubſtantiali, & cum debito morali ſanctitatis accidentalis, ſeu gratiæ habitualis.

CAPUT XIII.

An in Chriſto fuerint omnes virtutes tum infuſæ, tum per ſe acquiſibiles?

Ex virtutibus aliæ ſunt intellectuales, morales aliæ, & aliæ theologicæ. Non quæritur hic de virtutibus intellectualibus, quia iſtæ non ſunt ſimpliciter virtutes, neque denominant ſimpliciter hominem ſtudioſum, & D. Thomas de ipſis agit ſub nomine ſcientiæ, de qua in ſequenti. Sed tantùm quæritur de virtutibus theologicis, & moralibus, an & quomodo hæ fuerint in Chriſto. Virtutes morales in duplici ſunt differentia, aliæ ſunt ordinis naturalis, quæ noſtris actibus acquiruntur, & regulantur per dictamen prudentiæ acquiſitæ: aliæ ſunt infuſæ, quæ deſerviunt fini ſupernaturali, & regulantur per dictamen prudentiæ ſupernaturalis.

Dicendum eſt primò fuiſſe in anima Chriſti virtutes omnes ſupernaturales per ſe infuſas illis exceptis, quæ cum ſtatu beatifico & unione hypoſtaticæ repugnant, adeo ut ex virtutibus moralibus non fuerit in Chriſto virtus pœnitentiæ, neque ex theologicis fides, nec ſpes, adeo ut fuerint in anima Chriſti ſive potentiis illius omnes illæ virtutes ſupernaturales, quæ vocantur per ſe infuſæ, & cum ſtatu beatifico, & unione humanitatis ad Verbum non repugnantes. Ratio eſt, quia ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 110. *art* 9. *ad* 1. hujuſmodi virtutes infuſæ ſupernaturales ſequuntur ad gratiam velut proprietates ad eſſentiam, quæ ubicunque fuerit, ibi ſunt ejus proprietates: atqui in Chriſti anima fuit gratia habitualis, ergo in illius potentiis fuerunt virtutes ſupernaturales, & per ſe infuſæ, ſicut enim proprietates ſequuntur eſſentiam, à qua virtualiter fluunt, adeo ut ubi datur eſſentia, ibi dentur & proprietates, ita non datur gratia habitualis, niſi dentur virtutes ſupernaturales per ſe infuſæ, ſi igitur in anima Chriſti fuit gratia habitualis, ſequitur, fuiſſe in potentiis animæ Chriſti virtutes ſupernaturales per ſe infuſas. Idque ex eo firmari poteſt, quia quidquid eſt dignitatis, & non pugnat cum unione hypoſtatica, nec cum beatitudine humanitatis, eſt concedendum Chriſti humanitati, quia in ipſo fuit plenitudo perfectionum, dicitur enim Chriſtus Joan. 1. *Plenum gratia, & veritatis*, quia habet gratiam dignam unigenito à Patre, ſed virtutes ſupernaturales per ſe infuſæ important dignitatem, & illarum aliquæ non repugnant cum unione hypoſtatica, nec cum viſione beatifica, ergo hujuſmodi virtutes concedendæ ſunt humanitati Chriſti. Præterea, quia conveniens erat, ut Chriſti humanitas eliceret modo connaturali actiones ſupernaturales: hac enim ratione probant Theologi fuiſſe in Chriſto gratiam habitualem, ut ejus anima connaturaliter operaretur in ordine ſupernaturali; ſed ſi potentiæ animæ Chriſti non fuiſſent elevatæ per formas habituales ſupernaturales, anima Chriſti non diceret modo connaturali actiones ſupernaturales, quia cùm gratia habitualis inhæreat immediatè animæ, nequit ejus potentias elevare, & quia potentiæ animæ ex ſe non ſunt inclinatæ ad actus ſupernaturales eliciendos, procul dubio indiguerunt virtutibus ſupernaturalibus, quibus connaturali modo elicerent actus ſupernaturales; & quia anima Chriſti debuit eſſe perfectè diſpoſita in ordine ad omne bonum ſupernaturale, debuit habere habitus omnium virtutum, cùm ratione talium habituum anima perfectè diſponatur.

Hinc virtutes ſupernaturales per ſe infuſæ fuerunt in anima Chriſti à primo inſtanti ſuæ conceptionis, & quidem in ſumma intenſione poſſibili juxta legem ordinariam: quia proprietates concomitantur eſſentiam, & in perfectione cum ipſa proportionantur, ſed gratia habitualis, ad quam conſequuntur virtutes per ſe infuſæ veluti proprietates ad eſſentiam, fuit in anima Chriſti à primo inſtanti ſuæ conceptionis, & quidem cum ſumma intenſione poſſibili de lege ordinaria, ergo etiam virtutes per ſe infuſæ fuerunt in anima Chriſti à primo inſtanti ſuæ conceptionis, & quidem in ſumma intenſione poſſibili. Quòd verò non fuerit in Chriſto virtus moralis pœnitentiæ expreſsè docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 95. *art.* 3. & ex eo probat, quia motivum formale pœnitentiæ movet ad deteſtandum peccatum ut proprium, ſiquidem movet ad ejus retractationem: & idem motivum formale ſemper exigit movere ad actum ejuſdem rationis, conſequenter motivum formale pœnitentiæ ſemper exigit movere ad retractationem peccati, & cum in Chriſto non potuerit eſſe peccatum, ita neque potuit in illo eſſe motivum pœnitentiæ, conſequenter nec ipſa virtus, quæ eſſentialiter dependet à motivo pœnitentiæ. Firmatur, quia habitus non poteſt in-

Digitized by Google

ineſſe ſubjecto, cui ab intrinſeco repugnat actus illius primarius, ſed humanitati Chriſti ratione unionis ad verbum repugnat ab intrinſeco actus primarius pœnitentiæ, ergo repugnat ipſe actus pœnitentiæ. Major eſt certa, quia habitus eſt propter actum, proinde cui repugnat actus, repugnat habitus. Minor oſtenditur, quia quando alicui ſubjecto repugnat objectum ſpecificativum actûs, eidem repugnat etiam ipſe actus: atqui humanitati Chriſti ratione unionis hypoſtaticæ ad verbum repugnat ab intrinſeco objectum ſpecificans primarium actum pœnitentiæ, eſt enim hoc objectum hujus actûs ipſum peccatum proprium pœnitentis, ut expiabile & emendabile: & quia humanitati Chriſti repugnat actus pœnitentiæ, repugnat etiam habitus: tum quia actus primarius pœnitentiæ eſt vel dolor peccati ex motivo emendationis, vel intentio operandi ad reſarciendum jus Dei læſum per peccatum, & ad delendum peccatum præteritum, & quia hujuſmodi actus ſupponunt peccatum proprium, quod repugnat Chriſti humanitati, repugnant etiam actus pœnitentiæ, conſequenter & ipſe habitus. Quòd ſi dicas Chriſtum ſatisfeciſſe pro peccatis noſtris, proinde debuiſſe procedere deteſtativo modo per virtutem pœnitentiæ in peccata humani generis. Contra eſt, quia Chriſtus tantùm deteſtatus eſt peccatum per odium abominationis, quatenus erat Dei offenſa, ac læſivum divini Juris, proinde per ſecundarium actum charitatis, quo Deum amabat, non verò per actum pœnitentiæ Chriſtus ſatisfecit pro peccatis noſtris.

Quòd verò fuerint in Chriſto virtutes Theologicæ fidei, & ſpei, ex eo etiam evincitur, quia in Chriſto locum non habuit objectum primarium fidei, hoc enim eſt ipſa Deitas non viſa, quam propterea credimus, eſt enim fides argumentum non apparentium ex Apoſtolo; & Chriſtus ab inſtanti ſuæ conceptionis clarè vidit Dei eſſentiam, ergo non potuit in Chriſto eſſe habitus fidei. Prætereа quia in Chriſto locum non habet prima veritas ut obſcurè revelans, ſiquidem de omnibus habebat evidentiam: ſed prima veritas obſcurè revelans eſt motivum formale fidei, ſine quo fides non datur, propterea non potuit Chriſto ineſſe virtus Theologica fidei. Eadem ratione evincitur, nec fuiſſe in Chriſto virtutem Theologicam ſpei, quia Chriſto etiam repugnabat objectum ſpei ratione viſionis beatificæ: Objectum enim primarium ſpei eſt Deus non poſſeſſus; ſed ex vi beatificæ viſionis Deus poſſidetur, ergo non potuit in Chriſto eſſe habitus ſpei, quia ut loquitur D. Paulus ad Rom. 8. *Quod videmus non ſperamus*, & quia Chriſtus utpote à primo inſtanti ſuæ conceptionis beatus videbat eſſentiam divinam, & habebat præſentem ſuam beatitudinem, non potuit illam ſperare, ea enim ſperamus, quæ non poſſidemus.

Firmatur, quia excluſio habitus fidei, eatenus in Chriſto aſſeritur, quia ejus objectum primarium eſt Deus non viſus, ac non poſſeſſus per beatitudinem, & quia Chriſtus fuit ſimul viator, & comprehenſor, vidit clarè Deum, quem poſſedit per beatitudinem, & ideo non potuit habere objectum primarium fidei: ſed objectum primarium ſpei, non eſt quodlibet ſperabile, ſed eſt ipſe Deus ut nondum clare poſſeſſus, quia in ordine ad hanc claram poſſeſſionem reliqua omnia attinguntur per ſpem, & Chriſtus per viſionem beatificam clarè & perfectè ſemper poſſedit Deum: unde cùm objectum primarium habitûs ſpei Theologicæ non habuerit locum in Chriſto, ita neque habitus ſpei potuit eſſe in Chriſto. Sed dices, quod objectum ſit poſſidendum, vel poſſeſſum, id non valeat, ad formalem rationem objecti ſpei: ergo Chriſtus habuit habitum ſpei, quia ei non defuit ſpes circa bonum poſſeſſum, & eodem habitu potuit ſperare bona nondum poſſeſſa. Contra eſt, quia eo ipſo, quod objectum eſt poſſeſſum, non eſt amplius objectum ſpei, quia tunc non habet amplius locum voluntas Dei ut promittens, ac reddens aſſequibile bonum promiſſum.

Cæterum an fuerit in Chriſto actus ſpei non theologicæ, videtur affirmare D. Th. *3. part. qu. 7. art. 4.* Quinimò non deſunt, qui non ſolum actum ſpei non Theologicæ verum etiam Theologicæ aſſerunt fuiſſe in Chriſto quamvis negent in ipſo habitum ſpei. Verùm cenſerem probabile Chriſtum eliciuiſſe actum ſpei circa gloriam ſui corporis: ratio eſt, quia hæc gloria erat bonum expectatum dependenter à voluntate Dei proinde erat ſubjectum ſufficiens ſpei, in quo ſenſu videtur Chriſtus dixiſſe Pſalm. 15. *Caro mea requieſcet in ſpe*, hoc eſt, quia ſpero carnem meam reſurrecturam, ideo gaudens requieſco. Si dicas, objectum ſpei debere dubium eſſe, & Chriſtum fuiſſe certiſſimum de futura gloria ſui corporis, proinde Chriſtum non habuiſſe actum ſpei circa gloriam ſui corporis, reſpondetur per accidens ſe habere, quòd objectum ſpei ſit dubium, quia id provenit, quatenus voluntas illius, à quo dependet, eſt ignota, vel mutabilis.

Major difficultas eſt de virtutibus per ſe acquiſitis, de quibus duo poſſunt inquiri, quorum primum an hujuſmodi virtutes fuerint in anima Chriſti Domini, ſecundùm an illas in primo ſuæ conceptionis inſtanti vel per accidens infuſas vel acquiſitas habuerit. Circa primum non conveniunt Theologi, aliqui enim negant, & alii affirmant. Fundamentum negantium eſt, quia virtutes per ſe acquiſitæ non remanent in beatis, ex quo inferunt non fuiſſe in Chriſto, quia à primo ſuæ conceptionis inſtanti beatus fuit. Communior tamen ſententia, & verior aſſerit fuiſſe in Chriſto etiam virtutes natuales per ſe acquiſibiles. Ratio eſt, quia voluntas Chriſti non ſolum elicuit actus ſupernaturales, verum etiam naturales honeſtos, quia hæc honeſtas naturalis non repugnat cum unione hypoſtatica nec cum viſione beatifica, nec eſt inconveniens humanitati aſſumptæ: & ex alio capite congruum erat Chriſtum non caruiſſe hac morali honeſtate, imo conveniens erat, ut hoc actus facilè ſuaviter, & connaturaliter, qualiter decebat, eliceret: & quia ad hanc elicientiam connaturalem erant neceſſariæ virtutes naturales acquiſibiles, ideo non videntur hæ poſſe Chriſto denegari.

Firmari ex eo poteſt, quia appetitus Chriſti quoad entitatem eſt ejuſdem rationis cum noſtro, ergo ſicut noſter appetitus non eſt ab intrinſeco ratione propriæ entitatis completè & perfectè inclinatus ad actum honeſtum virtutis, ac ideo indiget habitibus virtutum: ita appetitus ſenſitivus Chriſti non eſt de ratione propriæ entitatis præciſè ſumptæ completè & perfectè inclinatus ad actus honeſtos naturales, conſequenter ut promptè, ſuaviter ac connaturaliter hujuſmodi actus eliceret, neceſſariæ ei fuerunt virtutes naturales acquiſibiles: unio enim hypoſtatica cum non ſit operativa, non poteſt inclinare ad hujuſmodi actus ipſas potentias: gratia itidem habitualis, & virtutes infuſæ, quæ ad ipſam ut proprietates ſequuntur, tantum inclinant ad actus ſupernaturales: ergo ut Chriſtus connaturaliter eliceret hos actus honeſtos & naturales, fuerunt in ipſo neceſ-

neceſſariæ virtutes naturales per ſe acquiſibiles.

Neque obſtat Chriſtum habuiſſe virtutes ſupernaturales infuſas, ac ſemper elicuiſſe actus honeſtos ſupernaturales, qui perfectiores ſunt naturalibus, conſequenter non fuiſſe in Chriſto neceſſarias ad virtutes naturales. Nam contra eſt, quia etiam intellectus Chriſti per ſcientiam beatam, & infuſam fuit maximè perfectus circa objecta cognoſcibilia, & tamen adhuc Chriſtus habuit ſcientiam acquiſitam per quam modo ſibi proportionato, & connaturali perficiebatur, ut docet Div. Thomas 3. *part. quæſt.* 12. *art.* 1. Ergo à pari licèt appetitus intellectivus & ſenſitivus Chriſti fuerint vel maximè perfecti per virtutes morales per ſe infuſas, adhuc neceſſe fuit, ut in iiſdem eſſent virtutes morales acquiſibibes, ut per illas perficerentur, modo ſibi connaturali, ac proportionato, ac eſſent facultates appetitivæ perfectæ non ſolum in ordine ſupernaturali quoad potentiam obedientialem, verùm etiam in ordine naturali, & quoad potentiam naturalem.

Dices, Chriſtus in genere virtutis eſt ſupremum operans: atqui operans ſupremum in aliquo genere debet operari ex motivo ſupremo in eodem genere: & motivum ſupremum in genere virtutis eſt motivum virtutis infuſæ: ergo Chriſtus ſemper fuit operatus ex motivo virtutis infuſæ, conſequenter ex motivo ſupernaturali, ac ſemper elicuit actus ſupernaturales virtutis infuſæ: ergo non fuerunt in Chriſto virtutes naturales per ſe acquiſibiles, vel fuerunt otioſæ, quæ nunquam fuerunt reductæ ad actum. Sed contra, quia inde tantum infertur, Chriſtum ex fine operantis ſemper fuiſſe operatum ex motivo ſupernaturali; non verò ſequitur, nunquam elicuiſſe actus naturales quoad ſubſtantiam; ſed tantùm quòd nullum exercuerit actum non ordinatum ad finem ſupernaturalem, & honeſtate intrinſece, vel extrinſecè ſupernaturali non affectum. Non enim omnes actus, qui eliciuntur propter finem ſupernaturalem, ſunt ſemper ſupernaturales intrinſecè; quia etiam actus quoad ſubſtantiam naturales poſſunt ordinari ad finem ſupernaturalem, ut ambulare, loqui. Dicuntur omnes actus eliciti à Chriſto fuiſſe ſupernaturales, non quòd intrinſecè omnes fuerint tales, ſed tantùm extrinſecè quatenus à Chriſto fuerunt ordinati ad finem ſupernaturalem; unde non niſi ex fine operantis fuerunt aliqui actus ſupernaturales, licèt ex fine intrinſeco operis fuerint naturales, ut comedere, ambulari, loqui. Ex eo igitur, quòd Chriſtus fuerit ſupremum operans in genere virtutis bene infertur, decuiſſe, ut ſemper operaretur ex ſupernaturali motivo, ut ex fine operantis; non verò debuiſſe ſemper operari ex motivo ſupernaturali, ut fine intrinſeco cujuscunque actus vel operis eliciti ab humanitate; ſatis enim fuit, ſi plures actus elicerentur ex motivo naturali & fine intrinſeco operis, quamvis cum ſubordinatione ad motivum ſupernaturale, ut ad finem operantis: ex eo igitur quòd Chriſtus fuerit ſupremum operans in ratione virtutis operativæ, tantùm ſequitur elicuiſſe omnes actus cum ſubordinatione ad motivum ſupernaturale, ut ad finem operantis, quamvis plures ex fine operis fuerint naturales. Firmatur, quia licèt Chriſtus ſemper fuerit operatus ex motivo charitatis, qui eſt modus perfectiſſimus operandi; non tamen inde ſequitur non elicuiſſe actus aliarum virtutum, cùm de fide ſit elicuiſſe actus obedientiæ *ad Philip. cap.* 2. Factus obediens usque ad mortem: ſed tantùm ſequitur, quòd alii actus cæterarum virtutum tum ſupernaturalium tum naturalium fuerint à Chriſto ordinati ad finem ſupernaturalem charitatis: alioquin ſequeretur, quòd præter actum charitatis nullum alium elicuiſſet actum alterius virtutis.

Si inſtes, Chriſtum fuiſſe ſemper operatum perfectiſſimo modo, & perfectiùs eſſe operari actum ſupernaturalem, quoad ſubſtantiam circa materiam virtutum, quam actum ſubſtantialiter naturalem, & ſupernaturalem tantùm extrinſecè, & accidentaliter: conſequenter Chriſtum ſemper fuiſſe operatum actus ſupernaturales, & nunquam elicuiſſe actus naturalium virtutum, quæ propterea non fuerunt in Chriſto. Contra eſt, negatur conſequentia, quia cùm actus quoad ſubſtantiam naturalis compatiatur cum actu ſupernaturali quoad ſubſtantiam; ac poſſit illi ſubordinari, & ex illius motivo, ut ex fine operantis procedere, conſequens eſt, ut licèt Chriſtus ut ſupremus operans ſemper actum ſubſtantialiter ſupernaturalem elicuerit, adhuc potuerit ſe exercere in aliis virtutibus naturalibus, earum actus ordinare ad finem ſupernalem, potuit enim Chriſtus ordinare ad finem ſupernaturalem actus quoad ſubſtantiam aliarum virtutum naturalium: & hoc pacto dicitur Chriſtus operans perfectiſſimo modo quantum patiuntur ipſi actus in propriis ſpeciebus ac ordinibus: alioquin cùm actus charitatis ſit perfectior actibus aliarum virtutum, ſequeretur, Chriſtum non niſi actum charitatis elicuiſſe, cùm tamen ab apoſtolo dicatur *factus obediens usque ad mortem.* ſi urgeas omnes actus elicitos à Chriſto ut ſupremo operante fuiſſe actus virtutis heroicæ, adeo ut nullum Chriſtus elicuerit actum, qui fuerit virtutis heroicæ; & plus diſtare in perfectione actum virtutis infuſæ ab actu virtutis acquiſitæ, quam diſtet actus virtutis heroicæ ab actu virtutis non heroicæ, quia inter illos diſcrimen eſt accidentale, & inter iſtos eſſentiale: ergo Chriſtus nunquam elicuit actus virtutis naturalis per ſe acquiſibilis. Contra eſt, quia actus virtutis heroicæ, & non heroicæ ita diſtinguuntur, ut nequeant ſimul cohærere: eo ipſo quòd potentia non elicit actum heroicum, non operatur actum virtutis heroicæ; & cenſeretur inconveniens, Chriſtum non fuiſſe operatum actum virtutis heroicæ: ſecus actus virtutis naturalis quamvis plus diſtet ab actu virtutis infuſæ, componitur tamen cum illo; quatenus actus naturalis ſubordinatur ſupernaturali; unde ex eo quod Chriſtus eliciat actum virtutis naturalis, non tollitur, quia operetur actum ſupernaturalem.

Dices ſecundò, virtutes morales acquiſitæ ponuntur in appetitu ſenſitivo ad eum finem, ut coerceantur paſſiones immoderatæ: ſed hujusmodi paſſiones nunquam fuerunt in Chriſto, imò nec potuerunt eſſe, quia hæ paſſiones oriuntur ex fomite, qui in Chriſto nunquam fuit, nec eſſe potuit: ergo in Chriſto non fuerunt virtutes morales naturales per ſe acquiſibiles. Sed contra, quia finis, ob quem dantur virtutes morales, non eſt per ſe primò, ut coerceantur paſſiones immoderatæ; ſed tantùm ſecundariò ad hanc coercitionem paſſionum ordinantur, ex hypotheſi, quod tales paſſiones inſurgant contra rationem: Finis primarius, ob quem dantur virtutes morales, eſt, ut facultates appetitivæ eliciant rectam electionem conformem rectæ rationi, & quia hic finis rectè eligendi juxta exigentiam rectitudinis locum habet in Chriſto, conſequens eſt, ut in ipſo reperiantur virtutes morales, quarum finem primarium facultates appetitivæ Chriſti aſſequuntur.

Sicut gratia habitualis, quia per ſe primò ordinatur ad ſanctificandum juſtum ſanctitate accidentali, & elevandas potentias ad ordinem ſupernaturalem, eaſque jurandas in ordine ad eliciendos actus ſupernaturales; & ſecundariò ad expellendum peccatum lethale; tametſi hunc finem ſecundarium non fuerit in Chriſto aſſecuta, eò quia nulli fuerit Chriſtus peccato obnoxius: gratia tamen habitualis in ipſo fuit finem primarium aſſecuta. Urgebis habitus virtutum moralium dantur ad ſuperandas difficultates, & facilitandas facilitates appetitivas ad eliciendos ſuos actus: ſed ubi nulla eſt difficultas ſuperanda habitus virtutis non eſt neceſſarius, ut docent communiter cum D. Thoma 1. 2. *quæſt. 56. art.* 4. & ob hanc rationem in voluntate ad bonum proprii ſuppoſiti non ponitur habitus virtuoſus, quia voluntas ex ſe, & ab intrinſeco ſui ad illud perfectè, & abſque ulla difficultate intrinſeca propendet: atqui in appetitu Chriſti nulla adeſt difficultas ſuperanda per habitus virtutum moralium, erga objecta virtutum acquiſitarum: ſeu virtutes morales non fuerunt in Chriſto. Minor in qua ſola poteſt eſſe aliqua difficultas, evincitur: quia difficultas appetitûs ad proſequendum bonum rationi conforme, quod eſt objectum virtutum moralium acquiſitarum, naſcitur ex inſurgentia paſſionum propendentium in malum oppoſitum virtuti: in Chriſto autem hæ paſſiones non poterant inſurgere, ergo neque difficultatem ingerere circa tendentiam virtutum moralium in ſua objecta: ergo Chriſtus non habuit virtutes morales acquiſibiles. Rurſus difficultas appetitûs ad bonum rationi conſonum oritur ex inclinatione ejuſdem ad bonum contra rationem: ſed in Chriſto hæc inclinatio appetitûs ad bonum contra rationem non datur, non tantùm per modum actûs ſecundi; ſed nec etiam per modum actûs primi; conſequenter neque datur difficultas, qua potentia appetitiva retardatur ad exercendos actus virtutum moralium. Minor extenditur quia ut docent communiter Theologi cum D. Thoma 3. p. q. 15. art. 2. in Chriſto non fuit fomes peccati ſecundùm eſſentiam fomitis, ſed fuit extinctus ex vi unionis hypoſtaticæ, & gratiæ habitualis, & virtutum ipſam conſequentium. Non conſiſtit eſſentia fomitis in motu appetitûs ſenſitivi inſurgentis contra rationem, ut aliqui putant: ſed in ſenſuali inclinatione appetitûs per modum actûs primi in id, quod rectitudini eſt diſſonum, ſeu adverſatur rectæ rationi: in Chriſti autem appetitu nulla fuit habitualis inclinatio per modum actûs primi in malum rationi diſſonum, quodque virtutis honeſtati adverſaretur: & quia difficultas in bonum honeſtum ſuperanda ab habitu virtutis moralis oritur in appetitu ex inclinatione habituali per modum actûs primi in malum oppoſitum bono virtutis, nulla in Chriſti appetitu reperiri poterat difficultas vincenda per habitus virtutum moralium circa aſſecutionem boni honeſti conſoni rectæ rationi: conſequenter non fuerunt virtutes morales.

Huic objectioni multipliciter occurrunt Theologi, & controverſiſtæ. Reſpondent aliqui ad indigentiam habitûs in facultatibus appetitivis ſufficere indifferentiam potentiæ, ſeu facultatis appetitivæ, quæ indifferentia fuit in appetitu animæ Chriſti ex ſubordinatione ad voluntatem: proinde quamvis in Chriſto extinctus fuerit fomes, & nulla inſurrexerit difficultas, quæ retardaret promptam, & expeditam aſſecutionem boni honeſti, adhuc fuerunt neceſſarii habitus virtutum moralium ob indifferentiam potentiæ. Sed hæc ſolutio videtur captu difficilis, quia ut docet D. Thomas 1. 2. *q. 56. art. 6.* Voluntas noſtra in ordine ad bonum proprium non indiget habitu virtutis; & nihilominus in ordine ad illud eſt indifferens: unde ſola potentiæ indifferentia non videtur ſufficere, ad invehendam indigentia habituum virtutum moralium. Præterea poſito habitu in appetitu ſenſitivo tantùm tollitur id ex quo habitûs indigentia oriebatur: ſed exiſtente habitu in appetitu ſenſitivo adhuc indifferentia in eodem perſeverat; ergo indigentia habituum non oritur in appetitu ſenſitivo ex hac indifferentia, adeo ut habitus non ſit neceſſarius ob hanc indifferentiam in operando, alioquin indifferentia tolleretur per introductionem habitûs, quod tamen non contingit. Alii cum Vaſquez reſpondent, quod tametſi in Chriſto ex ſpeciali Dei aſſiſtentia, & gratia non fuerint concupiſcentiæ, quia tamen ſuapte natura eſſe poterant; eſt in illius appetitu ſenſitivo difficultas, ad quam vincendam requirebatur habitus virtutis moralis acquiſibilis. Verum neque hæc ſolutio ſatisfacit, quia falsò ſupponitur, negationem concupiſcentiarum rectitudini, ac honeſtati adverſantium oriri in Chriſto ex ſola extrinſeca Dei aſſiſtentia, quia inde ſequeretur fomitem non fuiſſe in Chriſto extinctum, ſed tantùm ligatum, ut in Beata Virgine ex ſententia D. Thomæ docentis in Beata Virgine ante Chriſti conceptionem fuiſſe fomitem ligatum, & poſt conceptionem extinctum: ſed in Beatâ Virgine ante Chriſti conceptionem non fuerunt motus inordinati, nec potuerunt eſſe ob extrinſecam divinæ gratiæ aſſiſtentiam: ergo remotio motuum appetitûs inordinati proveniens ex ſola extrinſeca Dei aſſiſtentia ligat quidem fomitem, non verò penitus extinguit. Exactiùs reſpondetur ad objectionem habitus virtutum moralium quamvis facilitent potentias appetitivas, quas juvant ad expeditiùs, & faciliùs eliciendos ſuos actus in bonum conſonum regulis honeſtatis: ita ut potentia appetitiva nullam experiatur difficultatem, & expeditè feratur in ſuum bonum, adhuc per habitum virtutis ei additur incrementum virium, quo majore facilitate fertur in bonum conſonum regulis honeſtatis, quàm ferretur in illud, ſi propriis tantùm viribus ſine habitus virtutis additione ferretur: quamobrem ut habitus virtutum moralium ſint neceſſarii, non requiritur inſurgentia paſſionum repugnantium rationi, ſed exigentia uberioris perfectionis, quæ in Chriſto oriebatur ex unione cum Deitate qua ſingulæ in Chriſto potentiæ appetitivæ fuerunt ſanctificatæ ſubſtantialiter, ac propterea exigebant, ut perfectiori modo in ſua poſſent ferri objecta, & cum uberiori facilitate, ac magis expeditè, ad quod præſtandum requirebantur habitus virtutum moralium. Ad aliud, quod addebatur de fomite, quòd non fuerit in Chriſto, reſpondetur eſſentiam fomitis non conſiſtere in ſola, & ſimplici innata inclinatione appetitûs, ſed in tali inclinatione cum addito, ſcilicet ut expedita ad motus inordinatos ac regulis honeſtatis adverſanti: hæc enim expeditio non ſolùm importat entitatem appetitûs, ſed etiam negationem plenæ ſubjectionis ad rationem, alioquin cùm in Chriſto fuerit eſſentia appetitûs ſenſitivi, ejus entitas fuiſſet etiam fomes, quod dici nequit: rurſus in Adamo ante peccatum in ſtatu innocentiæ fuit innata inclinatio appetitûs, & ejus entitas, proinde fuiſſet etiam fomes, imò & futurus eſſet in poſteris Adæ, quamvis Adam non peccâſſet contra Concilium Trident. *ſeſſ. 5. decret. de pecc. orig.* ubi expreſsè aſſerit: Fomitem peccati eſſe in nobis effectum peccati originalis. Hinc licèt difficultas

Digitized by Google

ficultas ad bonum rectitudini conſonum oriatur ex inclinatione appetitus ad objectum rationi diſſonum ſecundùm intrinſecam entitatem, & ex expedita inclinatione ad malum, non tamen ut ex cauſa neceſſaria, quia licèt in Chriſto non manſerit inclinatio appetitûs ſenſitivi ut expedita ad objectum diſſonum rationi; fuit tamen inclinatio appetitûs ſenſitivi ad motus inordinatos ſecundùm ſuam entitatem, & ex hac inclinatione naſcitur difficultas ad bonum rationi conſonum, ad quam ſuperandam habitus ſuperadditus vires & facilitatem ſuppeditat: quo pacto quamvis in voluntate Chriſti non manſerit peccandi potentia, adhuc fuit intrinſeca difficultas ad bonum proximi appetendum, ad quam ſuperandam habitus juſtitiæ requiritur.

Dicendum tertiò virtutes morales per ſe acquiſibiles fuiſſe in Chriſto in primo inſtanti ſuæ conceptionis adeo ut ſaltem per accidens fuerint Chriſto infuſæ in illo inſtanti. Ita cum D. Thoma fere omnes Theologi. Probat aſſertum Vaſquez *diſput.* 42. *cap.* 2. quia ſi Chriſtus ab initio ſuæ conceptiones non habuiſſet omnes virtutes morales infuſas, fuiſſet expertus difficultatem in ordine ad bonum honeſtum, ſed id eſt inconveniens, non enim decet in Chriſti voluntate difficultatem ponere quoad exercitium virtutum, ergo concedendæ ſunt Chriſto virtutes per ſe acquiſibiles & quidem ab inſtanti ſuæ conceptionis. Verùm hæc ratio, niſi quid aliud ſuperaddatur, non videtur intentum probare, quia tametſi inconveniens ſit Chriſti voluntatem habere poſitivam difficultatem ortam vel ex habitu otioſo, vel ex paſſionibus appetitûs adverſantibus rationi, non tamen eſt inconveniens, ſi dicamus habuiſſe difficultatem tantùm negativam ortam ex carentia habituû præſtantium facilitatem: ſicut Vaſquez probat inconvenientiam poſitivæ difficultatis, ita debuiſſet addere probationem indecentiæ pro difficultate negativa orta ex ſola carentia habituum. Rurſus intellectus Chriſti ab initio ſuæ conceptionis non habuit ſcientias omnes naturales, adeo ut difficultatem negativam in ordine ad verum dicatur habuiſſe, & nihilominus id non reputatur a Vaſquez inconveniens, proinde neque debet per ipſum cenſeri inconveniens Chriſti voluntatem ab initio ſuæ conceptionis habuiſſe difficultatem negativam ortam ex carentia habituum præſtantium facilitatem tendendi in bonum, quod eſt objectum virtutis: quamobrem niſi quid aliud addatur, argumentum non videtur intentum probare; tum quia objectum prudentiæ non eſt verum ſpeculativum, ſed practicum, quod eſt verum conforme ratione, & bonum, ac honeſtum moraliter, & tamen Vaſquez non cenſet inconveniens intellectum Chriſti ab initio ſuæ conceptionis non habuiſſe ſummam promptitudinem in ordine ad objectum prudentiæ: docet ſiquidem habitum prudentiæ præſtantem hanc promptitudinem, & expeditam operationem in ordine ad objectum prudentiæ fuiſſe ſucceſſu temporis acquiſitum à Chriſto, proinde ex ſuis principiis nec debet inconveniens cenſere voluntatem Chriſti habuiſſe aliquam difficultatem negativam paulò ſuperiùs explicatam circa objecta virtutum.

Suarez *diſput.* 19. *ſect.* 2. ex eo nititur evincere virtutes morales per ſe acquiſibiles fuiſſe Chriſto infuſas in primo ſuæ conceptionis inſtanti; quia Adamo ex eo, quòd fuerit conſtitutus totius humani generis morale caput, fuerunt à primo ſuæ formationis inſtanti infuſæ per accidens omnes virtutes morales naturales: ſed Chriſtus longè perfectius fuit à Deo conſtitutus caput totius humani generis quàm Adam, ergo ſi huic infuſæ fuerunt omnes virtutes morales à primo ſuæ conceptionis inſtanti, à fortiori etiam Chriſto Domino fuerunt infuſæ. Verùm hæc ratio patitur difficultates, neque illi intellectus plenè acquieſcit, quia incertum eſt, an de facto Adamo in ſtatu innocentiæ inditæ fuerint omnes virtutes morales in primo ſuæ formationis inſtanti, non enim deſunt, qui id negent, unde ex paritate deſumpta ab Adamo non colligitur fuiſſe in Chriſto has omnes virtutes morales in primo ſuæ conceptionis inſtanti. Præterea quia Adamus non fuit caput noſtrum morale quoad meritum, nam licèt homines in illo peccaverint, non tamen in illo merentur, quapropter fuit tantùm caput noſtrum morale quoad culpam, & ut eſſet tale caput, non requirebatur infuſio omnium virtutum acquiſitarum in primo ſuæ formationis inſtanti, unde ex illa cauſali majoris non infertur fuiſſe virtutes morales acquiſibiles Chriſto infuſas in primo ſuæ conceptionis inſtanti. Tum quia, ut D. Thomas 1. *part. quæſt.* 94. *art* 3. Adamo in primo inſtanti ſuæ formationis inditæ fuerunt per accidens ſpecies rerum omnium, & tamen D. Thomas 3. *part. quæſt.* 9. *art.* 4. docet, has ſpecies non fuiſſe Chriſto infuſas à primo ſuæ conceptionis inſtanti, ergo ex Adamo non deſumitur efficax argumentum ad Chriſtum: poteſt etiam ratio diſcriminis aſſignari, quia Adamus fuit formatus in ætate adulta, in qua ſicut exigebat exercitium ſcientiæ naturalis, ita etiam poſtulabat uſum virtutum naturalium, proinde etiam infuſionem virtutum. Chriſtus autem fuit conceptus in ætate infantili, & in illa ætate non exigebat uſum ſcientiæ naturalis, neque exercitium virtutum naturalium: unde argumentum deductum ab Adamo non eſt efficax ad inferendum virtutes morales per ſe acquiſibiles fuiſſe Chriſto in primo ſuæ conceptionis inſtanti infuſas.

Alii ex eo nituntur aſſertum probare, quia gratia habitualis ex gratia derivatur unionis, & quia humanitas in primo ſuæ conceptionis inſtanti unita fuit divino Verbo, ita in primo ſuæ formationis inſtanti fuit etiam ornata gratia habituali: ſed non ſolùm gratia habitualis, verùm etiam virtutes morales derivantur ab ipſa gratia unionis, ergo ſaltem per accidens fuerunt hujuſmodi virtutes Chriſto infuſæ in inſtanti ſuæ conceptionis. Major eſt certa, quia gratia habitualis non ſequitur ad gratiam unionis: conſecutione phyſica, ſed tantùm morali, quæ conſecutio in eo eſt ſita, quòd Chriſto ſit moraliter debita gratia habitualis ratione unionis humanitatis ad Verbum: ſed perinde ac gratia habitualis, virtutes morales per ſe acquiſibiles debentur humanitati Chriſti morali debito ratione unionis hypoſtaticæ, ratione cujus conveniens erat, ut Chriſti humanias non ſolùm in ordine ſupernaturali, ſed etiam naturali omnino perficeretur: hæc autem perfectio nonniſi à virtutibus moralibus acquiſitis exhibetur: ergo ſicut ex vi unionis hypoſtaticæ fuit Chriſto moraliter debita gratia habitualis à primo ſuæ conceptionis inſtanti, ita fuerunt etiam debitæ in eodem inſtanti morali debito virtutes morales naturales per ſe acquiſibiles. Verùm neque huic rationi plenè acquieſco, niſi quid aliud addatur: quia etiam ſcientiæ naturales erant debitæ humanitati ratione unionis ad Verbum morali debito condecentiæ, quia decens erat, ut humanitas Verbo divino unita eſſet ornata omni ſcientia naturali, & ſupernaturali, cùm primùm fuit Verbo unita: & tamen non fuerunt per accidens infuſæ Chriſto in primo inſtanti ſuæ conceptionis: ergo ex morali debito virtutum acqui-

Digitized by Google

quiſitarum non rectè infertur fuiſſe has virtutes à primo inſtanti ſuæ conceptionis Chriſto infuſas. Rurſus eſt diſcrimen inter gratiam habitualem, & virtutes morales naturales per ſe acquiſibiles relativè ad gratiam unionis: ſiquidem gratia habitualis, quamvis rigorosè non ſit proprietas gratiæ unionis, ad quam non ſequitur per phyſicam emanationem; ſequitur tamen per modum proprietatis, qui modus exigit ſemper comitari formam cujus eſt proprietas: ergo ut argumentum allatum eſſet efficax, ac probaret aſſertum, non eſſet ſupponendum, ſed probandum virtutes per ſe acquiſibiles conſequi per modum proprietatum ad gratiam unionis, etſi non phyſica dimanatione ſaltem morali conſecutione, ſicut ad gratiam unionis ſequitur gratia habitualis conſecutione morali per modum proprietatis: & quia hoc non probatur; ex eo quòd Chriſto impertita fuerit gratia habitualis à primo inſtanti ſuæ conceptionis, non ſequitur fuiſſe illi infuſas virtutes morales per ſe acquiſibiles in primo ſuæ conceptionis inſtanti.

Quamobrem efficaciùs probatur aſſertum. Chriſto utpote ſubſiſtenti per ſubſiſtentiam divinam omne id debetur, cum quo Chriſti humanitas poteſt eſſe dignior, ac fieri perfectior, & ſine quo eſſet minus digna, ac minus perfecta, ſiquidem decuit, ut Chriſtus ratione unius cum Verbo humanitatem haberet omnibus illis inſtructam perfectionibus, cum quibus perfectius ſe habet: hac ratione D. Thomas 3. *part. quæſt.* 19. *art.* 3. docet, Chriſtum non meruiſſe gratiam habitualem, nec beatitudinem animæ, quia ad id fuiſſet neceſſarium, ut aliquando caruiſſet gratia habituali, & beatitudine, ut potuiſſet propriis operationibus gratiam habitualem, ac beatitudinem promereri: ſed perfectius, ac dignius fuit Chriſto ſemper habuiſſe gratiam habitualem, & beatitudinem, quàm illis pro aliquo inſtanti caruiſſe: quia igitur humanitas Chriſti eſt perfectior cum virtutibus naturalibus acquiſibilibus, quàm ſine illis & Chriſti humanitati ut ſubſiſtenti per ſubſiſtentiam Verbi divini eſt debita ea major perfectio, cujus eſt capax, eò quia decentior ſe habeat ad Verbum; ſequitur Chriſti humanitati ab initio ſuæ conceptionis fuiſſe impertitas virtutes morales naturales. Decuit enim Chriſti humanitatem uniri Verbo divino cum illa majori dignitate, quæ poteſt illi convenire, & humanitas dignior eſt cum virtutibus moralibus, quàm ſine illis: ſunt enim hujusmodi virtutes perfectiones naturales humanitatis; & quia ſubjectum melius, ac perfectius ſe habet cum ea omni perfectione, quam poteſt habere, quàm ſine illa, ideo humanitas Chriſti cum hiſce virtutibus naturalibus perfectiori modo ſe habet; adeo ut dignius, ac perfectius ſit, Chriſtum habuiſſe ab initio ſuæ conceptionis omnes virtutes morales naturales ſibi inditas, quàm eas decurſu temporis ſuis actibus ſibi comparâſſe: quoties enim carentia perfectionis magis præjudicat excellentiæ, & perfectioni ſubjecti, quàm per ejus acquiſitionem eidem accreſcat perfectio, tunc melius eſt eam ab alio accipere quàm habere à ſe: atqui harum virtutum naturalium carentia magis præjudicat dignitati Chriſti, quàm accreſcat per illarum acquiſitionem: illud enim eſt melius, cujus oppoſitum eſt pejus: ſed carentia harum virtutum per inſtans aliquod temporis eſt pejor, quàm carentia acquiſitionis earundem: conſequenter eas habere ab inſtanti ſuæ conceptionis perfectius eſt, ac melius, quàm eas per proprios actus decurſu temporis ſibi comparare. Quod verò carentia harum virtutum ad aliquod tempus ſit pejor quàm carentia acquiſitionis illarum, ex eo evincitur: quia carentia reddens ſubjectum non bonum ſimpliciter eſt pejor, quàm carentia conſtituens ſubjectum non bonum tantùm ſecundùm quid: ſed carentia virtutum moralium naturalium ad aliquod tempus conſtituit ſubjectum non bonum ſimpliciter: & carentia acquiſitionis earundem ſolum conſtituit ſubjectum non bonum ſecundùm quid, ſeu ſecundùm modum habendi: ergo carentia virtutum conſtituit ſubjectum carens iiſdem virtutibus non bonum ſimpliciter, & carentia acquiſitionis reddit ſubjectum carens non bonum ſecundùm quid: proinde cùm carentia virtutum moralium naturalium ad aliquod tempus fuiſſet pejor, quàm carentia acquiſitionis earundem, ſequitur quòd ſi Chriſto concedendum ſit à primo inſtanti ſuæ conceptionis, quod dignius, & perfectius eſt; ſit itidem concedendum habuiſſe Chriſtum à primo ſuæ conceptionis inſtanti infuſas virtutes morales per ſe acquiſibiles.

Dices, virtutes per ſe acquiſibiles non fuiſſe neceſſarias Chriſto, ut per eaſdem conſtitueretur bonus ſimpliciter; quia per gratiam unionis, gratiam habitualem, & virtutes infuſas fuiſſet Chriſtus ſimpliciter bonus, tametſi caruiſſet virtutibus moralibus naturalibus acquiſitis: ergo ex carentia harum virtutum non redditur Chriſtus ſimpliciter non bonus. Sed contra, quia tametſi Chriſti humanitas ex vi gratiæ unionis, habitualis, ac virtutum infuſarum conſtitueretur ſancta ſimpliciter ſanctitate, & bonitate ordinis hypoſtatici, & ſupernaturalis; non ita in ordine naturali quoad ea, in quibus poterat Chriſti humanitas perfici: & quia conveniens erat, ut Chriſti humanitas ut unita Verbo divino eſſet ornata, ac dignificata omnibus illis perfectionibus ſupernaturalibus, & naturalibus, quarum erat capax, ideo decuit, ut à primo ſuæ conceptionis inſtanti virtutes omnes morales acquiſibiles naturaliter haberet, quia cum iiſdem eſt dignior ac perfectior, quàm ſive illis. Quòd ſi dicas, virtutes naturales per ſe acquiſibiles contineri eminenter in ipſa gratia unionis, proinde Chriſti humanitatem ſemel perfectam per gratiam unionis non poſſe ulterius perfici per has virtutes morales naturales acquiſibiles. Contra eſt, quia etiam humanitas Chriſti ex vi gratiæ unionis conſtituitur ſimpliciter ſancta ſanctitate ſubſtantiali ordinis hypoſtatici, & continente eminenter omnem aliam ſanctitatem, & nihilominus Chriſtus præter hanc gratiam unionis adhuc habuit gratiam habitualem, qua fuit ſanctificatus ſanctitate accidentali: ergo quamvis virtutes naturales contineantur eminenter in gratia unionis, inde non ſequitur non debuiſſe has virtutes ineſſe Chriſto in primo inſtanti ſuæ conceptionis. Tum quia ſicut per gratiam unionis, & gratiam habitualem potentiæ humanitatis perficiuntur in ordine ſupernaturali; ita per virtutes morales naturales acquiſibiles debuerunt perfici in ordine naturali, ut humanitatis potentiæ eſſent perfectæ in quolibet ordine: per continentiam autem eminentialem non perficiuntur potentiæ in ordine naturali, ſed tantùm in ordine ſupernaturali. Præterea licèt gratia habitualis contineatur eminenter in gratia unionis, adhuc gratia habitualis quia ſanctificat Chriſti humanitatem accidentaliter in ordine ſupernaturalem, ideo D. Thomas 3. *part. quæſt.* 29. *art.* 3. cenſuit inconveniens, Chriſtum aliquando caruiſſe gratia habituali, & ejus carentiam magis præjudicare perfectioni Chriſti, quam ex illius merito accreſcat: ita licèt per gratiam unionis & virtutes infuſas conſtituatur Chriſtus ſimpliciter

plicitèr bonus bonitate ſupernaturali, ac ordinis hypoſtatici: quia tamen adhuc virtutes morales acquiſibiles naturaliter præſtant eidem humanitati bonitatem ſpectantem ad ordinem naturæ, deberet inconveniens cenſeri Chriſtum aliquo tempore caruiſſe hiſce virtutibus naturalibus, & potentias naturales humanitatis Chriſti non fuiſſe perfectas in ordine naturali. Nam quamvis virtutes naturales per ſe acquiſibiles non reddant ſubjectum, cui inſunt, ſimpliciter bonum bonitate omnis ordinis; quia tamen conferunt bonitatem ſimpliciter in ordine naturali; quamvis ex earum carentia non conſtituatur ſubjectum non bonum ſimpliciter in omni ordine bonitatis; conſtituitur tamen non bonum ſimpliciter bonitate ordinis naturalis: ſed inconveniens eſt Chriſtum aliquo tempore fuiſſe non bonum bonitate naturali, ſeu bonitate morali pertinente ad ordinem naturæ; quia hæc bonitas naturalis etiam ſuppoſita alia bonitate ſupernaturali pertinet ad complementum perfectionis naturalis humanitatis Chriſti; ergo ſi conveniens fuit, ut Chriſti humanitas cum toto ſuo complemento perfectionis naturalis uniretur verbo divino, debuit in inſtanti ſuæ conceptionis perfici per virtutes morales naturaliter acquiſibiles, alioquin non fuiſſet verbo unita cum tota ſua perfectione naturali, cujus eſt capax.

Dices, eſtò Chriſtus habuerit in primo ſuæ conceptionis inſtanti has virtutes morales naturaliter acquiſibiles non tamen inde ſequitur, has fuiſſe per accidens Chriſto infuſas: quia nihil videtur obſtare, quo minus Chriſtus in primo ſuæ conceptionis inſtanti eas potuerit propriis actibus ſibi comparare, quia non eſt neceſſe ut actus præcedat tempore habitum, ſed ſufficit prioritas naturæ, adeo in eodem inſtanti temporis, quo actus elicitur, habitus introducatur, ſicut in ſententia plurium ultima diſpoſitio ad formam eſt ſimul tempore cum ipſa forma. Sed contra, quia gratis aſſeritur, & abſque ſufficienti fundamento Chriſtum in primo inſtanti ſuæ conceptionis elicuiſſe actus virtutum omnium moralium, quibus mediantibus ſibi acquiſiverit habitus: etenim in primo illo inſtanti non poteſt Chriſti humanitas ſine ingenti miraculo totam collectionem actuum virtutum moralium elicere, id enim videtur captu difficile, præſertim ſi humanitas nullo juvetur ſupernaturali auxilio. Præterea quia adverſarii eatenus aſſerunt hos actus fuiſſe à Chriſto elicitos in primo ſuæ conceptionis inſtanti, ut connaturaliter ſibi acquireret has virtutes morales: ſed ad connaturalem acquiſitionem virtutum acquiſitio miraculoſa non conducit, neque auxilium ſupernaturale, quo juvetur potentia naturalis, quia tunc potentia non operatur naturaliter ex propriis ſuis viribus tantùm, neque acquiſitio virtutis eſt naturalis. Ergo ſi dicas, naturam humanam in Chriſto fuiſſe integram, & non lapſam, ut in puris hominibus, proinde ſecluſa imbecillitate naturæ lapſæ potuiſſe præfatos actus elicere abſque miraculo, ſine auxilio ſupernaturali. Contra eſt, quia natura in Adamo ante peccatum tametſi fuerit integra, non tamen ſine miraculo potuiſſet totam illam actuum collectionem elicere: hæc enim ſimultanea elicientia omnium actuum non datur ſine miraculo etiam à natura integra; unde non ſolum relativè ad naturam lapſam, ſed etiam ad naturam integram eſt miraculoſa. Quod non potuerit Adam ante peccatum, & in ſtatu naturæ integræ omnes ſimul elicere actus virtutum moralium, ex eo liquet, quia non videtur, quomodo potuerit in omnium ſcientiarum actus, & in abſtractionem omnium naturalium ſpecierum ſimul erumpere, alioquin in primo ſuæ formationis inſtanti ſibi comparaſſet propriis actibus rerum omnium ſpecies, quod eſt contra communem Theologorum ſententiam.

Dices, perfectius eſſe habere à ſe virtutes acquiſitas, quam illas habere ab alio, ſiquidem agere perfectius eſt quàm pati, quatenus ſubjectum tantum ſe habet paſſivè recipiendo formam ab alio: ergo cum perfectius ſit habere à ſe virtutes morales naturaliter acquiſibiles, quam illas recipere ab alio; & Chriſti humanitati tribuenda ſit ea major perfectio, quæ tribui eidem poteſt ex decentia & convenientia quia unitur verbo divino, ſequitur Chriſtum à primo ſuæ conceptionis inſtanti per actus proprios ſibi acquiſiviſſe virtutes morales naturaliter acquiſibiles. Sed contra, quia tametſi perfectius ſit habere virtutes acquiſitas à ſe, quam illas ab alio recipere, ſi cætera ſint paria; non tamen eſt perfectius, ſi reliqua non ſint paria: in præſenti non ſervatur paritas: quia habere virtutes naturaliter acquiſitas per proprios actus ſupponit carentiam illarum ſaltem pro aliquo inſtanti temporis quoad ſubſtantiam; ex quo ſequeretur Chriſti humanitatem pro aliquo ſaltem tempore fuiſſe deſtitutam hiſce virtutibus, quos per proprios actus ſibi acquiſivit, conſequenter Chriſti humanitas non fuiſſet pro aliquo tempore bona ſimpliciter bonitate morali ordinis naturalis, quod magis derogat Chriſti perfectioni, quam eidem accreſcat ex virtutum acquiſitione per proprios actus: proinde melius ac perfectius fuit Chriſto habere virtutes naturaliter acquiſibiles ſibi à Deo inditas, quam acquiſitas per proprios actus; quia hæc acquiſitio ſemper ſupponit earumdem carentiam.

Inſtabis melius fuit Chriſto carere gloria corporis per aliquod tempus, & illam ſibi comparare per proprios actus & merita, quam habuiſſe gloriam corporis ab initio ſuæ conceptionis ſine propriis meritis: ergo à pari melius fuit Chriſto habuiſſe virtutes acquiſitas per proprios actus, quam illas accepiſſe in primo ſuæ conceptionis inſtanti: ergo ſicut Chriſtus per proprios actus ſibi acquiſivit gloriam ſui corporis; ita per proprios actus ſibi etiam comparuit virtutes morales naturaliter acquiſibiles. Sed contra negatur paritas, quia eatenus conveniens fuit Chriſtum caruiſſe gloria ſui corporis, quia hæc carentia conducebat ad finem redemptionis. Quia enim Chriſtus voluit ſua paſſione, ac morte humanum genus redimere debuit obnoxius eſſe doloribus, paſſionibus & morti, cum quibus non ſtat gloria corporis, quæ non ſinit corpus glorioſum obnoxium eſſe doloribus, ac neci. Si dicas, Chriſto eſſe tribuendum, quod perfectius eſt, reſpondetur cum diſtinctione, ſi, quod perfectius eſt, conducat ad finem redemptionis, eo pacto quo voluit Chriſtus humanum genus redimere conceditur; ſi non conducat, quin imo oppoſitum ad talem finem invehat; negatur: & quia ad finem redemptionis noſtræ conducebat carentia gloriæ corporis Chriſti; ideo melior fuit Chriſto ſpectato ſine noſtra redemptionis carentia gloriæ corporis, quam non carentia ejuſdem. Hæc autem ratio non militat de virtutibus acquiſitis, non enim earum carentia conducebat ad finem redemptionis noſtræ; ſed earum poſſeſſio congruebat humanitati, ut condecentiùs verbo divino uniretur. Urgebis melius fuit Chriſto ſcientias acquiſitas per proprios actus ſibi comparaſſe, etiam ſuppoſita earundem

dem carentia per aliquod tempus quam ſine tali carentia eas habuiſſe ab initio infuſas : ergo ita dicendum de virtutibus moralibus per ſe acquiſibilibus. Sed contra negatur conſequentia, eſt enim diſpar ratio; quia ſcientiæ naturales non conſtituunt objectum bonum ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid, ex quo ſequitur, quod ex earum carentia non conſtituatur ſubjectum non bonum ſimpliciter in aliquo ordine; nec magis derogetur Chriſti perfectioni per carentiam ſcientiarum acquiſitarum ad tempus, quam illi accreſcat ex earundem connaturali acquiſitione; quin imò ex naturali acquiſitione magis ei accreſcit, quam ex earundem carentia illi præjudicetur : & oppoſitum contingit in virtutibus moralibus naturalibus, ut oſtendimus.

Inſtabis, virtutes appetitivæ ſupponunt in intellectu ſpecies impreſſas objectorum volibilium : ſicut enim omne volitum debet eſſe præcognitum: ita omne proximè volitum debet eſſe proximè cognoſcibile: ſed ſine ſpecie impreſſa objectum non eſt cognoſcibile, quia conſtituitur cognoſcibile per ſpeciem impreſſam: ergo ſicut ex carentia infuſionis ſpecierum ab initio conceptionis in Chriſti anima ſequitur non fuiſſe infuſos habitus naturalium ſcientiarum; ita ſequitur non fuiſſe infuſos habitus naturalium virtutum. Sed contra negatur paritas, quia ut virtutes morales naturaliter acquiſibiles extiterint in Chriſti humanitate ab initio ſuæ conceptionis, ſufficit, ſi extiterint ſpecies ſupernaturales rerum omnium, per quas conſtituuntur intelligibiles, ac voluntati ſufficienter repræſentantur, non ſolùm ut volitivæ ſupernaturaliter, verùm etiam ut naturaliter volitivæ: quamvis enim actus naturalis voluntatis non poſtulet ſupernaturalem cognitionem pro regula; non tamen repugnat per illam regulari, & ferri naturaliter in objectum ſupernaturaliter cognitum: proinde ut Chriſti voluntas conſtituatur potens habitualiter elicere actus omnium virtutum, non ſunt neceſſariæ ſpecies naturales; qui ad id ſufficiebant ſpecies ſupernaturales infuſæ, quibus poteſt voluntas regulari in ordine ad eliciendos actus virtutum moralium naturalium. Actus verò ſcientifici naturales non poſſunt regulari per ſpecies ſupernaturales, proinde proxima habilitas ad illos eliciendos cum ſolis ſpeciebus ſupernaturalibus non poteſt exiſtere; ſed requiruntur ſpecies naturales. Ratio cur actus voluntatis poſſit ferri in objectum per ſpeciem ſupernaturalem ac infuſam; non ita actus naturalis intellectus eſt : quia repræſentatio objecti in ordine ad actum voluntatis ſe habet tantùm ut conditio; quæ ſive ſit naturalis, ſive ſupernaturalis, per accidens ſe habet, ſufficit enim ſi habeatur repræſentatio objecti, ut voluntas in illud tendat; quia conditio non dat influxum, ut cauſa, ſed tantum ponit requiſita ad agendum. In ſpecie ſupernaturali infuſa duo conſiderantur, ſupernaturalitas & repræſentatio, ex his ſupernaturalitas ſe habet per accidens; & ſola repræſentatio eſt conditio, quæ propterea ſive ſit in ſpecie naturali vel ſupernaturali, nil refert, quia ſemper habetur repræſentatio ejuſdem objecti. Secus actus naturalis intellectus non elicitur abſque concurſu in genere cauſæ efficientis intellectûs informati per ſpeciem impreſſam. Unde repræſentatio objecti, quæ ad actum voluntatis concurrit tantum ut conditio; ad actum naturalem intellectus influit ut principium efficiens ac ſpecificans actum: & repugnat actum naturalem à principio ſupernaturali effectivè ac ſpecificativè procedere; non verò implicat activum naturalem dependere à ſupernaturali ut à conditione.

Infertur er dictis, virtutes naturales per ſe acquiſibiles fuiſſe animæ Chriſti infuſas cum ſumma intenſione, prout lex ordinaria poſſibilis exigebat, proinde per repetitos actus nullum ſuſcepiſſe incrementum : eſt enim eadem ratio de intenſione harum virtutum, ac de earundem ſubſtantia; & ſicut quoad ſubſtantiam fuerunt ab initio ſuæ conceptionis humanitati inditæ; ita quoad intenſionem. Rurſus quia conveniens erat, ut anima Chriſti à primo inſtanti ſuæ exiſtentiæ habuerit gratiam habitualem cum omni intenſione poſſibili de lege ordinaria : ergo ſi conveniens fuit, ut virtutes morales naturaliter acquiſibiles infunderentur per accidens Chriſti humanitati in primo ſuæ conceptionis inſtanti : conveniens etiam fuit ut infunderentur cum omni intenſione de lege ordinaria poſſibili.

Dices, ſine virtutibus moralibus naturaliter acquiſibilibus potuiſſet Chriſti humanitas elicere actus earundem : ergo non fuerunt neceſſariò infundendæ in primo ſuæ conceptionis inſtanti. Sed contra, quia potuit quidem Chriſti humanitas ſine habitibus virtutum actus elicere omnium virtutum moralium; non tamen cum eadem facilitate, ac promptitudine, ac cum habitibus virtutum. Aliud enim eſt Chriſti humanitatem poſſe elicere actus virtutum moralium; & aliud poſſe eoſdem elicere cum facilitate ac promptitudine; primum præſtitiſſet Chriſti humanitas ſine virtutum habitibus, non ſecundum etiam de lege abſoluta : quia effectus formalis alicujus formæ adæquatus non poteſt ſine illa, etiam de potentia abſoluta præſtari : atqui promptitudo & facilitas ad operandum honeſtè ex motivo naturali eſt effectus formalis adæquatus virtutis per ſe acquiſibilis, ergo ſine illa non potuit Chriſtus de potentia abſoluta elicere cum eadem facilitate ac promptitudine actus virtutum moralium, quas elicuiſſet cum habitibus earumdem virtutum.

Infertur ſecundò, fuiſſe in Chriſto gratias gratis datas, quas enumerat Apoſtolus 1. ad Corinth. 12. quia cùm fuerit Chriſtus author ſalutis univerſalis, ac debuerit inſtruere ac ordinare Eccleſiam, fuerunt ipſi neceſſariæ hujuſmodi gratiæ, & paſſim Chriſtum eas exercuiſſe legimus in Evangelio. Hinc fuerunt in Chriſto magnificentia, liberalitas, juſtitia vindicativa, Eutropelia, Philotymia, & aliæ virtutes non repugnantes unioni hypoſtaticæ. Liberalitas enim, & magnificentia verſantur circa divitias non ſolum ut diſtribuendas ante poſſeſſas, prout quomodo & quando oportet, ſed etiam eas contemnendo, quod præſtitit Chriſtus : exercuit etiam liberalitatem, eò quia juſſerit erogari pauperibus opes, quæ ſibi dabantur. Fuit etiam juſtitia vindicativa, cujus actus eſt duplex, quorum primus eſt petere à legitimo judice ultionem peccati; ſecundus injurias ſuas, vel Deo illatas propulſare, ut docet Div. Thom. 2. 2. *quæſt.* 108. *art.* 1. & 2. & neuter Deo repugnat, quinimo utrumque exercuiſſe liquet ex ſcripturis Joan. 8. petiit adulteram lapidari, *qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat.* Quæ verba expendens D. Auguſtin. tract. 33. in Joan. aſſerit Chriſtum exercuiſſe, ac docuiſſe juſtitiam vindicativam; ſecundum actum etiam exercuit cum Judæis Chriſto conviciantibus, quòd Dæmonium in ſe haberet, propriam propulſans injuriam reſpondit: *Ego Dæmonium non habeo, ſed honorifico patrem meum : vos autem inhonoraſtis me.* Exercuit etiam juſtitiam vindicati-

[illegible] quando [illegible] de [illegible], & [illegible] & [illegible]. Fuiſſe [illegible] Chriſti [illegible] eutropeliæ et ejuſde- [illegible] & ludos [illegible] non [illegible] [illegible] conditio- [illegible] ſua conditione decuit, [illegible] eutropeliæ convenerit. Ra- [illegible] elegerit, eſt, quia cum [illegible] de redemptio- [illegible] videtur decuiſſe Chriſtum [illegible] Div. Thomas 2. 2 *quæſt.* [illegible] Non excuſat à culpa eos concio- [illegible] prædicationi jocos, & ri- [illegible]. Præterea quia Chriſtus ludicra [illegible] ex formali motivo eutropeliæ, quæ ſicut in virtute liberalitatis ſunt pecuniæ non ſolum ut diſtribuenda, verum etiam ut [illegible] contemnenda, ut docet D. Th. 3. *part. art.* 2. *ad* 3. ita ad materiam eutropeliæ pertinent joci & ludi non ſolum exercendi, quomodo & quando oportet, ſed etiam contemnendi, adeo ut Chriſtus ex virtute eutropeliæ contempſerit jocorum [illegible]. Rurſus [illegible] in Chriſto phyſ[illegible] de quo agit Div. Thomas 1. 2. *quæſt.* 60. *art.* 1. & 2. 2 *quæſt.* 129. *art.* 2. ex eo etiam ſolet evinci, quia hæc virtus non repugnavit Chriſto ab intrinſeco: quamvis enim ſuis actibus ex perſonali dignitate maximi deberentur honores, ex aliis autem capitibus poterant etiam parvi honores deberi, proinde non repugnavit Chriſtum deſideraſſe parvos honores.

CAPUT XIV.

An in Chriſto fuerint dona Spiritûs ſancti?

D[illegible] fuiſſe in Chriſto dona Spiritus ſancti, [illegible] cum Div. Thomas [illegible] *quæſt.* 7. *art.* 5. Probari ſolet [illegible] cap. 11. *Requieſcet ſuper eum* [illegible] *ſapientiæ & intellectus, Spiritus* [illegible] *fortitudinis, Spiritus ſcientiæ & pietatis* [illegible] *Spiritus timoris Domini*, ubi [illegible] Chriſto ſecundum humanitatem [illegible] Patrum & Scholaſticorum ſenſus, & [illegible] quatuor Spiritus ſancti dona [illegible] intellectum, & tria ſpectantia ad voluntatem [illegible] hæc omnia fuiſſe in Chriſto non eſt du- [illegible] ſolet aſſignari, quia hujuſmodi [illegible] quædam perfectiones quibus potentiæ [illegible] perficiuntur, ſecundum quod natæ ſunt, [illegible] facile moveri à Spiritu ſancto, ſiquidem [illegible] differunt dona Spiritus ſancti à virtutibus [illegible] tendunt in objecta ſub motivo [illegible]; dona vero ex honeſtate, quæ [illegible] quod eſt facile moveri à Spiritu [illegible] Chriſti perfectiſſimè movebatur [illegible] ergo in Chriſto perfectiſſimè [illegible] Spiritus ſancti. Tum quia hæc ſe [illegible] ad gratiam & charitatem, ut [illegible] Thomas 1. 2 *quæſt.* 68. *art.* 5. Sed in [illegible] perfectiſſime gratia habitualis & charitas [illegible] etiam dona Spiritus ſancti. Præterea [illegible] Chriſtus actus exercuit horum donorum, [illegible] hujuſmodi dona, etenim donum [illegible] Chriſtum diſponebat, ut facilè moveretur [illegible] certum judicium de rebus æternis per- [illegible]. Donum intellectus tribuebat [illegible] rectè cognoſceret objecta, quæ [illegible]. Donum conſilii tribuebat [illegible] rationes ſtatim inveniret agendo- [illegible] ſecundum [illegible] haberet. Donum [illegible] ut ſecundum rationes inferiores [illegible] evidenter [illegible] de rebus occurrentibus [illegible] excludebat à Chriſto [illegible] fecunditatem [illegible], ut ad finem [illegible] opus noſtræ redemptionis fiduci- [illegible] de [illegible] periculorum e- [illegible] Chriſto tribuebat diſpo- [illegible], ut filius ej[illegible]. [illegible] operandi bonum [illegible] [illegible], eo quia facit, ut oper[illegible] [illegible], conſequenter non videntur [illegible] ob annexam imperfectionem.

[illegible] Contra eſt, negatur antecedens, quia tametſi Spiritus ſanctus ſ[illegible] inde rationem præveniat, aliquando tamen movet cum perfecta cognitione, & ita contigit in Chriſto, cujus propterea modus operandi perfectus erat. Quod ſi dicas conſilium eſſe de dubiis, & reſpectu Chriſti nil fuiſſe dubium, conſequenter donum conſilii non fuiſſe in Chriſto, contra eſt, quia per accidens ſe habet, quod conſilium ſit de dubiis, formaliter enim dicit cognitionem practicam, quæ ſit menſura operandi, & quia hæc cognitio practica fuit in Chriſto, negare non poſſumus fuiſſe etiam in ipſo donum conſilii.

Major difficultas eſt circa donum timoris, & quomodo ſit hoc donum conſtituendum in Chriſto, an quoad habitum, an etiam quoad actum, & ad quos actus. Abaylardus abſolutè hoc donum timoris in Chriſto negavit, ut refert D Bernardus *epiſt.* 190. cujus ſententiam ut hæreticam rejiciunt Caſtro de hæreſibus *hæreſi* 9. *Verbo Chriſtus.* Sanderus *lib.* 7. *de viſibili Monarchia hæreſ.* 196. eam etiam damnat Innocentius in epiſtola directa ad D Bernardum, quæ eſt 194. Et Conciliis primo ſententia tribuitur Durando in 3 *diſt.* 34. *quæſt.* 2. *n.* 5 ubi beatis concedit ſolum quoad habitum hoc donum timoris. Verum Durandus in *ſolut. ad* 1. apertè fatetur, eſſe diverſam rationem de Chriſto, & aliis beatis: hinc licet dona perficientia in vita activa, ſcilicet conſilium, fortitudo, pietas, & timor in ejus ſententia maneant in Beatis tantum quoad habitum, ait tamen in Chriſto fuiſſe quoad habitum, & actum, eo quia fuerit ſimul Viator, & Comprehenſor: & ratio Durandi militat etiam de dono timoris. Alii inter quos Ægidius Luſitanus *Tom.* 3. *de beatitud. lib.* 5. *quæſt.* 10. *art.* 2. §. 5. Turrianus 2. 2. *art. ult.* 71. & alii recentiores docent in Chriſto fuiſſe donum timoris quoad habitum & quoad actum, non tamen qui propriè ſit timor, nec caſtus, nec ſervilis, ſed [illegible] unde dicunt donum timoris fuiſſe quidem in Chriſto cum proprietate, non verè ipſum actum timoris.

Sed dicendum eſt in Chriſto fuiſſe verum donum timoris quoad habitum, & quoad aliquem actum, qui eſt verus, & proprius timor, ita docent Thomiſtæ cum D. Thoma. Prima pars, ſeu fuiſſe in Chriſto donum timoris, quoad habitum ex eo liquet, quia Iſaiæ cap. 11. de Chriſto dicitur: *Et requieſcet ſuper eum Spiritus timoris Domini:* requieſcere autem permanentiam ſignificat: atqui donum

timoris permanenter inhærens eſt habitus vel potentia: & quia donum timoris propriè potentia non eſt; ſupereſt, ut dicatur eſſe habitus, & conſequenter Chriſto convenire donum timoris quoad habitum. Quòd etiam donum timoris fuerit in Chriſto quoad aliquem actum, probari ſolet, quia habitus eſt propter actum, ergo ſi in Chriſto eſt donum timoris quoad habitum, eſt etiam quoad aliquem actum. Alioquin habitus timoris otioſè in Chriſto poneretur. Tum quia ille habitus eſt in potentia fruſtraneus, qui nunquam reduci poteſt ad aliquem actum, ergo ſi in Chriſto donum timoris quoad habitum non fuit fruſtraneum, nec otioſum, ſequitur neceſſariò, quòd ſaltem aliquem actum elicuerit. Firmatur, quia ſi donum timoris eſſet in Chriſto tantum quoad habitum, qui nunquam erumperet in actum, ſequeretur, quod etiam in Chriſto ponendæ eſſent quoad habitum virtutes fidei, pœnitentiæ, & ſpei, quia eatenus hæ virtutes excluduntur à Chriſto, quia earum actus, ad quos per ſe primò ordinantur, repugnant vel ratione beatitudinis animæ Chriſti, vel ratione unionis hypoſtaticæ: hæc autem ratio ſtatim corruit, ſi concedatur in Chriſto habitus timoris cum repugnantia ad omnem actum, quia ſicut donum timoris quoad habitum inſervit ornatui in Chriſto, ita etiam virtutes fidei, ſpei, & pœnitentiæ dicerentur inſervire ornatui, eſſet enim utrinque par ratio. Præterea non datur habitus o[illegible] potentiam, cui omnis actus talis habitus repugnet, proinde ſi habitus doni timoris reperitur in Chriſto non illi repugnat omnis actus doni timoris, & conſequenter reperitur in illo quoad habitum, & quoad aliquem actum. Antecedens evincitur, ſiquidem cui repugnat omnis actus alicujus potentiæ, repugnat etiam ipſa potentia, quia hæc dat poſſe ad actum, atqui etiam habitus ſupernaturalis dat ſubjecto poſſe ad actum, ergo donum timoris ex eo, quod ſit in Chriſto quoad habitum ſupernaturalem, debet itidem eſſe quoad aliquem actum, quia non ſtat habitum convenire, cui omnis illius actus repugnat. Præterea, quia habitus non poteſt communicari ſubjecto, quin eidem præſtet proximam potentiam ad actum: atqui ſubjecto, cui ab intrinſeco repugnat actus, ad quem habitus ordinatur, nequit præſtare proximum poſſe talem actum elicere, ergo nequit illi convenire.

Quòd verò actus timoris à Chriſto elicitus fuerit verus & proprius timor, colligitur ex ſcripturis Iſa. cap. 11. *Et replebit eum Spiritus timoris Domini.* Et Pſal. 18. *Timor Domini ſanctus permanet in ſæculum ſæculi.* Job. 28. *Columnæ cæli contremiſcunt, ſeu Angeli & Beati*, ut interpretatur Gregorius *lib. 7. Moral. cap. 17.* Primus locus Iſaiæ communiter tribuitur Chriſto, ſed verba ſcripturæ niſi aliunde ſequatur inconveniens, ſunt intelligenda rigoroſè & ut ſonant juxta regulam D. Auguſtini, ergo Chriſto concedendus eſt timor actualis verus, & proprius. Tum quia ſi excluderemus à Chriſto actum timoris propriè ſumptum, etiam habitum timoris debemus ab ipſo excludere, ſaltem in rigoroſa acceptione, quod dici nequit, alioquin donum timoris, nec quoad actum, nec quoad habitum eſſet propriè in Chriſto, actus enim ſequitur conditionem habitus, proinde ſi timor actualis in ſcripturis Chriſto tribuitur, non eſſet timor propriè, & ſtrictè ſumptus, ſed tantùm ſimilitudinariè, etiam habitus timoris eſſet impropriè, & ſimilitudinariè in Chriſto, quod adverſatur ſcripturis: ex eo igitur, quod in Chriſto fuerit propriè habitus timoris, fuit etiam propriè actus timoris.

Dices in Chriſto fuiſſe perfectiſſimam [illegible] tem, atqui cum perfecta charitate non [illegible] ctus timoris, quia 1. Joan. 4. *Perfecta charitas* [illegible] *mittit timorem*, ergo in Chriſto non fuit [illegible] ris. Sed contra quia perfecta charitas [illegible] cludit timorem ſervilem quoad ſervitutem, [illegible] quamcunque charitatem excluditur, charitas [illegible] Dei non poteſt eſſe cum amore ſui ut finis [illegible] quo conſiſtit timor ſervilis: non vero non [illegible] charitas excludit timorem quoad ſubſtantiam [illegible] compatitur cum illa hominem ſe ipſum amare [illegible] conſequenter ex amore ſui pœnam timere [illegible] creſcente charitate minuitur timor [illegible] nem perfectæ charitatis prorſus tollitur [illegible] enim aliquis magis diligit Deum, tanto [illegible] proprium attendit commodum, cui pœna [illegible] tur. Sed quamvis perfecta charitas excludat [illegible] rem ſervilem, non ita filialem, ac reverentia[illegible] quia hic timor [illegible] ex charitate ergo eum [illegible] timemus, habetque pro objecto per ſe [illegible] num, quia reſpicit eminentiam [illegible] bona [illegible] poteſtate poteſt malum infligere [illegible] quòd fuerit in Chriſto perfecta charitas ergo [illegible] fuit in ipſo timor filialis, quia [illegible] & facit, ut voluntas reverentialiter [illegible] Deo, ut dicit poteſt item infligendi malum.

Dices poſſe ſimul ſtare habitum, & [illegible] convenire ſubjecto cum indecentia actus [illegible] ſpecificantis habitum vel potentiam reſpectu [illegible] dem ſubjecti: ergo ſtare etiam poterit repug[illegible] actum ſpecificantem habitum, vel potentiam [illegible] jecto, cui non repugnet habitus, vel potentia [illegible] ſequentia à paritate rationis rectè ſequitur [illegible] dens oſtenditur, quia in Chriſto fuit potentia [illegible] rativa & licèt fuerit ipſi conveniens, non tamen [illegible] ctualis generatio conveniens illi fuit. Rurſus [illegible] tus eutropeliæ fuit in Chriſti humanitate, & [illegible] decuit; & tamen primarius ejus actus, qui erat [illegible] conditionata, ſed abſoluta, & efficax [illegible] ludendi voluntas, Chriſtum non decuit. Sed [illegible] tra negatur conſequentia, quia actum non co[illegible] nire alicui ſubjecto ex eo proveniens, quod non [illegible] patiatur cum intenſione altioris finis [illegible] generatio cum virginitate ſervanda, & actualis [illegible] corum electa abſoluta & efficax cum gravitate [illegible] ſenoſitate ab illo ſervanda, qui de rebus max[illegible] momenti [illegible] comparatur: hæc autem ince[illegible] poſſibilitas in habitu non invenitur, quia unus [illegible] bitus virtuoſus cum altero non opponitur, ideo [illegible] indecentia actus non tranſit ad habitum, & [illegible] poſſibilitas habitum ſpecificat, proinde ſublata [illegible] ſibilitate non poteſt habitus permanere.

Dicendum tertio probabile eſſe fuiſſe in Chri[illegible] ſto etiam actum doni timoris, qui eſt fuga mali [illegible] pæ & ſeparationis à Deo, ut poſſibilis naturæ [illegible] ſideratæ ſecundùm ſe, quamvis impoſſibilis [illegible] tione beatitudinis, ac unionis hypoſtaticæ. [illegible] batur, quia fuga futuritionis culpæ apprehenſæ [illegible] poſſibilis naturæ nullam involvit imperfectionem [illegible] repugnantem Chriſto, ergo non eſt, cur hunc actum debeamus denegare Chriſto. Præterea, quia [illegible] Chriſto poſſibilis actus proſecutivus, qui eſt [illegible] rius actus doni timoris [illegible] ubi eſt poſſibilis [illegible] ſecutio alicujus objecti, eſt etiam poſſibilis [illegible] mali oppoſiti, quatenus illi opponitur, ergo [illegible] Chriſto poſſibilis fuga peccati ut oppoſiti [illegible] ſpecificanti actum proſecutivum timoris. [illegible] dunt hunc autem non eſſe verum ac proprium timo[illegible] rem, eo quia ſit fuga mali culpæ apprehenſi, [illegible] poſſibilis naturæ. Contra eſt, quia etiam timor [illegible]

[illegible] & tamen hanc duntaxat vo- [illegible] docet D. Auguſtinus *lib.* 14. [illegible] *Timoris caſti nomine ea* [illegible] *, qua nos neceſſe erit nolle* [illegible] *ſtabilitudine infirmitatis, ne forte peccemus, ſed tranquillitate charitatis vitare peccatum.* [illegible] conſiſtit timor caſtus in voluntate, ſeu [illegible] naturæ, quamvis impoſſi- [illegible] beatitudinis, conſequenter, cum timor [illegible] & propriè timor, diffiteri non poſ- [illegible] fugæ eſſe verum, ac proprium [illegible] obſtat hunc actum non procedere [illegible] mali culpæ, ut imminentis, quia [illegible] propriè ſit actus timoris, & tan- [illegible] non eſſe timorem anxium.

[illegible] to fugam mali culpæ non eſſe [illegible] doni timoris, ſed hunc eſſe ſubje- [illegible] reverentialem ad Deum ob divinam emi- [illegible] abſolutè, ſed ut potentem [illegible] malum poſitivè, aut permiſſivè eſt doctri- [illegible] 3. *part. art.* 6. *in corp. ad* 4. ubi ait: [illegible] *habitus virtutum, & donorum pro-* [illegible] *reſpiciunt bonum; malum autem ex con-* [illegible] *pertinet enim ad rationem virtutis, ut* [illegible] *reddat: & ideo de ratione doni timoris* [illegible] *quod reſpicit timor, ſed eminen-* [illegible] *cujus poteſtate aliquod* [illegible] unde ex doctrina D. Thomæ [illegible] primarium objectum eſt bonum, non [illegible], ſed proſecutionem, eo quia fuga ter- [illegible] per ſe primo, non ad bonum, ſed ad ma- [illegible] objectum primarium habitus doni ti- [illegible], ergo primarius illius actus non [illegible] Præterea habitus virtutis ex D. [illegible] per ſe primo bonum: ergo non eli- [illegible] actum, qui ſit pure fuga, quia actus [illegible] ab aliquo habitu debet verſari circa [illegible] objectum talis habitus: & pura fuga non [illegible] primum objectum habitus tendens termi- [illegible] objectum eſt bonum, & fuga non eſt [illegible] primario, ſed reſpicit malum, quod de- [illegible] ſi primarium objectum habitus virtu- [illegible] doni eſt bonum, primarius actus illius ne- [illegible] fuga. Quòd verò habitus virtutis, [illegible] reſpiciat per ſe primò bonum ex eo itidem [illegible] quia malum non fugitur niſi ratione bo- [illegible] opponitur, ut terminantis proſecutionem: [illegible] ratio formalis objectiva fugiendi malum eſt [illegible] tale malum opponitur, atqui eo ipſo, [illegible] formalis ratio objectiva fugiendi malum eſt [illegible], habitus per ſe primò ſpecificatur [illegible] proinde habitus virtutis vel doni, reſpicit [illegible] bonum. Probatur minor, quia potentia [illegible] ratione ſpecificatur per ſe primo à bono [illegible] ratio objectiva fugiendi malum eſt bonum. [illegible] ratione eſt dicendum de habitu, præ- [illegible] quia habitus duo reſpiciens objecta, quorum unum eſt alteri ratio objectiva terminandi, ab eo quod eſt ratio terminandi ſumit ſpecificationem, ergo ſi bonum eſt mala ratio terminandi actum non poteſt excludi à primario objecto ſpecificante habitum.

Quod verò primarius actus habitus doni timoris ſit ſubjectio reverentialis ad Deum ob divinam eminentiam docetur à D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 19. *art.* 9. *in corp.* ubi ait: *Ad hoc autem quod aliquid ſit bene mobile ab aliquo movente, primo requiritur, ut ſit ei objectum non repugnans, hoc autem facit timor filialis, vel caſtus, in quantum per ipſum Deum reveremur,* unde docet D. Thomas primarium actum habitus doni timoris eſſe hanc ſubjectionem reverentialem ad Deum ob divinam eminentiam. Ratio itidem eſt, quia ſubjectio ad Deum in abſoluta conſideratione eſt actus humilitatis; reverari Deum abſolutè conſideratum eſt actus religionis, ergo ut ſubjectio reverentialis ad Deum eliciatur ab habitu diſtincto ab humilitate, & religione debet hic actus Deum non abſolute conſideratum inſpicere, ſed ut potentem infligere malum poſitive aut permiſſivè. Quod vero hic actus timoris ſit eliciendus circa Deum ob divinam eminentiam, ex eo itidem ſuadetur, quia eminentia divina, ut potens infligere malum, poteſt ad actum movere, qui aliquem habitum ſpecificet: atqui non ad actum ſpecificantem habitum humilitatis, vel religionis, quia primus reſpicit Deum abſolutè ut ſuperiorem; & ſecundus ut eſt principium creationis, & gubernationis rerum abſoutè, & ratione ſupremæ excellentiæ, ergo talis eminentia divina ut potens infligere malum movet ad actum ſpecificantem habitum doni timoris.

Quod ſi dicas contra primam partem aſſerti pœnitentiam eſſe veram virtutem, & nihilominus ejus objectum eſſe malum culpæ præteritum, & primarium ejus actum eſſe dolorem, vel fugam peccati à pœnitente patrati ex motivo emendationis, conſequenter non eſſe contra rationem habitus virtuoſi, & honeſti à malo ſpecificari, & tanquam primarium actum inſpicere fugam illius, unde falſum eſt habitum doni timoris non reſpicere ut objectum primarium malum ſeparationis à Deo, & tanquam actum primarium fugam mali culpæ ut poſſibilis. Contra eſt quia objectum formale pœnitentiæ non eſt peccatum præteritum ſub ratione malitiæ, aut offenſæ, ſed ſub ratione emendabilis, & ſatisfactibilis, quæ ratio non eſt mala, ſed bona, & amabilis, & actus primarius pœnitentiæ non eſt deteſtatio aut fuga peccati, ſed intentio operandi ad delendum peccatum præteritum, ſeu eſt voluntas ſatisfaciendi, quæ voluntas non eſt fuga, ſed proſecutio: unde quamvis dolor de peccato præterito ex motivo ſatisfaciendi pro offenſa, & emendationis illius ſit actus elicitus à virtute pœnitentiæ, non tamen eſt actus primarius pœnitentiæ.

LIBER QUARTUS.

De anima, intellectu & ſcientia Chriſti.

CAPUT I.

An Chriſtus ut homo in primo inſtanti ſuæ conceptionis & unionis cum Verbo divino habuerit ſcientiam perfectam?

HActenus diſſeruimus de Chriſti divinitate, humanitate, & donis gratiarum, nunc ad partem ſolarii deſcendentes agimus de illius intellectu creato, & ſcientia, non omnia, quæ à Theologis diſputari ſolent exhibebimus ſed ea duntaxat, quæ ab Hæreticis in dubium revocantur, & quæ ad eorumdem errores confutandos conducunt. Certum eſt eſſe in Chriſto intellectum creatum, quia cum hic ſit naturalis proprietas naturæ humanæ, quæ in Chriſto fuit perfecta quoad omnes ſuas proprietates; ideo una cum natura humana eſt etiam in Chriſto intellectus. Præterea certum eſt de fide, in Chriſto eſſe duas naturas divinam, & humanam, & eſſe verum Deum, & verum hominem: atqui evidens eſt hominem conſtare ex anima rationali, & corpore; & animam eſſe præditam vi intellectiva: ergo cum Chriſtus ut homo habeat animam rationalem, habet etiam intellectum. Quapropter in ſexta Synodo Generali *act.* 11, definitur Verbum aſſumpſiſſe *animam rationalem animabus noſtris contribulem, & mentem menti noſtræ comparem*, atqui mens ſignificat animam ſecundùm partem ſuperiorem, qua eſt intellectiva, hinc certum eſt de fide in Chriſto eſſe intellectum: & licèt intellectus humanus Chriſti ſit angelico inferior, perinde ac natura humana eſt inferior angelica, eſt tamen ſuperior quovis intellectu humano creato, quidquid ſit de creabili, talem enim intellectum decebat habere Chriſti perſonam increatam in ſua natura aſſumpta, etenim ſicut habuit corpus omnium perfectiſſimum, ita conveniens erat, ut perfectiſſimum etiam haberet intellectum. Difficultas eſt, an intellectus humanus Chriſti inſtructus fuerit aliqua ſcientia creata actuali.

Dicendum eſt in Chriſto præter ſcientiam increatam propriam Dei fuiſſe etiam creatam propriam Chriſti ut hominis. Aſſertio de fide, eò quia in pluribus Conciliis definitum fuerit contra Eutychetem in Chriſto duplicem eſſe naturam ſuis naturalibus proprietatibus diſcretam, inter quas præcipua eſt ſcientia creata naturaliter debita Chriſto ut homini. Præterea in aliis Conciliis definitum fuit contra Monotelitas in Chriſto eſſe duas voluntates, & operationes, conſequenter & duplicem intellectum, & cognitionem: quia ſicut in Chriſto natura divina fuit realiter identificata cum ſubſtantia Verbi, ita fuit in Chriſto intellectus, & voluntas increata: ſicut fuit natura humana aſſumpta à Verbo, & proprietates naturæ aſſumptæ ſunt intellectus, & voluntas creata, & quia intellectui creato eſt debita ſcientia eidem proportionata, ideo certum eſt eſſe in Chriſto ſcientiam actualem creatam: quæ veritas etiam ex ſcripturis Joan. 8. *Scio unde veni, & quo vado*, rurſus circa finem, *Scio eum, & ſermonem ejus ſervo*, & cap. 13. *Sciens Jeſus quia venit hora ejus*, in hiſce enim locis eſt ſermo de Chriſto ut homine, de quo tantùm poteſt verificari, quod ſervet mandata ejus, & per mortem tranſeat ad Patrem. Rurſus ad Hebr. 5. *Didicit ex his, quæ paſſus eſt.* Diſcere autem eſt actus creatus, cujus terminus eſt notitia & ſcientia acquiſita. Præterea quia Chriſtus Matth. 8. & Luc. 7. admiratus fuit fidem Centurionis, id autem intelligendum eſt cum D. Thoma de vera admiratione, atqui admiratio ex Ariſtotele 1. Metaph. cap. 1. eſt actus internus appetitus ex eo cauſatus, quod aliquis cognoſcat effectum non cognita cauſa, & quia id non poteſt verificari de Chriſto ut Deo, ſequitur in ejus intellectu humano aliquam fuiſſe cognitionem, quia hujusmodi admiratio fuit de objecto ſpirituali, proptereà ſupponit cognitionem intellectualem. Præterea Matth. 14. Marc. 14. Luc. 22. Joan. 11. Chriſtus dicitur oraſſe: atqui oratio eſt petitio intellectualis in ſecundis ad ſuperiorem, & meritum eſt actus voluntatis ſupponens neceſſario actum intellectus humani, ergo inficiari non poſſumus fuiſſe in intellectu humano Chriſti aliquam, & propriè ſcientiam.

Ratio itidem id ſuadet, quia Chriſtus ut homo fuit Doctor, & Legiſlator hominum, & eorum Redemptor mediis actibus virtutum, quos in pretium noſtræ redemptionis æterno Patri obtulit: & hos actus fuiſſe virtutum, nemo eſt, qui dubitet, atqui actus virtutum regulantur à ſcientia, ergo Chriſtus ut homo habuit ſcientiam ſuis obeundis muneribus proportionatam: alioquin ſi intellectus humanus Chriſti omni careret ſcientia, & cognitione imperfectus eſſet, quia ut docet Ariſtoteles *lib. 1. de anima*, quod eſt in potentia, quamdiu ad actum non reducitur, eſt imperfectum atqui intellectus humanus Chriſti eſt ex ſe in potentia ad omnia intelligibilia, proinde ſi omni deſtitueretur ſcientia, & cognitione, eſſet imperfectus. Quod ſi dicas, non eſſe imperfectum, eo quia eidem uniatur ſcientia increata Verbi, cujus beneficio meliori modo perficitur per ſcientiam increatam, quo pacto Chriſti humanitas non dicitur imperfecta, tametſi careat propria perſonalitate, ad quam habet naturalem potentiam, eò quia Chriſti humanitas per Verbi perſonalitatem perfectiori modo ſubſiſtit: & ſicut intellectus Chriſti non eſſet imperfectus, ſi loco ſpecierum creatarum ad quas eſt in naturali potentia

uni-

[illegible] et ſcientia divina in ratione ſpei ad cognitionem cujuſcumque veritatis, ita neque intellectus Chriſti ut humanus, quamvis careat omni ſcientia creata non dicitur imperfectus, quia illi unitur ſcientia increata verbi. Contra eſt, quia ſcientia & cognitio increata verbi non potuit uniri per modum ſcientiæ & cognitionis intellectui humano Chriſti ſicut perſonalitas & ſubſiſtentia increata verbi fuit unita humanitati per modum termini, & ſuppoſiti ſuppoſitantis Chriſti humanitatem, ſiquidem cognitio quia talis eſt actio immanens & intrinſecè egredi à principio, cui inhæret, & cognitio increata, quæ non egrediatur ab intellectu humano Chriſti, neque eidem inhæreat, ideo non perficitur [illegible] intelligit per ſcientiam increatam. Rurſus quamvis concederemus cognitionem increatam eſſe [illegible] unitam intellectui humano, & intellectum creatum Chriſti intelligere formaliter per cognitionem increatam; & ſimiliter eſſentiam divinam illi unitam per modum ſpeciei intellectui humano Chriſti adhuc intellectus humanus in Chriſto eſſet imperfectus, ſi non intelligeret per cognitionem humanam & creatam, ſiquidem careret proprio actu ſibi debito: neque eſt par ratio de ſubſiſtentia, quia cum natura humana Chriſti non ſuppoſitetur utraque perſonalitate divina, & humana ſimul, eò quia non poſſit eadem natura ſemel ultimatè completa in ordine ſubſtantiali iterum compleri in eodem ordine, & per unam perſonalitatem ſit ultimatè completa in ordine ſubſtantiali, [illegible] poteſt ulterius compleri per aliam, & ideo Chriſti humanitas ſuppoſitata per verbi perſonalitatem perfectius ſubſiſtit, quam ſi propriam ſubſiſtentiam poſſideret: ſecus probabile eſt, intellectum humanum Chriſti poſſe intelligere utraque intellectione, & hinc carentia intellectionis humanæ daret intellectui humano Chriſti imperfectionem.

Dicendum ſecundo hanc ſcientiam in intellectu humano Chriſti fuiſſe creatam, eſt de fide, & deducitur ex ſcripturis, quæ de Chriſto & homine loquentes ei tribuunt ſcientiam Joan. 8. *Scio, unde veni, & quo vado*, cum enim Chriſti humanitas fuerit creata ſcientia in intellectu humano, fuit itidem [illegible] quia Lucæ 2. habetur *Jeſus autem proficiebat ſapientia*, quod non ſolum intelligitur de augmento quantum ad extenſionem, ſed etiam de augmento ſapientiæ ſecundum ſe, ſicut intelligi debet de augmento ætatis, ſed puer JEſus non potuit creſcere ſecundum ſapientiam increatam, ergo tantum creverit ſecundum ſcientiam creatam ſaltem experimentalem. Ratio itidem eſt, quia in Chriſto [illegible] eſt ſcientia creata, ad quam intellectus humanus Chriſti erat in potentia ne in Chriſto daretur potentia fruſtranea: atqui niſi in intellectu humano Chriſti daretur ſcientia creata ejus intellectus humanus eſſet fruſtraneus: ſiquidem intellectus eſt propter intellectionem ſeu ſcientiam ſibi proportionatam: unde ſicut ceſſante fine fruſtra ponuntur media, ita intellectus humanus in Chriſto eſſet veluti medium otioſum & fruſtraneum, quia intellectus ponitur in natura humana, & hæc [illegible] intellectu poſſit cognoſcere, ac intelligere: unde ſicut ceſſante fine fruſtra ponuntur media, ita ſi intellectus humanus in Chriſto non intelligeret intellectione ſibi proportionata & creata, eſſet [illegible] fruſtraneum. Tum quia ſcientia naturalis ſequitur neceſſario ad actus ſenſuum externorum, quos ſine dubio Chriſtus habebat, ab oculis ſiquidem, & aure phantaſia neceſſario excitatur, & [illegible] ſpecies in intellectu: hinc ſcientia naturalis triplex fuit in Chriſto. Prima independens à phantaſmate, qualem habent Angeli, & anima ſeparata. Secunda eſt dependens à phantaſmate, qualem habet anima noſtra unita corpori. Tertia eſt experimentalis, qua id quod alio genere notitiæ cognitum erat, iterum ab intellectu cognoſcitur interveniente cognitione ſenſitiva. Ratio eſt, quia Chriſto ratione unionis hypoſtaticæ debetur tota perfectio connaturalis Angelo, & animæ ſeparatæ vel conjunctæ corpori ſi non repugnet unioni hypoſtaticæ, neque ſupervacanea ſit, ſed ſcientia naturalis independens à ſenſibus non eſt inutilis, quia per ſolam ſcientiam dependentem à ſenſibus habetur tantum notitia admodum imperfecta de anima, Angelis, & aliis objectis, quæ ſub ſenſus exteriores non cadunt: quia ſcientia dependens à ſenſibus nonniſi per alienas ſpecies attingit objecta, quæ ſub ſenſus non cadunt, proinde præter cognitionem actualem & creatam à ſenſibus dependentem, & experimentalem erat neceſſaria Chriſto ut homini alia ſcientia dependens à phantaſmate, quæ perfectius attingeret objecta, quæ ſub ſenſus non cadunt.

Quod ſi dicas repugnare diſcurſum reperiri ſimul cum viſione intuitiva perinde ac voluntas non poteſt medium eligere ad finem, quem poſſidet, atqui ſcientia in intellectu humano Chriſti eſt juncta cum viſione intuitiva, ergo repugnat dari in Chriſto ſcientiam diſcurſivam: præterea quia de ratione diſcurſus eſt progreſſio ab aliquo noto ad aliquid ignotum. Sed contra negatur aſſumptum, quia non repugnat diſcurſum ſimul cohærere cum viſione intuitiva, alioquin multò magis repugnaret ſimul eſſe cum viſione ſcientiam abſtractivam: ſecundum enim diverſas rationes, & media haberi poteſt cognitio intuitiva & diſcurſiva. Neque eſt par ratio de voluntate in ordine ad electionem medii ad finem, quem poſſidet, quia electio medii ad finem eſt eſſentialiter connexa cum deſiderio efficaci dicente abſentiam objecti: nemo enim deſiderat, quod eſt præſens, & actu poſſidet, ſed tantum de illo gaudet: diſcurſus vero ex diverſo medio eſt compatibilis cum viſione.

An vero Chriſti ſcientia naturalis fuerit à primo inſtanti ſuæ conceptionis ac unionis cum verbo perfectiſſima, negant Hæretici. Agnoetæ ſiquidem authore Themiſtio Diacono ut refert Sanctus Gregorius *lib.* 8 *epiſt.* 42. aſſerebant Chriſtum ab initio ſuæ conceptionis ac unionis cum verbo non habuiſſe ſcientiam perfectam, eò quia Chriſtus ignoraverit diem judicii, non enim divinitati hæc ignorantia tribui poterat, ſed tantum animæ creatæ in Chriſto. Cum enim verbum divinum in Chriſti humanitate aſſumpſerit corpus corruptibile ut moriendo nos à morte eriperet, accepit etiam corporis corruptibilis ignorantiam ſcilicet humanæ mentis ignorantiam, ut nos ab ignorantia liberaret, ſicut enim aſſumpſit corpus corruptibile, ut nos à corruptione eriperet, ita etiam humanæ mentis ignorantiam ut nos ab ignorantia liberaret. Et hanc hæreſin ſequuntur ferè omnes recentiores Hæretici, aſſerẽtes Chriſti animã paulatim didiciſſe, quæ verè ignorabat, imo & aliquid egiſſe, quod corrigi debuerit. Martinus Lutherus in concione de natali Domini expendens locum Marci 13. *Intempeſtivam* ait *narrationem quidam afferunt hic dicentes: filius neſcit id eſt, noluit ſcire. Quid opus eſt iſtis commentis? Chriſtus verus homo fuit, quare ut alius purus homo, ſed ſanctus homo non quolibet tempore cogitavit, dixit, voluit, intellexit omnia.* Et infra, *ſicut enim non quolibet*

bet tempore omnia vidit, audivit & ſenſit, ita etiam corde non omnia ſemper agnovit. Sed quantum illud dixit, ac docuit Dominus. Zvvinglius in confeſſione fidei ad Carolum V. art. 1. ait: Chriſti ſapientiam paulatim creviſſe, Bucerus in cap. 24. Matth. ait: *Ut ergo omnia alia humana infirmitatis in ſe recepit, hominibus per omnia ſimilis factus excepto peccato, ita etiam humanam ſcientiam ignorantiam rationem videlicet, mentemque humanam, quæ per intervalla augetur ſive accreſcit, ſive diminuitur, aſſumpſit; ſecundum quam nimirum aliquid neſcire dicitur. Ideo alibi habetur; Proficiebat ſapientia, ætate & gratia.* Calvinus itidem in cap. 24. Matth. ait: *Porro ter & quater inſanus foret, qui ſe gravatim ignorantiæ ſubjiceret, quam nec ipſe quidem Dei Filius noſtra cauſa ſubire abnuit.* Theodorus Beza *in lib. contra Andream Jacobi de duabus naturis Chriſti* ad objectionem ei factam de ignorantia tributa Chriſti animæ reſpondit cum Luthero & Calvino talem ignorantiam in Chriſti anima à ſe concedi. Prætcrea Calvinus in cap. 26. Matth. de Chriſti oratione in horto ait: *Metu perculſus, & anxietate conſtrictus fuit, ut neceſſe foret inter violentos tentationum fluctus alternis votis quaſi vacillare. Hæc ratio eſt, cur mortem deprecatus mox ſibi frænum injiciat Patriſque imperio ſubjiciens votum illud ſubito elatum caſtiget, ac revocet,* ac ſi ignoraſſet quale fuerit deſiderium de morte ſubeunda, & ipſum poſtea pœnituerit illius, quod propterea nitatur caſtigare, ac revocare, unde infra pergit: *Videmus ut Chriſtus ſtatim ab ipſis carceribus affectum ſuum cohibeat, ſeque ipſum maturè cogat in ordinem.* Et rurſus *non hæc meditata Chriſti oratio, ſed vis & impetus doloris ſubitam ei vocem extorſit, cui ſtatim addita fuit correctio, eadem vehementia præſentem cœleſtis decreti memoriam illi abſtulit.* Hæc Calvinus, qui non ſolùm ignorantiam, verùm & oblivionem ac peccatum non veretur Chriſto tribuere: & ita cenſent, plures alii hæretici innitentes ſacris ſcripturis ad ſuos probandos errores ad Hebræos 2. & 4. debuit aſſimilari fratribus per omnia abſque peccato, Luc. 2. *Puer creſcebat, & confortabatur Spiritu plenus ſapientia & gratia Dei erat in illo.* Marc. 13. *De illo die nemo ſcit, neque Angeli neque Filius, niſi ſolus Pater.* Matth. 26. *Si poſſibile eſt tranſeat calix iſte, ſed non quod ego volo, ſed quod tu,* ubi Chriſtus videtur revocare, & corrigere priorem ſuam orationem, tum quia vel Chriſtus ſciebat fuiſſe poſſibile, ut calix transferretur, vel ſciebat id impoſſibile fuiſſe, vel ignorabat, an impoſſibile, vel impoſſibile eſſet. Si ignorabat, ergo ſimul cum humanitate ignorantiam humanæ mentis aſſumpſit: ſi ſciebat eſſe poſſibile, cur dubitavit? ſi noverat eſſe impoſſibile cur petebat. Denique ſi venerat mortem ſubiturus pro humano genere redimendo, cur mortem deprecabatur?

Catholicorum vera ſententia eſt, ſcientiam naturalem dependentem à ſenſibus fuiſſe infuſam animæ Chriſti à primo inſtanti ſuæ conceptionis, ac unionis cum verbo, & quidem in gradu ita perfecto, ut non potuerit creſcere in ea ratione, ſed tantùm in ratione ſcientiæ experimentalis. Idque probatur ex ſcripturis Jerem. 31. *Novum creavit Dominus ſuper terram, fœmina circumdabit virum,* quæ verba ſancti Patres intelligunt de incarnatione Verbi, quia Chriſtus adhuc in utero matris exiſtens adeo erat perfectus quoad virtutes pertinentes ad intellectum, & voluntatem, ut à Propheta dicatur *Vir*, hinc Cyprianus de nativitate Chriſti ait: *Quem nos parvulum Propheta nuncupat virum inſinuans ei nunquam defuiſſe virtutem, ſed ſemper virilis ætatis adfuiſſe fortitudinem, quam infantilis infirmitas occultabat.* Jeſaiæ cap. 11. *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ;* quem textum exponunt communiter ſancti Patres de Chriſto, quatenus à primo inſtanti ſuæ conceptionis accepit ſcientiam naturalem dependentem à ſenſibus in gradu perfecto. Hoc idem ſignificant alia ſcripturæ loca, quibus Chriſtus dicitur unctus à Deo Spiritu ſancto. Pſalm. 44. *Unxit te Deus, Deus tuus.* Jſaiæ cap. 61. *Spiritus Domini ſuper me, eò quod unxerit.* Actor. 4. *Convenerunt adverſus ſanctum puerum tuum JEſum quem unxiſti.* Actor. 10. *Unxit eum Dominus Spiritu ſancto, & virtute,* & ratio itidem deſumitur ex ipſa unione hypoſtatica, ſeu unctione, qua Deitas fuit unita humanitati Chriſti. Etenim ratione unionis hypoſtaticæ naturaliter delebantur Chriſto omnes virtutes tam morales, quàm intellectuales, proinde datæ illi ſtatim fuerunt: quia nulla fuit ratio eas ad tempus differendi; & ex alio capite hujusmodi virtutes neceſſariæ erant ad actus meritorios eliciendos, quos Chriſtus ab initio ſuæ conceptionis incepit exercere: hinc anima Chriſti poſterius natura habuit hanc ſcientiam infuſam, quàm fuit verbo unita tanquam proprietatem conſequentem ad unionem hypoſtaticam. Contra tamen præcitatos ſcripturæ textus duæ inſurgunt difficultates. Prima quia in nullo horum locorum habetur, quod hæc unctio facta ſit in conceptione, quinimò videtur potiùs facta anno 30. quando ſuper eum deſcendit Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ, quod videtur innuere S. Hieronymus in comment. Iſaiæ cap. 61. Secunda difficultas, quia tametſi conſtaret in ipſa conceptione fuiſſe Chriſtum unctum Spiritu ſancto ac refertum omnibus donis, adhuc tamen potuiſſet ſapientia, & gratia urgeri, perinde ac Luc. 1. dicitur de Joanne Baptiſta, & Spiritu ſancto replebitur adhuc ex utero matris ſuæ, atqui conſtat Joannem poſtea creviſſe in gratia, & ſanctitate, ac multò magis virtutibus excelluiſſe. Verum hæc non urgent, ad primam reſpondetur hanc unctionem non potuiſſe fieri niſi in ipſo inſtanti conceptionis, verba enim Iſaiæ hoc ſignificant, cum ait: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſuper eum Spiritus Domini, Spiritus ſapientiæ,* ubi Propheta conjungit cum ipſa conceptione ex virgine deſcenſum Spiritus ſancti ſuper Chriſtum cum omni copia donorum, virga enim florens eſt ipſa virgo, quæ concipir Chriſti humanitatem & flos de radice ejus aſcendens eſt ipſe Chriſtus, adeoque ſuper florem, ſeu ſuper Chriſtum hominem nondum natum, ſed tantum conceptum Spiritus ſanctus deſcendit, replevitque ſapientia, intellectu, conſilio fortitudine ſcientia & pietate. Secundò reſpondetur, quòd ſi Chriſtus tantùm anno trigeſimo ſuæ ætatis unctus fuiſſet, Angelus non dixiſſet ad Paſtores Luc. 2. *Natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus,* Chriſtus autem nihil aliud ſignificat niſi unctum, ergo antequam naſceretur Chriſti humanitas erat uncta. Tum quia Joan. 1. habetur: *Et verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis (& vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre plenum gratiæ & veritatis,)* ergo cum primum verbum divinum Chriſti humanitatem aſſumpſit eum ſua divinitate unxit, ac omni ſapientia, intellectu, conſilio, fortitudine, ſcientia & pietate replevit. Neque obſtat citatus D. Hieronymus

nymus

Digitized by Google

[illegible] tantum lo- [illegible] in baptiſmo ſuo: vel etiam de [illegible] unctionis intrinſecæ, quia [illegible] externam unctionem, quam antea ac- [illegible] columba manifeſtavit, & [illegible] Ad ſecundam difficultatem responde- [illegible] Joannes ab initio plenus gratia ad- [illegible] proficere, & creſcere in ſuſcepta gra- [illegible] quia dona gratiæ accepit ſine [illegible] conceptionis, Joannes verò [illegible] ſiquidem de Chriſto ait Joannes cap. [illegible] *omnes accepimus*, quia DEUS [illegible] Spiritum ſecundum menſuram cum [illegible] fuerit cum verbo identificatus: [illegible] non eſt idem, dicuntur [illegible] ſecundum menſuram ad Epheſ. 4. [illegible] *data eſt gratia ſecundum menſu-* [illegible] *Chriſti*, adeo ut ſit Chriſtus, qui acci- [illegible] det aliis cum menſura: quod ſi [illegible] accepit dona gratiæ jam à primo in- [illegible] accepit ſcientiam natura- [illegible] ſenſibus & quidem in gradu [illegible] potuerit creſcere in ea ratione, ſed [illegible] ſcientiæ experimentalis, hinc Jo- [illegible] de Chriſto ait: *Tu omnia noſti*, & Apoſtolus [illegible] *in quo ſunt omnes theſauri ſcientiæ, &* [illegible] Semel quod virtutes naturales appe- [illegible] Chriſto ab initio, debuerunt etiam [illegible], alioquin ſine iſtis illæ inanes [illegible] voluntatis præſupponit cogni- [illegible], & non eſt major ratio de iſtis, [illegible] tum quia ſi Chriſtus non niſi à ſenſi- [illegible] ſcientias valde imperfectas eas poſ- [illegible] per ſenſus non poterat experientiam [illegible] rerum. Demum quia virtu- [illegible] fuerunt ab initio infuſæ Chriſto in gradu [illegible] ergo etiam ſcientiæ naturales in gradu per- [illegible] Non enim videtur credibile quod Verbum [illegible] factum ſit homo, & non ſimul effuderit [illegible] humanitatem, cum primum illam aſſumpſit [illegible] quorum erat capax. Etenim ſi crea- [illegible] Chriſti, quam propriam ſibi effecit, adeo [illegible] communicationem idiomatum anima Chriſti [illegible] Dei, non videtur veriſimile, eam ne- [illegible] ſapientiſſimam conſtituiſſe; [illegible] Damaſcenus cum ait, eos non [illegible] incarnationem, qui credunt [illegible] in ſcientiis profeciſſe. Tum [illegible] & gratia Chriſto homini naturalis [illegible] D. Auguſtinus in Enchirid cap. 40. [illegible] à Deo animæ infuſa, ſed quia [illegible] principio, & per modum [illegible] ſiquidem ipſe Chriſtus ſe ipſum gra- [illegible] quatenus ex una Chriſti na- [illegible] hæc dona redundabant, proinde [illegible] hanc gratiam, & ſapientiam [illegible] ſed in eodem inſtanti, quo ejus [illegible] hypoſtaticè unita, & ideo [illegible] ſtatim uber- [illegible] Chriſtus ut ho- [illegible] aſſumpta à Verbo ſtatim cœperit [illegible] eodem inſtanti humanitas [illegible] quia Chriſtus ut homo cæ- [illegible] & filius eſt hæres omni- [illegible] nec demum Chriſtus ex- [illegible] ex morte patris cum Pater [illegible]: & hoc eſt quod urget [illegible] cap. 17. ubi ait, Deum de- [illegible] ſapientiam, & gratiam, quia [illegible] dediſſe munera quæ-dam quia ſervi ſunt. Tum quia Chriſtus ſtatim in primo ſuæ conceptionis inſtanti factus eſt caput non ſolùm hominum, ſed etiam Angelorum; ergo debuit tunc repleri ſapientia, gratia, & beatitudine: quia non decebat caput eſſe minus ornatum, quam inferiora membra. Demum quia Adam creatus ſapientiſſimus, eò quia ſtatim à Deo conditus impoſuerit nomina omnibus animantibus Geneſ. 2. ergo multo magis ſecundus Adam debuit in ipſa conceptione ſapientiſſimus eſſe, cum longe perfectior fuerit primo, qui obnoxius fuit peccato, & à ſtatu exciderit innocentiæ. Conſtat igitur, Chriſtum ut hominem à primo ſuæ conceptionis inſtanti plenitudinem accepiſſe omnium donorum, ſcientiæ, ac ſapientiæ, hinc D. Bernardus *homil.* 2. ſuper *Miſſus eſt* ait: *Sive latens in utero, ſive vagiens in præſepio, ſive jam grandiuſculus in templo. ſive jam perfectæ ætatis docens in populo, æquè profectò plenus fuit Spiritu ſancto, neque fuit hora in quacunque ætate ſua, qua de plenitudine illa, quam in conceptione ſui accepit in utero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adjiceretur.* Et D. Gregorius Nazianzenus oratione in Baſilium ait de Chriſto ut homine: *Proficiebat ſapientia, non ut incrementum aliquod acciperet cum ab initio Dominus gratia, & ſapientia abſolutus eſſet; ſed quod his hominibus ignaris paulatim aperirent.* Cum igitur Chriſto ut homini ab initio ſua conceptionis plenitudo ſcientiæ, ac ſapientiæ impertita fuerit non potuit ulla obſcurari ignorantia: unde D. Ambroſius lib. 5. de fide cap. 8. proponens ſententiam quorundam illorum aſſerentium, Chriſtum ut Deum omnia ſciviſſe, non autem ut hominem, eo quia ſcriptum ſit *proficiebat ætate.* Reſpondet *Hæc tamen alii dicunt: ego autem multo magis arbitror, quod Filius, qui cum hominibus converſatus, & hominem egit, & carnem ſuſcepit, noſtrum aſſumpſit affectum, ut noſtra ignorantia neſcire ſe diceret, non quòd aliquid ipſe neſciret.*

Solvuntur quæ ab hæreticis fuerunt argumenta objecta. Ad primum Agnoitarum reſpondetur, Verbum divinum non aſſumpſiſſe Chriſti humanitatem cum ignorantia, ſed naturam humanam integram cum omnibus quæ ad illius perfectionem pertinerent, habetur in ſymbolo Athanaſii de Chriſto, *perfectus Deus perfectus homo*, quoad eſſentialia quæ hominem perficiunt, cæterum accepit Chriſti humanitas aliquot defectus ſequentes naturam corruptam, ut eſſe obnoxiam fami, ſiti, doloribus, ac morti non tamen omnes defectus, quia Verbum non aſſumpſit naturam humanam Chriſti peccato, fomite, ac ignorantia deturpatam: quia hi defectus non pertinebant ad eſſentiam, neque ad perfectionem humanitatis aſſumptæ: unde ex defectibus naturæ humanæ non habuit Chriſti humanitas niſi illos qui conducebant ad finem noſtræ redemptionis; ut poſſe pati, dolere, mori, quia hi defectus fuerunt media aſſumpta ad finem aſſequendum humanæ redemptionis, & per hos defectus meruit apud Deum, eſt enim patentia virtus, cujus exercitio meremur: at fomes peccati, & ignorantia non erant media utilia, neque eligibilia in ordine ad aſſecutionem finis redemptionis noſtræ. Unde cum Apoſtolus ad Hebræos 2. & 4. ait: *Chriſtum debuiſſe aſſimilari fratribus per omnia abſque peccato*, non debet intelligi, quod debeat aſſimilari etiam in ignorantia, quæ non eſt peccatum, & eſt in puris hominibus: ex eo enim quòd Apoſtolus excipiat peccatum; excipit etiam omnes illos defectus qui non conducebant ad opus noſtræ redemptionis, dicuntur enim peccata, quatenus ſunt effectus peccati,

ut ignorantia, fomes: neque obſtat quod Apoſtolus dicat *aſſimilari per omnia*, quia *per omnia* intelliguntur omnia pertinentia ad perfectionem naturæ, vel conducentia ad opus noſtræ redemptionis: alioquin ſi omnia deberent eſſe in Chriſto, quæ nobis inſunt, non debuiſſet concipi de Spiritu ſancto, nec naſci ex Virgine, neque in infantia impleri ſapientia nec carere fomite, ac rebellione partis inferioris ad ſuperiorem, quia hæc omnia verificantur de puro homine. Deinde textus Apoſtoli non eſt qualis ab Agnoitis, & eorum ſectatoribus objicitur: ait enim D. Paulus ad Hebræ. 2. *Debuit per omnia fratribus aſſimilari* & in hoc loco non habetur quod additur *abſque peccato*, & ſenſus eſt ut debuerit aſſimilari per omnia, quæ ad naturaȝ pertinent; ad Hebræ. 4. loquens de Chriſto ait Apoſtolus: *Tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*, & ſenſus eſt, quod Chriſtus fuerit tentatus modis omnibus in anima, & corpore & in omnibus non peccavit, neque induci potuit ut peccaret. Ad alium ſcripturæ locum deſumptum ex Luc 2. Reſpondetur Evangeliſtam aſſerere puerum Jeſum plenum ſapientia, & gratia: ſi plenus, ergo non potuit ulterius impleri, quod enim redundat non poteſt quidquam ulterius capere: ergo in Chriſto nulla fuit vacuitas ignorantiæ quæ ſapientia impleretur: creſcebat autem ſapientia experimentali, quatenus ſapientia quæ illi inerat experimento firmabatur. In Chriſto ſapientia tam creata, quàm increata replebant magis in dies ſenſus, & organa corporea ut adaptarentur ad opera excellentiora facienda. Hunc ſenſum indicat D. Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos, ubi ait: *Chriſtus creſcebat corpore, & roborabatur ſpiritu non extrinſecus adveniente, ſed qui in ipſo erat, ut opera perfectiora faceret, & pariter implebatur ſapientia non aliunde adjecta, ſed ea quæ in ipſo erat diffundente ſe & poſſidente omnia membra, ſenſusque omnes*, unde ſequitur dicens: *& gratia Dei erat in illo*, non dicit acquiſivit gratiam, quia quod acquiritur non poſſidebatur; & quia Chriſtus gratiæ plenitudinem à primo ſuæ conceptionis inſtanti ſemper poſſedit, ideo dicit gratia erat in illo. Præterea dici poteſt, quòd replebatur ſapientia acquiſita ſcilicet per experimentum mediantibus ſenſibus, hanc enim ſcientiam per experientiam propriam Chriſt9 acquirebat, tametſi nihil Theoricè ignoraret, ob ſibi rerum infuſam omnium ſcientiam; practice enim ea omnia ignorabat, quæ non fuerat expertus; in quo ſenſu Apoſtolus dicit ad Hebræ. 5. Chriſtum didiciſſe obedientiam per ea quæ paſſus eſt. Hæc doctrina deſumitur ex D. Ambroſio *de Incarn. Dom. cap. 7.* ubi ait, Chriſtum habuiſſe naturam humanam initio perfectam, & non alio minus ſenſu humano, ſeu per experientiam profeciſſe. Duplex in Chriſto fuit ſcientia una, Theorica, & hæc infuſa fuit tota ſimul ab initio ſuæ conceptionis, alia practica, & hanc per experientiam beneficio ſenſuum acquiſivit in tempore. Alii ſancti Patres, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus, Damaſcenus, Beda, Anſelmus, Bernardus explicantes illud *Luc* 2. Jeſus autem proficiebat ſapientia, ætate, & gratia, aſſerunt Chriſtum profeciſſe ſapientia, & gratia opinione hominum, quibus in dies magis aperiebat ſapientiam ſuam, perinde ac ſol qui quò proximior accedit ad meridiem eo clariores apparens hominibus ejus radii & majorem ac intenſiorem experiuntur homines ejus æſtum, & calorem. S. Damaſcenus id explicat exemplo magiſtri, qui dicitur proficere in ſcientia, quando hanc edocet diſcipulos & iſti proficiunt, adeo ut profectus diſcipulorum tribuatur magiſtro, qui cum diſcipulis dicitur prof... ille docendo iſti addiſcendo, & quia homines ... ficiebant ſemper magis in addiſcenda Chriſti ... na dicebatur Chriſtus proficere ſapientia, ætate ... gratia. Objicit tamen Calvinus quia Chriſtus ... batur *proficere ſapientia & gratia apud Deum, & ... mines*, & in opinione Dei non creſcit, ergo hæc ... plicatio non ſubſiſtit. Sed contra, quia illud ... *Deum, & homines* debet conjungi cum profect... gratia, non cum profectu in ſapientia, vel at... non enim dicimus aliquem profeciſſe ſapientia ... ætate apud Deum, & homines, quia ſapientia ... ætas ſunt res abſolutæ, quæ non depen... ſicut dependet gratia, quæ ab alio accipi... pacto rectè dicimus aulicum proficere in gratia ... principem, quatenus in dies fit gratior. Chriſtus ... tur apud Deum, & homines proficiebat gratia ... tenus quotidie magis ab hominibus diligeba... à Deo recipiebat ſigna exteriora divinæ ben... tiæ, quibus creſcebat quotidie in externis ſign... vinæ benevolentiæ; ſicut de Samuele 1. Reg 2. ... tur: *Puer autem proficiebat, & creſcebat, & p... bat tam Deo quam hominibus.* Proficiebat e... Chriſtus apud homines quatenus multiplicando ... ra ſapientiæ faciebat alios proficere, & ipſe etia... dies hominibus ſapientior apparebat.

Ad illud Marci 13. ubi Chriſtus dicitur ign... ſe diem judicii variè explicantur verba Marci ... gorius lib. 4. epiſt. 42. ad Eulogium approbat ... gii ſententiam, quod Chriſtus dicatur neſcire ... illum in perſona Eccleſiæ non in perſona pro... eſt enim Chriſtus caput militantis Eccleſiæ, & ... quæ dicuntur de Chriſto intelliguntur de c... non de capite. Secunda expoſitio eſt Ambr... cap. 17. Lucæ, Gregorii Nazianzeni orat. 4. de T... log. Cyrilli lib 9. Theſauri cap 4. & aliorum ... rentium Chriſtum ut hominem neſciviſſe die... extremi judicii, quia neſciebat ut homo, ſe... mana ſcientia, ſe divina revelatione; ſeu ſci... infuſa. Tertia expoſitio eſt Epiphanii in Ancho... & Chryſoſtomo homil. de Trinit. Bernardi li... duodecim gradibus humilitatis aſſerentium ... ſtum dixiſſe, ſe neſcire de die illo practicè, ... nondum eum viderat, quamvis illum ſciret pe... entiam infuſam, ac divinam revelationem: i... ſenſu Adam ante peccatum dicebatur non ſci... num nec malum ſcilicet practice, non the... Quarta expoſitio eſt Ambroſii lib. 5. de fide c... Hieronymi, Chryſoſtomi, Baſilii lib. 4. in Eun... um. Theophylacti in cap. 24. Matth. Aug... lib. 1. de Geneſ. contra Manichæos cap. 22. & ... rum dicentium, Chriſtum dixiſſe ſe diem ill... ſcire, quia non ſciebat ad dicendum aliis, h... neſcivit, ut aliis revelaret, & quia eos neſci... faciebat, interrogatus de die illo aſſignavit ca... cur non eum revelaret, quia non didicit à Pa... aliis revelaret, ſed ut hoc ſecretum ſibi ſe... Neſcivit igitur ad revelandum. Duo ſimul ne... tur ſcientia illius diei, & revelatio ejuſdem, ... tia ſola erat in Chriſto, ſed ſcientia, & revela... mul non erat in Chriſto, ſed potius ejus non ... latio: hinc Chriſtus Joan. 15. *Vos autem ... amicos, quia omnia, quæcunque audivi à ... meo nota feci vobis* & tamen non ... pliciter eis manifeſtaverat cum cap. 16. ... *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non po... tare modo*, unde dixerat illis quæcunque ... Patre ad dicendum illis. perinde Marc. 13. ... rogatus de die judicii reſpondit ſe non ſci... quæ ſciebat, ad illis manifeſtandum. Obj...

men Calvinus quia Chriſtus ait: *nemo ſcit neque angeli, neque filius, niſi ſolus Pater*, unde ſi illud (neque filius) intelligatur, quòd filius ſcit quidem ſed non ad dicendum: ergo etiam de Angelis hoc dici poterit, videlicet illos quidem ſcire ſed non ad dicendum. Rurſus vel Chriſtus neſcivit ad dicendum ulli vel ad dicendum Apoſtolis, primum dici nequit, quia dixit Spiritui ſancto; nec ſecundum aliàs eſt etiam falſa exceptio illa, *niſi ſolus Pater*; nam nec Pater ſciebat ad dicendum Apoſtolis. Sed contra quia ex textu habetur nec angelos, nec filium ſcire ad dicendum, an verò ſciant alio modo hic non explicatur; ſcimus tamen aliunde, Chriſtum ſcire hunc diem, cum nobis innoteſcat eſſe conſtitutum Judicem in die illo univerſalis judicii, & ad Coloſſ. 2. dicat Apoſtolus: *Quia in eo ſunt omnes theſauri ſcientiæ, & ſapientiæ Dei.* Angelis verò hæc notitia non eſt neceſſaria, neque aliunde ex ſcripturis ſcimus angelos omnia noſſe. Ad ſecundum Reſpondetur, filium non ſcire ad dicendum ulli ſed intelligitur de filio ut homo eſt, quomodo non fecit ſcire Spiritum ſanctum. Solus autem Pater ſumptus non perſonaliter pro ſola prima perſona, ſed eſſentialiter pro Deo, quo pacto dicimus: Pater noſter qui es in cœlis, dicitur ſcire, quia fecit ſcire Chriſtum hominem, ut explicat D. Auguſtinus *lib. 1. de Geneſ. contra Manichæos c. 22.*

Ad aliud Matth. 26. *Si poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte*, ex quo hæretici inferunt correxiſſe priorem ſententiam. Reſpondetur id eſſe blaſphemum cum de illo 1. Petri 7. dicatur: *Qui peccatum non fecit*, & Apoſtolus Paulus 2. ad Corinth. 5. dicat, *qui peccatum non novit*: & ſancti Patres non ſolum docuerunt Chriſtum de facto non peccaſſe, ſed neque potuiſſe peccare. D. Ambroſius lib. 2. de Fide cap. 3. aſſerit, Chriſtum illis verbis tantùm ſignificâſſe ita ſe habuiſſe, quantum ad affectum portionis inferioris, ac ſi de facto dubitaſſet. Neque ratio allata quidquam evincit; quia Chriſtus revera ſcivit abſolutam poſſibilitatem ſuæ petitionis, quia apud Marcum ait: *Abba Pater omnia poſſibilia tibi ſunt.* Rurſus ſciebat poſito decreto de redimendo humano genere per mortem impoſſibile eſſe, ut calix ille tranſiret; non tamen inde ſequitur fruſtraneè oraſſe, quia id expediebat ad oſtenſionem veritatis humanæ naturæ, cui proprium eſt mortem imminentem expaveſcere, ut obſervat Auguſtinus lib. 3. de conſenſu Evangeliſtarum. Præterea illud *ſi poſſibile eſt* ſignificat *ſi placet*. Sciebat enim Deo nihil eſſe impoſſibile, unde petebat ſi eſſet poſſibile ſecundùm Dei pleneplacitum; unde Luc. 22. habetur: *Pater ſi vis transfer à me calicem hunc, veruntamen non mea, ſed voluntas tua fiat*, dicit ſi vis, non quia ignoret Patrem nolle, ſed ut oſtendat affectum naturalem ſuæ voluntatis ad fugiendam mortem, conjunctum cum omni ſubjectione ad paternam voluntatem; unde voluntas Chriſti de non ſubeunda morte non fuit efficax, ſed potius quædam velleitas in ordine ad affectum portionis inferioris; voluntate enim deliberata ad redimendum humanum genus voluit necem, & paſſionem pati, oravit autem, ut calix à ſe transferretur, ut oſtenderet ſe eſſe verum hominem, ac verè doluiſſe, ac poſſum, & mortuum eſſe, ut explicat S. Chryſoſtomus, quia plures futuri erant hæretici, qui negarent Chriſti veram carnem & paſſionem. Demum voluit ita orare, ut nos doceret modum orandi cum ſubjectione plena ad Dei voluntatem, ſeu ſi ſit ſecundùm ſuum beneplacitum ut exaudiamur, propterea dixit *veruntamen non mea, ſed voluntas tua fiat.* Chriſtus autem partim fuit auditus in eo quod abſolutè petebat juxta illud Joan. 11. *Sciebam quia ſemper me audis*, non fuit verò exauditus in eo quod petiit ex naturali affectu Pſ. 2. *Clamabo per diem, & non exaudies.*

Supereſt explicandus alius ſcripturæ textus Joan. 11. ubi Chriſtus interrogavit ſorores Lazari ubi eum poſuiſſent; ex qua interrogatione inferunt hæretici, Chriſtum ignorâſſe locum, ubi poſitus erat Lazarus. Sed reſpondetur, Chriſtum optimè ſciviſſe locum ubi erat Lazarus per ſcientiam infuſam, & beatam, ſiquidem ut rectè obſervat Cyrillus, quomodo poterat ignorare, ubi eum poſuiſſent, qui paulò ante longè remotior nemine nuntiante mortuum eſſe noverat. Unde ſi Chriſtus interrogavit, non fuit interrogatio illa orta ex ignorantia, ſed ut vel aliorum fidem manifeſtaret, ut expendit D. Auguſtinus *ſerm. 54. de Verb. Domin.* vel ut miraculum omni prorſus careret ſuſpicione: ſiquidem ſuſpectum potuiſſet videri, ſi oſtendiſſet ſe locum ſciviſſe, quaſi inter ipſum & Lazarum fuiſſet res compoſita ut explicat D. Joannes Chryſoſtomus, vel tandem ut idem cenſet interrogavit, ut utramque naturam humanam interrogando, & divinam mortuum ſuſcitando demonſtraret.

Quòd ſi dicas Chriſtum ſaltem circa poſſibilia plura ignorâſſe, quia ut homo non cognovit omnia poſſibilia, quæ ut Deus cognovit, proinde habuit ignorantiam eorum poſſibilium, quæ non cognovit. Contra eſt, negatur conſequentia, quia exinde tantùm ſequitur Chriſtum habuiſſe meram negationem ſcientiæ eorum poſſibilium, quæ non cognovit: hæc autem negatio ſcientiæ non eſt ignorantia, quia hæc dicit carentiam ſcientiæ debitæ: & quia cognitio omnium poſſibilum nulli eſt creaturæ debita, tametſi hypoſtaticè divino ſuppoſito unitæ: quamobrem carentia illa non fuit ignorantia, ſed pura negatio, quæ etiam ignorantia negativa dici ſolet, hæc autem nullam involvit imperfectionem, quia cùm non ſit debita ſubjecto, illi non vertitur vitio: hoc pacto ſolet etiam reſponderi ad aliud argumentum petitum ex eo, quia in Chriſto dicitur fuiſſe vera admiratio, quæ neceſſariò ſupponit admirantem cauſam ignorare effectus: ſolet enim reſponderi ignorantiam, quam admiratio præſupponit eſſe vel negativam, vel privativam, & in Chriſto fuiſſe negativam, quæ non involvit imperfectionem.

Dicendùm tertiò intellectum creatum Chriſti non fuiſſe ulli obnoxium errori, adeo ut omnis cognitio elicita ab intellectu humano Chriſti fuerit certa, & deducitur ex illo Joan. 1. *Plenum gratia & veritatis*, ubi Chriſtus dicitur plenus veritatis, non ſolùm quia figuras, & promiſſiones veteris legis adimpleverit, ut cum D. Thoma expendunt plures, verùm etiam quia in ejus intellectu, & ore nullus unquam inventus fuerit error. Fuit enim Chriſtus ſummè ſapiens, ut explicat Auguſtinus *lib. 13. de Trinit. cap. 19.* ubi per ſcientiam, & veritatem ſapientiam intelligit. Præterea quia Chriſtus ipſe Joan. 18. ait: *In hoc natus ſum, ut teſtimonium perhibeam veritati*: hoc autem minimè poſſet verificari, ſi ejus teſtimonium erroneum, & mendax eſſe potuiſſet, demum quia Chriſtus loquens de ſua doctrina ait Joan. 7. *Doctrina mea non eſt mea, ſed ejus qui miſit me Patris*, atqui doctrina Patris, & Chriſto infuſa non poteſt erronea eſſe, cùm non poſſit Pater errare, neque falſitati ſubeſſe, ex quo clarè evincitur intellectum humanum Chriſti nulli potuiſſe eſſe errori obnoxium.

Ratio etiam id ſuadet, quia quævis intellectio humana Chriſti vel fuit independens à ſenſibus ac pertinens ad

Digitized by Google

ad ſcientiam beatam & infuſam : vel fuit dependens à ſenſibus, & pertinens ad ſcientiam acquiſitam : ſed in intellectione independente à ſenſibus non potuit eſſe error, alioquin hic refunderetur in Deum, qui propterea infunderet ſpecies intelligibiles erroris, & auxilio ſuo ſpeciali concurreret ad aſſenſum falſum: quod redundaret in maximum detrimentum Chriſtianæ fidei: eo enim ipſo quòd in mente, & dictis Chriſti eſſet error, vel aliquid, quod infallibilis non eſſet veritatis nihil dixiſſet omnino infallibile, quia non eſſet major ratio de uno quam de altero, hinc ſequeretur, quod nihil eorum, quæ Chriſtus docuit, credendum eſſet fide divina, quia non poſſemus ſcire in qua materia Chriſtus erraſſet, vel non, unde certum eſt Chriſti ſcientiam independentem à ſenſibus non potuiſſe erroneam eſſe. Quòd verò nec potuerit eſſe erronea intellectio dependens à ſenſibus, ac pertinens ad ſcientiam acquiſitam, ex eo etiam demonſtratur, quia ſemel quòd Chriſtus per ſcientiam beatam & infuſam cognovit evidenter omnes veritates naturales circa nullam earundem potuit errare etiam per diverſum habitum, quia repugnet aliquem videre clarè & evidenter objectum, & errare in ejus viſione, ac cognitione, quòd ſi Adamus decipi non potuit in naturalibus ante peccatum, ut docet Div. Auguſtinus *lib. 3. de libero arbitr. cap.* 13. & cum ipſo Div. Thomas 1. *part. quæſt.* 94. *art.* 4. & deſumitur ex Div. Paul. 1. Timoth. 2. ubi ait: *Adam non eſt ſeductus*, ergo à fortiori neque Chriſtus. Præterea quia verbum ex defectibus humanæ naturæ nonniſi eos aſſumpſit, qui neceſſarii, ac utiles erant ad finem redemptionis humani generis: ſed error non ſolum non erat neceſſarius nec utilis, ſed potiùs contrarius fini incarnationis: ſiquidem Chriſtus datus eſt nobis ut Magiſter juxta illud Joan. 1. *Unigenitus, qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit.* Neque obſtat, Chriſtum dixiſſe Matth. 15. *Omne quod intrat per os in ventrem vadit, & in ſeceſſum emittitur*, quod arti medicæ, ac veræ Philoſophiæ adverſatur: ſiquidem non omne quod ſumitur ore, & in ventrem vadit in ſeceſſum mittitur, cum certum ſit, plures partes converti in ſubſtantiam aliti, & in ipſo manere. Nam contra eſt, quia verba Chriſti ſufficit, ſi verificentur de omni cibo quantùm ad aliquas ſui ſpecies, ſcilicet ſecundum id, quod ad corporis nutritionem ineptum eſt.

Quòd ſi dicas, in Chriſti ſenſibus potuiſſe errorem eſſe, proinde etiam in intellectu cum hæc potentia judicet per ſenſuum miniſteria, & ſecundum ea, quæ à ſenſibus ei repræſentantur. Contra eſt, negatur conſequentia, quia ſi ſermo ſit de cognitione, quæ fit mediis ſpeciebus infuſis, certum eſt hanc cognitionem non dependere à ſenſibus, conſequenter non poſſe ab iiſdem in errorem induci; ſin autem ſermo ſit de cognitione habita per ſpecies acquiſitas miniſterio ſenſuum; quia intellectus prævenitur per ſcientiam infuſam, & beatam, quam habet de objectis omnibus, quæ cadunt ſub ſenſus; neque potuit in Chriſto ſcientia dependens à ſenſibus erronea eſſe, quia intellectus Chriſti impediebatur per ſcientiam beatam & infuſam, ne judicium eliceret erroneum, ac falſum.

Imò neque de potentia Dei abſoluta potuit in intellectu humano Chriſti eſſe error, quia actus ille erroneus, & falſus eſſet elicitus à perſona divina, quæ nullo pacto errare poteſt, etiam in natura aſſumpta, ut communiter evincunt ſancti Patres ex illo Joan. 8. *Ego ſi teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum, quia ſcio, unde venio, & quo vado:* non potuit ergo Chriſtus errare, nec mentiri, quia à Patre per generationem æternam venerat ut Deus, & ad Deum debuit per mortem reverti ut homo. Præterea quia ſi de potentia abſoluta potuiſſet intellectus humanus Chriſti ſubeſſe errori Chriſti doctrina non eſſet infallibilis veritatis ex eo præcisè, quòd conſtet ex iis, quæ ab eo dicta fuerunt. Neque obſtat Chriſtum Joan. 5. aſſerere, *ſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo teſtimonium meum non eſt verum*, quia Chriſtus Joan. 5. loquitur de ſeipſo juxta opinionem Judæorum, & ignorantiam neſcientium Deum eſſe, ac ſi Chriſtus dixiſſet: teſtimonium meum re ipſa veriſſimum quidem eſt, ſed veſtra & vulgi opinione, qui me purum hominem cenſetis falſum eſſe poteſt, & indignum, cui fidem præſtetis. Secus Chriſtus Joan. 8. loquitur non ex opinione Judæorum, ſed ut res ſe habebat, & teſtimonium Dei non poteſt falſum eſſe. Quòd ſi dicas, non repugnare Chriſtum pati & mori, conſequenter neq; repugnare Chriſtum decipi, ac errare, quia Chriſto non minus eſt eſſentialis vita, quàm veritas. Contra eſt, negatur conſequentia, quia paſſio, & mors poſſunt referri ad Deum, ut ad finem, quatenus conducunt ad reparationem humani generis: ſecus error, qui eſt potius cauſa peccandi non eſt referibilis in Deum & potius adverſatur fini redemptionis noſtræ.

Hinc colligitur in intellectu humano Chriſti non fuiſſe cognitionem ullam inevidentem, & obſcuram: ratio eſt, quia hujusmodi cognitio derogaret dignitati Chriſti. Præterea quia Chriſtus ab inſtanti ſuæ conceptionis cognovit omnia clarè per ſcientiam beatam: ſed manente viſione clara Dei non manet fides, neque opinio de eadem re clarè viſa, ſiquidem fides & opinio ſunt aſſenſus obſcuri & incerti, ac ponunt in ſubjecto privationem certitudinis & claritatis, quæ privatio non poteſt ſimul cohærere cum ipſa claritate & certitudine. Perinde ac duo contradictoria nequeunt ſimul eſſe, ergo in intellectu humano Chriſti non potuit eſſe ulla cognitio inevidens & obſcura. Rurſus quia cognitioni obſcuræ, & inevidenti, cujusmodi eſt fides humana, & opinio non repugnat quantum eſt ex ſe ſubeſſe falſum; atqui in Chriſto repugnat error, ut oſtendimus paulo ſuperius. Ergo excludendus eſt à Chriſto omnis aſſenſus obſcurus & incertus. Quòd ſi dicas Chriſtum audiviſſe, quæ à puris hominibus narrabantur, ac plerumque iiſdem aſſenſum præſtitiſſe, conſequenter habuiſſe fidem humanam. Contra eſt, quia tametſi Chriſtus præbuerit aſſenſum veritatibus, quæ ſibi teſtificabantur ab aliis hominibus non tamen innitebatur authoritati dicentium, ſed rerum evidentiæ: non enim Chriſtus iiſdem aſſentiebatur propter authoritatem teſtificantium, ſed propter evidentiam, quam per ſcientiam beatam & infuſam habebat de iis veritatibus, adeoque non præſtabat iiſdem aſſenſum obſcurum fidei, nec formidoloſum opinionis, ſed certum ac evidentem.

CAPUT II.

An intellectus humanus Chriſti potuerit intelligere per cognitionem increatam Verbi?

Certum eſt de facto intellectum creatum Chriſti non intellexiſſe per cognitioem increatam verbi, ut communiter docent Theologi cum Div. Thoma *in 3. diſt. 24. quaſt. unic. art. 1. quaſt. 1. ad 7.* quia Chriſtus de facto elicuit plures actus humanæ intellectionis, qui intellectioni increatæ repugnant, ut actus diſcurſivi, qui non poſſunt in Deum cadere ob imperfectionem, quam in ſe includunt. Rurſus Chriſtus oravit, meruit, & pleraque alia exercuit, quæ ſine actu intellectus, & voluntatis creatæ fieri non potuiſſent: ergo de facto in Chriſto intellectus creatus intellexit per cognitionem creatam. Præterea quia intellectus increatus perſonæ divinæ non dat humanitati poſſe intelligere, conſequenter neque intellectio increata dat intellectui humano actu, & formaliter intelligere. Conſequentia ritè infertur ex antecedenti, quod evincitur ex concilio Lateranenſi, & ſexta Synodo generali, in quibus definitur eſſe in Chriſto duas naturales potentias, divinam & humanam inpermixtas & inconfuſas: ergo effectus formales harum potentiarum ſunt etiam inpermixti, proinde intelligere humanum, quod eſt effectus intellectus humani non provenit in Chriſto ab intellectu divino, ſed ab humano, ergo intellectus humanus in Chriſto nonniſi per cognitionem creatam intellexit. Præterea quia ſi intellectio eſſentialis verbi eſſet formaliter immediatè unita intellectui creato Chriſti in ratione intellectionis, ſequeretur Patrem & Spiritum ſanctum in Myſterio incarnationis non ſolum communicâſſe in affectu & voluntate, verum etiam in aliquo modo realis unionis, quod adverſatur doctrinæ ſanctorum Patrum, ergo de facto intellectus humanus Chriſti nonniſi per cognitionem creatam intellexit. Quòd ſi dicas animam Chriſti ſciviſſe infinita, ut docet D. Thom. proinde per ſcientiam infinitam, ſed ſcientia infinita non poteſt eſſe creata, quia hæc ſemper finita eſt, ergo debet eſſe increata, conſequenter Chriſtus ſcivit infinita per cognitionem increatam. Tum quia hæc perfectio non videtur repugnare fini incarnationis, & ex alio capite exaltat Chriſti dignitatem, proinde videtur Chriſto congruere. Contra eſt, negatur prima conſequentia, quia illa infinita cognita ab intellectu creato Chriſti non ſunt infinita categorematicè, ſeu actu; ſed tantum ſyncathegorematicè ſeu in potentia ad quod non eſt neceſſaria ſcientia increata verbi, ſed ſufficit ſcientia creata animæ Chriſti. Ad id quod addebatur, hanc perfectionem congruere Chriſto & non repugnare fini incarnationis, reſpondetur, quòd tametſi animam Chriſti ſcire per ſcientiam increatam non repugnat fini incarnationis; repugnat tamen abſolutè ſecundum ſe, ſiquidem eo ipſo quod verbum divinum aſſumpſit naturam humanam perfectam eam aſſumpſit cum proprio intellectu, proinde conveniebat Chriſto ut intelligeret per intellectionem creatam proportionatam intellectui creato, alioquin intellectus creatus fuiſſet in Chriſto fruſtraneus; quia non exiret in actum proprium: vel ſi non daretur in Chriſto intellectus creatus, ſequeretur verbum divinum non aſſumpſiſſe naturam humanam perfectam.

Dices Chriſtus ut homo de facto fuit beatus, atqui beatitudo formalis conſiſtit in cognitione increata Dei unita mentibus beatorum, ergo Chriſtus fuit de facto beatus per cognitionem increatam Dei, minor oſtenditur ex Div. Auguſtino *lib. 1. de Trinit. cap. ult.* ubi docet: beatitudinem eſſe ſummum bonum, atqui eſſe ſummum bonum nequit creatæ cognitioni competere, proinde beatitudo conſiſtit in cognitione increata Dei. Rurſus Auguſtinus ait viſionem, qua Deus bonus eſt, eſſe illam, qua apparet mundis corde: atqui viſio qua mundis corde apparet, eſt aliquid increatum, ergo de facto in Chriſto fuit cognitio increata Dei per quam fuit formaliter beatus. Præterea beatitudo formalis eſt finis ultimus creaturæ rationalis: atqui ratio finis ultimi non poteſt formæ creatæ convenire, conſequenter beatitudo conſiſtit in operatione increata, alioquin ſi non conſiſteret in cognitione increata utique deberet in aliquo accidente creato conſiſtere, quod non videtur dicendum, alioquin eſſet imperfectior ipſa natura creata, quia hæc eſt in genere ſubſtantiæ, & beatitudo in genere accidentium, demum quia Deus utpote infinit[us] nequit clarè videri per actionem creatam, quia actio cum ſpeciem ſumat ab objecto ſi hoc ſit infinitum, evadit & illa neceſſario infinita, atqui extra Deum nihil poteſt eſſe infinitum, ergo actio, qua beati Deum intuentur eſt increata. Sed contra negatur minor, & ad ejus probationem reſpondetur ab Auguſt. beatitudinem formalem non vocari ſummum bonum formaliter, ſed tantùm aſſecutivè quatenus beatitudo formalis ſita in clara & intuitiva divinæ eſſentiæ cognitione, eſt prima aſſecutio ſummi boni: & hoc modo eſſe ſummum bonum non repupugnat formæ creatæ, cognitio enim intuitiva beatorum, quatenus terminatur ad divinam eſſentiam eam aſſequitur, & hæc aſſecutio Dei ſummi boni dicitur beatitudo formalis. Rurſus Auguſtinus vocavit beatitudinem formalem ſummum bonum non abſolutè intrinſecè & ſimpliciter, ſed tantum comparativè ad alia bona extra Deum, quatenus inter bona creata non datur majus bonum ipſa beatitudine formali, quæ propterea vocatur ab Auguſtino ſummum bonum. Ad aliud petitum ex Auguſtino reſpondetur, Auguſtinum non loqui de eadem numero, & ſpecie viſione, ſed tantùm de eadem objectivè & ſecundum proportionem.

Viſio autem creata, qua beati vident de facto Deum eſt eadem objectivè cum viſione, qua Deus bonus eſt, & ſecundum proportionem ſeu modum, quia utraque terminatur ad Deum prout eſt in ſe ipſo intuitivè. Ad aliud, quod addebatur beatitudinem formalem eſſe ultimum finem rationalis creaturæ, & rationem finis ultimi non poſſe fotmæ creatæ convenire, reſpondetur beatitudinem formalem eſſe tantùm ultimum finem ut *quo*, & aſſecutivè non verò ut *quod* & formaliter, & non repugnare formam creatam eſſe beatitudinem formalem ut *quo*, quia hoc pacto eſt tantum aſſecutio ſummi boni, & finis ultimi, non verò eſt ipſum ſummum bonum in ſe, quia ad ipſum forma creata terminatur. Ad aliud petitum ex eo, quod inde ſequeretur formam accidentalem eſſe perfectiorem ſubſtantiali, reſpondetur, plures docere non repugnare accidens quod abſo-

abſolutè excedat in perfectione ſubſtantiam. Præterea forma creata, quæ eſt beatitudo formalis excedit naturam beati, quæ eſt ſubſtantia exceſſu ordinis non exceſſu entitatis, quatenus forma illa creata eſt in ordine ſuperiori, ſeu ſupernaturali cujus beneficio natura beati elevatur ad ſtatum beatitudinis: quo pacto etiam gratia ſanctificans, quæ eſt forma accidentalis perfectior eſt quoad ordinem natura ſubſtantiali hominis, non verò quoad entitatem, quia illa eſt in ordine ſupernaturali, ad quem elevat ipſam naturam affectam tali gratia, unde totus exceſſus eſt quoad ordinem, non verò quoad entitatem. Ad aliud quod addebatur Deum infinitum non poſſe intuitivè videri per actionem creatam, reſpondetur, quod tametſi objectum infinitum non poſſit per actum finitum, & limitatum attingi modo infinito, & comprehenſivo, poteſt tamen modo finito, quo pacto beati dicuntur videre totam Dei eſſentiam non verò totaliter.

Dices humanitas Chriſti eſt ſancta ſanctitate increata ſibi hypoſtaticè unita, ergo debet eſſe etiam beata beatitudine increata ſita in intuitiva Dei viſione, ergo de facto intellectus creatus animæ Chriſti intelligit per intellectionem increatam. Antecedens docetur à communi Theologorum ſententia, unde probatur conſeqnentia, etenim beatitudo debet ſanctitati proportionari, & cum ſanctitate increata, & divina non proportionatur beatitudo creata, ſeu viſio intuitiva finita, & limitata, ſed viſio increata, ergo ſi humanitas Chriſti eſt ſancta ſanctitate increata, eſt etiam beata beatitudine increata. Rurſus quamvis beatitudo creata habeat aliquam proportionem cum ſanctitate increata, nulli tamen eſt dubium, quin beatitudo, ſeu forma increata ut communicata humanitati majorem habeat proportionem, ac convenientiam. Conſequenter dicendum eſt humanitatem de facto beatificari etiam beatitudine increata divina. Tum quia ex poſſibilitate ſanctificationis per ſanctitatem increatam ſequitur poſſibilitas beatificationis per beatitudinem increatam. Ergo etiam ex ſanctificatione ſanctitate increata conveniente de facto humanitati Chriſti, ſequitur beatificatio ejuſdem humanitatis præſtita formaliter à beatitudine increata, antecedens oſtenditur, quia ex capacitate ad ſanctitatem, rectè oſtenditur capacitas ad beatitudinem, & conſequenter ex poſſibilitate ſanctitatis, ſequitur poſſibilitas beatitudinis, proinde ex capacitate ad ſanctitatem increatam probatur capacitas ad beatitudinem increatam, conſequenter ex poſſibilitate ſanctificationis humanitatis Chriſti ſanctitate increata ritè infertur poſſibilitas beatitudinis ejuſdem humanitatis per increatam beatitudinem. Sed contra conceſſo antecedenti negatur conſequentia, & ad primam probationem diſtinguitur minor: cum ſanctitate increata ut conveniente Deo per eſſentiam conceditur, quia cum hac ſanctitate rectè proportionatur beatitudo pariter increata, ſed non cum ſanctitate increata ut unita naturæ creatæ ac illi communicata, quia tunc beatitudo non debet eſſe increata, neque infinita: ratio eſt quia ſanctitas in Chriſto humanitate, eſt duplex accidentalis una alia ſubſtantialis, illa conſiſtit in gratia habituali, quæ finita eſt, & creata: hæc verò ſita eſt in ipſa Deitate mediante unione hypoſtatica unita humanitati, & hæc infinita, & increata eſt, & huic proportionatur beatitudo in increata, ſicut gratiæ habituali proportionatur beatitudo creata: ideo autem ſanctitas increata habetur in Chriſti humanitate, quia non oritur à principiis intrinſecis humanitatis Chriſti, ſed ei communicatur ab extrinſeco, ſecus beatitudo cùm ſit actus intellectus, & cognitio intuitiva divinæ eſſentiæ provenit ex principiis intrinſecis humanitatis Chriſti, & quia Chriſti humanitas eſt quid creatum, ideo non poteſt ab ipſa oriri niſi beatitudo creata, hinc ad ſecundam probationem conſequentiæ negatur ſuppoſitum antecedentis, quia exceſſus proportionis ſupponit in excedente proportionem: & beatitudo increata quamvis habeat convenientiam entitativam imò & identitatem cum ſanctitate increata ut naturæ creatæ unita non tamen habet proportionem cum illa, quia proportio ſupponit poſſibilitatem, proinde ut beatitudo increata, & communicata ſubjecto creato habeat proportionem cum ſanctitate increata ut unita humanitati Chriſti, neceſſaria eſt poſſibilitas unionis beatitudinis increatæ cum natura creata intellectuali, quæ tamen unio impoſſibilis habetur, & implicatoria, proinde beatitudo increata ut unita naturæ creatæ nequit proportionem habere cum ſanctitate increata ut unita naturæ creatæ. Ad aliam probationem negatur antecedens, & ad illius probationem negatur etiam conſequentia, quia ſicut non valet hæc illatio: capacitas ad ſubſiſtendum probat capacitatem operandi; ergo capacitas ad ſubſiſtendum ſubſiſtentia divina probat capacitatem operandi operatione divina, quod eſt falſum, ut liquet in natura irrationali, quæ poſſet ſubſiſtere ſubſiſtentia divina, & non eſſet capax operandi operatione divina. Comparatio enim facta inter ſanctitatem, & beatitudinem abſolutè non eſt differentia in modo conveniente ſubjecto, ratione cujus cum capacitate ſanctitatis ſtare poſſit repugnantia beatitudinis; nam in formis creatis ſicut non repugnat informatio phyſica, vel moralis, quarum aliqua ad ſanctificandum requiritur; ita non repugnat illis egredi realiter ab agente, quòd eſt de ratione beatitudinis, quæ eſt actus vitalis immanens exigens egredi à principio vitali & in eodem recipi, ut eſt viſio intuitiva divinæ eſſentiæ; & ideo facta comparatione inter ſanctitatem, ut ſic, & beatitudinem abſolutam capacitas unius infert capacitatem alterius. Atqui facta comparatione inter ſanctitatem increatam, & divinam, ac increatam beatitudinem argumentum non valet ratione ſubjecti creati, eò quia informatio moralis quæ ad ſanctificandam Chriſti humanitatem ſufficit, non repugnat Deitati, quæ mediante unione hypoſtatica ſanctificat Chriſti humanitatem, quam non phyſicè, ſed tantùm moraliter informat: egreſſus verò tam realis, quàm virtualis, quorum aliquis eſt de ratione ac conceptu eſſentiali beatitudinis, repugnat prædicatis divinis reſpectu naturæ creatæ, & ideo ex capacitate conveniente humanitati ut ſanctificetur per ſanctitatem increatam, non infertur capacitas, ut beatificetur beatitudine increata: Inſtantia patet in ſubſiſtentia. Licet capacitas ſubſiſtendi arguat capacitatem operandi abſolutè: non tamen capacitas ſubſiſtendi ſubſiſtentia divina, arguit capacitatem operandi per divinam operationem; ut in natura irrationali ſi aſſumeretur à Verbo. Non igitur valet illatio à comparatione ſanctitatis ad comparationem beatitudinis tam increatæ, quam creatæ; quia ad ſanctitatem ſufficit potentia paſſiva in ſubjecto & non eſt neceſſaria activa, ut in ſanctitate accidentali, ſeu gratia habituali, quæ recipitur in anima, in qua non eſt potentia activa ad gratiam producendam: ſecus quia beatitudo ſita eſt in actu immanente, & ſe habet per modum egreſſionis utramque potentiam activam, & paſſivam exigit: viſio enim beatifica, quæ

quæ eſt beatitudo formalis egreditur, & efficitur ab intellectu beati elevato, & corroborato lumine gloriæ in eodem recepto; & quia viſio beati eſt actio immanens exigit recipi in eadem potentia à qua egreditur, proinde ſupponit etiam potentiam paſſivam: reſpectu autem beatitudinis increatæ intellectus creatus non eſt capax potentiæ activæ, quæ eſt ſemper finita & incapax effectus infiniti: imo nec potentiæ paſſivæ quia ad beatitudinem formalem requiritur ut intellectus phyſicè informetur beatitudine formali & nullum prædicatum divinum poteſt ſe habere per modum formæ phyſicè informantis.

Urgebis de ratione ſanctitatis increatæ eſt dare jus ad beatitudinem increatam ſubjecto per illam ſanctificato: ſed cum jure ad aliquid non ſtat incapacitas ſubjecti ad illud: ergo cum capacitate ad ſanctitatem increatam non ſtat incapacitas ad beatitudinem increatam. Minor, & conſequentia tenent. Major oſtenditur, quia de ratione ſanctitatis eſt dare ſubjecto ſanctificato jus ad Dei hæreditatem ſitam in viſione beatifica: ergo de ratione ſanctitatis increatæ eſt dare jus ad beatitatem, ſeu hæreditatem increatam. Sed contra diſtinguitur major. Sanctitas increata dat jus ad beatitudinem increatam ſubjecto ſibi proprio, & cui convenit primariò, conceditur major; dat jus ſubjecto extraneo, quod ſecundariò ſanctificat negatur major, & conceſſa minore diſtinguitur conſequens, cum capacitate ad ſanctitatem increatam, ut in ſubjecto primario, & connaturali non ſtat incapacitas ad beatitudinem increatam, concedo conſequentiam: cum capacitate obedientiali ad ſanctitatem increatam ut in ſubjecto extraneo, & ſecundario non ſtat incapacitas ad beatitudinem increatam negatur: ut detur inter ſanctitates diſtinctio, ſufficit ſi præſtent ſubjectis primariis jura diverſa ad diſtinctas beatitudines, proinde ut ſanctitas increata diſtinguatur à ſanctitate creata, ſufficit ſi Deo cui primariò convenit det jus ad beatitudinem increatam; & naturæ creatæ cui ut ſubjecto extraneo, & ſecundario convenit, ut ſubjecto incapaci beatitudinis increatæ non det tale jus.

Dicendum eſt ſecundò, nec de potentia abſoluta potuiſſe intellectum creatum Chriſti ſcire per ſcientiam increatam ita docent D. Thomas *quæſt.* 20. *de veritate artic. c. in corp. in* 3. *diſt.* 14. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. & communiter Thomiſtæ Capreolus, Cajetanus, Medina, Nazarius, Alvares, Martinez, Aravius, Lorca, Curiel, & alii, Suarez diſput. 24. ſect. 2. Vaſquez 1. 2. diſp. 8. cap. 2. & communiter Recentiores. Probant aliqui aſſertum: quia ut potentia ſuum attingat objectum neceſſe eſt in ipſum feratur per actum proprium: ſed cognitio, ſeu intellectio increata non poteſt eſſe propria intellectus creati; & intellectus animæ Chriſti eſt creatus: ergo non poteſt per intellectionem increatam intelligere, ac cognoſcere divinum eſſe, & eſſe beatus beatitudine increata. Major eſt certa. Minorem probant. quia duobus tantùm modis poteſt intelligi quòd aliquis actus approprietur alicui ſubjecto, ſcilicet ſi ab illo effectivè procedat, vel materialiter ſaltem & ſubjectivè ab ipſo dependeat: ſed neutro modo poteſt intellectio increata comparari cum intellectu Chriſti creato, nec poteſt eidem appropriari: ergo repugnat, intellectum creatum Chriſti intelligere per intellectionem increatam. Verum hæc ratio non videtur ita firma, ut plenè evincat aſſertum. Poſſet enim negari minor, & ad ejus probationem negari major, quia adhuc eſt excogitabilis alius modus, quo actus approprietur potentiæ præter duos recenſitos: ſcilicet per unionem intellectionis increatæ cum intellectu creato: ſicut enim ſubſiſtentia increata Verbi de facto unitur naturæ humanæ Chriſti, perinde poſſet intellectio increata uniri intellectui creato; & quidem abſque ulla dependentia effectiva, vel materiali, ſeu per unionem tantùm terminativam; unde niſi quid aliud addatur, argumentum non plenè evincit intentum; in ſententia enim Thomiſtica eſſentia divina per modum ſpeciei abſque ulla dependentia, ſolum per unionem in eſſe intelligibili unitur.

Probant alii aſſertum, eò quia repugnet potentiam aliquam exerceri per actum exiſtentem extra ſpecificationem eſſentialem illius: ſed intellectio increata eſt extra ſpecificationem eſſentialem intellectûs animæ Chriſti, ergo repugnat intellectum creatum animæ Chriſti intelligere per intellectionem increatam, ac Chriſtum ut hominem eſſe beatum beatitudine increata. Major non videtur pati difficultatem, quia immediatius comparatur potentia cum actu, quàm cùm objecto juxta vulgatum axioma: *potentiæ per actus, & actus per objecta ſpecificantur*, at repugnat potentiam aliquam attingere objectum quod ſit extra ejus ſpecificativum, non enim poteſt potentia auditiva videre coloratum, neque potentia viſiva audire verba, & ita de aliis potentiis, quæ non poſſunt ferri extra proprium ſpecificativum: ergo implicat potentiam exerceri, ac determinari per actum exiſtentem extra propriam ſphæram ſpecificationis ſuæ, quia eſſet, & non eſſet potentia taliter ſpecificata. Minor probatur, quia increata intellectio eſt infinita, & comprehenſiva Dei, & eſſentia intellectus creati eſt finita impotens ad comprehendendum Deum, proinde intellectio increata eſt extra ſpæram ſpecificationis eſſentialis intellectus creati. Verum huic argumento niſi quid aliud addatur poſſet reſponderi cum diſtinctione intellectio increata ut adæquatè & comprehenſivè unita eſt extra ſphæram ſpecificationis eſſentialis intellectus creati conceditur, ſed negatur de intellectione increata ut inadæquatè unita. Sicut enim intellectus creatus in ratione determinabilis per ſpeciem, & actuabilis per verbum in ſententia Thomiſtica ſe extendit ad divinam eſſentiam ut gerentem munus ſpeciei & Verbi, non tamen ut infinitè, & modo comprehenſivo unitam, ſed ut unitam modo quidditativo, & finito ita poſſet reſponderi increatam intellectionem, ut connaturaliter modo infinito, & comprehenſivo unitam eſſe extra ſphæram eſſentialem intellectus creati, ut actuabilis non verò ut unibilem ſupernaturaliter quidditativo, & finito modo. Quòd ſi dicas intellectionem divinam tametſi quidditativo finito modo unibilem adhuc eſſe extra ſpecificativum intellectus creati: etenim etiam intellectio angelica eſt finitè limitata, & nihilominus eſt extra ſphæram eſſentialem humani intellectus, ergo ſicut repugnat intellectum humanum conſtitui intelligentem per intellectionem angelicam, etiam repugnabit intellectum creatum animæ Chriſti intelligere per intellectionem increatam, quamvis unibilem finito, & quidditativo modo. Sed adhuc poſſet reſponderi, quòd ſicut ex eo, quòd perſonalitas angelica ſit extra ſphæram naturæ humanæ ut terminabilis, & ſuppoſitabilis non licet inferre ſubſiſtentiam divinam etiam eſſe extra talem ſphæram: ita neque ex eo, quòd ſubſtantia angelica ut ſpecies ſit extra ſphæram eſſentialem intellectus humani ut terminabilis per ſpeciem impreſſam colligere licet idem eſ-

Digitized by Google

ſe de divina eſſentia, & ſpecie, quæ in ſententia Thomiſtica unitur intellectui beato. Quamobrem ideo intellectio angelica non poteſt uniri intellectui humano eumque conſtituere intelligentem, quia eſt limitata, & non continet eminenter perfectionem intellectionis humanæ, nec poteſt in humanum intellectum illabi, eumque intelligentem conſtituere.

Probatur igitur exactiùs aſſertum, quia cognitio increata non poteſt uniri intellectui beato Chriſti in ratione cognitionis: ergo neque poteſt illum conſtituere formaliter cognoſcentem. Conſequentia liquet probatur antecedens, quia de ratione operationis vitalis, & immanentis qualis eſt intellectio, eſt ut procedat effectivè à potentia in qua recipitur, vel ſit idem formaliter cum illa, ſiquidem eſſe vitale eſt idem cum vita, & procedit à vita, ſed repugnat intellectioni divinæ, & increatæ procedere effectivè ab intellectu creato vel identificari realiter formaliter cum illo. Ex primo enim ſequeretur cauſam excedi à ſuo effectu, ſi enim intellectio increata divina effectivè procederet ab intellectu creato, quia hic eſt finitus, & illa infinita utique effectus excederet ſuam cauſam perinde ac infinitum excedit infinitè finitum: ex ſecundo ſequeretur quod creatum & increatum eſſent prorſus idem, quod implicat: ergo repugnat cognitionem increatam poſſe uniri intellectui creato Chriſti, ac illum conſtituere intelligentem. Tum quia intelligere eſt actio, quæ exercetur vitali modo, & exigit neceſſario eſſe à principio intrinſeco vitæ, ergo non poteſt intellectus cognoſcere niſi per cognitionem à ſe ipſo procedentem: hoc autem non contingit in ſubſiſtentia quia ſubſiſtere non eſt vitaliter operari, eſſentia autem actus vitalis cujuſmodi eſt cognitio, vel intellectio in eo eſt ſita, ut ſit vel ab eodem principio cognoſcente per identitatem, ut in Deo, vel per activitatem ut in creaturis: ſiquidem cognitio vitalis eſt tendentia, qua principium cognoſcens ſe ipſum intentionaliter movet ad objectum cognoſcendum, adeo ut ſi præſcindatur à principio cognoſcente, & ab intrinſeca, & activa tendentia intentionali præſcindatur etiam ab ipſa ratione vitæ actualis cognoſcitivæ, ex quo ſequitur, quòd non poſſit cognitio per ſolam paſſivam receptionem reddere potentiam actu cognoſcentem ſuum objectum, ſed ad id requiratur eſſentialiter ejuſdem potentiæ activa motio intentionalis, quod perinde eſt, ac à ſe ipſo ad objectum moveri, ſiquidem intelligere, videre, appetere idem eſt ac animam interno quodam impetu moveri, ac ferri in ſuum objectum vel ut percipiendum, vel ut appetendum.

Præterea in epiſtola Agathonis Papæ, & in ſexta Synodo Generali act. 17. expreſsè dicitur in Chriſto non poſſe ullam operationem eſſe utriusque potentiæ, quia impoſſibile eſt operationem unius fieri operationem alterius, proinde ait in Chriſto dari duas voluntates, & duas operationes eſſe in Chriſto conſtituendas, & addit etiam rationem verbis illis: *Nec enim poterit angelica natura divinam habere voluntatem, aut humanam, neque humana natura voluntatem Dei vel Angeli:* quòd autem Synodus aſſerit de voluntate, & volitione, hoc idem etiam aſſeritur de cognitione, & ſcientia. Æquè enim intellectio, & cognitio eſt actus vitalis, ſicut ipſa volitio, unde eſt eadem ratio de volitione, ac de cognitione. Quòd ſi dicas ſextam Synodum fuiſſe locutam de lege ordinaria non verò de potentia Dei abſoluta reſpondetur Synodum fuiſſe locutam de Chriſto, cujus incarnatio miraculoſa fuit, ac opus maximè extraordinarium, & ſupra legem ordinariam, proinde ineptè argueret Synodus contra aſſerentes unam tantùm in Chriſto dari operationem, eamque divinam eſſe, ſi de impotentia per vires naturæ, aut lege ordinaria fuiſſet locuta, quia ſtatim potuiſſet quis reſpondere hoc tantùm verum eſſe de lege ordinaria non verò eſſe impoſſibile de abſoluta Dei potentia. Reſpondent alii cum Ægidio ſextam Synodum ſolùm negâſſe poſſe Angelum vel hominem habere voluntatem Dei ſibi connaturalem non verò poſſe illam ſibi unitam, & communicatam habere non connaturaliter, ſed ſupra naturam. Verùm Hæretici contra quos Synodus definierat non poſſe Angelicam naturam divinam habere voluntatem, aut humanam, neque naturam humanam voluntatem Dei, vel Angeli non affirmabant voluntatem divinam fuiſſe connaturalem humanitati Chriſti, neque id in mentem hominum cadere poterat, ſed ſolùm aſſerebant fuiſſe in Chriſto unam operationem, & hanc divinam, per quàm non ſolùm ut Deus, verùm etiam ut homo volebat, ergo ſexta Synodus definiens contra Hæreticos fuiſſe in Chriſto duas operationes divinam, & humanam inconfuſas & aſſignans rationem ait: Quia non poteſt in ſe humana natura habere voluntatem Angeli, vel Dei: Synodus igitur non ſolùm negat poſſe illam in ſe connaturalem habere, verùm etiam ut communicatam ſupernaturaliter, alioquin nihil definiviſſet contra Hæreticos aſſerentes unicam tantùm fuiſſe in Chriſto operationem, & hanc divinam per quam non ſolùm ut Deus, ſed etiam ut homo volebat. Præterea implicat voluntatem creatam liberè velle per voluntatem liberam Dei ſibi intrinſecè unitam, ergo etiam implicat intellectum creatum intelligere per increatam intellectionem: antecedens liquet: quia volitio libera debet eſſe in poteſtate voluntatis eam elicientis: atqui volitio divina nequit voluntati creatæ ſubjici, conſequenter repugnat voluntatem creatam liberè velle per voluntatem liberam Dei ſibi intrinſecè unitam: quod etiam implicet intellectum creatum intelligere per intellectionem increatam facile oſtenditur, quia eatenus ſcientia increata Dei poſſet intellectum creatum ſcientem conſtituere, quia eminenter continet perfectionem ſcientiæ creatæ: atqui etiam volitio libera increata continet eminenter perfectionem volitionis creatæ liberæ, & nihilominus hoc non obſtante non poteſt voluntatem creatam conſtituere liberè volentem: ergo à pari non obſtante quòd ſcientia increata perfectionem cognitionis creatæ eminenter contineat, adhuc implicat intellectionem increatam conſtituere intellectum creatum intelligentem. Præterea quòd volitio libera debeat voluntati ab intrinſeco convenire non habet ex conceptu libertatis, ſed ex conceptu voluntatis ut vitalis in quo convenit cum actuali cognitione: ergo ſi libera volitio Dei nequit voluntatem creatam liberè volentem conſtituere neque ſcientia increata poteſt intellectum creatum intelligentem conſtituere. Ita enim ſe habet voluntas in ordine ad volendum ſicut intellectus in ordine ad intelligendum, & cum repugnet voluntatem creatam liberè velle per volitionem liberam Dei ſibi intrinſecè unitam; ita etiam repugnat intellectum humanum in Chriſto intelligere per intellectionem Dei increatam, conſequentia tenet ex paritate rationis; antecedens probatur, quia volitio libera debet eſſe in poteſtate ex dominio voluntatis, & volitio divina non poteſt ſubeſſe poteſtati, ac dominio voluntatis creatæ, proinde repugnat voluntatem creatam liberè velle per volitionem Dei liberam. Ergo ſicut nec de potentia Dei abſoluta potuit voluntas humana

Chriſti

Digitized by Google

Chriſti velle per volitionem increatam Dei, ita repugnat intellectum humanum Chriſti intelligere per intellectionẽ increatam Dei, eſt enim utrinq; par ratio.

Dices natura humana Chriſti de facto ſubſiſtit per ſubſiſtentiam increatam Verbi: ergo potuit etiam de potentia abſoluta intelligere per intellectionem increatam: Deus enim poteſt uniri intellectui creato in ratione principii intelligendi, quinimo de facto in ſententia Thomiſtica ita unitur in ordine ad viſionem beatificam eliciendam ab intellectu beato: ergo multo melius poterit eidem intellectui uniri in ratione intellectionis, quia Deus unitur intellectui beato in ratione ſpeciei intelligibilis. Conſequentia per ſe patet, quia actus ſecundus eſt perfectior primo, eo quia magis remotus à potentialitate, proinde melius poterit à Deo ſuppleri. Sed contra negatur conſequentia ob diſcrimen inter ſubſiſtentiam & intellectionem, etenim de ratione ſubſiſtentiæ non eſt cauſari effectivè à natura, neque illam informare, neque cum ipſa identificari. Ab hiſce enim omnibus ex vi proprii conceptus formalis habet abſtrahere, & tantum de ſuo formali dicit complere in linea ſubſtantiæ ipſam naturam in ratione ſtandi per ſe, & in ſe: ſecus de ratione intellectionis, & etiam cujusvis alterius actionis vitalis eſt procedere ab operante, & in eodem recipi per informationem, ut in nobis, vel per omnimodam entitatem ut in Deo, & utrumque repugnat intellectioni increatæ reſpectu intellectus creati, à quo neque procedere poteſt, neque ſuſtentari, nec cum eo identificari: hinc ad aliud quod addebatur de Deo, qui unitur intellectui creato in ratione principii intelligendi, reſpondetur negando conſequentiam, quia uniri intellectui in ratione intellectionis eſt eidem uniri vitali modo. Eſt enim intellectio exercitium potentiæ vitalis de cujus ratione eſt procedere ab operante, & in eo recipi vel per modum informationis ut contingit in nobis vel per omnimodam identitatem ut in Deo, & utrumque repugnat cognitioni divinæ reſpectu intellectus creati. Quòd ſi dicas ſpeciem intelligibilem in nobis effectivè cauſari à noſtro intellectu agente; & ut formam recipi in intellectu paſſibili, & nihilominus hoc totum ſuppleri ab eſſentia divina in ratione ſpeciei intelligibilis, proinde poſſe intellectum creatum animæ Chriſti intelligere per intellectionem increatam verbi divini. Contra eſt, quia tametſi hoc verum ſit de ſpecie intelligibili creata exiſtente in intellectu humano, adhuc ſpecies ſecundum ſe & præciſè non exigit fieri ab ipſo intelligente nec illi inhærere; ſed ex natura ſua eſt tantum principium extrinſecum cognitionis, & ſe tenet ex parte objecti.

Probari itidem poteſt aſſertum, quia implicat intellectum creatum fieri intelligentem, ac intelligere per intellectionem increatam, quin per illam intellectus creatus vivat in actu ſecundo, atqui repugnat quod vivat per increatam Dei cognitionem, ergo etiam implicat per illam intelligere. Major eſt certa, quia intelligere eſſentialiter eſt vivere gradu perfectiſſimo vitæ: ergo repugnat intellectum intelligere per aliquam formam, & per eandem non vivere. Minor probatur, quia implicat naturam divinam ſub conceptu vitæ radicalis naturam creatam radicaliter viventem conſtituere, alioquin poſſet ligno uniri illudque conſtituere radicaliter vivens, ergo etiam implicat, quod ſub conceptu vitæ actualis conſtituat intellectum creatum viventem in actu ſecundo: actus enim vitalis alicujus naturæ, quia ab illa deſumit ſuam ſpecificationem non poteſt communicari non communicata natura, ut docet Div. Thomas *in 3. diſt. 14. quæſt. 1. art. 1. quæſtiunc. 1.* Tum quia vivere perinde eſt, ac habere perfectionem non ſolum in ſe ſed etiam à ſe: ſiquidem in hoc vivens à non vivente differt, quia non vivens habet perfectionem in ſe, ſed non à ſe: ſecus vivens illam habet à ſe vel per identitatem ut in Deo vivente increato, vel per egreſſionem ut contingit in nobis: ſed implicat intellectum creatum habere à ſe increatam Dei cognitionem ſive per identitatem ſive per egreſſionem. Siquidem intellectio increata non poteſt cum intellectu creato identificari, nec ab illo dependere, conſequenter implicat intellectum creatum vivere per intellectionem increatam & divinam.

Quòd ſi dicas intellectionem non eſſe vitam phyſicam, ſed tantum intentionalem quatenus conſtituit intellectum tendentem intentionaliter in objectum. Atqui ut ſit vita intentionalis ſufficit, ſi intelligenti conveniat à ſe non phyſicè per identitatem, vel per phyſicam ab illo egreſſionem, ſed à ſe intentionaliter, quo pacto intellectionem divinam convenire intellectui creato non implicat. Contra eſt, quia formam convenire ſubjecto à ſe intentionaliter eſt quid diſtinctum ab hoc, quod eſt convenire non à ſe ſed in ſe, atqui formam convenire à ſe non diſtinguitur ab hoc quod eſt formam convenire tantum in ſe niſi in ratione principii egreſſionis formalis, quando realiter diſtinguitur, vel virtualis aut eminentialis, quando realiter identificatur, proinde ut ſalvetur divinam intellectionem convenire intellectui creato à ſe intentionaliter, debet egredi realiter ab illo, vel ſaltem virtualiter, vel cum illo realiter identificari, quorum utrumque repugnat, quia intellectio ſemper debet eſſe exercitium intellectus, ſeu actus ejus ſecundus, & quidem vivens, conſequenter egrediens à principio intelligente, & eidem inhærens, adeo ut ſe habeat per modum formæ egredientis à principio, & illud informantis, quod repugnat divinæ intellectioni reſpectu intellectus creati.

Si dicas, vivens à non vivente diſtingui, eò quia habeat perfectionem à ſe non in actu ſecundo, ſed in actu primo, adeo ut non ſit neceſſe, ut intellectus creatus intelligat per intellectionem increatam, quòd hanc habeat à ſe, & egrediatur intellectio increata ab intellectu creato. Contra eſt, quia non poteſt intellectus conſtitui intelligens niſi per aliquam formam qua intelligat, & vivat, de ratione autem vitæ eſt in actu primo habere, ut ſit à ſe vivens, & in actu ſecundo, ut exerceat vitam. Hoc autem exercitium eſt actus, quo vivens vivit in actu ſecundo, conſequenter non ſolum debet egredi à principio vitæ, ſed etiam in eodem recipi, eique inhærere per modum formæ informantis, ſi non permanenter, ſaltem tranſeunter, quæ omnia repugnant divinæ intellectioni reſpectu intellectus creati. Si dicas intellectionem non eſſe actionem, ſed qualitatem adeo ut intelligere non ſit agere, ſed pati, conſequenter non repugnare intellectum creatum Chriſti intelligere per intellectionem increatam, perinde ac humanitas Chriſti ſubſiſtit per ſubſiſtentiam Verbi. Contra eſt, quia intellectio eſt actio, quæ elicitur vitali modo à ſuo principio, adeo ut per intelligere potentia ſe ipſam moveat, & activè exerceat, & non tantùm paſſivè, conſequenter falſum eſt intellectionem non eſſe actionem, ſed qualitatem, nec intelligere eſſe agere, ſed pati, ſeu recipere in ſe illam qualitatem, quæ intellectio dicitur. Hinc patet diſcrimen inter intellectionem, & ſubſiſtentiam. Natura enim humana

Digitized by Google

mana ideo ſubſiſtit per ſubſiſtentium increatam verbi, quia ſubſiſtere non eſt vitaliter operari, ſed ſubſtantialiter compleri ac terminari, proinde rectè poteſt natura humana Chriſti ſubſiſtere per ſubſiſtentiam verbi, quia poteſt per ipſam perfici, compleri ac terminari in linea ſubſtantiæ, eſt enim ſubſiſtentia ultimus terminus in linea ſubſtantiæ, ſecus intelligere eſt exercitium intellectus, proinde actio ab eodem elicita vitali modo, exigitque neceſſario eſſe à principio intrinſeco vitæ, conſequenter non poteſt intellectus cognoſcere niſi per cognitionem à ſe ipſo procedentem, de eſſentia enim actus vitalis, cujusmodi eſt cognitio, vel intellectio eſt ut ſit ab eodem principio cognoſcente & intelligente vel per identitatem ut in Deo, vel per activitatem ut in creaturis: cognitio enim vitalis eſt tendentia, qua principium cognoſcens ſe ipſum intentionaliter movet ad cognoſcendum intellectum, adeo ut ſi præſcindatur à principio cognoſcente & ab intrinſeca & activa tendentia intentionali, præſcindatur etiam ab ipſa ratione actualis vitæ cognoſcitivæ: hinc liquet non poſſe cognitionem ſeu intellectionem per ſolam paſſivam receptionem reddere potentiam actu intelligentem ſuum objectum, ſed ad id requiritur etiam ejusdem potentiæ activa motio intentionalis, quod perinde eſt ac à ſe ipſo moveri ad objectum.

Præterea dato, etiam & non conceſſo, quòd intellectio non eſſet actio, ſed qualitas, nec intelligere eſſet agere, ſed pati, quod expreſſe eſt contra Ariſtotelem aſſerentem ipſam operationem virtutis, & ipſam felicitatem formalem non eſſe qualitates; adhuc non ſatisfit argumento, quia ut intellectus formaliter intelligat per eam qualitatem, quæ ab intellectu efficitur, requiritur neceſſariò ut talis qualitas procedat effectivè per aliam actionem productam ab eodem intellectu, qui conſtituitur formaliter intelligens: ſed implicat intellectionem increatam fieri effectivè per actionem intellectûs creati: ergo repugnat, illam qualitatem, quá intellectus creatus intelligit eſſe ipſam intellectionem divinam, major liquet, quia Ariſtoteles *9. Metaph. text. 16.* vocat eam qualitatem, quæ eſt intellectio, actionem immanentem de cujus ratione eſt, procedere à principio, in quo recipitur. Ergo ſemper repugnat intellectum creatum intelligere per intellectionem increatam.

Dices eatenus intellectus creatus non poteſt per intellectionem increatam intelligere, quia increatum non poteſt egredi à creato, nec cum ipſo identificari; ſed hoc non eſt neceſſe, ut intellectus creatus intelligat per intellectionem increatam; quia ut intellectus creatus vivat, & intelligat per intellectionem increatam, non eſt neceſſe, quod illi conveniat à ſe entitativè, ſed ſufficit ſi unitivè; ſe quamvis intellectio increata non identificetur cum intellectu creato nec ab illo egrediatur, unio tamen divinæ intellectionis ad intellectum ſi cauſetur, ac recipiatur in intellectu creato ſufficit ut hic intelligat per intellectionem increatam. Sed contra, quia ſi hæc unio ſufficeret ut intellectus creatus per intellectionem increatam intelligeret; ſufficeret etiam ut voluntas creata vellet per volitionem liberam increatam: quia ſi uniri ab intrinſeco intellectionem increatam cum intellectu creato ſufficit ut ſalvetur definitio vitæ in intellectu creato in ordine ad intellectionem increatam ut per hanc dicatur vivere, ac intelligere, quamvis intellectio increata non conveniat intellectui creato identificè, neque egreſſivè, ſeu non identificetur cum intellectu creato, neque ab illo egrediatur, eo quia ſufficiat ſi unio producatur ab intellectu creato, & in eodem recipiatur: etiam ſufficiet ſi unio increatæ volitionis liberæ producatur à voluntate creata, & in eadem recipiatur ad ſalvandam libertatem in voluntate creata humana cum volitione increata comparata, proinde etiam ſufficiet ut per illam liberè velit; quod eſt falſum. Præterea actio vitalis absque ullo modo unionis producitur à principio vivente, & in eodem recipitur; etenim ex propria eſſentia habet exercitiū egreſſionis, & conjunctionis cum ſuo principio; adeo ut eſſentialiter exigat immediatè absque ullo modo qui mediet egredi ac recipi in principio vivente: quando autem alicui unio eſt eſſentialis ad ſubjectum non indiget modo à ſe diſtincto, ut uniatur. Rurſus quamvis concedamus, intellectionem creatam uniri per modum ſuperadditum diſtinctum ab intellectione, & volitione, adhuc intellectio increata cum intelligente per ipſum hunc modum unionis ſuperadditum, & diſtinctum reſpiceret, & peteret per ſuam entitatem cum intelligente identificari, ratio eſt, quia unio eſt cauſalitas & actualitas formæ unitæ ſubjecto, ſeu ejus complementum, atqui intellectioni increatæ, vel alteri prædicato divino repugnat compleri, & actuari per aliquid à ſe diſtinctum ut etiam reduci ad actum ſecundum ſuæ cauſalitatis, alioquin prædicatum divinum in propria linea non eſſet ex ſe ſummè perfectum & completum, ſiquidem compleretur per aliud prædicatum à ſe diſtinctum, ergo repugnat convenire intellectioni creatæ à ſe ſecundum unionem, & quod illi non conveniat à ſe ſecundum entitatem.

Tum quia habere perfectionem à à ſe communitèr intelligitur de convenientia ab intrinſeco formæ dantis vitam actualem, & non ſolum concreti reſultantis ex tali forma, & ſubjecto, atqui licèt ex convenientia ab intrinſeco unionis actus increati habeatur convenientia ab intrinſeco concreti reſultantis ex intellectione increata, & intellectu creato non tamen habetur convenientia ab intrinſeco formæ dantis intellectionem actualem, ſeu vitam actualem. Propterea modus ille conveniendi ab intrinſeco eſt inſufficiens, ut intellectus creatus per increatam intellectionem dicatur intelligere, & vivere. Demum quia hæc unio intellectus creati cum intellectione increata, quæ ſupponitur producta ab intellectu creato indueret rationem tendentiæ intentionalis ad objectum intelligibile, ſiquidem per illam unionem uniretur intellectus cum objecto, & quidem à ſe, & in hac unione conſiſtit tendentia intentionalis, conſequenter eſſet actio intelligendi, ergo intellectus creatus non intelligeret per intellectionem increatam, ſed per unionem illam creatam. Quòd ſi dicas hanc unionem ab intellectu productam non eſſe tendentiam in objectum intelligibile formaliter, ſed tantum inchoativè, quatenus eſt via ad tendendum in objectum per ipſam intellectionem increatam. Contra eſt, quia eo ipſo, quod eſt tendentia in objectum dicit activitatem & exercitium potentiæ intellectivæ tendentis in objectum, atqui unio ab intrinſeco producta non eſſet via ad activè concurrendum ad intellectionem increatam, ſed eſſet tota activitas completa intellectus creati, ſiquidem tota activitas intellectus conſiſtit in hac producenda unione, quæ propterea non inchoativè ſed completè, & formaliter eſſet tendentia in objectum intelligibile, quod propterea non per intellectionem increatam, ſed per hanc unionem productam intelligeretur.

Objici-

Digitized by Google

Objicies primò ſubſiſtentia verbi divini, quia eminenter continet perfectionem perſonalitatis creatæ poſſet uniri cum humanitate in ratione perſonæ, eámque conſtituere ſubſiſtentem: atqui intellectio divina continet etiam eminenter intellectionem creatam, ergo poterit uniri cum intellectu creato, eumque intelligentem conſtituere. Sed contra, negatur cauſalitas majoris, quia ſubſiſtentia verbi non ideo unitur humanitati Chriſti, quia contineat eminenter tantùm, & ſimpliciter perfectionem ſubſiſtentiæ creatæ: ſed quia habet complere in linea ſubſtantiæ Chriſti humanitatem, ac illi uniri ſecluſa omni imperfectione, informatione, ac dependentia, ſed præcisè ſubſiſtentia divina terminat, & complet in linea ſubſtantiæ Chriſti humanitatem quam facit ſubſiſtere, & per ſe ſtare, quapropter in unione per modum ſubſiſtentiæ nulla importatur imperfectio; quæ tamen includeretur in unione intellectionis increatæ, ſi ſub conceptu intellectionis uniretur cum intellectu creato, quia non aliter poſſet uniri, quam per modum phyſicæ informationis & egreſſionis realis ab intellectu creato, vel per modum phyſicæ identitatis: hinc quamvis intellectio increata eminenter contineat perfectionem intellectionis creatæ, quia tamen illius unio cum intellectu creato non poteſt depurari ab omni imperfectione repugnante cum prædicato divino, ſequitur, quod tametſi ſubſiſtentia divina poſſit uniri cum natura humana non ita intellectio increata cum intellectu creato. Si inſtes ſubſiſtentiam creatam emanare à natura creata, quam terminat, & nihilominus poſſe à ſubſiſtentia divina naturam creatam terminari abſque eo, quòd ab illo dimanet, ita à pari quamvis intellectio creata dimanet ab intellectu creato, adhuc poterit intellectio increata intellectum creatum terminare, ac complere in linea intelligendi, quamvis non dimanet ab intellectu creato, non enim eſt neceſſe, ut intellectio increata egrediatur, & cauſetur ab intellectu creato ut hic intelligat per intellectionem increatam, ſicut non eſt neceſſe ut ſubſiſtentia verbi dimanet ab humanitate Chriſti, ut ſubſiſtat. Sed contra eſt enim diſcrimen inter intellectionem increatam, & ſubſiſtentiam divinam, quia ſubſiſtentia tantùm terminat, & complet naturam adeo ut hæc nòn ſe habeat activè ut ſubſiſtat, ſed tantùm paſſivè recipiendo ſubſiſtentiam verbi, & modum ſubſtantialem unionis: ſecus intellectus creatus, ut intelligat per intellectionem increatam non ſufficit, ſi ſe habeat merè paſſivè recipiendo unionem intellectionis increatæ ſed ulteriùs debet ſe activè habere; & ſuas exercere vires, ut feratur in objectum intelligibile, proinde ſemper intelligeret per propiam actionem, & exercitium potentiæ intellectivæ, & non per intellectionem increatam.

Præterea quia non poſſumus intelligere, quomodo intellectio increata poſſit uniri cum intellectu creato niſi per modum formæ phyſicè informantis, vel per identitatem, qua identificetur cum intellectu creato, quorum utrumque repugnat. Quod igitur ſubſiſtentia creata à natura dimanet, id non habet ex formali conceptu ſubſiſtentiæ, ſed quia eſt prædicatum creatum & imperfectum, & ideo poteſt ſubſiſtentia divina illius effectum ſupplere, quamvis non ſe habeat per modum egreſſionis à natura creata: ſecus actio intelligendi, exigit egredi ab intelligente vel cum illo identificari, id enim illi convenit ex communi & formali conceptu intellectionis quapropter nequit intellectio increata intellectum creatum conſtituere intelligentem, niſi ab illo egrediatur, vel cum illo identificetur, quod repugnat prædicato divino. Urgebis eatenus dicitur eſſe de conceptu intellectionis egreſſio, vel identitas cum intelligente per ipſam, quia intellectio creata à principio intelligente egreditur, & divina identificatur cum Deo intelligente, ſed hæc ratio non videtur efficax, quia etiam ſubſiſtentia creata dimanat à natura, quam terminat per realem dimanationem, & divina per virtualem, cum identitate formali à natura terminata, & nihilominus de conceptu ſubſiſtentiæ, ut ſic non eſt dimanatio realis, nec virtualis cum formali identitate, nec disjunctum ex utroque: ergo quamvis intellectio creata realiter egrediatur à principio intelligente; & divina virtualiter cum formali identitate, adhuc non erit de conceptu intellectionis ut ſic egreſſio, vel identitas proinde poterit dari intellectio, quamvis non egrediatur à principio intelligente, nec cum ipſo identificetur. Sed contra quia ut evicimus de ratione intellectionis eſt, ut intelligens per ipſam vivat & intelligat, proinde quòd illam habeat à ſe, quod tantum poteſt duobus modis contingere ſcilicet vel per egreſſionem realem à principio intelligente, vel per egreſſionem virtualem cum formali identitate; & quia repugnat intellectionem increatam identificari cum intellectu creato, ut etiam egredi ab intellectu creato, eò quia principiatum excederet ſuum principium, ſequitur non poſſe intellectum creatum intelligere per intellectionem increatam, ſecus ſubſiſtentia tantum habet connaturaliter dimanare, ac terminare illam naturam, quam connaturaliter complet ac terminat: & quia ſubſiſtentia divina non terminat nec complet connaturaliter naturam humanam cum hæc non exigat naturaliter ſubſiſtere per ſubſiſtentiam increatam, ideo non exigit ſubſiſtentia increata dimanare à natura creata; ſecus de ratione intellectionis non ſolum eſt egredi ab intelligente per ipſam connaturaliter, & à quocunque ſimpliciter per ipſam intelligente, quia ſcilicet, quodlibet intelligens vivit per intellectionem, qua intelligit, & non poteſt vivere, niſi habeat formam à ſe vel pel modum egreſſionis, vel per modum identitatis: ſiquidem eſſentia vitæ conſiſtit in hac forma habitâſſe, & qua vivens ſe movet ſive forma ſe habet per modum egreſſionis, ſive per modum identitatis, unde patet diſcrimen inter ſubſiſtentiam & intellectionem.

Objicies ſecundò, natura divina poteſt uniri cum natura creata ſub conceptu radicis intelligendi & amandi. Ergo non repugnabit poſſe uniri ſub conceptu intellectionis & volitionis, quia non minus exigit radix operandi identitatem, vel informationem, quàm actualis intellectio egreſſionem, vel identitatem: conſequenter, ſi poteſt divinitas ſine informatione vel identitate uniri ſub conceptu radicis poterit etiam divina intellectio uniri cum intellectu creato ſub conceptu intellectionis abſque eo, quòd ab eo egrediatur, aut cum illo identificetur. Præterea quia intellectio & volitio, quas natura divina radicat non ſunt intellectio, & volitio creatæ, ſed increatæ, ergo ſi poteſt uniri divinitas cum natura creata ſub conceptu radicis, poterit etiam in eadem radicare volitionem, & intellectionem increatam. Quòd natura divina poſſit uniri cum natura creata ſub conceptu radicis intelligendi & amandi, ex eò liquet, quia natura divina de facto fuit unita humanitati Chriſti ſub conceptu naturæ, atqui ratio naturæ in Deo conſiſtit in ratione radicis

Digitized by Google

radicis intelligendi, & volendi, conſequenter fuit unita ſub conceptu radicis intelligendi, & volendi: quod fuerit unita ſub conceptu naturæ ex eo evincitur, quia de facto ſubſiſtentia divina fuit unita humanitati Chriſti ſub conceptu ſanctificantis, fuit enim Chriſti humanitas unita, ſeu ſanctificata per Deitatem: atqui ſanctitas fuit unita ſub conceptu naturæ, quia divinitas eſt prima radix intelligendi, & amandi Deum proinde ſanctitas ſubſtantialis fuit unita humanitati Chriſti ſub conceptu naturæ. Sed contra negatur antecedens, ad cujus probationem diſtinguitur major, ſecundùm omne munus naturæ negatur, ſecundùm aliquod tantùm munus, quod pertineat ad rationem naturæ conceditur major, & conceſſa minore, negatur conſequentia, quia adæquatum munus naturæ divinæ non eſt ſolùm radicare intellectionem, & volitionem, ſed etiam ſanctificare, & ſub hoc ſecundo munere poteſt uniri naturæ humanæ, quamvis non uniretur ſub primo conceptu radicandi intellectionem, & volitionem, etenim quia adæquatum munus ſuppoſiti divini non eſt tantum referre unam perſonam ad aliam, ſed etiam ſuppoſitare, ac conſtituere naturam ſubſiſtentem. Verbum enim divinum non ſolùm refertur ad Patrem, cujus eſt filius naturalis, ſed etiam conſtituit naturam divinam ſubſiſtentem per filiationem, ideo de facto Verbum divinum non ſub conceptu referendi, ſed ſub conceptu perſonandi, & ſuppoſitandi Chriſti humanitatem eidem unitur: igitur quia divina natura poteſt uniri ſub multiplici conceptu cum natura humana ex eo, quod uniatur ſub uno conceptu non ſequitur debere itidem uniri ſub aliis conceptibus. Ad aliud quod addebatur, naturam divinam radicare intellectinem increatam proinde ex eo quòd poſſit uniri divinitas cum natura creata ſub conceptu radicis, poterit etiam in illa volitionem, & intellectionem increatas radicare, reſpondetur, naturam divinam in Deo radicare quidem intellectionem, & volitionem increatas; non ita in natura creata ſi illi uniatur, ratio diſcriminis eſt, quia Deo natura divina convenit per eſſentialem identitatem, & naturæ creatæ non unitur niſi per communicationem: ſicut igitur natura divina ſub conceptu ſanctitatis in Deo radicat actus increatos intelligendi, & volendi, ita in Chriſti humanitate non poteſt radicare niſi actus creatos intelligendi, & volendi, quibus tantum Chriſti humanitas eſt capax.

Objicies tertiò poteſt intellectus creatus vivere per intellectionem increatam ſine ulla imperfectione illata divinæ intellectionis, ergo non repugnat intellectum creatum intelligere per intellectionem increatam, antecedens, in quo videtur eſſe difficultas ex eo evincitur, quia per hoc ſolùm, quòd intellectio divina ſit ab intellectu creato eique à ſe competat unitivè, quamvis ab illo non egrediatur, nec cum illo identificetur vivit intellectus creatus divinam intellectionem. Atqui ex eo, quod intellectio divina ab intellectu creato egrediatur unitivè, ſeu ſecundùm unionem, & non ſecundùm ſuam entitatem, non ſequitur imperfectio in ipſa divina intellectione, nec quòd principiatum excedat ſuum principium, quia non ipſa intellectio divina egreditur ab intellectu creato, ſed ipſa unio intellectionis increatæ cum intellectu creato: quo pacto explicatur, quomodo poſſit intellectus creatus vivere per intellectionem increatam abſque ulla imperfectione intellectionis increatæ, etenim tota imperfectio eſſet dependentia intellectionis increatæ ab intellectu creato, & hæc imperfectio tantùm ſequeretur, ſi intellectio increata ab intellectu creato egrederetur, ſed quia non egreditur, nullam contrahit imperfectinem: neque ex eo, quòd unio intellectionis increatæ dependeat ab intellectu creato, quia talis modus eſt diſtinctus ab ipſa intellectione increata. Quòd intellectus creatus poſſit intelligere, & vivere per unionem intellectionis increatæ ex eo oſtenditur, qui ut ſic vivat, ſufficit ſi ſit intelligens per talem unionem intellectionis increatæ in ſe, atqui intellectus creatus per intellectionem increatam ſibi unitam fit intelligens, quia tunc intellectio increata unitivè egreditur ab intellectu creato licèt entitativè ab illo non egrediatur, etenim ut intellectus creatus fiat intelligens per intellectionem increatam à ſe, ſufficit, ſi concretum reſultans ex intellectu creato, & divina intellectione producatur ab intellectu creato, atqui hoc concretum ut ſit effectivè ab intellectu creato, ſufficit, ſi unio intellectionis divinæ vel ipſius intellectus, ex quibus reſultat concretum ab intellectu efficiatur, quamvis nulla pars concreti ab intellectu dicatur efficienter cauſata, idque lique à pari, quia homo dicitur gigni, & efficienter cauſari ab alio homine per hoc ſolùm, quòd efficiat unionem animæ rationalis cum materia, quamvis homo non creet animam, nec producat materiam, neque attingat formam per ſuam effectivam cauſalitatem, ita à pari ut intellectus creatus fiat intelligens, à ſe per intellectionem increatam, ſufficit, ſi producat ipſam unionem intellectionis increatæ cum intellectu creato. Sed contra negatur antecedens ad cujus probationem negatur major, & ad illius probationem diſtinguitur major, ſufficit, ſi ſit intelligens per illam *à ſe*, ſi illud à ſe cadat ſupra ipſam formam intellectionis, conceditur major, ſi tantùm ſuprà concretum, quod ex illa, & intellectu reſultat, negatur major, & ſub eadem diſtinctione minoris negatur conſequentia, quia tametſi cauſare unionem formæ cum materia ſufficiat ad cauſandum concretum, ſeu totum compoſitum reſultans ex materia, & forma; non tamen ſufficit ad cauſandam formam proinde ex eo, quòd intellectus creatus unionem divinæ intellectionis cum ipſa cauſaret, adhuc non poſſet dici habere à ſe divinam intellectionem, quamvis poſſet dici habere à ſe concretum ex intellectione divina, & intellectu creato reſultans: ſed ut vivat per intellectionem increatam, debet illam à ſe habere, quia vivens debet à ſe habere formam, quæ dat vitam: hinc ſola efficientia unionis non ſufficit, ut intellectus creatus dicatur intelligere per intellectionem increatam. Præterea poſſet negari intellectum creatum producere hanc unionem ſui cum intellectione increata, & per quam productionem dicitur fieri intelligens: ſiquidem repugnat concretum effici ab agente phyſicè producendo unionem extremorum, ex quibus concretum reſultat, niſi conſtituatur per formam, vel perfectionem, quæ concretum conſtituit, atqui intellectus creatus non poteſt adæquare divinam intellectionem, ex qua veluti ex forma reſultare deberet concretum, quod eſt ipſum intelligens per illam, nec poteſt de potentia abſoluta in actu primo conſtitui per formam adæquantem divinam intellectionem, proinde non poteſt etiam de potentia abſoluta efficienter cauſare concretum reſultans ex ipſo, & divina intellectione cauſando unionem ſui cum intellectione increata.

CAPUT

Digitized by Google

CAPUT III.

An anima Chriſti, dum erat in carne paſſibili ante mortem, habuerit ſcientiam beatam?

OStendimus in præcedentibus Chriſti intellectum humanum habuiſſe omnem ſcientiam naturalem, nunc ſupereſt inquirendum, an præter ſcientias naturales habuerit etiam ſcientiam beatam, adeo ut Chriſtus Dominus fuerit ſimul viator, & comprehenſor.

Dicendum eſt animam Chriſti etiam in carne paſſibili habuiſſe ſcientiam beatam, & fuiſſe ſimul viatorem, & comprehenſorem, idque ſolet evinci ex illo Joan. 1. *Deum nemo vidit unquam, unigenitus qui eſt in ſinu Patris ipſe enarravit*, ubi Chriſtus præfertur Moyſi ac reliquis Prophetis in eo, quòd Chriſtus vidit apud Patrem viſione beata, ea quæ nobis enarravit, & quæ cæteri Prophetæ tantùm audierunt. Quòd ſi dicas textum Joannis non eſſe intelligendum de Chriſto homine, ſed de Chriſto ut Deo, eò quia Chriſtus non ſit in ſinu Patris ſecundùm humanitatem, ſed tantùm ſecundùm Deitatem. Contra eſt, quia verba Joannis debent intelligi de Chriſto ut homine, & quatenus ſecundùm humanitatem eſt in ſinu Patris per viſionem beatam, ut explicat D. Auguſtinus *Tract. 3. in Joan.* Præterea, quia Chriſtus non ut Deus, ſed ut homo nobis narravit fidei myſteria, ad hoc enim venit in mundum, ut teſtimonium perhiberet veritati, quapropter Matth. 17. dicitur: *Ipſum audite*, proinde ut homo vidit, quæ narravit, alioquin teſtimonium Chriſti non fuiſſet majus teſtimonio cæterorum Prophetarum, quia iſti tantùm narrârunt quæ audierunt, & Chriſtus quæ vidit, teſtis autem de viſu major eſt, ac præferendus teſti de auditu. Rurſus Joan. 3. Chriſtus dicit Nicodemo, *quod ſcimus, loquimur, quod vidimus teſtamur, & teſtimonium noſtrum non accipitis*; ſed Chriſtus loquebatur, & teſtificabatur ut homo, ergo ſentiebat, & judicabat ut homo: rurſus Joan. 17. ait Chriſtus: *Pater quos dediſti mihi volo ut ubi ſum ego, & illic ſint mecum*, id eſt, ubi ego ſum in beatorum ſocietate fruens viſione beatifica divinæ eſſentiæ, quia hoc ſignificat eſſe cum Chriſto, ut ipſemet explicuit Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo.* Demum habetur etiam illud Apoſtoli ad Philip. 1. *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto.* Expoſitores communiter ponderant Chriſtum non dixiſſe, *ubi ego ero*, ſed *ubi ſum*, proinde quamdiu erat in carne paſſibili & ante mortem fuit Chriſtus verè beatus. Quòd ſi dicas verba illa, *ubi ego ſum*, non eſſe intelligenda de Chriſto ſecundùm humanitatem, ſed ſecundùm divinitatem, quod etiam ſignificatur per verbum illud *volo*, quod eſt imperantis non rogantis. Chriſtus enim ſecundùm humanitatem rogabat, & ſecundùm divinitatem imperabat, ac præcipiebat, proinde verba illa eſſe intelligenda ſecundum divinitatem. Contra eſt, quia ut expendunt communiter ſancti Patres verba illa ſunt petentis, & rogantis, conſequenter Chriſti ut hominis, & ſecundùm humanitatem. Siquidem Chriſtus ut Deus non poterat quidquam à Patre poſtulare, ſiquidem inferioris proprium eſt poſtulare à ſuperiore, eumque rogare, & Chriſtus ut Deus non erat inferior, nec poterat illi manifeſtare ſuam voluntatem, quia utriuſque eſt una, ac eadem voluntas.

Probatur ratione, quia viſio beata non eſt minus proprietas unionis hypoſtaticæ, quàm gratia accidentalis, imò fuit magis neceſſaria, quàm gratia accidentalis, quia humanitas etiam ſublata gratia erat ſancta, non verò erat videns Deum, ergo ex vi viſionis beatæ debuit anima Chriſti habere ſcientiam beatam, etiam in carne paſſibili, antequam Chriſtus mortem ſubiret. Neque obſtat Chriſtum caruiſſe gloria corporis, ac verè fuiſſe viatorem, nam quamvis connaturaliter ex beatitudine animæ redundet gloria in corpus, hanc tamen miraculosè Deus impedivit, ut Chriſtus poſſet mortem ſubire, ad redimere mediante ſua paſſione humanum genus, unde fuit Chriſtus ſimul comprehenſor, & viator, quia opera ejus ex Dei diſpenſatione meritoria erant, & gloria corporis nondum erat ei conceſſa, quo pacto intelliguntur ſcripturæ aſſerentes, Chriſtum reſurgentem intrâſſe in gloriam ſuam, rurſus gloria corporis ſignum eſt gloriæ animæ ut docet D. Auguſtinus *epiſt. 56.* unde Chriſtus ut à corpore diſcipulorum removeret ſcandalum crucis ſua transfiguratione eis per gloriam corporis manifeſtavit gloriam animæ, ut aſſerunt ſancti Patres præſertim Leo Papa *ſerm. de transfigurat.* ergo anima Chriſti tempore transfigurationis erat beata ſeu viſione, & ſcientia beata inſtructa, alioquin Chriſtus ſuos decepiſſet diſcipulos. Tum quia cùm Chriſtus fuerit cauſa efficiens beatificationis aliorum, debuit etiam ipſe eſſe beatus; cauſa enim debet in ſe præhabere actu perfectionem illam, quam aliis communicat. Quod ſi dicas, inde ſequi, Chriſtum debuiſſe eſſe beatum tantum pro eo tempore, quo alios beatificat, hoc eſt, poſt ejus mortem & aſcenſionem in cœlum non verò ante; ſiquidem non eſt neceſſe ut agens ſit in exercitio agendi antequam agat: ſed ſufficit ſi ſit in exercitio ſuæ virtutis, ſeu in actu, tunc cum agit, ſitque prius natura quàm agat, ut liquet in natura producente metaphyſicè ſuas proprietates; & in forma phyſica ignis producente phyſicè calorem ut phyſicam proprietatem: in ſole producente ſplendorem, ac lucem. Sed contra quia tametſi adducta ratio non ſit metaphyſica, eſt tamen congruentiſſima; quia conſonum eſt rationi, ut eo ipſo quòd Chriſtus fuit deſtinatus à Deo in caput, & redemptorem humani generis, congruum erat ut haberet quidquid requirebatur ad executionem ſui officii, proinde congruum erat, ut ejus anima in carne paſſibili cum in hac vita mortali viveret, beata eſſet. Inſtabis eatenus congruum eſt ut Chriſtus cum viveret in carne paſſibili eſſet beatus, quia decens eſt, ut inſtrumentum excellentiæ, & influens per modum capitis habeat formaliter omnem perfectionem, quæ ab ipſo derivatur in alios: ſed Chriſtus ut homo cauſat in nobis beatitudinem ſupernaturalem conſiſtentem in viſione clara Dei per modum capitis, & inſtrumenti excellentiæ: ergo ipſam habuit in ſe ipſo formaliter: ſed Chriſtus ut inſtrumentum excellentiæ & per modum capitis cauſat etiam in nobis habitus ſupernaturales fidei, & ſpei; ergo inde ſequeretur quod etiam haberet formaliter habitus fidei, & ſpei; eſt utrinque par ratio: ſed contra negatur conſequentia: quia tametſi Chriſtus cauſet in vobis ut inſtrumentum excellentiæ per modum capitis habitus fidei, & ſpei; non tamen hos habuit ipſe formaliter ob imperfectionem, quam includunt, repugnantem Chriſto; qui cum fuerit formaliter beatus, non erat compatibilis cum beatitudine

Digitized by Google

titudine habitus fidei, nec ſpei : fides enim eſt cognitio obſcura de objecto non apparente, & per viſionem beatam, qua Chriſtus erat formaliter beatus vidit clarè & non obſcurè divinam eſſentiam : Spes etiam eſt de bono quod non poſſidetur ; & objectum beatificans à Chriſto poſſidebatur : unde ex eo quòd Chriſtus ut inſtrumentum excellentiæ, & per modum capitis producit in nobis habitus fidei, & ſpei non ſequitur debere in ſe formaliter habere fidem & ſpem.

Probatur ſecundò, quia ut docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 34. *art.* 4. Quantò aliquid receptivum proximius eſt cauſæ influenti, tanto magis, & cum majori perfectione participat influxum cauſæ : atqui influxus gratiæ eſt à Deo Pſal. 83. *Gratiam & gloriam dabit Dominus*, & illi humanitas Chriſti proximiùs, ac magis accedit per unionem hypoſtaticam, qua major eſſe nequit, quia terminatur ad ipſam Deitatem, & gratiam ſubſtantialem : ergo participat perfectiſſimè influxum gratiæ : ſed gratia perfectiſſima eſt gratia conſummata per gloriam ſeu eſt ipſa beatitudo formalis : ergo hanc participavit Chriſtus cum viveret in carne paſſibili. Solet etiam alio medio evinci idem aſſertum : quia natura aſſumpta ad eſſe ſupremum debet perfectiſſimè juxta paſſibilitatem operari : natura autem humana Chriſti per unionem hypoſtaticam aſſumpta eſt ad eſſe ſupremum, ſeu ad eſſe perſonam divinam : ergo ſaltem decuit, ut elevaretur ad ſummum operari naturæ Chriſti paſſibile : atqui beatitudo eſt hujuſmodi ſuprema operatio paſſibilis naturæ humanæ Chriſti : ergo eſt illi concedenda. Quòd ſi dicas, operari non ſequi ad rationem ſubſiſtentiæ, ſed ad rationem naturæ, quæ eſt radix operationum, proinde ex eo quòd Chriſti humanitas ſubſiſtat per ſubſiſtentiam Verbi, non inde ſequi deberi Chriſto adhuc in carne paſſibili perfectiſſimam operationem, ſeu viſionem intuitivam divinæ eſſentiæ. Reſpondetur, quòd tametſi operari non ſequatur ad ſubſiſtentiam conſecutione phyſica, ut ad rationem formalem, ac formale operandi principium : conſequitur tamen conſequutione morali,, ac ratione moralis condecentiæ. Quamvis naturæ aſſumptæ ad ſubſiſtendum per ſubſiſtentiam divinam ſit debita ſuprema operatio paſſibilis ratione phyſicæ connexionis, eſt tamen debita moraliter, & ratione moralis connexionis, quatenus conveniens eſt ut naturæ ita aſſumptæ concedatur eo perfectior operatio quæ eſt illi paſſibilis, ſeu ipſa viſio intuitiva divinæ eſſentiæ, quæ eſt formalis beatitudo.

In oppoſitum tamen poſſunt objici plures ſcripturæ Luc. 24. *Nonne hæc oportuit Chriſtum pati, & ſic intrare in gloriam ſuam.* Si priùs pati debuit & poſtes ingredi in gloriam ſuam : non fuit beatus antequam pateretur, ſed poſt ſuam paſſionem, ergo Chriſtus quandiu vixit in carne paſſibili non fuit in gloria, proinde non fuit beatus. Ad Hebræ. 2. *Vidimus Jeſum propter paſſionem mortis gloria, & honore coronatum :* ergo ante paſſionem Chriſtus ut homo, ſeu ejus anima rationalis non habuit gloriam, ſeu viſionem beatam, conſequenter non fuit beatus. Pſal. 55. Chriſtus ait : *Caro mea requieſcet in ſpe*, & infra : *Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo*, & cum ſermo ſit de morte, & reſurrectione Chriſti ; ſenſus eſt, animam Chriſti poſt mortem quieviſſe in ſpe lætitiæ reſurrectionis, & viſionis vultus divini, ergo quia antea carebat tali viſione, ac beatitudine. Joan. 7. *Spiritus nondum erat datus, quia Jeſus nondum erat glorificatus*, hoc eſt antequam emitteret ſpiritum non erat beatus Luc. 2. *Jeſus autem proficiebat ſapientia, & gratia.* Sin autem Chriſtus cum viveret in carne paſſibili fuiſſet beatus non potuiſſet proficere, quia beatus non eſt ampliùs capax talis profectus. Verùm hæc ſcripturarum teſtimonia non adverſantur noſtræ aſſertioni. Ad primum petitum ex Luc. 24. reſpondent communiter verba illa eſſe intelligenda de gloria accidentali corporis, quam Chriſtus habuit poſt paſſionem, & mortem, verbum enim *intrare* non ſignificat Chriſtum tunc primùm accepiſſe totam gloriam tum eſſentialem, tum accidentalem ; ſed tantùm ſignificat initium novæ felicitatis, ſive hæc eſſentialis ſit, ſive accidentalis. Ad ſecundum deſumptum ex Apoſtolo ad *Hebræ.* 2. ut etiam ad aliud petitum ex *Pſal.* 15. reſpondetur, loca illa eſſe itidem intelligenda de gloria accidentali corporis, de qua fuerunt lætitia illa & ſpes, non verò de gloria eſſentiali animæ, quia hanc ab initio ſuæ conceptionis habuit, & hoc etiam videntur ſignificare verba illa Pſal. 55. *Caro mea requieſcet in ſpe.* Ac aliud ex *Joan.* 7. reſpondetur ſanctos Patres, per glorificationem intellexiſſe reſurrectionem, ut explicant D. Auguſtinus *Tract.* 32. *in Joan.* vel aſcenſionem ut D. Leo Papa *ſerm.* 2. *de Pent.* vel glorificationem accidentalem corporis ut D. Athanaſius *lib. de incarnat. contra Arianos.* Ad ultimum petitum ex *Luc.* 2. reſpondetur, Chriſtum creviſſe in gratia, non quòd habitus infuſus gratiæ augeretur in Chriſto, ſed quia creſcebant effectus, & opera, quæ Chriſtus ex ſuſcepta gratia operabatur, ut explicat D. Thomas *in* 3. *quæſt.* 7. *art.* 13. *ad* 3. Hi enim dicuntur proficere in dono, qui bene utuntur dono accepto, quamvis donum ipſum non creſcat in ſe, quo pacto Magiſter dicitur proficere, quando Diſcipulus proficit in doctrina Magiſtri, quando enim effectus creſcit, dicitur etiam cauſa in eodem creſcere, in quo ſenſu Apoſtolus ad Coloſ. 1. ait : *Verbum creſcere*, ſcilicet converſionem Gentium, quæ erat effectus prædicationis Verbi divini.

Dicendum ſecundò Chriſtum ab initio ſuæ conceptionis fuiſſe beatum, adeo ut à primo ſuæ conceptionis inſtanti fuerit viſione beatifica, ſeu ſcientia beata perfuſus, ita communiter cum D. Thoma *in* 3. *diſt.* 14. *quæſt.* 1. *art.* 1. *quæſtiunc.* 3. & *quæſt.* 20. *de veritate art.* 2. idque probatur ex Joan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis plenum gratiæ & veritatis*, ubi illud verbum *plenum* in neutro conjungitur cum verbo, & non in caſu maſculino cum Joanne Baptiſta, vulgata enim editio, cui adhærendum eſt, ita legit, & Patres etiam exponunt, ex hoc igitur teſtimonio ſic conſtruitur argumentum *Verbum caro factum eſt plenum gratiæ & veritatis*, atqui ſi à primo inſtanti ſuæ conceptionis non potiretur viſione beatifica, non fuiſſet ex tunc ut homo Chriſtus plenus gratia, & veritate, ſiquidem cui deeſt ſupremæ gratiæ perfectio, & ſuprema veritatis cognitio non eſt plenus gratia, & veritate, quia adhuc poſſet impleri, & addi tantùm enim quis deficit à plenitudine, quantum deficit à perfectione ; atqui ſuprema perfectio gratiæ eſt ipſa gloria, quæ propterea à ſanctis Patribus dicitur gratia conſummata, & ſuprema cognitio veritatis conſiſtit in viſione beatifica, ergo ſi Chriſtus ut homo à primo inſtanti ſuæ conceptionis non fuiſſet beatus & viſione beata perfuſus. Verbum caro factum non fuiſſet plenum gratiæ, & veritatis contra aſſertum Joannis 1. Præterea, quia Chriſtus ut homo Deum ante mortem vidit juxta illud Joan. 1. *Deum nemo vidit unquam unigenitus, qui eſt in ſinu Patris ipſe enarravit :* ubi teſtimonium Chriſti eatenus aliorum teſtimoniis

præ-

Digitized by Google

præfertur, quia cæteri non ex viſu, ſed exauditu teſtimonium perhibuerunt, Chriſtus verò de viſu: & quidem teſtificatus fuit ante mortem, non ſolum ut Deus, ſed etiam ut homo, adeo ut quà homo viderit divinam eſſentiam: atqui ſi in carne paſſibili ante mortẽ vidit Chriſtus ut homo divinam eſſentiã, nulla eſt ratio. cur ipſam non viderit à primo ſuæ conceptionis inſtanti, ergo de facto Chriſtus fuit beatus à primo inſtanti ſuæ conceptionis. Tum quia Joan. 3. habetur: *Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus. teſtamur*, & rurſus: *Qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt, & quod vidit, & audivit, hoc teſtatur*, ubi Chriſtus dicitur teſtis eſſe ſuper omnes alios, & cauſa adfertur, quia quod vidit, & audivit, hoc teſtatur, ideo præfertur cæteris teſtibus, quia non ex auditu tantum ut alii, ſed etiam ex viſu teſtimonium perhibuit veritatis, ac divinitatis, teſtimonium enim ex viſu eſt firmius teſtimonio ex auditu, quinimò eatenus credimus teſtibus ex auditu, quia audierunt à fide dignis, qui id ſe vidiſſe teſtantur: Chriſtus autem venit, ut teſtimonium perhiberet veritatis & præcipuè divinitatis, quam propterea in carne paſſibili ante paſſionem vidit, Joan. 3. *Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur*, ſeu teſtatur Chriſtus ut homo de divinitate, quam vidit, dicitur enim de cœlo veniſſe ſuper omnes alios teſtes propterea, *quod vidit, & audivit, hoc teſtatur*, illa autem duo verba *vidit* & *audivit* non ſignificant diverſas operationes, ſed eadem viſio dicitur etiam auditio, ut oſtendatur non habuiſſe illam ex vi humanitatis à ſe, ſed ex divina infuſione, ut notat Suarez. *3. part. diſput. ſect.* 1. unde teſtimonium ex viſu majus eſt ac firmius teſtimonio ex auditu: atqui Chriſtus cum viveret in carne paſſibili fuit divinitatem teſtificatus ex viſu, ergo illam ante mortem vidit, ac fuit beatus, cum beatitudo formalis conſiſtat in ipſa viſione intuitiva divinæ eſſentiæ: quod ſi ante mortem fuit Chriſtus beatus, non eſt ratio, cur non ſemper fuerit beatus etiam à primo ſuæ conceptionis inſtanti: poſſeſſio enim beatitudinis ſtat pro Chriſto, qui divinitatem, ut vidit, teſtatur, unde quod ſemper fuerit beatus, & quidem à primo ſuæ conceptionis inſtanti niſi aliquod repugnans adferatur, aſſerendum eſt. Tum quia Chriſto ut homini competebat ſcientia beata ex eo, quia erat caput hominum & Angelorum, unde decuit ipſum habuiſſe omnes perfectiones membrorum, quorum erat caput, atqui Angelorum perfectio, & etiam hominum in Eccleſia triumphante eſt viſio beata, quæ propterea non eſt Chriſto deneganda, quia fuit plenus gratiæ & veritatis ab inſtanti ſuæ conceptionis, ſeu cum primum verbum caro factum eſt, hæc autem plenitudo ſine viſione beatifica non poſſet ſubſiſtere: ergo decuit Chriſtum fuiſſe beatum à primo ſuæ conceptionis inſtanti. Tum quia cum ejus humanitas fuerit à verbo aſſumpta, ſeu ad ſupremum eſſe evecta, debebatur eidem ſuprema operatio qualis eſt viſio beatifica, & quidem ab initio ſuæ conceptionis, quia tunc fuit caput hominum, & Angelorum, & ex tunc fuit gratia plenus, & illius humanitas aſſumpta ad ſupremum eſſe, ſeu ad perſonam divinam, conſequenter etiam à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit perfectiſſimè beatus, tum quia naturæ aſſumptæ ad eſſe divinum ſeu perſonam divinam debet tribui, quod majoris eſt dignitatis, & excellentiæ, niſi repugnet muneri Redemptoris, atqui fuiſſe à primo inſtanti ſuæ conceptionis Chriſti humanitatem beatam majoris eſt dignitatis & excellentiæ, quam beatitudine per aliquod tempus caruiſſe, & per meritum illam ſibi comparaſſe, quia plus dignitatis ex habita beatitudine ei accreſcit, quam ex beatitudinis merito cum carentia beatitudinis, & id cum munere Redemptoris non pugnat, quia ad munus obeundum Redemptoris ſatis fuit, Chriſtum fuiſſe ſimul comprehenſorem & viatorem, quod ſalvatur, ſi concedamus beatitudinem animæ, & illam negemus corporis.

Contra tamen hanc Chriſti beatitudinem in carne paſſibili inſurgunt plures hæretici audentes aſſerere Chriſtum fuiſſe condemnatum, eo quod deſperaverit in cruce, ut aſſerit Prateolus verbo Anti-Chriſtiani quem errorem docuerunt Prenzius, & Calvinus à Bellarmino *lib. 4. de anima Chriſti cap.* 8. aſſerentes Chriſtum ante mortem de ſua dubitaſſe ſalute, ac deſperaſſe in cruce, ac tormenta inferni fuiſſe paſſum, cum quibus non cohæret beatitudo, & Buzerus relatus à Cano *lib.* 12. *de loc. Theol. cap.* 14. negat animam Chriſti fuiſſe ab initio perfectam, ſed omiſſis hiſce erroribus difficultas eſt, quomodo beatitudo potuerit in Chriſto præſertim tempore paſſionis exiſtere: ſiquidem beatitudo eſt eſſentialiter expulſiva ſummæ triſtitiæ, quia eſt ſumma felicitas abſque ulla moleſtia & miſeria, & in Chriſto imminente jam morte, ac tempore paſſionis fuit ſumma triſtitia Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*, ergo anima Chriſti ſaltem tempore paſſionis non fuit beata, quia cum ſumma felicicitate, ſummoque gaudio non poteſt ſumma triſtitia cohærere: non enim ſumma triſtitia cum intenſa delectatione ſimul poteſt exiſtere, quia opponuntur contrariè, & contraria in gradibus intenſis non poſſunt ſimul exiſtere, ergo cum Chriſtus tempore paſſionis morte jamjam imminente ſummam paſſus ſit de ſua morte triſtitiam, caruit ſaltem pro illo tempore delectatione beatifica, proinde etiam ipſa beatitudine, ad quam neceſſariò conſequitur delectatio: quòd ſi ſemel in carne paſſibile caruit beatitudine ſequitur non fuiſſe à primo inſtanti ſuæ conceptionis beatum, quia de ratione beatitudinis eſt, ut ſit inamiſſibilis, quod ſi tempore paſſionis amiſit beatitudinem, non fuit ante illam beatus. Huic difficultati, quæ non parvi videtur eſſe momenti, varii variè reſpondent, plures cenſent triſtitiam illam non fuiſſe in voluntate Chriſti, ſed tantum in appetitu ſenſitivo, & reſpondent animam Chriſti ſecundùm diverſas potentias potuiſſe ſimul triſtari, & gaudere, aſſerunt enim gaudium, & triſtitiam in eadem voluntate non poſſe ſimul cohærere, bene tamen ſi gaudium ſit in voluntate, & triſtitia in appetitu ſenſitivo, quia tunc licèt reſpiciant idem ſubjectum remotum non tamen afficiunt idem ſubjectum proximum, Chriſtus enim eſt ſubjectum remotum, voluntas, & appetitus ſenſitivus ſunt ſubjecta proxima, & quia hæc ſubjecta proxima realiter diſtinguuntur rectè poſſunt ſimul cohærere, triſtitia enim, quam Chriſtus tempore mortis eſt paſſus, non fuit ſubjectivè in voluntate, ſed tantum in appetitu ſenſitivo.

Verùm hæc ſolutio non placet, neque ſatisfacit, quia poſt verba illa Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem*, ſubjecit Chriſtus *verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*, quæ verba intelligenda ſunt de actu voluntatis ut diſtinctæ ab appetitu ſenſitivo ſiquidem verbum *volo*, ſi propriè ſumatur, importat actum voluntatis propriæ, & appetitus ſenſitivus propriè non eſt voluntas. Rurſus quia ita communiter ſancti Patres explicant verba ſcripturæ ut Chriſti triſtitia tempore paſſionis fuerit in voluntate non verò in appetitu ſenſitivo tum

Digitized by Google

quia ſexta Synodus generalis ſub Agathone Papa IV. intulit duas voluntates in Chriſto divinam ſcilicet, & humanam, quæ illatio de voluntate, ut diſtincta ab appetitu ſenſitivo intelligitur: etenim ex actu appetitus ſenſitivi, qui propriè non eſt voluntas non poteſt inferri propria voluntas: fuit ergo triſtitia illa in Chriſti voluntate, ut diſtincta ab appetitus actu, quo mortem ut parti inferiori contrariam fugiebat, ergo triſtitia illa propriè fuit in voluntate. Tum quia triſtitia eſt de his, quæ nobis nolentibus contingunt, proinde ſi Chriſtus per actum voluntatis noluit mortem per actum à voluntate elicitum, dicendum eſt, fuiſſe de ſua morte triſtatum.

Quòd ſi dicas Div. Thomam *3. part. quæſt.* 18. *art. 6. ad* 3. docere, agoniam Chriſti non fuiſſe in voluntate, ſed in parte ſenſitiva, ait enim: fuit in Chriſto agonia quantùm ad partem ſenſitivam ſecundum quod importat timorem infortunii imminentis, ut dicit Damaſcenus *lib.* 3. atqui eadem eſt ratio de triſtitia, ac de agonia, ergo triſtitia ex Div. Thoma fuit in appetitu ſenſitivo, non verò in voluntate niſi participativè. Sed contra, quia ut docet Div. Thomas *3. part. quæſt.* 14. *art.* 2. Voluntas ut diſtincta ab appetitu ſenſitivo conſideratur dupliciter, ſcilicet per modum rationis, quo pacto ſequitur rationem deliberantem, & per modum naturæ ſecundum quam naturaliter refugit, quæ ſunt naturæ contraria ut mortem, dolorem, quatenus ſunt mala & diſconvenientia naturæ; & amplectitur, quæ naturæ ſunt conſentanea, ut felicitas, conſervatio vitæ, & alia id genus: quando ergo Div. Thomas negat in Chriſto agoniam eſſe in voluntate, loquitur de voluntate ut rationali, non vero de voluntate Chriſti naturali, quia ſicut pars ſenſitiva mortem refugiebat, ita voluntas Chriſti non ut rationalis, ſed per modum naturæ mortem averſabatur, quam voluntate rationali ſequente rationem deliberantem amabat, ac eligebat, non quidem ut naturæ diſconvenientem, ſed ut conducentem ad finem redemptionis. Si dicas voluntatem per modum naturæ dici per comparationem ad actus naturales, qui neceſſarii ſunt, & in voluntate Chriſti non dari hos actus, eo quia operetur liberè, proinde fugam & nolitionem mortis non fuiſſe in voluntate Chriſti per modum naturæ, ſed ſolum in appetitu ſenſitivo, ex quo ſequitur agoniam Chriſti ſolum fuiſſe in parte ſenſitiva. Contra eſt, quia voluntas per modum naturæ dicitur per comparationem ad actus neceſſarios neceſſitate exercitii, vel neceſſitate ſpecificationis: quamvis in Chriſti voluntate circa bona vel mala creata non dentur actus neceſſarii neceſſitate exercitii, dantur tamen actus neceſſarii quoad ſpecificationem ſive per modum fugæ, ſive per modum proſecutionis, & talis fuit actus voluntatis, quo Chriſtus Dominus refugiebat mortem ut malam, & diſconvenientem naturæ inferiori, cum enim mors non potuerit voluntati per modum naturæ placere, ſed tantum per modum rationis ſequentis rationem deliberantem, ſequitur diſplicientiam mortis eſſe neceſſariam neceſſitate ſpecificationis, cum quo rectè cohæret voluiſſe Chriſtum libere mortem ſubire libertate exercitii.

Alii ad præcipuum argumentum reſpondent repugnare quidem duo contraria inhærere per ſe eidem ſubjecto non tamen repugnare ſi unum per ſe, & alterum per accidens inhæreat, & adferunt exemplum de exiſtente in navi mota in orientem, qui ſimul cum navi movetur per accidens in orientem & motu proprio, & per ſe movetur in occidentem: hinc quia gaudium ineſt per ſe animæ Chriſti ratione beatitudinis, & triſtitia per accidens ratione paſſionis, & mortis imminentis inferunt rectè potuiſſe in Chriſto cohærere beatitudinem & triſtitiam. Sed contra, quia cum triſtitia ſit actus elicitus ab anima mediante voluntate ſine ſufficienti fundamento dicitur, gaudium ineſſe Chriſto per ſe, & triſtitiam per accidens, quia non videtur major ratio de uno ac de alio. Neque exemplum de exiſtente in navi videtur eſſe ad rem, quia exiſtens in navi reſpectu motus navis in orientem, tantum ſe habet merè paſſivè, conſequenter poteſt cum illo cohærere motus proprius in occidentem per accidens, quia reſpectu motus proprii in occidentem ſe habet activè, & reſpectu motus navis in orientem ſe habet paſſivè: ſed anima Chriſti ſe habet activè reſpectu utriusque actus gaudii, & triſtitiæ, conſequenter uterque illi convenit per ſe: ad ſummum reſponſio valeret, ſi triſtitia, quam Chriſtus fuit expertus, fuiſſet tantum in parte ſenſitiva, quia tunc per accidens redundâſſet in voluntatem, eo pacto, quo actus unius potentiæ redundat in aliam, ob communem radicationem in eadem anima, ſed ex ſexta Synodo ſub Agathone Papa IV. habetur, quod illa triſtitia fuerit proprius actus voluntatis humanæ Chriſti, ſiquidem Synodus ex eadem triſtitia intulit in Chriſto duas voluntates divinam unam, alteram humanam, ac duas operationes eisdem reſpondentes.

Alii ſatisfacturi difficultati reſpondent animam Chriſti tempore paſſionis caruiſſe gaudio, & delectatione, quæ ex ſua natura exigebant veluti proprietates prodire ex viſione beatifica in animam: hinc quamvis anima Chriſti fuerit beata, ac viderit intuitivè divinam eſſentiam, nullam tamen delectationem, vel gaudium ex tali viſione præcipiebat: etenim ut copioſior eſſet redemptio noſtra, coërcuit, ac impedivit gaudium, ne ex viſione beata redundaret, ut locum daret triſtitiæ, ac mœrori; perinde ac de facto impedivit redundantiam gloriæ in corpus ut foret paſſionibus obnoxium, hinc Chriſtus poſt reſurrectionem loquens per Prophetam ait: *Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo.* Nimirum ut indicaret per reſurectionem fuiſſe Chriſto reſtitutam lætitiam, quæ per paſſionem interrupta fuerat, & hanc reſponſionem corroborant authoritate Div. Ambroſii lib. 10. in Luc. Cap. 22. *Per me doluit, qui pro ſe nihil habuit, quod doleret, ex ſequeſtrata delectatione divinitatis æternæ tædio meæ infirmitatis afficitur.* Sed neque huic ſolutioni adhærendum eſt, quia ex ſcripturis habemus Chriſtum tempore paſſionis fuiſſe lætatum de ſua morte propter redemptionem humani generis, unde Cant. 3. habetur: *Egredimini & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus:* hæc enim verba communiter Patres explicant de Chriſto à Synagoga coronato, ac crucis thalamo affixo, ubi matrimonium cum eccleſia ſpiritualiter conſummavit, ac nos regeneravit pretioſa ſui ſanguinis effuſione: ergo ſi juxta ſanctos Patres Chriſtus in cruce non caruit gaudio ob redemptionem humani generis, multo minus caruit gaudio de viſione beata: non enim eſt major ratio, cur triſtitia debeat potius uni gaudio adverſari non alteri.

Alii

Digitized by Google

Alii reſpondent gaudium, & triſtitiam non poſſe ſimul cohærere de lege ordinaria, bene tamen de potentia abſoluta, & in Chriſto tempore paſſionis gaudium, & triſtitiam ſimul cohæſerunt de potentia abſoluta non de lege ordinaria, ſiquidem conjunctio ſummi gaudii, cum ſumma triſtitia tempore mortis Chriſti fuit miraculoſa perinde ac fuit miraculum eundem fuiſſe ſimul viatorem, & comprehenſorem, & quod à gloria animæ nihil derivaretur ad corpus, & quod ex gaudio ſuperioris potentiæ nihil ſolatii in potentias inferiores redundaret. Verum tametſi cohærentia triſtitiæ cum ſummo gaudio tempore paſſionis fuerit in Chriſto miraculoſa, adhuc tamen ſi ſermo ſit dè gaudio, & triſtitia circa idem objectum, & ſub eadem ratione, adhuc nec de potentia abſoluta poſſunt cohærere; quia triſtitia, & gaudium non minùs inter ſe opponuntur, quàm amor, & odium, deſiderium, & fuga, diſſenſus, & aſſenſus, hæc enim licèt ut extrema poſitiva opponantur contrária formaliter, & non formaliter contradictoriè: repugnant nihilominus ſimul in eodem ſubjecto circa idem objectum, & ſub eadem ratione formali etiam de potentia abſoluta, quia non comparantur inter ſe ſicut proſecutio & fuga de eodem ſecundùm idem, ac proinde contradictoriè ſi non ſubjectivè, ſaltem objectivè quatenus aſſenſus, & amor tendunt in eſſe, odium verò & diſſenſus in non eſſe ſui objecti, ex quo oritur virtualis contradictio objectiva.

Alii cum Palludano *in 3. diſtinct. 15. quæſt. 2. art. 3.* reſpondent triſtitiam, & gaudium in eodem ſubjecto opponi quidem ex natura rei, in Chriſto tamen fuiſſe miraculosè; perinde ac de potentia Dei abſoluta & miraculosè contigit, ut gloriæ animæ non redundaret in corpus, ita miraculosè factum fuit, ut gaudium animæ in parte ſuperiori redundaret ad inferiorem, ut daretur locus triſtitiæ. Verùm neque hæc ſolutio ſatisfacit, quia tametſi gaudium, & triſtitia opponantur contrariè; ita tamen ſe habent, ut unum includat privationem alterius ex parte objecti, quapropter nec de potentia Dei abſoluta poſſunt ſimul cohærere; eadem ratione docent communiter non poſſe ſimul eſſe aſſenſum verum, & falſum ejuſdem propoſitionis; quia falſum dicit privationem veri ex parte objecti: gaudium autem, & triſtitiam opponi privativè ex parte objecti ex eo liquet, quia gaudium eſt circa bonum, & triſtitia circa malum, ſeu privationem boni. Tum quia gaudium, & triſtitia perinde ſe habent ac motus proſecutionis & fugæ reſpectu ejuſdem objecti, & repugnat accedere, & recedere ab eodem objecto ſecundùm eamdem rationem.

Reſpondetur igitur ad objectionem majorem argumenti veram eſſe ſi triſtitia, & delectatio ſint de eodem objecto, & ſub eadem ratione formali; hoc pacto nec de potentia Dei abſoluta poſſunt ſimul in eodem ſubjecto exiſtere ob virtualem contradictionem, quam involvunt; quamvis triſtitia, & delectatio ſint duo extrema poſitiva, & opponantur contrariè formaliter, & non formaliter contradictoriè repugnant nihilominus ſimul in eodem ſubjecto circa idem objectum ſub eadem ratione formali, etiam de potentia abſoluta, quia comparantur inter ſe ſicut proſecutio, & fuga, & contradictoriè objectivè, ſicut aſſenſus qui tendit in eſſe, & diſſenſus in non eſſe, ex quo oritur virtualis contradictio. Secus ſi gaudium & triſtitia ſint de diverſis objectis, vel etiam de eodem ſecundùm diverſam rationem, quamvis inter ſe opponantur, & non poſſint ſimul in gradibus intenſis cohærere de potentia, & lege ordinaria; de potentia tamen abſoluta, & miraculosè poſſunt ſimul exiſtere in eodem ſubjecto. Sed triſtitia, & delectatio quam Chriſtus de ſua morte concepit non verſantur circa mortem ſub eadem, ſed ſub diverſa ratione objectiva: delectabatur ſiquidem Chriſtus de morte, quatenus erat medium utile ad redemptionem humani generis; & triſtabatur de eadem quatenus erat diſconveniens naturæ, quæ ſunt rationes objectivè diverſæ ſub quibus potuit Chriſtus ſimul gaudere, ac triſtari de imminente morte ſibi objecta.

Dices ex hac ſolutione ſequi, nullam triſtitiam etiam in gradu intenſo eſſe incompoſſibilem cum ſummo gaudio, contra communem Theologorum ſententiam docentem in Chriſto tempore paſſionis cum ſummo gaudio, ſeu beatitudine cohæſiſſe ſummam triſtitiam. Probatur ſequela quia juxta datam ſolutionem triſtitia, & gaudium in ſummo de eodem objecto ſub diverſa ratione formali compatiuntur ſimul de potentia abſoluta: ſed nulla triſtitia convenit cum gaudio in ratione formali objectiva, ſed tantùm in objecto materiali: triſtitia ſiquidem eſt fuga, quæ reſpicit malum ſub ratione formali mali quod averſatur; delectatio verò eſt proſecutio, quæ reſpicit pro ratione formali bonum; ergo nulla triſtitia eſt incompoſſibilis cum ſummo gaudio de potentia abſolua contra datam reſponſionem. Sed contra negatur ſequela, & ad ejus probationem diſtinguitur major; gaudium & triſtitia in ſummo compatiuntur ſub diverſa ratione *ſub qua* tantùm & præcisè negatur; ſub diverſa ratione *ſub qua*, & *qua* ſimul conceditur; & ſub eadem diſtinctione minoris negatur conſequentia: quia tametſi triſtitia, & delectatio diſconveniant in ratione formali *ſub qua*, non tamen ſemper diſconveniunt in ratione formali *qua*, ſed aliquando diſconveniunt, & quandoque non: in caſu noſtro hæc diſconvenientia intercedit quia eadem mors Chriſti fuit disconveniens naturæ inferiori; & conveniens ratione finis, quatenus fuit medium utile ad aſſecutionem finis incarnationis qui fuit redemptio humani generis per Chriſti paſſionem; mors igitur Chriſti ſub conſideratione medii utilis, ac convenientiæ fini excitavit in Chriſto delectationem, & gaudium; quatenus verò diſconveniebat naturæ inferiori excitavit triſtitiam, quæ ſub diverſa ratione *ſub qua* movebat Chriſti voluntatem: unde quia mors Chriſti non ſolum ſub diverſa ratione *ſub qua* præcisè, ſed etiam ſub diverſa ratione *qua* quatenus una ac eadem mors conveniebat fini redemptionis, & disconveniebat naturæ inferiori Chriſti, potuit ſimul excitare ad gaudium, & triſtitiam, qui affectus propterea de potentia Dei abſoluta potuerunt tempore paſſionis ſimul cohærere in Chriſto: quamvis ratio *qua* ſeu ipſa mors excitans utrumque affectum gaudii, & triſtitiæ ſit materialiter eadem; eſt tamen formaliter diverſa, quatenus eadem convenit & disconvenit, licet ſub diverſa ratione, ſeu per reſpectum ſolùm ad naturam inferiorem excitaret triſtitiam: & per reſpectum ſolum ad finem redemptionis gaudium, & delectationem.

Si dicas, inde ſequi non fuiſſe miraculoſam hanc cohærentiam ſummæ triſtitiæ, & delectationis in Chriſto: ſiquidem duos affectus contrarios ſimul coexiſtere circa idem objectum materiale ſub diverſa ratione, *qua* terminante poteſt naturaliter contingere abſque ullo miraculo, amor enim, & odium tametſi in eodem objecto non poſſint ſimul exiſtere reſpectu ejuſdem objecti ſub eadem ratione formali, poſſunt tamen ſine miraculo ſub diverſa ratione ſimul co-

cohærere, Deus enim hominem ut peccantem odio habet, ut includentem bonitatem naturalem diligit, ergo ſi triſtitia, & delectatio verſabantur circa mortem materialiter unam, ac eandem: & formaliter diverſam ſeu ſub diverſa ratione, *quæ* terminante, ſequitur cohærentiam ſummæ triſtitiæ cum ſummo gaudio non fuiſſe in Chriſto miraculoſam. Sed contra negatur ſequela, & ad illius probationem reſpondetur, quòd tametſi major vera ſit in aliis affectibus animi, non tamen in triſtitia, & gaudio, quia tametſi hi affectus verſentur circa diverſa objecta, vel etiam circa idem ſub diverſa ratione formali, ac propterea non opponantur contrariè objectivè, opponuntur nihilominus ſubjectivè, ac propterea ab eodem ſubjecto ſe excludunt, præſertim in gradibus intenſis, hinc Ariſtoteles *lib. 7. Ethic. cap.* 14. ait: *Voluptas autem contraria, & quævis etiam, modo ſit vehemens pellit dolorem.* Ubi Philoſophus ut voluptas, ſeu delectatio à ſubjecto expellat affectum contrarium, ſeu triſtitiam; exigit vehementiam in delectatione, non verò dolorem contrarium, quatenus verſatur circa diverſum objectum, unde licèt voluptas, & dolor, gaudium, & triſtitia de diverſis objectis non opponantur propriè contrariè, nec ſecundùm ſuas rationes ſpecificas, non tamen compatiuntur in gradibus intenſis, ſed ſe mutuò excludunt ab eodem ſubjecto non ratione objectivæ contrarietatis, ſed ſubjectivæ oppoſitionis: idque experimur in nobis, qui ſi triſtemur de aliquo objecto non poſſumus gaudere ſimul de alio objecto, quamvis diſtincto: quòd ſi velimus triſtitiam pellere, nitimur animum avertere ab objecto excitante triſtitiam, & alia quærimus objecta delectantia, ac delectationem excitantia, ex quo deprehendimus inter triſtitiam, & delectationem de diverſis objectis in gradibus intenſis, quamvis non ſit contrarietas ſecundùm rationes ſpecificas ex parte objectorum, dari [illegible] oppoſitionem ſubjectivam, ob quam ſe mutuo [illegible] ab eodem ſubjecto, quapropter triſtitia & [illegible] quamvis ſub diverſa ratione formali [illegible] ſub qua, non [illegible] niſi miraculosè & de pot[illegible] Dei abſoluta ſimul cohærere in uno ac eodem ſubjecto.

Poſſ[illegible] principali objectioni aliter reſponderi ſcili[illegible] gaudium, & triſtitiam, quæ tempore paſſionis [illegible] in Chriſto, potuiſſe ſimul cohærere, eo q[illegible] hujuſmodi affectus propriè non fuerint contrarii: [illegible] etenim beatitudo non [illegible] in objectu[illegible], ſed etiam in ſec[illegible], quia cu[illegible] voluntas beat[illegible] omnino con[illegible] divinæ, ſib[illegible] placet in illis [illegible] quæ ſunt juxta diſpoſitio[illegible] divinæ voluntatis: rurſus triſtitia propria pote[illegible] eſſe objectum gaudii proprii, poteſt enim quis ga[illegible] de ſua triſtitia, quatenus eſt eidem occaſio obtinendi bonum aliquod. Reſipiſcens enim poteſt gaudere de dolore, & triſtitia, quam in ſe excitavit de patratis peccatis: etſi fuerit de objecto à Deo ordinato, aut permiſſo, poterit beatus de ipſa triſtitia delectari ex vi amoris beatifici ut de objecto conformi divinæ voluntati: objectum enim delectationis ſicut non deſtruit, ſed potiùs perficit ipſam delectationem, ita neque deſtruit objectum primarium ipſius, nec modum, quo voluntas vitaliter afficitur. Tunc igitur triſtitia deſtruit objectum gaudii, & pugnat cum gaudio, quando triſtitia, & gaudium opponuntur, & non ſubordinantur, non ita ſi ſubordinentur, quia tunc unum perinde ſe habet, ac fundamentum alterius.: & quia Chriſtus triſtabatur de objecto, quod erat ſecundùm Dei diſpoſitionem, ideo ex vi amoris beatifici, amabat illam triſtitiam, quæ propterea in Chriſto non minuebat gaudium, ſed potiùs erat objectum ipſius: quo pacto potuerunt in Chriſto ſimul cohærere ſummum gaudium, & ſumma triſtitia. Si dicas, inde ſequi non fuiſſe miraculum Chriſtum ſimul in gradu intenſo habuiſſe triſtitiam, & gaudium, quia hæc duo ex data ſolutione non opponantur. Contra eſt, negatur ſequela, quia tametſi non pugnent ſecundùm ſpecificas rationes ſumptas ex objectis, pugnant tamen ſubjectivè, quatenus ab eodem ſubjecto ſe muto excludunt, ut paulò ſuperiùs explicuimus.

Objicies quartò Chriſtus tempore paſſionis timuit Marc. 14. *Cœpit pavere, & tædere,* ergo ſaltem tunc anima Chriſti non erat beata: ſiquidem ut habetur Proverb. 1. *Qui me audierit, abſque timore requieſcet, & abundantia perfruetur timore malorum ſublato,* quod de beatis intelligitur. Neque urget, ſi dicas cum Cajetano timorem illum non fuiſſe in voluntate Chriſti, cum enim in ejus intellectu nulla fuerit de futuro eventu incertitudo non potuit eſſe in ejus voluntate ſpes evadendi, conſequenter neque timor, qui cum tali ſpe debet conjungi: ſed timorem illum fuiſſe in appetitu ſenſitivo Chriſti, eo quia in ejus imaginativa potuit eſſe aliqua incertitudo mali imminentis, non quidem poſitivè quaſi imaginativa apprehenderit mortis futuritionem, ut incertam, & contingentem, ſed tantùm negativè per apprehenſionem mortis imminentis præſcindendo à certitudine, vel incertitudine eventus: eo enim ipſo, quod non proponebatur, ut certo futura manebat non certa negative. Nam contra eſt, hæc reſponſio communiter diſplicet, quia communiter ſancti Patres docent Chriſtum habuiſſe verum timorem in voluntate, & inferunt contra Monothelitas in Chriſto eſſe duas voluntates divinam, & humanam, quia cum ſecundùm voluntatem divinam timere non potuerit, ſequitur talem timorem fuiſſe ſecundùm voluntatem humanam, ac proinde duas fuiſſe in Chriſto voluntates divinam, & humanam contra Monothelitas, unde ad objectionem reſpondetur negando conſequentiam ad cujus probationem dicimus allegatum teſtimonium *Proverb.* 1. Communiter intelligi de juſtis in hac vita, & de timore, quo avertuntur à rectitudine, & quaſi adiguntur ad injuſtum aliquid agendum. Quòd ſi intelligatur de beatis, debet intelligi de beatis beatitudine completa, quique ſunt totaliter extra ſtatum viæ, quia iſti propter ſecuritatem beatitudinis carent omni timore excepto filiali; & quia Chriſtus fuit ſimul comprehenſor, & Viator ideo ex qua parte erat Viator, poterat timere imminentem mortem, ſicut potuit de eadem triſtari ut diſconveniente appetui inferiori, diverſimodè tamen ab aliis viatoribus, ſiquidem in nobis ſolet metus rationem præcedere eamque perturbare, in Chriſto autem imperatur ab ipſa ratione. Si inſtes, Chriſtum fuiſſe Viatorem etiam ſecundùm animam, eò quia ejus anima quamdiu fuit corpori conjuncta meruerit nobis gloriam eſſentialem, & ſibi accidentalem corporis, adeo ut fuerit paſſibilis, ac in ſtatu viæ, ergo non potuit ſimul eſſe comprehenſor quia repugnat idem ſubjectum moveri ad finem, & quieſcere in illo, Viatoris proprium eſt moveri ad cœleſtem patriam, ac beatitudinem; & comprehenſoris quieſcere in illa; quapropter Chriſtus non fuit ſimul viator, & comprehenſor. Contra eſt negatur conſequentia, quia penes diverſas rationes non repugnat idem moveri ad finem, & quieſcere in fine, ſicut non repugnat eandem animam eſſe ſimul ſcientem ea, quæ jam novit, & addiſcen-

Digitized by Google

diſcentem, quæ nondum novit: Chriſtus igitur, quia quantum ad ea, quæ erant ſibi, & corpori conjuncta nondum erat in termino, erat viator, & movebatur ad terminum: quatenus vero ejus anima erat beata, erat in termino, & comprehenſor. Sed dices, ſi Chriſtus fuiſſet comprehenſor, & beatus utique cognoviſſet in verbo decretum Patris de ſua paſſione, conſequenter non oraſſet dicens: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte*, proinde Chriſtus non fuit comprehenſor, & beatus, contra eſt quia tametſi decretum illud Chriſto innotuerit, adhuc oravit Patrem, non quia ignoravit decretum, ſed ut exprimeret affectum ſuæ voluntatis, quo naturaliter mortem refugiebat: & cum hoc affectu non repugnabat ſubordinatio divinæ voluntati, unde ſubdidit: *Verumtamen non mea, ſed tua voluntas fiat.*

Quod ſi quæras quænam Chriſtus ut beatus in carne paſſibili viderit in verbo. Reſpondetur anima Chriſti per ſcientiam beatam non cognoviſſe in verbo actu omnia poſſibilia. Solent aliqui id probare, quia hæc cognitio diſtinctè attingens omnia poſſibilia foret comprehenſiva Dei, hoc autem non poteſt creaturæ competere, quia ſolus Deus ſe ipſum comprehendit, ergo non cognovit actu in verbo omnia poſſibilia. Major oſtenditur, quia tunc omnipotentia comprehenditur, quando nil ejus eſt extra cognoſcentem, quapropter ſi aliquis cognoſceret omne poſſibile tota omnipotentia eſſet intra cognoſcentem, quia eam attingeret, etiam ſecundum omnes ejus extrinſecos reſpectus, proinde omnipotentia comprehenderetur à potentia creata attingente ſe diſtinctè omnia poſſibilia. Sed hæc ratio non videtur probare intentum, quia ad comprehenſionem Dei non ſufficit, ſi cognoſcatur tota perfectio extenſiva omnipotentiæ, ſed ulterius requiritur neceſſariò ut cognoſcatur tota ejus latitudo velut intenſiva; quia hoc pacto cognoſcitur omnipotentia, quantum eſt cognoſcibilis ex ſuis intrinſecis principiis, ut enim objectum aliquod comprehendatur, requiritur ut cognitio tantam habeat perfectionem in ratione cognitionis, quantam habet objectum in ratione cognoſcibilis, comprehenſio enim eſt adæquatio ipſius objecti in ratione cognoſcibilis ad quod requiritur, ut cognitio comprehenſiva totam illam habeat perfectionem, cujus obectum ex ſuis principiis intrinſecis poteſt eſſe fundamentum, unde quamvis diceretur quis cognoſcere effectus omnes producibiles à Deo; non tamen diceretur Deum comprehendere, quia Deum non cognoſceret quantum eſt cognoſcibilis: Deus enim eſt cognoſcibilis cognitione ſimpliciter infinita, quæ non niſi ſoli Deo poteſt competere.

Alii ex eo probant Chriſti animam beatam non cognoviſſe in verbo actu omnia poſſibilia, quia cognitio attingens diſtinctè omnia poſſibilia eſſet infinita, & haberet objectum tam perfectum, ut nullum aliud poſſet perfectius excogitari, proinde cognitio illa eſſet infinita, quæ ab intellectu humano CHRISTI finito elici non potuit. Sed neque hæc probatio eſt efficax, quia cognitio cum objecto aliam non habet proportionem niſi geometricam, alioquin cognitio creata terminata ad Deum infinitum foret infinita: ergo cognitio attingens objectum infinitum non eſt perfectiſſima, neque infinita niſi infinito modo attingat objectum infinitum, ſeu ſecundum totum ſuum modum attingibilitatis, quod non poteſt convenire niſi intellectui infinito: intellectus enim creatus, quia finitus, tametſi perfectus nonniſi finito modo attingit objectum infinitum, proinde ejus cognitio nunquam poteſt eſſe comprehenſiva, quia nunquam poteſt attingere objectum ſecundum omnem modum ſuæ attingibilitatis.

Exactius ſuadetur animam Chriſti, tametſi beatam in carne paſſibili non cognoviſſe in verbo actu omnia poſſibilia, quia implicat Chriſtum per ſcientiam beatam cognoſcere omnes ſuas cognitiones, quia ſi Chriſtus has cognoſceret, eſſent in ejus intellectu reflectiones non virtualiter tantum ſed formaliter actu, & cathegorematicè infinitæ: cognoviſſet enim Chriſtus Deum directè, & reflexè ſe cognoſcere, Deum, quo pacto cognoſceret primam reflectionem per aliam ſecundam; & hanc per tertiam, ſicque in infinitum. Rurſus repugnat viſionem beatam directè & reflexè videre ſe ipſam proinde repugnat Chriſtum cognoſcere omnes ſuas cognitiones. Antecedens probatur, quia nulla res poteſt referri transſcendentaliter ad ſe ipſam: ſed nulla eſt creata cognitio, quæ non referatur tranſcendentaliter ad ſuum objectum etiam terminativum, alioquin eadem cognitio invariata poſſet terminari ad aliud objectum ex quo evincitur non poſſe eandem cognitionem ſe ipſam cognoſcere. Quod ſi dicas potentiam intellectivam ſpecificari ab objecto, & ad ipſum referri, & nihilominus ſe ipſam cognoſcere. Contra eſt, quia potentia intellectiva ſpecificatur ab objecto ad quod refertur ſub communi ratione entis, quapropter quando potentia ſe ipſam cognoſcit, non refertur ad ſe ipſam, nec ſpecificatur à ſe ipſa, ſed ab objecto formali adæquato quod differt ab objecto hujus ſingularis cognitionis. Præterea ſi Chriſtus cognoſceret omnia poſſibilia diſtinctè cognoſceret etiam omnes ſuas cognitiones, hoc autem non videtur dicendum, quia ſi Chriſtus cognoſceret omnes ſuas cognitiones, daretur neceſſariò aliqua cognitio extra collectionē omnium aliarum cognitionum: ſiquidem cognitio prout eſt tendentia in objectum diſtinguitur ſaltem formaliter à ſe ipſa ut eſt terminus cognitionis, unde ſic poſſet confici argumentum. Ea cognitio eſt extra collectionem omnium cognitionum, quæ formaliter diſtinguitur ab omni cognitione; ſed cognitio, quæ cognoſcit omnes cognitiones diſtinguitur formaliter ab omni cognitione, quia eſt tendentia ad omnem cognitionem, ergo deberet eſſe extra collectionem omnium cognitionum. Sed dices viſio non poteſt terminari ad omnipotentiam, ut eſt in ſe, nec ad ſcientiam repræſentativam omnium poſſibilium, quin ſimul terminetur ad omnia poſſibilia, ſed ſcientia beata humanitatis Chriſti terminatur ad omnipotentiam & omniſcientiam, ut eſt in ſe proinde terminatur ad omnia poſſibilia. Major probatur, quoad omnipotentiam, quia non poteſt quis cognoſcere omnipotentiam, ut eſt in ſe, quin illam cognoſcat ut eſt à parte rei factiva creaturarum: ſed omnipotentia à parte rei eſt factiva creaturarum omnium in particulari non in communi, ergo non poteſt quis omnipotentiam cognoſcere, ut eſt in ſe formaliter, quin illam cognoſcat formaliter ut factivam omnium creaturarum in particulari non in communi, ergo non ſolum cognoſcit creaturas poſſibiles in communi, ſed etiam in particulari. Contra eſt, quia videns intuitivè omnipotentiam non eſt neceſſe videat diſtinctè omnia poſſibilia in particulari, ſed ſatis eſt, ſi cognoſcat omnipotentiam ut potentem producere omne poſſibile ſub communi ratione, quod non involvat repugnantiam, ex eo enim quòd quis concipiat potentiam potentem producere quidquid non involvit prædicata contradictoria concipit di-

Digitized by Google

vinam omnipotentiam, ſeu potentiam potentem producere omnia producibilia.

Cognovit tamen anima beata Chriſti, quamdiu fuit in carne paſſibili actu in verbo omnia futura tum abſoluta, tum conditionata præter ſuas omnes cognitiones, quas extra verbum habitualiter cognovit, idque deducitur ex illo Johann. 16. *Nunc ſcimus, quia ſcis omnia*, & cap. 21. *Domine, tu omnia ſcis*, ex quibus locis inferunt Patres Chriſtum cognoviſſe præſentia, præterita & futura, adeo ut in ſexta Synodo *art. 11. in epiſt. Sophronii*, anathematizentur, aſſerentes Chriſtum ut hominem ignoraſſe diem judicii, eo quia Matth. 23. & Marc. 13. dicatur: *Diem illum nec Angelos nec Filium hominis cognoſcere*, oſtendimus enim ſuperius, quomodo Chriſtus dicatur cognoviſſe diem illum ſcilicet cognoviſſe quidem diem illum, ſed non in ordine ad illum manifeſtandum, adeo ut dixerit Chriſtus diem illum nec filium hominis cognoſcere, quatenus voluit negare diſcipulis manifeſtationem diei judicii, ac oſtendere eos irrationabiliter interrogare. Probatur igitur ratione, quia omnes beati ea omnia cognoſcunt, quæ ſpectant ad ſuum proprium ſtatum: ſed ad ſtatum Chriſti pertinent omnia exiſtentia in aliqua temporis differentia ſiquidem cum Chriſtus ſit legiſlator, & judex ad ipſum pertinebat cognoſcere omnium ſubditorum actus & mores, proinde Chriſtus per ſcientiam beatam cognovit actu in verbo omnia futura: rurſus quia hæc perfectio cognitionis, quæ cogitari poteſt eſſe poſſibilis, debet Chriſto attribui, quia id decebat primogenitum omnis creaturæ, in quo Pater complacuit omnem plenitudinem ſuæ divinitatis corporaliter inhabitare.

Sed dices, ſi Chriſtus videret omnes ſuos actus liberos futuros, ſequeretur, quòd eos poſtea neceſſario eliceret, ſaltem eos, qui orirentur ex viſione beatifica, & ſequerentur ex ipſa, quia hæc neceſſitas eſſet antecedens, adeo ut ſi Chriſtus videns in Verbo miſeriam Petri moveretur ad miſerendum illius, hæc miſericordia libera non eſſet etiam antedenter, quia oriretur ex viſione beata. Sed contra negatur actus voluntatis Chriſti non fore liberos, in exemplo enim allato viſio beata Chriſti duo complectitur objecta ſcilicet miſeriam Petri, & miſericordiam Chriſti, illam viſio non invehit neceſſariò, quia prout videt miſeriam Petri antecedit Chriſti miſericordiam, & prout videt Chriſti miſericordiam neceſſariò invehit Petri miſeriam. Hinc ſequitur libera poſitio miſericordiæ, quia illa neceſſitas non eſt antecedens, ſed conſequens. Si dicas, hanc viſionem ut repræſentantem miſeriam Petri eſſe inſeparabilem à viſione repræſentante miſericordiam Chriſti, ac proinde neceſſariò illam inferre, eò quia ſit realiter unicus ſimplex actus habens duas formalitates, & ut repræſentat miſeriam Petri, præcedit miſericordiam Chriſti, ac propterea viſio ut præcedens miſericordiam Chriſti eam neceſſario invehit. Contra eſt, diſtinguitur major: eſt inſeparabilis à viſione & prout repræſentat miſeriam Petri invehit neceſſario viſionem miſericordiæ Chriſti ex ſuppoſitione, quod talis miſericordia ſit futura, conceditur; antecedenter ad ejus futuritionem negatur, etenim hæc viſio repræſentans utrumque objectum, non exiſtit, niſi poſt futuritionem utriusque objecti: latet enim in argumento fallacia, quia viſio prout repræſentat miſeriam Petri non antecedit miſericordiam Chriſti, quia prout eſt hæc viſio realiter, dicit utrumque objectum: quinimò hæc repræſentatio miſeriæ, ut ſic, non eſt prior miſericordia Chriſti, ſed tantum generatim prout eſt repræſentativa miſeriæ, non vero ut eſt hæc numero repræſentatio quæ ſecum invehit repræſentationem miſericordiæ: ergo ex eo, quod Chriſtus videat in verbo ſuos actus liberos, non ſequitur hos poſtea ab ipſo elici neceſſario: quia per talem ſcientiam videt ſuos actus ex ſuppoſitione, quod ſint liberè futuri, unde cum dicitur poſſe Chriſtum videre in verbo miſeriam alicujus, ac moveri ad ejus miſericordiam, tunc viſio beata non antecedit cauſalitate miſericordiam, quia talis miſericordia dependet in eſſe ab alia cognitione in cujus virtute Chriſtus exercebat ſuos actus liberos. Dices illud Chriſtus non videt in verbo ut futurum quod nondum eſt futurum, quando Deus decernit dare Chriſto talem viſionem in tali gradu perfectionis: atqui bona opera Adami & poſterorum facta poſt peccatum nondum erant futura, quando Deus decrevit dare Chriſto hanc numero viſionem, quia opera illa bona ſunt poſteriora meritis Chriſti, conſequenter ſunt poſteriora viſione data antecedenter ad omnia merita, ergo Chriſtus non videt in verbo bona opera Adami, & poſterorum ut futura. Sed contra Chriſtus illud non videt in verbo ut futurum, quod nondum eſt abſolute futurum, quando Deus decernit dare Chriſto hanc viſionem conceditur, quia quod non eſt in ſe abſolute futurum non poteſt cognoſci pro illo ſigno, in quo nondum intelligitur eſſe abſolute futurum, ut abſolutè tale, alioquin ſequeretur, quod beati per viſionem beatificam attingerent objecta aliter ac eſſent in ſe: quia verò futura illa fuerunt in illo ſigno ſaltem conditionatè futura, ideo ut talia Chriſtus cognovit, quia ea cognovit, ut erant in ſe, & in eo ſigno, in quo Deus decernit dare Chriſto talem viſionem, bona illa opera Adami, ſunt futura conditionatè, & poteſt Deus decernere in eodem ſigno, ut ex ſuppoſitione, quòd ſint, Chriſtus illa videat.

CAPUT IV.

De Chriſti ſcientiis infuſis.

Dupliciter ſcientia dici poteſt infuſa; primò per ſe, cujusmodi eſt cognitio rerum ſub tali ratione, quæ non poteſt acquiri propria inventione, imo nec per doctrinam Magiſtri, cujusmodi ſunt cognitiones myſteriorum gratiæ, cogitationum cordis; quæ ſcientia eatenus dicitur infuſa per ſe, quia eſt talis ut per ſe exigat infundi à Deo, nec poſſit aliter acquiri. Secundò dicitur infuſa per accidens, eſtque cognitio rerum ſub tali ratione, quæ tametſi natura ſua, & per ſe potuerit acquiri labore, ac induſtria humana; nihilominus Deus præveniendo omnem noſtrum conatum, & laborem ſe ſolo eam infundit; cujusmodi fuit ſcientia rerum naturalium, quas Deus indidit Adamo, Salomoni, & aliis. Unde diſcrimen inter ſcientiam per ſe, & per accidens infuſam eſt, quia per ſe infuſa eſt ſemper diverſæ ſpeciei ab acquiſita, etiam circa eandem materiam; ſecus infuſa per accidens eſt ejusdem ſpeciei cum acquiſita naturaliter, & humano labore, perinde ac homo genitus, & creatus.

Dicendum primò in anima Chriſti præter ſcientiam beatam fuiſſe ſcientiam per ſe infuſam ſupernaturalem, & à primo inſtanti ſuæ cognitionis.

Probat.

Probari ſolet prima pars aſſertionis, quia Apoſtolus Paulus introducit Chriſtum mundum ingredientem, & ſe in ſacrificium æterno Patri offerentem: ſed non potuit mundum ingrediens ſe æterno Patri offerre, niſi in ejus intellectu præceſſiſſet actus ſcientiæ, à quo talis oblatio, quæ fuit meritoria, & ſupernaturalis regularetur; & non potuit regulari à ſcientia beata, quia hæc non eſt proportionata regula actus liberi, cujuſmodi fuit illa Chriſti oblatio, quâ Chriſtus pro redemptione noſtra ſe obtulit æterno Patri; fuit enim hæc oblatio meritoria, proinde libera ut docent SS. Patres expendentes verba Apoſtoli ad Hebræ. 10. *In qua voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſu Chriſti ſemel:* quòd ſi hæc oblatio fuit meritoria utique etiam libera, cum non ſtet actum eſſe meritorium, & non liberum; proinde non potuit regulari per ſcientiam beatam; quia hæc neceſſitat ad actum, quo pacto beati in patria Deum neceſſariò amant: neque potuit regulari per ſcientiam acquiſitam, quia hæc dependet à ſenſibus, & organis corporeis, quibus non potuit Chriſtus ex defectu ætatis eo tempore perfectè uti: ergo tantùm ſupereſt ut oblatio illa fuerit regulata per ſcientiam per ſe infuſam. Verùm hæc ratio non videtur plenè evincere aſſertum. Tota enim vis argumenti in eo ſita eſt, quia oblatio Chriſti utpote meritoria, & libera non potuit regulari per ſcientiam beatam; neque per acquiſitam; ergo per ſe infuſam: ſed per hoc quòd Chriſtus haberet habitum ſupernaturalem ejuſdem ſpeciei cum habitu noſtræ Theologiæ, & per accidens infuſum; per actus elicitos ab hoc habitu per accidens infuſo poſſent actus voluntatis Chriſti, conſequenter & præfata oblatio regulari: ergo non evincitur efficaciter ſcientia per ſe infuſa in Chriſto.

Alii ex eo probant aſſertum, quia Chriſto ex munere Redemptoris erat debita cognitio ſupernaturalis rerum omnium: ergo & ſcientia per ſe infuſa, quæ foret hujus cognitionis principium. Verùm neque hæc ratio probat aſſertum, niſi per additum corroboretur. Quia Chriſtus per ſcientiam beatam cognovit clariſſimè quidquid pertinuit ad proprium ſtatum: ergo ex eo præcisè quod Chriſto ex munere Redemptoris erat debita cognitio ſupernaturalis rerum omnium pertinentium ad proprium ſtatum non probatur neceſſaria ſcientia per ſe infuſa, & diſtincta à ſcientia beatifica. Quòd ſi dicas per lumen beatificum cognoſci res omnes creatas non in ſe, & ratione ſui, ſed in alio; & ſub ratione formali divina: & Chriſto fuiſſe debitam cognitionem rerum extra verbum in ſe ipſis, conſequenter ſcientiam per ſe infuſam diſtinctam à ſcientia beatifica, quâ res cognoſcuntur in Verbo. Sed contra, quia tametſi hæc cognitio rerum in ſe ipſis extra Verbum ſit Chriſto debita, id tamen non probatur ex munere redemptoris, quia potuiſſet Chriſtus humanum genus redimere, quamvis non cognoviſſet per ſcientiam infuſam per ſe res ut ſunt in ſe extra Verbum; unde hæc ſcientia per ſe infuſa eſt in Chriſto aliunde probanda quàm à munere Redemptoris.

Alii nituntur evincere aſſertum ex eo quòd Chriſto ut homini viatori infuſæ fuerint omnes virtutes per ſe infuſæ ſupernaturales: conſequenter eſt ipſi etiam concedenda ſcientia per ſe infuſa: quia virtutes per ſe infuſæ exigunt regulari per ſcientiam ſibi proportionatam; & ſcientia acquiſita non eſt proportionata, quia hæc eſt naturalis, & virtutes ſunt ſupernaturales: ergo requirebatur ſcientia ſupernaturalis per ſe infuſa. Verùm neque hæc ratio efficax eſt, quia poſſunt virtutes omnes morales ſupernaturales per ſe infuſæ regulari per ſcientiam beatam, quæ ſupernaturalis eſt, ac proportionata virtutibus quoad ordinem; unde ut in Chriſto ut homine viatore virtutes per ſe infuſæ regularentur, non erat ſimpliciter neceſſaria ſcientia per ſe infuſa, quia objecta virtutum moralium per ſe infuſarum potuerunt per ſcientiam beatam repræſentari voluntati Chriſti ut homini, ac eidem proponi ut diligenda, in hoc enim conſiſtit earum regulatio: ergo non probatur ex hoc principio neceſſitas aſſerendi in Chriſto ut homine dari ſcientiam per ſe infuſam diſtinctam à ſcientia beata. Dices Chriſtus non ut comprehenſor, ſed ut viator meruit per actum charitatis, ut docent communiter Theologi cum D. Thoma quæſt. 19. art. 2. ad 1. proinde meruit per actum charitatis regulatum per lumen ſupernaturale ſcientificum diſtinctum à lumine gloriæ, ſeu ſcientia beata: etenim actus charitatis regulatus per ſcientiam beatam erat Chriſti ut comprehenſoris; ergo actus charitatis elicitus à Chriſto ut homine viatore debuit regulari per ſcientiam per ſe infuſam diſtinctam à lumine gloriæ. Sed contra quia plures probabiliter aſſerunt, actum charitatis elicitum à Chriſto, & regulatum per ſcientiam beatam fuiſſe quidem neceſſarium, ut terminatum ad divinam bonitatem, & prout eſt ratio diligendi Deum; fuiſſe tamen liberum quatenus ita terminabatur ad divinam bonitatem, ut ſimul eſſet ratio diligendi creaturas, & ſub hac ratione erat meritorius, quamvis regulatus per ſcientiam beatam: ergo ad regulandos in Chriſto ut homine actus meritorios non erat neceſſaria ſcientia per ſe infuſa ſupernaturalis.

Exactius probari poteſt aſſertio, quia conveniens, & decens fuerat, ut humanitas aſſumpta à Verbo eſſet cum tota illa perfectione, ad quam erat in potentia ut eam poſſideret, & ab eo perficeretur: atqui ſi caruiſſet ſcientia per ſe infuſa ſupernaturali diſtincta à ſcientia beata fuiſſet imperfecta, ſeu non habuiſſet totam illam perfectionem ad quam poſſidendam erat in potentia: ergo ſi decens fuit, ut humanitas à Verbo divino aſſumpta eſſet cum tota illa perfectione ad quam erat in potentia, fuit in Chriſti humanitate ſcientia per ſe infuſa ſupernaturalis diſtincta à ſcientia beata, major, & conſequentia non patiuntur difficultatem, minor oſtenditur, quia omne, quod eſt in potentia ad aliquam perfectionem, quamdiu non reducitur ad actum eſt imperfectum: atqui intellectus animæ Chriſti de ſe erat in potentia ad res creatas in proprio genere cognoſcendas per ſpecies immediatè à Deo infuſas, ergo quamdiu immediatè per ſpecies infuſas non cognoſceret res creatas in proprio genere eſſet imperfectus, quia ſine tali modo cognoſcendi, ad quem erat in potentia: Licèt per ſcientiam beatam cognoſceret intellectus animæ Chriſti res creatas non tamen per ſpecies infuſas immediatè à Deo, ſed mediante divina eſſentia priùs cognita, ut *quod* ſpecies enim non cognoſcuntur ut *quod*, ſed ſe habent ut *quo*: Quamobrem ſi intellectus animæ Chriſti erat in potentia ad talem modum cognoſcendi res creatas in proprio genere, ſcilicet per ſpecies infuſas immediatè à Deo fuiſſet imperfectus niſi per tales ſpecies cognoviſſet res creatas. Quòd ſi dicas animam Chriſti cognoviſſe res omnes in proprio genere per ſcientiam beatam, proinde quamvis lumine diſtincto à ſcientia beata caruiſſet, adhuc non manſiſſet in potentia ad res ipſas creatas cognoſcendas in proprio genere unde abſque ſcientia per ſe infuſa non fuiſſet Chriſti humanitas imperfecta. Contra eſt, quia in-

Digitized by Google

intellectus animæ Chriſti non ſolùm eſt in potentia ad cognoſcendas res creatas in proprio genere, & in ſe ipſis ex parte rei cognitæ, ſed etiam ex parte medii cognoſcendi, ſiquidem res creatæ utroque modo ſunt cognoſcibiles, & intellectus animæ Chriſti erat in potentia ad eas cognoſcendas utroque modo, atqui per ſcientiam beatam tantùm eas cognoſcebat per medium increatum, ſeu mediante divina eſſentia cognita ut *quod*: & præter hoc medium cognoſcendi adhuc erat in potentia ad aliud medium, ſeu ad illas cognoſcendas per ſpecies immediatè à Deo infuſas: & quia caruiſſet hoc medio ſi non habuiſſet ſcientiam per ſe infuſam adhuc fuiſſet imperfectus. Per ſcientiam igitur beatam cognovit Chriſtus res creatas in proprio genere, & in ſe ipſis ex parte rei cognitæ, non verò ex parte medii cognoſcendi, quia ſçientia beata terminatur ad creaturas mediante divina eſſentia, ut objecto priùs cognito & medio illas cognoſcendi, unde per ſcientiam beatam non tollitur omnis potentialitas intellectus animæ Chriſti in ordine ad cognoſcendas res creatas in ſe ipſis, quia intellectus animæ Chriſti de ſe eſt in potentia ad illas cognoſcendas per proprias earundem ſpecies immediatè à Deo infuſas; quæ cognitio non habetur per ſcientiam beatam quia ſpecies per quam ſcientia beata ad creaturas terminatur, eſt ipſa divina eſſentia, quæ primariò repræſentat Deum, & ſecundariò creaturas, & non poteſt eſſe medium ad cognoſcendas creaturas niſi ipſa cognoſcatur ut *quod*, ſeu per modum objecti terminantis cognitionem: & ſpecies ſive acquiſitæ ſive infuſæ, ſe habent ut *quo* & non terminant cognitionem, ſed juvant potentiam, ut feratur in ſuum objectum. Neque obſtat ſi dicas intellectum animæ Chriſti perfectè cognoſcere res ipſas in ſe per ſcientiam beatam proinde non eſſe neceſſe ut eaſdem cognoſcat per ſcientiam per ſe infuſam: nam etiam Angeli cognoſcunt creaturas in Verbo per cognitionem beatam, quæ dicitur matutina, & nihilominus eaſdem res creatas cognitas in divina eſſentia cognita ut *quod* per cognitionem beatam, adhuc eaſdem cognoſcunt in ſe ipſis per ſpecies creatas, quæ cognitio à ſanctis Patribus vocatur Veſpertina, præſertim ab Auguſtino ſuper *Geneſ. cap. 2. ad litt.* ergo à pari in Chriſto præter cognitionem rerum in Verbo per divinam eſſentiam adhuc concedenda eſt alia cognitio creaturarum in ſe ipſis per proprias illarum ſpecies immediatè à Deo infuſas, adeo ut ſi intellectus animæ Chriſti caruiſſet cognoſcendi res creatas in ſe ipſis, caruiſſet aliquo ad quod erat in potentia, proinde fuiſſet imperfectus. Si dicas intellectum humanum Chriſti non eſſe ex natura ſua in potentia naturali niſi ad eas ſpecies, quæ educuntur ex phantaſmatibus virtute intellectus agentis, & ad ſpecies infuſas à Deo immediatè tantùm eſſe in potentia obedientiali, quæ tametſi nunquam reduceretur ad actum, non propterea ulla inde ſequeretur imperfectio, ſicut non eſt imperfectus intellectus Chriſti, quamvis non habeat omnia dona, quæ Deus de potentia ſua abſoluta poſſet illi conferre, & ad quæ eſſet in potentia obedientiali: ergo ex eo quod intellectus Chriſti fuerit in potentia ad hanc ſcientiam per ſe infuſam, non inde ſequitur eam debuiſſe habere. Contra eſt, quia ex ſuppoſitione unionis hypoſtaticæ erat Chriſto debita ſcientia infuſa, ſiquidem pro illo ſtatu unionis ad Verbum Chriſtus erat beatus, & non ſubjectus corpori, conſequenter poterat uti ſpeciebus infuſis abſque converſione ad phantaſmata, unde ſuppoſita unione hypoſtatica intellectus Chriſti fuiſſet imperfectus ſine hac ſcientia per ſe infuſa. Inſtabis carentia tantùm negativa alicujus perfectionis non eſt imperfectio, quæ debeat excludi ab humanitate aſſumpta à Verbo, alioquin Deus Chriſti humanitati contuliſſet omnia illa dona, quæ poteſt de potentia abſoluta illi conferre, quæ tamen non contulit, & hæc negatio cujuſcunque perfectionis poſſibilis eſt tantùm carentia negativa perfectionis: atqui etiam carentiæ ſcientiæ per ſe infuſæ tantùm eſt negativa, quæ nullam in Chriſto importat imperfectionem: ad rationem enim carentiæ privativæ alicujus perfectionis non ſufficit negatio illius cum capacitate in ſubjecto, ſed ulterius eſt neceſſarium debitum talis perfectionis: & ſcientia per ſe infuſa ſupernaturalis non erat debita intellectui creato Chriſti: ſiquidem forma ſupernaturalis eſt ſupra exigentiam, & debitum omnis naturæ creatæ, conſequenter illius carentia non eſt privativa, ſed negativa proinde non eſt imperfectio neceſſario excludenda à Chriſti humanitate. Sed contra quia ut anima Chriſti eſſet omnino perfecta debuit omnis ejus potentialitas tam naturalis, quam obedientialis reduci ad actum, ſed potentialitas obedientialis non dicit carentiam perfectionis debitæ, ſed perfectionis non debitæ, eſt ſiquidem potentia obedientialis receptiva formarum ſupernaturalium, quæ excedunt debitum omnis naturæ creabilis; conſequenter ratione unionis ad Verbum debuit ab anima Chriſti excludi non ſolùm imperfectio privativa, ſed etiam negativa conſiſtens in carentia formæ ante aſſumptionem non debitæ: quia in ſigno poſt aſſumptionem ratione unionis hypoſtaticæ erat debita hæc ſcientia per ſe infuſa, & ejus carentia fuiſſet imperfectio privativa omnino removenda à Chriſti humanitate: ſiquidem humanitati Chriſti ratione unionis hypoſtaticæ erat debita omnis perfectio poſſibilis cum majori perfectione non pugnans, nec cum fine redemptionis, conſequenter erat illi debita carentia omnis imperfectionis ſive privativæ ſive negativæ, neq; inde ſequitur, quod Deus contulerit Chriſto omne illud donum, quod non involvit contradictionem: quia humanitati Chriſti ratione unionis hypoſtaticæ non debetur omnis perfectio poſſibilis, niſi hæc conſiſtat in aliquo determinato, alioquin ſi foret indeterminata, & ſine termino eſſet ſyncathegorematicè infinita, quæ nunquam poſſet plenè reduci ad actum, ſed ſemper magis, ac magis poſſet creſcere, vel intendi: conſequenter eſſet ſemper imperfecta in Chriſto propterea ab ejus humanitate removenda. Quòd ſi dicas D. Thomam *quæſt. 8. de veritate art. 4. ad 13.* expreſsè docere aliquid tantùm reddi imperfectum ex carentia illorum, ad quæ eſt in potentia naturali, non verò ex carentia illorum, ad quæ eſt in potentia obedientiæ, ait enim D. Thomas: *Quædam verò potentia eſt obedientiæ tantùm, & ſi talis potentia non reducitur ad actum non erit potentia imperfecta*, unde ex mente D. Thomæ carentia perfectionis ad quam in ſubjecto datur tantùm potentia obedientialis non eſt imperfectio in illo, conſequenter non eſt, quod intellectus humanus Chriſti ſit notandus imperfectione, ſi careat ſcientia per ſe infuſa. Contra eſt, quia negari non poteſt eſſe aliquam imperfectionem carentiam perfectionis, quamvis hæc debita non ſit, dummodo adſit ad illam in ſubjecto capacitas, etenim gratia ſanctificans non debetur homini in puris naturalibus, & tamen quia homo eſt capax gratiæ ſanctificantis ſi illa careat dicitur imperfectus, unde cum D. Thomas aſſerit non eſſe imperfectionem carentiam perfectionis, ad quam ſolùm datur potentia obe-

Digitized by Google

obedientialis in ſubjecto, loquitur de imperfectione cauſante anxietatem oppoſitam ſtatui beatitudinis, ut per hoc ſalvetur Angelos eſſe beatos, quàmvis non cognoſcant omnia. Præterea poſſet reſponderi, quod tametſi intellectui humano non elevato ad ſtatum ſupernaturalem non ſit debita ſcientia infuſa, eſt nihilominus debita intellectui Chriſti creato ratione unionis hypoſtaticæ, quia ſicut erat animæ Chriſti ratione ejusdem unionis debita gratia ſanctificans, ita etiam ſcientia infuſa, ita enim ſe habet ſcientia in ordine ad intellectum ſicut gratia ad voluntatem, ſed in Chriſto ab inſtanti ſuæ conceptionis fuit plenitudo omnis gratiæ, ergo etiam plenitudo omnis ſcientiæ, tum quia Chriſtus fuit ſimul comprehenſor, & Viator: & ut Viator debuit habere ſcientiam proportionatam ad merendum, quæ ſcientia non potuit eſſe beata, quia hæc ſaltem reſpectu objecti primarii neceſſitat voluntatem, qua ratione beati dicuntur neceſſariò Deum diligere: neque potuit eſſe ſcientia obſcura fidei, quia hæc pugnat cum clara viſione Dei, & Chriſtus, ut comprehenſor hanc habuit: neque potuit eſſe ſcientia per accidens infuſa, quia hæc non ſe extendit niſi ad objecta, quorum ſpecies mediis ſenſibus intellectus ſibi comparat & Chriſtus illam ſcientiam habuit ab inſtanti ſuæ conceptionis, erat enim illi debita ratione unionis hypoſtaticæ. Tum quia in ejus uſu non dependebat à phantaſmatibus, nec organis corporeis, unde hæc ſcientia, quam Chriſtus habuit ab inſtanti ſuæ conceptionis debuit eſſe per ſe infuſa.

Dices idem motus non poteſt duplici termino adæquato terminari, ergo neque poteſt intellectus duos actus cognitionis ſimul habere circa idem objectum: atqui intellectus animæ Chriſti per cognitionem beatam perfectè cognovit res creatas in ſe ipſis, & ſemper fuit in actu talis cognitionis, ergo non potuit per aliam cognitionem ab illa diſtinctam eas intelligere. Sed contra, quia tametſi id poſſet concedi de duplici cognitione adæquata diſparata, ac ſe habente ſine ordine non ita, ſi inter ſe ſint ordinata, & una cognitio ſit cauſa vel diſpoſitio, vel habeat connexionem cum alia quo pacto, quia concluſio nectitur cum præmiſſis intellectus noſter cognoſcit ſimul præmiſſas, & concluſionem, & quia voluntas eligit media propter finem, cum quo nectuntur, ſimul vult media, & finem: in Angelis etiam quamvis ſit cognitio matutina, adhuc cum illa nectitur veſpertina, quia tametſi hi actus ſint diſtincti non deſperate ſe habent, ſed cum ordine comparantur, & unus ab illo perficitur: in intellectu animæ Chriſti ſcientia beata non ſe habet diſparatè ad ſcientiam per ſe infuſam, ſed cum ordine vel principiantis vel exemplantis, vel ſaltem juvantis ſcientiam infuſam.

Sed dices, quidquid intellectus Chriſti poteſt intelligere per ſcientiam per ſe infuſam ſupernaturalem, jam de facto cognoſcit per ſcientiam beatam, ergo ſcientia per ſe infuſa ſupernaturalis videtur in intellectu animæ Chriſti ſupervacanea, etenim quamvis ſcientia beata primariò terminetur ad Deum adhuc ſecundariò ſe extendit ad creaturas ad quas terminatur, & quæ ſunt objecta cognita per ſcientiam infuſam, ergo ſi objecta creata prius cognoſcuntur per ſcientiam beatam non eſt opus alia ſcientiâ infusâ, ut eadem cognoſcantur, quia ſcientia ad eum tantùm finem eſt neceſſaria, ut per illam cognoſcatur objectum, & quia omne objectum cognoſcibile per ſcientiam per ſe infuſam fuit de facto cognitum, & ſemper cognoſcebatur à Chriſto per ſcientiam beatam; ſuperflua videbatur in illo ſcientia hæc per ſe infuſa. Sed contra quia tametſi intellectus animæ Chriſti ſemper cognoſceret per ſcientiam beatam res creatas in ſe ipſis ex parte rei cognitæ non tamen eas cognoſcebat in ſe ipſis per proprias illarum ſpecies, ſed in divina eſſentia prius cognita ut *quod*: & quia intellectus animæ Chriſti erat in potentia ad cognoſcendas res creatas in ſe ipſis per ſpecies etiam infuſas, ideo exigebat ſcientiam per ſe infuſam, qua res creatas in ſe ipſis cognoſceret, Chriſtus igitur non ſolum ex parte rei cognitæ, ſed etiam ex parte medii cognoſcendi erat in potentia ad cognoſcendas res creatas in proprio genere, & in ſe ipſis, quia utroque modo erant res cognoſcibiles, & per ſcientiam beatam, quamvis illas in proprio genere, & in ſe ipſis cognoſceret ex parte rei cognitæ non tamen illas in ſe ipſis cognoſcebat ex parte medii cognoſcendi, ſed ad id requirebatur ſcientia per ſe infuſa. Dices poſita cognitione creaturarum in verbo nulla eſt imperfectio carentia cognitionis earundem in ſe ipſis ut medio cognoſcendi, proinde nulla eſſet imperfectio in Chriſto cognoſcente creaturas in divina eſſentia carere cognitione earundem in ſe ipſis ut medio cognitionis, & per proprias ſpecies. Ergo hæc ſcientia per ſe infuſa eſt ſupervacanea in Chriſto. Antecedens oſtenditur, quia Deus cognoſcit creaturas in ſe ipſo ut medio cognitionis, & in ſe ipſis ex parte rei cognitæ, non verò in ſe ipſis ut medio, & ratione formali objectiva cognoſcendi; & nihilominus carere hac cognitione nullam poteſt imperfectionem importare, conſequentur carentia cognitionis creaturarum in ſe ipſis ut ratione formali, & medio cognoſcendi nulla erit imperfectio in intellectu animæ Chriſti ſuppoſita cognitione earumdem rerum in divina eſſentia ut medio cognitionis, & in ſe ipſis ex parte rei cognitæ. Sed contra negatur antecedens, eſt enim diſcrimen de intellectu divino, & creato animæ Chriſti, Deo ſiquidem repugnat creaturas cognoſcere in ſe ipſis ut ratione formali objectiva, & ut medio cognitionis illarum: ſiquidem repugnat divinæ cognitioni ſpecificari à formalitate aliqua creata, & etiam cognoſcere creaturas per ſpecies creatas; & utrumque ſequeretur, ſi creaturas in ſe ipſis immediatè cognoſceret, & non in propria eſſentia, intellectus enim ſpecificatur ab objecto, in quod immediatè fertur, proinde ſi intellectus divinus immediatè cognoſceret creaturas in ſe ipſis, & non in divina eſſentia ab ipſis ſpecificaretur, quod repugnat, & rurſus ſi cognoſceret illas per ſpecies creatas deberent hæ eſſe in divino intellectu modum formæ inhærentis: hinc carentia cognitionis creaturarum in ſe ipſis ut ratione objectiva, & medio cognoſcendi non eſt in Deo ulla imperfectio, ſed ſummam habet perfectionem; ſecus intellectus animæ Chriſti ob capacitatem, quam in ſe habet cognoſcendi creaturas cognitione immediatè terminata ad illas in ſe ipſis, eſt in potentia ad illas cognoſcendas non ſolum in ſe ipſis ex parte rei cognitæ, ſed etiam ex parte medii cognoſcendi, ſeu per ſpecies infuſas, & ideo carentia hujus cognitionis eſſet in intellectu animæ Chriſti imperfectio, etenim carentia diſcurſus formalis non eſt imperfectio in Angelo, quæ tamen eſſet imperfectio in homine.

Quod vero in intellectu animæ Chriſti fuerit ſcientia per ſe infuſa à primo inſtanti ſuæ conceptionis, & eſt ſecunda pars aſſertionis ex eo itidem liquet, quia ratione unionis hypoſtaticæ, ac ſtatus beatifici erat illi debita, & nulla adeſt ratio, cur

non debuerit eam habere. Præterea quia Chriſtus meruit noſtram ſalutem etiam in primo inſtanti ſuæ conceptionis, quia ut antea diximus ex Apoſtolo ad Hebr. 10. Chriſtus cum primum fuit ingreſſus mundum, ſeu conceptus fuit, ſe obtulit Patri, & nulli eſt dubium, quin oblatio illa fuerit actus meritorius voluntatis Chriſti regulatus neceſſariò ab aliqua præcedente cognitione: atqui non potuit regulari per cognitionem pertinentem ad ſcientiam beatam, quia hæc potius neceſſitat; neque per ſcientiam infuſam per accidens, quia hæc eſt ordinis naturæ, & inſufficiens ad fundandum meritum ſupernaturale, ergo debuit eſſe ſcientia per ſe infuſa. Quòd ſi dicas ſufficere ſi præcedat cognitio ſpectans ad dona ſcientiæ & ſapientiæ, ſeu ad ſcientiam, quæ eſt gratia gratuita, quia hæc eſt potens regulare actus meritorios, ac liberos voluntatis. Sed contra, quia hæc non deſerviunt per ſe primo ad eliciendam cognitionem prærequiſitam ad meritum, quia dona Spiritus Sancti conferuntur ad diſponendam animam, ut fiat docibilis à Deo, juxta illud Joan. 6. *Et erunt omnes docibiles Dei*, ſed gratiæ gratis datæ non ordinantur ad proprium emolumentum, ſed ad alienum, ergo ut illa oblatio Chriſti libera & meritoria à voluntate Chriſti fieret, debuit præcedere cognitio regulativa ſcientiæ infuſæ. Si dicas præceſſiſſe in intellectu humano Chriſti cognitionem ſuperaturalem ejus ſpeciei cum noſtra Theologia, quæ fuit Chriſto per accidens infuſa. Contra eſt, quia aſſenſus, quem nos habemus de concluſionibus Theologicis & inevidens & obſcurus, proinde non potuit infundi Chriſto, ſicut nec fides, quia obſcuritas pugnat cum evidentia, quam Chriſtus habuit per ſcientiam beatam, antecedens liquet, quia principia, ex quibus per diſcurſum colligimus concluſionem theologicam carent evidentia, prout ſunt principia talis diſcurſus: ergo neque ipſa concluſio ex iiſdem illata poteſt hanc evidentiam includere, cum non poſſit quidquam eſſe in concluſione, quin fuerit in præmiſſis, ſicut non poteſt quidquam reperiri in effectu, quin præcontineatur in cauſa: principia autem diſcurſus Theologici non includere hanc evidentiam ex eo liquet, quia ſaltem aliquod ex iiſdem principiis ſemper eſt propoſitio de fide, quæ ex natura ſua eſt obſcura. Si duas aſſenſum concluſionis theologicæ eſſe tantum obſcurum negativè non privativè, ſicut eſt aſſenſus fidei, conſequenter eſſe capacem claritatis in Chriſto, imo etiam in nobis, quia aſſenſus theologicus acquiſitus in ſtatu viæ perſeverat in patria, ut ſcribit Sanctus Hieronymus epiſt. ad Paulin. inquiens: *Diſcamus in terris, quorum doctrina nobiſcum permanet in cœlis*, alioquin Theologia noſtra ſcientia non eſſet, quia de ratione ſcientiæ eſt claritas, & evidentia, ut docet Ariſtoteles 1. *Poſter. cap.* 2. Unde cum aſſenſus theologicus ſit capax claritatis potuit dirigere in Chriſto actum meritorium & liberum.

Sed contra quia ſemel quòd aſſenſus concluſionis theologicæ eſſet capax claritatis etiam ipſa principia theologica ſeu articuli fidei deberent eſſe capaces ejusdem claritatis, quod eſſe nequit, ſic enim non eſſent principia fidei: etenim quia aſſenſus concluſionis theologicæ deducitur ex principiis, quorum aliquod eſt ſaltem de fide, ac eſſentialiter obſcurum, eſt etiam incapax claritatis, & concluſio ex ipſo deducta nequit eſſe capax claritatis, ne effectus excedat ſuam cauſam, & ſecundum menſuram exceſſus detur effectus ſine cauſa, quod repugnat. Præterea aſſenſus concluſionis theologicæ dependet ex articulis fidei, ex quibus deducitur veluti ex principiis per ſe: ergo non perſeverante in patria aſſenſu fidei non poteſt perſeverare aſſenſus concluſionis deductæ ex principiis fidei: hinc docent communiter noſtram theologiam non perſeveraturam in patria, & colligitur ex illo Apoſtoli 1. ad Corinth. 13. *Sivè prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur:* quia ceſſante fide ceſſat aſſenſus concluſionis deductæ ex principiis fidei. Neque Div. Hieronymus docuit manſuram in cœleſti patria noſtram Theologiam, ſecundum ſpecialem ſuam, ac propriam rationem, ſed tantum ſecundum rationem generalem cognitionis ejusdem objecti, unde potius ſignificat perſeverantiam eorundem objectorum.

Fuit igitur in Chriſto ſcientia per ſe infuſa ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, eo quia fuerit in ordine ad dirigendam voluntatem ad finem ſupernaturalem: quia hujusmodi ſcientia per ſe infuſa inſerviebat gratiæ per modum potentiæ ſtabat loco fidei ac habebat motivum ſupernaturale in ordine ad actus ſupernaturales ſecundum ſubſtantiam; proinde ut eſſet proportionata iiſdem actibus debuit eſſe ſupernaturalis quoad ſubſtantiam. Quoad verò alia objecta naturalia ſcientia infuſa per accidens fuit tantum ſupernaturalis quoad modum, quia cum ſcientia ſpecificetur ab objecto, nequit eſſe ſupernaturalis quoad ſubſtaniam niſi objectum formale motivum ſit etiam ſupernaturale, quoad ſubſtantiam, & quia in objectis naturalibus non reperitur motivũ ſupernaturale, ideo ſcientia per accidens infuſa fuit in Chriſto tantum quoad modum ſupernaturalis.

Fuit etiam ſcientia per ſe infuſa in Chriſto independens ex natura ſua à phantaſmatibus, quia ſpecies hujus ſcientiæ non ſunt ex natura ſua alligatæ phantaſiæ, quia illæ tantum ſpecies ſunt alligatæ phantaſiæ, quæ deſumuntur ab objectis mediis ſenſibus, ac ſunt determinatæ ad repræſentandum objectum ſenſibili modo: & ſpecies hujus ſcientiæ infuſæ infunduntur immediatè à Deo, & non deſumuntur ab objectis mediis ſenſibus, & quia alligatio ad phantaſiam oritur ratione ſpecierum tantum, quæ deſumuntur ab objectis mediis ſenſibus, ſequitur ſcientiam per ſe infuſam in Chriſto fuiſſe independentem à phantaſmatibus. Imò nec potuit in hac ſcientia per ſe infuſa intervenire converſio propriè dicta ad phantaſmata, quia hæc converſio importat intellectum intelligere ſub repræſentatione ſenſibili, quod in ſcientia per ſe infuſa locum non habet. Dices omne quod recipitur per modum recipientis recipitur: ſed hæc ſcientia per ſe infuſa fuit recepta in ſubjecto determinato ad cognoſcendum per converſionem ad phantaſmata: ergo debet intervenire converſio ad phantaſmata. Contra eſt, quia hæc ſcientia per ſe infuſa non recipitur in intellectu, ut alligata ſenſibus, conſequenter non debuit determinari ad cognoſcendum cum converſione ad phantaſmata.

Digitized by Google

CAPUT V.

An in Anima Chriſti fuerit ſcientia infuſa quoad ſpecies, vel quoad habitum & quæ objecta cognoverit.

PRocedit quæſtio de ſcientia infuſa tam per ſe & ſupernaturali, quàm per accidens, & naturali, & quia ad actum ſcientificum præter intellectum concurrit ſpecies impreſſà objecti, & quandoque etiam habitus inductus ex frequentatione actuum, & dicitur habitus acquiſitus; vel immediatè infuſus à Deo, & dicitur infuſus per ſe, ſi ſit ſupernaturalis quoad ſubſtantiam, & facilitet intellectum ad actus ſupernaturales; vel infuſus per accidens ſi ſit naturalis quoad ſubſtantiam, & tantùm ſupernaturalis quoad modum, ideo quæritur, an in anima Chriſti fuerit ſcientia infuſa quoad habitum, vel tantum quoad ſpecies; adeo ut Deus tantùm infuderit habitum & ſpecies, vel tantùm ſpecies.

Dicendum eſt, in anima Chriſti fuiſſe ſcientiam infuſam per ſe, & per accidens tantùm quoad ſpecies, non quoad habitum; oſtenditur de ſcientia per accidens infuſa, quia hæc ſcientia verſatur circa objecta naturali modo cognoſcibilia; ſed ad hanc ſcientiam exercendam tantùm requiruntur ſpecies objectorum fœcundantes ac facilitantes intellectum; ergo non eſt neceſſarius habitus adeo ut ſcientia infuſa circa objecta naturalia, & naturali modo cognoſcibilia non importet niſi ipſas ſpecies objectorum: quia objecta naturalia non excedunt lumen naturale intellectus; cum enim ſint naturali modo cognoſcibilia proportionantur lumini naturali intellectûs; unde non eſt neceſſarius habitus. Quòd verò nec in ordine ad objecta ſupernaturalia fuerit Chriſti ſcientia infuſa quoad habitum, ſed tantum quoad ſpecies objectorum facile oſtenditur; quia eatenus hujuſmodi habitus eſſet neceſſarius, quatenus neceſſaria eſſet proportio inter objectum, & potentiam: ſed habitus non eſt neceſſarius ad ponendam hanc proportionem, quia inter objectum formale, & potentiam eſt debita proportio, conſequenter etiam inter potentiam, & objectum materiale quod continetur ſub formali, quia hoc ponit in ipſo proportionem; & quia omnia objecta ſupernaturalia creata continentur ſub objecto formali intellectus creati, ideo poſſunt à ſolo intellectu, & ſpeciebus ſupernaturalibus cognoſci. Hinc nec ipſum lumen gloriæ concurrit ad actus hujus ſcientiæ per ſe infuſæ, quia ejus concurſus non eſt neceſſarius; præterea quia lumen gloriæ reſpicit eſſentiam divinam ut objectum adæquatum primarium, & non poteſt ferri extra ipſam, ut in objectum primarium.

Dices hanc ſcientiam tam per ſe, quàm per accidens infuſam eſſe in Chriſto omnino otioſam; ergo eſt ab ipſo expungenda, antecedens liquet: quia per ſcientiam beatam expletur, & ſatiatur omnis potentia obedientialis animæ Chriſti in ordine ad objecta etiam ſupernaturaliter cognoſcibilia; & per ſcientias acquiſitas ſatiatur ejus potentia naturalis circa objecta naturaliter cognoſcibilia: ergo ſcientia per ſe, vel per accidens infuſa eſt in Chriſto ſupervacanea. Sed contra negatur antecedens, & ad ejus probationem diſtinguitur antecedens; per ſcientiam beatam expletur omnis potentia obedientialis animæ Chriſti in ordine ad objecta ſupernaturaliter cognoſcibilia, quantum ad numerum ſciendorum conceditur antecedens, quantum ad modum cognoſcendi hæc eadem objecta negatur antecedens, & conſequentia. Duplex erat in Chriſto potentialitas obedientialis in ordine ad cognoſcenda objecta ſupernaturalia; prima erat ad cognoſcenda hæc objecta ſupernaturalia in Verbo; & hæc expletur per ſcientiam beatam; ſecunda erat ad eadem objecta cognoſcenda in ſe ipſis per ſpecies proprias infuſas; & hæc potentia obedientialis expletur per ſcientiam per ſe infuſam; & ita dicendum eſt de objectis naturaliter cognoſcibilibus: erat enim in Chriſto duplex potentia, una ad cognoſcendas res naturales per diſcurſum, & ſpecies abſtractas à phantaſmatibus; alia ad eas cognoſcendas ſine diſcurſu per ſpecies à Deo infuſas. Prima fuit expleta per ſcientias naturales acquiſitas; ſecunda non niſi per ſcientiam naturalem infuſam potuit expleri. Eſſe in Chriſto ponendam hanc ſcientiam per accidens infuſam probat D. Thomas *in 3. diſt. 4. quæſt. unic. art. 3. ad 1. & opuſc. 2. c. 216.* Primò quia omnis perfectio creaturis exhibita eſt Chriſto concedenda ratione unionis ad Verbum: ſed ſcientia naturalis per ſe infuſa ex parte ſpecierum eſt perfectio conveniens angelis: proinde attribuenda eſt animæ Chriſti. Etenim D. Thomas duplicem rerum cognitionem diſtinguit, unam intra Verbum, quatenus in Verbo res naturales cognoſcuntur; aliam in ſe ipſis; & hanc in angelicam, & humanam ſubdividit; hoc tamen diſcrimine, quia angeli cognoſcunt res naturales in ſe ipſis per ſpecies divinitus infuſas: homines verò per ſpecies miniſterio ſenſuum acquiſitas. Secundò quia omnis potentia receptiva in anima Chriſti debuit ad actum reduci ut compleretur, ac perficeretur; ne Chriſti humanitas poſt aſſumptionem à Verbo maneret imperfecta: omne enim quod eſt in potentia, quandiu non reducitur ad actum manet imperfectum: atqui anima Chriſti fuit in potentia ad recipiendas has ſpecies infuſas per accidens rerum naturalium; & non ſolum abſtractas à phantaſmatibus miniſterio intellectûs agentis, verùm etiam à Deo infuſas: ergo hujuſmodi ſpecies de facto recepit: proinde habuit ſcientiam naturalem infuſam ex parte ſpecierum. Si dicas, animam Chriſti ut unitam corpori non eſſe capacem ſpecierum non dicentium ordinem ad phantaſmata, ac propterea non eſſe capacem harum ſpecierum, quæ per ſe exigant à Deo infundi; quia non dicunt ordinem ad phantasmata proinde licèt reperiantur in angelis, non ſunt animæ Chriſti attribuendæ. Sed contra quia anima Chriſti quamvis unita corpori, adhuc eſt independens à corpore, cui non ſubjicitur quoad cognitionem: ſicut animæ à corpore ſeparatæ debetur modus cognoſcendi independens à phantaſmatibus, quia in illo ſtatu non dependet à corpore: ita etiam unita corpori erit independens quoad modum cognoſcendi. Tum quia anima Chriſti à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit beata, una autem ex conditionibus animæ beatæ eſt ut in cognoſcendo ſit independens à corpore; ergo anima Chriſti, licèt unita corpori cognovit res naturales per ſpecies infuſas independenter à phantaſmatibus. Tum quia anima Chriſti non fuit dependens à corpore niſi in iis, quæ ad ſalvandum myſterium noſtræ redemptionis conduce-

Digitized by Google

ducebant, quapropter impaſſibilitas non tranſivit ex anima ad corpus, quod remanſit paſſibile, ac morti obnoxium: ſed quòd anima dependeret à corpore in modo cognoſcendi res naturaliter non conducebat ad finem noſtræ redemptionis: proinde anima Chriſti in cognoſcendo fuit independens à corpore.

Quòd verò non fuerit in anima Chriſti ſcientia naturalis per ſe infuſa quoad habitum, & eſt ſecunda pars aſſertionis, ex eo ſuadetur; quia ille habitus eſt tantùm per ſe infuſus, qui per ſe requiritur ad ſubſtantiam operationis; ſed habitus naturalis ſcientificus, ſi in anima ſeparata vel etiam in anima Chriſti reperitur reſpectu intellectionis naturalis elicitæ medii ſpeciebus infuſis non eſt neceſſarius, neque per ſe requiritur ad ſubſtantiam intellectionis, ſed tantùm ad illius facilitatem, quia habitus ſcientiæ naturalis ad id tantum datur ut potentia promptius, ac facilius eliciat actus: ergo non eſt habitus infuſus. Major oſtenditur quia ille ſolus habitus eſt per ſe infuſus, ad quem producendum non reperitur in actibus activitas ſufficiens intrinſeca; quia ſi in actibus ſit activitas ſufficiens intrinſeca ad producendum habitum in potentia, talis habitus non exigit produci ab alio quàm ab iiſdem actibus, quia in iiſdem reperitur ſufficiens activitas, & quidquid naturaliter deſideratur ut per ſe juxta exigentiam propriæ naturæ produci poſſit: neque opus eſt, ut ab alio agente producatur, vel ab extrinſeco infundatur: ſed ad ſolum illum habitum inducendum non datur in actibus activitas ſufficiens intrinſeca, qui per ſe ad illorum ſubſtantiam ſupponitur: ſiquidem eo ipſo, quod habitus ad ſubſtantiam actuum non ſupponitur per ſe, poſſunt actus ipſum præcedere, ac producere per eorumdem frequentiam: ergo ille ſolus habitus poteſt infundi, & eſt per ſe infuſus, qui per ſe requiritur, & præſupponitur ad actuum ſubſtantiam. Minor non videtur pati difficultatem: quia tunc ſolùm habitus per ſe requiritur ad ſubſtantiam operationis, quando potentia ſine habitu ad illius elicientiam non ſufficit; ſed ad res naturales intelligendas ſufficit ſolus intellectus cum ſpeciebus objectivè concurrentibus, ſicut enim ſufficit ad eliciendam intellectionem per converſionem ad phantaſmata; ita ſine tali converſione dummodo ſpecies rerum naturalium concurrant objectivè: ergo ut intellectus animæ Chriſti res naturales intelligat, non requiritur habitus diſtinctus ab intellectu, & ſpeciebus concurrentibus objectivè. Conſequenter in anima Chriſti non fuit ſcientia naturalis per ſe infuſa quoad habitum, ſed tantùm quoad ſpecies.

Dices habitus eatenus ponitur in intellectu, ut hic promptè facilè, & cum quadam delectatione ſuos eliciat actus ad quos propterea habitus juvat, ac facilitat potentiam: ſed admiſſo tali habitu in Chriſti intellectu, facilè, ac delectabiliter cognoſcit res naturales, & ſine tali habitu nonniſi difficulter; & decens eſt, ut Chriſtus facilè ac promptè cognoverit res naturales, ergo ſcientia naturalis fuit Chriſto infuſa quoad habitum. Sed contra quia intellectus Chriſti ut hominis utpote defœcatus, ac perfectus cum ſolis ſpeciebus facilè, ac promptè intelligebat res naturales. Hinc quia intellectus angelicus eſt humano perfectior, & ob ſuam perfectionem nullam experitur difficultatem in rebus naturalibus cognoſcendis, & fertur in objecta per ſpecies ſibi inditas per actum ſcientificum, vel opinativum juxta merita intelligibilitatis objecti, cenſent plures non dari habitum ſcientificum, ſed ad expeditè, facile & cum delectatione intelligendum, ſufficere ſolas ſpecies Angelis inditas cum intellectu perfecto Angelorum: quia cum habitus naturalis producatur in potentia ad illam juvandam, facilitandam, & ad difficultates vincendas, ideo ubi adeſt facilitas in potentia ad actus eliciendos, & nulla fit obvia difficultas ſuperanda, non eſt neceſſarius habitus in potentia, & quia intellectus animæ Chriſti fuit perfectus, & ſpecies objectorum naturalium ipſi infuſæ expeditè concurrebant objectivè ad eliciendas intellectiones rerum naturalium, non fuit neceſſarius habitus ſuperadditus diſtinctus ab intellectu animæ Chriſti, & à ſpeciebus infuſis. Eſt enim habitus in potentia ob difficultates vincendas, & potentiam facilitandam, & quia intellectus animæ Chriſti non experiebatur difficultates in cognoſcendis objectis, & ob ſuam perfectionem, facilè & promptè ſuos eliciebat actus, nullo ad id indiguit habitu.

Dices intellectio animæ ſeparatæ elicita per ſpecies à Deo infuſas & ſine converſione ad phantaſmata eſt imperfecta, & præter naturam animæ, ut docet D. Thomas 1. *part. quæſt.* 89. *art.* 1. *in corp.* & è converſo intellectio per converſionem ad phantasmata, & per ſpecies ab illis abſtractas elicita eſt perfectior, ut docet idem D. Thomas *loc. cit. art.* 3. *ad* 4 atqui Chriſto debebatur intellectio naturalis perfectior, quia quæ conceduntur Chriſto ad illius perfectionem, & animæ dignitatem conducunt, & non potuit ad ejus perfectionem conducere Chriſti cognitio imperfecta non connaturalis, proinde non eſt illi attribuenda cognitio per ſpecies à Deo infuſas, & ſine converſione ad phantasmata. Sed contra quia etiam cognitio diſcurſiva tametſi imperfecta ſit abſolutè, quia tamen eſt perfectio hominis ut homo eſt, & Chriſtus fuit etiam verus homo à Theologis eidem conceditur cognitio diſcurſiva, licèt imperfecta relativè ad cognitionem non diſcurſivam Dei vel Angelorum: perinde tametſi cognitio per ſpecies infuſas imperfecta ſit, & confuſa, quia tamen animæ rationali erat debita pro illo ſtatu unionis, ideo concedenda eſt humanitati Chriſti, neque præternaturalitas hujus cognitionis obſtat, quia hæc habetur comparativè ad animam ſecundùm ſe ſumptam. proinde poteſt animæ rationali pro aliquo ſtatu eſſe debita, & connaturalis. Neque pariter obſtat, hanc intellectionem per ſpecies infuſas eſſe imperfectiorem intellectione, ad quam concurrant objectivè ſpecies abſtractæ à phantaſmatibus, ſicut non obſtante, quòd cognitio rerum in ſe ipſis perfectior ſit cognitione beata, & cognitio naturalis ſit imperfectior cognitione ſupernaturali, adhuc hujusmodi cognitiones tribuuntur intellectui animæ Chriſti. Hinc pertinet ad dignitatem Chriſti omnis intellectualis perfectio, quæ poteſt animæ rationali in aliquo ſtatu convenire, dummodo cum unione ad Verbum vel cum viſione beatifica non habeat incompatibilitatem, & quia cognitio per ſpecies à Deo infuſas non habet hanc incompatibilitatem cum unione ad Verbum, nec cum viſione beatifica nec cum alia majori perfectione, ideo licèt imperfectior ſit cognitione habita per ſpecies abſtractas à phantaſmatibus, & animæ Chriſti attribuendæ. Præterea poſſet negari intellectionem habitam per ſpecies à Deo infuſas eſſe imperfectiorem intellectione habita per ſpecies abſtractas à phantaſmatibus. Ea enim cognitio eſt perfectior, quæ proximius accedit ad ſummum perfectum, quia magis participat de perfectione ſummi perfecti: & cognitio habita per ſpecies à Deo infuſas magis accedit

Digitized by Google

ad [illegible] perfectum, quia [illegible] ſic Angelorum [illegible] intellectus hominis, quia [illegible] à Deo [illegible] & hæc le- [illegible], ergo [illegible] intellectus [illegible] per ſpecies infuſas erit [illegible] habita per ſpecies abſtra- [illegible] à ſen- [illegible] modum intelligendi [illegible]

[illegible] per ſcientiam in- [illegible] naturalis [illegible], & in [illegible] Div. Thomas *de veritate* [illegible] *art.* 6. [illegible] deſumi- [illegible] docet D. [illegible] *cap.* 65 [illegible] Boetio 5. *de* [illegible] ordinate commu- [illegible] ad plura ex- [illegible], & [illegible] ſenſus, imaginativa [illegible] inferior, & unita ad omnia [illegible] imaginativa [illegible] virtus [illegible] ſenſum communem [illegible] poteſt attin- [illegible] alterius ſenſus: ſed ſcientia infuſa [illegible] perfectior ac ſuperior ex- [illegible], ac cognitionibus naturali- [illegible] manifeſtantur, quæ [illegible] communia [illegible] ſicut ſcientiæ [illegible] ſed et- [illegible] in particulari, [illegible] pro- [illegible] Chriſti per ſcientiam infu- [illegible] attingere. Quod ſi [illegible] ſuperiorem imagi- [illegible] non ſe extendat [illegible] imaginatione cognoſcuntur, [illegible] 1. *Phyſic. text.* 49. [illegible] *ſingularium*, ergo ex eo [illegible] animæ Chriſti ſit ſuperior [illegible], & cognitionibus naturalibus [illegible] debuerit ſe extendere ad omnia [illegible] per ſcientias naturales. [illegible] noſter poteſt cognoſcere ſin- [illegible], quatenus hominis [illegible] corpore, ea cognoſcat [illegible] intelligendi, quem in corpore ha- [illegible] à phantaſmatibus & per abſtra- [illegible], quæ in ſententia Div. Thomæ [illegible] individuationis, quapropter ſepara- [illegible] attingere individua per ſpecies [illegible] intellectus humanus poteſt e- [illegible] cognoſcere ſingularia quam ima- [illegible], & juxta hunc modum [illegible] explicat D. Thomas [illegible] ſuperior dicitur ad plura ſe exten- [illegible] quidquid poteſt virtus [illegible] ſuperior [illegible] cognoſcit [illegible] poteſt ſe te- [illegible] ex parte [illegible] per [illegible], in quem poteſt [illegible] in eundem modum objecta [illegible] ſuperior, & [illegible] cogno- [illegible], quam imagina- [illegible] ex parte cognoſcentis: quia intelle-

[illegible] imaginatio vero [illegible] ſen- [illegible] ſiquidem [illegible] & [illegible] ſin- gularia [illegible] accidentia [illegible] & [illegible], & intellectus ea attingat [illegible] modo [illegible] ditato, [illegible] eminenti. Hinc [illegible] infu- ſa animæ Chriſti ſupereminent aliis [illegible] [illegible] cognoſcentis, [illegible] ex parte [illegible], & eſt nobilior [illegible] ex parte cognoſcentis [illegible] ſin- gula [illegible] perveniunt ad ulteriores [illegible] & alias [illegible], ad quas cæteræ ſcientiæ non poſſunt pertingere. Probatur ſecundo [illegible] quia decens erat, ut non ſolum potentia naturalis, ſed etiam obedientialis animæ Chriſti [illegible] ad a- ctum ſecundum [illegible] quoad object. naturalia: quidem Chriſtus eſt Caput Angelorum, & hominum debuit habere ſcientiam [illegible] in proprio genere excellentiorem ſcientia Angelorum. Quapropter decuit ut potentia intellectiva animæ Chriſti redu- ceretur ad actum ſecundum in ordine ad omnia objecta naturalia, quæ [illegible] Angelico, alioquin ſi intellectus [illegible] non ſe extendit ad omnia objecta [illegible] ſin- gulari non habuiſſet hanc excellentiam, quod di- ci nequit, quia tametſi Chriſtus ut homo fuerit minoratus ab Angelis ſecundum [illegible], non tamen ſecundum ſcientiam, quia Chriſtus ut homo docuit Angelos, quorum fuit Magiſter, & Chriſtus non potuit Angelos edocere [illegible] per [illegible] ſcien- tiam infuſam, ſiquidem [illegible] beata eſt immediatè à Deo & per modum principii formalis, ac per mo- dum objecti proinde Chriſtus Angelos edocuit non per ſcientiam beatam, ſed infuſam, quæ proptc- rea fuit in Chriſto excellentior [illegible], proinde ſicut Angeli [illegible] omnia obje- cta naturalia non ſolum [illegible] ra- tiones genericas, & ſpecificas, ſed etiam diſtinctè & in particulari, [illegible] debuit Chriſtus attingere per ſcientiam infuſam.

Si dicas, objecta [illegible] attingi à ſcientia ſupernaturali, [illegible] ſcien- tia infuſa animæ Chriſti. [illegible] ut [illegible] per [illegible] [illegible] naturalis [illegible] [illegible] Præterea [illegible] non poſſe [illegible] ſui [illegible] [illegible], [illegible] poſſe cognoſci materiale, [illegible] eſt negare, ut [illegible] non excedant [illegible] ne. Entitas enim [illegible] terminet [illegible] nem [illegible] Dei, & cognitio [illegible] licet ſpi- ritualis ſit, attingit objecta materialia: quamob- rem naturalitas objecti non obſtat, quo minus poſ- ſit terminare cognitionem ſupernaturalem. Præ- terea ſcientia naturalis [illegible] Chriſti fuit na- turalis, & [illegible] natu- ralibus, [illegible] ſpecies [illegible] tradi- tis cum ſpeciebus acquiſitis per converſionem ad phantaſmata ac [illegible].

Dicendum tertio [illegible] Chriſti per ſcienti- am per ſe infuſam cognoviſſe [illegible] effectus ſupernaturales, ut [illegible] Div. Thomas & commu- niter Theologi, & [illegible] quæ per re- velationem hominibus innoteſcunt, [illegible] ab anima Chriſti per ſcientiam [illegible] ſupernatu- ralem [illegible] ſupernaturalia [illegible] innoteſcunt hominibus per revelationem [illegible] anima Chriſti per hanc ſcientiam infuſam cognovit omnes effe- ctus ſupernaturales, major ex eo ſuadetur, quia cùm

fuerit Chriſtus caput totius Eccleſiæ ratione unionis hypoſtaticæ, debebatur illi non ſolum omnis perfectio creata, quæ potuit perfici in ratione capitis, verum etiam cognitio eorum, quæ pertinebant ad membra ſub eodem capite, unde eo ipſo, quod membris ſeu aliis hominibus manifeſtabantur per revelationem [illegible] ſupernaturalia creata, debuit Chriſtus per ſcientiam infuſam hæc eadem cognoſcere; [illegible] horum effectuum ſupernaturalium eſt poſſibilis, ut habeatur in propria [illegible], & extra verbum, & de facto [illegible] hanc cognitionem in Patria, imo etiam Theologi in [illegible] decet dignitatem Chriſti hanc cognitionem effectuum ſupernaturalium habere, proinde [illegible]: non enim Chriſto neganda eſt ulla perfectio creata, quæ ratione unionis hypoſtaticæ poſſunt eidem convenire, ſed non habuit hanc cognitionem per ſcientiam acquiſitam, cum hæc ſit ordinis [illegible], nec per ſcientiam beatam, quia hæc attingit objecta in verbo, ergo habuit hanc cognitionem per ſcientiam per ſe infuſam. Præterea quia Chriſtus per ſcientiam beatam vidit eſſentiam divinam, ut eſt ratio, idæa, exemplar effectuum ſupernaturalium ac paſſionum earundem, ſed hæc ſcientia per ſe infuſa fuit ſubalternata ſcientiæ beatæ, quia ab hac recipiebat ſua principia; proinde potuit intellectus humanus Chriſti beneficio hujus ſcientiæ infuſæ cognoſcere effectus ſupernaturales, & ex illis inferre eorum paſſiones, & proprietates. Ut enim cognitio ſcientifica alicujus [illegible] clara, & evidens, ſufficit, ſi per evidentem [illegible] talis cognitio objecti [illegible] ad ſua immediatè principia clarè & evidenter cognita, qua ratione habemus evidentiam [illegible] concluſionum naturaliter cognoſcibilium: Chriſtus autem per uſum ſcientiæ per ſe infuſæ deducebat cognitionem effectuum ſupernaturalium per evidentiam, & conſequentiam ad ſua principia immediata clarè, & evidenter cognita: ſiquidem videbat clarè Deum ejuſque [illegible], & exemplaria [illegible] effectuum ſupernaturalium. Rurſus videbat clarè voluntatem Dei determinatam ad productionem eorum, ac evidenter cognoſcebat [illegible] cauſas per ſe in quas reſolvitur [illegible] effectus: igitur Chriſtus per [illegible] cognoſcit effectus omnes ſupernaturales.

Quod verò etiam quidditativè eoſdem cognoverit, eo oſtenditur, quoniam [illegible] potentia [illegible] Chriſti per hanc ſcientiam per ſe infuſam fuit reducta ad actum in ordine ad cognitionem rerum, quæ extra verbum haberi poteſt: ſed dona ſupernaturalia creata, ut ſunt gratia, fides, charitas, & [illegible], poſſunt extra verbum quidditativè cognoſci, eſtque propterea in anima Chriſti potentia obedientialis ad has cognitiones quidditativas, ſiquidem quod poteſt per ſpeciem propriam evidenter cognoſci, poteſt extra verbum quidditativè cognoſci, ſed nulla eſt implicantia quod dona ſupernaturalia creata per propriam ſpeciem clarè & quidditativè repræſententur: ſiquidem [illegible] quidditatis ac [illegible] cognoſcibilitatis, proinde ſi effectus ſupernaturales ſunt repræſentabiles per ſpecies [illegible], & cognoſcibiles per cognitionem [illegible], conſequenter poſſunt extra verbum quidditativè cognoſci, & anima Chriſti habuit potentiam obedientialem ad talem cognitionem: & quia potentia obedientialis reducta fuit ad actum, ne maneret imperfecta, ſequitur Chriſtum de facto cognoviſſe quidditativè hos effectus ſupernaturales. Tum quia ſi aliqui effectus ſupernaturales non poſſent in ſe ipſis extra verbum cognoſci quidditativè, maximè [illegible], cum [illegible] DEO trino, & uno neceſſariò [illegible], ut ſunt gratia habitualis, lumen gloriæ, [illegible], & virtutes theologicæ: ſed hi effectus ſupernaturales poſſunt extra verbum quidditativè cognoſci, quantumvis neceſſariò objectivè [illegible], poſſunt [illegible] per ſpeciem propriam [illegible], & creatam in ſe ipſis quidditativè [illegible] per propriam ſpeciem [illegible] poſſunt [illegible] ipſis quidditativè cognoſci, quia [illegible] ſpecies repræſentativa objecti [illegible] principium [illegible] illius: ergo [illegible] Chriſtus per ſcientiam infuſam [illegible] vit clarè quidditativè effectus ſupernaturales. [illegible] potentia non poteſt [illegible], quando ab illo [illegible] & eſt intra [illegible] jecti ejuſdem potentiæ. At quia [illegible] effectus ſupernaturales [illegible] Chriſti [illegible] ſcientia per ſe [illegible] quia [illegible] effectus cum ſuis [illegible] henduntur [illegible] objecti intellectus [illegible] ſus ſint [illegible] quidditatis, conſequenter [illegible] clarè & quidditativè repræſentari per ſpeciem [illegible]. Quod ſi dicas hos effectus [illegible] ad Deum [illegible], proinde per ſpeciem creatam non poſſe quidditativè repræſentari. Contrà eſt, quia hujuſmodi effectus per ſpecies proprias in ſe poſſunt quidditativè repræſentari: ut enim reſpectivum aliquod [illegible] repræſentetur quidditativè non eſt neceſſe [illegible] minus inſpectio [illegible] quidditativè repræſentetur, ſed ſufficit, ſi repræſentetur quoad *an eſt*: ergo [illegible] ſtat quo minus hujuſmodi effectus ſupernaturales potuerint clarè & quidditativè cognoſci ab [illegible] anima Chriſti.

Dices [illegible] ſupernaturalia creata non poſſunt per ſcientiam infuſam quidditativè cognoſci, [illegible] gratia habitualis [illegible] Chriſti per ſcientiam infuſam quidditativè [illegible] quidditativè divinæ [illegible]: ſiquidem gratia habitualis eſt formalis participatio naturæ divinæ [illegible] 1. *Per quem maxima [illegible] promiſſa donavit, ut per hæc efficiamur divinæ conſortes naturæ*: [illegible] participatio formalis alicujus rei non poteſt quidditativè cognoſci non cognita etiam quidditativè re, cujus eſt formalis participatio: [illegible] res aliqua eſt formalis participatio alterius, [illegible] non poteſt ab illa quoad eſſe ſeparari: ita neque poteſt cognoſci ſine illa, ſicut enim res ſe habet ad eſſe, ita ad cognoſci, & cum intellectus creatus per ſcientiam infuſam nequeat quidditativè cognoſcere divinam eſſentiam, ita neque poteſt quidditativè attingere gratiam habitualem. Præterea lumen gloriæ non poſſe quidditativè cognoſci per ſcientiam infuſam, ſed tantum per viſionem beatificam [illegible], quia lumen gloriæ excedit [illegible] aliud lumen creatum [illegible], proinde per nullum lumen ab [illegible] poteſt quidditativè cognoſci, [illegible] lumen gloriæ [illegible] lumen eſt ipſa viſio beatifica, & [illegible] non eſt extra verbum, quia [illegible] lumine gloriæ cognoſcitur [illegible] in objecto [illegible]. [illegible] poteſt lumen gloriæ quidditativè cognoſci extra verbum per ſcientiam infuſam, ſed tantum in verbo, & per ſcientiam beatam.

Quod

[illegible]

[illegible] Chriſti: [illegible]

[illegible] hendere effectus ſupernaturales.

Dicendum quinto, Chriſtum per ſcientiam infuſam ſupernaturalem [illegible] cordium, & futura contingentia [illegible] ſeu actus [illegible] De fide eſt [illegible] Matth. 19. [illegible] Luc. 19. *Venient dies in te, & [illegible] inimici tui* [illegible] Plures docent, Chriſtum cognoviſſe hæc omnia per ſcientiam infuſam, non tamen in ſe ipſis,

[illegible]

CAPUT VI.

An Chriſtus habuerit ſcientiam per ſe acquiſibilem, & quomodo?

[illegible]

quia non ſolùm fuit in potentia ad res ipſas in ſe ipſis cognoſcendas, ſed etiam ad modum diverſum quo erant cognoſcibiles: propterea ſicut in anima Chriſti præter ſcientiam beatam, quâ res in verbo perfectiſſimè cognoſcuntur: ponitur etiam ſcientia infuſa quâ res eædem cognoſcuntur extra Verbum, idque non ob aliam cauſam niſi quia cum ſint res cognoſcibiles utroque modo & ſpectet ad perfectionem animæ Chriſti cognoſcere res omni modo, quo ſunt cognoſcibiles, ideo communiter Theologi præter ſcientiam beatam ponunt in Chriſto ſcientiam infuſam: ſed res naturales non ſolum ſunt cognoſcibiles in Verbo per viſionem beatam: & extra Verbum per ſpecies à Deo infuſas, ſed etiam extra Verbum per ſpecies à phantaſmatibus abſtractas, ergo eadem ratione, qua Chriſto præter ſcientiam beatam conceditur ſcientia infuſa, eſt etiam concedenda ſcientia per ſe acquiſibilis. Firmatur ſecundò, quia anima Chriſti ſicut eſt in potentia ad intelligendum per converſionem ad ſuperiora recipiendo perfectionem ab illis, ſcilicet ſpecies impreſſas per infuſionem à Deo: ita eſt etiam in potentia ad intelligendum per converſionem ad inferiora per ſpecies ab ipſis acceptas, & medio intellectu agente abſtractas à phantaſmatibus: atqui ut prior potentia compleatur, & ad actum reducatur, conſtituuntur in anima Chriſti ſcientia per ſe infuſa naturalis, & ſcientia per ſe infuſa ſupernaturalis, ergo ut ſecunda potentia compleatur, ſeu reducatur ad actum, ſunt in ipſa conſtituendæ ſpecies per ſe acquiſibiles, conſequenter etiam ſcientia ex genere ſuo acquiſita, quæ vel in his ſpeciebus conſiſtit, vel illas per ſe ſupponit.

Dicendum eſt ſecundò Chriſtum per hanc ſcientiam acquiſitam cognoviſſe omnia objecta ſcientiarum, & artium naturalium non in unica ſimplici ſcientia acquiſita, ſed in pluribus juxta objectorum diverſitatem. Suadetur, quia Chriſtus etiam in naturalibus fuit perfectior Adamo, & Salomone: ſed Adam habuit cognitionem omnium objectorum naturalium: ut docet D. Thomas 1. *part. quæſt.* 49. *art.* 3. & colligitur ex *Eccleſ. cap.* 7. Quinimò etiam Salomoni dedit Deus ſcientiam naturalem rerum omnium naturalium, ut habetur 3. *Reg.* 4. proinde à fortiori debuit Chriſtus per ſcientiam acquiſitam hæc omnia cognoſcere, alioquin virtus naturalis intellectus agentis non habuiſſet in Chriſto eam perfectionem, quam habuit in Adamo, & Salomone. Quòd etiam cognoverit objecta artium naturalium, ex eo eſt probatu facile, quia hæc omnia cognovit Chriſtus per ſcientiam ſibi inditam, & infuſam, conſequenter potuit etiam cognoſcere per cognitionem acquiſitam: unde ſicut potuit Chriſtus tali modo objecta cognoſcere ideo ut potentia eſſet in Chriſto perfecta ita conveniens erat, ut Chriſtus hæc eadem objecta tali peculiari modo cognoſceret. Neque obſtat, ſi dicas, inde ſecuturum Chriſtum habuiſſe etiam ſcientiam magicam acquiſitam, quod non eſt concedendum, alioquin poſſet objici, quòd miracula fecerit arte magica. Nam contra eſt, quia ut docet D. Thomas magia ut ſiſtit in pura cognitione, eſt bona, & laudabilis, quia cognitio etiam malorum ut ſic bona eſt, quia formaliter eſt etiam in Deo, & tantùm ejus uſus eſt vitioſus, & malus, hinc docet D. Thomas hanc ſcientiam fuiſſe in Chriſto tantùm quoad cognitionem, non ita quoad uſum: neque inde ſequitur poſſe objici Chriſtum arte magica feciſſe miracula: ſiquidem miracula arte magica facta vera non ſunt, ſed falſa, eſtque uti magia ope Dæmonum, quibus Chriſtus erat potiùs inviſus, proinde non potuiſſent homines Chriſto objicere, quòd arte magica fecerit miracula. Dices theologia noſtra eſt vera ſcientia phyſica virtute intellectus agentis, & tamen non fuit in Chriſto, quia Chriſtus per ſcientiam beatam, & infuſam longè eminentiore modo cognoſcebat, quæ à nobis beneficio theologiæ cognoſcuntur, ergo Chriſtus non habuit ſcientiam acquiſitam noſtræ theologiæ, quia habuit ſcientiam eminentiorem, quàm quæ poſſit acquiri virtute intellectus agentis, & omnis ſcientia, quæ non habetur per infuſionem, acquiritur virtute intellectus agentis, & quia theologia noſtra non habetur per infuſionem, ſequitur, quòd virtute intellectus agentis acquiratur. Sed contra, quia theologia eſt ſcientia ſupernaturalis, quæ non acquiritur virtute naturali intellectus agentis, ſed ab intellectu ut elevato à lumine fidei, ut docet D. Thomas 1. *part. quæſt.* 1. *art.* 7. eſt enim lumen fidei principium ſubalternans reſpectu theologiæ: quia verò fides ob ſuam obſcuritatem non eſt compatibilis cum lumine gloriæ, ideo in intellectu beato non datur hæc fidei obſcuritas, ſed clariori lumine cognoſcuntur objecta noſtræ theologiæ, & quidem theologicè, quatenus cognoverat Chriſtus concluſiones theologicas deduci ex una præmiſſa evidente, & altera ſaltem de fide: quod verò id cognoverit ſine imperfectione obſcuritatis, ſed cum lumine clariori, conducebat ad majorem Chriſti perfectionem.

Dicendum tertiò, probabile eſſe ſcientiam hanc naturalem acquiſibilem dependentem à ſenſibus fuiſſe infuſam animæ Chriſti à primo inſtanti ſuæ conceptionis in gradu adeo perfecto, ut in tali ſcientia nunquam deinceps potuerit creſcere, ſed tantùm in ſcientia experimentali, adeo ut tantùm acquiſiverit experimentum illius ſcientiæ, quæ ab initio fuit ſibi infuſa, & juxta incrementum experimenti diceretur Chriſtus *Luc.* 2. Proficere ſapientia, & ætate, & ad Hebræ. 5. *Cum eſſet Filius Dei didicit ab iis, quæ paſſus eſt, obedientiam:* hoc eſt, quatenus expertus fuerat dolores, tormenta, convicia, & mortem ipſam. Ratio itidem ex eo deſumitur, quia cùm hæc ſcientia naturalis acquiſibilis data fuerit per infuſionem ſpecierum ab initio ſuæ productionis Adamo decuit, ut per infuſionem etiam daretur Chriſto. Secundò quia virtutes naturales appetitus datæ ſunt Chriſto ab initio, ergo etiam dari debuerunt ſcientiæ naturales, quia ſine iſtis virtutes illæ naturales fuiſſent fruſtraneæ. Tertiò quia ſi Chriſtus nonniſi per ſenſus acquiſiviſſet hanc ſcientiam naturalem nonniſi valdè imperfectam, ac mutilam eam habuiſſet, quia per miniſteria ſenſuum non poterat haberi experimentum rerum niſi paucarum. Quartò quia cùm virtutes morales fuerint ab initio gradu heroico infuſæ Chriſto, ita etiam debuerunt ſcientiæ naturales in ſtatu perfecto ſtatim ab initio ſuæ conceptionis infundi animæ Chriſti, quia non eſt major ratio de virtutibus, quàm de ſcientia. Demum quia hæc ſcientia acquiſibilis fuit debita Chriſto ratione unionis hypoſtaticæ, conſequenter fuit debita ab initio, cùm primùm humanitas Chriſti fuit hypoſtaticè unita Verbo divino, & quidem in tam perfecto gradu, ut non potuerit amplius creſcere defectu majoris capacitatis in ſubjecto. Si dicas ſcientiam naturalem dependere à phantaſmatibus, conſequenter fuiſſe omnino inutilem Chriſto ab inſtanti ſuæ conceptionis, quia Chriſtus in ea ætate non potuit uti phantaſia ob indiſpoſitionem organi, proinde non fuit hæc ſcientia acquiſibilis infuſa animæ Chriſti ſtatim ab initio ſuæ conceptionis. Sed contra quia tametſi Chriſtus

Digitized by Google

non potuerit uti hac ſcientia, donec organa fuerint ad ſuas functiones obeundas idonea, non tamen inde ſequitur fuiſſe in Chriſto inutilem, quia fuit ei debita ratione unionis hypoſtaticæ: præterea quia in illa tenella ætate erat ornamento animæ Chriſti, & pertinebat ad complementum, & perfectionem humanitatis, etenim etiam puero adhuc in Matris utero clauſo videtur inutilis intellectus, eò quia tunc non poſſit puer uti hac potentia, & tamen intellectus ex hypotheſi, quod diſtingueretur ab anima adhuc infunderetur puero unà cum anima ſtatim ab initio, eò quia anima intellectum exigeret: pari pacto quia humanitati Chriſti ratione unionis hypoſtaticæ conveniunt omnes ſcientiæ acquiſibiles, ideo ut ab iisdem perficeretur, erant eidem debitæ ſtatim ab initio ſuæ conceptionis. Si inſtes, potuiſſe Chriſtum aliquid ab Angelo diſcere, alioquin non potuiſſet Angelus ante paſſionem eum confortare, & conſolari, & quia hæc ſcientia non potuit augeri, videtur dicendum non fuiſſe ſaltem ab initio infuſam Chriſto. Contra eſt, quia Chriſtus non potuit ab Angelo, nec ab homine quidquam addiſcere, quo augeretur illa ſcientia naturalis ſibi indita ab initio, ſed tantùm potuit augeri ejusdem ſcientiæ experimentum, adeo ut tota ſcientia, quæ in Chriſto fuit adaucta, fuerit tantùm experimentalis. Quòd non didicerit quidquam ab homine liquet ex illo Matth. 13. & Marc. 6. *Mirabantur in doctrina ejus dicentes: Unde huic ſapientia? & quæ eſt hæc ſapientia, quæ data eſt illi?* & Joan. 7. *Quomodo hic litteras ſcit, cùm non didicerit?* Præterea quia Magiſter docens, ac illuminans diſcipulum cæteris paribus habet majorem, ac perfectiorem cognitionem, quàm habeat diſcipulus: ſed nullus homo habuit perfectiorem cognitionem, quàm habuerit Chriſtus, cujus intellectus etiam in naturalibus fuit perfectiſſimus ob lumen gloriæ, & ſcientiam infuſam, ergo Chriſtus non didicit quidquam ab homine. Quòd verò neque didicerit ab Angelis liquet ex illo Joan. 7. *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me Patris.* Hoc idem etiam probant illa argumenta quibus uſus eſt Chriſtus *Luc.* 1. ad oſtendendum, ſe non expellere Dæmonia in virtute Dæmoniorũ, tum quia Chriſtus ut docet D. Thomas non habuit Angelum cuſtodem, quia proprium munus Angeli cuſtodis eſt illuminare animam, quam cuſtodit, ac eam docere: ſed Angeli non potuerunt illuminare nec docere animam Chriſti, ergo nullus fuit Angelus à quo Chriſti anima illuminaretur. Quòd ſi dicas Angelos ſubinde propoſuiſſe Chriſto aliqua objecta ſenſibilia ab iisdem cognita, & ex quibus poſſet Chriſtus cognitionem naturalem acquirere. Contra eſt, quia ex hoc non ſequitur Angelos illumináſſe Chriſtum, quia ut unus alterum illuminet, requiritur ut illi tale medium tradat, quo poſſit aliquid de novo cognoſcere, quod antea non poterat cognitione aſſequi: ſed Chriſtus per ſpecies infuſas ac lumen ſibi inditum poterat in potentia proxima ea omnia cognoſcere, & cognitione ſupernaturali formare phantaſmata, ex quibus abſtraheret ſpecies, pro naturali cognitione: hinc Chriſtus non illuminabatur ab Angelo repræſentante talia objecta ſenſibilia: ſicut quando diſcipulus interrogat Præceptorem ei proponit objecta: quibus excitatur ad formanda phantaſmata eorundem vel etiam actualem cognitionem, & nihilominus diſcipulus non dicitur Magiſtrum illuminare de talibus objectis, & quidem non alia ratione, niſi quia poterat Magiſter independenter à tali modo eadem objecta cognoſcere. Si dicas Chriſtum creviſſe ætate, & ſapientia, Luc. 2. *Proficiebat ſapientia, & ætate,* conſequenter non fuit hæc ſcientia acquiſibilis ab initio infuſa Chriſto, ſed paulatim & per plures actus acquiſita. Contra eſt, quia ad hæc & plura alia tum ſcripturarum, tum ſanctorum Patrum teſtimonia ſolet reſponderi, Chriſtum profeciſſe quidem in naturali cognitione per actualem experientiam, & in ſcientia experimentali, eſt enim experientia reſpectu ſingularium, & propriè loquendo eſt incogitativa hominis, quæ virtus eſt circa ſingularia, ut docet Philoſophus. Quamobrem Chriſtus profecit in naturali cognitione per actualem experientiam quatenus de novo cognoſcebat plura ſingularia experimentaliter, in quo ſenſu intelligitur illud ad Hebræ. 5. *Didicit ex his, quæ paſſus eſt, obedientiam,* hoc eſt per experientiam, ut etiam illud *Iſaiæ* 7. ubi de Chriſto dicitur, *Antequam puer ſciat vocare Patrem, & Matrem.*

CAPUT VII.
De deſcenſu animæ Chriſti ad inferos.

Certum eſt Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, ſeu Chriſto jam mortuo ejus animam ad inferos deſcendiſſe, ibique tamdiu manſiſſe, quamdiu ejus corpus fuerit in ſepulchro, adeo ut eadem incarnati Verbi perſona toto eo tempore fuerit cum anima apud inferos, & cum corpore in ſepulchro, quod enim ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit, unde perſona Verbi nec ab anima, nec à corpore ſeparata eſt, cùm mors animam à corpore divulſit. Nomen inferorum indicat abdita illa receptacula, in quibus detinentur animæ, quæ cœleſtem beatitatem nondum fuerunt aſſecutæ: hæc autem abdita receptacula ante Chriſti Domini reſurrectionem tria fuiſſe ſcilicet infernum damnatorum, purgatorium, & limbum, docet Concilium Tridentinum. Eſt infernus infima regio terræ ſive carcer deterrimus, & obſcuriſſimus, ubi animæ damnatorum in æternum deſtitutæ lumine gloriæ igne inextinguibili cum diabolo, ejusque ſociis torquentur; aliò nomine vocatur gehenna, & abyſſus, in ſcripturis verò infernus dicitur. Purgatorium eſt locus, in quo piorum animæ quibusdam peccatorum venialium maculis infuſcatæ, vel pœnis peccatorum obnoxiæ ad definitum tempus tortæ expiantur, ut à quovis nævo defecatæ æterna poſtea donentur beatitudine & in patriam introducantur cœleſtem, in quam nihil coinquinatum poteſt introire & hæc duo receptacula tam ante Chriſti paſſionem, quam poſt ejus mortem communia ſunt. Præter hæc duo abdita receptacula datur etiam limbus, eſtque regio ſubterranea ſuperior aliis & in qua animæ ſanctorum, quibus nulla labes purganda, nec ulla pœna pro peccatis ſupererat ſolvenda, ante Chriſti Domini adventum detinebantur abſque ullo doloris ſenſu, & enutritæ beata ſpe redemptionis: ſiquidem differrebatur eorum beatitudo usque ad Chriſti adventum, ſiquidem communis reatus naturæ lapſæ ex peccato originali tunc ſuperſtes, donec Chriſti paſſione, ac morte deleretur, cœli portas clauſerat, cujus clavis Chriſti ſanguis fuit, quapropter Apoſtolus ad Hebræ. 9. ait:

Non-

Digitized by Google

Nondum propalata erat ſanctorum via. Detinebantur juſti in hoc abdito receptaculo limbi, eò quia ob peccatum originale usque in finem mundi miſeriis & morti obnoxii facti erant neque cœleſtem patriam poterant ingredi donec per Chriſti paſſionem iis aperiretur. Locus iſte, quem Theologi limbum vocant Patrum, Chriſtus in Evangelio vocavit ſinum Abrahæ, & in eum Lazari mendici animam ab Angelis deportatam fuiſſe etiam teſtatur. Anima igitur Chriſti non virtute tantum, & operatione ſed etiam re, & præſentia deſcendit in hunc locum, qui limbus dicitur, ut ex pluribus ſcripturæ locis deſumitur Pſalm. 15. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis, Sanctum tuum videre corruptionem*; hunc enim textum ſanctus Petrus Actor. II. intelligit de Chriſto, dicens: *Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* Et Div. Paulus ad Epheſ. 4. ait: *Quòd autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primum in inferiores partes terræ, qui deſcendit ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia.* Neque quidquam de ſumma Chriſti dignitate, & poteſtate detractum eſt, cum Chriſti anima ad inferos deſcendit, quia illuc deſcendit *inter mortuos liber*, ſeu ut victor ſua virtute poteſtates tenebrarum profligaret, & eorundem ſpolia eriperet, ſeu S Patres, & juſtos omnes, qui ante ejus paſſionem obierant è limbo ſolutos ſecum adduceret in cœlum, eosq; beata viſione donaret, & tunc impletum fuit, quod latroni pœnitenti promiſerat, *hodie mecum eris in paradiſo*, & impleta etiam fuerunt à Prophetis prænunciata Pſ. 67. *Cantate Deo Pſalmum, dicite nomini ejus, iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum: Dominus nomen illi, qui educit vinctos in fortitudine ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris. aſcendiſti in altum, cœpiſti captivitatem, accepiſti dona in hominibus*, hæc enim propheticè pronunciata de Chriſto Jeſu intellexit D. Paulus ad Eph. 4. verſ. 8. Sunt etiam plures aliæ in ſcripturis prophetiæ, quibus Prophetæ hunc Chriſti deſcenſum ad inferos prædixerunt Oſeæ 6. *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus, ſciemus, ſequemurque ut cognoſcamus Dominum. Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus ejus, & veniet quaſi imber nobis temporaneus & ſerotinus terræ.* & cap. 13. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua ò mors, morſus tuus ero inferne.* Zachar. 9. *Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. Convertimini ad munitionem vincti ſpei, hodie quoque annuncians duplicia reddam tibi.* Hoc idem etiam ſcripſit Apoſtolus ad Coloſ. cap. 2. inquiens: *Exſpolians principatus, & poteſtates traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemet ipſo.* Quod ſi quæras, cur Chriſti anima ad inferos deſcenderit cum ſine tali deſcenſu potuerit animas juſtorum, qui ibi detinebantur liberare, & ſecum in cœlum trahere. Reſpondent Sancti Patres, animam Chriſti poſt mortem ad inferos deſcendiſſe, ut nomen ejus ſicut in cœlo, & in terra, ita etiam in illa tenebrarum regione coleretur, hinc Apoſtolus ad Phil. 2. *Ut in nomine Jeſu omne genu flecteretur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum.*

Hæretici expendentes hunc animæ Chriſti poſt paſſionem deſcenſum ad inferos in plures abierunt errores. Prenzius in Catechiſmo ait: Deſcendere ad inferos, perinde eſſe, ac pœnitus interire, & Chriſtum per hunc deſcenſum fuiſſe dolores mortis paſſum, & in Actor. 2. introducit Chriſtum ita loquentem: *Deſcendam in infernum, ſentiam dolores inferni, & plane periiſſe videbor.* Calvinus in Pſychopannychia, ut probaret animas juſtorum poſt diſceſſum à corpore non dormire, ſeu non extingui, ut ajebant quidam Anabaptiſtæ quod ipſe refellit; hoc oſtendit ex anima Chriſti, quæ poſt ſeparationem à corpore non eſt extincta, nec abſorpta à morte, ſed immortalis manſit, & ait hoc ſignificari per verba illa Actor. 2. *Non derelinques animam in inferno*: quæ verba explicans Calvinus ait: *Hæc nobis certiſſimam fidem faciunt Chriſtum extingui morte non potuiſſe, etiam ſecundum hominem vera mors fuit corporis, & animæ ſolutio; cæterum anima vitam ſuam nunquam perdidit, quæ Patri commendata non poterat non ſalva eſſe. Id volunt verba ex concione Petri, quibus affirmat impoſſibile fuiſſe teneri ipſum à morte, ut ſcriptura impleretur, quoniam non derelinques animam meam in inferno. Nam anima ejus divina virtute ſuffulta eſt, ne in perditionem rueret, & corpus ejus in ſepulchro ſervatum ad reſurrectionem*, ex quibus verbis videtur Calvinus per infernum intellexiſſe perfectam animæ extinctionem. Siquidem ex eo probat animam Chriſti in morte corporis non fuiſſe extinctam, quia ejus anima non fuit abſorpta ab inferno; & abſorberi ab inferno Calvino eſt penitus extingui, & nonnullis interjectis, hoc idem etiam clarius explicat inquiens: *Præbet & nobis aliud argumentum immortalitatis animæ ſuæ cum Jonam triduo immerſum in ventre ceti mortis ſuæ typum conſtituit. Venter ille mors eſt, animam igitur ſalvam in morte habuit.* Hoc idem etiam oſtendit ex ſacrificio Iſaac ſubdens: *Quid eſt, quod Iſaac non moritur, niſi quia quod proprium eſt homini immortale Chriſtus præſtitit, hoc eſt animam? aries verò animal irrationale, qui in ejus locum ad mortem ſubſtituitur corpus eſt.* Ex hiſce Calvini verbis deducitur cenſuiſſe ipſum animam rationalem eſſe morti obnoxiam, & poſt ſeparationem à corpore extingui, & ex ſuis intrinſecis principiis deficere, niſi à Deo conſervetur ſupra exigentiam ejusdem animæ: & ideo animam Chriſti poſt ſeparationem à corpore non fuiſſe extinctam, quia divinitate ſuffulta fuit, ac virtute divina immortalitem retinuit in morte corporis: ergo reliqui homines, qui hac virtute divina ſupra propriam exigentiam non corroborantur in morte penitus extinguantur, ac eorundem anima deſinit eſſe, ex quo ſequitur animam hominis non eſſe immortalem, ſed morti, & totali extinctioni obnoxiam, unde per bona opera non habent juſti, quid ſperent poſt mortem in præmium bonorum operum: neque improbi quid timeant ob patrata ſcelera, quia per mortem anima extinguitur, quæ omnia redolent Atheiſmum, ac totam evertunt regulam probè vivendi. Quia verò id viſum fuit aliquibus Calvini Diſcipulis valde diſſonum rationi, ac divinæ juſtitiæ, ac bonitati, dixerunt viros pios non extingui morte, eò quia pro ſe, & pro ſuis Chriſtus mortem vicerit: ſed exinde ſaltem ſequitur omnes impios poſt mortem extingui, quod tamen negat Calvinus in fine præcitati libri, ubi ait: Etiam impios poſt mortem vivere, quamvis in pœnis. Quod tamen non bene cohæret cum præcedentibus cùm dixerit Chriſti animam manſiſſe immortalem, ex eo, quòd fuerit divinitati conjuncta, & non fuerit permiſſa ruere in infernum: & quia impiorum animæ non ſunt conjunctæ divinitati, poſt mortem in ſententia Calvini penitus extinguuntur. Calvini igitur ſententia ſe ipſam deſtruit & atheiſmum redolet. In alios Calvinus errores prolapſus fuit, ſi-

quidem lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 8. & ſequent. in harmonia Evangelica ad cap. 27. Matth. ait Chriſtum dici deſcendiſſe ad inferos, quia paſſus eſt dolores animarum damnatarum. Aſſeruit Calvinus, nullum eſſe receptaculum abditum ſubterraneum pro impiis puniendis, neque ullum purgatorium, in quo animæ hinc decedentes reliquias peccatorum, ſeu pœnas luant, nec à parvis expientur venalium noxarum maculis, neque limbum Patrum: etenim lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 9. ait: hæc ſubterranea receptacula eſſe aniles fabulas, & puerilia terriculamenta; & lib. 3. Inſtit. cap. ult. ait, pœnas damnatorum nihil aliud eſſe, quam terrorem, & anxietatem conſcientiæ cogitantis Deum eſſe ſibi iratum, ac infeſtum. Hinc aſſeruit, Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, quatenus apprehendit Deum tanquam ſibi iratum, & infenſum propter nos, & ex metu ſalutis propriæ amittendæ incredibilem animi anxietatem fuiſſe paſſum, & qualem pateretur, qui certò ſciret ſe damnatum eſſe; & ait propterea verba deſperationes protuliſſe; & lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 10. ait: *Diros in anima cruciatus damnati, ac perditi hominis pertulit*, & §. 12. ait: *Hic Nebulones quidam licet indocti malitia tamen magis, quàm juſtitia impulſi clamitant, me atrocem facere Chriſto injuriam; quia minimè conſentaneum fuerit, cum de anima ſalute timere.* In harmonia Evangelica in Matth. 27. ait: Chriſtum non quidem deſperaſſe, ſed emiſiſſe vocem deſperationis, cum protulit verba illa *Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me.* Circa tempus quo anima Chriſti deſcendit in infernum, aſſerit eadem hora quâ in horto cœpit contriſtari & orare; deinde profundius deſcendiſſe cum cruci affixus dixit, *Deus meus, ut quid dereliquiſti me*; ac tandem profundiſſimè, quando coram Dei tribunali comparuit reus æternæ mortis, ac ſeveriſſimum judicium irati Numinis ſuſtinuit, ait ipſe lib. 2. Inſtit, cap. 16. §. 12. *Si nunc roget quiſpiam an tunc deſcenderit ad inferos Chriſtus cùm mortem deprecatus eſt: reſpondeo hoc fuiſſe exordium; unde colligi poteſt, quam diros & horribiles cruciatus perpeſſus fuerit; cum ſe ad tribunal Dei reum ſtare cognoſceret noſtrâ causâ*, quanto verò tempore manſerit in inferno quamvis expreſsè non ſignificet, videtur tamen indicare usque ad diem reſurrectionis. Rurſus Calvinus huic pœnæ infernali à Chriſto toleratæ videtur tribuere totum pretium noſtræ redemptionis: ait enim lib. 2. Inſtit. cap. 16. § 10. *Nihil actum erat, ſi corporea tantùm morte defunctus fuiſſet Chriſtus. Sed operæ ſimul pretium erat, ut divinæ ultionis ſeveritatem ſentiret.* Huic Calvini ſententiæ ſaltem ex parte viſi ſunt adhæſiſſe Melanchthon, qui in capite de Filio, aſſerit, Chriſtum luctatum graviſſimè cum tentatione fuiſſe de abjectione. Prenzius *in cap.* 2. Act. ubi ait: Chriſtum fuiſſe paſſum dolores inferni, & alii ſectarii, cenſentes cum Calvino non morte corporea, Chriſtum genus humanum redemiſſe, ſed pœnis inferni quas ſuſtinuit poſt corporis mortem.

Verum tamen abeſt, quod Chriſtus poſt corporis mortem ſuſtinuerit pœnas infernis, ut opus abſolveret noſtræ redemptionis, ut ſacræ ſcripturæ nonniſi pœnis, ac morti corporis à Chriſto toleratæ noſtram tribuant redemptionem, neque ullius amplius pœnæ toleratæ à Chriſto poſt mortem corporis meminerint: ait Apoſtolus ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens usque ad mortem. mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltavit illum.* Nulla ab Apoſtolo fit mentio inferorum; nulla cruciatuum inferni quos ſectarii aſſerunt toleraſſe poſt corporis mortem; ſed ſtatim poſt mortem in cruce obitam ejus recenſet exaltationem; adeo ut obedientia, ſeu tolerantia Chriſti fuerit usque ad mortem crucis incluſivè; cui propterea tota noſtra tribuitur redemptio. Adeo ut poſt mortem crucis deſcendens ad inferos, nullum paſſus fuerit inferni dolorem; nec privationem gloriæ, & beatitudinis, fueritque propterea Chriſti anima apud inferos beata, lumine gloriæ perfuſa, & cœleſti beatitudine donata, ac verbo divino unita. Hinc in Pſalm. 21. & Jſaiæ 53. ubi deſcribuntur ſingillatim omnes Chriſti dolores, afflictiones ac pœnarum genera, quæ pro noſtra toleravit redemptione, nulla fit mentio inferni in quo Chriſtus fuerit pœnas paſſus. Rurſus Chriſtus ipſa Matthæi 20. Marci 10. Luc. 18. prædicit ſuis diſcipulis paſſionem ſuam; & recenſet flagella, ſpina, crucem, mortem; & poſtea nulla facta mentione dolorum inferni ſubdit, *& tertia die reſurget:* unde non doloribus, quos poſt mortem ab hæreticis dicitur paſſus nos Chriſtus redemit, ſed pœnis, & morte corporea: hinc Apoſtolus ad Epheſ. 1. ait: *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus:* ubi redemptio noſtra tribuitur non pœnis poſt mortem in inferno toleratis, ſed ſanguini in cruce, & paſſione ſua effuſo: hinc ad Coloſ. 1. *Pacificans per ſanguinem crucis ejus, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt.* Ad Hæbr. 9. *Per proprium ſanguinem introivit ſemel in ſancta, æterna redemptione inventa.* 1. Petr. 1. *Non corruptibilibus auro vel argento redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine, quaſi agni immaculati, & incontaminati Chriſti.* 1. Joan. 1. *Sanguis ejus emundat ab omni peccato.* Denique Apoc. 5. *Sancti clamant in cœlo: Redemiſti nos, Domine Deus in ſanguine tuo.* Ecce ſacræ ſcripturæ totum noſtræ redemptionis opus attribuunt ſanguini, paſſioni, ac morti IEſu Chriſti, non vero pœnis inferni, quas hæretici fingunt ſuſtinuiſſe in inferno; & liquet quàm perperam, ac falſo contra ſcripturas dixerit Calvinus, Chriſtum morte corporali nil egiſſe circa redemptionem noſtram, niſi poſt mortem pœnas inferni ſuſtinuiſſet, quibus humanum genus redemiſſet. Adducunt ſectarii illud Div. Petri Act. 11. ubi teſtatur, *Chriſtum à Deo ſuſcitatum; ſolutis doloribus inferni; juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo*; ſi Chriſtus dicitur à Deo ſuſcitatus ſolutis doloribus inferni; ergo fuit iisdem illigatus; & tortus; quia non ſolvitur, niſi qui fuerat ligatus; & ligatus doloribus perinde eſt, ac tortus iisdem. Sed hæc Petri verba intelligenda ſunt eo ſenſu, quem S. Auguſtinus Epiſt. 164. ad Evodium explicat ſcilicet *ſolutis doloribus inferni à Chriſto*, adeo ut Chriſtus ſolverit dolores inferni, quibus homines fuiſſent torti, niſi Chriſtus ſua paſſione humanum genus redemiſſet; ac dolores illos ſuo ſanguine extinxiſſet: ait Auguſtinus: *Non tanquam ſi catenas ſolviſſet, quibus fuerat illigatus: ſed ſic eos ſolutos eſſe, quemadmodum ſolvi poſſunt laquei venantium, ne teneant; non quia tenuerunt.* Vel ut ſubdit Auguſtinus. *Ut eos dolores cum ſolviſſe credamus, quibus teneri ipſe non poterat, ſed quibus alii tenebantur, quos ille noverat liberandos.* Nonnullis interjectis ſubdit: *Hoc ſcilicet quod ſcriptum erat* ſolutis doloribus inferni, *non in omnibus, ſed in quibusdam accipi poteſt, quos ille dignos ſua liberatione judicabat: ut neque fruſtra illuc deſcendiſſe exiſtimetur, nulli eorum profuturus, qui ibi tenebantur incluſi, nec tamen ſit conſequens, ut quod divina quibusdam miſericordia & juſtitia conceſſit, omnibus conceſſum ſit.* Auguſtino adhærens S. Fulgentius lib. 3. ad Traſimundum cap. 30. ait:

Digitized by Google

[illegible] *& ad ſepulchrum* [illegible] *Deus pertulit* [illegible] *ad infernum ubi ſolebat pec-* [illegible] *& ad ſepulchrum* [illegible] *in ſepulchro* [illegible] *& tantum* [illegible] [illegible] ſententiam [illegible] Chriſtus ad Infernum omnes de Infe- [illegible] ſed tantum Patriarchas, Prophe- [illegible] *cap.* 15. D. [illegible] S. Gregorius lib. 13. Mo- [illegible] [illegible] ſanctos de In- [illegible] ecum [illegible] [illegible]

[illegible] Auguſtinus lib. 20. [illegible]

[illegible] Chriſtum ad inferos deſcendiſſe [illegible] Prophetas, [illegible] qui [illegible] Chriſti [illegible] [illegible] gehennæ, [illegible] Chriſti ad eos [illegible] per fidem, & charitatem illi [illegible] corporis [illegible] Oſee 13. ex Chriſti perſona [illegible] *O mors* [illegible] [illegible] electis [illegible] [illegible] ſubterraneis, [illegible] liberaſſe [illegible] nullus perſo- [illegible] & im- [illegible] hac [illegible] gehennæ [illegible] ater- [illegible] explicat S. Gregorius Magnus [illegible] *Quod ante paſſionem* [illegible] *ſua Deus implevit. Si exalta-* [illegible] *Ioan.* 12. *Omnia traham ad* [illegible] *traxit,* [illegible] *omnia* [illegible] *fideles quoſque,* [illegible] *pro ſuis criminibus* [illegible] *deditos ad veniam Dominus repara-* [illegible] *ex inferni claustris eripuit, quos ſuos in* [illegible] *recognovit. Unde etiam per prophetam* [illegible] *Ero mors tua ô mors,* [illegible] *tuus ero in-* [illegible] *quod occidimus,* [illegible] *ut peni-* [illegible] *Ex eo quod mordemus, partem abſtrahi-* [illegible] *partem relinquimus, quia ergo in electis ſuis* [illegible] *mortem, mors mortis extitit. Quia* [illegible] *partem abſtulit, & partem reliquit,* [illegible] *ſed momordit infernum.* Qua- [illegible] avulſit, abſtraxit partem inferni

[illegible] Chriſti paſſionem mortui [illegible] [illegible] Purgatorii [illegible] animas [illegible] ad [illegible] de- [illegible] [illegible] ejus ad [illegible] veritatis [illegible] [illegible] ex illo deſcenſu [illegible] [illegible] poteſt ex illo Eccl. 24. *Pene-trabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.*

Rurſus [illegible] ſit Calvini ſententia de doloribus, [illegible] Chriſti apud inferos [illegible] evincitur, etenim [illegible] [illegible] ad Deum Patrem [illegible] uſque ad re-ſurrectionem Chriſtus [illegible] ubi [illegible] debat Deum ſibi [illegible] [illegible]

[illegible] Chriſtus apud inferos paſſus. [illegible] cap. 14. ait: *Exterrita eſt mors* [illegible] *deſcen-dentem in infernum* [illegible] *tum.* [illegible] F. D. Ambroſius lib. de myſterio Paſchæ cap. 4. *Expers pec-cati Chriſtus* [illegible] *inferni,* [illegible] *mo* [illegible] *cavit ad vitam, atque ita divinus triumphus* [illegible] *characteribus eſt conſcriptus.* Rurſus à veritate eſt totaliter alienum, quod aſſerit Calvinus eſſe in inferno nil aliud importare, quàm timere Deum ſibi averſum, & iratum: fuit enim hæc hæreſis [illegible] D. Hieronymo epiſt. ad [illegible] damnata [illegible]. Inde enim ſequeretur [illegible] in vita exiſtentes jam eſſe in inferno, ac [illegible], quod repugnat ſtatui hujus vitæ, [illegible] Sunt enim plures præſertim [illegible] [illegible] nec ab ipſo deſiſtent [illegible] dent Deum eſſe ipſis averſum [illegible] Multi e-tiam ſunt, qui deſperantes [illegible] re-probum ſenſum dantes peccata [illegible] & nihilominus adhuc non ſunt [illegible] & poſſunt, ſi velint beneficio [illegible] re, pœnitentiam agere ac [illegible], [illegible] conſtat eſſe in inferno [illegible] eſſe quàm timere Deum ſibi [illegible], alioquin [illegible] ille omnes gehennæ [illegible] gueret, ac æternum penitus deſtrueret, quod [illegible] eſt,

[illegible] cent. [illegible] Calvinus [illegible] ... [illegible]

Opponit tamen Calvinus, & ad [illegible] suos errores affert [illegible] sententias. Primum ex Esai. cap. 53. ubi dicitur Christus *[illegible]*, ex quo infert Christum [illegible] & [illegible]. Sed respondemus, Christum [illegible] percussum à Patre, non quia Pater ipsum odio habuerit, sed [illegible], ut explicat D. Paulus ad Rom. 8. *[illegible] non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*, quo pacto etiam jussit Abrahamum, filium suum [illegible], ut Deo obediret, & tamen non odERAT [illegible] Abraham filium, [illegible] ... terea haec Christi percussio [illegible] ... rut Calvinus. [illegible]

[illegible]

[illegible] poenarum. [illegible] Chriſtus [illegible] in anima [illegible] ſenſum, hec [illegible] parte ſuperiori [illegible] Chriſtus [illegible] ſed potius eam [illegible] quod [illegible] & [illegible] ſignum: & hoc [illegible] Quod [illegible] eſſe, clare [illegible] *Adverſus eum, ſurdus & [illegible]* [illegible] enim libere [illegible] *Nunc hoc ſinum ingreſſus*, [illegible] etiam libere [illegible] quia volui, quia [illegible] ante [illegible] cum [illegible] gradi [illegible] ſuis, [illegible] [illegible] nullo [illegible] timore, nul[illegible] nullaque [illegible] Chriſti [illegible] quia [illegible] , non [illegible] Atque [illegible] 11. Dicatur à ſe ipſo [illegible], [illegible] Auguſtinus Tract. 49. in [illegible] *[illegible] non [illegible]* Quanto [illegible] Matth. 26. quibus Chriſtus ex[illegible] *Deus meus ut quid me dereli*[illegible] poſſit Chriſtus hæc ver[illegible] Deum, ut ſibi ira[illegible] Sed contra [illegible] nulla hic fit [illegible] Dei Patris erga [illegible], ſed ſolus dete[illegible] Deitas humanitatem in pœnis [illegible] poſſet eam inde eripere, nolu[illegible] ut ſacrificium [illegible] efficeretur, ac [illegible] genus redimeretur. Cæterum [illegible] illa proferre, ut inde ſciremus eum [illegible] pertuliſſe dolores, & non ſua cul[illegible] ſuis vulneribus [illegible] vulnera pec[illegible], & ejus [illegible]. [illegible] Actor. 2. *Quem Deus ſuſcitavit [illegible] inferni juxta [illegible] impoſſibile erat te*-*neri eum ab eo.* Quod ſi non pertuliſſet dolores inferni [illegible] ab illis ſolvi, [illegible] ſol[illegible] vitur à vinculis, quibus [illegible]. Sed contra [illegible] Chriſtus nul[illegible] lus ſuſtinuit inferni dolores, ſed poſt [illegible] re[illegible] ſurrexit [illegible] mortem ipſam à doloribus [illegible]: etenim [illegible] quaſi dolorem [illegible], [illegible] Chriſtum [illegible], quem tenere non [illegible]. Alii explicant prolata verba, & [illegible] Chriſtum [illegible] re[illegible] ſurrectione [illegible] ac [illegible] omnibus doloribus, & ſuppliciis, quæ [illegible] tabantur. Quod vero Calvinus per dolores mortis intelligat dolores, quos [illegible] maledicti, & iræ Dei, quæ eſt mortis origo, ac [illegible] de dolores damnato[illegible]rum, [illegible] ſenſu Scripturarum, quia ſi ira Dei [illegible] mortis, [illegible] propterea Chriſti dolores, quos [illegible] in morte, etiam ab [illegible] Deo, [illegible] etiam Martyres dici habere [illegible] Deum, & pati dolores inferni. Quamobrem ira Dei tantum eſt cauſa remota generalis mortis, proxima enim [illegible] eſt benevolentia, & gratia ſpecialis Dei. Hinc David Pſal. 115. ait: *Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus.* Hinc Apocal. 14. habetur. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Sexto [illegible] Apoſtoli ad Hebr. 5. *In diebus carnis ſuæ preces, ſupplicationeſque ad Deum, qui poſſit illum ſalvum facere cum clamore valido, & lacrymis offerens exauditus eſt pro ſua reverentia.* Hoc eſt, ut explicat Calvinus [illegible] eſt à ſuo metu, quaſi Chriſtus non oraret, ut non moreretur, ſed ut non abſorberetur ut peccator, ſeu ne damnaretur in æternum: & ab hoc metu amittendæ æternæ ſalutis per [illegible] uiſſe liberatum. Sed contra, quia Chriſtus non fudit preces ad Deum Patrem ob [illegible], ſed ex pietate, & [illegible], quâ [illegible] fuit iſte reverentiæ, non ſervilis, unde Chryſoſtomus, Theophylactus, & alii SS. Patres exponunt, Chriſtum [illegible] ab illius reverentia, quâ proſequebatur æternum ſuum Patrem, [illegible] etiam explicant, [illegible] quia merebatur exaudiri.

CAPUT VIII.

Oſtenditur, Inferos eſſe, ſeu abdita receptacula ſubterranea, ad quæ Chriſtus deſcendit.

P[illegible] hæretici negant [illegible] loca ſubterranea, [illegible] vel æternum torquentur, [illegible] purgentur, vel fuerint deten[illegible] ante Chriſti adventum, per in[illegible] quem Scripturæ teſtantur Chriſtum de[illegible] eſſe intelligendum ſepulchrum, ita [illegible] in cap. 27. Matth. Beza in cap. [illegible] vivus eſt in parte aliqua [illegible] Calvinus quidem explicans illud Pſal. 15. *[illegible] animam meam in inferno*, [illegible] animam meam in ſepulchro: [illegible] 16. §. 9. cum [illegible] affirmat [illegible] loca animarum ſubterranea, & [illegible] ad illa deſcendiſſe. In hoc tamen Calvinus [illegible], quia deſcenſum Chriſti ad infe[illegible] in ſymbolo Apoſtolorum, non ve[illegible] ſed verum deſcenſum ad pœnas [illegible] propterea Calvinus, & Beza hoc con[illegible] receptacula, in quibus animæ [illegible] ſuppliciis torquentur æternis, negant [illegible] alia receptacula, in quibus pœnis temporalibus capiuntur, ac purgatorii [illegible] mundentur animæ, quæ levioribus noxis [illegible] vita deceſſerunt [illegible], & alia in quibus [illegible] Patriarcharum ac Prophetarum, & [illegible] ante Chriſti adventum detinerentur, [illegible] animas ante Chriſti adventum fuiſſe in cœlo, quamvis nondum fuerint beatitate donatæ, quia Deum non viderint, neque ſint [illegible] ad diem judicii, ita ſentiunt Calvinus in Pſychopannychia, & Beza in lib. contra Brentium de Chriſti Majeſtate par. 2. Verum dari ſubterranea receptacula in quibus animæ detineantur aperte aſſerunt Scripturæ, docentque SS. Patres adeo ut nomine inferni intelligant locum abditum ſubterraneum, diſtinctum à ſepulchro, nomen enim ipſum inferni ſignificat ſubterraneum locum diſtinctum à ſepulchro, adeo ut aliud ſignificet nomen inferni, & aliud nomen ſepulchri. Neque audiendi ſunt qui aſſerunt per nomen inferni Græce ſignificari ſepulchrum, quia D. Chryſoſtomus Pater, & Doctor Græcus, quique fuit græcè concionatus, & ſcripſit græcè in Homiliis de

Lazaro

& laterum contentione purgatorium exitiale Sathanæ eſſe commentum, quod Chriſti crucem evacuat. Calvino adhæſit Lutherus, qui tametſi ab initio ſuæ apoſtaſiæ ab Eccleſia Romana concellerit dari purgatorium, ut conſtat ex ejus Diſputatione Lipſiaca, ubi ait: *Ego quidem credo firmiter, imo auſim dicere, ſcio purgatorium eſſe, facile perſuadeor in ſcripturis, de eo fieri mentionem*, poſtea tamen cum Calvino purgatorium expunxit, in quo errore fue-fuerunt etiam ſexcentis circiter abhinc annis Waldenſes, & alii Pſeudo-Apoſtoli Waldenſibus antiquiores, primus tamen omnium, qui hunc invexit errorem dicitur fuiſſe Aërius, qui teſtibus Epiphanio hæreſ. 75. & Auguſtino hæreſ. 73. docuit, non eſſe orandum pro mortuis, conſequenter noſtris non indigere precibus, nec juvari poſſe, quorum utrumque adverſatur doctrinæ, quam fides Catholica docet de purgatorio. Verum dari abditum hoc receptaculum ſubterraneum diſtinctum à gehenna, in quo animæ flammis purgantur expiatoriis colligitur ex 2. Machab. 12. ubi laudatur Judas Machabæus, eò quia: *Facta collatione duodecim millia drachmas argenti miſit Jeroſolymam offerre pro peccato ſacrificium benè & religioſe de reſurrectione cogitans (niſi enim eos qui ceciderant, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis) & quia conſiderabat, quod hi, qui cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam, ſancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis orare, ut à peccatis ſolvantur.* Quia verò hæc verba adeo ſunt clara, ut omnem ſubterfugii locum claudant, Hæretici maluerunt negare hunc ſecundum librum Machabæorum eſſe canonicum, quam fateri dare abditum hoc receptaculum ſubterraneum, quod purgatorium dicitur, & fateri eſſe bonum pro defunctis orare: hunc autem ſecundum Machabæorum librum eſſe canonicum ſatis liquet ex concilio Carthaginenſi III. celebrato anno Chriſti 397. cui interfuit Div. Auguſtinus, & quod Concilium fuit poſtea confirmatum à Conſtantinopolitana Generali Synodo. Concilium enim & Synodus inter libros canonicos, ſeu divinitus inſpiratos enumerant librum hunc ſecundum Machabæorum, & Div. Auguſtin. *lib. 18. de Civit. cap. 86.* expreſſe aſſerit: *Machabæorum libros non Judæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet:* & quia Calvinus fatetur extra controverſiam eſſe nihil à principio usque ad ætatem Auguſtini, & aliorum veterum doctorum mutatum fuiſſe in doctrina, neceſſe eſt, confiteatur librum hunc ſecundum Machabæorum eſſe canonicum, quia Patres, qui Concilio Carthaginenſi interfuerunt doctrinam ac Apoſtolis traditam, & continua ſerie in Eccleſia propagatam definiverunt: quamobrem cum Hæretici negantes purgatorium aſſerant immutatam in Eccleſia doctrinam uſque ad tempus Auguſtini, neceſſariò debent fateri purgatorium: ſiquidem vel Eccleſia ætate Div. Auguſtini retinuit doctrinæ puritatem ab Apoſtolis receptam, vel non: ſi dicant hoc ſecundum ergo perperam dicunt antiquos Patres, & Auguſtinum adhæſiſſe doctrinæ ab Apoſtolis traditæ, & continua ſerie in Eccleſia propagatæ, quod eſſet ſibi contradicere: ſin verò aſſerant Eccleſiam retinuiſſe hanc doctrinæ puritatem, jam Calvinus, & alii Hæretici debent cum Eccleſia antiqua ſecundum librum Machabæorum canonicum fateri. Præterea Auguſtinus lib. de cura pro mortuis ait: *In Machabæorum libris legimus oblatum pro mortuis ſacrificium; ſed etſi nunquam omnino in ſcripturis veteribus legeretur; non parum tamen eſt univerſæ Eccleſiæ, quæ in hac conſuetudine claret authoritas, ubi in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur locum ſuum habet, etiam commendatio mortuorum*, unde ex ſententia Auguſtini Eccleſia ſemper habuit pro canonicis hos Machabæorum libros. Neque ullius eſt momenti, quod reſpondet Wittackerus Calvini aſſecla aſſerens libros illos communi quadam hujus nominis uſurpatione tantum vocari canonicos, *eo quia in Eccleſia leguntur & in aliquo pretio habentur. Quamquam non omnino in parem cum reliquis authoritatem, & fidem ſumantur:* & hujus reſponſionis fundamentum nititur eruere ex antecedentibus verbis Div. Auguſtini, quæ ſunt: *Quorum ſupputatio temporum* (à reſtituto templo uſque ad Ariſtobolum) *in ſcripturis ſanctis, quæ canonica appellantur, ſed in aliis invenitur, in quibus ſunt hæc Machabæorum libri, quos non Judas, ſed Eccleſia pro canonicis habet.* Sed contra eſt, quia Div. Auguſtinus libros canonicos in alia non uſurpat ſignificatione, quam in ea, qua epiſtola 19. dixit: *ſe ſolis illis ſcripturarum libris, qui jam canonici vocantur eum habere honorem, ut omnem ab illis errorem, & falſitatem abeſſe credat.* Quod ſi Eccleſia eatenus libros Machabæorum canonicos aſſereret, eo quia in Eccleſia legantur, ut reſpondit Wittackerus, & in aliquo pretio habeantur, inde ſequeretur, quòd omnes libri ſanctorum Patrum, qui publicè in Eccleſia leguntur, & in magno ſolent pretio haberi perinde eſſent dicendi libri canonici ac canonici dicuntur libri Machabæorum, quod nullus hactenus dixit. Neque obſtant præcitata Auguſtini verba, quia ab ipſo in primo loco dicuntur ſcripturæ canonicæ, quæ apud Judæos etiam in Canone erant. Aliæ verò ab eodem vocantur canonicæ, quia ſunt in ſacro Eccleſiæ canone non tamen Judæorum, in quorum numero non ſolum erant libri Machabæorum, ſed etiam Evangelia, acta, & epiſtolæ Apoſtolorum, quapropter ſenſus Auguſtini eſt, ſupputationem temporum haberi in ſcriptura non canonica tantum apud Judæos, bene verò apud Chriſtianos, quia apud ipſos habetur in ſcriptura canonica; hunc eſſe verum ſenſum Div. Auguſtini, ex eo liquet, quia lib. 2. de doctrina Chriſti cap. 8. recenſens accuratè canonem divinorum librorum recenſet inter illos duos primos Machabæorum; quapropter ex conſuetudine antiquæ Eccleſiæ, & authoritate ſanctorum Patrum, præſertim Auguſtini dubitari non poteſt, librum ſecundum Machabæorum, in quo fit mentio purgatorii, & ſuffragiorum pro defunctis, eſſe vere canonicum. Quod ſi quæras, cur Machabæorum libri poſiti non fuerint in canone Judæorum, reſpondetur, quia canon ille Judæorum compoſitus fuit tempore Eſthræ in magna Synodo, quando Machabæorum libri nondum erant ſcripti, ut nec etiam Eccleſiaſticus, & ſapientia.

Rurſus dari receptaculum ſubterraneum, quod purgatorium dicitur, in quo animæ juſtæ ob noxas leviores, vel quia non plenè adhuc ſatisfecerint divinæ juſtitiæ pro patratis delictis jam condonatis temporali ſupplicio, & flammis expiatoriis purgantur, evinci etiam ſolet ex novo teſtamento præſertim 1. Cor. 3. ubi Paul. ſcribit: *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc* (ſc. Chriſtum) *aurum, argentū, lapides pretioſos, lignum, fœnum, ſtipulam uniuscujusq; opus manifeſtū erit. Dies enim Dei declarabit, quia in igne revelabitur, & uniuscujusq; opus quale ſit, ignis probabit. Si cujus opus manſerit, quod ſuperædificavit, mercedem accipiet, ſi cujus opus arſerit, detrimentum patietur, ipſe autem ſalvus erit ſic tamen quaſi per ignem:* æquiparat Apoſt. Cor. Doctores & alios Evang. Præcones architectis, quorum aliqui ſupra fundamentum ab ipſo poſitum aurum, argentū, & lapides pretioſos, ſeu

Digitized by Google

nem pœnam. Præterea quia Chriſtus cumulatiſſimè ſatisfecit pro peccatis totius mundi: atqui Chriſti ſatisfactio eſt infiniti valoris, & non indiget noſtra ſatisfactione; ut plena fiat ſolutio pro toto debito. Vel enim Chriſti ſatisfactio fuit ſufficiens, vel non; ſi primum ergo ſupervacanea eſt omnis noſtra ſatisfactio: ſecundum dici nequit alioquin detraheretur honori, ac plenitudini ſatisfactionis Chriſti. Sed contra quia tametſi remiſſio peccatorum quoad reatum culpæ, ac pœnæ æternæ ſit merè gratuita, quatenus Deus ob ſuam infinitam bonitatem confert gratis homini gratiam juſtificantem; non tamen gratis ſemper condonat omnem pœnam temporalem, ut liquet ex Davide, qui tametſi acceperit gratuitam peccatorum remiſſionem, adhuc pœna aliqua temporali fuit punitus. Ad aliud quod addebatur de infinita Chriſti ſatisfactione, reſpondetur argumentum illud nimis probare: etenim Chriſtus etiam oravit pro nobis, & remiſſione peccatorum; ſicut pro eadem remiſſione ſatisfecit in cruce. Vel igitur oratio Chriſti fuit ſufficiens vel non; ſi dicatur hoc ſecundum detrahitur ſufficientiæ orationis Chriſti, quæ non minus infiniti fuit valoris ac ipſa ſatisfactio Chriſti in cruce: ſi dicatur primum: ergo oratio noſtra non eſt neceſſaria, ac fruſtranee diceremus in oratione Dominica: *Dimitte nobis debita noſtra.* Tametſi ſatisfactio Chriſti habuerit ex ſe valorem infinitum, voluit nihilominus Chriſtus ut nobis non applicaretur valor iſte niſi per fidem, ſacramenta, & ſatisfactiones proprias. Rurſus voluit etiam, ut nos mereremur. & ſatisfaceremus pro peccatis mediante gratia nobis communicata per Chriſti merita. Præterea voluit Deus ut nobis non communicaretur valor ſatisfactionis Chriſti niſi in tali, vel tali menſura ab ipſo deſignata: unde quòd non remittatur peccatum quoad totam pœnam etiam temporalem non eſt refundendum in defectum ſufficientiæ operum Chriſti: ſed quia voluit Chriſtus ad majorem noſtram utilitatem, ac uberiora merita non ſolùm per ſuam, verùm etiam per noſtram ſatisfactionem æterno ſuo Patri debitum noſtrum ſolvere. Sicut licet unica guttulâ ſui ſanguinis potuiſſet totius humani generis peccata delere; placuit tamen æterno Patri totum ejus ſanguinem exigere, imo & mortem ipſam, ut nobis vitam impertiret æternam: Chriſtus etiam, quamvis per ſuam paſſionem abundantiſſimè ſolverit pretium redemptionis noſtræ adhuc voluit noſtra bona opera exigere.

Ad ſecundam rationem deſumptam ex peccatis venialibus reſpondent hæretici, nullum dari peccatum veniale ex natura ſua, ſed omnia peccata eſſe lethalia, & digna æterna damnatione, nobis tamen non imputari ob paſſionem Jeſu Chriſti, dummodo vera fide credamus virtute paſſionis Chriſti nobis remitti. Sed contra quia hæc reſponſio manifeſtè adverſatur ſcripturæ, præſertim Proverb. 24. *Septies in die cadet juſtus, & reſurget*; hoc eſt ſæpius: ubi notandum eſt non dici hominem, ſed juſtum cadere ſæpius in die, ut intelligamus noxas illas, de quibus loquitur ſcriptura, eſſe veniales, quæ cum juſtitia, ſeu gratia ſanctificante non ſunt incompatibiles: peccata enim lethalia non cohæreat cum gratia ſanctificante, ſed illam expellunt, ut explicant ſancti Patres præſertim D. Auguſtinus ſerm. 58. de tempore. Chryſoſtomus homil. 12. in epiſt. 1. ad Corinth. Quòd ſi juſtus cadit perſeverando in juſtitia, non poſſunt hæc peccata eſſe lethalia.

Dicendum ſecundò, Chriſtum poſt mortem in cruce obitam verè deſcendiſſe ad inferos, ſeu limbum Patrum, qui ante Chriſti adventum hinc deceſſerunt. Oſtenditur hæc veritas ex ſcripturis Eccleſ. 24. ubi Dei ſapientia ait: *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino:* hic ſcripturæ textus convincit illos hæreticos, qui fatentur librum Eccleſiaſtici eſſe canonicum dictatum à Spiritu ſancto: per dormientes ſiquidem intelliguntur juſtorum animæ ante Chriſti adventum à ſuis ſeparatæ corporibus, & expectantes in limbo adventum Chriſti; unde Chriſtus ait: *illuminabo omnes ſperantes in Domino*, quia juſtorum animæ in limbo ſperabant in Chriſto venturo, qui eis portas cœli reſeraret, & illuminarentur gloriæ lumine cœleſti beatitate donati. Negant tamen hæretici animas juſtorum ante Chriſti adventum fuiſſe detentas in ſubterraneo receptaculo quod limbus dicitur, aſſerunt enim expectaſſe in cœlo nondum tamen beatas adventum Chriſti. Sed contra, quia animæ juſtorum, quæ ante Chriſti adventum fuerunt à ſuis ſeparatæ corporibus ante Chriſti aſcenſionem non fuerunt in cœlo, quod clarè evincitur ex ſcripturis: etenim Gen. 7. Jacob ait: *Deſcendam ad filium meum in infernum.* Pius erat Joſeph filius, piiſſimus Jacob pater; & tamen ſcriptura teſtatur, neutrum aſcendiſſe in cœlum, ſed utrumque deſcendiſſe ad inferos, ſeu limbum ubi expectàrunt donec veniret Chriſtus, qui illis cœli januas aperiret. Luc. 16. dives Evangelicus cum eſſet in inferno, vidit à longè animam Lazari in ſinu Abrahæ, & audivit inter ipſorum loca magnum eſſe hiatum. Rurſus lib. 1. Reg. cap. 28. anima Samuelis apparens Sauli viſa eſt de terra aſcendere: & quamvis non deſint qui negent hanc fuiſſe animam Samuelis, communior tamen, & tutior ſententia eſt, fuiſſe animam Samuelis ut docent SS. Patres, Juſtinus in Dialogo cum Triphone, S. Baſilius epiſt. 80. ad Euſtachium, S. Ambroſius in 1. cap. Lucæ, Auguſtinus de cura pro mortuis c. 15. Hieronymus in 7. Iſaiæ, & alii communiter; & deducitur ex textu ſcripturæ; habetur enim *cum vidiſſet mulier Samuelem.* Rurſus: *Dixit Samuel ad Saul.* Item *intellexit ergo Saul*, ſeu putavit, vel cogitavit, quod Samuel eſſet. Rurſus Eccleſ. cap. 46. ponitur in laudibus Samuelis, quòd mortuus prophetaverit, & annunciaverit regi, quæ ventura erant. Sed quæ laus eſſet Samuelis; ſi non ipſe ſed aliquis Cacodæmon in ejus forma apparens futura prædixiſſet? præterea incredibile eſt, animam tanti Prophetæ ſubjectam fuiſſe incantationibus Pythoniſſæ. Conſtat ex 1. Petr. 3. *Iis, qui in carcere erant, ſpiritibus prædicavit, qui increduli fuerunt aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë cum fabricaretur arca.* Dicuntur tempore quo Noë arcam conſtruxit animæ fuiſſe in carcere: ergo non erant in cœlo; quia animæ non ſunt in cœlo tanquam in carcere incluſæ; num cœlum ſit ſedes Dei, nequit eſſe locus ſupplicii, ſed felicitatis. Tandem Zachar. 9. habetur: *Tu autem in ſanguine teſtamenti eduxiſti vinctos de lacu, in quo non erat aqua*, quem textum S. Hieronymus, & Rupertus in Commentario explicant de Chriſti deſcenſu ad inferos; unde conſtat, animas juſtorum ante Chriſti adventu non fuiſſe in cœlo, ſed expectâſſe in ſubterraneo receptaculo, quod nomine lacûs, in quo non erat aqua, indicatur. Neque probabile eſt, quod aſſerit Calvinus lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 9. Lacum ſine aqua, cujus meminit Zachariæ ſignificare profunditatem Babylonicæ captivitatis, quia Zacharias verbis præcedentibus loquutus fuerat de Chriſti triumpho in ingreſſu Hieroſolymæ inquiens: *Exulta filia Sion, Ecce Rex tuus venit tibi*; quod Evangeliſtæ de Chriſti ingreſſu in Hieroſolymam expoſuerunt Matth. cap. 21. Joan. cap. 12. Præterea Propheta alloquens Chriſtum ait: *Et tu in ſanguine teſtamenti*, quæ verba non cohærerent; ſi ageretur de

Digitized by Google

de captivitate Babylonica. Non enim Judæi de captivitate Babylonica dicuntur liberati in ſanguine Teſtamenti.

Conſtat igitur animas juſtorum ante Chriſti adventum non expectaſſe in cœlo, ſed detentas fuiſſe in ſubterraneo receptaculo, quod lymbus dicitur, & illuc Chriſtum deſcendiſſe, quod etiam evincitur ex illo Matth. 12. *Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus; ſic erit Filius hominis in corde terræ*; ubi per cor terræ ſancti Patres intelligunt abditum ſubterraneum receptaculum, in quo animæ detinebantur juſtorum, ſeu lymbum. Calvinus in Pſychopannychia, vult ventrem ceti fuiſſe figuram mortis, quæ Chriſtum triduo detinuit: ſed Chriſtus expreſsè dicit, ventrem ceti ſimilem fuiſſe cordi terræ; atqui cor terræ non eſt mors, ſed locus abditus in terræ viſceribus, perinde ac in corpore humano cor eſt in loco intimo, & abdito; unde quod Calvinus per cor terræ intelligat ventrem ceti eſt omnino alienum à ſenſu Sanctorum Patrum, & à Chriſti producta ſimilitudine. Alii cenſent per cor terræ ſignificari ſepulchrum, ſed huic ſententiæ repugnat Chriſti ſimilitudo; ſiquidem cor eſt in profundiſſimo animalis loco, ac intra viſcera intimiora, ſepulchrum verò eſt in extima terræ ſuperficie; imo Chriſti ſepulchrum videtur fuiſſe lapideum & ſupra terram poſitum, erat enim juxta Evangeliſtam monumentum exciſum in lapide, proinde ſupra terram poſitum non in terræ intimis abditum viſceribus. Præterea ſicut Jonas fuit vivus in ventre ceti; ita aliquid vivum debuit eſſe in corde terræ ut ſimilitudo eſſet conformior: in ſepulcho autem corpus fuit mortuum; ergo per cor terræ non poteſt ſepulchrum intelligi, ſed locus abditus ſubterraneus in intimioribus terræ viſceribus, ubi Chriſti anima vivens triduo commorata fuit: hinc Div. Hieronymus in cap. 2. Jonæ ait: *ſicut cor in medio eſt animalis, ita infernus in medio terræ eſſe perhibetur*: & ſicut Jonas fuit in ventre ceti, ita anima Chriſti in abdito, ac ſubterraneo receptaculo apud inferos, unde Chriſtus Actor. 2. *Non derelinques animam meam in inferno*: neque nomine inferni poteſt intelligi ſepulchrum ut cenſuit Beza, quia ſepulchrum eſt in extima terræ ſuperficie, & Chriſti ſepulchrum exciſum in lapide poſitum fuit ſupra terram: præterea ſepulchrum corpus continet non animam, & Act. 2. non eſt ſermo de corpore, ſed de anima, & non de ſepulchro ſed de inferno. Neq; alicujus eſt momenti, quod reſpondet Beza animam poſſe ſumi pro corpore, quia anima accipitur pro vita & vita corporis videtur obruta ſepulchro non minus, quàm corpus. Nam contra eſt, quia licet anima poſſit accipi pro vita, quatenus dat vitam corpori; nunquam tamen accipitur pro cadavere; quia in cadavere eſt vitæ privatio; anima verò eſt ipſa vita; neque vita dicitur eſſe in ſepulchro; quia ibi corpus vitâ deſtitutum putreſcit; & vita ſeu anima non eſt corruptioni obnoxia.

Claret igitur ex ſcripturis, Chriſti animam *deſcendiſſe ad inferos*, non verò jacuiſſe in ſepulcro: neque eſt unum & idem ſepeliri, & deſcendere ad inferos; corpora plurium ſanctorum fuerunt ſepulta quorum animæ ſtatim avolarunt in cœlum, ut anima Beatæ Virginis Matris Dei, & aliorum, proinde ſi poteſt quis ſepeliri, & non deſcendere ad inferos, ſequitur ſepeliri non eſſe idem, ac deſcendere ad inferos, ut cenſuit Beza: hinc in ſymbolo poſt recenſitam mortem, & ſepulturam Chriſti ponitur diſtinctè *deſcendit ad inferos*. Neque dici poteſt quod repetatur jam indicatum per ſepulturam: quia ſymbolum utpote breviſſimum omnem reſpuit verborum ſuperfluitatem; unde neque poſterior ſententia poteſt eſſe explicatio prioris. Concilia itidem hunc verum animæ Chriſti deſcenſum ad inferos definiverunt Toletanum IV. ait: *Deſcendit ad inferos, ut animas, quæ illic tenebantur erueret.* Et Lateranenſe ſub Innocentio III. cap. I. ait: *Deſcendit ad inferos, reſurrexit à mortuis, aſcendit in cœlum, ſed deſcendit in anima, reſurrexit in carne, aſcendit pariter in utroque.* Sancti Patres hoc idem docuerunt. Irenæus lib. 5. in fine ait: *Dominus legem mortuorum ſervavit, ut fieret primogenitus à mortuis & commoratus usque in diem tertiam in inferioribus terræ.* (Et ne quis credat ipſum fuiſſe loquutum de ſepulcro, in quo ſenſu hæretici intelligunt inferiora terræ ſubdit.) *Cum Dominus in medio umbræ mortis, ubi animæ mortuorum erant.* In ſepulcris non animæ clauduntur, ſed corpora ponuntur ubi putreſcunt, & in antiquum pulverem revertuntur. Clemens lib. 6. Stromat: *Prædicavit iis Dominus, qui erant apud inferos.* Corpus certè in ſepulcro non prædicavit: neque in ſepulchro fuerunt animæ juſtorum, qui deceſſerunt ante Chriſti adventum, & quibus Chriſtus prædicavit, quatenus illorum animas illuminavit, & conſolatione replevit. Hinc Euſebius Lib. 4. demonſt. Evangelic. cap. 12. ait: *Usque ad mortem, atque usque ad ipſos inferos, & mortuos leges charitatis ipſum vocabant, ut eorum quoque, qui antea mortui erant animas revocaret.* Athanaſius lib. de Incarnat. ultra medium. *Credite*, inquit, *animam inferiorem hominem eſſe, quoniam id & à prima plaſmatione oſtenditur, & à ſecunda diſſolutione monſtratur, cum non ſolum nobis, ſed etiam in Chriſti corpore id pateat, corpore non ultra ſepulchrum delato, anima ad inferos penetrante, locis ingenti intervallo diſcriminatis, ſepulchro quidem id, quod corporeum erat recipiente; inferno verò id quod incorporeum fuit*: & nonnullis interjectis aſſerit, Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, ut animas defunctorum Patriarcharum, Prophetarum ac juſtorum liberaret ex receptaculo ſubterraneo. Baſilius in Pſ. 14. expendens verba illa. *Myrrha, & Gutta, & Caſſia* ait. *Itaque Chriſti fragrantiam, myrrha quidem ſpirat propter paſſionem: Stacten verò propterea, quod non immobilis, neque inefficax & otioſus manſit tribus noctibus, & deſcendit ad inferos gratia diſpenſationis circa reſurrectionem ut univerſa ſe ipſo impleret.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Habes igitur myrrham propter ſepulturam, ſtacten propter deſcenſum ad inferos*: ubi expreſsè diſtinguit ſepulchrum à deſcenſu ad inferos contra hæreticos: & expendens verba Pſalm. 48. ad illa verba *Deus redimet animam meam de manu inferi* ait: *Manifeſtè vaticinatur Domini ad inferos deſcenſum, qui cum aliis etiam ipſius animam redimat, ne illic maneat.* Epiphanius Hæreſ. 46. ait, Chriſtum ad inferos deſcendiſſe, ut animam Adami, & aliorum Patrum liberaret. Et in Ancorato expendens verba illa, *Inter mortuos Liber* ait: *Liber ſignificat infernum non obtinuiſſe in ipſum imperium, ſed propria voluntate ad inferos deſcendiſſe cum anima.* Theodoretus in Pſalm. 15. ex illo Pſal. *Non relinques animam meam videre corruptionem* aſſerit refelli Arium, & Apollinarem, qui dicebant, Chriſtum non aſſumpſiſſe animam. Et Damaſcenus lib. 3. de fide cap. ult. ait: *Deſcendit in infernum anima Deificata, ut quemadmodum iis, quibus in terra juſtitiæ ortus eſt ſol, & iis, qui ſub terra in tenebris, & umbra mortis ſedebant, lux refulgeret.* Ex Latinis inferos ad quos Chriſti anima deſcendit eleganter deſcribit Tertullianus lib. de Anima cap. 31. inquiens. *Nobis inferi non nuda cavoſitas, nec ſubdialis*

aliqua

Digitized by Google

aliqua mundi ſentina credantur, ſed in foſſa terræ, & in alto vaſtitas, & in ipſis viſceribus ejus abſtruſa profunditas, ſiquidem Chriſtum in corde terræ triduum mortis legimus expunctum, id eſt, in receſſu intimo & interno, & ex ipſa terra aperto, & intra ipſam clauſo, & inferioribus adhuc abyſſis ſubſtructo. Ex quibus liquet nomine inferorum Tertullianum non intellexiſſe ſepulchrum, ut perperam aſſerunt hæretici, & cap. 32. ſubdit Tertullianus de Chriſti deſcenſu ad inferos. *Si Chriſtus deſcendit in inferiora terrarum, ut illic Patriarchas & Prophetas compotes ſui faceret, habes, & regionem inferorum ſubterraneam credere.* Cyprianus ſermone de concione Chriſmatis in fine meminit hujus deſcenſus animæ Chriſti ad inferos inquiens: *Paſſus eſt Rex illudi, & vita occidi, deſcendensque ad inferos captivam ab antiquo captivitatem reduxit.* Div. Hilarius diſtinguens inferos à ſepulchro ait lib. 10. de Trinit. ultra medium. *Nunquid deſcendiſſe ad inferos corpus, quod in ſepulchro jacuit dicetur?* aſſeruit Hilarius Chriſti corpus manſiſſe poſt mortem in cruce obitam in ſepulchro per triduum; animam verò deſcendiſſe ad inferos, quos à ſepulchro diſtinguit. Et in Pſal. 138. expendens verba illa: *Si deſcendero in infernum ades:* ait *Humana iſta lex eſt neceſſitatis, ut ſepultis corporibus; animæ ad inferos deſcendant, quam deſcenſionem Dominus ad conſummationem veri hominis non recuſavit.* Div. Ambroſius lib. 3. de Fide cap. 3. ait: *Liber eſt, qui mortis vincula neſcivit, non captus ab inferis ſed ſine adjutorio eſt, qui non per nuncium, neque per legatum, ſed ipſe per ſe Dominus ſalvum fecit populum ſuum.* Div. Hieronymus in cap. 4. ad Epheſ. ait: *Inferiora terræ infernus accipitur, ad quem Dominus noſter Salvatorque deſcendit, ut Sanctorum animas, quæ ibi tenebantur incluſæ, ſecum ad cælos victor adduceret.* Div. Auguſtinus epiſt. 51. ad Dardanum quæſt. 1. ait: *Neque ipſo die in cælo futurus erat homo Chriſtus JEſus, ſed in inferno ſecundum animam, in ſepulchro autem ſecundum carnem.* Et epiſt. 99. *Quis ergo niſi infidelis negaverit fuiſſe apud inferos Chriſtum?* & ne per inferos intelligeremus ſepulchrum nonnullis interjectis ſubdit: *ſecundum animam ipſum fuiſſe apud inferos apertè ſcriptura declarat.* Si ſecundum animam, non jam ſecundum corpus, hinc tract. 18. in Joan. ait: *Quis non eſt derelictus in inferno? Chriſtus JEſus, ſed in anima ſola. Quis reſurrecturus jacuit in ſepulchro? Chriſtus JEſus, ſed in carne ſola.* Sanct. Leo Papa ſerm. 2. de reſurrect. Domini. *Reſurrectio Salvatoris nec animam in inferno, nec carnem diu morari paſſa eſt in ſepulchro.* Docent igitur, & expreſsè clariſſimis verbis fatentur ſancti Patres, qui floruerunt ante mille annos, Chriſtum ſecundum carnem poſt mortem fuiſſe in ſepulchro; & ſecundum animam deſcendiſſe ad inferos, ſeu ad lymbum liberaturus animas Patriarcharum, Prophetarum ac Juſtorum, qui ante ejus in terris adventum deceſſerunt ex hac vita in fide Chriſti venturi, quem propterea fuerunt diu præſtolati.

Hinc errant, qui aſſerunt animam Chriſti non re ipſa ſecundum propriam eſſentiam ac ſubſtantiam deſcendiſſe ad inferos, ſed tantum ſecundum effectus, quos in illis abditis ac ſubterraneis receptaculis cauſavit: quia beatificavit, ac illuminavit ſanctos Patres, qui erant in lymbo: ſiquidem concilia, & Patres disertè aſſerunt Chriſti animam deſcendiſſe ad inferos, & carnem manſiſſe in ſepulchro; unde eodem modo, ac cum eadem proprietate loquuntur de anima ſicut de corpore; ſed aſſerunt corpus ſecundum ſubſtantiam manſiſſe in ſepulchro; ergo dixerunt animam non quoad effectus quosdam; ſed quoad veram eſſentiam, & ſubſtantiam deſcendiſſe ad inferos. Alioquin ſi non niſi per effectus Chriſti anima deſcendiſſet ad inferos, etiam caro in inferno fuiſſet, quia fuit caro etiam cauſa eorundem effectuum, quos Chriſti anima apud inferos cauſavit; quod ſi dicas ſolam animam fuiſſe cauſam principalem. Contra eſt, quia præcipua cauſa fuit compoſitum, ſeu totus ille homo, qui patiebatur ac merebatur, ac totus Chriſtus ut homo complectitur animam & corpus. Præterea eſto anima fuerit præcipua cauſa, inficiari tamen non poſſumus, quin etiam caro & ſanguis fuerit eorundem effectuum cauſa, cum 1. Joan. 1. habeatur *ſanguis ejus emundat nos:* unde ſi anima Chriſti tantum per effectus deſcendiſſet ad inferos, etiam caro & ſanguis Chriſti illuc deſcendiſſent, quod ſcripturis ac Patribus adverſatur. Demum quia ſi per effectum tantum deſcendit ad inferos, ſequitur Chriſti animam eodem tempore ſimul fuiſſe in pluribus locis diſſitis, ut in inferno, in cœleſti paradiſo, in terra & in cœlo, quia in locis hiſce omnibus aliquem produxit effectum, ſiquidem in lymbo illuminavit animas Patrum, in cœlo lætificavit Angelos; in cœleſti paradiſo conſolatus fuit Enoch & Eliam; in terra compunctionem in hominibus effecit.

Hinc anima Chriſti non per effectus, nec per virtutem tantùm & operationem, ſed re ipſa quoad eſſentiam ſubſtantiam & præſentiam deſcendit ad inferos, ut expreſsè teſtantur ſcripturæ Pſal. 15. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem:* quem textum Sanct. Petrus Actor. 11. explicat de Chriſto JEſu dicens: *Providens locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem,* & Div. Paulus ad Eph. 4. ait: *Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia deſcendit primum in inferiores partes terræ? qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cœlos ut impleret omnia.*

Neque ex hoc deſcenſu animæ Chriſti ad inferos quidquam detractum fuit Chriſti dignitati ac poteſtati, quia deſcendit *inter mortuos liber,* deſcendit victor, ut dœmones virtute ſua, ac poteſtate proſterneret, ac eorum ſpolia eriperet, & ſanctos Patres, juſtosque omnes, qui ante ejus vitam mortalem exuerant, è lymbo liberaret, & ſecum in cœlum adduceret, ac Dei clara viſione beatificaret: tunc enim impletum eſt, quod latroni pœnitenti promiſerat: *Hodie mecum eris in Paradiſo,* & vaticinia Prophetarum fuerunt adimpleta Pſalm. 67. *Cantate Deo Pſalmum, dicite nomini ejus; iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum: Dominus nomen illi; qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.* Et rurſus, *aſcendiſti in altum, cœpiſti captivitatem, accepiſti dona in hominibus,* hanc enim prophetiam fuiſſe in Chriſto JEſu adimpletam, aſſerit Div. Paulus ad Eph. cap. 4. v. 8. Si petas ad quæ loca inferni Chriſti anima deſcenderit, reſpondetur probabilius eſſe Chriſti animam non ſolùm per realem præſentiam deſcendiſſe ad lymbum Patrum, ſed etiam ad alia loca inferorum, ubi damnati torquentur, adeo ut non ſolum per virtutem & effectum ibi fuerit, ſed etiam per realem præſentiam, idque deſumitur ex illo Eccleſiaſt. 14. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, inſpiciam omnes dormientes:* & quamvis aliqui cenſeant tantùm per effectum contigiſſe, eò quia damnatus incredulitatis redarguerit, & illis, qui purgatoriis flammis expiabantur ſpem dederit gloriæ æternæ. Nam Div. Auguſtinus epiſt. 99. aſſerit Chriſtum deſcendiſſe ad loca inferni, ubi erant dolores, & tor-

Digitized by Google

& tormenta. Fulgentius *lib. 3. ad Traſimundum cap.* 20. ait: Chriſtum deſcendiſſe usque ad infernum, ubi ſolebant peccatorum animæ torqueri: tum quia ſancti Patres, ut Cyrillus Jeroſolymitanus *Catech.* 4. Euſebius, Emiſſenus *in orat. de Paſcha*, & alii deſcribentes terrorem gehennæ, & Dæmonum horribiles deſpectus, in Chriſti deſcenſu apertè ſignificant Chriſtum ſuam præſentiam iis manifeſtaſſe. Præterea quia Cyrillus *lib. 12. in Joan. cap.* 36. & alii Patres cum ipſo aſſerunt Chriſtum deſcendiſſe ad inferiores partes terræ, ut vivorum, & mortuorum dominaretur, ſeu quaſi homagium exigeret, & poſſeſſionem caperet totius ſui regni, ad quod etiam damnati pertinent cum in carceribus detineantur, & tormentis torqueantur juſſu ipſius. Non tamen Chriſtus in inferno aliquam pœnam fuit expertus nec ullus ibi fuit ei dolor, quia ut ait D. Bonaventura in 3. *diſtinct.* 22. *quæſt.* 4. Anima Chriſti dum fuit in inferno, *Fuit in loco pœnæ, ſed ſine pœna*, qui modus loquendi conformior eſt ſanctis Patribus. Hinc licet animam eſſe ſeparatam à corpore dicatur aliqua pœnalitas, vel melius minor perfectior, tamen manſio Chriſti in inferno, & corporis in ſepulchro propriè pœna non fuit nec pœnalitas, quia illæ tantùm animæ pœnam ſentiunt in inferno, & pœnam trahunt ex inferno, quæ ibi detinentur, ut detruſæ in carcerem, neque poſſunt egredi prout ipſis magis libuerit. Chriſtus verò non fuit in inferno ut in carcere, ſed ut liber, & ut liberator aliorum, ut aſſerunt ſancti Patres. Quis dicat, Principem torqueri pœna carceris, ſi carcerem inviſat, ut aliquos liberet, non eſt hæc ulla pœnalitas, ſed ſimplex dignatio, ſeu humilitas: quod ſi malum ſit corrumpi in ſepulchro, & putrefieri, caro Chriſti fuit quidē in ſepulchro, ſed ſine corruptione. Præterea D. Fulgentius *lib. 3. ad Traſimundum cap.* 30. ait: Debuiſſe Chriſtum ad plenum redemptionis effectum deſcendere cum anima usque ad locum tormentorum, ſed non pati ulla tormenta & cum corpore usque ad locum corruptionis, ſed non pati corruptionem ſicut acceperat humanam naturam ſimilem noſtræ peccatrici, ſed eam acceperat ſine peccato. Præter tamen realem præſentiam plura contulit animabus juſtorum in limbo. Chriſtus duo enim præcipua bona certum eſt illis contuliſſe, ſcilicet eductionem ex illo carcere, & deductionem in cœlum ac beatitudinem eſſentialem, qua in æternum fuerunt animæ illæ donatæ: ſiquidem aſcenſione ſecum traxit animas omnes juſtorum, quæ in partibus terræ inferioribus fuerunt detentæ juxta illud Eccleſ. 24. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, illuminabo omnes ſperantes in Domino*, & illud Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiſo*, neque enim ſoli latroni, ſed omnibus juſtorum animabus, hoc idem dixit Chriſtus, ut expendit Origenes *Homil. 15. in Geneſ.* An vero præter animas juſtorum, quæ detinebantur in limbo, ſeu ſinu Abrahæ aliæ liberatæ ſint communis ſententia eſt, nullas fuiſſe animas damnatorum à gehenna liberatas, & Auguſtinus *lib. de hæreſ. cap.* 79. aſſerit eſſe hæreſin, ſi quis aſſerat illos impios in inferno Chriſto prædicante fuiſſe converſos, & ſalvatos. Tum quia videtur implicare in terminis aliquos fuiſſe damnatos ad æternas pœnas, & poſtea fuiſſe ſalutem conſecutos, quia æterna damnatio includit certitudinem pœnæ nunquam finiendæ, ſin autem à gehenna liberarentur non punirentur ſine fine. Tum quia Eccleſ. 24. ait Chriſtus: *Illuminabo omnes ſperantes in Domino*, ex quo deducitur nullos eorum fuiſſe illuminatos, qui damnati erant ad æternas pœnas, quia nullus eorum ſperavit in Domino: hinc Joan. 9. dicitur: *Venit nox, in qua nemo poteſt operari*, ſcilicet in ordine ad meritum. Quale verò beneficium deſcenſus Chriſti ad inferos contulerit animabus, quæ in purgatorio expiantur, reſpondetur fuiſſe animas illas in uberiorem ſpem erectas, ac clariori lumine illuſtratas juxta illud Eccleſ. 24. *Illuminabo omnes ſperantes in Domino.* D. Thomas 3. *part. quæſt.* 52. *art.* 8. docet animas purgatorii non fuiſſe libertas ſimpliciter ex deſcenſu Chriſti ad inferos nec Chriſtum aliquid ulli eorum contuliſſe, niſi quod meruerat paſſione ſua: & paſſio Chriſti non habet effectum temporalem, ſed æternum, unde D. Thomas cenſet, Chriſtum per ſuum deſcenſum ad inferos non liberaſſe niſi eos qui in purgatorio habuerunt talem diſpoſitionem, qualem nunc habent, qui poſt expiatas peccatorum reliquias liberantur. Addit enim D. Thomas, duobus modis potuiſſe tunc animas illas liberari. Primò ſi expleverant tempus ſuæ expiationis. Secundò ſi ex peculiari devotione ad Chriſti paſſionem id meruerunt in hac vita, ut tunc liberarentur, cum Chriſtus in eum purgatorii locum deſcenderet: & hoc modo expendit Auguſtinum dicentem eos liberatos fuiſſe, quos noverat Dominus liberandos.

CAPUT IX.

Quâ virtute Chriſtus tertia die reſurrexerit à mortuis?

QUia carnis reſurrectionem iverunt inficias Saducæi, & etiamnum plures Hæretici atheiſmum olentes hanc eandem negant reſurrectionem carnis, tametſi expreſsè eam ſacræ aſſerant ſcripturæ, Job. 19. *Scio quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.* Ait igitur ſcio, quòd redemptor meus vivit, quia credebat in Chriſtum futurum, ejusque reſurrectionem, ratione cujus fidei certæ ponit præteritum pro futuro, & dicit ſcio, id eſt firmiter certa fide credo, quòd Redemptor Chriſtus pro omnibus moriturus reſurget à mortuis victurus in æternum. Quòd ſi Chriſtus ſurrexit, & nos reſurgemus, ut infert Apoſtolus 1. Cor. 15. inquiens: *Si Chriſtus reſurrexit & nos ſurgemus*: eritque reſurrectio mortuorum, ſubdit; *quia redemptor meus* reſurgens *vivit, & certo ſcio, quòd in noviſſimo die de terra reſurrecturus ſum, & rurſus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu cordis mei, & in affectu mentis meæ.* In hac eadem fide certa fuit Martha cum futuram reſurrectionem confeſſa fuit, cum dixit, *Scio, quòd reſurget frater meus in reſurrectione in noviſſimo die, quando canet tuba & mortui reſurgent incorrupti.* Idque rationabile cenſuit Apoſtolus, ne inanis ſit fides noſtra, & Eccleſia prædicatio, quâ credimus, & prædicamus Chriſtum à mortuis reſurrexiſſe, imò ipſe Chriſtus prædixit ſe paſſurum, & crucifigendum, & tertio die reſurrecturum in mortuis Matth. 20. & probavit ſe reſurrexiſſe per multa argumenta per authoritates legis Prophetarum & Pſalmorum, *Luc.* 24. tum quia æquum eſt, ut ſatisfactâ pro culpa pœnâ ceſſet culpa, & quia omnes moriuntur in Adamo, quo peccante peccatum transfuſum fuit in omnes poſteros, & per peccatum mors, & quia Chriſtus pro Adæ peccato plenè ſatisfecit, ideo æquum videbatur ut priſtinæ reſtitueremur libertati, & reſurgendo priſtina donaremur immortalitate. Sumitur hîc reſurrectio pro revivificatione corporum mortuorum, ſeu reſtitutione vitæ corporalis, cujus, per animæ ſeparationem à corpore, mors

eſt

Digitized by Google

eſt privatio, & Auguſtinus *lib. 8. de Trinit. cap. 5.* definit reſurrectionem inquiens: *Quid eſt aliud reſurgere niſi reviviſcere, id eſt ex morte ad vitam redire.*

Qua vero virtute fiat hæc mortuorum reſurrectio. Certum eſt, neminem purum hominem virtute ſua propria poſſe ſe ipſum à morte ad vitam revocare, quia id ſummæ Dei poteſtati tantùm tribuitur. Quia verò Dei virtus & perſona Verbi divini, quæ eſt ipſa vita, nunquam fuit ſejuncta à corpore in ſepulchro tumulato, neque ab anima ad inferos deſcendente, ideo Chriſtus non aliena, ſed propria virtute reſurrexit à mortuis, quod David prædixerat, inquiens: *Salvabit ſibi dextra ejus, & brachium ſanctum ejus,* Pſal. 97. & Pſal. 3. *Ego dormivi, & ſoporatus ſum, & exſurrexi quia Dominus ſuſcepit me.* Hoc idem confirmavit Chriſtus cùm dixit Judæis Joan. 2. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud,* id enim aſſerebat de templo corporis ſui, ut ipſe Evangeliſta declarat. Et rurſus Joan. 10. *Ego pono animam meam, ut iterum ſumam eam: & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo, iterum ſumendi eam.* Quòd ſi Apoſtolus ad Cor. cap. ult. ſcribit: *Et ſi crucifixus eſt ex infirmitate noſtra, ſed vivit ex virtute Dei,* id intelligitur de Chriſto ut homine, qui crucifixus eſt, & virtute Dei reſurrexit, & vivit, hinc in pleriſque aliis ſcripturæ locis legimus Chriſtum Dominum à Patre ſuſcitatum eſſe, præſertim *Actor.* 2. 3. 10. 13. & ad *Roman.* 4 id enim referendum eſt ad Chriſtum ut hominem, ſeu ſecundùm humanitatem. Illi verò ſacræ ſcripturæ textus, in quibus ſignificatur Chriſtus propria virtute à mortuis ſurrexiſſe, referendi ſunt ad Chriſtum ut Deum, quatenus Chriſti perſona fuit æterni Patris Filius, & quia Filius Dei à Patre eſt genitus, eſtque Deus de Deo, ejus vita, & gloria ſuam à Patre trahit originem, quapropter Chriſtus omnia ſua à Patre ait accepiſſe Joan. 17. *Omnia mea tua ſunt,* & Joan. 7. *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me,* & Joan. 8. *Si ego glorifico me ipſum gloria mea nihil eſt, eſt Pater meus, qui glorificat me.* Quia verò Filius eandem prorſus vitam divinam independentem ac modis omnibus infinitam habet cum Patre, ideo ait Joan. 8. *Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo: ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo.* Quòd ſi Pater dedit Filio omnes ſuas perfectiones abſolutas, dedit etiam eandem virtutem communicandi vitam cum omnibus, quibuscunque erat communicanda, unde potùit Chriſtus eadem virtute ſuam propriam humanitatem ſuſcitare à mortuis, habetur enim, *ſicut Pater ſuſcitat mortuos, & vivificat, ſic & Filius, quos vult vivificat,* unde ſi Pater ſuſcitavit Jeſum à mortuis, neceſſe eſt, ut Chriſtus etiam ſe ipſum ſuſcitaverit, ut ſcitè annotavit S. Auguſtinus ſerm. 67. de Verbis Domini inquiens: *Nullus mortuus eſt ſui ipſius ſuſcitator, ille ſe potuit ſuſcitare, qui mortua carne mortuus non eſt: etenim hoc ſuſcitavit, quod mortuum fuerat, ille ſe ſuſcitavit, qui vivebat in ſe, in carne autem ſua ſuſcitanda mortuus erat. Non enim Pater ſolus Filium ſuſcitavit, de quo dictum eſt ab Apoſtolo, propter quod & Deus exaltavit eum: ſed etiam Dominus ſe ipſum, id eſt, corpus ſuum, unde dicit ſolvite templum hoc, & in triduo ſuſcitabo illud.* Chriſtum propria virtute ſuam humanitatem à morte ad vitam revocaſſe, & primum omnium reſurrexiſſe, qua ratione in ſcripruris dicitur *primogenitus mortuorum,* & Apoſtolus 1. ad Cor. 15. ait: *Chriſtus reſurrexit à mortuis, primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem reſurrectio mortuorum, & ſicut in Adamo omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur. Unusquiſque autem in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus: deinde ii, qui ſunt Chriſti, qui in adventum ejus crediderunt.* Sunt hæc verba intelligenda de perfecta reſurrectione, qua ad vitam immortalem omni prorſus moriendi neceſſitate, imò & poſſibilitate ſublata excitamur, & in hoc genere reſurrectionis Chriſtus primum obtinet locum non ſolùm dignitate, ſed etiam tempore. Quia ſi loquamur de reſurrectione, cui iterum moriendi neceſſitas adjuncta eſt, ante Chriſtum multi alii à mortuis excitati ſunt, qui tamen ea poſtea vixerunt conditione, ut eis iterum eſſet moriendum, quinimo etiam illi, quos Evangeliſta refert ſurrexiſſe cum Chriſto, & apparuiſſe multis, iterum fuerunt morti obnoxii hinc D. Petrus *Actor.* 2. Oſtendit Judæis non de Davide, ſed de Chriſto fuiſſe prædictum, carnem ejus non vidiſſe corruptionem, quia ſepulchrum David Judæis erat notum: & argumentum ſuam non habuiſſet efficaciam niſi in eo ſepulchro jacuiſſet etiamnum corpus David: etenim Chriſti ſepulchrum oſtendebatur ſed poſt triduum mortis vacuum repertum erat. Ab illa autem juſtorum reſurrectione, ſi eis æterna tunc donata fuiſſet beatitudo excluſum iri Davidem veri ſimile non eſt, ex cujus ſemine Chriſtus ſecundùm carnem laudatur. Surrexit igitur Chriſtus propria virtute die tertia, ut referunt ſcripturæ, & etiam prædixerat Chriſtus Matth. 12. *Generatio mala, & adultera ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Et Matth. 16: habetur: *Exinde cœpit Jeſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteret eum ire Hieroſolymam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & Principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.* Hinc D. Paulus 1. ad Cor. 15. ſcribit: *Tradidi enim vobis in primis, quòd & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundùm ſcripturas, & quia ſepultus eſt & quia reſurrexit tertia die ſecundùm ſcripturas.* Certè conveniens erat, & congruum, ne Chriſti reſurrectio ad finem usque mundi, ſicut illa reliquorum hominum, differretur, ſed quàm citiſſimè perficeretur ad fidem de veritate divinitatis ejus confirmandam. Neque congruum erat, ut ſtatim poſt mortem quavis ſecluſa mora nullo interpoſito tempore, reſurgeret, ut fides confirmaretur de veritate humanitatis, ac ejus mortis. Tridui autem ſpatium ad veram Chriſti mortem comprobandam ſatis fuiſſe eleganter oſtendit Leo Papa *ſerm. 1. de reſurrect. Domini,* ubi ait: *Ne turbatum diſcipulorum animum longa mæſtitudo cruciaret denuntiatam tridui moram mira celeritate breviavit, ut dum ad integrum diem pars primi noviſſima, & pars tertii prima concurrit, & aliquantum temporis ſpatio decideret, & nihil dierum numero deperiret. Reſurrectio igitur Salvatoris nec animam in inferno, nec carnem diu morata eſt in ſepulchro, & tam velox incorrupta carnis vivificatio fuit, ut major ibi eſſet ſoporis ſimilitudo, quàm mortis: quoniam Deitas quæ ab utraque ſuſcepti hominis ſubſtantia non receſſit, quod poteſtate diviſit, poteſtate conjunxit.* Cùm igitur Chriſtus tormenta mortis ſubierit propter peccata noſtra ut peccatum deſtrueret, nobisque vitam æternam tribueret, conveniens erat, ut ſpatium temporis, quo à corpore Chriſti anima ſejuncta manſit, triduum non excederet, & reſurrectio perfecta nulli amplius morti obnoxia tertia die fieret, ut ſignificaretur per Chriſti reſurrectionem nos mori peccato, & ad novitatem vitæ ſpiritualis reſurgere fide ſanctiſſimæ Trinitatis, quæ per triduum nobis ſignificatur. Reſurrexit autem Chriſtus matutino tempore circa diluculum illuceſcente jam die ad ſignificandum, quòd Chriſtus ſua reſurrectione ad lucem æter-

Digitized by Google

buit, ne ulla poſſet ſuſpicio oriri de vera reſurrectione unde Chriſtus dixit *Spiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere*: imo caro Chriſti rediviva, & ſanguis absque ulla infectione, & labe fuerunt in Chriſto redivivo, nec ulli corruptioni fuerunt obnoxia. Non ſolum integrum, ſed & glorioſum reſumpſit Chriſti anima corpus, cum reſurrexit è ſepulchro, reformavit corpus humilitatis noſtræ configurarum corpori claritatis ſuæ, ſeu illam claritatem, quam ante paſſionem à Patre poſtulaverat corpori ſuo tribuit in reſurrectione, & gloriam hanc ſuis indicavit diſcipulis cum ad ipſos januis clauſis ingreſſus fuit, ut innuit S. Gregorius Homil. 26. *Palpandam carnem Dominus præbuit, quam clauſis januis introduxit, ut eſſe poſt reſurrectionem oſtenderet corpus ſuum, & quidem ejusdem naturæ, ſed alterius gloriæ*: in quo ſenſu intelligitur, quod ait Ap. ad Cor. 5. *Et ſi cognovimus ſecundũ carnem Chriſtum ſed nunc jam non novimus propter excellentiam & claritatem gloriæ ſiquidem ejus reſurrectio ait* S. Leo *Serm.* 1. *de Chriſt. reſurrect. non finis carnis, ſed commutatio fuit, nec virtutis augmento conſumpta ſubſtantia eſt. Qualitas tranſit non natura defecit, & factum eſt corpus impaſſibile, quod potuit crucifigi, factum eſt immortale, quod potuit occidi factum eſt incorruptibile, quod potuit vulnerari. Et merito dicitur caro Chriſti in eo ſtatu, quo fuerat nota neſciri, quia nihil in eo paſſibile, nihil remanſit infirmum, ut & ipſa ſit per eſſentiam, & non ſit ipſa per gloriam.* Hinc per Prophetam Pſal. 27. dixit: *Et refloruit caro mea, & ex voluntate mea confitebor illi*: ſcilicet floruit cum primum de virginis utero illibato proceſſit, ut prædixerat Jeſaias 11. cap. *Egredietur virga, de radice Jeſſe. & flos de radice ejus aſcendet*, ſeu ut ait ſanctus Maximus Homil. 5. de reſurrectione; *Refloruit cum ſucciſſo per Judæos corporis flore rediviva de ſepulchro reſurrectionis gloria germinavit, & in floris modum odorem pariter, & nitorem cunctis hominibus immortalitatis afflavit odorem, bonorum operum ſuavitatem circumferens; nitorem incorruptelam perpetua divinitatis oſtendens.* Adeo corpus Chriſti glorioſum fuit ſingularibus ditatum qualitatibus, ut Apoſtolus dubitaverit, an hominem aſſerere debuerit, etenim cunctabundus ad Galat. 1. ſcribit Paulus Apoſtolus: *Non ab hominibus, neque per hominem, ſed per JEſum Chriſtum, & Deum Patrem, qui ſuſcitavit eum à mortuis*: quamvis pleriſque aliis in locis Chriſtum vocet hominem, hic tamen, quia de Chriſto loquitur reſuſcitato à mortuis non audet hominem vocare, eò quia ejus caro viſa fuerit à Deitate abſorpta, & in Deitatem demerſa. Ait enim Auguſtinus Chriſtum ex reſurrectione ad tantum gloriæ cumulum aſcendiſſe, ut mortalitate in immortalitatem abſorpta carne in Deitatem veluti demerſa jam totus Deus meritò judicetur, ait enim in expoſitione epiſtolæ ad Galat. *Priores Apoſtoli veraces, qui non ab hominibus, ſed à Deo per hominem miſſi ſunt per JEſum Chriſtum ſcilicet adhuc mortalem. Verax etiam noviſſimus Apoſtolus, qui per JEſum Chriſtum totum jam Deum poſt reſurrectionem ejus miſſus eſt. Priores ſunt cæteri Apoſtoli per Chriſtum adhuc ex parte hominem, id eſt mortalem: noviſſimus eſt Paulus Apoſtolus per Chriſtum jam totum Deum, id eſt omni ex parte immortalem.* Tunc in Chriſto filiatio non adoptiva, ſed naturalis maximè ſplenduit, & in humanitatem transfudit cœleſtis gloriæ nitorem, quo tota fuit moralitas doleta, tunc novæ nativitatis genere veluti renaſcens prodiit è ſepulchro Chriſtus, & quia mortem vicerat à morte liber immortalitate donatur.

CAPUT X.

Quomodo reſurrectio carnis noſtræ evincatur?

CErtum eſt corpora mortuorum eſſe reſurrectura in die judicii univerſalis, ut colligitur ex ſcripturis Ezechiel. 37. ubi propheta conſtituitur in campo oppleto oſſibus mortuorum, & jubetur clamare: *Oſſa arida audite verbum Domini, & ſtatim ad ejus vocem factus eſt ſonitus, & acceſſerunt oſſa ad oſſa, & nervi, & caro, & pellis*: eſt enim reſurgere perinde ac reviviſcere, ſeu ex morte ad vitam redire, & duplex à ſanctis Patribus aſſignatur reſurrectio, uti & duplex mors, quarum prima eſt animæ, quæ per peccatum lethale emoritur Deo, & caret gratia ſanctificante, quæ vita eſt ſpiritualis, ſi quidem per juſtificationem vivificamur, & vivimus Deo: poſtorior mors eſt corporis cum vita mortali privatur, & per reſurrectionem priſtinæ reſtituitur vitæ corporali, utramque reſurrectionem aſſeruit Chriſtus; de prima enim ait Joan. cap. 5. *Amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei, qui miſit me habet vitam æternam, & in Judicium non venit, ſed tranſit à morte ad vitam*: & de ſecunda ſubdit: *Nolite mirari, quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei, & procedent, qui bona fecerunt in reſurrectionem vitæ, qui verò mala in reſurrectionem judicii.* Hoc de reſurrectione noſtræ carnis myſterium tantæ eſt utilitatis, ſi perſpicuè perpendatur & explicetur, ut ex eo bona omnia ſpiritualia in nos deriventur, ait enim Epiphanius in Ancorato numer. 21. *In reſurrectione carnis noſtræ Theſaurus omnis, & ſanæ mentis firmamentum, ac boni omnis officii ſpes eſt collocata*, & Tertullianus lib. de reſurrect. cap. 21. ait; *Veriſimile non eſt ut ea ſpecies ſacramenti in quam fides tota committitur, in quam diſciplina tota connectitur, ambiguè annunciata & obſcurè propoſita videatur: quando ſpes reſurrectionis niſi manifeſta de periculo & præmio neminem ad ejusdem præſertim religionem publico odio & hoſtili elogio obnoxiam perſuaderet. Nullum opus certum eſt mercedis incertæ. Nullus timor juſtus eſt periculi dubii. Et merces & periculum in reſurrectionis pendet eventu.* Loquitur de reſurrectione communi æquè reprobis, & damnatis, quam probis & electis, hæc enim reſurrectio mortuorum eſt articulus noſtræ fidei, quem ſpiculo naturæ lumine Ethnici Philoſophi non voluerunt cognoſcere, ac propterea, ut ait Epiphanius in Anchorato erroneam de hac reſurrectione doctrinam habuerunt, præſertim, qui animæ noſtræ immortalitatem aſſerere detrectârunt.

Dicendum primo mortuorum reſurrectionem eſſe fidei Chriſtianæ articulum, & evincitur ex ſcripturis Job. 19. *Scio quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum.* Jſaiæ 26. *Vivent mortui tui interfecti mei reſurgent.* Daniel. 12. *De iis, qui dormiunt in pulvere, alii evigilabunt in vitam æternam, alii in opprobrium.* Ex novo teſtamento etiam hæc veritas clarè deducitur Luc. 20. *Acceſſerunt ad JEſum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem. Erratis ait JEſus neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei in reſurrectione, neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei: de reſurrectione autem mor-*

Digitized by Google

mortuorum non legiſtis, quod dictum eſt à Deo Exodi 3. Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob, non eſt Deus mortuorum, ſed viventium. Hoc idem habent alii Evangeliſtæ Matth. 22. Marc. 12. Adduxit Chriſtus hunc textum, quia Sadducæi recipiebant pentatheucum Moyſis licèt non alios ſcripturæ libros: & verba Chriſti dupliciter ſumi poſſunt, primò ut Chriſtus ſignificet, Abraham adhuc eſſe, nec ſolam ejus animam ſupereſſe, cùm non ſolius animæ Deus eſſe dicatur, ſed ipſius Abrahæ, qui nonniſi in compoſitione utriusque partis corporis, & animæ intelligi poteſt, verùm hic ſenſus non videtur legitimus, quia quando Chriſtus ſe dixit, Deum Abraham, ejus corpus erat vita deſtitutum, & jam in pulvere ſolutum, & tantùm Abrahæ anima in limbo erat. Quamobrem Chriſti verba intelligenda ſunt in hoc alio ſenſu, ut Deus Abrahæ intelligatur eſſe Deus animæ Abrahæ, quæ tunc viveret, quando Chriſtus verba illa protulit, eſt enim anima incorruptibilis utpote ſpiritualis, & immortalis, conſequenter debet iterum per reſurrectionem uniri alteri comparti, ſeu corpori, cujus eſt forma, quo pacto redarguuntur Sadducæi negantes animæ immortalitatem, ac rejicientes corporum reſurrectionem, unde Apoſtolus 1. Corinth. 15. *Si reſurrectio mortuorum non eſt, neque Chriſtus reſurrexit, ſi autem Chriſtus non reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra.* Tria evincit Apoſtolus hac argumentatione eſſe inter ſe connexa, ſcilicet Chriſti reſurrectionem, & etiam noſtram & tandem fidei Chriſtianæ veritatem. Hanc mortuorum reſurrectionem ſancti Patres eleganter evincunt Irenæus lib. 5. adverſus Hæreſes c. 14. ait: *Si non haberet caro ſalvari nequaquam Verbum Dei caro factum eſſet: & ſi non haberet ſanguis juſtorum inquiri, nequaquam ſanguinem habuiſſet Dominus.* S. Cyrillus Hieroſolymit. in Catech. 18. *Si non eſt reſurrectio mortuorum, cur mortuorum ſpoliatores condemnas, ſi enim perit corpus deſperata eſt reſurrectio, cur prædo morte mulctatur? vides quod etiam ſi neges labiis, infracta tamen apud te manet reſurrectionis conſcientia.* Tertullianus lib. de reſurrectione ſcripſit in quo evincit neceſſitatem aſſerendi hunc fidei articulum, & carnis reſurrectionem de qua Zeno Veronenſis ait: *Chriſtus humano generi formam dedit, quoniam ad hoc Deus pro homine mortis jura guſtavit, ut homo per Deum jus immortalitatis reciperet, quod amiſit.* D. Ambroſius lib. de reſurrect. ait: *Ratio reſurrectionis evidens eſt, quia cùm omnis vitæ noſtræ uſus in corporis animæque conſortio ſit, reſurrectio autem aut boni actus præmium habeat, aut pœnam improbi, neceſſe ſit corpus reſurgere cujus actus expenditur, quomodo enim in judicium vocabitur anima ſine corpore, cum de ſuo & corporis contubernio ratio præſtanda ſit?* D. Auguſtinus in lib. de cura pro mortuis cap. 3. aſſerit: *Sepulturam mortuorum eſſe propter fidem reſurrectionis adſtruendam*, & communiter hanc veritatem edocent alii ſancti Patres. Ratio itidem eidem ſuffragatur. Non enim mortuorum reſurrectio eſt impoſſibilis, qui enim ex nihilo traduxit hominem ut eſſet, poteſt etiam ex partibus ſejunctis unum quid iterum efficere, ſi enim hæc reſurrectio non eſſet poſſibilis id oriretur vel ex parte agentis, vel effectus ſed ex neutro capite poteſt impoſſibilitas oriri non ex parte agentis, quia cùm poſſit Deus ex nihilo efficere, ut ſit, quòd non erat, poterit etiam præſtare, ut iterum conjungantur, quæ fuerunt disjuncta, facilius enim eſt ex præexiſtente materia aliquid efficere, quàm ex nihilo: neque ex parte effectus, quia *nihil* præcedens creationem, & *nihil* ſequens annihilationem ejusdem ſunt rationis, proinde ſi Deus poteſt de nihilo aliquid creare, poterit etiam corruptum reparare: atqui corruptum reparari eſt reſurgere, proinde reſurrectio poſſibilis eſt tum ex parte agentis, tum ex parte effectus. Quòd etiam hæc mortuorum reſurrectio ſit futura eſt certum de fide, & etiam perſpicuum, quia niſi idem numero homo reviviſceret, qui eſt mortuus, non eſſet reſurrectio, quia reſurgere perinde eſt, ac reviviſcere, adeo ut idem numero homo, qui mortuus fuerat ſit reſurrecturus: Cùm enim fuerit homo à Deo conditus propter beatitudinem tum animæ tum corporis debuit fieri reſurrectio mortuorum, ut homo finem ſuum propter quem conditus fuerat attingat, alioquin fruſtraneè fuiſſet conditus propter beatitudinem animæ, & corporis, ſi hac nunquam ex parte corporis eſſet donandus, & niſi corpus reſurgat, atque reviviſcat unitum animæ, nequit beatitudine perfrui neque ad ſuum finem pervenire. Sunt etiam plura argumenta hanc mortuorum reſurrectionem evincentia, quorum primum ſolet deſumi ex bonitate, providentia, & juſtiſſimo Dei judicio: ſicut enim Deus potentiſſimus eſt in naturarum conditione, ac ſpecierum creatione, ita clementiſſimus in collatione beneficiorum ac juſtiſſimus in retributione ſtipendiorum. Vel igitur homo cùm viveret bene egit, & beneficio gratiæ divinæ promeruit, ut aliquo donaretur præmio in utroque ſimul anima, & corpore vel demeruit, quia verò in operationibus bonis vel malis anima prævenit corpus, ideo juſtitia Dei ordinavit, ut anima præſentiat, & prægustet dulcedinem præmii, aut amaritudinem ſupplicii, quo pacto ante iteratam unionem ad corpus, ſeu ante reſurrectionem, licèt corpus in ſepulchro in priſtinum ſuum pulverem abierit, anima vel beatitudine erat donanda, vel ſuppliciis addicenda.

Alia ratio proponitur à Tertulliano lib. de reſurrectione cap. 12. quia nulla res ſemel à Deo condita unquam annihilatur, quia ut ait S. Irenæus lib. 5. adverſus cap. 36. *Non ſubſtantia neque materia conditionis exterminabitur; verus enim, & firmus, qui conſtituit illam*, unde homo ſecundùm animam non eſt annihilandus neque ſecundum corpus eſt ad nihilum redigendus: atqui ſi quando eſſe definit mutaretur in aliam ſubſtantiam, utique materia corporis humani ſemper eſſet ſub aliqua forma ſubſtantiali: hoc autem eſſet contra ordinem naturæ, quia reliqua corpora ſunt inſtituta propter hominem conſtantem ex anima & corpore, qui ordo non ſervaretur, ſi homo ipſe in aliud corpus ſemper mutaretur, & materia humani corporis alias ſemper formas ſubſtantiales indueret: ergo cum reliqua in mundo corpora poſt diem judicii futura ſint immutabilia, ac debeant cedere in alicujus ſubſtantiæ corporeæ uſum, ſeu commodum, duo inde deducuntur, quorum primum eſt, ut hominis corpus non ſub alia, quàm ſub humana forma, quæ eſt anima rationalis debeat in æternum exiſtere: aliud ut homo ſit futurus immutabilis, & incorruptibilis, utrumque enim exigit ordo divinæ providentiæ, unde Tertullianus loc. cit. ait: *Abſit, ut Deus manuum ſuarum operam ingenii ſui curam, afflatus ſui vaginam, molitionis ſuæ reginam, liberalitatis ſuæ hæredem, religionis ſuæ ſacerdotem, teſtimonii ſui militem, Chriſti ſui ſororem in æternum deſtituat interitum.*

Efficacius reſurrectio mortuorum evincitur ex animæ rationalis immortalitate: ſi anima noſtra immortalis eſt, debet omnem ſuam explere potentiam, ut exiſtat in ſtatu perfecto: & quia anima rationalis eſt pars humani compoſiti dicit ordinem ad materiam, ſeu corpus, quo conſtat homo, atqui hæc potentia in anima ad informandum corpus eſſet per totam

Digitized by Google

totam æternitatem deſtitutum ſuo actu niſi reuniretur corpori, ergo corpora mortuorum erunt reſurrectura, ut iterum vivificentur, ac informentur anima. Non eſſe animam rationalem interitui obnoxiam, ſed æternum duraturam, ac immortalem evincitur ex providentia qua Deus mundum gubernat, & res humanas moderatur, ſi enim anima rationalis una cum corpore extingueretur plura ſequerentur incommoda, quæ Dei deſtruerent providentiam, injuriæ enim manerent inultæ ſcelera ſine pœnis, nullum eſſet præmium virtuti, nullus juſtitiæ fructus, quia perſæpe conſtat in præſenti vita nullam fieri ſcelerum vindictam, nullam juſtitiæ, & virtutis compenſationem: experimur ſubinde homines nefarios innumeris inquinatos ſceleribus innocentium oppreſſores ſupra cæteros florere, proſpera frui fortuna honoribus, ac dignitatibus donari, divitiarum copiis diteſcere: & è converſo virtutis cultores variis vexari moleſtiis, innumeris angi calamitatibus morbis torqueri, laborare egeſtate, proinde juſta utrorumque retributio reſervari debet in futuram vitam: hoc autem non poſſet contingere, niſi anima rationalis foret immortalis, & corpori ſuperſtes, hinc David Pſal. 72. *Labor eſt ante me, donec intrem in ſanctuarium Dei, & intelligam in noviſſimis eorum:* ſi igitur Deus pravos punit, & juſtis præmia elargitur, ut ſuam exerceat juſtitiam, debet anima rationalis eſſe immortalis, ut rectè intulit Clemens lib. 3. de re cognit. inquiens: *Si Deus juſtus eſt, anima eſt immortalis,* alioquin ſi inultæ manerent injuriæ ſine vindicta ſcelera, & virtutum cultoribus nulla daretur retributio omnia in humano genere impunè fierent, propterea ſequeretur, nullam dari providentiam, nullum rerum humanarum moderatorem. Hoc unico argumento Fridericus Cæſar animæ noſtræ immortalitatem nervosè probavit: cùm enim in Auſtria deceſſiſſet eques quidam bonorum temporalium ditiſſimus, & extremæ ſenectute jam confectus, & vitam inter mundi illecebras nulla unquam valetudine duxiſſet offenſam, nec ullam fuiſſet unquam animæ moleſtiam expertus, idque fuiſſet Friderico Cæſari delatum: & hinc ſubdidit Cæſar: Immortales animas credere tenemur: nam ſi Deus eſt, qui hunc mundum gubernat, eumque juſtiſſimum eſſe omnes fatentur, & ratio ipſa ſuadet; profectò alia loca ſunt ad quæ poſt mortem animæ migrant, ibique pro factis benè vel malè mercedem aut pœnam accipiunt, quia in præſenti vita, nec bonis ſua præmia, nec malis ſua ſupplicia reddi videmus, narrat hiſtoriolam hanc Æneas Sylvius. Nec ullum faceſſit negotium, quod reſpondent aliqui virtutem ipſam ſuum afferre præmium, eò quia animi tranquillitatem promoveat, & quandam excitet voluptatem, ut è converſo vitium animi ſynderеſin, qua vitiis dediti miſerè anguntur, & torquentur. Nam contra eſt quia virtutis delectatio non eſt propriè ejus remuneratio, ſed potiùs proprietas, quæ ad aſſecutionem virtutis ſequitur. Rurſus quia quamvis virtus ſecundùm rationem delectet, eſt nihilominus difficilis, & nonnu cum labore eam conſequimur, è converſo vitium plus commodi videtur corpori adferre moleſtiæ.

Rurſus immortalitas animæ rationalis efficaciter evincitur ex eo, quòd ſit capax meriti, & demeriti. Cùm enim anima rationalis ſit ſui compos, & per liberum arbitrium capax ſit honeſtatis, & malitiæ virtutis, & vitii meriti, & demeriti, adeo ut ſi operetur juxta dictamina rectæ rationis feratur ad honeſtatem, & obligetur ad virtutis aſſecutionem, ſin vero juxta corporis propenſionem, ac ſenſuum inclinationem moveatur, tunc ducitur ad ſenſibiles delectationes rationi, ac virtuti oppoſitas, adeo ut dixerit Apoſtolus: *Sentio in membris meis aliam legem repugnantem legi mentis meæ:* ergo debuit anima rationalis habere motivum, quo rationabiliter excitaretur ad compeſcendos ſenſuum motus, ac coërcendas, & ſuperandas corporum delectationes: neque enim voluntas abſque gravi motivo contra ſenſuum illicia ad amuſſim rationis, ſe in omnibus motibus ſuis componeret: ſed hoc motivum aſſequendi virtutem, & reprimendi vitium eſt animæ rationalis immortalitas, quatenus hæc capax eſt æternæ retributionis, & felicitatis: niſi enim anima rationalis foret corpori ſuperſtes, tota ejus felicitas ſita eſſet in vita corporali, ac corporis voluptatibus, quapropter Epicurus, qui animam unà cum corpore interire putavit ſummam hominis felicitatem ſitam eſſe in corporis voluptatibus putavit; adeo ut Auguſtinus fateatur de ſe ipſo, quòd niſi animi crediдiſſet immortalitatem Epicureis adhæſiſſet inquiens lib. 6. Confeſſ. cap. ult. *Diſputabam cum Alipio, & Hebſidio de finibus bonorum, & malorum, Epicurum accepturum fuiſſe palmam in animo meo, niſi ego credidiſſem poſt mortem reſtare vitam, & tractus meritorum, quod Epicurus credere noluit:* ergo ſi anima rationalis unà cum corpore interiret, & ſumma hominis felicitas in ſenſuum voluptatibus ſita eſſet, dignum foret laudibus ſenſuum indulgere illiciis, ventri vacare, ac omnibus ſe corporis tradere voluptatibus; quia ſectari ſummam felicitatem, eaque omni tempore frui laudabile eſt: ſed hoc eſt falſum, & naturæ rectis dictaminibus diſſentaneum: voluptatibus enim corporis dediti quantum poſſunt propria ſcelera occultant, & interna ſynderеſi monentur ſe malè operari, & brutalem potius, quam humanam ducere vitam. Alia ratio eſſe poteſt, quia anima eſt pars eſſentialis hominis, idque habet ex ſua natura, & eſſentia: atqui pars appetit eſſe in ſuo toto; & cum alia comparte conſtituere totum; ergo anima ſeparata appetit uniri corpori cum quo conſtituat totum hominem; adeo ut ſi eſſet æternùm manſura à corpore ſejuncta eſſet ſemper in ſtatu quodammodo violento, & cum appetitu ad unionem cum ſua comparte, qui appetitus nunquam exploretur niſi corpora mortuorum eſſent ſurrectura, tum enim reſurgunt cum reviviſcunt, & tunc reviviſcunt, cum animæ uniuntur: ergo ne anima à corpore ſejuncta maneat inexpleta quoad appetitum conſtituendi totum cum ſua comparte, & in ſtatu quaſi violento, debent corpora mortuorum reſurgere. Utitur hoc argumento S. Hieronymus in Epiſt. ad Pammachium contra Origeniſtas putantes animas rationales exiſtere antequam ſuis uniantur corporibus, ſeu antequam informent corpora: ait Hieronymus: *Si anima eſt naturale eſſe ſine corpore: ergo contra naturam eſt eſſe in corpore: ſi hoc conceditur, ergo reſurrectio corporis contra naturam erit:* quod nullus dixerit; cum pars naturaliter appetat ſuæ comparti uniri: unde poteſt hoc alio modo efformari argumentum. Naturale eſt animæ eſſe in corpore ſicut eſt naturale partibus totum conſtituere, & contra naturam eſt animam eſſe ſine corpore, ſicut partes eſſe extra totum: quòd ſi contra naturam eſt, animam eſſe ſine corpore; ſequitur reſurrectionem corporum eſſe naturalem animabus, quamvis modus quo reſurgunt ſit ſupernaturalis, ut etiam ipſa reſurrectio vires excedat totius naturæ. Huc etiam pertinet quòd D. Thomas lib. 4. contra Gentes cap. 79. ait: Animam ſeparatam beatam perfectè eſſe non poſſe, niſi unita ſit corpori: proinde deſiderium illud naturale quo ſuam appetit beatitudinem & in eam tendit, extenditur etiam ad reſurrectionem

Digitized by Google

rectionem corporum: ait Divus Thomas: *Omne imperfectum ſuam perfectionem conſequi naturaliter appetit: anima autem à corpore ſeparata eſt aliquo modo imperfecta, ſicut omnis pars extra ſuum totum.* Quod ſi dicas, inde ſequi reſurrectionem mortuorum non eſſe objectum fidei, quia poſſet per rationes naturales demonſtrari. Contra eſt, negatur aſſumptum; quia poteſt objectum fidei etiam naturalibus rationibus demonſtrari: etenim Deum eſſe eſt objectum fidei, ſiquidem fide credimus Deum eſſe; & tamen demonſtratione evincitur naturali à Philoſophis, qui ex effectibus neceſſitatem oſtendunt cauſæ, ne detur unum correlativum ſine alio; ne creatura ſe ipſam traducat de non eſſe ad illud eſſe, quod poſſidet; ne idem dicatur cauſare ſe ipſum. Non obſtante igitur demonſtratione evidente, quam per media creaturarum enanciſcimur de Dei exiſtentia, adhuc eandem Dei exiſtentiam de fide divina credimus: adeo ut eadem Dei exiſtentia ſecundum diverſa motiva formalia ſit objectum demonſtrationis, & fidei. Eſt enim objectum fidei ſi credimus, Deum exiſtere, eo quia ſacræ Scripturæ id nobis proponant credendum Exodi 3. *Dixit Dominus ad Moyſem, ego ſum, qui ſum*, unde Apoſtolus ad Hebræos cap. 10. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator eſt:* & in ſymbolo, credimus in Deum, *Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem*, quia ut aliquid valeat aſſenſum fidei divinæ terminare ſufficit, ſi innitatur objecto formali *quo* fidei, ſeu Deo revelanti, qui nec falli poteſt, nec nos fallere: ſed *Deum eſſe* innititur Deo revelanti Exod. 3. *Ego ſum, qui ſum, qui eſt, miſit me ad vos. Ego ſum Deus Abraham, Deus Iſaac, Deus Jacob:* ergo hæc veritas *Deus eſt*, includit totum, quod deſideratur, ut valeat aſſenſum fidei divinæ terminare. Neque obſtat quod hæc eadem veritas à Philoſophis naturæ lumine, ac ratione naturali demonſtretur, & quidem demonſtratione evidente: quia licet ſcientia, & fides de eodem ſecundum idem ſimul ineſſe in eodem non poſſint, nihilominus ſeorſim ſecundum diverſa motiva formalia poſſunt ſimul cohærere de eodem objecto materiali: poteſt enim intellectus per unum actum aſſentiri exiſtentiæ & motivo fidei, quia in ſacris ſcripturis nobis revelatum fuit; & per alium actum eidem aſſentiri per evidentem demonſtrationem, quam enanciſcimur ex creaturis connexis eſſentialiter cum Dei exiſtentia, quemadmodum ex cognitione unius eſſentialiter connexi cum alio progredimur ad evidentem cognitionem alterius. Non igitur repugnat, habitum fidei & habitum ſcientiæ atque utrumlibet rerum cum actu alterius poſſe componi in eodem intellectu circa eandem veritatem objectivam pænes diverſa motiva formalia, quia nulla inde ſubſequitur contradictio non pænes motiva formalia, quia hæc ſunt diverſa, neque pænes actus vel habitus, quia hi ſunt etiam diverſi, adeo ut evidentia cadat ſupra unum actum, vel habitum ex proprio motivo formali; & fidei obſcuritas ſupra alium habitum vel actum ex alio motivo formali. Poſſet etiam reſponderi cum Div. Bonaventura, mortuorum reſurrectionem prius credi fide divina, quam appareat vis naturalium demonſtrationum: ſunt enim hujuſmodi rationes, quæ potius articulum fidei noſtræ defendunt, quam reſurrectionem primum intellectui humano oſtendant, ait D. Bonaventura *in 4. diſtinct. 43. art. 1. qu. 1. Super fundamentum fidei ſuperædificatur perſuaſio rationis, quia quod reſurrectio ſit futura exigit remuneratio divinæ juſtitiæ, qua homini retribuit ſicut & meruit. Secundò confirmatio gloriæ, quæ omnem appetitum animæ complebit, vel quietabit. Tertiò perfectio naturæ, quæ conſiſtit in toto compoſito non in altera ejus parte, & hæ ſunt rationes ſupra fidem fundatæ.*

Dicendum ſecundo eadem numero corpora eſſe ſurrectura, ac conjungenda eidem numero animæ cum qua antea conſtituebant compoſitum ex anima & corpore, quia cum reſurrectio ſit illius quod cecidit, & mortuum erat reſtitutio in priſtinum vitæ ſtatum, ſequitur, quod reſurrectio nil aliud ſit, quam quod idem corpus humanum, quod ceciderat, mortuum erat, & in ſepulchro in pulveres ſolutum, iterum reſtituretur in priſtina membra, & vivificetur per eandem numero animam, cui antea conjungebatur; alioquin ſi eſſet aliud corpus vel alia anima non eſſet reſurrectio ejuſdem hominis, ſed alterius, vel ſaltem productio alterius corporis, vel converſio priſtini corporis in aliud, quo pacto non reſurgeret idem homo, quemadmodum cum ex ligno fit ignis, non dicitur lignum reſurgere: debet igitur corpus quod ceciderat in ſepulchrum, & mortuum fuerat in cineres ſolutum idem prorſus numero reſtaurari, ac reſurgere in priſtinum ſtatum, adeò ut corpus, quod reſurgit, ſit omnino idem, non ſolum quoad ſpeciem & eſſentiam, ſed etiam quoad numerum ac individuationem, & coaleſcat ex eadem carne, ſanguine, oſſibus, nervis, aliiſque organicis partibus, quibus antea conſtabat, ſitque propterea idem numero non ſolum unitate animæ, verum etiam unitate corporis. Idque ſatis apertè colligitur ex ſacris ſcripturis, in quibus ſanctus Iob aſſerit ſe in carne ſua, ac iiſdem ſuis oculis eſſe Redemptorem viſurum Iob. 19. *Ego ipſe, & non alius, videbo Deum Salvatorem meum.* Luc. 24. Chriſtus ait Diſcipulis ſuis: *Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut me videtis habere.* Quotquot igitur moriuntur, debent ſicut Chriſtus proprio corpore ſuperveſtiri in reſurrectione, ut docent ſancti Patres præſertim Auguſtinus in Enchirid. cap. 88. ubi ait: *Non perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro, ſed in quemlibet pulverem & cinerem ſolvatur, in quoslibet halitus, auraſque diffugiat, in quamcunque aliorum corporum ſubſtantiam vel in ipſa elementa vertatur, in quorumcunq; animalium etiam hominum cibum cedat, carnemque mutetur illi animæ humanæ puncto temporis cedit, quæ illam primitus ut homo fieret, creſceret, & viveret, animavit.* Tertullianus itidem lib. de reſurrect. cap. 18. ad evincendam hanc eandem fidei veritatem ait: *Sed nunc proprietas vocabuli vindicanda eſt ſuæ ſorti, jam quidem eo ipſo quod reſurrectio caduca rei id eſt carnis, eadem erit, & in homine mortuo, quia rei caduca eſt reſurrectio, quæ dicitur mortuorum*, ex quibus liquet à ſanctis Patribus aſſeri in mortuorum reſurrectione eſſe reſurrectura eadem numero corpora, quoad ſpeciem, eſſentiam, individuationem, carnem, oſſa, nervos, aliaſque organicas partes, id enim importat definitio reſurrectionis, quæ à Damaſc. dicitur *ejuſdem numero iterata ſurrectio* dicitur ejuſdem numero, quia aliter non eſſet reſurrectio, & falſum eſſet, cùm dicitur idem corpus, quod ceciderat reſurrecturum, ſeu idem quod jacuit in ſepulchro, ac fuerat in pulveres ſolutum, non enim cadaver poteſt dici idem numero reſurgere niſi per eandem numero animam, quâ vivens informabatur, iterum informetur, & reviviſcat. Sunt tamen, qui ad hanc unitatem numericã exhibent tantum numericam unitatem animæ rationalis, eo quia materia ex ſe ſola non ſit quid, nec quale, nec quantum, ſed pura potentia, quæ beneficio formæ accipit, quod ſit talis ſpecie, & numero, hunc inferunt,

Digitized by Google

runt, quod quæcunque materies animæ Petri reſurgentis detur, ſit idem numero Petrus, & corpus ob unitatem numericam animæ illius, quia ut docet Div. Thomas in 4. contra gentes cap. 81. in corpore hominis quamdiu vivit non ſunt ſemper eædem partes ſecundum materiam, quia hæ fluunt, & refluunt; quia tamen ſunt eædem ſecundum ſpeciem, ideò adhuc eſt idem numero homo à principio vitæ uſque ad finem.

Verum communior ſententia eſt, quod non ſolum quoad materiam primam, quæ à Philoſopho dicitur non eſſe, nec quid nec quale, nec quantum, ſed etiam quoad materiam ſecundam ſeu carnem, oſſa, ſanguinem, nervos, & alias partes organicas eſſe hominem reſurrecturum, cum Job fateatur iiſdē prorſus oculis, quos cum viveret, habuit, ſuum eſſe Redemptorem viſurum. Non tamen hæc unitas numerica corporis eſt ita intelligenda, ut tota illa materia, quæ per animam Pauli vivificata fuerat, eidem Paulo reſurrecturo reſtituatur, vel nova alia illi ſuperaddatur, & adveniat, id enim docent ſancti Patres aſſerentes non reſurrecturum hominem in molem ingentem, quam tamen cogeremur concedere, ſi tota ea materia, quæ ab anima illa vivificata fuit, reſurgeret, hinc æque homines adulti, & ſenes, ac infantes erunt omnes ſurrecturi in perfecto corporis habitu, & in ætate florente. Quod ſi eadem materia in pluribus ſucceſſivè hominibus fuit, tunc caro illa reſtituenda erit homini illi, cui prius fuerat propria, ut ſi unus homo ex carne alterius nutriretur caro quæ tranſivit in ſubſtantiam alii reſtituenda erit primo homini, cui fuerat propria, ut docet Div. Auguſtinus in Enchirid. cap. 88. & lib. 22. de civit. cap. 20. ubi ait: *Reddetur caro illa homini, in quo eſſe caro humana primitus cœpit. Ab illo quippe altero tanquam mutuo ſumpta deputanda eſt, quæ ſicut eſt aliena redhibenda eſt, unde deſumpta eſt.* Alii tamen aſſerunt, ut ſi qua materia priori homini fuerit tantum alimentum in carnes converſum, & poſteriori primigenia fœtura, quæ partibus illis præcipuis conſtituendis deſervierit, huic potius, quam illi reſtituenda ſit.

Contra tamen hanc mortuorum reſurrectionem plura ſolent objici, & primo illud Eccleſiaſt. 3. *Unus eſt interitus hominum, & jumentorum.* Job. 14. *Homo cum dormierit non reſurget, donec atteratur cœlum, quia terra in æternum ſtat.* Verum Salomon non ita comparavit interitum hominis interitui jumenti, ut ſicut anima jumenti extinguitur una cum corpore etiam anima hominis deſinat eſſe, id enim eſt contra fidem, qua credimus animam rationalem nulli eſſe interitui obnoxiam. Reſpondetur igitur Salomonem notaſſe diſputari communiter inter homines, an debeat homo aliud ſæculum ſperare? quod ſi illud non ſperaret, nil interitus hominum differret ab interitu jumentorum, & homo in ratione naturæ perinde eſſet ac jumentum. Alii reſpondent Salomonem dixiſſe ſimilem interitum hominum interitui jumentorum, quoad mortem corporis tantùm, quia ſicut corpus jumenti mortuum corrumpitur, & putreſcit, ita & illud hominis. Alii aſſerunt Salomonem in hoc libro Eccleſiaſtici agere Concionatorem eo quia nunc alleget pro parte ſtultorum, & nunc reſpondeat ex ſententia Doctorum, & ibi Eccleſ. 3. *Unus eſt interitus hominum, & jumentorum* dixiſſe ex ſententia ſtultorum. Alii aliter reſpondent, ſed recenſitæ interpretationes, ſunt communiores inter expoſitores ſacræ ſcripturæ, Ad aliud petitum ex Job. 14. reſpondetur, cœlum nunquam atterendum eſſe ſecundum ſubſtantiam, ſed tantùm quoad efficaciam & influentiam in hæc inferiora, qua movet ad generationem & corruptionem, in quo ſenſu dixerat D. Paulus 1. Cor. 7. *Præterit figura hujus mundi.* Alii reſpondent Jobum nomine cœli intellexiſſe cœlum elementale ſeu aërem, de quo D. Petrus dixerat: *Cœli calore ſolventur in die judicii.*

Secundò, quia reſurrectio mortuorum videtur impoſſibilis, ut etiam modus, quo deſcribitur fieri, etenim totum compoſitum exigit unionem partium, conſequenter idem totum eandem prorſus unionem, atqui non redibit eadem unio, eò quia ſit interrupta: interruptum enim non redit idem, alioquin ſi redit iteratio eſt, & iteratio repugnat identitati: ſiquidem iteratio ponit numerum, quem identitas excludit, ergo reſurrectio mortuorum non videtur poſſibilis. Sed reſpondetur cum diſtinctione totum exigit unionem partium, & eadem unio non redit, ſi unio ſumatur pro illa relatione partium unitarum ad invicem, negatur, quia eadem relatio, quæ erat antea iterum ponitur, ſin autem unio ſumatur pro relatione, qua partes in hac vel illa differentia temporis ſimul nectuntur, tunc non reſarcitur eadem numero, quia ſicut tempus præteritum non poteſt idem fieri præſens, ita neque unio ut nexa, & ut reduplicativè reſpiciens talem differentiam temporis præteriti non reſtituitur. Inſtabis, ubi eſt alia humanitas, ibi non poteſt eſſe idem numero homo: unde Socrates & Plato ideo ſunt duo homines, quia alia eſt humanitas Socratis, & alia humanitas Platonis: atqui humanitas reſurgentis eſt alia ab ea, quam nunc habet, conſequenter non eſt idem numero homo, minor oſtenditur, quia humanitas, quæ eſt forma totius non eſt forma, & ſubſtantia, ut eſt anima, ſed eſt forma tantum: atqui hujuſmodi formæ cedunt tantum in non ens, & ſic non poſſunt iterari. Secundo quia humanitas reſultat ex conjunctione partium; & non poteſt eadem numero conjunctio reſumi, quæ prius fuit, quia iteratio opponitur identitati, & importat numerum, quem identitas excludit: ſed in reſurrectione conjunctio partium iteratur, conſequenter non eſt eadem conjunctio, nec eadem humanitas, nec idem homo. Sed contra, quia in corpore humano duæ dantur formæ ſpiritualis una & eſt anima rationalis vivificans corpus, & alia eſt forma mixti, quia cum corpus habeat eſſe ab aliqua forma, & ſit corpus extenſum neceſſe eſt, habeat aliam formam, quæ corpori det eſſe extenſum, & cum anima rationalis non ſit extenſa, non poteſt conſtituere corpus extenſum, unde neceſſe eſt, detur alia forma corporis ſubſtantialis diſtincta ab anima. Tum quia antequam anima corpus perficiat, jam corpus habet ſuum eſſe phyſicum, & organicum, quia definitur anima ab Ariſtotele actus corporis phyſici organici adeo ut anima perficiat corpus phyſicum organicum, & corpus præcedat animam quoad eſſe. Præterea quia anima cùm ſit ſpiritualis in homine non dat eſſe corpori, ſed tantùm operationes, ut nutriri, ſentire, intelligere, ait enim Philoſophus: *Anima eſt, quâ primò nutrimur, ſentimus, intelligimus,* unde ex Philoſopho anima non dat corpori eſſe corpus, ſed eſſe animatum, & operari opera vitæ, quia ex corpore phyſico & organico, & anima ſit compoſitum tanquam ex materia, & anima,

Digitized by Google

id eſt fit animal. Neque urget, ſi dicas plures formas ſubſtantiales non poſſe ineſſe eidem compoſito, eò quia una adveniret enti completo, proinde non daret niſi eſſe accidentale, & inde ſequeretur, non diſtingui à forma accidentali, quod nequit dici, quia de ratione formæ ſubſtantialis eſt dare eſſe ſimpliciter, & accidentalis dare eſſe ſecundùm quid nam illa propoſitio quidquid advenit enti in actu conſtituit unum per accidens, verificatur de illo actu, qui eſt actus & forma ultima, & completa, & quæ alteri formæ non ſubordinatur: non verò verificatur de illo actu, qui eſt etiam potentia, qualis eſt forma mixti, ſeu forma corporeitatis, dicitur hæc non eſſe actus ultimus completus, ſed participare de ratione potentiæ, eò quia poſſit adhuc compleri, ac perfici per aliam formam totalem, cui ſubordinatur, ſi dicas unius entis unum dari eſſe, & unum eſſe haberi ab unica forma, proinde unius entis ſubſtantialis eſt unica forma. Contra eſt, quia tametſi in animali ſint plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ uni totali, non tamen faciunt plura entia, eò quia ſint ſubordinatæ ad unum ultimum ens, quod eſt cæteris perfectius, ac dat eſſe ſpecificum, & ultimatum compoſito, cujusmodi in animali eſt anima, quamvis in compoſito animato ſit forma mixti, ſint aliæ formæ partiales dantes eſſe ſubſtantiale partibus ipſius corporis, omnes tamen ordinantur ad formam mixti, & forma mixti ad animam, adeo ut reſpectu materiæ, quam informant, ſint actus, & reſpectu formæ, ad quam ordinantur, ſe habeant ut materia, adeo ut forma mixti etiam ipſa reſpectu animæ intellectivæ ſe habeat ut materia, & reſpectu præcedentium formarum, ut actus, ut docet Ariſtoteles in calce 4. lib. Metheororum, ubi aſſerit: Solam poſtremam formam eſſe formam abſolutam, & actum intermedias verò eſſe potentias, & id videbatur exigere ordo naturæ. Unde ad rationem unius entis pertinet unicum eſſe completum, & abſolutum, non vero ne ſit multiplex partialiter, & quia inferebatur ab unica forma haberi unicum eſſe, verùm eſt de unico eſſe totali, quod non excludat multiplex eſſe partiale ordinatum ad totale, quamvis enim unum totale, & ſpecificum ſit ab ultima forma hæc tamen non excludit plures alias formas intermedias, quæ ad ipſam ordinentur, ut ſuperiùs explicuimus. Hinc ad argumentum, quo dicebatur non eſſe eandem humanitatem reſurgentis reſpondetur eſſe eandem humanitatem, eò quia forma ultima compoſiti ſit forma totius, & forma partis, dicitur enim forma partis quatenus perficit materiam, & dicitur forma totius quatenus ex illa tota ratio ſpeciei conſequitur, & quia hæc forma ultima, quæ dat ultimum eſſe completum eſt ipſa anima rationalis, quæ eſt eadem numero, ſequitur, quòd in reſurrectione mortuorum reſurgat, idem numero corpus, quod erat antea, & eadem humanitas ſita in forma ultima, quæ dat ultimum complementum, & eſſe abſolutum.

Tertiò, quia idem homo non dicitur eſſe plura animalia, proinde ſi non eſt idem animal nequit eſſe idem homo, ubi enim non eſt idem ſenſus non eſt idem animal, quia ex Ariſtotele lib. 2. de anima textu 16. Animal definitur per ſenſum, & ſenſus non manet in anima ſeparata, conſequenter homo reſurgens, ſi non eſt idem animal, nec eſt idem homo. Sed contra quia hoc argumentum, tantùm urget in ſententia aſſerentium in homine animam ſenſitivam, & rationalem eſſe diverſas animas. Nos verò aſſeruimus in Philoſophia animam ſenſitivam non diſtingui à rationali in homine, quia eadem anima rationalis continet eminenter gradus animæ vegetantis, & ſentientis: quamvis dixerimus dari in animali plures formas ſubſtantiales partiales, & ſubordinatas uni totali, negavimus tamen in animali eſſe plures formas realiter diſtinctas, hinc ſi in homine eadem anima ſecundùm ſubſtantiam eſt rationalis ſenſitiva, & vegetativa eminenter ideo ſicut reſurgit eadem anima rationalis reſurgit etiam eadem anima ſenſitiva, & vegetativa, conſequenter reſurgit eadem forma totalis, cui reliquæ in compoſito humano ſubordinantur.

Quartò corpus humanum reſolvitur poſt mortem in elementa: atqui illæ partes elementorum in quas reſolutum eſt, non conveniunt cum corpore humano, quod in illa reſolutum eſt niſi in materia prima; quo pacto aliæ partes elementorum cum reliquo corpore conveniunt, ſed ſi ex aliis partibus elementorum formaretur non diceretur idem numero corpus. Sed contra quia quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia poſt corruptionem: ſiquidem remoto poſteriori, adhuc poteſt prius remanere, quia ut docet Commentator in 1. phyſic. cap. 2. 4. & ult. Ante formam ſubſtantialem intelligendæ ſunt dimenſiones non terminatæ ſecundum quas attenditur diviſio materiæ, ut diſponatur ad diverſas formas in diverſis partibus recipiendas: quamobrem poſt ſeparationem formæ ſubſtantialis à materia adhuc dimenſiones illæ manent eædem, & ſic materia, manet ſub illis dimenſionibus quamcunque formam accipiat, ſemper habet majorem identitatem ad illud, quod generatum ex eo fuerat, quam alia pars materiæ exiſtens ſub quacunque alia forma, & hoc pacto eadem materia reducitur ad reparandum idem numero corpus humanum. Nec urgeas materia ſtatuæ principalior eſt in ſtatua, quam materia hominis in homine ſiquidem artificialia tota ſunt in genere ſubſtantiæ ex parte materiæ; & naturalia ſunt ex forma ex doctrina Ariſtotelis 2. *phyſic. text.* 2. atqui ſi ſtatua ex eodem auro, vel ære reficiatur non eſt amplius eadem numero, quæ fuerat ante: ergò multò minus, ſi hominis corpus in pulveres ſolutum ex eisdem reficiatur, ſeu reſtauretur, ac reintegretur in priſtinum ſtatum erit idem numero homo. Sed contra, quia dupliciter poteſt ſtatua conſiderari. Primò quatenus eſt ſubſtantia quædam. Secundò prout eſt artificiale quoddam: & quia ſtatua ponitur in genere ſubſtantiæ ratione materiæ, ideo ſi conſideretur ut eſt ſubſtantia quædam eſt eadem numero ſtatua, quæ ex eadem materia reparatur: atqui in genere artificialium ponitur ſecundùm quod eſt forma quædam artificialis, quæ ſtatua deſtructa perit, & ſic non redit idem numero artificiatum, neque ſtatua quoad artificium ejusdem eſſe poteſt eadem numero: hinc patet diſcrimen inter formam artificialem ſtatuæ, & ſubſtantialem hominis, illa enim quia artificialis deſtructa ſtatua perit, & non reſtituitur amplius eadem numero, quod enim non eſt non poteſt reſtitui, forma verò ſubſtantialis hominis ſcilicet anima, quia manet poſt diſſolutionem corporis eadem numero reſtituitur, ut etiam eadem materia corporis.

Dicendum tertiò corpora eſſe reſurrectura in eadem membrorum integritate, qua fuerunt conſtituta.

Digitized by Google

juta. Certum eſt enim corpus humanum componi ex pluribus partibus organicis ob plures operationes quarum anima eſt principium: de hac identitate partium organicarum, quæ Eterogeneæ ſunt licet ipſæ componantur ex partibus homogeneis videndum eſt, an in illis detur identitas, & quomodo pars homogenea ut caro in nutritione continua eadem maneat, & non eadem. Eſt opinio Magiſtri, quòd nihil de novo, ſeu de nutrimento incipiat aut tranſeat in veritate naturæ humanæ, ſed illud tantùm quod trahitur à parentibus, quodque per ſe ipſum multiplicatur, ut augmentum fiat, & ex eo poſſit ſemen decidi à generante, ex quo filius generetur: in quo etiam illa pars deciſa multiplicatur, & per augmentum ad perfectam pervenit quantitatem; & ſic deinceps genus humanum multiplicatum: juxta hanc opinionem perfectio veritatis naturæ humanæ, & quantum ad debitam quantitatem, cujuslibet individui reſultat, & procedit ex iſta multiplicatione ſeminis ſine eo quod generatum ſit ex alimento, quod non additur niſi ad reſiſtendum conſumptioni, quæ poſſet induci per calorem naturalem, perinde ac argento ſolet plumbum apponi, ne ex liquefactione conſumatur: & quia in reſurrectione debet natura in perfectione ſua reparari; neque calor naturalis tunc agat, neque corpus ad ſui conſervationem indigeat alimento: nulla urget neceſſitas, quod reſurgat aliquid in homine, quod generatum ſit ex alimento; ſed illud tantùm reſurget quod fuit de veritate individui naturæ humanæ, & per deciſionem, & multiplicationem ad prædictam perfectionem pervenit in numero, & quantitate. Hoc tamen placitum eſt expugnatu facile; quia non minus perfecta eſt in homine vegetativa, quàm in bruto, in utroque enim convertit alimentum in ſubſtantiam aliti. Tum quia homo generatur tam exigua, & imperfecta quantitate ſicut brutum: neque fit in ipſo minus deperditio partium, quàm in bruto; proinde oportet ut in homine fiat augmentatio, & reſtauratio deperditi ſicut in bruto, proinde ſecundùm hanc ſententiam non poſſet poni augmentatio poſſibilis in homine niſi per miraculum, perinde ac fuerunt panes multiplicati à Chriſto in deſerto. Tum quia nutrix facultas auctricem habet inſeparabiliter adnexam. Animal quamdiu vivit nutriri debet ob continuam diſſipationem triplicis ſubſtantiæ ſolidæ, carnoſæ, ac ſpirituoſæ partim ab inſito, & partim ab externo calore; deficit enim calor inopia pabuli, & niſi hæc ſpirituum, ac ſubſtantiæ diſſipatio reſarciatur, paulatim deficit, vel debilitatur calor defectu nutrimenti; & animal marcore extenuatur, & ex diuturna inedia emoritur. Hoc damnum reſarcit impeditque facultas nutrix, cujus objectum eſt alimentum, quod licèt ab initio diſſimile, caloris tamen miniſterio variè coctum, ac præparatum tandem redditur ſimile eò quia tranſeat in ſubſtantiam aliti. Neceſſaria eſt igitur homini nutritio, quam ſequitur augmentatio partium, unde non ſolùm quod eſt de conceptione, ſeu de prima corporis inſtitutione cenſendum eſt eſſe de veritate naturæ humanæ, ſed etiam ipſa partium augmentatio; adeo ut caro per nutrimentum de novo acquiſita incipiat eſſe de veritate naturæ humanæ in individuo, in quo fit hoc novum augmentum. Non enim in corpore humano eſt talis diſtinctio ut aliqua pars materialis ſignata ſemper maneat quamdiu homo vivit, ad hoc enim indifferenter ſe habet quælibet pars ſignatè manente ſemper eo quod eſt ſpeciei in carne, fluente verò, & refluente quod eſt materiæ: in quo ſenſu humidum nutrimentale non diſtinguitur à radicali ex parte principii, adeo ut dicatur radicale quod eſt ex ſemine generatum, nutrimentale verò quod generatur ex cibo: ſed diſtinctio potius eſt ex parte termini, ut radicale dicatur quod ad terminum generationis pervenit per actum generativæ, vel etiam nutritivæ virtutis: nutrimentale verò quod ad hunc terminum non pervenit, ſed eſt in via nutriendi. Sed dices ſi caro fluit, & refluit ſecundùm materiam, quomodo poteſt intelligi manere, ſecundùm ſpeciem? quæ ineſt formæ, à qua datur, & quæ cum ſit in materia debet & ipſa fluere. Reſpondetur manere ſecundùm ſpeciem, quatenus manet ſemper forma carnis ſanguinis, nervorum & oſſium; hæc enim forma eſt, quæ dat ſpeciem perſeverantem, tametſi partes aliquæ deſinant, & aliæ de novo generentur, totum tamen quod eſt ſub forma carnis, & oſſis pertinet ad veritatem naturæ humanæ abſque diſtinctione alicujus partis materialis ſignatæ, quæ permaneat in homine toto vitæ tempore, & ſine diſtinctione partis fluentis & refluentis pertinentis ad veritatem naturæ humanæ propter perfectionem quantitatis tantùm, & non propter primum eſſe ſpeciei: hoc autem totum conſtat ex partibus, quæ non ſunt aggeneratæ præter intentionem naturæ, & pertinent ad veritatem naturæ humanæ, quantum ad id quod habent de ſpecie, non autem quantum ad id quod habent de materia. Idque ſolet explicari exemplo civium in aliqua republica, vel urbe, ubi per mortem omnes ſucceſſivè ſubtrahuntur à numero civium viventium; aliis naſcentibus, & ſuccedentibus in locum demortuorum: ubi partes civium dicuntur fluere, & refluere materialiter, ſed dicuntur manere formaliter, quoad ſpeciem, quia ad eadem officia, & reipublicæ munia obeunda alii ſemper ſubſtituuntur, & reſpublica dicitur ſemper una ac eadem perſeverare.

Non igitur corpora erunt reſurrectura cum tota illa materiæ quantitate, quæ fuit in partibus, & membris hominis reſurgentis: id enim nec eſt neceſſe, nec probabile, alioquin reſurgerent corpora in monſtruoſam magnitudinem: cum ſemper calor naturalis abſumat aliquas ſubſtantiæ partes; & convertat alimentum in ſubſtantiam aliti. Hinc Chriſtus non reſurrexit cum tota illa materia, quam unquam habuit: ſed in eadem menſura, eodemque corpore, quo mortuus, & ſepultus fuerat, ut disertè probat D. Auguſtinus lib. 22. de civit. cap. 15. eo quia poſt reſurrectionem apparuerit diſcipulis in eadem magnitudine, & cum iiſdem delineationibus, quibus iiſdem notus erat; non enim alius quàm erat antea apparuit, alioquin ſaltem ex aliqua parte phantaſma feciſſet: & oculis illuſiſſet diſcipulorum. Præterea ſi quæ ratio eſſet cur tota illa materia eſſet reſtituenda homini reſurgenti maximè quia ut eſſet idem numero homo: ad id autem non eſt neceſſarius reditus totius illius materiæ; quia ſicut continua mutatio materiæ, quæ per veteris ſubſtantiæ deperditionem, & novæ acquiſitionem fit, homo ſenex non evadit alter ac diverſus à ſe ipſo cùm erat juvenis: ita ut reſurgat idem numero homo non eſt neceſſe ut tota illa materia, quæ in ipſo fuit toto vitæ tempore reſumatur à reſurgente, *ſed*, ut docet D. Thomas lib. 4. contra Gentes cap. 81. *tantum ex ea, quantum ſufficit ad*

complementum debitæ quantitatis. Et illa præſertim videtur materia reſumenda, quæ perfectior erat ſub forma & ſpecie hominis, quod probat D. Thomas *loc. cit.* quia tametſi partes ſecundum materiam fluant, & refluant, nihilominus homo eſt unus numero à vitæ exordio usque ad ultimam illius clauſulam, idque explicat exemplo ignis inquiens: *Exemplum accipi poteſt ex igne, qui cùm continuo ardeat unus numero dicitur, propter hoc quòd ſpecies ejus manet licèt ligna conſumantur, ac de novo apponantur.* Hinc D. Hieronymus epiſt. 27. ad Euſtoch. ſcribit: *Ætatum diverſitas non mutat corporum veritatem. Cum enim corpora noſtra quotidie fluant, & aut creſcant, aut decreſcant: ergo tot erimus homines, quot quotidie commutamur aut alius cum triginta, alius cum quinquaginta, alius cum jam toto capite canus ſum.*

Quod ad partes attinet corporis, quæ ad ejus concurrunt integritatem ac perfectionem; hæ dividuntur in ſolidas & fluidas, & ambæ iterum dividuntur in viventes propriè & animatas atque inanimatas. Porro quicquid eſt in homine, id à Deo naturæ Authore eſt inſtitutum, vel ad ornatum, & decorem tantum, vel ad ornatum & uſum ſimul, vel ad uſum tantùm. Patres ad ornatum tantùm à Deo inſtitutæ ſunt ex Div. Auguſtino *lib. 22. de Civit. cap. 24.* In homine barba, & mamillæ, quæ verò ad uſum tantùm ſunt lac & alii humores, quibus qui deſtituuntur, nihil decoris & pulchritudinis amittunt: quæ verò ſunt ad uſum, & ornatum ſimul, ſunt manus, pedes, quinque ſenſus, & alia hujusmodi. Ex his partibus ſolidæ ut & membra officialia procul dubio reſurgent, eò quia ad integritatem pertineant, & illa integritas ad corporis pulchritudinem ſit inſtituta, ut oculos oblectet intuentium, ac mentem eorum excitet ad opificis Dei commendandam ſapientiam: in corpore tamen redivivo non erit lac nec ſemen, ut docet Richardus *in 4. Diſtinct. 44.* Imo Div. Thom. *quæſt. 54.* etiam excludit à corpore redivivo ſanguinem nutrimentalem, eò quia in tali corpore nihil futurum erit ſuperfluum. Cæterum inteſtina, & venæ vacua non erunt, ſed hæc vaſa replebuntur ſpiritibus illis naturalibus animatis, qui cum etiam in damnatis puriſſimi ac ſubtiliſſimi, & ad exercitia ſenſuum aptiſſimi ſint, à fortiori in corporibus erunt beatorum ex quo conjici facilè poteſt temperies primarum qualitatum qualis futura ſit, & quænam ſecundæ qualitates. Div. Auguſtinus *lib. 22. de Civ. cap. 19.* explicans illud Luc. 21. *Capillus de capite veſtro non peribit*, eleganter deſcribit temperiem humorum & harmoniam qualitatum in corpore redivivo: deinde circa capillos non perituros ait: *Neque hoc dixerim, quod aliquid exiſtimem corpori cuiquam periturum: quod naturaliter inerat, ſed quod deforme natum fuerat*, excludit enim Div. Auguſtinus à corpore redivivo omnem deformitatem, & invehit perfectam venuſtatem: deinde cùm dixiſſet pulchritudinem eſſe partium congruentiam cum quadam coloris ſuavitate; & omne nimium excluſiſſet, poſtea ſubdit: *Nulla erit deformatio, quam facit incongruentia partium; ubi quæ prava ſunt, corrigentur, & quod minus eſt, quam deceat, unde Creator novit, ſupplebitur, & quod plus eſt quam decet materiæ ſervata integritate detrahetur.* Ex quo liquet D. Auguſt. in reſurrectione corporum aliquam aſſerere detractionem, & additionem, ut corpora reſurgant perfectiora ac venuſtiora, quam fuerant.

An vero ſint corpora reſurrectura cum ſexuum diverſitate, reſpondetur affirmativè, & id colligi poteſt ex ſcript. Luc. 21. *Capillus de capite veſtro non peribit*, ex quo à fortiori inferunt ſancti Patres neque ſexum eſſe periturum, eò quia ad ornatum individui magis conferat, quam capilli. Evinci etiam ſolet ex illo Matth. 22. ubi de corporibus Beatorum ait: *Quod in cœlo neque nubent, neque nubentur*, quorum primum ad ſexum maſculinum, ſecundum ad fœmineum refert Div. Hieronymus *epiſt. 27. ad Euſtochium* inquiens: *ubi enim dicitur, neque nubent, neque nubentur ſexuum diverſitas demonſtratur, neque enim de lapide, & ligno dicit, non nubent neque nubentur: quia naturam nubendi non habent; ſed de iis, qui poſſunt nubere, & gratia Chriſti ac virtute non nubant:* hinc Eccleſia in ſuis precibus etiam ſanctas fœminas invocat, quod ſi à viris per ſexuum diverſitatem ſecernuntur congruum videbatur, ut in reſurrectione corporum non fieret hæc immutatio, eo quia non ad deſtructionem, ſed ad redintegrationem pertineat naturæ: Div. Auguſtinus hoc idem docet *lib. 22. de civit. cap. 17.* ubi expendens illud Matth. 22. *in cœlo neque nubent, neque nubentur*, ait: *Nuptias futuras Dominus negavit eſſe in reſurrectione, non fœminas ibi negavit: & ibi negavit, ubi talis quæſtio vertebatur, ut eam negato ſexu muliebri celeriore facilitate diſſolveret, ſi cum ibi prænoſceret non futurum: imò etiam futurum eſſe firmavit dicendo: non nubent, quod ad fœminas pertinet; neque uxores ducent, quod ad viros: erunt ergo, qui vel nubere hic ſolent, vel ducere uxores, ſed hic non facient. Si ſexus membra non fuerint, ibi erit reſurrectio corporum, quæ ſine ſexu non conſtant, & membris? porro ſi corporum non fuerit reſurrectio neque erit reſurrectio mortuorum.* Div. Hieronymus epiſt. ad Pammachium hoc idem evincit ex eo, quòd Iob. cap. 19. dicat ſuis oculis eſſe conſpecturum Deum, & ſe ipſum non alium, *quaſi dicat*, ait Hieronymus, *videbo in iſta carne, quæ nunc me cruciat, quæ nunc præ dolore diſtillat. Si autem is non in ſexu ſuo reſurrecturus eſt: ſi non in eisdem membris, quæ jacuère in ſtercore: ſi non eosdem oculos aperiat ad videndum Deum, quibus nunc videt vermiculos: ubi erit ergo Iob, tollis ea, in quibus ſubſiſtit Iob, & donas mihi vocabulum inane reſurgentis. Ubi caro, & oſſa, & ſanguis, & membra ſunt, ibi neceſſe eſt, ut ſexus diverſitas ſit, & ubi ſexus diverſitas ibi mas & fœmina.* Ratio etiam id videtur ſuadere, quia ſicut ratione individuorum debita eſt hominibus diverſa materiæ quantitas, & delineatio diverſa, ita & diverſus ſexus, hæc enim varietas congruit perfectioni ſpeciei humanæ, cujus diverſi gradus per hanc diverſitatem ſexuum, & quantitatis exhibentur ac perficiuntur. Neque tunc pars inferior ſuperiori rebellabit, neque libido ad turpia excitabit, ſed portio inferior perfectæ rationi ſubjicietur. Negant nihilominus Origeniſtæ hanc ſexuum diverſitatem maris, & fœminæ, quia ſi hæc diverſitas ſexuum erit, eſſent nuptiæ ſecuturæ, concubitus, & generatio prolis; ſi non erit, hinc inferunt corpora non ſurrectura eadem, eo quia ſublata ſexuum diverſitate non ſunt amplius eadem corpora. Sed contra, quia ſicut officia animæ vegetantis ratione ſtatus vitæ incorruptibilis vacabunt, vis enim digeſtiva ſtomachi non aget, nec cibum digeret, ita neque actus generationis exercebuntur, *neque ſtatim ſuperflua videbitur membrorum reſurrectio* ait Hieronymus epiſt. ad Euſtoch. *quæ caritura ſunt officio ſuo, cum adhuc in hac vita poſitè nitamur non implere opera membrorum.* Quamvis

tis tamen futura non ſint membrorum officia, & exercitia, membra tamen ipſa pertinentia ad integritatem corporum erunt ſurrectura, unde Tertullianus lib. de reſurrectione cap. 66. *Cum membra virtutis aut vitii instrumenta hominis fuerint, eadem quoque in præmio aut ſupplicio futura ſunt*, & cap. 40. ait: *Secundum enim collegia laborum conſortia etiam decurrant neceſſe eſt præmiorum.* Et Div. Auguſtinus 22. de civit. 17. & ſequent. ait: *Non eſt vitium ſexus fœmineus, ſed natura, quæ tunc quidem, & à concubitu, & à partu immunis erit: erunt tamen membra fœminea non accommodata uſui veteri, ſed decori novo; quo non alliciatur aſpicientis concupiſcentia, quæ nulla erit, ſed laudetur Dei ſapientia, atque clementia, qui & quod non erat, fecit, & liberavit à corruptione quod fecit.* Neque fruſtranea & otioſa dicenda ſunt hæc membra, quamvis ſuis deſtituta exercitiis, & functionibus, quia partes ſingulæ corporis ad integritatem pertinent ejusdem, quod ſi corpus redintegrant jam otioſè non jacent, ſed formam & decorem invehunt etiam excluſo eorundem uſu.

Dices ex patribus plures negare hanc ſexuum diverſitatem in corporum reſurrectione, etenim Sanct. Hilarius in illud Matth. 22. & Div. Baſilius in Pſalm. 114. in illa verba: *Quoniam eripuit animam meam*, loquens de corporibus redivivis ait: Ibi non inſoleſcere rebellionem carnis contumacem, quoniam in reſurrectione neque mas neque fœmina erit, & Div. Athanaſius ſerm. 5. contra Arianos, hoc idem adſtruit, ut etiam alii apud Div. Auguſtinum lib. 22. de civit. ubi ait: Omnes homines reſurrecturos in virili ſexu, eo quia Div. Paulus ad ad Epheſ. 4. dicat, *quòd occurremus omnes in unitatem fidei, in virum perfectum.* Sed contra, quia perperam citantur Sancti Patres negantes hanc ſexuum diverſitatem; quia non membra ipſa inficiantur, ſed eorundem uſum, & actum, volunt enim non dari hanc ſexuum diverſitatem quoad operationes, & motus libidinoſos, ad aliud Div. Pauli reſpondent communiter, quod ſive boni, ſive mali reſurgent quoad ætatis, ſeu ſtaturæ virilis perfectiones ſimiles Chriſto, qui in reſurrectione ſua fuit etiam omnium exemplar. Tum quia corpus iterum ab anima erit reſumendum juxta exigentiam ipſius animæ, quæ corporis eſt forma: atqui forma corporis exigit ſubjectum perfectum & integrum vivificare ac informare, conſequenter debent corpora rediviva eſſe cum omnibus ſuis membris, ac partibus integrantibus.

An verò omnia corpora ſint reſurrectura in æquali ſtatura videtur inter Expoſitores eſſe aliqua diſcrepantia, plures enim cenſent omnia corpora ejusdem futura ſtaturæ, eò quia id videatur conducere ad ſtatum illum poſt reſurrectionem. Probabile tamen eſt non omnia corpora æqualis futura ſtaturæ, ſed alia aliis proceriora, ita tamen ut monſtruoſum nihil aut deforme, quod ad magnitudinem, vel parvitatem dedeceat beatos. Et ratio eſſe poteſt, quia reſurget homo ut eſt unus numero, adeo ut attendenda ſit non ſolum quid ſpecies, ſed etiam quid ratio individui exigat. Naturæ autem ſpeciei aliquam habet quantitatem, quam non excedit, nec ab ea deficit, quin videatur errare: hæc tamen quantitas ſicut habet aliquot extenſionis gradus ita poteſt intra eosdem plus minusvè augeri, adeo ut quodlibet individuum in ſpecie humana aſſequatur intra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis ex iis, qui competunt naturæ individui, & ad hanc perducitur in termino augmenti, ſi error non irrepſerit in opere naturæ per additionem, vel ſubtractionem quantitatis, conſequenter non videtur improbabile corpora ſurrectura aliqua aliis proceriora, tum quia ad perfectionem humanæ naturæ videtur pertinere ut quamvis omnes homines conveniant in una ratione ſpecifica, habeant nihilominus aliquam diverſitatem individualem, ut poſſent diſtingui unus ab alio: ſi enim omnes homines ejusdem prorſus eſſent formæ figuræ, delineationis, & ſtaturæ vix unus ſecerni poſſet ab alio, & in ipſa ſimilitudine quædam fieret confuſio. Sicut igitur non omnes homines reſurgentes ejusdem erunt figuræ, ut rectè notat S. Juſtinus in *quæſt. ad Orthodox, quæſt. 60.* Ut unus ab alio dignoſceretur: ita corpora rediviva probabile eſt non omnia ejusdem futura magnitudinis. Quod verò corpora rediviva nullum ſint habitura vitium, nullam contractura deformitatem ex eo probat Div. Thomas *quæſt. 1. art. 4.* quia homo reſurget ſine ullo defectu humanæ naturæ; quia ſicut Deus humanam naturam inſtituit, absq; defectu ita ſine defectu eandem reparabit; quamobrem corpora rediviva erunt nitida, integra ac perfecta in ſuis partibus absque ullo errore naturæ ſine ulla deformitate; quia cauſa erroris, vitii, ac deformitatis in corporibus illis redivivis omnino ceſſabit. Corpora etiam damnatorum quantum ad id quod eſt naturæ, etiam integra reſurgent in ætate perfecta ſine mutilatione vel diminutione membrorum, & absque infirmitate nec amplius erunt corruptioni obnoxia, quapropter ſcribit Apoſtolus 1. Corinth. 15. *Mortui reſurgent incorrupti*, unde damnati corpus habebunt quidem animæ proportionatum, ſed voluntatem inordinatam, & à ſuo fine deflectentem, ut docet Div. Thomas 4. contra Gent. cap. 84. inquiens: *Oportet animabus eſſe proportionata corpora damnatorum; animæ autem malorum naturam quidem bonam habent utpote à Deo creatam, ſed voluntatem habebunt inordinatam, & à fine proprio deficientem.* Cæterum corpora rediviva præſertim beatorum erunt in propriis individuis cum ſuis perfectionibus, ut aſſerit Div. Auguſtinus in Enchirid. cap. 80. ubi ait: *Unicuique in ſua effigie ſervandam proprietatem, & diſcernibilem ſimilitudinem, adeo ut indecorum quidquam non ſit eventurum, ſed quid futurum eſt, hoc decebit, quia nec futurum eſt, ſi non decebit*, & cap. 88. ait: *Neque enim monſtra, quæ naſcuntur, & vivunt, quamvis citò moriantur, aut reſurrectura negabuntur, aut ita reſurrectura credenda ſunt, ac non potius correcta, ac emendata natura*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Ita cætera, quæ ſinguli quique partus vel amplius, vel minus aliquid habendo, vel quadam nimia deformitate dicuntur ad humanæ naturæ figuram reſurrectione vocabuntur.*

Quod verò ad incorruptibilitatem attinet corporis redivivi, duplex à Magiſtro ſententiarum *in 2. diſtinct. 19.* incorruptibilitas datur, una, qua quis poteſt non mori, altera, qua non poteſt mori: prima conveniebat Adamo in ſtatu innocentiæ, in quo ſicut potuit non peccare, ita potuit non mori cum dependenter à peccato factus fuerit morti obnoxius. Secunda incorruptibilitas convenit corporibus redivivis in ſtatu reſurrectionis, & duplex ſolet diſcrimen aſſignari inter immortalitatem in ſtatu reſurrectionis, & illam juſtitiæ originalis. Primum diſcri-

Digitized by Google

diſcrimen ex eo petitur, quia Adamus poterat non mori: & à neceſſitate moriendi immunis erat, & defacto non fuiſſet moriturus, ſi divinum ſervaſſet præceptum, reſurgens verò non ſolum nunquam amplius erit moriturus, ſed neque mori unquam poterit, adeo ut ſi damnatus mori velit, mori minime poſſit, hoc diſcrimen innuit ſanctus Auguſtinus lib. 13. de Civit. cap. 24. inquiens: *Corpus animale in quo primum hominem factum eſſe dicit Apoſtolus, ſic erat factum, non ut mori omninò non poſſet, ſed ut non moreretur niſi homo peccâſſet: nam illud quod ſpiritu vivificante ſpirituale erit, & immortale mori omnino non poterit.* Secundum diſcrimen ex eo petitur, quod immortalitas Adæ ſtatum juſtitiæ originalis comitabatur, eratque donum gratuitum; quapropter ſoli Deo grati hujus doni erant participes: ſed reſurrectionis immortalitas æquè bonis ac malis communis eſt, neque conſequenter proprie loquendo gratiæ habet rationem, non enim ad gratiam refertur, quod miſeris ad augmentum, & cumulum miſeriæ advenit. Alia quoque diſcrimina notantur à ſanctis Patribus cæterum non eſſe eandem utriusque immortalitatis conditionem docet Div. Paulus 1. Corint. 15. inquiens: *Factus eſt primus homo Adam in animam viventem, noviſſimus Adam in ſpiritum vivificantem,* & quamvis ſolet de Chriſto exponi noviſſimus Adam, ſumitur tamen à ſanctis Patribus pro quolibet homine, unde Auguſtinus ad Conſentium epiſt. 136. ait: *Ita ut in unoquoque homine utrumque compleatur, ut primus Adam ſit in Corpore mortali, noviſſimus Adam idem ipſe in corpore immortali.* Hac immortalitate eſſe donata in ſtatu Innocentiæ corpora Protoparentum eſt certum de fide, & colligitur ex ſcripturis Sapient. 1. *Deus mortem non fecit*, & cap. 2. *Deus creavit hominem inexterminabilem; invidiâ autem Diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Rurſus in conciliis præſertim Tridentino *ſeſſ.* 5. hæc eadem veritas fuit certa de fide definita. Immortalitas hæc in ſtatu innocentiæ fuiſſet tum ex providentia Dei ſpeciali qua fuiſſet ab omni læſione agentium externorum præſervatus, tum etiam ex eſu fructuum arboris vitæ, quibus vis inerat non ſolum nutriendi, ſed etiam priſtinum vigorem reſtaurandi, ut aſſerit Div. Auguſtinus lib. 14. de Civit. cap. 26. ubi aſſerit: hominem in ſtatu innocentiæ immortalem futurum fuiſſe, ſed etiam impaſſibilem ſeu expertem omnis læſionis, ac corruptivæ mutationis. Immortalitas verò in ſtatu reſurrectionis tribuitur corpori ab anima ita ut non fiat per ſolam externam Dei protectionem, aut impediendo omnem corporis læſionem, ſeu defectum, qui ſecuturus nullus eſſet, & ſi cauſæ, quæ alioquin corruptivæ ſunt, non impediantur, quo pacto cenſentur integra fuiſſe ſervata veſtimenta Iſraelitarum, *quæ*, ut habetur Deuter. 29. *quadraginta annis attrita non ſunt, nec calceamenta vetuſtate conſumpta:* eodem modo tres pueri in Babylonica fornace dicuntur incolumes ſervati, ac illæſi à flammis. Communior tamen ſententia cenſet, pueros fuiſſe in fornace Babylonica ſervatos illæſos, eo quia DEUS ſuum ſubtraxerit concurſum, ne flammæ pueris nocerent, quod verò veſtimenta Iſraëlitarum fuerint integra ſervata, id tribuitur divinæ virtuti: ſed in ſtatu reſurrectionis alia futura erit immortalitas, quia ut ait Apoſtolus Corinth. 15. Corpus reſurget in incorruptione, & ſpirituale, fietque homo in ſpiritum vivificantem, & quod corruptibile eſt, induet incorruptionem, & mortale immortalitatem: dicitur corpus futurum ſpirituale per ſpiritualitatem ſibi intrinſecam, ut etiam immortale per immortalitatem, quia mortale & immortale ſignificat quandam corporis ipſius habitudinem, & diſpoſitionem internam, unde admittenda eſt in ipſo corpore redivivo aliqua vis, affectio, aut qualitas, cujus beneficio intrinſecè fiat incorruptibile, & immortale. Dicitur etiam ſpirituale, quia ſpiritui vivificanti perfectè ſubjicietur. S. Thomas tres aſſignat cauſas immortalitatis beatorum: & damnatorum finalem, quæ eſt perpetuitas præmii, & pœnæ, quam ſtatuit Deus efficientem, quæ eſt DEUS, & formalem, quæ eſt anima. DEUS autem incorruptibile corpus facit præſtando animæ, ut in ipſum perfectè dominetur, quantum ad hoc, quòd ipſum vivificet. Quòd ſi quæras, quodnam ſit hoc dominium animæ in corpus, ut ipſum immortale conſtituat, reſpondetur tres modus hic poſſe intelligi, ſcilicet, quòd anima in ſe accipiat aliquam virtutem, qua carebat, cum corpus mortale informaret, quaque formaliter fieret potentior ad conſervandum corpus indemne ab omni corruptione. Alium modum poſſumus concipere, quo anima licèt nihil novi accipiat, corpus tamen aliter ſe habeat, ac immutetur, & animæ ſubjiciatur. Tertium modum concipimus ſi mutatio fiat, tam in anima quàm in corpore: ex his tribus modis ſecundus videtur præferendus, quia dominium animæ in corpus ſufficienter exprimitur citra dotem glorioſam, qua anima beata pro arbitrio ſuo regit ſuum corpus; quòd verò corpus reſurgens aliter ſe habeat reſpectu ſuæ animæ, quàm prius ſe haberet, adhuc poteſt tripliciter intelligi. Primò ut corpus deperdat aliquid quod habebat cum mortale erat, & quo conſtituebatur corruptioni obnoxium, ac mortale. Secundò, ut aliquid de novo accipiat, quo præſervetur à corruptione, & præſervetur ab interitu: ut eſſet qualitas præſervativa ab omni ægritudine, ac intemperie humorum. Tertiò, ut fiat antiquæ alicujus qualitatis vel ſubſtantiæ deperditio, & novæ acquiſitio; & hic tertius modus quo corpus fiat incorruptibile, à pleriſque præfertur aliis præcedentibus, eò quia D. Auguſtinus videatur eidem adhærere cum epiſt. 146. ponat *corruptionem emortuam, & ſtabilem vigorem* demit corruptionem, & addit vigorem: & lib. 21. de civit. cap. 4. de damnatis ait: *Habebit tunc iſta carnis ſubſtantia qualitatem ab illo inditam, qui tam multas miras edidit, quas videmus, ut eas quia multa ſunt, non miramur.* Utramque mutationem etiam Tertullianus ſubindicat inquiens lib. de Reſurrect. *paſſiones auferri, & mutationes conferri*, hoc eſt demere per quod corpus patitur, alteratur, ac tandem corrumpitur, & addere per quod corpus mutatur, & de corruptibili fiat incorruptibile. Hæc duplex mutatio, ſeu deperditio antiquæ alicujus diſpoſitionis; & novæ acquiſitio poteſt commodè explicari, ac intelligi dominium illud animæ in corpus; ſi explicetur, quomodo corpus humanum ſit mortale, ac corruptibile, quod contingit ob duplicem rationem, quarum prima communis eſt omnibus corporibus ſublunaribus ſimplicibus, & mixtis quatenus coaleſcunt ex materia privationis, ſeu ex materia quæ tranſit de forma ad formam virtute cauſæ alicujus efficientis extrinſecè novam formam in materia, & corrumpentis priſtinam. Ut corpus hoc pacto corrumpatur neceſſe eſt ſit ſuſceptivum novæ alicujus formæ incompoſſibilis cum

cum præcedente, conſequenter, ut in aliquam incurrat efficientem cauſam, quæ producat in materia corporis formam incompoſſibilem cum illa, qua præditum eſt corpus: & ut ipſam corrumpat: & ut hoc fiat, neceſſe eſt ut prius deſtruat proprias qualitates formæ corrumpendæ, & introducat contrarias, quæ ſint diſpoſitiones ad novam formam producendam. Quamobrem omnis hæc corruptio eſt quædam pugna qualitatum primarum, ſeu caloris frigoris, humiditatis, & ſiccitatis, ſiquidem per hanc pugnam fit alteratio tendens ad mutationem ſubſtantialem, hinc ſi corpus aliquod deperdat temperiem ſuarum primarum qualitatum, & dicatur habere materiam privationis, ac eſſe corruptioni obnoxium: ſin verò hanc non deperdat qualitatum temperiem, dicatur non habere materiam privationis, & non eſſe corruptibile quia quoties qualitates debitam ſubjecto ſervant temperiem non eſt ſubjectum corruptioni obnoxium. Idque commune eſt omnibus corporibus inanimatis; corpus enim humanum quia mortale eſt, habet conditionem, quæ non eſt ipſi communis cum cæteris corporibus ſed tantum convivèntibus, quia tametſi nullum ſit agens extrinſecum, quod vim faciat, ac corrumpat corpus humanum, ſenio tamen, & vetuſtate tabeſcens deficit, ac emoritur, & hæc eſt ratio, cur corpora viventia indigeant alimento, quo non egent corpora inanimata. Et quia hæc corruptibilitas communis eſt omnibus vegetantibus homo eâ non laborat ut homo: nec ut habet animam ſenſitivam, ſed tantùm quatenus vegetat adeo ut ſi in reſurrectione homo non habeat amplius corpus vegetabile, nec conditiones vitæ vegetantis, ſed tantùm ſenſitivæ, & rationalis, & poſſint conditiones vegetantes, & animæ vegetativæ ſeparari à corpore humano, quod tantum habeat conditiones animæ ſenſitivæ, & rationalis ritè intelligitur, quomodo homo de corruptibili fiat incorruptibilis. Hæc autem corruptibilitas in corporibus viventibus dupliciter poteſt contingere: primò quatenus per ſenium, & marcorem poſſunt corpora viventia deficere, deperdere vitam, & emori: & hæc corruptio fit per alterationem in primis qualitatibus deperdentibus illam temperiem; quæ requiritur ad vitam ſervandam. Secundò poſſunt deficere, & emori per diviſionem partium. Lapides enim, aqua, & alia elementa & miſta per diviſionem partium non corrumpuntur, ſed perſeverant in propria ſpecie, ſecus vivens per diviſionem ſuarum partium corrumpitur, deficit, & emoritur, vel ſtatim, vel poſt non multum temporis, & quò nobilius eſt vivens eò partium diviſarum interitus eſt celerior. Rurſus corruptio, quæ fit per alterationem adhuc eſt duplex una, quæ ſenio fit, & marcore, altera quæ vi & impetu agentis externi, & utraque eſt cauſa interitûs.

Dicendum quartò, corpus poſt reſurrectionem non fore vegetabile, proinde eſſe donandum incorruptibilitate, ratio eſt, quia tunc in corpore redivivo non erunt qualitates exigentes functiones animæ vegetantis per nutritionem, augmentationem, generationem, quia cum nullæ hujuſmodi functiones futuræ ſint in corporibus redivivis, ne in iiſdem quidquam ſuperfluat, ſintque ſtatui illi inutile, ideo facultates animæ vegetantis non erunt, in quo ſenſu dicitur, quòd corpus redivivum animale non erit, ſed fiet ſpirituale, hoc eſt, non erit animale, quia ad animæ vegetantis finem amplius non habebit ordinem, & facultate vegetante carebit: quia homo eſt corruptibilis indiget nutriri ut partes corruptæ, ac deperditæ reſtaurentur, & quia in ſtatu reſurrectionis unus homo alterum non generabit, neque ſubſtantia corporis redivivi deſinet, non indigebit facultate vegetante, ut nutriatur, ac reparetur ſubſtantia deperdita, neque ut alium hominem generet, ſiquidem ſunt hujuſmodi facultates officia naturæ, & ſubſidia pro reſtaurando defectu, & ſervanda ſpecie. Præterea ut homo nutriri poſſit neceſſe eſt habeat partes corporis in primis qualitatibus variè affectas, adeo ut ſint aliæ aliis calidiores, aliæ aliis humidiores, ſicciores, ac frigidiores, ut deprehenditur experimento, & in corpore vegetante ſunt ſemper qualitates aliquæ extraneæ, quæ pugnam invehunt, & ad illam exciant, quo pacto dicitur corpus animalis verſari in continuo motu, quia nutritur continuo, ſitque ſemper partium aliquarum deperditio, & novarum acquiſitio, & qualitates contrariæ ſemper inter ſe pugnant, adeo ut anima vegetans nunquam ſit in quiete, ſed ſemper in motu ac alteratione perpetua: hinc materia corporis animalis dicitur materia privationis, quia quantum motus, ſeu mutationis ſucceſſivæ habet, tantùm & privationis, non enim calidum cenſetur habere privationem frigoris, niſi cùm incipit calefieri: hinc in corpore humano anima vegetans non habet perfectum dominium in corpus, quia eatenus forma dicitur in materiam dominari quatenus eam habet, & ut ſuam poſſidet quaſi ſibi propriam, ac ſub dominio ſuo: & materia non appropriatur, ſeu non fit ſub dominio formæ, niſi quatenus eſt affecta qualitatibus propriis illius formæ, unde ſi corpus vegetabile, & animale aliquas affectiones alienas ab anima, ſeu adventitias habet, nondum dicitur perfectè ab anima poſſideri, ſic ignis elementalis qualitates propriæ ſunt calor in ſummo, & ſiccitas prope ſummum quamdiu ignis qualitates has non ita affectas habet, forma ſubſtantialis ignis non dicitur habere pacificum dominium in materiam, eò quia cum ignis nitatur ad ſtatum ſuum naturalem reduci, exigit aliquid debellandum, & corrigendum, ſicque eſt in motu non in quiete naturali. Anima igitur vegetans, quia ex ſua natura eſt ſemper in continuo conflictu, quo qualitates contrarias debellat, & novas acquirit, adeo ut fiat ſemper aliqua corruptio, & reparatio corrupti per nutritionem, & converſionem alimenti in ſubſtantiam aliti corpora rediviva in ſtatu reſurrectionis, quia amplius non erunt corruptioni obnoxia, non erunt vegetabilia, neque opus erit, ut vegetent, comedant, bibant.

Dicendum quintò, corpora rediviva fore perfectiſſima in ſenſu, ratio eſt, quia tametſi corpora rediviva careant facultatibus animæ vegetantis non ita deſtituuntur qualitatibus animæ ſentientis, hinc dicuntur corpora ſpiritualia, quatenus ut ſpiritus non erunt corruptioni obnoxia ac ſoli cognitioni ſervient, nullos emittentia fumos, nec vapores, nec excrementa, nec ullam ſentientia pugnam internam unius partis in aliam, ſed complexio totius corporis aptiſſima erit ad ſenſuum uſum, vivacitatem, & certitudinem, in quo ſenſu quia corpora rediviva ſunt ſpiritibus ſimilia dicuntur fieri ſpiritualia, non quod deperdant eſſe corporeum, ſed quia ſpiritus imitantur, eorum perfectio duo potiſſimùm habet ſcilicet acumen, ſeu vivacitatem, & certitudinem, ſeu veritatem in repræſentandis objectis: unde corpora

Digitized by Google

rediviva erunt perfecta in ſuis qualitatibus, ut ſenſus omnes ſua valeant obire munia abſque ulla contrarietate, & pugna, & ex hac temperie qualitatum orietur incorruptibilitas, quia eatenùs corpus conſtituitur incorruptibile, quatenus perfectè poſſidetur à forma abſque pugna qualitatum contrariarum quo pacto dicitur perſeverare ſemper in eodem ſtatu, ac fieri corpus ſpirituale, quod diſtinguitur ab animali, quia hoc eſt in perpetuo motu, ſeu mutatione, ſecus ſpirituale eſt in ſtatu conſiſtentiæ, ſeu ſtabili, & immutabili. Hinc anima vegetativa eſt quæ corpus mutat, ſenſitiva, quæ illud quietat: vegetativa enim tota eſt ad reparandum defectum naturæ per generationem, vel aggenerationem, ſeu nutritionem, ac propterea dicitur eſſe in continuo motu: ſecus anima ſenſitiva habet pro fine cognitionem, quæ ex ſe ſiſtit potius in objecto, quod repræſentat, & in illo quieſcit. Alii aſſerunt animam hominis reddere corpus incorruptibile, quod perfectè informat, quatenus omnibus qualitatibus, & accidentibus illius dat modum inhærendi ſtabilem diverſum à modo, qui inerat iisdem accidentibus inhærentibus corpori corruptibili. Hinc inferunt corpora rediviva habitura intimam ſibi incorruptibilitatem longè diverſam ab ea, quam Adamus habuit in ſtatu innocentiæ, quia homo reſurgens non habebit in ſe illam conſtitutionem, qua niſi extrinſecus fuiſſet Adam adjutus mortuus fuiſſet ſenio, & marcore. Neque timendæ ſunt corruptiones ab extrinſeco agente, quæ ſolent vi ſua & actione corrumpere debitum temperamentum, quia in ſtatum reſurrectionis nulla futura erit alteratio, nulla corruptio, nulla viciſſitudo in contrariis qualitatibus, ſed ſingula in perfecta quiete manebunt, ac conſpirabunt ad perpetuitatem illius ſtatus, quo pacto etiam explicatur, quomodo corpora rediviva nulli amplius futura erunt corruptioni obnoxia.

Quòd ſi dicas corpora damnatorum eſſe ab ardentiſſimo igne gehennæ plures cruciatus paſſura ut Evangelicus dives, qui viſo Lazaro in ſinu Abrahæ petiit ipſum mitti ad leniendos ſuos cruciatus inquiens: *Crucior in hac flamma*, ergo ſaltem corpora damnatorum fient corruptioni obnoxia. Sed contra negatur conſequentia, quia ignis gehennalis corpus damnati hominis non alterabit, nec calefaciet, ſed tantùm ſenſum doloris eidem infliget, quia corpus damnati capax eſt hujus ſenſitivæ paſſionis dolorificæ, non verò alterativæ, quia hæc non niſi in aliqua ex primis qualitatibus poſita eſt: & non fit niſi cùm una qualitas inducitur in ſubjectum alterius cum abjectione contrariæ & quia corpus damnati nullam privationem contrarietatis habet, non poteſt illas deperdere ob modum inhærentiæ, quem habent: hinc corpus damnati in medio fornace non abſumetur igne, quia nulla eſt naturalium cauſarum activitas, quæ ſuperare poſſit formalem reſiſtentiam qualitatum illius corporis. Inſtabis corpora damnatorum erunt compoſita ex materia, & forma, ergo erunt corruptioni obnoxia. Sed contra negatur conſequentia, quia tametſi materia dicatur à Philoſopho eſſe principium corruptionis poteſt tamen ita aliqua forma actuari ut eam amplius deperdere non valeat ex defectu vel agentis extrinſeci non valentis formam illam deſtruere, vel ex intrinſeca temperie qualitatum, quæ non ſit alterationi obnoxia, & corpora rediviva in ſtatu reſurrectionis, hoc pacto erunt incorruptibilia, unde Tertullianus *de reſurrect. cap.* 57. aſſerit, carnem poſt reſurrectionem non futuram paſſibilem, ſed impaſſibilem ait ipſe: Quia in ipſum manumiſſa eſt à Domino, ne ulta pati poſſit.

Dices homines in ſtatu reſurrectionis habituros ſuorum ſenſuum functiones: atqui hæ non fiunt ſine ſpirituum commotione rarefactione, & diſſipatione ex qua oritur marcor in corpore ex marcore corruptio, & ex corruptione interitus, ergo corpora rediviva adhuc erunt corruptioni, & interitui obnoxia. Sed contra, quia ſpiritus omnes animales in corpore redivivo, & in ſtatu reſurrectionis erunt immutabiles, & ex eorum habitu ſemper ſervabunt eandem corporis temperiem. Duplex ſolet aſſignari actio objecti ſenſibilis in ſenſum, & ejus organum una quæ naturalis dicitur, & alterativa: & alia, quæ intentionalis vocatur: ignis afficiens carnem illi ſui caloris, ſicci, intenſi, intentionalem ſpeciem imprimit, ut ſenſorium hac ſpecie affectum exprimat illius caloris ſicci ſenſibilis, & tactilis, tactum rurſus ſenſorium ipſum ſeu organum calefacit, & exiccat. Prima actio eſt organi tactus perfectiva, quia per illam ſpeciem tactus fit potens tangere, & exercere ſuam propriam functionem, quæ procul dubio perfectio eſt quædam: ſiquidem perfectius eſt objectum ſuum ſentire, quam ſtupore affici, & ſenſu carere: ſecunda actio, quæ alterativa dicitur non eſt perfectiva, ſed organi deſtructiva, quia aufert illi mediocritatem primarum qualitatum, & illam temperiem quam organum tactus exigit: inter has duas actiones objecti tactilis eſt ordo iſte, quia intentionalis ſit prior natura, quàm naturalis: & hæc ſit primæ quaſi accidentaria, & inutilis, & noxia ſenſui: etenim intentionalis fit inſtanti breviſſimo tempore, quia ſine pugna contrariorum, & reſiſtentia: alterativa verò exigit tempus ob rationes oppoſitas. Præterea intentionalis eſt à natura inſtituta, & altera naturalis, & alterativa ab animali, quod ſi eam ſibi commodam putat, procurat, ſi noxiam cenſeat, declinat. In viſu etiam prior eſt oculi illuminatio, ac ſpeciei intentionalis, ſeu viſualis impreſſio, & ipſa viſio quam ſit ſpirituum viſoriorum diſſipatio, quæ non fit niſi per calefactionem, & rarefactionem. Corpora igitur rediviva ſenſus erunt habitura vivaciſſimos, ac eorundem functiones perfectas abſque ulla tabe ſine ullo marcore, aut corruptione, quia corpus ſpirituale non animale erit.

Dicendum ſextò, reſurrectionem mortuorum futuram in extremo judicio cum Chriſtus deſcendet de cœlo, & Angelos præmittet cum tuba, ut mortuos excitent, ac convocent ad judicium. Hac tuba perſonante illico quavis diſrupta mora omnes mortui veluti è ſomno excitati reſurgent, & comparebunt ſuper terram, ac celerrimè in locum judicii transferentur. Hinc tria concurrent ad hanc reſurrectionem. Primo ut particulæ materiæ ex quibus eſt corpus formandum in locum unum congerantur. Secundò ut corpora rediviva ex illis particulis materiæ ſuperſtitis iterum efformentur. Tertiò ut corpora jam efformata uniantur animæ à qua vivificentur. Circa primum docent plures particulas materiæ Angelorum miniſterio eſſe in loco uno congerendas, quod tamen vide-

videtur captu difficile, quia corpora in millenas particulas reſoluta ad diſperſa erunt per varios terrarum tractus quarum aliæ in Oriente, aliæ in Occidente, aliæ in aëre nubibus permixtæ, & aliæ in mari erunt, adeo ut ex pluribus diſtitiſſimis locis unius corporis particulæ ſint colligendæ, cum enim humanum corpus coaleſcat ex materia humida, & ſicca & totum humidum, & ſimul potior pars ſicci reſolvatur in vapores qui ſparguntur per totum orbem: & ſiccum ſuperſtes, quamvis pluviis madefiat, ſenſim totum abſumitur & in auras diſſipatur: Rurſus humana corpora vel putreſcunt in terra, & ſimiliter ſolvuntur in vapores, qui per ventos nubibus immixtos deferuntur ferè per totum orbem vel delapſæ in terram ſua eidem rudimenta communicant, germinantque in herbas, quæ à beſtiis comeduntur, & tranſeunt in ſubſtantiam bruti, quia igitur particulæ corporis humani tot mutationes ſubeant, ac in varias brutorum, vel etiam vegetabilium ſpecies, & individua transferantur videtur captu per quam difficilè, quomodo ab Angelo poſſint tam brevi tempore cognoſci, & ſimul congregari cum potentia Angeli finita ſit, & limitata ejus ſphæra.

Quod verò tempus colligendi hujuſmodi corporis partes futurum ſit breviſſimum apertè indicat Apoſtolus 1. Corinth. 15. ſcribens. *In momento in ictu oculi mortui reſurgent*, ſi in ictu oculi breviſſimum erit tempus ut videatur eſſe inſtar momenti, loquitur Apoſtolus de toto opere reſurrectionis, quod fiet ſimul ac inſonuerit tuba. Præterea non ſolum innumeris locis erunt particulæ illæ diſperſæ, verùm etiam innumeris modis variatæ, & per innumeras ferme formas, ac ſpecies transfuſæ, nec ullum erit veſtigium, unde cognoſci poſſint ad quod ex tot millibus pertineant corpus. Præterea quia ad plurima corpora aliquæ pertinebunt, cum interdum homines carnibus veſcantur humanis. Rurſus quia multa in corporibus eorum, qui mutili vel manci fuerunt ſupplenda erunt, & fortiſſis ex iis particulis, quæ aliquando eidem corpori junctæ fuerunt, & poſtea difflatæ per calorē naturalem; & eſt captu difficile, quomodo ab Angelo poſſint hæc omnia ſtatim cognoſci ac ſeligi, ac in locum unum congregari. Hinc quamvis Angeli poſſint ſervire in quibusdam cineribus colligendis, non tamen in omnibus quæ ad corporis totius conſtitutionem ſpectabunt. Quamobrem valde credibile eſt, hoc totum virtute divina peragendum eſſe, quia Deo omniſcio omnes illæ particulæ in quocunque ſint loco ſitæ, vel in quamcunque aliam ſint ſubſtantiam mutatæ notiſſimæ ſunt, & quia creaturæ omnes ſubjiciuntur pleniſſimo ejus imperio, cui paratiſſimæ ſunt parere ſufficit Dei voluntas ut in momento in ictu oculi congregantur, & ſimul uniantur ad conſtituenda humana corpora: ſicut creaturæ ex nihilo ad Dei imperium venerunt, ac univerſum orbem conſtituerunt: Ipſe dixit, & facta ſunt, Geneſ. 1. *Fiat lux, & facta eſt lux*; ita facilius erit ex præſuppoſita materia ad priſtinum ſtatum corporis accedere. Quod ſi dicas in ſcripturis haberi Deum miſſurum Angelos cum tuba, qui colligent electos à quatuor ventis. Reſpondent plures Deum per miniſteria Angelorum eſſe collecturum cineres electorum, quæ tamen collectio cinerum ex quibus corpus formandum erit, non fiat in puncto mathematico temporis, quia non eſt opus tanto miraculo, unde ſufficit ut in tempore hæc translatio fiat, quod tamen ob brevitatem ſit imperceptibile. Alii tamen reſpondent Deum miſſurum Angelos cum tuba, qui colligent electos jam reſuſcitatos ut compareant ad locum judicii, quia non loquitur de collectione cinerum, ſed de electorum jam reſuſcitatorum, & hæc explicatio probabilior videtur. Cæterum in quem locum ſint particulæ corporum congregendæ varia ſunt Doctorum placita, credibile tamen videtur eſſe congerendos ad monumenta vel in eum locum, ubi plus materiæ illius corporis remanſerit. Poſita hac collectione materiæ ſtatim divina virtute corpora formabuntur, accipientque diſpoſitiones ſibi, & animæ congruentes, non tamen fiet hæc formatio in inſtanti indiviſibili ob motum localem, quem exigit; ſed breviſſimo tempore, & quaſi imperceptibili in cujus ultimo inſtanti, in quo ipſa formatio compiebitur unietur anima corpori, & reſurrectio complebitur. Quod ſi reſurrectio ſumatur pro unione animæ cum corpore, hæc fit in inſtanti, ſin verò accipiatur pro tota illa operatione, qua particulæ colliguntur, & corpora humana ex iiſdem formantur, tunc fiet in tempore quamvis breviſſimo, ac imperceptibili, quia non ſolum corpus quoad extimam apparentiam, & ſuperficiem, ſed etiam ſingula interna membra, viſcera & artus debent efformari ex iiſdem materiæ particulis, quibus antea coaleſcebant, neque adhærendum puto aſſerentibus ſufficere, ut ex eadem materia, & maſſa conſtet corpus; quia inde ſequeretur, quòd non eſſent eadem oſſa, eædem venæ, arteriæ, nervi, nec eadem viſcera, quia non eadem eſſet materia harum partium poſt reſurrectionem quæ antea fuit, conſequenter non eſſet idem numero corpus organicum, quamvis totum corpus ſit ex eadem materiæ maſſa. Præterea quia nulla eſt ratio, cur ſingulæ particulæ non debeant ſuis reſtitui membris, & locis, cum Deo æquè facilè ſit, ac neceſſarium ad perfectam identitatem corporis reſurgentis: ſi materia diverſa eſſet non reſurgerent eadem numerò membra, eadem oſſa, eadem caro, & iidem artus, qui antè fuerunt, quod non videtur eſſe conſentaneum ſacris ſcripturis, cum dicat Iob. 19. *Rurſus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum: quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt & non alius*; loquitur Iob de pelle carne, & oculis, ſeu de iiſdem membris corporis, quæ tunc habebat. Statua refuſa non eſt eadem numero, ſed tantum ſpecie, quia refunditur ex eadem maſſa in confuſo, non diſtinctè ſingulæ partes ex iiſdem materiæ partibus, ex quibus primæ ſtatuæ partes conſtabant.

In reſurrectione igitur mortuorum reſpeſpectu eorum, quæ fient immediatè à Deo dici poſſunt fieri in inſtanti, ut ait Apoſtolus 1. Corint. 15. *In momento in ictu oculi mortui reſurgent*, id eſt in diviſibili, ut eſt punctum temporis & ictus, ſeu nictus oculi: quia virtus infinita Dei ſubito operatur ſi velit; & reſurrectio fiet virtute divina, ut docet Damaſcenus *lib.* 4. *de fide Ortho-*

Orthodox. quæ infininita eſt. Quod verò fiet ab Angelis fiet tempore imperceptibili, hoc eſt breviſſimo tempore non tamen indiviſibili; idque ob facilitatem operandi, quæ Angelis ineſt: Deus in reſurrectione mortuorum utetur miniſterio Angelorum in iis præſertim, quæ corporaliter fieri debent: ratio eſt quia ut ait D. Aug. lib. 3. de Trinit. cap. 4. *ſicut corpora craſſiora & inferiora per potentiora, & ſubtiliora quodam ordine reguntur, ita omnia corpora reguntur à Deo per Spiritum vitæ rationalem:* etenim in reſurrectione erit aliquid pertinens ad transmutationem corporum, ſcilicet collectio cinerum, & eorum præparatio ad reparationem humani corporis; & hoc munus Angelis demandabitur: anima autem ſicut creata eſt à ſolo Deo immediatè, ita eadem immediatè à Deo unietur corpori ſine angelico miniſterio; ſolet hoc Angelorum miniſterium vocari vox Archangeli 1. *ad Theſal.* 4. Naturaliter igitur non poteſt anima reuniri corpori, imò neque virtute Dæmonis, vel alterius Angeli: quia anima utpote ſpiritualis non ſubjacet potentiæ ulli corporali, nec Dæmoni, ex quo infertur reſurrectionem non poſſe fieri à creatura; & ſi quæ reſurrectio dicitur à Dæmone facta; non fuit vera reſurrectio ſed illuſoria, & præſtigium. Cæterum reunitur anima corpori in inſtanti, quia hæc unio fit à ſolo Deo, cujus operativæ virtuti nihil poteſt reſiſtere.

Præterea quia non poteſt eſſe ſucceſſio in receptione formæ niſi propter partes formæ introducendæ, vel propter partes corporis, quarum una prius recipit formam, quàm alia; & neutrum in hac unione poteſt intervenire: hinc reſurrectio ſi ſumatur pro reunione animæ ad corpus fit in inſtanti.

Fiet autem hæc reſurrectio mortuorum in valle Joſaphat. Hæc autem tria collectio cinerum, formatio corporum, & unio animarum cum ſuis corporibus fient ad noviſſimæ tubæ ſonitum ex Apoſtolo 1. Corinth. 15. qui ſonitus adeo erit ingens, ut ab omnibus toto orbe facile audiri poſſit: ait enim Chriſtus Joan. 5. *omnes qui in monumentis ſunt audient vocem filii Dei:* ſeu omnes mortui audient vocem, quæ Chriſti imperio ab Angelis die univerſalis judicii edetur: *& omnes, qui audient vivent*, ſeu illico vitam accipient, ſeu anima corpori efformato miniſterio Angelorum unietur: ex quo colligitur quòd mortui audituri hanc vocem excitabuntur ad vitam: & quamvis Cajetanus cenſeat, præfata verba eſſe intelligenda methaphoricè, adeo ut mortui dicantur audire, non quod ſint percepturi ullam vocem; ſed quia inſtar audientium voci illi obedient interno impulſu, ac reſurgent. Communior tamen, & probabilior ſententia eſt, mortuos audituros ante reſurrectionem hanc vocem vocantem ad judicium non tamen auribus corporis, ſed animæ impulſu, ac intellectu, ſicut Angeli, & Dæmones dicuntur voces audire non auribus corporeis, ſed Spiritus intellectu: quia mortui prius dicuntur audire, poſtea vivere: *& qui audierint vivent:* unde mortui corpore ratione animæ dicuntur audire: ad hunc auditum ſuis animæ ſiſtentur corporibus, veluti impulſæ vi hujus vocis & ſtatim iiſdem unientur: hoc pacto Lazarus in ſepulchro quatriduanus audivit vocem Chriſti dicentis: *adoleſcens tibi dico ſurge.* Deus enim per hanc vocem applicavit ſuam omnipotentiam ad hunc effectum ut mortui reſurgerent.

Quòd ſi objicias, mortuos carere auditu & conſequenter non poſſe vocem audire. Reſpondetur, quod ſicut formæ ſacramentorum habent virtutem ſanctificandi non ex hoc quod audiantur; ſed ex hoc quod proferantur, alioquin ſurdi non poſſent per ſuſcepta ſacramenta ſanctificari quod falſum eſt: ita vox illa in die judicii quicquid dicatur eſſe, habebit efficaciam inſtrumentalem ad reſuſcitandum; non ex eo quod ſentitur, ſed ex eo quod profertur. Præterea poteſt etiam reſponderi quod audient, ſeu ſentient vim hujus vocis, cui ſtatim obedient reſurgendo perinde ac ſi audirent vocem filii Dei vocantis ea, quæ non ſunt, quaſi ea quæ ſunt. Hac igitur voce congregabuntur electi ex ſingulis mundi partibus ad locum deſtinatum pro judicio; conſueverunt etiam olim Judæi ſono tubarum congregare hominum cœtus, quem morem judicat Chriſtus Matth. 24. cum ait: *Mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos ejus à quatuor ventis, à ſummis cœlorum usque ad terminos eorum:* neq; aliter congregabunt eos niſi convocando tubarum ſono, & quidem ex omni orbis parte quia ubique fiet reſurrectio, ut ſignificant verba illa *à ſummis cœlorum usque ad terminos terræ.* An verò plures futuræ ſint tubæ, vel una tantùm ſit ſuffectura; plures eſſe futuras docent Sanct. Chryſoſtomus 1. ad Theſſal. 4. Oecumenius S. Anſelmus in Elucidario & alii, quæ ſententia videtur probabilior, quia Chriſtus Matth. 24. ait: *Mittet Angelos ſuos cum tuba* ſcilicet plures Angelos, quorum ſinguli erunt cum ſua tuba: ſi una tantum eſſet tuba non eſſet opus mittere plures Angelos, quia unus ſolus ſufficiet ad unam tantum inflandam tubam. Rurſus quia per tubam fiet electorum congregatio plures erunt tubæ, ſicut & plures Angeli quorum ſinguli ad juſſum Archangeli eodem momento ubique terrarum propriam ſuam inflabunt tubam: perinde ac milites in arcis obſidione ad juſſum præfecti exercitus per diſrupti propugnaculi hiatum omnes arcem adoriuntur, nituntur ingredi, & occupare. Unde D. Paulus 1. ad Theſſ. 4. ſcribit: *In juſſu & in voce Archangeli, & in tuba deſcendet de cœlo*, hoc eſt in juſſu ſeu in Imperio. An verò huic tubæ admixta erit vox illa articulata: *Surgite mortui, venite ad judicium*, plures negant, inter quos Cajetanus, Janſenius Maldonatus; eo quia ipſe tubæ ſonus hoc ipſum ſufficienter ſignificabit, adeo ut opus non ſit alia voce, perinde ac indicabit Judicis adventum tametſi voce non exprimatur. Quòd ſi dicas Chriſtum Matth. 24. aſſerere: *Mittet Angelos ſuos cum tuba & voce magna*, reſpondetur illam particulam & in textu illo non habere vim copulæ, ſed tantùm expoſitionis, quia textus græcus habet: *cum tuba vocis magnæ*: Quod verò attinet ad reprobos plurium Angelorum miniſterio opus erit, quia ut habetur Matth. 15.

Exibunt

Digitized by Google

Exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum: ſcilicet ut transferant ad judicii locum quod breviſſimo tempore ab uno tantùm fieri non poteſt: unde ad congregandos electos tantùm opus erit illorum miniſterio Angelorum, qui tubas erunt inflaturi: ad reprobos autem quia ſe ipſos transferre non poterunt opus erit aliis qui illos transferant, imò non deſunt, qui putent, eos transferendos eſſe non per bonos Angelos ſed per Dæmones. Probabilior tamen ſententia eſt, quòd erunt transferendi per Angelos æterni Judicis adminiſtros non ſine ſpeciali divinæ omnipotentiæ auxilio, ut hæc translatio celerrimè fiat, ſiquidem cum Dæmones ſint rei, & reus reum non ſoleat ſiſtere, nec præſentare judici, probabilius eſt reprobos eſſe transferendos per Angelos bonos.

Si quæras in quem locum erunt reprobi transferendi, & congregandi, reſpondetur Patrum, & Doctorum communiorem ſententiam eſſe eos in valle Joſaphat eſſe congregandos: eſt autem hæc vallis juxta montem Oliveti prope Jeruſalem, ut deducitur ex cap. 3. Joëlis, ubi habetur: *Ecce in diebus illis, & in tempore illo cum convertero captivitatem Juda, & Jeruſalem congregabo omnes Gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat, & diſceptabo cum eis ibi ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſrael:* & nonnulli interjectis: *Conſurgant, & aſcendant Gentes in vallem Joſaphat: quia ibi ſedebo ut judicem omnes gentes in circuitu:* in hiſce locis Prophetam loqui de extremo judicio docent communiter Patres, & manifeſtè deducitur ex toto contextu, agitur ſiquidem de temporibus noviſſimis, quibus convertentur Judæi, & exercitus impiorum una cum Anti-Chriſto delebitur, eruntque ſigna in ſole, luna, & ſtellis, & Meſſores Angeli falcem immittent in meſſem, & vindemiam vineæ humani generis inſtituent, & impiorum torcularia ſanguine & ſuppliciis redundabunt. Hæc omnia ad extrema tempora pertinere ſatis perſpicuum eſt, & conſtat ex *Apocal.* 14. Quamobrem hæc mortuorum congregatio in valle fiet Joſaphatea, quia congruum erat etiam aliis myſteriis, ut in illa regione ipſe Judex ſit judicaturus omnes homines, ubi ipſe pro ſalute omnium fuerat iniquè judicatus, & ibi appareat ejus majeſtas, ubi antea viſa fuit ejus abjectio, ibi ſplendeat ejus magnitudo, cujus humilitas habita fuerat antea contemptui, & tandem ut ibi deſcendat de cœlo, ubi antea ad cœlum aſcenderat, & totum noſtræ redemptionis, & ſalutis opus eodem loco, quo fuerat inceptum, abſolveretur, & compleretur. Idque viſi ſunt ipſi Angeli indicâſſe Actor. 1. quando Dominus ad cœlum aſcendit è medio terræ Judæorum; non tamen cenſendum eſt totam illam reſurgentium multitudinem in hac ſola valle continendam eſſe, ſufficit enim ſi vallis Joſaphatea fuerit meditullium tantæ multitudinis, quæ longè, lateque extra vallem per circuitum dilatabitur, ac per plura & plura milliaria in omnem partem ſe diffundet. Joſaphat interpretatur *Dominus judicabit.* Quapropter quilibet locus judicii dici poteſt vallis Joſaphat, quia eſt vallis, in qua Dominus erit judicaturus. Verùm quamvis nominis etymologiam ſpectemus, id verum ſit, revera tamen non ubicunque Dominus judicat, eſt ibi vallis Joſaphat, ſicut ſi nominis etymologiam ſpectemus Bethlehem interpretatur domus panis, & tamen non in quacunque domo eſt panis, ibi dicitur Bethlehem, unde vallis Joſaphat, erit locus determinatus juxta montem Oliveti propè Jeruſalem, & cùm ſcriptura aſſerat extremum judicium futurum in valle Joſaphat, & una tantùm ſit vallis, quæ hoc homine ſpecialiter ſignificetur de ſpeciali hoc loco intelligendum eſt judicium futurum, alioquin ſi vellemus nominum interpretationes, ac etymologias attendere, eludi poſſent plures ſcripturarum textus, qui ut certi reverentur.

An verò ſint omnes homines morituri priùsquam incipiat dies judicii, ac univerſalis mortuorum reſurrectio cùm enim valde probabile ſit plures homines victuros, cum ſigna apparebunt in aëre cœlo & elementis futuri judicii imminentis, oritur dubium, an omnes ſint tunc morituri etiam fideles, & viri ſancti, qui tunc ſuperſtites erunt, vel an abſque ſeparatione animæ à corpore ſint immutandi, ſeu habituri corpora glorioſa, perinde, ac ſi non fuiſſet peccatum, mors non fuiſſet mundum ingreſſa, & omnes homines nulli obnoxii morti fuiſſent beatitate donandi. Patres non videntur in hac quæſtione convenire ob bina ſcripturæ loca, plures enim inficias eunt omnes morituros, idque ob Apoſtolum Paulum ſcribentem 1. ad Corinth. 15. *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur*, legitur enim in aliis exemplaribus extra lectionem vulgatam omnes quidem non dormiemus, omnes verò immutabimur: & ita ſentiunt D. Chryſoſtomus *homil.* 42. Didymus Author Græcus, Theodorus, & alii plures Doctores Græci: ſed Patres Latini præſertim Ambroſius, Auguſtinus, Fulgentius, Hieronymus, Tertullianus, & D. Thomas adhærent lectioni vulgatæ, eò quia ſit conformior toti textui, & nituntur etiam, quia Apoſtolus 1. ad Theſſal. cap. 4. ait: *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui reſidui ſumus in adventum Chriſti non præveniemus eos, qui dormierunt.* Verum adhærentes ſententiæ negativæ, quòd non omnes ſint morituri præſertim viri pientiſſimi, reſpondent Apoſtolum ad Theſſalonicenſes non loqui de ſe ipſo, ſiquidem certum eſt D. Paulum fuiſſe mortuum, & Romæ martyrium conſummâſſe, ſed explicant D. Paulum fuiſſe locutum de Chriſtianis qui in fine mundi adhuc vivent, & huic ſententiæ videtur adhærere D. Hieronymus epiſt. 148. ad Marcellam ubi ait: *Hoc ex ipſius loci continentia ſciri poteſt, quòd ſancti, qui in adventu Salvatoris fuerint deprehenſi in corpore in iiſdem corporibus occurrant ei; ita tamen ut inglorium, & corruptivum, & mortale gloria, & incorruptione, & immortalitate mutetur, ut qualia corpora mortuorum reſurrectura ſint in talem ſubſtantiam etiam vivorum corpora transferantur.* Tertullianus etiam videtur hanc ſententiam approbare lib. de reſurrect. cap. 4. ex illo D. Pauli 2. ad Corinth. 5. ubi ſcribit: *Nam & in hoc ingemiſcimus &c. ſi tamen veſtiti non nudi* in-

Digitized by Google

inveniamur, quinimò etiam D. Auguſtinus lib. de peccat. mort. cap. 31. ob hunc textum D. Pauli ad Corinth. arbitratus fuit, nonnullos ſine morte commutandos, & glorificandos, & videtur etiam huic ſententiæ favere ſymbolum Apoſtolorum: *Inde venturus eſt judicare vivos, & mortuos.* Verùm per vivos, & mortuos ſancti Patres intelligunt animas & corpora adeo ut Chriſtus dicatur judicaturus non ſolas animas, quæ ſemper vivunt utpote ſpirituales, immortales, verum etiam ipſa corpora, quæ mortua erant, & reſurgent. Anima enim poteſt in cœlis eſſe, vivere, & corpus in ſepulchro putreſcere, ita ſentiunt Methodius & Didymus apud Div. Hieronymum. Alii tamen communiter cum Div. Auguſtino per vivos intelligunt bonos, & electos; & per mortuos ipſos reprobos. Verum licet neutra ſententia ſit contra fidem, ut notat Divus Thomas *in 1. Corinth. 15. lect. 8.* & *in 4. diſt. 43. quæſt. 1, art. 4.* Eccleſia tamen adhærens ſcripturis ſeveriorem ſententiam tenet, quæ aſſerit neceſſe eſt omnibus mori juxta Div. Paulum ad Hebræos 9. *Statutum eſt omnibus hominibus mori & poſt hoc judicium*, ubi Apoſtolus ait, non futurum judicium, niſi poſtquam omnes homines fuerint mortui, idque confirmat 1. Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur*, & quamvis hi textus poſſint variè interpretari, Eccleſia tamen illos de univerſali omnium hominum morte intelligit. Tum quia 1. Corinth. 15. ait Apoſtolus *omnes reſurgemus*, & neminem excipit, & Græci legunt *omnes dormiemus* hinc Tertullianus lib. de reſurrect. cap. 15. ait: *Unum opinor apud omnes edictum Dei pendet, reſurrectio mortuorum, cum audio reſurrectionem homini imminere, quæram neceſſe eſt, quid ejus cadere ſortitum ſit, ſiquidem nihil reſurgere expectabit, niſi quod ante ſucciderit.* Ratio itidem favet huic ſententiæ, qua omnes homines dicuntur morituri, ſiquidem juſtitia divina mortem inflixit ob Adæ peccatum: atqui omnes homines una excepta Virgine Matre contraxerunt peccatum originale, conſequenter ſunt omnes obnoxii morti, ac pœnæ peccati ſubjacent, ergo quotquot vivent in die judicii etiam ipſi morientur, vel in raptu, ut putant Div. Auguſtinus & Anſelmus, vel in terra, qui locus eſt morientium, ut docet S. Thomas & poſtea ſtatim canente tuba reſurgent.

CAP.

CAPUT XI.

Donantur explicatu plures circumſtantiæ pertinentes ad judicium univerſale.

J[illegible] ſcripturis multipliciter ſumi- [illegible] judicium diſcretionis, [illegible] Pſal. 42. [illegible] *Judica me Deus,* [illegible] *cauſam meam de gente non ſancta*. aliud [illegible] damnationis, de quo Joan. 3. ha- [illegible] *non credit, jam judicatus eſt*, & Joan. 5. [illegible] *qui mala egerunt in reſurrectione ju-* [illegible] aliud eſt occultum, & aliud manife- [illegible] pœna, qua nunc unusquisque ho- [illegible] ad purgationem, aut admone- [illegible]; aut ſi contempſerit vocatio- [illegible] Dei, excæcatur ad damnatio- [illegible] D. Auguſtinus *Tract. 43. & 52. in Joan.* [illegible] manifeſtum eſt, ut ait idem Auguſtinus, [illegible] Dominus judicabit vivos, & mortuos, [illegible], & malis ſupplicia tribuentur. [illegible] judiciis videtur Dominus dixiſſe [illegible] *Qui verbum meum audit, & credit ei, qui* [illegible] *habet vitam æternam, & in judicium non* [illegible] *a morte in vitam*, hoc eſt, non ve- [illegible] judicium manifeſtum, quia quod tranſit de [illegible] per aliquam afflictionem, qua Deus [illegible] hominem, quem recipit. Judicium [illegible]. Qui autem non credit, jam judicatus [illegible] occulto judicio jam præparatur ad illud [illegible] explicat D. Auguſtinus *Enarrat. in* [illegible] occultum fit in hac vita, in qua [illegible] quos recipit, ut [illegible] de- [illegible] merita. Manife- [illegible] poſt mortem, cum unicuique ne- [illegible] mortali, ſeque ante divinum [illegible] cogitationum verborum, [illegible] reddere, ac judicis ſubire ſen- [illegible] judicium duobus diverſis tempori- [illegible] ſtatim cum quis moritur, & ani- [illegible] à corpore, & ſecundo in fine mundi: [illegible] primum particulare, ac privatum di- [illegible] proprium uniuſcujusque morientis, & [illegible] judicio ſunt locutus Apoſtolus, cum ad He- [illegible] 9. ſcripſit: *Statutum eſt omnibus homini-* [illegible] *mori, poſt hoc autem judicium*, aliud erit [illegible] univerſale, eo quia uno eodemque die, & [illegible] ſimul homines vocabuntur, & ſtabunt [illegible] ſummi judicis ſpectantibus, & audien- [illegible] hominibus, quotquot vixerunt à [illegible] ad id temporis, & audient ſen- [illegible] latam: & reprobi ſtatim à ſiniſtris ju- [illegible] in terris, detrudentur in ignem æternum [illegible] Diabolo, & Angelis ejus, electi autem obviam [illegible] in aere, & cum ipſo ingredientur [illegible] in cœlis ipſis [illegible] ante mun- [illegible], & ſic ſemper in cœlis cum Do- [illegible]

[illegible], quæ adventum Chriſti ad judicium uni- [illegible] præcedent, plura erunt, & quidem inſolita, [illegible] præ cæteris erit ignis, quo orbis con- [illegible]. Videtur tamen à Sanctis Patribus dubi- [illegible], quo mundus con[illegible], ſit ante- [illegible] Judicis adventum, an ſecuturus, D. Augu- [illegible] *lib. 20. de civit. cap. 16. & 30.* [illegible] Judicis adventum, [illegible] [illegible], & hæc ſen- [illegible] ex ſcripturis Pſal. 96. *Ignis ante* [illegible] *præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domini, a facie Domini omnis terra. Annuntiaverunt cœli juſtitiam ejus, & viderunt omnes populi gloriam ejus*, ubi prius ponitur ignis exurens omnia poſtea Judicis apparitio: quod verò Regius Vates in hoc Pſal. 96. loquatur de adventu Domini in judicio univerſali, patet, ex D. Paulo ad Hebræ. 1. Tum quia David Pſal. 49. ait: *Ignis in conſpectu ejus exardeſcet, & in circuitu ejus tempeſtas valida. Advocabit cœlum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum*: ubi ignis etiam præcedit, & judicium ſubſequitur, Iſaiæ 16. *Ecce Dominus in igne veniet, & quaſi turbo quadrigæ ejus reddere increpationem ſuam in flamma ignis, quia in igne Dominus dijudicabit.* Si igitur Dominus venturus eſt in igne, ſeu cum igne, jam ignis non ſubſequitur, ſed potius antecedit Judicis adventum perinde ac ſatellites ſolent anteire: & hoc igne æternus Judex delere incipiet mundum, perinde ac olim per aquam eundem delevit, in quo ſenſu intelligitur, cum dicitur, quod erit *judicaturus ſæculum per ignem.* Ex eo itidem firmari poteſt, quia cum plurimi juſtorum non omnino puri, ac defœdati ab omni labe, vel reatu peccati indigebunt expiatione, proinde per ignem erunt expiandi ſeu judicandi juxta Apoſtolum. 1. Corinth. 3. Et hæc expiatio, ſeu purgatio à labe, & reatu cordis peccati fieri debet ante Judicis ſententiam, ut plenè purgati poſſint cum aliis rapi obviam Chriſto in aere, & per ſententiam Judicis ſtatim cœlum conſcendere, non enim congruum eſſet, ſi poſt ſententiam latam purgarentur, cum ſententia feratur juxta merita, & demerita, quæ vigent dum ſententia profertur. Et ita videntur docere Sancti Patres, præſertim Auguſtinus *lib. 40. Homiliarum homil. 16.* eò quia Apoſtolus aſſerat opus cujusque igne probandum. Triplex hujus ignis eſt effectus, quorum primus erit diſſolvere corpora omnia mixta in elementa, quia cum omnia corpora mixta condita fuerint ad uſum temporalis vitæ humanæ, hac ceſſante nulli erunt amplius uſui, conſequenter reſolvenda ſunt in ſua principia, ex quibus compacta fuerunt, ac ſuis reſtituenda elementis. Hinc diſſolventur omnia ſaxa, metalla, rupes, arbores, animalia, & inſtar ceræ omnia liqueſcent, imò & exuretur ipſum mare, & in illo piſces, & quidquid mixti in eodem reperitur, ut etiam in aëre quidquid materiæ erit inflammabilis. Idque colligitur ex ſcripturis, 2. Petri 3. *Adveniet autem dies Domini tanquam fur, in quo cœli magno impetu tranſient, elementa verò calore ſolventur, terra autem, & quæ in ipſa ſunt opera, exurentur.* Per cœlos intelligitur ſuperior aeris pars plena vapore, & inflammabili habitu per elementa, quæ calore ſolventur, ſignificatur mare, & inferior aeris pars, de quibus dicitur, elementa ignis ardore tabeſcent, quibus ſignificatur quidquid illis ineſt concretionis ſolvendum. Non enim per cœlos intelliguntur cœli, in quibus ſol, luna, & ſtellæ micant, ſed ſuperior aëris pars, quæ multo halitu pingueſcit, ut explicat D. Auguſtinus *lib. 10. de Civit. cap. 18.* Secundus effectus erit, delere maculas ſuperſtites peccatorum, adeò ut labes omnes, & reatus pœnæ ſint delendi per hunc ignem, idque apertè indicat D. Paulus, 1. Corinth. 3. *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum,*

[illegible] mutando in corporibus glorioſis, [illegible] Angelis; à ſiniſtris non tamen in [illegible] ſed in ſuo terræ erunt reprobi, qui [illegible] 5. *Ecce quomodo computa-* [illegible] *Dei, & inter Sanctos ſors illorum eſt.* [illegible] eſt, quia Chriſtus venturus [illegible] prædixerat Daniel. 7. *Aſpi-* [illegible] & ecce cum nubibus cœli [illegible]; ſicut enim in cœlum [illegible] in nube deſcen- [illegible], ut cenſent pleriſque, [illegible], ſulgura, & flammas eja- [illegible] prædixiſſe. Pſal. [illegible] *in circuitu* [illegible] verum ſi hæ nubes in parte [illegible], in ſuperiori erunt ſplen- [illegible] candoris oculis electorum [illegible] Quinta quia Judex Matth. 25. *ſedebit* [illegible] *ſuæ*, ſeu in throno gloriæ ſuæ; [illegible] teſtatur ſcriptura, Chriſtum Judi- [illegible] Daniel. 7. *Aſpiciebam donec throni* [illegible] *antiquus dierum ſedit:* & tanta erit [illegible] in throno, ut ad ejus imperium ele- [illegible] defectura, & ad ejus majeſtatem [illegible], novamque induitura formam, & ſpeciem, [illegible] 21. *Et dixit qui ſedebat in throno: Ecce* [illegible] *omnia.* Forma hujus throni erit ad omnem [illegible], & elegantiam conſtructa, qualis decet [illegible] judicem. Sexta circumſtantia per- [illegible] eſt congregatio omnium gentium coram [illegible], Matth. 25. *Ante illum congregabuntur omnes* [illegible] quotquot à mundi exordio uſque ad fi- [illegible], Matth. 25. *Cum vene-* [illegible] *in majeſtate ſua, & omnes Angeli* [illegible] Pſal. 85. *Omnes gentes quaſcunque feciſti* [illegible], *& adorabunt coram te Domine, & glorifica-* [illegible] *tuum.* Et Apoſtolus ad Rom. 14. *Omnes* [illegible] *ante tribunal Chriſti: ſcriptum eſt enim:* [illegible] *dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne* [illegible] *& omnis lingua confitebitur Deo.* Imò etiam [illegible] nes adorabunt viventem in ſæcula, ut ait [illegible] ad Philip. 2. *In nomine Jeſu omne genu fle-* [illegible] *ſtium, terreſtrium, & infernorum:* id eſt, [illegible] Angeli boni in cœlis, homi- [illegible], & dæmones apud inferos; *& omnis lin-* [illegible] *illum eſſe in gloria Dei Patris*, ſeu [illegible] æterni Patris, conſortem ejuſ- [illegible]: & tunc adimplebitur, quod Chriſtus [illegible] paſſionis dixerit Caiphæ: *Videbitis* [illegible] *ſedentem à dextris virtutis Dei*, quia [illegible] mortem, ac [illegible] ſuæ paſ- [illegible] ſedebit in eodem throno à dextris [illegible] Mirabile tunc omnibus hominibus [illegible] ſpectaculum, aſpicient enim in ſublimi [illegible] glorioſo Judicem ſedentem in thro- [illegible] circumſeptum, ſeu e innumeris [illegible] occupantibus totum emi- [illegible] ad cœli ſummitatem, & ſtipatum à [illegible] beatorum exercitu, qui omnes ſolis [illegible]; & in terra ad ſiniſtram infini- [illegible] multitudinem humi proſtratam, & [illegible] furentibus [illegible] dæmoni- [illegible] ſuum [illegible] in miſeros illos effun- [illegible] Probabile enim eſt dæmones tunc in [illegible] varia deformitate horribilibus apparitu- [illegible] terrorem, pertinet [illegible] Judicis [illegible] confuſio reorum, & [illegible] Alia tandem circumſtantia conſide- [illegible] Chriſtus Judex non erit judicaturus [illegible] terræ, ſuos judicant ſubditos, [illegible] judicabit ut proprios ſervos, & famulos ob diſpoſitionem, ac plenum dominium, quod habet in omnes creaturas, titulo creationis, & meriti quatenus ſe humiliando uſque ad mortem crucis meruit exaltari ſuper omnia, ac fieri omnium Judex juxta illud Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Chriſtus enim ut homo ſibi ſubjecit omnes homines titulo redemptionis, quatenus pretium ſui ſanguinis pro iiſdem redimendis à ſervitute Dæmonis, & à morte peccati ſuperabundanter ſolvit, ac propterea ſibi ſervos effecit, quapropter erit homines judicaturus ut proprios ſervos, ac propria authoritate, quam à ſe habet.

Cur verò præter judicium privatum de ſingulis hominibus, quod fit cùm homines moriuntur, & anima ſeparatur à corpore, alterum etiam univerſale ac commune omnibus hominibus ſit inſtituendum D. Thomas, 3. *part. quæſt.* 59. *art.* 5 præter fidem communem omnibus Chriſtianis aliquot aſſignat cauſas, quarum prima eſt, quia ſicut æque probi, ac reprobi homines quæcunque in vita agerunt, non ſine corpore id effecerunt, adeo ut bona, & mala opera ad corpora etiam ſaltem ut ad inſtrumenta pertineant: ideo congruum videbatur, ut una cum ſpiritibus etiam corporibus debita æternæ gloriæ præmia, vel æternæ damnationis ſupplicia impertirentur id autem nec ſine omnium hominum reſurrectione, nec ſine judicio generali fieri poterat, neque ſine propriis corporibus reſumptis, ut æque corpora, quæ fuerunt inſtrumenta bonorum operum in electis, vel pravatum actionum, & peccatorum in reprobis promeritis præmiis, vel ſuppliciis afficiantur, huc acceſſendus Tertullianus *lib. de reſurrect. carnis*, ubi ait: *Dicimus plenum primò perſectumque credendum judicium Dei ut ultimum jam, atque exinde perpetuum, juſtum, dum non in aliquo minus, ut ſic quoque Deo dignum, dum pro tanta ejus patientia plenum atque perfectum. Itaque plenitudinem, perfectionemque judicii nonniſi de totius hominis repræſentatione non ſtare. Totum porro hominem, & utriuſque ſubſtantiæ concretione parere: idcirco in utraque exhibendum, quem totum oporteat judicari, qui niſi totus utique non vixerit. Qualis ergo vixerit, talem judicari, quia de eo, quod vixerit, habeat judicari: vita eſt enim cauſa judicii per tot ſubſtantias diſpungenda, & per quod & functa eſt.* Alia congruentia eſt, quia cum piorum fama perſæpè laudatur, & propria ac [illegible] injuſtè; reprobi autem, & impii è contra commendentur, ac ut innocentes laudentur, videbatur ad divinam juſtitiam pertinere, ut innocentes ereptam ſibi injurioſè apud homines laudabilem exiſtimationem, & innocentiam eandem in publico univerſorum hominum cœtu recuperarent, quando Chriſtus Judex, ut ait Apoſtolus 1. Corinth. 4. *Illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & laus erit unicuique à Deo.* Tunc enim ut habetur Apocal. 20 libri aperientur, ſeu ſingulorum conſcientiæ patebunt, & boni, quibus fuerat honor detractus, ſummo afficientur honore, ac Dei Filii ab omnibus agnoſcentur, eorumque innocentia clareſcet, & præclarè geſta cunctis innoteſcent, ac propriis donabuntur præmiis, ac coronis: reprobi è converſo confuſione affecti ob patrata peccata, quamvis occultiſſima, & prava deſideria, ac cogitationes erubeſcent, & coram infinitorum hominum cœtu propria erunt delicta accuſaturi, quæ occultare non valebunt, ſicut enim inter homines ſedente Judice pro tribunali præſentibus reis damnandis, & innocentibus abſolvendis proponuntur facta ſingulorum, publicè coram omnibus, ut omnes ea intelligant, audiantque æquitatem ſententiæ, perinde in magno illo, & ſupremo tribunali publicè proponentur omnia facta, dicta, cogitata, quæ præmio, vel pœna digna

erunt, adeo ut omnes, & ſinguli, de quovis intelligere poſſint quid boni, vel mali tota vita fecerit: & hæc manifeſtatio dicitur examen, & diſcuſſio judicis, quia eundem pariet effectum, ac ipſum verbale examen factum per iteratas interrogationes; ſiquidem ingeret notitiam publicam omnibus, quotquot aderunt, ut prædixit Daniel. 7. *Judicium ſedit, & libri aperti ſunt,* ſcilicet Judex ſedit, & mox omnium conſcientiæ patefactæ ſunt, & omnium opera ſive bona, ſive mala omnibus innoteſcent, ut explicat D. Hieronymus verba Iſaiæ: *Conſcientiæ, & opera ſingulorum in utramque partem, vel bona, vel mala omnibus revelabuntur,* & Apoc. 20. ait Joannes: *Vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & judicati ſunt mortui, ex iis, quæ ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorum.* Libri igitur, qui clauſi erant, ſeu hominum conſcientiæ, quæ cùm viverent, non apparebant, nec quid in iis contineretur, perſpicuum erat, tunc aperientur, & omnibus patebunt, & alius erit liber vitæ, in quo continebuntur geſta juſtorum, qui vitam æternam obtinebunt, & hic liber eſt memoria divina, in qua actiones omnes ſcriptæ ſunt, ac fideliſſimè ſervantur, & hic liber aperietur, cùm juſti reſurgent in corporibus glorioſis, & fient obviam Chriſto in aere, erunt etiam in hoc libro electorum nomina ſcripta, & quisque certiſſime cognoſcet, quinam ſint electi, ac deſtinati ad vitam æternam: alius liber erit mortis, in quo nomina reproborum ſcripta ſervabuntur, & eorum delicta, ac enormitates omnibus innoteſcent, ait enim Apoſtolus 1. ad Corinth. 4. *Nolite ante tempus judicare,* (ſcilicet de iis, quæ nunc occulta ſunt) *quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit unicuique à Deo:* quæ ergo nunc latent, jacentque obſcura in tenebris, aperientur, & lumine circumfuſa omnibus patebunt, non ſecus ac formæ rerum, & colores, qui noctu noſtros fugiunt oculos, & latent in tenebris, & mane ſolari radio circumfuſi omnibus apparent, fiuntque conſpicui. Fiet autem hæc manifeſtatio quatenus Deus illuminabit mentes omnium, ut ait D. Auguſtin. *lib. 2. de civit. cap.* 14. Tum circa propria, tum circa aliena facta & hoc eſt, quod ait Apoſtolus: *Illuminabit abſcondita tenebrarum,* quatenus quæ nunc latent, tunc apparebunt: ad id autem tria requiruntur: primò ut quisque in memoriam revocet omnia bona, vel mala, quæ egit. Secundò ut mens illuminetur ad ea æſtimanda juxta rationem juſtitiæ, ut quisque clare intelligat, quid mereatur. Tertiò ut ſingulos etiam illuminet in ordine, ad cognoſcenda opera aliorum, & illa æſtimanda juxta rationem juſtitiæ, & adeo clare objicientur, ac ſi quisque ea perpetrari vidiſſet: ſiquidem apparebunt cum ſuis omnibus circumſtantiis, ac modis omnibus, quibus facta fuerunt; & non ſolum ita patebunt opera externa, ſed etiam internæ cogitationes, volitiones, & ſecreta cordium, tunc enim ait Apoſtolus, *manifeſtabit conſilia cordium,* ſeu patebunt omnes cogitationes, ſive ſanctæ, ſive pravæ, omnia deſideria de objectis probis, vel impuris, & omnes intentiones, ex quibus prodierunt externa opera; non tamen hæc cordium conſilia, actúsque internos quisque videbit intuitivè, quia cùm jam præterierint, & non amplius exiſtant, non cognoſcentur immediatè in ſe ipſis: ſicut cognoſcimus ea objecta, quæ ſunt nobis præſentia, ſed tantùm eo modo, quo ea cognoſcimus, quorum perfectam habemus recordationem, perinde ac quisque recordatur eorum, quæ egit, vel cogitavit, non enim neceſſe eſt, ut intuitivè eadem geſta, quæ jam præterierunt, videat, ſed ut per refricatam memoriam eadem cognoſcat: & hac manifeſtatione peracta non erunt neceſſaria alia ſcripta, vel teſtes: ipſa enim conſcientia & lumen internum, quo quisque videbit ſua ſcelera, accuſabit ipſum, & ſimul contra ipſum teſtabitur, ac reum peraget, neque propria geſta audebit quisque inficiari, quæ manifeſta fient omnibus, & ipſæ cogitationes, ſe ipſas accuſabunt, ut ſcribit Apoſtolus ad Rom. 2. inquiens: *Inter ſe invicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus in die cum judicabit Deus occulta hominum,* cum enim cogitationes, & ſecreta cordium ſint ſe ipſa accuſatura, ad majorem reorum confuſionem non dabitur iisdem locus excuſandi, quæ egerunt, neque audebunt quidquam in contrarium adferre, perinde ac iis contingit, qui cùm ſciant, quæ egerunt eſſe omnibus & Judici nota non audent tergiverſari. An verò etiam peccata electorum per pœnitentiam deleta ſint omnibus manifeſtanda, Magiſter in 4. *diſtinct.* 43. cenſet, non eſſe manifeſtanda eo, quia par ſit, ut quæ hîc tecta per pœnitentiam fuerint, ibi quoque tecta ſint, verùm ex ſcripturis contrarium infertur, ait enim Chriſtus Matth. 10. *Nil opertum, quod non revelabitur, & occultum, quod non ſcietur,* & Eccleſiaſt. ult. *Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in lucem ſive bonum ſit, ſive malum,* & ſicut ſcriptura nullum excipit malum ſive deletum per pœnitentiam ſive non deletum, neque nos debemus illud excipere, & Apoſtolus 1. Corinth. 4. ait: *Nolite ante tempus judicare quoadusque veniat Dominus,* quia tunc poterit quisque de alienis geſtis recto judicare, *quia,* ut ſubdit Apoſtolus, *tunc Dominus illuminabit abſcondita tenebrarum.* Ratio id ulterius ſuadere poteſt, quia omnia illorum bona opera ſunt manifeſtanda, conſequenter etiam ipſa pœnitentia, & confeſſio peccatorum, ipſa flagellatio & ſanguinis fuſio in ſatisfactionem, ac deletionem peccatorum, hæc omnia neceſſariò erunt manifeſtanda, ut innoteſcat omnibus æquitas judicii. Rurſus manifeſtari omnibus debet miſericordia, & gratia, quam iisdem Deus præſtitit in hac vita, & cujus ope à peccatis reſurrexerunt, ac ſalutem fuerunt conſecuti, id enim videtur pertinere ad gloriam Dei. Neque viri ſancti, & electi, qui ſanguine fuſo, & pœnitentia peracta, quæ patrarunt, peccata deleverunt, pudore ullo afficientur ex eo, quod cæteris omnibus manifeſtentur: non enim ſtatus ille beatitudinis cum ullo cohærebit pudore, vel verecundia, ſed electi omnia ſua bona opera miſerenti Deo adſcribent, cui & debitas gratias agent.

Hinc alia congruentia aſſignata à D. Thoma petitur ex divina providentia, ſapientia, & juſtitia. Cùm enim proſpera, & adverſa promiſcuè interdum bonis, & malis contingant ob arcanas, & adorandas Dei rationes, plures inde occaſionem ſumunt ob murmurandi contra divinam providentiam, & juſtitiam permittentem juſtos, & pios affligi, & interdum improbos, ac vitiis indulgentes pluribus diteſcere bonis, & viri etiam juſti, commoveantur ſubinde eo, quòd videant improbos opibus potentes, & honoribus florentes, dixeritque propterea David Pſ. 72. *Mei autem pœne moti ſunt pedes, pœnè effuſi ſunt greſſus mei* & cauſam ſuæ commotionis adſerens ſubdit: *Quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns:* & inferius: *Ecce ipſi peccatores & abundantes in ſæculo obtinuerunt divitias; & dixi ergo, ſinè cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas & fui flagellatus toto die, & caſtigatio mea in matutinis,* ad has oblocutiones redarguendas requirebatur generale judicium, in quo & bonis præmia, & improbis pœnæ, ſupplicia decernerentur, ut divinæ juſtitiæ, ſapientiæ, & providentiæ debita laus ab omnibus tribueretur, hinc David Pſ. 36. *Noli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitates, quoniam tanquam fœnum velociter areſcent, & quemadmodum olera herbarum*

herbarum cito decidens: quamvis improbi nobis videantur divitiis affluere bonis omnibus cumulari, citò tamen areſcent perinde, ac fœnum, & herbarum olera, ut explicat Auguſtinus in enarratione Pſ. 36. ubi ait: Quod tibi longum videtur, breve eſt Deo, ſubjunge te Deo, & tibi citò erit, olera herbarum vilia quædam ſunt, & ſuperficiem terræ tenentia, nec altam habent radicem, proinde per hyemem virent: at ubi ſol æſtatis fervescere cœperit, areſcent. Modo ergo tempus eſt, hyemis gloria tua nondum apparet: ſed ſi alta radix eſt veritatis tuæ, ſicut multarum arborum per hyemem tranſit frigus, veniet æſtas, id eſt judicii dies, & tunc areſcet viror fœni, tunc apparebit arborum gloria: mortui enim eſtis, ait Apoſtolus; quomodo videntur arbores per hyemem quaſi aridæ, quaſi emortuæ. Ergo quæ ſpes ſi mortui ſumus? intus eſt radix, ubi radix noſtra, ibi & vita noſtra, ibi enim charitas noſtra, & vita noſtra, abſcondita eſt cum Chriſto in Deo, quando areſcit, quis ſic habet radicem? quando autem erit ver noſtrum? quando æſtas noſtra? quando nos circumveſtit dignitas foliorum, & ubertas fructuum locupletat? audi quod ſequitur, cum Chriſtus apparuerit, vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria, hactenus D. Auguſt. loc. cit. qui etiam lib. 20. de civit. Dei cap. 11. loquens de hoc univerſali judicio ait: *Cum ad illud Dei judicium veniremus, cujus tempus jam prope dies judicii, & aliquando dies Domini nuncupatur, non ſolùm quæ tunc judicabuntur, verùm etiam quæcumque ab initio judicata, & quæcumque usque ad aliud tempus adhuc judicanda ſunt, apparebunt eſſe juſtiſſima, ubi hoc quoque manifeſtabitur, quam juſto judicio Dei fiat, ut nunc tam multa, ac penè omnia juſta judicia Dei ſenſus, menteſque mortalium lateant, cum tamen in hac re piorum fidem non lateat, juſtum eſſe, quod latet.*

Alia ratio, cur generale judicium ſit futurum, eſt, ait Thomas 3. *part. quæſt.* 59. *art.* 5. ut illius metu peccatores reſipiſcant, & revertantur, ad meliorem frugem, & pii ejus expectatione recreentur, & non deficiant in rebus adverſis, quæ ipſis contingunt, ait enim Joannes Apoc. 14. *Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora judicii ejus:* quapropter nos monet Sapiens, ut recordemur noviſſimorum, quia hæc recordatio frœnum injicit pravis noſtris concupiſcentiis, ſtimulos carnis compeſcit, & deſideria terrenorum coërcet, ait Eccleſ. 7. *In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Ut rectè vivamus neceſſe eſt, extremum univerſale judicium timeamus, timore tamen non ſervili, ſed filiali, timore puro, & caſto, quo David corpus ſuum configi optaverat, inquiens: *Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui,* ſeu ut explicat D. Auguſt. in Pſ. 118. Serm. 25. *A timore tuo caſto qui permanet in ſæculum, ſæculi carnalia mea deſideria comprimantur, à judiciis enim tuis timui, cum mihi lex minaretur pœnam, quæ mihi non poterat dare juſtitiam. Sed hunc timorem, quo pœna metuitur, conſummata charitas foras mittit, quæ non timore pœnæ, ſed delectatione juſtitiæ liberos reddit. Timor namque ille, quo non amatur juſtitia, ſed timetur pœna, ſervilis eſt, quia carnalis eſt, & ideo non crucifigit carnem, vivit enim peccandi voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando ſperatur impunitas, cum verò pœna creditur ſecutura, latenter vivit; vivit tamen, mallet enim licere, & dolet non licere, quod lex vetat: quia non ſpiritualiter delectatur ejus bono, ſed carnaliter malum metuit, quod minatur. Timore autem caſto ipſa, quæ hunc timorem foras mittit peccare, timet charitas etiamſi ſperatur impunitas: quia nec impunitatem judicat futuram, quando amore juſtitiæ peccatum ipſum deputat pœnam. Tali timore carnes crucifiguntur, quoniam carnales delectationes, quæ legis litera vetantur, potiùs quàm vitantur, ſpiritualium bonorum delectatione vincuntur, & eadem usque ad perfectionem creſcente victoria perimuntur.*

Quamvis poteſtas judicandi communis ſit omnibus Sanctiſſimæ Trinitatis perſonis, tribuitur nihilominus Chriſto ut homini, & Dei Filio, cui etiam ſapientia dicitur convenire, quamvis eadem communis ſit tribus perſonis, unde Chriſtus non ſolùm ut Deus, ſed etiam ut homo in judicio univerſali omnes gentes judicabit: Joan. 5. *Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo; ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo. & poteſtatem dedit ei, judicium facere, quia Filius hominis eſt.* Chriſtus igitur etiam ut homo veniet cum poteſtate magna, judicare vivos, & mortuos, ſeu electos, & reprobos illos æterna beatitate donandos hos æternis ſuppliciis torquendos, & quidem apparebit cum poteſtate magna judicaturus, quia cum magna humilitate fuit ipſe à Judæis judicatus, ut ait D. Auguſt. enarr. in Pſ. 85. Ipſe apparebit terribilis, quia viſus fuit contemptibilis, oſtendet potentiam, quia demonſtravit patientiam. In cruce emicuit patientia, in judicio emicabit potentia. Apparebit homo judicans, ſed in claritate, qui fuerat in charitate, propter homines redimendos. Sic veniet, dixerunt Angeli, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. Forma ipſa veniet ad judicium; ideo videbunt illum, & impii: nam formam Dei non videbunt. Et ubi eſt, videbunt in quem transfixerunt, quia formam hominis erunt viſuri, ut ſint ipſi judicandi. Quod ſi Chriſtus ut homo in ſua paſſione tacuit judicandus, in ſuo judicio non tacebit judicaturus. Deus enim manifeſtè veniet, ut ait Apoſtolus 1 Cor. 2. Et qui priùs occultus deſcendit in terram, noſtra indutus humanitate: tunc manifeſtè veniet plenus majeſtate, & quidem manifeſtè veniet, & non ſilebit, quia nemo poterit ei reſiſtere, nemo ejus ſubterfugere judicium, quia nihil poterit ipſum latere, cujus oculi ſole ſunt lucidiores, ac illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Manifeſtè veniet, ut occultiſſima ſcelera, perniciosiſſima conſilia verbi, alterius famæ læſoria manifeſtabit, ante faciem illius ſtatuentur enormitates peccantium, quæ antea poſt tergum latebant, ait Auguſt. in Pſ. 49. *Arguam te, & ſtatuam contra te faciem tuam. Deus noſter tunc non ſilebit. Arguam te, modo te non vides, faciam ut videas te; quia ſi videres te, & diſpliceres tibi, placeres mihi: quia verò non te videns placuiſti tibi, diſplicebis & mihi, & tibi; mihi cum judicaberis, tibi cum ardebis. Statuam contra te faciem tuam, quid enim vis latere te ipſum? in dorſo tuo tibi es, non te vides: facio, ut te videas, quod poſt dorſum poſuiſti ante faciem ponam; videbis fœditatem tuam, non ut corrigas, ſed ut erubeſcas. Modo ergo tu fac, quod tibi minatur facere Deus, Tolle te à tergo tuo, ubi te videre non vis diſſimulans à factis tuis, & conſtitue te ante te. Aſcende tribunal mentis tuæ: eſto tibi judex, torqueat te timor, erumpat à te confeſſio; & dic Deo tuo: quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper: quod erat poſt te, fiet ante te. Ne tu ipſe poſtea à Deo judice fias ante te, & non ſit, quò fugias à te.* Neque ullâ ſe poterunt impii excuſatione defendere: omnia Dei attributa eos accuſabunt, ac improbitatis convincent: omnipotentia eos redarguet, quia non obedierunt tantæ poteſtatis imperio, nec tanto Judicis terrentis ſupplicio reſipuerant; Bonitas, & miſericordia eò, quia tantis beneficiis ſupra omnia merita collatis fuerint ingrati; Æternitas, quòd ejus perpenſione neglecta nonniſi terrenis ac temporalibus inhi-

averint,

averint, & cœleſtia ac ſempiterna habuerint contemptui. Divina beneficentia, eò quia ſanguinem Jeſu Chriſti, pretium noſtræ redemptionis irritum effecerunt; quòd nullum ex Sacramentis accipere fructum, valuerint ſalutis; nullum ex fontibus Salvatoris haurire, adauctæ gratiæ pellucidum humorem ad æſtus extinguendos concupiſcentiæ; nullis admonitionibus, adhortationibus, bonis proborum exemplis ſe ab indulgentia vitiorum averterunt; neque proſperis, neque adverſis ſe ad virtutis culturam voluerunt flectere; hiſce omnibus teſtimoniis impii convincentur; poterunt cum Jobo repetere, Job. 10. *Inſtauras teſtes tuos contra me.* & tunc, *pugnabit orbis terrarum contra inſenſatos*, & Judex majeſtate æquè ac ſecuritate terrorem incutiens, ſcrutabitur Jeruſalem in lucernis, ſeu exiget rationes de ſingulis actionibus, verbis, cogitationibus; quæ omnia omnibus & ſingulis patebunt, quia, ut ait Apoſtolus 1. Cor. 2. *Deus enim manifeſte veniet*, ſcilicet Judex omnipotens, cui nemo potis erit obſiſtere. *Manifeſte veniet* Judex omniſcius, cujus notitiam nulla poterit occulta cogitatio ſubterfugere, ſed omnia facta, dicta, cogitata explorata erunt. *Manifeſtè veniet* Judex ſupremus, cujus judicium nemo poterit ſubterfugere, à cujus ſententia nulla dabitur appellatio. *Manifeſte veniet* Judex ſapientiſſimus, quem nihil latere poſſit, cujus oculi ſunt ſole lucidiores, ac propterea *illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium*, ſeu delicta omnia, quamvis occultiſſimè patrata. *Manifeſtè veniet* Judex ſimul & teſtis fideliſſimus dictorum omnium, factorum, ac cogitatorum. Manifeſte veniet Judex Sanctiſſimus, qui 1. Petri 2. *Peccatum non fecit, neque dolus inventus eſt in ore ejus*, Judex æquiſſimus, qui non accipiet perſonam cujusque, Judex ſeveriſſimus, qui tunc non flectetur ad preces reorum, in quos judicium absque miſericordia exercebit, eò quia ipſi neglexerint miſericordiam exercere, & peccatorum omnium numerum, gravitatem, fœditatem absque ullo fuco, absque ullo excuſationum velo in ſua quisque conſcientia intuebitur ad pœnitentiam infructuoſam, quia ſeram, & ad confuſionem æternam.

Poſt peccatorum judicandorum diſcuſſionem in magno illo, & ſupremo tribunali publicè proponentur omnia facta, dicta, & cogitata, quæ præmio, vel pœnâ digna erunt, adeo ut omnes, & ſinguli de quovis intelligere poſſint, quid boni, vel mali tota vita egerit, & hæc manifeſtatio propriè eſt examen Judicis, & diſcuſſio, quia pariet in omnibus eam notitiam, quæ ſolet per examen & iteratas cogitationes obtineri, neque de hac diſcuſſione ullo modo dubitandum eſt, cùm habeatur in ſcripturis Daniel 7. *Judicium ſedit, & libri aperti ſunt*; ſeu Judex ſedit, & mox omnium conſcientiæ patefiunt, ſeu omnium opera, quorum homo unquam ſibi fuit conſcius, aperiuntur, ut expendens verba Danielis, aſſerit D. Hieronymus, inquiens: *Conſcientia, & opera ſingulorum in utramque partem, vel bona, vel mala omnibus revelabuntur*; hinc Apocal. 20. *Vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & liberi aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & judicati ſunt mortui ex iis, quæ ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorum.* Peracta hac diſcuſſione, operumque manifeſtatione proferet Judex ſententiam, & primò in electos, qui ſtantes in ſublimi aëre ad dexteram Judicis, ſedentis pro tribunali audientibus, & videntibus omnibus reprobis dicens: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*, Matth. 25. & hæc ſententia voce ſenſibili erit à Judice proferenda, ut etiam à reprobis intelligatur, quia cùm judicium inter homines ſenſibili modo fieri conveniat, eò quia modus iſte ſenſibilis ſit naturæ humanæ accommodatus. Judex igitur apparebit viſibilis, ſedebitque in throno viſibili, & omnes judicandi erunt pariter viſibiles, ut & ſenſibilis ſonitus tubæ, quo excitabuntur, & vocabuntur ad judicium, unde & ſententia ipſa erit itidem ſenſibilis, ſive proferenda ſit in electos ſive in reprobos, & id etiam infertur ex Iſaiæ 30. *Labia ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus, quaſi ignis devorans.* Et infra: *Et auditam faciet Dominus gloriam vocis ſuæ, & terrorem brachii ſui oſtendet in comminatione furoris, & flamma ignis devorantis.* Idque etiam prædixerat regius vates Pſal. 76. v. 35. *Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis, ſeu faciet*, ut vox eam habeat energiam, & efficaciam, qua poſſit mortuos excitare, eosque ſenſibiliter judicare. Electos vocabit benedictos Patris ſui, eò quia fuerint à Patre dilecti, & ad æternam vitam electi, eò quia divina mandata cuſtodierint, vitiis non indulſerint, & in bono perſeveraverint juxta promiſſionem Chriſti, Joan. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*, vocabit electos benedictos Patris ſui, neque hæc benedictio eadem erit, quam olim in donis gratiæ ſuſceperunt, ſed erit benedictio in participatione gloriæ æternæ, qua ſe dignos per auxilia gratiæ præſtiterunt; & quam reprobi acquirere ſibi potuiſſent, ſi divinæ gratiæ, ſicut facilè poterant, & debuerant, fuiſſent cooperati, hinc electis tantum dicet Judex, poſſidete paratum vobis regnum, & tanquam hæreditatem æternam poſſidete gloriam, quia filii Dei eſtis, *quòd ſi filii*, ait Apoſtolus ad Rom. 8. *& heredes*, adeo ut ex duplici titulo regnum cœleſte ſit juſtis debitum ſcilicet titulo hæreditatis, & mercedis, ſeu præmii, quod bene operantibus eſt debitum, ait enim Chriſtus: *Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare*, & recenſitis bonis operibus, ſubjungit: *Poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi*, & ſignificatur etiam firmitas, & perpetuitas illius regni per ipſam poſſeſſionem hæreditatis, nomine enim regni intelligitur cœlum, & omnia bona, quibus in cœlo fruentur Sancti, ut ſunt videre intuitivè divinam eſſentiam, frui infinita ejus bonitate, ſocietatem habere cum Sanctis, dotibus ornari corporum beatorum, & bonis omnibus non fluxis, ſed incorruptibilibus affluere, quia hoc regnum eſt electis paratum à conſtitutione mundi, quia mundus fuit à Deo conditus, propter gloriam Sanctorum, ut & ipſi ſint in æternum beati in cœlo, ac participes bonorum divinorum. Tripliciter poſſumus intelligere, paratum eſſe Sanctis regnum. Primò ab æterno in prædeſtinatione divina. Secundò in creatione, quando non ſolùm mundus elementalis, ac inferior, ſed etiam cœlum ſupremum, quod empireum vocatur, & ſedes eſt beatorum, conditum fuit à Deo. Tertiò per mortem Redemptoris, qui per clavem crucis cœlum, quod antea clauſum erit, aperuit electis, Joan. 14. *Vado parare vobis locum.* Sententia hæc à Judice ſedente pro tribunali prolata ſumma perfundet lætitiâ Sanctos, & electos, qui unanimes gratias agent regnanti in ſæcula, & procumbentes in genua Judicem erunt adoraturi, eò quia tantam gloriam ſuo ſanguine eis obtinuerit, hæcque colligi facilè poſſunt ab iis, quæ habentur in *Apocal. cap. 5. & 7.* Deinde convertet ſe Judex ſedens pro tribunali vultu terribili, ſupercilio erecto, fronte exaſperata, & ſententiam proferet contra reprobos, qui impiè vixerunt,

[illegible] poſiti erunt, ac ju-
[illegible], ac in gehennam detrudi
[illegible] Matth. 25. *Diſcedite à me*
[illegible] *in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo,*
[illegible] verbis duplex infertur
[illegible], ſcilicet pœna dam-
[illegible] *Diſcedite à me*, & pœna ſenſus
[illegible] *in ignem æternum*: eſt enim pœna
[illegible] gloriæ, ac viſionis beatæ, qua
[illegible] intuentur eſſentiam ſibi præſentem,
[illegible] gaudent, & amore exardent in infi-
[illegible]. Pœna ſenſus comprehendit
[illegible] reprobi in gehenna per to-
[illegible] ebuntur, & eos vocat male-
[illegible] operibus ſe obnoxios con-
[illegible], ac dignos ſuppliciis perpe-
[illegible] Judex *maledicti Patris mei*, ſicut
[illegible] *Benedicti Patris mei*, ſed abſolute, & ſi-
[illegible] maledicti: eo quia hæc maledictio ſuum
[illegible] non traxit, ſicut ipſa benedictio, hæc
[illegible] electis collatam invecta fuit, cum
[illegible] à reproborum malitia ortum ſu-
[illegible] non enim Deus fuit iniquis cauſa pri-
[illegible], quibus ſibi maledictionem accerſi-
[illegible] juſtis, & electis cauſa fuit bonorum
[illegible] benedictionem ſibi promeruerunt,
[illegible] fuerunt artifices ſuæ maledictionis, &
[illegible] viam ſtraverunt, qua cucurrerunt
[illegible], idque prædixerit Deus per ſu-
[illegible] Oſea 13. *Perditio tua Iſrael, tan-*
[illegible] *me auxilium tuum.* Poſt prolatam hanc
[illegible] & condemnationem [illegible] æter-
[illegible] *paratus eſt Diabolo, & Angelis ejus,*
[illegible] hominibus reprobis ignis ille para-
[illegible], ſed ſoli Diabolo, quia utrique reprobo
[illegible] Diabolo paratus eſt: dicitur autem pa-
[illegible], & Angelis ejus, quia primo fuit Dia-
[illegible], & Angelis, qui cum ipſo rebellarunt,
[illegible] hominis peccantis, ut explicant
[illegible] ſi non peccaſſet homo, adhuc ignis
[illegible] præparatus fuiſſet, & æternus ad tor-
[illegible]. Præterea quia non ſtatim ho-
[illegible] paratus eſt ignis iſte, ſicut peccanti
[illegible] fuit, quia homini poſt patratum
[illegible] bonitate conceſſum fuit tempus ut
[illegible] ageretque pœnitentiam, qua poſſet, evi-
[illegible], quod Diabolo denegatum fuit, ſe-
[illegible] multum temporis poſt peccatum
[illegible] hoc igne torquerentur.

[illegible] vero dicendum ſit de parvulis decedenti-
[illegible], videtur non parva eſſe difficultas,
[illegible] Judex ſedens pro tribunali ſenten-
[illegible], primam in electos, quos [illegible] di-
[illegible] regnique cœleſtis, & aliam in
[illegible] quos damnabit in ignem æ-
[illegible] decedentes cum ſolo originali pec-
[illegible] voluntate non peccaverint,
[illegible] ſententia reproborum:
[illegible], quia cœleſti gloria non do-
[illegible] difficultatem nonnulli cum Du-
[illegible] 33. *quæſt.* 3. [illegible] parvulos,
[illegible] non interfuturos judicio
[illegible] quid [illegible], & triſtentur ob
[illegible], videntes gloriam [illegible],
[illegible] fuerunt, & qua privantur,
[illegible] Verum communis [illegible]
[illegible] & Doctorum ſententia aſſerit etiam
[illegible] deceſſerunt interfuturos
[illegible] Apoſtolus ad Rom. 14. ſcribit:
[illegible] *tribunali Chriſti*, & ad Philip. 2.
Ut in nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, ſcilicet omnes creaturæ rationales, quæ tribus comprehenduntur ordinibus, ſcilicet electorum in cœlis, parvulorum decedentium ſine baptiſmo in terris, & reproborum, ac damnatorum in inferno: neque ulla ſuppetit ratio, cur tanta parvulorum multitudo, quorum plures materno in alvo fuerunt extincti, & alii etiam nati deceſſerunt non luſtrati aqua baptiſmi debeant excludi ab hoc judicio, ad quod gentes omnes vocabuntur, præſertim cùm ad hunc ordinem medium inter electos, & reprobos pertineant, quotquot antè uſum rationis per ſex millia annorum inter infideles deceſſerunt, uti etiam quotquot apud Indos in utero matris extincti fuerunt, vel ante baptiſmum pereunt, & quia probabile eſt hunc numerum medii ordinis ad plures, & plures milliones excurſurum etiam ipſum interfuturum judicio univerſali, ac viſuros, & intellecturos, quæ ibi geruntur: audient enim & ipſi tubam, & ſimul cum aliis in ætate perfecta cum perfecto judicio, & ſenſibus integris reſurgent. Quamobrem credibile eſt, eſſe & ipſos congregandos in unum locum ſeorſim ab impiis, eò quia ad eorum ſortem minimè pertinebunt, videbunt enim Judicis majeſtatem, & eum adorabunt, eruntque viſuri Sanctorum & impiorum congregationes, eorumque bona, & prava opera etiam cognoſcent, & erunt audituri ſententiam Judicis in utroſque, & ſibi gratulabuntur, quod non ſint de numero impiorum; agentque Deo gratias, eò quia ante uſum rationis fuerint è vita mortali erepti, & rapti antequam malitia mutaret intellectum illorum, ſi enim ad perfectam ætatem perveniſſent, potior pars illorum in eandem impiorum damnationem incidiſſet: & præſertim gratias agent infidelium filii, qui ſi ad uſum rationis perveniſſent, in tenebris Ethniciſmi vixiſſent, unde non murmurabunt contra Deum, ſed ſe maximè illi obſtrictos fatebuntur, quòd à tot periculis fuerint erepti: unde excipient & ipſi ſententiam judicis, ſed benignam, qua tametſi à viſione Dei, ac poſſeſſione cœleſtis regni excludentur; in ſtatu tamen naturæ meliorem ſortientur conditionem, qua contenti, & læti in omnem erunt æternitatem victuri, Deumque & ipſi laudaturi, videbatur enim congruere divinæ bonitati, ut innocentiam ſuam, quæ propria voluntate non peccavit honore ordinis naturalis modo excellentiore perficeret in communi totius mundi, ſeu naturæ innovatione, etenim ſi terram, aquam, aërem & cœleſtia omnia corpora ornabit, & extollet, prout magis congruum fuerit ſtatui cujuslibet creaturæ, cur non etiam animas parvulorum, qui ex hac vita deceſſerunt ſine peccato actuali, non erunt & ipſæ meliorem ſortituræ conditionem, etenim peccatum originale, quamvis eos indignos reddat cœleſti gloria, non tamen eos deſtituit donis inferioribus ſpectantibus ad ordinem naturæ. Quamobrem credibile eſt, eos habituros ingentem notitiam, non ſolum rerum corporalium, verum & ſpiritualium, ac cognituros clarè ac diſtinctè eſſentiam propriæ animæ, ut & naturas angelicas quamvis non perfectè: conſentaneum ſiquidem, & congruum videtur, ut in illa renovatione omnium creaturarum ita animæ parvulorum illuſtrentur, ut proximè ad angelicam perfectionem accedant in cognoſcendo res naturales; & per donum renovationis ita perficiantur, ut ſupremum inferioris attingat infimum ſuperioris. Eo enim ipſo, quod animæ illæ à Deo conditæ ſejunctæ fuerunt, à corpore notitiam intuitivam ſpirituum habebunt, quamvis non ita claram, & diſtinctam,

ctam, qualem Angeli habent, alioquin ſe ipſos non cognoſcerent, neque ſocias, ſed forent inſtar cæcorum in ſæculo altero: hæc autem notitia in orbis renovatione ab iiſdem non auferetur, quin potius perficietur in illis, ſicut & cæteræ perfectionis incrementum ſuſcipient perfectionis. Præterea, quia animæ horum parvulorum fuerunt à Deo conditæ, ut cognoſcerent, amarent & laudarent ſummum bonum; neque promeriti ſunt privari iis donis, quibus naturaliter ſunt prædiri, quamobrem congruum eſt credere, quod Deus erit illuſtraturus intellectum, ut infinitam ſuam bonitatem clarius cognoſcant in ænigmate clariori ex rebus creatis: & ut hæc cognitio poſſit ad perpetuum amorem, & laudem creatoris deſervire, debet eſſe dilucidior, perfectior, ac habere inſignem rerum corporalium & ſpirituum notitiam, per quam ad excellentem rei cognitionem aſſurgant. Et quia in præſenti ſtatu intellectus noſter non poteſt quidquam intelligere, niſi ſub quodam idolo corporeo, & per ſpecies ſenſibiles, mutuas à ſenſibus, ac intellectui exhibitas, in ſtatu tamen poſt judicium & innovatione mundi vires omnes creaturarum perficientur, ac perfectiores elicient operationes, quapropter animæ parvulorum in illa renovatione clarius, & perfectius per ænigmata creaturarum cognoſcent mundi creatorem, ejuſque ſapientiam in creaturarum ordinatione omnipotentiam in iiſdem condendis, & ejus bonitatem impenſius amabunt, ac Deo gratias agent pro beneficiis ab ipſo ſuſceptis: & quamvis detineantur in terris abſque ullo dono ſupernaturali: donis tamen naturalibus, & humanæ naturæ accommodatis diteſcent, ac Deum intra naturæ limites, & ut authorem naturæ glorificabunt: & ita aſſerunt ſancti Patres de animabus illis parvulorum, qui ſine baptiſmo obierunt, divina enim providentia ita cum illis aget, ut nullum ſentiant mœrorem ob amiſſionem regni cœleſtis, eo quia non peccaverint proprpria voluntate actuali, & nulla alia ſint nova infecti excepta originali, unde credibile eſt, ipſos excellentiori modo intra limites naturæ eſſe perficiendos, ac naturalibus bonis cumulandos, ac lumine clariori illuſtrandos, ut Deum cognoſcere, amare, ac laudare valeant, ne in æternum otientur in illo ſtatu, in quo ceſſabunt reliqua omnia negotia, hinc D. Thomas *diſtinct.* 33. *quæſt.* 2. *art.* 2. ait loquens de hiſce parvulis: *Non parum participaturos de divina bonitate, ac naturalibus perfectionibus, & fore conjunctos Deo naturalium bonorum communione, & ita habituros gaudium de ipſo ex cognitione, & amore naturali*, & ſanctus Doctor etiam adhæret ſententiæ eorum, qui docent, eos habituros perfectam cognitionem eorum, quæ naturali ſubjacent cognitioni. Scotus *in* 2. *diſtinct.* 33. *quæſt.* 1. exiſtimat probabile, parvulos illos omnium rerum naturalium habituros cognitionem longe majorem, quam omnes Philoſophi habuerunt. Lyranus in cap. 4. Eccleſ. expendens verba illa: *Et judicavi utroque feliciorem, qui nec dum natus eſt*, ait ipſe: *Eos habituros vitam jucundiorem, quam in hoc mundo naturaliter haberi poſſit, & ita ſentire omnes Doctores.*

Quamvis igitur ſpectata gravitate culpæ originalis ſub ratione offenſæ Dei potuerint parvuli decedentes abſque baptiſmo puniri utraque pœna, damni, & ſenſus citra Dei injuſtitiam, ut docet D. Thomas in 4. diſtinct. 46. quæſt. 2. art. 2. quæſtiunc. 1. ubi ait: *Ad quartum dicendum, quod pro peccato originali ſecundum rigorem juſtitiæ non ſolum debetur natura pro pœna carentia viſionis divinæ, ſed etiam ipſius annihilatio, & ideo ex hoc ipſo, quod conſervantur pueris non baptizatis natur. alia bona aliqua* [illegible] *gnum puniuntur, ac proinde ut habetur* [illegible] *Miſericordia Domini, quod non ſumus* [illegible]. Nihilominus de facto parvulos cum ſolo peccato originali decedentes non puniri pœna ſenſus [illegible] tum nunc temporis adeo commune, ut abſque [illegible] temeritatis non liceat eidem adverſari, & colligitur ex ſcripturis Apocal. 18. ubi de Babylone [illegible] in ſtagnum ignis dicitur: *Quantum ſe glorificavit, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum, & luctus*: atqui parvuli, qui ſine baptiſmo obierunt, nunquam ſe glorificaverunt, neque [illegible] runt, conſequenter non pertinent ad Babylonem [illegible] ad ordinem reproborum torquendorum [illegible] conſequenter parvuli decedentes cum ſolo [illegible] pœnam non ſubeunt ſenſus. Præterea quia Marc. 9. de iis, qui torquentur pœna ſenſus, dicitur: *Ignis eorum non extinguetur*, dicitur etiam de iiſdem, quod *vermis eorum non moriatur*, ex quo infertur, [illegible] torqueri pœna ſenſus, quos non torquet vermis, [illegible] remordet conſcientia: ſed parvuli, qui [illegible] perſonaliter peccarunt peccato actuali, nil habent, quod eorundem remordeat conſcientiam: [illegible] eſt, cur debeant pœna ſenſus torqueri. [illegible] Innocentius III. in *Epiſt. decret.* quæ habetur [illegible] *decret. tit.* 42. *de baptiſmo, & ejus effectu* [illegible] *jores*, ponit diſtinctionem inter pœnam [illegible] ginalis, & actualis inquiens: *Præterea pœna originalis peccati eſt carentia viſionis beatæ,* [illegible] *pœna peccati eſt gehenna perpetua cruciatus.* [illegible] etiam id evincit, quia pœna debet proportionari culpæ, adeo ut ſi hæc fuerit ſenſibilis, etiam pœna eidem reſpondens debeat ſenſibilis eſſe: ſi autem culpa ſi non fuerit ſenſibilis, nec pœna ei debetur ſenſibilis, in hoc enim ſita eſt proportio, atqui peccatum originale non eſt culpa ſenſibilis, ergo illi non debetur pœna ſenſibilis, pœna autem ſenſus eſt [illegible] ergo parvuli decedentes cum ſolo originali non torquentur pœna ſenſus. Quod peccatum [illegible] non ſit culpa ſenſibilis, ſeu non includat ſenſibilem delectationem culpæ, ex eo evincitur, quia [illegible] ſequitur operationem, ſive quam [illegible] tio: ſed peccatum originale non conſiſtit in operatione actuali elicita perſonaliter ab ipſis [illegible] conſequenter in ipſis nullam poſſunt delectationem habere, conſequenter peccatum originale [illegible] tur pœna ſenſus. Præterea quia pœna [illegible] portionari culpæ ſub præciſa ratione offenſæ, [illegible] pœna ſenſus non eſt proportionata culpæ [illegible] ſub præciſa ratione offenſæ, quia pœna ſenſus [illegible] tingit per paſſionem particularis perſonæ, & peccatum originale non eſt perſonale, ſed capitale, [illegible] habeatur per voluntatem naturæ & capitis [illegible] per voluntatem perſonalem parvuli [illegible] voluntate capitis, ſeu Adami, qui fuit caput morale totius generis humani: & ſimiliter per paſſionem perſonalem non proportionatur [illegible] quod parvulus non commiſit per propriam voluntatem perſonalem, ut diſtinctam à voluntate [illegible] tantum per voluntatem ipſius Adami [illegible] pitis totius humani generis. Præterea, quia [illegible] phyſicè non influunt ex ſe in peccatum [illegible] quia nullum eliciunt phyſicè actum, qui [illegible] minoſus, adeo ut parvuli per nullum ſenſum [illegible] ſe peccare: ſi igitur pœna exigit proportionem [illegible] pæ, ſequitur evidenter peccatum originale non puniri pœna ſenſus. Tum quia tormentum pœnæ ſenſus fuit taxatum pro menſura delectationis [illegible] culpæ, ut colligitur ex illo Apocal. 18. *Quantum glorificavit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi* [illegible]

tormen-

[illegible] & luctus: atqui in culpa originali nullam parvuli fuerunt delectationem experti, ergo non exigit puniri pœna ſensûs.

Dices Chriſtus Matth. 25. non pronuntiat niſi duplicem ſententiam alteram, quâ vocat Benedictos ad poſſidendum ſibi paratum regnum, & aliam, qua maledictos mittit in ignem æternum: ſed inter utramque ſententiam nihil mediare, docet D. Auguſtinus *ſerm. 11. de verbis Apoſtoli cap. 3. contra* Pelagianos: ergo parvuli decedentes cum peccato originali vel vocandi erunt ad poſſidendum paratum regnum cum benedictis; vel mittendi cum maledictis in ignem æternum: atqui certum eſt ipſos non eſſe vocandos cum benedictis ad poſſeſſionem regni cœleſtis, proinde erunt mittendi cum maledictis in ignem æternum torquendi pœnâ ſensûs, hoc idem videtur etiam colligi ex Concilio Florentino *ſeſſ. ult. in litt. unio.* ubi dicitur, quòd animæ eorum, qui cum peccato mortali vel cùm ſolo originali decedunt, in gehennam deſcendunt pœnis cruciandæ diſparibus. ergo parvuli decedentes cum originalis peccati macula torquentur pœna ſensûs. Sed contra, quia Chriſtus Matth. 25. tantum loquitur de iis, quibus dixerat: *Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare &c.* unde neutra ſententia pertinet ad parvulos decedentes cum ſolo originali; ſed tantùm ad adultos, qui exercuerunt opera pietatis, vel ea neglexerunt, loquitur enim de adultis peccantibus, qui non fuerunt bene operati, cùm potuerint, & debuerint, parvuli autem cùm nondum fuerint ſui compotes, non potuerunt bene, vel malè operari, conſequenter ſententia improborum ipſos non comprehendit. Rurſus dato etiam & non conceſſo quod etiam de parvulis decedentibus cum ſolo originali interminatus fuerit Chriſtus ſententiam illam *ite in ignem æternum*, non propterea inde inferretur animas parvulorum torqueri in gehenna pœna ſensûs: unde quamvis concederemus etiam ipſos mittendos in ignem æternum, adhuc commodè poſſemus inficias ire, parvulos illos torqueri pœna ſenſus, quia ad id requirebatur non ſolùm, quòd eſſent in loco ignis, ſed ulteriùs, quòd ignis in illos ageret, quod ibi non adſtruitur. Rurſus ad id, quod addebatur ex Concilio Florentino, reſpondetur, hanc pœnarum diſparitatem in eo ſitam eſſe, quia pueri tantùm puniuntur pœnâ damni, ut traditur *cap. Majores de baptiſmo* ubi Innocentius III. aſſerit pœnam peccati actualis eſſe gehennam ſcilicet, utramque pœnam damni, & ſenſus; & pœnam peccati originalis eſſe ſolam pœnam damni, ſeu privationem viſionis Dei. Demum poſſet reſponderi ad neutram ſententiam parvulos decedentes cum ſolo peccato originali pertinere, quia Chriſtus adultos præſertim judicabit, quique capaces fuerunt bene, vel malè operandi, quæ capacitas in parvulis iſtis non fuit. Hi tamen erunt interfuturi judicio univerſali, ad quod pertinebunt ſi non quoad diſcuſſionem meritorum, ſaltem quoad prolationem ſententiæ, quia propter peccatum capitis excludentur à cœleſti gloria Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non poteſt introire in regnum Dei.* An vero ſint triſtaturi de amiſſa beatitudine, quia eccleſia hactenus nihil definivit, putârim probabilius cum D. Thoma, *in 2. diſt. 33. quæſt. 4. art. 2. Et quæſt. 5. de malo art. 3.* & aliis Theologis nullam eſſe triſtitiam concepturos: quia ſi triſtarentur maxima torquerentur pœna ſensûs: quia eo ipſo quòd triſtitia oritur ex cognitione boni amiſſi, quo bonum amiſſum eſt excellentius: eò triſtitia eſt major: proinde ſi parvuli iſti triſtarentur de amiſſa cœleſti beatitudine, eorum triſtitia, ut proportionata foret bono amiſſo deberet maxima eſſe.

Poſt latam à Judice ſententiam ſtatim ſequetur ejus executio; quia cum Judex ſit omnipotens, ejus ſermo efficaciſſimus erit neque poterit ab ulla remorari creatura, quin ſtatim ſuum ſortiatur effectum: hæc autem executio duo præſertim comprehendet, quorum primum erit circa reprobos detrudendos in gehennam; ignis enim quo mundus diſlagrabit ſummo impetu irruet in damnatos, quos utriuque ex quavis parte involvet; ſecundum quia terra ingenti hiatu ſub eorum pedibus ſuum adaperiet ſinum, eoſque deglutiet: & tota damnatorum multitudo una cum igne involvente præceps ruet in gehennam ſuppliciis addicenda æternis; idque clarè ex ſacris infertur ſcripturis Pſal. 96. *Ignis ante ipſum* (ceu Judicem) *præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus, in ignem dejicies eos & in miſeriis non ſubſiſtent*, ideſt poſt latam à Judice ſententiam ignis ſtatim reprobos involvet, inflammabit, ac trahet in infernum. Pſal. 139. *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos in miſeriis non ſubſiſtent* ſeu carbones igniti vi ſententiæ judicis cadent è ſublimi deorſum, eoſque involvent qui in gehennam erunt dejiciendi, adeout unà cum igne ſint reprobi ruituri in infernum per hiatum terræ, ſeu profundiſſimam foveam de qua loquens David dixit Pſal. 93. *Ut mitiges ei à diebus malis, donec foveatur peccatori fovea.* Loquitur regius vates de fovea illa in quam cadent omnes peccatores in die judicii, ut deducitur ex ſequentibus. Hanc foveam quiſque improbus ſibi fodit aperitque cum à ſummo bono per lethalem noxam ſe avertit; quia tunc è ſublimi ſtatu divinæ gratiæ in profundum omnium calamitatum ſe demittit Pſal. 10. *Pluet ſuper peccatores laqueos ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum:* erit ignis iſte gehennalis ſulphureus, inſtar excitatæ procellæ, & reprobos ex quavis parte obvolvet, perinde ac in accenſa fornace flammæ obvolverent in illam injectos. Matth. 13. *Mitte Angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis.* Divina itidem virtute fiet ut reprobi breviſſimo tempore per terræ dehiſcentis hiatum ſint in gehennam ruituri: & cum primum ad terminum pervenerint tunc terra firmiſſimè ſuum claudet hiatum, & in omnem æternitatem clauſa manebit, nec ullus damnatorum poterit ampliùs inde exire. Eruntque hujus tragœdiæ ſpectatores non ſolum Beati, ſed etiam parvuli, qui ſine baptiſmo obierunt, quia iſti manebunt in ſuperficie innovatæ terræ, ut probabilior fert opinio.

Mundo igitur ab omni inquinamento peccatorum per ignem expiato fiet ſtatim divina virtute mundi innovatio; neque multum impendetur temporis in hac innovatione: fiet enim in momento ad DEI nutum, perinde ac in inſtanti, vel breviſſimo tempore facta eſt corporum reſurrectio: hujus innovationis pleriſque in locis ſacræ meminerunt ſcripturæ Iſaiæ 65. *Ecce ego creo cœlos novos, & terram novam, & non erunt in memoria priora, & non aſcendet ſuper cor* tanta erit innovatæ telluris venuſtas, tanta florum ſuavitas, arborum pulchritudo, arvorum amœnitas, aëris tranquillitas, maris malacia, ut quæ antea in deliciis habebantur quaſi nihili poſt innovationem æſtimentur. 2. Petri 3. *Novos cœlos, & novam terram ſecundùm promiſſa ipſius expectamus, in quibus Juſtitia habitat.* Joannes Apocal. cap. 21. *Vide cœlum novum, & terram novam: primum enim cœlum, & prima terra abiit*; & nonnullis interje-

Digitized by Google

ctis ſubdit: *Et dixit qui ſedebat in throno: Ecce novum facio omnia:* hujus innovationis meminit etiam Apoſtolus ad Rom. 8. *Ipſa creatura liberabitur à ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Non tamen putes cum dicuntur cœli innovandi eſſe corrumpenda corpora cœleſtia, & in aliam abitura ſubſtantiam; quia corpora cœleſtia nulli ſunt corruptioni obnoxia: proinde hæc innovatio non fiet per interitum ſubſtantiæ cœleſtium corporum, ac elementorum, & creationem novæ ſubſtantiæ: quia ſi renovatio humanorum corporum fiet in reſurrectione non abolitâ priori ſubſtantiâ, ſed inſtaurata eâdem, quæ erat antea; multo minus renovatio, quæ fiet in cœlis, & elementis fiet per corruptionem veteris ſubſtantiæ, & novæ generationem: idque videtur aſſerere Apoſtolus ad Rom. 8. ubi ſcribit, creaturam (ſeu corpora cœleſtia, & elementa) *eſſe ſubjectam vanitati, & ſervituti* (& ſub hac ſervitute) *ingemiſcere, & expectare revelationem gloriæ filiorum DEI* nimirum ut & ipſa ab eadem ſervitute liberetur: ſin autem eſſet interitura, non eſſet cur deberet expectare illud tempus alioquin appeteret ſuum interitum: nec ipſa haberet ſpem libertatis gloriæ filiorum Dei. Præterea quia pertinet ad opificem ita opificium inſtituere ut non pereat: unde videbatur etiam pertinere ad ſapientiſſimum Artificem Deum ut ſuum artefactum, ſeu mundus ab eo conditus non periret quoad ſubſtantiam quaſi corrigendus, & emendandus à prima ſua effectione; ſed manente eodem ſubſtantia elevetur ad ſtatum nobiliorem, ac ſupernaturalem, perinde ac ipſa corpora humana, ut docet D. Auguſtinus lib. 20. de civit. Dei cap. 14. Peracto judicio tunc eſſe definet hoc cœlum, & hæc terra, quando incipiet eſſe cœlum novum, & terra nova, mutatione namque rerum, non omnimodo interitu tranſibit hic mundus: Unde Apoſtolus ait: *Præterit enim figura hujus mundi.* Figura ergo præterit non natura. Etenim de corporibus cæleſtibus ait David Pſal. 148. *Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi: præceptum poſuit, & non præteribit* hoc eſt juſſit, ut ſol, luna, ſtellæ fixæ, & errantes, & aquæ quæ ſuper cœlum ſunt perſeverent in ſuis ſubſtantiis, & naturis per æterna ſæcula; & hoc DEI decretum obliterari ab ullo alio nunquam poterit: quia ut ait Eccleſiaſtes 3. *Didici quod omnia opera quæ fecit DEUS perſeverent in perpetuum.* Quod ſi dicas, ex ſcripturis, clarè, & expreſsè conſtare cœlos perituros Pſal. 101. ubi David loquens de cœlis ait: *Ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur. Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.* Nam hæc intelliguntur de interitu ſecundùm externam ſpeciem, figuram, & extimas qualitates, ut colligitur ex ſimilitudine, quam David producit, veſtimenti: veſtes enim cum purgantur à maculis, quas contraxerunt, vel recentiore liniuntur colore, vel invertuntur non deperdunt quidquam ſubſtantiæ, ſed ſolam ſpeciem externam immutant. Veteraſcet cœlum die illo, quia ſol obſcurabitur, & nigreſcet perinde ac ſaccus cilicinus, luna ſanguineo ſuffundetur colore, ſtellæ deficere videbuntur, & cœlum ipſum inſtar membranæ involvi: eodem ſenſu intelliguntur verba illa Matth. 24. *Cœlum & terra tranſibunt verba autem mea non præteribunt* hoc eſt extima cœlorum ſpecies, & externæ terræ qualitates. Hinc D. Hieronymus in cap. 65. Iſaiæ ait *Novos cœlos, & novam terram videbimus. Non dixit alios cœlos, aliam terram: ſed veteres, & antiquos in melius mutaturos.*

Non igitur hæc renovatio conſiſtet in mutatione eſſentiæ, & ſubſtantiæ, ſed tantum in mutatione ſtatus, & qualitatum rerum, perinde ac in reſurrectione mortuorum reſurgent eadem corpora quoad ſubſtantiam, & materiam, quæ fuerat antea in corporibus cum viverent, & tantum quoad ſtatum, & qualitates perficientur; quatenus nulli amplius erunt interitui & corruptioni obnoxia, & novas induent qualitates, ut videatur eſſe cœlum novum, & terra nova. Rurſus in hac innovatione ceſſabunt motus cœlorum nec amplius erit viciſſitudo illa diei & noctis, hyemis, & æſtatis, quia eadem ſemper apparebit cœli facies, & terræ aſpectus eadem aeris ſerenitas, & camporum pulchritudo, nubes aerem non inficient, nec venti turbabunt, nec pluviæ delabentes terræ tractus madefacient, neque grandines floreſcentes ſegetes diverberabunt, neque nives montium juga dealbabunt, quin lux ſolis, & lunæ, ac aliorum aſtrorum incrementum ſubibit ſplendoris juxta illud Iſaiæ 30. *Erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum*, quæ verba expendens D. Hieronymus aſſerit eſſe intelligenda ad litteram de hac mundi innovatione poſt corporum reſurrectionem, quinimò credibile eſt innumeram propemodum ſtellarum multitudinem quæ modo noſtrum fugit intuitum, tunc apparituram ob lucis incrementum, ut novi cœli videatur ſpeciem exhibere ob hunc enim adauctum ſplendorem orbes cœleſtes, & elementa vel maximè illuſtrabuntur, ut videantur aliam induere ſpeciem. Aqua futura erit limpida ac pellucida, ut ſpeciem videatur exhibere puriſſimi Chryſtalli terra itidem perinde ac aurum erit ſplendida, ac perſpicua, & non tantùm in extima ſupervicie ſed perquam profunda usque ad abyſſum ut aſſerit D. Thomas in 4. *diſtinct.* 48. *quæſt.* 2. *art.* 4. quia omnia corpora cœleſtia, & terreſtria eam erunt aſſecutura pulchritudinem, & venuſtatem, quæ correſpondeat ſanctorum gloriæ ſervata ſemper proportione inter ipſa corpora, quia quò ſunt ſublimiora, eò majore gloria donabuntur, ac venuſtiore pulchritudine ornabuntur.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT XII.

Expenduntur locus, & ſupplicia damnatorum.

LOcus in, quem reprobi poſt Judicis prolatam ſententiam detrudentur, infernus dicitur, eſtque abditum quoddam receptaculum prope terraquei globi centrum, tetrum, obſcurum, ad terrorem incutiendum, in hoc enim receptaculo corpora detinebuntur damnatorum; & quamvis alia ſint ſubterranea receptacula infernus tamen eſt regio infimæ terræ, & carcer deterrimus, & obſcuriſſimus, ubi reproborum animæ, & corpora DEI viſione deſtituentur, & perpetuo, ac inextinguibili igne cum Diabolo, & Angelis ejus torquebuntur, & hic carcer alio nomine vocatur etiam gehenna abyſſus, ſed frequentius in Scripturis infernus dicitur, in quo pœnas luent reprobi, & ſupplicia pro patratis ſceleribus in corpore, & anima erunt daturi, ut communiter docent Sancti Patres, & Doctores, imò & ipſi Philoſophi Ethnici, ac Poetæ aſſeruerunt infernum eſſe receptaculum ſub terra, in quo delinquentes torquentur. Infernum eſſe receptaculum ſubterraneum liquet ex pluribus Scripturæ locis Pſal. 105. *Aperta eſt terra, & deglutivit Datham, & operuit ſuper congregationem Abiron.* Pſal. 54. *Veniet mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viventes*, deſcendere autem perinde eſt, ac appropinquari terræ, centro perinde ac aſcendere eſt ad ſublimia cœlum verſus tendere, hinc Apoſtolus ad Epheſ. 4. *Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primum in inferiores partes terræ*: quia ſunt inferi in imis terræ regionibus Numer. 16. *Diſrupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum devoravit illos, deſcenderuntque vivi in infernum operti humo*, ex quibus liquet locum, ubi reprobi quoad animam & corpus torquebuntur eſſe ingens, & vaſtum receptaculum prope centrum terræ, hinc Tertullianus *lib. de anima cap.* 55. ait: *Inferos Plato velut gremium terræ deſcribit in Phædone quo omnes labes mundialium ſordium confluendo, & ibidem deſidendo exhalent*, & poſtea ſubdit: *Nobis inferi non nuda cavoſitas, nec ſubdivalis aliqua mundi ſentina creduntur, ſed in foſſa terræ & in alto vaſtitas, & in ipſis viſceribus ejus abſtruſa profunditas*, explicat Tertull. communem ſuo ævo Chriſtianorum ſententiam, quam etiam confirmat ex illo Matth. 12. inquiens: *Siquidem Chriſtum in corde terræ triduum mortis legimus expunctum id eſt in receſſu intimo, & interno, & in ipſa terra operto, & intra ipſam cavato, & inferioribus adhuc abyſſis ſuperſtructo:* Addit poſtrema verba ut innuat infernum damnatorum eſſe infra limbum Patrum, ad quem Chriſtus deſcendit: & poſtea concludit: *Habes regionem inferorum ſubterraneam credere.* Et in Apologetico, quia à pleriſque hujuſmodi ſupplicia, quibus torquentur in inferno reprobi non concedebantur, & illa aſſerentes erant deriſui, ait cap. 47. *Si gehennam comminemur, quæ eſt arcani ignis ſubterranei ad pœnam theſaurus dechacinamur,* Loquitur de negantibus pœnas inferorum, & vocat pœnam illam inferorum theſaurum, eò quia divina juſtitia in illo exerceatur, eſt enim DEI attributum, quod veluti theſaurus aſſervatur in receptaculo illo ſubterraneo inferorum. D. Hieronymus in cap. 4. epiſt. ad Epheſ. aſſerit: Infernum eſſe locum ſubterraneum inquiens: *Quòd autem infernus in inferiori parte terræ ſit*, & Pſalmiſta teſtatur dicens: *Aperta eſt terra & devoravit Datham, & operuit ſuper congregationem Abiron.* Et rurſus in cap. 2. Jonæ ait: *Sicut cor in medio eſt animalis, ita infernus in medio terræ eſſe perhibetur*, ut enim habetur Matth. 12. *Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus, ſic erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus*: ait in corde terræ, quia limbus, in quo detinebantur animæ juſtorum, qui obierunt ante Chriſti Adventum, eſt abditum etiam ſubterraneum receptaculum non multum diſtans ab inferno, ubi torquentur reprobi: & D. Auguſtinus lib. 2. retractationum cap. 24. in lib. 12. Geneſ. ad litteram, cap. 33. ait: *De inferis magis mihi videor docere debuiſſe, quòd ſub terris ſint, quam rationem reddere cur ſub terris eſſe credantur, ſive dicantur, quaſi non ita ſit*, retractat enim ſuam ſententiam qua lib. 2. de civit. cap. 16. videbatur anceps hærere circa inferorum locum. Hoc idem etiam infertur ex ipſo nomine inferorum, & ex modo loquendi ſacræ Scripturæ aſſerentis impios deſcendere in infernum, ſi deſcendunt procul dubio in partes inferiores tendunt, tum quia hoc abditum receptaculum nullibi commodius poni potuerat, quàm propè terræ centrum, ſiquidem in ipſa terræ ſupervicie non fuiſſet carcer ille teterrimus, qualem nobis deſcribunt Scripturæ, & Sancti Patres, aër itidem, & aqua non videntur loca idonea, in quibus carceres caliginoſi, ac inſtituti ad terrorem incutiendum ſtruantur, ſunt enim corpora fluxa, & lucida, quæ hominibus potius adblandiuntur, quàm iiſdem ullum incutiant terrorem. Præterea ſicut reprobi electis opponuntur, ita congruum videbatur, ut in locis publicis etiam ponerentur oppoſitis, & ſicut Sedes Beatorum erit in ſupremo cœlorum loco, ita congruum erat, ut carcer damnatorum in infimo, ac ignobiliſſimo terræ loco conſtrueretur, ex quo conjicitur eſſe in centro terræ, vel non multum ab hinc diſtare.

Quanta autem ſit capacitas hujus abditi receptaculi in terræ centro, in quo æternis ſuppliciis torquentur animà, & corpore ibi reprobi detruſi, non videtur facilè poſſe hanc ſtatui, certum eſt enim debere tantam eſſe, ut poſſit recipere totam damnatorum multitudinem, quæ factâ ſupputatione hominum qui vivunt vixerunt in mundo & perpenſis ſexaginta ſæculis, quibus putatur mundus duraturus facile, ſi numerus damnatorum aſcenderet, ut putant aliqui ad vicies, vel tricies mille milliones deducitur non eſſe hoc receptaculum ſubterraneum exiguum, neque poſſe anguſto loco concludi præſertim cùm ibi ſtabuletur ingens ſulphurei ignis copia. Ribera in cap. 14. Apocal. hanc inferorum amplitudinem explicat inquiens: *Et miſit Angelus falcem ſuam acutam in terram, & vindemiavit vineam terræ, & miſit in lacum iræ Dei magnum, & calcatus eſt lacus extra civitatem, & exivit ſanguis de lacu uſque ad frænos equorum per ſtadia mille ſexcenta.* Aſſerit ipſe lacum hunc iræ Dei magnum eſſe ſtagnum infernale ignis, & ſulphuris, cujus meminit Apocal. cap. 19. v. 20. Uvæ quas Angelus falce ſua aucta vindemiavit, ſunt peccatores, qui in gehenna perinde ac uvæ in torculari torquebuntur, unde Joannes Apocal. 19. v. 15. vocat infernum torcular vini iræ DEI omnipotentis. Diffuſio autem ſanguinis per ſtadia mille ſexcenta non videtur

Digitized by Google

poſſe aliud ſignificare, quàm ſpatium inferni per quod tormenta, & homines torquendi ſe extendent; hæc autem ſtadia conficiunt milliaria italica ducenta, adeo ut ſit ſtructura inferni in ſententia Riberæ ita deſignanda, ut in centro terræ ſit vaſtiſſima cavitas, ſeu abditum receptaculum, cujus planities ita extendatur, ut latitudo ejus per diametrum ſit quadringentorum milliarium italicorum, in cujus meditullio ſit ſtagnum amplum, ac profundiſſimum plenum igne ſulphureo, in quo majores peccatores torquebuntur. Verùm hæc ſententia nonnullas patitur difficultates, quia ſi tanta eſt vaſtitas loci illius ut planities ejus habeat quadringenta milliaria italica in diametro, videtur hoc ſpatium poni fruſtraneè, eò quia non ſit neceſſarium, quia vigeſima pars hujus ſpatii videtur ſufficere, quamvis duplo plures eſſent damnati, quàm aſſignentur à Ribera: non enim damnati in illo receptaculo erunt ita diſponendi, ut poſſint ſpatiari per loca, ac pedibus inſiſtere, & huc, illucque diſcurrere, ſed erunt coacervandi in cumulum perinde ac carbones ardentes, ut ſcriptura indicat: ſiquidem anguſtia carceris & mutua rerum compreſſio pœnarum adauget acerbitatem. Præterea ſi tanta eſſet illius receptaculi ſubterranei vaſtitas, non eſſet in corde terræ, & plurimum deberet à centro ejuſdem diſtare. Rurſus cùm terra elementum ſit natura ſua ſolidum, ac infimum credibile eſt Deum in terræ centro majores feciſſe cavitates, quàm ſit neceſſe ad finem ſibi propoſitum. Demum quia ad torquendos reprobos videtur ſufficere ſtagnum ignis, & ſulphuris, cujus meminit Scriptura Apocal. 20. v. 15. *Qui non eſt inventus in Libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.* Quamobrem credibilius eſt nullam in receptaculo illo inferorum eſſe planitiem per quam reprobi poſſint ſpatiari, vel conſiſtere; ſed eſſe cavitatem in medio terræ, & in illa ſtagnum ſulphuris ardentis, cujus frequenter meminit Scriptura. Quod verò ad magnitudinem hujus receptaculi attinet, tametſi ejus diameter eſſet quatuor milliarium italicorum, ſeu pedum viginti millium, ſatis capax videretur non ſolùm ad omnia damnatorum corpora excipienda, ſed etiam ad multitudinem decuplo majorem: ſed quia nihil certi nec de numero damnatorum; nec de magnitudine hujus receptaculi poſſumus definire nobis ſufficiat aſſerere infernum eſſe abditum receptaculum propè terræ centrum in quo animæ, & corpora damnatorum per æterna ſæcula torquebuntur.

Quibus verò ſuppliciis, ac inſtrumentis pœnarum ſint damnati in inferno excruciandi duplicem ſolent Theologi pœnam diſtinguere ſenſus unam, alteram damni, illa eſt, quæ infertur à cauſis extrinſecis, ut à conditione loci à teterrimo odore ab igne comburente, & non deſtruente, à ſulphure horrore tenebrarum, planctu horritono, ac dæmonum immanitate. Omnes enim dolores, triſtitiæ, afflictiones tum animæ, tum corporis, provenientes immediatè à cauſis præfatis ad pœnam ſenſus dicuntur pertinere. Alia quæ pœna damni dicitur ſita eſt in ſola privatione æternæ gloriæ, & omnium bonorum, quibus fruuntur Beati. Prius igitur expendenda erunt, quæ ad pœnam ſenſus pertinent, & quæri ſolet an in illo inferni receptaculo ſit verus, & realis ignis. Ex Hæreticis Calvinus, Beza, & plures Calviniſtæ in ea fuerunt ſententia, ut putaverint verum, & realem ignem aut ſulphur non eſſe in inferno, & Scripturas expreſsè aſſerentes ibi adeſſe ignem, & ſulphur, ac tenebras eſſe intelligendas non in ſenſu proprio, ſed metaphoricè, & nihil aliud ſignificare, quàm miſerum illum ſtatum reproborum, quorum miſeriam in eo tantùm ponunt, quòd apprehendant Deum ſibi iratum: & hanc apprehenſionem per quam amplificant, & exaggerant, dicantque eſſe formidabilem abyſſum, & inde concludunt pœnas inferorum nil aliud eſſe quàm vanas apprehenſiones, ac panicos terrores, adeo ut Deus nihil ipſis inferat mali, & ejus ira ſit extrinſeca. Quò nil deteſtabilius potuit excogitari ad deludendas, & habendas contemptui pœnas inferni, eò enim ipſo, quòd Deus damnatis in inferno nihil mali infert parum videntur ipſius iram curare, neque habent, quo inde turbentur, aut timorem concipiant: ſi enim in hac vita rei fures, homicidæ certò ſcirent Principem non poſſe illis inferre ullum ſupplicium, ſed totam illam pœnam eſſe illius iram; parum curarent rei iram Principis, nec deſiſterent à furtis, & homicidiis, aliisque delictis, niſi putarunt illum poſſe patibulo, vel capite damnare, aliisque acerbioribus pœnis torquere: Ut igitur Hæretici pœnas eluderent inferni laxioremque ad peccata cumulanda viam ſternerent aſſerere auſi ſunt totam impiorum pœnam in eo ſitam, ut Deum apprehendant ſibi iratum, & gehennæ cruciatus aliud non eſſe, quàm vanas apprehenſiones & puerorum terriculamenta contra ſacras Scripturas, Sanctos Patres & lumen naturæ. Omiſſis igitur hiſce erroribus

Dicendum eſt in abdito illo receptaculo prope terræ centrum, quod infernus dicitur, eſſe verum, & corporeum ignem, quia quoties Scripturæ de pœnis inferorum loquuntur meminerunt ignis, quem inculcant: & in ipſa Judicis ſententia etiam pœna ignis exprimitur, quod non fieret, ſi verò & reali igne non eſſent reprobi excruciandi. Tum quia quando aliquid in Scripturis metaphoricè dicitur non ſemper eodem modo exprimitur, neque iiſdem verbis, ſed quod in uno loco per metaphoram, in alio propriis verbis exprimitur: & hic ignis ſemper nomine ignis urentis corpora damnatorum exprimitur, ergo nulla ſuppedit ratio aſſerendi ignem cujus meminit Scriptura, eſſe intelligendum metaphoricè, non propriè. Hinc Chriſtus Matth. 25. proferens ſententiam in reos dicet: *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum, quia paratus eſt diabolo, & Angelis ejus.* Neque obſtat, quòd Diabolus & Angeli ſint Spiritus incorporei, in quos non agit ignis corporeus, ac proinde ignem paratum diabolo, & Angelis ejus eſſe incorporeum, ac intelligendum metaphoricè. Contra eſt, quia ad urendos Spiritus incorporeos non aſſignatur hæc ſubſtantia ſpiritualis, & incorporea, ſicut ad urenda corpora datur ignis corporeus: ſiquidem ut docet D. Thomas omnis ſubſtantia eo ipſo, quòd eſt incorporea eſt immaterialis, & intelligens ac naturæ Angelicæ. Unde ignis, qui in gehenna torquet Dæmones & animas damnatorum eſt corporeus, qui aptiſſimus eſt ad puniendos Spiritus, quia poſſunt iſti igni alligari, ac in igne detineri perinde ac in carcere, & pati dolores acerbiſſimos, ſeu vehementer triſtari ex ejus præſentia, vel quia eidem etiam ſubjiciantur, ut fusè explicuimus in *Tom. 4. Theolog. in Tract. de pœnis Angelor.* Variè enim poſſunt ſpiritus igne corporeo torqueri, ubi ibi explicuimus. Quamobrem inhærendo vero ſenſui Scripturarum ignis paratus diabolo & Angelis ejus, corporeus eſt, & non ſpiritualis, verus & realis, non metaphoricus. Firmari ex eo etiam poteſt, quia per illum ignem paratum diabolo, & Angelis ejus, non ſolùm dæmones torquebuntur, ſed etiam corpora damnatorum, proinde ignis erit corporeus, quia ignis ſpiritualis vel metaphoricus

aptus

Digitized by Google

aptus non videtur ad corpora torquenda & Scripturæ ſemper loquuntur de vero igne corporeo, & materiali torquendis corporibus perapto. Matth. 3. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*, & nonnullis interjectis: *Congregabit triticum ſuum in horreum, paleas autem comburet igne inextinguibili.* Præterea Chriſtus Matth. 13. ad id confirmandum proponit parabolam zizaniorum inquiens: *Sicut colliguntur zizania, & igne comburuntur, ſic erit in conſummatione ſæculi, mittet Filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala, & eos qui faciunt iniquitatem; & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus, & ſtridor gentium*, ubi per ſcandala intelliguntur omnes, qui aliis ſunt occaſio peccandi, vel doctrinâ ut Hæretici, vel conſilio, ut perverſi conſiliarii, vel blanditiis ut meretrices, vel ſuaſionibus, & exemplis ut mali ſocii: per eos, qui operantur iniquitatem, intelliguntur alii peccatores, qui ſibi tantùm fuerunt cauſa peccandi: hi omnes perinde ac zizania in faſciculos colligentur, & in ignem mittentur ſcilicet in ignem materialem corporeum. Ponit etiam Chriſtus Matth. 13. aliam parabolam, qua expreſsè ſignificat hunc ignem materialem, eſtque parabola ſagenæ miſſæ in mare, & ex omni genere piſcium congregantis, ſicut enim piſcatores jactum rete ad litus trahunt, & intus captos piſces ſeligunt, dividuntque bonos, quos in vaſa collocant, à malis, quos abjiciunt, ait Chriſtus: *Sic erit in conſummatione ſæculi exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & ſtridor dentium*, ad exprimendam acerbitatem doloris, & cruciatus, & Marci 9. habetur: *Si ſcandalizaverit te manus tua, abſcinde illam, bonum eſt tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*, cùm igitur ſemper in ſacris Scripturis locutio ſit de igne inextinguibili, quatenus erit perpetuò duraturus, quia nunquam deficiet materia pabuli, ſeu ſubterraneus ſulphur, utique ignis gehennalis dicendus eſt corporeus, & damnatorum corporibus torquendis peraptus. Chriſtus enim explicat infernum per ignem inextinguibilem, & reprobos per zizania ſimul collecta, & comburenda igni injecta, & repetit *ubi ignis eorum non extinguitur*, ut ſignificet verum ibi eſſe ignem, qui ſemper ardeat, uratque, non verò metaphoricum: ſiquidem in fine parabolæ ait: *Omnis enim igne ſalietur, & omnis victima ſale ſalietur*, indicat cauſam, cur peccatores ſint igne torquendi: ſicut omnis victima, quæ Deo offerrebatur juxta præſcriptum legis ſale erat aſpergenda juxta illud Levit. 2. v. 13. *Quidquid obtuleris Sacrificii ſale condies*: Omnes peccatores veluti victimæ divinæ juſtitiæ ſacrificabuntur, & igne veluti ſale condiendi erunt: in ſacris Scripturis peccatores victimis comparantur, & ignis ſali, & impiorum punitio ſacrificio Iſaiæ 34. *Victima Domini in boſra, & interfectio magna in terra Edon*, quia ſicut victimæ occiduntur, & igne abſumuntur in honorem Dei ad peccata expianda, & iram divinam placandam; ita tota iniquorum multitudo æterno igne cremabitur, & eorum delicta quantum fas eſt, ſuppliciis expiabuntur, ut ira divina quaſi hâc ſatisfactione exhibita conquieſcat. Jeremiæ. 46. *Victima enim Domini exercituum in terra Aquilonis juxta flumen Euphratem*, & Ezech. 39. *Convenite, properate, concurrite undique ad victimam meam, quam ego immolo vobis victimam grandem ſuper montes Iſraël*: perinde igitur reprobi in gehenna igne torquebuntur, ſicut victimæ Deo immolatæ igne cremantur. Rurſus ignis gehennalis etiam paratur ſali, cui vis quædam ignea ineſt, qua urit abſumit humiditatem radicem corruptionis, & conſervat corpora, unde ſicut ſal urit, ita ignis gehennalis comburet corpora damnatorum, ita tamen ut nunquam ſint conſummanda, ſed jugiter integra ſervanda. Rurſus Apocal. 14. habetur: *Si quis adoraverit beſtiam, ſeu ſi quis conſenſerit Anti-Chriſto, cruciabitur igne, & ſulphure in conſpectu Angelorum Sanctorum, & ante conſpectum Agni, & fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum*, non poterat expreſſius ignis corporeus emittens fumum ex ſulphure deſcribi: & cap. 20. dicitur: *Qui non inventus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis*, & cap. 21. *Timidis autem, & incredulis & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatris, & omnibus mendaciis pars illorum erit in ſtagno ardente igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda*; Seu mors non amplius morti obnoxia, quia æternum duratura, eſt autem hæc mors ipſa pœna gehennalis nunquam ceſſatura. Fit etiam ignis gehennalis mentio in veteri Teſtamento Judic. 16. *Dabit ignem & vermes in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque ad ſempiternum*, ſcilicet ultor DEUS dabit ignem, & vermes in corpora damnatorum, ut cruciatus ignis ſentiant uſque ad ſempiternum, ſeu per æterna ſæcula nunquam finienda. Hinc David Pſal. 10. *Pluet ſuper peccatores laqueus ignis, & ſulphur & Spiritus procellarum pars calicis eorum*, & Pſal. 20. *Pones eos, ut clibanum ignis in tempore vultûs tui, Dominus in ira ſua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.* Hoc eſt in die quo Dominus iram ſuam declarabit, ſeu in die Judicii, omnes reprobos à ſe averſos igne involvet, ita ut ipſi inſtar clibani ardeant, & ſtatim in gehennæ carcerem detrudet ſempiternis toquendos ſuppliciis, & tunc ignis deglutiet eos, ſeu involventur igne, & ac ſi degluriti ab igne eſſent, nil ex ipſis apparebit niſi ignis; perinde ac aquis immerſus non amplius apparet aquis abſorptus. Pſal. 139. *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos, in miſeriis non ſubſiſtent*, ſeu non amplius reſurgent, ut legit textus Hebraicus: Hæc autem ſupponunt ignem eſſe corporeum: Hinc D. Auguſtinus lib. 21. de civit. cap. 10. quamvis videatur anceps hærere circa illam flammam, de qua Luc. 16. dicitur: *Crucior in hac flamma*, abſolutè tamen definit ignem gehennæ corporeum eſſe inquiens: *At gehenna, quæ etiam ſtagnum ignis & ſulphuris dicitur, corporeus ignis erit, & cruciabit corpora damnatorum*, cui adhærens Sanctus Gregorius lib. 4. dialog. cap. 29. ait: *Ignem gehennæ corporeum eſſe non ambigo, in quo certum eſt corpora cruciari.* Neque obſtat quod opponat ignem gehennæ noſtro igni; quia oppoſitio non eſt, quia unus ſit corporeus ſeu noſter, & ignis gehennæ incorporeus; ſed quia noſter ignis indiget pabulo foveri ut ardeat, & ignis gehennæ nullo indigebit fomento ut conſervetur, & torqueat corpora damnatorum, ſemel enim ab initio conditus ſervabitur inextinguibilis; & in hoc ſenſu dicunt SS. Patres quòd ignis gehennæ non ſit materialis ſicut noſter, non quod ſit materialis & corporeus, ſed quia licèt ſit materialis, corporeus eſt ipſe, non tamen erit ſicut noſter, quia noſter ignis ut ſervetur indiget alimento foveri; ignis verò gehennæ, ut duret nullo indigebit pabulo in hoc ſenſu dixit Damaſcenus

Digitized by Google

ſcenus de fide orthodoxa cap. ult. *Impios & peccatores projiciendos in ignem æternum, non materialem, qualis eſt apud nos, ſed qualem novit Deus.* Et divus Thomas *in* 4. *diſt.* 44. *q.* 3. *art.* 2. *ad* 1. ait ignem gehennæ non eſſe materialem ſicut apud nos. Unde conſtat apud Inferos eſſe verum, ac realem ignem materialem, & corporeum qualis eſt apud nos quamvis alias qualitates ſit divina virtute induiturus: rurſus hunc gehennalem ignem eſſe ſulphureum, ut liquet ex Pſal. 10. Iſa. 30. Apocalyp. 14. 20. & 21. conſtat etiam Geneſ. 19. Sodomam, & finitimas civitates ſulphureo igne fuiſſe ſubverſas, & abſumptas: eſt enim ſulphur aptiſſimum impiorum punitioni, ob vim igneam ſibi inſitam, quâ facilè, & vehementer exardeſcit, & propter odris tetri acrimoniam, quæ fœtori adaptatur peccatorum: & quia reprobi, ac impii variis peccatorum fœditatibus coinquinârunt proprias animas, & corpora, quæ dicuntur animarum domus, congruum erat, ut ſulphureo torquerentur igne, cum teſte Plinio *lib.* 35. *cap.* 15. ſulphure conſueverint olim priſci homines uti in domorum expiationibus: ſupplicium enim reproborum quoddam eſt genus expiationis, qua divinæ juſtitiæ impii ſatisfaciunt.

An verò in gehenna præter ignem, & ſulphur erunt quoque nives & gelu; plures putant eſſe in gehenna etiam rigidiſſimum frigus, ut impii ad majus ſuppliciorum incrementum ex ſtagno ignis transferantur in ſtagnum nivis; & hinc iterum trahantur ad ſtagnum ignis, ut per has mutationum vices acriùs torqueantur. Propugnantes hanc ſententiam nituntur verbis Job. 24. *Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium, & uſque ad inferos peccatum illius;* huic placito viſus eſt adhæſiſſe S. Hieronymus in cap. 10. Matth. expendens verba illa, *ſed potius timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in gehennam,* aſſerit enim *duplicem eſſe gehennam nimii ignis, & frigoris in Job pleniſſimè legimus.* Beda itidem in commentario illius loci Job. 24. ait: *Quaſi duas gehennas Job dicere mihi videtur ignis, & frigoris: per quas diabolus hæreticus, & homo impius commutentur;* huic ſententiæ viſus eſt etiam adhæſiſſe D. Auguſtinus lib. de triplici habitaculo cap. 2. ubi ait: *Principaliora duo ſunt tormenta in inferno frigus intolerabile, & ignis inextinguibilis.* Verùm hunc librum de triplici habitaculo plures negant eſſe D. Auguſtini, eo quia in judice non adnotetur, & ſtylus diſcrepet ab illo Auguſtini, qui de hiſce arcanis non ſolent tam abſolutè pronunciare. Probabilius cenſerem in gehenna non dari tale frigus, & potior doctorum pars cenſet cum Abulenſi *quæſt.* 559. *in cap.* 25. *Matth.* Dominico Soto *in* 4. *diſt.* 10. *art.* 4. Primò quia Scriptura ubi de gehenna diſſerit, nunquam meminit hujus frigoris, ſecundò quia ſi apud inferos eſſet illud ſtagnum aqua nivis, dives Epulo non petiiſſet ab Abrahamo guttam aquæ à Lazaro ſibi dandam causâ linguæ refrigerandæ. Tertiò quia illa viciſſitudo, eſſet potius in refrigerium, quàm ſupplicium: qui enim nimio calore æſtuat, petit refrigerari aqua. Quartò, quia cùm frigus inducat ſtuporem non videtur inſtrumentum aptum corporibus impiorum torquendis, ſtupor enim ſenſus mortificat, ne ſentiant dolorem. Neque obſtant verba Job, quia hæc non ſunt aſſertoria, ſed imprecatoria pœnæ temporalis in adulteros: ait enim Job loquens de adulteris: *Maledicta ſit pars ejus in terra nec ambulet per viam vinearum,* ſed in locis inviis, abruptis, ac deſertis omni deſtitutis amœnitate, perpetua laborantibus ſterilitate, *ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium:* uratur gelu, obrigeſcat nive, & affligatur omnibus hujus vitæ ſuppliciis: & *uſque ad inferos peccatum illius,* pœna enim adulterii gravior eſt, ac diuturnior proinde uſque ad ſepulchrum, vel etiam donec adulter rapiatur in infernum, quapropter poſſunt verba Jobi ex Hebraico textu ita verti: *æſtus, & calor rapiunt aquas nivis. ſepulchrum peccatores,* adeò ut ſenſus ſit, quòd ſicut terra æſtuans, & calor aquas aſſumunt liquatæ nivis; perinde infernus eos, qui peccaverunt, ut notat Pineda in Job.

An verò ſint in gehenna vermes rodentes corda damnatorum, & vorantes, & mordentes eorum corpora plures affirmant ob aliquot Scripturæ loca præſertim Judic. 16. *Dominus vindicabit in eis in die judicii viſitabit illos: dabit enim ignes, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum,* eſt enim ſermo de hoſtibus adverſantibus populo Dei, quos æternus judex erit in die judicii damnaturus ad æterna ſupplicia in gehenna, ubi præter ignem erunt vermes rodentes carnes eorum. Eccleſ. 7. *Memento iræ, quoniam non tardabit, humilia valde ſpiritum tuum, quia vindicta carnis impii ignis & vermis.* Meminit etiam hujus vermis torquentis corpora damnatorum Iſaias ult. ubi ait: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.* Quia ſupplicia damnatorum erunt perpetua, propterea vermis eorum non morietur, ſed per æterna ſæcula erit duraturus ad rodenda corpora impiorum. Nihilominus probabilius cenſerem non eſſe in gehenna vermes corporales rodentes corpora damnatorum, & loca Scripturæ aſſerentia dari ibi vermes, eſſe intelligenda, de remorſu conſcientiæ, ſeu perpetua accuſatione, qua impius cognoſcens ſua delicta triſtatur, ac ſentit conſcientiæ morſum, ita enim explicat vermes gehennales S. Ambroſius *in cap.* 14. *Luc.* D. Hieronymus *in cap. ult. Iſaiæ.* S. Auguſtinus *lib.* 21. *de civit. cap.* 9. ubi fusè diſſerit de hac quæſtione, & quamvis videatur quaſi anceps hærere, magis tamen propendet in ſententiam aſſerentium per vermes gehennales intelligi remorſus conſcientiæ. Ratio itidem videtur ſuadere, non dari hos vermes gehennales: ſiquidem morſus vermis eſt ſupplicium nimis tenue, & cruciatus valde imbecillis ad torquenda corpora reproborum præſertim reſpectu doloris, & cruciatus, quem ignis cauſat, unde non videtur viliſſimas has beſtiolas continuo miraculo aſſerere viventes in igne gehennali ad eum duntaxat finem, ut corpora corrodent, & excrucient damnatorum, eſt enim morſus vermium perquam exiguus, adeo ut videatur moleſtiam potius adferre, quàm acrem cruciatum advehere. Quòd ſi reproborum corpora ex morſu beſtiarum torquerentur, accerſendi potiùs eſſent ſerpentes lethali veneno infecti, & dracones aſpectu horribiles, & dentibus voraces. Cæterùm tormentum, & dolorem, quem reprobi in gehenna ex igne ſulphureo experiuntur, eſt adeò vehemens, & acer, ut morſus beſtiarum parum vel nihil adferant doloris, quia ubi eſt dolor acrior, eſt major, minor minùs ſentitur. Quamobrem quoties Scriptura meminit ignis, & vermis ſimul per vermem debet intelligi, quid aliud à vili illa beſtiola quod cum igne ſimul torqueat reprobos: & hoc aliud non eſt, ait D. Thomas, quàm ipſe conſcientiæ remorſus, ſeu ipſa æterna accuſatio delictorum, quæ dicitur vermis, eò quia ex putredine naſcitur peccatorum, & perinde animam corrodit, ſicut vermis ex putri carnis enatus corpus humanum mordet, & corrodit: & quia remorſus iſte nunquam erit ceſſaturus, ideo vermis gehennalis dicitur, quòd nunquam morietur. Ex quo duplex dolor corpora reproborum torquebit, & corda eorum veluti vermes infeſtiſſimi corrodet: & erunt, quia ex propria mali-

Digitized by Google

malitia ac ſtultitia à ſummo bono ſe averterint, & ad fucatas mundi delicias ſe converterint, quod deſeruerint pelucidum fontem aquæ vivæ, & ciſternas mundi diſſipatas biberint, quòd neglexerint ſibi comparare æternam in cœlis gloriam, ut bonis momentaneis, ac perſonatis adhærerent, hujuſmodi accuſationes, & innumerores vermes ſunt acerbiſſimi, quorum morſus præcipuum eſt damnatorum tormentum, quia plus affligit apprehenſio totius æternitatis & amiſſio ex ſua culpa æternæ gloriæ, quam ipſe ſolitarius ignis: hæc igitur gemina cognitio eſt duplex dolor, qui è verme gehennali enaſcitur. Quòd ſi dicas has cogitationes naturaliter ſequi ex ipſa ſententia damnationis. Contra eſt, quia tametſi aliquo modo ſequuntur ex tali ſententia, non tamen erunt continuæ, nec ita acerrimè torquebunt, niſi quid aliud iiſdem addatur; hinc Deus peculiari influxu efficiet, ut in gehenna detenti clariſſimè, & continuò cognoſcant, & apprehendant ſummum bonum, à quo ſe averterunt, & ſupplicia æterna in quæ ſe injecerunt, adeò ut non poſſint ab hiſce duabus cogitationibus mentem retrahere, ut dolor ſit acrior: quò enim apprehenſio alicujus ingerentis triſtitiam eſt clarior eò dolor ſit acrior. Neque obſtant præcitata Scripturæ loca ad illud Judic. 16. reſpondet D. Thomas per carnem ibi intelligi animam, ſumitur enim ſubinde in ſcripturis caro ad ſignificandum totum hominem, ut Iſaiæ 1. *Omnis caro fœnum*, ſeu omnis homo. Joan. 1. *Verbum caro factum eſt*, ſcilicet Deus factus eſt homo, unde caro utramque partem, ex qua homo coaleſcit, ſignificat animam ſcilicet, & corpus; & hic tantùm animam. Vel etiam ſumi poteſt caro Hebraica phraſi pro toto homine, adeo ut ſenſus ſit, cùm Dominus veniet judicare vivos, & mortuos, tunc impii erunt reſurrecturi, ut ſua[m] pœnas etiam in pelle, proinde dabit ignem, & vermes in carnes eorum, ut eorum corpora urantur igne, torqueantur remorſu conſcientiæ: in hoc ſenſu etiam dicitur Eccleſ. 7. *Vindicta carnis impii*, ſeu damnati carne induti; etiam Apoſtolus ſumens carnem pro toto homine ſcribit 2. ad Corinth. 7. *Nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſumus, foris pugnæ, intus timores:* ponitur timor pro afflictione carnis, ſeu hominis conſtituti in carne paſſibili.

Quia verò in gehennæ receptaculo dicantur eſſe tenebræ, & fumus, fletus, & ſtridor dentium expendenda ſunt hæc omnia, & quidem receptaculum illud gehennale eſſe tenebris involutum ac perpetua caligine obſcurum, indicat Job. 10. ubi deſcribens infernum eum vocat *terram miſeriæ, & tenebrarum opertam mortis caligine, ubi ſempiternus horror inhabitat*, aliis etiam in Scripturæ locis mentio ſit hujus caliginis, & tenebrarum præſertim Eccleſiaſt. 21. *Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ*, & Matth. 8. Chriſtus loquens de Judæis incredulis, ait: *Ejicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.* ubi per tenebras exteriores ſignificatur infernus, vocantur hæ tenebræ exteriores, eò quia ſint extra locum convivii, ſeu extra regnum cœlorum. Ratio etiam videtur hoc idem ſuadere, quia cùm reprobi, & damnati neglexerint lucem ſpiritualem, ſeu divinam gratiam amplecti, ac bene operari, & maluerint concutire, ac bonis mundi larvatis, fucatiſque voluptatibus adhærere, meritò debuerunt deſtitui etiam luce corporali. Quòd ſi dicas in gehenna jugiter eſſe ignem arſurum, & ubi ignis, ibi etiam ſplendor, & lux. Reſpondetur ignem gehennalem utpote ſulphureum parum, vel nihil emittet ſplendoris, & lucis, quæ mœſtitiæ erit plena, & ſuo repercuſſu pallorem & triſtitiam excitabit. Rurſus hanc tenuiſſimam lucem obumbrabit etiam nebula, ſeu fumus ſulphureus, quo omnia opplebuntur, ut ait Joan. Apocal. 14. *Et fumus tormentorum eorum aſcendet in ſæcula ſæculorum:* imo credibile eſt eodem fumo ingentes eſſe procellas excitandas, cùm David Pſal. 10. id videatur aſſerere: *Ignis & ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum*, ut etiam Apoſtolus Judas in ſua epiſtola inquiens: *Quibus procella tenebrarum ſervata eſt*, & Iſaiæ 30. *Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccedens ea.* Siquidem in gehenna erit fletus & ululatus immenſus, ſine tamen lachrymarum fuſu, quia tunc corpora, quæ reſurrexerant nullam ſentiunt humorum reſolutionem, quia Deus non permittet corpora illa diſſolvi, ut jugiter pati poſſint: non enim ad dolorem eſt neceſſaria effuſio lachrymarum, ſed ſufficit corporis perturbatio, qualis in amariſſimè flentibus eſſe ſolet, fletus enim damnatorum ſignum erit ſummæ triſtitiæ, ut & ſtridor dentium ſummi doloris, quem reprobi ſentient ex uſtura ignis. Triplex in damnatis erit afflictio. Primò quia ſentient acerrimos dolores in toto corpore interius, & exterius, nec ullum erit membrum, quod valeat à dolore vacare. Secundò erit etiam ſumma animi triſtitia ex conſideratione malorum, in quæ ob neglectam divinam gratiam ſe injecerunt. Tertio erit etiam ſumma triſtitia ex conſideratione bonorum, quæ cùm potuerint ſibi comparare, ſtultiſſimè amiſerunt, hinc duplex eſt damnatorum pœna, una quæ dicitur ſenſus ſita in ſuppliciis & doloribus, quos per ſingula corporis membra exterius, & interius experientur, de qua pœna ait David Pſal. 20. *Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui*, ſcilicet ut ardeant ſicut ligna in clibano, & torqueantur, unde ſubdit: *Devorabit eos ignis*, quatenus toto corpore dolebunt, & igne immerſi, ac ſepulti, ut de Evangelico divite habetur Luc. 16. *Sepultus eſt dives in inferno*, id eſt, totus abſorptus, ut nullum poſſit exteriùs illi accedere refrigerium, unde corpora damnatorum nullum poterunt levamen unquam ſperare: nec quidquam ſolatii accipere ex continuato clamore, qualem ſolent edere, qui in doloribus torquentur ſuppliciis. Alia pœna eſt damni ſita in privatione æternæ gloriæ, & omnium bonorum, ac gaudiorum, quibus Beati fruuntur, quæque aliquo modo poſſident, quod damnum duplici ratione dicitur infinitum, nimirum quia eſt amiſſio boni infiniti, & quia in infinitum erit duraturum, & hoc damnum immenſa quædam ſequitur triſtitia, quam reprobi concipient ex conſideratione ſummi boni amiſſi: ſicut gaudium, quod beati per æternam poſſeſſionem ſummi boni percipient, erit ſummum, & ineffabile: ita triſtitia, quam damnati percipient ex æterna cœleſtium bonorum privatione, erit ſumma, & ea ſit mirè torquebuntur.

CAPUT XIII.

De Corporibus glorioſis Beatorum, eorumque dotibus.

Quia omnes & ſinguli homines quotquot vixerunt, erunt reſurrecturi abſque ullo diſcrimine malorum, vel bonorum, ut nos fides Catholica docet 1. Cor. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes vivificabuntur:* & cùm in præcedentibus dixerimus de corporibus impiorum, nunc ſupereſt, ut expendamus dotes corporum beatorum; etenim ut ait Apoſtolus: *Oportet corrupti-*

Digitized by Google

ruptibile hoc induere incorruptionem, ubi per pronomen *hoc* deſignatur proprium corpus, hinc Job. 15. ait: *Et in carne mea videbo Deum quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius:* cùm enim reſurrectio futura ſit, *ut referat unusquisq; propria corporis, prout geſſit ſive bonum ſive malum*, loquitur Apoſtolus 2. Corinth. 6. Ideo omnes homines in ipſo corpore erunt ſurrecturi: neque videri debet incredibilis humani corporis reparatio, & à DEO inſtauratio, ait enim Auguſtinus in Euchirid. cap. 28. & ſequent. *Non perit DEO terrena materies de qua mortalium creatur caro: ſed in quemlibet pulverem, cineremque ſolvatur, in quoslibet halitus, auraſque diffugiat, in quamcunque aliorum corporum ſubſtantiam, vel in ipſa elementa vertatur; in quorumcumque animalium, etiam hominum cibum cedat, carnemque mutetur, illi animæ humanæ puncto temporis redit, quæ illam primitus ut homo fieret, viveret, creſceret animavit.* Sed quamvis omnes ſive boni ſive mali ſint à morte reſurrecturi non propterea omnium reſurgentium erit æqua conditio, nec par ſtatus, ex his enim *qui dormiunt in terræ pulvere*, habetur Daniel. 21. *evigilabunt alii in vitam æternam, & alii in opprobrium, ut videant ſemper*, & ſicut Chriſtus docet Joan. 5. *Procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt in reſurrectionem judicii.* Quod explicans Apoſtolus 1. ad Corinth. 15. ait: *Ecce myſterium vobis dico: Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. In momento in ictu oculi, in noviſſima tuba: canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti & nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt, abſorpta eſt mors in victoria. Ubi eſt mors victoria tua, ubi eſt mors ſtimulus tuus.* Tria ſunt, quæ hominibus videntur creditu difficillima; quæ tamen facta ſunt, & à fidelibus meritò creduntur. Primò incredibile videbatur Judæis Chriſtum potuiſſe in carne reſurgere, & in cœlum cum carne aſcendere, & tamen tertia die reſurrexit, & poſt quadraginta dies in cœlum aſcendit. Secundò videbatur incredibile homines aliàs ignobiles, infirmos, nullius litteraturæ, piſcatui addictos numero pauciſſimos potuiſſe efficaciter mundi doctoribus nobilibus, ac potentibus perſuadere veritatem fidei, ac Evangelii doctrinam. Tertiò videbatur Ethnicis incredibile mundi ſapientes rem incredibilem ut Chriſti reſurrectionem, & in cœlum aſſenſionem credidiſſe, & tamen poſtea crediderunt. Cur igitur aliud quod videtur incredibile, ſeu futuram humanorum corporum reſurrectionem non credant, ac ſperant futuram: ſiquidem hæc reſurrectio à DEO promiſſa fuit perinde ac prædicta reliqua, quæ antequam fierent, prædixit, ita ratiocinatur ſanctus Auguſtinus *lib.* 22. *de Civit. cap.* 5. Reſurrectionem enim noſtrorum corporum non ſolum plures adſtruunt à mortuis excitati, & utrumque teſtamentum vetus, & novum ac certiſſima monumenta hiſtoriarum petita ab Elia, & Eliſæo à Chriſto Domino, ab Apoſtolis, aliisque inſignis virtutis viris, qui ad vitam mortuos revocarunt, verùm etiam res ipſæ naturales nobis ſuadent, præſertim ſemina, oleum, & frumenti, quæ terræ conſepulta emortua, ac putrefacta reviviſcunt, & uberiorem fructuum meſſem adferunt. Non enim agricola herbam ſeminat, vel ſtipulam, ſed nudum granum, & hoc cum putruerit, incipit reviviſcere, germinare cum herba, adoleſcere, ac incrementum ſubire in ſtipula, & multiplici fructu onuſtum incurveſcere in ſegete: ſi ergo potuit DEUS addere, quod non erat in nudo ſemine, multo magis poterit reparare, quod erat in hominis corpore hinc Apoſtolus. 1. Corinth. 15. ſcribit: *Inſipiens, quod ſeminas non vivificabitur niſi priùs moriatur.* Et *quòd ſeminas non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granum, ut puta tritici aut alicujus cæterorum.* Ita in reſurrectione mortuorum ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria, ſeminatur in infirmitate ſurget in virtute, ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale, quia ut ait Joannes Apocal. 2. *Mors ultra non erit*, quam tamen deſiderarent reprobi, qui detinentur in gehenna, ſed mors ab eis fugiet, hinc S. Auguſtinus *lib* 22. *de Civit. Dei cap.* 3. ait: *Prima mors animam nolentem pellit de corpore, ſecunda mors animam nolentem tenet in corpore.*

Verum præter communem incorruptibilitatem rediviva ſanctorum corpora, quædam inſignia, & præclara ornamenta erunt habitura, quibus fient præſtantiora, ac nobiliora quàm fuerint antea: hæ autem dotes quotuor à Theologis recenſentur, quarum prima eſt impoſſibilitas, cujus munus erit id in corporibus glorioſis, quæ reſurrexerunt, efficere, ne aliquid moleſti pati valeant nec ullo dolore & incommodo affici, quia ut habetur Apocal. 21. Et *abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit neq; luctus, neq; clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.* Secunda dos erit charitas, qua ſanctorum corpora perinde, ac ſol fulgebunt Math. 13. *Tunc juſti fulgebunt ſicut ſol in regno Patris eorum:* & ne quiſque de eo dubitaret, voluit ſuæ transfigurationis exemplo etiam declarare, quando in vertice Taboris reſplenduit facies ejus ſicut ſol: & hanc dotem Apoſtolus non gloriam, modo charitatem appellat ad Philip. 3. *Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*, & rurſus *ſeminatur in ignobilitate ſurget in gloria*, cujus ſymbolum quoddam tradidit Deus populo Iſraelico in deſerto cum facies Moyſis ex colloquio & præſentia Dei ita ſplenduit Exodi 34. Ut non poſſent Filii Iſrael intendere in faciem illius propter gloriam vultus ejus. Quòd ſi tanta fuit claritas ex brevi colloquio cum Deo Moyſi communicata, & ſtatim evacuanda; quantò excellentior erit gloria permanens ex æterna Dei viſione ex ipſa beatitudine Dei in animam, & ex anima beata in corpus derivata; hæc enim claritas in Chriſti corpore poſt reſurrectionem ab oculis Diſcipulorum abſcondita fuit, ne appareret, quia ut ait Auguſtinus lib. 22. de civit. cap. 19. *Eam non ferret humanus, atque infirmus aſpectus, quando ille à ſuis ita deberet attendi, ut poſſet agnoſci.* Non tamen unus, ac idem erit omnium glorioſorum corporum ſplendor, ſicut nec unus beatitudinis animarum ſanctarum gradus, ait enim Apoſtolus, *Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum, ſtella enim differt à ſtella in claritate: ſic & reſurrectio mortuorum.* Ad hanc eandem claritatem pertinebit quod ſancti tum uniuscujusque è beatis ſociis glorioſa corpora, & luce incomparabili fulgentia introſpicient ſimul arcana cordis ipſorum, intimaſque cogitationes, & affectus oculis mentis clariſſimè perſpicient ut explicat S. Gregorius Magnus lib. 18. Moral. cap. 27. ubi expendens verba illa Apocal. 21. *Ipſa verò civitas aurum mundum ſimile vitro mundo.* ait: Auri metallum novimus potiori metallis omnibus claritate fulgere. Vitri verò natura eſt, ut extrinſecus viſu pura intrinſecus perſpicuitate perluceat. In alio metallo

tallo quicquid intrinſecus continetur abſconditur;in vitro verò quilibet liquor qualis ſit interius; talis exterius demonſtratur; atque ut ita dixerim, omnis liquor in vitreo vaſculo clauſus foras patet. Quid ergo in auro vel vitro aliud accipimus, niſi illam ſupernam patriam, illam ſupernorum civium ſanctitatem, quorum corda ſibi invicem, & claritate fulgent, & puritate tranſlucent? quam Joannes in Apocalypſi conſpexerat, cum diceba: *ipſa verò civitas aurum mundum ſimilis vitro mundo* quia igitur ſancti omnes ſumma in ea beatitudinis claritate fulgebunt, inſtructa auro dicitur. Et quoniam ipſa eorum claritas viciſſim ſibi in alternis cordibus patet, & cum uniuſcujuſque nullus attenditur, ſimul & conſcientia penetratur; hoc ipſum aurum vitro mundo ſimile eſſe memoratur. Ibi nempe uniuſcujuſque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abſcondet, ſed patebit animus; patebit corporalibus oculis ipſa etiam corporis harmonia, ſicque unuſquiſque tunc erit conſpicabilis alteri, ſicut nunc non poteſt eſſe conſpicabilis ſibi. Nunc autem corda noſtra, quamdiu in hac vita ſumus, quia ab altero in alterum videri non poſſunt, non intra vitrea, ſed intra lutea vaſcula concluduntur:cui ſcilicet luto per paſſionem mentis inhærere Propheta formidabat, cum diceret: *Eripe me de luto ut non infigar:* Quod nimirum habitaculum corporum Paulum domum terreſtrem nominat dicens: *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus domum non manufactam æternam in cœlis.* In hac itaque terreſtri domo quouſque vivimus, ipſam ut ita dicam corruptionis noſtræ parietem mentis oculis nullatenus penetramus, & viciſſim in aliis videre occulta non poſſumus. Unde ſancta eccleſia ſponſi ſui ſpeciem videre in divinitate deſiderans, nec tamen valens, quia æternitatis illius formam, quam intueri concupierat, ab ejus oculis aſſumpta humanitas abſcondebat, in canticis canticorum mœrens dicit: *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum*; ac ſi apertè dicat: Ego hunc in divinitatis ſuæ jam ſpecie videre deſidero,ſed adhuc à viſione illius per aſſumptæ carnis parietem excludor. Quouſque igitur in hac corruptibili carne vivimus, cogitationes noſtras in alterutrum non videmus. Unde rurſum per eundem Paulum dicitur: *Quis ſcit hominum, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt?* Illa itaque civitas, quæ ſua viciſſim ſingulis corda manifeſtat, ex auro dicitur ſimilis vitro mundo; ut deſignetur auro clara, vitro manifeſta. Hactenus S. Gregor.lib.18.moral.cap.27.

An verò lux iſta, quâ beatorum corpora fulgebunt ejuſdem futura ſit ſpeciei cum cæleſti, quam de facto ſuſpicimus. Plures cum Suarez tom.2. de Incarn. diſput. 48. ſect. 2.cenſent,claritatem illam corporis glorioſi diverſæ futuram ſpeciei à claritate cæleſti,quam de facto videmus; quæ ſententia videtur eſſe probabilis; quia cum claritas corporis glorioſi exigat cauſari à beatitudine, & claritate intellectuali animæ, debet eſſe diverſæ ſpeciei: ſiquidem claritas intellectualis animæ beatæ eſt ſupernaturalis, & ſpecificè diſtinguitur à claritate intellectuali naturali: unde à fortiori claritas corporis glorioſi, quæ oritur à claritate illa intellectuali animæ beatæ erit ſpecie diverſa à claritate cæleſtium corporum. Tum quia claritas beatorum aliquas habet proprietates, quibus caret claritas ſolis,& alia lux cæleſtis; quia illuminat ſubjectum quodvis ſive rarum ſive denſum,ſive opacum, ſive pervium. Rurſus illuminat & non calefacit, & demum non eſt lux quæ pertineat ad ordinem naturæ. Nihilominus putant alii cum D. Thoma, claritatem corporis glorioſi non differre ſpecie à claritate cæleſtium corporum: & eo probant, quia utraque lux eodem modo viſum immutat tametſi claritas corporis glorioſi futura ſit intenſior, ac longè ſplendidior, ac defæcatior, ut & perfectior; tota enim differentia eſt tantùm penes diverſa accidentia non verò circa eſſentiam, ac eſſe ſpecificum. Præterea ſi claritas corporis glorioſi eſſet ſpecificè diverſa à claritate cæleſti, hoc idem poſſet aſſeri de aliis qualitatibus, de albedine aliiſque coloribus, quibus beatorum corpora afficientur, ac ornabuntur. Quòd ſi dicas lucem, & claritatem corporis glorioſi perinde eſſe ſupernaturalem, ac cæteras dotes, proinde eſſe diverſæ ſpeciei à luce, & claritate cæleſtium corporum. Reſpondetur, claritatem beatorum eſſe ſupernaturalem quoad cauſam, & modum, quo producitur; non quoad ſubſtantiam perinde ac viſus reſtitutus cœco eſt ſupernaturalis quoad modum quo reſtituitur, & naturalis quoad ſubſtantiam adeout non differat ſpecificè ab alia viſione elicita ab alio homine. Cenſerem utramque ſententiam probabilem.

Oritur tamen difficultas an claritas corporis glorioſi futura ſit viſibilis ab oculo non glorificato, plures negant & nituntur authoritate S. Auguſtini lib. 12. de civit. cap. 19. ubi ait: *Claritas in Chriſti corpore cum reſurrexit ab oculis diſcipulorum potius abſcondita fuiſſe, quàm defuiſſe credenda eſt: non enim eam ferret humanus, ac infirmus aſpectus, quando ille ita à ſuis deberet attendi, ut cognoſci potuiſſet.* Ex eo itidem firmant, quia ſi hujuſmodi claritas potuiſſet ab oculis diſcipulorum videri eiſdem ſe Chriſtus oſtendiſſet, perinde ac iiſdem oſtendit dotem ſubtilitatis quando ingreſſus eſt cænaculum januis clauſis, dotem agilitatis cum in cœlum aſcendit, & dotem claritatis cum ante eos transfiguratus eſt. Alii aſſerunt,claritatem corporis glorioſi viſibilem futurum, etiam oculo non glorificato; ita Thomiſtæ cum D. Thoma: & ex eo probant,quia claritas corporis glorioſi erit naturalis, & ejuſdem rationis cum claritate corporum cæleſtium, quæ noſtrum cadit ſub aſpectum: quicquid enim comprehenditur ſub naturali objecto alicujus potentiæ, poteſt talis potentia in illud ferri: proinde cum lux illa comprehenditur ſub naturali objecto potentiæ viſivæ poterit hæc quamvis non glorificata claritatem corporis glorioſi attingere, veluti partem ſui objecti.

An verò hæc claritas corporis glorioſi cauſetur immediatè à Deo, vel ſolùm mediante gloria animæ D. Thom. 3. part. quæſt. 45. art. 2. aſſerit non ſolum hanc claritatem verùm & reliquas dotes corporis derivari in illud ex gloria animæ refundentis in corpus glorioſum hanc claritatem, & alias dotes; hoc idem etiam expreſsè docet S. Auguſtinus epiſtol. ad Dioſcorum ubi ait: *Tam potente natura Deus fecit animam, ut ex ejus beatitudine redundet in corpus plenitudo ſanitatis, & incorruptionis vigor:* perinde ac incorruptio ab anima redundat in corpus, ita poteſt claritas dimanare, & reliquæ dotes. Sicut enim ex gratia ſanctificante dimanant virtutes infuſæ morales perficientes appetitum ſenſitivum, ut temperantia, fortitudo,ita ex gratia conſummata in patria, quâ anima beata jugiter divina fruitur eſſentia, poterunt emanare aliquæ perfectiones in corpus glorioſum, ut ornetur juxta exigentiam ſtatus beatitudinis.

Tertia dos eſt agilitas, qua corpus ab onere, quo nunc premitur, liberabitur, & facillimè in quamcunque partem voluerit anima, moveri poterit, nec ea motione poteſt quidquam celerius cogitari, hinc definitur agilitas, eſſe habilitas in corpore ad promptè ſe moven-

Digitized by Google

movendum eo motu locali, cujus principium eſt anima, adeo ut ſit agilitas vis ſe quocunque movendi, ſeu facilitas, qua corpus ad nutum animæ citiſſimè ſe localiter movebit, adeo ut breviſſimo temporis intervallo per plura poſſit loca diſcurrere. quapropter dicitur agilitas eſſe habilitas ad promptè movendum ſe eo motu locali, cujus principium eſt anima, ut ejus motus ab eo differat, cujus principium eſt corpus ſecundùm naturam prædominantis elementi, quia motus iſte eſt neceſſarius, ac determinatus ad certum locum, ſecus motus qui conſequitur ad agilitatem corporis glorioſi eſt liber, ac indifferens ad plura loca. Hanc agilitatis dotem indicat Apoſtolus 1. Corinth. 15. *Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute*, & de hac dote explicat S. Hieronymus textum Iſaiæ cap. 40. *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, current, & non laborabunt, ambulabunt, & non deficient*, & de hac dote D. Hilarius expendens Pſal. 138. *Si ſumpſero pennas meas diluculo* ait: meminit & alibi dicens: *Cùm de ſpiritualium indefeſſa jam æternitate tractaret, pennigerabunt tanquam aquilæ, naturam evolandi in cœlum in reſurrectionis demutatione ſumpturi.* D. Auguſtinus itidem lib. 13. de civit. DEI cap. 18. explicans hanc agilitatis dotem oſtendit non futuram impoſſibilem in corpore glorioſo inquiens: *Neque incredibile eſt operationem DEI omnipotentiſſimam præſtare poſſe animis perfectiſſimè beatis, ut quamvis terrena, tamen incorruptibilia jam corpora ubi volunt, ponant, & quo volunt, agant ſitu, motuque facillimo? An verò ſi hoc Angeli faciant, & qualibet animalia terreſtria rapiant, unde libet, conſtituantque ubi libet, aut eos ſine labore non poſſe, aut onera ſentire credendum eſt? Cur ergo Sanctorum perfectos, & beatos divino munere ſpiritus ſine ulla difficultate poſſe ferre, quo voluerint & ſiſtere ubi voluerint ſua corpora non credamus? Nam cùm terrenorum corporum, ſicut onera in geſtando ſentire conſuevimus, quantò major eſt quantitas, tantò major ſit & gravitas, ita ut plura pondo pauciora plus premant. Membra tamen ſuæ carnis leviora portat anima, cùm in ſanitate robuſta ſunt, quam in languore cum macra ſunt. Et cùm aliis geſtantibus oneroſior ſit ſanus, & validus, quàm exilis & morbidus; ipſe tamen ad ſuum corpus movendum, atque portandum agilior eſt, cùm in bona valetudine plus habet molis, quàm cùm in peſte, vel fame minimum roboris. Tantùm valet in habendis etiam terrenis corporibus, quamvis adhuc corruptibilibus atque mortalibus non quantitatis, ſed temperationis modus. Et quis verbis explicet, quantum diſtet inter præſentem, quam dicimus ſanitatem, & immortalitatem futuram?*

Ratio itidem videtur hanc dotem ſuadere, quia ſtatus beatificus exigit, ut corpus ſit perfectè habile, ad omnem perfectionem, quam voluerit beatus ſibi comparare: atqui quædam eſt perfectio poſſe beatum localiter pro ſua libertate ſe movere tum ad alios beatos inviſendos, tum ad ſublunaria corpora, quæ permanſura ſunt æterna ſaltem cœleſtia, & quatuor elementa interdum videnda: ſiquidem in cœleſti patria non deerunt viſitationes obſequioſæ, ac mutuæ invitationes, probabile enim eſt in cœleſti patria unumquemque beatum propriam habiturum ſedem propinquiorem, & remotiorem à Chriſti throno pro diverſis meritorum menſuris, ſiquidem qui majoris erunt meriti, proximiores ſedebunt Chriſti throno, idque Sancti Patres inferunt ex illo Joan. 14. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, non ſolùm quoad beatitudinem animarum, ſed etiam corporum, quapropter Beati, ut celerrimè ſua poſſint movere corpora glorioſa dote condecorabuntur agilitatis.

An verò hæc dos agilitatis proveniet ex parte corporis, vel animæ, & ſi ſe tenuerit ex parte corporis an tantùm erit circa motum progreſſivum. Cenſent nonnulli cum Durando *in 4. diſput. 44. quæſt. 7.* dotem agilitatis tantùm futuram reſpectu motus organici, & progreſſivi. Sed communior ſententia aſſerit, hanc dotem fore ad motum ſimplicem delativum, quo beati pro libitu poterunt ſua corpora per aëra uno quaſi impetu movere, ac liberare, & fundatur hæc ſententia in authoritate Sanctorum Patrum, inter quos D. Anſelmus *lib. de ſimilit. cap. 51.* loquens de hac dote habilitatis ait: *Velocitas tanta nos comitabitur, ut ipſis Angelis Dei æquè celerrimis, qui è cœlo ad terras & è converſo dicto citius feruntur.* Et paucis interjectis concludit: *Ergo cum iſtis* (ſcilicet Angelis) *omnino par velocitas nobis erit, quibus ſicut promiſſa eſt eorum æqualitas inierit.* Eleganter edifferit de hac dote agilitatis S. Laurentius Juſtinianus inquiens: *Tantâ agilitate erunt prædicta, ut in momento in omnibus obtemperent imperio ſpiritus præſidentis abſque retardatione, & ſine ulla gravedine ibi ſe divertent, ubi impetus ſpiritus ſe diriget.* Magna difficultas eſt ex quanam parte hæc agilitas corporis glorioſi ſe teneat. Scotus in 4. *diſtinct. 49. quæſt. 14.* Et cum ipſo Scotiſtæ, docent agilitatem ſe tenere ex parte animæ, & eam collocant in ipſa potentia motiva naturali, qua ſuum corpus glorioſum tam motu progreſſivo, quàm ſimpliciter delativo moveri poterit: Et ex parte corporis aſſerunt conſiſtere in remotione omnium impedimentorum, quibus retardari poſſet talis motus, cujuſmodi ſunt humores craſſi, ac viſcoſi, qui in juncturis, nervis, & muſculis adhæreſcentes motum impediunt. Ratio, qua nititur Scotus eſt, quia anima ſeparata habet virtutem movendi ſe ipſam localiter: atqui hic motus in anima ſeparata non eſt organicus: ergo anima ſeparata gaudet potentia motiva naturali non organica, proinde eadem virtute, qua poterit anima ſe ipſam movere, poterit etiam ſuum corpus localiter movere ſublatis ab eo impedimentis. Evincit majorem ex eo, quia anima non ſit deterioris conditionis, quàm corpus: ſed hoc habet potentiam ſe localiter movendi in proprium naturalem locum, ut corpus grave deorſum, leve ſurſum, ergo à fortiori inierit ipſi animæ vis ſe ipſam movendi localiter. Minorem probat, quia cùm anima ſeparata non habeat organa, non poterit organicè ſe movere, ſed tantùm inſtar Angeli uno impetu ſe de loco in locum transferet: atqui eo ipſo, quòd poteſt ſe tali motu movere naturaliter, poterit etiam corpus, quod informat, utpote ſibi unitum localiter movere. Verùm hæc ſententia nonnullas patitur difficultates, quia inde ſequeretur beatos non habituros perfectiorem potentiam motivam in patria, ac habuerint in via, conſequenter, poſſe corpora glorioſa virtute extrinſeca creata divelli è ſuis locis etiam invitis ipſis beatis, ac reſiſtentibus, quod adverſatur doti impoſſibilitatis. Sed poſſet cum Scoto reſponderi, hanc potentiam motivam in beatis fieri longè perfectiorem, quam fuit in ſtatu viæ exemplo potentiæ viſivæ, quæ reaſſumpto corpore glorioſo in beato intenditur taliter, ut valeat abſque ullâ ſui læſione quodlibet viſibile, ac illucidum, quantumvis intenſum intueri, aſſerit enim Scotus potentiam motivam in anima intendi ad gradum perfectum, qui ſufficiat ad movendum corpus abſque defatigatione ſine labore.

Nihilominus probabilius cenſerem dicendum hanc dotem agilitatis eſſe qualitatem ſupernaturalem, & vir-

& virtutem animæ ſuperadditam, & ſe tenere non ſolùm ex parte corporis, ſed vel maximè ex parte animæ, adeò ut non dicatur dos corporis, niſi quia per illam corpus moveatur, alioquin ſi motus ille procederet à principio non vitali, non poteſt vitalis eſſe; quinimò etiam in quiete ſemper impelleret tale corpus. Hanc dotem eſſe virtutem ſupernaturalem ex eo videtur probatu facilè, quia dos agilitatis in eo conſiſtit, quòd breviſſimo tempore poſſint Beati ſe transferre de loco in locum etiam diſtantiſſimum, vel progrediendo, vel librando ſua corpora in quamlibet partem, & quidem ſagitta citius: atqui ad hunc effectum virtus naturalis non videtur ſufficere; quia non videtur probabile, quòd virtus naturalis poſſit quoslibet agilitatis effectus cauſare. Quod verò dos agilitatis principalius ſe tenet ex parte animæ ex eo poteſt facilè probari, quia anima non movetur per corpus, ſed è converſo hoc per illam: ſed ſi hæc virtus tantùm corpori inhæreret: non corpus per animam, ſed anima per corpus moveretur: quia ab illo motus incipit in quo reſidet vis motiva, proinde ſi dos agilitatis reſideret in ſolo corpore, inciperet motus ab ipſo corpore, quod prius moveret ſe, quàm ſuũ motum animæ communicaret. Præterea quia ſi hæc vis agilitatis eſſet tantùm in corpore, & non principalius in anima ſequeretur, quod perinde, ac corpus ſeorſim ab anima eſſet ad unum determinatum, vel per modum gravitatis ad locum deorſum; vel levitatis ad locum ſurſum, unde liquet motum agilitatis principalius ſe tenere ex parte animæ. Quòd verò etiam aliquo pacto ſe teneat ex parte corporis, ex eo liquet, quia agilitas denominat corpus glorioſum cujus eſt dos, & quidem denominatione intrinſeca: forma autem intrinſecè denominans neceſſe eſt, ſe teneat ex parte ſubjecti intrinſecè denominati, ſi non effectivè ſaltem terminativè, adeò ut illi inhæreat, ut terminus: hinc agilitas dicitur dos corporis glorioſi, & ſe tenere ex parte corporis, quia tametſi non ſit corpus, ſed anima, quæ motũ producit, nihilominus debet corpus motum illũ in ſe recipere, ac illo moveri, quo anima impulerit.

Quarta corporis glorioſi dos eſt ſubtilitas, cujus virtute corpus animæ imperio omnino ſubjicietur, ac illi ſerviet, & præſertim ſumitur dos ſubtilitatis pro virtute penetrativa corporum, adeo ut idem ſit corpus glorioſum habere dotem ſubtilitatis, ac habere virtutem penetrandi ſe cum aliis corporibus, ac cum iisdem eundem locum occupandi; ſiquidem præcipuus effectus hujus dotis eſt reddere corpus glorioſum penetrabile, ac efficere quaſi cœleſte, liberum, ac veluti ſpirituale juxta illud Apoſtoli 1. Corinth. 15. *Seminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale*, non quòd poſt Reſurrectionem ſit corpus mutandum in ſpiritum, ut olim aſſeruerunt quidam Hæretici, quorum meminit Auguſtinus 13. *de civit. cap.* 20. nec quia aëri, aut vento ſimile erit, ſicut cenſuit Eutichius referente S. Gregorio *lib.* 14. *moral. cap.* 29. Sed quia elevabitur ad conditionem ſpiritus ratione virtutis penetrantis ſe cum aliis corporibus. Scitè D. Auguſtinus in Enchirid. cap. 91. ait: *Reſurgent igitur Sanctorum corpora ſine ullo vitio, ſine ulla deformitate ſicut ſine ulla corruptione, & onere, ac difficultate, in quibus tanta facilitas, quanta felicitas erit, propter quod & ſpiritualia dicta ſunt, cùm procul dubio corpora ſint futura non ſpiritus.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Sed ideo ait Apoſtolus ſeminatur corpus animale, reſurget corpus ſpirituale, quoniam tanta erit tunc concordia carnis & ſpiritus vivificante ſpiritu ſine ſuſtentaculi alicujus indigentia ſubditam carnem, ut nihil nobis repugnet ex nobis; ſed ſicut foris neminem, ita nec intus nos ipſos patiamur inimicos.* Non igitur ab Apoſtolo corpus dicitur reſurgere ſpirituale, quaſi exuerit corpoream craſſitiem, & purum induerit ſpiritum, ſed quia non amplius carni ſerviet, ſed ſpiritum erit obſecuturum, ut explicat Auguſtinus *lib.* 13. *de civit. cap.* 18. inquiens: *Sicut ſpiritus carni ſerviens non incongruè carnalis; ita caro ſpiritui ſerviens rectè appellatur ſpiritalis, non quia in ſpiritum convertetur, ſicut nonnulli putant, ex eo, quia ſcriptum ſit ſeminatur corpus animale, reſurget ſpiritale.* 1. Corinth. 15. *Sed quia ſpiritui ſumma, & mirabili obtemperandi facilitate ſubdetur uſque ad immortalitatis indiſſolubilis ſecuriſſimam voluntatem omni moleſtiæ ſenſu, omni corruptibilitate, & tarditate detracta. Non ſolùm enim non erit tale, quale nunc eſt, in quavis optima valetudine; ſed nec tale quidem, quale fuit in primis hominibus ante peccatum.*

Difficultas eſt, quomodo habere ſe poſſit vis hæc ſubtilitatis in ordine ad penetranda alia corpora. Ratio ingerens difficultatem eſt, quia repugnat eſſe corpus quantum, & non occupare ſpatium ſibi commenſuratum, conſequenter videtur repugnare corpus eſſe quantum, & penetrare ſe cum alio corpore in eodem loco, ſiquidem eo ipſo, quod corpus eſt, quantum exigit neceſſariò ſpatium ſibi commenſuratum, proinde non poteſt in eodem ſpatio ſimul admittere externum corpus ejuſdem dimenſionis, alioquin vel neutrum occuparet ſpatium ſibi commenſuratum, vel utrumque ſimul, vel unum tantùm: hoc ultimum dici nequit, quia tunc alterum nullum ſpatium occuparet, neque dici poteſt utrumque eſſe in eodem loco, quia ſpatium non ſupponitur commenſuratum utrique, ſed uni tantùm, neque dici poteſt neutrum eſſe in tali loco, quia eo ipſo, quòd eſt corpus quantum, debet commenſurari loco: tum quia ſpatium eſt effectus formalis quantitatis à qua ſeparari non poteſt, conſequenter repugnat, corpus eſſe quantum, & non occupare ſpatium ſibi commenſuratum, quia non poteſt effectus formalis à ſua forma in proprio ſubjecto poſita ſeparari. Præterea quia eſt de ratione quantitatis habere partes extra partes: ſin autem poſſet una quantitas eſſe in eodem loco cum alia partes unius quantitatis non eſſent extra, ſed intra partes alterius, & inde deſtrueretur ratio quantitatis. Præterea, quia ſicut repugnat unam partem ejuſdem quantitatis penetrare ſe cum alia parte ejuſdem quantitatis: perinde repugnat unam quantitatem penetrare ſe cum alia, eſt enim eadem ratio partis ad partem ratione ejuſdem quantitatis, ac quantitatis ad aliam quantitatem. Demum quia de eſſentia quantitatis eſt, diſtantia unius partis ab alia, conſequenter de eſſentia ejuſdem erit, ut una pars ſit diſtincta ſitualiter ab alia, alioquin una pars ab alia non diſtaret, nec fieret corpus extenſum. Ob has rationes Durandus *in* 4. *diſt.* 44. *quæſt.* 6. aſſerit hanc impoſſibilitatem corporum, quæ ſimul compenetrentur, & Durando videtur etiam Paludanus adhærere *in* 4. *diſtinct.* 44. *quæſt.* 3. *art.* 3. & alii pauci, negantes hanc dotem ſubtilitatis eo modo, quo illam explicuimus, & dicunt dotem ſubtilitatis conſiſtere in puritate operationum ſenſitivarum, adeo ut nihil eas vel leviter offuſcare poſſit, nec gravare, ſicut de facto in ſtatu viæ Sapient. 9. *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena habitatio deprimit ſenſum multa cogitantem.* Hæc tamen ſententia communiter rejicitur ut minus conſona myſteriis Fidei, ſiquidem credimus Chriſtum Dominum inviolato virginitatis clauſtro prodiiſſe ex Matris utero, immoto lapide exiiſſe ex ſepulchro, clauſis januis introiviſſe ad Diſcipulos, cœlos penetrâſſe, ac demum in Euchariſtia integrum cor-

Digitized by Google

corpus cum tota ſua quantitate manere ſub ſpeciebus. Neque urget, quod reſpondet Durandus potuiſſe Corpus Chriſti fieri præſens ex uno loco in alio non pertranſito medio, perinde ac à cœlo fit præſens in hoſtia non pertranſito medio: vel potuiſſe ita ſui corporis attenuare figuram, ut per quamlibet intermedii corporis rimulam permeare facilè potuerit, nam hæc reſponſio non videtur ſubſiſtere, & adverſatur doctrinæ Sanctorum Patrum, ſiquidem SS. Patres ob recenſita de Chriſti corpore cenſent poſſibilem divina virtute corporum penetrationem. Præterea quia Durandi reſponſio non cohæret cum dote impaſſibilitatis, quia concedit mutationem organicæ figuræ, quæ eſt intrinſeca corpori glorioſo. Præterea quia corporum penetratio apud inferos videtur concedenda, ut locus ille in quo nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, poſſit omnia corpora damnatorum intra ſe capere. Quamobrem ad primum argumentum, in quo aſſerebatur repugnare corpus eſſe quantum, & non occupare ſpatium ſibi commenſuratum, reſpondetur non eſſe de eſſentia corporis quanti occupare ſpatium extenſum, & illi commenſurari: ſiquidem credimus de Fide Chriſti corpus cum tota ſua quantitate eſſe ſub ſpeciebus Euchariſticis, quamvis non commenſuretur ſpatio, cùm ſit totum corpus Chriſti ſub qualibet particula ſenſibili Euchariſtiæ: ſi enim commenſuraretur ſpatio non poſſet Corpus Chriſti non occupare ſpatium extenſum juxta ſeptem palmorum ſui corporis extenſionem: quamobrem actualis occupatio ſpatii non eſt effectus formalis quantitatis: quia occupare ſpatium eſt effectus extenſionis localis ſeparabilis à corpore quanto, ut conſtat in corpore Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis: ſublatâ autem extenſione locali, tollitur etiā ejus effectus formalis ſitus in actuali occupatione loci, manente qualitate ut fundamento tantùm remoto. Non igitur differentia conſtitutiva quantitatis eſt extenſio localis, ut fusè oſtendi in Philoſophia *Tom. 2. diſput. 31. ſect. 3.* Nec eſt actualis impenetrabilitas, ſed tantùm radicalis, ut evici *loc. cit. ſect. 4.* Imò neque eſt de eſſentia quantitatis habere partes extra partes ſitu poſitas, ac diſtinctas, quia hujuſmodi extenſio eſt potius effectus, & quidem ſeparabilis à quantitate, ſiquidem poteſt corpus quantum habere plures partes indiſtinctas ſitu, & loco indiſtantes, & adhuc eſſe entitativè diſtinctas inter ſe per deſignationem, adeo ut una pars non ſit alia, ut liquet ſub ſpeciebus Euchariſticis, ſiquidem ſub qualibet minima particula ſenſibili ſunt omnes & ſingulæ partes Corporis Chriſti, ita tamen ut diſtinguantur inter ſe & caput non ſit brachium, nec pes manus: unde ex eo, quòd partes quantitatis ſint omnes ſimul in eodem loco, non ſequitur ut dicebatur ab adverſariis deſtructum iri eſſentiam quantitatis. Ad aliud, quod addebatur implicare unam partem ejuſdem quantitatis penetrare ſe cum alia ejuſdem quantitatis, conſequenter & unam quantitatem cum alia, ſeu unum corpus cum alio: Reſpondetur non repugnare plures partes ejuſdem quantitatis eſſe ſimul in uno, & eodem loco, ut conſtat de fide in partibus Corporis Chriſti in Euchariſtia, unde poteſt una quantitas eſſe itidem in eodem loco, cum alia ſervata eſſentia quantitatis quoad proprium conceptum formalem.

Major difficultas in eo videtur ſita, quid formaliter dicat de ſuo conceptu hæc dos ſubtilitatis, ſeu hoc, quod eſt corpora glorioſa penetrare cum aliis corporibus. Omnes conveniunt, non poſſe hanc penetrationem fieri per qualitatem, quæ adhæreat corpori, quia hujuſmodi qualitas non tolleret quantitatem, qua corpus eſt impenetrabile: neque poſſet reddere corpus ita ſubtile, ut cætera penetraret, quia perſeverante eadem forma, neceſſe eſt perſeveret idem effectus formalis. Cenſet Scotus in 4. *diſt. 49. quæſt. 16.* dotem ſubtilitatis conſiſtere in extrinſeca aſſiſtentia Dei ponentis efficienter corpus penetrativè cum alio, & cum jure extrinſecè debito corpori, ut ejus anima non informet aliud corpus, quamvis ſit illi intimè præſens, adeo ut ſi corpora Petri, & Pauli ſimul compenetrentur, anima informans corpus Petri non informet corpus Pauli, neque è converſo. Plures cum D. Bonaventura in 4. *diſtinct. 49. art. 3. quæſt. 1.* aſſerunt, dotem hanc ſubtilitatis eſſe virtutem quandam activam corpori in ordine ad coexiſtendum cum alio in eodem loco, & hanc virtutem eſſe intrinſecam corpori glorioſo. Alii cum Suarez 3. *part. Tom. 2. diſput. 48. ſect. 5.* docent hanc virtutem non eſſe qualitatem ſuperadditam corpori; ſed eſſe ipſam quantitatem corporis, quatenus per modum inſtrumenti DEI concurrit obedientialiter ad hunc effectum penetrationis cum alia juxta beati voluntatem. Leſſius *lib. 3. de ſummo bono cap. 3.* putat hanc corporis glorioſi penetrationem haberi per ſolum concurſum DEI conſervantis duo corpora in eodem ſpatio ſimul, qui tamen concurſus non ſit naturaliter debitus. & ex eo probat, quia ſicut quando ponuntur in eodem ſubjecto duæ qualitates contrariæ puta calor, & frigus in ſummo, Deus nihil aliud præſtat, niſi continuationem ſui concurſus conſervativi utriuſque qualitatis: ratio, quæ hoc aſſertum evincit, eſt, quia excluſio alterius corporis ab eodem ſpatio non eſt conditio eſſentialis corpori, ſed tantùm connaturalis, & Deus poteſt hanc conditionem impedire per hoc, quod ponat ſuum concurſum conſervativum utriuſque corporis in eo ſpatio, & loco.

Verùm probabilius cenſeo, quod docent alii cum D. Thoma *in 4. diſtinct. 44. quæſt. 2. art. 2. ad 2.* penetrationem corporis glorioſi fieri per ſublationem localis extenſionis ab eodem corpore, eò quia ſublata locali extenſione tollitur à corpore formalis, & proxima cauſa localis impenetrationis, quia ratione extenſionis localis corpus eſt formaliter impenetrabile cum alio corpore, proinde ſublatâ hac locali extenſione poteſt corpus glorioſus ſimul cohærere in eodem loco cum alio corpore ſine ulla formali reſiſtentia: & modus iſte penetrationis facilè explicatur in myſterio Euchariſtiæ: etenim Corpus Chriſti cum omnibus ſuis accidentibus connaturalibus, & conſequenter cum tota ſua quantitate ſublata tantùm locali extenſione habet modum poſitivum ratione cujus ad modum ſpiritus indiviſibiliter exiſtit tota in tota, & totum in qualibet parte hoſtiæ conſecratæ, adeo ut partes Corporis Chriſti quamvis diſtinctæ quoad ſe ſint in uno eodemque loco ſimul compenetratæ; perinde corpus glorioſum ſi privetur extenſione locali poterit ſe cum alio corpore penetrare, quia tollitur ratio, qua corpus eſt impenetrabile, ſublata enim forma tollitur ejus effectus formalis, & quia ſola localis extenſio eſt ratio cur corpus ſit impenetrabile, ideo hac ſublata neceſſe eſt, tollatur etiam ipſa impenetrabilitas. Neq; inde ſequitur corpora glorioſa eſſe indiviſibilia, quia ut corpus poſſit ſe cum alio penetrare non eſt illi neceſſarius modus poſitivus, quo inſtar ſpiritus exiſtat indiviſibiliter; ſed ſufficit tantùm ſi privetur proxima, & formali ratione impenetrabilitatis ſita in ipſa locali extenſione. Si dicas hunc modum explicandi penetrationem, ſeu dotem ſubtilitatis corporis glorioſi adverſari doti impaſſibilitatis, ſiquidem tollit à corpore glorioſo extenſionem localem, conſequen-

ter

tet illam immutat ſecundùm perfectionem intrinſecam,ſibiq;naturaliter debitam,eſt enim localis extenſio naturaliter corpori debita. Contra eſt, negatur antecedens, quia quamvis modus iſte explicandi dotem ſubtilitatis inferat mutationem in corpore glorioſo, non tamen inde ſequitur adverſari doti impaſſibilitatis: quia non omnis mutatio opponitur huic doti impaſſibilitatis; ſed illa tantùm quæ læſiva eſt,& deſtructiva corporis glorioſi, quia per hanc mutationem dicitur propriè corpus pati: mutatio autem, quam infert modus iſte explicandi dotem ſubtilitatis, non eſt mutatio deſtructiva, ſed perfectiva ſubjecti, ſeu corporis glorioſi, quia illud conſtituit in ſuo motu expeditum. Præterea quia modus iſte explicandi dotem ſubtilitatis non trahit ſecum ullam imperfectionem, quia convenit corpori glorioſo Chriſti Domini exiſtenti ſub ſpeciebus Euchariſticis, unde etiam abſque imperfectione convenire poterit corporibus glorioſis beatorum. Neque inde ſequitur corpus glorioſum evaſurum ſine organica figura quæ maxima eſt humani corporis perfectio. Quia cum dicimus corpus glorioſum penetrari cum alio corpore, non aſſerimus corpus attenuari,& dependere propriam figuram,ſed volumus corpora glorioſa ſervata propria organica figura membrorum tantùm privari extenſione locali, & non ſit neceſſe, ut inſtar ſpiritûs indiviſibiliter exiſtant. An vero duo glorioſa beatorum corpora ſe invicem penetrabunt,reſpondet D. Thom. *in 4. diſt. 44. quaſt. 2. art. 2. quaſt. 4.* negativè,quia tametſi de potentia Dei abſoluta hæc mutua penetratio non repugnet, non tamen conveniens erit, ut corpus glorioſum penetretur cum alio corpore glorioſo, vel una pars corporis cum alia parte ejuſdem corporis; quinimo perfectus ille ſtatus & rectus ordo potius poſtulat, ut ſingula corpora ſuam habeant naturalem præſentiam, ſuum proprium & adæquatum locum diſtinctum ab aliis, ſintque corpora glorioſa inter ſe viſibilia, & tangibilia.

CAPUT XIV.

Quodnam ex uſu ſenſuum corpora beatorum erunt perceptura oblectamentum.

QUia corpora glorioſa beatorum non erunt ſenſibus deſtituta, ſed iiſdem perfectiſſimè inſtructa, & cum perfectiſſimis organis, oritur difficultas,quænam ex uſu ſuorum ſenſuum erunt beati oblectamenta percepturi: cum beatorum corpora ſuos ſint habitura ſenſus, propriis inſtructos organis, non carebunt uſu, & exercitio eorundem ut concedunt omnes, quamvis de uſu alicujus peculiaris ſit aliqua difficultas: quia ſicut ſenſus in ſtatu viæ fuerunt participes doloris,& triſtitiæ; ita congruum erat, ut in patria conſortes fierent beatitudinis ſuumque per exercitia actuum aſſequerentur perfectionis complementum ſcitè D. Anſelmus lib. de ſimilit. cap. 57. loquens de hiſce ſenſuum oblectamentis in patria ait: *In illa futura vita delectatio quadam ineffabilis beatos inebriabit, & inæſtimabili dulcedine ſui totos eos inenarrabili abundantia ſatiabit. Quid dixi totos? oculi aures, nares, os, manus, jecur, guttur, cor, pulmo, oſſa, medullæ, & cuncta ſigillatim membra eorum in communi tam mirabili delectationis, & dulcedinis ſenſu replebuntur; ut verè totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab ubertate domus ejus inebrietur.* Ratio cur ſenſus externi ſuas ſint habituri congruas delectationes ex eo deſumitur: quia ſenſus ſinguli capaces ſunt ſummæ cujuſdam perfectionis ſui ordinis, quæ ſingulorum propria eſt beatitudo; proinde non eſt hæc perfectio iiſdem deneganda; quia omnes potentiæ erunt in patria in ſtatu perfectiſſimo; & quia perfectiſſimus ſtatus potentiæ eſt, ut potentia ſemper ſit conjuncta cum ſuo objecto perfectivo; omne ſiquidem perfectibile appetit ſuum perfectivum, & cum ipſo conjungitur; ſequitur quòd in patria ſenſus corporis glorioſi exercebunt ſuos actus circa propria objecta, eruntque ex ipſis plurimum ſuscepturi oblectamenti. Præterea in patria omnes potentiæ ſpirituales animæ conjunctæ erunt cum ſuis propriis objectis, ut cum propriis perfectivis; & ſicut anima non ſolùm eſt rationalis, ſed etiam ſenſitiva, & in utraqua ratione eſt particeps oblectationum; ideo congruum erat ut ſenſus corporis glorioſi per exercitia ſuorum actuum ſuis conjungerentur objectis perfectivis, & plurimum inde perciperent oblectamenti.

Ut autem deſcendamus ad ſenſus particulares, exordimur à ſenſu viſûs qui cæteris habetur excellentior. Senſum viſûs habiturum in corpore glorioſo ſuam delectationem ex objecto viſibili ſibi proportionato concedunt SS. Patres & communiter doctores. Ratio ex eo petitur: quia potentia viſiva erit manſura in corpore glorioſo, & in illo ſtatu non deerunt objecta proportionata potentiæ viſivæ: & actus talis potentiæ nullam involvit deformitatem repugnantem ſtatui beatifico. Hinc poſt reſurrectionem è ſepulchro corpus glorioſum Chriſti Domini ſe, & alios videbat: ergo ſenſus viſus in corpore glorioſo ſuas exercebit actus viſionis circa propria objecta, & plurimum inde percipiet oblectamenti. Rurſus quia ſtatus beatitudinis eſt omnium bonorum aggregatione perfectus; adeout nulla in tali ſtatu ſit potentia, quæ totam ſuam non poſſideat perfectionem: ſed potentia viſiva eſt perfectibilis per exercitium viſionis tendentis in ſuum objectum; ergo nulla videtur ratio ſuppetere, qua potentia viſiva ſit in corpore glorioſo deſtituenda hac perfectione ſibi debita & connaturali; alioquin non eſſet in ſtatu omnium bonorum aggregatione perfecto, nec in ſtatu beatitudinis. Quòd actus potentiæ viſivæ nullam involvat deformitatem repugnantem tali ſtatui ex eo liquet, quia delectatio, quam hic actus gignit eſt per ſe honeſta, & non exercetur actione corruptiva, ſed perfectiva potentiæ: quia objecta externa ſive cæleſtia, ſive terreſtria non agunt in oculos glorificatos actione naturali, ſed tantum intentionali per ſolam ſpecierum immiſſionem: quapropter quamvis objectum ſit intenſiſſimè lucidum, non tamen aget actione naturali, ſed tantùm intentionali; hoc eſt non calefaciendo, vel alterando; ſed per productionem ſpeciei ſui ipſius: conſequenter objectum ſenſibile nullam cauſabit moleſtiam oculo corporis glorioſi.

An verò oculi glorioſi erunt unquam ceſſaturi ab exercitio videndi aliquod objectum delectabile, reſpondetur negativè: quia dupliciter poteſt potentia viſiva à ſuo actu videndi ceſſare; vel claudendo oculos, quia cum ſit potentia neceſſaria, receptis ſpeciebus transmiſſis ab objectis neceſſariò debet actum videndi elicere in præſentia objecti, niſi obſtet quo minus ejus ſpeciem in ſe recipiat oculos claudendo: Beati verò nunquam ſuos oculos claudent;

Digitized by Google

non per ſomnum, quia in ſtatu beatifico ſomnus non erit neceſſarius: neque ad libitum ipſius beati; quia nulla poteſt aſſignari rationabilis, & honeſta cauſa, quâ in illo ſtatu debeat beatus oculos claudere. quinimo tametſi beatus ſuos clauderet oculos adhuc viſibiles ſpecies objectorum in pupillam eorum ob palpebrarum tranſlucidam tranſparentiam reciperentur. Vel ſecundò poſſent oculi beatorum ceſſare ab exercitio videndi defectu objectorum viſibilium; & hoc non continget; quia in patria nunquam deerunt hujusmodi objecta viſibilia; quia locus ipſe in quo beati perpetuò habitabunt, amœniſſimus eſt, ac lucidiſſimus, & objecta illa pulcherrima, & ſemper præſentia oculis beatorum.

Circa objectum oculi corporis glorioſi eſt difficultas an Deus futurus ſit viſibilis ab oculo corporeo: juvat ad notare multipliciter poſſe Deum eſſe viſibilem: primò in ſuis opificiis ad extra quatenus ex viſione corporea, vel intellectuali mundi conditi vident homines, quæ Deus operatur ad extra, ac propterea cognoſcunt adeſſe Deum opificem; in quo ſenſu dixit Job. 36. *Omnes homines vident, & unusquisque intuetur procul.* Secundò poteſt videri ut repræſentatus in aliqua imagine, quo pacto eum vidit Iſaias. *Vidi Deum ſedentem.* Tertiò in humanitate aſſumpta Baruch. 3. *Poſt hæc in terris viſus eſt.* Quartò ut eſt objectum ſpirituale, quo pacto videtur à beatorum mentibus. Quæſtio non procedit de tribus modis prioribus; quia indubitatum eſt, poſſe oculum corporeum videre Chriſti humanitatem, materiales Dei effectus ad extra, ac ejus coloratas imagines, quia hæc omnia ſunt intra ſphœram potentiæ viſivæ corporeæ. Sed quæſtio procedit an oculus corporeus beati in corpore glorioſo poterit in Patria DEUM videre ut eſt in ſe objectum ſpirituale, ac purus ſpiritus, adeout quemadmodum Deus mediante lumine gloriæ elevat intellectum creatum ad claram ſuæ eſſentiæ viſionem; ita poſſit per aliquod ſupernaturale auxilium elevare oculum corporis glorioſi ad videndum ſuam eſſentiam. Dupliciter poteſt intelligi, oculum corporeum elevari ad videndum Deum ut eſt objectum ſpirituale. Primò per cognitionem corpoream qualis eſt, quam elicit potentia corporea viſiva ad videnda objecta materialia colorata. Secundò per actionem merè ſpiritualem quæ obedientialiter prodiret à potentia corporea. Certum eſt de facto DEUM non eſſe viſibilem oculo corporeo & cenſetur de Fide 1. ad Timoth. 1. v. 17. DEUS dicitur *inviſibilis* ad Rom. 1. v. 2. quæ de DEO poſſunt naturaliter ex effectibus cognoſci vocantur *inviſibilia* 1. Timoth. 6. v. 16. commendatur Deus, *qui lucem habitat inacceſſibilem, quem nullus hominum vidit, nec videre poteſt.* Ad Coloſſ. cap. 1. *Verbum* divinum vocatur ab Apoſtolo *Imago Dei inviſibilis* 11. ad Hebræ. v. 27. laudatur Moyſes quòd *Deum inviſibilem tanquam videns ſuſtinuit* quæ omnia à SS. patribus intelliguntur de inviſibilitate DEI ab oculo corporeo. Hinc Chriſtus probaturus ſui corporis veritatem præbuit ſe videndum, & palpandum; quia ſpiritus nec videri, nec palpari poteſt Luc. 24. v. 38. *Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet ſicut me videtis habere* & firmari ex eo poteſt, quia in ſacris literis res incorporales vocantur *inviſibiles*, & corporales *viſibiles* quibus nominibus ſignificatur, res incorporales neque in viſum, neque in alium ſenſum cadere poſſe. SS. Patres contra hæreticos adſcribentes DEO corpus ex eo itidem hanc veritatem evincunt, quia DEUS non eſt viſibilis oculis corporeis, ex quo inferunt non eſſe corporeum, ſed ſpiritum. Rurſus contra Arianos aſſerunt æterni filii perſonam conſubſtantialem eſſe Patri, & inviſibilem oculis corporeis; plures ex SS. Patribus recenſentur à Valentia 1. *part. quæſt.* 12. *punc.* 8. addendum tantum ſupereſt Concilium III. Toletanum in confeſſione Fidei, ubi anathemate percutitur, *quicunque filium DEI ſecundum divinitatem ſuam viſibilem, aut paſſibilem auſus fuerit profiteri.* Præterea Anno 1337. ingens fuit controverſia excitata inter Græcos circa lucem emiſſam à Chriſto in vertice Taboris cum fuerit transfiguratus, quæ viſa fuit ab Apoſtolis: cumque Monachi montis Atho, & Gregorius Palamas aſſererent, lucem illam fuiſſe increatam, & nihilominus conſpectam oculis corporeis ab Apoſtolis; imò & à ſe cerni quoties in oratione incaleſcerent, impugnati, ac rejecti fuerunt à Barlaamo illo argumento: quia quicquid corporeis oculis poteſt conſpici neceſſariò eſt quid materiale, corporeum & creatum: ſed lux illa fuit ab Apoſtolis oculis corporeis conſpecta; ergo fuit creata, & materialis, non ſpiritualis. Referunt hanc controverſiam Bzovius, atque Spondanus in Annalibus Eccleſiaſticis an Annum Chriſti 1337.

Dicendum eſt, oculum corporeum nullo modo poſſe elevari ad videndum DEUM, ut eſt in ſe objectum purè ſpirituale Probari ſolet ex 1. Timoth. 6. *Qui lucem habitat inacceſſibilem, quem nullus hominum vidit, nec videre poteſt* ſi ſermo ſit de potentia pure naturali; eſt de fide non poſſe intellectum creatum propriis naturæ viribus ſe promovere ad claram DEI viſionem, conſequenter erit etiam de fide, non poſſe oculum corporeum elevari ad claram DEI viſionem. Sed aſſertio procedit de potentia DEI abſoluta, proinde non habet eundem certitudinis gradum, ſicut de potentia purè naturali. Nihilominus SS. Patres unanimes docent non poſſe de potentia DEI abſoluta oculum corporeum etiam glorificatum elevari ad videndum DEUM, ut eſt objectum ſpirituale Sanctus Theophilus Patriarcha Antiochenus lib. 1. ad Autolycum ait: *Ut anima in humano corpore non videtur inviſibilis exiſtens verum ex motu corporis agnoſcitur; ſic nec DEUS humanis, & corporeis oculis videri poteſt. Cæterum ex providentia, qua ſingula ordinet, ſuiſque operibus adſpicitur, & deprehenditur.* S. Petrus ad Clementem lib. 3. recognit. ait: *Deus videtur mente non corpore, ſpiritu, non carne.* Juſtinus in Dialogo: *Non poteſt oculis aſpici DEUS, ſed ſola mente perſpicitur*, D. Hieronymus epiſt. III. etiam addit rationem: cur non poſſit DEUS ab oculo corporeo quamvis glorificato videri inquiens: *Ne ſcilicet DEUS ipſe corporeus eſſe credatur, & in loci ſpatio, ac intervallo viſibilis; nihil enim videre aliter iſtius corporis oculus poteſt.* S. Athanaſius Orat. contra Gentes: Exprobrans Ethnicis, quòd DEUM viſibilem cogitaverint ait: Ipſe: *Obſcura cordis ratiocinatione, vel potiùs irrationali recordia uſi rem viſibilem DEUM eſſe finxerunt.* S. Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Joan. cap. 8. ait: *Non quia Patrem vidit quisquam niſi is, qui eſt à DEO, hic vidit Patrem*, & poſtea hortatur Judæos: *Ne adeo rudes ſint, ut oculis poſſe unquam cerni naturam Deitatis arbitrentur.* & lib. 9. cap. 37. expendens verba Chriſti: *Philippe qui videt me, videt & Patrem*, ait: *Non eſt opus longa uti oratione ad demonſtrandum non intelligi viſionem hic eam, qua oculis cernimus: nemo enim non furioſus naturam Dei oculis ſubjiciet, quam vix*

in

in ſpeculo videmus, & in ænigmate. S. Cyrillus Jeroſolymitanus Catechel. 9. Illuminatorum ait: *Carneis Deum videre oculis nemo ſanè poterit: quod enim corporis expers eſt, corporeis oculis comprehendi non poteſt.* Procopius Gazæus in cap. 18. Geneſ. *Impoſſibile eſt humanis oculis videre, & contueri Deum, ut revera eſt: viſus quidem noſter clarus eſt nec fallit, ſed puram illam eſſentiam divinam proſpicere nequit.* S. Baſilius ſerm. in verba Moyſis. *Attende tibi*, ait: *Inviſibilem eſſe Deum crede tui ipſius animam cognoſcens, quando & ipſa corporeis oculis deprehendi non poteſt non enim aut colore circumducitur, aut figura circumſcribitur aut charactere aliquo corporeo comprehenditur, ſed tantùm ex actibus & geſtis cognoſcitur. Ne ergo in Deo per oculos notitiam quæras, ſed tantùm mente.* S. Ambroſius in lib. 6. Hexameron. cap. 7. ait: *Quid eſt Deus? caro, an ſpiritus? non caro utique, ſed ſpiritus, cujus ſimilis caro eſſe non poteſt, quia ipſe incorporeus, & inviſibilis: Caro autem comprehenditur,* & in cap. 1. epiſt. ad Coloſ. V. 15. *Inviſibilis Dei imago viſibilis eſſe non poteſt, alioquin neque imago, quod enim inviſibile eſt, pingi non poteſt, nec enim viſibilis poteſt inviſibilem videre, aut enim corpus eſt; quod videtur, aut figura, aut aliqua informata ſubſtantia quam fert acies oculorum, totum tamen corpus eſt. Deus autem, qui ab his omnibus alienus eſt, quomodo poteſt imaginem habere viſibilem? ſed ideo ſic dicitur, ut talis Filius intelligatur, qualis eſt Pater.* S. Hieronymus in 6. Iſaiæ ſcribit: *Non ſolum Patris divinitatem, ſed ne Filii quidem, & Spiritus ſancti, quia una in Trinitate natura eſt, poſſe oculis carnis aſpicere, ſed oculis mentis* Iterum in cap. 64. *Deus nequaquam ſermonibus explicatur, nec oculis contemplabilis eſt; ſed ab his videtur, de quibus ſcriptum eſt. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Minutius Felix in Octavio. *Deus nec videri poteſt, viſu clarior eſt, nec comprehendi poteſt, nec æſtimari, ſenſibus major eſt, &c.* Philippus Presbyter lib. 3. in Job. cap. 42. *Audire Deum aut videre non iſtorum oculorum aut aurium eſt.* Claudius Mamertus lib. 1. de ſtatu animæ cap. 14. *Valde ſtupere ſe dicit, quomodo quiſpiam Chriſtianus cuilibet pulchro cuilibet ſublimi corpori contemplabilem Deum faciat.* Didymus Alexandrinus in 1. Joan. cap. 4. v. 12. *Cùm inviſibilis ſit Deus, nullus eum viſibiliter vidit unquam, quando non poteſt videre aſpectus corporalis incorporalia.* Petavius tom. 1. lib. 7. cap. 2. plura alia congerit teſtimonia Sanctorum Patrum adſtruentium; Neque potentia Dei abſoluta poſſe oculum corporeum elevari ad viſionem Dei præ cæteris recenſet Auguſtinum, qui perſpicuè veritatem hanc tradit, & pluribus probat epiſtol. 6. & communiter Patres explicantes illud Exodi. Non poteris videre faciem meam, aſſerunt contra Antropomorphitas Deum tantùm mente cognoſci poſſe, non autem videri corpore.

Difficultas eſt in aſſignandâ ratione, quæ implicantiam hinc demonſtret. & ſolet ratio peti vel ex in proportione potentiæ organicæ cum objecto incorporeo, quæ probatio eſt D. Thomæ: vel ex alio principio, quòd nulla potentia egredi poſſit extra limites ſui objecti adæquati, & hæc ratio petita ex ſecundo principio ut vim habeat, putarim hoc argumento exhibendam. Nulla potentia poteſt elevari ad aliquod objectum attingendum niſi ſecundùm proportionem ſuæ ſpecificationis, adeò ut ſi operetur ut talis potentia, neceſſariò debeat operari ſecundùm proprium ſuum conſtitutivum: ſicut homo quia conſtituitur per rationalitatem; ſi operetur ut homo, neceſſe eſt, operetur per rationalitatem, alioquin ſi potentia non operaretur ſecundùm proprium aut formale ſuum conſtitutivum, non operaretur ut talis potentia, ſed ut alia potentia, quæ conſtitueretur per elevationem: ſed ſi oculus corporeus elevaretur ad videndum Deum intuitivè non operaretur ſecundùm proportionem ſuæ ſpecificationis ſeu ſecundùm propriam rationem formalem conſtitutivam potentiæ viſivæ corporeæ, quia non operaretur ſecundùm ſuam rationem formalem conſtitutivam talis potentiæ, ergo ſi perſeveret potentia viſiva corporea, quantumvis elevetur, non poteſt Deum ut objectum ſpirituale videre, major, & conſequentia tenent, oſtenditur minor, quia conſtitutivum formale potentiæ viſivæ corporeæ eſt ipſiſſima habitudo, quam dicit hæc potentia ad tale peculiare objectum ſeu coloratum, adeò ut extenſio habitudinis commenſuretur per extenſionem colorati, unde ſi oculus corporeus poſſet elevari ad videndum objectum non coloratum non operaretur ſecundùm habitudinem ad coloratum proinde neque ut talis potentia viſiva, ac corporea. Poteſt etiam hæc veritas ſuaderi ex implicantia ex parte objecti; quia ſi Deus aut aliud ens ſpirituale videretur ab oculo corporeo eſſet, & non eſſet formaliter viſibile: eſſet enim, quia potentia concurreret ad talem viſionem: & potentia viſiva qua talis reſpicit objectum formaliter viſibile, ratio à priori eſt, quia eſſe formaliter viſivum ſe tenet ex parte potentiæ, & dicit ordinem eſſentialem ad eſſe formale viſibile, quod ſe tenet ex parte objecti; & ex duobus eſſentialiter correlativis nequit unum dari ſine alio: unde ex eo, quòd potentia eſſet viſiva. Deus quoque eſſet viſibilis, & Deus non poteſt eſſe formaliter viſibilis: quia objectum conſtituitur viſibile per rationem aliquam formalem determinativam: & hæc ratio formalis eſt ſola unitas ſeu convenientia in ratione colorati, quæ ratio Deo repugnat, proinde nequit de potentia abſoluta elevari oculus corporeus ad videndum Deum. Poteſt etiam hæc implicantia oſtendi ex parte actus: quia viſio, de qua procedit, quæſtio eſt eſſentialiter actus potentiæ viſivæ corporeæ, nec poteſt eſſe, niſi perceptio objecti ſpecificantis talem potentiam, atqui hæc viſio eſt tantum perceptio colorati, ſicut auditio eſt perceptio ſoni, adeò ut formale ſpecificativum, & conſtitutivum viſionis qua viſio eſt, ſit tantùm ipſa perceptio colorati, & ſi eſſet perceptio ſoni, vel entis ſpiritualis non eſſet amplius talis potentia viſiva corporea, quia non haberet ſpecificativum viſionis, nec ejus actus eſſet viſio, quia tunc potentia viſiva non videt, quando non agit ut viſiva formaliter, ſed ſi videret rem ſpiritualem, cum qua naturalem non habet proportionem, non ageret formaliter ut viſiva, conſequenter non videret, quia non ageret ut potentia formaliter viſiva: quia tunc potentia viſiva non agit formaliter ut viſiva, quando non tendit in objectum formaliter ut viſibile, & ſi videret rem ſpiritualem non tenderet in objectum formaliter ut viſibile: ſiquidem ratio formalis objecti viſibilis non eſt ratio communis entis ſub ratione veri, ſed eſt aliqua ratio ſpecialis, & propria ſolius potentiæ viſivæ, ſeu ipſum coloratum, in quo conveniunt omnia viſibilia, ſi igitur potentia viſiva videret rem ſpiritualem, quia hæc non eſt colorata, utique potentia viſiva non aliter in ipſam tenderet, niſi ſub ratione communi veri ſeu intelligibilis, proinde non tenderet in objectum ut viſibile, nec operaretur ut potentia viſiva. Hinc Salmeron *tom. 2. in evangelia tractat.*

Digitized by Google

tractat. 31. *pag.* 299. *tom.* 6. *tractat.* 33, *pag.* 275, redarguit Sciolos eos, qui quibusdam paralogiſinis decepti exiſtimârunt poſſe Deum oculo corporeo videri, & Catherinus *opuſcul. de bonor. præmio* ait: Eſſe valde ineptum putare poſſe Deum, id eſt, ipſam divinam eſſentiam corporeis oculis cerni, neque obſtat, illud Jobi cap. 19. ajentis: *Scio enim, quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Salvatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe, oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius*: quia hæc verba Jobi explicantur à S. Thoma, ut Job non oculo carnis, ſed in carne exiſtens poſt reſurrectionem viſurus ſit Deum oculo mentis. Ab aliis etiam explicantur verba Jobi, ut non ſint intelligenda de viſione corporea, ſed de viſione mentis, ut explicat D. Auguſtinus lib. 22. de civit. cap. 29. infra medium inquiens: *Poteſt & ſic accipi. In carne mea videbo Deum, ac ſi dixiſſet, in carne mea ero, cum videbo Deum*, & revera Jobum non fuiſſe locutum de viſione corporea ex eo poteſt facile conjici ex eodem Auguſtino, quia Job non dixit, videbo Deum *per carnem meam*, aut *carne mea*, ſed *in carne mea*, hoc eſt, exiſtens in mea carne videbo Deum meum oculis mentis. Alii etiam explicantes verba Jobi de viſione corporea ajunt: Jobum oculis corporeis in carne rediviva viſurum Deum incarnatum, ſeu Chriſtum Salvatorem ſuum. Erit ſiquidem Chriſtus præſtantiſſimum objectum viſionis corporeæ in patria cœleſti poſt reſurrectionem.

Oculi ſiquidem glorificati in corporibus redivivis beatorum attingent ſua propria objecta, ut perficiantur per ſuos actus, ſiquidem exercitium viſus glorificati eſt ejus ultima perfectio, ad quam ſuapte natura ordinatur, conſequenter hæc perfectio non eſt deneganda, oculo, & viſui glorificato in cœleſti patria poſt reſurrectionem. Tum quia glorificatus integer erit, & perfectus, conſequenter in cœleſti patria ſuas exercebit functiones, ſuisque fruetur oblectamentis, quia nec deerunt objecta circa quæ convenienter, & delectabiliter verſari poſſint, unde Auguſtinus in fine epiſt. 112. *Si erunt ibi corpora, erunt quæ videre poſſunt oculi corporales*, neque ex parte medii ullum oberit impedimentum, quia cum empyrei regio interior, in qua extituri beati creduntur, lucida ſit, & tranſparens ſecundùm omnes ſui partes, & nil obſtabit, quò minus videant objecta debitè approximata quæque continentur intra ſuam ſphæram, ex qua emiſſæ ab ipſis ſpecies impreſſa traduci poſſint naturaliter ad oculos, in quibus fiet viſio ſine multiplicatione miraculorum. Tum quia homo glorificabitur non tantùm in anima, ſed etiam in corpore, & ſingulis ejusdem membris: corporis enim & ſenſuum glorificatio eo præſertim videtur dirigenda, ut ex decenti, & honeſto ſenſuum exercitio ſequantur puriſſimæ, & caſtiſſimæ oblectationes. Tum quia par eſt, ut ſenſus, qui in hac vita ſocietatem cum anima in paſſionibus, & tribulationibus ſubeunt, quique inſtrumenta ſunt virtutis, & meriti, conſortes etiam ſint animæ quoad gloriam & oblectationes in cœleſti patria, ubi præmio ſuo, & remuneratione donentur; quod non contingeret, ſi ſenſus manerent ibi ſemper otioſi, & non prodirent in operationes jucundiſſimas, & decentiſſimas, Tum quia ſi damnatorum hominum ſenſus multis affligentur ſuppliciis in gehenna par eſt, ut in corporibus redivivis, & glorificatis promeritis donentur præmiis in cœleſti patria, cùm Deus non ſit ſeverior in puniendo, quàm benignus in præmiando. Tum quia hoc idem docet D. Thomas in 4. diſtinct. 44. quæſt. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. ubi ait: *Dicendum quod aliquem ſenſum eſſe in corporibus Beatorum omnes ponunt; aliàs corporalis vita Sanctorum poſt reſurrectionem aſſimilaretur magis ſomno quàm vigiliæ, quod competit illi perfectioni, eò quod in ſomno corpus ſenſibile non eſt in ultimo actu vitæ, propter quod ſomnus dicitur vitæ dimidium.*

Quod verò nobiliſſimum ac præſtantiſſimum objectum viſûs glorificati erit in cœleſti patria Chriſti Domini humanitas ex eo evincunt ſancti Patres, quia Iſaias 33. v. 17. hanc viſionem prophericè prædixit loquens de beato in corpore redivivo & glorificato in cœleſti patria, *Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus*, & ex illo Apocal. 1. v. 17. *Videbit eum omnis oculus*, & conſonat Idiota in Pſal. 15. v. 20. inquiens: *Felicitas noſtra completur in viſione, & fruitione humanitatis Chriſti*, cui adhærens S. Ambroſius in Elucidario ait: *O qualem voluptatem viſus ipſi habebunt! qui ita clauſis ſicut apertis oculis videbunt, quibus ſingula membra ut oculi ſolis erunt, qui Regem gloriæ in decore ſuo cernent.* Sanctus Laurentius Juſtinianus lib. de diſcip. & perfect. Monaſticæ converſationis cap. 23. ait; *Delectabitur oculus in amabili Redemptoris aſpectu, cùm videbit Regem in decore ſuo gloria ornatum, & diademate redimitum, quo coronavit eum Mater ſua in die deſponſationis ſuæ.* Guilihelmus Antiſidorenſis in ſum. cap. de reſurrect. quæſt. 1. ait; *Anima non indigebit ſenſu in patria ad cognitionem intelligibilium, ſed propter aliud ſcil. ad videndum humanitatem Chriſti; terra enim illa melle, & lacte fluens, lacte humanitatis & melle divinitatis. Et habebunt oculi corporales gloriam ſuam in viſione humanitatis Chriſti ſicut oculi ſpirituales in viſione divinitatis. Vita æterna prout competit homini, non erit ſufficienter in anima, imò pars erit in corpore, ibi enim videbimus, amabimus, & laudabimus etiam vocaliter.* Hinc non mirum videri debet, ſi D. Petrus in vertice montis Thaborei prorupetit in verba illa: *Domine bonum eſt nos hic eſſe*, quia cùm prægustâſſet quandam portionem vitæ æternæ, eò quia viderit corpus Salvatoris perfuſum dote claritatis hæc viſio tantum ei attulit oblectamenti, ut ſelegerit ab eadem nunquam ſejungi: de D. Petro ait venerabilis Beda Homil. de Transfigurat. *Glorificatam Chriſti humanitatem contemplatus tanto afficitur gaudio ut nullatenus ab ejus intuitu velit ſecerni.* Quod ſi tanta dulcedine fuit D. Petrus perfuſus ac oblectamento oppletus ex ſola corporis glorioſi viſione, quanta erit ſuavitas, quanta dulcedo videre Regem in decore ſuo, & intereſſe choris Angelorum, ac omnium Sanctorum, *hæc enim viſio*, ait Petrus Abbas Celenſis lib. de panibus cap. 2. *eſt refectio delicatiſſima, ebrietas ultima, quies abundantiſſima deambulatio ſpatioſiſſima, ſanitas inconcuſſa, fortitudo robuſta, omnium bonorum poſſeſſio ſecura, vita beata*, quia omne deſiderium beatorum Chriſti viſio implebit, & ſummo gaudio videntes perfundet, quia ſi in corpore mortali habuit Chriſtus in vultu tantam divinitatis vim, ut ad ſe traxerit Apoſtolos, ait enim D. Hieronymus epiſt. ad Principiam. *Niſi habuiſſet & in vultu quiddam ſydereum nunquam eum ſtatim ſecuti fuiſſent Apoſtoli, nec qui ad comprehendendum eum venerant, corruiſſent*, cui conſonat D. Thomas in Pſal. 44. ubi ait: *Illam pulchritudinem corporalem habuit ſummè quæ pertinebat ad ſtatum, & reverentiam, & gratioſitatem in aſpectu, ita quod quoddam divinum radiabat in vultu ejus, quod omnes eum reverebantur, ut Auguſtinus dicit*, rurſus Chaldæus Paraphraſtes, ubi nos legimus

Digitized by Google

mus in Pſal. 44. *Specioſus præ filiis hominum*, legit *pulchritudo tua Rex Meſſia major, & excellentior eſt, filiorum hominis, præſtantior eſt tua forma omni humana forma.*

An verò Beati poſt reſurrectionem erunt in cœleſti patria ſemper conſpecturi oculis corporeis Chriſti humanitatem, reſpondent ferè communiter, Beatos in corporibus redivivis eſſe ſemper viſuros Chriſti humanitatem, ſive id fiat ex natura oculi, & luminis, ſive ſupernaturali virtute, adeo ut nec ipſa locorum diſtantia futura ſit impedimento, quia Beati oculis corporeis ſint Chriſti humanitatem viſuri, quia poſſunt in oculo glorificato conſervari ſpecies viſibiles humanitatis Chriſti, tametſi hæc valdè diſtet, ex quo inferunt, quòd tametſi Chriſtus è ſuo Throno deſcenderet, ac diſtaret à Beatis non ſe moventibus, adhuc poſſint ſpecies in eorum oculis conſervari, ne vel brevi tempore intermittatur viſio objecti conducentis ad beatitudinem accidentalem. Tum quia Corpus Chriſti quatenus objectum viſibile habebit efficaciam immutandi potentiam viſivam, ad quamcunque diſtantiam proinde credibile eſt, hanc efficaciam reductum iri ad actum reſpectu viſus glorificati, quinimo hanc eandem efficaciam plures aſſerunt habitura corpora omnia glorioſa ad producendas ſpecies ſui in quacunque diſtantia, neque inde timendum ut ſit ſubſecutura deceptio aliqua in viſu quia licet viſus videat æquè clarè, ac diſtinctè corpus glorioſum valde remotum ac ſi eſſet proximum, adhuc ipſa viſio unà cum corpore erit etiam repræſentatura ipſam diſtantiam. Alii cenſent Chriſtum in cœleſti patria eſſe replicaturum circumſcriptivè ſuum corpus glorioſum variis in locis empyrei, ut ab omnibus, & ſingulis beatis poſſit ejus glorioſa humanitas aſpici, quia ſicut credimus certum de Fide Chriſti humanitatem infinitis fermè locis per totum univerſum præſentem ſacramentaliter conſtitui ex vi verborum, quæ in conſecratione proferuntur à Sacerdote, & id ut Chriſtus poſſit homines in hac mortali vita adhuc degentes paſcere ſpiritualiter reficere, & recreare: perinde credibile eſt poſt mortuorum reſurrectionem præſentiam Chriſti circumſcriptivam eſſe multiplicandam in cœleſti patria ad beatos illos cives ſuo conſpectu jugiter recreandos, qui propterea jugiter erunt viſuri oculo glorificato Chriſti glorioſam humanitatem, ex qua ſenſus viſus plurimum hauriet oblectamenti. Quòd ſi dicamus Chriſti humanitatem ſedere in ſuo throno, ac ibi fulgere perinde, ac ſol, qui unus ſuæ affixus ſphæræ terrarum tractus omnes ſuo ſplendore illuminat, & reficit, & ubique terrarum homines ſuâ fruuntur claritate, & ſplendore; abſque multiplicatione miraculorum, & replicatione humanitatis Chriſti glorioſæ, hæc ab omnibus poſſet in qualibet diſtantia facilè aſpici, & inde haurire oblectamentum reficiens, & perficiens ſenſum viſûs, non enim videtur inconveniens aſſerere Chriſti thronum adeo in cœleſti patria eminere, & ejus humanitatem eum emittere ſplendorem, ut ab omnibus cœleſtis patriæ incolis commodè videri poſſit, id videtur attigiſſe Damaſcenus lib. 4. de Fide cap. ult. ubi ait: *Qui bona egerunt, fulgebunt ſicut ſol cum Angelis in vitam æternam cum Domino noſtro Jeſu Chriſto videntes ipſum ſemper & viſi, & inacceſſibilem qua ab ipſo eſt lætitia perfruentes.*

An verò liberum fuerit Beatis ſubinde ceſſare à viſione humanitatis Chriſti, videtur aſſerendum nunquam ceſſaturos videre Chriſti glorioſam humanitatem. Rationes ſunt primò quia viſio objecti adeo delectabilis eſt ingens perfectio, quæ vel maximè conducit ad beatitudinem accidentalem: ergo ſi Beati inſtructi ſint ſpeciebus prout ſupponitur ad viſionem illam efficiendam, & continuandam non poterunt influxum ſuſpendere, & ceſſare ab illa. Firmatur quia humanitatis Chriſti ut exiſtentis viſio intellectualis ſive in verbo, ſive extra verbum non poterit ſuſpendi à Beatis, eò quia inter objecta ſecundaria, quæ pertinent ad beatitudinem accidentalem intellectus eſt objectum maximè appetibile ut videatur, ergo neque ſuſpendi poterit materialis viſio ejusdem humanitatis. Secundò quia nulla ſuppetit ratio, cur debeant Beati ceſſare à viſione illa corporea humanitatis Chriſti, non enim continuatio pariet faſtidium, neque interruptio ullum adferet ſolatium, neque novam voluptatem, & licèt ut ait S. Baſilius *ſerm. 1. de jejunio. Nihil tam deſiderabile, quàm voluptas interpoſita, & minimè continuata, nam ea, quorum rarus uſus longè melius, dulciusque ſapiunt.* Et juvenalis Satyr. 11. canit: *Voluptates commendat rarior uſus*, id tantùm de voluptatibus fluxis tranſitoriis hujus vitæ verum eſt, quia in hac vita perſæpè objecta delectabilia faſtidium generant, vel quia homo defatigatus eis perfruendo, vel quia aliarum rerum appetitus urget; vel quia minora, vel viliora deprehendantur, quàm ab initio apparerent, unde S. Bernardus de primordiis mediis, & noviſſimis noſtris ait: *Sic ſe habent univerſa ſub ſole ut nihil ſit in eis verè jucundum, ſed ab uno ſemper tranſire velit homo ad aliud, & ſolâ viciſſitudine relevetur utcunque, ac ſi proſiliat ab aqua in ignem, & inde rurſus in aquam reſileat, utpote qui neutrum ferre poſſit, omnis ſiquidem laboris remedium alterius laboris initium eſt.* Sed in altera vita in cœleſti patria poſt reſurrectionem hæc omnia ceſſabunt, alioquin in ipſa viſione, quâ Deus in ſe conſpicitur, concedenda eſſet interruptio, vel ad evitandum faſtidium, vel ad augendam voluptatem; hinc S. Gregorius lib. 18. moral. cap. 39. expendens verba illa 1. Petri cap. 1. *In quem deſiderant Angeli proſpicere* ait: Angeli & vident, & videre deſiderant, & ſitiunt intueri, & intuentur. Si enim ſic videre deſiderant, ut effectu ſui deſiderii minimè perfruantur, deſiderium ſine fructu anxietatem habet, & anxietas pœnam, Beati verò Angeli ab omni pœna anxietatis longè ſunt; quia nunquam ſimul pœna, & anxietas conveniunt cum beatitudine. Rurſus cùm eos dicimus DEI viſione ſatiari, quia & Pſalmiſta ait: *Satiabor dum manifeſtabitur gloria tua.* Conſiderandum nobis eſt, quoniam ſatietatem ſolet faſtidium ſubſequi: ut ergo rectè utraque conveniant, dicat veritas quia ſemper vident; dicat prædicator egregius; quia ſemper videre deſiderant. Ne enim ſit in deſiderio anxietas, deſiderantes ſatiantur, ne autem ſit in ſatietate faſtidium, ſatiati deſiderant: & deſiderant igitur ſine labore, quia deſiderium ſatietas comitatur, & ſatiantur ſine faſtidio, quia ipſa ſatietas ex deſiderio ſemper accenditur. Sic quoque nos erimus, quando ad ipſum fontem vitæ venerimus. Erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſatietas. Sed longè abeſt ab iſta ſiti neceſſitas, longè à ſatietate faſtidium; quia & ſitientes ſatiabimur, & ſatiati ſitiemur. Hactenus S. Gregorius. Tertiò quia beatus non poterit ſe occultare præſentem, ne ſui glorioſa claritas, ſeu lux videatur ab alio beato; quia talis occultationis nulla apparet utilitas, nullus decens finis, ut notat Tortatus ad cap. 17. Matth. quæſt.

120. ergo neque pro ſuo libitu poterit deſiſtere à viſione alterius beati, neque à fortiori ab intuitione Chriſti, cujus ſpecie ut proprii objecti inſtructa facultas viſiva; perinde clauſis ac apertis oculis erit ſemper expedita ad aſpiciendam Chriſti humanitatem, ut notat Sanctus Anſelmus in Elucidario, & cum ipſo Hugo Victorinus apud Salam Tom. 1. in 2. Tract. 2. Diſput. 14. Sect. 16. Et quamvis clauſis oculis non eſſet expedita ad recipiendas ſpecies, his tamen ſemel acceptis, & conſervatis non apparet quid poſſit impedimentum injicere ne videant Beati Chriſtum niſi fortaſſis eorumdem voluntas; hæc autem ex nullo honeſto fine moveri poterit ad impediendam hanc viſionem, ex qua plurimum Beati haurient oblectamenti. Quartò, quia ſpecies impreſſæ determinant externos ſenſus naturaliter quoad exercitium percipiendi objecta, quorum ſunt ſpecies: ergo ſi beatus ſemel habuerit in viſu ſpeciem humanitatis Chriſti determinabitur naturaliter ad ejus intuitionem. Quintò quia ſi beatus in patria ſemel intermitteret viſionem Chriſti humanitatis; non poſſet poſtea ad illam redire, quia de novo non reciperet ejus ſpeciem, cujus defectu non poſſet eam videre.

Dices Beati in patria plena gaudebunt libertate: ergo pro ſuo libitu poterunt non continuare talem viſionem. Antecedens liquet, quia beati non deſtituentur perfectionibus ſuis naturalibus: & in tali libertate major elucelcit perfectio; ſiquidem dominium erga aliquam operationem indicat majorem perfectionem ex ſe, quàm neceſſitas erga illam; ſi non fortaſſis neceſſitas compenſationem accipiat ex aliis capitibus, quæ hîc in caſu noſtro non apparent: ergo beati pro ſuo libito poterunt ceſſare à viſione corporea humanitatis Chriſti. Sed contra negatur antecedens, quia in ordine ad videndum oculo corporeo Chriſti humanitatem non erunt habituri motivum ceſſandi à tali viſione; quemadmodum intellectus beati nunquam erit ceſſaturus ab intuitione divinæ eſſentiæ, neque ab amore divinæ bonitatis, hæc enim repræſentata ab intellectu beatificato voluntati eam movebit ad amorem ſui; neque poterit ab hoc amore unquam ceſſare, quia nullum poterit motivum ei occurrere quod præponderet motivo continuandi talem viſionem, & amorem ob ſummum oblectamentum, quod inde beati erunt percepturi. Quamvis igitur ſit in beato major perfectio, ſi ſpecies oculis impreſſæ dependeant in operando ab ipſius libero arbitrio, ac dominio, attamen nullum datur fundamentum ad hanc majorem perfectionem aſſerendam, quia ſi ſpecies impreſſæ oculis in hoc ſtatu viæ mutuant ab objectis, non dependent naturaliter in operando ab arbitrio Beati, quapropter nonniſi miraculosè impedirentur ne determinarent quoad exercitium, eò quòd DEUS velit ad arbitrium Beati conferre, vel denegare ſuum concurſum: & ad hoc miraculum aſſerendum non apparet ſufficiens fundamentum, ut etiam ſi dicamus tales ſpecies in oculis Beatorum eſſe diſſimiles iis, quas noſtri oculi in præſenti ſtatu viæ hauriunt ab objectis: ſemel enim, quòd ſpecies humanitatis Chriſti recipiuntur in oculis glorificatis Beatorum, & in iiſdem perſeverant, nullum poteſt ſufficiens motivum adferri quo Beati debeant, vel velint ceſſare à viſione humanitatis Chriſti, cùm ex illa plurimum ſuſcipiant oblectamenti, quo deſtituerentur, ſi à tali viſione ceſſarent.

Dices ſecundè, ſi oculi glorificati Beatorum ſint habituri permanenter ſpecies humanitatis Chriſti, habebunt etiam ſpecies reliquorum hominum glorificatorum, conſequenter ſimul & ſemel Beati oculis corporeis erunt viſuri non ſolùm Chriſti humanitatem, verùm etiam reliquos omnes Beatos, atqui viſus abſque ingenti miraculo nequit ſimul & ſemel prodire in viſiones tot objectorum; & quia pro hujus miraculi ſuaſione deeſt urgens fundamentum, concludendum eſt oculos Beatorum non effecturos ſemper, & neceſſario omnes illas viſiones ſimul & ſemel. Sed contra quia ex eo, quòd oculi glorificati Beatorum ſint habituri permanenter ſpecies humanitatis Chriſti, adeo ut in quacunque diſtantia valeant ipſam intueri, inde non ſequitur habituros etiam ſpecies reliquorum Beatorum, & ſimul ac ſemel eſſe viſuros omnia corpora glorificata reliquorum Beatorum, ſiquidem delectabilitas ſumma, quam erunt ſuſcepturi ex viſione humanitatis Chriſti, eſt ſufficiens fundamentum aſſerendi Beatos nunquam fore ceſſaturos à viſione humanitatis Chriſti, ne deſtituantur hoc ſummo oblectamento: perinde ac intellectus Beatorum nunquam erit ceſſaturus ab intuitione divinæ eſſentiæ ob ſummum gaudium, & delectationem, quam ex tali intuitione percipiunt: quamvis igitur ſupponamus Beatos habere ſpecies corporum omnium glorificatorum, & Deum paratum eſſe præſtare, vel negare ſuum concurſum ad viſiones eorundem juxta placitum Beatorum, non tamen Beati ſimul & ſemel omnia corpora glorificata aliorum videbunt, quia id non eſt neceſſe, & ſine miraculo non videtur adſtrui: Secus DEUS ſemper erit paratus ad concurrendum cum oculis glorificatis Beatorum ad viſionem humanitatis Chriſti. Præterea ſi quis diceret activitatem viſus glorificati eſſe tantam futuram, ut potis ſit abſque novo miraculo intueri ſimul, & ſemel reliqua corpora Beatorum etiam in quavis diſtantia vix poſſet falſitatis convinci, ſiquidem corpora glorificata erunt objecta propria oculi glorificati: an verò per glorificationem ſit oculus beatificatus tantæ futurus efficaciæ, ut unico intuitu poſſit ſimul, & ſemel reliqua corpora glorificata intueri nobis non conſtat. Quamobrem cùm Beati prædit ſint permanenter ſpecie humanitatis Chriſti, ſaltem moraliter nequeunt Beati ab illius viſione ceſſare, quia ut ait Gilbertus Abbas ſerm. 20. in Cant. *Verè eſt efficax, ac violenta & intuentium in ſe rapit affectus:* Etenim etiam Angeli in ſententia plurium non poſſunt phyſicè ceſſare à cognitione ſui, eò quòd objectum ſit iiſdem maximè conjunctum, ac proportionatum proprio intellectui; ergo quia humanitas Chriſti erit objectum maximè proportionatum oculis glorificatis Beatorum, & iiſdem nihil deerit ex neceſſariis ad illam videndam, & ex tali aſpectu ſint ſummum percepturi oblectamentum, quo deſtitui nollent, ſequitur Beatos ſaltem moraliter non poſſe ab illius viſione ceſſare, perinde ac animæ Beatorum non erunt ceſſaturæ à viſione divinæ eſſentiæ, & amore divinæ bonitatis, ad hos enim actus phyſicè neceſſitantur Beati, ut non poſſint phyſicè ab iiſdem ceſſare: ſiquidem infinita DEI pulchritudo viſa à Beatis non ſolum allicit, ſed etiam eos rapit neceſſariò ad continuandam viſionem, & amorem, non enim ſuppetere poteſt Beatis motivum præponderans, quo velint ceſſare à tali viſione, & amore, quia inde deſtituerentur ſummo oblectamento, imò & ipſa beatitudine. Quare igitur non poſſumus aſſerere oculos glorificatos

catos

Digitized by Google

catos Beatorum eſſe ita inſtructos ſpecie humanitatis Chriſti, ut ſemper velint ipſam videre, & nunquam à tali viſione ceſſare, adeo ut moraliter etiam dicantur neceſſitari ad eliciendam hanc viſionem terminatam ad Chriſti humanitatem glorificatam, ſiquidem nullum objectum magis proportionatum, nulla major pulchritudo poterit occurrere facultati viſivæ corporeæ Beatorum: Hinc D. Anſelmus in cap. 17. Matth. ait: *In illo ſupernæ beatitudinis regno Sanctus omnibus ita reſplendebit unico, ac ſingulari ſplendore clariſſima etiam humanitatis contemplatio; ſicut ſol unica ac ſingulari claritate ſuperat omnia quæ corporeis oculis lucida videntur.*

Poſt Chriſti humanitatem præſtantiſſimum viſionis corporeæ objectum in patria erit Virgo Deipara, de qua ait Petrus Damianus ſerm. 1. de nativitate Mariæ: *Summa gloria eſt poſt DEUM & Chriſtum te videre, tibi adhærere*, & Sanctus Anſelmus lib. de excellentia Beatæ Virginis Mariæ cap. 9. ait: *Cùm ipſam Dominam, per quam tanta dona eis* (ſcilicet Beatis) *provenère, præ oculis habuerint juxta DEUM, quæ de ſuo utero Virgo Filium peperit præſidentem & jure materno cælo, terraque cum eodem ſuo Filio præſidentem conſideremus, quâ exultatione exultabunt pro tanta gloria ejus, quo honore ſublevabuntur in tanta potentia ejus. Omnis itaque creatura defert ei honorem, non ſolùm quia videbunt natura ipſorum conſortem eſſe ſuum Creatorem, ſed etiam quia Dominam ſummam, Dominatricem cæli, & terræ Mariam ex his conſpicient eſſe factam Reginam Angelorum.* Sanctus Bonaventura in Soliloquio cap. 4. ait: *Quis cogitare ſufficiat, quantum gaudium generat Mariam illam inquam Matrem miſericordiæ, & pietatis videre ſuper omnem creaturam exaltatam regnantem cum Chriſto in Trinitatis palatio.* Dionyſius Carthuſianus de laudibus ſolitariæ vitæ art. 29. *In Regno cælorum Mariæ præſentia, & affectus ineffabiliter auget accidentale præmium Beatorum.* Imò tantus erit ſplendor Virginis Matris, ut ob illum fulgorem radiantem in ejus vultu Sanctus Hilarius in cap. 1. Matth. v. 22. expendens illud: *Et non cognoſcebat eam donec peperit Filium ſuum primogenitum*, cenſet Mariam prægnantem fixo oculorum obtutu non potuiſſe aſpici à Sancto Joſepho, perinde ac nimia claritas, ac fulgor radians non ſinit nos ſolem intueri fixo oculorum obtutu, ait Hilarius de Beata Virgine: *Dominum gloriæ habens in utero, quomodo cognoſceretur? ſi Moyſis cum DEO colloquentis glorificata eſt facies, ut non poſſent intendere in eum filii Iſrael, quantò magis Maria cognoſci, vel intueri non poterat, quæ Dominum potentiæ in utero habebat?* Quòd ſi Deipara adhuc in terris degens maximè poſt aſcenſum Chriſti in cœlum, tantæ erat majeſtatis decoris, & illicii, ut ab extremis mundi partibus homines ad ipſam inviſendam traherentur, ut aſſerit Amedæus Lauſanenſis Homil. 7. de laudib. B. Virginis inquiens: Quis ergo non properaret, quis non curreret ab extremis terræ reverendæ majeſtatis decus aſpicere, & vultu omnimoda ſuavitate imperiali etiam dignitate, & ſingulari præditum poteſtate videre? quippe nihil inveniebatur illi ſimile in filiis, & filiabus Adæ, nihil tale in Prophetis, Apoſtolis, aut Evangeliſtis, nihil illi ſimile cœlum, & terra dedere, quis enim in nubibus æquabitur ei, aut ſimilis foret Matri Domini in filiis DEI? Et vide quàm recto ordine citra aſſumptionem affulſit admirabile nomen ejus in univerſa terra: & fama ejus celeberrima ubique diffuſa eſt, priusquam elevaretur magnificentia ejus ſuper cœlos. Decebat enim Matrem Domini Virginem, & ob nati ſui honorem primò terris regnare, & ita demum cœlos cum gloria ſuſcipere; dilatari in infimis, ut & ſuperna in plenitudine ſancta penetraret tranſlata, ſicut de virtute in virtutem, ſic à claritate in claritatem à Domini ſpiritu. Igitur in carne præſens futuri regni primitias prælibabat hactenus Amedæus. Quòd ſi cùm futuri regni primitias prælibaret Maria in corpore adhuc mortali rapiebat ad ſui aſpectum, & ad ſe trahebat longè diſſitas, & toto ferè orbe diviſas gentes: Quomodo non erit raptura poſt reſurrectionem cives cœleſtis patriæ ad ſui aſpectum cùm in corpore glorioſo, & immortali ſuper Choros Angelorum exaltabitur.

Poſt Chriſti humanitatem, & Virginem Matrem, cujus pulchritudo vincet omnes alias reliquarum fœminarum, aſpicient oculi glorificati Beatorum Angelos non ſimplices ſpiritus, ſed in aſſumptis corporibus, & alios concives cœleſtis patriæ, ex tali enim aſpectu magnam percipient delectationem Beati, præſertim ab intuitu Angelorum in aſſumptis corporibus pulcherrimè efformatis, ſive ex materia empyrea, ſive ex aërea. An verò ſint corpora Beatorum viſura ſuas proprias facies, ac oculos reſpondet Nider cap. 10. ſuper decimum præceptum Decalogi fore, ut poſſint ubique, & ſemper tum per ſpecies à DEO inditas, tum utendo corporibus glorioſis aliorum, vel etiam propriis manibus ante oculos ſublevatis, veluti ſpeculis mundiſſimis, quia Beatorum corpora ſunt futura tranſparentia, tranſlucida, & polita, & poterunt ipſorum animæ uti ad placitum ſuis corporibus, ac ſpeciebus ſenſibilibus, unde fiet quòd ſubtrahendo, vel immutando poſſint facere illa terminata, & optima ſpecierum receptacula, ac illa videre ſitu oppoſita. Beatos, & Angelos, imò & homines mutuo ſe viſuros intellectualiter, ac inde ingenti lætitiâ afficiendos, & hanc futuram unam, & præcipuam ex accidentalibus perfectionibus beatitudinis, aſſerit Auguſtinus lib. 8. de Geneſ. ad litteram cap. 23. inquiens: *Creatura ſpiritualis, & intellectualis perfecta, & beata, qualis Angelorum eſt quantum attinet ad ſe ipſam, quo fit ſapiensque ac beata ſit nonniſi intrinſecus adjuvatur æternitate, veritate, charitate Creatoris, extrinſecus verò ſi adjuvari dicenda eſt, eo fortaſſe ſolo adjuvatur, quòd ſe invicem vident, & de ſua ſocietate gaudent.* Docet enim D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 4. *art.* 8. ſocietatem amicorum conducere ad beatitudinem, quæ erit in patria: ſiquidem gaudium de felicitate eſt majus ſaltem extenſivè, quando eam etiam participant amici, hinc dilectio ſi perfecta ſit, infert proximorum amorem, & gaudium de communi proſperitate. Hinc Beati externis oculis conſpicient etiam ſe mutuò, ſeque aſpicient, & ex tali aſpectu gaudium percipient, huc accerſendus Sanctus Cyprianus lib. de mortalitate inquiens: *Patriam noſtram Paradiſum computamus, parentes, Patriarchas habere jam cœpimus, quid non properamus, & currimus, ut patri-*

nus in libris de ſpectaculis inquiens : *Habet Chriſtianus ſpectacula meliora ſi velit, habet veras & profuturas voluptates, ſi ſe recollegerit : & ut omittam illa, quæ nondum contemplari poteſt, habet iſtam mundi pulchritudinem, quam videat, atque miretur*, quòd ſi alicujus loci amœni floribus, roſiſque ornati exiſtentia, ac cultura ſolatium aſpicientibus ingerit, etiam poſt generalem reſurrectionem mundus innovatus ſolatium adferet oculis glorificatis beatorum tam enim terra, quàm cætera elementa in mundi innovatione omni fæce, & immunditia expiabuntur, ut cenſent Sancti Patres, imò & mare purgandum erit, à corpulentia, & ſalſa amaritudine, omnique corruptione, nec erunt in ipſo fluctuum commotiones, & deſumitur ex cap. 21. Apocal. v. 1. ubi dicitur : *Et mare jam non eſt.* ad quæ verba Cornelius, Ribera, Viegas agunt de renovatione maris; & licèt Beda ibid. cenſuerit per talia verba intelligi mare exſiccandum eſſe, ac omnino abolendum; nihilominus D. Auguſtinus lib. 20. de civit. cap. 16. ait *utrum mare maximo illo ardore ſiccetur, an & ipſum vertatur in melius non facile dixerim* alii tamen aſſerunt mare manſurum ſubtile, purum, pellucidum, ſplendens, & ſerenum ad integritatem, & decorem univerſi, ut reliqua elementa viſu pulcherrima, in quibus nihil erit, quod oculis glorificatis non deſerviat ad oblectamentum, quia ut ait S. Petrus Chryſologus ſerm. 139. *Pereunte immunditia, verè mundus jam vocabitur mundus*; quia omnia elementa innovabuntur, fientque perfectiora, ut de terra ſpeciatim loquens D. Anſelmus in Elucidario loquens de innovatione elementorum ait : *Terra quæ in gremio ſuo Domini corpus confovit, tota erit ut paradiſus, & quia ſanctorum ſanguine eſt irrigata, odoriferis floribus, liliis, roſis, & violis erit immarceſſibiliter perpetuò decorata.* Verùm contra hunc terræ ornatum duo opponuntur primò quia terra undique cooperienda erit aquis redactis ad ſuum naturalem locum. Secundò quia nullum in elementis exiſtit miſtum poſt orbis renovationem, proinde in terra non germinabunt plantæ, in aquis non natabunt piſces, in aëre non volabunt aves. Verùm ad primum reſpondetur quod tametſi concederetur terram omnino fore aquis operiendam; non ideo negandum exiſtere ſub illis herbas plantas; & ex DEI providentia fiet ut aquæ non operiant totam terræ ſuperficiem; ſed alicubi appareat arida, alibi aquis pellucidis operta, hic fovebit plantas, & flores immarceſcibiles; alibi proceres arbores perpetua luxuriantes viriditate; idque ad commodum incolarum; ſeu puerorum qui ſine baptiſmo ex hac vita deceſſerunt, & ſine peccato proprio actuali, cujus nondum erant capaces. Ad ſecundum reſpondetur, eſſe incertum poſt diem judicii nullum futurum ex elementis miſtum, & quamvis potior Theologorum pars aſſerat poſt judicium in elementis nulla futura corpora miſta quæ in ſua erunt elementa ſolvenda, ac deſinent poſt orbis inſtaurationem; adhuc in contrarium videtur poſſe opponi, quia Chriſtus veniet judicaturus mundum in nubibus juxta Matthæum cap. 24. v. 30. cap. 26. v. 64. & licet reſpondeant aliqui, DEUM per miraculum vel conſervaturum nubes poſt ignis conflagrationes, vel producturum de novo nubes. Olympiodorus in cap. 12. Eccleſiaſtis expendens illud D. Pauli 1. ad Theſſalon. cap. 4. v. 17. *Rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera* ait *Nubes tunc in aliud miniſterio Domino DEO obedient, vehiculo fortaſſis geſtandis ſanctis effecta* nubes autem ſunt miſta licet imperfecta; ergo poſt innovationem orbis, poſt mundi conflagrationem, ac judicium erunt ſaltem aliqua miſta in aëre; unde probabile ſaltem eſt futura etiam in terris innovatis ad uberiorem terræ elegantiam, & ornatum, ac commodum puerorum, qui deceſſerunt ſine baptiſmo, & peccato perſonali actuali, qui detinebuntur in terræ innovatæ ſuperficie veluti in loco medio inter cæleſti donatos beatitate, & ſuppliciis addictos æternis.

CAPUT XV.

Quænam Beati erunt poſt reſurrectionem oblectamenta percepturi ex uſu Auditus, & reliquorum ſenſuum corporis glorioſi.

Non loquimur de auditu interno, qualem habent Angeli, & animæ ſeparatæ ante corporum reſurrectionem ſed ſermo eſt de auditu corporeo, & loqutione externa qualem habent homines degentes in vita mortali. Plures viſi ſunt dubitâſſe an beati reſumptis corporibus glorificatis ſint locuturi ac uſum habituri ſenſûs auditus. D. Thomas in 4. *diſtinct.* 44. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc* 4. refert aliquos negâſſe locutionem externam corporibus glorificatis in patria, & ante ipſum eos retulerat Paryſienſis; & Albertus Magnus in 2. diſtinct. 3. art. 6. ait : *Magis puto, quòd aut non eſt ibi* (ſcilicet in cœleſti patria poſt diem judicii) *laus vocalis, aut ſi erit, nonniſi in demonſtrationem potentia laudantis; ut in hoc oſtendatur decor ſapientiæ, quæ ſic ordinavit organa, ut in talem vocem prorumpere poſſent.* Quinimò etiam D. Bonaventura viſus eſt anceps hæſiſſe; ſiquidem in 4. diſtinct. 49. art. 3. quæſt. 1. num. 42. ait : *Iſti duo ſenſus* (viſus ſcilicet & tactus) *in ſuis actibus erunt in patria, alii verò minimè deficientibus ſibi mediis : niſi forte quis inſtet in auditu, de quo relinquitur in dubio, ſicut de laude vocali in patria, quam ibi ponere non videtur neceſſarium, nec ineptum, & ideo hic opinari eſt licitum.* Abulenſis itidem in cap. 17. Matth. quæſt. 116. ait; *Si quis dicere voluerit, quòd in patria non erit vocalis locutio, non eſt inconvenienter dictum, quia nonmanet aliquid ad quod ſit non neceſſaria.* Verùm communior Theologorum, ac Patrum ſententia eſt; corpora glorificata eſſe uſura hoc ſenſu auditûs, ac in patria futuram vocalem locutionem. Et quamvis D. Bonaventura *in* 4. *diſtinct.* 4. *art.* 3. *quæſt.* 1. hæſerit anceps circa hanc quæſtionem, in ſoliloquia poſtea cap. 4. rejecta omni prorſus dubitatione fatetur beatos in corporibus ſuis glorificatis uſuros hoc ſenſu auditûs inquiens : *Ibi erunt omnes ſenſus in actibus ſuis. Ibi enim oculus videbit decorem ſpecioſiſſimum, guſtus ſentiet ſaporem dulciſſimum, olfactus adorabit odorem ſuaviſſimum, tactus*

Digitized by Google

Quòd ſi quæras quamnam linguam erunt glorificata Beatorum corpora locutura, plures cenſent hanc linguam fore Hebræam ita cenſent Buſtus *part.* 2. *notarii ſerm.* 2. *part.* 1. uti citat ſanctum Iſidorum Spalenſem, Remigius in 1. *ad Corinth.* 13. *v.* 8. Chaſſaneus 12. *part. Cathal. gloriæ mundi. conſid.* 22. Benzonius in *cant. Magnificat lib.* 1. *cap.* 21. Bartholomæus Sybyla *in ſpeculo peregrin. quæſt. cap.* 6. *decad.* 3. *quæſt.* 6. Ægidius Luſitanus *Tom.* 3. *de Beatitud. lib.* 4. *quæſt.* 22. *art.* 7. & plures alii. Verum res hæc omnino incerta eſt, cùm nuſquam reperiatur in Scripturis, ut notat S. Iſidorus *lib.* 9. *origin. cap.* 1. Probabilius videtur Beatos habituros donum omnium linguarum, ut cenſet Albertus Magnus *in ſumma de quatuor coæv. quæſt.* 9. *art.* 5. Carthuſianus *in* 1. *ad Cor.* 13. *v.* 8. & plures alii, quia hæc eſt perfectio abſque imperfectione & maximè decens ſtatum beatificum, eſtque valde conformis perfectioni hominum cupientium varias calere linguas: quòd ſi Deus in ſtatu viæ hoc dono plures ornavit homines, cur non etiam in cœleſti patria, unde quiſque erit locuturus, ac intellecturus linguas omnes, hinc S. Gregorius *lib.* 4. *dialog. cap.* 26. narrat de quodam puero, qui cùm in cœlo fuiſſet, *accepit illic, ut linguis omnium loqueretur*, & hoc ipſe ſignum præſtitit ſui in cœlum raptus: ergo quia Beati linguas omnes perfectiſſimè calent per ſcientiam ſaltem infuſam, ut putant aliqui cum Henriquez. Probabilius tamen eſt in cœleſti patria unius tantùm linguæ uſum fore frequentiorem, ut cenſent Palatius, Barrada, Salmeron, & alii plures, quia Apoſtolus 1. *Cor.* 13. *v.* 8. ait: *Charitas nunquam excidit ſive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt ſive ſcientia deſtruetur.* Indicat Apoſtolus ceſſaturum uſum plurium linguarum, hinc S. Anſelmus ait: *Variarum linguarum locutiones in illo ſæculo ceſſabunt, ubi enim erunt manifeſta omnia, cur alicui diceretur aliquid? poterunt quidem loqui ad invicem ſancti, ſed non erit neceſſe, ubi ſcientia vocem præveniet. Et ſi quid inter ſe locuti fuerint, non eo modo facient, quo nos nunc loquimur; ſed eo potiùs quo in ſupernis angelicis ſpiritus loquuntur*, non tamen hæc verba videntur locutioni ſenſibili Beatorum favere, unde exactius id explicat D. Thomas expendens verba Apoſtoli inquiens: *Eſt intelligendum quantum ad donum linguarum, quo ſcilicet aliqui in primitiva Eccleſia variis linguis loquantur, ut dicitur Actor.* 2. *In futura enim gloria quilibet quamlibet linguam intelliget: Unde non erit neceſſarium variis linguis loqui. Nam etiam à primordio generis humani ut dictum Geneſ.* 11. *unus erat ſermo, & unum labium omnibus, quod multò magis erit in ultimo ſtatu, in quo erit unitas conſummata*, unde Cajetanus: *Non dicit, quòd ceſſabit lingua, ſed ceſſabunt linguæ, quoniam non ceſſabit ſenſibilis locutio, ſed ceſſabit diverſitas idiomatum. Erit labium unum omnium, multò magis quàm fuerit olim ante confuſionem linguarum.* Et Petrus Celenſis in tractat. de opere ſex dierum ait: *Non erit in illa pace diverſitas linguarum*, ſiquidem varietas linguarum dedecet concordiam cœleſtis reipublicæ, unde S. Chryſoſtomus in cap. 11. Geneſ. homil. 30. agens de confuſione primâ linguarum ait: *Sicut linguæ unitas cohabitationem fecit, ita linguæ diverſitas diſperget; quibus enim non eſt idem ſermo, & lingua, quomodo cohabitare poſſunt?* Cæterum putârim etiam locuturos ſubinde Beatos linguis, quæ nativæ ipſis fuerunt, cùm mortalem vitam agerent, quia id videtur aliquam voluptatem ingerere. Dulcius ab unoquoque ſuſcipitur, quod patrio ſermone narratur, ut ait Caſſiodorus in præfatione ad libros de inſtitutione divinarum Scripturarum. Probabile eſt etiam in cœleſti patria novam futuram linguam, quia illud Pauli 1. ad Corinth. 13. *Linguæ ceſſabunt*, poteſt commodè intelligi de ceſſatione linguarum, quatenus alia futura erit lingua perfectior, quia ut ait S. Cyrillus Alexandrinus lib. 11. in Joan. cap. 8. *Cognitio iſta præſens tempore illo deſinet, cùm perfecta cognoſcendi lux nobis infuſa fuerit, quemadmodum in nocte ſerena ſtellarum ſplendor & pulchritudo apparet, ſole autem oriente particularis ſtellarum ſplendor evacuatur.* Tum quia in cœleſti patria erunt omnia nova Apocal. 21. v. 5. *Ecce nova facio omnia*, ergo par eſt, ut etiam lingua & loquela innovetur. Tum quia ornamenta corporum glorificatorum erunt nobiliora in patria, quam fuerint in ſtatu innocentiæ, ergo etiam lingua, & ſermo erit perfectior. Neque obſtat, quod Apoſtolus ad Philip. 2. v. 11. ſcribat: *Omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*, quia Apoſtolus per omnem linguam non intelligit, quòd quilibet Beatus ſit lingua propria, quam calebat, cùm viveret in ſtatu viæ, locuturus in patria, ut confiteatur, quòd Dominus Jeſus Chriſtus in gloria ſit Dei Patris, ſed per omnem linguam intelligit linguam Beatorum in cœlis linguam hominum in terris, & linguam eorum, qui detinentur apud inferos: quo pacto vult Apoſtolus, ut omne genu cœleſtium, terreſtrium, & infernorum flectatur.

An verò Beati erunt in continuo audiendi exercitio, & ſint audituri concentus muſicos, aliosque ſonos præter vocales, reſpondetur, Beatos ſemper aliquid locuturos, & nunquam ceſſaturos à divinis laudibus, quia ex locutione, & cantu plurimum percipient ſolatii, & oblectamenti. Hinc Tobiæ cap. 13. v. 22. *Per vicos ejus* (ſcilicet cœleſtis patriæ) *alleluja cantabitur.* Neque ullum illis ſuppetet argumentum ſe privandi hoc oblectamento in ceſſatione à divinis laudibus, hinc Joannes Apocal. 4. v. 8. de illis quatuor animalibus quæ vidit in cœlis, ait: *Requiem non habebant dicentia Sanctus.* Verum probabile eſt de cantu continuo tantùm moraliter non phyſicè, quia cùm Beati gaudeant libertate, & locutio, ac cantus ſint in ipſorum libera poteſtate poterunt exiſtente adhuc locutione, aut cantu applicare auditum ad alia. Neque deerunt in cœleſti patria muſica inſtrumenta, quia ut ait Buſtus, non videtur abſurdum opinari, quòd ſicut Deus fecit incorruptibiles manſiones pro Beatis, ita etiam fecerit diverſa ſonorum inſtrumenta incorruptibilia ad accidentalem eorum conſolationem, ut ipſe ab eis omni modo poſſibili, ſicut convenit, laudetur, & magnificetur. Idque videtur deſumi ex Apocal. 14. v. 2. ubi Joannes teſtatur auditam à ſe *vocem ſicut cytharedorum cytharizantium in cytharis ſuis.* Et Apocal. 5. v. 8. etiam referuntur: *quatuor animalia, & viginti quatuor ſeniores cecidiſſe coram agno habentes ſinguli cytharas.*

Quid verò dicendum de olfactu corporis glorificati, reſpondetur etiam hunc ſenſum, qui ſerie, & dignitate eſt tertius ſua itidem percepturum oblectamenta ex propriis objectis. Ratio id videtur ſuadere, quia olfactus eſt etiam capax honeſtæ oblectationis, qua propterea non erit deſtituendus. Tum quia olfactus, & guſtus fuerunt perſæpe conſortes mortificationis, conſequenter congruum erat, ut etiam fierent conſolationis. S. Thomas *in diſtinct.* 44. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 4. adfert quoddam Eccleſiæ canticum, quod erat *odor ſuaviſſimus, erunt corpora Sanctorum*, ut probet extituros in cœleſti patria odores; & licet canticum illud non ſit amplius

in

in uſu Eccleſia, tamen aliud ſubſtituit nempe *Sancti tui Domine florebunt ſicut lilium, & ſicut odor balſami erunt ante te.* Et quamvis prima pars hujus cantici de flore lilii ſumenda ſit metaphoricè, nil tamen vetat, quod ultima pars ſumatur in ſenſu proprio ad uberius oblectamentum corporum glorificatorum, imò & ipſa corpora glorificata gratiſſimum efflabunt odorem. Corpora Beatorum ſpiratura ſuaviſſimum odorem pro certo cenſet Pintus Ramirus *in Cant. Cantor. cap.* 1. *v.* 3. *n.* 38. & ſibi perſuadet ipſum Chriſtum, cùm mortalem ageret vitam aliquid ſuaviſſimi odoris efflâſſe ob perfectiſſimam corporis complexionem, & Carthuſianus *lib.* 1. *de laudib. Virginis art.* 36. arbitratur. Deiparam Virginem ſuaviſſimum ſemper efflâſſe odorem, tum quia odor in corporibus oritur ex mixtione, in qua calidum, & ſiccum dominantur, atqui in aliquibus ſaltem corporibus glorificatis aderit hoc temperamentum, ergo ſi non omnia ſaltem aliqua erunt odorem ipſum emiſſura. Prætereà quamvis non omnia ſint habitura idem temperamentum, adhuc quatuor qualitates ita attemperabuntur, ut in uno quoque ſufficiant ad odoris emiſſionem majorem, vel minorem pro diverſo qualitatum temperamento. Quoad ſenſum guſtûs, qui ordine eſt quartus etiam ipſe ſuo non deſtituetur oblectamento, quia hic ſenſus etiam eſt capax honeſtæ oblectationis, qui propterea non erit deſtituendus, tum quia ſenſus guſtus perſæpe pluribus fuit mortificationibus coërcitus à viris præſertim abſtinentiæ ſtudio addictis, ergo congruum erat, ut in patria particeps fieret oblectamenti alicujus.

Quòd ſi dicas exercitia olfactus, & guſtus adverſari doti impaſſibilitatis, proinde eorum oblectamenta, & exercitia non eſſe in corporibus glorificatis admittenda: Siquidem ſapor, & odor tantùm exiguntur propter indigentiam, quæ in patria ceſſabit, ſapor enim requiritur propter guſtum, & hic propter individui conſervationem, ut reparetur humidum radicale, quod à nativo calore continua activitate abſumitur; & odor requiritur præter confortationem cerebri, quod ex aſſidua mentis defatigatione debilitatur: ſed neutra cauſa erit in patria, quia in corporibus glorificatis propter dotem impaſſibilitatis non abſumetur humidum radicale à calore innato; neque cerebrum debilitabitur ob mentis defatigationem: ergo in patria ſaltem hi duo ſenſus olfactus, & guſtus non videntur habituri ſua exercitia. Firmatur quia eatenus utriusque ſenſus voluptates ſunt honeſtæ, & licitæ quatenus ordinantur ad proprii individui conſervationem ſcilicet ad reparandum humidum radicale, & confortandum cerebrum, atqui in patria uterque finis ceſſabit, ergo voluptates utriusque ſenſus licitæ non erunt, quia licitum nunquam eſt uti delectatione pro fine, quam natura adhibuit pro medio. Sed contra quia tametſi ſint ceſſaturi fines intrinſeci harum voluptatum utriuſque ſenſus, adhuc erit manſurus finis extrinſecus, ad quem finaliter diriguntur. Finis intrinſecus harum oblectationem à natura inſtitutus eſt reparatio humidi radicalis, & confortatio cerebri: & quia beati utpote impaſſibiles non indigebunt hac reparatione, & confortatione, ideo ceſſabit finis intrinſecus à natura inſtitutus: non verò finis extrinſecus, quia hic eſt gloria Dei, ad quem Beati dirigent omnia ſua exercitia, & propter quam exercebunt omnes ſuas operationes: quamobrem ob hunc finem extrinſecum ſenſus olfactus, & guſtus erunt habituri ſua objecta, & exercitia. Ad confirmationem reſpondetur, quod tametſi utriusque ſenſus oblectationes ſint honeſtæ honeſtate proxima naturali quatenus ordinantur ad conſervationem proprii individui, adhuc poſſunt fieri honeſtæ honeſtate remota & ſupernaturali per directionem ad Dei gloriam ut finem ultimum. Inſtabis objecta olfactus, & guſtus non agunt in ſenſus actione intentionali, & perfectiva ſicut viſibile, & audibile; ſed naturali per alterationem organi mediis qualitatibus: ſed modus iſte operandi adverſatur impaſſibilitati corporis glorioſi, proinde non erunt in patria objecta olfactus & guſtus. Et ex eo firmari poteſt, quia odor immittitur ab objecto odorifero per exhalationem corpuſculorum deferentium odoriferam qualitatem ad ſenſum olfactus: ſed modus iſte agendi præſupponit corruptibilitatem in corpore odorifero: & in patria nullum eſt corpus corruptioni obnoxium: ergo in Beatis ſenſus olfactus, & guſtus non erunt habituri propria objecta, & exercitia. Sed contra quia objecta agunt per ſe in ſenſus actione intentionali, quamvis in hac vita agant ſimul actione naturali: Unde in patria ſenſus corporis glorioſi abſque ulla alteratione, & detrimento propria attingent objecta; nec ſenſus olfactus, & guſtus adverſabuntur doti impaſſibilitatis. Reſponderi etiam poteſt ſecundò, quòd tametſi objecta olfactus, & guſtus non agerent in ſenſus actione intentionali productiva ſpecierum, ſed tantùm naturali productiva qualitatis immutativæ organi; non tamen inde ſequeretur per hanc actionem alterari ſenſus corporis glorioſi, quia hujusmodi actio non eſſet corruptiva qualitatis organicæ; ſed tantùm productiva qualitatis objecti. Ad confirmationem reſpondetur; quòd tametſi odor immittatur per effluvium, & exhalationem corpuſculorum deferentium odoriferam qualitatem ad olfactum; poteſt nihilominus dari qualitas odorifera, quæ ita organo olfactus inhæreat, ut ſit in illo comprincipium ad quamcunque odoris ſenſationem eliciendam; perinde ac in deſerto fuit manna qualitas adeò ſapida, ut fuerit comprincipium ad quemcunque ſaporem percipiendum: quod ſi hanc qualitatem ſapidam habuit manna, ut filii Iſrael omnia experirentur oblectamenta guſtus: cur non erit credendum hanc eandem virtutem habitura corpora odorifera in patria?

Hinc liquet non defuturos in cœleſti patria depuratiſſimos odores, qui cum ibi contrario careant, erunt perpetuò duraturi, ac plurimum oblectamenti olfactui allaturi; ſiquidem per mediam Empyrei regionem tam facilè ſpargentur, quàm nunc per noſtrum aërem: ſed tunc diffundentur odores abſque ulla evaporatione, & exhalatione corporis alicujus, ut docet D. Thomas *in* 4. *diſt.* 44. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 4. *ad* 3. Neque opus erit, ut corpora odorifera in cœleſti patria aſſiduè vapores, & exhalationes de ſe emittant; quia poteſt odor abſque hac evaporatione diffundi: etenim evaporationes ſtatim diſſipantur, ac evaneſcunt, cùm odores diu hæreant corporibus, quæ iiſdem ſunt imbuta, ut chirotecæ ſemel odore perfuſæ ad multum temporis illum ſervant: veſtigia ferarum odorem relinquunt, quem poſt plures horas venatici canes deprehendunt, neque videtur credibile hunc odorem conſiſtere in vaporibus, qui ſtatim diſſipantur ac evaneſcunt, vel flatu venti aliò aſportantur. Prætereà quia ſi res odoriferæ emitterent ſemper vapores ſtatim conſummerentur. Demum quia veriſimile, odorem in cœleſti patria futurum alterius rationis quàm ſit noſter odor, quem corpora miſta hîc in ſtatu viæ emittunt. Quòd ſi in cœleſti patria non deerunt odores, ſequitur olfactum glorificatum plurimum ex iiſdem hauſturum oblectamenti, ac ſua habiturum exercitia, quia in iiſdem nulla apparet indecentia, nullum inconveniens.

Digitized by Google

[illegible] empyreum erit ex ſe odoriferum, ſed ſolum [illegible], quorum erit commodum me- [illegible], quæ liquida eſt inſtar aeris, & [illegible] eſſet ſolida, & denſa non poſſent [illegible] naturaliter per ipſam ad olfactum. [illegible] corpora glorificata Beatorum reſpirabunt, [illegible] ſupponunt empyreum in parte interiori li- [illegible] aeris, quo pacto intelligitur eorun- [illegible] per cœlum liquidum.

[illegible] pertinet ad ſenſum [illegible] hunc ſenſum ſuum [illegible] non tamen item in [illegible] ſed humoris cujuſdam [illegible] linguam, palatum, & interiora induet: [illegible] in cœlis [illegible] & indi- [illegible] D. Thomas *lib.* 4. *contra Gentes* [illegible] D. Paulo ad Roman. 14. [illegible] *regnum Dei eſca, & potus.* Sunt et- [illegible] textus expoſiti à Patribus [illegible] Millenarios aſſerentes cibo, & po- [illegible] terris ſimul cum Chri- [illegible]. Pro quo Gennadius *de eccle-* [illegible] *cap.* 54. admonet: *In divinis pro-* [illegible] *nil terrenum vel tranſitorium expectemus,* [illegible] *ad cibum & potum pertinet,* quod etiam [illegible] Hieronymus lib. 14. in Ezechiel cap. 46. [illegible] *Neque in futuro manducabimus, & bibe-* [illegible] *veſcemur pane, qui de cœlo deſcendit, de* [illegible] *pſalterio canitur, panem Angelorum manduca-* [illegible] *& meus cibus eſt, ut faciam voluntatem ejus,* [illegible] *me,* & allegat etiam verba D. Pauli 1. ad [illegible] 6. v. 13. *Eſca ventri, & venter eſcis, Deus* [illegible] *hunc & has deſtruet.* & D. Dionyſius Are- [illegible] cap. 7. de eccleſiaſt. Hierarch. part. 1. §. 2. [illegible] *quo pacto ad* [illegible] *ationes declinantes dix*[illegible] *præſentis vitæ ſimi-* [illegible], *quæ Sanctis promiſſa eſt, ſanctiſſimam, & be-* [illegible] *requiem, ciboſque vitæ variabilis proprios* [illegible] *æquales Angelis ſunt evaſuri, nefarie* [illegible]. Poſtea adjicit: *Abſit, ut unquam* [illegible] *in hujuſmodi errores incidat.* [illegible] repugnare corpori glorificato [illegible], proinde [illegible]. [illegible] nec phyſice, nec [illegible] cibi, qui non [illegible] ſubſtantiam converti[illegible] S. Auguſtinus lib. 13. de Civit. Dei [illegible] 22. *Non poteſtas, ſed egeſtas edendi, ac bibendi* [illegible] *corporibus auferetur,* vult enim Auguſtinus, poſſe [illegible] corpora glorificata cibos deguſtare, ſed quia [illegible] non comedent, nec bibent: [illegible] poſt reſurrectionem probabile eſt, nec [illegible] empyreum [illegible], quæ in [illegible], quia in cœleſti patria erunt homi- [illegible] Angeli Dei non nubent, ſed ſpiri- [illegible] agentes, propterea nullam ſentient [illegible], nec indigentiam [illegible], nec po- [illegible]. Infundetur igitur divinitus [illegible] & [illegible] cœleſtis aliquis liquor ſapidus, à quo [illegible] percipient voluptatem, & probabile eſt, [illegible] ordinatum partim ex optimo tempe- [illegible], quia ſi homo boni temperamenti, & [illegible] linguæ palato, etiam jeju- [illegible] tempe- [illegible] perfectiſſimum, ut notat Leſſius *de* [illegible] *lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 103. Et partim ex [illegible] liquore divinitus infuſo, quem [illegible] ſtomachum & [illegible], ſiquidem illæ partes poſtulant humorem aliquem externum, quo humidæ ſerventur. Joannes Major *in* 4. *diſtinct.* 49. *quæſt.* 14. *concluſ.* 3. ponit figuram hujus ſaporis in corporibus glorificatis manna Hebræis à Deo ſuppeditatum, & ait vocari Angelorum eſcam, eò quia linguis eorum, qui angelicè vivunt, exhibebitur, & in hunc ſenſum poſſent intelligi verba Joannis in Apocal. cap. 2. v. 17. *Vincenti dabo manna abſconditum,* manna hoc abſconditum ſapidus erit humor iſte, qui afficiens linguam, & palatum corporis glorificati plurimum eidem adferet oblectamenti, & ſicut de manna dicitur Sapient. 16. v. 21. *Deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur,* & quia in manna varietas ſaporum oſtendebat dulcedinem, quam filii Iſrael experiebantur: ita hoc humore perfuſis linguis, & palatis corporum glorificatorum omne ciborum oblectamentum, ac ſaporum omnium ſuavitatem ingeret: ſicut enim Deus ſapores varios in manna induxit pro filiis Iſrael, indiſcriminatim perinde huic cœleſti humori eos infundet ad uberius oblectamentum Beatorum, & præſertim ſenſus guſtandi, & ut loquitur S. Bernardus Serm. 33. in Cant. Hic humor ibi *non faſtiditur, non deficit,* neque neceſſe erit, ut deguſtatio illius humoris ordinetur ad nutritionem, & convertatur in ſubſtantiam aliti, ſed tantùm dirigetur ad decentiſſimum oblectamentum, ſenſus guſtandi.

An vero corpora glorificata erunt habitura oblectamentum tactus. Reſpondetur affirmativè, quia nulla eſt ratio evincens, non eſſe corpora glorioſa habitura hanc delectationem honeſtam, non enim cum hac delectatione ſemper adnectitur turpitudo, neque corpora Beatorum erunt hanc habitura in ordine ad prolem, quia in cœleſti patria ſpecies hominum non exiget reparari per propagationem individuorum, erit igitur hæc delectatio tactus ad majorem Dei gloriam, quia cum ſenſatio hæc ſit perfectio corporis humani, & non repugnet ſtatui beatifico, ordinabitur à Beato ad majorem Dei gloriam. Fuerunt tamen qui ſenſui tangendi hanc tenuem voluptatem concedere, & D. Thomas 1. *part. quæſt.* 82. *art.* 3. & 4. refert, Hæreticos nuncupatos pauperes de Lugduno, qui aſſeruerunt corpora glorioſa Beatorum fore deſtituta exercitio tactus, ac cæterorum ſenſuum externorum: quia in iſtis oblectamentis ſenſuum nulla apparet decentia, nullum conveniens. Hinc Anſelmus lib. de diſciplin. & perfect. Monaſt. converſat. cap. 23. ait: *Ipſe demum tactus ſibi congruis abundabit deliciis, quas experti norunt,* objectum igitur immediatius ſenſus tangendi erit ſolum corpus Beati, quis enim inficiabitur, poſſe manum tangere corpus alterius Beati. Præterea ſi homo perfecte ſanus ipſam corporis bonam conſtitutionem ſuaviter ſentit, ut notat Leſſius *loc. cit.* quantò magis corpora Beatorum, quæ perfectum erunt ſortitura temperamentum ex tactu ſuavitatem experientur: adducit etiam Leſſius ad firmandum verba Authoris libri de ſimilitudinibus apud S. Anſelmum cap. 54. *Incunctanter ut mea quidem fert opinio, æſtimare licet ſanitatem vitæ futuræ ita vigere, ac immutabilem, & invariabilem fore, ut ineffabili quadam dulcedine ſuavitatis totum repleat hominem, & omne, quod alicuius in ſe ægritudinis, mutabilitatis, ac læſionis ſuſpicionem prætendere queat, procul arceat, ac repellat.* Imo neque improbabile eſt, omnes partes corporis glorificati futuras inconcuſſa ſenſatione tactus, quia erunt ſenſationes longe perfectiores, ac defœcatiores à qualibet turpitudine, & indecentia, & omnes referentur in Dei gloriam. Sentiet etiam Beatus in caſtis-

caſtiſſimo, & ſanctiſſimo amplexu temperatas alterius corporis glorificati qualitates, ut aſſerit S. Antoninus *3. part. ſummæ Theolog. tit. 30. cap. 7. §. 4.* & alii plures. Et Jabellus in 8. part. Chriſtian. Philoſo. cap. 3. ait: *Beati tangent deoſculantes diviniſſimum Chriſti corpus, ex cujus humanitate felicitabuntur corporaliter. Tangent & ſacra Virgines Virginum Reginam, cujus inæſtimabilis erit odor, & ſuavitas, & pulchritudo.* Neque tunc Chriſtus erit recuſaturus puriſſima pedum oſcula Magdalenæ, & aliis beatis: idque videtur indicaſſe Joan. 20. v. 17. cum dixit mulieri: *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum*, quia poſt aſcenſum in cœleſti patria permittet, ut corpora glorificata Beatorum ipſum deoſculentur, ut plures Expoſitores interpretantur. Hinc D. Bernardus Serm. 1. de aſſumpt. Virginis ait: *Felicia prorſus oſcula labiis impreſſa lactentis, cui virgineo Mater applaudebat in gremio. Verum nunquid non feliciora cenſebimus, quæ ab ore ſedentis in dextera Patris hodie in Beata ſalutatione ſuſcepit.* Probabile itidem eſt, corpora glorificata Beatorum flexura genua coram Virgine Matre, quæ, ut ait Arnoldus in Tract. de laudib. Beat. Mariæ, *conſtituta eſt ſuper omnem creaturam, & quicunque Jeſu curvat genu, Matri quoque pronus ſupplicat. Quippe Creatoris Matrem omnis creatura magnificet, opus eſt, & ejus Regiæ Majeſtati ſe inclinent cœli, & terra, & omnia, quæ habitant in eis*, quapropter Rubertus lib. 6. in Cant. ait: *Sicut ex te natum Dei Filium ſolem verum, ſolem æternum adoramus, & colimus, ut Deum verum, ſic & te honoramus, atque veneramur ut veri Dei genitricem; ſcientes quia totus honor impenſus Matri ſine dubio redundat in gloriam Filii. Et quidem natura non tu ſol es, quod ille ſol, ſed nihilominus tanta es, ut te honoret ipſe ſol, & quidem honore, quo decet Filios honorare parentes ſuos. Qui enim dixit, honora Patrem tuum, & matrem tuam, non dubium, quin & ipſe honoret, & ab omnibus amicis ſuis velit honorari Matrem ſuam.*

Superſunt tamen ſolvendæ aliquot difficultates, quæ adduci ſolent contra hoc [illegible], quod Beati erunt percepturi ex ſenſu tactus, prima deſumitur ex D. Gregorio Magno, aſſerente homil. 26. in Evangel. *Corrumpi neceſſe eſt, quod palpatur, & palpari non poteſt, quod non corrumpitur*, atqui corpora glorificata Beatorum non erunt corruptioni obnoxia, ergo palpari non poterunt. Secundo quia primæ quatuor qualitates, & aliæ [illegible], ſunt objectum [illegible] ſenſus tactus: & cœleſtia corpora carent [illegible] qualitatibus, proinde [illegible] ad illa non exercebitur operatio ſenſus tactus, & ob hanc rationem D. Thomas 3. *part. quæſt. 54. art. 3. ad 2.* docet corpora [illegible], & paſcari neutiquam poſſe. Tertio [illegible] per tactum non percipimus objecta, quæ ſunt nobis connaturalia, & diuturna: quo pacto tactus non ſentit calorem debitum ad connaturalem, & propriam temperiem, ſi illo antea non fuit deſtitutus: & quia empyreum erit continuo applicatum Beatis non videtur, quomodo ſint iſti percepturi ex ſenſu tactus oblectamentum. Quarto quia aura regionis mediæ empyreæ non ſentietur per tactum, niſi fingatur imprimere impulſum corpori glorificato, perinde ac à nobis non perciperetur aër per ſenſum tactus, niſi vi impelleretur. Verum ad primum reſpondetur, divinum Gregorium eſſe intelligendum de corpore, quòd ſit palpabile ratione primarum qualitatum, tale enim corpus debet ex natura rei eſſe corruptibile: ſed qualitates primæ non ſunt objectum adæquatum vel neceſſarium tactûs: ad ſecundum ſufficere quantitatem conſiſtentem, & ſolidam ad exercendam perceptionem ſenſitivam tactus, quia ſi corpus [illegible] ſtens eſt ſolidum, calidum, ut quatuor, & [illegible] tutum aliis primis qualitatibus tangat aliud corpus æque calidum, tunc hoc non percipiet [illegible] ſimile non agit in ſimile, ergo non eſt neceſſe, ut corpus tangens aliud ſentiat ejus qualitates, [illegible] eſt, ſi ſentiat ejus ſoliditatem, & [illegible]. Tum quia præter quatuor primas qualitates [illegible] ſenſus tactus experitur in alio corpore [illegible], vel levitatem duritiem, vel [illegible] lenitatem, ad hæc enim omnia objecta [illegible] ſenſus tactus. Ad tertium corpora [illegible] ſunt immobilia proinde poterunt per [illegible] cationem manus, vel pedis alia corpora vel [illegible] manu, vel premere pede. Ad quartum reſpondetur, quod, tametſi aura regionis mediæ [illegible], niſi acceſſerit impulſus, non ſentiatur per tactum glorificatum. Tamen ſi impulſus accederet, ſufficit ut ſentiatur, quamvis non ſit ſufficiens ut palpetur, quia ad id requiritur ſoliditas, & [illegible] in corpore, quod palpatur; quo pacto [illegible] nos ſentire aërem agitatum vento, quamvis [illegible] non palpemus, neque hæc palpatio neceſſaria eſt ad tactum.

Quæritur an Beatorum ſedes erit totum cœlum empyreum ſecundum concavum, reſpondetur cum D. Thoma. *1. part. quæſt. 66. art. 3.* affirmative, & ſancti Patres communiter id deducunt ex ſcripturis Pſal. 2. *Qui habitat in cœlis.* Pſal. 10. *Dominus in cœlo ſedes ejus.* Matth. 5. *Et glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* Quod vero Deus elegerit cœlum empyreum tanquam regiam, & thronum ſuæ majeſtatis, & in quo ſpecialiter [illegible] ſuam gloriam Beatis manifeſtaturus videtur inferri ex illo Pſal. 113. *Cœlum cœli Domino*, ſeu ut habetur in textu hebraico, cœlum cæteris excelſius, ac perfectius. Congruum ſiquidem videbatur, ut corpora glorificata locum aliquem haberent, quem [illegible] rent, & quia cœlum empyreum eſt locus digniſſimus ob ſublimitatem, perfectionem, & [illegible], quibus cæteros ſuperat, debuit pro Beatorum domicilio conſtitui juxta illud Apocal. 21. *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, & ipſi populus ejus erunt, & ipſe Deus cum ipſis erit eorum Deus.* & cap. 22. *Sedes Dei, & agni in illa erunt, & ſervi ejus ſervient illi, & videbunt faciem ejus.* Hoc autem domicilium Beatorum fore [illegible] cœlum empyreum ex eo videtur probari facile, [illegible] unuſquiſque Beatus ſuam in cœlo habiturus erit propriam ſedem, diſtinctam à ſede alterius, & ſibi proportionatam juxta menſuram meritorum, [illegible] videtur ſpectare ad majorem dignitatem, & amplitudinem regni, ac civium cœleſtium, & quia multitudo Angelorum ac Beatorum eſt [illegible] finita, & quaſi innumerabilis, ideo [illegible] id requirebatur locus ad ampliſſimas ſedes [illegible] Beatis aſſignandas. non enim [illegible] ſedes unicuique Beato aſſignanda erit ſola illa loci dimenſio, quam corpus glorioſum poterit ſua quantitate occupare; ſed erit locus longe amplior juxta merita Beatorum, & ita cenſendum de Angelis circa [illegible] ſphæras, præterea quia præter ſpatium [illegible] ratum propriæ locabilitati erunt Beati [illegible] loca, ad quæ pro ſua libertate poterunt ſe [illegible] absque eo, quod ſint occupaturi aliorum [illegible] ſedes. Demum quia cœlum empyreum fuit à Deo conditum, ut eſſet perpetua ſedes Beatorum [illegible] indecorum foret, ſi aliqua ejuſdem pars [illegible] perpetuo deſtituerentur incolis. Neque [illegible]

[illegible]

dicas ſecuturum Beatos incolentes partes cœli oppoſitas, & maxime diſſitas Chriſti corpus non viſuros, quia non videtur credibile, oculum corporeum poſſe ſe extendere ad tam diſſitum ſpatium. Nam contra eſt, quia Chriſti thronus erit ita aptè collocatus in loco eminente, ut videri commodè poſſit à quolibet Beato, quia oculi corporei Beatorum erunt ita roborati ac perfecti, ut abſque ulla difficultate clarè, ac diſtinctè poſſint corpora aſpicere aliorum Beatorum ex qualibet diſtantia. Præterea quia corpora Beatorum propter dotem agilitatis pernicíſſimè movebuntur, ut ex quacunque diſtantia poſſint breviſſimo tempore ſibi ipſis fieri præſentia. Tum quia cenſendum non eſt corpus Chriſti ſemper fixum manſurum in uno cœli ſitu, ſed ſubinde mutaturum ſedem ex uno loco in alium, & inferri videtur ex illo Apocal. 14. ubi Joannes loquens de Virginibus beatis, ait: *Sequuntur agnum quocunque ierit*, pari pacto Beati ab uno in alium locum erunt comigraturi. Quòd verò cœlum empyreum futurum ſit ſedes Beatorum ſecundùm partem concavam, ex eo ſuaderi poteſt, quia congruentius eſt corpori glorioſo, ut futurum ſit intra cœlum empyreum, qui eſt locus amplitudine, & altitudine cæteris excellentior. An verò in cœlo empyreo futurum erit corpus ſpirabile, cujus beneficio ſonus vocalis, & ſpecies viſibiles corporum glorioſorum ad ſenſus deferantur Beatorum. Reſpondetur affirmativè, quia id videtur rationi magis congruum, non enim ad hoc munus exercendum videtur idoneum cœlum empyreum ſecundùm propriam ſubſtantiam, præſertim in ſententia aſſerentium cœlos ſuperiores eſſe ſolidiſſimos, & quaſi ære fuſos, ut habetur Job. 27. Credibile enim eſt, cœlum empyreum tribus conſtare partibus, infima, media, & ſuprema, adeo ut infima in duas dividatur partes, ſcilicet in inferiorem concavam, eo quia cœlos complectatur inferiores, & in ſupremam convexam, in qua tanquam in fundamento inſiſtant corpora Beatorum. Media pars ea eſt, quæ ampliſſimo ſuo ambitu complectitur, totum ſpatium interjectum inter utramque ſuperficiem concavam, connexam, & hoc ſpatium probabile eſt, repleri corpore ſpirabili inſtar auræ ſuaviſſimæ, cujus beneficio voces Beatorum audiri poſſunt. Suprema pars concava eſt veluti fornix hujus cœleſtis palatii, adeo ut ultra hanc extimam ſuperficiem nullum aliud ſit corpus vel ſpatium reale, ſed tantùm infinita capedo, in qua Deus, ſi vellet infinitos alios poſſet mundos condere.

An verò Beati ſint ceſſaturi ab actibus ſenſuum externorum, Gulielmus Pariſienſis 1. *part. de universo part.* 2. *cap.* 33. *& ſequent.* cenſet, Beatos nunquam ceſſaturos ab actibus, quos ſemel potentia viſiva elicuit, nec ullum novum objectum tali potentiæ occurſurum. Verùm ſi ſermo ſit de perpetua viſione humanitatis Chriſti Domini habenda, à Beatis facile erit adhærere Pariſienſi, ut etiam ſi tantùm velit plura objecta, poſſe clarè ac diſtinctè videri à Beatis, quàm quæ à nobis poſſint in hac vita mortali videri: ſi tamen objectorum pluralitas non eſſet tanta, ut ſuperaret potentiæ viſivæ virtutem, & naturalem facultatem: alioquin abſque miraculo non poſſet id contingere: & ſine fundamento non debemus ad miracula recurrere. Quòd ſi longè plura videret facultas naturalis viſiva objecta, quam nativa ejus virtus poſſet attingere, multiplex interveniret miraculum. Primò quia talis viſio tenderet in objecta, quæ ob diſtantiam vel multitudinem non poſſet attingere. Secundò quia ſemel, & ſimul omnia illa in quovis loco, & diſtantia aſpiceret. Tertiò quia hæc viſio excederet virtutem naturalem facultatis viſivæ: ſi enim Beatus ſe converteret in plagam occidentalem ſimul, & retineret viſionem objectorum exiſtentium in parte orientali, & ſic de reliquis partibus oppoſitis, & hoc idem dicendum eſſet de reliquis ſenſibus exterioribus, quod non videtur aſſerendum, ſed potiùs adſtruendum liberum eſſe Beatis continuare, vel non continuare actus ſenſuum externorum, excipiendo tamen Chriſti humanitatem, ex cujus intuitu maximum percipiunt oblectamentum, quo nolunt deſtitui: cæterum quoad alia objecta major apparet perfectio, ſi gaudeant dominio erga majorem partem actuum externorum, quàm ſi illo deſtituantur.

Quærunt aliqui, an Beati per ſpecies infuſas ſenſibus externis ſint in patria percepturi objecta non exiſtentia; Joannes Niderus in cap. 6. in 10. præceptum Decalogi ait: *per ſpecies infuſas*, (ſeu à Deo inditas) *de qualicunque ſpecie animalium, plantarum, lapidum, roſarum, violarum, mineralium videbunt (ſcilicet Beati oculis corporeis glorificatis) aliqua, vel de qualicunque ſpecie, & de ſingulis ſpeciebus excellentiſſimum illius ſpeciei, quia talia in ſtatu innocentiæ habuiſſemus.* Hinc in auditu glorificato excogitavit ſpecies infuſas cantus philomelæ, & aliarum avium in odoratu ſpecies balſami, & cinamomi, & aliorum id generis miſtorum: in guſtu ſpecies ſuaviſſimorum ſaporum non exiſtentium; in tactu ſpecies qualitatum diſtantium, imò etiam præteritarum. Hæc ſententia placuit pluribus, qui eidem adhæſerunt: & Dominicus Soto in 4. diſt. 49. quæſt. 4. art. 2. Dubius de ſonis realibus futuris ait: *Fortaſsè voces illæ per ſpecies ſpirituales, ſeu inviſibiles modo nobis occulto efformantur:* adeo ut vocum non exiſtentium ſpecies auditui glorificato à Deo infundantur; & per ſpecies ſonorum non exiſtentium ſonos ipſos percipiant: & Ripalda de Ente ſupernaturali diſput. 44. nu. 64. ait: Percipi à Beatorum ſenſibus externis qualitates naturales ſaporis, odoris, & ſoni per ſpecies infuſas ſupernaturales repræſentativas ipſarum, ut abſentium; adeo ut guſtus ſit percepturus ſimul ſaporem omnium ciborum; odoratus omnium odorum variam mixtionem; & omnes exteriores ſenſus per ſpecies ſupernaturales iiſdem à Deo inditas, ac ſupplentes non ſolùm inhærentiam prædictarum qualitatum in guſtu, odoratu, & auditu, verùm & exiſtentiam in rerum natura percipient ſua propria objecta; adeo ut non repugnet, ſenſus per ſpecies ſupernaturales à Deo infuſas attingere objecta non exiſtentia in rerum natura. Idque docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 76. *art.* 8. ubi docet quòd quando in accidentibus euchariſticis apparet ad horam puer, & poſtmodum ipſa accidentia; tunc divinitus formatur in oculis ſpecies pueri revera ibi non exiſtentis, eò quia aliis appareant ipſa accidentia; unde poſſibile eſt imprimi à Deo in oculis ſpeciem, repræſentativam objecti non exiſtentis re ipſa, quamvis videnti appareat exiſtere. Non enim repugnat, poſſe conſervari in oculis glorificatis ſpecies intentionales objectorum non amplius exiſtentium, vel quæ nunquam extiterint; poſitis autem in potentia viſiva hiſce ſpeciebus, habet hæc omnia requiſita ad eliciendam viſionem.

Poſſet tamen in oppoſitum objici. Primò quia ſpecies externorum ſenſuum dependent in fieri, & conſervari ab exiſtentia reali objectorum, quorum

rum ſunt ſpecies: ergo ſi objectum re vera non exiſtit, realiter ejus ſpecies oculis non poterit imprimi. Secundò quia externis ſenſibus repugnat perceptio abſtractiva: ſed ſi acciperent ſpecies objectorum non exiſtentium, perciperent abſtractivè talia objecta, quod repugnat. Tertiò quia ſi Beatus videret, objectum re vera non exiſtens deciperetur; quia videret illud ut exiſtens, ac de facto non exiſteret: deceptio autem non congruit ſtatui beatifico; quia, ut ait S. Auguſtinus, in Enchirid. cap. 25. *Deceptio etiam, ſi peccatum non ſit, tamen in malis hujus vitæ deputanda eſt, quæ ita ſubjecta eſt vanitati, ut approbentur hic vera pro falſis, teneantur incerta pro certis. Quamvis enim hæc ab ea fide abſint, per quam ad veram, certamque beatitudinem tendimus, ab ea tamen miſeria non abſunt, in qua adhuc ſumus. Nullo quippè modo falleremur in aliquo, vel animi, vel corporis ſenſu, ſi jam vera illa, ac perfecta felicitate frueremur.* Et lib. 12. de Geneſ. ad literam cap. 36. ait: *Nulla falſitate aliud pro alio approbabitur, nec in corporalibus, nec in ſpiritualibus viſis,* loquitur de cæleſti Patria, & corporibus glorificatis, quibus ſubdit Auguſtinus: *Omnia evidentia erunt ſine ulla falſitate, ſine ulla ignorantia.* Quartò quia dignius exiſtimatur de Beatis, ſi ſemper efficiant tentationes objectis conformes, adeo ut nullus in eorum ſenſibus error irrepat reſpectu objectorum exiſtentium. Quintò quia ab intellectu Beatorum ideo removentur actus opinativi, quia ſecum trahunt imperfectionem: ob eandem rationem iidem actus negantur potuiſſe elici ab Adamo in ſtatu innocentiæ: ergo à fortiori removendi erunt à ſtatu glorioſo, & ab oculis glorificatis in cœleſti patria. Sextò delectatio de objecto non exiſtente à parte rei non eſt vera, & ſolida, ſed imaginaria, & phantaſtica, quæ imaginatio Beatos dedecet. Sed ad primum poſſet reſponderi, naturaliter ſpecies intentionales dependere in fieri, & conſervari ab objectis, à quibus dimanant: poſſe tamen divinitas ſuppleri à Deo dependentiam illam, ac miraculosè cauſari à Deo in ſenſibus externis ſpecies objectorum, quæ neque exiſtant, neque ſunt extitura. Ratio eſt, quia ſpecies in primo fieri dependent ab objectis per actionem ſuperadditam effectivam; & in conſervari dependent ab iiſdem, tanquam à conditione, ſine qua non debeat Deus naturaliter ſuſcipere vices effectivas eorum: & entitates, quæ alterutro ex his modis dependent ab aliis, poſſunt à Deo miraculoſe operante fieri, & conſervari ſine aliis: ſiquidem tota vis effectiva cauſæ ſecundæ continetur eminenter in prima, utpote in cauſa effectiva infinita, & omnipotente: & in conſervari poteſt Deus, ſi velit præſtare ſuum concurſum conſervativum rebus ſingulis, quibus alias non deberetur juxta ordinarias natuæ leges; idque adeo eſt verum, ut D. Thomas 1. part. quæſt. 105. art. 2. in corpore alleràt: *Erroneum eſſe dicere, Deum non poſſe facere per ſe ipſum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcunque cauſam creatam:* quod intelligendum eſt de effectibus productis à cauſa creata per actionem diſtinctam, & à fortiori de effectibus, qui dependent ab alia entitate creata, ut à pura conditione pertinente ad genus cauſæ efficientis: & hujuſmodi ſunt ſpecies ſenſuum externorum: oriuntur enim ab objectis per actionem diſtinctam, & in conſervari debent ab illis, ut à conditione pertinente ad genus cauſæ efficientis. Ad ſecundum reſpondetur non repugnare, ſenſus externos attingere ac percipere objectum non exiſtens, neque præſens, quod perinde eſt ac cognoſcere abſtracte: quamvis ex natura rei ſenſus exteriores debeant attingere ſua objecta ut exiſtentia, & præſentia; divinitus tamen id non repugnat, ut liquet, cum in eadem hoſtia conſervata uni apparet ſpecies pueri, & alteri pura accidentia eucharistica tunc ſenſus viſus percipit puerum, qui revera non exiſtit in tali hoſtia conſecrata, proinde attingit objectum non exiſtens, nec revera præſens. Ad tertium Beatum videntem objectum non exiſtens non decipi; quia illud non attingit ut exiſtens, & præſens; ſed abſtractè quatenus præſcindit ab exiſtentia & præſentia: unde Beatus non apprehendit objectum aliter, ac eſt in ſe; neque decipitur. Præterea licèt Beatus apprehendat tale objectum ut exiſtens; non tamen ut coexiſtens perceptioni habitæ de illo: & quia per externum viſionis actum non affirmaret exiſtentiam, nec coexiſtentiam objecti non erraret, nec deciperetur. Ad quartum, reſpondetur, non dedecere Beatum per ſpecies ſibi inditas à Deo videre objecta non exiſtentia, quia modus iſte attingendi objecta excedit vires naturæ, & indicat virtutem ſupernaturalem. Cæterum videre objectum aliter ac ſit in ſe, non arguit imperfectionem, alioquin quælibet potentia viſiva attingens ſolem, vel lunam, aut alias planetas minores, ac ſint in ſe, foret ſemper imperfecta. Ad quintum, reſpondetur, intellectuales actus opinativos, ac incertos deducere Beatos ob modum tendendi in objectum ex levi fundamento non oſtendente, niſi apparenter veritatem vel falſitatem objecti; hic enim modus tendendi eſt poſitivè imperfectus: ob hanc cauſam Angeli boni habentes rectam voluntatem, ita prudentes ſe gerunt circa objecta, quorum ſpeciebus infuſis deſtituuntur, ut ſuſpendant omne judicium, ne ex infirmo motivo ducantur ad affirmandum, vel negandum aliter, ac ſit in ſe, ut docet D. Thomas 1. *part. quæſt.* 85. *in corpore.* Ad ſextum negatur, quod delectatio Beati de objecto non exiſtente à parte rei ſit habitura objectum phantaſticum; quia talis delectatio procedit ex apprehenſione ſenſitiva præſcindente ab exiſtentia, & abſentia objecti: & quamvis hæc apprehenſio non videatur eſſe perfecta, ſicut intuitiva; non tamen eſt falſa, cum non tendat in objectum, ut actu exiſtens, & præſens, ſed ab utroque præſcindat. Præterea nil vetat, quin poſſit delectatio concipi de objecto non exiſtente; ſicut poteſt concipi vera triſtitia de objecto non exiſtente. Plures enim cum Albertino in 4. Corol. Theolog. ex 2. principio Philoſoph. punct. 2. num. 10. cenſent pœnam, & cruciatum Dæmonis ab igne conſiſtere in triſtitia ſpirituali, de qualitate corporea dolorifera apprehenſa, ut nociva; & tamen objectum hujus apprehenſionis non exiſtit, imò eſt impoſſibile. Hinc ſicut triſtitia Dæmonum eſt in hac ſententia vera, quia ſequitur ex apprehenſione mali quamvis phantaſtici: ita delectatio Beatorum erit vera, quia ſequitur ex apprehenſione boni quamvis phantaſtici.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT XXVI.

An animæ ſint Beatæ in cœlis ante corporum reſurrectionem.

NOn defuerunt ex hæreticis antiquis, & recentioribus, qui inficias iverint animas ſtatim poſt exitum à corpore Beatas eſſe, neque poſt expiatas purgatorio igne noxarum reliquias, ſed earum beatitudinem usque ad extremum judicii diem differri, quo reſumptis corporibus introducentur à juſto judice in cœleſtem gloriam, quam non promeruerunt ſine corporis conſortio, cui errori etiam adhæſerunt Græci Schiſmatici damnati in Concilio Florentino Seſſ. 6. De hac controverſia fusè agunt Cardinalis Bellarminus Valentia, & alii, cum quibus

Dicendum eſt animas ſanctas hinc decedentes absque ulla culpa poſt diſceſſum à corpore, & ante reſurrectionem, & diem judicii donari perfecta, & eſſentiali in cœlis beatitate, adeo ut conſortium corporis ad hanc beatitudinem non ſit ſimpliciter neceſſarium, quamvis congruum ſit, ut beatorum corpora poſt diem judicii reſurrectura ſint glorioſa; eſtque doctrina Eccleſiæ Catholicæ, quam docent omnes Theologi cum D. Thoma 1. 2. 9. 4. art. 5. contra quoſdam qui putârunt, beatitudinem animarum differri, donec reſurgant corpora poſt diem judicii, & interim animas juſtorum detineri in quibusdam abditis receptaculis, ac ſubterraneis promptuariis, donec reſumptis corporibus ſimul coronam gloriæ accipiant, & in cœlum transferantur: hæc ſententia ab aliquibus tribuitur Juſtino lib. ad Gentes quæſt. 60. & quæſt. 76. Sed liber ille non eſt S. Juſtini Martyris, ut probant Bellarminus Valentia, & alii. Pamelius in Prolegomenis n. 9. hanc ſententiam adſcribit Tertulliano. Verùm Tertullianus nullibi aſſerit, animas juſtorum ante diem univerſalis judicii deſtitui viſione beatifica, & non videre intuitivè Deum; ſed tantùm ait detineri in loco amœno ſub terra, quem locum vocat ſinum Abrahæ, ac paradiſum, & ibi refrigerium, ac ſolatium experiri; & reſumptis corporibus pleniùs eſſe remunerandas; quamvis huic ſententiæ viſi ſint adhæſiſſe alii Patres; non tamen hi aſſeruerunt animas juſtorum deſtitui cœleſti beatitate, ac viſione intuitiva Dei, donec fiat corporum reſurrectio; hunc enim errorem præter Græcos Schiſmaticos docuerunt Armeni, ut refert Alfonſus à Caſtro de hæreſibus, v. Beatitudo hæreſ. 6. & Anabaptiſtæ teſte Caniſio tom. 2. De corruptelis verbi Dei, & Calvinus lib. 2. Inſt. cap. 25. §. 6. ubi vocat dementiam, quærere, an animæ ſint in cœlo, & æterna fruantur gloria; & poſt aliquot verba ſubdit; *Animas juſtorum cœleſti gloria non frui ante reſurrectionem corporum.* Hunc eundem errorem D. Hieronymus tribuit Vigilantio lib. contra Vigilantium pag. 2.

Verùm animas Juſtorum corporibus exutas, ſi nil purgandum flammis expiatoriis ſecum detulerint, ſtatim donari cœleſti beatitudine, ac clara Dei viſione poſt prolixam diſcuſſionem habitam cum Cardinalibus, Prælatis, ac aliis viris doctis. definivit Benedictus II. anno à Chriſti nativitate 1336. in extravag. quæ incipit *Benedictus Deus.* Primò, *quòd ſecundùm ordinationem Dei communem animæ juſtorum omnium, quæ penitus purgatæ fuerint, poſt aſcenſionem Chriſti recipiantur in cœlum, & conſortio Angelorum aggregentur.* Secundò, *quòd omnes animæ juſtæ, ac purgatæ videant divinam eſſentiam immediatè per ſe, clarè, & apertè, idque à tempore mortis Chriſti.* Tertiò, *quòd ſic videntes animæ divinam eſſentiam fruantur Deo, ſintque beatæ, habeantque vitam æternam, & requiem.* Quartò, *quòd viſio hujusmodi, ejúsque fructus evacuent in Beatis actus fidei, & ſpei.* Quintò, *quòd poſtquam inchoata fuerit, vel erit talis viſio intuitiva, & facialis, & fruitio in eisdem animabus, eadem viſio, & fruitio ſine aliqua intermiſſione continuata exiſtet, & continuabitur usque ad finale judicium, ex tunc in ſempiternum.* Sextò, *quòd ſecundùm ordinationem Dei communem animæ decedentium in actuali peccato mortali, mox poſt mortem ſuam ad inferna deſcendunt, ubi pœnis infernalibus cruciantur.* Demum *definit; quòd ſi quis contra aliquam ex hisce determinationibus ſcienter, & pertinaciter tenere, conferre, prædicare, docere, aut defendere verbo, vel ſcripto præſumpſerit contra eum, ſicut contra hæreticum debito modo procedatur;* ex quo infertur, omnes præcenſitas definitiones eſſe credendas de fide. Noſtra aſſertio definita itidem fuit in Concilio œcumenico Florentino, cui Græci interfuerunt; habetur enim Seſſ. ult. *Definimus illorum animas, qui poſt baptiſmum ſusceptum nullam omnino peccati labem incurrerunt; illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam, vel in ſuis corporibus, vel iisdem exutæ corporibus ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum, & unum ſicuti eſt, pro meritorum tamen diverſitate aliam alia perfectius.* Hoc idem declaravit Concilium Tritentinum Seſſ. 25. in decreto de Veneratione Sanctorum; ubi expreſsè docet: *Sanctos, quorum reliquiæ ſunt, in terra cum Chriſto regnare, & æterna felicitate in cœlo frui:* ac proinde ipſos invocandos eſſe, ac earum reliquia, ac imagines venerandas. Hoc idem etiam tradit Innocentius III. cap. *Apoſtolicam* de Presbytero non baptizato.

Hæc eadem aſſertio ex ſcripturis videtur probatu facilis Luc. 23. Chriſtus reſipiſcenti latroni ait: *Hodie mecum eris in Paradiſo,* ſcilicet in gloria, & gaudio, quod oritur ex clara, & faciali intuitione divinæ eſſentiæ; non enim poteſt intelligi de loco aliquo corporeo, & quod eodem die fuiſſet in cœlum aſcenſurus, & ibi in Paradiſo localiter extiturus, ſed quod eſſet donandus æterna gloria, ſeu viſione intuitiva divinæ eſſentiæ, ut explicant SS. Patres, præſertim Cyrillus Catecheſ. 13. Chriſoſtomus hom. 1. de cruce, & Latrone, Ambroſius; idque ex eo evincitur, quia Chriſtus ſtatim poſt mortem non aſcendit in cœlum, neque fuit profectus in locum aliquem terreſtrem, qui ob amœnitatem diceretur Paradiſus; ſed deſcendit in locum horridum, ſeu ad inferos, ſcilicet in abditum ſub terra receptaculum ibique triduo manſit; & ibi bonus latro ſimul cum Chriſto fuit, viſione clarâ Dei donatus. Secundò, quia parum ſolatii animæ ſeparatæ perciperent à ſola loci terreſtris amœnitate, niſi clara fruerentur, ac faciali divinæ eſſentiæ intuitione. Tertiò, quia Latro in cruce reſipiſcens petiit, ut Chriſtus ipſius recordaretur, dum venerit in regnum ſuum, ſcilicet cum accepto regno veniet ad judicium, ne ſcilicet in numero velit eum habere reproborum, cui Chriſtus reſpondit: *Hodie mecum eris in Paradiſo,* ſcilicet *hodie,* ſeu in præſenti æternitatis, cum æternitas careat præterito, & futuro, & gaudeat tantùm præſenti indeficiente, rectè dixi *hodie,* ſeu in æternum mecum eris in Paradiſo, ſicut de verbo Dei Filio dixerat æternus Pater: *Ego hodie genui te,* ſcilicet ab æterno: hinc Chriſtus promiſit Latroni perpetuam ſecum manſionem, parum ſiquidem fuiſſet, ſi per unum,

Digitized by Google

vel alterum diem cum illo manſiſſet: ex his liquet Paradiſum *Luc.* 23. non ſumi pro loco corporali, ſed ſpirituali, ſeu pro gaudiis cœleſtibus, vel pro conſortio beatorum, vel pro clara, & faciali intuitione divinæ eſſentiæ; vel pro ipſo Deo, in quo omnes beatorum mentes per viſionem facialem, & amorem filialem habitant, & ineffabili fruuntur gaudio, & oblectamento. Deus enim clarè viſus ſuaviſſimum, ac optimum dicitur eſſe Beatorum domicilium, quia anima magis eſt ubi amat, quàm ubi animat. Et D. Auguſtinus lib. 12. de Geneſ. cap. 28. Viſionem Dei aſſerit eſſe Paradiſum, in quem raptus fuerat D. Paulus. Hinc abſurdè Calviniſtæ, ut limbum è medio terræ tollant, ac funditus obliterent, aſſerunt, animas juſtorum ante Chriſti adventum fuiſſe in cœlo deſtitutas tamen clara, ac faciali Dei viſione.

Sunt pleraque alia ſcripturarum loca, è quibus veritas noſtræ aſſertionis deducitur. Secundus textus habetur 2. ad Corinth. cap. 5. verſ. 1. ubi Apoſtolus Paulus ſcribit: *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam æternam in cœlis*: ac ſi diceret: Non conturbet nos, quod terrenum corpus noſtrum, in quo veluti tabernaculo ad tempus hîc degimus, diſſolvatur: quia ſcimus nos habere firmum ædificium non manufactum, & æternum ex Deo in cœlis. Ubi domum terreſtrem, ſeu corpus humanum, quod vocat tabernaculum, ac temporariam manſionem opponit domui æternæ non manufactæ; per *domum æternam* intelligit cœleſtem manſionem, ſeu æternam gloriam, in quam veluti in domum luciſſimam Beati ingrediuntur, cenſet Apoſtolus ſtatim diſſoluta domo terreſtri, ſeu corpore ſeparato ab anima, ſtatim animam ab omni noxa deputatam ingredi hanc gloriæ æternæ domum; ait enim Apoſtolus de præſenti *habemus*. Secundò ad Philip. 1. ſcribit D. Paulus: *Cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*, hoc eſt, cupiebat ſtatim poſt diſſolutionem corporis eſſe cum Chriſto; ratio enim, cur cupiebat diſſolvi, fuit, ut eſſet cum Chriſto; ſin autem cenſuiſſet, animas juſtorum non niſi poſt diem univerſalis judicii viſuras viſione intuitiva, & faciali divinam eſſentiam, non fuiſſet opus, ut cuperet diſſolvi, quia non ſtatim fuiſſet cum Chriſto, ſed per plura ſæcula debuiſſet expectare: ſi igitur cauſa, cur cupiverit diſſolvi, fuit, ut cum Chriſto eſſet, anima ſtatim poſt ſeparationem à corpore, ſi fuerit totaliter purgata, & Chriſto conſociata in cœleſti patria: ſiquidem eſſe cum Chriſto perinde eſt, ac Chriſto in gloria conſociari, cum dicat Chriſtus: *Ubi ego ſum, illic & miniſter meus erit*, quibus verbis clarè ſignificatur, ait Auguſtinus, quod merces operis, quo Chriſto miniſtratur ſit eſſe cum Chriſto: merces autem miniſterii Chriſti eſt viſio intuitiva, ſeu facialis divinæ eſſentiæ, ſeu ipſa beatitudo: ait Auguſtinus Tract. 51. in Joan. *Quem majorem honorem accipere poterit adoptatus, quàm ut ſit, ubi eſt unicus, non æqualis factus divinitati, ſed conſociatus æternitati?* Tertiò ad Epheſ. 4. *Aſcendens Chriſtus in altum captivam duxit captivitatem*; ſeu ut explicant communiter SS. Patres, & Expoſitores: *Duxit ſecum in cœlum animas Sanctorum, quas è Limbo liberavit.* Quartò Actor. 7. Stephanus morte jamjam imminente dixit: *Ecce video cœlos apertos*, indicans cœlum ſibi patere, unde addit: *Domine Jeſu, accipe ſpiritum meum*, ſcilicet de præſenti, non de futuro, poſt diem univerſalis judicii. Quintò ad Hebr. 9. Apoſtolus per Chriſti mortem nobis patefactum eſſe cœlorum regnum, antea clauſum ait: *Significante Spiritu S. nondum propalatam fuiſſe viam Sanctorum, adhuc priore tabernaculo habente ſtatum*, (ſed hanc patefactam fuiſſe) *quando Chriſtus per proprium ſanguinem introivit in Sancta*: ſeu tunc cœlum nobis Chriſtus aperuit, ut illud ingrederemur, cum antea fuerit clauſum, quando peracto ſacrificio proprii corporis per crucem veluti ſcalam cœlum aſcendit: hæc enim cœli apertio facta eſt per Chriſti mortem, adeo ut per veli ſciſſionem facta fuerit cœli apertio, ut paſſim SS. Patres docent. Sexto ad Hebr. 6. v. 19. ait Apoſtolus: *Habere nos ſpem ſicut ancoram animæ tutam, ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis, ubi præcurſor pro nobis introivit Jeſus*, quæ verba expendens Theophylactus ait: *Non ſimpliciter, ſed præcurſor ingreſſus eſt, ceu noſtri ſit præcurſor, quorum interſit etiam ingredi. Præcurſor enim quorundam ſequentium eſt præcurſor; nec omnino multum eſt medii atque diſtantiæ inter præcurrorem, & ſequentes, quemadmodum neque inter Joannem & Chriſtum multum temporis interfuit. Ne igitur ægrè feratis, ſi nondum eſtis ingreſſi in eum locum, in quo Præcurſor noſter Chriſtus eſt. Nec contentus fuit dicere, Præcurſor, ſed appoſuit, pro nobis ad majorem confirmationem. Proinde quaſi hoc dicat. Ipſe non habebat opus eo ingredi, quomodo enim, cum Deus eſſet? At enim perinde ac carnem propter nos aſſumpſit, & propter nos interiùs cœlum ſubit, neceſſariò itaque ingrediemur, & nos.* Septimò Apoc. 7. dicitur *de his, qui amicti ſunt ſtolis albis*, de quibus antea cap. 6. dixerat: *quod ſint ante thronum Dei, eique ſerviant die, ac nocte in templo ejus*, ſcilicet in templo, in quo thronus Dei eſt, ſeu cœleſtis gloria, & beatitudo, quia Matth. 27. *Qui jurat in cœlo, jurat in throno Dei, & in eo, qui ſedet ſuper illum.* Octavò Apoſtolus ad Hebr. 12. v. 22. opponens Chriſtianos Judæis, ut probet Chriſti legem Moyſaica nobiliorem, ait: *Sed acceſſiſtis ad Sion montem, & civitatem Dei viventis Jeruſalem cœleſtem, & multorum millium Angelorum frequentiam, & Eccleſiam primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis, & Judicem omnium Deum & Spiritus juſtorum perfectorum*, quibus verbis D. Paulus deſcribit Eccleſiam triumphantem ac cœleſtem Sion, cujus cives myriades ſunt Angelorum, animæ etiam primitivorum, ac perfectorum ſpiritus actu jam, & re ipſa conſcripti, & cooptati in cœlis. Nomine primitivorum intelliguntur animæ Patriarcharum, Prophetarum, ac Sanctorum veteris teſtamenti; & nomine juſtorum perfectorum intelliguntur animæ Martyrum, & Apoſtolorum, qui poſt Chriſti aſcenſionem mortui fuerunt, ut Stephanus Jacobus, & alii, qui obierunt, antequam Paulus ſcriberet ad Hebræos: & cenſuit Sanctorum animas ab illo tempore concives fuiſſe Angelorum in cœlis, ac æterna donatos beatitudine. Nono Micheæ cap. 2. v. 13. dicitur de Chriſto futuro: *Aſcendet enim pandens iter ante eos, divident, & tranſibunt portam, & ingredientur per eam, & tranſibit Rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum*: quæ verba à D. Thoma intelliguntur ad litteram de Chriſto, qui aperuit iter ad æternam gloriam juſtis, qui per exercitia virtutum, vel ſanguinis fuſionem fuerunt ipſum ſecuti. Alii verò in ſenſu allegorico intelligunt verba Prophetæ de S. Patribus aſcendentibus cum Chriſto in cœlum, ſcilicet de animabus commorantibus in ſinu Abrahæ, quando Chriſti anima deſcendit ad inferos. Hinc Sanctus Gregorius Niſſenus in Orat. de vita S. Ephræn Syri: *Ad tranquillum æterni Regis portum feliciter emigravit ſanctáque, ac Deo grata acceſſione numerum Beatorum, qui ab initio fuerunt ſæculi, cumulavit: nam in cœleſtibus anima ipſius concedit tabernaculis;*

ubi

[illegible] *rum ſunt ordines, ubi Patriarcharum po-* [illegible] *Prophetarum chori, ubi Apoſtolorum ſedes,* [illegible] *gaudium, ubi piorum lætitia, ubi Do-* [illegible] *ſplendor, ubi celebres primogenitorum cœtus,* [illegible] *lætantium voces. In ſanctum illum locum* [illegible] *Beati,* [illegible] *Patris Ephræm anima per-* [illegible] *percipiuntur bona, in quæ deſiderant An-* [illegible] Decimo de animabus Martyrum [illegible] albis, ait Joannes Apocal. cap. 7. [illegible] *Dei, & ſerviant ei die, ac nocte in* [illegible] in cœlo, quod eſt templum, & [illegible] illud Davidis, 2. Reg. cap. 22. v. 7. [illegible] *de templo ſancto ſuo vocem meam.* Præ- [illegible] cap. 20. v. 4. in Apocal. de [illegible] propter verbum Dei, ubi [illegible] *& regnaſſe cum Chriſto,* notat ibi [illegible] naturas de futuro, ſed vixiſſe & [illegible] Chriſto jam de præterito, *quia jam* [illegible] *cum Chriſto vivunt, & regnant animæ* [illegible] *ex quo interfecti ſunt pro Chriſto.* Præ- [illegible] Joannes Apocal. cap. 4. & 5. fatetur a ſe [illegible] viginti quatuor ſeniores ante thronum [illegible] te donatos: & per hos ſeniores [illegible] animas beatas inſigniorum Sanctorum [illegible] & novi teſtamenti adſtruunt ſancti Patres. [illegible] quia ſanctus Athanaſius in orat. de paſ- [illegible] ex raptu D. Pauli in tertium cœlum [illegible] Sanctorum de facto videre [illegible] intuitiva, & faciei divinam eſſen- [illegible] *Porro via paradiſi quondam per pec-* [illegible] *nunc volentibus patet, ſicuti teſtatur* [illegible] *& adductus in cœlos.* Duode- [illegible] aſſerit ex templi ſciſſo velo [illegible] Chriſti, ſiquidem hæc veli ſciſſio ſignificat [illegible] paſſione meruiſſe nobis introitum re- [illegible] & removiſſe impedimentum, ut poſt [illegible] aſcenſionem puræ juſtorum animæ il- [illegible], unde Nazianzenus orat. 3. de Theolog. [illegible] *ex rumpitur, ſuperna enim demonſtrantur,* [illegible] Antiochenus in cap. 15. Marci v. 38. ait: [illegible] *legis umbras jam conſummatas juſtificatio-* [illegible] *dem in Chriſtum ſancta ſanctorum jam tan-* [illegible] *demonſtrare. Oportebat denique iis* [illegible] *Chriſti veſtigiis impigre inſiſtunt, aditum* [illegible] *tabernaculum omni impedimento* [illegible] *jam patere oſtendere.* Neque obſtat, quod [illegible] Matth. 25. v. 35. in extremo judicio [illegible] *Poſſidere paratum vobis regnum a* [illegible] *mundi,* verba enim *poſſidete,* & *para-* [illegible] ſignificare, regnum cœleſte non fuiſſe [illegible] Electis. Nam contra eſt, quia [illegible] dicit, paratum eſſe regnum cœleſte [illegible], non vero negat eſſe poſſeſ- [illegible] reſpondetur dici paratum usque [illegible] a corporibus glorifica- [illegible] erit Chriſtus tunc locuturus. [illegible] paratum usque tunc, [illegible] electis jam Ange- [illegible], novo tamen modo, ac novo [illegible] ſemetipſo [illegible] ex con- [illegible] Eccleſiæ, & Sanctorum Patrum. Eccle- [illegible] Apoſtolorum ſemper læta [illegible] quibus congaudet, & gratulatur [illegible] gloriæ, quam credit eos jam eſſe [illegible] eſſe cauſæ, cur diem obitus vocet [illegible], eo quia illo die nati ſint cœleſti [illegible] ſigna promit lætitiæ. Tum quia [illegible] Sanctorum dedicat templa, altaria, ſta- [illegible], diademate radiantes, accendit lumi- na, quæ omnia ſigna ſunt gloriæ, quamvis finis pri- marius Eccleſiæ in hiſce honoribus præſtandis ſan- ctis ſit gloria Dei, & honor Sanctorum ſit tantum finis ſecundarius, hæc autem ſigna honoris, & gloriæ non exhibebantur Sanctis veteris teſtamenti, quia nondum erant in cœlis cœleſti beatitudine donati, ſed in ſinu Abrahæ, in limbo expectabant adventum Chriſti: Sanctis verò novi teſtamenti exhibentur ſi- gna talis honoris, & obſequii, quia Chriſtus jam aperuit regnum cœlorum, in quod ingrediuntur quotquot hinc decedunt absque ulla noxa. Rurſus fideles in Eccleſia Sanctos invocant, ſuasque preces ad illos dirigunt, eo quia ſupponat Eccleſia Sanctos cœleſti beatitate jam donatos eſſe, ac noſtras audire preces, ac tantæ eſſe apud Deum authoritatis, ut poſ- ſint nobis auxilia ſuppeditare, noſtrasque exaudire orationes: ſin autem nondum eſſent participes di- vinæ gloriæ, non fruerentur divino aſpectu, nec poſ- ſent ordinariè noſtras preces cognoſcere, & quam- vis eas cognoſcerent, non poſſent multum nos juva- re, quia adhuc multum diſtarent à throno Dei, & ab intima ejus familiaritate. Hinc Eccleſia in multis ſacræ liturgiæ precibus expreſsè confitetur animas Sanctorum æterna frui beatitate, ac cœleſtis gloriæ eſſe participes, & cum Chriſto in cœlis regnare, ut liquet in miſſa S. Gregorii 12. Martii, S. Leonis 28. Junii, & aliorum Sanctorum. In Breviario etiam Romano tertio quoque verbo nobis proponit San- ctos participes cœleſtis gloriæ, & de S. Franciſco in miſſali canit: *Franciſcus pauper & humilis dives cœlum ingreditur, hymnis cœleſtibus honoratur:* & alibi expreſſe ait: *Regnant in cœlis animæ Sancto- rum.* Rurſus in Eccleſiaſticis dogmatibus dogm. 79. habetur: *Poſt aſcenſionem Domini ad cœlos omni- um Sanctorum animæ cum Chriſto ſunt, & exeuntes de corpore ad Chriſtum vadunt, expectantes reſurre- ctionem corporis ſui, ut ad integram, & perpetuam beatitudinem cum ipſo pariter immutentur.* Hoc dogma ad confirmationem noſtræ aſſertionis adfert S. Thomas in 4. *diſtinct.* 40. *quæſt.* 1. *art.* 2. Author libri de Eccleſiaſticis dogmatibus antiquitus puta- batur S. Auguſtinus, ſed Eccleſia Lugdunenſis ſuo an- no 85[illegible] contra Joannem Scotum, Erigenam cenſet Authorem hujus libri fuiſſe Genadium Pres- byterum, & Epiſcopum Maſſilienſem.

Sancti Patres, tam Græci, quam Latini, verita- tem noſtræ aſſertionis docent. S. Clemens Roma- nus *lib.* 8. *conſtitut. Apoſtol. cap.* 41. *in orat. pro de- functis* ait: *Colloca eum defunctum in ſinu Patriarcha- rum, Prophetarum, & Apoſtolorum, ubi non eſt triſti- tia, neque dolor, neque gemitus, ſed cœtus piorum, & lætantium, & terra beata rectorum videntium gloriam Chriſti.* Atqui videre gloriam Chriſti perinde eſt, ac videre ejus divinitatem; & terra beata rectorum eſt ipſum regnum cœlorum. Juſtinus Martyr quæſt. 75. ad Orthodoxos ait: *Poſt exitum animarum e corpore illico juſti ab injuſtis ſegregantur, adducuntur enim ab Angelis ad condigna ſibi loca, ad juſtorum qui- etem animæ in Paradiſum, ubi conſuetudine & aſpectu fruuntur Angelorum, & Archangelorum: viſione quoque ipſius Salvatoris Chriſti, juxta illud: Pere- grinamur abſumus a corpore, & præſentes adſumus ad Do- minum.* Expreſſe Juſtinus ſignificat Paradiſum, in quo degunt animæ juſtorum eſſe in cœlo, ubi ſunt Angeli, & Archangeli, & Salvator noſter: neque obſtat, quod quæſt. 76 aſſerat: Operum mercedem non obtingere ante reſurrectionem corporum, quia ibi loquitur de plena mercede, quia etiam corpus tua donabitur gloria. S. Irenæus lib. 1. contra hæreſes cap. 2. de juſtis nullam habentibus noxam purgan-

dam

dam ait: *Juſtis quibuſdam ab initio incorruptelam loco muneris conferri, & claritatem æternam circumdari: aliis ex pœnitentia*, aſſirmat enim animas perfectorum ſtatim poſt mortem donari cœleſti gloria, ac beatas eſſe, ut etiam animas minus perfectorum, ubi plenè purgatæ fuerint flammis expiatoriis. Quod ſi Irenæus lib. 5. cap. 31. aſſerit animas abire in locum inviſibilem definitum à Deo, & ibi manſuras usque ad reſurrectionem, per locum inviſibilem non intelligit locum inferorum, quia ibi aſſerit, Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, ut animas juſtorum inde extraheret, & ſalvaret, ſed per locum inviſibilem intellexit partem aliquam regionis cœleſtis nobis ignotam. Sanctus Cyprianus etiam lib. de mortalitate oſtendit, juſtos hinc decedentes ſine noxa ulla *ſtatim paradiſo, & regno cœleſti reſtitui*, & illic Sanctorum cœtus triumphare, noſque expectare. D. Ambroſius epiſt. 59. de S. Acholio ait: *Eſt igitur Acholius jam ſuperiorum incola, poſſeſſor civitatis illius æternæ Jeruſalem, quæ in cœlo eſt. Videt illius urbis immenſam menſuram purum aurum, lapidem pretioſum, lumen ſine ſole perpetuum.* Euſebius Cæſarienſis de ſanctis Martyribus ait: *Sancti Martyres in ipſo cœlo, & paradiſo divinis deliciis perfruuntur.* D. Hieronymus epiſt. 24. de obitu Leæ ait: *Nunc pro brevi labore æterna beatitudine fruitur: excipitur Angelorum choris, Abrahæ ſinibus confovetur, & Chriſtum ſequitur: & dicit: Quæcunque audivimus, vidimus in civitate Domini virtutum.* Vocatur cœlum Abrahæ ſinus à pluribus Sanctis, ut à Dionyſio, & Gregorio Nazianzeno. D. Baſilius homil. 20. in 40. Martyres eos alloquens ait: *Vos non terra contexit, ſed cœlum excepit:* & Gregorius Nazianzenus orat. 12. in laudem Gorgoniæ ait: *Equidem non dubito, quin iis, quæ oculis cernuntur, multo præſtantiora ſint ea, quibus nunc frueris, nempe Angelorum chorea, cœleſtis ordo, gloriæ contemplatio, ſuprema Trinitatis purior, & perfectior illuminatio totam ſe toti menti contemplandam, & tenendam præbentis omnino inquam hic frueris.* Et S. Epiphanius hæreſi 88. confirmat noſtram aſſertionem, inquiens: *Sancti ſunt in honore, quies ipſorum in gloria profectio, hinc in perfectione ſors ipſorum in beatitudine tripudium cum Angelis, diæta in cœlo, converſatio in divinis ſcripturis, gloria in honore incomparabili, ac perpetuo pravia in Chriſto Jeſu Domino noſtro.* Et Gregorius Niſſenus orat. in Magnum Meletium ait: *Non amplius per ſpeculum, & ænigma, ſed facie collata intercedit apud Deum.* Infinitus eſſem, ſi omnes vellem hic recenſere ſanctos Patres docentes veritatem noſtræ aſſertionis, illos allegant Bellarminus, Valentia, & alii, Ego claudam cum D. Auguſtino lib. 20. de civit. cap. 13. ubi ait: *Animæ victrices glorioſorum Martyrum poſteaquam mortalia membra poſuerunt, cum Chriſto utique regnaverunt, & regnant, donec finiantur mille anni, ut poſtea receptis etiam corporibus jam immortalibus regnent.*

Probatur eadem aſſertio ratione, quia conſortium corporis non requiritur ad illam operationem, quæ nullo modo dependet à phantaſmate: atqui viſio beata, in qua ſita eſt formalis beatitudo, non dependet à phantaſmate, ergo non indiget conſortio corporis, ut eliciatur ab anima, quia eatenus intellectus pro præſenti ſtatu intelligit per miniſteria ſenſuum, quia dependet à phantaſmate. Tum quia anima cauta corpore capax eſt divinæ viſionis non minus quam erit poſtea reſumpto corpore: ſiquidem corpus nullo modo juvat ad ſpiritualem, ac intuitivam Dei viſionem, cùm hæc non fiat per converſionem ad phantaſmata, ſed vel maximè mentem ab iis abſtrahat, conſequenter animæ juſtorum [illegible] poribus exutæ quæque nil habent expiandum, ſtatim intuitivè vident divinam eſſentiam, ac [illegible] nantur beatitate, nec ulla ſuppetit ratio, cur [illegible] hæc iiſdem differri. Tum quia viſio Dei [illegible] tur, ut merces labore ſuſcipientibus juxta [illegible] Matth. 20. & etiam ut pravium in ſtadio [illegible] bus juxta illud Apoſtoli: *Sic currite, ut comprehendatis.* ſed merces completo labore ſtatim [illegible] laborantibus, adeo ut Deus Levit. 19. [illegible], ne in poſterum quidem diem merces differatur, inquiens: *Non morabitur opus mercenarii* [illegible] *que mane*: injungit enim, ne merces [illegible] tur diei operanti, quia enim dignus ſit [illegible], hæc eſt ei ſtatim ſolvenda. Pari pacto [illegible] præmium completo curſu ſtatim ei debetur, qui [illegible] currit, & cæteros anteivit. Præterea [illegible], Deum animas juſtorum non torquere [illegible] bonum, quo digna ſunt, & cujus ſunt capaces [illegible] qui torquerentur, ſi iiſdem differetur eiſdem beatitudo, quam merentur usque ad extremum judicii diem, ſiquidem carerent maximo bono, [illegible] vatio ſumma cenſenda eſt miſeria, ſpes enim, [illegible] differtur, affligit animam, ut habetur Proverb. [illegible] tum quia nulla poteſt ſufficiens cauſa aſſignari, quia differri debeat animabus juſtis, quæ ab omni expurgatæ macula hinc demigrarunt, merces [illegible]. Tum quia reproborum animæ ſtatim ab [illegible] corpore detruduntur in tartara, & [illegible] juxta illud Job. 19. *Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt*, & Luc. 16. *Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno.* ſed Deus [illegible] ſummè pius non eſt promptior ad pœnam [illegible] dam, quam ad mercedem exhibendam, imo [illegible] eſt ad beneficientiam, quam ad vindictam, & [illegible] mium conferendum, quam ad ſupplicium [illegible] dum. Demum quia Angeli ſtatim in termino merendi beatitudinem fuerunt aſſecuti: ſed [illegible] nibus terminus merendi eſt mors, ergo [illegible] poſt mortem, ſi ab omni ſunt macula [illegible] que illis ſuperſit expiandum, beatitate [illegible] cum Chriſti morte ſit ipſis cœlum reſeratum.

Rurſus quod vel maximè con[illegible] pora beatorum ſint & ipſa poſt reſurrectionem [illegible] ra glorioſa, ex eo evincitur, quia [illegible] æterna juſtorum beatitudo ſit ex omni parte [illegible] atqui ſi beatorum corpora non eſſent [illegible] glorioſa non foret beatitudo ex omni parte [illegible] quia deeſſent plura accidentia quæ ei[illegible] rent, ut ſunt perfectiones corporis gl[illegible]. Quinimò de fide credendum eſt, corpora b[illegible] reſurrectura glorioſa, ut habetur in ſymbolo [illegible] lorum, & ſignificatur etiam à D. Paulo [illegible] rinth. cap. 15. ubi Apoſtolus ex Chriſti [illegible] ne noſtram probat itidem reſurrectionem [illegible] manis eſſet ſides noſtra, fruſtranei labores, [illegible] ſubeundos efficax eſt ſtimulus futura [illegible] reſurrectio, glorificatio, & incorreptio.

An verò animæ Beatorum reſumptis corporibus ſint clariùs viſuræ divinam eſſentiam, [illegible] non videntur ſancti Patres convenire: [illegible] gant, eo quia putent eas deſiderio corp[illegible] ri, ne tota intentione ſerantur amore in D[illegible] videtur ſentire D. Auguſtinus lib. 12. de Geneſi ad litteram cap. 35. ubi ait: *Dubium non eſt* [illegible] *à carnis ſenſibus hominis mentem, & poſt* [illegible] *carne depoſita non ſic videre poſſe incommutabilem ſubſtantiam, id eſt, Deum ſicuti Sancti Angeli* [illegible] *ſive alia latentiori cauſa, ſive ideo, quia* [illegible] *ralis quidam appetitus corpus adminiſtrandi* [illegible]

tardant

tardatur quodamodo ne tota intentione pergat in illud ſummum cœlum, quamdiu non ſubeſt corpus cujus adminiſtratione appetitus ille conquieſcat. Et rationem deducit ex deſiderio animæ ad reſumendum corpus. Hoc idem videtur ſenſire S. Barnardus *ſerm. 3. de ſanctis*: hæc eadem ſententia placuit pluribus ſcholaſticis præſertim D. Thomæ D. Bonaventuræ Richardo, Marſilio, & Henrico *quod lib. 7. quaſt. 6.* Sed oppoſita ſententia videtur probabilior, ſcilicet animas ſanctorum, nec clariùs, nec expeditiùs viſuras Dei eſſentiam; nec perfectius amaturas Deum poſt reſurrectionem corporum, quàm antea ita cenſet, ac docet D. Thomas re melius expenſa 1. 2. q. 4. art. 5. cum Cajetano, ex reliquis Thomiſtis. Ratio eſt quia hæc ſententia eſt conformior Definitioni Benedicti XII. ubi expreſsè ait, *Viſionem Dei, quam accipiunt animæ ſtatim poſt mortem, continuari uſque ad diem judicii, & inde in æternum*: atqui quod continuatur non creſcit, nec minuitur, ſed remanet idem ac antea. Secundò quia viſio iſta debet eſſe commenſa lumini gloriæ: ſed lumen gloriæ non augetur, nec minuitur per reſumptionem corporis: ergo nec viſio. Tertiò ſi anima corpore exuta non tam perfectè, & clarè videre poteſt Deum, quàm conjuncta vel id oritur ex eo quod anima habeat imperfectius eſſe extra corpus quam in corpore; vel ex eo quòd corpus aliquid conferat ad illam viſionem; vel ex eo quòd ex deſiderio corporis diſtrahatur: ſed ex nullo horum poteſt provenire; non ex primo quia falſum eſt animam in corpore habere perfectius eſſe, quàm extra corpus: anima enim non immutatur in ſuo eſſe intrinſeco ſive ſit corpori unita, ſivè ab ipſo ſejuncta licèt in corpore magis ſit extenſa, utpote alteri comparti extenſæ communicata; & in corpore habet novum modum, qui eſt inexiſtentia; quo caret ſejuncta à corpore, qui tamen modus nil juvat ad viſionem Dei, ſicut nec corpus ipſum, quia potius impedit; quia corporis craſſities aggravat animam multa cogitantem. Idque declarari poteſt exemplo formarum accidentalium in Euchariſtia, quæ non minus ſunt efficaces ſejunctæ à ſubjecto, quàm eidem junctæ; & exemplo humanæ naturæ unitæ verbo divino. Multo minus operationes animæ purè ſpirituales erunt perfectiores ratione unionis cum corpore. Neque ſecundum, quia tantùm abeſt, quod corpus poſſit aliquid conferre ad viſionem Dei, ut potiùs videatur eam impedire: quia viſio intuitiva divinæ eſſentiæ eſt ſublimiſſima, & maximè ſpiritualis, neque ad illam poſſunt phantaſmata juvare: & quia anima corpori conjuncta nil poteſt apprehendere niſi per adminiculum phantaſmatis corporei, ſeu repræſentantis corpus aliquod: ſicut anima per conjunctionem cum corpore quodammodo craſſeſcit, & corporatur, ita nihil poteſt apprehendere niſi per modum rei corporeæ: ergo perfectius cognoſcit Deum ſejuncta, quàm conjuncta corpori. Neque tertium quia deſiderium corporis vel eſt inclinatio naturæ, vel actus elicitus: ſi primum non poteſt impedire operationes animæ, cum non ſit aliquis actus diſtrahens mentem, ſicut cogitatio, & amor rerum terrenarum; ſed tantùm quid potentiale: perinde ac inclinatio accidentis ad ſubjectum non impedit ejus operationem, quamvis ipſum à ſubjecto ſit ſeparatum, ut liquet in ſacramento Euchariſtiæ. Si dicatur ſecundum, ſeu deſiderium animæ ſe uniendi corpori ut comparti humani compoſiti, eſſe actum elicitum; vel hujuſmodi actus eſt in poteſtate animæ beatæ, adeout poſſit ad arbitrium illum elicere, vel coërcere; vel non eſt in arbitrio animæ. Si poteſt illum comprimere, & non comprimat digna eſt reprehenſione, & graviter videtur peccare, ſi ita inordinatè velit affici erga corpus, ut malit pati diſpendium magnæ partis ſuæ beatitudinis, & videre, amare Deum imperfectè, quàm amorem in corpus compeſcere. Quòd ſi in præſenti ſtatu viæ ubi tanta nobis ineſt infirmitas reprehenſibile eſt creaturæ rationali voluntariè inhærere alteri creaturæ quantumvis excellenti, ut negligat contemplationem, & amorem creatoris; quanto magis id reprehenſibile erit in altera vita animæ beatæ, ubi dona ſupernaturalia abundabunt? Præterea non poteſt quidquam aſſignari, quod illam moveat ad elicientiam talis actus; cum Dei clarior viſio ſit bonum longè majus, ac prævalens, ac fortiùs ad ſe voluntatem trahat.

LIBER QUINTUS.

DE Chriſti præſentia poſt aſcenſionem in cœlum.

CAPUT I.

Proponitur, & rejicitur ſententia Ubiquetariorum.

QUæſtio hæc maximè contra hæreticos, & ſectarios inſtituitur. Quæritur enim ubi Chriſtus poſt ſuam in cœlum aſſenſionem præſens exiſtat ut homo. Hæreti nuncupati Sacramentarii aſſerunt Chriſtum, ut hominem tantùm exiſtere in cœlo, ac ibi eſſe præſentem, & non alibi. Alii vero hæretici qui Ubiquetarii dicuntur contendunt Chriſtum ut hominem eſſe ubique, ob id Ubiquetarii audiunt; hos inter extremos errores Eccleſia Catholica mediam docet ſententiam, & aſſerit Chriſtum ut hominem eſſe quidem in cœlis, ſed non tantùm, ſed etiam in terris in Euchariſtia ſub ſpeciebus conſecratis, & negat eſſe ubique extra Euchariſtiam & hoſtias conſervatas. Sectarii pernicioſiſſimis ſuis adhærentes opinionibus præſi-

Digitized by Google

præſidium propriæ cauſæ nituntur ſumere ab unione hypoſtatica duarum natur rum divinæ, & humanæ, quibus conſtat Chriſtus. Sicque argumentantur, natura humana in Chriſto cum natura divina hoc ipſo eſt unita, eò quia ſit illi omnis plenitudo divinitatis ita communicata, ut inde parem habeat præſtantiam, & majeſtatem cum Deo. Ergo Chriſti humanitas præſens eſt, ubi & divinitas & ſicut hæc eſt ubique præſens ob immenſitatem, ita humanitas non minus quam divinitas eſt ubique præſens ob divina attributa in ipſam transfuſa; hoc argumento nituntur Ubiquetarii propriam ſententiam propugnare, ac tueri. Econtra Sacramentari argumentantur hoc pacto natura humana Chriſti quamvis Verbo divino hypoſtaticè unita adhuc conſtat ex vero corpore, retinetque veri corporis proprietates, ac naturalia attributa ergo perinde ac quodlibet aliud corpus humanum circumſcribitur loco, in quo ſolo continetur, neque extra illum eſt alibi præſens, quia eſt corpus unitum, & limitatum circumſcriptum uno determinato loco: ergo cùm Chriſtus poſt in cœlum aſcenſionem ſedeat ad dexteram Dei Patris in cœlo, ibi tantùm nunc eſt, neque ulla Chriſti verba ſic intelligi debent, tanquam ſit alibi etiam præſens: ex quo inferunt Chriſtum ſecundùm realem humanitatem non contineri in Euchariſtia ſub ſpeciebus conſecratis: & ita aſſerunt Calviniſtæ, quin in Euchariſtia tantùm figuram Chriſti, & ultimæ cœnæ ponunt, negantes realem præſentiam realis humanitatis Chriſti.

Differunt igitur Ubiquetarii à Sacramentariis, quia illi doceant humanam naturam Verbo divino hypoſtaticè unitam eſſe omnem plenitudinem, & energiam divinitatis ei communicatam ab ipſo Verbo, & ita transfuſam in Chriſti humanitatem, ut Chriſtus etiam ut homo veriſſimè ſit primò ipſa ſubſiſtentia ſeu perſona divini Verbi, ſecundò Deus ipſe; tertiò omnipotens, infinitus, æternus, immenſus, conſequenter & ubique præſens, quartò ut ſit mundi rector, & conſervator: hæc enim quatuor aſſerunt fuiſſe transfuſa in naturam humanam Chriſti ſcilicet divinam perſonam ſeu Verbum divinam naturam & eſſentiam ſeu Deum; divina attributa omnia, & divinas operationes: quo pacto à poſteriori deſcribunt unionem hypoſtaticam eſſe communicationem realem idiomatum divinæ naturæ cum Chriſto homine ratione cujus divina perſona divina natura, & eſſentia, divina attributa omnia, & divinæ operationes affirmantur de Chriſto etiam ſecundùm humanitatem. Hanc eſſe eorum ſententiam ex eo liquet, quia aſſerunt humanitatem per hanc unionem, & communicationem cum divinis exaltatam eſſe ad æqualitatem majeſtatis gloriæ, & ejuſdem potentiæ cum verbo divino, adeò ut non modo Chriſti humanitas ſit omnipotens ut natura divina, verum etiam ubique præſens ſicut divina eſſentia ob immenſitatem ab illa ratione unionis hypoſtaticæ in humanitatem transfuſam: & quamvis non obſtante hac unione hypoſtatica aſſerant naturam humanam in Chriſto retinere omnes ſuas proprietates, quæ ipſi conveniunt, ac eſſe ita realiter communicatam divinæ naturæ ut à ſubjecto ſimiliter harum denuntiationum DEUS eſt homo, DEUS eſt natus, paſſus, & crucifixus, non debeat excludi ipſa divinitas, quam volunt non eodem modo eſſe communicatam humanitati, ſicut humanitas eſt divinitati communicata, ajunt enim divinitas ſeu perſona Verbi humanitatem aſſumpſit, & perfecit: ſed humanitas neque aſſumpſit divinitatem, neque illi communicavit quidquam perfectionis, vel infinitatis: ſed non explicant, in quo formaliter conſiſtat modus iſte diverſus, quo humanitas, ac ejus proprietates ſunt per unionem hypoſtaticam communicatæ divinæ naturæ, ſed id tantùm verbis repetunt, & idem ſemper reſpondent non aſſignata alia ratione dicentes tantùm divinitatem non fuiſſe per unionem hypoſtaticam factam infirmam nec ullam contraxiſſe imperfectionem, ſed tantùm perfeciſſe humanitatem, & nihil contraxiſſe ab eadem, quo fuerit deterior facta: hoc pacto Ubiquetarii ſuam explicant ſententiam, & ut argumenta, quibus revelluntur, rejiciant ad varia, recurrunt diverticula, ex quibus duo habentur apud ipſos præcipua, quorum primum eſt, quia aſſerunt realem illam communicationem divinorum cum humanitate aſſumpta non eſſe eſſentialem ſcilicet divina illa prædicata non ita de humanitate, ſeu de Chriſto ut homine affirmari, ſicut affirmantur de divinitate, & divina eſſentia, adeò ut divina perſona, divina natura, divina attributa omnia, & divinæ operationes non eodem modo affirmentur de Chriſto ut homine, ſeu de ejus humanitate, ſicut affirmantur de divinitate, quia humanitas, quamvis dicatur eſſe divinitas, & per immenſitatem ubique, negant tamen hanc communicationem eſſe phyſicam, vel ſubjectivam, ſicut eſt propria divinæ naturæ ſcilicet non ita divina illa prædicata affirmantur de humanitate vel de Chriſto ſecundùm humanitatem quaſi in ipſa inſint, tanquam accidentia in ſubjecto: quinimò fatentur divina illa prædicata nunquam egredi limites ſui objecti, quod dicunt eſſe Verbum divinum: hinc concludunt communicationem illam, & affirmationem divinorum de Chriſto ſecundùm humanitatem eſſe cujuſdam ſingularis, atque arcani modi, quem vocant hypoſtaticum, ſeu perſonalem: inde explicant, quomodo per hanc realem communicationem non tollatur diſtinctio duarum naturarum ac utriuſque proprietatum in Chriſto; ſiquidem concedunt phyſicè humanitatem aſſumptam per ſe manere infirmam certo loco circumſcriptam, ac retinere omnia propria, quibus à natura divina tum ratione ſuæ eſſentiæ, tum ratione proprietatum longè differt, quamvis enim divina prædicata humanitati Chriſti etiam competant non tamen eodem modo, ſed alio quodam arcano, ſeu communicatione hypoſtatica, & perſonali. Quod diſcrimen volunt vel maximè eſſe obſervandum cum prædicata divina tribuuntur naturæ divinæ, & humanæ in Chriſto, quia divinitas per ſe & eſſentialiter eſt divinitas, eò quia ſe ipſam poſſideat, habeatque, adeò ut quod exiſtit propriè ſit divinitas: ſecus humanitas non exiſtendo, ſed tantùm habendo divinitatem, quia non eſſentialiter ſed tantùm per communicationem competat Chriſti humanitati, ita tamen ut arcano modo Chriſtus non ſolùm ratione ſuæ perſonæ, verùm ſecundùm humanitatem affirmetur eſſe Deus omnipotens, immenſus, conſequenter ubique præſens. Secundum ſubterfugium, quo nituntur, ut eludant argumenta, quæ iiſdem objiciuntur, eſt, quia aſſerant, hanc communicationem perſonalem ejuſque modum eſſe prorſus ineffabilem, conſequenter non ratione humana indagandum curioſius, neque reticendum, ſed firmiter eidem adhærendum. Hæcque eſt tota doctrina, quam ex Lutheri, & Brenzii ſcriptis decerpſit, & in lucem protulit præſertim Schindelinus præcipuus Ubiquetariorum Anteſignanus.

4. Catholici verò non negant abſolutè, & ſimpliciter plenitudinem divinitatis Verbi divini fuiſſe realiter communicatam humanitati Chriſti aſſumptæ,

aſſe-

Digitized by Google

aſſerunt enim ſubſiſtentiam divinam, ſeu Verbum æterni Patris aſſumpſiſſe naturam humanam cui cum ipſo Verbo communicavit perfectiones divinas, adeò ut natura humana ſubſiſtat in perſona Verbi, & primariò per ipſam verbi ſubſiſtentiam, ſeu perſonalitatem realiter ſubſiſtat; & ſecundariò per divinitatem ejuſque perfectiones, quæ ab ipſa divina ſubſiſtentia, ſeu Verbo non diſtinguuntur realiter, ſed tantùm virtualiter ſecundùm varios, & diverſos conceptus, quos de ipſis divinis prædicatis poſſumus efformare, in quo ſenſu aſſerunt Catholici etiam à divinitate ipſa fuiſſe naturam humanam aſſumptam ſcilicet à divinitate ſecundariò quatenus identificatur cum perſona Verbi, quæ primariò aſſumpſit naturam humanam; unde humanitati Chriſti communicatur plenitudo divinitatis, ac energia Verbi, ſi illi attribuitur non ut humanitas ſit ipſa divinitas, ſed ut ſubſiſtat per ſubſiſtentiam divinam Verbi ſibi identificantem omnia divina prædicata: ex eo autem, quòd Chriſti humanitas ſubſiſtit per ſubſiſtentiam Verbi etiam completur, ac perficitur hypoſtaticè. Unde orthodoxi non abſolutè negant Verbi divini energiam, & plenitudinem divinitatis realiter communicari naturæ aſſumptæ, ſeu humanitati Chriſti, hoc enim omnes concedunt, aſſerentes eſſe infinitum beneficium collatum à Deo humanæ naturæ, cùm hæc beneficio illius fuerit ad eam dignitatem evecta, ut ſubſiſtat per ſubſiſtentiam Verbi divini, qua de cauſa hoc beneficium ſeu donum vocant gratiam unionis, eò quia ſit gratis donatum ipſum eſſe divinum naturæ aſſumptæ non tamen, ut ſit illud eſſe divinum, ut Ubiquetarii putant; ſed ut per illud eſſe divinum, ſeu per perſonam Verbi natura humana aſſumpta ſubſiſtat. Hinc D. Thomas *3. part. quæſt. 6. art. 6.* expendens illud Joan. 3. *Non enim ad menſuram dat Deus Spiritum Filio*, ait ipſe: *Alio modo poteſt hoc referri ad donum, quod datum eſt humanæ naturæ, ut uniatur divinæ naturæ, quod eſt donum infinitum*, ſcilicet eſt gratia unionis, & ipſum eſſe perſonale Verbi, quod gratis datur humanæ naturæ, ut hæc ſubſiſtat, non in propria, ſed in perſona Verbi, & quia hæc perſona eſt infinita ita donum unionis eſt itidem infinitum. Et confirmat hoc idem Angelicus Doctor ex Gloſſa ordinaria in verba illa: *Sicut Pater plenum, & perfectè genuit Verbum, ita plenum, & perfectè eſt unitum naturæ humanæ.* Ex quo liquet, ipſum eſſe divinum infinitum ſeu cum tota plenitudine divinitatis Verbi, ſeu ſecundæ perſonæ divinæ fuiſſe donatum naturæ aſſumptæ non tamen ut natura aſſumpta ſit ipſum eſſe divinum, ſed ut ſubſiſtat per illud: aliud enim eſt naturam humanam Chriſti eſſe ipſum eſſe divinum, & aliud ſubſiſtere per eſſe divinum ſeu per ipſum Verbum, ac divinam perſonam ſibi identificantem omnia prædicata divina, naturam, eſſentiam, & omnia divina attributa: hinc hæc propoſitio: Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt perſona divina eſt Deus, eſt omnipotens, eſt immenſus, conſequenter ubique, ſi intelligatur, quòd humanitas ſit in ſe ipſum Verbum divinum eſt propoſitio falſa, & hæretica, quia humanitas Chriſti ex ſe eſt finita limitata obnoxia infirmitatibus, & morti, quam Chriſtus ſubivit, ut nobis æternam vitam impertiret: ſin verò per illam propoſitionem intelligatur, quòd Chriſtus ſecundùm humanitatem ſit id, quod habet ſibi communicatam ſubſiſtentiam, ſeu perſonalitatem divinam, & totam plenitudinem divinitatis, non quòd ſecundùm humanitatem ſit hæc divinitas; ſed ut ſecundum humanitatem ſubſiſtat per hæc divina, eſſet locutio quidem inepta, & temeraria, quia abuteretur regulis loquendi de hoc myſterio non tamen eſſet propoſitio hæretica, quia revera Chriſti humanitas habet divinitatem, quamvis ipſa non ſit divinitas, ſed tantùm per divinitatem ſubſiſtat, quæ propterea ratione unionis hypoſtaticæ ei communicatur. Hæretici igitur ita totam plenitudinem divinitatis Verbi aſſerunt eſſe realiter communicatam naturæ aſſumptæ, ut hæ propoſitiones Chriſtus ut homo eſt Deus, eſt omnipotens, eſt immenſus, conſequenter ubique præſens, identicè prædicatum ſit idem cum ſubjecto, & in Chriſto ly homo ſit Deus omnipotens, immenſus, & ubique præſens, quod eſt hæreticum, quia in Chriſto humanitas licèt hæc ſubſiſtat per divinitatem, ſeu ſubſiſtentiam Verbi divini non tamen eſt ipſa divinitas, nec ipſa ſubſiſtentia Verbi, alioquin non eſſet ipſa natura humana, quæ ſubſiſteret per ſubſiſtentiam Verbi, ſed eſſet ipſa ſubſiſtentia, quæ per ſe ſubſiſteret. Neque natura aſſumpta eſt natura divina, ſed utraque natura humana, & divina manet in Chriſto ſine confuſione, & cum diſtinctione unius ab alia ſalvis utriuſque proprietatibus, atque differentiis.

His poſitis, ac præmiſſis dicimus naturam humanam in Chriſto ita divino Verbo hypoſtaticè uniri, ut licèt à Verbo accipiat omnem plenitudinem, & energiam divinitatis, non tamen Chriſti humanitatem eſſe ipſam divinitatem, nec immenſam, neque ubique. Probatur, quia illa aſſertio eſt falſa, ac hæretica, quæ opponitur propoſitioni veræ, ac de fide declaratæ, atqui aſſertio Ubiquetariorum opponitur propoſitioni declaratæ de fide, ergo aſſertio Ubiquetariorum eſt hæretica. Major oſtenditur, quia ſemel quòd aſſertio aliqua negat, quod de fide eſt declaratum ab Eccleſia, eſt aſſertio hæretica, quia negat, quod de fide eſt aſſerendum, ac inficiatur articulum fidei. Minor probatur, quia aſſertio Ubiquetariorum opponitur huic aſſertioni de fide declaratæ in Concilio Chalcedonenſi *act. 5. in 2. confeſſ. fid.* & repetitur etiam in Concilio Nicæno 1. & Conſtantinopolitano 1. & Epheſino 1. eſtque aſſertio de fide: *Credimus JEſum Chriſtum Dominum unigenitum in duabus naturis, inconfuſibiliter, inconvertibiliter, indiviſibiliter, inſeparabiliter agnoſcendum: nulla naturarum differentia ſublata propter unionem, ſed ſalva magis utriuſque naturæ proprietate.* Huic autem aſſertioni ab eccleſia de fide declaratæ in Conciliis opponitur dogma Ubiquetariorum, quia eorum dogma affirmat, Chriſtum ſecundùm humanitatem modo ineffabili, & arcano eſſe Deum omnipotentem, immenſum, & conſequenter ubique, ergo manifeſtè ponit modum unionis pugnantem cum confeſſione fidei declaratæ in Conciliis ab eccleſia, ſiquidem Concilium Chalcedonenſe fuit unum ex quatuor præcipuis, quæ habita ſemper fuerunt ut Verbo Dei omnino conſentanea, ac proinde omnium conſenſu ſemper recepta: cùm enim Concilium proponat credendum Chriſtum Dominum unigenitum in duabus naturis nulla naturarum differentia ſublata propter unionem, & Ubiquetarii aſſerant, naturam aſſumptam per unionem cum divino Verbo evadere divinitatem quamvis non eſſentialiter ut ipſi explicant ſcilicet ex ſe, nec phyſicè aut ſubjectivè, ſed ineffabili, & arcano modo, quem ipſi vocant modum hypoſtaticum: negant in Chriſto naturam humanam, quam aſſerant tranſiiſſe in divinam, ſi non phyſicè, & ex ſe ſaltem modo illo ineffabili, quem hypoſtaticum vocant; proinde eorum dogma pugnat cum aſſertione ab eccleſia in Conciliis definita de fide, etenim cùm Concilium definierit per unionem non fuiſſe ſublatam differentiam naturarum, ſed utramque naturam humanam, & divinam magis permanſiſſe incon-

Digitized by Google

confuſam utique non definivit in myſterio Incarnationis factum fuiſſe, ut arcano aliquo, & ineffabili modo, quæ divina ſunt de Chriſto affirmarentur ſecundùm humanitatem. Si enim Concilium definivit Chriſtum in duabus naturis inconfuſibiliter ſubſiſtere nulla naturarum differentia ſublata propter unionem, ſed ſalva magis utriuſque naturæ proprietate certè non definivit naturam humanam in Chriſto modo arcano, & ineffabili evaſiſſe divinitatem in ſe, & omnipotentem immenſam, & conſequenter ubique, quia proprietas naturæ humanæ non eſt eſſe ubique nec immenſitas, nec omnipotentia, ſi igitur ſalva magis utriusque naturæ proprietate Verbum divinum ita aſſumpſit naturam humanam, ut ambæ eſſent in Chriſto ſine confuſione, ſed cum ſuis proprietatibus ſequitur evidenter non potuiſſe Chriſti humanitatem ullo modo ineffabili & arcano evadere divinitatem; cùm enim utraque natura manſerit inconfuſa, & ſalva utriusque proprietate; de humana natura ſolùm affirmari poſſunt, quæ ſunt humana, & de divina, quæ ſunt divina, neque per hanc unionem ſomniatam ineffabili modo Chriſtum ſecundùm naturam humanam evadit ipſa divinitas, nec natura divina, quia Concilium definivit, *ſpectata etiam unitate perſonali Chriſti permanſiſſe magis ſalvam utriusque naturæ proprietatem* declaravit factum non eſſe, ut arcano, & ineffabili modo unionis, quæ divinæ naturæ erant propria fierent cum natura aſſumpta communia. Cùm igitur Concilia, & Patres definierint proprietates naturæ divinæ manſiſſe ſalvas non tam ſuppoſitum alterum, quàm alteram naturam ſeu aſſumptam excludunt à proprietatibus naturæ divinæ, unde Ubiquetarii ſuo dogmate pugnant cum definitione Concilii Chalcedonenſis, eò quia attributa, & proprietates propriæ naturæ divinæ, cujusmodi ſunt infinitas, omnipotentia, immenſitas, & eſſe ubique præſens tribuunt alteri naturæ, aſſerunt enim hæc attributa modo ineffabili, & arcano unionis fuiſſe communicata naturæ humanæ, ut Chriſtus ſecundùm illam affirmaretur eſſe Deus omnipotens, immenſus, & ubique præſens, quod eſt contra Concilium definiens Chriſtum Dominum in duabus naturis inconfuſibiliter ſubſiſtere nulla naturarum differentia ſublata propter unionem, ſed ſalva magis utriusque naturæ proprietate.

Probatur ſecundò hæreticum eſſe dogma Ubiquetariorum: quia illud dogma eſt hæreticum, & falſum quod modum unionis ita aſſignat, ut propoſitiones omninò, & propriè contradictoriæ arcano & ineffabili modo veras eſſe concedat; atqui hujusmodi eſt Ubiquetariorum dogma, ergo eſt falſum, & hæreticum. Major eſt certa, quia nulla contradictio, ſi vera, & propria eſt contradictio, nullo modo ſive in arcano, ſive ineffabili poteſt eſſe vera; in quo ſenſu intelligitur commune axioma omnium conſenſu receptum de duobus contradictoriis, quæ per nullam potentiam ſive divinam & ſupernaturalem poſſunt ſimul eſſe vera, proinde hic modus, quamvis ineffabilis, & arcanus, quem Ubiquetarii aſſerunt, quia duo includit contradictoria poterit veritatem ingerere, & eſt apertè falſus, & contra fidem. Minor etiam oſtenditur, quia Ubiquetarii aſſerunt veras eſſe ineffabiliter propoſitiones illas affirmativas, Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt Deus, eſt omnipotens, eſt immenſus, eſt ubique præſens, & nihilominus remanente eadem ratione ſubjecti, ſeu Chriſtus ſecundùm humanitatem & perſeverante eodem prædicato, quod eſt Deus omnipotens, immenſus &c. imò etiam eadem copula, ſeu verbo eſt, denotante unitatem, & identitatem, quam Ubiquetarii putant ineffabili modo in Chriſto exiſtere remanentibus hiſce omnibus lumine naturali, & ex teſtimoniis Scripturæ, neque ab Ubiquetariis negari poteſt ſimul veras eſſe has propoſitiones negativas: Chriſtus ſecundùm humanitatem non eſt Deus, non eſt omnipotens, non eſt immenſus &c. ſi hæ propoſitiones negativæ ſunt veræ, ut omnes fatentur propoſitiones Ubiquetariorum contradictoriæ ſunt iſtis, quia hæ ſunt negativæ, & illæ affirmativæ de eodem ſubjecto, & prædicato, conſequenter Ubiquetarii adiguntur concedere duas propoſitiones contradictorias ſimul veras, ajunt enim Ubiquetarii per unionem hypoſtaticam ineffabili & arcano modo Chriſtum ſecundùm humanitatem eſſe Deum, eſſe omnipotentem, eſſe immenſum &c. ergo ſi dogma Ubiquetariorum verum eſt duo contradictoria ſunt ſimul vera, quod repugnat lumini naturali ſacris ſcripturis, & omnibus ſcientiis.

Probatur tertiò, quia illud dogma eſt hæreticum, ex quo per neceſſariam, & firmam conſequentiæ formam deducuntur propoſitiones hæreticæ, & abſurdæ, atqui ex dogmate Ubiquetariorum hæc ſequuntur proinde eſt hæreticum, & abſurdum, Major, & conſequentia tenent. Minor oſtenditur, quia ſequitur in Chriſto nunquam fuiſſe naturam divinam, & humanam, quia quod eſt unum, & idem cum humana natura, non eſt verè natura divina, quia hæc eſt omnino quid aliud longè perfectius, ac infinities excellentius, quacunque natura creata, adeo ut per nullam unionem, quamvis modo arcano, & ineffabili cum re creata fieri poſſit quid unum, quin amittat ſuum eſſe transeatque de infinito in limitatum, & finitum, de increato ad eſſe creatum, ſiquidem eo ipſo, quo eſt, differt & eſt aliud quiddam à quocunque altero, ergo cum Ubiquetarii affirment Chriſtum ſecundùm divinitatem & humanitatem eſſe quiddam unum ineffabili, ac arcano modo jam deſtituunt divinam naturam ſuo eſſe, & eodem modo etiam naturam humanam, ſiquidem quod eſt unum ac idem cum natura divina, repugnat eſſe naturam humanam, alioquin eſſet, & non eſſet natura divina, quod eſt luculenta contradictio; ſed juxta dogma Ubiquetariorum ineffabiliter factum eſt, ut Chriſtus ſecundùm naturam aſſumptam ſit unum ac idem cum natura divina; ergo factum eſt modo arcano, ac ineffabili ut natura humana aſſumpta in Chriſto verè non ſit natura humana, quia hæc ſuis clauditur limitibus, ſua propria conſtituitur differentia, unica definitur definitione ſcilicet *animal rationale*, & ſi quid hujusmodi non eſt, deficit ab eſſentia naturæ humanæ, & induit aliam eſſentiam; non enim duas poteſt eſſentias continere, cum unaquæque res uno certo genere, & una definiatur differentia. Præterea ex Ubiquetariorum dogmate ſequitur Chriſtum ſecundùm naturam aſſumptam ſeu humanitatem extitiſſe authorem ſuæ humanitatis; quia in eorum ſententia, Chriſtus per ſuam humanitatem haurit ipſam divinitatem cum omnibus ſuis attributis, ac operationibus, cum quibus communicatur; & cum ſibi attribuat omnes operationes divinæ naturæ ac attributorum, utique ſibi attribuit, aliam omnipotentiam cum ſuis operationibus, ex quibus una eſt effectio humanitatis Chriſti; ergo humanitas Chriſti ſe ipſam efficeret, ac eſſet cauſa ſui ipſius. Neque urget, ſi dicant Chriſtum ſecundùm humanitatem eſſe omnipotentem modo arcano, ac ineffabili; quia quicquid fit, certè proficiſcitur ab omnipotente, ex omnipotentia modo ineffabili, & arcano; quis enim poteſt ſufficienter explicare modum, quo omnipotentia è

nibi.

Digitized by Google

nihilo traducit creaturas, quibus impertitur illam menſuram ſpecificæ perfectionis, quam poſſident? quis effari poteſt modum quo divina perſona hypoſtaticè unitur naturæ humanæ? ergo ſi quod proficiſcitur ab omnipotente fit modo ineffabili, & arcano; quamvis Chriſtus ut homo dicatur omnipotens, & immenſus ſeu eſſe ubique adhuc re ipſa eſt quid unum cum ipſa omnipotentia, & cum Deo, ejusque divinitate, conſequenter deſinit eſſe humanitas, & fit ipſa divinitas, quo nil abſurdius poteſt excogitari. Si dicas, Chriſtum ut hominem, ſeu ſecundùm humanitatem eſſe quidem Deum omnipotentem, non tamen efficere ſuam humanitatem, eò quia divinitas ipſa transfunditur in humanitatem Chriſti modo arcano, ac ineffabili; adeo ut humanitas non deſinat, ſed veluti afficiatur, & quaſi informetur divinitate. Contra; quia ſi tantùm divinitas afficit ac veluti informat humanitatem, quatenus illi duntaxat unitur, nec humanitas deſinit eſſe humanitas, inde ſequitur, humanitatem ut affectam divinitate adhuc ſervare ſuum eſſe ſpecificum humanitatis, conſequenter non eſſe in ſe ipſam divinitatem, neque omnipotentiam, nec immenſitatem, neque exiſtere ubique: Si revera Chriſti humanitas in ſe eſt ipſa omnipotentia: ergo eſt cauſa efficiens ſui ipſius: etenim qui omnipotens eſt facere poteſt per id quo eſt omnipotens etiam modo ineffabili & arcano, quidquid omninò factibile eſt, vel factum eſt, vel fieri potuit: hæc enim eſt notio omnipotentiæ: ſed in ſententia Ubiquetariorum Chriſtus per humanitatem ſuam eſt ineffabiliter omnipotens; imò per ipſos eſt ipſiſſima omnipotentia divina: ergo Chriſtus per humanitatem ſuam, ſeu per omnipotentiam potuit ſuam producere humanitatem; quia eſt quid unum cum omnipotentia; & etiam eſt quid factibile cùm de facto facta ſit. Rurſus inde ſequeretur hoc aliud abſurdum, quòd Chriſtus ſecundùm humanitatem extitiſſet ante ſuam humanitatem. Si enim per Ubiquetarios Chriſti humanitas modo ineffabili & arcano eſt ipſa divinitas, omnipotentia, & immenſitas, & reliqua divina attributa, cùm hæc ſint æterna, inde ſequitur eſſe quoque æternam ipſam Chriſti humanitatem; id enim eſt æternum quod ſemper fuit, & eſt, & propterea quod antecedit omne temporale: Chriſti autem humanitas initium habuit ſpe Spiritus Sancti in utero Virginis, quæ non fuit æterna, ſed tantùm in tempore: ergo cùm humanitas Chriſti non ſit æterna, nequit modo ineffabili, & arcano eſſe ipſa divinitas omnipotentia, immenſitas, &c. quia hæc omnia attributa ſunt æterna: vel ſi dicatur eſſe æterna, eò quia ſit ipſiſſima omnipotentia modo ineffabili, & arcano ſequitur Chriſti humanitatem extitiſſe, antequam exiſteret, quo nil poteſt abſurdius excogitari: Si enim Chriſtus per hanc humanitatem ſuam ineffabiliter extitit ante ſuam humanitatem. Rurſus ſequitur hoc aliud abſurdum, quòd Chriſtus ſecundùm humanitatem non potuit pati, nec mori; & eſſe falſum aſſerere, Chriſtum ſecundùm humanitatem fuiſſe paſſum, ac mortuum, quod eſt hæreticum; & contra omnes Scripturas: Etenim licèt Ubiquetarii concedant Chriſti humanitatem fuiſſe phyſicè, ac naturaliter mortalem, ac paſſibilem, adhuc aſſerunt hanc eandem humanitatem, ſeu Chriſtum ſecundùm ſuam humanitatem gratiâ, & beneficio unionis hypoſtaticæ fuiſſe ineffabiliter immortalem, ac impaſſibilem; & quidem longè excellentius, quam ſint Beati in cœleſti patria poſt communem reſurrectionem DEI beneficio futuri immortales, ac impaſſibiles, quamvis alioquin phyſicè, & ex natura ſua non erunt impaſſibiles, & immortales. Ubiquetarii enim aſſerunt Chriſtum ſecundùm humanitatem eſſe ineffabiliter impaſſibilem, & immortalem eâdem prorſus impaſſibilitate, ac immortalitate divinâ, quod infinities excellentius eſt quàm eſſe impaſſibilem per donum gratuitum diſtinctum à divina immortalitate, & quomodo impaſſibiles, ac immortales erunt Beati poſt reſurrectionem corporum: ſed Beati poſt reſurrectionem corporum, ſi conſiderentur phyſicè & ex ſua natura ſunt paſſibiles, & mortales; & nihilominus quia beneficio gratuito immortales, ac impaſſibiles ſunt futuri pati non poterunt in ſua natura; neque ſecundùm eandem mori poterunt: ergo multò minus Chriſtus Dominus quamvis phyſicè, & naturaliter mori, & pati potuerit; cum dono tamen excellentiore, ſeu cum ipſa immortalitate, & impaſſibilitate divina dicendus erit impaſſibilis, ac immortalis, proinde in ſententia Ubiquetariorum ſequeretur Chriſtum ut hominem non fuiſſe paſſum, nec mortuum.

Reſpondent Ubiquetarii Chriſtum à primo ſuæ Incarnationis inſtanti ratione unionis hypoſtaticæ fuiſſe prædium divinitate, ejusque humanitatem tranſiiſſe in divinitatem, ac habuiſſe reliqua divina attributa; ſed non uſurpâſſe eorum uſum, & illorum vim coercuiſſe ne ex actu primo erumperent in ſecundum ante reſurrectionem, idque cauſæ cur Chriſtus pati potuerit, ac mori, & de facto paſſus, & mortuus fuerit, & poſt reſurrectionem non potuerit amplius pati nec mori. Dicunt Chriſtum unà cum divinitate aſſumpſiſſe formam ſervi, quâ vim divinorum attributorum coerceret, ne ſe proderent, ac exterius manifeſtarent ſuis actibus, ac divinitas ipſa eadem forma ſervi regeretur. Sed hæc reſponſio eſt expugnatu facillima: quia ſemel quòd Chriſtus ſecundùm humanitatem habuit attributa divina non potuit ea coercere; quia licèt in aliquibus divinis attributis poſſimus diſtinguere ipſum attributum ab actu ſecundo, ut in attributo potentiæ, quâ poſſet Deus ſi vellet nóvum mundum condere, de omnibus tamen attributis univerſim non poteſt id aſſeri: ſiquidem ex divinis attributis plura ſunt talia ut eorum propria ratio, veluti in uſu, actuque ſecundo ſita ſit, cujuſmodi ſunt attributa omnipræſentiæ, ſeu immenſitatis, & omniſcientiæ, cùm enim Deus ſit immenſus, ubique locorum ſemper eſt præſens, ſitque hæc præſentia veluti quidam uſus & actus ſecundus immenſitatis: & ex eo, quòd ſit omniſcius, debet ſemper & ubique DEUS omnia cognoſcere, atque ſcire, adeo ut nihil poſſit ipſum latere, & hæc omniſcientia eſt veluti quidam uſus, ſeu actus ſecundus divinæ intelligentiæ. Quòd ſi aſſerant Chriſtum ab initio ſuæ Incarnationis ſibi uſurpaviſſe hæc attributa omniſcientiæ, & omnipræſentiæ, non tamen eorum uſum habuiſſe ante reſurrectionem, quo pacto interrogantibus Diſcipulis quando futurus eſſet extremi Judicii dies, reſponderit ſe neſcire, quia licèt habuerit attributum omniſcientiæ, non tamen voluit ſibi uſurpare ejus uſum. Verùm hæc reſponſio indicat craſſam ignorantiam & abſurditatem, quia cùm omniſcientia ſit divinum attributum conſiſtens in uſu, & actu ſecundo, ſublato uſu tollitur attributum omniſcientiæ, proinde Chriſtus ſaltem hoc attributo caruiſſet. Rurſus alia ſunt divina attributa, in quibus quamvis poſſimus per intellectum utcunque diſtinguere eorundem uſum ab ipſa ratione attributorum, adeo tamen arctè & neceſſariò eorũ uſus cum ipſa ratione attributorum eſt conjunctus, ut ſi ſeparetur uſus, tollatur manifeſtè ratio attributi, & delabitur in contradictoriũ, ſi quis velit alterũ ſine altero concedere, hujus generis attributa ſũt, immortalitas, & impaſſibilitas: aſſe-

Digitized by Google

tere ſiquidem poſſumus rationem immortalitatis eſſe non poſſe mori, & impaſſibilitatis non poſſe pati: & uſum, ſeu actum ſecundum immortalitatis eſſe non mori; ſicut & impaſſibilitatis non pati: ſed ſi ſeparetur uſus ſeu actus ſecundus ſeu non mori, non pati, & ponatur ejus contradictorium, quod eſt pati, & mori, neceſſariò ſequitur Chriſtum ut hominem non fuiſſe immortalem, nec impaſſibilem, eò quia pati voluit ac mori, proinde nec impaſſibilis, nec immortalis fuit, alioquin ſi fuiſſet impaſſibilis, & immortalis duo contradictoria eſſent ſimul vera, quod eſt implicatorium ſcilicet non mori non pati, eò quia eſſet immortalis, & impaſſibilis, cum Chriſti humanitas ab initio Incarnationis tranſierit in divinitatem, quæ non poteſt pati, nec mori, & omnis in ſe contineret divina attributa, ut volunt Ubiquetarii cenſentes coërcuiſſe eorum uſum, & actum ſecundum uſque ad reſurrectionem, & rurſus verificaretur contradictorium ſcilicet Chriſtum fuiſſe paſſum, & mortuum, quapropter Chriſtus ut includens in ſe divinitatem, & divina attributa non fuiſſet paſſus, & mortuus, quia actus ſecundus non poteſt ſeparari ab attributo impaſſibilitatis, & ex alio capite eſſet paſſus, & mortuus, ex quo duo contradictoria ſimul vera ſequerentur, quod eſt implicatorium, & impoſſibile, eo ipſo quòd immortalitas dicit eſſentialiter non poſſe mori, & impaſſibilitas non poſſe pati, hi duo actus veluti ſecundi ita ſunt de eſſentia immortalitatis, & impaſſibilitatis, ut ſi tollantur, & eorum contradictoria ponantur, ſeu poſſe mori, poſſe pati deſtruuntur ipſa attributa immortalitatis, & impaſſibilitatis, quia non ſtat immortalitas cum ipſo mori, nec impaſſibilitas cum ipſo pati, ſed utrumque eſt contradictio in terminis, ergo Chriſtus ab initio Incarnationis non ſibi identificavit in humanitate ipſam divinitatem, & attributa divina conſequenter neque ipſam immenſitatem ratione cujus Chriſti humanitas dicatur eſſe ubique. Si dicant Chriſtum immortalitatem quidem habuiſſe, non tamen ut non poſſet mori, ſed ſolùm ut poſſet etiam non mori, perinde ac Adam in ſtatu innocentiæ ita fuit immortalitate donatus, ut potuerit non mori, ſi voluiſſet divinum præceptum ſervare, & de pomo vetito non comedere, & potuit etiam mori non ſervato divino præcepto per cujus transgreſſionem perdidit immortalitatem, & factus fuit mortalis. Verùm hæc reſponſio evertit funditus dogma Ubiquetariorum, quia inde ſequitur Chriſtum ſecundùm humanitatem non habuiſſe eandem prorſus immortalitatem, nec eadem attributa, quæ Deo inſunt, neque in naturam aſſumptam effuſa fuit omnis plenitudo divinitatis, ſiquidem immortalitas propria DEI utrumque dicit non mori, & non poſſe mori, & immortalitas Chriſti diceret, ut poſſet non mori, & poſſet mori, quo pacto attributum immortalitatis in Chriſto non eſſet attributum divinum, quia in Deo immortalitatis dicit ut non ſolùm poſſit non mori, ſed etiam ut nullo modo mori poſſit, & immortalitas in Chriſto dicit poſſe mori cum de facto concedatur, quòd fuerit paſſus, & mortuus. Præterea poſſe non mori, ſi propriè loquamur, non eſt ipſa immortalitas, quæ potius conſiſtit in non poſſe mori; quia poſſe non mori poteſt haberi ex dono extrinſeco ex gratia DEI, quatenus poteſt impedire, ne quis moriatur, licèt ex natura ſua mortalis ſit, unde poſſe non mori non arguit immortalitatem, benè tamen non poſſe mori. Quamobrem cùm Chriſtus ſecundùm humanitatem paſſus, & mortuus fuerit ut Ubiquetarii etiam fatentur non potuit ab initio Incarnationis ſibi identificare ſecundùm humanitatem ipſam divinitatem, ac divina attributa.

C A P U T II.

Refellitur aliis argumentis dogma Ubiquetariorum.

AD eludendam vim argumentorum aſſerunt Ubiquetarii propoſitiones illas Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt DEUS, eſt omnipotens, eſt immenſus, nudè & ſimpliciter ſumptas non eſſe veras, ſed tantùm verificari in modo ineffabili, & arcano, quo Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt Deus, & immenſus adeo arcanus eſt, & ineffabilis modus iſte ut ab humano ingenio declarari non poſſit. Quòd ſi aſſerunt adeo eſſe ineffabilem, & arcanum ut non poſſit explicari, quomodo ergo ab ipſis intelligitur, quomodo ab ipſis aſſeritur, quod non intelligunt, nec poſſunt explicare: ad eludendum igitur hoc ſubterfugium, juvat argumentari, vel Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt planè unum quiddam & idem licèt ineffabiliter, & modo arcano cum deitate & divinis attributis; vel Chriſtus ſecundùm humanitatem non eſt planè unum quiddam & idem cum deitate, & divinis attributis, hæ propoſitiones cùm ſint contradictoriæ non poſſint ſimul veræ eſſe, neque ambæ affirmari, ſi igitur Chriſtus ſecundum humanitatem eſt planè unum quiddam, & idem licèt ineffabiliter cum deitate, ergo deitas in Chriſto paſſa fuit & mortua, quia humanitas fuit paſſa, & mortua: ſi Chriſtus ſecundùm humanitatem non fuit planè unum quiddam cum Deitate, & divinis attributis, ſequitur, quòd ſola humanitas pati potuit & mori non paſſa, neque mortua divinitate, ſed inde ſequitur Chriſtum ſecundùm humanitatem non eſſe ipſam Deitatem, neque divina attributa, conſequenter neque immenſum, neque ubique ut nituntur aſſerere Ubiquetarii: Chriſtus igitur ſecundùm humanitatem ſolùm habuit Deitatem, & divina attributa, quatenus Chriſti humanitas fuit unita hypoſtaticè Deitati, ſeu Verbo divino ſine ulla unitate, & identitate etiam ineffabili, adeo ut humanitas in Chriſto non fuerit unum quiddam, & idem cum Deitate modo ineffabili & arcano, ſed tantùm fuerit Chriſti humanitas hypoſtaticè à Verbo aſſumpta, ac Illi unita, abſque ullâ unitate, & identitate. Si reſpondeant ſenſum hujus propoſitionis, Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt DEUS omnipotens, immenſus &c. non eſſe ullum à nobis explicatum, ſed alium planè arcanum, & ineffabilem, quod humanum captum fugiat: eſt ſanè hoc ſubterfugium planè riſu dignum, quia ſi humanum captum fugit, quomodo ab ipſis ſenſus iſte ineffabilis & arcanus cognoſcitur, & intelligitur, quomodo ſi arcanum hunc ſenſum non intelligunt, ipſum tamen affirmant, & judicant eſſe verum: quomodo poſſunt hoc judicium promere, ſi non intelligunt, nec cognoſcunt, nec poſſunt explicare ſenſum hunc ineffabilem, ac arcanum, quo Chriſtus ſecundùm humanitatem dicitur eſſe DEUS omnipotens, immenſus, ſi judicium in Philoſopho non fertur in ignotum, quomodo concludunt humanæ naturæ in Chriſto ubiquitatem; ex quo loco ſacræ Scripturæ inferunt hanc conſequentiam, Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt De-

Digitized by Google

us omnipotens, immenſus: ergo eſt ubique ſi tam antecedens, quàm conſequentia nullibi reperitur in ſacris Scripturis, & ſi ſenſus quo Chriſtus ſecundùm humanitatem dicitur Deus omnipotens, immenſus &c. eſt ita ineffabilis, & arcanus, ut humanum captum fugiat, quomodo ab ipſis concluditur hæc ubiquitas humanæ Chriſti naturæ. Præterea ſaltem ſcire, ac explicare deberent, quid ſit myſteria divina eſſe arcana, & ineffabilia, etenim licèt humanus intellectus quamdiu in hac vita immerſus fuerit corpore à craſſitie materiæ penetrare non valeat totaliter uſque ad proprias rationes divina myſteria, nihilominus verbis, & oratione de rebus divinis neceſſe eſt, aliqualem habeat notitiam, vel obſcuro fidei lumine hauſtam, vel ex ſpiculo naturæ lumine acquiſitam, ne de divinis myſteriis temerè diſſerat, & explicare valeat per ſymbola vel figuras rebus divinis aliquo modo declarandis accommodatas; cùm igitur Ubiquetarii nullo modo explicent hunc ſenſum ineffabilem, & arcanum videntur potius ipſi quadam laborare inſania divina myſteria abdita ideo enuntiamus, ac aſſerimus quamvis occulta, & captu difficillima, quia ea nos Fides docet, & de iiſdem juxta Fidem diſcurrimus, quamvis eorum rationes proprias, ac ultimas diſtinctè, & clarè non intelligamus, neque Fides eas nos doceat, ſed cum hiſce aſſentimur noſtris utimur notionibus, ne temerè loquamur, unde D. Auguſtinus *lib. 8. de Trinit. cap. 5.* ait ad rem noſtram: *Credimus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum natum de Virgine, quæ Maria vocatur. Quid ſit autem Virgo, & quid ſit naſci, & quid ſit nomen proprium non credimus, ſed novimus:* poſtea ſubdit: *Cum dicimus, & credimus eſſe Trinitatem novimus quid ſit Trinitas, quia novimus quid ſint tria.* Ubihuetarii igitur juxta doctrinam Auguſtini deberent ſaltem per communem aliquam notionem nobis indicare, qualis ſit ſenſus ille ineffabilis, & arcanus in propoſitione ſua: *Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt Deus, eſt omnipotens, eſt immenſus &c.* Etenim cùm alterum de altero in aliqua propoſitione aſſerimus ſecundùm communiſſimas, & uſitatas verbi notiones alteruter debet eſſe ſenſus, aut enim aſſerimus ſubjectum & prædicatum enuntiationis juxta formas per utrumque ſignificatas eſſe unum quiddam, & idem: aut ſubjectum habere tantummodo aliqua ratione formam ſignificatam per prædicatum; neque ullam aliam communem habet notionem affirmatio, ſeu verbum eſt, quo ſubjectum & prædicatum enuntiatione conjungimus; unde in hac Ubiquetariorum propoſitione Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt perſona divina, eſt Deus, omnipotens, immenſus &c. neceſſe eſt alterutrum eſſe hujus affirmationis ſenſum, ſcilicet, vel Chriſtum ſecundùm humanitatem eſſe unum & idem licèt ineffabiliter cum perſona divina cum DEO ejusque attributis, & plenitudine divinitatis, vel ſecundùm humanitatem habere tantùm perſonæ divinæ ſubſiſtentiam, ac divinitatis plenitudinem, ut per hæc tantùm extrinſecè abſque ulla identitate Chriſti humanitas perficiatur, ac ſubſiſtat, & Chriſtus conſtituatur una tantùm perſona coaleſcens ex utraque natura divina, & humana, & hoc ſecundum verum eſt & Catholicum primum verum falſum, & hæreticum, quia licèt Verbum divinum aſſumpſerit naturam humanam deſtitutam propria ſubſiſtentia creata inde non ſequitur, quòd natura humana aſſumpta fuerit quaſi mutata in ipſam Deitatem identificatam cum Verbo divino, non enim humanitas aſſumpta eſt quid unum, ut ſuperius oſtendimus cum ipſa Deitate, nec cum divinis attributis, ſed tantum perficitur quatenus ſubſiſtit per ſubſiſtentiam divinæ perſonæ, ſeu Verbi; non enim verbum ſibi identificans Deitatem eſt ipſa humanitas, ſed tantùm terminus humanitatis perfectivus, quatenus humanitas ſubſiſtit per Verbi ſubſiſtentiam. Quamobrem cùm humanitas in Chriſto non ſibi identificet Deitatem, neque ſit quid unum cum ipſa nec cum divinis attributis ſequitur contra Ubiquetarios Chriſti humanitatem non eſſe unum quid cum immenſitate, nec illi propterea convenire divinam omnipræſentiam, neque ut ſecundùm humanitatem ſit ubique locorum præſens, neque recipiat ſecundùm humanitatem prædicationem ubiquitatis: ſed tantùm ut per Verbum divinum à quo humanitas diſtinguitur, perficiatur, & ſubſiſtat primariò per ſubſiſtentiam Verbi, & ſecundariò per Deitatem, quatenus hæc identificatur cum Verbo divino; hinc divina attributa cujusmodi ſunt æternitas, infinitas immenſitas non fuerunt in Chriſti humanitate in eo ſenſu ut humanitas ſit dicenda infinita, æterna, immenſa, ſed tantùm quatenus hæc attributa identificantur cum Deitate, & Deitas cum Verbo divino, quod primariò hypoſtaticè unitur Chriſti humanitati tantùm ſecundariò & entitativè ſunt divina attributa in Chriſti humanitate, cum qua propterea non identificantur, neque ſunt quid unum, ſicut dicuntur cum Deitate eſſe quid unum, & Deitas dicitur eſſe æterna, infinita, immenſa, immortalis, impaſſibilis: attributa igitur divina, quæ identificantur cum Deitate, diſtinguuntur realiter ab humanitate in Chriſto, adeo ut humanitas non poſſit dici æterna, infinita, immenſa, nec eſſe ubique. Neque ex eo quòd extrinſecè perficiatur, & hypoſtaticè compleatur per verbum divinum, inde ſequitur ipſam humanitatem eſſe ejusdem perfectionis cum Verbo, aut eſſe eidem æqualem, quamvis à Verbo habeat ſuam perfectionem, & energiam, quia etiam corpus humanum omnem deſumit perfectionem, & energiam ab anima ſine qua non poteſt ſe movere, imò neceſſe eſt, deficiat, & corrumpatur, non tamen dicitur anima ita perficere corpus, ut cum ipſo conſtituat quid unum, ac efficiat unam ſubſtantiam, & eſſentiam, anima enim quamvis det corpori motum, perfectionem, & energiam ſemper diſtinguitur ab ipſo, adeo ut ſit corpus corruptioni obnoxium, ac de facto corrumpatur, ac in pulveres ſolvatur, cùm anima nullum patiatur detrimentum quoad ſuum eſſe, nulli ſit corruptioni obnoxia, ſitque æternum duratura; pari pacto quamvis Chriſti humanitas habeat perfectionem, & energiam ab ipſo Verbo divino, à quo fuit aſſumpta, non tamen inde ſequitur humanitatem eſſe ipſum Verbum divinum, cum quo deitas, & divina omnia attributa identificantur; aliud eſt deſumere perfectionem, & energiam à Verbo divino per quod humanitas in Chriſto ſubſiſtit, & aliud eſſe quid unum, ac identificari cum Verbo, primum eſt verum, ſecundum eſt falſum, & hæreticum: Quamvis igitur Ubiquetarii ad ſenſum ineffabilem, & arcanum ut ad ſubterfugium, quo eludant argumenta evertentia ſuum dogma recurrant, quocunque ſe vertant, neceſſe eſt fateantur ſuum errorem, quem tueri non valent, ſi enim ſenſum ineffabilem, & arcanum producunt ad propugnandum ſuum dogma jam non intelligunt talem ſenſum, quem dicunt arcanum, & ineffabilem, nec multò minus declarare aliqua conſtanti ratione poſſunt.

Quòd ſi reſpondeant divinitatem non eſſe excludendam ab humanitate, & hanc ineffabiliter eſſe paſſam, & mortuam tenentur ipſi explicare, quid ſibi velit illud adverbium ineffabiliter, vel enim ita non excludit divinitatem ab humanitate, ut Deitas ſit quid unum cum ipſa humanitate, & hoc aſſerere hæreticum eſt ac falſum contra Scripturas, alioquin humanitas, & divinitas eſſent prorſus idem, & cùm de fide ſit humanitatem Chriſti fuiſſe paſſam, & mortuam, ut nos do-

cent

Digitized by Google

cent Scripturæ, hoc idem diceretur de Deitate, ſcilicet ipſam fuiſſe paſſam, & mortuam, quod eſt hæreticum: vel divinitatem volunt non eſſe excludendam ab humanitate, non quia ſit quid unum cum humanitate, ſed quia quòd ſemel Verbum divinum aſſumpſit, nunquam dimiſit, adeo ut humanitas Chriſti ſemper fuerit Verbo divino unita, & hoc verum eſt aſſerere, ſed inde non ſequitur divinitatem fuiſse ineffabiliter paſſam, quia non eſt quid unum cum humanitate, ſed quid realiter ab ipſa diſtinctum, neque ſequitur humanitatem eſse ipſam Deitatem, & omnia divina attributa ac immenſitatem, & eſse ubique locorum, quia ſemper humanitas diſtinguitur à Deitate, ac divinis attributis. Præterea ſi Deum, & hominem formaliter, ſeu ſecundùm divinitatem & humanitatem dicunt ineffabiliter eſse quid unum, & idem jam Ubiquetarii in antiquas, & antiquatas hæreſes delabuntur Euthychianorum, & Acephalorum, qui adeò enormiter deſipuerunt, ut ipſam divinitatem Chriſti aſsererent paſsam fuiſse, & crucifixam, etenim ſi ineffabiliter unum & idem ſunt in Chriſto humanitas, & divinitas, & Chriſtus ſecundùm humanitatem fuerit paſsus, crucifixus, & mortuus, hoc idem deberet etiam aſseri de ipſa Deitate, ſi eſset quid unum, & idem cum humanitate, alioquin pateretur, & non pateretur, moreretur, & non moreretur, quæ ſunt contradictoria.

Refellitur etiam Ubiquetariorum dogma, eò quia cum veteribus erroribus jam ab Eccleſia damnatis conſentiat, & eorum phraſis in modo loquendi videatur eadem eſse, quæ olim in priſcis Hæreticis ab Eccleſia anathematizata fuerit, ait D. Hieronymus in expoſitione ad Damaſum illorum execramur etiam blaſphemiam, qui novo ſenſu aſserere conantur à tempore ſuſcepto carnis omnia, quæ erant divinitatis in hominem comigrâſse; & rurſum quæ erant humanitatis in Deum eſse transfuſa. Ut quod nulla unquam hæreſis dicere auſa eſt, videatur hac confuſione utraque exinanita ſubſtantia Deitatis videlicet, & humanitatis, & à proprio ſtatu in aliud eſse commutata, ita loquitur D. Hieronymus, & utitur phraſibus quas adhibent Ubiquetarii, & licèt iſti aſserant ſe phyſicè, & eſsentialiter non attribuere Deitatem humanitati, neque quæ ſunt divina naturæ aſsumptæ, etenim nec ullus ex antiquis Hæreticis phyſicè, & eſſentialiter Deitatem attribuit humanitati, ſed ineffabili quadam, & arcana communicatione, quam Eccleſtia damnavit, etenim *in 5. Synodo cap.* 4. habetur: *Si quis dixerit ſecundùm operationem, vel ſecundùm æqualitatem honoris, vel ſecundùm authoritatem, aut effectum, aut virtutem unitionem Dei verbi ad hominem factam eſſe, anathema ſit.* Rurſus in Synodo Epheſ. epiſt. ad Neſtor. habetur: *Non poteſt unire naturas* (loquitur de unione hypoſtatica Verbi divini cum humanitate) *ſola dignitatis aut poteſtatis æqualitas*: & rectè quia ſi divinæ perſonæ, quæ ſunt eſsentialiter ejusdem naturæ, potentiæ, & majeſtatis, non eo ipſo tamen intelligi poſsunt hypoſtaticè unitæ ex eo, quòd perſona ſecunda, ſeu Verbum uniatur humanitati Chriſti; quantò minùs communicatio, & æqualitas, quam Ubiquetarii aſserunt majeſtatis, & potentiæ aſsumptæ naturæ cum natura divina, quatenus utriusque naturæ eadem majeſtas, & potentia fingitur æqualis propriam continebit rationem unionis hypoſtaticæ utriusque naturæ. Falluntur igitur Ubiquetarii, cùm per æqualitatem majeſtatis nituntur deſcribere hanc unionem hypoſtaticam. Neque ullum poſsunt præſidium enanciſci ex eo quòd aſserant, hanc æqualitatem etiam exiſtere, ex reali itidem communicatione perſonæ Verbi, ejusque ſubſiſtentiæ cum humanitate Chriſti aſsumpta; hoc enim aſſerunt non ut ex perſona, & ſubſiſtentia Verbi aliquam aliam rationem præter æqualitatem deducant, in qua propriè conſtituant hanc unionem; ſed ut oſtendant, humanitatem aſſumptam per communicationem omnium, quæ ſunt in Verbo, evectam eſſe ad æqualitatem illam majeſtatis, quâ definiunt propriè rationem hypoſtaticæ unionis: unde quamvis aſſerant, ſubſiſtentiam Verbi inter reliqua divina communicatam eſſe Chriſti humanitati; in eundem adhuc relabuntur errorem, quatenus unionem hypoſtaticam propriè ſtatuunt in æqualitate majeſtatis, quod adverſatur Epheſinæ Synodo definienti, ac de fide declaranti, quod *Non poteſt unire naturas ſola dignitatis, aut poteſtatis æqualitas*; Ubiquetarii autem contrarium docent nimirum ſolam æqualitatem majeſtatis, dignitatis, ac poteſtatis utriusque naturæ humanæ, & divinæ, eſſe hanc unionem, quâ homo & Deus ſunt quid unum, ac idem: aſſerunt ipſi hanc æqualitatem, quâ minimè explicant modum hypoſtaticæ, ſeu perſonalis unionis cum natura humana: quinimò per hanc æqualitatem majeſtatis, & dignitatis volunt ita, fuiſſe Deitatem transfuſam in humanitatem, ut hæc evaſerit ipſa Deitas, cujus majeſtas ſit eadem cum majeſtate humanitatis, & quamvis æqualitas videatur duo diſtincta æqualia indicare, Ubiquetarii tamen per hanc æqualitatem non diſtinguunt, ſed identificant aſſerentes humanitatem Chriſti per hanc æqualitatem majeſtatis fieri quid unum cum ipſa Deitate.

Hinc etiam incidunt in hæreſin Monothelitarum hi enim non ſolùm ab Eccleſia in ſexta Synodo Act. 4. damnati fuerunt, non quia negaverint aliquam humanitatis Chriſti operationem fuiſſe creatam diſtinctam à divina, ſed quia confusè aſſerebant ipſam operationem divinam fuiſſe itidem operationem humanæ naturæ, non tantùm quòd humana natura eſſet inſtrumentum; verùm etiam ipſa forma, à qua ineffabiliter orirentur, ac producerentur operationes humanæ, & divinæ, quæ unico vocabulo operationes humano-divinæ dicebantur. Quamvis igitur Ubiquetarii concedant humanitati aſſumptæ proprias ſuas phyſicas operationes, conſentiunt tamen cum Monothelitis in eo, quòd docent humanitatem verè, & realiter produxiſſe operationes omnes divinas, non ut inſtrumentum, ut Fides Catholica docet, ſed ut veram formam, à qua proficiſcantur, & hoc arcano quodam, & ineffabili modo, quem ipſi neſcientes, quid ſit, non explicant, ſed tantùm aſſerunt per hunc arcanum modum humanitatem aſſumptam in Chriſto evaſiſſe ipſam Deitatem: ac ſi Verbum divinum non aſſumpſiſſet veram, & realem humanitatem; ſed tantùm apparentem, vel inane corporis ſimulacrum, quo ipſa Deitas tegeretur, quod eſt incidere etiam in hæreſin Manichæorum, & Marcionitarum, qui negârunt, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum aſſumpſiſſe veram carnem, ſed in eo nonniſi inane quoddam corporis ſimulacrum agnoverunt; adeo ut illud unum, quod fuerit in Chriſto, ſola fuerit Deitas contra Scripturas Joan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*, & Chriſtus Diſcipulis ſuis poſt Reſurrectionem ſuam conſpicuum ſe exhibens in humana natura dixit: *Palpate, & videte, quia Spiritus carnem, & oſſa non habet*, ipſa autem Deitas eſt puriſſimus Spiritus, & cum careat carne, & oſſibus, diſtinguitur realiter ab ipſa humanitate, quæ oſſa habet, & carnem: unde Chriſti humanitas non facta fuit Deitas, ſed etiam unita Verbo conſervavit ſuam carnem, & oſſa realiter diſtincta à Deitate, neque dici poteſt hanc humanitatem fuiſſe corpus phantaſticum, quia tale corpus eſt potius imaginarium exiſtens in phantaſia, quod non habet carnem, & oſſa, præterea ſi Chriſti humanitas fuiſſet phantaſtica inanis quoque,

& ludi-

Digitized by Google

& ludificatoria eſſet noſtra redemptio, neque Chriſtus hac vera & reali carne verè fuiſſet paſſus, nec verè reſurrexiſset, ac omnis ſpes noſtra interciperetur, & everteretur totum Dei opus & Chriſtiani nominis [illegible]; ſi enim Chriſti humanitas per unionem cum Verbo divino facta fuiſset Deitas, ut volunt Ubiquetarii, in Sacramento Euchariſtiæ non paſceremur carne Chriſti, ut enim ait D. Auguſtin. ſerm. 161. de verb. Apoſtoli: *Si Dominus noſter Jeſus Chriſtus tantummodo animam humanam ſuſciperet, membra ejus non eſſent niſi animæ noſtræ: quia verò corpus ſuſcepit, per quod etiam caput eſt nobis, qui ex anima, & corpore conſtamus profectò & membra ſunt & corpora noſtra.* Fruſtrà etiam Manichæi, & Marcionitæ carnis, & Conceptionis in utero muliebri immunditias exaggerabant, ut veram Chriſti carnem irent inficias, ait enim Apoſtolus 1. Corinth. 1. *Quod ſtultum eſt Dei ſapientius eſt hominibus*, & ad Tit. 1. *Omnia munda mundis.* Quòd ſi ſolis radii per cloacarum fœtores diffuſi, & lutum, ac fimeta ſtercoralia illuſtrantes nulla ſordeſcunt contaminatione, tametſi viſibilis lux viſibilibus ſordibus ſit natura conjunctior, *quanto minus*, ait D. Auguſtinus *lib. de Fide & Symbolo cap. 4. poterat pollui Verbum Dei non corporeum, neque viſibile de ſumineo corpore, ubi humanam carnem ſuſcepit cum animo, & ſpiritu, quibus intervenientibus habitat majeſtas Verbi ab humani corporis fragilitate ſecretius? unde manifeſtum eſt, nullo modo potuiſſe Verbum Dei maculari humano corpore, quo nec ipſa anima humana maculata eſt. Non enim cùm regit corpus atque vivificat, ſed cum ejus bona mortalia concupiſcit de corpore anima maculatur.* Chriſti ergo humanitas vera fuit, & non phantaſtica, & ope Spiritûs Sancti in utero Virginis Matris ex puriſſimo ejus Sanguine efformata, & hanc ſemper ſervaſſe, & nunquam tranſiviſſe in Deitatem ut cenſent Ubiquetarii: ex eo autem, quòd Chriſtus ut homo fuerit conceptus ex Spiritu S. & natus ex Maria Virgine: rejicitur hæreſis Apollinariſtarum aſſerentium carnem à Filio Dei non in tempore aſſumptam fuiſse, ſed ab æterno concreatam, ex quo inferebant carnem conſubſtantialem eſse DEI Filio, quæ hæreſis convenit cum errore Ubiquetariorum. Execranda etiam eſt Valentini impietas aſſerentis Chriſtum è cœlo detuliſse humanitatem, & per Mariæ Virginis uterum ac ſi eſset aqua, per ſiſtulam tranſiiſse, & nihil ex Virgine ſumpſiſse, quam hæreſim impugnarunt luculenter S. Irenæus *lib. 3. cap. 32.* & Tertullianus *lib. de carne Chriſti cap. 15. 20. & ſequent.* Valentini errori cognata etiam fuit hæreſis cujuſdam Apellis, qui Filium Dei cum è cœlo deſcendit aſſeruit: ſyderεam ſibi carnem, ac aëream contexuiſſe, & ejus aſſeclæ in ſuæ hæreſis patrocinium verba Chriſti detorquere auſi ſunt, Joan. 3. *Nemo aſcendit in cœlum niſi qui deſcendit de cœlo. Filius hominis, qui eſt in cœlo*, & cap. 6. *Ego ſum panis vivus, qui de cœlo deſcendi*: imò ad proprium firmius ſtabiliendum errorem etiam verba Apoſtoli allegârunt. 1. ad Corinth. cap. 15. *Primus homo de terra terrenus: ſecundus homo de cœlo cœleſtis.* Sed hæc & alia, ſi quæ ſunt Scripturarum teſtimonia, non indicant Chriſtum adduxiſse è cœlo in uterum Virginis humanitatem, ſed tantùm ſignificant Chriſtum è cœlis deſcendiſse ratione perſonæ, & naturæ divinæ identificatæ cum perſona, non verò ratione corporis aſſumpti, quod cœleſte dici poſſit, ut etiam panis de cœlo ratione virtutis, quæ fuit in utero Virginis [illegible], non verò ratione ſubſtantiæ, ut explicat S. Hilarius *lib. 10. de Trinit.* unde certum eſt de Fide Chriſtum habuiſse carnem noſtræ congenerem, & conſubſtantialem, ac geſſiſſe corpus ex carne, oſſibus, [illegible] membrorum omnium integritate compactum, idque ex Scripturis ſatis apertè deducitur, aſſerunt enim Dei Filium hominem factum, cùm Joan. 8. dixerit Chriſtus: *Nunc me quæritis interficere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum*, ſe dicit hominem morti obnoxium quem Judæi quærerent, ut interficerent, eò quia veritatem fuerit ipſis locutus, quæ omnia falſa fuiſsent, ſi ut volunt Ubiquetarii, Chriſti humanitas modo arcano, & ineffabili facta fuiſset divinitas, quia hæc non eſt obnoxia neci, neque carnem habet, neque oſſa. Luc. 1. etiam habetur ipſum Chriſtum ut hominem in utero Virginis conceptum eſuriviſse, ſitiviſse, fatigatum ex itinere fuiſse, paſsum, & crucis affixum, ac ſanguinem fudiſse, ac mortuum; hæc enim vera nec eſsent, ſi Chriſti humanitas ex unionis modo arcaniſſimo, & ineffabili, ut loquuntur Ubiquetarii fuiſset in Deitatem converſa: neque vera eſsent, ſi Verbum divinum corpus, quod aſſumpſit ex materia cœleſti, ac ſyderea compegiſset, quia materia cœleſtis, & ſyderea, ut communiter docent Philoſophi nulli eſt corruptioni obnoxia. Quamobrem aſſerendum eſt Verbum divinum veram aſſumpſiſse carnem noſtræ congenerem ex muliere natam, non è cœlo allatam, nec ex ſyderibus decerptam, ut expreſsè colligitur ex verbis D. Pauli ad Roman. 1. ubi de Filio Dei loquens ait. *Qui factus eſt ei ex ſemine David ſecundùm carnem*, & ex illis Joan. epiſt. 1 ubi ſcribit: *Omnis ſpiritus, qui confitetur Jeſum Chriſtum in carne veniſſe ex Deo eſt. Et omnis ſpiritus, qui ſolvit Jeſum ex Deo non eſt.* Quod verò Corpus Chriſti fuerit verum Corpus humanum compactum ex carne, oſſibus, ſanguine, & proinde obnoxium doloribus, paſſionibus, & morti etiam teſtatur ipſe Chriſtus in inſtitutione Sacramenti Euchariſtiæ, ubi ait: *Hoc eſt Corpus meum; hic eſt Sanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur.*

Rejicitur etiam hæreſis Apolinaris, qui naturam hominis nonniſi ſemiplenam in Chriſto aſſeruit, adeo ut Chriſti humanitas, ut ajebat Apolinaris, caruerit animâ, cujus vicē ſuppleret in ipſo Chriſti corpore divinū Verbum incarnatum. Deinde falſus fuit in Chriſto ut homine eſſe animam, qua vivimus, & ſentimus, ac communia cæteris nobiſcum animantibus officia præſtamus, adhuc partem illius detraxit; qua rationales ſumus, ac mentem poſſidemus, adeo ut caruerit Chriſti humanitas per ipſum Apolinarem anima rationali, & tantùm potiretur anima ſenſitiva, & vegetativa, qui error adverſatur Scripturis Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem.* Joan. 10. *Animam meam pono pro ovibus meis*, & rurſus: *Ego ponam animam meam ut iterum ſumam eam. Nemo tollit eam a me, ſed ego ponam eam a me ipſo, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam.* Quibus verbis ſatis apertè ſignificatur Corpus Chriſti habuiſſe animam rationalem per quam vivebat. Tum quia Chriſtus ut docet Fides Catholica, eſt verus Deus, & verus homo, non mancus, & imperfectus, ſed perfectus conſubſtantialis Patri ſecundùm divinitatem, & conſubſtantialis nobis ſecundùm humanitatem, ut docent Scripturæ, Concilia, & SS. Patres: & perfectus, & verus homo non eſt, ſi vel anima carni, vel animæ mens humana deſit; & quidem oportuit ut Chriſtus utpote inter nos, & Deum mediatur, & ſequeſter ejuſdem cum Deo, & nobiſcum ſubſtantiæ eſſet: & ſi parte aliqua componente hominem deſtitueretur, non eſſet ejuſdē ſubſtantiæ cum hominibus: Hinc S. Fulgentius *lib. 1. ad Traſimundum cap 15.* cùm aſſeruiſſet hominem Jeſum Chriſtum mediatorem Dei, & hominum, ait: *Quia idē Deus totam in ſe ſuſcepit naturam hominis, & idem homo totam in ſe habet ſubſtantiam Deitatis. Nam quia per peccatum homo fuit ſeparatus a Deo; inter Deum iraſcentem, hominemque peccantem talis utique mediatoris debuit intervenire perſona, quæ ad propitiandum Deum homini, totum verumque in ſe Deum de Deo natum haberet;*

beret; & ad reconciliandum hominem Deo, totum verumque in ſe de homine natum hominem contineret. Præterea quia peccati labes totum infecit hominem atque pervaſit, ſi pars aliqua hominis naturæ à Filio Dei aſſumptæ defuiſſet, utique expers illa fuiſſet purgationis à macula peccati, & ſalutis adeoque totus homo non fuiſſet à Chriſto reparatus ac redemptus, hinc S. Gregorius Nazianz. epiſt. 1. ad Cledonium ſcribit: *Si quis in hominem mentis expertem ſperat, amens revera eſt, neque dignus, qui totus ſalvetur. Quod enim aſſumptum non eſt curationis eſt expers. Quod autem unitum eſt Deo id ipſum & ſalute donatur. Si dimidiatus tantùm Adamus lapſus eſt, dimidiatum quoque tantummodo ſit, quod aſſumitur, & ſalvum fit. Quod ſi totus peccavit toti quoque genito unitus eſt, atque ex toto ſalutem aſſequitur.* D. Gregorio etiam adhærens Auguſtinus lib. de Fide, & Symbolo cap. 4. ait: *Cùm illa ſuſceptio pro ſalute noſtra ſit geſta cavendum eſt, ne cùm crediderit aliquid noſtrum non pertinere ad iſtam ſuſceptionem, non pertineat ad ſalutem. Et cùm homo excepta forma membrorum, quæ diverſis generibus animantium diverſa tributa eſt non diſtat a pecore, niſi rationali ſpiritu, quæ mens etiam nominatur, quomodo ſana eſt Fides qua creditur, quòd id noſtrum ſuſceperit Dei ſapientia, quod habemus commune cum pecore, illud autem non ſuſceperit, quod illuſtratur luce ſapientiæ, & quod hominis proprium eſt;* Et licèt Ubiquetarii aſſerant Verbum divinum aſſumpſiſſe totam humanitatem coaleſcentem ex anima rationali & corpore: hanc tamen ex vi unionis, ac modi ineffabilis, ac arcaniſſimi, quo fuit Verbo divino unita, aſſerunt fuiſſe in deitatem mutatam, adeo ut vi hujus arcaniſſimæ & ineffabilis unionis ex deitate, & humanitate factum fuerit, quid unum, quod eſt divinum, ſeu ipſa deitas, quod perinde eſt, ac convenire cum præfatis Hæreſibus ſaltem in parte aliqua.

Rejicienda eſt itidem Hæreſis Monotelitarum, qui unicam tantùm in Chriſto voluntatem, & operationem, quam divinitati propriam aſſerebant pertinaciter propugnarunt, ac duæ in Chriſto voluntates divina ſcilicet & humana, duæ itidem operationes pro numero duarum naturarum à Monotelitis inficiebantur contra ſacras Scripturas Matth. 26. *Pater mi, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me calix iſte, veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu,* ubi duas expreſsè ponit voluntates Dei unam, & alteram propriam, cùm enim Verbum divinum ſibi identificet deitatem, & naturam divinam, utique etiam divinam voluntatem, & rurſus quia Chriſtus conſtat ex Verbo divino, & humanitate coaleſcente ex anima & corpore humano, ſequitur, quòd propter voluntatem in deitate identificata cum Verbo, ſit etiam voluntas humana identificata cum ipſa anima rationali creata, quod etiam Luc. 22. expreſsè aſſeruit, cùm dixit: *Non mea voluntas, ſed tua fiat,* & Joan. 6. *Deſcendi de cœlo non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus, qui miſit me,* clarè igitur conſtat aliam fuiſſe Chriſti voluntatem in humanitate, & aliam voluntatem Patris in deitate, quam cùm Verbum ſibi identificet, & Chriſtus coaleſcat ex Verbo divino, & humanitate integra, ſequitur in Chriſto eſſe duas voluntates diſtinctas divinam unam, & alteram humanam, non verò ſolam divinam, quæ ſit utraque voluntas, quia divina voluntas non eſt propria hominis, & Dei, ſed ſola voluntas humana identificata cum anima rationali & propria hominis, & quam præter divinam habuit Chriſtus, qui loquebatur: In ſententia verò Ubiquetariorum aſſerentium ex vi unionis hypoſtaticæ modo arcaniſſimo, & ineffabili humanitatem Chriſti, adeo fuiſſe affectam divinitate, ut in deitatem fuerit tranſmutata, ſequitur ſolam divinam voluntatem fuiſſe in Chriſto, & illam ſolam dictam fuiſſe Chriſti hominis & Dei, quod eſt ipſiſſima Monotelitarum Hæreſis, in quam etiam Ubiquetarii inciderunt. Quamvis in Chriſto duas Fides Catholica aſſerat, ac doceat eſſe voluntates humanam, & divinam, non tamen hæ voluntates fuerunt unquam contrariæ, neque inter ſe pugnantes, quia ut ait S. Greg. Nanzianz *orat. 36. velle hominis aſſumpti à Deo non fuit contrarium Deo utpote totum deificatum,* adeo ut humana voluntas perfectiſſimè ſemper divinæ conſentiens fuerit, quapropter S. Leo Papa ſerm. 54. de paſſione Domini ait: *Admonitis Diſcipulis Dominus ut contra vim tentationis inſtantis vigilanti oratione certarent, ipſe Patri ſupplicans ait: Pater ſi poſſibile eſt tranſeat à me calix iſte. Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Prima petitio infirmitatis eſt, ſecunda virtutis. Illud optavit ex noſtro, hoc elegit ex proprio. Nec enim æqualis Patri Filius, omnia eſſe Deo poſſibilia neſciebat, aut ad ſuſcipiendam crucem ſine ſua in hunc mundum deſcenderat voluntate, ut hanc diverſarum affectionum compugnantiam perturbata quodammodo ratione pateretur, ſed ut ſuſcipientis, ſuſceptæque naturæ eſſet manifeſta diſtinctio, quod erat hominis divinam deſideravit potentiam; quod erat Dei ad cauſam reſpexit humanam. Superiori igitur voluntati voluntas ceſſit inferior, & citò demonſtratũ eſt, quid poſſit à trepidante orari, & quid non debeat à medente concedi.*

Neque reticendum hîc eſt, quod in Concilio Baſileenſi Seſſ. 22. legimus ſtatutum: ſiquidem ex pluribus propoſitionibus exhibitis à quodam Auguſtino de Roma Archiepiſcopo Nazareno quas Patres unanimi conſenſu damnârunt, iſtæ præſertim leguntur: *Humana natura aſſumpta à Verbo ex unione perſonali eſt veraciter Deus naturalis,* quæ propoſitio convenit cum hæreſi Ubiquetariorum aſſerentium Chriſtum coaluiſſe quidem ex natura humana, & Verbo divino, ſed vi & efficacia unionis hypoſtaticæ modo quidem arcaniſſimo, & ineffabili naturam humanam fuiſſe deificatam, non quod habuerit ſibi unitum Verbum divinum, ſed quia ex humanitate, & Verbo divino factum fuit quid unum, quod eſt ipſa deitas. Rurſus damnata etiam fuit hæc alia propoſitio: *Duæ naturæ in Chriſto humana, & divina æqualiter diliguntur a Deo, & æqualiter ſunt diligibiles propter perſonam communem,* quia tametſi una tantùm in Chriſto detur perſona complens ſubſtantialiter, ac perficiens naturam humanam, quatenus hæc ſubſiſtit per ſubſiſtentiam perſonæ divinæ, non tamen æqualiter à Deo diligitur natura humana, ac ipſa divina, quia natura humana utpote finita, & creata non continet totam illam bonitatem quam habet natura divina, & Deus diligit, & amat res ſecundum illam menſuram amabilitatis, ac bonitatis, quam continent, & quia bonitas in natura divina eſt infinita infinitè diligitur, & in natura humana, quia eſt limitata, & finita, nonniſi finitè diligitur, non enim quid aliud eſt Deum amare, quàm velle alicui bonum, adeo ut plus dicatur amare creaturam, cui plus vult boni, ac uberiorem ſuæ bonitatis communicat menſuram. Quamobrem licèt infinitè diligat in Chriſto perſonam divinam, quia tamen hæc non eſt natura humana, ſed tantùm ejus complementum, & terminus, quo ſubſiſtit, ſequitur Deum non amare æqualiter deitatem, & Chriſti humanitatem, alioquin eſſent æquè amabiles Deus, & creaturæ. Rurſus in eodem Concilio Baſileenſi fuit etiam damnata hæc alia propoſitio: *Humana natura in Chriſto eſt perſona Verbi,* quæ propoſitio eſt ipſiſſimum dogma Ubiquitariorum aſſerentium ex vi & efficacia unionis hypoſtaticæ modo arcaniſſimo, & ineffabili in Chriſto naturam humanam fuiſſe deificatam, ſeu mutatam fuiſſe in ipſam deitatem, quatenus ex humanitate, & perſona Verbi fit quid unum, quod eſt ipſa deitas, cùm enim dicitur Chriſtus eſt perſona divina,

na,

na, ſubjectum propoſitionis identificatur cum prædicato, adeo ut Chriſtus, & perſona divina ſint quid unum; unde cum dicitur etiam natura humana in Chriſto eſt perſona Verbi, illud ſubjectum humana natura identificatur cum verbo, ſitque ipſum Verbum; perinde in hac alia propoſitione homo eſt animal rationale ſubjectum, ſeu homo identificatur cum prædicato, quod eſt animal rationale; quod eſt falſum, & hæreticum; quia humanitas à Verbo aſſumpta fuit mutata in Deitatem, ſed ſemper ſua conſervavit prædicata conſtitutiva humanitatis, ſuam retinuit propriam naturam diſtinctam à Deitate. Demum ex eo quòd Ubiquetarii aſſerunt, humanitatem in Chriſto eſſe æqualis majeſtatis cum Deitate; ſequitur eſſe itidem æqualis perfectionis, ac bonitatis cum natura divina; ſiquidem æqualis majeſtas cum Deitate, eſt majeſtas infinita, & cum tota plenitudine perfectionum, alioquin non eſt æqualis, cum Deitas ſit infinita, & totam comprehendat plenitudinem perfectionum; quòd ſi humanitas in Chriſto eſt æqualis majeſtatis, & perfectionis cum Deitate, eſt etiam æqualis bonitatis, conſequenter æqualiter diligitur à DEO, quæ fuit propoſitio præfati Auguſtini de Roma damnata in Concilio Baſilienſi.

CAPUT III.

Exhibetur ſententia Catholica, & refelluntur argumenta Ubiquetariorum.

DOnavimus explicatam, ac rejecimus execrabilem Ubiquetariorum ſententiam: ſupereſt declaranda ſententia orthodoxa circa unionem humanitatis Chriſti aſſumptæ à verbo divino, eique hypoſtaticè unitæ. Fides igitur Catholica nos docet, Jeſum Chriſtum pro nobis humanam carnem ſuſcepiſſe in utero Virginis, non ex virili ſemine, ut alii homines; neque ex materia cæleſti compactam ut cenſuit Apelles; neque ex materia phantaſtica ut aſſerverunt Manichæi, & Marcionitæ; neque ex materia ab æterno concreata, ut voluerunt Appollinariſtæ, neque ex materia de cœlo in terras delata ut cenſuit Valentinus: ſed ex puriſſimo Virginis matris ſanguine ope, ac virtute Spiritus Sancti efformatam; adeo ut dicatur Chriſtus *conceptus de Spiritu Sancto*, *natus ex Maria Virgine*; & in eodem inſtanti hujus efformationis fuiſſe hanc Chriſti humanitatem non ſemiplenam ut putârunt Appollinariſtæ, ſed integram conſtantem ex anima rationali, & corpore humano; aſſumptam à Verbo Divino, ſeu ſecunda perſona ſanctiſſimæ Trinitatis, adeout manente eadem perſona, quæ eſt verus Deus qui fuit ab æterno, Chriſtus fieret Deus & homo; ſeu ſubſiſteret per ſubſiſtentiam divinam; & humanitas deſtituta propria perſonalitate, aliam non haberet perſonam, quam divinam ſeu Filii æterni Patris, & quia perſona divina eſt identificata cum Deitate ac omnibus divinis attributis, ac perfectionibus hæc omnia fuerunt in Chriſto; ita tamen ut ſola perſona Verbi fuerit primariò unita Chriſti naturæ humanæ, & reliqua prædicata divina ſecundariò quatenus ſunt identificata cum perſona Verbi; ex hac autem unione dicitur quidem Chriſti humanitas deificata, non quòd mutata ſit in Deitatem modo arcaniſſimo, & ineffabili ut aſſerunt Ubiquetarii; ſed quatenus dicitur uncta Deitate, ſeu unita Verbo divino, abſque ulla mutatione in ſuis prædicatis eſſentialibus naturæ humanæ, & cum ſola carentia propriæ perſonæ, cum ſubſiſtat natura humana Chriſti per ſubſiſtentiam divinæ perſonæ, quæ cum fuerit ab æterno in tempore facta eſt homo citra ullam ſui mutationem: quod D. Auguſtinus ſerm. 178. de tempore explicat eleganti ſimilitudine: loquens enim de ſecunda perſona aſſumente naturam humanam; ait: *Neque quando humana membra ſuſcepit, opera divina deſeruit: Nec attingere à fine uſque ad finem fortiter, & diſponere omnia ſuaviter deſtitit; quando infirmitate carnis indutus virginali utero receptus eſt, non incluſus; ut nec Angelis ſubtraheretur ſapientiæ cibus, & nos guſtaremus quàm ſuavis eſt Dominus. Quid hoc miramur de Verbo Dei, cum ſermo iſte quem proximus, ita liber ſenſibus inſluat, ut eum, & recipiat, & non includat Auditor? Nam niſi reciperetur neminem inſtrueret: Si includeretur ad alios non veniret. Et utique ſermo iſte verbis ſyllabiſque dividitur. Ne tamen ex eo tanquam ex cibo ventris ſingulas particulas tolutis; ſed omnes totum auditis, totum ſinguli capitis. Nec timemus dum loquimur, ne totum audiendo unus abſumat, nec alter poſſit habere, quod ſumat: ſed ita vos attentos eſſe volumus, nullius aurem, mentemque fraudantes, ut & totum ſinguli audiatis, & totum ad audiendum cæteris relinquatis.* Paucis interjectis ſubdit. *Quanto magis Dei verbum per quod facta ſunt omnia, & quod in ſe manens invocat omnia, quod nec locis concluditur, nec temporibus tenditur, nec morulis brevibus, longiſque variatur, nec vocibus texitur, nec ſilentio terminatur, quanto magis hoc tantum, ac tale verbum potuit matris uterum aſſumpto corpore fœcundare, & de ſinu Patris non emergere? Hinc ad oculos humanos exire, inde mentes Angelicas illuſtrare. Nemo ergo credat Dei Filium converſum, ac commutatum eſſe in hominis filium, ſed potius credamus, & non conſumpta divina, & perfectè aſſumpta humana ſubſtantia manentem Dei filium factum hominis filium.* Quòd ſi ex Auguſtino Verbum divinum non conſumpta divina, & perfectè aſſumpta humana ſubſtantia, manens Dei filius factus eſt hominis filius utraque natura divina, & humana permanſit impermixta, & diſtincta, non confuſa, ſed diſcreta, ut una non fuerit in aliam permutata, ſed utraque permanſerit cum omnibus ſuis intrinſecis prædicatis: ex quo clarè apparet quàm craſsè halucinentur Ubiquetarii, quàm enormiter errent aſſerentes in Chriſto vi, & efficacia unionis hypoſtaticæ modo arcaniſſimo, ac ineffabili humanitatem fuiſſe in Deitatem verſam, adeout Chriſtus ut homo ſit Deus immenſus, & ubique.

Docet itidem fides Catholica Chriſtum in Virginis utero fuiſſe conceptum de Spiritu Sancto; ſeu Filium DEI hominem factum, non aſſumendo corpus à Deo creatum, aut ex quavis ſubſtantia formatum; ſed in Virginis Matris ex puriſſimo illius ſanguine à Spiritu Sancto compactum: hide Apoſtolus ad Galat. 4. ſcribit: *Ubi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege.* Non tamen cùm Chriſtus dicitur conceptus de Spiritu Sancto ita intelligitur, ut una tantùm perſona ſanctiſſimæ Trinitatis fuerit myſterium incarnationis operata, cùm enim hoc myſterium ſit opus ad extra, & omnia quæ Deus extra ſe in rebus creatis agit, communia

munia ſint tribus perſonis divinis, nec una magis quàm alia agat, nec una ſine alia, ut nos fides Catholica docet, nihilominus ſacræ ſcripturæ operationes divinas quamvis communes tribus perſonis ſolent uni potiùs quàm alteri tribuere, quo pacto mundi creationem tribuunt Patri, humani generis redemptionem Filio, ſanctificationem hominum Spiritui Sancto: quamvis divina attributa communia ſint tribus perſonis, adhuc potentia tribuitur Patri, ſapientia Filio, & amor Spiritui S. quamobrem licèt tota Trinitas fuerit operata communiter, & indiviſè myſterium conceptionis Chriſti in utero Virginis, adhuc ſpecialiter tribuitur Spiritui S. Luc. 1. *Spiritus S. ſuperveniet in te & virtus altiſſimi obumbrabit tibi, ideoque & quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur Filius DEI.* Quod tota Trinitas operata fuit hoc myſterium colligitur ex præfatis verbis Luc. 1. dicitur enim *virtus altiſſimi obumbrabit tibi*, ubi nomine altiſſimi à Sanctis Patribus intelligitur Pater primarius fons totius Trinitatis, & nomine virtutis altiſſimi intelligitur Filius, qui propriè carnem aſſumpſit, quam ſibi in unitate perſonæ conjunxit, adeo ut ſolus dicatur incarnatus, & factus Filius hominis. Tertia perſona proprio nomine Spiritus Sanctus exprimitur, cui & ſingulari quadam ratione Eccleſia myſterium incarnationis attribuit. Cur verò Spiritui Sancto potiùs quàm alteri ex divinis perſonis tribuatur hoc myſterium multiplex à Sanctis Patribus ſolet ratio aſſignari, quarum prima ea eſſe cenſetur, quia cùm hoc myſterium ſit miraculorum ſummum miraculum, & miracula ſeu opera ſupernaturalia Spiritus S. quaſi Dei digito aſſignentur, rectè verbi divini incarnatio, quæ miraculorum omnium eſt maximum, eo præſertim quia ſimul, ac B. Virgo ſuum aſſenſum præſtitit verbis Angeli nuntiantis hoc myſterium Luc. 1. *Ecce ancilla Domini fiat mihi ſecundùm verbum tuum*, illico Chriſti ſanctiſſimum corpus ex puriſſimo ejusdem virginis ſanguine formatum fuit ac anima rationalis eidem conjuncta, & ſimul tota humanitas coaleſcens ex corpore, & anima aſſumpta fuit à verbo divino. Hoc enim miraculorum omnium fuiſſe maximum, ac admirabile Spiritus S. opus fatentur Sancti Patres: ſiquidem ſuperat ordinem totius naturæ cum naturaliter nullum corpus humanum niſi intra præſcriptum temporis ſpatium hominis efformari ac anima informari poſſit. Summum etiam habetur miraculum, quod Chriſti humanitas in Virgineo utero non priùs fuerit homo, quàm Deus, ſed ſimul in eodem prorſus inſtanti, quo corpus fuit efformatum anima, & deitas fuerit eidem conjuncta, ut explicat. S. Fulgentius lib. de incarnat. & gratia cap. 4. inquiens: *Non eſt igitur intervallum temporis æſtimandum inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ majeſtatis adventum. Una quippe fuit in utero Mariæ Virg. conceptio divinitatis, & carnis & unus eſt Chriſtus Dei Filius in utraq; natura conceptus, ut maculam vitiatæ propaginis inde inciperet abolere, unde in unoquoque naſcentium videbatur exiſtere.* Pulchrè D. Bern. hom. 2. Supermiſſus eſt Angelus loquens de hoc myſterio incarnationis ait: *Longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana. Ibi agnoſcitur lux non lucens Verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens. Videas, ſi attendas, potentiam regi, ſapientiam inſtrui, virtutem ſuſtentari: Deum denique lactantem, ſed Angelos reficientem; vagientem, ſed miſeros conſolantem. Videas ſi attendas, triſtari lætitiam pavere fiduciam, ſalutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minus mirandum eſt ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans, pavor confortans, paſſio ſalvans, mors vivificans, infirmitas roborans. Nunquid non facile tibi eſt inter hæc fœminam agnoſcere virum circumdantem, cùm Mariam videas virum approbatum à Deo Jeſum ſuo utero circumplectentem? Virum autem dixerim fuiſſe Jeſum non ſolum jam cum diceretur*, Luc. 24. *Vir Propheta potens in opere, & ſermone ſed etiam cum tenera adhuc infantis membra Dei mater blando vel foveret in gremio, vel geſtaret in utero. Vir igitur erat Jeſus necdum etiam natus, ſed ſapientia non ætate; animi vigore, non viribus corporis, maturitate ſenſuum non corpulentia membrorum. Neque enim minus habuit ſapientiæ, vel potiùs non minùs fuit ſapientia Jeſus conceptus, quàm natus parvus, quàm magnus.* Hoc miraculorum maximum præcinuit Jeremias cap. 31. cùm dixit: *Creavit Dominus novum ſuper terram. Fœmina circumdabit virum*, ſcilicet Vir in utero Virginis erit Chriſtus, tametſi parvulus infans. Secundò tribuitur hoc myſteriũ Spiritus S. eò quia hoc myſterium ſingularem, atque im̃enſum Dei erga homines amorem oſtendit, ac dilectionem ſingularem Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret*, & quia Spiritus S. amor eſt & dilectio, rectè eidem tribuitur hoc myſterium, quod nobis declarat ſummum Dei amorem in homines, quapropter S. Auguſt. hoc myſterium cæteris antecellere miſericordiæ, ac bonitatis divinæ operibus fatetur lib. 10. de civ. c. 29. inquiens: *Gratia Dei non potuit gratiùs commendari, quàm ut ipſe unus Dei Filius in ſe incommutabiliter manens indueret hominem, & ſpem dilectionis ſuæ daret hominibus homine medio, quo ad illum ab hominibus veniretur qui tam longè erat immortalis à mortalibus, incommutabilis à commutabilibus, juſtus ab impiis, beatus à miſeris.* Et quia bonitas tribuitur Spiritui S. perinde ac ſapientia Filio, & potentia Patri, & amor Spiritui S. ideo peculiari ratione eidem tribuitur incarnationis myſterium. Tertiò ex hac alia ratione etiam opus incarnationis tribuitur Spiritui S. quia natura humana non fuit aſſumpta à verbo divino in unitatem perſonæ ex meritis præcedentibus, ſed ex ſola, & unica gratia, quæ fuit ipſa unio hypoſtatica ſive communicatio perſonæ diviæ facta humanitati, ut Chriſtus in primo inſtanti ſuæ conceptionis eſſet ſimul Deus & homo, ut notat D. Auguſt. in Enchir. c. 36. inquiens: Hic omino granditer, & evidenter Dei gratia commendatur. Quid enim natura humana in Chriſto meruit, ut in unitatem perſonæ unici Filii Dei ſingulariter eſſet aſſumpta? quæ bona voluntas cujus boni propoſiti ſtudium, quæ bona opera præceſſerunt, quibus mereretur iſte homo una fieri perſona cum Deo? nunquid antea fuit homo, & hoc ei ſingulare beneficium præſtitum eſt, cùm ſingulariter promereretur Deum? Nempe ex quo eſſe homo cœpit, non aliud cœpit eſſe homo, quàm Dei Filius: & hoc unicus, & propter Deum Verbum, quod illo ſuſcepto caro factum eſt, utiq; Deus: ut quemadmodum eſt una perſona quilibet homo anima ſcilicet rationalis, & caro; ita ſit Chriſtus una perſona verbum, & homo unde naturæ humanæ tanta gloria nullis præcedentibus meritis ſine dubitatione gratuita, niſi quia magna hic & ſola Dei gratia fideliter, & ſobriè conſiderantibus evidenter oſtenditur, ut intelligant homines per eandem gratiam ſe juſtificari à peccatis, per quam factum eſt ut homo Chriſtus nullum habere poſſet peccatum. Hinc Joan. 1. cum dixiſſet Evangeliſta *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*, ſtatim ſubdit: *Et vidimus gloriam ejus quaſi unigeniti à Patre plenum gratiæ, & veritatis*, quod ait *Verbum caro factum eſt* ſeu plenum gratiæ. Quod ait: *Gloriam unigeniti à Patre* ſeu plenum veritatis, veritas quippe ipſa unigenitus Dei Filius non gratia ſed natura gratiæ ſuſcepit hominem tanta unitate perſonæ, ut idem ipſe eſſet etiam hominis filius. Idem namque Jeſus Chriſtus filius Dei unigenitus, id eſt

unicus

unicus Dominus noſter natus eſt de Spiritu Sancto, & Virgine Maria. Et utique Spiritus Sanctus Dei donum eſt, quod quidem & ipſum eſt æquale donanti, hactenus S. Auguſtinus. Quartò tribuitur etiam Spiritui Sancto myſterium dominicæ incarnationis, ut oſtendatur diſcrimen inter conceptionem Chriſti, & aliorum hominum, iſti enim ex voluntate carnis concipiuntur, & eorum caro per concupiſcentiam propagata eſt infecta peccato, quo fit ut originali peccato coinquinetur etiam ſimplicis hominis anima ſtatim ac infunditur corpori contrahatque propenſionem ad peccata quæ propria voluntate perpetrantur. Chriſtus verò non ex concupiſcentia conceptus eſt, ait Auguſtinus ſerm. 214. *Non concupiſcentia carnis urente ſed fides charitate fervente.* adeo ut ex charitatis ardore, & amore veritatis conceptus ſit Chriſtus, ideoque non in carne peccati, ſed tantùm in ſimilitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne. Quintò attribuitur hoc myſterium Spiritui Sancto ob excellentiam ſanctitatis hominis Chriſti: non enim homo Chriſtus fuit ſanctus ſanctitate accidentaria, & creata ſeu per ſolam participationem gratiæ ſanctificantis hominem, ſed gratia ſubſtantiali ſita in plenitudine divinitatis, quia ut ſcribit Apoſtolus ad Coloſſ. 2. *In ipſo enim habitat plenitudo divinitatis corporaliter*, qui conceptione ſua factus eſt Filius Dei, quapropter à Daniele. 9. *Sanctus ſanctorum* vocatur. Hinc Luc. 1. Gabriel Archangelus alloquens Mariam dixit: *Quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.* Hinc Chriſtus dicitur unctus Spiritus Sancto, & virtute: quæ unctio fuit ipſa divinitas, ſeu perſona verbi unita naturæ humanæ: perinde ac cum oleo ungitur caro, unitur oleum carni, quamvis caro non ſubſiſtat per oleum ſicut Chriſti humanitas ſubſiſtit per ſubſiſtentiam Verbi divini, ſitque propterea oleum illud exultationis, quo Chriſtus unctus eſt præ conſortibus ſuis: & ex hac unctione non ſolùm fuit immunis à quovis peccato, verùm etiam factus impeccabilis. 1. Petri 2. *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus*, & D. Paulus ad Hebræ. 7. *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cœlis factus.* Quòd ſi ſolaris radius pertranſiens, & illuſtrans lutoſa itinera imò & cloacam oppleiam immunditiis nullam inde contrahit labem, qua deturpetur, quomodo Chriſtus, qui eſt lux vera poterat peccati caliginibus obſcurari, ſi ipſas peccati tenebras, ut diſpelleret in mundum venit. Quòd ſi ferrum igni conjunctum, ac in eodem permanens ita totum igne permeatur, ita incenditur, ut nullum ſuſcipiat frigoris tepiditatem; quomodo Chriſti anima deitati conjuncta, & ita copulata, ut una ac eadem perſona ſit Deus, ut homo potuiſſet peccato labefactari. Neque obſtat, quod Apoſtolus 2. ad Corinth. 5. dicat: *Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur juſtitia Dei in ipſo*: ſiquidem dicitur Chriſtus pro nobis factus peccatum quatenus factus fuit hoſtia pro peccato, ſcriptura enim ſumit ipſam victimam, qua peccatum expiatur pro ipſo peccato, in quo ſenſu, Oſeæ 4. dicitur: *Peccata populi mei comedent ſacerdotes* ſcilicet victimas quas populus offeret pro expiatione peccatorum, hinc Auguſtinus in Enchirit. cap. 41. ait: *Nulla voluptate carnalis concupiſcentia ſeminatus ſive conceptus, & ideo nullum peccatum originaliter trahens; Dei quoque gratia Verbo Patris unigenito non gratia Filio, ſed natura in unitate perſonæ modo mirabili & ineffabili adjunctus atque concretus, & ideo nullum peccatum, & ipſe committens tamen propter ſimilitudinem carnis peccati, in qua venerat, dictus eſt, & ipſe peccatum ſacrificandus ad diluenda peccata. In vetere quippe lege peccata vocabantur ſacrificia pro peccatis. Hinc Apoſtolus cùm dixiſſet. 1. Corinth. 5. Obſecramus pro Chriſto reconciliari Deo, ſtatim ſubjunxit: Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos ſimus juſtitia Dei in ipſo.*

Poſſet tamen quis petere, cur ſi Chriſtus conceptus fuerit de Spiritu Sancto non dicatur Spiritus Sanctus Pater Chriſti. Reſpondetur, quod tametſi Chriſtus de Spiritu Sancto conceptus fuit, non tamen Spiritus S. ſed Dei Patris Filius unicus eſt, & dicitur, ut etiam Filius Virginis Matris. ſiquidem non eo ipſo, quod aliquid naſcitur de re aliqua ſtatim ejus Filius dicitur niſi ſit ejuſdem generis & ex vi originis ſuæ habeat ejuſdem ſimilitudinem, hinc qui naſcuntur ex aqua & Spiritu S. nemo eos dixerit Filios aquæ, ſed benè dicuntur Filii adoptivi Dei Patris, & Matris Eccleſiæ. Hinc quamvis de Spiritu S. dicatur Chriſtus natus, adhuc eſt Filius Patris non Spiritus S. quia ut aliquis dicatur filius alicujus non requiritur de illo natus eſſe dicatur, filii enim extranei adoptantur, & dicuntur verè filii adoptantis tametſi non fuerint geniti ab adoptante, rurſus in ſcripturis impii dicuntur filii gehennæ, quamvis non ſint geniti, nec nati ex gehenna, ſed tantùm ad illã ſint præparati, ſicut electi præparantur in regnum Dei, ſcitè Paſcaſius lib. 1. de Spiritu S. cap. 2. explicat, cur Chriſtus non ſit Filius Spiritus S. licèt ex eo conceptus inquiens: *Homo namque aſſumptus ex Maria operatio Spiritus S. fuit, non portio, nec ab eo genitus, ſed creatus. conceptus eſt potentia non ſubſtantia operatione non participatione; virtute non genere.* Chriſtus igitur conceptus quidem fuit de Spiritu S. ſeu formatus in utero Virginis & puriſſimo virgineo ſanguine, & natus de Maria Virgine; non tamen Filius eſt Spiritus S. eò quia Chriſti humanitas non eſt portio ſubſtantiæ Spiritus S. bene tamen Mariæ Virginis, de cujus puriſſimo ſanguine fuit Chriſti corpus efformatum, ideoque rectè dicitur Chriſtus filius Virginis Matris non verò Spiritus S. ſiquidem naſcitur de Spiritu S. per gratiam, & de Maria Virgine per naturam.

Quæri poteſt ſecundò, cur ſola ſecunda perſona, ſeu Filius dicatur incarnatus, ſi totæ tres perſonæ ſanctiſſimæ Trinitatis fuerunt incarnationem operatæ, & omnes perſonæ ſint ſimul identificatæ. Reſpondetur, quòd tametſi una, ac eadem ſit actio, & efficientia trium perſonarum ſanctiſſimæ Trinitatis, & incarnatio fuerit opus totius Trinitatis, quatenus omnes tres perſonæ divinæ fuerint indiviſè operatæ hoc myſterium non tamen dicuntur omnes tres perſonæ incarnatæ, ſed ſolus Filius, quia hic ſolus eſt perſona in Chriſto utriuſque naturæ divinæ, & humanæ proprietas enim perſonalis ita unicuique perſonæ convenit, ut alteri non competat. non enim in divinis Pater eſt Filius, nec Spiritus Sanctus eſt ipſe Pater aut Filius, unde ſicut perſonæ diſcretæ ſunt ac diſtinctæ in ratione perſonæ, & relativè ita opponuntur, ut una ſecernatur ab alia, quamvis non ſeparetur, fit ut aliquid poſſit tribui uni perſonæ ut diſcretæ, ac diſtinctæ ab aliis, quod alteri non tribuatur, & quod aliquid à Patre, & Filio, & Spiritu Sancto poſſit dici factum, ac eſſe, quod tamen à ſolo Filio ſit acceptum: perinde ac animæ per corpus, & cum corpore efficit, ut corpus cibum ſumat, comedat, & nutriatur, & tamen ſolùm corpus eſt, quod cibum accipit comedit, & nutritur, quamvis anima ſimul cum corpore faciat, ut cibus accipiatur à corpore, ut explicat. S. Fulgentius lib. contra ſermonem faſtidioſi Ariani inquiens: *In illa itaque comeſtione una & animæ carniſque operatio, ſed ſolius eſt carnis acceptio.* Sic

Digitized by Google

humana natura totius quidem Trinitatis opere facta a ſolo tamen Filio fuit in unitatem perſonæ ſuſcepta, hoc idem etiam exemplificat per ſimilitudinem vocis corporeæ, ait enim in reſponſione ad quæſtionem Ferrandi: Vox corporea qua ſpiritale verbum cordis noſtri, ſeu locutio interior induitur, ut ad audientium notitiam perferatur, ſimul fit à memoria, cognitione, & voluntate: ſed à ſola cogitatione ſeu interiore ſuſcipitur verbo. Sic humana Chriſti natura à tribus ſanctiſſimæ Trinitatis perſonis facta eſt, ſed à ſolo Filio in unitatem perſonæ aſſumpta eſt.

Eſt igitur vera Eccleſiæ ſententia de hypoſtatica unione, quæ docet naturam humanam propriè eſſe unitam hypoſtaticè Verbo divino, quod perinde eſt, ac per illius ſubſiſtentiam tanquam per terminum quendam ſubſtantialem, à quo dependeat, ut à ſuo complemento reddita ſit incommunicabilis, & ſimul veluti ſubſtantialiter completa. Hoc docet Eccleſia declarans hanc unionem hypoſtaticam factam fuiſſe ſecundùm ſubſiſtentiam, ut habetur in Concilio Conſtantinopolitano II. cap. 4. in Epheſino epiſt. ad Neſtor. ubi ſancta Synodus ſcribit: *Carni ſecundùm ſubſiſtentiam unitum eſt Dei Patris Verbum* : & modo hoc unionis quem Ubiquetarii vocant arcaniſſimum, & ineffabilem, eò quia modo ineffabili Chriſti humanitas fiat quid unum cum Deitate, ac omnibus divinis attributis, ſitque propterea Chriſtus ut homo Deus, immenſus, & ubique, ita ſcribit Tractat. 19. in Joan. *Ipſe eſt Filius hominis, qui & Filius Dei. Herendo enim ad unitatem perſonæ Filius hominis Filio Dei, facta eſt una perſona, eaque filius Dei, quæ & Filius hominis.* Ex eo igitur, quod Filius hominis ſeu humanitas uniatur Filio Dei non humanitas fit quid unum cum ipſa deitate, ſed tantùm fit, ait Auguſtinus una perſona, quæ eadem Filius Dei eſt, & Filius hominis, cùm enim in Chriſto ſit natura humana, quamvis deſtituta propria ſubſiſtentia, & perſonalitate, & ſubſiſtat per ſubſiſtentiam Verbi divini, ſeu ſecundæ perſonæ Trinitatis, quæ ſibi identificat naturam divinam: ex eo quod Chriſtus coaleſcat ex humanitate ſubſiſtente per ſubſiſtentiam Verbi, ſequitur in eſſe Chriſto duas naturas divinam, & humanam, & unicam tantùm perſonam divinam, quo fit ut Chriſtus dicatur Deus, & homo, Deus immortalis, homo mortalis, Deus impaſſibilis, homo paſſibilis, non tamen ſecundùm unam, & eandem naturam vel divinam vel humanam, ſed penes diverſas naturas in Chriſto dicatur Chriſtus immortalis, & morti obnoxius. Chriſtus enim in concreto dicit ipſam perſonam divinam non ſimpliciter, ſed ut complentem naturam humanam, cui hypoſtaticè unitur, & ſimul veluti terminantem naturam divinam; hinc de Chriſto ſecundùm eandam perſonam prædicantur plura divina attributa ratione tamen naturæ divinæ, non verò humanæ, ut quòd ſit infinitus, æternus, omnipotens, immenſus, & alia hujuſmodi, quæ ſunt proprietates naturæ divinæ; & alia de Chriſto prædicentur, quæ tantùm tribuuntur naturæ humanæ, ut quòd ſit paſſibilis, natus, crucifixus, mortuus, & alia hujuſmodi, quæ de Chriſto quidem prædicantur, ſed ſecundùm tantùm naturam humanam: & hæc eſt illa regula, quam communiter tradunt ſancti Patres, & omnes Doctores Catholici recipiunt, quia quando in re aliqua includuntur diverſa, quæ de eadem re indicantur, eò quia communicent in ea re, in qua includuntur, de eadem re prædicantur proprietates utriuſque comprehenſi in re illa, ſed ſecundùm diverſas naturas in eadem comprehenſas: in Chriſto autem hæc res non eſt una aliqua & eadem natura, ſed tantùm una, & eadem perſona ſeu hypoſtaſis Verbi, quo fit, ut utriuſque naturæ idiomata, quamvis diverſa non de una natura prædicentur, ſed de una tantùm perſona communi utrique naturæ, hinc Chriſtus dicitur Deus non ut habens naturam humanam, ſed quatenus Verbum divinum in Chriſto ſibi identificat naturam divinam, & èconrra dicitur homo non ſecundùm naturam divinam, ſed tantùm ſecundùm naturam humanam aſſumptam à Verbo, hinc venerabilis Beda in comment. 1. ad Corinth. 15. ait: *Cùm aliqua in ſcripturis de Chriſto dicuntur, quibus demonſtratur, quod Patre ſit minor, ea ſecundùm humanitatem dicantur; cum verò ea dicuntur, quibus Patri demonſtratur æqualis ea ſecundùm quod Deus eſt, accipiantur*, hanc regulam ante Bedam docuerat D. Auguſtinus lib. 1. de Trinit. cap. 11. inquiens: *Cognita iſta regula intelligendarum ſcripturarum de Filio Dei, ut intelligamus, quid in eis ſonet ſecundùm formam Dei, in qua æqualis eſt Patri, & quid ſecundùm formam ſervi, in qua minor eſt Patre, non conturbabimur tanquam contrariis, & repugnantibus ſanctorum librorum ſententiis*, hanc eandem regulam repetit, & docet in aliis locis, ut *lib. 1. cap. 7. & 13.* & alii ſancti Patres, ut Joannes Damaſcenus lib. 3. de fide orthodoxæ cap. 4. ubi de Chriſto ait: *Divinitatem dicentes non de illa nominamus ea, quæ ſunt propria humanitati, neque de carne prædicamus, quæ ſunt divinitatis propria. Non enim dicimus deitatem aut paſſibilem, aut creatam, neque dicimus humanitatem increatam. At de hypoſtaſi ſive ex utraque (ut cum dicimus Chriſtum) ſive ex altera natura (ut cum dicimus Deum vel hominem) eam nominemus utriuſque naturæ propria ei addicimus.*

Ut autem referamus, ac refellamus argumenta quibus nituntur Ubiquetarii; hæc duplicis ſunt generis, quædam eruuntur ex nonnullis ſacræ Scripturæ textibus, ac ſanctorum Patrum teſtimoniis perperam ab ipſis explicatis, & intellectis, & quædam petuntur ab ipſa ratione. Verùm quòd ad ſenſum attinet ſcripturarum, & Patrum hujuſmodi teſtimonia commodiſſimè ac convenienter intelliguntur juxta veram, ac orthodoxam eccleſiæ doctrinam, ſcilicet ſi quæ prædicata, vel attributa divina Chriſto attribuuntur de eodem, ſeu de perſona divina in Chriſto prædicentur, quatenus in ſe continet, ſibique identificat naturam divinam: talia ſunt teſtimonia ad Philip. 2. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris*, ut Daniel. 7. *Poteſtas ejus poteſtas æterna*, ſi ſermo ſit de poteſtate, quam Chriſtus habuit æternam, ac divinam. Joan. 17. *Clarifica me Pater claritate, quam habui apud te, priuſquam mundus fieret.* Secundò plura etiam Scripturarum, & ſanctorum Patrum teſtimonia ſunt, quorum ſenſus eſt, fuiſſe naturæ aſſumptæ, & quidem re ipſa communicatam perſonam divinam adeoque plenitudinem divinitatis; ſed id tantùm juxta doctrinam Catholicam ſuperiùs explicatam, ſcilicet ut humanitas non tranſmutetur in Deitatem, ſed ut perſeverans cum ſuis prædicatis intrinſecis ſubſiſtat per ſubſiſtentiam perſonæ divinæ, à qua perficitur, & ſubſtantialiter completur: non verò quod humanitas Chriſti ut temerè Ubiquiſtæ autumant, ſit ipſa divina perſona ratione unionis hypoſtaticæ modo arcaniſſimo, ac ineffabili: & in hoc ſenſu plura Scripturæ teſtimonia ab Ubiquetariorum depravatâ intelligentiâ vendicantur, cujuſmodi ſunt ad Coloſ. 2. *In ipſo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter* ſenſus eſt, ut in Chriſti humanitate coaleſcente ex anima & corpore ſit perſona divina ſibi identifi-

cans

cum totam plenitudinem divinitatis, quæ propterea dicitur ab Apoſtolo habitare in Chriſto corporaliter, ſeu in humanitate, quatenus hæc ſubſiſtit, & ſubſtantialiter complétur per ſubſiſtentiam Verbi divini Joan. 3. *Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus*, ſcilicet omnia prædicata, & attributa divina communicavit Filio. Ad Philip. 2. *Donavit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen* ſeu Filio aſſumenti naturam humanam Actor. 2. *Et ſciat ergo omnis domus Iſrael, quia, & Dominum eum, & Chriſtum fecit Deus hunc Jeſum, quem crucifixiſtis*, id eſt ſecundùm naturam humanam. Matth. 28. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* Et ad Hebr. 1. *Sedet ad dexteram majeſtatis in excelſis.* Si enim cum D. Damaſceno lib. 1. cap. 2. per *poteſtatem* & *dexteram* intelligimus gloriam, & majeſtatem divinitatis hæc duo poſtrema teſtimonia conveniunt perſonæ divinæ Chriſti ſecundùm naturam divinam, & D. Auguſtinus lib. de fide, & ſymbolo cap. 7. per *poteſtatem* intelligit Chriſti regalem poteſtatem, & indiciariam, ſummamque beatitudinem ſecundùm Deum. Licèt Scriptura ſacra ſignificet, datam eſſe Chriſto majeſtatem, ac divinitatem; inde non ſequitur ut cenſent Ubiquetarii, humanitatem Chriſti ex vi unionis hypoſtaticæ evaſiſſe divinam majeſtatem, ac deitatem. Sed quòd per deitatem ſubſiſtat ſibi aſſumpta: & quando Scripturæ aſſerunt, vel poſt paſſionem, & mortem, vel etiam poſt mortem datam fuiſſe Chriſti Trinitatem debent tunc Scripturæ ita intelligi; non quia tunc primum acceperit divinitatem ſecundum humanitatem, ſed quia tunc ejus divinitas fuit hominibus manifeſtata, vel ſaltem manifeſtari hominibus clarius cœpit, quod in inſtanti incarnationis accepit. & in hoc ſenſu intelligendi ſunt ſancti Patres cum dicunt, *Chriſtum participem* eſſe factum divinitatis. Rurſus quia perſona verbi divini per unionem hypoſtaticam facta eſt perſona naturæ humanæ Chriſti, quandoque ſancti Patres prædicata, & & attributa divina tribuunt naturæ aſſumptæ non quia ſint proprietates naturæ humanæ, ſed quia conveniunt perſonæ ratione deitatis, & per quam natura humana ſubſiſtit; in hoc ſenſu dixit Damaſcenus: *Divinæ Chriſti voluntas æterna erat, & omnipotens; humana vero ejus voluntas à tempore cœpit*: Diſtinguit duas in Chriſto voluntates divinam unam, & hanc æternam, ac omnipotentem eſſe dicit; alteram humanam, quam factam eſſe in tempore aſſerit: Ut tamen verè, & ſecundùm naturam Dei verbi voluntas facta eſt, omnipotens eſt; adeò ut voluntas humana in Chriſto attribuatur naturæ verbi, dicaturque omnipotens; in quo ſenſu intelligitur etiam illud Concilii Epheſini can. 12. *Si quis non confitetur carnem Domini vivificatricem eſſe. Quia facta eſt propria verbi cuncta vivificare valentis, anathema ſit.* Hæc virtus vivificandi poteſt intelligi eſſe propria humanitatis Chriſti, quatenus per illam ut unitam Verbo divino, & pro vobis paſſam vivificati, ſeu redempti fuimus; Chriſtus enim per ſuam humanitatem nos vivificavit ſua morte, & redemit pretio ſui ſanguinis: & ſenſus eſt; ideo Chriſtus per unionem accepit in humanitate virtutem vivificandi nos, quia per unionem humanitas Chriſti facta eſt humanitas Dei & hominis, quatenus Chriſtus eſt verus Deus, & verus homo, qui propterea per humanitatem ſuam potuit cumulatiſſimè pro nobis ſatisfacere, nosque redimere. His præmiſſis.

Objiciunt primò Ubiquetarii, quia à ſanctis Patribus opera propria deitatis tribuuntur Chriſti humaniti: ergo quia humanitas in Chriſto vi & efficacia unionis hypoſtaticæ deificatur, ſeu quid unum cum ipſa deitate fit adeò ut vera ſit hæc propoſitio, Chriſtus eſt Deus omnipotens, immenſus ſecundùm humanitatem; conſequenter Chriſtus ut homo eſt ubique. Antecedens probant: quia D. Leo Papa in Epiſtola 10. ad Flavianum ſcribit: *Operatur utraque forma cum alterius communione, verbo ſcilicet operante quod proprium eſt; & carne exequente, quod carnis eſt*, ſcilicet humanitas & divinitas in Chriſto ambæ operantur ſimul ut formæ communicantes ſibi virtutem adeò ut humanitas operetur virtute divina, ſicque per modum arcaniſſimum ac ineffabilem unionis hypoſtaticæ deificata, ſeu ipſa deitas formalis, quæ utpote immenſa eſt ubique. S. Athanaſius dialog. 5. contra Apollinariſtas; hoc idem videtur ſentire inquiens: *Deus unitus homini edit miracula & operatur, non ſeorſim, aut ſeparatim a natura aſſumpta: ſed per eam placuit illi ſuam potentiam exercere.* Sed diſtinguitur antecedens ſancti Patres tribuunt Chriſti humanitati propria divinitatis ut cauſæ principali, & formæ propriæ operanti, negatur antecedens ut cauſæ inſtrumentali, conceditur, & negatur conſequentia, quia inde non ſequitur Chriſti humanitatem ex vi unionis hypoſtaticæ fieri Deitatem, ac operari principaliter opera propria ipſius Deitatis, ſed tantùm eſſe inſtrumententum diſtinctum realiter entitativè ab ipſa deitate.

Quamvis omnia opera ſupernaturalia, & mirabilia, quæ unquam Chriſtus geſſit, & quæ etiam in ſuæ militantis Eccleſiæ regimine, & conſervatione operatur, eadem per humanitatem quoque ſuam tanquam per inſtrumentum operetur, non inde ſequitur Chriſti humanitatem operari ut cauſam principalem, & ut formam deitatis ipſa opera ſupernaturalia mirabilia, quæ Deus operatur, ſed tantùm ut ejus inſtrumentum ad id aſſumptum. Idque cauſæ, cur ſancti Patres has operationes mirabiles, & proprias Deitatis attribuunt etiam Chriſti humanitati non tanquam formæ, quæ ita communicet operationibus divinis, ut putant Ubiquetarii, ſed tantùm ut inſtrumento divinitatis. Non enim ſancti Patres ſemper ſervant regulas Dialecticæ in hac materia, ſed plerumque ſumunt nomen abſtractum pro concreto ſcilicet humanitatem pro homine, vel etiam è contra concretum pro abſtracto, ut cum dicunt Verbum divinum aſſumpſiſſe hominem in concreto cùm aſſumpſerit humanitatem in abſtracto, hinc quæ humanitati in abſtracto per ſe conveniunt, ipſi homini in concreto ſeu Chriſto adſcribunt, & hac regula obſervata facilè ſolvuntur omnia petita ab Ubiquetariis ex ſanctis Patribus.

Objiciunt ſecundò, quia ſi natura humana catenus tantùm diceretur unita Verbo divino, quatenus a Verbo ſuſtentatur, inde ſequeretur Verbum divinum non eſſe hominem, ſed tantùm ſuſtentare naturam hominis in actu ſecundo, quod omnino falſum eſt, quia cum Verbum divinum ſuſtentet de facto res omnes, quæ ſunt in mundo, inde ſequeretur res omnes in mundo eſſe hypoſtaticè unitas Verbo divino, eò quia ab ipſo ſuſtententur. Sed contra negatur, ſequela, quia Verbum divinum per unionem hyſtoſtaticam ita ſuſtentat Chriſti humanitatem, ut ſit etiam ejus complementum ſubſtantiale, ac terminus, quo natura humana in Chriſto ſubſiſtit, ſecus Verbum divinum non ita ſuſtentat res omnes in mundo,

ut

ut eandem ſubſtantialiter compleat per ſui exhibitionem, & unionem hypoſtaticam. Verbum igitur divinum per intimam ſuam perfectionem perſonalem, & efficaciam unionis hypoſtaticè naturam aſſumptam ſuſtentat terminando illam, & ſubſtantialiter complendo, adeo ut non per aliquid diverſum à Verbo, quod illi per operationem aliquam, ſeu actum ſecundum communicetur, ſed per ipſiſſimum Verbum conſtituatur in eſſe hypoſtatico ac fiat, ex Verbo divino, & Chriſti natura humana veluti compoſitum coaleſcens intrinſecè ex natura humana, & Verbo divino, neque alia ſit in Chriſto perſona, quam divina, ſeu Verbi. Cæterum Verbum divinum ſuſtentat res alias eas efficiendo, & conſervando, non autem terminando intrinſecè, & complendo hypoſtaticè. Eſt enim unio hypoſtatica modus ſubſtantialis eſſentialiter reſpectivus, quo humanitas divina efficitur ſocia Verbi divini, à quo dependet, ut à termino ſubſtantiali, & eſt cum Verbo unita, ac eadem perſona. Hanc unionem humanitatis cum Verbo expreſsè ſignificant Concilia, & Patres. Concilium enim Conſtantinopolitanum V. *Act.* 4. *Canon.* 4. & 8. Chalcedonenſe *Act.* 1. Lateranenſe ſub Martino I. *Conſt.* 5. *can.* 6. aſſerunt unionem, qua humanitas unitur Verbo, eſſe ſubſtantialem; & colligitur etiam ex definitione Alexandri III. in cap. cum Chriſtus de Hæreticis, ubi Pontifex anathemate percutit aſſerentes: *Chriſtum ut hominem non eſſe aliquid ſubſtantiale juxta Ariſtotelicum loquendi modum.* Ratio itidem id evincit, quia generatim modus ille eſt verè ſubſtantialis, qui conſtituit aliquod totum ſubſtantiale, & unio hypoſtatica, qua in Chriſto humanitas unitur Verbo divino conſtituit intrinſecè naturam humanam Chriſti in ratione ſubſiſtentis, & id efficit ut humanitas hæc ſit verus homo in concreto ac dicat rationem perſonæ divinæ aſſumentis & naturæ humanæ aſſumptæ, ex quo ſequitur modum unionis hypoſtaticæ eſſe ſubſtantialem cùm ſit ratio, qua conſtituatur quid unum ſubſtantiale. Præterea quia Chriſtus verè & propriè eſt homo, perinde ac alius homo ratione humanitatis licèt differat quoad perſonam: Homo autem non eſt prædicatum accidentale, quia id ſignificat, quod habet humanitatem tanquam ejus ſuppoſitum: & quia Verbum Divinum hoc modo non unitur cum rebus omnibus in mundo, nec illas complet terminando hypoſtaticè, ſequitur evidenter, quòd quamvis Verbum divinum res omnes in mundo ſuſtentet, non tamen iiſdem unitur hypoſtaticè, ſed tantùm quod eas efficiat, & conſervet.

Objiciunt tertiò, ſi ſenſus hujus propoſitionis: hic homo Chriſtus eſt Deus, eſt omnipotens, eſt immenſus &c. eſſet tantùm materialis, & ita intelligendus ut ſola divina perſona ſit Deus omnipotens &c. eſſet propoſitio, in qua prædicatum idem eſſet, ac ſubjectum, quia cùm Verbum ſit Deus, ſenſus eſſet Deus eſt Deus, omnipotens, quæ propoſitio eſt identica, & nihil ſingularis aſſereret in hoc myſterio. Ergo cum dicitur homo Chriſtus eſt DEUS, non debet intelligi quòd Verbum divinum ſit Deus, ſed quòd homo Chriſtus ſit Deus, adeo ut vi, & efficacia unionis hypoſtaticæ modo arcaniſſimo, & ineffabili humanitas Chriſti fiat ipſa Deitas. Sed contra, quia per præfatam propoſitionem non amplius ſignificatur, quàm ſi nudè, & ſimpliciter diceretur, verbum divinum eſt Deus, omnipotens, immenſus, tunc enim ſignificatur, quod ille, qui eſt Deus, ſit etiam homo, hoc eſt ſit perſona duarum naturarum divinæ, & humanæ: cùm enim verbum divinum ſit ſecunda perſona Trinitatis, qua Deitas ſubſiſtit, & natura divina completur, & ſit etiam complementum ſubſtantiale naturæ humanæ aſſumptæ, quæ per hanc perſonam ſubſiſtit, ſequitur duas naturas divinam, & humanam ſubſiſtere in uno, ac eodem ſuppoſito. Quamobrem cùm dicimus hominem Chriſtum eſſe Deum intelligendo nomine Dei omnipotentis ipſam perſonam Chriſti non eſt eadem propoſitio, ac illa Deus eſt Deus; ſicut cùm dicimus album eſſe dulce, quid aliud amplius dicimus, quàm ſi ſimpliciter diceremus dulce eſt dulce. In Chriſto quia perſona divina ſibi identificat Deitatem, & naturam divinam; & ſimul eſt complementum ſubſtantiale, quo natura humana ſubſiſtit, quatenus eam terminando hypoſtaticè complet, ideo prædicata, & attributa naturæ divinæ, quæ de Chriſto prædicantur dicuntur de ipſo ratione perſonæ, quo pacto dicimus Chriſtum eſſe Deum omnipotentem, omniſcium, immenſum ratione perſonæ, & è contra cum prædicata propria humanitatis tribuuntur Deo nonniſi ratione naturæ humanæ conveniunt perſonæ divinæ, ſeu verbo hypoſtaticè unito naturæ humanæ, ut cùm dicitur Deus eſt mortuus, eſt paſſus, crucifixus, hæ propoſitiones non ſunt veræ, niſi ratione humanitatis in Chriſto, & tantùm per communicationem idiomatum, per quam attributa naturæ humanæ dicuntur de perſona divina.

Objiciunt quartò communicatio idiomatum per quam attributa divina prædicantur de homine Chriſto non eſt verbalis, ſed realis, atqui ſi in ſimilibus enuntiationibus excludimus humanitatem à ſubjecto, communicatio non eſt niſi verbalis, ergo ſubjectum non eſt excludendum. Sed contra negatur minor, quia communicatio, & prædicatio tunc eſt realis, cùm non ſolum vocem prædicati ad vocem ſubjecti enunciando referimus, verum etiam, quia rem per prædicatum ſignificatam attribuimus illi rei, pro qua ponitur vox ſubjecti, quo pacto realem communicationem, & prædicationem aſſerimus, eo ipſo, quòd attributa divina affirmamus de ipſo ſuppoſito naturæ humanæ, pro quo in iiſdem propoſitionibus ponitur vox illa ſubjecti ſcilicet Chriſtus, ut cùm dicimus Chriſtus eſt Deus, ſcilicet ratione perſonæ, & ponitur vox illa Chriſtus, ſeu ſubjectum ad ſignificandam perſonam ipſam divinam, quæ eſt perſona Chriſti. Non enim communicatio idiomatum divinorum, & humanorum eſſe poteſt niſi in eo, quod in Chriſto eſt re ipſa commune utrique naturæ divinæ, & humanæ: hoc autem eſt ipſa perſona divina. Ex eo igitur, quòd perſona Chriſti complectatur duas naturas divinam, & humanam, & utriusque ſit una, ac eadem perſona, ſequitur hæc communicatio realis idiomatum: quæque conveniunt naturæ humanæ prædicantur de Deo, & quæ Deo competunt dicuntur de natura humana. Nomine enim idiomatum intelliguntur proprietates, & attributa omnia naturæ tum divinæ, tum humanæ, & per communicationem idiomatum ſignificatur prædicatio mutua, adeo ut idiomata prædicari perinde liceat attributa utriusque naturæ divinæ, & humanæ de ſe mutuo, & de Chriſto prædicari, ſitque propterea communicatio idiomatum perinde ac communicatio prædicatorum, adeo ut quæ prædicantur de divinitate etiam dicantur de humanitate, & econtra, & fundatur hæc communicatio idiomatum in unitate perſonali ratione cujus ſicut duæ naturæ divina, & humana communicant in eodem ſuppoſito, ita etiam communicant ſibi invicem propria prædicata. Dari hanc idiomatum communicationem in Chriſto docent omnes Catholici contra hæreticos negantes in Chri-

ſto

Per unionem ſubſtantialem, & unitatem perſonæ Chriſti, & colligitur ex conciliis præſertim Alexandrino. Epheſino, Lateranenſi ſuperiùs citatis, & ex epiſt. Sophronii, & ſexta Synodo ubi damnatur Neſtorius qui [illegible] dici humana de Deo, nec divina de homine. Ratio etiam hanc idiomatum communicationem ſuadet; ſiquidem omnis natura jam ſuis proprietatibus poteſt de omnibus individuis prædicari, quibus convenit quocunque nomine illa ſignificentur, & Chriſtus eſt individuum, cui conveniunt omnes proprietates utriuſque naturæ divinæ & humanæ, ergo natura divina, & humana ac earumdem proprietates poſſunt prædicari de Chriſto, quocunque nomine ſignificetur ſive vocetur Deus, ſive homo. Rurſus præcipuum fundamentum communicationis idiomatum eſt, quia nomen concretum ſignificat ſuppoſitum in recto, & ipſam formam in obliquo, ſed exinde ſequitur mutua prædicatio divinorum de humanis, & humanorum de divinis, quia ut prædicatio vera ſit, tantum requiritur, ut prædicatum, & ſubjectum ſignificent idem ſecundum id, quod importatur in recto, & in iis omnibus prædicationibus ubi humana, & divina de Chriſto, & de ſe invicem prædicantur ſubjectum, & prædicatum ſignificant ſuppoſitum in recto, quod eſt unicum, proinde illæ prædicationes ſunt veræ. Præterea quia idem ſuppoſitum, quod in Chriſto eſt habens naturam divinam eſt etiam habens naturam humanam, & ut habens naturam divinam eſt omnipotens, & omnia alia attributa, quæ ſequuntur veluti proprietates ad naturam divinam: & ut habens naturam humanam eſt mortale paſſibile, & omnia alia prædicata, & proprietates, quæ ſe habent conſecutive ad naturam humanam: ſed hæc nomina concreta, Deus omnipotens, omniſcius, immenſus ſignificant ſuppoſitum habens deitatem, omnipotentiam, omniſcentiam, & immenſitatem conſequenter propoſitiones ſemper ſunt veræ ratione ſuppoſiti terminantis utramque naturam divinam, & humanam. Quo fit, ut hæ propoſitiones Deus eſt homo: homo eſt Deus ſi intelligantur de hoc homine Chriſto, ſint veræ & propriæ, ut docet D. Thomas 3 *part. queſt.* 16. *art.* 1. ſiquidem ea propoſitio eſt propria, quæ fundatur in identitate prædicati cum ſubjecto, atqui cùm dicitur DEUS eſt homo habetur identitas ratione ſuppoſiti, ſiquidem ſuppoſitum divinum vices gerit in Chriſto ſuppoſiti creati, & eſt unum tantùm ſuppoſitum complectens utramque naturam divinam, & humanam. Si dicas Petrum non conſtitui in eſſe Petri per aliam naturam, quàm hominis ſed Deus conſtituitur in eſſe Dei per aliam naturam quàm hominis, ergo magis propriè dicitur Petrus eſt homo, quàm DEUS eſt homo. Sed contra quia exinde tantùm ſequitur eſſe diverſas prædicationes quatenus homo prædicatur de Petro, ut quid ſuperius de inferiori: de Deo autem prædicatur homo ut natura communicans in eadem ſubſiſtentia quatenus natura humana communicat in eadem ſubſiſtentia increata verbi cum natura divina. Si dicas plures eſſe prædicationes mutuas falſas, conſequenter non dari hanc communicationem idiomatum, adeo ut quæ conveniunt uni naturæ non poſſint prædicari de altera, antecedens ex eo liquet. Primò quia propriè Deus non dicitur humanatus, nec humanus, ut deſumitur ex Concil. Francof. *epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ.* Secundò quia Chriſtus non poteſt dici Dominicus, ut docet D. Auguſt. *lib.* 1. *de Retract. cap.* 19. Athanaſ. *epiſt ad Epictet.* Tertiò neque poteſt Chriſtus dici homo Deificus ut docet Damaſc. *lib.* 3. *de fide cap.* 12. *contra Neſtor.* Sed contra negatur antecedens: & tametſi non omnes prædicationes veræ ſint, non tamen inde ſequitur plures alias non eſſe veras: eatenus hæc prædicatio: Deus eſt humanatus, ſeu humanus propriè non verificatur, quia ſignificaretur, quod humanitas non eſſet unita ſubſtantialiter verbo, ſed tantum accidentaliter perinde ac albedo parieti, & veſtis corpori cui extrinſecè tantùm & accidentaliter unitur. Rurſus neque Chriſtus dici poteſt homo dominicus, ut rectè notat Auguſtinus; quia Chriſtus non eſt aliquid Domini, ſed & ipſe Dominus. Neque dicitur Chriſtus eſt homo Deificus ut contra Neſtorium aſſeruit Damaſcenus quia per talem locutionem tolleretur vera unitas ſuppoſitalis: cæterum nil obſtat, quin Chriſtus dici poſſit homo divinus, quia per hanc prædicationem non excluditur, quod ſit Deus, quia etiam verbum dicitur divinum ad ſignificandum, quod conſtituitur per ipſam divinitatem, imò poteſt etiam dici de Chriſto, quòd ſit Deus Carnifex, ut docet S. Athanaſ. *ſerm. de ſacratis. Deipara:* quatenus verbum divinum ſuſtentat in ſe naturam humanam, quod perinde eſt, ac carnem, ſeu humanitatem deferre: non tamen è converſo dici de Chriſto poteſt, quod ſit homo Deifer, quia humanitas non ſuſtentat divinitatem, ſed ab iſta illa ſuſtentur. Hinc communicatio idiomatum non poteſt fieri ſecundùm abſtracta qua de cauſa in Concil. Chalced. *in confeſſ. fides*, anathemate percutiuntur aſſerentes Deitatem eſſe paſſam, quia naturæ permanſerunt in Chriſto permixtæ: id autem verum non eſſet, ſi abſtracta de ſe poſſent invicem prædicari. Quinimò nec communicatio idiomatum fieri poteſt inter abſtracta ex una parte, & concreta ex alia quia abſtractum ſemper eſt extra concretionem ſuppoſiti, adeo ut quando ab aliquibus partibus deitas in abſtracto dicitur incarnata ſenſus tantùm ſit, quod deitas ſit unita humanitati, & hujuſmodi propoſitiones conſtituunt virtualiter ſenſum obliquum. Per hoc enim abſtractum differt à concreto, quia illud ſignificat ſolam formam per ſe, ut humanitas deitas, quæ ſunt nomina abſtracta ſignificant ſolam naturam humanam, & divinam: concretum verò præter hanc formam ſignificat etiam ſuppoſitum ut habens talem fomam, adeo ut concretum dicatur, quia concreſcat ex forma, & ex habente formam: quod ſi habens formam ſit ſuppoſitum naturæ dicitur concretum ſubſtantivum, & abſolutum, ut homo, quia eſt habens formam tanquam propriam naturam, non tanquam adjacentem: ſin autem ſit ſubjectum formæ dicitur concretum adjectivum, quia eſt habens formam ut adjacentem illi, à quo habetur, hinc patet diſcrimen inter utrumque concretum ſubſtantivum, & adjectivum, quia ſubſtantivum proprium eſt ſuppoſitum naturæ propriæ; adjectivum verò eſt ſubjectum formæ, quia eſt habens illam, ut adjacentem ſibi. Hinc concreta ſubſtantiva quæ ſignificant naturam divinam, vel humanam, ac earundem proprietates verè poſſunt prædicari de omnibus concretis, quæ ponuntur pro perſona Chriſti ſive Chriſtus ſignificetur nomine Dei, ſive hominis, quia ut prædicatio vera ſit neceſſe eſt, quòd prædicatum & ſubjectum propoſitionis habeant veram unitatem, & identitatem; ſed concreta ſubſtantiva ſignificantia naturas divinam, & humanam habent veram unitatem, ac identitatem ratione ſuppoſiti, quod in Chriſto eſt unicum tantùm; hoc enim nomen concretum homo ſignificat ſuppoſitum habens humanitatem: & hoc concretum Deus ſignificat ſuppoſitum habens Deitatem; atqui in Chriſto illud idem ſuppoſitum, quod habet humanitatem, habet etiam Deitatem, ſiquidem in Chriſto non datur niſi unicum ſuppoſitum complectens utramque naturam divinam, & humanam proinde concreta ſubſtantiva quæ ſignificant na-

turam divinam, & humanam, vel illarum proprietates poſſunt verè prædicari, de omnibus concretis poſitis pro perſona Chriſti. Hinc hæ propoſitiones *Deus factus eſt homo: Deus factus eſt hic homo* ſunt veræ, quapropter Joan. 1. dicitur: *Et verbum caro factum eſt*, quia generatim quod incipit eſſe aliquid, quod priùs non erat, dicitur fieri tale, & quia DEUS tunc incepit homo eſſe, cùm primùm humanitatem aſſumpſit, rectè propoſitio illa *Deus factus eſt homo, factus eſt hic homo*, eſt vera: quia ante aſſumptionem humanitatis non fuit verum, quòd Verbum fuerit homo, ergo cùm primùm aſſumpſit humanitatem incepit homo fieri, hæc propoſitio eſt vera: hæc verò alia propoſitio *Chriſtus eſt creatura* ſecundùm diverſos ſenſus poteſt vera eſſe, & falſa, etenim ſi per nomen creaturæ & entis creati ſignificetur id, quod ſecundùm ſe totum producitur ex puro nihilo ut in rigore ſumitur ens creatum, in hoc ſenſu Chriſtus non eſt creatura, ratio eſt, quia Chriſtus includit etiam ſuppoſitum divinum, & ſubſiſtentiam verbi quæ eſt ſubſiſtentia increata. Sin verò per ens creatum id ſignificetur, quod aliquo modo eſt factum in hoc ſenſu Chriſtus dici poteſt creatura, quamvis ob malum ſenſum, in quo poteſt facile propoſitio accipi non ſit abſolutè uſurpanda. Ratio eſt quia prædicatum hoc, quod eſt creatura eſt proprium naturæ humanæ, & cum conveniant ſimpliciter Chriſto prædicata utriusque naturæ, convenit etiam hoc prædicatum, quod eſt creatura: unde nomine Chriſti verè ſignificatur aliquid creatum, & Chriſtus in rigore, dici poteſt creatura, dummodo non ſignificetur nomine verbi, nec perſonæ nec Filii Dei. Firmatur, quia quod de novo exiſtit in rerum natura per veram actionē eſt ens creatum, & quia Chriſtus ſecundùm naturam humanam exiſtit de novo in rerum natura per veram actionem dici poteſt ens creatum. Hæc autē alia propoſitio *Homo factus eſt Deus*, eſt falſa, quia hoc nomen concretum homo ſignificat ſuppoſitum, & per incarnationem nullum ſuppoſitum factum eſt Deus, ſiquidem per incarnationem non habetur aliud ſuppoſitum, quàm divinum, ergo per incarnationem homo non poteſt dici factus Deus. Quòd ſi hæc propoſitio *Deus factus eſt homo* per converſionem ſimplicem terminorum mutatur hoc pacto *Homo factus eſt Deus*, ergo ſi una eſt vera, etiam alia erit neceſſariò vera. Sed contra quia hæ propoſitiones *Deus factus eſt homo*; & *homo factus eſt Deus* non convertuntur ſimpliciter, ſiquidem converſio ſimplex exigit, ut non mutetur ſuppoſitio, & in præſenti mutatur; unde ut legitimè eſſet converſio deberet potiùs dici is, qui factus eſt homo, factus eſt Deus. Hæc etiam alia propoſitio: *Chriſtus in quantùm homo eſt Deus*, eſt falſa, ratio eſt, quia reduplicatio determinat naturam ſupra quam cadit; & natura humana non eſt Deus: quòd ſi determinaret ſuppoſitum, propoſitio eſſet vera, & ſenſus eſſet, quòd hoc ſubſiſtens in natura humana eſſet Deus.

Demum objiciunt: quia natura humana aſſumpta ita unitur in Chriſto cum verbo aſſumente; ſicut in homine uniuntur anima, & corpus: ſed anima in homine per hanc unionem omnem ſuam energiam, ac vim communicat corpori, ut nihil operetur niſi in corpore, & per corpus; & viciſſim corpus omnia operetur per animam quæcunque in eo, & per illud operatur anima: ergo eodem modo natura divina per hanc unionem hypoſtaticam verbi cum humanitate ita communicat totam ſuam energiam naturæ aſſumptæ, ut omnia, quæ agit, faciat per naturam aſſumptam. Major deſumitur ex ſymbolo S. Athanaſii ubi habetur: *Sicut anima rationalis, & corpus unus eſt homo: ita Deus, & homo unus eſt Chriſtus.* Minorem nituntur evincere, quia anima in corpore non intelligit niſi per corpus & phantaſmata, quia juxta vulgatum illud Philoſophi axioma: *neceſſe eſt intelligentem phantaſmata ſpeculari*, & de ipſa intellectione 1. Reg. 3. *Dedi tibi cor ſapiens, & intelligens* intelligere, ac ſapere proprium animæ, & intellectus tribuitur cordi, quod eſt pars corporis. Sed contra quia ſimilitudo allata, & deſumpta ex ſymbolo D. Athanaſii eſt tantum ſecundum aliquam partem non ſecundum totum: eſt enim ſimilitudo tantum in eo, quia ſicut ex anima, & corpore ſimul unitis fit homo conſtans ex utraque parte: ita ex natura divina, & humana exiſtit una ſubſtantia quæ eſt una Chriſti perſona, quatenus perſona in Chriſto eſt una tantum, quæ complet, ac terminat ſubſtantialiter naturam humanam; & ſibi identificat naturam divinam. Secundò quia ſicut non obſtante illa unione corporis & animæ; adhuc anima manet ſpiritualis, & cum omnibus ſuis prædicatis conſtitutivis, ac proprietatibus diſtinctis à corpore; & corpus pariter perſeverat cum ſuis propriis prædicatis, quibus diſtinguitur ab anima: perinde non obſtante unione hypoſtatica in Chriſto naturæ divinæ cum humana, ſeu Verbo divino cum humanitate; adhuc natura humana manet cum ſuis prædicatis propriis, quibus diſtinguitur à Verbo, ſeu perſona divina; & hæc pariter differt à natura humana, quam in ratione ſubſiſtendi terminat, ac ſubſtantialiter complet, quatenus natura humana carens propria perſonalitate, & ſubſiſtentia ſubſiſtit per ſubſiſtentiam Verbi divini. Quamobrem hæc ſimilitudo deſumpta ex ſymbolo S. Athanaſii tantùm abeſt quod ſuffragetur ſententiæ Ubiquetariorum, ut eorum opinionem evertat: ſicut enim in homine ex anima & corpore ſimul unitis non fit quid unum quod ſit ſpiritus, ac ſola anima, ſed manent corpus & anima cum ſuis differentiis, ſuntque duæ partes diſtinctæ una ſpiritualis, & alia corporea; ita in Chriſto ex perſona divina, & natura humana non fit quid unum, quod ſit ipſa deitas, ſed manet natura humana cum ſuis propriis prædicatis diſtinctis ab attributis naturæ divinæ; adeout licet Perſona Chriſti, ſeu verbum divinum unitum humanitati ſit æternum omnipotens immenſum, & ubique; non tamen ipſa humanitas fuit in Chriſto æterna omnipotens immenſa, & ubique. Hinc ſicut per illam animæ, & corporis unionem non fit ut arcaniſſimo, & ineffabili modo corpus ſit anima: ita neque fit in Chriſto ut humanitas ſit æterna, omnipotens, immenſa, Deitas; & Chriſtus ſecundùm humanitatem ſit Deus. Præterea per illam ſimilitudinem in ſymbolo Sancti Athanaſii corpus non fit æqualis perfectionis cum anima; neque ſuſcipit ſecundùm ſe prædicationes proprias animæ, ut ſcilicet corpus ſecundùm ſe intelligat, velit, recordetur, cogitet, vel ſit ſubſtantia ſpiritualis: ita neque in Chriſto humanitas per unionem hypoſtaticam fit ſecundùm ſe æqualis majeſtatis cum divina natura, neque recipit ſecundùm ſe prædicationes proprias naturæ divinæ; adeout Chriſtus ſecundùm humanitatem non ſit nec dicatur æternus, infinitus, omnipotens, immenſus ubique: unde liquet, ſimilitudinem erutam ex ſymbolo S. Athanaſii evertere potius, quàm evincere ſententiam Ubiquetariorum. Præterea minor eſt etiam falſa, quia anima per unionem cum corpore non communicat huic illam vim, & energiam, ut intelligat, velit, hi enim actus proprii ſunt animæ à qua eliciuntur, & non corporis; adeout conveniant homini ſecundùm animam, non ſecundùm corpus. Neque anima cum intelligit, & vult, ita dependet à phantaſia, ut intellectio

intellectio

tellectio, & volitio ſint actus phantaſiæ, ac corporis: modus enim, quo anima ut intelligat dicitur dependere à phantaſmatibus eſt tantum objectivus quatenus nequit ab anima ulla rei intellectio elici, cujus rei non fuerit etiam aliquo modo actus phantaſiæ, à quo res, quæ intelligitur, repræſentatur intellectui, qui modus dependentiæ dicitur objectivus; qui modus oritur ex ſubordinatione potentiarum in homine: quo pacto habetur culpatum axioma: *Nihil eſt in intellectu, quod prius non fuerit in ſenſu.* Neque allatæ ſcripturæ ullum faceſſunt negotium, quia in ipſis cor ſumitur metaphoricè, non enim ſignificat partem corporis, ſed ipſam animam; ut cum DEUS Ezechiel, 36. ait: *Auferam à nobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum* non intelligitur de corde quod eſt pars corporis, ſed de animi diſpoſitione mutabili. Quòd ſi dicas, locutionem metaphoricam eſſe impropriam; reſpondetur id parum referre; quia in ſcripturis Spiritus Sanctus pleriſque in locis ad faciliorem noſtrum captum utitur locutione metaphorica; quo pacto dicitur verbum cordis quod eſt in animo.

CAPUT IV.

Confutatur ipſa per ſe Ubiquitas.

EVertimus hactenus fundamenta Ubiquetariorum, ſupereſt nunc impetenda, ac refellenda ipſa Ubiquitas, quæ ſicut inani ac prorſus vano innititur fundamento ita facilè & ipſa corruet; cujus Propugnatores ut eam firmiùs ſtabiliant tripliciter conſiderant Chriſti corpus. Primò phyſicè, ſeu ſecundùm conditionem, & trinam dimenſionem quam habet ex natura ſua, & ſub hac conſideratione propriæ conditionis negant eſſe ubique, quia trina ejus dimenſio phyſica finita eſt ac limitata. Secundò quatenus eſt gloriæ dotibus præditum; & neque ſub hac conſideratione aſſerunt eſſe ubique præſens, quia gloriæ dotes nullam includunt immenſitatem, neque poſſunt illam Chriſti corpori communicare. Tertiò conſiderant Chriſti corpus, quatenus hypoſtaticè unitum perſonæ divinæ, ſeu Verbo Filio æterni Patris & ſic quædam ipſi communicatur à divina perſona majeſtas, quâ vi, & efficacia unionis hypoſtaticæ fit quid unum modo arcaniſſimo, ac ineffabili cum ipſa Deitate, ac omnibus divinis attributis, ſitque propterea Chriſtus ſecundùm humanitatem DEUS æternus omnipotens immenſus, conſequenter ubique locorum præſens, adeout potuerit ab initio ſuæ incarnationis eſſe ubique; ſed quia maluit pro nobis pati, ac mori, ut ſua morte nos vivificaret; ac ſui ſanguinis fuſione noſtras abſtergeret noxarum maculas, ideo quandiu vixit in hac mortali vita compeſcuit, ac coërcuit in ſe divina attributa ne ſuam proderent virtutem, ac vim; ne illius corpus eſſet impaſſibile, & ubique, ſed paſſioni obnoxium & in uno tantùm limitato, ac deſignato loco; quia verò poſt mortem, & reſurrectionem non amplius divina attributa in ſe tranſfuſa compeſcuit; & uſurpavit ut operarentur in ſuo corpore, & quia ex divinis attributis unum eſt omnipræſentia, ſeu ubiquitas, ideo tunc cœpit eſſe ubique; quamvis etiam ante reſurrectionem, & mortem potuiſſet eſſe ubique, ſi voluiſſet divinis uti attributis, & ubiquitate ſeu omnipræſentia. Quia verò in præcedenti capite impugnavimus hanc commentitiam æqualitatis majeſtatem, quâ humanitas Chriſti ex vi unionis hypoſtaticæ fit quid unum cum Deitate modo arcaniſſimo, ac ineffabili; nunc ipſam ubiquitatem impugnamus. Loquimur de ubiquitate circumſcriptiva corporis, & quidem de ubiquitate naturali, quæque fit juxta exigentiam naturalem in pluribus locis circumſcriptivè. Quia de potentia DEI abſoluta putârim non repugnare idem corpus poſſe circumſcriptivè eſſe in pluribus locis. Quod ſi dicas implicare idem corpus eſſe ſimul diviſum à ſe, & indiviſum à ſe; etenim quod eſt unum eſt indiviſum in ſe: ſed ſi idem corpus poneretur circumſcriptivè in pluribus locis, eſſet indiviſum in ſe; & rurſus eſſet etiam diviſum à ſe; quia correſponderet immediatè diverſis inter ſe diſſitis: quod enim eſt in ſe unum, ac indiviſum non poteſt concipi, quomodo ſine ulla ſui diviſione poſſit correſpondere pluribus locis inter ſe diſtantibus, ac illis diſtinctis, ac ſeparatis coëxiſtere, quin corpus ipſum ſeparetur.

Sed contra Reſpondetur primò per inſtantiam. de Fide eſt corpus Chriſti Domini eſſe unum, ac indiviſum in ſe, & nihilominus abſque ſui diviſione coëxiſtit pluribus locis inter ſe diſſitis ubi ſanctiſſima Euchariſtia, vel conficitur, vel aſſervatur; ergo de potentia DEI abſoluta poterit etiam idem corpus in pluribus locis circumſcriptive eſſe quin ſeparetur à ſe ipſo. Neque urget ſi dicas in Euchariſtia Chriſti corpus eſſe in pluribus locis diſſitis definitivè, & ſacramentaliter, non circumſcriptivè: quia ſufficit ſi una, ac eadem ſubſtantia quanta corporis ſit in pluribus locis diſtantibus ſervata propria unitate, ac indiviſione. Contra ſecundò, & reſpondetur directè diſtinguendo minorem: Unum ac idem corpus poſitum in pluribus locis diſſitis, ac ſeparatis eſſet indiviſum in ſe, & diviſum à ſe ſecundum diverſas rationes conceditur, ſecundùm eandem negatur: eſſet enim indiviſum ſecundùm entitatem propriam; diviſum verò localiter. Ratio à priori eſt quia corpus quantum habet propriam unitatem, ac indiviſionem ab entitate ſibi intrinſeca, non verò ab unitate loci, quæ eſt conſequens & extrinſeca. Ex eo igitur, quòd per pluralitatem, vel diviſionem locorum tollatur unitas, ac indiviſio loci; non inde ſequitur tolli unitatem, ac indiviſionem corporis quanti: ſicuti è converſo ex eo quòd duo corpora quanta habent diviſionem inter ſe à propria entitate ſibi intrinſeca, non ſequitur quòd ab ipſis tollatur diſtinctio, ſeu diviſio: & fiant quid unum individuum, non verò ſint amplius duo individua, per hoc quod ſupernaturaliter ſimul penetrentur in uno, eodemque loco: cujus ratio non alia aſſignatur, niſi quia unitas loci non opponitur pluralitati corporum, ſed tantum locorum. Firmatur, quia prius eſt corpus eſſe, ſeu exiſtere ſubſtantialiter, quàm eſſe in loco, quia eſſe in loco, eſt quid accidentarium corpori, quod non deſtruit eſſentiam, nec exiſtentiam corporis, quinimo illam neceſſariò ſup-

ſupponit. Sicut igitur pluralitas accidentium non officit unitati ſubſtantiæ, ac ſubjecti; ita nec pluralitas ubicationum debet officere unitati rei ubicatæ: ex quibus claret, corpus unum poſitum virtute divina in pluribus locis non eſſe diviſum à ſe ipſo ſubſtantialiter, & entitativè, ſed tantùm localiter ſecundùm diverſas præſentias.

Secundò poteſt opponi, quia quod eſt totaliter determinatum implicat poſſe ulterius determinari, quia eſſet & non eſſet realiter determinatum: ſed corpus ab uno loco determinatur totaliter localiter: ergo repugnat etiam de potentia Dei abſoluta poſſe ulterius determinari ab alio loco. Major & conſequentia tenent. Minor oſtenditur, quia locus eſt terminus rei locatæ, quæ tota quanta eſt intra ipſum. Firmari etiam ex eo poteſt, quia ſicut unus ac idem effectus nequit totaliter dependere à duabus cauſis totalibus: ita neque poterit idem corpus ſimul eſſe, ac coexiſtere pluribus locis; quia adæquatè circumſcriberetur ab uno loco, in quo totum corpus contineretur; & adæquatè non circumſcriberetur, quia adhuc eſſet extra illum. Sed contra negatur minor in eo ſenſu, quo procedit quæſtio ſcilicet de potentia Dei abſoluta. Ratio eſt, quia corpus circumſcribi à loco non importat unum corpus ita uni loco eſſe addictum, ut aliquando de potentia Dei abſoluta eſſe non poſſit extra ipſum; ſi enim hoc de ſuo formali, & de ſua eſſentia diceret; utique evinceretur repugnantia exiſtendi in pluribus locis: ſed corpus circumſcribi à loco tantùm importat, corpus eſſe præſens loco commenſurativè; ſcilicet quòd totum corpus toti loco reſpondeat; & ſecundùm partem ſui parti loci, quâ commenſuratione caret Spiritus; qui eatenus eſt tantùm in loco definitivè, quia eſt totus in toto, & totus in qualibet parte loci. Hinc quod corpus exiſtat ſimul in pluribus locis circumſcriptivè nulla ſequitur contradictio: quia terminari corpus à loco ex vi præſentiæ, quam habet; eſt non ſe ulterius extendere; & quia hujuſmodi præſentia eſt corpori valde extrinſeca; adeo ut poſſit corpus eſſe ſine tali præſentia ad corpus extrinſecum, ut ſi crearetur in ſpatiis imaginariis; vel ſi Deus detineret in medio aëre lapidem, & annihilaret totum circumambientem aërem; ideo ſequitur has locales præſentias extrinſecas poſſe multiplicari, non multiplicata entitate rei locatæ; adeo ut una ac eadem entitas ſecundùm unam præſentiam correſpondeat uni loco, ſecundùm aliam alteri; ex quo nulla oritur contradictio. Poteſt itidem aliter intelligi locus circumſcriptivus eſſe adæquatus: primò ut ſufficiat ad continendum totum locatum, nec poſſit ulterius aliquid continere ſine penetratione: & in hoc ſenſu locus dicitur adæquatè terminare locatum, quia abſque penetratione non poteſt aliam entitatem continere. Secundò poteſt locus dici adæquatus, quatenus ſit talis, ut in illo ſolo poſſit poni corpus, cui dicitur adæquatus; & in hoc ſenſu eſt falſum, locum circumſcriptivum eſſe adæquatum locato. Neque allatæ confirmationes officiunt, unâ ac eadem reſponſione omnibus ſatisfit: quia ea ſe invicem excludunt, quæ formaliter, & æquivalenter ſunt contradictoria; unde cùm unum eorum eſt negatio, vel infert neceſſariò negationem alterius; tunc illa duo nequeunt ſimul cohærere, ut ſunt duæ cauſæ totales reſpectu ejuſdem effectus: vel duæ ſubſtantiæ reſpectu ejuſdem naturæ: ſed una præſentia nec formaliter, nec æquivalenter opponitur alteri contradictoriè, ut liquet in Corpore Chriſti Domini, quod ſecundùm propriam entitatem eſt præſens pluribus locis, & corpus ſic locatum, vel replicatum in pluribus locis novas tantùm acquirit præſentias in pluribus locis; ex hoc autem nulla ſequitur contradictio. Ad id quod addebatur non poſſe idem exiſtere ſimul diverſis temporibus. Reſpondetur, eſſe diſcrimen; quia motus temporis utpote ſucceſſivus ſe habet per modum fluxûs, ita ut cùm exiſtit unum inſtans temporis, aliud non exiſtat: ex quo defectu ſimultatis oritur impoſſibilitas coexiſtentiæ ſimultaneæ diverſis temporibus. Sed duo loca ſunt ſimul uno eodemque tempore, & poſſunt ſi aliunde non oriatur repugnantia ab eodem corpore replicato ſimul expleri.

Tertiò poſſet opponi, quia *ubi* per quod corpus eſt hic, nequit eſſe alibi, quàm hîc, quia eſt modus determinatus ad hunc locum: atqui corpus, quod eſt hîc ſi replicaretur alibi; idem *ubi* per quod corpus eſſet hîc; eſſet quoque alibi, quia cum tali corpore replicarentur omnia accidentia præſertim identificata, proinde replicaretur etiam hoc *ubi*, quod deberet fieri præſens alibi per aliud *ubi* ſuperadditum, quod eſt impoſſibile capiti, ac procederetur in infinitum: quo fit ut idem corpus non poſſit poni in pluribus locis. Firmari ex eo poteſt, quia ſi ſemel unum, ac idem corpus poſſet habere plura *ubi* poſſent hæc in infinitum replicari, & idem corpus poſſet circumſcriptivè ubicari in locis infinitis, cùm non ſit major ratio de uno, ac de alio. Sed contra reſpondetur per inſtantiam *ubi* per quod Corpus Chriſti eſt in cœlis non obſtat, quo minus idem Corpus poſſit replicari in omnibus locis, in quibus Euchariſtia conficitur: ergo neq; *ubi* per quod corpus collocatur hîc obſtare debet, quo minus poſſit idem corpus in aliis locis collocari. Secundò reſpondetur directè negando minorem: Falſum eſt enim, quòd replicato corpore debeat etiam *ubi* quo eſt hîc replicari cum corpore. Ratio à priori deſumitur ex eo, quia *ubi* quô corpus eſt in loco A. conſtituitur per præſentiam corporis in loco A. adeo ut connotet eſſentialiter locum A. cui ſit eſſentialiter addictum: nec poſſit eſſe ſuum formale habere niſi in loco, quem reſpicit eſſentialiter, ex quo fit quod *ubi* addictum loco A. non poſſit alibi replicari. Ad confirmationem reſpondetur nullam ſequi immenſitatem in corpore ubicato in locis infinitis; quia hæc deberet oriri ut proprietas à principiis intrinſecis rei immenſæ ut in Deo, cujus immenſitas eſt attributum, ſeu proprietas divinæ naturæ; quæ per unicum *ubi* infinitum, ac eſſentiale omnia, & ſingula explet locorum ſpatia. Sed corpus ex eo quod replicaretur, tantùm poneretur in pluribus locis per plura *ubi* finita, ac limitata, ex quo nulla ei contingeret immenſitas: neque hæc plura *ubi* convenirent corpori replicato ex intrinſecis ſuis principiis, quaſi corpus illa ex natura ſua exigeret: ſed tantùm illi congruerent ex voluntate extrinſeca DEI. Præterea immenſitas convenit DEO eſſentialiter, adeo ut nullus poſſit locus excogitari, in quo Deus neceſſariò non ſit per eſſentiam, potentiam, præſentiam: ſecus corpus replicatum non eſſet ubique eſſentialiter, ſed contingenter.

Quartò poſſet opponi, quia extenſio quantitatis in ordine ad locum fundatur in extenſione in ordine ad ſe. Sed extenſio quantitatis nequit eſſe bis extenſa in ordine ad ſe: ergo neque in ordine ad locum. Firmari etiam poteſt, quia nequit multiplicari effectus ſecundarius formalis alicujus formæ, quia multiplicetur primarius. Sed contra quia tametſi ponatur corpus quantum in duplici loco non propterea multiplicatur illius extenſio localis, ſed eadem

Digitized by Google

eadem ponitur in pluribus locis, eo pacto quo anima Chriſti animat corpus tum in cœlo, tum in qualibet hoſtia conſecrata in Euchariſtia; abſque eo quod dicatur multiplicari; Sed tantùm multiplicantur diverſa *ubi*. Ad confirmationem reſpondetur falſum eſſe non poſſe effectum ſecundarium multiplicari non multiplicato primario; quia cùm hi effectus diſtinguantur; & unus ſine alterius conſortio poſſit exiſtere: ita extenſio quantitatis in ordine ad locum eſt ejus effectus ſecundarius; & tamen Chriſti Domini Corpus ſub ſpeciebus Euchariſticis non habet extenſionem in ordine ad locum, licèt habeat effectum primarium quantitatis.

Quartò poſſet inferri impoſſibilitas corporis in pluribus locis ex pluribus abſurdis, quæ inde ſequerentur. Primò quia unum, ac idem corpus commenſuraretur cuilibet loco, & non commenſuraretur: ſiquidem commenſuraretur, quia ſecundùm partem ſui correſponderet parti loci, & ſecundùm ſe totum toti loco: rurſus non commenſuraretur, quia cùm eſſet in alio etiam loco excederet primum. Secundò quia creſceret, ac multiplicaretur effectus formalis ſive forma: etenim quantitas eſt forma, & ratio formalis exiſtendi in loco circumſcriptivè, quæ non multiplicaretur cùm poneretur idem corpus in pluribus locis, & tamen ejus effectus formalis multiplicaretur. Tertiò quia corpus minus eſſet majus majore: nam corpus palmare replicatum in quatuor locis eſſet magis extenſum, conſequenter, & majus corpore bipalmari; imò eſſet majus ſe ipſo, quia pluries replicatum poſſet poni juxta ſe. Verùm ad has ſequelas tenetur reſpondere quilibet Catholicorum. Poſitâ replicatione Sacramentali ejuſdem corporis Chriſti Domini in variis locis, in quibus conficitur Euchariſtia, & ſub ſpeciebus Euchariſticis ponitur definitivè Corpus Chriſti, poſſet æquè argui idemmet Corpus Chriſti definiri in uno loco, & non definiri in aliis; eò quia definitivè in alio quoque reperiatur. Rurſus effectus formalis exiſtendi in loco definitivè creſceret ſine ullo augmento rationis formalis, ſeu illius virtutis, per quam formaliter exiſtit corpus definitivè in loco. Præterea quòd corpus minus, ſeu minoris virtutis ad exiſtendum definitivè in loco, eſſet majus, ſeu majoris virtutis corpore majore, quia replicatum correſponderet pluribus locis, quibus non correſponderet corpus majus non replicatum, ſed reſpondetur directè ad primam ſequelam corpus replicatum circumſcriptivè in pluribus locis non excedere ullum ex his locis, quia in unoquoque eorum corpus habet eandem prorſus dimenſionem, cùm ſit idem numero, & exceſſus quantitativus non datur inter ea, quæ habent partes æquales. Quod ſi dicas corpus circumſcribi totaliter ab uno loco, conſequenter non poſſe ulterius circumſcribi ab alio loco, alioquin à primo non circumſcriberetur totaliter. Contra eſt, quia corpus circumſcribi totaliter à loco nihil aliud importat, quàm locum continere intra ſe totum locatum, quoad ſuas partes ſimpliciter, non verò quod ulterius non ſit in alio loco: cùm uterque locus contineret omnes, & ſingulas partes locati, uterque illud circumſcriberet totaliter: etenim etiam anima rationalis eſt tota in capite, & tota in corde, ac pede. Quod ſi corpus circumſcribi totaliter à loco intelligatur eſſe idem, ac locum continere totum locatum ſimpliciter præſcindendo ab eo, quod ulterius idem corpus poſſit eſſe in loco, verùm eſt, unum, ac idem corpus poſſe totaliter circumſcribi quoad entitatem ab utroque loco. Sin verò circumſcribi totaliter ab uno loco importet locum ita continere intra ſe totum locatum, ut hoc non poſſit in aliis locis poni; in hoc ſenſu falſum eſt, unum locum poſſe adæquatè circumſcribere locatum in ordine ad potentiam DEI abſolutam. Cæterum corpus, quod eſt in pluribus locis circumſcriptivè eſt æquale tum uni loco, tum pluribus: uni loco dicitur æquale, quia æqualem habet extenſionem quantitativam: eſt etiam æquale pluribus locis, quia eſt virtualiter multiplex. Non enim repugnat, aliquid uni loco adæquari, & non adæquari ſub diverſa ratione: corpus replicatum in pluribus locis eſt æquale uni quoad realem entitatem, non verò virtualiter, quia ulterius poni poteſt in aliis locis. Ad ſecundum, falſum eſt, quantitatem eſſe rationem formalem, quâ corpus eſt in loco; ſiquidem ratio formalis exiſtendi in loco eſt ſolum *ubi*; propterea perſeverante eadem numero quantitate poſſunt in ipſa multiplicari diverſæ præſentiæ, ſeu diverſa *ubi* intrinſeca. Ad tertium negatur corpus replicatum eſſe majus corpore majore ſe, aut æquale, aut majus ſe ipſo. Quia majoritas, minoritas, & æqualitas attenduntur penes diſtincta, & corpus replicatum non diſtinguitur à ſe ipſo, quia præter propriam entitatem non dicit aliud, quàm plura *ubi*. Firmatur à pari, quia etiam locus extrinſecus ſi in ipſo divinitus duo corpora penetrentur, eſt æqualis cuilibet ſeorſim capto, & utrique ſimul, & tamen idem locus non eſt major, nec minor ſeipſo. Poſſet etiam reſponderi corpus poſitum in pluribus locis quoad officium replendi locum æquivalere duobus corporibus, eo quia habeat in pluribus locis eandem extenſionem, & in in uno non occupat majus ſpatium quàm in alio.

Conſtat igitur, nullam poſſe implicantiam aſſignari, cur de potentia Dei abſoluta non poſſit idem corpus poni in pluribus locis; tametſi naturaliter non poſſit id contingere ob limitatas dimenſiones corporis humani quod non poteſt ultra ipſas ſe extendere. Eo autem ipſo quod idem corpus ſine repugnantia poteſt eſſe in pluribus locis, eadem ratione ſine repugnantia poteſt de potentia DEI abſoluta eſſe in omnibus locis. Et quamvis aliqui ex Sanctis Patribus ſenſerint, & docuerint, ubiquitatem, ſeu eſſe in omnibus locis eſſe proprietatem ſolius DEI, id tamen non obſtat, quia per ubiquitatem, ſeu omnipræſentiam Sancti Patres intellexerunt immenſitatem, provenientem intrinſecè à divina natura à qua ut proprietas metaphyſicè intelligitur fluere: hæc autem omnipræſentia, qua corpus eſſet ubique; eſſet extrinſeca, & proveniret ab extrinſeco ſeu voluntate Dei, & non eſſet proprietas ulla, quæ metaphyſicè oriretur à natura ejuſdem corporis; ex doctrina Sanctorum Patrum omnipræſentia eſt duplex una oriens ex intrinſecis prædicatis naturæ, & dicitur naturalis; alia proveniens ab extrinſeco à Dei voluntate operantis ſupra naturæ leges, & dicitur ſupernaturalis: omnipræſentiam naturalem docent Sancti Patres eſſe propriam ipſius Dei D. Ambroſius lib. de Spiritu Sancto cap. 7. Hieronymus, & Caſſiodorus in illud Pſal. 138. *Quò ibo à ſpiritu tuo*. Ex eo divinitatem Spiritus Sancti probant, quia ſit ubique, quia nulla creatura poteſt ubique eſſe ab intrinſeco ſui, ut omnipræſentia ſit ejus proprietas fluens metaphyſicè à prædicatis intrinſecis naturæ ipſius creaturæ.

Hæc ſententia ita explicata conſonat Sacris

Digitized by Google

Scripturis; ubi habetur, Chriſtum Dominum à die Aſcenſionis uſque ad mundi finem ſedere in cœlis ad dexteram Patris Pſal. 109. *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis*, & poſtea ſubditur: *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*; ut nobis innoteſceret ad dexteram DEI Chriſtum eſſe ſeſſurum, & nunquam inde diſceſſurum uſque ad finem mundi, ut exponit D. Auguſtinus relatus in cap. 1. hæreſi, de conſecrat. diſp. 2. *Donec finiatur ſæculum ſurſum eſt Dominus.* Hinc Act. 3. de Chriſto dicitur: *Quem oportet Deum ſuſcipere uſque ad tempus reſtitutionis omnium*: Sed conſtat tempore interjecto ab Aſcenſione ad finem mundi pluries apparuiſſe in terris ut referunt Scriptores Eccleſiaſtici inter quos Suarez *Tom. 3. in 3. part. diſput.* 48. *Sect.* 4. Ergo ſimul, & ſemel Chriſtus fuit ſedens in cœlo, & in terra circumſcriptivè. Egeſippus etiam refert Romæ Chriſtum Dominum bajulantem Crucem apparuiſſe Petro Apoſtolo, eique dixiſſe ſe Romam adire, ut iterum crucifigeretur. Nituntur Adverſarii pluribus reſponſionibus ſatisfacere hiſce apparitionibus, reſpondent alii Chriſtum poſt Aſcenſionem cum ſua reali, & inviſibili exiſtentia adfuiſſe ſubinde in terris, negant tamen tunc temporis cœlo adfuiſſe. Sed contra, quia hæc reſponſio apertè contradicit Sacræ Scripturæ dicenti Actor. 3. de Chriſto. *Quem oportet cœlum ſuſcipere uſque ad tempus reſtitutionis omnium*, ergo non deſeruit cœlum, nec illic adeſſe cùm in terris apparuit. Alii reſpondent id temporis adfuiſſe quidem cœlo, ſed negant in terris apparuiſſe in vera, ac reali ſua exiſtentia: aſſerunt enim apparuiſſe quidem ſed per ſolam viſionem, ac præſentiam imaginariam, ut creditur contigiſſe cùm in ſomniis viſus fuit à Sancto Martino. Alii reſpondent Chriſtum apparuiſſe quidem in terris, ſed tantùm per extrinſecam repræſentationem in corpore aëreo, & ita putant ſe præſentem exhibuiſſe pluribus Sanctis Brigittæ, & Catharinæ Senenſi, & aliis pluribus. Sed contra, quia ambæ reſponſiones aditum aperirent Novatoribus æquè aſſerendi Corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis eſſe tantùm per imaginariam præſentiam, non verò per propriam realem entitatem. Rurſus non ſunt extorquendæ Scripturæ in ſenſus non obvios, & obliquos, quando poſſunt commodè explicari ſenſu litterali, & non repugnat poſſe idem corpus circumſcriptivè poni virtute divina, & ſupernaturali in pluribus locis.

Huic ſententiæ etiam adhærendum puto ob authoritatem Sanctorum Patrum id ipſum docentium Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdotio ſub initium loquens de Chriſto ait: *O miraculum, ô DEI benignitatem! qui cum Patre ſurſum ſedet, & in ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur.* D. Baſilius in Liturgia Chriſtum alloquitur: *Veni ad ſanctificandum nos qui ſurſum Patri conſides, & hic dignaris nobis impertiri ſacroſanctum tuum corpus.* Hugo Victorinus lib 3. de Sacrament. part. 8. cap. 11. ait: *Dices mihi, quomodo corpus unum eodem tempore in diverſis locis eſſe poſſit?* & ſubdit: *Noli mirari; qui fecit corpus, & fecit locum in corpore, & corpus in loco, & qui fecit ut unum corpus uno in loco eſſet, fecit ſicut voluit, & ſi aliter voluiſſet, aliter facere potuiſſet.* Demum addit: *Cogita facientem & deſinet eſſe mirabile vel incredibile non erit.* Demum D. Auguſtinus epiſt. 3. ad Voluſianum ſcribit: *Miratur hoc mens humana, & quia non capit, fortaſſe non credit.* Sed reſpondebis ex his Sanctis Patribus tantùm colligi, unum ac idem corpus poſſe circumſcriptivè eſſe in uno loco, & ſacramentaliter in pluribus ut liquet in corpore Chriſti Domini in cœlo, & ſub ſpeciebus Euchariſticis, non verò deduci poſſe idem corpus circumſcriptivè eſſe in pluribus locis, ſed contra quia ſi inde infertur eſſe in uno loco circumſcriptivè, & in pluribus ſacramentaliter à fortiori neceſſe eſt, inferatur, poſſe etiam circumſcriptivè eſſe in pluribus locis: ſiquidem difficilius eſt idem corpus eſſe circumſcriptivè in uno loco, & ſacramentaliter in alio, quàm eſſe circumſcriptivè in utroque, & quia Corpus Chriſti eſt circumſcriptivè in cœlo, & ſacramentaliter ſub ſpeciebus Euchariſticis, à fortiori poterit eſſe circumſcriptivè in cœlo, & in pleriſque aliis locis. Major oſtenditur, quia difficilius eſt corpus poni in loco præter modum naturæ ſuæ convenientem, quàm ſecundùm modum ſibi proprium, & connaturalem: ſiquidem ad primum requiritur novum miraculum præter exiſtere in duplici loco, ſcilicet ulterius exiſtere præter modum ſibi connaturalem nimirum definitivè, & ſacramentaliter: Hoc autem novum miraculum exiſtendi in loco definitivè non requiritur, ſi corpus ponatur in pluribus locis circumſcriptivè ex hypotheſi quod aliunde non adſit repugnantia, quam demonſtravimus non adeſſe. Præterea huic ſententiæ adhærendum eſt propter hiſtorias ſacras, & Eccleſiaſticas; Siquidem nil magis poſſibile eſt, quàm quod de facto contingit vel aliquando obtigit, tunc enim veluti ab evidenti ſigno deprehenditur neceſſariò ejuſdem rei poſſibilitas: ſed de facto replicatio unius, ac ejuſdem corporis in pluribus locis circumſcriptivè contigit. De Sancto Ambroſio legitur, quòd ſimul fuerit Mediolani, & ſimul Turonæ interfuerit funeri Sancti Martini; de Sancto Antonio de Padua refertur in ejus legenda eodem tempore adfuiſſe Choro ubi divinas Laudes cum ſuis Religioſis perſolvebat, & Curiæ, ubi cauſam proprii genitoris patrocinabatur. Ratio itidem à priori eſt, quia corpus quantum non dicit eſſentialiter eſſe in loco circumſcriptivè, cùm Corpus Chriſti ſit de facto ſub ſpeciebus Euchariſticis ſine hac loci circumſcriptione, ergo eſſe in loco circumſcriptivè eſt accidens, quòd poteſt adeſſe, & abeſſe præter deſtructionem corporis: ſed quod eſt independens ab alio, ita ut poſſit ſimpliciter eſſe ſine illo non videtur poſſe exigere, ut exiſtat, quod tale aliud non multiplicetur: ergo circumſcriptio localis poteſt in eodem corpore multiplicari. Præterea quia non minus poteſt DEUS convertere ſubſtantiam panis, in ſubſtantiam corporis Chriſti, quàm quantitatem panis in quantitatem Corporis Chriſti: ſed ſi hoc ſecundum efficeret Corpus Chriſti poneretur in pluribus locis circumſcriptivè, ergo de potentia DEI abſoluta poteſt idem corpus circumſcriptivè locari in pluribus locis.

Quamvis tamen Chriſti humanitas poſſit divinitùs poni ubique, ſeu in omnibus locis virtute divina ſupernaturali, non tamen hæc ubiquitas illi de facto competit, adeo ut hæreticum ſit aſſerere Chriſti humanitatem ex vi, & efficacia unionis hypoſtaticæ eſſe ubique in omnibus locis: hæc enim ubiquitas competit naturaliter ſoli Deitati, & divinæ eſſentiæ, cujus eſt proprietas à qua metaphyſicè fluit ſecus humanitati non poteſt convenire niſi

Digitized by Google

niſi ab extrinſeco ſeu à divina voluntate, quatenus per virtutem ſupernaturalem poteſt illam ubique ponere. Ratio cur hæreticum ſit aſſerere Chriſti humanitatem eſſe ubique eſt, quia recedere à proprio & perſpicuo ſenſu divinæ Scripturæ, ac doctrinæ omnium Patrum eſt hæreticum: eò quia perinde eſt, ac negare ſacras Scripturas, & fidei articulos: ſed Ubiquetarii aſſerentes Chriſti humanitatem eſſe ubique locorum recedunt à proprio, & perſpicuo Scripturæ divinæ ſenſu, & doctrinæ omnium ſanctorum Patrum, conſequenter eorum dogma eſt hæreticum. Major eſt certa, quia ſi hujuſmodi licentia concederetur, nihil omnino ex divinis Scripturis poſſet in Eccleſia probari, & retineri tanquam certum, & indubitatum: & ut docet Auguſtinus, & cum ipſo alii ſancti Patres Scripturæ quoties commodè poſſumus intelligendæ ſunt in ſenſu proprio, conſequenter multo magis debent illæ intelligi planè & propriè quæ aliter intelligi non poſſunt, niſi recurratur ad aliquod fictitium miraculum. Minor etiam oſtenditur, quia plura habentur ſacræ Scripturæ teſtimonia, quæ in ſenſu obvio plano, & proprio clariſſimè ſignificant Chriſtum etiam poſt reſurrectionem, abfuiſſe ſimpliciter ab aliquibus locis ut hominem non minus certè, quàm abeſt quiſpiam alius homo a loco, unde diſcedit, in quo nullo modo dicitur manere, nec ibi eſſe præſens ſecundùm ſubſtantiam propriam: ſi enim Petrus exiſtens nunc in loco A, diſcedat ab eodem loco, ac pergit ad locum C. tunc certum eſt nos judicare in ſenſu obvio, proprio, & plano Petrum non eſſe amplius in loco A. ſed in loco C. & ſi diceremus eſſe in utroque loco falſitatis ſtatim redargueremur, & quid aſſereremus, quod eſſet contra experimentum: atqui Ubiquetarii contra planum, ac proprium perſpicuumque ſcripturarum teſtimonium aſſerunt per hunc motum localem Chriſtum non mutâſſe locum: & licèt ad eludendum argumentum reſpondeant mutare quidem locum ſecundum phyſicam conditionem ſui corporis, non ſecundùm majeſtatem, quam fingunt unionis hypoſtaticæ, quia per hanc majeſtatem, quam ſuperius oſtendimus non potuiſſe una cum divinitate ita humanitatem Chriſti afficere, ut hæc verteretur in deitatem, & majeſtatem, cujus proprietas cùm ſit immenſitas eſt etiam ubique: Dicunt enim ſecundùm majeſtatem eſſe poſt reſurrectionem arcaniſſimo & ineffabili modo Chriſti humanitatem præſentem in omnibus locis, perinde ac ipſa deitas, quod dogma recedit a plano, & proprio, ac perſpicuo divinæ ſcripturæ ſenſu, & negat teſtimonia ſcripturarum ſole meridiano clariora etenim Marci 16. dicitur: *Surrexit, non eſt hic*, ſi non eſt in ſepulchro, utique ſimpliciter abeſt conſequenter non ſolùm ſecundùm conditionem phyſicam, ſed etiam ſecundùm majeſtatem tunc abfuit à ſepulchro. Marci 16. *Et præcedet vos in Galilæam*, ſi præcedit non eſt ſimul in eodem loco cum diſcipulis, quos præcedit, alioquin ipſos non præcederet, ſed ſimul eſſet cum illis Joan. 14. *Et vado parare vobis locum, & ſi abiero, iterum venio*: abire autem perinde eſt ac relinquere priorem locum, & ad alium procedere, ut etiam venire in ſenſu proprio ſignificat novum locum acquirere, in quo antea non erat Joan. 20. *Et venit Jeſus januis clauſis, & ſtetit in medio*: quòd ſi venit, ergo ante ibi non erat, alioquin non veniſſet, Matth. 28. *Et accedens Jeſus dixit eis: pax vobis*, ſi accedit ad diſcipulos per acquiſitionem novi ubi, quo præſens factus eſt ſuis diſcipulis, quibus ſe ipſum ſit apprecatus Luc. 24. *Et intravit cum eis*, ſi intravit, ergo antea non erat intus conſequenter occupavit novum locum, in quo antea non erat, & ibidem etiam habetur, *cùm benediceret eis, receſſit ab illis*: hoc eſt, ſe ſubduxit deſerens locum illum, in quo amplius non ſtetit Actor. 1. *Ferebatur in cœlum & videntibus illis elevatus eſt.* Quòd ſi ferebatur in cœlum non amplius quoad humanitatem manſit in terris, cùm & Apoſtoli viderint Chriſti humanitatem elevatam in cœlum, hinc etiam Angeli teſtes hujus aſcenſus aſſeruerunt: *Hic Jeſus, qui aſſumptus eſt, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*: hæc & plerique alia ſcripturarum teſtimonia procul dubio propriè, ac perſpicuè oſtendunt, ac ſignificant Chriſtum ſecundùm humanitatem non fuiſſe ubique, ſed tranſiiſſe de loco in locum, id enim oſtendunt verba illa accedere, recedere, ire, venire, intrare, abire, elevari, ferri, aſcendere, ſignificant enim propriè, & clarè abſentiam ab unò loco, & novam præſentiam in alio. Hinc Ubiquetarii ponentes Chriſti humanitatem ubique locorum infirmant fidei articulum, ſuæ aſcenſionis; quia ſi eſt ubique, jam non aſcendit, ſiquidem aſcendere propriè eſt ſurſum elevari ad locum, in quo non erat, unde Ubiquetarii revera negant articulum aſcenſionis, & ſymboli Apoſtolici. Neque dicunt Chriſtum ex diſcipulorum oculis ſublatum fuiſſe, ſed illis diſparuiſſe: & cœlos, in quos aſcendit, ajunt eſſe commentitios, ac Theologicos, eò quia à Theologis aſſertos cùm Chriſti humanitas ſit præſens in locis omnibus, ubi præſens adeſt divinitas: quod eſt contra ſenſum ſanctorum Patrum, & totius Eccleſiæ, quæ per totum orbem confitetur Chriſtum ex monte Oliveti veriſſimè ad cœlum uſque, quod ſupra nos eſt aſcendiſſe, & ibi omnino conſediſſe, ut etiam nunc ſedet ad dexteram Patris, ſcilicet poteſtate judiciaria, ac regia, ac bonis Dei Patris perenniter gaudere, ac tutè perfrui, ut D. Auguſtinus interpretatur illam ſeſſionem, qua Chriſtus dicitur ſedere ad dexteram Patris *lib. de fide, & ſymbolo cap. 7. Credimus*, ait Auguſtinus: *Chriſtum in cœlum aſcendiſſe, quem beatitudinis locum etiam nobis promiſit dicens: Erunt ſicut Angeli in cœlo*: & paucis interjectis oſtendit, quomodo corpora terrena in illam cœlorum puritatem, & ſtabilitatem poſſint inferri, ſubdit: *ſed ubi & quomodo ſit in cœlo corpus dominicum curioſiſſimum, & ſupervacaneum eſt, quærere: tantummodo in cœlo eſſe credendum eſt*, perinde extorquent effata ſanctorum Patrum, & negant eorum perſpicuas doctrinas ſicut Scripturas corrumpunt, ac pravè intelligunt. Neque eorum argumenta ullius ſunt momenti, aſſerunt enim ex vi unionis hypoſtaticæ modo ineffabili & arcaniſſimo in aſſumptam humanitatem transfuſam fuiſſe ipſam Deitatem, conſequenter & omnia Dei attributa, è quibus unum eſt omnipotentia, & ubiquitas; Verum id quam falſum ſit ſuperiùs evicimus: aliud enim eſt Deitatem eſſe hypoſtaticè unitam Chriſti humanitati; & aliud Chriſti humanitatem ex vi unionis modo arcaniſſimo, & ineffabili fuiſſe mutatam in Deitatem. Oſtendimus enim Chriſti humanitatem ſemper fuiſſe cum ſuis propriis prædicatis conſtitutivis humanitatis, in eſſe naturæ humanæ, adeo ut omnipræſentia non ſit proprietas metaphyſicè fluens ab humanitate ſicut eſt proprietas Deitatis: licèt humanitas Chriſti poſſit de potentia Dei abſoluta eſſe ubique, ut ſuperiùs oſtendimus, non tamen hæc ubiquitas eſſet ejus proprietas, nec orietur à principiis intrinſecis ejuſdem, ſed tantùm ei obtingeret ab extrinſeco, ſeu à Dei voluntate: alioquin ſi ubiquitas ab intrinſeco conveniret Chriſti humanitati non tantùm poſt reſurrectionem,

ſed

Digitized by Google

ſed etiam à primo inſtanti ſuæ incarnationis fuiſſe ubique, quia proprietas una cùm natura ponitur ad cujus prædicata eſſentialia ſequitur, nec poteſt à natura, cujus eſt proprietas ſejungi: Chriſtum verò à primo inſtanti ſuæ incarnationis fuiſſe ſecundum humanitatem ubique pugnat cum articulo fidei, ſeu cum ipſius nativitate ex utero Virginis: ſiquidem ut habetur in ſymbolo dicitur Chriſtus natus de Virgine Maria, ruſſus etiam pugnat cum perſpicuis Evangelii locis *Matth.* 4. 8. 12. 14. 16. ubi conſtat Chriſtum ſecundùm humanitatem paſſim ex uno loco in alium commigrâſſe, & alicubi abſentem fuiſſe. Tum quia Joan. 2. ait Chriſtus ſuos alloquens diſcipulos: *Gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi*, ex quo textu Patres in altera Nicæna Synodo probaverunt Chriſti corpus non eſſe ubique præſens, ſed uno aliquo in loco fuiſſe circumſcriptum.

Secundum Ubiquetariorum argumentum eſt, quia Chriſti humanitas & eſt, & ſubſiſtit in perſona Verbi divini, ex quo inferunt Chriſti humanitatem eſſe neceſſario ubicunque eſt perſona Verbi divini: atqui Verbum divinum, quia ſibi identificat Deitatem procul dubio eſt ubique propter immenſitatem, ergo etiam humanitas, alioquin eſſet in aliquo loco perſona Verbi divini, in quo non eſſet humanitas. Sed contra negatur conſequentia, quia ut humanitas intelligatur ſubſiſtere per ſubſiſtentiam Verbi divini ſufficit, ſi Verbum divinum ſit, ubi eſt ipſa humanitas: non verò è contra, neceſſe eſt, ut humanitas ſit, ubicunque eſt Verbum divinum & ipſa Deitas immenſa identificata cum Verbo. Humanitati finitæ, & limitatæ unus ſufficit locus, ut à præſente ſibi Verbo divino ſubſiſtentiam accipiat: ſicut ut pes ſubſiſtat ſuo modo per animam, ſufficit eidem, ut ubi pes eſt, ibi ſit etiam anima, & non eſt neceſſe, ut pes ſit, ubi cunque eſt anima, alioquin deberet pes eſſe in capite, in pectore, in manu: pari pacto, ut nos ſuſtentemur, & conſervemur virtute divina ſatis eſt, ſi virtus Dei ibi ſit, ubi & nos ſumus, non è contra neceſſe eſt, ut nos ſimus, ubicunque eſt Deus: hoc argumentum petitum ab analogia multum obtinet roboris ad explicandum, quomodo Chriſti humanitas licèt hypoſtaticè unita Verbo divino non ſit neceſſe, ut ſit, ubicunque eſt Verbum divinum, ſed ſatis eſt, ſi divinum Verbum ſit, ubi eſt Chriſti humanitas: eſtque hoc argumentum deſumptum ex D. Auguſtino epiſt. 57. de præſentia divin. ad Dardanum quæſt. 1. ubi reſpondens ad hoc argumentum Ubiquetariorum in forma ait: *Non eſt conſequens, ut quod in Deo eſt, ita ſit ubique ut Deus: nam & de nobis veraciſſima Scriptura dicit, quod in illo vivimus, movemur, & ſumus; neque tamen ſicut ille ubique ſumus: ſed aliter homo ille in Deo, quoniam aliter Deus in illo homine proprio quodam & ſingulari modo. Una enim perſona Deus, & homo eſt, & utrumque & unus Chriſtus: ubique per id, quod Deus eſt, in cælo autem per id, quod homo eſt.* Hinc liquet Auguſtinum non ſolùm iviſſe inficias Chriſti humanitatem eſſe ubique naturaliter ſicut ipſe Deus, ut nituntur Ubiquetarii verba Auguſtini detorquere ad proprium dogma firmandum, ait enim Auguſtinus humanitatem Chriſti nullo modo ubique præſentem eſſe: quamvis Deus ſit nobis præſens, non tamen ullo modo ſumus & nos præſentes, ubi adeſt Deus, tametſi dicamur eſſe vivere, & moveri. Inſtant tamen Ubiquetarii, quia tametſi membrum aliquod determinatum non ſit, ubicunque eſt anima, adhuc tamen ubicunque anima eſt, neceſſario eſt illud corpus, cui ipſa eſt unita, idque propterea quia ex anima & corpore (tametſi non ſolis) conſtituitur etiam hypoſtaſis; & ſimiliter, ubicunque eſt perſonalitas ſeu ſubſiſtentia noſtra, ibi eſt etiam noſtra humanitas, quamvis ex utroque fiat una perſona, atqui non minus ex ſubſiſtentia Verbi, & humanitate Chriſti conſtituitur una quædam hypoſtaſis & perſona, ex quo inferunt ibi neceſſario eſſe Chriſti humanitatem, ubicunque eſt ſubſiſtentia Verbi.

Sed contra negatur major, quia cauſa, cur ubi eſt anima, ibi ſit etiam corpus, & cur ubi eſt ſubſiſtentia noſtra, ibi ſit etiam noſtra humanitas, non eſt, quia ex corpore, & anima, & ex ſubſiſtentia noſtra & humanitate conſtituatur una hypoſtaſis & perſona, ut ſupponunt Ubiquetarii, ſed id provenit propriè ex ea, quòd id exigat ſingularis conditio animæ, & ſubſiſtentiæ noſtræ, cùm enim anima naturaliter eſt propria forma ſui corporis, & ſubſiſtentia noſtra ſit etiam naturaliter ad id facta, ut terminet hypoſtaticè naturam tantùm noſtram, inde oritur: quòd nec anima ultra proprium corpus, neque ſubſiſtentia noſtra ultra propriam naturam ſe ſe poſſit extendere, inde fit ut corpus non quia in eadem hypoſtaſi ſuſtentatur ab anima, ſed quia ejus conditionis eſt anima, ut ſit corpus ubicunque eſt anima, unde natura noſtra non quia ſuſtentatur à noſtra ſubſiſtentia; ſed quia ſubſiſtentia noſtra talis eſt, ut ſit, ubi eſt natura noſtra, & è converſo natura etiam ſit, ubicunque reperitur noſtra ſubſiſtentia: id autem non valet de natura humana in Chriſto, & Verbo divino cui hypoſtaticè unitur, eſt enim longè diſpar ratio, quia natura noſtra, & ſubſiſten- ſimul commenſurantur, & anima itidem cum corpore, quia utrumque extremum eſt finitum, & limitatum, & eorum unum exigit alterum; ſecus perfectio quæ ineſt ſubſiſtentiæ Verbi ad determinandam naturam aliquam hypoſtaticè eſt ſimpliciter infinita, neque naturaliter eſt tantùm ad eum finem, ut humanitatem ſuſtentet, ſicut ad eundem finem eſt anima noſtra, ut corpus animet, & ſubſiſtentia noſtra, ut naturam terminet, hæc enim exigentia eſt cauſa, ut ubi eſt corpus animatum, ibi ſit tota anima, & ubi ſubſiſtit natura noſtra, ibi ſit ſubſiſtentia creata, quæ cùm ſit finita, & limitata, tota commenſuratur naturæ humanæ.

Secus ſubſiſtentia divina utpote infinita latiùs patet quàm Chriſti humanitas, proinde ibi eſſe poteſt, ubi non eſt humanitas. Quamobrem nihil eſt, unde poſſit deduci, ibi eſſe humanitatem, ubicunque eſt Verbi ſubſiſtentia. Non enim hoc inde propriè colligitur, quia humanitas Chriſti ſuſtenetur, à ſubſiſtentia in unitate perſonæ: ſiquidem id optimè ex eo tantùm intelligitur, quòd ubi humanitas eſt, ibi etiam ſit Verbi ſubſiſtentia. Neque conditio ſubſiſtentiæ Verbi eſt qualis illa animæ & noſtræ ſubſiſtentiæ, ut exinde pariter deduci poſſit, ibi eſſe humanitatem, ubicunque eſt Verbum. Hoc idem poteſt explicari exemplo non cum unione animæ, & corporis, neque etiam cum unione ſubſiſtentiæ noſtræ, ac noſtræ naturæ, ſed cum unione animæ, & certi alicujus membri ut etiam ex unione noſtræ ſubſiſtentiæ, & membri alicujus per eandem ſubſiſtentis, quia ſicut anima ita unitur alicui ſpeciali corporis noſtri membro, quod aut alibi, ut ulterius etiam extendatur ad reliqua omnia corporis noſtri

noſtri membra, quæ omnia animat, & quibus itidem unitur: ita Verbum divinum unitur quidem humanitati Chriſti, ſed quia Verbum ob infinitatem habet aliam longè majorem extenſionem, poteſt plures alias naturas reddere ſubſiſtentes, ac eſſe in pluribus aliis locis, in quibus non ſit Chriſti humanitas, quæ propterea ex unione hypoſtatica cum Verbo divino non poteſt argui eſſe ubique. Ut enim membrum aliquod & ſuſtentatur, & exceditur ab anima, & à ſubſiſtentia noſtra: ſic etiam humanitas ſuſtentatur, & exceditur à Verbi divini ſubſiſtentia, unde ratione exceſſus non eſt neceſſe, ut ubicunque eſt ſubſiſtentia Verbi, ibi etiam ſit Chriſti humanitas. Inſiſtunt tamen ſophiſticè & pervicaciter, & ita argumentantur: Filius DEI ubique eſt homo, ergo ubique eſt etiam ejus humanitas. Sed negatur conſequentia, quia tantùm ſequitur, quòd Filius DEI, ubique eſt quamvis hypoſtaticè, ſuſtentet humanitatem, quæ nonniſi alicubi exiſtit. Præterea ut Filius DEI ubique ſit homo, non eſt neceſſe, ut ubique ſit ejus humanitas; ſed ſufficit, ſi ubique ſit habitudo quædam Filii DEI ad humanitatem veluti ſuſtentantis hypoſtaticè ad rem ſic ſuſtentatam: Sicut ut anima dicatur animare aliquod membrum corporis ſufficit, ſi ubicunque eſt tale membrum, ſit etiam anima; non verò quòd hæc non ſit etiam in aliis membris, corroborant nihilominus Ubiquetarii ſuum dogma aliquibus ſcripturæ locis, cujusmodi ſunt. ***Ego nobiſcum ſum usque ad conſummationem ſæculi. Ubicunque ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio illorum. Dominare in medio inimicorum tuorum. Aſcendit ſuper omnes cælos, ut impleret omnia,*** rerùm hæc & alia hujusmodi ſcripturarum loca non favent Ubiquetariis. Ad primum reſpondet D. Auguſtinus tract. 50. in Joan. Chriſtum eſſe nobiſcum usque ad conſummationem ſæculi ſecundum majeſtatem divinitatis, non ſecundùm conditionem humanitatis, quatenus Deitatis proprium attributum eſt immenſitas; non verò ſecundum humanitatem, cujus proprietas eſt limitatio, ac eſſe in uno loco circumſcriptivo, & non ſimul in alio, niſi de potentia DEI abſoluta. Præterea Chriſtus dicitur eſſe nobiſcum ſecundùm providentiam, & inviſibilem ſuam gratiam: non ita ſecundum carnem, & humanitatem, cum dicat Chriſtus Matth. 26. ***Me autem non ſemper habebitis.*** Deinde poſſet commode reſponderi, promiſſionem illam, ***ego vobiſcum ſum &c.*** verificari ſufficienter per Chriſti præſentiam in Sacramento Euchariſtiæ; erit enim ibi præſens, ait Apoſtolus 2. Corinth. 11. ***donec veniat:*** hæc enim præſentia à Sanctis Patribus aſſeritur. Alia ſcripturarum loca intelliguntur de Chriſti præſentia ſecundùm divinitatem, vel ſecundùm gratiam, vel providentiam, vel ſpirituale regnum, atque virtutem, quæ ad omnia ſe extendit. Quod vero aſſerant: ***Ubi ſunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio illorum:*** inde non ſequitur, Chriſti humanitatem eſſe ubique; quia ſi eſt ubi duo, vel tres ſunt congregati; ergo ſequitur, ibi non eſſe, ubi in nomine ſuo duo vel tres non ſunt congregati; proinde ſequitur, non eſſe ubique. Illud etiam Apoſtoli, ubi Chriſtus dicitur aſcendiſſe ſuper omnes cœlos, ***ut impleret omnia,*** id tribuitur de virtute Chriſti, qui aſcendens in cœlum, ſuam in terris Eccleſiam opplevit omnibus bonis: Hinc. S. Cyprianus lib. 9. in Joan. ait: ***Credere oportet fideles, quamvis à nobis Chriſtus tempore abſit, virtute tamen ſua omnia, & nos gubernari:*** quòd ſi quando nobiscum in terris converſabatur, tunc etiam cœlos implebat, & Angelorum conſortia non relinquebat: ita nunc, cum ſit in cœlis cum carne, terram tamen replet ſua virtute, protectione, gratia, ſuisque donis. Præterea ut ſcitè explicat D. Thomas ***lect. 3. in Epiſt. ad Epheſ.*** dicitur Chriſtus implere omnia, quatenus adimplevit, & peregit omnia, quæ de ipſo ſcripta ſunt, è quibus unum fuit ipſa aſcenſio in cœlum poſt reſurrectionem à mortuis; & ſuam Angelicus Doctor firmat explicationem, quia Chriſtus Luc. 24. eadem utitur dicendi phraſi, inquiens: ***Oportet impleri omnia, quæ ſcripta ſunt in Lege, & Prophetis, & Pſalmis de me***; ac ſi diceret, ideo natus ſum pauper ex Maria Virgine, adolevi, perſecutiones ſuſtinui, fugi in Ægyptum; paſſus ſum cruci affixus, & mortuus, deinde reſurrexi, & aſcendi in cœlum, ut implerem omnia, quæ de Filio hominis ſcripta fuerunt à Prophetis, & in Pſalmis. Alia etiam ex ſcripturis adferunt, ad corroborandum ſuum dogma; præſertim quia nunc Chriſtus ſedet in cœlis ad dexteram æterni Patris: per hanc dextram intelligunt DEI omnipotentiam, atque immenſitatem, quæ eſt ubique: ergo ex eo, quòd Chriſti humanitas ſit ad dexteram Patris, eſt immenſa, & ubique. Sed nec hoc eorum favet dogmati: quia tametſi per dexteram intelligamus divinitatem, & potentiam; non tamen inde ſequitur, quòd Chriſti humanitas fiat Deitas in ſe, ac ſit ipſa omnipotens, immenſa, & ubique. Dicitur Chriſtus in cœlis ſedere ad dexteram Patris, quatenus divinam obtinet majeſtatem, non ut ſecundùm naturam humanam ſit omnipotens, immenſus, & ubique; ſed ut per plenitudinem divinitatis ſubſiſtat. Tandem argumentantur, quia Rector, & Gubernator, ut ritè gubernet, ac regat, debet cognoſcere quos reget, & gubernat: & non poteſt eos regere, niſi adſit præſens: ſed Chriſtus regit, & gubernat ſuas oves, & non poſſet eas cognoſcere, nec regere, niſi eſſet præſens iisdem: ex quo inferunt, Chriſtum eſſe ubique. Sed contra hoc argumentum eſt cæteris imbecillius: etenim Sancti in cœleſti Patria cognoſcunt res noſtras, quamvis abſentes: quanto magis eos cognoſcet Chriſtus, quamvis abſens, licèt ſecundum humanitatem nobis minimè præſens, cui non deeſt ſcientia infuſa. Chriſtus igitur, quia ex duabus coaleſcit naturis, divina, & humana; ſecundum naturam divinam habet majeſtatem divinam, æqualem ſuo Patri eſt infinitus, omnipotens, æternus, immenſus, ubique præſens: ſecundùm naturam humanam habet etiam dignitatem eximiam ſecundùm Deum, ac prorſus ſingularem; ſed quæ hominis poſſit eſſe dignitas, non quæ ſit propria Dei; ideóque Chriſti humanitas non eſt Deitas, neque Deus, infinitus, omnipotens, immenſus, & ubique locorum: bene tamen Chriſtus intelligendo de Chriſti perſona dicitur Deus infinitus, omnipotens, immenſus, & ubique: ſecundùm humanitatem eſt etiam tantæ majeſtatis, quanta continetur in Redemptore, Mediatore, Sacerdote ſecundùm ordinem Melchiſedec, Propheta, Rege, Legiſlatore, Doctore, ac Judice; hæc ſiquidem omnia eſt Chriſtus ut homo, qui omni dignitate inſignitus; omnibus donis, & gratiis cumulatus, cujus anima æterna donatur beatitate; imò & ejus corpus poſt reſurrectionem: hæcque eſt illa Chriſti Majeſtas, quam Eccleſia Catholica fatetur ineſſe Chriſto, de qua Apoſtolus ad Philip. 2. loquens ait: ***In nomine Jeſu omne genu flectatur cœleſtium terreſtrium, & inferorum: & omnis lingua confiteatur, quia Dominus noſter Jeſus Chriſtus in gloria eſt DEI Patris.***

Digitized by Google

CAPUT V.

Refertur, & refellitur error Sacramentorum.

QUemadmodum Ubiquetarii Chriſti Domini humanitatem ubique præſentem eſſe aſſeruerunt: ita è contra Sacramentarii in alium impegerunt errorem oppoſitum, contendentes Chriſti humanitatem in cœlo duntaxat eſſe: & quamvis Sacramentarii, & Ubiquetarii ſuis ſint pernicioſiſſimis ſententiis extremè diſſidentes, ambo tamen in una eademque unione hypoſtatica fundantur, quâ duæ naturæ divina, & humana mediante perſona divina ſimul copulantur. Sicut ubiquetarii ex hac hypoſtatica unione perſonæ divinæ cum humanitate, aſſerunt communicari naturæ humanæ omnem plenitudinem divinitatis, ut ad parem præſtantiam & majeſtatem evehatur cum Deo, ſibique Deitatem, & omnia divina attributa identificet, inferunt Chriſti humanitatem, utpote immenſam beneficio perſonæ divinæ eſſe ubique præſentem ſua majeſtate; non ſecus quam divinitas. Ita è converſo Sacramentarii ex eo, quòd natura humana ita ſit divino Verbo hypoſtaticè unita, ut nihilominus ex vero, ac reali ſuo corpore conſtet, ac veri corporis humani retineat proprietates, ac naturalia attributa, inferunt non poſſe, niſi in uno tantùm loco exiſtere perinde ac alia corpora; neque extra illum uſquam eſſe ullo modo præſens: & quia conſtat poſt aſcenſionem Chriſti corpus conſidere in cœlis ad dexteram Patris; inferunt, ibi tantùm nunc eſſe; neque ulla Chriſti verba eſſe ita intelligenda, ut vi eorundem ſimul ponatur in alio loco, ſitque alibi præſens. Ad hoc falſum, ac hæreticum ſtabiliendum dogma, duo jaciunt fundamenta, quorum primum eſt: Quia nec de potentia Dei abſoluta fieri poteſt, ut unum aliquod corpus poſſit in pluribus locis exiſtere, adeo ut non poſſit, niſi in uno tantùm determinato loco eſſe præſens. Aliud fundamentum eſt, quia tametſi id fieri poſſet, adhuc unum ex naturalibus humani corporis attributis eſt præſentia in uno duntaxat loco, atqui Chriſti corpus ſemper retinuit ſuas proprietates, conſequenter non poteſt, niſi in uno tantùm loco exiſtere: ſiquidem excepto peccato univerſa humani corporis attributa, & affectiones una cum natura humana reperiuntur in Chriſto, qui propterea, cum certum ſit, ſedere nunc in cœlis ad dexteram Patris, non poteſt in terris ſimul eſſe, neque in Euchariſtia.

Verùm ſicut fundamenta Ubiquetariorum corruerunt, eò quia repugnet ſcripturis Joan. 6. *Cùm vidiſſet Turba, quia Jeſus non eſſet ibi,* & cap. 11. ubi Chriſtus ait: *Non eram ibi.* cap. 16. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem,* Marci 16. *Surrexit non eſt hic:* ita dogma Sacramentariorum nonniſi ruinoſis nititur fundamentis, eò quia divinis opponantur ſcripturis, ait enim Chriſtus: *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum,* Matth. 26. & Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibet meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo,* & licèt videatur captu difficile hoc Euchariſtiæ Myſterium, ait tamen D. Auguſtinus epiſt. 3. ad Voluſianum poſſe Deum omnia efficere, quæ ipſi intelligere non valemus, & D Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Joan. cap. 13. Sacramentariorum, ac aliorum Hæreticorum exprobrans incredulitatem, ait: *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum, de Deo non ſine magna impietate conclamant, nec venit illis in mentem, nihil eſſe impoſſibile apud Deum, nam cum animales eſſent, ut ait Paulus* 1. *ad Corinth.* 2. *Spiritualia intelligere non poterant: ſed fatuitas quædam tam magnum ſibi videtur myſterium, ſed nos magnum quæſo à peccatis aliorum profectum faciamus, & firmam fidem myſteriis adhibentes nunquam in tam ſublimibus rebus illud, quomodo aut cogitemus aut proferamus. Judaicum enim hoc verbum eſt, & extremi ſupplicii cauſa.* In Euchariſtia igitur corpus Chriſti eſt ſub ſpeciebus ubivis locorum conſecratis, ut in Sacramento, ut enim ait Guitmundus lib. 1. de Euchariſtiæ veritate: Si humano verbo Deus tantum præſtitit, ut non tantum ipſum, ſed etiam vox, qua quodammodo veſtitur ad mille homines eadem ſimul, & tota pertingere valeat: nemo hoc ipſum de Omnipotentis Dei unico, & omnipotente, & coæterno verbo, & de carne ejus, quam ſimiliter ut nobis ipſum Verbum appareret, veſtivit, & ſi capere non poſſit, habere incredibile debet, quòd de fragiliſſimo, & tranſitorio verbo hominis, & momentaneis vocibus vixque exiſtentibus, & nunquam prævalet capere, & tamen penè ſemper experimento habet. Ipſam certe animam noſtram corpore quod corrumpitur, aggravatam non particulatim per ſingula membra dividi, ſed in ſingulis portiunculis totamque integram continere, Beatus Auguſtinus validiſſimè probat. Qui ergo hanc animæ noſtræ potentiam præbuit, ut una eadémque, & indiviſa in ſingulis quibúſque particulis ſui corporis eodem tempore tota conſiſtat; quare ſuæ propriæ carni id dignitatis, ſi vult dare non valeat, ut ipſa in diverſis ſui cujuſdam corporis, quod eſt Eccleſia partibus tota ſimul & indiviſa poſſit haberi: cùm ſicut anima noſtra vita eſt corporis, ita ſit Eccleſiæ, imò multò melius per Dei gratiam vita caro Salvatoris. Per animam quippe ſit, ut corpus utcunque temporaliter vivat, per carnem verò Salvatoris alitur, ut Eccleſia non quomodocunque, ſed beatè in æternum vivat. Hactenus ille. Pulchrè adfert ſimilitudinem vocis, & noſtræ mentis cogitationis, quæ foris voce ſonante induta ad innumerabiles audientium aures integra delabitur abſque ulio ſui detrimento, ac imminutione: imò valde etiam congruit ſimilitudo animæ noſtræ, quæ tametſi una tantum ſit, eſt nihilominus tota in omnibus humani corporis partibus: perinde una divini verbi caro veluti vox licèt una in cœlis, perlabitur tamen integra in omnes Euchariſtiæ particulas, quæ per vocem & verba prolata Sacerdotis conſecrantur abſque ulla ſui diminutione: neque id ex ulla oritur Chriſti immenſitate, ſed ex gloria & poteſtate humanitati Chriſti poſt ejus reſurrectionem collata: perapte Algerus lib. 1. cap. 4. *Carnem ſubſtantialiter quidem eandem cum Deo non dicimus, ſed profectò cum Apoſtolus dicat: Quia omnia ſubjecta ſunt ei præter eum, qui ſubjecit ſibi omnia, & ipſe Filius Dei teſtetur, quia omnis poteſtas ei data eſt; ſic in unitate perſonæ Deo conjunctam credimus, ut quod habet Deus per naturam hoc ipſa per gratiam, cùm ergo nos habituri ſimus, & Angeli modò habeant, ut quantacunque intervalla locorum nullo fere temporis intervallo nimia ſua celeritate pertranseant, non tamen hoc habent, ut unde credunt, ibi remaneant. Quo privilegio ſola caro Chriſti, quæ ſuper omnem creaturam à Deo exultata eſt ſuper omnem, & præ-*

& præter omnem naturam inſignita eſt, ut per omnipotentiam, quæ ei data eſt in cælo, & in terra ubique, quomodocunque ſibi placuerit, non de loco ad locum tranſeundo, ſed ibi, ubi eſt remanendo, & alibi, ubicunque voluerit exiſtendo tota, & integra, & ſubſtantialiter ſit in cælo, & in terra.

Neque fundamenta, quibus Sacramentarii hæreticum ſuum ſtabiliunt dogma, ullius ſunt momenti. Aſſerunt corpus verum & unicum, quale habet Chriſtus, nec de potentia Dei abſoluta poſſe eſſe præſens, niſi in uno tantùm loco, quod dupliciter poteſt intelligi, ſcilicet modo circumſcripto, & definitivè, ſeu circumſcriptivè, & localiter, dicitur circumſcriptivè eſſe corpus in loco, cum non ſolùm corporis ſubſtantia re ipſa eſt loco præſens, & commenſurata eidem, ut pars corporis parti correſpondet loci, verum etiam, ut ita in loco uno includatur, & circumſcribatur, ut nihil illius poſſit extra eum locum exiſtere: & ſi hoc pacto ſumatur, eſſe in loco circumſcriptivè, certum eſt, non poſſe idem corpus eſſe in pluribus locis, quia ex hypotheſi eſſet, & non eſſet extra quemlibet eorum, & in hoc ſenſu negârunt aliqui etiam ex ſanctis Patribus, & Doctoribus gravioribus poſſe fieri virtute divina, ut res una colloceтur, & circumſcribatur in pluribus locis, & Sacramentarii hoc non negant. Secundò poteſt intelligi, corpus eſſe circumſcriptivè in loco, ut nequeat ejus ſubſtantia commenſurata, vel non commenſurata eſſe ſimul præſens in diverſis locis: hoc eſt, quod Sacramentarii aſſerunt contra ſcripturas ſanctos Patres, & rationes naturales: etenim David Pſal. 109. ait: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*, hoc eſt usque in finem, ut interpretatur Apoſtolus 1. ad Corinth. 13. *Cum tradiderit regnum Deo, & Patri, cum evacuaverit omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem:* atqui idem Apoſtolus ſignificavit firmam, ac ſtabilem eſſe hanc Chriſti ſedem ad Dei dexteram, ad id enim ſignificandum verbis uſus eſt exprimentibus quandam in loco firmitatem, & nunc illum ait ad Hebræ. 8. *In dextera magnitudinis conſedere*, nunc ad Epheſ. 1. Conſtitutum eſſe dicit: nunc ad Coloſ. 3. Omnes hortatur, ut quia Chriſtus *eſt ad dexteram Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt, ſapiamus:* hæc autem verba, poſtquam Chriſtus in cœlum conſcendit, nullo non temporis momento uſurpari verè ad eam Paulinam adhortationem potuerunt: quòd ſi id verum eſt, ſequitur, quod Chriſtus ad dexteram Dei fuit ſemper in cœlo ſedens. Atqui etiam poſt aſcenſionem aliquando fuiſſe in terra, vel prope terram etiam ex ipſis ſcripturis clarè evincitur. 1. Corint. 15. ſcribit Apoſtolus: *Tradidi vobis, quod & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris, & quia ſepultus eſt ſecundùm ſcripturas, & quia viſus eſt Cephæ, & poſt hoc undecim deinde viſus eſt plus quàm quingentis fratribus ſimul, deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus. Noviſſimè autem omnium tanquam ab ortivo viſus eſt mihi*: Hæc Apoſtoli verba ad rem noſtram interpretatur S. Joannes Chryſoſtomus Homil. 83. in 1. ad Corint. inquiens: *Scriptura teſtimonio de reſurrectione producto producit etiam teſtes poſt Prophetas & ſcripturas ipſos Apoſtolos, & cæteros pios citans. Quod ſi de peccati reſurrectione loquatur, quid attinebat dicere viſus huic eſt, viſus illi eſt. Hæc enim corporis reſurrectionem probantis non peccati libertatem ſignificantis vox eſt. Unde non ſemel viſus eſt inquit, quamquam in communi poſita vox ſufficiebat. Atqui iterum, & tertiò, & in omnibus fere, qui viderunt eandem, repetivit. Viſus eſt, inquit Cephæ, viſus eſt plusquam quingentis fratribus, viſus eſt & mihi.* Deinde Actor. 22. Chriſtus locutus fuit Ananiæ: *Deus Patrum noſtrorum præordinavit te, ut cognoſceres voluntatem ejus, & videres juſtum, & audires vocem ex ore ejus, quia eris teſtis illius ad omnes homines eorum, quæ vidiſti, & audiſti.* Chriſtus etiam, ut Apoſtolum idoneum teſtem ſuæ reſurrectionis faceret, non in itinere illi ſolum præſens adfuit, & ad id teſtimonium reddendum eſt hortatus, ſed etiam in caſtris Claudii Lyſſiæ Tribuni militum, cum ibi in cuſtodia teneretur, ut narrat Lucas Actor. 23. inquiens: *Sequenti autem nocte aſſiſtens ei Dominus ait conſtans eſto: ſic enim teſtificatus es de me in Jeruſalem, ſic te oportet & Romæ teſtificari*: ex quibus apparet, Chriſtum pluries poſt aſcenſionem viſum fuiſſe in terris ab Apoſtolis, & aliis, & præſertim à D. Paulo, ut ipſe teſtatur, qui ita vidit Chriſtum ſicut hic viſus eſt Cephæ ſicut viſus eſt Jacobo, & ſicut viſus eſt plus quàm quingentis fratribus, & Apoſtolis omnibus, ut non minus ipſemet Paulus quàm reliqui omnes teſtimonium magna cum certitudine & fiducia poſſet reddere de reſurrectione corporis Chriſti: atqui Chriſtus ex eiſdem ſcripturis ſedet ſemper ad dexteram Patris in cœlo, conſequenter idem Chriſti corpus circumſcriptivè fuit in pluribus locis. Hinc rejiciendum, quod Calvinus aſſerit, dicens perſpicaciam divinitus D. Pauli oculis datam eſſe, quæ cœlos penetraret, & ibi Chriſtum ex imo terræ videret in cœlo ſedentem ad dexteram Patris, quia Apoſtolus non dicitur vidiſſe Chriſtum eo modo, quo Actor. 7. Stephanus dicitur eum vidiſſe. Apoſtolus enim Paulus vidit Chriſtum eo pacto, quo viſus eſt Cephæ: ſicut viſus eſt cæteris idoneis teſtibus reſurrectionis ejus, qui teſtes fuerunt omni exceptione majores, teſtatur enim Paulus eum vidiſſe, & audiviſſe verbum prolatum ex ore ejus: teſtatur ipſi apparuiſſe non in cœlis ut Stephano, ſed in via, ut ait Ananias. Probari etiam ex eo poteſt, quia Chriſti Domini corpus ingreſſum fuit ad Apoſtolos januis clauſis, reſurrexit è ſepulchro lapide clauſo, atqui non minus locus unus excludit corpora diverſa, quorum unum ejus capacitatem totaliter compleat, quam corpus in uno loco poſitum excludat alium locum, atqui corpus Chriſti cum alio corpore ſimul fuit in eodem prorſus loco, ut cum januis clauſis intravit ad Diſcipulos; & reſurrexit obſignato lapide ſepulchri, ergo eadem virtute, qua cum alio corpore fuit in uno loco, potuit eſſe in pluribus locis & præſertim in ſacramento Euchariſtiæ. Verum reſpondet Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 17. *Chriſtum exiiſſe è ſepulchro clauſo, & clauſis januis ad Diſcipulos fuiſſe ingreſſum, quia ſicut aqua non ſecus ac ſolidum pavimentum Chriſto iter præbuit ſuper locum ambulanti: ita nihil mirum, ſi ad ejus occurſum ſe flexit lapidis durities, & ſi probabilius eſt*, (ait Calvinus) *ejus imperio amotum fuiſſe lapidem, & mox tranſitu dato ad ſuum locum rediiſſe. Nec januis clauſis intrare tantundem valet, ac penetrare per ſolidam materiam, ſed ſibi aditum patefacere, divina virtute ut repentè ſteterit inter ſuos Diſcipulos pene admirabili modo cum obſerata eſſent fores.* Quod de januis clauſis dixit, hoc idem affirmavit de intemeratis clauſtris Virginis, ſed quàm falsè & impudenter hæc cogitaverit Calvinus ex eo facilè conjicitur, & rejicitur, ſi audiamus Cyrillum Alexandrinum diſſerentem ſuper miraculo illo, quo januis clauſis fuit ad Diſcipulos Chriſtus ingreſſus, ait ipſe lib. 12. in Joan. cap. 53. *Clauſis foribus repente Dominus omnipotentia ſua natura rerum ſuperata ingreſſus ad diſcipulos eſt. Nullus igitur quærat, quomodo clauſis januis*

Digitized by Google

corpus Domini penetravit, cùm intelligat non de homine nudo, ut modo nos ſumus ſed de omnipotenti Filio Dei hæc ab Evangeliſta conſcribi, & paucis interjectis ſubdit: *Si hanc operationem Dei percipere nequeas, cur potius ingenii humani imbecillitatem non accuſas? cur non ſervas ſilentio datam tibi a Creatore menſuram.* Hoc Cyrillus redarguens Calvinum, ejúsque Diſcipulos antequam naſcerentur, ſi enim non intelligunt, quomodo potuerit Chriſti corpus januis clauſis ad Diſcipulos ingredi, claudant & ipſi os, & ſe ſubmittant fidei obſequiis. Hoc præſtiterunt etiam ſancti Patres, qui Chriſti miracula fuerunt confeſſi flectentes intellectum in fidei obſequium, adeo ut exclamaverit Chryſoſtomus lib. 1. de ſacerdotio ſub init. *O miraculum! ò Dei benignitatem! qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur:* non inveſtigat modum, quo id fiat, non quærit, quomodo ſedens ad dexteram Patris, manibus pertractetur ſacerdotalibus in terris, ſed id firmiſſimè credens exclamat: *O miraculum! ò Dei benignitatem!* quod & alii ſancti Patres præſtiterunt. Gregorius Niſſenus ait: in ſerm. de paſch. *Sicut divinitas replet mundum, & tamen una eſt, ita innumerabilibus locis conſecratur, & tamen unum corpus eſt:* ſicut enim ipſa divinitas, quæ una tantum eſt & ſimpliciſſima, replet totum mundum, ita Chriſti corpus per conſecrationem poſitum ſubſtantialiter præſens in omnibus illis particulis, ſuper quos cadunt verba conſecrationis, quod explicari etiam poteſt ſimilitudine vocis mente conceptæ, quæ poſtea ore prolata in omnium illorum perlabitur aures, ad quos vox illa pertingit, ſi igitur vox una ore prolata in plures, & plures poteſt integra, & incorrupta perlabi aures; cur corpus Chriſti exiſtens in cœlo, ubi ſedet ad dexteram Patris, non poterit per verba conſecrationis in pluribus poni particulis conſecratis, ſimulque eſſe in pluribus locis, hinc S. Baſilius in Lyturgia alloquens Chriſtum ait: *Veni ad ſanctificandum nos, qui ſurſum Patri conſides, & hic nobis inviſibiliter coes, & dignare nobis impertiri ſacroſanctum tuum corpus, & pretioſum ſanguinem*, & D. Ambroſius in Pſal. 38. ait: *Chriſtus ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur in cœlis*, exiſtens, non enim ignoravit, Chriſtum tunc eſſe in cœlo, cum in terris offertur à ſacerdotibus in altari. Disertè D. Chryſoſtomus Homil. 17. in Epiſt. ad Hebræ. ait: *Unum eſt hoc ſacrificium: alioquin hac ratione, quoniam multis in locis offertur, multi Chriſti ſunt? nequaquam. Sed unus ubique eſt Chriſtus. Et hic plenus exiſtens, & illic plenus unum corpus. Sicut enim qui ubique offertur, unum corpus eſt, & non multa: ita etiam & unum ſacrificium*, hoc idem etiam adſtruunt etiam alii Sancti Patres, quorum authoritatem ſi vellem hic attexere, infinitus eſſem.

Non igitur eſt impoſſibile, ut unum ac idem corpus divina virtute in pluribus locis ſimul præſens adſit, nulla enim eſt ratio, quæ hanc convincat impoſſibilitatem, unde ſic juvat argumentari, quidquid nec repugnat, nec involvit prædicata contradictoria, poteſt à Deo fieri, atqui unum corpus ſimul divina virtute poſſe in pluribus locis exiſtere, non involvit prædicata contradictoria conſequenter divina virtute poterit unum corpus ſimul exiſtere in pluribus locis. Major ex divina omnipotentia claret, hæc enim extenditur ad ea omnia, quæ contradictionem non involvunt, unde ſemel, quod idem corpus eſſe in pluribus locis, non involvit prædicata contradictoria, poterit divina virtute ex immenſitate omnipotentiæ Dei contingere, cum enim ſit potentia infinita, poteſt omne factibile efficere, & totum illud eſt factibile, quod contradictionem non involvit, hinc Angelus nullus ad Mariam Virginem dixit, nullum verbum eſſe Deo impoſſibile. Minor quidem ſuadetur, quia eſſe corpus alicubi præſens eſt purum accidens, quod eidem corpori obtingit, ſive abſolutum, ſive reſpectivum eſſe dicatur, poterit abeſſe, & adeſſe præter corporis corruptionem, rurſus hoc accidens, ſive à corpore diſtinctum, ſive poſterius corpore, ut divina virtute poſſit corpus afficere in pluribus locis, adeo ut plura *ubi* eidem inhæreant corpori, non repugnat per modum, ac plura accidentia poſſunt ſimul in uno ac eodem ſubjecto cohærere. rurſus poteſt idem corpus denudari ab omni *ubi* ex quo conjicitur omne *ubi* ſive abſolutum, ſive reſpectivum eſſe corpori accidentarium, ſi enim Deus corpus aliquod conderet in ſpatiis imaginariis extra mundum, utique corpus illud careret accidente præſentiæ ad locum: ergo ſicut corpus abſque omni *ubi* ſuperaddito non repugnat, nec includit prædicata contradictoria; ita nec plura *ubi* in eodem corpore repugnant, conſequenter poteſt unum ac idem corpus divina virtute in pluribus locis. Idque poteſt exemplificari, quia una relatio æqualitatis ad unum æquale eſt in toto ſuo ſubjecto, quod totaliter quodammodo occupat, & nihilominus poteſt etiam cum aliis æqualibus dicere ſimilitudinem, ac relationem, ergo quamvis locus ſit in eodem ſubjecto alteri relationi æqualitatis ad alterum æquale, cur non etiam ad aliud ſimile per divinam virtutem? Quod ſi objicias D. Auguſtinum epiſt. 57. ubi ſcribit ad Dardanum: *Spatia locorum tolle a corporibus, & nuſquam erunt; & quia nuſquam erunt, neque erunt*, verum Auguſtinus hic loquitur de potentia naturali, & ordinaria, juxta quam neque poni ſolet, neque poteſt per virtutem cauſæ naturalis idem corpus in pluribus locis, non vero Auguſtinus negat, id poſſe fieri virtute divina, quia ſi non negat, per potentiam abſolutam Dei poſſe corpus alicubi eſſe modo non locali à fortiori aſſerit, poſſe per eandem Dei virtutem poni in pluribus locis. Quamobrem Auguſtinus tantum aſſerit, non poſſe corpora naturali modo eſſe ſine locis, in quibus coëxtineantur, idque apparet ex antitheſi ibi poſita: ſiquidem Deum comparat cum corporibus; & affirmat Deum in ſe ipſo eſſe præſentem, quia *non continetur*, ut ipſe ait *ab eis, quibus eſt præſens, tanquam ſine eis eſſe non poſſit*: poſtea ſubjungit verba paulo ante à nobis citata; & docet aliam eſſe rationem corporum; quæ nonniſi in locis, ubi continentur, eſſe poſſunt, idque naturaliter, quia ibi de perfectionibus naturalibus tantùm loquitur; non negans de potentia Dei abſoluta poſſe idem corpus in eſſe pluribus locis.

Secundùm Sacramentariorum fundamentum erat: quia tametſi de eſſentia unius corporis non ſit, ut in uno tantum loco ſit præſens: eſt tamen eſſe in unico tantum loco proprietas corporis, quod cum habeat eſſe finitum, & limitatum non niſi in uno tantum loco eſſe poteſt: ſed corpus Chriſti etiam nunc in cœlo ſemper manſit cum ſuis proprietatibus, & attributis: ſiquidem Verbum Divinum aſſumpſit naturam humanam noſtræ omnino ſimilem, & cum omnibus ſuis attributis, excepto peccato: ex quo inferunt, quod ſicut corpus noſtrum eſſe non poteſt, niſi in uno tantum loco: ita cum certum ſit, corpus Chriſti ſedere ad dexteram Patris in cœlo, ſequitur non poſſe idem corpus eſſe in terris, & in cœlo ſimul. Sed quàm inepte argumentantur, ex eo liquet: quia etiam proprietates corporis naturalis

ſunt,

ſunt, poſſe pati, corrumpi, ut nequeat occupare locum ab alio corpore antecedenter occupatum, & perſiſtente in eodem loco; ut ſi vivat, alimonia indigeat, & plura alia propria corporis naturalis; ſed omnes hæ proprietates fuerunt ſimul à Verbo divino in natura humana aſſumptæ: ergo corpus Chriſti etiam nunc eſt paſſibile, mortale, cibo indiget: neque unquam naſci potuit ex Virgine, neque ſurgere è ſepulcro, lapide non revoluto, neque januis clauſis ingredi ad diſcipulos; quia hæc loca fuerunt jam ab aliis occupata: quæ ſingula cum ſint falſa, & contra fidem, ſtatim apparet quàm frivolum, quàm ineptum ſit argumentum, quo Sacramentarii nituntur proprium fulcire dogma. Reſpondetur igitur directè, quòd tameſi naturaliter, & juxta naturalem exigentiam corporis non poſſit hoc non niſi in uno eſſe loco; divina tamen virtute, ac de potentia Dei abſoluta poſſet ſimul ineſſe pluribus locis. Quamobrem Verbum divinum ſuſcepit quidem corpus humanum cum omnibus ſuis proprietatibus, & accidentibus corporis naturalis, adeo ut quantum eſt ex ſua natura, nihil ei ſupra tales proprietates, & accidentia competat: ſed non ita tamen, quin divina virtute, ac gratia corpus à verbo aſſumptum ſublimioribus aliquibus conditionibus, ac attributis poſſit donari, ac cumulari, quæ tamen cum vera eſſentia corporis non pugnent; cujuſmodi ſunt in corpore glorioſo Chriſti Domini poſt reſurrectionem impaſſibilitas, ſubtilitas, & aliæ dotes, quæ à Sectariis debent etiam concedi.

C A P U T VI.

Evincitur contra Sacramentarios vera, & realis corporis Chriſti præſentia in Euchariſtia.

EVicimus in præcedentibus non repugnantiam unius corporis in locis pluribus per divinam virtutem; adeo ut corpus quod naturaliter eſſe nequit, niſi in unico tantùm loco divinitus eſſe poſſit in pluribus. Supereſt oſtendendum de facto Chriſti corpus exiſtens in cœlis ad dexteram æterni Patris eſſe itidem in terris ſub ſpeciebus Euchariſticis, vi verborum conſecrationis; unde aſſerimus, verum Chriſti Domini corpus, & verum Chriſti ſanguinem verè eſſe in Euchariſtia re ipſa præſentia; non præſentia tantum virtutis, & efficaciæ, ſed veræ ac realis ſubſtantiæ contra Sacramentarios, Zvvinglianos, Calviniſtas. Hoc fidei dogma demonſtrant ſacræ ſcripturæ teſtimonia, traditiones in Eccleſia, & ipſius Eccleſiæ authoritas, & Judicium. Primum ſacræ ſcripturæ teſtimonium petitur ab ipſa promiſſione Chriſti in deſerto miraculo multiplicati panis paſcentis ſequentes ſe turbas, & hujus ſacramenti promittentis inſtitutionem; cum docuit turbas ſe eſſe panem vivum, qui de cœlo deſcendit, ex quo, ſi quis manducaverit, vivet in æternum, Joan. cap. 6. *Et panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita:* quæ verba occaſionem dedere Judæis litigandi inter ſe, & acriter contendendi: *Quomodo*, ajebant, *poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum?* Si litigabant, alii aliis contrarii erant, quatenus quidam credebant id poſſibile, & alii factu impoſſibile; quibus reſpondit Chriſtus: *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicut me miſit Pater, & ego vivo propter Patrem. Et qui manducat me, & ipſe vivet propter me. Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit. Non ſicut manducaverunt Patres veſtri manna, & mortui ſunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum:* quod cum audiviſſent, plures ex diſcipulis ejus dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire*, quorum obmurmurationem cum Chriſtus audiviſſet, eos redarguit, inquiens: *Hoc vos ſcandalizat? Si ergo videritis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius?* ait Joan. 6. *Ex hoc multi diſcipulorum ejus abierunt retro & jam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jeſus ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? Reſpondit Simon Petrus: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, quia Tu es Chriſtus Filius Dei.* Hunc locum Joan. 6. ſancti Patres à primo naſcentis Eccleſiæ exordio intellexerunt in ſenſu literali de ſacramento Euchariſtiæ, ut S. Irenæus *lib. 4. cap. 34.* S. Cyprianus *lib. de Orat. Dominica.* S. Hilarius *lib. 9. de Trinit.* S. Cyrillus Hieroſolimitanus *Catecheſi 14.* D. Ambroſius *lib. de iis, qui Myſteriis initiantur cap. 8.* & alii communiter Patres Latini & Græci, & fuit etiam declaratum in Concilio Alexandrino *in epiſt. ad Neſtorium.* Hinc ſuppoſito, quod Joan. 6. fuerit Chriſtus locutus de ſacramento Euchariſtiæ, ſeu de præſentia realis corporis, & ſanguinis Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis clarè, & efficaciter evincitur ejus præſentia realis corporis, & ſanguinis Chriſti in Euchariſtia, ſiquidem Chriſtus panem, quem promittit ſe daturum pro mundi vita, ſeu carnem ſuam opponit mannæ, quo qui enutriti ſunt, in deſerto mortui ſunt, *non ſicut manducaverunt manna in deſerto Patres veſtri, & mortui ſunt, qui manducat hunc panem, vivet in æternum:* atqui ſi Euchariſtia eſſet tantùm figura corporis, & ſanguinis Chriſti, quamvis paulo expreſſior ipſo manna fruſtra eidem præponeretur, quoad vim illam vivificam: etenim ex Iſraelitis etiam juſti, & pii, qui in fide Chriſti venturi manducarunt manna carnem ejus, & ſanguinem fide itidem percipiebant, eodem pacto, quo Calviniſtæ putant ſe percipere Secundò quia verba illa à Chrio prolata ſtatim dubium excitàrunt in Judæorum mentibus, qui propterea litigabant adinvicem dicentes: *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum*, ſi enim fuiſſet locutio tantùm figurata, qua Chriſtus ſignificaſſet daturum ſe panem ad repræſentandum ſuum corpus, & tantum ad excitandum ſui memoriam; quia figura non ita efficaciter movet, & abſque dubitatione ac lite potuiſſent Judæi id facile credere. . Tertiò quia Chriſtus non correxit illam Judæorum opinionem, qua crediderunt fuiſſe locutum Chriſtum de vera ſua carne in cibum danda quinimò hanc opinionem confirmavit, & dubitantes redarguit, aſſerens ſe verè daturum veram ſuam carnem ſubjungens: *Amen amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* quaſi jurejurando ſuam vellet ſponſionem de vera ſua carne danda ad manducandum confirmare, ut obſtinatiores Judæi ad credendum flecterentur, hinc exclamat Tertullianus lib. de

Digitized by Google

pœnitentia. *O beatos nos, quorum cauſa DEUS jurat! ò nos miſerrimos, ſi nec juranti Domino credimus!* Præterea quia reſponſio Chriſti in re tanti momenti, ut erat, novam condere legem, & nova dare præcepta non patiebatur involvi ambagibus, ac figuris inuſitatis, ſed debuit omni prorſus carere æquivocatione, ne primæ veritatis verba, quæ nec falli poteſt, nec nos fallere ad fallendos potiùs quàm ad erudiendos homines dirigerentur: cum ergo expreſſè dixerit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis,* ſine ulla æquivocatione, absque locutione figurata, ſed verbis propriis, quæ intelligerentur ut ſonant vera, & realis manducatio ſuæ carnis fuit nobis injuncta, adeo ut Chriſtus verbis propriis non promiſerit vitam æternam, niſi verè & realiter manducantibus veram & realem ſuam carnem, & bibentibus verum & realem ſuum ſanguinem. Tum quia, quando Chriſtus in rebus parvi momenti figuratè, & obſcurè fuit locutus, rogatus poſtea imò & interdum ſponte ſenſum obſcurum declaravit: ſi enim Joan. 16. dixit: *Modicum & jam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, quia vado ad Patrem,* quia hæc locutio viſa fuit obſcura, ipſam declaravit. Rurſus cum dixit Nicodemo Joan. 3. *Amen amen dico tibi, niſi quis renatus fuerit denuò, non poteſt videre regnum DEI:* cùm interrogaretur, quomodo poſſet homo naſci cùm ſit ſenex, dubium declaravit his verbis Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu S. non poteſt introire in regnum DEI.* Præterea ſi Matth. 3. produxit parabolam ſeminantis, quam diſcipuli non intellexerant iisdem interrogantibus per ſingulas ejus partes expoſuit. Quòd ſi in dubiis minoris momenti Chriſtus verba, quæ protulit, explicuit, ut in quo ſenſu ipſe prolata verba intelligeret, omnibus perſpicuum ſtatim eſſet, quanto magis, ſi cum dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis,* ſi locutio fuiſſet figurata, & dubia explicuiſſet, in quo ſenſu eſſent intelligenda: & quia propriè, & in ſenſu literali voluit verba, quæ protulit, ut ſonant, intelligi, nullam poſuit declarationem: imò ad confirmandum ſe fuiſſe locutum propriè, & verba ab eo prolata eſſe proriè intelligenda, confirmavit, cùm dixit, carnem ſuam verè eſſe cibum, & ſanguinem ſuum verè eſſe potum, non dixit figuratè eſſe cibum, & potum, ſed verè, & propriè inquiens: *Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus,* ex quo clariſſimè liquet, Calviniſtas in ſenſum alienum à ſenſu Chriſti detorquere ſcripturas, cum aſſerunt in ſacramento Euchariſtiæ nonniſi impropriè, & figuratè manducari carnem, & bibi ſanguinem Chriſti. Tum quia ait Chriſtus: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo,* quæ verba non ſolum de inhabitatione ſpirituali per fidem, & charitatem, verùm etiam de manſione naturali, qua Chriſtus per ſuam carnem in Euchariſtia à nobis ſumptam nobiſcum manet, ac ſuam carnem nobis commiſcet, ut explicant ſancti Patres, Hilarius, Chryſoſtomus, & alii communiter: & quia hic ſermo durus viſus fuerat diſcipulis ſuis dicentibus: *Durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum audire?* ſtatim Chriſtus eos redarguit, inquiens: *Hoc vos ſcandalizat? ſi ergo videbitis Filium hominis aſcendentem ubi erat prius?* voluit Chriſtus veritatem ſuæ carnis, quam dabat ad manducandum in Euchariſtia confirmare per futuram in cœlum ſui corporis aſcenſionem, ad omnem depellendam dubitationem, ut cùm diſcipuli viderent Chriſtum aſcendentem in cœlum, omnem depellerent prorſus dubitationem, & firmiſſimè crederent, ac docerent gentes Chriſtum in Euchariſtia verè, & propriè, & non figuratè, ſicut verè & propriè aſcendit in cœlum, daturum ſuam carnem ad manducandum, & verum & proprium ſuum ſanguinem ad bibendum. Non igitur Chriſtus pollicitus fuit, carnem ſuam ſe daturum ad manducandum non in figura, ſed verè, & realiter, cum dixerit Joan. 6. *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus:* hinc doluit tantùm eorum diſcipulorum vicem, quòd adhibita recta explicatione de modo manducandi crederent tamen myſterium hoc, quod de vera manducatione erat reliquum in ea re ipſi fidem habere recuſarent, quibus & dixit: *Et ſunt quidam ex vobis, qui non credunt:* poſtea ad duodecim diſcipulos converſus dixit: *Nunquid & vos vultis abire,* ac ſi diceret, an vos etiam ut cæteri carnem meam verè cibum eſſe poſſe dubitatis? nec arbitramini me facturum ut verè quidem, ſed longè aliter quàm aliis uti cibis conſuevistis meo veſcamini corpore? cui Petrus fide tanti myſterii animatus ſubjunxit: *Domine ad quem ibimus; verba vitæ æternæ habes,* Joan. 8. quæ verba expendens D. Auguſtinus in Joan. ait: *Videte quemadmodum Petrus dante Deo, recreante Spiritu Sancto intellexit: unde niſi quia credidit: Verba vitæ æternæ habes. Vitam enim æternam habes in miniſtratione corporis, & ſanguinis tui.*

Alii Catholici dogmatis probatio ſumitur ex verbis Chriſti Domini inſtituentis ſacramentum Euchariſtiæ accepit ſiquidem panem, & benedixit, ac fregit, deditque diſcipulis ſuis, & ait: *Accipite, & comedete, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur,* & ſimiliter accipiens calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes: *hic eſt ſanguis meus novi teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum,* verba hæc à Chriſto prolata in inſtitutione ſacramenti dogma fidei conſtituunt, & legem in perpetuum ab Eccleſia ſervandam ſanciunt, & quidem in ſenſu proprio, non metaphorico, & figurato perſpicuo non obſcuro naturali, & cuique obvio non contorto, nec ambagibus involuto, neque æquivocatione fallente: ſi enim Principes propriè ac clarè loquuntur absque ullo ſenſu amphibologico, ſine ulla æquivocatione, ſed verbis clariſſimis, quibus ſtatim percipiatur eorum ſenſus, id maxime agunt, cùm fœdus ineunt, legéſque ſanciunt, vel cùm teſtamentum, & ultimam voluntatem exprimunt, cum non exteros, ſed amicos aut filios alloquuntur, quibus animi ſui ſenſa aperiunt, & propriam voluntatem explicant, quanto magis Chriſtus, cùm hoc ſacramentum Euchariſtiæ inſtituit, quo dogma fidei conſtituit, legem Eccleſiæ impoſuit, ſuum teſtamentum condidit, fuit propriè locutus absque ulla figura in ſenſu vero non metaphorico, cum dixit Apoſtolis: *Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum, bibite ex hoc omnes, hic eſt enim ſanguis meus,* per hæc enim verba tradidit dogma fidei legem condidit in perpetuum duraturam fœdus ſancivit non exteros, ſed amicos, ſed diſcipulos, ſed filios fuit allocutus, quibus & amoris æternum pignus dedit pridie, quam pateretur Joan. 13. *Sciens Jeſus quia venit hora ejus, ut tranſeat ex hoc mundo ad Patrem, cùm dilexiſſet ſuos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Quòd verò fuerit non extraneos, ſed amicos allocutus liquet, cùm dixit: *Vos amici mei eſtis jam non dicam vos ſervos: vos autem dixi amicos, quia omnia quæcunque audivi à Patre meo nota vobis feci,* ergo ipſos alloquebatur familiariter clarè, ac diſtinctè, & in ſenſu proprio verborum ſine figuris absq; æquivocatione, quapropter cùm dixit illis: *Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum, bibite ex hoc omnes, hic eſt ſanguis meus,* in ſenſu proprio non meta-

Digitized by Google

metaphorico, & figurato intelligenda ſunt verba illa conſequenter, cùm fideles communicant, non figuram tantùm corporis, & ſanguinis Chriſti, ſive efficacem, ſive inefficacem ſumunt, ſed verum Chriſti corpus, & verum ejus ſanguinem. Ait Apoſtolus ad Gal. 3. *Si hominis teſtamentum confirmatum nemo ſpernit, aut ſuperordinat,* quantò minus erit derogandum Chriſti teſtamento, quod ſancivit in inſtitutione hujus ſacramenti, quòd ſi teſtamento verbis propriis ſimplicibus, & perſpicuis conduntur, etiam Chriſtus voluit ſuum condere verbis, quæ non poſſent detorqueri in ſenſus improprios, ſed quæ eſſent intelligenda, uti ſoñant in ſenſu proprio, quapropter dixit: *Caro mea verè eſt cibus, ſanguis meus verè eſt potus,* non dixit figuratè, non dixit virtualiter, non dixit metaphoricè, ſed *verè*, quia propriè, cum communicamus, ſumimus carnem, & ſanguinem Chriſti, quòd verò Sacramentarii impie contendant, & negent, non eſſe ibi præſentiam corporis Chriſti, eſt manifeſtè contradicere ipſi Chriſto, ac ejus teſtamentum violare, ac umbraticum teſtamentum pro vero, ac reali ſupponere, imò eſt ſcripturæ ſacræ verba corrumpere, & proprium Chriſti ſenſum in alienum detorquere. Quòd ſi non niſi figuram ſui corporis nobis dare voluiſſet, cur dixit: *Caro mea verè eſt cibus,* & non potiùs caro mea figuratè eſt cibus, cur mentem ſuam non expreſſit ſimplicibus, & apertis verbis, cur æquivocatione, quæ homines in errorem trahunt, voluit uti, cur impropriè ad nos fallendum loco figuratè poſuit verè: *Caro mea verè eſt cibus,* ait S. Hylarius lib. 8. de Trinit. *Fortè qui Verbum eſt, & qui veritas eſt, loqui vera neſcivit? & qui ſapientia eſt, in ſtultiloquio erravit? & qui virtus eſt, in ea fuit infirmitate, ne poſſet eloqui, quæ vellet intelligi? num mentis & linguæ artifex differtè loqui non poſſet? imò verò ſumma providentia fuco carere voluit, quæ divina ſunt, ut omnes intelligerent, quæ ipſe omnibus loquebatur.* Quibus verbis potuiſſet Chriſtus magis perſpicuis, & claris uti ad ſignificandum ſe veri, ac proprii ſui corporis tradere ſubſtantiam, quàm cùm dixit: *Caro mea verè eſt cibus.* Quòd ſi Pater æternus oſtenſurus, Chriſtum eſſe verum, ac legitimum ſuum Filium non aliter id expreſſit, quàm verbis illis: *Hic eſt Filius meus dilectus, ipſum audite:* & tametſi non dixerit: Hic eſt verè & propriè, adhuc fuit Chriſtus exiſtimatus verus æterni Patris Filius: turſus cùm Evangeliſta æterni Verbi incarnationem explicuit, non dixit verbum verè, & propriè caro factum eſt, ſed ſimpliciter dixit: *Et Verbum caro factum eſt,* & hæc verba ſatis fuerunt, ut Verbum divinum crederetur caro factum. Præterea cùm Angelus Virgini Matri annuntiavit incarnationis Myſterium, non dixit vere, & propriè in utero concipies proprium, ac verum Filium Dei, ſed ſimpliciter protulit hæc verba: *Quod enim ex te naſcetur, ſanctum vocabitur Filius Dei,* & tamen credunt omnes Chriſtum verè, & propriè eſſe naturalem Dei Filium, & perſonam Chriſti, ſeu Verbum verè, & propriè aſſumpſiſſe humanitatem, & ſingula, quæ incarnationem involvunt, & ex ea conſequuntur. Quare igitur ex eo, quòd Chriſtus in ultima cœna accepto pane, eóque benedicto dixerit: *Hoc eſt corpus meum,* nolunt Calviniſtæ de vero, ac proprio Chriſti corpore credere, ſed tantùm de figura illius corporis, ac credant communicantes, ſe non recipere verum, & reale Chriſti Domini corpus, ſed tantùm ejus figuram repræſentantem reale ac verum ſuum corpus, ejúſque paſſionem, præſertim cùm alibi Chriſtus apertè, ac expreſsè dixerit, carnem ſuam verè eſſe cibum, & ſanguinem ſuum verè eſſe potum: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus,* ſi *verè*, ergo propriè, & non figuratè. Tum quia ne quis dubitaret de veritate ſui corporis in ſacramento Euchariſtiæ, dixit: *Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, hic eſt ſanguis meus, qui pro multis effundetur:* quod autem fuit traditum, paſſum, crucifixum, & mortuum non fuit figura corporis Chriſti, ſed verum, ac reale ejus corpus, neque ſanguis, qui è vulnerato corpore effluxit, fuit ſanguis metaphoricus, ſed verus & realis, verum, & reale pretium noſtræ redemptionis: unde cæcutiunt Calviniſtæ, & ſcripturas corrumpunt veros, ac proprios ſenſus in metaphoricos, & figuratos diſtorquentes intelligentes figuram carnis, quam Chriſtus expreſsè aſſerit, eſſe propriam ſuam carnem veram, & realem: *Caro mea verè eſt cibus.* Cùm igitur Chriſtus proprium ſuum corpus pro nobis obtulerit crucifigendum, & non figuram ſui corporis; verum & proprium ſanguinem pro nobis fuderit, & non figuram ſanguinis, apertè & clariſſimè conſtat proprium ſuum corpus, propriúmque ac verum ſuum ſanguinem ſecundum ſubſtantiam veram, & propriam, & non ſecundùm figuram comedendum, & bibendum, in Euchariſtia nobis tradere. Hanc veritatem confirmant præter Joannem alii tres Evangeliſtæ, ac S. Pauli cum iiſdem conſenſus: cùm enim Evangeliſtæ inſtitutionem hujus ſacramenti deſcripſerint: ac diverſis temporibus ſcripſerint: & alii audiverint ab ipſo Chriſto ut S. Matthæus, alii à Domino poſtea acceperint ut S. Paulus, alii didicerint ab iis, qui Chriſtum viderant, & audierant inſtituentem hoc ſacramentum, ut S. Marcus, & Lucas, omnes tamen iiſdem prorſus verbis narrant Chriſtum in ultima cœna, & in inſtitutione hujus ſacramenti dixiſſe: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus,* aut *calix ſanguinis mei,* & nemo meminit alicujus figuræ, nemo explicavit Chriſtum verba illa protuliſſe figuratè, nemo ullum addidit verbum, ex quo conjicere poſſumus, nonniſi per figuram nos ſumere carnem, & ſanguinem Chriſti in Euchariſtia, neque Apoſtolus Paulus hujus figuræ meminit, quòd ſi ſenſus Chriſti fuiſſet figuratus, & non proprius id ſaltem Evangeliſtæ, & Apoſtolus Paulus alicubi ſignificâſſent: quamobrem quilibet Catholicus Sacramentariis, & Calviniſtis poſſet cum D. Auguſtino dicere: *Fratres ſumus, quare litigamus? non inteſtatus mortuus eſt Pater. Teſtamentum condidit, & ſic mortuus eſt, & reſurrexit. Tamdiu contenditur de hæreditate mortuorum, quamdiu teſtamentum proferatur in publicum, & cum teſtamentum prolatum fuerit in publicum, tacent omnes, ut tabulæ aperiantur, & recitentur, Judex intentus audit, Advocati ſilent, Præcones ſilentium faciunt, & univerſus populus ſuſpenſus eſt, ut legantur verba mortui non ſentientis in monumento. Ille ſine ſenſu jacet in monumento, & valent verba ipſius: ſed & Chriſtus in cœlo, & contradicitur teſtamento ejus aperi, legamus. Fratres ſumus, quare contendimus? placetur animus noſter, non ſine teſtamento nos dimiſit Pater. Qui fecit teſtamentum, vivit in æternum, audit voces noſtras, agnoſcit ſuam. Legamus, quid litigamus? ubi inventa fuerit hæreditas, ipſam teneamus. Chriſtus Jeſus Dominus noſter teſtamentum condidit, nobis corpus & ſanguinem ſuum legavit, dicens:* Hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. *Quid pro corpore, & ſanguine Chriſti figuras corporis, & ſanguinis ipſius nobis ſupponere conaris.*

Cum igitur Chriſtus, cum dixit: *Hoc eſt corpus meum,* non fuerit loquutus cum aliis, quibus fere in parabolis loquebatur, ſed cum ſuis tantùm diſci-

diſcipulis, quibus regni Dei myſteria proponebat planè, ac perſpicuè, & in ſecreto, ac à turbis remoto loco; & tunc cum teſtamentum conderet, quo unum è Sacramentis Eccleſiæ inſtituebat atque legabat, & in extremo vitæ ſuæ tempore, quos cum tea dilexiſſet in fine ſummo amore Joan. 13. *Dilexit eos*, certè hæ omnes circumſtantiæ ſatis apertè ſignificant Chriſtum verbis planis ab omni amphibologia, æquivocatione, & tropo prorſus alienis ſuos fuiſſe diſcipulos alloquutum: & id voluiſſe propriè ſignificare, quod verba ſonant, cum id non repugnet. Ratio etiam hoc ſuadet: quia cum Chriſtus carnem ſuam ad manducandum in ſacramento citra ullam repugnantiam nobis dare voluerit; nullis aliis verbis planioribus ſignificare id debuit, aut potuit, quàm illis, quæ de facto uſurpavit, cum dixit: *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum, quod pro nobis tradetur*: quod autem fuit à Judæis cruci affixum, ac morti traditum non fuit figura, nec ſola virtus, vel efficacia corporis Chriſti; ſed fuit ipſum Chriſti corpus verum, reale, ſubſtantiale. Tum quia D. Paulus, qui poſt Evangeliſtas explicuit nobis hoc myſterium Euchariſticum, nec ullam facit de hac figura Sacramentariorum mentionem; & tamen ad ipſum pertinebat; ſi verba Chriſti fuiſſent tropicè, vel metaphoricè prolata, illa nobis explicaſſet, ne falleremur intelligentes aliter ac debent intelligi verba Chriſti: atqui D. Paulus graviſſimis verbis nos docet in Euchariſtia veram, & realem præſentiam corporis, & ſanguinis Chriſti: nam quæ vis verborum major, quæ authoritas orationis efficacior, quàm cum. 1. ad Corinth. 10. ſcribit: *Panis, quem frangimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt*, & 1. ad Corint. 11. *Qui manducat, & bibit, indignè judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Apoſtolus igitur nobis explicans hoc myſterium, aſſerit in Euchariſtia, eſſe verum, ac reale Chriſti corpus præſens non in figura, ſed in propria vera, & reali ſubſtantia. Præterea quia Apoſtolus non figuræ, non virtutis, & efficaciæ corporis Chriſti, & ſanguinis Domini, non ſpiritus Domini, ſed veri, realis, ac ſubſtantialis corporis ipſius, & ſanguinis participationem, & communicationem appellat, & aſſignans hujus admirabilis effectum ſubdit: *Quoniam unus panis: unum corpus multi ſumus, omnes qui de uno pane participamus.* Quòd ſi in Euchariſtia non ſumeretur verum, ac reale corpus Chriſti; ſed panis communis; falſum eſſet omnes Chriſtianos de uno pane participare; quia diverſi homines non ſolùm in diverſis ac diſſitis locis diverſos comederent panes, ſed etiam in uno eodemque loco, cum particulæ inter ſe diſtinguantur numero; ergo ſi unus eſt panis, non intelligitur de pane materiali, nec de illius ſpeciebus, ſed de vera reali, ac ſubſtantiali Chriſti carne, quæ una eſt, ac eadem in omnibus particulis conſecratis: dicitur hoc Chriſti corpus ab Apoſtolo panis derumpta denominatione à ſpeciebus ſenſibilibus panis, quæ ſub ſenſus cadunt. Sicut in veteri lege non unum tantùm agnum Paſchalem omnes comedebant; quamvis Agnus Paſchalis unum ſignificaret Chriſtum, quem repræſentabat; ſed tot comedebantur agni, quot erant familiæ diverſæ: ſecus in lege evangelica de uno eadémque pane omnes fideles comedunt, de uno eodemque ſanguine bibunt, quia de uno eodemque Chriſti corpore, & ſanguine ſub ſpeciebus conſecratis panis, & vini participant. Hinc Apoſtolus 1. ad Corint. 11. agens de præparatione adhibenda in ſumptione Euchariſtiæ ita loquitur: *Quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis, & ſanguinis Domini: Probet autem ſe ipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit non dijudicans corpus Domini.* Quod ſi in hoc ſacramento nihil aliud eſſet præter memoriam, & ſignum paſſionis Chriſti; non fuiſſet opus tam gravibus verbis, Apoſtolum inculcare, ut ſe ipſum probet homo, ne impunè corpus Chriſti ſumat: ergo quia ſumit verum proprium ac ſubſtantiale Chriſti corpus.

Hanc veram, ac realem præſentiam ſubſtantialis corporis Chriſti in Euchariſtia aſſeruerunt, ac docuerunt ſemper in Eccleſia ſancti Patres, & perſeveranter ab exordio Eccleſiæ ad noſtra uſque tempora propugnarunt. S. Ignatius Epiſt. ad Smyrn. ait: *Euchariſtiam carnem eſſe Servatoris noſtri Jeſu Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt, quamque Pater ſua benignitate excitavit.* S. Juſtinus Martyr Apolog. 2. aſſerit: *Euchariſtiam eſſe incarnati Jeſu carnem, & ſanguinem ad eundem modum, quo Verbum Dei caro factum eſt, & carnem, ac ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit.* S. Irenæus Martyr lib. 4 cap. 54. & lib. 5. cap. 2. ait: *Panem, in quo gratiæ actæ ſunt, corpus eſſe Domini, & calicem ſanguinis ejus*: & ex eo probat, Chriſtum Dei Creatoris mundi eſſe Filium, & corpora noſtra aliquando ſurrectura; & Panem verbo Dei conſecratum non eſſe communem panem; ſed Euahariſtiam ex duabus rebus conſtantem, terrena, & cœleſti; ſcilicet ſpeciebus panis & vini, & corpore ac ſanguine Chriſti. S. Cyprianus epiſt. 54. & 65. de orat. Domin. vocat Euchariſtiam *corpus, & ſanguinem Domini.* S. Hilarius lib. de Trinit. aſſerit: *Nos verè Verbum carnem cibo Dominico ſumere*, ideoque Chriſtum naturaliter manere in nobis; & inde probat, Dei Filium eſſe unum cum Patre, non ſola concordiæ unitate, ſed naturæ. S. Joan. Chryſoſtomus homil. 83. in Matth. ait: Fideles in ſacra Euchariſtiæ communione idem corpus Chriſti ſumere, quod Judæi cruci affixerunt. *Neque fide ſolùm*, ut cenſent Sacramentarii, *ſed re ipſa*, adeo ut ſumant verum, reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, quod pro nobis fuit paſſum, mortuum, & poſtea reſurrexit; & ſubdit, *linguam noſtram illius ſanguine cruentari: & ea re nos ali, quam Angeli trementes vident.* Nos cum illo in unam maſſam reduci, fierique corpus unum, &, unam carnem. Chriſtum Paſtorem optimum ſuis membris oves ſuas nutrire, & proprio corpore nos alere, ſibique conjungere, & inglutinare, & id, quod eſt in calice, eſſe illud idem, quod fluxit ex latere, & nos participes illius eſſe, eò quia verè, & realiter recipimus corpus Chriſti, quod clavis confixum, quod lancea percuſſum fuit. Poſtea ſubjungit. idem corpus eſſe in Euchariſtia, quod jacuit in præſepe, quod reveriti ſunt Magi. Sanctus Ambroſius lib. de his, qui Myſt. init. cap. 9. Non ſolùm vocat Euchariſtiam Chriſti Domini carnem & ſanguinem, ſed illi etiam poſtponit manna ut umbram luci, ut figuram veritati, ut panem Angelorum corpori Authoris poſtea ait: *Potior eſt enim lux quàm umbra, Deitas quàm figura, corpus Authoris quàm manna de cœlo.* Deinde occurrit objectioni, quàm poſſent Sacramentarii opponere, inquiens: *Fortè dicas aliud video, quomodo tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt, ut probemus ſcilicet hoc, quod conficimus corpus ex Virgine eſſe, & quod ante conſecrationem verborum cœleſtium panis fuit, ubi verba conſecrationis acceſſerint eſſe corpus Chriſti. Ante verba conſecrationis licet fuerit calix plenus vini, & aqua, ubi tamen verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguinem*

effici,

Digitized by Google

effici, qui plebem redemit, eò quia Chriſtus Dominus teſtificetur, quòd corpus ejus accipiamus, & ſanguinem, proinde nefas eſſe ea de re dubitare. D. Hieronymus epiſt. ad Marcell. & ad Heliodorum, ad Euſtochium, appellat Euchariſtiam Chriſti corpus quam oblationi Melchiſedech ac panibus propoſitionis opponit ut veritatem figuræ lucem umbræ, & D. Auguſtinus ait: Chriſtum corpus ſuum in manibus ſuis portâſſe, quando conficiens corpus ſuum ac illud commendans ait: *Hoc eſt corpus meum*: & quamvis nemo dicatur portare ſuis in manibus ſuum corpus Chriſtus tamen id præſtitit, & in Euchariſtia nos docet eſſe participes corporis Chriſti, & eſt veritas nobis promiſſa in ſacrificiis veteris teſtamenti, & in novo exhibita, quod Filio ſuo Deus aptavit, de quo per Prophetam ait Chriſtus *ſacrificium, & oblationem noluiſti, corpus autem perfeciſti mihi*, hinc Auguſtinus in Pſal. 33. & 39. ait in altari diſpenſari *victimam ſanctam, qua deletum eſt chirograghum, quod erat contrarium nobis, qua triumphatus eſt hoſtis computans delicta noſtra.* Demum ut pleroſque alios reticeam hic Patres attexere unum addam Cyrillum Alexandrinum lib. 4. in Joan. ubi per myſticam Eulogiam, ſeu Euchariſtiam ait: Nos ipſum in nobis ſuſcipere Filium: & cùm ejus carnem deguſtamus tunc vitam habere in nobis ac illi uniri perinde ac ipſa Verbo inhabitanti, & ob hanc cauſam ait in ſuſcitandis mortuis non verbis tantùm, & nutu Deo conveniente Salvatorem operatum eſſe, ſed carnem ſuam quaſi cooperatricem ad hoc adhibuiſſe, *ut oſtenderet illam vivificare poſſe, ac velut unum quid cum ipſo jam factum eſſe*, & non nullis interjectis ſubdit: *Quòd ſi ſolo tactu ſancta carnis id, quod corruptum eſt, vivificatur, quomodo vivificam illam Eulogiam non uberiorem conſequemur cùm eam deguſtabimus? in ſuum enim ipſius bonum hoc eſt immortalitatem nos qui participes fuerimus omnino transformabit.*

Veram & realem præſentiam Chriſti corporis in Euchariſtiæ ſacramento in Conciliis itidem definitam, ac declaratam fuiſſe ſatis apertè conſtat ex eo quòd contra ſacramentarios ab iiſdem damnatos hanc adſtruxerunt præſentiam, etenim, quia Berengarius Andegavenſis Archidiaconus temerè auſus fuerit negare in Euchariſtia veram, & realem ſubſtantialis corporis Chriſti præſentiam, & aſſereret ſignum tantum, & veluti figuram corporis Chriſti eſſe in Euchariſtia ſtatim in Romano primum Concilio ſub Leone IX. Berengarii ſententia ut hæretica damnata fuit, & ipſe privatus communione anno quinquageſimo ſupra milleſimum. Secundò, quia Joannes Scotus Erigena librum compoſuit in quo nitebatur ſententiam Berengarii propugnare, eodem anno Concilio Vercelenſi damnatus fuit, ut etiam in Concilio Pariſienſi tempore Henrici Regis Chriſtianiſſimi, imò etiam in Concilio Florentino ſub Victore II. ſummo Pontifice Anno 1055. & etiam in Concilio Turonenſi eodem anno coacto præſidentibus ejuſdem Pontificis Legatis, & in hac Synodo Berengarius errorem ſuum ejuravit, ſeque retractavit, data ſubſcriptione juramento firmata, ut etiam in Synodo Romana ſub Nicolao II. 1059. in qua iterum hæreſin ejuravit, fidemque Catholicam de vera præſentia reali corporis Chriſti in Euchariſtia profeſſus eſt, & habetur *in cap. Ego Berengarius diſt. 2. de conſecrat.* Rurſus in Concilio Rothomagenſi ſub Archiepiſcopo Maurilio anno 1063. cum Berengarius priſtinum ſuum excitâſſet errorem iterum damnatus fuit, ut Hæreticus, ut etiam in Concilio Pictavienſi præſide Giraudo Epiſcopo Engoliſmenſi ſedis Apoſtolicæ Legato Anno 1075. ut etiam à duabus Synodis Romæ coactis ſedente Gregorio VII. Pontifice Maximo Anno ſcilicet 1078. & 9. & demum à Concilio Burdegalenſi Anno 1080. præſide Hugone ſedis Apoſtolicæ Legato iterum damnatus fuit Berengarius, ac hæreticus declaratus. Berengarii hæreſis excitata iterum fuit à Waldenſibus, & Albigenſibus, quos Innocentius III. in Concilio Oecumenico Lateranenſi can. 1. damnavit. Demum veritas Catholica de vera ac reali præſentia ſubſtantialis corporis Chriſti in Euchariſtia definita fuit à Tridentina Synodo contra Zvinglianos, & Calviniſtas, ait enim Synodus ſeſſ. 13. cap. 1. & can. 1. *Si quis negaverit in ſanctiſſima Euchariſtia Sacramento contineri verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem unà cum anima, & divinitate Domini noſtri JESU Chriſti, ac proinde totum Chriſtum ſed dixerit tantummodo eſſe in eo ut in ſigno vel figura, aut virtute anathema ſit.* D. Thomas 2. *part. quaſt. 75. art. 1.* hanc eandem veritatem convenientiſſimis probat rationibus quarum primam deſumit ex perfectione novæ legis, ſiquidem ſacrificia Moſaicæ legis hoc ſacrificium novæ legis, ſeu paſſionis Chriſti nonniſi in figura continebant, ut ſcribit Apoſtolus ad Hebræ. 10. *Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipſam rerum imaginem*, ideo conveniens fuit, ut ſacrificium novæ legis à Chriſto inſtitutum quid aliud plus haberet, ut ſcilicet contineret ipſum Chriſtum paſſum non ſolùm in figura, & ſignificatione vel ſigno ſed etiam in rei veritate, adeo ut appoſitè dixerit S. Dioniſyus lib. de eccleſiaſtica Hierarchia cap. 5. Eccleſiam noſtram mediam eſſe inter ſynagogam, ac ſupernam Jeruſalem, ac propterea utriusque rationem participare, hinc Catechiſmus Concilii Tridentini aſſerit ſatis mirari fideles nunquam poſſe ſanctæ eccleſiæ perfectionem, ejusque gloriæ altitudinem, cùm inter ipſam, & cœleſtem beatitudinem unus tantùm gradus intereſſe videatur. Hoc enim nobis cum cælitibus commune eſt, ut utrique Chriſtum DEUM, & hominem præſentem habeamus; ſed quo uno gradu ab illo diſtamus, illi præſentes beata viſione perfruuntur: nos præſentem, ſed tamen ab oculorum ſenſu ſejunctum, ac remotum, & Sacrorum Myſteriorum admirabili integumento ſe occultantem firma, & conſtanti fide veneramur, hinc conſtat in eccleſia militante eſſe verum Sacramentum Euchariſtiæ, in quo caro, & ſanguis Chriſti Domini verè realiter, & ſubſtantialiter exiſtunt ſub ſpeciebus conſecratis cùm quo Eccleſia militans convenit cum triumphante, quæ etiam poſſidet verum, ac reale corpus Chriſti Domini hoc tantùm diſcrimine, quòd Beati in cœleſti Patria Chriſtum vident ut præſentem, ac illius beata viſione perfruuntur: nos verò quamvis præſentem habeamus in Euchariſtia non tamen beata illius præſentiæ viſione perfruimur, neque ſub illis accidentibus Euchariſticis illius aſpicimus humanitatem, differt etiam à veteri lege, quia hæc in ſuis ſacrificiis nonniſi in figuris, & veluti in umbris noſtrum præfigurabat ſacrificium.

Secundam rationem D. Thomas loc. cit. deducit ex perfectione fidei, quæ ſicut eſt de divinitate Chriſti ita etiam de illius humanitate, quatenus fideles firmiſſimè credunt Chriſti humanitatem ex vi conſecrationis poni ſub ſpeciebus Euchariſticis juxta illud Joan. 14 *Credite in DEUM; & in me credite*, cùm enim Chriſtus contineret Deitatem, & humanitatem utramque voluit, ut nos crederemus, in ipſo ſub ſpeciebus Euchariſticis præſente: quòd ſi fides eſt inviſibilium ita Chriſtum inviſibiliter ſuam nobis

Digitized by Google

nobis exhibet divinitatem in hoc Sacramento, ut fide eam crederemus, ac plus meriti haberemus.

Tertiam rationem deſumit D. Thomas ab amore, & charitate in nos, cum pro ſalute noſtra dignatus fuerit æterni Patris Filius noſtram aſſumere humanitatem, ac verum noſtræ naturæ corpus eſt enim maximè proprium amicitiæ convivere amicis, ſeque frequenter inviſere, ac ſimul communicare cordis ſecreta: quidni amantiſſimus Salvator præſentiam ſuam corporalem nobis repromittit in præmium dicens Matth. 24. *Ubi fuerit corpus illuc congregabuntur & aquilæ:* non tamen ſua nos deſtituit corporali præſentia cum in terris peregrinamur, ſed per veritatem corporis & ſanguinis ſui nos ſibi conjungit, & ſe ipſum nobiſcum immiſcet, ut ipſo nutriamur, ac vegetiores effecti viam ſalutis percurramus velociores, & ad ipſum ſedentem in cœlis ad dexteram Patris perveniamus Joan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem in me manet, & ego in eo;* quamobrem hoc ſacramentum eſt veræ charitatis verus character noſtræ ſpei nutrimentum, quia cum illo veſcimur, ſpes noſtra augetur vegetior; & Chriſtus nobiſcum inhabitat, poſſitque dictum ab æterna ſapientia uſurpare. Proverb. 8. *Delicia mea eſſe cum filiis hominum.*

CAPUT VII.

Exhibentur, & rejiciuntur aliquot Sacramentorum objectiones.

PRimò objiciunt verba Chriſti Luc. 22. ubi Chriſtus nobis injungit cum Sacramentum Euchariſtiæ inſtitueret, ut illud ſumamus in ſui commemorationem Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem:* atqui quod fit memoria alterius non exigit illius præſentiam, quia memoria eſt tantùm rerum abſentium, ac præteritarum, & non præſentium, ex quo inferunt Chriſtum non eſſe realiter præſentem in Euchariſtia, ſed tantùm in figura excitante memoriam dominicæ paſſionis. Sed contra falſum eſt memoriam rerum omnium, quarum memores ſumus abſentiam earundem ſupponere, verſatur enim memoria circa res omnes, quarum poſſumus obliviſci: undè cùm poſſimus obliviſci tam rerum abſentium, quàm præſentium, cum noſtros non afficiunt ſenſus, ideo poſſumus memoriam excitare etiam circa præſentes noſtros hîc & nunc non afficientes ſenſus, & quia Chriſti corpus in Euchariſtia licèt verè realiter, & ſubſtantialiter præſens noſtros non afficit ſenſus rectè poſſumus in commemorationem illius ſacram efficere ſynaxin, quinimò rerum etiam præſentium poſſumus obliviſci: an non eſt DEUS nobis præſens cùm in ipſo, ut loquitur Apoſtolus, ſimus, vivamus, & moveamur, & tamen DEI obliviſcimur cum per peccata lethalia ab ipſo nos avertimus: quinimò etiam animæ noſtræ qua vivimus, movemur, nutrimur, obliviſcimur; quando illius non miſeremur, ſed eam per lethalem noxam à ſummo bono avertimus. Quamobrem memoria poteſt itidem eſſe de rebus nobis præſentibus noſtros non afficientibus tunc ſenſus, proinde cùm Chriſti humanitas in Euchariſtia noſtros non cadat ſub ſenſus rectè nobis injunxit Chriſtus, ut in ſui commemorationem ſacram illam efficiamus ſynaxin. Quòd ſi Dei præſentis obliviſcimur ejuſdem itidem præſentis poſſumus comminiſci: etiam populus Iſraeliticus juſſus fuit recordari Domini Dei ſui, & reprehenditur hoc nómine, quod oblitus fuerit Dei Creatoris ſui Deuter. 8. Et Exodi 20. ait DEUS: *In omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei veniam ad te, & benedicam tibi.* An non Arca fœderis columna nubis, & ignis in deſerto fuerunt memoriale DEI non quidem abſentis cum DEUS per immenſitatem, hoc eſt per eſſentiam præſentiam, & potentiam ſit ubique præſens, ſed verè, ac realiter præſentis, unde in Deuter. 4. dicitur: *Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat DEOS appropinquantes ſibi, ſicut DEUS noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.* Quid ni etiam Rex David fuit recordatus DEI ſui præſentis, & ex tali memoria plurimum hauſit oblectamenti *Memor fui DEI, & delectatus ſum.* Quidni etiam Apoſtoli in prima Euchariſtiæ ſumptione potuerunt perfectiſſimè exequi, quòd Chriſtianis omnibus injungitur: *Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis mortem Domini annuntiabitis,* in hac enim recordatione mortis Chriſti includitur illa commemoratio, quam Salvator præcepit his verbis: *Hoc facite in meam commemorationem:* ergo liquet verba illa commemorationis meæ non inferre abſentiam corporis Chriſti ab Euchariſtia, quia cum Chriſtus hæc verba protulerit, cum hoc ſacramentum inſtituit, inde ſequeretur, quòd ejus realis præſentia ſui ſubſtantialis corporis in ultima cæna non fuiſſet præſens in Euchariſtia, quod nemo haſtenus dixit. Quamobrem cum Euchariſtia ſecundùm externas ſpecies, quæ oculis obverſantur, & ſub ſenſus cadunt non ſit corpus, & ſanguis Chriſti, & corpus Dominicum ſit obvolutum talibus ſpeciebus panis, & vini poſſunt optimè ſpecies ſenſibiles panis, & vini noſtram refricare memoriam, qua recordemur corporis Chriſti præſentis quidem, ſed latentis, & à noſtris ſenſibus remoti, & ſoli noſtræ fidei perſpecti. Hinc ſcitè Algerus lib. 1. ait ad rem noſtram: *Non enim fruſtra dixit Dominus hoc facite in meam commemorationem Sacramentum exhibens ſicut verum fidei ſit verè viſibile excitandæ commemorationi: ut quòd fidei certum eſt, mentem paſcat, quod viſui certum eſt devotione accendat. Quia enim illuc ſecundùm carnem cœlos oportuit penetrare, ut illuc confidentiùs tenderemus reliquit nobis carnalibus hujus ſacramenti viſibilem figuram, & characterem carnis, & ſanguinis ſui, ut ſui paſſionis memoria incitati conſtantius hoc faceremus, quo pacto etiam ipſa eccleſia canit: DEUS qui nobis ſub ſacramento mirabili paſſionis tuæ memoriam reliquiſti.* Secundum argumentum quo ſacramentarii nituntur ad expungendam Chriſti præſentiam à ſpeciebus Euchariſticis ex eo petitur, quia veteres in eccleſia Patres Euchariſtiam dixerint figuram ſignum, typum, antitypum, ſimilitudinem, ſpeciem, Myſterium, & ſacramentum corporis, & ſangui-

Digitized by Google

ſanguinis Chriſti, ex quibus deducunt Chriſti corpus & ſanguinem verè & realiter non eſſe præſentia ſub ſpeciebus Euchariſticis, ſed tantum per figuram, ſignum, typum, ſimilitudinem, ſpeciem, & myſterium, adeo ut communicantes non niſi ſignum, & figuram ſumant corporis Chriſti, non verò ejus realem ſubſtantiam. Sed contra quia quando Patres vocant Euchariſtiam eſſe figuram, ſignum, typum, ſpeciem &c. loquuntur de Euchariſtia quatenus ſpectatur ſecundùm externam tantùm ſui partem, quæ cadit ſub ſenſus noſtros non verò loquuntur de Euchariſtia quatenus conſideratur ſecundùm id, quod in ipſa internè latet, eſtque præcipuum inviſibile. Unde ſecundùm externas ſpecies, quæ noſtris obverſantur oculis eſt Euchariſtia, figura, ſignum, myſterium, & ſacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti, ſed ſecundùm rem in ea latentem eſt verum reale, ac ſubſtantiale corpus & ſanguis Chriſti: Sancti Patres ſemper Euchariſtiam ſub utroque reſpectu ſpectârunt, proinde ſecundùm id exterius quod cadit ſub ſenſus noſtros dixerunt eſſe figuram, & typum &c. ſecundùm verò id, quod interiùs latet aſſeruerunt eſſe verum, reale, ac ſubſtantiale corpus Chriſti, & ejus ſanguinem. Hinc Paſcaſius lib. de ſacramento corporis, & ſanguinis Chriſti ait: *Eſt autem figura, vel character hoc, quod exteriùs ſentitur, ſed totum veritas & nulla adumbratio, quod intrinſecùs percipitur. Veritas eſt dum corpus Chriſti & ſanguis virtute ſpiritus in verbo ipſius ex panis, vinique ſubſtantia efficitur. Figura verò dum ſacerdos quaſi aliud exterius gerens ob recordationem ſacræ paſſionis ad aram venit, & quod ſemel geſtum eſt, quotidie immolatur agnus.* Quamobrem veteres Patres Euchariſtiam interdum figuram vocârunt non tamen vacuam, & inanem, ſed plenam non ſolùm virtutis, & efficaciæ ſed etiam ipſius ſubſtantiæ corporis, & ſanguinis Chriſti; dixerunt extimam illam accidentium congeriem figuram veritati tamen conjunctam eamque includentem, ſeu verum, reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus: ſicut enim arca dicitur figura Eccleſiæ non ſimpliciter, ut erat ex lignis compacta, ſed ut comprehendebat Noë ejusque filios qui temporis illius eccleſia erant, perinde ſpecies in Euchariſtia, quæ ſub ſenſus cadunt noſtros figura dicuntur Euchariſtiæ non tamen ſimpliciter, ſed ut includunt verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, & ſanguinem. Rurſus templa noſtra materialia dicuntur eccleſiam continere, cujus & aſſerunt figuræ non tamen ut conſtant tantùm ex calce, gypſo, ligno, & lapidibus, ſed ut includunt ſocietatem fidelium. Columbæ itidem, & igneæ linguæ ſymbola, & figuræ extiterunt Spiritus Sancti, non tamen fuerunt figuræ ſeparatæ, ſed eidem unitæ realiter. Ablutio itidem exterior quæ fit in baptiſmo figura habetur internæ abſterſionis, cui etiam conjungitur, ut non detur externa ablutio ſine interna: porinde ſpecies Euchariſtiæ quæ ſub ſenſus cadunt exteriores figuræ à ſanctis Patris vocantur Dominicæ cœnæ, ac veræ, realis, ac ſubſtantialis præſentiæ corporis, & ſanguinis Chriſti non tamen abſentis, ſed præſentis ſub iisdem ſpeciebus. In animali ſanguis eſt ſignum animæ, & in ſcripturis ſacris ſanguis vocatur anima; atqui eſt ſignum animæ præſentis non abſentis: ergo quamvis ſpecies Euchariſticæ dicantur eſſe figuræ corporis & ſanguinis Chriſti non tamen abſentis, ſed præſentis, ac ſub iisdem Euchariſticis ſpeciebus latentis: Hinc D. Auguſtinus lib. contra Adimantium Manichæum cap. 12. ait: *Non dubitavit Dominus dicere: Hoc eſt corpus meum, cum ſignum daret corporis ſui.* Præterea corpus, & ſanguis Chriſti obvoluti ſpeciebus panis, & vini ſunt figuræ corporis Chriſti non ſub iisdem ſpeciebus, ſed ut immolati in cruce; ut etiam ſanguinis, non ut contenti in calice, ſed ut fuſi in paſſione: non enim repugnat idem eſſe figuram ſui ipſius ſub diverſa ratione, vel ſtatu, ut explicat Lantfrancus contra Berengarium quem acriter impugnat lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 14. inquiens. Sacramentum corporis Chriſti, quantum ad id ſpectat, quod in cruce immolatus eſt ipſe Dominus Chriſtus, caro ejus eſt, quam forma panis opertam in ſacramento accipimus, & ſanguis ejus, quem ſub vini ſpecie, ac ſapore potamus, Caro videlicet carnis; & ſanguis ſacramentum eſt ſanguinis. Carne, & ſanguine utroque inviſibili, intelligibili, ſpirituali ſignificatam Redemptoris corpus viſibile, palpabile, manifeſtè plenum gratia omnium virtutum, & divina majeſtate. Quorum alterum quidem dum frangitur, & in populi ſalutem dividitur; alterum verò effuſum de calice ab ore fidelium ſumitur; mors ejus in cruce, & ſanguinis ejus de latere emanatio figuratur, utrumque B. Gregorius in 4. Dialogi libro exponit dicens: *Ejus quippe caro ibi ſumitur, ejus ſanguis non jam in manus infidelium, ſed in ora fidelium funditur. Penſandum ergo eſt, quale ſit hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra mortem unigeniti Filii ſemper imitatur, quia reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominatur.* Caro ergo & ſanguis quibus ad impetrandam pro peccatis noſtris Dei miſericordiam quotidie alimur, Chriſti corpus, ac ſanguis vocantur, non ſolùm quia eſſentialiter idem ſunt, qualitatibus plurimum diſcrepantes verùm etiam locutionis modo, quo res ſignificans ſignificatæ rei ſolet vocabulo nuncupari: Nec juſtè quiſquam movebitur, ſi eadem caro, idemque ſanguis ſui ipſorum ſacramenta exiſtant ſecundùm aliud atque aliud accepta: cùm ipſe Dominus Jeſus poſt reſurrectionem ſuam ſui ipſius diverſa temporum ratione typum geſſerit, & figuram. Aparens enim duobus diſcipulis locutusque eis quantum ſatis eſſe judicavit, dum finxit ſe longius ire, ſicut B. Auguſtinus dicit: ſignificavit ſe poſt paucos dies in cœlum aſcenſurum eſſe. Quod iter longè remotum eſt à commune hominum vita, quæ ipſis eſt duobus diſcipulis evidentiſſimè figurata. Chriſtus ergo Chriſti eſt ſacramentum longiùs videlicet ire ſe figens, longius ſuo tempore aſcendentis in cœlum: idem ejusdem, nec tamen usquequaque ejusdem. Verus namque DEUS, & verus homo, & fingens & aſcendens. Verumtamen aliud eſt figmentum terreni itineris, aliud in cœlum veritas aſcendentis. Nec aliquis ita deſipuerit, ut propterea abnegare præſumat fingentem ſe longius ire eſſe Chriſtum verum, quia ipſo figmento longioris itineris ſignificavit verum Chriſtum aſcenſurum in cœlum hactenus Lantfrancus.

In eundem ſenſum D. Auguſtinus lib. 3. de doctrina Chriſtiana cap. 16. explicans verba illa: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis* ait: *Facinus vel flagitium videtur jubere ſi ſecundùm ideam Capharnaitarum intelligantur verba illa figuratam eſſe locutionem. Figura ergo eſt præcipiens paſſioni Domini eſſe communicandum, & ſuaviter, atque utiliter recondendum in memoria, quod caro ejus pro nobis crucifixa, & vulnerata ſit.* Quamobrem manducatio carnis Chriſti, eſt vera ſumptio ejus ſanguinis incruento inviſibili & impaſſibili modo eſt ſumptio utriusque ſpeciei Euchariſticæ, non cruento illo, & barbaro, quem Capharnaitæ intelligebant rei alicujus figura eſt, ſcilicet paſſionis Chriſti, cui manducando communi-

Digitized by Google

municamus & mortis ejus, ac paſſionis memoriam recolimus. Rurſus Euchariſtia eſt figura corporis Chriſti, prout in cœlo à Beatis poſt reſurrectionem generalem corporeis oculis manifeſtè aſpicietur, ut innuit S. Ambroſius lib. 1. de officiis cap. 48. ubi ait: *Hic umbra hic imago; illic veritas. Umbra in lege, imago in Evangelico, veritas in cœleſtibus. Ante agnus afferebatur, offerebatur vitulus, nunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paſſionem, & offert ſe ipſe quaſi ſacerdos, ut peccata noſtra dimittat. Hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem pro nobis quaſi advocatus intervenit.* In eundem ſenſum Joannes Damaſcenus lib. 4. fidei orthodoxæ cap. 14. vocat myſterium Euchariſtiæ figuram rerum futurarum, non quòd revera corpus, & ſanguis Chriſti non ſit, ſed quia nunc quidem divinitatis Chriſti per myſteria Euchariſtica participes efficimur; tunc autem ſcilicet in cœleſti patria nonniſi intellectuali modo, ac per ſolum aſpectum. Demum dicitur Euchariſtia myſtica figura corporis, & ſanguinis Chriſti, quatenus eſt conſociatio, & colligatio ſpiritualis Chriſtianorum ad invicem veluti membrorum ſub uno capite, in quo ſenſu D. Auguſtinus Tract. 26. in Joan. ait: *Norunt fideles corpus Chriſti, ſi corpus Chriſti eſſe non negligant. Fiant corpus Chriſti, ſi volunt vivere de Spiritu Chriſti. De Spiritu Chriſti non vivit niſi corpus Chriſti.* & paucis interjectis ſubdit: *Inde eſt, quòd exponens nobis Apoſtolus hunc panem, ait unus panis, unum corpus multi ſumus. O ſacramentum pietatis! ò ſignum unitatis! ò vinculum charitatis! qui vult vivere, habet ubi vivat, habet unde vivat. Accedat, credat, incorporetur, ut vivificetur. Non abhorreat à campage membrorum, non ſit putre membrum, quod reſecrari mereatur, non ſit diſtortum, de quo erubeſcatur, ſit pulchrum, ſit aptum, ſit ſanum: hæreat corpori, vivat Deo de Deo: nunc laboret in terra, ut poſtea regnet in cœlo. ait enim Apoſtolus 1. Corinth. 10. recitans verba Chriſti: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam. Hanc ergo non habet, qui iſtum panem non manducat, nec iſtum ſanguinem bibit. Nam temporalem vitam ſine illo habere homines poſſunt, æternam verò vitam poſſidere omnino non poſſunt.* Per hunc igitur cibum, & potum vult ſocietatem intelligi corporis, & membrorum ſuorum, ſeu ipſam Eccleſiam in prædeſtinatis, & vocatis, juſtificatis, & glorificatis. Ecce quibus modis à ſanctis Patribus aſſeritur Euchariſtia eſſe figura, ita tamen, ut nunquam ſit vacua, ſed ſemper plena, ſeu nunquam excludat veram, ac realem, & ſubſtantialem Chriſti carnem, ejuſque ſanguinem, ſed ſemper utrumque includat, ut declarat Synodus Oecumenica VII. quæ eſt ſecunda Nicæna Act. 6. ubi Epiphanius Diaconus Pſeudo-Synodum Iconomachorum nomine ſanctæ Synodi impugnans ait: *Nullus aliquando turbarum Spiritus Sanctorum videlicet Apoſtolorum, aut Illuſtrium Patrum noſtrorum incruentum ſacrificium noſtrum, quod in commemorationem Chriſti Dei noſtri, ac omnis diſpenſationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino ſic dicere, vel confiteri.* Deinde recitatis verbis Chriſti Joan. 6. ubi hoc ſacramentum promittit, & prolatis verbis, quibus illud inſtituit Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. ut & verbis Apoſtoli referentis ſe à Domino accepiſſe. 1. Corinth. 11. Poſtea colligit nuſquam Dominum vel Apoſtolos, aut Patres unquam Sacrificium incruentum, quod per Sacerdotem offertur, dixiſſe eſſe ſolam figuram vacuam, & ſolam imaginem Corporis, & Sanguinis Chriſti, ſed aſſeruiſſe ſemper fuiſſe ipſum Corpus Chriſti, & ejus Sanguinem. Et ſubjungit quoſdam Patres ante conſecrationem, ut S. Euſtachius Antiochenus, & S. Baſilius panem & vinum nominâſſe *typos*, ſed poſt conſecrationem ſemper aſſeruiſſe eſſe ſub ſpeciebus panis, & vini propriè, verè, & ſubſtantialiter Corpus, & Sanguinem Chriſti ita enim ſemper crediderunt, & alios docuerunt. Secus Iconomachi nitentes venerabilium imaginum demoliri viſionem, & evertere cultum; aliam imaginem introduxerunt, quæ non eſt imago, ſed Corpus, & Sanguis.

Objiciunt ulterius Sacramentarii ad proprium corroborandum dogma verba illa D. Auguſtini in Tract. 25. in Joan. ubi ait: *Ut quid paras dentes & ventrem? crede & manducâſti.* Quòd ſi ex quo credimus verè, & ſpiritualiter manducamus, ſequitur ſub ſpeciebus Euchariſticis præſentem non eſſe carnem Chriſti, nec ejus Sanguinem. Sed contra, quia D. Auguſtinus loc. cit. non loquitur de Euchariſtia, quaſi ſola Fides ſufficiat, ut illam ſumamus, & effectum carnis, & Sanguinis Chriſti percipiamus, ſed ſermo ibi eſt de Fide in Chriſtum Salvatorem, Auguſtinus enim totus eſt in hoc explicando, *quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducâſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, dixerunt ergo ad eum, quid faciemus, ut operemur opera Dei, reſpondit Jeſus & dixit eis: Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum quem miſit ille:* Et hoc ait Auguſtinus manducare cibum, qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam, & ait: *Ut quid paras dentes, & ventrem? crede & manducâſti*, duplex eſt manducatio una per Fidem tantùm, qua credimus in Chriſtum Salvatorem, & per hanc paſcimur quatenus unimur Chriſto, eique per Fidem adhæremus: alia eſt manducatio non per ſolam Fidem, verùm etiam per veram realem ſumptionem ſubſtantialis carnis Chriſti Domini, & per veram, ac realem ſumptionem ſubſtantialem ejus Sanguinis, & hæc manducatio eſt, qua per gratiæ augmentum & dona ſpiritualia reficimur, & corroboramur, hinc Auguſtinus lib. 11. contra Adverſarium legis, & Prophetarum cap. 12. ait: *Mediatorem Dei, & hominum hominem Chriſtum Jeſum carnem ſuam nobis manducandam, bibendumque Sanguinem dantem, fideli corde, atque ore ſuſcipiunt; quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere, & humanum Sanguinem potare, quàm fundere.* Hujus duplicis manducationis alii Sancti Patres etiam meminerunt, qui tres rationes ſumendi hoc Sacramentum ſapienter diſtinxerunt, ut obſervat Tridentina Synodus Seſſ. 13. cap. 8. inquiens: *Quoſdam enim docuerunt ſacramentaliter duntaxat id ſumere, & peccatores alios tantùm ſpiritualiter illos nimirum qui voto propoſitum illum cœleſtem panem edentes, fide vivâ, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem ſentiunt. Tertios porro ſacramentaliter ſimul, & ſpiritualiter, hi autem ſunt qui ita ſe prius probant, & inſtruunt, ut veſtem nuptialem induti ad divinam hanc menſam accedant.*

Objiciunt itidem Sacramentarii verba Chriſti Matth. 26. *Semper pauperes habebitis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis.* Ex quo inferunt in Euchariſtia non eſſe veram, & realem præſentiam corporis & Sanguinis Chriſti, alioquin cùm poſſent Euchariſtiam ſemper conficere, ac retinere, ſemper Chriſtum habuiſſent. Ut etiam illud Joan. 16. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem*, imò addunt etiam ſymbolum Apoſtolicum in quo de Chriſto dicitur, quòd in cœlum aſcenderit, & ſedeat ad dexteram Patris, ex quo inferunt nullo pacto poſſe alibi eſſe, quàm ad dex-

teram

Digitized by Google

teram Patris, conſequenter præſentem non eſſe Chriſtum in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis, & vini, putantes non poſſe idem corpus pluribus ineſſe locis. Sed contra quia ex eo, quòd Chriſtus reliquerit mundum, tametſi ejus Diſcipuli habituri ſemper eſſent pauperes, non verò ipſum Chriſtum, tametſi dicatur ſedere ad dexteram Patris ex nullo horum teſtimoniorum, ſequitur Chriſtum ſecundùm carnem, & Sanguinem non eſſe præſentem in Euchariſtia ſub ſpeciebus panis, & vini: reliquit quidem mundum nec ſemper cum hominibus præſentia ſenſibili fuit converſatus, ſed præſentia ſenſibili reali, ac ſubſtantiali ſemper eſt in Euchariſtia fuit igitur Chriſtus locutus de præſentia ſenſibili, quam Diſcipuli non ſemper erant habituri, tametſi pauperes nunquam eſſent illis defuturi: ut etiam de præſentia ſenſibili loquitur cùm Joan. 16. dixit: *Relinquo mundum, & vado ad Patrem*, ſcilicet præſentia ſenſibili relinquo mundum, nec deinceps in mundo ero converſaturus modo viſibili. Hunc fuiſſe ſenſum verborum Chriſti ex eo deſumitur, quia Chriſtus Luc. 24. alloquens ſuos Diſcipulos poſt Reſurrectionem ſuam ajebat: *Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos dum adhuc eſſem vobiſcum*, ſcilicet, dum adhuc eſſem vobiſcum præſentia viſibili, & ſenſibili, ſicut erat antea; tametſi alio modo fuerit præſens, & ut talis loqueretur licèt uon ut homo mortalis ſicut antea, nec eadem præſentia, ut explicant Sancti Patres. Hinc cùm dixit relinquo mundum, ſignificavit tantùm ſe in mundo viſibili viſibiliter ſicut antea more hominum mortalium, deinceps non futurum: non tamen negat, ſe inviſibili ſacramentali, ac ineffabili modo ſemper in mundo manſurum; quinimo hoc apertè promiſit Matt. 28. cùm Diſcipulos de ſuo diſceſſu conſolatus dixit: *Et ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*, ſcilicet non modo viſibili, ſicut antea cum eſſet homo mortalis; ſed modo inviſibili, & ſacramentali ſub ſpeciebus panis & vini: & hunc eſſe ſenſum verborum Chriſti clarius etiam patet ex D. Marco cap. 14. ubi Chriſtus ſuos alloquens Diſcipulos ait: *Semper pauperes habetis vobiſcum, & cùm volueritis poteſtis illis benefacere, me autem non ſemper habebitis*, hoc eſt ſenſibiliter, ſicut vobiſcum ſum modo: ſed præſentia inviſibili ſub ſpeciebus panis, & vini in Sacramento Euchariſtiæ, quod inſtitui, ut vobiſcum eſſem omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi; & licèt idem corpus nequeat naturaliter pluribus ineſſe locis, non tamen virtute divina operante ſupra naturæ leges, & ſpectata Dei omnipotentia repugnat idem corpus pleriſque ineſſe locis, ait enim Auguſtinus lib. de cura pro mortuis habenda cap. 109. *Alii ſunt humanarum limites rerum, & alia divinarum ſigna virtutum: alia quæ naturaliter, & alia quæ mirabiliter fiunt:* ſcilicet ſupra conſuetas naturæ leges, quo pacto perambulavit marinos fluctus ſicco veſtigio, cæco nato viſum, & mortuis vitam reſtituit, ac plura alia mirabiliter effecit quæ totius naturæ vires ſuperant: hâc virtute apparuit D. Petro ab Urbe Roma diſcedenti, & D. Paulus in Actis Apoſtolorum teſtatur Chriſtum ſibi apparuiſſe, tametſi non deſierit in cœlis eſſe, neque Patris dexteram reliquerit ſecundùm illud Act. 3. *Quem oportet quidem cœlum recipere, uſq; in tempora reſtitutionis omnium*: Unde cùm non repugnet Chriſtum manere in cœlo veluti in loco propriæ majeſtati, ac gloriæ debito virtute divina fieri præſentem in terra. Poteſt etiam fieri in Altaribus ubique terrarum præſens, & quidem præſentia vera reali, & ſubſtantiali proprii Corporis, & Sanguinis ſub infinitis propemodum ſpeciebus ſacramentalibus. hinc S. Gregor. Niſſen. orat. de Paſchate ait: Sicut divinitas replet mundum, & tamen una eſt: ita innumerabilibus locis conſecratur, & tamen unum corpus eſt: adfert ſimilitudinem Deitatis, quæ ſicut per immenſitatem una ac eadem replet, occupátque ſingula mundi ſpatia perinde Corpus Chriſti, quamvis unum, ac idem virtute divina per verba Conſecrationis fit præſens ubiq; locorum ubi ſpecies panis, & vini conſecrantur: Idque etiam explicat S. Joan. Chryſoſt. homil. 11. ad popul. Antiochen. ubi ait: *Helias Melotem Diſcipulo reliquit: Filius autem Dei aſcendens ſuam nobis carnem reliquit, ſed Helias quidem exutus; Chriſtus autem & nobis reliquit, & ipſam habens aſcendit. Ne igitur animo concidamus: qui enim ſanguinem ſuum pro omnibus effundere non recuſavit, & carnem ſuam: & rurſus ipſum ſanguinem nobis communicavit, quid pro ſalute noſtra facere non recuſavit?*

Demum objiciunt Sacramentarii verba Chriſti Joan. 6. v. 63. *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quidquam, verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*, quæ verba expendens D. Auguſtinus in Pſal. 98. aſſerit eſſe intelligenda ſpiritualiter ait ipſe: *Spiritualiter intellige, quod locutus ſum. Non hoc corpus, quod videtis manducaturi eſtis, & bibituri illum Sanguinem, quem fuſuri ſunt, qui me crucifigent. Sacramentum quod vobis commendavi ſpiritualiter intellectum vivificabit vos. Et ſi neceſſe eſt, illud viſibiliter celebrari, oportet tamen inviſibiliter intelligi*: Ex hac Auguſtini explicatione colligunt Sacramentarii Chriſtum vera præſentia reali, & ſubſtantiali non eſſe ſub ſpeciebus Euchariſticis, panis, & vini; ſed tantùm ſumi ſpiritualiter, non realiter corporaliter ſcilicet ore cordis, ſeu fidei. Rurſus nec eſſe idem corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod Apoſtoli videbant, & audiebant Magiſtrum eos docentem, neque eundem Sanguinem quem fudit in Cruce; ſed tantùm communicantes ſumere ſignum cœleſti virtute & efficacia repletum. Sed contra, quia cùm Chriſtus Joan. 6. dixit. *Spiritus eſt, qui vivificat, caro non prodeſt quidquam*, ita intelligendus eſt, ut caro ſecundùm ſe ſpectata ſine Spiritu, non profit quidquam, bene tamen caro vivificata ſpiritu multum prodeſt: perinde ipſa Chriſti caro abſque verbo divino noſtram non fuiſſet redemptionem operata, ſed ut conjuncta verbo divino nobis profuit & cauſa fuit noſtræ ſalutis, quatenus ſua morte nos vivificavit, & Sãguinis ſui fuſione veluti ſoluto pretio nos redemit à famulitio Dœmonis, quapropter dixit Chriſtus Joan. 6. *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quatenus caro Filii hominis in Euchariſtia verbo divino conjuncta ut etiam ejus Sanguis nos corroborat, ac reficit, ut alacres, ac nervoſiores percurramus viam ſalutis æternæ. Non enim cùm Chriſtus nos invitat ad manducandam ſuam carnem, & bibendum ſuum Sanguinem, ita intelligendum eſt ſicut Capharnaitæ, & rudiores quidam Diſcipuli intellexerunt, quaſi particulas quaſdam de corpore ſuo præciſurus eſſet Dominus quas daret ſuis Diſcipulis ad manducandum, vireſque reficiendas, perinde ac Pater ſuis ſolet filiis buccellas præciſæ carnis exhibere ad manducandum, ait Auguſtin. id eſſe intelligendum ſpiritualiter, & modo ſupernaturali, ac inviſibili, & per virtutem Spiritûs S. quod eſſet daturus carnem ſuam, non tamen paſſibilem, nec ſub viſibili ſpecie, ſed immortalem impaſſibilem glorioſam, & per talem manducationem Dominicæ carnis, & potationem Sanguinis non corporis vires, ſed animæ virtutem per incrementa gratiæ divinæ corroborarent, ac reficerent: quapropter Diſcipuli corpus idem ſecundùm ſubſtantiam erant manducaturi, quod videbant; & ejuſdem Sanguinem ſecundùm ſubſtantiam bibituri, quem Judæi ex inflictis Chriſti Corpori Sacratiſſimo vulneribus erant fuſuri; ſed non eundem ſecundùm ſta-

Digitized by Google

rum, & qualitatem. Manducamus igitur idem verum rea e, ac ſubſtantiale Chriſti Corpus in Sacramento Euchariſtiæ, ſed non amplius paſſioni, ac morti obnoxium, ſed immortale, impaſſibile, & glorioſum, adeo ut ſi ſtatus eſt diverſus diverſum non ſit corpus quod manducamus, ſed prorſus idem, quod in Ara Crucis fuit à Judæis immolatum. Neque cùm Chriſtus Corpus & Sanguinem ſuum nobis dat ad manducandum, & bibendum id intelligitur eo ſenſu, ut ſermo non fuerit de cibo, & potu ſpirituali, quod ſolâ Fidei apprehenſione manducatur, ſed de vera propria, & ſubſtantiali ſua carne, & de vero, ac ſubſtantiali proprio ſuo Sanguine, quo tametſi non alamus corpus, nec ejus membra nutriamus; reficimus tamen animam, quam ſpiritualiter nutrimus, quo pacto Sacramentali, ac miraculoſo, & ineffabili modo manducamus carnem Chriſti, & ejus Sanguinem bibimus. Huc accerſendus D. Auguſtinus Tract. 27. in Joann. ubi explicans quo ſenſu Joan. 6. Chriſtus dixerit: *Spiritus eſt qui vivificat: caro non prodeſt quidquam* ait: *O Domine Magiſter bone, quomodo caro non prodeſt quidquam? cùm tu dixeris: Niſi quis manducaverit carnem meam, & biberit Sanguinem meum, non habebit in ſe vitam?* An vita non prodeſt quidquam? & propter quid ſumus, quod ſumus, niſi ut habeamus vitam æternam, quam tuâ carne promittis? quid eſt ergo non prodeſt quidquam caro? Non prodeſt quidquā; ſed quomodo illi intellexerunt: carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cada vere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur. Proinde ſic dictum eſt, caro non prodeſt quidquam: quomodo dictum eſt ſcientia inflat? ſola ſine charitate. Ideo adjunxit charitas verò ædificat. Adde ergo ſcientiæ charitatem, & utilis erit ſcientia; non per ſe, ſed per charitatem. Sic etiam nunc: Caro non prodeſt quidquam, ſed ſola caro: accedat ſpiritus ad carnem, quomodo accedit charitas ad ſcientiam, & prodeſt plurimum. Nam ſi caro nihil prodeſſet; Verbum caro non fieret, ut inhabitaret in nobis. Si per carnem nobis profuit Chriſtus; quomodo caro nihil prodeſt? ſed per carnem ſpiritus aliquid pro ſalute noſtra egit. Caro vas fuit: quod habebat attende, non quod erat. Apoſtoli miſſi ſunt, nunquid caro ipſorum nihil nobis profuit? Si caro Apoſtolorum nobis profuit. Caro Domini potuit nihil nobis prodeſſe? unde ad nos ſonus Verbi, niſi per vocem carnis? unde ſtilus, unde conſcriptio? iſta omnia opera ſunt carnis, ſed agitante ſpiritu tanquam organum ſuum. Spiritus ergo eſt qui vivificat: caro autem non prodeſt quidquam: ſicut illi intellexerunt carnem, non ſic ego do ad manducandum carnem meam. Hactenus Sanctus Auguſtinus.

Sed inſtant ex eodem D. Auguſtino Tract. 26. in Joannem ubi expendunt verba Chriſti. *Hic eſt panis, qui de cœlo deſcendit, ut ſi quis manducaverit ex ipſo non moriatur:* hoc pacto illa interpretatur: *ſed quod pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad viſibile Sacramentum. Qui manducat intus non manducat foris, qui manducat in corde, non premit dente:* ex hiſce Auguſtini verbis, inferunt Sacramentarii, Chriſti corpus ore corporis non recipi, ac manducari, adeoque in Euchariſtia realiter præſens non eſſe. Sed contra, quia D. Auguſtinus nullibi negat Chriſti Corpus ore corporis à fidelibus manducari, ac ſumi cùm in Eccleſia communicant; ſed loc. cit. vult tantùm æternæ vitæ promiſſionem iis factam minimè eſſe, qui dente tantùm premunt, non verò corde manducant; ſeu qui tantùm foris manducant, non intus, in Eccleſiæ unitate, & ſocietate membrorum ſub capite Chriſto Jeſu; neque ſunt membra Corporis Chriſti; quia per Fidem, & charitatem non conjunguntur Chriſto; non verò D. Auguſtinus excludit manducationem Sacramentalem quæ fit ore corporis; ſed ut hæc ſalutifera ſit non ſufficit ſola materialis, & corporea manducatio; ſed ulterius requiritur ſpiritualis, ac intellectualis manducatio, quæ fiat per fidem, & charitatem, ac corde puro, ac mundo ab omni lethali noxa defœcato; hanc utramque manducationem explicat D. Auguſtinus tract. 27. in Joan. ubi ait; *Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat, ut carnem Chriſti, & Sanguinem Chriſti non edamus tantùm in Sacramento, quod eſt multi mali; ſed uſque ad ſpiritus participationem manducemus, & bibamus, ut in Domini corpore tanquam membra maneamus, ut ejus ſpiritu vegetemur, & non ſcandalizemur: etiam ſi multi modo nobiſcum manducant, & bibunt temporaliter Sacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta.* Neque obſtat ſi dicas D. Auguſtinum tract. 26. in Joan. aſſerere, *Credere in eum hoc eſt manducare panem vivum;* Sed panis vivus eſt panis Euchariſticus, qui panis vitæ dicitur: ergo per ſolam Fidem manducamus; non verò Chriſti Corpus ſub ſpeciebus panis & vini. Sed contra quia tametſi Chriſtus moralem ſenſum explicet illorum verborum: *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum:* Non tamen excludit ſenſum litteralem Sacramentalis manducationis carnis veræ, realis, ac ſubſtantialis Chriſti, quæ ore corporis exercetur. Sicut in eodem tractatu aſſerit de muliere Hemorhoiſſa, quæ fimbriam veſtimenti ejus tetigit: *quid eſt tetigit* (ait Auguſtinus) *niſi credidit*; ex eo quòd crediderit non excludit realem, ac phyſicum contactum fimbriæ, de quo Luc. 8. 44. habetur: *Acceſſit retro, & tetigit fimbriam veſtimenti ejus.* Eodem modo quamvis Auguſtinus non neget, Chriſtum fame, & ſiti laboraſſe; explicat nihilominus famem, & ſitim Chriſti fuiſſe deſiderium noſtræ ſalutis in Pſal. 78. Pari pacto cùm dixit; *Credere in eum hoc eſt manducare panem vivum*, explicat fidem neceſſariam in Chriſtum ut fideles ritè, & utiliter communicent; non tamen negat, quin ore corporis caro Chriſti manducetur.

Neque ullum faceſſunt negotium alia Auguſtini verba, quæ conſueverunt Sacramentarii producere ad confirmandum ſuum dogma, ait enim Auguſtinus tract. 25. in Joan. *Ut quid paras dentes, & ventrem? crede & manducaſti:* Ergo ex Auguſtino non eſt neceſſe comedere Euchariſtiam, nec illam deglutire; quia ſola Fides ſufficit, ut quis comedat, ſeque reficiat. Nam contra eſt; quia Auguſtinus ibi non inſtituit ſermonem de Euchariſtia; ſed de fide in Chriſtum Salvatorem: ſiquidem expendit verba illa, *Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis*, in quæ verba ait S. Auguſtinus: *Operamini non cibum qui perit*, unde non loquitur de cibo Euchariſtico, ſed materiali corruptioni obnoxio; unde ſubdit; *Sed operamini cibum, qui permanet in vitam æternam*, id eſt opera digna vitæ æternæ. *Dixerunt ergo ad eum. Quid faciemus ut operemur opera Dei*: ſeu quæ ſint permanſura in vitam æternam. *Reſpondit Jeſus & dixit eis: Hoc eſt opus Dei. ut credatis in eum, quem miſit ille.* Hoc eſt ait S. Auguſtinus manducare cibum qui non perit, ſed qui permaneat in vitam æternam; hinc dixit: *Ut quid paras dentes & ventrem?* Ut vivas vita mortali, ut corpus reficias corruptioni, ac putredini obnoxium: *Crede & manducaſti*, ſeu actus elicias Fidei, & aliarum virtutum, quæ charitate informentur, & manducâſti, ſeu ſpiritum refeciſti, nutriviſti: hic enim *cibus, qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam.* Cæterum Auguſtinus præter manducationem hanc ſpiritualem, quâ per elicientiam bonorum operum nutritur, reficitur ſpiritus, fitque ore cordis, & per fidem vivam, ſeu informatam charita-

te;

Digitized by Google

re; agnoſcit, aſſeritque aliam manducationem ſacramentalem, quæ fit ore corporis in ſumptione Euchariſtiæ; & utramque manducationem diſtinguit, & probat lib. 11. contra Adverſarium Legis, & Prophetarum cap. 12. inquiens. *Mediatorem Dei & hominis hominem Chriſtum Jeſum, carnem ſuam nobis manducandam, bibendumque ejus ſanguinem dantem fideli corde, atque ore ſuſcipiunt; quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare, quàm perimere; & humanum ſanguinem potare, quàm fundere:* ait Auguſtinus, Chriſtum Dominum nobis dediſſe ſuam carnem manducandam, & ſuum ſanguinem potandum ore corporis, ſed non tantùm, ſed etiam ore cordis, fideli corde, ſeu puro ſpiritu ab omni lethali noxa purgato; quia etiam exiſtentes in lethali culpa interdum communicant; & ſumunt ore corporis carnem & ſanguinem Chriſti in propriam perniciem. Hæc duplex manducatio ab aliis itidem ſanctis Patribus aſſeritur, & explicatur. Imò Concilium Tridentinum obſervat à ſanctis Patribus tres fuiſſe manducationes notatas, quarum prima eſt in perniciem manducantium; ut cum exiſtentes in peccato lethali audent communicare. Secunda manducatio quæ fit ore cordis, ut ſuperiùs explicuimus; & tertia, quæ ore corporis exercetur, cum fideles corde fideli, ſeu puro, ac libero ab omni noxa ſumunt ore corporis carnem, & ſanguinem Jeſu Chriſti, ait Tridentina Synodus ſeſſ. 13. cap. 8. *Quoſdam docuerunt ſacramentaliter duntaxat id ſumere, ut peccatores; alios tantùm ſpiritualiter; illos nimirum, qui voto propoſitum illum cœleſtem panem edentes, fide viva, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus, ac utilitatem ſentiunt. Tertios porro ſacramentaliter ſimul & ſpiritualiter; Hi autem ſunt, qui ita ſe priùs probant, & inſtruunt, ut veſtem nuptialem induti, ad divinam hanc menſam accedant.*

CAPUT VIII.

An Chriſtus fiat præſens in Euchariſtia per unionem hypoſtaticam Perſonæ Verbi cum Pane adeò ut ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem maneat.

Dupliciter poteſt intelligi Chriſtum fieri præſentem in Euchariſtia per unionem hypoſtaticam. Primò ut Chriſtus fiat præſens per unionem hypoſtaticam perſonæ Verbi divini cum pane. Secundò ut fiat præſens per unionem hypoſtaticam Corporis Chriſti cum pane, accipiendo Corpus Chriſti pro altera parte compoſiti coaleſcentis ex Chriſti Corpore, & ex ſubſtantia panis, & vini; adeo ut hæc maneat in Euchariſtia una cum Chriſti Corpore poſt conſecrationem. Hoc ſecundum docuit Lutherus libro de captivitate Babylonica, ubi profert hanc propoſitionem *Panis eſt Corpus Chriſti,* quam veram aſſerit propter unionem panis cum Chriſti Corpore. Primam unionem aſſeruit, docuitque Rupertus Tuitienſis *lib. 6. in Joannem* ubi explicans verba illa Joan. 6. *Panis quem ego dabo caro mea eſt,* ait Verbum æternum per Incarnationem factum hominem fuiſſe non deſtruendo, vel mutando, ſed aſſumendo perſonaliter humanitatem, & perinde per conſecrationem, idem verbum fieri panem non deſtruendo, vel mutando, ſed aſſumendo perſonaliter panem; unde expreſsè fatetur, Chriſtum eſſe panem poſt conſecrationem, ſicut eſt homo per Incarnationem. Rurſus libro de divinis officiis variè nititur explicare, ſeu potius implicare ſuum errorem. Primò aſſerit panem vi verborum conſecrationis fieri Corpus Chriſti non quod convertatur in carnem Chriſti; ſed quia aſſumitur à perſona Verbi: ex quo ait ſequi panem eſſe Corpus Chriſti non humanum, & carneum, ſed panaceum, ac longè diverſum ab illo quod de Virginis Sanguine ope Spiritus Sancti efformatum fuit. Secundò aſſerit hæc duo corpora poſſe dici unum, quatenus utriusque eſt idem ſuppoſitum, ſeu una & eadem perſona, quæ utrumque aſſumpſit. Tertiò, hæc duo corpora panaceum, & carneum eſſe unum, quia idem Chriſtus eſt in carne ſurſum in pane deorſum; ſeu idem Chriſtus habet duo corpora unum carneum in cœlo, & alterum panaceum in Altari. Quartò impios, & exiſtentes in peccato lethali nihil accipere niſi corpus panaceum; pios autem accipere utrumque. Cùm enim idem Chriſtus ſit ſurſum in carne, & deorſum in pane; ideo ſolùm in pane ſumitur ore corporali, quod eſt commune piis, & impiis; in carne autem, quæ eſt ſurſum, non ſumitur niſi ore ſpirituali, quo carent impii. Verùm hæc ſententia facilè rejicitur, & falſitatis convincitur. Primò, quia tametſi hujuſmodi hypoſtatica unio non eſſet impoſſibilis, non tamen probari poteſt facta ex Scripturis, nec ulla Sanctorum Patrum authoritate cùm ante Rupertum nullus eam aſſeruerit. Secundò quia adverſatur verbis Chriſti Joan. 6. *Panis quem ego dabo caro mea eſt:* Siquidem in ſententia Ruperti, panis quem dat Chriſtus in Euchariſtia non eſt caro Chriſti, ſed corpus panaceum: unde ſi verba Chriſti vera ſunt, Ruperti ſententia neceſſe eſt, falſa ſit. Tertiò pugnat cum verbis Chriſti. *Hic eſt ſanguis meus*, tametſi panis, & vinum hypoſtaticè eſſent unita verbo, ſicut eidem verbo unita ſunt caro, & ſanguis Chriſti, non tamen poſſemus dicere: *Hoc vinum eſt ſanguis Chriſti:* Sicut non licet dicere: *Hæc caro eſt ſanguis Chriſti*; quia communicatio idiomatum debet fieri in ſuppoſito, adeò ut termini propoſitionis debeant ſignificare ſuppoſitum, & non aliquam tantum partem ſuppoſiti. Demum hæc ſententia pugnat cum præſentia carnis, & ſanguinis Chriſti in euchariſtia. Secunda Lutheranorum unio facilè ex eo refellitur: quia unio hypoſtatica non fit in natura, ſed in perſona, ſeu ſubſiſtentia: & in Chriſto Domino non eſt alia perſona quàm verbi divini: ergo ſi panis unitur Chriſto, non illi unitur in natura humana, vel aliqua illius parte, ſed in perſona verbi quod eſt falſum; quia perſona verbi aſſumpſit non ſubſtantiam panis, ſed naturam humanam.

Sed omiſſo hoc unionis modo id impugnabitur, quod commune eſt omnibus Lutheranis; ſcilicet ſubſtantiam panis, & vini poſt conſecrationem adhuc remanere in Euchariſtia. Contra quos dicendum eſt primò, totam ſubſtantiam panis, & vini in Euchariſtiæ ſacramento poſt conſecrationem non remanere, ſed totam divina virtute converti in totam corporis Chriſti, ac ejus ſanguinis ſubſtantiam; eſtque dogma catholicum definitum in pluribus conciliis præſertim Romano ſub Gregorio VII. Lateranenſi ſub Innocentio III. ubi dicitur: panem, & vinum tranſubſtantiari in corpus, & ſanguinem Chriſti. In Conſtantienſi ſeſſ. 8 ubi damnatur error Wicleffi docentis, ſubſtantiam panis, & vini manere in Sacramento altaris. In Florentino in inſtructione Armenorum, ubi expreſſis verbis ponitur hæc mutatio panis in corpus Chriſti, & demum in Tridentino ſeſſ. 13. can. 2. ubi habetur: *Si quis dixerit,*

Digitized by Google

xerit, in Sacramento Euchariſtiæ remanere ſubſtantiam panis, & vini, unà cum corpore, & ſanguine Chriſti anathema ſit.

Ut autem clariùs procedamus, juvat obſervare, ac explicare quatuor conditiones, quæ ad veram rationem converſionis requiruntur: quarum prima eſt, ut res, quæ dicitur converti, & eſt terminus *à quo* converſionis deſinat eſſe, quia de re manente in ſe ipſa non poteſt intelligi, quomodo convertatur in aliam, quæ non erat ipſa: defectâ hujus conditionis D. Auguſtinus lib. 18. de civit. Dei cap. 18. oſtendit fabuloſas illas tranſmutationes Apulei in aſinum Arcadiæ, Coricorum Diomedis in volucres, Ulyſſis in varias beſtias, & alias id genus, quas Auguſtinus vocat converſiones apparentes, & illuſorias arte dæmonum effectas; eò quia in iiſdem non fuit una res converſa in aliam; ſed tantum rerum ſpecies oculis objectæ. Quòd ſi dicas, uxorem Loth verè fuiſſe converſam in ſtatuam ſalis Geneſ. 18. tametſi nulla ejus pars deſierit; eò quia non deſiit ejus anima, nec materia prima. Reſpondetur cum Bellarmino, & aliis ad rationem converſionis ſufficere, ſi deſinat eſſe, quod convertitur: & quia converſum in ſalis ſtatuam non fuit anima rationalis, nec materia prima, ſed compoſitum diſtinctum à partibus ſeorſim ſumptis, & ſine unione; ideo ſufficit, ſi ipſum compoſitum deſinat eſſe: perinde ac homo dicitur corrumpi, quamvis non corrumpatur ejus anima, nec materia prima. In converſione verò, quæ fit in Euchariſtia, quia non ſolum compoſitum panis, ſed etiam utraque ejus pars convertitur in corpus Chriſti, ideo omnia deſinunt eſſe.

Secunda conditio eſt ut terminus converſionis, eſtque res, in quam fit converſio aliquo pacto fiat, & incipiat eſſe: Ratio eſt, quia cauſa efficiens converſionem verè, & propriè influit efficiendo aliquid: ergo neceſſe eſt, ut terminus ad quem aliquo modo incipiat eſſe, quia non poteſt dari poſitivus influxus cauſæ efficientis, cui non reſpondeat fieri, & factum eſſe in re aliqua. Non enim ſufficit, ſi hujuſmodi influxus terminetur ad non eſſe termini *à quo:* quia ſi terminus *ad quem* perſeveraret omnino immutatus, nulla eſſet ratio ante converſionem, propter quam terminus *à quo* diceretur converti in ipſum potiùs, quam in aliam rem, quia talis denominatio quâ diceretur converti potius in hanc rem, quàm in aliam careret omni fundamento.

Tertia conditio eſt, ut habeatur connexio inter deſitionem termini *à quo*, & inceptionem termini *ad quem*, adeò ut ex vi unius ſequatur altera; quia ſi non eſſet hujuſmodi connexio per accidens conjungerentur deſitio unius, & inceptio alterius nec unum converteretur in aliud, nec unum ſe haberet ut terminus *à quo*, & alterum ut terminus *ad quem*: hinc ſi Deus in loco A. annihilaret Angelum & in eodem inſtanti alium in eodem loco crearet, hæc non eſſet converſio, quia annihilatio unius non ſequitur ex vi creationis alterius, neque è converſo: rurſus hæc connexio inter deſitionem termini *à quo*, & inceptionem termini *ad quem* debet talis eſſe ex natura rei, nec ſufficit ſola connexio extrinſeca ex puro beneplacito operantis.

Quarta conditio ut uterque terminus *à quo*, & *ad quem* ſit poſitivus, quia quod non habet eſſe poſitivum non dicitur converti in aliud poſitivum. Idque cauſæ, cur creatio non ſit converſio: rurſus neque quod eſt aliquid poſitivum propriè dicitur converti in nihilum: quamobrem annihilatio non eſt propriè converſio ad quam propterea requiritur, ut ſit inter duas res poſitivas, quarum una in aliam tranſeat, & una ſit terminus *à quo* & altera terminus *ad quem.* Quòd ſi dicas generationem eſſe formalem converſionem, & non eſſe inter terminos poſitivos, ſed inter privativum, & poſitivũ. non enim homo fit per ſe ex embrione, ſed ex non homine, nec ignis fit per ſe ex ligno, ſed ex non igne. Reſpondet D. Thomas: generationem, & quamcunque aliam mutationem accidentalem non eſſe verè & propriè converſionem, quia una forma non convertitur in aliam, ſed potius una ſuccedit alteri, & quamvis hæc ſucceſſio exigatur ex natura rei, non tamen eſt propriè converſio, quia entitas unius verè corrumpitur, & non tranſit in entitatem alterius.

His poſitis evincitur dogma Catholicum contra Lutheranos negantes tranſubſtantiationem. De fide eſt ex prædicatis Conciliis præſertim Tridentino *ſeſſ. 13. can.* 2. Totam ſubſtantiam panis & vini converti in corpus & ſanguinem Chriſti: ſed quod convertitur in aliud, poſt converſionem amplius non remanet, conſequenter de fide eſt ſubſtantiam panis & vini non manere poſt conſecrationem. Tum quia in inſtitutione ſacramenti Euchariſtiæ Chriſtus dixit Matth. 26. Marci 14. Luc. 22. *Hoc eſt corpus meum*, atqui hujus pronominis *hoc* ea eſt efficacia, & vis, ut rei Præſentis ſubſtantiam demonſtrat: ſin autem panis ſubſtantia remaneret, verè non dixiſſet, *hoc eſt corpus meum*, ſed potiùs loco *hoc* poſuiſſet *hic* deſignando locum, & dixiſſet: *Hic eſt corpus meum*, ſcilicet in eodem loco; in quo eſt panis ſubſtantia: ergo ex eo quòd dixerit: *Hoc eſt corpus meum*, illud totum demonſtratum per illud pronomen hoc, ſeu tota ſubſtantia panis eſt corpus Chriſti: & quamvis pronomen *hoc* demonſtrare poſſit tam rem contentam, quàm continentem ſi ea ſit vel ex natura ſua, vel ex uſu hominum inſtituta ad continendum, perinde ac oſtenſo dolio pleno vini verè dicimus: *hoc eſt vinum* Rhenanum, vel Moſelanum, quo pacto etiam demonſtrata crumena auro plena, verè dicimus: *hoc eſt aurum*: at quando continens non eſt inſtitutum per ſe ex natura ſua neque ex uſu hominum ad rem contentam oſtendendam, tunc non poſſumus dicere continens eſſe contentum: quapropter ſi ſub pane poneretur aurum non rectè diceres demonſtrato pane *hoc eſt aurum.* Rurſus Chriſtus Joan. 6. ait: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*, vocat panem ſuam carnem, & poſtea ſubjicit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* & rurſus: *Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.* Cum igitur expreſſis verbis vocet carnem ſuam panem, & verum cibum; & ſanguinem ſuum verum potum ſatis videtur declarâſſe nullam in ſacramento ſubſtantiam panis, & vini remanere. Si dicas in Scripturis Euchariſtiam ſubinde vocari carnem Chriſti Joan. 6. *Caro mea verè eſt cibus*; & ſubinde dici panem 1. ad Cor. 10. *Panis, quem frangimus:* & cap. 11. *Sic de pane illo edat.* Act. 10. *Erant perſeverantes in fractione panis*, ergo ex ſcripturis expreſsè infertur ineſſe Euchariſtiæ una cum corpore Chriſti etiam ſubſtantiam panis. Sed contra negatur conſequentia, quia Euchariſtia propter tria munia in ſcripturis panis dicitur. Primò quia fit ex pane juxta enim regulam D. Hieronymi ſæpe in ſacra Scriptura res vocantur iiſdem nominibus earum rerum, ex quibus fiunt, adeò ut quamvis mutentur adhuc priſtinum nomen retineant: quo pacto Geneſ. 2. Eva vocatur *os*, eò quia ex oſſe Adami facta fuerit, Exodi 7. Serpens dicitur *Virga*, eò quia ex virga Aaronis factus ſit. Joan. 2. *Aqua* in nuptiis Canæ Galileæ, quamvis mutata in vinum, adhuc vinum ipſum dicitur aqua, quia ex ipſa factum à Chriſto Joan. 2. *Et cùm guſtaſſet aquam vinum factam.* Pari facto ſacramentum Euchariſtiæ in ſcripturis interdum vocatur panis, eò quia ex pane fuerit factum. Secundò vocatur panis ob extrinſecam

ſecam

Digitized by Google

ſecatꝭ & ſenſibilem appatentiam eo pacto, quo Geneſ. 18. Angeli dicuntur viri, eò quia apparuerint in forma humana. Tertiò vocatur etiam panis, quia eſt cibus ſpiritualis animæ, ſolet enim Scriptura omnem cibum nomine panis myſtici figuratè deſignare, hinc Exodi 16. Manna vocatur panis, tametſi ex farina ut panis confectum non fuerit.

Dicendum ſecundò contra Lutheranos in Euchariſtia poſt conſecrationem non remanere formam panis. Si enim intelligatur de forma ſubſtantiali eſt certum de fide definita in præcitatis Conciliis præſertim in Tridentino *Seſſ. 13. can. 2.* ubi dicitur totam ſubſtantiam panis converti in corpus Chriſti manentibus tantùm accidentibus, unde non ſolùm materia, ſed etiam forma ſubſtantialis convertitur in Corpus Chriſti, alioquin non eſſet converſio totius ſubſtantiæ panis, ſed tantùm partis. Quòd ſi vera eſſet ſententia aſſerentium formam panis eſſe totam accidentalem adhuc non remaneret poſt conſecrationem, quia Concilium Tridentinum ait: Totam ſubſtantiam panis in Corpus Chriſti converti manentibus tantùm accidentibus panis: ergo forma panis, tametſi diceretur accidentalis adhuc non remaneret, quia accidentia, quæ in Euchariſtia cadunt ſub ſenſus diſtinguuntur à forma, quæ propriè dicitur panis. Hinc quamvis forma panis ſecundùm ſuam entitatem eſſet accidentalis, & diverſa atomorum combinatio reſpectu tamen panis non eſt ejus accidens, ſed conſtitutivum eſſentiale: ſicut quamvis albedo reſpectu corporis ſit accidens non ita reſpectu albi: unde ſi ex definitione Conciliorum peractâ Conſecratione manent tantùm ſola accidentia panis, ſequitur non manere formam illam panis, qua panis conſtituitur in eſſe panis.

Dicendum tertiò peractâ Conſecratione non manere in Euchariſtia materiam primam panis, & vini, idque eſſe de Fide, ſi materia prima dicatur eſſe quid ſubſtantiale, vel pars eſſentialis panis, quia Concilia, & præſertim Tridentinum *Seſſ. 13. can. 1.* expreſsè definierunt, in Sacramento Euchariſtiæ fieri converſionem totius ſubſtantiæ panis, & vini in corpus, & Sanguinem Chriſti: Sed ſi maneret materia panis, quia hæc eſt altera ejus pars eſſentialis, non fieret converſio totius ſubſtantiæ panis; ſed tantùm partis contra Concilium: ergo peractâ conſecratione non manet materia prima panis, & vini. Quòd ſi dicas cum Durando totam ſubſtantiam panis converti quidem, eò quia non maneat panis, non tamen convertitur totaliter: ſicut quamvis maneat eadem materia prima in genito, quæ fuerat in corrupto, adhuc tota ſubſtantia præcedens dicitur corrumpi, & tranſire in ſubſtantiam geniti. Contra eſt, quia in præcitata definitione Tridentini non ſolùm habetur, quòd tota ſubſtantia panis convertatur in Corpus Chriſti, ſed etiam ut ita tota convertatur, ut tantùm remaneant ſola accidentia ejuſdem panis, ergo non ſolùm definitur, quòd tota ſubſtantia panis convertatur, ſed etiam ut convertatur totaliter. Neque allata exempla ſunt ad rem, quia prærecenſita converſio non eſt totalis, ut in caſu noſtro, ſed tantùm formalis, hinc eſt, quòd non vocetur tranſubſtantiatio, ſed generatio. Præterea ex eo evincitur etiam non manere materiam primam panis: quia vel hæc maneret ſeparata ab omni forma, vel informata aliqua forma: primum non eſt aſſerendum, quia haberetur miraculum, quod non pertineret ad veritatem Euchariſtiæ. Neque ſecundùm quia vel maneret informata forma corporis Chriſti vel alia diſtincta. Primum nequit dici, quia vel maneret conjuncta, & continuata proprii corporis, & materiæ ipſius Chriſti per modum augmenti, ut fit in nutritione, in qua materia alimenti conjungitur materiæ ipſius aliti, & informatur eadem forma ſubſtantiali illius, vel maneret ſeparata, neutrum probari poteſt, non primum, quia ex inde ſequerentur plura abſurda; primò quia Corpus Chriſti per conſecrationem mutaretur ſubſtantialiter per acquiſitionem novæ materiæ, quod de corpore glorioſo dici non poteſt, ſecundò ſequeretur Corpus Chriſti abſolutè, & ſimpliciter creſcere novo hoc augmento materiæ non ſolùm in Euchariſtia, ſed etiam in cœlis. Tertiò quia homo ſumens Euchariſtiam nutriretur corpore Chriſti, ſicut cibo naturali, quia uniret ſibi per nutritionem materiam illam, quæ per conſecrationem fuerat informata anima Chriſti. Neque dici poteſt ſecundum, quia una, & eadem forma nequit ſimul informare duas materias totales, alioquin ſequeretur in Hoſtia conſecrata eſſe duo corpora Chriſti, ac duas humanitates, anima enim Chriſti, ut informans materiam panis ſeorſim à propria materia conſtitueret cum illa aliud corpus, & aliam humanitatem diſtinctam. Neque dici poteſt materiam primam manere informatam alia forma diſtincta, quia hoc pacto non poſſent verificari verba conſecrationis.

Dicendum quartò tranſubſtantiationem totius ſubſtantiæ panis, & vini in corpus, & Sanguinem Chriſti efficaciter colligi ex verbis conſecrationis. Ratio eſt, quia hæc verba Chriſti Matth. 26. Marci 14. Luc. 22. *Hoc eſt Corpus meum Hic eſt Sanguis meus*, non poſſunt vera eſſe manente ſubſtantia panis & vini ſimul cum corpore & Sanguine Chriſti, quia pronomina *Hoc, & Hic* demonſtrant contentum ſub illis accidentibus ſenſibilibus hoſtiæ, & calicis: unde vel demonſtrant panem ſolùm vel panem & corpus Chriſti ſimul, ſed neutro modo verificarentur Chriſti verba, quia neque ſola ſubſtantia panis, & aggregatum ex ea & corpore eſt corpus Chriſti: ergo ex veritate verborum efficaciter infertur abſentia, & deſitio totius ſubſtantiæ panis, & vini, hinc Concilium Tridentinum *Seſſ.* 13. *cap.* 4. ait: *Quoniam Chriſtus Redemptor noſter corpus ſuum id, quod ſub ſpecie panis offerebat, verè eſſe dixit, idque perſuaſum ſemper in Eccleſia fuit, idque nunc denuo hæc ſancta Synodus declarat per conſecrationem panis & vini converſionem fieri totius panis in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini in ſubſtantiam Sanguinis ejus.* Satis apertè Concilium declarat non poſſe veritatem verborum conſiſtere, manentibus ſubſtantiis panis, & vini. Neque urget, quod reſpondent Lutherani cum Kemnitio in examine Concilii Tridentini pronomen *Hoc* eſſe ita intelligendum, ut cum Chriſtus dixit: *Hoc eſt Corpus meum*, ſenſus ſit in hoc vel ſub hoc aut ſimul cum hoc eſt corpus meum. Nam contra quia verba Chriſti intelligenda ſunt in ſenſu proprio cùm nulla adſit cauſa ea intelligendi in ſenſu improprio, ſed pronomen *Hoc* cùm ſit ſubſtantiale, & ſubſtantivè ſumatur, non deſignat locum ubi eſt corpus Chriſti: neque poteſt per adverbium locale explicari quaſi Chriſtus dixerit in loco, ubi eſt panis & corpus meum: ſed propriè & verè ſignificat ipſam ſubſtantiam corporis.

Dicendum quintò abſentiam, ſeu deſitionem ſubſtantiæ panis, & vini, ſequi ex natura rei, ad præſentiam corporis, & Sanguinis Chriſti ſub illis ſpeciebus, ut docet D. Thomas contra Gentes cap. 63. & in 4. diſt. 11. quæſt. 1. art. 1. Ratio eſt, quia corpus Chriſti fit de facto præſens ſub ſpeciebus Euchariſticis ex vi actionis converſivæ panis in ipſum: ergo ſimiliter panis deſinit eſſe ex vi ejuſdem actionis, proinde ex natura rei, quia termini *à quo*, & *ad quem* actionis converſivæ repugnant ſimul eſſe ex natura rei, quia termi-

Digitized by Google

terminus ***à quo***, debet cõverti, & tranſire ad terminum ***ad quem***, & ſi panis maneat, non convertitur in corpus Chriſti: ergo ex vi poſitionis corporis Chriſti ſub ſpeciebus panis ſequitur ex natura rei ejuſdem ſubſtantiæ panis deſitio, quod etiam à poſteriori oſtendi poteſt, quia corpus Chriſti exiſtens ſub ſpeciebus panis includit munus ipſius ſubſtantiæ panis, quod perinde eſt, ac conſervare effectivè ipſa panis accidentia: ſed hoc pugnat ex natura rei cum exiſtentia ipſius panis ſub ejus accidentibus; ergo ex poſitione corporis chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis ſequitur ex natura rei deſitio ſubſtantiæ panis. Major per ſe claret, quia corpus chriſti ſuccedit loco ſubſtantiæ panis, cujus munus erat conſervare effectivè propria accidentia in quo diſtinguitur præſentia, qua ſubſtantia eſt præſens ſuis propriis accidentibus à præſentia tantùm locali, qua una res poteſt alteri eſſe præſens: ſicut ſi Deus poneret ſimul duo corpora in eodem loco unum effectivè, non conſervaret accidentia alterius. Minor etiam conſtat, quia idem numero effectus non poteſt naturaliter eſſe ſimul à duobus cauſis totalibus ejuſdem generis & ordinis: ergo ex eo, quod corpus chriſti conſervet effectivè accidentia Hoſtiæ conſecratæ ut cauſa proxima totalis, ſequitur ex natura rei deſitio ſubſtantiæ panis. An verò hæc deſitio ſit propriè, & formaliter annihilatio, reſpondet D. Thomas negativè: ratio eſt, quia ſubſtantia panis, & vini deſinunt per veram converſionem in corpus, & Sanguinem chriſti ut nos Fides docet, ſed converſio eſt actio ſeu mutatio diſtincta ab annihilatione, ergo hujuſmodi deſitio propriè, & formaliter non eſt annihilatio. Præterea quia res quæ annihilatur, non poteſt deſinere per influxum, & actionem poſitivam, quia de ratione annilationis eſt, ut fiat per ſolam ſubtractionem, ſeu negationem concurſus conſervativi: tum quia omnis actio poſitiva exigit habere aliquod ſubjectum: & in annihilatione ſi hæc eſſet actio poſitiva, non poſſet aſſignari hujuſmodi ſubjectum: ſiquidem non eſſet res ipſa, quæ annihilatur, quia hæc non amplius exiſtit in illo ſigno, in quo intelligitur eſſe annihilatio, tunc enim annihilatio intrinſecè exiſtit, quando incipit ſuus terminus, & in illo ſigno, in quo habetur annihilatio, non amplius exiſtit res annihilata. quod enim intelligitur exiſtere pro aliquo ſigno non poteſt pro eodem intelligi annihilatum: neque ſubjectum talis actionis poteſt eſſe alia res diſtincta ab illa quæ annihilatur; quia res non mutatur intrinſecè in ſe ipſa per mutationem exiſtentem in alio; & cùm res, quæ annihilatur mutetur intrinſecè in ſe ipſa non poteſt annihilari per poſitivam actionem exiſtentem in alio, ergo cùm ſubſtantia panis & vini deſinant per actionem converſivam, quæ eſt actio poſitiva talis deſitio propriè & formaliter non eſt annihilatio.

Probatur authoritate Sanctorum Patrum poſt conſecrationem in Euchariſtia non remanere ſubſtantiam panis, & vini. Etenim S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi 4. Myſtagogica luculenter id explicat inquiens: *Cùm igitur Chriſtus ipſe ſic affirmet, atque dicat de pane*, Hoc eſt corpus meum, *quis deinceps audeat dubitare? Ac eadem quoque confirmante*, Hic eſt Sanguis meus. *Quis, inquam, dubitet, & dicat non eſſe illius Sanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum in Canna Galilea ſolà voluntate, & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in Sanguinem ſuum transmutâſſet? ſi enim ad nuptias corporeas invitatus ſtupendum miraculum operatus eſt, an non multò magis Corpus & Sanguinem ſuum filiis ſponſi dediſſe illum confitebimur? quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Chriſti ſumamus. Nam ſub typo* (id eſt ſpecie) *panis datur tibi corpus, & ſub typo vini datur Sanguis, ut ſumpto corpore, & Sanguine Chriſti efficiaris ei comparticeps Corporis, & Sanguinis. Sic Chriſtophori erimus, hoc eſt, Chriſtum ferentes, cùm ejus Corpus, & Sanguinem in membra noſtra receperimus, atque ita, ut B. Petrus dicit divinæ naturæ conſortes efficiemur.* Et infra. *Ne ergo conſideres tanquam panem nudum, & vinum nudum, corpus enim eſt, & Sanguis Chriſti, ſecundùm ipſius Domini verba. Quamvis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen Fides te confirmet ne ex guſtu rem judices, quin potius habeas ex fide pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubitatio, eſſe tibi donata Corpus & Sanguinem.*

S. Ambroſius *lib. de his qui myſteriis initiantur, cap.* 9. eleganter evincit Euchariſtiam eſſe verum & reale Chriſti corpus, quia panis in illud conſecratione tranſmutatum eſt; & hanc unius ſubſtantiæ in alteram mutationem non eſſe incredibilem pluribus perſuadet exemplis inquiens: *Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc eſſe, quod natura formavit, ſed benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis, quàm natura, virgam tenebat Moyſes, projecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis: & in virgæ naturam revertit. Vides ergo prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam & ſerpentis, & virgæ? Currebant Ægypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontium venis Sanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluviis. Rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſavit fluminum, aquarum natura remanavit. Circumcluſus undique erat populus Hebræorum, hinc Ægyptiis vallatus, inde mari clauſus, virgam levavit Moyſes ſeparavit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelavit, atque inter undas via pedeſtris apparuit. Jordanis retrorſum converſus contra naturam in ſui fontis revertitur exordium. Nonne claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluvialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus Patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata eſt gratia, ut aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fons amariſſimus erat, ut ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moyſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubitò gratia temperavit.* Et infra. *Quod ſi tantùm valuit humana benedictio, ut naturam converteret; quid dicendum de ipſa conſecratione divina, ubi verba ipſa Domini Salvatoris operantur? Nam Sacramentum iſtud, quod accipis Chriſti ſermone conficitur. Quòd ſi tantùm valuit ſermo Eliæ, ut ignem de cœlo deponeret; non valebit Chriſti ſermo, ut ſpecies mutet elementorum? de totius mundi operibus legiſti?* Quia ipſe dixit, & facta ſunt, ipſe mandavit, & creata ſunt. *Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non poteſt ea, quæ que ſunt in id mutare, quod erat? Non enim minus eſt novas res dare quàm mutare naturas. Sed quid argumentis utimur? ſuis utamur exemplis, Incarnationiſque exemplo adſtruamus myſterii veritatem: nunquid naturæ uſus præceſſit, cùm Jeſus Dominus ex Maria naſceretur? ſi ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare conſuevit. Liquet igitur, quòd præter naturæ ordinem Virgo generavit, & hoc quod conficimus corpus ex Virgine eſt.*

S. Gregorius Niſſenus *orat. Catechetica cap.* 37. etiam fusè æquè, ac eleganter explicat panem in Corpus Chriſti tranſelementari per verbum Dei: quia ſi adeo eſt efficax Verbum Dei, ut quæ non erant, facta ſint, & ex nihilo traducantur, quæ in mundo ſunt, quantò magis ex facto poterit in aliud convertere: ſicut panis, quo Chriſtus in terris degens alebatur, tranſibat in naturam ipſius Corporis, cur non poteſt ex pane vi verborum conſecrationis fieri in Euchariſtia

ipſum

Digitized by Google

Ipſum Chriſti corpus; & hanc converſionem fide credendam docet, & hoc idem aſſerunt omnes Patres utriusque Eccleſiæ Græcæ, & Latinæ: Hoc idem credunt omnes Fideles, & omnia Concilia definivere, unde proderit unum tantùm adferre Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. Can. 1. tit. de ſumma Trinitate, & Fide Catholica cap. *firmiter*, ubi habetur: *Una verò eſt fidelium univerſalis Eccleſia, extra quam nullus omnino ſalvatur, in qua idem ipſe Sacerdos eſt, & Sacrificium Jeſus Chriſtus, cujus corpus, & Sanguis in Sacramento Altaris ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in Sanguinem poteſtate divina: ut ad perficiendum myſterium unitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro.* Neque obſtat, quòd S. Patres etiam poſt conſecrationem interdum Euchariſtiam vocent panem. Quia S. Patres poſt conſecratione vocant Euchariſtiam panem, non quòd ſubſtantia panis in hoc Sacramēto permaneat, ſed quatenus ex pane facta & conſecrata fuerit Euchariſtia: vel ab ſpeciebus extrinſecis panis, quibus exterius panis apparet: vel quia vim alendi, & nutriendi ſpiritualiter habeat, quod eſt proprium panis, ea enim eſt conſuetudo Scripturæ, ut res ex aliis factas earundem rerum nominibus vocet, ex quibus factæ ſunt; quo pacto Exodi 7. Virga Aaron in ſerpentem verſa virgæ nomen poſt ſubſtantialem mutationem retinet: *Devoravit virga Aaron virgas eorum.* Eva ex coſta Adami formata dicitur os, & caro de carne, & oſſibus ejus Geneſ. 11. 23. *Hoc nunc os ex oſſibus meis; & caro de carne mea.* Homo ex terra compactus dicitur pulvis terræ Geneſ. 11. 19. *Pulvis es & in pulverem reverteris.* Superbo homini dicitur Eccleſ. 10. *Quid ſuperbis terra, & cinis.* Vinum ex aqua factum in nuptiis Canæ dicitur aqua, quia antea aqua fuit, *ut guſtavit Architriclinus aquam vinum factam.* Præterea Euchariſtia à Sanctis Patribus vocatur panis propter analogiam cum pane materiali, quia ſicut panis nutrit corpus; ita Chriſti caro ſumpta in Euchariſtia reficit animam; & ſicut vinum exhilarat cor hominis, ita Chriſti Sanguis ſpiritualem parit lætitiam, ac ebrietatem; quâ ratione Chriſtus Joan. 6. ſe dicit panem vivum, qui de cœlo deſcendit; ex quo ſi quis manducaverit vivet in æternum. Rurſus Scriptura, & SS. Patres vocant corpus Chriſti panem adjecto plerumque pronomine, vel locutione determinante ad unum ſpecificum, ut ſignificetur non vulgarem ac propriè dictum; ſed eximium, & præexcellentem panem dici, cui nomen illud adjectum tribuitur: Hinc Tertullianus lib. adverſ. Judæos cap. 11. ait: Panem corpus ſuum appellans. Origenes Homil. 35. in Matth. *Panis iſte, quem Deus corpus ſuum eſſe fatetur.* S. Cyprianus epiſt. 56. *Dominus corpus ſuum eſſe fatetur panem, & vocat panem de multorum granorum adunatione congeſtum.* S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catech. 4. Myſtagogica; *Dominus pronuntiat, & dicit de pane: Hoc eſt Corpus meum.* S. Joannes Chryſoſtomus Homil. 24. in 1. ad Corinth. *Quid eſt panis? Corpus Chriſti.* S. Hieronymus in Epiſt. ad Hedibiam: *Nos audiamus? panem, quem fregit Dominus, deditque Diſcipulis, eſſe Corpus Salvatoris.* S. Auguſtinus ſerm. ad infantes: *Panis eſt Corpus; Calix Sanguis Chriſti.* His Patrum locutionibus ſignificatur Corpus Chriſti ex pane virtute verborum conſecrationis effectum eſſe, & ſub panis ſpeciebus diſtribui fidelibus, & nullus eorum aſſeruit ſubſtantiam panis, & vini poſt conſecrationem remanere in Euchariſtia.

Dices ſenſus externos bene diſpoſitos, & omnibus ad agendum requiſitis inſtructos non poſſe nos falfallere circa objecta propria in quæ feruntur: ſed ſenſus externi ritè diſpoſiti ſcilicet viſus, tactus, guſtus olfactus, uniformiter, & in omnibus, ac perpetuò judicant in Euchariſtia poſt conſecrationem manere panem, & vinum: ergo ſi ſenſus circa propria objecta non errant, nec alios fallunt, ſequitur in Euchariſtia poſt conſecrationem manere panem, & vinum. Sed contra quia tametſi ſenſuum teſtimoniis ſit credendum quando verſantur circa propria objecta ſenſibilia, quæ ſenſus afficiunt exteriores, ſeu qualitates, quæ cadunt ſub ſenſus exteriores: non ita eſt ipſi credendum, quando agitur de aliis objectis excedentibus limites propriorum, & non cadunt propterea ſub ſenſus: & quia hic non agitur de qualitatibus ſenſibilibus, quæ ſunt objecta ſenſuum exteriorum; ſed de ſubſtantia Corporis, & Sanguinis Chriſti; ideo intellectus fallitur ſi ducatur judicio ſenſuum; quia ſenſus non judicant de ſubſtantia, quam non attingunt; ſed tantùm de accidentibus ejusdem ſubſtantiæ; & licet ex accidentibus veniamus in notitiam ſubſtantiæ, cujus ſunt propria; & ſi hæc divinitus non ſubtrahatur, vel convertatur in aliam ſubſtantiam; ſenſus exteriores rectè ex accidentibus panis inferant ſubſtantiam ejusdem; non ita valet illatio, quando divina virtute ſubſtantia panis, & vini convertitur in ſubſtantiam corporis, & Sanguinis chriſti. Quamobrem licèt ſenſus non fallantur cùm objectum ſenſibile percipiunt ſecundùm impreſſionem ab objecto iisdem factam: fallitur tamen intellectus, ſi rectâ ratione, vel divinâ authoritate repugnante, ac prohibente judicet de objectis juxta explorationem factam à ſenſibus: Hinc D. Auguſtinus lib. 11. de civit. DEI cap. 27. ait ad rem noſtram: *Hæc omnia corporalia latentes in natura cauſas habent, ſed formas ſuas, quibus viſibilis hujus mundi ſtructura formoſa eſt, ſentiendas ſenſibus præbent; ut pro eo quod noſſe non poſſunt, quaſi innoteſcere velle videantur. Sed nos ea ſenſu corporis, ita capimus, ut de his non ſenſu corporis judicemus. Habemus enim alium interioris hominis ſenſum iſto longè præſtantiorem.* Licèt ſenſus exteriores in ſuis propriis attingendis objectis ſint à deceptione immunes, quando in Euchariſtia qualitates ſenſibiles panis, & vini percipiunt; eò quia ſint ibi hujusmodi qualitates: fallitur tamen intellectus ſi ex perceptione ſenſitiva talium qualitatum velit inferre adeſſe ibi ſubſtantiam panis, & vini poſt conſecrationem: quia Fides prohibet illationem talis judicii dicente Chriſto. *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt Sanguis meus:* quia cùm Deus non poſſit falli, nec nos fallere: illud pronomen *hoc* ſignificat, totam ſubſtantiam latentem ſub accidentibus Euchariſticis eſſe ſubſtantiam corporis Chriſti; & ſimiliter cùm dicit: *Hic eſt Sanguis meus,* pronomen *hic* ſignificat ſub ſpeciebus ſenſibilibus vini eſſe ſubſtantiam Sanguinis Chriſti.

CAPUT IX.

An Chriſtus fiat præſens in Euchariſtia per tranſſubſtantiationem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti.

CONditiones requiſitas ad veram rationem converſionis produximus, ac donavimus explicatu in præcedente capite: ſupereſt expendenda tranſſubſtantiatio, quâ ſubſtantia panis, & vini convertitur in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti; & Chriſtus fit præſens in Euchariſtia; adeo viſus eſt captu difficilis modus iſte quo Chriſtus per tranſſubſtantiationem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti ponitur ſub accidentibus Euchariſticis, ut plures irrepſerint errores. Hæretici inficiantur, Chriſtum fieri præſentem per converſionem ſubſtantiæ panis, & vini in ejus corpus, & ſanguinem. Eccleſia verò Catholica id affirmat, & in Concilio Tridentino anathemate ferit hoc inficiantes: Definit enim Concilium in Euchariſtia ex vi verborum fieri converſionem totius ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti; & totius ſubſtantiæ vini in Chriſti ſanguinem; remanentibus duntaxat accidentibus panis, & vini. Calviniſtæ negantes realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia, hanc inficiantur converſionem, & impugnant dogma Catholicum de tranſſubſtantiatione. Lutherani quamvis concedant realem Chriſti præſentiam in Euchariſtia ſaltem in ejus uſu, ſeu in eſu, quo quis actualiter communicat, quia tamen putant, poſt formam conſecrationis manere adhuc ſubſtantiam panis, & vini in Euchariſtia una cum corpore, & ſanguine Chriſti ab hoc adhorrent tranſſubſtantiatione; adhærentes nonnullis antiquis hæreticis olim ab eccleſia damnatis: etenim Valeranus ut refert Waldenſis ſequutus veſtigia Berengarii, docuit manere in Euchariſtia ſubſtantiam panis, & vini, non ſolùm natura, ſed etiam hypoſtaſi ſua propria diſtractam à Chriſti corpore, & ſanguine, cui ſententiæ viſus eſt adhæſiſſe Joannes Parys referente Waldenſe, eo quia iſte putaverit adeſſe quidem in Euchariſtia ſubſtantiam panis, & vini, ſed abſque propria hypoſtaſi, eo quia utraque ſubſtantia aſſumatur ibi hypoſtaticè à verbo divino, ſeu à perſona Chriſti mediante ipſius corpore, & ſanguine; quæ tamen opinio ab omnibus rejecta ſtatim fuit, quia abſque ullo fundamento temere excogitata. Neque verò ſimile videri poteſt; toties verbum divinum aſſumere ſubſtantiam panis hypoſtaticè, ac iterum deſerere, quoties Euchariſtia abſumitur, & illæ ſpecies externæ panis & vini corrumpuntur. Tum quia verbum divinum aſſumeret hypoſtaticè naturas panis, & vini priùs terminatas propriis ſubſiſtentiis, quas propterea oporteret corrumpi, quia panis & vinum antequam proferantur verba conſecrationis ſubſiſtunt propriis ſubſiſtentiis: unde ſaltem hæ ſubſiſtentiæ deberent corrumpi, quia repugnat eandem naturam ſubſiſtere duplici ſubſiſtentia totali, ac totaliter terminante & complente. Tum quia hæc ſententia ex eo fuit communiter exploſa, quia voluit aſſumi hypoſtaticè ſubſtantiam panis, & vini mediante ipſo corpore, & ſanguine Chriſti, quod eſt improbabile, quia natura creata, & finita non habet perfectionem aſſumendi hypoſtaticè aliam naturam extraneam, quod animadvertentes Lutherani rejecta hac opinione maluerunt illi adhærere Valerani, & aſſerere in Euchariſtia ſubſtantiam panis, & vini cum propriis ſubſiſtentiis unà cum corpore, & ſanguine Chriſti ſpeciali tamen quadam conjunctione quam vocant ſacramentalem remanere, adeo ut in Euchariſtia panis & vinum uniantur intimè, ac penetrativè cùm corpore, & ſanguine Chriſti perinde ut ignis ut ipſi exemplificant, eſt in ferro candente: hæcque ratio, cur Lutherani Paniſtæ audiant, ac Impanatores vocentur. Lutherus tamen lib. de abroganda miſſa priùs expreſsè docet, Chriſtum cùm dixit *hoc eſt corpus meum*, & *hic eſt ſanguis meus* mutâſſe panem in ſuum corpus, & vinum in ſanguinem, conſequenter Chriſtum fieri præſentem in Euchariſtia per tranſſubſtantiationem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, ut communiter ſentiunt Catholici: quinimò in confeſſione Auguſtana prout primum germanicè oblata fuit Carolo V. Imperatori Auguſtæ Vindelicorum habebatur ſub ſpeciebus panis, & vini adeſſe in cœna dominica Chriſti corpus, & ſanguinem, quem articulum Catholici ut conſonum orthodoxæ veritati conceſſerunt; & in aliquibus exemplaribus, quæ adhuc extant ejuſdem Autographi germanici etiamnum legitur prædictus articulus, quamvis poſtea in aliis editionibus modum illum loquendi obliteraverint Lutherani, & loco ſub *ſpeciebus panis*, & *vini* ſubſtituerint *cum pane*, & *vino adeſſe corpus*, & *ſanguinem Chriſti*, cui loquendi modo ſemper poſtea maluerunt Lutherani adhærere quam aſſentiri veritati Catholicæ.

Dicendum eſt Chriſtum fieri præſentem in Euchariſtiæ per tranſſubſtantiationem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti. Notandum eſt quatuor modis poſſe aliquid eſſe præſens alicubi. Primò per ſignum, figuram, vel imaginem ſui, quo pacto Imperator dicitur eſſe præſens in ſua effigie ipſum repræſentante, Secundò per apprehenſionem, quo pacto amicus cogitans de ſuo amico, dicitur eidem eſſe præſens. Tertiò per effectum, vel operationem, quo pacto ſol eſt nobis præſens per lumen, & calorem, quatenus ſunt effectus ſolis, quos producit in terris. Quartò per ſe ipſum, & propria prædicata intrinſecè conſtitutiva, quo pacto ſol dicitur præſens in cœlo. Certum eſt Chriſtum eſſe præſentem in legitimo uſu Euchariſtiæ tribus prioribus modis, ut etiam concedunt hæretici: etenim per externas ſpecies panis, & vini tanquam per ſigna quædam divinitus inſtituta Chriſti caro, & ſanguis repræſentatur in Euchariſtia. Rurſus ex hac repræſentatione credimus Chriſtum adeſſe in Euchariſtia, eumque apprehendimus, ut noſtrum benefactorem, ac Redemptorem, Demum per ſigna illa operatur in nobis effectum gratiæ, & refectionis ſpiritualis: quapropter ut etiam fatentur hæretici, Chriſtus eſt præſens in Euchariſtia repræſentativè per ſigna objectivè per apprehenſionem, & effectivè, ſeu virtualiter per effectus. Hiſce tribus modis fuit etiam præſens in ſacramentis. & ſacrificiis antiquæ legis: ſiquidem erant figuræ Chriſti & Judæi per fidem credebant in Chriſtum venturum, & tandem quia per Chriſti futura merita gratiam conſequebantur. Quamobrem tota difficultas eſt de quarto modo, an Chriſtus non ſolùm per figuram, & per apprehenſionem, & per effectum, ſed etiam per ſe ipſum, & ſecundùm propriam ſubſtantiam, ac prædicata intrinſecè conſtitutiva ſit præſens in Euchariſtia. Calviniſtæ negant aſſerentes non aliter eſſe præſentem in Euchariſtia, quàm olim fuerit in ſacrificiis moſaicis,

ſcilicet

Digitized by Google

ſcilicet ſacramentaliter, objectivè & effectivè. Lutherani concedunt tantum in ipſo uſu, ſeu eſu Euchariſtiæ, ſed negant eſſe præſentem per transſubſtantiationem panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti contendentes permanere poſt conſecrationem ipſam ſubſtantiam panis & vini. Veritas Catholica eſt Chriſtum eſſe præſentem per ſuam propriam ſubſtantiam, & [illegible] prædicata ex vi conſecrationis per transſubſtantiationem, adeo ut tota ſubſtantia panis, & vini convertatur in corpus, & ſanguinem Chriſti, idque ex eo evincitur, quia Chriſtus inſtituendo ſacramentum Euchariſtiæ dixit: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus*, quibus verbis quidquid ſubſtantiæ continebitur, ſub ſpeciebus panis, & vini peracta conſecratione ſeu prolatione verborum Chriſti convertitur in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti, adeo ut loco ſubſtantiæ panis, quæ antea fuit, ponatur corpus Chriſti, & loco ſubſtantiæ vini ejus ſanguis, neque dici poteſt manere ſimul utramque ſubſtantiam panis & vini, cum ſubſtantia corporis, & ſanguinis Chriſti, alioquin falſa eſſent Chriſti verba *hoc eſt corpus meum*, ſiquidem quod contineretur ſub ſpeciebus panis verè, & realiter eſſet ſubſtantia panis nec poſſent Chriſti verba verificari, neq; obſtat, ſi dicas ad verificandã Chriſti propoſitionem ſufficere intimam præſentiam corporis, & ſanguinis Chriſti cum ſubſtantia panis, & vini. Nam contra eſt, quia intima hæc præſentia corporis, & ſanguinis Chriſti cum ſubſtantia panis non facit, ut id quod demonſtratur, ſit corpus: ſicut demonſtrato corpore non dicitur eſſe anima niſi corpus converteretur in animam ex vi verborum quibus dicitur eſſe anima. Si inſtes ſufficere aliquam ſingularem unionem in ſpiritualibus ut aliquid affirmetur de alio. Contra quia hæc ſingularis unio, ſi ſufficeret, poſſet in divinis dici Patrem eſſe Filium quia ſingulari modo ſunt quid unum in natura: ergo ſingularis hæc unio eſt inſufficiens. Si dicas ad veritatem verborum ſufficere, ſi corpus Chriſti ſit verè præſens in Euchariſtia, tametſi non deſinat ſubſtantia panis, & vini. Contra eſt, quia ad veritatem verborum *hoc eſt corpus meum*, requiritur, ut demonſtratum ſub accidentibus Euchariſticis, ſit corpus Chriſti, nec alia ſubſtantia, alioquin verba Chriſti vera non eſſent, etenim ſi ſub illis accidentibus perſeveraret ſubſtantia panis, & vini de ipſa etiam diceretur, quod eſſet corpus Chriſti, ſiquidem ex vi verborum Chriſti totum contentum ſub illis accidentibus dicitur eſſe corpus Chriſti, conſequenter, ſi maneret ſubſtantia panis, hæc deberet etiam dici corpus Chriſti, quod eſt abſurdum. Inſtant tamen Lutherani totum quod continetur ſub ſpeciebus Euchariſticis ideo eſt corpus Chriſti, quia verba demonſtrant eſſe corpus Chriſti, id ſupra quod cadunt: ſed ſi inde probaretur totum contentum ſub ſpeciebus eſſe ſolum corpus Chriſti, utique probaretur etiam ipſa accidentia eſſe corpus Chriſti, quia per verba Chriſti demonſtrantur etiam ipſa accidentia. Sed contra, quia illud pronomen *hoc* demonſtrat aliquid per ſe ſubſiſtens: accidentia verò non demonſtrantur, ut ſubſiſtentia, ſed tantùm ut manifeſtativa illius, quod per ſe ſubſiſtit, & ſupra quod cadit ipſum pronomen *hoc*: quamobrem conſtat in Euchariſtia non manere quidquam de ſubſtantia panis ſive ſubſiſtentia ſit, ſive exiſtentia, ſive materia, aut forma; ſed totam ſubſtantiam panis converti in corpus Chriſti, & tantùm manere pura accidentia panis & vini.

Reſpondent ex Lutheranis pleriq; verba Chriſti: *Hoc eſt corpus meum* eſſe intelligenda incluſivè non excluſivè, ſeu poſitivè ad ſubſtantiam panis, adeo ut ſenſus ſit, quod ſub ſpeciebus panis, & vini includatur corpus, & ſanguis Chriſti non verò excludatur ſubſtantia panis, adeo ut perinde ſit *hoc eſt corpus meum*, ac dicere *hoc includit, ſeu continet corpus meum*: & hunc debere eſſe verũ ſenſum verborum Chriſti ex eo nituntur evincere, quia alias unà cum panis ſubſtantia deberent etiam accidentia ceſſare, cùm non ſit major ratio de ſubſtantia, ac de accidentib⁹: ergo ſicut accidentia remanent, licèt pronomen hoc ſignificaret etiam ſpecies illas externas, panis ita etiam remanet ipſa panis ſubſtantia. Sed contra, quia Chriſtus uſus fuit verbis ſecundùm propriam ſuam ſignificationem, & prout ab hominibus intelliguntur, quos decipere noluit amphibologiis: atqui verbum *eſt* in propoſitione ex vi proprii ſignificati identificat prædicatum cum ſubjecto, ut cùm dicitur, Homo eſt animal rationale, ergo cùm Chriſtus dixerit *Hoc eſt Corpus meum*, verbum *eſt* debet identificare Chriſti corpus cum ſubjecto ejuſdem propoſitionis: atqui ſubjectum eſt illud pronomen *Hoc*, ergo totum, quod importatur per pronomen *Hoc*, identificatur cum corpore Chriſti: & pronomen *Hoc* demonſtrat aliquid per ſe ſubſiſtens, & non accidentia, quæ non ſubſiſtunt per ſe, ſed inhærent alteri, conſequenter totum, quod ſubſiſtit ſub ſpeciebus Euchariſticis, & demonſtratur per pronomen *Hoc* eſt verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus. Tum quia ſi vellemus impropriè interpretari in Chriſti propoſitione copulam *eſt*, ut non ſignificaret identitatem prædicati cum ſubjecto non poſſemus evincere ex vi ejuſdem propoſitionis Chriſti realem præſentiam in Euchariſtia, quia ſi quod ſignificatur per pronomen *Hoc* non eſt realiter corpus Chriſti, adeo ut copula *eſt* in eadem propoſitione non identificet corpus Chriſti cum ſignificato per pronomen *Hoc*, quod eſt ſubjectum ejuſdem enuntiationis, ſed tantùm ſignificet ſolam incluſionem, ſeu continentiam corporis Chriſti cum ſubſtantia panis. Poſſet Calviniſta reſpondere verbum *eſt* in præfata propoſitione non eſſe idem, ac verbum *continet*, ſed quod verbum *ſignificat*, adeo ut ſenſus ſit *hoc eſt* (ſcilicet hoc ſignificat) *corpus meum*, ſcilicet eſt figura corporis mei, quod eſt abſens: ergo copula ſeu verbum *eſt* ſumi debet in proprio ſenſu, ut ſignificat identitatem prædicati cum ſubjecto, & dicit demonſtratum per pronomen *Hoc* eſſe corpus Chriſti, & nihil aliud perinde ac cùm dicimus *homo eſt animal rationale*. Neque obſtat, quòd accidentia dicantur permanere, eſt enim diſcrimen inter panis ſubſtantiam, & ejus accidentia, ſubſtantia enim per ſe ſubſiſtit, non ita accidentia, quæ tantùm alteri inhærent: & accidentia non propriè demonſtrantur per pronomen *hoc*, bene tamen ipſa ſubſtantia ſub accidentibus: demonſtratur enim, quod ſubſiſtit in ſe & non in alio: accidentia enim non demonſtrantur, ut ſubſiſtentia, ſed tantùm ut manifeſtativa illius, quod ſubſiſtit.

Hæc eſt vis illius pronominis *Hoc* ut ſi applicetur ad rem aliquam, quæ ſecundùm ſuam naturalem conditionem non ſolet aliam ſubſtantiam diverſam à ſua propria continere, cujuſmodi ſunt accidentia panis quæ ex natura ſua non ſolent aliam continere ſubſtantiam præter illam panis; tunc demonſtret quidquid continetur ſubſtantiæ ſub illis accidẽtibus, quæ ſenſu percipiuntur: & quia Chriſtus cum dixit: *Hoc eſt corpus meum* applicavit pronomen *hoc* ad panem, qui tunc in ultima cœna aderat, utique totam ſubſtantiam ſub illis accidentib⁹ panis demonſtravit, ac aſſeruit ipſã eſſe ſuum corpus, quod verum fuit in fine prolationis verborum; adeo ut cùm initio accepto pane dixit *Hoc* verè demonſtraverit ſubſtantiam panis contentam ſub illis accidentibus, quæ cadebant ſub ſenſus: cum poſtea ſubdidit *eſt corpus meum* affirmavit eandem ſubſtantiã panis fuiſſe in ſuum corpus converſam, adeoque in fine prolationis verborum non manſit amplius ſub ſpeciebus illis ſenſibilibus ſubſtantia panis, ſed corpus Chri-

Digitized by Google

ſti; quia copula *eſt* ex ſe & vi propria identificat prædicatum cum ſubjecto, ut cùm dicimus *Homo eſt animal rationale*, identificamus prædicatum cum homine, qui propterea dicitur eſſe animal rationale: ergo ſi corpus Chriſti identificatur in hac propoſitione: hoc eſt corpus meum, cum toto illo quod continetur ſub accidentibus panis, ſequitur manifeſtè in Euchariſtia peracta conſecratione non manere ampliùs ſubſtantiam panis, alioquin ſubjectum prædictæ propoſitionis non eſſet idem cum prædicato, & ſub iiſdem accidentibus eſſent duæ ſubſtantiæ realiter diſtinctæ: ergo in Euchariſtia ſub accidentibus ſenſibilibus panis continetur ſolum corpus Chriſti, quia id ipſum ex Chriſti inſtitutione quotidie conficitur à ſacerdotibus in altari. Dices pronomen *hoc* applicatum ad idem continens poteſt demonſtrare diverſas ſubſtantias ſub eodem continente: etenim ponamus adeſſe dolium plenum vino, & per pronomen *hoc* demonſtretur idem dolium, tunc verè dicimus hoc eſt vinum; ſcilicet ſubſtantia quæ continetur in hoc dolio eſt vinum: rurſus ponamus idem dolium eſſe poſtea plenũ oleo valet tunc hæc alia propoſitio, hoc eſt oleum, ſcilicet ſubſtantia contenta in dolio. ergo etiam in Euchariſtia pronomen *hoc* æquè poteſt ſignificare ſubſtantiam panis, ac corporis Chriſti, proinde ſub iiſdem accidentibus ſimul manent ſubſtantia panis, & corpus Chriſti. Sed contra diſtinguitur antecedens: poteſt demonſtrare diverſas ſubſtantias ſub eodem contento ſucceſſivè pro diverſis temporibus conceditur ſimul, & eodem tempore ſubdiſtinguitur, ſi continens ſit indifferens ex natura ſua ad illas ſubſtantias diverſas ſoleatque eas continere per modum unius in ordine ad explendum locum abſque ulla penetratione conceditur, quia hoc pacto, ſi accipiamus marſupium variis plenum monetis, aureis, & argenteis promiſcuè, rectè de eodem marſupio dicimus hoc eſt aurum, & argentum: ſin autem continens ex natura ſua non ſoleat has diverſas continere ſubſtantias negatur antecedens, & conſequentia: quia ſub accidentibus panis naturaliter non latet niſi ſubſtantia panis, quæ proximè & immediatè continetur ſub ipſis, & quæ propterea demonſtratur per pronomen *hoc* cùm dicitur *hoc eſt corpus meum*, quæ propoſitio non poſſet vera eſſe niſi ſubjectum ſeu pronomen *hoc* eſſet idem cum corpore Chriſti: ſiquidem pronomen *hoc* ſignificat totam ſubſtantiam, quæ latet ſub accidentibus panis, adeo ut totum, quod ſub illis continetur ſit corpus Chriſti abſque ſubſtantia panis: unde eſt diſcrimen de contento ſub ſpeciebus panis, & de contento in marſupio, bene enim de marſupio pleno aureis dicimus, hoc eſt aurum connotando contentum in marſupio, ratio eſt, quia marſupium ex ſua conditione ſolet continere rem aliam præter ſuam propriam ſubſtantiam coreaceam, aut ſericam ſub accidentibus ſenſibilibus. Quòd ſi unum vel alterum aureum includerem in pane non bene de eodem pane dicerem ſimpliciter *hoc eſt aurum*: ratio eſt, quia accidentia panis non ſolent aurum continere, neque ex natura ſua indifferentia ad continendam aliã ſubſtantiam præter illam panis, & ſi dicerem *hoc eſt aurum*, viderer aſſerere totam panis ſubſtantiam eſſe aurum, quod falſum eſſet. Solus enim Deus ſi applicet pronomen *hoc* ad panem, & dicat *hoc eſt aurum* poteſt efficere, ut tota panis ſubſtantia convertatur in purum aurum Geneſ. 1. dixit; *Fiat lux, & facta eſt lux*, & ita de rebus aliis.

Dices poteſt Chriſti corpus verè & propriè affirmari de ipſa ſubſtantia panis, ut eſt panis: quia tametſi in Philoſophia vera ſit doctrina Ariſtotelis docentis rationem affirmationis per copulam *eſt* conſiſtere in idẽtitate prædicati cum ſubjecto; in ſpiritualibus tamen ut aliquid affirmetur Theologicè de alio ſufficit aliqua utriusq; conjunctio, ſeu unio: qua ratione Chriſtus homo dicitur Theologicè Deus, eò quia verbum ſit hypoſtaticè unitum Chriſti humanitati. Neque hic modus loquendi eſt in ſcripturis novus, nam Chriſtus Joan. 20. quando inſufflans in diſcipulos ſuos dixit: *Accipite Spiritum S.* flatum ipſum ſignificavit eſſe Spiritum S. non tamen per identitatem quaſi flatus fuerit tranſſubſtantiatus in Spiritum S. ſed ſolum propter ſpecialem conjunctionem. Rurſus Joan. 1. Joan. Baptiſta columbam, quæ ſupra Chriſtum apparuit, ſignificavit eſſe Spiritum S. inquiens: *Vidi Spiritum deſcendentem ſicut columbam.* Species itidem angelicæ in quibus olim in lege veteri apparebat Deus ob ſpecialem conjunctionem dicebantur Deus non per identitatem. Demum cum progrederetur arca Domini ajebat Moyſes: *Surge Domine, & diſſipentur inimici tui*, vocabat arcã ipſum Dominum non per identitatem, ſed ob ſpecialem conjunctionem. Sed contra, quia abſque ullo ſufficienti fundamento aſſeritur ad affirmandum unum de altero ſufficere ſpecialem conjunctionem inter utrumque, quia communis notitia quæ ſubeſt vocabulo affirmationis ſivè phyloſophicè, ſive theologicè eſt identitas prædicati cum ſubjecto, de quo illud affirmatur: quamobrem fingere affirmationem aliquam unius de alio abſque hac identitate eſt abuti ipſa ſignificatione affirmationis: & verba ſacræ ſcripturæ, quoties non ſequitur inconveniens, debent intelligi in ſenſu proprio. Quòd ſi proprietas affirmationis unius de altero ſalvaretur per ſingularem aliquam utriusque conjunctionem plura inde ſequerentur pugnantia cum myſteriis noſtræ fidei, etenim in myſterio Trinitatis hæc propoſitio: *Pater eſt Filius* vera eſſet, qui Pater, & Filius ſpecialiſſima conjunctione ſunt quid unum Joan. 10. *Ego & Pater unum ſumus* Joan. 14. *Ego in Patre, & Pater in me eſt.* Rurſus *Spiritus S. eſſet Pater, & Filius*, quia Joan. 5. *Hi tres unum ſunt:* rurſus in homine anima rationalis diceretur eſſe corpus, quia ut habetur in ſymbolo S. Athanaſii. *Anima rationalis & corpus ſunt unus homo*, quòd ſi hæc omnia falſa ſunt & abſurda, jam conſtat ad affirmationem unius de altero non ſufficere ſpecialem conjunctionem, ſed veram requiri identitatem, alioquin nullius fuiſſent roboris, & momenti argumenta veterum Patrum, & Conciliorum, quando adverſus Neſtorium argumentabantur hominem Chriſtum quoad ſuppoſitum, ſeu perſonam eſſe idem cum verbo divino: eò quia in ſcriptura homo Chriſtus dicatur propriè, ac verè Deus, tota vis argumenti ſita erat in illa affirmatione Deitatis de Chriſto homine, ex qua Sancti Patres inferebant veram, ac realem identitatem verbi divini cum homine Chriſto quoad perſonam, adeo ut perſona in illo homine Chriſto non eſſet humana, ſed divina, eò quia in ſcripturis affirmetur de Chriſto. Neque allata exempla ſunt ad rem, quia Chriſtus non affirmavit flatum eſſe Spiritum S. ſed cum flaret dixit: *Accipite Spiritum Sanctum*, hoc eſt ſecundam gratiam, cujus ille flatus erat quodamodo ſymbolum, rurſus nec Joannes Baptiſta dixit: Spiritum S. eſſe columbam, ſed tantùm ſignificavit columbam eſſe ſymbolum Spiritus S. Unde non dixit Spiritum Sanctum eſſe columbam: Sed Joan. 1. *Vidi Spiritum Sanctum deſcendentem quaſi columbam*, illud adverbium *quaſi* ſatis apertè ſignificat ſimilitudinem & rationem ſymboli non verò identitatem. Rurſus ſpecies angelicæ nonniſi impropriè dicebantur Deus, quem repræſentabant, ſicut Miniſtri Principis cùm aliquid loco Principis agunt, nonniſi impropriè dicuntur eſſe Principes. Arca neque ipſa dicta unquam propriè fuit DEUS, ſed tantùm cum arca progrederetur, dicebatur Deus exſurgere, quia DEUS ad præſentiam arcæ mirabiles

con-

Digitized by Google

cõſueverat effectus operari: quæ cauſa fuit, ut Deus una cùm arca diceretur ex urgere.

Quamobrem liquet peracta conſecratione ſub ſpeciebus panis non manere amplius ſubſtantiam panis, ſed accidentibus Euchariſticis ſubeſſe tantùm verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, ut docuerunt ſancti Patres præſertim Auguſt. ſerm. 28. de verbis Domini, inquiens: *Ante verba Chriſti quod offertur panis dicitur: ubi Chriſti verba deprompta fuerint jam non panis dicitur, ſed corpus appellatur*, & alibi expreſsè ait: *Fideliter fatemur ante conſecrationem panem eſſe, & vinum, quod natura formavit, poſt conſecrationem verò carnem Chriſti, & ſanguinem eſſe, quod benedictio conſecravit.* Si igitur quod antea erat panis poſt conſecrationem illud idem eſt corpus Chriſti jam non manet amplius ſubſtantia panis, alioquin non fuiſſet converſa in Chriſti corpus, unde ſcitè ſanctus Ambroſius lib. de iis, qui myſter. init. cap. 9. ait. *Fortè dicas, aliud video: quomodo tu mihi aſſeris, quòd corpus Chriſti accipiam? Probemus igitur, inquit, non hoc eſſe, quod natura formavit; ſed quod benedictio conſecravit, majoremque vim eſſe benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam ipſa natura mutatur:* hoc eſt ſubſtantia panis, quam natura dederat, fit conſecratione corpus Chriſti, in quod convertitur, adeò ut nihil maneat ſubſtantiæ panis ad id perſuadendum. Alii ſancti Patres hanc otthodoxam veritatem docent, ut Cyprianus ſerm. de cœna Domini, inquiens: *Panis iſte non effigie, ſed natura mutatus omnipotentia Verbi factus caro*, Tertullianus lib. 4. contra Marcionem, *Nam accipiens panem corpus ſuum illud fecit dicendo: Hoc eſt corpus meum*, & ita unanimes omnes ſancti Patres hoc idem aſſeruerunt, ac docuerunt & firmari etiam poteſt hæc veritas orthodoxa ex fine, & figuris, quæ fuerunt Euchariſtiæ: ſiquidem Chriſtus ad hunc finem etiam Euchariſtiam inſtituit, ut eſſet quaſi memoria mirabilium ſuorum, ad quod Patres accommodant illud Pſalmi: *Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericors & miſerator Dominus eſcam dedit timentibus te*, quidquid autem fuit divina virtute mirabiliter factum, id habuit ſingularem aliquam rerum mutationem: quo pacto Chriſtus *Joan.* 2. manifeſtaturus ſuam gloriam in Cana Galilææ aquam mutavit in vinum: ergo conſentaneum erat, ut quòd Chriſtus in ultima cœna mirabiliter inſtituit ad perpetuam memoriam Dei mirabilium ſingularem aliquam haberet rei mutationem, ſicut eſt in Euchariſtia mutatio ſubſtantiæ panis, & vini in ejus corpus, & ſanguinem; & quamvis hæc ratio non ſit demonſtrativa eſt tamen optima congruentia. Rurſus figuræ hujus ſacramenti plures fuerunt, ut manna, quæ horis antelucanis fuit in deſerto; & aquæ fluentes de petra; in hiſce duabus rebus mirabiles contigerunt mutationes: Manna ſiquidem in varias ciborum ſubſtantias convertebatur, prout cuique magis arrideret: aquarum itidem fluxus fuit ex converſione ipſius petræ in aquas pellucidas, & frigeſcentes dicente Regio Propheta Pſalm. 113. *Et convertit petram in ſtagna aquarum, & rupem in fontes aquarum*: ſcitè Gregorius Niſſenus in vita Moyſis ait: *Miraculi non obliviſcar illius, quo dura, & ſolida lapidis natura in aquarum converſa mollitiem potus ſitientibus facta.* Si igitur figuræ hujus ſacramenti mirabiles continent rerum mutationes; à fortiori debuit hoc ſacramentum mutationem continere ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, & vini in ejus ſanguinem, ne figuræ mirabiliores eſſent figurato; & quamvis nec iſta ratio ſit demonſtrativa, eſt nihilominus optima congruentia ad perſuadendam noſtram aſſertionem, quæ definita fuit in Conciliis, & quam ſancti Patres unanimes docent. Neque obſtat, quod Apoſtolus etiam poſt conſecrationem vocet Euchariſtiam panem, 1. Cor. 10. Nam poſt conſecrationem eſt panis cœleſtis nutriendæ animæ peridoneus, in quo ſenſu dixit Chriſtus Joan. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*, ſcilicet corpus meum; hinc ſcitè ſanctus Ambroſius: *Panem iſtum, quem ſumimus in myſterio; illum utique intelligo, qui manu Spiritus ſancti formatus eſt in utero Virginis, & igne paſſionis paſſus in ara crucis.* Hunc fuiſſe ſenſum D. Pauli ex eo liquet, quia ipſe 1. Cor. 10. ait, nos omnes de uno pane participare, ſeu de eodem Chriſti corpore, ſubdit enim: *Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt.* Si dicas ibi eſſe ſubſtantiam rei, ubi ejus proprietates reperiuntur; & in Euchariſtia poſt conſecrationem reperiri omnes proprietates panis, & vini; conſequenter ibi adhuc eſſe ſubſtantiam panis, & vini. Reſpondetur diſtinguendo majorem: ſi fides non corrigat ſenſum conceditur major, ſi corrigat negatur, & ſub eadem diſtinctione minoris, negatur conſequentia. Licèt in Euchariſtia maneant proprietates ſeu accidentia panis, & vini, & ſenſus judicet adeſſe ibi ſubſtantiam panis, & vini, fides tamen ſenſum corrigit & docet intellectum ſub illis accidentibus panis eſſe verum Chriſti corpus, & non ſenſui, ſed Chriſto tenemur credere. Neque urget, ſi dicas, Chriſtum ex proprietatibus ſui corporis probâſſe illud Luc. 24. *Palpate, & videte* &c. Nam eſt diſcrimen, quia eatenus Chriſtus probavit ſe habere corpus ex proprietatibus ejusdem, quia fides non revelavit quid aliud, at in Euchariſtia fides contrarium docet, & ſenſum corrigit.

CAPUT X.

Expenditur Cœna Calviniſtica de Chriſti præſentia in Euchariſtia, & refellitur.

Negant Calviniſtæ veram, realem, ac ſubſtantialem Chriſti præſentiam in Euchariſtia; & per id differunt à Lutheranis, quia iſti aſſerunt, docentque poſt verba conſecrationis eſſe in Euchariſtia verum ac ſubſtantiale Chriſti corpus, ſcilicet in illius uſu, ſeu eſu, & differunt à Catholicis, quia extra uſum putant non exiſtere in Euchariſtia Chriſti corpus; & in ejus uſu, ſeu eſu communicantes unà cum Chriſti corpore ſumere etiam ſubſtantiam panis, & vini; Calviniſtæ verò omnem realem præſentiam ſubſtantialis corporis Chriſti in Euchariſtia etiam poſt conſecrationem inficiantur, ut conſtat ex tribus eorundem propoſitionibus. Quarum prima eſt, corpus Chriſti non alibi quàm in cœlo, ac proinde tanto intervallo diſtare ab Euchariſtia, quantum diſtat cœlum à terra; ita aſſeruit Calvinus in conſenſione de re ſacramentaria, ubi in fine ait. *Tollenda eſt quælibet localis præſentiæ imaginatio. Nam cum ſigna hic in mundo ſint, oculis cernantur, palpentur manibus; Chriſtus quatenus homo eſt non alibi, quàm in cœlo quærendus eſt.* Poſtea ſubjungit: *Quia tamen corpus Chriſti finitum eſt, & cœlo vel loco continetur, neceſſe eſt, à nobis tanto locorum intervallo diſtare, quanto cœlum à terra abeſt.* Secunda Calvini propoſitio eſt, illa Chriſti verba: *Hoc eſt corpus meum*, non propriè ſed figuratè eſſe intelligenda; ſicque ſenſus *hic panis eſt ſignum, ſeu figura corporis mei.* Similiter cùm Chriſtus dixit: *Hic eſt ſanguis meus*, ſenſus ſit: *Hoc vinum eſt ſignum ſeu figura ſanguinis mei*, quæ propoſitio aſſerit ſequi ex præcedente: quia ſi corpus Chriſti utpote finitum, & limitatum, non eſt alibi, quàm in cœlo, ſequitur non poſſe verè, ac propriè eſſe in Euchariſtia, ſed tantùm figuratè;

Digitized by Google

ratè; adeò ut corpus, & ſanguis Chriſti non verè, & propriè ſint in Euchariſtia, ſed tantùm ſit præſens eorum figura, ſeu ſacramentum corporis Chriſti, ita aſſerit Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 17. §. 21. Hinc frequentes ſunt Calviniſtarum loquutiones: *Panis in Euchariſtia non eſt, ſed ſignificat corpus Chriſti: Panis eſt ſignum corporis Chriſti: Panis eſt corpus Chriſti in ſigno.* Tertia Calvini propoſitio eſt: Corpus Chriſti cum tantùm ſit in cœlo, ubi ſedet ad dexteram Patris; non aliter percipi, ac manducari à nobis in Euchariſtia, quàm ſola fide: neque ad hanc manducationem neceſſe eſt, ut per ſe præſens ſit, & è cœlo ad nos deſcendat; ſed ſatis eſt, ut per fidem communicantes ſibi præſentes faciat in cœlo: per fidem enim è terra ad cœlum, ac Chriſtum aſſurgimus. Hæc eſt ipſa Calvini doctrina lib. 4. Inſt. cap. 17. §. 5. ubi expreſsè ait: *Interim verò, hanc non aliam eſſe, quàm fidei manducationem, fatemur, ut nulla alia fingi poſſit*, & §. 31. ait: *Chriſtus præſens illis non videtur, niſi ad nos deſcendat. Quaſi verò ſi ad ſe nos evehat, ſcil. per fidem, non æquè potiamur ejus præſentia:* Hinc Calviniſtæ fatentur Chriſtum non aliter manducari, ac bibi in euchariſtia, quā in baptiſmo, aut in verbo Dei, ſeu evangelio, quia non aliter manducatur à nobis ejus caro; neque bibitur ejus ſanguis, quàm ſola fide.

Hinc Calviniſtæ docēt dupliciter corpus Chriſti ſumi in Euchariſtia ſpiritualiter, & ſacramentaliter: ſumere euchariſtiam *ſpiritualiter* aſſerunt perinde eſſe, ac eam ſumere ore mentis, ſcil. per fidem, & per arctiſſimam conjunctionem Chriſti cum animo communicantis; quæ conjunctio fit efficacitate Spiritus Sancti operantis per gratiam efficacem in anima communicantis. *Sacramentaliter* dicunt Euchariſtiam percipi ore corporis; eo quia non ſumatur corpus Chriſti, nec ejus ſanguis, ſed ſigna tantùm eorumdem, ſeu panis, & vinum, quæ volunt eſſe veluti quædam ſigilla, quibus Chriſtus nobis promiſſionem obſignavit participandi in Euchariſtia corpus ſuum, & ſanguinem ſpiritualiter tamen non ſubſtantialiter. Hinc ajunt per fidem in euchariſtia ſumi ſpiritualiter Chriſtū, non corporaliter; & Chriſtum in euchariſtia verè præſentē eſſe ſacramentaliter in ſignis, vel figuris, non corporaliter, verè ſpiritualiter percipi ore fidei non corporaliter ore corporis, eò quia ſit cibus mentis, non ventris. Hiſce propoſitionibus conſentiunt Calviniſtæ Berengario Wiclefo, & Zvvinglio, & à Catholicis prorſus diſſentiunt.

Fides enim Catholica docet, in Sacramento Euchariſtiæ poſt conſecrationem panis, & vini contineri corpus, & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus panis & vini verè, realiter ac ſubſtantialiter, & non tantùm per ſigna vel figuras, adeo ut ex vi conſecrationis fiat converſio ſubſtantiæ panis & vini, in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti; & accidentia panis & vini ſint ſigna Chriſti exiſtentis non ſolùm in cœlis, ſed etiam ſub iiſdē accidentibus, ac proinde ſumatur à communicātibus utraq; manducatione ſacramentali & ſpirituali. Unde in hoc differunt Catholici à Calviniſtis, quia illi aſſerunt corpus Chriſti non ſolùm in cœlis exiſtere, ſed etiam verè, & realiter contineri ſub ſpeciebus panis & vini ex vi conſecrationis, & fideles communicantes ſumere ſacramentaliter non ſolùm accidentia panis, verùm etiam ipſum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus licèt modo inviſibili, & admirabili, & quidem ore corporis, quamvis non ad naturale nutrimentum corporis, ſed ad ſpirituale animarum alimentum, perinde ac corpore ſuſcipitur baptiſmus non ad naturalem corporis generationem, ſed ad animarum regenerationem ſpiritualem. Secus Calviniſtæ negant Chriſti corpus ſubſtantiale exiſtere, ac ſumi in Euchariſtia, eò quia realiter, & ſubſtātialiter ſit tantùm in cœlo, & per figuras, ac ſigna in Euchariſtia. Rurſus docet fides Catholica fideles dignè communicantes etiam manducatione ſpirituali ſumere Chriſtum in Euchariſtia, quatenus ab iſto Chriſto realiter præſente, ac contento ſub accidentibus panis accipiunt gratiam, & alimentum ſpirituale. E contra aſſciunt eos dici corpus Chriſti manducare ſacramentaliter ore corporis, qui in cœna Domini, ſeu cùm communicant, ſumunt illa accidentia panis, & vini, non ut continent realiter corpus, & ſanguinem Chriſti, ſed quatenus ſunt ſigna, ſymbola, ac figuræ corporis Chriſti. Unde Catholici aſſerunt ſub ſpeciebus illis conſecratis ore corporis ſumi verum, ac reale corpus Chriſti, adeò ut ore corporis non ſolùm ſumantur accidentia panis, ſed etiam ipſum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus. Calviniſtæ verò ſentiunt non ſumi ſacramentaliter ore corporis ipſum reale corpus Chriſti, ſed tantùm ejus ſignum ſenſibile, ſeu accidentia panis, quæ ab ipſis vocantur ſigna, ſymbola, ac figuræ corporis Chriſti. Præterea cenſent Calviniſtæ eos manducare corpus Chriſti manducatione ſpirituali, qui ore mentis, ſeu vera fide percipiunt corpus Chriſti, ejusque fiunt verè participes efficacia Spiritus ſancti: & hanc participationem dicant fieri per conjunctionem arctiſſimam Chriſti cum anima communicantis: & quia negant eſſe conjunctionem cum corpore, & ſanguine Chriſti ſecundùm ſuum proprium eſſe reale, & ſubſtantiale, quod nolunt contineri ſub accidentibus Euchariſticis, nequit eſſe hæc conjunctio niſi per fidem, ut ipſi aſſerunt.

Verùm quam falſa ſit, & vaniſſimis ſubſiſtat fundamentis hæc Calviniſtarum cœna ex eo liquet, quia Calvinus, qui eam inſtuit ipſemet evertat, ac deſtruat: etenim prima ejus propoſitio eſt in conſenſione de re ſacramentaria prope finem, *quia corpus Chriſti finitum eſt & cœlo, ut loco, continetur, neceſſe eſt à nobis tanto locorum intervallo diſtare, quanto cœlum abeſt*, aſſerit enim corpus Chriſti eſſe tantùm in cœlo, & diſtare à ſacramento Euchariſtiæ tanto locorum intervallo, quanto cœlum abeſt à terra, quam propoſitionem Calvinus evertit contrarium docens lib. 4. Inſtit. cap. 17. §. 10. ubi ait: *Omnino iſthæc iis tenenda eſt regula, ut quoties ſymbola vident à Deo inſtituta, illic rei ſignatæ veritatem adeſſe certo cogitent, ac ſibi perſuadeant*, & in 1. Epiſt. Corinth. cap. 11. ait: *Chriſtus viſibile illud ſymbolum nobis porrigendo* (ſcil. accidentia euchariſtica) *una dat etiam nobis ſuum corpus. Neque enim fallax eſt, qui vacuis figuris nos lactat: proinde illud mihi eſt extra controverſiam veritatem hîc cum ſuo ſigno conjunctam eſſe:* Satis clarè, & apertè aſſerit Calvinus communicantes, veritatem cum ſuo ſigno ſimul ſumere, ac illis porrigi corpus Chriſti ſimul cum ſymbolo, ſeu accidentibus euchariſticis, per quæ corpus Chriſti repræſentatur, unde Calvinus ſibi contradicit, & quod antea negaverat, nunc adigitur affirmare, & cùm antea dixiſſet corpus Chriſti non eſſe conjunctū cum accidentibus panis, ſed tanto intervallo diſtare quanto abeſt cœlū à terra, modo fatetur corpus Chriſti eſſe ſub ſpeciebus euchariſticis, & cum iiſdem nobis porrigi, cùm communicamus.

Secunda Calvini propoſitio fuit: Verba Chriſti inſtituentis Euchariſtiam: *Hoc eſt corpus meum*, non propriè, ſed figuratè eſſe intelligenda, ut ſenſus ſit: *Hoc eſt corpus meum*, ſcil. *hic panis eſt ſignum, ſeu figura corporis mei*, quam interpretationem evertit aſſerens contrarium: quia cum antea docuiſſet cum Zvvinglio panem eſſe ſignum, ſeu figuram corporis Chriſti abſentis ſeu exiſtentis tantum in cœlo, & non alibi, poſtea impugnans Zvvinglium aſſeruit panem eſſe ſignum corporis Chriſti præſentis, ac ſibi contradicit, ut liquet ex libello de cœna Domini in fine, ubi contra Zvvinglium, & Oecolampadium ait: *Dum ni-*

Digitized by Google

nis ſtudioſè, ac diligenter in hoc toti incumbebant, ut aſſererent panem & vinum, corpus & ſanguinem Chriſti vocari, quod ipſorum ſigna ſint; non cogitârunt, ſibi hoc interea ſimul agendum, ut adjungerent, ita ſigna eſſe, ut nihilominus veritas cum eis conjuncta ſit: Ex quibus verbis liquet Calvinum duplex ſigni genus aſſerere, unum nudum, & vacuum, quod rem ſignatam tantùm repræſentat, ſed non exhibet, tale ſignum eſt imago Cæſaris repræſentans Cæſarem, quem non exhibet, tales fuerunt figuræ veteris Teſtamenti repræſentantes quidem Chriſtum futurum, ſed non exhibentes. Et aliud ſignum plenum, ac conjunctum cum re ſignata, quod non ſolùm repræſentat rem ſignatam, ſed etiam exhibet, & hujus ſignum aſſerit eſſe panem Euchariſticum, ait enim lib. 4. cap. 17. §. 21. *Etſi Symbolum à re ſignata differt, quia tamen rem, cui repræſentandæ conſecratum eſt, non figura tantùm, ſeu nuda & inanis teſſera, ſed etiam verè exhibet: cur non ejus appellatio in ipſum jure competat? quòd ſi humanitùs excitata ſymbola, quæ imagines ſunt rerum abſentium potius, quàm notæ præſentium, quas etiam ipſas fallaciter ſæpe adumbrant, earum tamen titulis interdum ornantur: quæ à Deo ſunt inſtituta, multò majore ratione rerum nomina mutuantur, quorum certam minimèque fallacem ſignificationem ſemper gerunt, & adjunctam habent ſecum veritatem.* Hinc probat Calvinus panem rectè vocari corpus Chriſti: quia quando ſignum non tantùm repræſentat, ſed etiam verè exhibet rem ſignatam, tunc rectè poteſt vocari nomine rei ſignatæ: ſed panis Euchariſticus non ſolùm repræſentat, ſed etiam verè exhibet corpus Chriſti: ex quibus præmiſſis infert panem Euchariſticum rectè vocari poſſe Chriſti corpus præſens eſſe in Euchariſtia, quod tamen antea ipſe negaverat.

Tertia demum propoſitio Calvini erat, corpus Chriſti non aliter percipi, & manducari, quàm ſolâ Fide; quam propoſitionem dupliciter evertit ipſe Calvinus, etenim lib. 4. cap. 17. §. 2. impugnans Zuinglianos ait: *Sed hoc non perinde convenit inter omnes qualis ſit ejus participandi ratio. Sunt enim, qui manducare Chriſti Corpus, & Sanguinem ejus bibere uno verbo definiunt, nihil eſſe aliud, quàm in ipſum Chriſtum credere, ſed mihi expreſſius quiddam ac ſublimius videtur voluiſſe docere Chriſtum in præclara illa concione, ubi carnis ſuæ manducationem nobis commendat.* Aſſerit Calvinus non per ſolam Fidem nos ſumere carnem, & Sanguinem Chriſti, ſed manducare veram, ac realem ſuam carnem, quam nobis commendat, ut manducemus. Secundò quia expreſsè etiam docet corpus Chriſti verè, realiter, ac ſubſtantialiter à nobis manducari, proinde non ſola fide etenim in libello de cœna Domini ait: *Neceſſe eſt, nos in cœna verè corpus, & ſanguinem Chriſti recipere.* Et infra: *Intelligimus Chriſtum nobis in cœna veram propriamque corporis, & Sanguinis ſubſtantiam donare*, & lib. 4. Inſtit. cap. 17. §. 31. ait: *In ſacra cœna jubet me ſub ſymbolis panis, & vini Corpus & Sanguinem ſuum ſumere, manducare, & bibere, nihil dubito, quin & ipſe verè porrigat, & ego recipiam.*

Dicendum igitur eſt, Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſticis non ſolùm ſumi ſpiritualiter ore mentis, ſed etiam corporaliter ore corporis unà cum ſpeciebus panis, & vini ſub quibus verè, & realiter continetur; adeo ut Sacramentaliter manducetur, non ſolùm quia manducantur accidentia panis, quæ à Calviniſtis dicuntur ſignum Chriſti in cœlo exiſtentis, ſed quia etiam ipſemet Chriſtus, verè, & realiter, ac ſubſtantialiter præſens in hoc Sacramento, licèt modo inviſibili & admirabili verè ſumitur ore corporis non ad naturale nutrimentum corporis, ſed ad ſpirituale alimentum animæ; ita communiter cum Sanctis Patribus Catholici. Probatur quia eo modo corpus & Sanguis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ percipitur, quo Chriſtus corpus ſuum & Sanguinem in ultima cœna exhibuit Apoſtolis, & iſti ſumpſerunt, ut enim ſcitè D. Hilarius lib. 7. de Trinit. loquens de hoc Myſterio ait: *De naturali in nobis Chriſti veritate, quæ dicimus, niſi ab eo diſcimus, ſtultè atque impiè dicimus*; unde ex Hilario nonniſi impiè dicunt Calviniſtæ, quæ de hoc Sacramento non didicerunt à Chriſto, cùm in ultima cœna hoc inſtituit Sacramentum, ac ſuis tradidit Diſcipulis. Id enim Chriſtus voluit, ut deinceps fieret in uſu, ſeu eſu Euchariſtiæ à ſe inſtituto, & eo modo quo inſtituit, cum dixerit Chriſtus Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*, unde Apoſtolus inhærens chriſti mandato ait 1. corinth. 11. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Atqui chriſtus in ultima cœna inſtituit Sacramentum Euchariſtiæ, ut ex vi conſecrationis voluerit ſubſtantiam panis, & vini, ſub iiſdem accidentibus converti in corpus, & Sanguinem chriſti, & ſub iiſdem ſpeciebus ſuum corpus, & Sanguinem dare Diſcipulis, ad manducandum, & bibendum ore corporis inquiens: *Accipite, & manducate hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: ſimiliter & calicem:* Ex quibus evidenter conſtat chriſtum in ultima cœna dediſſe verum, ac reale ſuum corpus; verum ac realem ſuum Sanguinem ſuis Diſcipulis aſſidentibus illi cœnæ: & Apoſtolos verè ac realiter ore corporis comediſſe verum, ac reale, & ſubſtantiale chriſti corpus, ac bibiſſe ejus Sanguinem. Non enim cùm chriſtus dixit: *Hoc eſt Corpus meum quod pro vobis datur: Hic eſt Sanguis meus, qui pro vobis effunditur*: debent hæc verba figuratè intelligi, ſed in ſenſu proprio ut ſuperius demonſtravimus, unde corpus, & Sanguis chriſti, propriè & non figuratè ſunt in Euchariſtia. Verba chriſti eſſe in ſenſu proprio intelligenda, probatur ex illis verbis Luc. 22. 20. *hic Calix novum teſtamentum eſt in meo Sanguine qui pro vobis effundetur*, quæ verba debent intelligi in ſenſu proprio non verò figuratè, quia illud relativum *qui* refertur ad contentum in calice: Sed in illo calice quod continebatur & chriſtus dedit Apoſtolis ad bibendum in ultima cœna, vel erat propriè, & verè vinum, vel propriè, & verè Sanguis Chriſti, atqui non potuit propriè & verè eſſe vinum, quia poculum vini non eſt effuſum pro ſalute noſtra, & Chriſtus loquitur de poculo, quod pro ſalute noſtra effuſum eſt inquiens: Hoc eſt poculum in meo Sanguine, vel poculum mei Sanguinis, quod pro vobis effundetur: ergo contentum in illo poculo fuit propriè, verè, ac ſubſtantialiter Sanguis Chriſti.

Quia hiſce argumentis deſumptis ex verbis Chriſti inſtituentis Euchariſtiam efficaciſſimè premuntur Calviniſtæ, mirum eſt in quot, & quales ſenſus nituntur Chriſti verba interpretari, ac in ſenſum detorquere alienum ab eo, quem verba exhibent. Dicunt Chriſti ſententiam fuiſſe quidem ut Apoſtoli ore corporis comederent, & biberent accidentia panis, & vini, quæ ſunt extrinſeca ſigna corporis, & Sanguinis Chriſti, & ore mentis ipſas res ſignatas per talia ſigna ſcilicet corpus & Sanguinem Chriſti, quæ ſub illis ſignis non continerentur, ſed ſignificarentur, & obſignarentur tanquam ſigillis, quibus certi de Chriſti corporis & Sanguinis exhibitione ſpirituali redderentur. Sed contra quia hæc interpretatio adverſatur vero, ac clariſſimo ſenſui verborum Chriſti: Etenim dixit Chriſtus *hoc* ſcilicet quod vobis ore corporis ſumendum trado *eſt* non figura, non ſignum mei

Digitized by Google

hoc pacto non eſt Spiritus S. ſecundùm ſe proximus, ac formalis nexus, ſed potius ille effectus Spiritûs S. & Chriſti eooperantis, conſequenter Chriſtus nonniſi ſecundum ſuum effectum unitur cum anima communicantis, proinde communicans in Euchariſtia non percipit corpus Chriſti, ſed tantum ejus effectum cui ſoli ejus anima unitur. Firmatur ex eo, quia ex ſententia Calviniſtarum Chriſtus eodem genere conjunctionis unitur ſpiritualiter cum anima communicantis, quo fideles in veteri lege fuerunt uniti cum Chriſto venturo: ait enim Beza in actis colloquii Molpelgattenſis pag. 77. Patres in veteri Teſtamento non minus participes fuerunt corporis, & Sanguinis Chriſti, quam nos ſumus in cœna Dominica. Sed in veteri lege fideles nonniſi ſecundū ſpiritualem fidei,& gratiæ effectū,quem meritò futuræ paſſionis Chriſti percepe- runt uniti fuerunt Chriſto: ergo in ſententia Calviniſtarum Chriſtus in Euchariſtia non percipitur à communicantibus niſi ſecundùm effectum fidei,vel charitatis, & non ſecundùm verum, ac proprium ſuum corpus ſubſtantiale. Minor liquet, quia quod actu non eſt, non poteſt actualiter, ac revera uniri alteri, ſed tantùm ſecundùm effectum, vel ut cauſa moralis, ob cujus reſpectum aliquid fiat: ſed in lege veteri Chriſtus ut homo nondum fuit actu, neque extitit, ſed tantùm erat exciturus, quia venturus, ergo re ipſa ſecundùm ſe Chriſtus non fuit unitus cum Patribus veteris Teſtamenti, ſed tantùm ſecundùm gratiam, cujus fuit tunc Chriſtus cauſa moralis, quatenus gratia impertiebatur ratione futuræ Paſſionis Chriſti.

Hinc Calviniſtæ non intelligunt, quid ſibi velint, & ideo varia, & ſibi contraria adſtruunt, etenim Calvinus dixerat prius cum Zuinglio panem eſſe Symbolum Chriſti abſentis, eò quia tanto intervallo abeſſet Chriſtus ab Euchariſtia, quanto abeſt cœlum à terra: & poſtea aſſerit contra Zvvinglium panem eſſe Symbolum Chriſti præſentis, ita ut non ſolùm repræſentaret, ſed etiam re ipſa Chriſtum nobis exhiberet, & quamvis hæc duo contradictoria ipſum non laterent, ne proprium revocaret aſſertum, plura quæſivit verborum involucra, quibus contradictionem obtegeret; aſſeruitque rem eſſe perdifficilem captu, ac myſterii plenam, quæ nec verbis explicari, nec ingenio comprehendi poſſit: ait Calvinus lib.4.Inſtit.ca.16.§.7. *Nihil reſtat niſi ut ejus myſterii admirationem prorumpam, cui nec mens planè cogitando, neque lingua explicando par eſſe poteſt.* Et nonnullis interjectis ſubdit §.10. *Et ſi autem incredibile videtur, in tanta locorum diſtantia penetrare ad nos Chriſti carnem, ut nobis ſit in cibum, meminerimus, quantum ſupra ſenſus omnes noſtros emineat arcana Spiritus Sancti virtus, & quàm ſtultum ſit, ejus immenſitatem noſtro modo velle metiri. Quod ergo mens noſtra non comprehendit, concipit fides.* Calvino aſſentitur Beza in tract. de re Sacramentaria quæſt.9.inquiens: *Fatemur incomprehenſibile eſſe myſterium Dei, quo fit, ut quod eſt, manet in cœlis,& non alibi: verè communicetur nobis, qui in terra ſumus, & non alibi.* Ecce quibus tergiverſationibus nituntur eludere contradictiones, in quibus ſe norunt deprehenſos; ipſam contradictionem myſterium interpretantur; quæ manifeſtior contradictio,quàm uno loco aſſerere, corpus Chriſti nuſquam eſſe quàm in cœlo, & in alio corpus Chriſti conjunctum eſſe in Symbolo panis Euchariſtici? hanc autem luculentam contradictionem Calvinus, & Beza vocant myſterium, noſtrum fugiens captum. Rurſus Calviniſtæ in hac materia labuntur in aliam contradictionem, objiciunt enim impoſſibile eſſe idem corpus ſimul exiſtere in diverſis locis, ex quo principio inferunt contra Catholicos, Chriſtum non poſſe in cœlo ſimul eſſe, & in Euchariſtia: atqui ſi hoc eſt impoſſibile, quomodo erit poſſibile, quod Calviniſtæ docent Chriſtum eſſe in cœlo & non alibi,& tamen ſimul eſſe in Euchariſtia. Id enim perinde eſt, ac dicere, Chriſtus in cœlo tantùm eſt, Chriſtus in cœlo tantùm non eſt: hæc autem contradictio non ſequitur ex aſſertione Catholicorum aſſerentium poſſe divinitus idem corpus eſſe in pluribus locis, in quo nullam eſſe repugnantiam ſuperius evicimus.

Probatur ſecundò dogma Catholicum. Illud dogma circa myſteria Religionis Chriſtianæ cenſendum eſt commentitium, ac omnino rejiciendum, quod per nullam vocabulorum notionem mente concipi, & verbis explicari poteſt: Sed hujuſmodi eſt Calviniſtarum dogma circa Sacramentum Euchariſtiæ, ergo commentitium eſt, ac rejiciendum. Major eſt certa; quia myſteria Catholicæ Religionis debent poſſe explicari, & per communes vocabulorum notiones, quibus in eorum poſſimus devenire cognitionem; alioquin uſurparemus verba ſine ſenſu, & eſſemus perinde, ac ii, quos Apoſtolus 1. ad Timoth. 1. dixerat: *Non intelligere nec quæ loquuntur, nec de quibus affirmant*, hinc laxiſſima ſtatim pateret occaſio fingendi infinita propemodum myſteria ad confuſionem invehendam, & fideles decipiendos. Minor probatur, quia per nullam vocabulorum notionem explicari poteſt ſubſtantiam corporis Chriſti ſecundum ſe ipſam, vera & reali unione percipi, ac ſumi in Sacramento Euchariſtiæ, ac uniri cum ipſo communicante, ſi realiter non ſit in Sacramento ſub ſpeciebus conſecratis panis, & vini, quia ſecundum communes vocabulorum notiones, quoties duæ res ſimul uniuntur realiter ſecundum illud eſſe reale, quod habent, ſi earundem una ſit ſubſtantialis, & altera accidentalis, tunc accidens unitur per informationem alteri rei ſubſtantiali, quo pacto habitus charitatis unitur ſubſtantiæ animæ ad conſtituendum unum ſecundum quid: ſin autem una ſe habet per modum materiæ phyſicæ, & altera ſit forma ſubſtantialis, tunc uniuntur per modum potentiæ, & actus ſubſtantialis in ordine ad conſtituendum unum per ſe ſimpliciter; quo pacto uniuntur in homine anima rationalis & corpus in ligno materia prima, & forma ligni: quòd ſi res ita uniantur, ut una alteram non informet, tunc uniuntur vel per continuitatem, ut duo palmi ligni bipalmaris; vel per contiguitatem ut lapides in acervo; vel per præſentiam intimo localem, ut cum duo corpora ſimul penetrantur, & eundem occupant locum: præter has recenſitas unionum notiones non datur alia conjunctionis notio. Sed in ſententia Calviniſtica Chriſtus nulla ex prærecenſitis unionibus unitur cum ipſo communicante non informativè ut accidens, quia Chriſti corpus eſt vera, ac realis ſubſtantia: neque informativè ſubſtantialiter ſicut forma auri unitur materiæ primæ, quia corpus Chriſti eſt ens in actu completo; & ipſe communicans eſt etiam ens in actu completo, proinde non poteſt informativè ſubſtantialiter uniri: repugnat enim duo entia ſubſtantialia in actu perfecto, & completo ita uniri; quia quæ ita uniuntur, ita ſe habent per modum actus, & potentiæ, ut conſtituant quid unum ſimpliciter. Neque Chriſti corpus unitur cum ipſo communicante unione accidentali per continuitatem, vel contiguitatem, aut intimam præſentiam localem, ſeu indiſtantiam, quia hæ omnes uniones ſupponunt eſſentialiter extrema, quæ uniuntur præſentia ſecundum proprium ſuum eſſe reale quod habent: & in ſententia Calviniſtica corpus Chriſti non eſt ſecundum ſuum reale, ac ſubſtantiale in Euchariſtia, à qua abeſt longiſſimo locorum intervallo quanto diſtat cœlum à terra, ergo per nullam communem vocabulorum notionem poteſt explicari in ſententia Calviniſtica, quòd Chriſtus in Euchariſtia

Digitized by Google

riſtia uniatur cum communicante, ſi non eſt ibi præſens, nec continetur ſub accidentibus Euchariſticis ſecundùm ſuum proprium eſſe reale, ac ſubſtantiale.

Reſpondent Calviniſtæ poſſe hanc conjunctionem Chriſti cum anima communicantis explicari communibus notionibus, quæ habentur in ſcripturis ſcilicet quòd ſit inſtar conjunctionis vitis, & palmitis; ſtirpis & plantæ; ædificii, & fundamenti, membrorum & capitis, ſponſi, & ſponſæ, domus templi, & inhabitatoris. Sed contra, quia in recenſitis rebus ex ſcripturis non eſt talis conjunctio, quam fingunt Calviniſtæ inter Chriſtum, & communicantem aſſerentes hac propriè non eſſe ſecundum effectum, & influxum virtutis ſicut eſt in pluribus ex prærecenſitis rebus: neque eſt ſubſtantialis, qualis habetur inter membrum & caput vitem & palmitem, ſtirpem, & plantam; neque per continuitatem vel contiguitatem, aut localem indiſtantiam, ſeu præſentiam localem, quia nolunt corpus Chriſti contineri ſub ſpeciebus euchariſticis, ſed longiſſimo ab iiſdem diſtare locorum intervallo, quanto diſtat cœlum à terra: quamobrem præfatæ ſimilitudines deſumptæ ex ſacris Scripturis non ſunt ad rem, neque per ipſas Calviniſtæ explicant hanc Chriſti conjunctionem cum ipſo communicante, ac ſumente euchariſtiam. Si dicas, ſcripturas uti præfatis ſimilitudinibus ad explicandam conjunctionem arctiſſimam Chriſti cùm anima communicantis contra eſt, quia præfatæ ſimilitudines eo pertinent, ut declarent Chriſtum cum hominibus piis uniri vel ſecundùm effectum; ac influxum ſpiritualis virtutis inſtar capitis & membrorum, vitis & palmitis; ſtirpis, & plantæ; vel ſecundum affectum ut ſponſus unitur ſponſæ. Præterea ex præfatis ſimilitudinibus etiam intelligimus, quòd vita & profectus omnis noſter ſpiritualis dependet à Chriſti gratia, ſine qua ſumus ſicut membra ſine capite, palmites ſine vite, rami ſine ſtirpe, ſi enim hæc nullum percipiant vitalem influxum à capite, à vite, à ſtirpe, à radice, neceſſe eſt, deficiant, & areſcant. Rurſus explicant perinde nos à Chriſto diligi ſicut à ſponſo dilectiſſima ſponſa. At Chriſtus in Sacramento Euchariſtiæ unitur cum communicantibus realiter ſecundùm propriam ſuam ſubſtantiam, & per intimam localem præſentiam, quatenus percipitur, ac ſumitur unà cum accidentibus panis, ſub quibus peracta conſecratione continebatur verè & realiter.

Quamobrem ſententia Catholica per hoc differt à Calviniſtica; quia hæc eſt ſpiritualis non ſolùm ſecundùm Chriſti effectum, ſed etiam ipſius Chriſti ſecundùm ſe, non enim eſt cum locali indiſtantia & intima præſentia, quia Calviniſtæ volunt corpus Chriſti non contineri ſub ſpeciebus euchariſticis, neque ſumi una cum ipſis à communicantibus; ſed exiſtere in cœlo, & ab iis tanto diſtare intervallo, ſicut cœlum diſtat à terra. Secus Catholici credunt hanc unionem non ſolum fieri per effectus ſeu dona gratiæ, ſed ſed etiam per localem indiſtantiam, ac intimam præſentiam veri realis, ac ſubſtantialis corporis Chriſti contenti ſub ſpeciebus conſecratis panis, cum quibus ſimul à communicantibus ſumitur, & hanc Catholicorum doctrinam, ſeu fidei dogma aſſeruerunt Apoſtoli, docuerunt Patres, & Eccleſia ut à Chriſto ad fideles derivatum ſemper inconcuſſa tenuit firmitate. Etenim ſancti Patres in Eccleſia, ut ait D. Auguſtinus lib. 2. contra Julianum, *quod invenerunt, tenuerunt, quod didicerunt, docuerunt, quod à Patribus acceperunt, hoc filiis reliquerunt*, quapropter nulli dubium quin maximi ſit facienda veterum Patrum authoritas in fidei quæſtionibus. Sanctos Patres hanc jugiter docuiſſe veritatem, liquet, & ut aliquos recenſeam Irenæus lib. 5. cap. 2. ex eo probat carnem noſtram reſurrecturam, ac immortalitate eſſe donandam, quia nutritur corpore, & ſanguine Chriſti, ait ipſe: *Quomodo negant carnem capacem eſſe donationis DEI, quæ eſt vita æterna, quæ ſanguine, & corpore Chriſti nutritur?* Atqui hoc argumentum nullius eſſet roboris, ſi communicantes in Euchariſtia non perciperent verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, & ſanguinem, ſed tantùm utriusque ſigna, quia pura ſigna in ſententia Calviniſtica ſunt accidentia, quæ vim non habent nutriendi ſicut ſubſtantia, Tertullianus lib. de reſurrect. carnis ait: *Caro corpore, & ſanguine Chriſti veſcitur, ut & anima de Deo ſaginetur:* atqui carnem noſtram veſci corpore, & ſanguine Chriſti, ut anima de Deo ſaginetur, idem eſt ac nos ore corporis in Euchariſtia ſumere verum, ac reale Chriſti corpus, de quo loquebatur Tertullianus, & de quo lib. 2. ad uxorem ſcripſerat: *Non credi à gentili homine eſſe in Euchariſtia*, S. Cyprianus ſerm. 5. de lapſis contra indignè communicantes ait: *Exhalantibus nunc etiam ſuum ſcelus faucibus. ac redolentibus funeſta contagia Domini corpus invadunt*, id eſt verum, & ſubſtantiale Chriſti corpus, quod ſub accidentibus continetur euchariſticis: hinc paucis interjectis ſubdit: *Vis infertur corpori ejus, & ſanguini. Et plus modo in Dominum manibus, atque ore delinquunt, quàm cùm Dominum negaverunt*: atqui ſumere indignè ſolùm ac purum ſignum corporis Chriſti non eſſet gravius delinquere ex Cypriano, quàm Chriſtum abnegâſſe. Præterea de iiſdem ægrè ferentibus ſibi Euchariſtiam negari ſubdit: *Quod non ſtatim Domini corpus inquinatus in manibus accipiat, aut ore polluto Domini ſanguinem bibat; ſacerdotibus ſacrilegus iraſcitur.* Cyrillus Alexandrinus lib. 10. in Joan. cap. 13. ac ſi prævidiſſet ſuo tempore errorem Calviniſtarum egregiè impugnat, inquiens: *Non negamus recta nos fide, & charitate ſincera Chriſto ſpiritualiter conjungi. Sed nullam nobis conjunctionis rationem ſecundùm carnem omnino eſſe, id profectò negamus, idque à divinis Scripturis omnino alienum dicimus*, & aliquibus interjectis ſubdit: *Unde conſiderandum eſt non habitudine ſolùm & per charitatem intelligitur Chriſtum in nobis eſſe, verum etiam participatione naturali. Non poterat enim aliter corruptibilis hæc natura corporis ad incorruptibilitatem, & vitam traduci, niſi naturalis vitæ corpus ei conjungeretur:* & explicat hanc conjunctionem corporis Chriſti cum noſtro per ſimilitudinem ceræ igne liquefactæ, quæ alteri ſimiliter liquefactæ ita immiſcetur, ut ex utraque factum quid unum eſſe videatur Cyrillus Hieroſolymitanus 4. Myſtag. expreſsè ait: *Sub ſpecie panis datur tibi corpus, & ſub ſpecie vini datur tibi ſanguis, ut ſumpto corpore, & ſanguine Chriſti efficiaris comparticeps corporis & ſanguinis, ſic Chriſtophori erimus, ſeu Chriſtum ferentes cum ejus corpus, & ſanguinem in membra noſtra receperimus, atque ut B. Petrus dicit: Divinæ naturæ conſortes efficiemur.* Nil expreſſiùs contra Calviniſtas aſſeri potuit; Origenes Homil. 5. in diverſa loca Evangelii ſcribit, *quando manducas, & bibis corpus, & ſanguinem Domini, tunc Dominus ſub tectum tuum ingreditur. Et tu ergo humilians te ipſum imitare hunc centurionem, & dicito Domine non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.* Calviniſtæ verò dicerent: Domine cùm ſis tantùm in cœlo non potes ſub tectum meum intrare. S. Hilarius lib. 8. de Trinit. ait. *De veritate carnis, & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus.* D. Hieronymus in cap. 1. Malach. *Polluimus panem, id eſt, corpus Chriſti. quando indignè accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinem bibimus.* S. Auguſtinus concione 1. in Pſal. 33. ait: *Ferebatur Chriſtus in manibus ſuis, quomodo commendans ipſe corpus ſuum ait: Hoc eſt corpus meum.*

Fere-

Digitized by Google

Ferebat enim illud corpus in manibus ſuis & non ſolùm corporis figuram, ut putant Calviniſtæ, & lib. 2. contra Adverſ. Legis & Prophetæ cap. 9. ait: *Mediatorem Dei & hominum Chriſtum Jeſum carnem ſuam nobis manducandam bibendumque ſanguinem dantem fideli corde atque ore ſuſcipimus*, aſſerit Auguſtinus Chriſtum in Euchariſtia non ſolùm ſuſcipi fideli corde ſeu ſpiritualiter in ordine ad effectum, ſed etiam ore corporis, adeò ut verum ac reale Chriſti Mediatoris corpus ſumatur in Euchariſtia unà cum accidentibus panis cum Calviniſtæ velint tantùm in Euchariſtia ſumi ſigna, & figuras corporis Chriſti, contra quos videtur Damaſcenus ſcripſiſſe lib. 4. de fide cap. 14. cum dixit: *Non eſt figura corporis & ſanguinis Chriſti, abſit enim hoc, ſed ipſum corpus Domini deificatum*, & Theophylactus in c. 26. Matth. ait: *Non dixit, hoc eſt figura: ſed hoc eſt corpus. Ineffabili enim operatione transformatur etiam, ſi nobis videatur eſſe panis.* D. Ambroſius hanc eandem veritatem contra Calviniſtas adſtruit lib. 4. de ſacrament. c. 4. ubi ait: *Panis eſt ante verba ſacramentorum: ubi acceſſerit conſecratio de pane fit caro Chriſti*, & lib. de Myſteriis initian. c. 9. ait: *Fortè dicas, aliud video, quomodo tu mihi aſſeris, quòd Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis ſupereſt, ut adhuc probemus. Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc eſſe, quod natura formavit, ſed quod benedictio conſecravit? majoremque vim eſſe benedictioni, quàm naturæ; quia benedictione etiam natura ipſa mutatur.* Et poſt multa ſic concludit. *Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt in id mutare, quod non erat?* Loquitur de vera, & reali mutatione panis, & vini in carnem & ſanguinem Chriſti, quàm Calviniſtæ oppugnant, & orthodoxi propugnant. Optatus Milevitanus lib. 6. contra Parmenionem ait: *Quid eſt altare, niſi ſedes corporis & ſanguinis Chriſti?* Et infra: *Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, dum fregiſtis etiam calices Chriſti ſanguinis portatores.* Gregorius Magnus Homil. 23. in Evangel. ait: *Quid prodeſt corpus, & ſanguinem Chriſti ore percipere, & ei perverſis moribus contraire.* Gregorium fuiſſe locutum de vero reali, ac ſubſtantiali Chriſti corpore, quod à communicantibus ſumitur unà cum accidentibus euchariſticis, ex eo liquet, quia ibi dixerat: *Quid ſit ſanguis agni, non jam audiendo, ſed bibendo didiciſtis: qui ſanguis ſuper utrumque poſtem ponitur, quando non ſolùm ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur.* Hinc Chryſoſtomus Homil. 60. ad populum Antioch. *Quod nunc dicunt vellem ipſius formam aſpicere, figuram, veſtimenta, calceamenta: Ecce ipſum vides, ipſum tangis, ipſum manducas. Et tu quidem veſtimenta videre cupis. Ipſe autem tibi concedit, non tantùm videre, verùm & manducare, & tangere, & intra te ſumere*, & homil. 45. in Joan. exclamat. *O miraculum! ô Dei benignitatem, qui cum Patrem ſurſum ſedet in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur.* Et reliqui omnes ſancti Patres ab eccleſiæ primordio ad noſtrum uſque ſæculum hanc edocuerunt veritatem, quæ ſuum à Chriſti inſtitutione duxit initium, & per Apoſtolos, & Patres ad nos fuit derivata & per plura miracula etiam confirmata.

Miracula enim ut docet D. Thomas *3. part. quæſt. 29. art. 1. ad. 2.* Quædam ſunt objecta fidei quatenus creduntur, & quædã ſunt teſtimonia, ſeu motiva fidei, quam juvant, & confirmant, priora ſolent occulta eſſe, ut eorum fides uberiora meritorum incrementa ad ſe trahat. Poſteriora verò debent eſſe publica, & nota, ut fidem noſtram teſtentur, & confirment. Hæc duo miraculorum genera reperiuntur circa Euchariſtiam, prioris generis poriora ſunt quatuor, quorum primum eſt, quod ſubſtantia panis & vini convertatur in carnem, & ſanguinem Chriſti. Secundum, quod accidentia panis, & vini maneant ſine ſubjecto. Tertium quòd corpus Chriſti exiſtat ſine extenſione locali. Quartum, quod exiſtat in diverſis locis, quæ quætuor miraculorum genera ſub ſenſus non cadunt, & fide creduntur. Poſterioris generis ſunt varia, quibus confirmatur præſentia Chriſti in Euchariſtia, quorum quædã contigerunt, ante ortam hæreſim Berengarii, & quæ recenſentur à pluribus fide dignis præſertim à S. Cypriano *ſerm. de lapſis.* Nicephoro *lib. 13. cap. 17.* Sozomeno *lib. 8. cap 5* D. Proſpero *in lib. de prædictionib. cap. 6.* Gregorio *lib. 2. Dialog. c. 24.* & *lib. 3. c. 3.* Petro Diacono *in vita ejusd. Gregorii.* Alia contigerunt poſt ortam hæreſim Berengarii, & hæc habentur apud Paſcaſium *in lib. de corpore & ſanguine Domini c. 14.* Guidmundum *lib. 3. de ſacram.* Et his miraculis ipſe Berengarius permotus fuit ad ſuam hæreſim ejurandam. Alia contigerunt poſt Joannem Wicleffium, qui hæreſim Berengarii renovavit, ut liquet ex Thoma Waldenſi *Tom. 2. de ſacram. c. 63.* ubi refert ſe præſente Londini in Eccleſia S. Pauli quendam Wicleffiſtam ab Epiſcopo Cantuarienſi juſſum eſſe adorare Euchariſtiam, & confiteri præſentiam Chriſti, ſed facere cùm recuſaret, reſpondit araneam eſſe digniorem veneratione quàm Euchariſtiam. Quidni mox horribilis aranea ex ſummo templi tecto in os blaſphemi Wicleffiſtæ deſcendit, & vix multorum manibus prohiberi potuit, quo minus ad linguam, & fauces penetraret. Hæc autem miracula ad tria reducuntur capita quædam continent ſingularia Dei beneficia, quæ ex fide præſentiæ Chriſti in Euchariſtia conferuntur fidelibus, cujusmodi ſunt reſtitutio ſanitatis, liberatio à naufragio, vel incendio & alia id genus. Quædam continent pœnam, ſeu ultionem eorum, qui non credunt, vel rident præſentiam Chriſti in Euchariſtia, quorum exempla ſunt ubique obvia. Alia denique continent viſiones, quibus Chriſtus in Euchariſtia ſub forma pueri vel carnis legitur pluries apparuiſſe, legatur Algerus *lib. 1. de ſacram. c. 3.* Ex his tribus generibus miraculorum, prima fiunt propter fideles, ſecunda propter infideles, ultima propter dubios.

Hinc tria poſſunt argumenta contra Calviniſtas fieri. Primò illa fides non poteſt falſa eſſe quam Deus miraculis comprobat, & beneficiis confirmat, atqui fidem præſentiæ Chriſti in Euchariſtia Deus confirmat miraculis, ac impertitis beneficiis, ergo illa fides nequit falſa eſſe. Major liquet, quia Deus cùm ſit prima veritas, per eſſentiam non poteſt falli, nec nos fallere, conſequenter nec poteſt confirmare falſitatem, ſeu mendacium. Minor patet ex Cypriano, & Nicephoro aliisq; narrantibus miracula facta à Deo in fidem præſentiæ Chriſti in Euchariſtia & referentibus multos per invocationem Chriſti in Euchariſtia impetrâſſe ab eo ſanitatem, & alia beneficia miraculoſa. Secundum argumentum eſt, quia Deus non conſuevit eos miraculosè punire, qui aliquid dicunt, faciunt ex vera fide; ſed miraculosè illos punit, qui negant, vel rident præſentiam Chriſti in Euchariſtia, ut refert Thomas Waldenſis, & Optatus Milevitanus narrat quoſdam ſuis canib⁹ objeciſſe, & ab iisdem canibus indicantibus injuriam Chriſto illatam in plura fuiſſe fruſta diſcerptos, ergo eam negando, vel ridendo non agunt ex vera fide. Tertium argumentum quia in fide dubii, & qui à Deo veritatem in ſimplicitate quærunt, non ſolent à Deo illudi falſis apparitionibus: ergo quando apparet illis Chriſtus in euchariſtia ſub forma pueri, vel carnis non eſt falſa apparitio: proinde per eandem ſignificat Chriſtus ſe verè, & realiter ſecundùm carnem & ſanguinem eſſe præſentem in Euchariſtia. Cùm igitur dogma Catholicæ fidei ſit Chriſtum eſſe præſentem ſub accidentibus euchariſticis ſecundùm verũ proprium reale, ac ſubſtantiale ſuum corpus, & ſanguinem ex vi verborũ conſecrationis. Inferimus primò contra Lutheranos

Digitized by Google

in Germania, Proteſtantes in Anglia, Chriſti corpus & ſanguinem in Euchariſtia exiſtere verè, & realiter ſecundũ proprias ſubſtantias extra uſum, ſeu eſum hujus ſacramenti. Idque ex eo evincitur, quia Chriſtus dixit: *Hoc eſt corpus meum, hic eſt Sanguis meus*, in ultima cœna antequam ſinguli Diſcipuli hoc Sacramentum ſumpſiſſent, cùm enim, cùm Chriſtus protuliſſet illa verba, non ſtatim & in eodem prorſus momento Apoſtoli communicaverint, ſed aliquid effluxerit temporis, certum eſt toto illo temporis ſpatio, antequam communicarent, ac ederent, fuiſſe ſub ſpeciebus illis panis, & vini verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, & ſanguinem, adeo ut panis prius fuerit conſecratus ac converſus in corpus Chriſti, quàm frangeretur, ac diſtribueretur Diſcipulis; unde Apoſtolus 1. Corinth. 10. *Calix benedictionis, cui benedicimus nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt*, ex quibus verbis Apoſtoli claret panem prius conſecrari & converti in corpus Domini, quàm frangatur, ac diſtribuatur. Non enim ait Chriſtus futurum eſſe corpus Domini, quod frangitur in ejus uſu, ſeu eſu; ſed jam eſſe corpus Domini, eo ipſo quod proferuntur verba conſecrationis, quæ ſunt operatoria, ut *hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*; id eſt, quod eſt panis ſtatim cùm primum dicitur, eſt corpus meum, fit corpus Chriſti, & vinum ejus Sanguis, perinde ac cùm Deus dixit, *fiat lux*, ſtatim abſque mora facta eſt lux: cum dixit leproſo, *volo mundare*, ſtatim mundatus eſt à lepra. Cum dixit paralitico, *Tolle grabatum tuum, & ambula*, ſtatim ſanatus eſt; cum dixit Lazaro mortuo, & quatriduano fœtenti in ſepulchro, *Lazare veni foras*, ſtatim è ſepulchro exivit redivivus, ita cum primum Chriſtus in ultima cœna panem benedixit dicens: *Hoc eſt Corpus meum*, ſubſtantia panis converſa fuit in verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus; & vinum in Sanguinem: efficax enim Chriſti verbum, neque quidquam poteſt illi obſiſtere, nec ejus impedire, ac remorari effectum, qui effectus habetur, cum primum verbum profertur: ſemel enim quòd Sacerdos ut miniſter Chriſti profert verba illa *Hoc eſt Corpus meum*, ſimul ſubſtantia panis converſa eſt in Chriſti corpus. Huc acceſſendus S. Cyrillus Alexandrinus epiſt. ad Caloſyrium ubi refellit errorem Calviniſtarum, quaſi illum prævideri, inquiens; *Porrò alios etiam eſſe audio, qui myſticam benedictionem, nihil ad ſanctificationem juvare dicant, ſiquid ex ea fiat reliqui in alium diem. Inſaniunt verò, qui hæc aſſerunt. Neque enim alteratur Chriſtus; nec ſanctum ejus corpus immutatur, ſed benedictionis vis, ac facultas, & vivificans gratia perpetua in ipſo exiſtit.*

Reſpondent Lutherani Chriſtum in hujus Sacramenti inſtitutione dixiſſe: *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum*, ex quibus verbis inferunt Chriſtum non eſſe in Euchariſtia niſi in ordine ad manducationem, proinde non eſſe ibi niſi in manducatione. Sed contra negatur conſequentia; quia licèt manducatio ſit finis ob quem fuit inſtituta Euchariſtia, non tamen eſt finis totalis; quia fuit inſtituta etiam ut Chriſti corpus à fidelibus coleretur ſub illis ſpeciebus conſecratis panis, & vini; & per fidem uberiora in nobis creſcerent incrementa meritorum. Præterea Chriſti corpus non ponitur ſub ſpeciebus Euchariſticis virtute manducationis, quia manducatio non eſt cibus, ſed illum ſupponit, non ponit: ſed ſubſtantia panis convertitur in corpus Chriſti ex vi horum verborum; *hoc eſt corpus meum*, quibus prolatis Chriſtus eſt, & remanet in Euchariſtia, quamdiu ſpecies quæ ſunt ſigna Chriſti corporis præſentis non corrumpuntur: unde quamvis panis conſecratus non manducetur, manet Chriſti corpus ſub illis ſpeciebus. Alioquin ſicut aſſignatur cauſa, cur Chriſti corpus dicatur eſſe ſub ſpeciebus Euchariſticis, & ſunt verba prolata à Chriſti miniſtro *hoc eſt corpus meum*, ita deberet aſſignari alia cauſa cur prolatis illis verbis deſinat eſſe ſub ſpeciebus conſecratis ex eo quòd non manducatur, hæc autem cauſa nullibi poteſt in ſacris Scripturis aſſignari. Neque poteſt eſſe non manducatio; quia ſi manducatio non eſt cauſa, cur Chriſti corpus ſit præſens; non manducatio nequit eſſe cauſa abſentiæ, alioquin non manducans crearet priſtinam ſubſtantiam panis ſub ſpeciebus Euchariſticis; vel efficeret ut accidentibus Euchariſticis nulla ſubeſſet ſubſtantia. Præterea ponamus Chriſti miniſtrum conſecrare panem, quem porrigat moribundo; & Sacerdos proferat verba Chriſti: *Accipite, & manducate hoc eſt corpus*, in quo inſtanti quo hæc verba proferuntur ponitur corpus Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis; modò ſi moribundus non poſſit ſpecies conſecratas ſumere, vel ſaltem per parum temporis debeat Sacerdos expectare donec moribundus communicet; peto an illis inſtantibus interjectis ſit corpus Chriſti ſub ſpeciebus illis conſecratis, vel non; ſi dicatur hoc ſecundum debet hujus abſentiæ aſſignari cauſa; cum non poſſint Chriſti verba eſſe falſa, debet neceſſariò illis prolatis poni ſub illis accidentibus corpus Chriſti, ac ibi manere. Quòd ſi in illo tempore interjecto eſt corpus Chriſti ſub illis ſpeciebus, cur non etiam per aliquod aliud temporis, & ſic deinceps quandiu incorruptæ manent ſpecies conſecratæ. Si dicas pro illo parvo tempore, quo moribundus protrahit communicare eſſe ſub illis ſpeciebus conſecratis corpus Chriſti ex vi verborum *hoc eſt corpus meum*, quæ fuerunt paulò antea prolata, proinde moribundum communicando ſumere verum reale, ac ſubſtantiale corpus Chriſti, eò quia ſpecies illæ recens conſecratæ, adhuc ordinantur ad manducationem, cum ad id fuerint conſecratæ, ut moribundus communicaret. Secus quando diutius ſervantur ſpecies cultûs causâ, non videntur tunc ordinari ad manducationem, conſequenter non eſſe ſub ipſis verum, & reale Chriſti corpus. Contra eſt, quia ſpecies panis ſemel conſecratæ ex ſua inſtitutione ſunt ordinatæ ad manducationem, quamvis ſerventur in pyxide, vel etiam ponantur in oſtenſorio, ut Chriſti humanitas à populo ſub ſpeciebus illis conſecratis colatur, quia Sacramentum Euchariſtiæ fuit inſtitutum à Chriſto per modum convivii, unde canit Eccleſia: *O ſacrum Convivium in quo Chriſtus ſumitur*, convivium autem ex ſe ſemper inſtituitur, & paratur in ordine ad manducationem, quamvis convivæ non ſtatim comedant, ſed per plures horas poſt paratum convivium expectent: ergo ſicut ex eo quòd ſub ſpeciebus conſecratis ſit corpus Chriſti per paucula illa inſtantia temporis antequam moribundus communicet, eò quia ſpecies illæ ordinentur ad manducationem, ſequitur manifeſtè ſemper manere ſub iiſdem ſpeciebus ſemel conſecratis quamdiu non corrumpuntur, quia ſpecies illæ ſemper ordinantur ex ſua inſtitutione ad manducationem. Hinc Lutheranorum errorem negantium Chriſti corpus, & Sanguinem eſſe in Euchariſtia extra uſum, ſeu eſum actualem Tridentina damnavit Seſſ. 13. can. 4. *Si quis dixerit peractâ conſecratione in admirabili Euchariſtiæ Sacramento non eſſe corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed tantùm in uſu dum ſumitur, non autem ante, vel poſt & in hoſtiis, ſeu particulis conſecratis, quæ poſt Communionem reſervantur, vel ſuperſunt, non remanere verum Corpus Domini, anathema ſit.* Per hoc differt Euchariſtia à reliquis Sacramentis, quia cætera Sacramenta perficiuntur uſu materiæ, quando ſcilicet contingit ea alicui adminiſtrari. Baptiſmus ſiquidem naturam tunc adipiſcitur Sacramenti, cum re ipſa homo aqua abluitur, ſed ad perfectionem Euchariſtiæ ſufficit ipſa conſe-

Digitized by Google

conſecratio materiæ ſeu panis, hac enim ſemel poſita ſacramentum eſſe non deſinit quamvis in pixide aſſervetur, qui nulla poteſt ex ſcripturis ratio aſſignari, cur corpus Chriſt ſub ſpeciebus illis Euchariſticis non debeat manere cum ex ſui inſtitutione ſit hoc ſacramentum ſemper ordinatum ad manducationem.

Inferimus ſecundò rectè eſſe ab eccleſia inſtitutum ut Euchariſtia in ſacrario reſervetur, & ad infirmos deferatur, & in Oſtenſorio populo oſtendatur ut debita veneratione colatur, fuit enim hæc veteris Eccleſiæ conſuetudo ſemper in eadem ſervata, ut liquet ex Sanctis Patribus, qui ſub Eccleſiæ initiis floruerunt, ut Juſtinus Martyr Apologia pro Chriſtianis, quæ ſecunda inſcribitur, ubi ait: *Præſidens poſtquam gratiarum actionem perfecit, & populus univerſus apprecatione læta eam comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi, atque Miniſtri, diſtribuunt unicuique præſentium ut participet eum, in quo gratiæ actæ ſunt, panem, vinum, & aquam, & ad abſentes perferunt.* Sic poſt peractam gratiarum actionem, & conſecrationem Miniſtri Eccleſiæ panem conſeratum diſtribuunt, & ad abſentes perferunt, ſequitur neceſſario poſt conſecrationem manere ſub ſpeciebus Euchariſticis verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, tametſi non ſtatim ſumatur ad comedendum, ſi enim poſt conſecrationem diſtribuitur à Diacono, vel Miniſtro populis, qui ultimo communicant, debent diu expectare, donec præcedentes communicaverint, ut etiam abſentes, donec iiſdem deferatur Chriſti corpus ſub conſecratis panis ſpeciebus. Tertullianus lib. 2. ad uxorem cap. 5. ait: *Latebis ne tu, cùm lectulum cum corpuſculum tuum ſignas, cùm etiam per noctem exſurgis oratum? & non magis aliquid videberis operari? non ſciet maritus quid ſecreto ante omnem cibum guſtes, & ſciverit panem non illum credis eſſe, qui dicitur?* & lib. de orat. cap. 14. *Accepto corpore Domini, & reſervato utrumque ſalvum & participatio ſacrificii, & executio officii.* S. Irenæus Martyr epiſt. ad Victorem Pontificem Maximum in qua ipſum hortatur, ne velit aſiaticos ob diverſum morem celebrandi paſcha ab unitate eccleſiæ, ac communione abſcindere, ſcribit, ejus deceſſores à communione ſua non rejeciſſe Epiſcopos, qui luna quarta decima conſueverant paſcha celebrare, & an ipſos Euchariſtiam miſiſſe, ut refert Euſebius lib. 5. Hiſtor. Eccleſiaſt. cap. 24. inquiens: *Ne ulli unquam ob ejuſmodi conſuetudinem rejecti. Verùm illi ipſi, qui te præceſſerunt Presbyteri, quamvis id minimè obſervarent, Eccleſiarum Presbyteris, qui id obſervabant, Euchariſtiam tranſmiſerunt:* non potuiſſet autem Euchariſtiam mittere niſi ſub ſpeciebus Euchariſticis remanſiſſet poſt peractam conſecrationem verum, reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus. S. Cyprianus *lib. de Lapſis* teſtatur moris fuiſſe ſuo tempore, ut fideles Euchariſtiam domum deferri conſueverint, & narrat etiam miraculum, quo cujuſdam mulieris ſacrilegium detectum, ac punitum fuit: cum enim hæc mulier arcam ſuam, in qua Sanctum Domini, ſeu Euchariſtia fuit manibus indignis tentâſſet aperire, igne inde ſurgente deterrita eſt, ne auderet attingere. Et S. Gregorius Nazianzenus orat. in funere ſororis ſuæ Gorgoniæ narrat: Eam apud ſe in cubiculo reconditum habuiſſe corpus Chriſti, & fuſis ante ipſum precibus à gravi morbo fuiſſe ſanatam. S. Baſilius epiſt. 289. ad Cæſaream Patritiam ſcribit: *Quoniam per tempora illa perſecutionum cogebantur homines neceſſario, ſacerdote, vel Miniſtro non præſente propriis manibus percipere communionem, non eſt niſi ſupervacuum, ut demonſtrem illam ipſam rem non eſſe graviter, ut inique ferendam eo quod inveterata conſuetudo hoc ipſum re ipſa confirmatum dederat. Nam & illi omnes qui per eremos vitam monaſticam inſtituunt, ubi copia non ſuppedit ſacerdotis, cùm habeant domi communionem de ſuis manibus illam percipiunt. Alexandriæ autem & per Ægyptum unusquisque etiam de plebe ut plurimum habet domi ſua communionem. Nam cùm ſemel ſacerdos ſacrificium peragat, & diſtribuat, qui ſuſceperit illud integrum ſimul, & quotidie de illo ſumpſerit, quam à dante acceperat ſacerdote credere debet, & tenetur, nec injuria ſe eandem ſuſcipere, & percipere.* S. Joan. Chryſoſt. epiſt. ad Innoc. I. ait: *Nam & ſanctuaria ingreſſi ſunt milites quorum aliquos ſcimus nullis initiatos myſteriis, & viderunt omnia, quæ intus erant: quin & ſanctiſſimus Chriſti ſanguis ſicut in tali tumultu contingit in prædictorum militum veſtes effuſus eſt, fiebantq; quaſi in barbarica captivitate omnia.* Quamobrem Chriſti corpus, & ſanguis moris tunc fuit, ut in ſacrario ſervarentur in Eccleſia Conſtantinopolitana, & tempore S. Joan. Chryſoſt. moris fuit, ut in Eccleſia ſervarentur hoſtiæ conſecratæ, ut & vinum pro infirmis volentibus communicare: & quamvis nullus eſſet, qui actu communicaret ſive ſanus, ſive infirmus, adhuc reverenter Chriſti corpus ſervabatur, & colebatur in ſanctuario à fidelibus. D. Ambroſ. orat. de obitu Satyri laudat ejus pietatem eò quia in periculo naufragii conſtitutus Euchariſtiam orario involutam collo alligaverit, ait ipſe: *Non mortem metuens, ſed ne vacuus Myſterii exiret è vita, quos initiatos eſſe cognoverat, divinum illud fidelium ſacramentum popoſcit, non ut curioſos oculos insereret arcanis, ſed ut fidei ſuæ conſequeretur auxilium, etenim ligari fecit in orario, & orarium involvit in collo, atque ita ſe dejecit in mare, non requirens de navis compage reſolutam tabulam, cui ſupernatans juvaretur, quoniam fidei ſolius arma quæſierat.* Ecce quomodo primi illi fideles apud ſe ſacram ſervarunt ſynaxin, ut imminentibus periculis ea munirentur, ac reficerentur: crediderunt igitur primo in Eccleſia fideles ſemel à Chriſti Miniſtro prolatis conſecrationis verbis manere ſub ſpeciebus panis verum, reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, quamdiu ſpecies non corrumperentur. S. Hieron. epiſt. 4. ad Ruſtium narrat de S. Exuperio Epiſcopo Toloſano conſueviſſe corpus Chriſti caniſtro vimineo ſecum deferre, & ait: *Nihil illo ditius, qui corpus Domini caniſtro vimineo ſanguinem portat in vitro.* Viaticum Euchariſtiæ dari Moribundis etiam ſtatuunt antiqui canones: & ad uſum Euchariſtiæ pro infirmis aſſervandæ ſuſpenſas olim fuiſſe in altari turres aureas, teſtantur plures, præſertim Venantius Fortunatus lib. 3. carmine 25. ad Felicem Bituricenſem Epiſcopum, & Gregorius Turonenſis lib. 1. de gloria Martyr. cap. 86. Imò non ſolum turres aureas, ſed etiam columbas argenteas ad uſum Euchariſtiæ ſuſpenſas in altari fuiſſe, legimus in vita S. Baſilii. Eas poſtea fuiſſe ſublatas à Severo Heretico conquæſti ſunt Clerici, & Monachi Antiocheni oblato ob id Synodo Conſtantinopolitanæ ſub Menna ſupplici libello. Hinc Tridentina Synodus ſeſſ. 13. c. 6. ait: Conſuetudo aſſervandi in ſacrario ſanctam Euchariſtiam adeo antiqua eſt, ut eam ſæculum etiam Nicæni Concilii agnoverit. Porro deferri ipſam ſacram Euchariſtiam ad infirmos & hunc uſum diligenter in eccleſiis conſervari, prætterquam quod cum ſumma æquitate, & ratione conjunctum eſt, tum multis in Conciliis præceptum invenitur, & vetuſtiſſimo Catholicæ Eccleſiæ more eſt obſervatum: quare ſancta hæc ſynodus retinendum omnino ſalutarem hunc, & neceſſarium morem ſtatuit, & canone 7. ait: *ſiquis dixerit non licere ſacram Euchariſtiam in ſacrario reſervari; ſed ſtatim poſt conſecrationem adſtantibus neceſſariò eſſe diſtribuendam aut non licere, ut illa ad infirmos honorificè deferatur anathema ſit,* injungit ergo Tridentina Synodus hoſtias conſecratas

Digitized by Google

eratas juxta Parochiæ laxitatem, & communicantium frequentiam, ac multitudinem in pixide, & tabernaculo ſervandas eſſe, & ſaltem quinque perpetuo cuſtodiendas, ut fideles quocunque tempore Chriſti humanitatem ſub ſpeciebus Euchariſticis venerentur: Octavo tamen quoque die, vel ſaltem decimo quinto ſacerdos debet hoſtias illas renovare ſcilicet veteres abſumere ne ex temporis diuturnitate corrumpantur, & novas conſecrare: & valde congruum eſſet, ſi quinta quoque feria in qua Chriſtus Dominus hoc ſacramentum inſtituit hæc innovatio fieret. Rurſus conveniens eſt hoſtias innovandas recentes eſſe, ut remotiores ſint à periculo corruptionis: quæ omnia inſtituit S. Carolus, & Parochis injunxit ſervanda in inſtitutionibus Euchariſtiæ.

Infertur tertiò corpus Chriſti eſſe ſub ſpecie panis & ſanguinem ſub ſpecie vini, vi, & efficacia verborum conſecrationis, imò & ipſum corpus etiam per concomitantiam ſub ſpecie vini, ut & ſanguis ſub ſpecie panis, adeo ut æquè ſumat totum Chriſtum communicans ſub una tantùm ſpecie quàm ſub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini qui jam ex mortuis reſurrexit non amplius moriturus, inter ſe copulantur, & cum divinitate quæ quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit, ita ſtatuit Tridentina Synodus *ſeſſ. 13. c. 3.* Hinc in Euchariſtia quædam ſunt ex vi & efficientia conſecrationis, quia cum verba illa efficiant, quod ſignificant, id eſſe in ſacramento vi ſacramenti divinarum rerum; ſcriptores aſſeruerunt, quod verborum forma exprimitur; adeo ut ſi contingeret aliquid ab aliis rebus omnino ſejunctum eſſe ſicut in triduo mortis anima ſeparata fuit a corpore Chriſti, id ſolum, quod forma ſignificat in ſacramento tunc eſſet non ita reliqua in eodem extarent. Quædam autem in ſacramento continentur, quia illis rebus conjuncta ſint, quæ forma exprimuntur: quia cum forma quæ ad panem conſecrandum adhibetur, corpus Domini ſignificet: *Hoc eſt corpus meum* ipſum Chriſti Domini corpus vi horum verborum in Euchariſtia erit. Sed quia corpori ſanguis, anima, & divinitas, ac perſona verbi conjunguntur, hæc omnia in Euchariſtia reperiuntur non vi formæ ſeu verborum, ſed ex neceſſaria concomitantia, ut ea, quæ corpori conjuncta ſunt, ac ad ipſum conſequuntur, quoties enim duo inter ſe ſunt neceſſariò conjuncta, ſi unum ſumatur neceſſè eſt ad ſe trahat & aliud. Hinc in cap. neceſſario diſtinct. 11. de conſecratione habentur ſequentia verba quæ fuerunt deſumpta ex epiſtola S. Cyrilli & ex Synodo Alexandrina ad Neſtorium: Suntque *Annuntiantes ſecundùm carnem mortem unigeniti Filii DEI, id eſt, JESU & reſurrectionem ejus, & in cœlos aſcenſionem pariter confitentes incruentam celebramus in eccleſiis ſacrificii ſervitutem. Sic etiam ad myſticas benedictiones accedimus, & ſanctificamur participes ſancti corporis, & pretioſi ſanguinis Chriſti omnium noſtrum Redemptoris effecti: nam ut communem carnem percipientes (quod abſit) nec ut viri ſanctificati, & verbo conjuncti ſecundùm dignitatis unitatem: aut ſicut divinam poſſidentis habitationem, ſed verè vivificatricem, & ipſius verbi propriam factam.* Quòd verò non ſolùm in utraque ſpecie, ſed in quavis utriusque ſpeciei particula totus Chriſtus contineatur, adeo ut ſacerdotes communicantes ſub duplici ſpeciei panis, & vini cæteris paribus non plus gratiæ recipiant, quàm recipiat laicus qui ſub una tantùm ſpecie panis communicat, eſt certum, & docetur à D. Thoma *Opuſculo. 58. cap. 29.* ubi aſſerit: Tam utilem eſſe laico communionem ſub una ſpecie, quàm ſacerdoti ſub utraque, & *3. part. quæſt. 80. art. 12. ad 3.* aſſerit poſſe ſacramentum abſque ullo detrimento ſumi ſub una tantùm ſpecie, quam ſententiam docent communiter Theologi. Probant aliqui cum Salmerone aſſertum eò quia ſi ſumptio utriusque ſpeciei majoris eſſet efficaciæ, ac uberius cauſaret augmentum gratiæ non potuiſſet Eccleſia authorita propria privare laicos communione ſub utraque ſpecie, quia Eccleſia non eſt auctrix, ſed tantùm diſpenſatrix donorum Chriſti: quinimò Eccleſia egiſſet contra juſtitiam, & Chriſti Sponſionem, quia non diſpenſaret legata juxta voluntatem legantis: ergo cùm Eccleſia in adminiſtratione Sacramentorum debeat ſe gerere ut fidelis diſpenſatrix donorum, quæ Chriſtus ut parens amantiſſimus ſuis legavit Filiis non potuiſſet eccleſia privare laicos hoc majori fructu ſpirituali, qui ex communione utriusque ſpeciei perciperetur: ergo ſacerdos communicans ſub duplici ſpeciei panis, & vini non plus percipit gratiæ quàm laicus communicans ſub una tantùm ſpecie panis, ſi uterque æqualiter ſit diſpoſitus. Sed hæc ratio non videtur urgere, quia potuiſſet eccleſia propter reverentiam hujus Sacramenti, & ob morale periculum effundendi ſanguinem, & propter alia incommoda privare laicos aliquo fructu ſpirituali ad ſalutem non neceſſario. Etenim ob tale periculum eccleſia privat infantes, qui aliàs capaces ſunt fructus hujus ſacramenti, ut etiam phreneticos, & eos, qui vomitum patiuntur. Neque eccleſia egiſſet contra juſtitiam, & Chriſti voluntatem ſi negâſſet populo communionem ſub utraque ſpecie, quia Chriſtus reliquit ſuam voluntatem pro tempore, loco, & perſonis interpretandam eccleſiæ.

Alii ex eo probant aſſertum, quia ſi ſacerdos communicans ſub utraque ſpecie plus gratiæ reciperet quàm laicus communicans ſub una tantùm ſpecie, vel hæc inæqualitas proveniret ex ſpeciebus diverſis, vel ex re contenta ſub ipſis, ſed ex neutro capite poteſt hæc inæqualitas oriri: non ex ſpeciebus continentibus, quia ſpecies ſecundùm ſe & ut abſtrahunt à re contenta non habent vim productivam gratiæ: neque à re contenta ſub ſpeciebus, quia idem Chriſtus æque totus ſumitur ſub una ac ſub utraque ſpecie: ergo ſacerdos communicans ſub duplici ſpecie panis, & vini non plus recipit gratiæ, quàm laicus, qui ſub unica tantùm panis ſpecie communicat, ſi uterque ſupponatur æquè diſpoſitus. Sed nec ratio iſta videtur ſatisfacere: quia tantùm probat de integritate rei contentæ non verò de integritate fructus. Poteſt enim integer Chriſtus ſub una duntaxat ſpecie ſumi & nihilominus plus gratiæ accipi ſub utraque. Tum quia integritas effectus non dependet in ſacramento ex integritate cauſæ, ſed ex ipſa Chriſti voluntate: ſiquidem potuit Chriſtus inſtituere ut plus gratiæ conferretur communicanti ſub utraque ſpecie, quàm ſub una tantùm. Si dicas Chriſtum nonniſi ut determinatum, & applicatum per ſpecies ſacramentales ſenſibiles cauſare gratiam Euchariſticam, & Chriſtum æquè eſſe applicatum per unam, ac per duas ſpecies, eò quia ſit totus ſub unaquaque earum, conſequenter non conferre majorem gratiam ſub utraque, quam ſub una tantùm. Contra eſt, quia licèt Chriſtus nonniſi ut applicatus per ſpecies ſacramentales, & ſenſibiles cauſet gratiam; potuit nihilominus plus gratiæ conferre per utramque ſpeciem, eò quia tunc applicetur, ut perfectè refectus alimonia ſpirituali: unde hoc totum videtur dependere à ſola Chriſti voluntate. Probatur igitur efficacius ex fine propter quem Chriſtus hoc ſacramentum inſtituit ſcilicet ad conjungendas animas fidelium, ſpeciali vinculo charitatis, cum Chriſto: etenim hunc fuiſſe finem Chriſti inſtituentis hoc Sacramentum ſatis expreſsè colligitur ex illo Joan. 13. *Cum dilexiſſet ſuos in fine dilexit eos:* hinc Tridentina Synodus ſeſſ. 13. cap. 2. docet

Chri-

Chriſtum in [illegible]ne hujus Sacramenti effudiſſe [illegible] erga homines, hinc ſcite D. Chryſoſtomus homil. 61. ad populum Antiochen. ait: *[illegible] hoc eſt proprium, ut ex ipſis fiat [illegible] & una caro, quod in hoc Sacramento fit, per [illegible] ſacramentalem carnis cum noſtra:* unde [illegible] effectum hujus Sacramenti [illegible] noſtri cum Chriſto: atqui hoc ſpe[illegible] charitatis noſtri cum Chriſto æquè [illegible] per unam tantum ac per utramque ſpeciem [illegible] una, ac utraque ſignificat hanc ſpe[illegible] charitatis noſtri cum Chriſto. [illegible] communicans ſub una tantum ſpecie pa[illegible] ſumit ſolum corpus, ſed concomitanter et[illegible], ſumit enim corpus, quod Chriſtus [illegible] in ultima cœna potuit ſub ſpecie [illegible], ſed corpus Chriſti tunc fuit vi[illegible] cum ſanguine, & hoc idem corpus [illegible], & ſub una ſpecie. Neque obſtat, ſi [illegible] hanc charitatem ſignificari à corpore Chriſti per modum cibi, & à ſanguine per modum potus; [illegible] non importatur, quidquam diverſum in [illegible] unione charitatis noſtri cum Chriſto: [illegible] hæc charitas conſiſtit in peculiaribus auxiliis, [illegible] promovemur ad familiaritatem Chriſti, pro[illegible]libet ſpecies uniens nos ſacramentaliter cum [illegible], vobis neceſſariò adfert hæc ſpecialia auxilia; [illegible] non ſit major ſignificatio ex parte rei ſignifi[illegible] utraque ſpecie ſimul, quàm in una tantum: [illegible] utrique quàm uni pro re ſignificata re[illegible] perfecti noſtri cum Chriſto familiaritas; [illegible] major ſignificatio habeatur tantùm ex parte [illegible] ſignificandi, quatenus eadem ſpiritualis con[illegible] per utramque ſpeciem exprimatur per mo[illegible] & potus; & per unam non niſi, vel per [illegible] cibi, vel per modum potûs tantum. Major [illegible] expreſſio ex parte modi ſignificandi, non ſem[illegible] in Sacramento importat aliquid majus in re ſigni[illegible] etenim ex modo ſignificandi in Sacramento [illegible] immerſio trina expreſſiùs ſignificat conſe[illegible] baptizati cum Chriſto, quàm ſignificetur [illegible] ſolam aſperſionem; & nihilominus baptiſmus [illegible] modo collatus, eandem ſemper confert gra[illegible] ergo ſacerdos communicans ſub utraque ſpe[illegible] ceteris paribus non plus accipit gratiæ, quàm lai[illegible] communicans ſub ſola panis ſpecie. Neque [illegible] quòd Clemens VI. in Bulla ad Regem Gal[illegible] conceſſerat facultatem communicandi ſub [illegible] ſpecie, fateatur ſe ipſi hoc conceſſiſſe privi[illegible] *ad majus gratiæ augmentum:* proinde cen[illegible] Pontificem communicantem ſub utraque ſpe[illegible] gratiæ accipere, quàm communicans ſub [illegible]. Nam Pontifex tantum fuit loquutus [illegible]mento gratiæ ex opere operantis, ſeu de ma[illegible]ione, quam ſupponebat in Rege com[illegible] ſub utraque ſpecie, quatenus ſumpto cor[illegible] Chriſti ſub ſpecie panis magis ſe diſponit ad [illegible] ſanguinem ſub ſpecie vini: cæterum [illegible], ut laicus communicans ſub una [illegible] ſpecie panis plus gratiæ accipiat ob majorem [illegible], quàm ſacerdos communicans ſub [illegible] ſpecie cum minori diſpoſitione.

[illegible] Sacramenta novæ legis cauſant id [illegible]: ſed majorem gratiam ſignificat [illegible], quàm alterutra, quia utraque ſpe[illegible] plenitudinem convivii [illegible], & [illegible] refectionem, quam non ſignificat [illegible]. Tum quia cibus, & potus [illegible] diverſas corporis refectiones; [illegible] exhilarat; ille famem depellit; ille ſitim extinguit: ergo etiam in hoc Sacramento utraque ſpecies ſimul ſignificat plenitudinem convivii ſpiritualis, & producit eoſdem effectus quoad vitam ſpiritualem, quos operantur cibus & potus materialis quoad vitam corporalem. Præterea, quia non minus eſt verum Sacramentum ſpecies vini, quàm panis, ac ſignum rei ſacræ ſanctificantis animas: ergo non minus uni, quàm alteri debet correſpondere propria gratia. Sed contra, quia ex allato argumento tantùm concluditur ſignificari pleniorem refectionem ſpiritualem ex parte tantum modi ſignificandi, non ex parte rei ſignificatæ; adeo ut utraque ſpecies ſimul ex parte modi ſignificandi pleniorem ſignificet refectionem ſpiritualem, quàm alterutra tantum; non tamen ex parte rei ſignificatæ; quia unio ſpiritualis charitatis noſtri cum Chriſto, & eſt res ſignificata, æque habetur per unam, ac per utramque ſpeciem ſimul, adeo ut major ſignificatio habeatur ex parte modi ſignificandi. Et quamvis hoc Sacramentum eoſdem effectus cauſet in anima; ac cibus, & potus materialis in corpore: negatur tamen, quod ſicut diverſi effectus cauſantur à cibo, & potu materiali in corpore: ita etiam diverſi effectus cauſentur ab utraque ſpecie in anima; quia ex parte rei ſignificatæ quidquid utraque cauſat, cauſatur etiam ab alterutra. Ad aliud quod addebatur non minus ſpeciem vini quàm panis eſſe Sacramentum, ac ſignum rei ſignificantis animam; reſpondetur, utramque ſpeciem ſeorſim ſumptam eſſe verum Sacramentum, ac ſignum ſpiritualis alimoniæ, & unicuique ſpeciei correſpondere per ſe gratiam ſanctificantem; quia unaquæque ſpecies concomitanter continet aliam, adeo ut ſumens ſanguinem ſub ſpecie vini ſumat concomitanter etiam corpus; ut etiam ſumens corpus ſub ſpecie panis, ſumat concomitanter & ſanguinem, unde ratione compartis recipit integram refectionem, quia ratione compartis integratur totum Sacramentum. Præterea tribuitur uni parti, quod cauſatur per aliam, ut liquet in aliis Sacramentis, gratia enim baptiſmalis, quæ interdum producitur in ipſa aſperſione aquæ tribuitur ſignificationi verborum, id quod producitur in ultimo inſtanti completivo Sacramenti: quidni? eadem ratione poteſt tribui uni ſpeciei Euchariſtiæ, quod producitur per aliam, ut etiam toti Sacramento conſtanti ex utroque ſpecie, quod fit per unam tantum ſpeciem: eo enim ipſo, quòd quælibet ſpecies integrat hoc Sacramentum cum altera, quidquid cauſatur per unam, tribui etiam poteſt alteri, ut integrum ſit idem Sacramentum.

Objicies ſi ſpecies panis, & vini non cauſarent diverſas gratias, ſed unam tantam, & eandem inde ſequeretur, quod tota hæc gratia conferetur ſacerdoti in ipſa ſumptione ſpeciei panis, & ſpeciem vini non eſſe verum Sacramentum, quia non cauſaret gratiam, quam ſignificat: neque dici poteſt, gratiam conferri partim in ſumptione hoſtiæ, & partim in hauſtu calicis, quia non videtur, quod poſſit ratio aſſignari, cur ſpecies panis ſumpta à laico, ei ſtatim conferat totam ſuam gratiam, quam apta eſt conferre, non item ſacerdoti, ſed tantum dimidiatam, ergo communicans ſub utraque ſpecie plus gratiæ recipit, quàm communicans ſub unica tantum, tamedi uterque cenſeatur æqualiter diſpoſitus. Sed contra, quia licet in ipſa ſumptione hoſtiæ ſeu ſpeciei panis conferatur ſacerdoti tota gratia, non tamen inde ſequitur, ſumptionem calicis non eſſe verum Sacramentum: quia ut ſit verum Sacramentum, non eſt neceſſe, ut gratiam actu conferat: etenim Euchariſtia aſſervata in pixide eſt verum Sacramen-

tum, & nihilominus actu non cauſat gratiam: unde ad rationem Sacramenti ſufficit, ſi quantum eſt, ex ſe poſſit eam conferre ſubjecto diſpoſito: hinc quia ſacerdos in ſumptione hoſtiæ accipit totum effectum Sacramenti, in ſumptione calicis hunc effectum non recipit ratione ſubjecti, quod non eſt diſpoſitum: hinc etiam Laicus, ſi poſt ſumptam unam particulam conſecratam immediatè ſumeret aliam, & poſt hanc aliam immediatè, poſt receptam gratiam in ſumptione primæ particulæ non reciperet aliam gratiam, quia ſubjectum non eſſet diſpoſitum, & quia totum effectum Sacramenti recepit in ſumptione primæ particulæ. Quod ſi poſt ſumptionem unius ſpeciei vel particulæ augeretur ſubjecti diſpoſitio, vel haberetur nova diſpoſitio; tunc ratione hujus novæ diſpoſitionis ſacerdos in ſumptione calicis novam conſequeretur gratiam: hinc factu eſt optimum, ſi ſacerdotes poſt ſumptionem hoſtiæ paululum immorentur, actus elicient amoris in Deum, ac novam ſibi procurent diſpoſitionem, excitentque ferventiorem devotionem, ut novam ſuſcipiant gratiam in ipſa calicis ſumptione.

C A P U T XI.

An Eccleſia juſtè interdixerit Laicis communionem ſub utraque ſpecie?

NUlli dubium, quin fideles ſub Eccleſiæ initiis conſueverint communicare modò ſub una tantùm, & modo ſub utraque ſpecie, adeo ut in poteſtate Eccleſiæ fuerit præcipere communionem modò ſub una, & nunc ſub utraque ſpecie, prout magis congruum viſum eidem fuit, ad evellendos & confutandos errores Hæreticorum, ut ex Conciliis, & Sanctis Patribus liquet. Etenim quia Neſtorius docuit fideles ſub ſpeciebus panis ſumere tantùm corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpeciebus vini ſumere tantùm ſanguinem ſine corpore; Eccleſia in Concilio Epheſino ad extinguendam hanc hæreſin, quamvis fideles antea communicaverint ſub utraque ſpecie, præcepit, ut impoſterum ſub ſpecie tantùm panis communicarent, ut crederent totam Chriſti humanitatem ſeu corpus cum ſanguine ſumi ſub una tantum ſpecie panis. Verbum divinum, quod ſemel aſſumpſit, numquam dimiſit, unde ſi ſub ſpecie panis reperitur cum corpore, neceſſe eſt, ſit ibi etiam cum ſanguine. Præterea, quia Apoſtoli in ultima cœna communicantes ſub ſpecie panis non ſumpſerunt Chriſti corpus ſine ſanguine, neque corpus mortuum, ſeu Chriſti cadaver, quia nondum Chriſtus mortuus erat, ſed corpus vivum, conſequenter cum ſanguine: ſed fideles nunc communicantes ſumunt idem corpus Chriſti, quod in ultima cœna ſumpſerunt Apoſtoli, conſequenter ſumunt corpus vivum, & cùm ſanguine, quia corpus humanum ſine ſanguine non vivit. Neſtorii igitur hæreſis occaſionem dedit Eccleſiæ præcipiendi fidelibus communionem ſub ſola ſpecie panis. E converſo quia Manichæi aſſeruerunt, Chriſtum non habuiſſe verum corpus humanum, ſed tantùm phantaſticum; Eccleſia, ad extinguendam hanc hæreſin, præcepit fidelibus communionem ſub utraque ſpecie, ut crederent, ſe ſumere verum, & reale corpus, verum, ac realem ſanguinem Chriſti, & Gelaſius *Papa. cap. Comperimus de conſecrat. diſt. 2.* vocat Sacrilegos communicantes ſub ſola ſpecie panis, eò quia cum Manicheis crederent à ſe ſumi phantaſticum corpus Chriſti, in quo ſenſu à Gelaſio hæc communio ſacrilega dicitur. Hinc patet, poſſe Eccleſiam præcipere communionem ſub una, vel ſub utraque ſpecie, prout congruentius viſum fuerit, & juxta diverſas circumſtantias temporum, & perſonarum, ac exigentiam Eccleſiæ, ad expugnandos hæreſes. Leges enim Eccleſiaſticæ conduntur, vel mutantur, prout bonum commune Eccleſiæ, & fidelium exigit, perinde ac leges civiles ſanciuntur, vel abrogantur à Principibus ſæcularibus juxta exigentiam boni publici. Hinc Eccleſia, quia Neſtorius negavit, Mariam Virginem eſſe Matrem DEI, ſed tantùm Jeſu hominis, non DEI, præcepit in Concilio Epheſi 10, ut à fidelibus Mater DEI vocaretur. Quia Donatiſtæ iterabant baptiſmum, quamvis hoc Sacramentum ab Eccleſia eo tempore per trinam immerſionem conferretur; in Concilio Toletano ſub Gregorio Magno ſtatutum fuit, ut impoſterum nonniſi per unicam infuſionem aquæ conferri deberet ad abolendam hæreſim Donatiſtarum. Imò Apoſtoli, ne cùm Judæis convenirent, feſtum ſabbathi tranſtulerunt in diem dominicum.

Cæterum certum eſt, ſacerdotem celebrantem teneri communicare ſub utraque ſpecie. Ratio eſt, quia in miſſa conficit ſacrificium, quod coaleſcit ex corpore, & ſanguine Chriſti, & ſumptio utriusque ſpeciei pertinet ad conſummationem talis ſacrificii: quapropter reſpectu ſacerdotis celebrantis communio ſub utraque ſpecie eſt neceſſaria neceſſitate præcepti, quod tamen intelligendum eſt, quoties ſacerdos celebrat principaliter, quia Neo-Miſtæ, qui ſacerdotio initiantur, & ſimul cum Epiſcopo celebrant, non communicant ſub utraque ſpecie. An verò hoc præceptum ſit divinum, vel tantùm eccleſiaſticum, non eſt ita certum, quia tametſi omnes fateantur intentionem, & præceptum Chriſti eſſe, ut hoc ſacrificium conſummetur ab alio; nihilominus videtur ſufficere, ſi quod conſecratum eſt, ab eo ſumatur, qui conſecravit vel ab alio ſacerdote. Difficultas eſt de laicis, an Eccleſia juſtè ipſis interdixerit communionem ſub utraque ſpécie. Paulo ante Concilium Conſtantienſe Bohemi affirmabant communionem ſub utraque ſpecie eſſe neceſſariam ad ſalutem conſequenter non poſſe Eccleſiam privare laicos uſu calicis.

Dicendum eſt primò, nullum poſſe jus divinum aſſignari, ratione cujus teneantur laici communicare ſub utraque ſpecie, ita definitum fuit in Tridentina Synodo *ſeſſ. 21. can. 2.* Ratio eſt, quia ſi aliquod extaret jus divinum, quo laici tenerentur communicare ſub utraque ſpecie, utique deberet hoc jus colligi vel ex facto Chriſti, vel ex ſcripturis, vel ex antiqua praxi Eccleſiæ; vel demum ex natura hujus Sacramenti: atqui ex nullo capite poteſt hoc jus colligi: ergo nullum extat jus divinum, ratione cujus teneantur laici ſub utraque ſpecie communicare. Major, & conſequentia tenent, minor oſtenditur, etenim non poteſt colligi ex facto Chriſti, quia quidquid Chriſtus egit, non præcepit, ut ab aliis etiam fieret; alioquin cùm Chriſtus conſecraverit veſpere poſt cœnam tenerentur ſacerdotes hoc tantum tempore conſecrare. Præterea Chriſtus in ſola panis ſpecie

ſpecie communicavit ſuos Diſcipulos euntes in Emaus, etenim Luc. 24. habetur, quòd Chriſtus cum primùm Diſcipulis conſecratum porrexit panem, evanuit ex oculis eorum: quòd vero panis iſte à Chriſto conſecratus fuerit Euchariſtia ex eo evincitur, quia Luc. 24. ſubjungitur, quòd Diſcipuli *cognoverunt Dominum in fractione panis*. & per fractionem panis ſimpliciter dictam in ſcripturis ſignificatur Euchariſtia, ut conſtat ex illo Pauli 1. ad Corinth. 10. *Panem, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini eſt*. Neque poteſt colligi hoc jus divinum ex ſcripturis: quia Actorum 2. fit tantùm mentio de ſola communione ſub ſpecie panis: *Erant perſeverantes in communicatione fractionis panis*, & cap. 20. Fideles dicuntur una ſabbathi conveniſſe ad fractionem panis, quod omnes de communione ſacramentali intelligunt. Tum quia, ut rectè notat Concilium Tridentinum *ſeſſ. 26. cap. 1.* licèt Joan. 6. habeatur: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*: adhuc ibidem dicitur: *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quinimò Chriſtus in eodem capite undecies meminit hujus Sacramenti ſub ſpecie panis, & ſub nomine carnis, & ſanguinis ſimul tantùm quater; ſcilicet ut ſignificaret ad ſalutem ſufficere ſolam ſpeciem panis, quapropter concludit Chriſtus, *qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Rurſus quamvis Chriſtus Joan. 6. dixerit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis*, & rurſus, *qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam*, & demum, *qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo*; adhuc tamen, ut oſtenderet, ſe non loqui conjunctivè, ſed tantùm disjunctivè eodem capite ſubdidit: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, & rurſus, *panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita:* & *qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quamobrem cum in hiſce & aliis locis meminerit ſolius panis, ſequitur, quòd cùm ſimul mentionem facit de carne, & ſanguine, fuerit locutus disjunctivè, non copulativè, niſi ratione Sacrificii id exigente natura Sacrificii.

Rurſus neque jus hoc divinum de laica communione ſub utraque ſpecie poteſt colligi ex praxi Eccleſiæ, quia olim ſub primis Eccleſiæ exordiis moris fuit, ut fideles ſub una tantùm communicarent ſpecie, ut referunt Sancti Patres primitivæ Eccleſiæ, præſertim Clemens Alexandrinus *lib. 1. Strom. ſub init.* Cyprianus *ſerm. de lapſis.* Baſilius *epiſt. ad Cæſaream Patritiam.* Auguſtinus *ſerm. 222.* & alii Patres, qui floruerunt primis Eccleſiæ temporibus: quinimò S. Baſilius teſtatur Monachos eremi cultores conſueviſſe ſecum deferre ad proprias cellulas ſacram Synaxin ſub ſola ſpecie panis, quia cùm non habuerint copiam ſacerdotum, eam aſſervabant in propriis cellis ad uſum. Præterea D. Auguſtinus refert, conſueviſſe mulieres Euchariſtiam ſumere in mundo linteolo, quod tamen de ſpecie vini non poteſt intelligi. Hoc idem etiam colligitur ex antiquiſſima praxi, quæ ſemper in Eccleſia viguit, ſcilicet ut in die paraſceves hoc Sacramentum ſub ſola panis ſpecie ſumatur à ſacerdote officium die illo celebrante, ut colligitur ex D. Gregorio Magno in ſuo Sacramentali; & ſignificatur etiam in ſexta Synodo Trulana *can. 52.* hinc Innocentius I. *epiſt. 1. cap. 4.* aſſerit, fuiſſe traditionem Eccleſiæ, ut in die paraſceves ſacerdos non ſacrificaret, rationem etiam aſſignat D. Thomas *3. part. quæſt. 83. art. 2. ad 2.* quia veniente veritate ceſſat figura: & quia hoc Sacramentum eſt figura, & repræſentatio dominicæ paſſionis, non videbatur conveniens, ut eo ipſo die, quo ab Eccleſia Chriſti paſſio recolitur, miſſæ Sacrificium offerretur, unde Hugo Victorinus 2. Cod. Miſſel. lib. 5. ait: *Hodie non ſacrificamus, quia nobis hoſtia de manibus tollitur, non ſacrificant amici, dum trucidant inimici.* Rurſus Nazaræi ſub initio naſcentis Eccleſiæ dicuntur à Sanctis Patribus communicâſſe tantùm ſub ſpecie panis, quia ex lege Moſaica, quæ initio converſionis permittebatur ſervari ab iiſdem, non liceret eis vinum bibere.

Neque hoc jus divinum communicandi ſub utraque ſpecie colligi poteſt ex ipſa natura hujus Sacramenti. Quia hoc Sacramentum integrè ſalvatur in qualibet ſpecie, quia in alterutra continetur totus Chriſtus, & tota refectio animæ. Præterea quia una ſpecies in ratione Sacramenti non dependet ab alia, ſed tantùm in ratione Sacrificii. Tum quia ſi ex natura hujus Sacramenti inferretur neceſſitas communicandi ſub utraque ſpecie in ordine ad laicos deberet colligi, vel ex ejus effectu, vel ſignificatione, vel re contenta, vel ſpeciebus continentibus: ſed ex effectu nequit colligi, quia hic totus tribuitur communicandi ſub una tantum ſpecie, adeo ut communicans ſub utraque ſpecie non plus gratiæ recipiat, quàm communicans ſub una tantùm, ut evicimus ſuperius, unde ex effectu non poteſt colligi hoc jus divinum. Præterea quia licèt communicans ſub utraque ſpecie majorem effectum reciperet, non tamen hic neceſſarius eſſet ad ſalutem: ergo ex illo non poſſumus colligere hoc jus divinum. Neque ex ipſa ſignificatione, quia hæc per ſe pertinet ad hoc Sacramentum, ut tale reduplicativè, & ad ejus effectum; eſt enim ſignificatio unionis membrum Eccleſiæ cum Chriſto & capite: hæc autem perfectè reperitur ſub ſingulis ſpeciebus, ſcilicet ſub pane quatenus ex multis granis conficitur, & ſub vino quatenus unus liquor ex multis uvis, & acinis exprimitur: repræſentatio enim expreſſa paſſionis magis pertinet ad rationem Sacrificii, quàm Sacramenti. Præterea quia non eſt de ratione Sacrificii, ut omnes adſtantes illud participent; ſed ſatis eſt ſi publicus Miniſter illud conſummat. Neque colligi poteſt ex re contenta in hoc Sacramento, quia res contenta eſt Chriſtus, qui totus continetur ſub ſingulis ſpeciebus. Neque ex ipſis ſpeciebus continentibus poteſt hoc jus divinum communicandi ſub utraque ſpecie colligi, quia ſumptio ſpecierum eſt tantùm vel propter ſignificationem, vel propter effectum, vel propter rem contentam: ergo cum ex his tribus non ſequatur neceſſitas communicandi ſub utraque ſpecie, ſequitur neque ex ipſis ſpeciebus continentibus poſſe colligi hoc jus, conſequenter non tenentur laici communicare ſub utraque ſpecie, alioquin ſi communio ſub utraque ſpecie eſſet neceſſaria jure divino, & ex Chriſti præcepto non poſſet poteſtas ulla humana circa jus hoc diſpenſare, neque permittere, ut interdum laici ſub una tantùm ſpecie communicarent. Demum quia ipſi Hæretici in ſuis Eccleſiaſticis ordinationibus circa hoc diſpenſant permittentes, ut abſtemii communicent ſub ſola ſpecie panis, unde aſſerentes eſſe de jure divino communicare ſub utraque ſpecie ſibi contradicunt.

Objicies. Chriſtus Joan. 6. dixit: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*, ergo communicare ſub utraque ſpecie, ſeu comedere carnem Chriſti, & ejus ſanguinem bibere, eſt præceptum Chriſti, ſed contra negatur conſequentia, quia illa particula *Et* ponitur disjunctivè loco *vel*, juxta ſubjectam materiam.

Digitized by Google

teriam, ut notant Juriſtæ de præpoſit. & verbor. ſignificat. tit. de hoc. n. 2. Gonzalez *ad regul.* 8. *Cancellar. Gloſſ.* 3. *n.* 14. & tunc ſumitur particula *Et* disjunctivè, quando ponitur inter eas, quæ ſunt ejuſdem poteſtatis, & effectus, ut declarant Oldradus *conſ.* 186. *n.* 8. Burſat. *conſ.* 8. *n.* 20. atqui Euchariſtia ſub ſpecie panis, & vini, eſt ejuſdem poteſtatis, & effectus, quia ſub utraque ſpecie continetur totus Chriſtus. Præterea quamvis particula *Et* ſumeretur conjunctivè, non tamen exigit concurſum utriusque conjuncti, ſed ſufficit unum, ut docent Juriſtæ Alexand. *conſil.* 101. *n.* 8. *lib.* 3. Alban. *tit.* 1. *art.* 4. *n.* 7. Tuſcus. *lit. E. concluſ.* 274. *n.* 54. Idque præſertim intelligitur, quando duæ orationes copulantur principaliter per ſe, ut in verbis Chriſti: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, ſufficit enim manducare, aut bibere: unde ex verbis Chriſti non infertur neceſſitas in laicis communicandi ſub utraque ſpecie. Quòd ſi dicas id inferri ex facto Chriſti, qui non ſolùm inſtituit hoc Sacramentum ſub utraque ſpecie, verum etiam ſub utraque illud diſtribuit: unde cum factum Chriſti ordinetur ad ejus paſſionem commemorandam, debet eodem modo commemorari, quo Chriſtus inſtituit eſſe commemorandam, conſequenter ex facto Chriſti ſufficienter colligitur neceſſitas in laicis communicandi ſub utraque ſpecie. Sed contra negatur antecedens, quia factum Chriſti, ut paulò ſuperiùs evicimus, etiam circa Sacramenta non ſemper inducit obligationem, ſed tantùm quoad ea, quæ ſunt ſubſtantialia, ut enim dicebamus, Chriſtus veſperè ſub cœna conſecravit, ac diſtribuit non jejuniis, & tamen hæc duo non inducunt obligationem. Præterea Chriſtus Euchariſtiam inſtituit non ſolùm per modum Sacramenti, ſed etiam per modum Sacrificii, & quia eſt Sacrificium, in quo fit ſeparatio ſanguinis à corpore, exigit utramque ſpeciem: & quia ſacerdos tenetur conſumere Sacrificium, ideo debet illud ſumere ſub utraque ſpecie, ſecus qui ſumunt hoc Sacrificium laico modo, non eſt neceſſe, ut illud ſumant ſub utraque ſpecie, quia ſufficit, ſi recolant paſſionem Chriſti participando de Sacrificio, ut eſt Sacramentum. Quòd ſi dicas, Chriſtum in inſtitutione calicis dixiſſe: *Bibite ex eo omnes*, conſequenter omnes fideles teneri communicare ſub utraque ſpecie. Contra eſt, quia illa dictio *Omnes* in illo loco tantùm ſupponit pro Diſcipulis adſtantibus, quia erat unicus tantùm calix, de quo omnes Diſcipuli debebant ſumere. Præterea quia etiam Marci 14. habetur: *Biberunt ex illo omnes*, & tamen ſoli Apoſtoli biberunt. Quòd ſi dicas Apoſtolum 1. ad Corint. cap. 11. loquentem de communione ſub utraque ſpecie ſcribere: *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*, proinde communicare ſub utraque ſpecie eſſe præceptum Chriſti ex Apoſtolo. Contra eſt, quia Apoſtolus ibi tantùm refert, & tradit, quod ipſe acceperat, adeo ut nil novi ponat, ſed tantùm explicet inſtitutionem Euchariſtiæ, eam relinquendo in ea forma, & menſura, in qua facta fuit à Chriſto Domino. Si dicas, Chriſtum in inſtitutione hujus Sacramenti legâſſe corpus ſuum & ſanguinem non tantùm ſacerdotibus, ſed etiam laicis, & hæreditas teſtatoris non debet dividi, proinde non eſt laicis ſubtrahenda ſumptio ſanguinis. Sed contra, quia quamvis non liceat ſubtrahere ſanguinem, quoad eſſe ſacramentale; licèt ſubtrahere quoad ſpecialem modum ſignificationis ſacramentalis, quia per hoc, quod ſubtrahatur ſub ſpecie vini, non ſubtrahitur quoad eſſe ſacramentale, quia adhuc ſimul cum corpore eſt ſub ſpeciebus panis ejus ſanguis, licèt non quoad ſignificationem, unde tantùm ſubtrahitur quoad ſpecialem modum ſignificationis, quatenus hæc refectio per ſpecies vini ſignificatur ſub ratione potûs. Si dicas, Chriſtum non præcepiſſe communionem dimidiatam, ac mutilam, ſed integram, & de integritate communionis eſſe utramque ſpeciem. conſequenter fideles teneri ex præcepto divino communicare ſub utraque ſpecie, ac non poſſe Eccleſiam iisdem prohibere communionem calicis, contra eſt, quia licèt Chriſtus præceperit communionem integram integritate reſpiciente ſubſtantiam Euchariſtiæ communionis, non tamen integritate reſpiciente ſignificationem Euchariſtiæ communiois minùs expreſſæ. Quia ſub una tantùm ſpecie panis continetur primario corpus Chriſti, & per concomitantiam ejus ſanguis, adeo ut communicant ei ſub ſpecie tantùm panis ſumant integram Euchariſticam communionem quoad ſubſtantiam, & ſignificationem minus expreſſam, quatenus ſumunt ſub eadem ſpecie panis verum corpus, & verum ſanguinem Chriſti. Integritas ſubſtantiæ ſeu eſſentiæ communionis Euchariſtiæ in eo eſt ſita, ut ſumamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum totum integrum cum corpore ſimul, & ſanguine, anima, & divinitate: ſed hæc omnia ſumuntur ſub ſpecie etiam ſolius panis, licèt tunc ſanguis ſumatur minùs expreſſè, ſeu per concomitantiam, quia verbum divinum, quod ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit. Integritas verò ſignificationis quoad finem in eo conſiſtit, ut recordemur corpus, & ſanguinem Chriſti, quæ nos ſumimus fuiſſe ſeparata in paſſione, & morte Chriſti cruci affixi, ut ſcripſit D. Paulus 1. Cor 11. *Quotiescunque manducamus panem hunc, & calicem Domini bibimus, mortem Domini annunciamus donec veniat.* Laici quamvis communicent ſub una tantùm ſpecie panis, adhuc per concomitantiam, ſumunt etiam ſanguinem; quia cum corpore ſumunt verbum divinum, quod nunquam dimiſit ſanguinem, quem aſſumpſit.

Inſtabis communio integra etiam quo ad ſignificationem magis explicitam, ſeu ſub utraque ſpecie eſt de præcepto divino; quia Joan. 6. Chriſtus ait: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* ergo Laici & non conficientes Sacrificium tenentur communicare ſub utraque ſpecie. Præterea quia Chriſtus in ultima cœna, quando inſtituit hoc Sacramentum, illud diſtribuit omnibus Diſcipulis; & non ſolum corpus ſub ſpecie panis, ſed etiam ſanguinem ſuum ſub ſpecie vini. Sed contra diſtinguitur antecedens, communio integra quoad ſignificationem magis explicitam, ſeu ſub utraque ſpecie eſt de præcepto divino quo ad conficientes, Sacrificium miſſæ comeditur; quo ad non conficientes negatur antecedens, & conſequentia. Ad illud Joan. 6. reſpondetur, ibi Chriſtum non præcipere, ut Laici communicent ſub utraque ſpecie, quia particula *Et*, ut ſuperius explicuimus, eſt disjunctiva, quæ idem ſonat, ac particula *vel*, idque ex eo infertur, quia Chriſtus Joan. 6. ait: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*, unde ſpondet vitam æternam manducantibus explicitè ſolum ſuum panem: ergo ad aſſecutionem æternæ ſalutis non eſt neceſſarium communicare ſub utraque ſpecie. Neque obſtat, quod Chriſtus in ultima cœna diſtribuerit corpus, & ſanguinem ſuis Diſcipulis ſub utraque ſpecie; quia Diſcipuli utpote ſacerdotes erant ſacrificaturi in altari, & ad ipſos, & alios initiatos ſacerdotes direxit verba illa, *Hæc quotiescunque feceritis, in meam commemorationem facietis.* Cum igitur ſoli ſacerdotes ſacrificent, ipſi ſoli tenentur tunc ſumere corpus, & ſanguinem Chriſti ſub utraque ſpecie panis, & vini, ut perficiant, & conſumment ſacrificium. Qui verò non celebrant, non tenentur communicare

nicare ſub utraque ſpecie; ſed id dependet ab ordinatione Eccleſiæ, quæ, prout congruentiùs viſum fuerit, concedit, vel negat comunionem ſub utraque ſpecie. Integritas tamen ſignificationis magis expreſſæ, quæ eſt diſpenſabilis reſpectu non celebrantiũ; non poteſt diſpenſari reſpectu celebrantium, quibus dixit Chriſtus: *Hæc quotieſcunque feceritis*, ſeu conficietes Sacrificium, *in mei memoriam facietis*, illis enim antea dixerat: *Bibite ex eo omnes*, ſcilicet ex meo ſanguine, qui confecturi eritis hoc Sacrificium. Unde communio ſub utraque ſpecie non fuit à Chriſto præcepta non ſacrificantibus, ſed ſolis ſacerdotibus conficientibus hoc Sacrificium: idque ex eo etiam liquet, quia Chriſtus diſcipulis proficiſcentibus in Emaus miniſtravit Euchariſtiæ Sacramentum in ſola ſpecie panis, ut explicant S. Patres, D. Auguſtinus, Theophilactus, & alii obſervantes, quòd S. Lucas cap. 24. poſtquam dixit: *Accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*: & nihil dixit de diſtributione calicis; ſed ſubdit: *Et aperti ſunt oculi eorum, & cognoverunt eum in fractione panis, & ipſe evanuit ab oculis eorum.* Quia imò etiam ab ipſis Apoſtolis fuit Euchariſtia miniſtrata ſub ſola panis ſpecie, Act. cap. 3. *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus*, ubi nullum fit verbum de communione calicis. Hinc Eccleſia, ut refert S. Ambroſius in obitu Satyri fratris, conſuevit primis illis temporibus concedere non conſecrantibus communionem Euchariſticam ſub ſpecie tantum panis, præſertim maria trajicientibus, qui ſecum Euchariſtiam deferebant, ut imminente vitæ periculo communicarent. Iis etiam, qui quotidie domi communicabant, una tantùm permittebatur ſpecies panis, ut etiam infirmis, ut narrat Euſebius lib. 5. hiſtor. Eccl. cap. 26. Dionyſius Alexandrinus apud eundem Euſebium etiam refert, Pœnitentes reconciliatos ſub una tantùm communicâſſe ſpecie panis. Unde liquet, S. Patres non exiſtimâſſe abſolute neceſſarium præceptum communicandi ſub utraque ſpecie, quoad non conſecrantes; nec ullum Laicis reſultare defectum, ex eo, quòd communicant ſub ſola ſpecie panis, quoad eſſentiam integritatis; ſed tantùm integritatem ſignificationis fieri minus expreſſam, circa quod ad removenda incommoda potuit Eccleſia diſpenſare.

Aliud eſt, Eccleſiam non poſſe diſpenſare circa integritatem Sacramenti, ejusque eſſentiæ; & aliud poſſe diſpenſare circa evidentiam ſignificationis Sacramenti, ſeu circa ſignificationem minus expreſſam; hoc ſecundum de facto præſtat Eccleſia non primum, imponens non conſecrantibus communionem ſub una tantùm ſpecie panis. Præterea quia Chriſtus inſtituit hoc Sacramentum in fine ultimæ cœnæ, Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. & Apoſtoli eadem hora celebrârunt, quæ celebratio ſignificavit, Euchariſtiam eſſe Sacrificium ultimorum temporum, ut prædixerat David Pſ. 151. *Elevatio manuum mearum Sacrificium veſpertinum.* & nihilominus ob majorem reverentiam in hoc Sacramentum, vult Eccleſia, ut ſacerdotes non niſi mane, ac jejuni celebrent, & ut Laici non niſi jejunii communicent, adeo ut immutaverit hanc Euchariſtiam cœnam, quamvis ſignificativam, & myſticam, in aliam ſumptionem jejunam, & ſacramentalem, ut notavit Concil. Conſtant. Seſſ. 15. Præterea Eccleſia diſpenſavit circa immerſionem ſignificativam in Sacramento baptiſmi. Chriſtus enim inſtituit baptiſmum miniſtrari per immerſionem in aquam, & non per aſperſionem, Matth. 18. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* verbum *baptizantes* in textu Græco idem ſignificat, ac immergentes, & effundentes in aquam; idque cauſæ, cur Joan. Bapt. & Apoſtoli convenire ad ripas Jordanis conſueverint, ut gentes baptizarent, ſeu ter immergerent toto corpore aquis repetentes in ſingulis merſionibus nomen trium divinarum perſonarum, ut referunt Tertull. lib. adverſus Praxeam cap. 16. Damaſc. epiſt. de Triſagio. Quælibet hæc merſio baptiſmalis in modum crucis fiebat, ut ſignificaretur à Chriſti morte, quæ in cruce peracta fuit, merita redemptionis noſtræ profluxiſſe, ut ajunt S. Patres, præſertim S. Auguſt. Serm. 119. ad Competentes, ſeu Catechumenos, ubi ait: *Lancea perforatum eſt corpus Chriſti, & manavit pretium noſtrum: ideo ſigno crucis ſignatur baptiſmus, id eſt aqua, ubi tingimini.* Chryſoſt. homil. 55. in cap. 16. Matth. & nihilominus hæc trina aquis immerſio, quamvis pertineret ad integritatem ſignificationis, quatenus ſignificabat Chriſti ſepulturam, per quam nos proteſtamur fuiſſe antea cum Chriſto ſepultos, & egreſſio ab aquis indicaret Chriſti reſurrectionem, & noſtram regenerationem à morte peccati ad ſtatum gratiæ ex D. Paulo ad Rom. 6. ab Eccleſia congruentiùs immutata fuit in aſperſionem; quamvis aliqui S. Patres, ut refert S. Cyprianus Epiſt. 76. ad Magnum dubitaverint, an validè miniſtraretur baptiſmus ſine hac trina immerſione, à qua tantum exempti erant infirmi conſtituti in extremo vitæ periculo, & imminente jam morte. Unde Eccleſia in miniſtrandis Sacramentis poteſt ritus, & quæ non ſunt de eſſentia immutare, prout conſultius viſum fuerit. Etenim Chriſtus veſpere poſt cœnam conſecravit, ac diſtribuit Euchariſtiam; & tamen quia hæ circumſtantiæ non ſunt de eſſentia Euchariſtiæ, Eccleſia eas immutavit, ac inſtituit, ut non niſi mane conſecraretur in altari, & Euchariſtia non niſi à jejunis ſumeretur ob majorem reverentiam in Chriſti corpus. Si dicas, has circumſtantias temporis, & jejunii non eſſe de eſſentia Euchariſtiæ proinde potuiſſe ab Eccleſia immutari, ſed ſumptionem calicis eſſe de eſſentia, eò quia à Chriſto fuerit inſtituta, cum dixit: *Bibite ex eo omnes*, ſed contra, quia præfata verba, ut ſuperius oſtendimus, fuerunt tantùm directa ad ſolos ſuos diſcipulos, & ſucceſſores ſacerdotes. ut clarè colligitur ex ſequentibus verbis: *Hæc quotieſcunque feceritis, in mei memoriam facietis*, qui verò non conſecrant, non conficiunt Sacrificium, proinde non eſt neceſſe, ut bibant de calice. Præterea quia in ultima cœna unus tantùm fuit calix, de quo ſumere omnes debebant, Marc. 14. *Et biberunt ex illo omnes*, & tamen ſoli Apoſtoli biberunt. Chriſtus enim inſtituit Euchariſtiam non ſolùm per modum Sacramenti, verum etiam per modum Sacrificii, & quia eſt Sacrificium cruentum, requiritur utraque ſpecies, ut fiat ſeparatio ſanguinis: & quia ſacerdotes celebrantes conficiunt Sacrificium, debent utramque partem, ſeu corpus, & ſanguinem ſumere, ut perficiant Sacrificium. Laici verò non conficientes Sacrificium, non eſt neceſſe, ut communicent ſub utraque ſpecie, ſed ſufficit, ſi ſub ſola ſpecie panis ſumant corpus Chriſti, quia in corpore concomitanter continetur ſanguis, quem ſumunt una cum corpore, quia hoc ſumitur ut vivum, proinde cum vita, quæ ex Philoſopho ſita eſt in ſanguine. Unde nulla fit Laicis injuria, ſi ſub una tantùm panis ſpecie communicent. Hinc

Dicendum eſt ſecundò, Eccleſiam juſtè interdixiſſe Laicis communionem ſub utraque ſpecie. Idque conſtat ex Tridentino Concilio, ubi *Seſſ. 21. can. 2.* anathemate eos fecit, qui dixerint, Eccleſiam Catholicam non juſtis cauſis, & rationibus adductam fuiſſe, ut Laici, atque etiam Clerici non conſecrantes ſub una tantum panis ſpecie communicent. Juſtæ cauſæ hujus prohibitionis plures ſunt: quarum prima eſt ad refellendam hæreſim aſſerentium ſub ſpecie

 panis

Digitized by Google

panis eſſe tantùm corpus, & ſub ſpecie vini eſſe tantùm ſanguinem, ut refert Bellarm. *lib. 4. de Euchariſtia cap.* 8. aſſerebant plures Lutherani tempore concilii negantes concomitantiam ſanguinis cum corpore Chriſti; ſub ſpecie panis eſſe ſolum corpus, & non ſanguinem. Secunda ad præcavendum periculum erroris: quia ſi in triduo populus ſumeret ſanguinem ſub ſpecie vini, vix crederet ipſum eſſe ſub ſpecie panis concomitanter cum corpore. Tertia ad refellendum errorem. quòd ſola ſpecies panis non ſufficiat ad ſalutem. Quarta ad evitandum periculum effuſionis propter multitudinem, quæ ad altare comprimit, neque enim in ſumptione panis adeſt tale periculum. Tum quia licèt aliqua particula in terram decidat, poteſt tamen hæc commodè colligi; non ita gutta ſanguinis. Quinta, quia Eccleſia animadvertens, plures eſſe natura abſtemios à vino, ac ipſius ſolius odoris impatientes, ac vinum pluribus in locis non poſſe in tanta copia haberi, ut plura hominum millia poſſint communicare, ac durum obtingeret ſacerdoti abſumere id, quod ab omnibus delibatum erat, ac remanebat, præſertim cum ad communicandum accederent aliqui malè affecti, ſordidi, ac moribus infecti, qui etiam alios à communione deterrebant, eo quia ex eodem calice debuiſſent bibere ex iſtis, & aliis juſtiſſimis cauſis interdixit Eccleſia Laicis communionem ſub utraque ſpecie. Hinc infertur, non eſſe nunc licitum Laicis communicare ſub utraque ſpecie, quia non ſolum habetur conſuetudo Eccleſiæ in contrarium, ſed etiam prohibitio in Concilio Conſtantienſi Seſſ. 13. & Tridentino Seſſ. 21. cap. 2.

Infertur primò non ſolùm in utraque ſpecie, ſed in quavis utriusque ſpeciei particula, quæ ſub ſenſus cadit, totum Chriſtum contineri, eſtque dogma fidei, quod colligitur ex Evangeliſtis. Neque enim credendum eſt, ait Catechiſmus, ſingula panis fruſta propria verborum forma à Domino conſecrata eſſe, ſed eadem ſimul omnem panem, qui ad ſacra myſteria conficienda, atque Apoſtolis diſtribuenda ſatis futurus eſſet: id quod de calice factum eſſe apparet, cum ipſe dixit: *Accipite, & dividite inter vos.* Propterea *cap. ſinguli diſt.* 11. *de conſecratione* deſumpto ex præfatione Dominicæ V. poſt Epiphaniam in Miſſali Ambroſiano, & in Secramentario S. Gregorii habetur: *Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt; nec per ſingulos minuitur; ſed integrum ſe præbet in ſingulis,* & cap. *Ubi* eadem diſtinct. *Ubi pars eſt corporis, ibi eſt totum. Eadem ratio eſt in corpore Domini, quæ in manna, quod in ejus figura præceſſit, de quo dicitur,* qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus paraverat, invenit minus. *Non eſt omnino quantitas viſibilis in hoc eſtimanda myſterio, ſed virtus Sacramenti ſpiritualis.* Idque declaravit itidem Concilium Tridentinum Seſſ. 13 can. 3. *Si quis negaverit in venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub unaquaque ſpecie, & ſingulis cujusque ſpeciei partibus, ſeparatione facta totum Chriſtum contineri, anathema ſit.* Ratio itidem hoc ſuadet; quia Chriſtus non eſt in hoc Sacramento ut in loco: locus enim res ipſas conſequitur, ut magnitudine aliqua præditæ ſunt. Sed Chriſtus non eſt in hoc Sacramento, ut magnus, aut parvus eſt, quod ad quantitatem pertinet; ſed ut ſubſtantia eſt: etenim vi verborum conſecrationis ſubſtantia panis, & vini convertuntur in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti non in quantitatem extenſam actu, aut magnitudinem. Atqui ſubſtantia ſecundùm ſe æquè in parvo, ac in magno ſpatio continetur: ſubſtantia aëris, ac natura æquè continetur in minima parte aëris, ac in magna: cum igitur panis ſubſtantiæ corpus Domini noſtri ſuccedat, tenemur fateri ſubſtantiam corporis Chriſti eodem modo in Sacramento eſſe, ac ſubſtantia panis ut præciſa à quantitate ante conſecrationem. Hoc idem explicat S. Thomas exemplo ſpeculi opuſc. 58. Si mihi plura exhibeantur ſpecula, in omnibus æqualiter, ac integrè mea apparebit facies; & ſi unum confringas ſpeculum, ut in plurimas diſſiliat partes, in ſingulis illis particulis eadem tota mea facies repræſentatur, adeo ut ſit una, & eadem in ſingulis fragmentis abſque ulla mutatione: perinde in Sacramento Euchariſtiæ, quod ab Apoſtolo vocatur *ſpeculum, & imago illius,* licet ſpecies panis in plures dividantur partes, in ſingulis totus, ac integer eſt Chriſtus. Sed quamvis totus Chriſtus ſit ſub unaquaque parte ſpeciei conſecratæ, ac ſeparatæ ab aliis: optimè tamen fuit inſtitutum, ut ſeparatim duæ conſecrationes fierent. D. Thomas 3. part. quæſt. 76. duas aſſignat rationes; quarum prima eſt, ut paſſio Chriſti Domini, in qua ſanguis à corpore ſeparatus fuit, magis exprimeretur: & hujus rei cauſa in conſecratione ſanguinis effuſionem exprimimus, & illam commemoramus. Secunda eſt; quia perquam conſentaneum fuit, ut ſicut utimur Euchariſtiâ, ut alatur, ac nutriatur anima, nobis diſtribuendum erat ſub utraque ſpecie panis, & vini, ut integrum convivium repræſentaret.

Infertur ſecundò Chriſto in Euchariſtiæ Sacramento deberi cultum latriæ, etiam externum, idque eſſe certum de fide. Quia de fide tenemur credere eundem Deum præſentem in Euchariſtia adeſſe, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum, dixit Matth. 2. Matth. 28. Luc. 24. *Et adorent eum omnes Angeli Dei:* Et quem *Magi procidentes adoraverunt.* Eſt ſiquidem in Euchariſtia Chriſti corpus, ſeu humanitas ſubſiſtens non perſonalitate propria, ſed perſona Verbi divini; adeo ut cum Chriſti humanitate ſit etiam perſona Verbi divini; quæque eſt ipſa perſona Chriſti; ſed perſona Verbi divini eſt adoranda cultu latriæ, etiam externæ: ergo Chriſtus in Euchariſtia eſt adorandus cultu latriæ, etiam externo. Hoc eſſe dogma fidei, fuit declaratum in Sinodo Tridentina Seſſ. 13. cap. 5. & can. 6. *Si quis dixerit, in S. Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum unigenitum Dei Filium non eſſe cultu latriæ etiam externo adorandum; atque ideo nec feſtiva peculiari celebritate venerandum; neque in proceſſionibus ſecundum laudabilem, & univerſalem Eccleſiæ S. ritum, & conſuetudinem ſolemniter circumgeſtandum; vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores eſſe idololatras; anathema ſit.* Etenim S. Patres fatentur hanc conconſuetudinem adorandi cultu latriæ externo Chriſtum ſub ſpeciebus Euchariſticis, & Sacramentum Euchariſtiæ publicè circumgeſtandi ſemper viguiſſe in Eccleſia ab ejus exordio, poſt ejus inſtitutionem Cyrillus Alexandrinus agens contra Neſtorium anathematiſmo 8. ait: *Una adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipſius carne adorandum, ſicut ab initio Eccleſiæ traditum eſt;* quod aſſertum approbavit Synodus Epheſina, & Concilium Oecumenicum Conſtantinopolitanum 2. can. 9. Quia cum totus Chriſtus ſit verè, & realiter præſens in Sacramento Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, quod eſt dogma fidei, ſequitur Chriſtum in Euchariſtia eſſe adorandum cultu latriæ interno, & externo. D. Joannes Chryſoſtomus pleriſque in locis aſſerit Angelos cum tremore, & timore intereſſe Sacrificio miſſæ, & venerabundos circumvallere ſacrum altare inſtar militum Principem ſtipantium, ac DEUM præſentem ſub ſpeciebus panis, & vini venerari, eique

Digitized by Google

eique ſupplicare pro his, pro quibus corpus ſuum voluit immolare, ita enim ferme loquitur *homil. 3. de incomprehenſibili Dei natura* & *lib. 6. de Sacerdotio cap. 4.* & *Homil. 21. in Act. Apoſt.* D. Ambroſius lib. 3. de Spiritu S. cap. 12. ait: *Adoravit Chriſtum Maria: adoraverunt Apoſtoli: adoraverunt & Angeli, de quibus ſcriptum eſt, & adorent eum omnes Angeli ejus. Adorent autem non ſolùm divinitatem, ſed etiam ſcabellum pedum ejus, quia ſanctum eſt. Per ſcabellum terra intelligitur, per terram caro Chriſti, quam hodie quoque in Myſteriis adoramus, & quam Apoſtoli in Domino Jeſu adorarunt. Neque enim diviſus Chriſtus, ſed unus.* D. Auguſtinus in Pſal. 98. Hoc idem aſſerit, ac edocet, inquiens: *Quomodo adorabimus terram, cum dicit apertè ſcriptura, Dominum Deum tuum adorabis, & hic dicit, adorate ſcabellum pedum ejus. Quæro, quid ſit ſcabellum pedum ejus. Exponens autem mihi, quid ſit ſcabellum pedum ejus, dicit terra autem ſcabellum pedum meorum, ancepi factus ſum. Timeo adorare terram, ne damnet me, qui fecit cœlum, & terram. Rurſus timeo non adorare ſcabellum pedum Domini, quia Pſalmus mihi dicit: adorate ſcabellum pedum ejus.* Et paucis interjectis ſubdit: *Fluctuans converto me ad Chriſtum, quia ipſum quæro hic, & invenio, quomodo ſine impietate adoretur ſcabellum pedum ejus: ſuſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit: & quia in ipſa carne hic ambulavit, & ipſam carnem nobis manducandam ad ſalutem dedit, nemo autem illam carnem manducat, niſi priùs adoraverit: inventum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum Domini, & non ſolum non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando.* Tantum abeſt, ait Auguſtinus, ut quis peccet, ſi cultum latriæ etiam externum corpori Chriſti ſub ſpeciebus Euchariſticis exhibeat, ut hunc cultum Chriſto in Euchariſtia denegantes anathemate percutiantur à Concilio, & graviſſima noxa ſe noverint coinquinatos; contra Calvinum ejúſque Sectatores præſertim Theodorum Bezam lib. de cœna Domini contra Weſtphalum Lutheranum, ubi ait: *Illud de cæteris demiror, qui adorationem iſtam liberam relinquas, qui tamen Chriſtum re ipſa corporaliter ut in cœlis cum pane adeſſe dari, & ſumi in terris fatearis. Id enim, ſi ita crederem adorationem illius profectò non modo tolerabilem, & religioſam, ſed etiam neceſſariam arbitrarer.* Cenſuit Beza, Chriſti corpus ita eſſe in cœlis ad dextram Patris, ut non poſſit ſimul terris ineſſe, neque ſub ſpeciebus Euchariſticis, quas propterea inficitur eſſe adorandas, eò quia ſub iiſdem non ſit corpus Chriſti. Quòd ſi ibi adeſſet, in hac hypotheſi non ſolùm eſſet Chriſtus adorandus ſub illis ſpeciebus, & talis adoratio eſſet tolerabilis, & religioſa, ſed etiam neceſſaria, eò quia ubi reperitur Chriſti corpus debetur ipſi ratione perſonæ divinæ, qua ſubſiſtit cultus latriæ internus, & externus. Calviniani igitur ideo aſſerunt, Euchariſtiam non eſſe adorandam cultu latriæ, eo quia putent, ſub illis ſpeciebus panis, & vini non adeſſe verum reale, ac ſubſtantiale corpus Chriſti, cenſentes non poſſe eſſe ſimul in cœlo, & in terra. Lutherani verò, quia in ſolo uſu, & eſu aſſerunt adeſſe ſub ſpeciebus Euchariſticis Chriſti corpus redarguuntur à Beza, ſi comedentes non adorent Chriſtum ſub ſpeciebus panis, eò quia talis adoratio ex ſuppoſitione, quod adſit corpus Chriſti, non ſolum eſt tolerabilis, & religioſa, ſed etiam neceſſaria.

Infertur tertiò pium, ac religioſum fuiſſe morem inductum, ut quot annis peculiari quodam & feſto die præcelſum, ac venerabile Euchariſtiæ Sacramentum ſingulari veneratione celebretur, ac in proceſſionibus cum debitis obſequiis per publicas plateas, & vias circumgeſtetur. Hunc in Eccleſia morem approbat ſacra Tridentina Synodus *ſeſſ. 13. cap. 5.* & *can. 5.* ubi ait: *Æquiſſimum enim eſt, ſacros aliquos ſtatutos eſſe dies, quibus Chriſtiani omnes ſingulari, ac rara quadam ſignificatione gratos, & memores teſtentur animos erga communem Dominum, & Redemptorem pro tam ineffabili, & plane divino beneficio, quo mortis ejus victoria, & triumphus repræſentatur: atque ſic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio, & hæreſi triumphum agere: ut ejus adverſarii in conſpectu tanti ſplendoris; & in tanta univerſæ Eccleſiæ lætitia poſiti vel debilitati & fracti tabeſcant, vel pudore affecti, & confuſi aliquando reſipiſcant.* Hæc autem ſolemnitas die feſto corporis Chriſti ex triplici cauſa fuit inſtituta ab Urbano VI. Pontifice Maximo diplomate ſancito in urbe veteri anno 1264. die octavo ſeptembris, quæ inſtitutio à Clemente V. in Concilio Oecumenico Viennenſi anno 1311. confirmata fuit. Prima igitur cauſa hujus inſtitutionis fuit, ut memoriam recoleremus tanti beneficii à Chriſto Domino & Salvatore noſtro nobis collati in hujus Sacramenti inſtitutione. Ideoque ad publicam grati animi ſignificationem conveniens fuit, ut fideles aliquo ſtatuto die per annum ſolemnitatem hujus inſtitutionis celebrarent. Secunda cauſa fuit, ut Hæreticorum perfidia, & inſania publica fidelium lætitia, & ſolemnitate deleretur. Tertia ut reſarciretur publica ſolemnitate, ac privata devotione quidquid toto anni decurſu in miſſarum ſolemniis, vel etiam ex negligentia in miſſis privatis & fragilitate humana ad tanti Sacramenti venerationem geſtum eſt. Hæc triplex ratio exponitur in Clementina: *Si Dominum titulo de reliquiis, & venerat. Sanct.* Quòd ſi licuit Synagogæ feſtos quoſdam, & ſolemnes dies inſtituere per annum in memoriam beneficiorum collatorum à Deo populo Iſraelitico: potiori jure debuerunt fideles, & Eccleſia, quæ vera eſt Chriſti ſponſa, & Spiritu Sancto regitur ſacrum hunc diem ſolemnem ſtatuere, quo fideles ſibi à Chriſto impertita beneficia recolerent, eique gratias agerent. Proceſſiones autem, quod attinet ſive ſupplicationes ſolemnes, quibus Euchariſtiæ Sacramentum religiosè circumgeſtatur, nil in iiſdem notari poteſt, quod pietatem non ſapiat, & quod arcæ circumgeſtatione ſolemni in veteri teſtamento facta vindicari non poſſit ab hæreticorum calumniis. Ex quo arca fœderis juſſu Dei conſtructa fuit. Iſraelitæ ex monte Synai per deſertum arca præeunte, ac Levitis ipſum geſtantibus proceſſerunt, donec ad terram promiſſam perveniſſent. Cum enim elevaretur arca, dicebat Moyſes Joſue 3. *Surge Domine, & diſſipentur inimici tui; & fugiant, qui oderunt te a facie tua,* & cum eadem arca deponeretur, ajebat: *Revertere Domine ad multitudinem exercitus Iſrael.* Rurſus præſente arca Jordanis exſiccatus areſcentes in alveo arenas exhibuit Iſraelitis, ut per ſicca veſtigia ad aliam citra periculum ſubmerſionis ripam tranſirent. Præterea ſolemni ritu circumgeſtata etiam fuit arca in circuitu murorum Jericho ſepties, & cum ſeptimo die ſacerdotes illam geſtarent clangentibus buccinis, quarum uſus erat anno Jubilæi, & vociferante populo, ac altiori voce clamante, ac Deo ſupplicante ſtatim Jerichontini muri corruerunt ſolo æquati, & Iſraelitæ voti competes divinoque muniti præſidio civitatem fuerunt absque ullo obſtaculo ingreſſi, quam etiam occupârunt, & funditus deleverunt.

Rurſus

Rurſus cum fuiſſet collocata arca in loco, quem Deus elegerat, Iſraelitæ memores miraculorum, quæ Deus in eorum gratiam operatus fuerat, cum illa per ſacerdotes circumgeſtaretur temporibus Moyſes, & Joſuë, & etiam ſub Heli pontificatu arcam circumferentes, etiam in caſtra detulerunt, ut adverſus Philiſthæos iisdem eſſet ſubſidium, 1. Reg. cap. 4. quod & David immitatus fuit, quapropter Deus benedixit Obededom & omnem domum ejus propter arcam, quæ apud eum depoſita fuerat. Quòd ſi in veteri lege arca fœderis quoties inſurgerent hoſtes, vel imminuerent pericula, circumferebatur, ut præſidio Iſraelis eſſet Deus, quantò magis in lege Evangelica fideles non arcam teſtamenti, ſed ipſam Chriſti humanitatem decens eſt, ut per plateas circumferant, & fideles omnes lætentur, ac ſolemni veneratione debitum eidem cultum exhibeant; cùm enim per deſertum hujus mundi ad cœleſtem patriam peregrinemur, congruum erat, ut nos præcederet non arca teſtamenti, ſed Euchariſtia ſub ſpeciebus panis veram, realem, ac ſubſtantialem continens humanitatem, in qua & ipſa reperitur divinitas, quæ nobis vires ſuppeditat contra inſurgentes diabolicas poteſtates, & ad ejus præſentiam mundi fluxa, ac vana exiccantur.

Infertur quartò, accidentia panis, & vini in Euchariſtiæ Sacramento exiſtere ſine ſubjecto, quod nonniſi divinitus potuit contingere, quatenus ſubſtantia panis, & vini convertitur in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis Chriſti, non enim hæc accidentia inhærent Chriſti ſubſtantiæ, cùm non ſit proprium eorundem ſubjectum: & cùm ſenſu exploratum eſt, facta tranſubſtantione panis & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, accidentia adhuc manerent, neceſſe eſt ibi, exiſtant ſine ſubjecto, quia conſtat, ea non poſſe inhærere corpori, & ſanguini Chriſti incapacis alterationis, & corruptionis in ſtatu gloriæ, ex quo ſequitur, ut ſupra ordinem totius naturæ divina virtute remaneant ſine ſubjecto, cum ibi non ſit ſubſtantia panis, & vini; & corpus Chriſti utpote glorioſum, & inalterabile non ſit eorundem ſubjectum, ut ſemper docuit, & credidit Eccleſia, quæ inter Wicleſſi articulos in Concilio Conſtantienſi hunc damnavit: Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento: & probari etiam ſolet *ex cap. nos autem diſtinct. 2. de conſecratione*, quod nomine S. Auguſtini in lib. ſentent. Proſperi refert Gratianus. Nos autem in ſpecie panis, & vini, quam videmus rei inviſibilis, id eſt, Chriſti carnem, & ſanguinem honoramus, nec ſimiliter comprehendimus has duas ſpecies, ex quibus conſecratur dominicum corpus, quemadmodum ante conſecrationem comprehendebamus: cùm fideliter fateamur ante conſecrationem eſſe panem, & vinum, quod natura formavit; poſt conſecrationem verò Chriſti carnem, & ſanguinem, quod benedictio conſecravit. Hunc fidei articulum Landfrancus lib. de corpore, & ſanguine Domini cap. 18. contra Berengarii hæreſin explicat, inquiens: *Credimus terrenas ſubſtantias, quæ in menſa dominica per ſacerdotale miniſterium divinitus ſanctificantur, ineffabiliter, incomprehenſibiliter, mirabiliter operante ſuperna potentia converti in eſſentiam Dominici corporis reſervatis ipſarum rerum ſpeciebus, & quibusdam aliis qualitatibus ne percipientes cruda, & cruenta horrerent, & ut credentes fidei præmia ampliora perciperent: ipſo tamen dominico corpore exiſtente in cœleſtibus ad dexteram Patris, immortali, inviolato, integro, incontaminato, illæſo, ut verè dici poſſit & ipſum corpus, quod de Virgine ſumptum eſt, nos ſumere, & tamen non ipſum, ipſum quidem quantum ad eſſentiam, veræque naturæ proprietatem atque virtutem: non ipſum autem, ſi ſpecies panis, vinique ſpeciem, cæteraque ſuperius comprehenſa. Hanc fidem tenuit à priſcis temporibus, & nunc tenet Eccleſia, quæ per totum diffuſa orbem Catholica nominatur.* Aſſignat rationes, quibus reſerventur ſpecies panis & vini, ſub quibus fideles ſumunt corpus, & ſanguinem Chriſti; quia ſi perciperent nudum corpus, nudúmque ſanguinem horrerent, crudas carnes comedere, ac ſanguinem bibere, proinde averterentur potius à ſumptione ſynaxis: ſecunda ut fideles credentes ſub ſpeciebus panis, & vini ſumere verum reale, ac ſubſtantiale Chriſti corpus, & ſanguinem per merita fidei, præmia ſuſciperent auctiora. Quòd verò divinitus fieri poſſit, ut accidentia ſine ſubjecto remaneant in Euchariſtia, explicat S. Baſilius homil. 6. in Hexameron. ubi ait: Lucem prima die conditam à Deo triduo manſiſſe abſque ſubjecto inhæſionis, & quarta die imbibitam ſole, ac collectam cum ſolari luce tantum inhæſiſſe ſubjecto, ait enim D. Baſilius: Tunc enim ipſa natura lucis producta eſt; nunc autem hoc ſolis corpus eo conditum eſt, ut illi primogenitæ luci vehiculum eſſet. Atqui incredibile nemini videatur, & à fide abhorrens, quod dictum mihi eſt, aliud nimirum quoddam eſſe à luce ſplendorem, aliud item corpus ſubſidens luci, ac ſubjectum. Primum enim res omnes compoſitæ ſic à nobis dividi ſolent in ipſam eſſentiam ſuſceptricem, & in eam, quæ ipſi accidit qualitatem. Ut igitur diverſa ſunt hæc natura albedo, & corpus dealbatum; ſic & ea, quæ modo diximus, differunt quidem, unita tamen ſunt potentia Creatoris, itaque ne dixeris mihi, fieri hoc non poſſe, ut lux à corpore ſolis ſeparetur. Neque enim ego lucis à ſolis corpore ſeparationem mihi, ac tibi poſſibilem eſſe dico: ſed aſſerendum cenſeo, quæ mentis ſola cogitatione diſparari à ſe poſſunt, ea re ipſa ſejungi facultate Creatoris utriuſque naturæ poſſe hactenus D. Baſilius. S. Thomas triplicem itidem aſſignat rationem, cur Chriſtus corpus ſuum, & ſanguinem ſub alienis ſpeciebus dare voluerit fidelibus. Prima eſt, quia non eſt conſuetum hominibus, ſed horribile potius hominis carnem comedere, & ejus ſanguinem bibere, ideoque ad hunc abigendum errorem maluit carnem ſuam ſub ſpeciebus panis, & ſanguinem ſub ſpeciebus vini, ſeu ſub accidentibus rerum, quæ magis ſunt nobis in uſu fidelibus tradere. Secunda, ne hoc Sacramentum ab infidelibus irrideretur, ſi ſub propria ſpecie Dominum noſtrum manducaremus. Tertiò, ut dum inviſibiliter corpus, & ſanguinem Chriſti Domini ſumimus per fidem noſtra augeantur merita, quia, ut ait S. Gregorius, fides: *Ibi non habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum*, quapropter Angelius Doctor in officio de ſanctiſſimo Sacramento ait: *Accidentia ſine ſubjecto in eodem exiſtunt, ut fides locum habeat, dum viſibile inviſibiliter ſumitur ſub aliena ſpecie occultatum: & ſenſus à deceptione reddantur immunes, qui de accidentibus judicant ſibi notis.* D. Thomas Opuſculo 58. de Sacramento Altaris cap. 7. aliam etiam affert rationem, cur voluerit Chriſtus, ut ejus corpus, & ſanguinem ſumerent fideles ſub ſpeciebus panis, & vini, quia ſicut primorum parentum incredulitas incepit ex auditu verbi diaboli ſuadentis primæ fœminæ in terreſtri Paradiſo cibum continentem in ſe mortem; & in eo ſunt ſenſus eorum valde delectati; ſic congruit, ut fides ſalvandorum incipiat ex auditu verbi Salvatoris ſuadentis ſumere cibum habentem veram vitam abſconditam, & in quo noſtri ſenſus

piè,

piè, ac ſanctè decipiantur præter auditum, ut ſit fides ex auditu tantùm & non ex viſu, vel aliis ſenſibus, & auditus ſit per verbum Chriſti. Idque adumbratum nobis fuit Geneſ. 27. In ipſa benedictione, qua Jacob fuit prælatus Eſau fratri, in ea ſiquidem ſenſus Iſaac ſeneſcentis, & caligantis decumbentiſque in lectulo fuerunt decepti, putavit enim ſe ſentire Eſaum natu primum ex ſuis filiis, dum ſentit ſimilitudinem ejus ſcilicet Jacob, qui veſtibus Eſau indutus erat. Iſaac & Rebecca maſculus, & fœmina duas ſignificant naturas in nobis corpus, & animam: maſculus, qui magis ſolet eſſe manifeſtus, & exterioribus plus intendit ſignificat exteriorem hominem, ſeu corpus cùm ſuis ſenſibus; fœmina quæ domi reſidet, & familiam regit interiorem hominem, ſeu animam, quæ ſalutis ſuæ, & aliorum curam gerit. Jacob natu minor bonus, & formoſus habitans in tabernaculis, quem diligit Rebecca, ſeu fidelis anima ſignificat verum corpus Chriſti. Eſau quem amat Iſaac id eſt corpus, eò quia de cibis illius veſcatur, ſignificat ſubſtantiam panis cum accidentibus. Quamobrem dum Iſaac quaſi homo exterior, ſeu ſacerdos benedicit, ſubſtantia panis recedit; ſed ſimilitudo Eſau ſcilicet accidentia panis quaſi veſtes manent circa Jacob, ſeu circa corpus Chriſti; & ſenſus noſtri falluntur. Ibi fallitur viſus Iſaac caligans id eſt debilis corporis noſtri, quia putat præ oculis ſe habere Eſau, ſeu panem; & tantùm videt veſtes ejus, ſcilicet ſpeciem panis ſub qua latet Jacob velatus, ſeu Corpus Chriſti. Ibi fallitur guſtus, quia putat ſe comedere cibum Eſau ſeu panem, & guſtat tantùm ſimilitudinem ejus. Ibi fallitur olfactus, quia putat ſe ſentire odorem Eſau, ſeu panis, qui verè non eſt, ſed ſentit odorem veſtimentum ejus, ſeu ſpecierum panis, quibus velatum eſt corpus Chriſti. Sapiens erat Iſaac, ſed in cognitione Eſau fallebatur: ſic exterior homo noſter in judicio de pane altaris fallitur excepto auditu, unde dixit Iſaac ſeniculus, & caligens: *Vox quidem vox Jacob eſt, manus autem, manus ſunt Eſau*, quia manus, quas tango ſunt Eſau, quo nihil falſius: vox dicentis *ego ſum* vox eſt Jacob, quo nihihil verius, pari pacto ſacramentum, quod tango ſubſtantia panis eſt; quo nihil falſius: vox dicentis *Hoc eſt corpus meum*, vox eſt Chriſti quo nil verius. hactenus fermè D. Thomas. Si tamen propriè velimus loqui ſenſus non falluntur cum percipiunt accidentia ſenſibilia ſuo deſtituta ſubjecto, quia ut ait D. Thomas 3. *part. quæſt.* 75. *art.* 5. *in reſponſ. ad* 2. & 3. *objectionem. Sunt enim ibi ſecundum rei veritatem accidentia quæ ſenſibus dijudicantur. Intellectus autem, cujus proprium objectum eſt ſubſtantia per fidem à deceptione præſervatur. Fides verò non eſt contra ſenſum, ſed eſt de eo, ad quod ſenſus non attingit.*

Infertur quintò, quod tametſi frangantur, ac dividantur ſpecies, non tamen frangitur, nec dividitur corpus Chriſti, ſed integrum ſub utraque ſpecie perſeverat, ut canit eccleſia in hymno *lauda Sion: Salvatorem, lauda Ducem, & Paſtorem*, quem D. Thomas compoſuit: ibi enim habetur, *a ſumente non conciſus, non confractus, non diviſus integer accipitur. Fracto demum ſacramento ne vacilles, ſed memento, tantum eſſe ſub fragmento, quantum toto tegitur. Nulla rei fit ſciſura ſigni tantùm fit fractura, quà nec ſtatus, nec ſtatura ſignati minuitur*, unde quamvis frangantur ſpecies panis in plura fruſtula non tamen frangitur Chriſti corpus; quia incorruptibile eſt & impaſſibile; quamvis calefiant ſpecies Euchariſticæ non tamen alteratur corpus Chriſti, quia cùm ſit glorioſum, non eſt alterationi obnoxium eſtque totum in toto, & totum in qualibet parte, ſive integra, ſive diviſa; quapropter fractio in ſymbolis ſeu ſpeciebus panis, & vini exercetur; non verò in Chriſti corpore, quod integrum ſemper perſeverat, quamvis millies frangantur, dividantur ſpecies ſenſibiles: ait D. Thomas 3. *part. quæſt.* 77. *art.* 7. Ipſum corpus Chriſti non frangitur niſi ſecundùm ſpeciem ſacramentalem, & hoc modo intelligenda eſt confeſſio Berengarii relata cap. Berengarius diſt. 11. de conſecrat. cujus hæc ſunt verba. *Conſentio Sanctæ Romanæ, & Apoſtolicæ ſedi, & ore, ac corde profiteor, Panem, & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolùm ſacramentum, ſed etiam verum corpus, & ſanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti eſſe, & ſenſualiter non ſolùm ſacramento, ſed etiam in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, ac fidelium dentibus atteri*, adeout fractio, & attritio referatur ad ſpeciem ſacramentalem ſub qua verum, reale, ac ſubſtantiale eſt corpus Chriſti. Unde quamvis ſpecies ſacramentales interdum corrumpantur; corruptio tamen illa in corpus Chriſti non redundat; quia ut loquitur Apoſtolus *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur:* ſicut in ipſius divinitatem ob unionem perſonalem cum natura humana, injuriæ illius naturæ, ſive corporis infirmitates, ac paſſiones non redundabant: ita neque ſpecierum corruptio, & alteratio, ac immutatio in corpus Chriſti jam immortale, ac incorruptibile refunditur propter unionem ſacramentalem corporis cum ſpeciebus. Sicut ſolis radii pertranſeuntes lutum, ac ſtercora nihil inde contrahunt maculæ, nec fœditatis; ita corpus Chriſti quamvis uniatur ſpeciebus panis, quæ alterantur, immutantur, corrumpuntur, non tamen Chriſti corpus has paſſiones ſuſcipit, neque fit illis obnoxium, quia poſt mortem non amplius moritur, eſtque glorioſum. immutabile, impaſſibile. Symbolum hujus impaſſibilitatis fuit rubus, quem vidit Moyſes incombuſtum in medio flammarum: ſtetit in medio rubi ardentis Angelus gerens Dei perſonam abſque ulla læſione; ita Chriſti corpus in Euchariſtia, quamvis ſpecies panis immutentur, corrumpantur, non tamen immutatur, nec corrumpitur; *non enim poteſt ſanctum Dei videre corruptionem.* & quamvis Chriſti corpus deglutiatur ab impiis, & ſacrilegis non tamen quidquam patitur detrimenti. Quòd ſi ſpecies corrumpantur, deſinunt ibi eſſe corpus, & ſanguis Chriſti, non tamen initio corruptionis; ſed cum corruptio conſummata eſt: hinc S. Cyprianus Tract. de lapſis. *Et alius quia, & ipſe maculatus. ſacrificio à ſacerdote celebrato, partem cum cæteris auſus eſt latenter accipere: Sanctum Domini edere, & contrectare non potuit; cinerem ferre ſe apertis manibus invenit. Documento cujus oſtenſum eſt, Dominum recedere, cùm negatur; nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe, quod ſumitur, quando gratia ſalutaris in cinerem, ſanctitate fugiente Chriſto præſentiam ſacramentalem ſubtrahente, mutetur.* Quod ſi contingeret hoſtiam conſecratam à muribus corrodi, ac devorari ab aliis brutis ſubſtantia corporis Chriſti ſub illa non deſineret quamdiu ſpecies Euchariſticæ panis perſeverarent ut docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 80. *art.* 3. ubi ait de contraria ſententia quam aſſeruerunt Guitmundus *lib.* 11. *de veritate Euchariſtiæ*, Magiſter ſententiarum *lib.* 4. *diſt.* 13. §. 1. Innocentius III. *lib.* 4. *de myſteriis miſſæ cap.* 11. *Derogat enim veritati hujus ſacramenti, ad quam pertinet, ut manentibus ſpeciebus corpus Chriſti ſub ipſis maneat, & ſub eis eſſe non deſinat. Nec tamen dicendum eſt, quod animal brutum ſacramentaliter corpus Chriſti manducet, quia illo non convenit uti eo, ut ſacramento.*

Digitized by Google

LIBER SEXTUS.

DE
Chriſti impeccabilitate Mediatione, ac Merito.

CAPUT I.

Oſtenditur contra Calvinum, DEUM non eſſe Authorem peccati.

CAlvinus ſicut fidem profitetur diſtinctam ab ea, quam docet Eccleſia Catholica; ita & alium habet Deum, quem authorem aſſerit peccati, adeo ut nullum committatur peccatum cujus non ſit Deus author, quo pacto, ut ipſe aſſerit, ab æterno non ſolùm præſcivit, ac permiſit peccatum Adæ in ruinam totius poſteritatis, verùm etiam ipſum voluit, ut inde occaſio illi non deeſſet homines peccantes puniendi, eosque æternis ſuppliciis addicendi, quia licèt per peccatum amiſerint liberum arbitrium, contraxerunt tamen peccatum originale, quo digni ſunt punitione continua, quia tamdiu in nobis manet, quamdiu in hac vita ſumus, cum per baptiſmum non tollatur. Hæc eſt Calvini doctrina, quam deſumpſit ex antiquis hæreticis Cerdone, Marchione, Manichæo, Florono, & aliis. Id enim hæreticorum proprium, damnatos plures ab eccleſia errores iterum excitare, ac innovare, ſeque de ſcelere gloriantes, eorundem jactare authores.

Dicendum primò. Deum permiſiſſe quidem Adamum operari juxta proprium liberum arbitrium ac transgredi injunctum ſibi præceptum non comedendi de fructu arboris ſcientiæ boni, & mali; non verò intendiſſe, nec voluiſſe tale peccatum. Eſt contra Calvinum aſſerentem, Deum voluiſſe, ac prædeſtinaſſe primi parentis, ac totius humani generis lapſum ait enim lib. 3. Inſtit. cap. 2. 3. §. 4. *Fateor ſane in hanc, qua nunc illigati ſunt, conditionis miſeriam Dei voluntate deveniſſe univerſos filios Adæ*, & §. 8. Difertis verbis ait, *decretum fuiſſe à Deo, ut ſua defectione periret Adam.* Et infra *decretum quidem horribile fateor, inficiari tamen nemo poterit, quin præſciverit Deus, quem exitum eſſet habiturus homo.* Hæc Calvini propoſitio falſa eſt, & hæretica.

Probatur, quia Deus non poteſt velle, nec deſiderare quod divinæ naturæ eſt plane contrarium, quodque ipſe vel maximè execratur: ſed peccatum eſt tale: ergo Deus nequit velle peccatum, neque deſiderare ut fiat. Major eſt per ſe nota: minor oſtenditur: quia infinita bonitas identificatur cum divina natura; & peccatum eſt malitia, quæ directè repugnat bonitati infinitæ; ex qua repugnantia fit ut peccatum nullo pacto ſit referibile in Deum ſive ut in finem ultimum ſive ut in cauſam efficientem, formalem, & materialem: quia ut unum in aliquo genere cauſæ ſit referibile ad aliud, neceſſe eſt detur aliqua proportio: & ubi eſt ſumma repugnantia, ibi non datur proportio: unde non poteſt Deus eſſe Auctor, ſeu cauſa efficiens peccati, quia inter cauſam efficientem, & effectum debet dari aliqua proportio, ac convenientia, quæ non datur inter Deum, & peccatum, quod ſummè repugnat Deo. Hinc peccatum neque poteſt referri in Deum ut finem ultimum ob eandem repugnantiam, & præſertim, quia peccatum lethale avertit à fine ultimo; & ita dicendum de cæteris cauſarum generibus. Hinc Chriſtus Matth. 7. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere.* Unde S. Baſilius homil. 2. in Hexamer. *Nihil contrarium à contrario ſuogignitur. Neque enim vita mortem parere ſolet; neque tenebræ principium adferunt luci; neque ſanitatem morbus efficit.* quæ omnia noſtro inſtituto egregiè adaptavit D. Gregorius Nyſſenus homil. 2. in eccleſiaſtem inquiens: *Deus, qui eſt natura bonus bona quoque præbet omnino; quoniam omnis arbor bona bonus fructus facit; & neque ex ſpinis uva, neque ex vite ſpina naſcitur. Quod ſua natura bonum eſt; ex theſauris malum non produxerit; neque enim bonus homo ex abundantia cordis mala loquitur, quæ ſuæ naturæ ſunt convenientia. Quanto ergo magis fons bonorum nihil mali ex ſua natura profuderit.* Hinc Sapient. 4. *Odio eſt DEO impius, & impietas ejus.* Ratio itidem eſt quia in Deo voluntas, & natura ſunt idem; proinde quod divinæ naturæ contrarium eſt; hoc etiam divinæ voluntati contrariatur; proinde divina voluntas non poteſt illud velle, ſed potius debet execrari. Hinc odium quo Deus fertur in peccatum non eſt liberum, ſed naturale, ac neceſſarium; perinde ac amor, quo amat ſe ipſum neceſſarius eſt. Odium ſiquidem ſupponit amorem in quo fundatur. Eatenus Deus odit peccatum, quia contrarium eſt propriæ naturæ, quam amat; & ſicut naturam ſuam amat neceſſario; ita neceſſariò odit peccatum; adeo ut nullo modo poſſit DEUS velle, aut amare peccatum. Neque refert ſi peccatum committatur à reprobo, vel prædeſtinato, quia ſemper neceſſario execratur à Deo, ut ſuæ naturæ ſummè contrarium. Firmari etiam poteſt argumento philoſophico. Quia omnis appetitus fertur in aliquod bonum ſive verum, ſive apparens, quod ſi appetitus eſt rectus, & ordinatus ſemper fertur in bonum verum, & honeſtum:

ſed

ſed voluntas DEI eſt ordinatiſſimus appetitus: ergo ſemper fertur in bonum verum, & honeſtum: conſequenter nunquam fertur in peccatum ſub ratione peccati, proinde non poteſt velle peccatum, ſicut non poteſt DEI voluntas non eſſe ordinatiſſima. Quòd ſi dicas, DEUM non poſſe velle peccatum ſub ratione peccati, bene tamen ſub ratione boni honeſti, ſcilicet ob finem bonum ad manifeſtandam ſuam juſtitiam in vindicandis delictis, & ad arcendos homines ab iisdem perpetrandis. Contra eſt quia Calvinus aſſeruit, DEUM velle peccatum ſub ratione peccati, docet enim velle, ac prædeſtinare peccatum, ut inde habeat cauſam damnationis reproborum: & cauſa damnationis reproborum eſt peccatum ſub ratione peccati. Præterea bonus finis non excuſat, quando objectum voluntatis eſt turpe; quo pacto furtum ſemper eſt illicitum quamvis agatur ob honeſtum finem dandi eleemoſynam; quia ut ſcribit Apoſtolus ad Rom. 3. *Non ſunt facienda mala, ut eveniant bona.*

Probatur ſecundò, Deus non poteſt ex animo velle, & deſiderare ut id fiat quod ſeriò prohibet, ac ſeverè punit, quia Deus non poteſt habere contrarias voluntates circa idem objectum: ſed Deus ſeriò prohibet, & ſeverè punit peccata ergo non poteſt peccata velle. Hoc argumentum proponitur à Calvino, à quo tamen non ſolvitur. Siquidem lib. 1. Inſtit. cap. 18. §. 3. ait: *Nam quod primò objiciunt, ſi nihil eveniat, niſi volente Deo, duas eſſe in eo contrarias voluntates: ergo non poteſt unum idemque velle, ac prohibere, ſeu quod occulto conſilio decernat, quæ lege ſua palam vetuit, facilè diluitur.* Sed videamus quàm facile diluatur ab ipſo. Statim ad fugiendam vim argumenti digreditur inſtar concionatoris ut verborum redundantia mentes præoccupet aliorum, ne de argumenti cogitent efficacia. Deinde ſolvit argumentum his verbis: *Quomodo idem diverſo modo nolit fieri, & velit, non capimus:* ecce quomodo diluit argumentum? fatetur ſe non intelligere, quod ei objicitur, & rectè reſpondit *non capimus* quia Calvinus præter illam voluntatem, DEUS in ſcripturis prohibet peccata, aliam fingit in DEO voluntatem occultam, qua dicit velle peccata, quæ voluntate manifeſta prohibet: & quia hanc voluntatem dicit eſſe occultam; adeo fuit Calvino obſcura ut illam nequiverit capere; & per verbum unicum neſcire, objectum ſibi difficultatem ſolvit. Præterea ſi Deus voluntate occulta vult peccata; quomodo voluntate manifeſta illa prohibet; & ſi voluntate occulta illa vult, ac prædeſtinat, quomodo ea punit? ſi fiant juxta ſuam voluntatem? Nemo, niſi tyranni induat naturam, punit quod ipſe fieri voluit: ſed in ſententia Calvini Deus punit peccata, quæ prædeſtinat & vult fieri, & quidem ſuppliciis atrociſſimis tam in hac, quam in alia vita: ergo ne tyranni inſigamus notam Deo ſummo bono concludendum eſt, peccata hominum non fieri voluntate, & Concilio DEI. Nec valet, quod reſpondent Calviniſtæ DEUM punire peccata ob finem optimum, & honeſtum, ſeu ad manifeſtandam ſuam potentiam, ac juſtitiam in vindicandis ſceleribus. Sed contra quia non poteſt quis velle furari, vel homicidium patrare, ob bonum aliquem finem; quia ut ſcribit Apoſtolus ad Rom. 3. *Nunc ſunt facienda mala ut inde eveniant bona.* Præterea Tyrannorum eſt eo tantùm conſilio, & voluntate velle alios delinquere, ut poſſit quis propriam oſtendere potentiam, & explere libidinem in vindicandis delictis, quæ vult committi.

Probatur tertiò, quia ſi Deus vellet hominem peccare ut cenſet Calvinus; ſequeretur hominem peccando non peccare, quod eſt contradictorium, quia ille non peccat, qui propriam voluntatem divinæ conformat, quique idem vult, quod DEUS vult illum velle, cum enim divina voluntas ſit prima regula rectitudinis moralis non poteſt eſſe obliquum, nec peccaminoſum, ac deficere à morali rectitudine, quod eidem eſt conforme, ergo ſi DEUS vellet peccatum Petri, hic peccando non peccaret, quia ſe conformaret divinæ voluntati, & ejus actio conformis eſſet primæ regulæ rectitudinis, conſequenter non poſſet eſſe defectuoſa, neque deficere à rectitudine: ergo Petrus peccando non peccaret, quod eſt luculenta contradictio. Quòd ſi nullum fuiſſet peccatum quod Deus non prædeſtinaſſet, ac voluiſſet, vera eſſet ſententia Athei peccatum nihil eſſe niſi falſam opinionem. Idque firmari poteſt, quia quod rectæ regulæ correſpondet non poteſt eſſe curvum, ac diſtortum: atqui voluntas Dei eſt regula, norma, & lex noſtrarum actionum, quod non inficiatur Calvinus lib. 3. Inſtit. cap. 23. ubi expreſsè ait: *DEI voluntas non modo ab omni vitio pura, ſed ſumma perfectionis regula, & legum omnium lex eſt:* Sed per Calvinum omne peccatum utpote prædeſtinatum, ac volitum à Deo eſt conforme divinæ regulæ, ſeu voluntati divinæ, conſequenter nulla actio peccaminoſa eſſet curva, & vitioſa. Præterea ex Doctrina Calvini voluntas DEI eſt lex noſtra: ſed voluntas DEI eſt, ut peccemus, ergo peccantes adhuc ſervamus legem DEI, conſequenter peccantes non peccamus ſiquidem ſervantes legem DEI non peccant, cum peccatum ſit contra legem, & ejus transgreſſio. Rurſus divina lex ab omnibus obſervaretur, & Deus puniendo peccatum puniret ob legis obſervantiam: etenim eatenus Judæi ſpoliantes Ægyptios non commiſerunt peccatum furti; eatenus Oſeas Propheta ſumens ſibi uxorem fornicationum, & ex illa generans filios fornicationum: eatenus Abraham volens interficere filium ſuum unicum Iſaac, non peccaverunt, ſed bene ac laudabiliter egerunt, quia Spoliatio Ægyptiorum facta à Judæis, acceſſus Oſeæ Prophetæ ad fœminam fornicariam, & Imolatio Iſaaci fuerunt juxta Dei voluntatem, cui ſi noſtræ conformentur voluntates, & actiones bene, & laudabiliter agimus: ergo ſi Deus, ut putat Calvinus prædeſtinaret peccata hominum; ac illa vellet, ſequitur, quod peccantes peccando non peccent, ſed bene ac laudabiliter agant, eò quia conformiter ad Dei voluntatem operentur, ac eorum actiones conformes ſint primæ regulæ rectitudinis moralis, quæ non poteſt deficere.

Probatur quartò, quia ſi DEUS ab æterno prædeſtinâſſet omnia peccata, quæ abſolutè vellet fieri tali tempore, loco, & à tali perſona, fruſtra docuiſſet nos Chriſtus enixim Deum orare verba illa in oratione Dominica *Et ne nos inducas in tentationem*, etenim ſi DEUS ab æterno decrevit, ac prædeſtinavit peccatum craſtinum Petri victi à tentatione, ac prolapſi in peccatum, utique hoc decretum mutari non poteſt à Petro in ſententia Calvini delentis liberum arbitrium ab homine, ergo nihil prodeſſet Petro preces illas fundere, ac Deum rogare, ne inducatur in tentationem. Præterea ſi DEUS prædeſtinat omnia peccata, quæ ab hominibus perpetrantur, ſequitur apud Calviniſtas non delinquere, neque peccare, qui aliena invito Domino ſurripiunt, adulteriis thorum alterius maculant, innocentis ſanguinem homicidio fundunt, templa ſpoliant, altaria evertunt; & è contra, eos Principes, vel Judices graviſſimè peccare, qui hæc fieri prohibent: ſiquidem ſurripientes aliena, perpetrantes adulteria, & homi-

cidia ſpoliantes templa ſe conformant divinæ voluntati, conſequenter rectè operantur: & Principes ac Judices prohibentes furta, adulteria, homicidia peccarent, qui directè obſiſterent divinæ voluntati vetantes ea fieri, quæ Deus abſolutè vult fieri.

Probatur quintò, quia Deum velle, ac prædeſtinare peccata hominum repugnat ſanctitati Dei, ac ejus ſummæ bonitati, eſt enim ſanctitas bonitas moralis, quæ generatim aliud non eſt, quàm ipſa perfectio morum in actu vel habitu, & in Scripturis etiam dicitur juſtitia, ſitque perinde eſſe juſtum, & eſſe ſanctum; unde Sancti illi propriè ſunt, qui & in juſtitia perfecti: & ſicut perfectio naturalis in rebus creatis in eo eſt ſita, ut aliquid ſit commenſum ſuæ regulæ juxta quam factum eſt: perinde perfectio moris conſiſtit in commenſione cum lege æterna ſecundùm quam tenemur operari: quemadmodum idea rerum creatarum eſt in mente divina menſura perfectionis naturalis, ſeu entitatis in rebus omnibus: perinde lex æterna eſt menſura perfectionis moralis, & ſanctitatis naturæ rationalis in omnibus operibus bonis: & ex hominibus is dicitur perfectus & ſanctus, cujus affectus, & mores exactè conformantur legi æternæ. Sanctitas verò Dei eſt perfectio longè altioris rationis, quia voluntas divina ejusque mores non ſunt accidentario modo conformes legi æternæ, ſed eſſentialiter, & ab intrinſeco; neque per varias virtutes per ſe, & per ſuam eſſentiam, ex cujus ratione oritur lex æterna, quæ ſicut eſt origo primordialis omnis perfectionis entitativè ita etiam eſt origo omnis perfectionis moralis, omniſque rectitudinis affectus, & moris, unde ex eo, quod lex æterna oriatur ex ratione divinæ eſſentiæ fit, ut perfectio, & ſanctitas conſiſtat etiam in conjunctione cum Deo per affectum, quapropter amor Dei eſt ipſa ſanctitas, & cùm ſit Deus ſibi maximè conjunctus per naturam, & amorem ipſe ſummè eſt ſanctus; adeo ut Deus multipliciter ſit, ac dicatur ſanctus primò radicaliter, quia divina eſſentia eſt prima radix, & fons originalis totius ſanctitatis, ac origo primordialis omnis perfectionis: hinc ejus voluntas, quia eſt eadem cum eſſentia divina eſt prima regula rectitudinis, & lex æterna. Secundò eſt ſanctus objectivè, quia eſt objectum omnis ſanctitatis: ſiquidem omnis ſanctitas ſita eſt in amore, & conjunctione cum Deo, unde eſt etiam menſura totius ſanctitatis. Eſt enim ſanctitas quædam puritas: & quemadmodum impuritas oritur ex contactu inferiorum, ut cùm veſtis luto coinquinatur, vel cùm anima per affectum concupiſcentiæ inordinatæ inhæret creaturis: perinde puritas oritur ex contactu ſuperiorum, cùm affectus ad ſublimiora aſſurgit, & iis inhæret, & quia ſupremum omnium, ac ſimpliciſſimum, & puriſſimum eſt Deus, in quo reſidet ſumma puritas ideo ſanctitas, & puritas conſiſtit in adhæſione cum Deo, quia eſt ratio objectiva, & menſura ſanctitatis. Rurſus dicitur etiam Deus exemplariter ſanctus in modum regulæ, ſitque propterea prima regula totius ſanctitatis, & in creaturis conformatio affectus cum lege æterna ſit vera ſanctitas. Demum eſt etiam Deus formaliter ſanctus: ſiquidem ſanctitas formaliter eſt puritas affectus, quo amor Dei conſiſtens in adhæſione cum Deo, quod eſt puriſſimum, ac nobiliſſimum, unde cùm Deus ſit amor ſui hac ratione eſt, & dicitur formaliter eſſe ſua ſanctitas, & quia ſe amat infinitè quantum eſt amabilis, eſt etiam infinitè ſanctus: & rurſus quia nihil amat niſi propter ſemetipſum, ideo etiam in amore omnium creaturarum eſt ſanctus, unde David Pſal. 144. *Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis:* Non enim Deus amat creaturas ultimò propter ſe ipſas, ſed propter excellentiam propriæ bonitatis divinæ, in quo affectu ſita eſt ipſa ſanctitas. Deinde dicitur Deus Sanctus in omnibus operibus ſuis, quia omnes ejus effectus, ac operationes exactiſſimè conformantur rectitudini legis æternæ. Voluntas enim Dei per ſe ſuamque eſſentiam ex æquo reſpondet legi æternæ, cui commenſuratur. Ex quo ſequitur Deum non poſſe velle peccatum ut putavit Calvinus, ſed neceſſariò illud odiſſe odio infinito, ac ipſum nullo modo velle: quia cùm neceſſariò amet rectitudinem legis æternæ neceſſariò odit, quidquid huic rectitudini adverſatur, & quia peccatum illi adverſatur, eò quia ſit contra legem Dei æternam, ideo ſequitur DEUM neceſſariò odiſſe peccatum, nec poſſe illud prædeſtinare, ac velle. Ex eo itidem, quod DEUS neceſſariò amet ſuam bonitatem, & perfectionem, ſequitur neceſſariò etiam odiſſe omne peccatum, quod divinæ bonitati repugnat, non ut forma formæ, ſed ut inordinatum, & obliquum ſuæ regulæ, ac menſuræ. Quòd verò DEUS neceſſariò oderit peccatum ex eo conjicitur, quia peccatum ſi fuerit lethale privat hominem infinito bono, ſeu poſſeſſione DEI, qui propterea infligit pœnam peccantibus, & per æternos cruciatus vult eos torqueri. Tum quia DEUS ad delendum peccatum Filium ſuum incarnari, ac mori voluit: ergo Deus non poteſt velle peccatum, nec illud prædeſtinare.

Quòd ſi objicias illud Apoſtoli ad Epheſ. 1. *Qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ*, ex quo loco inferunt Calviniſtæ, Adamum Deo volente, ac prædeſtinante lapſum fuiſſe & argumentantur omnia quæ in mundo fiunt tam bona, quam mala Deus operatur conſilio voluntatis ſuæ; ſed in mundo perpetrantur peccata, ergo Deus operatur peccata conſilio voluntatis ſuæ. Rurſus producunt hoc aliud argumentum, omnia quæ DEUS operatur utique conſilio ſuæ voluntatis operatur, ſed DEUS operatur peccata, ergo illa operatur conſilio voluntatis ſuæ. Verum hæc argumenta nihil concludunt. Major enim primi argumenti eſt falſa, quia Deus ſecundùm conſilium ſuæ voluntatis non operatur peccatum, quia ipſum non poteſt velle, quia contrarium ſuæ bonitati, à qua non poteſt moveri niſi ad amorem ſui, & peccatum avertit ab hoc amore, eſtque contrarium divinæ bonitati, propterea non poteſt à DEO eſſe volitum. In ſecundo argumento minor propoſitio, quæ erat Deum operari peccata eſt etiam falſa ob eandem rationem, unde cùm dicitur Deum operari omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ non intelligitur quòd ipſe operetur, ac velit peccatum. quia hoc in ſententia D. Thomæ conſiſtit formaliter in privatione, & defectu, unde non provenit à cauſa operante, ſed tantùm à deficiente: & Deus agendo non poteſt deficere, unde Auguſtinus lib. 12. de Civit. cap. 7. ait: *Nemo quærat cauſam malæ voluntatis: non enim eſt efficiens, ſed deficiens, quia neque illa eſt effectio, ſed defectio.* Quòd ſi peccatum conſiſtat in poſitivo, non tamen habet entitatem in recto, conſequenter non eſt terminus poſitivæ operationis, ſed tantùm quædam relatio, ad objectum diſſonum rectæ rationi, quæ relatio tametſi conſtituat peccatum, non tamen propriè eſt res, ſed rei quidam modus reſultans ex poſitione entitatis peccati. Objiciunt Calviniſtæ etiam illud Iſaiæ 45. *Ego Dominus & non eſt alter faciens pacem, & creans malum. Ego Dominus faciens omnia hæc.* Sed contra quia inde non ſequitur Deum creare peccatum: duplex enim eſt malum morale unum, pœnale aliud, hoc ſecun-

dum

Digitized by Google

dum vult DEUS, ut divinæ juſtitiæ ſatisfaciant peccantes, malum autem morale, quod eſt peccatum non vult, ſed potius odit, deteſtatur, ac prohibet, ut quid repugnans divinæ bonitati. Hinc Tertullianus lib. 2. contra Marcionem: *Mala dicuntur & delicta, & ſupplicia. Nos ſeparatis malis delicti, & malis ſupplicii; malis culpæ, & malis pœnæ ſuum cuique parti definimus authorem, malorum quidem peccati, & culpæ Diabolum, malorum vero ſupplicii pœnæ Deum Creatorem.* Hoc idem docent Caſſianus *collat. 6. cap. 6.* Damaſcenus *lib. 4. cap. 40.* Divus Hieronymus in *lament. Jeremiæ cap 3.* Origenes *lib. 6. contra Celſum*, Eſichius *lib. 4. in Levit. cap. 14.* & conſentiunt Theologi in ſcholis qui duplex diſtingunt malum unum culpæ, alterum pœnæ negantes, primum eſſe à Deo, ſed tantùm malum pœnæ, unde falſum eſt, quod aſſerit Calvinus adulterium Abſolonis fuiſſe à Deo, quia tametſi voluerit Deus prævisâ malâ voluntate Abſolonis ea uti ad puniendum Davidem; non tamen dedit illi malam voluntatem, ſed tantùm illam permiſit, hinc Auguſtinus *lib. 5. de Civit. cap. 8.* ait: *A DEO ſunt omnes poteſtates, quamvis ab illo non ſint omnium voluntates.* Et Cap. 9. *Sicut omnium creaturarum Creator eſt, ita omnium poteſtatum dator, non voluntatum, malæ quippe voluntates ab illo non ſunt, quoniam contra naturam ſunt, quæ ab illo eſt*, & lib. de ſpiritu & littera cap. 3. *Nuſquam legimus non eſt voluntas niſi à Deo; & rectè non ſcriptum eſt, quia verum non eſt. Alioquin etiam peccatorum quod abſit author eſt Deus, ſi non eſt voluntas niſi ab illo, quoniam mala voluntas jam ſola peccatum eſt, etiam ſi deſit effectus, id eſt, ſi non habeat poteſtatem.* Et lib. 2. de peccator. meritis, & remiſſ. cap. 18. ait: *Malam voluntatem ad Deum eſſe referendam nefas eſt dicere.* Et rurſus: *Si ergo voluntas aut bona eſt, aut mala, & utique malam non habemus ex Deo, reſtat, ut bonam habeamus ex Deo.* Hinc conſtat, quàm impium ſit, ac falſum, quod Philippus Melanchon in cap. 8. epiſt. ad Roman. ait: *Adulterium Davidis & proditio Judæ ita eſt proprium opus Dei, ſicut vocatio, & converſio D. Pauli.* Cui cùm poſtea adhæſiſſet Calvinus etiam ipſe aſſeruit: deteſtabile ſcelus Abſolonis eſſe opus Dei, & Deum in omnibus ſceleribus clavum tenere, & Deum non ſolum concurſum quendam generalem præbere ad agendum, ſed ſpecialem etiam quandam exhibere actionem in unoquoque facinore, adeo ut ſit Deus, qui operatur peccatum tanquam agens principale, & homo ut inſtrumentum, quæ omnia impia ſunt, & blaſphema, & apertè contra Scripturas Sacras: DEUS enim odio habet peccatum, conſequenter non exhibet ſpecialem concurſum, quo dicatur illud operari principaliter, dicitur enim Sapient. 11. *Nihil odiſti eorum quæ feciſti*: ergo ſi Deus odit peccatum Sapient. 14. *Odio eſt Deo impius, & impietas illius* ſequitur evidenter Deum odiſſe peccatum, & illud noluiſſe. Quòd ſi Deus nihil eorum odit, quæ ipſe operatur; & Deus odit peccatum ſequitur non operari peccatum. Iiſdem teſtimoniis uſus eſt etiam D. Auguſtinus lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 2. ubi diſputans, cur Deus dixerit Jacob dilexi, Eſau autem odio habui, quærit, quomodo Deus potuerit odiſſe Eſau, cùm tamen dicatur odiſſe nihil eorum, quæ fecit, aut quare potius dixerit Deus Jacob dilexi, Eſau autem odio habui: & ſimiliter non dixerit ſolem dilexi, lunam autem odio habui, & poſt multa reſpondet: *Qui nodus ita ſolvitur, ut intelligamus omnium creaturarum eſſe artificem DEUM: omnis autem creatura Dei bona eſt, & omnis homo in quantum homo eſt creatura eſt, non in quantum peccator. Eſt ergo creator Deus, & corporis, & animi humani, neutrum horum malum, & neutrum odit Deus. Nihil enim odit eorum quæ fecit. Eſt autem animus præſtantior corpore, Deus vero & animo & corpore utriuſque effector, & conditor, nec odit in homine niſi peccatum. Eſt autem peccatum hominis inordinatio, atque perverſitas, id eſt à præſtantiore conditore averſio, & ad condita inferiora converſio. Non igitur odit Deus Eſau hominem, ſed odit Eſau peccatorem.* Ita Auguſtinus, cui conſentiens D. Ambroſius lib. de paradiſ. cap. 15. ait: *Deus operatur, quod bonum eſt, non quod malum*, & lib. 1. Hexameron. cap. 8. ait: *Nunquid malitiam Deus creavit, ſed ex ea nobis orta non à Creatore Deo condita morum levitate generatur*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Eradicari hanc Deus vult de animis ſingulorum, quomodo ipſe eam generaret, cum clamet Propheta: Deſinite à malitia, & præcipuè David deſine à malo, & fac bonum: quomodo ergo ei initium à Domino damus; ſed hæc opinio feralis eorum, qui perturbandam Eccleſiam putaverunt.* Hinc luce meridiana clarius conſtat Deum non operari peccatum nullo modo in genere moris conſequenter neque ut agens principale: quia ſi illud operaretur, ut agens principale, & homo ut inſtrumentum, inde ſequeretur peccatum Deo potius imputari, quàm homini, quod impium, blaſphemum, & hæreticum eſt, ſiquidem in opere malo non inſtrumentum, ſed principale operans meretur reprehenſionem, vel quia ineptum petit inſtrumentum, vel quia ſciens ac volens eo malè uſus eſt. Præterea ſequeretur hominem damnari, & puniri propter peccata, quæ DEI potius, quàm hominis ſunt opera. Et cùm hoc argumentum objiceretur Zuinglio adeo indignè illud tulit, ut ſtatim objicienti iraſceretur reſponditque: *De hoc ipſum Deum interroga tu. Ego enim non fui ei à conſiliis.* Calvinus verò *lib. 1. Inſtit. cap. 10. §. 1.* quærens: quomodo Deus agit per reprobos, & nullam ex eorum vitio labem contrahit; imò in opere communi ab omni culpa ſit immunis Miniſtros autem ſuos juſtè damnet, reſpondet *vix hæc capit ſenſus carnis.*

Objiciunt etiam Calviniſtæ perſæpe unum peccatum eſſe pœnam alterius; ſed Deus vult pœnam peccati, ergo vult etiam ipſum peccatum. Major aſſeritur à D. Auguſtino *lib. 5. contra Julianum cap. 5.* & manifeſtè colligitur ex illo Apoſtoli ad Rom. 1: *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, ut faciant ea, quæ non conveniunt.* Sed contra quia cùm dicitur unum peccatum eſſe pœnam alterius, poſterius peccatum propriè non eſt pœna prioris, ſed tantùm impropriè, quatenus Deus aliquando denegat ſuam gratiam in pœnam præcedentis peccati, & homo deſtitutus divina gratia facilè in aliud delabitur peccatum, unde non ipſum peccatum quod ſequitur, ſed deſertio quæ præcedit eſt pœna juſtè à Deo inflicta, in quo ſenſu fuit locutus Apoſtolus, cùm ad Romanos ſcripſit Deum dare peccatores in reprobum ſenſum; quatenus illis auxilia ſuæ gratiæ non dat, & peccatores natura proni ad peccatum promptius liberè in illud prolabuntur. Præterea quia perſæpe contingit, ut poſteriori peccato ſit annexa aliqua infamia, vel triſtitia aut ſimul incommodum, & tunc peccatum poſterius non ratione ſui, ſed ratione mali adnexi dicitur eſſe pœna prioris peccati; & in hoc ſenſu intelligitur D. Auguſtinus lib. 1. confeſſ. cap. 12. *Juſſiſti Domine, & ſic eſt, ut pœna ſua ſit omnis inordinatus animus.* Demum objiciunt Calviniſtæ, quia ſi DEUS ſolùm permittit peccatum

Digitized by Google

tum, & illud non vult: vel illud permittit volens aut nolens: ſi nolens omnipotens non eſt, cùm non poſſit coërcere voluntatem peccantis: ſi volens, ergo peccata fiunt Deo volente, quæ eſt Calvini ſententia. Sed contra reſpondetur: Deum volentem permittere peccata, ita tamen ut volente DEO non fiant peccata, ſed Deo non volente. Aliud enim eſt, peccatum, & aliud permiſſio peccati: ſiquidem peccatum per ſe malum eſt, permiſſio autem non eſt mala, quia tantum eſt relinquere peccatorem, ut utatur libero arbitrio in perſecutionem boni, vel averſionem mali. DEUS igitur vult permiſſionem peccati, ſeu hominem uti libero arbitrio prout ipſi magis libuerit, quæ permiſſio bona eſt non mala: Hinc permiſſio peccati fit Deo volente, non verò peccatum ipſum quod Deus prohibet, & non vult ut fiat. Sed inſtant Calviniſtæ, ſi peccatum non fit Deo volente, ergo fit Deo nolente, & invito, ergo omnipotens non eſt. Sed contra, quia eo ipſo, quòd peccatum non fit Deo volente non ſequitur fieri eo invito, & nolente, bene tamen ſequitur fieri eo permittente: velle enim & nolle ſunt duo contraria, inter quæ dari poteſt medium ſcilicet permittere, unde hæc tria diſtinguenda ſunt peccatum fit Deo volente, peccatum fit Deo nolente; peccatum fit Deo permittente, duo priora falſa ſunt, & tertium eſt verum: Deum verò permittere peccatum perinde eſt ac Deum non velle peccatum, quod eſt quid medium inter volens & nolens. Hinc Auguſtinus lib. 22. de Civit. Dei cap. 1. ait: *Multa quidem fiunt à malis contra voluntatem Dei; ſed tanta eſt ille ſapientia, tantaque virtutis, ut in eos exitus ſive fines, quos bonos, & juſtos ipſe præſcivit tendant omnia, quæ voluntati ejus videntur adverſa.* Loquitur Auguſtinus de permiſſione Dei ut homines operentur juxta proprium arbitrium, non quod ipſe velit peccatum, nec illud prædeſtinat, unde D. Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 13. ait: *Potuit Deus ſicut voluit prædeſtinare quoſdam ad pœnam, & quoſdam ad gloriam. Sed quos prædeſtinavit ad gloriam, prædeſtinavit ad juſtitiam; quos autem prædeſtinavit ad pœnam non prædeſtinavit ad culpam. Poſſet enim peccatum aliquod ex prædeſtinatione Dei eſſe, ſi poſſet aliquis hominum juſtè peccare. Nullus autem hominum juſtè peccat, quamvis eum Deus juſtè peccare permittat.* Et Sanctus Proſper reſponſ. ad Capitula Gallorum cap. 12. ait: *Voluntas Dei nunquam vult niſi bona: præſcientia autem & bona noſcit, & mala. Sed bona, quæ aut ipſe faciat, aut etiam ut nos faciamus imperat: mala autem, quæ omnino ipſe non faciat, nec fieri ſuaſit, aut impulit,* & cap. 14. ait: *Infidelitas non credentium Evangelio nequaquam ex Dei prædeſtinatione generatur, bonorum Deus Author non malorum.* Hinc D. Leo Papa Epiſt. ad Petrum Antioch. ſcribit: *Credo Deum prædeſtinâſſe ſolùm bona, præſcivisse autem bona & mala*, quamobrem conſtat ex Scripturis & Sanctis Patribus Deum non eſſe authorem peccati, nec poſſe peccatum velle, neque illud prædeſtinare. Hinc Concilium Arauſicanum cap. 25. *Aliquos ad malum divino poteſtate eſſe prædeſtinatos, non ſolùm non credimus, ſed etiamſi ſint, qui tantum malum credere velint, cum omni deteſtatione illis anathema dicimus.*

Dicendum ſecundò contra Calvinum, Deum ab æterno non prædeſtinaſſe lapſum Adæ, neque voluiſſe ejus peccatum ac omnium Poſterorum eo fine, & conſilio ut haberet occaſionem oſtendendi ſuam miſericordiam in condonando, & juſtitiam in puniendo, ut putavit Calvinus duo fingens Dei decreta: unum quo ab æterno ex toto humano genere alios ad vitam, & alios ad mortem & damnationem æternam prædeſtinavit ſua voluntate nullo præcedente ipſorum merito, & demerito. Alterum quo præfinivit media, quibus hi ad vitam, illi ad mortem, & ſupplicia pervenirent ita Calvinus lib. 2. de Inſtit. cap. 31. §. 1. ubi ait: *Palam eſt, Dei nutu fieri, ut aliis ultro offeratur ſalus: aliis ab ejus aditu arceantur.*

Sed hæc facilè impugnantur, & primò quòd Deus nullâ ſumptâ occaſione ex parte hominum aliquos non prædeſtinaverit ad gloriam, & alios ad æterna ſupplicia: quia in ſententia Calvini parvuli decedentes ſine Baptiſmo ſalvantur in fide parentum: ergo Deus ſaltem in electione parvulorum habuit aliquem reſpectum ad Fidem parentum; conſequenter non fuit eorum electio facta nulla ex parte electorum ſumpta occaſione. Præterea ſi DEUS prædeſtinavit electos ex mero ſuo beneplacito abſque ullo reſpectu ad noſtra opera, oportuit, ut prædeſtinatio ad gloriam facta ſit ante prævisum peccatum originale, proinde ante decretam Verbi divini Incarnationem: Si hoc aſſeratur quomodo potuit eſſe facta in Chriſto, quomodo potuit in Chriſti meritis fundari? cùm tamen Calvinus *lib. 3. Inſt. cap. 24. §. 1.* expreſsè fateatur nos in Chriſto electos eſſe; *& lib. 2. cap. 12. §. 5.* aſſerat, Chriſtum non fuiſſe venturum in carne niſi Adam peccâſſet; nec ex alio fine in mundum veniſſe, quàm ut perditis hominibus ſuccurreret. Ergo in ſententia Calvini prius prævisum fuit peccatum Adami, quàm decreta Verbi divini Incarnatio. Ergo quomodo prædeſtinatio facta ſit in Chriſto, & fundata in meritis Chriſti, & ſimul ex ſuo puro beneplacito viderit Calvinus.

Rurſus aſſerit Calvinus, DEUM æterno decreto, quoſdam ad mortem, & damnationem deſtinâſſe ſine reſpectu aut prævisione ullius operis mali, quod apertè opponitur Sacris Scripturis, in quibus habemus, Deum hominem creâſſe propter æternam gloriam in cœlis, & omnes eò perducere quantum eſt ex ſe. Vult enim Deus omnes homines ſalvos fieri, ſi ipſi peccando non impediant. Rurſus conſtat, DEUM non obligare hominem ad pœnam mortis niſi ob patrata peccata. Præterea quia Deus pronior eſt ad oſtendendam ſuam pietatem, & miſericordiam; quàm ad juſtitiam, & ſeveritatem. Demum aſſerit Calvinus, DEUM ideo prædeſtinâſſe lapſum Adæ, & omnium Poſterorum, ut haberet occaſionem oſtendendi ſuam juſtitiam in puniendo, & ſuam miſericordiam in condonando. Sed contra quia cùm DEUS ſibi non præfixerit finem, quem prætendunt Calviniſtæ, non potuit prædeſtinare media ad illum finem efficaciter obtinendum. Præterea Eccleſiaſtici 14. habetur. *Non dicas ille me implanavit: Non enim neceſſarii ſunt ei homines impii.* Calvinus autem aſſerit DEUM implanâſſe Adamum: ergo vel Scriptura, vel Calvinus mentitur: Sed Scriptura non mentitur, quia Spiritus S. non poteſt mendaciũ dictare: ergo Calvinus mentitur; cùm aſſerit implanâſſe Deum impios, ut in illis puniendis oſtenderet juſtitiam ſuam. Rurſus Adamus antequam peccaret erat juſtus; ergo quando Deus prædeſtinavit peccatum Adami, voluit, ut Adamus ex juſto fieret injuſtus, ex bono malus, ex probo improbus: ſed juſtitia non eſt ex juſto facere injuſtum, ex recto perverſum; huc accerſendus S. Fulgentius *lib. 8. ad Monimum cap. 22. Ut ex malis fiant homines boni, & ex impiis juſti, laudanda eſt Dei miſericordia. Sed ut ex bonis fiant mali, ex juſtis iniqui, ſi divina* præ-

Digitized by Google

prædeſtinationis aſſeritur cauſa, erit, quod abſit, vituperanda juſtitia. Quinimò nec juſtitia juſta dicetur, ſi puniendum reum non invenîſſe dicatur. Major verò erit injuſtitia, ſi lapſo Deus retribuit pœnam, quem ſtantem prædeſtinâſſe dicitur ad ruinam. Pari pactò miſericordia dicenda non eſt, ſed potius iniquitas, quæ ex juſto facit impium, ut cum ab impietate poſſit liberare. Crudelis eſt miſericordia, quæ hominem ſpoliat, ut iterum veſtiat, in foveam dejicit, ut iterum erigat: Et D. Auguſtinus *lib. 3. confeſſ. cap. 2.* vocat malevolam illam benevolentiam, quæ miſeſerum aliquem eſſe velit, ut ei miſereatur.

Dicendum tertiò contra Calvinum, & alios hæreticos ex peccato Adami homines non amiſiſſe liberum arbitrium, & in ſtatu naturæ lapſæ liberè operari ſive bonum ſive malum. Pro quo tamen juvat adnotare dupliciter poſſe intelligi hominem per Adæ peccatum amiſiſſe liberum arbitrium: primò in ordine ad opera ſupernaturalia, cujuſmodi ſunt credere, ſperare, diligere, ut oportet in ordine ad ſalutem ſupernaturalem. Secundò quoad opera naturalia, cujuſmodi ſunt, comedere, bibere, ambulare, ſedere, loqui, facere; Calvinus aſſerit utroque modo hominem amiſiſſe liberum arbitrium ſcilicet quoad opera naturalia, & ſupernaturalia. Hinc docet, omnia quæ fiunt ab hominibus, ſive ſint opera civilia, ſive ſupernaturalia fieri Deo volente, & non tantùm permittente, & hanc Dei voluntatem eſſe rerum neceſſitatem; & quia omnia fiunt Deo volente, ſequitur in ſententia Calvini omnia fieri neceſſariò; & nihil liberè.

Notandum ſecundò: *Liberum arbitrium* definiri *potentiam, quæ poſitis omnibus ad agendum prærequiſitis poteſt agere, vel non agere*; & hoc liberum arbitrium perimi ſeu tolli per ſimplicem neceſſitatem, ſeu determinationem ad unam eripientem facultatem alterius partis eligendæ. Rurſus *voluntarium* eſt *unius principium in ipſo agente, & cognoſcente ſingula, in quibus eſt actio*, ſeu ut ait Damaſcenus: *quod fit à principio intrinſeco, cum cognitione finis. Coactum* definitur, *quod eſt à principio extrinſeco, paſſo nihil conferente, ſed potius repugnante*, ut cum Ariſtotele docent Philoſophi, qui etiam diſtingunt inter ſe violentum coactum, & involuntarium perinde ac genus in ſuas ſpecies. *Violentum* enim dicitur, *quod eſt contra inclinationem rei cujuslibet etiam inanimæ. Coactum* ſpontaneo tantùm opponitur; eſtque omne id, quod fit contra inclinationem appetitus ſenſitivi, aut rationalis. Involuntarium ſoli adverſatur voluntario, eſtque omne id, quod fit contra inclinationem voluntatis. Hinc omne involuntarium eſt coactum, & omne coctum eſt violentum; non è contra omne violentum eſt coactum, neque omne coactum eſt involuntarium. Cæterum voluntati non poteſt vis inferri quoad actus elicitos, ſeu fieri non poteſt, ut actus aliquis à voluntate elicitus ſit involuntarius, & coactus. Quia nullus actus elicitus à voluntate poteſt eſſe à principio extrinſeco voluntate nil conferente. Poteſt tamen vim pati quoad actus imperatos, ſeu poſſunt actus aliarum facultatum, quæ natura ſua voluntatis ſubjiciuntur, imperio poni voluntate renitente; poteſt enim quis adigi ad audiendum, quod audire nollit; & ad ambulandum per locum, quem nollet. His præmiſſis docent Hæretici in ſtatu naturæ lapſæ abſolutam, & antecedentem neceſſitatem inferri voluntati hominis adeò ut à concupiſcentia neceſſitetur ad malum, & à gratia adigatur ad bonum. Verum quia ad meritum requiritur ex parte actus libertas, dixeritque propterea S. Bernardus ſerm. 81. in Cantic. *Ubi non eſt libertas, nec meritum*, ſeu liberi arbitrii exercitium, ideo S. Thomas & reliqui Theologi quadruplicem diſtinguunt libertatem, quarum prima dicitur libertas à miſeria, ſeu eſſe liberum à miſeriis quod perinde eſt, ac eſſe ſine miſeriis, & hæc libertas includit beatitudinem æternam, quæ eſt bonorum omnium complexio cum expulſione cujusvis miſeriæ, & de hac libertate loquens Apoſtolus ait ad Roman. 8. *Creatura liberabitur à ſervitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei*, vocat libertatem à miſeria libertatem gloriæ quatenus neſtitur cum cœleſti beatitudine excludente omnem angorem corruptionem, & miſeriam. Secunda libertas dicitur à peccato, quatenus voluntas ſine peccato lethali eſt libera ab illo, à quo propterea non tenetur, & eſt in ſtatu gratiæ, qua à ſervitute peccati liberamur, & de hac libertate ſcribens Apoſtolus ad Roman. 6. ait: *Liberati à peccato, ſervi facti eſtis juſtitiæ*, ſeu poſiti eſtis à Deo miſerente in ſtatu gratiæ ſanctificantis. Tertia eſt libertas à coactione, & tunc habetur cum voluntas ſine ulla violentia externa elicit ſuos & generatim habetur, quoties aliquid fit ſine violenta ſine vi illata ab extrinſeco, quantumvis neceſſario fiat. Quarta demum libertas dicitur à neceſſitate, quatenus voluntas à nullo adacta ſponte ſua operatur, & habet dominium intrinſecum expeditum ad agendum, vel non agendum, prout illi magis placuerit, & de hac libertate ſcribens Apoſtolus 1. Corinth. 7. *Non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis.* Has quatuor libertatum ſpecies diſtinxit S. Fulgentius in reſponſione ad primam inquiſitionem Ferrandi inquiens: *Malos habere liberum arbitrium non liberatum, liberari verò per gratiam. Ex quo enim primus homo libero arbitrio venundatus eſt ſub peccato, ideo mala capit eſſe libertas hominis, quia ipſi libero arbitrio ablata eſt bonitas voluntatis*; quatenus per peccatum voluntas pronior eſt ad malum, ac pravis adhærendum concupiſcentiis. Et hic eſt ille ſcopulus, in quem Hæretici impingunt cenſentes à peccato ablatam eſſe bonitatem voluntatis, ſeu libertatem ad bene agendum.

Sed non eſſe hominem deſtitutum libertate ad bene vel malè agendum prout ipſi magis placuerit mediante Dei gratia, probatur ex Scripturis, etenim Geneſ. 4. verſ. 7. Deus ipſe declarat eſſe in poteſtate ac dominio humani arbitrii conſentire, vel diſſentire appetitui, ſeu eſſe ſui juris ad bene, vel malè agendum in ordine ad merendum, aut demerendum, ait enim Deus: *Nonne ſi bene egeris, recipies: ſin autem malè ſtatim in foribus peccatum aderit: ſed ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius*, ſi appetitus eſt ſub dominio humanæ voluntatis: poteſt hæc ut domina illum coërcere, vel eidem adhærere prout magis ei placuerit. Rurſus Deuter. 30. v. 19. *Teſtes invoco hodie cœlum, & terram, quod propoſuerim vobis vitam, & mortem*, & nonnullis interjectis ſubditur: *Elige ergo vitam, ut & tu vivas.* Quod ſi utrumque proponitur, & in diſpoſitione relinquitur voluntatis unum eligere pro altero: Sequitur arbitrium non rapi neceſſario ad alterum, ſed hoc liberè eligi à voluntate, quapropter ex hoc loco D. Cyprianus *lib. 3. ad Quirin. cap. 52.* probat credendi, vel non credendi libertatem poſitam eſſe in arbitrio hominis. Præterea hæc in homine libertas ad bene, vel malè agendum expreſsè ſignificatur *cap. 31. Eccleſiaſtici*, ubi etiam manifeſtè aſſeritur ad meritum requiri libertatem non ſolùm à coactione, ſed etiam à neceſſitate ſimplici: ſiquidem fatetur illum eſſe laudandum, *qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſ-*

Digitized by Google

greſſus facere mala, *& non fecit*: in quem ſenſum S. Irenæus lib. 4. cap. 71. ait: *Qui operantur bonum gloriam, & honorem percipient, quoniam operati ſunt bonum, cùm poſſent non operari illud*, ubi expreſsè aſſerit voluntatem eſſe liberam à neceſſitate ſimplici & eſſe indifferentem ad utrumlibet, ſeu agendum, vel non agendum prout ipſi magis libuerit. Rurſus *Luc.* 10. *v.* 42. Laudatur à Chriſto Domino, Maria ſoror Marthæ, eò quia optimam partem præ Martha elegerit, ad quam Maria non magis neceſſitabatur quàm Martha: neutra autem ullam fuiſſet laudem præmerita, ſi ex neceſſitate partem aliquam elegiſſet; non enim eſt dignum laude, quod fit ex neceſſitate: quamobrem ex Scripturis conſtat hominem gaudere libero arbitrio ac liberè operari, & per peccatum originale non amiſiſſe libertatem, ut etiam Concilia Scripturis inhærentia hanc declararunt, ac decreverunt de fide veritatem, & contrarium damnârunt, ut Concilium Conſtantienſe ſub Joanne Papa XXIII. anno 1414. ſeſs. 8. quod damnat articulum Wiccleffi aſſerentis *omnia de neceſſitate abſoluta evenire*, cujus articuli damnati ſenſum hunc tradit Waldenſis lib. 1. doctrinæ fidei cap. 23. & 24. ubi affirmat Wiccleffiſtas docere Deum non neceſſitare neceſſitate coactionis ad bonum, quia illa ſola tollit arbitrii dignitatem non alia neceſſitas. Rurſus Concilium Senonenſe ſub Clemente Papa VII. anno 1528. & habetur tom. 4. Concil. in decreto fidei, decreto 15. ubi dicitur: *Cùm reliquerit DEUS hominem in manu conſilii ſui appoſueritque coram eo ignem, & aquam, bonum, & malum, ut ad quodcunque voluerit, porrigat manum ſuam: neque abs re ille beatus dicatur, qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, & facere mala, & non fecit; quòd ſub eo ſit appetitus ejus, & dominetur illius*, ac denique percurrenti ſacram *Scripturam paſſim obvium ſit, quòd liberum utramvis in partem hominis arbitrium aſſeveret.* Ex quibus conſtat hominis voluntatem eſſe liberam non coactione, ſed etiam à ſimplici neceſſitate, poſſitque ſua ſponte liberè operari vel non operari, eò quia indifferens ſit ad utrumlibet, & ipſe dominium habeat ſupra ſuos actus ad eos eliciendos vel non eliciendos. Hanc eandem arbitrii noſtri libertatem ad utrumlibet pluribus locis diſertè aſſerit Tridentinum Concilium, ut ſeſſ. 6. can. 4. ubi anathemate percutit negantes liberum hominis arbitrium motioni divinæ poſſe diſſentire, ſi velit & ſtudiosè intendit ſalvare veram, & propriam arbitrii libertatem ad merendam neceſſariam, quæ libertas ſalvari non poteſt, quoties voluntas ita prævenitur neceſſitate ad unam partem determinante, ut non poſſit alteram aſſequi. Rurſus can. 6. anathemate ferit negantes *eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere*, & ibi declarat voluntatem, cum peccat non tantum poſſe peccare, ſed ulterius habere peccatum in ſua poteſtate, & ita poſſe actum peccaminoſum elicere, ut ſi velit poſſit illum coërcere, ſive non producere: hoc autem non eſſet, ſi peccandi neceſſitate adigeretur voluntas ad actum malum eliciendum. Præterea in eadem ſeſſ. can. 32. habetur hominis juſtificati *bona opera elicita eſſe DEI dona, ut ſint etiam bona ipſius juſtificati merita*: ergo ſi bona opera elicita ſunt merita hominis juſtificati, ſequitur hujusmodi bona opera fuiſſe liberè elicita ab homine juſtificato in ſtatu naturæ lapſæ, meritum enim ſupponit libertatem, quia quod fit neceſſario meritorium non eſt præſertim neceſſitate ſimplici, hinc D. Auguſtinus pleriſque in locis contra Manichæos evincit juſtificatos non agere naturali neceſſitate, alioquin nihil laudis, ac meriti ex operibus bonis conſequerentur. Demum à Conciliis Senonenſi, & Tridentino contra Lutheranos definitum fuit, *quod in inſtanti in quo liberum arbitrium movetur à Deo efficaciter manet in eo libertas, & expedita facultas, qua poteſt non operari, ſi velit.* Hinc ſummi Pontifices Pius V. & Gregorius XIII. damnârunt propoſitiones Bai, quæ erant: *Quod voluntariè fit, & ſi neceſſario fiat, liberè tamen fit.* Item: *ſola violentia repugnat libertati hominis naturali.*

Ex ſanctis Patribus etiam expreſsè colligimus, per peccatum Adæ homines non amiſiſſe liberum arbitrium, neque neceſſitari ad ea, quæ agunt. Etenim D. Auguſtinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 1. probat contra Manichæos voluntatem noſtram non agere ex naturali neceſſitate inquiens: *Qui motus ſi culpæ deputatur, non eſt utique naturalis, ſed voluntarius* ſcilicet non fit neceſſariò, ſed liberè, quia quod neceſſario fit, non datur culpæ facienti. Et in fine capitis ex confeſſione adverſarii ſubdit: *Motus quo huc, atque illuc voluntas convertitur, niſi eſſet voluntarius atque in noſtra poſitus poteſtate, neque laudandus cùm ad ſuperiora, neque culpandus homo eſſet, cùm ad inferiora detorquet, quaſi quendam cardinem voluntatis.* Tertullianus adverſus Marcionem *lib.* 2. *cap.* 5. *poſt medium*, hanc eandem adſtruit voluntatis libertatem ad merendum, vel demerendum; & *cap.* 6. ait: *Quaſi libripens emancipati à Deo boni libertas, & poteſtas arbitrii*: & paucis interjectis ſubdit: *Tota ergo libertas arbitrii in utramque partem conceſſa eſt illi, ut ſui Dominus conſtanter occurreret, & bono ſponte ſervando, & malo ſponte vitando. Cæterum nec boni, nec mali merces jure penſaretur ei, qui aut bonus, aut malus neceſſitate fuiſſet inventus non voluntate.* Expreſsè aſſerit bonum, vel malum eſſe non poſſe eum, qui neceſſitate ſimplici adigitur ad bene, vel malè agendum. Rurſus D. Auguſtinus lib. 2. de natur. grat. contra Pelag. cap. 65. poſt medium approbat ſententiam D. Hieronymi aſſerentis: *Nec ad virtutem, neque ad vitia neceſſitate trahimur; alioquin ubi neceſſitas nec corona eſt, quis non agnoſcat? quis non toto corde ſuſcipiat.* Et lib. de duabus animabus contra Manichæum, cap. 11. ait Auguſtinus: *Neminem vituperatione ſuppliciòve dignum, qui aut id velit, quod juſtitia velle non prohibet, aut id non faciat, quod facere non poteſt. Nonne iſta cantant, & in montibus Paſtores, & in theatris Poetæ, & indocti in circulis, & docti in bibliothecis, & Magiſtri in ſcholis, & Antiſtites in ſacris locis, & in orbe terrarum genus humanum.* Quamobrem ad demerendum requiritur libertas à ſimplici neceſſitate, adeò ut voluntas ſit ſui juris, ac prorſus indifferens ad utrumlibet ſcilicet ad agendum, vel non agendum, quod neceſſarium eſt ad coronam, ſeu ad meritum. Quod Auguſtinus etiam inculcat lib. 3. de lib. arbitr. cap. 1. circa med. *Si natura vel neceſſitate iſte motus exiſtit, culpabilis eſſe nullo modo poteſt*, conſequenter, qui motum hunc ex neceſſitate elicit reus non eſt demeriti. Rurſus Auguſtinus de actis cum Felice Manichæo lib. 2. c. 4. ait: *Habet unuſquiſque in voluntate aut eligere, quæ bona ſunt, & eſſe arbor bona, aut eligere, quæ mala ſunt, & eſſe arbor mala.* Quòd ſi eſt in poteſtate cujusvis eligere bona, vel mala, ſequitur humanam voluntatem plena gaudere libertate, & nulla adigi neceſſitate ſimplici ad bene, vel malè agendum; idque probat idem Auguſtinus nonnullis interjectis ſubdens: *Hoc ergo Dominus dicens aut facite illud, aut facite illud, ſcil. Matth.* 12. *aut facite arborem bonam, aut facite arbo-*

Digitized by Google

arborem malam oſtendit eſſe in poteſtate, quod facerent: & quia ſi bonum eligerent, præmium illius acciperent: ſi malum eligerent, pœnam illius ſentirent. Non poteſt quis præmium accipere niſi præceſſerint merita quia præmium ſequitur ad meritum perinde ac pœna ad demeritum, & delictum, & utrumque dependet ab electione voluntatis, & quia electio nequit eſſe circa unum duntaxat objectum ſequitur ibi non dari electionem, ubi non adeſt arbitrii libertas ad utrumlibet, hanc enim libertatem ſimplex neceſſitas, ſeu determinatio ad unum tollit. Rurſus lib. de vera religione cap. 14. poſt med. ait: *Voluntate ergo peccatur, & quoniam peccari non dubium eſt, nec hoc quidem dubitandum video habere animas liberum voluntatis arbitrium. Tales enim ſervos ſuos meliores Deus eſſe judicabit ſi ei ſervirent liberaliter. Quod nullo modo fieri poſſet, ſi non voluntate, ſed neceſſitate ſervirent.* Unde Auguſtinus operosè inculcat ad peccandum requiri libertatem à ſimplici neceſſitate, ut etiam ad rectè operandum in Dei ſervitio, eo quia non poſſent mereri, ſi non voluntate, ſed neceſſitate ſervirent, & ibi non eſt libertas in ſerviendo, ubi plena eſt neceſſitas. Quod ſi omne liberum eſt in noſtra poteſtate, & nullum neceſſarium eſt in noſtra poteſtate, ſequitur nullum neceſſarium eſſe liberum, neque ſufficiens ad merendum, & demerendum. Poſſent congeri authoritates aliorum ſanctorum patrum præſertim utriuſque Clementis Romani, & Alexandrini, & ſanctorum Martyrum Ignatii, Dionyſii, Juſtini, Irenæi, Cypriani, & aliorum, à quibus tamen ſuperſedendum puto, cum ex uno Auguſtino ſatis probata ſit veritas Catholica contra Hæreticos.

Hinc Calvini propoſitio, qua aſſerebat ex peccato Adami ſecutam fuiſſe in poſteris amiſſionem liberi arbitrii, repugnat ſcripturis, Conciliis, & ſanctis Patribus, imò etiam rationi philoſophicæ & naturali: etenim ſi quæramus à Calvino, an Adamus ante peccatum habuerit liberum arbitrium, & aliquem ipſius uſum? quidquid ipſe reſponderit, id contra ipſum deprehenderit. Si enim dicat non habuiſſe, ergo non potuit ipſum amiſiſſe, id enim non amittimus, quod nunquam habuimus, ſi reſpondeat, habuiſſe, ergo ante peccatum uſus fuit libertate arbitrii. Vel igitur uſus eſt tali libertate volente Deo, vel tantùm permittente. Si Deo volente ſequitur manifeſtè Dei voluntatem non eſſe neceſſitatem rerum, nec adigere voluntatem humanam ad unum potius quàm ad aliud, ſi Deo permittente uſus eſt ante peccatum libertate arbitrii, ergo non omnia fiunt Deo volente, ſed plura Deo permittente: ergo Dei voluntas nullam imponit neceſſitatem voluntati creatæ, neque tollit liberum arbitrium. Præterea ſi voluntas Dei eſſet neceſſitas rerum jam liberum arbitrium non peccato primi parentis, ſed Dei decreto, & voluntate ſublatum eſſet: ergo nec Adamus in paradiſo, nec Dæmones ante lapſum habuerunt libertatem arbitrii imò nec in cœlo, nec in terra unquam fuit liberum arbitrium, quia omnia quæ in cœlo, terra, & alibi fiunt, Deo volente fiunt, & voluntas Dei eſt neceſſitas rerum, quæ fiunt in ſententia Calvini.

Dicendum eſt quartò contra Calvinum originale peccatum in Poſteris Adæ non manere quamdiu in hac vita ſunt, ſed per baptiſmum tolli, ait enim Calvinus lib. 4. cap. 15. §. 10. *Jam perſpicuum eſt, quàm falſum ſit, quod docuerunt pridem nonnulli, in quo alii perſiſtunt, per baptiſmum ſolvi nos, & eximi ab originali peccato,* & in Antidoto Concilii Tridentini ad ſeſſ. 5. ait: *Proinde manet verè peccatum in nobis, neque per baptiſmum ſtatim uno die extinguitur.: ſed quia deletur reatus imputatione nullum eſt.* Vult Calvinus peccatum originale quatenus habet rationem peccati culpæ, & averſionis à DEO verè manere in renatis quamvis iiſdem non imputetur, verba enim Calvini ſunt; *Manet verè peccatum in nobis, neque per baptiſmum extinguitur,* neque quid aliud eſſe poteſt peccatum remanere, & per baptiſmum non extingui, niſi quòd peccatum ut habeat rationem peccati maneat, quia ſi rationem peccati non habuerit non eſt verè peccatum, nec peccatum verè manet perinde, ac ſi homo æger amittat rationem ægritudinis, non rectè dicitur homo ille æger manere bene tamen ſanitate donatus. Præterea hæc ſententia Calvini repugnat ſacris ſcripturis, etenim Joan. 1. habetur: *Ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi,* non dicitur qui tegit, ſed qui tollit, quòd ſi peccata tolluntur non amplius manent. Præterea quia ſcriptura expreſsè ait: *Eos qui in Chriſto juſtificati ſunt, nihil habere in ſe damnationis. ſed eſſe DEO reconciliatos ſanctos, immaculatos, irreprehenſibiles, mundatos ab omni peccato.* ut ſcribit Apoſtolus *ad Roman.* 8. *ad Coloſſ.* 1. Quomodo ergo Calvinus aſſerit peccata non tolli, ſed in peccatoribus manere. Rurſus Deus non dicitur tegere, ſed delere peccata; & quod deletur non manet, alioquin deletum non eſſet Iſaiæ 43. ait DEUS; *Ego ſum, ego ſum ipſe, qui deleo iniquitates tuas,* & ſicut à nemine niſi à creditore pecunia quæ debetur remitti poteſt, ita cum Deo peccatis obſtricti ſimus, à nemine niſi à ſolo Deo poſſunt nobis peccata condonari propterea quotidie illum rogamus; *Dimitte nobis debita noſtra*; ſemel autem quod creditor remittit debitori, quod ei debebat, debitum extinguitur, & amplius non eſt, hinc Auguſtinus *in Enchirid. cap.* 64. ait: *Remiſſionem peccatorum confitemur per hanc enim ſtat Eccleſia quæ in terris eſt, per hanc non perit, quod perierat, & inventum eſt, excepto quippe baptiſmatis munere, quod contra originale peccatum donatum eſt, ut quod generatione attractum eſt, regeneratione detrahatur, & tamen activa quoque peccata quæcumque corde, ore, opere commiſſa invenerit, tollit, hac ergo excepta magna indulgentia, unde incipit hominis renovatio, in qua ſolvitur omnis reatus, & ingeneratus, & additus; ipſa etiam vita cætera jam ratione utentis ætatis, quantalibet præpolleat fœcunditate juſtitiæ ſine peccatorum remiſſione non agitur, quoniam filii Dei, quamdiu mortaliter vivunt, cum morte confligunt, & quamvis de illis ſit veraciter dictum, quotquot ſpiritu DEI aguntur, hi filii ſunt Dei: ſic tamen ſpiritu DEI excitantur & tanquam filii proficiunt ad Deum, ut etiam ſpiritu ſuo maximè aggravante corruptibili corpore tanquam filii hominum quibusdam humanis motibus deficiant ad ſe ipſos & ideo peccent.* Expreſsè aſſerit Auguſtinus peccatum originale per baptiſmum remitti, ac deleri, & actualia peccata per pœnitentiam: ergo ſi per baptiſmum remittitur ac deletur peccatum originale, non amplius manet poſt baptiſmum macula enim, quæ deletur non amplius manet, alioquin non eſſet deleta. Hinc Chriſtus, qui fuit verus Deus, & verus homo, ut oſtenderet, ſe habere poteſtatem delendi, ac remittendi peccata, quæ non amplius maneant ait Matth. 9. *Ut ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata ait Paralytico ſurge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* Paralyſis ſymbolum fuit peccati, quo anima infirmatur, & ſicut paralyſis non amplius manſit in homine ſanitate donato, ita neque peccatum ſemel à DEO condonatum, & remiſſum manet in ratione peccati: & hanc poteſtatem dimittendi peccata, quæ non amplius maneant, ſuæ conceſſit Eccleſiæ, ac ejus Miniſtris ad id ordinatis, unde Joan. 20. ait Chriſtus Apoſtolis: *Accipite Spiritum Sanctum;*

Digitized by Google

quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, ſcilicet Spiritus Sanctus dimittit non vos. Spiritus autem Deus eſt. Deus ergo dimittit non vos. 1. ad Corinth. 6. *Neſcitis quia templum Dei eſtis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis?* Deus habitat in ſanctis ſuis fidelibus in eccleſia & per eos dimittit peccata.

Hinc Calvinus extenuat vim, & efficaciam baptiſmi, & meritorum Chriſti, quia non poteſt dici, quòd homo renaſcatur per baptiſmum, ſi verè peccatum originale manet in baptizato. Rurſus ſancti Patres docent baptiſmum fuiſſe præfiguratum in circumciſione in mari rubro in Jordane purgante lepram eamq; delente, in probatica piſcina, ergo debet eſſet proportio in effectu: ſed in circumciſione verè abſcindebatur caro, in mari rubro verè ſuffocati ſunt Ægyptii. In aquis Jordanis verè deleta eſt lepra; & in probatica piſcina verè curatus fuit morbus, qui non amplius manſit, ergo cur in baptiſmo non tollitur, & deletur verè peccatum originale ut non amplius maneat, ſi Naaman Syrus verè mundatas fuit à lepra, ut hæc non amplius manſerit, ut habetur. 4. Reg. cap. 6. *Reſtituta eſt caro ejus ſicut caro pueri parvuli, & mundatus eſt*: ſimilia ſunt verba, quibus dicimur per baptiſmum à peccato ſanari, etenim. 1. Petri 2. *Sicut modò geniti infantes ſine dolo lac concupiſcite*, ſcilicet absque ullo peccato. 1. Joan. 1. *Sanguis Chriſti mundat nos ab omni peccato*, Præterea Calvinus ait: *Per baptiſmum deletur reatus*: quæritur quid ipſe intelligat per reatum qui deletur: culpamvè, an dignitatem pœnæ, ſeu obligationem ad ſubeundam pœnam, quæ fundatur in culpa? utrumque intelligi poteſt, & in utroque impingit Calvinus: ſi per reatum culpam intelligit: ergo culpa ſeu peccatum originale ſub ratione peccati deletur, & tollitur per baptiſmum; conſequenter vera ſunt verba Concilii Tridentini. *Si quis aſſerit non tolli id, quod verum, & propriam peccati rationem habet anathema ſit*: & falſa ſunt Calvini verba: *Manet ergo peccatum in nobis, neque per baptiſmum extinguitur.* Sin verò per reatum intelligit dignitatem pœnæ: ergo quando dicit reatum tolli, & peccatum manere, cenſet peccatum lethale manere in homine juſtifiato, & tolli tantum obligationem ſubeundæ pœnæ, quod eſt falſum, quia culpabilis quamdiu eſt culpabilis eſt dignus pœna; non enim fieri poteſt, ut manente culpa, non maneat dignitas pœnæ. Reſpondet Calvinus, peccatum originale poſt baptiſmum manere quidem, ſed non imputari. Sed ſi quæratur quid ſit, peccatum non imputari, reſpondet nil aliud eſſe, quàm peccatum verè quidem eſſe in homine, quatenus habet rationem peccati, non tamen cenſeri pro peccato: perinde ac ſi quis verè ſit leprâ infectus; & nihilominus ab aliis cenſeatur à lepra mundatus, & lepra ipſi non imputetur; vel ſi diſcipulus vere ſit indoctus, & à Magiſtro, cui nota eſt illius ignorantia habeatur præ docto; colligitur hujusmodi explicatio ex ipſo Calvino lib. 3. Inſtit. cap. 11. §. 3. ubi agens de imputatione, ſic illam explicat: *ut pro juſtis à Chriſto cenſeamur, qui in nobis non ſumus.* ſeu cum non ſimus juſti, à Chriſtò tamen juſti cenſemur; unde peccatum non imputari perinde eſt, ac peccatum revera eſſe, ac manere in homine, ſed cenſeri, ac ſi non eſſet: ſeu hominem eſſe quidem peccatorem, ſed cenſeri à Deo juſtum; ac ſi non eſſet peccator: quod quàm ſit falſum, ex eo liquet, quia cum DEUS ſit prima veritas, quæ non poteſt falli, nec nos fallere, non poteſt de rebus judicare niſi ſecundùm veritatem; ſeu niſi prout revera res ſunt in ſe, & non aliter: quia ut ſcribit Apoſtolus ad Roman. 2. *Judicium DEI eſt ſecundùm veritatem.* Calvinus verò contrarium aſſerit, ſcilicet Deum non judicare prout res ſe habent; ſiquidem non imputando peccatum, cenſet peccatores eſſe juſtos, immaculatos, quos propterea ut tales ſuo favore præſequitur, ac diſſimulat, regitque ſua peccata ne appareant. Rurſus ſcriptura expreſſe ait nullam eſſe ſocietatem lucis ad tenebras, nullam participationem juſtitiæ cum iniquitate: hanc ſocietatem invehit Calvinus, aſſerens in homine manere peccatum originale, & juſtitiam ei à DEO imputatam. Præterea ait Calvinus, peccatum originale nil aliud eſſe, quàm depravationem, ſeu corruptionem naturæ, ac concupiſcentiam depravatam, ac rebellem rationi, ac pronam ad res illicitas. Verùm hæc ſunt effectus peccati originalis ad quod ſe habent conſecutivè, ut & ſpoliatio donarum ſupernaturalium, ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt. 5. art. 3.* aſſerens quatuor vulnera naturæ humanæ fuiſſe inflicta per peccatum primi hominis Adæ, nempe ignorantiam intellectus, malitiam in voluntate, infirmitatem in appetitu iraſcibili, & concupiſcentiam pravorum, ac carnalium in appetitu iraſcente; cauſa horum quatuor vulnerum fuit peccatum originale; quamobrem illa pronitas quæ noſtris ineſt potentiis ad res illicitas, & concupiſcentia carnis non eſt peccatum originale ut cenſuit Calvinus; ſed ejus effectus: quia ut ſuperiùs oſtendimus peccatum originale eſt deordinatio voluntatis Adæ, ac tranſgreſſio divini præcepti, quam deordinationem contrahunt poſteri quatenus voluntates poſterorum includebantur moraliter in voluntate primi parentis, quæ deordinatio totaliter deletur per baptiſmum, quo peccatum originale omnino extinguitur: ſi igitur peccatum originale tollitur remanente concupiſcentia ad illicita, ſequitur manifeſte peccatum originale non eſſe concupiſcentiam, & promitatem ad res illicitas, ne idem dicatur ſimul tolli, & non tolli. Præterea potentiæ animæ per juſtificationem donantur donis ſupernaturalibus. Quamvis appetitus ſenſitivus non acquirat ex ſe originalem juſtitiam; intellectus tamen, & voluntas ſanantur, hæc per habitus ſpei, & charitatis, ille per habitum fidei; non tamen ita ſanantur, ut omnes concupiſcentiæ motus, actusque inordinati ſublati ſint; ſed ut hos motus, & actus poſſimus coërcere, ad declinandum peccatum mediante divina gratia, quâ Deus non patitur nos tentari ſupra id quod poſſumus; hinc DEUS dixit D. Paulo 2. Corinth. 12. *Sufficit tibi gratia mea.* Rurſus voluntatem ſanari habitu charitatis, & juſtitia nobis inhærente perſpicuum eſt ex illo Apoſtol. ad Rom. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis.*

Rurſus ait Calvinus per peccatum originale fieri, ut omnia noſtra opera ſint immunda, & peccata aſſerit enim lib. 3. Inſtit. cap. 1. §. 8. *Peccatum originale hæreditaria natura noſtræ eſt pravitas, & corruptio in omnes animæ partes diffuſa, quæ primum facit nos reos iræ DEI: tum etiam opera in nobis profert, quæ ſcriptura vocat opera carnis.* Quæ propoſitio ex eo eſt falſa quia aſſerit omnia opera inquinari per peccatum originale: tametſi peccatum hoc efficiat reos iræ divinæ eos, qui nondum per baptiſmum ſunt juſtificati, & donec luſtrali aqua baptiſmi mundentur, maneat in iisdem peccatum originale, non propterea hoc coinquinat omnia opera quæ fiunt: ſiquidem ab hominibus infidelibus plura fiunt opera, quæ tametſi meritoria non ſint vitæ æternæ coram Deo, ſunt nihilominus moraliter honeſta, &

non

non habent quidquam turpitudinis admixtum, præſertim quando fiunt honeſta, & recta voluntatis intentione, ut cum Ethnicus videns hominem extrema laborantem paupertate ei opitulatur per elargitionem pecuniæ, aut aliorum. Præterea quis dicat Obſtetrices Ægyptias peccâſſe, quando pepercerunt infantibus Hebræorum, quando noluerunt occidere innocentes, quis dicat exercitum Hebræorum Nabuchodonoſoris, quando fideliter ſuo Principi inſervivit bello juſto contra Tyrum ſiquidem Nabuchodonoſor mercedem accepit à Deo, ait D. Hieronymus: *Ex eo, quod Nabuchodonoſor mercedem accepit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei Judicis præteriri.* Quòd ſi Deus opera ab Ethnicis, ſeu exiſtentibus adhuc in peccato originali remuneratur, non ſunt opera mala, & Peccata, quæ potius pœnam mereantur quàm præmium. Quod Calvinus doceat omnes homines injuſtos eſſe coram Deo, & omnia eorum opera eſſe peccata mortalia, & neminem eſſe juſtum juſtitia inhærente liquet ex lib. 2. Inſtit. cap. 1. §. 8. ubi ait: *Sic omnibus naturæ noſtræ partibus vitiati, perverſique, jam ob talem duntaxat corruptionem damnati meritò convictique coram Deo tenemur, cui nihil eſt acceptum niſi juſtitia, innocentia, puritas,* & §. 9. ſubdit: *Hinc tantùm breviter attingere volui, totum hominem quaſi diluvio à capite ad pedes ita fuiſſe obrutum, ut nulla pars à peccato ſit immunis, proinde quidquid ab eo procedit, in peccatum imputaris: ſic dixit Paulus: Omnes affectus carnis, vel cogitationes eſſe inimicitias adverſus Deum, & ideo mortem.* Hæc autem doctrina quàm ſalva ſit ex eo ſtatim deprehenditur, quia Luc. 1. habetur. *Erant autem juſti ambo coram Deo*, ſi juſti ergo non infecti peccatò, de ſene Simeone etiam dicitur, quòd fuerit vir juſtus. Rurſus falſum eſt omnia noſtra opera eſſe peccata mortalia, id enim adverſatur ſcripturis, etenim Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. ſcribit: *Si acceperis uxorem, non peccâſti*, quòd ſi uxorem ducere peccatum non eſt, ex Apoſtolo ſequitur non eſſe peccata lethalia omnia noſtra opera. Rurſus 2. Petr. I. monemur, bene agere, ut per bona opera noſtram faciamus vocationem certam, *ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis. Hoc enim facientes non peccabitis aliquando.* Præterea ſi omnia hominum opera eſſent peccata lethalia, inde ſequeretur, quod Calviniſtæ per peccata juſtificarentur, quia ipſi putant juſtificari fide, quæ eſt opus Dei Joan. 6. *Hoc eſt opus Dei, ut credatis in eum, quem miſit ille.* Falſum eſt etiam, quòd aſſerit Calvinus nullum eſſe juſtum juſtitia inhærente, id enim opponitur ſcripturis, ubi Apoſtolus ad Roman. 5. ſcribit: *Sicut per inobedientiam Adami peccatores conſtituti ſunt multi; ita per obedientiam Chriſti juſti conſtituuntur multi.* Quòd ſi per obedientiam Chriſti conſtituuntur homines intrinſecè juſti, ſequitur juſtitiam eſſe donum ſupernaturale inhærens animæ juſtæ, etenim ſi per inobedientiam Adami peccatores ita ſunt conſtituti multi, ut peccatum intrinſecè iisdem inhæreat; ſi per obedientiam Chriſti non conſtituerentur multi juſti juſtitia intrinſecè inhærente plus potuiſſet efficere inobedientia Adami, quàm obedientia Chriſti, quod adverſatur ſcripturis, ubi Apoſtolus ad Roman. 5. ſcribit: *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.*

Dicendum eſt quinimò Legem divinam non eſſe obſervatu impoſſibilem, ut cenſuit Calvinus lib. 2. cap. 7. §. 5. ubi expreſsè ait: *Quod autem impoſſibilem legis ſervationem diximus, id eſt paucis verbis explicandum, ſimul & confirmandum, ſolet enim vulgò abſurdiſſima ſententia videri, ut Hieronymus non dubitaverit anathema illi denuntiare. Quid viſum ſit Hieronymo, nihil moror.* Eandem rem recoxit Janſenius in ſuo opere, cui titulus eſt Auguſtinus, ubi aſſerit aliqua Dei præcepta hominibus juſtis & volentibus, & conantibus ſecundùm præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis gratia, quæ poſſibilia fiant, quam propoſitionem Innocentius X. ut temerariam, impiam, blaſphemam anathemate damnatam, & hæreticam declaravit, & ut talem damnavit, etenim Janſenius Tom. 3. de Gratia Chriſti Salvatoris lib. 3. cap. 13. col. 324. editionis primæ Lovanienſis typis Jacobi Zegeri anno 1640. quæ fuit editio approbata à diſcipulis authoris, ait enim in ipſo capitis titulo, quod ſibi probandum proponit ſcilicet *eſſe quandam voluntatis infirmitatem, quâ non poteſt tentationes ſuperare nec adeſt gratia, quâ ſuperentur, nec ſpiritus orationis, quo vires impetrentur.* Et cùm id adnixus eſſet probare poſtea veluti conſectarium infert: *primum quidem eſſe quædam homini præcepta ſecundùm ſtatum & vires, in quibus conſtitutus eſt, impoſſibilia. Secundum non adeſſe ſemper gratiam, quâ poſſumus, hoc eſt, quâ illa eadem præcepta implere ſufficiamus. Tertium hanc impotentiam reperiri non ſolùm in excæcatis, & obduratis, & infidelibus, de quibus nunquam vel Auguſtinus, vel Eccleſia, ſed ſolùm ſcholaſtici nonnulli ex humanis rationibus dubitârunt, ſed etiam fideles, & juſti, qui & fidem Chriſti, & charitatem juſtitiæ ſuſceperunt. Quartum hanc impoſſibilitatem fidelibus accidere non tantùm, quando nolunt præcepta facere, ſed etiam quando volunt:* Hæcque quatuor Conſectarii ſub finem ejuſdem capitis inculcat inquiens. *Hæc igitur omnia pleniſſimè, planiſſimeque demonſtrant, nihil eſſe in D. Auguſtini doctrina certius, ac fundatius, quam eſſe præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus excæcatis, obduratis, ſed fidelibus quoque & juſtis volentibus conantibus ſecundùm præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia, deeſſe quoque gratiam, quâ fiant poſſibilia: hoc enim S. Petri exemplo, aliisque multis quotidie manifeſtum eſſe, qui tentantur, ultra quam poſſint ſuſtinere.* Ex quibus conſtat manifeſtè Janſenium eandem recoxiſſe Calvini crambem, ac cenſuiſſe aliquot Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundùm præſentes, quas habent vires eſſe ſervatu impoſſibilia & deeſſe etiam illis gratiam, quâ poſſibilia fiant, quæ fuit propoſitio damnata ut blaſphema & hæretica ab Innocentio Decimo, & quam etiam Lutherani, aliique docuerunt; Lutherus enim in confutatione rationis Latomian ait: *Tot Scripturæ teſtimonia probant mandatum eſſe impoſſibile nobis, ut nihil ſit manifeſtius.* Joannes Mouhemius dialogo 3. *Nemo quantumvis perfectus præſtare poteſt, quod lex jubet.* Hoc idem docuit Philippus Melanchton in cap. 4. ad Roman. edit. 1. in Apolog. tit. de votis monaſticis. Viſus eſt etiam conſenſiſſe Luthero, & Calvino, Chemnitius in Exam. Trident. ad ſeſs. 6. can. 4. & 5. *Non ſunt fruſtra præcepta, & ſi nihil poſſit liberum arbitrium ſine gratia neceſſitante, quam ſoli Electi habent.*

Verùm quàm falſum ſit, ac hæreticum hoc Calvini, Lutheri, & Janſenii dogma liquet, quia adverſatur ſacris Scripturis, Conciliis, & ſanctis Patribus, etenim Deuter. 30. v. 11. ait Deus: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum: ſed juxta te eſt, ſermo valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.* Quòd ſi ſermo Dei & ejus mandatum eſt in corde hominis, ut illud adimpleat, jam non eſt ſervatu impoſſibile, neque

Digitized by Google

quę ſupra vires hominis facientis, ſed juxta ipſum, cui propterea vires ſuppetunt, quibus poſſit, ſi velit, divinum præceptum ſervare, hinc Chriſtus Luc. 19. v. 21. ait: *Regnum Dei intra vos eſt*, hoc eſt in manu, in poteſtate veſtra Tertulliano interprete lib. 4. contra Marcionem cap. 25. Rurſus Matth. 11. v. 8. loquens Chriſtus de ſuis præceptis ait: *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Sin autem præcepta Dei eſſent ſervatu impoſſibilia, jugum Chriſti non poſſet portari, ſeu ſervari, ſi igitur jugum Chriſti ſuave eſt, & onus leve Dei præcepta non ſunt ſupra vires hominis, ſed juxta, ut poſſint mediante divina gratia, quæ non deeſt, facilè ſervari, unde Apoſtolus 1. ad Corinth. 10. v. 13. ait: *Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis.* Si autem nobis injungeret præcepta ſervatu impoſſibilia utique nos tentaret ſupra id, quod poſſumus, hinc etiam 1. Joan. 5. verſ. 3. habetur: *Mandata ejus gravia non ſunt*, quòd ſi non gravia ergo ſervatu facilia.

Adverſatur etiam Calvini dogma Conciliis, & præſertim Arauxicano II. de gratia, & libero arbitrio, contra Pelagium, quod Concilium fuit coactum ſub Felice Papa IV. anno Chriſti 529. ac deinde à Bonifacio II. confirmatum anno 530. etenim can. 25. poſt medium habetur, *hoc etiam ſecundùm fidem catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia omnes baptizati Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem animæ pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere:* Sed ad ſalutem animæ vel maximè pertinet obſervantia præceptorum Dei, cùm dicat Chriſtus, *ſi vis ad vitam ingredi ſerva mandata:* ergo Dei præcepta non ſunt obſervatu impoſſibilia nec iis, qui inter eos reprobi, & obdurati ſunt. Tridentina Synodus ſeſſ. 6. cap. 11. etiam expreſsè damnat dogma hoc Calvini inquiens: *Nemo temeraria illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce uti debet: Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum eſſe impoſſibilia. Nam DEUS impoſſibilia non jubet, ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat, ut poſſis.*

Quòd ſi Deus abſolutè ope ſuæ gratiæ nos adjuvat, ut poſſimus bene agere, & per bona opera æternam conſequi ſalutem, utique nos adjuvat, ut divina præcepta ſervemus, ejusque mandata exequamur, conſequenter nulla Dei præcepta ſunt nobis ſervatu impoſſibilia, ſed facilia mediante ope divinæ gratiæ, quam Deus munifica ſua largitate nobis impertitur. Unde Concilium Tridentinum loc. cit. can. 18. *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratia conſtituto eſſe ad obſervandum impoſſibilia anathema ſit.*

Adverſatur itidem dogma Calviniſticum ſanctis Patribus, etenim D. Baſilius Tom. 1. in orat. attende tibi poſt init. ait: *Impium eſt aſſerere præcepta Spiritus ſancti impoſſibilia eſſe obſervatu.* Si impium, ait, eſt credere Dei præcepta eſſe obſervatu impoſſibilia, pietas, & veritas ſatis apertè ſuadent eſſe ſervatu facilia mediante ope divinæ gratiæ, quæ non deeſt, cùm Deus fidelis ſit, & non patiatur nos tentari ſupra id, quod poſſumus, ut ſcribit Apoſtolus 1. ad Corinth. 10. D. Hieronymus Tom. 6. in Matth. ſub finem ait: *Sciendum eſt Chriſtum non impoſſibilia præcipere ſed perfecta:* quia ſi impoſſibilia præciperet, injungeret ea, quæ cognoſceret non poſſe ab hominibus ſervari, proinde tranſgreſſio præcepti non poſſet juſtè puniri, cùm ad impoſſibilia nemo teneatur. Rurſus D. Hieronymus in expoſitione fidei ad Damaſum ait: *Maledictus, qui dicit Deum impoſſibilia præcepiſſe:* quia Tyranni eſt non Principis Clementis, & benigni leges ſancire, quas novit non poſſe à ſubditis ſervari.

D. Auguſtinus à quo Janſenius gloriatur: ſuam decerpſiſſe propoſitionem eidem expreſsè adverſatur, etenim ſerm. 191. de tempore ſub finem ait: *Execramur blaſphemiam eorum, qui dicunt impoſſibile aliquid homini à Deo eſſe præceptum, & mandata Dei non à ſingulis, ſed ab omnibus in communi poſſe ſervari*, hæc verba expreſsè habentur in editione Pariſienſi Nivellii anno 1571. Rurſus in Pſalm. 56. explicans textum Joan. 15. de dilectione proximi ait: *Neque imperaret hoc Deus, ut faceremus, ſi impoſſibile eſſe judicaret, ut hoc ab homine fieret, ſi conſiderans infirmitatem tuam deficis ſub præcepto confortare in exemplo; ſed etiam ſi exemplum ad te nullum eſt; adeſt ille, qui præbuit exemplum, ut præbeat & auxilium.* Tametſi ob naturæ infirmitatem deficiamus ſub præcepto non tamen debemus animo cadere, neque credere eſſe præceptum nobis ſervatu impoſſibile, ſed fundendæ ſunt Deo preces, ut præbeat auxilium, detque ſuam gratiam, qua ſi cecidimus reſurgamus, & ita imposterum ſtemus, ne amplius cadamus. Rurſus lib. 2. de peccator. merit. & remiſſ. cap. 3. ſub. init. ait: *Quod ſi nolumus, non peccamus: nec præciperet Deus homini, quòd eſſet humanæ voluntati impoſſibile*, ſi igitur nolentes non peccamus, tametſi gravis nos pulſet tentatio ad alicujus præcepti tranſgreſſionem, poſſumus tamen mediantè ope divinæ gratiæ eidem obſiſtere, ut nolentes præceptum non transgrediamur, ſed volentes illud adimpleamus, & in eod. lib. cap. 6. ſub finem ait: *Dubitare non poſſum nec DEUM aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, nec Deo ad opitulandum, & adjuvandum, quo fiat, quod jubet, impoſſibile aliquid eſſe, ac per hoc poteſt homo, ſi velit, eſſe ſine peccato adjutus à Deo:* Quod ſi poteſt homo, ſi velit, eſſe ſine peccato; poteſt, ſi velit, ſervare omnia divina præcepta mediante ope ſuæ divinæ gratiæ adeò ut adjuto à DEO nullum ſit divinum præceptum ſervatu impoſſibile. Hoc idem Auguſtinus inculcat de natura & gratia cap. 69. ſub init. inquiens: *Eo ipſo, quò firmiſſimè creditur DEUM juſtum, & bonum impoſſibilia non potuiſſe præcipere; hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus:* Hoc idem etiam expreſſiùs adſtruit lib. 1. contra Manichæos cap. 3. *Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum, & temporalium ſe ad ejus præcepta ſervanda convertunt, quod omnes homines poſſunt, ſi velint, quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum.* Ex hiſce liquet, nullum divinum præceptum eſſe hominibus volentibus, & conantibus ſervatu impoſſibile.

Dicendum eſt ſextò, DEUM non mandare, urgere, & impellere ſathanam, ut homines ad peccatum inducat, eſt contra Calvinum lib. 1. Inſtit. cap. 18. §. 1. ubi ait: *Scimus ſathanam ſe coram DEO ſiſtere ad excipienda juſſa non minus quàm Angelos, qui ſponte obediunt, diverſo quidem id modo, & fine; ſed tamen ne quid aggredi poſſit, niſi volente DEO.* Et infra: *Ergo quidquid agunt homines vel ſathan ipſe, DEUS tamen clavum tenet, ut ad exequenda ſua judicia convertat eorum conatus. Vult DEUS perfidum Regem Achab decipi: Operam ſuam offert diabolus ad eam rem, mittitur*

eum

Digitized by Google

cum certo mandato, ut ſit ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum. Et nonnullis interjectis ſubdit: *Riduculum eſſe judicem tantum permittere non etiam decernere quid fieri velit, & manducare executionem Miniſtris.* Hoc idem pluries repetit, & inculcat aſſerens Sathanam eſſe DEI miniſtrum., & ex ejus mandatis homines urgere, impellere ad peccandum, quod quàm impium, & hæreticum ſit ex eo ſtatim liquet, quia divinis adverſatur Scripturis, etenim Eccleſiaſt. 15. 21. habetur: *Nemini mandavit Deus impiè agere.* Quòd ſi Sathan impiè agit, quando ex mandato Dei urget, & impellit ad peccandum, ſequitur Deum ipſi injungere impiè agere, proinde falſa eſſent Scripturæ verba, quòd ſi tunc impiè Sathan non agat, ſequitur incitare ad peccatum, & peccare non eſſe impium, ſed opus bonum: qui enim alium urget ad peccandum etiam ipſe peccat, & ſi impium non eſt urgere, nec impium erit peccare. Præterea de dœmone ait Scriptura Joan. 8. *Cùm loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax eſt & pater ejus.* Sed ex ſententia Calvini cùm loquitur mendacium non loquitur ex propriis, ſed ex Deo. ergo Deus eſt in dœmone cauſa mendacii, & ut expreſsè ait Calvinus: A Deo ipſo manat efficacia erroris, & mendacii, unde Calvinus non dœmonem, ſed Deum facit Patrem mendacii. Rurſus ſequitur ex ſententia Calvini, mandata Dei eſſe contraria, ſiquidem mandat diabolo, ut inducat hominem ad peccatum, & rurſus injungit homini ut non peccet, ſed reſiſtat diabolo. Præterea ſequitur mandata Dei, quibus præcipit peccata, habere efficaciam à Deo, quia ſuum ſæpe ſortiuntur effectum, ut aſſerit Calvinus: mandata verò quibus vetat peccata, & præcipit virtutes non habere efficaciam à Deo, quia non ſemper effectum habent. Imò ait Calvinus non ſolum Deum mandare, urgere, & impellere Sathanam ut inducat homines ad peccandum, verum etiam aſſerit Deum ipſum per ſe occulta quadam vi incitare, movere, ac neceſſitare miſerè ad omnia vitiorum genera perpetranda, etenim lib. 1. Inſtit. cap. 18. §. 2. ait: *Quantum ad arcanos motus ſpectat, quod de corde Regio prædicat Salomo flecti huc, illuc prout Deo viſum eſt ad totum certè genus humanum extenditur, & tantundem valet, ac ſi dixiſſet, quidquid animis concipimus arcana Dei inſpiratione ad ſuum finem dirigi. Et certè niſi Deus intus operaretur in mentibus hominum, non rectè dictum eſſet auferre labium à veracibus, & à ſenibus prudentiam, auferre cor Principibus terræ, ut errent per devia.* Et nonnullis interjectis loquens de Aſſyriis ſubdit: *Unde apparet certâ deſtinatione Dei impulſos.* Verùm hæc etiam Calvini propoſitio expreſsè adverſatur Scripturis, in quibus habemus Deum nec per ſe, nec per alium occulta vi, vel aperta incitare, movere ad peccatum: etenim Eccleſiaſtici 15. habetur de Deo: *Nemini mandavit impiè agere*, & Jacob. 1. *Deus intentator malorum eſt, ipſe autem neminem tentat.* Obſervat D. Auguſtinus lib. 2. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 3. duplex eſſe genus tentationis unum ad probandum, & alterum ad ſeducendum. De priore genere ſcriptum eſt Geneſ. 22. *Tentat Deus Abraham*, & de ſecundo Jacobi 1. *Ipſe autem neminem tentat.* Unde hæc ſententia D. Auguſtini Deus neminem tentat ad ſeducendum, ſeu excitando ad peccatum, ſed tantùm ad probandam virtutem, quo pacto dicitur tentâſſe Abrahamum ad ſumendum experimentum de illius obedientia, quinimò non ſolùm Deus non nos excitat, ut peccemus, ſed ne peccemus, dat ſuam gratiam, ut ſcribit D. Paulus 1. Corint. 1. *Fidelis eſt Deus, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis*, ac ſi diceret tantùm abeſt, ut Deus vos tentet, & incitet ad peccatum, ut non patiatur quidem vos tentari, & ſuam vobis elargitur gratiam, ut poſſitis tentationi obſiſtere. Præterea Deus Jerem. 19. ait: *Ædificaverunt excelſa Baalim, quæ non præcepi, nec locutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum.* Quæri poteſt, num Judæi quando Idola erexerunt falſo Numini id præſtiterint Deo incitante, impellente, ac neceſſitante? ſi id aſſeratur, ergo falſa eſt Scriptura id negans: Si negetur; ergo falſum eſt Calvini dogma, cùm aſſerat Calvinus, Deum per ſe occulta quadam vi incitare, movere, neceſſitare miſerè ad omnia vitiorum genera perpetranda; conſequenter etiam ad idololatriam. Neque obſtant, quæ ex Sacris Scripturis objiciunt Calviniſtæ, ex quibus colligunt, Deum inſtigare ad peccatum 2. Reg. 16. *Dominus præcepit Semei, ut malediceret David.* Et 2. Reg. 24. *Commovit Dominus David dicens, vade, numera Iſrael, & Judam.* Et Ezech. 14. *Ego Dominus decepi Prophetam illum.* Et 2. ad Theſſal. 2. *Mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.* Et David Pſal. 43. *Declinaſti ſemitas noſtras à via tua.* Et Pſal. 104. *Convertit cor eorum, ut odirent populum ejus.* Et Joan. 13. dixit Chriſtus Judæ proditori: *Quod facis fac citius.* Reſpondetur, Deum circa peccata hominum plura facere, ex quibus citatæ Scripturæ textus explicandi ſunt. Primò dicitur facere quatenus non impedit conatum eorum, qui perperam operari ſunt parati. Secundò quatenus denegat illis ſpeciale auxilium gratiæ, quo carentes non obſiſtunt tentationi concupiſcentiæ, & in peccatum delabuntur: unde Deus non poſitivè præſtando poſitivum concurſum dicitur peccata facere, ſed negativè non dando auxilia gratiæ, vel ſubſtrahendo quam dederat gratiam. Tertiò quatenus permiſſivè ſe habet ad peccatum. Quartò quia perſæpe Deus præbet homini occaſionem boni, qua ipſe abutitur ad malum. Quintò quatenus peccata impiorum dirigit ac ordinat ad ſalutem electorum.

Reſpondent Calviniſtæ, Deum excæcare, ac obdurare reprobos, ut nec credere poſſint Evangelio, nec de peccatis dolorem concipere; ait Calvinus lib. 1. Inſtit. cap. 14. §. 2. *Sed nihil clarius poteſt deſiderari, quàm ubi toties pronunciat, ſe excæcare hominum mentes, ac vertigine percutere, ſpiritu ſoporis inebriare, incutere amentiam, obdurare corda*; & infra ait: *Dicitur Sathan excæcare infidelium mentes: ſed unde hoc, niſi quòd à Deo ipſo manat efficacia erroris.* Et lib. 3. cap. 23. §. 14. ait: *Si non creditis ideo fit, quia jam divinitus exitio deſtinati eſtis.* Sed hæ propoſitiones impiæ, ac hæreticæ ſunt. Pro earum explicatione juvat obſervare cum D. Thoma, excæcationem ſeu obdurationem duobus modis ſumi poſſe. Primò pro ipſo peccato, quo reſiſtitur vocationi, aut motioni Dei. Secundo pro ſubtractione gratiæ, quâ fit, ut homo permittatur obdurari in malo, ac reſiſtere divinis inſpirationibus. Si ſumatur excæcatio priori modo pro peccato, certum eſt, Deum non eſſe cauſam illius; quia ut ſuperius oſtendimus Deus non eſt cauſa peccati. Sin autem excæcatio ſumatur poſteriori modo, ſive per negationem gratiæ, vel ſubtractionem ejusdem, & uberioris auxilii denegatum incrementum; in hoc ſenſu Deus dici poteſt excæcare, & eſſe cauſa excæcationis; quia plerumque Deus in pœnam præcedentium peccatorum denegat uberiora gratiæ auxilia, vel ſubtrahit quæ dederat, non quòd DEUS deſerat totaliter hominem; ſed quia hic uberiori gratiæ auxilio deſtituitur. Hâc præmiſsâ explicatione facilè conciliantur plura S. Scripturæ loca, quæ alioquin viderentur inter ſe pugnare. Ea Scripturæ loca, quæ homini adſcribunt excæcationem, intelliguntur de

Digitized by Google

excæcatione ſumpta pro peccato, quia hoc tribuitur ſoli homini deficienti non Deo efficienti, ut etiam excæcatio, & obduratio, qua Deo inſpiranti reſiſtit homo; ſeu ſciens, & volens reſiſtit divinæ vocationi, in quo ſenſu dicitur Pſal. 94. *Hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*, ſcilicet nolite divinæ vocationi obſiſtere, ſed eidem obtemperare: unde infra dicitur: *Semper hi errant corde, ipſi vero non cognoverunt vias meas*, ſeu non ſunt ingreſſi vias mandatorum Dei, quia detrectarunt parere Deo vocanti. In eodem ſenſu intelligitur illud Jerem. 5. *Domine percuſſiſti eos, & non doluerunt; attrivisti eos, & renuerunt accipere diſciplinam: Induraverunt facies ſuas ſupra petram, & noluerunt reverti.* Et illud Actor. 7. *Dura cervice, & incircumciſis cordibus, & auribus: vos ſemper Spiritui S. reſiſtitis.* Et illud Apoſtoli ad Rom. 2. *Secundùm duritiem tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram*: Ex quibus conſtat, excæcationem, quatenus pro peccato ſumitur non ſolum homini eſſe adſcribendam; verum etiam in hominis voluntatem refundendam, adeo ut ſit in poteſtate hominis eam non ponere; non enim Deus reprehenderet hominem excæcatum, & obduratum niſi in ejus poteſtate eſſet eam non ponere: neque Deus hominem hortaretur ne ſe obduret, ſi à ſolo Deo eſſet efficacia obdurationis. Præterea Deus vocat ad ſe omnes quos reficiat Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Si omnes vult reficere, quos ad ſe vocat neminem excæcat, neminem obdurat, alioquin ad ipſum non poſſent venire. Hinc Spiritus S. in Apocalypſi 3. ait: *Ego ſto ad oſtium & pulſo, ſi quis aperuerit mihi introibo ad eum.* Non pulſaret ſi obduraret, quia eſſet illis impedimento ne aperirent. Unde manet in poteſtate hominis Deo vocanti obſequi, ejuſque vocem ſequi vel non ſequi. Id explicat D. Auguſtinus exemplo Pharaonis, & Nabuchodonoſoris; quorum alter ſuâ voluntate emollitus eſt, alter ſua pertinacia manſit obduratus, ait S. Auguſtinus lib. de Prædeſtinatione, & gratia cap. 15. *Quantum ad naturam ambo homines erant: quantum ad dignitatem ambo reges, quantum ad cauſam ambo captivum populum Dei poſſidentes: quantum ad pœnam ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diverſos, niſi quod unus manum Dei ſentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit; alter libero arbitrio contra Dei miſericordiſſimam veritatem pugnavit.* Alia Scripturæ loca, quæ Deo tribuunt excæcationem & obdurationem intelligenda ſunt, quatenus Deus ſubtrahit ſuam gratiam, ac permittat, hominem excæcari in malo, ac in illo obdurari, adeo ut Deus non poſitivè excæcet, & obduret hominem incitando, movendo, impellendo ad peccatum ut voluit Calvinus; ſed tantum negativè per ſubtractionem ſuæ gratiæ, & permiſſionem lapsûs, adeo ut excæcatio, & obduratio ſumatur pro ſubtractione ſeu denegatione auxilii divini, quæ per modum pœnæ à Deo infligitur, ut Exod. 7. *Ego indurabo cor Pharaonis.* Deuter. 2. *Induraverat Dominus ſpiritum Sehon.* Iſaiæ 6. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava.* Iſaiæ 63. *Quare errare nos feciſti Domine de viis tuis; induraſti cor noſtrum ne timeremus te.* Ad Rom. 4. 1. *Tradidit eos Deus in reprobum ſenſum.* Ad Rom. 9. *Cujus vult miſeretur, & quem vult obdurat.*

An verò præcitata Scripturæ teſtimonia poſſint intelligi de ſola, & ſimplici ſubtractione gratiæ, quatenus Deus præcisè denegat homini ſuam gratiam, quem propterea deſerit; adeo ut hæc ſola, & præciſa denegatio gratiæ dicatur hominis obduratio eſt quæſtio inter Theologos Catholicos, qui reſpondent, DEUM circa peccata hominum plura facere, quorum primum eſt non impedire eorum conatum, qui parati ſunt malè agere, ſeque præcipites dare in aliquod vitium, quod præcipitium poſſet DEUS impedire ne contingeret, impertiendo ſuam gratiam, qua deſtinerentur a lapſu. Secundum, ſubtrahere auxilia ſuæ gratiæ, quibus deſtitutus homo facilè corruit; & nova perpetrat peccata, in quibus obduratur, idque in pœnam præcedentium peccatorum, quibus meruit peccator divinis auxiliis privari, in quo ſenſu dicuntur in Scripturis peccatores deſpecti, derelicti, & projecti à DEO Pſal. 81. *Dimiſi eos ſecundùm deſideria cordis eorum.* Act. 14. *Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.* Eccl. 7. *Nemo poteſt corripere, quem Deus deſpexerit.* Pſal. 50. *Ne projicias me à facie tua, & Spiritum Sanctum tuum, ne auferas à me*, hoc eſt gratiam tuam, quæ eſt Spiritus, quo vivimus, ne ſubtrahas à me, in quo ſenſu Auguſtinus Epiſt. 105. ad rem noſtram ait: *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam.* Non tamen DEUS ita peccatorem deſerit, cum ſubtrahit ei ſuam gratiam ob præcedentia peccata, ut omnem gratiam illi denegat; id enim dici nequit, cùm dicatur ipſe ſtare ad oſtium, & pulſare corda noſtra, & ad ſe invitet omnes etiam peccatores: *Ego ſto ad oſtium & pulſo, venite ad me omnes, qui onerati eſtis.* Sol[illegible]tàm negat majora, atque uberiora gratiæ ſuæ auxilia, quæ ſi impertiret, facilius peccatores reſipiſcerent juxta illud Matth. 21. *Si in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egiſſent.* Tertium tolerare impios patientia, & longanimitate, & quaſi diſſimulare eorum peccata, & non procedere ad præmeritam punitionem; ſed peccantes exſpectare ad pœnitentiam, quo fit, ut magis in ſuis peccatis obdurentur, ut ſcribit D. Paulus ad Romanos 2. *An divitias bonitatis Dei, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Secundùm autem duritiem tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ, & juſti judicii Dei*, apertè declarat Apoſtolus propter nimiam DEI longanimitatem multos fieri corde duros, & impœnitentes & ad peccandum confidentiores. In quo ſenſu dixit Job 24. *Dedit ei Dominus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in ſuperbiam.* Quod etiam indicatur Eccleſiaſt. 8. *Quia non profertur citò contra malos ſententia, abſque ullo timore filii hominum perpetrant mala.* Quartum ita interius flectere impiorum voluntates, ut tametſi vitio proprio malæ ſint, à divina nihilominus providentia ad unum potius malum quàm aliud non tamen poſitivè, ſed permiſſivè ordinentur, ut ſi videat Deus hominem ſua ſponte paratum ad detrahendum alteri honorem permittit, ut huic potius detrahat non alterius, in quo ſenſu dixit Hugo à Sancto Victore lib. 1. de Sacramentis p. 5. cap. 29. *Deum malis voluntatibus non dare corruptionem, ſed ordinem*, eo quia cùm jam proprio vitio ſint corruptæ, & propenſæ ad peccata permittit Deus in uno non in alio delinquere, quod eſt dare ordinem malis voluntatibus non vero corruptionem, ſeu ipſa peccata, quæ Deus licet permittat, non tamen vult poſitivè. Quintum perſæpe offerre homini peccatori occaſionem alicujus boni operis exercendi, qua tamen occaſione ipſe abutitur ad malum: quia ſicut bonus vir omnia vertit in bonum, ita malus æquè bona, ac mala vertit in ſuam perniciem, & ſicut de bonis ait Apoſtolus ad

Rom.

Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, ſeu in propriam utilitatem, ac ſalutem, ita de malis dicitur Sapient. 14. *Creatura Dei in odium facta ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium*, eodem pacto, quo in deſerto manna quamvis ſuaviſſimi eſſet saporis, ac bonis ſaperet, malis tamen erat inſipidum, qui propterea faſtidiebant cibum leviſſimum, unde quod uni vertitur in utilitatem, alteri contingit in perniciem: Miracula, quæ ſolent animos flectere ad meliorem frugem Pharaonem efficaciorem, ac duriorem effecerunt. cùm Hebræi ad credendum DEO, ejusque nuntio Moyſi promptiores effecti fuerint. Et in hunc ſenſum ait Auguſtinus lib. 5. contra Julianum cap. 3. dicitur Deus corda indurare non ſolùm per patientiam, & permiſſionem, verùm etiam per potentiam, & actionem? eò quia plura agat circa hominem induratum, cui plura impertitur beneficia, quibus ille fit deterior. Solet miſericors DEUS in peccatore varios excitare effectus ſpei, fiduciæ, cupiditatis, timoris, triſtitiæ, immittit ſomnia, & perplexas cogitationes: procurat admonitiones, correptiones, flagella, beneficia, & mirecula. Verùm peccator pronior ad malum hiſce omnibus beneficiis abutitur in propriam perniciem, amplectendo quæ mala ſunt, & contemnendo quæ bona. Sextum eſt uti peccatis impiorum ad ſalutem electorum inſtar medici, ut ait D. Baſilius: Qui non facit venenum viperæ, ſed eo utitur ad ſanitatem corporum curandam, & conſervandam: Hinc Geneſ. 50. *Vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud in bonum ut exaltaret me.*

CAPUT II.

Refertur, & refellitur Calviniſtica prædeſtinatio.

EX eo, quòd Calvinus Authorem conſtitueret peccati, ac aſſeruerit homines ex neceſſitate non propria libertate peccare in alios plures prolapſus eſt errores circa prædeſtinationem hominum. Vult enim DEUM æterno ſuo decreto quoſdam homines ad vitam æternam prædeſtinare, & alios ſuppliciis addicere gehennæ abſque eorum merito, & culpa, nec ex alia cauſa niſi quia ipſi ita placuit. Et hoc decretum adeo eſſe immutabile, ut tollat omnem arbitrii noſtri libertatem in negotio prædeſtinationis, ac reprobationis, nec ullo modo in noſtra ſit poteſtate ſalvari aut damnari, ſed inevitabili quâdam neceſſitate ii ſalventur, qui ſalutem conſequentur, & illi pereant, qui æternis torquentur ſuppliciis. Verùm ut hoc decretum executioni demandetur, ſeu ut prædeſtinati ſalventur, & reprobi pereant aſſerit Calvinus hanc ſervatam eſſe à DEO rationem, quia abſolutè voluit, & ordinavit, ut Adam cum tota ſua poſteritate peccaret, ut inde occaſionem ſumeret exercendi ſuam juſtitiam circa reprobos, & miſericordiam circa prædeſtinatos, ſeu electos, deinde cùm æquè omnes homines eſſent in maſſa perditionis aſſerit prædeſtinatis dediſſe Chriſtum Redemptorem, qui electos ab illa maſſa perditionis extraheret, & ad gloriam pertraheret, ad quam ante erant præordinati, & cenſet reprobos reliquiſſe ſine Redemptore, eò quia jam pridem eos morti devoviſſet, adeo ut Chriſtus nonniſi pro electis mortuus fuerit, ac ſolis prædeſtinatis detur fides in Chriſtum, quam deperdere nequeunt: & reprobi ad fidem nunquam vocentur, niſi fortaſſis externa voce, nec habeant ſufficientem gratiam, qua ſalvari poſſint etiam ſi velint: ex quo ait fieri ut ſoli prædeſtinati ſint in Eccleſia Dei per fidem adſcripti, & reprobi à fide excludantur. Rurſus quod prædeſtinati, quamvis peccent, eorum tamen peccata à DEO non imputentur: reprobi verò incitentur à DEO ad peccandum, ut damnari poſſint, quapropter nullum peccatum illis unquam remittitur. Hæc eſt tota doctrina, quam Calvinus circa prædeſtinationem ſuis tradidit Diſcipulis, vel potius eſt coacervatio quædam errorum, quos jam Eccleſia in variis Conciliis damnaverat, una congeſſit, & ex antiquarum Hæreſium putridis reliquiis malitioſè ſuam paravit cœnam. Ex qua doctrina Calvini aſſeclæ conſueverunt argumentari: vel ſum prædeſtinatus à Deo, vel reprobatus: Si prædeſtinatus procul dubio ſalutem ero conſecuturus ſive bene ſive perperam agam: ſi reprobatus quidquid egero neceſſariò damnabor, nec poſſum contra DEI decretum obniti, neque illud immutare: ergo quid aliud mihi ſupereſt, quàm ut fruar mundi voluptatibus, indulgeam meis concupiſcentiis, & quamdiu vixero indulgeam meo ſenſui ac appetitui, quia neque obeſſe poſſunt prædeſtinato vitia, & peccata, quæ patravero neque prodeſſe reprobo ſaltem in hac vita. Hoc dilemate Calviniſtæ ſibi amplam ad vitiis indulgendum viam ſternunt, & abſque ullo obſtaculo vias percurrunt perditionis. Verùm hoc dilema nullius eſt momenti, nec ponderis, etenim potuiſſet ſtatim hoc aliud objici Calvino, vel tu es prædeſtinatus ut hodie moriaris, vel non: vult enim Calvinus id DEUM decreviſſe ab æterno, & DEI decretum eſſe immutabile & fixum, adeo ut impoſſibile ſit non evenire in tempore ſicut DEUS decrevit ab æterno. Si igitur Deus non decrevit ab æterno, quod tu moriaris hodie, tametſi ex præalta turri te in imum terræ præcipites, non morieris: Sin autem decrevit te moriturum hodie, quidquid egeris, morieris, cùm non poſſis fruſtrare divinum decretum, ergo da nobile ſpectaculum tui ipſius, & in confirmationem tuæ doctrinæ hoc age miraculum, aſcende ſummum hujus præaltæ turris faſtigium, ut inde te inferius præcipites, tanto hoc miraculo, quod non moriaris plurimum authoritatis tua obtinebit doctrina. Adhæliſſetne Calvinus huic petitioni, dediſſetne ſui ipſius hoc ſpectaculum? egiſſetne tantùm miraculum? non puto in talem voluiſſe dementiam delabi. Decrevit quidem DEUS ſalutem æternam prædeſtinatis, ſed ſi bene egerint, ſi vitia declinaverint. DEI decretum quamvis æternum, & ſubjectivè abſolutum, eſt tamen objectivè conditionatum, ut docent cum Divo Thoma 1. *contra gentes cap.* 86. ferè omnes Thomiſtæ; & cum Scoto *in* 1. *diſtinct.* 41. *quæſt.* 1. Scotiſtæ & alii, quia ſi in voluntate humana dantur de facto plures actus ſubjectivè abſoluti, & objectivè conditionati, eò quia non tendant in objectum niſi ſuppoſitis quibusdam conditionibus, & in modo tendendi in objecta nulla involvatur imperfectio, rectè intelliguntur

tur hujuſmodi decreta abſoluta ex parte actûs, & conditionata ex parte objecti eſſe in DEO: Siquidem quidquid convenit voluntati creatæ, ſi non involvat imperfectionem vel præciſum à quolibet defectu poteſt divinæ convenire. Quòd verò hic actus abſolutus ex parte ſubjecti, & conditionatus objectivè, conveniat voluntati creatæ liquet ex votis ſub conditione elicitis: talia enim vota obligant completa conditione, adeo ut eo ipſo, quòd conditio impletur votum obliget, quia licèt votum includat actum intellectûs, ſupponit tamen actum voluntatis, & propoſitum adimplendi promiſſum. Rurſus conſtat etiam ex contractibus, qui fiunt ex mutuo contrahentium conſenſu, quorum plures conditionati ſunt: Siquidem contractus emptionis, & venditionis plerumque fiunt ſub aliqua conditione, in quo ſenſu contrahentes de facto obligantur, & habent voluntatem ſe obligandi, dummodo purificetur conditio qua purificata manent obligati, quæ obligatio non ſtat abſque actu voluntatis elicito in ipſa Celebratione contractus, unde dantur in voluntate humana hujuſmodi actus ſubjectivè abſoluti, & conditionati objectivè. Quòd verò in hiſce actibus vel decretis ſubjectivè abſolutis, & objectivè conditionatis nulla involvatur imperfectio, ac propterea ſint ponendi in DEO, ex eo liquet, quia de facto voluit DEUS Incarnationem Verbi, ſi Adam peccaret, ut docent communiter Thomiſtæ cum Divo Thoma, adeo ut hæc conditio fuerit aliquo modo ratio, cur DEUS voluerit Incarnationem Verbi: pari pacto quos Deus ab æterno prædeſtinavit ad æternam ſalutem, hoc DEI decretum licèt abſolutum ex parte DEI, eſt tamen conditionatum ex parte hominum, quia enim DEUS prævidit eos bene acturos, ac poſituros media proportionata ad conſecutionem ſalutis, ideo DEUS eos prædeſtinavit ad ſalutem, ut è contra quia prævidit reprobos non poſituros hæc media eos ad ſupplicia deſtinavit, idque explicatur hiſtoriola, quam refert Cæſarius. Cùm Ludovicus Landgravius propter vivendi licentiam nimis laxam à viris religióſis moneretur, ut vitam emendaret, mores corrigeret, & vitiis non amplius indulgeret, ſed ex corde reſipiſceret, antequam inopina morte præveniretur, ipſe reſpondit religioſis illis, ſi prædeſtinatus ſum nulla peccata, nec vitia poterunt mihi eſſe impedimento, quin ſim ſalutem conſecuturus, quia DEI decretum eſt immutabile: ſin verò reprobus ſim, bona opera non poſſunt mihi prodeſſe, neque reſipiſcentia quidquam afferre ſolatii. Et noluit ſinere ſe ſuaderi à viris illis religioſis, quos à ſe expulit. Sed Ludovicus non paulò poſt in gravem ac lethalem morbum incidit, & febri æſtuante, ac maligna correptus ſtatim Medicum ad ſe vocavit, qui præmonitus à religioſis egregiè retorſit argumentum, quod Ludovicus religioſis objecerat. Cùm primum Medicus cubiculum fuit decumbentis ingreſſus dixit fruſtra Domine mi vocas me, quia ſi venit mortis tuæ hora, & DEUS decreverit ab æterno, ut ex infirmitate ſis moriturus, non indiges mea opera, quia ego non poſſum DEI decretum immutare. Sed Ludovicus iterum inſtetit, rogavitque enixim Medicum, ut in tanto periculo conſtitutum juvaret: Tunc Medicus ſi putas vitam corporis poſſe conſervari adhibita medicina, cur ſimiliter non credis poſſe vitam animæ juvari pharmaco pœnitentiæ, & opportuno reſipiſcentiæ remedio? ſi non obſtante DEI decreto tu petis à me juvari, & media vis adhiberi; quibus valeas ſalutem corporis conſervare: cur non obſtante eodem decreto non adhibes media neceſſaria, ut conſerves ſalutem animæ: hâc retorſione Medicus perſuaſit Landgravio vitam emendare, & per veram reſipiſcentiam ſaluti animæ ſeriò conſulere. Perinde Theologi reſpondent dilemati, ſi prædeſtinatus ſum, ſeu ſi à DEO ordinatus ſum ad vitam æternam per certa media, quæ in mea ſunt poteſtate conſequendam: Certò conſequar vitam æternam; dummodo media illa adhibuerim: DEUS enim habet ab æterno decretum abſolutum ex parte actus prædeſtinandi ad gloriam æternam electos, ſi adhibuerint illa media, quæ neceſſaria ſunt ad illam conſequendam, ſitque propterea decretum hoc conditionatum ex parte hominum. Rurſus ſi ſum reprobatus, ſeu à Deo ordinatus ad ſupplicia gehennæ propter mea peccata quæ liberè, & ex malitia ſum commiſſurus procul dubio damnabor, ſi illa peccata perpetravero, & ab iiſdem non abſtinuero. Hæc eſt ſolutio, quæ mentem tranquillat, & Calviniſtarum dilema ſolvit.

Dicendum primò Deum æterno ſuo decreto nullum hominem prædeſtinâſſe ad vitam æternam vel mortem absque ullo merito vel culpa, adeo ut quos prædeſtinavit ad vitam præviderit poſituros media opportuna, ac rectè operaturos, & quos deſtinavit ad ſupplicia æterna malè acturos, ac plura peccata congeſſuros. Calvinum docuiſſe DEI decreto alios ad vitam, & alios ad mortem prædeſtinatos eſſe citra ullum eorundem meritum, & emeritum liquet, quia Calvinus lib. 3. Inſtit. cap. 21. §. 5. ait: *Prædeſtinationem vocamus æternum DEI decretum, quod apud ſe conſtitutum habuit, quid de unoquoque homine fieri vellet. Non enim pari conditione creantur omnes, ſed aliis vita æterna, aliis damnatio æterna præordinatur. Itaque prout in alterutrum finem quiſque conditus eſt, ita vel ad vitam, vel ad mortem prædeſtinatum dicimus.* Et §. 7. circa finem. *Quod ergo Scriptura clarè oſtendit dicimus æterno, & immutabili conſilio DEUM ſemel conſtituiſſe, quos olim aſſumere vellet in ſalutem, quos rurſum exitio devovere. Hoc conſilium quoad electos, in gratuita ejus miſericordia fundatum eſſe aſſerimus, nullo humanæ dignitatis reſpectu, quos verò damnationi addicit, his juſto quidem & irreprehenſibili, ſed incomprehenſibili ipſius judicio vitæ aditum præcludit.* Et cap. 22. §. 3. ait: *Ubicunque verò hoc regnat DEI placitum nulla in conſiderationem veniunt opera.* Et §. 11. *Si non poſſumus rationem aſſignare cur ſuos miſericordia dignetur, niſi quoniam illi ita placet, neque etiam in aliis reprobandis aliud habebimus, quàm ejus voluntatem.* Et cap. 23. §. 1. *Minimè conſentaneum eſt præparationem ad interitum aliò transferre, quàm ad arcanum conſilium DEI.* Ex quibus apertè conſtat, Calvinum docuiſſe æterno DEI decreto quoſdam homines eſſe ad æternam gloriam prædeſtinatos citra ullum ipſorum meritum, & alios ad æterna ſupplicia eſſe deſtinatos absque ullo eorumdem demerito, adeo ut Calvini propoſitio duas includat partes, unam de æterna electione prædeſtinatorum ad gloriam citra ullum ipſorum meritum, & alteram de deſtinatione reproborum ad æterna ſupplicia absque ullo eorundem demerito. Quod poteſt dupliciter intelligi. Primò DEUM ab æterno ante præviſionem peccati originalis ex toto humano genere adhuc integro quoſdam elegiſſe ad vitam, & quoſdam deſtinâſſe ad æterna ſupplicia ſine

ſine ulla eorundem vel primi parentis culpa. Secundò poteſt intelligi DEUM poſt prævisionem peccati originalis cum jam corruptum eſſet humanum genus, & veluti maſſa quædam deperdita, quoſdam ex ſola ſua miſericordia elegiſſe ad gloriam, ac effeciſſe vaſa in honorem; alios vero reliquiſſe in maſſa perditionis, ut eſſent vaſa in contumeliam absque ulla propria & perſonali culpa; non tamen ſine culpa originali, & protoparentis. Propoſitio in priori ſenſu intelligitur à Calvino. probatur, & propugnatur aſſertum, quia ſi electio facta ſit ante prævisionem peccati originalis, utique facta eſt ante decretam Chriſti incarnationem, conſequenter non potuit facta eſſe in Chriſto, & in Chriſti meritis fundari. Atqui Calvinus aſſerit merita ſanctorum fundari in Chriſti meritis, unde non poteſt hic evadere, quin ſibi contradicat, ſiquidem lib. 3. Inſtit. cap. 24. §. 5. fatetur, nos in Chriſto electos eſſe, & *lib.* 2. *cap.* 12. §. 4. expreſsè aſſerit: Chriſtum non fuiſſe venturum in carne niſi Adam peccâſſet, nec alio fine in hunc mundum veniſſe, quàm ut perditis hominibus ſuccurreret, ex quo ſequitur fuiſſe prius prævisum peccatum Adæ, quàm decretam Chriſti incarnationem, conſequenter ſi electio ad vitam facta eſt ante prævisum peccatum, ut cenſet Calvinus, multò magis ante decretam Chriſti incarnationem, proinde electio ad vitam non fundatur in meritis Chriſti contra ipſum. Præterea docet Calvinus parvulos decedentes ſine baptiſmo ſalvari in fide parentum; ſed ſi decretum prædeſtinationis fuit ante prævisam Verbi incarnationem, quomodo poſſunt eſſe prædeſtinati, ac ſalvari in fide parentum, ſi nondum fides de Chriſto ſupponitur haberi. An filii fidelium ſalvantur, & filii infidelium pereunt? id neceſſe eſt ſequatur in doctrina Calvini. Deinde ſequitur neceſſariò Deum in electione parvulorum fidelium habuiſſe aliquem reſpectum ad fidem parentum; quod ſi hoc eſt, quomodo aſſerit prædeſtinationem electorum factam fuiſſe absque ullo intuitu ad opera.

Præterea ſi Chriſtus promeruit noſtram prædeſtinationem non fuit hæc facta ante prævisum peccatum originale; ſed Chriſtus promeruit nobis noſtram prædeſtinationem: ergo non fuit hæc facta ante prævisum peccatum originale. Major eſt certa in ſententia aſſerentium, quod ſi Adam non peccaſſet, verbum divinum noſtram non ſuſcepiſſet humanitatem, adeout peccatum Adæ fuerit occaſio verbo divino aſſummendi noſtram humanitatem. Minor facile evincitur ex ſcripturis ad Epheſ. 1. *Benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo, ut eſſemus ſancti* & infra expreſſiùs ait Apoſtolus. *Prædeſtinavit nos in adoptionem Filiorum Dei per Chriſtum*: & communiter SS. Patres hoc docent, præſertim Auguſtinus lib. 1. de Prædeſt. ſanct. cap. 17. & lib. de Correptione, & gratia cap. 4. Div. Athanaſius ſerm. 5. contra Arianos prope finem, & alii explicantes *in ipſo, & per ipſum* ut ſignificent cauſam, aſſerentes Chriſtum meruiſſe noſtram prædeſtinationem; adeout per Chriſtum, & in Chriſto ſimus prædeſtinati. Quòd ſi dicas ex verbis Apoſtoli tantùm deduci, Chriſtum meruiſſe nobis electionem ad gratiam juſtificantem, & ad filiationem adoptivam, non verò noſtram prædeſtinationem abſolutè, eo quia non meruit auxilia gratiæ, quæ præcedunt juſtificationem. Contra eſt quia D. Paulus abſolutè loquitur, & ait Chriſtum meruiſſe nobis omnem benedictionem ſpiritualem, & cum Apoſtolus non limitet benedictionem, non poteſt intelligi de ſola benedictione per gratiam ſanctificantem, quæ conſtituit homines filios Dei adoptivos: ſed intelligenda ſunt verba Apoſtoli de quacunque benedictione, quâ diſponimur ad filiationem adoptivam, ſeu de quocunque auxilio gratiæ, ut D. Ambroſius explicat verba Apoſtoli inquiens: *Omne donum gratiæ Dei in Chriſto eſt, & ſi quis ſpreto Chriſto benedici ſe à Deo putat errare ſe ſciat.* Præterea ſi Apoſtolus ibi excluderet aliquam diſpoſitionem præcedentem gratiam ſanctificantem, maximè excluderet vocationem, quæ eſt prima gratia: hanc autem non excludit, quia in eodem capite expreſsè aſſerit, primam vocationem intrinſecam provenire in nobis ex meritis Chriſti, verba Apoſtoli ſunt: *In quo fortè vocati ſumus* ſcilicet in Chriſto. Unde Concilium Trident. ſeſſ. 6. cap. 5. *Declarat præterea ipſius juſtificationis exordium in adultis à Deo per Chriſtum Jeſum præveniente gratia ſumendum eſſe, hoc eſt ab ejus vocatione.* Ratio etiam id ſuadet, quia cauſa producens formam producit etiam diſpoſitiones ad formam: ſed vocatio & prima gratia & diſpoſitio ad quaſi formam prædeſtinationis, & ad gratiam ſanctificantem: ergo eo ipſo quòd Chriſtus nobis promeruit formam juſtificationis, & prædeſtinationis, nobis etiam promeruit primam vocationem, & gratiam. Non tamen per illas particulas in Chriſto, & per Chriſtum intelligimus cauſam efficientem phyſicam, ſed moralem noſtræ prædeſtinationis.

Secunda pars propoſitionis Calvini, quâ aſſeruit, Deum æterno, ac immutabili decreto quoſdam deſtinaſſe ad mortem, & æterna ſupplicia absque ullo reſpectu ad eorum demerita, & peccata eſt impia, & hæretica. Quia Deus quantum eſt ex ſe omnes quotquot condidit homines, eritque conditurus non vult perire, ſed æternam conſequi ſalutem, & ad hunc finem illos condit, & Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* quæ verba expendens D. Auguſtinus tract. 2. in Joan. ait: *opus eſt, ut non recedas ab eo, qui nusquam recedit, opus eſt ut non deſeras, & non deſereris; noli cadere, & non te occides; ſi tu feceris caſum, ille tibi facit occaſum; ſi tu ſtas, præſens eſt tibi*; & in Pſal. 102. *in hunc ſenſum expendit verbi Chriſti* Matth. 6. *Oriri facit ſolem ſuum ſuper juſtos, & ſuper peccatores, vocat undique ad correctionem, vocat ad pœnitentiam, vocat impertiendo tempus vivendi.* Hoc idem firmatur ex illo Chriſti Matth. 11. *Venite ad me omnes* quibus verbis Deus omnes ad ſe vocat, neminem excludit, excipit neminem. *Quoscunque inveneritis vocate ad nuptias.* Hinc Sapientia Proverb. 1. *Clamitat in plateis convertimini ad correptionem meam. En profero vobis ſpiritum meum*: ubi D. Auguſtinus lib. 83. quæſt. *Nec illi qui voluerunt venire, alteri debent imputare, ſed ſibi tantùm, quoniam ut venirent, vocati ſunt.* Unde DEUS quantum eſt ex ſe ſincere ſtatuit totum humanum genus condere ad æternam felicitatem, & eò omnes perducere, ſi ipſi non fuerint ſibi impedimento. Neque DEUS obligare voluit hominem ad pœnam mortis niſi divino præcepto rebellis eſſet. Neque magis decrevit oſtendere ſuam juſtitiam, quàm miſericordiam. Præterea quòd Deus quantum eſt in ſe velit omnes homines condere propter vitam, & gloriam æternam probant Sancti Patres ex illo Geneſ. 1. *Creavit DEUS hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam.* Hanc imaginem, & DEI ſimilitudinem plerique Patres ita explicant, ut per imaginem intelligantur dona naturæ, ſeu intellectus, & voluntas, memoria, & liberum arbitrium: per ſimilitudinem verò dona gratiæ, ut juſtitia, ſancti-

tas, innocentia; & etiam Calvinus pro eodem uſurpant. Verùm ſi uſurpemus id, in quo omnes conveniunt, utroque vocabulo non ſolùm dona naturæ; ſed etiam gratiæ comprehenduntur: proinde nihil aliud eſt, hominem eſſe conditum ad imaginem, & ſimilitudinem DEI, quàm in prima ſui creatione, tum intellectu, voluntate, & libero arbitrio fuiſſe præditum; & inſuper ornatum gratia, virtute, ſanctitate, ut hiſce præſidiis corroboratus vitam æternam ſi velit, poſſit conſequi; neque hoc de ſolo primo Parente intelligitur, ſed etiam de ſingulis poſteris; qui in ipſo veluti in capite, ac radice totius humani generis continebantur. Unde tota poſteritas in prima ſui origine, ac ortu ad æternam felicitatem à creatore fuit deſtinata; & nullus ad mortem, ac interitum ante lapſum primi parentis ordinatus: hæc ratiocinatio clara eſt, cui etiam aſſentitur Calvinus lib. 1. Inſtit. cap. 15. §. 4. contra Oſiandrum ubi ait: *Sub imagine ad quam conditus eſt homo comprehendi quidquid ad ſpiritualem, & æternam vitam ſpectat* ex lib. 2. Inſtit. cap. 1. cum plura dixiſſet de fine ob quem conditus fuit homo, ſeu ob æternam ſalutem poſtea §. 7. ait: *Ornamenta illa quibus præditus fuit Adam, non uni homini data fuiſſe, ſed univerſæ hominis naturæ attributa*; quid aliud ex hiſce verbis colligi poteſt, quàm Calvinum cenſuiſſe, totum humanum genus in Adamo fuiſſe conditum ad æternam ſalutem; an non ſibi contradicit cum poſtea aſſerit lib. 3. Inſtit. cap. 22. & ſequent. DEUM primaria, & antecedente voluntate quoſdam ad interitum, & æterna ſupplicia deſtinâſſe ſine ullo ad eorundem demerita, & peccata reſpectu? Nec mirum: quia cum docuit, DEUM condidiſſe homines propter æternam fœlicitatem; oppugnavit Oſiandrum, Servetum, & alios ejuſdem furfuris hæreticos, quos convincere non poterat niſi per doctrinam Catholicorum. Quando verò docuit, DEUM nullo habito reſpectu ad propria demerita, & peccata, quoſdam deſtinâſſe ad ſupplicia æterna, impugnabat Catholicos aſſerentes, DEUM neminem deſtinare ad interitum, & æterna ſupplicia niſi ob propria demerita, & peccata.

Præterea Apoſtolus ſæpe nos ſerio monet, ut per Chriſtum reformemur ad imaginem illius ſtatus, ex quo per peccatum Adæ primi parentis excidimus: atqui per Chriſtum reformamur juſtitia, & ſanctitate in vitam æternam: ergo ſtatus humani generis ante prævaricationem Adæ fuit ſtatus ſanctus ordinatus ad vitam æternam ait D. Paulus ad Epheſ. 4. *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm DEUM creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis:* non enim quid aliud eſt renovari, quàm ad priſtinam novitatem redire; prima autem hominis novitas fuit ſtatus innocentiæ; & hanc novitatem amiſimus ob peccatum primi parentis; ideoque nos monet Apoſtolus, ut renovemur, ſeu redeamus ad ſtatum innocentiæ, & ſanctitatis, ad ſtatum in quo omnes ad cæleſtem deſtinabantur felicitatem; tunc enim in protoparente eramus novi animo, & corpore, ſcilicet animo ſancti, innocentes, ac divinæ participes amicitiæ, ac Filii DEI adoptivi; & corpore immortales, incorruptibiles; hanc novitatem tunc amiſimus cum Protoparens Adam illectus dulcedine pomi divinum maluit transgredi præceptum, quam fœminæ ſuadenti eſum pomi diſplicere; quapropter nos hortatur Apoſtolus, ut ſatagamus primævam illam novitatem recuperare. Modum quo debeamus renovari præſcribit, cum nobis ſuadet, ut induamus novum hominem objicientes veterem, peccatis coinquinatum ſcribit enim ad Coloſſ. 3. *Nolite mentiri invicem, exſpoliantes vos veterem hominem cum actibus ſuis, & induentes novum.* Vetus homo eſt Adam qui nos peccato infecit; novus eſt Chriſtus, qui nos refecit, & mundavit à peccato: ergo ſatis apertè conſtat, DEUM ante prævifum Adæ peccatum, nullum deſtinâſſe ad mortem, & æterna ſupplicia, quinimò ſi Adam non peccâſſet; omnes fuiſſent immortales, & incorruptibiles; & nullus morti obnoxius. Conſtat ex ſcripturis triplicem eſſe mortem, unam corporis ſitam in amiſſione vitæ temporalis; alteram animæ, quæ incurritur per peccatum lethale, quo anima privatur gratia ſanctificante, quæ eſt vita, qua DEO vivimus; Tertia infligitur per æternam damnationem, & conſiſtit in privatione æternæ gloriæ. Adam igitur per peccatum lethale, ſeu transgeſſionem divini præcepti, duplicem ad ſe mortem acceſſivit corporis, & animæ. quia cum eſſet corpore immortalis factus eſt morti obnoxius, & perdidit gratiam ſanctificantem. Non tamen DEUS incitavit Adamum ad hanc præcepti ſibi injuncti transgreſſionem, cum ipſi præceperit, nec comederet, evidens eſt noluiſſe hanc trangreſſionem, neque mortem hominis, Sapient. 1. *DEUS mortem non fecit.* Sapient. 2. *DEUS creavit hominem inexterminabilem; invidiâ autem diaboli mors intravit in orbem terrarum.* Et Apoſt. ad Rom. 5. ait: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors:* ergo DEUS ante prævifum Adæ peccatum neminem deſtinavit ad mortem, & ſupplicia æterna. Tum quia Apoſtolus 1. Corinth. 16. ait: *Omnes homines in Adamo moriuntur:* hæc ſcripturarum teſtimonia adeo perſpicua ſunt, ut nullum ſuperſit effugium ea eludendi. Hinc D. Auguſtinus lib. de Prædeſtin. cap. 1. ait: *Creavit DEUS hominem, & prædeſtinavit, ut ſi obediens eſſet, & à guſtu vetiti pomi ſe abſtineret, in vita permaneret: Sin autem inobediens eſſet, ſententiam mortis ſubiret:* ergo non DEI decretum immutabile, ſed voluntas hominis deteſtabilis ſeu peccatum hominem ad interitum, ac æterna ſupplicia deſtinavit: nonullis interjectis ſubdit Auguſtinus: *Quia ergo peccavit homo, juſtum erat, ut moreretur; non moriturus, ſi non peccâſſet.* Liquet igitur in ſtatu innocentiæ ante Adæ peccatum DEUM neminem deſtinâſſe ad mortem, & ſupplicia æterna, & falſam eſſe Calvini propoſitionem, quæ aſſerit, Deum creaſſe quoſdam ad mortem, ac interitum abſque reſpectu ad ullam culpam. Erat inter Auguſtinum, & ſemipelagianos contentio de prædeſtinatione. Iſti ut aliquam illi maculam tribuerent, aſſeruerunt quoſdam articulos expreſſe hæreticos, quos Auguſtinus ut ſpurios, & non ſuos rejicit, & damnat. Tertius eorum erat Auguſtinum docuiſſe, *DEUM majorem partem generis humani ad hoc creaſſe, ut illam in æternum perderet,* qui articulus Calviniſticus eſt, & refellitur contra ſemipelagianos ab Auguſtino lib. 8. ad articulos falſo ſibi impoſitos art. 5. ubi ait: *Omnium quidem hominum DEUS creator eſt, ſed nemo ab eodem creatus eſt, ut pereat, quia alia eſt cauſa naſcendi, alia pereundi: ut enim naſcantur homines, eſt beneficium; ut autem pereant, prævaricatoris eſt vitium.*

Quod Calvinus aſſerat Deum ad oſtendenda ſua attributa miſericordiæ, & juſtitiæ, electos prædeſtinare

ſtinare ad gloriam, & præſcitos ad æterna ſupplicia nullo habito reſpectu ad eorum merita, & peccata; falſum eſt, & hæreticum; quia DEUS cum affectu ſincero velit omnes homines quos condit ſalvos fieri, neminem addit pœnis æternis ſine propria culpa. Tum quia cum ex hominibus plures ſint qui damnantur, quàm qui æternam conſequantur ſalutem inde ſequeretur majorem eſſe oſtenſionem juſtitiæ, quàm miſericordiæ; quod adverſatur ſcripturis. Cum ſit miſericordia virtus incitans voluntatem ad opitulandum alienæ miſeriæ, eamque depellendam; & DEUS miſerit filium ſuum unigeniturus, ut totum, ac univerſum humanum genus redimeret à ſervitute peccati à famulitio Dæmonis, miſericordia DEI clarior ſplendet nobis luculentiùs manifeſtatur, quàm juſtitia unde David Pſal. 141. *Suavis Dominus univerſis; & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus.* Imò tanta eſt DEI miſericordia ut omnem noſtram ſuperet cogitationem, ſuperexcedat ſermonem Exod. 34. *Dominator Domine DEUS miſericors, & clemens, patiens, & multæ miſerationis, & verax, qui cuſtodis miſericordiam in millia, qui aufers iniquitatem & ſcelera, atque peccata* Pſal. 85. *Et tu Domine DEUS miſerator, & miſericors, patiens, & multæ miſericordiæ.* Præterea duplex ineſt DEO miſericordia una generalis, alia ſpecialis; illa prior eſt, hæc poſterior non ratione ſui & affectus interni; ſed ratione effectus externi. Generalis eſt, quâ ab initio tota, ac univerſa creatura rationalis Angelica, & humana condita eſt, & propter humanam mundus corporeus ex nihilo traductus eſt ad illam plantarum, animalium, herbarum florum ſpeciem quam continet; ut hominum indigentiis nòn ſolùm conſuleret, ſed etiam iiſdem eſſet illicio intra naturæ limites, intra quos cum eſſent homines pluribus obnoxii miſeriis, ac defectibus, miſericordia motus ad ſtatum nobiliorem, ac longè excellentiorem elevavit, & donis omnibus naturæ debitis alia addidit ſupernaturalia, quibus ad dignitatem divinæ filiationis adoptivæ promoverentur, ac participes fierent cœleſtis gloriæ. Particularis eſt qua beneficiis ſuis hunc vel illum cumulat, trahitque ad ſe per illicia gratiæ; & ſi peccaverit auxilia ſuppeditat, quibus reſipiſcat; tempus concedit ut pœnitentiam agat. Hinc falsò aſſerit Calvinus, DEUM aliquos reliquiſſe in maſſa perditionis, quos damnaret, ſed omnibus ſuppeditavit media ſufficientia, quæ ſi fuiſſent adhibita conſequi potuiſſent æternam gloriam. Non igitur Deus corda deſtinavit ad interitum, & æterna ſupplicia ante præviſum Adæ peccatum, & ſine reſpectu ad peccato perſonalia in adultis. De parvulis decedentibus ſine baptiſmo cum ſolo peccato originali, tametſi diſſentio ſit inter Theologos adhuc DEUS media ſufficientia iiſdem ſuppeditavit, quæ ſi à parentibus fuiſſent adhibita non fuiſſent in utero matris mortui, & in lucem editi ſuſcepiſſent baptiſmum, quapropter ex injuria parentum, non ex Dei voluntate deceſſerunt ſine baptiſmo. Cæterum ſi loquamur de adultis an illi deſerantur in maſſa perditionis propter ſolùm originale, & abſque ullo reſpectu ac præviſione peccatorum actualium. Dicendum eſt Deum nullum adultum ſine reſpectu ad propria peccata perſonalia reprobâſſe ac deſtinâſſe ad æterna ſupplicia, quia ſacræ ſcripturæ paſſim teſtantur Deum, quantum eſt in ſe nolle mortem peccatoris, ſed ei ſuppeditat dona ſuæ gratiæ ut reſipiſcat, & pœnitentiam peragat, vult enim Deus voluntate ſincera omnes ſalvos fieri. 1, Timoth. 2. *DEUS omnes homines vult ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Petr. 3. *Expectat propter vos nolens aliquos perire, ſed omnes ad pœnitentiam reverti.* Ezechiel. 18. *Nolo mortem morientis dicit Dominus Deus. Convertimini, & vivite.* Oſeæ 13. *Perditio tua ex te Iſrael, ex me tantummodo ſalus.* Unde nulli dubium, quia DEUS attributum ſuæ miſericordiæ luculentius exerceat in homines quam attributum juſtitiæ: ſiquidem prima rerum productio ex nihilo in ſuas ſpecies, & naturas cum perfectionibus naturalibus effectus fuit divinæ miſericordiæ, cùm enim creatura penitus non eſſet ex ſua bonitate, ac miſericordia traduxit ad illud eſſe quod poſſidet, proinde creando hominem ſuam in ipſo exercuit miſericordiam, qua expulit miſeriam ſui nihili: & quamvis creaura non fuerit antequam eſſet propriè miſera, nec ulli obnoxia malo, ſi rigoroſè ſumatur malum, prout eſt privatio boni, quod deberet ineſſe ei ſubjecto, cui non ineſt, quia tunc ſupponit ſubjectum exiſtens, cui ſi non ineſt poſſit ineſſe: attamen ſi malum, & miſeriam non ita ſtrictè, & rigoroſè accipiamus, ſed pro eo tantùm à quo natura abhorret, ſive poſitivum ſit, Vel negativum, vel privativum, hoc pacto non eſſe non modica eſt miſeria, eſt ſiquidem ſumma imperfectio, ac ſummus defectus evacuans totam bonitatem proinde ab hoc defectu tota rerum natura vehementiſſimè abhorret. Quia natura rerum repellit quantum poteſt ſuum defectum, & ſatagit, quantum poteſt ſui conſervationem adeo ut animalia quæque graviſſima malint mala perpeti, quàm ſubire interitum, eo quia non eſſe ſit ſemper miſerabilius, quàm miſerè eſſe. Hinc opera miſericordiæ partiri poſſunt in tres ſpecies, quarum prima eſt, qua res omnes præſertim ratione preditæ ex nihilo in quo delituerant ad participandas ſuas proprias naturas quas poſſident traductæ fuerunt. Deus enim videns illas in defectu ſui nihili quadam commotus miſericordia ſtatuit miſeriam illam depellere, & ex nihilo extrahere, ac in lucem propriæ eſſentiæ educere. Naturas eiſque ſuas proprietates facultates potentias, & ornamenta impertiri. Secunda eſt qua genua humanum ſtatuit promovere ad ſupernaturalem ſtatum, eique auxilia, & media ſuppeditare, quibus æternam poſſent gloriam enanciſci. Tertia, qua natura humana à ſtatu ſupernaturali per peccatum decidit ſpoliata omnibus ſupernaturalibus ornamentis, & DEUS ut poſſit reſurdere ſua impertitur auxilia. Quòd ſi magna eſt miſericordia prima ſpecies, qua omnia ex nihilo, & non eſſe traducit ad eſſe, & ad participandam menſuram ſuæ bonitatis in naturis, & eſſentiis quas poſſident, Secunda eſt longè excellentior, qua creaturæ ad ordinem ſupernaturalem elevantur cùm infinitè præſtantior ſit gratia, quàm natura & communicatio bonorum divinorum, quam omnia dona naturalia. Adhuc tamen tertia miſericordia eſt præſtantior, per quam redimimur à peccato, & juſtificamur per merita Salvatoris Chriſti. Ex his conſtat DEUM non ſolùm circa prædeſtinatos, ſed etiam circa reprobos eſſe magis clementem, & miſericordem, quàm juſtum, & ſeverum, quia ſi Pſal. 24. dicitur *univerſa via Domini miſericordia, & veritas* Pſal. 32. ait David: *Miſericordia Domini plena eſt terra*, & Pſal. 35. *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus*; & tandem Deum uberius ac luculentius ſuam in homines exercere miſericordiam quàm juſtitiam expreſsè aſſerit David 144. *Suavis Dominus univerſis, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus*: Hinc concludimus contra Calvinum,

num, Deum non ſolùm circa prædeſtinatos, verùm etiam circa reprobos magis clementem eſſe, & miſericordem, quàm juſtum, & ſeverum, unde falſo aſſerit Calvinus, Deum nonniſi circa paucos prædeſtinatos exercere ſuam miſericordiam; & circa reprobos omnes nonniſi ſuam juſtitiam, & ſeveritatem: & hos devovere æternis cruciatibus incitare ad peccatum, ut inde occaſionem habeat eos deſerendi, puniendi, ac deſtituendi omni præſidio gratiæ.

Objicit tamen Calvinus illud D. Pauli ad Rom. 9. ex quo conjicit, nullam aliam poſſe aſſignari cauſam, cur Deus ex hominibus quoſdam ſuppliciis addicat æternis, præter divinam voluntatem. cùm enim nondum nati fuiſſent, aliquid boni egiſſent, aut mali (ut ſecundùm electionem propoſitum Dei maneret) non ex operibus, ſed ex vocante dictum eſt ei, quia major ſerviet minori, ſicut ſcriptum eſt: *Jacob dilexi, Eſau odio habui.* Hoc idem corroborat ex illo Apoſtoli: *Non eſt volentis, nec currentis, ſed Dei miſerentis,* & ex illo alio, *cujus vult miſeretur, & quem vult, indurat.* Ut etiam ex illo Apoſtoli; *An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud vas in honorem, aliud verò in contumeliam.* Verùm hæc ſcripturarum teſtimonia, & ſi quæ alia ſunt, non ſuffragantur Calvino, quia Scripturæ loquuntur de corrupto per peccatum originale ut omnes Patres explicant, cùm enim tota poſteritas Adami per peccatum originale fuiſſet deperdita, & amiſiſſet jus ad æternam beatitatem. Deus ex ſua miſericordia filium ſuum unigenitum miſit, ut fieret homo, & ſatisfaceret divinæ juſtitiæ, & per merita Chriſti omnes poſſent ſalvari, ſi vellent, & ad hunc finem omnibus ſuppeditat media & auxilia: quod ſi nolint non in Dei voluntatem id refundendum eſt, ſed in malitiam nolentium bene agere. Calvinus non probat hiſce ſcripturis Deum reprobaſſe quoſdam ante prævilum peccatum originale, & nullo habito reſpectu ad propria perſonalia peccata, unde prærecenſitæ ſcripturæ non juvant Calvinum. Secundò quia allegata teſtimonia tantùm agunt de reprobatione à gratia: Calvinus verò intendit quoſdam à Deo rejici à gloria ante prævila peccata. Deus enim circa reprobos quatuor exercet actus quorum primus eſt, quo permittit eos elabi in peccatum. Secundus, quo permittit eos perſeverare, & mori in eodem. Tertius quo excludit eos à regno. Quartus, quo addicit æternis cruciatibus. Quando autem Calvinus loquitur de reprobatione tantùm aſſignat, tertium & quartum actum: quærit enim quare Deus aliquos deſtinaverit ad damnationem; & reſpondet non aliam eſſe cauſam niſi meram voluntatem: & hoc probat, ex locis D. Pauli; quæ eidem non ſuffragantur: ſiquidem Apoſtolus ad Rom. ſcribit: Qui mixti erant ex Judæis & Gentilibus: & quia Judæi offerebant ſe propter legem, & circumciſionem. D. Paulus nititur eos repellere, & excludit Judæos à Lege evangelica, ad quam Gentiles admittit. Potuiſſent Judæi objicere, quare repellerentur ipſi, & Gentiles admitterentur, cùm promiſſio facta fuerit à Deo Judæis; & promiſſionem Dei ſemel factam, ſuum ſortiri effectum debere, & non poſſe irritari. Reſpondet Apoſtolus Dei promiſſionem firmam eſſe, ſi bene intelligatur: Abraham enim credidit Deo aſſerenti fore, ut in ſenectute acciperet filium, & propter hanc fidem facta eſt illi promiſſio de Meſſia ex ipſo naſcituro: hæc autem promiſſio ſicut facta eſt Abrahamo ob ſingularem ipſius fidem; ita pertinet ad filios Abrahæ, qui Patris ſui fidem ſunt imitaturi. Sed Judæi cùm primùm natus fuit Meſſias ex poſteris Abrahæ detrectârunt in Chriſtum Meſſiam credere, ideoque promiſſio à Deo facta ad ipſos non pertinet, quia in fide Abrahæ non perſtiterunt, unde poſſunt ſalva promiſſione Dei facta Abrahæ, & ejus poſteris excludi à gratia evangelica ob incredulitatem. Neque contra hunc Apoſtoli ſcopum poſſunt quidquam Calviniſtæ reſpondere, quod falſo eorum dogmati foveat, quia Judæi ex Apoſtolo repelluntur à gratia evangelica, eò quia non manſerunt in fide Abrahæ Patris eorum, promiſſio enim Dei tantùm facta fuit ob fidem, quam habuit Abraham de Meſſia venturo, & quia Judæi hanc fidem rejecerunt, ideo expelluntur à gratia evangelica: Calvinus verò vult Apoſtolum loqui de excluſione à gloria, de qua non loquitur Apoſtolus. Præterea Judæi reprobati ſunt non ex ſola Dei voluntate; ſed propter incredulitatem: & Calvinus aſſeruit reprobationem fieri per ſolam Dei voluntatem abſque hominum culpa: alia teſtimonia Apoſtoli deſumpta ex cap. 9. ad Rom. eò tantùm collimant, ut oſtendant Deum pro ſuo arbitrio inæqualiter diſtribuere ſua dona, quod enim uni det plus quàm alteri non habet iſte, cur debeat conqueri; & quia poterant Judæi reſpondere non ſolùm ſe, ſed etiam Gentiles eſſe peccatores, ac proinde parem eſſe utrorumque cauſam conſequenter non debuiſſe ipſos magis excludi quàm illos: reſpondet Apoſtolus Deum in pari duorum cauſa poſſe uni plus elargiri quàm alteri; tametſi Jacob & Eſau eſſent pares in donis naturalibus ac fratres, placuit tamen Deo unum præferre alteri in benedictione temporali. Par etiam fuit cauſa Pharaonis, & Nabuchodonoſoris, & tamen hujus miſertus eſt Deus, & alterum obduratum reliquit, in quo ſenſu dixit Apoſtolus: *Cujus vult miſeretur, & quem vult, indurat*, non quòd Deus poſitivè induret, ſed quia permittit obduratum in peccato perſeverare in eadem obduratione. Rurſus ex duobus in maſſa peccatorum exiſtentibus, qui luto ſunt longè viliores, alterum ex miſericordia aſſumit ad gratiam; & alterum ex juſtitia relinquit in peccato, eò quia gratiæ quam ipſi contulit, noluit cooperari: & hoc indicat Apoſtolus: cùm ait: *An non habet poteſtatem figulus luti ex eadem maſſa facere aliud vas in honorem, aliud verò in contumeliam.* Hinc ſi quæratur, cur è duobus exiſtentibus in ſolo peccato originali, imò etiam in actuali Deus uni majorem ſuam exhibeat miſericordiam, quàm alteri non alia poteſt cauſa aſſignari, quàm Dei voluntas, quæ neutri facit injuriam, & utrique ſuum impendit beneficium, quod enim Princeps det uni aliàs immerenti mille aureos, & alteri itidem immerenti tantùm centum nemini dicitur adferre damnum, ſed utrique conferre ſua beneficia. Quòd verò qui mille accepit, bene iiſdem utatur, & alius centum quos acceperat, diſſipet, id non eſt refundendum in voluntatem Pincipis, ſed in diſpoſitionem, & voluntatem eorum, qui aureos illos acceperunt: hinc ſi quæramus, cur Deus hunc vel illum repellat ab uberiori gratia, & æterna gloria tota cauſa refundenda eſt in ipſum peccatorem non verò in voluntatem Dei, ut aſſeruit Calvinus, & nobis favet Apoſtolus; ſi enim quæramus, cur Judæi repulſi ſint à gratia evangelica, reſpondet D. Paulus cap. 11. v. 10. Non quia Deus ſic voluit, ſed ob incredulitatem Judæorum promiſit quidem Deus Abrahæ naſciturum ex ſua poſteritate Meſſiam, ſed cauſa hujus promiſſionis fuit fides, quam habuit Abraham, quam Judæi nato Meſſia noluerunt habere, ideoque promiſſio ab ipſo ad incredulos facta non fuit. Hinc D. Auguſtinus lib. 1. ad Simplicianum quæſt. 2. ait: *Deus non odit Eſau hominem, ſed odit Eſau peccatorem:* perinde Deus non excluſit à gratia evangelica Judæos ut poſteros Abrahæ, ſed ut incredulos, ac nolentes credere in Meſſiam natum: ita ſi quæratur. cur Deus unius miſereatur, non alterius, reſpon-

ſpondet D. Auguſtinus epiſt. 105. *Quibus Deus miſericordiam non impertitur; ut non impertiatur, merentur.* Pari pacto quærenti, cur Deus induret aliquos, reſpondet, quærimus meritum indurationis, & inveniemus. Si quæramus, cur Chriſtus in reprobos ſententiam dicat: *Ite maledicti in ignem æternum*, cauſam ſententiæ ipſe aſſignat; *Eſurivi enim, & non dediſti mihi manducare.*

CAPUT III.

Oſtenditur Dei decreto non fuiſſe ſublatam ab homine libertatem.

CAlvinus cenſuit Dei decretum, quo aliquos prædeſtinavit ad gloriam, & quoſdam ad interitum deſtinavit abſque ullo reſpectu ad propria merita, vel demerita adeò eſſe fixum, ac immobile, ut tollat omnem arbitrii noſtri libertatem in negotio prædeſtinationis, ac reprobationis, adeò ut non ſit in hominis poteſtate, quòd illi ſalutem conſequantur, & iſti æternis cruciatibus addicantur, ſed inevitabili neceſſitate fieri, ut illi ſalutem conſequantur, & iſti æternum interitum incurrant, ita docet Calvinus lib. 3. cap. 21. §. 7. ubi ait: *Dicimus æterno & immutabili conſilio Dei ſemel conſtituiſſe, quos olim aſſumere vellet in ſalutem, & quos rurſum exitio devovere*, & cap. 23. §. 8. *Hic ad diſtinctionem voluntatis, & permiſſionem concurritur, ſecundùm quam obtinere volunt permittente modo, non autem volente Deo, perire impios*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Non dubitabo igitur cum Auguſtino ſimpliciter fateri voluntatem Dei eſſe rerum neceſſitatem: atque id neceſſariò futurum eſſe, quod ipſe voluerit*: ex quibus claret tria Calvinum velle, primum, decretum Dei eſſe immutabile: ſecundùm nihl fieri non permittente tantùm, ſed & volente Deo; Tertium voluntatem Dei eſſe neceſſitatem rerum: quod ſi quæcunque fiunt, Deo volente fiunt, & voluntas Dei eſt neceſſitas rerum, ſequitur omnia neceſſario fieri, conſequenter tolli omnem libertatem in negotio prædeſtinationis, & reprobationis, ex quo etiam ſequitur eos neceſſario damnari, qui æternis torquentur ſuppliciis & alios neceſſariò ſalutem conſequi, qui æternæ gloriæ fiunt in cœlis participes. Hinc apparet multa in doctrina Calvini involvi abſurda: negat ipſe nihil fieri Deo permittente, ſed omnia eo volente fieri: quòd ſi ita eſt, ſequitur Deum velle ipſum peccatum, & eo volente, ac impellente peccata fieri eſtque quod impiè Calvinus concedit, quod quàm falſum ſit, ſuperius fusè oſtendimus. Secundum abſurdum eſt aſſerere voluntatem DEI eſſe rerum neceſſitatem, quia inde ſequeretur omnia fieri neceſſario, etiam in rebus civilibus, & domeſticis, conſequenter Calviniſtas nonniſi injuſtè fures, homicidas, & alios delinquentes damnare ad patibulum, ſiquidem quod neceſſariò fit abſque culpa exercetur, & quod caret culpa non debet puniri. Tertium abſurdum eſt, quia aſſerit ſuum dogma hæreticum eſſe ſententiam Auguſtini, cujus locum citat Calvinus, eſtque lib. 6. de Geneſ. ad litt. cap. 15. ibi enim Auguſtinus loquitur de creatione mundi ac primorum parentum, & bene aſſerit, primam illam creationem non fuiſſe in poteſtate creaturæ, ſed in ſola Dei voluntate, propterea ait Auguſtinus cum in prima rerum molitione non potuerint creaturæ Deo eas vocanti ex nihilo ad lucis uſuram obſiſtere, ideo dixit Auguſtinus: cujus voluntas rerum neceſſitas eſt, quatenus neceſſariò debuerunt tunc fieri, quæ facta fuerunt, dixit Deus: *Fiat lux, & facta eſt lux*, & quia lux non potuit DEO volenti reſiſtere, neceſſariò ex parte lucis fuit lux è nihilo extracta & ad illuminandas alias creaturas traducta, aliud enim eſt non eſſe in poteſtate hominis antequam creetur, ut hoc vel illo modo creetur: & aliud non eſſe in poteſtate hominis poſtquam creatus eſt, ut hoc vel illud faciat. Primum verum eſt, & aſſeritur ab Auguſtino, quo pacto primi parentes non habuerunt in poteſtate, ut à Deo crearentur: ſecus poſtquam creati fuerunt, fuit in eorum poteſtate transgredi, vel non transgredi injunctum ipſis à Deo præceptum non comedendi de pomo vetito.

Dicendum eſt non omnia fieri in mundo ex neceſſitate, ſed homines gaudere plena libertate qua poſſint bene, vel malè agere, adeò ut electi, qui ad æternam prædeſtinantur gloriam, quia liberè bene operantur, eam conſequantur: & deſtinati ad æterna ſupplicia, quia liberè peccârunt, ad merendum, ac demerendum in ſtatu naturæ lapſæ requiratur in homine libertas, non ſolùm à neceſſitatè, ſed etiam à coactione.

Probatur ex Scripturis Geneſ. 4. v. 7. ubi Deus declarans eſſe in poteſtate arbitrii humani conſentire, vel diſſentire appetitui excitanti ad turpia, & homini ineſſe liberum arbitrium, ac poſſe bene vel malè agere in ordine ad merendum, aut demerendum reſpectivè: ait: *Nonne ſi bene egeris, recipies; ſin autem malè ſtatim in foribus peccatum aderit? ſed ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.* Deuteron. 30. v. 19. *Teſtes invoco hodie cœlum, & terram, quòd propoſuerim vobis vitam & mortem*, & nonnullis interjectis ait: *Elige ergo vitam, ut & tu vivas.* Quòd ſi unum eligitur præ altero, & id eſt in poteſtate hominis ſequitur voluntatem hominis non rapi, nec trahi neceſſariò ad unum potius quàm alterum: alioquin non eſſet in poteſtate hominis tranſgredi vel non tranſgredi præceptum, quòd adverſatur Eccleſiaſt. cap. 31. ubi legitur de viro juſto, & electo, *qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit.* Ubi ad meritum requiritur libertas non à coactione tantùm, ſed etiam à neceſſitate ſimplici, ſitque in libertate hominis tranſgredi & non tranſgredi, bene vel malè agere: Hinc S. Irenæus lib. 4. cap. 77. ait: *Qui operantur bonum gloriam, & honorem percipient, quoniam operati ſunt bonum, cùm poſſent illud non operari.* Secus in ſententia Calvini, qui operantur bonum ita neceſſariò illud operantur, ut non poſſint illud non operari, qui tranſgrediuntur præceptum, ita illud neceſſariò tranſgrediuntur, ut non poſſint illud non tranſgredi, quod apertè repugnat Scripturis, in quibus Luc. 10. verſ. 42. *Laudatur à Chriſto Maria ſoror Martha*, eò quia optimam partem præ Martha elegerit, ad quam Maria non magis neceſſitabatur, quàm Martha, & neutra promerita fuiſſet ullam laudem, ſi ex neceſſitate egiſſent.

Digitized by Google

Præterea ſi omnia quæ funt ab hominibus neceſſariò fierent, plura ſequerentur abſurda, Reges enim, & Imperatores fruſtra leges ſancirent, præcepta injungerent, delicta prohiberent, fruſtra parentes juberent filios ſtudiis incumbere, fruſtra eos monerent, ut timor DEI iiſdem eſſet cordi; imò fruſtra Calviniſtæ populum hortarentur ad hoc vel illud agendum, fruſtra fidem excitarent, fruſtra oſtenderent, quæ ſperare, quæ fugere debeant, quia ſi ab æterno decrevit Deus quidquid ab unoquoque fieri velit, & hoc neceſſariò eſt eventurum, quidquid egerit homo non poterit impedire, quin illud contingat, ac fiat. Non ſolùm in prælatis, & ſuperioribus inanis ac fruſtraneus eſſet labor percipiendi, mandandi, hortandi, increpandi, corrigendi; ſed etiam in ſubditis omnis cura, ac ſtudium ſe corrigendi, ac emendandi, quia in eorum poteſtate non eſſet abſtinere ſe à noxis, ad quas neceſſitarentur, ſicque inanis foret omnis ſolicitudo ad mores corrigendos. Semel conceſſo immutabili Dei decreto circa prædeſtinationem electorum, & condemnationem reprobrorum abſque ullo reſpectu ad merita, & demerita; ſtatim infertur nihil intereſſe quomodo quis ſe gerat, quomodo quis benè, vel malè operetur, cùm noſtræ operationes nihil conferant ad prædeſtinationē, vel reprobationē independenter à noſtris operibus à Deo decretam ante prævisionem peccati originalis ad oſtendendam ſuam miſericordiam circa prædeſtinatos electos; & juſtitiam circa addictos æternis ſuppliciis: hinc quiſque indulgeret ſenſui, ut mundi frueretur voluptatibus, & quiſque commodis tantùm inhiaret hujus vitæ: nullus vellet difficultates ſuperare, quæ illi obviant in cultura virtutum. Rurſus ſi in ſententia Calvini neceſſitate adiguntur homines ad ea omnia quæ agunt; quâ juſtitia puniuntur adulteria, furta, homicidia, & alia quæ in republica perpetrantur delicta? ſine libertate quæ fiunt non imputantur ad culpam, & quæ immunia ſunt à culpa, digna non ſunt ſupplicio, cùm hoc ſequatur ad delictum. Cur igitur vitio dantur homini furta, & adulteria, ſi Deus eorum neceſſitatem ſuâ prædeſtinatione impoſuit? quid facerent homines, ad declinanda delicta, an cùm divino deberent luctari decreto, ne id agerent, ad quod faciendum à divino neceſſitantur decreto? Ecce in quæ abſurda impingit Calvini dogma. Ad hæc igitur abſurda declinanda aſſerendum eſt, liberum arbitrium per peccatum originale primi parentis minimè ſublatum eſſe, ut declaravit Concilium Tridentinum Seſſ. 6. & expreſsè colligitur ex Scripturis Numer. 30. *In arbitrio viri erit ſive faciat, ſive non faciat.* Joſue 24. *Sin autem malum vobis videtur, ut Domino ſerviatis: optio vobis datur: eligite hodie quod placet, cui potiſſimum ſervire debeatis.* 2. Reg. 24. *Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris, ex his ut faciam tibi.* Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos ſicut gallina congregat pullos ſub ala, & noluiſti.* Apocal. 3. *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis aperuerit mihi januam intrabo ad illum:* Ergo DEUS ſuo decreto nullam imponit hominibus neceſſitatem, ſed iiſdem datur optio eligendi bonum, vel malum, prout ipſis magis placuerit: Si etiam nunc habet electionem vitæ, & mortis, ſi poſt Adæ peccatum poſſunt homines transgredi, vel ſervare præcepta; poſſunt Deo vocanti obedire, vel obſiſtere; eidem pulſanti aperire, vel non, nil impedit, quin poſt peccatum Adæ in ſtatu naturæ lapſæ habeant libertatem operandi benè, & malè. Ratio etiam id evincit: quia nec per Adæ peccatum originale, nec per perſonale amiſimus naturam, ſed tantum perdidimus gratiam quâ eramus Filii DEI adoptivi; ſed natura humana eſt libero inſtructa arbitrio, & ex ſe, ſuiſque principiis intrinſecis operatur liberè, ut liquet experientia, etenim prout nobis placet, ſedemus, ſtamus, quieſcimus, ambulamus, loquimur, tacemus; aſſentimur dictis alterius, vel repugnamus: hæc experientia eſt adeo clara, ut ad id evincendum alio non indigeamus argumento. Quod ſi dicas liberum arbitrium quamvis per peccatum originale non ſit penitus extinctum; eſt tamen adeo extenuatum, ac debilitatum, ut ſuas deperdiderit vires, ut non poſſit obſiſtere tentationibus concupiſcentiæ. Contra eſt negatur conſequentia; quia ſi naturales illius vires ſpectemus non eſt labefactatum; bene tamen ſpoliatum donis ſupernaturalibus, quibus in ſtatu innocentiæ ornatum erat; ac proinde non poteſt tam multa præſtare ſicut in ſtatu innocentiæ ante Adæ peccatum, quando donis iſtis ſupernaturalibus corroborabatur; & in hoc ſenſu dixit Concilium Tridentinum Seſſ. 6. cap. 1. *Liberum arbitrium non quidem extinctum eſſe, ſed tamen viribus attenuatum:* Non dicitur extinctum, quia retinuit vires naturales; benè tamen attenuatum, quia ſpoliatum per peccatum donis ſupernaturalibus. Hinc ſi Pelagiani aſſerebant liberum arbitrium nullo modo per peccatum fuiſſe læſum, nec quidquam deperdidiſſe virium; Calviniſtæ docent fuiſſe penitus extinctum, & omnino deletum. Catholici docent attenuatum eſſe quia ſpoliatum donis ſupernaturalibus, quibus corroborabatur in ordine ad proſecutionem boni moralis, & fugam mali.

Solet tamen in contrarium objici parabola illa *Luc.* 10. de homine qui deſcendens ab Hieruſalem in Hierico incidit in latrones ſymbolum Adami, qui à ſtatu juſtitiæ originalis configurato per Hieruſalem decidit per transgreſſionem præcepti in peccatum. Non ſolùm homo ille ſpoliatus eſt veſtibus, ſed etiam per inflicta vulnera læſus in carne, ac ſemivivus relictus. Pari pacto inquiunt, liberum arbitrium non ſolùm per peccatum ſpoliatum fuit donis ſupernaturalibus, verùm etiam in propria natura vulneratum, ac ſaucium, ac quaſi ſemivivum relictum; & D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 85. *art.* 3. docet hæc vulnera per peccatum inflicta libero arbitrio eſſe quatuor; ignorantiam, malitiam, infirmitatem, concupiſcentiam. Sed reſpondetur, productam parabolam habere duplicem ſenſum, literalem unum, alterum myſticum, myſticus in argumento intenditur, quem Sancti Patres ita explicant, ut per hominem ab Hieruſalem in Hierico deſcendentem intelligant Adamum cum ſua poſteritate. Hieruſalem in monte erat ædificata, Hierico in valle; Hieruſalem ſignificat viſionem pacis, & Hierico Lunam: Adam igitur ab Hieruſalem, ſeu à ſtatu gratiæ, ac ſublimi dignitate in qua conditus erat, deſcendit in Jericho, ſeu in abjectum peccati ſtatum ubi amiſsâ animi tranquillitate, ac gratiæ nitidiſſimo ſplendore factus eſt tenebrioſus per peccati caligines, & in hac obſcuritate mutabilis ut luna ſignificata per Jericho. Latrones in quos incidit, ſunt Cacodæmones, qui cum primò ſpoliaverunt gratia per extorſionem conſenſus ad trangreſſionem divini præcepti; deinde inflictis vulneribus eum ſauciârunt. Per Sacerdotem & Levitam pertranſientes viam illam intelligitur lex Moſaica, quæ primum hominem vulneribus ſaucium non ſanavit. Per Samaritanum autem qui miſericordia motus hominem poſuit vulneratum ſupra jumentum ſuum Chriſtus intelligitur, ſeu Verbum divinum, quod aſſumptâ humanitate hominem infirmum ac vulneribus fractum deduxit in hoſpi-

Digitized by Google

hoſpitium, ſeu in Eccleſiam; cujus vulnera lavit vino ſeu ſuo Sanguine, & oleo perunxit ſcilicet miſericordia, & charitate ejus vulnera curavit: & inde diſcedens, ſeu in cœlum rediens illum ſtabulario commendavit, ſeu Petro Eccleſiæ cuſtodi, & Capiti, cui etiam Corporis, & Sanguinis ſui pretium diſpenſandum reliquit: & hic eſt verus ſenſus myſticus, quem explicant SS. Patres; Sin verò quæramus, quomodo Adam non ſolùm ſpoliatus fuerit, ſed etiam vulneribus ſaucius? Reſpondetur dona ſupernaturalia in primo homine triplicis fuiſſe generis: in primo genere recenſentur gratia ſanctificans, & charitas, quæ conſtituebant primum hominem juſtum gratum DEO, & ejus Filium adoptivum: In ſecundo ipſa juſtitia originalis, quæ coercebat carnis, & appetitus ſenſitivi motus rationi rebelles, utrumque enim appetitum perfectè ſubjiciebat rectæ rationi, ne contra ipſam inſurgerent: In tertio recenſentur corporis incorruptio ac immortalitas, quæ omnem excludebat læſionem, omnemque corporis fatigationem. Hiſce per peccatum donis ſublatis liberum arbitrium non ſolùm non potuit opera efficere ſupernaturalia & meritoria vitæ æternæ, eò quia ſpoliatum gratiâ, & charitate, quæ neceſſariò requiruntur ad opera meritoria, ſed neque tam facilè, & commodè potuit exercere moralia, & civilia, quamvis non exigant gratiam, & charitatem: & per hanc ſpoliationem gratiæ, & charitatis contraxit liberum arbitrium infirmitatem, ac virium ſupernaturalium deſtitutionem. Præterea ſublata etiam juſtitia originali cœpit caro repugnare rationi, & ſublata incorruptione cœperunt organa corporis defatigari, imminui, ac deſtrui, & quia uterque appetitus concupiſcibilis, & iraſcibilis rebellavit contra rectam rationem, cui parere detrectavit, veluti facto divortio vulnera fuerunt inflicta, quibus pars ſuperior diviſa ac ſeparata ab inferiori fuit, & in hoc ſenſu vires naturales liberi arbitrii dicuntur vulnera accepiſſe, non quod in ſe vulneratæ fuerint, ſed quia infirmiores factæ ob donorum ſupernaturalium deperditionem, & rebellionem, ac veluti ſeparationem partis inferioris à ſuperiore, ſeu recta ratione; & hoc ſignificant illa quatuor vulnera prærecenſita à D. Thoma: Sunt enim quatuor potentiæ animæ infirmæ, ac debelliores factæ ſcilicet intellectus, voluntas, & uterque appetitus iraſcibilis, & concupiſcibilis: ſiquidem in intellectu primi hominis antequam peccaret, erat prudentia: in voluntate charitas & juſtitia, in iraſcibili fortitudo, & in appetitu concupiſcibili temperantia, & quia hæ virtutes per peccatum originale ablatæ fuerunt, ideo potentiæ illæ non in ſe, nec in ſuis naturalibus læſæ fuerunt, ſed tantùm infirmiores factæ ob privationem earundem virtutum, ut docet D. Thomas lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianor. cap. 2. ubi ait: *Qui noſtrum dicat, quod primi hominis peccato perierit arbitrium de humano genere? libertas periit quidem per peccatum, ſed illa, quæ in paradiſo fuit habendi plenam cum immortalitate juſtitiam.*

Quamobrem liberum arbitrium per peccatum originale fuit quidem attenuatum non verò ſublatum, quinimò neque per peccata actualia, quæ quilibet homo propriâ voluntate committit, tollitur, proinde homo peccator ſemper liberè agit, tametſi ex defectu gratiæ, & charitatis non agat opera meritoria ſupernaturalia, poteſt tamen opera moralia, & naturalia agere; etenim peccator fuit Cain cùm occiderit fratrem ſuum Abelem, & tamen liberè poſtea egit, eique dictum fuit *ſub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.* Rurſus peccator fuit David poſt perpetratum adulterium cum Bethſabea, & occiſum Uriam, & tamen liberè poſtea egit Reg. 24. *Trium tibi datur optio: elige unum, quod volueris ex his, ut faciam tibi:* Ergo quia peccatum originale vel actuale non delevit liberum arbitrium, alioquin non potuiſſet illi dari optio eligendi unum, quod voluerit ex tribus. Præterea peccator poſt primum peccatum commiſſum adhuc alia perpetrat, & peccata peccatis coacervat: Sin autem peccatum deleret in homine liberum arbitrium ut perperam autumant Calviviſtæ non ulterius peccarent, quia ſine libertate non dicitur quis peccare, unde Auguſtinus lib. de vera Relig. cap. 14. *Uſque adeo peccatum voluntarium eſt malum, ut nullo modo ſit peccatum, ſi non ſit voluntarium, ſeu liberè commiſſum:* quæ enim neceſſariò fiunt, facienti non imputantur culpæ. Rurſus lib. de duabus animabus cap. 11. cùm dixiſſet Auguſtinus: peccatum non committi niſi ab eo qui libero arbitrio eſt præditus, ſubdit: *Nonne iſta cantant, & in montibus Paſtores, & in theatris Poetæ, & indocti in circulis, & docti in Bibliothecis, & Magiſtri in Scholis, & Antiſtites in locis ſacris, & in orbe terrarum genus humanum.*

Neque liberum arbitrium tollitur per divinam gratiam, ſed ejus beneficio juvatur. Eſt gratia triplex præveniens, adjuvans, & juſtificans, & ex iſtis prævenientem non tollere libertatem declaratum, ac definitum fuit in Concilio Tridentino *Seſſ. 6. cap. 5. can.* 4. adeo ut homo ita liberè aſſentiatur, ac cooperetur gratiæ prævenienti, ut ſi velit poſſit eidem obſiſtere, ac diſſentire, eamque rejicere: Hinc Zachariæ 1. Joel. 2. & Ezech. 18. monemur DEO vocanti obſequi, & renuentibus pœna intimatur æterna, *vocavi, & renuiſti, & ego in interitu tuo ridebo, & ſubſannabo te*, & Deus Jeremiæ 7. ait: *Vocavi vos, & non reſpondiſtis*, & Chriſtùs Matth. 23. *Quoties volui congregare filios tuos, & noluiſti,* & Apoc. 1. 3. *Sto ad oſtium & pulſo*, ex quibus conſtat Deum excitare, invitare, vocare ad ſe peccatores per gratiam prævenientem, ſeu excitantem, & liberum eſſe peccatoribus: eidem gratiæ excitanti aſſentiri vel diſſentire, conſequenter in ſtatu peccati, adhuc peccator liberè operatur, alioquin ſuperfluæ eſſent vocationes inanes monitiones, & ſuperfluæ minæ, ac increpationes divinæ. Quod nec etiam gratia adjuvans tollat liberum arbitrium ex eo liquet, quia ſi liberè poſſumus aſſentiri gratiæ excitanti, ſeu prævenienti liberè aſſentimur per gratiam adjuvantem, quæ tantùm abeſt, quod libero officiat arbitrio, ut potius illud adjuvet, ac corroboret, ut aſſenſum præſtet. Neque gratia hæc adjuvans quid aliud eſt, quàm ſupernaturalis concurſus DEI ad opera noſtra ſupernaturalia, adeo ut perinde ad illa ſe habeat, ſicut concurſus naturalis DEI ad opera noſtra naturalia: concurſus autem naturalis in actionibus naturalibus ejiciendis non tollit libertatem, ergo nec concurſus ſupernaturalis, ſeu gratia adjuvans tollit libertatem. Quod nec etiam ipſa gratia juſtificans tollat liberum arbitrium, ex eo eſt probatu facilè, quia hæc gratia non infirmat, ſed ſanat, non deſtruit, ſed perficit naturam, & liberum arbitrium, eſt quædam naturæ humanæ perfectio, quæ non tollitur per gratiam ſanctificantem, ſed perficitur. Quòd ſi contra gratiam excitantem objicias illud Joan. 6. *Ne-*

mo

Digitized by Google

mo poteſt venire ad me niſi Pater traxerit illum, ex quo videtur ſequi per hanc gratiam prævenientem tolli liberum arbitrium, ſiquidem qui aliquem trahit, vim, & neceſſitatem eidem infert; & quia DEUS per gratiam prævenientem trahit hominem ad ſe, ſequitur per eandem gratiam inferri illi violentiam ac imponi neceſſitatem, conſequenter non videtur gratia præveniens cohærere cum libertate arbitrii. Contra eſt quia diverſimodè dicitur homo trahi, primo vi & neceſſitate, & qui hoc modo trahitur non dicitur liberè trahi ſed violentia extrinſeca. Secundò affectu, amore, allicientiâ, & qui hoc modo trahitur liberè & voluntariè trahitur, DEUS autem cùm trahit hominem ad ſe cum allicit beneficio ſuæ gratiæ, ut veniat ad ipſum illuminando intellectum, inflammando voluntatem; unde non vi, & neceſſitate trahit, ſed amore, & benevolentiâ.

Neque libertas arbitrii tollitur vel impeditur per DEI præſcientiam, quæ duplex eſt, una conditionata antecedens liberum actum voluntatis divinæ in ſententia aliquorum inhærentium ſcientiæ mediæ, ac dicentium DEUM præcognoſcere, quid liberum arbitrium cujusque hominis, aut Angeli facturum eſſet, ſi in tali rerum ordine & cum his, aut illis auxiliis, ac circumſtantiis poneretur, quo pacto aſſerunt præcognoviſſe DEUM, Tyrios, & Sidonios fuiſſe pœnitentiam acturos, ſi miracula facta fuiſſent apud illos, quæ alibi facta fuerunt, eodem modo dicunt præcognoviſſe Saulem obſeſſurum Urbem Ceilam, & cives tradituros Davidem Sauli niſi inde fugeret. Altera DEI præſcientia eſt abſoluta, quæ ſequitur liberum decretum divinæ voluntatis, & beneficio hujus præſcientiæ DEUS abſolutè præcognoſcit, quidquid re ipſa futurum eſt: quo pacto præcognovit, ac prædixit omnia: & ſingula, quæ in veteri Teſtamento obtigerunt, & quæ in novo ſunt eventura: Hinc Tertullianus lib. 2. contra Marcionem ſcitè ait, præſcientiam DEI tot habere teſtes, quot fecit Prophetas: & quia DEUS eſt prima veritas quæ non poteſt in cognitione falli, neque fallere, utraque præſcientia certa eſt, & infallibilis: Præterea intellectus DEI, cùm ſit infinitè perfectus, debet ad omnem veritatem ſe extendere, adeo ut nulla ſit veritas, quæ ipſum poſſit latere. Quòd verò neutra præſcientia tollat liberum arbitrium ex eo liquet, quia per præſcientiam conditionatam Deus tantùm prævidet quid homo facturus eſſet, ſi in talibus, vel aliis circumſtantiis, temporis, loci, perſonarum poneretur: Unde hæc ſcientia eſt potius ſpeculativa, quàm practica, cùm reverà non ſit homo illud facturus, quod præcognoſcit Deus, quod facturus eſſet, ſub tali vel alia conditione. Quòd nec etiam præſcientia abſoluta tollat libertatem arbitrii ex eo itidem evincitur, quia tametſi DEUS per illam abſolutè prævideat, quid Petrus facturus ſit, tamen præſcientia DEI ſequitur decretum divinæ voluntatis, conſequenter prævidet res eo modo futuras, quo juxta divinum decretum, vel permiſſionem ſunt futuræ: ergo ſi juxta decretum, vel permiſſionem DEI ſunt futuræ contingenter, & liberè eas etiam prævidet futuras contingenter, & liberè, quòd ſi ſint futuræ neceſſariò illas etiam cognoſcit, & prævidet, ut neceſſariò futuras. Quamobrem nulla contingentia, nulla neceſſitas oritur ex hac DEI præſcientia quæ potius præſupponitur. Tum quia ut argumentatur D. Auguſtinus, ſi præſcientia DEI tolleret libertatem arbitrii, vel id faceret, quia præſcientia eſt, vel quia DEI eſt; ſed non quia præſcientia alioquin noſtra præſcientia libertatem tolleret, & ſi DEUS mihi revellaret Petrum cras profecturum aliò, hæc mea præſcientia, quam habeo per revelationem tolleret libertatem Petro, cui neceſſitatem imponeret proficiſcendi, quod eſt falſum.

Dices præſcientia DEI eſt certa, & infallibilis, conſequenter quidquid DEUS præſcit futurum, hoc certò, & infallibiliter eſt futurum, cùm non poſſit DEI præſcientia eſſe obnoxia falſitati, atqui DEUS ſcit omnia, quæ facturi ſumus, proinde omnia certò, & infallibiliter ſunt futura, conſequenter neceſſariò fiunt. Sed contra negatur hæc ultima conſequentia, quia tametſi DEUS omnia futura certò & infallibiliter præſciat, & omnia hæc futura ſunt certò, & infallibiliter, negatur tamen neceſſariò eſſe futura, ſiquidem poteſt aliquid certum, & infallibile, quod tamen non ſit neceſſarium, ſed contingens, & liberum: etenim certum eſt & infallibile me nunc ſtare, & nihilominus liberè ſto, ergo cum infallibilitate, & certitudine rei futuræ non nectitur ſemper ipſa neceſſitas. Sed dices DEUS ab æterno præſcivit Anti-Chriſtum peccaturum: ergo Anti-Chriſtus peccabit, & quia conſequentia eſt legitima, antecedens eſt neceſſarium: & quia cum neceſſitate non poteſt libertas cohærere, ſequitur Anti-Chriſtum peccaturum neceſſariò, eò quia DEUS ab æterno præſcivit eum peccaturum. Firmatur ex regula Dialecticorum, quia quando conditionalis propoſitio eſt vera, ſi ejus antecedens eſt abſolutè neceſſarium, etiam conſequens eſt abſolutè neceſſarium, alioquin in bona conſequentia poſſet eſſe antecedens verum, & conſequens falſum: atqui hæc conditionalis eſt vera, ſi DEUS ſcivit futurum hoc eveniet, & antecedens eſt neceſſarium, ſcilicet Deum præcognoſcere, quid ſit futurum, quia Dei ſcientia eſt infinita. Sed contra, quia tametſi, quod DEUS præcognoſcit futurum illud tamen præcognoſcit eo modo, quo erit futurum: & quia futura libera ſunt in ſe libera præcognoſcuntur à DEO ut libera, & hoc pacto certo, & infallibiliter evenient ut libera, & contingentia, non enim DEI præſcientia immutat futurorum naturas, ſed illas attingit, ut ſunt in ſe. Hinc ad regulam Dialecticorum, qua dicebatur, quòd quando conditionalis propoſitio eſt vera, ſi ejus antecedens eſt neceſſarium, etiam conſequens ſit neceſſarium, tantùm valet, quando antecedens eſt neceſſarium ex intrinſeca connexione terminorum, non verò quando ſolùm eſt neceſſarium ex accidenti, ſeu ex ſuppoſitione: atqui hoc antecedens DEUS præſcit Anti-Chriſtum peccaturum non eſt neceſſarium ex intrinſeca connexione terminorum, quia Dei præſcientia non habet intrinſecam connexionem cum peccato Anti-Chriſti: eſt tamen neceſſarium ex ſuppoſitione, quòd Antichriſtus ſit peccaturus, poſita enim hac conditione Deus neceſſariò ſcit eſſe peccaturum, eò quia liberè ſe determinaverit ad peccatum, eſt enim præſcientia Dei infinita attingens omne verum ſive præſens, ſive futurum. Præterea alia eſt neceſſitas antecedens, & alia concomitans, ſeu conſequens illa oritur ex cauſa antecedente, & neceſſariò operante, & ad unum determinata, adeo ut poſita tali cauſa neceſſario ſequatur effectus, quo pacto neceſſe eſt, ſolem cras oriri, quia ortus ſolis provenit à cauſa neceſſaria, & determinata, quatenus DEUS ab initio determinavit ut ſol percurreret intra viginti quatuor horas totum cœli circulum; neceſſitas dici-

Digitized by Google

quæ dicitur concomitans vel conſequens non oritur ex cauſa antecedente neceſſaria, ſed ex ipſa poſitione effectus, qui ſi liber fuerit, & à cauſa libera provenenerit, hoc pacto cum ſedeo dicor neceſſario ſedere, cum non poſſim ſimul & ſemel ſedere, & non ſedere, ſed hæc neceſſitas eſt concomitans, & ex ſuppoſitione, quod ego libere ſedeam. Hæc igitur neceſſitas non tollit libertatem, ſed potiùs illam præſupponit, unde quod DEUS præſciat Antichriſtum peccaturum eſt tantum neceſſarium, neceſſitate conſequente non antecedente, quia illa neceſſitas non oritur ex ulla cauſa neceſſario operante, & quæ præcedat peccatum, ſed tantùm ex libera determinatione Antichriſti ad peccatum, poſito autem, quod Antichriſtus ſit liberè peccaturus, Deus neceſſario cognoſcit futurum peccatum Antichriſti, ut neceſſariò eventurum, liberè tamen committendum ab Antichriſto, quia enim Dei ſcientia eſt perfectiſſima, cognoſcit futura eo modo, quo ſunt in ſe, & non aliter.

Imò neque libertas arbitrii læditur ac impeditur per decretum aut voluntatem Dei. Eſt autem duplex decretum, de quo poteſt dubitari. Unum, quo Deus ab æterno ſtatuit concurrere cum libero noſtro arbitrio ad omnes ejus actiones: & alterum, quo ſtatuit dare gratiam prævenientem & adjuvantem ad opera meritoria, atqui hæc duo decreta nullam imponunt neceſſitatem libero arbitrio, nec ejus actionibus. Non prius decretum, quo Deus ſtatuit nobiſcum concurrere ad agendum, nam per hoc decretum nihil aliud fit in tempore, quàm quod detur nobis concurſus generalis ad omnes noſtras actiones; & concurſus hic generalis non tollit libertatem, quia non eſt prior noſtro concurſu, nec illum prævenit, aut determinat noſtram voluntatem ad agendum, ſed eſt ſimul tempore, & cauſalitate cum noſtra determinatione conſequenter nullam adfert neceſſitatem antecedentem, quæ ſola tollit libertatem arbitrii. Poſterius decretum, quo Deus ſtatuit, nos prævenire gratia excitante, vel etiam cooperante, nec etiam tollit libertatem arbitrii: quia Deus per hoc decretum tantùm nos vocat, & allicit, ut veniamus ad ipſum, & nos etiam juvat: hæc autem omnia non imponunt neceſſitatem, ſed indemnem relinquunt libertatem: ex eo enim, quod Deus nos vocet, ad ſe non adigit nos, ſed tantùm invitat, & quaſi optionem nobis dat eligendi ad ipſum venire vel non. Quod ſi dicas, neminem poſſe reſiſtere Dei decreto, proinde quæ Deus fieri decrevit, neceſſariò fiunt, reſpondetur, id non rectè inferri, ſed tantùm quod fient prout Deus decrevit, Deus autem non decrevit peccatum, ſed tantum permittit, ut fiat liberè ab homine. Eſt enim decretum divinum idem ac divina volitio, quæ vult, ut homo operetur liberè, unde tantum vult eo modo concurrere, cum noſtra voluntate ad agendum, ut voluntati relinquatur plena libertas, proinde non niſi cum voluntate noſtra liberè operante concurrit Deus. Et huic decreto nemo poteſt reſiſtere, quia nemo poteſt impedire, quo minus Deus liberè concurrat ad agendum cum voluntate noſtra libera. Ex hactenus dictis ſatis conſtat, libertatem arbitrii non tolli per peccatum originale, neque per actuale perſonale, neque per divinum decretum, nec per Dei præſcientiam, imo neque impediri per providentiam, aut prædeſtinationem Dei, quia in prædeſtinatione ex parte Dei nil aliud ſpectari poteſt, quàm præſcientia, & voluntas Dei, & neutra demit libertatem: & ex parte effectuum ſpectatur gratia exiſtans, adjuvans, & ſanctificans quæ etiam cohærent cum libertate, quia per gratiam ſanctificantem non debelitatur, ſed corroboratur liberum arbitrium ad bene operandum per excitantem allicitur, & per concomitantem juvatur.

Dicendum eſt ſecundò, Chriſtum non eſſe mortuum pro ſolis prædeſtinatis, ſed etiam pro reprobis, & omnibus hominibus, eſt contra Calvinum docentem, Chriſtum pro ſolis prædeſtinatis mortuum eſſe, non vero pro reprobis: ſiquidem lib. 3. Inſtitut cap. 22. §. 10. ait: *Si omnes vellet ſalvos cuſtodem illis præficeret Filium, & omnes in ejus corpus ſacro fidei vinculo insereret. Nunc conſtat eſſe paterni amoris pignus filiis, quos adoptavit reconditum*, quæ propoſitio hæretica eſt & impugnata à Sanctis Patribus, ac damnata, ut hæretica à ſummis Pontificibus, præſertim Innocentio X. contra Janſenium, qui Calvini crambem recoxit, ait enim Janſenius Tom. 3. col. 379. ſub init. cap. 21. *Argumentum pro gratia ſufficiente omnium ſumptum ex eo, quòd Chriſtus ſit Redemptor omnium, & pro omnibus crucifixus & mortuus, uſque ad nauſeam à Pelagianis, præſertimque Maſſilienſibus inculcatum fuit, ut mirum ſit recentiores tanto ſtudio trita hæreticorum arma colligere, & abſoleta recludere.* & Tom. 3. de gratia Salvatoris lib. 3. cap. 21. colum. 390. ait: *Nullo modo principiis Auguſtini conſentaneum eſt, ut Chriſtus Dominus pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro juſtorum non perſeverantium æterna ſalute mortuus eſſe, ſanguinem fudiſſe, ſemetipſum redemptionem dediſſe Patrem oràſſe ſentiatur.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Ex quo factum eſt, ut juxta ſanctiſſimum Doctorem non magis Patrem pro æterna liberatione ipſorum, quàm pro Diaboli deprecatus fuerit. Sed ſi quid pro illis rogavit Patrem, pro temporalibus quibuſdam juſtitiæ effectibus rogavit, & pro iiſdem obtinendis obtulit pretium, fuditque ſanguinem ſuum.* Verum D. Auguſtinus non docuit, ut falsò illi imponitur, Chriſtum pro ſolis prædeſtinatis mortuum eſſe, ut infra conſtabit. Calviniſtæ itidem in Synodo Dordracena pag. 3. ajunt: Chriſtum pro omnibus, & ſingulis mortuum eſſe, his verbis conantur refellere. *Rem non novam agunt Remonſtrantes hoc articulo. Olim enim Semi-Pelagiani Maſſiliæ, & Syracuſis eundem tuebantur.* Beza Calviniſta in Theſibus de Sacrificio apud Malderum in Anti-Synodicis cap. 7. ait: *Coram Deo, & tota Eccleſia teſtamur figmentum illud inauditum, & dilutum; Chriſtum videlicet non minus pro impiis, quàm pro fidelibus eſſe mortuum.* Hieroymus Zanchius in Miſcel. Doctrin. ad 1. Joan 4. *Sanguis Chriſti non eſt ſecundùm propoſitum Dei, & re ipſa pro reprobis, & incredulis effuſus; ſed tantùm pro quibuſdam multis, hoc eſt electis.* Benedictus Aretius in ſua Anatomia cap. 28. *negat Chriſtum oraſſe pro omnibus crucifigentibus*; & eos, qui ſuæ adverſantur propoſitioni, vocat *Pontificios*. Samuel Mareſius in ſua Synopſi cap. 4. impensè laudat Catechiſtam Janſenii, quod aſſerat, *Chriſtum non eſſe mortuum pro iis, qui pereunt.*

Hanc Calvini propoſitionem ſacris adverſari ſcripturis, conſtat, quia Apoſtolus ſcribens ad Romanos 5. v. 18. ait: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita & per unius obedientiam juſti conſtituentur multi.* Apoſtoli antitheſis in eo ſita eſt, ut probet, Chriſti meritum, nomine juſtitiæ judicatum omnibus hominibus profuiſſe, perinde ac Adæ peccatum omnibus adfuit hominibus, quos peccato originali infecit, corrupit, excepta una Deipara, cujus exceptioni non repugnat Concilium Tridentinum. Ergo ſi Chriſti meritum omnibus profuit hominibus,

Chriſtus non ſolum pro prædeſtinatis mortuus eſt, ſed etiam pro reprobis, qui ſi æternam non conſequuntur ſalutem, ſibi debent imputare, qui Chriſti merita per prava opera fruſtrarunt: hinc Apoſtolus 1. ad Corinth. 8 v. 11. *Peribit infirmus*, ſeu peccator, *in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt.* Hoc eſt, tametſi Chriſtus mortuus ſit pro peccatore reprobo, adhuc peribit, quia noluit reſipiſcere, nec agere pœnitentiam, ſed in peccato perſeveravit; adeo ut ſuppliciis deſtinetur æternis, non quia Chriſtus non ſit pro ipſo mortuus, ſed quia noluit ipſe bene uti meritis Chriſti, noluitque bene operari. Ut enim quis fiat particeps æternæ gloriæ præter Chriſti merita, ejusque mortem pro omnibus adhuc requiruntur bona opera noſtra: id aſſerit Apoſtolus, qui ſcribens ad Galat. 2. v. 20. ait: *In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*, ſcilicet ut me redimeret à ſervitute peccati, à famulitio dæmonis pretium ſolvit ſui ſanguinis: & tamen idem Apoſtolus conſcius ſuæ redemptionis antea ſcripſerat 1 ad Corinth. 9. v 27. *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Apoſtolus quamvis ſcilicet Chriſtum pro ipſo mortuum, ac pretium ſuæ redemptionis ſolviſſe adhuc per bona opera ſategit corpus in ſervitutem redigere, ne reprobus fieret, & Chriſti merita in ſe fruſtraret. Unde bene ad Galat. 2. v. 20. ſcribit Apoſtolus: *In fide vivo filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*, ſcilicet pro mea redemptione, ut mihi coronam æternæ gloriæ donaret. Et 1. ad Timoth. 2. v. 1. *Obſecro igitur primum omnium fieri obſecrationes, orationes, gratiarum actiones pro univerſis hominibus pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt*, & v. 5. ſubdit: *Unus enim DEUS, unus & Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Argumentatur Apoſtolus tali pacto ideo pro omnibus etiam infidelibus, ex quibus erant Reges omnes & alii in ſublimitate dignitatum conſtituti, & qui id temporis vivebant, orandum eſt, quia unus eſt omnium Deus, & unus omnium Mediator, nec plurium Deus, quàm Mediator, ſiquidem qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus, omnino etiam infidelibus Principibus omnibus, & aliis in ſublimitate dignitatum conſtitutis, adeo ut ſicut pro omnibus abſque ulla exceptione mortuus eſt Chriſtus, ita pro omnibus præcepit Apoſtolus preces fundere, & Deum orare, ſed ex hiſtoriis conſtat tempore D. Pauli ſcribentis ad Timotheum, Neronem fuiſſe Imperatorem, Parthos, & Medos ſuos habuiſſe Reges, ſuaſque Provincias Romanis vectigales, & ab infidelibus in ſublimitate conſtitutis, ſumma poteſtate adminiſtratas, & nihilominus Apoſtolus jubet pro omnibus indiſcriminatim orare, ac fundi ad Deum preces ex ea ratione, quia *dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*: & quia Nero Imperator, & alii Principes Ethnici mortui ſunt, in Ethniciſmo non fuerunt ex numero prædeſtinatorum ad gloriam, ſed reproborum, & nihilominus Apoſtolus jubet præces fundi pro ipſis ad Deum, eò quia Chriſtus dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus: ergo falſa, & hæretica eſt Calvini propoſitio, quæ aſſerit, Chriſtum pro iis tantum mortuum eſſe, qui prædeſtinati ſunt, & æternam conſequuntur ſalutem; ſi enim vera eſſet hæc propoſitio, nullius eſſet momenti argumentum Apoſtoli, vel deberemus Sanctorum cultum exhibere Neroni, Veſpaſiano, Tito, Galbæ, Othoni, Agrippæ, Felici, & aliis in ſua infidelitate mortuis, quia Apoſtolus tacitè ſignificabat, orandum eſſe pro ipſis, eò quia Chriſtus [illegible] demptionem ſemetipſum [illegible] in ſublimitate conſtituti, quod [illegible] tum liquet ex eo, quia nemo tempore D. Pauli [illegible] ſalutem conſequi, niſi qui renatus eſſet [illegible] Baptiſmi: ergo concludendum eſt, [illegible] tuum fuiſſe, & dediſſe redemptionem [illegible] pro omnibus iis etiam incluſis, qui non [illegible] in ſua infidelitate vel peccato mortui [illegible] luiſſent, cum media iisdem non deeſſ[illegible] ſalutem conſequi, cum Deus [illegible] omnes ſalvos fieri. Præterea Apoſtolus [illegible] mot. 4. v. 10. ſcribit: *Qui eſt Salvator* [illegible] *minum maximè fidelium*: quod ſi maximè [illegible] ergo etiam infidelium eſt Salvator, [illegible] iam redimendis mortuus eſt, non ſolum [illegible] cientiam pretii, quod poſſet omnibu[illegible] pote infiniti valoris, verum etiam ex [illegible] tate, ut ad omnes ſuæ paſſioni[illegible] omnéſque participarent redemptione[illegible] Illi vero non dicuntur à famulitio redem[illegible] bus non eſt litrum perſolutum: & q[illegible] omnibus hominibus ſive qui ſalutem con[illegible] ſive qui ad æterna ſupplicia addicuntur, [illegible] demptionem ſemetipſum, ſeu ſolvit pre[illegible] valoris pro omnibus, ideo omnes à Ch[illegible] redempti etiam infideles, qui propterea [illegible] media neceſſaria, ut ſi velint, poſſint crede[illegible] ſi ex fidelibus plures æternam non con[illegible] lutem, id non ex defectu oritur rede[illegible] eorum culpæ datur, qui non perſevera[illegible] & per patrata peccata jus perdiderunt [illegible] beatitudinem, ac hæreditatem, ab iſtis e[illegible] tio mediorum impeditur per peccata, [illegible] voluntate perpetrantur, 2. Petri 2. v. 1 [illegible] *verò & Pſuedo-Prophetæ in populo, & in* [illegible] *Magiſtri mendaces, qui introducent ſectas* [illegible] *& eum, qui emit eos, Dominum negant* [illegible] *tes ſibi celerem perditionem*, ait D. P[illegible] etiam emiſſe, ſeu redemiſſe eos, qui D[illegible] gant, & ſe ipſos perdunt, damnantque [illegible] plicia, unde liquet Chriſtum non ſolum [illegible] ſtinatis mortuum eſſe, ſed etiam pro ipſi[illegible] qui ipſum negant, & ſe ipſos perdunt. 1 J[illegible] *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris*, [illegible] *autem tantum, ſed etiam pro totius mu*[illegible] poſtrema verba totius mundi Sancti P[illegible] cilium Tridentinum Seſſ. 6. cap. 2. & 3. [illegible] Judæos, & infideles Ethnicos, qui morti[illegible] neficium non ſuſcipiunt, & quibus mors [illegible] profuit ad ſalutem.

Non ſolùm Calvini propoſitio [illegible] tur ſcripturis, verum etiam ſuit contra [illegible] enim Tridentinum, quod Seſſ. 6. cap. 2, [illegible] Chriſto ait: *Hunc propoſuit Deus pr*[illegible] *fidem in ſanguine ipſius pro peccatis n*[illegible] *autem pro noſtris, ſed etiam pro toti*[illegible] eſt pro omnibus hominibus fidelibu[illegible] prædeſtinatis, & reprobis innocentib[illegible] ribus, pro omnibus enim propoſ[illegible] propitiationem per fidem in ſanguine [illegible] catis noſtris. Mox in 3. cap. [illegible] *ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes* [illegible] *ejus beneficium recipiunt, ſed ii duntaxat,* [illegible] *ritum paſſionis ejus communicatur*, [illegible] Tridentino conſtat, perinde eſſe Chri[illegible] poſitum propitiationem [illegible] ac Chriſtum mortuum eſſe pro [illegible] infidelibus, prædeſ[illegible] ſtus Matth. 11. omnes ho[illegible]

ad me

adeste omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reficiam vos. vocat enim omnes, ut reficiantur, ſeu ſalutem conſequantur, ad idemm media pro omnibus inſtituit, ſeu Sacramenta pro omnibus: omnes ſiquidem ſi velint, poſſunt baptizari, & ſalutem conſequi, cum Chriſtus juſſerit Apoſtolos omnes gentes baptizare, Matth. 28. *Baptizate eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, quia ut habetur Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum DEI.* Unde quod plures æternis addicantur ſuppliciis, & ſalutem non conſequantur, id non provenit ex eo, quod Chriſtus non fuerit pro ipſis mortuus, ſed quia ipſi noluerunt fructum redemptionis ſuſcipere, etenim omnes, quotquot ſalvantur, mortis Chriſti beneficium ſuſcipiunt: ſed aliqui, pro quibus mortuus eſt Chriſtus, hoc beneficium non ſuſcipiunt, ergo aliqui, pro quibus mortuus eſt Chriſtus, non ſalvantur: ſiquidem ex Concilio Tridentino, & ſcripturis expreſſe habemus, Chriſtum pro omnibus hominibus indiſcriminatim mortuum eſſe, & quia infideles nolentes baptizari non ſalvantur, ſequitur Chriſtum mortuum eſſe etiam pro iis, qui æternam ſalutem non conſequuntur, unde Chriſti voluntas de redimendo humano genere latiùs patuit, quàm homines ſuſcipientes fructum redemptionis, & conſequentes æternam ſalutem. Præterea Tridentinum ead. ſeſſ. cap. 13. ait: *In Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare, ac reponere omnes debent.* loquitur de juſtificatis, qui debent ſpem ſuam ponere in auxilio neceſſario ad perſeverandum: & ſpem firmiſſimam non haberent omnes in divino auxilio, ſi hoc meliori hominum parti denegaretur: quod ſi juſtificatis omnibus paratum eſt, ergo in Deo eſt etiam parata voluntas juvandi, quantum eſt in ipſo omnes juſtificatos ad æternam ſalutem conſequendam: atqui ex ſemel juſtificatis multi ſunt reprobi, juſtificatus enim fuerat Judas, qui tamen reprobus fuit, ſcilicet juſtificatus Dei gratia ad Chriſti diſcipulatum admiſſus, & propria ſua culpa reprobatus, ex quo liquet, DEUM habere ſinceram voluntatem juvandi ad ſalutem etiam reprobos, quantum eſt in ſe, conſequenter Chriſtum etiam pro ipſis mortuum eſſe. Cur autem debeant juſtificati ſpem firmiſſimam concipere, declarat Tridentinum eod. cap. 13. his verbis: *Deus enim, niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, ita perficiet operans velle & perficere.* Deus, quantum eſt ex ſe, vult, ut homines juſtificati in adepta ſemel juſtitia perſeverent usque in finem, conſequenter ut ſalventur.

Concilium Valentinum tertium ſub Leone Papa IV. contra Prædeſtinatianos anno Chriſti 855. can. 5. ait: *Firmiſſimè tenendum credimus, quod omnis multitudo fidelium aqua & Spiritu Sancto regenerata, ac per hoc veraciter Eccleſiæ incorporata, in morte Chriſti baptizata, & in ejus ſanguine ſit à peccatis ſuis abluta, ex ipſa tamen multitudine fidelium, & redemptorum alios ſalvari æterna ſalute, quia per gratiam DEI in redemptione ſua fideliter permanent. Alios quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quam initio acceperunt, redemptionis gratiam potiùs irritam facere, prava doctrina, vel vita, quàm ſervare elegerunt ad plenitudinem ſalutis, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire.* Et licèt Hæretici aſſerant, hoc Concilium ipſis favere, quàm id falſum ſit, ſtatim apparet, neque enim clariùs aſſeri poteſt, Chriſtum Redemptorem eſſe etiam reproborum qui damnantur, & quibus pretio ſui ſanguinis emerat æternam ſalutem, quam irritam effecerunt propria electione. Rurſus apud Cariſiacum ſub Carolo Calvo Rege, anno Chriſti 849. in quo Gotheſcalcus hæreſis convictus Prædeſtinatianorum damnatus iterum fuit, expreſsè etiam declaravit, Chriſtum pro omnibus omnino hominibus ſive prædeſtinatis, ſive reprobis mortuum eſſe, ait cap. 4. *Chriſtus Jeſus Dominus noſter, ſicut nullus homo eſt, fuit, vel erit, cujus natura in illo aſſumpta non fuerit, ita nullus eſt, fuit, vel erit homo, pro quo paſſus non fuerit, licèt non omnes paſſionis ejus myſterio redimantur. Quod verò omnes paſſionis ejus myſterio non redimuntur, non reſpicit ad magnitudinem, & pretii copioſitatem; ſed ad infidelium, & ad non credentium, ea fide, quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem, quia poculum humanæ ſalutis, quod confectum eſt infirmitate noſtra, & virtute divina habet quidem in ſe, ut omnibus proſit ſed ſi non bibitur, non medetur.* Ex Conciliis igitur conſtat veterem ſemper fuiſſe Eccleſiæ doctrinam docentem, Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus omnino hominibus, ſive ipſi gratiam aliquando fuerint conſecuti, ſive in perpetua permanſerint infidelitate, in qua mortui fuerint. Sed objiciunt Hæretici, ſi Chriſtus mortuus eſt pro omnibus, cur non omnibus prodeſt? etenim Gentiles, Turcæ, Judæi, & plures parvuli expertes meritorum Chriſti ſunt, quomodo igitur dicitur pro omnibus mortuus, ſi omnes non ſunt participes meritorum Chriſti: Reſpondetur, in triplici ſenſu intelligi, ac verum eſſe, Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum eſſe. Primò, quia cauſam totius humani generis ſuſcepit. Secundò, quia adeo cumulata, & ingentia ſunt ejus merita, & ſatisfactio, ut ſufficiant pro omnibus. Tertio, quia Chriſtus neminem excludit à participatione ſuorum meritorum. Cæterum quod non omnibus proſint, id oritur ex parte hominum nolentium, ut Chriſti merita iisdem applicentur, idque poteſt exemplo declarari. Medicus pharmacum parat pro decem ægrotis, ad depellendum morbum, quo inficiuntur, & ipſe vult pharmacum illud præſentiſſimum exhibere omnibus, ſed ex infirmis quidam pharmacum ſuſcipiunt, hauriunt, & ſanitatem conſequuntur, alii vero nolunt pharmacum ſumere, nec permittunt ſibi applicari, & iſti eatenus ſanitatem non conſequuntur, non quia Medicus pharmacum pro iisdem non præparaverit, ſed quia noluerunt ipſum ſumere, nec ejus fructum percipere: pari pacto Chriſti merita veluti præſentiſſima pharmaca validiſſima ſunt ad omnia depellenda peccata, & ad ſalutem conſequendam, ſed eadem merita non proſunt, niſi applicata fuerint, & quamvis Chriſtus illa exhibeat omnibus hominibus, qui fuerunt, ſunt, & erunt, non tamen profuerunt omnibus, ſed tantum iis, qui ſiverunt ſibi applicari: applicantur autem vel per ſuſceptionem Sacramentorum, vel per gratiam prævenientem, & excitantem, vel per exercitia bonorum operum, ex quo infertur contra Calvinum, eos omnes participes fieri meritorum Chriſti, qui vel Sacramenta legitimè ſuſcipiunt, vel præveniente gratia excitantur, vel eadem adjuvante bene operantur, & id non tantùm prædeſtinatis, ſed etiam reprobis obtingit, etenim omnes parvuli, qui naſcuntur ex parentibus Calviniſtis, & ex inſtituto, ac intentione Chriſti baptizantur, utique per baptiſmum juſtificantur, & tamen non omnes prædeſtinantur, ſed ii tantùm, qui decedunt ante uſum rationis, quibus beneficio baptiſmi applicantur merita Chriſti ab Eccleſia, quibus ſalutem conſequuntur: alii verò, qui adoleſcunt in

in hæreſi Calvini, & in ea perſeverant, ac decedunt, hi damnantur, eo quia merita Christi non ſiverunt ſibi applicari per gratiam excitantem, & adjuvantem, quatenus à DEO vocati, ad meliorem ſtatum noluerunt reſipiſcere, nec DEO vocanti obloqui, ſtat enim DEUS ad oſtium cordis eorum, & pulſat, gratiam offert, & tamen non omnes iidem ſunt prædeſtinati. Tametſi pro aliquo tempore juſtificati maneant in ſtatu gratiæ, ut notat D. Auguſtinus lib. de correpe. & gratia cap. 13 inquiens. *Credendum eſt, quoſdam de filiis perditionis non accepto dono perſeverantiæ usque ad finem in fide, quæ per dilectionem operatur incipere vivere, & aliquamdiu fideliter, ac juſte, & poſtea cadere*, etenim Judas ad Apoſtolicam dignitatem erectus fuit, fidem Christi habuit, Evangelium gentes docuit, miraculis claruit, & nihilominus poſtea proditionis ſe ipſum perdidit, quis neget Judam participem fuiſſe meritorum Christi, & in juſtitia manſiſſe, quando promotus ad Apoſtolatum fuit Evangelium prædicavit, & miraculis claruit, ergo non omnes juſtificati ſalutem conſequuntur, niſi in juſtitia perſeveraverint usque in finem. Rurſus Nicolaus Antiochenus unus ex ſeptem Diaconis, qui teſte ſcriptura erant pleni Spiritu Sancto, & ſapientia, tametſi in juſtitia ad tempus manſiſſet, reprobus tamen fuit, & Nicolaitarum hæreſis author teſte Irenæo *lib.* 1. *cap.* 27.

Conſtat igitur luce meridiana clarius Christum non pro ſolis prædeſtinatis, ſed etiam pro reprobis, & omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, idque ex Scripturis, & Conciliis Eccleſiæ. Supereſt [illegible] auctoritate Sanctorum Patrum, & præcipue D. Auguſtini, qui ab hæreticis citatur [illegible], etenim D. Auguſtinus Tract. 4 in Joan. [illegible] ait: *Populi autem ſpernentes propter ſuperbiam ſuam humilitatem DEI crucifixerunt Salvatorem ſuum, & fecerunt damnatorem ſuum*, conſtat ex Auguſtino, Christum fuiſſe Salvatorem Judæorum, qui eum crucifixerunt, quantum in Christo erat, ſed quia ipſi noluerunt ipſum redemptorem habere, ſibi effecerunt damnatorem, adeo ut quamvis Christus eos redemerit pretio ſui ſanguinis, ipſi tamen noluerunt redimi, & maluerunt damnari. Rurſus de Symbolo ad Catechumenos lib. 2. cap 8. ait: *Videtis vulnera, quæ inflixiſtis? agnoſcitis latus quod pupugiſtis? quoniam & per vos, & propter vos apertum eſt, nec tamen intrare voluiſtis.* Christus pro omnibus & ſingulis hominibus latus ſuum aperuit, ut omnes, nemine excepto, exciperet in corde, ſed quia non omnes voluerunt ingredi, ideo non omnes ſalutem conſequuntur, non quia Christus eos noluerit ſuſcipere, ſed quia ipſi noluerunt à Christo ſuſcipi, nec ejus latus ingredi. Præterea in Pſalmum 68. v. 27. ſub initium agens de Juda Proditore ait: *Projecit enim pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat: nec agnovit pretium, quo ipſe a Domino redemptus erat. Factum eſt hoc in Juda.* Quod ſi Christus Judam redemerit, procul dubio habuit voluntatem illum redimendi, & ſi pretium redemptionis pretium ſui [illegible] Dominus ſincera [illegible] voluntate, quomodo eundem [illegible] alios [illegible] reprobos, [illegible] ad ſe omnes homines, nemine excepto, Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos.* Rurſus Auguſtinus ſerm. 67. de tempore [illegible] Christum Judicem in judicio extremo reprobos alloquentem hoc pacto: *Flagellis cæſus, vepribus coronatus, crucifixus, [illegible], ut tu conſequereris mortis animam in [illegible].* Et [illegible]: *[illegible] ut tibi gloriam darem; ſuſcepi mortem tuam, ut [illegible] numeri [illegible], claudi [illegible] ſepulchro, ut [illegible] regnares in cælo*, loquitur Christus ad homines [illegible] tum [illegible], eoque pro omnibus [illegible] fuerit [illegible] cæſus, [illegible] vulneribus [illegible] bus [illegible] aperuit, & regnum [illegible], ait enim: *Suſcepi mortem tuam, ut [illegible] res, illi pretium mei [illegible]* redimeretur. Rurſus ſerm. 114. de [illegible] ait: *Hodie Dominus noſter in [illegible] pretium noſtræ ſalutis appendit, & [illegible] ſum mundum ſicut omnium conditor, [illegible] reparator abſolvit. Indubitanter [illegible], quod totum mundum redemit, [illegible] totus mundus valeret.* A[illegible] valore pretii, quod [illegible] genere, & ex eo, quod [illegible] humanum genus [illegible] fuiſſe pro omnibus [illegible] copioſiſſima redemptio [illegible] tos, & reprobos, [illegible] in probos, ne Christus diceretur [illegible] demptor electorum, & non reproborum, [illegible] rum, & non impiorum. Rurſus Auguſtinus Tract. 36. in Joan poſt init. explicans verba [illegible] *Ego non judico quemquam*, ait: *Venit Christus primo ſalvare, poſtea judicare eos [illegible] nam, qui ſalvari noluerunt: eos perducit [illegible] tam, qui credendo ſalutem non receperunt.* [illegible] Auguſtinus Christum primo voluiſſe ſalvare omnes omnino homines, nemine excepto, & poſtea judicare in pœnam eos, qui ſalvari noluerunt, [illegible] ex Auguſtino non ſolum prædeſtinatos voluit ſalvare, ſed etiam reprobos, quantum eſt in eo, ſed ideo illi perducti fuerunt ad vitam, quia [illegible] ſalutem non reſpuerunt, iſti vero ad [illegible] ſupplicia condemnati, quia ſalvari [illegible] excitantem gratiam prævenientem, [illegible] noluerunt recipere, unde Christus [illegible] tem pro iis, qui noluerunt ſalutem [illegible] que D. Auguſtinus aliam adfert [illegible] cauſam, quam ipſam nequitiam [illegible] tatis. Hoc etiam [illegible], quod [illegible] Auguſtinus lib. de Spiritu, & littera cap. [illegible] *Vult DEUS omnes homines ſalvos fieri, [illegible] ut eis adimat liberum arbitrium, [illegible] male utentes juſtiſſime judicentur [illegible] fideles quidem contra voluntatem DEI [illegible], cum ejus Evangelio non credunt.* [illegible] Auguſtinus, DEUM velle ſalvos fieri [illegible] utuntur libero arbitrio volentes [illegible] ſint adjutorio oblatæ gratiæ [illegible] ſtum. Rurſus lib. 6. contra Julianum [illegible] cap. 4. poſt initium probat [illegible] omnes homines mortuos eſſe, [illegible] omnino mortuus eſt Christus, [illegible] *Apoſtolum hoc breviter explicantem, [illegible] fuiſſe, in quo omnes peccaverunt. [illegible] tui ſunt omnes, ut moreretur [illegible] Unus enim pro omnibus mortuus [illegible] mortui ſunt, pro quibus Christus mortuus eſt.* Noli igitur, Christum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de numero mortuorum, [illegible] contagio peccatorum*, [illegible]

omni

ritum paſſionis, & mortis Chriſti ad eos omnes ſe extendere, quos contagium peccati originalis afflavit; ſed originalis noxa omnes omnino homines infecit, corrupit. ergo ex ſententia Auguſtini meritum paſſionis, & mortis Chriſti ad omnes omnino homines prædeſtinatos, & reprobos ſe extendit, conſequenter Chriſtus pro omnibus etiam reprobis mortuus eſt. Subdit Auguſtinus: *Quia ſi Chriſtus & pro ipſis mortuus eſt, ergo & ipſi mortui ſunt. Audiſne Juliane? hæc Apoſtoli verba, non mea ſunt. Quid à me quæris, quo factum ſit modo, cum videas factum eſſe quocunque modo.* mortui omnes homines erant divinæ gratiæ ob originalem noxam; & Chriſtus pro omnibus, qui mortui erant, mortuus eſt: ergo mortuus eſt pro omnibus hominibus prædeſtinatis, ac reprobis, cum omnes infecti fuerint originali noxa, omnes mortui divinæ gratiæ. Rurſus *eodem lib. 6. cap. 6.* in fine ait Auguſtinus: *A morte quippe juſtiſſimæ damnationis per unum Mediatorem DEI, & hominum, liberatur genus humanum, non à morte corporis tantum, ſed à morte, quâ mortui ſunt, pro quibus unus mortuus eſt. Et quia pro omnibus mortuus eſt. ergo omnes mortui ſunt.* Et ne ullus ſuperſit locus dubitandi de mente Auguſtini, ait lib. 1. cap. 50. contra Julianum: *Præclari prædicatores, ſi prædicatis JESUM, ut eum negetis parvulorum eſſe JESUM. Nolite Salvatorem in ſalvis pueris invidere*, & cap. 51. ſubdit: *Vos ergo, ſi carere vultis opprobrio, quo Eccleſiæ Catholicæ deteſtabiles facti eſtis, ſinite Chriſtum parvulis eſſe JESUM.* expreſsè aſſerit, Chriſtum eſſe Salvatorem puerorum, qui non ſalvantur: ergo ex mente Auguſtini Chriſtus non pro ſolis prædeſtinatis mortuus eſt, ſed etiam pro aliis, qui non ſalvantur, conſequenter pro omnibus hominibus; loquitur Auguſtinus de parvulis, qui ad gratiam baptiſmi non perveniunt, & etiam pro quibus Chriſtus mortuus eſt. Rurſus lib. 2. operis imperfecti contra Julianum cap. 128. *Unus pro omnibus mortuus eſt Juliane, non hoc Auguſtinus, ſed Apoſtolus dixit; ipſe per ſuum Apoſtolum Chriſtus: cohibe te vaniloquio, cede DEO, digere crapulam contentionis, & intellige.* Deinde oſtendens diſcrimen inter duas illas voces: *Omnes, & multi*, in verbis Apoſtoli ad Rom. 5. v. 19. *Sicut per inobedientiam unius hominis prævaricatores conſtituti ſunt multi*, & 1. Corinth. 15. v. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur*, ita utrumque locum conciliat, inquiens: *Multi quippe iſti, ipſi ſunt omnes, de quibus alio loco dicit: Sicut in Adam omnes moriuntur.* Aſſerit Auguſtinus, Chriſtum pro iis omnibus mortuum eſſe, qui in Adam fuerunt mortui, ſeu quos peccatum Adæ infecit: ſed omnes omnino ſive prædeſtinati, ſive reprobi fuerunt in Adam mortui, quia peccatum originale omnes omnino homines (unâ excepta Matre DEI) infecit & corrupit. Tandem lib. 1. operis imperfecti cap. 110. ait: *Sinite ergo parvulos inveniri ab eo, qui venit quærere, quod perierat alioquin liberatorem JESUM, quoniam & ipſi homines ſunt, prorſus invidetis, quantacunque loquacitate crudelitatem veſtri hujus erroris obtegendam eſſe credatis*, igitur ex Auguſtino JESUS ideo eſt Redemptor parvulorum, eo quia & ipſi homines ſunt, quæ ratio extenditur ad omnes omnino homines, ſive prædeſtinati, ſive reprobati ſint, ſive fideles, ſive infideles, omnes enim homines ſunt, proinde ſi ex Auguſtino Chriſtus mortuus eſt pro parvulis, eò quia homines ſint, ſequitur mortuum eſſe non ſolum pro prædeſtinatis, & electis, ſed etiam pro reprobatis, & damnatis, & ipſi homines ſunt. Placuit hæc omnia Auguſtini teſtimonia congerere, eo quia Hæretici aſſerunt, ipſum docuiſſe, Chriſtum mortuum fuiſſe tantum pro prædeſtinatis, ut Janſenius Tom. 3. de gratia Salvatoris lib. 3. cap. 21. col. 390. ubi ait: *Nullo modo principiis Auguſtini conſentaneum eſt, ut Chriſtus Dominus vel pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro juſtorum non perſeverantium æterna ſalute mortuus eſſe, ſanguinem fudiſſe, ſemetipſum redemptionem dediſſe Patrem oraſſe ſentiatur.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Ex quo factum eſt, ut juxta ſanctiſſimum Doctorem non magis Patrem pro æterna liberatione ipſorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit. Sed ſi quid pro illis rogavit Patrem, pro temporalibus quibusdam juſtitiæ effectibus rogavit, & pro iisdem obtinendis obtulit pretium, fuditque ſanguinem ſuum.* Quàm falſum ſit, Auguſtinum aſſeruiſſe, Chriſtum mortuum pro ſolis prædeſtinatis, ex eo liquet, quia ipſe utitur verbis Apoſtoli: *Chriſtus mortuus eſt pro omnibus*, tanquam principio ab adverſariis ſatis cognito, & magis explorato, quam ipſa originalis noxa, & ex eo, quod peccatum originale, cui probando prælatum Apoſtoli principium adhibebat, contraponit merito Chriſti ex ſua paſſione, & morte, quia ſicut peccatum originale omnes homines infecit, corrupit, ita Chriſti meritum ex ſua paſſione, & morte omnes homines vivificavit. Auguſtini argumentum eſt, Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus, qui in Adamo mortui ſunt, ut eos ſua morte vivificaret: ſed omnes omnino homines exploratum eſt etiam apud Hæreticos eſſe mortuos, ergo Chriſtus pro omnibus omnino hominibus, ſive prædeſtinatis, ſive reprobatis mortuus eſt, unde ſi Hæretici credunt, omnes homines per peccatum originale eſſe mortuos gratiæ, neceſſe eſt, credant Chriſtum pro omnibus univerſim ſive prædeſtinatis, ſive reprobatis mortuum eſſe, neque D. Auguſtinus potuit aliter ſentire, niſi ſecum voluiſſet pugnare, & Pelagianorum arma in proprium jugulum retorquere, aſſerebant enim Pelagiani: *Eos nequaquam eſſe mortuos, pro quibus Chriſtus non eſt mortuus.* Quod ſi juxta regulas Dialecticorum velimus argumentari, conſequens non poteſt univerſaliter eſſe antecedente, adeo ut ex antecedente particulari male concludatur univerſale, unde ſi Auguſtinus credidiſſet, Chriſtum non niſi pro quibusdam mortuum fuiſſe, non potuiſſet concludere, omnes in Adam periiſſe, & Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus, qui per peccatum Adæ mortui erant, ut eos vivificaret, nec potuiſſet ad id evincendum uti verbis Apoſtoli: *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt*, neque dixiſſet, omnes homines eſſe mortuos in Adam, quia pro omnibus hominibus Chriſtus mortuus eſt.

Objiciunt tamen Calviniſtæ aliqua ſcripturarum loca ad evincendum, Chriſtum non fuiſſe mortuum pro omnibus, nec veniſſe pro omnibus, Matth. 9. *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores, non ſum miſſus, niſi ad oves, quæ perierunt Domus Iſrael.* Verum hæc ſcripturarum loca ipſos Calviniſtis oppugnant, nam ſi Chriſtus non venit vocare juſtos, ſed peccatores, ex ſententia Calvini ſequitur, ſolos reprobos eſſe juſtos, & ſolos peccatores eſſe prædeſtinatos, & juſtos reprobatos, contrarium autem docet Calvinus aſſerens, ſolos fideles

 deles

deles & juſtos eſſe prædeſtinatos, & pro ipſis Chriſtum mortuum. Præterea ſi non eſt miſſus, niſi ad Judæos, ſequitur ſolos Judæos eſſe prædeſtinatos, vel ſi ſit miſſus etiam ad alios, ſequitur non ad ſolos prædeſtinatos eſſe miſſum, contra Calvinum & ejus aſſeclas. Quamobrem alius eſt ſenſus ſcripturarum, quæ afferuntur, Chriſtus enim venerat, ut ſanaret omnes, qui ſe ægros eſſe fatebantur, ac medicinam petebant, alios verò, qui ſe ſanos profitebantur, ut tunc erant Phariſæi, ideo non ſanabat, quia opem medici reſpuebant, & ideo reſpondit Chriſtus: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores*, ſeu non veni, ut ſanitatem impertirem ſanis, & non egentibus opem medicis, ſed ægris, ac malè ſe habentibus. Præterea quia Chriſtus erat Meſſias promiſſus ſolis Judæis propter fidem Abrahæ, ideo dicit ſe miſſum ad ſolos Judæos, ut ipſis gratiam prædicationis & miraculorum exhiberet; non tamen Ethnicos excluſit à ſua gratia, quinimo ipſos aſſumpſit, & juſſit Apoſtolos eos docere Evangelium, Matth. 28. *Euntes ergo, docete omnes gentes*, hinc Apoſtolus ad Roman. 3. *An Judæorum tantùm DEUS? nonne & gentium, imo & gentium, quoniam quidem unus eſt DEUS, qui juſtificat circumciſionem ex fide, & præputium per fidem*, & ad Galat. 2. *Creditum eſt mihi Evangelium Præputii, ſicut Petro in Apoſtolatum circumciſionis operatus eſt mihi inter gentes*, ex quibus & aliis ſcripturæ locis clarè ſequitur, Chriſti meritum ad omnes prorſus homines ſe extendere, ut omnes, quotquot peccârunt in Adam, ſanaret, & ad æternam perduceret ſalutem quapropter Joan. 12. ait: *Et ego, ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum*, quibus verbis Chriſtus vim & efficaciam ſuæ paſſionis, & mortis declarat, loquitur enim de ſe tanquam de milite pugnante cum Diabolo, & ſignificat ex cruce ſua veluti ex munitiſſima, & altiſſima turri pugnaturum, & omnes homines, quotquot Diaboli ſervitute opprimebantur, ex ipſius manibus erepturum, & in cœlum ſuſcepturum, & quamvis non traxerit omnes effectu, eò quia non omnes ſiverunt ſe trahi, voluntate tamen, quantum ex ſe eſt, omnes traxit, quia voluit omnes ad ipſum converti, hinc etiam in ipſa cruce ambos Latrones veluti manu dextra, & ſiniſtra prehenſos ad ſe trahere voluit, ſed effectu unum tantùm traxit, eò quia permiſit ſe trahi; alterum non traxit, quia noluit ab ipſo trahi.

Dicendum eſt tertiò, non ſolos prædeſtinatos, ſed etiam reprobos à DEO vocari ad fidem, & juſtitiam, quam ſi velint, poſſunt deperdere, eſt contra Calvinum aſſerentem, ſolos prædeſtinatos non reprobos vocari ad fidem, & juſtitiam, eamque ſemel habitam amitti non poſſe, quæ propoſitio quoad utramque partem hæretica eſt, & repugnans divinis ſcripturis, ait enim Calvinus lib. 3. Inſtit. cap. 23. §. 7. *Quemadmodum vocatione, & juſtificatione electos ſuos Dominus ſignat, ita reprobos vel à notitia ſui nominis, vel à Spiritus Sancti ſanctificatione excludendo, quale maneat eos judicium iſtis veluti notis aperit.* Et cap. 22. §. 10. ait: *Si omnes vellet ſalvos cuſtodem illis præficeret Filium, & omnes in ejus corpus ſacro fidei vinculo insereret. Nunc conſtat ſingulare paterni amoris pignus filiis, quos adoptavit, reconditum.* Rurſus lib. 3. cap. 21. §. 7. ait: *Quos inſeruit ſemel Chriſtus in corpore ſuo, eorum neminem perire ſinet.* Vult enim Calvinus Chriſtum ſolos prædeſtinatos ad ſe vocare ac inſerere ſuo corpori, & illos non poſſe amplius deperdere gratiam.

Quòd Chriſtus non ſolùm prædeſtinatos, ſed etiam reprobos, & omnes homines velit ad ſe venire, ac illis ſuppeditare media ſufficientia, ut veniant, liquet ex ſcripturis, ubi Chriſtus invitat omnes, Matth. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis.* Præterea eſt certum ex iiſdem ſcripturis, Chriſtum vocâſſe ad ſe, ſeu ad fidem vel juſtitiam, non ſolùm prædeſtinatos, ſed etiam reprobos, inter quos fuerunt Judas proditos, Simon Magnus, Nicolaus Antiochenus. Et de Juda teſtatur D. Hieronymus lib. 3. contra Pelagianos, & evincit ex verbis Chriſti, Joan. 17. *Pater, quos dediſti mihi, cuſtodivi, & nemo ex eis periit, niſi Filius perditionis.* Quòd ſi Pater dedit illum Filio, procul dubio bonus erat; & ſi periit ex grege, certè antequam periret, jam in Chriſti grege continebatur. De Simone Mago teſtatur Sanctus Lucas in Actibus Apoſtolorum cap. 8. verbis illis: *Cùm verò credidiſſent Philippo Evangelizanti, tunc Simon & ipſe credidit, & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo.* De Nicolao Antiocheno ſcribit idem Lucas cap. 6. *Conſiderate ergo fratres viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem plenos Spiritu Sancto, & ſapientia, & elegerunt Stephanum, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum*: quamvis hi tres fidem habuerint, reprobi tamen fuerunt, unde non ſolùm prædeſtinati vocati fuerunt ad fidem, ſed etiam reprobi.

Quòd Calvinus etiam aſſerat fidem, & juſtitiam ſemel habitam amitti non poſſe, falſum eſt, & hæreticum. & olim à Joviniano Hæretico aſſertum, ut teſtatur D. Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum. Etenim ſi fides ſemel habita amitti amplius non poſſet, falſum ſcripſiſſet Apoſtolus Paulus 1. Timoth. 1. *Quidam circa fidem naufragaverunt, ex quibus Hymenæus, & Alexander*, & 1. Timoth. 4. *In noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide.* Si igitur quæ D. Paulus ſcripſit, vera ſunt, fides ab illam habentibus poteſt amitti. Præterea parvuli, qui naſcuntur ex parentibus Calviniſtis, per baptiſmum acquirunt veram fidem, quam ſervant, donec perveniant ad uſum rationis, poſtea deperdunt, eò quia imbuantur erroribus parentum, proinde fides ab ipſis habita amittitur. Præterea plures ſunt in ſcripturis, qui veram fidem amiſerunt, inter quos Lucifer, quando ex juſto Angelo factus eſt Diabolus. Adam, cum è ſtatu innocentiæ excidit, David, cum adulterium perpetravit, Salomo, quando Idolis templa erexit, Petrus, quando ter Chriſtum negavit. Denique omnes illi, qui teſte Apoſtolo poſt agnitionem juſtitiæ retrorſum converſi ſunt. Rurſus ſi juſtitia ſemel habita non poſſet amplius amitti, non juberemur quotidie orare, ne inducamur in tentationem. Paulus Apoſtolus non caſtigâſſet corpus ſuum, nec illud redegiſſet in ſervitutem ex timore, ne forte reprobus fieret. Hinc monet ſcriptura, ut qui ſtant, videant, ne cadant, & ut in timore ſalutem noſtram operemur. Demum quia ſi juſtitia ſemel habita non poſſet amplius amitti, licitum eſſet habentibus juſtitiam vacare ebrietatibus, & commeſſationibus, indul-

Digitized by Google

indulgere voluptatibus ſenſus, furta, & adulteria perpetrare, alios occidere, quia adhuc perſeverarent in juſtitia, & cur hæc omnia non ſunt licita Calviniſtis, qui putant, ſe veram poſſidere fidem, & juſtitiam.

Objiciunt tamen Calviniſtæ illud. 1. Joan. 3. *Qui natus eſt ex Deo, peccatum non facit, quoniam ſemen ipſius in eo manet, & non poteſt peccare, quoniam ex Deo natus,* ubi Apoſtolus docet, quo ſigno poſſint in hac vita filii Dei internoſci, ac diſtingui à filiis Sathanæ; & ait, illud eſſe primarium, quod filii DEI non peccant, bene tamen filii Sathanæ. Verum eſt difficultas, de quibus peccatis ſit ſermo; an de venialibus tantùm, ut cenſet D. Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis, & remiſſionibus cap. 7. & lib. de gratia Chriſti cap. 21. vel potius de mortalibus, ut aſſerit idem Auguſtinus *Tract. 5. in epiſt. Joan.* & D. Hieronymus lib. 1. adverſus Pelagianos, & hoc poſterius videtur præferendum, adeo ut ſenſus illius ſcripturæ ſit, qui ex Deo natus eſt, non poteſt mortaliter peccare, quamdiu manet natus ex Deo, ſeu filius Dei, eò quia habeat in ſe charitatem, quæ non poteſt cohærere cum peccato ullo lethali, in quo differt ab aliis virtutibus Theologalibus fide, & ſpe, quæ poſſunt cum peccatis lethalibus cohærere, & quia per charitatem, & gratiam ſanctificantem conſtituuntur homines filii, ideo quamdiu manent filii Dei, non poſſunt peccare, & dignoſcuntur à filiis Diaboli, bene tamen ceſſantes eſſe filii Dei poſſunt peccare. Unde in ſenſu compoſito cum charitate non poſſunt peccare, ſed tantum in ſenſu diviſo. Inſtant adferentes illud Cantic. 8. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* & illud Apoſtoli ad Rom. 8 *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque creatura aliqua poterit nos ſeparare à charitate Dei:* & 1. Corinth. 13. Charitas nunquam excidit. Sed contra, quia allegata ſcripturarum teſtimonia non ſignificant, charitatem ſemel habitam non poſſe amplius deperdi; ſed tantæ eſſe efficaciæ, ut quamdiu ipſa manet expellat à ſe peccatum, cum quo non cohæret, & quamdiu manet in homine juſto, non poſſit frangi ullis moleſtiis, aut difficultatibus opprimi, ſed vir juſtus præſidio, ac ope charitatis omnia fortiter, ac patienter pro Chriſti nomine ſuſtineat, ut explicat D. Auguſtinus *lib. 1. de moribus Eccleſiæ* cap. 11. & ſequent. & infertur ex illo D. Pauli 1. Corinth. 13. *Charitas patiens eſt, benigna eſt, omnia ſuffert, omnia ſuſtinet.* Sed ſi quis incidat in peccatum lethale, ſtatim deperdit charitatem, & ſimul cum ipſa patientiam, ac fortitudinem, reliquaſque virtutes ſupernaturales, exceptis habitibus fidei, & ſpei, ut contigit illi, de quo Joannes in Apocal. 2. ait: *Habeo adverſum te pauca, quod charitatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Hinc liquet, habentem charitatem poſſe illam deperdere, & iterum per reſipiſcentiam recuperare, ſupereſt explicandum aliud adductum à Calviniſtis ſcripturæ teſtimonium Joan. 4. *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo, ei non ſitiet in æternum; ſed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam.* Dicunt per hanc aquam intelligi charitatem, & gratiam ſanctificantem, quam qui poſſidet, non poteſt amplius eam deperdere. Sed contra, quia falſum eſt, ut qui charitatem poſſidet, quamdiu eam poſſidet, non poſſit ſitire, ſeu deſiderare mundi illecebras, nec oblectamenta, quia habet in ſe fontem aquæ vivæ, ex quo veræ ſcaturiunt conſolationes ſpirituales, ac vera dimanant gaudia: ſed ſi fons exſiccetur, ſeu ſi charitas deperdatur; iterum incipit, qui charitate excidit, ſitire mundi voluptates, ac carnis illecebras.

Dicendum quarto, Prædeſtinatos nonnunquam lethaliter peccare; & Reprobos non incitari ad peccatum, ut damnentur, eſt contra Calvinum docentem, omnia peccata prædeſtinatorum eſſe venialia, & ipſis non imputari. & reprobos incitari, cogi ad peccata, ut poſſint æternis addici ſuppliciis, nec ullum peccatum unquam illis remitti. Prima pars aſſeritur à Calvino lib. 2. Inſtit. *cap.* 8. §. 9. his verbis: *Habeant filii Dei omne peccatum mortale eſſe, quia eſt adverſus Dei voluntatem rebellio, quæ ejus iram neceſſario provocat? quia eſt legis prævaricatio, in quam edictum eſt ſine exceptione Dei judicium: Sanctorum delicta venialia eſſe non ex ſuapte natura, ſed quia DEI miſericordia veniam conſequuntur.* Secunda pars aſſeritur à Calvino lib. 1. Inſtit. cap. 18. §. 1. ubi ait: *Abſurdum videtur volente, ac jubente Deo excæcari hominem, qui mox cæcitatis ſuæ pœnas daturus eſt. Tergiverſando igitur effugiunt, Dei tantùm permiſſu, non etiam voluntate hoc fieri: ipſe verò palam ſe facere pronuntians effugium illud repudiat:* & §. 2. ait: *Sed nihil clarius poteſt deſiderari, quàm ubi toties pronunciat, ſe excæcare hominum mentes, ac vertigine percutere.* Tertiam partem probat Calvinus lib. 1. Inſtit. cap. 1. §. 20. & 21. ubi docet, peccata non remitti niſi in Eccleſia, & cum ipſe aſſerat, reprobos non eſſe in Eccleſia, ſequitur neceſſariò eorum peccata non remitti.

Prima pars Calviniſtæ propoſitionis aſſerentis, omnia peccata prædeſtinatorum eſſe venialia, & ipſis non imputari, repugnat ſacris ſcripturis, & eſt hæretica. Etenim Protoparens noſter Adamus conditus à Deo fuit propter cœli gloriam, fuitque prædeſtinatus, & tamen peccatum, quo fuit tranſgreſſus divinum præceptum, lethale fuit, cum mortem in mundum introduxerit, & omnes poſteros infecerit, ac perdiderit, & ipſe juſtitiam amiſerit originalem: quod Adamus fuerit à Deo prædeſtinatus, aſſerunt communiter Patres, Irenæus, Tertullianus, Epiphanius, Auguſtinus, & alii, qui Tacianum ex eo cenſuerunt hæreticis accenſendum, quia negaverit, Adamum fuiſſe prædeſtinatum, ac fuiſſe æternam conſequutum ſalutem. Quod verò lethaliter peccaverit, & à Dei gratia exciderit, colligitur ex illo Apoſtoli ad Rom. 5. *Per unum hominem peccatum in mundum intravit, & per peccatum mors.* Neque Calvinus id inficiatur, etenim lib. 2. Inſt. cap. 2. §. 12. expreſsè ait, per peccatum Adæ amiſiſſe hominem omnia dona ſupernaturalia ſanctitatis, ac juſtitiæ ſtudium; hinc omnes Sancti Patres adſtruunt, Adæ peccatum fuiſſe lethale. Tertullianus lib. 2. contra Marcionem. Quis dubitabit illud Adæ delictum hæreſim pronunciare? D. Ambroſius epiſt. 33. ad ſororem Marcellinam alloquens Adamum ait: *Agnoſcis Adam te eſſe nudum, quia indumenta fidei perdidiſti.* Auguſtinus lib. 14. de civit. Dei, & communiter alii Patres hoc idem aſſerunt, & fatetur etiam ipſe Calvinus *lib.* 2. *cap.* 1. §. 4. inquiens: *Quia vero non leve delictum, ſed deteſtabile fuiſſe ſcelus oportet, quod tam ſeverè ultus eſt Deus. Species ipſa peccati in lapſu Adæ conſideranda nobis eſt, quæ horribilem Dei vindictam accendit in totum humanum genus:* vocat hîc Adæ peccatum non leve delictum, hoc eſt graviſſimum, deteſtabile, quod Dei vindictam accendit in totum humanum genus: quomodo ergo alibi docet, peccata omnia prædeſtinatorum non eſſe mortalia, nec imputari prædeſtinatis, ſi Dei iram accendit in totum humanum genus, & morte damna-

Digitized by Google

damnavit omnes homines: ſi pœna eſt gravis, non potuit ad culpam levem ſequi.

Davidem fuiſſe prædeſtinatum, nemo eſt qui neget; ſatis enim id depræ dicant ſuæ ſanctitatis encomia; pœnitentia, quam agit, lacrymæ, quas fudit, & dolor, quem concepit, & tamen certum eſt, ipſum fuiſſe in peccatum lethale prolapſum, cum adulterium perpetravit, cum Uriam juſſit occidi: unde 2. Reg. 12. habetur. *Quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo? Uriam Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti eum gladio Filiorum Ammon. Quamobrem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, eo quòd deſpexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut eſſet uxor tua*, gravia igitur & lethalia fuerunt delicta, quibus David adulterium cum Bathſabæa commiſit, & homicidium, quo mandavit occidi Uriam, & tamen prædeſtinatus fuit, & contractas peccatorum maculas lachrymis abſterſit, noxáſque dolore, & reſipiſcentia expulit. Fatetur ipſe dolens ſuum peccatum Pſal. 50. *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci*, & enixim miſerenti Deo ſupplicat, ut velit lethales maculas e ſuo corde delere, illúdque purgare, ac innovare: Pſal. 50. *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innova in viſceribus meis*, & confidens in Dei benignitatem, & miſericordiam, quaſi tutus certúſque de venia ſibi impertienda, condonatiſque peccatis ſubdit: *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Huc accerſendus D. Auguſtinus, qui in expendendo Pſalmo illo inducit Davidem ita loquentem: *Miſerere mei ſecundùm omnem miſericordiam tuam, ſubveni gravi vulneri meo ſecundum magnam medicinam tuam. Grave eſt, quod habeo; ſed ad omnipotentem confugio de me lethali vulnere deſperarem, niſi tantum Medicum reperirem.* Ergo David licèt cultura virtutum illuſtris, & ſanctitate clarus, ac à Deo prædeſtinatus lethaliter peccavit. Ut etiam D. Petrus Apoſtolus, qui ſine dubio prædeſtinatus etiam fuit, & tamen mortaliter peccaſſe, fatentur omnes cum ter proprium Magiſtrum, ſuúmque Redemptorem abnegaverit, tametſi & ipſe lachrymis doloris, & reſipiſcentiæ patratas noxas abſterſerit. *Timendo mortem*, ait Auguſtinus Tract. 66. in Joan. *carnis tuæ mortem dabis animæ tuæ. Quanta enim vita eſt confiteri Chriſtum, tanta mors eſt negare Chriſtum.* Et pluribus interjectis ſubdit: *Petrus ante mortem, & reſurrectionem Domini, & mortuus eſt negando, & revixit plorando. Mortuus eſt, quia ſuperbè præſumpſit; revixit autem, quia benignè ille reſpexit.* Quod ſi transgreſſio divini præcepti in Adamo, adulterium & homicidium in Davide, perjurium, & negatio in Petro, noxæ fuerunt ſuapte natura lethales, jam ſequitur contra Calvinum falſum eſſe & hæreticum omnia peccata prædeſtinatorum eſſe venalia, & ipſis non imputari, etenim vel Adam, David, & Petrus peccantes amiſerunt juſtitiam, gratiam divinam, vel non, ſi dicatur hoc ſecundum jam ampliſſima aperitur janua ad omnia ſcelera, quia poſſet quilibet liberè transgredi divina præcepta vitiis indulgere, quia ſemper perſeveraret in ſtatu gratiæ, ac eſſet ſanctitate inſignitus, tametſi pluribus coinquinatus peccatis, quod eſt abſurdum, & hæreticum, quia per peccatum eſſet homo aversus à Deo, & per gratiam converſus ad Deum, proinde eſſet, & non eſſet filius Dei adoptivus. Si dicatur primum ergo prædeſtinatis imputantur peccata, quæ perpetrant, cum priventur gratia ſanctificante, & charitate.

Quod vero aſſerat Calvinus reprobos à Deo incitari, & adigi ad peccata, ut poſſit eos ſupplicis addicere gehennalibus hæreticum eſt, & expreſſè contra ſcripturas, etenim Eccleſiaſt. 15. *Nemini mandavit impie agere.* Si nemini Deus præcepit perperam agere, quomodo incitat ad peccandum, quomodo adigit reprobos, ut male agant, ac [illegible] Pſal. 5. ait David: *Non Deus volens* [illegible] *es*, expreſsè aſſerit, Deum nolle iniquitatem [illegible] cata ab homine fieri, hinc ipſe Deus per [illegible] Prophetam Jeremiam cap. 19. ait: *Ædificaverunt ex-celſa Baalim, quæ non præcepi, nec locutus ſum,* [illegible] *aſcenderunt in cor meum*, hoc eſt, peccata [illegible] runt idololatriæ, quæ non præcepi, nec [illegible] de ipſis locutus fueram, quapropter per [illegible] Prophetam Oſe. 13. ait Deus: *Perditio tua ex te Iſrael tantummodo in me auxilium tuum* ergo ex [illegible] ris clarè conſtat, Deum non incitare, [illegible] reprobos ad peccandum, unde Jacob. 1. [illegible] *Nemo cum tentatur, dicat, quoniam a Deo tentatur, Deus enim intentator malorum eſt, ipſe autem* [illegible] *nem tentat.* Et licèt permittat Deus [illegible] ab hominibus committi, non tamen vult [illegible] peccare, nec eos incitat, ut peccent, ſed [illegible] quit in ſuo libero arbitrio permittens [illegible] quod velit, ut ait Auguſtinus lib. 13. de Trin. cap. 13. inquiens: *Modus quo traditus eſt homo* [illegible] *boli poteſtatem, non ita debet intelligi,* [illegible] *Deus fecerit, aut fieri juſſerit, ſed tantum permiſerit.* Alioquin ſi Deus incitaret, & adigeret reprobos [illegible] peccarent, eſſet Deus Author peccati, imo & [illegible] dax, ſi verbis prohiberet fieri peccata, [illegible] patrari debent, & ad illa incitaret: imo crudelis [illegible] iam foret, ſi aliquem incitaret, & impelleret ad peccatum, ad eum finem, ut poſſet ipſum punire. [illegible] ſus ſequeretur non hominem peccantem, ſed [illegible] Deum peccare, quod eſt ſumma blaſphemia, [illegible] nemo peccat in eo, quod vitare non poteſt, [illegible] mo non poteſt Deo reſiſtere, neque evitare [illegible] nes, quas Deo jubente, & impellente [illegible] quos neceſſitatem adfert, ergo non homo [illegible] ſed ſolus Deus. Quamobrem Deus, ut [illegible] nem vult peccare, ſed tantum permittere [illegible] aliud enim eſt velle, & illud permittere, [illegible] bet per modum præcepti, cui tenetur h[illegible] iſtud vero non ponit, nec ſupponit præ[illegible] tantum relinquit hominem in ſuo libe[illegible] ut agat bene, vel male, prout ipſi m[illegible] Quamobrem licèt Deus permittat, [illegible] niat, quæ tria ad ipſius pertinent pro[illegible] tamen vult hominem peccare, nec ipſum [illegible] incitat ad peccatum. Deus igitur per[illegible] tum, quia vult hominem eſſe prædi[illegible] trio, ac eſſe ſui juris, quæ voluntas bo[illegible] mali includit, ſiquidem bonum eſt velle [illegible] rei ſuas naturales proprietates, ac [illegible] & quia libertas arbitrii eſt hominis pro[illegible] Deus hanc libertatem vult ineſſe h[illegible] luntate nil mali reperitur, ſed t[illegible] lucet. Rurſus quod Deus velit h[illegible] plenum uſum liberi arbitrii, e[illegible] naturale, eſt etiam hæc Dei volunta[illegible] bonum eſt unumquodque [illegible] ram, & proprietates. Rurſus quod [illegible] hominem uſurum malè libero [illegible] non impediat, cum poſſit, ſed per[illegible] malè uti libero arbitrio, hæc Dei v[illegible] bona, eò quia velit relinquere [illegible] tur libere, prout ipſi magis [illegible] mo bene, vel male [illegible] debet imputari, quia De[illegible] pleno jure utendi libero arbitrio, quia [illegible]

ſunt

ſunt illi honeſti fines, ob quos ita velit. Et in hac tertia volitione propriè conſiſtit permiſſio peccati, nec quid aliud eſt DEUM permittere peccatum, quàm non impedire peccatum, quod poſſet dupliciter præſtare, vel ſubtrahendo concurſum generalem ad actum peccati, vel impertiendo majus incrementum gratiæ: & hic poſterior modus pertinet ad ipſam permiſſionem peccati, eſt enim hæc permiſſio negatio uberioris gratiæ prævenientis, quam ſi Deus concederet, nollet peccatum illud permittere. Dupliciter igitur dicitur Deus permittere peccatum, vel quia permittit aliquem labi in primum peccatum: vel quia permittit illum in peccato perſeverare, prima permiſſio dicitur ſimpliciter permiſſio, ſecunda verò vocatur obduratio, excæcatio, deſpectio, aggravatio: & hæ duæ permiſſiones conveniunt, quia tametſi utraque ſit quædam ſubtractio majoris gratiæ, neutra tamen tollit gratiam neceſſariam, & ſufficientem, quia cum Deus velit omnes homines ſalvos fieri, omnibus ſuppeditat ea auxilia, quæ neceſſaria, & ſufficientia ſunt, ut poſſit quis æternam ſalutem conſequi, & conſequenter non peccare, cum peccatum impediat ſalutis aſſecutionem, imò ſi peccaverit homo, adhuc Deus illi confert ſufficiens auxilium gratiæ, quod poſſit reſipiſcere, & ſi velit reſurgere: quia verò prævidet, quòd ſi illis impertiret uberiora gratiæ incrementa, fore ut non peccarent, aut ſi fuiſſent lapſi in peccatum, reſurgerent, adhuc negat illa majora auxilia, & hæc negatio eſt permittere peccatum, & perſeverantiam in illo. Hinc ſolvuntur facilè argumenta Hæreticorum de obduratione, excæcatione, qua Deus dicitur ſubinde in ſcripturis obdurare, & excæcare hominem: non enim Deus per ſe, & directè obdurat, & excæcat hominem, quaſi ipſe faciat, ut homo in peccato perſeveret: ſed tantùm indirectè, vel negativè, quatenus non dat uberius gratiæ incrementum, quo reſipiſcere poſſet, vel quia offerat illi varias occaſiones bene agendi, quas tamen homo negligit, unde Auguſtinus epiſtol. 105. explicans hanc Dei permiſſionem indirectam, & negativam, quatenus non dat uberius auxilium ad non peccandum, vel reſurgendum à peccato, ait: *Non obdurat Deus impertiendo malitiam, ſed non impertiendo miſericordiam*, ſeu non concedendo illud uberius auxilium gratiæ. Neque poteſt homo dolere de hac ſibi denegata gratia uberiori, quia Deus plures alias ei offert occaſiones bene operandi, ut miracula Sanctorum, ſuaſiones concionatorum vocationes interiores, & alia id genus, quibus poſſet, ſi vellet bene uti, unde licèt deſtitutus ſit illo ſpeciali auxilio, non tamen illi deſunt alia communia, quæ ad bene agendum ſufficiant, unde David nos monet, non obdurare corda noſtra, ſi vocem Domini audierimus, Pſal. 94. *Hodie, ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda noſtra.* Quapropter in noſtra eſt poteſtate obdurari, vel emolliri, audire, vel non audire vocem Domini, quando adverſa nos premunt, quando exempla bonorum nos movent, ut explicat D. Auguſtinus exemplo Pharaonis, & Nabuchodonoſoris, de quibus lib. de prædeſt. & grat. cap. 15. ait: *Quantum ad naturam ambo homines erant, quantum ad dignitatem ambo Reges, quantum ad cauſam ambo captivum populum Dei poſſidentes, quantum ad pœnam ambo flagellis clementer caduntur, & admonentur. Quid ergo fines eorum fecit eſſe diverſos? niſi quod unus manum Dei ſentiens in recordatione propria iniquitatis ingemuit, alter libero contra Dei miſericordiſſimam veritatem pugnavit arbitrio.* Non ſolùm permittit Deus peccata, ſed etiam ordinat, & punit. Ordinat quatenus prævidens aliquem peccaturum, niſi ipſe impediat, & tamen nolit impedire, ſed permittere, & tunc non ſolùm habet honeſtos fines, ob quos velit illud permittere, verùm etiam magna illi occurrunt bona, quæ ex patrato peccato poſſit eruere, ut paſſim docet D. Auguſtinus, quamobrem Deus illud peccatum, quod permittit, dirigit ex ſua providentia, & ordinat ad illa bona, quæ intendit ſive ſpectent ad eum, qui peccat, ſive ad alium: quo pacto permiſit Deus peccatum D. Petri, ut inde per pœnitentiam & lachrymas illuſtrior ſurgeret: peccatum filiorum Jacob ordinavit ad Joſephi exaltationem, ac promotionem ad ſublimiorem dignitatem, unde Geneſ. 50. habetur: *Vos cogitaſtis de me malum, ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me,* permiſit Deus peccatum Judæorum, qui Chriſtum crucifixerunt, ſed illud peccatum ordinavit ad ſalutem & redemptionem totius humani generis: hinc facilis eſt reſponſio ad ſolvenda argumenta Calviniſtarum intendentium probare peccata fieri Dei decreto, & ordinatione. Non enim peccata dicuntur fieri ex Dei ordinatione in eo ſenſu Calviniſtarum, ut Deus ea ordinet, ut fiant quaſi ipſa velit, ſed cùm facta ſunt Deo permittente, à Deo ordinantur in bonum eventum peccantium, vel aliorum, & in hoc ſenſu intelliguntur plures ſcripturarum textus, Geneſ. 45. *Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum.* Actor. 2. *Hunc definito conſilio, & praſcientia Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemiſtis.* Actor. 4. *Convenerunt verè in civitate iſta adverſus ſanctum puerum tuum Jeſum, quem unxiſti, Herodes, & Pontius Pilatus cum gentibus, & populis Iſrael facère quæ manus tua, & conſilium tuum decreverunt fieri*: etenim in his & aliis ſcripturarum locis nil aliud ſignificatur, niſi quòd Dei voluntate, & conſilio factum ſit, ut ex peccatis, quæ futura prævidebat, boni eventus provenirent; & in hoc ſenſu etiam intelligitur illud Proverb. 16. *Omnia propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: impium quoque ad diem malum,* non enim ſenſus eſt, ut putant Calviniſtæ, Deum eatenus impios creare ad interitum, ut in eorundem punitione ſuam oſtendat juſtitiam: ſed ſenſus eſt, ut Deus, qui prævidet aliquos impiè acturos, nihilominus eos creare, & eorum peccata ordinare ad ſuæ juſtitiæ manifeſtationem: quod verò Deus puniat peccata, nulli poteſt dubium eſſe, quia cùm ſit DEUS juſtus, & ſupremus judex juxta merita, vel demerita hominum debet præmia vel ſupplicia impertiri. Eſt igitur in DEO juſtitia vindicatrix, quia hæc virtus eſt nullam in ſuo conceptu involvens aut ſupponens imperfectionem: non enim requirit ſtrictam obligationem in vindicante, ut patet in republica libera, & in principe ſupremo, qui poteſt promeritam pœnam reo condonare. Et in DEO hanc virtutem dari, ex eo evincitur, quia hanc exigit divina providentia & mundi regimen, quod conſtat ex operibus miſericordiæ, & juſtitiæ vindicativæ: quidquid enim Deus agit circa creaturas, eſt opus miſericordiæ, & benignitatis erga hominem, vel juſtitiæ vindicis peccatorum, in quo ſenſu intelligitur illud Pſalm. 24. *Omnes viæ Domini miſericordia, & veritas,* adeo ut in juſtitia vindex dimidiam occupet partem divinæ gubernationis. Rurſus cum Deus non operetur, niſi propter ſe ipſum, & ad oſtendenda ſua attributa non exercet hanc juſtitiam vindicativam, niſi ob bonum finem, quapropter in ſcripturis perinde ac Dei miſericordia, ita etiam juſtitia, ac ſeveritas nobis proponitur, & commendatur & ut eam clarius apprehendamus, variis modis nobis deſcribitur, ut eâ perterriti à peccatis retrahamur, etenim Pſalm. 75. ait David: *Vovete, & reddite*

Domino Deo veſtro omnes, qui in circuitu ejus offertis munera. Terribili & ei, qui aufert Spiritum Principum. Terribili apud omnes Reges terræ. Pſalm. 96. *Nubes, & caligo in circuitu ejus juſtitia, & judicium correctio ſedis ejus, Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus. Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ, vidit, & commota eſt terra. Montes ſicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra: Annuntiaverunt cœli juſtitiam ejus, & viderunt omnes populi gloriam ejus &c. Matth.* 12. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Hæc eſt illa juſtitia, quæ plures Angelorum myriades ob peccatum Luciferi è cœlo expulit, æternâ gloriâ privavit, & in imum dejecit inferorum, hæc eſt, quæ primum hominem è paradiſo terreſtri ob violatum divinum præceptum excluſit ſtatu innocentiæ, & juſtitia originali ſpoliavit, & obnoxium effecit morti, hæc eſt, quæ generalem Cataclismum evocavit, quo totus mundus everſus fuit, & paucis exceptis omnes homines naufragium paſſi perierunt, hæc eſt, qua Sodoma, Gomorra, Adama, & Seboim cum plerisque aliis locis igne ſulphureo deleta ſunt, Geneſ. 19. *Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorram ſulphur, & ignem à Domino de cœlo, & ſubvertit civitates has, & omnem circa regionem univerſos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia,* in quo ſupplicio vel maximè ſeveritas divinæ juſtitiæ ſplenduit. Hæc eſt, quæ in Ægypto aquas in ſanguinem convertit, Exod. 7. Cum Aaron ex divino præcepto fluminis aquam virga percuſſiſſet, ſtatim omnia flumina, & rivi, paludes, & lacus, omnéſque aquæ, quæ per totam illam regionem in ciſternis, vaſis continebantur, verſæ ſunt in ſanguinem, hæc è putreſcentibus aquis infinitam ranarum copiam eduxit, quæ totam operuit Ægypti regionem, omnes occupans campos, & loca omnia undique penetrans in domos, in cubicula, lectos, cellaria, penum, ollas, menſas, & omnia ſuo contagio inquinavit eſculenta, poculenta. Hæc Sciniphum plenos exercitus eduxit, cum Aaron, juſſu Domini, virga pulverem percuſſit, totus enim pulvis terræ per totam Ægyptum verſus eſt in Sciniphum innumera examina, quæ inſtar nebulæ totum impleverunt aërem, ipſis etiam ſolis radiis ſtipata ſua multitudine interceptis. Hæc omnia muſcarum, & inſectilium genera eduxit, quæ univerſas Ægyptiorum domos invaſêre, omnia ſuis ſordibus inquinarunt, fœdârunt, & corruperunt. Hæc peſtem accerſivit in animalibus, qua eodem tempore perierunt, equi, aſini, cameli, boves, oves, quæ in agris erant, exceptis iis, quæ ad filios Iſraël pertinebant, quæ fuerunt ab illa clade immunia. Hæc totum aërem pulvere opplevit, qui in hominum & animalium decumbens corpora ſua acrimonia, & vi cutim attollebat in veſicas, quæ deinde humore putreſcente, & cute exeſa in ulcera, & ſordidam ferventemque ſcabiem tabeſcebat. Erat hoc malum moleſtiſſimum pariter, ac fœdiſſimum. Hæc terribilem grandinem inter fulmina ventóſque procelloſos demiſit è cœlo, ut in terris arbuſta contereret, ac ſegetes omnes flagellaret. Cùm enim Dei præcepto Moyſes virgam in cœlum extendiſſet ſtatim Exodi. 9. *Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram, pluitque Dominus grandinem ſuper terram Ægypti. Et grando, & ignis miſta pariter ferebantur: tantaque fuit magnitudinis, quanta ante nunquam apparuit in univerſa terra Ægypti, ex quo gens illa condita eſt. Et percuſſit grando in omni terra Ægypti cuncta, quæ fuerant in agris ab homine uſque ad jumentum, cunctamque terram agri percuſſit grando, & omne lignum regionis confregit.* Hæc demum in ordinariis & quotidianis punitionibus ſplendet, quæ juxta communem rerum curſum directum à divina providentia inferuntur ſcilicet peſte, fame, bello, incendiis, latrociniis, naufragiis, ventorum procellis, aquarum eluvionibus, terræ motibus, imbribus, ſiccitatibus, aliiſque modis, quibus mundus divexatur, in quo ſenſu Iſaiæ 45. dicitur: *Ego Dominus, & non eſt alter formans lucem, & creans tenebras faciens pacem, & creans malum,* ubi per malum intelligitur omnis calamitas, & afflictio, in quo ſenſu dicitur Amos. 3. *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit.* Præſertim juſtitia DEI vindex in puniendis hominum delictis in hac vita mortali flagello utitur bellorum, quo Deus Judæorum peccata pluries vindicavit, uſus opera Regum, vel populorum vicinorum, vel Aſſyricorum, vel Chaldæorum, vel Ægyptiorum, vel Romanorum, per quos extremis cladibus ſæpe affecti fuerunt: quo pacto decem Tribus poſtquam à Regibus multis fuiſſent calamitatibus attritæ, nihilominus quia in ſua pravitate perſiſterunt, juſto DEI judicio ab Aſſyriis penitus exciſæ fuerunt omnibus vel interfectis, vel in perpetuam ſervitutem abductis: & tribus Juda, & Benjamin, quæ ſolæ ex duodecim ſupererant, à Chaldæis ſuperatæ ſunt, & in Chaldæam translatæ, ubi per annos ſeptuaginta duriſſimam pertulerunt ſervitutem, quæ pœna illata fuit ob præterita peccata. An verò DEUS peccatum peccato puniat, ſeu an unum peccatum ſit pœna alterius, Calviniſtæ id aſſerunt, aſſerentes Deum ſicut pœnæ ita & peccati authorem: ſed Catholici docent, poſterius peccati propriè non eſſe pœnam prioris, ſed tantùm impropriè, vel quia DEUS aliquando deſerat, & deſtituat hominem ſua gratia in pœnam præcedentis peccati, ex qua deſertione iterum homo peccat, adeo ut non ſit ipſum peccatum, quod ſequitur, ſed deſertio ſit pœna juſtè à Deo inflicta juxta illud Apoſtoli ad Roman. 1. *Propter quod tradidit DEUS illos in reprobum ſenſum.* Vel quia ſæpe fit, ut poſteriori peccato ſit annexa aliqua infamia, vel corporalis infirmitas, vel triſtitia, imò & vermis conſcientiæ, vel aliud ſimile incommodum, & tunc poſterius peccatum dicitur eſſe pœnam prioris, non tamen ratione ſui, ſed ratione effectus procedentis à tali peccato.

Tertia pars propoſitionis à Calvino prolatæ, quæ quæ aſſerit peccatum reproborum nunquam remitti hæretica eſt, & divinis adverſatur ſcripturis, & injuriam Deo irrogat, *qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* ac eſt *propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi.* Rurſus Calvini propoſitio in deſperationem homines trahit; etenim qui peccati ſibi conſcius, quid aliud ex doctrina Calvini ſperare poteſt, quàm nullam eſſe ſpem veniæ, & condonationis; ſi enim eſt reprobatus, nil debet ſperare, niſi æterna ſupplicia, nilque de divina miſericordia. nihil de venia impetranda. Præterea id repugnat cum parabolà Matth. 18. *Serve nequam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam rogaſti me:* ſi ſervo reprobo, ſeu nequam Paterfamilias condonavit debitum; per patremfamilias Sancti patres DEUM intelligunt, & per ſervum nequam hominem peccatorem, & reprobum, cui, ſi Deus peccata dimiſit, ſequitur, peccata reproborum dimittere, & condonare. Deinde Calvini propoſitio nititur falſis ſuppoſitis: quia certum eſt, aliquos reprobos reperiri in Eccleſia, pro quibus mortuum eſſe Chriſtum, ſatis perſpicuè ſuperius oſtendimus, ac proinde omnes ſufficiens habent gratiæ auxilium ad aſſecutionem æternæ ſalutis: & cum ſit ho-

Digitized by Google

ſit homo liberi arbitrii, qui cum auxilio gratiæ cooperari poſſit, ſi velit, & Deus injungat omnibus præceptum pœnitentiæ, & reſipiſcentiæ: ex hiſce principiis præſuppoſitis ſequitur, reprobos debere, ac poſſe reſipiſcere ſuorum pœnitere peccatorum, ac poſſe veniam de iiſdem à Deo conſequi, Ezech. 18. *Si impius egerit pœnitentiam, vivet, & non morietur. Quoniam iniquitatum ejus, quas operatus eſt, non recordabor amplius:* Et infra: *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris; & non erit vobis in ruinam iniquitas veſtra. Et nolo mortem morientis, revertimini, & vivite.*

CAPUT IV.

Aſſeritur Chriſti impeccabilitas contra Hæreticos, & refelluntur quæ de Juſtificatione hominum aſſerunt Calviniſtæ.

EO temeritatis Calvinus pervenit, ut auſus fuerit aſſerere, candidiſſimam, ac puriſſimam Chriſti animam obnoxiam fuiſſe peccato, & de facto incidiſſe in peccata impatientiæ, ac deſperationis, ejus verba ſunt, *aſſerimus ſanctum ejus*, ſeu Chriſtum, *in cruce incidiſſe in peccatum impatientiæ, ac deſperationis*, & addit in horto tantâ fuiſſe perturbatione agitatum, ut oraverit ſine ſpiritu, & plura alia blaſphemavit, quæ non impugnatione, ſed aurium obturatione magis digna ſunt.

Dicendum eſt, Chriſtum de facto nunquam peccaſſe, eſt certiſſima de fide propoſitio expreſsè ſignificata in Scripturis. Joan. 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato* 1. Petri cap. 2. ubi de Chriſto ait: *Qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus:* Ex quibus certum eſt de Fide, Chriſtum Dominum nunquam peccaſſe. Idque etiam Prophetæ prædixerunt Iſaiæ 53. Chriſtus dicitur *Pontifex, Sanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus.* Si impollutus, ergo nullo unquam fuit peccato pollutus, & coinquinatus; hinc Apoſtolus ad Hebræos 5. *Qui nimirum compati poſſit infirmitatibus noſtris tentatus autem per omnia absque peccato.* Ad Hebræos 4. *Obtulit enim ſemetipſum immaculatum DEO.* Imò non ſolùm ſanctiſſima Chriſti humanitas omnino libera fuit à quovis actuali peccato, ſed etiam ab originali, & id eſſe itidem de fide colligitur ex Scripturis Luc. 1. *Quod enim ex te naſcetur ſanctum vocabitur Filius DEI*, quæ verba communiter à Sanctis Patribus intelliguntur de nativitate in utero, quâ Chriſti humanitas primò fuit formata ope Spiritus Sancti, & unita Perſonæ Verbi: Hinc Angelus dixit Luc. 1. *Quod in ea*, ſcilicet Maria, *natum eſt, de Spiritu Sancto eſt*; Ubi ſermo eſt etiam de prima nativitate in utero, quæ ſancta, ſeu absque ullo peccato aſſeritur, & additur cauſalis; quia de Spiritu Sancto eſt. Verba Angeli annuntiantis Mariæ Verbi divini Incarnationem eò tendebant, ut Mariam certam redderent parituram abſque ullo periculo amittendæ Virginitatis, & Joſephum Sponſum ſecurum de uxoris inviolata integritate; neutrum autem ſequeretur ſi non fuiſſet Angelus loquutus de prima nativitate in utero, ſed tantùm de ſecunda ex utero, quia Baptiſta ſanctus fuit natus ex utero, & non ex hoc Sancta Eliſabeth illum in utero ſine corruptione, & peccato originali concepit; ergo ut Angelus Mariam certam redderet de non amittenda virginitate in Chriſti Conceptione, & Joſephum certum de illibata uxoris integritate loqui debuit de prima nativitate Chriſti in utero, non de ſecunda ex utero. Præterea Chriſtum ab omni prorſus peccato liberum fuiſſe aſſerit Sponſa *Cant.* 6. ubi loquens de Sponſo ajebat: *Dilectus meus candidus, & rubicundus electus ex millibus*, quæ verba Richardus Victorinus interpretatur de Chriſto, qui *candidus* à Sponſa dicitur quia innocens absque ulla omnino peccati labe, dicitur etiam *electus ex millibus*, quia ſolus ſine dolo absque ullo peccato inventus fuit juxta illud Iſaiæ cap. 53. *Qui peccatum non fecit, neque inventus eſt dolus in ore ejus.* Liquet etiam ex D. Paulo ad Hebræos 4. ubi de Chriſto ait: *Non enim habemus Pontificem, qui non poſſit compati infirmitatibus noſtris, tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato.* Et cap. 7. ſubdit: *Talis enim decebat, ut nobis eſſet Pontifex, Sanctus, innocens, impollutus*, quibus Apoſtolus omne peccati genus removet à Chriſto: & rectè, quia tametſi Verbum divinum noſtram aſſumpſerit humanitatem, non tamen noſtros aſſumpſerit defectus ad alium finem, niſi ut ſatisfaceret pro nobis, & oſtenderet veritatem naturæ humanæ aſſumptæ, nobisque præberet exemplum virtutis: atqui peccatum non pertinuit ad ſatisfactionem pro noſtris peccatis, neque ad oſtendendam veritatem noſtræ humanitatis erat neceſſarium: ergo Chriſtus in noſtra humanitate non habuit peccatum. Major & conſequentia tenent. Oſtenditur minor: quia peccatum non potuit ad ſatisfactionem pro noſtris peccatis conducere, quia potius virtutem impedit ſatisfactionis: neque ex illo noſtræ oſtenditur humanitatis veritas, quia peccatum non eſt conforme naturæ humanæ, ſed eidem diſſentaneum, ac contrarium, quia contra ejus naturalem inclinationem; neque poteſt virtutis eſſe exemplum, cum virtuti adverſetur: unde peccatum non poteſt conducere ad illos fines propter quos Chriſtus noſtram aſſumpſit humanitatem; quæ propterea immunis fuit ab omni prorſus peccato. Præterea peccatum non eſt quod ſatisfacit, ſed pro quo Chriſtus ſatisfecit. Quod ſi dicas poſſe peccare eſſe prædicatum eſſentiale naturæ humanæ, proinde pertinere ad oſtendendam ejus veritatem; & hanc potentiam per peccatum cognoſci, ſicut per actum, & effectum cognoſcitur ejus cauſa, proinde peccatum in Chriſto conducere ad manifeſtandam veritatem naturæ humanæ. Contra eſt quia potentia peccandi quamvis dici poſſit prædicatum eſſentiale naturæ humanæ, quatenus hæc facta eſt ex nihilo, eſtque eſſentialiter deficiens; non tamen eſt ejus prædicatum eſſentiale prout natura humana eſt à Deo: Hinc falſum eſt debuiſſe à Verbo divino unà cum natura humana aſſumi peccatum, ut veritas humanæ naturæ etiam ut ex nihilo factæ maneſeſtaretur; ſufficiens enim fuit ſi veritas naturæ humanæ manifeſtaretur quatenus eſt à Deo, & ipſi ſubordinatur, eſtque à Deo conſtituta in ſuo eſſe; non verò ut eſt ex nihilo facta, eſtq; propterea deficiens; natura peccando nõ eſt efficiens ſed deficiens, quia deficit à rectitudine. Præterea potentia peccandi non eſt de eſſentia humanæ naturæ ſecundùm naturalem ejus inclinationẽ, ſed potius eſt extra vel contra ejus naturalem inclinationem; quia naturalis propenſio naturæ eſt ad rectè ope-

Digitized by Google

operandum in ordine ad aſſecutionem ſui finis: unde Chriſtus ad oſtendendam veritatem humanæ naturæ ſecundùm ejus naturalem inclinationem non debuit aſſumere peccatum: peccatum enim tantùm maniſeſtat defectibilitatem naturæ, non verò ejus naturalem inclinationem ad finem ultimum, ſeu ſummum bonum; proinde cùm natura humana non debuit Chriſto ineſſe.

Si urgeas Verbum divinum cum natura humana debuiſſe peccatum aſſumere ut nobis exhiberet exemplum virtutum omnium: Chriſtus enim hoc exemplum nobis dedit, conſequenter fuit in ipſo peccatum: quia ſine peccato non potuiſſet actum pœnitentiæ exercere; quia pœnitentia propriè non eſt de alieno, ſed de proprio peccato: ergo ut Chriſtus nobis præberet exemplum omnium virtutum, etiam pœnitentiæ debuit illi peccatum ineſſe. Sed contra quia tametſi peccatum in Chriſto non fuerit, adhuc potuit nobis exemplum pœnitentiæ præbere: quia ut docet D. Thomas *3. part. quæſt. 15. art. 1.* Pœnitens poteſt laudabile exemplum dare non ex hoc quod peccaverit; ſed per hoc quod voluntariè quædam ſuſtinet pro peccato: Unde Chriſtus maximum dedit exemplum pœnitentiæ, dum non pro peccato proprio, ſed alieno voluit ſuam ſuſtinere paſſionem, & mortem ipſam ſubire. Si inſtes, actum quo Chriſtus aliorum pœnas voluntariè ſuſcepit, & ſuſtinuit non pertinere ad eandem virtutem, ad quam pertinet actus, quo quis voluntariè dolet de peccato proprio, ſiquidem hic actus propriè pertinet ad virtutem pœnitentiæ, non ille. Contra eſt, quia Chriſtus tametſi innocentiſſimus & abſque ullius peccati ſuſpicione potuit ſuo exemplo movere homines ad pœnitentiam dolendo de aliorum peccatis, & pœnas pro iiſdem ſuſtinendo: Etenim ſi Chriſtus qui peccatum non fecit, neque dolus inventus eſt in ore ejus, dolet de peccatis alienis, & pro iiſdem acerbiſſimas ſuſtinet pœnas, à fortiori debent cæteri homines dolere de peccatis propriis, & debitas pro iiſdem pœnas ſuſcipere: ergo ut Chriſtus ſuo exemplo moveret homines ad pœnitentiam, non fuit opus ut in ſe peccatum ſuſciperet. Tum quia Chriſtus debuit eſſe exemplar omnium virtutum abſque ullo malo exemplo, hoc autem non contigiſſet ſi peccatum commiſiſſet. Inſtabis caro Chriſti ſumpta fuit de Adamo; Ergo etiam Chriſti humanitas ſaltem in Adamo peccavit perinde ac reliqui homines, ait enim Apoſtolus *ad Rom. 5. Omnes in Adam peccaverunt*, ſcilicet quotquot ex illo fuerunt originaliter: & Chriſti caro ab illo ſuam etiam traxit originem: Ergo Chriſtus peccavit in Adamo. Sed contra quia ut rectè reſpondet D. Thomas *quæſt. 15. art. 1. ad 2.* Nos fuimus in Adamo contenti ſecundum ſeminalem rationem, quia ex ipſo originem trahimus mediante virili ſemine. Chriſtus autem tametſi fuerit in Adamo ſecundùm corpoream ſubſtantiam, quatenus carnem ſumpſit ex Virgine, quæ contenta fuit in Adamo, à quo ſuam traxit originem, non tamen Chriſtus fuit in Adamo ſecundùm ſeminalem rationem, quia Chriſtus non fuit conceptus mediante virili ſemine, ſed ejus humanitas ope Spiritûs Sancti formata fuit ex puriſſimo Sanguine Virginis in ejus utero: Hinc eſt quod nos per generationem contrahamus peccatum originale; non ita Chriſtus, qui ſecundùm ſeminalem rationem non deſcendit ab Adamo ſicuti reliqui homines. Dices D. Paulus 2. ad Corinth. 5. loquens de Chriſto ait: *Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit.* Sed contra quia inde non ſequitur Chriſtum peccaſſe, ſed tantùm ut explicant plures, factum eſſe habentem ſimilitudinem carnis peccati propter corpus paſſibile, & mortale, quod aſſumpſit. Præterea reſpondetur Apoſtolum dixiſſe, Chriſtum non noviſſe peccatum cognitione ſcilicet & ſcientia experimentali; conſequenter ex Apoſtolo ſequitur, Chriſtum non peccaſſe, quia ſi peccatum non novit, non potuit peccatum committere; quia ſi commiſiſſet illud noviſſet ſcientia experimentali. Quamobrem cùm Apoſtolus ait, Chriſtum pro nobis peccatum feciſſe, id non intelligitur de peccato, cùm repugnet, Deum eſſe cauſam peccati, ut ſuperius evicimus: Sed ſumitur ibi peccatum pro hoſtia peccati, quatenus Chriſtus factus eſt hoſtia pro peccatis noſtris, ſeu victima, ut Deo Patri, ac divinæ juſtitiæ effuſione ſui Sanguinis, ſeu ſolutione pretii noſtræ redemptionis ſatisfaceret, ut explicat D. Thomas 3. part. quæſt. 15. art. 1. juxta illud Oſeæ cap. 4. *Peccata populi mei comedunt Sacerdotes*, ſeu, hoſtias pro peccatis oblatas, quas ſecundùm legem Sacerdotes comedebant.

Hæretici blaſphemo ducti ſpiritu probaturi, Chriſtum tempore ſuæ paſſionis, in cruce deſperaſſe, ac plura commiſiſſe peccata adferunt illud Pſal. 21. *Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti, longè à ſalute mea verba delictorum meorum*, quæ verba ex Chriſti perſona interpretantur à Sanctis Patribus. Sed contra quia verba illa multiplici ſenſu à Sanctis Patribus, & Theologis explicantur. Primò negativè ſcilicet: longè à ſalute mea verba delictorum meorum, eò quia cùm nullum commiſerim peccatum longè ſint, ſeu penitus abſint à ſalute mea, ſeu ab anima mea: hæc explicatio eſt Euthymii, cui plures Theologi cum Vaſquezio aſſentiuntur. Secundò explicatur de operibus Chriſti honeſtis, quæ à Chriſto delicta vocantur, non quia in ſe fuerint peccata, ſed quia fuerunt à perſecutoribus Judæis delicta falsò exiſtimata; ideoque & ipſe accuſatus apud Pontium Pilatum, miſſus ad Caipham, & Herodem. Tertiò intelliguntur præfata verba quoad pœnam; quatenus peccata hominum quæ quoad culpam fuerunt eorumdem, quoad pœnam Chriſtus eadem ſibi aſſumpſerit, quatenus pro iiſdem ſatisfacturus cruciatus, tormenta, vulnera, & mortem ipſam patienter ſuſtinuit & ſenſus verborum eſt: Salus remota eſt à verbis meis, quæ ut delicta à Judæis mihi imputantur: vel cauſa totius generis humani à me redempti mihi tribuuntur peccata hominum, ac ſi eſſent mea propria, cùm ſint aliena; & ego velim fuſione mei Sanguinis delere ne amplius appareant, neque ſint; eſt interpretatio S. Hilarii in Pſal. 68. explicantis verba illa: *Domine tu ſcis inſipientiam meam, & delicta mea à te non ſunt abſcondita.* Cæterum verbum illud dereliquiſti, non eſt intelligendum de derelictione quoad culpam, ſed quoad pœnas; & ſenſus ſit quaſi in tormentis & atrociſſimis ſuppliciis non es mihi ſolatio, & meæ humanitatis tutelam, mei corporis defenſionem ſuſpendiſti, ne ullum experiar levamen, nullam ſentiam conſolationem, quâ meæ carnis dolores mitigentur; hæc interpretatio eſt Carthuſiani *de orthodoxa fide art. 56.* ubi ait Chriſtum tempore paſſionis nullam fuiſſe conſolationem expertum in portione inferiori, neque ullum corporis ſolamen; adeo ut querimonia non ſit de diffidentia, quaſi Chriſtus de Deo Patre diffideret, ac veluti deſperaret; ſed tota eſt de magnitudine pœnarum, ac cruciatuum abſque ullo ſolatio temperante acerbitatem dolorum, ut explicat D. Auguſtinus de gratia novi Teſtamenti cap. 6. Alia verborum explicatio eſt quia Chriſtus Pſal. 21. vocat peccata hominum delicta ſua; eò quia ſit Chriſtus

Caput

Digitized by Google

Caput omnium hominum, qui ſunt membra Chriſti; & quia actiones membrorum ſolent capiti attribui; ideo in hoc ſenſu Chriſtus peccata hominum ſua propria dicit: in hoc ſenſu intelliguntur plures Scripturæ ut Pſal. 39. *Comprehenderunt me iniquitates meæ.* Et Pſal. 68. *Domine tu ſcis inſipientiam meam, & delicta mea à te non ſunt abſcondita:* Hi textus qui de Chriſto interpretantur, tribuunt Chriſto peccata ſuorum fidelium, non quod Chriſti ſint propria peccata, nec Chriſtus illa velit, ſed quia cùm ſit Caput Eccleſiæ, & fideles membra, ideo peccata membrorum dicuntur peccata capitis denominativè, non formaliter, quaſi afficiant, informent Chriſtum, eò quia ab ipſo commiſſa, ſed quia à ſuis membris perpetrata ſunt; & Chriſtus in ſe ſuſcepit per fuſionem ſui Sanguinis delenda: Hac explicatione utitur D. Auguſtinus in Pſal. 21. dicens, regulam tribuendi capiti quæ propria ſunt membrorum eſſe Ticonii, quæ hic nequit admitti; tunc enim quæ membris conveniunt poſſunt tribui capiti, quando caput influit in actiones membrorum, ſed Chriſtus non influit in peccata fidelium, alioquin eſſet ipſe Author & cauſa peccati quod dici nequit: Ergo peccata membrorum, ſeu fidelium in Eccleſia non poſſunt Chriſto, ut Capiti tribui. Tum quia in Concilio Baſileenſi fuit rejecta ut ſcandaloſa, & erronea propoſitio Archi-Epiſcopi Nazareni Auguſtini de Roma, qui aſſerebat, *Chriſtum quotidiè peccare*, & quamvis intelligeret non de peccato proprio Chriſti, ſed de peccatis fidelium in Eccleſia, ſeu membrorum Eccleſiæ, quæ cum Chriſto ut Capite conſtituunt unum corpus integrum, & actiones membrorum attribuuntur capiti; adhuc propoſitio illa damnata fuit ut ſcandaloſa: Ergo cùm agitur de peccatis regula Ticonii, quamvis approbata à D. Auguſtino non poteſt in Chriſto admitti. Verùm hæc non obſunt, quia ex Scripturis conſtat, Chriſtum peccata hominum vocare ſua non quod ipſe peccaverit, ſed quia in ſe aſſumpſit, ut pro iiſdem ſatisfaceret divinæ juſtitiæ: Sicut cùm quis aſſumit ſibi debitum alterius ad ſatisfaciendum creditori; dicit illud ſuum debitum, quamvis illud non contraxerit: ita Chriſtus vocat ſua hominum peccata, non quia ipſa commiſerit, ſed quia illa ſibi aſſumpſit, ad ſatisfaciendum divinæ juſtitiæ, ut Deo Patri creditori, pro debito hominum ſatisfaceret. Quamobrem quæ propria ſunt membrorum capiti tribuuntur non ſolùm, quando ex influxu capitis membra operantur; verùm etiam cùm à capite aliqua ratione in ſe ſuſcipiuntur, tunc quamvis capitis non ſint influxivè, ſunt tamen capitis reputativè, quatenus reputantur, ut capitis, quatenus caput illa in ſe ſuſcipit, ut pro illis ſatisfaciat: & quia Chriſtus peccata omnium hominum in ſe ſuſcepit delenda; in hoc ſenſu peccata omnium hominum dicuntur eſſe delicta Chriſti. Ad ſecundum petitum ex Concilio Baſileenſi reſpondet Vaſquez, tale Concilium nullius fuiſſe authoritatis quia Schiſmaticum contra Eugenium IV. & licèt Nicolaus V. aliqua dogmata, & illius acta approbaverit, & confirmaverit, non tamen omnia: unde admiſſa etiam tali cenſura, non ob authoritatem illius concilii; ſed quia propoſitio revera videatur ſcandaloſa: adhuc reſpondemus peccata hominum poſſe Chriſto attribui non influxivè, ſed tantùm reputativè; ſi ex modo proferendi non denotetur influxus: & quia hæ propoſitiones *Chriſtus peccat: & ſimiles:* ſimpliciter prolatæ videntur denotare influxum in peccatum ideo ſunt reprobandæ ut ſcandaloſæ: Secus quando Chriſtus peccata hominum ſua dicit, non ſignificatur influxus Chriſti in peccata; proinde in præexpenſo ſenſu poſſunt admitti.

Non tamen in eodem ſenſu ſunt à nobis uſurpandæ, quamvis ſubinde Scripturæ eo modo loquendi utantur; ut nec ſemper modus loquendi Sanctorum Patrum eſt à nobis uſurpandus, ut cùm Patres dicunt Verbum divinum aſſumpſiſſe hominem in concreto, ſed benè humanitatem in abſtracto, quia in concreto includit etiam perſonam hominis quam verbum non aſſumpſit, cùm in Chriſto non ſit niſi una perſona divina, ſecus humanitas abſtrahit à ratione perſonæ.

Dices ſi Chriſto reputativè tribuuntur peccata hominum: ergo etiam hominibus juſtificatis imputatur juſtitia Chriſti, & non juſtificantur homines per juſtitiam inhærentem. Contra eſt quia eatenus Chriſto tribuuntur non influxivè ſed reputativè peccata hominum, quatenus ſibi aſſumpſit debitum ſatisfaciendi divinæ juſtitiæ pro peccatis hominum. Secus homo non juſticatur eò quia illi imputetur juſtitia Chriſti, quia ex ſe homo non eſt juſtus, ſed per juſtitiam eidem intrinſecè inhærentem, & à Deo miſerente illi impertitam: Secus Chriſtus non aſſumpſit intrinſecè peccatum, ſed tantùm debitum ſatisfaciendi pro peccato, quia homo ex ſe non erat ſolvendo. Unde

Dicendum ſecundò hominem juſtificari per juſtitiam intrinſecè inhærentem, eſt de fide: & ſuadetur ex illo Apoſtoli ad Epheſ. 4. ℣. 24. *Renovamini ſpiritus mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus in juſtitia, & ſanctitate veritatis.* Si cùm juſtificatur homo induit novum hominem; ergo quid novi in ſe accipit, alioquin non diceretur illud induere; & ſi induit, inhæret homini induto: quo pacto dicimus induere veſtes ut nobis inhæreant; hoc tamen diſcrimine quòd veſtes inhærent tantùm corpori extrinſecè; & gratia juſtificans intrinſecè animæ. Ad Coloſſ. 3. 9. *Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem, cum actibus ſuis, & induentes novum, eum qui renovatur in agnitionem ſecundùm imaginem ejus, qui creavit illum.* Hortatur nos Apoſtolus ad interiorem animi renovationem, in quo ſita eſt renovatio; ut reſtituamur priſtino ſtatui, à quo per Adæ peccatum excidit homo, ſeu redeamus ad ſtatum gratiæ ſanctificantis quam per peccatum perdidimus: neque Calvinus id poteſt inficiari, ſiquidem *lib. 2. Inſtit. cap.* 1. §. 5. ait: *Poſtquam in Adamo obliterata fuit cœleſtis imago, non ſolus ſuſtinuit hanc partem, ut in locum ſapientiæ, virtutis, ſanctitatis, veritatis, juſtitiæ, quibus ornamentis veſtibus erat; teterrimæ cederent peſtes, cæcitas, impotentia, impuritas, vanitas, injuſtitia* ergo ex ſententia Calvini in illo ſtatu, ex quo per peccatum excidimus, fuit homo ornatus ſapientia, virtute, ſanctitate, veritate, juſtitia; & ad hunc ſtatum redimus per merita Chriſti, cùm ſurgimus à peccato, & juſtificamur: ergo per Chriſtum recuperamus ſapientiam, virtutem, ſanctitatem, veritatem, juſtitiam, quæ ornamenta nobis intrinſecè inhærent; & hæc acquiſitio ornamentorum eſt interior animi renovatio. Evincitur ulterius hæc interior animi renovatio ex eodem Apoſtolo 1. Corinth. 3. 16. *Neſcitis quia templum Dei eſtis vos, & ſpiritus Dei habitat in nobis? Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Et 1. Corinth. 6. 10. *Membra veſtra templum ſunt Spiritûs S. qui in vobis eſt.* Et rurſus 2. Corint. 6. 16. *Vos eſtis templum Dei vivi.* Quòd ſi quæramus, cur non Pater, nec Filius, ſed Spiritus S. dicatur habitare in nobis? res non caret myſterio: agebatur de renovatione, ſeu ſanctificatione, quæ ad Spiritum S. pertinet; quamvis divina omnia attributa communia ſint omnibus tribus divinis perſonis, ſingulis tamen perſonis ſingula per modum proprietatis accommodantur, ut Potentia Patri, Sapientia Filio, & Sanctificatio Spiritui S. attribuatur: unde Apoſt. 1. Corint. 12. 4. *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem*

Digitized by Google

ſpiritus; & diviſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus, & diviſiones operationum ſunt, idem verò Deus: hinc Patri tribuit diviſiones operationum, quæ à potentia dimanant ad quam pertinet. Filio tribuitur diviſio miniſtrationum, quæ pertinet ad ſapientiam in gubernando mundo; & Spiritui S. tribuitur diviſio gratiarum, quæ ad ſanctificationem referuntur: neque putes id ſine cauſa fieri; quia Pater eſt principium ſine principio, & ideo illi tribuitur potentia, quæ principiũ eſt operandi. Filius quia procedit à Patre per intellectum, illi ſapientia, & veritas adſcribitur: Spiritus Sanctus procedit à Patre & Filio per voluntatem, ideo bonitas, amor, & ſanctificatio animarum illi congruunt. Hinc Apoſtolus non aliam ob cauſam dixit Spiritum Sanctum habitare in hominibus juſtis, niſi quia illos ſanctificat per inhærentem animæ gratiam, qua renovantur ſanctificati à Spiritu Sancto per infuſionem donorum ſupernaturalium. Sed cur Spiritus Sanctus non dicitur potius ineſſe, quàm inhabitare juſtis? quia aliud eſt domo ineſſe, & aliud habitare in domo: qui habitat habet ibi bona ſua, & theſauros: neque aliud ſunt theſauri Spiritus Sancti in hominibus, in quibus habitat Spiritus Sanctus, quàm gratia, charitas, ſanctitas, juſtitia: Hi ergo theſauri ſunt in hominibus juſtis, in quibus habitat Spiritus Sanctus, unde Apoſtolus 2. Corint. 4. 2. *Habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus.* Idque cauſæ cur non Pater, nec Filius, ſed Spiritus Sanctus dicatur habitare in hominibus juſtis, quia illos ſanctificat per gratiam intrinſecus inhærentem, quâ renovantur. Hinc Spiritus S. dicitur habitare in nobis non quomodocunque, ſed tanquam in templo, quia templum ſanctum eſt, & Deo conſecratum, quod nonniſi divinis laudibus Deo occinendis, & divinis officiis, ac functionibus deſervire debet. Perinde homo fidelis in quo habitat Spiritus S. veluti in ſuo templo ſanctitate, juſtitia, & omnigena virtute debet præditus eſſe, omneſque ſuas actiones dirigere ad laudem, & gloriam Dei, cujus impulſu ad ſanctè operandum movetur: unde Apoſtolus ad Rom. 8. *Vos in carne non eſtis, ſed in ſpiritu, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis*; & nonnullis interjectis ſubdit: *Quicunque ſpiritu Dei aguntur, ii ſunt Filii Dei.* Incipit Spiritus S. tunc habitare in nobis, quando veniens ad nos pulſat ad oſtium cordis noſtri Apocal. 3. 20. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo, ſi quis audierit vocem meam & aperuerit mihi januam intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum:* Neque putes aliam eſſe Spiritûs S. vocem præter illam, quæ exprimitur apud Zachariam cap. 1. 3. *Convertimini ad me, & ego convertor ad vos*, hanc vocem ſi audierimus; id eſt, ſi per veram reſipiſcentiam ad ipſum convertamur, ingreditur Spiritus S. ad nos, nobiſque inhabitat per gratiam ſanctificantem quâ conſtituimur filii Dei adoptivi, tunc parat in nobis ſuam manſionem Joan. 14. 23. *Qui diligit me diligetur à Patre meo, & ad eum veniemus, & apud eum manſionem faciemus*; In qua manſione non credas otiari, quia plura agit: primò diffundit ſe in cor hominis per dona gratiæ, & charitatis, ut ait Apoſtolus ad Rom. 3. 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum S. qui datus eſt nobis.* Secundò per hanc diffuſionem gratiæ veluti ſolaris jubaris expelluntur tenebræ omnes peccatorum, & dies gratiæ in corde noſtro illuceſcit 2. Corint. 4. 6. *Deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, ipſe illuxit in cordibus noſtris.* Et 1. Theſ. 5. 4. *Vos autem fratres non eſtis in tenebris: filii lucis eſtis.* Tertiò per hanc diffuſionem reſtituitur nobis vita gratiæ, & Deo reviviſcimus 1. Joan. 3. 14. *Tranſlati ſumus de morte ad vitam*, ſeu de morte peccati ad vitam gratiæ; cùm enim per peccatum fuerimus filii iræ, mortis, & damnationis, renaſcimur filii reconciliationis, vitæ, ac æternæ hæreditatis. Quartò liberamur à dæmonis famulitio, & libertate donamur; ut de ſe ipſo aſſeruit Apoſtolus ad Rom. 8. 2. *Lex Spiritus vitæ in Chriſto JESU liberavit me à lege peccati, & mortis.*

Præterea fideles juſtificari per juſtitiam, ſeu gratiam intrinſecè inhærentem ſolet itidem evinci ex illo Apoſtoli ad Rom. 12. 5. *Multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.* Et 1. Corinth. 12. 21. *Vos eſtis Corpus Chriſti, & membra de membro.* Sed viva membra non ſolùm vivunt vita capitis, ſed etiam in ſeipſis habent vitam quâ vivunt: non enim anima eſt vita capitis, ſed etiam totius corporis, adeo ut omnia membra vivificet, & in omnibus operetur, & cùm homines juſtificati ſint viva membra ſub Capite Chriſto, ſequitur homines juſtificatos non ſolùm in Capite Chriſto, ſed etiam in ſe ipſis vitam ſupernaturalem habere, ac vitales operationes: Eſt autem hæc vita juſtitia ſeu gratia ſanctificans, quam Spiritus Sanctus diffundit in cordibus noſtris, & vitales operationes ſunt bonorum operum exercitia: vocatur hæc gratia juſtitia, quia beneficio illius reddit homo unicuique, quod ſuum eſt, ſcilicet Deo cultum, & obedientiam, proximo amorem, & obſequium, & ſibi ipſi excluſionem vitiorum, & virtutum incrementa unde ſcribit Apoſtolus ad Roman. 6. 18. *Liberati à peccato ſervi facti eſtis juſtitiæ.* Neque verum eſt, quod Calviniſtæ objiciunt vitam, qua ſpiritualiter vivimus ſub Chriſti Capite non aliam eſſe, quàm Fidem, eò quia Apoſtolus ad Roman. 1. 17. ſcribat: *Juſtus ex Fide vivit*: Siquidem Fides eſt tantùm inſtrumentum, quo vitam acquirimus, non verò ipſa vita, qua formaliter vivimus, & conſtituimur viva membra JESU Chriſti Capitis omnium fidelium: Eſt enim vita ipſa gratia habitualis ſanctificans fideles, quæ vita licèt non habeatur niſi per Fidem, non tamen eſt Fides, quia hac perſeverante poteſt non remanere vita, ut cùm fidelis lethaliter peccat, amittit gratiam ſanctificantem, non verò deperdit Fidem habitualem, quæ perſeverat in fideli, tametſi per peccatum exciderit à gratia. Quòd juſtus vivat vita propria, & ſibi inhærente, & non ſolùm vita capitis evincitur etiam ex illo Joan. 14. 4. *Ego ſum vitis vos palmites manete in me, & ego in vobis:* Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo niſi manſerit in vite; ſic nec vos, niſi in me manſeritis. Non ſolùm Chriſtus dicitur Caput fidelium, & fideles membra corporis ſub Capite Chriſti, ſed etiam vocatur vitis, & nos palmites. Et ſicut in vite ex palmitibus quidam ſunt aridi, & emortui, qui nullum ferunt fructum, quia tametſi ſint in vite, non tamen vitis illis ineſt, ſeu non tribuit illis ſuccum, & humorem vitalem quo nutriantur; & alii ſunt vivi ſucculenti, vegeti, & frugiferi, qui non ſolùm viti adhærent, ſed ab ea etiam vitam, & humorem trahunt: pari pacto ex fidelibus ſunt qui per Fidem Chriſto adhærent, ſed quia ſuccum vitalem ab eo non trahunt, ſcilicet gratiam ſanctificantem non accipiunt lethali peccato infecti, ſunt quidem palmites, ſed infructuoſi, & emortui: Alii non ſolùm per fidem conjuncti ſunt illi, verùm etiam humorem gratiæ, & ſanctitatis ab eo participant, & hi palmites dicuntur fructuoſi, vegeti, ac florentes, & ut loquitur Apoſtolus: *Divites fiunt in operibus bonis, & cum metu ſalutem ſuam operantur.*

Quamobrem falsò aſſerit Calvinus docens juſtitiam nobis non ineſſe intrinſecè, ſed tantùm juſtitiam Chriſti nobis imputari, quo pacto vocari imputativã, & tunc nobis

Digitized by Google

nobis imputari, quando eam fide apprehendimus, & per hanc fidem nos juſtificari, ſeu juſtos cenſeri à Deo: ſiquidem oſtendimus, juſtitiam nobis infundi à Deo, ac nobis intrinſece inhærere, unde falſum eſt, ſola Chriſti juſtitia nos juſtos eſſe cenſeri. Neque Calvinus ullum textum in tota ſcriptura inveniet, qui aſſerat, Chriſti juſtitiam nobis imputari, ſeu noſtram cenſeri, & quamvis Calviniſtæ nitantur id probare variis ſcripturis, non tamen evincunt fideles per ſolam fidem juſtificari, quatenus juſtitia Chriſti iisdem imputatur, & cenſentur juſti, tametſi juſtitia intrinſecè, ſeu gratia ſanctificans illis non inſit, adſerunt enim primò illud ad Roman. 4. 5. *Credenti in eum, qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam*: ſiquidem aliud eſt fidem, quæ nobis ineſt imputari nobis ad juſtitiam: & juſtitiam Chriſti, quæ extra nos eſt, nobis imputari ad juſtitiam. D. Paulus aſſerit primum, non verò ſecundum, quid verò ſit hæc fides, quæ nobis ineſt, ac reputatur nobis ad juſtitiam, explicat Apoſtolus probans in eodem capite, non ex operibus, ſed ex fide hominem juſtificari apud Deum, idque evincit exemplo Abrahami, cui non opera, ſed fides reputata eſt ad juſtitiam, quia ſine fide homo non poteſt quidquam operari, quod conducat ad juſtitiam, eſt enim fides fundamentum juſtitiæ: notatu ſunt digna tria, quæ ſæpe in D. Paulo occurrunt, & ſumuntur pro eodem, quorum primum eſt, *non ex operibus, ſed ex fide juſtificatur*: Secundùm, *fides juſtificat non opera*: Tertium, *non opera, ſed fides reputatur ad juſtitiam*: unde male argumentantur Calviniſtæ, cum ex eo, quod fides nobis imputetur ad juſtitiam, inferunt juſtitiam Chriſti nobis imputari, ac ſi dicerent, fides juſtificat, ergo juſtitia Chriſti nobis imputatur, quæ conſequentia non ſequitur ex illo antecedente, quia aliud eſt fides, quæ eſt diſpoſitio ad juſtitiam, ſeu gratiam ſanctificantem, & aliud ipſa juſtitia, quæ non neceſſario ſemper ineſt, quamdiu fides manet, ut liquet in fidelibus per peccata lethalia excidentibus à gratia ſanctificante, qua deſtituuntur manente habitu fidei: ſecundò objiciunt illud ad Roman. 5. *Per unius obedientiam juſti conſtituuntur multi*, ex quo textu inferunt, Chriſti obedientiam noſtram eſſe juſtitiam, cùm per illam nos juſti conſtituamur: ſed contrarium facilè evincitur ex antitheſi, qua utitur Apoſtolus, opponit enim obedientiam Chriſti inobedientiæ Adami, & ſicut per hanc injuſtos, ita per Chriſti obedientiam aſſerit nos juſtos conſtitui: atqui per inobedientiam Adami non formaliter, ſed efficienter, & meritoriè conſtituimur injuſti: ergo ſimiliter per Chriſti obedientiam non formaliter, ſed efficienter, & meritoriè juſti conſtituimur. Sicut igitur Adam per ſuam inobedientiam promeruit ſuis poſteris carnaliter ex ipſos naſcentibus, ut in ſe ipſis contrahant peccatum originale, & in ſe ipſis ſint injuſti, & peccatores, ita è converſo Chriſtus per ſuam obedientiam promeritus eſt omnibus per ipſum ſpiritualiter renaſcentibus, ut ſinguli in ſe ipſis juſtitiam, & ſanctitatem participent, qua in ſe ipſis, & non tantùm extra ſe ipſos juſti & ſancti ſint, unde ex Paulina antitheſi clarè contra Calviniſtas infertur, fideles ſanctificari non per juſtitiam tantùm extrinſecam illis imputatam, ſed per juſtitiam intrinſecè iisdem inhærentem. Tertiò opponunt illud Apoſtoli 1. Corinth. 1. 30. *Chriſtus factus eſt nobis à Deo ſapientia, & juſtitia, & redemptio*, ex quo deducunt, juſtitiam Chriſti eſſe juſtitiam hominis juſtificati. Sed contra, quia Apoſtolus tantùm aſſerit, Chriſtum eſſe noſtram juſtitiam, non verò juſtitiam Chriſti noſtram aſſerit eſſe juſtitiam: primum verùm eſt, & fatemur cum Apoſtolo, poſterius negamus contra Calviniſtas. Chriſtus enim dicitur quidem eſſe noſtra juſtitia, ſed non dicitur juſtitia Chriſti eſſe noſtra juſtitia imputativè, nec ſapientia, nec redemptio, quaſi per illius ſapientiam, & redemptionem, fide apprehenſam: Simus ſapientes, & redempti formaliter; bene tamen effectivè, quatenus nos redemit, & ſapientes effecit: hinc cum Apoſtolus dicit, Chriſtum factum eſſe nobis à Deo ſapientiam & juſtitiam, & redemptionem, non intelligitur imputativè, quaſi per illius ſapientiam, juſtitiam, & redemptionem facti ſimus ſapientes juſti, & redempti, tantùm imputativè, ſed effectivè, quatenus Chriſtus nos effecit ſapientes juſtos, & redemptos. Hi modi loquendi in ſcripturis ſunt frequentes, quo pacto Pſalm. 17. 1. dicitur: *Diligam te Domine fortitudo mea*, ſeu quatenus tu fuiſti impertitus fortitudinem, qua potui obſiſtere inimicis meis & mala, quæ obtigerunt ſuſtinere. Pſalm. 70. *Tu es patientia mea Domine*, id eſt, tu dediſti mihi virtutem patientiæ, ut æquo animo adverſa quæque tolerarem. Pſal. 26. 1. *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea*, ſcilicet effectivè, & non imputativè, quatenus DEUS mentem Davidis illuminavit, & ſalvum eum effecit, quòd verò hi textus ſcripturæ ſint intelligendi effectivè, non ſolùm imputativè, ut aſſerunt Calviniſtæ, explicat ipſamet ſcriptura, Pſalm. 36. 39. *Salus autem juſtorum à Domino*, non dicit ſalutem Domini imputari juſtis, ſed ſalutem juſtorum effectivè eſſe à Domino. Joan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, non dicit, lumen Dei imputari hominibus, ſed quòd Deus illuminet effectivè omnem hominem venientem in hunc mundum, quatenus efficit lumen, quo omnes homines illuminantur: hinc 2. Reg. 22. 38. *Deus qui me accinxit fortitudine*: ſeu qui dedit mihi fortitudinem, ſeu cauſavit in me fortitudinem: unde præfatæ locutiones in ſcripturis, neceſſariò ſumendæ ſunt effectivè, & non imputativè, ut cùm Chriſtus dicitur eſſe noſtra juſtitia, noſtra ſapientia, noſtra redemptio, quatenus ſcilicet nos pretio ſui ſanguinis redemit effectivè, nobis promeruit ſapientiam, & juſtitiam. Non igitur, ut cenſent Calviniſtæ, juſtitia Chriſti ita nobis imputatur, ut per eam formaliter juſti cenſeamur, quod quam falſum ſit, hactenus evicimus, bene tamen Chriſtus per merita ſuæ paſſionis ſatisfecit pro nobis Deo Patri, & nobis impetravit remiſſionem peccatorum, & omnia dona gratiæ, & juſtitiæ inhærentis: & in hoc ſenſu paſſio Chriſti dicitur nobis imputari, non quia per illam formaliter juſti ſimus, ſed quia ex merito, & efficacia ejus donatur nobis gratia ſanctitas, & juſtitia nobis intrinſecè inhærens, & qua grati Deo, ſancti, & juſti verè intrinſecè ſumus. Hoc pacto intelligendi & explicandi ſunt plures alii loci ſcripturarum, qui à Calviniſtis adferri ſolent.

Rurſus per hanc juſtitiam nobis intrinſecè inhærentem, non ſolùm teguntur peccata lethalia, ut cenſent Calviniſtæ, ſed etiam totaliter delentur, adeo ut non amplius maneant in juſtificatis, eſt contra Calvinum aſſerentem, peccata non tolli in juſtificatione, ſed tantùm tegi per juſtitiam Chriſti fide apprehenſam, quod intelligit de quovis peccato tam originali, quàm actuali, & de omni juſtificatione, ſive in Sacramento, ſive extra Sacramentum, adeo ut peccata tecta maneant quidem in juſtificatis, ſed iisdem non imputentur, ait enim Calvinus in antithodo Concilii Tridentini, ſeſſ. 5. *Manet verè peccatum in nobis, neque per baptiſmum extinguitur, ſed quia deletur reatus: imputatione nullum eſt*: & lib. 4. Inſtit. cap. 15. §. 10. *Jam perſpicuum eſt, quàm falſum*

falſum ſit, quod docuerunt pridem nonnulli, per baptiſmum ſolvi nos, & eximi ab originali peccato. Tria docet Calvinus. Primum peccata in juſtificatione non tolli, ſed manere. Secundum manere, ſed tegi, & occultari, ne amplius appareant. Tertium non imputari ad pœnam, quæ tria quàm falſa ſint, ſtatim evincitur ex ſcripturis contrarium docentibus. Quod peccata non maneant in homine juſtificato, habetur Joan. 1. 19. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Actor. 3. 19. *Pœnitemini, & convertimini, ut deleantur peccata veſtra*: & Apoſtolus ad Hebr. 9. 28. ſcribit: *Chriſtus ſemel oblatus eſt ad multorum exhaurienda peccata*, ſcilicet ad totaliter tollenda, ut non amplius maneant, & Micheæ. 7. 19. *Projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra*, ex quibus clarè conſtat, beneficio juſtificationis non tegi, ſed tolli, & totaliter deleri peccata, quæ propterea non amplius manent: quod enim tollitur, deletur, exhauritur, ac longè projicitur, non dicitur manere, ergo peccatum per juſtificationem hominis non manet, ſed omnino tollitur, non tegitur, ſed omnino deletur. Notandum eſt, ſcripturas ſolere res ſpirituales, quæ noſtros cadunt ſub ſenſus per corporeos, & ſenſibiles explicare, ut manifeſtè fiant: hinc peccata, quia rebus ſpiritualibus accenſentur, quatenus inficiunt animam, eamque afficiunt variis modis, ac metaphoris ſcriptura ea nobis proponit, etenim vocat peccata, maculas, ſordes, inquinamenta, quibus homo maculatur, inquinatur, & ſordes contrahit, Joſue. 22. 17. *Uſque in præſentem diem macula hujus ſceleris in vobis permanet.* Apocal. 22. 11. *Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, & qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc.* Matth. 15. 11. *Non quod intrat in os, coinquinat hominem, ſed quod procedit de ore*: rurſus ſcriptura vocat peccata vincula, funes, & compedes, quibus homo alligatur, à Dœmone, conſtringitur, & captivus tenetur, Pſalm. 115. 7. *Dirupiſti Domine vincula mea*, ſcilicet peccata mea contriviſti, quatenus per gratiam id mihi dediſti, ut poſſem reſipiſcere, Proverb. 5. 22. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.* Tertiò vocantur peccata etiam in ſcripturis, vulnera, livores, & plagæ, quibus homo ſauciatur, vulneribus cruentatur, & ægrè afficitur, Iſaiæ. 30. 26. *In die, qua alligaverit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ ejus ſanaverit.* Micheæ. 1. 9. *Deſperata eſt plaga ejus*, ſcilicet peccatum ob duritiem cordis neſcientis emolleſcere. Imò vocatur etiam mors, & interitus, quia per peccatum vita deperditur ſpiritualis, ſeu gratia ſanctificans. 1. Joan. 3. *Tranſlati ſumus de morte ad vitam*, ſcilicet de peccato ad ſtatum gratiæ ſanctificantis. Demum vocatur peccatum etiam vomitus, nauſea. 2. Petri. 22. *Contigit eis illud veri proverbii; canis reverſus ad ſuum vomitum*, ſcilicet ad peccatum, quod patrare conſueverat. Contra Calviniſtas poſſent tot argumenta cudi, quot ſunt metaphoræ, quibus in ſcripturis ſignificatur peccatum, etenim maculæ, ſordes, inquinamenta corporis per externam lotionem ita eluuntur, & abſterguntur, ut non amplius maneant in corpore, ſed totaliter evaneſcant, adeo ut corpus non dicatur amplius maculatum, ſordidum, inquinatum, ſed mundum, purum, immaculatum: pari pacto maculæ animæ, ſeu peccata per internam lotionem, quæ fit in juſtificatione, ita eluuntur, abſterguntur, ut non amplius maneant in anima, ſed omnino deleantur, ut anima dici amplius non poſſit maculata, ſordida, inquinata, bene tamen pura, munda, & immaculata: & de hac lotione fuit locutus David, cùm dixit Pſ. 50. *Aſperges me Domine Hyſſopo, & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor*, in quo ſenſu Ezech. cap. 36. v. 25. *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris*; & Apoſtolus 1. Corinth. 6. *Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſed juſtificati eſtis.* Hæc autem ablutio, ut fiat, duo aperit Eccleſia publica balnea baptiſmum, & pœnitentiam. in primo balneo eluuntur, ac delentur omnia pecata originale, & actuale: in poſteriori autem tantùm purgantur ſordes peccatorum actualium: in priori balneo lotus fuit Saulus, cui dixit Ananias Actor. 22. 16. *Exurge baptizare, & ablue peccata tua*, in poſteriori ablutus David maculas adulterii, & homicidii abſterſit, ut etiam Petrus trinam negationem, & Magdalena ſordes impuritatum, quando lachrymis peccata perpetrata fuerunt deteſtati: hæc autem balnea non naturali aqua, ſed Chriſti pretioſo ſanguine oppleta ſunt, Joan. 1. 7. *Sanguis Chriſti emundat nos ab omni peccato.* Apocal. 1. 6. *Lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo*, & Apoſtolus ad Hebr. 9. 13. *Si enim ſanguis hircorum & taurorum inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quantò magis ſanguis Chriſti emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, ad ſerviendum Deo viventi.* Hinc Calviniſtæ Injurii ſunt Chriſti ſanguine aſſerentes ſortes peccatorum per ablutionem in baptiſmo non deleri, ſed manere. Rurſus poſſet aliud argumentum peti à corporis vinculis, funibus, & catenis, quia ſicut diſruptis vinculis, quibus illigabatur aliquis, is eximitur, & liberatur, ut non amplius tali vinculo ſit obſtrictus: pari pacto, qui à ſpiritualibus vinculis, funibus, & catenis, quæ ſunt peccata, ſolvitur per juſtificationem, is non dicitur amplius detinere talia vincula, nec per illa alligari, unde David, ut ſe manifeſtaret liberatum ait Pſal. 115. 6. *O Domine, quia ego ſervus tuus*, ſcilicet non amplius ſervus peccati, ſed Dei, & addens cauſam ſubdit: *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*; ſcilicet remiſiſti mihi peccata, & in ſtatu gratiæ tibi ſacrificabo hoſtiam laudis: & ſicut olim David; ita & nos quotidie per Chriſtum liberamur à vinculis peccatorum, & eripimur à captivitate Sathanæ, & in libertatem filiorum Dei reſtituimur; ut ſcripſit Apoſtolus ad Rom. 6. 22. *Nunc verò liberati à peccato, ſervi facti eſtis Deo*, & ad Coloſſ. 1. 13. *Eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filii dilectionis ſuæ*: hinc Chriſtus dicitur noſter Redemptor, & redemptio noſtra quatenus ſolvit pretium ſui ſanguinis, ut nos liberaret à ſervitute peccati, ut nos redimeret à famulitio Sathanæ. 1. ad Timoth. 26. *Qui dedit redemptionem ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem*: quòd ſi petas quo ſanguine nos redemerit, non credas alio pretio, quàm ſuo ſanguine ad Epheſ. 1. 17. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus*; hinc 1. ad Corinth. 6. 20. *Empti eſtis pretio magno.*

Rurſus peccata tolli per juſtificationem evinci itidem poteſt ex proportione morborum corporis, & animi. Quia ſi Medicus corporalis in ſua arte peritiſſimus ita morbis, ac vulneribus corporis ſcit mederi; ut omnino non maneant in corpore, ſed totaliter tollantur è corpore, ut non amplius appareant, neque ullum ſui veſtigium relinquunt: perinde Medicus ſpiritualis, qui peritiſſimus eſt, ita morbos curabit animi, ſeu omnia delebit peccata, ut nullum eorum amplius appareat, nec ſuperſit veſtigium; adeo ut omnino tollantur, & non tegantur tantum: & quia in hoc genere peritiſſimus Medicus eſt Chriſtus, qui propterea Salvator dicitur; ideo ipſe non tegit

ſed

ſed totaliter tollit peccata, quibus anima vulneratur. & affligitur: unde per Chriſtum medicum non manent ampliùs peccata, cùm juſtificatur homo. Chriſtum eſſe peritiſſimum medicum conſtat ex evangelio. Nam cùm Phariſæi quærerent ex Apoſtolo, cur Magiſter ipſorum cum publicanis non cum Phariſæis ageret, cùm iſti juſti haberentur, & illi peccatores; reſpondit Chriſtus, medicum non ad bene valentes, ſed ad infirmos ire conſueviſſe; & indicavit ſe peritiſſimum eſſe medicum animorum, ſiquidem non de infirmitatibus corporis, ſed de ægritudine animæ agebatur. Quòd verò Chriſtus in hac arte medica curandi animas peritiſſimus ſit, ex eo facilè evincitur; quia quos ſanat, totaliter liberat ab ægritudine, ut nihil morbi reliquum ſit juxta illud ad Rom. 8. 1. *Nihil damnationis eſt in iis, qui ſunt in Chriſto JESU, qui non ſecundùm carnem ambulant.* Præterea quia ſcit, & poteſt omnia morborum genera ſanare: quapropter curat ad ſe malè valentes, quos perfectæ reſtituat ſanitati: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, ut ego reficiam vos*, nullum excipit morborum genus, omnes vult reficere, ac ſanare; idque præſtitit, cum in Evangelio claudos, cæcos, mutos, ſurdos, aridos, leproſos, hydrope, ac febribus laborantes, paralyticos, & reliquos ſanavit morbos: ſicut nullus fuit corporis morbus, quem Chriſti medica manus non ſanaverit; ita nulla eſt animi ægritudo, nullum peccatorum genus, quod curare, ac prorſus delere non poſſit: & quia tantam in illo virtutem Phariſæi non credebant, illam miraculo comprobavit; quando dixit paralytico jacenti in grabato: *Fili remittuntur tibi peccata*; & quia Phariſæi putârunt plus poteſtatis ſibi arrogare, quàm revera haberet, reſpondit ipſis. *Quid iſta cogitatis in cordibus veſtris; quid eſt faciliùs dicere, dimittuntur tibi peccata tua; an dicere, ſurge, tolle grabatum, & ambula; ut autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, ait paralytico, tibi dico, ſurge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam; & ſtatim ſurrexit ille, & ſublato grabato abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, & glorificarent DEUM.* D. Thomas recenſens vulnera humanæ naturæ inflicta per Adæ peccatum, ut in Evangelio ſymbolicè repræſentata per Samaritanum, qui ab Jeruſalem deſcendens in Jericho incidit in latrones, qui eum vulneraverunt, & ſemivivum reliquerunt, ait quatuor fuiſſe hæc vulnera, malitiam in voluntate, cæcitatem in intellectu, infirmitatem in iraſcibili, & propenſionem ad illicita in concupiſcibili. Hic homo, qui incidit in latrones, eſt Adam cum tota ſua poſteritate; qui ejus miſertus ſanavit illius vulnera, Chriſtus eſt; vinum & oleum quod adhibuit, ejus ſanguinem ſancti Patres interpretantur, quo uncti, loti, abluti, ſanati ſumus, ut ait Apoſtolus ad Hebr. 1, 3. *Purgationem peccatorum faciens*: quia ſicut Medicus purgat corpus malè affectum expellendo peccantes humores, ut nihil ſuperſit viciati, nilque corrupti: Ità & Chriſtus cœleſtis medicus noſtra peccatorum vulnera, noſtras ſanavit infirmitates, ut nihil ſuperfuerit, ſed omnia deleta fuerint, & non tantùm tecta quaſi vulnera peccatorum ſint tantum faſciis involuta, non intus ſanata, ut putant Calviniſtæ. Hinc monet ſapiens Eccleſiaſt. 21, 25. *Vome, & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitem*: qui enim apud ſe vomitum retinet, & humores ſuperfluos, ac ſemicorruptos infirmitati, & ægritudini fit obnoxius, & qui per vomitum malè congeſta in ſtomacho foras rejicit, refrigeratur: quid per vomitum indicatur niſi peccatum, quod qui in ſe retinet ægrum, & nauſeantem, neceſſe eſt animum habeat, & qui totaliter projicit ſanitatem recuperat; ſi autem peccata projiciuntur, & evomuntur in ſacramentali confeſſione jam non manent, ſi totaliter abſterguntur maculæ peccatorum per lavacrum baptiſmi, nihil ſupereſt ex peccati turpitudine: conſequenter Calviniſtæ aſſerentes peccata non deleri nec remitti, ſed tantùm tegi, & non imputari, malunt ſuum vomitum retinere quàm abjicere.

Peccata non tegi ſed aboleri, ac totaliter remitti, evinci etiam poteſt ex proportione, quæ intereſt inter mortem corporalem, & ſpiritualem: etenim quando corpori mortuo reſtituitur vera vita, tunc neceſſe eſt, mors tota extinguatur, ſeu rejiciatur à tali corpore, cùm repugnet eſſe ſimul vivum, & mortuum, quando enim mortuo Lazaro fuit vita reſtituta, nil in ipſo ſuperfuit mortis: ergo pari pacto cum animæ peccatis emortuæ vitæ reſtituuntur ſpirituali beneficio gratiæ ſanctificantis, neceſſe eſt tota mors peccati deleatur, & nihil ei ſuperſit, cum repugnet eandem animam ſimul ſpiritualiter vivere, & mortuam eſſe ſpiritualiter, peccatum enim eſt mors animæ, quæ cum reſtituitur vitæ, neceſſe eſt peccatum, totaliter aboleri, adeò ut in baptiſmo non tegantur, ſed deleantur, non involvantur, ſed aboleantur, ut ait Apoſtolus ad Roman. 6, 4. *Conſepulti ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*: Sicut Chriſtus ita reſurrexit à mortuis, ut nihil in ipſo ſuperfuerit mortis, ita & homo cum è morte peccati reſurgit, & vitæ reſtituitur ſpirituali, ita vivit, ut nihil in ipſo ſuperſit mortis peccati, quod propterea non tegitur, ſed deletur, non occultatur, ſed aufertur, hinc ait Apoſtolus ad Roman. 6, 6. *Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati.* Si deſtruitur, non manet, ſi non manet, non tegitur, ſed totaliter deletur, hinc idem Apoſtolus v. 22. Liberati à peccato ſervi facti eſtis juſtitiæ, igitur ut docet Apoſtolus Paulus per baptiſmum, morimur peccato, & vivimus Deo, mors deſtruitur & vita renaſcitur, adeò ut baptiſmus vocetur nova generatio, & nativitas ab Apoſtolo ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*, & Joan. 3. *Niſi qui renatus fuerit ex aqua, & Spiritu, non poteſt introire in regnum Dei*: & ſicut per naturalem generationem neceſſe eſt, aliud corrumpatur, & aliud generetur, ita per generationem ſpiritualem in baptiſmo, neceſſe eſt, corrumpatur vetus homo, ſeu peccatum, ut novus generetur: quòd ſi per veterem hominem intelligatur filius Diaboli, ſervus peccati, per novum hominem intelligitur filius Dei, ſervus juſtitiæ, proinde cum iſte generatur, corrumpitur ille, cum iſte naſcitur, ille moritur: hinc eſt, quòd baptiſmus pariari ſoleat mari rubro, quia ſicut Ægyptii inſequentes Iſraëlitas in mari illo ſuffocati, & extincti remanſerunt, ut nullus ex ipſis potuerit naufragium evadere, ſed omnes perierint, perinde peccata omnia ſuffocantur in baptiſmo, & extinguuntur, ut notat D. Gregorius lib. 9. epiſt. 39. inquiens: *Qui dicit peccata in baptiſmate non funditus dimitti; dicat in mari rubro Ægyptios non veraciter mortuos*, & D. Auguſtinus in Pſalm. 115. ait: *Sicut Ægyptios in mari obrutos, ita baptiſmo delicta noſtra demerſa, & extincta luce clarius intimat Propheta dicens: Projiciet in profundum maris omnia peccata noſtra*: hoc eſt, projiciet peccata, non ut tegantur aquis, ſed extinguantur, non occultentur, ſed penitus deleantur.

Quòd ſi petas, quomodo à Calvino peccata dicantur tegi, & occultari, reſpondet ipſe cum ſuis aſ-

Digitized by Google

ſeclis in Anthithodo Concilii Trident. *ſeſſ.* 5. & *lib.* 3. *Inſtit. cap.* 11. §. 2. Peccata tegi, & occultari juſtitia Chriſti veluti pallio, ne appareant in conſpectu Dei Patris. Quod quàm falſum ſit, liquet ex hactenus probatis, ſi enim peccata verè tolluntur, ac delentur, ſequitur non tantùm tegi, & occultari, ſed totaliter aboleri, ac penitus deleri, dicitur enim Chriſtus pretioſo ſuo ſanguine abſterſiſſe ac totaliter deleviſſe omnia peccata noſtra, propterea dicitur *agnus Dei, qui tollit peccata mundi*, quòd ſi tollit, jam non tegit, ſed delet, hinc ait Deus: *Convertimini, ut deleantur peccata veſtra*, quòd ſi delentur, non amplius manent, & ſi non manent, non teguntur, quia quod tegitur, non tollitur, ſed manet. Quamobrem per Chriſti juſtitiam veluti per linteamina non teguntur peccata, nec occultantur, ſed delentur & totaliter abjiciuntur, ut non amplius ſint. Neque obſtat illud Pſalm. 31. *Beati, quorum remiſſe ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata*, ex quo textu infert Calvinus peccata non tolli, ſed tegi, non deleri, ſed occultari, nam contra eſt, quia cùm ſint propemodum innumera Scripturæ teſtimonia aſſerentia peccata tolli. *Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi*, deleri, *convertimini, ut deleantur peccata*, ablui, exhauriri, projici, diſrumpi, hæc omnia interpretatur, tegi, contra verum, & proprium ſignificatum omnium verborum, cum potiùs debuiſſet verba illa, quorum tecta ſunt peccata interpretari, quorum deleta ſunt peccata cum David Pſalm. 31. vocet beatos, *quorum remiſſa ſunt iniquitates*; quid per iniquitates intellexit quàm peccata? quæ ſi remiſſa ſunt, non amplius manent, conſequenter, ne ſibi contradicat verba illa, *quorum tecta ſunt peccata*, intelligi debent, quorum deleta ſunt peccata, cùm plura ſint Scripturarum teſtimonia aſſerentia peccata tolli, vel enim tegi peccata, & tolli ſunt idem vel non, ſi idem cur Calvinus aſſerit peccata tegi, & non potius tolli, ſi non ſunt idem, cur potiùs non explicat illud tegi per non amplius apparere, ac non eſſe, adeò ut peccata tegantur, & ſimul tollantur, cùm utrumque dicatur à Spiritu ſancto, & unum alteri non ſit contrarium, nec repugnet, ut explicat D. Auguſtinus enarrat. 2. in Pſalm. 31. Ex proportione vulnerum corporis, quæ duobus modis tegi dicuntur, primò à vulnerato, ſecundò à Medico vulneratus ea tegit faſciis, & velaminibus, ſed non tollit: Medicus verò balſamo tegit, & tollit: perinde fit in peccatis, quæ tegi poſſunt ab ipſo peccatore vulnerato, & à Deo ſanante dicitur peccator ſua tegere peccata, quando ea diſſimulat, & non aperit in confeſſione ſacramentali, & quæ intus in animo latent exterius ore non prodit: quo pacto ſua texit peccata, Phariſæus cum dixit Luc. 18. *Non ſum ſicut cæteri hominum raptores, injuſti, adulteri*, Deus verò noſtra tegit peccata, quando per infuſionem gratiæ ea ſanat, tollit, & penitus delet, quo pacto texit peccata Publicani, quando deſcendit juſtificatus: ſcitè ergo David beatos dixit, *quorum tecta ſunt peccata* à cœleſti Medico, qui per infuſionem gratiæ ita peccata texit, ut penitus deleverit, unde Auguſtinus in Pſalm. 31. ait: *DEUS ergo tegat vulnera non tu, nam ſi tu tegere volueris erubeſcens, Medicus non curabit ſanans. Medicus tegit, & curat, emplaſtro enim tegit; ſub tegmine Medici ſanatur vulnus: ſub tegmine vulnerati, celatur vulnus.* Non homo peccata tegat, ſed Deus protegat, & tegat, non erubeſcentia hominis peccata tegat, & occultet, ſed gratia Dei, tegat, & curet: David Beatos vocat, quorum peccata tecta ſunt per hanc internam infuſionem gratiæ, & ſanctitatis, qua non ſolùm peccata teguntur, ſed ſimul ſanantur, hæc enim infuſio gratiæ eſt intrinſeca, quæ ſimul tegit, & ſanat, Calviniſtarum verò integumentum, quo peccata teguntur, eſt tantùm extrinſecum, ſeu externa Chriſti juſtitia fide peccatoris apprehenſa, quâ peccata teguntur, ſed non ſanantur, occultantur, ſed non delentur. Præterea cum Apoſtolus dicat omnia eſſe Deo explorata, & nihil poſſe ejus ſcientiam ſubterfugere ad Hebr. 4. v. 13. *Omnia nuda, & aperta ſunt oculis Dei*, quomodo peccator potis eſt peccata ſua tegere per juſtitiam Chriſti fide apprehenſam, ſi Dei oculos ſubterfugere non poſſunt, vel enim tecta peccata per juſtitiam Chriſti fide apprehenſam, Deus videt & cognoſcit, vel non? ſi videt, quomodo tecta ſunt, quomodo occulta, quæ enim videntur, patent, & quæ patent explorata, non occulta ſunt; ſi non videt, quomodo ait Apoſtolus: *Omnia nuda & aperta ſunt oculis ejus*, an cæcutit Deus in ſententia Calvini, qui non videat ſicut Iſaacus filium ſuum Jacobum. Quòd ſi reſpondeat Calvinus peccata dici tegi, & occultari, ne appareant in conſpectu Dei non propriè quaſi Deus ea non videat, ſed metaphoricè, eò quia à Deo non imputentur peccatori, contra eſt, quia dupliciter poteſt intelligi peccata non imputari ad culpam, primò quatenus tolluntur in judicio Dei quoad culpam, adeò ut peccata maneant quidem in homine, ſed tollantur in judicio Dei quatenus Deus peccata hominibus non imputat ad culpam. Secundò poteſt intelligi peccata non imputari ad pœnam, ſeu tolli in judicio Dei quoad pœnam: ex his duobus ſenſibus primus ſalvus eſt, & hæreticus, quia ſi peccata manent in homine quoad culpam, jam in homine remanet culpa, quæ propterea à Deo illi imputatur: Deus enim judicat, prout res ſunt in ſe, & cum in peccatore remaneat peccatum quoad culpam, Deus judicat tale peccatum verè manere quoad culpam, proinde per tale judicium Dei imputatur homini peccatum quoad culpam: neque poteſt intelligi, quomodo peccatum poſſit non imputari ad culpam, ſi homo retinet reatum culpæ, adeò ut verè ſit culpabilis peccator, & injuſtus, neque poteſt intelligi, quomodo pro tali non habeatur in judicio Dei, cùm Deus judicet res, prout ſunt in ſe, ait enim Apoſtolus Roman. 2. 2. *Judicium Dei eſt ſecundùm veritatem*, ſi ſecundùm veritatem, ergo conforme rebus, quæ ab ipſo judicantur, & quia in peccatore re vera manet peccatum quoad culpam in ſententia Calvini, Deus ſi judicat ſecundùm veritatem, ſeu ſi judicat res, ut ſunt in ſe, debet judicare in tali homine remanere peccatum quoad culpam, cui propterea debet à Deo imputari quoad culpam, cum aliud non ſit peccatum imputari alicui, quàm judicari manere in illo peccatum quoad culpam. An ſi Deus hominem ſordibus fœdatum, & ſpurciciis ſordidatus judicaret eſſe mundum, pulchrum, incontaminatum, eſſet verum ejus judicium? ſi ut ait Sapiens 14. v. 9. *Odio ſunt Deo impius, & impietas ejus*, quomodo Deus non oderit peccatorem habentem in ſe peccatum, licèt tectum pallio juſtitiæ per fidem apprehenſæ? Quòd ſi Deus odit peccatum, quod manet in peccatore certè propter culpam Deo exoſum, ergo imputat illi peccatum ad culpam, quam odio habet; Quòd ſi odit peccatum propter culpam manentem in peccatore, utique etiam odit ipſum peccatorem propter peccatum, quod in ipſo manet quoad culpam, cùm dicat Sapiens 14. *Odio ſunt DEO impius & impietas ejus.* Quòd ſi impius odio eſt DEO illi procul dubio imputatur peccatum quoad culpam: ſiquidem impoſſibile eſt peccatum manere in homine quoad culpam, & Deum odio non habe-

Digitized by Google

habere hominem illum, cùm ſit inter utrumque naturalis repugnantia: DEUS enim natura ſua eſt bonitas infinita & peccatum natura ſua eſt malitia, quæ adverſatur bonitati infinitæ, proinde in ſententia Calvini peccator nunquam poteſt fieri Filius Dei adoptivus, nec hæres regni cœlorum, ſed perpetuo eſt DEO exoſus, eò quia ſemper in ipſo maneat peccatum quoad culpam, quod non poteſt eidem à DEO non imputari. Si dicat Calvinus peccata manere quidem in homine, ſed tolli in judico DEI quoad pœnam, id etiam dupliciter poteſt intelligi, primo taliter ut DEUS judicet hominem non eſſe dignum pœna, cùm revera in ſe dignus ſit, & hoc repugnat DEO, quia judicaret hominem aliter ac ſit in ſe contra illud Apoſtoli ad Roman. 2. *Judicium DEI eſt ſecundum veritatem*, vel poteſt intelligi ut DEUS judicet quidem hominem dignum eſſe pœna, ſed ſtatuat illum non punire, & hoc neque conceditur, quia tametſi poſſit DEUS ſtatuere non punire peccatorem tali, vel tali genere pœnæ, non tamen poteſt ſtatuere omnino impunitum dimittere, quia id adverſatur divinæ juſtitiæ, tum quia pœna eſt, & quidem graviſſima, DEI odium ſuſtinere, à qua pœna non liberatur peccator, quamdiu retinet in ſe culpam, quia odium Dei in homine non tollitur, niſi in eodem tollatur culpa. Hinc liquet, quàm falſum ſit, quod docent Calviniſtæ peccata manere in homine juſtificato, ſed non imputari à DEO, & nullius eſſe momenti fundamentum cui nituntur, ſcilicet illud Apoſtoli ad Roman. 4. 8. *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum:* reſpondent enim communiter Sancti Patres, quod Deus tunc peccatum non imputet, quando tollitur, & quando non eſt, unde Apoſtolus vocat beatum hominem non habentem peccatum, vel quia nondum illud commiſerit, vel ſi commiſerit, reſipuerit, ac fuerit illi remiſſum, & tunc illi non imputatur: quia illi non ineſt.

Dicendum tertiò in juſtificatione hominis infundi gratiam, & juſtitiam inhærentem, qua homo interius verè renovatur, & in ſe fit juſtus, eſt contra Calvinum aſſerentem in juſtificatione non infundi gratiam inhærentem homini, ſed illi tantùm imputari externam Chriſti juſtitiam, qua extra ſe juſtus eſſe cenſetur, ait enim Calvinus lib. 3. Inſt. c. 11. §. 23. *Vides non in nobis ſed in Chriſto eſſe juſtitiam noſtram*, & cap. 16. §. 1. ait: *Quare ergo fide juſtificamur: quia fide apprehendimus Chriſti juſtitiam qua unà Deo reconciliamur* & in Antitodo Concilii Tridentini *Falſum eſſe contendo ullam juſtitiæ partem in qualitatem ſitam eſſe vel habitu, qui in nobis reſidet*, ex quibus liquet Calvinum negare juſtitiam inhærentem, & nobis tantùm imputari juſtitiam Chriſti quatenus eam fide apprehendimus, & DEO reconciliamur. Prima pars repugnat ſacris ſcripturis, & ut hæretica rejicitur, ait enim Apoſtolus ad Epheſ. 4. v. 24. *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis*, ad Coloſſ. 3. v. 9. *Nolite mentiri invicem expoliantes vos veterem hominem, cum actibus ſuis, & induentes novum eum qui renovatur in agnitionem ſecundùm imaginem, qui creavit illum:* ubi Apoſtolus nos hortatur ad interiorem animi renovationem, in quo conſiſtit juſtificatio, cujus beneficio revertimur ad illum ſtatum ex quo per peccatum Adæ excidimus. Quod ſi petas à Calvino qualis ſit hic ſtatus, & quæ perfectiones in ipſo contentæ fuerint, reſpondet ipſe lib. 2. Inſt. cap. 1. §. 5. *Poſtquam in Adamo obliterata fuit cæleſtis imago non ſolus ſuſtinuit hanc pœnam ut in locum ſapientiæ virtutis ſanctitatis veritatis, juſtitiæ quibus ornamentis veſtitus erat, deterrimæ cederent peſtes, cæcitas, impotentia, impuritas, vanitas, injuſtitia.* Ergo ex doctrina Calvini in illo ſtatu è quo excidimus per peccatum Adæ homo fuit ornatus ſapientia, ſanctitate, veritate, juſtitia, & aliis virtutibus intrinſecè homini inhærentibus: Atqui per merita Chriſti reſtituitur homo huic ſtatui, ac omnibus ſuis perfectionibus, conſequenter per Chriſtum, & ejus merita recuperamus ſapientiam, ſanctitatem, veritatem, juſtitiam, & reliquas virtutes verè intrinſecè nobis inhærentes, & hæc recuperatio priſtini ſtatus eſt interior animi renovatio, ad quam nos hortatur Apoſtolus ad Epheſ. 4. *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm DEUM creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.*

Quòd in juſtificatione infundatur gratia, & juſtitia inhærens intrinſecè homini juſtificato, evinci etiam poteſt ex illo Apoſtoli. 1. Corinth. 2. v. 16. *Neſcitis, quia templum DEI eſtis: & Spiritus DEI habitat in vobis? templum DEI ſanctum eſt, quod eſtis vos.* Apoſtolus non dixit Pater aut Filius habitat in vobis, ſed tantùm Spiritus Sanctus, quia licèt tres perſonæ ſint ſimul identificatæ, & una ac eadem res diverſa, tamen munia iiſdem tribuuntur, Patri enim convenit potentia, eo quia ſit principium ſine principio, & potentia eſt principium operandi. Filio congruit ſapientia, & veritas, quia à Patre procedit per intellectum: Spiritu Sancto tribuitur bonitas, amor, ſanctificatio, quia per voluntatem procedit à Patre, & Filio, hinc Apoſtolus in ſanctificatione hominis ſolius Spiritus Sancti meminit, quia per ipſum ſanctificamur per infuſionem bonorum ſupernaturalium, quæ paulò ſuperius recenſuimus.

Falſum igitur eſt hominem juſtificari, eò quia illi imputetur externa Chriſti juſtitia, qua extra ſe juſtus eſſe cenſeatur, ſiquidem nullus poteſt locus inveniri in ſcriptura, qui aſſerat Chriſti juſtitiam nobis imputari, & à DEO noſtram cenſeri; ſequitur etiam poſt juſtificationem hominem non manere peccatorem neque injuſtum contra Calvinum aſſerentem peccatum poſt juſtificationem in nobis manere, quamvis nobis non imputetur, ait enim lib. 3. Inſtit. cap. 11. §. 3. *Ut pro juſtis in Chriſto cenſeamur, qui in nobis non ſumus*, & §. 11. *Hoc modo juſtus eſt non re ipſa, ſed imputatione*, & in Antithedo Concilio Tridentini ſeſſ. 6. ad cap. 5. ait: *Confugiamus ad ſolum Chriſtum, ut in ipſo juſti cenſeamur, quod in nobis non ſumus*, quod falſum, & hæreticum eſt, quia cum Chriſti pretioſo ſanguine verè, & realiter lavemur, & ſanemur à peccatis noſtris, ſequitur peccatum non amplius manere in nobis, unde David Pſal. 50. *Aſperges me hyſſopo, & mundabor, lavabis me, & ſuper nivem dealbabor*, qui verò mundatur? huic maculæ quas contraxerat prorſus delentur, alioquin ſi manerent, quomodo diceretur mundari? ergo in hominis juſtificatione peccata non manent, ſed delentur. Neque ullius eſt momenti, quod reſpondent Calviniſtæ hominem mundari, & dealbari non in ſe ipſo, ſed in Chriſto: quia non dixit aſperges Chriſtum, & mundabor in Chriſto; lavabis Chriſtum, & in Chriſto dealbabor, ſed aſperges me, & in me mundabor, lavabis me, & in me dealbabor, unde hunc fuiſſe verum Davidis ſenſum ex eo liquet, quia poſtea dixit: *Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum re-*

Digitized by Google

ſtum innova in viſceribus meis, non dixit cor mundum in Chriſto crea, ſed in me non ſpiritum rectum innova in Chriſto, ſed in viſceribus meis, unde per juſtificationem homo non manet amplius peccator ſed ſanctus, & juſtus. Neque omnia opera hominis juſtificati ſunt peccata mortalia, ut cenſuit Calvinus lib. 1. Inſtitut. cap. 14. §. 4. Ubi ait: *Habemus ne ullum à ſanctis exire opus, quòd ſi in ſe cenſeatur non mereatur juſtam opprobrii mercedem*, aſſerit Calvinus omne opus à ſanctis elicitum, eſſe in ſe ſeu ex natura ſua peccatum, ac mereri juſtam opprobrii mercedem, quod falſum, & hæreticum eſt cum Apoſtolus expreſsè aſſerat uxorem ducere non eſſe peccatum. 1. Corinth. 7. v. 8. *Si acceperis uxorem non peccâſti*, vel igitur Apoſtolus erravit, vel Calvinus falſum dixit: ſed Apoſtolum erraſſe non aſſerit Calvinus, ergo ipſe Calvinus falſum dixit. Præterea Matth. 26. v 10. ait Chriſtus: *Quid moleſti eſtis huic mulieri, opus enim bonum operata eſt in me*: ergo non omnia opera hominis juſtificati ſunt peccata mortalia cum Magdalena non peccaverit effundendo unguentum pretioſum ſuper caput Chriſti recumbentis. Rurſus 2. Petri 1. v. 10. *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis. Hæc enim facientes non peccabitis aliquando* ſi opera ſunt moraliter bona, ſunt conformia primæ regulæ, conſequenter non ſunt peccata. Petrus ſiquidem nos hortatur ut bona opera faciamus, at ſi nulla eſſent bona opera, & omnia forent peccata mortifera, quomodo poſſet nos D. Petrus hortari ad faciendam noſtram vocationem per bona opera? qua ratione poſſet affirmare eos non peccaturos, qui ipſius monita exequuntur, & quorum opera eſſent peccata mortalia. Præterea quando Calviniſtæ credunt, ſibi remiſſa eſſe omnia peccata, vel credendo peccant mortaliter, vel non; ſi peccant, ergo ipſi peccando juſtificantur, quo nil abſurdius, nil falſius; ſi non peccant, ergo verum non eſt, quod omnia opera juſtificatorum ſint peccata mortalia. Ratio itidem id ſuadet: quia ex ſcripturis: Arbor bona non poteſt malos fructus facere: ſed homo juſtificatus in ſcripturis dicitur arbor bona: ergo nequit malos fructus facere, proinde opera, quæ ab ipſo ut exiſtente in juſtitia procedunt non ſunt peccata mortalia. Major eſt certiſſima quia prolata à Chriſto Domino Matth. 7. v. 18. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere, nec arbor mala bonos fructus facere.* Minor eſt etiam certa; quia homo juſtificatus habet in ſe Spiritum Sanctum inhabitantem per donum charitatis, & gratiam ſanctificantem, & reliquas virtutes; & nihil damnationis in ipſo reperitur; ergo ejus fructus ſunt boni, ſeu ejus opera bona, & ſancta; non verò peccata mortalia; hinc Apoſtolus ad Galat. 5. v. 22. *Fructus autem ſpiritus eſt, gaudium, charitas, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas*; quæ non ſunt opera mala nec peccaminoſa; alioquin virtutes naturam induerent vitiorum; quod quàm falſum ſit, aſſerit Chriſtus Matth. 5. v. 4. *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*: ſi mitibus, & exercentibus miſericordiam promittit præmium; ergo eorum opera ſunt non mala, nec peccata lethalia. Demum habemus acta ſanctorum miracula ab iis patrata, & in ſacris ſcripturis Job & David præclara dederunt ſuorum operum teſtimonia Job. 1. v. 22. *In omnibus non peccavit Job labiis ſuis; neque ſtultum aliquid contra Deum loquutus: & cap. 23. Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, quod non ſit illi ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus, & recedens à malo, & adhuc retinet innocentiam.* Et David de ſe ipſo ait Pſal. 16. v. 3. *Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte, igne me examinaſti, & non eſt inventa in me iniquitas* & Pſal. 17. v. 22. *Cuſtodivi vias Domini impiè non geſſi à Deo meo.* Si Job non peccavit labiis ſuis quomodo omnia juſtorum opera dicuntur à Calviniſtis peccata mortalia? ſi Deus non invenit iniquitatem in corde David; nunquid Calviniſtæ ſunt Deo oculatiores, qui videant, quæ Deus ipſe non videt? Hinc falſum eſt quod aſſerunt Calviniſtæ, Legem Dei eſſe obſervatu impoſſibilem; nunquid fuit impoſſibile Jobo, ex pluribus aliis viris piiſſimis, ac innocentiſſimis; an mentitus eſt; qui dixit, *jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*? an falſum aſſeruit Apoſtolus cum dixit: *Mandata ejus gravia non ſunt*: & cur Evangeliſta dixit: *erant ambo juſti ante DEUM incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini ſine querela*: ſi inceſſerunt in omnibus mandatis Dei; ergo Dei mandata ſunt ſervatu poſſibilia: unde Auguſtinus lib. 2. de peccatorum meritis, & & remiſſ. cap. 6. *Dubitare non poſſum, nec DEUM impoſſibile aliquid homini præcepiſſe, nec DEO ad opitulandum, & adjuvandum, quo fiat, quod jubet impoſſibile aliquid eſſe.*

Dicendum quartò ſolam fidem non juſtificare hominem, neque ſolam ſufficere ad hoc, ut nobis imputetur juſtitia Chriſti, per quam peccata nobis non imputentur, eſt contra Calvinum aſſerentem, ſolam fidem juſtificare, ac ſufficere, ut nobis imputetur juſtitia Chriſti, per quam peccata noſtra tegantur, eo quia ſola fides ſit quæ juſtitiam Chriſti apprehendit. Verba Calvini lib. 2. Inſtit. cap. 11. §. 19. ſunt. *Dicimus hominem ſola fide juſtificari*, & in Anditudo *Vim juſtificandi, ac facultatem fidei in ſolidum vindicamus* & lib. 3. Inſt. cap. 11. §. 2. *Juſtificabitur ille fide qui Chriſti juſtitiam per fidem apprehendit.* Unde Calvinus duo docet ſcilicet ſolam fidem juſtificare: & aſſerit modum quo juſtificat quia ſcilicet apprehendit Chriſti juſtitiam. Utrumque falſum eſt. Siquidem ſola fides non juſtificat formaliter, quia non eſt forma, à qua homo juſtificatur, nec qua dicitur juſtus: ſicut ſola albedo, eſt forma à qua paries vocatur albus; quia fidelis in ſtatu peccati lethalis non juſtificatur, & nihilominus retinet habitum fidei. Neque fides juſtificat antecedenter, & cauſaliter; quia ſola non ſufficit, ut juſtitiam acquiramus. Neque juſtificat conſecutivè; quia ſola fides non efficit, ut juſtificationem ſemel habitam conſervemus, cum plures fideles conſervantes habitum fidei lethaliter peccent. Calvinus tamen aſſerit fidem juſtificare non primo modo formaliter ſed ſecundo, & tertio, ſeu cauſaliter, & conſecutivè, quia licet fides non ſit formaliter Chriſti juſtitia, quæ non eſt in nobis ſed in Chriſto, per fidem tamen apprehenſa nobis imputatur, & juſti cenſemur non in nobis, ſed in Chriſto, cui juſtitia nobis imputata ineſt.

Sed ſolam fidem non juſtificare cauſaliter, ſeu non ſufficere ad juſtitiam acquirendam, probari ſolet: quia in re magni momenti non debet quid aſſeri niſi fundetur in ſacris ſcripturis: ſed in ſcripturis nullibi habetur homines juſtificari per ſolam fidem; ergo non debet id aſſeri. Major non poteſt negari, quia quæ pertinent ad fidem debent in ſacris ſcripturis fundati. Minor etiam conſtat, quia nullus eſt locus in tota ſacra ſcriptura, in quo ſola fides dicatur juſtificare. Loca quæ à Calviniſtis ſolent adferri ſunt, Primò illud ad Roman. 3. v. 28. *Arbitramur hominem juſtificari per fidem ſine operibus legis* & ad Eph. 2. 5.

Salvati

Digitized by Google

Salvati eſtis per fidem non operibus. Ad Roman. 3. v. 24. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius.* Luc. 7. v. 50. *Fides tua te ſalvam fecit.* Joan. 1. *Dedit eis poteſtatem Filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine ejus.* Joan. 3. *Qui credit in filium habet vitam æternam.* Luc. 8, 60. *Crede tantum & ſalva eris.* & tandem Actor. 13. v. 39. *In hoc omnis qui credit juſtificatur* & ad Rom. 10. *Omnis qui credit in illum non confundetur.* Verum hæc ſcripturæ teſtimonia non probant ſolam fidem juſtificare. Ad primum in quo Apoſtolus ad Rom. 3. videtur opponere fidem operibus, ex quo inferunt Calviniſtæ ſola fide juſtificari hominem ſine operibus. Reſpondetur ex operibus alia præcedere, & alia ſubſequi fidem; illa quæ præcedunt excludit Apoſtolus, non quæ ſequuntur, cujusmodi ſunt actus timoris ſpei dilectionis pœnitentiæ, & alii, qui fundantur in fide; Fidelis enim timet Deum, eo quia fide credit poſſe eum ad gehennam damnare, ſperat in Deo, quem diligit, quia fide credit poſſe ab ipſo æterna donari beatitatè. hi enim actus quia fundati in fide non excluduntur ab Apoſtolo. Mens igitur Apoſtoli erat, oſtendere nec Judæos ex nuda obſervatione legis Moſaicæ; neque gentiles propter bona opera ante Chriſti fidem ſusceptam peracta juſtificari, ſeu juſtitiam à Deo non conſequi; ſed ex fide in Chriſtum, quia fides eſt initium noſtræ ſalutis, & juſtificationis; *accedentem ad Deum oportet credere*; neque fides cum ſit donum ſupernaturale datur ex operibus quæ præcedunt fidem, ſed ex Dei bonitate; eſt enim donum Dei. Ad ſecundum petitum ad Rom. 3. Reſpondetur nos dici gratis juſtificari, non quia juſtificatio fiat ſola fide; ſed quia aut erat mens D. Pauli, Judæi & gentiles eam non merebantur per opera ab ipſis peracta ante ſusceptam fidem. Secundò quia cum fides ſit donum ſupernaturale, quidquid diſponit ad fidem ſuſcipiendam, eſtque ejus diſpoſitio, debet eſſe ſupernaturale, quia diſpoſitio eſt in eodem ordine, in quo eſt forma, ad quam diſponit; & cum natura non poſſit quicquam producere ſupra ſuas vires naturales, ideo hæc diſpoſitio eſt gratuita, ſicut & ipſa fidès donum gratuitum. Tertio quia poſito actu fidei, ſpei, & charitatis, adhuc ex mera Dei munificentia, & liberalitate ſequitur infuſio gratiæ, & remiſſio peccatorum; non enim fides meretur de condigno juſtificationem, quæ propterea dicitur donum gratuitum, & nos gratis juſtificari. Ad aliud petitum ex Luc. 1. *Fides tua te ſalvam fecit* reſpondetur ſcripturam meminiſſe ſolius fidei non excludendo reliquos actus; ſcriptura enim aliquando meminit ſolius fidei, aliquando ſolius ſpei, & interdum ſolius dilectionis, aut pœnitentiæ; undè quando meminit unius, non excludit alios. Neque urget ſi dicas fidem excludere reliquos actus eo quia Chriſtus Luc. 8, 60. dixerit. *Credo tantum, & ſalva eris* illud adverbium tantùm excludit omnem alium actum: nam contra eſt quia textus iſte Luc. 8. non eſt de juſtificatione neque ibi Chriſtus loquitur de remiſſione peccatorum; ſed tantùm de excitatione puellæ mortuæ. Neque Chriſtus fidem exigebat à puella, quæ mortua erat, ſed à parente deprecante pro ſua filia. Ad illud Joan. 1. reſpondetur credentibus dari Filios DEI fieri, non quod fides ſit ipſa filiatio, ſeu juſtificatio, & gratia ſanctificans; ſed quia hæc non datur niſi habentibus fidem, & elicientibus alios actus ſupernaturales, qui ſunt diſpoſitiones ad gratiam ſanctificantem: ſicut ſi Princeps dicat bene pugnanti dabo centum aureos, hoc præmium ſequitur pugnam bene pugnatam; non vero eſt ipſa pugna: eodem pacto reſpondetur ad aliud petitum ex Joan. 3. qui credit in Filium habet vitam æternam; quia vita non datur niſi credenti in Filium. Ad aliud petitum ex Actor. 13. & ad Roman. 10. Reſpondetur in locis illis ſcripturas ſignificare nullam eſſe perſonarum acceptionem apud DEUM, ſed omnes homines ſive Judæi ſint, ſive Græci poſſe æternam conſequi ſalutem per fidem JESU Chriſti non quod fides ſit ipſa juſtificatio, ſed quia requiritur, & ſit conditio ſine qua non juſtificatur homo. Præterea Apoſtolus ad juſtificationem præter fidem requirit etiam charitatem, ait enim ad Galat. 5. v. 6. *In Chriſto JESU neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur.* Tum quia D. Petrus Actor. 10. v. 34. non meminit fidei, ſed tantùm timoris, & aliorum operum, quæ fundantur in fide ait enim: *In veritate comperi, quia non eſt perſonarum acceptor DEUS, ſed in omni gente qui timet eum, & operatur juſtitiam acceptus eſt illi,* ex quibus conſtat, nullum in ſacris ſcripturis poſſe aſſignari locum, in quo ſola fides dicatur juſtificare, quia ſcriptura non minus requirit actum timoris, ſpei, charitatis, & pœnitentiæ ab eo, qui vult juſtificari, quàm actum fidei, etenim Eccleſiaſt. 1. v. 29. *Qui ſine timore eſt, non poteſt juſtificari.* Proverb. 28. v. 25. *Qui ſperat in Domino ſanabitur.* 1. Joan. 3. v. 14. *Qui non diligit manet in morte*, & Actor. 2. v. 20. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque veſtrum in remiſſionem peccatorum.* Reſpondent Calviniſtæ, quòd tametſi alii etiam requirantur actus, non tamen habere vim juſtificandi, quia hæc vis eſt ſolius fidei, ait enim Calvinus in Antithodo Concilii Tridentini ſeſſ. 6. ad can. 9. *Adde quod, hominem ſola fide juſtificari, cum dicimus, fidem non fingimus charitate vacuam, ſed ipſam ſolam juſtificationis cauſam eſſe intelligimus*, hinc ad Can. 11. ſubdit. *Fides ergo ſola eſt, quæ juſtificat fideles: tamen quæ juſtificat non eſt ſola.* Sed contra, quia ſcriptura hanc vim juſtificandi, & remittendi peccata non minus tribuit actibus aliarum virtutum quàm ipſi fidei etenim Eccleſiaſt. 1. v. 27. *Timor Domini expellit peccatum*, quòd ſi hic timor vim habet expellendi peccata, hanc vim non habet ſola fides. Rurſus Luc. 7. v. 47. ait Chriſtus: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, ſcilicet remittuntur Magdalenæ multa peccata, non quia multum credidit tantùm, ſed quia multum dilexit, ergo remiſſio peccatorum in ſcripturis non ſolùm fidei, ſed etiam charitati tribuitur. Quòd ſi dicas tribui ſoli fidei ut informatæ charitate, & timore, aliisque actibus, poſſet ſtatim reſponderi vim remittendi peccata tribui charitati, ſed non ſoli, bene tamen, ut comprehendit fidem, timorem, pœnitentiam, & alios actus ad juſtificationem requiſitos. Quòd ſi dicas, actus charitatis timoris, & alios ſimiles non juſtificare niſi in virtute fidei. Contra eſt, quia è contra fides potiùs in virtute charitatis juſtificat, ut expreſsè docet D. Auguſtinus lib. 15. de Trinit. cap. 18. inquiens: *Ipſam fidem non facit utilem niſi charitas ſine charitate quippe fides poteſt quidem eſſe, ſed non prodeſſe:* & probat ex illo Apoſtoli ad Gal. 5. v. 6. *In Chriſto JESU neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur*, ubi Apoſtolus ait non ſolam fidem juſtificare, ſed fidem ut informatam charitate, quia fides ex ſe non eſt efficax ad juſtificandum ſine charitate, fideles enim prolapſi in peccatum lethale conſervant quidem habitum fidei, non tamen juſtificantur, nec juſti denominantur, quia carent charitate,

Digitized by Google

tate, & gratia ſanctificante, hinc Auguſtinus in Enchirid. cap. 8. ait: *Sine amore Fides nihil prodeſt*: Hinc Calviniſtæ enormiter errant, cùm in materia de juſtificatione rejiciunt diſtinctionem Fidei informis, & formatæ, docent enim Catholici Fidem non juſtificare niſi formatam charitate, nec eſſe efficacem nec poſſe meritoriè operari niſi per charitatem, & gratiam ſanctificantem, Calviniſtæ verò aſſerentes ſolam Fidem juſtificare ſine charitate, quamvis Fides non ſit ſine charitate, aſſerunt Fidem informem habere vim juſtificandi, quod eſt hæreticum, ſi enim ſola juſtificat ſine charitate, adeo ut tota vis juſtificandi tribuatur Fidei, ſequitur Fidem ex ſe præcisè, proinde informem juſtificare, vel enim charitas ſimul cum Fide concurrit ad juſtificationem vel non, ſi dicatur hoc ſecundum ſola Fides informis juſtificat, ſi primum, ergo non eſt Fides informis, ſed formata charitate, quæ juſtificat.

Præterea eatenus Fides ſola juſtificat, eò quia certò credens, certoque ſibi perſuadens ſe juſtum eſſe, & per Chriſtum remiſſa ſibi eſſe peccata, ut docet Calvinus, atqui ſi hoc eſſet omnes illi juſtificarentur, & ſalutem æternam conſequerentur, qui crederent ſibi eſſe peccata remiſſa, & ſibi perſuaderent, ſe juſtos eſſe, hinc Lutherani, Anabaptiſtæ, & reliqui Acatholici ſibi perſuadentes ſe juſtos eſſe, & per Chriſtum ſibi remiſſa peccata non eſſent Acatholici, quod Calviniſtæ non concedunt habentes illos pro Hæreticis, à quibus propterea diſcedunt. Rurſus ſi quis certò credat, remiſſa ſibi eſſe per merita Chriſti peccata, ſibique perſuadet per hanc ſolam Fidem ſe juſtificari, vel is eſt veræ Fidei juſtificantis actus, vel non, ſi primum, ergo Lutherani veræ Fidei juſtificantis actum habent, quia & ipſi hoc credunt, ſi non eſt, ergo Calviniſtæ non habent veræ Fidei juſtificantis actum neque valet, quod reſpondent Calviniſtæ, actum quo Lutherani credunt, ſibi per Chriſtum remiſſa eſſe peccata, ac ſibi perſuadent juſtos eſſe, conjunctum eſſe cum variis erroribus, quatenus Lutherani perversè ſentiunt de Prædeſtinatione, Euchariſtia, Ubiquitate. Nam ſi docent Calviniſtæ ſolam Fidem, qua quis credit remiſſa ſibi eſſe peccata, juſtificare, hac ſola poſità in Lutherano, jam iſte juſtificatur in ſententia Calviniſtæ, quod ſi eſt juſtificatus non poteſt perire; & ſi pereat, ſequitur non fuiſſe juſtificatum per ſolam Fidem. Præterea eatenus juſtificantur per ſolam Fidem, quatenus ſibi certò perſuadent per merita Chriſti remiſſa ſibi eſſe peccata, ergo ex vi hujus Fidei delentur omnia peccata, propterea non poſſunt Calviniſtæ Lutheranis objicere, ideo non ſalvari per ſolam Fidem, quia perversè ſentiunt de Euchariſtia, Prædeſtinatione, Ubiquitate, eſſent enim hæc peccata, quæ delerentur per actum Fidei, quo crederent ſibi per Chriſti merita remiſſa eſſe omnia peccata. Hinc non oporteret, ut ulla amplius inſtitueretur controverſia Fidei, quia unicuique ſufficeret, ſi ſibi perſuaderet juſtum ſe eſſe in Chriſto, & peccatorum remiſſionem certò conſecutum: rurſus poſſet quisque ſenſui, carnis concupiſcentiis, mundi deliciis, & voluptatibus liberè, & abſque ullo remorſu conſcientiæ indulgere, adulteria, furta, homicidia, & alia ſcelera perpetrare, quia ex eo, quòd certò crederet ſibi remiſſa eſſe peccata per Chriſtum, & hac ſola Fide ſe juſtificari juſti ſemper eſſent, & nunquam peccatores, quia hic actus Fidei in ipſis perſeveraret. Quòd ſi Calviniſtæ reſpondeant ſe non habere ſemper hanc Fidem actu, propterea eſſe peccatores contra eſt, quia talis actus cenſetur virtualiter perſeverare, donec retractetur, vel alius actus contrarius eliciatur. Calviniſtæ explicantes modum, quo ſola Fides juſtificat, duplicem adferunt ſimilitudinem unam manûs, alteram ollæ: Sicut enim manus pauperis apprehendit eleēmoſynam ei à prædivite porrectam, ita ajunt, Fides peccatoris apprehendit juſtitiam Chriſti à DEO Patre ipſis oblatam. Rurſus ſicut olla, quòd continet in ſe plures aureos, quibus hominem ollæ profeſſorem locupletat; ita Fides comprehendit juſtitiam Chriſti, qua hominem juſtificat. Utraque ſimilitudo per ſe corruit, olla enim fictilis eſt & nullius pretii, ac dignitatis, proinde neque ſimilitudo petita ab olla fictili ullius cenſenda eſt momenti, quia Fides in ſe non continet gratiam, ſanctificantem eo modo, quo olla fictilis aureos dicitur comprehendere, & manus pauperis eleemoſynam ſibi exhibitam, quia æquè pecunia includitur in manu pauperis, ac in olla fictili, & gratia juſtificans non continetur in Fide, ſed Fides tantùm eſt diſpoſitio ad juſtificationem, perinde ac calor, & ſiccitas in ligno ſunt diſpoſitiones ad formam ignis, non verò ſunt ipſa forma ſubſtantialis ignis, quia forma eſt in ordine ſubſtantiæ, & diſpoſitiones in ordine qualitatum. Hinc cùm Calviniſtæ aſſerunt ſolam Fidem juſtificare, eo pacto, quo ſola olla locupletat hominem, vel Fides eſt cauſa effectiva juſtificationis, vel meritoria, vel diſpoſitiva aut inſtrumentalis, vel tantùm relativè juſtificat. Calviniſtæ ad hanc interrogationem titubant, aſſerentes nunc unum, modò aliud, ſemper ancipites nunquam certi. Rurſus dicunt ſolam Fidem juſtificare, eò quia ſolam juſtitiam Chriſti apprehendat, perinde ac olla ideo locupletat hominem, quia plures aureos in ſe comprehendit. Sed non explicant, quis ſit propriè ille actus Fidei, qui juſtitiam Chriſti apprehendit, & juſtificat hominem: ſiquidem Calviniſtæ varios adducunt actus Fidei, quorum primus eſt apprehendere mortem, & paſſionem Chriſti ſeu juſtitiam ejus actualem. Secundus eſt credere promiſſionem DEI Patris, qua promiſit fore nobis propitium propter mortem, & paſſionem Chriſti. Tertius credere hanc promiſſionem ſibi applicari, ac certò credere ac ſtatuere omnia peccata ſibi remiſſa eſſe à DEO Patre propter merita Chriſti. Quartus certò credere ſe perpetuò juſtum manſurum, & non poſſe excidere à juſtitia ſemel adepta, ac proinde prædeſtinatum eſſe ad vitam æternam: ex hiſce actibus quis ſit, qui hominem juſtificat propriè, & immediatè, an unus tantùm vel plures, vel omnes ſimul non aſſignant Calviniſtæ, & varia reſpondent, cum Calvino, qui lib. 3. Inſtit. cap. 11. §. 2. ait: *Juſtificabitur ille fide, qui Chriſti juſtitiam per Fidem apprehendit*, & cap. 17. §. 1. ait: *Quare ergo fide juſtificamur, quia fide apprehendimus Chriſti juſtitiam*, unde tota vis juſtificandi à Calvino tribuitur actui, quo apprehendimus juſtitiam Chriſti actualem. Rurſus lib. 3. Inſtit. cap. 2. §. 2. ait: *Ex eo ſalutem conſequimur, quando Deum agnoſcimus Deum eſſe propitium Patrem*, & juſtificationem non amplius primò, ſed ſecundo actui tribuit. Rurſus §. 16. *Verè fidelis non eſt, niſi qui ſolitâ perſuaſione ſibi propitium, benevolumque Patrem eſſe perſuaſus de ejus benignitate omnia ſibi pollicetur.* Alibi juſtificationem tribuit tertio actui, ſeu promiſſioni nobis factæ, ait enim

Digitized by Google

enim lib. 3. cap. 2. §. 10. *Peccatorum remiſſionem Spiritus Sanctus propriè in ſolis electis obſignat, ut eam ſpeciali fide in uſum ſuum applicent.* Tandem §. 16. tribuit hanc juſtificationem quarto actui inquiens: *Verè fidelis non eſt niſi qui confidenter ſe regni cæleſtis hæredem gloriatur.* Ecce quàm varius, quàm anceps, & incertus eſt Calvinus docens per ſolam fidem homines juſtificari, reſpondent Calviniſtæ hominem non juſtificari per unum tantùm ex prærecenſitis actibus, ſed per omnes ſimul, ſed id non poſſunt ex Scripturis probare, & ſibi contradicunt, cùm aſſerunt ſolam fidem juſtificare aſſerentes ad id evincendum verba Chriſti Luc. 7. *Fides tua ſalvam te fecit*, & Luc. 8. *Filia fides tua ſalvam te fecit*, primum dictum fuit Magdalenæ, & alterum mulieri patienti fluxum ſanguinis, & dicunt utramque fœminam fuiſſe juſtificatam ſola fide, eò quia utraque habuerit omnes prærecenſitos actus fidei. Sed quàm falſum ſit ex eo conjicitur, quia Magdalena non poterat ſibi perſuadere remiſſa ſibi peccata, & habere Deum Patrem propitium propter mortem, & paſſionem Chriſti, eò quia nihil adhuc ſciret de morte, & paſſione Chriſti, cùm nondum Chriſtus fuiſſet paſſus. Rurſus Apoſtoli fuerunt juſtificati, quamvis non crederent Chriſtum paſſurum, & mortem ſubiturum, etenim Luc. cap. 18. v. 31. *Aſſumpſit autem Jeſus duodecim, & ait illis: Ecce aſcendimus Jeroſolymam, & conſummabuntur omnia, quæ ſcripta ſunt per Prophetas de Filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, flagellabitur, & conſpuetur, & poſtquam flagellaverint, occident eum, & tertia die reſurget. Et ipſi nihil horum intellexerunt*, quia ipſis nondum exploratum erat, quod Chriſtus deberet à Judæis crucifigi, & poſt mortem tertiâ die reſurgere, hinc Chriſtus Matth. cap. 16. v. 21. *Exinde cæpit JESUS oſtendere diſcipulis ſuis, quia oporteet eum multa pati à ſenioribus, & occidi, & tertia die reſurgere, & aſſumens eum Petrus cæpit increpare illum dicens abſit à te Domine, non erit tibi hoc.* Quomodo ergo poterant Apoſtoli juſtificari per actum fidei, quo crederent Chriſtum paſſurum, à Judæis mortem ſubiturum, & tertia die reſurrecturum, quomodo potuerunt credere per Chriſti mortem, & paſſionem remiſſa eſſe ſibi peccata, cum nihil adhuc ſcirent de Chriſti paſſione, & morte: ſi igitur Magdalena, & Apoſtoli fuerunt juſtificati non per fidem, qua crederent per Chriſti mortem, & paſſionem ſibi remiſſa eſſe peccata, nec per fidem quæ apprehenderent actualem Chriſti obedientiam, & juſtitiam, nec per fidem, qua certi eſſent ſe perpetuo manſuros juſtos, cùm Petrus poſtea Chriſtum negaverit, ſequitur evidenter per omnes prærecenſitos actus fidei homines non juſtificari.

Dicendum quintò fidem juſtificantem non conſiſtere in eo, quod quis certo credat peccata omnia ſibi remiſſa eſſe propter merita Chriſti ac ſe juſtum eſſe in conſpectu DEI, eſt contra Calvinum lib. 10. Inſtit. cap. 2. §. 16. ubi ait: *Verè fidelis non eſt, niſi qui ſola perſuaſione DEUM ſibi propitium benevolumque Patrem perſuaſus de ejus benignitate omnia ſibi policetur*, vult enim fidem juſtificantem in eo conſiſtere, ut quis firmiter, & certo credat peccata omnia ſibi eſſe remiſſa propter merita Jeſu Chriſti, quod quàm falſum ſit ex eo evincitur facilè, quia nihil fide Catholica, & juſtificante credendum eſt, niſi quod Deus revelavit: ſed DEUS nullibi in Scripturis revelavit Calviniſtis, quod peccata ſint ipſis remiſſa, ac proinde juſti ſint, ergo non poſſunt Calviniſtæ id credere fide Catholica, & juſtificante. Major non poteſt difficultatem pati, ſiquidem adæquatum fidei objectum eſt veritas à Deo revelata, proinde actus, qui non verſantur circa hoc objectum per aliquam illius partem non poſſunt eſſe actus fidei ex defectu objecti. Minor eſt etiam certa, quia tametſi vivente in terris Chriſto fuerit nonnullis revelata remiſſio peccatorum, ut paralitico, Zachæo, Magdalenæ, latroni in cruce pendenti, nulli tamen ex Calviniſtis poſt Chriſti aſcenſionem in cœlum fuit hæc remiſſio peccatorum revelata. Quòd ſi Calviniſtæ reſpondeant hanc revelationem contineri, ac deduci ex Scripturis Actor. 13. 39. *In hoc omnis qui credit, juſtificatur*, & ad Roman. 3. 22. *Juſtitia Dei per fidem JESU Chriſti in omnes, & ſuper omnes, qui credunt in eum.* Contra eſt, quia hæc promiſſio, & revelatio generalis eſt, neque Scriptura dicit hunc, vel illum Calviniſtam eſſe juſtum, eò quia certè & firmiter credat peccata omnia ſibi remiſſa eſſe propter merita JESU Chriſti. Rurſus neque generalis hæc promiſſio poteſt applicari huic vel illi particulari niſi argumentemur hoc modo. Omnis qui habet veram fidem in Chriſtum, & certo ac firmiter credit peccata omnia ſibi eſſe remiſſa propter merita JESU Chriſti juſtificatur: ſed Calvinus, Lutherus, Servetus habent veram fidem in Chriſtum, & credunt ſibi eſſe remiſſa omnia peccata propter merita Chriſti, ergo juſtificantur: ex hoc tamen argumento non poteſt quidquam concludi ad evincendum hunc vel illum Calviniſtam eſſe juſtificatum, eò quia credat peccata omnia ſibi remiſſa per merita Chriſti, licèt enim major propoſitio ſit vera deſumpta ex Scripturis, minor tamen non eſt revelata, imò eſt falſa, quia Calvinus, & Lutherus, & alii non poſſunt habere veram fidem in Chriſtum, cum non credant omnes fidei articulos, quos Chriſtus revelavit. Quòd ſi Calvinus & Lutherus non habent veram fidem, eò quia non aſſentiantur omnibus revelatis à Deo, & Chriſto, quæ continentur in Scripturis, non poteſt eorum fides eos juſtificare.

Præterea actus fidei juſtificantis debet juſtificationem præcedere, ſeu remiſſionem peccatorum, ſiquidem omnis cauſa debet eſſe prior ſuo effectu, & fides eſt cauſa, cur juſtificemur: ſed actus ille, quo quis credit ſibi remiſſa eſſe peccata, & ſe juſtificatum eſſe non præcedit juſtificationem, & remiſſionem peccatorum, ergo non poteſt eſſe actus fidei juſtificantis, quia fides juſtificans debet eſſe prior ipſa juſtificatione, ut etiam docet D. Auguſtinus lib. de ſpiritu, & litera cap. 30. ubi hunc ponit ordinem in juſtificatione, ut primo loco ſit lex, per quam eſt cognitio peccati, ſecundo fides, quæ impetrat gratiam contra peccatum, tertio gratia, quæ juſtificat à peccato, ait Auguſtinus *per legem cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ contra peccatum, per gratiam ſanatio animæ abolitione peccati* & epiſt. 106. hoc idem repetit aſſerens: Per fidem remiſſionem impetrari peccatorum, conſequenter fidem eſſe priorem juſtificatione. Minor, ſeu actum, quo quis credit ſibi remiſſa eſſe peccata non eſſe priorem juſtificatione, conſequenter non eſſe actum fidei juſtificantis, ex eo facilè evincitur, quia ſi præcederet juſtificationem is, quis crederet ſibi remiſſa eſſe peccata, falſum crederet, quia dum eliceret talem actum nondum eſſent remiſſa, ſed tantùm eſſent remittenda. Reſpondent Calviniſtæ actum illum & remiſſionem peccatorum eſſe ſimul, adeò ut in eodem inſtanti quo quis credit peccata ſibi remit-

Digitized by Google

remitti, hæc remittantur. Sed loquendo de ordine naturæ, ſeu cauſalitatis non poteſt dici, quòd ille actus ſit ſimul cum remiſſione peccatorum, quia ſi ille actus præcedit, & eſt prior, neceſſe eſt remiſſionem peccatorum eſſe poſteriorem, quamvis ſit id abſurdum, ſiquidem remiſſio peccatorum ſequitur ad ipſum actum, quo quis credit eſſe ſibi remiſſa peccata, quia hic actus, ut concedunt Calviniſtæ, eſt cauſa remiſſionis: & rurſus eſſet poſterior remiſſione, quia eſt objectum illius actus ipſa remiſſio peccati, de ratione enim actus eſt præſupponere non ponere ſuum objectum, ergo idem actus eſſet prior, & poſterior ipſa remiſſione peccatorum, quod repugnat.

Rurſus quando Scriptura loquitur de fide juſtificante, non intelligitur eſſe de illo actu, quo quis certò credit remiſſa ſibi eſſe peccata, ſed de alio actu, ergo actus, quem ponunt Calviniſtæ, non eſt ille qui juſtificat, antecedens patet ex pluribus Scripturis, ad Hebræos 11. v. 6. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo. Credere oportet accedentem ad Deum, quia eſt & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Apoſtolus loquitur de Fide juſtificante, cùm dicat ſine Fide impoſſibile eſt placere Deo, hic autem actus non eſt, quem ponit Calvinus, & quo credit certò per Chriſti merita ſibi remiſſa eſſe peccata, quia Apoſtolus objectum Fidei non ponit remiſſionem peccatorum, ſed Deum, ait enim: *Oportet credere, quia Deus eſt, & quia inquirentibus remunerator ſit,* nullam hîc mentionem facit de remiſſione peccatorum. Præterea ad Romanos 8. v. 10. ait: *Si confitearis in ore tuo Dominum Jeſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus ſuſcitavit illum à mortuis ſalvus eris,* hic etiam Apoſtolus agit de fide juſtificante, ait enim: *Si credideris ſalvus eris*, & nemo poteſt ſalutem conſequi niſi fuerit juſtificatus, & tamen nulla hîc fit mentio remiſſionis peccatorum. Rurſus Joan. 20. v. 31. *Hæc autem ſcripta ſunt ut credatis, quia Jeſus eſt Chriſtus Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus.* Hîc etiam ſermo eſt de Fide juſtificante, & quæ adfert vitam, & eſt Fides, de qua dicit D. Paulus ad Roman. 1. *Juſtus ex Fide vivit*, & tamen nulla fit mentio remiſſionis peccatorum, ex quo conjicitur actum illum, quo juſtificamur non habere pro objecto ipſam remiſſionem peccatorum, ſed Chriſtum eſſe & inquirentibus ſe remuneratorem eſſe, quem actum habuit D. Petrus cùm dixit Matth. 16. *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi*, & quidem à Deo habuit, ut teſtatur Chriſtus ipſe inquiens: *Beatus es Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelabit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt.* Neque Calviniſtis ſuffragantur illa Scripturarum loca, quibus ad juſtificationem videtur ſufficere ſola Fides Matth. 9. 2. *Videns JESUS Fidem illorum dixit Paralitico confide fili remittuntur tibi peccata tua*: & v. 22. *Confide filia fides tua te ſalvam fecit.* Luc. 17. v. 19. *Vade quia fides tua te ſalvum fecit.* Luc. 8. v. 42. *Reſpice fides tua te ſalvum fecit*, hæc enim & alia, quæ à Calviniſtis adferuntur Scripturæ teſtimonia non intelliguntur de illo actu Fidei, quo quis credit remiſſa ſibi eſſe peccata per Chriſti mortem, & paſſionem; ſed de illo, quo, qui à Chriſto ſanati ſunt, credebant eum habere vim eos ſanandi, & firmiter credebant ſe poſſe à DEO juvari, ut patet ex ipſo contextu. Neque illis favet illud Apoſtoli ad Roman. 4. v. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam*, quia Fides Abrahæ, quæ fuit illi reputata ad juſtitiam, non conſiſtebat in eo, quòd certò crederet remiſſa ſibi eſſe peccata, id enim Scriptura non aſſerit: ſed in eo quòd crederet ſe futurum Patrem multarum gentium ex Filio, quem ſibi centenario uxor nonagenaria & ſterilis paritura eſſet præter conſuetum naturæ curſum. Hoc autem credere nil aliud erat niſi credere certò DEUM ſervaturum ſuum promiſſum, eò quia crediderat DEUM omnipotentem eſſe, & fideliſſimum: & hoc expreſsè ſignificat Apoſtolus eod. cap. v. 18. ubi loquens de Fide Abrahæ ait: *Qui contra ſpem in ſpem credidit, ut fieret Pater multarum gentium ſecundùm quod dictum eſt ei, ſic erit ſemen tuum ſicut ſtellæ cœli, & arena maris. Et non infirmatus eſt fide: nec conſideravit corpus ſuum emortuum cùm verè centum eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ, ſed confortatus eſt fide, pleniſſimè ſciens, quia quæcunque promiſit Deus potens eſt & facere.* Demum neque illis favet articulus Symboli *Credo remiſſionem peccatorum*, quia ſenſus non eſt credo, & illicò mihi remiſſa ſunt peccata, quaſi ex vi, & virtute fidei remittantur peccata, vel ſit ipſa Fides quæ peccata obliteret: Sed ſenſus illius articuli eſt, credo & confiteor ineſſe Eccleſiæ donum remiſſionis peccatorum, quod per Sacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ percipitur, ſeu credo per ambo Sacramenta remitti peccata. Quamvis remiſſio peccatorum propria ſit Dei Iſaiæ 43. *Ego ſum, ego ſum ipſe qui deleo iniquitates tuas*, quia à nemine niſi à creditore pecunia quæ alteri debetur, remitti poteſt: Cùm igitur uni DEO peccatis obſtricti ſimus, perſpicuum eſt à nemine præter Deum peccata nobis poſſe condonari, quapropter quotidiè in oratione Dominica DEUM rogamus: *Demitte nobis debita noſtra.* Hinc non minor poteſtas eſt neceſſaria ad hominem ex impio juſtum reddendum, & animam à morte peccati ſuſcitandam, quàm ad mundi creationem, & corpora à morte excitanda; ad quod præſtandum certum eſt requiri infinitam Dei virtutem. Hæc autem poteſtas remittendi peccata antequam Verbum æterni Patris noſtram aſſumeret humanitatem nulli fuit creaturæ à Deo conceſſa: & primus omnium qui ut homo dimitteret peccata, fuit Chriſtus Salvator noſter, quod munus à Deo Patre accepit Matth. 9. *Ut ſciatis quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata ait Paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* Hanc eandem poteſtatem Chriſtus ſuæ conceſſit Eccleſiæ ab Epiſcopis, & Presbyteris ad hoc ordinatis miniſtris exercendam, illius vice, & authoritate non verò ſuis propriis meritis miniſtrorum, cùm & ipſi medico cœleſti indigeant, à quo à lepra purgentur peccatorum. Hinc Chriſtus Joan. 20. ait: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis*, ſcilicet Spiritus Sanctus remittit peccata ut cauſa principalis remiſſionis, & Sacerdotes tantùm ut miniſtri, in quibus habitat Spiritus Sanctus 1. Corinth. 6. *Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Deus dicitur habitare in templo ſancto ſuo, ſeu in ſanctis ſuis fidelibus, in ſua Eccleſia, & per eos dimittit peccata, quia viva ſunt templa; unde Auguſtinus in Enchiridio cap. 64. ait: *Remiſſionem peccatorum confitemur: per hanc enim ſtat Eccleſia, quæ eſt in terra: per hanc non perit quod perierat, & inventum eſt. Excepto quippe baptiſmatis munere, quod contra originale peccatum donatum eſt, ut quod generatione attractum eſt, regeneratione retrahatur, & tamen activa quoque peccata, quæcunque ore, corde, opere commiſſa invenerit, tollit.* Hæc tamen ablatio ſeu remiſſio peccatorum fit per ſacram exhomologeſin, ſeu Confeſſionem Sacramentalem, &

hæc

Digitized by Google

hæc remiſſio peccatorum non ſolùm culparum abolitionem, ſed etiam pœnarum remiſſionem ſecum trahit: ſiquidem effectus omnes gratiæ Chriſti, & fructus omnes ſanguinis ipſius complectitur, ac plenam, & integram totius hominis renovationem.

Dicendum eſt ſextò fidem non ſolùm electis, ſed etiam reprobis dari contra Calvinum aſſerentem fidem eſſe propriam electorum, & ab ea reprobos excludi, ait enim lib. 5. Inſtit. cap. 22. §. 10. *Quòd ſi electio fidei mater eſt, in eorum caput retorqueo argumentum, ideo non eſſe generalem fidem, quia ſpecialis eſt electio.* Et cap. 24. §. 13. ait: *Cur ergo gratiam illis largiendo, hos prætermittit, de aliis cauſam reddit Lucas, quia ad vitam ſunt ordinati, de aliis, ergo quid ſentiemus, niſi quia ſunt vaſa iræ in contumeliam*, ubi Calvinus non ſolùm excludit reprobos à fide, verùm etiam cauſam addit, cur excludi debeant, nimirum quia deſtinati ſunt ad contumeliam. Verùm quàm falſum ſit hoc aſſertum, ex eo eſt probatu facilè, quia in Scripturis expreſsè habemus etiam reprobos veram habere fidem ut Matth. 13. 21. *Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorum, illis autem non eſt datum*; loquitur Chriſtus de duodecim ſuis Apoſtolis, inter quos erat Judas reprobus, quia proditor, Luc. 9. *Convocatis autem duodecim Apoſtolis dedit illis virtutem, & poteſtatem ſuper dæmonia, ut languores curarent. Et miſit illos prædicare regnum Dei*. & infra v. 6. *Egreſſi autem circumibant per caſtella evangelizantes, & curantes ubique.* Quòd ſi Judas unus ex duodecim Apoſtolis fuit à DEO miſſus, & prædicavit fidem Evangelii, certè Judas fidem habuit, & nihilominus reprobus fuit, etenim Joan. 17. v. 5. habetur: *Verba quæ dediſti mihi, dedi eis, & ipſi acceperunt, & cognoverunt vere, quia à te exivi, & crediderunt, quia tu me miſiſti*, loquitur Chriſtus de ſuis diſcipulis, rurſus Joan. 6. v. 70. *Nonne ergo vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus eſt*, quaſi dicat, nonne cùm omnes fueritis à me electi boni omnes eratis, quomodo ergo nunc unus ex vobis de Angelo lucis, mutatus eſt in diabolum tenebrarum, ergo Judas, cùm electus fuit à Magiſtro Chriſto bonus fuit, & vir probus, ac propterea veram habuit fidem, quam poſtea coinquinavit factus reprobus, & proditor. Rurſus etiam Simon magus fidem habuit, quamvìs reprobus fuerit, ut teſtatur ſanctus Lucas in Act. Apoſtolor. cap. 5. v. 12. *Cùm verò credidiſſent Philippo evangelizanti de regno Dei, & in nomine JESU Chriſti baptizarentur viri, ac mulieres, tunc Simon & ipſe credidit, & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo.* Quidni Simon credidit, baptizatus fuit, Philippo adhæſit, ſeu fidem veram habuit, & tamen reprobus fuit. Nicolaus Antiochenus etiam ipſe veram habuit fidem, & tamen reprobus fuit, ait Lucas cap. 6. v. 3. *Conſiderate ergo fratres viros ex vobis boni teſtimonii ſeptem plenos Spiritu ſancto, & ſapientia. Et elegerunt Stephanum, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Simonem, & Parmenam, & Nicolaum advenam Antiochenum.* Quòd ſi Nicolaus plenus fuit Spiritu Sancto, & ſapientia, procul dubio veram habuit fidem, ſine qua, ut ait Apoſtolus, impoſſibile eſt DEO placere: & quia Nicolaus fuit reprobus, jam ſatis apertè conſtat etiam reprobos veram habere fidem. Neque ullius eſt momenti, quod reſpondent Calviniſtæ fidem Judæ, Simonis, & Nicolai non fuiſſe veram, ſed tantùm fallacem ſimulationem: nam ex quonam loco Scripturæ Calviniſtæ id deducunt? ſi fides Judæ fallax erat ſimulatio, nunquid Chriſtus eam ignoravit? cur ipſum elegit Joan. 17. verſ. 10. *Pater, quos dediſti mihi, cuſtodivi, & nemo ex eis periit, niſi filius perditionis*; Quod ſi Pater dedit Filio duodecim Apoſtolos, quos inter erat Judas, ſi Chriſtus eos recepit in ſuam cuſtodiam, ſi ex iis ſolus Judas periit, ergo Judas fuit aliquando vir probus, fidelis, & habuit veram fidem. Tum quia quos Pater dat Filio, hi veniunt ad filium Joan. 6. 37. *Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet*: Sed Pater dedit Filio Judam ut diſcipulum, ergo Judas venit ad filium, ſed non poteſt quis ad filium venire, niſi per internam fidem, & vocationem à Deo Patre perfectam Joan. 6. verſ. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater traxerit eum*, non funibus, & catenis, non vi ſed interno amore, & benevolentia, adeò ut Judas interno inſtinctu, & dilectione fuerit ad Chriſtum perductus, proinde tunc erat fidelis, & vir probus. Rurſus quos Chriſtus recipit in cuſtodiam, à Chriſto non deſeruntur, niſi ipſi Chriſtum deſerant, ac perinde quamdiu manent, ſub tali cuſtodia, & protectione habent omnia gratiæ præſidia, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, propterea ait Chriſtus Joan. 6. *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foras*, ac ſi diceret, neminem ego ejicio, ſed qui vult à me diſcedere, diſcedat, Joan. 6. 39. *Hæc eſt voluntas Patris mei, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo*, ſcilicet ex mea negligentia non perdam quemquam, ſed ſi quis vult à me diſcedere ex ſua culpa diſcedit; & quia Judas fuit ſemel receptus cum reliquis Apoſtolis in Chriſti cuſtodiam, quamdiu in illa manſit, non defuerunt illi præſidia ad ſalutem neceſſaria, ergo neque fides. Prætereа Judas fuit electus, & non eligimus niſi bona, niſi fortaſſis aliquo mentis errore teneamur, qui in Chriſtum cadere non poteſt.

Falſum eſt etiam, quod aſſerunt Calviniſtæ fidem ſemel habitam non poſſe amplius amitti, ait enim Calvinus libro 3. Inſtitut. cap. 2. §. 11. *Ergo ut ſolos electos ſemine incorruptibili Deus in perpetuum regeneret, ut nunquam diſpereat ſemen vitæ, eorum cordibus inſitum; ita ſolidè in illis obſignat adoptionis ſuæ gratiam, ut ſtabilis, ac rata ſit*, & §. 12. ſubdit: *Hoc interim tenendum eſt, quantumvis exigua ſit, ac debilis in electis fides, quia tamen Spiritus Dei certa illis arrha eſt ac ſigillum ſuæ adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri poſſe ejus ſculpturam.* Hæc enim propoſitio hæretica eſt, & à Joviniano olim aſſerta, ut teſtatur D. Hieronymus lib. 2. contra Jovinianum repugnat enim Scripturis, etenim ſi fides ſemel habita non poteſt amplius amitti, cur ſcripſit Apoſtolus 1. Timoth. 1. v. 19. *Quidam circa fidem naufragaverunt, ex quibus eſt Hymenæus, & Alexander.* Si naufragaverunt circa fidem, ergo quia antea fuerunt in fide, propterea habuerunt fidem, rurſus cap. 4. *In noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum*, ſi diſcedunt à fide, eò quia ducuntur ſpiritu erroris, & doctrinis adhærent dæmoniorum, ergo ante diſceſſum fuerunt in fide, & habuerunt fidem, alioquin non diſceſſiſſent à fide. Præterea quotquot in peccatum delabuntur infidelitatis, & in hæreſi ſordeſcunt, fidem amittunt, ex qua cauſa plures fuerunt Hæreſiarchæ, qui deficientes à vera fide hæreſes ſomniatas aſſeruerint, quibus & adhæſerunt, quapropter dixit Apoſtolus: *Oportet hæreſes eſſe.* Demum ex diſcrimine quod intereſt Paganos

Digitized by Google

inter & Hæreticos ſatis apertè evincitur fidem ſemel habitam poſſe amitti, ſiquidem Pagani non credunt, & fidem nunquam habuerunt, hæretici verò non credunt, ſed fidem habuerunt, & amiſerunt, de quibus ait Apoſtolus Actor. 20. v. 30, *Ex vobis ipſis exſurgent viri loquentes perverſa.*

Falſum eſt etiam, quod aſſerunt Calviniſtæ fideles certos eſſe de ſua juſtitia, & prædeſtinatione, etenim nemo abſque ſpeciali revelatione certus eſt de ſua juſtitia, ac remiſſione peccatorum Eccleſiaſt. 9. 1. *Neſcit homo, utrum odio vel amore dignus ſit, ſed omnia in futurum ſervantur incerta* Eccleſiaſt. 5. verſ. 5. *De propitiato peccato noli eſſe ſine metu.* Pſal. 18. v. 13. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine*, & Apoſtolus 1. Corinth. 4. *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum, qui autem judicat me, Dominus eſt.* Quòd ſi neſcit homo, utrum ſit amore dignus vel odio, ſed omnia in futurum ſervantur incerta, eò quod univerſa æquè eveniant juſto, & impio, quomodo poteſt quis certus eſſe de juſtitia ſua, & peccatorum remiſſione. Neque obſtat, quod reſpondent Calviniſtæ Salomonem non loqui de notitia fidei, ſed de fide, quæ haberi poteſt ex externo eventu, eò quia ex beneficiis, vel adverſitatibus, quæ à Deo hominibus obveniunt, non poſſunt homines cognoſcere, quos Deus diligat, & quos odio habeat, eò quia æquè beneficia, & adverſa communia ſint bonis, & malis, unde Calviniſtæ inferunt, homines tantùm per internam fidem poſſe cognoſcere ſe juſtos eſſe, & fideles, & remiſſa ſibi eſſe peccata, non verò poſſe id cognoſcere per externa beneficia, vel tribulationes, quas patiuntur, ſed contra quia Salomon loquitur de interna fide, ex qua non poſſit homo cognoſcere certo, an remiſſa ſint illi peccata, & eſſe ipſum juſtificatum, quia neſcit homo, utrum odio, vel amore dignus ſit, adeò ut non poſſit homo in hac vita de ſeipſo dicere, ego ſum juſtificatus, ego à Deo diligor; quia ſi id poſſet cognoſcere certè non per fidem internam, quia objectum fidei ſunt tantum revelata, & quæ continentur in Scripturis; & quia nulla hic habetur ſpecialis revelatio per fidem internam, non poteſt homo cognoſcere in hac vita, an diligatur, nec ne: unde ſi poſſet id cognoſcere, maximè ex beneficiis Dei id agnoſceret; ſed Dei beneficia communia ſunt bonis & malis, nec propterea poſſunt fideles certiorari, quòd ſint in ſtatu gratiæ, quòd diligantur à Deo, proinde non poſſunt id certo cognoſcere. Præterea ait Salomon, *omnia in futurum ſervantur incerta*, quod verum non eſſet, ſi quiſque per internam fidem cognoſceret, & certus eſſet, ſe à Deo diligi, ac eſſe in ſtatu gratiæ, & ſibi remiſſa eſſe peccata. Hinc D. Paulus ait: *Mihi pro minimo eſt, ut à vobis judicer: ſed neque me ipſum judico*, ſeu neque meo judicio fidere audeo, *Nam & ſi nihil mihi conſcius ſim, non tamen in hoc juſtificatus ſum*, ſcilicet quamvis mihi non ſit exploratum contraxiſſe noxam aliquam & per examen conſcientiæ nihil mihi conſcius ſim, non tamen poſſum judicium ferre de mea juſtitia, & judicare me gratum eſſe Deo, & mihi remiſſa eſſe peccata, & quod alii fortaſſis de me judicent exiſtimantes me gratum eſſe Deo: mihi pro minimo eſt, ut ab hominibus judi- ſeu non curo hominum judicium, quia *qui judicat me, Dominus eſt*, ſeu ſolus Deus, qui eſt verus judex, quique omnia novit ex hoc diſcurſu Apoſtoli inferunt communiter ſancti Patres incertitudinem gratiæ & remiſſionis peccatorum, quia ſi Paulus Apoſtolus, & Doctor Gentium fatetur; nec ſe nec quempiam alium hominem ſcire abſque ſpeciali Dei revelatione an ſit in ſtatu gratiæ nec ne, certe neque nos poſſumus id certo ſcire, quamvis fideles ſimus, & nullius lethalis noxæ conſcii, hinc Auguſtinus in Pſalm. 41. expendens verba Apoſtoli ait: *Tantamne profunditatem creditis eſſe in homine, quæ lateat ipſum hominem, in quo eſt?* Et nonnullis interjectis: *Cor hominis abyſſus eſt, quid eſt profundius hoc abyſſo, loqui homines poſſunt, videri poſſunt; audiri in ſermone, ſed cujus cogitatio penetratur? cujus cor inſpicitur?* & ſerm. 13. de verbis Domini. *Fortaſſis tu nihil invenis in conſcientia tua, ſed invenit ille, qui melius videt.* Objiciunt tamen Calviniſtæ. Primò illud ad Roman. 8. 38. *Certus ſum, quia neque mors neque vita poterit me ſeparare à charitate Dei.* Secundò illud 1. Corinth. 2. verſ. 12. *Nos autem non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed ſpiritum, qui ex Deo eſt, ut ſciamus, quæ donata ſunt nobis.* Tertiò 1. Joan. 3. v. 14. *Nos ſcimus, quoniam translati ſumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres*, & cap. 4. verſ. 13. *In hoc cognoſcimus, quoniam in Deo manemus, & ipſe in nobis, quoniam de ſpiritu ſuo dedit nobis*, & cap. 5. 19. *Scimus, quoniam ex Deo ſumus.* Quartò illud 2. Corinth. 13. 5. *Voſmet ipſos tentate, ſi eſtis in fide. An non cognoſcitis voſmetipſos, quia Chriſtus in vobis eſt? niſi fortè reprobi eſtis*, ex quo loco inferunt Calviniſtæ ſolos reprobos eſſe, qui non cognoſcunt ſe eſſe in fide, & gratia Chriſti, ſed è converſo omnes prædeſtinatos id cognoſcere. Sed contra quia hæc congeſta Scripturarum teſtimonia Calviniſtis non favent, Apoſtolus enim ad Roman. 8. non loquitur de certitudine fidei, ſed tantùm de morali, quæ ex ſignis, & conjecturis haberi poteſt, quapropter etiam ſancti Patres Ambroſius, Hieronymus, & alii aſſerunt, nos aliam certitudinem non poſſe de noſtra juſtificatione habere niſi moralem ex ſignis & conjecturis, & illud certus ſum, aſſerunt, græcè ſonare perſuaſus ſum, ſeu confido me eſſe in gratia. Ad ſecundum petitum ex 1. Corinth. 2. reſpondetur, donorum Dei duo eſſe genera, quædam enim ſunt, quæ dantur in hac vita, & pertinent ad ipſam gratiam, & quædam quæ tantùm in altera & ſpectant ad gloriam, nos loquimur tantùm de priori genere, & Apoſtolus loc. cit. de poſteriori, unde rectè citantur à Calviniſtis ejus verba: ſenſus enim eſt nos à ſolo Dei Spiritu didiciſſe, quæ dona ab æterno DEUS nobis præparavit poſt hanc vitam, idque colligitur ſatis apertè ex præcedentibus Apoſtoli verbis, ait enim, *oculus non vidit, nec auris audivit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum: nobis autem revelavit DEUS per ſpiritum ſuum*, ex quibus conſtat Apoſtolum loqui de donis pertinentibus ad gloriam æternam, quæ à nobis cognoſcuntur, quatenus fuerunt nobis revelata; quæſtio autem eſt de donis ſupernaturalibus pertinentibus ad ſtatum præſentis vitæ, an poſſit homo fide interna cognoſcere, ſe eſſe in ſtatu gratiæ, & ſibi remiſſa eſſe peccata. Ad tertium petitum ex 1. Joan. 3. reſpondetur Joannem in illo loco non loqui de notitia fidei ſed de conjecturali, ſiquidem fidei notitia fundatur in revelatione Dei ex parte intellectus, qui eatenus aſſentitur alicui rei per notitiam fidei, quia à DEO fuit revelata, ſecus notitia de qua Joannes agit non eſt fundata in revelatione; ſed tantùm in ſigno ſeu effectu, quem in nobis

expe-

Digitized by Google

experimur, ex parte voluntatis, ſiquidem ait nos ſcire, quia ſimus tranſlati de morte ad vitam, & quod in Deo maneamus, quia diligimus frares ſeu, quia experimur in nobis effectus charitatis circa proximum, qui non poteſt eſſe niſi à DEO quapropter ſubdit: *Qui non diligit fratrem manet in morte*, unde ex defectu amoris colligimus non eſſe in morte ſicut ex amore inferimus eſſe amicos DEI: hæc autem notitia quæ per internum experimentum habetur, non eſt omnino & phyſicè infallibilis, ſed tantùm moraliter, ut ſuperius explicatum eſt. Ad quartum petitum ex illo 2. Corinth. 13. v. 5. Reſpondetur verba illa Apoſtoli non favere Calviniſtis, quia Apoſtolus tantùm loquitur de juſtitia, & remiſſione peccatorum, quæ procul dubio diſtinguitur à fide. Hinc ex eo, quod quis certus ſit de ſua fide, non ſequitur certum eſſe de ſua juſtitia, & remiſſione peccatorum. Præterea reſpondent alii Apoſtolum loqui de Chriſto habitante in Corinthiis per potentiam, & miracula: quæ in illa civitate faciebat, non verò de Chriſto habitante in Corinthiis per gratiam ſanctificantem, hinc Apoſtolus Corinthios hortatur ut examinent ſe ipſos, ſi ſint in fide, non quod deſideret ſingulos certos eſſe de ſua fide, quam quiſque habet, ſed quod velit eos attendere an non credant Chriſtum apud ipſos virtutes, & miracula operari.

Hinc neque certi & ſecuri eſſe poſſumus de perſeverantia, quia ſi nemo certus eſt, de ſua juſtitia ut ex ſcripturis evicimus, ſequitur non poſſe eſſe certum de perſeverantia in juſtitia: nemo enim certus eſt, ſe eſſe perſeveraturum in illo ſtatu in quo non eſt certus an ſit, hinc ſcriptura nos hortatur ad timorem non ad ſecuritatem, ad Roman. 11. v. 20. *Tu autem fide ſtas, noli altum ſapere, ſed time*, & ad Philip. 2. v. 12. *Cum metu, & tremore ſalutem veſtram operamini* nos hortatur Apoſtolus non ut ſecuri ſimus de noſtra ſalute, ſed ut cum metu & tremore illam operemur: hinc etiam David Pſalm. 2. *Servite Domino in timore, apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* Hinc nec etiam poteſt quis certus eſſe de certitudine ſuæ prædeſtinationis, quia ſi certo neſcit an ſit perſeveraturus in gratia nec ne, imò, ſi neſcit homo an ſit in ſtatu gratiæ, an dignus DEI amore vel odio non poterit certo ſcire, ſe prædeſtinatum eſſe; & æternam conſecuturum gloriam, tum quia ſi fideles certi eſſent de ſua prædeſtinatione abjicerent omnem timorem, & ſolicitudinem, proinde fruſtrà admoneremur in ſcripturis, ut in tremore noſtram operaremur ſalutem. Neque obſtat, quod Calviniſtæ objiciunt ex illo, 1. Joan. 5. *Hæc ſcribo vobis, ut ſciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii DEI*, nam reſpondetur Joannem loqui de fide, quæ habetur in ſpe non in re de vita æterna, adeo ut ſenſus ſit, qui credunt habere vitam æternam in ſpe juxta illud Apoſtoli ad Roman. 8. v. 24. *Spe ſalvi facti ſumus*; non verò quod in re accipient vitam æternam, quia ad id requiritur perſeverantia finalis dicente Apoſtolo ad Hebræ. 3. v. 14. *Participes Chriſti effecti ſumus ſi tamen initium ſubſtantiæ ejus uſque ad finem, firmum retineamus.* Neque ſola fides ad conſervationem juſtitiæ ad perſeverandum, & ad conſequendam vitam æternam, ut putant Calviniſtæ, quia fides ſola ſine operibus mortua eſt, & tantùm abeſt, quod ducat ad gloriam æternam, ut potiùs ad ſupplicia perducat gehennæ. Matth. 3. v. 10. *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur*: per hanc arborem fidei indicatur bonis deſtituta operibus, quæ in ignem æternum mittetur, quia ut ait Chriſtus Matth. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata*, hoc eſt bene operare juxta divinam legem, ſeu ut ſcribit Apoſtolus ad Roman. 12. v. 10. *Odientes malum adhærentes bono. Honore invicem prævenientes. Orationi inſtantes. Neceſſitatibus ſanctorum communicantes, hoſpitalitatem ſectantes*, ſeu bene operantes juxta ea, quæ in divina lege præſcribuntur. Jacobi 1. v. 14. *Quid proderit fratres mei ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat*, fides enim ſine bonis operibus inutilis eſt, & non prodeſt illam habenti, quia *fides* ut ait idem Apoſtolus *ſine operibus mortua eſt*; & iterum ait expresſè contra Calviniſtas: *Videtis quoniam ex operibus juſtificatur homo, non ex fide tantùm.* Unde 2. Petri 10. hortamur bene agere, ut per bona opera æternam conſequamur ſalutem. *Satagite ut per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis.*

CAPUT V.

An Chriſtus de potentia abſoluta potuerit peccare.

Evicimus Chriſtum de facto non peccaſſe neque de lege ordinaria potuiſſe peccare concedunt omnes Catholici, quia id fit de lege ordinaria quod Deus ſtatuit aliquando efficere, aut permittere; & tantùm abeſt DEUM ſtatuiſſe aliquando effeciſſe, aut permiſiſſe peccatum in Chriſto, ut potius voluerit oppoſitum: alioquin ſequeretur, Chriſtum aliquando peccàſſe, quod quàm falſum ſit oſtendimus: quamobrem indubitatum eſt de lege ordinaria, Chriſtum non potuiſſe peccare. Tum quia Chriſto à primo ſuæ conceptionis inſtanti erat debita viſio beata ratione unionis hypoſtaticæ, & carentia beatitudinis non fuit de lege ordinaria in Chriſto poſſibilis: ſed cum beatitudine non eſt componibile peccatum ullum, quia viſio beata non poteſt repræſentare voluntati motivum ullum ſe avertendi à ſummo bono; neque intellectus beati in divina eſſentia videt aliud motivum, quàm ſummi amoris: ergo de lege ordinaria non poterat Chriſtus peccare. Præterea cum plenitudine gratiæ non eſt peccatum componibile, quia hoc ſemper, ſaltem conſecutivè, dicit aliquam carentiam gratiæ, proinde deſtruit ipſam plenitudinem gratiæ; ergo cum Chriſtus à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuerit cum plenitudine gratiæ ratione unionis hypoſtaticæ, quæ veluti proprietatem radicabat hanc plenitudinem; ideo Chriſtus non ſolum nunquam peccavit, ſed nec de lege ordinaria potuit peccare. Unde difficultas eſt, an de potentia abſoluta potuerit Chriſtus ſubeſſe peccato, vel peccatum committere; non quidem in eo ſenſu, ut Deus vires exhibeat ad peccandum, vel ſuo ſpeciali concurſu juvet ad peccatum; id enim ab omnibus cenſetur impoſſibile, quia Deus foret author peccati: ſed in eo ſenſu, ut Deus utendo ſua abſoluta potentia removeat à Chriſto dona repugnantia cum peccato, ut ſunt beatitudo, gratia habitualis, & virtutes ſuper-

Digitized by Google

ſupernaturales; vel non tribuendo humanitati hujusmodi dona.

Dicendum eſt, Chriſti humanitatem etiam de potentia Dei abſoluta non potuiſſe ullo pacto actu peccare ſervando unionem cum perſona Verbi; adeo ut Chriſti humanitas ex vi unionis hypoſtaticæ etiam præſcindendo ab aliis donis fuerit impeccabilis: ita communiter Theologi cum D. Thoma quæſt. 2. art. 1. in 3. contra Durandum, Gabrielem Scotum, Marſilium, & alios paucos.

Evincitur aſſertum authoritate ſanctorum Patrum: etenim S. Athanaſius ſerm. 2. contra Arianos, vocat *Chriſtum per ſe ſanctum, & Dominum ſanctificationis, & natura ſua juſtum, & immutabilem ad malum.* Quòd ſi Chriſtus eſt per ſe ſanctus, & ex natura ſua juſtus; ſequitur quòd per ſe, & ſervando ſuam naturam non poſſit nec de potentia Dei abſoluta peccare alioquin ſi poſſet peccare non ſervaret eandem naturam S. Epiphanius in Anchorat. ait *Chriſtum eſſe tum internè, tum ſupernè ſanctum, id eſt, ſecundum divinitatem, & humanitatem, quam verbum in ſe continuit, ne ad malitiam poſſet dividi.* Dionyſius Alexandrinus in Epiſt. contra Paulum Samozatenum, ex eo oſtendit animam Chriſti fuiſſe incapacem peccandi; quia erat verbo divino unita: & ait quòd *ſi Chriſtus non eſſet Deus; non eſſet alienus à ratione peccandi:* ſed quia unitus verbo eſt Deus, ideo non poteſt nec de potentia Dei abſoluta peccare. S. Hilarius lib. 1. de Trinit. circa medium ait: *Dum Chriſtus eſt, eo quòd qui Chriſtus eſt, non potuit amittere quod Chriſtus eſt:* hoc eſt, dum Chriſtus eſt Chriſtus, ſeu unctus divinitate, non poteſt deperdere hanc unctionē; quia tunc non eſſet amplius Chriſtus, ſeu unctus, & careret divinitate: unde quamdiu manet Chriſtus non poteſt peccare. D. Anſelmus lib. 2. Cur Deus homo, cap. 10. aſſerit Chriſtum eatenus non potuiſſe peccare; *quia non ſolùm; ſed etiam Deus erat*: hoc idem aſſerunt communiter alii Sancti Patres docentes, Chriſtum fuiſſe impeccabilem: ſed ſi Chriſtus licèt non peccâſſet, adhuc habuiſſet potentiam peccandi? non fuiſſet impeccabilis, quia ab hac potentia peccandi denominaretur peccabilis, quamvis non peccaret: quia non ſtat, aliquem non peccare actu, & poſſe peccare, ac eſſe impeccabilem: eo enim ipſo quod poteſt peccare, quamvis actu non peccet non eſt impeccabilis, quia habet potentiam ad peccandum: ergo ex communi conſenſu ſanctorum Patrum ideo Chriſtus eſt impeccabilis, quia humanitas Chriſti eſt uncta divinitate, ſubſiſtit per ſubſiſtentiam verbi divini. Hoc idem etiam evincitur ex ſexta Synodo Conſtantinopolitana œcumenica, act. 8. ubi contra Macharium, & Stephanum negantes duas voluntates naturales in Chriſto humanam ſcilicet, & divinam, definitum fuit, Chriſtum duas habuiſſe voluntates ambas impeccabiles: eatenus hæretici negarunt in Chriſto voluntatem humanam, quia hæc eſt ex ſe peccabilis, & Chriſtus fuit impeccabilis: Concilium autem declaravit voluntatem humanam in Chriſto fuiſſe impeccabilem, & duas fuiſſe in Chriſto voluntates divinam, & humanam. Verba Concilii habentur in 3. tom. Concil. part. 2. pag. 24. ſuntque: *Si itaque, & humanam impeccabilem voluntatem aſſumpſit Dominus noſter, & Deus Jeſus Chriſtus, & divinam ante ſæcula cum Patre & Spiritu Sancto habuit voluntatem proculdubio duas naturales voluntates, orthodoxos oportet confiteri:* unde Concilium expreſsè definivit, duas Chriſto ineſſe voluntates divinam unam, alteram humanam impeccabilem. Quòd ſi dicas ſanctos Patres, & Concilium ſolùm aſſeruiſſe voluntatem humanam Chriſti impeccabilem eſſe de lege ordinaria. Contra eſt, quia ſancti Patres, & Concilium loquuntur de impeccabilitate quæ ſoli Chriſto convenit; & talis non eſt impeccabilitas de lege ordinaria: quia certum eſt de fide B. Virginem de facto nunquam peccaſſe, nec potuiſſe de lege ordinaria peccare: quia is dicitur de lege ordinaria impeccabilis, qui ſecundùm legem à Deo ſtatutam non poteſt peccare: unde impeccabilitas de lege ordinaria non convenit ſoli Chriſto: & ſancti Patres loquuntur de impeccabilitate propria ſolius Chriſti; quia ex ipſa unione hypoſtatica quæ convenit ſoli Chriſto inferunt impeccabilitatem humanæ voluntatis in Chriſto.

Neque urget quod reſpondent aliqui Scotiſtæ, Sanctos Patres probare quidem impeccabilitatem in Chriſto & unione hypoſtatica, & deificatione humanitatis; non quod hæc unio ſit eſſentialiter cum peccato incompoſſibilis; vel ſit formalis oratio impeccabilitatis in voluntate humana Chriſti: ſed quia rationis hypoſtaticæ erat debita humanitati Chriſti impeccabilitas debito congruentiæ, non debito neceſſitatis, & eſſentiali, qua ratione fuerunt etiam debita reliqua dona gratiæ, & viſio beatifica, cum qua peccatum eſt incompoſſibile: & quia hæc dona potuerunt de potentia abſoluta non infundi humanitati Chriſti; ideo hac ratione humanitas etiam unita verbo divino potuit de potentia abſoluta peccare; quia debitum congruentiæ non tollit potentiam ad oppoſitum. Nam contra eſt, quia Patres ita ratione unionis hypoſtaticæ, ac divinitatis unitæ humanitati attribuunt Chriſto impeccabilitatem, ut ſi Chriſtus non eſſet unctus, ſeu eſſet Deus non poſſet eſſe alienus à poteſtate peccandi: ſed ſi eſſe Deum non eſſet ratio impeccabilitatis in Chriſto; ſed tantùm redderet formam talis impeccabilitatis debitam debito ſolius congruentiæ; poſſet eſſe alienus à peccandi poteſtate tametſi Chriſtus Deus non eſſet: ſiquidem cum ſola viſione beatifica ſtat impeccabilitas: ergo incapacitas peccandi convenit Chriſto formaliter ratione unionis hypoſtaticæ: alioquin ſi impeccabilitas Chriſti tantùm proveniret à ſola viſione beata adæquatè formaliter, & ex unione hypoſtatica tantùm congruenter, inde ſequeretur ſanctos Patres agentes de impeccabilitate Chriſti aſſignâſſe non cauſam pro vera cauſa. Præterea nullus ex ſanctis Patribus cauſam impeccabilitatis in Chriſto aſſignavit viſionem beatam; ſed omnes ipſam unionem hypoſtaticam: unde ſi vera eſſet reſponſio ſcotiſtarum ſancti Patres aſſignaſſent non cauſam pro cauſa impeccabilitatis in Chriſti humana voluntate, quia omiſſa viſione beata in qua per ſcotiſtas conſiſtit tota formalis, & adæquata cauſa impeccabilitatis Chriſti, aſſeruerunt Chriſtum eſſe impeccabilem ratione unionis hypoſtaticæ.

Suadetur ſecundò, quia ſi Chriſti humanitas in ſenſu compoſito cum verbo, ſeu ut præciſè unita verbo divino potuiſſet peccare, ſequeretur, quòd verbum divinum etiam potuiſſet peccare non ſolùm ratione communicationis idiomatum, verùm etiam ut immediatum principium, ac eſſet auctor peccati veluti actionis propriæ quatenus ad peccatum concurreret ſpeciali concurſu, omne enim quod terminat ſpecialem Dei concurſum refunditur in ipſum ut in cauſam propriè talem: ſed repugnat verbum divinum poſſe peccare, ergo humanitas Chriſti in ſenſu compoſito cum divinitate, ſeu ut unita verbo divino nec de potentia DEI abſoluta peccare potuit. Sequela probatur, quia actio dicit ordinem tranſcendentalem ad principium, à quo dependet: ſed actio non ſolùm dependet à principio *quo*, ſed etiam à principio *quod*, quia ratio ſuppoſiti, eſt complementum in ratione principii: & verbum divinum eſt peincipium *quod* operatio-

num.

Digitized by Google

num, quæ à Chriſto eliciuntur, & humanitas eſt principium *quo* proinde actio peccaminoſa in Chriſto, ſi poſſibilis eſſet dependeret à Verbo divino, quod propterea eſſet principium, & author peccati: & ex eo etiam firmari poteſt, quia quod antecedit cauſalitate aliquam operationem eſt principium illius; & verbum divinum præcederet cauſalitate peccatum, quatenus ſuſtentaret in ſe humanitatem, cui aſſiſteret, ac daret poſſe operari, conſequenter eſſet principium actionis peccaminoſæ, quod repugnat.

Probatur ulteriùs quia quoties duo ſimul uniuntur in aliqua natura vel perſona inferius naturaliter ſubordinatur ſuperiori, & ex hac ſubordinatione, oritur obligatio in ſuperiori ad regendum, & gubernandum inferius: ſed ex vi hypoſtaticæ unionis ad verbum duæ naturæ divina, & humana conveniunt in una Chriſti perſona. Ergo ratione hujus unionis natura divina utpote ſuperior tenetur regere, ac gubernare naturam humanam inferiorem; proinde peccatum humanitatis unitæ Verbo, tribueretur ipſi verbo non ſolùm ut ſubſiſtenti in humanitate, ſed etiam ſecundùm ſe, & quatenus in divinitate ſubſiſteret. Firmari etiam poteſt, quia corpus utpote inferius animâ, eò quia cum eadem anima unitum conveniat in eadem natura, quatenus ex unione corporis, & animæ, fit una ac eadem natura humana, oritur obligatio in anima utpote ſuperiore regendi corpus inferius, adeout peccata ſenſuum in corpore inferiori tribuantur animæ, quæ propterea denominatur peccatrix: ſed humanitas in Chriſto eſt inferior divinitate, & ex vi unionis conveniunt humanitas, & divinitas in eadem Chriſti perſona, proinde ex vi hujus unionis incumbit divinitati regere, & gubernare humanitatem, adeo ut hac peccante tribuatur divinitati peccatum. Firmatur ſecundò, quia quoties in una, ac eadem natura conveniunt plures potentiæ, quarum una ſit ſuperior, & altera inferior incumbit eidem naturæ obligatio regendi potentiam inferiorem per ſuperiorem, idque liquet in natura humana, quæ tenetur naturali obligatione gubernare appetitum inferiorem per voluntatem ſuperiorem: ſed in eadem perſona Chriſti conveniunt duæ naturæ divina, & humana; ergo oritur in illa obligatio, regendi, & dirigendi naturam humanam per divinam, & voluntatem naturæ humanæ per voluntatem naturæ divinæ, proinde peccante voluntate humanitatis Chriſti peccatum tribueretur voluntati naturæ divinæ, quod repugnat. Quòd ſi dicas ex vi unionis hypoſtaticæ non ſequi ullam ſpecialem obligationem in verbo gubernandi humanitatem, quamvis conjunctam cum deitate in eadem perſona neque paritas de anima rationali, & voluntate humana reſpectu corporis, & appetitus, & inter divinitatem, & humanitatem in eadem perſona Chriſti urget: quia quod in homine ſit obligatio regendi corpus per animam, & appetitum inferiorem per voluntatem ſuperiorem; id non oritur præcisè ex illorum conjunctione, ſed ex eo quòd ſola anima utpote agens per voluntatem liberam eſt capax obligationis, quapropter tenetur per voluntatem actiones ſenſuum inferiorum, & appetitus, ac membrorum corporis dirigere: ſecus quia in Chriſto utraque natura propria gaudet voluntate libera, ideo nulla oritur obligatio in voluntate divina dirigendi actiones humanitatis inferioris ex eo, quòd divinitas, & humanitas ſimul conjunguntur in eadem perſona Chriſti. Nam contra eſt, quia quòd homo teneatur per voluntatem dirigere appetitum, & omnia membra ſui corporis id non oritur ex defectu libertatis in appetitu & membris, ſed ex convenientia in una & eadem natura: licèt appetitum inferior capax eſſet libertatis adhuc eadem obligatio ineſſet appetitui ſuperiori regendi, & gubernandi inferiorem: ordo enim rerum id exigit, ut quoties plura uniuntur in unum, inferiora dirigantur per ſuperiora ut patet inductione. ſublunaria enim reguntur per corpora cœleſtia, quæ ſunt ſuperiora, ergo quamvis humana Chriſti voluntas gaudeat propria libertate, quia tamen eſt inferior, & cum ipſa divinitate convenit in una eademque Chriſti perſona, oritur in divinitate obligatio regendi, & gubernandi humanitatem, adeo ut voluntas humana Chriſti exigat dirigi per voluntatem divinam, quæ eſt ſuperior. Rurſus defectum libertatis in appetitu inferiori non eſſe rationem, cur oriatur in ſuperiore ſeu voluntate obligatio enim dirigendi ex eo probari poteſt: quia filius in creatis habet propriam libertatem in ſuis operationibus, & tamen quia filius cenſetur quid unum cum patre ex conjunctione ſanguinis oritur in Patre obligatio, & cura regendi filium: tametſi appetitus inferior gauderet proprialibertate adhuc ex conjunctione naturali cum appetitu rationali, ſeu voluntate cui ſubordinaretur adhuc exigeret ab appetitu ſuperiori regi, ac gubernari: ergo ex unione ſeu conjunctione perſonali humanitatis cum divinitate in eadem perſona Chriſti oritur in verbo obligatio gubernandi humanitatem, tametſi hæc propria gaudeat libertate.

Probatur quartò, quia natura ex eo præcisè conſtituitur impeccabilis, quia conjungitur immobiliter regulæ rectæ rationis, ut è converſo eatenus natura eſt peccabilis, quia poteſt deflectere à recta regulá operationis: ſed humanitas Chriſti præcisè ex unione ad verbum conjungitur immobiliter primæ regulæ operationis, ſeu divinæ ſanctitati, & ſapientiæ, ergo ex vi talis unionis præcisè ſecluſa etiam viſione beatifica conſtituitur impeccabilis, & incomponibilis cum peccato. Major conſtat quia eo ipſo, quòd natura conjungitur immobiliter rectæ regulæ operationis non poteſt non operari niſi juxta rectam regulam & operari hoc pacto eſt bene non malè operari. Minor etiam liquet, quia cùm ex vi unionis verbum divinum teneatur gubernare, ac dirigere naturam humanam aſſumptam non poteſt hæc adhærere immobiliter verbo dirigenti, ac divinæ voluntati, à qua humana regulatur. Præterea quia humanitas Chriſti ratione unionis hypoſtaticæ perfectiori modo conjungitur DEO, qui eſt prima regula rectæ operationis, quam per viſionem beatam, quia prima unio eſt ſubſtantialis, & hæc accidentalis, qua propter ſi anima Chriſti ex vi viſionis beatificæ præcisè ita conſtituitur impeccabilis, ut repugnet animam Chriſti in ſenſu compoſito cum vione viſione beatifica poſſe componi cum peccato, ut docent Scotiſtæ, & alii, ſequitur à fortiori etiam ex vi unionis hypoſtaticæ præcisè eſſe naturam humanam Chriſti incomponibilem cum peccato. Præterea quia Verbum divinum ſuſtentando naturam humanam non poteſt non dignificare ejus operationes conferendo eiſdem ſuum valorem: per hoc enim habetur præcisè dignificatio, quod actiones ſint à natura dignificata per tale ſuppoſitum, proinde repugnat actionem peccaminoſam de potentia DEI abſoluta poſſe elici à natura hypoſtaticè unita verbo. Quòd ſi dicas in tali hypotheſi actionem illam peccaminoſam non fore ſummi valoris ob dignificationis incapacitatem contra eſt,

Uuu 3 quia

quia dignificatio oritur ex eo, quòd actio ut propria ſuppoſiti dicat ordinem ad ipſum ſuppoſitum: & quia in data hypotheſi actio illa adhuc diceret ordinem ad ſuppoſitum divinum cujus eſſet propria ideo oriretur in ipſa dignificatio. Si dicas naturam humanam Chriſti fuiſſe ex ſe præciſè, & ex ſuis prædicatis intrinſecis peccabilem, proinde etiam in Chriſto quia ratione unionis hypoſtaticæ non fuit intrinſecè immutata in ordine naturæ. Contra eſt, quia tametſi non fuit intrinſecè mutata, fuit tamen completa per Verbum divinum in ratione termini, & qualibet natura operatur juxta determinationem, quam habet ratione ſui complementi, quo conſtituitur in ratione principii *quod*, & cùm natura humana in Chriſto ſtet ſub determinatione ſubſiſtentiæ Verbi divini, ideo repugnat, poſſe peccare ſub hac determinatione, quia Verbum, & natura ſimul eſſent principium *quod* peccati: quapropter ſi Chriſtus peccaret, peccatum tribueretur Verbo, non ſolùm ratione communicationis idiomatum ſicut tribuitur paſſio, flagellatio, mors, verùm etiam ut principio *quod* cauſativo.

Poſſet etiam ex eo evinci Chriſti impeccabilitas de potentia Dei abſoluta, quia ſanctitas, qua nulla major intelligi poteſt, excludit neceſſariò omne peccatum lethale, & veniale, quia ſi ſanctitas ut ſic eſt excluſiva peccati; ſanctitas qua nulla major intelligi poteſt, erit eſſentialiter excluſiva omnis peccati, etiam in potentia in ſenſu compoſito cum tali ſanctitate, alioquin poſſet excogitari aliqua major ſanctitas, quæ non ſolùm peccatum actuale, verùm etiam potentiam peccandi excluderet: ergo ſi ſanctitas Chriſti fuit qua nulla poteſt major intelligi, non ſolùm excludit actuale peccatum, ſed etiam potentiam peccandi: Sanctitatem ut ſic excludere peccatum eſt doctrina communis Sanctorum Patrum definientium ſanctitatem eſſe puritatem à quovis peccato liberam, & ex omni parte immaculatam, quapropter ſanctitas, qua nulla poteſt major intelligi excludit eſſentialiter non ſolùm peccatum actuale, ſed etiam poſſe peccare in ſenſu compoſito cum tali ſanctitate, alioquin ex parte potentiæ non eſſet excluſiva peccati, conſequenter non eſſet ex omni parte immaculata: ſed ſanctitas in Chriſto eſt, qua nulla poteſt intelligi major, quia humanitas Chriſti per unionem ad Verbum ſanctificatur infinitè ſimpliciter, proinde ſanctitas qua nulla poteſt excogitari major eſt excluſiva omnis peccati, & potentiæ peccandi, quia repugnat ſanctitatem infinitam eſſe componibilem cum peccato, & potentia peccandi: quia eſse infinitè ſanctum perinde eſt, ac eſse infinitè mundum, ac purum, & eſse peccato infectum eſt eſse immundum ſimpliciter, quia ſicut ſanctitas definitur eſse immaculata puritas; ita peccatum definitur eſse immunditia, & turpitudo: & quia repugnat eſse infinitè mundum, & eſse ſimpliciter immundum, ita repugnat infinita ſanctitas, quæ ſit componibilis cum peccato, & potentia peccandi. Hinc Tertullianus lib. de carne Chriſti quærens cur caro Chriſti non ſit peccatrix, cùm noſtra caro obnoxia ſit peccato, & Verbum divinum noſtram aſſumpſit carnem peccatricem, ex quo videtur inferendum, quod ſi noſtram induit carnem Chriſti carnem fuiſſe peccatricem, reſpondet carnem Chriſti non fuiſſe peccatricem, eò quia ſuam carnem fecerit ſeu noſtram carnem ſibi appropriavit, ait Tertullianus: *Noſtram induit carnem, ſuam fecit, & ſuam faciens non peccatricem effecit.*

Dices ex infinita ſanctitate non demonſtrari illam omnimodam impeccabilitatem humanitatis Chriſti, quia gratia habitualis eſt forma ſanctificans, & tamen peccatum lethale in probabili ſententia plurium non excluditur neceſſariò à gratia ſanctificante, adeo ut hæc de potentia abſoluta ſit componibilis cum peccato lethali: ergo ex eo, quod Chriſti humanitas ratione unionis ad Verbum ſit infinitè ſancta, non ſequitur eſſe impeccabilem, etiam de potentia Dei abſoluta. Quòd ſi dicas eſſe diſcrimen inter ſanctitatem Chriſti, & gratiam habitualem puri hominis; quia gratia puri hominis cùm ſit finita, fortaſſis eſt componibilis cum peccato, non ita ſanctitas humanitatis Chriſti, quia cùm hæc ratione unionis ad Verbum ſit infinitè ſancta, eſt incomponibilis cum peccato, reſpondetur enim peccatum non eſſe incomponibile cum ſanctitate ut eſt infinita, ſed cum ſanctitate ut ſic conſequenter tam eſt incomponibile cum ſanctitate infinita, quàm cum finita. Præterea quia ſanctificatio Deitatis nullam conferebat humanitati activitatem, proinde licèt poſita tali ſanctitate non poſſet humanitas malè operari, poterat tamen non operari bene, conſequenter peccare ſaltem per omiſſionem, ergo ex eo, quòd Chriſti humanitas fuerat ratione unionis hypoſtaticæ infinitè ſancta, inde non probatur, quod fuerit omnino impeccabilis etiam de potentia DEI abſoluta. Sed contra eſt, quidquid ſit de probabilitate ſententiæ aſſerentis gratiam habitualem poſſe in pura creatura ſimul cohærere cum peccato, cujus oppoſitum fusè demonſtravi in tractatu de gratia, negatur abſolutè, poſſe peccatum lethale ſimul cohærere cum gratia ſubſtantiali, & infinita humanitatis Chriſti: quia fieri poteſt, ut peccatum non habeat omnimodam incompoſſibilitatem cum ſanctitate ut ſic; & illam nihilominus habeat cum ſanctitate ſubſtantiali, & infinita, quia ſanctitas hæc infinita habetur ratione unionis hypoſtaticæ cum Verbo, in quo oritur obligatio gubernandi, ac dirigendi humanitatem aſſumptam, quæ obligatio non eſt reſpectu alterius naturæ, cui tantùm ineſt gratia ſanctificans. Ad illud quod addebatur Deitatem ſanctificantem non contuliſſe directè humanitati ullam activitatem ad implendum opus præceptum, reſpondetur indirectè contuliſſe activitatem, quatenus humanitas infinitè ſanctificata, adeo aliena eſſe debuit à peccato, ut nullam poſſit in ſe maculam contrahere, vel omiſſionis, vel commiſſionis, adeo ut ſi per ipſam liberè non operaretur inſtante præcepto, deberet à DEO neceſſitari ad poſitivè operandum, vel ſaltem tollendo advertentiam ad peccatum, ne omiſſio eſſet illi culpabilis.

Dicendum eſt ſecundò peccatum grave habituale pugnare cum unione hypoſtatica etiam ut præciſa ab omni dono accidentali, idque non ſolùm ex natura rei, ſed etiam de potentia DEI abſoluta. Prima pars ſuadetur, quia gratia habitualis ex natura rei excludit peccatum grave habituale, alioquin gratia habitualis non eſſet perfecta ſanctitas, ergo gratia ſubſtantialis unionis cùm ſit multò perfectior in ratione ſanctitatis, quàm ſit gratia ſanctificans, à fortiori excludet peccatum quodvis grave habituale. Quòd ſi dicas gratiam habitualem non habere hanc repugnantiam naturalem cum peccato, conſequenter poſſe unionem ſubſtantialem hypoſtaticam cohærere ſaltem cum potentia peccandi, Contra

Digitized by Google

ita eſt, negatur conſequentia, quia unio ſubſtantialis hypoſtatica eſt longè perfectior in ratione ſanctitatis gratiâ habituali, ergo tametſi gratia habitualis non haberet hanc vim ſibi connaturalem expulſivam peccati, non inde ſequitur, hanc vim non ineſſe unioni hypoſtaticæ, præſertim cum gratia ſubſtantialis unionis ſit infinita in ratione ſanctitatis, & gratia habitualis ſit finita. Præterea dato etiam quòd gratiæ habituali non ineſſet vis expulſiva peccati lethalis habitualis, adhuc eſt diſcrimen, quia in peccato mortali eſt gravitas offenſæ infinita ratione divinæ bonitatis, cui injuria irrogatur, vel ſaltem eſt in ordine ſuperiori ad gratiam habitualem, cujus vim excedit, & ideo peccatum habituale lethale non expellitur ex natura rei à gratia ſanctificante, cujus vis finita eſt, ut & ſanctitas. hæc autem ratio locum non habet in gratia unionis, quia unio hypoſtatica eſt infinita in ratione ſanctitatis, & in ordine ſuperiori reſpectu gravitatis offenſæ, proinde licèt non pugnet gratia habitualis cum peccato habituali lethali, pugnat tamen cum iſto unio ſubſtantialis hypoſtatica, cujus ſanctitas eſt infinita, & in ſuperiori ordine.

Quòd etiam de potentia abſoluta pugnet peccatum grave habituale cum unione hypoſtatica etiam ut præciſa ab omni dono accidentali ex eo evincitur, quia omne, quod à Verbo aſſumitur immediatè vel mediatè, neceſſariò conſtituitur dignum adoratione, & veneratione, atqui peccato habituali repugnat dignitas adorationis, proinde implicat peccatum grave habituale aſſumi à Verbo divino. Verùm poſſet reſponderi non minus eſſe de ratione unionis ad Verbum ſanctificare naturam immediatè aſſumptam, quàm dignificare, quæ immediatè aſſumuntur, atqui poteſt immediatè uniri Verbo natura ſanctificationis incapax, qualis eſt natura irrationalis, quæ in ſententia plurium poteſt aſſumi à Verbo divino, ergo non repugnat poſſe peccatum aſſumi à Verbo mediatè, quamvis incapax ſit adorationis, unde niſi ex alio capite repugnet, ex hoc præcisè quod peccatum non ſit dignum adorationis, & venerationis non probatur non poſſe mediatè aſſumi à Verbo divino; cùm natura irrationalis non ſit digna adoratione, & veneratione, & nihilominus poſſit à Verbo aſſumi. Præterea quia non ſolùm aſſumptio mediata vel immediata eſt ſufficiens cauſa adorationis, ſed etiam ipſe contactus Chriſti, ut liquet in Chriſti veſtibus, cruce, corona, & aliis inſtrumentis paſſionis ipſius, quæ ex ſolo contactu ad Chriſtum digna ſunt adoratione latriæ, & nihilominus, poteſt aliquid phyſicè tangere Chriſtum, quin dignum adoratione, & veneratione conſtituatur: etenim manus Malchi, qui alapam in Chriſti faciem impegit phyſicè Chriſtum tetigit, & tamen ex hoc contactu non fuit digna adoratione, & veneratione ulla, ergo non repugnat poſſe aliquid Chriſto conjungi, & à verbo aſſumi mediatè, quamvis non ſit capax venerationis, & adorationis. Præterea quia offenſa moraliter ſubjectatur in Deo, & ex hoc ut docet D. Thomas contrahit infinitam gravitatem in ratione offenſæ, & tamen non eſt offenſa hæc digna veneratione cùm de ſe incapax ſit venerationis: ergo peccatum ex præfata ratione poterit etiam aſſumi à Verbo mediatè, tametſi dignum non ſit veneratione, cui peccatum repugnat.

Alii probant aſſertum ex eo, quia ratione unionis hypoſtaticæ incumbat Verbo divino obligatio gubernandi humanitatem perinde ac Pater, maritus, tutor tenentur gubernare ſuos filios, uxorem & pupillos, ergo eadem obligatione tenetur Verbum divinum in natura humana aſſumpta impedire, ne peccet, imò & tenetur etiam peccatum utpote malum morale ab humanitate repellere, alioquin ſi ſtatim non depelleretur Verbo divino imputaretur ad culpam, quod implicat. Sed hæc ratio tametſi efficax ſit ad probandum non poſſe humanitatem aſſumptam peccatum actuale committere, ut in aſſertione prima evicimus, non tamen videtur ita convincere nec habere eandem efficaciam reſpectu peccati habitualis, quia obligatio ratione unionis in Verbo gubernandi humanitatem, dicitur eſſe perinde ac obligatio in Patre, domino, marito, & tutore, qui tenentur gubernare filios, ſervos, uxorem, & pupillos, ſed quamvis illi teneantur præcavere in illis, qui ſubſunt ſuæ curæ, ne malè operentur, & id omittere ipſis imputetur ad culpam; non tamen tenentur ad procurandum ut ſtatim beneficio contritionis depellant peccatum habituale, quod contraxerunt: proinde verbum non tenetur ad ſtatim depellendum peccatum habituale ab humanitate aſſumpta, ſi illam peccato habituali infectam aſſumeret, quia ſicut eſt in poteſtate Verbi ab humanitate excludere peccatum habituale, ita eſt in poteſtate Patris, curare ut filius ſe diſponat ad remiſſionem peccati obtinendam per ſacram exhomologeſin & hoc illi perſuadere, ita etiam Verbum divinum non tenetur ab humanitate aſſumpta expellere peccatum habituale grave. Non enim convenit Verbo major obligatio gubernandi humanitatem & vitandi illius mala qua directione, quam inſit humanitati: atqui ſi humanitas lethaliter peccaret, non teneretur ſtatim ſe diſponere ad remiſſionem, & expulſionem ſui peccati habitualis, conſequenter Verbum divinum aſſumens naturam peccato lethali habituali contaminatam non tenetur hoc depellere ab humanitate aſſumpta in primo inſtanti aſſumptionis. Major non patitur difficultatem, quia non apparet, unde poſſit hæc major obligatio oſtendi. Minor etiam probatur, quia communiter docent Theologi hominem cùm primùm lethaliter peccat teneri ſe diſponere ad remiſſionem talis peccati, & confiteri ſacramentaliter, proinde ſi Verbum humanitatem aſſumeret, quæ in inſtanti aſſumptionis vel tempore antecedente peccâſſet, non obligaretur humanitas in primo inſtanti aſſumptionis ſe ad juſtificationem diſponere, & in ſacra exhomologeſi ſuum aperire peccatum, ergo non incumberet Verbo obligatio excludendi in inſtanti aſſumptionis ab illa peccatum actuale, alioquin eſſet major obligatio in Verbo gubernandi humanitatem, & impediendi illius malum, quàm in ipſa humanitate. Præterea vel hujuſmodi obligatio convenit ante aſſumptionem Verbo vel ex aſſumptione: Sed neutrum aſſeri poteſt, conſequenter repugnantia peccati habitualis in humanitate aſſumpta non poteſt fundari in obligatione morali ipſius Verbi. Minor pro prima parte oſtenditur, quia obligatio excludendi peccatum habituale dicitur fundari in obligatione gubernandi, & regendi humanitatem aſſumptam, ſed hæc obligatio dicitur etiam oriri ex unione humanitatis ad Verbum, proinde repugnat poſſe in Verbo aſſumptionem præcedere, alioquin non oriretur ex unione hypoſtatica, unde liquet obligationem excludendi pec-

peccatum habituale ab humanitate aſſumpta non poſſe Verbo ante aſſumptionem competere. Quod nec etiam hæc obligatio competat Verbo in ipſa aſſumptione liquet, quia peccatum habituale excluditur formaliter in ſententia adverſariorum per ipſam gratiam unionis ſive id præſtetur à modo ſubſtantiali unionis ſive à ſubſiſtentia Verbi, ſecundùm illam rationem quam addit ad lineam abſolutam ſive à Deitate incluſa: atqui ex vi unionis ad Verbum non poteſt in Verbo oriri hæc moralis obligatio in ordine ad effectum, vel quaſi effectum formalem cum tali unione connexum, quia obligatiò moralis non eſt ad effectum formalem formæ, ſed ad actus eliciendos, vel omiſſiones actus impediendas, ergo hæc obligatio non poteſt in Verbo oriri ex vi aſſumptionis.

Probatur alii aſſertum: quia gratia unionis hypoſtaticæ pugnat cum peccato; & quantum eſt de ſe illud naturaliter excludit: ergo ut conſervetur in humanitate aſſumpta contra virtutem naturalem gratiæ unionis expulſivæ peccati, debet à Deo ſpeciali influxu conſervari: antecedens liquet, quia eo ipſo, quod gratia unionis naturaliter pugnat cum peccato habituali, naturaliter petit detinere in ſubjecto, in quo habetur gratia unionis; conſequenter ut non deſinat ad præſentiam illius, neceſſe eſt, ut ſupernaturaliter conſervetur per ſpecialem concurſum conſervativum Dei: ſed repugnat, Deum ſpeciali concurſu conſervare peccatum habituale: quia peccatum habituale tribueretur Deo authori quod implicat. Verùm hæc ratio patitur difficultatem, quia inde ſequeretur, habitus vitii, & virtutis acquiſitæ non poſſe de potentia abſoluta ſimul eſſe in eodem ſubjecto quod eſt falſum; quia vitium, & virtus acquiſita opponuntur contrariè ut communior ac verior ſententia docet; proinde in gradibus intenſis pugnant ex natura rei, & non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubjecto: ergo ſi quæ ex natura rei opponuntur ſimul de potentia abſoluta exiſterent in eodem ſubjecto, requireretur ſpecialis Dei concurſus ad utrumque terminatus; ut vitium cum virtute exiſteret requireretur ſpecialis DEI concurſus terminatus ad habitum vitii; repugnat autem Deo ſpeciali concurſu concurrere in primam exiſtentiam habitus vitioſi, ut & in ejus conſervationem influere; quia Deo tribueretur vitium: ergo ex allato argumento ſequitur vitium & virtutem acquiſitam non poſſe de potentia Dei abſoluta ſimul cohærere in gradibus intenſis in eodem ſubjecto quod falſum eſt; quia contraria poſſunt ſimul divinitus coexiſtere. Hiſce omiſſis argumentis.

Probatur exactius aſſertum: quia peccatum habituale non poteſt manere in humanitate aſſumpta, quin peccatum actuale moraliter perſeveret: ſed repugnat exiſtentia, aut permanentia moralis peccati actualis præcedentis in humanitate aſſumpta: ergo in illa implicat peccatum habituale: minor probata eſt in præcedente aſſertione: quia eatenus ut evicimus repugnat peccatum actuale in humanitate aſſumpta; quia Verbum ſpeciali influxu in illud influeret: hæc autem ratio non minus convincit de exiſtentia morali, quàm de phyſica peccati actualis; quia deberet in illud, ut moraliter exiſtens ſpecialiter influere: unde ſicut repugnat peccatum actuale componibile cum gratia ſubſtantiali unionis: perinde etiam implicat peccatum habituale componibile cum eadem gratia unionis. Major oſtenditur: quia peccatum habituale dependet à voluntate creata in fieri, & conſervari ut à prima cauſa deficiente: cùm Deus non ſit cauſa peccati; ſed tantùm voluntas creata illud cauſet, & conſervet mediante peccato actuali, ſed repugnat exiſtentia peccati habitualis abſque morali perſeverantia peccati actualis: quia effectus in genere cauſæ efficientis non poteſt conſervari, non exiſtente ejus cauſa: ergo ut peccatum actuale præteritum influat in conſervationem peccati habitualis debet exiſtere ſaltem moraliter.

Dices per attritionem ſupernaturalem ſufficientem ad Sacramentum Pœnitentiæ, & ejus effectum, ſeu gratiam, tollitur moralis exiſtentia præcedentis peccati actualis: quia exiſtentia moralis peccati conſiſtit in peccaſſe actualiter, & negatione efficacis retractationis peccati præcedentis: & quia attritio ſufficiens ad Sacramentum eſt dolor efficax de præcedenti peccato, eſt etiam efficax retractatio illius; conſequenter per attritionem ſufficientem ad Sacramentum, & ejus effectum retractatur præcedens peccatum, proinde tollitur ejus moralis exiſtentia, quæ tamdiu perſeverat, quamdiu non retractatur: Sed poſità attritione ſufficiente ad Sacramentum pœnitentiæ, & ejus effectum, ſi Sacramentum non ſuccedat, adhuc perſeverat peccatum habituale: quia hoc ſi ſit lethale non tollitur extra Sacramentum niſi mediante perfectà contritione: ergo poteſt non perſeverare moraliter peccatum actuale, manente habituali. Contra tamen eſt negatur major, ad cujus probationem reſpondetur cum diſtinctione: peccati exiſtentia moralis conſiſtit in peccâſſe, & negatione perfectæ retractationis efficacis, conceditur; imperfectæ negatur: & eodem pacto diſtincta minore negatur conſequentia: quia præcedens peccatum eſt offenſa Dei ſita in averſione ab ipſo, & converſione ad creaturam ut ad ultimum finem: & attritio quamvis ſupernaturalis, & ſufficiens ad Sacramentum, & ejus effectum, ſeu remiſſionem peccati; eſt nihilominus dolor imperfectus de peccato, non qua eſt offenſa Dei, ſed ex alio motivo, ut ex illius turpitudine, vel ob gehennæ ſupplicia, vel ob alia mala pœnæ à DEO infligenda. Præterea attritio non eſt averſio à creatura, & converſio in DEUM ut finem ultimum; proinde licèt ſit dolor efficax de peccato, non tamen eſt perfecta retractatio illius; proinde ex ſe non eſt ſufficiens ad tollendam exiſtentiam moralem niſi conjungatur cum Sacramento pœnitentiæ.

Dices ſecundò: Non minus dependet obligatio voti ab actu libero voventis, ac vinculum matrimonii à conſenſu libero contrahentium, quàm peccatum habituale à peccato actuali; ſed ſtat perſeverare obligationem voti abſque exiſtentia morali actus liberi voventis, & vinculum matrimonii, abſque eo quod exiſtat moraliter conſenſus liber contrahentium, quamvis enim vovens retractet votum à ſe emiſſum: quamdiu tamen non ſolvitur ab habente facultatem abſolvendi, manet in vovente ejus obligatio; & quamvis conjuges velint invaliditatem matrimonii probare, adhuc manet vinculum donec ſententia feratur à Judice Eccleſiaſtico: ergo pari pacto ſtat perſeverantia peccati habitualis abſque morali exiſtentia peccati actualis præcedentis: ergo ex eo, quod in humanitate aſſumpta nequeat perſeverare moralis exiſtentia peccati actualis, quod in humanitate ante aſſumptionem præceſſiſſet, & ex quo fuit cauſatum in eadem humanitate peccatum habituale: non rectè, & efficaciter probatur repug-

Digitized by Google

repugnantia habitualis peccati ſimul cum unione hypoſtatica Verbi cum eadem humanitate, eo quia debeat perſeverare moralis exiſtentia actualis præcedentis peccati; quia perinde peccatum habituale dependet ab actuali præcedente; ſicut obligatio ex voto præcedente; & tamen perſeverat obligatio ſine actu voventis; & vinculum matrimonii absque actu libero contrahentium. Sed contra negatur ſuppoſitum majoris. Poteſt enim Deus de poteſtate ſua abſoluta duos marem, & fœminam ligare vinculo matrimonii absque libero eorundem conſenſu; ut etiam hominem obligare ad plura exercenda opera honeſta, ſine præcedente actu libero obligali ad talia opera: non autem poteſt ſe ipſo peccatum lethale cauſare, quia cum ſit prima regula eſſentialiter indefectibilis, non poteſt deficere à rectitudine honeſtæ operationis, alioquin eſſet, & non eſſet prima regula indefectibilis. Præterea quamvis obligatio matrimonii in fieri dependeat à prævio conſenſu libero, non ita in conſervari, ut etiam obligatio voti. Peccatum vero dependet in fieri, & conſervari à ſola voluntate creata, quæ eſt cauſa prima, & adæquata peccati actualis, & habitualis; non enim DEUS poteſt eſſe cauſa prima peccati: dependentia autem à cauſa prima, & adæquata eſt ab illa in fieri, & conſervari: & hæc eſt ratio, cur Verbum divinum in Chriſti humanitate non poſſit influere in conſervationem peccati habitualis, quamvis contracti ante aſſumptionem humanitatis à Verbo; ſecus vinculum religionis, & matrimonii non dependet à voluntate creata, ut à cauſa prima adæquata; proinde non eſt neceſſe, ut in conſervari dependeat ab actu libero præcedente. Præterea peccatum habituale nequit habere rationem peccati, niſi ſit voluntarium; quia eatenus eſt peccatum, quatenus eſt voluntarium; & non poteſt ratio voluntarii conſervari, quin conſervetur dependentia à voluntate creata, adeo ut nequeat peccatum habituale ſubſiſtere ſine dependentia à voluntate, absque eo quòd terminet influxum voluntatis, & repugnat, peccatum habituale terminare influxum Verbi divini; alioquin Deus concurreret & influeret in peccatum, & eſſet cauſa illius: ſecus vincula voti, & matrimonii, quamvis in fieri voluntaria ſint, non tamen ſunt eſſentialiter voluntaria in conſervari; ut ſuperius oſtendimus.

Probari poteſt ulterius aſſertum: quia eatenus gratia habitualis ſanctificans creaturam non ſolùm ex natura rei, ſed etiam eſſentialiter pugnat cum peccato lethali, quod propterea expellit ab eodem ſubjecto, quatenus eſt formalis, vel ſpecialis participatio Sanctitatis increatæ: ſed gratia unionis, eſt gratia increata, ſeu Verbum divinum unitum Chriſti humanitati, cui per unionem hypoſtaticam communicatur gratia increata: ergo à fortiori non poteſt cohærere cum peccato habituali lethali: juxta axioma Philoſophicum, propter quod unumquodque tale, & illud magis: unde ſi gratia habitualis ſanctificans in homine pugnat cum peccato habituali gravi, eò quia ſit formalis participatio gratiæ increatæ; ſequitur, hanc gratiam increatam magis pugnare cum peccato habituali gravi. Neque urget, ſi dicas, gratiam habitualem creatam inhærere phyſicè creaturæ, ſeu animæ, quam phyſicè informat; & divinum Verbum, ſeu gratiam increatam non uniri humanitati per modum informationis, ſed tantum terminationis; proinde eſſe diſcrimen, & ex eo, quòd gratia creata ſanctificans ſit eſſentialiter expulſiva peccati habitualis lethalis, non ſequi gratiam itidem increatam habere hanc eſſentialem repugnantiam cum peccato habituali lethali. Nam contra eſt, quia gratia habitualis creata non ex eo pugnat eſſentialiter cum peccato gravi habituali, quia præcisè informat animam, quæ erat tali peccato coinquinata; ſed quia illam conſtituit objectum congruum ſimpliciter divinæ dilectionis, quæ non poteſt ferri in peccatum lethale habituale, quod eſt eſſentialiter dignum odio, non amore divino, alioquin Deus amaret, ac vellet peccatum lethale habituale, quo nil abſurdius: Deitas autem perſonaliter unita humanitati, quamvis eam phyſicè non informet, illam tamen conſtituit objectum DEI amoris amicabilis; conſequenter expellit eſſentialiter peccatum habituale grave, quia repugnat hoc amari à Deo amore amicabili. Præterea licèt Deitas perſonalis non informet phyſicè humanitatem, ab illa tamen excludit eſſentialiter peccatum lethale habituale, alioquin quomodo ſanctificaret humanitatem, ſi hæc manerent coinquinata peccato lethali habituali? ſeu averſa à DEO, & objectum divini odii? eſt enim de ratione ſanctitatis eſſentialiter excludere peccatum lethale habituale: unde quamvis Deitas perſonalis non informet phyſicè Chriſti humanitatem adhuc pugnat in ipſa cum peccato habituali gravi, quod eſſentialiter expellit. Rurſus tametſi Deitas perſonalis non informet phyſicè Chriſti humanitatem, illam tamen conſtituit dignam viſione beata, & omnibus donis ſupernaturalibus, quorum eſt creatura capax: ergo ſine phyſica informatione excludit peccatum habituale lethale, quia non ſtat indignitas peccati cum viſione beata in anima Chriſti.

Solet tamen in oppoſitum objici: quia peccatum habituale non poteſt phyſicè tolli ſine phyſica mutatione peccatoris: ſed Deitas, ut eſt ſanctificativa humanitatis Chriſti non immutat phyſicè humanitatem: ergo non habet vim excludendi peccatum habituale ab humanitate aſſumpta, ſi contraxiſſet aliquod lethale peccatum: Major docetur à D. Thoma, & eſt fere communis; Minor oſtenditur, quia Deitas non ſanctificat phyſicè humanitatem, ſed tantum moraliter, ſiquidem non niſi moraliter radicat dona gratiæ, ſcilicet gratiam, charitatem, & alias ſupernaturales virtutes. Sed contra, quia ipſa Deitas non immutet phyſicè humanitatem, nec illam informet, ſed tantum terminet, ipſam tamen immutat per ipſam unionem hypoſtaticam, quæ eſt modus ſubſtantialis ſubjectatus in humanitate, quam propterea phyſicè immutat, & quia peccatum habituale lethale non eſt componibile cum peccato gravi habituali, ideo illud expellit ab humanitate. Quamvis igitur Deitas perſonalis utpote ſanctificans moraliter humanitatem illam non immutet phyſicè, præſuppoſitivè tamen eam immutat, & expellit peccatum, quatenus ſupponit unionem ſubjectatam in humanitate, quam phyſicè immutat, & expellit peccatum habituale lethale. Dicitur Deitas perſonalis ſanctificare moraliter humanitatem, quatenus radicat dona ſubernaturalia in ordine gratiæ tantùm moraliter, ſeu quatenus ratione Deitatis exigit talia dona, & ut humanitas aſſumpta ſanctificetur formaliter ex morali exigentia.

Dices purus homo non ſanctificatur, neque tranſit de ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ, & ſanctificationis ſine phyſica mutatione præſtita formaliter ab ipſa forma ſanctificante: ergo neque humanitas lethali culpa inquinata, ſi aſſumeretur à Deitate perſonali, non poſſet ſanctificari, quin ab ipſa Deitate phyſicè mutaretur. Sed contra negatur conſequentia, eſt enim diſcrimen; quia purus homo exiſtens in peccato lethali eatenus non poteſt emundari à tali peccato, neque ſanctificari ſine phyſica mutatione, quia non aliter ſanctificatur, quàm per gratiam habitua-

bitualem ſanctificantem, quæ non inhæret homini, niſi per phyſicam informationem, ſeu niſi phyſicè illi uniatur. Secus Deitas perſonalis poteſt uniri humanitati non illam phyſicè informando, ſed tantùm terminando; proinde unitur tantùm per modum formæ ſanctificantis, unione tantùm morali; quatenus licet humanitati immediatè phyſicè non uniatur per modum formæ, eidem tamen unitur per modum termini radicantis moraliter dona ſupernaturalia, & propterea ſanctificantis moraliter humanitatem aſſumptam, ſeu morali exigentia, quatenus exigit, ut in humanitate aſſumpta ſint omnia dona ſupernaturalia ratione unionis hypoſtaticæ, inhærentis humanitati aſſumptæ, ac propterea eam phyſicè immutantis: adeo ut Deitas perſonalis tantum mediatè, ſeu mediante unione ſanctificet phyſicè humanitatem; & immediatè tantum moraliter.

Probari etiam uberius poſſet aſſertum, quia repugnat ſubjectum aliquod infinitè ſimpliciter ſanctum eſſe in peccato gravi: ſed humanitas Chriſti per unionem ad verbum ſanctificatur infinitè ſimpliciter, ergo repugnat cum gratia unionis hypoſtaticæ eſſe compoſsibile in eadem humanitate peccatum lethale. Major liquet, quia eo ipſo, quod ſubjectum eſt infinitè ſimpliciter ſanctum nequit dari majus in ratione ſanctitatis, ſin autem ſubjectum infinitum ſimpliciter ſanctum poſſet cum peccato gravi componi, poſſet dari aliud ſubjectum magis ſanctum: ſiquidem quod caret omni immunditia peccati ſanctius eſt eo, quod aliquo inficitur, & conquinatur peccato, quia ſanctitas excludit peccatum, ergo, ubi excluſio eſt major, ea ſanctitas eſt perfectior. Præterea repugnat dari objectum aliquod dignum infinita complacentia divina ſine termino, & ſimul eſſe dignum gravi diſplicentia divina: quod autem eſt infinitè ſimpliciter ſanctum & objectum dignum complacentia divina ſine termino in infinitum, & quod eſt gravi peccato inquinatum eſt objectum dignum divina diſplicentia, ergo quod eſt infinitè ſanctum, neceſſe eſt, excludat omnem rationem peccati. Definitur enim, ſanctitas eſſe immaculata puritas, proinde eſſe infinitè ſanctum perinde eſt, ac eſſe purum ab omni immunditia peccati, & eſſe mundum infinitè: & repugnat ſubjectum aliquod eſſe infinitè mundum, & eſſe ſimpliciter immundum, & ſubjectum peccati lethalis, quia quodlibet peccatum conſtituit immundum ſubjectum, cui ineſt.

Dices gratiam habitualem juſtificantem poſſe de potentia abſoluta componi cum peccato gravi, proinde etiam gratia ſubſtantialis unionis hypoſtaticæ poterit de potentia abſoluta ſimul exiſtere in humanitate cum peccato lethali. Antecedens à pluribus propugnatur, adeo ut ſaltem ſit probabile: conſequentia oſtenditur, quia gratia habitualis conſtituit hominem objectum congruum dilectioni DEI amicabilis; & peccatum illud reddit objectum dignum odii, & inimicitiæ Dei, & tamen ſimul poteſt eſſe de potentia abſoluta cum peccato: ergo tametſi gratia unionis ſubſtantialis conſtituat humanitatem dignam dilectione Dei amicabili, adhuc non repugnat, poſſe in eodem ſubjecto cohærere cum peccato gravi. Sed contra quidquid ſit de antecedente, negatur conſequentia, quia quod unum ac idem ſubjectum ſit dignum odio, & inimicitia, & ſimul dignum amore amicabili perinde repugnat, ac unum & idem objectum ſimul tempore amare, & odio habere: & licet ſecundum diverſa ſalvetur contradictio, objectum tamen ſemper amatur, & non amatur, quia cum non ſit diverſum à ſe ipſo, contradictio cadit ſupra idem terminative: unde quamvis gratia & peccatum grave ſint duo diverſa, [illegible] gratia ſe ſola conſtituit objectum [illegible] Dei amicabilis, niſi [illegible] peccati: hinc gratia ſubſtantialis [illegible] ſanctificando ſit infinita, [illegible] tem, cui unitur, objectum dignum dilectione DEI amicabilis, & complacentia, & [illegible] excluſio peccati neceſſaria eſt, ut [illegible] effectum præſtet humanitati.

Dicendum tertio etiam peccatum [illegible] ve, nec de potentia Dei abſoluta [illegible] gratia ſubſtantiali unionis hypoſtaticæ [illegible] quia peccatum habituale, quantumvis leve [illegible] quod exiſteret in humanitate aſſumpta [illegible] poſſet non denominare ſuppoſitum divinum [illegible] eadem humanitate ſubſiſtens tali peccato [illegible] Sed hæc denominatio repugnat [illegible] conſequenter implicat peccatum leve in [illegible] aſſumpta. Præterea quia peccatum [illegible] habituale dependet in conſervari [illegible] noſo, ut moraliter perſeverante [illegible] ralis peccati actualis præcedenti [illegible] nitate aſſumpta, alioquin tribueretur [illegible] no, à quo ſunt actiones totius [illegible] nant. Ruſus ſubjecto [illegible] quodlibet peccatum, quamvis leve [illegible] Dionyſio definitur ſanctitas [illegible] adeo ut ſubjectum, ſi ſit [illegible] eſſentialiter infinitè [illegible] inde debet excludere omnem [illegible] tumvis levem, alioquin eſſet ex[illegible] jectum magis ſanctum, illud ſcilicet, [illegible] hæc immunditia levis, quo pacto [illegible] finitum alio majus, quod repugnat: [illegible] onis ſanctificat infinitè humanitatem [illegible] tas perſonalis, ut infinitè ſanctiſſimum [illegible] illam reddit infinitè gratam DEO, [illegible] gnum infinita DEI complacentia [illegible] humanitatem eſſe dignam infinita [illegible] eſſe infectam peccato quamvis levi [illegible] peccatum DEO diſplicet & [illegible] quod inficit objectum divinæ diſplicentiæ [illegible] gnat idem ſubjectum eſſe [illegible] placentia, & eſſe dignum aliqua [illegible] ſemel, quod eſt dignum aliqua [illegible] dignum omni complacentia, cui [illegible] plicentiam: ergo repugnat peccatum [illegible] tate perſonali ſanctificante [illegible] Chriſti. Præterea Deitas perſonalis [illegible] infinitæ ſanctitatis non ſolum eſſentialiter [illegible] cum peccato gravi, ſed etiam [illegible] quodcumque peccatum eſſentialiter [illegible] tione infinitæ ſanctitatis, [illegible] Deitas perſonalis [illegible] quamvis ei non conveniat per eſſentiam, [illegible] per communicationem [illegible] ergo D[illegible] ctificans humanitatem, [illegible] peccato veniali, proinde [illegible] manitate ſimul cum [illegible] cohærere peccatum habituale quamvis leve.

Quod ſi dicas gratiam [illegible] eſſentialiter peccato veniali, [illegible] ſepties in die cadere, [illegible] de lapſu in peccata venialia, [illegible] hærent cum juſtitia ſeu gratia [illegible] quenter nec cum gratia ſubſtantiali [illegible] eſſentialiter peccatum habituale [illegible] negatur conſequentia, [illegible] ad oppoſitionem [illegible] malitia requiritur [illegible]

ſanctitas ſubſtantialis excedit infinitè ratione Deitatis Sanctitatem participatam à gratia habituali, ergo quamvis gratia habitualis non habeat oppoſitionem cum peccato veniali; adhuc ſanctitas ſubſtantialis eſſentialiter pugnat cum quovis peccato etiam levi. Præterea quia gratia habitualis non conſtituit objectum dignum omni complacentia divina, ſed tantùm aliqua ſcilicet amicabili, cum qua non pugnat diſplicentia ratione alicujus peccati venialis, quod tantùm dicitur peccatum ſecundùm quid quod non tollit amicitiam DEI, nec eſt averſio à DEO ut fine ultimo, ſecus gratia ſubſtantialis unionis, quia conſtituit objectum dignum omni complacentia divina, excludit eſſentialiter omne peccatum etiam leve, cum hoc ſemper diſpliceat DEO, & diſplicentia non ſit compoſſibilis cum omnimoda complacentia. Sed inſtabis: tota ratio, qua peccatum veniale habituale non ſit componibile cum gratia unionis ſubſtantialis in eo eſt ſita, quia humanitas ſanctificatur infinitè ex vi unionis, hæc autem ratio aſſertum non convincit; quia Deitas eſt ſemper ſanctior ipſa humanitate, quamvis hæc conſideretur, ut unita Verbo: ſed eo ipſo, quod Deitas eſt ſanctior humanitate aſſumpta, non eſt hæc infinitè ſancta, ſiquidem infinitum in aliquo genere eſt, quo majus eſſe non poteſt; & eo ipſo, quod DEUS eſt ſanctior humanitate, eſt aliquid in humanitate majus in ratione ſanctitatis, proinde non eſt humanitas etiam ut unita Verbo infinitè ſancta, proinde ex hoc capite non probatur, peccatum veniale eſſe incomponibile cum humanitate, ut unita Verbo. Contra eſt, quia quamvis humanitas, ut unita Verbo non ſit infinitè ſancta in omni linea ſanctitatis, eſt nihilominus infinitè ſancta in linea talis ſanctitatis communicatæ. Quapropter licèt humanitas non ſit infinitè ſancta in linea ſanctitatis per eſſentiam, eſt nihilominus infinitè ſancta in linea ſanctitatis per communicationem: non enim intra hanc lineam eſt intelligibilis alia ſanctitas major: & hæc ſanctitas infinita ſufficit, ut non poſſit cum humanitate unita Verbo componi peccatum ullum quantumvis leve, quia hoc ſemper diſplicet Deo, & ſanctitas infinita, quamvis communicata eſt digna omni complacentia excludente omnem diſplicentiam. Ut igitur Deus ſit magis ſanctus, quam humanitas ſufficit, ſi Deo conveniat per eſſentiam, & à ſe ipſo ſanctitas, & repugnantia cum quolibet peccato; & humanitati non conveniat per eſſentiam, ſed per communicationem: ſed hoc, quod eſt repugnare ex ſe, & per eſſentiam cum malitia peccati eſt perfectio in linea ſanctitatis, & quamvis hæc repugnantia eſſentialis cum peccato veniali conveniat Deo, & humanitati aſſumptæ à Verbo; quia tamen Deo convenit à ſe & per eſſentiam, & humanitati tantùm per communicationem, & ab alio, ſequitur, quod Deus in ratione ſanctitatis excedat ſanctitatem humanitatis unitæ Verbo divino, quamvis hæc ſanctitas communicata ſit, & ipſa infinita in propria linea ſanctitatis communicatæ, & digna infinitæ DEI complacentiæ. Sed inſtabis eatenus Deitas ſub conceptu ſanctitatis pugnat eſſentialiter cum omni peccato ſive gravi, ſive levi, quia habet à ſe, & per eſſentiam ſanctitatem infinitam, proinde ſubjecto, cui à ſe & per eſſentiam non convenit hæc ſanctitas infinita, non debet dicere eſſentialem repugnantiam cum peccato gravi, & levi, quia tali ſubjecto non convenit modus infinitatis per eſſentiam, ex quo oritur illa repugnantia cum quovis peccato quantumvis levi: ſed humanitati etiam, ut unitæ Verbo non eſt debita per eſſentiam ſanctitas, quia ſemper participat ſanctitatem per communicationem ab alio, ſeu à Verbo, conſequenter non debet dicere eſſentialem repugnantiam cum peccato levi. Sed contra, quia tametſi formæ ſanctificanti conveniat repugnantia eſſentialis cum peccato veniali ex conceptu ſanctitatis per eſſentiam nihilominus eo ipſo, quod talis forma poteſt convenire dupliciter per eſſentiam, ſeu à ſe, & per communicationem, ſeu ab alio poteſt etiam utroque modo hanc præſtare repugnantiam, hoc tantùm diſcrimine, quia ſubjecto, cui convenit per eſſentiam talis ſanctitas, convenit etiam per eſſentiam repugnantia cum peccato, & ſubjecto, cui convenit per communicationem, & ab alio, convenit etiam hæc repugnantia per communicationem, & ab alio: quia verò Deitas perſonalis, ut unita humanitati, hanc conſtituit objectum congruum dilectionis amicabilis DEI, ac dignum hæreditate, & omni complacentia Dei, ideo conſtituit eandem humanitatem, cum qua unitur absque identitate objectum congruum, ac dignum omnis complacentiæ divinæ, & etiam gloriæ, ut ſtatim conferendæ, & cùm hiſce non poteſt ſimul ſtare, eandem humanitatem eſſe dignam alicujus diſplicentiæ, ergo idem repugnat eſſentialiter componi cum peccato etiam levi.

CAPUT VI.

An in Chriſto fuerit vel potuerit eſſe fomes peccati?

NOn deſunt ex Hæreticis, qui aſſerunt, fomitem peccati fuiſſe in humanitate Chriſti licet coërcitum per divinitatem; ſed Chriſti humanitatem fuiſſe absque fomite peccati, eſt ſententia vera Catholica. Juvat obſervare fomitem peccati dici appetitum ſenſitivum, ut potentem rectam rationem prævenire, ac ei reſiſtere inclinando in bonum ſenſibile delectabile contra dictamen rectæ rationis: alioquin ſi per fomitem peccati intelligeretur ſolus appetitus ſenſitivus ſimpliciter & præcisè, non eſſet dubium, quin in Chriſto fuiſſet fomes in hoc ſenſu, ſiquidem fuiſſe in Chriſto appetitum ſenſitivum, eſt certum de fide, & liquet ex epiſtola Agathonis, quæ refertur in Sancta Synodo Generali, ubi habetur: *Confitemur in Chriſto omnia duplicia, quæ ad naturas pertinent: duas rationes ejus prædicamus, & utramque proprietates naturales habere: & confitemur divinam omnia, quæ divina, & humanam omnia, quæ humana ſunt, absque ullo peccato habere;* & ex Concilio Chalcedonenſi Act. 5. ubi habetur: Chriſtum rationalem animam perfectam aſſumpſiſſe ſalva omni ejus proprietate, & per omnia nobis ſimilem absque peccato: ſed appetitus ſenſitivus eſt proprietas humanæ naturæ, conſequenter fuit & ipſe aſſumptus à Verbo. Præterea, quia Chriſtus fuit perfectus homo non tantùm ſub conceptu rationalis, ſed etiam ſub conceptu animalis: ſed appetitus ſenſitivus proprietas eſt naturæ animalis, perinde ac voluntas eſt proprietas naturæ rationalis: ſi ergo Chriſtus fuit perfectus homo etiam ſub conceptu animalis, ſequitur aſſumpſiſſe una cum humanitate appetitum ſenſitivum. Idque ex eo etiam evincitur, quia in Chriſto fuerunt actus aliqui appetitus ſenſitivi cujusmodi ſunt triſtitia pavor, & tœdium, ac timor, etenim de triſtitia habetur Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea usque ad mortem*, de timore, & tœdio, Marci. 14. *Cœpit Jeſus pavere, & tædere:* & cum repugnat actus ſine potentia, cui eſt proprius, ſequitur in

Digitized by Google

Christo fuiſſe hunc appetitum ſenſitivum, à quo dimanârunt actus triſtitiæ, timoris, tædii, hinc fomes peccati non eſt appetitus ſenſitivus nudè, & præciſè ſumptus, ſed eſt appetitus cum addito, ſcilicet prout prævenit rationem, cui reſiſtit inclinando ad aliquid, quod ſi fiat cum advertentia rationis, & libertatis ſit peccatum, adeo ut fomes peccati conſiſtat in hac propenſione & inclinatione inordinata appetitus ſenſitivi ad objecta ſenſibilia contra dictamina rectæ rationis, adeo ut fomes peccati de materiali dicat poſitivam inclinationem appetitus, & de formali carentiam originalis juſtitiæ coërcentis appetitum, eúmque ſubjicientis rationi, ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 82. *art.* 3. *& quæſt.* 4. *de malo art.* 2. *ad* 4. & *ad* 7. ubi ait: *Concupiſcentia contracta per originem nihil aliud eſt, quàm deſtitutio inferiorum virium à retinaculo juſtitiæ originalis*, & hæc deſtitutio eſt carentia juſtitiæ originalis, cujus præ cæteris effectibus unus erat appetitum ſenſitivum obtemperantem rationi ſuperiori efficere, & ſub imperio illius continere, adeo ut non poſſet contra rationem inſurgere, quamdiu ratio maneret DEO ſubjecta in ſtatu innocentiæ, in quo conditus fuit homo, ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 89. *art.* 3. ex quibus conſtat, fomitem de ſuo formali importare carentiam juſtitiæ originalis, ut ſubjicientis appetitum ſenſitivum rationi. Præterea poteſt fomes peccati conſiderari in actu primo, eſtque ipſa inclinatio habitualis inordinata appetitus ſenſitivi ad objecta ſenſibilia diſſona rationi; & in actu ſecundo eſtque ipſa actualis inclinatio appetitus ad bona illicita ſenſibilia, ut præveniens rationem. Rurſus fomes poteſt vel ligari, vel extingui: dicitur ligari, quando removentur per extrinſecam providentiam occaſiones omnes, ex quibus ſequeretur operatio inſurgens contra rationem. Extinguitur verò, quando appetitus ita ſubordinatur rationi, ut nonniſi ex rationis imperio poſſit in actum prodire; nec magis prodire, quàm recta ratio dictaverit; ex eo, quod DEUS deneget illi concurſum ad præveniendam rationem, vel infundat habitus, per quos appetitus eo modo cohibeatur. Hinc in ſtatu innocentiæ fomes peccati non ſolùm fuiſſet ligatus, ſed etiam extinctus, adeo ut fomes in appetitu inferiori cœperit excitari poſt peccatum originale. Videtur tamen oriri difficultas, quia inclinatio habitualis appetitus ſenſitivi in objectum delectabile contra rationem eſt aliquid poſitivum: eſt enim motus actualis in objectum delectabile diſſonum rationi, & motus eſt quid poſitivum, eſtque effectus inclinationis habitualis, conſequenter hæc inclinatio eſt quid poſitivum, quia in privatione tanquam in cauſa non poteſt poſitivum contineri, ſed in hac inclinatione conſiſtit eſſentia fomitis: ergo fomes de ſuo formali non dicit privationem, vel negationem, ſed rationem poſitivam. Sed contra, quia tametſi inclinatio habitualis remota ſit aliquid poſitivum, ſi præſcindat ab inclinatione expedita, & impedita: inclinatio tamen habitualis proximè expedita ad motus diſſonos rationi non eſt quid poſitivum: fomes autem non eſt inclinatio remota appetitus ſenſitivi ad motus diſſonos rationi; ſed eſt inclinatio expedita, dicens de materiali entitatem appetitus inclinantis in motus diſſonos; & de formali expeditionem in eoſdem motus diſſonos rationi, quæ expeditio conſiſtit in negatione vel privatione formæ impedientis, ſeu juſtitiæ originalis ſubjicientis appetitum rationi, eúmque coërcentis, ne inſurgat contra rationem: quamobrem licèt inclinatio appetitus in motus diſſonos rationi ſit aliquid poſitivum; non inde ſequitur fomitem de ſuo formali importare aliquid poſitivum.

Dicendum eſt, non fuiſſe in Chriſti humanitate motus inordinatos appetitus ſenſitivi, ita communiter Theologi cenſentes oppoſitum eſſe hæreticum, quia in 5. Synodo Act. 8. can. 12. damnatur Theodorus, eò quia aſſeruerit, alium eſſe Deum Verbum, & alium Chriſtum à paſſionibus animæ, & deſideriis carnis moleſtias patientem; adeo ut non ſolùm damnatum fuit in Theodoro, alium eſſe Deum Verbum, & alium hominem Chriſtum, verùm etiam, quia aſſeruerit, hominem Chriſtum carnis moleſtias fuiſſe paſſum, ſeu motus inordinatos appetitus ſenſitivi: ſed fomes peccati in actu ſecundo conſiſtit in moleſtiis iſtis carnis, ſeu motibus diſſonis rectæ rationi, proinde cenſendum eſt de fide non fuiſſe in Chriſto fomitem peccati. Præterea quia communiter aſſerunt Patres, non fuiſſe in Chriſto pugnam carnis contra Spiritum, quam Paulus expertus in ſe deſcripſit ad Rom. 7. *Non quod volo bonum, hoc ago, ſed quod nolo malum, hoc facio*: & rurſus: *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Hinc Leo magnus epiſt. 11. loquens de Chriſto ait: *Nihil enim carni ſuæ habebat adverſum, nec diſcordia deſideriorum gignebat pugnantiam voluntatum: ſenſus corporei vigebant ſine lege peccati, & ſub moderatione rationis, ac mentis, nec tentabatur illecebris, nec cedebat injuriis.* Hoc idem etiam docent reliqui S. Patres.

Ratio etiam id ſuadet, quia motus diſſoni rationi non fuiſſent in Adamo, ſi perſeveráſſet in ſtatu innocentiæ, imò nec fuerunt in Beata Virgine, nec erunt in ſtatu gloriæ, ex communi Patrum & Theologorum ſententia: ergo à fortiori neque debuerunt eſſe in Chriſti humanitate, alioquin in Chriſto fuiſſent peccata, quod eſt hæreticum; quia motus appetitus ſenſitivi in objectum delectabile diſſonum rationi in homine, qui poteſt eos cohibere, & vitare, ſi eos non cohibeat, vel declinet, non carent culpa, ut communiter docent Theologi: ſed Chriſtus potuiſſet hos motus coërcere, & vitare, ne contra rationem excitarentur, nec rationem prævenirent: etenim Beati ratione viſionis beatificæ, vel alterius doni poſſunt hos motus coërcere: Adamus etiam in ſtatu innocentiæ poterat illos declinare, ratione juſtitiæ originalis adjuvantis, & coërcentis hos motus. Chriſtus autem fuit beatitudine donatus à primo ſuæ conceptionis inſtanti, & habuit juſtitiam originalem quoad effectum ſubjiciendi appetitum ſenſitivum rationi, ergo potuiſſet hos motus coërcere, & impedire, ne inſurgerent contra rationem eamque prævenirent, proinde ſi eós non coercuiſſet, illi fuiſſent imputati ad culpam. Præterea quia hi motus inordinati in Chriſto non poterant conducere ad finem redemptionis, conſequenter non fuerunt in Chriſto, quia ea fuit operatus, quæ ad redimendum humanum genus conducebant, & non erant diſſona rationi. Rurſus in Chriſto fuerunt gratia, & virtutes in ſummo gradu perfectionis: ergo fuit in Chriſto appetitus ſenſitivus omnino ſubjectus rationi, ſiquidem virtutes morales convenientes appetitui illum ſubordinant rationi, & quò perfectiores ſunt, eo perfectiùs ſubjiciunt, quapropter virtutes in ſummo gradu ſubjiciunt etiam ſummè appetitum inferiorem rationi ſuperiori: ergo in Chriſto, quia appetitus fuit plenè ſubjectus rationi non potuerunt inſurgere motus inordinati, ac diſſoni rationi ſuperiori: quia, quod appetitus eliciat tales motus, oritur ex defectu ſubjectionis ad rationem. Adde quia quod appetitus inferior moveatur abſque conſenſu portionis ſuperioris, eſt quidam defectus humanæ naturæ, quia tunc pars inferior non ſubordinatur plenè ac perfectè parti ſuperiori: ſed hujuſmodi defectus non potuit Chriſto ineſſe, quia in illo omnia fuerunt ordinatiſſima: & ipſa beatitudo, & alia dona dabant Chriſto perfectiſſimum imperium

Digitized by Google

rium in omnes actus appetitus ſenſitivi, quod imperium fuit in Adamo ante peccatum, ratione juſtitiæ originalis, ergo à fortiori hoc imperium perfectiſſimum fuit in Chriſto, in quo non fuit peccatum originale, neque debitum illius. Hinc in epiſtola Sophronii in 6. Synodo Act. 11. dicitur, quod Chriſtus fuerit ſibi humanarum paſſionum, & actionum reconditor, & arbiter, adeo ut eas non receperit neceſſitate, & involuntariè, ſed quando, & quantum conſulebat, & annuebat recta ratio: ergo in Chriſto non fuerunt motus iſti inordinati.

Sed objicies Chriſtus paſſus fuit interiorem carnis tentationem: ſed hæc conſiſtit in motibus appetitus rationi diſſonis, conſequenter fuit in Chriſto fomes peccati. Major liquet, quia, ut docet D. Thomas *3. part. quaſt. 1. ad 1.* Chriſtus tentari voluit à Dæmone, ut illum vincens nobis contra tentationes auxilia præberet: hæc autem ratio æquè probat de tentationibus carnis, quia Chriſtus vincens tentationem carnis potuit nobis mereri auxilia ad ſimiles tentationes vincendas, nobíſque dare exemplum ad eaſdem tentationes ſuperandas. Præterea quia eatenus D. Thomas excludit peccatum à Chriſto, quia nec ad finem redemptionis conducit, cum potiùs redemptionem impediat; nec ad oſtendendam veritatem humanæ naturæ, quia peccatum eſt potiùs contra naturam, nec ut nobis virtutis exemplum daret, quia peccatum opponitur virtuti. Sed motus appetitus inſurgere contra rationem, & ab illa ſuperari, poteſt ad finem redemptionis meritoriè conducere, cauſando in nobis auxilium ad ſuperandos ſimiles motus inſurgentes contra rationem: & rurſus poteſt deſervire ad exemplum virtutis, ut eſt reportare victoriam de iiſdem tentationibus proſtratis, ac ſuperatis: ſiquidem in hac victoria vel maximè relucet virtus, cum dixerit Chriſtus Apoſtolo: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur*: ergo ſaltem ob has rationes debuerunt motus ſenſitivi appetitus ineſſe Chriſto, ut ab ipſo vincerentur, nobiſque daret exemplum illos ſuperandi. Sed contra, quia ut rectè reſpondet D. Thom. *3. part. quaſt. 1. art. 1. ad 3.* Chriſtus tentari voluit à Dæmone in omnibus abſque peccato: & adfert diſcrimen inter tentationem prævenientem à Dæmone, & ortam à carne; quia illa poteſt eſſe ſine peccato, cum fiat per ſolam extrinſecam ſuggeſtionem: ſecus tentatio orta à carne recalcitrante contra portionem ſuperiorem rationis, nequit eſſe ſine peccato; quia hæc tentatio fit per delectationem, & concupiſcentiam, & adfert authoritatem S. Auguſt. *lib. 19. de civit. cap. 4.* ubi ait: *Nonnullum peccatum eſt, quando caro concupiſcit adverſus ſpiritum; & ideo Chriſtus tentari voluit ab hoſte, ſed non à carne.* Ergo cum peccatum nequeat eſſe meritorium, neque virtutis exemplum; & motus ſenſitivi inſurgentes contra rationem ex Auguſtino ſint aliquod peccatum; ſequitur non potuiſſe hujuſmodi motus in Chriſto conducere ad honeſtos fines prærecenſitos. Quòd ſi inſtes, tentationem carnis provenientem ab interiori appetitu poſſe eſſe ſine peccato, quia ut docet Trident. *ſeſſ. 5.* in decreto de peccato originali: *Fomes in renatis relinquitur ad agonem, nihil tamen non conſentientibus nocet*; quod intelligitur de fomite in actu ſecundo, ſeu de ipſis motibus inſurgentibus contra rationem: ergo cum tentatio carnis interior poſſit contingere ſine peccato, non rectè videtur excludenda à Chriſto, ex eo quòd ſit peccatum. Sed contra, quia licèt hujuſmodi tentatio carnis poſſit eſſe in puris hominibus ſine peccato, eò quia poſſint beneficio gratiæ tentationi obſiſtere; non tamen ſemper poſſunt concupiſcentiam, & motus inordinatos ita coërcere; proinde non imputantur ad culpam ut motus primò primi, quos non valent coërcere; hi enim motus, qui à Theologis vocantur primò primi, à puris hominibus non poſſunt impediri, nec coërceri, ne excitentur, proinde non imputantur iiſdem ad culpam: ſecus quia in Chriſto, ratione ſupereminentiæ, erat facultas coërcendi omnem inordinatū motum, ne contra rationem inſurgeret, ſi tales motus non impediviſſet, imputarentur ipſi ad culpam.

Dices in Chriſto fuit triſtitia de morte ſubeunda juxta illud Matth. 26. *Triſtis eſt anima mea usque ad mortem*: ſed triſtitia eſt fuga mali: ergo fuit in Chriſto fuga mortis tolerandæ: ſed hic actus triſtitiæ fuit erga objectum ſenſibile diſſonum rationi: tunc enim objectum eſt rationi diſſonum, quando eſt aliqua lege prohibitum. Sed negatio mortis, in quam talis actus tendebat, erat Chriſto prohibita; quia mors ſubeunda à Chriſto erat præcepta à Deo: proinde actus appetitus ſenſitivi, quo Chriſtus mortem ſubire fugiebat, verſabatur circa objectum ſenſibile diſſonum rationi; proinde in Chriſto fuit etiam fomes peccati. Occurrit huic difficultati Vaſquez reſpondens, hunc actum non eſſe in Chriſto dicendum fomitem, eò quia non tenderet in objectum ex ſe malum; ſed tantum lege poſitiva prohibitum; & fomitem non importare quemcunque motum appetitus, cui ſi voluntas efficaciter conſentiret, peccaret: ſed fomes eſt motus appetitus in objectum ex ſe malum. Hæc tamen ſolutio non ſatisfacit, quia actus appetitus ſenſitivi licet inclinet voluntatem ad malūm ſola lege poſitiva prohibitum: adhuc retinet rationem fomitis in actu ſecundo: etenim actus appetitus ſenſitivi inclinans voluntatem ad comedendas carnes die veneris, quo urget præceptum abſtinendi ab eſu carnium, habet rationem fomitis in actu ſecundo, ut communior fert ſententia: & nihilominus objectum non eſt ab intrinſeco malum, cum malum non ſit carnes edere die Jovis vel Dominico; ſed tantùm eſt malum, quia prohibitum lege poſitiva: ergo ex eo, quòd fuga mortis in Chriſto tenderet in objectum lege poſitiva prohibitum, non evincitur, non fuiſſe in Chriſto fomitem in actu ſecundo. Præterea actus appetitus, qui eſt tentatio interior ad malum propriè eſt actus fomitis: & hic actus eſt actus appetitus inclinans voluntatem in objectum prohibitum ſola lege poſitiva: etenim Dæmon ſuadens exterius actum prohibitum lege poſitiva propriè dicitur tentare exteriori tentatione, quo pacto tentavit primos parentes: ergo actus appetitus ſenſitivi alliciens interius voluntatem, eámq; inclinans ad malum prohibitum ſola lege poſitiva, eſt propriè interior tentatio, proinde actus fomitis. Exactiùs igitur reſpondetur cum D. Thoma *5. part. art. 4. ad 3.* actum, quo Chriſtus mortem fugiebat, non fuiſſe actum fomitis, quia non tendebat ad objectum illicitum: neque fuit actus diſſonus rectæ rationi; ſed potiùs eidem conformis: quia mors non erat Chriſto præcepta, ut erat malum naturæ; ſed quatenus conducebat ad finem noſtræ redemptionis; proinde negatio mortis non erat Chriſto prohibita, prout erat bona naturæ; ſed tantum prout opponebatur fini humanæ redemptionis, & ſpectatis omnibus circumſtantiis: ſed motus appetitus ſenſitivi, quo Chriſtus triſtabatur de morte, non erat de morte ut conducente ad finem noſtræ redemptionis, & attentis omnibus circumſtantiis: ſed talis actus fuit potius quædam complacentia de denegatione mortis, ut convenientè naturæ; & ſimplex fuga mortis, ut eſt mala, & diſconveniens naturæ. Triſtitia igitur fuit in Chriſto de morte iminente ſubeunda, quatenus hæc erat malum naturæ; non verò ut erat medium conducens ad redemptionem humani generis; proinde triſtitia illa non fuit circa objectum illicitum, nec actus fomitis: fugere enim mortem ſimpliciter, ut eſt malum naturæ, & ſibi complacere de nega-

Digitized by Google

negatione mortis non eſt quid malum, neque prohibitum, quia mors non erat Chriſto præcepta, ut erat malum naturæ; ſed ut ad finem conducebat humani generis, & ſub hac ratione Chriſtus non fugiebat mortem; nec mori recuſavit, ſed mortem concupivit, & mori voluit, *oblatus eſt, quia ipſe voluit:* ad Gal. 2. v. 20. ait Apoſtolus: *In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*; hoc eſt, liberè mori voluit, ut ſua morte me vivificaret, ad Timoth. 2. *Unus & Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro nobis.*

Contra definitionem fomitis dices, fomitem præter propenſionem appetitus ſenſitivi ad objectum diſſonum rationi, & prohibitum à lege dicere de ſuo formali morbidam qualitatem relictam à peccato originali: ergo non rectè fuit fomes peccati definitus. Sed contra, quia tametſi Ochamus *in 3. q. 2. art. 1.* Gabriel *in 3. diſt. 3. q. 2. art. 1.* Almainus *in 3. diſt. 3. quæſt. 2.* & alii pauci docuerunt fomitem peccati ad motus inordinatos addere quandam morbidam qualitatem relictam in nobis ex peccato originali; communior Theologorum ſententia hanc morbidam qualitatem ſuperadditam ad motus inordinatos impugnat, ac rejicit: primò quia non poteſt aſſignari cauſa hujus morbidæ qualitatis; proinde non datur, quia cuilibet effectui debet propria cauſa aſſignari, alioquin daretur effectus ſine cauſa, quod eſt implicatorium. Probatur antecedens, quia cauſa hujus morbidæ qualitatis non eſt Deus: quia hæc morbida qualitas determinat ad malum, & inclinat voluntatem ad peccatum: & Deus non poteſt cauſare qualitatem determinatè inclinantem ad malum, & inducentem ad peccatum: proinde nequit eſſe cauſa illius. Secundò quia etiamſi concederemus, poſſe Deum hanc qualitatem de potentia abſoluta cauſare, ſine ſufficiente fundamento adhuc aſſereretur, hanc de facto à Deo cauſari: quemadmodum licèt plures doceant, poſſe Deum habitum vitioſum ſe ſolo producere; nullus hactenus dixit, illum aliquando cauſaſſe. Præterea quia aſſertores hujus morbidæ qualitatis putant, peccatum originale conſiſtere in hac morbida qualitate: ſed repugnat, Deum eſſe cauſam peccati originalis, quia foret author illius: ergo nec de potentia abſoluta poteſt Deus cauſare hanc morbidam qualitatem, ſicut non poteſt cauſare peccatum. Secundò nec cauſa hujus morbidæ qualitatis poteſt homo aſſignari, qui per proprios actus illam cauſet: quia parvuli vix in lucem editi, imò & in primo generationis inſtanti contrahunt peccatum originale, & hanc morbidam qualitatem, quamvis nondum ſint capaces eliciendi liberas operationes: ergo homo per proprios actus non cauſat hanc morbidam qualitatem. Tertio neque dici poteſt cauſari ab ipſo peccato capitali Adami; quia peccatum capitale Protoparentis fuit actus immanens, ſeu inhærens voluntati: & actus immanentes nullam phyſicam entitatem producunt extra proprium ſubjectum; ergo non eſt aſſignabilis cauſa hujus morbidæ qualitatis. Tum quia actus voluntatis Adami ſecluſo divino pacto, & transfuſione voluntatum poſterorum in voluntatem Adami non erat potens de ſe cauſare efficienter hanc phyſicam qualitatem: ſed ex pacto & transfuſione prædicta Adam non fuit immutatus in voluntate phyſicè: ergo etiam poſitis pacto, & transfuſione, manſit voluntas Adæ impotens ad illam cauſandam, ſiquidem Adam peccavit per actum immanentem voluntatis, qui actus non eſt potens producere in poſteris hanc morbidam qualitatem. Demum quia hæc qualitas non ſolùm dicitur ineſſe appetitui ſenſitivo, ſed etiam voluntati; conſequenter non ſolum appetitum, ſed etiam voluntatem moveret ad operandum: ſed voluntas non poteſt moveri ab ullo creato extrinſeco in genere cauſæ efficientis, niſi à ſolo Deo, qui author eſt ipſius voluntatis, ut docet D. Thomas 1. 2. *q. 9. art. 6.* & alibi frequenter: unde peccatum capitale Adami non poteſt hanc morbidam qualitatem cauſare efficienter. Neque audiendi ſunt, qui ſomniarunt cauſam extrinſecam hujus morbidæ qualitatis fuiſſe flatum, ac ſibilum ſerpentis; quia vel flatus ſerpentis effeciſſet hanc morbidam qualitatem propria virtute naturali, vel ex divina elevatione: neutrum dici poteſt, non primum quia flatui ſerpentis non potuit naturaliter hæc vis competere efficiendi in nobis hanc phyſicam, & morbidam qualitatem: neque ſecundum, quia DEUS non poteſt ſupernaturaliter elevare aliquid ad efficiendum id, quod eſt ad malum, & ad peccatum inclinat: neque ad peccandum requiritur elevatio ad ſtatum ſupernaturalem.

Dicendum ſecundò, Fomitem in actu ſecundo, ſeu ipſos motus inordinatos, nec de potentia Dei abſoluta potuiſſe eſſe in Chriſto. Ratio eſt perſpicua, quia ſumma Sanctitas Chriſti pugnat non ſolùm cum peccato, verum etiam cum motibus appetitus inclinantibus ad peccatum: cum Sanctitas in Chriſto fuerit ſummè talis, & de ratione ſanctitatis ſit diſtare à peccato; quo ſanctitas eſt major eò diſtantia longior: ſed major diſtantia à peccato eſt non ſolum opponi cum ipſo peccato, verùm etiam repugnare cum illo, quod inclinat ad peccatum: ergo ſumma Sanctitas in Chriſto non ſolum pugnat cum peccato, quod excludit; ſed etiam eſſentialiter cum motibus appetitus inclinantibus, & excitantibus ad peccatum: conſequenter ex eo, quod in Chriſto fuit ſumma Sanctitas, nec de potentia abſoluta potuit eſſe in Chriſto fomes in actu ſecundo, ſeu non potuerunt eſſe motus inordinati. Firmari ex eo poteſt, quia quòd gratia unionis ſit ſumma ſanctitas, ac ſummè diſtans à peccato non ſolum opponitur peccato, ſed etiam potentiæ proximæ, & expeditæ ad peccatum, ut concedunt adverſarii: ſed motus inordinati appetitus quamvis præveniant rationem ut motus primo primi, & non ſint liberi, neque includant formaliter malitiam moralem; nihilominus adhuc magis accedunt ad peccatum, quàm potentia proximè expedita ad peccandum: ſiquidem motus illi inclinant ad peccatum, ad quod non inclinat potentia proxima expedita peccandi: proinde ex eo, quòd ſumma Sanctitas in Chriſto excludat potentiam proximè expeditam ad peccandum, debet à fortiori excludere præfatos motus inordinatos appetitûs. Firmari ulterius poteſt, quia omnes effectus proprii alicujus ſanctitatis poſſibiles debent tribui Sanctitati Chriſti, quia cum ſit ſumma, debet præſtare omnes effectus ſanctitatis poſſibilis, alioquin dari poſſet alia ſanctitas major; illa ſcilicet, quæ poſſet præſtare omnes illos effectus, conſequenter Sanctitas Chriſti non eſſet major, nec ſumma: atqui poteſt aliqua ſanctitas eſſe tanta, quæ non compatiatur ſecum fomitem peccati: ſiquidem juſtitia originalis excludebat hunc fomitem: ergo à fortiori Sanctitas Chriſti utpote ſumma debet hunc fomitem excludere. Firmatur etiam ex eo, quia nullus fuit in Chriſto motus præveniens rationem, ſi verbum tenetur hos motus prævenientes rationem impedire, & quidem eodem modo, quo voluntas tenetur eos motus impedire, qui ſunt peccata, quia debet eamdem directionem exhibere humanitati ſibi unitæ, quam voluntas appetitui: ergo nullus fuit in Chriſto motus, nec eſſe potuit, qui præveniret rationem.

Dices, ſi motus iſti prævenientes rationem nec de potentia DEI abſoluta potuiſſent ineſſe Chriſto, maximè quia eſſent moraliter mali; ſed motus primò primi prævenientes rationem non ſunt moraliter

 mali,

Digitized by Google

mali, quia non ſunt liberi, nec liberè eliciuntur à ſuis ſuit potentiis, & formalis malitia fundatur in libertate: ergo cum hi motus prævenientes rationem non ſint formaliter mali potuiſſent Chriſto ineſſe ſaltem de potentia Dei abſoluta. Sed contra, quia tametſi hi motus utpote indeliberati non ſint formaliter mali, neque induant moralem malitiam; nihilominus dicunt quamdam moralem indecentiam in natura ſenſitiva conjuncta cum rationali; adeo ut viri ſtudio pietatis, & culturæ virtutum addicti erubeſcant illos pati: ſed de ratione ſummæ ſanctitatis, qualis fuit in Chriſto, non ſolùm eſt pugnare cum malitia morali, ſed etiam cum qualibet morali indecentia; quia hæc ſanctitas pugnans etiam cum qualibet morali indecentia, eſt major aliâ non pugnante cum hac morali indecentia; & cum ſanctitas Chriſti major ſit qualibet alia ſanctitate, debet eſſentialiter excludere omne id, quod in Chriſto diceret hanc moralem indecentiam, alioquin ſanctitas Chriſti non eſſet ſumma, & qua major in natura humana non poteſt excogitari. Firmari poteſt, quia gratia unionis, ex eo quòd ſit ſumma ſanctitas, non ſolùm opponitur transgreſſioni legis obligantis ad culpam; ſed etiam legis obligantis ad pœnam ſolam, non ad culpam; quia transgreſſores legis pœnalis digni ſunt aliqua reprehenſione; & in Chriſtum nulla potuit reprehenſio cadere: ſed transgreſſio legis purè pœnalis non eſt peccatum formaliter, nec induit moralem malitiam peccati, ſed tantùm eſt inconveniens aliqua moralis indecentia: ergo ſumma Chriſti ſanctitas, ex vi ſummæ ſanctitatis non ſolum pugnat cum peccato, & cum potentia proximè expedita ad peccandum; verum etiam cum omni eo, quod dicit moralem indecentiam; proinde quamvis præfati motus prævenientes rationem non ſint peccata, neque induant moralem malitiam, quia tamen moraliter includunt indecentiam, non ſunt componibiles cum ſumma Chriſti ſanctitate. Præterea ſanctitas, quæ eſſentialiter opponitur, non ſolùm malitiæ morali formaliter, ſed etiam morali indecentiæ non implicat ex terminis, & eſt major ſanctitate componibili cum morali indecentia, ergo ſi Chriſto convenit ſumma ſanctitas, qua major non ſit humanitati poſſibilis; non ſolum debet excludere peccatum, ſed etiam omnem moralem indecentiam; alioquin eſſet poſſibilis major, quæ moralem omnem excluderet indecentiam. Si inſtes hos motus inordinatos includere quidem indecentiam moralem reſpectu puri hominis juſti, non vero reſpectu humanitatis Chriſti; proinde non excludi ex vi conceptus ſummæ ſanctitatis: eatenus reſpectu puri hominis dicunt moralem indecentiam, quia alliciunt ejus voluntatem ad peccatum, cum ſit purus homo peccabilis: ſecus Chriſtus, quia impeccabilis non potuit ab illis motibus perturbari, nec allici ad peccandum, proinde in Chriſti humanitate impeccabili, non dicebant moralem malitiam, nec moralem indecentiam. Contra eſt, quia tametſi voluntas Chriſti, quia impeccabilis non potuerit de facto allici à prædictis motibus ad peccandum, nec inclinari ad malum, adhuc tamen, quia hi motus inordinati ex ſe & propria natura inclinant ad malum, & alliciunt voluntatem ad peccatum, includunt intrinſecè aliquam moralem indecentiam, à qua præſcindi non poſſunt, perinde ac non præſcinduntur à propria natura, & prædicatis intrinſecis ex quibus motus prævenientes rationem contrahunt hanc moralem indecentiam, & allicientiam ad peccatum. Quòd verò in Chriſti humanitate non potuerint allicere voluntatem ad peccandum, id oriebatur ab extrinſeco, ſeu ab ipſa impeccabilitate voluntatis Chriſti, non verò ab intrinſecis prædicatis talium motuum, qui propterea, quantum eſt ex ſe, includunt moralem indecentiam incomponibilem cum ſumma ſanctitate Chriſti. Si dicas, tunc appetitum habere rationem fomitis, quando vel inclinat in bonum ſenſibile diſſonum rationis, vel retrahit à bono ratione difficultatis obviantis, & appetitum Chriſti retraxiſſe à bona ratione difficultatis, conſequenter habuiſſe rationem fomitis in actu ſecundo. Contra eſt, quia tunc tantùm difficultas in bono habet rationem fomitis, quando oritur ex inclinatione ad bonum ſenſibile rationi diſſonum; & tunc non habet rationem fomitis, quando difficultas in bono oritur ex natura hominis, & ex natura objecti propoſiti, ut horrere mortem non eſt quid diſſonum rationi, conſequenter timor mortis imminentis, quæ erat in Chriſto, non erat fomes in actu ſecundo.

Suaderi etiam poſſet aſſertum ratione deſumpta ex obligatione Verbi divini gubernandi humanitatem: etenim licet motus inordinati appetitus, quia indeliberati, & quia non poſſunt coërceri à natura rationali, non ſint peccata reſpectu puri hominis, attamen reſpectu humanitatis Chriſti imputarentur Verbo divino ad culpam; quia ex vi unionis humanitatis ad Verbum ineſt Verbo ſpecialis obligatio dirigendi, & gubernandi humanitatem non ſolùm ut rationalem, verùm etiam ut ſenſitivam; & ex alio capite potuiſſet facilè Verbum divinum hos motus compeſcere, & coërcere, ne inſurgerent contra rationem: ſed repugnat, poſſe culpam imputari Verbo divino, ut ſuperiùs fusè oſtendimus, non enim poteſt Deus eſſe author peccati, neque influere in actus malos malitia morali: ergo nec de potentia abſoluta potuit fomes in actu ſecundo ineſſe Chriſto. Quòd verò Verbo divino ut unito humanitati ineſſet obligatio gubernandi appeditum ſenſitivum ejuſdem humanitatis; ex eo colligitur, quia hæc obligatio gubernandi humanitatem oritur ex conjunctione utriusque naturæ humanæ, & divinæ in una Chriſti perſona, ſed natura humana non ſolum ut rationalis, verùm etiam ſenſitiva eſt Verbo divino conjuncta, proinde ineſt Verbo hæc obligatio gubernandi humanitatem ſecundum utrumque appetitum rationalem & ſenſitivum, ac vitandi malum utriusque appetitus, proinde ſicut malum appetitus rationalis imputaretur Verbo ex vi talis obligationis, ita etiam imputaretur eidem malum morale appetitus ſenſitivi: quia eo ipſo, quod obligatio convenit Verbo gubernandi naturam ut ſenſitivam; cum Verbum poſſit motus inordinatos naturæ ſenſitivæ, ſeu appetitus inferioris impedire, ſi in eos non impediret, attribuerentur ipſi ad culpam, quod repugnat. Quòd ſi dicas, naturam ſenſitivam hominis ut prævenientem rationem eſſe ejusdem rationis cùm natura irrationali, quæ eatenus non eſt obnoxia peccatis, quia non gaudet libertate, nec ratione: ſed ſi Verbum aſſumeret naturam irrationalem, ut de potentia abſoluta potuiſſet aſſumere in ſententia plurium, non inde teneretur impedire motus appetitus ſenſitivi, ergo neque illos tenetur impedire in natura ſenſitiva conjuncta cum rationali, quam ſibi de facto univit. Præterea eatenus Verbum divinum non teneretur impedire in natura rationali motus appetitus ſenſitivi, quia eſſent conſoni tali naturæ, & peccata non eſſent: ſed motus inordinati appetitus ſenſitivi naturæ ſenſitivæ conjunctæ cum rationali ſunt etiam conſoni huic naturæ, & ex alio capite non ſunt peccata, quando rationem præveniunt, conſequenter Verbum non tenetur hos motus in humanitate

[illegible]nitate aſſumpta impedire. Contra eſt, quia tamen [illegible] natura ſenſitiva [illegible] ut [illegible] phyſice, [illegible] cum natura [illegible], [illegible]raliter tamen [illegible] eſt ejuſdem rationis, quia ex [illegible] [illegible] appetitus ſenſitivi cum natura rationali [illegible] tales motus prævenientes rationem [illegible] indecentes, & inclinant ad peccatum ad quod alliciunt: conſequenter licet nulla adeſſet obligatio in Verbo ad motus illos coercendos in natura irrationali aſſumpta, adhuc ineſſet Verbo ſpecialis obligatio impediendi motus inordinatos in natura ſenſitiva conjuncta cum rationali. Ad [illegible], quod [illegible] [illegible], non teneri Verbum [illegible] motus [illegible] in natura irrationali aſſumpta, eo quod non eſſent [illegible], & ex alio capite conformes eſſent naturæ irrationali, reſpondetur hanc cauſalem non eſſe adæquatam: ſiquidem non ſolum negatur obligatio in Verbo reſpectu naturæ irrationalis impediendi hujuſmodi motus, quia non ſint peccati, & ſint conformes in tali naturæ, ſed ulterius, quia non ſunt moraliter indecentes, neque alliciunt ad peccatum: [illegible] ſecus in natura ſenſitiva ut conjuncta cum rationali, quamvis motus prævenientes rationem non ſint formaliter mali in genere moris, adhuc ſunt moraliter indecentes, eo quia quantum eſt ex ſe, alliciunt ad peccatum, & ſunt objective mali: ob hanc rationem ineſt Verbo obligatio impediendi hos motus naturæ ſenſitivæ ut conjunctæ rationali.

Probatur [illegible] aſſertum, quia repugnat Deum ut cauſam ſpecialem cauſare motus inordinatos appetitus ſenſitivi: atqui ſi darentur in humanitate verbo unita, Verbum, prout in ea ſubſiſtens, eſſet ſpecialis cauſa motuum inordinatorum appetitus ſenſitivi, conſequenter tales motus [illegible] in humanitate unita Verbo, quia omnes operationes humanitatis unitæ hypoſtatice Verbo tribuuntur ipſi Verbo, ut illi ſubſiſtenti non ſolum denominative, ſed etiam effective, & influxive, ut cauſæ ſpeciali: conſequenter cum motus inordinati appetitus ſint actiones naturæ ſenſitivæ, attribuerentur Verbo, ut ſubſiſtenti in natura illa, & quidem ut cauſæ particulari. Major oſtenditur, quia etſi motus inordinati appetitus ſenſitivi, ut prævenientes rationem non ſint formaliter peccaminoſi, ſunt tamen formaliter [illegible] malitia objectivi, conſequenter non poſſunt à Deo [illegible], ut à cauſa ſpeciali. Præterea quia habitus vitioſus non poteſt à Deo cauſari, ut à cauſa ſpeciali [illegible] de potentia abſoluta, ut communior docet ſententia, quia tametſi peccatum non ſit, determinatè tamen inclinat in peccatum, & repugnat, Deum eſſe cauſam ſpecialem [illegible] inclinantis determinatè ad peccatum; atqui hujuſmodi motus inordinati appetitus ſenſitivi prævenientes uſum rationis, quamvis peccata non ſint, inclinant tamen ad illud, conſequenter nequit Deus ut cauſa ſpecialis illos cauſare. Præterea quamvis odium Dei, ut præveniens uſum rationis non ſit formaliter peccatum [illegible] defectu libertatis, & quia non eſt actus liber eſſentialiter requiſitus ad peccatum, non tamen poteſt à Deo efficienter ut à cauſa ſpeciali procedere: ergo [illegible] motus inordinati appetitus prævenientes [illegible] non ſint formaliter peccata, eo quia deſtituti libertate adhuc non poſſunt à DEO procedere ut à cauſa ſpeciali. [illegible] odium Dei indeliberatum in humanitate [illegible] ratione ſummæ ſanctitatis, ſive ratione [illegible] ſpecialis [illegible] gubernandi, & in [illegible], [illegible] repugnat Verbo, [illegible] [illegible] in humanitate [illegible], ut cauſa ſpeciali [illegible] [illegible] conſequenter etiam implicant in humanitate unita Verbo motus inordinati appetitus ſenſitivi,

quamvis indeliberati, ac prævenientes uſum rationis, eo enim pacto, quo implicat odium Dei indeliberatum in humanitate unita Verbo repugnant [illegible] motus inordinati prævenientes [illegible] Quod ſi dicas eſſe diſcrimen, quia odium Dei [illegible] liberati elicitum, quamvis non ſit peccatum [illegible] liter ex defectu libertatis, eſt [illegible] peccatum incompoſſibile cum ſanctitate [illegible] repugnat non ſolùm peccatum formaliter, ſed [illegible] [illegible]aliter tale: ſed motus inordinati appetitus [illegible] tiva non ſunt peccata, nec formaliter, [illegible] liter, quando præveniunt uſum rationis [illegible] ſint actiones rationales, animales [illegible] unde [illegible] pugnat cum ſanctitate infinita. Sed [illegible] actum aliquem eſſe materialiter peccatum [illegible] ſari circa objectum malum, & prohibitum [illegible] mali malitia ex defectu advertentiæ [illegible] vel defectu libertatis: ſed motus [illegible] titus ſenſitivi, quamvis prævenientes [illegible] verſantur circa objecta prohibita, & [illegible] excuſantur, ex defectu libertatis, [illegible] materialiter peccata, quamvis non [illegible] tum formaliter. Major oſtenditur [illegible] materialiter tale, ut diſtinctum à [illegible] tali non poteſt aliter explicari, niſi quia [illegible] jectum malum, & prohibitum [illegible] defectu vel advertentiæ, vel libertatis [illegible] ratione odium Dei indeliberatum eſt peccatum materialiter, niſi quia prohibitum, & [illegible] tur ex defectu libertatis, vel [illegible] tia invincibili, ſi poſſet hæc [illegible] oſtenditur, quia motus inordinati [illegible] diſtinguuntur ab ordinatis, quia illi [illegible] advertentia, & ſunt liberi, illi vero [illegible] uſum rationis, & defectu libertatis [illegible] berati. Rurſus deliberati, & ordinati [illegible] object. ſenſibilia nulla lege [illegible] vero in objecta aut lege naturali [illegible] bita: ergo motus appetitus ſenſitivi [illegible] uſum rationis, quia tendunt in [illegible] ſunt peccata materialiter, licet non [illegible] ctu libertatis. Etenim odium DEI [illegible] ideo eſt peccatum materiale [illegible] luntate procederet, eſſet malum [illegible] motus inordinati appetitus ſi [illegible] ſuo principio, eſſent etiam peccata [illegible] ex eo, quod indeliberati procedunt [illegible] præveniunt uſum rationis, [illegible] Rurſus motus inordinatus voluntatis [illegible] elicitur, quatenus prævenit uſum rationis [illegible] teriam vero [illegible], eſt peccatum materialiter [illegible] quenter motus appetitus ſenſitivi prævenientes [illegible] rationis, & tendentes [illegible] ſunt peccata materialiter, quia non [illegible] tus inordinatus voluntatis [illegible] peccatum materialiter, [illegible] bera in objectum lege prohibitum [illegible] hujuſmodi motus prohibentur [illegible] tam appetitui ſenſitivo, [illegible] quam libet cum rationali [illegible] ergo ſi motus inordinatus voluntatis [illegible] materialiter, hoc idem dicendum [illegible] dinati appetitus ſenſitivi. Antecedens [illegible] [illegible] alia ratione odium DEI indeliberatum [illegible] catum materialiter, niſi quia [illegible] lege naturali prohibitum, quod ſi [illegible] berate contraheret [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] naturali prohibitum, & ideo [illegible]

materiale, quia prævenit uſum rationis, & fit indeliberatè: quòd ſi fieret deliberatè, & cum uſu rationis contraheret malitiam formalem, & eſſet peccatum formaliter.

Dices contra aſſertionem motus inordinati non ſunt mali, nec formaliter peccata, ſed ad ſummum materialiter, & malitia purè objectiva, ut conceſſum fuit: atqui non repugnant humanitati Chriſti de potentia abſoluta actus ſolùm materialiter, & objectivè mali, ergo non repugnant in humanitate Chriſti motus inordinati appetitus ſenſitivi ſaltem de potentiâ Dei abſoluta.

Major liquet, quia ſi ſint indeliberati, non poſſunt eſſe mali malitia formaliter, quia hæc ſupponit libertatem actus, & ſuper illam fundatur. Minor etiam probatur, quia actus, qui poteſt eſſe meritorius præmii ſupernaturalis, non repugnat humanitati unitæ verbo, nec ratione ſummæ ſanctitatis, nec ratione indecentiæ moralis: ſed actus materialiter, & objectivè mali poſſunt eſſe meritorii præmii ſupernaturalis, quia poteſt quis ignorans invincibiliter carnes eſſe prohibitas, & illas comedere comeſtione orta ex motivo ſupernaturali, hic enim actus materialiter, & objectivè eſſet malus, quia contra legem, & eſſet meritorius præmii, quia elicitus ex motivo ſupernaturali, unde actus materialiter, & objectivè mali poſſunt eſſe meritorii, & laudabiles, conſequenter actus materialiter, & objectivè tantùm mali de potentia ſaltem abſoluta Dei non repugnant humanitati Chriſti. Præterea poteſt quis amicum occidere putans eum Reipublicæ hoſtem, & licitum eſſe talem occidere, hic enim actus eſt materialiter, & objectivè malus, & poſſet eſſe meritorius, conſequenter actus materialiter & objectivè mali poſſunt eſſe meritorii præmii ſupernaturalis, ac ineſſe Chriſti humanitati, quia ſumma ſanctitas non pugnat cum actu meritorio, quinimò ſanctitas dat valorem eidem actui: & ſuppoſita ignorantia invincibili non reperitur in tali actu ulla indecentia moralis, ſed potiùs bonitas, & laudabilitas. Si reſpondeas hoc argumento probari actus materialiter malos ex objecto intrinſecè malo, ut eſt odium Dei, mendacium, repugnare quidem humanitati unitæ verbo, non ita actus malos materialiter ex objecto ſola lege poſitiva prohibito, cujuſmodi eſt comeſtio carnium die prohibito, quæ præſuppoſita ignorantia prohibitionis poteſt meritoriè fieri, & ab omni indecentia morali purgari. Contra eſt, quia inde ſequitur potuiſſe eſſe actum fomitis in Chriſto, erga objecta ſola lege poſitiva prohibita, quod non poteſt concedi, quia ſi actus fomitis non repugnaret de facto eſſet admittendus. Præterea etiam actus ab intrinſeco mali poſſent ineſſe humanitati Chriſti, ſiquidem hi actus poſſunt fieri meritoriè ſuppoſita ignorantia invincibili de illorum prohibitione, ut ſi quis invincibiliter ignoret mendacium eſſe prohibitum; poſſet ex fine ſupernaturali operando laudabiliter, & meritoriè mentiri.

Reſpondetur igitur exactius negando minorem principalis argumenti, quia tametſi actus ex objecto de ſe bonus, laudabilis, & meritorius ex nullo capite repugnet ſummæ ſanctitati; & actus ex objecto malus meritorius, & laudabilis ſuppoſita ignorantia invincibili non pugnet cum ſanctitate ſumma ex ratione meriti, & bonitatis; pugnat nihilominus cum illa ratione indecentiæ moralis incluſæ in illo modo operandi, & quamvis ignorantia purè negativa, quæ neſcientia dicitur, non dicat indecentiam moralem repugnantem humanitati unitæ de potentia abſoluta: attamen operari circa objectum lege prohibitum ex ignorantia invincibili eſt moraliter indecens: etenim odium Dei, mendacium, quamvis ex ignorantia invincibili excuſentur à culpa; non tamen excuſantur ab aliqua indecentia morali, & quamvis ex ſuperveniente motivo ſupernaturali fiat, ac evadat meritorius, inde non tollitur illa moralis indecentia; quo fit, ut ex ratione meriti non tollatur repugnantia talis actus cum ſanctitate infinita, quamvis ex illa non naſcatur, præſertim in ſententia docentium poſſe eundem actum eſſe ſimul bonum, & malum meritorium, & demeritorium, hi enim actus ſemper repugnant cum ſumma ſanctitate non ex quâ parte ſunt boni, & meritorii, ſed ex qua ratione includunt moralem indecentiam. Inſtabis actus materialiter, & objectivè malus & meritorius ob præſuppoſitam ignorantiã terminat ſpecialem Dei influxum, quia procedit à gratia ſupernaturali conſequenter potuit etiam procedere à perſona Verbi ſubſiſtentis in humanitate; & à Verbo ut Deo in humanitate permitti non obſtante obligatione ſpeciali gubernandi humanitatem, proinde poteſt componi cum ſumma ſanctitate humanitatis unitæ.

Præterea quia ſuppoſita ignorantia invincibili prohibitionis melius eſt operari erga objectum re ipſa prohibitum ex motivo ſupernaturali quàm non operari circa tale objectum: ſed in ceſſatione ab operatione nulla invenitur indecentia, ergo neque in operando erga illud ex ſupernaturali motivo. Major liquet, quia quod bonum & meritorium eſt, ſemper eſt melius, quod fiat, & eſt melius quam omittere, quod nec bonitatem, nec meritum habet: & ceſſatio à boni operatione erga objectum illud prohibitum non eſt bona, nec meritoria, cùm operatio erga illud elicita bona ſit, & meritoria: ergo ſuppoſita ignorantia invincibili melius eſt operari erga objectum re ipſa prohibitum, quàm ceſſare ab omni operatione. Sed contra negatur conſequentia primæ inſtantiæ, quia quamvis omnis actus conveniens humanitati unitæ poſſit eſſe à Deo generali vel etiam ſpeciali influxu; non tamen omnis actus, qui eſſe poteſt à Deo ſpeciali influxu poteſt humanitati unitæ competere, quia poteſt aliquam indecentiam habere, ratione cujus repugnat humanitati unitæ Verbo, quæ tamen non obſtat actui ad hoc ut terminet ſupernaturalem, & ſpecialem Dei influxum; Præterea poſſet reſponderi actus illos poſſe conſiderari ſub ratione, quâ ſunt ſupernaturales, & meritorii, & quatenus ſunt moraliter indecentes, & quamvis ſub prima conſideratione terminent ſpecialem Dei influxum non ita ſub ſecunda, ex quo ſolùm ſequitur actus illos non repugnare humanitati unitæ ſub conceptu bonitatis, & meriti, non verò quòd illi non repugnent ratione moralis indecentiæ. Ad ſecundum diſtinguitur major: eſt melius tunc operari per ſe, & ex meritis objecti, negatur major; eſt melius per accidens, permiſſa majore, & conceſſa minore, negatur conſequentia: quia licèt, quòd eſt melius per ſe, & ex meritis objecti non poſſit moralem indecentiam habere, ſi illius oppoſitum, quod in bonitate ſuperat, moralem indecentiam non habet: nihilominus quod non eſt melius per ſe, & ex meritis objecti; ſed tantùm per accidens ratione ignorantiæ præſuppoſitæ poteſt aliquam indecentiam habere ſumpta ex attingentia objecti per ſe, quam illius oppoſitum non habeat: hinc ſuppoſita ignorantia invincibili mendacii, melius eſt mendacium ex motivo ſupernaturali imperatum, quàm carentia mendacii procedentis ex nullo motivo ſupernaturali: & tamen in mendacio procedente ex ignorantia, moralis indecentia reperitur;

Digitized by Google

ritur; ſecus in carentia mendacii; & hoc ex eo oritur, quia ille exceſſus non convenit mendacio per ſe, ſed tantùm per accidens ratione ignorantiæ invincibilis. Hoc idem dicendum de quovis actu materialiter, & objectivè malo, quamvis per accidens meritorio, & bono. Præterea quamvis ſuppoſita ignorantia prohibitionis ſit melius; ignorantia tamen ſuppoſita eſt indecens indecentia morali; ſiquidem eſt ignorantia eorum, quæ quis ſcire tenetur in ordine ad operandum. Præterea actus moraliter mali ex objecto eliciti ex honeſto motivo ſuppoſita ignorantia invincibili, non inclinant voluntatem ad malum actum, quia ſolùm poſſunt cauſare in voluntate habitum inclinantem ad ſimiles actus imperatos ex eodem motivo, in quibus ut ſic non reperitur malitia. Sed motus appetitus ſenſitivi erga objectum delectabile diſſonum legi, & rationi quando rationem præveniunt, nulla gaudent bonitate morali ſumpto ex aliquo honeſto motivo; & quamvis ipſi formaliter non attingant malitiam objectivam moralem, inclinant tamen, quantum eſt ex ſe voluntatem ad actus circa eadem objecta morali malitia deturpatos, proinde ſunt indecentes moraliter, & pugnant cum ſumma ſanctitate; ſi tamen imperentur ex motivo aliquo honeſto ſuppoſita ignorantia invincibili prohibitionis, ut eſus carnis die prohibito ſuppoſita ignorantia invincibili prohibitionis, non ſunt mali malitia morali.

CAPUT VII.

Quomodo Chriſtus exercuerit munus Redemptoris.

Redemptio fit, cum res aliqua ad manus alienas deveniens per compenſationis exhibitionem ab iiſdem liberatur, & priſtino reſtituitur Domino, ſeu in priſtinum reducitur ſtatum, hinc redemptio *eſt exhibitio compenſationis, ſeu pretii, cujus ſolutione res vendicatur à poteſtate unius in poteſtatem alterius, ad quem antea pertinebat.* Hæc communis ratio redemptionis accommodatur Chriſto, qui propterea Redemptor mundi dicitur; juxta hanc enim vocabuli rationem Chriſtus paſſim in Scripturis Redemptor dicitur humani generis, quatenus à poteſtate diaboli nos pretio ſui ſanguinis redemit 1. ad Timoth. 5. *Unus enim Deus, unus, & mediator Dei, & hominum, homo Chriſtus JESUS, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Tametſi homo per peccatum non omnino ereptus fuerit, nec potuerit eripi de poteſtate, & ſervitute Dei, neque veniſſe in abſolutam poteſtatem dæmonis: ſiquidem is dicitur abſolutè habere rem aliquam in poteſtate, qui jus ejuſdem obtinet abſolutum, adeò ut pro ſuo libito poſſit re ipſa uti ſive ad deſtructionem, ſive conſervationem ſive alienationem; & hoc jus abſolutum ita convenit Deo ut non poſſit illud amittere, nec ulla creatura ab illo ſe ſubtrahere, unde licèt peccaverit homo, & factus fuerit ſub poteſtate diaboli, non tamen hoc jus ipſe acquiſivit, & peccator fuit ereptus à dominio Dei, quia ut ait David Pſal. 23. *Domini eſt orbis terrarum, & plenitudo ejus, & univerſi qui habitant in eo*, ex quo ſequitur non plus poſſe dæmonem in perniciem hominum, quàm facta illi fuerit à Deo poteſtas, qui æquè eſt abſolutus Dominus dæmonum, quàm hominum. Quia tamen propter peccatum homo à ſervitute Dei in ſervitutem dæmonis translatus eſt, à qua ſine divinæ gratiæ præſidio, quo per peccatum fuit deſtitutus, non poteſt à peccato reſurgere, nec ſe à ſervitute dæmonis liberare, neceſſum fuit, ut divina gratia juvaretur, & per quandam compenſationem à tali dæmonis ſervitute liberaretur. Ob patratum enim peccatum incurrerunt homines, quantum in ipſis eſt quandam neceſſitatem parendi voluntati diaboli contra Dei voluntatem, in quo ſenſu dicuntur facti dæmonis ſervi. Id enim dæmon ob odium, quod foret contra Deum & invidiam, qua flagrat erga humanum genus enixim optat, & agit, ut homines perſeverent in peccato, cujus fuit ipſe ſuaſor, & aliis peccatis ſe coinquinent, quibus injuriam divinæ irrogent majeſtati, & hoc modo dicitur homines deceſſiſſe ex poteſtate, & ſervitute Dei, & fuiſſe prolapſos in ſervitutem dæmonis, à qua non potuerunt ſe ipſos eripere naturæ ſuæ viribus, neque deſtituti gratia ſupernaturali per peccatum, potuerunt Deo ſervire meritoriè, ut eſſent Deo grati: quià tamen non poſſunt homines ab abſoluto Dei dominio ſe ſubtrahere, poteſt Deus peccatoribus uti tanquam rebus ſuis, eoſque punire, vel iiſdem ſua ſuppeditare auxilia, quibus reſurgant à peccato, & beneficio charitatis Deo iterum conjungantur, quia Deus ſemper abſolutè, & ſimpliciter retinet jus ſuum integrum, ac plenam poteſtatem in peccatores, quibus poteſt abſolutè uti ad obſequia charitatis præſtanda & munia aliarum virtutum exercenda, mediante auxilio gratiæ, quo reſurgent à peccato, & meritoriè operantur, quia tunc ex injuſtis, & impiis eos conſtituit juſtos, & pios, unde licèt quamdiu peccatores perſeverant in ſtatu peccati, non poſſint ullum Deo obſequium charitatis præſtare, eò quia vires naturales non ſufficiant, ut poſſint placere Deo, ſicut oportet, ideo dicuntur homines per peccatum ſe ſubtraxiſſe de poteſtate, & ſervitute Dei, & ſe tranſtuliſſe in ſervitutem dæmonis. Hinc in ſacris Scripturis homines juſti, & pii ſpeciali quadam ratione vocantur ſervi Dei cùm e converſo peccatores dicantur eſſe ſervi diaboli, hinc Apoſtolus ad Rom. 8. *Qui Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus*, & Joan. 8. *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*, ac propterea etiam diaboli ratione peccati, & 2. Petri 1. *A quo enim quis ſuperatus eſt, hujus & ſervus factus eſt*: quem textum videtur Apoſtolus declaràſſe 2. ad Tit. 2. Cum ſcripſit, *Deus det illis pœnitentiam, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem*: explicat Apoſtolus rationem hujus captivitatis, ac ſervitutis in eo conſiſtere, quia homines laqueis peccatorum implicti, & conſtricti teneantur juxta diaboli voluntatem. Rurſus modum quo homines per peccatum ſe ſubtrahunt ex ſervitute juſtitiæ Dei, & incidunt in ſervitutem peccati, docet Apoſtolus ad Rom. 6. ubi ait: *Neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus, cui obeditis ſive peccati ad mortem, ſive obeditionis ad juſtitiam*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Cùm ſervi eſſetis peccati, liberi fuiſtis juſtitiæ.* Hoc eſt, cum peccatum vos obſtrictos teneret voluntati diaboli, illius ſervi facti eratis, liberati quodammodo à ſervitute juſtitiæ Dei, unde pergit Apoſtolus: *Nunc verò liberati à peccato: ſervi autem facti Deo habetis fructum veſtrum in ſanctificatione*, hinc quod antea dixerat eſſe ſervitutem juſtitiæ modo vocat ſervitutem Dei, quia per juſtitiam & gratiam ſanctificantem ſpeciali ratione ſumus in ſervitute Dei, ſicut è converſo per peccatum receſſi-

mus

Digitized by Google

mus à ſervitute Dei, & tranſimus in poteſtatem diaboli, cujus propterea ſervi dicimur peccantes facti. Idque cauſæ cur ab ipſo Chriſto diabolus dicatur princeps hujus mundi Joan. 12. quatenus ut explicat D. Auguſtinus Tract. 52. in Joan. *Princeps ac Dominus malorum omnium, qui habitant in mundo, factus eſt diabolus.*

Rurſus quia homines per peccatum conſtituuntur extra Dei ſervitutem, & fiunt ſervi diaboli non aliquo jure ipſius diaboli, ſed tantùm jure Dei permittentis illos eſſe in miſerabili illo, ac deplorabili ſtatu peccati, ideo ut ab ea ſervitute redimerentur homines non diabolo, ſed ipſi DEO facienda erat compenſatio, ſeu pretium ſolvendum pro iis gratiæ divinæ donis, in quibus libertas ab ea diabolica ſervitute conſiſtit, quia ut ait Apoſtolus: *ubi Spiritus Domini, ibi & libertas*, & hoc eſt, quod præſtitit Chriſtus, ut nos redimeret, ſiquidem ut gratiæ donis divinitùs locupletaremur, & jugum dœmonis excuteremus, & à ſervitute dœmonis liberaremur, ſe ipſum obtulit Deo Patri proprium ſanguinem fundens pretium noſtræ redemptionis, ac mortem oppetiens pretium obtulit ſoli Deo Patri in compenſationem donorum gratiæ, quibus liberati à peccato afficeremur, & in pretium recuperatæ libertatis, ait enim Apoſtolus ad Timoth. 2. *Dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus*. & 1. ad Timoth. 4. v. 10. *Qui eſt Salvator omnium hominum*, & ad Epheſ. *Tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo.* Et D. Petrus etiam hoc ipſum explicat inquiens 1. Petr. 1. *Non corruptibilibus auro, & argento redempti eſtis de vana veſtra converſatione paternæ traditionis; ſed pretioſo ſanguine quaſi Agni immaculati, & incontaminati Chriſti*, hinc etiam in Apocal. 5. dixit Joannes: *Redemiſti nos DEO in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione*, quatenus Chriſtus ut nos redimeret à poteſtate diaboli, qui mundo quodamodo dominabatur, voluit debitam compenſationem exhibere DEO Patri, ut liberati à ſervitute diaboli DEO tantùm noſtra exhiberemus obſequia, quapropter Chriſtus ipſe imminente jam morte tempore ſcilicet paſſionis dixit: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras, & ego ſi exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipſum*, hoc eſt, nunc diabolus ejicietur è ſuo dominio; deſtituetur poteſtate quam exercuit in homines, qui ex illius dominio eripientur: & ego exaltatus à terra omnes homines traham ad debita obſequia exhibenda Deo Patri. Et hoc eſt præcipuum munus, quo Chriſtus Dominus ſecundùm Fidem Catholicam functus nos redemit pretio ſui ſanguinis à diaboli ſamulitio: hinc patet quam enormiter cæcutierit Petrus Abailardus, cujus error à D. Bernardo redarguitur, negavit enim Chriſtum humanum genus à ſervitute diaboli redemiſſe, eò quia diabolus nullum potuerit acquirere jus in humanum genus: non enim Abailardus intellexit, qua ratione fuerint homines per peccatum captivi diaboli, laqueis enim diaboli peccato immorantes, nec reſipiſcentes tenebantur homines obſtricti, qui propterea peccantes obſequebantur ejus voluntati, ut ſcribit Apoſtolus 2. ad Tit. 2. *Deus det illis pœnitentiam, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipſius voluntatem*, dicuntur igitur homines captivi teneri à diabolo, & eſſe ſub ejus poteſtate, ac vinculis ſervitutis obſtringi, quatenus peccantes fuerunt obſecuti voluntati diaboli, & perſeverantes in peccato eidem obediunt, perinde ac famuli ſuo Hero. Hinc effectus noſtræ redemptionis fuit liberatio ab hac ſervitute, in qua genus humanum inſorduit, cùm per peccatum ſe averterit à DEO Summo bono, & adhæſit bono commutabili, & creaturæ juxta voluntatem diaboli, hinc eſt, quod genus humanum incurrerit per injuriam Deo irrogatam Dei indignationem; & propterea nos ſua benevolentia gratuita, & ſupernaturali deſtituit, & æternæ damnationi addixit juxta merita peccatorum. Rurſus etiam ſtatuit nobis reſtituere dona gratiæ, ſi ad compenſandam injuriam ipſi illatam ſolveretur pretium, ſeu daretur debita ſatisfactio, alioquin nunquam potuiſſet humanum genus DEO reconciliari. Sic etiam DEUS quantum in ipſo eſt, voluit hominibus reconciliari & illis ſuppeditare præſidia, quibus indigent, ut in ejus gratiam redeant, & pœnam peccatis debitam declinent, aditumque habeant, ſi voluerint reſipiſcere ad cœleſtem gloriam. Quòd ſi reſipuerint, eos in gratiam ſuam recipit, à reatu etiam pœnæ ſolvit, & jus ad cœleſtem hæreditatem impertitur, unde Chriſtus, & nos redemit à peccatis, & liberavit à miſeria ſervitutis diaboli, tametſi nihil ex parte ſua expenderint homines, hoc enim ſolo quod Chriſtus ſemel paſſus eſt, debita ſatisfactio data eſt Deo Patri, unde Apoſtolus ad Coloſſ. 2. ait: *Suſtuliſſe de medio chyrographum decreti contrarium nobis, & affixiſſe illud cruci:* ſeu flexiſſe à ſeveritate, quam peccata noſtra merebantur ad miſericordiam æternum Patrem, ut quantum in ipſo eſt, vellet hominibus propter Chriſtum reconciliari, ut priſtinæ reſtituantur gratiæ, & à reatu æternæ pœnæ ſolvantur, ſimulque accipiant jus ad æternam beatitudinem, quod beneficio Chriſti Redemptoris nobis obvenit; voluit tamen Chriſtus, ut præter ſuam paſſionem quibusdam uterentur homines mediis quibus DEO Patri reconciliarentur: quæ media fuerunt, fides, baptiſmus, pœnitentia, obedientia Marc. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, & Luc. 24. *Ut prædicaretur in nomine ejus pœnitentia & remiſſio peccatorum.* Rurſus nos etiam hortatur ad uſum horum mediorum, ut ait Apoſtolus 2. Corinth. 7. *Pro Chriſto legatione fungimur tanquam DEO exhortante per nos, reconciliamini DEO, ut emundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus perficientes ſanctificationem in timorem Dei:* quia noſtræ operationes adjuvante ipſo Deo neceſſariæ ſunt, & valent, ut DEO reconciliemur, ut innuit Joannes in ſua Apocal. 1. ubi in uno loco dicit de Chriſto: *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo*, quatenus Chriſtus ob amorem in homines voluit homo fieri, & ſanguinem ſuum fundere, ſimulque abſtergere peccata noſtra, & nos à maculis peccatorum emundare, ut grati DEO Patri eſſemus: & in alio loco agens de illis, quibus immenſum hoc redemptionis beneficium integrè ac abſolutè profuit, ait Apocal. 7. *Hi ſunt, qui venerunt ex tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine agni. Ideo ſunt ante thronum DEI.* Unde quamvis Chriſtus ſanguine ſuo laverit nos, ac mundaverit à maculis peccatorum, nobisque abſolutam remiſſionem peccatorum obtinuerit, vult tamen, ut & nos in eodem ſanguine lavemus, quapropter ait Iſaias 1. *Mundamini & mundi eſtote*, adeò ut præter paſſionem Chriſti ad aſſecutionem ſalutis noſtræ etiam requirantur operationes, unde Auguſtinus lib. contra articulos ſibi falſo impoſitos in reſponſ. ad 1. art. ait: *Cùm per unam omnium naturam, & omnium cauſam à Domino noſtro in veritate ſuſceptam redempti omnes rectè dicantur: non tamen omnes à captivitate ſint eruti: redemptionis proprietas haud dubium penes illos eſt, de quibus prin-*

princeps hujus mundi miſſus eſt foras, & jam non vaſa diaboli, ſed membra ſunt Chriſti. Hinc Apoſtolus ad Timoth. 2. v. 5. ait: *Unus enim DEUS unus & mediator DEI, & hominum homo Chriſtus JESUS, qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus.* Ubi Apoſtolus aſſerit ſpeciali quadam ratione homines fuiſſe à Chriſto redemptos: unde Bernardus intellexit illud Pſal. 106. *Dicant, qui redempti ſunt à Domino, quos redemit de manu inimici*, huc etiam docuit D. Thomas 3. *part. ſum. quæſt.* 49. *art.* 1. *ad* 3. ubi ait: *Chriſtum ſua paſſione non à peccato liberâſſe cauſaliter: quia ſcilicet præſidia neceſſaria ſalutis hominibus comparavit, ut quod in DEO quidem eſt, omnes qui eo beneficio uti velint, à quibuscunque peccatis, quæ unquam faciant liberari queant. Ut ſi quis medicus faceret ejuſmodi medicinam per quam poſſint omnes morbi ſanari.* Ex hac doctrina Angelici Doctoris inferunt Theologi Chriſti paſſionem operatam eſſe omnium peccatorum remiſſionem quoad ſufficientiam, non verò quoad applicationem, & efficaciam, quo dicendi modo non redarguunt quaſi Chriſti paſſio efficax non fuerit ad redimendos efficaciſſimè homines à ſuis peccatis, ſed tantùm explicant, quomodo Chriſtus voluerit ut valor ſuæ paſſionis nobis applicaretur, ſcilicet per illa media, quæ ipſe inſtituit, cujusmodi ſunt baptiſmus, ſacramentum pœnitentiæ, charitas, unde Chriſti paſſio eſt efficaciſſima ad homines liberandos ab omni peccato; eoſque redimendos à ſervitute Dæmonis, ſed ut paſſio Chriſti applicetur hominibus exigit, ut ſi ſint Ethnici baptizentur, ſi ſint baptizati, & peccato lethali infecti per ſacramentum pœnitentiæ vel per actum contritionis, ſeu charitatis cum ſacramento pœnitentiæ in voto ipſis applicetur valor paſſionis Chriſti ac à ſuis abſolvantur peccatis, & à Dæmonis liberentur famulitio, unde Auguſtinus lib. adverſus articulos ſibi falſo impoſitos in reſponſ. ad. 1. art. ait: *Poculum immortalitatis, quod confectum eſt de infirmitate noſtra* (ſeu de natura humana aſſumpta à Deo Filio) *& virtute divina habet in ſe ut omnibus proſit, ſed ſi non bibitur non proficit*, ſi Medicus quiſpiam in ſua arte excellentiſſimus pharmacum componeret ad morbos omnes curandos ac infirmitates ſingulas ſanandas, utique includeret in ſe hanc virtutem contra ægritudines omnes, non tamen quamvis pharmacum eſſet efficaciſſimum infirmis prodeſſet, niſi ab iiſdem applicaretur, ac ſumeretur, niſi enim pharmacum applicetur, & ſumatur ab infirmo, non poteſt eidem ſuam communicare virtutem neque ſanitatis effectum producere, perinde Chriſtus veluti panaceam univerſalem poſuit ſuam paſſionem ſuumque ſanguinem in cruce effuſum, & eſt pharmacum nobiliſſimum curandis omnium peccatorum infirmitatibus aptiſſimum, & efficaciſſimum, adeo ut nil in ipſo notetur defectus, nil poſſit ulteriùs deſiderari; ſed ita Chriſtus quæ paſſionis & ſanguinis pharmacum præparavit, ut non prodeſſet, niſi homines illud ſibi applicarent per ſuſceptionem ſacramentorum, ac bonorum operum. Unde quamvis redemptio facta fuerit pro omnibus non tamen ejus valor in omnes derivatur, ſed tantùm in eos qui ſibi applicant hoc pharmacum efficaciſſimum ad expellendas omnes ægritudines, hinc intelligimus quis propriè ſit effectus redemptionis factæ per Chriſtum, & quomodo talis effectus benficio Chriſti in nos derivetur: eatenus abſoluta, & perfecta efficaciſſima redemptione per Chriſtum adhuc non omnes liberantur à peccato, quia ſcilicet non uſurpant requiſita media ſine quibus noluit Chriſtus remiſſionem peccatorum impertiri, hinc apparet quam abſurda, & inepta ſit illa argumentandi forma, qua utuntur Hæretici contra Catholicos; cum enim iſti aſſerant ad ſalutem eſſe neceſſaria media adhibenda per ſacramenta & bona opera, inferunt hæretici exinde ſequi paſſionem Chriſti non fuiſſe ſufficientem ex ſe ad noſtram ſalutem, vel homines etiam concurrere ad propriam redemptionem, cum præter Chriſti paſſionem requiratur etiam, ut ipſi bene operentur, ſuſcipiant ſacramenta, & reſipiſcant, quod perinde eſt, ac concurrere ad ipſam redemptionem, vel remiſſionem peccatorum, quia ſine adhibitione horum mediorum Chriſti paſſio nobis non prodeſt. Verùm Hæretici non propugnant infinitum valorem ſanguinis Chriſti, & merita infinita, & efficaciſſima paſſionis Chriſti, ſed potiùs ignorant, quænam fuerit Chriſti paſſionis efficacia, & virtus, neſcientes etiam modum, quo Chriſtus homines redemerit. Etenim non ne Apoſtolus expreſſè 2. Corinth. 7. monet: *Ut perficiamus ipſi ſanctificationem noſtram*, & tamen non negat munus redemptoris à ſolo Chriſto expletum fuiſſe, nec nos hortatur ad hanc redemptionem efficiendam, ut auxiliarem operam Chriſto veluti deficienti præſtaremus. Fuit igitur Chriſti paſſio infiniti valoris, & redemptio à Chriſto facta efficaciſſima, ac infiniti pretii, ſed ut nobis prodeſſet voluit, ut eandem paſſionem, & redemptionem nobis applicaremus, per exercitia virtutum per efficientiam bonorum operum, per legitimam ſumptionem ſacramentorum & hoc eſt, quod monet Apoſtolus, *ut perficiamus ipſi ſanctificationem noſtram.* Rurſus Apocal. 7. Vult Joannes, ut poſtquam lavit nos in ſanguine ſuo Chriſtus, in eodem ſanguine lavemus ipſi nos, hoc eſt, licèt Chriſtus fuerit paſſus pro nobis pretium ſui ſanguinis fuderit, & ſolverit pro noſtra redemptione, & laverit nos in ſanguine ſuo debemus & nos in eodem ſanguine lavare, quod eſt idem ac per ſuſceptionem ſacramentorum, & exercitia bonorum operum applicare nobis Chriſti paſſionem, & nos lavare in ſuo ſanguine. Neque Hæretici poſſunt D. Paulo, neque Joanni objicere ipſos mancam feciſſe, ac deficientem Chriſti paſſionem, eò quia moneant, ut perficiamus ipſi ſanctificationem, ut lavemus nos in eo ſanguine, quia hæc ſunt media quibus Chriſti paſſio infinita, & efficaciſſima nobis applicatur. tum quia ſcripturæ aſſerunt poſſe nos peracta redemptione per ſolum Chriſtum adhuc adjuvante DEO aliquid efficere quod conferat ad obtinendam ſalutem quoad applicationem paſſionis Chriſti, & executionem dependentem ex uſu mediorum, non igitur Chriſti paſſio ad effectum redemptionis proprium inſufficiens fuit, nec nos noſtris cooperationibus Chriſtum juvamus in obeundo officio proprio redemptoris, ſed tantùm ſufficientiſſimam ejus paſſionem nobis applicamus per eadem media, quæ ipſe Chriſtus inſtituit, voluitque ut nos adhiberemus, qua ratione Chriſtus propriè functus eſt, & quidem ſolus officio redemptoris, quia per pretium ſui ſanguinis plenè ſatisfecit juſtitiæ æternæ Patris, quem etiam obligavit, ut quantum in ipſo eſt facta ſponſione vellet hominibus reconciliari, ac conferre ſalutem, & etiam id facere quoties ipſi homines uterentur mediis, quæ propter ipſorum utilitatem majorem quaſi ex conventione facta intra Chriſtum, & æternum Patrem ad eum effectum valerent: hanc autem obligationem ſine adminiculo alicujus noſtræ coopera-

tionis

tionis aut uſus mediorum Chriſtus noluit ab hominibus aſſumi, quia Chriſtus per ſemetipſum ſolus pretium ſolvit pro omnibus, quia ut ait Iſa. 63. *Torcular calcavit ipſe ſolus.* Quòd ſi ſolus operatus eſt opus noſtræ redemptionis; ſi ſolus in torculari ſuæ paſſionis ſanguinem fudit; noſtra bona opera ipſum non juvarunt, DEUS tamen propter ſuam bonitatem, ac noſtrorum operum, ut procedunt à gratia per Chriſtum parta, nobis confert effectum meriti, & ſanctificationis noſtræ, ſed quatenus noſtra opera ſubſtant ut ita dicam divinæ promiſſioni, quam promiſſionem non fuimus nos promeriti noſtris ſatisfactoriis operibus; ſed ſolus Chriſtus virtute ſuorum meritorum à Deo Patre impetravit. Unde cum primum officium Redemptoris non intelligamus obiviſſe Chriſtum; niſi quatenus hanc etiam nobis promiſſionem meruerit, ſatis clarè liquet nos minimè Chriſtum adjuvare in opere noſtræ redemptionis.

Quod ſi dicas, initium noſtræ redemptionis fuiſſe Dei bonitatem quâ voluit per Chriſtum hominem redimere; proinde Chriſtum ſua paſſione primum nobis non obtinuiſſe, ut Deus vellet hominibus reconciliari ac ſalutem ipſis conferre; antecedens conſtat ex illo Joan. 3. *Sic DEUS dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret.* Præterea quia DEUS ſponte ſua mittere voluit, ut dicitur Pſal. 110. *Populo ſuo redemptionem.* Sed reſpondetur, DEUM per ſe, & ſua ſponte veluti primordiali quadam voluntate, & conſilio ſuo primo voluiſſe reconciliari hominibus eo ipſo, quòd ex mera miſericordia erga homines commotus voluit iiſdem providere, & impertiri remedium reconciliationis, & ſalutis; ſed hac voluntate primordiali præcisè, & formaliter conſiderata nondum voluit immediate, & proximè hominibus quantum in ipſo eſt reconciliari: ſed hanc proximam voluntatem habuit in ſigno poſteriori, quatenus intuens in merita, & paſſionem Chriſti hominibus voluit proximè reconciliari: idque explicat D. Chryſoſtomus, qui expendens verba Apoſtoli ad Epheſ. 1. *Ut notum faceret nobis ſacramentum voluntatis ſuæ, ſecundum beneplacitum ejus, quod propoſuit in eo in diſpenſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto* ait Chryſoſtomus homil. 1. in epiſt. ad Epheſ. 1. *Quàm diligenter loquatur, principium quidem, propoſitum, conſilium primum motum ab ipſo patre eſſe: plenitudinem verò, quæ operum eſt, per Chriſtum fieri demonſtrat,* ſubindicat duas in Deo voluntates quibus vult hominibus reconciliari; quarum prima eſt illa veluti primordialis, quam intelligimus anteceſſiſſe Chriſti paſſionem & merita, quatenus ſtatuit tantùm mittere filium ſuum ex motivo ſuæ bonitatis. Secunda voluntas eſt veluti proxima qua ex paſſione, & meritis filii ſui voluit de facto nobis reconciliari, ac impertiri dona ſuæ gratiæ: neque hæ duæ voluntates diverſos important actus, ſed ſunt unus ac idem ſimpliciſſimus actus, quem dividimus veluti in duas voluntates, ut explicemus quomodo, & propter quid unumquodque voluerit ab æterno.

Porro Chriſti operationes tanti fuerunt valoris, ut earum quælibet ſufficientiſſima fuerit ad redimendum humanum genus ex abundanti, quia quælibet operatio fuit infiniti valoris ob infinitam dignitatem perſonæ dignificantis easdem operationes; unde Chriſtus fuit officio redemptoris functus omnibus operationibus, quas per totam vitæ tempus exercuit liberè à primo inſtanti incarnationis usque ad mortem in cruce; verùm licèt per quamlibet ſuam operationem potuiſſet mundum hunc & alios mille, & ultra redimere; voluit tamen noſtram abſolvere redemptionem niſi omnibus ſimul, & præſertim oblatione ſui orta ex perfectiſſima charitate, ac obedientia ad mortem in cruce ſubeundam; ut ſua morte nobis vitam obtineret æternam; hæcque voluntas non ſolùm Chriſti patientis, ac nos redimentis fuit; verum etiam æterni Patri ut non niſi in cruce ſolutio pretii noſtræ redemptionis perficeretur. Quòd Chriſtus functus fuerit officio Redemptoris toto vitæ tempore ex eo evincitur, quia ingrediens mundum ut ſcribit Apoſtolus ad Hebr. 5. 10. uſurpaverit orationem illam Pſal. 36. *Oblationem, & hoſtiam noluiſti, holocauſtomata, & pro peccato non placuerunt tibi, corpus etiam aptaſti mihi. Tunc dixi: Ecce venio: & in capite libri ſcriptum eſt de me, ut facerem voluntatem tuam:* ex quibus conſtat, à primo in mundum ingreſſu cœpiſſe Chriſtum opus noſtræ redemptionis exequi, ad quod ſacrificia veteris legis non ſufficiebant, & quia voluntati Patris voluit perfectiſſimè obtemperare usque ad mortem appetendam in ara crucis, totum noſtræ redemptionis pretium fuſione ſui ſanguinis ſolvit. Unde Chriſtus per ſingulas, quas exercuit, operationes functus eſt munere redemptoris, quia quælibet operatio fuiſſet ſufficiens pretium ſolvendum pro noſtra redemptione. Hinc Iſaias 53. *Pro eo quod laboravit anima ejus videbit & ſcrutabitur:* ſed laboravit per totam vitam ab initio infantiæ usque ad mortem, conſequenter toto vitæ curſu per ſingulas operationes functus fuit munere Redemptoris; maximè quia ſingulæ Chriſti operationes æterno Patri gratiſſimæ fuerunt, & pro iiſdem fuit hominibus placatus, ac reconciliatus: & Chriſtus in ſingulis ſuis operationibus gloriam ſpectavit æterni Patris, & ſimul negotium noſtræ redemptionis, ob quod voluit noſtram aſſumere humanitatem ut ſolutio pretii fieret ex toto rigore juſtitiæ: huc pertinet illud Iſaiæ 40. *Ecce Dominus veniet, & merces ejus cum illo, & opus ejus coram illo* quatenus ingrediens mundum nil ipſi magis cordi fuerit, quàm humanum genus redimere, & à ſervitute peccati, & dæmonis vendicare: quapropter dixit Chriſtus Joan. 17. *Opus conſummavi, quod dediſti mihi, ut facerem*, quòd ſi opus noſtræ redemptionis conſummavit jam illud antea inchoaverat, & quidem à primo inſtanti, quo noſtram induit humanitatem tametſi illud plenè non conſummaverit niſi per obitam in cruce mortem, tunc enim opus redemptionis noſtræ conſummatum fuit, cum ipſe inclinato capite emiſit Spiritum, ut liquet ex ſcripturis Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccatis animam ſuam videbit ſemen longævum.* Joan. 12. *Niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipſum ſolum manet*, & Apoſtolus ſcribens ad Coloſ. ait; *Per mortem Chriſtum deleviſſe Chyrographum, quod erat contrarium nobis, & affixiſſe cruci*, quia in cruce ſolutum fuit pretium plenè, & totaliter noſtræ redemptionis, quamvis per præcedentes operationes Chriſti fuerit ſufficientiſſimè etiam ſolutum, unde dicitur per mortem crucis deleviſſe Chyrographum, ſeu ſatisfeciſſe pro noſtro debito æterno Patri, non quia præcedentes Chriſti operationes non fuerint infiniti valoris, & ſufficientiſſimæ ad noſtrum debitum extinguendum, ſed quia ipſe ex charitate, & amore in genus humanum voluit per effuſum ſuum ſanguinem in cruce delere noſtrum debitum, & ſua morte vitam nobis obtinere æternam, adeo ut mors illius & ſanguis effuſus fuerint objecta illus charitatis, & obedientiæ,

Digitized by Google

tiæ, qua voluit ſanguinem fundere, quo noſtra delerentur peccata, & extinguerentur debita, & mori, ut nobis vitam impertiret, adeo ut morte quoque ipſe nos redemerit veluti per quandam operationem ut docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 50. *art.* 6. ac propterea David vocat noſtram redemptionem copioſam Pſalm. 129. *Copioſa apud Deum redemptio*, quatenus non ſolùm quia qualibet Chriſti operatio fuerit copioſa apud DEUM redemptio, verum etiam, quia morte ipſa Chriſti pretioſiſſima fuit, & totaliter completa: neque ex ulla neceſſitate fuit Chriſtus adactus ad mortem ſubeundam, ſed omnino liberè, & quia voluit liberè carnem aſſumere operationes elicere, quæ pretium eſſent noſtræ redemptionis, & tandem liberè mors, ut habetur Iſaiæ 53. *Oblatus eſt, quoniam ipſe voluit*; & in Evangel. Joan. 10. ait Chriſtus: *Animam meam pono pro ovibus meis*, & paulò infrà *propterea Pater diligit me quia pono animam meam*: & rurſus *poteſtatem habeo ponendi animam meam.* hoc eſt facta mihi eſt facultas liberè ponendi animam meam, ſeu mortem ſubeundi. hæc enim libertas deſiderabatur ad rationem meriti exigentis opus liberum.

Quomodo verò Chriſtus potuerit per charitatem, & per obedientiam qua ſe obtulit ad mortem genus humanam redimere, ut etiam per obedientiam, qua ſe obtulit ad ſubeundam mortem videtur difficile captu, quia cum Chriſtus eſſet beatus non liberè ſed neceſſariò diligebat æternum Patrem, cujus eſſentiam ſumma claritate intuebatur adeo ut non potuerit æternum Patrem odiſſe, neque ullo momento non diligere. Rurſus quia impoſſibile fuit Chriſto peccare; non potuit præcepto moriendi, quod à Patre acceperat, non obſequi, ex quo videtur ſequi non liberè, ſed neceſſariò obediviſſe. Sed quod ad charitatem attinet reſpondent aliqui Chriſtum præter illum actum charitatis, qui viſionem beatificam neceſſario conſequebatur; alium habuiſſe charitatis actum liberum qui conſequebatur illam cognitionem, quam Chriſtus habuit de DEO per ſcientiam aliam infuſam & diſtinctam à ſcientia beata, adeo ut primus actus charitatis ortus fuerit ex viſione beatifica neceſſariò, & ſecundus actus ex cognitione quam habuit de DEO per ſcientiam aliam infuſam; & hoc ſecundo actu ut diſtincto à primo formaliter ratione præviæ cognitionis & aliquo modo libero ajunt Chriſtum eliciuiſſe actum amoris infiniti meriti ac valoris ſufficientiſſimi ad redimendum humanum genus: aſſerunt hunc actum fuiſſe aliquo modo liberum, ut poſſet ab eo aliquando deſiſtere, non quod poſſet elicere contrarium odium, ſed quia potuit aliquando ceſſare ab actu illo libero amoris, adeo ut hic actus liber fuerit tantùm quoad exercitium non verò quoad ſpecificationem; & hic actus liber amoris Chriſto ut Viatori, & humani generis redemptori vel maximè congruebat. Quòd ſi dicas inde ſecuturum, duo accidentia ejuſdem ſpeciei ſolo numero differentia poſſe ſimul eidem ineſſe ſubjecto, quod negant Philoſophi, & Theologi, reſpondetur actus illos amoris differre plus quàm numero, ſiquidem unus reſpicit DEUM ut clarè viſum per ſcientiam beatam; & alius reſpicit quidem eundem DEUM; ſed ut cognitum per ſcientiam infuſam, & hoc diſcrimen videtur ſufficere; ut duo illi actus differant plus quam numero, quia cùm unus dicat aliquid, quod alius non dicit, ſequitur non ſolo numero differre, ſed etiam in aliquo alio ſuperaddito. Reſpondent alii etiam illum actum amoris provenientem ex viſione beata fuiſſe in Chriſto aliquo pacto liberum ſaltem quoad exercitium, non quidem abſolutè, quatenus per illum Chriſtus diligebat divinam bonitatem ſecundùm ſe; ſed ſimul tanquam objectum aliquod ſecundarium diligebat etiam genus humanum pro cujus redemptione liberè ſuſcepit paſſionem, & mortem, qui actus fuit liber, & fuit etiam actus ſummæ charitatis, & intendebat per talem actum bonum quoddam DEO Patri gratum, & quod illi placeret ob finem, & fructum qui inde erat ſecuturus, fuit enim hic fructus noſtra redemptio: neque in hoc ulla videtur eſſe difficultas cùm & nos ſoleamus uno & eodem actu ferri in varia objecta ſubordinata diverſis modis, quo pacto voluntas fertur in finem propter ſe, & in media non propter ſe, ſed quatenus conducunt ad aſſecutionem finis, & utraque reſponſio probabilis eſt ac poteſt ſuſtineri. Quod verò ad Chriſti obedientiam pertinet, diverſimode ſolent Theologi reſpondere, alii enim dicunt Chriſtum non fuiſſe quidem liberum ad mortem oppetendam, eò quia ſi ipſam recuſâſſet fuiſſet præceptum Patris transgreſſus, quod non potuit transgredi, cum peccatum fuerit Chriſto impoſſibile. Unde aſſerunt Chriſtum non fuiſſe liberum poſtquam mori juſſus eſt: abſolutè tamen, & ſimpliciter fuiſſe liberum ac potuiſſe mortem recuſare, quatenus ſi voluiſſet non fuiſſet à Patre juſſus mori. Alii reſpondent Chriſtum liberè fuiſſe mortuum quoad exercitium quatenus liberum ei erat mortem oppetere hoc vel illo tempore, vel hoc, aut illo actu, vel in his aut aliis circumſtantiis: hinc inferunt poſſe intelligi, quomodo Chriſtus per obedientiam liberè nos redemerit, quia illi actus, vel circumſtantiæ circa ſubeundam mortem fuerunt liberè eliciti: quia Chriſto fuit tantùm præceptum injunctum de morte ſubeunda pro humano genere redimendo, non verò in his vel illis circumſtantiis, & hoc vel alio actu, vel tempore, & quia id fuit in libertate Chriſti ſeligere unum potiùs quàm aliud tempus unam circumſtantiam non aliam ajunt liberè fuiſſe mortuum.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT VIII.

Quibus operationibus Chriſtus nos redemerit; & an opera juſtorum ſint bona & neceſſaria ad aſſecutionem æterni ſalutis, & an lex divina ſit ſervatu impoſſibilis.

QUod ad titulum, & operationes, quibus Chriſtus nos redemit, certum eſt duplici titulo iisdem operationibus Chriſtum nos redemiſſe, ſcilicet titulo ſatisfactionis, & meriti, ut docet D. Thomas, & propter meritum, & ſatisfactionem Chriſti Deum Patrem fuiſſe reconciliatum humano generi, & ex aliqua obligatione juſtitiæ depoſuiſſe indignationem, quam juſtiſſimè conceperat contra humanum genus ob transgreſſionem præcepti in Protoparente: Hinc Chriſtus propriè nos redemit, quia ſatisfecit per ſua merita pro noſtris delictis, ut declaratum fuit in Concilio Tridentino Seſſ. 6. cap. 7. ubi habetur: *Cauſa meritoria juſtificationis eſt Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui cùm eſſemus inimici propter nimiam charitatem, qua dilexit nos ſua ſanctiſſima Paſſione in ligno Crucis nobis juſtificationem meruit, & pro nobis Deo Patri ſatisfecit*, ex quibus poſtremis verbis intelligimus fuiſſe in Chriſti operibus utramque rationem ſatisfactionis, & meriti, ſiquidem ſatisfecit pro injuriis Deo irrogatis, quatenus ob dignitatem ſuarum operationum obtinuit, ut Deus qui jure infenſus erat humano generi eidem placaretur, ac reconciliaretur. Rurſus per easdem operationes etiam meruit, ut Deus Pater acciperet ſatisfactionem pro humano genere cui conferret dona gratiæ, quibus æternam poſſet ſalutem conſequi.

Quòd ſi dicas inde ſequi noſtras operationes non eſſe neceſſarias ad aſſecutionem ſalutis, eò quia Chriſtus jam nobis promeruerit vitam æternam, & plenè ſatisfecerit Deo Patri. Reſpondetur noſtras operationes etiam requiri, ut æternam poſſimus ſalutem conſequi, quia tametſi Chriſtus nobis promeruerit vitam æternam per merita ſuæ Paſſionis, & mortis, & eam non conſequamur niſi per Chriſti merita; ut tamen hæc nobis applicentur, requiruntur bona noſtra opera, quæ propterea neceſſaria ſunt ad ſalutem conſequendam, cùm merita Chriſti nobis non applicentur, niſi ratione bonorum operum, quæ à nobis fiunt. Neque opera juſtorum ſunt damnatione vitiata, & inquinata, & peccata mortalia, ut falsò aſſeruit Calvinus *lib. 3. Inſtit. cap. 12. §. 4.* ubi ait: *Omnia hominum opera nihil eſſe niſi inquinamenta, & ſordes, & quæ juſtitia vulgò habetur ea apud Deum meram eſſe iniquitatem*, putavit enim peccatum originale manere in hominibus juſtis, & ejus contagione infici omnia eorum opera, & peccatum illud ſemper manere, ut docet *lib. 3. Inſtit. cap. 1. §. 9.* ubi ait: *Hæc tantùm breviter attingere volui totum hominem quaſi diluvio à capite ad pedes fuiſſe obrutum, ut nulla pars à peccato ſit immunis, & proinde quidquid ab eo procedit in peccatum imputari.* Et in Antidoto Concilii Tridentini *Seſſ. 6. cap. 16.* ait: *Vitioſitas quæ nobis inhæret deformat coram Deo quidquid è nobis operum prodit*: & aſſerit id adeo verum eſſe, ut etiam juſtorum opera quæ fiunt ex gratia & inſtinctu Spiritus Sancti dicat vitiari, & inquinari, ſiquidem in Antidoto Concilii Tridentini *Seſſ. 6. cap. 14.* ait: *Specioſum quidem eſt quod obtendunt fluere omnia à Spiritu Chriſti. Sed ubi abſoluta Spiritus S. virtus reperietur? annon ad menſuram unicuique diſtribuitur. Debebant ergo obſervare ſemper aliquid noſtræ fæcis admixtum, quod puritatem illam inficiat*, & *lib. 3. Inſtit. cap. 15. §. 5.* *Tantùm hoc homini aſſignamus, quod ea ipſa, quæ bona erant ſua impuritate polluit, contaminat*, ex quibus infert legem Dei eſſe impoſſibilem, ut & mandata Dei ſervatu impoſſibilia etiam à juſtis, quorum omnia opera ſunt immunda, & coinquinata, hinc ait: Nec Prophetas, nec Patriarchas nec ullum alium mortalium unquam fuiſſe qui legem obſervaverit, & in Antidoto Concilii Tridentini *Seſſ. 6. cap. 12.* *Mihi abundè ſufficit neminem extitiſſe unquam, qui legi Dei ſatisfecerit, nec ullum poſſe inveniri.* Præ cæteris aſſerit duo eſſe mandata impoſſibilia alterum de diligendo Deo è toto corde, & alterum de non concupiſcendo; de utroque *lib. 2. Inſtit. cap. 7. §. 5.* ait: *Si ab ultima memoria repetamus, neminem Sanctorum extitiſſe dico, qui corpore mortis circumdatus ad eum dilectionis ſcopum pertigerit, ut ex toto corde, & tota mente, ex tota anima, & ex tota potentia DEUM amaret: neminem rurſum, qui non concupiſcentia laboraverit.*

Contra eſt, quia non omnia opera juſtorum peccata ſunt, ut perperam aſſeruit Calvinus, ſiquidem eſt certum de fide beneficio Baptiſmi, & juſtificationis tolli omnia peccata, & infundi gratiam, ac juſtitiam inhærentem, facientem hominem Deo gratum, & amicum atqui ab omni contagione peccati liberum, ac mundum: hinc ſicut ab homine immundo, & coinquinato peccato lethali procedunt opera injuſta, & coinquinata, perinde ab homine juſto, & mundo & internis gratiæ donis ornato procedunt opera juſta, munda, & Deo grata, quia ut ait Chriſtus Matth. 7. v. 18. *Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere*, unde ſicut coinquinati peccato lethali veluti malæ arbores fructus bonos non parturiunt: ita homines juſti, & probi nulla coinquinati lethali noxa veluti arbores bonæ malos fructus non faciunt, ſed bonos, qui Deo placent, ſuntque eidem grati. Tum quia Chriſtus *Joan. 15. v. 5.* ait: *Ego ſum vitis, & vos palmites, qui manet in me & ego in eo hic fert fructum multum.* Quòd ſi omnis palmes, qui eſt in fœcunda vite poteſt fructum bonum facere, certè Apoſtoli, & Chriſti Diſcipuli erant palmites in Chriſto veluti in fœcunda vite: conſequenter Apoſtoli poterant fructus bonos facere, conſequenter falſum eſt omnia juſtorum opera eſſe inquinamenta & peccata lethalia: ſiquidem ut pames ferat fructum plura requiruntur, ſcilicet ut ſit in vite, ut ſuccum, & humorem ab ea trahat, ut ſufficienti ſolari luce foveatur, ut nullum ſit impedimentum, quo lædi, aut impediri poſſit, cujusmodi ſunt frigus, gelu, vermis corrodens, & alia id genus: hæc autem omnia locum habent in homine juſto, eſt enim in Chriſto perinde ac palmes in vite Joan. 15. v. 5. *Ego ſum vitis vos palmites manete in me, & ego in vobis.* Rurſus vir juſtus à Chriſto trahit ſuccum & humorem divinæ gratiæ Joan. 4. v. 14. *Aquam, quam ego dabo ei fiet in eo*

fons

Digitized by Google

fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Præterea non deeſt illi beneficus calor, quo intus foveatur ſpiritu, ut fructus maturiant bonorum operum, ſeu multiplicentur, ac perficiantur Luc. 12. v. 49. *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut accendatur,* & cap. 24. v. 32. *Nonne cor noſtrum erat ardens in nobis.* Demum nec ullum adeſt impedimentum, quo homo juſtus coërceatur à fructu boni operis exercendo cum Apoſtolus ad Rom. 8. v. 1. dicat: *Nihil damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu, qui non ſecundùm carnem ambulant.* Et ad Roman. 3. v. 30. *Certus ſum quia neque mors neque vita, neque Angeli neque principatus, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro,* unde nullum adeſt impedimentum internum, & externum, quo vir juſtus impediatur à bonis operibus exercendis. Præterea ſi vir pietatis ſtudio addictus audiat verba Chriſti *date eleemoſynam*, ſtatim cognoſcit honeſtum, ac præclarum eſſe pauperibus, & indigentibus opitulari: & quia adeſt etiam divina motio, qua cor ejus tangitur, & exſtimulatur ad elargiendam eleemoſynam ipſe ſtatim conſentit, & imperat executionem: mox poſitis conſenſu, & imperio nil impedit, quin ſi divitiis affluat poſſit pauperi ſtatim eleemoſynam elargiri, hoc opus eſt elicitum ab homine juſto, & quid mali poteſt contrahere, ſi honeſtum ſit pauperibus opitulari; à quonam trahat inquinamentum hoc opus, certè non ab intellectu, qui fide colluſtratus judicat, quod honeſtum eſt, & laudabile. Nec à voluntate, quæ à Deo mota, & corroborata vult, & imperat executionem conſilii Chriſti, neque à manibus largientibus eleemoſynam, quia hæ obtemperant voluntatis imperio honeſtiſſimo. Neque ab intentione poteſt hoc opus depravari, quia Deus eſt, qui voluntatem hominis juſti movet, ut ex vera dilectione elargiatur pauperi eleemoſynam, & huic motioni acquieſcere non eſt mala, ſed bona intentio: unde contra Calvinum poteſt argumentum fieri: quoties homo juſtus aliquod opus exercet, quod à Deo præcipitur & laudatur, & in eo faciendo habet bonam intentionem, tunc totum opus eſt honeſtum bonum & laudabile; hoc autem fit, quando ex amore Dei & impulſu divino pauperi opitulatur, ergo tunc opus, quod exercet bonum eſt, & honeſtum, præſertim cùm fiat ex juſta, pia, & honeſta intentione, quia *ſi oculus tuus fuerit ſimplex totum corpus tuum lucidum erit*, hoc eſt ſi intentio bona fuerit, totum opus tuum erit bonum. Hinc Chriſtus reprehendit Judæos, eò quia orarent, jejunarent, eleemoſynas darent non bona, ſed prava intentione ad captandam inanem gloriam ex bonis operibus, ergo quando intentio eſt recta, & ex impulſu Dei opus eſt honeſtum; & quando intentio eſt mala, opus eſt itidem malum; & hæc cauſa fuit, cur Chriſtus Apoſtolos fuerit hortatus, & alios Diſcipulos, ac viros juſtos ut bona non mala intentione opera ſua perficiant, & in iiſdem ſe exerceant, ut grata ſint coram Deo. *Attendite ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab iis.* Et infra: *Te autem faciente eleemoſynam neſciat manus ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua, ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito; & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.*

Præterea non ſolùm ex contrario fundamento ſententia Calvini refellitur; ſed etiam ex Sacris Scripturis clarè rejicitur: ait Chriſtus Matth. 5. 17. *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Non poſſent autem Apoſtoli, & alii viri juſti quos Chriſtus alloquebatur opera bona exercere, ſi omnia juſtorum opera, ut ait Calvinus, reprehenſibilia, iniqua, & damnabilia eſſent. Non poſſent glorificare Patrem cæleſtem, ſi omnia eſſent inquinamenta peccata lethalia; quia hiſce injuria irrogatur Deo, non obſequium præſtatur. Si Apoſtolus 1. Corinth. 7. v. 28. ſcripſit: *Si acceperis uxorem non peccaſti*, quomodo Calviniſtæ aſſerunt omnia opera juſtorum eſſe peccata lethalia, quomodo uxorem ducere eſt peccatum lethale in eorum ſententia, ſi Apoſtolus expreſsè affirmat non eſſe peccatum; an Apoſtolus mentitus fuit, & Calvinus veritatem eſt faſſus? Sed ſi ducentes uxorem lethaliter peccant, an non Sacrilegi ſunt Calviniſtarum præcones cùm uxores ducant? filios procreent? ſi non peccant: ergo falsò aſſeruit Calvinus omnia opera juſtorum eſſe peccata lethalia, & damnabilia. Rurſus nonne Chriſtus Matth. 26. v. 10. loquens de Maria Magdalena ait: *Quid moleſti eſtis huic mulieri; opus enim bonum operata eſt in me*, ſi ex Chriſti teſtificatione Magdalena bonum fuit opus operata, quomodo Calvinus audet hoc opus bonum damnare, & aſſerere fuiſſe peccatum lethale? an peccavit, quia Judas de unguento effuſo ſuper Caput Chriſti à Magdalena dixit: *Ad quid perditio hæc*: ergo Calviniſtæ adhæſuri ſententiæ Judæ proditoris, Chriſtum redarguunt mendacii, cùm dixit: *Bonum opus operata eſt in me.* Præterea nonne S. Petrus nos monet, ut per bonorum operum exercitia ſatagamus noſtram operari ſalutem 2. Petri 1. v. 10. *Satagite ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis; hoc enim facientes non peccabitis aliquando*, aſſerit Apoſtolorum Princeps illos non peccare, nec peccaturos, qui per bona opera ſatagunt certam facere propriam vocationem; quomodo ergo aſſerit Calvinus omnia opera juſtorum eſſe damnabilia, & pecata lethalia? Rurſus Apoſtolus Paulus 1. Corinth. 4. teſtatur, neſcire ſe coinquinatum eſſe ulla lethali noxa: *Nihil mihi conſcius ſum*, & tamen plura Doctor gentium operabatur in propagatione Evangelii in procuranda hominum æterna ſalute, quæ opera ſi peccata fuiſſent dixiſſet, mihi malè conſcius ſum, quia cognoviſſet, omnia ſua opera eſſe damnabilia, & inquinamenta conſcientiæ. Præterea idem Apoſtolus ad Titum 2. v. 14. ait: *Chriſtus dedit ſemetipſum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, Sectatorem bonorum operum. Hæc loquere, & exhortare.* Si Chriſtus ſui Sanguinis fuſione nos emundavit, noſtraſque lavit conſcientias; nihil in nobis ſupereſt inquinamenti; niſi nos ipſos poſt Baptiſmum iterum inquinemus per tranſgreſſionem præceptorum; & quia viri juſti exercitiis addicti virtutum non tranſgrediuntur præcepta eorum opera mala non ſunt, ſed bona, non condemnabilia, ſed laudabilia. Deinde Sacra Scriptura expreſsè teſtatur Jobum fuiſſe virum juſtum abſque peccato. Job. 1. 22. *In omnibus his non peccavit Job labiis ſuis.* Et cap. 2. v. 3. *Nunquid conſideraſti ſervum meum Job, qui non ſit illi ſimilis in terra, vir ſimplex, & rectus, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam.* Si Job non peccavit labiis ſuis ſequitur manifeſtè non omnia Jobi opera fuiſſe peccata. Si receſſit à malo, & retinuit innocentiam non peccavit, quomodo igitur omnia opera juſtorum ſunt peccata ſi David Pſal. 16. 3. Deum alloquens ait: *Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte, & non eſt inventa in me iniquitas.* Si Deus ſcrutator cordium examinavit cor Davidis, & nullam in illo invenit iniquitatem: ergo non omnia opera Davidis fuerunt peccata; unde ipſe

fatetur

Digitized by Google

fatetur non fuiſſe perversè ſemper operatum. Pſal. 17. 22. *Cuſtodivi vias Domini nec impiè geſſi à Deo meo.* Si cuſtodivit Dei præcepta, & impiè non geſſit, ſequitur evidenter non ſemper peccaſſe, nec ejus omnia opera fuiſſe animæ inquinamenta. Quòd ſi Job non peccavit labiis ſuis; ſi receſſit à malo, quomodo Calviniſtæ aſſerunt omnia opera viri juſti eſſe peccata lethalia? Si Deus iniquitatem non invenit in corde David, quomodo omnia ejus opera fuerunt inquinamenta? Præterea ſi omnia opera juſtorum ſunt inquinamenta, & peccata lethalia; & Calviniſtæ docent, homines per actum fidei juſtificari, & emundari à ſuis inquinamentis; ſequitur homines ſe peccato coinquinantes purgari ab iniquitatibus, & tunc juſtificari cùm peccant, quò nil abſurdius: etenim actus ille fidei quo homo in ſententia Calvini juſtificatur, & mundatur à ſuis inquinamentis eſt opus aliquod hominis; ſed omnia opera hominum ſunt peccata lethalia, animæ inquinamenta in ſententia Calviniſtarum: ergo cùm peccant exercentes opus fidei juſtificantur; cùm ſe peccatis coinquinant mundantur; & ſolum peccatum juſtificat. Rurſus cùm omnia opera juſtorum ſint peccata lethalia ſequeretur, viros juſtos non debere actus fidei, nec amoris in Deum elicere, quia hæc opera utpote peccata lethalia eſſent prohibita; & viri juſti ne peccatent, deberent abſtinere ab hiſce actibus amoris, quô nil abſurdius. Deinde cùm Deus præcipiat ut Deum ex toto corde diligamus, & proximum ſicut nos ipſos; ſequeretur quòd Deus præciperet peccata, & vellet nos peccare; eſſetque propterea cauſa peccati.

Neque ullius ſunt momenti quæ ex Sacris Scripturis ſolent Calviniſtæ objicere. Fundamentum ſuæ ſententiæ eruunt ex illo Eccleſiaſtæ 7. v. 21. *Non eſt homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet:* Quòd ſi homo juſtus in terra non facit bonum, & peccat, omnia opera juſtorum ſunt peccata, & inquinamenta animæ. Contra eſt quia verba Eccleſiaſtæ intelliguntur; quod non ſit vir juſtus, qui tametſi faciat opera bona, tamen aliquando non peccet venialiter, quia cum peccato veniali cohæret juſtitia, in quo ſenſu dicitur Prov. 24. *Juſtus ſepties in die cadit*: Non enim ſenſus eſt quòd nullus ſit juſtus qui faciat bonum, ac propterea ſemper peccet; hic enim ſenſus falſus eſt; quia ſi homo juſtus nunquam bene ageret, & ſemper peccaret, quomodo eſſet juſtus? etenim juſtè & malè agere non cohærent ſimul. Præterea ſi intelligantur verba Eccleſiaſtæ quòd juſtus peccet lethaliter id omnino falſum eſt & contra Scripturas 1. Joan. 9. *Omnis qui natus ex Deo eſt peccatum non facit.* Si intelligantur de peccatis venialibus id verum eſt; quia juſti aliquando venialiter peccant, ſed ſtatim corriguntur Prov. 24. 16. *Septies in die cadet juſtus, & reſurget.* Neque majoris ponderis eſt aliud quod objiciunt ex Iſaia 46. v. 6. *Et facti ſumus, ut immundus omnes nos, & quaſi pannus menſtruatæ univerſæ juſtitia noſtra.* Quia hic textus non intelligitur de hominibus juſtis; de quibus habetur 1. Joan. 3. *Omnis qui natus eſt ex Deo peccatum non facit;* qui verò naſcuntur ex Deo ſunt viri juſti; unde textus Iſaiæ intelligitur de hominibus impiis, viriſque nequam, quales tunc fuerunt Judæi de quibus Iſaias loquebatur, & non de omnibus Judæis, ſed de impiis tantùm, ad quos ſua direxerat Iſaias verba. Alii reſpondent, Iſaiam fuiſſe loquutum de omnibus Judæis, non tamen de omnibus eorum operibus, ſed ſolùm de ſacrificiis & neomeniis, in quibus Judæi præcipuè voluerunt collocatam eſſe ſuam juſtitiam, juxta illud Iſaiæ 1. 13. *Ne offeratis ultra ſacrificium fruſtra: incenſum abominatio eſt mihi*, prohibuerat Judæis Deus ſacrificia quia ſacrilega, & quæ illi diſplicerent.

Quod verò præceptum illud Decalogi *Non concupiſces* ſervari poſſit ab hominibus juſtis ſupereſt oſtendendum. Pro quo tria poſſunt conſiderari, quorum primum eſt ipſa concupiſcentia, ſeu pravitas quædam naturæ ad concupiſcendum, ſeu concupiſcentia in actu primo. Secundum eſt motus concupiſcentiæ in actu ſecundo præveniens rationem. Tertium eſt ipſe conſenſus proveniens à voluntate libera. Calviniſtæ docent, hæc omnia eſſe peccata; concupiſcentiam in actu primo aſſerunt eſſe peccatum ipſum originale ab Adamo transfuſum in totam poſteritatem. Motum concupiſcentiæ prævenientem advertentiam rationis, & conſenſum voluntatis volunt eſſe peccata actualia, mortifera, & contra præceptum *Non concupiſces*, docent hoc præcepto non prohiberi non ſolùm conſenſum, verùm etiam ipſos concupiſcentiæ motus prævenientes conſenſum, ex quibus inferunt præceptum illud *Non concupiſces* non poſſe ab hominibus etiam juſtis in hac vita ſervari, eò quia non poſſint vitare motus concupiſcentiæ, qui in hoc præcepto prohibentur, quod falſum eſt, primò quia concupiſcentia in actu primo non eſt peccatum originale; ſed tantùm quædam pronitas naturæ, quæ per ſe culpabilis non eſt. Neque motus concupiſcentiæ prævenientes rationem, & dicuntur motus primo primi peccata ſunt lethalia, nec prohibentur præcepto illo *Non concupiſces*, unde ſolus conſenſus qui provenit cùm advertentia rationis eſt peccatum, quod prohibetur præcepto illo *Non concupiſces*, ac proinde hoc præceptum non eſt ſervatu impoſſibile, ſed ſervari poteſt à viris juſtis per gratiam Dei, qui non patitur nos tentari ſupra id, quod poſſumus. Matth. 11. v. 8. *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*, quod ſi ſuave procul dubio ſervatu facile, ſi leve eſt onus præceptorum certè non intolerabile, neque impoſſibile ad ferendum, ſeu ſervandum, quia per præceptum illud *Non concupiſces* non prohibet Deus motus concupiſcentiæ prævenientes rationem, neque ipſam concupiſcentiam in actu primo ſeu pronitatem illam naturæ ad concupiſcendum, ſed prohibet ſolum conſenſum, qui liberè poteſt non præſtari, quia ut habetur Deuter. cap. 30. v. 11. *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi, hodie non ſupra te eſt: neque procul poſitum, ſed juxta te eſt ſermo valde in ore tuo, & in corde tuo ut facias illum.* Quòd enim concupiſcentia in actu primo non ſit peccatum originale ex eo liquet, quia originale peccatum tollitur per Baptiſmum, ut eſt de fide, non ita tollitur concupiſcentia, ſeu pronitas illa naturæ ad concupiſcendum, proinde nequit concupiſcentia in actu primo eſſe, nec dici peccatum originale: Hæc enim concupiſcentia non ſolùm comprehendit pronitatem, & inclinationem, quæ appetitui ſenſitivo ineſt ac concupiſcenti, ſed etiam iraſcenti, & illam pronitatem, quæ eſt in intellectu, & voluntate, quia hæ quatuor facultates, intellectus, voluntas, & uterque appetitus concupiſcens, & iraſcens ſuam habent pronitatem ad motus quoſdam inordinatos, ac rectæ rationi diſſonos; ſcilicet intellectus ad judicia erronea, & falſa, voluntas ad odium, invidiam, & alios affectus in homine repugnantes rectæ rationi, appetitus ſenſitivus, & concupiſcens ſuam habet pronitatem ad carnalia terrena deſideria, ut etiam appetitus iraſcens habet ſuam pronitatem ad vindictam, & ad injurias ſibi irrogatas alieno ſanguine delendas: hæc pronitas harum facultatum in homine vocari ſolet concupiſcentia in actu primo, quæ peccatum originale non eſt, cùm per Baptiſmum non deleatur, ſed tantùm eſt languor quidam naturæ, infirmitas, fons à quo ſcaturiunt tentationes, & fomes

Digitized by Google

mes peccati, hinc eſt, quod Apoſtolus interdum hanc concupiſcentiam rebellantem contra rationem peccatum dicat, & alibi legem vocet membrorum: non quòd ipſa concupiſcentia per ſe peccatum ſit, ſed quia eſt effectus, & cauſa peccati, nō quòd peccatum ſequatur neceſſariò, ſed quia viam veluti aperit ad illud, quod à voluntate coerceri poteſt, ut aſſerit D. Auguſtinus *lib. 1. de nuptiis, & concupiſcentia cap. 23.* Ex quibus liquet ipſam concupiſcentiam in actu primo non eſſe peccatum originale. Quòd nec etiam motus concupiſcentiæ prævenientes rationem ſint peccata lethalia, nec prohibeantur per illud præceptum *Non concupiſces*, ex eo liquet, quia peccatum non eſt niſi liberè fiat, & motus prævenientes rationem non fiunt liberè, quia excitantur in nobis, ſine nobis, ſeu ſine advertentia, & libertate, unde ſolus conſenſus in objectum lege prohibitum & rationi diſſonum eſt peccatum mortale, quia conſenſus oritur à libertate voluntatis, quatenus hæc cùm ſit ſui juris poteſt aſſentiri, vel diſſentiri, & coercere voluntatem ne præſtet conſenſum, hinc Eccleſiaſt. 5. 2. *Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui.* Nos hortatur, ne ſequamur concupiſcentiam cordis noſtri, eò quia cum libertate gaudeamus, poſſumus illam ſequi, vel illam declinare, & coercere, unde Apoſtolus ad Rom. 6. v. 12. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis veſtris*, loquitur enim Apoſtolus de ipſo conſenſu, adeo ut illud *obediatis* perinde ſit, ac non præſtetis aſſenſum concupiſcentiis ejus. Hoc idem etiam docent SS. Patres præſertim Auguſtinus *lib. 1. de nuptiis, & concupiſcent. cap. 23.* ubi ait: *Ipſa quidem concupiſcentia jam non eſt peccatum in generatis, quando illi ad illicita opera non conſentitur.* Et lib. 5. contra Julianum cap. 3. ait: *Aliud eſt habere mala deſideria carnis, & aliud tradi eis conſentiendo*, & lib. 10. de Civit. Dei cap. 25. ait: *Quòd ſi concupiſcentialis obedientia abſque culpa eſt in corpore dormientis, quantò magis abſque culpa in corpore non conſentientis:* ergo motus concupiſcentiæ prævenientes rationem, cujusmodi ſunt motus primo primi non ſunt peccata lethalia niſi accedente libero conſenſu hominis, hinc clarè liquet per præceptum illud *non concupiſces* prohiberi ſolum conſenſum liberum, non enim Deus intendit nos obligare ad id, quod non eſt in noſtra poteſtate, cùm Deuter. 30. v. 11. dicat: *Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie non ſupra te eſt, ſed juxta te*, ſcilicet in libertate noſtra ut illud ſervemus vel transgrediamur, & Chriſtus Luc. 19. v. 21. ait: *Regnum Dei intra vos eſt, ſeu in manu & poteſtate veſtra*, ut interpretatur Tertullianus *lib. 4. contra Marcionem cap. 25.* Sed motus concupiſcentiæ prævenientes rationem excitantur in nobis ſine nobis, ſeu ſine noſtra libertate, & voluntate, quapropter dicuntur motus primo primi, quia præveniunt rationem, & fiunt à nobis, quatenus oriuntur à noſtra concupiſcentia ſed ſine nobis quia iiſdem liberè non aſſentimur, ergo Deus per præceptum illud *non concupiſces* non prohibet motus prævenientes rationem, ſed tantùm conſenſum. Major eſt certa, alioquin eſſet crudelis obligatio obligare ad id præſtandum, quod non poteſt homo præſtare, quod in DEUM cadere non poteſt, cùm ſcribat Apoſtolus 1. ad Corinth. 10. v. 13. *Fidelis DEUS, qui non patietur vos tentari ſupra id, quod poteſtis:* pateretur autem, imò & nos tentaret ſupra id, quod poſſumus, ſi præceptum illud *non concupiſces* eſſet ſervatu impoſſibile; neque poſſet Deus juſtè hominem punire ob tranſgreſſionem ejusdem præcepti, quia ab homine ſervari non potuit.

Neque obſtat, quod objicit Calvinus de illis duobus Decalogi præceptis: *Non mæchaberis, non furtum facies* prohiberi conſenſum in concupiſcentiam uxoris alterius: & rei alienæ, ex quo infert in hoc alio præcepto *non concupiſces* prohiberi motus concupiſcentiæ ſine conſenſu, alioquin idem bis prohiberetur. Sed reſpondetur in illis præceptis *non mæchaberis, non furtum facies* prohiberi adulterium, & furtum externo opere patratum: in illo verò præcepto non concupiſces prohiberi peccatum, quod ſolo conſenſu perficitur, adeo ut in his tribus præceptis ſemper prohibeatur peccatum, in duobus primis adulterium, & furtum, quod externo opere committitur, in alio non concupiſces peccatum quod ſolo conſenſu perficitur. Deus enim his tribus præceptis nos docuit non ſolùm peccari externo opere, ſed etiam interno conſenſu, ut explicat Chriſtus Matth. 5. v. 22. *Audiſtis quia dictum eſt antiquis non occides. Ego autem dico vobis quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio.* Et nonnullis interjectis v. 28. ſubdit: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis non mæchaberis. Ego autem dico vobis quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam jam mæchatus eſt in corde ſuo.* Hinc infertur diſcrimen inter legem divinam, & humanam, quia humana tantùm verſatur circa operationes externas, quæ cadunt ſub ſenſus, & de quibus poſſunt homines judicare, lex autem divina latius extenditur etiam circa ea, quæ interna ſunt, & ſolo interno conſenſu perficiuntur, adeo ut lex divina æquè prohibeat actiones externas, ac ipſum internum conſenſum, qui ſub ſenſus exteriores non cadit, quia ſolus DEUS penetrat internas hominum cogitationes Apocal. 2. v. 23. *Ego ſum ſcrutans renes, & corda*, unde cùm homines non poſſint judicare, niſi de externis, lex humana ad illa tantùm extenditur, Deus verò, quia eſt ſcrutator cordium, & penetrat, ac perfectè cognoſcit internas hominum cogitationes, actus voluntatis, etiam actus internos, & conſenſum, proinde lex divina ad omnes iſtos actus poteſt ſe extendere. Hinc patet contra Calviniſtas præceptum illud *non concupiſces* poſſe in hac vita ſervari ab homine juſto, quia per tale præceptum non prohibentur motus concupiſcentiæ prævenientes rationem, & qui ab homine juſto vitari non poſſunt, cùm fiant in nobis ſine nobis; ſed tantùm prohiberi conſenſum voluntatis, qui eſt in noſtra poteſtate, idque convincitur ex illo Sapient. 8. v. 21. *Et ut ſcivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens niſi Deus det, adii Dominum, & deprecatus ſum illum*, ac ſi diceret, experior excitari in membris meis motus repugnantes legi tuæ, & ob meam infirmitatem non poſſum iiſdem reſiſtere, nec continens eſſe niſi ſua gratia corroboratus fortior fiam, & motus illos poſſim coercere: nec DEUS nobis deeſt auxilio ſuæ gratiæ cùm ut ait Apoſtolus 1. Corinth. 10. *Non patiatur nos tentari ſupra id quod poſſumus*, ait ipſe v. 13. *Fidelis Deus qui non patitur vos tentari ſupra id quod poteſtis.* Quòd ſine noſtro conſenſu motus illi concupiſcentiæ non ſint peccata lethalia colligitur ex eodem Apoſtolo 2. Corinth. 12. v. 7. *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Sathanæ ut me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogavi, ut diſcederet à me, & dixit mihi ſufficit tibi gratia mea:* Ergo auxilio ſuæ gratiæ nobis non deeſt DEUS, qui nos corroborat, & juvat ne cadamus. Ad aliud præceptum quod attinet, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde* ſervari etiam à viris etiam juſtis poteſt ſiquidem de fide eſt plures in hac vita ex toto corde Deum dilexiſſe,

ac pro-

Digitized by Google

ac proinde præceptum illud ſervâſſe, etenim David Pſ. l. 118. ait: *In toto corde meo exquiſivi te*, ſcilicet dilexi te ſuper omnia alia, & 3. Regum cap. 14. *Non fuiſti ſicut ſervus meus David qui cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo faciens quod placitum eſt in conſpectu meo*, & 4. Reg. 23. de Rege Joſia dicitur. *Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reverteretur ad Dominum in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, & in univerſa virtute ſua juxta omnem legem Moyſi*: Hinc conſtat Davidem, & Joſiam dilexiſſe Deum ex toto corde juxta præceptum Decalogi. Hoc idem præſtitiſſe plures alios Abrahamum, Moyſem, Samuelem, Eliam, Jeremiam, Eliſæum, & in novo Teſtamento Virginem Matrem, Apoſtolos, Stephanum, & alios plures ex Scripturis, & Hiſtoriis Eccleſiaſticis facilè deprehenditur. Illud enim præceptum *Diliges Deum ex toto corde tuo*, in triplici poteſt ſenſu accipi. Primus eſt, ut Deum diligamus ex toto corde, ſeu ut totum cor noſtrum in eo ſolo diligendo occupetur, nec quid aliud amemus, aut diligamus quàm ipſum, & in hoc ſenſu non poteſt intelligi præceptum de diligendo DEO cum præcipiamur etiam diligere proximum. Secundus ſenſus eſt, ut diligamus Deum ex toto corde, non quod totum cor noſtrum in eo diligendo debet occupari, ſed quod tanto conatu in eum ferri debeat, quanto fieri poteſt: & neque in hoc ſenſu intelligitur præceptum de diligendo Deo quamvis ſi præciperetur ſervari poſſet, nec eſſet obſervatu impoſſibile, quia illud non dicitur impoſſibile, quod ab alio fieri poteſt. Tertius ſenſus eſt, ut Deum diligamus ex toto corde, ſeu ut eum diligamus ſuper omnia, hoc eſt, eum amemus ſupra omnia alia extra Deum, & illum præferamus rebus aliis omnibus, & in hoc ſenſu intelligitur præceptum de diligendo Deum, adeo ut obligemur eum amare ſupra omnes creaturas, & potius centies mori, quàm diligere creaturam, & injuriam inde irrogare Deo per averſionem ab ipſo; & hunc eſſe verum ſenſum præcepti illius aſſerit Apoſtolus ad Roman. 8. 29. inquiens: *Nulla creatura poterit nos ſeparare à charitate DEI*, hoc eſt nulla poterit efficere, ut illi poſtponamus Dei dilectionem; neque obſtat, quod plerùmque quis pro jactura rei temporalis magis doleat ut pro morte filii, vel parentis, quàm pro injuria Deo irrogata: ſiquidem pro morte filii intenſius triſtatur, & pro patratis peccatis lethalibus nullam effundit lachrymam. Nam licèt intenſivè ſubinde amor parentis in filium ſit major appreciativè, tamen amor DEI quamvis non ſit ita intenſus ſemper præfertur amori creaturæ; & hic amor appreciativus, quo volumus potius mori, & omnia in mundo perdere, quàm DEO injuriam irrogare, eſt ille amor quo præcipimur Deum diligere ex toto corde, & de quo Chriſtus Matth. 10. v. 37. ait: *Qui amat Patrem, aut matrem plus quàm me non eſt me dignus*: hoc eſt, qui amorem parentum præfert amori DEI non diligit DEUM ſuper omnia. Amorem DEI prætulit Abraham amori filii, & DEUM dilexit ſuper omnia, quando unicum filium ſuum Iſaac, quem intimè diligebat, duxit ad faſtigium montis eum Deo immolaturus, unde cùm maluerit filium perdere, quàm DEO non obtemperare, ejus amor procul dubio fuit ſuper omnia, & Abraham ſervavit præceptum de diligendo DEUM ſuper omnia, quod propterea non eſt ſervatu impoſſibile ut aſſerunt Calviniſtæ. Verum tamen eſt, quod in hac vita non ita perfectè Deum diligimus ſicut in altera, quia dilectio ſemper ſupponit cognitionem rei amatæ, & in hac vita non cognoſcimus Deum clarè & perfectè, ſed tantùm per fidem, quæ eſt argumentum non apparentium, conſequenter per cognitionem obſcuram, & ænigmaticam, unde non mirum, ſi in hac vita minus perfectè Deum amemus, quam in alia, ubi noſtra de Deo cognitio clarior erit, & intenſior.

Ex hactenus dictis de duobus illis præceptis Decalogi *non concupiſces*, & *Diliges Deum tuum ex toto corde tuo* facilè oſtendi poteſt totam legem Decalogi poſſe ab homine juſto ſervari, quia ſi duo præcepta quæ videbantur omnium difficillima ut probatum eſt ſervari poſſunt à fortiori, etiam reliqua, eo quia Deus nunquam deſinat ſuâ gratiâ nos corroborare, & vires impertiri, ut totam legem ſervemus, hinc Concilium Arauſicanum ſub Felice Papa IV. celebratum Anno Chriſti 529. & confirmatum Anno 530. à Bonifacio II. Papa can. 25. ſtatuit, *hoc etiam ſecundùm Fidem Catholicam credimus, quod acceptâ per Baptiſmum gratiâ omnes baptizati Chriſto auxiliante, & cooperante, quæ ad ſalutem animæ pertinent, poſſint, & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere.* Cenſuit enim Concilium præcepta DEI non eſſe obſervatu impoſſibilia, cùm omnes per Baptiſmum regenerati Chriſto auxiliante, & cooperante poſſint ſi velint, quæ neceſſaria ſunt ad ſalutem, adimplere: & quia obſervantia præceptorum eſt omninò neceſſaria, ſequitur omnia Dei præcepta poſſe ſervari, & nullum eſſe ſervatu impoſſibile, quod etiam Tridentinum declaravit Seſſ. 6. cap. 11. ubi habetur: *Nemo temerariaa illa, & à Patribus ſub anathemate prohibita voce uti debet: Dei præcepta homini juſtificato ad obſervandum eſſe impoſſibilia. Nam Deus impoſſibilia non jubet; ſed jubendo monet, & facere quod poſſis, & petere quod non poſſis, & adjuvat ut poſſis.* Cùm ergo Deus abſolutè nos adjuvet, ut poſſimus adimplere omnia neceſſaria ad ſalutem, & ſervare divina præcepta, ſequitur hæc non eſſe ſervatu impoſſibilia, hinc Tridentinum can. 18. ejuſd. Seſſ. 6. ait: *Si quis dixerit Dei præcepta homini etiam juſtificato, & ſub gratiâ conſtituto eſſe ad obſervandum impoſſibilia anathema ſit.* Quòd ſi poſſunt juſti Deum amare ex toto corde ut ſuperius oſtenſum eſt, ſequitur poſſe etiam totam legem ſervare, quia hæc duo amare Deum ex toto corde, & mandata Dei cuſtodire re ipſa idem ſunt, vel ſaltem unum neceſſariò connectitur cum altero, non enim fieri poteſt, ut diligat quis Deum ex toto corde, & non ſervet omnia ejus præcepta, hinc Joſue 22. v. 5. monemur ut diligamus Deum, & obſervemus ejus mandata: *Ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & obſervetis mandata illius*: Et Chriſtus Joan. 15. 10. *Si præcepta mea ſervaveritis manebitis in dilectione meâ.* Demum Scriptura recenſet plures, qui legem totam cuſtodierunt 3. Reg. 14. v. 8. *Non fuiſti ſicut ſervus meus David, qui cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo.* Lucæ 1. 6. de Zacharia, & Eliſabetha. *Erant juſti ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini ſine querela*: Quis neget B. Virginem omnia Dei præcepta ſervâſſe. Et revera ſi lex divina foret ſervatu impoſſibilis, ad quid Deus illam nobis imponeret ſervandam? Ad quid Chriſtus Matth. 11. v. 30 diceret: *Tollite jugum meum ſuper vos, jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Ad quid Apoſtolus 1. Joan. 5. 3. diceret? *Hac eſt charitas Dei, ut mandata ejus cuſtodiamus, & mandata ejus gravia non ſunt.* Ad quid David de ſe ipſo dixit? Pſal. 118. v. 32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.* Ad quid de omnibus juſtis Ezech. Propheta 36. 27. ait: *Spiritũ meum ponã in medio veſtri, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis*, An non ex iis conſtat Legem Dei eſſe ſuavem, & ſerva-

Digitized by Google

ſervatu facilem, quòd ſi Calvini ſententia vera eſſet omnes allatæ Scripturæ falſæ eſſent, & divina teſtimonia puta mendacia; & Spiritus Sanctus per dona ſua non poſſet efficere, ut Legem divinam ſervaremus, quæ propterea non in commune humani generis bonum ſancita eſſet, ſed in ſolam hominum condemnationem ob non ſervatam legem quo nil poteſt abſurdius audiri. Si D. Paulus ad Philip. 4. v. 13. dixit: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat*, ergo potuit legem Dei ſervare, mandata divina cuſtodire.

Sancti Patres unanimes aſſerunt Legem Dei eſſe ſuavem, ac ſervatu facilem, non verò impoſſibilem, inter quos D. Baſilius tom. 1. in orat. Attende tibi poſt initium ait: *Impium eſt aſſerere præcepta Spiritus Sancti impoſſibilia eſſe obſervatu*. S. Hieronymus tom. 6. in Matth. 5. in fine: *Sciendum eſt, Chriſtum non impoſſibilia præcipere, ſed perfecta*, & in Expoſitione fidei ad Damaſum. *Maledictus, qui dicit, Deum impoſſibilia præcipere*, à qua maledictione ſe alienum eſſe dixit Calvinus cum lib. 2. Inſtit. cap. 7. reſpondit eſſe puri hominis ſententiam, adeoque inane fulmen obſtrepens ad terrorem non feriens ad vulnus. S. Auguſtinus ſerm. 191. de tempore ſub finem: *Execramur*, inquit, *blaſphemiam eorum, qui dicunt, impoſſibile aliquid à Deo homini eſſe præceptum, & mandata Dei, non à ſingulis, ſed ab omnibus in commune poſſe ſervari*. In Pſal. 56. ſub init. explicans illud Joan. 15. de dilectione proximi ait: *Neque imperaret hoc Deus, ut faceremus, ſi impoſſibile eſſe judicaret, ut hoc ab homine fieret. Si conſiderans infirmitatem tuam, deficis ſub præcepto, confortare in exemplo: ſed etiamſi exemplum ad te multum eſt; adeſt ille, qui præbuit exemplum, uti præbeat, & auxilium* aſſerit. Auguſtinus, Deum ſemper præſto eſſe, ut nobis ſuum ſuppeditet auxilium, quo poſſimus Dei mandata ſervare. Et lib. 2. de peccator. merit. & remiſſ. cap. 3. ait: *Quod ſi volumus, non peccamus, nec præciperet Deus homini, quod eſſet humanæ impoſſibile voluntati*. De natura, & Gratia cap. 69. *Eo ipſo quod firmiſſimè creditur, Deum juſtum, & bonum impoſſibilia non potuiſſe præcipere; hinc admonemur, & in facilibus quid agamus, & in difficilibus quid petamus*, & plura alia Auguſtini teſtimonia omittam, illud addam de Geneſ. contra Manichæos lib 1. cap. 3. *Illud autem lumen non irrationabilium animalium oculos paſcit, ſed pura corda eorum, qui Deo credunt, & ab amore viſibilium rerum, & temporalium ſe ad ejus præcepta ſervanda convertunt, quod omnes homines poſſunt, ſi velint; quia illud lumen omnem hominem illuminat venientem in hunc mundum.*

Supereſt, ut ſatisfaciamus objectionibus Calviniſtarum, objiciunt enim illud Actor. 15. 10. *Quid tentatis imponere jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod nec patres noſtri nec nos portare potuimus*, quæ verba prolata fuerunt à Petro Apoſtolo aſſerente Legem eſſe jugum importabile, quod non poſſumus ferre per legis obſervantiam, nec ſalvari poſſe per eandem obſervantiam, quia impoſſibilis ſit, ſed tantùm per miſerentis Dei gratiam. Sed contra quia D. Petrus ibi non loquitur de lege morali comprehenſa in decalogo; ſed tantùm de lege ceremoniali Judæorum, & oſtendit Chriſtianos non eſſe obligandos ad circumciſionem, & ſimiles ceremonias Judaicas, quia ſint jugum grave importabile: & quia in lege evangelica illæ ceremoniæ ſint inutiles ad juſtificationem, & hanc cauſam innuit Apoſtolus, qui ſcribens ad Galat. 4. v. 9. *Nunc autem cum cognoveritis Deum, imò cogniti ſitis à Deo, quomodo convertimini iterum ad infima, & egena elementa, quia denuo ſervire vultis*, vocat legem veterem ceremonialem elementa infirma, & egena, quia non conducunt ad ſalutem; nec quidquam proſunt in ordine ad eandem. Vocatur etiam lex illa onus importabile, non quod portari omninò non poſſit, ſed quia ægrè ac difficulter obſervabatur, ut docet D. Thomas *in 2. diſt. 28. quæſt. unica art. ad* 3. Alioquin ſi lex fuiſſet obſervatu impoſſibilis, non dixiſſet ſcriptura de Zacharia, ut Eliſabetha Luc. 1. 6. *Erant ambo juſti ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & juſtificationibus Domini ſine querela*, ſeu erant juſti obſervantes totam legem, quæ propterea non eſt ſervatu impoſſibilis; ſed tantùm ægrè, & difficulter ferebatur, in quo ſenſu etiam Chriſtus vocavit Phariſaicas traditiones onera importabilia Matth. 23. 4. *Alligant enim onera gravia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem ſuo nolunt ea movere.* Neque obſtat illud Apoſtoli ad Galat. 3. 10. *Quicunque ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt. Scriptum eſt enim: Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea*, ex quo inferunt Calviniſtæ legem Dei eſſe ſervatu impoſſibilem; quia D. Paulus dicit maledictum eſſe, qui non ſervat totam legem; proinde qui volunt juſtificari ex operibus legis, ſeu legis obſervantia ſunt maledicti; eò quia nullus poſſit ſervare totam legem. Nam contra eſt, quia verba illa: *Qui ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt*, non ſignificant eos eſſe maledictos, qui legem implentes, ſeu obſervantes juſtificari volunt; cùm Apoſtolus ad Ròm. 2. v. 13. ſcribat: *Factores legis juſtificabuntur*; ſed eos eſſe maledictos, qui deſtituti fide & donis gratiæ propriis viribus arbitrantur poſſe legem implere, ac juſtificari; quia non ex operibus legis habetur juſtificatio, ſed ex auditu fidei; quod innuit Apoſtolus inquiens: *Ex operibus legis ſpiritum accepiſtis, an ex auditu fidei?* opponit eos, qui ſunt ex fide iis, qui ſunt ex operibus legis; de illis ait: *Qui ex fide ſunt, benedicentur cum fideli Abraham*; de iſtis: *qui ex operibus legis ſunt, ſub maledicto ſunt*, unde Apoſtolus non dicit legem eſſe ſervatu impoſſibilem; ſed ſine fide, & gratia Dei propriis tantùm naturæ viribus nemo poteſt legem ſervare & ſalutem conſequi, quia ſine fide non poſſumus DEO placere; neque ex operibus legis tantùm ſine fide, juſtificari, quia ſine fide & gratia Dei non poſſumus totam legem ſervare; & qui totam legem non ſervat, maledictus eſt: *qui enim offendit in uno* (ait Apoſtolus Jacobus) *factus eſt omnium reus.* Neque ullum facesſit negotium aliud ad Rom. 7. 18. *Velle quidem adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio*, ex quo teſtimonio inferunt Calviniſtæ, neminem etiam volentem legem implere, poſſe illam ſervare. Nam contra eſt, quia Apoſtolus non loquitur de obſervantia legis, ſed de motibus concupiſcentiæ, quos vellet quidem coërcere, & etiam iiſdem prorſus carere; ſed non poſſe propriis viribus id aſſequi ſine Dei gratia, ſine divino auxilio meam corroborante infirmitatem: quaſi diceret Apoſtolus, cognoſco bonum eſſe carere motibus concupiſcentiæ, & ideo hoc bonum opto, & volo; ſed ſine Dei gratia non poſſum habere. Opponunt etiam Calviniſtæ illud Jacobi 3. 2. *In multis offendimus omnes*, & 1. Joan. 1. 8. *Si dixerimus, quia peccatum non habemus nos ipſos ſeducimus*, ex quo inferunt Calviniſtæ, neminem poſſe totam legem implere, quia omnes peccant, & ideo peccant, quia legem non obſervant, ſed illam tranſgrediuntur. Sed contra quia Joannes loquitur de peccatis venialibus, quæ cohærent in viris juſtis cum adimpletione legis, non verò de mortalibus, quibus tranſgredimur legem; etenim viri juſti poſſunt vitare omnia peccata mortalia; licèt de lege ordinaria non poſſint omnia venialia declinare, niſi ex ſpeciali Dei gratia.

Cum

Cùm igitur opera juſtorum ſint bona, & non omnia peccata lethalia ſequitur homines teneri aliqua bona opera facere, ac legem ſervare, adeò ut teneantur bene operari juxta præſcriptum legis, ſi velint ſalutem conſequi, neque ſufficiat ſola fides, ut autumant Calviniſtæ, & alii hæretici, eò quia meritum Chriſti ſit infiniti valoris, & ſuperabundanter ſatisfecerit pro peccatis totius mundi. Hæc enim neceſſitas bene operandi non obſtante Chriſti merito infinito nobis ſignificatur in Scripturis Matth. 3. 10. ait Chriſtus: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur:* ne igitur in ignem gehennæ mittatur homo, neceſſe habet per bona opera legem adimplere, & divina præcepta ſervare. Jacobi 3. 14. *Quid prodeſt fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habet*, & infra ſubdit: *Fides ſine operibus mortua eſt*, ſola enim fides ſine bonis operibus eſt veluti cadaver exanime ſine motu, abſque operatione ulla, & nil prodeſt, unde D. Petrus 2. Pet. 1. v. 10. nos hortatur, ut per bona opera noſtram conſequamur ſalutem; *Satagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*, quamvis vocatio noſtra certa ſit, ut & fides certiſſima, non tamen ſufficit ad aſſecutionem æternæ ſalutis, niſi bene operemur, & ſatagamus per bona opera illam conſequi: Unde Chriſtus Matth. 5. 21. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra, plus quam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Hanc neceſſitatem bene operandi ut ſalutem æternam conſequamur, nos edocuit Chriſtus, quando in monte poſtquam plura dixiſſet de bonis operibus, præſertim de eleemoſyna, jejunio, oratione, & aliis ſimilibus poſtea concluſit: *Omnis ergo, qui audit verba mea hæc, & facit ea, aſſimilabitur viro ſapienti, qui ædificavit domum ſuam ſuper petram, & deſcendit pluvia, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat ſupra firmam petram. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea; ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificavit domum ſuam ſuper arenam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Videant, quotquot negantes neceſſitatem bonorum operum ad aſſecutionem ſalutis audiunt verba Chriſti & ſoli fidei nituntur, an ædificent ſuper arenam; vel ſuper petram.

Ad eludenda hæc Scripturarum teſtimonia ex ex Calviniſtis ſunt, qui adhibent diſtinctionem dicentes opera bona eſſe neceſſaria ad aſſecutionem ſalutis neceſſitate præſentiæ, ſeu concomitantiæ, non verò neceſſitate efficientiæ, & ſcripturas aſſerentes neceſſitatem bonorum operum ad aſſecutionem ſalutis loqui de neceſſitate præſentiæ, non efficientiæ, adeò ut ſola fides habeat vim juſtificandi, & ſalvandi, proinde ſolam fidem neceſſariam eſſe ad ſalutem neceſſitate efficientiæ, quatenus actus fidei debet à nobis elici: & quia hæc fides debet eſſe viva, & non poteſt viva eſſe ſine operibus, ideo opera bona ſunt neceſſaria, neceſſitate præſentiæ, & concomitantiæ, non verò ut efficiant ſalutem, quam ſola fides efficit. Verùm hæc diſtinctio nullam vim habet contra allata teſtimonia Scripturarum, Primò quia Calviniſtæ docent omnia opera juſtorum eſſe damnabilia, & peccata mortalia; quòd ſi ita eſt, quomodo fructus fidei vivæ ſunt opera bona neceſſaria ad ſalutem neceſſitate præſentiæ? præterea hæc opera non poſſunt effici à fide, quin fiant à fideli, quia fides eſt habitus, qui tantùm inclinat ad actus fidei non ad actus aliarum virtutum: quod ſi fiant, à Fidelibus ſequitur, bona opera eſſe neceſſaria neceſſitate efficientiæ, & non ſolùm concomitantiæ, & præſentiæ. Præterea bona opera hominis juſti merentur vitam æternam Matth. 20. 8. *Voca operarios, & redde illis mercedem*, nec alia eſt hæc merces, quàm vita æterna. Matth. 5. 12. *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis:* ergo ſi bona opera merentur vitam æternam non ſolùm neceſſaria neceſſitate præſentiæ, & concomitantiæ, ſed etiam neceſſitate efficientiæ. Rurſus Scriptura apertè docet bona opera effectivè concurrere ad ſalutem. Apoſtolus ad Philip. 2. 12. *Cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini*, ſi monet, ut cum metu, & tremore operemur noſtram ſalutem: Ergo præter fidem requiruntur noſtra opera facta cum metu, & tremore. 2. Corinth. 7. 10. Triſtitia, quæ ſecundùm Deum eſt pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Demum legis obſervantiam neceſſariam itidem eſſe ad ſalutem facilè oſtenditur ex Scripturis Matth. 19. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.* Joan. 14. 25. *Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Matth. 11. 29. *Tollite jugum meum ſuper vos*, id eſt, ſervate legem, & mandata, quæ ego injunxi vobis. Unde fit argumentum. Deus in Scripturis vult, ut legem ſervemus: vel ergo vult ſeriò, ut legem ſervemus, vel tantùm per jocum: ſi primum, ergo jam ſeriò tenemur illam ſervare: ſi per jocum, cur ergo ſeriò tranſgreſſores legis punit? an ironicè nobis proponit legis obſervantiam, cum dicit Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata.*

Objiciunt Calviniſtæ, Chriſtianos eſſe liberos ab obſervantia legis: conſequenter non eſt neceſſe, ut legem obſervent. Tum quia lex eſt ſervatu impoſſibilis, & non ſervantes legem maledictioni ſubjacent: ex quo ſequeretur, quòd vel omnes fideles maledictionem incurrerent; vel omnes à debito ſervandæ legis deberent liberari: primum non dicitur; ergo poſterius verum eſt, ſeu omnes fideles liberari obſervatione legis, idque innuit Apoſtolus ad Galat. 3. v. 13. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis.* Et ex illo 1. Timoth. 19. *Juſto non eſt lex poſita:* ex quibus inferunt, Chriſtianos eſſe liberos a lege, ejuſque obſervantia; & Chriſtum non eſſe legiſlatorem, ſed Redemptorem. Sed contra reſpondetur negando ſuppoſitum, totum enim argumentum fundatur in falſo ſuppoſito, ſeu quod lex ſit obſervatu impoſſibilis, quod ſuperius evicimus falſum ex Scripturis, & ratione. Præterea concedimus, omnes tranſgreſſores legis maledictioni ſubeſſe, & damnationi eſſe obnoxios, juxta illud: *Maledictus omnis, qui non permanſerit in omnibus, quæ ſcripta ſunt in libro legis, ut faciat ea.* Verum eſt etiam infideles, & peccatores non poſſe ſolius naturæ viribus ſine Dei gratia, & auxilio legem ſervare cum ipſe Chriſtus Joan. 15. 5. dicat: *Sine me nihil poteſtis facere.* Juſtos tamen per Dei gratiam, & divino adjutos auxilio poſſe totam legem implere, ut ſcribit Apoſtolus ad Philip. 4. 13. *Omnia poſſum in eo, qui me confortat.* Quamobrem licèt peccatores, qui legem tranſgrediuntur, ſint obnoxii maledictioni, juſti tamen legem adimplentes eidem non ſubſunt maledictioni, in quo ſenſu dixit Apoſtolus Chriſtum redemiſſe nos à maledicto legis, quatenus nobis gratiam obtinuit, qua ſuffulti, & adjuti poſſimus legem adimplere, & maledictionem evadere. Quòd verò ad Chriſtianam libertatem attinet, & quam Calviniſtæ exaggerant, ac fideles eſſe liberos à legis obſervantia, reſpondetur fideles Chri-

Digitized by Google

Chriſtianos eſſe liberos, ſi juſti ſint à peccato, & morte, qua libertate donati ſunt per merita JESU Chriſti Joan. 8. v. 36. *Si vos Filius liberaverit verè liberi eritis*, & Apoſtolus ad Roman. 6. v. 18. ait: *Liberati à peccato ſervi facti eſtis juſtitiæ*, hoc eſt, cùm per merita Chriſti liberati ſitis à peccato, & ſervitute Dæmonis ſervi facti eſtis divinæ gratiæ, cujus beneficio lumen accipitis ut rectè operemini. Rurſus non ſolùm Chriſtus nos liberabit à peccato & morte, ſed etiam à jugo legis cæremonialis, cui obſervandæ in lege evangelica non ſunt obnoxii fideles, juxta Apoſt. ad Galat. 4. v. 9. *Quomodò convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo ſervire vultis.* Imò etiam nos liberavit à dominio, & reatu legis moralis dicente Apoſtolo ad Roman. 6. v. 14. *Non eſtis ſub lege, ſed ſub gratia*, & 2. Corinth. 3. v. 17. *Ubi Spiritus Dei ibi libertas*, ad Galat. 5. v. 18. *Si Spiritu ducimini, non eſtis ſub lege*: quia tunc fideles operantur in lege inſtinctu Spiritus Sancti, proinde quamvis ſint in lege morali, quam operante divini Spiritus gratia adimplent fideles, non tamen ſunt ſub lege, quia nulla coactione, & vi adigimur legem adimplere, ut famuli obtemperantes Heris ſuis, ſed ſpontè, alliciente divina gratia, opera legis facimus, & omnia mandata adimplemus, in quo ſenſu dicuntur fideles non eſſe ſub lege, tametſi ſint in lege in qua benè agunt, & Dei mandata obſervant. Sumus igitur in lege, quia ſecundùm legem operamur: non verò ſumus ſub lege, quia non adigimur operari libertate donati, ut explicat D. Auguſtinus in enarratione primi Pſalmi, ubi ait: *Aliud eſt eſſe in lege, & aliud ſub lege. Qui eſt in lege ſecundùm legem agit: qui eſt ſub lege, ſecundùm legem agitur. Ille liber eſt, iſte ſervus*, & in lib. de natur. & grat. cap. 57. *Si Spiritu ducimini non eſtis ſub lege*, hoc eſt, ſub lege, quæ timorem incutit, non tribuit charitatem: ergo tametſi Chriſtiani liberi ſint à lege peccati à jugo legis cæremonialis à Dominio, & reatu legis moralis, non tamen ſunt liberi ab obſervantia legis, quia ſunt in lege, & tenentur opera legis facere adeo ut libertas evangelica non excludat legem, ſed tantùm dominium legis, neque ſervitutem juſtitiæ, ſed peccati, neque jugum Chriſti, quod ſuave eſt, ſed jugum moſaicum, quod grave erat. Ad aliud petitum ex 1. Epiſt. ad Timoth. 19. *Juſto non eſt lex poſita, ſed injuſtis & non ſubditis.* Reſpondet D. Thomas 1. 2. *quæſt. 96. art. 5.* Legem duplicem eſſe directivam unam alteram coactivam; illam poſitam eſſe omnibus tam juſtis, quàm injuſtis, quia omnes diriguntur à lege, quæ dirigit, ac præſcribit omnibus, quid agere, & quid omittere debeant. Quoad verò vim coactivam non eſſe poſitam juſtis, ſed tantùm impiis, quia juſti non coactè ſed ſpontè libenter, & alacriter ex inſtinctu charitatis ea faciunt, quæ à lege præſcribuntur: impii verò, quia perſæpe recalcitrant, & à legis obedientia ſe ſubducunt, ideo indigent vi coactiva, qua adigantur ad legis obſervantiam.

Nituntur Calviniſtæ probare non teneri Chriſtianos ad legis Chriſtianæ obſervantiam ex diſcrimine legis Moſaicæ, & Evangelicæ intelligentes per legem moſaicam doctrinam veteris teſtamenti, & per evangelicam doctrinam novi teſtamenti, & aſſerunt hoc eſſe diſcrimen utriusque, quia in lege veteri contineantur tria ſcilicet leges comminationes, & permiſſiones cum conditione obſervationis legis, quæ tria non ſunt in lege evangelica, & ſenſus illorum eſt, quia homines in veteri teſtamento leges habuerunt, quibus obligabantur, & ſi eas ſervarent, quod tamen non poterant promittebat illis DEUS benedictionem: & ſi eam non ſervarent Deus comminabatur maledictionem: ſed in novo teſtamento non ſunt ullæ leges, quia Chriſtus cùm cognoſceret eas ſervari non poſſe ideo ab earundem obſervantia nos liberavit, quapropter non indigemur comminationibus, & terroribus, quibus adigamur ad earundem obſervantiam: hæc eſt doctrina Calviniſtarum aſſerentium itidem promiſſionem vitæ æternæ nobis pluries in ſcripturis factam non pendere à legis obſervantia, ſed à ſola fide cujus beneficio ſolvamur. Sed contra quia totus iſte diſcurſus etiam fundatur in falſo ſuppoſito, quod lex ſit ſervatu impoſſibilis, ideoque ne ſubjiciamur legis maledictioni nos Chriſtus liberavit à legis obſervantia. Rurſus diſcrimen utriusque legis non eſt, quod aſſignatur à Calviniſtis, quia ſicut in veteri ita etiam in novo teſtamento proponuntur leges comminationes, & promiſſiones conditionatæ. Etenim ex legibus aliæ ſunt morales de quibus agitur apud *Matth. cap. 5. 6. & 7.* Aliæ ſacramentales Matth. 28. v. 29. *Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti.* Alii ſunt fidei ut Marci 16. *Qui non crediderit condemnabitur* quæ lex comminatoria eſt, ut etiam hæ aliæ leges Matth. 5. v. 23. *Qui dixerit fratri ſuo fatue reus erit gehennæ ignis*, & cap. 15. v. 30. *Inutilem ſervum ejicite in tenebras exteriores* & cap. 5. v. 21. *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plus quàm ſcribarum, & Phariſæorum non intrabitis in regnum cælorum*, ex quibus ſatis apertè claret in lege evangelica eſſe itidem comminationes, & promiſſiones conditionatas, ut Matth. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata* & diſcrimen aſſignatum à Calviniſtis eſſe apertè falſum. Differunt igitur lex vetus, & evangelii perinde ac doctrina inchoata, & perfecta, ut ait D. Thomas 1. 2. *quæſt. 6. art.* 3. inquiens: *Evangelium continetur in lege ſicut arbor in ſemine*, & D. Auguſtinus *lib. 16. de Civit. Dei cap. 9.* ait: *Teſtamentum vetus eſt occultatio novi, & novum eſt veteris revelatio* quamobrem primum diſcrimen utriusque legis eſt, quia vetus fuit tantùm quædam inchoatio, & evangelica perfectio. Secundum diſcrimen eſt quia vetus per Moyſem data eſt, qui fuit tantùm Legislator: evangelica verò per Chriſtum, qui non ſolùm Legislator, verùm etiam Redemptor fuit, quapropter lex vetus fuit ſola, & lex evangelica non ſola, ſed cum gratia, hinc habetur tertium diſcrimen, quia lex vetus non habuit vim juſtificandi; quam habet evangelica ſcribente Apoſtolo ad Galat. 3. v. 11. *In lege nemo juſtificatur apud Deum*, & loquitur Apoſtolus de lege veteri, quæ non habet vim juſtificandi, ſiquidem de lege evangelica ait ad Roman. 1. v. 16. *Evangelium eſt virtus DEI in ſalutem omni credenti*, & 1. ad Corinth. 15. *Notum facio vobis evangelium per quod ſalvamini.* Quartum diſcrimen eſt, quia lex vetus timoris & ſervitutis fuit cum lex evangelica amoris ſit & libertatis ad Roman. 8. *Non accepiſtis Spiritum ſervitutis in timore, ſed ſpiritum adoptionis filiorum*, & ad Galat. 4. v. 31. *Non ſumus ancillæ filii, ſed liberæ*, & 2. Timoth. 17. *Non dedit nobis Deus Spiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis.* Quintum demum diſcrimen eſt, quia lex moſaica fuit obſervatu difficilis, & gravis ut habetur *Actor. 15. v. 10* Secus lex evangelica eſt ſervatu facilis Matth. 11. v. 30. *Jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve*, & hæc facilitas oritur ex divina gratia, qua corroboramur, & adjuvamur & ex eo quod non plura continet præcepta; ſicut lex vetus, quæ præter præcepta moralia, continebat etiam cæremonialia, & demum, quia major nobis promittitur retributio, ſeu vita æterna.

Quòd

Digitized by Google

Quòd opera juſtorum meritoria ſint vitæ æternæ liquet ex ſcripturis Matth. 5. v. 12. *Gaudete, & exultate quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis* Math. 25. v. 34. *Venite benedicti Patris mei poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi, eſurivi enim & dediſtis mihi manducare*, ubi bonis operibus promittitur regnum cœlorum, unde Apoſtolus ad Rom. 26. ait. *Deus reddet unicuique ſecundùm opera ſua.* Iis quidem qui ſecundùm potentiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt vitam æternam, & 1. ad Corinth. 38. *Unusquisque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem*, & ad Gal. 6. v. 17. *Qui ſeminat in ſpiritu de ſpiritu metet vitam æternam.* Hinc patet non ſolùm bona opera eſſe meritoria vitæ æternæ, ſed etiam neceſſaria: quia cæleſtis gloria nobis promittitur ſub titulo mercedis Matth. 5. *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis*, & eam dandam pro labore noſtro tanquam in ſua vinea deſudantibus ſpopondit denarium diurnum; & Matth. 5. v. 8. Ut juſtitiæ *coronam* quæ ulli non impertitur, niſi poſt exantlatos labores, 2. Timoth. 4. Ut currentibus *bravium*, adeò ut tota cauſa, cur nobis tribuatur vita æterna, ſint ipſa bona opera, quæ propterea neceſſaria ſunt ad aſſecutionem æternæ ſalutis, nec opera juſtorum tantùm ſunt cauſa præmii ſed etiam ex juſtitia iisdem debetur præmium æternum, ut innuit Apoſtolus. 2. ad Theſſal. 10, 6. *Juſtum eſt apud Deum retribuere vobis, qui tribulamini requiem nobiſcum*, & 2. Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*, & ad Hebr. 6, 10. *Non eſt injuſtus Deus ut obliviſcatur operis veſtri:* quinimò Chriſtus nonniſi conditionatè æternam nobis ſpopondit ſalutem, ſi nimirum ejus legem ſervaverimus, & mandata ejus cuſtodierimus, adeo ut promiſſio ab operibus dependeat, & bene operantibus competat jus exigendi promiſſam mercedem, Matth. 18, 17. *Si vis ad vitam ingredi ſerva mandata.* Præterea opera juſtorum digna eſſe præmio vitæ æternæ apertè aſſerit Salomon Sapient. 3. 8. *Deus tentavit eos, & invenit dignos ſe*, & Apoſtolus. 2. ad Theſſal. 1, 8. hortatur Theſſalonicenſes ad tolerantiam malorum, ut inde digni fiant regno Dei inquiens *Ut digni habeamini regno Dei; pro quo & patimini.* Reſpondent Calviniſtæ Deum quidem bonis operibus promiſiſſe mercedem, & illam intuitu bonorum operum reddere, ſed negant id eſſe adſcribendum merito, & dignitati operum, ſed meræ, ac ſoli Dei liberalitati, quod probant ex illo Apoſtoli ad Rom. 6, 23. *Gratia Dei vita æterna in Chriſto.* Sed contra, quia ſi merces ut ipſi fatentur datur intuitu bonorum operum, & merces datur dignis cujusmodi ſunt inſudantes in vinea Domini & plurimum laborantes, ac obſervantes Dei mandata, ſequitur juſtos dignos eſſe accipere mercedem ob exantlatos labores, ob ſervatam Dei legem, proinde ob dignitatem, & meritum eorundem operum unde ſunt opera, quæ juſtis dignitatem impertiunt: ſi enim juſti ex nulla parte digni eſſent, & non daretur merces intuitu bonorum operum, non hæc injungerentur, & ſi dignitatem in ſe non haberent, non poſſent illam communicare juſtis, nec eos conſtituere dignos vitæ æternæ: quòd ſi merces datur juſtis propter dignitatem bonorum operum ex juſtitia, jam non ex liberalitate aliquin. 1. 2. Tim. 4. Merces Juſtorum non diceretur *juſtitiæ corona*, ſed potius indulgentiæ, vel liberalitatis. Tum quia omnes homines ſine bonis operibus per ſe ſunt æqualiter indigni mercede, & tantùm fiunt digni per bona opera, quæ exercent Pſal. 61, 13. *juxta opera ſua* & Apoſtolus. 1. Cor. 3, 8. ait fieri dignos *ſecundùm ſuum laborem*, adeo ut proportio mercedis dependeat ab ipſa proportione operum, unde dignitas ineſſe bonis operibus nulli poteſt dubium eſſe, alioquin homo juſtiſſimus, & qui plus cæteris laboravit in vinea Domini non acciperet majus præmium, quàm ſimpliciter juſtus,

Calviniſtæ tamen cæcutientes in luce aſſerunt omnia juſtorum opera immunda eſſe, & coinquinata, propterea ex ſe nullam includere dignitatem, ſed tantùm ex Dei mera liberalitate nobis vitam æternam dari, quod quàm falſum ſit, ſuperiùs evicimus, cùm nobis promittatur vita æterna ſub titulo mercedis ſupponentis laborem, coronæ juſtitiæ, quæ non datur niſi egregiè pugnantibus, & vincentibus, ſub titulo bravii quod non accipiunt niſi ſuperantes in curſu alios, hæc enim ſupponunt operationes, quæ dignæ ſint mercede, corona juſtitiæ, & bravio. Dices vita æterna in ſcripturis vocatur hæreditas: atqui hæreditas debetur filiis non ex merito, & labore, ſed ex ſolo jure filiationis naturalis, vel adoptivæ: ergo vita æterna nobis non datur ex dignitate operum, ſed ex jure filiationis, unde Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini *ſeſſ. 6. cap. 16.* ait: *Quod vitam æternam faciunt mercedem in eo ab illis diſſentio. Quin potiùs hæreditatem eſſe ubique ſcriptura clamat, quæ non alio quàm gratuitæ adoptionis jure nobis obvenit.* Sed cur Calvinus non dixerit ab illis & ſacris ſcripturis diſſentio, cum ſint ſcripturæ ſacræ, quæ aſſerunt vitam æternam nobis dari ut mercedem bonorum operum. Quòd ſi vita æterna in ſcripturis vocatur etiam merces Matth. 5. *Gaudete, & exultate quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis.* Matth. 2. v. 8. *Voca operarios, & redde illis mercedem* ergo datur vita æterna intuitu meritorum, ergo non ſolo jure adoptionis, rurſus hæc adoptio in ſententia Calvini perinde eſt ac prædeſtinatio, & prædeſtinationi opponitur reprobatio, & utraque facta eſt ſecundùm Calvinum ex ſolo beneplacito nullo habitu reſpectu ad bona vel mala opera. Quòd ſi ex eo, quòd vita æterna debetur titulo adoptionis, ſeu prædeſtinationis, ſequitur non dari ex merito bonorum operum, ita etiam ex eo, quòd pœna æterna debeatur titulo reprobationis ſequeretur non dari ex merito malorum operum, quod aſſerere non audent Calviniſtæ, quia Deus non puniret delinquentes, nec juſtitiam exerceret. Quamobrem cum non ſimus filii DEI per naturam, ſed tantùm per adoptionem, qua adoptamur, vel ante uſum rationis beneficio baptiſmi, vel poſt uſum rationis in prima juſtificatione, ut adulti; qui convertuntur ad Deum, inde fit, ut parvuli decedentes ante uſum rationis accipiant vitam æternam ſolo titulo hæreditatis, adulti verò, qui ratione utuntur, & in adoptione filiorum usque ad mortem perſeverant, duplici titulo accipiunt vitam æternam, ſcilicet ſub titulo hæreditatis, quatenus fuerunt adoptati in filios Dei per gratiam ſanctificantem, & ſub titulo mercedis, quatenus perſervârunt in bonis operibus; & hæc eſt ratio, cur in ſcripturis dicatur vita æterna nobis promitti modo ſub titulo hæreditatis, & modo ſub titulo coronæ juſtitiæ, vel mercedis, vel bravii: unde ex eo quod juſti ſub titulo hæreditatis accipiant vitam æternam quatenus fuerunt adoptati per gratiam ſanctificantem in filios Dei, inde non ſequitur, quod non debeant etiam illam accipere ſub titulo mercedis, hoc innuit Apoſtolus ad Coloſ. 2. v. 23. *Quodcunque facitis ex animo operamini, ſicut Domino non hominibus, ſcientes, quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis.* Simul nectit Apoſtolus utrumque titulum retributionis, & hæreditatis, quia gloria æterna ſub utroque titulo confertur adultis,

quia

Digitized by Google

quia cùm non ſint filii per naturam, ſed tantùm per adoptionem, potuit DEUS ea conditione adoptare, ut non adirent æternam hæreditatem, niſi ut filii ſervarent mandata Patris adoptantis, cum æquum videatur, ut filii præcepta Patris ſervent, & quæ à Patre præcipiuntur fideliter exequantur, quapropter adulti ſub utroque titulo mercedis, & hæreditatis accipiunt vitam æternam. Quidni etiam ipſe Chriſtus ſub utroque titulo eandem accepit: ſiquidem jure hæreditatis ſuppoſita unione hypoſtatica ei debebatur gloria corporis, & exaltatio proprii nominis, & nihilominus illam obtinuit ſuis meritis,& quia obtemperavit mandatis æterni Patris juxta illud Apoſtoli ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & DEUS exaltavit illum.* Si igitur Chriſto,qui fuit filius DEUS naturalis data eſt gloria corporis, & nominis exaltatio ſub duplici titulo hæreditatis, & mercedis, non debet mirum videri, ſi nobis qui ſumus filii tantùm per adoptionem ſub utroque titulo detur vita æterna. Neque obſtat diſtinctio nonnullorum Calviniſtarum aſſerentium ſub titulo mercedis nobis dari vitam æternam, impropriè, & ſub titulo hæreditatis propriè, quia cum filiatio alia ſit naturalis, quæ propria dicitur, & alia per adoptionem quæ legalis,& impropria vocatur, potiùs è contra aſſerere deberent, vitam æternam ſub titulo mercedis nobis propriè conferri cum propriè bona opera exerceamus digna mercede, & ſub titulo hæreditatis impropriè cùm ſit hæreditas filiationis adoptivæ, quæ legalis eſt, & impropria. Præterea ſi gloria corporis, quæ Chriſto data eſt propriè habet rationem mercedis, & hæreditatis, cur non etiam gloria animæ, quæ nobis datur, cùm non repugnat aliquid eſſe propriè hæreditatem, & ſimul propriè mercedem. Neque inde ſequitur feliciores eſſe parvulos decedentes ante uſum rationis, quàm ſint adulti, quia majus eſt accipere jure hæreditatis aliquid quàm ex merito laboris, ſicut titulus filii dignior, & major eſt titulo famuli, qui nonniſi per ſuſceptos labores aliquid lucratur. Nam adulti ſunt ſemper parvulis feliciores, quia ſub titulo meriti adeunt hæreditatem æternæ vitæ, quod eſt magis honorificum, nec pariter de famulis eſt ad rem, quia iſti tantùm ſub unico titulo mercedis accipiunt, quod ipſis debetur ob exantlatos labores, juſti verò adulti ſub duplici titulo hæreditatis, eò quia ſint filii adoptivi per gratiam, & ſub titulo mercedis, quatenus perſeverârunt in bonis operibus exercendis, ideoque ſunt feliciores parvulis, & famulis adultis, quia parvuli tantum ſub uno titulo filiationis adeunt hæreditatem, & famuli ſub altero titulo tantùm mercedis lucrantur, quod illis debetur. juſti verò adulti ſub utroque titulo filiationis adoptivæ adeunt æternam hæreditatem, & ſub titulo mercedis eandem accipiunt. Tum quia quo plura ſunt illorum merita, eò majorem etiam conſequuntur hæreditatem, hinc juſti adulti ſunt ſemper feliciores parvulis decedentibus ante uſum rationis, unde Apoſtolus. 1. Corinth. 3. ait: *Unuſquiſque propriam mercedem accipiet ſecundùm ſuum laborem.* Rurſus objiciunt Calviniſtæ, quia tametſi ſcriptura aſſerat vitam æternam nobis donari ut coronam, aſſerunt tamen hanc coronam nobis dari ex miſericordia, & non ex juſtitia, cùm dicat David Pſal. 102. v. 4. *Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus*, & Matth. 5. v. 7. *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* Sed contra quia ſicut hic vita æterna vocatur corona miſericordiæ, ita alibi dicitur corona juſtitiæ. 2. Timoth. 4. v. 8. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illo die juſtus Judex.* Eſt igitur vita æterna corona juſtitiæ, quia ex meritis, & ob merita confertur ſervato ordine juſtitiæ commutativæ, & diſtributivæ, quia unicuique pro meritorum qualitate major, vel minor proportio præmii ſeu gloriæ tribuitur, in quo ſenſu ait D. Auguſt. lib. de natur. & gratia cap. 2. *Non eſt injuſtus Deus, qui juſtos fraudet mercede juſtitiæ.* Quia vero ipſa merita, quibus debetur corona juſtitiæ habent vim ſuam ex Dei gratia, ideo dicitur dari ex miſericordia Dei, quatenus gratia nobis datur gratis, & ex divina miſericordia, quia gratia non eſt volentis, nec currentis, ſed miſerentis Dei, in quo ſenſu vita æterna vocari ſolet corona miſericordiæ, non reſpectu meritorum, quia tunc illis debetur ex juſtitia; ſed quatenus procedunt ex divina gratia, quæ nobis datur ex DEI miſericordia, ut explicat D. Auguſtinus lib. de corept. & gratia cap. 15.

Objiciunt Calviniſtæ alia ſcripturæ loca, præſertim illud ad Rom. 6. v. 23. *Stipendium peccati mors: gratia autem DEI vita æterna* ex quo inferunt, mortem æternam dari propter mala opera; & vitam æternam non dari propter bona opera; ſed ex mera gratia cujus tantùm meminit Apoſtolus excluſivè ad bona opera. Sed contra quia Apoſtolus non excludit bona opera; ſed vocat vitam æternam gratiam, quia procedunt merita, & bona opera ex DEI gratia, ſine qua non fierent bona opera, nec eſſent; ex eo igitur quòd vita æterna detur ex meritis quæ procedunt ex gratia, & hæc ex miſericordia dicitur corona miſericordiæ, & dari ex gratia ut explicat D. Auguſtinus lib. de gratia, & lib. arbitrio cap. 8. & 9. ubi ait Apoſtolum æquè potuiſſe dicere ſtipendium juſtitiæ vita æterna, ſicut dixit ſtipendium peccati mors. cum ad Roman. 2. v. 6. dixerit. *Reddet unicuique ſecundùm opera ſua. Iis quidem qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt vitam æternam: iis autem qui ſunt ex contentione, & non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati ira, & indignatio:* hoc eſt ſicut DEUS damnabit impios propter mala; ita coronabit juſtos propter bona opera: unde pari pacto ſicut ſtipendium impiorum erit mors: ita & juſtorum ſtipendium erit vita æterna. Rurſus objiciunt illud Iſaiæ 55. v. 1. *Omnes ſitientes venite ad aquas; & qui non habetis argentum properate, emite, & comedite, venite emite abſque argento, & abſque ulla commutatione vinum & lac.* Sed contra quia inde non ſequitur vitam æternam nobis dari independenter à bonis operibus, non enim per vinum & lac emendum ſine pretio intelligitur vita æterna, quæ nobis detur ſine bonis operibus; ſed intelligitur gratia, quæ nobis gratis à DEO datur, ut interpretantur Sancti Patres præſertim D. Hieronymus: & colligitur ex ipſo contextu, habetur enim: *Omnes ſitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite: venite emite abſque argento* id eſt omnes quotquot deſtituti eſtis cœleſti humore ac refrigerio divinæ gratiæ, & propterea areſcentes ſiti, venite ad aquas, ſeu accipite gratiam; & qui non habetis argentum, ſeu qui non poteſtis opera naturalia exhibere, quibus poſſitis illam promereri nec ad ipſam vos diſponere, venite emite, ſeu accipite abſque opere naturali, abſque

argento

argento ſeu pretio, vel diſpoſitione operis naturalis; quia gratia ex Dei munificentia vobis omnino gratis datur. Unde etiam Chriſtus Joan. 7. 37. ait: *Si quis ſitit*, ſeu exareſcit ſine humore gratiæ, *veniat ad me, & bibat*, ſeu accipiat à me refrigerium gratiæ, ubi Chriſtus loquitur de gratia præſentis vitæ; non de gloria futuræ. Prima enim gratia datur nobis gratis, ſine pretio noſtri operis, quia opera noſtra naturalia non poſſunt ad ipſam diſponere, non enim illam accipere eſt volentis nec currentis, ſed miſerentis eſt DEI.

Opponunt etiam illud Lucæ 17. 10. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, quia ſervi inutiles ſumus*; ſi inutiles: ergo nihil inde accipiunt meriti, conſequenter bona noſtra opera ut ſunt obſervationes præceptorum Dei inutilia ſint; & obſervantes præcepta nullum inde accipiunt emolumentum, cum inutiles ſint. Reſpondetur Calviniſtas abuti ſcripturis: nam cum docuiſſent nos eſſe filios Dei, & titulo filiationis nobis deberi hæreditatem regni cœleſtis ſine ullo noſtro labore; nunc opponunt nos non filios eſſe, & habere jus ad hæreditatem; ſed ſervos eſſe inutiles, quibus nihil debetur. Præterea vel Chriſtus vocat ſervos inutiles, qui ſervant omnia præcepta; aut illos, qui non ſervant: ſi primum ergo omnia divina præcepta ſervari poſſunt ab hominibus juſtis, contra Calvinum aſſerentem aliqua Dei præcepta eſſe obſervatu impoſſibilia, præſertim illa duo: *Diliges Deum tuum, ex tota anima tua, ex totis viribus tuis*: Et *non concupiſces*, ſi dicit ſervos inutiles eos, qui divina non ſervant præcepta, id verum eſt, ſed nihil contra nos concluditur, ſiquidem & nos aſſerimus, non ſervantes divina mandata eſſe ſervos inutiles, & non mereri vitam æternam. Cæterum cum ſervantes præcepta dicuntur inutiles ſervi, id poteſt dupliciter intelligi, primò quoad noſtras vires, quatenus ex Adamo nati contrahimus peccatum originale, & naſcimur filii iræ, in quo ſenſu ſumus ſervi peccati, & inutiles ad gratiam, quam non poſſumus ex noſtris viribus acquirere. Secundò quoad operationem gratiæ divinæ, quatenus in Chriſto renaſcimur, & ita ſumus ſervi inutiles, quia ut ſcribit Apoſtolus 2. Timoth. 2. v. 21. *Si quis emundaverit ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum, & utile Domino.* Et in hoc ſecundo ſenſu dicimur ſervi inutiles, reſpectu Dei, quamvis omnia divina præcepta ſervemus, quia inde nullam utilitatem DEO inferimus, cum ipſe non indigeat bonis noſtris, ut explicat Beda in Commentario: & licet tunc ſervatio mandatorum DEI ſit nobis utilis, non tamen DEO quidquam accreſcit utilitatis, adeo ut mandatorum obſervantia ſit tantum utilis reſpectu noſtri, quatenus cadit in noſtrum emolumentum, & utilitatem, eſt verò inutilis reſpectu DEI, cui nihil utilitatis accedit ex noſtro labore, & induſtria. Quamobrem ex duplici capite ſervantes mandata omnia ſervi inutiles ſumus, primò reſpectu gratiæ neceſſariæ ad obſervantiam mandatorum DEI, ad quam cùm non poſſimus puris naturæ viribus nos diſponere, nec illam nobis comparare, ideo inutiles ſumus ſervi: Secundò reſpectu DEI, cui ex noſtris bonis operibus nil accreſcit utilitatis, ſed totum emolumentum eſt noſtrum, & propterea nobis tantùm utiles ſumus, non Deo, quapropter ſumus ſemper ſervi inutiles, quamvis omnia divina præcepta ſervemus, quia, niſi Deus liberaliter ſuam nobis impertiret gratiam, non poſſemus præcepta ſervare. D. Auguſtinus *ſerm. 3. de verbis Domini* ait: Nos eſſe ſervos inutiles, tametſi omnia divina præcepta ſervemus, quia niſi Deus liberali pacto nobiſcum convenire voluiſſet, nullam mercedem ex juſtitia potuiſſemus à Deo petere, unde quidquid facimus, ſemper inutiles ſumus ad mercedem vitæ æternæ, ſecluſo divino pacto, & tantùm utiles ſumus ex Dei facta promiſſione. Solent etiam Calviniſtæ objicere illud Apoſtoli ad Roman. 8. v. 18. *Non ſunt condigna paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam.* Quòd ſi non ſunt condignæ, quia non poſſunt mereri vitam æternam, quia non datur proportio inter noſtra opera, & vitam æternam: & inter meritum, & præmium neceſſe eſt, proportio intercedat. Sed contra, quia ſicut D. Paulus ad Romanos ſcribit, noſtra opera non eſſe digna præmio vitæ æternæ, 2. ad Theſſal. 1. ſcribit, eſſe digna tali præmio, ait enim v. 5. *Ut digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini*, hinc quia D. Paulus non eſt ſibi contrarius, debent neceſſariò hujuſmodi textus reconciliari. Si igitur ſpectemus durationem temporis, nulla eſt proportio inter opera præſentia, & futuram gloriam, quia hæc perpetua eſt, & illa momentanea. Sin verò conſideremus gratiam, à qua procedunt opera meritoria, datur proportio inter opera noſtra facta ex gratia, & futuram gloriam; quia gratia, ut loquuntur Theologi, eſt ſemen gloriæ: & ſicut datur proportio inter ſemen & plantam, ita etiam inter gratiam, & gloriam. Hanc autem proportionem ſufficere, quamvis nulla ſit durationis proportio, liquet ex illo Apoſtoli 2. Corint. 4. v. 17. *Id quod in præſenti eſt momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*: ait Apoſtolus, opera noſtra ut momentanea non habere proportionem reſpectu gloriæ æternæ, quæ nullo unquam claudetur termino: quatenus verò profecta ex divina gratia, quamvis momentanea adhuc operantur pondus æternæ gloriæ, non tamen operantur æternam gloriam phyſice, ſed tantùm meritoriè, quatenus bonis operibus ineſt vis merendi æternam gloriam, non tamen ſimpliciter, ut ſunt opera noſtra, ſed ſimul ut ſunt ſupernaturalia, & profecta ex divina gratia. Idque firmatur exemplo dominicæ paſſionis, quæ tametſi temporanea, & veluti momentanea fuerit, adhuc per eam nobis meritus eſt vitam æternam. Tum quia etiam peccata impiorum in præſenti vita ſunt tranſitoria, & momentanea, & nihilominus pœnam merentur æternam, quia, ſicut opera bona procedunt ex divina gratia, peccata oriuntur ex formali, vel virtuali contemptu DEI, qui contemptus habet proportionem cum æterna pœna, ſicut gratia cum æterna gloria. Quamvis igitur bona noſtra opera non operentur phyſice æternum gloriæ pondus, illud tamen meritoriè operantur, & hoc meritum eſt ſufficiens proportio inter momentaneum, & leve tribulationis noſtræ, & æternum gloriæ pondus. Præterea opera juſtorum ſunt naturalia filiorum DEI, & membrorum Chriſti, & fiunt ope divinæ gratiæ proportionatæ ad omne præmium, conſequenter & ipſa noſtra opera per eandem divinam gratiam quodammodo informata, habent proportionem ad præmium vitæ æternæ: imò non ſolum ineſt illis proportio, ſed etiam condignitas ex dignificatione gratiæ habitualis afficientis, & dignificantis opera noſtra, unde non ſolùm datur proportio, ſed etiam condignitas cum præmio. Hinc tametſi Deus noluiſſet noſtris bonis operibus dare præmium, adhuc noſtra opera illud promererentur, neque inde ſequitur, quod ſecluſa promiſſione ſimpliciter teneatur DEUS dare præmium, quia in hoc negotio DEUS eſt quaſi mercator, qui non tenetur acceptare pro ſuis mercibus æquale pretium, ſi nolit eas vendere, ſecus ſi ſemel pactum inierit de acceptando pretio, tenetur merces

Digitized by Google

merces illas extradere ex vi pacti initi. Perinde Deus, tametſi noſtra opera beneficio gratiæ digna fiant, ut vita æterna pro iisdem nobis tribuatur, non tamen tenetur Deus hanc nobis impertire, niſi hæc eadem opera pro tanta mercede acceptâſſet, & promiſiſſet, ſe illam daturum ſervantibus præcepta, & mandata ſibi injuncta.

Demum argumentantur Calviniſtæ, non eſſe neceſſaria noſtra bona opera, quia Chriſtus nobis meruit vitam æternam, proinde eam non meremur noſtris operibus, quia vel Chriſti meritum per ſe ſufficiens eſt, vel non, ſi primum, inutilia ſunt noſtra merita, & fruſtra exiguntur, quia non ſunt neceſſaria: ſi Chriſti meritum non ſufficit, maximam DEO irrogamus injuriam, ergo noſtra merita non requiruntur ad vitam æternam. Hoc argumento epinicium ſibi canunt Calviniſtæ, tametſi nullius ſit ponderis. Exiſtimant ipſi merita noſtra opponi Chriſti meritis, ac proinde, quantum laudis noſtris tribuitur meritis, tantum detrahi meritis Chriſti, quod falſum eſt, quia merita noſtra non detrahunt quidquam meritis Chriſti, ſed potius ex iisdem oriuntur, à quibus etiam omnem vim, & virtutem accipiunt, adeo ut quidquid laudis, & dignitatis noſtris ineſt meritis, totum redundet in laudem, & dignitatem meritorum Chriſti, qui propterea ſimilem ſe dixit viti, Joan. 15. 4. *Ego ſum vitis, vos palmites.* Sicut palmes non poteſt ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ſic nec vos, niſi in me manſeritis, an palmites totam ſuam virtutem, & fructus deſumentes à vite aliquid dignitatis & virtutis detrahunt à vite: ſi quidquid ſucci virtutis, & humoris habent palmites, à vite non opponuntur viti, nec ejus dignitati detrahunt, quinimò hoc totum in uberiorem gloriam vitis redundat, adeo ut quò palmites ſunt magis frugiferi, eò vitis ſit fœcundior, ac majore laude digna. Non igitur noſtra bona opera quidquam dignitatis detrahunt à meritis Chriſti, neque in minorem honorem Chriſti redundat, ſi ſervi Chriſti uberiores fructus faciunt, quos non producerent, niſi eſſent in Chriſto, à quo veluti palmites ſuccum, & humorem divinæ gratiæ ſumerent. Unde quamvis Chriſtus nobis promeruerit vitam æternam, adhuc, ut eam enanciſcamur, neceſſaria ſunt noſtra bona opera, quæ tamen non requiruntur, quia Chriſti merita ſunt inſufficientia, ſed quia Deus ita ordinavit, & voluit, & ut Chriſti merita nobis applicarentur per bona opera, ex quo potiùs ſequitur, Chriſti meritum eſſe efficaciſſimum, cum non ſolum nobis obtinuerit jus ad vitam æternam, ſed etiam vim, & virtutem acquirendi vitam æternam per propria merita. Præterea cùm teneamur poſt reconciliationem ſervare legem, ſeu operari bene, & gratiam per baptiſmum ſuſceptam non deperdere, adeunt pugnas inire cum triplici hoſte, mundo, carne, dœmone, quæ pugna, cum ſit ſuperatu difficilis, ideo vincentibus datur vita æterna ut corona, & præmium. Ex eo igitur, quod Chriſtus pro nobis abunde ſatisfecerit, non ſequitur, bona noſtra opera non eſſe neceſſaria, quia, quando aſſerimus, nos per bona opera noſtra poſſe remiſſionem peccatorum obtinere, non hoc aſſerimus, quaſi intuitu tantum noſtrorum operum promereamur hanc peccatorum remiſſionem, & DEI gratiam, ſed quod nunc primum Chriſti merita per opera bona veluti media ad id ordinata à Deo nobis applicentur, ut efficiamur participes ejus paſſionis, ac mortis: licet paſſio Chriſti Domini fuerit ſufficientiſſima, & longe ſuperabundans ad redimendum totum humanum genus, non tamen nobis applicatur, niſi per media noſtrorum bonorum operum: & ſicut per fidem & baptiſmum non perficimus [illegible] nec [illegible] Chriſti, quæ [illegible] ſima, ſed eandem ſatisfactionem Chriſti [illegible] bis ipſi applicamus, ita opera noſtra [illegible] gratia non perficiunt ullo modo per [illegible] Chriſti ſatisfactionem, ſed tantum per [illegible] à Deo conſtituta nobis impetramus [illegible] Chriſti ſatisfactionis ſufficientiſſimæ, quapropter [illegible] cèt Deus per paſſionem & mortem ſuam [illegible] omnibus perfectiſſimè ſatisfecerit, non [illegible] quod bona opera noſtra ſint inutilia, & [illegible] ria: ſiquidem ſunt neceſſaria non ad ſatisfaciendum eo modo, quo Chriſtus ſatisfecit, neque ſunt [illegible] ſaria ad aliquid novi promerendum, quod Chriſtus non promeruerit, ſed ad id ſunt neceſſaria, ut Chriſti ſufficientiſſima, & ſuperabundans [illegible] noſtra bona opera veluti per media [illegible] applicetur: ex quo tantum abeſt, quòd injuria [illegible] irrogetur, ut honor potius diminuatur: [illegible] rita omnium noſtrorum operum [illegible] tutem, & dignitatem à Chriſti meritis [illegible] id potius reſultat honorem Chriſti, [illegible] eſt, & nos palmites, & nihil de gloria [illegible] tur, ſi palmites ipſius fructum mul[illegible]

Imò dantur etiam opera quædam ſupererogationis, & dicuntur, quæ à fidelibus ex [illegible] opera, quæ à Chriſto non percipiuntur, ſed [illegible] commendantur, ut quæ fiunt ex conſiliis [illegible] quæ, quamvis non ſint opera præcepta, [illegible] tamen nobis datur ad illa exercenda. [illegible] pererogationis ſunt igitur, quæ tametſi à Chriſto nullibi præcipiantur, nobis tamen ſuadentur, & diſtinguuntur à præceptis, eò quia difficiliora ſunt, nec omnibus communia, ſed tantùm paucis, & propterea non obligant, adeo ut eorundem [illegible] nulla ſit adnexa pœna. Et ſupererogationis [illegible] quæ etiam conſilii dicuntur opera, ſunt [illegible] tria Religionis vota, caſtitas, paupertas, [illegible] etenim caſtitas voluntaria ſuadetur à Chriſto Matth. 19. v. 11. ubi aſſerentibus Diſcipulis, non expedire nubere reſpondit: *Non omnes capiunt [illegible] ſed quibus datum eſt, ſunt enim Eunuchi, qui ſe ipſos caſtraverunt propter regnum cœlorum. Qui poteſt capere, capiat* ubi Chriſtus non præcipit [illegible] ſervare caſtitatem, nec impedire [illegible] id ſuadet aliquibus, qui ad culturam caſtitatis [illegible] tiunt propenſos: unde caſtitas [illegible] tantum conſilium, non vero præceptum, [illegible] nulli liceret nubere. Ex Acatholicis Lutheranis [illegible] deſunt, qui cenſeant hanc caſtitatem à Chriſto præcipi, loc. cit. Matth. 19. non tamen [illegible] tantum habentibus donum caſtitatis, quibus [illegible] licitum non eſſe nubere. Sed contra, [illegible] tantùm præcipiuntur ſervare caſtitatem, [illegible] nuniuntur caſtitatis, ferme nulli [illegible] Lutheranos reperiuntur, quibus [illegible] tis, conſequenter ex iis, qui [illegible] adeſt, nec eſt aſſignabilis, qui [illegible] imò neque alii non ducentes uxorem, [illegible] tentur, poſſe unumquemque [illegible] omittere, prout iisdem magis placuerit. [illegible] quomodo poteſt quis certo ſcire, ſe habere donum caſtitatis, & obligari, ad non ducendam uxorem; nemo poteſt cognoſcere ſibi præceptum hoc eſſe injunctum de caſtitate ſervanda. [illegible] quitur, præceptum non poteſt ad illud obligari, proinde, tametſi habeat quis donum caſtitatis, [illegible] obligabitur ad illam ſervandam, cum ipſi non conſtet de præcepto ſibi injuncto [illegible] Quòd vero caſtitas voluntaria non ſit [illegible] præceptum, ſed

ſed tantum de conſilio evincitur ex Apoſtolo 1. Corinth. 7. v. 25. & ſequent. *De virginibus autem præceptum Domini non habeo, conſilium autem do*, & ruſſus: *Bonum eſt mulierem non tangere*, & iterum: *Dico autem innuptis, & viduis, bonum eſt. ſi ſic permanſerint, ſicut & ego*, præterea: *Qui matrimonio jungit virginem, benefacit, & qui non jungit, melius facit*, & de vidua ait idem Apoſtolus: *Cui vult nubat, tantùm in Domino: beatior autem erit, ſi ſic permaneat, ſecundum meum conſilium, puto autem, quod & ego Spiritum DEI habeam.* Quod ad paupertatem attinet voluntariam, hæc nec etiam præcipitur, ſed tantùm ſuadetur, ut medium perquam utile ad perfectionem, & oſtenditur ex illo Matth. 19. v. 22. ubi Chriſtus ait: *Si vis perfectus eſſe vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo & veni, ſequere me*: hoc autem non eſſe præceptum neceſſarium ad ſalutem, ſed conſilium perfectionis ſatis claret ex verbis Chriſti, quia interroganti adoleſcenti quid faceret, ut ſalvus fieret, reſpondit: *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, ubi oſtendit, obſervantiam mandatorum ſufficere ad ſalutem, poſtea ſubdit: *Si vis perfectus eſſe*, hoc eſt, ſi non es contentus æterna vita, ſed in eadem deſideras gratiam eminentiorem, *vade, & vende omnia*, non dixit volo, jubeo, præcipio tibi, ut vadas, & vendas omnia, quæ habes, & des pauperibus, ſed optio datur adoleſcenti, cùm dicitur, ſi vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, cæterum ſi adoleſcens nollet hunc gradum perfectionis, adhuc poſſet ſervare præcepta legis, & æternam conſequi ſalutem, quamvis non ita perfectè. Rurſus venditionem bonorum omnium non eſſe præcepti, ſed conſilii ex eo liquet, quia ſi foret præceptum, non poſſet aliud eſſe, quam præceptum charitatis: & hoc non eſt, conſequenter nullum eſt præceptum, ſed purum conſilium ſuadens, non obligans. Minor oſtenditur, quia charitas erga proximum non exigit, ut omnia noſtra proximis donemus, & nihil nobis reſervemus: ſed præcepto ſatisfacimus, ſi ita indigentibus noſtra elargiamur, ut partem rerum noſtrarum retineamus. Tum quia, ſi eſſet præceptum neceſſarium, ad ſalutem omnes fideles obligarentur, ad ſua omnia vendenda, & pauperibus donanda: atqui certum eſt, ad id neminem obligari, ergo eſt purum conſilium, non vero præceptum obligans. Neque urget, quod reſpondent Lutherani, præcepta divina non omni tempore obligari, ſed tantùm cum opportunitas, & neceſſitas ſe offert, proinde præceptum hoc non obligare, niſi in extrema proximi indigentia. Nam contra eſt, quia tametſi indigentia proximi ſit extrema, adhuc ſatisfit obligationi Chriſtianæ charitatis, ſi proximo extremè indigenti ita opitulemur, ac elargiamur neceſſaria ad victum, & veſtitum, ut adhuc plura nobis retineamus, quibus & nobis conſulamus: ſi igitur in illa proximi extrema indigentia non tenemur omnia noſtra divendere, & diſtribuere pauperibus, conſequenter ad hoc præceptum nunquam tenemur, ſi nunquam obligari poſſumus. Supereſt obedientia voluntaria, quæ etiam habetur opus ſupererogationis, ut oſtenditur ex illo Matth. 19. ubi Chriſtus adoleſcenti dicit, *ſequere me*, ſequi enim Chriſtum perinde eſt, ac Chriſtum imitari, & *Chriſtus factus eſt obediens uſque ad mortem*, ut ait Apoſtolus ad Philipp. 2. Unde qui Chriſtum ſequitur, debet fieri obediens, ac voluntatem ſuam abnegare, cum dicat Chriſtus Matth. 16. v. 24. *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & ſequatur me.* Se ipſum abnegare, eſt judicio ſuo, & affectibus renuntiare; ſeque alterius judicio ſubjicere, & accommodare: quod totum ad virtutem pertinet obedientiæ. Idque non ſolùm de obedientia præſtanda DEO intelligendum eſt; verùm etiam de ea, quæ hominibus præſtatur, dum illis propter DEUM voluntariè nos ſubjicimus: quia cum per verba, *ſequi Chriſtum*, intelligitur, Chriſtum imitari; & Chriſtus obedivérit DEO, & hominibus, quibus ſe ſponte ſubjecit, *& erat ſubditus illis*, Luc. cap. 2. v. 5. debent hoc idem præſtare, qui ſequuntur Chriſtum, ſeu illius actiones imitantur; per votum enim obedientiæ ſe aliis hominibus ſubjiciunt; præſertim ſi præſint, ſintque præpoſiti, de quibus ait Chriſtus Luc 10. *Qui vos audit, me audit*; & Apoſtolus ad Hebræ. 13. *Obedite præpoſitis veſtris.* Hanc tamen obedientiam, de qua Chriſtus loquitur, non eſſe præcepti, ſed conſilii, ex eo liquet, quia Chriſtus adoleſcenti dixit, *ſequere me*, cui antea dixerat; *ſi vis perfectus eſſe*, & cum hoc priùs fuerit tantùm conſilii; erit etiam conſilii illud, *ſequere me*, ſeu me imitamini in obedientia, aliisque virtutibus.

Superſunt evertenda fundamenta, quibus nituntur hæretici; quorum primum eſt DEI præceptum: *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde, ex tota anima tua, ex tota mente, & ex omnibus viribus tuis*: ex quo inferunt, nil poſſe in hominibus excogitari, quin DEO ſit debitum, proinde nil poſſumus ſupererogationis illi præſtare; quia, quantum facimus, & multo ampliora DEO debentur; alioquin eum non diligeremus ex toto corde, & ex totis viribus, quia aliquid præſtaremus, quod DEO non deberetur. Sed contra, quia per verba illa ex toto corde, anima, mente, & viribus, non præcipimur DEUM diligere ſecundùm omnes, ac ſingulos perfectionis gradus, intra quos continentur opera ſupererogationis: ſed tantùm, ut amori DEI nil anteponamus, vel æquemus; ſed DEUM præferamus omnibus aliis, eúmque amemus ſuper omnia; adeo ut amor DEI appretiativè ſit ſuper omnia; & non ſit neceſſe, ut etiam intenſivè. Quod ſi dicas per particulas, *ex toto, & ex omni*, ſignificari omnem poſſibilem dilectionis intentionem; falſum enim eſt, per illas particulas exprimi omnem poſſibilem intentionem; ſed ſufficit, ſi appretiativè DEUM diligamus ſuper omnia, & parati ſimus potiùs centies mori, quàm ſemel DEUM graviter delinquendo offendere ex adhæſione ad aliquam creaturam; unde per illas particulas monemur ſyncère, & magno conatu DEUM diligere; & quia in hac dilectione plures dantur gradus intentionis, poteſt quis præcepto ſatisfacere, tametſi minus intenſè eum diligat, dummodo appretiativè amet ſuper omnia. Illæ enim particulæ, *ex toto, ex omni*, in ſacris ſcripturis non ſignificant ſemper totum, & omnem gradum intentionis; ſed plerumque partem majorem, quamvis aliquam partem ex toto non excludant, Matth. 2. v. 3. *Turbatus eſt Herodes, & omnes Hieroſolyma cum illo*; ſeu turbata eſt major pars civium habitantium in Jeruſalem. 2. Reg. 15. v. 13. *Toto corde univerſus Iſrael ſequitur Abſolonem.* Geneſ. 31. v. 6. *Scitis, quod totis viribus ſervierim Patri veſtro*: & tamen Jacob id temporis plura alia præſtitit ſervitia aliis. Et plura alia poſſent adduci ſcripturæ loca, in quibus præfatæ particulæ ſignificant tantùm maximam partem rei, de qua agitur; quamvis aliquam partem excludat. Opponunt ſecundo illud Chriſti mandatum Matth. 5. *Eſtote perfecti*: ex quo

Digitized by Google

quo inferunt, cuncta, quæ ad aſſecutionem ſalutis agimus, ex DEI præcepto nos facere; proinde non dantur hæc opera, quæ dicuntur ſupererogationis. Sed contra negatur conſequentia; quia duplex datur perfectio, una, quæ conſiſtit in plena mandatorum obſervantia, & hæc perfectio neceſſaria eſt ad ſalutem, ad quam omnes obligamur; quia tenemur omnes ſervare mandata legis, ſi volumus æternam conſequi ſalutem: *Si vis in vitam ingredi, ſerva mandata.* Alia eſt perfectio præſtantior, quæ non ſimpliciter ad ſalutem neceſſaria eſt; ſed tantùm ad excellentiorem gradum gloriæ conſequendum, & conſiſtit non ſolum in adimpletione totius legis, ſed etiam in obſervatione conſiliorum; & hanc perfectionem DEUS ſuadet, ſed non præcipit: non enim tenentur omnes omnia ſua divendere, & pretium diſtribuere pauperibus; neque tenentur omnes cœlibes vivere ad ſervandam caſtitatem. Alia producunt Calviniſtæ argumenta, quæ tamen falſo nituntur ſuppoſito, ſcilicet DEI præcepta eſſe obſervatu impoſſibilia; ex quo inferunt, nulla dari opera ſupererogationis; quia cum impoſſibile ſit facere, quæ nobis præcipiuntur; multò minus valebimus ea bona opera agere, ad quæ non obligamur. Quod totùm, quàm falſum ſit, ſupra oſtendimus.

CAPUT IX.

An Chriſtus ſatisfecerit pro debito humani generis ex toto rigore juſtitiæ.

Certum eſt Chriſti ſatisfactionem datam æterno Patri pro debito humani generis, ſeu pro offenſa ei illata ab hominibus fuiſſe condignam, quatenus fuit tanti valoris, & dignitatis, ut collata cum offenſa fuerit illi æqualis in morali æſtimatione, adeo ut fuerit condigna ex ſe ab intrinſeco valore, ita communiter docent Theologi cum D. Thoma 3. *part. quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 2. idque evincitur ex ſcripturis, ad Roman. 5. ſcribit Apoſtolus: *Sed non ſicut delictum, ita & donum; ſi enim unius delicto multi mortui ſunt, multo magis gratia DEI, & donum in gratia unius hominis JESU Chriſti in plures abundavit.* Ubi Apoſtolus ad redimendum humanum genus præfert meritum Chriſti demerito Adæ ad perdendum omnes: ergo à fortiori Chriſti meritum eſt ex ſe ſufficiens & condignum ad reparandas ruinas, quas mundo intulit Adæ peccatum; alioquin efficacius fuiſſet Adæ peccatum ad perdendum, quàm Chriſti meritum ad ſalvandum. Ratio eſt, quia illa ſatisfactio eſt condigna ab intrinſeco, cujus valor ex ſe, & ex natura ſua in morali æſtimatione adæquat gravitatem injuriæ alteri illatæ: ſed ſatisfactio Chriſti ſeclura omni extrinſeca acceptione, & pacto adæquat ex ſe, & ex natura ſua in morali æſtimatione gravitatem injuriæ DEO illatæ: ergo eſt condigna ex ſe, & ex natura ſua ab intrinſeco. Major & conſequentia tenent. Minor probatur: Quia opera Chriſti ex natura rei procedebant à perſona divina: ergo ex natura rei, & ab intrinſeco ſecluſa DEI acceptatione vel pacto habebant condignitatem intrinſecam, & valorem ab intrinſeco ſatisfactorium ad æqualitatem pro offenſa DEO ab hominibus irrogata: antecedens liquet, quia actiones ſunt ſuppoſitorum, proinde valor ſatisfactorius penſatur ex eo, quod ſit ſatisfactio DEI, ſeu infiniti valoris. Præterea quia non eſt minus potens dignitas perſonæ ſatisfacientis, ad valorandum actum ſatisfactorium, quàm ſit potens dignitas perſonæ offenſæ, ad refundendam gravitatem injuriæ ſibi allatæ: ergo ſi perſona ſatisfaciens ſit divina, non minorem dat valorem actui ſatisfactorio, quàm perſona divina gravitatem injuriæ ſibi illatæ: & cum ſatisfactio Chriſti ſit ſatisfactio perſonæ divinæ; ejus valor ex natura ſua, & ab intrinſeco eſt infinitus. Firmari etiam ex eo poteſt, quia eatenus DEUS prædeſtinavit Chriſtum Redemptorem, quia non inveniebatur alia hoſtia ſufficiens ad placandum DEUM offenſum, & ad expianda peccata humani generis, conſequenter oblatio Chriſti in cruce fuit ab intrinſeco, & ex natura rei pretium æquale pro debito contracto per culpam ab humano genere. Antecedens aſſeritur ab Apoſtolo, *impoſſibile enim eſt*, ſanguine taurorum, & hircorum auferri peccata ideo ingrediens in mundum dixit: *hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem adaptaſti mihi*, non loquitur Apoſtolus de materiali ſanguine taurorum, & hircorum, cum certum eſſet, non valere ad abſtergendas ſpirituales maculas animarum, neque ad placandum DEUM, ſed Apoſtolus loquitur de actibus ipſis humanis, quibus ſanguis ille effundebatur in DEI honorem, & gloriam: & de iiſdem actibus aſſerit, impoſſibile eſſe, quòd valeant DEUM placare, & peccata delere. Firmatur ulterius, quia DEUS eatenus voluit placari morte, & ſanguine Chriſti, ad oſtendendam ſuam juſtitiam, ut ait Apoſtolus ad Roman. 3. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem, quæ eſt in Chriſto JESU, quem propoſuit DEUS propitiatorem in ſanguine ſuo, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ:* ex quo ſequitur, ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ex natura ſua æqualem debito, alioquin ſi fuiſſet inæqualis debito, & DEUS ſua bonitate ſuppleviſſet, quod ei deerat, non poſſet in illo oſtendi DEI juſtitia, quia hæc exigit æqualitatem.

Certum eſt ſecundò, valorem ſatisfactionis Chriſti non ſolùm fuiſſe condignum ad æqualitatem, & ſufficientem pro peccatis totius humani generis, verùm etiam ſuperexcedentem, & ſuperabundantem intrinſecè, & ex natura rei. Quòd fuerit ſuperabundans, liquet ex ſcripturis Pſalm. 129. *Et copioſa apud eum redemptio.* Iſaiæ. 40. *Suſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis.* Job. 6. *Utinam appenderentur peccata, quibus iram merui, calamitas, quam patior in ſtatera, quaſi arena maris hæc gravior appareret.* Ubi Expoſitores pro ſtatera intelligunt Chriſtum Dominum, eò quia ejus paſſio longè major, ac dignior fuit peccatis omnium hominum, ut indicat Apoſtolus ad Roman. 3. *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit gratia.* Quòd verò Chriſti ſatisfactio fuerit etiam ſuperabundans ex intrinſeco, & ex natura rei, oſtenditur, quia Apoſtolus inſtituens comparationem inter Adæ delictum, quoad vim nocendi; & merita Chriſti quoad virtutem ſanandi, præfert efficaciam meritorum efficaciæ peccatorum, inquiens ad Roman. 5. *Non ſicut delictum, ita & donum, ſi enim*

Digitized by Google

ſi enim unius delicto mortui ſunt, multo magis gratia DEI, & donum in plures abundavit. Et in calce ejusdem capitis ſubdit: *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit, & gratia.* Ex hiſce Apoſtoli verbis Sancti Patres efficaciter probant, fuiſſe longè validius donum Chriſti ad gratiam comparandam, quam peccatum primi parentis ad mortem inferendam: Obſervant Sancti Patres poſtrema verba Apoſtoli, *ubi abundavit delictum*, illud adverbium *ubi* referri ad humanam naturam, quaſi Apoſtolus diceret in eadem natura humana, in qua delicta abundaverant, gratiæ affluentiam ex Chriſti Domini juſtitia ſuperabundâſſe: id autem verum non eſſet, niſi Chriſti ſatisfactio exceſſiſſet ab intrinſeco, & ex natura rei debita, quæ per peccata contraximus: etenim ſi Chriſti ſatisfactio non fuiſſet ab intrinſeco ſuperabundans, non rectè diceretur, magis abundare, quàm peccatum, quòd etiam ab intrinſeco, & ex natura rei habuit vim nocendi omnibus hominibus, & ſatisfactio Chriſti habuiſſet virtutem meritoriam, & ſatisfactoriam tantùm ab extrinſeco favore, & acceptatione divina, unde Apoſtolus fuit locutus de exceſſu intrinſeco, & ſuperabundantia ex natura rei valoris ſatisfactorii Chriſti. Tum quia ad Coloſſ. 2. loquens de Chriſto ait: *Delens quod adverſus nos erat Chyrographum, & traduxit confidenter palam triumphans illos in ſemetipſo:* ſin autem Chriſti ſatisfactio non ex ſe, & ab intrinſeco, ſed tantùm ex acceptione DEI extrinſeca fuiſſet ſuperabundans, Chriſtus non in ſe ipſo de nobis à ſe redemptis triumphâſſet, ſed potiùs in DEI acceptatione. Tum quia idem Apoſtolus 1. ad Corinth. vocat nos redemptos pretio magno paſſionis Chriſti. *Redempti pretio magno.* Sed pretium emptionis habet in ſe valorem intrinſecum condignum cum re empta, ergo valor ſatisfactorius Chriſti fuit ex ſe, & ab intrinſeco magnus, & ſuperabundans, & non ex DEI extrinſeca acceptatione. Ratio etiam id evincit, quia valor ſatisfactorius Chriſti excedit ab intrinſeco, & ratione ſui gravitatem offenſæ lethalis in morali æſtimatione: ſed quod aliud excedit in aliquo ordine, & in illo ordine excedens, & ſuperabundans ratione ſui, & ab intrinſeco, alioquin non excederet ratione ſui, ergo ſatisfactio Chriſti eſt ab intrinſeco, & ratione ſui ſuperabundans, minor, & conſequentia tenent, major evincitur, quia gravitas offenſæ lethalis fundatur in unione affectiva, cum divina majeſtate offenſa, quatenus per peccatum lethale DEUS affectivè ſubjicitur offenſori: atqui valor ſatisfactionis Chriſti fundatur in unione phyſica perſonæ Verbi operantis, & ſatisfacientis cum operationibus à Chriſti humanitate elicitis, eò quia perſona infinita, & divina ſatisfaciens ſubjicit ſe mediatè DEO offenſo per peccatum hominis, quatenus humanitas Chriſti phyſicè unitur ſuppoſito divino: ſed valor fundatur in unione hypoſtatica, & phyſica eſt major in morali æſtimatione, ipſa gravitate offenſæ, quæ tantùm fundatur in unione effectiva, conſequenter valor ſatisfactionis Chriſti eſt major ratione ſui, & ab intrinſeco, quàm ſit gravitas lethalis offenſæ. Et firmari ex eo poteſt, quia quo forma perfectiori modo unitur ſubjecto, eo ejus effectus eſt præſtantior: hinc actus increatus, ſi meritorius eſſet, majoris foret valoris meritorii, quàm actus Chriſti elicitus media humanitate; quia tametſi eadem eſſet forma, quæ valoraret operationem Chriſti, & valoraret actum increatum: adhuc quia actui increato conveniret per eſſentiam, & actui creato Chriſti non per eſſentiam, ſed per communicationem, ideo valor, qui proveniret ab actu increato, eſſet præſtantior, & in dignitate excederet valorem intrinſecum actus creati valorati per eandem formam, ſed Deitas ut valorans operationes Chriſti præſtantiori modo iisdem unitur, quàm offenſa lethalis uniatur DEO, cui injuria irrogatur: quia nonniſi moraliter offenſa lethalis DEO unitur, quatenus DEUS in morali æſtimatione cenſetur, pati talem injuriam, ac eſſe ſubjectam talis offenſæ, ſed operationes Chriſti fundantur in unione phyſica, & immediata Verbi cum humanitate: conſequenter plus valoris refundit Verbum divinum in operationes elicitas ab humanitate ut terminata per ſuppoſitum divinum, cui hypoſtaticè unitur, quàm refundat gravitatis offenſæ DEUS, cui injuria irrogatur, proinde Chriſti ſatisfactio pro offenſa, eſt ſuperabundans ab intrinſeco, & ex natura rei.

Certum eſt tertiò, valorem ſatisfactorium Chriſti Domini fuiſſe ſimpliciter infinitum in morali æſtimatione, ut docent communiter Theologi cum D. Thoma in 2. *diſtinct.* 9. *quæſt.* 1. *art.* 8. & 3. *part. quæſt.* 48 *art.* 1. *ad* 3. Idque etiam evincitur ex ſcripturis Pſalm. 129. *Coproſa apud eum redemptio.* 1. Joan. 2. *Non pro noſtris tantùm, ſed etiam pro totius mundi.* in hiſce textibus quamvis expreſsè non adſtruatur infinitas ſatisfactionis Chriſti, indicatur tamen valor quidam ipſius inæſtimabilis, & ex teſtimonio Joannis infertur, Chriſti ſatisfactionem eſſe ſufficientem pro infinitis peccatis, quod verum non eſſet, niſi valor ſatisfactorius Chriſti eſſet itidem infinitus. Tum quia valor ſatisfactorius pro culpis ſyncathegorematicè infinitis non poteſt convenire ſatisfactioni, niſi hæc ſit valoris ſimpliciter infiniti, ſed Chriſti ſatisfactio habet valorem ſatisfactorium ſufficientem pro peccatis ſyncategorematicè infinitis, ergo in ratione valoris eſt ſatisfactio ſimpliciter infinita. Tum quia vis effectiva phyſica effectuum in perfectione inæqualium in infinitum abſque termino eſt propria cauſæ infinitæ phyſicæ: ſiquidem vis ad effectus ſyncategorematicè infinitos inæqualis perfectionis arguit in cauſa virtutem infinitam: ergo vis effectiva in genere moris effectuum ſine termino inæqualium convenire non poteſt actioni, niſi hæc in genere moris ſit ſimpliciter infinita, quia vis ſatisfactoria pro culpis ſyncategorematicè infinitis continet moraliter effectus inæquales abſque termino; conſequenter arguit valorem in morali æſtimatione ſimpliciter infinitum, quia repugnat effectum infinitum contineri in cauſa finita, quia effectus excederet ſuam cauſam, & ſecundùm menſuram effectus eſſet effectus ſine cauſa. Tum quia opera Chriſti habent valorem ſimpliciter infinitum, ſi valoris tam ſatisfactorii, quàm meritorii forma intrinſeca conſtitutiva eſt ſimpliciter infinita, ſed hujuſmodi ſe habent opera meritoria Chriſti, quæ propterea ſunt valoris ſimpliciter infiniti. Major ex eo liquet, quia forma intrinſecè infinita præbet effectum formalem itidem infinitum, quia effectus formalis formæ eſt ipſa forma, ut exhibita ſubjecta, proinde ſi forma fuerit infinita, neceſſe eſt, ut etiam ejus effectus formalis ſit infinitus. Minor oſtenditur, quia id, quo operationes Chriſti per ſe primò, & formaliter accipiunt, ut ſint acceptabiles ad præmium, & compenſationem pro peccatis eſt forma intrinſeca conſtitutiva valoris meritorii, & ſatisfactorii: ſed Chriſti operationes per infinitam dignitatem Verbi divini accipiunt per ſe primo formaliter hanc acceptabilitatem

ad præmium, & compenſationem pro peccatis: ſicut enim opera hominis juſti à dignitate perſonæ operantis, ſeu à gratia habituali accipiunt intrinſecam condignitatem meriti, & ſatisfactionis pro peccato veniali, ut liquet, ſequitur, quòd etiam opera Chriſti à dignitate perſonali, & infinita Verbi divini accipiant valorem infinitum, præſertim cùm opera Chriſti ſint intrinſecè theandrica, ſeu divina, & humana, quapropter liquet, operationes Chriſti eſſe infiniti valoris, alioquin non eſſent divinæ & humanæ, nec eſſent actiones DEI hominis. Præterea quia opera ſatisfactoria Chriſti procedebant à ſuppoſito ſimpliciter infinito, ſeu à perſona divina, ergo ex natura rei, & ab intrinſeco erant ſimpliciter infiniti valoris in ratione ſatisfactionis. Antecedens liquet, quia actiones, ut docet Philoſophus, ſunt ſuppoſitorum, conſequentia oſtenditur, quia valor ſatisfactorius creſcit ex dignitate & perſona ſatisfaciente: ſed perſona ſatisfaciens eſt infinitæ dignitatis, conſequenter ejus ſatisfactio eſt infiniti valoris. Quòd ſatisfactio creſcat ad incrementum dignitatis perſonæ ſatisfacientis, ex eo liquet; quia ſi Rex detegat ſuum caput, ut honoret alium, pluris æſtimatur, quam genuflexio viri nobilis, præſertim ſi Rex id faciat in recompenſationem injuriæ alicui irrogatæ: quia tametſi operans non ſit principium *quo* operationum, eſt tamen principium *quod*.

Difficultas eſt, an Chriſti ſatisfactio fuerit ex toto rigore juſtitiæ, juvat obſervare ſex aſſignari conditiones requiſitas ad valorem ſatisfactionis ex toto rigore juſtitiæ, quarum prima eſt, ut ſit adæquata: ſecunda ad alterum veluti actus juſtitiæ, quæ eſt virtus ad alterum: tertia ex bonis propriis: quarta cum alteritate jurium, adeo ut dominium debitoris non ſit ſubjectum dominio creditoris: quinta ut non ſit alio titulo debita, & ſexta, ut creditor obligetur acceptare talem ſatisfactionem. Dicendum eſt, Chriſti ſatisfactionem fuiſſe ex toto rigore juſtitiæ, & quidem non defuiſſe eidem primam conditionem ſitam in eo, ut ſatisfactio ſit adæquata, ex eo liquet, quia ex præcedentibus liquet, Chriſti ſatisfactionem non ſolùm fuiſſe adæquatam, ſed etiam ſuperabundantem, ac fuiſſe ſimpliciter infinitam, adeo ut de hac prima conditione non ſuperſit difficultas, ſed tantùm de aliis. Doctores in duas dividuntur ſententias, quarum prima docet fuiſſe quidem ſatisfactionem Chriſti perfectam ex rigore meriti, & condignitatis, eò quia fuerit æqualis, imò & ſuperabundans pro offenſa DEO illata, non tamen hæc ſententia concedit fuiſſe perfectam de rigore juſtitiæ, ex defectu reliquarum conditionum. Secunda ſententia aſſerit, ſatisfactionem Chriſti non ſolùm fuiſſe perfectam de rigore meriti, & condignitatis, verùm etiam de toto rigore juſtitiæ, eò quia habuerit omnes conditiones, quæ requiruntur ad hanc ſatisfactionem de toto rigore juſtitiæ, quæ ſententia præferenda eſt, quia ille modus ſatisfactionis eſt tribuendus ſatisfactioni à Chriſto exhibitæ pro peccatis humani generis, quem eidem tribuunt ſcripturæ, Patres: ſed ſcripturæ, Patres tribuunt modum ex toto rigore juſtitiæ, quia Chriſtus ſatisfecit pro hominibus ſatisfactione proveniente ex perfecta juſtitia, ſed nequit eſſe ſatisfactio ex perfecta juſtitia, niſi ſit de rigore juſtitiæ, ſiquidem deficere à rigore juſtitiæ, eſt deficere à perfectione juſtitiæ, unde ſi ſatisfactio Chriſti fuit de perfecta juſtitia, fuit etiam de toto rigore juſtitiæ, conſequenter habuit omnes conditiones, quæ requiruntur ad rigorem juſtitiæ. Quòd verò ſcripturæ tribuant ſatisfactioni exhibitæ à Chriſto modum ex toto rigore juſtitiæ, probatur ex illo, 1. ad Corinth. 1. ubi Apoſtolus loquens de Chriſto ait: *Qui factus eſt nobis ſapientia, & juſtitia, ſanctificatio, & redemptio.* Quòd ſi juſtitia certè non imperfecta, ergo perfecta, & ex toto rigore, quia hæc eſt perfectior, quæ Chriſto erat debita, ratione divinitatis hypoſtaticè unitæ humanitati. Rurſus Apoſtolus ad Roman. 3. loquens de Chriſto ait: *Propoſuit propitiationem per fidem in ſanguine ipſius ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ:* atqui juſtitia Chriſti non potuit imperfecta eſſe, ſed perfecta ratione perſonæ, conſequenter hæc propitiatio per fidem in ſanguine ipſius facta fuit ad oſtenſionem perfectiſſimæ juſtitiæ, ſeu de toto rigore juſtitiæ, hinc Apoſtolus ad Roman. cap. 5. *Sicut per unius delictum in omnes in condemnationem: ſic per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ.* & ad Coloſſ. 2. Chriſtus dicitur *delens, quod adverſus nos erat Chyrographum decreti.* Quòd ſi delevit Chyrographum decreti jam plenè ſatisfecit, conſequenter & de toto rigore juſtitiæ alioquin Chyrographum non fuiſſet deletum. Hinc Iſaiæ 51. & Jeremiæ 33. Chriſtus vocatur *Juſtus, & germen juſtitiæ,* & David loquens de Chriſto ait Pſalm. 97. *Revelavit juſtitiam ſuam.* Idque etiam infertur ex pluribus aliis ſcripturæ locis, in quibus Chriſtus dicitur nos emiſſe, ac redemiſſe, pro nobis ſolviſſe, ſatisfeciſſe, emere autem & delere Chyrographum, ſunt proprii actus juſtitiæ, unde ex ſcripturis ſatis apertè conſtat, Chriſtum pro peccatis hominum ſatisfeciſſe ex juſtitia: ſed non ſatisfecit ex juſtitia imperfecta, alioquin non plenè, & tantùm imperfectè pro nobis ſatisfeciſſet: ergo ſatisfactio Chriſti fuit ex perfecta juſtitia, proinde ex toto rigore, quia ſi deeſſet aliqua conditio, quæ exigeretur à rigoroſa juſtitia, jam deficeret à perfecta juſtitia: ergo Chriſti ſatisfactio fuit ex toto rigore juſtitiæ. Ratio itidem hoc idem evincit, quia illa ſatisfactio eſt de rigore juſtitiæ, qua reparatur ad æqualitatem juſtitiæ violatæ per offenſam, & habet omnes conditiones, quas exigit rigoroſa juſtitia: ſed Chriſtus ſatisfecit ad æqualitatem, quatenus reparavit perfectiſſimè juſtitiam violatam per offenſam, & ejus ſatisfactio habuit omnes conditiones requiſitas ad rigorem juſtitiæ, ergo Chriſti ſatisfactio fuit de toto rigore juſtitiæ. Major & conſequentia tenent, minor oſtenditur quoad primam partem, ſeu quod ſatisfecerit ad æqualitatem, jam conſtat ex prædictis, quòd verò habuerit cæteras conditiones requiſitas ad perfectam juſtitiam ſupereſt probandam, unde

Dicendum eſt ſecundò, Chriſti ſatisfactionem habuiſſe conditionem, quæ eſt, eſſe ad alterum. Ariſtoteles 5. *Ethic. cap.* 1. *&* 2. docet: *Juſtitiam, & injuſtitiam ejusdem ad ſe ipſum eſſe non poſſe,* & concludit, juſtitiam debere eſſe ad alterum, ut etiam injuſtitiam, quia nemo intendit lædere ſe ipſum: ex quo ſequitur, quod neque ad ſe ipſum poſſit eſſe ſatisfactio, quia hæc ſupponit injuriam, quæ ſicut alterum reſpicit, ita ſatisfactio debet ad alterum eſſe. Hinc oritur difficultas contra noſtram aſſertionem, petita à ſecunda conditione requiſita ad ſatisfactionem de toto rigore juſtitiæ, ſiquidem ſatisfactio debet neceſſariò eſſe ad alterum: ſed Chriſti ſatisfactio non fuit ad alterum, ergo non fuit de toto rigore juſtitiæ, minor, in qua eſt difficultas oſtenditur,

quia

Digitized by Google

quia in Chriſti ſatisfactione ſatisfaciens fuit ſuppoſitum Verbi ſubſiſtens in humanitate, & ſatisfactio fuit facto DEO: & inter Verbum divinum ſatisfaciens, & Deum offenſum, cui facta fuit ſatisfactio, nulla datur diſtinctio realis, alioquin ſuppoſitum Verbi non eſſet DEUS, quod adverſatur fidei: ergo ſatisfactio Chriſti non fuit de toto rigore juſtitiæ, quia non fuit ad alterum, & deficit à præcipua conditione rigoroſæ juſtitiæ. Præterea quia Chriſtus eadem ſatisfactione, qua ſatisfecit Patri, & Spiritui Sancto, ſatisfecit toti Trinitati, conſequenter etiam ſibi ipſi, ut erat perſona divina, conſequenter non potuit hæc ſatisfactio eſſe ad alterum, nec de toto rigore juſtitiæ ob defectum ſecundæ conditionis. Ad ſatisfaciendum huic argumento plures adinventæ ſunt reſponſiones. Reſpondent aliqui cum Vasquez *diſput. 9. cap. 2. n. 86.* Satisfactionem Chriſti non proceſſiſſe à Verbo, ut ſubſiſtente in humanitate, ſed fuiſſe ipſam humanitatem, quæ ſatisfecit, & cui ſatisfactio tribuitur non ſolùm ut principio *quo* operandi, verùm etiam ut principio *quod*, adeo ut ſuppoſito Verbi nonniſi remotè, & per communicationem idiomatum tribuatur ſatisfactio, quia inter humanitatem ſatisfacientem, & Deum, cui fit ſatisfactio, intercedit vera, & realis diſtinctio, ſequitur ſatisfactionem Chriſti, verè, & propriè fuiſſe ad alterum, ac ſervaſſe hanc conditionem requiſitam à juſtitia de toto rigore. Quòd humanitas ſatisfecerit non ſolùm ut principium *quo*, verùm etiam ut principium *quod* proximè, & immediatè evincitur ex illo Apoſtoli 1. ad Corinth. 1. *Factus eſt nobis ſapientia à Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio*: & D. Athanaſius epiſtol. ad Epictetum verba Apoſtoli intellexit de humanitate Chriſti, ſed de Chriſto verè aſſerimus, fuiſſe nobis redemptionem ut *quod*, adeo ut fuerit principium *quod* noſtræ redemptionis: ergo cum Chriſti humanitas fuerit, quæ ſatisfecit DEO offenſo, ſequitur ſatisfactionem Chriſti fuiſſe ad alterum. Probant ulterius, quia D. Thomas *3. part. quæſt. 26. art. 7.* docet, Chriſtum non fuiſſe Mediatorem ut Deum, ſed ut hominem, & particulam *ut* non ſumi ſpecificativè, ſed reduplicativè, quia ut homo ſpecificativè eſt Deus, conſequenter ſpecificativè non poteſt ſalvari conditio ad alterum; nec Chriſtus ſpecificativè fuit Mediator. Præterea quia D. Thomas docet, munus redemptionis pertinere ad divinitatem remotè non proximè: conſequenter Chriſtus ut homo reduplicativè ſatisfecit, & fuit principium *quod* noſtræ redemptionis, conſequenter humanitas fuit, quæ ſatisfecit ut principium *quod*, ex quo ſequitur, Chriſti ſatisfactionem fuiſſe ad alterum, & ex hac conditione fuiſſe de toto rigore juſtitiæ. Probant etiam tertiò, quia cùm ſatisfactio ſit actio ſatisfactoria, illud fuit principium *quod* ſatisfactionis, quòd fuit principium *quod* proximum ipſius operationis: ſed principium proximum *quod* operationum elicitarum ab humanitate non fuit Verbum, ſed ſola humanitas: quia Verbum non magis influit in operationes elicitas ab humanitate, quàm influat aqua calida ad producendum calorem, cujus principium proximum *quod* non eſt aqua, ſed calor, adeo ut calor productus nonniſi denominativè tribuatur aquæ, ergo principium proximum *quod* ſatisfaciens, cum non fuerit Verbum, ſed humanitas, adeo ut Verbo nonniſi denominativè, & per communicationem idiomatum tribuatur ſatisfactio, & humanitati proximè, ſequitur Chriſti ſatisfactionem fuiſſe ad alterum. Sed hæc ſolutio non ſatisfacit, eſtque contra communem Theologorum ſententiam docentium, Chriſti humanitatem non eſſe principium *quod* ſatisfactionis, ſed tantùm principium *quo*, aſſerentes, principium *quod* eſſe ipſum ſuppoſitum divinum, ſeu perſonam Verbi ut ſuſtentantem humanitatem: & id colligunt ex omnibus illis ſcripturæ locis, in quibus ſatisfactio tribuitur Chriſto, ad Galat. 3. *Chriſtus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum:* verba ſacræ ſcripturæ accipienda ſunt in toto rigore, ac proprietate verborum, quando inde non ſequitur inconveniens juxta vulgarem regulam Sanctorum Patrum, præſertim Auguſtini *lib. 3. de doctrina Chriſti cap.* 10. atqui per hoc, quod ſatisfactio tribuatur Chriſto, ſeu Verbo ſuſtentanti humanitatem, non ſequitur ullum inconveniens, ergo ſuppoſitum divinum ut ſubſiſtens in humanitate ſatisfecit, ut principium *quod*, id enim magis conducit ad perfectam ſatisfactionem de toto rigore juſtitiæ, conſequenter non humanitas, ſed ſuppoſitum Verbi ſatisfecit pro nobis ut principium proximum *quod*. Minor oſtenditur, quia, ut aliqua propoſitio in proprietate ſermonis vera ſit, requiritur neceſſario, ut prædicatum conveniat ut *quod* illi, pro quo ut *quod* ſupponit objectum, quia prædicatum & ſubjectum debent ſupponere pro eodem: atqui hoc concretum Chriſtus non ſupponit pro humanitate, ſed pro Verbo in humanitate ſubſiſtente, ſiquidem nomen concretum non pro natura, ſed pro ſuppoſito ſubſiſtente in natura ſupponit, quo pacto hoc nomen concretum *homo* non ſupponit pro humanitate, ſed pro ſuppoſito ſubſiſtente in humanitate, quamvis de formali ſignificet humanitatem, ut formam totius concreti; perinde ac album de formali ſignificat albedinem, quæ eſt forma concreti, quod dicitur album: & ſupponit pro corpore habente albedinem: ergo ut hæc propoſitio, *Chriſtus ſatisfecit pro nobis*, vera ſit, debet ſatisfactio convenire, ut *quod* ſuppoſito divino ſubſiſtenti in humanitate.

Quòd vero concretum, licèt ſignificet formam, ſupponat pro ſuppoſito, ex eo etiam liquet, quia eatenus hæc propoſitio, *album eſt albedo*, eſt falſa, quia prædicatum, & ſubjectum non ſupponunt pro eodem, quod requiritur, ut propoſitio vera ſit: eodem pacto hoc nomen concretum *Deus*, quia non ſupponit pro Deitate, ſed pro habente Deitatem; hæc propoſitio, *DEUS genuit Deitatem*, eſt falſa, quia Deitas eſt ipſa eſſentia, quæ non generatur ad intra. Ad id, quod reſpondebant aliqui cum Vaſquez, reſpondetur, humanitatem eſſe tantùm principium *quo* noſtræ redemptionis; & ſuppoſitum Verbi, ut ſubſiſtens in humanitate principium *quod* proinde humanitas dicitur pro nobis ſapientia, ſanctitas, juſtitia, & redemptio noſtra, quia fuit principium *quo* noſtræ redemptionis, quatenus ſuppoſitum Verbi, quod ſubſiſtit in humanitate, & eſt principium *quod* noſtræ redemptionis, per humanitatem, ut per principium *quo* ſatisfecit. Ad aliud de Chriſto Mediatore, reſpondetur, Chriſtum ut hominem dici Mediatorem inter nos, & Deum, quia concretum quod dicitur Chriſtus, importat ſuppoſitum divinum, ut ſubſiſtens in natura humana, quæ fuit principium *quo* noſtræ redemptionis, & Verbum divinum ut ſubſiſtens in natura humana principium *quod*, & quia ſatisfecit mediante humanitate ut principio *quo* rectè totum concretum, quod dicitur Chriſtus, pro nobis aſſeritur ſatisfeciſſe, ac dicitur Mediator inter Deum, & hominem, quia ut ſubſiſtens in humanitate non eſt purus Deus, nec purus homo; ſed veluti quid medians inter purum Deum, & purum hominem. Ad tertium negatur minor, quia humanitas non fuit principium *quod* noſtræ redemptionis; ſed tantùm principium *quo*; alioquin non niſi im-

propriè

propriè Chriſtus diceretur pro nobis ſatisfeciſſe; ſicut non niſi impropriè aqua calida dicitur calefacere; ſicut calor in aqua eſt, quæ calefacit; ita Verbum divinum in humanitate eſt, quod pro nobis ſatisfecit ut principium *quod*, & humanitas ut ſubſiſtens ſubſiſtentia Verbi ut principium *quo*. Præterea Verbum divinum complet humanitatem in ordine ad exiſtendum, conſequenter etiam in ordine ad operandum, quatenus fungitur munere ſubſiſtentiæ creatæ; & ſicut ſubſiſtentia creata per ſe concurreret ad operationem; ita ſubſiſtentia increata in Chriſti humanitate concurrit ad operationes à Chriſto elicitas, ut complementum humanitatis conſtituens ſuppoſitum ut *quod* in ordine ad operandum; adeo ut ſubſiſtentia Verbi per ſe, & non per accidens influat in operationes humanitatis, & comparetur ad ipſas ut principium *quod*; & humanitas ut principium *quo*; Hinc patet diſcrimen de aqua calida, quia aqua non complet naturam caloris, ſed tantùm gerit vices ſubjecti, quinimo calor eſt potius contrarius naturæ aquæ, quæ propterea non operatur, ut principium *quod* per ſe requiſitum ab actione caloris ratione ſui: ſiquidem ut calor calefaciat, non exigit naturam aquæ, quæ vicem gerit alicujus requiſiti à calefactione; quo fit, ut aqua calida tantùm dicatur calefacere, ut principium *quod* remotè, denominativè, & per accidens, non verò denominativè per ſe perſeitate eſſentiali, aut connaturali, quia nullo ex his modis calor exigit aquam ad calefaciendum: ſed tantum dicitur aqua calefacere denominativè per accidens, quatenus calor, quia eſt quoddam accidens, exigit inhærere alicui ſubjecto: quod verò ſubjectum præter naturale, ſit aqua vel ferrum id per accidens ſe habet, quia calor ex natura ſua non exigit tale ſubjectum per ſe, ut eſt talis ſpecificè qualitas, ſed tantùm ratione qualitatis ut ſic, quæ exigit inhærere ſubjecto, ex quo fit, ut aqua tantum denominativè per accidens, & remotè dicatur principium *quod* calefactionis. Secus perſonalitas Verbi non per accidens, ſed per ſe concurrit ad operationes humanitatis, & non per modum principii *quo* earundem, ſed ut principium *quod* proximum operans, eò quia ſit complementum principii *quo*, ſeu humanitatis, in qua vicem gerit propriæ ſubſiſtentiæ.

Reſpondetur igitur ad argumentum, ad rationem rigoroſæ juſtitiæ ſufficere, ſi ſatisfactio ſit realiter æqualis offenſæ ſive relatio, qua ſatisfactio, & perſona ſatisfaciens ad Deum, ut offenſum, & ad offenſam ipſam referuntur, ſit realis vel rationis, quia Deus non refertur ad creaturas relatione reali, ſed tantum rationis, ut docet D. Thomas 1. *part. quæſt.* 13. *art.* 7. & nihilominus Deus dicitur realis Dominus creaturarum, ergo tametſi relatio æqualitatis, qua ſatisfactio ad offenſam, & Chriſtus ſatisfaciens ad Deum ut offenſum referuntur, non ſit realis, ſed rationis; adhuc ſatisfactio dici poteſt realiter æqualis offenſæ, ut etiam Chriſtus dici poteſt, ſatisfeciſſe realiter æqualiter pro offenſa. Quamobrem cum Verbum divinum ſatisfecerit æterno Patri non ſimpliciter ut eſt ſecunda perſona, ſed ut ſubſiſtens in natura humana, quam complet in ratione ſubſiſtentiæ conſequenter & operationis, ſequitur ejus ſatisfactionem fuiſſe ad alterum, quia ut ſubſiſtens in humanitate non eſt purus Deus, nec purus homo, proinde quid medium diſtinctum à puro DEO, & puro homine, proinde ſatisfecit æterno Patri, & toti Trinitati ex alienis reſpectu perſonarum, & ex propriis reſpectu Chriſti, DEI & hominis.

Dicendum eſt tertiò, ſatisfactionem Chriſti exhibitam DEO Patri pro peccatis humani generis fuiſſe ex bonis propriis, & aliàs indebitis DEO creditori proinde fuiſſe ſatisfactionem [illegible] quæ exigit, ut ſatisfaciens ex bonis [illegible] ciat, & non ex bonis alio titulo [illegible] Ratio eſt, quia dupliciter poſſunt bona [illegible] beri DEO creditori, primò ex vi dominii [illegible] lis tantum; ſecundo univerſalis, & particularis [illegible] mul. Tametſi reſpublica habeat univerſale dominium in bona civium, hoc tamen non [illegible] quo minus poſſint cives veros contractus [illegible] republica: ſicut etiam Vaſallus, ſeu [illegible] quamvis habeat tantum dominium utile ſui feudi, adhuc poteſt ex fructibus ejuſdem feudi [illegible] Domino ex toto rigore juſtitiæ, & veræ [illegible] tiæ commutativæ erga illum exercere [illegible] um univerſale non tollit particulare, [illegible] litas univerſalis impedit particulares [illegible] ſarum inferiorum. Quamobrem licet operationes elicitæ ab humanitate Chriſti fuerint [illegible] generali Dei, adhuc fuerunt ſub [illegible] Chriſti: & de ratione dominii p[illegible] Dominus poſſit ſuper rem aliquam [illegible] tatem, ut poſſit ea uti, tanquam [illegible] goroſæ: cùm igitur Chriſtus etiam [illegible] liberi arbitrii, & ratione illius [illegible] particulare ſuper ſuas operationes [illegible] rint etiam ſub generali DEI dominio [illegible] Chriſtus eas offerre Deo in ſatisfactionem [illegible] us humani generis, ex toto rigore juſtitiæ [illegible] obſtat, ſi dicas, valorem ſatisfactivum [illegible] mi ex ipſa perſona Verbi divini, & [illegible] habere rationem creditoris, reſpondetur [illegible] etſi totus valor ſatisfactorius Chriſti [illegible] vino ſuppoſito, non tamen procedebat [illegible] præciſe erat ſuppoſitum divinum, [illegible] tione erat creditor, cui ſatisfactum [illegible] procedebat à Verbo divino non ſimpliciter [illegible] unito in ratione ſuppoſiti humanitati, [illegible] ſatisfecit, fuit perſona divina ſimpliciter, [illegible] hypoſtaticè humanitati, adeo ut principium quod ſatisfecit, fuerit hoc concretum *Chriſtus* [illegible] perſonam divinam, & humanitatem [illegible] concretum Chriſti diſtinguitur à concreto [illegible] concretum Chriſti habet particulare [illegible] tione voluntatis humanæ liberæ ſuper [illegible] nes, ideo ſatisfecit Deo creditori ex bonis propriis [illegible] ſiquidem dominium particulare Chriſti in [illegible] tum, quia tametſi operationes humanitatis, [illegible] quam fuerunt elicitæ, fuerunt ſub dominio DEI, [illegible] tamen Chriſtus ita eas elicuit, ut liberè [illegible] illius, eas non elicere, ideo antecedenter [illegible] tiam habuit dominium liberum [illegible] vel non, & in hoc ſenſu Chriſtus dicitur [illegible] pro peccatis humani generis ex bonis [illegible] Rurſus, quamvis opera humanitatis Chriſti [illegible] ſub dominio Dei jure creationis [illegible] mæ cauſæ; adhuc erant ſub alio dominio [illegible] quatenus ita eas elicuit, ut in libertate [illegible] eas non elicere; & quia voluit ea [illegible] offerre Deo Patri, ideo ex propriis [illegible] tametſi poſtquam Chriſtus ſua [illegible] fuerint etiam ſub dominio DEI, quia [illegible] tantum ſpecialiter à Chriſto, [illegible] poni, & ſub hac ratione non erant [illegible] ſe ſub Dei dominio: ſpeciale enim dominium, [illegible] Chriſtus habuit in ſuas operationes, fundatur in libera productione earundem. Hinc quamvis Chriſtus obtulerit DEO, quæ erat ſub dominio DEI titulo creationis conſervationis, & [illegible] non tamen obtulit, quæ erant ſub dominio DEI [illegible]

ſuppo-

ſuppoſiti à quo proximè, & liberè eliciebantur, & in hoc ſenſu clarè intelligimus quomodo Chriſtus ſatisfecerit ex toto rigore juſtitiæ, quia ſolùm eſt contra rationem ſatisfactionis ex rigore juſtitiæ, ſi id, quo fit, ſatisfactio ſit, omnibus modis, & titulis ſub dominio creditoris, quia tunc debitor ſatisfaceret creditori non de bonis propriis, ſed de bonis creditoris: eo autem ipſo, quod aliquo modo, vel ſub aliquo titulo non eſt ſub dominio creditoris, nil obſtat, quin creditor poſſit illi ſatisfacere ex toto rigore juſtitiæ: quia tunc debitor dat bona creditori, ſub novo titulo poſſidenda, & ſub quo antea non poſſederat, hoc enim pacto ſatisfactio non fit ex bonis creditoris, ſed ex bonis propriis ipſius debitoris elicitivè proximè, & liberè, quo pacto procedunt opera ſatisfactoria ab ipſo debitore, cui ſunt propria. Neque urget ſi dicas abſolutionem de rigore juſtitiæ requiri, quòd debitor transferat dominium pretii in ipſum creditorem, & operationes à Chriſto Deo oblatas fuiſſe ſub pleno, & perfecto dominio Dei creditoris. Reſpondetur diſtinguendo minorem: erant ſub dominio Dei creditoris omnibus modis, & titulis negatur, ſub dominio creditoris titulo creationis, conſervationis, & cauſæ primæ conceditur, & negatur conſequentia; quia non erant ſub dominio Dei ut ſuppoſiti à quo elicitivè, & proximè procedebant, ſed tantùm ſub dominio Dei titulo creationis, conſervationis, & primæ cauſæ, unde quamvis non poſſit per talem oblationem transferri dominium illud, quod antea habebat, transfertur tamen aliud dominium, quod antea non habebat, & ſicut Chriſtus ita liberè elicuit operationes ſatisfactorias ut potuerit eas non elicere; eo ipſo quod eas elicuit, poſuit ſub dominio Dei, ſub quo antea non erant, antequam eas eliceret: hinc, ſi per impoſſibile Deus ex aliis titulis non haberet dominium in operationes Chriſti, adhuc ex vi elicientiæ, & oblationis factæ à Chriſto eſſet Deus verus Dominus earundem operationum. Reſponderi etiam poſſet ad ſatisfactionem exhibitam pro injuria alteri illata, quando ſatisfactio non fit per bona alterius ordinis, ſed per bona ejusdem ordinis, ut per humiliationem ſatisfacientis non requiri tunc dominium ejusdem rei oblatæ in ſatisfactionem, & pretium, atqui in caſu noſtro actus humiliationis transfertur in creditorem à ſatisfaciente: quia lucrum quod comparatur per hanc ſatisfactionem creditori non ſumitur propriè, ſed impropriè, quatenus per hanc humiliationem reparatur honor creditoris, qui per offenſam læſus fuerat: ex quo fit, quòd ſatisfactio pro offenſa non ordinetur ad conſtituendum ipſum offenſum in dominio, aut poſſeſſione entitatis ipſius ſatisfactionis, ſed ſimpliciter præcisè ad reſarciendum honorem ablatum, & hic honor rectè poteſt reſarciri per actionem aliquam, quæ non ponatur de novo ſub dominio perſonæ offenſæ, ut liquet in humanis; ubi ut homo aliquis ſatisfaciat pro convicio prolato contra alium non eſt neceſſe; ut eum conſtituat in dominium ſuæ locutionis, qua retractat tale convicium, ſed ſufficienter ex rigore juſtitiæ intelligitur ſatisfacere per hoc præcisè, quod ſe ſubjiciat alteri, & ſe humiliet perſonæ offenſæ, quæ actiones non tranſeunt in dominium ipſius perſonæ, cui fuit injuria irrogata, ſed manet ſub dominio ſatisfacientis. Præcedens tamen ſolutio, qua diximus operationes Chriſti elicitivè fuiſſe ſub particulari dominio Chriſti, conſequenter Chriſtum ſatisfeciſſe ex propriis eſt communior, & verior, quia ad rigorem juſtitiæ in ſatisfactione ſufficit, ſi res, qua ſatisfit, ſit elicitivè ſub dominio ſatisfacientis, adeo ut antequam exhiberetur liberè à ſatisfaciente non fuerit ſub dominio creditoris, ſed tantùm ſub dominio ſatisfacientis, quatenus ita eam exhibet, ut potuerit illam non exhibere.

Dices bona ſervi, quia ſunt ſub dominio ſui Domini non ſunt apta ad ineundum contractum, adeo ut non poſſit ſervus ex talibus bonis inire contractum ex rigore juſtitiæ cum domino, eò quia bona ſervi ſint ſub dominio ſui domini: Sed ſatisfactio ex rigore juſtitiæ exigit eſſe ex bonis propriis ipſius debitoris ſatisfacientis, adeo ut nullo pacto ſint ſub dominio creditoris, & cum operationes Chriſti poſtquam fuerunt elicitæ, fuerunt ſub dominio creditoris, ſequitur Chriſtum non ſatisfeciſſe omnino ex propriis, conſequenter neque ex rigore juſtitiæ. Præterea quia quamvis Chriſti ſatisfactio antequam poneretur, non eſſet ſub dominio Dei actualis creditoris, erat tamen debita titulo dominii in potentia, quia Deus hanc ſatisfactionem poterat ſub hoc titulo exigere, tametſi illam ſub hoc titulo non poſtulaverit: conſequenter ſatisfactio Chriſti non fuit ex toto rigore juſtitiæ, quia ſi Chriſtus titulo dominii exegiſſet eadem opera exhibita à Chriſto Domino in ſatisfactionem pro peccatis noſtris non fuiſſet ſatisfactio ex rigore juſtitiæ, ex eo autē, quod titulo dominii in potentia hanc ſatisfactionem non exegerit, fuit id mera gratia in non exigendo, quod poterat exigere: ergo ſatisfactio à Chriſto Domino exhibita pro peccatis noſtris non fuit ex toto rigore juſtitiæ. Contra eſt, negatur cauſalis majoris propoſitionis principalis argumenti, quia non ideo ſervus in humanis non poteſt ex bonis ab ipſo acquiſitis dominum obligare ex juſtitia, nec ex rigore juſtitiæ cum illo contrahere, quia omnia bona mancipii ſunt conſtituta ſub dominio ipſius Domini: ſed quia taliter pertinent ad Dominum, ut nullo pacto ſint ſervi; quia quidquid ſervus acquirit non ſibi, ſed domino acquirit, adeo ut ſervus ut talis non habeat dominium in ullum bonum externum; ſed omnia bona à ſervo acquiſita ſint ſub dominio domini poſitivè, & privativè; ex quo fit, quòd non poſſit ſervus ex iisdem bonis contrahere de rigore juſtitiæ cum domino: Secus operationes à Chriſto Domino elicitæ non ſolùm ſunt Dei, ſed etiam ipſius Chriſti ut hominis titulo libertatis; quo fit, ut quamvis ſint Dei creditoris poſitivè, non tamen ſunt ſub dominio Dei privativè, ad excluſionem cujusvis alterius, quia etiam continentur ſub dominio Chriſti, ut Domini. Ad aliud, quod addebatur, Chriſti ſatisfactionem fuiſſe Deo debitam titulo dominii in potentia, reſpondetur, quod quamvis Deus titulo ſupremi dominii exegiſſet operationes elicitas à Chriſto, adhuc operationes Chriſti non fuiſſent debitæ, quatenus præveniebant à ſatisfaciente ut *quod* ratione formæ valorantis operationes ſatisfactorias: ſed ratione humanitatis, quæ erat principium ut *quo* elicitivum operationum, quibus ſatisfactio fuit facta: unde quòd Deus non exegerit titulo ſupremi dominii has operationes non fuit gratia impertita ſatisfacienti ut *quod*, ſed tantùm ratione principii *quo* elicitivi, quod non obſtat ſatisfactioni ex rigore juſtitiæ.

An verò Chriſti ſatisfactio fuerit fundata in gratia Dei creditoris, eſt alia conditio requiſita ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ, ut ſatisfactio non fundetur in gratia creditoris, unde oritur dubium, an Chriſti ſatisfactioni adfuerit hæc conditio, & ſatisfactio fuerit ex rigore juſtitiæ, etenim Chriſti ſatisfactio fundata fuit in gratia creditoris, ſeu in gratia unionis hypoſtaticæ, qua Verbum divinum fuit unitum humanitati, & in pluribus aliis auxiliis, quæ gratioſæ fuerunt collatæ humanitati: hæc enim unio erat neceſſariò prærequiſita, ut perſona Verbi divini influeret valorem infinitum in operationes ſatisfactorias

rias elicitas ab humanitate: ergo Chriſti ſatisfactio utpote fundata in gratia Dei creditoris non fuit ex rigore juſtitiæ, quia ſi debitor utatur gratiâ creditoris ad ſatisfaciendum ſequitur in illa gratia relaxari debitum, & ubi debitum per gratiam relaxatur, vel extinguitur non intervenit ſolutio debiti ex rigore juſtitiæ. Ad hoc argumentum, quod eſt præcipuum fundamentum negantium Chriſti ſatisfactionem fuiſſe de toto rigore juſtitiæ, reſpondent aliqui, rigorem juſtitiæ in ſatisfactione excludere quidem gratiam factam ex intentione, & fine ſatisfaciendi; non verò gratiam non factam ex hac intentione: Hinc reſpondent gratiam unionis hypoſtaticæ, & alia dona humanitati à Deo gratioſè collata, non fuiſſe gratias à Deo datas ex intentione, & fine ut Chriſtus ſatisfaceret pro peccatis noſtris, ſed ex aliis motivis; conſequenter has gratias collatas Chriſti humanitati non obſtare, quo minus ſatisfactio pro nobis à Chriſto exhibita Deo fuerit ex rigore juſtitiæ. Verùm hæc ſolutio non ſatisfacit, quia inde ſequeretur Chriſtum non ſatisfeciſſe ex rigore juſtitiæ, quia revera gratia unionis facta fuit humanitati ea intentione, & fine, ut Chriſtus ſatisfaceret de condigno pro peccato humani generis, & ut nos redimeret à ſervitute peccati, unde ex data ſolutione ſequitur Chriſti ſatisfactionem non fuiſſe de toto rigore juſtitiæ. Præterea quamvis gratia unionis non fuiſſet facta humanitati à Deo ex intentione, & fine, ut Chriſtus ſatisfaceret condignè pro peccatis humani generis, adhuc auxilia ſupernaturalia fuerunt collata humanitati ad operandum, ut Chriſti humanitas per hæc dona gratioſè data elueret operationes illas ſatisfactorias: ſiquidem auxilia applicantia ad operationem, & præſtantia ſufficientiam ad eandem habent pro fine eandem operationem, quia dantur ex intentione, ut talis operatio eliciatur, vel ſaltem poſſit elici, unde ex data ſolutione, adhuc ſequitur ſatisfactionem Chriſti fundari in gratia Dei creditoris facta humanitati ex intentione, & fine ſatisfactionis, conſequenter non fuiſſe ex rigore juſtitiæ. Præterea quamvis concederemus decretum Incarnationis de facto non habuiſſe pro fine *cujus* gratiam, nec pro fine *cui* redemptionem humani generis, & condignam ſatisfactionem pro peccatis hominum, adhuc negare non poſſumus decretum Incarnationis potuiſſe ex tali fine procedere: in quo caſu gratia unionis conceſſa fuiſſet humanitati ex intentione, & fine ſatisfactionis, atqui in hac hypotheſi non minus perfecta fuiſſet Chriſti ſatisfactio, quàm ſit de facto, ergo non ſolùm eſſet condigna, ſed etiam ex rigore juſtitiæ: unde ex eo, quod gratia fiat à creditore ex intentione, & fine ſatisfactionis id non impedit, quò minus ſatisfactio ſit ex rigore juſtitiæ.

Exactius reſpondetur difficultati, qua aſſerebatur Chriſti ſatisfactionem non fuiſſe ex rigore juſtitiæ, eò quia fundata fuit in gratia creditoris, & ad ſatisfactionem de rigore juſtitiæ requiri, ut ſatisfactio non fundetur in gratia creditoris, procedendum enim eſt cum diſtinctione ad ſatisfactionem ex rigore juſtitiæ requiritur, ut non fundetur in gratia creditoris, quæ ſuppleat defectum dignitatis in actu ſatisfactorio conceditur major: requiritur ut non fundetur in gratia creditoris, dante operi ſatisfactorio dignitatem, & illud valorante ad æqualitatem negatur. Licèt igitur ſatisfactio Chriſti fundetur in gratia unionis facta humanitati, quia tamen gratia non ſupplet defectum dignitatis in operationibus ſatisfactoriis elicitis à Chriſto, neque acceptat operationes ſatisfactorias ſupra valorem & dignitatem earundem: ſed potius dat operibus humanitatis dignitatem, & valorem adæquantem, imò & ſuperexcedentem gravitatem injuriæ, ideo hæc ratio non impedit, quò minus Chriſti ſatisfactio in eadem fundata fuerit ex rigore juſtitiæ. Sed urgebis eo ipſo, quòd operationes ſatisfactoriæ fundantur in gratia creditoris non poſſunt adæquare gravitatem offenſæ, conſequenter ſatisfactio pro offenſa non poteſt eſſe ex rigore juſtitiæ, quia ad hanc ſatisfactionem requiritur adæquatio, antecedens liquet, quia ſi Petrus debeat Paulo centum aureos, & Paulus totidem gratis donet Petro deducta ſolutione in pactum ſub ea conditione, ut ſolvat centum aureos debitos, ſolutio tunc non eſſet ex rigore juſtitiæ, neque adæquaret debitum; quia talis ſolutio fundaretur in gratia creditoris, volentis ſaltem virtualiter remittere debitum: ergo ex eo quòd ſatisfactio Chriſti fuerit fundata in gratia Dei creditoris, non fuit ex rigore juſtitiæ. Contra eſt, negatur antecedens, quia cùm gratia Dei ſit, quæ dignificat, & valorat operationes ſatisfactorias Chriſti, ex eo, quòd operatio aliqua eliciatur mediante Dei gratia non videtur poſſe deficere à condignitate, conſequenter neque à rigore juſtitiæ, quia in morali æſtimatione operationes ſatisfactoriæ Chriſti infinitè dignificatæ adæquant infinitam gravitatem offenſæ. Ad probationem antecedentis reſpondetur illam ſolutionem fundari virtualiter in gratia creditoris remittentis debitum non verò in gratia valorante ſolutionem, eique tribuente æſtimabilitatem, unde eſt diſpar ratio, quia gratia unionis, in qua fundatur ſatisfactio Chriſti, non eſt gratia, quæ virtualiter remittat debitum, ſed eſt gratia, quæ dignificat, & valorat operationes Chriſti, ut ſatisfactio ſit æqualis, imò & ſuperabundans pro offenſa, ratio diſcriminis eſt, quia ſi Paulus det Petro debitori centum deducta ſolutione in pactum ſub conditione, ut totidem ſibi debita ſolvat, non tranſeunt illa centum in abſolutum dominium Petri, quapropter illa donatio eſt tantùm palliata, revera enim eſt virtualis, & gratioſa remiſſio debiti: ſecus Chriſti operationes ſatisfactoriæ, tametſi procedant à gratia unionis, & eliciantur mediis aliis auxiliis ſupernaturalibus, adhuc ſunt ſub dominio Chriſti jure libertatis, proinde, quamvis ſint dona Dei, & ſatisfactio fundetur in gratia creditoris, quia tamen hæc gratia non eſt virtualis remiſſio debiti, neque ſupplet defectum dignitatis in actu ſatisfactorio, quin potius eidem tribuit valorem ſuperabundantem, ſequitur, hanc gratiam non impedire; quò minus Chriſti ſatisfactio fuerit ex rigore juſtitiæ.

Sexta conditio requiſita, ut ſatisfactio ſit ex toto rigore juſtitiæ erat, ut creditor Deus teneatur acceptare ſatisfactionem à Chriſto exhibitam pro humani generis redemptione. Supereſt examinandum, an in Deo fuerit hujuſmodi obligatio acceptandi hanc ſatisfactionem à Chriſto exhibitam pro injuriis ipſi ab hominibus irrogatis. Pro quo juvat obſervare, Deum fuiſſe liberum ad acceptandam, vel non acceptandam hanc Chriſti ſatisfactionem, quia ſimpliciter, & abſolutè potuit non habere decretum, quo Verbum divinum incarnaretur, & Chriſtus ſatisfaceret pro peccatis noſtris: ſuppoſito tamen tali decreto, quo liberè voluit, ut Verbum incarnaretur, & Chriſtus ſatisfaceret pro peccatis noſtris, non potuit Deus non acceptare ſatisfactionem illi exhibitam à Chriſto; quia in hoc decreto liberè à Deo poſito includitur omnis actus, qui ex parte Dei requiritur, ut fiat reparatio hominum per Chriſti ſatisfactionem, adeo ut in decreto Incarnationis includatur acceptatio ſatisfactionis. Certum eſt etiam, Deum de facto acceptaſſe Chriſti ſatisfactionem pro peccatis noſtris exhibitam:

bitam: ſed difficultas eſt, an revera in Deo fuerit hæc obligatio acceptandi ſatisfactionem Chriſti etiam ex alio capite, & ex ſimplici veracitate, & fidelitate, quam Deus debet ſibi ipſi ſervare in ſuis promiſſis: & etiam an in Deo fuerit talis obligatio proveniens à rectitudine juſtitiæ comutativæ in ordine ad alterum: adeo ut ſi Deus non acceptaſſet Chriſti ſatisfactioné, egiſſet contra rectitudiné juſtitiæ comutativæ.

Dicendum eſt quartò, Deum acceptaſſe ſatisfactionem Chriſti ex juſtitia ſpeciali. Ita D. Bonaventura *in 3. diſt. 20. quæſt. 5.* Scotus *in 4. diſt. 29. quæſt. 1. art. 3.* Ratio eſt; quia pactum ſub conditione operis oneroſi, & condigni purificata, & adimpleta conditione inducit in promittente obligationem ex juſtitia ſpeciali adimplendi rem promiſſam: Sed Deus pepigit cum Chriſto remiſſionem offenſæ ſibi illatæ ab hominibus, & redemptionem humani generis ſub conditione condignæ ſatisfactionis exhibendæ à Chriſto: & Chriſtus hanc conditionem adimplevit, quia poſuit ſatisfactionem condignam, & æqualem; imò & ſuperexcedentem pro offenſa ab hominibus Deo irrogata: ergo Deus acceptavit ſatisfactionem à Chriſto exhibitam ex juſtitia ſpeciali. Major communiter conceditur, minor liquet ex Scripturis Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam videbit ſemen longævum, videbit, & ſaturabitur*, in verbis iſtis juxta communem interpretum expoſitionem includitur pactum de redimendo homine ſub conditione paſſionis, & mortis Chriſti: unde Deus virtute pacti initi ſub conditione operis oneroſi acceptavit ſatisfactionem ex ſpeciali juſtitia. Quòd ſi dicas, majorem propoſitionem eſſe tantùm veram inter puras creaturas, non verò inter Deum & creaturam: quia quidquid Chriſtus ut homo potuit exhibere ſemper fuit ſub perfectiſſimo, & pleno Dei dominio; & ex pluribus aliis titulis erat Deo debitum; proinde licèt ex parte Dei intercеſſerit promiſſio ſub conditione operis oneroſi, & condigni, & Chriſtus adimpleverit conditionem; non tamen potuit Deus obligari ex juſtitia ad acceptandam ſatisfactionem, quia hæc illi debebatur ex pluribus titulis. Secus inter creaturas res aliter ſe habet, quia cùm una creatura non ſit ſub dominio alterius; ideo poteſt una alteri ſe obligare ex rigore juſtitiæ ſub conditione operis oneroſi, & condigni: quia hoc opus condignum exhibitum à creatura ſatisfaciente taliter eſt ſub ejus dominio, ut non ſit ſub dominio promittentis, nec illi ex aliis titulis debeatur: unde quamvis inter creaturas pactum ſub conditione operis oneroſi, & condigni inducat in promittente obligationem ſpecialis juſtitiæ adimplendi rem promiſſam purificata, ſeu adimpleta conditione: non tamen hoc pactum poteſt hanc obligationem inducere in Deo promittente in ordine ad creaturam. Contra tamen eſt; quia promiſſio ſub conditione operis oneroſi, & condigni purificatâ, ſeu adimpleta conditione revera inducit in promittente obligationem, ſed non ex ſola fidelitate: ergo ex ſpeciali juſtitia: antecedens liquet; quia obligatio ſolius fidelitatis non opponitur rationi gratiæ: & obligatio orta ex promiſſione ſub conditione operis oneroſi, & condigni excludit rationem gratiæ, conſequenter hæc obligatio non eſt ex ſola fidelitate; ſed ex ſpeciali juſtitia. Præterea unio hypoſtatica eſt gratiarum maxima, quam Deus hominibus impertivit; & nihilominus divina promiſſio præceſſit hanc gratiam: rurſus gratia ſanctificans confertur homini perfectè contrito gratis; & nihilominus habetur divina promiſſio de danda gratia hominibus verè contritis Zachar. 1. *Convertimini ad me; & ego convertar ad vos:* unde, quod à Deo obligato ex ſola fidelitate confertur, eſt abſolutè gratia: ſed redemptio, & vita æterna confertur bene operantibus, ut præmium debitum; proinde non ex gratia, quod enim datur gratis non debetur: & gloriam æternam non dari gratis aſſerit Apoſtolus ad Rom. 4. *Ei qui operatur merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum:* ergo Deus conferens hominibus juſtis gloriam intuitu bonorum operum, quæ fiunt in ſtatu gratiæ, dat ex debito; eò quia præſupponitur pactum de danda gloria bene operantibus; ergo obligatio dandi gloriam orta ex pacto ſub conditione operis condigni, & æqualis excludit rationem gratiæ, & includit titulum juſtitiæ ſpecialis. Ad id quod addebatur Chriſti operationes fuiſſe ſub pleno Dei dominio, proinde non potuiſſe Deum obligari ex juſtitia, ſed tantùm ex fidelitate, reſpondetur, quòd tametſi Chriſti operationes non potuerint ſubterfugere univerſale Dei dominium, fuerunt nihilominus ſub ſpeciali dominio Chriſti quatenus, ut ſuperius explicuimus, fuerunt ita liberè à Chriſto elicitæ, ut potuerit Chriſtus eas non elicere, ad rigorem autem juſtitiæ ſufficit, ſi ſatisfactio fiat ex propriis ſatisfacientis poſitivè; adeo ut, quando fit ſatisfactio, ſit ſub dominio ſatisfacientis, & antecedenter negativè abſolutè, ſeu quòd, antequàm exhiberetur liberè à ſatisfaciente, non fuerit ſub dominio creditoris: & concomitanter privativè non abſolutè, ſed ſub aliqua ſpeciali ratione, adeo ut quando exhibetur ſatisfactio ſit aliquo titulo ſub dominio ſatisfacientis, & ſub eo titulo non ſit ſub dominio creditoris: atqui ſatisfactio à Chriſto exhibita hæc omnia continet: ſiquidem fuit actus elicitus liberè à Chriſto & titulo libertatis ſub illius dominio, quatenus potuit actum meritorium elicere vel non elicere: Rurſus antequam ſatisfactio exhiberetur à Chriſto non erat ſub dominio actuali Dei creditoris, ſed in libertate Chriſti, qui ſicut liberè poſuit operationes ita potuit eas non ponere, quapropter dependebat à libertate Chriſti tales operationes ponere ſub actuali dominio Dei. Præterea quamvis, poſtquam operationes fuerunt elicitæ, extiterint ſub dominio Dei creditoris titulo creationis, & efficientiæ; non tamen fuerunt ſub dominio Dei creditoris ut liberæ volentis per actus voluntatis à Chriſto Domino elicitos; nec fuerunt ſub dominio Dei ut ſuppoſiti elicientis eoſdem actus, hoc enim pacto operationes Chriſti erant elicitivè, & liberè ſub dominio Chriſti ſatisfacientis.

Poteſt etiam oſtendi aſſertum ex eo, quia Deus non potuit juſtè non acceptare ſatisfactionem Chriſti, ergo tenebatur ex juſtitia eam acceptare; antecedens liquet: quia potens juſtè non acceptare aliquam ſatisfactionem ſibi à debitore oblatam, poteſt etiam poſita ſatisfactione debitum exigere: Sed ſemel oblata DEO Chriſti ſatisfactione non potuit Deus juſtè exigere debitum ab humano genere, quia nullus poteſt juſtè debitum exigere niſi ratione inæqualitatis, quam patitur: & cui æqualis imò & ſuperexcedens ſatisfactio fit, nullam patitur inæqualitatem, nec læſionem, conſequenter non poteſt juſtè debitum exigere, alioquin exigeret juſtè aliquid ultra debitum: ergo, ſi poſita Chriſti ſatisfactione Deus non potuit eandem non acceptare, ſequitur manifeſtè eam acceptâſſe ex ſpeciali juſtitia. Quòd ſi dicas inde ſequi, teneri Deum acceptare Chriſti ſatisfactionem tantùm negativè, non verò poſitivè per elicientiam actus poſitivi; quo illam accepter, & dicat ſe eſſe placatum per ſatisfactionem à Chriſto exhibitam, ſufficit enim, quòd Deus negativè illam acceptet, adeo ut non poſſit amplius exigere debitum humani generis. Contra eſt, quia poſita acce-

ceptatione negativa, & excluſa poſitiva adhuc Deus exigeret debitum, quia ſecluſa acceptione poſitiva, adhuc puniret pro offenſa humani generis, conſequenter exigeret delictum ſiquidem infligens pœnam pro offenſa, exigit ſatisfactionem, quæ debita eſt offenſæ. Antecedens oſtenditur, quia ſecluſa acceptatione poſitiva Deus non conferret hominibus uberrima illa auxilia deperdita per primum peccatum Adæ, non enim hæc poſſunt tribui ſine actu poſitivo, quo Deus velit illa conferre: & hic actus poſitivus eſt effectus poſitivæ acceptationis, ſeu voluntatis antecedentis ſalvandi homines propter merita Chriſti, & volitionis efficacis ſalvandi aliquos, hæ duæ voluntates ſunt ipſa poſitiva acceptatio ſatisfactionis Chriſti; & ipſa poſitiva remiſſio offenſæ, quantum ipſa ſatisfactio exigebat.

Suaderi ex eo itidem poteſt, quia, ſi Deus acceptet ſatisfactionem Chriſti ex juſtitia ſpeciali, & ex illa remittat hominibus offenſam intuitu ſatisfactionis à Chriſto exhibitæ, nullum ſequitur inconveniens, nulla notatur imperfectio: ergo Deus de facto acceptavit ſatisfactionem Chriſti ex juſtitia ſpeciali, & ex eadem remiſit hominibus offenſam, non intuitu hominum, ſed intuitu Chriſti ſatisfacientis, adeo ut remiſſio offenſæ procedat ex juſtitia reſpectu Chriſti, & ſit gratioſa reſpectu hominum, quibus offenſa remittitur: eo ipſo, quòd ex tali acceptatione nulla oritur in Deo imperfectio, eſt illi tribuenda, quia Deo debemus concedere omnem perfectionem, quæ in ſuo formali conceptu non involvit imperfectionem; & operari ex juſtitia eſt aliqua perfectio, cùm juſtitia ſit virtus. Quòd verò nulla inde oriatur in Deo imperfectio ex eo oſtenditur, quia acceptare ſatisfactionem Chriſti ex juſtitia ſpeciali, & ex illa hominibus offenſam remittere eſt illam acceptare in ordine ad jus operationum Chriſti: & in hoc modo operandi nulla involvitur imperfectio; conſequenter ex eo quòd Deus ſatisfactionem Chriſti acceptaverit ex juſtitia ſpeciali, & ex illa remiſerit offenſam hominibus intuitu ſolius ſatisfactionis exhibitæ à Chriſto, nulla involvitur imperfectio. Quòd ſi dicas inde ſequi Deum obligari à jure alterius, ſeu Chriſti, & Deum ita obligari ab aliquo extra ſe ad remittendam offenſam, eſſe imperfectionem incompatibilem cum ſupremo Dei dominio, quo fit, ut non poſſit talis acceptatio ex ſpeciali juſtitia depurari ab omni imperfectione repugnante Deo. Contra eſt, quia, tametſi Deum obligari ab aliquo à ſe diſtincto abſolutè obligatione independente ab illius libera voluntate ſit imperfectio obſtans ſupremo Dei dominio: obligari tamen ex ſuppoſitione aliqua libera Deo, ac dependente ab ejus libera voluntate nullam involvit imperfectionem incompatibilem cum ſupremo Dei dominio: ſed acceptare ſatisfactionem à Chriſto exhibitam ex hac obligatione, perinde eſt, ac illam acceptare ex ſpeciali juſtitia, ergo ex eo, quòd Deus acceptaverit Chriſti ſatisfactionem ex ſpeciali juſtitia, nulla inde oritur imperfectio: incompatibilis cum ſupremo Dei dominio. Tum quia non eſt minus de ratione libertatis excluſio neceſſitatis, quàm ſit de ratione potentiæ excluſio impoſſibilitatis, & de ratione dominii excluſio obligationis: ſed cum ſuprema Dei libertate componitur neceſſitas orta ex ſuppoſitione libera Deo, quia ſuppoſito, quòd Deus decreverit efficaciter dare gratiam Petro, ut convertatur ex hoc decreto libero præſuppoſito ſimul neceſſitatur ad præſtandum Petro ſimultaneum concurſum, quia hic eſt ſimpliciter neceſſarius ut Petrus convertatur: ex eadem ſuppoſitione liberi decreti cum potentia Dei componitur etiam impotentia, ſeu impoſſibilitas; quia ex ſuppoſitione, quod Deus decreverit non conferre amplius Petro gratiam efficacem, collatio talis gratiæ redditur ex hac ſuppoſitione impoſſibilis: proinde cum ſupremo Dei dominio poteſt etiam componi obligatio operandi orta ex ſuppoſitione libera Deo abſque eo, quòd ex tali modo operandi oriatur imperfectio Deo incompatibilis. Solet tamen contra poſtremam hanc aſſertionem objici. Primò quia inter ſervum, & dominum non poteſt dari juſtitia propriè, & rigoroſè ſumpta ut communiter docent Juriſperiti, & Philoſophi cum Ariſtotele 5. *Ethic. cap.* 6. quia ſervus non eſt ſui juris, cùm omne jus ſervi ſit ſub dominio ſui heri: ſed Chriſtus ſecundum humanitatem eſt verus ſervus Dei: ſiquidem Chriſtus ut homo in fieri conſervari, & operari dependet ab ipſo Deo, proinde Chriſtus ut homo fuit ſub pleno Dei dominio, ex quo ſequitur, non potuiſſe Deum obligari à Chriſto ut homine ad acceptandam ex juſtitia ſpeciali ejus ſatisfactionem. Sed contra quia Chriſtus ut homo non ſubjicitur dominio Dei eo modo, quo inter creaturas ſervus ſubjicitur Domino ac eſt ſub ejus dominio, Chriſtus ſiquidem ut homo ſubjicitur dominio Dei, ſed diverſo modo: eſt enim diſcrimen inter ſervum ſervitute legali, qua ſervitute homo ſubjicitur homini, & inter ſervum ſervitute naturali, qua ſervitute Chriſtus ut homo eſt ſervus Dei: etenim ſervus ſervitute legali nō eſt ſui juris, nec habet alicujus rei dominium: ſed quidquid habet eſt proprium Domini non tantùm poſitivè, ſed etiam privativè, ut nullo pacto ſit ſub dominio ſervi, & inde ſequitur, quòd ſervus ſervitute legali quidquid acquirit Domino acquirit non ſibi. Secus ſervus Dei ſervitute naturali, quamvis omnia quæ habet accipiat à Deo, adhuc ratione liberi arbitrii eſt Dominus ſuarum operationum, habetque verum dominium ſupra ſuas actiones: Hinc tametſi omnia quæ exiſtunt ſub dominio ſervi ſervitute naturali, ſint etiam poſitivè ſub dominio Dei, non ita privativè, quia creatura ratione liberi arbitrii poteſt elicere, vel non elicere actiones, proinde pro ſuo libitu poteſt eas ponere vel non ponere ſub actuali poſitivo Dei dominio: hinc ſervus ſervitute naturali poteſt per ſuas operationes exiſtentes ſub dominio Dei obligare Deum ex juſtitia, ſi interceſſerit pactum ſub opere oneroſo ut interceſſit inter Deum & Chriſtum de acceptanda ſatisfactione pro peccatis humani generis. Quamvis Chriſtus ut homo ſit ſervus naturalis Dei, adhuc potuit Chriſtus ut homo per actus ab ipſo liberè elicitos Deum obligare ex juſtitia ad acceptandam ſatisfactionem ab ipſo exhibitam pro redemptione humani generis, quia ſtante pacto, quòd, ſi Chriſtus liberè poſuerit talem ſatisfactionem, velit Deus eam acceptare, tametſi Chriſtus ut homo ſit ſub dominio Dei, & ſervus naturalis illius, adhuc ponere vel non ponere talem ſatisfactionem dependebat à Chriſto, & quia liberè voluit eam ponere, Deus ex vi ſui pacti initi de illa acceptanda tenetur ex juſtitia ſpeciali eã acceptare.

Sed urgebis, Deus non eſt capax obligationis, & debiti reſpectu alterius, quia eſſe obligatum eſſe debitorem reſpectu alterius dicit quandam inferioritatem reſpectu illius cui obligatur, & omnis inferioritas Deo repugnat, proinde non poteſt Deus obligari ex juſtitia ſpeciali ad acceptandam Chriſti ſatisfactionem pro peccatis humani generis: Tum quia Deus nullis tenetur legibus, conſequenter non poteſt operari ex ullo debito legali, quod oritur ex lege, vel præcepto ſuperioris. Hinc communiter docent SS. Patres Deum non eſſe debitorem creaturis, quia juxta Auguſtini effatum *reddit debita nulli debens.* Tu quia De-

us non poteſt neceſſitari ab ullo extrinſeco, quia, quidquid operatur ad extra, liberè operatur; conſequenter potuit Deus liberè acceptare, vel non acceptare Chriſti ſatisfactionem. Contra eſt, quia quamvis Deus incapax ſit debiti, & obligationis non provenientis ſaltem radicaliter ex ipſa libera Dei voluntate: poteſt nihilominus obligari præſuppoſita ejus libera voluntate, & præſertim, ſi ineat pactum ſub opere oneroſo cum creatura, quia tunc ſuppoſito tali pacto præcedente liberè à Dei voluntate; ſi creatura purificet, ſeu adimpleat conditionem pacti; poteſt tunc Deus obligari ex juſtitia ſpeciali ad dandum, quod pepigit. Hinc quando debitum, & obligatio proveniunt omnino ab intrinſeco, & non à propria voluntate ipſius debitoris, tunc conſtituunt ipſum debitorem inferiorem, non ita, ſi proveniant à propria voluntate debitoris, & illam ſupponant: atqui ſatisfactio Chriſti præſupponit in Deo pactum de illa acceptanda; hinc etiam in humanis, quamvis Princeps juxta communiorem ſententiam teneatur ſuis legibus, non exinde ponitur in Principe aliqua inferioritas, aut imperfectio, idque non ob aliam rationem, quia talis obligatio oritur ex ipſa voluntate Principis volentis liberè ſe obligare ad obſervantiam legum. Hinc ad illud, quod addebatur Deum nullis teneri legibus, reſpondetur, conceſſo antecedente negando conſequentiam; quia debitum legale non ſolùm provenit ex lege, aut præcepto ſuperioris, ſed etiam ex propria voluntate uniuſcujuſque interveniente ex parte alterius opere aliquo oneroſo, quod cedat, & retundet in utilitatem aliquam ipſius debitoris, ut contingit in caſu noſtro Deum inter & Chriſtum. Ad ſecundum petitum ex ſanctis Patribus reſpondetur ſanctos Patres tantùm aſſerere Deum abſolutè, & ſimpliciter nulli eſſe debitorem, non verò quòd facta aliqua ſuppoſitione propriæ voluntatis non poſſit Deus liberè ſe obligare reſpectu creaturæ, ſi hæc adimpleverit pactum liberè à Deo poſitum: & in caſu noſtro tale pactum interceſſit, & Chriſtus poſuit opus oneroſum, cui propterea erat debita acceptatio operis illius oneroſi ex ſpeciali juſtitia. Ad aliud, quo aſſerebatur Deum non poſſe neceſſitari ab aliquo extrinſeco, reſpondetur neceſſitatem acceptandi Chriſti ſatisfactionem non oriri ſimpliciter, & abſolutè ab aliquo extrinſeco, ſed ab ipſa libera Dei voluntate: poteſt enim Deus ex ſuppoſitione ſui decreti neceſſitari neceſſitate, conſequenti ad aliquid præſtandū ad extra.

Objiciunt ſecundò nullus tenetur acceptare ſatisfactionem pro offenſa ſibi illata, ſi ſatisfactio non exhibeatur ab ipſo offenſore: ergo Deus non tenebatur acceptare ſatisfactionem exhibitā à Chriſto pro peccatis noſtris, quia Chriſtus nullam irrogaverat Deo injuriam: antecedens probatur, quia de ratione ſatisfactionis pro injuria irrogata alteri eſt, ut ponatur æqualitas per humiliationem, & ſubjectionem offendentis ad perſonam, cui fuit offenſa illata: per hoc enim differt ſatisfactio pro offenſa ab ipſa reſtitutione, quia hæc ponit æqualitatem reddendo rem ſecundùm ſe & ſine ordine ad reſtitutionem reſpectu reſtituentis: ſecus in ſatisfactione pro offenſa debet ipſe offenſor ſe ſubjicere perſonæ offenſæ: atqui per Chriſti ſatisfactionem, & paſſionem non humiliatur, neque ſubjicitur ipſe offenſor, quia hic non fuit Chriſtus, ſed purus homo, qui injuriam Deo irrogavit. Sed contra eſt, quia antecedens tunc tantùm eſt verum, quando, qui offert ſatisfactionem, non eſt caput in genere moris illius, qui offenderat: & in caſu noſtro Chriſtus eſt caput omnium hominum, proinde, quamvis purus homo, & non Chriſtus Deum offenderit, adhuc Chriſtus ut caput offenſoris ſatisfecit, & offenſor dicitur ſatisfeciſſe in capite. Rurſus illud antecedens eſt verum, quando creditor non inivit liberè pactum de condonanda offenſa ex conditione, ut mediator tertius diſtinctus ab offenſore exhibeat ipſe pro offenſore debitam ſatisfactionem, quia tunc ſi à Mediatore purificetur ac adimpleatur conditio tenetur offenſus ex vi pacti initi acceptare talem ſatisfactionem, & condonare offenſam, ſed in caſu noſtro Chriſtus fuit conſtitutus caput in genere moris totius humani generis, & Mediator inter Deum & purum hominem, proinde ex hoc titulo potuit pro humano genere; cujus erat caput, & Mediator, ſatisfacere Deo offenſo. Præterea quia interceſſit pactum inter Deum, & Chriſtum ſub opere oneroſo de acceptanda ſatisfactione pro injuria Deo illata ab humano genere, ut colligitur ex Apoſtolo ad Hebr. 10. ubi explicat de Chriſto illud Pſal. 39. *Sacrificium & oblationem noluiſti, corpus autem adaptaſti mihi, holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti: tunc dixi, ecce venio, ut faciam voluntatem tuam Deus*, unde inter Deum & Chriſtum interceſſit pactum de acceptanda ſatisfactione à Chriſto exhibita pro peccatis noſtris.

Objiciunt ulterius, ſi Deus debuit ex juſtitia acceptare ſatisfactionem exhibitam à Chriſto pro peccatis hominum, inde ſequeretur per talem ſatisfactionem fuiſſe totaliter extinctum debitum, & homines non amplius remanſiſſe Deo debitores, proinde non poſſe Deum ab ipſis exigere debitum, neque poſſe juſtè hominem amplius puniri ob perpetrata peccata cum pro iiſdem Chriſtus abundè ſatisfecerit ex juſtitia ſpeciali: ſed hæc doctrina hæretica eſt, & Lutheranorum aſſerentium omne debitum noſtrum fuiſſe totaliter extinctum per merita Chriſti, adeò ut homines non ſint amplius Deo debitores, quia per ſolutionem adæquatam debiti extinguitur formaliter ipſum debitum: repugnat enim ex natura rei, quòd remaneat debitum præſuppoſita æquali ſolutione ejuſdem: ergo cùm Chriſtus ſatisfecerit pro omnibus peccatis hominum tum originali, tum actualibus, nullo excepto, ſequitur totum debitum eſſe extinctum, & Deum non poſſe aliquem hominem punire pro peccato, ſive originali, ſive actuali. Sed contra quia licèt comparativè ad Chriſtum per ſatisfactionem ab ipſo exhibitam pro peccatis noſtris fuerit adæquatè extinctum omne debitum, quod contraxerat humanum genus per injuriam Deo irrogatam, & in hoc ſenſu, ut ſi Chriſtus vellet ſatisfactionem taliter Deo offerre, ut nil aliud ab hominibus exigeretur, ne ipſa oblatio teneret, & homines ex ſola Chriſti ſatisfactione abſque propriis meritis ſalvarentur: quia ſatisfactio Chriſti fuit ſufficiens ad extinguendam adæquatè totum debitum, ſi tamen conſideretur Chriſti ſatisfactio comparativè ad ipſos homines, pro quibus ſatisfecit, non fuit omne debitum ab hominibus contractum per offenſam Deo irrogam omninò extinctum ex ſola Chriſti ſatisfactione, quamvis hæc ſufficiens imò & ſuperabundans fuerit: ratio eſt, quia Chriſtus ita voluit operationes ſuas ſatisfactorias offerre pro hominibus, ut iiſdem non prodeſſent, niſi ſub conditione, & pacto, ut iiſdem applicarentur per ſacramenta, & per bona opera: unde ſtante ſatisfactione exhibita à Chriſto pro peccatis noſtris, & acceptata, à Deo ex juſtitia, adhuc manent homines debitores quantum ad ſacramentorum ſuſceptionem & exercitia virtutum, & bonorum operum, quæ tamen obligatio non oritur ex defectu ullo ipſius ſatisfactionis à Chriſto exhibitæ, ſed tantùm ex libera ejuſdem Chriſti voluntate, quatenus ita voluit ſatisfacere, ut ſua ſatisfactio nobis non prodeſſet niſi mediante ſuſceptione ſacramentorum, & exercitio bonorum operum. Hinc

Matth. 19. v. 17. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, & Apoſtolus 2. ad Theſſal. 10. v. 6. *Juſtum eſt apud Deum retribuere vobis, qui tribulamini requiem nobiſcum*, & 2. Timoth. 4. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi juſtus Judex.* Quòd ſi vita æterna nobis datur ut corona juſtitiæ, exiguntur noſtra opera, quibus coronam illam mereamur. Tum quia Chriſtus vocat æternam vitam mercedem juſtorum, quam aſſerit futuram in cœlis copioſam *Matth.* 5. *v.* 12. Et eam quidem pro labore noſtro dandam, ut in vinea Domini laborantibus, hinc *Matth.* 5. *v.* 8. præcipit inſudantibus in vinea dari denarium. Rurſus 2. Tim. 4. ſub ſymbolo bravii nobis exhibetur, & quia bravium non accipiunt niſi, qui in curſu alios ſuperaverint, adeò ut bravium ſupponat præcedentem laborem, ita æterna vita non datur niſi bene operantibus. Et quia hæc & alia Scripturæ loca manifeſtè ſignificant requiri neceſſariò bona noſtra opera, ut ſalutem æternam conſequamur, Lutherani reſpondent, Deum promiſiſſe quidem noſtris bonis operibus mercedem, & illam intuitu etiam bonorum operum nobis reddere: ſed volunt non ratione meritorum, & dignitatis operum noſtrorum, eò quia noſtra opera nullius ſunt meriti, & dignitatis, unde ajunt eſſe ad ſcribendam merè & ſoli Dei liberalitati, juxta illud Apoſtoli ad Rom. 6. *Gratia Dei vita æterna in Chriſto.* Verùm hæc reſponſio nullius eſt momenti, quia ſi datur merces intuitu bonorum operum, jam datur merces dignis, conſequenter quod juſti habeantur digni accipere mercedem, id habent ab operibus, quæ propterea digna ſunt, & meritoria alioquin non poſſent dignitatem, & meritum refundere in exercentes talia opera, neque enim poſſumus intelligere, quomodo addant dignitatem ad mercedem, niſi in ſe ipſis ſint mercede digna, ergo opera in ſe habent talem dignitatem, proinde datur iiſdem merces propter dignitatem ſuam ex juſtitia, & non tantùm ex Dei liberalitate, alioquin Apoſtolus non vocaret hanc mercedem 2. ad Tim. 4. *Juſtitiæ coronam.* Præterea quia homines omnes ſine bonis operibus per ſe ſunt æqualiter indigni mercede, & tantùm digni fiunt, ut ait David Pſal. 61. v. 13. *Juxta opera ſua*, & ut ſcribit Apoſtolus 1. Cor. 3. *Secundùm ſuum laborem*, vel ut legitur in Apocal. 22. v. 12. *Secundùm opera ſua*, adeò ut proportio mercedis dependeat à proportione operum: quod non eſſet, niſi opera eſſent per ſe digna, & meritoria, tum quia ſi nihil meriti, nihil dignitatis operibus noſtris ineſſet, ſequeretur hoc abſurdum, quod homo juſtiſſimus, & pientiſſimus, qui jugiter ſe exerceret in ſtudiis virtutum, non acciperet majus præmium, quàm aliquis ſimpliciter juſtus. Ad id, quod dicebatur ex Apoſtolo: *Gratia Dei vita æterna in Chriſto*, reſpondetur D. Paulum ad illos ſcribere, qui operibus legis & naturæ nimium fidebant, & ait vitam æternam eſſe gratiam Dei, quia merita, quibus ut merces datur vita æterna, dimanant ex gratia tanquam ſemine, & radice. Tandem objiciunt, quia Deus eſt ſupremus Dominus ſatisfactionis Chriſti, ſiquidem hæc ſatisfactio fuit quid creatum, conſequenter ſub pleno Dei dominio: ſed cum ſupremo dominio, quamvis poſſit componi obligatio orta ex fidelitate, non ita poteſt componi obligatio orta ex juſtitia ſpeciali: ratio eſt, quia dominium conſiſtit in libera facultate utendi re ſua in quoſcunque uſus abſque injuria alterius: & obligatio ex ſpeciali juſtitia ad acceptandam Chriſti ſatisfactionem non poteſt cum hac libera facultate componi, quia ſi Deus ex juſtitia obligatur ad acceptandam Chriſti ſatisfactionem, ſi eam non acceptaret, utique irrogaret Chriſto injuriam, unde Deus non potuit obligari ex juſtitia ſpeciali ad acceptandā Chriſti ſatisfactionem, ſed tantùm ex virtute fidelitatis. Sed contra negatur minor, & ad ejus probationē reſpondetur cum diſtinctione: Dominium conſiſtit in libera facultate, & poteſtate abſoluta, & antecedente utendi re ſua citra injuriam alterius, conceditur: conſiſtit in facultate ſeu poteſtate conſequenti, & facta quacunque ſuppoſitione expedita ad utendum re ſua abſque injuria alterius, negatur. Hinc cum poteſtate antecedente, & abſoluta de non acceptanda Chriſti ſatisfactione ſine injuria ipſius Chriſti, quæ facultas ſufficit ad rationem ſupremi dominii, rectè componitur in potentia ex ſuppoſitione aliqua libera Dei ad negationem acceptationis citra injuriam Chriſti: hæc autem ſufficit ad obligationem ex juſtitia ſpeciali; quapropter hæc obligatio rectè componitur cum ſupremo Dei dominio; quia ad hoc dominium tantùm requiritur facultas antecedens ad utrumque, non verò conſequens, quæ in quacunque ſuppoſitione ſit expedita ab omni obligatione: quia non minus eſt contra libertatem neceſſitas, ac ſit contra dominium obligatio: & tamen neceſſitas antecedens licèt ſit incompatibilis cum ſuprema Dei libertate; neceſſitas tamen conſequens non officit ſupremæ Dei libertati, quinimo ſupponit ejus liberum exercitium; quia neceſſitas conſequens fundatur in libero Dei decreto, quod non poteſt fruſtrari: ergo quamvis obligatio antecedens ſit incomponibilis cum ſupremo Dei dominio; non ita obligatio conſequens, quia hæc fundatur in libero decreto, & pacto liberè inito cum Chriſto de acceptanda ejus ſatisfactione ſub pacto oneroſi operis, ſeu paſſionis, ac mortis ſubeundæ pro humano genere.

CAPUT X.

Quomodo Chriſtus exercuerit munus Mediatoris.

Mediator, qui ſuam à medio ſortitur nomenclationem, & aliàs ſequeſter dicitur, dupliciter ſumi poteſt; primò quoad aliquam ſubſtantialem mediationem, ſecundò per operationem: quia Mediator propriè eſt, qui inter aliquos diſſidentes, vel non conjunctos medium ſe interponit, ut eos redigat ad concordiam, vel novo fœdere conjungat; & id poteſt fieri vel per ſubſtantialem mediationem, vel operationem. Priori modo poteſt Chriſtus dici Mediator, quatenus ejus perſonalitas novo fœdere, & quidem mirabili, & arcano conjunxit divinam, & humanam naturam; & quamvis de hac mediatione perſæpe loquantur Patres; non tamen de hac in præſenti eſt ſermo; quia non fit ratione naturæ, ſed tantùm ratione perſonæ nectentis naturam divinam cum humana; ita tamen ut unio non fiat in natura divina, ſed tantùm in perſona ſupplente in humanitate Chriſti perſonalitatem humanam, qua deſtituitur. Neque hujuſmodi mediatio eſt inter perſonas diſſidentes, quia Chriſti humanitas nunquam fiunt contraria divinitati. In præſenti loquimur de illa mediatione, qua Chriſtus innocens Patri reconciliavit peccatores. Hæc autem mediatio non niſi per operationem habetur, & quatrupliciter fieri poteſt. Primò diſcernendo cauſam, ad judicium de eadem inferendum; & hoc pacto arbitri dici poſſunt mediatores; & hic primus modus Chriſto tribuitur à D. Ambroſio *in cap. 2. v. 1. ad Timoth.*

Timoth. ait enim D. Ambroſius: Chriſtum factum à Deo arbitrum judicâſſe ſic fieri poſſe pacem, ſi Deus primum agnoſceret, & homo deinceps in Dei fide perſeveraret. Secundò referendo utrinque pacta, & conditiones pacis ineundæ, ac ſervandæ inter partes diſſidentes ut reconcilientur; in quo ſenſu internuncii dicuntur Mediatores; & in hoc ſenſu videtur Moyſes uſurpâſſe nomen Mediatoris cum dixit Deuter. 75. *Ego medius, & ſequeſter inter Deum, & vos in illo tempore*, ut etiam Apoſtolus ad Galat. 3. *Data eſt lex per Angelos in manu Mediatoris* ſeu Moyſis: & hic modus mediationis Chriſto etiam convenit, quia annuntiavit hominibus Dei voluntatem, ac leges: unde Malach. 3. dicitur *Angelus teſtamenti* & ab Apoſtolo ad Hebr. 9. vocatur *Mediatoris novi teſtamenti*: alludit D. Paulus ad Moiſem qui fuit Mediator veteris teſtamenti, annunciavit enim populo DEI voluntatem, ac leges. Tertiò ſumitur Mediator quatenus ſupplicat uni parti in favorem alterius, & in hoc ſenſu munus Mediatoris convenit etiam Chriſto, quia ad Rom. 8. dicitur *interpellare pro nobis*: & Joan. 2. dicitur *advocatus noſter*. Quartò dicitur Chriſtus Mediator, quatenus ſolvit pretium noſtræ redemptionis, & ſatisfecit uni parti pro alia; ſeu æterno Patri pro humano genere: & in hoc ſenſu officium Mediatoris propriiſſimè convenit Chriſto, quia factus fuit *hoſtia pro peccato*, ſeu obtulit ſe ipſum in ſatisfactionem æterno Patri pro noſtris peccatis, in quo ſenſu D. Paulus 1. Timoth. 2. cum de Chriſto ſcripſiſſet *Unus Mediator DEI, & hominum, homo Chriſtus Jeſus*; poſtea addidit cauſam ſubdens; *qui dedit ſemetipſum redemptionem pro multis*: ex his modis, quibus munus intelligitur Mediatoris, quartus modus ita eſt proprius Chriſti, ut nulli alteri conveniat: reliqui priores modi poſſunt etiam creaturis eſſe communes quia diſcernunt, & judicant cauſas noſtras, ſunt mediatores, quatenus partes diſſidentes componunt, ſimulque reconciliant, Pacta & conditiones utriuſque partis referunt, in ordine ad pacem ineundam: interpellant etiam pro nobis; Sed nulla pura creatura dedit ſe redemptionem pro multis ſeu pro toto humano genere; ideoque modus iſte mediatoris fungendi munere eſt proprius ſolius Chriſti. Docent communiter Catholici, Chriſtum fuiſſe Mediatorem, non ut erat ſolus Deus; nec ſolus homo, ſed ut coaleſcebat ex utroque, ſeu erat ſimul Deus & homo: ſeu Verbum æterni Patris non ſolùm, ſed ut indutum noſtra humanitate; adeo ut principium *quod* operabatur opera mediatoris fuerit Deus homo ſimul: & principium *quo* opera illa fiebant à Mediatore, fuerit natura humana, non divina; quia licèt DEUS noſtra indutus humanitate oraverit, obediverit, fuerit paſſus, hæc omnia præſtitit ſecundùm formam ſervi; non ſecundùm formam Dei ut docet D. Thomas *3. part, quæſt. 26. art. 2.*

Dicendum eſt Chriſtum ut complectentem ſimul DEUM & hominem fuiſſe principium *quod* & fuiſſe officio mediatoris functum. Ratio eſt, quia præcipuum opus mediatoris fuit paſſio JESU Chriſti: ſed hæc in Scripturis tribuitur Chriſto ut coaleſcenti ex Deo & homine ſimul, quatenus humanitas ſubſiſtens per Verbi Divini perſonalitatem dignificabat operationes mediatoris, quibus impertiebatur ratione divinæ perſonæ valorem infinitum, ſufficientiſſimum ad reconciliandum humanum genus Deo irato ob injuriam ei ab hominibus illatam: ergo Chriſtus ut ſubſiſtens per Verbi divini perſonalitatem, & ut includens utramque naturam divinam, & humanam fuit principium *quod* operis mediatoris, fuitque verus Mediator inter Deum, & hominem. Mediator debet eſſe medius inter duos diſſidentes; & Chriſtus ut purus homo non fuit medius ſed pars quæ diſſidebat; neque ut purus Deus fuit medius, quia Deus fuit altera pars, cui fuit ab homine injuria illata: ergo fuit Chriſtus Mediator, & functus munere Mediatoris quatenus fuit ſimul Deus, & homo: idque ſignificatur in Scripturis, & docent Sancti Patres: etenim Actor. 20. dicitur: *Deus Sanguine ſuo Eccleſiam acquiſiviſſe.* & Apoſtolus 1. ad Corinth. 2. ſcribit, Dominum gloriæ fuiſſe crucifixum ait ipſe *Dominus gloriæ crucifixus* & ad Philip. 2. *Qui in forma Dei erat æqualis Patri humiliavit ſe ipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis* ubi paſſio, effuſio, ſanguinis, & mors ipſa obita quæ fuerunt opera Mediatoris tribuuntur Chriſto ut fuit DEUS & homo, non quod DEUS fuerit ſimul cum homine paſſus, & mortuus, ſed quia perſonalitas divina complebat in ratione ſubſiſtendi Chriſti humanitatem, quæ fuit principium *quo* operationum Mediatoris; & Chriſtus ut complectens ſimul DEUM, & hominem principium *quod*. Hoc idem docent Sancti Patres Ambroſius, Chryſoſtomus, Theodoretus, Hilarius *lib. 9. de Trinit. non procul ab initio.* Epiphanius *in Ancorato ante medium* Cyrillus *lib. 12. Theſauri cap. 10.* & *lib. 1. de Trinit. ante medium.* Auguſtinus *lib. 9. de civit. Dei cap. 17.* Fulgentius *lib. de fide ad Petrum cap. 2.* & alii communiter aſſerunt, Chriſtum ideo vocari à D. Paulo unicum Mediatorem, quia ille ſolus eſt verè medius DEUM inter & hominem eò quia utriuſque naturam includat, & probant Sancti Patres non potuiſſe Chriſtum eſſe efficacem Mediatorem niſi eſſet divina perſona quæ officium Mediatoris exerceret: & Divina perſona ſola non poterat munus exercere Mediatoris, quia tunc fuiſſet altera pars diſſentiens, unde divina perſona, ut munus exerceret Mediatoris, debuit aſſumere naturam humanam, adeo ut Mediator non eſſet ſimpliciter DEUS, nec ſimpliciter homo, ſed DEUS, & homo ſimul, proinde aſſerunt Sancti Patres, unicum & verum Mediatorem DEUM & hominem eſſe debuiſſe, qui tunc Mediator diſtinguitur à Deo ſimpliciter ſumpto & à puro homine & eſt medius inter DEUM & hominem, eò quia utriuſque naturam participet, quod non convenit ſoli DEO, nec ſoli homini. Hinc D. Baſilius expendens illud Pſal. 48. *Frater non redimit, redimet homo* ait: *ſi homo nos redimere non poteſt, qui nos redemit non eſt homo. Ne igitur propterea, quòd in ſimilitudine carnis peccati ad nos acceſſit hominem ſolum putes Dominum noſtrum*, & Nazianzenus orat. 2. de paſchate circa finem ait: *Indigebamus ut DEUS carnem aſſumeret, & mortem ſubiret, ut nos viveremus.* Cyrillus lib. de recta fide ad Reginas aſſerit Mediatorem inter DEUM & humanum genus non potuiſſe alium eſſe, niſi Chriſtum DEUM & hominem inquiens: *Ex confeſſo ſalutaris eſt mors Chriſti, ſed ſi non eſſet DEUS, quomodo ipſe & ſolus ſufficeret ad hoc ut eſſet pretium? ſed ſufficit ſolus pro omnibus mortuus quia ſuper omnes eſt.* Clariùs etiam D. Auguſtinus hoc idem explicat homil. de ovibus cap. 12. inquiens: *Non Mediator homo præter deitatem, non Mediator DEUS præter humanitatem ecce Mediator: divinitas in humanitate non eſt Mediatrix ſed inter divinitatem ſolam, & humanitatem ſolam Mediatrix eſt humana divinitas, & divina humanitas Chriſti:* & quamvis Auguſtinus nonniſi impropriè utatur nomine abſtracto, pro concreto

clarius

Digitized by Google

clarius tamen, & expreſſius explicat mediatorem noſtrum non eſſe ſolum Deum, nec ſolum hominem, ſed Deus homo ſimul, quod concretum per nomina abſtracta explicatur à D. Auguſtino veluti per notiora, cùm dicat mediatricem eſſe humanam divinitatem, & divinam humanitatem Chriſti, hinc in Enchiridio cap. 108. ait: *Neque per ipſum liberaremur unum Mediatorem Dei, & hominum hominem Chriſtum JESUM niſi eſſet & Deus:* Vult enim Mediatorem non ſolùm eſſe hominem, ſed etiam Deum ſimul, quia ut ſcitè loquitur Sanctus Leo ſerm. 1. de nata i Domini: *Niſi eſſet verus Deus, non afferret remedium; niſi eſſet verus homo; non præberet exemplum.* Ratio etiam id evincit, quia ſi ſola humana perſona pro nobis ſatisfeciſſet, non refudiſſet in opera noſtræ redemptionis infinitum valorem, & dignitatem, quia perſona humana cùm ſit finita non poteſt infinitatem alteri communicare, quia nemo dat, quod non habet, conſequenter perſona humana non ſatisfeciſſet ex rigore juſtitiæ defectu æqualitatis inter opera ſatisfactoria, & Deum offenſum, quia ſi injuria creſcit, quo perſona, cui eſt injuria irrogata, eſt dignior: cùm Deus ſit infinitè dignus ex hoc capite injuria illi ab homine irrogata objectivè contrahit quandam infinitatem, quæ non poteſt compenſari, niſi per aliam actionem, quæ itidem ſit infinitæ dignitatis, & valoris, & cùm talis non ſit actio à ſola perſona humana profecta, ſequitur evidenter perſonam putè humanam non potuiſſe pro nobis ſatisfacere ex rigore juſtitiæ, quòd ſi ſufficiens fuiſſet ſatisfactio, quæ non eſſet ex rigore juſtitiæ, inde ſequeretur non fuiſſe neceſſariam incarnationem: ergo ſi Chriſti ſatisfactio fuit ex rigore juſtitiæ, debuit neceſſariò procedere à perſona, quæ illi communicaret valorem, & dignitatem infinitam, proinde non potuit munus Mediatoris exercere, niſi Chriſtus, qui erat Deus, & homo ſimul. Objiciunt tamen Hæretici epiſtolam Agathonis lectam in ſexta Synodo Act. 4. in qua negatur opus perſonale, & aſſeritur opus naturale in Chriſto, ex quo inferunt opera Chriſti in præfata epiſtolo tribui naturis non verò perſonæ. Sed contra quia Agatho non negat opera Chriſti eſſe opera perſonæ unius, ſed tantùm aſſerit non eſſe in Chriſto unum tantùm opus juxta unam perſonam operantis, ſed eſſe duo opera juxta duas naturas, per quas una, ac eadem perſona operatur: ſiquidem opera multiplicantur ad multiplicationem principii formalis: ſicut etiam in Trinitate tres ſunt, qui operantur, quamvis unum ſit trium perſonarum opus, eò quia unum ſit formale principium divinarum operationum ſeu una natura divina.

Calvinus in duabus epiſtolis ad Polonos aſſerit, Chriſtum exercuiſſe officium Mediatoris ſecundùm utramque naturam divinam, & humanam, cui ſententiæ adhærent Miniſtri Tigurini, & alii plures ejuſdem furfuris. Fatentur ſe diſſentire in hac quæſtione à Magiſtro ſententiarum, & aliis Scholaſticis, quia iſti doceant Chriſtum eſſe Mediatorem ſecundùm naturam humanam, non verò divinam, quamvis ipſe Mediator ſit Deus, & homo. Rurſus ex operibus elicitis à Mediatore docent quædam eſſe humanitatis quoad rem, & divinitatis quoad efficaciam ut pati, mori; & quædam ſolius divinitatis, ut illuminare mentes, condonare peccata, ſacrificium offerre; victimam autem eſſe ſoli tribuunt naturæ humanæ, adeo ut Calvinus in Epiſtola ad Polonos ſcribi juſſerit de Chriſto hæc verba: *Eſt Pontifex, & Sacerdos divina natura, ſacrificium verò humana:* quod eſt veluti Arianiſmum excitare, ut & Eutichianiſmum. Quod verò tantùm ſecundùm naturam humanam Chriſtus fuerit Mediator ſi loquamur de principio formali, non de ſuppoſito liquet ex Scripturis 1. ad Timoth. 2. *Unus Deus, unus & Mediator Dei, & hominum homo Chriſtus JESUS:* ait Apoſtolus Mediatorem eſſe hominem Chriſtum, ut exprimeret naturam ſecundùm quam eſt Mediator, ut notavit D. Auguſtinus *lib. 2. de peccato originali cap. 28.* & *ſerm. 11. de verbis Apoſtoli.* Rurſus Apoſtolus diſtinguit Mediatorem à Deo inquiens: *Unus Deus, unus & Mediator Dei, & hominum:* Ex quo liquet non eſſe Mediatorem ſecundùm naturam divinam, ſed tantùm ſecundum humanam, qua Chriſtus à Deo diſtinguitur. Neque obſtat, quod reſpondent Hæretici Apoſtolum indicare diſtinctionem ratione perſonæ, cenſentes per unum Deum intelligi Patrem, à quo diſtinguitur Filius perſonaliter, alioquin ſequeretur quaternitas ut ipſi ajunt, ſi à tota Trinitate diſtingueretur Mediator. Hinc Calvinus in 2. epiſtola ad Polonos per unum Deum ait non poſſe intelligi Trinitatem, quod eſt incidere in arianiſmum, ſiquidem Ariani ubicunque in Scripturis legitur unus Deus, aut ſimpliciter Deus, voluerunt id intelligi non de Trinitate, ſed de ſolo Patre. Rurſus Sancti Patres præſertim Chryſoſtomus notant Apoſtolum per verbum illud *unus* non excludere Filium, ſed tantùm Deos gentium, unde per unum Deum non Patrem, ſed Trinitatem intellexerunt, quapropter Auguſtinus in Pſal. 29. explicans hæc ipſa verba Apoſtoli ait: Unum Deum ſignificare Trinitatem & Chriſtum eſſe Mediatorem inter Trinitatem, & humanum genus inquiens: *Quid eſt Mediatorem eſſe inter Deum, & homines? non inter Patrem, & homines, ſed inter Deum & homines? Quid eſt Deus? Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Qui ſunt homines peccatores, impii mortales. Inter illam Trinitatem, & hominum infirmitatem, & iniquitatem Mediator factus eſt homo non iniquus, ſed tamen infirmus.* Id eſt Mediator inter Deum & hominem eſt Chriſtus, ſeu Deus & homo ſimul, non ſolus Deus nec ſolus homo: quia ſolus Deus non erat obnoxius paſſionibus, & morti, & ſolus homo non poterat ſatisfacere ad æqualitatem, proinde Mediator debuit eſſe Deus & homo ſimul, adeo ut in nomine Dei non ſolus Pater intelligatur, ſed tota Trinitas: quia non ſolus Pater fuit à peccatis hominum injuria affectus, ſed etiam Filius & Spiritus Sanctus, ſeu ipſe Deus ut includens Trinitatem, ac tres perſonas divinas, quia homo per peccatum ſe avertit à Deo & omnibus tribus perſonis, proinde non ſolus Pater placandus fuerat à Mediatore, ſed etiam Filius & Spiritus Sanctus, adeo ut tota Trinitas fuerit à Mediatore hominibus reconcilianda. Quamobrem quando Apoſtolus ait: *Unus Deus, unus Mediator Dei & hominum,* per unum Deum totam Trinitatem ſignificavit. Neque inde ſequitur quaternitas, quia Chriſtus propter duas naturas numeratur inter perſonas Trinitatis cui debetur ſatisfactio, & ſimul ipſe eſt, qui ſatisfacit ut homo, adeo ut ſit Mediator ad ſe ipſum, non ut Deus homo ſimul eſt, ſed tantùm ut Deus & ſit ſatisfactor, quatenus eſt homo non ſimpliciter, ſed ut ſubſiſtens per divinam ſubſiſtentiam valorantem, & dignificantem actiones humanitatis in Chriſto, unde Auguſtinus lib. 10. Confeſſ. cap. 43. ait: *In quantum homo in tantum mediator, in quantum autem Verbum non medius, quia æqualis Deo, & Deus apud Deum, & cum Patre, & Spiritu Sancto unus Deus,* & Epiſtola 59. ad Paulinum ſcribit: *Per Mediatorem non Deum, quod ſemper Verbum erat, ſed hominem Chriſtum Jeſum,* ſeu ut coaleſcentem ſimul ex

ex Deo, & homine, adeo ut Chriſtus, ut includens utramque naturam divinam & humanam ſit tantùm principium *quod* operationum, quibus Chriſtus reconciliavit DEUM hominibus, & humanitas fuerit principium *quo*, quia pati, mori fuerunt operationes profectæ ab humanitate, quapropter Auguſtinus lib. 1. de Trinit. cap. 7. ait: *Chriſtus in forma Dei æqualis Patri in forma ſervi Mediator Dei & hominum*, hoc eſt per humanitatem fuit Mediator ut per principium *quo*, in quo ſenſu lib. 1. de conſenſu Evangeliſtarum cap. 3. ait: *Secundùm hominem Chriſtus & Rex, & Sacerdos effectus eſt, ut eſſet ad interpellandum pro nobis Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus*, & lib. de peccato originali cap. 28. ait: *Non per hoc Mediator eſt, quòd æqualis Patri, per hoc enim quantum Pater tantùm & ipſe à nobis diſtat. Et quomodo erit medietas, ubi eadem diſtantia eſt? ideo Apoſtolus non ait Chriſtus Jeſus, ſed homo Chriſtus Jeſus, per hoc ergo Mediator, per quod homo, inferior Patre per quod nobis propinquior, ſuperior nobis per quod Patri propinquior. Quid apertius ita dicitur inferior Patre, quia in forma ſervi, ſuperior nobis, quia ſine labe peccati.* Cyrillus in Apologia pro 12. capitibus contra Orientales proponit hanc objectionem contra decimum caput: *Si Dei Verbum, eſt Sacerdos, cui vel quali Deo ſuum miniſterium offert? & reſpondet: Quando factus eſt homo, vocatus eſt Pontifex, non quod majori Deo offerret ſacrificium, ſed ſibi ipſi & Patri.* Et pluribus interjectis ſubdit: *Audiens quòd dictus eſt ſacerdos propter humanitatem erubeſcisne? deinde quomodo non admiratas es, quòd non ſecundùm ſacerdotum morem alteri fecerit ſacrificii modum, ſed ſibi ipſi potiùs & Patri?* ubi Cyrillus non ſolùm ait Chriſtum eſſe Pontificem propter humanitatem, ſed etiam adigit nos intelligere negativè, ſcilicet non propter divinitatem, cùm aſſerat eum ſacrificium ſibi ipſi obtuliſſe, & Patri, quia non poteſt unus ac idem ut idem ſacrificium offerre & accipere: ſed accepit ſacrificium ut Deus, & obtulit ſacrificium ut homo.

Igitur Chriſtus ut Deus ſimul, & homo fuit verus Mediator inter Deum & hominem, quia de ratione Mediatoris eſt, ut ſit medius ac diſtet aliquo modo ab utraque parte diſſidente, quia ſi omnino ſit idem cum una parte non poteſt reſpectu illius eſſe Mediator: atqui Chriſtus ut Deus ſimpliciter fuit idem cum parte una, & ut homo purus & ſimpliciter fuit etiam idem cum altera parte, conſequenter ut eſſet medius non debuit eſſe nec ſolus Deus, nec ſolus homo, ſed Deus homo ſimul, quia ut homo diſtat à Deo, & ut Deus diſtat ab homine, proinde ut Deus & homo ſimul fuit medius. Neque obſtat, quòd Chriſtus ut Deus non diſtet ab ipſo Deo, quia non eſt Mediator ut Deus tantùm, ſed ut Deus & homo ſimul, alioquin ſi Chriſtus eſſet Mediator ut eſt Deus, ſequeretur omnes tres perſonas eſſe Mediatores, quia cùm natura divina ſit communis tribus perſonis quidquid ſecundùm illam convenit uni perſonæ, id convenit etiam tribus, quapropter Sancti Patres aſſerunt opera Trinitatis eſſe indiviſa: omnes autem tres perſonæ divinæ non poſſunt eſſe nec dici Mediatores, alioquin non daretur perſona reſpectu cujus eſſet Mediator, non enim Filius reſpectu ſui poteſt eſſe Mediator. Rurſus officium Mediatoris propriè eſt mediare & reconciliare partes diſſidentes, proinde debet eſſe diſtinctus à partibus diſſidentibus, & cùm Chriſtus ut Deus homo ſimul ſit diſtinctus à puro homine, & à Deo ſolo, ideo Chriſt[us] ut Deus homo eſt ver. Mediator ſeu ut quid medium à ſolo & puro homine, & à ſolo Deo; & quia proprium eſt Mediatoris, etiam ſatisfacere, ideo ità eſt Mediator Chriſtus ut functus etiam fuerit officio Sacerdotis, cujus proprium eſt ſacrificare, & ſacrificando ſatisfacere, ut conſtat ex *cap. 7. 8. & 9. ad Hebræos*: atqui ſacrificare non poteſt Chriſto convenire ſecundùm divinitatem, ſed ſecundùm humanitatem, quia aſſerere Filium eſſe Sacerdotem, perinde eſt ac illum aſſerere creaturam, ac invehere arianiſmum, quia omnis Sacerdos eſt minor eo, cujus eſt Sacerdos, quia officium Sacerdotis eſt miniſtrare, unde D. Ambroſius lib. 3. de fide cap. 5. ait: *Idem Sacerdos, idem & hoſtia, & Sacerdotium tamen & Sacrificium humanæ conditionis officium eſt*, & D. Hieronymus in Pſal. 109. expendens illud. *Juravit Dominus. Tu es Sacerdos in æternum*, ait: *Non illi juravit qui ante Luciferum genitus eſt, ſed illi, qui poſt Luciferum natus ex Virgine eſt.* Stat igitur Chriſtum fuiſſe Mediatorem ut principium *quod*, quatenus erat Deus, & homo ſimul, & ut principium *quo* fuiſſe ipſam humanitatem dignificatam per Verbum divinum, quatenus hoc dignitatem & valorem refundebat in Chriſti operationes.

Objiciunt tamen quia Chriſtus Joan. 8. ait: *Ego pono animam meam*, ubi Calvinus in Epiſtola ad Polonos ſcribit: Chriſtum id dixiſſe ut Mediatorem, & non ut hominem, ſed ut Deum, quod evincit ex eo, quia nemo habeat arbitrium vitæ, & mortis niſi Deus. Sed contra quia animam ponere proprium eſt illius, qui animam habet, & homo cùm conſtet ex anima & corpore dicitur animam habere, & illam ponere, unde ponere animam non eſt Dei, ſed hominis, tametſi poteſtas illam ponendi & recipiendi ſit à Deo data homini, neque quid aliud eſt animam ponere quàm mori, ut & reſumere animam, quàm reſurgere: & quia mori & reſurgere eſt proprium hominis, non Dei, ita verba Joannis intelliguntur de Chriſto ut homine, non tamen ſimpliciter, ſed ut unito divinitate, ſeu ſubſiſtente per ſubſiſtentiam divinam. D. Auguſtinus Tract. 47. expendens verba Joannis ait: Animam ſumi pro ipſa ſubſtantia animæ, & poſtea quærens quid ſit ponere animam, verbine an carnis, an ipſius animæ, reſpondet non eſſe verbi, quia verbum nunquam dimiſit animam, nec eſſe animæ, quia hæc à ſe ipſa non poteſt ſeparari; & concludit eſſe carnis quæ animam aliquando relinquit, & aliquando recipit, ait ipſe: *Caro ponit animam ſuam, & caro iterum ſumit eam, non tamen ſua poteſtate caro, ſed poteſtate habitantis carnem.* Chryſoſtomus etiam explicans verba Joan. 6. ait: Verba illa fuiſſe prolata à Chriſto ſecundùm humanitatem, non verò ſecundùm divinitatem, ut cenſuit Calvinus.

Objiciunt ſecundò illud Apoſtoli 2. Corinth. 5. *Omnia autem ex Deo qui nos reconciliavit ſibi per Chriſtum*, & infra, *Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi*, & rurſus: *Pro Chriſto ergo legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos: Obſecramus pro Chriſto reconciliamini Deo*: Atqui reconciliare exhortari, ſunt actiones Mediatoris, conſequenter Chriſtus non ut homo ſed ut Deus fuit Mediator. Sed contra quia non ſemper reconciliare, & exhortari ſunt opera Mediatoris, ſi enim quis per ſe ipſum reconciliet ſibi inimicum per humiliationem, & actus obſequiis non dicitur Mediator, quia non eſt medius reſpectu ſui, neque diſtinguitur à ſe ipſo, quod eſt de ratione Mediatoris, & tamen reconciliat ſibi inimicum, unde non omnis qui reconciliat eſt Mediator. Præterea aliud eſt reconciliare per Mediatorem, & aliud eſſe Mediatorem, ſiquidem poteſt pars una ex duabus diſſidentibus ſibi procurare Mediatorem, & per ipſum etiam reconciliationem cum altera parte diſſidente, quamvis non ſit Mediator: Deus igitur reconciliavit nos ſibi, ſed per Mediatorem, quem ad nos miſit. Neque obſtant verba Apoſtoli ad Hebræos 4. *Habemus Pontificem qui penetravit*

cœlos, penetrare autem cœlos non convenit homini, ſed ſoli Deo: ergo Chriſtus ut Deus eſt Pontifex, & Mediator. Nam contra eſt, quia Pontifex, qui ab Apoſtolo dicitur penetraſſe cœlos fuit Chriſtus Dominus, qui poſt reſurrectionem aſcendit in cœlum; unde non qua Deus tantùm cœlos penetravit, nec quà homo tantùm, ſed ut Deus homo ſimul, hic enim fuit Pontifex, qui cœlos penetravit, fuit Sacerdos, qui victimam obtulit ad reconciliandum Deum hominibus, imò fuit Sacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech ſine Patre, ſine matre, ſine genealogia, quia Chriſtus ut homo caret Patre, ut Deus caret matre, & eſt ſine genealogia, quia ut Deus non habet Majores, quos recenſeat. Rurſus quia Deus habet Patrem, quia Deus de Deo, ut homo habet Matrem, quia natus ex Maria Virgine.

Objiciunt tertiò quia S. Irenæus lib. 3. cap. 20. ait: *Oportuerat Mediatorem Dei, & hominum per ſuam ad utroſque domeſticitatem in amicitiam, & concordiam utroſque reducere, & facere ut Deus aſſumeret hominem, & homo ſe redderet Deo.* Sed contra quia Irenæus tantùm loquitur de principio *quod* mediationis, ſeu de mediatione ſubſtantiali, quæ facta eſt in ipſo Chriſto per Incarnationem, & fuit neceſſaria ad mediationem per operationem, quia ſi Chriſtus non fuiſſet ſimul Deus & homo, non fuiſſet ſuppoſitum divinum operans in natura humana, conſequenter opera Mediatoris non fuiſſent infiniti valoris, & pretii, & redemptio humani generis non fuiſſet facta ex rigore juſtitiæ: unde Chriſtus ut eſt Deus & homo ſimul fuit verus Mediator, quantum ad mediationem operationis, & dignificationem ejuſdem, quia ut Deus communicabat dignitatem, & valorem infinitum operationibus humanitatis, & ut homo eaſdem operationes humanas eliciebat, adeo ut principium *quod* earundem fuerit Chriſtus ut Deus & homo, & principium *quo* fuerit humanitas, quæ eliciebat operationes, quibus Deo Patri reconciliabatur humanum genus: Hinc Auguſtinus in Enchirid. cap. 108. ait: *Neque liberaremur per unum Mediatorem Dei & hominum niſi eſſet Deus*, loquitur enim de perſona, quæ communicabat dignitatem, & valorem operationibus humanitatis.

Objiciunt quartò, renovare corda, & dare Spiritum Sanctum, ſunt opera Mediatoris, ut docent Sancti Patres, præſertim Auguſtinus in Enchirid. cap. 33. ubi ait per Mediatorem nos recipere Spiritum S: ſed dare Spiritum Sanctum, & renovare corda eſt ſolius Dei: Ergo Chriſtus non ut homo, ſed ut Deus tantùm fuit functus officio Mediatoris. Rurſus docere eſt etiam opus Mediatoris; & tamen Auguſtinus *lib. de magiſtro* aſſerit ſolum Deum eſſe verum Magiſtrum docentem homines ſcientiam: ergo Chriſtus ut Deus fuit Mediator. Sed contra, quia dupliciter poteſt intelligi dari nobis Spiritum Sanctum, primò meritoriè; & hic modus dandi Spiritum Sanctum eſt proprium Chriſti ut hominis, & Dei ſimul; quia Chriſtus ſua Paſſione, & morte nobis meruit Spiritum Sanctum, & gratiarum omnia dona. Secundò efficienter, & ut Authorem donorum omnium gratiarum; & in hoc ſenſu dare Spiritum Sanctum non eſt opus Mediatoris, ſed illius apud quem Mediator intercedit, ſeu Patris, Filii, & Spiritus Sancti; dona gratiæ, ut & illuminatio intellectus ad cognoſcendam veritatem, & inflammatio voluntatis ad rectè operandum ſunt opera totius Trinitatis: proinde ſi hujuſmodi donationes eſſent propriæ Mediatoris; tota Trinitas eſſet mediatrix; proinde Filius eſſet mediator apud ſe ipſum. Hinc etiam docere principaliter eſt Dei, ſeu totius Trinitatis; & docere per modum inſtrumenti proprium eſt hominis. Chriſtus igitur ut Deus eſt verus magiſter principalis. Chriſtus verò ut homo mediator Dei & hominum fuit magiſter ut inſtrumentum divinitatis, ſed inſtrumentum conjunctum, & ſingulare; non ſeparatum, & commune.

Objiciunt quintò cum Calvino in Epiſtola ad Polonos, Chriſtus fuit Caput Angelorum, & hominum etiam ante lapſum Adæ integro adhuc perſeverante rerum ſtatu ad Coloſſenſ. 1. *Primogenitus omnis creaturæ*: ergo fuit etiam Mediator Chriſtus ante lapſum primi hominis: ſed tunc Chriſtus nondum erat homo; ergo ut Deus erat hominum & Angelorum Caput & Mediator. Sed contra quia Chriſtus ut Deus fuit ante lapſum Angelorum, & hominum Caput eorum, ſed non Filius ſolùm, ſed etiam Pater, & Spiritus Sanctus. Non verò ante lapſum Angelorum, & hominum erat Mediator Chriſtus ut Deus, quia cùm Deus includat omnes tres perſonas divinas, Pater, & Spiritus Sanctus eſſent etiam Mediatores: Licèt Scriptura dicat Chriſtum fuiſſe Caput omnium Angelorum, & hominum, non tamen aſſerit, eſſe mediatorem Angelorum: aliud eſt eſſe Caput, & aliud eſſe mediatorem: hic enim ſupponitur medius inter partes diſſidentes, & ante lapſum Angelorum, & hominum creaturæ non diſſidebant à Deo, conſequenter inter partes diſſidentes non potuit dari mediator.

Objiciunt ſextò illud D. Pauli 1. ad Timoth. 2. *Chriſtus eſt unus Mediator*: Ergo non rectè à Catholicis invocantur Sancti veluti interceſſores: alioquin Chriſtus non eſſet unus Mediator; ſed plures eſſent Mediatores. Sed contra quia tametſi Chriſtus fuerit unus Mediator univerſalis inter Deum, & totum humanum genus modo perfectiſſimo, inde tantùm ſequitur non dari alios Mediatores eodem modo perfectiſſimo; non verò quod non dentur alii Mediatores alio modo minus univerſali, & perfecto: non enim Apoſtolus dixit Chriſtum abſolutè eſſe unicum Mediatorem, ut præter Chriſtum nullus alius detur Mediator: neque dixit eſſe unicum Mediatorem poſt mortem, ut præter illum nullus alius hac vita defunctus poſſit à nobis invocari. Etenim quòd Apoſtolus non aſſeruerit, præter Chriſtum non dari alium mediatorem patet evidenter ex Scripturis; quia *Deuter.* 5. Moyſes ait: *Ego ſequeſter & medius fui inter Dominum, & vos in tempore illo.* Et Hieremias cap. 18. *Recordare quòd ſteterim in conſpectu tuo, ut loquerer pro eis bonum, & averterem indignationem tuam ab eis.* Ubi apertè fatetur ſe functum fuiſſe officio Mediatoris aliquo ſaltem modo, quamvis non modo illo perfectiſſimo, quo Chriſtus ab Apoſtolo dicitur *unus Mediator.* Imò & ipſe Apoſtolus aliquo modo ait, ſe functum itidem fuiſſe officio Mediatoris 2. ad Corinth. 5. *Pro Chriſto legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos; reconciliamini Deo.* Præterea 1. ad Timoth. 2. jubet fideles pro omnibus hominibus preces fundere, & Deum orare, quod perinde eſt ac fungi officio Mediatoris. Quod nec etiam Apoſtolus aſſeruerit, Chriſtum poſt paſſionem fuiſſe unicum tantùm Mediatorem negativè, ſeu excluſivè reſpectu aliorum, etiam eſt probatu facilè. Primò quia in Scripturis nullum habetur verbum quod hoc innuat; & ſine Scripturis non debemus hoc aſſerere. Secundò quia Apoſtolus loquitur de Chriſto, quatenus ſingularis fuit, & unicus Mediator patiendo pro nobis, quod ille præſtitit in hac vita. Tertiò quia ſi Apoſtolus poſt mortem intendiſſet alios Mediatores excludere: inde ſequeretur, quod Sancti independenter à noſtris precibus non

poſſent

Digitized by Google

poſſent pro nobis intercedere, fungique officio mediatoris; quod tamen Hæretici non diffitentur Sanctos ex charitate, quâ in homines ſunt propenſiores in cœlis, quàm fuerint cùm viverent in terra; intercedere pro nobis, ac proinde fungi munere Mediatoris. Chriſtus igitur ab Apoſtolo Paulo 1. *ad Timoth.* 2. dicitur *unus Mediator Dei & hominum*, quia fuit Mediator pro toto humano genere, ſeu pro omnibus puris hominibus, cùm ipſe non fuerit purus homo; ſed Deus & homo ſimul; & quia nullus alius fuit hoc pacto Mediator, ideo rectè dicitur unus, vel unicus Mediator, quia verè fuit unicus qui hoc modo totum humanum genus reconciliaverit Deo. Secundò quia dedit etiam ſemetipſum; ſubdit enim Apoſtolus: *Qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus*: non tamen Apoſtolus inde excludit alios Mediatores, qui aliis modis minus perfectis interpellant pro nobis apud Deum. Neque Apoſtolus aſſerit, Chriſtum poſt mortem unicum noſtrum eſſe Mediatorem excluſivè ad alios, quia de hoc nec unum profert verbum. Tertiò quia Chriſtus naturâ fuit medius inter Deum, & homines, quia Deus, & homo ſimul, ideoque perfectiſſimus fuit Mediator. Quartò quia dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus omnino. Quando igitur Sanctos fuſis precibus invocamus, non facimus eos Mediatores hoc perfectiſſimo modo: non enim Sancti qui à nobis invocantur, ſunt Deus & homo ſimul, nec dant ſe ipſos redemptionem pro omnibus: Chriſtus igitur eſt Mediator principalis; & Sancti dicuntur Mediatores diſpoſitivè, & miniſterialiter.

CAPUT XI.

De Chriſti merito, quo tempore, & quibus meruerit.

Meritum, ut ad præſens attinet inſtitutum, eſt obſequium à creatura rationali Deo præſtitum, vimque habens ſua bonitate ut Deus moveatur ad præmii retributionem, & bipartitur in condignum, & congruum; illud habetur quoties valor obſequii ſua æſtimabilitate valorem adæquat præmii, & minus præmium non compenſaret ad æqualitatem præſtitum obſequium. Meritum congruum, eſt obſequium quod licèt aliquam habeat condignitatem, & proportionem ad præmium, abſolutè tamen compenſatur ſufficienter minori præmio: quo pacto actus contritionis qui elicitus à peccatore reſipiſcente, non niſi de congruo meretur gratiam ſanctificantem; elicitus à viro juſto illam meretur de condigno: Ratio diſcriminis eſt, quia Deus per injuriam ſibi à peccatore illatam graviter offenſus, non tenetur peccatorem ad ſuam ſtatim recipere gratiam quamvis hic per actum amoris reſipiſcat; & convertatur ad Deum: ſed quia peccator per actum contritionis nititur eo meliori modo, quo poteſt, Deo offenſo ſatisfacere; movetur Deus congruè & rationabiliter ad illum recipiendum in ſua gratia, qua Dei amicus conſtituitur: Secus merita viri juſti, & Filii adoptivi Dei, nequit Deus aliter compenſare, quàm per uberiorem redamationem, quâ incrementum illi conferat gratiæ ſanctificantis. Rurſus certum eſt, Chriſtum fuiſſe ſimul comprehenſorem, & viatorem; ſiquidem ratione beatitudinis eſſentialis erat comprehenſor; & quia corpus nondum erat glorioſum, quia paſſibile erat reſpectu gloriæ corporis nondum acquiſitæ viator. Hinc Chriſtus non ſolùm nobis promeruit gratiam & gloriam eſſentialem, & accidentalem; ſed etiam ſibi gloriam corporis, & exaltationem proprii nominis: ſeu promeruit ſibi omnia, quæ accepit poſt paſſionem ſuam ut oſtenditur ex illo ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod, & Deus exaltavit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen.* Et ad Hebræ. 2. *Videmus Jeſum propter paſſionem mortis gloria, & honore coronatum.* Ubi Apoſtolus Paulus refundit in Chriſti paſſionem, & mortem ut in cauſam meritoriam ejus gloriam, & honorem. Neque obſtat, quod reſpondet Calvinus ex citatis Scripturis tantùm ſignificari, Chriſtum poſt paſſionem ſuam, & mortem habuiſſe gloriam; non verò paſſionem fuiſſe cauſam meritoriam talis gloriæ; ut cum Luc. ult. dicitur: *Oportuit Chriſtum pati, & ſic intrare in gloriam ſuam.* Nam contra quia etiam verba Lucæ intelliguntur de cauſa meritoria, quia idem ſignificans *oportuit Chriſtum pugnare, & vincere, & ſic triumphare*, victoria de victis hoſtibus eſt cauſa meritoria triumphi. Præterea Apoſtolus ad Philip. 2. & Hebræos 2. ponit expreſsè particulam *propter* quæ cauſam ſignificat: Eſt enim ſenſus: quia Chriſtus obedivit Deo Patri, Deus honoravit illum ſcilicet propter merita obedientiæ. Etiam Matth. 16. poſt confeſſionem factam à Petro dixit ei Chriſtus: *Et ego dico tibi quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*: quæ verba expendens D. Hieronymus ait. *Mercedem recepit vera Confeſſio.* Sancti Patres hoc idem affirmant S. Chryſoſtomus homil. 7. ad Philippenſes ait: *Extremam Chriſtus præſtitit obedientiam, propterea accepit ſupremum honorem*, & hortatur ad exercitia obedientiæ, & humilitatis; ut inde promoveatur homo ad æternam gloriam; ergo quia illud *propterea* ſignificat cauſam meritoriam, adeo ut exercitia virtutum fuerint in Chriſto cauſa meritoria ſupremi honoris: Hinc D. Ambroſius in cap. 2. ad Philippenſes. *Quid & quantum humilitas mereatur, hic oſtenditur.* D. Auguſtinus expendens textum Apoſtoli tract. 104. in Joan. ait: *Humilitas claritatis eſt meritum: Claritas humilitatis eſt præmium; ſed hoc factum eſt in forma ſervi*: & reliqui Sancti Patres docent Chriſtum per exercitia virtutum præſertim humilitatis, & obedientiæ meruiſſe gloriam non ſolùm nobis ſed etiam ſibi. Reſpondet Calvinus: ergo debuiſſet Chriſtus iiſdem virtutibus ſibi etiam promeruiſſe gratiam, ſcientiam, & gloriam animæ. Sed reſpondetur cum D. Thoma 3. *part. quæſt.* 19. *art.* 3. Chriſtum debuiſſe habere omnia optimo modo; & quia ſunt aliqua bona ita eximia, & excellentia, ut melius ſit, illis nunquam carere, quàm ea acquirere ex merito; eò quia magis detrahat perfectioni alicujus eorum carentia ad tempus; quàm dignitas merendi, quamvis non poſſit quis ea ſibi mereri, niſi aliquando illis careat: talia fuerunt in Chriſto gratia, gloria animæ, ſcientia, & præſertim unio hypoſtatica, quæ ſingula Chriſtus ab initio habuit: ſecus gloria corporis, & exaltatio nominis minora ſunt, quàm ipſa dignitas merendi, & ideo melior fuit eorum carentia ad tempus, & ex merito illa acquirere, quàm carere dignitate merendi.

Objicit tamen Calvinus *lib.* 2. *Inſtit. cap.* 17. §. 6. quia Filius Dei non habuit opus deſcendere de cœlo ut ſibi in terris acquireret aliquid novi. Secundò quia Chriſtus in Scripturis dicitur pro nobis laboraſſe uſque ad mortem. Ad Rom. 8. *Proprio Filio non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum.* Iſaiæ 9. *Puer natus*

Digitized by Google

eſt nobis. Zachar. 9. *Ecce Rex tuus venit tibi.* Joan. 17. *Pro eis ego ſanctifico me ipſum*: ergo deſcendit de cœlo ut nobis non ſibi mereretur gloriam. Tertiò quia alioquin detraheretur charitati Chriſti, quam D. Paulus commendat ad Rom. 5. ubi ait Chriſtum pro ſuis inimicis mortem ſubiiſſe. Quartò quia non poteſt explicari, quibus meritis homo potuerit aſſequi ut Judex eſſet mundi, & Caput Angelorum, ac ſummo Dei potiretur imperio. Sed contra, hæc enim facilè rejiciuntur. Ad primum reſpondetur Dei Filium non indiguiſſe re ullâ; neque deſcendiſſe, ac carnem ſumpſiſſe ut aliquid ſibi acquireret: quia qui deſcendit, & carnem aſſumpſit fuit Deus non homo; & ipſe deſcenſus fuit aſſumptio noſtræ humanitatis; ſed poſtquam deſcendit, & formam ſervi accepit, aliquid non ſibi, ſed eidem formæ ſervi quam aſſumpſerat acquiſivit, ſcilicet gloriam corporis, & proprii nominis exaltationem. Quòd ſi dicas gloriam corporis ſequi per ſe ex gloria animæ; & acceſſorium non cadere ſub meritum. Reſpondetur gloriam corporis abſolutè non eſſe acceſſoriam, quia ſequitur ad gloriam animæ ex Dei determinatione, & congruentia meritorum. Voluit enim Deus ut gloria animæ redundaret in corpus, quatenus gloria animæ acquiritur per actus, qui exercentur per membra corporis; ex quo fit ut ſicut gloria animæ, ita & gloria corporis cadat ſub meritum. Præterea nil videtur obſtare quo minus acceſſorium poſſit cadere ſub meritum, ut alio quoque titulo debeatur: unde licèt gloria corporis deberetur Chriſto ratione gloriæ animæ, adhuc ſub alio titulo poterat illi convenire ſcilicet jure præmii, & mercedis. Ad ſecundum reſpondetur Chriſtum laborâſſe, ac fuiſſe exinanitum pro nobis, ſeu pro ſalute noſtra, & gloria æterna; ſed ut mereretur etiam ſibi gloriam corporis, & nominis exaltationem: poteſt enim quis in commodum alterius aliquid agere, quod etiam ſibi mereatur aliquid commodi, & laudis: Miracula quæ Chriſtus agebat in utilitatem aliorum, redundabant etiam in propriam laudem, quia inde à populo prædicabatur Propheta magnus, cui ineſſet virtus Dei omnipotentis. Neque obſtat, nullam fieri mentionem in Scripturis hujus gloriæ corporis Chriſti; quia cùm nos fuerimus cauſa ſuæ exinanitionis, ideo Scriptura noſtræ meminit gloriæ, & ſalutis per Chriſti merita: ſi enim Adam non peccaſſet, Dei Filius non fuiſſet incarnatus, ut Chriſtus pateretur, & mortem ſubiret. Ad tertium, meritum proprium non obſtare, quominus ardor charitatis diffundatur in alios: ſic Deus Pater quamvis nullum potuerit gloriæ incrementum recipere Joan. 3. *Sic dilexit mundum ut Filium ſuum traderet.* Et ad Rom. 8. *Proprio Filio non pepercit*: ita perſona Chriſti, cui nihil poterat utilitatis accreſcere maximam in humanum genus exercuit charitatem, cùm noſtram aſſumpſit humanitatem, ut ſua exinanitione, & morte, æternam nobis mereretur vitam. Ad quartum, Chriſtum ſuis meritis non fuiſſe aſſecutum, ut eſſet Caput Angelorum, & ſummo potiretur Dei imperio; quia id ei conveniebat ex natura ut erat Deus; & quamvis non fuiſſet exinanitus in aſſumptione noſtræ humanitatis.

Dicendum igitur primò Chriſtum verè, & propriè meruiſſe, quod probari ſolet ex illo Apoſtoli ad Philipp. 2. *Humiliavit ſemetipſum, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod Deus exaltavit illum.* Hinc Tridentinum *Seſſ. 6. cap. 7.* definivit, Chriſtum fuiſſe cauſam meritoriam noſtræ juſtificationis, ratio itidem eſt, quam aſſignat D. Thomas, quia Chriſtus habuit totam illam perfectionem, quæ poterat convenire aliis, ſed mereri eſt ſumma perfectio: Siquidem melius eſt habere aliquid ex ſe & per proprium meritum, quam precario ab aliquo: ergo ſicut poſſe mereri eſt perfectio in aliis hominibus juſtis, ita tribuenda eſt Chriſto. præterea quia in actibus ſaltem pluribus elicitis à Chriſto reperiuntur omnes conditiones requiſitæ ad verum meritum: Siquidem ſex ſolent de lege ordinaria aſſignari conditiones ad merendum neceſſariæ, quarum prima eſt, ut actio meritoria ſit libera, quia per neceſſarias, nec meremur, nec demeremur. Secunda ut ſit bona ex objecto, & omnibus circumſtantiis, quia actus malus non meretur præmium, ſed pœnam. Tertia ut procedat à ſubjecto grato juxta illud Geneſ. 4. *Reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus*, hoc eſt, reſpexit prius ad ſubjectum ſibi gratum, poſtea ad ejus merita; quia niſi ſubjectum fuerit gratum ejus opera non ſunt Deo grata. Quarta ut formaliter, vel virtualiter referatur in finem ſupernaturalem, quia ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 114 *art.* 4. Charitas eſt, quæ conjungit actus cæterarum virtutum cum fine ultimo, adeo ut ex imperio charitatis habeant actiones, ut ſint meritoriæ vitæ æternæ. Quinta ut ſit elicita à Viatore, quia Beati, & damnati cùm ſint in termino nec mereri poſſunt, nec demereri. Sexta ut adſit pactum, & promiſſio ex parte Dei, & ex parte operantis, ſeu merentis, & ordinatio operis ad præmii aſſecutionem, quia ſine tali promiſſione & ordinatione Deus non poteſt obligari ad reddendum præmium: & quia in pluribus Chriſti actionibus reperiuntur omnes iſtæ conditiones, ſiquidem fuerunt liberæ ſaltem quoad exercitium, & procedebant à voluntate: fuerunt honeſtæ, & bonæ ex objecto, & omnibus circumſtantiis: fuerunt elicitæ à ſubjecto gratiſſimo Deo, ut erat Chriſtus referrebantur ad finem ſupernaturalem ſeu ad redemptionem humani generis, & ad ſalutem ac gloriam hominum, & procedebant ex imperio charitatis. Fuerunt itidem actiones viatoris, quia Chriſtus fuit ſimul comprehenſor, & viator: adfuit etiam divina promiſſio, & acceptatio, cùm dixerit Deus Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum*, ſcilicet ut explicat D. Thomas: *Videbit uſque ad finem mundi filios ſibi regenerari ex virtute mortis ejus*, ex quibus conſtat Chriſtum verè, & propriè meruiſſe, ſed difficultas eſt aliqua de tempore, quo Chriſtus meruerit. Quatuor ſunt tempora, de quibus poteſt dubitari, an Chriſtus meruerit ſcilicet an in primo inſtanti ſuæ conceptionis, & per reliquum vitæ uſque ad mortem, in inſtanti mortis, & tempore, quod ſucceſſit poſt mortem.

Dicendum eſt ſecundò Chriſtum meruiſſe in primo inſtanti ſuæ conceptionis, ita D. Thomas *3. part. qu.* 34. *art.* 3. Et probatur ex illo Apoſtoli ad Hebræ. 10. *Ideo ingrediens mundum dixit hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi, tunc dixi: ecce, venio, ut faciam Deus voluntatem tuam*: In voluntate ait Apoſtolus: non eſſe ſanctificatos per oblationem corporis Chriſti ſemel, quapropter juxta D. Paulum Chriſtus ingrediens mundum, ſe morti obtulit, & paſſioni, quæ oblatio cùm libera fuerit, non caruit merito, ſed Chriſtum ingredi mundum verificatur de primo inſtanti ſuæ conceptionis, quia tunc quis incipit in mundo eſſe, cùm quis in mundo concipitur: Non enim poteſt intelligi de tempore ſubſequente ad conceptionem, neque de tempore antecedente, quia in antecedente nondum eſt mundum ingreſſus, & in ſubſequente ſupponitur jam ingreſſus: Siquidem pro tempore ſequenti ad ingreſſionem non verificatur de præſenti, quod ingrediatur, ſed de

Digitized by Google

de præterito quod fuerit ingreſſus, qua propter Chriſtum ingredi in mundum, ſi propriè accipiatur, tantùm verificari poteſt de primo conceptionis inſtanti, conſequenter Chriſtus in illo primo inſtanti meruit. Tum quia in illo inſtanti habuit perfectum uſum rationis, ut docet D. Thomas *quæſt.* 34. *art.* 2. & colligitur ex illo Jeremiæ 31. *Novum creavit Dominus ſuper terram, mulier circumdabit virum* ſcilicet Chriſtum, ut explicant ſancti Patres, vir enim cum primùm in utero matris fuit circumdatus, dicitur à Jeremia non corporali fortitudine, ſed virilitate rationis, eò quia habuerit plenum, ac perfectum uſum rationis, unde Zachariæ 6. dicitur *Vir oriens*, quatenus à primo ortu in hunc mundum, qui eſt nativitas in utero, pollebat virili ratione, unde ſtat Chriſtum à primo inſtanti ſuæ conceptionis habuiſſe plenum ac perfectum uſum rationis, ſed perfectus rationis uſus non habetur ſine actu regulato per rationem, & liberè elicito à voluntate, ergo Chriſtus in primo ſuæ conceptionis inſtanti ſe exercuit in actu libero voluntatis, proinde potuit per talem actum mereri. Neque urget, quod reſpondet Durandus Chriſtum à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuiſſe perfectum virum tantùm quoad habitus ſcientiæ, gratiæ, & virtutum, in quibus tantùm conſiſtit meritum virtualiter, & in radice non verò fuiſſe perfectum virum quoad uſum rationis, in quo conſiſtit meritum formaliter. Nam contra eſt, quia habitus ſupernaturales non expediti ad ſuos actus non conſtituunt virum in ordine ſupernaturali, alioquin etiam pueri ſuſcipientes baptiſmum, cum recipiant habitus gratiæ, fidei, ſpei, & charitatis, dicerentur viri in ordine gratiæ, quod tamen nullus hactenus conceſſit: ergo hi habitus, etiamſi perfecti ſint, ſi tamen expediti non fuerint ad operandum, non poſſunt perfectum virum in habitu conſtituere: ſed in ſententia Durandi habitus infuſi Chriſto in primo ſuæ conceptionis inſtanti non fuerunt expediti ad actiones meritorias, conſequenter non potuerunt conſtituere Chriſtum in illo inſtanti virum perfectum in habitu: quòd ſi habitus iſti Chriſto infuſi in tali inſtanti fuerunt expediti, potuit Chriſtus in eodem inſtanti elicere actus meritorios, ac habere perfectum meritum. Præterea, quia Chriſto tribuenda eſt ea major dignitas, & perfectio, quæ compoſſibilis ſit cum munere Redemptoris, niſi oppoſitum ſit revelatum: ſed mereri in primo inſtanti ſuæ conceptionis eſt perfectio, quia transfert potentiam de actu primo ad ſecundum: & hæc perfectio eſt poſſibilis in illo inſtanti, quia ſufficit ſi cauſa ſit prior natura effectu, ſeu actu meritorio; neque hæc perfectio repugnat muneri redemptoris cùm potiùs manifeſtet ejus charitatem in homines: & rurſus quòd Chriſtus non meruerit in illo primo inſtanti ſuæ conceptionis non eſt revelatum, ergo in illo primo inſtanti de facto meruit.

Dicendum eſt tertiò, Chriſtum meruiſſe toto tempore infantiæ, & deinceps abſque ulla interruptione uſque ad mortem, ita communiter ſancti Patres præſertim D. Ambroſius lib. 1. in Luc. cap. de nativit. Salvatoris, ubi ait: *Ne illius infantiæ pannos vagientis abluant fletus, mea delicta lavant lachrymæ illæ.* D. Auguſtinus ſerm. 11. de tempore. *Adoremus pannos infantiæ, ex quibus facta ſunt emplaſtra naturæ.* Hinc D. Thomas 3. *part. quæſt.* 17. *art.* 1. præ aliis rationibus, quibus Chriſtus voluit ſubjici circumciſioni hanc adfert: *Ut legis onus in ſe ſuſtinens alios à legis onere liberaret.* Ratio itidem eſt, quia Chriſtus in infantia, & toto vitæ tempore habuit actus ſcientiæ infuſæ abſque ulla interruptione: ſiquidem iſti non dependebant ab organis, & Chriſti virtutes nunquam potuerunt eſſe otioſæ; unde Chriſtus potuit ſemper mereri, quia ſecundùm ſcientiam infuſam erat expeditus ab organis: & quia ſummè diligebat Deum, habebat propoſitum efficax placendi Deo, conſequenter debuit continuo mereri, alioquin minus placuiſſet Deo, quam potuiſſet placere; tum quia Chriſto tribuenda eſt major perfectio poſſibilis, quæ non repugnat cum munere Redemptoris, & Chriſtum nobis meruiſſe in infantia, & toto vitæ tempore uſque ad mortem, eſt dignitas, & perfectio poſſibilis, quæ non repugnat cum munere Redemptoris, nec cum majori perfectione, ergo dicendum eſt Chriſtum nobis meruiſſe in infantia, & toto vitæ tempore uſque ad mortem.

Dicendum eſt quartò, Chriſtum poſt mortem non amplius meruiſſe eſt communis cum D. Thoma 3. *part. quæſt.* 19. *art.* 3. *ad* 1. & *quæſt.* 50. *art.* 6. *ad* 2. & probatur ex illo Joan. 9. *Me oportet operari opera ejus, qui miſit me, donec dies eſt: veniet nox, quando nemo poteſt operari.* Patres communiter per diem intelligunt tempus hujus vitæ nobis conceſſum, ut poſſimus operari opera meritoria vitæ æternæ: & per noctem intelligunt tempus alterius vitæ, quo non amplius nobis conceſſum eſt poſſe operari opera meritoria vitæ æternæ juxta illud Eccleſ. 9. *Quodcunque facere poteſt manus tua inſtanter operare, quia neque opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quo tu properas*, & D. Hieronymus utrumque explicat de tempore merendi hujus vitæ, & non alterius. Rurſus D. Paulus ad Hebr. 10. ait: *Una oblatione conſummavit in ſempiternum juſtificatos.* Ubi Chryſoſtomus Homil. 18. circa finem ait: *Si ergo remiſit peccata per unum ſacrificium, non eſt amplius opus ſecundo.* Ratio eſt, quia una ex conditionibus neceſſario requiſitis ad meritum eſt ſtatus viatoris: Sed Chriſtus eandem merendi viam habuit, quam habent cæteri homines: ſiquidem Chriſtus ſervavit cæteras leges, quas habuit nobiſcum communes, proinde ſervavit etiam iſtam, cum nulla fuerit neceſſitas in hac diſpenſandi. Præterea quia ad hanc diſpenſationem nullum adeſt fundamentum, & infinitas meritoria operationum Chriſti oppoſitum ſuadet, ergo cum cæteri homines non mereantur, niſi in ſtatu viæ, & non poſt mortem, ut indicat Apoſtolus ad Galat. 6. *Dum tempus habemus, operemur bonum*, quæ verba expendens D. Hieronymus ait: *Tempus ſementis, ut diximus, eſt tempus præſens & vita, quam currimus. In hac licet nobis quod volumus ſeminare, cùm iſta vita tranſierit operandi tempus auferetur: unde & Salvator ait: Operamini, dum dies eſt, veniet nox, quando jam nullus poterit operari:* ergo Chriſtus poſt mortem quando non fuit amplius viator non meruit, ſed tantùm in ſtatu, quando fuit viator, adeò ut tunc ceſſaverit mereri, quando ceſſavit eſſe viator.

Dices vulnus lateris Chriſti, quod à ſanctis Patribus vocatur fons omnium ſacramentorum fuit inflictum poſt mortem, & nihilominus fuit meritorium, quia ut ait Leo Magnus epiſtol. 4. cap. 6. *Tunc regenerationis potentiam ſanxit, quando perfluxerunt ex eo ſanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis:* Et D. Ambroſius lib. 10. in Lucam ait: *Ex illo incorrupto corpore, ſed defuncto omnium vita manabat, aqua enim & ſanguis exivit, illa, quæ diluat, iſte qui redimat:* ergo Chriſtus etiam poſt mortem nobis meruit. Sed contra quia vulnus illud Chriſti pectori inflictum dupliciter potuit eſſe meritorium: primò objectivè, ſecundò repræſentativè: objectivè quidem quatenus præviſum, & acceptatum fuit à Chriſto ante mortem, quamvis meritorium tunc non fuerit, quando fuit inflictum: & repræſentativè, quatenus per

Digitized by Google

illud vulnus, è quo fluxit ſanguis & aqua fuit repræſentata mundities, & redemptio, quæ appellatur in ſacramentis. Unde vulnus illud non fuit cauſa meritoria efficaciæ ſacramentorum; ſed tantùm repræſentatio hujus efficaciæ: perinde ac Chriſti reſurrectio dicitur cauſa repræſentativa, non meritoria noſtræ juſtificationis. Rurſus poſſet reſponderi vulnus illud Chriſti pectori inflictum fuiſſe cauſam virtutis ſacramentorum efficientem non meritoriam, ut docet D. Thomas *quæſt.* 50. *art.* 6. ubi ait: Mortem Chriſti in facto eſſe causâſſe noſtram ſalutem.

Dicendum eſt quintò, Chriſtum meruiſſe per actum charitatis non eum tantùm, qui pendet à ſcientia infuſa, ſed etiam per actum amoris regulatum per ſcientiam beatam erga DEUM, ſeu per actum dependentem à ſcientia beata ſumptum determinatè. Quòd Chriſtus meruerit per actum charitatis, docent communiter cum D. Thoma, *in* 3. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 5. *ad* 5. quia actus cæterarum virtutum non ſunt meritorii præmii ſupernaturalis, niſi quatenus ſunt imperati à charitate: ſed actus aliarum virtutum fuerunt in Chriſto meritorii præmii ſupernaturalis, conſequenter hujuſmodi actus fuerunt Chriſto imperati à charitate, quæ propterea ut imperans hos actus fuit in Chriſto meritoria, tum quia radix merendi ut docet D. Thomas, eſt imperium charitatis, & quia ſublato radice tollitur radicatum, ſeu meritum ſequitur actum charitatis in Chriſto fuiſſe meritorium. Tum quia aliqua charitas in Chriſto poteſt eſſe meritoria, ſi poteſt eſſe libera, ſed aliquis actus charitatis poteſt in Chriſto eſſe liber, ut dependens à ſcientia infuſa, quia ſi Chriſtus per ſcientiam infuſam cognoſcit Deum, poteſt etiam eidem ſcientiæ correſpondere amor: qui ſit liber. Præterea quia dilectio non neceſſariò, ſed liberè imperat actus reliquarum virtutum, proinde ſi iſti, quia liberè imperati & eliciti, ſunt meritorii; etiam dilectio liberè imperans debet meritoria eſſe; ſed dilectio, ex cujus imperio, & directione actus reliquarum virtutum conſtituuntur meritorii, eſt dilectio Dei, quia ad hoc requiritur imperium charitatis, ut actus per eandem imperati ſint meritorii, & ordinentur ad finem, qui eſt objectum charitatis: unde inficiari non poteſt, quin in Chriſto fuerit aliqua dilectio meritoria. Secunda pars ſcil. et amorem beatificum ſumptum determinatè pro ſe fuiſſe meritorium ex eo itidem oſtenditur, quia tametſi Chriſtus per viſionem beatam neceſſitetur ad amandum Deum, & intrinſeca ejus bona non tamen neceſſitatur ad amanda extrinſeca ejus bona, alioquin neceſſitaretur etiam ad volendum, quod eſt optimum: ergo poteſt Chriſtus per actum amori regulatum à viſione beata tantùm amare Deum & intrinſeca ejus bona vel etiam amare ſimul Deum, & intrinſeca ac extrinſeca ejus bona, ſeu creaturas: ſed hoc eſt actum amoris per viſionem beatam directum eſſe determinatè liberum, quia eo ipſo, quod hujuſmodi actus eſt liber, poteſt etiam eſſe meritorius: quia tunc actus liber eſt ſufficienter meritorius, quando voluntas per talem actum plus vult quàm ex neceſſitate antecedenti teneretur velle: ſed Chriſtus, volens bona Dei intrinſeca, & ſimul extrinſeca, plus vult, quam teneretur velle ex neceſſitate antecedente, quia potuiſſet voluntas Chriſti per charitatem regulatam viſione beata amare DEUM tantùm & ejus bona intrinſeca, non verò extrinſeca, ſeu creaturas: ergo ejuſmodi actus regulatus per ſcientiam beatam eſt liber & ſufficiens ad meritum. Cæterum amor beatificus ſumptus indeterminatè non eſt liber nec meritorius, quod poteſt dupliciter intelligi, primò taliter ut ſit neceſſarius, ut regulatus ſcientia beatifica, & liber ut regulatus per ſcientiam infuſam, ſed idem actus non poteſt ſimul eſſe liber, & neceſſarius, ex eo, quòd oriatur à diverſis principiis regulativis, quia hæc principia, cum ſint conditiones extrinſecæ, non poſſunt inducere diverſitatem ſpecificam, quia diverſitas ſpecifica non petitur niſi à diverſis motivis; & in data hypotheſi haberetur unicum tantùm motivum, proinde idem ſpecie actus: qua ratione ait Apoſtolus charitatem viæ & patriæ eſſe ejuſdem ſpecie, quia licèt procedat ex diverſis cognitionibus quatenus amor viæ regulatus per cognitionem abſtractivam, & amor patriæ per cognitionem intuitivam habetur nihilominus idem motivum formale, ſeu Dei bonitas, proinde idem ſpecificè amor, in quo ſenſu ait Apoſtolus: *Charitas nunquam excidit.* Præterea quia actus liber is eſt, qui poſitis omnibus ſuis principiis adhuc eſt in libertate eliciendi vel non adeò ut ad actum liberum requiratur, ut nullum interveniat principium, à quo neceſſario eliciatur: proinde idem numero actus non poteſt dici neceſſarius ut regulatus per ſcientiam beatificam & liber ut regulatus per ſcientiam infuſam. Secundò poteſt etiam idem actus intelligi eſſe neceſſarius ut terminatus ad Deum & ad intrinſeca ejus bona: & poteſt intelligi liber ut terminatus ad extrinſeca Dei bona, ſeu ad creaturas: ſed idem actus non poteſt dici neceſſarius quatenus terminatus ad Deum, & liber ut terminatus ad creaturas, quia perinde implicat eandem indiviſibilem entitatem actus eſſe neceſſariam reſpectu unius objecti, & liberam reſpectu alterius, ac implicet eſſe ſimul neceſſariam, & liberam reſpectu diverſarum cauſarum, quia actus liber eſt, qui poſitis omnibus requiſitis ad agendum, adhuc agens poteſt illum non elicere, & ſemel quod eſt neceſſarius ex aliquo conprincipio non poteſt non elici. Neque valet, ſi dicas ſecundùm diverſas rationes poſſe contradictoria ſalvari, conſequenter eundem actum poſſe ſecundùm diverſas terminationes eſſe liberum, & neceſſarium, ut terminatus ad Deum, & ejus bona intrinſeca ſit actus neceſſarius, & ut terminatus ad bona extrinſeca ſeu creaturas ſit liber, quia eadem entitas amoris creati ſpecificatur à divina bonitate, quæ eſt ejus motivum formale, & per eundem actum amantur Deus, & creaturæ: viſio enim, qua DEUS videtur cum creaturis manens immutata non poteſt terminari ad ſolum Deum, alioquin eſſet viſio entitativè diſtincta; ſed amor regulatus per viſionem beatificam eſt neceſſarius quatenus DEUM reſpicit, conſequenter eſt etiam neceſſarius, ut reſpicit creaturas, niſi quid aliud addatur, & ſumatur amor beatificus determinatè, ut ſuperiùs explicuimus.

Dicendum eſt ſextò Chriſtum meruiſſe per actus virtutum moralium ſupernaturalium non tantùm denominativè, & materialiter, ſed intrinſecè & formaliter, & probatur ex illo Apoſtoli ad Roman. 5. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: ita per unius obedientiam juſti conſtituentur multi*, & ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & DEUS exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod ſuper omne nomen.* Apoſtolus in primo textu tribuit obedientiæ Chriſti noſtram juſtificationem: & in ſecundo exaltationem ſui nominis ejus humilitati.

Præte-

Digitized by Google

Præterea veritas noſtræ aſſertionis colligitur ex Bullis Pii V. & Gregorii XV. contra Michaelem Bajum, qui in vigeſima propoſitione damnata aſſerunt: *Videtur inſinuare, quod opera juſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit ex dignitate operantis non contraxerint majorem valorem*, ſed virtutes juſtitiæ, & temperantiæ ſunt morales, ergo Chriſtus revera meruit intrinſecè & moraliter per actus virtutum moralium ſupernaturalium præſertim obedientiæ, Juſtitiæ, Temperantiæ. Quòd ſi dicas D. Paulum in primo textu opponere obedientiam Chriſti inobedientiæ Adæ, & inobedientiam Adæ fuiſſe talem tantùm materialiter quatenus omne peccatum includit transgreſſionem præcepti divini, conſequenter neque obedientiam Chriſti fuiſſe formalem, ſed tantùm materialem, quatenus omnis actus honeſtus includit obſervantiam legis, & adimpletionem divinæ voluntatis. Contra eſt, negatur minor, quia ut docet D. Thomas. 1. 2. *quæſt.* 88. *art.* 2. *ad* 1. In peccato Adæ non ſolùm fuit malitia formalis intemperantiæ, & ſuperbiæ; ſed etiam inobedientiæ: ſiquidem non repugnat in uno eodemque actu phyſico dari plures malitias morales. Sed quidquid ſit an in peccato Adæ fuerit expreſſa, & formalis inobedientia; adhuc potuit in actu Chriſti eſſe vera obedientia, quia id non repugnat rationi humanitatis, & ſi tribuatur Chriſto meliùs ſalvantur ſcripturæ.

Ratio itidem eſt, quia actus virtutum moralium ſupernaturalium ſi eliciantur à puris hominibus juſtis ſunt meritorii: ergo à fortiori, fuerunt etiam in Chriſto meritorii, cum in ipſo fuerint liberi, & perfectiſſimi. Tum quia actus harum virtutum potuerunt in Chriſto imperari à charitate & eſſe meritorii: quia non repugnat, ut virtus imperans diſtincto actu elicito ex proprio motivo imperat alteri, ut ſuum eliciat actum ex proprio motivo, in qua hypotheſi actus virtutis imperatæ induit intrinſecam honeſtatem ſibi refuſam ex proprio motivo. Tripliciter poteſt charitas imperare actum alterius virtutis. Primò ut charitas ex ſuo tantùm motivo eliciat actum alterius virtutis ut temperantiæ, & tunc actus elicitus pertinet ad temperantiam tantùm materialiter, & ad charitatem formaliter, quia intrinſecè, & eſſentialiter ordinatur ad finem charitatis. Secundò imperando temperantiæ, ut ipſa ex ſuo proprio motivo eliciat actum temperantiæ; & tunc actus elicitus eſt propriè temperantiæ, & tantùm extrinſecè ac denominativè ordinatur in finem charitatis per actum diſtinctum à charitate. Tertiò ut charitas & temperantia ex propriis motivis ſimul concurrant ad eundem actum. Chriſtus igitur ſecundo, & tertio modo potuit elicere actus virtutum moralium ex imperio charitatis, quia actus ita elicitus eſt perfectior ob plures honeſtates quas induit: unde Chriſtus meruit intrinſecè & formaliter per actus virtutum moralium ſupernaturalium.

Dicendum eſt ſeptimò, Chriſtum condignè etiam meruiſſe per actus virtutum naturalium. Ratio eſſe poteſt, quia eatenus in aliis juſtis opera naturalia non ſunt meritoria præmii ſupernaturalis, quia dignitas accidentalis perſonæ operantis non dignificat talia opera, cum non ſint opera hominis juſti reduplicativè ut juſti: ſed dignitas ſubſtantialis perſonæ Chriſti dignificat omnia opera: ergo Chriſtus per actus virtutum naturalium meruit de condigno; minor liquet, quia actus virtutum naturalium in puro homine juſto proveniunt ab illo ut homine operante juxta naturale dictamen rationis, conſequenter proveniunt ab homine ut homine, non reduplicativè ut juſto: quia actus virtutis naturalis temperantiæ poſſunt etiam elici ab homine non juſto, & exiſtente in ſtatu peccati. Præterea, quia Chriſtus potuit non ſolùm per charitatem imperare virtutibus ſupernaturalibus; verùm etiam naturalibus, ut ex proprio motivo honeſtatis naturalis elicerent ſuos actus; & rurſus actus ita elicitos potuit referre in finem ejuſdem charitatis: quia, tametſi actus ex naturali honeſtate elicito non ſint ab intrinſeco proportionati, & condigni præmio ſupernaturali, in Chriſto tamen fiebant condigni, & proportionati tali præmio ex valore, & dignitate perſonæ operantis, quæ communicabat ſuum valorem, & moralem æſtimabilitatem omnibus ſuis actibus: ergo Chriſtus omnes ſuos actus reddebat proportionatos, & condignos quovis præmio ſupernaturali.

Dices, Chriſtum non elicuiſſe niſi actus virtutum ſupernaturalium: ergo per actus virtutum naturalium non meruit. Antecedens oſtenditur: quia Chriſtus ſemper fuit operatus, quod erat optimum, & perfectius: atqui perfectius erat operari per virtutes ſupernaturales actus itidem ſupernaturales, ergo Chriſtus nunquam meruit per actus virtutum naturalium formaliter, ſed tantùm materialiter, & denominativè. Sed contra negatur antecedens; & ad ejus probationem negatur major, quia nulla fuit neceſſitas, ut Chriſtus ſemper operaretur, quod erat optimum, & perfectius ſi præſcindamur à majori DEI beneplacito ei manifeſtato: unde potuit ſine indecentia operari minus perfectè: ſicut neque DEUS ſemper adigitur ad faciendum quod eſt optimum. Præterea quia ſi Chriſtus fuit neceſſitate adactus ad operandum moraliter optimo modo, fuiſſet etiam adactus phyſicè: ſiquidem, eatenus adigeretur ad optimam, & perfectiſſimam operationem, quia perfectiſſima ſanctitas eſſet incompatibilis cum imperfectione, vel indecentia: ſed perfecta ſanctitas non ſolùm moraliter, ſed etiam phyſicè excludit omnem imperfectionem à voluntate humana Chriſti: ergo Chriſtus etiam phyſicè eſſet neceſſitatus ad operandum optimum.

CAP.

CAPUT XI.

An Chriſtus omnibus prorſus hominibus meruerit media ſalutis, ſeu an pro univerſis hominibus mortuus fuerit; & non pro ſolis electis.

CHriſtum fuiſſe mortuum pro omnibus prorſus hominibus dupliciter poſſumus intelligere quo ad ſufficientiam, & quoad efficaciam: intelligitur Chriſtus mortuus quoad ſufficientiam pro illis, quibus applicata ſunt Chriſti merita, ut haberent gratiam cujus beneficio poſſent æternam conſequi ſalutem, & revera illam conſequerentur ſi vellent eam conſequi: adeo ut quòd non ſalventur id oriatur ex eorundem voluntate, quia nolunt operari, nec ſalvari. Quoad efficaciam dicitur Chriſtus mortuus pro illis, quibus applicavit ſua merita ut haberent gratias, cum quibus de facto ſalvantur: & hac poſteriori modo certum eſt, Chriſtum non fuiſſe mortuum pro univerſis hominibus; quia certum eſt non omnes æternam conſequi ſalutem; ut ſunt Ethnici, Judæi, Turcæ & omnes non baptizati; & ex baptizatis decedentes in peccato lethali ſive reſipiſcentia. Quæſtio tantùm procedit circa priorem modum, an quoad ſufficientiam ſit Chriſtus mortuus pro omnibus hominibus offerendo mortem ſuam pro ſalute omnium, & merendo, ut dentur ſingulis gratiæ, cum quibus aſſequantur ſalutem, ſi velint. Novatores ſequuti Lutherum, Calvinum, Melanctonem, Bezam aſſerunt contra ſcripturas ſole meridiano clariores, Chriſtum nonniſi Electorum, ac prædeſtinatorum eſſe redemptorem, ſcilicet pauciſſimorum & pro illis tantùm mortuum eſſe non pro aliis, qui æternam non conſequuntur ſalutem: ita cenſuit Janſenius Iprenſis Epiſcopus, qui plures habuit in Gallia, & Belgio ſectatores. Imò aſſeruit Janſenius, oppoſitam ſententiam ſcilicet Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus generatim hominibus ſapere hæreſim ſemipelagianorum ait ipſe tom. 3. col. 379. & 380. *Argumentum pro gratia ſufficiente omnium ſumptum ex eo, quòd Chriſtus ſit Redemptor omnium, & pro omnibus crucifixus, & mortuus uſque ad nauſeam a Pelagianis præſertim Maſſilienſibus inculcatum fuit. ut mirum ſit, recenſiores tanto ſtudio trita hereticorum arma colligere, & abſumpta recudere.* Et tom. 3. cap. 21. col. 390. ait: *Nullo modo principiis Auguſtini conſentaneum eſt, ut Chriſtus Dominus vel pro infidelium in infidelitate morientium; vel pro juſtorum non perſeverantium æterna ſalute mortuum eſſe, ſanguinem fudiſſe, ſemetipſm redemptionem dediſſe, patrem oraſſe ſentiatur:* & paucis interjectis ſubdit *ex quo factum eſt, ut juxta ſanctiſſimum doctorem non magis patrem pro æterna liberatione ipſorum, quam pro Diaboli deprecatus fuerit. Sed ſi quid pro illis rogavit Patrem pro temporalibus quibusdam juſtitiæ effectibus rogavit, & pro iiſdem obtinendis obtulit pretium, fuditque ſanguinem ſuum.* Hanc eandem Janſenii ſententiam docuerunt Hæretici docentes Chriſtum pro ſolis prædeſtinatis fuiſſe mortuum, etenim Calviniſtæ in Synodo Dordracena pag. 3. ajunt: *Chriſtus pro omnibus & ſingulis mortuus eſt* hæc propoſitio fuit Semipelagianorum: *Rem non agunt demonſtrantes novam hoc articulo. Olim enim Semipelagiani Maſſiliæ, & Syracuſi eundem errorem tuebantur:* hoc idem etiam frequenter repetunt pagin. 354. *num.* 6. Et Beza in theſibus de ſacrificio apud Malderum in Anti-Synodicis cap. 7. ait: *Coram DEO, & tota eccleſia teſtamur figmentum illud inauditum, & dilutum, Chriſtum videlicet non minus pro impiis, quàm pro fidelibus eſſe mortuum* Hieronymus Zanchius in Miſcelan. Doctrina ad 1 Joan. 4. ait: *Sanguis Chriſti non eſt ſecundum propoſitum DEI & re ipſa pro reprobis, & incredulis effuſus, ſed tantùm pro quibusdam, multis hoc eſt electis,* Iisdem ferme verbis loquuntur Beza in Actis Colloquii Bernenſis *pag.* 222. Kimedoncius in *Synopſi de redemptione pag.* 89. & Grinæus *Tom.* 4. *problem. pag.* 371. Molinæus in *ſua anathom. cap.* [illegible] negat Chriſtus oraſſe pro omnibus crucifigentibus, huic doctrinæ diſſentientes vocat Pontificios. Benedictus Aretius *part.* 2. *problemat. fol.* 8[illegible]8. negat Chriſtum eſſe deſperantium & damnatorum Salvatorem. Samuel Mareſius in ſua Synopſi cap. 4 laudat Cathechiſtam Janſenii, eò quia aſſerat Chriſtum non eſſe mortuum pro iis, qui pereunt. & demum horum omnium Magiſter hoc idem docuit in 1. *Joan.* 2. & *in cap.* 17. *Joan.* Lutherani itidem hoc idem docent.

Dicendum eſt Chriſtum generalem eſſe Redemptorem omnium hominum etiam reproborum pro quorum ſalute merita ſua obtulit, ac obtinuit gratias omnes cum quibus ſi vellent poſſent omnes æternam conſequi ſalutem, eſtque propoſitio hæc de fide, quia Innocentius X. & Alexander VII. damnârunt inter alias Janſenii propoſitiones etiam hanc, quæ ordine erat quinta ſcilicet *Semipelagianum eſt dicere Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe aut ſanguinem fudiſſe*, quàm ut falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute duntaxat prædeſtinatorum mortuus, ut impiam, blaſphemam, contumelioſam divinæ pietati derogantem, & hæreticam declarârunt, & ut talem damnârunt, quia apertè adverſatur ſcripturis ad Roman. 5. v. 18. & 19. *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi; ita per unius obeditionem juſti conſtituentur multi.* Cujus Paulinæ Antitheſis vis in id collimat, ut probet Chriſti juſtitiam ſeu meritum per paſſionem, & mortem omnibus omnino hominibus profuiſſe; ſicut Adæ peccatum toti ejus poſteritati obfuit, una excepta Deipara Virgine non diſſentiente Tridentino Concilio: unde ſicut Adæ peccatum totum humanum genus infecit, ita Chriſti mors totum humanum genus refecit, reſtauravit & ſicut Adæ peccatum omnes homines perdidit, ita mors Chriſti omnes homines vivificavit dummodo velint ipſi vitam accipere & bene uti gratiis, quas Chriſtus fuit omnibus prorſus hominibus promeritus. Rurſus Apoſtolus 1. ad Corinth. 8. v. 11. ſcribit. *Peribit infirmus in tua ſcientia frater propter quem Chriſtus mortuus eſt*, ex quo loco Malderus *in Anti-Synodicis cap* 7.

ita

ita argumentatur: Nullus electus perit, aliquis propter quem mortuus eſt Chriſtus, perit; ergo aliquis propter quem mortuus eſt Chriſtus non eſt electus. Quòd ſi Chriſtus mortuus eſt etiam pro non electis, ſequitur mortuum eſſe pro omnibus prorſus hominibus prædeſtinatis, & reprobis. Rurſus D. Paulus ad Galat. 2. v. 20. ait: *In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me*, quatenus ſcilicet pretio ſui ſanguinis me redemit, & æterna ſalute donavit, & 1. ad Corinth. 9. conſcius hujus ſuæ redemptionis ſcripſerat: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne fortè cum aliis prædicaverim ipſe reprobus efficiar*, tametſi D. Paulus collegio fuerit Apoſtolorum aggregatus, & ſe redemptum à Chriſto ſciret, adhuc corpus in ſervitutem redigit, ne reprobus fieret. Rurſus 1. ad Timoth. 2. ait: *Obſecro igitur primùm omnium fieri obſecrationes, orationes, gratiarum actiones pro univerſis hominibus, pro Regibus, & omnibus, qui in ſublimitate ſunt*, poſtea adferens cauſam cur injunxerit omnibus preces fundere pro omnibus prorſus hominibus ſive Reges, ſive in ſublimitate conſtituti, ſive ſubditi, & pauperes ſubdit: *Unus enim Deus, unus & Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus qui dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus*, quia ſcilicet Chriſtus redemptionem ſemetipſum dedit pro omnibus omnino hominibus, adeo ut mortuus fuerit pro omnibus, argumentum Apoſtoli eſt, eatenus pro omnibus etiam infidelibus, qui tunc temporis erant in dignitate conſtituti fundendæ ſunt preces; quia unus eſt omnium Deus, & unus omnium Mediator, nec plurium Deus quàm Mediator: ſiquidem dedit redemptionem ſemetipſum pro omnibus omnino etiam Infidelibus, Regibus, & aliis in ſublimitate, ſeu dignitate conſtitutis: ſed ex hiſtoriis tum Eccleſiaſticis, tum profanis eo tempore, quo D. Paulus ſcripſit ad Corinthios: Neronem Romanum Imperium rexiſſe, Parthos, & Medos Reges ſuos habuiſſe; & vectigales Provincias Romanis ab Infidelibus ſumma poteſtate fuiſſe adminiſtratas: cùm igitur Apoſtolus juſſerit etiam pro iſtis fundi preces, ſequitur evidenter ex argumento Apoſtoli Chriſtum pro illis omnibus mortuum fuiſſe. Quòd ſi ex mente Janſenii Chriſtus pro iis tantùm mortuus eſt, qui æternam conſequuntur ſalutem, nullius momenti & ponderis fuiſſet Apoſtoli ratiocinatio, vel in ſententia Janſenii inter Sanctos enumerandi eſſent Nero, Veſpaſianus, Titus, Galba, Otho, Agripa, Felix, & alii, quos ſcimus in ſua fuiſſe infidelitate mortuos, ſiquidem Apoſtolus ſi non explicitè, implicitè tamen ſignificat etiam pro iſtis orandum eſſet cùm juſſerit preces fundi pro Regibus, & iis, qui in ſublimitate ſunt, & pro quibus Chriſtus dedit redemptionem ſemetipſum, vel cum Apoſtolo concludendum eſt Chriſtum mortuum fuiſſe, ac dediſſe redemptionem ſemetipſum etiam pro iis, qui æternam non conſequuntur ſalutem, & in ſua perpetua infidelitate deceſſerunt, ut prærecenſiti Principes, quapropter 1. Timoth. 4. ait de Chriſto: *Qui eſt Salvator omnium hominum maximè fidelium.* Quòd ſi maximè fidelium ergo etiam infidelium, pro quibus redimendis mortuus eſt ex ſincera voluntate, ut quantum per ipſum ſtaret omnibus fructus ſuæ paſſionis prodeſſet. Quamobrem ex meritis paſſionis Chriſti etiam infideles acceperunt media neceſſaria, ut credere poſſint & ſalutem conſequi, ſi velint: Juſti autem etiam ſua culpa non perſeverantes, gratiam & in illa jus ad Dei hæreditatem acceperunt: tametſi applicatio horum mediorum perſæpè impediatur à reprobis per peccata, quæ libera voluntate committunt, vel quia nolunt cooperari divinæ gratiæ, Rurſus 1. Joan. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*, ubi per poſtrema verba *totius mundi*, Tridentinum *Seſſ. 6. cap. 2. & 3.* intelligit, Judæos, & infideles Gentiles, qui beneficium reſpuunt mortis Chriſti, hoc idem etiam apertè aſſerunt omnia illa Scripturæ teſtimonia, in quibus exprimitur ſincera Dei voluntas de omnium hominum ſalute.

In Conciliis hæc eadem veritas etiam declarata fuit, præſertim in Tridentino *Seſſ. 6. cap. 2.* ubi loquens de Chriſto ait: *Hunc propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ejus pro peccatis noſtris, non ſolùm autem pro noſtris, ſed etiam pro totius mundi.* Rurſus cap. 3. *Verùm & ſi ille pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt: ſed ii duntaxat quibus meritum ejus paſſionis communicatur*: Quamobrem juxta Tridentinum perinde eſt Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus, ac poſitum eſſe propitiationem pro peccatis totius mundi: ergo aſſerere Chriſtum mortuum eſſe pro ſolis electis apertè adverſatur Concilio Tridentino, quia Concilium numero eorum, pro quibus mortuus eſt Chriſtus eos etiam comprehendit, qui mortis ejus beneficium non recipiunt, quatenus recuſant ſibi applicare pretium ejus ſanguinis, ſeu uſurpationem Sacramentorum Eccleſiæ, & exercitia virtutum, hæc enim ſunt media, quibus nobis applicamus pretium Chriſti ſanguinis: Unde poteſt conſtitui argumentum: Omnes quotquot ſalvantur, recipiunt beneficium mortis Chriſti: ſed aliqui pro quibus mortuus eſt Chriſtus, non recipiunt beneficium mortis Chriſti, ergo aliqui pro quibus mortuus eſt Chriſtus æternam non conſequuntur ſalutem. Major propoſitio certa eſt, & conceditur à Janſenio. Minor fuit definita in Concilio Tridentino, & conſequentia rectè infertur ex illis promiſſis, ergo Chriſtus non pro electis tantùm, ſed pro omnibus iis etiam, qui non conſequuntur æternam ſalutem mortuus eſt. Tum quia Tridentinum loquens de juſtificatis cap. 13. *In Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare, & reponere omnes debent*, ſcilicet in auxilio ad perſeverandum neceſſario, quòd ſi omnes debent ſpem ponere in hoc auxilio, ſequitur hujuſmodi auxilium paratum eſſe omnibus juſtificatis, quatenus Deus habet ſinceram voluntatem juvandi omnes in ordine ad ſalutem conſequendam, & nihilominus non omnes quotquot ſemel juſtificantur, æternam conſequuntur ſalutem, cùm ex iiſdem plures non perſeverent in juſtitia, ac ſua culpa moriantur in ſtatu peccati: unde ex Concilio claret, Deum habere ſinceram voluntatem juvandi omnes etiam reprobos in ordine ad aſſecutionem æternæ ſalutis, conſequenter Chriſtus non ſolùm pro electis, ſed etiam pro reprobis mortuus eſt. Rurſus, cur juſtificati debeant ſpem hanc firmiſſimam concipere, cauſam aſſignat Concilium ſubjungens: *Deus enim niſi ipſi illius gratiæ defuerint, ſicut cœpit opus bonum, ita perficiet operans verè perficere.* Vult igitur Deus, ut homines in adepta ſemel juſtitia perſeverent, usque ad finem, & non poſſet id ſincerè velle, niſi pariter vellet, ut æternam conſequerentur ſalutem, ex quibus clarè conſtat, Chriſtum non pro electis tantùm, ſed etiam pro reprobis mortuum eſſe. Præterea hæc veritas etiam declarata fuit in Concilio Valentino 3. coacto ſub Leone Papa IV. contra Prædeſtinationes Anno Chriſti 855. Can. 5. ubi habetur: *Firmiſſimè tenendum eſt, credimus, quòd omnis multitudo fidelium ex aqua, & Spiritu Sancto regenerata, ac per hoc veraciter Eccleſiæ incorporata, & in morte Chriſti baptizata in ejus ſanguine ſit à peccatis ſuis abluta: ex ipſa tamen multitudine fidelium,*

& Redemptorum alios ſalvari æterna ſalute, quia per gratiam Dei in redemptione ſua fideliter permanent. Alios quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quam initio acceperunt, redemptioniſque gratiam potius irritam facere pravâ doctrina vel vita, quàm ſervare, elegerunt, & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire. Apertè conſtat ex Concilio Valentino Chriſtum eſſe Redemptorem eorum etiam qui damnantur, quibus nihilominus pretio ſui ſanguinis æternam ſalutem emerat, & gratiam, ac auxilia obtulerat, quibus illam conſequerentur, & nihilominus eam non fuerunt aſſecuti, quia propria electione eam irritam effecerunt. Demum hæc eadem veritas definita etiam fuit in Concilio apud Cariſiacum ſub Carolo Calvo Rege Anno Chriſti 848. in quo Gotheſcaldus convictus hæreſis Prædeſtinatianorum iterum à Patribus damnatus fuit, habetur enim cap. 4. *Chriſtus Jeſus Dominus noſter ſicut nullus homo eſt, fuit, vel erit, cujus natura in illa aſſumpta non fuerit; ita nullus eſt, fuit, vel erit homo, pro quo paſſus non fuerit, licèt non omnes paſſionis ejus myſterio redimantur. Quòd verò omnes paſſionis ejus myſterio non redimuntur, non reſpicit ad magnitudinem, & pretii copioſitatem; ſed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, reſpicit partem; quia poculum humanæ ſalutis quod confectum eſt in infirmitate noſtra, & virtute divina habet quidem in ſe, ut omnibus proſit, ſed ſi non bibitur non medetur:* Ex præcitatis Conciliis conſtat eſſe firmiſſimam ac veterem Eccleſiæ doctrinam, adeo ut Eccleſia Catholica ſemper docuerit Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus omnino hominibus ſive ipſi fuerint aliquando gratiam conſecuti, ſive in perpetua infidelitate inſorduerint, reſpuentes media neceſſaria ad credendum, & ultro oblata.

Sancti Patres itidem hanc veritatem ſemper docuerunt D. Gregorius Nazianzenus Tom. 1. orat. 25. ad Arianos num. 30. ait: *Ipſos Chriſti cruciatus, per quos omnes citra ullam exceptionem inſtaurati ſumus, qui eidem Adamo participavimus.* Aſſerit D. Gregorius Chriſti cruciatus abſque ulla exceptione omnibus illis profuiſſe, & Chriſtum pretio ſui ſanguinis omnes illos redemiſſe, qui in Adamo fuerunt prævaricati divinum præceptum, conſequenter fuiſſe mortuum non ſolùm pro electis, ſed etiam pro reprobis, & pro omnibus omnino hominibus, ſeu toto humano genere, quod per peccatum Adæ infectum fuit, & corruptum, ac damnatum. Quia verò Janſenius nititur ſuum errorem fulcire authoritate D. Auguſtini, & S. Proſperi, à quibus tamen nihil præſidii deſperatæ ſuæ cauſæ ſperare potuit, omiſſis aliis Patribus examinandum ſupereſt, an Auguſtinus revera contrarium errori Janſenii docuerit: etenim Auguſtinum oppoſitum aſſeruiſſe clarè conſtat Tract. 4. in Joan. ſub init. ubi ait: *Populi autem ſpernentes propter ſuperbiam ſuam humilitatem Dei crucifixerunt Salvatorem ſuum, & fecerunt damnatorem ſuum*, ubi Auguſtinus expreſsè vocat Chriſtum Salvatorem Judæorum, qui eum crucifixerunt, & cùm debuiſſent fructum ejus paſſionis, & mortis percipere, maluerunt habere damnatorem, adeo ut Chriſtus mortuus fuerit etiam pro reprobis Judæis, quibus ejus cruciatus profuiſſent, ſi noluiſſent habere damnatorem. Rurſus de Symbolo ad Catechumenos lib. 2. cap. 8. ait: *Videtis vulnera, quæ infixiſtis? agnoſcitis latus, quod pupugiſtis! quoniam & per vos, & propter vos apertum eſt; neque tamen intrare voluiſtis.* Direxit Auguſtinus hanc querelam ad reprobos, qui cùm potuiſſent ingredi Chriſti latus apertum etiam pro eorum æterna ſalute neglexerunt ingredi, & per ſuſceptionem Sacramentorum, & exercitia bonorum operum noluerunt ſibi applicare merita Chriſti, & æternam inde conſequi ſalutem. Rurſus idem Auguſtinus in Pſal. 68. v. 27. ſub init. agens de Juda proditore ait: *Projecit enim pretium argenti, quo ab illo Dominus venditus erat: nec agnovit pretium, quo ipſe à Domino redemptus erat. Factum eſt hoc in Juda.* Certum eſt Judam reprobum fuiſſe, & damnatum & tamen dicitur ab Auguſtino à Chriſto redemptus pretio ſui ſanguinis, quod pretium noluit agnoſcere argenti pretio obcæcatus. Quòd ſi Chriſtus etiam Judam redemit reprobum, non ſolùm pro prædeſtinatis, & qui æternam ſalutem conſequuntur, ſed etiam pro præſcitis, qui æternis adjiciuntur cruciatibus, mortuus eſt, & omnibus omnino hominibus pretium redemptionis ſolvit, & gratias, ac auxilia omnibus omnino obtulit, quibus poſſent ſibi applicare merita paſſionis Chriſti, ſi enim Judam ex Auguſtino redemit, voluntatem habuit illum redimendi, conſequenter voluit etiam reprobos, & omnes omnino homines redimere, illiſque impertiri auxilia, quibus poſſent æternam conſequi ſalutem. Rurſus ſerm. 77. de tempore circa medium Auguſtinus inducit Chriſtum Judicem ita reprobos in judicio extremo alloquentem: *Flagellis caſus, vepribus coronatus, Cruci affixus, vulnere perfoſſus, ut tu eripereris morti animam in tormentis dimiſi.* Et paucis interjectis: *Suſcepi dolores tuos, ut tibi gloriam darem. Suſcepi mortem tuam, ut tu in æternum viveres. Conditus jacui in ſepulchro, ut tu regnares in cœlo.* Hinc apparet, quàm falsò Janſenius tribuat Auguſtino, quòd docuerit, Chriſtum non eſſe mortuum pro reprobis, nec ſanguinem fudiſſe pro ſalute æterna eorum qui eam non conſequuntur, aſſerit enim expreſsè Auguſtinus Chriſtum paſſum, mortuum, ſepultum fuiſſe, ut reprobi in æternum viverent, ac regnarent in cœlo. Præterea ſerm. 114. de tempore. hoc idem confirmat ſub init. inquiens: *Hodie Dominus noſter in ſtatera Crucis pretium noſtræ ſalutis appendit, & una morte univerſum mundum, ſicut omnium Conditor ita omnium Reparator abſolvit. Indubitanter enim credamus, quod totum mundum redemit, qui plus dedit, quàm totus mundus valeret:* ait Auguſtinus ſicut eſt omnium Conditor, ita omnium eſt Redemptor, ſed eſt Conditor non ſolùm ſalvandorum, ſed etiam damnandorum, ergo pro electis, & reprobis Chriſtus mortuus eſt. Tum quia ſoli electi non dicuntur univerſus mundus, cùm hic etiam reprobos comprehendat: unde ſi Chriſtus totum mundum redemit, certè etiam reprobos, qui tamen eatenus non ſalvantur, quia fructum redemptionis nolunt accipere, & per media Sacramentorum, ac per exercitia virtutum nolunt ſibi applicari merita Chriſti. Rurſus Tractat. 36. in Joan. poſt init. explicans ait: *Ego non judico quemquam*, ait: *Venit Chriſtus, ſed primo ſalvare, poſtea judicare, eos judicando in pœnam, qui ſalvari noluerunt, eos perducendo ad vitam, qui credendo ſalutem non reſpuerunt.* Ex quibus poteſt confici argumentum: quotquot à Chriſto judicantur in pœnam, eò quia ſalutem reſpuerunt, potuerunt ſalutem conſequi, neque habuiſſent adjutorium gratiæ, niſi Chriſtus pro iiſdem moriendo eis impetraſſet, ergo Chriſtus mortuus eſt pro iis etiam, qui reſpuerunt ſalutem conſequi: ſiquidem Auguſtinus non profert aliam cauſam eorum damnationis, niſi nequitiam malitioſæ voluntatis, ex quibus clarè infertur Chriſtum non ſolùm pro electis,

Digitized by Google

ctis, ſed etiam pro reprobis, qui ſalutem non conſequuntur, mortuum eſſe, ac pretium redemptionis ſolviſſe, cùm Auguſtinus non proferat aliam damnationis eorum cauſam, quàm nequitiam malitioſæ voluntatis. Eodem ſpectat, quod idem Auguſtinus habet lib. de ſpiritu, & littera cap. 33. ſub init. ubi ait: *Vult Deus omnes homines ſalvos fieri, non ſic tamen, ut eis adimat liberum arbitrium, quo vel bene vel malè utentes juſtiſſimè judicentur: quod cùm ſit, infideles quidem contra voluntatem Dei faciunt, cum ejus Evangelio non credunt*: ſcilicet ex mente Auguſtini, vult Deus omnes homines ſalvos fieri, etiam infideles, qui malè utuntur libero arbitrio, nolentes credere; cum potuiſſent ſalvi fieri, & ſalutem conſequi per adjutorium oblatæ à Chriſto gratiæ promeritæ. Celebris etiam ac inſignis eſt Auguſtini doctrina hoc idem evincentis lib. 6. contra Julianum Pelagianum cap. 4. poſt init. ubi probat ex eo mortuos eſſe in uno Adamo omnes omnino homines, quia pro omnibus omnino mortuus eſt unus Chriſtus, Auguſtini argumentum eſt hoc. *Audiretis Apoſtolum hoc breviter explicantem, qui unum dixit fuiſſe, in quo omnes peccaverunt. In illo uno mortui ſunt omnes, ut moreretur unus pro omnibus. Unus enim pro omnibus mortuus eſt. Ergo omnes mortui ſunt. Nega igitur Chriſtum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de numero mortuorum, hoc eſt de contagio peccatorum*: Nervosè oſtendit Auguſtinus Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus, qui in Adamo peccaverunt, & peccatum contrahunt originale, ſed etiam reprobi, qui ſalutem minimè conſequuntur, peccarunt in Adamo, & contagium contrahunt originalis noxæ, conſequenter pro ipſis mortuus eſt Chriſtus, unde ſubjungit Auguſtinus: *Quia ſi Chriſtus & pro ipſis mortuus eſt, ergo & ipſi mortui ſunt. Quomodo ſi unus pro omnibus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt. Audiune Juliane hæc Apoſtoli verba non mea ſunt, quid à me quaris? quo factum ſit modo, cùm videat factum eſſe quocunque modo.* Et lib. 6. cap. 6. in fine. *A morte quippe juſtiſſima damnationis per unum Mediatorem Dei, & hominum liberatur genus humanum, non à morte corporis tantùm; ſed à morte, quâ mortui ſunt, pro quibus unus mortuus eſt: & quia pro omnibus unus mortuus eſt: ergo omnes mortui ſunt.* Non poterat Auguſtinus clarius, ac diſtinctius probare, & explicare, Chriſtum omnium omnino hominum eſſe Redemptorem, ac mortuum non pro electis tantùm, verùm etiam pro reprobis.

Quia verò Janſenius *Tom. 2. lib. ſingulari de gratia primi hominis*, paſſim citat pro ſe Auguſtinum, & crebrius lib. 1. de ſtatu naturæ lapſæ, præſertim in 12. primis capitibus, quaſi Auguſtinus in opere contra Julianum ſenſerit cum Janſenio: operæ pretium eſt oſtendere, quænam fuerit mens Auguſtini in illo opere lib. 1. cap. 50. operis imperfecti contra Julianum ait igitur Auguſtinus. *Præclari prædicatores ſi prædicatis Jeſum ut eum negetis parvulorum eſſe Jeſum: nolite Salvatorem non ſalvis pueris invidere.* Et cap. 51. ſubdit; *Vos ergo ſi carere vultis opprobrio, quo Eccleſia Catholica deteſtabiles facti eſtis, ſinite Chriſtum parvulis eſſe JESUM.* Atqui plures ex illis parvulis, quorum Chriſtus dicitur eſſe Jeſus, ſeu Salvator ad gratiam Baptiſmi nunquam pervenient; ut decedentes in utero matris, vel vix in lucem editi abſque eo, quòd ab originali noxa per luſtralem Baptiſmi aquam emundentur: ergo ex Auguſtino, Chriſtus non ſolùm eſt Redemptor parvulorum, qui per gratiam Baptiſmi ſalutem conſequuntur, ſed etiam aliorum, qui baptiſmo non emundantur, neque cœleſtem gloriam conſequuntur. Rurſus eodem libro operis imperfecti cap. 128. ait Auguſtinus: *Unus pro omnibus mortuus eſt Juliane, non hoc Auguſtinus, ſed Apoſtolus dixit, imò ipſe per ſuum Apoſtolum Chriſtus, cohibe te vaniloquio, cede Deo digere crapulam contentionis, & intellige.* Poſtea oſtendens quomodo diſſerant illæ duæ voces, *omnes & multi* 1. ad Rom. 5. v. 22. *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi &c.* & ad Corinth. 15. v. 22. *Sicut in Adam omnes moriuntur*, utrumque locum conciliat Auguſtinus inquiens: *Multi quippe iſti, ipſi ſunt omnes, de quibus alio loco dicit: ſicut in Adam omnes moriuntur*: Unde juvat argumentum conſtruere ex D. Auguſtino: Chriſtus pro iis omnibus mortuus eſt, qui in Adamo protoparente mortui ſunt: ſed ex eodem D. Auguſtino nullus eſt homo, qui in Adamo non ſit mortuus; ergo ex mente D. Auguſtini Chriſtus pro omnibus tum electis, tum reprobis mortuus eſt. Demum lib. 1. ejuſdem operis imperfecti cap. 110. ait: *Sinite ergo parvulos inveniri ab eo, qui venit quærere quod perierat; alioquin liberatorem Jeſum, quoniam, & ipſi homines ſunt, prorſus eis invidetis, quantacunque loquacitate crudelitatem veſtri hujus erroris obtegendam eſſe credatis.* Juvat iterum argumentari; eatenus ex Auguſtino Chriſtus eſt redemptor parvulorum, quia & ipſi, homines ſunt: ſed etiam reprobi homines ſunt, & ſalutem non conſequuntur; ergo Chriſtus eorundem eſt Redemptor. Ideo Auguſtinus infert parvulos eſſe redemptos, & Chriſtum fuiſſe mortuum pro parvulis, quia & ipſi homines ſunt, quæ illatio nullius eſſet ponderis niſi Chriſtus Redemptor eſſet omnium omnino hominum: quia cùm parvuli etiam includantur intra genus hominum, etiam eorum eſt Chriſtus Redemptor: ergo ex Auguſtino clarè conſtat, Chriſtum mortuum eſſe pro omnibus omnino hominibus, & non pro ſolis electis, & prædeſtinatis.

Quod ad D. Proſperum attinet, quem Janſenius citat, ut fautorem ſui erroris, & vocat accuratum Auguſtinianæ doctrinæ aſſertorem tantùm abeſt, ipſum faviſſe ſententiæ Janſenii; ut apertiſſimè cum D. Auguſtino oppoſitum docuerit: etenim lib. 2. de vocatione gentium cap. 26. ait: *Nulla ergo ratio dubitandi eſt, JESUM Chriſtum Dominum noſtrum pro impiis & peccatoribus mortuum; à quorum numero, ſi aliquis liber inventus eſt, non eſt pro omnibus mortuus Chriſtus. Sed prorſus pro omnibus mortuus eſt*: Quod inculcat Sanctus Proſper aſſerens ex ejus virtute datam eſſe omnibus gratiam ſufficientem, cujus beneficio, ſi vellent, poſſent omnes homines ſalutem conſequi, quia Chriſtus *pro omnibus mortuus eſt*, & ideo mortuus, ut omnibus mortuis vitam impertiret: ſed omnes mortui erant per originalem noxam; ergo pro omnibus ita mortuis Chriſtus mortuus fuit, ut iiſdem vitam donaret. Præterea lib. 2. de vocat. gentium cap. 31. ait D. Proſper: *Elaboratum eſt enim, quantum Dominus adjuvit, ut non ſolùm in noviſſimis diebus; ſed etiam in cunctis retro ſæculis probaretur gratiam Dei omnibus hominibus affuiſſe*: Quòd ſi omnibus hominibus: ergo etiam reprobis, cùm & ipſi homines ſint; ſed gratia non datur hominibus niſi per merita Chriſti; & Chriſti merita omnibus applicantur, pro quibus mortuus eſt Chriſtus: ergo Chriſtus mortuus eſt pro omnibus hominibus, conſequenter etiam pro reprobis; alioquin ſi pro iſtis non fuiſſet mortuus, utique non poſſet dici mortuus pro omnibus hominibus, quia pro majori parte hominum non fuiſſet mortuus: hinc paucis interjectis ſubdit D.

Digitized by Google

ex ſententia Janſenii ſequeretur, DEUM reprobare poſitivè homines, etiam ante ullam prævíſionem peccatorum, quod eſt hæreſis Calviniana à nobis in præcedentibus rejecta. Quintò ſequeretur itidem, neminem poſſe gratias agere Chriſto Redemptori pro toleratis ſuppliciis, pro vulneribus, quibus fuit confoſſus, pro morte, quam pro nobis ſubivit; ſequeretur, neminem poſſe in illo fiduciam habere, nec illum amare, ut benefactorem nec accedere tutò ad ſacramenta, quia neſciret, an illi aperti eſſent fontes vitæ, & an eſſet unus ex electis, vel reprobis, unde concludendum eſt ad hæc declinanda abſurda, Chriſtum non ſolùm pro electis, ſed etiam pro reprobis, & generatim pro omnibus omninò, & ſingulis hominibus mortuum eſſe, & pro redemptione totius humani generis pretium ſolviſſe ſui ſanguinis.

Objicit nihilominus Janſenius contra hanc catholicam veritatem luce meridiana clariorem aliqua ſcripturæ teſtimonia Joan. 17. ubi Chriſtus ait: *Non pro mundo rogo, ſed pro iis, quos dediſti mihi*, Matth. 26. *Hic eſt ſanguis meus Novi Teſtamenti, qui pro vobis, & pro multis effundetur*. Joan. 10. *Animam meam pono pro ovibus meis*. Pſal. 110. *Redemptionem miſit Dominus populo ſuo*. Apocal. 5. *Redemiſti nos in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, effeciſti nos Deo noſtro regnum.* Sed contra, quia hæc ſcripturarum teſtimonia non adverſantur veritati catholicæ, & ineluctabili noſtri aſſerti. Ad primum reſpondetur Chriſtum in illo ſermone habito ad diſcipulos, Joan. 17. negare tantùm ſe tunc pro mundo rogare, eo ſpeciali modo, quo tunc orabat pro diſcipulis, quibus dicebat ultimum vale; & pro iis, qui verbum eorum erant credituri: ſed exinde non ſequitur Chriſtum nunquam oràſſe pro aliis, cùm Chriſtus fateatur, ſe veniſſe in mundum, *non ut judicet mundum, ſed ut mundus ſalvetur per ipſum.* Ad ſecundum petitum ex Matth. 26. reſpondetur, abſonum omninò eſſe vim facere in eo, quod Chriſtus dixerit: *Hic eſt ſanguis, qui pro vobis & pro multis effundetur*, ſiquidem adfuit tunc etiam Judas cum cæteris diſcipulis, ut fatentur ſancti Patres, & nihilominus fuit Judas de numero reproborum: ergo Chriſtus aſſerit ſe fudiſſe ſanguinem etiam pro reprobis, cùm illum fuderit pro Juda comprehenſo in numero diſcipulorum: unde ex allato textu clarè conſtat, Chriſtum non ſolùm pro electis, ſed etiam pro reprobis ſanguinem ſuum fudiſſe, neque obſtat Chriſtum dixiſſe, *& pro multis effundetur*, quia pro multis intelliguntur omnes omnino homines, quotquot fuerunt, ſunt, & erunt, qui ſine dubio multi fuerunt, ſunt, & erunt, etenim etiam Apoſtolus uſurpat eandem vocem ad ſignificandum omnes omnino homines inquiens: *Si enim unius delicto multi mortui ſunt*, hoc eſt, omnes omninò homines ob peccatum Adæ, quod totam poſteritatem infecit, & corrupit: *Et ſicut per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi*, ubi Apoſtolus nomine multorum ſignificavit omnes, quotquot Adæ peccatum corrupit, neque eſt inſuetum in ſcripturis per multos ſignificare omnes; quando igitur Chriſtus dixit *pro vobis, & pro multis effundetur*, perinde fuit, ac pro vobis, & omnibus omninò aliis. Ad tertium petitum ex Joan. 10. reſpondetur Chriſtum pro ſuis ovibus, ſeu pro electis paſſum ac mortuum eſſe: imò & ſpecialiter merita Chriſti pro iiſdem applicari; non tamen negatur, quòd pro aliis non fuerit paſſus, & mortuus, Apoſtolus Paulus ad Rom. 5. ſcribit: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per unius juſtitiam in omnes homines in juſtificationem vitæ*, ſeu gratiam. Non enim ex affirmatione, ſeu incluſione unius ritè infertur negatio, ſeu excluſio alterius non incompoſſibilis. Quamobrem ex eo quòd Deus miſerit redemptionem populo ſuo, ut dicitur in duobus ultimis teſtimoniis Pſal. 110. & Apocal. 5. Non infertur non miſiſſe eam aliis, præſertim cùm ex aliis ſcripturæ locis conſtet Chriſtum omnes redimiſſe 1. ad Timoth. 4. v. 10. *Qui eſt Salvator omnium hominum.* 2. Petr. 2. *Fuerunt verò & Pſeudo-Prophetæ in populo, & in vobis erunt Magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant*: unde fatetur D. Petrus Chriſtum pretio ſui ſanguinis etiam redemiſſe Magiſtros mendaces, & negantes ipſum Chriſtum, qui propterea reprobi erant, & ut ait D. Petrus: ſuperinduxerunt ſibi celerem perditionem. 1. Joan. 2. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris, non pro noſtris autem tantùm, ſed etiam pro totius mundi*, ſcilicet pro omnibus omninò hominibus, ſive fideles ſint, ſive infideles, Judæi, Ethnici, ut explicat Tridentinum ſeſſ. 6. cap. 8. & 3. Quamvis infideles beneficium mortis Chriſti non ſuſceperint.

Objicit ſecundò Janſenius Concilium Valentinum III. cap. 4. ubi tanquam error in fide damnatur propoſitio aſſerens: Chriſtum in ſua paſſione fudiſſe ſanguinem pro iis, qui ab exordio mundi mortui ſunt in ſua iniquitate, & eccleſiam Lugdunenſem in epiſtola de Scripturæ veritate tenenda, ubi aſſerit Chriſtum pro ſolis fidelibus mortuum eſſe, & lib. de tribus epiſtolis negat Chriſtum fuiſſe paſſum pro his, qui manſerunt infideles. Contra eſt, ad Concilium Valentinum quod attinet conſtat ex eodem Concilio Chriſtum mortuum pro omnibus omninò hominibus fuiſſe. Fuit enim hoc Concilium Valentinum III. coactum contra Prædeſtinatianos ſub Leone Papa IV. anno Chriſti 855. quod verò non patrocinetur errori Janſenii, ſed veritatem catholicam aſſeruerit, conſtat ex illius verbis, habetur enim canon. 5. *Firmiſſimè tenendum credimus, quod omnis multitudo Fidelium ex aqua, & Spiritu Sancto regenerata, & per hoc veraciter eccleſiæ incorporata, ac in morte Chriſti baptizata, in ejus ſanguine ſit à peccatis ſuis abluta, ex ipſa tamen multitudine fidelium, & redemptorum alios ſalvari æterna ſalute: quia per gratiam Dei in redemptione ſua fideliter permanent. Alios quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quam initio acceperunt, redemptioniſque gratiam potiùs irritam facere, pravâ doctrinâ, vel vita, quam ſervare elegerunt; ad plenitudinem ſalutis; & ad perceptionem æternæ beatitudinis nullo modo pervenire*, expreſsè aſſerit Concilium Valentinum ex redemptis à Chriſto pretio ſui ſanguinis alios ſalvari, quia per gratiam Dei in ſua redemptione fideliter permanent, & alios damnari, & nullo modo pervenire ad perceptionem æternæ beatitudinis, quia noluerunt permanere in ſalute fidei, quam initio acceperunt, & gratiam redemptionis irritam effecerunt pravâ doctrinâ, & vitâ: illi autem, qui æternam ſalutem conſequuntur, de numero ſunt electorum, & iſti, qui æternam damnationem incurrerunt de numero reproborum, & tamen Concilium expreſsè aſſerit, omnes iſtos tam electos, quàm reprobos de numero fuiſſe redemptorum à Chriſto. Unde Janſenius nullum patrocinium ſui erroris poteſt ab hoc Concilio ſumere. Neque enucleatiùs aſſeri poteſt Chriſtum Redemptorem eſſe etiam eorum, qui damnantur, quibus tamen æternam ſalutem ſua morte emerat, & gratiam conſequendæ beatitudinis æternæ obtulerat, quam maluerunt propria electione irritam facere. Ad Eccleſiam Lugdunenſem quod attinet, reſpon-

Digitized by Google

detur Eccleſiam illam in illa epiſtola tantùm loqui de redemptione quoad efficaciam, quam negat fuiſſe univerſalem pro omnibus: non verò de redemptione quoad ſufficientiam, ſeu quoad exhibitionem pretii ſufficientis, & voluntatem ut illud omnibus proficeret.

Objicit tertiò authoritatem D. Auguſtini docentis pluribus in locis Deum non velle, ut omnes homines ſalvi fiant, ſed tantùm aliqui ex ſingulis regnis, provinciis, & nationibus, & aſſerit Janſenius Auguſtinum perſæpe confutare illud præcipuum Pelagianorum, & Semi Pelagianorum erroris fundamentum; quòd Chriſtus Redemptor ſit omnium. Sed contra quia ex præcitatis textibus divi Auguſtini ſatis clarè, & apertè conſtat eum expreſsè docuiſſe, Chriſtum eſſe omnium omnino hominum Redemptorem non ſolùm electorum, verùm etiam reproborum, qui minimè ſalutem conſequuntur, eò quia nolint uti fructu redemptionis, reſpuendo gratiæ beneficia, cui liberè nolunt cooperari. Auguſtinus igitur tantùm docet Deum velle omnes homines ſalvos fieri voluntate conditionata, non abſoluta, quatenus exigit noſtram cooperationem, & ut per ſuſceptionem ſacramentorum, & exercitia bonorum operum nobis applicemus fructum redemptionis noſtræ. Præterea falſum eſt præcipuum fundamentum erroris Pelagianorum, & Semi-Pelagianorum fuiſſe, ut ajunt Janſeniarii, quòd docuerint Chriſtum generalem eſſe omnium Redemptorem, alioquin inde ſequeretur, quòd Apoſtolus Paulus fuiſſet Pelagianus, cum 1. ad Timoth. 4. v. 10. de Chriſto ſcripſerit: *Qui eſt Salvator omnium hominum maximè fidelium, qui dedit ſemetipſum redemptionem pro omnibus.* Quòd ſi maximè, ſeu præcipuè fidelium, certè etiam infidelium; pro quibus redimendis mortuus eſt; non ſolùm quoad ſufficientiam pretii, quòd omnibus poſſet applicari, ſed etiam ex ſincera voluntate, ut omnibus quantum per ipſum ſtaret illius paſſionis fructus prodeſſet. Rurſus ſequeretur Concilium Tridentinum fuiſſe itidem Pelagianum cum dixit ſeſſ. 6. cap. 3. *Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe, ſed non omnes beneficium mortis ejus recipere.* Præcipuum fundamentum erroris Pelagianorum, & Semi-Pelagianorum, quale fuerit, explicuimus in tractatu de gratia, neque opus eſt idem repetere, cæterum in illis locis, in quibus Auguſtinus videtur negare Chriſtum pro redemptione omnium paſſum eſſe, & ſanguinem fudiſſe, fuit tantùm locutus de redemptione efficaci, qua de facto redempti fideles æternam recipiunt beatitudinem; non de ſufficiente, ut ſapientiſſimum Magiſtrum doctiſſimus diſcipulus ſanctus Proſper explicat in reſponſionibus ad objectiones Vincentianas: neque D. Auguſtinus in illis locis poteſt aliter intelligi, ne ſibi apertiſſimè contradicat: quòd cùm animadvertiſſet Janſenius ait lib. 3. de gratia Chriſti Salvatoris cap. 21. Auguſtinum non aliter intelligendum eſſe, quam de redemptione efficaci, quando negat Chriſtum pro omnibus mortuum eſſe. Erravit tamen poſtea Janſenius, & cum ipſo etiam ejus diſcipuli aſſerentes hanc ſufficientem redemptionem in eo præciſè ſitam eſſe, quòd Chriſtus mortuus ſufficienter ſit pro omnibus, in hoc ſenſu, quatenus mors ejus ſufficiens erat, ut illos redimeret, ſi voluiſſet, tametſi, neque Deus, neque Chriſtus voluerit mortem hanc applicari ad eorum ſalutem, quæ interpretatio impia procul dubio cenſenda eſt, quia inde ſequeretur, juxta hunc ſenſum mortem Chriſti ſufficientem fuiſſe, ut etiam dæmones redimeret, ſi Deus & Chriſtus voluiſſent, hinc Chriſtus fuiſſet perinde omnium Redemptor, qui de facto ſalutem non conſequuntur, ac dæmonum quod apertè adverſatur ſcripturis. Præterea in hoc ſenſu divites avari, qui ob copioſas pecunias, quibus affluunt, poſſunt liberare captivos detentos in carcere eſſent eorundem redemptores, quia ſi vellent, eos liberarent è carcere exhibendo pro iiſdem pretium. Præterea corrigendus eſſet Apoſtolus, cum dixit: *Qui eſt Salvator omnium maximè fidelium*, dixiſſet enim exactiùs, qui eſt Salvator paucorum, qui ſi voluiſſet, potuiſſet eſſe Salvator omnium. Ecce in quas abſurditates prolapſus fuit Janſenius, ut ſuum propugnaret errorem.

Objicit quartò Janſenius aliquot rationes. Primò quia oblatio mortis Chriſti non potuit inanis eſſe, ut nec etiam oblatio propitiationis, & orationis, cùm dicat Apoſtolus: *Exanditus eſt pro ſua reverentia*, & ipſo Chriſto profitente: *Ego autem ſciebam, quia ſemper me audis*, unde Chriſtus non eſt mortuus pro iis, qui non ſalvantur. Secundò infidelibus, & pueris decedentibus in utero matris nulla ſalutis media ſunt parata, conſequenter pro illorum ſalute non videtur Chriſtus mortuus. Tertiò repugnat aliquem eſſe redemptorem eorum, qui non redimuntur: ſed reprobi non redimuntur, quia ſalutem non conſequuntur æternam, ex quo infert Janſenius Chriſtum non eſſe eorum redemptorem. Sed contra hæ congeſtæ rationes nullius ſunt ponderis. Ad primam reſpondetur, Chriſti oblationem non fuiſſe inanem ex parte Dei nec ex parte Chriſti; ſed tantùm ex mala voluntate reproborum, qui divinæ gratiæ nolunt acquieſcere, nec cooperari, ſed eam reſpuunt, quam Deus intuitu meritorum Chriſti ſolet ex ſua bonitate hominibus conferre; quamobrem, quòd redemptio ſuum in reprobis non ſortiatur effectum, id non provenit ex parte Dei, vel Chriſti, ſed ex defectu vitiatæ voluntatis reproborum reſpuentium gratiam, quam Deus intuitu meritorum Chriſti iiſdem confert. Ad ſecundam auxilia ſufficientia ad ſalutem obtinendam parata eſſe omnibus, etiam infidelibus ex Chriſti meritis, ut fusè oſtenditur in tractatu de gratia. Ad parvulos quod attinet, reſpondet ſanctus Proſper *lib. 2. de vocat. Gent. cap.* 23. Etiam parvulis parata eſſe media ſufficientia ad ſalutem in parentibus, quibus ſi bene uterentur, per ipſos juvarentur, ut paulò ſuperiùs explicuimus. Hinc Auguſtinus in opere imperfecto contra Julianum lib. 1. cap. 50. hos hæreticos redarguit inquiens: *Præclari prædicatores, ſi prædicatis JESUM, ut eum negetis parvulorum eſſe Jeſum, nolite Salvatorem non ſalvis pueris invidere.* Et cap. 31. *Vos ergo ſi carere vultis opprobrio, quo Eccleſia Catholica deteſtabiles facti eſtis, ſinite Chriſtum parvulorum eſſe JESUM.* Ad tertiam reſpondetur implicare aliquem eſſe Redemptorem eorum, qui non redimuntur, ſed negatur Chriſtum non eſſe Redemptorem ſufficienter eorum, qui non redimuntur, ex eo quod nolint liberari, nec uti oblatis ultro auxiliis: Si Princeps ſolvat pretium pro redimendis pluribus ſuis ſubditis à captivitate Turcarum, ſi ex iiſdem redemptis aliqui nolint ad patriam reverti, & à captivitate liberari, adhuc Princeps eorum dicitur Redemptor, quia etiam pro iiſdem pretium, unde quod efficaciter non redimantur, non provenit ex voluntate Principis redimentis, ſed ex defectu nolentium reverti ad patriam.

Quæritur, quænam ſint dona, quæ Chriſtus nobis meruit. Certum eſt Chriſtum meruiſſe hominibus plura dona naturæ imò & pluribus etiam ipſam exiſtentiam, quos propterea Scriptura vocat *filios precum.* Certum eſt etiam nullum eſſe donum ſupernatu-

Digitized by Google

naturale gratiæ actualis, & habitualis à mundi initio datum hominibus nec dandum usque ad finem mundi niſi ex meritis Salvatoris Chriſti, ut liquet ex illo Apoſtoli ad Epheſ. 1. *Gratificavit enim nos in dilecto Filio ſuo in quo habemus redemptionem per ſanguinem ejus ſecundùm divitias gratiæ ejus quæ ſuperabundavit in nobis.* Et iterum *Benedixit nos omni benedictione cœleſti in Chriſto ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti, & immaculati in conſpectu ejus.* Hinc Chriſtus meruit omnibus hominibus remiſſionem utriusque peccati originalis, & actualis, ut ſcribit Apoſtolus ad Coloſ. 2. *Cùm mortui eſſetis in delictis, & præputio carnis veſtræ convivificavit cum illo donans vobis omnia delicta.* 1. Joan. 1. *Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.* Ratio eſt, quia ſatisfecit ſuperabundanter pro peccatis totius humani generis. Meruit etiam nobis gratiam ſanctificantem ad Roman. 3. *Juſtificati gratis per gratiam ipſius per redemptionem, quæ eſt in Chriſto JESU.* Neque inde ſequitur, gratiam non dari nobis gratis, ſed ex juſtitia, quia ex meritis Chriſti: etenim licèt nobis debita ſit ex juſtitia reſpectu Chriſti; non ita reſpectu noſtri, quia debitum fundatur tantum in meritis Chriſti. Rurſus Chriſtus meruit etiam nobis gloriam, & vitam æternam ad Titum. 3. *Ut juſtificati gratia ipſius hæredes ſimus, ſecundùm ſpem vitæ æternæ:* quia cum nobis meruerit gratiam ſanctificantem, meruit etiam adoptionem filiorum DEI, quæ dat jus ad vitam æteram. Meruit etiam juſtificatis ſpecialiter omnes effectus ſacramentorum, ut fuit definitum in Concilio Tridentino. Meruit itidem omnia & ſingula auxilia gratiæ quibus bene operamur Joan. 15. *Sicut palmes non poteſt fructum facere niſi manſerit in vite, ſic vos niſi in me manſeritis:* hinc Tridentinum *loco cit.* definivit Chriſtum jugiter influere in juſtificatos, virtutem; quæ bona eorum opera antecedat, & concomitetur, ac ſequatur. Meruit etiam juſtificatis donum perſeverantiæ, quia hoc donum habetur ratione ſpecialium auxiliorum, quibus juſti perſeverant in bono usque ad finem vitæ: imò meruit etiam nobis incrementa gratiæ, & gloriæ, quia Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 8. definit, merita noſtra habere vim ex meritis Chriſti, quatenus meritum noſtrum eſt pars aliqua meritorum Chriſti nobis communicata per influxus gratiæ. Meruit etiam nobis remiſſionem pœnæ temporalis, quæ fit per ſatisfactiones noſtras: quia hæc ſatisfactio eſt actus ſupernaturalis in ordine ad ſalutem; & ſi non eſſet ex meritis Chriſti, non eſſet verum illud Joan. 15. *Sine me nihil poteſtis facere.* Imò etiam remiſſionem peccatorum venialium Joan. 2. *Sanguis ejus emundat nos ab omni peccato*, ſi ab omni peccato, etiam à veniali incluſo in omni peccato. Item remiſſionem pœnæ in purgatorio ex vi ſuffragiorum, quia per hæc ſuffragia ſpeciali modo applicantur merita Chriſti. Si dicas opera juſtorum habere ſufficientem valorem pro obtinendis his bonis; reſpondetur, opera juſtorum habere hanc ſufficientiam, & condignitatem ex meritis Chriſti: ex quo non ſequitur opera noſtra eſſe meritoria de condigno; ſed tantùm, quòd habeant hanc condignitatem ex meritis Chriſti, ſeu fundatam in iisdem; quo pacto ſunt ſimul opera noſtra, & ex meritis Chriſti, quibus etiam dignificantur; & ratione hujus dignificationis nobis etiam confertur præmium vitæ æternæ; adeo ut idem præmium quod habetur ex noſtris meritis, habeatur ſimul ex meritis Chriſti.

CAPUT XII.

An Chriſti meritum ſit ſimpliciter infinitum.

Certum eſt, Chriſtum aliquid meruiſſe ſibi ſcilicet exaltationem proprii nominis, & gloriam corporis, ut evicimus in præcedentibus: & etiam nobis, quia ex Tridentino ſeſſ. 6. cap. 7. Chriſtus fuit cauſa meritoria noſtræ juſtificationis Iſaiæ 53. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam videbit ſemen longævum, videbit, & ſaturabitur* Ad Philip. 2. *Humiliavit ſemetipſum factus obediens usque ad mortem, propter quod, & DEUS exaltavit illum.* ubi Apoſtolus exaltationem Chriſti attribuit ejus humilitati, & obedientiæ. Ratio itidem eſt quia opera Chriſti fuerunt libera, honeſta, charitate DEI informata, & facta in DEI obſequium, ordinata ad præmium, & procedentia ab homine viatore: ergo includebant omnes conditiones requiſitas ad meritum, conſequenter fuerunt meritoria, & per illa Chriſtus meruit. Si dicas, in Chriſto non fuiſſe liberum arbitrium; eò quia fuit determinatus ad ſolum bonum, & impotens ad malum, ſeu peccatum. Reſpondetur quòd tametſi non fuerit libertas contrarietatis ſita in indifferentia ad bonum, & malum, quæ dicitur libertas imperfecta: fuit tamen libertas contradictionis ſita in indifferentia ad ponendum, vel non ponendum actum hunc, vel alium bonum, quæ libertas perfectiſſima eſt, & DEO conveniens, & ad meritum ſufficiens in habente ſuperiorem in cujus obſequium fiat, ut fuit Chriſtus ut homo. Si dicas, per meritum creſcere charitatem in ſubjecto operante, in quo eſt principium merendi; & charitatem Chriſti per illius opera non creviſſe; eò quia fuerit adeo perfecta ut non fuerit capax incrementi. Reſpondetur quòd quando charitas ſubjecti merentis non eſt in termino augmenti, tunc per opera meritoria gratia, & charitas augentur: non ita quando charitas eſt in termino, ut fuit in Chriſto, in quo propterea non fuit capax incrementi. Si dicas, Chriſtum à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuiſſe comprehenſorem, quia cœleſti beatitate jam donatum. Reſpondetur ad meritum requiri quidem ut operans meritoriè ſit in ſtatu viæ: ſed Chriſtus quamvis quoad animam in primo inſtanti ſuæ conceptionis fuerit beatus intuens divinam eſſentiam; quo ad corpus tamen fuit viator, & potuit gloriam ſui corporis ſibi mereri: unde Chriſtus ſecundùm diverſa fuit comprehenſor, & viator; non enim Chriſti corpus ante paſſionem fuit glorioſum, alioquin non potuiſſet pati, nec mortem ſubire. Neque inde ſequitur animas beatorum nunc eſſe in ſtatu merendi, ſiquidem carent beatitudine corporis: unde ſi carentia beatitudinis corporeæ conſtituit Chriſtum in ſtatu merendi; etiam conſtituet in eodem ſtatu animas beatorum. Nam contra eſt negatur ſequela: quia Chriſtus eatenus fuit capax merendi non ſolùm ex eo quia caruit beatitudine

Digitized by Google

titudine corporis quia gloria animæ in corpus non redundavit, ut poſſet pro nobis pati, & mori; verùm etiam quia anima Chriſti adhuc erat unita corpori paſſibili, paſſibilitate orta ex carentia beatitudinis corporis. Animæ autem ſanctorum in cœlis non ſunt unitæ corpori, conſequenter non ſunt in ſtatu merendi gloriam corporis, ut Chriſtus meruit ſibi gloriam corporis, ut D. Thomas *quæſt.* 29. *de Veritate art.* 6. *ad* 5. Neque inde ſequitur, Chriſtum tempore transfigurationis fuiſſe extra ſtatum merendi; quia quamvis pro eo tempore gloriæ animæ redundaverit in corpus, non tamen id fuit per modum permanentiæ, ſed tantum transeuntis, quod cum non fuerit ſufficiens, ut eſſet beatus beatitudine corporis, de cujus ratione eſt permanentia; ita nec fuit ſufficiens, ut deſineret eſſe in ſtatu viæ, & capaci merendi. Etenim etiam D. Paulus in raptu usque ad tertium cœlum vidit divinam eſſentiam, in qua viſione conſiſtit beatitudo eſſentialis animæ, & tamen, quia hæc non ſe habuit per modum permanentiæ, ſed transeuntis adhuc permanſit in ſtatu viæ etiam quoad animam; perinde dicendum de gloria corporis non ſe habente per modum permanentiæ. Inſtabis Chriſtum fuiſſe ſimul viatorem, & comprehenſorem, oriebatur ex ſpeciali ordinatione, Dei, ergo etiam quod Chriſtus meruerit, id contigit ex ſpeciali Dei ordinatione, conſequenter Deus de lege ordinaria non meruit, ſed contra, quia licet conjunctio utriusque ſtatus Viatoris, & comprehenſoris, orta ex non redundantia beatitudinis animæ in corpus, facta fuerit in Chriſto ex ſpeciali DEI diſpenſatione: poſitâ tamen tali conjunctione, ut Chriſtus mereretur, non indigebat ullo ſpeciali privilegio, vel diſpenſatione; ſed id contigit de lege ordinaria, & juxta communem DEI providentiam: ergo Chriſtus meruit de lege ordinaria: etenim etiam conjunctio Verbi divini cum Chriſti humanitate fuit miraculoſa, & contigit de lege ſpeciali DEI; & tamen hac poſita unione hypoſtatica Chriſtus de lege ordinaria eliciebat actus humanos; neque talis elicientia fuit miraculoſa, ſed naturalis: ita, quamvis in Chriſto conjunctio utriusque ſtatus viatoris, & comprehenſoris fuerit ex diſpenſatione ſpeciali, Chriſtus illa poſita de lege ordinaria meruit.

Cum igitur conſtet, Chriſtum fuiſſe ſimul comprehenſorem, & viatorem, ac meruiſſe, difficultas eſt, quantum fuerit hoc Chriſti meritum, & an ejus valor fuerit infinitus, adeo ut operationes à Chriſto elicitæ fuerint infinitæ non in genere phyſico, quia in hoc genere omnes Chriſti operationes finitæ fuerunt, quia limitatam habuerunt phyſicam entitatem, & procedebant à principiis proximis, & remotis finitis in linea phyſica; ſed an fuerint infinitæ, ac infiniti valoris in genere moris, & etiam infinitæ dignitatis, ac meriti. Juvat obſervare in Chriſti operationibus coincidiſſe rationem meriti cum ratione ſatisfactionis, ut docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 48. *art.* 1. & 2. & rationem meriti diſtingui formaliter à ratione ſatisfactionis, quia hæc reſpicit damnum perſonæ offenſæ, ut repellendum, & compenſandum: meritum verò reſpicit bonum merentis ut à DEO obtinendum, quo pacto dicimur DEO ſatisfacere pro nobis. Rurſus valor ſatisfactorius ſumitur ex dignitate perſonæ ſatisfacientis, & valor meritorius ſumitur ab ipſius ſanctitate. Authores circa hunc infinitum valorem in operationibus Chriſti in varias abierunt ſententias. Gabriel *in* 3. *diſt.* 19. *quæſt. unica. art.* 1. Admainus *quæſt.* 1. Joannes de Medina *Codic. de ſatisfact. quæſt.* 1. Scotus in 3. *diſt.* 19. *quæſt. unic.* §. *in iſta quæſt.* quem ſequuntur plures Scotiſtæ aſſerunt Chriſti operationes ſupremam inter omnes operationes creatas obtinuiſſe dignitatem non tamen infinitatem moralem, ſive in ratione meriti, ſive in ratione valoris. Alii concedentes Chriſti meritum fuiſſe ratione meriti infinitum, negant tamen fuiſſe infinitum ſimpliciter, ſed tantùm ſecundum quid, eo quia non ex omni capite habuit infinitatem, quod requiritur ad infinitatem ſimpliciter, ſed tantùm ex parte perſonæ operantis. Alii diſtinguentes in Chriſti operibus rationem meriti, & rationem valoris, docent fuiſſe Chriſti operationes in valore infinitas, non ita in ratione meriti.

Dicendum eſt valorem ſatisfactorium Chriſti Domini fuiſſe ſimpliciter infinitum in morali æſtimatione, ita ferè communiter Theologi cum D. Thoma in 2. *diſtinct.* 9. *quæſt.* 1. *art.* 3. *ad* 2. & 4. *contra gentes cap.* 54. Sed, quamvis Theologi conveniant in aſſerenda infinitate valoris ſatisfactorii, diſſentiunt tamen in explicanda ratione, & forma tribuente hanc infinitatem. Alii cenſent deſumi ex re oblata per actus ſatisfactorios Chriſti, putantes non omnibus Chriſti operationibus etiam ſatisfactoriis infinitum ineſſe valorem, ſed iis duntaxat, quibus Chriſtus ſe ipſum offerebat. Alii non ex re oblata, ſed ex eo, quòd per ſatisfactione[m] Chriſtus ſe ipſum ſubjiciebat, volunt infinitate[m] deſumi. Alii ex eo, quia Chriſti operationes erant infinitæ dignitatis, Alii ex Deitate infinit[a] ſanctificante immediatè humanitatem, & medi[atè] ejus operationes.

Probatur aſſertum primò ex ſcripturis, in qui[bus] extollitur magnitudo ſatisfactionis Chriſti Ps. 129. *Copioſa apud DEUM redemptio.* 1. Joan. [2.] *Non pro noſtris tantùm, ſed etiam pro totius mundi:* in his locis, quamvis expreſsè non adſtruatur infinitas ſatisfactionis Chriſti, indicatur tamen valor quidam ipſius inæſtimabilis præſertim ex teſtimonio Joannis aſſerentis ſatisfactionem Chriſti eſſe ſufficientem pro infinitis peccatis, quod verum non eſſet, niſi valor ſatisfactorius Chriſti eſſet itidem infinitus. Rurſus hæc veritas etiam ſuadetur [ex] Clemente VI. *In Extravag. Unigenitus de pœnitentiis, & remiſſ.* ubi loquens de theſauro Eccleſiæ ait: *De cujus conſumptione aut diminutione non aliquatenus formidandum propter infinita merita Chriſti*, ex cujus verbis ſatis apertè infertur Chriſti operationes fuiſſe valoris meritorii ſimpliciter infiniti, quia, ſi illarum valor non eſſet infinitus ſimpliciter, non deberent dici merita infinita abſolutè, [ſed] cum aliquo addito diminuente: infinitum nam[que] abſolutè prolatum ſignificat infinitum abſolutè: e[t] meritum abſolutè infinitum eſt meritum infinit[um] ſimpliciter: atqui Pontifex non cum addito diminuente, ſed abſolutè aſſeruit operationes Chriſti eſſe merita infinita, ergo quia cenſuit eſſe merita ſimpliciter infinita. Alioquin ſi merita Chriſti ſimpliciter infinita non eſſent, poſſet aliquatenus & cum aliquo fundamento formidari, ne in tantùm peccata creſcerent, ut illorum multitudine theſaurus Eccleſiæ, conſtans ex meritis Chriſti, diminueretur, ac tandem exhauriretur: ergo cum Pontifex aſſerat, nullatenus formidandum eſſe de conſumptione, aut diminutione theſauri Eccleſiæ propter infinita merita Chriſti, cenſuit fuiſſe infinita ſimpliciter; quia ſi non eſſent infinita ſimpliciter in ratione meriti, neque eſſent tales in ratione ſatisfactionis, proinde valor ſatisfactorius illarum eſſet ſimpliciter finitus, cum non

non detur medium inter ſimpliciter infinitum, & ſimpliciter finitum; & quod ſimpliciter eſt finitum, terminis prohxis clauditur, unde ſi merita infinita non eſſent, adeo poſſent peccata creſcere, ut tandem perveniretur ad terminos, quibus theſaurus Eccleſiæ clauderetur, ac exhauriretur. Præterea vis meritoria præmiorum inæqualis perfectionis abſque termino in infinitum, habuit in actu valorem meritorium infinitum ſimpliciter: atqui vis meritoria operationum Chriſti extendebatur ad præmia inæqualis perfectionis ſinè termino in infinitum, ergo valor meritorius illarum eſt infinitus ſimpliciter: Minor conſtat, quia eadem eſt vis operationum Chriſti ſub ratione meriti comparativè ad præmia, ac ſub ratione ſatisfactionis per reſpectum ad peccata: ſed habuerunt vim ſatisfactoriam pro culpis inæqualis malitiæ, ſine termino in infinitum, alioquin verendum eſſet, ne culparum multitudine tandem exhauriretur: ergo Chriſti operationes habuerunt valorem meritorium præmiorum inæqualem in perfectione ſine termino in infinitum. Tum quia omnia præmia creata, etiam collectivè ſumpta, non ſunt tantæ æſtimationis, quantæ ſunt opera Chriſti, propter unionem hypoſtaticam; proinde vis meritoria illorum extenditur ſine termino ad omnia & ſingula præmia creata, vel creabilia, quæ inæqualis ſunt perfectionis. Major etiam oſtenditur, quia vis productiva phyſica effectuum inæqualis perfectionis ſine termino in infinitum arguit entitatem, & actualitatem ſimpliciter infinitam: hinc quia omnipotentia hanc vim continet, inferimus eſſe entitatis, & actualitatis ſimpliciter infinitæ, ergo à pari vis meritoria ſe extendens ad præmia inæqualis perfectionis, ſine termino in infinitum debet arguere valorem meritorium infinitum ſimpliciter: quia ſicut vis effectiva phyſica funditur in entitate, & actualitate cauſæ, perinde vis effectiva moralis & meritoria funditur in valore morali, proinde ſi ex vi effectiva phyſica ſyncategorematicè infinita arguitur in cauſa entitas ſimpliciter, & categorematicè infinita; etiam ex vi effectiva morali infinita ſyncategorematicè colligitur valor moralis actu ſimpliciter infinitus. Præterea quod Chriſti merita fuerint ſimpliciter infinita, & theſaurus Eccleſiæ pariter infinitus, adeo ut nulla peccatorum multitudine extingui nullo tempore poſſit, aſſerit idem Pontifex in præcitat. Extravagant. ubi ait: *Non guttam ſanguinis modicam, quæ tamen propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet, ſed copioſè velut quoddam profluvium noſcitur effudiſſe*: poſtea ſubdit: *Volens ſuis theſaurizare filiis pius Pater, ut ſic ſit infinitus theſaurus hominibus, de cuius conſumptione, vel minutione non eſt aliquatenus formidandum, tam propter infinita Chriſti merita.* Quod ſi dicas, præallegatas ſcripturas, & verba Pontificis commodè poſſe ſalvari, ſi Chriſti merita dicantur eſſe infinita, non ab intrinſeco, & ex natura rei, ſed ex eo, quod DEUS ea acceptaverit pro infinita multitudine peccatorum; adeo ut infinitas valoris ſatisfactorii Chriſti, tantum habeatur ab extrinſeca DEI acceptatione. Contra eſt, quod Clemens VI. ad oſtendendam infinitatem meritorum Chriſti, aſſignat pro medio ad id evincendum intrinſecam conjunctionem ad Verbum: ſed ſi Chriſti merita eſſent tantum infinita ex Dei acceptatione extrinſeca, non fuiſſet neceſſe, ut probaret hanc infinitatem ex intrinſeca conjunctione ad Verbum: quia etiam merita puri hominis poſſent hanc infinitatem habere, ſi Deus vellet ea acceptare pro infinita peccatorum multitudine, unde Pontifex fuit locutus de infinitate intrinſeca, tum quia de facto merita Chriſti non fuerunt acceptata pro infinitis peccatis, ſed tantum pro peccatis futuris, quæ ſunt numero finita, proinde ſi Chriſti merita non haberent ex ſe, & ab intrinſeco infinitum valorem, illum non reciperent ex DEI acceptatione extrinſeca. Hinc firmari poteſt aſſertum, quia valor ſatisfactorius pro peccatis ſyncategorematicè infinitis non poteſt convenire ſatisfactioni, niſi hæc ſit valoris ſimpliciter infiniti: ſed ſatisfactio Chriſti habet valorem ſatisfactorium ſufficientem pro peccatis ſyncategorematicè infinitis, ergo, in ratione valoris, eſt ſatisfactio ſimpliciter infinita. Major conſtat ex verbis Clementis VI. ſiquidem perinde eſt, merita Chriſti non poſſe peccatorum multitudine extingui, ac iiſdem ineſſe vim ſatisfactoriam infinitam. Si dicas ſufficere, ut Chriſti ſatisfactio ſit intrinſecè condigna pro peccatis ſyncategorematicè infinitis, ſi ſit ſuperioris ordinis ad offenſam, ſiquidem poſita hac ordinis ſuperioritate, nunquam poteſt valor Chriſti ſatisfactorius adæquari per peccata, quantumvis multiplicata in infinitum, quia res inferioris ordinis non poſſunt adæquare rem ſuperioris ordinis: ergo ex eo, quod theſaurus Eccleſiæ non poſſit minui, nec exhauriri, inde non ſequitur, valorem ſatisfactorium Chriſti eſſe infinitum ex natura rei, & ab intrinſeco, ſed ſufficit, ſi ſit in ſuperiori ordine. Contra eſt, quia ſi hæc ſolutio ſubſiſteret, ſequeretur peccatum lethale in ratione gravitatis offenſæ, moraliter infinitum non exigere pro condigna ſatisfactione infinitum valorem in genere moris, ſed ſufficere, ſi contineret valorem, qui eſſet in ordine ſuperiori: quia res ordinis inferioris, quamvis infinita ſit, ex data ſolutione non poteſt in perfectione adæquare rem in ſuperiori ordine, quamvis hæc infinita ſit: quo pacto, ſi valor infinite intenderetur, nunquam poſſet adæquare perfectionem gratiæ finitæ, eo quia hæc eſſet in ordine ſuperiori: ergo tametſi offenſa lethalis eſſet gravitatis infinitæ in genere moris, adhuc non poſſet adæquare finitum meritorium Chriſti ex ſuppoſitione, quod iſte ſit in ordine ſuperiori: proinde ad ſatisfactionem condignam pro culpa lethali non requireretur ſatisfactio infinita, quod Theologi negant. Præterea quia, ut valor ſit ex ſe, & ex natura ſua condigna ſatisfactio pro injuria, debet tanti æſtimari, quanti odio habetur injuria illata Deo, ſed peccata infinita ſyncategorematicè digna ſunt, ut odio habeantur ſine termino: ergo ea tantùm actio eſt ex ſe condigna, & ab intrinſeco ſatisfactoria pro culpis ſyncategorematicè infinitis, quæ ex ſe, & ab intrinſeco eſt digna infinita amore, & æſtimatione, conſequenter, quæ ſit infinita in morali æſtimatione. Tum quia, tametſi quæ ſunt infinitæ ordinis inferioris, non poſſint phyſice adæquare rem aliquam ordinis ſuperioris, attamen niſi res ſuperior ſit phyſicè infinita, non poteſt phyſice efficienter continere effectus infinitos, quia iſti commenſurantur ex continentia cauſæ, hac enim ratione probamus omnipotentiam divinam eſſe infinitam, ergo, tametſi quæ ſunt infinita in ordine inferiori, non poſſint in genere moris adæquare rem ordinis ſuperioris; non tamen poſſunt moraliter effective contineri in re illa ordinis ſuperioris, niſi hæc fuerit infinita: & quia ſatisfactio condigna pro peccatis lethalibus ſyncategorematicè infinitis continet moraliter effective remiſſiones omnium peccatorum graviorum ſine termino in infinitum, ſequitur manifeſtè Chriſti ſatisfactionem non ſolum eſſe in ordine ſuperiori, ſed etiam in tali ordine eſſe ſimpliciter ex natura rei, & ab intrinſeco infinitam.

Probatur ſecundo à priori: opera Chriſti habent

bent valorem ſimpliciter infinitum, ſi valor [illegible] tam ſatiſfactorii, quam meritorii forma intrinſeca conſtitutiva ſit ſimpliciter infinita: atqui talia ſunt opera meritoria Chriſti, ergo ſunt valoris ſimpliciter infiniti. Major liquet, quia forma intrinſece infinita habet effectum formalem itidem infinitum, quia effectus formalis formæ eſt ipſa forma, ut exhibita ſubjecto, conſequenter, ſi forma fuerit infinita, etiam ejus effectus formalis erit infinitus. Minor oſtenditur, quia id, à quo operationes Chriſti per ſe primo, & formaliter accipiunt, ut ſint acceptabiles ad præmium, & compenſationem pro peccatis, eſt forma intrinſeca conſtitutiva valoris meritorii, & ſatiſfactorii: ſed Chriſti operationes per infinitam dignitatem Verbi eminenter accipiunt per ſe primo formaliter hanc acceptabilitatem ad præmium, & compenſationem pro peccatis, quia ſicut opera hominis juſti à dignitate perſonæ operantis, ſeu à gratia habituali accipiunt intrinſecam condignitatem meriti, & ſatiſfactionis pro peccato veniali, ut oſtendimus in præcedentibus, ſequitur, quod etiam opera Chriſti à dignitate perſonali, & infinita Verbi accipiant valorem infinitum. Præterea quia opera Chriſti ſunt intrinſece theandrica, hoc eſt divina, & humana, ut communiter docent Patres, præſertim Damaſcenus *lib. 3. de fide cap.* 15. ubi ait: Vivificas, & ſalutares fuiſſe Chriſti paſſiones, quia humanas, non humano modo ſuſcipiebat, ſed ut Deus: hinc Dionyſius *epiſt. 4. ad Caium* [illegible]: *Divina non quatenus Deus eſt, perfecit, nec humana quatenus homo, ſed cum nobis converſatus eſt, Deus homo factus, novam quandam Dei virique actionem operatus eſt.* Hinc ex Patribus conſtat, operationes Chriſti eſſe infiniti valoris, eo quia ſint theandricæ: ſed actiones eſſe theandricas, nil aliud eſt, quam illas fuiſſe actiones totius concreti, quod eſt Deus, & homo, conſequenter operationes Chriſti eatenus ſint infiniti valoris, quia ſunt actiones Dei hominis: Præterea quia Chriſti operationes ab illo principio, à quo habent, ut ſint theandricæ, accipiunt infinitum valorem intrinſecum: ſed ab infinita dignitate perſonæ divinæ habent, ut ſint formaliter theandricæ: ergo ab ipſa accipiunt intrinſecum valorem infinitum. Firmari etiam ex eo poteſt, quia opera ſatisfactoria Chriſti procedebant à ſuppoſito ſimpliciter infinito, ſeu à perſona divina: ergo ex natura rei, & ab intrinſeco erant ſimpliciter infiniti valoris, in ratione ſatisfactionis. Antecedens liquet, quia, ut communiter docent Philoſophi, cum Ariſtotele 1. Metaphyſ. actiones ſunt ſuppoſitorum, conſequentia oſtenditur, quia valor ſatisfactionis creſcit ex dignitate, & perſona ſatisfacientis: ſed perſona ſatisfaciens eſt infinitæ dignitatis, ergo ejus ſatisfactio eſt infiniti valoris. Quod ſatisfactio creſcat ad incrementum dignitatis perſonæ ſatisfacientis, ex eo liquet, quia ſi Rex ſuum detegat caput, ut alium honoret, pluris æſtimatur, quam ſi [illegible] viri nobilis, præſertim ſi Rex id faciat in recompenſationem injuriæ alicui irrogatæ, quia tametſi operans non ſit principium *quo* operationum, eſt tamen principium *quod*. Sed [illegible] tametſi dignitas ſatisfactionis creſcat ad incrementum dignitatis perſonæ ſatisfacientis, non tamen inde ſequitur, operationes ſatisfactorias Chriſti eſſe infinitas, ſimpliciter ratio eſt, quia ſatisfactio non creſcit arithmetice ad incrementum dignitatis perſonæ ſatisfacientis, adeo ut æqualem cum illa dignitatem participet, ſed tantum geometrice, & ſecundum proportionem, adeo ut ſi perſona ſatisfaciens ſit ſuperior, illius ſatisfactio excedit ſatisfactionem exhibitam à perſona inferiori: ergo ex eo, quod perſona Chriſti ſatisfaciens ſit infi-

nita, tamen ſequitur, quod ipſa [illegible] ſatisfactionem [illegible] quam [illegible] perſona exhibere: [illegible] ſatisfaciens non [illegible] per [illegible] mediante principio quo operante [illegible] finitum fuiſſe, ut contingit in Chriſto, qui [illegible] humanitate finita, ergo [illegible] fluit in operatione, non poſſit [illegible] tem communicare, ita ſentiunt, & [illegible]

Sed contra, quia ex eo, quod [illegible] arithmetice ad incrementum [illegible] ſentiæ, ſed tantum geometrice [illegible] ſenſam lethalem contra Deum [illegible] eſſe, ut pro illa non poſſit pura [illegible] tiſfacere: hinc infertur, ſi ex eo, [illegible] ſenſæ tantum creſcit geometrice ad incrementum dignitatis perſonæ offenſæ, ſequitur [illegible] finitam à pura creatura poſſet [illegible] tem offenſæ divinæ; quod ſi ita eſt, ergo [illegible] ctio non creſcit arithmetice, ſed [illegible] ſeu proportionaliter ex dignitate perſonæ [illegible] creſcere ſatisfactio puræ creaturæ, ut [illegible] ſti adæquet ſatisfactionem, quod eſt [illegible] poſſit dari creatura, quæ ſubſiſtat in pe[illegible] re, quam divina, conſequentia [illegible] ipſo, quod diſtantia perſonæ [illegible] faciente non obſtet, quo [illegible] æquare gravitatem offenſæ, ergo [illegible] perſonæ Chriſti ſatisfacientis [illegible] ciente poterit impedire, quo [illegible] turæ valeat adæquare Chriſti [illegible] in eorum ſententia perſona Chriſti non [illegible] rem ſimpliciter infinitum. Contra [illegible] tionem etiam validius urgetur, quia [illegible] Chriſti ut ſatisfaciens præſtat [illegible] valorem, & dignitatem ſatisfacti[illegible] vel non: ſi primum ergo illi com[illegible] valorem, quia cum perſona C[illegible] gnificat infinite juxta capacitatem [illegible] ſatisfactio Chriſti in genere morali [illegible] non enim poteſt aſſignari, à quo [illegible] iſte in genere moris: ſi dicatur [illegible] dat valorem excedentem ſatisfactionem [illegible] tem à pura creatura: ergo vel operationes Chriſti ſunt valoris ſimpliciter infiniti, vel poſſunt [illegible] æquari à ſatisfactione, quæ [illegible] creatura. Reſpondent Sc[illegible] fluere dignitatem n[illegible] cata, quæ dignific[illegible] venire, nec communica[illegible] tica; proinde non eſſe [illegible] provenientem à pura [illegible] ſatisfactionem Chriſti [illegible] ſiſtente in perſona divina. Contra [illegible] ſona Verbi divini [illegible] niti infinite dignificet, quia [illegible] ab humanitate Chriſti [illegible] perſonæ [illegible] communicet, infinitum [illegible] Scotiſtæ, quia influit in [illegible] humanitate, quæ eſt principium *quo* [illegible] autem ratio reſpectu humanitatis [illegible] bo, non urget; quia Verbum [illegible] diante principio *quo* r[illegible] te dignitatem, & quod [illegible] ut natura humana reſpectu [illegible] ſed Verbum ſe ipſo immediate [illegible] humanam: proinde ſi perſona Verbi [illegible] ſatisfactorium, ac [illegible] mediante humanitate, [illegible] ficata; dat iiſdem valorem infinitum [illegible]

ſimpliciter infinitum. Ratio eſt, quia Verbum divinum non influit talem dignitatem mediante principio finito, ut finito, ſed mediante principio quidem finito, ſed infinitè dignificato, ſeu mediante humanitate infinitè dignificata à Verbo: proinde perſona Verbi communicat Chriſti operationibus mediante humanitate infinitè dignificata elicitis valorem meritorium, ac ſatisfactorium ſimpliciter infinitum.

Præterea perſona operans dignificat proprias operationes, & maximè illas, in quibus ſe ſubjicit, qua ratione actiones imperatoris à perſona operante deſumunt dignitatem imperatoriam; & Chriſti operationes ſunt theandricæ, ſeu propriæ Dei hominis à Sanctis Patribus vocantur: ergo, cum perſona operans fuerit ſimpliciter infinita, debuit refundere in Chriſti operationes dignitatem infinitam, ſi, unde limitetur, non habuerit, nec unde infinitas impediatur: & hoc principium limitativum, & impediens infinitam dignitatem refundendam in Chriſti operationes, non poteſt aſſignari: quia non poteſt eſſe principium *quo* elicitivum operationum, quia limitatio principii *quo* elicientis operationes non limitat influxum perſonæ, quia tametſi principium *quo* efficiat operationes quo ad entitatem; non tamen dignitas earundem operationum cauſatur efficienter à principio *quo*; ſed à perſona ſimpliciter infinita, quæ propterea refundit infinitam dignitatem in operationes entitativè elicitas ab humanitate. Neque poteſt hæc dignitas limitari ab unione operationum ad ſuppoſitum Verbi: quia hæc unio eſt tantùm conditio; non verò ratio formalis recipiendi dignitatem; conſequenter non poteſt impedire infinitam dignitatem derivandam à Verbo, ut à forma morali in ipſas operationes. Tum quia unitas humanitatis ad Verbum, quamvis finita ſit, non tamen impedit, quo minus humanitas à Deitate, ut à perſonalitate Verbi infinitam recipiat dignitatem: ergo nec unio operationum cum perſona Verbi valorante quamvis finita ſit; non impedit, quo minus operationes Verbo divino conjunctæ valorentur infinitè. Neque entitas limitata operationum poteſt hanc communicationem infinitatis impedire; quia limitatio, & finitas humanitatis hypoſtaticè unitæ Verbo non impedit, quo minus humanitas ſit infinitè ſancta, & conſtituatur infinitè digna à Deo: ergo neque limitatio entitatum ipſarum operationum à Chriſto elicitarum impediet, quo minus à Verbo divino infinitam recipiat dignitatem.

Quòd ſi dicas, capacitatem ſubjecti finiti non poſſe eſſe niſi finitam; conſequenter non poſſe recipere formam dignitatis infinitæ; quia communicatio debet fieri juxta capacitatem ſubjecti. Reſpondetur; limitationem ſubjecti tantum poſſe limitare formam educendam ex ipſo, aut in eodem intrinſecè recipiendam; non verò formam, quæ per eductionem ex illius potentia non efficitur; neque in illo recipitur intrinſecè: ſed forma dignificans, & valorans operationes Chriſti eſt ipſa perſona divina, quæ ex potentia earundem non educitur, neque in iiſdem intrinſecè & phyſicè recipitur: proinde limitatio operationum non poteſt impedire influxum hujus dignitatis infinitæ. Urgebis, opera Chriſti non habuerunt infinitum valorem, ratione infinitatis perſonæ Verbi, conſequenter non fuerunt infiniti valoris: quia eo ipſo, quòd ex infinitate perſonæ Verbi non habent infinitum valorem, non poteſt aſſignari, à quo alio principio poſſint illum recipere. Antecedens probatur, quia ſatisfactio non creſcit ex dignitate perſonæ ſatisfacientis: ſi enim vir equeſtris, & ruſticus debeant Mercenario decem, non meretur magis vir equeſtris ſolvendo decem, quàm ruſticus; conſequenter ſolutio facta à viro equeſtri, non eſt melior ex dignitate perſonæ. Sed contra, quia concedunt omnes valorem operum Chriſti provenire ex unione ſubſtantiali humanitatis ad Verbum divinum, ratione cujus ſaltem ſunt in ordine ſuperiori; adeo ut valor ſatisfactorius Chriſti non poſſit procedere, neque adæquari ab ulla pura creatura: ſed valor ſatisfactorius Chriſti non poſſet ab hac ſubſtantiali unione procedere, quin proveniat ex dignitate perſonæ: quia humanitatem uniri Verbo divino, nihil aliud eſt, quam ſubſiſtere per ſubſiſtentiam perſonæ divinæ: & cum actiones ſint ſuppoſitorum, ſeu perſonarum; ſequitur, valorem ſatisfactorium Chriſti peti à dignitate perſonæ, quæ cum ſit infinita, dignificat infinitè valorem ſatisfactorium Chriſti. Ratio poteſt à priori aſſignari, quia illi tribuitur neceſſariò valor actionis; cui actio tribuitur: ſed actio non niſi ſuppoſito, ſeu perſonæ tribuitur; quia ſolum ſuppoſitum eſt principium *quod* talis actionis, ex quo factum eſt, ut actiones dicantur eſſe ſuppoſitorum; non quòd ſuppoſitalitas influat phyſicè in actiones; ſed quia connaturaliter natura non agit, niſi exiſtat completè, & ſubſiſtat; & quia ſuppoſitum eſt complementum naturæ, ſequitur, quòd non niſi ſuppoſito tribuantur actiones, per quas ſuppoſitum etiam denominatur, adeo ut ſolum ſuppoſitum dicatur reſiſtere, agere, pati. Præterea quia illi duntaxat, tribuantur actiones, quod ſolùm eſt habens naturam, & omnia principia operationum: & ſolum ſuppoſitum eſt habens naturam, & omnia principia operationum, quia ſolum ſuppoſitum eſt ſubjectum denominationis, & rectum omnium concretorum, quæ ſignificant naturam, & principia operandi: hinc humanitas Chriſti dicitur haberi à perſona Verbi, & ſingulari jure eſſe tota illius; idque cauſæ, cur omnes operationes humanitatis tribuantur Chriſti ſuppoſito, ut principio *quod* earundem operativo, & dignificentur infinitè à perſona Chriſti, à qua recipiunt infinitum valorem. Ad exemplum allatum de viro equeſtri, & ruſtico, ſolventibus Mercenario decem, reſpondetur non eſſe ad rem; quia hæc ſolutio eſt in materia juſtitiæ. Quando Theologi dicunt, ſatisfactionem creſcere ex dignitate perſonæ ſatisfacientis, id non intelligunt de ſatisfaciente in quamcunque materia juſtitiæ, ſed tantum in ſatisfactione honoris, & injuriæ illatæ, ubi ſatisfaciens ſe illi ſubjicit, cui fit ſatisfactio.

Dices, perſonam Verbi divini in Chriſto non influere effectivè in operationes humanitatis: conſequenter licèt dicantur eſſe à ſuppoſito, non tamen ab eodem dignificantur infinite. Antecedens ex eo liquet, quia perſonalitas Verbi divini id tantum præſtat, quod præſtitiſſet perſonalitas creata in Chriſto, ſi adfuiſſet: ſed perſonalitas creata non influit effectivè in operationes noſtras, quia non eſt ratio agendi, ſed tantùm conditio, qua natura operatur: ergo operationes elicitæ à Chriſto non ſunt infiniti valoris. Sed contra negatur antecedens, quia in ſententia probabili plurium perſonalitas Verbi influit phyſicè in operationes humanitatis Chriſti, licèt non influxu diſtincto ab influxu ipſius humanitatis, alioquin ſequeretur, quòd perſona Verbi ratione divinitatis, & propriæ perſonalitatis haberet aliquam activitatem ad extra, quæ non eſſet communis Patri, & Spiritui Sancto, quod nequit concedi, cùm operationes ad extra ſint communes totius Trinitatis: ſed concurrit eodem prorſus influxu phyſico cum humanitate, perinde ac influxus cauſæ ſecundæ non eſt diſtinctus ab illo cauſæ primæ in-

fluentis cum cauſis ſecundis ad omnes effectus. Hinc ad probationem antecedentis reſpondetur, perſonalitatem creatam revera concurrere ad operationes ut principium *quod* operatur: ad quod non requiritur ullus influxus phyſicus proprius tantùm ipſius perſonalitatis, & qui ſit diſtinctus ab influxu naturæ, cum ſufficiat, ſi influxus naturæ tribuatur ſuppoſito operanti per modum principii *quod*. Verùm, quidquid ſit de hoc influxu effectivo phyſico procedente à Chriſti perſonalitate, reſpondetur, perſonam divinam Verbi concurrere moraliter ad valorem operationum Chriſti, & ratione hujus moralis influxus, perſonam Verbi infinite dignificare operationes humanitatis, ac iiſdem communicare valorem infinitum: hic enim concurſus moralis conſiſtit in ipſa unione morali ipſius perſonæ Verbi, cum ipſis operationibus phyſicè elicitis à Chriſti humanitate; & in morali reſultantia valoris in iiſdem ex vi ejuſdem moralis unionis: quia cùm operationes ſubordinentur naturaliter ipſi ſuppoſito ut agendi principali ut *quod*, vel ut ſuſtentanti naturam, quæ eſt ratio agendi; ideo in morali æſtimatione cum ipſis operationibus cenſetur quodammodo ſubjici, ac humiliari ipſa perſona Chriſti, ad placandum Deum offenſum, adeo ut perſona Chriſti cenſeatur moraliter uniri iiſdem operationibus humiliationis, & ſubjectionis, quatenus habent rationem materiæ ſatisfactionis: in quo ſenſu clarè intelligitur, quomodo operationes ſatisfactoriæ Chriſti ex vi moralis unionis cum perſona Verbi ſint valoris, & æſtimabilitatis infinitæ. Sed inſtabis, quia vel perſona Verbi eſt cauſa hujus valoris ex ſe ſimpliciter, & præciſè ſumpta; velut hypoſtaticè unita humanitati: atqui neutrum dici poteſt; non primum, quia perſona divina ſecundum ſe præciſè ſumpta non eſt debitrix, nec ſatisfaciens, quinimò ut Deus eſt potiùs perſona creditrix, cui fit ſatisfactio. Præterea quia inferioritas, & ſubjectio perſonæ ſatisfacientis, eſt incomponibilis cum perſona divina ſecundum ſe præciſè ſumpta, ſiquidem perſonæ divinæ ſunt omnes omnino æquales, conſequenter perſona Verbi, ſecundùm ſe præciſè conſiderata non potuit eſſe cauſa talis valoris. Neque dici poteſt ſecundùm, quia ut unita humanitati non poteſt dare valorem infinitum, & æqualem offenſæ, quia perſona Verbi ut unita non poteſt cauſare talem valorem, niſi mediante unione humanitatis ad Verbum, & hæc unio cum finita ſit, & creata limitat eſſentialiter influxum provenientem à perſona Verbi. conſequenter valor ſatisfactorius Chriſti non eſt infiniti valoris. Sed contra negatur minor quoad ſecundam partem, quia tametſi perſona Verbi, nonniſi ut unita humanitati, ſit cauſa hujus infiniti valoris, quem refundit in operationes ſatisfactorias Chriſti; non tamen inde ſequitur, influxum moralem perſonæ Verbi limitari per unionem humanitatis ad Verbum, ratio eſt, quia cùm dicimus, perſonam divinam ut unitam humanitati non intelligitur reduplicativè, ut ſignificet, ipſam unionem eſſe cauſam proximam, & formalem rationem talis valoris, ſed tantùm ſumitur ſpecificativè, quatenus ſignificat, unionem ſe habere per modum conditionis requiſitæ, ut perſona Verbi ſit cauſa talis valoris: quamobrem cauſa per ſe hujus infiniti valoris, eſt ſola perſona divina, quæ actu cauſat valorem illum ut unita humanitati, adeo ut hæc unio non ſit cauſa influens in ipſum valorem, ſed tantùm conditio ſine qua non, ex quo claret, valorem ſatisfactorium Chriſti eſſe ſimpliciter infinitum, quia non oritur à perſona divina mediante unione ut à cauſa valoris, ſed tantùm præciſè ut à conditione, quod non auget, nec minuit quantitatem effectus, de cujus ratione eſt correſpondere adæquatè virtuti cauſæ. Sed urgebis conditio requiſita ad agendum modificat concurſum actualem cauſæ, tametſi non modificet virtutem activam ipſius cauſæ, ut liquet in igne, qui meliùs applicatus, & proximiùs admotus intenſius calefacit, ac fortiùs urit; tametſi ex ſe non habeat majorem vim calefactivam cum tali meliori applicatione, quàm ſine illa: ergo quamvis unio divina perſonæ cum humanitate non dicatur cauſa valoris ſatisfactorii, ſed tantùm conditio ſine qua non, adhuc modificat actualem communicationem valoris, unde licèt perſona Verbi ut unita humanitati nonniſi moraliter influat in operationes Chriſti, adhuc ipſis non communicat valorem infinitum. Sed contra diſtinguitur antecedens: conditio requiſita ad agendum modificat influxum actualem cauſæ, ſi hæc concurrat phyſicè, ut in allato exemplo de igne, conceditur, ſi influit tantùm moraliter, negatur antecedens, & conſequentia: hinc unio hypoſtatica, quamvis ex ſe finita non modificat, nec limitat ullo modo moralem unionem perſonæ divinæ cum actionibus ſatisfactoriis Chriſti, quia tota dignitas perſonæ Verbi etiam ſuppoſita unione hypoſtatica per operationes ſatisfactorias, & elicitas, ab humanitate ſubjicitur, ac humiliatur, conſequenter ſemper in genere moris refundit infinitum valorem in tales operationes ſatisfactorias, quamvis concederemus, perſonam Verbi etiam phyſicè concurrere ad eaſdem operationes, quia tametſi limitetur ab unione hypoſtatica concurſus phyſicus, non ita moralis, ut patet ex dictis, quia cum unio hypoſtatica, ut paulò ſuperiùs diximus, ſit tantùm conditio, & non cauſa per ſe valoris ſatisfactorii; quamvis perſona Verbi non ſit infinitè unita humanitati, eò quia unio phyſica finita ac limitata modificet, ac impediat, ne perſona Verbi infinitè uniatur humanitati; adhuc in genere moris refundit infinitum valorem in ipſas operationes ſatisfactorias elicitas ab humanitate Chriſti; quia, tametſi perſona Verbi non ſit infinitè unita humanitati, adhuc in ſe infinita eſt, & dignitatem habet illimitatam: & quia per operationes ſatisfactorias elicitas ab humanitate ſubjicitur, & humiliatur totus Chriſtus, ita etiam ipſa perſona divina in Chriſto ut infinita in ſe, & ut unita humanitati, proinde infinitè dignificat ipſas operationes elicitas ab humanitate, quia operationes tribuuntur ſuppoſito ut principio *quod*. Sed reurgebis, quia concurſus phyſicus hujus ſuppoſiti Chriſti nonniſi finitus, ac limitatus erat, adeo ut etiam concurſus phyſicus perſonæ Verbi ad actiones humanitatis Chriſti modificaretur ab ipſis potentiis humanitatis, per quas operabatur: ergo à pari etiam concurſus moralis perſonæ Verbi ad valorem operationum humanitatis modificabatur ab ipſa humanitate, ut etiam ab habitibus ſupernaturalibus: ergo Verbum divinum nec in genere moris influit valorem infinitum in ipſas operationes elicitas à Chriſti humanitate. Sed contra negatur conſequentia, & ratio diſcriminis in eo eſt ſita, quia perſona Verbi ad actiones humanitatis Chriſti ineſſe phyſico concurrit per concurſum naturalem ipſius humanitatis, quam ſuſtentat, & ſuppoſitat, & quia humanitas non habet virtutem concurrendi infinitè, hinc eſt, quod perſona Verbi in eſſe phyſico non dicatur concurrere infinitè, aloquin non concurreret per naturalem concurſum ipſius humanitatis. Secus in genere moris perſona Verbi concurrebat ad valorem moralem earundem operationum immediatè per ſe, vel etiam mediante gratia unionis, non ut cauſa, ſed ut conditione, & cum in ſe perſona ſit infinita, poteſt infinite dignificare.

Objicies

Digitized by Google

Objicies quoties in aliquo concreto unum eſt finitum, & alterum infinitum, nequit concretum eſſe infinitum ſimpliciter, ſed opus meritorium perſonæ infinitæ, ſeu Chriſti Domini eſt concretum, in quo unum eſt finitum, & alterum infinitum, quia conditiones actus finitæ ſunt, & dignitas perſonæ infinita: ergo opus meritorium & ſatisfactorium Chriſti Domini non fuit ſimpliciter infinitum. Præterea quoties ad unum eundemque effectum concurrunt plura principia finita, & unum infinitum, tunc effectus nonniſi finitus eſt, quia tunc principium infinitum limitatur per principia finita: ſed valor operum Chriſti eſt effectus, ad quem concurrunt plura principia finita, ut cognitio, intenſio actus, potentia phyſica humanitatis, conſequenter valor ille non eſt ſimpliciter infinitus. Demum eo, quòd aliquid in aliquo genere eſt ſimpliciter infinitum, non poteſt in eodem genere dari aliud, quod ſit majus illo. Sed unus actus meritorius, & ſatisfactorius Chriſti eſt majoris valoris ſatisfactorii, quàm alius: etenim actus charitatis elicitus à Chriſto mediante humanitate adæquatur cum actu humilitatis in valore perſonali, & illum excedit in valore ſumpto ex objecto, ex quo liquet, valorem ſatisfactorium Chriſti Domini non eſſe ſaltem ſimpliciter infinitum. Sed contra diſtinguitur major, quoties concretum coaleſcit ex finito, & infinito nequit eſſe ſimpliciter infinitum in omni genere, tranſeat major, quia fortaſſis, quod eſt infinitum in tali concreto, poteſt in ſe includere omnem perfectionem in omni genere: non eſt infinitum ſimpliciter in determinato genere, negatur major: hinc actus ſatisfactorius Chriſti, quamvis entitativè, & in eſſe phyſico ſit finitus, eſt tamen infinitus moraliter in genere meriti, & ſatisfactionis, proinde conceſſa minore negatur conſequentia. Vel poſſet aliter diſtingui major concretum coaleſcens ex uno finito, & altero infinito nequit eſſe ſimpliciter infinitum, ſi principium infinitum ingrediens conſtitutionem concreti non contineat eminenter alia principia finita, tranſeat: ſi illa contineat eminenter, negatur major, & eodem pacto diſtincta minore, negatur conſequentia: ratio eſt, quia valor deſumptus à perſona Verbi divini continet eminenter alios valores deſumptos ex objecto, gratia habituali, & intenſione actus, & ſicut totum complexum, quod eſt DEUS homo eſt ſimpliciter infinitum, quamvis humanitas ſit quid finitum, eò quia DEUS contineat eminenter perfectionem humanitatis, ut etiam omnem aliam perfectionem creaturæ: ita ſatisfactio Chriſti eſt valoris ſatisfactorii, & meritorii ſimpliciter infiniti: eò quia valor perſonalis continet eminenter omnes alios valores, qui ex pluribus aliis capitibus poſſunt deſumi. Rurſus quia quoties concretum ita coaleſcit ex uno finito, & altero infinito, ut infinitum ſit ſimpliciter tale; non poteſt tunc infinitum ex conſortio alterius componentis finiti ſuam deperdere infinitatem, proinde tunc totum concretum remanet ſimpliciter infinitum. Ad id, quod addebatur de effectu proveniente à pluribus principiis, quorum unum ſit infinitum, & alia finita, adhuc reſpondetur cum diſtinctione, tunc effectus eſt finitus, ſi principia illa ſolùm effectivè concurrant, taliter, ut principium infinitum non concurrat influxu infinito, conceditur: ſi principium infinitum concurrat influxu infinito, & præſertim formaliter, negatur: ſiquidem, ut aliquis effectus ſit formaliter infinitus, ſufficit, ſi includat principium formale infinitum. Rurſus quamvis Chriſti ſatisfactio dependeat ex pluribus cauſis, quarum aliquæ finitæ ſint, ut humanitas, gratia habitualis, objectum; exinde tantùm ſequitur valorem talium operationum ut provenientem à gratia habituali objecto, & aliis circumſtantiis finitis non eſſe infinitum ratione ſui, ſed finitum, & limitatum: ſed valor proveniens ex dignitate perſonæ operantis non dependet à gratia, nec ab aliis principiis concurrentibus ad actum, niſi tantùm præſuppoſitivè quatenus præſupponuntur ponere ſubjectum recipiens infinitatem à dignitate perſonæ Verbi, hæc autem præſuppoſitiva dependentia non obſtat, quo minus perſona Verbi refundat infinitum valorem in Chriſti operationes ſatisfactorias. Ad aliud in quo aſſerebatur ex operationibus elicitis ab humanitate Chriſti alias aliis fuiſſe magis meritorias, reſpondetur id verum eſſe, ſi ſermo ſit de majoritate extenſiva, non ita ſi loquamur de intenſiva, qua ratione hoc complexum, quod eſt DEUS homo, dicitur etiam extenſivè quid majus, quàm DEUS ſolus, non verò intenſivè, quia humanitas eminenter continetur in DEO. Ita pari ratione, quia valor meritorius in actu charitatis elicito à Chriſto ex objecto continebatur eminenter in valore actus humilitatis Chriſti deſumpto à perſona operante, ſequitur actum charitatis à Chriſto elicitum, mediante humanitate intenſivè non excedere actum humilitatis, ſed tantum extenſivè, ſed urgebis, illud tantùm continetur eminenter in alio, in quo continetur per modum cauſæ: ſed valor perſonalis operationum Chriſti non continet in ſe per modum cauſæ valorem deſumptum ex aliis capitibus, conſequenter verum non eſſe, quod valor perſonalis operationum Chriſti contineat eminenter valorem deſumptum ex aliis capitibus. Sed contra, quia continentia eminentialis alia dicitur cauſalitatis, & alia æquivalentiæ; tametſi valor perſonalis operum Chriſti Domini non contineat eminenter eminentia cauſalitatis valorem deſumptum ex aliis capitibus: eum tamen continet eminenter eminentia æquivalentiæ; quatenus ad nullum præmium promerendum extendi poteſt actus elicitus ab humanitate Chriſti, ratione valoris deſumpti ex aliis capitibus, ad quod non extendatur ratione valoris perſonalis deſumpti à perſona operante; in quo ſenſu valor ſatisfactorius deſumptus à perſona ſatisfaciente dicitur continere eminenter eminentia æquivalentiæ valorem deſumptum ex aliis capitibus.

Objicies ſecundò de ratione meriti, & valoris ſimpliciter infiniti eſt, quod nullo præmio dato illius vis meritoria exhauriatur, ſed quocunque præmio aſſignato ſemper permaneat inexhauſta: ſed valor operationum Chriſti non eſt hujuſmodi; conſequenter Chriſti operationes non ſunt valoris meritorii ſimpliciter infiniti. Minor, in qua eſt difficultas, oſtenditur: quia ſi Pater æternus carnem aſſumeret intuitu alicujus operationis Chriſti, vis meritoria talis operationis adæquatè exhauriretur, quia tunc meritum exhauriretur, quando ei correſpondet præmium æqualis æſtimationis; ſed incarnatio Patris eſt æqualis valoris, & æſtimationis cum quacunque Chriſti operatione: conſequenter valor operationum Chriſti non eſt talis conditionis, ut quocunque præmio dato, maneat inexhauſtus. Huic argumento reſpondet de Lugo, Ab incarnatione Patris ut præmio non adæquari valorem meritorium operationis Chriſti; quia valor meritorius cujuſcunque operationis à Chriſto elicitæ tantus eſt, quanta eſt dignitas perſonæ Chriſti in ſe ipſa: dignitas autem perſonæ Chriſti in ſe eſt

ſemper major dignitate, & ſanctitate, quàm perſonalitas Patris præſtaret humanitati; quia perſona Verbi in ſe ipſa eſt ſemper dignior humanitate ab ipſa dignificata, conſequenter valor unius operationis Chriſti in ratione præmii ſemper excedit incarnationem Patris, proinde per hanc valor operationis Chriſti non exhauriretur, & permaneret ſimpliciter infinitus. Verùm hæc ſolutio videtur pati aliquam difficultatem, quia non eſt ratio, cur in valorando meritum perſona Chriſti non cadat ab eo gradu dignitatis, quæ illi in ſe convenit per eſſentiam: & perſona Patris debeat à tali gradu cadere in ſanctificando, & dignificando humanitatem, non alia ratione, niſi quia dignitas humanitati præſtita à perſona increata, non adæquat ejus dignitatem in ſe, niſi quia præſtatur humanitati, quatenus illi unita, & eſt infinita, non per eſſentiam, ſed per communicationem: perſona verò increata in ſe ipſa eſt per eſſentiam infinita: ſed etiam valor operationum Chriſti à Verbo præſtatur, quatenus iisdem unito, & talis valor eſt infinitus, non per eſſentiam, ſed per communicationem, conſequenter non adæquat dignitatem Verbi in ſe ipſo, ergo exæquari, & exhauriri poterit ab incarnatione Patris, & præmio. Alii reſpondent, incarnationem Patris fore quidem in ratione præmii infinitam, non ita tamen ſicut valor meritorius operationum Chriſti, qui propterea non exhauriretur ab incarnatione Patris, quia hæc in præmium daretur: ſiquidem valor operationum Chriſti eſt in genere meriti tantus, quanta eſt perfectio Verbi in ſe ipſo, ac eſt in linea meriti valor ſimpliciter infinitus, eò quia majus meritum dari non poteſt, quia perſonæ divinæ in ſe ipſis ut ſubſiſtentes in Deitate non ſunt capaces merendi, & tantùm perſona divina in ſe poſſet valorem meritorium ejuſdem, ut ſubſiſtentis in humanitate excedere: ſed dignitas præſtita humanitati à Verbo eſt in genere honoris, & juris ad beatitudinem, in quo genere non eſt infinita ſimpliciter, quia datur alia dignitas major illa ſcilicet, quæ divinis competit perſonis, ratione divinitatis: ſiquidem perſonæ divinæ in ſe ipſis, quamvis incapaces ſint meriti, non tamen ſunt incapaces juris ad honorem, & ideo dignitas humanitati præſtita à perſona Patris, ſi illam aſſumeret, non eſſet ita infinita, ſicut eſt infinitus valor operationum Chriſti, qui propterea non exhauriretur ab incarnatione Patris ut præmio, ita reſpondent ad argumentum plures cum Cipullo *quæſt. 19. art. 3. dub. 8. n. 19.* quæ tamen ſolutio non plenè ſatisfacit, quia quamvis meritum Chriſti ſit in ratione meriti infinitum ſimpliciter, eò quia majus in ratione meriti dari non poſſit, cùm Deus in ſe ipſo non ſit capax merendi, & humanitas à perſona Patris incarnati non redderetur ſancta infinitè in ratione ſanctitatis per eſſentiam, ſed tantùm in ratione ſanctitatis per communicationem, exinde tamen non colligitur ſanctitatem, & dignitatem à perſona Patris præſtitam humanitati non eſſe ita æſtimabilem, ac opus meritorium Chriſti, unde ex data differentia non rectè colligitur, incarnationem Patris in ratione præmii non adæquare valorem meritorium unius operationis Chriſti, cum adæquatio præmii cum merito penſanda ſit penes æſtimabilitatem, conſequenter ſi æſtimabilitas incarnationis Patris tanta eſſet, quanta eſt æſtimabilitas unius operationis Chriſti, hæc adæquaretur in ratione præmii cum illa in ratione meriti. Antecedens oſtenditur, quia operatio Chriſti quamvis dicenda ſit in ratione meriti abſolutè infinita; & humanitas in ratione ſanctitatis ſolum infinita cum addito, ſcilicet in ratione ſanctitatis communicatæ, id ex eo provenit, quia Deus in ſe ipſo non eſt capax merendi, bene tamen ſanctitatis: ſed ex hoc nulla dignitas accreſcit operi meritorio à Chriſto Domino elicito, neque in aliquo dignitas ſanctificationis humanitatis decreſcit, vel minuitur, ut per ſe eſt manifeſtum: tanta enim eſt modo ſanctitas humanitatis, quanta eſſet in hypotheſi, qua Deus capax ſanctitatis in ſe ipſo non eſſet, unde ex dato diſcrimine non videtur ſequi æſtimabilitatem incarnationis Patris, in ratione præmii non fore adæquandam cum æſtimabilitate operationum Chriſti in ratione meriti. Tum quia infinitas meriti Chriſti, quamvis in ratione valoris meritorii ſit ſimpliciter talis, non tamen eſt infinitas per eſſentiam, ſed tantum per communicationem, ſed talis etiam eſſet ſanctitas humanitatis à perſona Patris ei danda, eſſet enim etiam ipſa talis per communicationem: unde infinitas meriti Chriſti in ratione valoris meritorii adæquaretur in ratione meriti à ſanctitate, quam Pater communicaret humanitati in ratione præmii. Reſpondetur igitur exactiùs in eo caſu, quo Pater aſſumeret carnem intuitu alicujus operationis meritoriæ Chriſti exhauriendam fore talis operis condignitatem, ob rationem aſſignatam, negamus tamen, id obſtare ejus infinito valori, non enim exigit infinitas valoris meritorii exhauriri à præmio, quod eſt infinitum ſimpliciter, ſed tantùm exigit, ut finito præmio quantumcunque multiplicato nunquam poſſit exhauriri. Sicut enim de ratione potentiæ infinitæ non eſt, quòd non exhauriatur per productionem termini infiniti, ut liquet in potentia generativa Patris divini ad intra; quæ infinita eſt per eſſentiam, & tamen per generationem unius filii exhauritur, cùm æquè filius ſit infinitus, ac Pater. Igitur in caſu noſtro quamvis valor unius operationis Chriſti adæquatè exhauriretur, per incarnationem Patris ei reſpondentem in præmium, illius infinitati tamen non obſtet: quia incarnatio Patris non eſt minus infinita in ratione præmii, quàm ſit infinita Chriſti operatio in ratione meriti.

Objicies tertiò, quia quælibet operatio Chriſti potuit habere majorem valorem ſatisfactorium, quàm de facto habuit: ſed eo ipſo, quòd potuit ejus valor eſſe major, non fuit talis valor infinitus ſimpliciter, quia non datur infinitum majus alio, ergo valor ſatisfactorius Chriſti non fuit infinitus. Major oſtenditur, quia nulla eſt aſſignabilis Chriſti operatio, quæ non potuerit creſcere in objecto, ut ſi illud habuiſſet præſtantius, aut ex circumſtantiis, ſi talis operatio fuiſſet elicita cum majore intenſione, continuatione, duratione. Sed contra diſtinguitur major, quælibet operatio Chriſti potuit habere majorem valorem ſatisfactorium, quàm de facto habuit, extenſive conceditur; intenſivè negatur: quia quælibet Chriſti operatio ſatisfactoria ratione perſonæ operantis habet valorem infinitum, proinde licèt creſcat ex parte objecti, & aliarum circumſtantiarum, non tamen augetur intenſivè, ſed tantùm extenſivè, quamvis infinito, ex qua parte eſt infinitum, nequeat fieri additio, quâ majus conſtituatur; bene tamen poteſt incrementum ſubire, ex qua parte non eſt infinitum: & quia quælibet operatio ſatisfactoria Chriſti fuit infinita ſecundum intenſionem; ideo ex hac parte non potuit intenſivè eſſe capax incrementi; neque fieri major: ſecus quia Chriſti operationes ſatisfactoriæ non fuerunt infinitæ quoad numerum, valor ſatisfactorius ex hac parte potuit major eſſe, ſi operationes ſatisfactoriæ fuiſſent plures numerò, quàm fuerint: potuiſſet enim Chriſtus plures alios actus elicere, quos de facto non elicuit; & potuit etiam eos cum majori intenſione, & conatu elicere, & diutius in iiſdem perſeverare: ex quo tantùm ſequitur, quod valor ſatisfactorius

opera-

Digitized by Google

operationque humanitatis Christi [illegible] ... [illegible] ... ne numeri; ſed etiam intenſive. Quod valor deſumptus ex perſona operante non contineat aliud valorem deſumptum ex objecto, & aliis circumſtantiis formaliter, liquet; quia ſicut circumſtantiæ diſtinguuntur, ita & valores, qui ex iis ſunt deſumpti: ſino neque eminenter, quia valor deſumptus ex perſona operante non habet rationem cauſæ reſpectu valoris, qui deſumitur ex circumſtantia objecti. Conſequentia eſt evidens; quia omnis magnitudo, vel quantitas, ſive molis, ſive virtutis creſcit per additionem novæ quantitatis, non ſolum extenſive ratione numeri; ſed etiam intenſive, quando quantitas, quæ additur nullo pacto, continebatur in præexiſtente. Si per impoſſibile Deus nullo pacto contineret creaturam, majorem perfectionem intenſive includeret complexum ex Deo, & creaturis ſimul, quam ſolus Deus, quamvis hic eſſet infinitus: ergo, valor deſumptus ex circumſtantia perſonæ operantis non eſt ſimpliciter infinitus, quia in ratione valoris poteſt incrementum ſubire. Sed contra, negatur antecedens, & ad ejus probationem reſpondetur, valorem ex circumſtantia perſonæ divinæ continere eminenter eminentia non cauſalitatis, ſed æquivalentiæ valorem ex objecto, ut paulo ſuperius explicuimus, & etiam ex aliis circumſtantiis deſumptum; non enim ut valor deſumptus ex objecto, & aliis circumſtantiis contineatur in valore deſumpto ex perſona operante eſt neceſſe, quod contineatur in illo eminenter eminentia cauſalitatis; ſed ſufficit ſola eminentia æquivalentiæ, quia tunc poteſt eundem effectum formalem præſtare, quem præſtat valor deſumptus ex objecto, & aliis circumſtantiis ſecluſa limitatione & defectu: perinde ac anima rationalis dicitur continere eminenter perfectiones animæ vegetativæ, & ſenſitivæ, non quia ſit utriuſque animæ cauſa efficiens, ſed quia dat alicui eſſe vegetativum, & ſenſitivum, ſeu præſtat eoſdem effectus. Perinde valor deſumptus ex perſona infinita operante dicitur continere eminenter valorem deſumptum ex objecto, & aliis circumſtantiis, non quia ſit cauſa efficiens illius; ſed quia illi æquivalet in ordine ad [illegible] effectum valoris ſatisfactorii, quatenus conſtituat opus condignum ac proportionatum in ordine ad totam mercedem, quæ poſſet correſpondere valori deſumpto ex objecto, & aliis circumſtantiis: & ſummodo eſt cauſa ejuſdem mercedis

[illegible] ... valores, quos opus [illegible] poſſet deſumere ex objecto, & aliis circumſtantiis.

Objicies [illegible] ... quod non extendit ſe [illegible] ..., quia præmium in genere præmii præſupponit meritum ſibi correſpondens: ſed eſt poſſibile præmium, ad quod non extenditur, nec poſſit extendi condignitas meriti operationum Chriſti: ergo merita Chriſti non ſunt valoris ſimpliciter infiniti. Major & conſequentia non patiuntur difficultatem: Minor evincitur in hac hypotheſi, qua non ſolum Filius ſed etiam Pater naturam aſſumeret humanam: in hac hypotheſi operationes utriuſque humanitatis aſſumptæ eſſent meriti infiniti valoris ſimpliciter, quia procederent à perſona divina, à qua infinite dignificarentur, ſed ſi ponamus Patrem [illegible] petere à Deo, ne Lazarus reſuſcitetur, quem Filius [illegible] ſeu Chriſtus petit reſuſcitari, in hac [illegible] negatio reſuſcitationis Lazari [illegible] condignitate [illegible] Patris humanati, [illegible] de condigno, petitionem Chriſti non [illegible] à Deo, [illegible] perſona Chriſti non eſſet meriti infiniti valoris ſimpliciter, quia eſſet aliquod præmium, quod [illegible] & ad quod non ſe extenderet. Sed contra negatur minor, quia negatio reſuſcitationis Lazari ad preces Patris humanati poteſt dupliciter conſiderari primo ſecundum ſe præciſe & ſecundo ſuppoſita oratione Patris humanati, & [illegible] negationem reſuſcitationis Lazari. Priori modo [illegible] reſuſcitatio Lazari cadit ſub condignitate [illegible] Chriſti: poſteriori modo [illegible] oratione Patris poſtulantis negationem reſuſcitationis Lazari, [illegible] incompoſſibilis hypotheſis per locum intrinſecum, quatenus petitio Chriſti [illegible] Patris [illegible] eſſe condigna, quia [illegible] de condigno reſuſcitationem Lazari deberet Chriſti oratio eſſe major valore orationis Patris, ut impediret ejus efficaciam circa negationem reſuſcitationis Lazari, & eo ipſo, quod eſſet major, non poſſet præſupponi [illegible] valoris ſimpliciter, quia unum infinitum non eſt majus alio, nec poteſt, ſi ſemel infinitum ſit ullum ſubire incrementum, [illegible] per locum intrinſecum ceſſaret operatio Chriſti eſſe infiniti valoris, conſequenter modus ille [illegible] per fictam hypotheſim non eſt [illegible], quia inde ſequitur manifeſta contradictio, quæ ex modo argumentandi

per

per hujusmodi hypotheſes poteſt dupliciter ſequi formaliter, ſeu per locum intrinſecum, & materialiter per locum extrinſecum: & formaliter ſequitur contradictio, quando in hypotheſi, quæ fit una pars deſtruit aliam ſecundum ſuum eſſe formale, adeo ut ſubjectum propoſitionis ſecundum proprium eſſe formale deſtruatur per id, quod additur, & dici etiam ſolet ſuppoſitio de ſubjecto non conſtanti, quia non manet, quo pacto petitio Chriſti de Lazaro reſuſcitando, cum procedat à perſona divina, à qua infinitè dignificatur, eſt infiniti valoris ſimpliciter, & meretur Lazari reſuſcitationem, & in hypotheſi data, ſi Pater etiam aſſumeret humanitatem, & Deum rogaret, ne Lazarus reſuſcitaretur, quia hæc petitio etiam procederet à divina perſona, à qua dignificaretur, etiam ipſa eſſet valoris meritorii infiniti ſimpliciter: & quia non datur ullum infinitum majus alio, inde ſequeretur, quod petitio Chriſti de Lazaro reſuſcitando non poſſet ſuperare petitionem Patris, conſequenter non poſſet obtinere in ſenſu compoſito cum petitione Patris ipſam reſuſcitationem Lazari, quo pacto ceſſaret, per locum intrinſecum eſſe infiniti valoris ſimpliciter, quia non poſſet obtinere terminum ſuæ petitionis, ſeu Lazari reſuſcitationem. Tum quia tametſi perſonæ divinæ diſtinguantur in ratione perſonæ, non ita in ratione voluntatis, adeo ut utriusque perſonæ ſit una ac eadem voluntas, & quia petitio eſt actus voluntatis deſiderantis, & volentis, quod petitur, inde ſequeretur, quod eadem voluntas vellet ſimul, & non vellet reſuſcitationem Lazari, quod eſt luculenta contradictio. Neque obſtat, ſi dicas, in Chriſto præter voluntatem divinam identificatam cum perſona dari etiam voluntatem humanam, ac eſſe diſtinctam à voluntate humana, quæ ineſſet in data hypotheſi Patri incarnato, & petenti negationem reſuſcitationis Lazari, reſpondetur, utramque voluntatem humanitatis plenè conformari divinæ voluntati, proinde ſemper ſequeretur eadem contradictio per locum intrinſecum: quapropter petitio Chriſti deſiderantis reſuſcitationem Lazari, tametſi ſit infiniti valoris ſimpliciter, & mereatur Lazari reſuſcitationem ex hypotheſi, quod Pater etiam incarnaretur, & peteret negationem reſuſcitationis Lazari, quia hæc petitio, ut procedens à perſona divina æterni Patris eſſet infiniti valoris ſimpliciter, non poſſet ſuperari à petitione Chriſti, quæ propterea per locum intrinſecum ceſſaret à ſua infinitate ſimpliciter, quia ei non ineſſet vis obtinendi omne præmium, ſeu reſuſcitationem Lazari, poſſe enim mereri omne præmium, & de facto illud mereri, eſt prædicatum intrinſecum radicatum in operatione Chriſti petentis reſuſcitationem Lazari: & hoc prædicatum ceſſaret, ſi Pater æternus aſſumens naturam humanam peteret totum oppoſitum, ſeu negotionem reſuſcitationis Lazari. Dices, poſſet Deus in data hypotheſi non exaudire petitionem Patris incarnati nolentis reſuſcitationem Lazari, in quo caſu talis negatio non caderet ſub condignitate meritorum Chriſti. Contra eſt, quia in data hypotheſi, quod Deus nollet exaudire petitionem Patris, Petitio Chriſti perſiſteret in ſuo valore intrinſecè ſimpliciter infinito, & mereretur omne præmium poſſibile, quia Pater cum aſſumpta humanitate ei non opponeretur.

Objicies quintò, tametſi objectum infinitum poſſit, quantum eſt ex ſe, actui ipſum attingenti communicare infinitam perfectionem, adhuc ſi principium *quo* elicitivum talis actus ſit finitum, & limitatum, limitat influxum objecti, & impedit, ne objectum communicet actui ſuam infinitatem, ergo tametſi perſona infinita ſatisfaciens poſſit, [illegible] eſt ex ſe, [illegible] eodem principio *quo*, ne [illegible] [illegible] Chriſti eſt [illegible] quid homini, & [illegible] perſona refundens valorem [illegible] influxus [illegible] per principium *quo* [illegible] quamvis operationes ſatisfactoriæ Chriſti [illegible] perſona infinita, ut à principio *quod*, [illegible] finiti valoris. Præterea quia [illegible] quantumvis infinitum limitatur à [illegible] finito modo tendit in ipſum [illegible] proveniens à perſona infinitè operante [illegible] pio *quod* etiam limitatur à principio *quo* [illegible] eadem egreditur ab eo finito modo, [illegible] ſemper eſt valoris finiti. Contra [illegible] dicent enim communiter Theologi, dignitatem [illegible] næ ſatisfacientis plus influere in [illegible] quàm objectum, conſequenter ex eo, quod [illegible] limitetur à principio *quo*, non ſequitur [illegible] nam ſatisfacientem limitari: pr[illegible] quia obſequium exhibitum à Rege [illegible] um, ratione perſonæ operantis; [illegible] exhibitum regi à ruſtico cen[illegible] ejus objectum ſit regium, ſeu [illegible] inferunt, perſonam ſatisfacientem plus [illegible] ere in actus ſatisfactorios, ratione [illegible] influat ipſum objectum, concurſus [illegible] uberior, & refundit ſuam dignitatem in [illegible] tiones, quæ à perſona eas eliciente [illegible] hinc operationes Chriſti à Sanctis Patribus [illegible] tur theandricæ, ſeu Dei viriles, ex [illegible] complexo, quod eſt Deus & homo [illegible] operationes, quæ fer[illegible]ntur in Chriſto [illegible] & eliciuntur à pura creatura, non [illegible] neque divinæ denominantur: qu[illegible] cto ad perſonam ſatisfacientem non [illegible] argumentum, unde ex eo, quod [illegible] non det actui à ſe ſpecificato infinitam [illegible] eo quia limitetur ejus influxus obje[illegible] pio *quo* finito, & limitato non valet [illegible] operantem infinitam non dare op[illegible] infinitam dignitatem, tametſi ab illa [illegible] diante principio finito, & limitato. [illegible] reſponſio licèt vera ſit, & ſolvat al[illegible] ficultatem, adhuc videtur indigere [illegible] tione, quia non videtur ada[illegible] principium *quo* limitatum e[illegible] mitet concurſum objecti infiniti, & [illegible] perſonæ infinitæ: unde ad ple[illegible] difficultatis aſſignandum eſt diſcrimen, [illegible] cedit inter objectum, & perſonam [illegible] tem; & eſt, quia objectum non [illegible] dum formæ perfectionem, & [illegible] ficato; ſed tantum concurrit [illegible] ſumendam effectivè à principio [illegible] tivo actus, quapropter ſi principium elicitivum [illegible] tum fuerit, non poteſt objectum communicare [illegible] dignitatem infinitam: ratio à [illegible] facilis, quia quævis dignitas [illegible] objecto debet præcontineri [illegible] *quo* elicitivo, unde ſi principium [illegible] rit, non poteſt objectum, [illegible] finitatem refundere in [illegible] Secus valor deſumptus à perſona [illegible] dem procedit, ut à forma [illegible]

elicitivum non influit in talem formam, nec illam effectivè præcontinet, ſequitur evidenter principium *quo* elicitivum non influere effectivè in valorem perſonalem deſumptum à tali forma, ſed tantùm ad illum concurrere antecedenter cauſando ſcilicet entitatem actûs valorandi.

Sed inſtabis non minus eſt ſufficiens limitatio entitatis actus valorandi ad limitandum influxum formalem formæ, quàm ſit limitatio principii *quo* elicitivi ad limitandum influxum ſpecificativum objecti, ergo ſi principium *quo* elicitivum finitum, & limitatum limitat entitatem actus valorandi, ita etiam principium *quo* finitum limitat influxum formalem perſonæ; quia non poſſumus aliunde inferre, quòd principium *quo* effectivum limitet influxum moralem objecti, niſi quia in phyſicis experimur ita contingere: ſed limitatio entitatis actus valorandi in phyſicis limitat influxum formalem phyſicum formæ, adeo ut in ſubjecto finitæ capacitatis non poſſit recipi forma phyſica infinita: quia ſubjectum non poteſt quidquam recipere ultra ſuam capacitatem, & hac ratione docent communiter gratiam habitualem receptam phyſicè in anima Chriſti infinitam non eſſe, eò quia capacitas in anima Chriſti finita ſit: ergo limitatio phyſicæ entitatis actus valorandi impedit, ne perſona valorans, tametſi infinita ſit, infinitum communicet valorem actui limitato per principium *quo* elicitivum. Sed contra negatur major, & ad ejus probationem reſpondetur eſſe diſcrimen inter genus phyſicum, & morale, conſequenter non valere argumentum ex phyſicis per formalem conſequentiam ad moralia quia quòd in genere phyſico eſt ſubjectum, in genere moris eſt forma: & ratio, ob quam limitatio objecti à principio in genere phyſico ſe extendat ad genus moris, non ita limitatio formæ à ſubjecto non eſt eadem: quamvis verum ſit in utroque genere ad limitationem objecti, à principio limitari actum terminatum ad objectum, eò quia principium *quo* elicitivum præcontinent effectivè actum, limitat concurſum objecti, quod in utroque genere phyſico & morali eſt verum: ſed limitatio formæ in genere moris non ita limitatur à ſubjecto finito: quia ratio quæ probat formam phyſicam limitari à ſubjecto, eſt, quia educitur ex ejus potentia, quia intrinſecè recipitur in tali ſubjecto: & quia receptum non poteſt excedere capacitatem recipientis, fit, quòd forma phyſicè infinita non poſſit recipi in ſubjecto finito: ſecus quia forma moralis eſt phyſicè extrinſeca ſubjecto denominato, ſequitur potiùs conditionem formæ extrinſecæ. Quæ ſi fuerit infinita, ab eodem ſubjecto non limitatur, quia forma purè extrinſeca non limitatur à ſubjecto in quo phyſicè non recipitur, neque educitur ab ejus potentia; ſed tantùm moraliter eſt intrinſecè in actu; quo pacto diximus operationes ſatisfactorias Chriſti eſſe tantùm intrinſecè infinitas in genere moris, non verò phyſicè. Sed urgebis operationes Chriſti erant finitæ in genere entis, ergo etiam in genere moris, ſeu meriti & ſatisfactionis. Antecedens liquet quia fuerunt entitates creatæ elicitæ à potentiis humanitatis Chriſti, quæ finitæ erant, & limitatæ. Conſequentia etiam probatur, quia valor operis eſt modus entitatis ipſius; & repugnat modum excedere entitatem, quam modificat. Contra eſt, negatur conſequentia, quia tametſi entitas actus ſit in genere phyſico finita; poteſt tamen in genere moris affici forma infinita, à qua deſumat in genere moris infinitum valorem intrinſecè, quia ſive valor ſatisfactorius intrinſecus ſit, ſive extrinſecus non commenſuratur entitati ipſius actus præcisè ſumpti, ſed commenſuratur actui, ut procedenti à perſona operante, quæ ſi infinita fuerit dignificat infinitè ipſam operationem, in quam refundit valorem infinitum: ergo, cum modus adæquatus commenſuretur entitati actus ut emanentes à perſona infinita, non excedit objectum, quod modificat; quia actio Chriſti elicita à ſuppoſito divino, ut à principio *quod* includit infinitatē ipſius ſuppoſiti. Quòd valor meriti non oriatur adæquatè ex ſola ipſa entitate operationis præciſa à reſpectu ad operantem, eſt probatu facilè: quia idem actus omnino invariatus quoad ſubſtantiam potis eſt in genere moris tranſire ex non meritorio ad meritorium ex ſola extrinſeca variatione circumſtantiæ: actus enim attritionis peccatoris reſipiſcentis, & accedentis ad ſacramentum pœnitentiæ, quamvis ante abſolutionem non habeat valorem meriti, attamen per ipſam abſolutionem incipit habere valorem ex ſola mutatione circumſtantiæ perſonæ tranſeuntis à ſtatu peccati ad ſtatum gratiæ, cui actus contritionis adnectitur.

Objicies ſextò perſona increata Verbi tametſi infinita ſit, non tamen dat humanitati aſſumptæ ut infinitè ſubſiſtat, eò quia humanitas ſit finita, etenim eadem ratione, neque divina eſſentia ut unita mentibus beatorum per modum ſpeciei, vel formæ unitur iiſdem modo infinito, eo quia intellectus finitus non ſit capax formæ infinitæ: ergo tametſi ſubſiſtentia Verbi ſit infinita non tamen dat ſubſiſtere infinitè humanitati, cui hypoſtaticè unitur; ergo à pari quamvis perſona operans ut principium *quod* operationes ſatisfactorias Chriſti ſit infinita, quia tamen non unitur phyſicè, & intrinſecè iiſdem operationibus, quæ finitæ ſunt, & limitatæ, non poteſt iiſdem communicare valorem infinitum: ergo operationes ſatisfactoriæ Chriſti non fuerunt infinitæ quoad valorem intrinſecum, ſed ad ſummum denominatione extrinſeca deſumpta à principio *quod* talium operationum. Sed contra eſt enim diſpar ratio de ſubſiſtentia Verbi quia eatenus unita humanitati non dat eidem infinite ſubſiſtere, quia ſubſiſtentia Verbi unitur humanitati ſupplendo vices ſubſiſtentiæ creatæ propriæ humanitatis, quam continet eminenter proinde non conſtituit illam tam perfectè ſubſiſtentem, ac redderet ſubſiſtentem naturam angelicam ſi Verbum divinum illam aſſumeret: quia cùm divina ſubſiſtentia contineat eminenter utramque ſubſiſtentiam humanam, & angelicam, & per hypoſtaticam unionem, cum natura creata tantùm ſuppleat vices ſubſiſtentiæ propriæ talis naturæ; cui hypoſtaticè unitur, ideo ſi verbum aſſumeret naturam angelicam ſupplendo vices ſubſiſtentiæ angelicæ, eam perfectiori modo redderet ſubſiſtentē, quàm reddat ſubſiſtentem humanam, quam de facto aſſumpſit: quia ſubſiſtentia naturæ angelicæ cujus vices gereret ſubſiſtentia Verbi eſt perfectior, quàm ſubſiſtentia naturæ humanæ, ex quo ſequitur, quod tametſi natura humana ſubſiſtat per ſubſiſtentiam infinitam non tamen ſubſiſtat infinitè per ſubſiſtentiam infinitam. Divina etiam eſſentia unita per modum ſpeciei vices gerit objecti determinantis ex parte principii, & quia non dat intellectus virtutem: ſed illam ſupponit, fit quod debeat commenſurari cum eadem virtute principii proximi, quæ cùm finita ſit in intellectu creato; ſequitur non poſſe eſſentiam divinam ut ſpeciem conſtituere intellectum potentem infinitè videre divinam eſſentiam: ſed

hæc ratio non militat de perſona Verbi, ut valorante operationes humanitatis Chriſti, quia illas non valorat ſupplendo vices valoris finiti, nec iiſdem unitur ut principium non ponens, ſed ſupponens virtutem, ut divina eſſentia unitur per modum ſpeciei cum intellectu creato: Sed unitur operationibus, quas valorat, ut forma adæquata dignificans, & valorans in ordine ad ſatisfaciendum: ex quo fit, quòd non limitetur ex limitatione phyſica actuum, quia perſona Verbi unitur ut forma actibus meritoriis modo infinito moraliter, conſequenter entitas limitata eorundem actuum non limitat influxum moralem perſonæ operantis.

Ex dictis conſtat Chriſti operationes non ſolùm fuiſſe infinitæ dignitatis, ſed etiam meriti infiniti ſimpliciter, ut oſtenditur ex Clementi VI. In Extravag. *Unigenitus de pœnitentiis, & remiſſionibus*, ubi Pontifex vocat merita Chriſti abſolutè infinita, ac proinde non ſit timendum ut theſaurus Eccleſiæ poſſit exhauriri, verba enim Pontificis ſumenda ſunt in ſenſu formali, proinde Chriſti operationes non ſolùm in ratione dignitatis, & valoris, ſed etiam in ratione meriti fuerunt ſimpliciter infinitæ. Tum quia ſemel quòd fuerint infiniti valoris, & infinitæ condignitatis, fuerunt etiam infinitæ ratione meriti, quia per valorem, & condignitatem meritum conſtituitur in ratione condigni, conſequenter ſi fuerunt operationes Chriſti infinitæ dignitatis & valoris, fuerunt etiam in ratione meriti infinitæ, quia ratio condigni eſt differentia contractiva meriti, quod dividitur in condignum, & congruum, conſequenter meritum infinitum in ratione condigni eſt infinitum in ratione meriti. Neque urget, ſi dicas meritum eſſe abſtractum concreti merentis, proinde non dicere ſolum valorem, & condignitatem, ſed inſuper applicationem & directionem ad præmium, & jus actuale ad illud ſupra applicationem, & valorem fundatum; unde quamvis valor operationum Chriſti fuerit infinitus, applicatio tamen ad præmium non fuit infinita, quia non fuit ex intentione Chriſti ad præmium infinitum applicata, nec jus actuale ad præmium fuit infinitum, quia operationes Chriſti non fundarunt jus ad infinitum præmium, conſequenter, quamvis fuerunt infiniti valoris, non tamen fuerunt infiniti meriti. Nam contra eſt, quia merito Chriſti Domini correſpondet præmium infinitum: unde quamvis requiratur ad meritum infinitum jus ad infinitum præmium, non ideo operationes Chriſti non fuerunt infiniti meriti. antecedens liquet, quia primium operationum Chriſti fuit remiſſio peccati mortalis, quæ in ratione præmii eſt infinita, unde merito Chriſti reſpondet præmium infinitum, ſiquidem tanti æſtimatur remiſſio peccati lethalis, quanti odio habetur offenſa, ſed offenſa noxæ lethalis cùm ſit infinita ſimpliciter in ratione offenſæ, eò quia ſit offenſa DEI infiniti odio habetur infinitè, conſequenter ejus remiſſio infinitè æſtimatur, & eſt in ratione præmii infinita. Præterea non videtur, quomodo ad rationem meriti infiniti ſit neceſſarium jus ad infinitum præmium, quòd illi de facto reſpondet: unde licèt operationes Chriſti non dediſſent Chriſto jus ad infinitum præmium adhuc fuerunt infiniti meriti, antecedens probatur, quia ſicut meritum dicit jus ad præmium, ita ſanctitas importat jus ad gloriam per modum hæreditatis: ſed ut ſanctitas ſit infinita in ratione ſanctitatis non eſt neceſſe, quod detur jus actuale ad hæreditatem actu infinitam; quia humanitas Chriſti fuit infinitè ſancta per gratiam ſubſtantialem unionis, & nihilominus non habuit jus actuale ad hæreditatem actu infinitam, cum nec beatitudo eſſentialis, nec accidentalis in Chriſto fuerint de facto infinitæ, unde ad meritum actu infinitum non videtur neceſſarium jus ad præmium actu infinitum. Præterea quia ad meritum infinitum in ratione meriti ſufficit jus infinitum: ſed infinitas juris eſſe poteſt ſine præmio actu infinito: ergo ad meritum actu infinitum in ratione meriti, non requiritur jus ad præmium actu infinitum. Minor oſtenditur, quia ſtat infinitas juris hæreditarii abſque actuali hæreditatis infinitudine, ut liquet in humanitate Chriſti cui ratione gratiæ ſubſtantialis convenit jus hæreditarium infinitum, alioquin ratione illius non eſſet infinitè ſancta, & tamen hæreditas data humanitati Chriſti non fuit actu infinita, cum anima Chriſti finita fuerit, ergo poteſt ſtare infinitas juris meritorii abſque infinitudine præmii actualis.

LIBER

Digitized by Google

LIBER SEPTIMUS

DE

Summo Pontifice militantis in terris Eccleſiæ.

CAPUT I.

De Pontifice veteris legis.

TRes ab orbe condito ſolent hominum diſtingui ſtatus, quorum primus fuit naturæ ab Adamo uſque ad Moyſem, ſecundus fuit ſtatus legis Moſaicæ à Moyſe uſque ad Chriſtum; tertius eſt præſens ſtatus legis Evangelicæ à Chriſto uſque ad finem mundi. In primo ſtatu naturæ omnes primogeniti erant ſacerdotes, & divino cultui ſpecialiter addicti, & qui in reges ungebantur ſi primogeniti fuiſſent, erant pariter Sacerdos fueritque propterea in iiſdem regale ſacerdotium. In ſecundo ſtatu legis Moſaicæ tametſi voluerit DEUS omnes primogenitos ſibi ſanctificari Exod. 22. v. 2. nihilominus in eorum vices ex duodecim tribubus Iſrael ſibi delegit tribum Levi, quam voluit divinis obſequiis ſpecialiter mancipatam Num. 3. v. 12. *Ego tuli Levitas à filiis Iſrael pro omni primogenito in filiis Iſrael, eruntque Levitæ mei.* & cap 8. v. 6. *Tolle Levitas de medio filiorum Iſrael, & purificabis eos* & nonnullis interjectis additur *Statues Levitas in conſpectu Aaron, & filiorum ejus & conſecrabis oblatos, ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael, ut ſint mei: & poſtea ingredientur tabernaculum fœderis ut ſerviant mihi*: & rurſus ait Deus *Tuli Levitas pro unctis primogenitis filiorum Iſrael, ut ſerviant mihi in tabernaculo, & orent pro eis, ne ſit in populo plaga.* In hac tribu divino cultui ſpecialiter mancipata alii erant ſimplices Levitæ, alii ſacerdotes, ex quibus unus conſtituebatur qui eſſet ſummus Pontifex. Quamvis omnes qui erant ex tribu Levi Levitæ vocarentur, ſeu filii Levi; nihilominus ex uſu ſcripturæ diſtinguebantur Levitæ à ſacerdotibus, & ſummo Pontifice quia inferiores quoad dignitatem & munia obeunda. Sacerdotes enim victimas, & ſacrificia Deo offerebant, & inter ſacerdotes qui erat primus vocabatur ſummus Pontifex, & hic erat ſemper de familia Aaronis, qui fuit primus ſummus Pontifex à Deo conſtitutus, & à Moyſe conſecratus cum jure ſucceſſionis, quia Filii Moyſis non erant ſacerdotes, nec Pontifex, ſed implices Levitæ, quorum officium erat inſervire ſacerdotibus 1. Paralip. 23. 14. Aaroni ſucceſſit Eleazar ejus filius; & Phinees, cui propter Zelum divini honoris ſpopondit Deus ſempiternum Pontificatum Num. 25. 13. *Erit tam ipſi quàm ſemini ejus pactum ſacerdotii ſempiternum, quia Zelatus eſt pro DEO ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſrael* & 1. Machab. 2. 54. *Phinees pater noſter zelando zelum DEI accepit teſtamentum ſacerdotii æternum.* Sed ſi primogenitus ex familia Aaronis ex Dei ordinatione ſuccedebat Patri in pontificatu; & ſic ei debebatur Pontificatus jure ſucceſſionis, cur Deus Phineæ, & ſemini ejus promiſit pontificatum ſempiternum. Reſpondetur jus ſucceſſionis in eo ſitum fuiſſe, ut filius primogenitus ſuccederet Patri, ſi viveret. Sin autem, patre adhuc vivente, moreretur primo genitus tunc ſecundogenitus in locum primi demortui ſubrogaretur; proinde primogenitus vivente adhuc patre nunquam erat certus ſe ſucceſſurum in pontificatu, quia ſi moreretur ſuperſtite patre ſecundogenitus ſuccedebat in pontificatu. Unde Deus ut eum certum redderet quod non moreretur ſuperſtite adhuc Patre Eleazaro, promiſit ei pontificatum, ac ſuis poſteris. Sed quomodo hæc promiſſio fuit impleta, ſi conſtat Heli, & plures alios Pontifices fuiſſe, qui tamen non fuerunt ex ſemine Phineæ; ſed ex familia Ithamar? Sed reſpondetur Dei promiſſionem fuiſſe adimpletam quatenus jus ſuccedendi in pontificatu fuit ſemper in Poſteris Eleazari & Phineæ, quamvis uſus fuerit aliquando in aliis ex familia Ithamar: unde de jure Poſteri Phineæ fuerunt ſemper ſucceſſores in pontificatu, & Heli ac alii non de jure ſed de facto fuerunt Pontifices. Alii reſpondent promiſſionem à Deo factam Phineæ non fuiſſe abſolutam, ſed conditionatam; proinde tamdiu tantùm duravit, quamdiu fuit ſervata conditio, quæ fuit, ſi ritè ac bene fungerentur officio Pontificio, quòd ſi ſecus facerent, privarentur tali jure, & quia non ſervarunt conditionem, fuerunt ſpoliati jure ſuccedendi in pontificatu. Alii reſpondent jus ſuccedendi manſiſſe quidem ſemper in poſteris Phineæ; ſed uſum fuiſſe promiſſum non abſolutè, ſed conditionatè ſi bene fungerentur ſuo munere, & quia non ſervârunt conditionem ſpoliati fuerunt non jure, ſed uſu, quem acquiſiverunt filii Ithamar. Poſteri igitur Phineæ in pœnam negligentiæ in cultu divino, & peccati fuerunt ſpoliati uſu pontificiæ dignitatis, qui tranſivit in poſteros Ithamar, & permanſit uſque ad tempora Salomonis, qui ejecit Abiathar, & promovit ad Pontificatum Sadoc. Heli igitur primus fuit de familia Ithamar, qui uſum habuit pontificatus, & habuit duos filios ſacerdotes Ophni & Phinees 1. Reg. 1. 3. qui deceſſerunt ſuperſtite adhuc Patre, adeout neuter potuerit in pontificatu ſuccedere Patri. Ophni nullum reliquit filium, bene tamen Phinees duos habuit Achitob & Ichabod qui fuit poſthumus, & Achitob ſucceſſit in uſu Pontificatus Heli avo, & Achitobo Achies ejus filius, de inde Abimelech filius Achitob, & frater Achiæ 1. Reg. 14. 13. hic David fugienti dedit panes propoſitionis, & gladium Goliad, ab quam cauſam, à Saule occiſus fuit cum aliis ſacerdotibus, ſucceſſit Abimelecho Abiathar filius Abime-

Abimelech, qui evaſit è Saulis perſecutione, & fugit ad Davidem, & perſeveravit in uſu Pontificatus uſque ad tempora Salomonis 3. Reg. 2. 27. poſt Abiatherem iterum poſteri Eleazari, & Phinees fuerunt reſtituti uſui Pontificatûs. Salomon enim expulit ab uſu Pontificiæ dignitatis Abiatherem ob conſpirationem factam cum Adonia, & in Pontificem ſubrogavit Sadoc & poſteri Eleazari & Phinees continuarunt in uſu Pontificatus uſque ad captivitatem Babylonicam. Sub initium captivitatis cum Saraias Pontifex ductus fuiſſet in captivitatem Babylonis ſucceſſit illi in Pontificatu Phaſſur filius Emmer qui Jeremiam Prophetam vinxit in carcerem Jerem. 20. 1. An fuerit legitimus Pontifex, plures meritò dubitant. Poſt captivitatem Babylonicam primus Pontifex fuit Joſue filius Joſedec, & continuavit ſucceſſio Pontificum uſque ad Joannem Hyrcanum filium Simonis, Machab. 16. 24. reliqui Pontifices qui ſucceſſerunt uſque ad tempora Chriſti, & Apoſtolorum petendi ſunt ex Joſepho Hebræo, aliiſque hiſtoriis profanis, quia Scriptura ſacra illorum non meminit: tantùm ex Evangelio conſtat, Annam & Caipham fuiſſe Pontifices tempore Paſſionis Chriſti. Illud tamen notatu dignum, quod in hac Pontificum ſerie, hæc lex erat generalis ex Dei ordinatione ut nullus Pontifex niſi per mortem poſſet ſua privari dignitate; neque Pontifice adhuc ſuperſtite, potuiſſe alium ſubrogari. Hæc autem lex tunc tantùm ſervata non fuit quando Principes ſæculares ſe rebus immiſcuerunt Eccleſiaſticis; ut tempore Salomonis, qui privavit Abiatherem Pontificatu, cui ſubrogavit Sadocum. Sub Antiocho Rege cujus imperio Onias expulſus fuit è Pontificatu, & ſucceſſivè ſubſtituti fuerunt Jaſon, & Menelaus, qui & ipſi tali fuerunt poſtea dignitate ſpoliati. Sub Herode, qui rebus ſe immiſcens Eccleſiaſticis, promovit, ac amovit, quoſcunque voluit, regia abuſus poteſtate.

Pontifices veteris legis quamvis jure ſucceſſionis Pontificia potirentur dignitate, non tamen officiis fungebantur Pontificis niſi prius conſecrarentur. Ritus quo Pontifices, & Sacerdotes conſecrarentur habetur Exod. 28. 1. & Levit. 8. per totum ut & ritus conſecrandi Levitas Numer. 8. 6. & ſequent. ubi habetur. *Levitæ purificati ſunt, & laverunt veſtimenta ſua. Elevavit eos Aaron in conſpectu Domini, & oravit pro eis, ut purificati ingrederentur ad officia ſua in tabernaculum fœderis coram Aaron, & filiis ejus:* Tria hoc in ritu conſiderantur ſcilicet purificatio Levitarum. Conſecratio, applicatio ad uſum miniſterii. Purificabantur Levitæ ante conſecrationem quatuor modis, aſperſione aquæ luſtralis, vel raſione pilorum totius corporis, vel lotione veſtimentorum, vel oblatione Sacrificii pro peccato. Aqua luſtrationis, ſeu expiationis dicebatur cui cineres vaccæ rufæ infuſi erant; & hac luſtrationis aqua mundabantur, qui contraxerant aliquam immunditiam legalem, ſive ex contactu cadaveris, ſive aliunde, ut habetur Numer. 19. omnes ſiquidem immundi legali immunditia arcebantur ab ingreſſu in tabernaculum, niſi prius hac luſtrationis aqua mundatus eſſet. Raſio pilorum per ſingula corporis membra; & veſtimentorum lotio non ſolùm adhibebatur in conſecratione Levitarum; verùm etiam in expiatione laborantium lepra. Levit. 14. non tamen eodem modo, quia leproſi radebant pilos capitis, barbæ, ſuperciliorum & totius corporis, ne quid ſupereſſet, quo lepræ foveretur immundities; imò præter raſionem pilorum, lavabant etiam veſtes omnes ne lepræ occultarentur reliquiæ. Levitæ per illam extremam purgationem monebantur etiam interius oportere ab omni labe peccati mundatos eſſe ut ſancta, nonniſi ſanctè agerent. Peracta Levitarum purificatione ſequebatur eorundem conſecratio, quæ in eo ſita erat, ut Aaron eos acciperet à filiis Iſrael loco primogenitorum, & Deo offerret in miniſterium tabernaculi; ut ritè, ac ſanctè ſuo fungerentur officio, cùm nonniſi purificati introducerentur in tabernaculum ad ſua obeunda officia. Ritus conſecrandi Sacerdotes; & Pontificem habetur Exodi 28. 1. & Levit. 8. per totum; eodem enim ritu conſecratus fuit Aaron in Pontificem à Moyſe, & filii ejus initiati Sacerdotes. In hoc ritu tria ſunt notatu digna ſcilicet purificatio Pontificis, & Sacerdotum. Conſecratio & applicatio ad uſum miniſterii. Purificatio fiebat lotione corporis, & oblatione ſacrificii pro peccato. Conſecratio fiebat tali pacto. Poſt lotionem totius corporis Pontifex ornatu Pontificiali, & Sacerdotes ſacerdotali induebantur. Pontifex ungebatur oleo unctionis in capite, Sacerdotes verò in extremo auriculæ dextræ; & in pollice manus, ac pedes dextri tingebantur ſanguine arietis, & oleo unctionis aſpergebantur. Tandem plura fruſtula panum in caniſtro, & ex ariete immolato dabatur ipſis in manus, ut ea levarent coram Domino: & hoc ſigno non ſolùm dabatur ipſis poteſtas ſacrificandi, ſed ſimul etiam applicabantur ad uſum miniſterii, quod in ſacrificando præſertim conſiſtebat. Utque illuſtrior eſſet ſolemnitas hujus conſecrationis triplex in ipſa ſacrificium offerebatur; nimirum vitulus in hoſtiam pro peccato, Aries in holocauſtum; à quo detractis extis ſuper aram imponebatur, ut totus cremaretur; erat enim holocauſtum quo victima integra comburebatur; & tandem alius aries in hoſtiam pacificam: & ſeries actionis procedebat hoc pacto. Aaron, & filii ejus qui erant conſecrandi, publicè coram populo adducebantur ad tabernaculum, ubi aquâ munda, & pura lavabantur; dein Aaron ornatum induebat Pontificialem, & ſub ejus Caput fundebatur chriſma, ſeu oleum unctionis. Filii itidem Aaron induebantur veſtibus Sacerdotalibus abſque tamen fuſu olei unctionis ſuper eorum caput: poſteà adducebantur ad oſtium tabernaculi vitulus, & duo arietes: & offerebantur panes azimi in caniſtro; cum aliis nonnullis ad eundem uſum pertinentibus. Poſteà fiebat primum ſacrificium, quod erat immolatio vituli pro peccato: Aaron, & filii ejus Sacerdotes imponebant manus ſuper caput vituli, qui mactabatur, dein pars ejus ſanguinis ponebatur ſuper cornua Altaris; & pars altera fundebatur ad ejus baſim; totus adeps, qui operit inteſtina, & reticulum jecoris & duo renes cum ſuo adipe incendebantur ſuper Altare. Demum, carnes, corium, & fimus comburebantur foris extra caſtra. Secundum inde ſequebatur ſacrificium, quod erat immolatio unius arietis in holocauſtum: fiebatque tali pacto; impoſitis ſuper caput arietis manibus mactabatur, & ejus ſanguis fundebatur circum altare & ſupra: carnes ſecabantur in partes; inteſtina lavabantur; & jam lota cum pedibus ponebantur ſuper caput, & alias partes; quæ omnia incendebantur ſuper altare. Demum immolabatur alter aries in hoſtiam pacificam. Moyſes ſumebat de ſanguine ejus, & oblinebat extremum auriculæ dextræ Aaronis, & filiorum ejus; itemque pollicem manus, ac pedis dextri, dein ſpargebat ſanguinem ſuper Altare per circuitum, & ſumebat de ſanguine, qui erat ſuper altare, & de oleo unctionis, & aſpergebat Aaronem, & filios ejus, ac eorum veſtes. Poſteà ſumebat adipem; caudam, pinguedinem, quæ operit inteſtina, reticulum jecoris, duos renes cum adipe eorum, armum dextrum, portionem panis, ſcutulam oleatam, & laganum, & tradebat Aaroni, & filiis ejus, ut levaret coram Domino. Demum iterum ſuſcipiebat omnia de manibus

Digitized by Google

bus eorum, & incendebat ſuper altare in holocauſtum.

Si quæras quanto tempore perficerentur hæc ſacrificia adhibita in conſecratione ſummi Pontificis. Reſpondetur, primam conſecrationem, quâ Aaron in Pontificem, & filii ejus in Sacerdotes conſecrarentur, duraſſe per ſeptem dies, idque ex Dei mandato ut legitur Exodi 29. 3. & Levit. 8. 33. An verò per ſingulos ſeptem dies fuerit tota actio conſecrationis repetita, adeo ut fuerint ſeptem conſecrationes reſpondentes ſeptem diebus: an verò una ac eadem conſecratio fuerit producta ad ſeptem dies: plures cenſent verum hoc ſecundum; adeo ut prima die Aaron, & ejus filii fuerint loti, ac purificati; ſecundo die ſacro habitu ornati; tertio die uncti, & aſperſi, & ſic deinceps ut tota conſecratio abſolveretur ſpatio ſeptem dierum; & die ſeptimo imponeretur finis toti conſecrationi. Alii verò probabilius cenſent, totam conſecrationem integrè abſolutam fuiſſe ſpatio unius diei, & poſtea eamdem repetitam per ſex alios ſubſequentes dies; adeo ut Aaron, & filii ejus ſepties fuerint loti aqua, ſepties induti ſacris veſtibus, ſepties uncti, tincti, aſperſi, & ſepties tria ſacrificia Deo oblata; & ita ſentiunt Joſephus Hebræus, Lyranus, & plures alii: & id inferunt ex verbis illis Exod. 29. 4. *Septem diebus conſecrabis manus eorum, & vitulum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expiandum*: ubi illa particula *per ſingulos dies* ſignificat ſingulis diebus fuiſſe repetitam integram conſecrationem Aaronis, & filiorum ejus; an verò omnes ceremoniæ fuerint ſingulis diebus repetitæ, vel tantùm aliquæ; cenſent etiam aliqui probabile nonniſi aliquas fuiſſe aliis diebus repetitas ceremonias; eò quia veroſimilius ſit Aaronem, & filios ejus nonniſi primo die fuiſſe lotos aqua; quia cùm fuerint jam purificati, nulla aderat ratio quâ deberent iterum purificari, præſertim cùm intra id tempus conſecrationis caverint ab omni macula contrahenda. Idem poteſt aſſeri de aſperſione ac effuſione olei ſuper caput Aaronis: utraque ſententia intra limites ſolius probabilitatis continetur. An verò conſecratio ſucceſſorum in Pontificatu Aaronis duraverit per ſeptem dies. Reſpondetur debuiſſe ita fieri. Ratio eſt, quia ritus ille cum omnibus ſuis circumſtantiis fuit ex divino præcepto generali Exod. 28. Levit. 8. per totum. Exod. 29. & Levit. 8. v. 34. habetur: *Septem enim diebus finitur conſecratio. Die ac nocte manebitis in tabernaculo.* Et Exod. 29. 29. *Veſtem autem ſanctam, quâ utetur Aaron habebunt filii ejus poſt eum, ut ungantur in ea, & conſecrentur manus eorum; ſeptem diebus utetur illâ, qui Pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filiis ejus; & qui ingreditur tabernaculum teſtimonii, ut miniſtret in ſanctuario.*

Voluit Deus conſecrationem Pontificis, & Sacerdotum fieri pluribus iſtis cæremoniis, ac ritu ſolemniori etiam quoad durationem temporis, ut indè populus agnoſceret quantæ ſit præſtantiæ, ac eminentiæ dignitas Pontificalis, & Sacerdotalis, quæ in majori haberetur veneratione, ac plurimi æſtimaretur: & ne ullus auderet tanto munere fungi, nec officium obire Pontificis, nec Sacerdotis, niſi priùs ſpeciatim fuerit à Deo electus, vocatusque tanquam Aaron, & publico ac ſolemni ritu coram populo ad hunc finem conſecratus: adeo ut graviſſimè puniti fuerint qui auſi ſunt aliter agere; ut fuerunt Chore, Jeroboam, & Ozia qui Summum Sacerdotium voluerunt ſibi uſurpare à Deo non electi. Terra enim aperto hiatu Chore vivum deglutivit Num. 16. Jeroboam manus ſtatim exaruit, 3. Reg. 13. & lepra Oziam infecit, deturpavit, corrupit 2. Paral. 26. Secundò ut Pontifices, & Sacerdotes hoc ſolemni ritu conſecrati meminerint proprii officii ſanctè exercendi, ſeque virtutum omnium culturæ addictos eſſe, ac teneri ſanctè vivere, ut exemplo fortius, quàm voce populum edocerent piè vivere, ac modum Deo placendi, & ut ipſi Pontifices, & Sacerdotes in adverſitatibus tolerandis fortès eſſent. Hæc adverſa fuerunt in veteri teſtamento experti Aaron *Numer.* 16. Zacharias 2. *Paral.* 23. Azarias 2. *Paral.* 26. & in novo Teſtamento Apoſtoli, quibus prædixerat Magiſter Chriſtus Matth. 10. 16. *Ecce ego mitto vos ſicut oves in medio luporum.* Joan. 16. 2. *Venit hora ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo.* Quas perſecutiones, ærumnas, adverſitates paſſus fuerit D. Paulus recenſet ipſe 2. Corinth. 11. 23. ſcribens: *In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter. Ter virgis cæſus ſum, ſemel lapidatus ſum, ter naufragium feci.* Cùm igitur homines eccleſiaſticis dignitatibus inſigniti tot ſint perſecutionibus, & adverſitatibus expoſiti, ut has inconcuſſa pectoris firmitate, & animi infracta fortitudine tolerarent, neceſſum fuit, ut in virtutibus præſertim patientiæ, & fortitudinis exercerentur, ac divinâ gratia munirentur, ne ſuccumberent oneri, accederent adverſitatibus, quod in veteri Teſtamento factum fuit per ſolemnes ritus, ac cæremonias, quibus Sacerdotes, & Pontifices ex Dei mandato conſecrabantur, inde enim exploratum illis erat, ſe à Deo ſpeciatim electos fuiſſe ad munia illa Eccleſiaſtica ritè, & ſanctè obeunda, & omnia adverſa toleranda, quæ tali officio adnexa eſſent, præſertim cùm ſcirent, quidquid adverſitatis ratione vocationis, & dignitatis, quidquid moleſti contingeret, nonniſi in bonum exitum ex Dei ordinatione ceſſurum. Præterea voluit Deus ſolemnes hos ritus in conſecratione Pontificis, & Sacerdotum inſtitui, ut populus inde fructum aliquem perciperet ex tali ſolemnitate, nimirum, ut ex publica conſecratione ſuos cognoſcerent Paſtores, quibus ipſorum ſalus concredita erat; & ut addiſcerent quantum honorem, ac reverentiam ob officii ſanctitatem illis præſtare oporteret, & ut populus, qui ſolemni ritui intererat, ſciret quanti ſit æſtimanda, & in honore habenda dignitas Pontificia. Quòd ſi in veteri Teſtamento nemo fuit in Pontificem aſſumptus, niſi, qui à Deo deſignatus, & electus fuerit, ac ſolemni ritu conſecratus, ut meminit Apoſtolus ad Hebræ. 5. v. 4. *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* In novo itidem Teſtamento nemo ad ſummam Pontificiam dignitatem promovetur niſi inſtinctu Spiritûs Sancti electus fuerit, & ſolemni ritu conſecretur, ut à populo, qualis ſit eorum ſupremus Paſtor dignoſci poſſit, cui obſequatur, atqui hæc omnia negliguntur in Secta Lutheranorum, & Calviniſtarum, quia non quem Deus elegerit, ſed qui ex turba, & populo voluerit, dummodo loqui ſciat, ad munus obeundum Eccleſiaſticorum aſſumitur nulla habita ratione ad ſtudia virtutum, & culturam caſtitatis, cùm eorum Miniſtri ut plurimum ſint uxorati, & cùm filios procreent, tota cura eorum eſt non in promovenda populorum ſalute, ſed procuranda filiorum commoditate, & ob id toti ſunt in congregandis divitiis, ne iiſdem quidquam deſit. Præterea quia in veteri Teſtamento tunc res cenſebatur majoris momenti apud Deum, quando pluribus ſolemnioribus ac ſanctioribus ritibus, & cæremoniis agebatur: hinc quia pluris à Deo fit conſecratio Sacerdotum, quàm Regum, plures, & ſolemniores fuerunt ritus inſtituti in Sacerdotibus conſecrandis, quàm Regibus ungendis.

An verò omnes ritus, & cæremoniæ fuerint

 ſemi-

Digitized by Google

ſemper adhibitæ in conſecratione cujusvis Pontificis, certum eſt ex præcitatis Scripturis fuiſſe in conſecratione Aaronis adhibitas, & Moyſem in conſecratione Aaronis fratris in Pontificem illas exactè exercuiſſe, adeo, ut fuerit in illa conſecratione loci ornatus, unctio in capite, tinctio, aſperſio, trinum ſacrificium, & ſolemnitas ſeptem dierum: quæ omnia non videntur fuiſſe adhibita in conſecratione Eleazari, qui proximè ſucceſſit Aaroni Parenti: ſiquidem Numer. 20. v. 25. habetur: *Tolle Aaron & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor, cumque nudaveris Patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium ejus, Aaron colligetur, & morietur ibi. Fecit Moyſes, ut præceperat Dominus, & aſcenderunt in montem Hor coram omni multitudine. Cumque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis induit eis Eleazarum filium ejus. Illo mortuo in montis ſupercilio deſcendit cum Eleazaro.* Et quia Scriptura ibi non meminit lotionis, unctionis, tinctionis, aſperſionis, nec ullius ſacrificii, nec ſolemnitatis dierum ſeptem, videtur inferendum Eleazarum non alio ritu fuiſſe à Moyſe conſecratum, niſi quia induerit veſtes Patris ſui Aaronis, & aſcenderit in montem Hor, ubi cùm induiſſet veſtem Pontificiam Aaronis Patris, illico deſcendit de monte. Hinc cenſent plures Eleazarum in faſtigio montis Hor ex Dei ſpeciali voluntate, ac diſpenſatione factum fuiſſe Pontificem abſque ſolemni ritu conſecrationis per ſolam aſſumptionem veſtis Pontificiæ. Alii cenſent ritum illum conſecrationis verè adhibitum fuiſſe, non tamen in monte Hor, eò quia tabernaculum ibi non fuerat delatum, cùm manſiſſet in planitie inferiori, ac in medio caſtrorum: cumque Eleazarus deſcendiſſet de monte Pontificali veſte indutus, & ad tabernaculum veniſſet, ibi cenſent præſcriptas omnes cæremonias, & ritus in conſecratione Pontificis adhibendas exercuiſſe: alii volunt non ſtatim poſt deſcenſum è monte Hor, ſed poſt expugnatos Reges Amorrhæorum, & occupatas eorum terras. Imò putant alii, Eleazarum diſtuliſſe cæremonias, & ritus conſecrationis poſt trajectum Jordanem, & adventum in terram promiſſionis. Alii opinantur non fuiſſe neceſſe adhibere totam ſolemnitatem, ſed ſolam unctionem, & ornatum Pontificialem, eò quia cenſeant Eleazarum jam antea ſolemni ritu fuiſſe conſecratum Sacerdotem, conſequenter adhibuiſſe omnes cæremonias communes Sacerdotibus, & Pontifici, unde in monte Hor tantùm debuit adhiberi illas duas, ſeu unctionem in capite, & aſſumptionem veſtis Pontificiæ, reliquas omnes jam adhibuerat, cùm fuit in Sacerdotem conſecratus: quod in monte Hor aſſumpſerit ornamenta Pontificalia Patris Aaron Scriptura expreſsè aſſerit: & quamvis unctionis capitis non meminerit, valde probabile eſt, fuiſſe hunc ritum etiam adhibitum. Verùm ex divino præcepto videtur neceſſum fuiſſe, ut nemo aſſumeretur ad Pontificatum niſi per ſeptem dies maneret in tabernaculo indutus veſtibus Pontificiis. Rurſus ut ungeretur oleo unctionis in capite, & ut pollex dextræ manus, ac pedis, ut etiam extremum auriculæ dextræ tingeretur ſanguine immolati arietis: hæ tres cæremoniæ habentur expreſsè in Scripturis *Exodi* 39. *v.* 29. unde probabilius ſententia eſt, ſaltem has cæremonias fuiſſe etiam adhibitas in conſecratione Eleazari in Pontificem.

Quod verò ad officium pertinet Pontificis veteris legis multiplex hoc fuit: ſiquidem Pontifex plura exercebat officia communia cum aliis Sacerdotibus, & plura quæ propria erant ſolius Pontificis. Communia numerantur decem ſcilicet offerre victimas, ſeu ſacrificia ſuper altare holocauſti, hæc enim oblatio *Levit.* 1. *v.* 2. & 3. fiebat æque à Pontifice, ac Sacerdotibus. Secundum commune officium erat in eodem altari ad uſum Sacrificiorum ſervare & nutrire perpetuum ignem, ſubjiciendo illi alternis vicibus ligna, quibus ſemper aleretur ut habetur *Levit.* 6. 12. Tertium bis quotidie manè, & veſperè adolere incenſum ſuper Altare Thymiamatis *Exod.* 20. 1. Siquidem aderant duo altaria unum holocauſti in quo victimæ, ſeu ſacrificia offerebantur, & alterum thymiamatis, in quo aromata ſuaviſſimi odoris cremabantur: & hoc aureum fuit, cùm illud nonniſi æreum. Quartum bis ſingulis diebus affuſo oleo olivarum concinare lucernas, quæ erant in candelabro aureo juxta altare thymiamathis, ne unquam illis deeſſet pabulum, ex cujus defectu dormitarent, ac extinguerentur *Exodi* 25. 37 & *Levit.* 24. Quintum ſingulis Sabbathis duodecim panes calidos ponere ſupra menſam propoſitionis, & veteres abſumere, ſeu comedere *Exod.* 25. *v.* 23. & *Levit.* 24. *v.* 5. Sextum immolare vaccam rufam extra caſtra *Numer.* 19 *v.* 3. Septimum adjutare mulieres in caſu Zelotypiæ *Num.* 5. *v.* 11. Octavum diſcernere inter lepram, & lepram, ſeu judicare *Levit.* 13. Nonum expiare, ſeu mundare leproſos, puerperas, menſtruoſas, & ſemifluos *Levit.* 12. *& ſequent.* Decimum tandem legem Dei interpretari, & alios docere *Malach.* 2. *v.* 7. hæc decem officia æquè exercebant Pontifex, & Sacerdotes. Quæ autem propria erant ſolius ſummi Pontificis quatuor recenſentur, quorum primum eſt, nonniſi ſemel ſingulis annis intrare in ſanctuarium. Secundum conſecrare Levitas, & Sacerdotes, tertium in controverſiis legalibus ſuſcipere appellationes, & ultimam ferre ſententiam cui omnes ſub pœna capitis acquieſcere tenebantur. Quartum in rebus incertis, ac dubiis, quæque majoris eſſent momenti, Deum conſulere. Ad primum Pontificis officium quod attinet, erat que ſemel in anno, ſeu in ſolemni die expiationis, ac propitiationis introire in ſanctuarium, & inſtituere publicam expiationem totius Iſraelis ab omnibus peccatis & immunditiis toto curſu illius anni contractis. Juvat obſervare duplicem fuiſſe in veteri lege expiationem, privatam unam, qua leproſi, vel puerperæ, & alii, qui immunditiam aliquam legalem contraxerant, expiare conſueverant; & alteram publicam, & univerſalem, qua tota multitudo, ſeu Eccleſia Iſraelitarum purificabatur: illa fiebat ſæpe in anno, hæc verò nonniſi ſemel: illa à quovis Sacerdote potuit fieri poſterior à ſummo Pontifice tantùm; illa extra ſanctuarium, hæc nonniſi in ſanctuario exercebatur, & quidem hoc pacto totus populus eo die ut feſto jubebatur ceſſare ab omni opere ſervili, & abſtinere ab omnibus eſculentis, & poculentis usque ad noctem. Rurſus Pontifex lavabat ſe aqua pura, & nitida, poſtea induebat veſtes Pontificiales, & antequam inſtitueret publicam expiationem, tres areas præmittebat, quæ tamen publicè ſubſerviebant, una ſui ipſius, & familiæ ſuæ, & fiebat per oblationem vituli pro peccato, & arietis in holocauſtum: alteram tabernaculi ſanctuarii per nebulam aromatum accenſorum, & per ſeptennium etiam aſperſionem ſanguinis ex vitulo, & hirco immolatis, tertiam altaris thymiamatis per ſolam ſanguinis aſperſionem, quibus abſolutis ſequebatur expiatio publica in qua Pontifex, qui ab initio ſortem miſerat ſuper duos hircos, ut eorum alter immolaretur pro peccato, & alter vivus dimitteretur, ut propria gauderet libertate in campis deſertis. Poſita igitur utraque manu ſuper caput hirci, in quem ſors ceciderat, confitebatur omnes iniquitates & peccata filiorum Iſrael, quæ capiti adſtantis hirci imprecabatur. & poſtea dimittebatur per deſertum quaſi ſecum deferens peccata totius populi. Idque cauſæ cur

caper

caper emiſſarius etiam diceretur, hæc omnia habentur, *Levit. cap.* 16. Aliud officium Pontificis fuerat conſecrare Levitas, & Sacerdotes cum illis cæremoniis, quæ notantur *Exodi* 29. *Levit.* 8. *v.* 8. & hoc Pontificis officium deſignabatur per unctionem capitis, quia ſicut oleum unctionis, ſeu ſacrum chriſma, quod effundebatur in caput Pontificis, defluebat inde ad alia membra juxta Pſal. 192. *ſicut unguentum in capite, quod deſcendit in barbam Aaron*; ut exponit D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 102. *art.* 5. *ad* 8. perinde poteſtas offerendi ſacrificia, & miniſtrandi in tabernaculo à Pontifice per legitimam conſecrationem deſcendebat ad Sacerdotes, & Levitas veluti in membra inferiora. In hoc autem oleo unctionis explicanda ſunt duo compoſitio, & uſus: illa habetur *Exodi* 30. *v.* 22. ubi dicitur: *Locutus eſt Dominus ad Moyſem dicens: ſume tibi aromata primæ myrrhæ, & electæ quingentos ſiclos, & cinamomi medium, id eſt, ducentos quinquaginta ſiclos, calami ſimiliter ducentos quinquaginta, caſſiæ autem quingentos ſiclos in pondere ſanctuarii, olei de olivetis menſuram Hin. faciesque unctionis oleum ſanctum, unguentum compoſitum opere unguentarii.* Poſtea deſcribitur uſus, & modus adhibendi hanc unctionem olei ſancti, & ſubditur *v.* 26. *Et unges ex eo tabernaculum teſtimonii, & arcam teſtamenti, menſamque cum vaſis ſuis, candelabrum, & utenſilia ejus, altaria thymiamatis, & holocauſti, & univerſam ſuppellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet ſanctificabisque omnia, & erunt ſancta ſanctorum, qui tetigerit ea, ſanctificabitur. Aaron & filios ejus unges, ſanctificabisque eos, ut ſacerdotio fungantur mihi, filiis quoque Iſrael dices: hoc oleum unctionis ſanctum erit mihi in generationes veſtras. Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compoſitionem ejus non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt, & ſanctum erit vobis.* Ex quibus conſtat non fuiſſe licitum uti hoc oleo unctionis, niſi ad ungendum Pontificem, ſacerdotes, & tabernaculum, & ea quæ erant in tabernaculo, adeò ut Pontifex ungeretur in capite, non ita ſacerdotes. Et res alias vel perſonas non potuiſſe hoc oleo ungi, nec ipſos Reges. Tertium officium proprium Pontificis erat in controverſiis legis recipere appellationes, & ultimam ferre ſententiam, cui tenerentur litigantes acquieſcere ſub pœna capitis, ut narrat Joſephus Hebræus lib. 2. contra Apionem inquiens: *Pontifex ante alios ſacerdotes Deo ſacrificat, leges cuſtodit, controverſias dijudicat, convictos delicti punit: cui qui non obedit, is pœnam luit, tanquam in Deum impius.* Hoc idem infertur ex Deuter. 17. v. 12. *Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, morietur homo ille, & auferet malum de Iſrael.* Obſervatu dignum eſt, duas fuiſſe controverſias legales in populo, aliæ enim propriè pertinebant ad ſacerdotes ut controverſiæ de lepra: & aliæ ad Magiſtratum Politicum, ut controverſiæ de ſanguine, ut habetur *Deuter.* 27. *v.* 8. Ambæ controverſiæ dicuntur legales, eò quia ex lege non bene intellecta orirentur, priores ex lege cæremoniali, poſteriores ex judiciali 2. *Paral.* 19. *v.* 10. Secundò quia per latam ſententiam Judicis veluti per veram legis interpretationem erant lites dirimendæ. Hinc in ſingulis civitatibus conſtituebantur inferiores Judices, ad quos ex officio pertineret has controverſias dirimere. Deuter. 16. v. 18. *Judices, & Magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi per ſingulas tribus tuas, & judicent populum juſto judicio, nec in alteram partem declinent*; & ex his judicibus conſtitutis in civitatibus, alii erant ſacerdotes, qui judicarent de controverſiis cæremonialibus ut de lepra: alii laici, qui de judicialibus, & de ſanguine ſententiam dicerent: quòd ſi Judices inferiores non poſſent inter ſe convenire, nec controverſias ad ſe delatas ob difficultates dirimere, tunc appellatio fiebat Jeroſolymas, ubi tanquam ſupremus Judex præſidebat Pontifex, cujus ſententiæ litigantes tenebantur acquieſcere ſub pœna capitis, ut habetur Deuter. 17. v. 8. *Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem, & ſanguinem, cauſam, & cauſam; lepram, & lepram, & judicium intra portas tuas videris verba variari, ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, venies que ad ſacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui judicabunt tibi judicii veritatem*, & poſtea additur: *Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, morietur homo ille*: ſeu qui noluerit obedire ſummo Sacerdoti, ſeu Pontifici, qui aliis ſacerdotibus in judicio præſideret, ut habetur. 2. Paral. 19. v. 11. *Amaſias autem Sacerdos, & Pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit*: quamobrem duplex fuit in Veteri Lege tribunal, ſupremum unum, alterum inferius; illud tantùm fuit in Jeruſalem, & inferius in ſingulis civitatibus; in illo judicabantur difficiliores controverſiæ, in iſto faciliores; in illo præſidebat Pontifex, in iſto minor ſacerdos; & ab hoc licitum erat appellare ad ſupremum, non verò ab hoc ad inferius. In illo aſſiſtebant ſeptuaginta Doctores præter Pontificem, in iſto tantùm viginti tres: illud vocabatur Sanedrin, ſeu Concilium Seniorum, non ita aliud: utrumque Concilium ſuam à Moyſe originem traxit, ſupremum tamen Concilium inſtitutum fuit ex mandato Dei, & deſcribitur *Exodi* 18. *v.* 13. Inferius verò inſtitutum fuit ex Concilio Jethrom. Quia verò utrumque Concilium progreſſu temporis negligi incepit, ut collapſum videretur, & non amplius in uſu, reſtauratum poſtea fuit à Joſaphat Rege Juda, ut habetur 2. *Paral.* 19. *v.* 4. *& ſequent. Habitavit ergo Joſaphat in Jeruſalem, rurſumque egreſſus eſt ad populum de Beſabea uſque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum DEUM Patrum ſuorum. Conſtituitque Judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca: & præcipiens Judicibus, Videte ait, quid faciatis, non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini: & quodcunque judicaveritis in vos, redundabit*, & hæc intelliguntur de Conciliis inferioribus, quibus præſidebant Sacerdotes. De ſupremo tribunali, in quo Pontifex præſideret: *In Jeruſalem quoque conſtituit Joſaphat Levitas, & Sacerdotes, & Principes familiarum ex Iſrael, ut judicium, & cauſam Domini judicarent habitatoribus ejus, præcepitque eis dicens: Sic agitis in timore Domini fideliter, & corde perfecto, omnem cauſam, quæ venerit ad vos Patrum veſtrorum, qui habitant in urbibus ſuis inter cognationem, & cognationem ubicunque quæſtio eſt de lege, de mandato, de cæremoniis, de juſtificationibus, oſtendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira ſuper vos, & ſuper Patres veſtros. Amaſias autem Sacerdos & Pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit*, ex quibus conſtat Pontificem præſediſſe ſupremo tribunali, ac fuiſſe caput totius Concilii Seniorum. Hinc in deſerto ſolus Moyſes, qui erat Pontifex extraordinarius judicavit omnes controverſias, quotquot inſurrexerunt in populo, & quia onus ob cauſarum multitudinem gravius fiebat, additi fuerunt ei tribuni, Centuriones, Quinquagenarii, & Decani, qui minores cauſas judicarent, & majores ad illum remitterent. Demum ad majus etiam levamen ſeptuaginta Seniores electi fuerunt illi aſſiſtentes in cauſis gravioribus.

Mor-

Digitized by Google

Mortuo poſtea Moyſe, cùm filii Iſraël veniſſent in terram promiſſionis, duplex tribunal, ac judicium inſtitutum fuit, unum Hieroſolymis pro cauſis gravioribus, ac difficilioribus, & aliud in ſingulis civitatibus pro levioribus, ac minoris momenti.

Quartum tandem officium Pontificis fuit in rebus gerendis, ac dirigendis, quæ majoris momenti eſſent Deum conſulere, & ab eo reſponſum accipere, quod officium à præcedente diſtinguitur, quia in illo Pontifex interpretabatur legem, & ex ejus interpretatione lites, & controverſiæ legales dirimebantur: hoc verò quarto officio Pontifex ſciſcitabatur à Deo, an hoc vel illud negotium ſuſcipiendum eſſet, unde in veteri teſtamento, ſi dubitatio aliqua majoris momenti circa res gerendas oriretur, recurſus fiebat ad Pontificem, qui conſulebat Deum, & accepto ab eo reſponſo alios docebat, quid eſſent facturi, hinc in hoc officio duæ erant obligationes: una eorum, qui volebant rem aliquam gravioris momenti, ac majoris ponderis aggredi: nam iſti tenebantur accedere Pontificem, & ab eo conſilium petere: alia obligatio ſe tenebat ex parte Pontificis, qui tenebatur rem illam Deo proponere, eumque conſulere, ac fuſis precibus rogare, ut vellet ei ſignificare, quid agendum eſſet ad majorem ejus cultum, & utraque obligatio infertur ex illo Numer. 27. v. 18. *Dixit Dominus ad Moyſem: tolle Joſue filium Nun virum, in quo eſt ſpiritus, & pone manum tuam ſuper eum. Qui ſtabit coram Eleazaro Sacerdote, & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis ſynagoga filiorum Iſrael: pro hoc ſi quid agendum erit Eleazar Sacerdos conſulet Dominum. Ad verbum ejus egredietur, & ingredietur ipſe, & omnes filii Iſrael cum eo, & cætera multitudo.* Ubi injunxit Deus Joſuë, ut nulli indiceret bellum, neque progrederetur cum exercitu, neque rem aliam magni momenti aggrederetur, niſi priùs conſuleret Eleazarum Pontificem, ex cujus ſola directione ageret in dubiis circa res magni momenti, & Eleazar nullum daret reſponſum, niſi per fuſas preces, quid agendum eſſet, à Deo peteret. Imò non ſolùm Joſuë verùm etiam alii Principes, & Reges, qui dein fuerunt in Iſrael, ad hoc idem tenebantur ut in negotiis magni momenti, ac dubii exitus Pontificem conſulerent, ex cujus arbitrio penderet operatio, vel ejus omiſſio; nec aliter Reges, & Principes agerent, vel omitterent niſi juxta Pontificis conſilium; & cum iis ſemper actum eſt bene, & juxta vota res ſuum ſortitæ fuerunt exitum; qui dependenter à Potificiis conſilio operati ſunt, vel nec aggredi omiſerunt; & cum aliis malè qui neglexerunt Pontificiis conſilium. David cum intellexiſſet inſidias ſibi parari à Saule conſuluit Abiatharem Pontificem, & per eum quæſivit à Deo, num tutus poſſet in urbe Ceila immorari, & num cives Ceilitæ eſſent eum tradituri Sauli perſequenti 1. Reg. 23. v. 9. Rurſus David anceps hærens num deberet Amalecitas bello aggredi, eo quia expilârunt, & flammis tradiderunt urbem Siceleg, voluit prius Pontificem conſulere, quatenus à Deo per fuſas preces ſciſcitaret, quid in hoc dubio agendum eſſet 1. Reg. 3. 6. quod conſueverit David in rebus magni momenti Pontificem conſulere, liquet ex 1. Reg. 27. 15. ubi Achimelech Pontifex accuſatur apud Saulem, quia Davidi adhæret, & pro eo Deum conſuluiſſet; reſpondit Sauli: *Numquid hodie cœpi pro eo conſulere Deum?* quaſi ante id tempus pluries id præſtiterit. Secus Principes illi & Reges, qui inconſulto Pontifice auſi ſunt res aggredi magni momenti, habuêre exitus infelices. Etenim Joſuë & alii Principes in populo Iſraëlitico decepti fuerunt à Eabaonitis, eo quia fœdus cum iisdem facti eſſent non conſulto prius per preces Pontificis Deo. Joſuë 9. 14. Rurſus Saul victor à elatus ſuiſque confiſus viribus, cum inconſulto per Pontificem Deo vellet aggredi Philiſthæos, monitus à Pontifice fuit, ne id faceret; & cum poſtea Deum conſuluiſſet nullum accepit reſponſum, & non potuit victoria uti, prout ſibi mente præfixerat 1. Reg. 14. 36. Tandem filii Iſraël pugnaturi cum Benjamitis; conſuluerunt quidem Deum per Pontificem; ſed quia magis confidebant propriis viribus, quàm Dei oraculo plures fuerunt ex iisdem cæci, & fugati. Admodum quod attinet conſulendi DEUM ac ſciſcitandi quid agendum, & quid omittendum eſſet non unus, ac idem in omnibus fuit Pontificibus, Moyſes conſueverat ingredi tabernaculum fœderis, & facie ad faciem cum Deo loqui Exod. 35. v. 11. Alii Pontifices, qui poſtea ſecuti ſunt, induti Ephod loquebantur cum Deo non quidem facie ad faciem, ſed aliquo alio peculiari modo, qui tamen à ſacris Interpretibus non ſatis explicatur.

Veſtes, quibus Pontifex utebatur, cum ſuo proprio fungeretur munere, plures fuerunt; etenim cum ad miniſtrandum accedebat, ante omnia induebat feminalia ſeu femoralia linea *ad tegendam carnem turpitudinis ſuæ à renibus uſque ad femora*, ut habetur *Exod.* 28. *v.* 42. erantque hæc femoralia veluti caligæ quædam, quas ut loquitur Joſephus Hebræus quaſi dimidiatas braccas Pontifex adhibebat. Sunt tamen, qui putent hæc femoralia fuiſſe contexta ex byſſo contorta, verùm Moyſes fatetur ea fuiſſe linea, poſt femoralia induebat tunicam lineam, quæ Exod 28. v. 4. dicitur *linea ſtricta*, & Levit. 8. v. 7. *ſubucula linea.* Ratio cur diceretur linea ſtricta fuit, quia ad cutem ſtringeretur, non enim erat ampla, & laxa, ſed quantitati corporis commenſurata ne ſuperflueret, vel forſan veroſimilius, quia baltheo ſtringeretur, ſeu cingulo interiore inter umbilicum & pectus; de quo ait D. Hieronymus ad Fabiolam. *Hoc cingulum in ſimilitudinem pellis colubri, qui exuit ſenectutem, ſic in rotundum textum eſt, ut marſupium longius putes. Textum eſt autem ſub tegmine cocci purpura, hyacintho, & flamine byſſino ob decorem & fortitudinem, atque Polymita arte diſtinctum, ut diverſos flores, ac gemmas artificis manu non textas, ſed additas arbitreris. Lineam tunicam inter umbilicum, & pectus hoc ſtringunt baltheo*, eodem pacto deſcribitur hoc cingulum à Joſepho Hebræo lib. 3. Antiq. cap. 8. Poſt baltheum Pontifex induebat tunicam hyacinthinam, quæ erat laxa & oblonga per modum veſtis talaris, in cujus fimbria inferiore pendebant alternatim mala punica, & tintinnabula aurea, ut ex eorum ſonitu intelligeretur ingreſſus Pontificis in ſanctuarium, & egreſſus ab illo Exod. 28 35. dicebantur mala punica, non quia talia eſſent, ſed quia ex hyacintho purpura, & cocco bis tincto confecta erant inſtar malorum punicorum, quorum & figuram præſeferebant Exod. 28. 33. ſuper hanc tunicam hyacinthinam Pontifex induebat Ephod, ſeu ſuperhumerale, quo tegebat humeros, & anteriorem portam uſque ad cingulum: erat hoc ſuperhumerale intextum auro, Hyacintho, purpura cocco bis tincto, & byſſo retorta, Exod. 28. v. 6. in utroque latere verſus humeros duobus ornabatur lapidibus onychinis auro incluſis, unus fulgebat à dextris, & alter à ſiniſtris, in quibus ſculpta erant nomina duodecim filiorum Iſraël. In parte anteriori ſuperhumeralis ad pectus Pontificis legabatur rationale Judicii quod Hebræi vocant *Heſen*, ſeu pectorale, & texebatur ex eadem materia, qua Ephod, ſcilicet ex auro, hyacin-

tho,

Digitized by Google

tho, purpura, cocco bis tincto, & byſſo retorta. Figura in quadrangulum deſinebat Exod. 28. 16. nitebant in hoc rationali duodecim pretioſi lapides puro incluſi auro, ac per quatuor diſtincti ordines, in quibus ſculpta iiſdem erant nomina duodecim filiorum Iſrael, addebantur catenulæ aureæ, ac faſciæ quibus adeo arctè illigabatur ſuperhumerali, ut non niſi difficulter ſejungi poſſet. Præterea in rationali locatæ erant *doctrina*, *& veritas* Hebraicè *Urim, & Thummim.* In capite deferebat Pontifex Cidarim, ſeu tiaram, ſeu mitram quandam ex byſſo confectam, quæ affigebatur aurea lamina ſuper fronte Pontificis addita inſcriptione *Sanctum Domino* Exod. 28. 36.

Quid verò ſignificaverint hæc recenſita Pontificis ornamenta D. Thomas in 1. 2. quæſt. 102. art. 5. ad 8. geminam aſſignat ſignificationem literalem unam, alteram myſticam; per primam aſſerit ſignificari diſpoſitionem hujus mundi: feminalia linea, & veſtis linea ſignificabant elementum terræ; eò quia linum ex terra naſcatur, in terra creſcat, adoleſcat; Balteus Oceanum, quo terra cingitur, tunica hyacinthina aërem, qui hyacinthi colorem exhibet; Tintinnabula illius tunicæ tonitrua aëris; Mala punica coruſcationes nocturnas aëris; Ephod ſeu ſuperhumerale, cœlum ſydereum; duo Onychini, duo hemiſpheria, vel ſolem & lunam; duodecim gemmæ totidem ſigna Zodiaci: Cidaris cœlum Empireum & per laminam auream in cidari voluit deſignari Deum. Myſticè ait ſignificari per hæc ornamenta virtutes, quibus qui cæteris in ſpiritualibus præſunt, & præſertim Pontifex debet enitere, in quo ſenſu femoralia denotabant virtutem caſtitatis cujus cultura vel maximè Pontificem decet; veſtis linea puritatem cordis, & animi; cingulum diſcretionem tunica hyacinthina cœleſtem converſationem, tintinnabula aurea ſanam doctrinam; mala punica bonos mores; ſuperhumerale ſufferentiam infirmitatum populi; rationale in pectore cum nominibus filiorum Iſrael charitatem, & ſolicitudinem pro fidelibus; tiara in capite rectam intentionem; lamina aurea in fronte ingenii memoriam, ac recordationem DEI; hæ ſunt interpretationes literalis, & Myſtica D. Thomæ. Alii hæc eadem ornamenta malunt de Chriſto interpretari, qui fuit ſupremus, ac primarius Pontifex, cujus typus fuit Aaron, & ejus ſucceſſores in lege alteri; fuerunt ſiquidem in Chriſto ornamenta omnium virtutum: Chriſtus enim ſuis humeris portavit binas gemmas ſeu pretium redemptionis duorum populorum Judæorum, & Gentilium; ille in ſuo pectore ſcripta habuit nomina electorum; ille quocunque inceſſit ex voce prædicationis, & ſuaviſſimo virtutum odore facilè dignoſci potuit.

Notandum tamen eſt in lege veteri duplex fuiſſe Ephod, unum contextum ex auro, purpura, hyacintho, cocco bis tincto, & byſſo retorta, alterum ſimplex, lineum candidum, priori Ephod ſolus Pontifex utebatur, quando ingrediebatur ſancta ſanctorum, & conſulebat Deum in dubiis, poſteriori utebantur etiam Levitæ, ſacerdotes, imò & Reges ipſi, ſiquidem de Samuele, qui tantùm erat Levita, dicitur 1. Reg. 2. v. 18. *Samuel autem miniſtrabat ante faciem Domini puer accinctus Ephod lineo.* Quòd etiam ſacerdotes illud adhibuerint, conſtat ex 1. Reg. 22. v. 18. *Doeg Idumæus irruit in ſacerdotes, & trucidavit in die illa octoginta quinque viros veſtitos Ephod lineo.* ubi ſacerdotes occiſi viventes fuerunt uſi Ephod. Quòd etiam Reges fuerint hoc uſi conſtat 2. Reg. 6. v. 14. *David ſaltabat totis viribus ante Dominum accinctus Ephod lineo.* David autem fuit tantùm Rex, & cum choreas duceret ante Arcam Domini uſus eſt Ephod, ſimplici tamen, non quale conſueverint Pontifices adhibere, ut notant D. Hieronymus *epiſt.* 127. *ad Fabiolam*, & *epiſt.* 130. *ad Marcellam.* Abulenſis *lib.* 1. *Reg. cap.* 22. *quæſt.* 27. & alii plures. Conſueverunt autem Pontifices proprio uti Ephod in conſecratione, mortuo enim Pontifice ſucceſſor, cui ſubrogabatur ſolemni ritu debuit conſecrari, & cum tunc omnia veſtimenta pontificalia induere debuit, & ritus omnes adhibere neceſſe fuit, ut etiam Ephod aſſumeret, quoties ſanctuarium ingrediebatur, & quando ſacrificabat, & deprecabatur pro populo, ac conſulebat Deum in rebus dubiis, *Exod.* 28. Tribus modis conſueverant in veteri lege Pontifices, & alii Deum conſulere in rebus dubiis, & reſponſa ab ipſo accipere ſcilicet per viſiones, & ſomnia, per ſacerdotes, & Prophetas, idque infertur ex 1. Reg. 28. v. 6. *Conſuluit Saul Dominum, & reſpondit illi neque per ſomnia, neque per ſacerdotes, neque per Prophetas.* Modus conſulendi DEUM per ſacerdotes ſic procedebat: Rex vel Princeps, aut populus ſi dubitarent, quid de rebus magni ponderis agendum ſibi eſſet, vel omittendum jubebantur Pontificem adire, qui indutus Ephod conſuleret pro ipſis Deum: neque ſemper neceſſe fuit ut qui per Pontificem DEUM conſuleret, debuerit ſemper præſens eſſe Pontifici, quamvis ſæpius id fieret. Etenim ſicut abſens poterat agere cum Propheta, ita cum Pontifice. Dubium tamen quod tunc occurrebat immediatè proponebatur Pontifici, & ab hoc DEO: & propoſitio Pontificis fiebat Deo coram Arca, quando hæc aderat. Quomodo verò conſueverit DEUS dare reſponſa Pontifici ſciſcitanti non conveniunt Interpretes. plures cenſent, reſponſa dediſſe DEUM per Angelum voce humana loquentem: alii per occultam revelationem procedentem à Spiritu Sancto, alii per ſchedulam, & alii, inter quos Joſephus, per quendam ſplendorem gemmarum, ſeu lapidum, qui erant in rationali ſupra pectus Pontificis, ſi enim lapides, ſeu gemmæ plus ſolito ſplenderent, ſignum erat feliciter ſucceſſurum negotium de quo quærebatur; ſi minus malè ſucceſſurum; ſi nec plus, nec minus ſplenderent, ſignum erat, tunc Deum nolle reſpondere, & cenſent tunc contigiſſe, quando Saul conſuluit Deum pro ſacerdote. Modus tamen iſte conſulendi Deum per Pontificem, & reſponſa ab ipſo accipiendi ceſſevit progreſſu temporis, ſed quando id contigerit, non conveniunt Interpretes. Abulenſis cenſet, eo tempore ceſsâſſe, quod inter Alexandrum Magnum & Machabæos interceſſit. Genebrardus putat ceſsâſſe uſum conſulendi Deum per Pontificem poſtquam Joas Rex occidit Zachariam Pontificem. Probabilior tamen ſententia eſt ceſsâſſe hunc uſum ſub initium captivitatis Babylonicæ, quia tunc ceſſavit ſacrificium, quia cùm Judæi ob patrata peccata privari fuerint ſacrificio, & oraculo, quod contigit initio captivitatis Babylonicæ, ceſſavit tunc adire Pontificem, ut per ipſum conſulerent Deum in rebus dubiis, & huc videtur ſpectare illud Oſeæ 3. v. 3. *Dies multos ſedebunt filii Iſrael ſine Rege ſine Principe, & ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine Ephod,* & tempore captivitatis Judæi fuerunt ſine ſacrificio, & ſine altari, & ſine Ephod, conſequenter ceſſavit in ipſis uſus conſulendi DEUM in dubiis per Pontificem: cum iſte non aliter conſuleret Deum niſi indutus Ephod.

CAPUT II.

De Authoritate, & reditibus Pontificis veteris legis.

CErtum eſt Deum pluribus modis in veteri teſtamento voluiſſe Pontifici authoritatem conciliate apud populum. Primò ſolemni, & publica conſecratione coram populo, quæ functio ad ſeptem dies protrahebatur. Secundò unctione ſacri olei, quod in nullum uſum profanum potuit adhiberi. Tertiò ipſo ornatu pontificio, quia gemmarum pretioſitate, aurea lamina, aureis tintinabulis, & malis punicis regium quemcunque ornatum longè excedebat. Quartò ingenti copia redituum, quos annuatim accipiebat. Quintò ob frequens colloquium cùm Deo præſertim in rebus dubiis proponendis. Sextò etiam variis miraculis quæ ad promovendam authoritatem Pontificis ad illius interceſſionem DEUS faciebat. Etenim in primo ſacrificio, quod Aaron obtulit in ſuo pontificatu ignis de cœlo depluit, qui coram populo holocauſtum abſumpſit, hoc enim miraculo voluit Deus approbare gratum ſibi eſſe pontificatum Aaronis Levit. 9. v. 24. *Apparuitque gloria Domini omni multitudini : & ecce egreſſus ignis à Domino devoravit holocauſtum, & adipes, qui erant ſuper altare quod cum vidiſſent turbæ laudaverunt Dominum, ruentes in facies ſuas.* Aliud miraculum etiam obtigit in ſeditione Core, Dathan, & Abiram, tunc enim quia tumultuarunt, & conſpirârunt contra primatum Moyſis, & Aaronis, & populum contra ipſos excitârunt, terra aperuit hiatum, & complices ſeditionis deglutivit vivos Numer. 16. v. 1. *Ecce autem Core, & Dathan, atque Abiron ſurrexerunt contra Moyſem, aliique filiorum Iſraël ducenti quinquaginta viri proceres ſynagogæ, & qui tempore concilii per nomina vocabantur. Cumque ſtetiſſent adverſum Moyſem, & Aaron dixerunt: ſufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus, cur elevamini ſuper populum Domini?* & nonnullis interjectis v. 31. ſubjungitur: *Confeſtim dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum, devoravit illos cum tabernaculis ſuis, & univerſa ſubſtantia eorum, deſcenderuntque vivi in infernum.* Tertium miraculum contigit in ſeditione populi, qui propterea partim incendio periit, & partim per interceſſionem Aaronis mortem evaſit, ut narratur *Numer. 16. v. 41. & ſequent.* Quartum patratum fuit circa virgam Aaronis: ſiquidem cum populus ſæpe obmurmuraret contra Aaronem Pontificem: & aliæ Tribus etiam non libenti animo haberent, quod ex ſola Tribu Levi aſſumeretur Pontifex, qui aliis Tribubus imperaret; DEUS ad coërcenda hæc murmura illuſtri ſigno declaravit Aaronem fuiſſe legitimè à ſe electum in Pontificem, cui propterea reliquæ Tribus deberent ſine murmure abſque invidia parere, ac obſequi. Ad id oſtendendum populo præcepit Moyſi, ut acciperet duodecim virgas à duodecim Tribubus Iſraël, & in quibus ſingulis notarentur ſingula nomina Tribuum Iſraël. Has igitur cum virga Aaronis poneret in tabernaculo teſtimonii, & die ſequenti iterum veniſſet, & vidiſſet, quòd ex iis virgis una tantùm floruiſſet & hanc virgam fuiſſe Aaronis cæpit à populo in verum, ac legitimum Pontificem haberi, eò quia videret ope divina ſolam illius virgam germinâſſe, ac turgentibus gemmis flores emiſiſſe, qui foliis dilatatis in amygdalas maturuerunt, ut habetur *Numer. 17. per totum.*

Hinc tanta fuit Pontificis authoritas, dignitas, & eminentia, ut præcelluerit aliis dignitatibus & primo titulo originis, eò quia dignitas Pontificia ſuam haberet originem à ſolo DEO: quapropter titulo originis præcelluit Regiæ dignitati, eò quia hæc non niſi ex importunitate populi fuit inſtituta: priùs enim proprio quaſi motu inſtituit Aaronem Pontificem in Eccleſia Hebræorum cum jure perpetuo ſucceſſionis: Regem verò inſtituit, ut petenti populo, & murmuranti, quaſi ſatisfaceret, & non motu proprio videretur illum inſtituere ac populo concedere, ut habetur 1. *Reg.* 8 *v.* 4. Imò ægrè conceſſiſſe populo murmuranti Regem ex eo colligitur, quia potiùs iiſdem perſuaſit, ne peterent, ſecundò quia prædixit fore, ut aliquando ipſos pœniteat ſuæ petitionis. Tertiò quia miraculo oſtendit ſibi diſplicere talem petitionem. 1. Reg. 12. v. 16. *Dixit Samuel ad univerſum Iſraël: & ſtate, & videte rem iſtam grandem, quam acturus eſt Dominus in conſpectu veſtro. Nunquid non meſſis tritici eſt hodie, Invocabo Dominum, & dabit voces, & pluvias: & ſcietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conſpectu Domini petentes ſuper vos Regem. Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluvias in illa die, & timuit omnis populus nimis Dominum, & Samuelem, & dixit univerſus populus ad Samuelem: Ora pro ſervis tuis ad Dominum DEUM tuum, ut non moriamur. Addidimus enim univerſis peccatis noſtris malum, ut peteremus nobis Regem.* Præcelluit etiam Pontifex dignitati regiæ titulo antiquitatis, quia Pontifex primus fuit Aaron, quia tempore Moyſis fratris à DEO ſpeciatim electus fuit, & à Moyſe juſſu DEI conſecratus ſtatim poſt egreſſionem populi ex Ægypto *Levit. 8. v. 1.* Primus autem Rex fuit tantùm Saul, quem conſtat regnâſſe poſt quadringentos annos à Moyſe, & Aarone. Vixit enim Saul tempore Samuelis à quo unctus fuit in Regem, & inter Moyſem, & Samuelem interceſſerunt plures Judices quales fuerunt Joſuë, Othoniel, Aod, Barac, Gedeon, Abimelech, Thola, Jair, Jephte, Abeſan, Ahilon, Abdon, Samſon, Heli, ex quibus clarè conſtat titulo antiquitatis pontificiam dignitatem præcedere regiam. Imò etiam titulo familiæ, qui Pontifex ex ſola Tribu levi aſſumebatur, quæ Tribus ſpeciatim divino cultui addicta, & ſacrata erat, & præ cæteris Tribubus in majori habebatur honore. Secus Rex ex qualibet Tribu aſſumi poterat: ſiquidem Saul fuit ex Tribu Beniamin, David cum poſteris ex Tribu Juda, Jeroboam ex Tribu Ephraim, Baaſa ex Tribu Iſachar, unde titulo familiæ Pontifex præcellebat Regi, quinimò tanta erat præcellentia tribus Leviticæ pro aliis, ut Pontifex prohiberetur uxorem ducere, quæ eſſet ex aliis Tribubus, eò quia id dedeceret dignitatem Pontificis Levit. 21. v. 14. ubi de Pontifice dicitur: *Accipiet puellam de populo ſuo, ne commiſceat ſtirpem generis ſui.* Tum quia aliæ tribus in minore erant honore, & veluti populus reſpectu Principis, & quia non decet Principes uxores eligere ex communi hominum plebe, ideo prohibitum fuit Pontifici uxorem ducere ex aliis Tribubus. Non tamen prohibitum ei erat uxorem accipere ex familia regia, ſi vellet, quia di-

Digitized by Google

gnitas regia compenſaret dignitatem tribus Levi, id præſtitit Jojada Pontifex, qui duxit uxorem Joſabet filiam Regis Joran, & ſororem Regis Ozochiæ. 2. *Paral.* 22. *v.* 11. Diſpenſabatur tunc Pontifex, quia dignitas regia proximè accederet ad pontificalem. Secundò ut commodiùs ſervaretur pax in populo, ſi Reges, & Pontifices per connubia inter ſe ſanguinis neceſſitudine cohærerent. Tertiò quia periculum Idololatriæ erat remotius ac minus, ſiquidem Reges qui Pontifici conjuncti erant non facilè recedebant a cultu, & religione veri Dei. Præterea Pontifex non aſſumebatur ex quacunque familia Leviticæ Tribus, ſed tantùm ex ſola familia Aaronis: imò neque ex hac familia promiſcuè quilibet, ſed tantùm primogenitus, qui careret omni macula, & defectu corporis, & majeſtate eſſet decorus *Levit.* 21. *v* 17. Cum in Regibus non haberetur ratio primogenituræ, ut notat Pineda *lib.* 2. *de rebus Salomonis cap.* 1. Certum eſt enim Salomonem, & alios plures non fuiſſe primogenitos, quamvis eſſent Reges: neque habebatur ratio corporeæ deformitatis, vel maculæ, quia non legimus quemquam ob corporis maculam, aut deformitatem à regno excluſum fuiſſe, ob lepram tamen excludebantur, quia hic morbus contagioſus eſt, propterea Ozias, quia hoc morbo laboravit ab aliorum conſortio ſejunctus fuit. Imò neque licuit Pontifici in uxorem ſuſcipere viduam, vel repudiatam aut ſordidam, vel meretricem, ſed tantùm puellam virginem de populo ſuo Levit. 21. v. 13. *Virginem ducet uxorem. Viduam autem. & repudiatam, & ſordidam atque meretricem non accipiet, ſed puellam de populo ſuo:* idque ob prærogativam pontificiæ dignitatis ſupra regiam, quia Reges potuerunt uxores ducere tametſi viduæ, adulteræ eſſent: David ſiquidem Rex duxit viduam, & adulteram, ſiquidem Abigail, quam in uxorem duxit vidua erat, & Betſabea adultera: unde quamvis Reges & alii ſacerdotes inferiores potuiſſent in uxores viduas accipere, non tamen id permiſſum fuit Pontifici, quia ejus dignitas cæteris aliis præcellebat. Imò non ſolum titulo familiæ, ſed etiam inaugurationis in majori habebatur Pontifex honore: ſiquidem Pontificis inauguratio ſpeciali Dei juſſu, & providentia fiebat cum ſolemniori pompa, cæremonia præſente populo, & inauguratio protrahebatur per ſeptem dies, & inauguratio Regis cum tanta ſolemnitate non fiebat, legimus enim quoſdam fuiſſe Reges unctos ſine tot cæremoniis, & alios fuiſſe aſſumptos per ſolam fauſtam populorum acclamationem, & alios per Pontificem fuiſſe introductos, adeo ut Regum inauguratione Deus non præceperit ut certo ritu, ac cæremonia fieret, hinc conſtat plures ſine ulla ſolemnitate præcedente fuiſſe in Reges aſſumptos; & alios ſolo titulo ſucceſſionis regnum accepiſſe imò & alios per vim, & fraudem fuiſſe intruſos in Reges. Quòd ſi Saul & David uncti fuerint alii à populo fuerunt acclamati, & alii per Pontificem introducti ut Joas, & alii per vim intruſi, ut Baaza, Zambri, & alii: & quamvis ex Regibus nullus fuerit tanta ſolemnitate inaugaratus, ſicut Salomon, ut narratur, 3. *Reg.* 1. non tamen hæc ſolemnitas fuit à Deo præſcripta, nec ab omnibus Regibus ſervata, nec ejus ſolemnitas tanta fuit, ut poſſet æquare ſolemnitatem, qua Pontifex inaugurabatur, quia hæc inauguratio Pontificis protrahebatur ad ſeptem dies, & fiebat coram tabernaculo, & ſanctuario. Conſtabat pluribus ritibus, ac cæremoniis, & quotidie per illos ſeptem dies triplici ſacrificio diſtinguebatur à regia inauguratione.

Imò titulo unctionis etiam Regi præcelluit Pontifex, ſiquidem omnes Pontifices ex DEI præſcripto ungebantur, & nonniſi uncti potuerunt ſuo fungi officio *Exod.* 29. & *Levit.* 8. & nullum aderat DEI præceptum, quo omnes Reges adigerentur inungi, cum conſtet ex ſcripturis nonniſi paucos unctos fuiſſe, ut ex Regibus Juda Saul, David, Salomon, Joas, ex Regibus Iſrael Jehu, an reliqui reges uncti fuerint non conſtat, & veroſimilius videtur plures unctos non fuiſſe, cum non fuerit ſpecialiter hæc unctio à DEO præſcripta. Pontifices verò ex divino præſcripto debuerunt ungi publicè coram populo, & tabernaculo DEI cùm reges ſi ungerentur non omnes publicè id præſtarent, cùm legamus Saulem, Davidem privatim fuiſſe unctos; Saulem à Samuele in extrema parte civitatis nullo alio præſente. 1. *Reg.* 9. *v.* 27. Davidem ab eodem Samuele in domo Patris ſui privatim. 1. *Reg.* 16. *v.* 13. Rurſus Jehu à filio Prophetæ in cubiculo ſeorſim à populo. 4. *Reg.* 9. *v.* 6. Præterea Pontifices ſpeciali oleo ſancto, ſeu compoſito ex oleo myrrha, cinnamomo, calamo, caſſia *Exod.* 30 *v.* 23. Reges verò nonniſi oleo ſimplici communi & probabilior fert ſententia, quia DEUS *Exod.* 30. *v.* 30. præcepit, ut nullus hominum ungeretur oleo ſancto niſi ſolus Pontifex, & ſacerdotes, unde excluſit ab unctione cum hoc oleo Reges, qui propterea nonniſi oleo ſimplici fuerunt uncti. Rurſus quia oleum, quo Pontifex inungebatur non fuit dictum oleum ſimpliciter ſed cum addito oleum ſanctum, vel oleum unctionis ſanctæ, vel oleum ſanctum unctionis *Exod.* 29. *v.* 7. *Oleum unctionis fundes ſuper caput ejus*, & Levit. 8. v. 10. *Tulit unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni ſuppellectili ſuo*, & cap. 21. v. 12. *Oleum ſanctæ unctionis Dei ſui ſuper eum eſt:* cùm enim non eſſet oleum ſimplex, ſed potius unguentum compoſitum ex oleo myrrha, cinnamomo, calamo, ideo non ſimpliciter dicitur oleum, ſed cum addito oleum ſanctum, vel oleum unctionis, vel etiam unguentum dici debuit. Secus oleum, quo Reges ungebantur nunquam in ſcripturis dicitur oleum unctionis, ſed ſimpliciter, & abſolutè oleum, eò quia non erat compoſitum ex oleo, & aromatibus, ſed purum, ac ſimplex oleum hinc 1. Reg. 10. *Tulit Samuel lenticulam olei, & effudit ſuper caput ejus*, ſcilicet Saulis, & cap. 16. *Dixit Dominus ad Samuelem uſque quo tu luges Saul cum ego projecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael? Imple cornu tuum oleo, & veni ut mittam te ad Iſai Bethlehemitem: provìdi enim in filiis ejus mihi Regem.* & v. 23. *Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit Davidem in medio fratrum ejus.* In veteri teſtamento quatuor olei aſſignantur ſpecies. Primò oleo utebantur in lucernis aurei candelabri juxta altare thymiamatis. Alio utebantur in ſacrificiis. Alio injungebantur reges, & alio Pontifices, & ſacerdotes, & quoties ſcriptura meminit hujus quarti olei illud vocat oleum unctionis, vel ſanctæ unctionis, reliqua verò olea non niſi, ac ſimplici nomine olei vocantur, etenim de eo oleo lucernarum habetur Levit. 24. v. 2. *Præcipe filiis Iſrael ut adferant tibi oleum de olivis puriſſimum, ac lucidum ad concinnandas lucernas jugiter.* Et de oleo ſacrificiorum Levit. 2. *Anima cum obtulerit oblationem ſacrificii Domino ſimila erit ejus oblatio fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus.* Rurſus de oleo, quo ungebatur Pontifex habetur *Lev.* 21. 10. *Pontifex, id eſt ſacerdos maximus inter fratres ſuos ſuper cujus caput fuſum eſt unctionis oleum. & cujus manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtitusq; eſt ſanctis veſtibus, caput*

ſuum non diſcooperiet; veſtimenta non ſcindet, & ad omnem mortuum non ingredietur omnino, ſuper patre quoque ſuo & matre non contaminabitur, nec egredietur de ſanctis, ne polluat ſanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ unctionis Dei ſui ſuper eum eſt. Ego Dominus. Ex quibus conſtat legem fuiſſe, ut Pontifex prohiberetur externo ritu lugere mortuos, & egreſſus è ſanctuario proſequi funera mortuorum nec quidem parentum ſuorum, & ratio aſſignatur, quia oleum ſanctæ unctionis fuſum eſt ſuper caput ejus, ac proinde nullo modo debet contaminari, ſin autem mortuos lugeret, vel eorum funera proſequeretur, contaminaretur: quod ſi Pontifex prohibebatur lugere mortuos, & eorum funera proſequi, eò quia oleum ſanctæ unctionis fuſum erat ſuper caput ejus: Regibus prohibitum non erat lugere mortuos, & mortuorum proſequi funera; cùm id præſtiterit David in morte Saulis, & Jonathæ, jam ſequitur, quòd David non fuerit unctus oleo ſanctæ unctionis, ſed alio oleo diſtincto, unde titulo unctionis Pontifex præcelluit Regi. Tum quia Pontifex ungebatur oleo unctionis in capite, & ideo non lugebat ullos mortuos tametſi conſanguinei eſſent & parentes: Sacerdotes verò ungebantur quidem eodem oleo non tamen in capite, ſed tantùm in veſtibus aſpergebantur ſanguine arietis immolati cum oleo ſanctæ unctionis, & ideo poterant lugere propinquos, & conſanguineos non tamen alios *Levit.* 21. 2. Reges neque in capite oleo ungebantur unctionis, neque in veſtibus aſpergebantur; ſed oleo ſimplici, & vulgari ungebantur, ideoque potuerunt mortuos, quoſcunque vellent, lugere. Præterea quia oleum ſanctæ unctionis non potuit tangi niſi à Pontifice, & Sacerdotibus: ſed Saul, David, & Jehu non fuerunt uncti à Pontifice; ſed à Prophetis, quibus non licuit ſanctum oleum tangere: ergo ſequitur non fuiſſe unctos oleo ſancto, ſeu oleo unctionis, ſed ſimplici. Tum quia Elias Propheta miſſus eſt à Deo ungere Jehu in Regem Iſrael, & Hazaelem in Regem Syriæ, & Heliſæum in Prophetam 3. Reg. 19. 15. & veriſimile eſt quod ex eadem lenticula, vel cornu olei potuiſſet eos ungere: ſed Hazaelem non potuit ungere oleo ſancto, cùm fuerit Ethnicus: unde veriſimile eſt ſimplici oleo, & non ſanctæ unctionis unxiſſe Jehu, & Heliſæum. Urget tamen difficultas quomodo Salomon unctus fuerit oleo ſancto ſi nemo niſi Pontifex, & Sacerdotes poterant eo ungi 3. Reg. 1. v. 39. *Sumpſit Sacerdos Sadoc cornu olei de tabernaculo, & unxit Salomonem:* Oleum autem quod in tabernaculo aſſervabatur, erat oleum ſanctum. Ad hanc difficultatem alii reſpondent Salomonem ex ſpeciali Dei diſpenſatione unctum fuiſſe oleo ſancto. Alii ſentiunt non fuiſſe opus diſpenſatione, quia in tabernaculo duplex oleum aſſervabatur, unum ſanctum pro ungendis Pontifice, & Sacerdotibus, quod ex aromatibus compactum erat; & aliud ſimplex quo Reges ungerentur.

Præcelluit etiam Pontifex veteris Teſtamenti Regibus titulo ornatûs, & colligitur ex cap. 45. Eccleſ. ubi cùm ſigillatim Eccleſiaſticus deſcripſiſſet ornamenta Aaronis Pontificis, ſubdit: nunquam à mundi initio fuiſſe illis ſimilia, neque deinceps fore aliquem extra numerum Pontificum, qui ſimilibus ſit uſurus: ait Eccleſiaſticus: *Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia uſque ad originem. Non eſt indutus illa alienigena aliquis; ſed tantùm filii ipſius ſoli, & nepotes ejus per omne tempus:* Idque videtur etiam probatu facile, quia Pontifex in ſua veſte Pontificali habebat aurum, purpuram, hyacinthum, coccum bis tinctum, & byſſum retortam: in fimbria, ſeu veſtium extremitate mala punica, & tintinnabula aurea: in capite cidarim, ſeu tiaram cum lamina aurea: in pectore duodecim gemmas pretioſas, in humeris duos lapides onychinos auro incluſos: quæ ornamenta non habuerunt Reges, qui ſolum diadema conſueverunt in capite deferre: neque de omnibus legimus quòd geſtaverunt diadema, ſed tantùm conſtat de Saule, Davide, & Joas. Saul enim fuit diademate ornatus quando in bello contra Philiſtæos occubuit interemptus, quod diadema à quodam adoleſcente delatum fuit ad Davidem 2. Reg. 1. 10. & ait adoleſcens: *Tuli diadema, quod erat in capite ejus, & attuli ad te Dominum meum huc.* David autem cùm expugnaſſet Rabba civitatem Ammonitarum, & accepiſſet coronam idoli Melchom fecit inde ſibi diadema 1. Paral. 20. v. 2. *Tulit ergo David coronam Melchom de capite ejus, & invenit in ea, auri pondo talentum, & pretioſiſſimas gemmas feciique ſibi inde diadema;* & de Rege Joas habetur 2. Paralip. 23. 11. *Eduxerunt filium Regis, & impoſuerunt ei diadema:* Non eſt autem ulla proportio inter Regium diadema, & tot & tam pretioſa Pontificis ornamenta. Præcelluit etiam Pontifex Regi, quia officium Pontificis erat longè excellentius, quàm Regis: quia Pontifex in ſuo officio non dependebat à Rege; ſed Rex perſæpè dependebat à Pontifice; qui propter ſuum officium Pontificale potuit præſtare ea, quæ ad officium Regis ſpectabant; non è converſo poterat Rex exercere quæ ad officium Pontificis pertinerent. Præterea, quia in omnibus controverſiis legalibus tã eccleſiaſticis, quàm politicis ſupremus Judex erat Pontifex non Rex: & juriſdictio Pontificis erat amplior, latiusque patebat quàm illa Regis. Quapropter officium Pontificis in lege Moſaica fuit excellentius illo Regis: quia officium Pontificis erat ſpirituale directum ad promovendam ſalutem animarum: & officium Regis erat temporale, & ſpectabat ad pacem externæ politiæ, & ad promovendum bonum commune temporale. Ad Pontificem pertinuit offerre Deo ſacrificia, intrare in ſanctuarium, expiare populum à peccatis, conſecrare Levitas, & Sacerdotes; legem Dei interpretari in rebus dubiis reſponſa à Deo recipere. Ad Regem verò pertinebat præeſſe populo in temporalibus, conſervare juſtitiam civilem, indicere bellum hoſtibus: Ad hæc enim præſtanda petierunt filii Iſrael dari ſibi Regem 1. Reg. 8. 19. *Noluit populus audire vocem Samuelis, ſed dixerunt: Nequaquam. Rex enim eſt ſuper nos, & erimus nos quoque ſicut omnes gentes: Et judicabit nos Rex noſter, & egredietur ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.* Quamvis populus petierit dari ſibi Regem, hic tamen non poterat bellum ſuſcipere, nec alia exercere, quæ ad officium ſuum pertinerent ſine Pontificis ſubſidio, & nonniſi illo prius conſulto Num. 27. 21. *Pro hoc* (ſeu Principe ſæculari) *ſi quid agendum erit, Eleazar Sacerdos conſulet Dominum. Ad cujus verbum egredietur & ingredietur ipſe* (ſcilicet Joſue, & quivis alius ſæcularis Princeps, & *omnes filii Iſrael cum eo & cætera multitudo.* Præterea Pontifex non ſolùm quæ ad officium ſpectarent Pontificale, verùm etiam quæ ad officium Regis pertinerent exercere poterat: etenim Joiada Pontifex plura præſtitit quæ ad Regem pertinebant, conſtituit Regem filium Joram, & Athaliam Reginam depoſuit ab adminiſtratione Regni, ac interfecit. Convocavit omnes Principes familiarum Iſrael & Centuriones, Sacerdotes, Levitas & reliquam populi multitudinem, quibus ſuppeditavit lanceas, clypeos, arma, & alia neceſſaria ad bellum gerendum,

dum, quibus præcepit ut Joas filium Regis proclamarent Regem, ac in proprium Principem ſuſciperent, erat tunc Joas adhuc puer ſeptennis: & ut hoc idem abſque tumultu exequerentur, diſtribuit armatum populum in plures claſſes, ut facilius impetus coercerentur adverſariorum, templi, & regii palatii, januæ cuſtodirentur, ac armis defenderentur, Levitis etiam injunxit ut armis ſtipati, filium regis circumſtarent, & quocunque iret comitarentur, quo tutiùs incederet, & in templo unxit eum Regem, porrexit ei legem Deuteronomii, & declaravit Regem acclamante populo *vivat Rex*. Mox proclamato Rege acceſſit ad Centuriones, & Principes exercitûs, ut Athaliam educerent extra ſepta templi, & ferro interimerent: occiſa Athalia pepigit fœdus inter ſe & novum Regem, ac univerſum populum, vi cujus ingreſſus Joiada templum Baal juſſit confringi ſimulacra, deſtrui altaria, ſoloque æquari, & Nathan Baalis Sacerdotem interfici; quibus peractis conſtituit novum ordinem in templo Salomonis, & ſingulis Levitis, ac Sacerdotibus ſua officia diſtribuit; cumque omnia ad votum ſucceſſiſſent convocatis Centurionibus Principibus, & univerſo populo novum Regem ex domo Dei deduxit in domum regiam, & in ſolio regali collocavit, ut narratur 2. Paralip. 13. & 4. Reg. 11. hæc omnia egit Joiada authoritate Pontificia, quamvis plura ad Regem pertinerent.

Non tamen Rex potuit ſe immiſcere in officio Pontificis: ſiquidem non poterat ſacrificia offerre, nec ſanctuarium ingredi, neque populum expiare, neque Levitas, & Sacerdotes conſecrare, nec legem Dei interpretari, nec in rebus dubiis induto rationali reſponſa à Deo petere, & ſi quid horum præſtare auſus fuerat, non ſolùm à *Pontifice* acriter reprehendebatur, verùm etiam à Deo graviter puniebatur, ut contigit in Ozia Rege, qui cùm vellet adolere incenſum ſuper altare thymiamatis fuit à *Pontifice* reprehenſus, deinde à Deo punitus lepra percuſſus, & infectus 2. *Paralip.* 26. v. 18. *Dixerat Pontifex: Non eſt tui officii Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujuſmodi miniſterium. Egredere de ſanctuario, ne contempſeris*; & nonnullis interjectis ſubditur: *Statimque orta eſt lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus*, imò adeo ægrè tulit Deus Oziæ Regis auſum in adolendo incenſo ſuper altare thymiamatis, ut non ſolùm lepra ipſum percuſſerit, ſed etiam inſueto terræ motu tractum illum terrarum punivit. Rurſus quia etiam Saul Rex cùm Sacerdos abeſſet, auſus fuit Sacerdotis fungi officio & offerre holocauſtum, & pacifica ad Deum placandum, eò quia videret populum à ſe diſtrahi, ac fugæ ſe dare ex timore, quia *Philiſthæi* irruerent in Saulem, reprehenſus ſtatim à Samuele fuit, Rex verbis illis. 1. Reg. 13. v. 13. Stultè egiſti, imò non ſolùm reprehenſus à Samuele fuit, ſed etiam à Deo punitus amiſſione regni. Rurſus ſi quæ controverſia legalis orta fuiſſet ſive de rebus eccleſiaſticis, ſive de temporalibus, & inferiores Judices, qui per ſingulas inferiores dignitates judicium ferentes non potuiſſent ortas controverſias dirimere, tunc recurſus fiebat ad *Pontificem* veluti ad ſupremum Judicem, non verò ad Regem, & litigantes ſub pœna mortis tenebantur ſententiæ *Pontificis* totaliter acquieſcere, neque Rex ullum ferebat circa legales controverſias judicium, quia legem Moyſis interpretari ad ſolum *Pontificem* pertinebat, proinde ad ipſum etiam ſpectabat dirimere, & dijudicare legales controverſias. judicium enim ferendum eſt circa controverſias legis ab illo ſupremo Judice, ad quem pertinet ipſam legem interpretari, quod munus ſummo *Pontifici*, & Sacerdotibus demandatum à Deo fuit, non autem Regibus, & *Principibus* ſæcularibus, quorum propterea non erat hujuſmodi controverſias dirimere, hinc Malach. cap. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus*, hoc eſt ex ore Sacerdotis non verò Regis, & *Principis* ſæcularis; & additur etiam cauſa, cur id ad Sacerdotem pertineat, ſubditur enim: *Quia Angelus Domini exercituum eſt*, eſt ſiquidem Sacerdos nuntius, & interpres divinæ voluntatis, idque cauſæ, cur à ſacerdote, & *Pontifice*, qui ſummus eſt ſacerdos petenda ſit divinæ legis interpretatio, & divinæ legales controverſiæ quæ oriuntur. Quamvis non deeſſent ex *Principibus* & Doctoribus ſæcularibus, qui legem ſcriptam rectè intelligerent, & bene interpretarentur, eorum tamen judicium, quia humanum, erat fallibile: ſecus judicium ſacerdotis, & *Pontificis* ob ſpecialem aſſiſtentiam *Spiritûs Sancti* erat æquitati ſemper conformius, & juxta Dei voluntatem. hinc aſſiſtentia *Spiritus Sancti*, quæ potiſſimum in hoc negotio ſpectanda eſt, à Deo *Pontifici* potius quàm aliis promiſſa fuit, quapropter Deus conceſſit Moyſi majorem aſſiſtentiam quàm ſeptuaginta ſenioribus ſubſervientibus ei in officio, ut colligitur ex Num. 11. v. 17. ubi habetur: dixi. Dominus ad Moyſem: *Auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis ut ſuſtentent tecum onus populi*, per ſpiritum auferendum à Moyſe, & tradendum ſenioribus ſacri interpretes intelligunt donum gratiæ, quod in iis requiritur, qui alios regunt, & ſubortas in iiſdem controverſias dirimunt, adeo ut ſenſus ſit, quod Deus daret ſenioribus donum gratiæ, ſed infra illud donum, quod Moyſi contulerat, eò quia Moyſes eſſet ſupremus Judex cui plus gratiæ erat dandum, quàm aliis inferioribus. Juriſdictio etiam Pontificis in veteri Teſtamento amplior erat illa Regis, eò quia ad plures cauſas ſe extenderet, non enim ſolùm controverſias legales in cauſis eccleſiaſticis, ſed etiam temporales dirimere ad Pontificem pertinuit, quinimò ad plures etiam homines & loca extendebatur Pontificis juriſdictio, quæ propterea etiam quoad locum latius patebat: ſiquidem mortuo Salomone regnique facta partitione, Rex Juda nihil habuit juris, ac poteſtatis in regno Iſrael, nec viciſſim Rex Iſrael in regno Juda: cùm juriſdictio Pontificis in utrumque regnum ſe extenderet, in utroque enim poterat decimas exigere, ut & primitias, & pretia primogenitorum: in utroque etiam habebat Levitas ſibi ſubjectos, & utriuſque regni dirimere controverſias legales ad Pontificem pertinebat, neque Reges utriuſque regni poterant bellum indicere, vel rem aliam magni ponderis aggredi, niſi prius Pontificem conſulerent, & juxta ejus oraculum ſe regularent: ex quo liquet Regem Iſrael non fuiſſe ſupremum, & abſolutum Dominum in ſuo regno, ſed dependentem à Pontifice immorante in regno Juda.

Rurſus præcelluit Pontifex Regibus titulo exemptionis eccleſiaſticæ, & temporalis, erat enim Pontifex exemptus à poteſtate Regis, non è converſo Rex à poteſtate Pontificis. Pontificem fuiſſe exemptum à poteſtate regia in rebus eccleſiaſticis, & quæ pertinerent ad divinum cultum ex eo liquet, quia Rex non poterat Pontifici in eo genere quidquam præcipere, nec poterat illum ad ſuum tribunal

nil trahere in controverſiis eccleſiaſticis, nec poterat illum punire, ſi deliquiſſet, eò quia exemptus fuerit à poteſtate Regis: ex eo enim quòd Pontifex fuerit ſupremus Judex in cauſis, & controverſiis eccleſiaſticis, ſequitur non potuiſſe eum trahi ad tribunal Regis, nec à Rege puniri, neque potuiſſe Imperio Regis ſubjici, ſiquidem ſupremus Judex in aliquo genere non poteſt intra illud genus ab alio judicari, puniri, alioquin eſſet inferior & ſubjiceretur alteri, ſicque eſſet, & non eſſet ipſe ſupremus Judex; quòd etiam omnes Levitæ in rebus ad cultum divinum pertinentibus fuerint exempti à poteſtate Regis, ex eo etiam liquet, quia ordo divinus, in quo erant Levitæ divino cultui addicti non ſubjicitur ordini inferiori Principis ſæcularis, quòd ſi Levitæ erant exempti à regia poteſtate à fortiori Sacerdotes & ſummus Pontifex. Levitas autem fuiſſe exemptos ex eo conſtat, quia à Deo ſeparati fuerunt à reliquo populo, & oblationes primogenitorum, quæ Deo debebantur, voluit eſſe Levitarum Numeror. 3. v. 12. *Ego tuli Levitas à filiis Iſrael pro omni primogenito, eruntque Levitæ mei, meum enim eſt omne primogenitum, ex quo percuſſi primogenitos in terra Ægypti.* Et Numer. 8. 13. *Statuesque Levitas in conſpectu Aaron, & filiorum ejus, & conſecrabis oblatos Domino, ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael, ut ſint mei: quoniam dono donati ſunt mihi à filiis Iſrael. Pro primogenitis accepi eos, mea ſunt enim omnia primogenita filiorum Iſrael, tam ex hominibus, quàm jumentis.* Quòd ſi Deus accepiſſet primogenita filiorum Iſrael tam ex hominibus, quàm jumentis, quæ ſpeciali jure ei debebantur: filiis Iſrael nulla amplius ineſſet poteſtas nec juriſdictio in eadem primogenita, ſed Deus eodem jure ſpeciali, quod ipſe habebat in primogenita, & poterat illa accipere, accepit Levitas loco primogenitorum, conſequenter poſtquam Levitæ ſemel traditi, & conſecrati fuerunt Deo non amplius erant ſub poteſtate, & juriſdictione Regum, & Principum ſæcularium, ſed ſolius Dei: ſuffecti enim fuerunt Levitæ loco primogenitorum hominum, & jumentorum, quæ ſpeciali jure Deo debebantur: quòd ſi DEUS accepiſſet hæc primogenita, fuiſſent hæc exempta à quovis alio jure, & tantùm fuiſſent ſub Dei juriſdictione, ita etiam Levitæ exempti fuerunt à juriſdictione Regum & Principum ſæcularium, quia Deus eos accepit loco primogenitorum, & ſub ſola ejus juriſdictione voluit eſſe, ut habetur Numer. 8. 18. *Tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſrael, tradidique eos dono Aaron, & filiis ejus de medio populi*, ex quo liquet Levitas à Deo fuiſſe dono datos ſoli Pontifici non verò Regibus, & Principibus ſæcularibus, quòd etiam liquet ex illo Numer. 18. 1. *Dixitque Dominus ad Aaron, excubabunt Levitæ ad præcepta tua*: quòd ſi Levitæ divino cultui addicti exempti erant à Regis juriſdictione, multò magis Pontifex ipſe debuit exemptus eſſe, quia cùm Levitæ ſubjicerentur Pontifici, ſi Pontifex non fuiſſet exemptus à juriſdictione Principis ſæcularis, neque Levitæ fuiſſent exempti. Præterea Pontifex in bonis temporalibus cauſisque politicis exemptus erat à poteſtate Regis, quia Rex non poterat illi quidquam imperare in eo genere, nec poterat eum trahere ad ſuum tribunal, neque à fortiori ferre ſententiam contra ipſum, nec illum punire, neque ab illo tributum exigere, cùm enim eſſet Pontifex ſupremus Judex in cauſis eccleſiaſticis, & temporalibus, & ſupremus Judex, in quo genere eſt ſupremus, non poteſt ab alio judicari nec puniri, neque alteri ſubjici, alioquin non eſſet in illo genere ſupremus, ſequitur Pontificem exemptum fuiſſe à Regis ſæcularis juriſdictione. Neque obſtat Abiatharem Pontificem punitum fuiſſe a Salomone: ſiquidem Salomon ob conjurationem, & conſpirationem cum Adonia depoſuit illum ab officio Pontificali, aliumque in ejus locum ſubrogavit. Nam ſi Salomon id præſtitit authoritate regia non legitimè fecit, non enim quidquid à Regibus fit id ſanctum eſſe cenſetur, & legitimum. Neque Saul Rex ſanctè & legitimè egit, cùm Abimelechum Pontificem interfecit in Nobe 1. *Reg.* 22. *v.* 17. neque Joas laudabiliter, & piè egit, cùm præcepit Zachariam Pontificem lapidibus obrui 2. *Paral.* 2. 24.

Fuiſſe Pontificem etiam exemptum ab oneribus tributorum, ac ſimilium gravaminum conſtat, quia onera ad quæ præſtanda tenebantur filii Iſrael, hæc erant: parati eſſe debuerunt ad nutum Regis ad bellum, & neceſſaria ſubſidia pro bello ferendo conferre. Pro uſu tabernaculi dimidium ſicli annuatim extradere. Singulis annis decimas ſolvere omnium honorum in ſuſtentationem Sacerdotum, ac Levitarum. Primogenita hominum, & jumentorum Deo offerre, vel ſaltem pretio redimere. Conferre neceſſaria pro familia, & ſuſtentatione Regis. Permittere alienationem propriarum domorum in perpetuum: atqui Pontifex ab hiſce omnibus gravaminibus exemptus erat, præſertim ab onere belli, à quo non ſolùm ipſe verùm etiam Sacerdotes, & Levitæ omnes eximebantur, quia cùm Deus præcepiſſet Moyſi in deſerto Sinai, ut luſtraret, & numeraret omnes filios Iſrael, qui per ætatem apti eſſent bello, ſpeciatim Levitas excepit, quos voluit ab hoc onere immunes eſſe, ut tabernaculo inſervirent. Numer. 1. 48. *Tribum Levi noli numerare, neque pones ſummam eorum cum filiis Iſrael, ſed conſtitue eos ſuper tabernaculum teſtimonii, & cuncta vaſa ejus, & quidquid ad cæremonias pertinet.* Verum quamvis Levitæ exempti eſſent ab onere belli gerendi; potuerunt tamen eidem intereſſe, ut in rebus dubiis Deum conſulerent pro Rege & exercitu, ut præſtitit Achia Pontifex in bello Saulis contra Philiſthæos, 1. *Reg* 14. Imò etiam ut excitarent animos militum ad fortiter pugnandum, & hoſtes vel proſternendos, vel fugandos Deuter. 20. v. 1. *Si exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus, & currus, & majorem quàm tu habeas, adverſarii exercitus multitudinem non timebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de terra Ægypti. Appropinquante autem jam prælio ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic loquetur ad populum: Audi Iſrael, vos hodie contra inimicos veſtros pugnam committitis, non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos: quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro vobis contra adverſarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.* Intererant etiam Levitæ caſtris, & bello, ut cuſtodirent arcam Domini, quæ ad militum conſolationem, animosque excitandos ad ſtrenuè pugnandum conſueverat ad caſtra, & bellum adduci, quo pacto Ophni, & Phinees filii Heli Pontificis adfuerunt exercitui contra Philiſthæos, & fuerunt in pugna occiſi. 1, *Reg.* 4. 11. Demum urgente extrema neceſſitate, ſi nihil aliud ſubſidii adeſſet arma ſumebant etiam Levitæ, & pro patriis legibus propugnandis, ac cæremoniis defendendis bello intererant,

erant, id præſtiterunt Mathatias, & filii ejus Machabæi ſcilicet Judæi, Jonathas, Simon Joannes, Hyrcanus, qui omnes erant ex ordine Sacerdotum, ut conſtat ex lib. 1. Machab. 2. Fuiſſe Levitas etiam exemptos à ſolutione dimidii ſicli in uſum tabernaculi habetur *Exod.* 30. *v.* 11. ubi illi ſoli dare debebant dimidium ſicli, qui poſtea à Moyſe erant recenſendi in numero filiorum Iſraël, ut clarè conſtat ex citatis verbis: & Levitæ non erant recenſendi in illo numero, ut conſtat Numer. 1. 48. *Tribum Levi noli numerare*, unde à fortiori etiam Pontifex, & Sacerdotes exempti erant à ſolutione hujus oneris, quamvis in uſum tabernaculi deſtinaretur. Quod etiam exempti fuerint à decimis ſolvendis liquet ex Scripturis *Levit.* 27. *v.* 30. Et *Num.* 18. 21. & *Deuter.* 12. *v.* 6. Ut etiam exempti erant ad redimendum pretio primogenita hominum, & jumentorum Numer. 18. v. 5. *Dixit Dominus ad Aaron, quidquid primùm erumpit è vulva cunctæ carnis, quam offerunt Domino ſive ex hominibus, ſive de pecoribus fuerit, tui juris erit, ita dumtaxat ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal, quod immundum eſt, redimi facias, cujus redemptio erit poſt unam menſem ſiclis argenti quinque pondere ſanctuarii, primogenitum autem bovis & ovis, & capræ non facies redimi, quia ſanctificata ſunt Domino*: & ab onere procul dubio eximebatur Pontifex, cum tenerentur alii eidem primogenita offerre, vel eorum pretium. non enim Pontifex potuiſſet ſibi offerre, quia cùm ſibi daret, nullum ſentiret onus: neque alteri, quia à Deo nullus deſignatus erat, cui teneretur Pontifex dare. Erat itidem exemptus ab onere ſolvendi neceſſaria pro luxu, & familia Regis, quia Levitæ non petebant Regem, ſed tantùm populus aliarum tribuum. Tum quia Levitæ non erant futuri Centuriones, & Tribuni in bello, cum eſſent exempti ob onere belli: Præterea quia Levitæ non habebant alias poſſeſſiones niſi quadraginta octo civitates, cum earum ſuburbanis, quæ non poterant vendi nec dari ſervis Regum juxta præceptum illud Levit. 25. v. 34. *Suburbana autem eorum non veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt*. Ad ſolvenda autem neceſſaria pro luxu & familia Regis tenebantur tantùm, qui poterant in bello Centuriones fieri, & Tribuni, quique bona terræ poſſiderent, & alia haberent, quæ recenſentur 1. Reg. 8. v. 10. ubi habetur: *Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à ſe Regem, & ait: Hoc erit jus ejus, qui imperaturus eſt vobis. Filios veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis, facietque ſibi equites & præcurſores quadrigarum ſuarum, & conſtituet ſibi Tribunos, & Centuriones, & aratores agrorum ſuorum, & meſſores ſegetum, & fabros armorum, & curruum ſuorum. Filias quoque veſtras faciet ſibi unguentarias, & focarias, & panificas. Agros quoque veſtros, & vineas, & oliveta optima tollet, & dabit ſervis ſuis. Sed & ſegetes veſtras, & vinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis, & famulis ſuis. Servos etiam veſtros, & ancillas, & juvenes optimos, & aſinos auferet & ponet in opere ſuo. Greges quoque veſtros addecimabit, voſque eritis ei ſervi. Et clamabitis in illa die à facie Regis veſtri, quem elegiſtis vobis, & non exaudiet vos Dominus.*

Cùm igitur Levitæ non fierent Centuriones, nec Tribuni, in bello erant exempti ab onere belli: & cùm non haberent alias poſſeſſiones præter recenſitas civitates non tenebantur ſolvere pro alenda familia Regis. Denique neque tenebantur divendere proprias domos neque permittere earum alienationem in perpetuum Levit. 25. v. 29. *Qui vendiderit domum intra urbis muros habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus, ſi non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus emptor poſſidebit eam, & poſteri ejus in perpetuum. & redimi non poterit etiam in Jubilæo*, quod verò Pontifex, & Levitæ ab hoc onere eſſent exempti, conſtat ex eo, quod additur: *Ædes Levitarum, quæ in urbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi; ſi redempta non fuerint in Jubilæo, revertentur ad Dominos.* Quamvis Pontifex & Levitæ eſſent exempti ob oneribus ſolvendis Regibus, & Principibus ſæcularibus. Non tamen Reges in cauſis eccleſiaſticis, imò neque in temporalibus erant exempti totaliter à poteſtate Pontificis, quia in cauſis eccleſiaſticis poterat Pontifex illis præcipere, & imperare. imò & etiam eos punire, ut liquet in Ozia Rege 2. Paralip. 26. v. 16. ubi habetur. *Cum roboratus eſſet Ozias, elevatum eſt cor ejus in interitum ſuum, & neglexit Dominum Deum ſuum, ingreſſuſque templum Domini adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis; ſtatimque ingreſſus poſt eum Azarias Sacerdos, & cum eo ſacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi reſtiterunt Regi, atque dixerunt: Non eſt tui officii Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum. Egredere de ſanctuario, ne contempſeris. Iratuſque Ozias tenens in manu thuribulum, ut adoleret incenſum minabatur Sacerdotibus. Statimque orta eſt lepra in fronte ejus coram Sacerdotibus, qui expulerunt eum.* Ex quibus conſtat, quantum fuerit imperium Summi Sacerdotis in Regem, præſertim in rebus pertinentibus ad divinum cultum. Cum auſus fuerit Rex ſe in rebus divinis immiſcere, Pontifex inconcuſſa pectoris firmitate ſe illi oppoſuit, dixitque: Audi Rex, res divinæ ad tuum non ſpectant officium; neque dignitas tua regia debet ſe iiſdem immiſcere: egredere de ſanctuario; locus ſanctus eſt, & niſi obedieris; pœnam experieris promeritam: Quidni Rex ægrè ferens correptionem, & minas Pontificis iraſcitur illi & Sacerdotibus, ſed punitur reus, expellitur contumax; & protervus deſtituitur regno, abdicatur imperio. Non ſolùm non fuit in eccleſiaſticis Rex exemptus; ſed nec in temporalibus. Quia non poterat bellum ſuſcipere, niſi prius Pontificem conſuleret; & in controverſiis legalibus non ſolùm eccleſiaſticis, verùm & politicis debebat Pontifici acquieſcere ut ſupremo Judici, & tenebatur eidem decimas ſolvere primitias, oblationes, & pretia primogenitorum, à quo onere non legimus, Regem fuiſſe exemptum. Hinc authoritas Pontificis major fuit authoritate Regis; quia conſecratio Pontificis longè ſolemnior fuit, & unctio olei ſacri major, ornatus ſplendidior; reditus annui copioſiores. Augebatur itidem authoritas Pontificis ex frequenti colloquio cum Deo, ex claris miraculis, quæ ad intenſionem Pontificis Deus agebat, in his omnibus authoritas Pontificis erat major, exceptis fortaſſis congeſtis divitiis, quibus non debent divino cultui addicti, ac Dei ſervitio mancipati inhiare. Hinc populus plus honoris, ac reverentiæ tribuebat Pontifici, quàm Regi: cum Saul Rex ſuis mandâſſet ſubditis, ut interficerent Achimelech Pontificem, noluerunt Regi obedire, quia pluris ab ipſis fiebat authoritas Pontificis, quàm Regis. Imò non ſolùm Reges Hebræorum, ſed etiam Gentilium obſequebantur Pontifici, qui in ſumma habebatur veneratione; Etenim Joas Rex Juda apud Hebræos; & Rex Aſiæ Seleucus apud Gentiles Pontificem in veneratione habuerunt, id eſt, Joas venerabatur Jojadam Pontificem, ut parentem; & eo vivente nihil agebat ſine illius conſilio, & directione 1. Reg. 12. 2. Seleucus adeò venerabatur Oniam Pontificem, ut in ejus gratiam magno honore, ac muneribus cumularetur templum Hieroſolymitanum, ut habetur 2. Machab. 3. 1.

Quòd verò ad reditus Pontificios attinet, hi in decimis, primitiis, pretio pro primogenitis, & oblationibus conſiſtebant & in aliquibus civitatibus. Deus

enim

Digitized by Google

enim ex duodecim tribubus Iſrael unam ſelegit, quæ ſuo foret ſervitio mancipata, & hæc fuit tribus Levi, in qua erant Levitæ, Sacerdotes, & Pontifex; hanc tribum ut ſuis mancipatam obſequiis voluit ſub ſpeciali ejus cura eſſe, & de certis reditibus ei providere Numer. 18. 20. *Dixit Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil poſſidebitis, neque habebitis partem inter illos. Ego pars, & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael*; idque cauſæ cur in partitione terræ promiſſionis, cum reliquæ tribus ſuam acceperint portionem, ſola tribus Levi nihil acceperit, quia hæc fuit ſub ſpeciali cura Dei & diſpergebatur per reliquas tribus. Quia verò hæc tribus Levi inſerviebat tabernaculo, eratque rebus divinis ſpeciali ſtudio addicta, ne illi neceſſaria ad victum & veſtitum deeſſent, dedit ei Deus quadraginta & octo civitates cum ſuis agris ad paſtum jumentorum; ut & decimas reliquarum tribuum, quibus Levitæ alerentur; ut & primitias, & quæ à reliquis tribubus offerebatur Deo. Ex civitatibus ut habetur Joſuë 21. tredecim fuerunt datæ Sacerdotibus; ex aliis ſex erant civitates refugii, quorum nomina recenſentur Joſuë 20. 7. & omnes ſitæ erant in montibus, exceptâ civitate Boſor, quæ ſola erat in planitie patente tamen, & conſpicua, reliquæ civitates erant communes Levitis.

Ad decimas quod ſpectat, certum eſt, Levitas eas à reliquis tribubus accepiſſe ex fructibus, pecoribus, ac jumentis, ut conſtat, Num. 18. 21. *Filiis autem Levi dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem pro miniſterio, quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis.* Rurſus Levitæ ex his decimis, quas accipiebant à filiis Iſrael, iterum ſolvebant decimas decimarum, quæ Deo offerebantur Numer. 18. v. 21. *Filiis autem Levi dedi omnes decimas*, & paulo infra, ſeu v. 26. *Præcipe Levitis, atque denuntia: cum acceperitis à filiis Iſrael decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, id eſt, decimam partem decimæ, ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis, quàm de torcularibus, & univerſis, quorum accipitis primitias offerre Domino, & date Aaron Sacerdoti.* An verò tota tribus Levi, ut complectebatur Pontificem, Sacerdotes, & Levitas acceperit has decimas, vel tantùm Levitæ Abulenſis, & alii cenſent ſolos Levitas, ut diſtinctos à Pontifice, & Sacerdotibus accepiſſe has decimas. Sed alii cum Joſepho Hebræo probabilius arbitrantur totam tribum Levi ut complectentem etiam Sacerdotes, & Pontificem accepiſſe has decimas à filiis Iſrael, idque videtur colligi ex 2. Eſdræ 10. 37. *Ipſi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum noſtrorum. Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partem decimæ ſuæ in domo Dei noſtri.* Levitæ igitur & Sacerdotes ſimul decimas accipiebant à filiis Iſraël, & poſtea Levitæ ex ſuſceptis ab aliis decimis decimas dabant Sacerdoti ſeu Pontifici, adeò ut Pontifex ab omnibus Levitis acceperit decimas decimarum. An verò hæ decimæ decimarum à Levitis darentur ſoli Pontifici, vel etiam Sacerdotibus? Abulenſis, & Lyranus arbitrantur ſoli Pontifici datas fuiſſe, & fundatur hæc ſententia, quia Numer. 19. 29. dicatur: *Date Aaron Sacerdoti.* Joſephus verò, & cum ipſo alii volunt non ſoli Pontifici, ſed etiam aliis Sacerdotibus datas fuiſſe à Levitis. Alii volunt fuiſſe datas ſoli Pontifici non abſolutè, ſed ad cuſtodiendas, ac diſtribuendas Sacerdotibus; & hæc ſententia nititur, quia Num. 18. 8. *Locutus eſt Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi cuſtodiam primitiarum mearum,* ſeu ut illas conſerves, &, prout opus fuerit, diſtribuas [illegible]

filiis ſuis Sacerdotibus: unde ſubditur: *Omnia quæ ſanctificantur à filiis Iſrael, tradidi tibi, & filiis tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna*; id firmatur ex 2. Eſdræ cap. 10. v. 38. *Levitæ offerent decimam partem decimæ tuæ in domo Dei noſtri ad gazophilacium in domum theſauri*: in gazophilacio aſſervabantur, quæ aliis diſtribuebantur. Obſervandum eſt, apud Hebræos tria fuiſſe decimarum genera: primum eas comprehendebat decimas, quas ſingulis annis reliquæ tribus tenebantur ſolvere tribui Levitarum pro victu, & veſtitu: ſecundum quas quilibet paterfamiliâs quotannis debebat apud ſe ſervare, & poſtea comedere cum Levitis in loco, ubi fuiſſet tabernaculum, vel templum, idque ſtatis anni temporibus in Paſchate, Pentecoſte, & feſto tabernaculorum; & de hiſce decimis intelligitur illud Deuter. 14. 22. *Decimam partem ſeparabis de cunctis fructibus tuis, qui naſcuntur in terra per annos ſingulos, & comedes in conſpectu Domini tui, in loco quem elegerit, ut in eo nomen illius invocetur.* Tertium genus eas complectebatur decimas, quas tertio quoque anno debebant ſinguli ſeparare, & cum Levitis, peregrinis, pupillis, ac viduis comedere juxta illud Deuter. 14. 28. *Anno tertio ſeparabis aliam decimam ex omnibus, quæ naſcuntur tibi eo tempore, & repones intra januas tuas. Venietque Levites, qui aliam non habent partem, nec poſſeſſionem tecum, & peregrinus atque pupillus, & vidua, qui intra portas tuas ſunt, & comedent, & ſaturabuntur, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus*, quamvis Levitæ participes eſſent trium horum generum decimarum; ex primo tamen præſertim alebantur.

Primitias non Levitæ, ſed ſolus Pontifex, & Sacerdotes accipiebant, ut & primogenita ex aliis tribubus. Solvebantur primitiæ ter per annum, ut notant Interpretes cum Lyrano ſcilicet in Paſchate de novis ſpicis, in Pentecoſte de novis panibus; in Autumno in feſto tabernaculorum de novis fructibus: tribus iſtis anni temporibus tenebantur omnes mares venire ad locum, quem elegerat Dominus, ut habetur Deuter. 16. v. 16. de primitiis ſpicarum, quæ in paſchate offerebantur, intelligitur illud Levit. 23. v. 10. *Cùm ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarum, primitias meſſis veſtræ ad Sacerdotem, qui elevabit faſciculum coram Domino, ut acceptabile ſit pro vobis altero die Sabbathi, & ſanctificabit illum,* quo autem ritu manipuli ſpicarum, ſeu primitiæ meſſis offerri conſueverint, deſcribitur Levit. 2. 14. *Sin autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino fundens ſupra oleum, & ibus imponens, quia oblatio Domini eſt.* Primitiæ panum, quæ conſueverant in Pentecoſte Domino offerri ſignificantur, Levit. 25. 15. *Numerabitis ergo ab altero die Sabbathi, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies, & ſic offeretis ex omnibus habitaculis veſtris panes primitiarum DEO de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.* Primitiæ novorum fructuum, quæ offerebantur in autumno menſe Septembri, indicantur Num. 18. 13. *Univerſa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedunt in uſus tuos, qui mundus eſt, in domo tua veſcetur eis.* Harum primitiarum etiam fit mentio Deuter. 18. v. 4. *Dabunt Sacerdoti primitias frumenti, vini, & olei,* & Deuter. 26. v. 2. *Tolles de cunctis frugibus tuis* [illegible] *primi-*

primitias & pones in cartalo, pergeſque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, accedeſque ad ſacerdotem qui fuerit in diebus illis. Intereſt tamen hæc inter primitiarum tria genera diſcrimen, quia primitiæ in paſchate erant in ſolis ſpicis adhuc vireſcentibus: in Pentecoſte ex ſolis novis panibus, & in autumno ex variis terræ fructibus. Rurſus primitiæ ſpicuarum dabantur in ipſa collectione fructuum terræ, nec ulli licebat quidquam comedere de novis fructibus, antequam primitiæ ſpicarum DEO oblatæ eſſent, ut habetur Levit. 23. v. 14. *Primitiæ vero in pentecoſte & autumno offerebantur ex fructibus jam collectis, & domi aſſervatis*, & notat D. Auguſtinus *quæſt. 32. ſuper numer.* Præterea primitiæ panis & fructuum integrè cedebant in uſum ſacerdotum; primitiæ verò ſpicarum non integræ, quia primus ſpicarum manipulus conſumebatur per modum ſacrificii, & reliqui comedebantur à ſacerdotibus. Rurſus nomine primitiarum veniebant etiam primogenita, quorum tria erant genera, primum hominum, ſecundum pecorum mundorum, tertium immundorum: & ſingula primogenita primi & tertii generis redimebantur pretio quinque ſiclorum ſolvendo ſacerdotibus; primogenita ſecundi generis per ſe illis offerebantur, eò quia fuerint primogenita munda, quæ ſacerdotes decerent.

Præter decimas, & primitias fiebant etiam oblationes, quæ à filiis Iſrael fiebant in uſum ſacerdotum, & fuerunt triplicis generis, quia nonnulla ex præcepto offerebantur, ut decimæ, primitiæ, primogenita, alia voluntaria, & ſponte ex mera devotione: & alia ex emiſſo voto, quæ iterum varia erant, quia liberum erat cuilibet ſponte offerre hoſtias, libamenta, panes, pecuniam, & alia id genus: ut etiam liberum erat fovere, quæ voventi magis placerent: & hæ oblationes tribus præſertim anni temporibus fieri conſueverunt ſcilicet in paſchate, pentecoſte, & feſto tabernaculorum, quia tunc tenebatur quiſque venire ad locum ubi erat arca propitiatorii vel templum, ut habetur *Deuter.* 16. v. 76.

CAPUT III.

De Summo Pontifice in lege Evangelica.

DIximus in præcedenti libro Chriſtum inſtituiſſe militantem in terris eccleſiam, cujus propterea fuit caput, ſeu primus ſupremus Pontifex, ſuper eſt inquirendum, qualenam fuerit officium Chriſti, ceu ſummi Pontificis in lege Evangelica. Quando dicimus Chriſtum eſſe caput eccleſiæ evangelicæ, id non debet intelligi niſi metaphoricè, & ſimilitudinariè ob ſimilitudinem quæ reperitur inter caput, & corpus, & quia hæc eſt etiam inter Chriſtum, & eccleſiam dicitur Chriſtus caput illius. Etenim tria ſpectantur in capite naturali, ut avertit D. Thomas 3. *part. quæſt.* 8. *art.* 1. ſcilicet ordo, perfectio, & virtus: ordine caput eſt primum, ſeu ſupremum, & præ cæteris humani corporis membris præeminet. Perfectione quia in capite vigent ſenſus omnes tum interni tum externi, eſtque propterea caput prima, nobilior, ac præſtantior pars humani corporis. Virtute quia caput dirigit, ac gubernat cætera corporis membra. Hæc autem tria conveniunt proportionaliter Chriſto reſpectu Eccleſiæ: ſiquidem Chriſtus in Eccleſia eſt omnium primus, & ſupremus. In ipſo eſt tota gratiarum plenitudo & Chriſtus eſt, qui Eccleſiam gubernat, habetque vim influendi gratiam in membra eccleſiæ; hinc Joan. 1. v. 16. *De plenitudine ejus nos omnes accipimus*, ſeu de influxu cœleſtium donorum. Quòd Chriſtus regat, & gubernet eccleſiam per influxum gratiarum in ejus membra ex eo evincitur, quia duo ſunt modi, quibus humanum caput reliqua reg[illegible], & gubernat membra corporis, ſcilicet per influxum internum in eo ſitum, quod ex capite ut ex fonte ſeu principio deriventur ſpiritus ſenſitivi in reliqua membra, & beneficio hujus influxus reliqua membra conſervant vitam, ſuaſque obeunt functiones. Rurſus caput humanum non ſolùm per internum influxum reliqua corporis membra gubernat, ſed etiam per externam directionem in eo ſitam, ut per intellectum voluntatem, & ſenſus exteriores vigentes in capite dirigat reliqua membra in externarum actionum exercitio, ne errent in ſuis exercitiis in quo ſenſu caput per intellectum & voluntatem dicitur dirigere manus ad agendum hoc vel illud, per oculos dicitur pedes dirigere ut rectè ambulent, non impingant in lapidem, vel cadant in foveam. Chriſtus igitur dicitur ſupremum caput eccleſiæ, quia hos duos modos in dirigenda, & gubernanda eccleſia imitatur, & quidem quod per influxum internum gubernet Chriſtus eccleſiam expreſsè habetur in ſcripturis ad Roman. 12. v. 3. *Unusquiſque ſicut diviſit Deus menſuram fidei.* 1. Corinth. 12. v. 4. *Diviſiones gratiarum ſunt, idem autem ſpiritus.* Rurſus ad Epheſeos. 4. v. 7. *Unicuique noſtrum data eſt gratia ſecundùm menſuram donationis Chriſti*, & in pluribus aliis ſcripturæ locis clarè habetur Chriſtum per internum influxum donorum ſupernaturalium influere in membra eccleſiæ. Quòd etiam influat per externum influxum, quo eccleſiam dirigat, ac gubernat apertè fatetur D. Paulus Epheſ. 5. v. 22. *Mulieres viris ſuis ſubditæ ſint, ſicut Domino: quoniam vir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus eſt caput eccleſiæ:* quamobrem Chriſtus ex Apoſtolo eſt caput eccleſiæ in eo ſenſu, quo vir dicitur caput mulieris: ſed vir per externam gubernationem eſt caput mulieris, quæ propterea tenetur in externis actionibus ſe dirigere juxta voluntatem, & imperium ſui viri, hinc Sara maritum ſuum Abrahamum vocavit Dominum ſuum, cui veluti ancilla obſequebatur, Geneſ. 18. v. 12. ait Sara loquens de Abrahamo *Dominus meus vetulus eſt.* Et DEUS dixit primæ mulieri Geneſ. 3. v. 16. *Sub viri poteſtate eris, & ipſe dominabitur tui*, & Apoſtolus. 1. Timoth. 2. v. 11. *Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubjectione*, & 1. Petri 3. *Similiter & mulieres ſint ſubditæ viris ſuis.* Ergo nulli dubium, quòd cum Chriſtus ab Apoſtolo dicatur caput Eccleſiæ, ſicut vir eſt caput mulieris, gubernet eccleſiam per influxum etiam externum, ſeu extrinſecam gubernationem, cujus propterea dicitur caput. Præterea quia nomen capitis, quando ſumitur metaphoricè pro gubernatore alicujus populi uſitatum eſt in ſcripturis, ut ſumatur pro eo, qui gubernat per externam directionē hinc 1. Reg. 15. 17 *Nonne cùm parvulus eſſes in oculis tuis caput in tribubus Iſrael*

Digitized by Google

factus eſt? eſt ſermo de Saule uncto in Regem populi Iſraelitici, cujus propterea dicitur caput, eò quia tribus omnes Iſraëlis per externam directionem gubernat. Rurſus Iſaiæ 7. v. 8. *Caput Damaſci, Raſin caput Samariæ filius Romeliæ,* Raſin autem, quia tunc erat Rex Syriæ vocatur ab Iſaia caput Damaſci: & Phacee filius Romeliæ, quia erat Rex Iſraël, dicitur caput Samariæ, quapropter nomen capitis convenit Regibus, & Principibus, qui per externam directionem ſubditos gubernant. Rurſus Iſaiæ 19. v. 15. *Non erit Ægypto opus, quod faciat caput, & caudam* ſcilicet Ægyptii carebant Rege; cui ſubjiciantur, & Jerem. 31. 7. *Exultate in lætitia Jacob, & hinnite contra caput Gentium*, id eſt, contra Reges, & Principes populorum. Chriſtus igitur rectè dicitur caput Eccleſiæ non ſolùm per internum influxum gratiæ verum etiam propter externam gubernationem, perinde ac vir eſt caput mulieris, hinc Chriſtus cum adhuc in terris viveret, per ſe exercuit utrumque capitis officium in membra Eccleſiæ, quia per ſe impertiebatur fidelibus internam gratiam, & per ſe itidem dirigebat, & gubernabat fideles in externis actionibus, quæ ad Eccleſiæ ſtatum pertinerent, nunc verò quia in cœlis ſedet ad dexteram Patris, per ſe quidem gubernat ſuam Eccleſiam per internum influxum gratiarum: ſed externa directione per ſuum in terris Vicarium ſeu ſummum Pontificem, quem ipſe inſtituit, ut vices ſuas gereret, quamdiu duraret Eccleſia, quæ nunquam erat deſtituenda ſuo capite, ſeu Chriſti Vicario, qui illam per externam gubernationem dirigeret. Chriſtus poteſt conſiderari ut DEUS, & ut homo: utroque modo per ſe dirigit Eccleſiam, gubernatione interna, ſeu per internum influxum gratiarum diverſimodè tamen, quia quatenus Deus per ſe phyſicè, & effectivè producit gratiam: quatenus homo per ſe moraliter, & meritoriè illam confert prior modus regendi Eccleſiam eſt illi communis cum Patre, & Spiritu Sancto poſterior verò eſt ei proprius. Hinc Chriſtus ad regendam Eccleſiam ut ſummus Pontifex, & caput illius ſelegit Apoſtolos ut Adminiſtros, & Legatos, quos & miſit in varias mundi partes, nomen enim Apoſtoli nuntium ſignificat, & Legatum quapropter Chriſtus Joan. 13. *Neque Apoſtolus major eſt eo, qui miſit illum*: unde Apoſtolus dicitur miſſus, & divus Paulus etiam vocat Chriſtum Apoſtolum, eo quia miſſus à Patre fuerit, ad Hebr. 3. *Conſiderate Apoſtolum & Pontificem confeſſionis noſtræ JESUM Chriſtum*, quæ verba expendens Theodoretus ait: *Quod autem noſtræ etiam confeſſionis Apoſtolus factus eſt, poſtquam humanam ſumpſit naturam, docuit in epiſtol. ad Gal. Quando enim, inquit, venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere. Et non dixit, miſit ipſum, ut fieret ex muliere, ſed factũ ex muliere, ut clarum eſſet humanæ naturæ eſſe conducibile Apoſtolatûs: hoc eſt legationis, ſeu miſſionis nomen.* Quale verò fuerit officium Apoſtolatus ſui explicuit Chriſtus Luc. 4. cùm in Synagoga fuerit interpretatus de ſe ipſo vaticinium Iſaiæ 61. v. 1. *Spiritus Domini ſuper me, propter quod unxit me, evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde, prædicare captivis remiſſionem, cæcis viſum, dimittere confractos in remiſſionem: prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis*, ex quibus liquet omnia munera Apoſtolatus Chriſti ad id reduci, quod eſt evangelizare, ſanare, dimittere, & prædicare Jubilæi libertatem, & diem retributionis, quæ in noviſſimo fiet. Ad hæc igitur munera obeunda Chriſtus Apoſtolos ſelegit, quos Tertullianus lib. de præſcript. *Miſſos* vocat, eò quia miſſi fuerint in varias mundi partes, ut docerent gentes evangelium, curarent infirmos, & alia obirent munera propria Apoſtolatus, quapropter ſanctus Cyrillus Alexandrinus explicans illud Joan. 17. v. 18. *Sicut me miſiſti in mundum, & ego mitto eos in mundum.* Miſiſſe autem eos in mundum ait ad imitationem ſuæ miſſionis. Apoſtolus enim, id eſt miſſus & Pontifex confeſſionis noſtræ Jeſus ſecundùm Paulum factus eſt, quapropter etiam divus Auguſtinus Tract. 108. in Joan. *Quos miſit niſi Apoſtolos ſuos? nam & ipſum nomen Apoſtolorum, quòd græcum eſt nihil niſi miſſos ſignificat in Latino. Miſit ergo Deus Filium ſuum non in carne peccati, ſed in ſimilitudine carnis peccati, & miſit Filius ejus eos, quos natos in carne peccati ſanctificavit à labe peccati*, & ſicut ipſe fuit à Patre miſſus in terras, ut humanum genus redimeret à famulitio peccati, & dœmonis, & ut militantem in terris inſtitueret Eccleſiam, cujus ipſe eſſet Pontifex, ſeu director, & caput, ita & ipſe miſit Apoſtolos, ut munere fungerentur nuntiorum, ac gentibus Evangelium enuntiarent Joan. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, quæ verba expendens Cyrillus Alexandrinus lib. 12. cap. 55. *Quos ita dicit mittere, ſicut ipſe à Patre miſſus eſt, ut etiam Apoſtolatus dignitatem oſtenderet, & magnitudinem poteſtatis eorum aperiret, & ſimul monſtraret, quam viam in ſtudiis ſuis vitaque ſua ſequi eos oporteret*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Hæc omnia pauciſſimis verbis ſignificavit dicens ſic eos mittere, ſicut à Patre miſſus eſt, ut hinc intelligant vocandos eſſe peccatores ad pœnitentiam curandos corpore, atque Spiritu malè habentes & in diſpenſatione rerum non ſuam, ſed ejus, qui miſit, voluntatem faciendam mundumque prædicationibus, & doctrina fidei ſalvandum.* Miſit ergo Chriſtus ſuos nuntios, ſeu Apoſtolos, ſicut ipſe fuit à Patre miſſus, & quia Chriſtus de ſe dixit: *Spiritus Domini ſuper me*, ita de ſuis Apoſtolis: *Accipite Spiritum Sanctum*, ſi de ſe dixit, *propter quod unxit me*, ſcilicet ſanctificavit, & conſecravit unctione ſubſtantiali divinitatis, etiam pro Apoſtolis Patrem rogavit, ut eos ungeret unctione accidentali per gratiam ſanctificantem, qua fierent filii Dei adoptivi, ſicut filius fuit ipſe naturalis Joan. 17. v. 17. *Sanctifica eos in veritate.* Si de ſe ipſo & ſua miſſione dixit Chriſtus, *evangelizare pauperibus miſit me*, ſcilicet fauſta, & ſalutaria nuntiare: etiam ſuis Apoſtolis præſcripſit formulam prædicandi Luc. 1. *Dicite, quia appropinquavit in vos regnum Dei*, hoc enim nuntio nil auſpicacius, nil lætius, unde Apoſtolus Paulus 1. Corinth. 3. ait: *Non miſit me Chriſtus baptizare, ſed evangelizare*, & ad Epheſ. 6. rogat, ut ei ſuppeditentur vires ad hoc munus ritè obeundum: *Ut detur mihi ſermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere myſterium Evangelii, pro quo legatione fungor*, & 1. Corinth. 9. *Nam ſi evangelizem, non eſt mihi gloria, neceſſitas enim mihi incumbit: væ enim mihi, ſi non evangelizavero: ſi enim volens hoc ago, mercedem habeo: ſin autem invitus diſpenſatio mihi credita eſt.* Rurſus de ſe ipſo dixit Chriſtus Iſaiæ 61. *Miſit me ſanare contritos corde*, & diſcipulis ſuis dedit poteſtatem curandi infirmos Marci 3. *Dedi poteſtatem curandi infirmitates & miracula patrandi.* De ſe dixit Iſaiæ 61. *Miſit me prædicare captivis remiſſionem, & cæcis viſum*, & Apoſtolis injunxit, ut Evangelium prædicarent omnibus Gentibus, quas docerent veritatem Evangelii: *Docete omnes gentes*, quæ utpote cæcutientes in erroribus Ethniciſmi commutaverant, ut ſcribit Apoſtolus ad Roman. 1. v. 25. *Veritatem Dei in mendacium & ſerviebant creaturæ potiùs, quam creatori.* Rurſus de ſe dixit;

dixit: *Miſit me dimittere confractos in remiſſionem*, & ſuis Apoſtolis hanc etiam poteſtatem remittendi peccata fuit impertitus: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis.* Demum de ſe ipſo dixit *Miſit me prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.* Plures interpretes per annum acceptum intelligunt tempus à baptiſmate ad aſcenſionem, & per diem retributionis diem judicii. De primo dixit Chriſtus Actor. 1. 8. ad Apoſtolos: *Eritis mihi teſtes in Jeruſalem & in omni Judæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* & D. Petrus cum ageret de ſubſtituendo alium in locum Judæ, dixit Actor. 1. 14. *Oportet teſtem reſurrectionis ejus nobiſcum fieri unum ex his, qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore quo intravit, & exivit inter nos Dominus Jeſus incipiens à baptiſmate Joannis uſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis.* Et de ſecundo idem Petrus ait Actor. 10. 14. *Præcepit nobis prædicare populo, & teſtificari, quia ipſe eſt, qui conſtitutus eſt à Deo Judex vivorum, mortuorum.* Chriſtus igitur ſicut fuit ipſe a Patre miſſus, ita & ipſe ſuos miſit diſcipulos, quos Apoſtolos dixit & hoc eſt, quòd dixit Joan. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos,* ſcilicet Apoſtolatum ſuum illis injunxit, ut vices ſuas gererent, hæcque etiam ratio eſt, cur Apoſtoli periæpe à SS. Patribus vocentur Chriſti Vicarii: D. Ambroſius epiſtol. ad Rom. cap. 1. *Miſit Apoſtolos ut prædicarent fidem omnibus gentibus ut obedirent, & ſalvarentur, ut donum Dei non ſolis Judæis, verùm etiam omnibus gentibus conceſſum videretur: & hanc eſſe Dei voluntatem ut à Chriſto, & per Chriſtum omnibus miſereatur vicariis ejus prædicantibus,* ſcilicet Apoſtolis evangelizantibus, unde Apoſtolus 1. Corinth. cap. 3. ſcribit *Dei enim ſumus operis adjutores,* quia & ipſe erat Apoſtolus, qui Apoſtoli Vicarii ſunt Chriſti quatenus vices illius in terris gerunt, & evangelizant, unde Paulus 2. Corinth. 5. *Pro Chriſto Legatione fungimur tanquam Deo exhortante per nos,* ſeu ut expendit Chryſoſtomus Homil. 11. in 2. Corinth. *Pro Chriſto legatione fungimur, hoc eſſe illius loco; nam nos quæ illius officii ſunt, ſuſcepimus.* quapropter etiam Eccleſia vocat in præfatione miſſæ Apoſtolos Chriſti Vicarios, ſcilicet *Vicarios operis Chriſti.* Neque tantùm Apoſtolatus munere inſigniti fuerunt, verùm etiam ſacerdotio initiati in ultima cœna, ut offerrent pro ſalute hominum incruentum ſacrificium corporis, & ſanguinis ejus, ſicut ex traditione Apoſtolica & communi conſenſu eccleſiæ ſuſceptum eſt, tametſi Novatores id nitantur in dubium revocare ſecuti Lutherum, qui de hac veritate viſus eſt dubitare; eſt enim proprium religionis munus non ſolùm ſacrificia offerre, verum etiam ipſos offerentes ſacerdotio initiare, divinam legem interpretari, cæremonias ordinare, ritus eccleſiaſticos inſtituere populos in vero DEI cultu continere, & perſonis Dei mancipatis jus dicere, & quidquid ſpeciali jure ad Deum pertinet pro Dei dignitate moderari: quapropter factum eſt, ut hac poteſtate conceſſa, quibuſdam ex inſignioribus aliis fuerint præpoſiti in eccleſiaſtico regimine, & unus ſupra reliquos omnes, qui à Latinis Pontifex Maximus dicitur. Quamdiù enim unà cum ſynagoga ſtetit templum, & ſacerdotium in veteri lege minores ſacerdotes Presbyteri tantùm dicebantur, & majores Epiſcopi, quæ nomina etiamnum perſeverant. Everſo autem templo, & ſublato Moyſi ſacerdotio cœpit in Eccleſia nomen ſacerdotii uſurpari, ut cenſent D. Hieronymus *ad Evagrium,* D. Ambroſius in *epiſt. ad Timoth.* Cyprianus *ad Florent.* Hilarius *adverſus Conſtant. Auguſt.* Arnodius, Tertullianus, Damaſcenus, Gennadius, & communiter Sancti Patres hoc idem adſtruunt, & omnes in Eccleſia Evangelica unum ſummum Pontificem gubernatorem, & directorem ejuſdem agnoverunt. Neceſſum enim erat poſt Chriſti aſcenſionem in cœlum, ut daretur in eccleſia militante in terris aliquis ejus Vicarius, qui vices illius gereret.

Hæretici cenſentes Eccleſiam eſſe regimen Ariſtocraticum, vel Democraticum aſſerunt nullum dari ſummum Pontificem qui cæteris omnibus fidelibus præſit, & eccleſiam gubernet. Dari autem eccleſiæ caput aliquod viſibile, quod Chriſto ſit ſubordinatum, & illius vices gerat in terris, neceſſum eſt fateamur quoad externam gubernationem, quia de interno influxu gratiæ non loquimur, cum nullus hominum in hac vita ſit, qui per modum capitis poſſit nobis internam gratiam communicare, ſicut Chriſtus communicat eam fidelibus per internum influxum quo dona cœleſtia nobis impertitur, unde neceſſitas capitis in terris eſt circa externam gubernationem in eccleſia, adeo ut oportuerit eſſe poſt Chriſtum aliquod caput viſibile Eccleſiæ, idque evincitur ex analogia veteris, ac novi teſtamenti, quia ut communiter docent Sancti Patres, & ratio ipſa ſuadet, figura debet correſpondere figurato, & typus prototypo, ſed vetus teſtamentum eſt figura novi, conſequenter debet eidem reſpondere, atqui Synagogæ ſemper interfuit caput unum viſibile, ſeu ſummus Pontifex ex Tribu Levi, qui eam gubernaret, & cui reliqui omnes in populo Iſraëlis ſubjicerentur, ac illi obedirent, & ad illum in controverſiis legalibus haberent recurſum, & litigantes ſub pœna capitis acquieſcerent illius ſententiæ; Ex eo igitur, quòd figura debeat correſpondere figurato, & delineatio imaginis ipſi imagini ad id procul dubio duo requiruntur, ſcilicet quidquid eſt in imagine aliquo modo repræſentetur in delineatione imaginis, & quidquid eſt in re figurata, repræſentetur per figuram, ſeu typum illius: Rurſus requiritur quòd delineatio imaginis quà talis imperfectior ſit ipſa imagine, ut & figura rei illius, cujus eſt figura, ſiquidem figura ſemper eſt imperfectior ex natura ſua, quàm res ipſa ſignificata per figuram, adeo ut, quidquid perfectionis eſt in figura excellentiori modo, reperiatur in re figurata, atqui quòd in veteri lege eſſet Pontifex ſummus, qui præcelleret cæteris aliis, & cui reliqui omnes de populo ſubjicerentur, quædam fuit perfectio in lege illa, ergo debet hæc perfectio ineſſe legi evangelicæ, & in eccleſia Chriſti. Quòd verò vetus teſtamentum fuerit figura, ſeu umbra novi teſtamenti: & quæ contigerunt in veteri teſtamento ſint figuræ, & umbræ eorum quæ contingunt in novo, ſeu lege evangelica, & eccleſia Jeſu Chriſti expreſsè docet Apoſtolus 1. Corinth. 10. 11. & Hebræ. 10. 1. unde ſynagoga fuit figura, & umbra eccleſiæ; & Moſes Mediator fuit figura Mediatoris Chriſti ut ait Apoſtolus ad Hebræ. 8. 6. & paſſim docent Sancti Patres præſertim Auguſtinus lib. 83. quæſtionum, quæſt. 61. & ſerm. de verbis Domini cap. 6. & ſerm. 86. de tempore. Sed ſynagoga habuit ſemper ſuum caput viſibile, ſeu Pontificem, qui cæteris præeſſet, ac reliquos gubernaret: hinc Deuter. 17. 12. habetur: *Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio morte morietur* unde unus præfuit reliquis omnibus ſacerdos, cui reliqui omnes tenerentur ſub pœna mortis obedire: neque id inficiantur hæretici cum Magdeburgenſes centur. 1. lib. 1. cap. 7. aſſerant. *In eccleſia populi Judaici unus tantum erat in lege divina ſacerdos ſummus, quem omnes cogebantur agnoſcere, eique parere.* ergo ſi omnis perfectio quæ reperitur in figura debet exactius ineſſe rei cujus eſt figura, & modo excellentio-

 ri,

ri, ſequitur quòd omnis perfectio, quæ fuit in ſynagoga perfectiori, & excellentiori modo ſit in eccleſia evangelica, conſequenter. ſi gubernari ab uno tantùm eſt perfectius quàm à pluribus debet in Eccleſia JESU Chriſti eſſe aliquis ſummus Pontifex qui cæteris præſit, & cui reliqui omnes teneantur obſequi, quique ſit Judex, à quo controverſiæ legis, ac religionis dirimantur, & ejus ſententiæ, quæ ob promiſſam aſſiſtentiam Spiritûs S. non poteſt errori eſſe obnoxia, teneantur partes acquieſcere.

Quòd perfectius ſit ab uno tantùm gubernari, quàm à pluribus ſimul, docent communiter Doctores, Philoſophi, & Theologi, & liquet ex mundi regimine, ac perfectiſſimo ordine, quibus mundus dirigitur: ex hoc enim ordine arguitur perfectiſſimum genus gubernandi; ſiquidem ex uno correlativo devenimus in notitiam alterius; & cùm ea quæ mundam conſtituunt perfectiſſimo ordine dirigantur; indicant unum tantùm dari ſupremum gubernatorem, ac totius univerſi moderatorem; perfectiſſimum ſiquidem regiminum genus eſt Monarchicum, ut docet Plato in politicis; ubi aſſerit rationem gubernandi monarchicè per unum tantùm Principem eſſe perfectiſſimam, ac conducere ad bene, beateque vivendum; cui adhæret Ariſtoteles 18. Ethic. cap. 10. ubi laudat illud Homeri: Non eſt bona pluralitas Principatuum: unus ergo Princeps; & ad divinum conſcendens principatum adſtruit neceſſariam unitatem Principis divini: quia ſicut bonum familiæ, & exercitus unum exigit rectorem, unum ducem; ita bonum univerſi unum rerum omnium moderatorem; quod rusticum edocuit D. Hieronymus exemplo apum inquiens: *In apibus unus Princeps.* Deinde adfert exemplum gruum: *Grues omnes ſequuntur unam ordine literario. Imperator unus; unus Provinciæ Judex; in navi gubernator unus, & in mundana fabrica unus opifex, & unus moderator.* Si enim plures fuerint difficulter concordabunt. quilibet populus gubernatur vel per unum tantùm, qui cæteris omnibus præficiatur, vel per multos ſelectos ex populo; vel per omnes, & ſingulos: ſi per unum conſtituitur Monarchia; ſi per plures ſelectos ex multis Ariſtrocratia; ſi per omnes & ſingulos democratia. Quamvis hæ ſint tres formæ ſimplicis regiminis, adhuc poſſunt inter ſe permiſceri, ex qua permixtione quatuor aliæ formæ oriuntur mixti regiminis ut notat Bellarminus lib. 1. de Rom. Pontif. cap. 1. Una quæ ſit temperata ex omnibus tribus; altera ex Monarchia, & Ariſtocratia; tertia ex Monarchia, & democratia, & poſtrema ex democratia, & Ariſtocratia; & ex his ſeptem regiminum generibus Monarchicum, in quo unus Rector præficitur, cæteris præfertur. Calvinus verò cui exoſa erat ac inviſa Eccleſiaſtica Monarchia; Ariſtocratiam ex formis ſimplicis regiminis cæteris prætulit, & ex mixtis temperatum regimen ex Ariſtocratia, & democratia; & regimen Monarchicum præſertim in Eccleſia univerſa abominatur ut perniicioſum; noverat enim facilius unum acquieſcere rationi, ac veritati Scripturarum adhærere, quàm plures ſimul qui difficilius concordant, & unanimes conveniunt in unam, eamdemque ſententiam, cùm plerumque quot capita tot ſententiæ; & ne populus Calvini erroribus ſemel imbutus ad ſanam frugem reverteretur, & excuſſis hæreſum tenebris veritatis lucem amplecteretur, regimen ſuis aſſeclis ſuaſit mixtum ex ariſtocratico, & democratico; & Monarchicum ut omnium deterrimum damnavit ait ipſe *lib. 4. Inſtit. cap. 6. §. 9. Verum ſit ſanè ut volunt bonum atque utile orbem totum Monarchia contineri, quod eſt tamen abſurdiſſimum, ſed ita ſit, ut nunquam tamen concedant idipſum in Eccleſiæ gubernatione valere*, & cap. 20. §. 8. *Equidem ſi in ſe conſiderentur tres illæ, quas ponunt Philoſophi, regiminis formæ, minimè negaverim vel Ariſtocratiam vel temperatum ex ipſa, & politiæ ſtatum omnibus aliis longe excellere*, & ad id evincendum duas exhibet rationes, primam petitam ex experientia, ſecundam ductam ab authoritate divina inquiens: *Id cum experimento ipſo ſemper fuit comprobatum, tum quoque ſua authoritate Dominus confirmavit cùm Ariſtocratiam politiæ vicinam apud Iſraelitas inſtituit.* Catholici verò cum D. Thoma ex tribus ſimplicibus formis regiminis Monarchiam cæteris præferunt, quamvis plures cenſeant ob naturæ lapſum, & infirmitatem utiliorem eſſe monachiam temperatam ex Ariſtocratia, & Dimocratia, eò quia ubi ſunt plura conſilia ibi firmius ſtat reſpublica, cæterum Monarchiam cæteris formis præcellere regiminis fatentur ex omnibus gentibus doctiores. Hinc Philo in lib. de confuſione linguar. commendans Homeri ſententiam ait: *Multos imperare malum eſt, Rex unicus eſto; non ad civitates, & homines magis pertinet, quàm ad mundum, & Deum.* Ex Græcis Juſtinus in orat. exhortatoria ad gentes docet, plurium principatum noxium eſſe, & unius regimen utile, & ſalutare ait ipſe: *Unus principatus à bellis, diſſidiiſque ſolutus ac liber eſſe ſolet.* Ex Latinis Sanctus Cyprianus lib. de Idolor. vanitate ex eo potiſſimum probat, Deum eſſe unum, quia regimen Monarchicum optimum ſit, ac aliis præferendum, ait ipſe: *Ad divinum imperium etiam de terris mutuemur exemplum quomodo unquam regni ſocietas aut cum fide cœpit, aut ſine cruore deſiit.* Et D. Hieronymus in epiſt. ad Ruſticum Monachum ſcribit: *Unus Imperator, Judex unus Provinciæ: Roma ut condita eſt ſimul habere duos Reges non potuit*; Ex Philoſophis Plato in politico ultra medium Monarchiam etiam præfert aliis ſimplicibus formis gubernandi inquiens: *Unius dominatio bonis inſtructa legibus, illarum omnium optima eſt; gubernationem verò eam in qua non multi imperant, mediam cenſere debemus, cæterum multorum adminiſtrationem omnibus in rebus debilem atque infirmam.* Ariſtoteles itidem lib. 8. ethic. cap. 10. poſtquam recenſuiſſet tres illas ſimplicis regiminis formas ſubdit: *Harum optima regnum, peſſima reſpublica eſt*, cui adhærens Seneca lib. 2. de benefic. ait Marcum Brutum non ſatis prudenter egiſſe, cùm Julium Cæſarem ſpe libertatis occidit, & aſſignans rationem ait: *Cùm optimus civitatis ſtatus ſub rege juſto ſit*, præfert gubernatorem unum ſed juſtum pluribus ſimul in republica. Plutarchus itidem qui integrum compoſuit opuſculum de Monarchia, & cæteris formis gubernandi populos, ait: *Si optio eligendi conceſſa fuerit, non aliud eligat, quàm unius poteſtatem*, & idem Plutarchus in Solone cùm dixiſſet Athenis plures ſeditiones fuiſſe ortas inter cives, tum dimocratia vigeret, ſubdit: *Una autem videbatur ſupereſſe ratio ad ſalutem & quietem ſi res delata ad dominatum eſſent.* Stat igitur ex conſenſu Doctorum perfectius eſſe ab uno tantùm, juſto tamen gubernari, quàm à pluribus ſimul, quo pacto perfectius eſt mundum gubernari ab uno Deo, & regnum ab uno Rege, quàm à pluribus ſimul, quia ubi unus tantùm gubernat populum, ibi facilius ſervatur pax inter ſubditos, & præſtantior eſt conſenſus civium, & vis validior ad reſiſtendum hoſti, & regimen eſt magis ſtabile ac diuturnum, quia ubi plures regunt eundem populum cum pari poteſtate ibi facilius populus in partes dividitur, & inde ori-

tur

Digitized by Google

tur diſſenſio inter gubernatores, quando quiſque ſuum ſequitur judicium, & partem populi ſibi adhærentem nititur protegere, & inde oriuntur factiones, jurgia, diſſidia, quibus pax inter ſubditos violatur, ac frangitur, & bonum commune corruit, quia non poteſt eſſe tanta unio, & concordia ad reſiſtendum hoſtibus irruentibus in rempublicam, neque propterea poteſt tale regimen ſtabile eſſe, ac diuturnum, cum Chriſtus ipſe Luc. 11. v. 17. dicat: *Omne regnum in ſe ipſo diviſum deſolabitur*, idque experientia etiam Magiſtra nos edocet, etenim Lutherani, Anabaptiſtæ, Calviniſtæ, & aliæ Sectæ Hæreticorum quia nullum agnoſcunt Caput ſuæ religionis, cui ſubjiciantur, & ad quod in dubiis recurrant, facilè deſcinduntur in varias partes juxta varios præcones, quos ipſi conſulunt. Hinc ſicut voluit DEUS in veteri Teſtamento, ſeu Synagoga unum præeſſe Pontificem ex tribu Levi, & Aaronis Pontificis familia, ut regimen illud legale Monarchicum foret, ita etiam Chriſtus in militante ſua Eccleſia voluit unum tantum illius Caput conſtituere, ſeu Pontificem, & cum viveret ipſemet Pontifex fuit, & ſuum Succeſſorem elegit D. Petrum Apoſtolorum Principem, & pro tempore illius ſucceſſores, adeo ut quamdiu Eccleſia duraret in terris nunquam eidem deeſſet Pontifex, qui illam regeret, & vices Chriſti gereret. Quòd ſi dicas analogiam, quæ eſt inter Synagogam & Eccleſiam in eo conſiſtere, quia ſicut Synagoga habuit unum Pontificem, qui cæteris omnibus præeſſet, & ad quem pertineret lites circa controverſias legales dirimere, ita Eccleſia debeat unum tantùm habere Caput, quod Chriſtus fuit cum viveret, & poſt ejus mortem D. Petrus, & ejus Succeſſores pro tempore in Pontificatu. Reſpondetur duplicem eſſe analogiam aſſignandam unam quoad internum influxum gratiæ, & alteram quoad externam gubernationem, & primam in eo conſiſtere, quòd ſicut Chriſtus per ſua merita prævisa à Deo contulit Synagogæ internam gratiam; ita per ſua merita jam exhibita longè copioſiorem gratiam communicet Eccleſiæ: & ſecundam analogiam in eo ſitam eſſe, quia ſicut Moyſes mediator veteris Teſtamenti fuit primum Caput viſibile Synagogæ quoad regimen externum, perinde Chriſtus Mediator novi Teſtamenti fuit primum Caput viſibile militantis Eccleſiæ in externo regimine. Præterea ſicut poſt mortem Moyſis ſemper perſeveravit viſibile regimen Synagogæ, ita poſt Aſcenſionem Chriſti ſemper perſeveravit viſibile Eccleſiæ regimen per viſibile Caput, ſeu ſummum Pontificem verum Petri ſucceſſorem, & vices Chriſti gerentem ex utraque hac analogia tria inferuntur. Primum eſt, quod inviſibile Caput Synagogæ & Eccleſiæ quoad internum influxum gratiæ ſit unus ac idem Chriſtus. Secundum ut viſibile Caput Synagogæ, & Eccleſiæ quoad externam gubernationem ſit diverſum, ſiquidem viſibile caput Synagogæ ab initio fuit Moyſes, cui poſtea ſucceſſerunt Pontifices legales, ſed viſibile Caput Eccleſiæ ab initio fuit Chriſtus cujus vices poſtea geſſit D. Petrus, & ejus ſucceſſores uſque ad præſens tempus: Tertium quòd Moyſes fuit figura Chriſti quoad externum regimen: quia ſicut Moyſes fuit Legiſlator, Mediator, & Princeps in veteri teſtamento, ita Chriſtus in novo, adeo ut Pontifices veteris Teſtamenti fuerint typus & figura Pontificum novi Teſtamenti, & ſicut illi in externo regimine præerant toto populo Judaico, ita Pontifices in Eccleſia toti præſunt populo Chriſtiano.

Quamobrem nulli dubium eſſe poteſt, quin Chriſtus ita ſuam militantem Eccleſiam inſtituerit, ut eam gubernari monarchicè voluerit. Neque obſtat; quòd Calvinus aſſerat, difficilius ingentem multitudinem per unum tantum poſſe regi, atque ad authoritatem Homeri in 2. Illiados, ubi protulit ſententiam illam, regnum duos non capit Reges; lib. 4. Inſtit cap. 6. §. 8. dicat: *Facilem eſſe reſponſionem. non enim hoc ſenſu vel ab Homerico, Ulyſſe, vel ab aliis laudatur Monarchia, quaſi unus debeat totum orbem imperio regere: ſed Philoſophos tantùm indicâſſe regnum duos non capere, & poteſtatem impatientem eſſe conſortis.* Nam contra eſt, quia ſi ipſe concedit regnum non capere duos Reges, jam ſibimet contradicit, ſic enim unum tantum capit Regem, quem exigit, ut ritè adminiſtretur, neque quid aliud pro regno intelligitur, quàm unius hominis in populum eumdem ſumma poteſtas: quod ſi regnum duos non capit, ergo unum tantum exigit, ſed regimen quippe unius non eſt regimen duorum, proinde ac unus homo non ſint duo homines. Hinc liquet regimen monarchicum, ſeu unius tantùm eſſe præferendum Ariſtocratico, & Dimocratico. Neque multitudo ingens populi obſtat regimini monarchico, quia etiam Imperium Ninni, regnum Cyri, & Alexandri, imò & Auguſti Cæſaris ampliſſimum fuit, & nihilominus unum duntaxat præfuit Caput, ſeu Princeps. Quid? quòd Eccleſia extendatur per univerſum orbem Luc. 1. *Regni ejus non erit finis*, adhuc eidem regendæ par eſt unus ſummus Pontifex, qui per ſuos miniſtros ac ſubordinatos Epiſcopos, & Patriarchas ſuam regit Eccleſiam ubique locorum: ſed Calvinus cenſet non ſolùm pernicioſam eſſe Monarchiam in toto orbe terrarum, verùm etiam in qualibet exigua Provincia, imò & in exigua civitate, ut ipſe fatetur lib. 4. Inſtit. cap 11. §. 6. ubi omnem eccleſiaſticam poteſtatem cœtui tribuit ſeniorum, & eas laudat civitates, quæ excuſſo jugo principum à proprio ſenatu, & populo gubernantur. Verum ſicut Deus Synagogam gubernavit in veteri lege per regimen monarchicum, ita etiam Eccleſiam in terris militantem, cujus fuit Synagoga typus, idque evincitur etiam ex illis Scripturæ teſtimoniis, ubi Eccleſia confertur cum exercitu ritè ordinato Cant. 6. v. 3. *Pulchra es amica mea, ſuavis, & decora ſicut Jeruſalem, terribilis, ut caſtrorum acies ordinata*: unde ſi exercitui ordinato uni præeſt Imperator, unus omnium militum præfectus, ita & in Eccleſia militante, unus præficitur ſummus Pontifex, qui totam moderetur Eccleſiam. Rurſus monarchicum Eccleſiæ regimen probatur, eò quia confertur cum regno, Daniel. 2. v. 14. *Suſcitavit Deus cœli regnum, quod in æternum non diſſipabitur.* Rurſus cum ovili Joan. 10. v. 16. *Fiet unum ovile, & unus Paſtor*, ut etiam cum domo. 1. Timoth. 3. v. 15. *Ut ſcias quomodo te oporteat in domo Dei converſari, quæ eſt Eccleſia Dei vivi.* Rurſus cum humano corpore. 1. Corinth. 12. *Sicut corpus unum eſt, & multa habet membra, ita & Chriſtus.* Quòd ſi exercitus regitur ab uno Imperatore ac ſupremo militum Præfecto; ſi regnum ab uno Rege, ſi ovile ab uno Paſtore, ſi domus ab uno patrefamilias, ſi corpus humanum ab uno capite, ita decuit, ac oportuit militantem in terris Eccleſiam ab uno gubernari rectore, ac ſummo Pontifice, qui Chriſtus eſt, nunc quoad internum influxum gratiæ, tametſi abſens ſit, & ſedeat in cœlis ad dexteram Patris, cùm viveret tamen in terris rexit Eccleſiã etiam quoad externam gubernationem, cui quoad exter-

Digitized by Google

externam gubernationem, cui quoad hoc externum regimen ſubſtitutus fuit D. Petrus: & quia Petrus erat brevi moriturus, ne Eccleſia quoad hanc externam gubernationem acephala remaneret ſine capite, abſque Rectore, ideo Petro ſubſtituit Linum, & huic Clementem, poſtea Cletum, Anacletum,Ephariſtum, Alexandrum, Sixtum, Theleſphorum, Hyginum, Pium, Anicetum, & alios ſucceſſores Pontifices ritè creatos ad noſtra uſque tempora, par enim erat, ne Eccleſia ullo tempore maneret ſine ſuo Rectore, & ſine Vicario, qui vices Chriſti in Eccleſia quoad externam gubernationem gereret.

Præterea quia Chriſtus fuit Inſtitutor ſuæ Eccleſiæ militantis in terra, & primum regimen, quòd Chriſtus in ea inſtituit viſibile fuit, & monarchicum quoad externam gubernationem, ſiquidem Chriſtus ſolus fuit Caput viſibile Eccleſiæ, quam gubernavit, & quia parem in regimine non habuit, eam rexit monarchicè. Vel igitur poſt Chriſti Aſcenſionem in cœlum hoc regimen Eccleſiæ quoad externam gubernationem fuit immutatum, vel perſeveravit ſicut antea? ſi primum ſequitur Eccleſiam ipſam mutatam eſſe neque eandem nunc eſſe, quæ olim fuit, quoties enim in republica mutatur forma regiminis, cenſetur & ipſa Reſpublica immutata, conſequenter ſi regimen Eccleſiæ poſt Chriſti Aſcenſionem in cœlum mutatum fuit, ſequitur etiam ipſam Eccleſiam Chriſti fuiſſe mutatam, quod eſt abſurdum, & nemo hactenus dixit. Si regimen non fuit immutatum, ergo perſeverat idem, quod fuit cùm Chriſtus viveret in terris, & eam regeret quoad externam gubernationem: ſed tunc fuit regimen monarchicum, ergo idem perſeverat hodie, conſequenter velint, nolint Calviniſtæ, & alii Hæretici neceſſe eſt, concedant unum Caput, quo totum Corpus Eccleſiæ militantis regatur, & gubernetur; utuntur hoc argumento præſertim Sanderus, & Bellarminus. Præterea ſicut Deus ex uno fecit omne genus humanum, ut ait Apoſtolus *Actor.* 17. Non enim virum, & fœminam ex uno produxit, ſed virum tantùm ex humo, & fœminam ex viro, cujus cauſam aſſignat Chryſoſtomus *homil.* 34. *in epiſt.* 1. *ad Corinth. cap.* 13. nimirum ut eſſet inter homines non democratia, ſed Monarchia, non reſpublica libera, ſed regnum, & omnes homines ab uno tantùm capite dependerent, in cujus voluntate incluſerat Deus voluntates poſterorum: ſi enim plures homines ſimul ex humo producti fuiſſent omnes utique Principes ſuæ poſteritatis eſſe debuiſſent, & meritò potuiſſemus dubitare regimen unius gratum fore Deo: quia verò ex uno totum procreavit humanum genus, & omnes homines ab uno voluit dependere ſatis perſpicuè nobis ſignificatur, Deum prætuliſſe regimen monarchicum aliis formis regendi homines. Hinc rebus omnibus & non ſolùm hominibus impreſſit Deus quandam propenſionem ad monarchicum regimen, & naturalis hæc propenſio ab Authore naturæ ſeu Deo derivari nulli eſt dubium: unde & omnes homines ubique gentium, & terrarum conveniunt, quòd in qualibet domo naturaliter illius regimen ad unum pertineat Patremfamilias, qui tenetur propterea conjugem, filios, ancillas, & ſervos gubernare: & ex eodem inſtinctu oritur, quod ferme omnes terrarum tractus ſuos habeant Reges, & Principes, à quibus Monarchicè homines gubernentur. In Scripturis etiam conſtat homines ſemper monarchicè fuiſſe ab aliquo ſupremo directos, quo pacto Abrahamus *Geneſ.* 14. cùm bellum geſſit contra quatuor Reges ſolus bellum indixit abſque ullo ſenatu, à quo poteſtatem acciperet, quia ipſe ſolus ſuum populum gubernavit. Judas *Geneſ.* 38. Nurum ſuam quæ ſtupri fuerat accuſata flammis abſumendam tradidit abſque eo quod ullum conſuleret ſenatum. Moyſis *Exod.* 32. Plura Judæorum millia ob cultum præſtitum aureo vitulo quem erexerant in deſerto uno die juſſit occidi, & non legimus conſuluiſſe ullum Senatum, neque plebiſcitum, quia ipſe monarchicè populum illum Dei juſſu rexit. Judices itidem abſque ulla dependentia à Senatu vel populo bellum geſſerunt, & juſtitiam ipſi ſoli exercuerunt, Gedeon enim *Judic.* 8. proſtratis, ac debellatis Madianitis occidit ſeptuaginta viros, ac cives urbis Socoth, & turrim Phanuel ſubvertit, ſoloque æquavit. Reges itidem qui ſecuti fuerunt Judices, monarchicè populos gubernarunt, imo & Iſraelitæ inſtinctu naturali ſibi a Deo impreſſo poſtularunt dari ſibi Regem, ex quibus ſatis apertè liquet regimen monarchicum eſſe naturale, & cæteris formis gubernandi præferendum.

Objiciunt tamen Calviniſtæ primum illud ad Rom. 12. v. 5. *Multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra*, ubi Apoſtolus nullius meminit capitis, niſi ſolius Chriſti, & inter membra corporis non minus recenſet Petrum, quàm reliquos fideles, quos vult membra eſſe non ſolùm reſpectu Chriſti, verùm etiam reſpectu ipſorum inter ſe, ut colligitur ex verbis illis *Singuli autem alter alterius membra*, ex quibus inferunt Pontificem & fideles eſſe membra corporis Eccleſiæ, non ſolùm ſi conferantur cum Chriſto, verùm etiam ſi cum aliis fidelibus, ex quo concludunt Pontificem non eſſe Caput Eccleſiæ, ſed tantùm ejus membrum, perinde ac quilibet alius fidelis: ſed contra, quia Apoſtolus *loc. cit.* tantum loquitur de Chriſto, ut eſt Caput Eccleſiæ per internum influxum donorum gratiæ, in quo ſenſu verum eſt omnes fideles, etiam Petrum, & ejus ſucceſſores in Pontificatu eſſe membra non caput, quia omnes accipiunt gratiam à Chriſto tanquam a capite, & nullus à Petro vel ſuis ſucceſſoribus. Quòd ſi ſermo ſit de Chriſto ut eſt Caput Eccleſiæ per externam gubernationem, tunc non ſolùm ipſe, verùm etiam Petrus & ejus ſucceſſores in Pontificatu ſunt Caput Eccleſiæ, hoc tamen diſcrimine, quod Chriſtus ſit Caput primarium propria virtute, & inviſibile, cùm non ſit corporaliter nobis præſens, ſed ſedeat in cœlis ad dextram Patris; reliqui verò Pontifices in terris ſunt tantùm Caput Eccleſiæ ſecundarium virtute ſibi à Chriſto participata, & ſunt etiam caput viſibile, quo Eccleſia regitur per externam gubernationem. Quòd ſi dicas inde ſecuturum Eccleſiam fore bicipitem, eò quia duo ei ineſſent capita; nam propriè non dicitur habere duo capita, nec eſſe biceps, quia Pontifex eſt quidem Caput ſed Vicarius ſupplens præſentiam corporalem Chriſti, ac gerens tantùm ejus vices, perinde ac in qualibet religioſorum domo ſunt præpoſitus, & Vicarius, & illo abſente vices gerit illius Vicarius, & non tamen propriè duo ſunt capita, ſed unum tantùm, quia Vicarius à Præpoſito dependet, cujus vices tantum gerit in ejus abſentia, quoties enim duo in adminiſtranda republica ita ſe habent, ut unum alteri ſubordinetur, tunc propriè eſt tantùm Caput ille cui alter ſubordinatur: eodem pacto dicendum de Eccleſia militante, cujus primarium Caput eſt Chriſtus, & ſecundarium ſummus Pontifex, qui ſubordinatur Chriſto cujus vices ſupplet in ſua abſentia. Apoſtolus etiam aliud adfert exemplum ad id evincendum ad Epheſ. 5. v. 23. ubi ait: *Vir caput eſt mulieris.* Quòd ſi argumentum Calviniſtarum argeret

Digitized by Google

rum urget, etiam vir concluderetur eſſe biceps: ſiquidem mulier præter virum ſuum habet caput naturale in ſuo corpore, unde ſi vir eſt caput mulieris, utique haberet duo capita: liquet igitur quàm infirmum, & frivolum ſit productum à Calviniſtis argumentum, (ſed inſtant, quia ſicut caput, & reliqua membra hominis conſtituunt unum integrum corpus naturale, perinde Chriſtus, & Eccleſia conſtituunt unum integrum corpus myſticum compactum ex capite & membris. Ergo præter Chriſtum, qui caput eſt, cæteri fideles ſive Pontifices ſint ſive non, ſunt tantùm membra corporis Eccleſiæ, conſequenter præter Chriſtum nullum aliud datur Eccleſiæ caput.) Sed contra quia ut diximus caput dupliciter poteſt cum membris conferri ſcilicet quoad internum influxum, qui procedit à capite in membra reliqua totius corporis & in hoc ſenſu unius corporis unum tantùm eſt caput, ſecundo poteſt conferri quoad externum regimen, & in hoc ſenſu unius corporis poſſunt duo eſſe capita, quo pacto dixit Apoſtolus corpus mulieris habere unum caput, à quo recipit influxum ſpirituum ſenſitivorum, & rurſus habet aliud caput, à quo regitur in externis actionibus & gubernatur, in quo ſenſu vir dicitur eſſe caput mulieris, quatenus hæc ab illo regitur, perinde Eccleſia in terris militans habet unum caput quoad internum gratiæ influxum, & habet duo capita quoad externam gubernationem, quorum unum ſupplet vices alterius abſentis: in priori ſenſu ſolus Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, & reliqui omnes in ipſa ſint membra, in ſecundo ſenſu Petrus, & ejus ſucceſſores ſunt caput viſibile Eccleſiæ quoad externam gubernationem, & quoad vices ſupplendas ipſius Chriſti ſedentis nunc in cœlis ad dexteram Patris, quando igitur dicitur, quòd Chriſtus, & Eccleſia conſtituant unum integrum corpus myſticum compactum ex capite & membris, intelligi debet de capite primario, & quoad influxum internum gratiæ, qui influxus non poteſt ab alio provenire niſi à Chriſto, & in hoc ſenſu loquitur Apoſtolus de Chriſto, quem vocat caput Eccleſiæ quoad internam diviſionem donorum gratiæ: ſi verò ſumatur caput quoad gubernationem externam, prout eſt viſibile, & caput ſecundarium ſubordinatum primario Petrus, & ejus ſucceſſores dicuntur etiam eſſe caput Eccleſiæ, quatenus vices gerunt præſentiæ corporalis Chriſti, & ejus vices gerunt in externa gubernatione Eccleſiæ. Hinc quando ſancti Patres dicunt, caput Eccleſiæ eſſe ſolum Chriſtum, intelligendi ſunt de capite ſecundùm internum influxum gratiæ, per communicationem gratiarum in membra inferiora, ſeu fideles.

Dices, Chriſtus eſt Sacerdos in æternum, ut paſſim docet Scriptura Pſal. 109. 4. & ad Hebr. 7. ergo non eſt neceſſe dari aliud caput. Sed contra, quia ex eo quòd Chriſtus dicatur eſſe Pontifex in æternum ſecundùm ordinem Melchiſech, nullus alius inde deberet Pontifex dari; inde ſequeretur, quòd neque ullus deberet alius Sacerdos in Eccleſia dari niſi Chriſtus, quia etiam ipſe dicitur Sacerdos in æternum; quod non concedunt Novatores concedentes dari in Eccleſia plures Sacerdotes. Apoſtolus igitur ad Hebræos 7. 17. tantùm oſtendit, Chriſtum, qui eſt Sacerdos; & Pontifex Novi Teſtamenti dupliciter differre à Sacerdote, & Pontifice Veteris Teſtamenti; quia Pontifex iſte mortalis erat; & Chriſtus poſt reſurrectionem non eſt amplius morti obnoxius: rurſus Pontifex Veteris Teſtamenti, quando moriebatur indigebat ſucceſſore; Chriſtus verò quia amplius non moritur, non indiget ſucceſſore. Neque Catholici dant Chriſto ſucceſſorem, ſed tantùm Vicarium, qui diſtinguitur à ſucceſſore; quia hic ſuccedit alteri defuncto eum pari poteſtate, ut Succeſſor Regis, Imperatoris, in regno, in imperio; & in Pontificatu legali Succeſſor Aaronis; & in Pontificatu Legis Evangelicæ Chriſti Vicario ſuccedit alius Vicarius cum pari poteſtate in vicariatu. Sed nemo dicitur ſuccedere Chriſto cum pari poteſtate; quia Vicarius non habet parem poteſtatem cum illo, cujus eſt Vicarius, quia poteſtas Vicarii non eſt principalis, ſed delegata. Sicut igitur ex eo, quòd Chriſtus ſit Sacerdos, non repugnat dari alios Sacerdotes ejus vices gerentes in ſacerdotio; ita ex eo quòd ſit Pontifex, non debet repugnare dari alium Pontificem ejus vices gerentem quoad externam gubernationem Eccleſiæ.

Ad hæc reſpondent hæretici, Vicarium Chriſti in Eccleſia militante non fuiſſe Petrum, neque ullum ex ſuis Succeſſoribus; ſed Spiritum Sanctum ſemper fuiſſe, ac eſſe, qui docet Eccleſiam, eique aſſiſtit, ne erret. Sed contra quia hæc propoſitio redolet hæreſim Macedonii; quia ſi propriè velimus loqui, Vicarius non habet parem poteſtatem cum principali cujus eſt vicarius, ſed poteſtas Vicarii eſt delegata, adeo ut vicarius ſit ſemper minor principali, ac ei inferior; ergo Spiritus Sanctus ſi propriè ſemper fuit, & eſt Vicarius Chriſti in Eccleſia militante quoad externam gubernationem; ſequitur eſſe minorem, & inferiorem Chriſto, quæ propoſitio expreſsè eſt hæreſis Macedonii. Etenim vicarium propriè talem eſſe inferiorem eo, cujus eſt vicarius, fatentur omnes, & colligitur, ex communi uſu loquendi, hinc quia Calvinus ſcripſit Chriſtum eſſe Vicarium Dei Patris, Calviniſtæ propugnaturi ſententiam magiſtri, hoc interpretantur de Chriſto ſecundùm humanitatem aſſumptam, qua eſt minor Patre, non verò de Chriſto ſecundùm divinitatem; quia tantùm ſecundùm humanitatem eſt minor, non ſecundùm divinitatem; & quia de ratione Vicarii eſt, ut ſit inferior illo, cujus eſt Vicarius; ſequitur Chriſtum non poſſe Vicarium eſſe Dei Patris niſi ſecundùm humanitatem; ſed Spiritus Sanctus non eſt minor Chriſto ſecundùm divinitatem: conſequenter repugnat eſſe illius Vicarium in Eccleſia militante; quia Chriſtus ſecundùm humanitatem eſt inferior & minor Spiritu Sancto, non hic eſt inferior Chriſto ſecundùm humanitatem; & ſecundùm divinitatem Spiritus Sanctus eſt æqualis Chriſto, & nequit eſſe illius Vicarius. Præterea vel Spiritus Sanctus propriè eſt Vicarius Chriſti ſecundùm humanitatem, vel ſecundùm divinitatem. non primum alioquin Spiritus Sanctus eſſet minor Chriſto ut homine, ex quo ſequeretur illud abſurdum hactenus inauditum, quòd Deus eſſet Vicarius hominis, ac inferior homine: neque ſecundum dici poteſt: quia de ratione Vicarii eſt, ut ſit inferior illo, cujus eſt Vicarius, & Spiritus Sanctus non eſt minor Chriſto ſecundùm divinitatem, ſed æqualis eidem divinitati. Rurſus vel Spiritus Sanctus propriè eſt Vicarius Chriſti in externo, & viſibili regimine Eccleſiæ, vel in interno, & inviſibili: Neutrum dici poteſt, non primum; quia Spiritus Sanctus non gubernat per ſe Eccleſiam viſibiliter: Sicut Chriſtus cùm vixit in terris eam gubernavit. Neque poſterius aſſeri poteſt, quia inde ſequeretur Spiritum Sanctum eſſe inferiorem Chriſto, ut ſuperius oſtenſum eſt. Tum quia internum Eccleſiæ regimen conſiſtit in interno influxu donorum gratiæ; & hunc influxum præſtat Chriſtus vel meritoriè, quatenus eſt homo; vel effectivè phyſicè

ſicè quatenus eſt Deus: Sed Spiritus Sanctus neutro modo poteſt eſſe Chriſti Vicarius; non priori, quia cum non ſit obnoxius laboribus, & paſſioni non poteſt nobis mereri gratiam; neque poſteriori; quia tametſi dona gratiæ dicantur eſſe à Spiritu Sancto, & ab ipſo nobis dari; illa tamen productio, & donatio gratiæ eſt opus ad extra commune totius Deitatis, quia juxta Theologicum axioma opera ad extra communia ſunt totius Trinitatis, ſunt indiviſa, ad quæ concurrunt tres divinæ perſonæ: ergo nulla poteſt ratio aſſignari cur communicatio, & productio gratiæ nobis impertitæ tribuatur potius Spiritui Sancto, ut Chriſto Vicario, & non Patri, vel Filio, cum opera ad extra ſint indiviſa, & communia tribus divinis perſonis. Non enim productio gratiæ nobis collatæ procedit à Patre, quatenus Pater eſt; neque à Filio, ut Filius eſt; neque à Spiritu Sancto ut talis eſt ſpecialis perſona; ſed procedit à Patre, Filio, & Spiritu Sancto, quatenus hæ tres perſonæ ſunt unus Deus, adeò ut non ſint tria principia productiva illius gratiæ ad extra, ſicut ſunt tres perſonæ divinæ, ſed ut unum principium, quod propriè non poteſt dici vicarius ſui ipſius, alioquin eſſet inferius ſeipſo, quod repugnat: ergo Spiritus Sanctus non poteſt propriè dici Vicarius Chriſti ſecundum divinitatem & quoad internum regimen Eccleſiæ, ac influxum internum donorum gratiæ.) Si dicas, Spiritum Sanctum in Scripturis dici miſſum fuiſſe à Patre, ut eſſet loco Chriſti in Eccleſia militante in terris quam gubernaret vices gerendo Chriſti Joan. 14,46. *Paraclitus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis*, & cap. 16.7. *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos: ſin autem abiero, mittam eum ad vos*; ex quo inferunt, Spiritum Sanctum fuiſſe miſſum, ut in militante in terris Eccleſia vices gereret Chriſti ſedentis in cœlo ad dexteram Patris.) Sed contra negatur conſequentia quia Spiritus Sanctus miſſus quidem fuit non ut Chriſti Vicarius, neque ut vices illius gereret, quia hoc pacto eſſet inferior, & minor Chriſto; miſſus igitur fuit, ut doceret Apoſtolus ut Magiſter principalis, & primatius, non ut ſecundarius, & vicarius alteri ſubordinatus. Quòd ſi urgeant Joan. 14. dicere Chriſtum de Spiritu Sancto, *quem mittet Pater in nomine meo*, quaſi dicat, quem Pater mittet meum Vicarium. Contra eſt, quia illa particula *in nomine meo* no ſignificat Vicarium Chriſti; ſed quòd mittebatur Spiritus Sanctus in gloriam nominis Chriſti, quia Joan. 16. 14. dicit Chriſtus de Spiritu Sancto: *Ille me glorificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis*; ita explicant illud in nomine meo plures cum Theophylacto. Alii aſſerunt *in nomine meo*, perinde eſſe ac per merita mea; quia Chriſtus nobis promeruit miſſionem Spiritus Sancti, ut cenſet Toletus. Communior tamen explicatio eſt, quia cum Chriſtus plura dixerit ſuis Apoſtolis, ac diſcipulis de ſua paſſione, reſurrectione, aliiſque myſteriis, quæ ipſis tunc non totaliter explorata erant Luc. 18. 34. quando poſtea per internam vocem Spiritus Sancti cœperunt illa intelligere, tunc per mundum univerſum ea promulgârunt, ac prædicarunt docentes Gentes Evangelium, & quæ ipſis per internam vocem à Spiritu Sancto ſuggerebantur: Tunc enim Pater æternus per Chriſti merita miſit Spiritum Sanctum, qui doceret omnia myſteria Chriſti diſcipulos, qud in gloriam reſultavit Magiſtri Chriſti Joan. 16. *Ille* (ſeu Spiritus Sanctus) *me glorificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Quæ vobis externa voce dixi, neque bene intellexiſtis, perfectiùs clariúſque percipietis ex interna voce, ac ſuggeſtione Spiritus Sancti, quia à Patre mittendus eſt in nomine meo, ſeu per mea merita ad perficiendam doctrinam, quam vobis aperui, & ſignificavi: ex hoc autem non ſequitur Spiritum Sanctum eſſe Chriſti Vicarium.

CAPUT IV.

Quomodo & quando Chriſtus inſtituerit D. Petrum ſuum in militante Eccleſia Vicarium, & primatus Petri evincitur.

CErtum eſt ex pluribus Scripturæ locis, Chriſtum commiſiſſe D. Petro regimen totius Eccleſiæ, quam inſtituerat in terris, ac propterea eum declarâſſe in regimine externo, ac ſenſibili Eccleſiæ ſuum Vicarium, quatenus poſt illius paſſionem, & mortem ſuas vices gereret, eſſetque caput totius Eccleſiæ, Summus Sacerdos, & Pontifex, cui tenerentur fideles omnes ſubjici, ac parêre, ſeu tota Eccleſia ſita in cœtu fidelium omnium, qui Romano Pontifici ſe ſubjiciunt ac obediunt in iis omnibus, quæ ad ſpiritualem animarum ſalutem pertinent, ſive fidem, ſive cultum, ſive mores concernant, eò quia ob promiſſionem illi factam à Chriſto, & Spiritu Sancto ſit infallibilis in iis declarandis, quæ ad fidem pertinent.

Dicendum eſt primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à CHriſto D. Petro collatam quem propterea conſtituit ſuum in militante Eccleſia Vicarium; & quia hæc quæſtio eſt facti, evinci debet ex hiſtoria Evangelica, ubi hoc factum enarratur.

Probatur primò ex textu illo perquam illuſtri apud Matthæum, ubi narretur Chriſtum hanc primariam in ſua Eccleſia authoritatem permiſiſſe divo Petro, cùm enim Chriſtus Apoſtolos interrogaret, quem ipſi crederent eſſe Matth. 16. *Vos autem quem me eſſe dicitis*? tunc Petrus tanquam primus nomine aliorum reſpondit: *Tu es Chriſtus Filius DEI vivi*; & has voces pronunciâſſe, ut cæterorum Apoſtolorum Principem fatetur D. Chryſoſtomus homil. 35. in Matth. Ubi vocat Petrum ita loquentem: *Os omnium Apoſtolorum, & vertex totius conſortii*, cui Chriſtus repoſuit: *Beatus es Simon Barion, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt; & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſupra hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, & tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.*

Ex

Ex hoc celebri textu totidem ſolent argumenta produci ad evincendam, primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à Chriſto D. Petro collatam, quòd vere ſunt verba, ait enim Chriſtus alloquens Petrum: *Beatus es Simon Bariona*, quia ſicut ex omni illo cœtu Petrus ſolus reſponderat pro omnibus, & tam præclaram de Chriſto confeſſionem aſſeruit, ideo Chriſtus prætermiſſis cæteris Apoſtolis, & Diſcipulis proprio nomine, imò & indicato etiam Patris nomine eum vocat, ut nimirum clarius intelligerent reliqui, ad quem dirigerentur promiſſiones ſequentes ſcilicet ad ſolum Petrum, quem propterea vocat beatum. Dein ſubdit: *Quia caro, & ſanguis non revelabit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt*, ut declararet, quantum eſſet certitudinem habitura ea fidei doctrina, quam Petrus fideles in Eccleſia edoceret. Non enim doctrina Petri, ſeu Eccleſiæ, ſenſu innitur, qui ſæpe fallit, neque illi affectui carnis, & ſanguinis, qui ſidei rectum judicium corrumpere, ſed quæ cœleſtis Patris inſpiratione ſuggereretur de Chriſto, aliisque fidei noſtræ myſteriis. Subdit: *Et ego dico tibi*, quæ verba explicans D. Hieronymus lib. 3. comment. in Matth. ait: *Mercedem recepit vera confeſſio.* Hæc autem merces non potuit quid aliud eſſe, quàm donum aliquod ſpeciale, & ſingularis prærogativa, qua Petrus à reliquis diſtingueretur Apoſtolis, ac cæteris præcelleret, ut explicant Sancti Patres, præſertim Chryſoſtomus, Euthimius, Hilarius, quia càm præ aliis ſolus Petrus confeſſus ſuit, ipſum eſſe Chriſtum Filium Dei vivi, ideo ipſi ſoli præ aliis contulit primariam in Eccleſia authoritatem, unde Chriſtus ſubjungit: *quia tu es Petrus*, quæ nominis mutatio promiſſio authoritatis fuit indicium, ſiquidem in ſcripturis, ubi habetur nominis commutatio divinitus facta ibi ſignificatur aliqua nova dignitas ei collata, cui fuerat nomen immutatum, ut liquet in Abraham, Sara, Jacob, & aliis, de quibus eleganter Chryſoſtomus Homil. 18. in Joan. *Ipſe DEUS eſt, qui nomina apte, qui Abram Abraham, & Sarai Saram, & Jacob Iſrael vocavit, multis a nativitate nomina impoſuit, ut Iſaac, Samſon, & iis, quorum meminit Iſaias. & Oſea. Quibusdam, quam accepe runt à parentibus appellationem, mutavit, ut prædictis & Jeſu. Mos etiam antiquitus erat a rebus nomina imponi. Quod & Elias fecit. Hoc autem non temere fit, ſed ut ea appellatio imponatur, quæ ſit divini beneficii perpetuum monumentum, & memoria per prædicta nomina auditorum animis imprimatur.* Hinc Chriſtus per impoſitum novum nomen confitenti ipſum eſſe Chriſtum Filium DEI vivi, indicavit fore fundamentum totius Eccleſiæ, propterea *Petrum* vocavit, quod nomen ſaxum firmum, prægrandi ponderi ſuſtinendo peraptum ſignificat, utpote qui cœleſtis doctrinæ ſoliditate, ac firmitate totius Eccleſiæ ſtructuram ſuſtentaturus erat, pulchrè D. Ambroſius *Serm. 47. de fide Petri* hoc innuit, inquiens: *Petrum Chriſtus vocat, ſeu ſaxum immobile, eo quod in ædificio Eccleſiæ futurum eſſet firmiſſimum ſaxum immobiliter ſtans, utpote quod contineret totius operis Chriſtiani molem, atque compagem.* Præterea Chriſtus etiam multo antea hanc nominis immutationem, & cum nomine rei ſignificationem promiſerat Petro, qui cum fuiſſet ab Andrea ad Magiſtrum Chriſtum deductus, tunc cum ipſum Chriſtus fuiſſet intuitus, vocavit eum Petram, Joan. 1. *Intuitus eum Jeſus dixit, tu es Simon, filius Jona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus*, ut ait Evangeliſta, certè hanc nominis mutationem non potuit ſignificare, niſi officii authoritatem, quam erat Petro poſtea collaturus, ac ſi dixiſſet, tu non amplius Simon filius Jona, ſed Cephas vocaberis, quia totam molem eccleſiaſtici ædificii veluti firmiſſimum ſaxum, & baſis immobilis eris ſuſtentaturus. *Tu vocaberis Cephas*, ait D. Cyrillus lib. 1. in Joan. cap. 11. *Reſpicit ut Deum decet, qui corda, & renes ſcrutatur, videtque, qui nihil ignorat ad quantam fidem, & virtutem Diſcipulus perventurus ſit*, deinde aliquibus interjectis ſubdit: *Nec Simon fore jam nomen ſibi, ſed Petrus prædicit: vocabulo ipſo commode ſignificans, quod in eo tanquam in petra, lapideque firmiſſimo ſuam eſſet Eccleſiam ædificaturus.* Et D. Chryſoſtomus Homil. 38. in Joan. ait: *Quamvis non omnia quidem, quæ eventura ei erant, hoc primo congreſſu prædixit. Non enim tunc dixit: Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, illud enim majoris erat poteſtatis, nec non eſt authoritatis*, & ſicut Deus ex eo, quod dixerit Abræ Geneſ. 17. *Vocaberis Abraham*, ducens appellationem nominis à futura dignitate, ſubdens: *Quia Patrem multarum Gentium conſtitui te*: perinde Chriſtus dicens Petro: *Tu vocaberis Cephas*, voluit indicare futuram illius dignitatem in Eccleſia, quamvis nondum id expreſſerit, ſed poſtea cum fuiſſet confeſſus Chriſti divinitatem, dixit ei Jeſus: *Et ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, & indicavit, cur voluerit imposterum Petrum vocari, ſeu Cephas, Joan. 1. *Tu vocaberis Cephas.* ſeu ſaxum firmiſſimum ac immobile, ſuper quod erat Eccleſiam ſuam ædificaturus, adeo ut mercedem receperit vera confeſſio, cum factus Petrus fuerit fundamentum totius Eccleſiæ, dixit igitur Chriſtus Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ſeu ſuper te Petre, quia tu firmiſſimus & immobilis eris perſeveraturus in fide, & ſana doctrina, quam fideles edocebis. Neque refert, quod Chriſtus non dixerit ſupra Petrum, ſed ſupra Petram ſe ædificaturum Eccleſiam, quia id præſtitit, non quia diverſæ res per vocabula Petrus & petra ſignificarentur, ſed ut commodius loqueretur juxta terminationem latinam vocum. Huic Græce cum dixit: *Tu vocaberis Cephas*, hoc nomen petra interpretatur, & Latinè perinde eſt ac Petrus, idque evidenter demonſtratur ex ſerie orationis Chriſti dicentis: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ubi illud pronomen demonſtrativum *hanc* dicit relationem ad ipſum Petrum, cujus eſt correlativum, adeo ut per petram, ſuper quam erat Chriſtus ſuam Eccleſiam ædificaturus, nonniſi Petrus intelligatur, de quo paulo antea dixerat: *Tu es Cephas*, id eſt petra, ſeu Petrus: & de hac petra loquens poſtea ſubdit: *Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, cum dixit *ſuper hanc petram*, alluſit ad Cepham, ſeu Petrum: & ita interpretantur verba Chriſti Sancti Patres, qui unanimi conſenſu docent Petrum ibi per petram à Chriſto ſignificari, quem propterea Sanctus Dionyſius epiſt. ad Timot. vocat fundamentum Eccleſiarum, & Tertullianus *lib. de præſcript. Hæret.* ait: *Latuitne aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ petram dictum.* Clemens epiſt. 1. ad Jacob. *Simon Petrus fundamentum Eccleſiæ definitus eſt, qua de cauſa etiam Dominiore cognominatus eſt Petrus.* Origenes Homil. 5. in Exod. ait: *Vide magno illi Eccleſiæ fundamento, & petræ ſolidiſſimæ, ſuper quam Chriſtus fundavit Eccleſiam, quid dicatur à Domino: Modica fidei quare dubitaſti.* S. Cyprianus in epiſt. ad Quint. bapt. Hæret. *Petrum primum Dominus elegit, ſuper quem ædificavit Eccleſiam.* D. Auguſtinus lib. 1. retract. cap. 21. *Hoc* (ſcilicet gallo gallinaceo) *ipſa petra Eccleſiæ canente culpam diluit: qui ſenſus multorum ore cantatur.* D. Baſilius in Concion. de pœnit. n. 28. *Petrus cùm dixiſſet, Filius DEI es altiſſimi,*

altiſſimi, & audiviſſet, petra es encomiis celeber factus eſt. Etiamſi autem petra eſt, non ut Chriſtus petra eſt, ſed ut Petrus petra. Chriſtus enim revera petra inconcuſſa eſt: Petrus vero propter petram. Largitur enim Jeſus ſuas dignitates, & non evacuatur, ſed habens dat. D. Hieronymus lib. 1. contra Jovinian. circa med. ait: *Secundùm metaphoram petra rectè ei dicitur* (ſcilicet D. Petro) *ædificabo Eccleſiam meam ſuper te.* D. Hilarius Can. 16. in Matt. exclamat: *O in nuncupatione novi nominis felix Eccleſiæ fundamentum dignaque ædificatione illius petra, quæ infernas leges diſſolveret, o beatus cœli Janitor.* Paulinus epiſt. 4. ad Sever. ſcribit: *Petra eſt Chriſtus. Etiam diſcipulo hujus vocabuli gratiam non negabit, cui dicit: Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* D. Proſper Aquitanius lib. 2. de vocat. Gent. cap. 9. *Hac fortiſſima petra ab illa principali petra Chriſto communionem & virtutis ſumpſit, & nominis.* Sanctus Epiphanius in Ancorato ſub init. *Ipſe Dominus conſtituit Petrum primum Apoſtolorum petram firmam, ſuper quam Eccleſia Dei ædificata eſt,* & D. Maximus ſerm. de Petro, & Paulo: *Per Chriſtum Petrus factus eſt petra, dicente ei Domino. Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Nulli igitur poteſt dubium eſſe, quin Chriſtus, cum dixit, *ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, per petram intellexerit ipſum D. Petrum, de quo dixerat: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo*, adeo ut pronomen demonſtrativum *hanc* apertè dicat relationem ad Petrum, ut communiter explicant, & docent Sancti Patres, hactenus recenſiti, & alii omnes.

Cum Chriſtus igitur promiſiſſet Petro primariam in ſua Eccleſia authoritatem, & ipſum fore fundamentum militantis Eccleſiæ poſtea ſubjunxit, *& tibi dabo claves regni cœlorum*, qua ſponſione confirmat primam promiſſionem, qua promiſerat ſuper Petrum veluti firmiſſimam petram ſe ædificaturum ſuam Eccleſiam, & primariam authoritatem, quam debuit Petrus in Eccleſiæ regimine exercere, hanc enim poteſtatem vocat claves regni cœlorum, quibus regnum cœlorum aperitur, & clauditur: per has enim claves Petrus debuit doctrinam fidei explicare, verum ſenſum ſcripturarum aperire, leges ſalutares ſancire, peccata remittere, & quæ pertinerent ad divinum cultum conſtituere, animarum ſaluti conſulere, & aditum ad æternam beatitudinem aperire, vel claudere, cum beneficium remiſſionis peccatorum juſtis de cauſis negatur, cum alicujus vita aut doctrina condemnatur, cum anathemate quis percutitur, & excluditur à communione fidelium, hiſce omnibus dicitur Petrus per claves regni cœlorum illi à Chriſto traditas aperire, & claudere aditum ad cœleſtem gloriam, adeo ut in hiſce clavibus Petro traditis ſumma & primaria includatur poteſtas in Eccleſia, non enim hujusmodi claves regni cœlorum legimus Chriſtum promiſiſſe, aut tradidiſſe aliis Apoſtolis, tametſi iiſdem uſum clavium conceſſerit, ſcilicet ut clauderent cœlum, aut aperirent retinendo, vel remittendo, ſolvendo, vel ligando peccata, cæterum claves ipſæ, ſeu plena & ſumma poteſtas id omni ratione exequendi ſoli Petro concreduntur. Hinc id intereſt diſcriminis inter Petrum, & reliquos Apoſtolos quoad poteſtatem clavium, quia, ut notat D. Auguſtinus, ad utilitatem Eccleſiæ principatus ſoli Petro ſpecialiter tributus eſt, ait ipſe in Pſalm. 108. *Et tibi dabo claves regni cœlorum*, quædam dicuntur, quæ ad Apoſtolum Petrum propriè pertinere videantur: neque tamen illuſtrem habent intellectum, niſi cum referuntur ad Eccleſiam, cujus ille cognoſcitur in figura [illegible] perſonam propter [illegible], quem in diſcipulis [illegible] eſt: [illegible] *ves regni cœlorum* [illegible] idem repetit, in [illegible]: *Quod ad Petrum [illegible] pertinet, natura unus homo erat, gratia [illegible] nus, abundantiore gratia unus [illegible] Sed quando ei dictum eſt, tibi da[illegible] ſignificabat Eccleſiam,* & Op[illegible] contra Parmen. ubi ait: *Solus Petrus* [illegible] & Origenes Tract. 6. in Matth. ait: [illegible] *tebat aliquid majus habere Petrum, ideo* [illegible] *dicit, & tibi dabo claves regni cœlorum,* [illegible] *ligaveris, ſuper terram erunt ligata, &* [illegible] *ergo modica differentia eſt, quod Pe*[illegible] *data claves non unius cœli, ſed multor*[illegible] *quæcunque ligaverit ſuper terram, ſint* [illegible] *tùm in uno cœlo, ſed in omnibus cœlis* [illegible] *ſuper terram, ſint ſoluta non ſolum in u*[illegible] *ſam in omnibus cœlis. Ad eos autem* [illegible] *ligatores, & ſolutores in terra, ſic* [illegible] *alligent non in cœlis ſicut Petrus, ſed* [illegible] *non ſunt in tanta perfectione ſicut* [illegible] igitur plures ſint in Eccleſia, q[illegible] riant, ſeu remittant peccata, pr[illegible] ritas fuit à Chriſto ſoli Petro c[illegible] tuit caput totius Eccleſiæ, & ſum[illegible] um, hinc Cyprianus lib. de unitate [illegible] gè ab initio aſſerit: *Primatum d*[illegible] *Chriſti Eccleſia, & una cathedra mo*[illegible] Hieronymus lib. 1. contra Jovin. circa [illegible] *Inter duodecim unum elegi, ut capite c*[illegible] *matis tollatur occaſio.* Præterea [illegible] nomine clavium ſumma ſolet poteſt[illegible] ut ille ſit primaria poteſtate inſignitu[illegible] dicuntur, & quia Chriſtus non al[illegible] ſoli Petro dixit: *Tibi dabo claves regn*[illegible] quitur primariam in Eccleſia author[illegible] Chriſto ſoli Petro collatam. Quod ver[illegible] ſumma poteſtas per claves deſignet[illegible] Iſaiæ 22. *Dabo clavem Domus David ſu*[illegible] *ejus, & aperiet, & non erit, qui claudet.* [illegible] *non erit, qui aperiat.* Hæc autem clavis [illegible] domo David ſignificat poteſtatem, & in [illegible] mariam authoritatem à Chriſto Petro c[illegible] quod à Petro rectè & ligitimè conſt[illegible] tum apud omnes, ac firmum eſſe debe[illegible] ab ullo reſcindi, cùm dicat Propheta [illegible] *nemo claudet, & claudet, & non erit qui* [illegible] hanc clavem ſignificari ſupremam in E[illegible] ſtatem etiam habetur in Apocal. 3. ubi [illegible] *Sanctus ille, & verus, qui habet clavem D*[illegible] *aperit, & nemo claudit, claudit, &* [illegible] Solus igitur Petrus ſummam habet poteſt[illegible] pandi has claves, eò quia ipſi ſoli Chr[illegible] reliqui tantùm habent uſum clavium.

Rurſus pergit Chriſtus Matth. 16. [illegible] *feri non prævalebunt adverſus eam*, p[illegible] intelligi hæreſes, & Hæreſiarchas aſſer[illegible] tres, præſertim Epiphanius in Anch[illegible] *Juxta omnem enim modum in ipſo Petro* [illegible] *des, qui accepit claves regni cœlorum,* qu[illegible] Petrum Eccleſia fundata eſt, ut poſſit [illegible] verſus omnes hæreſes. & omnem vi[illegible] mam ſtare neceſſe eſt, fateamur talem [illegible] tributam Petro authoritatem, [illegible] quæſtione fidei certo docere, [illegible] rum pertinerent, & [illegible] vero Chriſtus ſubjunxerit: *Et* [illegible] *valebunt adverſus eam*, ad [illegible] eſt, ſeu ad præſtantiam, & [illegible]

illius poteſtatis, quæ à Chriſto fuerat Petro collata, ad quam explicandam ſubjunxit Chriſtus, *& quodcunque ligaveris ſuper terram erit ligatum, & in cælis, & quodcunque ſolveris, ſuper terram erit ſolutum, & in cælis,* ſcilicet authoritativè ob plenam clavium poteſtatem, ut ex antecedentibus colligitur, quam poteſtatem cæteri Apoſtoli non acceperunt, quia ſoli Petro dixit Chriſtus: *Et tibi dabo claves regni cælorum.*

Neque obſtat, quod objiciunt Acatholici ex præcitato loco Matth. 16. non evinci, primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à Chriſto collatam D. Petro, neque hunc fuiſſe fundamentum militantis in terra Eccleſiæ: eo quia nomine petræ non Petrum eſſe intelligendum, ſed Chriſtum, qui in ſcripturis dicitur etiam lapis angularis; vel ſaltem confeſſionem divinitatis, vel fidei de divinitate à Petro aſſertam; idque colligunt ex Apoſtolo Corinth. 3. ubi Apoſtolus ſcribit: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* Nam contra eſt, quia licèt Chriſtus dicatur lapis angularis, & fundamentum præcipuum, quo tota Eccleſia præcipuè nititur: attamen in prædicto textu Matth. 6. non poſſe Chriſtum per petram intelligi, ſed ipſum Petrum, quem Chriſtus tunc alloquebatur, liquet ex communi conſenſu Sanctorum Patrum, quos paulo ante attulimus, & ex rationibus id clarè oſtendentibus. Quòd verò per petram confeſſio fidei de divinitate intelligitur, nullum ſidetur negotium faceſſere; quia ſive Eccleſia dicatur fundata ſupra Petri confeſſionem fidei de Chriſti divinitate; ſive ſupra ipſum Petrum ſingulariter confitentem, ſemper ſequitur, primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à Chriſto ſoli Petro collatam, & ipſum ſolum fuiſſe inſtitutum Chriſti Vicarium in Eccleſia in terris militante quoad externam illius gubernationem. Quando Petrus dicitur petra, & fundamentum Eccleſiæ, non intelligitur perſona Petri nudè, ac ſimpliciter ſumpta, ſed cum circumſtantia confeſſionis fidei de Chriſti divinitate, quia præmiſſa à Petro tali confeſſione Chriſtus reſpondit; *& ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,* quia antea vocatur à Chriſto fuerat *Cephas,* Joan. 1. *Tu vocaberis Cephas,* quod nomen interprete eodem Evangeliſta Petrum, & Petram ſignificat: quamobrem aſſerimus, Eccleſiam fundatam ſuper utrumque ſimul, ſcilicet ſuper perſonam Petri, & ejus confeſſionem fidei de Chriſti divinitate; idque etiam docent Sancti Patres, præſertim Chryſoſtomus homil. 27. ubi ait: *Princeps Apoſtolorum Petrus, ſuper quem Chriſtus fundavit Eccleſiam, verè immobilis petra, & firma confeſſio.* Et homil. 55. cum dixiſſet, Eccleſiam fundatam ſupra fidem Petri, ut clarius id explicaret, addit, ſupra Petrum de fide certò pronunciantem Eccleſiam ædificari, ait ipſe: *Id Chriſtus agit, ut homo piſcator, quavis petra firmior reddatur, univerſo terrarum orbe reluctante,* & poſtea concludit, ſuper ipſum Petrum Eccleſiam ædificatam eſſe. & S. Hilarius lib. 6. de Trinit. ait: *Hæc fides Petri Eccleſiæ fundamentum eſt,* poſtea exclamat: *O in nuncupatione novi nominis felix Eccleſiæ fundamentum! o beatus cœli Janitor.* Cæterum quòd Sectarii aſſerant, ſolum Chriſtum eſſe Eccleſiæ fundamentum; reſpondetur, ſolum Chriſtum eſſe fundamentum primarium, ac principalius Eccleſiæ; ſed inde non ſequitur, Petrum non eſſe fundamentum ſecundarium, & minus principale ſubordinatum Primario, & principali: etenim etiam ſolus Chriſtus dicitur lux mundi; & tamen præter Chriſtum in ſcripturis Epiſcopi, Doctores, & Paſtores animarum dicuntur etiam lux mundi, non tamen eadem ratione, quà Chriſtus, ſed diverſa: quia Chriſtus eſt *lux primaria, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,* ut habetur Joan. 1. Epiſcopi, Doctores, & Paſtores dicuntur lux mundi ſecundariò, & cum dependentia & ſubordinatione à luce primaria: eodem pacto Chriſtus dicitur *Paſtor, qui poſuit animam ſuam pro omnibus ſuis,* Joan. 10. & tamen plures alii in Eccleſia dantur Paſtores ſubordinati uni primario, & principaliori. Chriſtus igitur fundamentum primarium, ac independens Eccleſiæ dicitur eſſe, & aſſerimus, *fundamentum aliud neminem poſſe ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus,* ut loquitur Apoſtolus 1. Corinth. 3. Chriſtus igitur eſt primarium ac maximum Eccleſiæ fundamentum, independens nulli alteri fundamento ſubordinatum, ſed cui reliqua fundamenta ſubordinentur, quapropter D. Auguſtinus vocat Chriſtum *fundamentum fundamentorum Eccleſiæ.* Pontifex vero eſt fundamentum ſecundarium ſubordinatum primario, quod eſt Chriſtus.

Inſtant Sectarii, quia quidquid Matth. 16. Chriſtus reſpondit Petro, hoc etiam aliis Apoſtolis tributum eſt: ſiquidem omnes Apoſtoli in Apocalypſi Joannis *fundamenta* vocantur: & Chriſtus Matth. 18. omnibus dixit: *Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in cælo, & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta, & in cælo.* Rurſus omnibus Apoſtolis dixit Chriſtus: *Ite, ego mitto vos, quorum remiſeritis peccata, remittentur eis.* Præterea quia Sancti Patres aſſerunt, omnes Apoſtolos in poteſtate, & authoritate fuiſſe pares. Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ ait: *Hoc utique erant cæteri Apoſtoli, quod erat Petrus, pari conſortio præditi, & honoris, & poteſtatis.* Hoc idem affirmant Hieronymus lib. contra Jovinianum. D. Leo lib. ad Anaſtaſium; & alii Patres. Præterea neque ipſa promiſſio clavium facta D. Petro eſt ſufficiens ad evincendum, primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à Chriſto collatam D. Petro; quia non ipſi Petro, ut perſonæ ſpeciali, facta fuit talis promiſſio, ſed toti Eccleſiæ, cujus figuram tunc Petrus exhibebat, ut explicat D. Auguſtinus. Sed contra, quia licèt Apoſtoli in aliquibus pares fuerint, ut probant, quæ objiciuntur ſcripturæ, in aliis tamen D. Petrus cæteros antecelluit, & ſupra cæteros auctoritate, & dignitate fuit à Chriſto conſtitutus. Fuerunt omnes Apoſtoli pares in eo, quod omnes fuerunt à Chriſto vocati, omnes fuerunt ejus diſcipuli; omnes ab ipſo Chriſto proximè, & immediatè acceperunt auctoritatem eccleſiaſtici miniſterii Apoſtolici, adeo ut omnes ab ipſo immediatè miſſi fuerint; ſicut Chriſtus miſſus fuit à Patre. Imò fuerunt etiam pares, quia hanc Apoſtolicam authoritatem ita à Chriſto acceperunt; ut non in una, vel altera tantùm mundi parte; ſed omnes ubique prorſus terrarum poſſent ritè, ac legitimè fungi munere Apoſtolatus, & exercere prædicationem, & officia omnia eccleſiaſtica: *Euntes, docete omnes gentes; prædicate Evangelium omni creaturæ.* Hæc ſunt, in quibus omnes Apoſtoli pares fuerunt; ſed in aliis Petrus non ut Apoſtolus ſimpliciter, ſed ut ſingulare fundamentum, & caput Eccleſiæ, ac Paſtor totius dominici gregis cæteris antecelluit Apoſtolis: ſiquidem illa auctoritas in mundum univerſum ſoli Petro data fuit ut ordinaria, & tranſmittenda in ſucceſſores, in quibus eſſet duratura uſque ad finem mundi. Reliqui Apoſtoli hoc modo non acceperunt hanc auctoritatem; quia in eorum ſucceſſores non erat tranſitura; ſicut in ſucceſſores Petri, ſuper cujus auctoritatem Chriſtus

Digitized by Google

voluit ſuam Eccleſiam fundare: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram* (ſcilicet ſuper tuam auctoritatem, ac dignitatem) *ædificabo Eccleſiam meam*; auctoritas reliquorum Apoſtolorum non fuit ordinata hoc modo, ſed tantum ex privilegio, quo in univerſum orbem ſe extenderet; quia ſuper authoritatem reliquorum Apoſtolorum non fuit Eccleſia fundata, ſed ſupra ſolam Petri authoritatem, quæ erat perſeveratura in ſuis ſucceſſoribus; fundamentum enim debet durare, & ſtare quamdiu durat, & ſtat ædificium, ſeu Eccleſia; & quia Petrus erat brevi moriturus, debuit hoc fundamentum durare, permanere in ſuis ſucceſſoribus legitimè electis, ne daretur res fundata ſine fundamento poſt mortem D. Petri. Hinc cæteris Apoſtolis è vita decedentibus Apoſtolatûs dignitas ſimul cum ipſis deſiit, neque derivata fuit ad eorum ſucceſſores. Secundò præcelluit Petrus cæteris etiam Apoſtolis poteſtate, quia ejus poteſtas ſe extendebat etiam ad alios Apoſtolos, quorum erat Paſtor. Dixit enim Chriſtus indefinitè, & abſque ulla exceptione: *Paſce oves meas*; & quia reliqui Apoſtoli erant oves Chriſti, in cujus ovili comprehendebantur; ideo demandata fuit Petro facultas eos itidem paſcendi, conſequenter auctoritas, & poteſtas collata à Chriſto D. Petro fuit primaria, qua ſupra cæteros Apoſtolos excelluit. Quòd ſi dicas, Epiſcopos in Eccleſia eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & ad eos derivari poteſtatem Apoſtolorum. Reſpondetur, poteſtatem Apoſtolorum non derivari in Epiſcopos, quia unus Epiſcopus non habet juriſdictionem, & poteſtatem in totum orbem terrarum, ſed tantum intra limites propriæ Diæceſis: & poteſtas cujuslibet Apoſtoli fuit in totum orbem ex privilegio immediatè, & proximè à Chriſto cuilibet Apoſtolo conceſſo. Præterea poteſtas Epiſcopi eſt ſubordinata ſummo Pontifici, à quo proximè & immediatè derivatur, & poteſtas Apoſtolorum fuit iisdem immediatè à Chriſto collata. Licet igitur Apoſtoli fuerint pares in eo, quòd immediatè, & proximè acceperint omnes auctoritatem à Chriſto, in pluribus tamen aliis Petrus cæteris Apoſtolis antecelluit, & præſertim quia alii Apoſtoli utpote oves Chriſti ſubjiciebantur Petro, ut paſtori dominici gregis. Neque S. Patres hanc D. Petri præeminentiam ſupra reliquos Apoſtolos iverunt inficias; ſed ex ipſo textu Matth. 16. eam aſſeruerunt, ut ſuperius eorum teſtimonia congeſſimus. Hinc D. Hieronymus contra Jovinian. circa medium: *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Fatetur, Petrum fuiſſe à Chriſto electum caput Collegii Apoſtolici; & ſicut caput præeminet reliquis corporis membris, ita Petrus reliquis Apoſtolis. Hoc idem aſſeruit D. Leo Epiſt. ad Anaſtaſ. Tharſenſem, ad quem ſcribit: *Inter beatiſſimos Apoſtolos in pari honoris conſortio fuit quædam diſcretio poteſtatis; & cum omnium par eſſet electio, uni tantùm datum eſt, ut cæteris emineret.* S. Cyprian. lib. de Veritate Eccleſiæ ait: *Quamvis & alii Apoſtoli paſtores conſtituti ſint, tamen ut unitatem manifeſtaret, unam Cathedram Chriſtum conſtituiſſe, & unitatis ejusdem originem ab uno incipientem ſua auctoritate diſpoſuiſſe:* & poſtea expreſſe dicit: *Super Cathedram Petri Eccleſiam eſſe conſtitutam*: & ita reliqui SS. Patres. Ad ultimum, quod aſſerebatur, claves cælorum non fuiſſe à Chriſto Petro promiſſas, ſed Eccleſiæ, cujus Petrus tunc erat ſymbolum. Reſpondetur, claves fuiſſe à Chriſto promiſſas, & datas Petro, non ut privatæ perſonæ, ſed ut capiti Eccleſiæ. Neque Eccleſia quid aliud eſt, quàm cœtus fidelium; & in quolibet cœtu hominum, qui dignitate, & auctoritate eſt primus, cœtum repræſentat. Hinc ſi claves, quæ à Chriſto Petro promittuntur, & dantur, dicuntur promiſſæ Eccleſiæ, ſequitur fuiſſe promiſſas Petro, non ut privatæ perſonæ, ſed ut capiti totius Eccleſiæ, non enim ſumitur Eccleſia materialiter pro parietibus.

Secundus ſcripturæ locus, quo demonſtratur D. Petro fuiſſe à Chriſto collatam primariam in Eccleſia authoritatem, deſumitur ex Joan. 21. ubi Evangeliſta hanc enarrat facti quæſtionem. *Erant Simon Petrus, & Thomas, qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat à Cana Galileæ, & filii Zebedæi, & alii ex diſcipulis ejus duo* &c. *& dicit Simoni Petro Jeſus: Simon Joannis diligis me plus his? Dicit ei: etiam Domine; tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: paſce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Joannis diligis me? Ait illi etiam Domine: tu ſcis, quia amo te. Dicit ei: paſce agnos meos. Dicit ei tertiò: Simon Joannis amas me? contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò: amas me? Et dicit ei: Domine tu omnia ſcis, & ſcis, quia amo te. Dicit ei: paſce oves meas.* Ex hoc illuſtri textu D. Ambroſ. lib. 10. in Luc. cap. 24. infert Chriſtum, cum eſſet in cœlum aſcenſurus, cæteris Apoſtolis prætuliſſe unum Petrum, quem paſtorem conſtituit ſuarum ovium, quas ob ſpecialem amorem ei concredidit, ait D. Ambroſ. *Vicarium amoris ſui erga gregem D. Petrum relinquens omnibus eum Apoſtolis antetulit*, eique regimen Eccleſiæ toties ante promiſſum attribuit. Ratione id evincitur: quia Chriſtus per citata verba ſingularem auctoritatem regendi, ſeu gubernandi Eccleſiam Petro attribuit, qualis non fuit cæteris concredita Apoſtolis: ſed ſingularis auctoritas regendi univerſum dominicum gregem, ſeu cœtum omnium fidelium, vel Eccleſiam conſtituit D. Petrum ſupra reliquos omnes Apoſtolos, quia ille ſolus præfertur ovibus, qui conſtituitur paſtor, & gubernator ovium: atqui etiam Apoſtoli reliqui fuerunt oves Chriſti, & de illius ovili, quorum Paſtor fuit Petrus à Chriſto conſtitutus: ergo primaria auctoritas in Eccleſia fuit à Chriſto Petro collata. Hunc Eccleſiæ primatum ſoli Petro eſſe collatum à Chriſto, poteſt etiam oſtendi ex circumſtantiis, quæ habentur in facti narratione recenſita à Joanne 21. Primò interrogat Chriſtus Petrum: *Simon Joannis diligis me plus quam his?* ſolum Petrum interrogavit de præſtanti illius charitate ſupra cæteros diſcipulos, qui aderant, quia ſicut noverat, ejus amorem eſſe præſtantiorem, ac amore cæterorum majorem, & excellentiorem; ita ipſi ſoli majorem, & excellentiorem conferre voluit authoritatem, ac illi ſoli concredere totius militantis Eccleſiæ regimen, ut fieret in terris ſupremus Paſtor totius dominici gregis. Secundò, quia cum Petrus ſuum in Magiſtrum Chriſtum fuiſſet amorem teſtatus, juſſus eſt paſcere dominicum gregem, *paſce oves meas*, ſcilicet omnes oves abſque ulla diminutione, & exceptione, ſed inter has oves erant etiam Apoſtoli; ergo & ipſi ſubjiciebantur Petro, ut eorum paſtori. Tertiò, quia abſque diſtinctione abſolutè dixit Petro, *paſce oves meas*, ut ſignificaret, eos non eſſe ex Chriſti ovili, neque de numero ſuarum ovium, quos D. Petrus non paſceret. Neque obſtat, quod reſpondet Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 7. Chriſtum non dixiſſe, *paſce omnes oves meas*, ſed tantùm, *paſce oves meas*, quia voluit Apoſtolos excipere, quos pares fecerat Petro. Nam contra eſt, quia Chriſtus, cum dixerit abſolutè, & abſque ulla reſtrictione, *paſce oves meas*, intellexit de omnibus ſuis ovibus: alioquin ſi non comprehendiſſet omnes ſuas oves, explicaſſet, quot & quales deberet Petrus oves paſcere. Præterea cum Chriſtus voluerit curam ſuarum ovium Petro concredere, dubium non eſt, quin voluerit, ut Petrus agnoſceret, quas oves deberet paſcere; ne illi commendaret curam ovium, quas non cognoſceret: ſed

Digitized by Google

ſed niſi de omnibus fuiſſet ovibus loquutus, non ſatis potuiſſet Petrus percipere, quas oves deberet paſcere, & quas omittere ut per ſe liquet: unde concludendum eſt, Chriſtum commiſiſſe Petro paſcere omnes ſuas oves, & quia Apoſtoli vel maximè erant de ovili Chriſti, & ejus oves, ideo & ipſi paſcendi erant à Petro, cui propterea ſubjiciebantur; adeo ut primaria Eccleſiæ dignitas. & auctoritas collata à Chriſto fuerit D. Petro. Hinc D. Bernardus de conſideratione ad Eugenium paulò poſt medium ait: *Quamobrem neque Apoſtolos quidem à Petri cura exemit: Niſi forte non etiam illi Chriſti oves fuerunt:* unde omnes, & ſingulæ Chriſti oves etiam Apoſtoli Petro paſtori ſubjiciebantur.

Reſpondent Sectarii, Apoſtolos non indiguiſſe Petro paſtore, eo quia à Chriſto ſuam acceperunt doctrinam, ſuámque poteſtatem promulgandi Evangelium, & baptizandi gentes: dixit enim omnibus Apoſtolis: *Euntes in mundum univerſum, docete omnes gentes, baptizantes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Sed contra, quia Apoſtoli indiguerunt Petro paſtore ad eum finem ad quem Chriſtus illum aſſumpſit ut paſtorem ſuarum ovium, ſcilicet ut oves illius unum haberent paſtorem, quem cognoſcerent, ac illi obſequerentur; ſeu ut in Eccleſia eſſet unum caput viſibile, cui reliqui ſubjicerentur, ac obedirent; & per unitatem capitis omnis amputaretur occaſio ſchismatis in membris inferioribus, quæ facile diſſentiunt in illa hominum multitudine, in qua unus rector non præeſt reliquis. Neque obſtat, Apoſtolos non indiguiſſe Petro pro illis facultatibus prædicandi, baptizandi, & aliis, quas à Chriſto immediatè acceperunt, quia adhuc indiguerunt Petro, ut eorum in terris viſibili capite, cui obedirent, prout prædicatio videretur magis conducere ad ſalutem animarum, ac majorem Evangelii propagationem. Neque opus eſt, ut omnes ſubditi ſemper indigeant inſtrui vel puniri, ut ſint ſub uno ſuperiore. Quamvis omnes ſubditi eſſent doctiſſimi, neque indigerent ab alio inſtrui, quamvis omnes ſervarent leges, neque ullus foret pœna dignus infligenda per ſententiam ſuperioris; nunquid adhuc eſſent ſubditi? & haberent caput cui obedirent? Neque illud verbum paſcere ad ſolam coarctatur prædicationem, quâ non videbantur Apoſtoli indigere, cum doctrinam acceperint à Magiſtro Chriſto, & ab eodem etiam facultatem eam promulgandi. Eſt enim *paſcere* proprium paſtoris, exercere officium; & in officio paſtoris tres includuntur actus, quorum primum eſt pabulum exhibere ad vires reficiendas, ac vitam ſuſtentandam, & oves ad paſcua ducere: hinc per Ezech. 34. 2. *Va paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos! Nonne greges à paſtoribus paſcuntur?* ubi per gregem non intelliguntur pecudes, nec bruta animalia, ſed homines, quales fuerunt filii Iſraelis; ut & per paſtores intelliguntur qui in Eccleſia cæteris præſunt, quos regunt, & gubernant: Hinc David Pſ. 22. 1. *Dominus regit me,* (ſeu ut Græcè legitur) *paſcit me, & nihil mihi deerit, in loco paſcua ibi me collocavit.* Secundum Paſtoris officium eſt oves infirmas priſtinæ reſtituere ſanitati, diſperſas colligere, errantes ad ovile reducere, periclitantes à lupis defendere, Ezech. 34. v. 5. *Diſperſæ ſunt oves meæ, eò quia non eſſet paſtor, & factæ ſunt in devorationem omnium beſtiarum agri, & diſperſæ ſunt. Erraverunt greges mei, & non erat qui requireret.* Et nonnullis interjectis v. 15. *Ego paſcam oves meas, & ego accubare faciam, dicit Dominus Deus, quod perierat, requiram, & quod abjectum erat, reducam, & quod confractum erat, alligabo, & quod infirmum fuerat, conſolidabo, & quod pingue fortè cuſtodiam.* Tertiùm paſtoris officium eſt, præeſſe, regere, gubernare, judicare, punire, & ea omnia exercere, quæ ad ſuperiorem pertinent, ut ritè ſuos poſſit in ſubditos munus obire, hinc 2. Reg. cap. 5. v. 2. dicitur: *Tu paſces populum meum Iſrael,* hoc eſt, tu reges, & gubernabis, ut colligitur ex ſequentibus verbis: *Et tu eris Dux ſuper Iſrael,* & Pſ. 2. v. 9. *Reges eos in virga ferrea,* ubi Græcè legitur, *paſces eos.* Quod etiam ad Paſtorem Eccleſiæ pertineat diſcernere, judicare ſubditos, habetur Ezech. 34. v. 17. *Vos autem greges mei, hæc dicit Dominus Deus, ecce ego judico inter pecus arietum, & hircorum,* & v. 20. *Ecce ego ipſe judico inter pecus pingue, & macilentum,* ex quibus ſcripturis concluditur, quod cum Chriſtus dixit Petro, *paſce oves meas,* ei proprium concredidit paſtoris officium, ſeu ſuperioris gubernatoris, ac ſupremi Judicis reſpectu omnium Chriſti ovium, ſeu omnium Chriſtianorum, in quo numero etiam Apoſtoli reliqui comprehendebantur, quia Chriſtus nullum excepit, & abſque ulla limitatione dixit Petro: *Paſce oves meas,* conſequenter dedit ipſi poteſtatem exercendi officium paſtorale, quod eſt oves ad paſcua ducere, morboſas curare, inter ſanas & vitioſas judicare, diſperſas colligere, contumaces adigere ad obediendum, lupos arcere; hæc enim omnia indicantur in ſacris ſcripturis, & non intelliguntur de paſtore multarum ovium, ſed multo magis de paſtore fidelium, unde Petrus, cui Chriſtus concredidit ſuas oves, & tribuit officium paſtoris, accepit poteſtatem, hæc omnia præſtandi reſpectu omnium Chriſtianorum, quia hoc officium ſoli Petro fuit à Chriſto tributum, ideo ſolus Petrus eſt paſtor omnium ovium Chriſti, & cùm Apoſtoli alii eſſent & ipſi oves Chriſti, utique eorum etiam paſtor fuit Petrus, ut explicant S. Patres, docentes per verba illa, *paſce oves meas,* aliquid ſpeciale fuiſſe Petro datum, quod reliquis Apoſtolis conceſſum non fuit, alioquin ſi Petro nihil datum amplius fuiſſet, quàm quod antea acceperat per verba illa: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos,* quod fuit commune omnibus Apoſtolis, non fuiſſet opus ſoli Petro injungere, ut ſuas oves paſceret: *Paſce oves meas,* ſed hoc officium injunxiſſet omnibus Apoſtolis, ſicut omnes miſit: neque fuiſſet opus præmittere trinam interrogationem factam ſoli Petro: *Simon Joannes diliges me plus his,* neque fuiſſet neceſſaria triplex illa commiſſio, *paſce agnos meos, paſce agnos meos, paſce oves meas,* hæc omnia ſupervacanea fuiſſent, ſi nihil amplius Petro dediſſet, quàm antea dederat, cum alloquens omnes Apoſtolos dixit: *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos.* Cum igitur non omnibus Apoſtolis, ſed ſoli Petro facta fuerit trina interrogatio, & poſtea per injunctum officium paſtoris, *paſce oves meas,* quid aliud accepit tunc petrus à Chriſto, quod antea non acceperat. Reſpondent Acatholici: per illa verba Chriſtum conſtituiſſe quidem Petrum paſtorem, ſeu ſuperiorem. non tamen primatu præeminentiæ ſupra reliquos Apoſtolos, ſed ad declarandum primatum in amore, eo quia præmiſerit trinam interrogationem, num ipſum amaret, & ideo concludunt ei contuliſſe primatum charitatis, ſeu declaráſſe charitate erga Chriſtum ſuperáſſe reliquos Apoſtolos, quia cùm Chriſtus non potuerit ignorare amorem Petri, adhuc voluit ipſum interrogare, ut ejus amor aliis etiam innoteſceret, quos charitate ſuperaverat, præſertim cum plura dediſſet ſigna illius amoris erga Magiſtrum Chriſtum, ut cum ambulavit ſuper tumentes maris fluctus, ut citius ad Chriſtum perveniret, cum nudato gladio Chriſtum defendit, & Malchi militis auriculam amputavit, quod ex ferventiſſimo amore in Magiſtrum Chriſti egit, cum dixit: *Etiam ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo,* cùm ægrè permiſit ſibi lavari pedes à tanto Magiſtro, *Tu mihi lavas*

Digitized by Google

pedes? ex quibus concludunt, Chriſtum conſtituiſſe Petrum ſupra reliquos Apoſtolos, quatenus declaravit, ejus amorem fuiſſe ſupra reliquos alios Apoſtolos, proinde meruiſſe ut hoc exterius declararetur, & primatu charitatis inſigniretur. Sed contra, quia primatus Petri à Chriſto ei collatus, cum dixit, *paſce oves meas,* non poteſt intelligi de primatu charitatis, ſed neceſſe eſt, intelligatur de primatu præeminentiæ, quia vel Sectarii loquuntur de interno affectu charitatis, vel de externo ſigno, quo ſe prodit internus affectus: ſi de interno is non potuit innoteſcere Petro, nec aliis Apoſtolis, non enim Petrus potuit ſcire, quantus eſſet affectus amoris in Joanne, nec Joannes quantus eſſet in Petro, & ita de reliquis Apoſtolis, quia ſolus Deus eſt cordium ſcrutator, & Eccleſia non niſi de externis cadentibus ſub ſenſus exteriores judicat: quòd ſi dicant, Chriſtum manifeſtâſſe internum Petri affectum, cum dixit: *Diligis me plus his,* reſpondetur, hanc interrogationem factam fuiſſe poſt reſurrectionem, conſequenter antea amor, quo Petrus Magiſtrum diligeret, non fuit notus aliis Apoſtolis, ut cognoſci poſſet fuiſſe majorem, & nihilominus Chriſto, tunc etiam primatum totius Eccleſiæ accepit, cùm fuerunt ipſi traditæ claves. *Tu es Petrus, & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris ſuper teram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Sin verò loquatur de ſigno exteriori charitatis, neque potuerunt reliqui Apoſtoli certo cognoſcere, Petrum habere primatum charitatis, quia illa ſigna exteriora non erant ſufficientia ad id demonſtrandum: ſiquidem Chriſtus quaſi ſemper reprehendit Petrum, quando hæc ſigna exteriora ſui amoris prodidit: etenim quando marinos fluctus calcavit, ut citius perveniret, dixit ei Chriſtus Matth. 14. v. 31. *Modica fidei quare dubitaſti.* Quando exſerto è vagina gladio Malchi auriculam amputavit Matth. 26. v. 51. *Converte gladium in locum ſuum. Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Quando dixit: *Domine tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire: etiamſi oportuerit me mori tecum, non te negabo*: ſtatim reſpondit ei Chriſtus Luc. 22. v. 34. *Non cantabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me:* cum dixit: *Tu mihi lavas pedes, non lavabis mihi pedes in æternum*: etiam reſpondit: *Si non lavero te, non habebis partem mecum,* Joan. 13. v. 8. Et quando dixit: *Abſit à te Domine, non erit tibi hoc*, reſpondit ei Chriſtus Matth. 16. v. 23. *Vade poſt me Sathanna, ſcandalum es mihi, quia non ſapis ea, quæ DEI ſunt, ſed ea, quæ hominum.* Quòd ſi cæteri Apoſtoli has omnes reprehenſiones factas Petro audierunt, ex iiſdem non poterant conjicere, Petrum charitate in Magiſtrum Chriſtum omnes alios ſuperâſſe, quinimo ex repræhenſionibus illis inferre potiùs debuiſſent, Petrum amore ſincero non dilexiſſe Magiſtrum. Præterea Chriſtus an plus dilexerit Petrum quàm Joannem, & an Petrus intenſius Chriſtum amaverit, quàm Joannes non eſt exploratum apud Sanctos Patres, & D. Thomas. 1. *part. queſt.* 30. *art.* 4. *ad* 3. hanc quæſtionem propoſuit quidem, ſed non definivit: ſed tantùm adfert plures Authorum ſententias, quorum alii aſſerebant, quod Petrus plus dilexerit Chriſtum in membris, & ideo ei fuiſſe concreditum primatum Eccleſiæ: alii quod Joannes plus dilexerit Chriſtum in ſe ipſo, & ideo Mater Chriſti eidem fuit commendata. Alii dicunt amorem Petri quoad fervorem, & promptitudinem fuiſſe quidem majorem, non verò quoad familiaritatem, quia ſuperabatur ab illa Joannis: unde ex primatu charitatis non poteſt concludi, fuiſſe Petro datam ſupremam authoritatem in Eccleſia, præſertim cùm D. Hieronymus *lib.* 1. *contra Jovinianum* ex pluribus titulis probet, Joannem fuiſſe chariorem Chriſto quàm Petrum, & Tertullianus *lib. de præſcript. cap.* 22. Tametſi Petro concedat præeminentiam poteſtatis, Joanni tamen dat prærogativam dilectionis, ait ipſe: *Latuit aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ petram dictum, claves regni cœlorum conſecutum, & ſolvendi, & alligandi in cœlis, & in terris poteſtatem? latuit aliquid Joannem dilectiſſimum Domino pectori ejus incumbentem, quem loco ſuo Filium Mariæ commendavit.* Demum tametſi Petrus plus dilexerit Chriſtum quam Joannes, quod Patres non inficiantur, non tamen poteſtas à Chriſto tributa Petro, cum illi dixit: *Tibi dabo claves regni cœlorum*: & illud aliud, *paſce oves meas,* conſiſtit in illa dilectionis eminentia: primatus enim Petri, & authoritas ipſi tunc tributa conſiſtit in prærogativa poteſtatis, & juriſdictionis, ſiquidem ligare, & ſolvere non pertinet ad eminentiam dilectionis, ſed ad prærogativam juriſdictionis, ut per ſe liquet, & fatentur comuniter Patres.

Mirum ſane, quod ex Acatholicis non deſint, qui cenſeant, à Chriſto non fuiſſe Petro alium primatum collatum ſupra reliquos Apoſtolos, quàm illum vocationis, quod nituntur oſtendere ex Matth. 4. & Luc. 5. Quod quam falſum ſit, ſtatim liquebit, pro quo triplex diſtinguenda eſt vocatio. prima, qua Andreas, Petrus, Philippus, & Nathanael fuerunt ad Chriſtum admiſſi tanquam familiares auditores: non quidem, ut cum ipſo ſemper impoſterum conſtanter manerent, ſed ut viderent, ubi Chriſtus habitaret, & quid diceret, & hæc admiſſio propriè non fuit vocatio, & in ipſa certum eſt, Andream præceſſiſſe Petrum, & Philippum, & Nathanaelem, ut expreſſè habetur *Joan.* 1. *v.* 41. & conſentiunt communiter Patres. Secunda vocatio fuit, quando propriè vocati à Chriſto fuerunt, ut diſcipuli conſtanter impoſterum cum illo permanſuri, & tunc Petrus & Andreas fuerunt ſimul tempore vocati, & poſt illos Jacobus, & Joannes pariter ſimul Matth. 4. v. 18. *Ambulans autem JESUS juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes rete in mare,* (erant enim piſcatores) *& ait illis, venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum, at illi continuò relictis retibus ſecuti ſunt eum, & procedens inde vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Joannem fratrem ejus in navi cum Zebedæo Patre eorum reficientes retia ſua: & vocavit eos. Illi autem ſtatim relictis retibus, & Patre, ſecuti ſunt eum.* Conſtat igitur, Petrum non fuiſſe ſolùm primò vocatum, ſed ſimul tempore cum Andrea, conſequenter primatum vocationis non deberi ſoli Petro. Tertia vocatio fuit, qua diſcipuli proprie vocati fuerunt, ut Apoſtoli, & illi ex numero diſcipulorum electi fuerunt ad Apoſtolatum ut ad gradum altiorem, & quoad hanc vocationem ſimul tempore fuerunt ſimul duodecim electi Luc. 6. 13. *Et cùm dies factus eſſet, vocavit diſcipulos ſuos, & elegit duodecim ex ipſis: quos & Apoſtolos nominavit,* ſcilicet eodem tempore illos elegit, ac propterea Patres in hoc ſenſu dicunt omnes Apoſtolos in electione fuiſſe pares, & Melchiades in epiſtola ad Epiſcopos Campaniæ ſcribit: *Licèt cunctorum Apoſtolorum par eſſet electio, beato tamen Petro conceſſum eſt, ut aliis præemineret,* ubi præeminentia Petri ſupra reliquos Apoſtolos non eſt præeminentia vocationis, neque electionis ad Apoſtolatum, ſed eſt præeminentia poteſtatis, & juriſdictionis, in

Digitized by Google

in omnes fideles. Quod ſi interdum Patres videantur aſſerere, Petrum fuiſſe primum in ordine Apoſtolorum, debent Patres in eo ſenſu intelligi, quo intelligitur illud Matth. 10. v. 2. *Duodecim autem Apoſtolorum nomina ſunt hæc. Primus Simon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater ejus.* ubi illa vox, primus, non ſignificat, Petrum fuiſſe primum ordine vocationis, ſed ordine dignitatis, eminentiæ, & juriſdictionis, ut explicat D. Auguſtinus 10. *de verbis Domini cap.* 3. illud Apoſtoli Pauli 1. Timoth. 1. v. 15. *Chriſtus venit in hunc mundum, peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum*, ubi Auguſtinus ait: *Ante Paulum non erant peccatores? certè vel ipſe Adam ante omnes: & plena peccatoribus terra deleta diluvio, & deinceps quàm multi? unde ergo verum eſt, ego primus ſum: primum ſe dixit non peccatorum ordine, ſed peccati magnitudine. Quomodo inter Advocatos primus eſt iſte, non quia plures annos habet, ex quo cauſas egit, ſed quia, ex quo cœpit, cæteros ſuperavit.* Petrus igitur primus Apoſtolorum, non ordine temporis, ſed dignitate officii, non quia primus omnium inchoaverit Apoſtolatum, ſed quia, ex quo cœpit, cæteros ſuperavit. Neque Sancti Patres dicunt, Petrum ordine temporis ante alios vocatum fuiſſe, nec in hac vocatione conſiſtere primatum Petri, ſed primatum Petri conſtituunt in præeminentia dignitatis, & juriſdictionis hinc Optatis lib. 2. contra Parmenianum prope initium ait, loquens de Romana Cathedra, in qua ſedit omnium Apoſtolorum caput Petrus: *Unde & Cephas appellatus eſt, in qua una Cathedra unitas ab omnibus ſervaretur, ne cæteri Apoſtoli ſingula ſibi quiſque defenderent, ut jam ſchiſmaticus, & peccator eſſet, qui contra ſingularem Cathedram alteram collocaret, ergo Cathedra unica eſt.* Auguſtinus lib. de Paſtor cap. 13. *Imo verò & in ipſo Petro unitatem commendavit. Multi erant Apoſtoli, & uni dicitur, paſce oves meas.* Quod expreſſius etiam indicat D. Hieronymus lib. contra Jovinian. ubi ait: *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto ſchiſmatis tollatur occaſio.* Cyprianus *lib. de ſimplicitate Prælator. Petro poſt reſurrectionem ſuam dicit, paſce oves meas, & quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat, & dicat: ſicut me miſit Pater, & ego mitto vos, tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejuſdem originem ab uno incipientem ſua authoritate diſpoſuit.* Anſelmus in cap. 16. Matth. *Eam poteſtatem ideo uni Petro conceſſit ſpecialiter, ut ad unitatem nos invitaret. Ideo enim eum Principem Apoſtolorum inſtituit, ut Eccleſia quaſi unum principalem Vicarium Chriſti haberet, ad quem diverſæ Eccleſiæ membra recurrerent, ſi fortè inter ſe diſſentirent. Quoniam ſi diverſa eſſent capita in Eccleſia, unitatis vinculum rumperetur per diverſa ſchiſmata,* non poterat Anſelmus clarius loqui, neque efficacius probare, præeminentiam juriſdictionis, & poteſtatis in Petro ſuper reliquos omnes fideles. D. Bernardus lib. de conſideratione ad Eugenium, vocat Petrum unicum Chriſti Vicarium, non quod reliqui Apoſtoli non fuerint Vicarii, ſed quia non fuerint Generales Vicarii, reſpectu totius Eccleſiæ: ait ipſe ſcribens ad Eugenium: *Inde eſt, quod Petrus altera vice inſtar Domini gradiens ſuper aquas unicum ſe Chriſti Vicarium deſignavit, qui non uni populo, ſed cunctis præeſſe deberet.* Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſ. 11. ait: *Omnibus Apoſtolis reticentibus Petrus Princeps Apoſtolorum, & ſupremus Eccleſiæ Præco dicit ad ipſum*, ubi vocat Petrum Principem Apoſtolorum, & poſtea explicans, quo ſenſu dicatur Princeps aſſerit eſſe ſupremum Eccleſiæ præconem. Caſſianus lib. 3. de Incarnatione cap. 12. etiam vocat Petrum Principem Apoſtolorum, eo quia inter Apoſtolos erat ſummus, & præ reliquis habebat ſacerdotii principatum, ait ipſe: *Interrogemus ſummum illum, & inter Diſcipulos Diſcipulum, & inter Magiſtros Magiſtrum, qui Romanæ Eccleſiæ gubernaculum regens, ſicut fides habuit, ita & ſacerdotii principatum. Dic nobis ergo, dic nobis Princeps Apoſtolorum Petre.* Et D. Ephren, Syrus ſerm. de transfigurat. Domini confert D. Petrum in Eccleſia Chriſtianorum Moyſi in veteri teſtamento, quia ſicut Moyſes fuit Princeps Hebræorum, ratione poteſtatis, & juriſdictionis, ita Petrus cum eadem poteſtate, & juriſdictione fuit Princeps Chriſtianorum: ait ipſe: *Sicut Moyſes ſocietatis illius, & conjunctionis Hebræorum juſſu DEI Princeps fuit: ita Petrus Eccleſiæ Chriſtianorum, atque ut ille veteris, ita hic novi teſtamenti Princeps.* D. Leo Papa ſerm. 3. de aſſumptione ad Pontif. *Unus de toto mundo Petrus eligitur, qui & univerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ Patribus præponatur: ut quamvis in populo Dei multi ſacerdotes ſint, multique Paſtores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Et Hugo Victorinus ſerm. 64. de Apoſtolis Petro, & Paulo ait: *Petrus cæteris eminet excellentia poteſtatis, Paulus excellentia prædicationis, Petrus Sol, Paulus Luna, Petrus Sol per collatam ſibi divinitus potentiam: Paulus Luna per collatam ſibi cœlitus ſapientiam*; & paulò infra addit: *Petro ſoli inter cæteros, & præ cæteris à Domino cura paſtoralis principaliter, & ſpecialiter injuncta eſt, ubi dicitur, paſce agnos meos.* Arnobius ad Pſal. centeſimum trigeſimum octavum: *Ecce Apoſtolo Petro pœnitenti ſuccurritur, qui eſt Epiſcopus Epiſcoporum, & major gradus redditur ploranti, quam ſublatus eſt deneganti. Quod ut doceam illud oſtendo, quod nullus Apoſtolorum nomen paſtoris accepit. Solus enim Dominus Jeſus Chriſtus dicebat: Ego ſum paſtor bonus. Hoc ergo nomen ſanctum, & ipſius nominis poteſtatem poſt reſurrectionem ſuam Petro pœnitenti conceſſit, & ter negatus negatori ſuo, hanc, quam ſolus habuit, tribuit poteſtatem: ut non ſolum recuperaſſe, quod amiſerat, probaretur, verùm etiam & multo amplius pœnitendo, quam negando perdiderat, acquiſiviſſe.* S. Eucherius Lugdunenſis in vigilia Sancti Petri ait: *Dicit ei* (ſcilicet Petrus) *paſce oves meas. Prius agnos, deinde oves commiſit, quia non ſolùm paſtorem, ſed & paſtorum paſtorem eum conſtituit. Paſcit igitur Petrus agnos, paſcit & oves: paſcit filios; paſcit & matres, regit & ſubditos, & prælatos: omnium igitur paſtor eſt, quia præter agnos, & oves in Eccleſia nihil eſt.* Hinc Sancti Patres diſertè vocant S. Petrum *Vicarium Chriſti*, ut Ambroſius ad cap. 14. Lucæ. Anſelmus in cap. 16. Matth. Bernardus lib. 2. de Conſiderat. ad Eugenium. Alii ut Hieronymus *in Pſal.* 13. Chryſoſtomus *homil.* 11. *in Matthæum* vocant Petrum *Caput Eccleſiæ*. Auguſtinus in lib. quæſtionum veteris, ac novi teſtamenti, vel quis alius ſit author quæſt. 75. *Caput fidelium, & Paſtorem Dominici gregis.* Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum, & Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joan. cap. 64. *Caput omnium Apoſtolorum.* Baſilius in proœmio præceptionum, *Principem Apoſtolorum.* Iſidorus Peluriota lib. Epiſt. 142. *Coryphæum Apoſtolorum.* Origenes homil. 2. in diverſos locos novi teſtamenti *Verticem Apoſtolorum.*

Acatholici tamen objiciunt contra noſtram aſſertionem aliquos Sanctos Patres. Primo S Auguſtinum lib 2. contra Gaudentium cap. 12. ubi expendens illud Chriſti ad Apoſtolos Act. 1. 8. *Eritis mihi*

mihi teſtes in Jeruſalem, & in totam Judæam, & Samariam, uſque ad terminos terræ, ex quibus verbis infert, Chriſtum in ſuo diſceſſu commiſiſſe omnibus Apoſtolis officium prædicandi Evangelium in mundum univerſum; neque unum prætuliſſe aliis; ſed omnibus indifferenter, & cum æquali poteſtate injunxit officium propagandi Evangelium in totum mundum: ait Auguſtinus: *Hanc ſponſam* (ſcilicet Eccleſiam) *ſuis amicis ſponſus abiens commendavit*, aſſerunt Auguſtinum docuiſſe, Chriſtum commendâſſe Eccleſiam, quæ ſua eſt ſponſa, æque omnibus Apoſtolis, tanquam ſuis Vicariis; neque Petro fuiſſe quidquam collatum ſupra reliquos Apoſtolos. Sed contra, quia D. Auguſtini ſenſus non eſt ille, quem Sectarii aſſerunt; ſed tantùm Auguſtinus aſſeruit, Chriſtum injunxiſſe ſuis Apoſtolis promulgationem Evangelii in mundum univerſum; non verò omnes Apoſtolos fuiſſe pares in regimine Eccleſiæ. Tametſi in præcitato textu Act. 1. 8. nil Petro fuerit collatum ſupra reliquos Apoſtolos; ei tamen fuerat antea concredita ſpecialis, & primaria cura totius dominici gregis, cum ſoli Petro dixit: *Paſce oves meas*; ideòque pro ipſo, & ſuis ſucceſſoribus rogavit Patrem, ne unquam deficerent in fide: *ergo rogavi pro Te Petre, ut non deficiat fides tua*, & in Petro intellexit etiam ejus Succeſſores in regimine militantis Eccleſiæ, cum Chriſtus ſciret, Petrum brevi fuiſſe moriturum. Neque eſt neceſſe, quod in locis omnibus ſemper omnia, & ſingula repetantur; alioquin Apoſtolis non fuiſſet tradita poteſtas baptizandi, cujus nulla fit mentio in præcitato loco Actor. 1. 8. ſed ſolum officium prædicandi, ac promulgandi Evangelium in mundum univerſum. Quòd verò Sectarii aſſerant, Chriſtum in ſuo diſceſſu dediſſe omnibus indifferenter curam totius mundi, & regimen ſuarum ovium, id falſum omnino eſt, quia per verba illa, *eritis mihi teſtes*, ſolùm junxit Apoſtolis officium, promulgandi Evangelium in mundum univerſum: neque ex verbis illis poteſt inferri, fuiſſe traditam curam, ſeu conceſſum regimen univerſæ Eccleſiæ cum æquali poteſtate omnibus Apoſtolis, quia hoc ſupremum regimen fuit ſoli Petro conceſſum, quia illi ſoli poſt trinam interrogationem de ejus amore præ cæteris dixit: *Paſce oves meas.*

Objiciunt ſecundò D. Anſelmum, qui in Pſal. 38. ait: *Aſcende ergo homo in cælum, & videbis verum illum, & æternum atque perpetuum Sacerdotem, cujus hic imagines videbas Petrum, Paulum, Joannem, Jacobum, Matthæum, Thomam*, ex quibus inferunt, D. Ambroſium docuiſſe, non ſolum Petrum, ſed etiam reliquos Apoſtolos repræſentâſſe æquè Chriſtum, ac fuiſſe æque ejus Vicarios. Sed contra, quia D. Ambroſius nunquam dixit, omnes Apoſtolos fuiſſe æquè Chriſti Vicarios, & cum æquali poteſtate in Eccleſiæ regimine, ſed tantùm aſſerit, omnes Apoſtolos fuiſſe imagines Chriſti, quatenus erant ſacerdotio initiati, quod de reliquis ſacerdotibus novi teſtamenti dici poteſt, omnes ſiquidem ratione ſacerdotii ſunt Chriſti imagines, tametſi non omnes æquales, cùm etiam Sectarii concedant, Epiſcopos ſaltem ratione juriſdictionis, & ex divina inſtitutione eſſe majores, & eminentiores ſimplicibus ſacerdotibus. Præterea qualis fuerit verus Ambroſii ſenſus, infertur ex verbis præcedentibus, ait enim: *Primum igitur umbra præceſſit, ſecuta eſt imago, erit veritas. Umbra in lege: imago vero in Evangelio: veritas in cæleſtibus. Umbra Evangelii, & Eccleſiæ in lege, imago futuræ veritatis in Evangelio, veritas in judicio Dei*: ſub hac ſententia aſſerit, ſacerdotes legis Moſaicæ fuiſſe umbras reſpectu Chriſti: ſacerdotes Evangelii eſſe imagines reſpectu ejusdem, & Chriſtum in cœlo eſſe veritatem in ratione ſacerdotii: ex quo Ambroſii ſenſu, ſicut non ſequitur, omnes ſacerdotes veteris legis fuiſſe inter ſe æquales, ſed unum fuiſſe, qui cæteris præeſſet, & cui concredita erat cura totius ſynagogæ, quique ſummus Pontifex vocabatur, ad quem pertinebat lites legales dirimere, & cui ſententiæ ſub pœna capitis debuerunt ſubditi acquieſcere: ita in lege evangelica non omnes ſacerdotes ſunt æquales inter ſe, ſed alii aliis præferuntur, & datur unus, qui omnium regimen in ſe habeat, & ad quem pertineat dubia, quæ occurrunt circa fidem explicare, ac populos docere: ſicut igitur omnes ſacerdotes legis Moſaicæ fuerunt umbræ Chriſti, & tamen inter illos Pontifex erat major aliis: perinde omnes ſacerdotes evangelici, quamvis ſint imagines Chriſti, adhuc Pontifex eſt cæteris eminentior, ac majoris poteſtatis.

Objiciunt tertiò, D. Chryſoſtomum homil. 11. in epiſt. 2. ad Corinth. ubi explicans verba D. Pauli, *pro Chriſto legatione fungimur*, ait: *Miſit Filium Pater exhortari, & legatione fungi apud humanum genus pro ſe. Quoniam autem ille occiſus abiit, nos legationem ſuſcepimus, & pro illo, & Patre exhortamur vos.* Et nonnulis interjectis ſubdit: *Igitur pro Chriſto legatione fungimur, id eſt, illius loco. Nam nos, quæ illius officii ſunt, ſuſcepimus*, ex quo inferunt, omnes Apoſtolos fuiſſe pares in poteſtate, & juriſdictione, ſiquidem Legatus repræſentat ſuum principalem, à quo immediatè, & proximè mittitur, & vices ipſius gerit: atqui omnes, & ſinguli Apoſtoli ex D. Paulo ſunt Legati Chriſti, ergo omnes, & ſinguli æqualiter ſupplent vices Chriſti, adeo ut D. Petrus non magis ſuppleat vices Chriſti, quàm alii. Verum contra eſt, quia Chryſoſtomus non ſolùm Apoſtolos, ſed etiam Chriſtum aſſerit, fuiſſe legatione functum pro Deo: & nihilominus agnoſcit, Chriſtum eſſe majorem Legatum, quàm Apoſtolos, ergo ex eo, quòd D. Paulus aſſerat, omnes Apoſtolos fuiſſe functos pro Chriſto legatione, ideo non ſequitur, omnes fuiſſe æquales in legatione, alioquin etiam Chriſtus fuiſſet æqualis Apoſtolis. Præterea Chryſoſtomus aſſerit, Apoſtolos ſuſcepiſſe, quæ erant officii Chriſti; atqui ejus officium fuit, ſua morte redimere genus humanum, ſacramenta inſtituere, ergo ex Chryſoſtomo Apoſtoli omnia hæc officia ſuſceperunt quod eſt falſum. Quòd ſi Apoſtoli non ſuſceperunt omnia, quæ fuerunt officii Chriſti, ſed aliqua tantùm, non poteſt inde inferri, omnes fuiſſe æquales in hac legatione, quia potuit unus plura ſuſcipere, quàm alius, & cum majore, vel minore limitatione exercere, quæ erant officii Chriſti. Etenim Legati, & Nuntii Apoſtolici, qui à ſummo Pontifice mittuntur in varias mundi Provincias, revera ſunt ipſius Legati, & nihilominus nonniſi cum limitatione accipiunt, quæ pertinent ad officium Pontificis, & unus plus alio habet poteſtatis, & juriſdictionis, adeo ut quamvis omnes fungantur pro Pontifice legatione, non tamen omnes in hac functione ſunt æquales ratione poteſtatis, & juriſdictionis. Hoc idem etiam dici poteſt de Legatis Principum, & Regum.

Rurſus illuſtris textus, quo ex ſcripturis probatur, primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe Petro collatam, deſumitur ex Evangeliſta Luca 28. ubi Chriſtus contentione exorta inter Diſcipulos, *quis eorum videtur eſſe major*, hunc ambitionis tumorem oppreſſurus ſui exemplo propoſito, præſcribit modum humilitatis illi, qui major eſſet futurus, ait enim: *Reges gentium dominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos, benefici vocantur, vos autem*

non

non ſic, ſed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt ſicut miniſtrator. Nam quis major eſt, qui miniſtrat, an qui recumbit? nonne qui recumbit? Ego autem in medio veſtrum ſum, ſicut qui miniſtrat. Poſtea Petrum alloquens, & illi imperans uſum illius primariæ authoritatis in confirmandis fratribus in fide ſatis apertè ſignificavit, ſolum Petrum fuiſſe illum, cui in antecedentibus modum expoſuit tenendum in ſupremo gradu dignitatis, ait enim ad ſolum Petrum: *Simon ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum, ego autem oravi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* In hac contentione inter diſcipulos orta notanda ſunt aliqua, quorum primum eſt, Chriſtum non rogaſſe in ſua Eccleſia aliquem futurum fuiſſe, qui reliquis omnibus præeſſet, & cui regimen totius Eccleſiæ committeretur; imò hunc cæteris præferendum potius aſſeruit, cùm dixit: *Sed qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator,* quia jam decreverat Chriſtus aliquem præficere, qui cæteris omnibus præeſſet, ad quem totum regimen Eccleſiæ pertineret, & hunc monet, ut in ſublimi gradu dignitatis conſtitutus non ſæcularium Principum ambitioſum tumorem imitetur, ſed ſuam ipſius Chriſti moderationem atque ſubmiſſionem, ſubdit enim: *Ego enim ſum inter vos, ſicut qui miniſtrat.* Quòd ſi Chriſtus, cum major eſſet omnibus Apoſtolis, quorum & erat Magiſter, voluit inter ipſos eſſe, ſicut qui miniſtrat, ita eum monuit, cui ſtatuerat regimen totius Eccleſiæ concredere, ac aliis omnibus præficere, ut inter ipſos eſſet ſicut qui miniſtrat. Præterea is, qui cæteris erat præficiendus, fuit ſolus Petrus, pro cujus fide oravit Chriſtus æternum Patrem, ut firmior ſtaret, cum eſſet fundamentum totius Eccleſiæ, & tunc eundem Petrum jubet fratres aliquando confirmare in fide, & quia hoc officium ſoli Petro demandatur, ei ſoli committitur regimen univerſalis Eccleſiæ, quod ſignificatur in verbo illo confirmandi, *& tu aliquando converſus confirma fratres tuos,* hoc enim vocabulo authoritatem in docendo procul dubio ſignificat: hinc Petrus à Chriſto dicitur cæteris major non in vitæ ſanctimonia, non in exercitio virtutis, non in ſtudio charitatis, ſed in munere authoritatis, cum enim illi injunxerit officium confirmandi fratres, ei regimen, & juriſdictionem tanquam majori datur. Rurſus quia Chriſtus monuit, ut qui *major* futurus eſſet, fieret virtute humilitatis ſicut minor: qua monitione is indiget, qui in maximo virtutis, & ſanctitatis eſt gradu conſtitutus, & poteſtate cæteris antecellit, quia in ſublimitate dignitatum conſtituti facilius ſuperbia intumeſcunt ut reges gentium, quorum exemplum voluit Chriſtus adferre, ut qui major eſt futurus inter Apoſtolos, ſtudio eſſet humilitatis addictus. Neque enim Chriſti ſermo Luc. 28. Quem inſtituit inter diſcipulos contendentes ad invicem, quis eorum videretur eſſe major, potuit eſſe de poteſtate alicujus temporalis principatus, quem vellet modeſtè, & humiliter ab aliquo Apoſtolorum geri, de hac enim poteſtate ſæculari non fuit Chriſtus locutus, ſed de poteſtate ſpirituali, cum injunxerit ei, qui major eſſet futurus, ut fratres confirmaret in fide, quæ authoritas procul dubio eſt ſpiritualis, hinc D. Leo Papa ſerm. 3. de die anniverſ. aſſumpt ſuæ ait: *Erat omnibus Apoſtolis periculum de tentatione formidinis, & divinæ protectionis auxilio pariter indigebat; quoniam Diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen ſpecialis à Domino Petri cura ſuſcipitur, & pro fide Petri propriè ſupplicatur. Tanquam aliorum ſtatus certior ſit futurus, ſi mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, & divinæ gratiæ ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quæ per Chriſtum Petro tribuitur, per Petrum Apoſtolis conferatur. Cùm itaque dilectiſſimi tantum nobis videamus præſidium divinitus inſtitutum juſtè in Ducis noſtri meritis, & dignitate lætamur, gratias agentes Redemptori noſtri, qui tantam potentiam dedit ei, quem totius Eccleſiæ Principem fecit.*

Sunt alia etiam ſcripturarum teſtimonia, quæ evincunt, primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe ſoli Petro collatam, præſertim Matth. 17. ubi Chriſtus ſoli Petro nominatim injunxit, ut pro ſe, & pro illo tributum ſolveret illud exigentibus, juſſit enim, *ut pro ſe, & pro illo iis, qui tributum exigebant, ſolveret ſtaterem,* ſcilicet duo didrachma, ut explicat D. Hieronymus. Hoc textu Sancti Patres volunt primatum Petri ſignificari, ſiquidem genus illud tributi fuerat tunc temporis cenſus capitis, ſeu patrisfamilias, ac illius, qui in qualibet multitudine cæteris præeſſet, ut interpretatur D. Chryſoſtomus, qui propterea homil. 59. in Matth. ſub init. ait: *Cum primogenitus eſſet Chriſtus, Petrus quoque diſcipulorum primus eſſe videretur, ipſum adeunt,* & nonnullis interjectis ſubdit hunc locum Marcus, qui diſcipulus Petri fuit, ideo non ſcripſiſſe videtur, quoniam ingens hinc honor Magiſtro deferebatur, & poſtea ſubjungit: *In illa hora Petrum omnibus diſcipulis prætulit,* cum enim tributum ſtateris exigeretur ab iis, qui cæteris præficiebantur, & Chriſtus juſſerit Petrum ſolvere hoc tributum, ipſum conſtituit caput ſuæ Eccleſiæ, quem propterea prætulit reliquis Apoſtolis, hinc Auguſtinus quæſt. 75. ex novo teſtamento ait: *Salvator cum pro ſe, & Petro dari jubet, pro omnibus exſolviſſe videtur, quia ſicut in Salvatore erant omnes cauſæ magiſterii, ita & poſt Salvatorem in Petro omnes continentur, ipſum enim conſtituit eſſe caput eorum, ut Pater eſſet gregis dominici.* Hinc factum eſt, ut occaſione hujus honoris Petri, *in illa ipſa hora,* ſicut Evangeliſta narrat, *diſcipuli adierint Jeſum dicentes: Quis putas major eſt in regno cælorum?* cauſam hujus contentionis inter diſcipulos, & acceſſus ad Chriſtum aſſignat D. Hieronymus in Commentar. Matth. 59. ubi ait: *Quia viderant pro Petro, & Domino idem tributum redditum, arbitrati ſunt Petrum omnibus Apoſtolis eſſe Prælatum,* unde Chryſoſtomus homil. 59. in Matth. *Verus turbationem profiteri ſuam non apertè, quare Petrum ipſis præponeret, ſed confusè, quis ergo major eſt? interrogaverunt,* & poſtea ſubjungit: *Cum ad unum delatus honor eſt, tunc nimirum doluerunt, quamquam non ex hac re ſolum, ſed ex aliis multis inflammati fuerunt, Tum quia dixit illi: dabo tibi claves regni cælorum. Tum quia beatus es tu Simon &c. & tum etiam, quia hic da illis pro te, & pro me.* Sed præcipuus textus eſt apud Joan. 1. ubi Chriſtus audita confeſſione Petri: *Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi,* poſt ejus commendatam fidem ei vices quaſi rependens dixit: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cælis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Et quamvis Sectarii plura excogitaverint ſubterfugia, textus tamen eſt ita clarus, ut illum non intelligere de primaria authoritate in Eccleſia collata Petro perinde ſit ac à ſole caligines haurire, & in luce meridiana cæcutire, etenim quando Petrus hortatu Andreæ fratris ad Chriſtum acceſſit, non Petri, ſed Simonis nomine vocatur, ſed cum primum Chriſtus eum vidit, dixit ei: *Tu es*

Digitized by Google

Simon, filius Jona. Tu vocaberis Cephas: quod nomen Cephas eſt Syriacum ſignificans Petrum, ut communiter explicant Patres, præſertim Hieronymus epiſt. ad Galat. cap. 2. Et quia in fundamento alicujus ſtructuræ, quò hæc firmior ſtet, firmiſſima ſolet petra imponi. Unde quia Chriſtus dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,* appoſitè Sancti Patres inferunt tunc promiſiſſe Chriſtum Petro vices ſuas, & regimen univerſale totius Eccleſiæ, quod vaticinatus fuerat Iſaias cap. 28. *Hæc dicit Dominus Deus: ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretioſum in fundamento fundatum,* ſcilicet in Chriſto, qui eſt primarium Eccleſiæ fundamentum, ut loquitur Apoſtolus 1. Corinth. 3. v. 11. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* Rurſus Apoſtolos eſſe Eccleſiæ fundamenta ſecundaria, ait Joannes in Apocal. 21. v. 14. ubi deſcribens Eccleſiam militantem ait: *Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum agni.* Cum igitur ſpondeat ſe miſſurum in fundamentis Eccleſiæ lapidem angularem fundatum in fundamento, clarè innuit primariam in Eccleſia authoritatem conferendam Petro, ſuper quem unum inter omnes Apoſtolos tanquam ſuper firmiſſimam petram fundatam in fundamento Chriſti ædificaturus erat Eccleſiam, & quamvis hoc Iſaiæ vaticinium principaliter, & per ſe dirigatur ad Chriſtum, nemo tamen ivit inficias, quin ex ubertate ſenſuum ſacræ ſcripturæ etiam Petro accommodetur, quia ut ait Baſilius homil. de pœnit. *Chriſtus axiomata ſua largitur aliis; largitur autem ea non evacuatus, ſed nihilominus habens.* Dicitur lapis angularis, quia non locum tantùm ſuum in ædificio implet in ratione lapidis, verùm etiam duos ſimul nectit parietes, quorum eſt principium & finis: quamobrem Chriſtus de ſe ipſo interpretatur illud Pſal. 117. *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli,* eo quia totum Eccleſiæ ædificium ſuſtineat, & duos parietes, ſcilicet Judæos, & gentiles in unum angelum copulaverit, cujus ipſe eſt caput, atqui Chriſtus Petro Actor. 10. commiſit primum converſionem, & baptiſmum gentilium, ideoque primus inter Apoſtolos fuit, qui in Eccleſiæ ædificio utrumque parietem conjunxit: unde D. Ambroſius ſerm. 2. de Sanct. ait: *Petra dicitur, eò quia in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem, molémque contineat. Petra Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur, rectè conſortium meretur nominis, qui conſortium meretur & operis,* & ad hoc Iſaiæ vaticinium videtur Petrus alluſiſſe, cum Actor. 15. dixit: *Viri fratres vos ſcitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum gentes audire, & credere:* Hæc igitur juxta vulgatam cenſetur conſona interpretatio Iſaiæ, & quamvis vaticinium videatur principaliter eſſe de Chriſto, tamen etiam de Petro convenientiſſimè interpretatur, promittitur enim Chriſtus lapis lapidis, & tanquam fundamentum fundamenti, caput ſcilicet capitis, & Princeps principis, unde ſi Chriſtus eſt lapis angularis, & dicitur fundamentum Eccleſiæ, quia eſt ejus caput, & princeps; cum Petrum petram efficit, Petrum futurum aſſerit Eccleſiæ fundamentum, ac ei pollicetur communionem principatus, & Monarchiæ; adeo ut Chriſtus ſit lapis lapidis, hoc eſt primarius, & principalis lapis nulli ſubordinatus, & Petrus ſit lapis ſubordinatus lapidi, & fundamentum ſubordinatum fundamento. Neque obſtat, quòd Sectarii reſpondent, vel Petrum alibi, vel petram hîc non ſignificare perſonam Petri, ſed Petrum, & petram geſſiſſe Eccleſiæ perſonam, & typum, nam quàm ineptè ſit hæc interpretatio, ſtatim liquet, quia perinde fuiſſet, ac ſi Chriſtus dixiſſet: Tu Eccleſia mea es petra, ſuper quam ædificabo Eccleſiam meam, quæ illatio riſum potiùs movet, quam intellectum acuat, quis enim tam craſſè cæcutit, ut non videat per ſymbolum ædificii explicari à Chriſto prærogativas, quas Petro erat in Eccleſia collaturus, & tria eſſe, in quibus totam ſymboli, & analogiæ rationem conſtituit? ſcilicet ædificatorem, petram fundamentalem, & ædificium ſtruendum, hiſce enim tribus proportionaliter reſpondent, Chriſtus ut primarius ædificator, Petrus ut fundamentum, & Eccleſia, ut ædificium ſupra fundamento ab ædificatore Chriſto ædificatum. Igitur Chriſtus eſt Architectus, Petrus fundamentum, & Eccleſia ædificium, eſt enim hæc comparatio valdè accommoda, ſiquidem ad rectam comparationem requiritur res comparata, res cui comparatur, & qualitas, & quod qualitas communis ſit cum utraque re, & ſublato Petro deeſt res, quæ comparetur, & qualitas fundamenti non communicat cum re, cui comparatur. Eſt igitur Petrus, qui fundamento comparatur, ac eſt Eccleſiæ fundamentum, ſeu petra, ſupra quam architectus Chriſtus ſuam fundavit Eccleſiam, hinc D. Leo Magnus ſerm. 3. de aſſumpt. ſui ad Pontif. ait: *Sicut meus Pater manifeſtavit tibi divinitatem meam, ita & ego notam faciam excellentiam tuam, quia tu es Petrus, id eſt, cum ego ſim inviolabilis petra: ego lapis angularis, qui facio utraque unum ego fundamentum, præter quod nemo poteſt aliud ponere: tamen tu quoque petra es, quia mea virtute ſolidaris, ut quæ mihi poteſtate ſunt propria, ſint tibi mecum participatione communia.* Hinc Petrus rectè dicitur lapis lapidis, & fundamentum fundamenti, eò quia Chriſtus ſit lapis principalis. ut eſt primarium fundamentum, Petrus verò hujus lapidis ſit lapis per communicationem, & fundamentum per participationem, ut ait Leo Magnus. D. Joannes Chryſoſtomus in cap. 1. Joan. ait: *Advertendum, quòd non omnia, quæ ventura erant, ei hoc primo congreſſu prædixit; non enim appellavit eum Petrum, non dicit, ſuper eam petram ædificaturum ſe Eccleſiam ſuam, ſed dixit: tu vocaberis Cephas; adhuc in futurum hoc differens: majoris enim erat authoritatis, & poteſtatis, & idcircò Chriſtus non continuò, humilius à principio loquitur, cum verò divinitatem ſuam demonſtraret, majora narravit, inquiens, & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Et D. Maximus ſenſui adhærens Chryſoſtomi ait: *Hic eſt Petrus, cui Chriſtus Dominus communione ſui nominis libenter indulſit. Ut enim, ſicut Paulus Apoſtolus edocuit, Petra erat Chriſtus, ita per Chriſtum Petrus factus eſt petra, dicente ei Domino, tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* D. Proſper lib. de vocat. gent. lib. 2. cap. 28. *Quis ambigat, quis ignoret, hanc fortiſſimam petram, quæ ab illa principali petra communionem, & virtutem ſumpſit, & nominis hoc deſiderium ſemper habuiſſe, ut ei moriendi pro Chriſto conſtantia donaretur.* S. Baſilius homil. de Pœnit. *At Petrus dixerat, jam & Beatus pronunciatus fuerat, dixerat: Tu es Filius Dei excelſi, & viciſſim audiverat ſe eſſe petram, ita laudatus à Domino: licet enim petra eſſet, non tamen petra erat ut Chriſtus, ut Petrus petra erat. Nam Chriſtus verè eſt immobilis Petra: Petrus verò propter petram. Axiomata namque ſua Jeſus largitur aliis, largitur autem ea non evacuatus, ſed nihilominus habens.* Quia igitur non Eccleſiæ univerſæ; non aliis Apoſtolis; ſed ſoli

Petro

Digitized by Google

Petro petræ nomen à Chriſto impoſitum fuit; ſequitur ipſum ſolum Petrum ex omnibus Apoſtolis ſuſtinendo Eccleſiæ ædificio, ac regendo ad Chriſti conſortium deſtinatum fuiſſe, & Chriſtum primariam in Eccleſia auctoritatem contuliſſe, cum dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*; & nomine Petri non Eccleſiam univerſalem intellexiſſe, nec alios coapoſtolos, ſed perſonam Petri non ſimpliciter, ſed ut illi collatam primariam in Eccleſia auctoritatem, ſeu Petrum ut inſignitum Pontificia dignitate. Hinc D. Auguſtinus ſerm. 16. de Sanct. *Petra dicitur, eò quia primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem, molémque contineat. Petra Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur: rectè conſortium meretur nominis, qui conſortium meretur, & operis*, & ſerm. 29. ait: *Dignus certè, qui ædificandis in domo Dei populis Petrus eſſet ad fundamentum, columna ad ſuſtentandum, clavis ad regnum.* D. Ambroſius in Iſai. cap. 2. *Hanc ſolam Eccleſiæ navim aſcendit Dominus, in qua Petrus Magiſter eſt conſtitutus, dicente Domino: Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* S. Gregorius Magnus ſerm. 62. lib. 6. epiſt. 37. *Quis neſciat ſanctam Eccleſiam in Apoſtolorum principis ſoliditate firmatam; quia firmamentum, & mentis firmitatem traxit in nomine, ut Petrus à petra vocaretur.* D. Hieronymus epiſt. 17. ad Damaſum: *Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio.* Ex Patribus Græcis S. Athanaſius epiſt. ad Felic. *Tu es Petrus, ſicut veraciter dicit divinum eloquium, & ſuper fundamentum tuum Eccleſiæ columnæ ſunt confirmatæ.* Baſilius lib. 2. contra Eunomium. *Statim ex hac voce Petra, intelligimus Petrum Jonæ filium, qui fuit ex Bethſaida Andreæ fratrem, qui ex piſcatore ad Apoſtolatus miniſterium vocatus eſt, qui quoniam fide præſtabat, Eccleſiæ commiſſam ſibi ædificationem ſuſcepit.* S. Gregorius Nazianzenus orat. 26. *Vides quemadmodum ex Chriſti diſcipulis magnis, utique omnibus, & excelſis, atque electione dignis, hic ſcilicet Petrus petra vocetur, ac Eccleſiæ fundamenta in fidem ſuam accipiat.* S. Joan. Chryſoſtomus homil. in Petrum Apoſtolum: *Vide cujusmodi peccato permiſit ſubjici Petrum illum talem, ac tantum virum, Apoſtolorum verticem, ac fundamentum immobile, & petram ſtabilem, & quæ non poſſet concuti.*

CAPUT V.

Probatur Eccleſiæ primatus ſoli Petro collatus ex variis privilegiis illi in ſcriptura tributis.

Plura fuiſſe D. Petro præ cæteris Apoſtolis conceſſa privilegia, conſtat ex Evangeliſtis, ut quòd Chriſtus inter omnes Apoſtolos ſoli Petro nomen mutaverit. Quod nomen Petri in recenſendis aliorum Apoſtolorum nominibus ſemper primo loco ponatur. Quòd Evangeliſtæ loquantur de Petro, ut de capite, & principe Apoſtolorum, & omnium fidelium, quod Petrus nomine omnium, ut caput aliorum fuerit loquutus. Quod præ reliquis Apoſtolis ſoli Petro facta ſit revelatio divinitatis Chriſti. Quòd ſoli Petro promiſſa fuerit, firmitas, ac ſtabilitas in fide, & cathedra. Quod Chriſtus ſoli Petro injunxerit ſolvi tributum pro Petro, & ſe ipſo. Quòd poſt reſurrectionem præ reliquis Apoſtolis ſoli Petro primùm apparuerit. Quòd Petrus authoritativè vocaverit alios Apoſtolos ad electionem novi Apoſtoli loco Judæ proditoris. Quòd Petrus primus omnium promulgaverit Judæis Evangelium poſt acceptum Spiritum S. Quòd in fidei confirmationem primum miraculum inter Judæos effecerit. Quòd omnium primus prædicaverit gentibus Evangelium. Quod primus Jeroſolimis congregavaverit Concilium. Quòd primus in Concilio ſententiam dixit. Quamvis ſingula hæc privilegia ſeorſim non probent primariam in Eccleſia authoritatem, & dignitatem à Chriſto collatam Petro, omnia tamen ſimul oſtendunt, primatum in Eccleſia præ aliis fuiſſe ſoli Petro collatum.

Ut autem de ſingulis explicatiùs conſtet. Ad primum quod attinet. Cum Petrus antea Simon vocaretur, cum primum ab Andrea fratre adductus fuit ad Jeſum, vocatus poſtea fuit Cephas, ſeu Petra, Joan. 1. 42. hæc autem mutatio nominis facta à Deo in ſcripturis novam indicat dignitatem ei collatam, cui nomen immutatur; quo pacto tunc Abraham factus eſt Pater multarum gentium, cum illi fuit nomen immutatum, cum antea Abram vocaretur, ſeu Pater excelſus; addit Deus binas literas, ut pluritas literarum in nomine, pluralitatem gentium præmonſtraret, quarum futurus erat Pater. Majorem tamen ex nominis mutatione recepit Petrus favorem, quàm Abraham: quia Petrus idem nomen ſortitus quod Chriſtus. Cephas enim Syriacè petram ſignificat, & græcè caput, ut notat Optatus lib. 2. contra Parmenianum; & Chriſtus in ſcripturis dicitur Petra. *Petra autem erat Chriſtus*; ut & caput Eccleſiæ, quæ à Chriſto inſtitutore veluti à capite regitur, ſicut mulier à viro, ut loquitur Apoſtolus ad Epheſ. 5. 23. Per hanc igitur nominis mutationem voluit Chriſtus indicare, Petrum futurum caput, & fundamentum Eccleſiæ, ſicut erat Chriſtus, cujus vices debebat Petrus poſt reſurrectionem, & aſcenſionem in cœlum gerere; ſitque propterea Chriſtus caput, & fundamentum primarium Eccleſiæ, & D. Petrus ſecundarium, ac ſubordinatum primario, quòd ſi dicas, etiam alios Apoſtolos fuiſſe fundamenta ſecundaria, ac ſubordinata primario, ut ait Apoſtolus ad Epheſ. 2. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu.* Contra eſt, quia licèt reliqui Apoſtoli dicantur etiam fundamenta ſecundaria, ratione doctrinæ, & prædicationis, quâ fulcitur, & ſuſtentatur Eccleſia; in quo ſenſu Apoſtlus vocat fideles ſuperædificatos ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, quia non ſolum Apoſtoli, ſed etiam Prophetæ ratione prædicationis dicuntur fundamenta ſecundaria Eccleſiæ; quia Eccleſia nititur etiam Prophetis; ſed inde non ſequitur, primariam auctoritatem non fuiſſe à Chriſto ſoli Petro collatam; quia inter fundamenta ſecundaria ſolus Petrus fuit primum fundamentum ſecundarium, quia ſolus Petrus primarium occupat locum, cui Chriſtus dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam:* & igitur Petrus inter fundamenta ſecundaria primum, à quo reliqua fundamenta dependent, & cui ſubji-

Digitized by Google

ſubjiciuntur. Solus Chriſtus eſt fundamentum primarium Eccleſiæ, quod ſua propria firmitate conſiſtit, ut ſcribit Apoſtolus 1. Corinth. 3. 11. *Fundamentum aliud nemo ponere poteſt, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* Apoſtoli enim per prædicationem Evangelii, & doctrinæ Chriſtianæ ſuſtentant Eccleſiam, quatenus eorum prædicatione, & doctrina fulcitur, ac ſuſtentatur Eccleſia; & per totum orbem ſuper eorum doctrinam, & fidem ſuperædificantur fideles. Sed inter hæc fundamenta ſecundaria principem locum occupat Petrus, qui reliquis præeſt Apoſtolis; quia ſoli Petro ſpecialiter dictum eſt: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam:* ſicut ſoli Petro aliquid ſpecialiter promittitur, quod aliis Apoſtolis non fuit promiſſum, ſcilicet firmitas, conſtantia, ſtabilitas Petræ, ſupra quam erat Chriſtus ſuam Eccleſiam ædificaturus: Luc. 22. 32. *Ego pro Te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos,* ideo ſolum Petrum inter fundamenta ſecundaria reliquis prætulit, ac ſoli Petro primariam in Eccleſia contulit auctoritatem. Apoſtoli igitur, & Prophetæ ſunt fundamenta Eccleſiæ, ut ait Apoſtolus, ſed ſecundaria, quia illorum doctrina, & fides, ac prædicatio fundatur in Chriſto: quem Prophetæ futurum prædixerunt, & Apoſtoli præſentem annunciarunt. Petrus autem inter fundamenta ſecundaria Eccleſiæ primam occupat ſedem, ac reliquis præeſt, quia ipſi, & ſuis ſucceſſoribus Chriſtus impetravit ab æterno Patre prærogativam conſtantiæ, & firmitatis in fide, quam reliqui Apoſtoli cum ſuis ſucceſſoribus non habuerunt, licèt reliqui Apoſtoli (uno excepto Juda) manſerint in ſuis propriis perſonis conſtantes in fide, in ſuis tamen ſucceſſoribus defecerunt; cum ſoli Petri Cathedra manſerit ſemper firma, & conſtans.

Secundò primaria in Eccleſia auctoritas infertur ſoli Petro collata ex eo, quia quando recenſentur nomina Apoſtolorum Marc. 3. Luc. 6. Act. 1. ſemper nomen Petri reliquorum Apoſtolorum præfertur nominibus; & Petrus nominatur primo loco. Neque poteſt reſponderi, Petrum vocari primo loco, eo quia fuerit primus ordine ætatis, & vocationis; Petrus enim ætate non fuit ſenior, quia, ut fatentur plures, Andreas ejus frater fuit natu major: neque fuit primo vocatus, quia, ut oſtendimus ſuperius, Petrus & Andreas ſimul, ſeu eodem tempore fuerunt vocati, & poſt illos Joannes & Jacobus ſimul: Matth. 4. 18. *Ambulans autem Jeſus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus mittentes rete in mare, (erant enim piſcatores) & ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum. At illi continuo, relictis retibus, ſecuti ſunt eum.,* ex quo textu apertè conſtat, Petrum & Andream fuiſſe ſimul vocatos, & non priùs Petrum, & poſtea Andream. Præterea, ſi Petrus in hàc nominum recenſione diceretur primus ordine ætatis, & vocationis; etiam reliqui, qui poſt Petrum recenſentur, deberent eodem ordine procedere; quod falſum deprehenditur, quia nullus ferè inter eos ſervatur ordo: ſiquidem apud Matthæum poſt Petrum nominatur Andreas; & apud Marcum non Andreas nominatur, ſed Jacobus; Apud Luc. in Act. etiam nominatur Joannes; & aliquando Matthæus præponitur Thomæ, aliquando poſtponitur: unde aſſignanda eſt aliqua ſpecialis cauſa, cur ab omnibus Evangeliſtis ſemper nomen Petri præferatur; & cauſa eſt, quia poteſtate & juriſdictione præerat reliquis Apoſtolis, quorum erat caput, & Princeps.

Tertiò evincitur primatus Petri, eò quia in ſcripturis vocetur caput, princeps Apoſtolorum, & de iſtis tanquam de ſubditis Petri ait Marc. 1. 36. *Et proſecutus eſt eum Simon, & qui cum ipſo erant.* Et Luc. 8. 45. *Dixit Petrus, & qui cum illo erant.* Act. 2. 14. *Stans Petrus cum undecim.* Hic autem modus præferendi, ac nominandi principalem, & caput cœterorum uſitatus eſt in ſcripturis, ut conſtat 1. Reg. 30. 4. *David & populus, qui erat cum eo.* Et infra v. 9. *David & ſexcenti viri, qui erant cum eo.* 2. Machab. 8. 1. *Judas Machabæus, & qui cum illo erant.* Apocal. 12. 7. *Michael, & Angeli ejus præliabantur.* David autem, Judas, Michael, fuerunt principes reliquorum, & iiſdem præficiebantur: ergo ex eo, quòd ſolus Petrus proprio vocetur nomine, & reliquorum nomina reticeantur, quamvis aſſociati fuerint Petro, clarè infertur, Petrum fuiſſe principalem, ac caput reliquorum. Non enim ſolus Petrus nominatur, eo quia fuerit primus ætate, & vocatione utrumque paulo ſuperius evicimus falſum. Neque hæc prioritas poteſt aſſeri de Michaele, Juda Machabæo, non enim inter Angelos eſt unus alio ætate provectior, neque vocatione prior. Rurſus Judas Machabæus non ætate, non vocatione, ſed virtute bellica alios præceſſit, quorum fuit caput, & Dux: ita Petrus non ætate, ſed poteſtate, non vocatione, ſed juriſdictione reliquis præficitur Apoſtolis, totique dominico gregi.

Quartò quia perſæpe in ſcripturis Petrus nomine reliquorum Apoſtolorum loquitur; veluti illorum ſuperior, & paſtor: Matth. 16. v. 15. *Dicit illis Jeſus: vos autem, quem me eſſe dicitis? Reſpondens Simon Petrus dixit: Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi.* Et Matth. 19. v. 27. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te.* Joan. 6. 68. *Dixit ergo JESUS ad duodecim, nunquid & vos vultis abire? Reſpondit ei Simon Petrus: Domine ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes:* ſed quoties ex aliqua multitudine interrogata aliquis nomine totius multitudinis loquitur, is cenſetur plus auctoritatis, ac poteſtatis habere, ac aliis præeſſe: hinc Sancti Patres inferunt, Petrum reſpondentem nomine reliquorum Apoſtolorum iiſdem præfuiſſe auctoritate, ac juriſdictione, quatenus conſenſus ſubditorum cenſetur includi in conſenſu ſuperioris, & principis; quo pacto reſponſio principis cenſetur eſſe eadem ſubditorum: Unde Cyrillus Alexandrinus lib. 4. in Joan. cap. 18. *Per unum qui præerat, omnes reſpondent,* ſeu per unum, qui aliis præerat. S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catech. 11. *Omnibus Apoſtolis reticentibus (ſupra vires enim erat hæc doctrina) Petrus princeps Apoſtolorum, & ſupremus Eccleſiæ præco dicit ad ipſum: Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi.* Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ad Cornelium poſt initium: *Petrus tamen, ſuper quem ædificata ab eodem Domino fuerat Eccleſia, unus pro omnibus loquens, & Eccleſia voce reſpondens ait: Domine ad quem ibimus?* Plura nobis ſcripturæ exhibent exempla, quæ loquentes nomine alicujus multitudinis ſignificant eſſe ejuſdem ſuperiores. Quia Phariſæi Apoſtolos ut trangreſſores legis accuſabant, eo quia die ſabbatho ſpicas evellerent in campo, Chriſtus ut Magiſter, caput, ac eorum ſuperior reſpondit Matth. 9. 11. *Nec bene legiſtis, quod fecit David, cum eſuriiſſet ipſe.*

Quintò oſtenditur primaria in Eccleſia auctoritas ſoli Petro collata, ex eo, quia ipſi ſoli facta ſit prima revelatio de Chriſti divinitate, Matth. 16.

17. Bea-

17. *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non revelavit tibi; ſed Pater meus, qui eſt in cœlis*: & propterea beatus dicitur, ac reliquis præfertur, quia præ cæteris à Patre cœleſti ei revelatum fuerat: *Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi.* Inſigne fuit hoc privilegium, quo præ cæteris divinitas revelatur Petro non ab homine, ſed à cœleſti Patre: quia ſicut unus ſeligitur, cui Chriſti divinitas revelctur; ita unus eligitur, qui reliquis præſit. Negant tamen Sectarii, primam de Chriſti divinitate revelationem factam Petro fuiſſe; aſſeruntenim, Nathanaelem citius Petro confeſſum fuiſſe Chriſti divinitatem, cum dixit Joan. 1. 49. *Rabbi tu es Filius DEI. Tu es Rex Iſrael.* Præterea etiam Joannes Baptiſta priùs Petro confeſſus fuerat Chriſti divinitatem, Joan. 3. 30. *Illum oportet creſcere, me autem minui.* Demum quia alii Apoſtoli etiam ante Petri confeſſionem confeſſi ſunt Chriſti divinitatem, Joan. 6. 70. *Et nos credidimus, & cognovimus, quia Tu es Chriſtus, Filius DEI.* Sed contra ad primum reſpondent plures Nathanaelem non fuiſſe loquutum de Chriſto Filio DEI naturali, ſed tantùm adoptivo: unde plus Petrus de Chriſto confeſſus eſt, quàm Nathanael; hic enim ſolam ſanctitatem teſtatus eſt, Petrus verò ipſam divinitatem. ſed dato etiam Nathanaelem prius Petro confeſſum fuiſſe Chriſti divinitatem, ut & Joannem Baptiſtam, non inde ſequitur, Petrum deperdidiſſe ſuum privilegium, quod tametſi commune fuerit cum Joanne, & Nathanaele, fuit tamen ſpeciale, & proprium Petri relativè ad alios Apoſtolos, cum quibus nunc confertur, & cui propterea ſoli collata fuit à Chriſto primaria in Eccleſia authoritas, eò quia priùs quàm reliqui Apoſtoli confeſſus fuit Chriſti divinitatem, propterea promeruit, ut Chriſtus ei diceret: *Beatus es Simon Bariona*, illum præ cæteris Apoſtolis beatum vocat, quem divinitatis confeſſio cæteris prætulerat. Quòd ſi dicas, Petrum antecedenter ad illam confeſſionem, *Tu es Chriſtus, Filius DEI*, de ſe & aliis Apoſtolis dixiſſe, nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus, Filius DEI vivi. Reſpondetur inde non ſequi, primatum Eccleſiæ non fuiſſe ſoli Petro collatum, imò contrarium potius inde inferri poteſt, quia cùm Petrus præ aliis locutus fuerit, ita ante alios confeſſus fuit Chriſti divinitatem, cum enim reliqui Apoſtoli reticuerint, & ſolus Petrus nomine reliquorum locutus fuerit, ſequitur illi ſoli debitum eſſe primatum confeſſionis, & primatum fidei, ideo enim meruit inter Apoſtolos aliis præfici, quia prior cæteris Chriſti divinitatem, & credidit, & confeſſus eſt. Sed cùm Petrus bis fuerit Chriſti divinitatem confeſſus ſemel, Joan. 6. v. 70. *Nos credidimus, quia tu es Filius DEI.* Et iterum Matth. 16. *Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi*; quæri poſſet, cur ad poſteriorem Petri confeſſionem Chriſti divinitatis dictum ſit: *Beatus es Simon Bariona*, & hanc beatitudinem non promeruerit in prima confeſſione. Et reſpondent plures Sancti Patres apud Theophilactum in cap. 1. Joan. id contigiſſe, quia priori loco multi ex diſcipulis diſcedebant à Chriſto, & non credebant, quæ ab ipſo dicebantur de ſuæ carnis comeſtione, & potu ſui ſanguinis, quos propterea Chriſtus redarguit: *Nunquid & vos vultis abire?* tunc reſpondit Petrus: *Nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Chriſtus Filius DEI*, & ne Petrus, ſi à Chriſto fuiſſet laudatus, ac beatus vocatus ſe aliis præferret, qui à Chriſto videbantur recedere, & ſibi uni de propria perſeverantia eblandiretur, ideo noluit eum Chriſtus laudare. At poſteriori loco nulla aderat ſuperbiendi occaſio proinde fuit à Chriſto beatus vocatus.

Sextò oſtendunt communiter Sancti Patres primariam in Eccleſia authoritatem, & dignitatem fuiſſe à Chriſto præ Apoſtolis Petro collatam, eò quia ſoli Petro promiſſio fuerit fidei conſtantiæ, & cathedræ, Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Et Luc. 22. v. 32. *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* Quoad primam promiſſionem cùm Petrus & Cephas ſint idem, & hæc duo nomina Petram ſignificent, perinde fuit, ac ſi dixiſſet: Tu es petra, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. hæc autem petra cui innititur Eccleſiæ ædificium non ſignificat ſolam, & puram perſonam Petri, ſed ut qualificatam, & inſignitam pontificia dignitate: neque per petram poteſt quid aliud intelligi, quam ipſe Petrus, cum hac dignitate, cum qua eſt petra fundamentalis, ſuper quam ædificata eſt Eccleſia: & quamvis etiam reliqui Apoſtoli dicantur lapides fundamentales à Joan. Apocal. 21. v. 14. *Et murus civitatis* (ſcilicet Eccleſiæ) *habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum agni*: fuerunt quidem etiam reliqui Apoſtoli fundamenta Eccleſiæ ſecundaria, ſed Petrus inter hæc fundamenta ſecundaria principem obtinuit locum, meruitque, ut cæteris præficeretur, quamvis & ipſe reſpectu Chriſti, qui fundamentum fuit primarium Eccleſiæ, fuit ſecundarium, hinc ſoli Petro concredita fuit cura totius dominici gregis, *paſce oves meas*, & ſoli Petro, non aliis Apoſtolis, neque illorum ſucceſſoribus promiſſa fuit conſtantia, & firmitas, quæ & ejus ſucceſſoribus promiſſa fuit, & ob hanc promiſſionem Petri Cathedra, & ſucceſſorum ejus firma ſemper ſtetit, neque in ea deficit fides Catholica, ut obſervat D. Auguſtinus contra Partem Donati, ubi ait; *Numerate ſacerdotes vel ab ipſa Petri ſede: & in ordine illo Patrum, quis cui ſucceſſit videte. Ipſe eſt petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.* Cathedra igitur D. Petri, quia innixa promiſſioni ei à Chriſto factæ ſemper ſtetit firmiſſima in fide, cùm ſedes aliorum Apoſtolorum, quibus non fuit facta talis promiſſio in ſucceſſoribus lapſui fuerint obnoxiæ, & de facto corruerint, ut Cathedra D. Jacobi Hieroſolymæ, Cathedra Joannis Epheſi, Cathedra Andreæ in Scithia, & illa Matthæi in Æthiopia. Rurſus quòd per petram, ſupra quam Chriſtus ſuam ædificavit Eccleſiam, intelligendus ſit D. Petrus Apoſtolus, communiter adſtruunt Sancti Patres, quia poſt ejus commendatam fidem de confeſſione divinitatis: *Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi*, vices ei rependens ſubjecit: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, & tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum, & in cœlis.* Poſuit Chriſtus petram ad indicandum fundamentum Eccleſiæ, & claves ad ſignificandam juriſdictionem, quia Syri, & Paleſtini conſueverunt diverſis ſymbolis cadentibus ſub ſenſus exteriores hanc poteſtatem in Eccleſia, & juriſdictionem ſignificare. Hinc D. Hieronymus in cap. 16. Matth. ait: *Secundùm metaphoram petræ rectè dicitur ei, ædificabo Eccleſiam meam ſuper te*, & D. Auguſtinus ſermon. 15. de Sanctis ait: *Petrum itaque fundamentum Eccleſiæ Dominus nominavit, & ideo dignè fundamentum hoc Eccleſia colit,*

Digitized by Google

lit, ſupra quod eccleſiaſtici ædificii altitudo conſurgit. Et origenes homil. 5. in Exod. ait: *Vide magno illi Eccleſiæ fundamento, & petræ ſolidiſſimæ, ſuper quam Chriſtus fundavit Eccleſiam, qui dicatur a Domino, Tu es Petrus, ſuper quem Chriſti Eccleſia ædificata eſt, contra quam inferorum portæ non prævalebunt.* D. Ambroſius ſerm. 2. de Sanctis *Petra dicitur, eò quòd primus in nationibus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem, molémque contineat. Petra Petrus dicitur, & petra pro virtute Dominus nuncupatur, rectè conſortium meretur nominis, qui conſortium meretur, & operis.* Ex quibus conſtat, Petrum inter fundamenta ſecundaria eſſe primum fundamentum Eccleſiæ, & ſupra reliqua fundamenta ſecundaria, & ipſum ſolum eſſe petram ſolidam, ſtabilem, firmam, immobilem, ſuper quam Architectus Chriſtus ſuam fundavit Eccleſiam. Quòd ſi dicas, ex Patribus non deeſſe, qui per petram non intelligant ipſam perſonam Petri, ſed fidem à confeſſione Petri; reſpondetur, Patres illos utrumque intellexiſſe ſimul Petrum ſcilicet, & ejus confeſſionem, ſiquidem confeſſio ab aliquo debet fieri, proinde Eccleſia fundata dicitur ſuper perſonam confitentem Chriſti divinitatem: eodem pacto dicimus optimum regimen fundari ſuper prudentiam, & ſapientiam Principis, hoc eſt in Principe prudente, & ſapiente, quia propter ipſius prudentiam, & ſapientiam res bene geruntur. Quòd ſi dicas, Patres abſtrahere à perſona Petri, & aſſerere ſolam fidem in Petro, & confeſſionem eſſe fundamentum Eccleſiæ; contra eſt, quia Chriſtus vocat Apoſtolos, & Prophetas fundamenta Eccleſiæ, quòd ſi reliqui Apoſtoli poſſint eſſe fundamenta ſecundaria Eccleſiæ quoad perſonas abſtrahendo à confeſſione, cur non etiam Petrus unà cum ſua confeſſione. Præterea falſum eſt, Patres abſtrahere à perſona Petri, & aſſerere, ſolam ejus confeſſionem eſſe fundamentum Eccleſiæ, quia confeſſio in abſtracto ſine perſona non fit, unde ſumenda eſt in concreto pro perſona confitente Chriſti divinitatem. Præterea juvat obſervare, quomodo Chriſtus, Petrus, & reliqui Apoſtoli, imò & fides ipſa dicatur eſſe Eccleſiæ fundamentum. Fides in Chriſtum in eo ſita, ut credamus, Chriſtum eſſe Filium DEI, ſeu verum DEUM, & verum hominem; Chriſtus eſt primarium fundamentum Eccleſiæ, ratione fidei circa ipſius divinitatem, & incarnationem. Secundò Petrus ratione confeſſionis illius fidei: qua dixit: *Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi,* eſt fundamentum ſecundarium Eccleſiæ, cui annexa eſt promiſſio firmitatis, & ſtabilitatis pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus. Tertiò ratione prædicationis ejuſdem fidei in Chriſtum Apoſtoli ſunt ſecundaria fundamenta Eccleſiæ poſt Petrum, quibus tamen non adnectitur promiſſio ſtabilitatis & firmitatis in ſuis ſucceſſoribus. De Chriſto intelligitur illud Apoſtoli 1. Corinth. 3. v. 11. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus JESUS.* Ubi Chriſtus dicitur fundamentum, ſed primarium ratione fidei circa ipſius divinitatem, ut explicant Patres, & Interpretes *in citat. loc* Hæc autem fides intelligitur viva eſſe, quæ per charitatem operetur, ut loquitur idem Apoſtolus ad *Galat.* 5. v. 6. & D. Gregorius expendens verba Apoſtoli: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere &c,* ait: *Quiſquis ergo in dilectione DEI, & proximi fidei, quæ in Chriſto eſt, firmitatem tenet, eundem JESUM Chriſtum, DEI & hominis Filium, apud ſe poſuit fundamentum,* & quia D. Petrus confeſſione, & fide hoc fundamentum apud ſe poſuit, quatenus confeſſus eſt Chriſti divinitatem, ideo meruit à Chriſto vocari beatus, ac primaria donari in Eccleſia dignitate, Matth. 16. v. 17. *Beatus es Simon Barjona,* ſcilicet propter confeſſionem fidei, quàm inſpirante DEO Patre prodidit, cum dixit: *Tu es Chriſtus, Filius DEI vivi,* & propter hanc confeſſionem dixit ei Chriſtus: *Super te ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam,* quia confeſſio fidei, quam feciſti, nunquam erit in te defectura, nec in tuis ſucceſſoribus, & ne dubitaret de ſponſione ſibi facta, eandem confirmat, ſubjungens: *Ego enim pro te rogavi, ut non deficiat fides tua.* Quòd verò etiam reliqui Apoſtoli ob prædicationem Evangelii, & fidei confeſſionem ſint fundamenta ſecundaria, aſſerit Apoſtolus ad Epheſ. 2. v. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum,* ſcilicet ſuper Apoſtolos, & Prophetas, qui ob prædicationem fidei in Chriſtum facti ſunt fundamenta Eccleſiæ ſecundaria, & ſuper hæc eadem fundamenta ſuperædificantur fideles, qui ob eorundem prædicationem ad fidem Chriſti convertuntur.

Septimo evincitur etiam primaria in Eccleſia authoritas ſoli Petro collata, ex eo, quòd Chriſtus juſſerit ſolum Petrum dare tributum pro ſe, & pro eodem Petro, ſeu ſtaterem in Capharnaum, Matth. 17. v. 26. *Da eis pro me, & te,* ut oſtenderet, unum Petrum eſſe cæteris omnibus præferendum, & ipſum ſolum ut Vicarium eſſe Chriſto aſſociandum, ut explicat D. Auguſtinus lib. quæſt. veteris, ac novi teſtamenti quæſt. 75. ubi ait: Salvator autem cùm pro ſe, & Petro dari jubet didrachma pro omnibus exſolviſſe videtur; quia ſicut in Salvatore erant omnes cauſæ Magiſterii, ita & poſt Salvatorem in Petro omnes continentur, ipſum enim conſtituit caput eorum, ut eſſet paſtor gregis dominici. Neque de alio primatu poteſt intelligi, quàm de illo poteſtatis præeminentiæ, & juriſdictionis. Legimus, Apoſtolos tribus vicibus contendiſſe de primatu, primò in via, quando poſt transfigurationem Capharnaum proficiſcebantur. Secundò poſtquam appuliſſent Capharnaum, & tertiò quando poſtea venerunt Jeroſolymam. Primæ contentionis meminit D. Marcus cap. 9. v. 32. *Et venerunt Capharnaum, qui cum domi eſſent, interrogabat eos, quid in via tractabatis? At illi tacebant, ſiquidem in via inter ſe diſputaverant, quis eorum major eſſet:* & anſam contendendi dederat, quia Chriſtus in verticem Taboris, ubi fuit transfiguratus, duxit ſolum Petrum, Joannem, & Jacobum, & non reliquos Apoſtolos. Secundam contentionem deſcribit Matth. cap. 18. inquiens: *In illa hora* (ſcilicet cùm ſolutum fuerat tributum pro Chriſto, & Petro) *acceſſerunt diſcipuli ad JESUM dicentes, quis putas major eſt in regno cœlorum?* occaſio hujus contentionis fuit ſolutio tributi, in qua ſolus Petrus videbatur omnibus aliis præferri, eò quia Chriſtus ipſum ſolum juſſerit dare pro omnibus, quaſi omnes in uno Petro velut in capite continerentur reliqui Apoſtoli. Tertiæ contentionis meminit D. Matthæus cap. 20. v. 20. *Tunc acceſſit ad eum Mater filiorum Zebedei cum filiis ſuis adorans, & petens aliquid ab eo, qui dixit ei, quid vis? ait illi: dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo,* & nonnullis interjectis: *Et audientes decem indignati ſunt de duobus fratribus. JESUS autem vocavit eos ad ſe, & ait ſcitis, quia Principes gentium dominantur eorum, non ita erit inter vos.*

Sed

Sed quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter Miniſter. Quæri ſolet, de quo primatu contenderint Apoſtoli. Putant Acatholici contendiſſe de primatu eccleſiaſtico, quis ſcilicet eorum poſt mortem Chriſti futurus eſſet ipſius Vicarius, & qui omnibus aliis præeſſet, quod falſum eſt, quia Apoſtoli arbitrabantur, temporale Chriſti regnum non multum diſtare, & in eo cum ipſo ſe regnaturos, ideoque diſputâſſe, quis in illo regno poſt Chriſtum major futurus eſſet, & quia in hoc regno errarunt, ideo à Chriſto corriguntur, ut cenſet Bellarminus *lib. de Pontifice cap.* 19. *in fin.* & probari ſolet hæc ſententia ex verbis Matris filiorum Zebedæi ad Chriſtum: *Dic ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad ſiniſtram in regno tuo* vel ut explicat Marcus, in gloria tua. Per regnum Chriſti intellexerunt regnum hujus vitæ, quod credebant brevi Chriſtum poſſeſſurum, ut explicat D. Chryſoſtomus homil. 16. in Matth. inquiens: *Quid porrò eſt, quod petunt: alius te docebit Evangeliſta, non quoniam inquit propè Jeruſalem erant, credebántque regnum Dei jam jam eventurum, quod hujus vitæ, ac ſæculare opinabantur, hæc poſtulabant, ut ob honorem faciliùs etiam omnia pericula poſſent evitare. Propterea Chriſtus ab his eos cogitationibus abducens pericula, ſanguinem, necémque ipſam expetendam eſſe jubet, poteſtis, inquit, bibere calicem, quem ego bibo.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Volebant autem, ut ego conjicio, quoniam ſuper duodecim ſedes ſeſſuros diſcipulos audierunt, primatum hujus conſeſſus impetrare, & præponi quidem ſe cæteris præterquam Petro, ſciebant quem formidantes dicere auſi ſunt, dic ut unus à dextris, alter à ſiniſtris ſedeat. Quid igitur ipſe? ut ſignificaret, nihil eos petere ſpirituale, ſed nec ſcire quidem quid poſtulent, neſcitis, ait, quid petatis.* Quòd ſi quæras, unde potuerint Apoſtoli conjicere Chriſtum brevi potiturum regno temporali. Reſpondetur ex duplici teſtimonio Chriſti, unum apud Matth. 16. v. 27. *Amen dico vobis; ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno ſuo,* ut habetur etiam apud Marcum 8. v. 29. & Luc. 9. v. 27. Alterum teſtimonium habetur Matth. 20. v. 18. *Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum.* Ex priori teſtimonio inferebant regnum temporale Chriſti jam proximè inſtare, & arbitrabantur ſedem regni locari Jeroſolymæ, ubi David, & alii Reges in Iſraël ſederunt, & quia Chriſtus etiam dixit: Ecce aſcendimus Hieroſolymam, ſibi perſuadebant, hoc regnum eſſe Hieroſolymæ inchoandum, & in eodem ſe varia officia habituros, propterea contentio erat, quis in hoc regno eorum videretur eſſe major, ſeu primarias eſſet dignitates aſſecuturus; & quamvis Apoſtoli ex poſteriori teſtimonio debuiſſent oppoſitum potiùs conjicere, ſcilicet Chriſtum non regnaturum, ſed moriturum Jeroſolimæ, cumque de morte ſua clarè loqueretur, abſque ullo verbo de regno temporali: quia Apoſtoli tunc non intellexerunt ſenſum verborum Chriſti, ut aſſerit Lucas 9. v. 44. ubi ait: *At illi ignorabant verbum iſtud, & erat velamentum ante eos.* Hoc autem verbum, quod ignorabant, erat iſtud: *Filius hominis tradetur Principibus ſacerdotum,* quod de morte & paſſione Chriſti erat intelligendum; quamobrem ex ignoratione hujus verbi errârunt Apoſtoli, putantes Chriſtum aſcenſurum Jeroſolymam ad poſſidendum regnum temporale, de quo crediderunt fuiſſe ante locutum, cum dixit: *Sunt aliqui de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno ſuo.*

Octavò probatur primaria in Eccleſia authoritas collata ſoli Petro ex eo, quòd præ cæteris Apoſtolis Chriſtus poſt reſurrectionem ſoli Petro primò apparuerit, Luc. 22. v. 34. *Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni,* ſi enim apparuiſſet etiam aliis Apoſtolis, utique hoc dixiſſent, & cùm non dixerint: apparuit nobis, ſed Simoni, ideo prima apparitio Chriſti poſt reſurrectionem facta fuit primo inter Apoſtolos, ſcilicet Petro, qui primus erat inter Apoſtolos, & cui traditæ fuerant claves regni cœlorum, & cura concredita dominici gregis. Hanc apparitionem factam fuiſſe ſoli Petro, etiam teſtatur Apoſtolus 1. Corinth. 15. v. 4. *Reſurrexit tertia die, ſecundùm ſcripturas, & viſus eſt Cephæ, & poſt hoc undecim.* Adeo ut primum apparuerit ipſi Cephæ, & poſtea alio tempore etiam aliis, ex quo D. Chryſoſtomus infert primariam in Eccleſia authoritatem à Chriſto ſoli Petro collatam, inquiens: *Itaque Petro primum apparet. Nam qui Chriſtum primus confeſſus erat, non abs re primus etiam reſurgentem videt. Itaque non omnibus initio viſus eſt, nec pluribus ſimul, ſed uni tantùm, & ei Principi, & fide maximè digno.* Reſpondent Sectarii, ideo Chriſtum poſt reſurrectionem apparuiſſe primò Petro, quia Petrus erat primus ordine vocatione, & ætate inter Apoſtolos. Tum quia ipſe majori indigeret conſolatione, ob præconceptum dolorem ex trina negatione in atrio Pilati. Nam contra eſt, quia ut ſuperius evicimus, Petrus non fuit ordine vocationis, & ætatis primus inter Apoſtolos, quia fuit ſimul vocatus cum Andrea fratre ejus, neque ætate erat reliquis Apoſtolis provectior, unde primatus Petri erat primatus dignitatis, præeminentiæ, & juriſdictionis in alios omnes fideles. Idque cauſæ, cur in electione novi Apoſtoli ſolus Petrus præ cæteris omnibus Apoſtolis primus incepérit loqui, non quia ætate eſſet prævectior, nec vocatione prior, ſed quia cura fuerit illi ſoli demandata à Chriſto eccleſiaſtici regiminis, Actor. 1. v. 15. *In diebus illis exſurgens Petrus in medio fratrum dixit: Viri fratres oportet impleri ſcripturam,* dixit *oportet,* quaſi juberet alios, qui actus fuit primus ſuæ provecturæ, de quo loquens Chryſoſtomus Homil. 3. in act. ait: *Quàm fervidus eſt Petrus: quàm agnoſcit creditum à Chriſto gregem: quàm in hoc Choro Princeps eſt, & ubique primus omnium incipit loqui,* & nonnullis interjectis ſubdit: *Meritò primus omnium authoritatem uſurpat in negotio, ut qui omnes habeat in manu,* cui aſſentitur Oecumenus: *Surgit Petrus, non Jacobus, ut is, cui præſidentia diſcipulorum commiſſa erat. Neque ullus orationi Petri contradixit, ſed mox ad ejus præceptum conſtituerunt duos, quos digniſſimos eo gradu exiſtimabant, ut unum eorum Deus ipſe deſignaret.* Quòd ſi Petrus dicitur princeps omnium, qui aderant in electione Matthiæ in Apoſtolorum loco Judæ proditoris, ſi eos habuit in manu ſua, agnovit eos tanquam gregem à Chriſto commiſſum, ſi in eos exercuit authoritatem, & juriſdictionem; & illi ſtatim Petro imperanti fuerunt obſequuti, hæc omnia ſatis apertè ſignificant, primariam in Eccleſia auctoritatem, & juriſdictionem in reliquos omnes fideles fuiſſe à Chriſto ſoli Petro concreditam: ait Chryſoſtomus: *Petrus agnoſcit creditum ſibi à Chriſto gregem,* quia cui commiſerat, ut paſceret ſuas oves: *Paſce oves meas,* is debuit cognoſcere ſuum gregem, in quo comprehenduntur & ipſi Apoſtoli, qui & ipſi oves fuerunt Chriſti: unde Petri juriſdictio ad alios etiam Apoſtolos ſe extendebat. Hinc Petrus poſt ſuſceptum Spiritum Sanctum primus omnium promulgavit Evangelium Judæis, *Actor.* 2. 14. Sicut enim Moyſes in veteri teſtamento promulgavit

gavit legem Decalogi, ac Deuteronomium, eo quia ad ipſum ut primum & caput aliorum pertineret: ita quia Petrus à Chriſto conſtitutus fuerit paſtor totius dominici gregis, debuerat ipſe omnium primus promulgare Judæis, & gentibus: quòd ſi Moyſes habuit primatum in Synagoga; ita Petro primaria auctoritas in Eccleſia fuit à Chriſto collata, ut primatum haberet Eccleſiæ, ac cæteris omnibus præeſſet; idque etiam cauſæ, cur in confirmationem Evangelii à ſe promulgati, primum ediderit miraculum Act. 3. 6. *In nomine Jeſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.* Primatum enim exercenti in Eccleſia facultas videbatur danda primum patrandi miraculum; ut per primum miraculum Petri primaria dignitas manifeſtaretur. Sicut in veteri teſtamento Deus miraculo confirmavit primatum Moyſis Num. 16. ita in lege evangelica per primum miraculum primatum Petri voluit comprobare. Ratione hujus primatus Petrus in Concilio Hieroſolymitano primus omnium ſententiam dixit Actor. 15. 7. *Cum autem magna inquiſitio fieret, ſurgens Petrus dixit ad eos Viri fratres,* & omnes illius ſententiæ acquieverunt, ait D. Hieronymus in epiſt. ad Auguſtinum quæ eſt undecima inter epiſtolas Auguſtini: *In ſententiam ejus Jacobus Apoſtolus, & omnes ſimul presbyteri tranſierunt,* nimirum membra inferiora adhæſerunt capiti, ut etjam Apoſtolus Paulus, de quo Theodoretus epiſt. ad Leonem ait: *Paulus præco veritatis, tuba Sanctiſſimi Spiritus ad magnum Petrum cucurrit, ut iis, qui Antiochiæ de legalibus inſtitutis contendebant, ab ipſo adferret ſolutionem.* Quamvis hactenus recenſita privilegia ſeorſim non videantur ſemper demonſtrare primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à Chriſto ſoli Petro collatam: omnia tamen ſimul ſumpta plurimum habent roboris ad demonſtrandum Petri in Eccleſia primatum.

Sanctis Patribus tamen ad id evincendum ſufficit unum vel alterum ex prærecenſitis privilegiis. S. Ambroſius ex eo probat, quod in actis præſertim Apoſtolorum dicatur, quod poſt Chriſti reſurrectionem ſolus Petrus omnium primus publice ad multitudinem ex omni genere congregatam concionem habuerit, & primus Evangelium promulgaverit, tunc enim, ut ait Ambroſius ſerm. 47. de fide Petri: *In nationibus fundamenta poſuit fidei*; & primus itidem fuerit in patrandis miraculis, ac claudi curatione fidem confirmaverit, in qua ſola rectè incedendi modus invenitur, ut idem Ambroſius ſerm. 68. obſervat, inquiens: *Si Petrus petra eſt, ſuper quam ædificatur Eccleſia, rectè primus pedes ſanat, ut ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet,* & rectè ambulare homines doceat. Ex eo itidem quod auctoritative Ananiam, & Saphiram condemnaverit, quod ex aliis Apoſtolis auſus eſt nemo. Quòd Simonem Magum hæreticorum primum ejecit ex Eccleſia; & Romæ prorſus confudit. Quòd mota controverſia de obſervatione legalium Concilium congregaverit, & primus in eodem fuerit loquutus, ac ſententiam dixerit, remque definiverit veluti Princeps illius decreti, ut notat D. Hieronymus in epiſtola, quam direxit ad Auguſtinum, quæ eſt undecima inter epiſtolas Auguſtini, ubi ait Petrus: *Vos ſcitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis per os meum (hac ſpeciali auctoritate) elegit audire gentes verbum Evangelii, & credere:* unde & ipſi viſione cœleſti monſtratum eſt omnium primo, gentes in Eccleſiam Chriſti recipiendas eſſe, ait Chryſoſtomus homil. 21. in acta Apoſtolorum: *In ſumma ubique Petrus primus invenitur. Quando eligendus Apoſtolus, hic primus, quando loquendum Judæis, non eſſe Apoſtolos ebrios; quando curandus claudus, quando concionandum, quando agendum contra principes; quando contra Ananiam; quando ab umbra ſanitates fiebant; primus hic erat, & ubi quidem erat periculum, hic, & ubique erat moderatio; Ubi autem tranquillitate res erant plenæ, communiter omnes: ſic non exigit honorem majorem?* Inde Chryſoſtomus occaſionem deſumit Petrum commendandi à facilitate, & ſubmiſſione, eò quia cum neceſſitas non exigeret authoritate, & primatu non fuit uſus, neque ſe aliis Apoſtolis antetulerit, & dat etiam laudi reliquis Apoſtolis, eò quia ſine controverſia poſt Chriſti reſurrectionem Petrum recognoverint ſuum ſuperiorem in omnibus hactenus recenſitis actis, ait Chryſoſtomus homil. 3. in act. *Conſidera quo pacto reliqui Apoſtoli concedunt Petro ſolium, nec amplius ambigunt diſceptantes inter ſe, quis futurus eſſet eorum major.* Et Homil. 51. in Matth. ait: *Nondum gratiâ Spiritus Sancti corroborati facile monebantur, gratia verò accepta non tales nempe fuerunt, ſed ubique primatum Petro præbent, & in concionibus eum anteponunt, quamvis cæteris rudior videretur.*

Quamvis hæc teſtimonia luce meridiana ſint clariora, & argumenta hactenus allata convincant primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à Chriſto ſoli Petro impertitam, & poſt reſurrectionem reliqui Apoſtoli, ut ſuperiorem ipſis ac majorem cognoverint, & approbaverint, nihilominus adhuc Lutherus, & Calvinus, Anabaptiſtæ, & alii Sectarii aſſerunt primatum Eccleſiæ non fuiſſe à Chriſto collatum Petro, & Petrum nunquam exercuiſſe hanc primariam poteſtatem in Eccleſia: dicunt enim, non conſtare Petrum in reliquos Apoſtolos poteſtatem ullam exercuiſſe, quinimò ipſum Petrum cum Joanne miſſum fuiſſe cum aliis Apoſtolis in Samariam: & electionem Matthiæ, ac ſeptem Diaconorum factam fuiſſe non à Petro, ſed ab omnibus æquè Apoſtolis jactas fuiſſe ſortes: neque ſolum Petrum controverſiam de religione definiviſſe, ſed in pleno Concilio, & ab omnibus rem illam fuiſſe concluſam, adeo ut Jacobus 1. Actor. 15. dixerit: *Ego judico &c.* Rurſus D. Paulum apertè dicere ad Galat. 2. *Mihi autem, qui videbantur eſſe aliquid,* loquitur de Petro, Jacobo, & Joanne) *nihil contulerunt. Sed contra, cum cognoviſſent, quod creditum eſt mihi Evangelium Præputii, ſicut Petro circumciſionis, (qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt mihi inter gentes) & cùm cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi, Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis, ut nos in gentes, ipſi autem in circumciſionem.* Aſſerunt etiam, Paulum in faciem reſtitiſſe Petro, quem etiam reprehendit. Sed ad hæc ſimul congeſta à Sectariis facile Catholici reſpondent, ad primum Petrum habuiſſe primariam in Eccleſia authoritatem non ſolùm in ſimplices fideles, ſed etiam in reliquos Apoſtolos, quamvis non ſemper fuerit illa uſus, ſiquidem aliud eſt, non habere primariam authoritatem, & aliud illa non uti. Petrus igitur primariam habuit authoritatem in Eccleſia ſibi à Chriſto collatam, quamvis propter modeſtiam, & ſubmiſſionem, & exercitia virtutum, quæ à Chriſto Luc. 22. fuerunt illi commendata, uſus non fuerit ſua authoritate, & poteſtate in reliquos Apoſtolos, hinc reliqui Apoſtoli ipſi per ſe perquam diligenter, & honeſtè ſua exequerentur munia, ſuiſque fungerentur officiis, non indiguerunt Petri imperio, neque ab illo urgeri, ut notat D. Gregorius lib. 7. regiſtri epiſt. 64. *Si qua culpa in Epiſcopis reperitur, neſcio*

quis

Digitized by Google

quis Epiſcopus ſedi Apoſtolicæ ſubjectus non ſit, cùm verò culpa non exigit, omnes ſecundùm rationem humilitatis æquales ſunt. Hanc in eccleſiaſtico regimine moderationem ſervando normam ſuis Petrus voluit relinquere ſucceſſoribus. Neque obſtat, quòd Petrus unà cum Joanne dicatur ab aliis Apoſtolis miſſus in Samariam, quia interdum à tota communitate mittitur ipſum caput utpote majoris authoritatis, & experimenti in rebus gerendis, ut felicem negotium ſortiatur exitum: quo pacto Joſuë 22. legimus filios Iſraëlis miſiſſe ad filios Ruben Phineem filium Eleazari Sacerdotis, tametſi Phinees fuerit Dux eorum coram Domino, ut narratur in Scripturis: & quia Sectarii totam vim in verbo illo mittendi ponunt, in eorum ſenſu Petrus non ſolùm ſuperior cæteris Apoſtolis non fuiſſet, ſed nec etiam iiſdem æqualis, quod tamen ipſi non concedunt. Etenim ſi vis fiat in verbo mittendi, inferior non mittit ſuperiorem, ut neque æqualis æqualem: ſed tantùm rogare poteſt æqualem, ut velit ſibi talem gratiam impertiri, unde inferiores, & æquales non imperio, ſed tantùm rogatu poſſunt alios mittere ſibi æquales vel etiam ſuperiores.

Quòd ſi velimus & nos in verbo mittendi vim facere reliqui Apoſtoli non imperio, ſed tantùm rogatu Petrum miſerunt in Samariam, & hoc pacto à tota communitate mittitur ſuperior, qui cùm ſit majoris authoritatis plus poteſt præſtare in bonum ejusdem. Quod verò ad electionem Matthiæ, & Diaconorum pertinet, reſpondet D. Chryſoſtomus homil. 3. in act. *Quid? an non licebat ipſi Petro eligere? licebat ei quidem maximè, verum id non fecit, ne cui videretur gratificari.* Non elegit ſolus Petrus Matthiam & Diaconos, quamvis potuiſſet ob impertitam ſibi à Chriſto facultatem, ſed quia expedire tunc non cenſuit, ut ipſe ſolus eligeret: quamvis primariam ſuam authoritatem ſatis clarè manifeſtaverit cum de electione facienda ipſe ſolus cum authoritate reliquos Apoſtolos admonuerit, eosque ad id congregaverit, dixit enim Petrus Actor. 1. *Oportet enim ex his viris, qui nobiſcum ſunt unum eligere.* Hoc idem dicendum de coacto Apoſtolico Concilio ob controverſiam de obſervatione legalium: non enim quidquam deperdidit authoritatis Petrus, quod ex aliorum etiam conſenſu voluit quæſtionem illam dirimere: quinimò primariam etiam prodidit authoritatem ſuam, cum ipſo loquente reliqui omnes tacuerunt, & ejus ſententiæ acquieverunt Actor. 15. *Quo etiam loquente tacuit omnis multitudo.* Quod verò Jacobus dixerit: *Ego judico*, nil obſtat, quia omnes, & ſinguli de Concilio ad id fuerunt vocati, ut ſuas proderent ſententias, pertinet poſtea ad caput omnibus auditis ſuam proferre, & rem concludere, & ita contigit in Concilio illo, ubi loquente poſtea Petro tacuit omnis multitudo, & omnes illius ſententiam fuerunt ſecuti. Cæterum notat D. Chryſoſtomus Homil. 33. in act. meritò Jacobum dixiſſe *ego judico*, quia cùm controverſia de obſervatione legalium mota fuiſſet Jeroſolymis, ubi ille Epiſcopus erat, debuit ipſe ſuam proferre ſententiam. Ait D. Chryſoſtomus homil. 33. in act. *Quæſtio mota fuit, ubi Jacobus erat Epiſcopus, ideo ſuum debuit judicium prodere, ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtaret omne verbum.* Ad aliud ex D. Paulo reſpondetur D. Paulum tantùm ſignificare ſe fuiſſe parem Petro in dignitate Apoſtolatus, qua ratione omnes Apoſtoli æquales fuerunt, ſed id non impedit, quòd Petrus præter dignitatem Apoſtolatus obtinuerit à Chriſto quid aliud, ratione cujus præeſſet cæteris Apoſtolis: hoc autem fuit officium Paſtoris totius ſui gregis: *Paſce oves meas*, & quia etiam Apoſtoli erant oves Chriſti, & ex ejus ovili injunctum fuit Petro, ut etiam Apoſtolos paſceret, eſſetque eorum Paſtor, unde Petrus quamvis dignitate Apoſtolatus fuerit æqualis cæteris Apoſtolis, ratione tamen officii Paſtoris fuit ſuperior. Quinimò Paulus hanc præeminentiam primatus cognovit in Petro, quando ut ſcribit ad Galat. 1. poſt annos tres prædicationis ſuæ venit Hieroſolymam videre Petrum veluti ſuperiorem: quia ut ait Chryſoſtomus homil. 28. in Joan. *Os Apoſtolorum Petrus erat, Princeps & vertex ipſius cœtus, propterea Paulus aſcendit eum videre præ aliis.* Cui adhærens D. Ambroſius cap. 1. ad Galat. ait: *Dignum erat, ut vellet videre Petrum, cui delegaverat Dominus curam Eccleſiarum.* Et D. Hieronymus in Comment. illius loci: *Ivit non diſcendi ſtudio, ſed honoris priori Apoſtolo deferendi*, hiſce ſanctis Patribus addendus eſt Tertullianus lib. de præſcript. circa medium, ubi ait: *Aſcendit Jeroſolymam Petri cognoſcendi causâ ex officio & jure ſcilicet ejusdem fidei & prædicationis.* Neque obſtat Paulum ſcribere: *ſibi in gentibus, Petro autem in circumciſione evangelium commendatum fuiſſe*: quia non ita eſt id intelligendum quaſi nec Petro licuerit gentibus, nec Paulo Judæis prædicare, Evangelium ſiquidem ex actis cap. 10. ex oſtenſo cœlitus linteo, in quo erant omnia reptilia, & quadrupedia terræ, conſtat Petrum cognoviſſe ad ſe pertinere aggregare etiam gentes ad Eccleſiam, quod & ipſe poſtea clariùs expreſſit Actor. 3. cùm dixit: *Deum elegiſſe ſe, ut ad ejus prædicationem Gentes crederent Evangelio.* Et de D. Paulo dicitur Actor. 3. *Quòd ingreſſus in ſynagogas prædicabat JESUM affirmans, quod hic eſt Chriſtus, & confundebat Judæos*: quamobrem illa diſtributio præputii, & circumciſionis Petrum inter & Paulum facta tantùm fuit per quandam accommodationem, eò quia expedire tunc videretur, ut Paulus Gentibus, & Petrus Judæis ſpeciali ſtudio prædicaret Evangelium: cæterum hæc diſtributio præputii & circumciſionis non obſtat, quia Chriſtus primariam in Eccleſia authoritatem ſoli Petro contulerit.

Ad ultimum quòd addebatur Petrum fuiſſe reprehenſum à Paulo, ut teſtatur Paulus ad Galat. cap. 2. v. 11. ſe in faciem reſtitiſſe Petro, eò quia auſus fuerit capiti Eccleſiæ obſiſtere. Verùm id non probat primariam in Eccleſiæ authoritatem non fuiſſe à Chriſto Petro collatam, etenim ſi dicamus erràſſe Petrum, non tamen in aliquo fidei articulo, in quo errare non poterat juxta promiſſionem ſibi à Chriſto factam, *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*: error enim Petri non fuit in jure, ſed in facto, eò quia incautè ſimulaverit Judaiſmum non ſine offenſione gentium: hinc tametſi Paulus ob id ei in faciem reſtiterit, eò quia judicaverit hanc ſimulationem non eſſe tolerandam in Eccleſia ob ſcandalum puſillorum, ſee exinde non ſequitur primatum Eccleſiæ non fuiſſe à Chriſto collatum Petro, quia plerumque inferior, zelo motus, ſuperiorem corrigit, ſi quem viderit in illo errorem, qui cæteris ſit offenſioni, imò & in ſcriptura 2. Reg. 19. v. 5. Legimus Davidem reprehenſum fuiſſe à Joabo, ſeu Regem à ſubdito, & tamen ob hanc reprehenſionem primatum regni non deperdidit David. Hinc ſancti Patres docent, ſuperiores poſſe ab inferioribus corrigi, ſi correctio fiat cum debita ſubmiſſione, & charitate, ut ſcribit ſanctus Cyprianus *epiſt. ad Quirin.* & D. Gregorius *homil. 18. in Ezech.* Neque inde ſequitur Paulum temeritatis, & audaciæ incurriſſe notam, eò quia auſus fuerit Ec-

Digitized by Google

cleſiæ capiti in faciem obſiſtere, quia id præſtitit ex bono zelo, & ad removendum ſcandalum à gentibus ortum ex incauta Petri ſimulatione Judaiſmi: ſicut nec ſimilem notam contraxit Joab, eò quia auſus fuerit, ſuum Regem corrigere, & objurgare. De hoc Petri, & Pauli facto plura ſcribunt ſancti Patres præſertim Auguſtinus in epiſt. 19. ad Hieronymum ubi ait: *Ipſe Petrus quod à Paulo fiebat utiliter libertate charitatis, ſancta & benigna humilitate pietatis accepit, atque ita rariùs, ac ſanctiùs exemplum poſteris prabuit, quo non dedignaremur, ſicubi forte recti tramitem reliquiſſemus, etiam à poſterioribus corrigi, quam Paulus; hoc enim confidentius audebunt minores Majoribus per defendenda evangelica veritate, ſalva fraterna charitate, reſiſtere.* Quinimò D. Paulus non ſolùm exemplo, ſed etiam ſcripto docuit ſuperiores interdum moneri, & corrigi poſſe ab inferioribus ſine tamen ullo vulnere charitatis, & ſervata debita ſubmiſſione, & reverentia, etenim ad Coloſſ. cap. 4. v. 17. ſcribit: *Dicite Archippo: vide myſterium, quod accepiſti à Domino, ut illud impleas.* Erat Archippus Epiſcopus Colloſſenſium ſucceſſor Epaphræ, qui tunc Romæ captivus detenebatur in vinculis, de quo Paulus ad Philemonem v. 23. *Salutat te Epaphras concaptivus meus in Chriſto JESU.* Quòd ſi Paulus injungit Colloſſenſibus, ut moneant Epiſcopum, quem etiam corrigant, ſi ſuo negligat officio fungi, poſſunt & alii ſubditi hoc idem præſtare, & ſuos corrigere Præfectos, monere, & reprehendere, ſi ita errent, ut cæteris ſint ſcandalo: quia eſt dignum laude opera miſericordiæ æquè corporalia, ac ſpiritualia ſervato debito modo, ac ordine exercere: peccantes autem corrigere opus eſt miſericordiæ ſpiritualis, conſequenter laudabile eſt, ſervato debito modo, & ordine id exercere in indigentes: & quia non minus ſuperiores quàm ſubditi poſſunt errare, & indigere monitione, & correptione poſſunt inferiores, debita tamen ſubmiſſione, & reverentia, & ſine vulnere ullo charitatis, illos monere, & corrigere, ut docet D. Thomas 22. *quæſt.* 33. *art.* 4. ubit ait: duplicem dari correctionem juſtitiæ unam, quæ fit per inflictionem legitimæ pœnæ alteram charitatis, quæ exercetur per fraternam correctionem, & aſſerit, priorem convenire ſolis Prælatis reſpectu ſubditorum ob jurisdictionem ſibi annexam, quæ ſolis ineſt Prælatis: & poſteriorem convenire æquè ſubditis, ac Prælatis, quæ ad omnes proximos ſive Prælatos ſive ſubditos ſe extendit. Cum enim teneamur omnes ex charitate diligere, ut fratres, tenemur etiam omnes peccantes corrigere ſervato debito ordine juxta exigentiam charitatis, quæ non exigit, ut eadem libertate, & authoritate corrigamus ſuperiores ſicut ſubditos, illos enim debemus monere cum debita reverentia, & ſubmiſſione: & iſtos cum manſuetudine, & patientia quantum fieri poteſt.

Verum quia Catholici ad explicandas Scripturas teſtimonia adferunt ſanctorum Patrum hoc idem etiam nituntur ſectarii præſtare; ut enim utar verbis Vicentii Lirinenſis Communitorio 1. cap. 12. *Cùm ſub alieno nomine hæreſin concinnare machinentur, captare plerumque ſolent veteris alicujus viri ſcripta paulò involutiùs edita, quæ pro ipſa ſui obſcuritate dogmati ſuo quaſi congruant, ut illo neſcio, quid quodcunque proferunt, neque primi, neque ſoli ſentire videantur.* Hoc idem præſtant Sectarii in præſenti quæſtione, audent enim citare in favorem ſui erroris S. Leonem Magnum, & S. Cyprianum illum epiſt. 89. ad Epiſcopum Viennenſem; iſtum in lib. de unitate Eccleſiæ relatum à Gratiano 24. quæſt. 1. cap. *Loquitur*, tametſi Leo, & Cyprianus expreſſiſſimè aſſerant primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe ſoli Petro collatam explicant Sectarii verba illa Chriſti: *Tu es Petrus*, eſſe intelligenda de Eccleſia univerſa, & cenſent id apertè ſignificare teſtimonium Leonis aſſerentis ea verba fuiſſe à Chriſto prolata *In conſortium individuæ Trinitatis.* Verùm ut percipiamus, qualis fuerit D. Leonis ſenſus res altius eſt repetenda. Fuit enim controverſia tunc temporis orta inter Epiſcopos Arelotenſem, & Viennenſem, ad quemnam ipſorum ſpectaret ordinatio Epiſcoporum Provinciæ Viennenſis, ſuper qua re varia extant decreta tum Concilii Taurinenſis cap. 1. tum Bonifacii, & Cœleſtini Romanorum Pontificum, ille in epiſt. ad Hilarium Epiſcopum Narbonenſem, & iſte epiſt. 2. cap. 4. in quibus ſtatuitur, ut unuſquiſque Metropolitanus ordinatione Epiſcoporum ſuæ Provinciæ contentus eſſet, ſed huic decreto non acquieſcentes Arelatenſes ſibi vendicarunt perſæpe ordinationes Viennenſium ſicut tempore S. Leonis effecit Hilarius depoſito Celidonio Epiſcopo, projectoque alibi in eadem Provincia ordinato, & quidem violenter adhibito auxilio à Valentiniano Imperatore, quærela ad Leonem Pontificem delata acceſſit quidem urbem Hilarius, ibique ſuam cauſam expoſuit, ſed quia convictus non exſpectatâ licentia, nec ſententia ex urbe Roma Arelatum reverſus fuit, ubi contra primatum Pontificis verba profundere liberius cœpit: hæcque cauſa fuit, cur ſanctus Leo ad Epiſcopos Viennenſis Provinciæ ſcripſerit hoc pacto: *Divinæ cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes Dei voluit gratia coruſcare, ita Dominus noſter JESUS Chriſtus humani generis Salvator inſtituit, ut veritas, quæ ante Legis & Prophetarum præconia continebatur per Apoſtolicam tubam in ſalutem univerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt, in omnem terram exivit ſonus eorum, ſed hujus muneris ſacramentum ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit, ut in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret: ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in corpus omne diffunderet, & exortem ſe intelligeret myſterii eſſe divini, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere:* Hunc enim in conſortium individuæ unitatis aſſumptum. *Id quod ipſe erat, voluit nominari dicendo. tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, ut æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Petri ſoliditate conſiſteret, ac Eccleſiam ſuam firmitate corroborans, ut illam nec humana temeritas poſſet appetere, neque portæ contra illam inferi prævalerent: verùm hanc Petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem Deo, ut diximus ædificante conſtructam nimis impia vult præſumptione violare, quisquis poteſtatem ejus tentat infringere.* Hactenus in D. Leo in epiſtola ad Epiſcopos Provinciæ Viennenſis, ex qua clariſſimè conſtat, particulam illam *hunc in conſortium individuæ unitatis aſſumptum, id quod ipſe erat, voluit nominari*, non ſignificare Leonem fuiſſe locutum de conſortio & individua unitate Petri cum reliquis Apoſtolis, quaſi primatus Eccleſiæ non fuiſſet ſoli Petro à Chriſto collatus, ſed S. Leonem loqui de ſolo conſortio & individua unitate Petri cum Chriſto, quem unum nominis, & muneris ſui conſortem aſſumpſit, *ut exortem myſterii ſe intelligeret eſſe divini, qui auſus fuiſſet à Petri ſoliditate recedere, ſiquidem à Petro in reliquum Eccleſiæ corpus tanquam à capite in membra dona ſua diffundere voluit*, quibus verbis D. Leo clarè aſſerit Petrum eſſe caput totius Eccleſiæ conſequenter & reliquorum Apoſtolorum, idque etiam expreſſiùs aſſeruit ſerm. 3. de aſſumpt. ſui, ubi ait:

Digitized by Google

ait: *Magnum, & mirabile huic viro conſortium ſuæ potentiæ tribuit divina dignatio, & ſi quid cum eo cæteris commune voluit eſſe Principibus, nunquam niſi per ipſum dedit, quidquid aliis non negavit.* Rurſus Leo Hilarium acriter invehit, eo quia non obtemperaverit decreto ſuperioris, ait ipſe: *Ipſius quoque beatiſſimi Petri reverentiam verbis arrogantibus minuebat, cui cum præ cæteris ligandi, atque ſolvendi tradita ſit poteſtas, paſcendarum tamen ovium cura ſpecialius mandata eſt, cui quiſquis principatum æſtimat denegandum, illius quidem nullo modo poteſt minuere dignitatem, ſed inflatu ſpiritus ſuperbiæ ſuæ ſemetipſum in inferna demergit.* An non clarè, & expreſsè divus Leo primatum totius Eccleſiæ Petro attribuit? cum enim dicat, quod paſcendarum ovium cura ſpecialiùs demandata ſit Petro jam huic ſoli competit omnes Chriſti oves paſcere. In hac cauſa habetur integra conſtitutio Valentini ni Imperatoris in Codice Theodoſiano, quæ prætereunda non eſt, eò quia Sectariorum os claudit, ait itaque Imperator ad Aezium agentem in Galliis Magiſtrum militiæ, Cod. Theod. Tit. 24. de Epiſcop. Ord. *Cùm Sedis Apoſtolicæ primatum ſancti Petri meritum, qui Princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, ſacra etiam Synodi firmarit authoritas, ne quid præter authoritatem ſedis iſtius illicitum præſumptio attentare nitatur; tunc enim demum Eccleſiarum pax ubique ſervabitur, ſi rectorem ſuum agnoſcat Univerſitas, hæc enim cùm hactenus fuerint inviolabiliter cuſtodita, Hilarius Arelatenſis (ſicut venerabilis Viri Leonis Papæ Romani fideli relatione comperimus) contumaci auſu illicita quædam præſumenda tentavit, & ideo Transalpinas Eccleſias abominabilis tumultus invaſit, quòd recens maxime teſtatur exemplum. Hilarius enim, qui Epiſcopus Arelatenſis vocatur, Eccleſiæ Romanæ urbis inconſulto Pontifice indebitas ſibi ordinationes Epiſcoporum ſola temeritate uſurpans invaſit, nam alios incompetenter removens, indecenter alios ordinavit. Qui quidem quoniam non facilè ab his, qui non elegerant, recipiebantur manum ſibi contrahebat armatam, & clauſtra murorum in hoſtilem morem obſidione cingebat, vel aggreſſione reſerabat, & adſedem quietis pacem prædicaturum per bella ducebat. His talibus contra Imperii majeſtatem, & contra reverentiam Apoſtolicæ Sedis admiſſis per ordinem religioſi viri urbis Papæ cognitione diſcuſſis, certa in eum ex his, quos malè ordinaverat, lata ſententia eſt, & erat ipſa quidem ſententia per Gallias etiam ſine Imperiali ſanctione valitura (quid enim tanti Pontificis authoritate in Eccleſias non liceret? ſed noſtram quoque præceptionem hæc ratio provocavit, ne ulterius vel Hilario, quem adhuc Epiſcopum nuncupari ſola manſueti Præſulis permittit humanitas; nec cuiquam alteri eccleſiaſticis rebus arma miſcere, aut præceptis Romani Pontificis liceat obviare. Auribus enim talibus fides & reverentia noſtri violatur Imperii: nec hoc ſolum, quod eſt maximi criminis ſubmovemus, verùm ne levis ſaltem inter Eccleſias turba naſcatur, vel in aliquo minui religionis diſciplina videatur, hoc perenni ſanctione decernimus, ne quid tam Epiſcopis Gallicanis quàm aliarum Provinciarum contra conſuetudinem veterum liceat ſine viri venerabilis Papæ urbis æternæ authoritate tentare; ſed illis omnibus, pro lege ſit, quidquid vel ſanxit, vel ſanxerit apoſtolicæ ſedis authoritas, ita ut quiſquis Epiſcoporum ad judicium Romani Antiſtitis evocatus venire neglexerit, per moderatorem ejuſdem Provinciæ adeſſe cogatur per omnia ſervatis, quæ divi parentes noſtri Romanæ Eccleſiæ detulerunt. Aeti pater chariſſime Auguſti unde illuſtris, & præclara Magnificentia tua præſentis edictalis Legis authoritate faciet, quæ ſunt ſuperiùs ſtatuta ſervari, decem librarum mulcta protinus exigenda ab unoquoque Judice, qui paſſus fuerit præcepta noſtra violari &c. Datum VIII. Idus Junii Romæ Valentinianus Aug. VI. Conſ.*

Quod verò ad S. Cyprianum attinet, certum eſt ipſum pluribus in locis ſcripſiſſe, primariam Eccleſiæ auctoritatem fuiſſe à Chriſto ſoli Petro collatam. Adhortaturus enim Carthaginenſes ſuos ad unitatem Eccleſiæ, quæ occaſione ſchiſmatis Novatiani in Africa diſtrahebatur, hoc potiſſimum argumento eos urget, quod unitas Eccleſiæ ab unione cum cathedra Petri pendeat, quæ omnium Eccleſiarum eſt matrix, & radix; adeo ut qui cathedram Petri deſerit, aut alium Epiſcopum ſequitur quàm eum, qui à Romana cathedra profectus eſt, & cum Romana cathedra ſentit, is non magis in Eccleſia ſit, quàm ramus in arbore, qui à trunco, & à radice divellitur; & ſicut Eccleſia eſt una tantùm, ita & ejus rectorem, ac moderatorem unum tantum eſſe dicit, qui cæteris omnibus præſit: ſcribit ipſe Epiſt. ad Quintum de baptiſ. hæreticor. *Petrum primum Dominus elegit, ſuper quem ædificavit Eccleſiam ſuam*, & de hujus Eccleſiæ unitate ait lib. de unit. eccleſ. *Una eſt Eccleſia, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur: quo modo Solis radii multi, ſed lumen unum: rami arboris multi ſed robur unum tenaci radice fundatum: Et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt; numeroſitas licet diffuſa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen ſervatur in origine. Avelle radium Solis à corpore, diviſionem lucis unitas non capit: Ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: A fonte præcide rivum, præciſus areſcit: & ſic Eccleſia Domini diffuſa per orbem totum radios ſuos porrigit, unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur, nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in univerſam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivos latiùs expandit; Unum tamen caput eſt, & origo una, & una mater fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. Illius partu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu ejus animamur. Adulterari non poteſt ſponſa Chriſti, incorrupta eſt & pudica unam domum novit, unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos DEO ſervat, hæc filios regno, quos generavit, aſſignat. Quiſquis ab Eccleſia ſegregatus adulteræ jungitur à promiſſis Eccleſiæ ſeparatur, nec pervenit ad Chriſti præmia. Qui relinquit Eccleſiam Chriſti alienus eſt, profanus, hoſtis eſt.* Videant Sectarii, an hujus ſolis ſint radii; hujus arboris rami; hujus fontis rivuli. Si ſejunguntur ab Eccleſiæ cathedra, ab obedientia ſummi Pontificis Romani, ſunt rivuli ſejuncti à fonte areſcentes ſine humore, radii ſeparati à ſole qui extinguuntur, rami præciſi ab arbore qui moriuntur. Sed Sectarii hiſce ex Cypriano omiſſis alia in favorem ſui erroris cenſent poſſe ex illo adferre: ſuntque deprompta ex lib. de unitate Eccleſiæ ubi ait: *Loquitur Dominus ad Petrum: Tu es Petrus &c. ſuper unum ædificat Eccleſiam, & quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat & dicat: Sicut miſit me Pater,*

meam, & quia hæc verba ad ſolum Petrum fuerunt directa, cenſent ſolum Petrum fuiſſe à Chriſto initiatū Epiſcopatu, & à Petro omnes alios Apoſtolos; adeo ut Chriſtus tantùm inſtituerit Epiſcopum D. Petrum cum facultate, ut ipſe reliquos Apoſtolos conſecraret Epiſcopos. Alii tamen volunt Apoſtolos omnes fuiſſe à Chriſto inſtitutos Epiſcopos. Alii verò putant omnem poteſtatem politici regiminis, ſeu juriſdictionis in foro exteriori à Chriſto immediatè datam fuiſſe uni Petro, & ab ipſo communicatam cæteris Apoſtolis. Demum alii docent Chriſtum omnibus Apoſtolis perinde ac Petro contuliſſe, quidquid poteſtatis illis inerat, ita tamen ut Petrus fuerit conſtitutus Caput & Princeps Apoſtolorum. Sed quo tempore, & quomodo contigerit Chriſtum contuliſſe Petro primariam authoritatem in Eccleſia & principatum ſupra reliquos Apoſtolos, probabilior ſententia eſt, hanc primariam authoritatem fuiſſe Petro à Chriſto promiſſam, cùm Matth. 16. illum alloquens dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*; & tunc hunc primatum fuiſſe Petro datum, quando Joan. 21. illi injunxit, ut paſceret ſuas oves: *Paſce oves meas.* Hæretici tamen negant abſolutè hunc primatum fuiſſe à Chriſto collatum Petro, & ex eo probant, quia Petrus nunquam legitur, quòd hunc primatum exercuerit in Eccleſia: ſiquidem quoties in Eccleſia opus fuit juriſdictionem exercere, omnes Apoſtoli ſimul illam exercuerunt & non ſolus Petrus. Hinc Actor. 6. non Petrus tantùm, ſed etiam alii Apoſtoli inſtituerunt primos Diaconos. Tum quia Actor. 8. v. 18. Reliqui Apoſtoli miſerunt Petrum & Jacobum in *Samariam*, ex quo inferunt non fuiſſe Petrum à Chriſto reliquis Apoſtolis prolatum, alioquin ipſum non miſiſſent. Tum quia Paulus, & Barnabas quæſtionem de circumciſione ad omnes Apoſtolos, ac ſeniores dirimendam detulerunt: quod ſi Petrus fuiſſet ſupremus Rector in Eccleſia, ac Judex controverſiarum ad ipſum ſolùm detuliſſent quæſtionem, ut ipſe ſolus ſententiam diceret. Sed contra falſum eſt, Petrum nunquam in Eccleſia exercuiſſe juriſdictionem primariæ authoritatis. An non ſolus, & propria authoritate convocavit omnes Diſcipulos ad electionem Matthiæ in locum Judæ? An non primus fuit, qui Evangelium Jeroſolymæ promulgaverit? An non primus omnium promulgavit inter gentes Evangelium, & in Concilio Hieroſolymitano primus omnium ſententiam dixit, cui reliqui Apoſtoli & congregati acquieverunt. Hæc malunt Hæretici reticere, eò quia exercitium juriſdictionis in Petro clarè evincunt. Neque ullius ſunt momenti quæ ipſi adducunt. Ex eo enim quòd omnes Apoſtoli ſimul inſtituerint primò Diaconos, inde non ſequitur primatum Eccleſiæ non fuiſſe à Chriſto collatum Petro, ſicut ex eò, quod Epiſcopi omnes alicujùs Provinciæ ſimul conveniant in aliquibus legibus ſanciendis; & pro bono Eccleſiæ inſtituendis aliquibus officiis non inde ſequitur Metropolitanum, ſeu Archiepiſcopum ejuſdem Provinciæ non eſſe primum inter alios Epiſcopos ſuffraganeos, ut etiam ex eo, quòd Pontifex unà cum toto Concilio declaret, vel ſtatuat aliquid, inde non ſequitur ipſum non eſſe primarium, ac exercere primariam juriſdictionem. ergo quamvis omnes Apoſtoli inſtituerint primos Diaconos, non valet conſequentia, ergo Petrum in illo actu, quo conſtituebantur primi Diaconi non exercuiſſe primatum Eccleſiæ, quia ipſe ut primus illos inſtituit, & reliqui Apoſtoli ſimul congregati ut ſubordinati Petro, adeo ut omnes juxta proprias dignitates concurrerint ad inſtituendos primos illos Diaconos. Præterea dato etiam, quòd Petrus in illo actu non exercuerit primariam juriſdictionem, neque Eccleſiæ primatum, inde non ſequitur, quòd nunquam ſuum primatum exercuerit: ſiquidem illum exercuit in pluribus aliis actibus, præſertim cum propria authoritate convocavit omnes diſcipulos ad electionem novi Apoſtoli, cùm Concilium Hieroſolymis convocaverit, & primus in illo ſententiam dixerit. Ad aliud de Petro miſſo cum Joanne in Samariam à reliquis Apoſtolis jam reſpondimus ſuperius Petrum non fuiſſe imperio, ſed tantùm rogatu. triplex poteſt eſſe miſſio, prima ex imperio, quo pacto Herus mittit ſuum famulum ad aliquod ſervitium præſtandum. Secunda ex conſenſu, qua ratione Deus Pater miſit Filium in hunc mundum, & Filius Spiritum Sanctum. Tertia ex Concilio, & directione, quo pacto conſiliarii interdum dicuntur mittere Imperatorem ad bellum, eò quia ejus præſentia tunc urgeat, & milites invicta fortitudine pugnent. Petrus igitur miſſus fuit à reliquis Apoſtolis cum Joanne in Samariam non ex imperio, ſed tantùm ex conſilio, conſenſu, & rogatu, ex quo non ſequitur Petrum æqualem, vel inferiorem fuiſſe reliquis Apoſtolis, quia conſilio, & rogatu poſſunt Principes mitti à ſubditis, ſi noverint id poſſe in majus bonum ſubditorum reſultare. Ad aliud quod addebatur de quæſtione circa circumciſionem delatam ad omnes Apoſtolos & ſeniores, reſpondetur inde non ſequi Petrum non habuiſſe tunc primatum Eccleſiæ, cùm enim Concilium eſſet Hieroſolymis congregatum, & Petrus adfuerit toti Concilio, conſequenter etiam Petro delata fuit quæſtio: ex eo autem quod ad ſolum Petrum delata non fuerit, inde non ſequitur non habuiſſe Petrum Eccleſiæ primatum, ſicut enim in civilibus plures cauſæ deferuntur ad Senatum Regis etiam præſente Rege, qui tunc non deperdit ſuam regiam dignitatem, neque cenſetur eadem deſtitutus, ita etiam in Eccleſia poſſunt controverſiæ eccleſiaſticæ deferri ad Concilium, in quo Pontifex præeſt; neque per hoc Pontifex ſuam deperdit primariam dignitatem, qua cæteris præeſt. Cæterum controverſia de circumciſione delata fuit ad Concilium, & non ad ſolum Petrum, ut deciſio fieret, cum majore partium ſatisfactione.

Digitized by Google

Hujus rei ſi DEO placet probationem ſumunt à Gruibus, ab apibus, quæ ſibi ducem unum ſemper eligunt, non plures. Recipio ſane, quæ proferunt exempla, ſed an ex toto orbe confluunt apes, ut regem unum eligant? ſuis alvearibus contenti ſunt reges ſinguli, ita quoque in gruibus una quæque caterva proprium Regem habet. Quid inde aliud evincent, quàm ſingulis eccleſiis deberi ſuos Epiſcopos attribui. Sed huic reſponſioni occurrit Bellarminus lib. 1. de Pont. cap. 2. Quia ſicut eccleſia eſt unum tantum ovile, ut habetur Joan. 10. Et non multa ovilia: ita etiam unum alveare, & una caterva dici poteſt, ac propterea ſicut rex unus eſt apibus, & grues unum ſequuntur literato ordine; ita debet eccleſia univerſa unum habere: & ſequi ducem, ac primarium rectorem, & doctorem. Rurſus quia grues, & apes non ſunt talis naturæ ut poſſint cum abſentibus, ac longius diſſitis animorum conjunctione vel per fomenta litterarum conjungi, hinc non mirum ſi ex toto orbe apes non confluant, ut regem unum eligant. Præterea ex eo, quod unaquæque apum caterva ſuum regem habet, quem ſequatur, ſatis oſtenditur indita ipſis propenſio, ut ab uno tantùm ducantur, & regantur. Sed omiſſis brutis animalibus homines à mundi initio ſemper ſuos habuiſſe rectores, à quibus dirigerentur, ſatis conſtat ex ſacris hiſtoriis. Abraham enim regia poteſtate præditus indicturus bellum adverſus quatuor alios Reges *Geneſ.* 14. non accepit poteſtatem ab ullo ſenatu optimatum, imò nec ullum ſenatum conſuluit. Judas *Geneſ.* 38. Nurum ſuam, quia ſtupri accuſata fuit flammis damnavit, neque ipſe ullum conſuluit ſenatum. Moyſes *Exodi* 32. Ut ſummus princeps Judaici populi plura Judæorum millia ob vitulum aureum erectum in deſerto una die juſſit interimi, nec ullum conſuluit ſenatum, vel Plebiſcitum. Hoc idem etiam præſtiterunt Judices, quibus populi regimen fuit demandatum. Gedeon *Judic.* 8. Poſt delatam de Madianitis victoriam occidit ſeptuaginta viros urbis Socoth, & Turim Phanuel ſolo æquavit, non igitur hæc regimina Patriarcharum regum & Judicum conſtabant ex optimatibus pluribus, ſed unus tantùm erat Princeps, qui abſolutè, & independenter ab aliis, quod juſtum erat exequebatur. Calvinus tamen objicit, quia lib. 1. Reg. cap. 8. reprehenduntur Iſraelitæ eò quia poſtulaverint Regem. Quia ſi Deo non placuit regem inſtitui ad eam rempublicam gubernandam credibile non eſt Duces, & Judices fuiſſe à DEO conſtitutos cum regia poteſtate. Sed contra quia duobus modis poteſt aliquis toti Reipublicæ præfici cum ſumma poteſtate, primo, ut Rex & Dominus qui à nullo dependeat: altero modo, ut Prorex, qui toti quidem populo præſit, ſed ipſe regi ſubjiciatur. Deus igitur hoc poſteriori modo tempore Ducum, & Judicum inſtituit rempublicam Judæorum, adeo ut tametſi ipſe eſſet proprius, & peculiaris Rex illius populi, nihilominus, quia ipſi homines erant, ac indigebant rectore viſibili, quem adire, & appellare poſſent, ideo conſtituit ipſis hominem tanquam Proregem, qui nullo pacto populo ſubjiceretur, ſed eidem præficeretur, & ſolo vero rege, qui erat Deus ſubjiceretur, unde habetur illud ad Samuel. 1. Reg. 8. *Non te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos*, ſcilicet non abjecerunt ſupremum Regem, ſed tantùm Proregem, quem noluerunt habere. Et quia Judæi hoc ſtatu reipublicæ contenti minimè fuerunt, priorem modum regiminis experierunt, adeo ut Regem voluerint, qui non modo unus omnibus imperaret, Duces, & Judices inſtitueret, verum etiam univerſum regnum, ut ſuum, & proprium poſſideret & cum jure ſucceſſionis ad filios, & nepotes devolveretur, adeoque à Deo repræhenſi, ac puniti fuerunt. quia minimè contenti fuerunt illo monarchico regimine, quo voluit ſuum populum gubernari, quia hoc regimen ut optimum præferendum ſemper eſt aliis, habet enim proprietates quæ optimo regimini conveniunt, quarum prima eſt ordo, eo enim regimen eſt melius, quo perfectius ordinatur, & monarchia perfectior ſemper ordinatur, quàm Ariſtocratia, vel Dimocratia, ſiquidem ordo in eo conſiſtit, ut alii præſint, & alii ſubjiciantur. non enim inter pares, ſed inter ſuperiores, & inferiores ordo cognoſcitur: & ubi regimen eſt monarchicum ibi ſervatur ordo, quia nemo eſt, qui non ſubjiciatur alicui excepto uno, qui reliquos omnes regit: & hæc proprietas monarchiæ ineſt Eccleſiæ Catholicæ, in qua ſummus eſt ordo, & quidem harmonicus, quo plebs ſubjicitur Parocho; Parochi Epiſcopo, iſte Metropolitano, Metropolitanus Primatibus, & primates Pontifici Maximo, qui totam Catholicam Eccleſiam gubernat, & regit. Ubi verò regimen eſt Ariſtocraticum populos habet quidem ſuum ordinem, eò quia nemo ſit de populo, qui non ſubjiciatur optimatibus, ſed optimates inter ſe nullum ordinem habent, & à fortiori nullus eſt ordo ubi regimen eſt dimocraticum, in quo omnes cives imperant, omnes ejuſdem ſunt conditionis, & authoritatis. Secunda proprietas eſt aſſecutio proprii finis, quia illa eſt melior forma regendæ multitudinis, quæ facilius, & cum minore incommodo præſtitutum ſibi finem poteſt aſſequi, ſed finis gubernationis eſt civium, commodum bonum publicum, & animorum inter ſe conjunctio, ſeu pax, hæc autem conjunctio in eo eſt ſita, ut idem ſentiant, idem velint, idem ſequantur omnes, quod longè faciliùs & tutiùs obtinetur, ſi uni tantùm populus obediat, & ab illo dependeat, quia ſublata hac dependentia, ac debita obediẽntia ſimul non poſſunt convenire, neque quæ præcepta ſervare debeant ſciunt. Experimentum hoc idem etiam docet. legimus enim in hiſtoriis apud Romanos ſub regibus raras fuiſſe diſſentiones inter cives, ſecus cum per annuos Magiſtratos Reſpublica poſtea gubernaretur, ſemper ſingulis annis contendebant Patrii cum Plebejis, & eò civiles contentiones fuerunt progreſſæ, ut ſuis manibus potentiſſima illa Reſpublica Romanorum corruerit; ac deleta fuerit. Tertia proprietas, eſt robur, & potentia reipublicæ. Illud enim regimen eſt cæteris excellentius, ac laudabilius, quo majus reipublicæ bonum promovetur, ſeu reſpublica fit fortior, ac valentior ad reſiſtendum inimicis: & tunc vires acquirit uberiores, quando monarchicè gubernatur, quia tunc cives animis, ac viribus conjunguntur; & major conjunctio habetur, quando omnes dependent ab uno tantùm, quàm ubi à multis: ergo regimen monarchicum vires adauget reipublicæ, quam fortiorem, ac potentiorem reddit; idque experimento deprehenditur verum: etenim ex quatuor potentiſſimis imperiis tria ſub regibus, ſeu beneficio regiminis monarchici creverunt; illud ſcilicet Aſſyriorum, Perſarum, & Græcorum; vires verò deperdidit Romanum, quod etiam defecit, quia ſub populari dominatu ſine dictatore, abſque rege: multo magis floruit, crevitque adauctis viribus cum Auguſto Monarcha; quàm tempore reipublicæ, ubi civium diſſidia plurimum attulerunt nocumenti. Quarta proprietas eſt diuturnitas boni communis: nulli dubium quin illa gubernatio communitatis ſit melior, quæ ſtabilior, firmior, ac diuturnior eſt: ſed Monarchia eſt longè firmior, ac diuturnior quàm Ariſtocratica, & Dimocratica, ſi de vi agatur externa,

quia

Digitized by Google

claratur, *Romanum Pontificem, à nemine, ne quidem toto clero judicari poſſe; ab ipſo vero judicari omnes* Tom. 1. concil. poſt Concil. Nicænum & in Concil. Nicæno 1. n. 318. Papa dicitur eſſe vicarius Chriſti ſuper omnes populos, & univerſam eccleſiam Chriſtianam. Et Patres Concil. Sinueſſani n. 108. concluſerunt: *Non poſſe alterius ore, ſed ſuo tantum judicari: illum reum, illum judicem ſui eſſe.* Tom. 1. Concil. Ex Sanctis Patribus S. Cyrillus lib. Theſaur. Tom. 2. *Sicut Chriſto à Patre omnis poteſtas, & nulli alteri data eſt: ſic Petro, ejuſq; ſucceſſoribus ſupremam eccleſiæ curam, nullique alteri commiſſam.* Stephanus Archiepiſcopus, & omnes Africæ Epiſcopi ſcribunt, Tom. 1. Concil. *Ad Romanam ſedem omnia è longinquis etiam, remotiſque locis negotia majoris momenti deferenda eſſe ejuſque arbitrio finiri oportere* Epiſt. ad Damaſum Papam S. Bernardus epiſt. 11. & lib. 3. de conſiderat. cap. 2. *Quis mihi faciet juſtitiam de vobis? Extat quidem tribunal Chriſti; ſed abſit, ut ad illud appellem: itaque recurro ad eum, cui datum eſt judicare de univerſis; hoc eſt ad vos: vos appello ad nos, judicare inter me, & vos.* Infinita ſunt teſtimonia ſcripturæ, & ſanctorum Patrum aſſerentium ad ſolum Summum Pontificem pertinere judicare de fidei controverſiis, & non Chriſtianæ plebi. Leges itidem eccleſiaſticæ, vel à ſolo Pontifice, vel à Conciliis una cum capite, ſeu ſummo Pontifice leguntur latæ, & nunquam à populo Chriſtiano; imò neque populi ſuffragium fuit requiſitum. Idque ex eo liquet quia Actor. 15. D. Paulus tranſiens per Syriam, & Ciliciam præcipiebat populis, ut cuſtodirent præcepta Apoſtolorum, & ſervarent mandata ſeniorum: ergo leges, & mandata Apoſtoli in eccleſia ſanxerunt non plebs Chriſtiana, quæ ſenioribus ſemper paruit: neque lex una aſſignari poteſt, quæ in eccleſia ullo unquam tempore fuerit plebiſcitum. Neque unquam auditum fuit in eccleſia ut plebs judicaret Epiſcopos, ac eccleſiaſticos prælatos; hi enim judicati ſemper fuerunt vel à ſolo ſummo Pontifice, vel à Concilio una cum capite ſeu ſummo Pontifice; legimus enim Neſtorium ab epiſcopatu Conſtantinopolitano depoſitum ex mandato cœleſtini Papæ ut narrat Evagrius lib. 1. cap. 4. Dioſcorum pulſum ab epiſcopatu Alexandrino à Concilio Chalcedonenſi ex ſententia S. Leonis Papæ ut conſtat ex eodem Concilio act. 3.

Præterea, quia decebat ſapientiſſimum regem non inſtituiſſe in ſua eccleſia regimen illud, quod eſt omnium deterrimum quale eſt Dimocraticum, ut docent Plato in Axiocho ubi ait: *Quis beatus eſſe poſſit vulgi vivens arbitrio, tametſi faveatur ei, plaudaturque* & Ariſtoteles lib. 8. Ethic. cap. 10. aſſerens ex tribus formis regendi multitudinem Monarchiam eſſe optimam, Dimocraticam peſſimam; quinimo ejus infinitæ ſapientiæ conveniens erat ut perfectiſſimam ſeligeret formam, qua ab uno, qui reliquis omnibus præeſſet gubernaretur: ergo ſi Chriſtus convenientiſſimo, & optimo modo voluit providere, ut eccleſia quæ ex multiplici conditione hominum, ac nationum varietate coaleſcit, eſſet una unitate doctrinæ, fidei, charitatis, & pacis; debuit etiam una eſſe unitate capitis, & Rectoris: ex hac enim unitate omne bonum derivatur in populum; quia ſicut diviſio vires minuit, ita unitas adauget: & nihil poteſt accommodatiùs eſſe quaſi principium, & cauſa unitatis quàm ipſa unitas: ſiquidem per unitatem in unum copulantur cives, & virtus unita fortior, per diſſidia enim, & controverſias infringitur virtus, quæ in plures diviſa partes in ſingulis infirmatur. Unde ut Deus ipſe nos id edoceret, hanc unitatem in regimine in charitate, & pace civium imò & in rebus omnibus, quæ noſtros cadunt ſub ſenſus, quæ fuerunt à ſapientiſſimo Opifice Deo conſtitutæ, & ordinatæ, hanc intendunt unitatem, qua fulciuntur, adeo ut ex unitate pendeant, & ab unitate conſerventur. Sic homo ita eſt conſtitutus in corpore, ut ſingula membra ab uno quodam præcipuo nempe à capite, vel corde dependeant, in quo ſit quaſi vitæ principatus & à quo, vim ſuam accipiunt, ſubſiſtunt, vivunt, & à quo, ſi ſejungantur, ſtatim deficiunt, & pereunt. In arboribus etiam omnes rami per truncum dilatantur, frondeſcunt, ſuoſque parturiunt fructus, & tota arbor ex unica radice dependet, ex qua ſuccum attrahit, qua omnes rami, folia, & fructus vegetent, & creſcant. Non ſolùm in hominibus, & plantis, verùm etiam in gruibus, & apibus hæc apparet dependentia ab uno tantùm eorundem. apes enim regem ſuum ſequuntur, cui & obſequuntur, & grues ordine litterato unam ſequuntur, qua reliquæ diriguntur. Tandem res omnes ſive ſenſu deſtitutæ ſive vita vigentes, quia in optimum ſui ſtatum propendent, unum tantum cognoſcunt principium à quo perinde ac à Principe uno reguntur. Hinc etiam in veteri lege unus fuit tantùm ſummus ſacerdos, cujus authoritate dirimerentur controverſiæ legales, ex DEI juſſu, & ordinatione: ergo in lege evangelica, cum conveniens fuerit, ut optimo gubernaretur regimine debuit unus tantùm eſſe ſummus Pontifex, cujus juriſdictione, & doctrinâ, quæ fidei controverſiæ oriuntur dirimerentur.

Acatholici tamen, quamvis concedant Chriſtum, & Beatum Apoſtolum Petrum ſummo fuiſſe Eccleſiæ pontificatu potitos, & primatum Chriſtus à ſe ipſo habuerit, putant tamen D. Petrum non à Chriſto, ſed ab aliis Apoſtolis accepiſſe, & poſtea Petro per Neronem ſublato eccleſiæ regimen mutatum fuiſſe cum cæteris Epiſcopis loco, & gradu, adeo ut non unus tantùm eccleſiam gubernaret, ſed plures in dignitate eccleſiaſtica conſtitutos, ex quo inferunt monarchiam eccleſiaſticam Anno Chriſti 70. quo fuit Petrus Romæ cruci affixus in Ariſtocraticam defeciſſe, aſſerunt enim præeminentiam unius tantùm ſuper alios omnes nullo expreſſo jure oſtendi poſſe, neque Papam Romæ Epiſcopum ex ulla Apoſtolorum ordinatione ſuperioritatem ſupra reliquos omnes eccleſiæ Prælatos evincere poſſe, neque ex Patrum aſſertis probare, propterea inferunt, hanc præeminentiam non eſſe admittendam. Rurſus diſtinguunt papatum in tres periodos, quas ſtatus vocant, & primam producunt à morte Chriſti per 526. annos uſque ad Juſtinianum Imperatorem. Secundam per 246. à Juſtiniano ad Carolum Magnum. Tertiam à Carolo Magno ad Julium II. Romanum Pontificem, & affirmant in prima periodo Romanos Pontifices nil poteſtatis in ſpiritualibus, vel temporalibus ultra ſuam diœceſin, quàm intra centeſimum ab urbe lapidem coarctant, ſtatuiſſe, & ſpeciatim in reliquos Patriarchas Romano antiquiores. In ſecunda periodo à temporibus Juſtiniani I. Imperatoris ſcilicet ab Anno Chriſti 526. per 246. ſubſequentes uſque ad tempora Caroli Magni volunt Epiſcopos Romanos ſemper ſubditos fuiſſe Imperatori, à quo inſtituerentur, & cui obedirent. In hac periodo duo præſertim obſervant Sectarii, quæ ſunt veluti papatus incunabula ſcilicet conſtitutiones editas à Juſtiniano, Arcadio, & Honorio Imperatoribus pro libertate eccleſiaſtica, & decretum voce Imperatoris, quo primaria in univerſa Eccleſia authoritas in favorem Romani Pontificis contra Patriarcham Conſtantinopolitanum adjudicata fuit. In tertia periodo dicunt Eccleſiam af-

Digitized by Google

fluxiſſe divitiis propagaſſe dignitates, & ad illam amplitudinem protendiſſe, ut ſummus Pontifex à bonis ſpiritualibus ad temporalia ſuum extenderet regimen, idque ob leges Caroli Magni, & prætextu donationis Pipini Francorum Regis circa patrimonium Sancti Petri. Et aſſerunt Romanam Eccleſiam bona hæc temporalia occupantem accerſiviſſe Romam viros doctos, quos & dignitatibus inſignivit, ut Romana Curia illuſtraretur, virisque doctis repleretur, ſibique alios Principes veluti ſubjicerent. Quæ omnia falſa ſunt, & quod attinet ad primariam in Eccleſia authoritatem Hæreticorum aſſertum adverſatur divinis Scripturis, in quibus ut ſuperius evicimus, hæc primaria authoritas in univerſali Eccleſia collata fuit ſoli Petro, cùm eidem ſoli concredidit claves regni cœlorum, ut quodcunque ſolveret ſuper terram, eſſet ſolutum & in cœlis, & quodcunque ligaret ſuper terram eſſet ligatum, & in cœlis, ſeu peccata, quæ remitteret in terris, eſſent remiſſa & in cœlis, & quæ non remittuntur in terris, nec remittantur in cœlis: & cùm eidem demandavit curam paſcendi dominicum ſuum gregem: *Paſce oves meas*, cùm enim omnes fideles ſive ex plebe, ſive in dignitatibus conſtituti ſæcularibus, & eccleſiaſticis, imò & Apoſtolatûs honore inſigniti ſint oves Chriſti omnes ex Chriſti mandato ab uno debent paſci Paſtore, quia Chriſtus indefinitè injunxerat Petro paſcere ſuas oves abſque ulla limitatione ſine ulla exceptione, & hunc primatum in Eccleſia ſemper viguiſſe in Petro, & ſuis ſucceſſoribus, adeo in hiſtoriis eſt perſpicuum, ut negare non poſſit niſi mens improba ac nimis ſupina. Traditio enim Apoſtolica hunc aſſerit primatum in uno ſummo Pontifice, ſi enim aſcendendo per Epiſcopos ſibi invicem ſuccedentes perveniamus ad Apoſtolum aliquem, & non poſſit oſtendi, quòd ullus eorum Epiſcoporum introduxerit novam doctrinam, tenemur fateri in Eccleſia ſervari Apoſtolicas traditiones, quia Apoſtoli tradiderunt ſuis ſucceſſoribus cum officio Epiſcopatus etiam doctrinam religionis. Unde S. Irenæus lib. 3. cap. 3. ait: *Traditionem Apoſtolicam in toto mundo manifeſtatam in omni Eccleſia adeſt perſpicere omnibus, qui vera velint audire, & habemus enumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & Succeſſores eorum uſque ad nos, qui nihil tale docuerunt. Sed quoniam valdè longum eſt omnium Eccleſiarum ſucceſſiones enumerare, maximæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum pervenientem uſque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo præter quam oportet, colligunt.* Et lib. 4. cap. 43. ait: *Quapropter eis, qui ſunt in Eccleſia Preſbyteris obaudire oportet his, qui ſucceſſionem habent ab Apoſtolis, ſicut oſtendimus, qui cum Epiſcopatus ſucceſſione chariſma veritatis certum ſecundùm placitum Patris acceperunt. Reliquos verò qui abſiſtunt à principali ſucceſſione, & quocunque loco colliguntur ſuſpectos habere, vel quaſi Hæreticos, & malæ ſententiæ, vel quaſi ſcindentes, & elatos, & ſibi placentes.* Tertullianus in lib. de præſcript. pulchrè ita loquitur: *Edant ergo origines Eccleſiarum ſuarum, evolvant ordinem ſuorum Epiſcoporum, ita per ſucceſſionem ab initio decurrentem, ut primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris (qui tamen cum Apoſtolis perſeveraverit) habuerit authorem, & anteceſſorem. Hoc enim modo eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt, ſicut eccleſia Smyrnæorum habens Policarpum ab Joanne conlocatum refert; ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum edit, proinde utique & cætera exhibent, quos ab Apoſtolis in Epiſcopatum conſtitos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Confingant tale aliquid Hæretici. Quid enim illis poſt blaſphemiam illicitum eſt?* & nonnullis interjectis ſubdit. *Age jam qui voles curioſitatem melius exercere in negotio ſalutis tuæ percurre eccleſias Apoſtolicas apud quas ipſæ adhuc cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſidentur, apud quas ipſæ authenticæ eorum literæ recitantur ſonantes vocem, & repræſentantem faciem uniuscujusque. Proxima eſt tibi Achaia habes Corinthum ſi non longè es à Macedonia, habes Philippos, habes Theſſalonicenſes, ſi potes in Aſiam tendere, habes Epheſum, ſi aut Italiæ adjaces habes Romam, unde nobis quoque authoritas præſto eſt. Felix eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt: ubi Petrus paſſioni dominicæ adæquatur, ubi Paulus Joannis exitu coronatur, ubi Apoſtolus Joannes poſtea quam in oleum igneum demerſus nihil paſſus eſt, in Inſulam relegatur.* Accedit etiam Auguſtinus epiſt. fundament. cap. 4. inquiens: *Multa ſunt, quæ me juſtiſſimè tenent in eccleſiæ Catholicæ gremio. Tenent conſenſio populorum, & gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli uſque ad præſentem Epiſcopatum continuata ſucceſſio ſacerdotum*, & hac regula uſi ſunt alii ſancti Patres præſertim S. Hieronymus, Ambroſius, & alii, & Theodoſius in lege cunctos populos Codice Thood. de fide Catholica ait: *Cunctos populos, quos clementiæ noſtræ regit temperamentum in ea volumus religione verſari, quam divinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis religio uſque nunc ab inſinuata declarat, quamque Pontificem Damaſum ſequi daret, & Petrum Alexandriæ Epiſcopum virum Apoſtolicæ ſanctitatis.* Ubi Theodoſius Imperator non comparat Petrum Damaſo dignitate, poteſtate, & gradu ut aſſerunt Sectarii, ſed Petrum Damaſo adjicit propter ſucceſſionem Apoſtolicam. Quod ſi una Romana Sedes Orthodoxæ fidei argumentum erat ſufficientiſſimum, multo efficacius eſſe debuit, ſi ad Romanam aliæ quoq; eccleſiæ Apoſtolicæ acceſſiſſent maximè patriarchales. Et quamvis defecerint certæ, & continuatæ Epiſcoporum ſucceſſiones in aliis eccleſiis quas fundârunt Apoſtoli, ex peculiari tamen Petri privilegio ſola Romana Eccleſia ſemper immobilis ſtetit, nunquam corruit, quia juxta Chriſti promiſſionem adverſus illam portæ inferi non prævaluerunt, nec prævalebunt. Quamobrem ſi aſcendentes à præſente Summo Pontifice Clemente XI. usque ad Petrum Apoſtolum inveniemus omnes Romanos Pontifices, quorum monumenta extant conſtantiſſimè ſemper docuiſſe ac retinuiſſe primatum univerſæ Eccleſiæ Chriſti, ut ſucceſſores divi Petri, adeo ut ex hiſtoriis nullo modo poſſit oppoſitum probari: & in eccleſia primatum à Chriſto collatum D. Petro tranſiiſſe in ſucceſſores fatentur non ſolùm hiſtoriæ, ſed etiam omnes Sancti Patres, qui Novatoribus omni tempore ſemper obſtiterunt, & Romanum Pontificem verum Petri ſucceſſorem agnoverunt, & ab ipſum controverſias circa religionem ſubortas detulerunt. diſſidentibus enim inter ſe Romanis, & Græcis eccleſiis in celebratione paſchatis, ut narrat Euſebius *lib. 5. cap. 24.* Policarpus quem totius Aſiæ Principem Hieronymus vocat, ex Oriente Romam ad Anicetum venit, pro qua controverſia etiam Irenæus non multo poſt ad Eleuterium ex Galliis legatus eſt, ait enim Irenæus: *Quoniam propter potentiorem principalitatem neceſſe erat, ut ad Romanam undique convenirent omnes Eccleſiæ, omnes fideles*

Digitized by Google

les. Quæ autem tunc in Eccleſia gererentur tum Romæ, tum alibi juxta præſcriptum legis Chriſti, ac ſummi Pontificis Vicarii Chriſti, ac Petri Succeſſoris teſtatur Hegeſippus apud Euſebium lib. 4. cap. 22. ubi ait: *Cum eſſem Romæ manſi ibi uſque ad Aniceti Pontificis tempora, cujus tum quidem Eleutherius Diaconus erat; huic ſucceſſit Soter, quo morte extincto, Eleutherius munus Epiſcopale capeſſit. Nulla Epiſcoporum Sedes (ſucceſſione ab Apoſtolis deducta) nulla civitas, in qua non ita obſervata eſſent omnia, ut lex præſcripſerat, docuerunt Prophetæ, & Dominus ipſe prædicaverat.* Et quia controverſia de Paſchate majora ſemper videbatur diſſidia inter Eccleſias Græcam, & Latinam excitare; Eleutherii Succeſſor omnes orientales Eccleſias anathematizavit, quæ in controverſia de Paſchate ab Eccleſia Romana diſſentirent; & quamvis Pontifex nimia ſeveritate viſus fuerit proceſſiſſe contra Eccleſias orientales, nemo tamen fuit, qui illius tunc oppugnaverit poteſtatem; nullus qui novitatis notam illi inureret; nullus qui uſurpatæ ſibi juriſdictionis accuſaret, quia arbitrabantur omnes ad ſolum ſummum Pontificem Romanum judicare de rebus eccleſiaſticis ob primatum in Eccleſia ſibi à Chriſto collatum pertinere.

Præterea regimen Monarchicum Eccleſiæ evincitur ex Symbolo Apoſtolorum, quod tametſi Calvinus, ac nonnulli ejus Sectarii negaverint hoc Symbolum ab Apoſtolis editum fuiſſe, & traditiones Apoſtolicas ab ipſis Apoſtolis in Eccleſiam uſque ad id temporis derivatas iverint inficias; attamen cæteri omnes etiam Hæretici conſentiunt, Apoſtolos afflatu Spiritus Sancti compoſuiſſe hoc Symbolum, ut eſſet quaſi prima teſſera militiæ Chriſtianæ. In hoc igitur Symbolo definitum fuit Eccleſiam eſſe credendam *Sanctam, & Catholicam*, & poſtea in Concilio Conſtantinopolitano ex Apoſtolica traditione additum fuit *Unam & Apoſtolicam*: ex eo autem quod ſit una congruum erat ut ab uno tantùm regeretur cui à Chriſto tradita fuerit primaria auctoritas: quia *Eccleſia* ... definitur à S. Cypriano, *eſt plebs Sacerdoti adunata, & Paſtori ſuo grex adhærens*, adeo duæ ſint partes eſſentiales Eccleſiæ, & ſine quibus non eſſet eccleſia: plebs ſcilicet, & Sacerdos; grex, & Paſtor, adeo ut ſi alterutra pars tollatur, corruat tota eccleſia; perinde ac ſi ab eſſentia hominis, ſi tolleretur animalitas quæ eſt genus, vel rationalitas quæ differentia, totus deſtrueretur homo. Unde juvat contra Sectarios argumentari: ab Apoſtolis definitum fuit Eccleſiam eſſe credendam: ergo definitum fuit credendum etiam eſſe aliquem unum Sacerdotem, & Paſtorem illius ſi non explicitè, certè implicitè: Si enim credenda eſt explicitè eccleſia, cùm hæc ex Cypriano *ſit plebs Sacerdoti adunata*, credendus eſt implicitè unus Sacerdos, unus Paſtor totius dominici gregis, quia includitur implicitè in ipſa eccleſia ut pars eſſentialis illius: ergo ex eo quòd Apoſtoli definiverint credendam eſſe eccleſiam Sanctam, Catholicam; utique definiverunt etiam credendum unum Sacerdotem cui plebs adunetur; unum Paſtorem ſuo gregi adhærentem: ſi enim Sacerdos, & Paſtor eſt eſſentialis eccleſiæ, is alius nequit eſſe niſi Romanus Pontifex Petri ſucceſſor in regimine eccleſiæ; neque hæc in eccleſia dignitas alteri cuiquam tribui poteſt quàm Romano Pontifici? hinc Cyprianus de unit. eccleſ. *Qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe non confidat*, & D. Hieronymus ſcribens ad Damaſum ait: *Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior. Super illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt.* Et brevius, ſed auctius S. Ambr. *Ubi Petrus, ibi Eccleſia.* Seu ubi Petrus, vel ejus ſucceſſor, cùm Petrus mortuus fuerit perſeverante eccleſia, quæ ſine Paſtore, ſeu Sacerdote ſupremo Judice eſſe non poteſt.

Hinc conſtat quàm falsò aſſerant Sectarii mortuo Petro per Neronem ſublato regimen eccleſiæ mutatum fuiſſe, & Monarchiam Petri in eccleſia anno Chriſti 70. quo Petrus Romæ fuit Cruci affixus, defeciſſe in Ariſtocratiam; in qua omnes Epiſcopi pares ſunt in regimine eccleſiæ. Nam ſi ſublato per Neronem Petro forma regiminis eccleſiaſtici mutata eſſet, perperam in ſymbolo juſſi fuiſſent fideles profiteri eccleſiæ unitatem, quia tot eſſent eccleſiæ quot diœceſes; & ſi eccleſiæ ſimul non copularentur in uno corpore, ac dependerent ab una ſuprema, ac ſupereminente, quæ foret caput reliquarum, & totius corporis, non una eſſet eccleſia ſed plures contra ſymbolum Apoſtolorum. Neque eſſet una ratione fidei, & charitatis; quam unitatem Chriſtus antequam pateretur peculiari oratione eſt ei à Patre precatus. Si non unus eſſet in eccleſia ſupremus Judex ad quem pertineret ortas controverſias dirimere, unitas fidei, & chatitatis everteretur, ac penitus deleretur: etenim ſi Epiſcopi de rebus fidei inter ſe diſſiderent, quemadmodum diſſident Sectarii Calviniſtæ, Lutherani, Anabaptiſtæ, Zuingliani & alii in varias diſciſſi ſententias de rebus fidei, quis eorum diſſidia componeret, ac lites dirimeret? Reſpondent Hæretici Concilia generalia. Sed inde ſequeretur, quòd eccleſia primis trecentis annis fuiſſet deſtituta hoc fundamento unitatis; nec tunc debuiſſent fideles credere unam eccleſiam; quia eccleſiam unam nulla poterant ratione fideles profiteri, quia una eſſe non poterat; unde vel malè fuiſſet eccleſiæ unitas articulis fidei inſita; vel unus aliquis ſupremus Paſtor, & Judex conſtituendus eſt, à quo ſuam etiam eccleſia deſumat unitatem, ac denominetur una, ut pluries reperitur à S. Cypriano. *Una eſt Eccleſia à Chriſto Domino ſuper Petrum origine unitatis, & ratione fundata*, & epiſt. 70. *Ut unitatem manifeſtaret, unam Cathedram conſtituit*, & lib. de unit. eccleſiæ paulò poſt initium. *Primatus Petro datur, ut una Chriſti Eccleſia & Cathedra monſtretur*, alioquin ſi Chriſtus ad Patrem aſcendens nullum ſupremum in eccleſia reliquiſſet gubernatorem, qui vices ſuas gereret, ſed omnes Apoſtoli fuiſſent in regimine, & authoritate pares, & unus aliis non præeſſet; eccleſiæ unitas diſſoluta fuiſſet, contra tamen ſacras ſcripturas & Patres interpretes, tot enim fuiſſent eccleſiæ, quot gubernatores, qui in nullo capite, aut ſuperiore ſimul colligerentur, ſed quiſque per ſe independenter ab alio, & abſque ulla ſubordinatione ſuam propriam regeret eccleſiam. Quamobrem ut eccleſia unita ſervaretur primariam in eccleſia authoritatem Chriſtus ſoli Petro contulit, qui tametſi in munere Apoſtolatus æqualis eſſet aliis Apoſtolis in juriſdictione tamē regiminis cæteris omnibus præeſſet; & ab hoc uno Petri primatu, qui in ſucceſſores transfunditur, unitas dependet eccleſiæ, alioquin ſi primatus à Petro non tranſiret in ſucceſſores, ſublata ab eccleſia hac unitate dignitatis, & primatus in quo tota ratio unitatis ſita eſt, non poſſet eccleſia una dici contra ſymbolū Apoſtolor. ſcitè Aug. Epi. 162. *In Romana Eccleſia ſemper Apoſtolicæ Cathedræ viguit principatus*, quòd ſi floruit principatus temporibus Auguſtini, hic à Petro in ſucceſſores transfuſus fuit, & à principatu, ſeu primaria authoritate etiam denominatur eccleſia una, quod ante Auguſtin. etiam edocuit Optatus lib. 2. contra Parmen. ubi ait: *Negare non potes, ſcire te in urbe Roma Petro primam Cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum Caput, in qua una Cathedra unitas ab omnibus ſervaretur, ergo Cathedra*

unica eſt, quæ eſt prima de dotibus: ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus, & ita ſucceſſivè, Lino Clemens, Clementi Cletus, huic Anacletus, dein Evariſtus, Alexander, Syxtus, Teleſphorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleuterius, Victor, Zephirinus, Calliſtus, & alii ſucceſſivè uſque ad præſens tempus. Et ante optatum Concilium Nicænum I. can. 6. ut refertur in Concilio Chalcedonenſi ait Act. 6. *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum.* Imò & ante Concilium Nicænum hoc idem aſſeruit Cyprianus, cùm dixit: *Cum Fabiani locus id eſt cum locus Petri, & gradus Cathedræ ſacerdotalis vacaret.* Unde primaria in Eccleſia authoritas collata fuit à Chriſto ſoli Petro, & quia Petrus erat brevi moriturus, ita Chriſtus hanc primariam juriſdictionem, & dignitatem in Eccleſia Petro contulit, ut eo mortuo transfunderetur in ſucceſſores pro tempore, & eſſet in Eccleſia ſemper una & eadem Cathedra, in qua ſucceſſivè ſederent ſummi Pontifices, qui univerſam Eccleſiam regerent, alioquin ſi Eccleſia careret hoc ſupremo Capite, una non eſſet, & Symbolum Fidei falſum eſſet, quia Eccleſia una non eſſet, quam tamen in Symbolo confitemur eſſe unam Catholicam, & Apoſtolicam.

Poeterea ſi Eccleſia ſuo deſtitueretur capite, ſeu Romano Pontifice, & ſupremo dominici gregis Paſtore, cui oves Chriſti, ſeu omnes fideles non adhærerent, falsò etiam nuncuparetur Eccleſia Catholica, ſiquidem fideli Catholico opponitur tam Hæreticus, quàm Schiſmaticus, Hæreticus quia perversè ſentit de fide; & Schiſmaticus, quia non communicat cum Eccleſia, adeo ut nomen hoc Catholicum duo includat fidem orthodoxam contra hæreſim, & communionem, ac pacem cum Eccleſia, unde Auguſtinus lib. de fide, & ſymbolo cap. 10. *Credimus Eccleſiam ſanctam utique Catholicam, nam & Hæretici, & Schiſmatici congregationes ſuas Eccleſias vocant, ſed Hæretici de Deo falſo ſentiendo ipſam fidem violant, Schiſmatici autem diſſenſionibus iniquis à fraterna charitate diſſiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus, quapropter neque Hæreticus pertinet ad Eccleſiam Catholicam, quia non diligit Deum; neque Schiſmaticus, quia non diligit proximum:* Hæ autem duæ conditiones ab Auguſtino recenſitæ nulli Eccleſiæ competunt primò, & per ſe niſi Romanæ; nulli fidelium primò, & per ſe niſi ſummo Pontifici. Cæteris verò Eccleſiis tantùm conveniunt quatenus conjunguntur Romanæ ut propriæ radicis, ac matris Eccleſiæ Chriſti, & Romano Pontifici tanquam ſupremo ejus capiti poſt Chriſtum, eique per communionem ſuperædificantur veluti fundamento domus Dei, adeo ut Cyprianus epiſt. 45. ſcripſerit: *Scrupulo omni de ſingulorum pectoribus excuſſo per omnes omnino iſtic poſitos litteræ fierent (ſicut fiunt) ut te univerſi Collegæ noſtri & communionem tuam, ſeu Catholicæ Eccleſiæ unitatem pariter, & charitatem probarent firmiter, & tenerent.* Ubi Cyprianus vocat communionem cum Romano Pontifice unitatem Eccleſiæ Catholicæ, quia Eccleſia eſt cœtus fidelium quatenus adhæreſcit ſuo Sacerdoti, quia Sacerdos ſupremus Eccleſiæ eſt unus tantùm, & hoc aſſeruit Cyprianus qui antea pariaverat Eccleſiam univerſam ſolis radiis, quia eatenus unum lumen efficiunt, quia uniuntur in ſole, ramis, qui unam arborem conſtituunt, quia in trunco uno, & radice unica conveniunt: rivulis quia una aqua ſunt, quatenus ab uno, & eodem fonte promanant, & Cypriano ſol, fons, radix una erat Eccleſia Romana, & Sades Petri, ac Succeſſorum, in cujus communione uniuntur omnes Eccleſiæ particulares, & ubique terrarum omnes fideles veluti radii ſoli, rami arbori, rivuli fonti, quapropter redarguens ſuos Carthaginenſes ajebat: *Qui Cathedram Petri, ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, in Eccleſia ſe eſſe non credat.* Et Sanctus Ambroſius orat. in ſat. interrogatus, num cum Epiſcopis Catholicis, & cum Romana Eccleſia conveniret, reſpondit, *Certa mihi regula eſt, quòd ubi Petrus, ibi Eccleſia.* Eccleſia igitur univerſalis eatenus Catholica eſt, quia uni, & ſupremo adhæret Sacerdoti, ſeu ſummo Pontifici Romano, quem cognoſcit, & fatetur, eſſe ſupremum Paſtorem totius dominici gregis, unde ſi tollatur ſupremus Paſtor ſeu Romanus Pontifex cæteri fideles illi non poſſunt adhærere, conſequenter Eccleſia non eſſet una, neque Catholica, quod adverſatur Symbolo Apoſtolorum. Hiſce rationibus permoti Patres Conciltî Florentini in litteris unionis expreſsè decreverunt, ac ſtatuerunt primatum Romani Pontificis eſſe de fide, legitur enim in Concilio illo: *Definimus Sanctam, & Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum eſſe Succeſſorem B. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totius Eccleſiæ Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem, ac Doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi & gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro, Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in ſacris Canonibus continetur.* Et ante Florentinum etiam in Concilio Conſtantienſi Seſſ. 15. Inter errores Joannis Huſs ſpeciatim damnati fuerunt 27. quo ajebat: *Non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oporteat eſſe unum Caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipſa Eccleſia militante converſetur, & conſervetur.* Rurſus damnata fuit propoſitio 28. quæ erat: *Chriſtus ſine talibus capitibus monſtruoſos per ſuos veraces diſcipulos ſparſos per orbem terrarum melius ſuam Eccleſiam regularet*, ut etiam propoſitio 29. quæ fuit: *Apoſtoli & fideles Sacerdotes Domini ſtrenuè in neceſſariis ad ſalutem regularunt Eccleſiam, antequam Papa officium foret introductum hoc facerent deficiente Papa.* Cùm enim Joannes Huſs tolleret ab Eccleſia primum, & ſupremum Paſtorem totius dominici gregis, & tot divideret Eccleſias, quot ſunt Sacerdotes Domini regulantes ſuas diœceceſes non eſſet Chriſti Eccleſia una, ſed tot, quot ſunt diœceſes, quæ ſuis gubernantur, & reguntur Sacerdotibus: neque eſſet Catholica, quia univerſi fideles à quibus denominatur Eccleſia Catholica non adhærerent uni ſupremo Sacerdoti, qui Paſtor eſſet totius dominici gregis, quapropter verum non eſſet Symbolum Apoſtolorum, in quo profitemur credere in unam Sanctam Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam. Rurſus Concilium Conſtantienſe Seſſ. 8. inter errores Joannis Witteleſi hunc etiam damnat: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias*, & Martinus V. ſpeciali ſua conſtitutione cenſuram confirmavit utriusque ſeſſionis, cui addidit hanc explicationem: *Error eſt, ſi per Romanam Eccleſiam intelligat univerſalem Eccleſiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum ſummi Pontificis ſuper alias Eccleſias particulares*, hanc tamen explicationem Anonymus quidam Sectarius nititur eludere, eò quia per Romanam Eccleſiam non intelligitur Eccleſia univerſalis, quæ propterea non eſt alius ſuperior, neque Catholica, eò quia per Romanam Eccleſiam non intelligatur univerſalis Eccleſia. Sed contra, quia Eccleſia Romana ſimpliciter poteſt ſumi. Primò pro Eccleſia univerſali, quæ integratur ex omnibus Eccleſiis parti-

Digitized by Google

particularibus. Secundò ſumitur pro Concilio generali repræſentante univerſam Eccleſiam. Tertiò ſumitur Eccleſia pro illa ſpeciali, quæ eſt Romæ, & cujus Petri Succeſſor eſt Epiſcopus: & juxta hos tres ſenſus Concilium declarat erroneâ propoſitionem Wittclefi, & decernit de fide eſſe primatum ſupra reliquas omnes Eccleſias convenire ſoli ſummo Pontifici Romano, unde Eccleſia Urbis Romæ utcunque per Papam ſuperior eſt omnibus Eccleſiis particularibus. Cæterum ſi ſumatur Eccleſia Romana pro ea, quæ eſt Romæ non eſt univerſalis, ſed tantùm Caput univerſalis Eccleſiæ, ſeu membrum præcipuum, quia in hoc ſenſu corpus univerſum Eccleſiæ integratur ex omnibus Eccleſiis, quæ longè, lateque ſparguntur per univerſum orbem: unde in hoc ſenſu neque Concilium generale eſt Eccleſia univerſalis, ſed tantùm membra Eccleſiæ corporis univerſi, quòd ſi Concilium generale non comprehendat ſummum Pontificem non eſt amplius generale, quamvis in ipſo includerentur omnes, & ſinguli Epiſcopi per totum orbem, quia ſemper huic corpori deeſſet caput, eſſetque propterea corpus mutile, adeo ut Concilium generale non repræſentet Eccleſiam univerſalem, niſi eidem præſit ſummus Pontifex tanquam Caput. Univerſale tripliciter ſumi poteſt quoad eſſe, repræſentare, & regere: Eccleſiæ univerſæ corpus, quod coaleſcit, & integratur ex omnibus fidelibus, qui communione aſſociantur cum ſummo Pontifice eſt Eccleſia univerſalis quoad eſſe. Concilium generale conſtans ex omnibus Epiſcopis Catholicis, quorum unusquisque repræſentat ſuam Eccleſiam dicitur Eccleſia univerſalis in repræſentando, ſi tamen adſit ejus Caput, alioquin eſſet corpus mutile, & minimè univerſale, eò quia careret præcipuo membro, quod eſt Caput. Eccleſia igitur Romana, cujus Epiſcopo totum Chriſti ovile concreditum fuit, vocatur Eccleſia univerſalis in regendo, & gubernando. Quamobrem ſtat regimen Eccleſiæ eſſe monarchicum, & in Eccleſia unum dari ſummum Pontificem, qui ſit Paſtor totius dominici gregis, & à quo omnes & ſinguli fideles dependeant, exigantque ab illo paſci.

*S*ectarii verò nituntur oſtendere regimen Eccleſiæ poſt Chriſti mortem fuiſſe immutatum, & ex Monarchico arbitrantur deſciſſe in Ariſtocratiam, eò quia ejus regimen pertinuerit ad omnes Apoſtolos, & etiamnum pertineat ad eorum Succeſſores ſeu Epiſcopos, & nituntur eò quia in Actis Apoſtolorum nulla reperitur præcedentia, nec præeminentia unius ſuper alios, bene tamen in Scripturis habetur eorum paritas, nam cùm Apoſtoli contenderent, quisnam illorum eſſet major, reſpondit Chriſtus Luc. 22. v. 25. *Reges gentium nominantur eorum, & qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur. Vos autem non ſic, ſed qui major eſt in vobis fiat ſicut minor*; unde argumentantur omnes Apoſtoli etiam Petrus contendebant de primatu, ſed ſi Petro fuiſſet promiſſus primatus non adfuiſſet occaſio contendendi, ergo Eccleſiæ primatus non fuit Petro collatus à Chriſto, tum quia Chriſtus omnibus eripit cogitationem de primatu temporali; Cùm dixit *vos autem non ſic*, imò etiam delevit cogitationem de primatu, & jurisdictione ſpirituali, cùm ait: *Qui major eſt in vobis fiat ſicut minor*, ex quo concludunt regimen Eccleſiæ non eſſe Monarchicum, ſed fuiſſe à Chriſto Ariſtocraticum inſtitutum. Sed contra quia ut reſpondet Bellarminus lib. de Pont. Apoſtoli errarunt, eò quia temporalem principatum ſomniaverint, adeo ut debuerit Chriſtus hunc errorem corrigere, cogitabant enim Apoſtoli de primatu aliquo temporali, quem apud Chriſtum eſſent habituri, quibus propterea reſpondit Chriſtus: *Vos autem non ſic*, & ſimul ſuo exemplo fuit eos hortatus, ut quisquis inter ipſos habiturus eſſet primatum eccleſiaſticum, religioſam ſervaret modeſtiam, & humilitati, non elationi ſtuderet, propterea dixit, *qui major eſt in vobis fiat ſicut minor*, ſimilem monitionem legimus de primatu Regis in veteri Teſtamento Deuter. 17. v. 18. *Poſtquam ſederit in ſolio regni ſui deſcribet ſibi Deuteronomium legis hujus in volumine.* Et paulò poſt: *Nec elevetur cor ejus in ſuperbiam ſuper fratres ſuos:* & ſicut inde non poſſumus inferre regi veteris Teſtamenti non fuiſſe datam jurisdictionem in ſuos fratres, eò quia monitus à Deo fuerit, ut ſervaret modeſtiam, & non elevaret ſe ſupra ſuos fratres, ut ſolent gentium Reges, ita in caſu noſtro, ex eo, quòd Chriſtus Petrum monuerit, & omnes Apoſtolos, ut eſſent humilitatis, demiſſionis ſtudioſi, inde non poſſumus inferre Petro non fuiſſe à Chriſto collatam jurisdictionem eccleſiaſticam in ſuos fratres, alioquin ſi argumentum valeret, neque Chriſto ipſi fuiſſet jurisdictio in Apoſtolos, eò quia illis ſtudio humilitatis miniſtraverit, dicens: *Ego autem in medio veſtrûm ſum, ſicut qui miniſtrat*, & ſuo exemplo hortatur Prælatos Eccleſiæ ad ſimilem miniſterium non tollens ab illis jurisdictionem, ſed commendans humilitatem, unde ex eo, quòd Chriſtus dixerit, *Qui major eſt in vobis fiat ſicut minor*, exinde non ſequitur non fuiſſe Petro collatam jurisdictionem, & primariam in omnes fideles authoritatem, unde Petrus reliquis præfuit Apoſtolis jurisdictione non Apoſtolatu. Tria poſſunt in Apoſtolis conſiderari quorum primum eſt dignitas Apoſtolatûs. Secundum eſt Sacerdotium. Et tertium adminiſtratio ſacræ policiæ, quæ nomine Pontificatus deſignari ſolet. In munere Apoſtolatûs omnes Apoſtoli pares fuerunt, ut etiam quoad inſtitutionem ac munera Presbyteratûs, ſed inæquales fuerunt ratione Pontificatûs ſupremi Paſtoris ac Rectoris univerſalis Eccleſiæ. Elegit duodecim, eosque nominavit Apoſtolos, *Matth.* 10. *Marci* 4. *Luc.* 6. unde pares fecit omnes in munere Apoſtolatûs, quod munus erat evangelizare, teſtificari, prædicare omnibus gentibus, & miracula perpetrare. Rurſus omnes Apoſtolos etiam ordinavit Sacerdotes *Matth.* 26. *Marci* 14. *Luc.* 22. adeo ut D. Paulus 1. *ad Corinth.* 11. dixerit, fuiſſe collatam poteſtatem conficiendi Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramentum omnibus Apoſtolis, & offerendi Deo incruentum Sacrificium Corporis, & Sanguinis ſui, & huic poteſtati alteram etiam adnexuit dimittendi peccata in foro interiori *Joan.* 20. Verum ad Apoſtolatum, & Sacerdotium quæ communia fuerunt Chriſto cum Apoſtolis adhuc aderat in Chriſto jurisdictio, & adminiſtratio politica rerum ſacrarum quæ in eo ſolo tanquam in ſupremo capite reſedit, quamdiu vixit in terris, eò quia Synagoga translata fuerit in Eccleſiam, ſeu ab Aarone in Chriſtum, & Cathedra Moyſis in ovile ſupremi Paſtoris: & hanc jurisdictionem aſcenſurus in cœlum ad Patrem non conceſſit omnibus Apoſtolis, quos inſigniverat munere Apoſtolatus, & inſtituerat Sacerdotes, ſed uni ſoli Petro concredidit ſicut antea promiſerat, adeo ut quoad ordinem politicum, & regimen totius Eccleſiæ unum Petrum præfecerit omnibus aliis Apoſtolis, quos Petro ſubjecit, ut & totam Eccleſiam ubique terrarum longè lateque diffuſam, ut ſupremo Paſtori, quapropter ſoli Petro dixit: *Paſce oves meas.* Quidni etiam in ſacris ordinibus ac Religioſorũ clauſtris, & domibus varii, ac diverſi ſunt religioſorum gradus, quamvis in pluribus pares ſint &

Digitized by Google

æquales, non ita in omnibus: ſunt enim omnes profeſſi Sacerdotes, in quo conveniunt omnes Sacerdotes, qui propterea quoad profeſſionem, & ſacerdotium omnes ſunt pares, quoad munera verò magiſterii non omnes ſunt æquales, quia Magiſtri præſunt ſimplicibus Sacerdotibus, & ſupra Magiſtros datur ſuperior, ſeu Præpoſitus, qui quoad adminiſtrationem politicam & ejus ordinem cæteris præeſt, quamvis igitur Præpoſitus ſit æqualis aliis Religioſis in profeſſione religionis, & ſacerdotii, non tamen eſt æqualis quoad munus adminiſtrandi politicum ſeu regimen Manaſterii, ita à pari, quamvis omnes Apoſtoli pares eſſent in munere Apoſtolatûs, & Sacerdotii, quoad jurisdictionem tamen unus Petrus præficitur cæteris & illi ſoli primaria in tota Eccleſia authoritas confertur.

Inſtant tamen Sectarii, quia cura omnium populorum non uni Petro tantùm, ſed reliquis etiam Apoſtolis demandata fuit à Chriſto Matth. cap. ult. *Euntes docete Gentes baptizantes eos;* & ibid. etiam dixit: *Ego vobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi.* Verùm primùm teſtimonium tantùm probat omnes Apoſtolos pares fuiſſe in munere Apoſtolatûs, ſeu in munere docendi omnes gentes ac conferendi baptiſmum non verò probat non fuiſſe Petro collatam jurisdictionem in omnes, & ſingulas Chriſti oves cum ſoli Petro dictum fuerit, *paſce oves meas.* Quamobrem quidquid ad Apoſtolatum pertinet, id omnibus Apoſtolis conceſſum eſt, & Petro, at non viciſſim quidquid conceſſum eſt Petro, id ipſum conceſſum eſt à Chriſto aliis Apoſtolis, non enim paſtoralis dignitas, & ſuprema adminiſtratio juris Dei conceſſa fuit omnibus Apoſtolis, ſed ſoli Petro. Objiciunt Sectarii illud Joan. 20. ubi dicitur: *Inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Sed contra quia exinde etiam ſequitur tantùm Apoſtolos fuiſſe pares in munere ſacerdotii, remittendi peccata, vel retinendi, ſeu abſolvendi à peccatis vel non. Sed non probatur, quòd jurisdictio non fuerit collata ſoli Petro, & ſuprema authoritas in Eccleſia in omnem dominicum gregem. Cùm enim Chriſtus ſoli Petro dixerit: paſce oves meas, ipſe ſolus factus fuit omnium Chriſti ovium ſupremus Paſtor, cùm paſtura omnium ovium ſoli Petro & non aliis commendata fuerit; Neque ex eo quod omnes fuerint æquè inſtructi, & æquè acceperint Spiritum Sanctum: Joan. 20. *Inſufflavit, & dixit eis, accipite Spiritum Sanctum*, inde ſequitur, unum non habere majorem jurisdictionem quàm alii: quia aliud eſt loqui de doctrina, & ſanctitate, & aliud de jurisdictione: non enim omnes, qui pares ſunt in doctrina, & ſanctitate, pares itidem ſunt in jurisdictione: alioquin Imperator ſi parem ſaltem non haberet cum ſuditis doctrinam, & ſanctitatem, majorem non haberet jurisdictionem. Frequentiſſimum eſt in religioſorum familiis, ut qui aliis præſunt, minus habeant doctrinæ, ac ſanctitatis, quamvis plus habeant jurisdictionis. Ratio à priori petitur ex eo, quia jurisdictio per ſe non dependet à majori doctrina, & ſanctitate. Dices ex S. Cypriano clarè infertur omnes Apoſtolos fuiſſe pares etiam in jurisdictione, ſiquidem in tract. de ſimplicitate Prælatorum, ſive de unitate Eccleſiæ ait; *Hoc erant utique, & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi, & honoris, & poteſtatis. Sed exordium ab unitate proficiſcitur, ut eccleſia una monſtretur.* Hunc Cypriani locum maximè urgent, in quo duæ continentur propoſitiones, una de paritate Apoſtolorum: altera de unitate; & primam ajunt non poſſe aliter intelligi, quàm quòd omnes Apoſtoli fuerint pares in honore, ac poteſtate, ſeu jurisdictione; ex quo inferunt, Petrum non habuiſſe plus jurisdictionis, quàm reliqui Apoſtoli. Quòd ſi Catholici velint ſecundã propoſitionem interpretari, Eccleſiam eſſe unam ab unitate capitis habentis plus jurisdictionis; non ſalvatur Cyprianus à luculenta contradictione, ſed contra reſpondetur utramque propoſitionem veram eſſe neque cyprianum ſibi contradixiſſe. Verum eſt, omnes Apoſtolos, antequam Petro collata fuit primaria in Eccleſia auctoritas, & dignitas ſupremi Paſtoris totius dominici gregis per verba illa; *Paſce oves meas:* fuiſſe inter ſe æquales in honore apoſtolatûs, & poteſtate illum exercendi. Sed verum etiam eſt, Petrum poſt acceptam à Chriſto totius Eccleſiæ præfecturam fuiſſe cæteris omnibus in Eccleſia, etiam Apoſtolis majorem; officium enim paſcendi dominicum gregem ſoli Petro datum fuit, cui Chriſtus dixit: *Paſce oves meas*, & quia Apoſtoli erant Chriſti oves & intra illius ovile; ideo paſcendi & ipſi à Petro erant; & hæc ſuprema præfectura collata ſoli Petro indicatur per verba illa Cypriani *exordium ab unitate*, unde Cyprianus confirmat cum Catholicis primariam in Eccleſia auctoritatem collatam à Chriſto ſoli Petro: etenim ex doctrina cœleſtis Magiſtri oſtendit, quodnam ſit hoc caput, à quo eſt origo veritatis, & aſſignato capite ait removeri omne periculum recedendi à veritate; & concludit Petrum cum ſuis ſucceſſoribus eſſe in Eccleſia militante hoc caput; ait ipſe: *Quæ ſi quis conſideret, & examinet tractatu longo, atque argumento opus non eſt. Probatio eſt ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: ego tibi dico, quia tu es Petrus, & ſuper iſtam petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt, nec vincent eam. Tibi dabo claves regni cœlorum &c. & eidem poſt reſurrectionem ſuam dicit: paſce oves meas.* Mox ſibimet objicit: Chriſtus omnibus Apoſtolis parem dedit poteſtatem: ergo Petrus non eſt major, ſed æqualis reliquis Apoſtolis, conſequenter non eſt caput Eccleſiæ. Et ſolvit objectionem concedendo, Chriſtum dediſſe quidem omnibus Apoſtolis parem poteſtatem: ſed poſt ſuam reſurrectionem ex omnibus æquali poteſtate præditis unum ſelegiſſe Petrũ, ut eſſet caput, ſeu Paſtor univerſalis omnium ſuarum ovium, cui illi ſoli injunxit ut indefinitè, abſque ulla reſtrictione, ſine ulla limitatione paſceret ſuas oves: paſce oves meas: ait Cyprianus: *Et quamvis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuat; & dicat: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum Sanctum &c. tamen ut unitatem manifeſtaret, unitatis ejus originem ab uno incipientem ſua authoritate diſpoſuit*; idque expreſſiùs confirmat ſequentibus verbis. *Hoc erant utique, & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus pari conſortio præditi, & honoris, & poteſtatis; ſed exordium ab unitate proficiſcitur, ut Eccleſia una monſtretur.* Ex Cypriano igitur omnes Apoſtoli ante electionem capitis, ſeu ſupremi Paſtoris, quæ electio facta fuit per verba illa, *paſce oves meas*, omnes erant pares in officio apoſtolatûs, in dignitate Sacerdotis; ſed facta electione Petrus præficitur reliquis omnibus, fitque Monarcha totius Eccleſiæ, quia Paſtor totius dominici gregis. Et concludit Cyprianus, eos non habere veram fidem, qui ab hoc capitis, & corporis veritate, ac unitate recedunt: *Hanc*, inquit, *eccleſiæ unitatem, qui non tenet, tenere ſe fidem credit. qui eccleſiæ renititur, & reſiſtit in eccleſia ſe eſſe confidit?* Ex doctrina igitur Cypriani infertur Apoſtolos fuiſſe pares, & inter ſe æquales, antequam unus ſupremus Paſtor à Chriſto eligeretur, qui toti ſuo ovili præficeretur, ac cura demandaretur paſcendi omnes ſuas oves:

ſed

ſed hoc ſupremo Paſtore, ſeu Eccleſiæ capite, ac rectore conſtituto non amplius fuiſſe pares. Secundò omnes deficere à fide, ac recedere à veritate, qui huic ſupremo capiti, Paſtori, & Eccleſiæ gubernatori non adhærent, non illi obediunt, & fieri vel hæreticos, vel ſaltem ſchiſmaticos. Tertiò non eſſe opus magno labore, neque ſtudio ad inquirendum, quæ ſit vera fides, quia eſt vera fides, quæ eſt à capite veluti ab origine, & ex Chriſti inſtitutione derivatur in reliqua membra.

Objiciunt Sectarii ad evertendum Petri in Eccleſia primatum illud Joan. 20. ubi inſufflavit, & dixit eis: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Sed contra, quia ut paulo ſuperius diximus, exinde tantùm ſequitur fuiſſe pares in ſacerdotio & poteſtate abſolvendi à peccatis: ex quo non ſequitur, Petrum non fuiſſe primarium Paſtorem cæteris præfectum à Chriſto: etenim hæc poteſtas abſolvendi, & ligandi convenit etiam ſimplici Sacerdoti, qui tamen non eſt æqualis Epiſcopo, cui itidem convenit hæc eadem poteſtas adnexa ſacerdotio; ſed Epiſcopo præter poteſtatem abſolvendi competit etiam juriſdictio, quæ ſimplici Sacerdoti non convenit. Neque obſtat, quòd Dominus æquè omnibus inſufflaverit, & dixerit: *Accipite Spiritum Sanctum*, quia ſi inde ſequeretur, omnes Apoſtolos pares eſſe, & æquales Petro, non ſolùm Apoſtoli ſed etiam reliqui omnes diſcipuli extra collegium Apoſtolorum eſſent pares Petro; quia non Apoſtolis tantùm, ſed reliquis etiam diſcipulis Dominus inſufflavit: ſiquidem ut habetur Luc. ult. diſcipuli illi euntes in Emaus, & quibus Chriſtus apparuit in via: *regreſſi ſunt Hieroſolymam, & invenerunt congregatos undecim, & qui cum illis erant, dicentes, quia ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni: & ipſi narrabant in via, & quando cognoverunt eum in fractione panis. Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Jeſus in medio eorum, & dixit eis; Pax vobis &c. Tunc inſufflavit & dixit: Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*, ut narrat S. Joannes: ſed hæc non Apoſtolis tantùm, quibus ſuccedunt Epiſcopi; ſed etiam aliis diſcipulis, quibus ſuccedunt presbyteri dicta fuerunt, ac inſufflatum fuit à Chriſto; idque cauſæ, cur Eccleſia utatur iiſdem ſignis in conſecratione Sacerdotum; & Catholici aſſerunt per eadem ſigna conferri poteſtatem ordinis, non poteſtatem juriſdictionis fori exterioris ligandi, & ſolvendi; ſed tantùm in foro poli, ut ajunt, ſeu interno, quæ poteſtas datur omnibus Sacerdotibus unà cum ordine ſacerdotali non verò in foro fori, quia hæc poteſtas conſtituit ſuperiorem politicum. Præterea quamvis ſolis Apoſtolis inſufflâſſet, ac dixiſſet: Accipite Spiritum Sanctum; non tamen æqualis eſſet Epiſcopo Presbyter; neque conſequenter omnes Apoſtoli eſſent Petro æquales, ſi nullam aliam poteſtatem acciperent, niſi quæ omnibus ſimplicibus Presbyteris, & Sacerdotibus datur. Sed inſtant ſectarii, quia Matth. 18. omnibus Apoſtolis fuerunt æqualiter cœlorum claves extraditæ: dictum enim omnibus fuit: *quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt*, ſed contra quia claves regni cœlorum datas hoc loco fuiſſe Apoſtolis negant omnes Catholici, quia neque verbum unum profertur de clavibus, quarum nulla fit mentio: cùm enim Chriſtus dixiſſet, quòd ſi quis Eccleſiam audire noluiſſet, is haberetur tanquam Ethnicus, & Publicanus, hoc unum adjecit: *Amen dico vobis, quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in cælo; & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo:* quibus verbis datam fuiſſe Apoſtolis poteſtatem juriſdictionis aſſerunt plures, qui in tres dividuntur ſententias, Cajetanus in Tom. 1. opuſcul. D. Thomæ tract. 3. cap. 5. victoria Relect. 2. de poteſtate Eccleſiæ n. 9. & alii aſſerunt in hoc loco datam eſſe Apoſtolis poteſtatem regiminis, & adminiſtrationis politicæ. Sed Turrecremata lib. 2. c. 61. Bellarminus de Rom. Pontifice lib. 1. cap. 12. Suarez. de cenſuris diſput. 1. ſect. 2. & alii cenſent talem poteſtatem regiminis hoc in loco non fuiſſe Apoſtolis datam, ſed tantùm promiſſam, ſed D. Thomas docet hanc poteſtatem regiminis, & juriſdictionis non fuiſſe Apoſtolis datam, nec promiſſam ait S. Doctor in coment. ad Mat. c. 18. Efficacia hujus ſententiæ. Quia poſſet aliquis dicere, quid curo ego, ſi Eccleſiæ dicatur, & ſim excommunicatus: ideo oſtendit efficaciam iſtam: Amen dico vobis &c. unde in ſententia D. Thomæ hæc verba adjecta ſunt à Chriſto ad indicandum robur eccleſiaſticæ excommunicationis ex divina ratihibitione, eſtque etiam expoſitio D. Hieronymi in c. 18. Matth. Si ex hiſce tribus ſententiis ſectarii velint primæ adhærere, reſpondent ejus Auctores fuiſſe quidem hoc in loco Matth. 18. æqualem poteſtatem juriſdictionis à Chriſto collatam omnibus Apoſtolis, quos propterea pares fecit in poteſtate ligandi, & ſolvendi: ſed hanc poſtea æqualitatem ſublatam fuiſſe, cum Joan. 21. ſoli Petro dixit Chriſtus: *Paſce oves meas*, ſcilicet omnes, nulla excepta, tunc enim conſtituit Petrum ſupremum Paſtorem ſui ovilis, ſeu ſupremum gubernatorem ſuæ Eccleſiæ, cui propterea reliqui Apoſtoli non fuerunt amplius pares, ſed unus Petrus cæteris omnibus præficitur. Si adhæreant ſecundæ ſententiæ reſpondent ejus propugnatores: hanc poteſtatem juriſdictionis Matth. 18. fuiſſe quidem promiſſam omnibus Apoſtolis, qui pares fuerunt in hac promiſſione; ſed poſtea data à Chriſto fuit immediatè ſoli Petro Joan. 21. & mediatè, ſeu mediante Petro reliquis Apoſtolis; adeò ut primò, & immediatè Petrus acceperit à Chriſto hanc poteſtatem juriſdictionis; & Petrus eam reliquis contulerit Apoſtolis: ut in Petro tanquam in capite, fonte, & radice *perpetuò Eccleſiæ unitas ſervaretur*, ut loquitur S. Cyprianus: Quòd ſi dicas omnes Apoſtolos accepiſſe à Chriſto hanc poteſtatem juriſdictionis, reſpondetur accepiſſe quidem à Chriſto ſed mediatè, ſeu mediante Petro, qui ſolus eam immediatè accepit à Chriſto: quæ enim Princeps per ſuos miniſtros confert ſubditis, dicitur Princeps ea conferre. Si tertiæ ſententiæ D. Thomæ velint Sectarii adhærere argumentum non impugnat primatum Petri, quia Chriſtus Matth. 18. Pollicetur ſolam ratihibitionem excommunicationis. Facultas autem anathemate percutiendi in Eccleſia contumaces in ſententia aliquorum, quos citat D. Thomas annexa eſt ſimplici animarum curæ; vel ſaltem ſimplici Epiſcopatui ut communior, ac verior docet ſententia; unde argumentum ſectariorum non impugnat primatum Petri. Si dicas, Chriſtum voluiſſe pares omnes Apoſtolos in doctrina, pietate, bono exemplo aliis dando: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus*, imò etiam pares in infirmitatibus curandis, ac dæmonibus ejiciendis Mar. 3. Joan. ul. Matth. 10. Contra eſt, quia Chriſtus hanc poteſtatem non ſolum omnibus Apoſtolis, ſed etiam aliis diſcipulis conceſſit Marc. 3. & Joan. ult. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc ſequentur, in nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit, ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt*: unde inde ſequeretur non ſolum omnes Apoſtolos fuiſſe pares, ſed etiam omnes fideles eſſe æquales Apoſtolis, & D. Petro.

Rurſus objiciunt, quia Jacobus non à ſolo Petro, ſed cum Apoſtolis ordinatus eſt Epiſcopus, & Anacletus epiſt. 2. ait; *Hieroſolymitanorum primus Archie*

piſco-

Digitized by Google

piſcopus beatus Jacobus, qui juſtus dicebatur, & ſecundùm carnem Domini vocatus eſt frater, à Petro, Jacobo, & Joanne Apoſtolis ordinatus eſt. Sed contra hæc objectio eſt contra ſectarios aſſerentes omnes Apoſtolos à Chriſto fuiſſe inſtitutos Epiſcopos; ac fuiſſe omnes æquales: Etenim ſi Jacobus Apoſtolus ordinatur Epiſcopus à tribus aliis Apoſtolis, ſequitur, non omnes Apoſtolos fuiſſe ordinatos à Chriſto, neque Chriſtum eos reliquiſſe in Eccleſia pares. Neque ex eo quod alii duo Epiſcopi ordinaverint Jacobum unà cum Petro, ſequitur Jacobum, & Joannem pares Petro fuiſſe à Chriſto conſtitutos; quia ſoli Petro injunxit, ut paſceret ſuas oves: hinc S. Chryſoſtomus homil. 28. in Joan. *Quòd ſi quis percunctaretur, quomodo Jacobus ſedem Jeroſolymis acceperit, reſponderem: hunc totius orbis magiſtrum præpoſuiſſe Petrum.* Si dicas ſaltem tres illos Apoſtolos, qui ordinaverunt Jacobum, fuiſſe omnes ordinatos à Chriſto, & conſequenter pares in dignitate, fuiſſe à Chriſto relictos. Contra eſt, quia ſectarii volunt omnes Apoſtolos fuiſſe à Chriſto pares relictos, quòd ſi ita eſt cum Chriſtus Jacobum juſtum non fecerit Epiſcopum, quomodo omnes potius pares reliquiſſe, ſi non omnes reliquerat Epiſcopos; quomodo pares ſi aliqui Epiſcopi, alii non. Quòd ſi eos ordinatos à Chriſto non aliunde inferunt quam ab ordinatione Jacobi juſti, pari ratione inferretur illos tres fuiſſe itidem à Chriſto baptizatos: quia illi tres reliquos baptizarunt, quod à vero longè diſtat; quia ut aſſerit Evodius Petri diſcipulus apud Nicephorum lib. 2. cap. 3. *Chriſtus manibus ipſe ſuis Petrum tantummodo baptizavit. Petrus verò Andream, & filios Zebedæi, hi deinceps reliquos alios.*

Denique objiciunt D. Hieronymum lib. 1. contra Jovianum circa medium ubi loquens de æqualitate Apoſtolorum ait: *ex æquo ſuper eos eccleſiæ fortitudo ſolidatur*, ubi expreſsè aſſerit Eccleſiam ex æquo fundari, ac ſolidari ſuper omnes Apoſtolos, qui propterea in ſententia ſancti Hieronymi pares fuerunt non ſolum in officio Apoſtolatus ſed etiam in ratione fundandi, ac fulciendi Eccleſiam. Sed contra, quia D. Hieronymus loc. cit. non confert, ut ſupponitur, D. Petrum cum reliquis omnibus Apoſtolis, ſed tantum cum ſolo Joanne; & ait Joannem ob culturam caſtitatis fuiſſe Chriſto chariorem, quàm Petrum, qui non ſervaverat virginitatem; ut oſtenderet Joviniano contra quem diſputabat, virginitatem eſſe præferendam nuptiis: quod Jovinianus negaverat: poſtea ſubjungit: *Sin autem obnixè contenderis Joannem virginem non fuiſſe; & nos amoris præcipui cauſam virginitatem diximus, exponat ille, ſi virgo non fuit, cur cæteris Apoſtolis plus amatus fuerit: At dices, ſuper Petrum fundatur Eccleſia: licèt id ipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claves regni cælorum accipiant, & ex æquo ſuper eos eccleſiæ fortitudo ſolidetur; tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut capite conſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio. Sed cur non Joannes electus eſt virgo? Ætati delatum eſt, quia Petrus ſenior erat; ne adhuc adoleſcens, ac pene puer, progreſſu ætatis hominibus præferretur.* Hic eſt integer textus D. Hieronymi expreſsè aſſerentis primatum Eccleſiæ fuiſſe à Chriſto ſoli Petro collatum, & adfert etiam cauſam, cur non prætulerit Joannem, quem ob ſervatam caſtitatem plus cæteris diligebat. Sed ſectarii doloſè textum adferunt mutilum, ſeu ea tantùm recitant verba, quæ ſibi videntur aliquo pacto favere. Reſpondent, D. Hieronymum tantùm præferre Petrum reliquis Apoſtolis in primatu charitatis, ætatis, & vocationis non in primatu præeminentiæ, auctoritatis, ac juriſdictionis. Sed contra eſt, quia primatu charitatis videbatur Joannes præferendus, cum plus cæteris à Chriſto amaretur: unde etiam Joannes plus cæteris debuit JESUM diligere: quia ut docet D. Thomas 1. part. quæſt. 20. art. 4. Deus diligit meliores: ergo ſi plus cæteris diligit Joannes, ſequitur Joannem eſſe meliorem cæteris, conſequenter etiam Petro; ergo Joannes plus dilexit JESUM, quàm Petrus, ille enim apud DEUM eſt melior, ac perfectior, qui ferventius, ac perfectius Deum amat: ergo primatus charitatis ex ſententia Hieronymi non deberetur Petro ſed Joanni. Præterea D. Hieronymus expreſsè ait, D. Petrum fuiſſe à Chriſto electum, ut eſſet caput Eccleſiæ, ergo antequam eligeretur, non fuerat caput Eccleſiæ; conſequenter poſt electionem fuit Eccleſiæ caput, & divus Hieronymus etiam cauſam aſſignat, cur Petrus electus fuerit caput Eccleſiæ, eſtque ut ſchiſmatis occaſio tolleretur. Unde ex divo Hieronymo fuit Petrus electus non pro ſua tantùm perſona, ut ajunt ſectarii, ſed etiam pro ſuis ſucceſſoribus, quibus in Eccleſia ineſt eadem authoritas, quæ à Chriſto fuerat divo Petro impertita, adeo ut eadem prorſus authoritas ſupremi capitis tranſeat in ſucceſſores, ut occaſio amputetur ſchiſmatis, quia ſi tempore Apoſtolorum, quando Eccleſia exigua erat, & fideles pauci debuit eidem dari unum caput, ut occaſio ſchiſmatis tolleretur, multò magis urſit hæc ratio poſt tempora Apoſtolorum, quando Eccleſia plura ſubiit incrementa cæpitque per totum orbem diffundi, ac dilatari. Unde tantùm abeſt, quòd divus Hieronymus neget primatum Petri ſupra reliquos Apoſtolos, ut contra ſectarios eundem velit in ſucceſſores transfundi. Rurſus Hieronymus aſſerit Petrum potiùs electum eſſe in caput Eccleſiæ quàm Joannem, licèt cultura caſtitatis inſignem, quia non decebat, ut Joannes qui adhuc erat adoleſcens præferretur ſenioribus, ex quo inferunt perperam ſectarii Petrum eſſe caput Eccleſiæ ob primatum ætatis, & vocationis, quod tamen non ſequitur, alioquin cum quæreretur, cur non potiùs Joannes electus fuerit in caput, quàm Petrus perinde eſſet ac quærere, cur non potiùs Joannes ſit electus, ut fieret ſenior ætate, & vocatione, quod eſt ridiculum. Neque obſtat, ſi dicas divum Hieronymum aſſerere æqualitatem Apoſtolorum, quia fuerunt tantùm æquales in officio Apoſtolatus, in promulgatione Evangelii, in conferendo baptiſmate, & aliis ſacramentis Gentibus, & fidelibus, & antequam ipſe ſpecialiter eligeretur in caput totius Eccleſiæ, ac ipſi committeretur cura paſcendi dominicum gregem, *Paſce oves meas*, cum enim hæc verba directa fuerint ad ſolum Petrum ipſe ſolus conſtitutus fuit à Chriſto Paſtor totius dominici gregis, conſequenter primaria in Eccleſia authoritas fuit ſoli Petro conceſſa, ut præeſſet omnibus fidelibus etiam ipſis Apoſtolis, qui cum eſſent oves Chriſti ſub cura Petri erant, unde divus Hieronymus non dixit ex æquo ſuper omnes Apoſtolos fundatam eſſe Eccleſiam, ſed tantùm Eccleſiæ fortitudinem ſuper Apoſtolos ſolidari quatenus Apoſtoli promulgantes Evangelium, & baptizantes gentes vires Eccleſiæ augebant, & propterea ejus fortitudo magis conſolidabatur; & hic eſt verus ſenſus divi Hieronymi, niſi ſibi contrarius eſſe velit: quod oſtendi poteſt ex ipſa diſputatione, quam inſtituit cum Joviniano, ajebat enim

Hie-

Digitized by Google

Hieronymus, Joannem plus fuiſſe à Chriſto amatum propter virginitatem, quàm Petrum non virginem, ex quo inferebat, virginitatem præſtare matrimonio: ſed Jovinianus negavit antecedens, ſcilicet Joannem fuiſſe virginem, quod Hieronymus probat, inquiens: Si virgo non fuit, cur ergo plus amatus fuit, quàm alii? ſed reſpondit Jovinianus, Petrum fuiſſe plus amatum, quàm Joannem, eò quia ſuper Petrum fundata ſit Eccleſia, qua reſponſione adactus fuit Jovinianus aſſerere, primariam in Eccleſia authoritatem fuiſſe à Chriſto ſoli Petro collatam. Sed Hieronymus pergens in ſuo argumento ait: Si ſpectes, doctrinam Apoſtolorum ſuper omnes æquè fundata eſt Eccleſia, eò quia una ſit omnium doctrina, una & eadem fides: ſed ſi juriſdictio attendatur, Petrus præ cæteris electus fuit, ut eſſet caput Eccleſiæ: & ex hoc non ſequitur, plus dilectum fuiſſe à Chriſto, quia juriſdictio non ſupponit neceſſario ſanctitatem, adeo ut creſcat juxta menſuram ſanctitatis. Sed Jovinianus adhuc non acquieſcens petit, cur potiùs Joannes non fuit electus, ſi erat Virgo, & reſpondet Hieronymus, non fuiſſe electum ob defectum ætatis, quia adhuc in prima verſaretur adoleſcentia, & non decebat, ut puer ſenioribus præficeretur cum poteſtate gubernandi. Hic videtur eſſe diſcurſus ac ſenſus Hieronymi diſputantis cum Joviniano, quia non eſt veriſimile, Hieronymum ſtatim ſibi contradixiſſe: Sed Sectarii adhuc objiciunt alia Hieronymi verba contra eundem Jovinianum, ubi ait: *Joannes & Jacobus, quia plus cæteris petierunt, non impetraverunt: & tamen non eſt dignitas eorum imminuta, quia reliquis Apoſtolis æquales fuerunt.* Sed contra, quia id contigit ante electionem capitis, & antequam conſtitueret Petrum paſtorem univerſalem omnium ſuarum ovium, *paſce oves meas*, quia tunc ceſſavit æqualitas, & Petrus cæpit eſſe paſtor, ſeu princeps reliquorum, & univerſalis Eccleſiæ. Neque obſtat, quod D. Hieronymus epiſt. 58. ad Damaſum Pontificem ſcripſerit: *ut qui Apoſtolos honore ſequeris, ſequaris, & merito.* Non enim dicit, qui Petrum, ſed qui Apoſtolos honore ſequeris, quod non ſcripſiſſet, niſi noviſſet Petri, & aliorum Apoſtolorum fuiſſe æqualem: ſed reſpondetur, Hieronymum ſcripſiſſe ex Syria, ubi tunc morabatur, binas perbreves epiſtolas ad Damaſum de eodem argumento, ubi illum conſulit, ut Judicem omnium controverſiarum, an ſalva fide concedi poſſit, tres ineſſe DEO hypoſtaſes? In priori enim epiſtola ſic ſcribit: *Quoniam vetuſto oriens inter ſe populorum furore colliſus in diſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam minutatim per fruſta diſcerpit &c. ideo mihi Cathedram Petri, & fidem Apoſtolico ore laudatam cenſui conſulendam*: quibus verbis expreſſè & clarè fatetur D. Hieronymus, Romanum Pontificem eſſe verum Petri ſucceſſorem, & ipſum ſolum eſſe Judicem controverſiarum, ac litium, quæ in materia de fide oriuntur: hinc nonnullis interjectis ſubdit: *Apud vos ſolos incorrupta Patrum ſervatur hereditas*, ſcilicet apud ſolos Petri ſucceſſores, poſtea ſubdit: *Quamquam igitur tua me terreat magnitudo, tua tamen me invitat humanitas. A ſacerdote victimam ſalutis, à paſtore præſidium ovis flagito.* Se fatetur Hieronymus ovem, ut & Damaſum paſtorem, ſed non fuit Hieronymus tunc ovis Damaſi, ratione particularis Eccleſiæ Romanæ, cum Damaſus eſſet Romæ, & in Syria Hieronymus, ſed ratione univerſalis Eccleſiæ diffuſæ per totum orbem, & cujus Damaſus erat ſupremus paſtor, ſicut Petrus, cujus authoritas tranſivit in ſucceſſores. Rurſus ait: *Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens beatitudini tuæ, ſeu Cathedræ Petri communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt.* Neque hoc dicit de cathedra aliorum Apoſtolorum, ſed de ſola cathedra, quia in hac ſola ſedet verus Petri ſucceſſor: ex quibus omnibus evidenter apparet, Petrum ex ſententia Hieronymi non parem, ſed ſuperiorem fuiſſe aliis Apoſtolis. Quod verò in alia epiſtola ſcribat ad Damaſum, *ut qui Apoſtolos ſequeris, ſequaris, & merito.* Senſus non eſt omnes Apoſtolos, honore, dignitate, & præeminentia æquales eſſe, ut Sectarii interpretantur: ſed rogat Damaſum, ut ſicut eſt ſucceſſor Apoſtolorum in honore, ſic etiam ſit ſucceſſor in virtute, & merito, quod commodè intelligi poteſt, tametſi honor omnium Apoſtolorum non fuerit æqualis, alioquin ſi fuiſſent æquales in honore, fuiſſent etiam in merito, quod eſt falſum.

CAPUT VII.

An Petrus, & Paulus fuerint pares in regimine Eccleſiæ?

Lutherus, Witteleſus, & alii Sectarii agnoſcentes Petrum à Chriſto conſtitutum paſtorem totius dominici gregis, ſeu omnium ſuarum ovium, de quorum numero fuiſſe Apoſtolos reliquos, non ſupereſt ambigendi locus; ut hanc Petri præeminentiam conarentur aliquo ſaltem modo extenuare, ac diminuere, adnixi ſunt Paulum conſtituere æqualem Petro in poteſtate, ac regimine totius Eccleſiæ, conſequenter Petrum non fuiſſe ſolum in tali regimine, quod propterea poſt Chriſtum defecit à regimine Monarchico proprio unius tantùm ſolius in Ariſtocraticum, quod eſt plurium optimatum; Hanc paritatem probant, quare ſi Petro dixit Chriſtus, *paſce oves meas*, etiam ipſe Paulus de ſe ipſo ſcribit 2 Corinth. cap. 11. v. 28. Se premi cura, & ſolicitudine omnium Eccleſiarum, ex quo inferunt, ovile Chriſti non minus fuiſſe commendatum Petro, quam Paulo, alioquin non debuiſſet premi cura, & ſolicitudine omnium Eccleſiarum. Sed contra, quia hæc cura, & ſolicitudo poteſt ex pluribus capitibus oriri, ut ex juſtitia, ex zelo, ex charitate, & ex aliis titulis, quæ oriuntur ex juſtitia, hæc ineſt Prælatis Eccleſiæ habentibus juriſdictionem eccleſiaſticam: qua tenentur ſuos ſubditos paſcere, eóſque tueri, ne quid damni illis contingat, ad id enim ſunt conſtituti paſtores particularium Diœceſium, ut ſuas oves paſcant, ac defendant. Quæ verò ſolicitudo, & cura oritur ex aliis titulis, poteſt aliis etiam competere, qui zelo, & charitate omnium animarum procurant ſalutem. Reſpondetur igitur ad argumentum Sectariorum, ſolum Petrum habuiſſe curam omnium Eccleſiarum ex juſtitia, eò quia habuerit juriſdictionem in univerſalem Eccleſiam, quæ juriſdictio ſignificatur per verbum illud, *paſce oves meas*, his enim verbis ipſi injungitur officium paſtoris, ſeu gubernatoris omnium fidelium, cui adnexa eſt eſſentialiter juriſdictio. Cura autem, & ſolicitudo omnium Eccleſiarum, qua Paulus aſſerit ſe premi, non fuit cura orta ex juſtitia, & juriſdictione, ſed ex pura charitate, & zelo; cum enim enumeraſſet labores, carceres, vulnera ſibi in-

flicta, famem, ſitim, & alias ærumnas, quas pro Chriſto ſuſtinuit, poſtea ſubdit: *Præter illa quæ extrinſecus ſunt inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium Eccleſiarum, quis infirmatur, & ego non infirmor, quis ſcandalizatur, & ego non uror*, poſtremis hiſce verbis ſatis explicat originem ſuæ ſolicitudinis, & curæ, qua ſentiebat ſe premi, ſcilicet ex duplici actu charitatis, quorum primus fuit dolor, quo angebatur ex miſeria proximi, unde ait: *Quis infirmatur, & ego non infirmor*, ac ſi diceret infirmor cum infirmantibus, lugeo cum lugentibus, & doleo cum dolentibus. Secundus actus oriebatur ex amore, & zelo charitatis, quo accenſus urebatur, propterea ajebat: *Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* ac ſi diceret, quando quis patitur ſcandalum, tanto zelo, & amore inflammor ad illud delendum, ut quodammodo me uri præſentiam, ex quibus liquet curam Eccleſiarum, de qua loquitur Paulus, non fuiſſe ortam ex obligatione juſtitiæ, ſed tantum ex duplici actu charitatis, quæ cura ſuſcipi poteſt à quolibet fidele procurante ſalutem animarum. Neque obſtat, ſi dicas, Paulum 1. Corinth. 9. v. 16. ſcribere: *Si evangelizavero, non eſt mihi gloria: neceſſitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi, ſi non evangelizavero*, ubi cum dicat, neceſſitatem ipſi incumbere, videtur fateri non ex ſola charitate, ſed ex juſtitia teneri evangelizare, conſequenter Paulum habuiſſe juriſdictionem in omnes Eccleſias, quarum cura, & ſolicitudine propterea premebatur, & in regimine Eccleſiæ fuiſſe parem Petro. Nam contra eſt, quia licet Paulus aſſerat, neceſſitatem ſibi incumbere evangelizandi, non tamen loquitur de neceſſitate juſtitiæ, ſed tantùm de neceſſitate orta ex obedientia, neque loquitur de regimine univerſalis Eccleſiæ, ſed tantum de Evangelii prædicatione: ſiquidem ex obligatione præcepti tenebatur gentibus prædicare Evangelium: non tamen tenebatur, ex obligatione juſtitiæ regere totam Eccleſiam, quia id muneris in ſcripturis non legitur fuiſſe ipſi commiſſum.

Probant ſecundo hanc æqualitatem Petri & Pauli, eo quia Paulus parem cum Petro poteſtatem habuerit, quod deducunt ex epiſtola Pauli ad Gal. cap. 2. ubi ſcribit: *Cum cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi, Jacobus, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis.* Rurſus *mihi autem, qui videbantur eſſe aliquid, nihil contulerunt*, id eſt, principales Apoſtoli nihil contulerunt in notitia Evangelii, ſed e contra ego contuli eis, ut exponit Nicolaus de Lyra. Mox clarius exprimit, *cum vidiſſent, quod creditum eſt mihi Evangelium præputii ſicut Petro circumciſionis, qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatu circumciſionis, operatus eſt mihi inter gentes:* ergo Paulus non à Petro, ſed à Chriſto hoc ſuſcepit officium. Hinc Gloſſa Auguſtini: *Qui videbantur eſſe aliquid, ſcilicet Petrus, & qui cum Domino fuerant, nihil addiderunt mihi, in quo apparet, quod illis inferior non ego ſum, qui ita à Domino perfectus ſum, ut nihil eſſet, quod in collatione perfectionis adderet.* Ad id confirmandum, Nicolaus de Lyra addit: *Cum vidiſſent, quod mihi creditum eſt Evangelium præputii, id eſt, officium Apoſtolatus ad prædicandum gentibus, & Petro circumciſionis, id eſt, officium Apoſtolatus ad prædicandum Judæis. Qui enim operatus eſt Petro &c. ab eodem enim uterque ad fidem, & Apoſtolatum evocatus*, ex quibus inferunt Sectarii, utrumque Petrum, & Paulum fuiſſe æqualiter miſſum cum pari auctoritate, ac juriſdictione.

Sed contra eſt, quia Sectarii epiſtolam illam ſecundam ad Galatas doloſè mutilarunt, & perverterunt: ſi enim ſuo quæque loco [illegible]
qualisnam fuerit illius epiſtolæ [illegible]
tum eſt, Galatas fuiſſe homines [illegible]
genus, quod Paulus excoluerat [illegible]
principiis fidei imbuerentur [illegible]
Phariſaiſmi ad lucem veritatis [illegible]
ſed poſt Pauli diſceſſum legal[illegible]
tes eos ſubverterunt; & contra P[illegible]
menti, & præ cæteris duo; [illegible]
quod Paulus non eſſet Apoſtol[illegible]
tum Apoſtolorum; ſecundum quo[illegible]
non accepiſſet a Chriſto, ſed [illegible]
quibus etiam in hoc dogmate di[illegible]
Pauli doctrinæ fidendum non eſſe [illegible]
has calumnias ſibi multis rejectu[illegible]
ejusdem epiſtolæ narrat ex ordine [illegible]
profectum, viſitationem Petri, Ap[illegible]
næ approbationem, & alia, quæ [illegible]
ſpeciatim cap. 2. ait: *Deinde poſt annos* [illegible]
cim iterum aſcendi Jeroſolymam [illegible]
ſumpto, & Tito, cauſam hujus [illegible]
cans ait: *Aſcendi autem ſecundum* [illegible]
contuli cum illis Evangelium [illegible]
bus: ſeorſim autem iis, qui [illegible]
in vacuum currerem, aut cucurriſſem [illegible]
Jeroſolimam oſtenſurus Evangelium [illegible]
quod prædicabat gentibus Petro, [illegible]
ipſo erant, ut ab iiſdem approbaretur, [illegible]
curreret, ſeu ne diſcreparet in do[illegible]
reliquis Apoſtolis: ſi igitur Pa[illegible]
Evangelium Petri cenſura, ac judi[illegible]
dens eſt, noviſſe, Petrum eſſe ſu[illegible]
judicem, ad quem in dubiis debere [illegible]
recurrere: ait Ambroſius epiſt. 8[illegible]
lum, *ſe non habuiſſe ſecuritatem E*[illegible]
di, niſi Petri, & qui cum eo fuerant, [illegible]
roboratus. Et Tertullianus lib. contra [illegible]
cap. 5. *Denique ad patrocinium Petri* [illegible]
Apoſtolorum aſcendiſſe Jeroſolimam p[illegible]
ordecim ſcribit, ut conferret de E[illegible]
ne in vacuum tot annis cucurriſſet, a[illegible]
ſcilicet citra formam illorum evang[illegible]
illis probari, ac conſtabiliri de[illegible]
cum quibus ſuum contulit Evangelium [illegible]
trus, Jacobus, & Joannes, quorum [illegible]
nit; & ſubjudicata æmulatione, que [illegible]
itineris ſuſcipiendi, ſubjungit: *Ab iis* [illegible]
debantur aliquid; quales aliquando [illegible]
intereſt: Deus perſonam hominis [illegible]
qui videbantur eſſe aliquid, nihil [illegible]
diceret, communicato Evangelio [illegible]
tunc videbantur aliquid eſſe, im[illegible]
ci, ut Apoſtolorum, quales olim [illegible]
ſcilicet, & rudes, mihique eruditione [illegible]
minime æquandi, nihil ad me, [illegible]
muneribus ſuis hanc perſonarum ra[illegible]
bet Deus: hi ergo, qui communi [illegible]
ſenſu cenſebantur Apoſtolorum [illegible]
proprio nihil prorſus mihi contulerunt [illegible]
falſum omnino eſſe, me non à De[illegible]
& hominibus meum Evangelium [illegible]
igitur Paulus contulerit Evangelium [illegible]
tro, & aliis, qui cum ipſo erant, ne in [illegible]
reret; Petrus tamen, & qui cum [illegible]
proprio contulerunt Paulo; [illegible]
bat à Petro, & aliis inſtitui, cum [illegible]
fuerat, utpote quem elegerat, [illegible]
& Doctor gentium; [illegible]
gelium conferre cum Petro, & [illegible]
erant, ad tollendam omnem dubi[illegible]

que abigendam ſuſpicionis umbram inter gentes, quaſi Evangelium ſuum non eſſet verum Jeſu Chriſti Evangelium, & in vacuum curreret. Hic autem Pauli recurſus ad Petrum in dubio ſui Evangelii arguit majorem auctoritatem in Petro, circa res pertinentes ad fidem, quàm in Paulo: unde argumentum Pauli probat, primariam in Eccleſia auctoritatem fuiſſe à Chriſto ſoli Petro collatam: unde pergit Apoſtolus: *Sed è contra, cum vidiſſent, quod creditum eſt mihi Evangelium præputii, ſicut & Petro circumciſionis, (qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis, operatus eſt & mihi inter gentes) & cum cognoviſſent gratiam, quæ data eſt mihi Jacobus, & Cephas, & Joannes, qui videbantur columnæ eſſe, dexteras dederunt mihi, & Barnabæ ſocietatis, ut nos in gentes, ipſi autem in circumciſionem.* Fatetur Paulus ab iis, qui videbantur aliquid eſſe, nihil accepiſſe doctrinæ gentibus tradendæ, nihil, quod ſuo Evangelio præputii adderet, vel demeret: ſed cum Petrus, & qui cum ipſo erant, ex miraculorum vi, & energia, Deum hanc virtutem Paulo evangelizanti gentibus dediſſet; & miracula à Paulo edita affinia eſſent iis, quæ Petrus evangelizans Judæis effecerat, dederunt Paulo, & Barnabæ ſociales manus; hoc eſt, ut explicat Tertullianus de Præſcrip. *Dexteras ei dederunt ſignum concordiæ, & convenientiæ.* Tota hæc diſceptatio fuit de ſolo munere prædicandi, evangelizandi gentibus ſeu in præputio, & Judæis in circumciſione, & miracula patrandi, quæ omnia ad ſolum officium Apoſtolatûs pertinent; non ad illud Pontificatus, de cujus juriſdictione neque unum habetur verbulum; quia Paulus, cum noviſſet hanc Chriſtum ſoli Petro dediſſe, ad ipſum in dubio ſui Evangelii habuit recurſum, quia noverat ad ipſum, ut ſupremum in Eccleſia judicem conſtitutum pertinere ſolvere dubia, & dirimere controverſias, quæ oriuntur circa Evangelium. Quamvis igitur in munere Apoſtolatûs Petrus, & Paulus, & reliqui Apoſtoli fuerint pares; quoad tamen juriſdictionem, & munus paſcendi Chriſti oves, unus Petrus reliquis omnibus præcelluit. Non enim reliqui Apoſtoli miſſi fuerunt à Petro, alioquin dicerentur Apoſtoli Petri: ſed omnes à Chriſto miſſi fuerunt, propterea fuerunt omnes Apoſtoli Chriſti, & in munere Apoſtolatûs pares. Tota igitur inæqualitas conſiſtit in ſolo ordine politico, & juriſdictione à Chriſto data ſoli Petro, cum illi tantum dixit: *Paſce oves meas*; hanc juriſdictionem ac primatum in Eccleſia collatum Petro, cum Paulus noviſſet ad ipſum in dubio Evangelii præputii, ſeu quod gentibus annunciaret, recurrere voluit. Ex eo autem, quod Paulus dicat inter eos conveniſſe, ut Petrus & ſocii in circumciſione, ſeu Judæis enunciarent Evangelium; & Paulus, ac Barnabas in præputio, ſeu gentibus promulgarent; non tamen ita coarctarunt provincias, ut Petrus non prædicaret gentibus, & Paulus non promulgaret Evangelium Judæis, ſiquidem Paulus, & Barnabas prædicarunt etiam Judæis; ut & Petrus, ac alii Apoſtoli etiam gentibus: nunquam Apoſtoli abdicârunt à ſe facultatem prædicandi Evangelium omnibus gentibus, & ubique terrarum gentibus, & Judæis, ſed retento jure Apoſtolatûs, quo omni creaturæ prædicare, omnéſque gentes docere, & baptizare poterant, quia tamen unuſquiſque omnibus in locis eſſe non poſſit, ut ubique terrarum annuntiaretur Verbum DEI, mundi Provincias, ac regna ſibi diviſerunt ad prædicandum Verbum DEI. Hinc D. Paulus Judæos perſæpe etiam docuit, & ad Hebræos ſcripſit, rurſus divulgavit Evangelium *Actor. cap. 9. 13. 14.* Damaſci, Salaminæ, Antiochiæ, Iconi, & alibi Petrus etiam primus omnium gentibus prædicavit Evangelium, Actor. 15. Dixit, quòd DEUS ordinaverat ab æterno gentes per os ejus audire, & credere: plures etiam in Italia, aliiſque Provinciis gentium fundavit Eccleſias, & ſimul cum Paulo Romæ gentibus annuntiavit Evangelium, & gentes illas edocuerunt veritatem, ubi & Martyrii coronam ſuſceperunt: Joannes in Aſia gentibus ſimul, & Judæis prædicavit, & Epheſi ſenio confectus obiit: Philippus in Aſia, Andreas in Achaja, Jacobus Hieroſolymis, & reliqui Apoſtoli per diverſas orbis partes Judæis, & gentibus prædicando hujus mortalis vitæ curſum ſanctè, & laudabiliter concluſerunt.

Conſtat igitur ex ſcripturis, Petrum non fuiſſe parem in juriſdictione Paulo, ſed tantum in Apoſtolatu, & ejus muneribus, ſupereſt probandum, neque ex Sanctis Patribus, Paulum fuiſſe parem Petro in regimine totius Eccleſiæ: ſiquidem Sancti Patres cæteris Apoſtolis præferunt Petrum, eò quia illi ſoli præ cæteris Apoſtolis promiſſa ſit conſtantia fidei, & cathedræ, Matth. 16. v. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Et rurſus Luc. 22. v. 32. *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua*, quod ad primam attinet promiſſionem, promittit Chriſtus Petro, ſe ædificaturum ſuam Eccleſiam ſupra Petri petram, ſeu ſupra dignitatem Petri, quæ fundamentum ſit, quo nititur Eccleſia, adeo ut per petram non poſſit aliud intelligi, quàm ipſe Apoſtolus Petrus, non quoad perſonam tantùm & ſimpliciter, ſed ut inſignitus dignitate pontificatus, hæc eſt enim petra fundamentalis, ſupra quam ædificata eſt Eccleſia: & quamvis etiam reliqui Apoſtoli ſint lapides fundamentales, & ſint illi duodecim, quos viderat Joannes in Apocal. 21. v. 14. *Et murus civitatis, id eſt, Eccleſia habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina, duodecim Apoſtolorum agni:* attamen reliquis Apoſtolis non fuit promiſſa conſtantia, & firmitas, quæ Petro, & illius ſucceſſoribus. Quamobrem Cathedra Petri, & ſucceſſorum ejus, adhuc firma ſtat, nec ullo unquam tempore in ipſa defecit fides Catholica, ut notat Auguſtinus in Pſal. contra partem Donati inquiens: *Numerate ſacerdotes, vel ab ipſa Petri ſede, & in ordine illo Patrum, quis cui ſucceſſit videte. Ipſe eſt petra, quam non vincunt ſuperbæ inferorum portæ.* Secus reliqui Apoſtoli fuerunt quidem etiam fundamenta, ſed ſecundaria, & ſubordinata D. Petro, cui ſoli data eſt juriſdictio, cum à Chriſto officium paſtoris, & cura totius dominici gregis fuit demandata: *paſce oves meas:* & aliis Apoſtolis, quia Chriſtus non promiſit conſtantiam fidei, & cathedræ, ideo non perſeverarunt in ſucceſſoribus, & illorum cathedræ collapſæ fuerunt, ut cathedra Jacobi Hieroſolymitana, Joannis Epheſina, Matthæi Æthiopica, Andreæ Scitica. Quòd verò per hanc petram, ſuper quam Chriſtus ædificavit ſuam Eccleſiam, ſit ipſe Petrus Apoſtolus, ſeu non perſona ſimpliciter Petri, ſed perſona ut inſignita dignitate pontificatus, quia tunc eſt paſtor totius dominici gregis, & fundamentum, quo nititur Eccleſia Catholica, docent Patres præferentes, propterea Petrum reliquis omnibus Apoſtolis etiam Paulo. Origenes homil. 5. in Exod. ait: *Vide magno illi Eccleſiæ fundamento, & petræ ſolidiſſimæ, ſuper quam Chriſtus fundavit Eccleſiam, quid dicatur à Domino*, & in Pſal. 1. ait: *Petrus ſuper quem Chriſti Eccleſia ædificata eſt, contra quam inferorum portæ non prævalebunt.* Et Epiphanius in Anchorato: *Ipſe Dominus conſtituit Petrum primum Apoſto-*

Apoſtolorum petram firmam, ſuper quam Eccleſia Dei ædificata eſt, & portæ inferorum non prævalebunt adverſus illam. Baſilius Magnus ad cap. 2. Iſaiæ: *Unus ex his montibus fuit Petrus, quem petram appellavit propter maximam firmitatem fidei, propter infractum animi robur, ad non cedendum inflictis plagis tentationũ ſupra quam petram promiſit ædificare Eccleſiam ſuam*: & lib. 2. contra Eunomium: *Statim ex hac voce petra, intelligimus Petrum Jonæ filium, qui fuit ex Bezeida, Andreæ fratrem, qui quoniam fide præſtabat, ſibi commiſſam ædificationem Eccleſiæ ſuſcepit.* Chryſoſtomus homil in Petrum, & Eliam: *Sed vide cujusmodi peccato permiſit ſubjici Petrum, illum talem, ac tantum virum Apoſtolorum verticem, fundamentum immobile, & petram ſtabilem, quæ non poſſit concuti.* Cyrillus lib. 2. in Joan. cap. 12. *Intuitus autem eum Jeſus dixit: Tu es Simon, filius Jonæ, tu vocaberis Cephas, vocabulo ipſo commodè ſignificans, quod in eo, tanquam in petra, lapidéque firmiſſimo ſuam eſſet Eccleſiam ædificaturus*: & ex Latinis S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 9. ad Papianum poſt medium ſcribit: *Loquitur illis Petrus, ſuper quem ædificanda erat Eccleſia.* D. Hieronymus cap. 16. Matth. ſecundum metaphoram petræ rectè dicitur ei: *Ædificabo Eccleſiam meam ſuper te.* Et D. Auguſtinus ſerm. 15. de Sanctis: Petrum *itaque fundamentum Eccleſiæ Dominus nominavit, & ideo dignè fundamentum hoc Eccleſia colit, ſuper quod eccleſiaſtici ædificii altitudo conſurgit.* Quòd ſi dicas, non deeſſe plures Patres, qui per petram non intelligant ipſum Petrum, ſed tantùm fidem, ſeu confeſſionem Petri, reſpondetur, Patres utrumque ſimul intelligere & ipſum Petrum, ut inſignitum pontificatu, & ejus confeſſionem: nam cum aſſerunt, Eccleſiam fundatam eſſe ſuper fidem, & confeſſionem Petri, docent fundatam eſſe ſuper Petrum inſignitum pontificatu propter illius fidem, & confeſſionem, ut notat Bellarminus *lib. de Pontifice cap. 10. circa fin.* quo pacto etiam dicimus Rempublicam fundatam in prudentia, & fidelitate unius hominis, qui cæteris præſit propter ejus prudentiam, & fidelitatem.

Quòd ſi dicas, hanc explicationem non eſſe ſecundùm mentem illorum Patrum, eo quia Patres loquuntur de fide abſtrahendo à perſona Petri; adeo ut ſola fides per ſe ſimpliciter, & abſtractè conſiderata ſit fundamentum, idque ut probes, ita argumentaris: Fides in Petro, vel eſt ratio finalis, cur Petrus ſit fundamentum, & ſic ubi erit illa fides, erit hoc fundamentum: vel eſt tantùm conditio, ſine qua Petrus non eſſet fundamentum: & locutio eſt perquam impropria. Contra eſt, quia ſcripturæ expreſsè vocant fundamentum primarium, ac principalius Eccleſiæ Chriſtum, & primum fundamentum ex ſecundariis Petrum, ut etiam alios Apoſtolos, ita tamen, ut ſint fundamenta ſecundaria, quæ ſubjiciantur Petro. Quod ſi Chriſtus, ſi Prophetæ, ſi Apoſtoli dicuntur in ſcripturis fundamenta Eccleſiæ, cur non etiam Petrus erit dicendus fundamentum Eccleſiæ; quod ſi ſuper Chriſtum, Prophetas, & Apoſtolos dicitur fundata Eccleſia, cur non etiam ſuper Petrum? Quod ſi non Petrus, ſed fides Petri eſſet fundamentum Eccleſiæ; etiam fides Chriſti, Prophetarum, & Apoſtolorum eſſet fundamentum Eccleſiæ, non Chriſtus, nec Prophetæ, nec Apoſtoli, ſed quid aliud ab iiſdem ſeparatum, ſeu eorum fides in abſtracto, & veluti avulſa à ſubjecto; quod quàm falſum ſit, ex eo facilè evincitur: quia quod non exiſtit, nequit fundamentum eſſe ædificii exiſtentis, alioquin exiſtens fundaretur in non exiſtente, ac eſſet fundamentum debilius re fundata, quod repugnat: ſed fides in abſtracto non exiſtit, ſed tantùm in concreto, ſeu in perſona aliqua, quæ à fide vocetur fidelis, eſt enim fides virtus, & qualitas, quæ quamdiu exiſtit, exigit inhærere alicui ſubjecto, perinde ac qualibet alia qualitas moralis, vel phyſica: ergo non fides ut avulſa à Petro, & in abſtracto ſumpta eſt fundamentum Eccleſiæ, ſed ipſe Petrus ut fidelis, ac habens fidem. Neque ſequela in argumento ſubſiſtit: ſcilicet ſi fides in Petro eſt finis, propter quem Petrus eſt fundamentum Eccleſiæ, inde ſequeretur, quod ubicunque eſſet fides, ibi eſſet fundamentum Eccleſiæ: ſicut ſi ſanitas eſt finis, propter quem ſumitur medicina, non ſequitur ergo, ubicunque eſt ſanitas, ibi ſumitur medicina. Neque ſi dicas, Petrum propter fidem, ut cauſam moralem aſſumptum fuiſſe, ut eſſet fundamentum Eccleſiæ, loquutio eſt impropria: ſicut non eſt impropria locutio, ſi dicamus, Miniſtrum Imperatoris fuiſſe cauſam moralem, cur aliquis promotus fuerit ab Imperatore ad aliquam dignitatem: ſic dicimus valde propriè, Chriſtum eſſe cauſam meritoriam noſtræ juſtificationis: & virtutem eſſe cauſam moralem, cur quiſpiam à Pontifice aſſumatur ad Epiſcopatum: in hoc ſenſu Sancti Patres aſſerunt, Petrum ob confeſſionem fidei quodammodo promeruiſſe, ut fieret petra, ac fundamentum Eccleſiæ.

Cæterum ut explicetur, quomodo Chriſtus, Petrus, & reliqui Apoſtoli, imo & ipſa fides dicatur eſſe fundamentum Eccleſiæ, juvat obſervare, quod fides in Chriſtum ſita in eo, ut credamus, Chriſtum eſſe verum DEUM, & verum hominem, ſit ratio, cur Chriſtus ſit primarium, ac principalius fundamentum Eccleſiæ, ſcilicet ratione fidei circa illius divinitatem, & humanitatem, ſeu incarnationem. Petrus ratione confeſſionis hujus fidei, eſt ſecundarium fundamentum Eccleſiæ, hanc fidem confeſſus eſt, cum dixit: *Tu es Chriſtus, Filius Dei vivi*, quatenus hæc confeſſio habuit ſibi annexam promiſſionem ſtabilitatis pro ſe, & ſuis ſucceſſoribus, ne unquam deficerent in hac fide; *& ego rogavi pro te, ne deficiat fides tua.* Apoſtoli poſt Petrum, ſunt etiam ſecundaria fundamenta ſub jurisdictione Petri, ratione prædicationis ejusdem fidei in Chriſtum; non tamen hæc fidei confeſſio in reliquis Apoſtolis habet annexam promiſſionem ſtabilitatis ſicut in Petro. Juxta primam propoſitionem intelligitur illud Apoſtoli ad Corinth. 3. 11. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus.* Apoſtolus dicit, Chriſtum Jeſum eſſe fundamentum ratione fidei circa ejus divinitatem, ſeu fidei vivæ, quæ per charitatem operatur, ut explicant S. Patres, Gregor. lib. 7. epiſt. 47. Anſelmus & alii. Quoad confeſſionem fidei in Petro, qua dixit: *Tu es Chriſtus, Filius Dei vivi*; ob hanc confeſſionem meruit fieri fundamentum ſecundarium Eccleſiæ. Super te ædificabo Eccleſiam meam: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*; quatenus confeſſio fidei à Petro facta nunquam erat defectura in Petro, & ſuis ſucceſſoribus. Quoad reliquos Apoſtolos ſunt & ipſi fundamenta ſecundaria Eccleſiæ ratione prædicationis fidei, ſub tamen Petri jurisdictione, cui ſoli Chriſtus injunxit curam paſcendi omnes ſuas oves: *Paſce oves meas*, ſcilicet omnes, nemine excepto rege, & dirige in viam ſalutis æternæ; & de hiſce Apoſtolis intelligitur illud D. Pauli ad Epheſ. 2. 20. *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, ſeu Prophetarum*, ſeu ſuper Apoſtolos, & Prophetas, qui propter prædicationem fidei in Chriſtum ſunt fundamenta Eccleſiæ ſecundaria, ſub jurisdictione Petri; & ſuper

hæc

Digitized by Google

hæc fundamenta ſecundaria proximè, & immediatè ſuperædificantur alii Chriſtiani, qui per illorum prædicationem ad fidem Chriſti convertuntur. Ex quibus conſtat Paulum, & reliquos Apoſtolos non fuiſſe pares Petro in ratione officii paſcendi dominicum gregem, quia hæc cura ſoli Petro injuncta fuit: *Paſce oves meas.*

Coacervant Sectarii plures S. Patres aſſerentes æqualitatem Petri, & Pauli, imo & aliquos, qui non ſolum pares dicunt Petrum, & Paulum, verum etiam Paulum Petro majorem: ſed non attingunt, in quo ſenſu Patres loquantur. Poteſt enim Petrus conſiderari ratione juriſdictionis, ſeu ſupremi paſtoris, cui ſoli Chriſtus injunxit officium paſcendi ſuas oves, *paſce oves meas*, ſeu regendi, & gubernandi omnes fideles, ad quod officium exercendum requiritur juriſdictio: & ratione virtutum, laborum, Apoſtolatus, doctrinæ, ac prædicandi, ac promulgandi Evangelium. Si conſideretur ratione juriſdictionis, Petrus eſt major, ac præcellit reliquis omnibus Apoſtolis, etiam Paulo; quia ſoli Petro conceſſum fuit à Chriſto, ut eſſet ſupremus paſtor omnium ſuarum ovium; etenim non Paulo, non reliquis Apoſtolis, ſed ſoli Petro dixit Chriſtus: *Paſce oves meas*; & quia officio paſtoris, ſeu gubernatoris eſt eſſentialiter annexa juriſdictio, ſequitur evidenter Petrum juriſdictione, de quo eſt controverſia, reliquis præcellere Apoſtolis, ac eſſe majorem Paulo. Sin verò conſideretur Petrus ratione Apoſtolatus, ſub hac ratione omnes Apoſtoli fuerunt pares, omnes habuerunt facultatem prædicandi, ac propagandi Evangelium, & baptizandi gentes à Chriſto, qui omnibus Apoſtolis dixit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos, ite, prædicate Evangelium in omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* & ſub hac conſideratione docent S. Patres, omnes Apoſtolos fuiſſe pares. Sin verò conſideretur Petrus ratione virtutis, laboris, ac meriti; ex S. Patribus plures affirmant Paulum in laboribus, & ærumnis pro Chriſto tolleratis præcelluiſſe Petro: ſin verò ratione meriti, & virtutis; incertum eſt, uter alteri præcelluerit. D. Auguſtin. conſiderans labores, & ærumnas Paulum præfert Petro, quod explicat in Pſ. 130. inquiens: *Paulus Apoſtolus, quamvis ex perſecutore factus ſit prædicator; abundantiorem gratiam conſecutus eſt in omni labore Apoſtolico, quàm cæteri Apoſtoli*; ubi in tolerantia laborum, & ærumnarum præfert Paulum omnibus Apoſtolis, conſequenter etiam Petro. Quoad munus Apoſtolatus lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 4. vocat *Paulum collegam Petri.* Neque obſtat, quod Origenes lib. 1. contra Celſum vocet Paulum *Fundatorem Eccleſiarum poſt Chriſtum præcipuum*, quia exinde tantum ſequitur, Paulum per exantlatos labores, & munus prædicationis, cæteris latius propagâſſe Evangelium, ac per ejus prædicationem fundatas fuiſſe plures Eccleſias: ſed id non eſt præferre Paulum, neque parem facere Petro in juriſdictione, ſed tantùm in laboribus exantlatis pro Evangelii propagatione, & ærumnis toleratis pro converſione gentium. Cæterum omnes fatentur, juriſdictionem ſoli Petro fuiſſe à Chriſto tributam, cum illi ſoli concredidit ſuas oves, *paſce oves meas.* Objiciunt Sectarii D. Ambroſ. lib. de Spiritu S. in fine, ubi ait: *Una enim gratia fulgebat in his, quos Spiritus unus elegerat. Neque Paulus inferior Petro, quamvis ille Eccleſiæ fundamentum, & hic Sapiens Architectus ſciens veſtigia credentium fundare populorum. Neque Paulus indignus Apoſtolorum Collegio cum primo facilè conferendus, & nulli ſecundus.* Sed contra, qiua cum Ambroſius ait: *Una enim gratia fulgebat in his, quos Spiritus unus elegerat*; loquitur de Paulo, & Barnaba, qui ſimul à Spiritu S. electi erant ad Apoſtolatum, Act. 13. 2. *Miniſtrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit illis Spiritus S. ſegregate mihi Saulum, & Barnabam in opus, ad quod aſſumpſi eos*; quæ verba explicans Ambroſius ait: *Paruerunt ergo Paulus, & Barnabas Spiritui S. imperanti,* & paucis interjectis ſubdit: *Una enim gratia fulgebat in his, quos Spiritus unus elegerat.* Facta hac collatione inter Paulum, & Barnabam, pergit conferre Paulum cum Petro inquiens: *Neque Paulus inferior Petro, quamvis ille Eccleſiæ fundamentum, & hic ſapiens Architectus*: unde tantùm in officio Apoſtolatus pares facit Petrum, & Paulum, non vero in juriſdictione eccleſiaſtica: deinde pergit: *Nec Paulus indignus Apoſtolorum Collegio, cum primo facilè conferendus, & nulli ſecundus. Nam qui ſe imparem neſcit, facit æqualem,* loquitur Ambroſ. de laboribus ſuſceptis, & ærumnis toleratis pro Evangelii propagatione, & ait Paulum nulli fuiſſe inferiorem. Dices, D. Paulum non accepiſſe Apoſtolatum à Petro, neque ab aliis Apoſtolis, conſequenter non fuiſſe ſub juriſdictione Petri, ſed parem illi fuiſſe, eo quia uterque Apoſtolatum immediatè accepit à Chriſto: antecedens liquet, quia ad Galat. 1. ſcribit: *Notum enim facio vobis Evangelium fratres, quod evangelizatum eſt à me, quod non eſt ſecundum hominem, non enim ab homine accepi illud, neque didici, ſed per revelationem Jeſu Chriſti:* ergo Paulus minor non eſt Petro quoad juriſdictionem. Sed contra, quia ex eo, quòd Paulus non acceperit Evangelium, ſeu Apoſtolatum, & munus prædicandi Evangelium à Petro, neque ab ullo homine, ſed per revelationem à Jeſu Chriſto, non ſequitur, Paulum non ſubjeciſſe juriſdictioni Petri, & quoad juriſdictionem non fuiſſe inferiorem Petro: quia ut jam diximus pluries; aliud eſt munus Apoſtolatus, & facultas prædicandi, ac propagandi Evangelium; & aliud juriſdictio adnexa eſſentialiter gubernatori, rectori, ac paſtori dominici gregis; fatemur in munere Apoſtolatûs, ac prædicandi Evangelium, omnes Apoſtolos fuiſſe pares; & omnes hoc officium accepiſſe à Chriſto, cum dixit: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos, ite, prædicate gentibus Evangelium, baptizantes eos*; ſed munus ſupremi gubernatoris, & paſtoris, cui eſſentialiter eſt adnexa juriſdictio ſoli Petro tributum fuit, quia Chriſtus illi ſoli dixit Joan. 21. *Paſce oves meas*, quod ſi Paulus erat ovis Chriſti, debuit eum Petrus paſcere, ſeu habere facultatem eum paſcendi, ſi occaſio contigiſſet; conſequenter Paulus erat ſub juriſdictione Petri, & illo inferior quoad juriſdictionem, & tantum fuit æqualis quoad munus Apoſtolatus. Catholicorum itaque ſententia diſtinguit primatum ab Apoſtolatu, & juriſdictionem à doctrina; & quoad munera Apoſtolatus, ſeu evangelizandi, baptizandi omnes fuerunt pares, in doctrina vero unus potuit eſſe major alio, & Paulus excellentior Petro, ut etiam quoad labores exantlatos, potuit Paulus eſſe major Petro, eo quia plus laboraverit, plures ærumnas, ac pericula fuerit paſſus in promulgando Evangelium gentibus; hæc autem omnia pertinent ad munus Apoſtolatûs, non ad officium primatûs; idque cauſæ, cur Paulus per Antonomaſiam gentium nuncupetur Apoſtolus, ait Auguſtin. *Apoſtolus cum dicitur, ſi non exprimatur quis Apoſtolus, non intelligitur niſi Paulus, quia pluribus eſt epiſtolis notior, & plus aliis laboravit.* Non tamen quoad juriſdictionem eſt major, neque æqualis Petro, quia illi ſoli dixit Chriſtus: *Paſce oves meas*, ſui officio commiſit omnes ſuas oves, conſequenter etiam Apoſtolos, & Paulum, quia hi omnes erant oves Chriſti, & de illius ovili, conſequenter ſub juriſdictione Petri, ut ſupremi paſtoris: hinc Petrus non ſimpliciter Apoſtolus, ſed princeps nuncupatur Apoſtolorum: hinc

Digitized by Google

vulgo dicitur: *Princeps clave Petrus, primus quoque dogmate Paulus.* Potuit Paulus doctrina reliquis Apoſtolis præcellere, ſed jurisdictione cæteris omnibus, proinde etiam Paulo præcelluit Petrus; quod venuſtè expreſſit Fortunatus lib. 3. Carm. in honorem Petri, & Pauli:

Cœlorum porta lati duo lumina mundi
Ore ſonat Paulus, fulgurat arce Petrus
Inter Apoſtolicas radiante luce coronas
Doctior hic monitis, celſior ille gradu
Hunc per corda hominum reſerantur, & aſtra per illum
Quos docet iſte ſolo, ſuſcipit iſte polo.
Pandit iter cœli hic dogmate, clavibus alter,
Eſt via cui Paulus, Janua fida Petrus.

CAPUT VIII.

An Petrus fuerit Romæ, fundaverit ibi Eccleſiam, fueritque ibi Epiſcopus Eccleſiæ à ſe fundatæ, & an fuerit Romæ mortuus?

EVicimus Primatum totius Eccleſiæ Catholicæ fuiſſe à Chriſto collatum Petro, quando illi ſoli ſuas concredidit oves: *Paſce oves meas*; eo ipſo, quod ipſum conſtituit ſupremum ſuarum ovium paſtorem, ei tribuit jurisdictionem in totum Chriſti ovile, & ſingulas oves, ſuperſunt nunc expendendenda nonnulla, quæ ſe habent conſecutivè ad hunc Petri primatum in univerſa Eccleſia, & primo, an Petrus fuerit Romæ, an fundaverit ibi Epiſcopatum, & an ipſe fuerit Romanus Epiſcopus, & mortuus Romæ Epiſcopus: hæc omnia, tametſi circa omnem dubitationem antiquitas per quindecim continuata ſæcula pro certiſſimis, ac indubitatis habuerit; Sectarii nihilominus recentiores auſi ſunt in dubium revocare, imò & inficiari contra omnium antiquorum ſententiam. Notat Bellarmin. lib. 2. de ſummo Pontifice cap. 1. Primum omnium, qui docuit, D. Petrum nunquam fuiſſe Romæ, neque Epiſcopatum illum fundâſſe, neque fuiſſe ibi Epiſcopum, neque tandem Romæ mortuum, fuiſſe quemdam Gulielmum nomine Joannis Wiclefi præceptorem, ut refert Thomas Waldenſis lib. 2. doct. fidei art. 1. cap. 7. cui errori viſus eſt adhærere Udalricus Velenus, Lutherana doctrina infectus, qui integrum tractatum, imò & librum hac ſuper re ſcripſit, ac edidit, & per octodecim perſuaſiones, ut ipſe vocat argumenta, quibus nititur, putat ſe demonſtrâſſe, Petrum nunquam fuiſſe Romæ, & Petrum, & Paulum non Romæ, ſed Hieroſolimis fuiſſe occiſos; Hoc mendacium poſtea divulgarunt alii ex livore contra ſummum Pontificem, ut Illyrius in libro, quem edidit contra primatum Papæ, ubi ait: *Demonſtratio eſt, Petrum Romæ non fuiſſe*, & Calvin. lib. 4. Inſt. cap. 6. §. 15. qui cum dixiſſet, rem totam eſſe dubiam, poſtea ſubdit: Tamen propter ſcriptorum conſenſum non pugno, quin illic, (ſcilicet Romæ) mortuus ſit; ſed Epiſcopum fuiſſe præſertim longo tempore, perſuaderi nequeo. Cæterum non eſt neceſſè, ut ſucceſſores D. Petri in regimine Eccleſiæ ſemper ſint Romæ, ibique degant, nec illic fuerint, cum plures Romani Pontifices, quique fuerunt veri ſucceſſores D. Petri in regimine Eccleſiæ Catholicæ, quam gubernarunt, nunquam fuerint Romæ, ut Clemens V. Joannes XXII. Benedictus XII. Clemens VI. Urbanus V. qui Avenione in Provincia, ſeu Gallia ordinati, ibi ſemper manſerunt. Neque neceſſe eſt, ſucceſſores Petri in regimine Eccleſiæ Romæ mori, cum plures fuerint extra urbem illam mortui, ut Clemens I. in Ponto, Pontianus in Sardinia, Joannes I. Ravennæ, Agapitus Conſtantinopoli, Innocentius III. Peruſiæ, Innocent. IV. Neapoli, Joannes XX. Viterbii. Neque requiritur, ut Petri ſucceſſores ſint Epiſcopi Romæ, ſuamque Diœceſim ibi habeant, quia tametſi non eſſent Romæ Epiſcopi, adhuc eſſent Epiſcopi Eccleſiæ Catholicæ, ſeu univerſalis longè, lateque diffuſæ per totum orbem, & huic Epiſcopo ſubordinatus eſſet Romanus Epiſcopus, quia Epiſcopatus urbis Romæ eſt particularis, & limitatus ad illam civitatem, & diœceſin, & Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ complectitur omnes alios Epiſcopatus particulares, & limitatos in ſuis diœceſibus, adeo ut omnes Epiſcopi particulares ſint ſub jurisdictione ſucceſſoris Petri. Hinc Petrus licèt priùs fuerit Epiſcopus Antiochiæ, quia tamen ſedem aliò tranſtulit, non propterea Epiſcopus Antiochiæ fuit unquam Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ, ſeu univerſalis, ſed tantùm Epiſcopus Antiochenus, ſeu particularis. Eſt enim diſtinguendus Epiſcopus totius Eccleſiæ univerſalis, & Catholicæ ab Epiſcopis particularibus locorum: ſiquidem Epiſcopatus Eccleſiæ Catholicæ veluti corpus comprehendit Epiſcopos particulares locorum veluti membra ſub jurisdictione capitis, ſeu ſucceſſoris Petri.

His prænotatis dicendum eſt, abſque ulla hæſitatione D. Petrum fuiſſe Romæ, idque liquet ex ipſius Petri teſtificatione, ubi in fine prioris epiſtolæ ſcribit: *Salutat vos Eccleſia in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Petrum hanc Epiſtolam ſcripſiſſe Romæ, quæ ob confuſionem gentium, ac religionum à Petro Babylon dicitur, teſtatur Papias, Apoſtolorum diſcipulus, apud Euſebium lib. 2. hiſtor. cap. 15. ubi Euſebius ait: *Papias & hoc dicit, quod Petrus in prima epiſtola ſua, quam de urbe Roma ſcripſit, meminerit Marci, in qua tropicè Romam Babylonem nominavit, cum dicit ſalutat vos, quæ in Babylone collecta eſt Eccleſia, & Marcus filius meus.* Aſſentitur etiam D. Hieronymus lib. de Viris Illuſt. in Marco inquiens: *Petrus in epiſtola prima ſub nomine Babylonis figuraliter Romam ſignificans, ait: Salutat vos Eccleſia, quæ eſt in Babylone collecta.* Et ita ſentiunt reliqui Sancti Patres, & Interpretes, qui in eandem epiſtolam commentaria ſcripſerunt. Tum quia etiam Joannes in ſua Apocalypſi perſæpe Romam Babylonem nominat, juxta obſervationem Tertulliani *lib. 3. contra Marcionem, & lib. contra Judæos:* & clarè conſtat ex *capite 17. Apocal.* ubi dicitur: Babylon magnam ſedere ſuper ſeptem montes, & habere imperium ſuper Reges terræ, quæ civitas eſt Roma ædificata ſupra ſeptem colles, & vel ipſi Sectarii hoc idem non diffidentur aſſerentes, Romam eſſe Babylonem, quam Joannes in ſua Apocalypſi viderat plenam confuſione, idque anſam dedit Luthero ſcribendi librum de captivitate Babylonica, & Magdeburgenſes hanc ob cauſam præcipuè enumerant Apocalypſin inter libros canonicos, & authenticos, eò quia ibi plura adverſus Romam ſub nomine Babylonis narrentur, quæ ab Hæreticis intelliguntur de Eccleſia Romana, quod quàm falſum ſit, ex eo liquet, quia Joannes in ſua Apocalypſi non fuit locutus de Romana Eccleſia, ſed de urbe Romæ, qualis fuerit eo tempore, ut explicat Tertul-

Digitized by Google

Tertullianus *lib. 3. contra Marcionem* inquiens: Sicut vera Babylon fuit caput imperii, & regem habuit Nabuchodonoſorem, qui populum Dei perſequebatur, ac in captivitatem adducebat; perinde eſt in Roma, tempore quo Joannes ſcripſit ſuam Apocalypſin, erat caput Imperii, & Imperatorem habuit Neronem perſequentem inhumana crudelitate Chriſti fideles. Joannes autem prædicit hanc Babylonem, ſeu humanum imperium [illegible], & tunc contigit, cum Gothi, Wandali, Hunni, Longobardi Romanæ urbis ferme totum everterunt imperium, quaſi ſolo [illegible], ac [illegible]: & de hac urbe Romæ ſcribens S. Leo Papa ſerm. 1. de natal. Apoſtol. ait: *Cum omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium ſerviebat erroribus*: & [illegible] ſub Eccleſiæ ſtatus Romæ [illegible] populum [illegible] variis nationes, & Imperatores perſequentes Chriſti fideles, qui [illegible] catacumbas inhabitare. D. Hieronymus [illegible] illam Babylonem [illegible], & quia ſuo tempore [illegible] ceſſaverat hæc confuſio, idem in epiſtola ad Marcellam eam [illegible], ut ex urbe Roma in Bethlehem migraret, non quia illa confuſio eſſet in Eccleſia Romana, ſed populo illo adhuc gentili, & compoſito ex pluribus gentibus falſarum religionum, ingens erat confuſio: cæterum Hieronymus de Eccleſia, quæ tunc fuit Romæ, ſeu cœtu fidelium, ſcribit in eadem epiſt. ad Marcellum: *Eſt quidem ibi ſancta Eccleſia, ſunt trophæa Apoſtolorum, & Martyrum eſt Chriſti vera confeſſio, eſt ab Apoſtolo prædicata fides, & gentilitate calcata in ſublime quotidie ſe erigens nomen Chriſtianum*, ex quibus liquet non contra Eccleſiam Romanam, ſed adverſus Romanum Ethnicismum fuiſſe Joannem in ſua Apocal. prolocutum.

Rurſus Petrum revera fuiſſe Romæ, colligitur ex Actor. cap. ult. & ex epiſtola ad Roman. quia ex hiſce teſtibus conſtat, plures Chriſtianos fuiſſe Romæ, & Eccleſiam adauctam fidelibus florere tunc incepiſſe, antequam Paulus Romam veniret. Quod ſi ante Pauli adventum fuerunt Romæ plures Chriſtiani, non ab alio fuit iisdem promulgatum Evangelium, niſi ab ipſo Petro, cum ex aliis Apoſtolis nullus Romam venerit ante Paulum, niſi ſolus Petrus, qui primus omnium gentiles Romanos Evangelium edocuit, & ibi Eccleſiam fundavit, ut ſcribunt Sancti Patres, ut Irenæus lib. 3. cap. 3. ubi aſſerit, Eccleſiam Romanam primo à Petro ſolo, deinde à Petro, & Paulo ſimul fundatam fuiſſe, quia antequam Paulus Romam veniret, Petrus ibi jam promulgaverat Evangelium, & veritatem edocuit populos illos, qui excuſſis Ethnicismi tenebris ad lucem Evangelii cœperunt vias per [illegible] ſalutis. Euſebius lib. 2. Hiſtor. cap. 14. de Petro ait: *Salutaris prædicationis verbo primus in urbe Roma Evangelii ſui clavibus januam regni cœleſtis aperuit*, primus ergo ante Paulum fuit verus Romanæ Eccleſiæ fundator, cui conſentiens Arnobius lib. 2. contra Gentes ait: Romam ideo converſam ad Chriſtum fuiſſe, quia viderat Simonis Magi igneas [illegible] Petri ore diſſlatas, & invocato Chriſti nomine [illegible] evanuiſſe: quod ſi Petrus ſolus hoc miraculum ad Chriſti nominis invocationem perpetravit, & Simonem Magum evicit, ipſe ſolus fuit tunc Romæ, [illegible] dicitur primus omnium prædicaſſe Evangelium Romanis, & Eccleſiam illam fundaſſe, antequam Paulus eo veniret. D. Chryſoſtomus in Pſalm. 48. ait: *Piſcator Petrus, quoniam civitatem maxime regiam occupavit, etiam poſt mortem reſplendet ſole clarius*, vocat Romam civitatem regiam, quam Petrus occupavit, & in ea mortuus fuit. Paulus Oroſius lib. 7. Hiſtor. cap. 6. ait in favorem Petri: *Exordio regni Claudii, Petrus Apoſtolus Domini noſtri JESU Chriſti Romam venit, & ſalutarem cunctis fidem fideli verbo docuit, potentiſſimiſque virtutibus approbavit, atque exinde Chriſtiani Romæ eſſe cœperunt.* Quòd ſi ſub initium Imperatoris Claudii Petrus fuit Romæ, promulgavit Evangelium, & plures gentiles ad fidem Catholicam convertit, ſequitur jam ab eo tempore [illegible] Romæ Eccleſiam, cùm hæc nil aliud ſit, ut ait Cyprianus, quàm cœtus fidelium ſuo adhærens ſacerdoti: ſed ſub illo exordio imperii Claudii nondum Paulus Romam venerat, ergo ſolus Petrus Eccleſiam illam fundavit, hinc Sanctus Leo ſerm. 1. de Natal. Apoſtol. ait: *Cùm Apoſtoli imbuendum Evangelio mundum diſtributis ſibi terrarum partibus [illegible]: Beatiſſimus Petrus, princeps Apoſtolici [illegible] ad arcem Romani deſtinatur Imperii*: ubi non meminit Pauli, qui nonniſi poſt Petrum, & [illegible] à Petro Evangelium Romam venit, [illegible] Theodoretus [illegible] cap. 1. ad Roman. ait: *Primus [illegible] Magnus Petrus doctrinam evangelicam præbuit*: & Gregorius Turonenſis lib. 1. Hiſtor. cap. 25. cum dixiſſet Petrum ſub Claudio imperante Romam veniſſe, ſubdit: *Ab illis diebus Chriſtiani apud civitatem Romanam eſſe cœperunt.* Ob tot Teſtimonia omni exceptione majora, Theodoſius Imperator Codic. de ſumma Trinit. & fide Catholica lege, cunctos populos, ait: *Cunctos populos, quos clementiæ noſtræ regit imperium, in tali volumus religione verſari, quam beatum Petrum Apoſtolum [illegible] Romanis, religio uſque adhuc inſinuata declarat.*

Neque [illegible]ndus eſt Velenus, qui apud Bellarminum lib. 2. de Rom. Pont. cap. 2. aſſerit: tempore Tiberii, ſeu poſt Chriſti paſſionem ſtatim cœpiſſe [illegible] Chriſtianos, ut teſtantur Oroſius *lib. 7. Hiſtor.* Tertullianus *in Apologet.* Platina *in vita Chriſti*, & Tranquillus *in vita Tiberii*, ex quo infert, Eccleſiam Romanam non fuiſſe à Petro fundatam, ſed [illegible] Petrum, cum Petrus non venerit Romam, niſi tempore Claudii Cæſaris. Nam [illegible] eſt, [illegible] fuiſſe Romæ Chriſtianos tempore Tiberii, & verum eſt, quod Sancti Patres aſſerunt, Petrum primum omnium promulgaſſe Evangelium tempore Claudii. Neque Tranquillus antiquiſſimus Hiſtoricus citatus à Veleno aſſerit, tempore Tiberii fuiſſe Romæ Chriſtianos, qui Evangelium promulgarent, imo neque Tertullianus ab eodem citatus hoc aſſerit. Tranquillus enim in vita Tiberii nec ullum profert verbum de Chriſtianis, ut legenti patebit; ſed tantum in vita Claudii, ubi aſſerit, Judæos Chriſto impulſore [illegible] fuiſſe à Claudio Roma expulſos, unde Tranquillus eſt in favorem Petri fundatoris Romanæ Eccleſiæ, quia tantum tempore Claudii narrat, fuiſſe Romæ Chriſtianos: & ſub initium imperii Claudii Cæſaris Sancti Patres unanimes aſſerunt, Petrum veniſſe Romam, & promulgaſſe Evangelium, ex quo [illegible] plures Romæ cœperunt eſſe Chriſtiani. Quoad ad Tertullianum attinet, citatum à Veleno [illegible]. Tertullianum in Apologetico [illegible] aſſeruiſſe: ait enim: Pilatum ex Paleſtina ſcripſiſſe Tiberio de reſurrectione Chriſti, & quod à multis verus DEUS crederetur: & Tiberium id retuliſſe ad Senatum, an Chriſtus eſſet recipiendus in DEUM, & Senatum recuſaſſe, eo quod antea cœpiſſet à populo DEUS haberi, ut [illegible] ſcripſerat, quam fuiſſet à Senatu in DEUM conſecratus: ex qua narratione non colligitur, tunc Romæ fuiſſe Chriſtianos, ſed potius non fuiſſe:

fuiſſe: quia ſi fuiſſent Chriſtiani, eos Tiberius cognoviſſet, vel ſaltem famam Chriſti audiviſſet, antequam per epiſtolam à Pilato de illius reſurrectione notitiam accepiſſet. D. Auguſtinus aſſerit, Senatum noluiſſe Chriſtum in DEUM ſuſcipere, eò quia lex eſſet, ut Numina Romani populi eo cultu venerarentur, quo ipſi cœli vellent, & quia notum Senatui illi erat Chriſtum [illegible] tantum admittere cultum, quo reliquorum omnium Numinum excluderetur cultus: ne ceſſaret populus alia colere Numina maluerunt Chriſtum excludere, ne cogerentur, reliquos Deos omnes expellere. Oroſius vero, cui adhæſit Platina, ad verba Tertulliani ſubjungit Senatum decreviſſe exterminandos ab urbe Chriſtianos, ſi Romam veniſſent, ex quo liquet, quod tunc nondum fuerint Romæ Chriſtiani, hinc Oroſius in *eod. lib.* 7. clarè aſſerit tempore Tiberii non fuiſſe Romæ Chriſtianos, ſed tantum poſt Petri adventum [illegible] initium Claudii Cæſaris, adeo ut ſenatus promulgato edicto à Senatu Romano fuerit de non recipiendis Chriſtianis, & ſi Romam veniſſent, ſtatim de [illegible], ne populus à cultu ceſſaret reliquorum Numinum, quod tamen edictum nullam vim habuit, quia, ut narrat Oroſius, Tiberius à Chriſtianis non abhorruit. Cùm enim Plinius delegatus ad regimen Græciæ juſſus à Trajano fuiſſet inquirere de Chriſtianis, quos audierat ibi immorari, & reſpondiſſet Imperatori, Chriſtianos plures quidem eſſe, ſed nullam adferre regimini moleſtiam, & nomen Chriſtianorum omni carere flagitio; ipſos horis antelucanis ſimul congregari, & preces fundere, ſeque hortari ad rectè vivendum, & ad exercitia virtutum, ne ulli ſint nocumento, ſed ex charitate omnibus proſint: Reſpondit Trajanus Plinio actum, quem debuiſti in excutiendis cauſis eorum, qui Chriſtiani ad te delati fuerant, ſecutus es. Nequem enim in univerſum aliquid, quod certam formam habeat, conſtitui poteſt, conquirendi non ſunt, ſi deferantur, & arguantur, tunc tantùm detinendi, ita tamen ut qui negaverit, ſe Chriſtianum eſſe, idque re ipſa manifeſtum fecerit ſupplicando diis noſtris, quamvis ſuſpectus in præteritum fuerit, veniam ex pœnitentia impetret: quinimò Trajanus in Provinciis Romano imperio ſubjectis Chriſtianos, quantum potuit, potius diſſimulando doleravit.

Rurſus quod Petrus fuerit Romæ, etiam evinci poteſt ex Evangelio Marci, ſiquidem cenſent, imò & conſtantiſſimè credunt graviſſimi Authores, Marcum ſcripſiſſe Romæ ſuum Evangelium juxta ea, quæ audierat à Petro ibi prædicante, ita narrant Euſebius *lib. 2. Hiſtor. cap. 15.* ex Papia, & Clemente Alexandrino, Irenæus *lib. 2. cap. 1.* Hieronymus *de viris illuſt. in Marc.* Damaſus *in Pontificali in vita Petri.* Iſidorus *in vita Marci*, & plures alii, quos citat Bellarminus *lib. 2. de Romano Pontifice cap. 2. prope finem.* Quòd vero Velenus aſſerat, omnes iſtos, qui aſſerunt, Marcum ſcripſiſſe Romæ ſuum Evangelium fuiſſe deceptos, eò quia non noverint duos fuiſſe Marcos, unum qui diceretur Joannes Marcus, de quo mentio fit *in Act. Apoſtol. cap. 12. & 15.* & alium, qui dicebatur Marcus Ariſtarchus, cujus meminit Apoſtolus *in epiſt. ad Philemonem*, & ex his duobus priorem ſcripſiſſe Evangelium, ac fuiſſe Epiſcopum Alexandrinum Petri diſcipulum, & nunquam veniſſe Romam; poſteriorem fuiſſe quidem Romæ cum Paulo, ſed Evangelium non ſcripſiſſe. Sed decipitur ipſemet Velenus aſſerens in epiſtola ad Philemonem, Marcum Ariſtarchum unum tantum fuiſſe hominem, cum conſtet, duos eſſe ex verbis Pauli ſcribentis: *Salutat te Epaphras, [illegible] Marcus, Ariſtarchus, [illegible] mei.* Et clarius ad [illegible], *[illegible] ſtarchus, concaptivus meus, & [illegible] Barnabæ*, ubi Paulus non potuit [illegible] Ariſtarchum à Marco. Decipitur [illegible] eò quia aſſerat, Marcum Evangeliſtam [illegible] fuiſſe Romæ, eò quia fuerit Epiſcopus [illegible] nus, quæ [illegible] non ſubſiſtit, [illegible] eſſe Romæ, [illegible] ſcribere Evangelium [illegible] Petro, & poſtea miſſum Alexandriam, [illegible] iam ex Alexandria Romam veniſſe, [illegible] Roma Alexandriam reverti: hæ pe[illegible] ſim ſuſcipiuntur ab aliis Epiſcopis [illegible] propriis Eccleſiis ad limina Apoſtolorum. [illegible] Quod poſtea aſſerat, à Joanne Marco ſcriptum [illegible] Evangelium, certum eſt, Joannem Marcum fuiſſe [illegible] brinum Barnabæ, & Pauli diſcipulum, ut [illegible] *cap. 12. & 15. Actor.* & ex epiſtola [illegible] & ſupervixiſſe uſque ad annum [illegible] Neronis, quia D. Paulus in epiſtola [illegible] direxit ad Timotheum anno Neronis [illegible] Martyrio ſuo imminente, [illegible] & Marcus Evangeliſta, ac Epiſcopus [illegible] occiſus fuit anno octavo Neronis, [illegible] Euſebius *in Chronico*, & Hieronymus [illegible] *illuſt. in Marco.* Unde nullum [illegible] bium, quin Petrus fuerit Romæ, & [illegible] tum Pauli promulgaverit Evangelium, [illegible] plures ad fidem, & fundaverit Eccleſiam [illegible] Quòd firmari præſertim poteſt ex miraculo [illegible] facto à Petro circa Simonem Magum, [illegible] peravit.

Imò non ſolùm Petrus Romæ fuit, [illegible] ibi ſuum conſummavit glorioſum Martyrium [illegible] cum Paulo, idque teſtantur utriuſque Apoſtoli ſepulchra, fidem faciunt Petri, & Pauli [illegible] Romæ in Eccleſia Lateranenſi aſſervantur [illegible] corpora, quæ in Baſilica Vaticana venerantur [illegible] Romam confluentes ex variis mundi partibus [illegible] enim Romæ Martyrium non conſummaſſent [illegible] Principe, quis eorum corpora Romæ [illegible] tatur? Quòd ſi Sectarii negent, corpora [illegible] rum Petri, & Pauli Romæ aſſervari, [illegible] ubinam ſint, id enim abſque ullo [illegible] contra communem omnium fidelium [illegible] aſſeritur: neque videtur probabile, [illegible] rum Apoſtolorum Petri, & Pauli [illegible] cta, ut fuerint omnino deperdita, & [illegible] Chriſtianorum, qui ex pia devotione [illegible] nam eſſent. Huic rationi [illegible] bius ſupervacaneum cenſuit alia [illegible] ta ad probandum corpora Petri, & Pauli eſſe [illegible] & hos duos Apoſtolos glorioſum Martyrium [illegible] conſummàſſe, ait enim Euſebius lib. 2. Hiſt. [illegible] *Igitur Nero ut apertum ſe hoſtem* [illegible] *que profeſſus eſt, ipſorum prius Apoſtolorum, [illegible] qui Duces, & Signiferi erant in populo [illegible] ces; & Paulum quidem capite in ipſa urbe [illegible] trum vero crucis patibulo condemnat.* [illegible] *monium quærere extrinſecus ſuperfluum [illegible] geſtam inſignia uſque in hodiernum, & [illegible] rum monumenta teſtentur.* Sed [illegible] delium conſenſus efficaciſſimum [illegible] ferendi Apoſtolos Petrum, & Paulum Romæ [illegible] conſummaſſe Martyrium, cum ex [illegible] rarum partibus illuc confluant [illegible] ſa, ut reliquias, ſeu corpora eorundem Apoſtolorum [illegible] venerentur. Scribit Nicolaus [illegible] in epiſtola [illegible] chaelem, tot millia hominum ex omni [illegible]

orbe, religionis cauſa ad ſepulchra Apoſtolorum quotidie confluere, ut ipſa ſola Romana civitas ſatis oſtendat, eccleſiam Chriſti eſſe Catholicam, ſeu univerſalem; cum ex omni hominum genere ſemper multi ad ſepulchra Petri, & Pauli conſpiciantur; & revera Chriſtiani omnes ubique terrarum ſemper perſuaſi fuerunt Apoſtolos Petrum, & Paulum Romæ fuiſſe pro fide Chriſti ſub Nerone Imperatore martyrium paſſos, & ibi eorum corpora aſſervari, ac coli à fidelibus; & tantum tempore Wicleffi Hæretici ſeu ſæculo quarto decimo cæpiſſe ab hæreticis in odium Summi Pontificis veri Petri ſucceſſoris in epiſcopatu Catholicæ Eccleſiæ id verti in dubium. Cæterum extant teſtimonia veterum Patrum Græcorum, & Latinorum aſſerentium, Apoſtolos Petrum, & Paulum fuiſſe Romæ glorioſum paſſos Martyrium. Dionyſius Corinthius qui floruit eodem ferme ſæculo vel non multum paulo poſt ut refert Euſebius lib. 2. hiſtor. cap. 25. cum eſſet Romæ dixit loquens de Petro, & Paulo. *Ambo in hac urbe ſimul docentes, etiam martyrio pariter, uno, eodemque tempore coronati ſunt*; & Cajus poſterior Dionyſio tantùm quinquaginta annis apud eundem Euſebium hoc idem fatetur inquiens: *Ego habeo trophæa Apoſtolorum, quæ oſtendam: ſi enim procedas via regali, quæ ad Vaticanum ducit: aut via Oſtienſi; invenies tropheæa defixa, quibus ex utraque parte conſtitutis Romana communitur eccleſia.* Egeſippus, & ipſe proximus Apoſtolorum temporibus lib. 3. de excidio Hieroſolimæ cap. 2. recitans minutatim totam hiſtoriam addit ad ea quæ Dionyſius, & Cajus dixerant: *Petrus Romæ capite deorſum inverſo, ut ipſe poſtulaverat, crucifixus fuit.* Euſebius in Chronico anni ſeptuageſimi primi à Chriſto nato ait: *Primus Nero ſuper omnia ſcelera ſua etiam perſecutionem in Chriſtianos facit, in qua Petrus, & Paulus glorioſè Romæ occubuerunt.* Theodoretus in epiſtola ad Leonem Papam ſcribit: *Communium Patrum, & veritatis doctorum Petri, & Pauli ſepulcra, quæ fidelium animas illuminant.* S. Athanaſius in Apologia pro ſua fuga; hoc idem adſtruit: *Petrus & Paulus cum audiviſſent, oportere ſe Romæ martyrium ſubire; non abjecerunt eam profectionem ſed cum gaudio abierunt*, ſcilicet Romam ubi glorioſum martyrium conſummarunt. Chryſoſtomus homil. 32. in Epiſtolam ad Romanos ait: *Non ita cælum ſplendeſcit, quando ſol radios ſuos ex ſe dimittit; quemadmodum Romanorum urbs, duas illas lampades ubique terrarum effundens. Hinc rapietur Paulus, hinc Petrus: conſiderate, & horrete quale ſpectaculum viſura ſit Roma, Paulum videlicet repente ex theca illa cum Petro reſurgentem in occurſum Domini ſurſum ferri.* Ex Latinis Patribus aſſerentibus Apoſtolos Petrum & Paulum glorioſum martyrium conſummaſſe Romæ fatentur Tertullianus de Præſcriptionibus ubi ait: *Si Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præſto eſt. Felix eccleſia cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt: ubi Petrus Paſſioni Dominicæ adæquatur, ubi Paulus Joannis exitu coronatur* Lactantius lib. 4. divini Inſtitut. cap. 21. *Chriſtus decedens aperuit diſcipulis ſuis futura omnia, quæ Petrus & Paulus Romæ prædicaverunt*; & paucis interjectis: *Cum eos Nero interemiſſet, Judæorum nomen, & gentem Veſpaſianus extinxit, fecitque omnia, quæ illi futura prædixerant.* D. Ambroſius orat. contra Auxentium, quæ habetur lib. 5. epiſt. loquens de Petro fugiente ab urbe Roma ait: *Nocte muro egredi cæpit, & videns ſibi in porta Chriſtum occurrere, urbemque ingredi, ait; Domine quò vadis? reſpondit Chriſtus; vado Romam, iterum crucifigi; intellexit Petrus ad ſuam crucem divinum pertinere reſponſum.* & infra: *Satimque correptus per crucem ſuam honorificavit Dominum Jeſum.* D. Hieronymus de viris illuſtribus in Petro. *Simon Petrus ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit uſque ad ultimum id eſt quartum decimum Neronis annum, a quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt capite ad terram verſo.* S. Auguſtinus de conſenſu Evangel. lib. 1. cap. 10. *Merita Petri, & Pauli propter eundem paſſionis diem, celebriùs, & ſolenniùs Roma commendat* S. Maximus ſerm. 5. De Natali Apoſtolorum. *Petrus, & Paulus Martyrium pertulerunt in orbe Roma, quæ principatum, & caput obtinet nationum; ſcilicet ut ubi caput ſuperſtitionis erat; illic caput quieſceret ſanctitatis.* Alios Sanctos Patres, & antiquiſſimos teſtes hujus veritatis congerit Bellarminus de Rom. Pont. cap. 3.

Quòd verò non ſolùm Romæ fuerit, ibique eccleſiam fundaverit Romanam, & glorioſum conſummaverit Martyrium, verùm etiam in Romana Eccleſia Epiſcopus fuerit uſque ad mortem ex eo evincitur, quia ſuperius oſtendimus, ſolum Petrum fundaſſe Eccleſiam Romanam, & in ea præfuiſſe, & quia Chriſtus illum jam conſtituerat ſupremum ſuarum ovium Paſtorem, ſeu omnium fidelium Epiſcopum; ſequitur manifeſtè, Petrum non ſolum fundaſſe Eccleſiam, ſed etiam ibi fuiſſe ſupremum Paſtorem, ſeu Epiſcopum illorum fidelium; Quòd primus omnium ſolus Petrus Eccleſiam Romanam fundaverit, quia Alii Apoſtoli non leguntur promulgâſſe Romæ Evangelium niſi Petrum, & Paulum: ſed Paulus cum primùm Romam venit, invenit ibi eccleſiam jam a Petro fundatam. Quia D. Paulus cum intellexiſſet Romæ à Petro converſos ad fidem fuiſſe plures gentiles, & alios; ad hoc fideles recens converſos ſcripſit ad Rom. 1. v. 8. *Fides veſtra annunciatur in univerſo mundo* & tamen cum hæc ſcriberet, certum eſt nondum fuiſſe Romæ, quia ſubdit *deſidero videre vos* videri deſiderantur abſentes, quia præſentes non deſiderantur, ſed videntur: & nonnullis interjectis ſuam indicat abſentiam ſubdens: *Sæpe propoſui venire ad vos, & prohibitus ſum uſque adhuc.* Idque ex eo firmatur quia D. Paulus ad Rom. 1. v. 11. deſideravit videre Romanos ob Petri prædicationem recens converſos non ex curioſitate; *ſed ut aliquid* inquit *vobis gratiæ ſpiritualis impertiar, ad confirmandum vos* quæ verba expendens Theodoretus ait: *Quia Petrus primus evangelii doctrinam illis tradiderat ſubjungit: ad confirmandum vos; quod perinde eſt, ac ſi diceret: Non alium doctrinam vobis trado, ſed traditam vobis à Petro confirmare volo.* Ergo ſolus Petrus fundavit Eccleſiam Romæ, & ibi fuit Epiſcopus uſque ad mortem: conſecratus enim fuit à Chriſto totius Eccleſiæ Catholicæ, ſeu omnium fidelium Epiſcopus cum ipſi ſoli officium commiſit ſupremi Paſtoris, ac ſuas concredidit oves, quas paſceret *Paſce oves meas.* Hinc Euſebius in Chronico anno 44. ait: *Petrus natione Galilæus, Chriſtianorum Pontifex primus, cum primum Antiochenam Eccleſiam fundâſſet, Romam proficiſcitur, ubi evangelium prædicans, viginti quinque annis ejuſdem urbis Epiſcopus perſeverat.* D. Hieronymus in catal. ſcriptorum eccleſiaſticorum ait: *Petrus Romæ viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit* Et in Epiſtola ad Damaſum: *Cum ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor: Ego beatitudini tuæ, id eſt cathedræ Petri communio-*

munione conſocior Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum ait: *Negare non potes, ſcire te in urbe Roma, Petro primam cathedram epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium primus Apoſtolorum, & caput.* Severus Sulpitius lib. 2. hiſtor. *Namque eo tempore divina apud urbem religio invaluerat, Petro ibidem epiſcopatu gerente; & Paulo poſtquam ab injuſto præſidis judicio Cæſarem appellaverit, Romam deducto.* Conſtat igitur ex Sanctis Patribus, Petrum circa annum ſecundum Claudii Romam veniſſe, & ibi ſua prædicatione plurimos convertiſſe ad fidem, Romanam Eccleſiam, & Epiſcopatum fundaſſe, & fuiſſe ibi Epiſcopum usque ad finem vitæ quando glorioſum conſummavit martyrium; adeout annis viginti quinque fuerit urbis Romæ Epiſcopus, & univerſalis eccleſiæ ab eo tempore, quo à Chriſto fuerat conſtitutus Paſtor totius ſui gregis, ac ei dixit *paſce oves meas*, adeout primus Paſtor poſt Chriſtum, ſeu ſummus Chriſtianorum Pontifex, cathedram Pontificiam Romæ collocaverit, in qua ipſe ſedit annis viginti quinque, fueritque propterea Romana Cathedra Petri ſedes; & Romana Eccleſia ſpecialiter Petro concredita, quæ omnia non tribuuntur Paulo.

Sectarii tamen aſſerunt, Linum, & Clementem, qui primi in Romana Eccleſia ſucceſſerunt Apoſtolis fuiſſe diſcipulos Pauli, ex quo inferunt magis Paulum, quàm Petrum fuiſſe Romæ Epiſcopum, ac ſediſſe in Romana cathedra. Sed contra quia gratis, & absque ullo fundamento affirmant, Linum, & Clementem fuiſſe diſcipulos Pauli; deberent id probare quod aſſerunt. Præterea quamvis fuiſſent Pauli diſcipuli, inde non ſequitur magiſtrum illorum fuiſſe Pontificem; alioquin quotquot fuerunt magiſtri Pontificum, qui hactenus ſederunt in Petri cathedra, fuiſſent, & ipſi pontifices, quod ſectarii non concedunt. Hinc quotquot cathalogum ſcripſerunt pontificum, initium poſuerunt à Petro Lino, Clemente, Cleto, Anacleto, Evariſto & ita ſucceſſivè de aliis nulla de Paulo facta mentione. Inſtant, quia plures Romani pontifices teſtantur ſe accepiſſe authoritatem à Petro, & Paulo ſimul, ſeque plura agere eorum authoritate: non minus Paulus quàm Petrus fuit Romæ Epiſcopus. Sed contra quia ſicut Eccleſia Catholica eſt una tantum, ita una eſt ejus cathedra, & una ſedes non capit duos ſimul: & ſicut Eccleſia Catholica eſt una, ita & Romana fundata à D. Petro, quæ propterea non potuit duos ſimul Epiſcopos capere. Cæterum pontifices dicunt ſe multa facere authoritate Petri, & Pauli, quia ambo Apoſtoli ſua prædicatione, & ſanguine ſtabiliuerunt Eccleſiam Romanam, quam ſolus Petrus fundavit, & Paulus conſolidavit ſua doctrina, & prædicatione, ut ſuperius probavimus, quia Romani primò converſi fuerunt à Petro antequam Paulus Romam veniret, quamvis uterque fuerit Apoſtolus Romanorum; Petrus tamen peculiari ratione fuit Epiſcopus, cui reliqui ſucceſſerunt. Inſtant quia quoties eccleſia recitat officium de D. Petro, fit in illo commemoratio de Divo Paulo, & è converſo cum fit officium de D. Paulo fit commemoratio de Divo Petro: ergo quia Eccleſia eos judicat pares: Sed contra, judicat pares in apoſtolatu, conceditur; in poteſtate, & jurisdictione, ac primatu eccleſiæ negatur conſequentia. Quod ſolus Petrus ſederit in Romana cathedra aſſerit etiam Prudentius in hymno de S. Laurentio.

Roma jam regnant duo
Apoſtolorum principes:
Alter vocatur Gentium
Alter cathedram poſſidens
Primam, recludit creditas
Æternitatis januas.

CAPUT IX.

Solvuntur quæ à ſectariis objiciuntur contra Petri præeminentiam ſupra Paulum.

Petrum fuiſſe patrem Paulo non ſolum apoſtolatu verum etiam jurisdictione ex eo nituntur ſectarii evincere quia omnes Apoſtoli, fuerunt tales à Chriſto inſtituti, à quo & æqualem acceperunt jurisdictionem, ex quo inferunt, Petrum non fuiſſe Paulo, nec aliis Apoſtolis ſuperiorem, ſed Petrum, & Paulum fuiſſe pares in apoſtolatu, & jurisdictione. Hinc quæ Petrus geſſit non abſolutè, & propria voluntate ac poteſtate id geſſiſſe legitur ſed ex conſilio, & voto cæterorum, ut conſtat Actor. 15. Sed contra, quia quàm falſum ſit, omnes Apoſtolos parem à Chriſto accepiſſe jurisdictionem, ex eo ſuperiùs probatum fuit, quia ſoli Petro, & non reliquis Apoſtolis nec Paulo dixit Chriſtus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cœlorum* per claves jurisdictionem intelligi explicant omnes ſancti Patres; unde ſubdit: *& quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*; condemnare & abſolvere ſunt actus jurisdictionis, quæ à Chriſto ſoli Petro promiſſa fuit; & data poſtea cum Joan. 21. ei injunxit officium paſtoris, & ſuas concredidit oves *Paſce oves meas*: ergo cum hoc officium ſoli Petro non reliquis Apoſtolis, nec Paulo commiſſum fuerit, & hoc officium habeat eſſentialiter annexam jurisdictionem in totam eccleſiam, & omnes fideles, ſequitur evidenter hanc jurisdictionem ſoli Petro fuiſſe à Chriſto datam, non Paulo, nec aliis Apoſtolis, qui propterea ratione jurisdictionis fuerunt Petro inferiores. Neque ex eo quòd Petrus geſſerit plura ex conſilio, & voto reliquorum Apoſtolorum, ſequitur fuiſſe omnes pares in jurisdictione? quidni etiam principes ſua non inſtituunt neque gerunt negotia niſi ex conſilio, & voto miniſtrorum, & tamen jurisdictio eſt in ſolo principe, cui miniſtri ſubjiciuntur. Perinde quamvis Petrus in rebus magni momenti, ut cum ageretur de controverſia legalium, congregaverit Concilium, & juxta congregatorum vota concluſerit; inde non ſequitur, fuiſſe Petrum Paris jurisdictionis cum reliquis Apoſtolis; alioquin neque in principe, in rege, Imperatore eſſet major jurisdictio quàm in ſuis Conſiliariis, & adminiſtris; quod Sectarii cum non concedant, neque inferre debent æqualem jurisdictionem in omnibus Apoſtolis cum Petro ex eo quod Petrus nil geſſerit ſine conſilio, & votis illorum.

Digitized by Google

locum. Hinc falſum eſt, Petrum nullam accepiſſe juriſdictionem in Paulum, & reliquos Apoſtolos: ex eo enim quòd Chriſtus ſoli Petro dixerit: *Paſce oves meas*, illi ſoli commiſit officium Paſtoris, ac dedit juriſdictionem in omnes & ſingulas oves Chriſti, & quia Paulus & reliqui Apoſtoli erant, & ipſi oves Chriſti à Petro Paſtore paſcendæ, etiam Paulus, & reliqui Apoſtoli fuerunt ſub juriſdictione Petri. Præterea in ſententia Sectariorum non ſolùm Apoſtoli eſſent exempti à Petri juriſdictione; ſed etiam alii extra Apoſtolicum Collegium. Siquidem controverſia illa legalium Act. 15. non ſolùm voto Apoſtolorum, ſed etiam aliorum fuit terminata Act. 15. v. 6. *Convenerunt enim Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo hoc.* Tum quia Apoſtoli, & ſeniores legatos decreverunt ad Antiochenos v. 22. *Tunc placuit Apoſtolis & ſenioribus cum omni Eccleſia eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam.* Præterea quia Epiſtola decretalis non ſolum nomine Apoſtolorum, ſed etiam ſeniorum ſcribitur v. 23. *Apoſtoli, & Seniores fratres his qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ſalutem*: ergo ſi pares fuiſſent Apoſtoli Petro in juriſdictione, eo quia ex ipſorum conſilio, & voto fuerit controverſia legalium terminata Act. 15. ſequitur non ſolùm Apoſtolos, ſed etiam ſeniores fuiſſe pares Petro in juriſdictione, quod Sectarii non concedunt.

Reſpondent Sectarii hanc paritatem in juriſdictione Petri cum cæteris Apoſtolis, & Paulo, Chriſtum ſatis apertè indicâſſe Matth. cap. 23. *Ne vocemini Rabbi, unus enim Magiſter veſter eſt Chriſtus; omnes autem vos eſtis fratres.* Si unus tantùm eſt Magiſter Chriſtus, Petrus non eſt Magiſter ſuper reliquos, ſed frater ut cæteri, qui omnes pares propterea ſunt in juriſdictione. Sed contra, quia Chriſtus non ad ſolos Apoſtolos & Diſcipulos verba illa prætulit, ſed etiam ad turbas Matth. 23. *Tunc enim loquutus eſt ad turbas, & diſcipulos ſuos dicens.* Sed dato etiam quòd ad ſolos Apoſtolos verba Chriſti dirigerentur, non tamen ex illis deſtituitur Petrus juriſdictione, neque magiſterio; ſed tantùm hortantur omnes quotquot aderant ad deponendum tumorem, ac inanem jactantiam, quâ Scribæ, & Phariſæi intumeſcebant, quos propterea Chriſtus redarguens dixerat: *Super Cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi: omnia ergo quæcunque dixerint vobis ſervate, & facite, ſecundùm opera eorum nolite facere.* Cùm inter cætera Phariſæorum opera illud recenſeret: *Amânt autem primos recubitus in cœnis, & primas Cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Ideo huic Phariſaico tumori appoſiturus Chriſtianam humilitatem dixit: *Vos autem nolite vocari Rabbi.* Ita explicat textum Matth. 23. D. Auguſtinus de utilit. credendi cap. 3. Quod ſi dicant Chriſtum non prohibuiſſe tunc faſtum, ſed juriſdictionem, tunc in errorem impingunt Anabaptiſtarum negantium omnem juriſdictionem inter homines: etenim quibus Magiſtri nomen Chriſtus prohibet, iiſdem prohibet juriſdictionem in fratres: Sed Chriſtus nomen Magiſtri prohibet omnibus Diſcipulis, imo & omnibus Chriſtianis: ergo omnibus Diſcipulis, imò & Chriſtianis prohibet juriſdictionem in fratres: quod eſt evertere omnem poteſtatem politicam, invertere totum humani generis regimen. Id propriùm Acatholicorum eſt Scripturas mutilare, in ſenſus detorquere improprios, ut ſuis videantur erroribus favere, quod obſervans S. Hieronymus epiſt. 103. ad Paulinum ſcribit dolore correptus: *Agricolæ, cementarii, fabri, metallorum caeſores, lanarii quoque, & fullones, & cæteri qui variam ſuppellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt, quod cupiunt, quod Medicorum eſt, promittunt medici, tractant fabrilia fabri; ſola Scripturarum ars eſt, quam omnes paſſim ſibi vindicant*, quatenus quiſque videri vult magiſter prius, quàm ut diſcipulus doctorem audierit; quiſque vult eſſe interpres, vultque ut magiſter ſcripturarum ſenſus alium edocere. *Hanc* (loquens de ſacra Scriptura ait) *garrula anus: hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, antequam diſcant.* Et paucis interjectis. *Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores, imo ut cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire, quod neſcias.* Idque proprium eſſe Hæreticorum notavit Tertullianus de præſcript. ubi ait: *Omnes tument, omnes ſcientiam pollicentur: ante ſunt perfectè Catechumeni, quàm edocati. Hæreticos propterea Apoſtolus converſos dicit in Mateologiam, volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, hinc tandem fit ut ſcribit Judas: quod tanquam fluctus feri maris deſpument tantùm ſuas confuſiones, ſydera errantia, quibus procella tenebrarum ſervata eſt.* Hunc igitur tumorem vult Chriſtus eſſe à Chriſtianis deponendum, ut cultura humilitatis effloreſcant.

Objiciunt ſecundò illud Matth. 20. *Scitis quòd Principes gentium dominantur eis, & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eis; non ita erit inter vos.* Et Marc. 10. *JESUS vocans Apoſtolos, ait illis: Scio quod ii, qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum poteſtatem habent ipſorum, non ita autem eſt in vobis.* Et Luc. 23. *Reges gentium dominantur eis, & qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur, vos autem non ſic.* Ex quibus inferunt inter Chriſtianos non dari hanc præeminentiam, quâ unus cæteris præficiatur, ac exerceat in alios juriſdictionem; vult enim Chriſtus à Chriſtianis deponi omnem tumorem. Sed contra, quia licèt velit Chriſtus ſuos fideles eſſe ſine tumore ſuperbiæ, ſine fumo ambitionis, non tamen prohibet politicum regimen Monarchicum, quo ipſe vult ſuam gubernari Eccleſiam, in qua ſui Vicarium inſtituit D. Petrum, & ejus pro tempore Succeſſores, quos cæteris præfecit. Quòd verò ad præcitata loca Scripturæ pertinet. Reſpondetur quòd cùm Apoſtoli audierint ambitioſam petitionem matris filiorum Zebedæi rogantis pro filiis ſuis, ut unus à dextris, & alter à ſiniſtris ſederet in regno ſuo indignabundi, quod virtutis præmia mulieris filii aliena gratia vellent præripere, obliquis oculis eos aſpiciebant. Volens autem Magiſter Chriſtus hæc Diſcipulorum componere diſſidia, & ambitionis tumorem pharmaco curare humilitatis, omnes voluit ad ſe accerſitos, quibus dixit Matth. 20. *Scitis quod Principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt poteſtatem exercent in eos*: quaſi diceret, Principes gentilium ſervorum inſtar habent ſervos ſuos, & ſuo arbitratu omnia diſponunt, ac diſtribuunt dignitates, & officia, non juxta menſuram meritorum cujuſque, ſed pro arbitratu; *Sed non ita erit inter vos: ſed quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus: ſicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis*; ſuo nos docuit exemplo humilitatem, & charitatem in fratres; & ut omnem ambitionis fumum longè excutiamus: non verò excludit dignitates, neque regimen Monarchicum, quod ipſe in Eccleſia inſtituit: tota igitur antiphraſis conſiſtit in ſola me-

Digitized by Google

munione conſocior Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum ait: *Negare non potes, ſcire te in urbe Roma, Petro primam cathedram epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium primus Apoſtolorum, & caput.* Severus Sulpitius lib. 2. hiſtor. *Namque eo tempore divina apud urbem religio invaluerat, Petro ibidem epiſcopatu gerente; & Paulo poſtquam ab injuſto præſidis judicio Cæſarem appellaverit, Romam deducto.* Conſtat igitur ex Sanctis Patribus, Petrum circa annum ſecundum Claudii Romam veniſſe, & ibi ſua prædicatione plurimos convertiſſe ad fidem, Romanam Eccleſiam, & Epiſcopatum fundaſſe, & fuiſſe ibi Epiſcopum usque ad finem vitæ quando glorioſum conſummavit martyrium; adeout annis viginti quinque fuerit urbis Romæ Epiſcopus, & univerſalis eccleſiæ ab eo tempore, quo à Chriſto fuerat conſtitutus Paſtor totius ſui gregis, ac ei dixit *paſce oves meas*, adeout primus Paſtor poſt Chriſtum, ſeu ſummus Chriſtianorum Pontifex, cathedram Pontificiam Romæ collocaverit, in qua ipſe ſedit annis viginti quinque, fueritque propterea Romana Cathedra Petri ſedes; & Romana Eccleſia ſpecialiter Petro concredita, quæ omnia non tribuuntur Paulo.

Sectarii tamen aſſerunt, Linum, & Clementem, qui primi in Romana Eccleſia ſucceſſerunt Apoſtolis fuiſſe diſcipulos Pauli, ex quo inferunt magis Paulum, quàm Petrum fuiſſe Romæ Epiſcopum, ac ſediſſe in Romana cathedra. Sed contra quia gratis, & absque ullo fundamento affirmant, Linum, & Clementem fuiſſe diſcipulos Pauli; deberent id probare quod aſſerunt. Præterea quamvis fuiſſent Pauli diſcipuli, inde non ſequitur magiſtrum illorum fuiſſe Pontificem; alioquin quotquot fuerunt magiſtri Pontificum, qui hactenus ſederunt in Petri cathedra, fuiſſent, & ipſi pontifices, quod ſectarii non concedunt. Hinc quotquot cathalogum ſcripſerunt pontificum, initium poſuerunt à Petro Lino, Clemente, Cleto, Anacleto, Evaristo & ita ſucceſſivè de aliis nulla de Paulo facta mentione. Inſtant, quia plures Romani pontifices teſtantur ſe accepiſſe authoritatem a Petro, & Paulo ſimul, ſeque plura agere eorum authoritate: non minus Paulus quàm Petrus fuit Romæ Epiſcopus. Sed contra quia ſicut Eccleſia Catholica eſt una tantum, ita una eſt ejus cathedra, & una ſedes non capit duos ſimul: & ſicut Eccleſia Catholica eſt una, ita & Romana fundata à D. Petro, quæ propterea non potuit duos ſimul Epiſcopos capere. Græcorum pontifices dicunt ſe multa facere authoritate Petri, & Pauli, quia ambo Apoſtoli ſua prædicatione, & ſanguine ſtabiliverunt Eccleſiam Romanam, quam ſolus Petrus fundavit, & Paulus amplificavit ſua doctrina, & prædicatione, ut ſuperius probavimus, quia Romani primò converſi fuerunt a Petro antequam Paulus Romam veniret, quamvis uterque fuerit Apoſtolus Romanorum; Petrus tamen peculiari ratione fuit Epiſcopus, cui reliqui ſucceſſerunt. Inſtant quia quoties eccleſia recitat officium de D. Petro, fit in illo commemoratio de Divo Paulo, & è converſo cum fit officium de D. Paulo fit commemoratio de Divo Petro: ergo quia Eccleſia eos judicat pares: Sed contra, judicat pares in apoſtolatu, conceditur; in poteſtate, & juriſdictione, ac primatu eccleſiæ negatur conſequentia. Quod ſolus Petrus ſederit in Romana cathedra aſſerit etiam Prudentius in hymno de S. Laurentio.

Roma jam regnant duo
Apoſtolorum principes:
Alter vocatur Gentium
Alter cathedram poſſidens
Primam, recludit creditas
Æternitatis januas.

CAPUT IX.

Solvuntur quæ à ſectariis objiciuntur contra Petri præeminentiam ſupra Paulum.

PEtrum fuiſſe parem Paulo non ſolum apoſtolatu verum etiam juriſdictione ex eo nituntur ſectarii evincere quia omnes Apoſtoli, fuerunt tales à Chriſto inſtituti, à quo & æqualem acceperunt juriſdictionem, ex quo inferunt, Petrum non fuiſſe Paulo, nec aliis Apoſtolis ſuperiorem, ſed Petrum, & Paulum fuiſſe pares in apoſtolatu, & juriſdictione. Hinc quæ Petrus geſſit non abſolutè, & propria voluntate ac poteſtate id geſſiſſe legitur ſed ex conſilio, & voto cæterorum, ut conſtat Actor. 15. Sed contra, quia quàm falſum ſit, omnes Apoſtolos parem à Chriſto accepiſſe juriſdictionem, ex eo ſuperius probatum fuit, quia ſoli Petro, & non reliquis Apoſtolis nec Paulo dixit Chriſtus: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cœlorum* per claves juriſdictionem intelligi explicant omnes ſancti Patres; unde ſubdit: *& quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*; condemnare & abſolvere ſunt actus juriſdictionis, quæ à Chriſto ſoli Petro promiſſa fuit; & data poſtea cum Joan. 21. ei injunxit officium paſtoris, & ſuas concredidit oves *Paſce oves meas*: ergo cum hoc officium ſoli Petro non reliquis Apoſtolis, nec Paulo commiſſum fuerit, & hoc officium habeat eſſentialiter annexam juriſdictionem in totam eccleſiam, & omnes fideles, ſequitur evidenter hanc juriſdictionem ſoli Petro fuiſſe à Chriſto datam, non Paulo, nec aliis Apoſtolis, qui propterea ratione juriſdictionis fuerunt Petro inferiores. Neque ex eo quòd Petrus geſſerit plura ex conſilio, & voto reliquorum Apoſtolorum, ſequitur fuiſſe omnes pares in juriſdictione? quidni etiam principes ſua non inſtituunt neque gerunt negotia niſi ex conſilio, & voto miniſtrorum, & tamen juriſdictio eſt in ſolo principe, cui miniſtri ſubjiciuntur. Perinde quamvis Petrus in rebus magni momenti, ut cum ageretur de controverſia legalium, congregaverit Concilium, & juxta congregatorum vota concluſerit; inde non ſequitur, fuiſſe Petrum Paris juriſdictionis cum reliquis Apoſtolis; alioquin neque in principe, in rege, Imperatore eſſet major juriſdictio quàm in ſuis Conſiliariis, & adminiſtris; quod Sectarii cum non concedant, neque inferre debent æqualem juriſdictionem in omnibus Apoſtolis cum Petro ex eo quod Petrus nil geſſerit ſine conſilio, & votis illorum.

loium. Hinc falſum eſt, Petrum nullam accepiſſe jurisdictionem in Paulum, & reliquos Apoſtolos: ex eo enim quòd Chriſtus ſoli Petro dixerit: *Paſce oves meas*, illi ſoli commiſit officium Paſtoris, ac dedit jurisdictionem in omnes & ſingulas oves Chriſti, & quia Paulus & reliqui Apoſtoli erant, & ipſi oves Chriſti à Petro Paſtore paſcendæ, etiam Paulus, & reliqui Apoſtoli fuerunt ſub jurisdictione Petri. Præterea in ſententia Sectatiorum non ſolùm Apoſtoli eſſent exempti à Petri jurisdictione; ſed etiam alii extra Apoſtolicum Collegium. Siquidem controverſia illa legalium Act. 15. non ſolùm voto Apoſtolorum, ſed etiam aliorum fuit terminata Act. 15. v. 6. *Convenerunt enim Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo hoc.* Tum quia Apoſtoli, & ſeniores legatos decreverunt ad Antiochenos v. 22. *Tunc placuit Apoſtolis & ſenioribus cum omni Eccleſia eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam.* Præterea quia Epiſtola decretalis non ſolùm nomine Apoſtolorum, ſed etiam ſeniorum ſcribitur v. 23. *Apoſtoli, & Seniores fratres his qui ſunt Antiochiæ, & Syriæ, & Ciliciæ fratribus ſalutem*: ergo ſi pares fuiſſent Apoſtoli Petro in jurisdictione, eo quia ex ipſorum conſilio, & voto fuerit controverſia legalium terminata Act. 15. ſequitur non ſolùm Apoſtolos, ſed etiam ſeniores fuiſſe pares Petro in jurisdictione, quod Sectarii non concedunt.

Reſpondent Sectarii hanc paritatem in jurisdictione Petri cum cæteris Apoſtolis, & Paulo, Chriſtum ſatis apertè indicâſſe Matth. cap. 23. *Ne vocemini Rabbi, unus enim Magiſter veſter eſt Chriſtus; omnes autem vos eſtis fratres.* Si unus tantùm eſt Magiſter Chriſtus, Petrus non eſt Magiſter ſuper reliquos, ſed frater ut cæteri, qui omnes pares propterea ſunt in jurisdictione. Sed contra, quia Chriſtus non ad ſolos Apoſtolos & Diſcipulos verba illa protulit, ſed etiam ad turbas Matth. 23. *Tunc enim loquutus eſt ad turbas, & diſcipulos ſuos dicens.* Sed dato etiam quòd ad ſolos Apoſtolos verba Chriſti dirigerentur, non tamen ex illis deſtituitur Petrus jurisdictione, neque magiſterio; ſed tantùm hortantur omnes quotquot aderant ad deponendum tumorem, ac inanem jactantiam, quâ Scribæ, & Phariſæi intumeſcebant, quos propterea Chriſtus redarguens dixerat: *Super Cathedram Moyſis ſederunt Scribæ, & Phariſæi: omnia ergo quæcunque dixerint vobis ſervate, & facite, ſecundùm opera eorum nolite facere.* Cùm inter cætera Phariſæorum opera illud recenſeret: *Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas Cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Ideo huic Phariſaico tumori appoſiturus Chriſtianam humilitatem dixit: *Vos autem nolite vocari Rabbi.* Ita explicat textum Matth. 25. D. Auguſtinus de utilit. credendi cap. 3. Quod ſi dicant Chriſtum non prohibuiſſe tunc faſtum, ſed jurisdictionem, tunc in errorem impingunt Anabaptiſtarum negantium omnem jurisdictionem inter homines: etenim quibus Magiſtri nomen Chriſtus prohibet, iiſdem prohibet jurisdictionem in fratres: Sed Chriſtus nomen Magiſtri prohibet omnibus Diſcipulis, imò & omnibus Chriſtianis: ergo omnibus Diſcipulis, imò & Chriſtianis prohibet jurisdictionem in fratres: quod eſt evertere omnem poteſtatem politicam, invertere totum humani generis regimen. Id proprium Acatholicorum eſt Scripturas mutilare, in ſenſus detorquere impropríos, ut ſuis videantur erroribus favere, quod obſervans S. Hieronymus epiſt. 103. ad Paulinum ſcribit dolore correptus: *Agricolæ, cementarii, fabri, metallorum ceſores, lanarii quoque, & fullones, & ceteri qui variam ſuppellectilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore eſſe non poſſunt, quod cupiunt, quod Medicorum eſt, promittunt medici, tractant fabrilia fabri; ſola Scripturarum ars eſt, quam omnes paſſim ſibi vindicant*, quatenus quisque videri vult magiſter prius, quàm ut diſcipulus doctorem audierit; quisque vult eſſe interpres, vultque ut magiſter ſcripturarum ſenſus alium edocere. *Hanc* (loquens de ſacra Scriptura ait) *garrula anus: hanc delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi præſumunt, lacerant, antequam diſcant.* Et paucis interjectis. *Puerilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere quod ignores, immò ut cum ſtomacho loquar, ne hoc quidem ſcire, quod neſcias.* Idque proprium eſſe Hæreticorum notavit Tertullianus de præſcript. ubi ait: *Omnes tument, omnes ſcientiam pollicentur: ante ſunt perfectè Catechumeni, quàm edocati. Hæreticos propterea Apoſtolus converſos dicit in Mateologiam, volentes eſſe legis doctores, non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, hinc tandem fit ut ſcribit Judas: quod tanquam fluctus feri maris deſpument tantùm ſuas confuſiones, ſydera errantia, quibus procella tenebrarum ſervata eſt.* Hunc igitur tumorem vult Chriſtus eſſe à Chriſtianis deponendum, ut cultura humilitatis efflorescant.

Objiciunt ſecundò illud Matth. 20. *Scitis quòd Principes gentium dominantur eis, & qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eis; non ita erit inter vos.* Et Marc. 10. *JESUS vocans Apoſtolos, ait illis: Scio quod ii, qui videntur principari gentibus, dominantur eis, & principes eorum poteſtatem habent ipſorum, non ita autem eſt in vobis.* Et Luc. 23. *Reges gentium dominantur eis, & qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur, vos autem non ſic.* Ex quibus inferunt inter Chriſtianos non dari hanc præeminentiam, quâ unus cæteris præficiatur, ac exerceat in alios jurisdictionem; vult enim Chriſtus à Chriſtianis deponi omnem tumorem. Sed contrà, quia licèt velit Chriſtus ſuos fideles eſſe ſine tumore ſuperbiæ, ſine fumo ambitionis, non tamen prohibet politicum regimen Monarchicum, quo ipſe vult ſuam gubernari Eccleſiam, in qua ſui Vicarium inſtituit D. Petrum, & ejus pro tempore Succeſſores, quos cæteris præfecit. Quòd verò ad præcitata loca Scripturæ pertinet. Reſpondetur quòd cùm Apoſtoli audierint ambitioſam petitionem matris filiorum Zebedæi rogantis pro filiis ſuis, ut unus à dextris, & alter à ſiniſtris ſederet in regno ſuo indignabundi, quod virtutis præmia mulieris filii aliena gratia vellent præripere, obliquis oculis eos aſpiciebant. Volens autem Magiſter Chriſtus hæc Diſcipulorum componere diſſidia, & ambitionis tumorem pharmaco curare humilitatis, omnes voluit ad ſe accerſitos, quibus dixit Matth. 20. *Scitis quod Principes gentium dominantur eorum, & qui majores ſunt poteſtatem exercent in eos*: quaſi diceret, Principes gentilium ſervorum inſtar habent ſervos ſuos, & ſuo arbitratu omnia diſponunt, ac diſtribuunt dignitates, & officia, non juxta menſuram meritorum cujusque, ſed pro arbitratu; *Sed non ita erit inter vos: ſed quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter; & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus: ſicut filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis*; ſuo nos docuit exemplo humilitatem, & charitatem in fratres; & ut omnem ambitionis fumum longè excutiamus: non verò excludit dignitates, neque regimen Monarchicum, quod ipſe in Eccleſia inſtituit: tota igitur antiphraſis conſiſtit in ſola methodo

thodo conferendi dignitates: Reges gentium non juxta menſuram meritorum ſemper officia, dignitates, & titulos diſtribuunt dignis; ſed plerumque ad preces, ac interceſſionem adminiſtrorum, vel aliorum, quibus vult Princeps favere; non ita Chriſtus, apud quem non erat acceptio perſonarum, ſed præ oculis tantùm habebat virtutem, ſtudia, & exercitia humilitatis, & charitatis in fratres, & juxta hanc interpretationem verba Chriſti. *Qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos*, non intelliguntur de ſubditis; ſed de Principibus: duplex eſt dominium tyrannicum unum; aliud politicum; illud eſt quo Princeps omnia in proprium tantùm commodum trahit nullo habito reſpectu ad utilitatem ſubditorum; illud è converſo, quo Princeps non proprium, ſed ſubditorum tantùm commodum promovet, cui propriam poſtponit utilitatem; hoc ſecundum dominium non excludit Chriſtus in ſuæ Eccleſiæ præſulibus; ſed tantùm primum. Quale fuerit Tiberii imperium, & aliorum Principum cònſtat ex hiſtoriis; & hoc eſt quod Chriſtus dixit: *Reges gentium dominantur eorum*, quia ſubditos habent velut mancipia, quorum tantùm volunt detrimentum, ſi in propriam reſultet utilitatem, quam unicè intendunt, quod dominium Chriſtus ut injuſtum damnat, & à ſuis excludit fidelibus: Hinc Seneca Principem alloquens ait lib. 1. de clement. cap. 18. *Civium*, inquit, *non tibi tradita eſt ſervitus, ſed tutela, & neque Reſpublica tua eſt, ſed tu Reipublicæ.* Rurſus verba Chriſti: *Et qui majores ſunt, poteſtatem exercent in eos*, de iis intelliguntur, qui in aulis Principum reliquos dignitate, auctoritate, ac præpotentia antecellentes ſuos nituntur Principes in regimine Tyrannico potius quàm civili imitari propriæ utilitati conſulentes, populorum detrimentis, ac incommodis. Propoſita igitur à Chriſto Tyrannide Regum, & Magnatum gentilium, quorum potentiam Apoſtoli tunc cogitabant, exiſtimantes, tale futurum Chriſti regnum, oſtenſurus illis regimen Chriſtianorum, & præſertim Eccleſiaſticorum non eſſe tale, ſed adminiſtrari per exercitia charitatis, & humilitatis: ſubdit: *Non ita erit inter vos; ſed quicunque voluerit inter vos major fieri, ſit veſter miniſter, & quicunque voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus*, ut ſcirent, qui cæteris præſunt, proprium officium non eſſe dominari, ſed famulari, non ſubditis obeſſe, ſeu prodeſſe; & ſe ipſum contraponens regibus gentium ſubjungit: *Sicut Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.* Si igitur qui inter Apoſtolos major futurus erat, is miniſtrare debebat exemplo Chriſti eorumdem Magiſtri, ſequitur regimen eccleſiaſticum civile eſſe Monarchicum, plenum charitatis, & humilitatis, adeo ut juriſdictio exercenda in ſubditos, ſit exercitium charitatis, & humilitatis. Unde ex præcitatis textibus Matth. 20. Marci 10. Luc. 23. tantùm abeſt ut quidquam de primatu Petri in Eccleſia, & juriſdictione in omnes fideles dematur, ut potius luculentius confirmetur.

Objiciunt tertio probantes D. Petrum nunquam Romæ fuiſſe, eſtque argumentum Illyrici, & Veleni apud Bellarminum de Rom. Pont. lib. 2. c. 5. aſſerentes Petrum Romæ fuiſſe, & ibi ſub Nerone Principe glorioſum conſummaſſe martyrium, non conveniunt in aſſignando tempore quo venerit Romam: etenim Oroſius narrat veniſſe Romam in exordio regni Claudii. D. Hieronymus ſcribit veniſſe Anno 11. regni Claudii, & in faſciculo temporum legitur veniſſe anno 4. ejuſdem Claudii; imò in Paſſionali de vitis Sanctorum dicitur veniſſe Romam tantùm ſub finem Claudii regni, ſeu anno 13. unde nihil firmiter colligi poteſt. Præterea diſcrepant etiam in numerandis Petri Succeſſoribus. Aliqui poſt Petrum ponunt immediatè Clementem, ut Tertullianus de præſcript. Hieronymus in cap. 53. Iſaiæ. Alii poſt Petrum immediatè ponunt Linum, poſtea Clementem tertio loco, ut Optatus lib. 2. contra Parmenianum, & D. Auguſtinus Epiſt. 163. Alii poſt Petrum immediatè ponunt Linum, & Cletum, ſive Anacletum, poſtea Clementem quarto loco ut Irenæus *lib. 3. cap.* 3. Euſebius *in Chronico*, Epiphanius *hæreſi* 27. Præterea quia plures confundunt Cletum, & Aanacletum aſſerentes fuiſſe unam eandemque perſonam, & alii diſtinguentes aſſerunt duos fuiſſe Pontifices, adeo ut nihil certi inferri poſſit ex Authoribus, quo tempore Petrus venerit Romam, & quis eidem ſucceſſerit in Pontificatu. Sed contra, quia tametſi non videantur Authores exactè concordare circa tempus, quo Petrus Romam venit, ferè tamen omnes unanimes aſſerunt ſub exordium Claudii regni, & quamvis Oroſius non recenſeat propriè annum, ſed tantùm dicat in exordio regni Claudii potior authorum pars cum D. Hieronymo aſſerit circa finem ſecundi anni regni Claudii. Præterea quamvis diſſentiant circa tempus omnes tamen concordant, & fatentur Petrum Romam veniſſe regnante Claudio, unde quoad ſubſtantiam adventûs omnes concordant; & circa tempus omnes etiam fatentur regnante Claudio veniſſe Romam, quamvis ſit aliqua diſcrepantia circa annum. Sed id non poteſt in dubium revocare adventum Petri in urbem, conſtat enim de illius adventu juxta Authorum ſententias, ut etiam de circumſtantia temporis quoad regnum Claudii, quamvis ſit aliqua diſcrepantia circa annum. Plerumque conſtat de re ipſa, de qua quæritur, quamvis non conſtet de omnibus circumſtantiis, ſed de una vel altera dubitetur, & tunc certum eſt de re ipſa, & tota quæſtio volvitur circa illam tantùm circumſtantiam, de qua dubitatur hinc apud Chriſtianos certum eſt, ac indubitatum Chriſtum Hieroſolymis in Calvaria monte fuiſſe Cruci affixum, & mortuum pro nobis, & tamen non conveniunt de tempore, quo mortuus eſt, etenim Tertullianus *lib. contra Judæos*, Clemens Alexandrinus *lib. 1 ſtromatum*, & Lactantius *lib. 4. divinar. Inſtit. cap.* 10. aſſerunt Chriſtum fuiſſe Cruci affixum anno Tiberii Cæſaris XV. & ſuæ ætatis anno 30. Ignatius verò Epiſt. ad Tralianos, & Euſebius in Chronico, & alii dicunt fuiſſe mortuum anno ætatis ſuæ 33. & Tiberii Cæſaris XVIII. Rurſus Onuphrius Mercator, & alii cenſent Chriſtum paſſum fuiſſe, ac mortem pro nobis ſubiiſſe anno ætatis ſuæ 43. Imò Irenæus lib. 2. cap. 39. cenſet probabile Chriſtum fere ad annum quinquageſimum protraxiſſe vitam, & non ſub Tiberio, ſed ſub Claudio mortuum fuiſſe. De die etiam & menſe quo Chriſtus mortuus eſt diſſentiunt etiam Authores, & Clemens lib. 1. ſtromatum poſt hinc inde plures recitatas Authorum diſcrepantium ſententias poſtea concludit, non tamen inde negabimus Chriſtum mortuum eſſe, cùm de illius morte nullus hactenus dubitaverit, quamvis de circumſtantia temporis fuerit aliqua diſſenſio. Eadem ratione, quia conſtat in Chriſti Paſſione, ac nece impletas fuiſſe hebdomadas Danielis Prophetæ, adhuc tamen controverſia eſt de tempore, quo inceperint, & deſierint, ut etiam de annis Regum Perſarum ut Samuelis, Saulis, & aliorum Principum Judæorum, ut etiam de annis mundi quot hactenus fuerint elapſi, circa enim has controverſias tot videntur eſſe diverſæ ſententiæ, quot varii ac plures ſunt Chronologi,

Digitized by Google

logi. Et tamen nemo hactenus ivit inficias Reges Perſarum regnaſſe, Saulem præfuiſſe Hebræis, mundum ipſum incepiſſe, ex quibus clarè infertur dubitare de aliqua circumſtantia temporis vel loci non eſſe ſufficiens argumentum inferendi rem illam non fuiſſe, quia tunc dubitatio non cadit ſupra rem, de qua quæritur, ſed ſupra ici aliquam circumſtantiam, quæ tametſi ignoretur, res tamen, de qua quæritur eſt certa: ita licèt controverſia ſit de tempore, quo Petrus Romam venit, re tamen ipſa certum eſt veniſſe Romam, ac ibi glorioſum Martyrium conſummaſſe, cùm omnes in hoc conveniant exceptis aliquibus Sectariis recentioribus, qui meridiano in ſole malunt cæcutire, quàm veritatis lucem aſpicere. Præterea ſi circumſtantia temporis exactè perpendatur, non videntur Authores ſaltem clarioris notæ inter ſe diſcrepare, omnes enim fatentur in exordio regni Claudii, ſeu ſub finem anni ſecundi Petrum veniſſe Romam, ut cenſent Euſebius in Chronico, Ado Trevirenſis in Martyrologio, Oroſius lib. 7. ubi expreſſè ait, veniſſe Petrum Romam in exordio regni Claudii, quia ſi regnum Claudii dividatur in tres partes exordium, medium, & finem annus ſecundus includitur in exordio; & cum iſtis conſentiunt omnes illi Authores, qui aſſerunt Petrum Romæ ſediſſe annis 25. & anno 24. Neronis glorioſum ſuum conſummaſſe Martyrium, ita cenſent Damaſus, Iſidorus, Beda, Ado Viennenſis. Unde non eſt audiendus Author Faſciculi temporum, & paſſionalis. Quoad ſucceſſionem Pontificum, in qua Sectarii videntur vim aliquam facere, reſpondetur graviſſimos Authores aſſerere, Petrum tempore imminentis ſuæ paſſionis commendaſſe Clementi tunc Romæ exiſtenti Sedem Epiſcopalem, ut teſtantur Tertullianus de præſcriptionib. Hieronymus lib. 1. in Jovinian. & in cap. 52. Iſaiæ. Ruphinus Aquilejenſis in præfat. recognit. & invectiva in Hieronymum, Joannes tertius Papa in epiſt. ad Epiſcopos Germaniæ: idque cauſæ quòd plures Authores immediatè poſt Petrum recenſeant Clementem ſucceſſiſſe, quem & immediatè ponunt poſt Petrum: mortuo tamen Petro aſſerunt præfati Authores Clementem in Sede Apoſtolica recusâſſe ſedere donec vixerunt Linus, & Cletus, qui ipſius Petri adjutores in Epiſcopali officio fuerant, & ideò à communi ſententia poſt Petrum immediatè ponitur Linus, rem ita ſe habuiſſe refert S. Epiphanius hæreſi 27. ubi ex ſententia veterum refert Clementem Sedem Petri recuſaſſe, quamdiu vixerunt Linus, & Cletus ejuſdem Petri in officio Epiſcopali adjutores. Hinc in Cathalogo Pontificum ab Eccleſia approbato primus omnium, qui poſt Chriſtum præfuit Eccleſiæ Catholicæ, fuit Petrus Apoſtolus poſt ipſum Linus, poſtea Clemens, Cletus, Anacletus, Evariſtus, Alexander, Syxtus, Teleſphorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherus, & ſucceſſivè alii uſque ad noſtra tempora. Præterea quamvis ignoraremus quis Petro proximè ſucceſſerit, non inde tamen in dubium poſſet revocari, an aliquis ſucceſſerit, ſicut ut notat Bellarminus eſt quæſtio inter Scriptores, quisnam fuerit maritus Eſther; aliqui aſſerunt fuiſſe Aſſuerum Medum, alii Cambyſem Perſam, alii Darium Hiſdaſpim, alii Artaxerxem Longimanum, alii Menemonem, & tamen in hac ſententiarum varietate nullus hactenus dubitavit, an Eſther maritum habuerit: ita quamvis ſit dubium quisnam immediatè ſucceſſerit D. Petro in Pontificatu, & Cathedra Eccleſiæ Catholicæ, non tamen poteſt dubitari aliquem ſucceſſiſſe; quis enim Clemens ſtudio humilitatis poſt necem Petri noluit præeſſe, Linus utpote coadjutor Petri in officio Epiſcopali ſedit quamvis debuiſſet poſt Petrum immediatè ſuccedere Clemens, & quia unus ſucceſſit cùm alter debuiſſet prius ſuccedere, inde nata eſt occaſio diverſimodè ſentiendi de immediato Petri ſucceſſore in Cathedra Eccleſiæ Catholicæ; hac diſtinctione deſumpta ex S. Epiphanio, Euſebio, Optato, & aliis poſſunt facilè conciliari Authores, qui Clementem Lino, & Linum Clementi præpoſuerunt; quamvis hodie communiori ſententia approbata ab Eccleſia, & à Sanctis Patribus præſertim Auguſtino, Hieronymo, Irenæo, Euſebio ſucceſſor immediatus Petri in Cathedra Eccleſiæ Catholicæ ponatur Linus ob recuſatum Epiſcopatum à Clemente, qui nonniſi poſt mortem Lini ſedit in Cathedra illa. Poſt Linum plures etiam ponunt Cletum, ſive Anacletum, ut notat Bellarminus loc. cit. & poſtea quarto loco Clementem, & ita cenſent Irenæus, Euſebius, Epiphanius, Hieronymus, & in Canone Miſſæ etiam legitur hoc ordine Lini, Cleti, Clementis, adeò ut Clemens quarto loco poſt Petrum ſederit in Cathedra Catholicæ Eccleſiæ.

Secundò objiciunt cum Calvino Petrum non potuiſſe Romam venire ante annos octodecim poſt Chriſti mortem, idque ex eo nituntur oſtendere, quia cùm fieret primum Concilium Jeroſolymitanum Actor. 15. Petrus adhuc morabatur in Judæa, & Concilium illud circa controverſiam legalium coactum fuit anno 18. à paſſione Domini, ut computat D. Hieronymus in cap. 2. ad Gal. ſiquidem Paulus poſtquam fluxiſſent tres anni à ſua converſione venit in Jeruſalem videre Petrum Galat. 1. Deinde poſt annos 14. iterum venit Jeroſolymam ad Concilium, ut ipſe ſcribit ad Galat. 2. quibus ſi addatur annus unus, qui effluxit à paſſione Domini uſque ad converſionem Pauli computantur anni octodecim. Rurſus addunt Petrum quinque annis fuiſſe in Judæa immoratum, & ſeptem annis Antiochiæ, & pluribus aliis in Ponto, Galatia, Capadocia, Aſia & Bythinia, & cum uno vel altero die non potuerit has omnes provincias peragrare, ac in iiſdem promulgare Evangelium, ad quod præſtandum non modicum requirebatur tempus, ideo ad minimum octodecim fluxerunt anni antequam Petrus Romam veniret: Quòd ſi ante annum 18. veniſſet Petrus Romam id contigiſſet anno ſecundo Claudii, quod fieri nequit, quia eo anno S. Petrus nondum fuerat à vinculis liberatus, in quæ illum Herodes conjecerat: ſiquidem ex D. Luca *Actor.* 12. & Joſepho *lib.* 19. *Antiquit. cap.* 7. Petri ſolutio à vinculis contigit tantùm anno 3. Claudii. Præterea quia Chriſtus injunxerat Apoſtolis, ut ante annos duodecim non diſcederent ab urbe Jeroſolyma, ut ex Traſea Martyre refert Euſebius *lib.* 4. *Hiſtor. cap.* 18. & annus duodecimus à Chriſti Reſurrectione incidit anno 3. regni Claudii, ex quo inferunt Petrum anno 2. Claudii non potuiſſe Romam venire; ſed ad ſummum poſt annum nonum, qui juxta computum erat decimus octavus à paſſione Chriſti. Rurſus quia Petrus dicitur, à Damaſo, Euſebio, Hieronymo, & aliis ſediſſe Romæ annis 25. inferunt ſupervixiſſe annos 43. à Chriſti Domini paſſione: ſed tunc jam obierat Nero, imo etiam Galba, Otho, & Vitelius adeo ut eo anno imperaverit Veſpaſianus ſub quo Principe debuiſſet Petrus ſuum conſummâſſe martyrium, quod dici nequit, quia Veſpaſianus fuit Princeps mitiſſimus, & Romæ nullum occidit Chriſtianum ut teſtantur Tertullianus *cap.* 5. *Apologet.* Auguſtinus *lib. de Civit. Dei* 5. *cap.* 21. Euſebius Oroſius, & alii Hiſtorici ex quibus Novatores inferunt Petrum nunquam fuiſſe Romæ

nec illic ſuum conſummâſſe martyrium. Sed contra quia tametſi concedamus Petrum ſediſſe Antiochiæ ſeptem annis adhuc Catholicorum [illegible] rite cohæret cum Petro ſedente Romæ in cathedra Eccleſiæ Catholicæ annis 25. [illegible] ſuum conſummâſſe glorioſum martyrium. [illegible] annis moratus [illegible] Judæa [illegible] D. Paulus [illegible] annos à ſua converſione [illegible] Jeroſolymis. Et Euſebius [illegible] Romam venire Petrum [illegible] Neque [illegible] at traditio Thraſeæ Martyris [illegible] Chriſtus non imperavit, ut omnes [illegible] Apoſtoli [illegible] in Judæa per annos [illegible] in nullas diſcederet, id enim deprehenditur [illegible] ex Actis Apoſtolorum cap. 8. [illegible] & 10. [illegible] quod Petrus profectus fuerit in Samariam, Lyddam, Joppen, & Cæſaream, antequam ab Herode in vincula conjiceretur, conſequenter ante annum 12. à Chriſti paſſione; ſed ut non omnes [illegible] ſed aliqui ex ipſis ſemper manerent Jeroſolymis ad [illegible] Hebræis: unde annò 5. a paſſione Domini Petrus profectus eſt in Syriam, & Antiochiæ ſedem ſuam fixit, & manſit ibi per ſeptennium. Neque probabile videtur, quod aſſerit Onuphrius in [illegible] ad Platinam ſanctum Petrum non ſediſſe Antiochiæ, niſi poſtquam fuerit reverſus ab urbe Roma. Siquidem [illegible] omnino gratis, & [illegible] fundamento aſſerit, nec ullum citat Authorem fide dignum pro ſua ſententia. Rurſus quamvis Petrus Antiochiæ ſuam fixerit ſedem, non tamen ſemper manſit in urbe illa velut clavus affixus tabulæ, ſed [illegible] Provincias Pontum, Aſiam, Galatiam, Cappadociam, & Bithyniam peragravit, ac in iis [illegible] Evangelium promulgavit. Inde profectus anno ſeptimo Epiſcopatus Antiochenſis, qui fuit undecimus à morte Chriſti, reverſus eſt in Jeruſalem, ubi comprehenſus ab Herode in vincula conjectus fuit diebus Azymorum, ut legitur *Actor.* 12. & ex illis vinculis ab Angelo ſolutus eodem anno, qui fuit ſecundus regni Claudii, Romam venit, ubi ſuam fixit ſedem, & ibi ſedit per annos quinque ſupra viginti. Rurſus neque totis illis viginti quinque annis Petrus manſit ſemper Romæ, ſed poſtquam prædicaſſet annis ſeptem Romæ, iterum reverſus eſt Jeroſolymam expulſus ex urbe Roma unà cum reliquis Judæis à Claudio, ut habetur *Actor.* 16. ubi legimus Claudium expuliſſe ab urbe Roma omnes Judæos, hoc idem etiam referunt Suetonius, in Claudio Joſephus *lib. antiq.* quem citat Oroſius *lib* 7. *hiſtor.* & hæc expulſio facta fuit anno 9. Claudii ſcilicet 18. a paſſione Domini: cumque adveniſſent fideles, qui erant Antiochiæ Petrum venire in Jeruſalem, miſerunt ad eum Paulum, & Barnabam, & tunc coactum fuit Concilium Jeroſolymitanum ad terminandam controverſiam de legali bus; mortuo interim Romæ Claudio, reverſus eſt Petrus Romam, ubi manſit uſque ad Neronem, ſub quo Principe glorioſum conſummavit martyrium. Neque repugnat, Petrum fuiſſe Jeroſolymis in vincula conjectum, paulò ante mortem Herodis, ut narratur *Actu Apoſtol. cap.* 12. & ex Joſepho *lib.* 19. *antiquit. cap.* 8. colligatur, quod Herodes obierit anno tertio regni Claudii, quia *Actor.* 12. non dicitur Petrus in vinculis conjectus ante mortem Herodis, ſed oppoſitum potius infertur, quia ibi dicitur, quòd poſt Petri ſolutionem a vinculis Herodes profectus ſit Cæſaream, ubi etiam fuit commoratus, & quidem non modico tempore ad minimum ſpatio anni unius. Ideo S. Lucas refert poſt mortem Jacobi & vincula Petri ſtatim Herodis mortem, ut ſignificaret interitum Herodis fuiſſe Dei punitionem, eo quia Apoſtolos vexaverit, ac perſecutus fuerit.

Inſtant tamen Sectarii oſtendentes Petrum non potuiſſe Romam venire ante annum [illegible] Claudii, & poſtea non veniſſe, quia Claudius [illegible] juſſiſſet Judæos ab urbe Roma [illegible] etiam, ut Judæi non permitterentur [illegible] venire. Sed huic inſtantiæ jam ſatisfactum [illegible] enim Petrum anno nono Claudii [illegible] ſed ex urbe Roma diſceſſiſſe à Claudio [illegible] omnibus, & poſtea tempore Neronis [illegible] Romam reverſum; quòd autem [illegible] pe potuerint Romæ eſſe Judæi, [illegible] narratur, quod Paulus Judæos Romæ [illegible] Inſtant iterum, quia quando Paulus [illegible] trum Antiochiæ, ut ipſe ſcribit ad Galatas [illegible] jam fuerat Concilium Jeroſolymitanum [illegible] Petrus nondum venerat Romam. [illegible] diximus Petrum antea veniſſe Romam [illegible] diſſe. Neque obſtat, quod Paulus [illegible] ad Romanos multos jubeat ſalutari [illegible] lam de Petro mentionem faciat, [illegible] rii Petrum nunquam fuiſſe Romæ [illegible] lius meminiſſet, [illegible] contra quia ex [illegible] Pauli non [illegible] trum non fuiſſe Romæ, [illegible] ri Joannem non fuiſſe Epheſi [illegible] lymis Jacobum, eo quia Paulus [illegible] & ad Hebræos non meminerit [illegible] quamobrem [illegible] notat Bellarminus [illegible] *Roman. Pont. cap.* 7. Paulus non juſſit Petrum [illegible] quia ſuam tunc ſcripſit ad Romanos [illegible] tempore, quo Petrus reverrebatur [illegible] morabatur in Syria. Siquidem Paulus [illegible] pſit epiſtolam illam, cum Jeroſolymam [illegible] & comprehenſus fuit, ſcribit enim ad *Romanos* 15. *Et nunc proficiſcor in Jeruſalem miniſtrare* [illegible] *baverunt enim Achaja, & Macedonia* [illegible] *quam facere in pauperes ſanctos, qui* [illegible]. Rurſus Actor. 24. cauſam ſui adventus [illegible] tribunal Felicis Syriæ Præſidis ait: *E*[illegible] *in gentem meam veni, & oblationes* [illegible]. Præterea hæc Pauli injectio in vincula contigit medio tempore inter Concilium Jeroſolymitanum, & obitum Claudii, ut notat Bellarminus, quia poſt Concilium Jeroſolymitanum Paulus peragravit in Macedoniam, & Achajam, ubi nunquam fuerat, & qu[illegible] Jeroſolymam ſub præſide Felice, qui præfuit Syriæ [illegible] ad mortem Claudii & initium Neronis, [illegible] Joſephus *lib.* 2. *Antiquit. cap.* 9. & 13. [illegible] Paulum ſcripſiſſe epiſtolam illam ad Romanos [illegible] annum undecimum, vel duodecimum regni Claudii, quo tempore D. Petrus ex urbe Roma fuerat [illegible] juſſu Claudii, & Syriæ regiones peragrabat [illegible] la fuit, cur Paulus ſcribens ad fideles [illegible] fuerant à Petro ad fidem converſi [illegible] Petri, nec ullam juſſerit ſalutem dici, [illegible] Romæ fuiſſet. Neque obſtat, quod [illegible] res Petrum, & Paulum fœdus inviſſe [illegible] rum, & Paulus Gentium eſſent Apoſtoli, [illegible] ad *Gal.* 2. Et non videri veriſimile Petrum [illegible] fregiſſe, vel pacti immemorem [illegible] invaſiſſe, ac fuiſſe Romam profectum [illegible] promulgaret Evangelium. [illegible] quis aſſereret [illegible] fuiſſe Romam [illegible] gaturum Judæis [illegible] Evangelium; quia Judæi, qui Romæ [illegible] fuerunt mirati doctrinæ novitatem [illegible] ult. *Notum eſt nobis de ſecta hac* [illegible] *dicitur, rogamus* [illegible] *cebantur, quidam vero non credebant, cumque* [illegible]

non

non eſſent conſentientes, diſcedebant. Sed contra tamen eſt, quia fœdus, quod Petrus & Paulus ſimul inivērunt, non fuit, ut perperam ſupponitur, ut Petrus nonniſi Judæis vel tantùm in Judæa promulgaret Chriſti Evangelium, & Paulus tantùm Gentibus & extra Judæam: neque enim poterat Petrus tale fœdus inire cum Paulo, quia ex officio ei à Chriſto injuncto tenebatur non ſolùm Judæis, ſed etiam Gentibus promulgare Evangelium, præſertim cum Chriſtus injunxerit Apoſtolis, ut prædicarent Evangelium Gentibus omnibus, & converſos baptizarent. Tum quia ad Petrum utpote à Chriſto inſtitutum Paſtorem totius dominici gregis præſertim pertinebat gentes omnes docere. Epiſtola igitur à Paulo ſcripta ad Romanos directa fuit ad illos omnes, qui converſi fuerant ad fidem Jeſu Chriſti ſive ex Judæis fuerint, ſive ex Gentibus, nam in illa epiſtola D. Paulus primis quatuor capitibus diſputat de juſtificatione ex fide ſine operibus legis contra ſuperbiam Judæorum, qui ſuis meritis tribuebant adventum Meſſiæ, & *cap.* 14. agit de illis, qui adhuc judaizabant ſe abſtinentes à quibusdam cibis ſecundùm legem immundis: & *cap.* 16. plures ſalutat, quos conſtat ex Judæis ad fidem Chriſti fuiſſe converſos

Reſpondent Sectarii, Paulum ſcripſiſſe epiſtolam ad Romanos vivente Claudio, qui Judæos ejecerat ex urbe: unde non potuerunt eſſe Romæ Judæi, quos Paulus ſalutari præciperet. Sed contra quia Judæi tametſi à Claudio expulſi fuerint ex urbe Roma, fuerunt tamen paulò poſt Romam reverſi; ut conſtat *Act.* 18. ubi narratur Paulum inveniſſe Corinthi Aquilam & Priſcillam Judæos, qui pulſi à Claudio fuerunt ab urbe Roma, & cùm Paulus commoratus fuiſſet in Achaja anno uno, & ſex menſibus, & poſtea in Aſia hæſiſſet per duos annos Act. 18. & 19. profectus eſt Jeroſolymam, & in eo itinere ſcripſit epiſtolam ad Romanos, & juſſit ſalutari Aquilam & Priſcillam, qui Romam fuerant reverſi. Ad id quod addebatur de Judæis rogantibus Paulum, ut illis aperiret, quid ſentiret de doctrina Chriſti. Reſpondet Bellarminus, non omnes Judæos, qui tunc Romæ erant rogâſſe Paulum; ſed tantum nonnullos nondum converſos, & qui optabant ſibi explicari doctrinam à Paulo; præter hos plures alii fuerunt Romæ Judæi, quos Petrus converterat ad fidem Jeſu Chriſti; imò etiam alii, qui nondum plenè perſuaſi erant, cupierunt etiam Paulum audire.

Rurſus Petrum nunquam fuiſſe Romæ nituntur Sectarii oſtendere ex eo, quòd Paulus in ſuis epiſtolis quas Romæ ſcripſit ad Galatas, ad Epheſios, ad Coloſſenſes, ad Philippenſes, ad Hebræos, ad Timotheum, & ad Philemonem; nullibi Petri Romæ ſecum commorantis meminerit, imò nec in Epiſtolis Pauli ad Senecam, neque in illis Senecæ ad Paulum ulla fiat Petri mentio: Si enim quo tempore Paulus fuit Romæ commoratus, fuiſſet in urbe illa etiam Petrus, ſaltem una vel altera vice contigiſſet mentionem de ipſo fieri: quinimò in præcitatis Pauli epiſtolis non ſolum non dicitur Petrum fuiſſe Romæ; verùm etiam quaſi apertè ſignificatur, ibi non fuiſſe: etenim D. Paulus ad Philippenſes de iis, qui Romæ erant, ſcribit: *Omnes quærunt, quæ ſua ſunt:* & ad Coloſſenſes ult. ait: *Salutat vos Ariſtarchus concaptivus meus, & Marcus conſobrinus Barnabæ, & Jeſus qui dicitur juſtus: hi ſoli ſunt adjutores mei in regno Dei.* Præterea 2. ad Timoth. 4. ſcribit: *In prima mea defenſione nemo mihi aſtitit, ſed omnes me dereliquerunt*: ex quibus inferunt Petrum non fuiſſe tunc Romæ: vel Paulus injuriam ipſi intuliſſet, quia cum inter illos recenſuiſſet, *qui quærunt, quæ ſua ſunt*, & qui non erant adjutores ſui in regno Dei, quique eum anguſtiis preſſum deſeruerunt. hoc argumento urget Calvinus, ut probet Petrum non fuiſſe Romæ. Verùm hoc argumentum cum ſola negatione nitatur, nihil concludit, etenim ex eo, quòd quis ab urbe Roma revertatur, & plura narret de eccleſiis ibi conſtructis, de palatiis erectis, de Religioſis, & fidelibus nihil narret, imò nec ullum verbum faciat de ſummo Pontifice, non ſequitur eo tempore, quo fuit ipſe Romæ, non fuiſſe ibi Pontificem Romanum, alioquin, quia Matthæus nihil in ſuo Evangelio ſcribit de Chriſti circumciſione, nec Marcus de illius præſentatione, neque Lucas de nova ſtella, quæ Reges Magos perduxit ad præſepium, neque Joannes de Chriſto nato ex Maria Virgine, inde poſſet quis inferre ex argumento Calvini, & Sectariorum, Chriſtum non fuiſſe natum ex Maria Virgine, ſtellam non perduxiſſe Magos ad præſepium, Chriſtum non fuiſſe præſentatum, neque circumciſum, quæ illatio abſurdiſſima eſſet, & hæretica. Quamobrem ex eo, quòd Paulus in ſuis epiſtolis, quas Romæ ſcripſit, & direxit ad Galatas, Epheſios, Coloſſenſes, Philippenſes, Hebræos, Timotheum, & ad Philemonem non meminerit Petri non poteſt inferri non fuiſſe Petrum tunc Romæ. Neque Paulus ex eo, quod ad Coloſſenſes dicat Ariſtarchum, Marcum, & Jeſum eſſe ſolos adjutores ſuos in regno Dei, ſeu in promulgatione Evangelii, ſequitur Petrum tunc non fuiſſe Romæ Evangelii promulgatorem, quia Paulus tantùm loquitur de ſuis domeſticis, & familiaribus, quique conſueverant eidem miniſtrare, unde non erat neceſſe Petri meminiſſe, quia non erat Paulo ſubordinatus nec illius cooperator, ſed principalis promulgator Evangelii. Hinc cum ſcribit 2. Tim. 4. *Lucas eſt mecum ſolus*, ſcribit de ſuis domeſticis, & miniſtrantibus ſibi, alioquin ſequeretur non fuiſſe tunc Romæ alios fideles contra ipſum Paulum; qui epiſtola ad Roman. cap. ult. aſſerit, multos alios tam Judæos, quàm Gentiles converſos ad fidem fuiſſe tunc Romæ & promulgâſſe Evangelium. Rurſus in epiſtola ad Philippenſ. cap. 2. cum dicit: *Omnes quærunt, quæ ſua ſunt*, loquitur tantùm de aliquibus, non verò de omnibus abſolutè, alioquin etiam Timotheus, Lucas, Ariſtarchus, & alii Adjutores Pauli quæſiviſſent, quæ ſua ſunt, non verò converſionem infidelium ad fidem. Rurſus quia dixerat in 1. cap. Quosdam prædicare Evangelium ex charitate, quod ſi ex charitate non ob propriam utilitatem vel commodum conſequenter non quærebant, quæ ſua ſunt, ſed tantùm quæ Jeſu Chriſti. Quòd verò 2. *ad Timoth. cap.* 4. ſcribat, quod in prima ſua defenſione nemo ipſum juverit, nemo illi adſtiterit, ut ei prodeſſet, ſed omnes eum dereliquerint, inde non ſequitur, Petrum non fuiſſe Romæ, quia ipſe tametſi adeſſet, non potuit ipſum juvare, nec ipſum defendere apud Imperatorem, cui non minus erat exoſus, & inviſus quàm Paulus, alioquin ſi comparuiſſet coram Cæſare, fuiſſet & ipſe comprehenſus ſicut Paulus. qui propterea in illa epiſtola ad Timoth. tantùm loquitur de quibusdam nobilibus Romanis, qui potuiſſent ipſum juvare apud Cæſarem, qui tamen metu Tyranni hanc charitatem non exercuerunt. Alii etiam reſpondent, tempore, quo Paulus Romam appulit, & ſcripſit eas epiſtolas, Petrum non fuiſſe Romæ tametſi illic ſedem ſuam fixerit, quia perſæpe debuit abeſſe, ut ſaluti conſuleret fidelium, qui variis in locis extra urbem erant, & ibi varias fundaret Eccleſias, ut notat Epiphanius *hæreſi* 27. & dicunt hac de cauſa Petrum elegiſſe ſibi coadjutores in promulgatione Evangelii Linum, & Cletum, qui in ſua abſentia etiam officia epiſcopalia obirent, ac vices ſuas gererent.

Pro-

Digitized by Google

Probant etiam Sectarii Petrum, & Paulum non Romæ à Nerone fuiſſe interfectos, ſed Jeroſolymis à ſcribis, & Phariſæis ex eo, quòd Matth. 23. Chriſtus dicat: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex illis flagellabitis in ſynagogis veſtris*, quem locum Chryſoſt omus expendit, & interpretatur de Apoſtolis, & iis, qui cum Apoſtolis fuerunt, & D. Hieronymus ait in Matth. 23. *Obſerva juxta Apoſtolum varia eſſe dona Diſcipulorum Chriſti, alios Prophetas qui ventura prædicabant, alios ſapientes, qui noverunt, quando debeant proferre ſermonem, alios ſcribas in lege doctiſſimos ex quibus lapidatus eſt Stephanus, Paulus occiſus, crucifixus Petrus, flagellati in actibus Apoſtolorum Diſcipuli.* Sed contra, quia ex verbis Chriſti Matth. 23. & interpretatione Chryſoſtomi, non infertur Petrum & Paulum Jeroſolymis fuiſſe interfectos, ut perperam inferunt Sectarii, non enim Chriſtus ibi aſſerit omnes Apoſtolos eſſe occidendos in Jeruſalem, ſed ex illis tantùm aliquos, ait enim *ex illis occidetis*, non dicit omnes occidetis ſed ex illis aliquos, quod impletum fuit in Stephano, quem lapidaverunt *Actor.* 7. in Jacobo Majore, quem Herodes in gratiam Judæorum occidit *Actor.* 12 in Jacobo minore, quem Judæi in urbe Jeroſolyma interfecerunt, ut refert Joſephus *lib.* 20. *Antiquit. cap.* 16. & in Simeone Jacobi ſucceſſore, qui Jeroſolymis crucifixus eſt, ut refert Euſebius *in Chronico*, quinimò plures etiam aſſerunt Matthiam fuiſſe in Judæa cruci affixum, alioquin ſi Chriſtus ſuiſſet locutus de omnibus Apoſtolis fallum eſſet Andream fuiſſe occiſum in Achaia, Philippum, & Joannem in Aſia, Thomam in India, Bartholomæum in Armenia, Matthæum in Æthiopia, ſicque neganda eſſent omnes hiſtoriæ, neque Hieronymus in ea fuit opinione, ut cenſuerit Petrum, & Paulum fuiſſe Jeroſolymis interfectos, ſiquidem ipſe in libro de viris illuſtr. expreſsè aſſerit Petrum & Paulum Romæ à Nerone fuiſſe interfectos: tantùm ex verbis Domini infert varia fuiſſe dona, & mortes diverſas Diſcipulorum Chriſti, cum enim Chriſtus dixiſſet, ſe miſſurum Prophetas, ſapientes, & ſcribas, inde infert Hieronymus varia eſſe Diſcipulorum dona, & ex eo, quòd Chriſtus ſubjungat, & *ex iis occidetis & crucifigetis*, infert, diverſo mortis genere eſſe Diſcipulos interimendos, & ponit etiam exempla Stephani lapidibus obruti, Pauli capite cæſi, Petri cruci affixi, unde Hieronymus non negavit ſed luculenter aſſeruit Petrum, & Paulum fuiſſe Romæ ſub Nerone Principe interfectos.

LIBER OCTAVUS

DE

Petri Succeſſore in primatu Eccleſiæ Catholicæ.

CAPUT I.

An primatus Eccleſiæ à Chriſto collatus D. Petro tranſeat in ſucceſſores ſitque in Eccleſia nunc idem officium ſupremi Paſtoris totius Domini gregis quod fuit tempore D. Petri.

Quamvis Chriſtus primatum in Eccleſia Catholica ſoli Petro contulerit, quia tamen non erat hic ſemper permanſurus in eccleſia, ſed aliquando moriturus: quæritur an hæc authoritas regendi univerſam eccleſiam unà cum D. Petro ceſſaverit, an vero in legitimos ſucceſſores Romanos pontifices tranſierit, ac illis pro tempore exiſtentibus inſit. Sectarii quamvis fateantur, Chriſtum, & D. Petrum potitos fuiſſe ſummo eccleſiæ pontificatu, Petro tamen per Neronem ſublato, aſſerunt, eccleſiæ regimen mutatum fuiſſe, æquali tum loco, tum gradu cum reliquis Epiſcopis conſtituto Romano pontifice, qui propterea non ſit majoris authoritatis, quàm ſint reliqui epiſcopi; adeo ut regimen monarchicum eccleſiæ anno Chriſti ſeptuageſimo, quo ſub Nerone principe Petrus fuit cruci ſuffixus, defecerit in Ariſtocraticum.

Dicendum eſt, ſupremam poteſtatem, & infallibilem authoritatem collatam à Chriſto D. Petro non ceſſâſſe cum perſona D. Petri, ſed tranſiiſſe, ac continuare in ſucceſſoribus legitimè electis in munus, & officium D. Petri: adeo ut regimen eccleſiæ etiamnum ſit monarchicum ſicut cum viveret Chriſtus in terris, & ejus Vicarius D. Petrus.

Probatur ex illo Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo eccleſiam meam*: & iterum: *Tibi dabo claves regnum cœlorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcunque ſolveris erit ſolutum & in cœlis*: quæ verba quamvis prolata in perſona Petri, non tamen ad ſolam Petri perſonam reſtringuntur; ſed ad ejus ſucceſſores legitimè electos in paſtorali munere regendi univerſam eccleſiam extenduntur, ut communiter docent Sancti Patres; & concilia. Ratio ex eo etiam petitur: quia non dixit: *Tu es Petrus*

Petrus, *& ſuper te* denotando perſonam *ædificabo Eccleſiam meam:* Sed dixit: *& ſuper hanc petram* denotando officium, ac dignitatem pontificiam *ædificabo Eccleſiam meam:* ſed officium, ſeu dignitas tranſit in ſucceſſores, ergo qui immediatè ſucceſſerunt D. Petro in officio, & dignitate pontificia, ac authoritate, & jurisdictione regendi Eccleſiam, habent eandem poteſtatem à Chriſto collatam Petro ligandi, & ſolvendi; proinde iiſdem competit idem regimen monarchicum ſicut Petro in gubernanda Eccleſia. Tum quia non ſine myſterio, Chriſtus mutato Simonis nomine in cepham, quod græcè caput, ac Syriacè petram ſignificat, quod eſt Chriſti nomen, poteſtatem regendi Eccleſiam pollicitus fuit Petro, ſed ut clarè ſignificaret unà cum nomine, etiam poteſtatem perpetuò gubernandi Eccleſiam illi contuliſſe, ut explicat S. Leo Papa *ſerm. 3. de Anniverſario die ſuæ aſſumptionis ad Pontificatum.* Quamobrem Chriſtus non contulit hanc dignitatem, ac facultatem regendi monarchicè Eccleſiam ut privatæ perſonæ, ſed ut publicæ gerenti vicem ſupremi capitis totius Eccleſiæ, & quæ in ſucceſſoribus perpetuanda eſſet. Firmatur, quia Chriſtus per illa verba; *Tu es Petrus*, *& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, expreſsè ſignificavit Petrum ut caput Eccleſiæ, eſſe fundamentum totius Eccleſiæ; ſed Eccleſia eſt perpetua: ergo etiam fundamentum in Eccleſia debet eſſe perpetuum; alioquin ſi ſublato fundamento corruit ædificium; perinde ſine fundamento Eccleſia corrueret: non enim de ratione fundamenti eſt tantùm inchoare ædificium; ſed etiam illud perpetuò, & quamdiu durat fulcire, deficiente enim fundamento, neceſſe eſt, deficiat ædificium; & quia de fide eſt manere adhuc veram Chriſti Eccleſiam, erit itidem de fide ineſſe Eccleſiæ fundamentum, quo ſuſtentatur, ſeu gubernatur. Sed Petrus, ut eſt perſona particularis, nunc non poteſt eſſe fundamentum Eccleſiæ, quia amplius non exiſtit, & fundamentum ædificii exiſtentis neceſſe eſt, exiſtat: ergo fundamentum Eccleſiæ, debet eſſe non perſona particularis Petri, ſed ejus dignitas, & auctoritas, ſeu juriſdictio, & primatus ſupremus, quia talis dignitas & juriſdictio tranſit in ſucceſſores Petri, legitimè electos, & in iiſdem perſeverat, & exiſtit: hinc eleganter S. Leo, loco cit. ait: *Soliditas illius fidei, quæ in Apoſtolorum principe eſt laudata, eſt perpetua; & ſicut permanet, quod in Chriſto Petrus credidit, ita permanet, quod in Petro Chriſtus inſtituit.*

Probatur ſecundò ex illo Joan. 21. ubi Chriſtus indefinitè dixit Petro: *Paſce oves meas:* quibus verbis conſtituit Petrum ſupremum paſtorem totius ſui gregis, ut oves ſuas omnes paſceret: ſed nos etiam, ut fideles omnes, qui nunc vivunt, ſumus oves Chriſti; proinde de nobis etiam Chriſtus loquebatur; & quia Petrus ut fuit particularis aliqua perſona non amplius apud nos vivit, nos non paſcit; ergo paſcit nos per ſuos ſucceſſores, in quos dignitas ſupremi paſtoris tranſivit, ac in iiſdem perſeverat. Cum enim Petro demandata fuerit indefinitè cura, & officium paſcendi Chriſti oves, Joan. 21. *Paſce oves meas*; non potuit hoc officium ei demandari immediatè pro ſemper, utpote aliquando morituro: ergo immediatè, vel mediatè per ſuos ſucceſſores pro tempore: ſeu cura paſcendi Chriſti oves fuit injuncta Petro, non ut perſonæ particulari brevi morituræ; ſed officio ſupremi paſtoris, ut annexo Petro, & ſuis ſucceſſoribus legitimè electis.

Probatur tertiò ex perpetua ſucceſſione ſummorum Sacerdotum, qui naturali generatione ex Aarone primo Sacerdote deſcendebant: Sicut Deus contulit Aaroni poteſtatem ſacerdotalem in totam Eccleſiam Iſraëliticam cum prærogativa eam transferendi in poſteros ex eodem ſemine: perinde à Chriſto fuit collata Petro ſuprema auctoritas in totam Eccleſiam Chriſtianam cum prærogativa eam transferendi in ſucceſſores: alioquin non benè proviſum fuiſſet Eccleſiæ conſervationi, ſi mortuo Petro deſtituta fuiſſet Eccleſia viſibili capite. Non bene conſuluiſſet Chriſtus ſuis ovibus, ſi mortuo paſtore Petro, debuiſſent ſuperſtites oves manere ſine paſtore, qui eas paſceret, ac defenderet à lupis rapacibus, aliiſque feris inhiantibus ovium perditioni. Hinc divus Petrus imminente mortis periculo, ac morti proximus ſibi ſucceſſorem in eodem officio ſupremi Paſtoris delegit Clementem, ut ipſe Clemens fatetur *lib. 3. Conſtit. Apoſtolic. cap. 46. & epiſt. 1.* Neque obſtat Petro ſucceſſiſſe in officio ſupremi Paſtoris Linum, & huic Cletum, quia ut ſuperiùs diximus, Clemens fuit quidem à Petro declaratus ſucceſſor in dignitate pontificia, cui Clemens humilitatis ſtudio noluit aſſentiri, quamdiu vixerunt Linus & Cletus, qui fuerunt coadjutores Petri in cura paſtorali; quibus defunctis ſucceſſit Clemens Pontifex IV. ut conſtat ex cathalogo Pontificum: ſed non potuiſſet Petrus ſibi ſucceſſorem deligere, niſi didiciſſet à Chriſto, ſupremam paſtoris auctoritatem eſſe in Eccleſia perpetuò conſervandam in ſucceſſoribus legitimè electis, ac fungentibus officio primi, ac ſupremi paſtoris: non enim potuiſſet Petrus propria authoritate hoc ſupremum officium paſtoris ſupremi, ut conſervandum in ſucceſſoribus inſtituere, quia Petrus, ut vicarius Chriſti ab ipſo illud acceperat; neque in aliam formam à Chriſto traditam potuit illud immutare, ſed eo modo quo ipſe à Chriſto illud acceperat, in ſucceſſores transfudit, ergo auctoritas ſuprema gubernandi univerſalem Eccleſiam non fuit cum perſona Petri extincta in Eccleſia, ſed perſeverat in ſucceſſoribus Petri. Firmatur, quia Chriſtus ut teſtatur divus Paulus conſtituit in Eccleſia paſtores, & doctores duraturos uſque ad finem mundi: *Donec occurramus omnes in unitatem fidei:* ergo ſi Chriſtus voluit alios Paſtores eſſe in Eccleſia perpetuos; à fortiori etiam ſupremum paſtorem; quia aliqua ſuprema auctoritas infallibilis eſt magis neceſſaria ad regimen univerſalis Eccleſiæ ad dirimendas controverſias, quæ oriuntur, & ad confutandas hæreſes, ac ſedanda ſchiſmata.

Probari etiam poteſt quartò ex fine ipſius regiminis, quod non eſt propter principem, ſed propter rempublicam, & populum ut bonum illius promoveat, pacem conſervet, diſſidia componat; & extincto principe non extinguitur ejus officium, ſed tranſit in ſucceſſores jure vel hæreditatis, vel electionis: regimen autem ſupremum Eccleſiæ inſtitutum eſt non in commodum Petri, neque ſupremi Pontificis, ſed in utilitatem Eccleſiæ, ut aſſerit divus Auguſtinus de Paſtoribus cap. 1. inquiens: *Quod Chriſtiani ſumus, propter nos eſt; quod verò Præpoſiti propter vos.* Sed perſeverat eadem Eccleſia, & quidem cum majore neceſſitate ac antea, ut in ipſa ſit unus ſupremus Paſtor infallibilis authoritatis in definiendis controverſiis fidei ob multiplicatas hæreticorum ſectas; & hæreſes, quæ frequenter oriuntur: ergo debuit in Eccleſia perſeverare officium ſupremi Paſtoris, ac Judicis, ad quem pertineret dirimere controverſias circa fidem; alioquin malè proviſum

ſum eſſet Eccleſiæ; ſi cùm urget major neceſſitas habendi infallibilem aliquam, & ſupremam authoritatem, eâ deſtitueretur. Ergo adhuc perſeverat in Eccleſia ſuprema poteſtas, & infallibilis authoritas, quæ à Chriſto collata fuit Petro, cum quo non fuit extinctum officium ſupremi paſtoris, quod tranſivit in ſucceſſores, ut apertè teſtantur omnia Concilia œcumenica, quorum nullum hactenus fuit, quod præexcellentiam Romanæ Sedis ſupra omnes alias non fuerit confeſſum: etenim in Concilio Niceno 1. can. 2. definitur, ut omnibus liceat appellare ad Romanum Pontificem, ut ad ſupremam, & infallibilem authoritatem totius Eccleſiæ: quod etiam fatentur ſeptendecim alia concilia generalia, & plusquam trecenta provincialia, nationalia. Hæc omnia concilia cognoverunt, & faſſa ſunt, voluiſſe Chriſtum, ut Petro vita functo aliquis perpetua ſerie ſucceſſionis eſſet in Eccleſia, qui ſupremi paſtoris dominici gregis inſignitus officio dirimeret controverſias circa fidem, ac omnes Chriſti oves paſceret, easque doceret viam ſalutis.

Hanc autem Catholicam aſſertionem, evertere, ac inficiari nituntur hæretici, præſertim Joannes Wiclephus, cujus error vigeſimus ſeptimus, unà cum aliis in Concilio Conſtantienſi damnatus ſeſſ. 8. & 15. fuit: *Non eſt ſcintilla apparentia, quòd oporteat in ſpiritualibus eſſe unum caput regens Eccleſiam, quod ſemper cum ipſa Eccleſia militante converſetur, & conſervetur.* Quo errore imbuti Lutherus, Calvinus, & alii Sectarii eundem docuerunt, ut primatum everterent collatum à Chriſto Petro, & à Petro transfuſum in ſucceſſores, quod quàm falſum ſit patet ex conſenſu Conciliorum, & Patrum, & ut diximus verbis Chriſti: *Tu es Petrus*, ſeu firmus, ac ſolidus in fide, *& ſuper hanc hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, hoc eſt, tu eris fundamentum meæ Eccleſiæ, & quia Eccleſia poſt Petrum adhuc ſterit, & etiam nunc exiſtit, adeò ut nunquam corruerit, debet neceſſariò, & eſſentialiter ejus fundamentum perſeverare, quia ſublato fundamento neceſſe eſt, corruat ædificium.

Idque ex eo etiam liquet, quia Chriſtus injunxerit Petro confirmare fratres ſuos, & paſcere oves ſuas; *Confirma fratres tuos, & paſce oves meas*, quod intellexit non ſolùm ad ipſam perſonam Petri, verum etiam ad ipſius ſucceſſores fungentes officio ſupremi paſtoris pertinere, quia ut diximus primatus Eccleſiæ fuit à Chriſto collatus Petro, ut ſupremo paſtori, & quia tametſi ceſſaverit perſona Petri, non tamen defecit officium, quod perſeverat in Eccleſia, ideo perſeverat in eadem etiam officium ſupremi paſtoris, & primatus, ut explicant omnes ſancti Patres, ille enim eſt certiſſimus Scripturæ ſenſus, quem Eccleſia eſſe intelligit. Præterea hæc eadem veritas evincitur ex verbis Chriſti, *& ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, fuit enim Chriſtus locutus de illa Eccleſia, quæ juxta certiſſimas promiſſiones *Iſaia 59. Matth. ult.* perſeveratura erat uſque ad finem mundi, hanc autem Eccleſiam perſeveraturam uſque ad finem mundi ſola perſona Petri ut fundamentum non potuiſſet ſuſtinere, quia Petri perſona utpote brevi moritura non potuit uſque ad finem mundi vivere, conſequenter non potuit eſſe hoc fundamentum Eccleſiæ duraturæ uſque ad finem mundi, unde per petram ſuper quam erat Eccleſia fundanda, intelligendi erant Petrus, & ejus ſucceſſores non ſimpliciter, ſed ut fungentes officio ſupremi paſtoris, & Judicis, ad quem pertineret controverſias fidei dirimere, & dominicas oves paſcere, ſeu eas docere, quæ ad aſſecutionem æternæ ſalutis pertinent.

Rurſus ex eo, quòd Chriſtus dixerit Petro; *Paſce oves meas*, hæc eadem veritas clarè evincitur à Cajetano *in Tractat. de inſtit. Roman. Pontif. cap. 26.* quia officium Paſtoris tunc injunxit Petro, ut ex ipſo paſtoris nomine intelligeret, quale eſſet ſuum officium: atqui officium ordinarium Paſtoris tamdiu debet durare, quamdiu ipſæ oves ſunt duraturæ, alioquin remanerent oves ſine paſtore, atqui oves Chriſti ſunt duraturæ uſque ad finem mundi, & illas ſola perſona Petri ſine ſucceſſoribus non potuit perpetuò paſcere, ergo officium paſtoris non Petro tantùm à Chriſto collatum fuit, ſed etiam ſuis ſucceſſoribus, alioquin non bene proviſum fuiſſet ovili Chriſti, in quo remanerent oves ſine paſtore, à quo paſcerentur.

Præterea quia Chriſtus dixit Petro abſque ulla exceptione ſine ulla reſtrictione: *Paſce oves meas*, quæ verba diriguntur, & comprehendunt omnes oves pertinentes ad Chriſtum, & quæ propterea uſque ad conſummationem ſæculi efficiunt unum ovile, in quo ordine ſucceſſionis debet ſemper paſtor eſſe, quod non fieret niſi primatus à Chriſto collatus Petro, & officium ſummi paſtoris mortuo Petro tranſiviſſet in ſuos ſucceſſores, qui adhuc in Eccleſia funguntur munere ſupremi paſtoris. Hæc eadem veritas confirmatur unanimi conſenſu ſanctorum patrum. D. Hieronymus *lib. 1. contra Jovianum* ait: Chriſtum contuliſſe ſoli Petro primatum Eccleſiæ transfundendum in ſucceſſores, ut uno paſtore atque capite conſtituto ſchiſmatis toleretur occaſio, & ut una Eccleſia, & una cathedra eſſe monſtretur, ſanctus Cyprianus lib. de unitate Eccleſiæ: *Ut in illa una cathedra unitas ab omnibus ſervaretur*, & Chryſoſtomus Homil. 55. in Matth. vocat Petrum & ejus ſucceſſorem *paſtorem, & caput, præpoſitum à Chriſto univerſo orbi terrarum*, Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joan. cap. 64. vocat Petrum principem, & caput cæterorum. Cyrillus Hieroſolymitanus cathec. 2. 17. *Principem diſcipulorum, & regni cælorum clavigerum.* Epiphanius hæreſ. 51. *Ducem diſcipulorum.* Euſebius lib. 2. hiſt. cap. 14. *Chriſtianorum Pontificem primum*, & relliqui ſancti patres aſſerunt Chriſtum contuliſſe ſoli Petro primatum Eccleſiæ, & officium paſtoris totius dominici gregis, ut tranſiret in ſucceſſores, & eſſet ſemper in Eccleſia paſtor, qui paſceret oves Chriſti, quique dirimeret controverſias, quæ circa finem oriuntur, ac doceret viam ſalutis æternæ. Idque neceſſarium videbatur, ne oves ſine paſtore errarent, ac vias ambularent perditionis. Tum quia Dei filius non minus Eccleſiam nunc in terris militantem diligit, ac olim ſynagogam de qua per Iſaiam cap. 5. dixit: *Quid eſt, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci:* atqui ſynagogæ paſtorem unum providit, ut illius authoritate controverſiæ omnes exortæ dirimerentur, & ſicut voluit, ut hæc authoritas in ſynagoga tranſiret in ſucceſſores ex ſemine Aaronis, ne ullo unquam tempore deeſſet ſupremus paſtor, cujus authoritate controverſiæ exortæ definirentur; pari pacto Eccleſiæ ſuæ Petrum paſtorem præfecit, cui & primatum contulit, transferendum in ſucceſſores, eò quia Petrus eſſet brevi moriturus, & ſucceſſores uſque in finem mundi duraturi unà cum ovibus ſuis, ut hiſce ſemper proviſum eſſet de congruo paſtore. Neque ullum faceſſit negotium, quod aſſerunt ſectarii ſacerdotem illum in veteri ſynagoga tantùm debuiſſe judicare de controverſiis politicis, id enim falſum eſt, & contra ſcripturas. Deuter. 17. *Venies ad ſacerdotes, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore &c. & facies, quodcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te juxta legem ejus, ſequerisque ſententiam eorum, nec declinabis ad dextram, neque ad ſiniſtram:*

Dein-

Digitized by Google

Deinde obedire detrectantibus minatur mortem ſubdens: *Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino DEO ex decreto Judicis morietur homo ille*, unde non ſolùm in materia politica, & ſæculari, ſed multò magis in materia religionis tenebantur adire ſupremum Sacerdotem ejusque audire ſententiam, eique acquieſcere,

Calvinus tamen *lib.* 4. *Inſtit. cap.* 7. adfert aliquod diſcrimen inter Sacerdotem Synagogæ & Eccleſiæ Evangelicæ, ait ipſe: *Diſpar ratio eſt: nam Synagoga atque etiam Eccleſia quo tempore vivebat Petrus anguſtis terminis continebatur, poſtea per univerſum orbem diffuſa eſt. Ita ſi maximè expediviſſet tunc temporis illi præficere Paſtorem unum: tamen non etiam expediret, ut poſtea quoque unus eſſet Paſtor præſit. Quemadmodum nec ſi commodè poſſit alicui colono unius vel alterius agri cura committi illicò ſequitur perinde expedire, ut agrorum totius orbis cultura uni committatur.* Sed contra, quia hoc argumentum magis firmat Catholicum aſſertum, quia quò oves Chriſti magis multiplicantur per totum univerſum; majus inde imminet periculum diſſidiorum & ſchiſmatum, quibus Eccleſia ſcindatur, ubi enim numerus populorum eſt major, ibi varietas opinionum creſcit uberior, & facilè, cùm ſit quisque ſuæ opinionis tenaciſſimus, inſurgunt errores & hæreſes, quibus Eccleſia non modicum patitur detrimentum, unde major tunc fuit neceſſitas ut unus tantùm eſſet in Eccleſia Paſtor, cujus authoritate diſſidia componerentur, ſuborti errores corrigerentur, & controverſiæ circa res fidei dirimerentur, hinc ex eo, quod Sectarii nolint huic ſupremo Paſtori dominici gregis ſubeſſe, neque ejus ſententiæ acquieſcere, dividuntur in plures Sectas inter ſe diſſentientes, adeo ut Londini, ſeu in unica tantùm civitate ſupra triginta recenſeantur Sectæ omnes inter ſe diſcrepantes. Neque exempla de multiplicitate ovium, & extenſione, ac amplitudine agrorum officiunt Catholicæ veritati, quia ex eo quòd unicus tantùm detur in tota Eccleſia ſupremus Paſtor & ſummus Pontifex, ad ipſum pertinet conſtituere ſubordinatos ſibi Operarios, qui vineam Domini excolant, & oves ubique terrarum paſcant, ad quod neceſſe erat, ut unus tantùm eſſet ſupremus Paſtor, ad quem inferiores, & ſubordinati Paſtores recurrerent in ſubortis difficultatibus, & controverſiis, ut ab eodem ſolverentur, ac dirimerentur; quòd ſi plures eſſent ſupremi Paſtores, & ipſi inter ſe diſſiderent, non poſſent controverſiæ dirimi, neque difficultates ſolvi; & diſſidia fierent majora, quatenus alii unum Paſtorem ſupremum adirent, & alii alium, & cùm Paſtores ſupremi non concordarent, inde oriretur in Eccleſia ſumma confuſio, & perpetua ſchiſmata, quæ incommoda, ne contingerent, optimè proviſum fuit, ut in Eccleſia unus tantùm daretur ſupremus Paſtor, ad quem pertineret conſtituere ſibi ſubordinatos Operarios, & eorum ſubortas lites, & controverſias dirimere.

Objiciunt Sectarii alias cavillationes, quibus ſtudent evertere primatum Eccleſiæ in Succeſſoribus Petri, eò quia loca illa Evangelii, quæ ſunt de Petri authoritate, ajunt ad ejus Succeſſores non pertinere, quod tamen omnino gratis, & ſine fundamento aſſerunt, proinde ad omnes illas cavillationes refutandas ſufficit reſpondere in D. Petro eſſe conſiderandam rationem perſonæ ſimpliciter, & officium Paſtoris, quæ enim pertinent ad perſonam ſimpliciter, hæc non tranſeunt in Succeſſores, ſed ceſſant cum perſona, quæ verò ſpectant ad officium Paſtoris, ad primatum Eccleſiæ, ad ſupremum Judicem controverſiarum, hæc tranſeunt ad Succeſſores in Eccleſia ritè electos. ad officium Paſtoris pertinent Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, Luc. 22. *Confirma fratres tuos*, Joan. 21. *Paſce oves meas:* Hæc enim omnia pertinent ad officium non ad perſonam privatam, & quia officium tranſit in ſucceſſores, & non ceſſat cum perſona Petri, ne oves ſuo deſtituantur Paſtore, ne Eccleſia ſtet ſine fundamento, ne fratres ſinantur cadere. Quæ verò ad Petri privatam perſonam pertinent ſunt illud Matth. 16. *Vade poſt me Sathana* Joan. 21. *Alius cinget te, & ducet quo non vis.* Luc. 22. *Tu aliquando converſus*, ſeu poſtquam à peccato reſurrexeris, ac reſipueris per pœnitentiam, hæc enim non eſt neceſſe tranſeant in Succeſſores, neque neceſſe eſt omnes, qui officio ſummi Paſtoris functuri ſunt in Eccleſia prius quàm fratres cum authoritate confirment, incidant in peccatum Petri, à quo poſtea reſipiſcant. Quæ pertinent ad ordinarium officium Paſtoris tranſire ad Succeſſores communiter docent Theologi & Controverſiſtæ, Turrecremata *lib.* 2. *de Eccleſ. cap.* 35. Thomas Waldenſis *lib.* 2. *doctrin. fidei*, Cajetanus *Tractat. de Inſtitut. Roman. Pontif. cap.* 12. Melchior Canus *lib.* 6. *de locis Theolog. cap. ult.* Quæ verò ſunt ſecundi generis, & reſpiciunt ſolam perſonam, non verò officium, hæc ceſſarunt cum perſona Petri. Hinc D. Leo Papa ſerm. 2. de aſſumpt. ſua ad rem noſtram ait: *Soliditas illius fidei, quæ in Apoſtolorum Principe eſt laudata perpetua eſt. Et ſicut permanet, quod in Chriſto Petrus credidit, ita permanet, quod in Petro Chriſtus inſtituit: manet ergo diſpoſitio veritatis, & Beatus Petrus in accepta fortitudine petræ perſeverans, ſuſcepta Eccleſiæ gubernacula non reliquit.*

CAPUT II.

An Romanus Pontifex pro tempore exiſtens ſit legitimus D. Petri Succeſſor?

Oſtendimus in præcedentibus Chriſtum primatum Eccleſiæ contuliſſe D. Petro Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cœlis, & quodcunque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis*, ut intelligeretur jurisdictio annexa primatui Eccleſiæ, & rurſus illi injunxiſſe officium ſupremi Paſtoris, ſeu totius dominici gregis Joan. 21. *Paſce oves meas*, & quia hæc duo pertinent ad officium non verò ad perſonam præcisè ſumptam; & officium tranſit in Succeſſores, ne dicatur Eccleſia ſtare ſine fundamento, & oves Chriſti ſine Paſtore; modo quæritur, quinam ſit legitimus Petri ſucceſſor, qui in Eccleſia ſit fundamentum, & fungatur munere ſupremi Paſtoris.

Dicendum eſt Romanum Pontificem ritè electum eſſe legitimum Petri Succeſſorem in primatu totius Eccleſiæ, & in officio ſupremi Paſtoris totius dominici gregis, idque evincitur definitum de fide in Concilio Florentino ab Eugenio IV. in ſuo decreto ubi ait: *Item definimus Sanctam Apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum Succeſſorem eſſe*

eſſe Beati Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium totiusque Eccleſiæ Caput, & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere, & ipſi in Beato Petro paſcendi, regendi, gubernandi univerſalem Eccleſiam à Domino noſtro JESU Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe. Rurſus hanc Catholicam veritatem definiverunt omnia Concilia generalia, & ſacri Canones, quorum omnium una vox eſt illa Concilii Chalcedonenſis Act. I. præſente Marciano Auguſto ſcilicet *Eccleſiam Romanam eſſe Caput omnium Eccleſiarum*, Et Act. 1. *Romanam Eccleſiam aliis Eccleſiis præeſſe ſicut caput membris, cui vineæ totius cuſtodia commiſſa eſt.* Conſtat etiam ex Pontificum decretalibus, in quibus nemine contradicente hanc ſemper ſibi vindicarunt authoritatem, neque in propria cauſa ullam incurrerunt ſuſpicionis notam, quia omnes illi pontifices id teſtantes ſancti fuerunt, & martyrio purpurati proinde non eſt probabile voluiſſe falsò ſibi hanc dignitatem arrogare: eorum teſtimonia, & authoritates fusè congerit Andreas Duvallius in *Tract. de ſuprema Pontif. poteſt. part. 1. quæſt. 9.* præterea quia ab initio Eccleſiæ per orbem univerſum patriarchæ, Epiſcopi Eccleſiarum præſides, & fideles in ſuis controverſiis ſemper ad Romanum pontificem acceſſerunt, ut ejus ſententiam audirent, cui & acquieverunt, & ſemper faſſi ſunt Romanam Sedem primatum totius Eccleſiæ Catholicæ tenere, hinc Athanaſius patriarcha Alexandrinus, ut conſtat ex ejus Apologia, non appellavit niſi ad Julium pontificem Romanum ait ipſe: *Vos Præceptoresque veſtros Apoſtolicos videlicet Præſides in ſummitatis arce conſtituit, & omnem Eccleſiarum curam habere præcepit.* Hoc idem aſſerunt Epiſtolæ Chryſoſtomi patriarchæ Conſtantinopolitani ad Innocentium Cyrilli *Epiſt. 16. ad Cæleſtinum.* Sancti patres itidem hoc aſſerunt. D. Auguſtinus Epiſtola 162. expreſsè aſſerit, viguiſſe ſemper in Romana Eccleſia principatum Cathedræ Apoſtolicæ, & D. Hieronymus ſcribens ad Damaſum Epiſt. 57. vocat Romanum pontificem piſcatoris Succeſſorem in eadem fidei Cathedra ſupra quam Eccleſia eſt ædificata, & ut alios reticeam, quorum numerum ſi vellem recenſere, infinitus eſſem, unum adfero Bernardum lib. 2. de conſideratione cap. 7. & 8. ubi ait: *Tu Sacerdos magnus, tu ſummus Pontifex, tu Princeps Apoſtolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus.* Non ſolùm hanc veritatem aſſeruerunt Sancti patres, ſed etiam ipſi Imperatores, quinimò vel inviti adacti ſunt eandem confiteri Hæretici: ſiquidem initio ſuorum errorum ferè omnes ad Romanum pontificem appellaverunt ut ad ſupremam, ac infallibilem in Eccleſia authoritatem: ut præſtitit Arius apud Athanaſium in Epiſt. ad Solitarios. Petrus Abaillardus apud S. Bernardum *epiſt.* 106. Fortunatus apud Cyprianum *lib. 1. epiſt. 3. & 4.* & plures alii: unde ex tot teſtimoniis eccleſiaſticis, & ſæcularibus, nullus ſupereſt ambigendi locus, Romanum pontificem eſſe legitimum Petri Succeſſorem in primatu totius Eccleſiæ, & officio ſupremi Paſtoris totius dominici gregis.

Oſtenditur ſecundò hæc eadem veritas ex continuo uſu & perpetua praxi ipſius Eccleſiæ. Primò certum eſt poſt electiones omnium Epiſcoporum ubique terrarum moris fuiſſe ut electi Epiſcopi à Romano Pontifice vel per ſe, vel per Legatos confirmarentur, ac inveſtirentur, ut conſtat ex Concilio Sardicenſi, unde orta fuit conſuetudo antiquiſſima, ut Patriarchæ orientis ſtatim poſt electionem mitterent epiſtolam ſynodicam ad Pontificem Romanum, qua poſtularent electionis confirmationem, ut conſtat ex *epiſtola 33. & 38.* Leonis Magni, & ex epiſtol. 63. Gregorii Magni, & conſueverunt tunc temporis Pontifices Romani mittere pallium in confirmationem electionis, & in teſſeram plenitudinis Archiepiſcopalis, ut varia jura aſſerunt. Secundò quia leges eccleſiaſticas obligantes Eccleſiam univerſalem, ſeu ubique terrarum fideles ſoli Romani Pontifices ſanxerunt, ut conſtat ex libris antiquis decretalium, & teſtantur omnes etiam recentiores Canones, & Concilia, quæ Pontificum decreta tanquam à Chriſto emanata venerantur, & ſubmiſsè ſuſcipiunt. Tertiò quia in Eccleſiaſticis legibus, & votis ſemper ſolet Romanus Pontifex deſtinare alios, quamvis Epiſcopos, & in dignitate eccleſiaſtica conſtitutos, ut conſtat ex Nicephoro *lib. 11. cap. 37.* Burchardo *lib. 1. cap. ult.* Turiano *lib. 3. contra Magdeburgens.* Quartò quia tranſgreſſores legum divinarum & eccleſiaſticarum ſolus Romanus Pontifex pœnis mulctavit eccleſiaſticis, & interdum in pœnam delictorum depoſuit Epiſcopos, quos etiam anathemate percuſſit, etenim Felix I. depoſuit Petrum Antiochenum, Damaſus Clavianum Conſtantinopolitanum, & alii alios. Quintò quia ex toto terrarum orbe in dubiis & controverſiis ad ſolum Romanum Pontificem directæ fuerunt appellationes ab Epiſcopis, Regibus, & aliis fidelibus, ut conſtat ex variis decretalibus. Sextò quia etiam ipſi Doctores Eccleſiæ in dubiis circa fidem & mores Romanum conſueverunt Pontificem conſulere audituri ab eo oraculum Chriſti, quo pacto Hieronymus conſuluit Damaſum, & alii alios. Septimò quia ad ſolum Romanum Pontificem ſemper pertinuit convocare Concilia generalia, & illa confirmare, adeo ut ſine Pontifice & ejus confirmatione habita ſint nullius authoritatis, & roboris. Octavò quia Pontifex Romanus ſemper alios Epiſcopos miſit in varias mundi partes, ut prædicarent Evangelium, ut conſtat ex Auguſtino, & Beda. Nonò quia Romanus Pontifex ubique terrarum ſemper habuit Vicarios, & Legatos, quibus vices ſuas commiſit. Decimò quia ſoli Romani Pontifices Hæreticos ab Eccleſia ejecerunt. Undecimò, quia nullus alius hactenus repertus eſt, qui ſe Petri Succeſſorem affirmaverit, vel ab aliis ut talis ſit habitus præter Romanum Pontificem, cui tota Eccleſia ſemper primatum dedit. Duodecimò quia à ſententia Romani Pontificis nulla unquam ad aliud tribunal conceſſa fuit appellatio. Ex quibus infertur, nulli poſſe dubium eſſe, quin Romanus Pontifex ſit de facto legitimus Petri Succeſſor in primatu totius Eccleſiæ, & officio ſupremi Paſtoris dominici gregis, ſeu omnium fidelium. Hinc errant, qui putant, Epiſcopum Antiochenum ſucceſſiſſe S. Petro in primatu totius Eccleſiæ, eò quia D. Petrus Antiochenam prius Eccleſiam gubernaverit. Nam exinde tantùm infertur, Epiſcopum Antiochenum ſucceſſiſſe Petro in officio paſtorali ſolius particularis Eccleſiæ Antiochenæ, non verò Eccleſiæ Catholicæ ſeu univerſalis totius mundi; quia Petrus accepit à Chriſto hanc ſupremam authoritatem gubernandi univerſam Eccleſiam Catholicam diffuſam per ſingulas mundi partes donec viveret, non poterat Petrus cum adhuc viveret ſubſtituere alium paſtorem univerſalem Eccleſiæ Catholicæ, id enim non erat in ejus poteſtate, ſed tantùm Chriſti, cujus vices Petrus gerebat.

Probatur tertiò, quia nulla hactenus Sedes præter Romanam in fide pura, ac illibata permanſit, reliquæ enim Patriarchales Sedes Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana, Conſtantinopolitana à vera fide, & doctrina Apoſtolorum defecerunt; unde Marcus ſummus Pontifex ſcribens ad Athanaſium ait: *Hæc*

Digitized by Google

Sancta Apoſtolica Mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quæ per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam aberraſſe probatur, ſed illibata hactenus permanet ſecundum ipſius Domini pollicitationem: ergo jure merito ſola Romana Sedes ſuccedit Petro in regimine univerſalis Eccleſiæ, ſeu Catholicæ diffuſæ per totum terrarum orbem; illa enim debuit Sedes Cathedræ Petri ſuccedere, quæ conſtantiſſimè Petri doctrinam incorruptam ſervavit, ac ſemper propugnavit, ne ab Hæreticis contaminaretur.

Dices quamvis Petro ſucceſſerint Romani Pontifices; non propterea ſequitur, omnes Romanos Pontifices eſſe Petri Succeſſores; eò quia legitima hæc Pontificum ſucceſſio interrupta perſæpe fuerit per plura quæ in Eccleſia fuerunt ſchiſmata, tempore Urbani IV. anno 1378. fuit enim tunc electus Clemens VII. licèt plures cenſuerint Urbanum VI. fuiſſe verum, ac legitimum Pontificem; & poſt aliquot annos tres fuerunt Pontifices Gregorius XII. electus Romæ, Benedictus XIII. electus Avenione, & Joannes XXIII. electus à Concilio Piſano; qui omnes à Concilio Conſtantienſi fuerunt poſtea depoſiti; & in eorum locum electus fuit Martinus V. ex quo inferunt, quod cùm Romanorum Pontificum ſucceſſio interrupta fuerit: ex eo quòd Romanus Pontifex ſucceſſerit Petro, non ſequitur omnes Romanos Pontifices eſſe legitimos Petri ſucceſſores in primatu totius Eccleſiæ. Sed contra quia tametſi electio Romanorum Pontificum interdum dubia fuerit ob vitioſam electorum voluntatem, ut contigit in ſchiſmate Urbani VI. non inde ſequitur, authoritatem Romani Pontificis nullam eſſe, quia tranſivit ad illos, qui legitimè fuerunt electi. Quando Pontifices non ſunt legitimè electi non ſunt Petri ſucceſſores, conſequenter neque illi ſuccedunt in primatu Eccleſiæ Catholicæ, & tunc Sedes Apoſtolica vacat donec alius Pontifex legitimè eligatur quiſque ſit verus Petri Succeſſor. Non enim quilibet electus Pontifex, eſt Succeſſor Petri; ſed quilibet legitimè electus; cæterum cùm modus eligendi pontificem ſit de jure eccleſiaſtico, non deeſt in Eccleſia modus, quo defectus electorum ſuppleri poſſit: hinc quando electores ſunt dubii, vel non conveniunt, ex juſtis cauſis mutari poteſt modus eligendi à Concilio generali. Et quamvis modus eligendi pontificem per Cardinales mutatus non fuiſſet, adhuc ipſa confirmatio Concilii Conſtantienſis abundè ſuppleviſſet defectum electionis factæ à Cardinalibus dubiis; eſt ſiquidem in Eccleſia poteſtas jure divino conceſſa eligendi ſibi ſupremum paſtorem, qui ſit legitimus Petri Succeſſor, & ſupremus paſtor dominici gregis. Unde Pontifex ſi ſit legitimè electus eſt verus Petri Succeſſor in regimine Eccleſiæ Catholicæ, ut communiter docent Sancti Patres: Optatus Milevitanus lib. 2. contra Parmenianum ait: *Petro ſucceſſit Linus*, & Auguſtinus epiſt. 165. ad Generoſum: *Si ordo Epiſcoporum ſibi ſuccedentium conſiderandus eſt, quantò certius, & verè ſalubriter ab ipſo Petro numeramus, cui totius Eccleſiæ figuram gerenti, Dominus ait: Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; Petrò enim ſucceſſit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus, Anacleto Evariſtus &c.* Hinc Philippus præsbyter in Concilio Epheſino tom. 1. c. 16. ait: *Nulli dubium, imò ſeculis omnibus notum, Sanctum Petrum Apoſtolorum Principem, & Caput Eccleſiæ Catholicæ fundamentum per Succeſſores ſuos hucuſque ſemper vivere, cauſaſque decernere, ſemperque victurum eſſe. Hujus itaque ordinarius Succeſſor Papa Cæleſtinus nos ad hanc Synodum miſit*, ne in infinitum excurrant Patrum teſtimonia, quæ legi poſſunt in Bellarmino aliiſque controverſiſtis, vel in chronicis, martyrologiis, hiſtoriis eccleſiaſticis, vel in cathalogis pontificum. Ubi enim recenſentur ſupremi poſt Chriſtum Eccleſiæ Catholicæ paſtores initium ponitur à D. Petro, cujus Succeſſores recenſentur Linus, Clemens, Cletus, Anacletus, Evariſtus, Alexander, Xyſtus, Teleſphorus, Hyginus, Pius, Anicetus, Soter, Eleutherius, Victor, Zephyrinus, Calliſtus, Urbanus, Pontianus, Anterus, Fabianus, Cornelius, Lucius, Stephanus, & ita ſucceſſivè de aliis uſque ad præſens noſtrum tempus omnes enim fuerunt D. Petri Succeſſores, quia legitimè electi, hæc enim conditio legitimæ electionis neceſſaria eſt, ut pontifex ſit verus Petri Succeſſor; alioquin vacat Petri Cathedra ut tempore ſchiſmatis, quando pontifices non ſunt legitimè electi, ſed vi Imperatorum intruſi. Ratio itidem eſt, quia cùm Chriſtus conſtituerit militantem in terris Eccleſiam viſibilem, ſeque illius viſibile Caput effecerit quamdiu vixit inter homines, & poſt ejus paſſionem, & mortem conſtituerit Caput ejuſdem Petrum, qui fuit paſtor viſibilis totius dominici gregis; ita voluit, ut Eccleſiæ viſibili Caput ſemper præeſſet viſibile, ſeu ſummus pontifex qui eſſet Petri Succeſſor, & in externo regimine gubernaret Eccleſiam. Neque forma hæc gubernandi Eccleſiam, & à Chriſto conſtituta fuit mutata poſt Aſcenſionem JESU Chriſti, unde etiam nunc indiget Eccleſia viſibilis Capite viſibili in externa gubernatione. Neque poſt Chriſtum quis alius fuit hoc Caput, quàm Petrus, & poſt Petrum quàm Linus, & alii Succeſſores legitimè electi; unde cùm neque poſt mortem Chriſti & D. Petri facta fuerit ulla mutatio in hac externa Eccleſiæ gubernatione; ſequitur quòd eodem ſemper modo gubernetur per Caput viſibile, ſicut à Chriſto, & D. Petro gubernata fuit; conſequenter pontifices legitimè electi ſunt veri Succeſſores D. Petri. Neque poteſt aliud Eccleſiæ viſibile Caput aſſignari quàm Pontifex.

Sed inſtant Sectarii, quia nulli Apoſtolo datur perſonaliter pro una ſingularitate ſucceſſio: conſequenter neque hæc ſucceſſio data fuit Petro. Sed contra diſtinguitur antecedens, nulli alii Apoſtolo pro ſua ſingularitate data eſt ſucceſſio in perpetuum duratura conceditur; non fuit data ſucceſſio pro tempore negatur antecedens, & conſequentia, quia cùm nullus alius ex Apoſtolis fuerit Caput Eccleſiæ, ideo nulli eorum fuit data perpetua ſucceſſio, quia hæc non erat neceſſaria, ut in Petro, qui à Chriſto conſtitutus fuit Caput, & paſtor ſupremus omnium ſuarum ovium: cùm Eccleſia Catholica ſit viſibilis in cœtu fidelium, indigebat Capite viſibili à quo gubernaretur in externo regimine, & ne unquam ſuis ovibus deeſſet paſtor, debuit ſucceſſio data Petro tamdiu durare, quamdiu perſeverat Eccleſia. Cæteris Apoſtolis data eſt ſi non omnibus ſaltem aliquibus ſucceſſio ad tempus: etenim Jacobo in Eccleſia Hieroſolymitana ſucceſſit Simeon Cleophæ filius, ut refert Euſebius lib. 3. Hiſtor. cap. 11. ſed ſucceſſio perpetua ſoli Petro data eſt; ut in illo impleretur Chriſti promiſſio: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua.*

Objiciunt ſecundò omnes Epiſcopi ſunt omnium Apoſtolorum Succeſſores in ſolidum, proinde etiam Petri, cujus Succeſſores non ſolùm Romani Epiſcopi, ſed etiam aliarum Eccleſiarum: ergo Succeſſor Petri non eſt ſolus Romanus Pontifex, verùm etiam quilibet alius Epiſcopus. Antecedens probant authoritate S. Leonis Papæ ſerm. 3. de aſſumptione ſua ad Pontificatum ubi ait: *Eccleſiaſticam poteſtatem, quam Petrus habuit, ad omnes Eccleſiæ Principes, id eſt, Epiſcopos commeaſſe.* Sed negatur, omnes Epiſcopos in ſolidum eſſe Petri Succeſſores: ſolus enim Pontifex in ſolidum illi ſuccedit, reliqui non niſi in partem,

& quidem dependenter à Pontifice, cui ſubordinantur. Neque D. Leo contrarium aſſeruit: etenim loc. cit. ait: *Unus de toto mundo Petrus eligitur, qui & univerſarum gentium vocationi, & omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur, ut quamvis in populo Dei multi Sacerdotes ſint, multique Paſtores, omnes tamen propriè regat Petrus, quos principaliter regit & Chriſtus.* Cùm enim Chriſtus ex Apoſtolis ſolum Petrum ſelegerit, quem ſupremum paſtorem omnium ſuarum ovium conſtituit, quando illi injunxit indefinitè, & abſque ulla exceptione, vel limitatione, ut ſuas paſceret oves *Paſce oves meas*; & ad oves Chriſti pertinerent reliqui Apoſtoli; rectè dixit D. Leo: *Quamvis in populo Dei multi Sacerdotes ſint, multique Paſtores omnes regat Petrus.* Sed Sectarii hæc verba reticent, quia mendacii eos accuſant: & nonnullis interjectis ſubdit D. Leo. *Propter quod dicit Beatiſſimo Petro: Tibi dabo claves. Tranſivit quidem in alios etiam Apoſtolos vis poteſtatis illius, & ad omnes Eccleſiæ Principes decreti hujus conſtitutio commeavit: ſed non fruſtra uni commendatur, quod omnibus intimetur.* Unde D. Leo non aſſerit, poteſtatem eccleſiaſticam à D. Petro ad omnes Epiſcopos in ſolidum commeaſſe; neque omnes Epiſcopos in ſolidum eſſe Succeſſores Petri; alioquin ſibi contradiceret, cùm in priori ſententia contrarium aſſeruerit: ait enim *Unus Petrus eligitur, qui omnibus Apoſtolis, cunctiſque Eccleſiæ patribus præponatur*: Hæc autem primaria auctoritas in Eccleſia à Chriſto ſoli Petro collata non potuit commeare in omnes Epiſcopos, quia non eſt poſſibile omnes Epiſcopos omnibus aliis Epiſcopis præponi; alioquin quilibet ſibi præponeretur. Sed inſtant quia tempore Apoſtolorum nulla Eccleſia habuit proprium Epiſcopum ſpecialem; ſed præcipuè Eccleſiæ à pluribus ſimul Epiſcopis in ſolidum regebantur: ergo Romanus Epiſcopus dici nequit ullius ſpecialis Apoſtoli Succeſſor; conſequenter Romanus Pontifex non poteſt dici Succeſſor D. Petri. Sed contra negatur antecedens; quia in Eccleſia Hieroſolymitana proprium & ſpecialem Epiſcopum legitur Jacobum fuiſſe: In Epheſina Timotheum, in Eccleſia Cretenſi Titum: ſeptem itidem Eccleſias Aſiæ ſuos ſpeciales habuiſſe Epiſcopos aſſerit Joannes in ſua Apocal. cap. 2. & 3. ubi deſcribit eorundem vitia, & virtutes.

Objiciunt ulterius quia Petrus eodem modo fuit Epiſcopus Romanus, ac Antiochenus: ergo non videtur adeſſe major ratio cur Pontifices ſint dicendi Succeſſores Epiſcopi Romani non Antiocheni. Sed contra quia tametſi Petrus fuerit priùs Epiſcopus Antiochenus, & poſtea Romanus, & tam Antiochiæ, quàm Romæ ſuos habuerit Succeſſores, non tamen eodem modo; quia Antiochiæ habuit Succeſſores in illa tantùm particulari Eccleſia; Romæ verò in Eccleſia Catholica univerſali per totum mundum longè lateque diffuſa, quia fuit Romæ mortuus, ubi ſub Nerone glorioſum conſummavit Martyrium. Dupliciter poteſt Petrus conſiderari primò ut habens talem ſpecialem Epiſcopatum in hac vel illa urbe, & ſub hac conſideratione non habet juriſdictionem niſi in tali ſpeciali Eccleſia; & hunc ſpecialem Epiſcopatum ſi velit poteſt reſignare, ut de facto renuntiavit Epiſcopatui Eccleſiæ Antiochenæ, cui alter ſucceſſit in tali ſpeciali Epiſcopatu tantùm. Secundò poteſt conſiderari ut paſtor totius Eccleſiæ Catholicæ, ſeu ut paſtor univerſalis totius dominici gregis, ſeu omnium fidelium ita conſtitutus à Chriſto per verba illa Joan. 21. *paſce oves meas*; & hunc primatū in Eccleſia Catholica ſibi à Chriſto collatum non amiſit per mutationem Epiſcopatus Antiocheni in Romanum, ſed tantùm per mortem, quia tunc non potuit amplius viſibiliter gubernare Eccleſiam: & quia Petrus mortuus fuerit Romæ non Antiochiæ; ideo Romæ tantùm amiſit primatum univerſalis Eccleſiæ; conſequenter Romæ non Antiochiæ habuit Succeſſorem in primatu Eccleſiæ Catholicæ. Sed inſtabis Petrus perinde fuit Epiſcopus Romæ, ac fuerit antea Antiochiæ: ſed Antiochiæ habuit Succeſſorem illius tantùm ſpecialis Eccleſiæ non univerſalis, & Catholicæ: ergo etiam Romæ habuit Succeſſorem Romanæ tantùm Eccleſiæ, non univerſalis Catholicæ. Sed contra negatur illatum quia Petrus Romæ non ſolùm fuit Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ in particulari, ſed etiam Epiſcopos & paſtor totius Eccleſiæ Catholicæ per verba illa Chriſti Joan. 21. *paſce oves meas*, ſcilicet omnes ſine exceptione ulla, ſine diminutione, & quia huic primatui ſibi à Chriſto collato nunquam renuntiavit, & per mortem tantùm illum amiſit, ideo tunc tantùm habuit in primatu illo ſucceſſorem, quando Romæ illum per mortem amiſit; & quia non Antiochiæ ſed tantùm Romæ illum amiſit, ideo non Antiochiæ ſed Romæ habuit ſucceſſorem univerſalis Eccleſiæ Paſtorem. Petrus igitur Romæ non ſolùm fuit Epiſcopus Romanæ Eccleſiæ particularis, ſed etiam totius Eccleſiæ Catholicæ univerſalis. Dupliciter poteſt Romana Eccleſia conſiderari, primò pro illa ſpeciali Eccleſia, quæ fuit, & nunc adhuc eſt Romæ. Secundò pro collectione omnium fidelium ubique terrarum exiſtentium, qui olim, & etiam nunc adhærent Romano Pontifici: Petrus igitur fuit Romæ Epiſcopus utroque modo. Sed reſpondent, Paulum non minus quàm Petrum fundaſſe Eccleſiam Romanam, & non minus fuiſſe Epiſcopum illius Eccleſiæ: ergo non eſt major ratio, cur Pontifex dicatur potius ſucceſſor Petri, & non Pauli. Sed contra quia primus qui fundavit Romanam Eccleſiam fuit Petrus, quia ipſe ut ſuperjus oſtendimus primus omnium Romæ promulgavit Evangelium, & plures tum gentiles, tum Judæos convertit ad Fidem Catholicam, & Sedem Epiſcopalem Romæ fixit.

Demum objiciunt, quia adhuc controvertitur an Pontifex ut Pontifex debeat eligi à Clero tantùm Romano, an verò ab Eccleſia univerſali, vel etiam à Concilio generali repræſentante Eccleſiam univerſalem. Quòd ſi debeat à Clero tantùm Romano eligi, ergo non eligitur ut Caput univerſalis Eccleſiæ. Sin verò debet eligi ab univerſali Eccleſia, jam non eligitur ut Epiſcopus Romanus, & ut ſucceſſor Petri in Romana Sede; quia Eccleſia univerſalis poteſt eligere quemcunque vult in proprium paſtorem ſine obligatione illum alligandi huic vel illi Eccleſiæ particulari. Sed contra, quia modus eligendi ſummum Pontificem eſt de jure eccleſiaſtico, adeo ut poſſit Eccleſia eum ſeligere modum, qui opportunior viſus fuerit pro quiete communi. Modus autem eligendi Pontificem eſt per Cardinales, qui poſſunt conſiderari prout ſunt Clerici Eccleſiæ Romanæ particularis; & prout ſunt procuratores, & miniſtri Eccleſiæ univerſalis, & ſub hac ſecunda conſideratione eligunt ſummum Pontificem.

Digitized by Google

CAPUT III.

An conjunctio primatûs Eccleſiæ univerſalis cum Epiſcopatu Romano ſit de jure divino, vel tantùm eccleſiaſtico.

CONſtat ex præcedentibus Romanos Pontifices legitimè electos, eſſe veros D. Petri ſucceſſores; in primatu Eccleſiæ Catholicæ, ſeu univerſalis. Quia verò ſummus Pontifex legitimè electus eſt etiam Romanus Epiſcopus, ſeu Eccleſiæ Romanæ fundatæ à D. Petro, qui omnium primus Romæ promulgavit evangelium, & plures gentiles ac Judæos ibi commorantes convertit ad fidem JESU Chriſti, quæritur quo jure huic epiſcopatui Romano ſit annexus primatus univerſalis eccleſiæ. Certum eſt primatum Eccleſiæ Catholicæ, ſeu univerſalis non eſſe de Jure Romano Imperatorum. Ratio eſt manifeſta. Quia nemo dare alteri poteſt, quod in ſe non habet; ſed principes ſæculares, & imperatores nullum habent jus in res eccleſiaſticas, cum non pertineant ad forum eccleſiaſticum; & eorum poteſtas non excedit poteſtatem quam habent reſpublicæ ſæculares, à quibus eliguntur in principes; & cum reſpublicæ in electione principum tantùm verſentur intra limites humanorum jurium; ſequitur non poſſe principes ſæculares poteſtatem habere, quàm intra limites humanorum jurium; & quia poteſtas eccleſiaſtica eſt extra, & ſupra limites humanorum jurium; non poſſunt principes ſæculares jus ullum eccleſiaſticum habere quod conferant alteri. Hinc Eccleſiaſtici non ſubjiciuntur poteſtati Principum ſæcularium ut ſcripſit Stephanus Papa Baſilio Imperatori apud Baronium ad annum Chriſti octingenteſimum octogeſimum quintum inquiens: *Rectè noverit pia potentia tua quod manui regiæ non ſubjicitur ſacerdotalis, & Apoſtolica noſtra dignitas. Licet enim ipſius Chriſti imperatoris ſimilitudinem in terris geras, rerum tamen mundanarum, & civilium tantùm curam gerere debes, quod etiam precamur, ut ad multos annos præſtare valeas. Quo igitur pacto à Deo largitur es nobis, terrenis rebus præeſſe: ita etiam nos per principem Petrum ſpiritualibus rebus Deus præfecit.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Accipe, quæſo te, benignaſ. onte quæ ſequuntur. Datum eſt tibi curare, ut tyrannorum impietatem, & feritatem gladio potentiæ concidas, ut juſtitiam miniſtres ſubditis tuis, ut leges condas, ut terra marique militares copias diſponas. Hæc eſt præcipua cura potentiæ, & principatus tui. Gregis cura verò nobis commiſſa eſt tanto præſtantior, quantum diſtant à cœlo ea: quæ in terris ſunt &c. Si ovis Dei exiſtis (quod in votis habemus) ne transgrediaris limites Principum Apoſtolorum.* Et Gregorius II. ad Leonem Iſauricum Imperatorem pari methodo ſcribens ait: *Obſecutus es pervicaci animo tuo, ac domeſticis perturbationibus, & ſcripſiſti Imperator ſum, & Sacerdos* & paucis interjectis ſubdit: *Audi humilitatem noſtram imperator, & ecce! Tibi palatii, eccleſiarum ſcribo diſcrimen, imperatorum, & pontificum; agnoſce illud, & ſalvare, nec contentioſus eſto. Nam quemadmodum Pontifex introſpiciendi in palatium poteſtatem non habet, ac dignitates regias deferendi; ſic neque Imperator in eccleſiam introſpiciendi, & electiones in clero peragendi.* Hiſce pontificum teſtimoniis addendum eſt illud D. Bernardi qui lib. 1. de conſideratione ad Eugenium Pontificem ſcribit cap. 6. *Non monſtrabunt, puto, ubi aliquando quiſpiam Apoſtolorum judex ſederit hominum, aut diviſor terminorum, aut diſtributor terrarum. Stetiſſe denique lego Apoſtolos judicandos, ſediſſe judicantes non lego, erit illud, non fuit: itane imminutor eſt dignitatis ſervus, ſi non vult eſſe major domino ſuo: aut diſcipulus, ſi non vult eſſe major eo, qui ſe miſit, aut filius ſi non transgreditur terminos, quos poſuerunt patres ſui? Quis me conſtituit Judicem, ait ille, Dominus & Magiſter: & erit injuria ſervo, diſcipuloque niſi judicet univerſos? Mihi tamen videtur bonus æſtimator rerum, qui indignum putat Apoſtolis, ſeu Apoſtolicis viris non judicare de talibus quibus datum eſt judicium in majora. Quidni contemnant judicare de terrenis poſſeſſiunculis hominum, qui in cœleſtibus & Angelos judicabunt? ergo in criminibus non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra: quoniam propter illa, & non propter has accepiſtis claves regni cœlorum prævaricatores utique excluſuri, non poſſeſſores, ut ſciatis ait Chriſtus quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata.* & nonnullis interjectis ſubdit. *Quænam tibi major videtur dignitas, & poteſtas dimittendi peccata, an prædia dividendi? ſed non eſt comparatio, habent hæc infima & terrena Judices ſuos Reges, & Principes terræ. Quid fines alios invaditis? Quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis? non quia indigni vos, ſed quia indignum vobis talibus inſiſtere, quippe potioribus occupatioribus occupatis. Denique ubi neceſſitas exigit, audi quid cenſeat non ego ſed Apoſtolus: ſi enim in nobis judicabitur hic mundus indigni eſtis, qui de minimis judicetis? Sed aliud eſt incidentes incurrere in iſta cauſa quidem urgente aliud ultro incumbere iſtis tanquam magnis dignisque tali & talium intentione rebus.* Ubi poteſtas Imperatorum, & Regum ſæcularium diſtinguitur à poteſtate ſummorum pontificum, quorum præcipua poteſtas eſt ſpiritualis, ſupra temporalem Regum & Imperatorum. Quòd ſi poteſtas ſpiritualis quoad regimen eccleſiæ eſt ſupra Reges, & Imperatores, repugnat, regimen univerſæ eccleſiæ Catholicæ jure Imperatorum uniri Epiſcopatui Romano: ſiquidem poteſtas data eſt pontificibus à Chriſto in ædificationem non deſtructionem, ut ſcribit S Paulus 2. *ad Corinth.* 10. *v.* 8. Sin autem eſſet de jure Imperatorum eſſet in deſtructionem potiùs, quàm ædificationem, ſiquidem Imperatores ſæculares impedirent poteſtatem, & curam ſpiritualem, quam in omnes mundi Eccleſias Romani Pontifices exercent, qui propterea quodammodo ſubjicerentur Imperatori à quo poſſent etiam amoveri & fideles inter ſe diſſidentes, ſi ad votum ex ſententia pontificis lites non concluderentur, recurrerent ad Imperatorem, quod eſſet eccleſiam diſcindere in ſchiſmata eamque deſtruere. Eccleſia igitur ingenuè fatetur rerum temporalium, & civilium curam ad Principes ſæculares primariò, & directè pertinere, quos propterea Eccleſia, ut Advocatos, protectores, & juſtitiæ miniſtros ſemper venerata, eò quia gladium à Deo acceperint ad defenſionem proborum, ac innocentium, & vindictam malorum: ſunt enim principes, Reges & Imperatores veluti ſexaginta illi fortes qui cuſtodiunt lectulum Salomonis omnes accincti gladiis propter

timores

Digitized by Google

timores nocturnos, & ad bella fortiſſimi; ſunt enim à Deo inſtituti, & gladio muniti, ut Eccleſiam propugnent, ac defendant, & nullo modo in ejus jura, & adminiſtrationem veluti in alienam meſſem falcem immittant, quia ubi aram religionis invaderent, & evertendæ Eccleſiæ potentiam à Deo acceptam admoverent, poſſent à ſummo pontifice ut Chriſti Vicario, cui cura ſuarum ovium, ut ſupremo Paſtori concredita fuit, ne noceant, ipſa poteſtate regia, & imperatoria privari, quia ut ait Apoſtolus: ſi enim etiam Angelos judicabimus, quantò magis ſæcularia: pertinet enim ad ſupremum Paſtorem, cui cura totius gregis concredita eſt morboſas, ac infectas oves ab integris ſeparare & lupos non voce tantùm, ſed etiam baculo paſtorali arcere, ut docuerunt Sancti Patres. Hinc falſum eſt, quod commentatur Calvinus de Phoca Imperatore qui primatum Eccleſiæ dederit Bonifacio III. & de Pipino Gallorum Rege, qui contulerit juriſdictionem eccleſiaſticam in Gallia Zachariæ, id enim eſt omnino falſum, quia conſtat ante Pipinum Romanos Pontifices juriſdictionem exercuiſſe in Gallos, & Phocam duntaxat imperiali edicto declaràſſe contra Cyriacum Patriarcham Conſtantinopolitanum ſibi uſurpantem titulum Oecumenici, ſeu Patriarchæ univerſalis ſoli Romano Epiſcopo hunc titulum jure deberi. Quamobrem Imperator non egit de primatu, quem procul dubio ſoli Romanæ ſedi cæteræ omnes eccleſiæ dederunt, ſed tantùm de titulo Oecumenici, ſeu univerſalis Patriachæ, ut refert Baronius Anno Chriſti 606.

Dicendum igitur eſt conjunctionem primatûs univerſalis Eccleſiæ cum epiſcopatu Romano ad minimum eſſe de jure eccleſiaſtico. Ratio eſt, quia Chriſtus Petro conferens primatum Eccleſiæ, hanc ſupremam paſtoritiam dignitatem, ac poteſtatem paſcendi oves ſuas ad nullum certum locum coarctavit, ſed eandem poteſtatem in eadem perſona Petri tradidit omnibus ſucceſſoribus, ex quo infertur primatum Eccleſiæ univerſalis conjunctum cum epiſcopatu romano non eſſe ex inſtitutione Chriſti, neque ex ſpeciali illius ordinatione, conſequenter de jure eccleſiaſtico ex ſola inſtitutione Petri inſtituentis talem conjunctionem cum Epiſcopatu Romano. Quod Chriſtus non coarctaverit hunc eccleſiæ primatum ad unum potiùs quàm alium locum conſtat ex ipſa forma verborum, quibus Chriſtus hanc Petro poteſtatem contulit, dixit enim Matth. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram* (intelligendo dignitatem pontificiam) *ædificabo eccleſiam meam*, & Joan. 21. *Paſce oves meas:* in quibus verbis nulla apparet ad locum limitatio, ſed tantùm explicatur primatus Eccleſiæ univerſalis, qui tradebatur Petro & ejus ſucceſſoribus. Præterea quia potuiſſet Petrus ſupremam authoritatem exercere in univerſam Eccleſiam quamvis nullam ſibi ſpecialem appropriàſſet ſedem, ut de facto eandem poteſtatem exercuit toto eo tempore antequam fundàſſet Eccleſias Antiochenam, & Alexandrinam: vel potuiſſet etiam ſemper ſedere in cathedra antiochena, & tametſi Romam venerit potuiſſet ſedem illam relinquere: & Lutetiam Pariſiorum ire ac ibi morari, ac mori: quòd ſi præſtitiſſet, qui ei ſucceſſiſſet in Pontificatu, non fuiſſet Epiſcopus Romanus, ſed potiùs Antiochenus vel Pariſienſis: ergo quamvis de facto Petrus mortuus ſit Romæ, ibique ſuam ſedem fixerit, adhuc poterat alius, quàm Romanus Epiſcopus in primatu Eccleſiæ ei ſuccedere imò & poterit etiam ſuccedere, quia mors Petri non immutat Chriſti voluntatem in ordine ad conferendam univerſalem poteſtatem uni, qui ſit caput totius Eccleſiæ: proinde primatus Eccleſiæ Catholicæ, ſeu univerſalis, nonniſi de jure eccleſiaſtico videtur conjunctus cum Romano Epiſcopatu. Secundo quia poſſet Romanus Epiſcopatus ceſſare, vel per invaſionem Turcarum, vel poſſeſſionem infidelium, utrumque enim eſt poſſibile ſi Deus permittat cauſas ſecundas uti ſuis viribus: ſed in hoc caſu adhuc daretur alibi, qui locò Petri totius Eccleſiæ curam gereret, ne oves Chriſti manerent ſine Paſtore ne Eccleſia ſtaret ſine ſuo fundamento, ex quo infertur conjunctionem primatus univerſalis Eccleſiæ cum Epiſcopatu Romano eſſe de jure tantùm eccleſiaſtico. Tertiò, quia ſi eſſet de jure divino deberet id conſtare per regulam aliquam canonicam eccleſiæ: ſed ex ſcripturis non conſtat, neque ex traditionibus, neque ulla poteſt aſſignari definitio Eccleſiæ, quæ declaret eſſe de jure divino, etenim ſi qua eſt hæc tantum loquitur ſuppoſita electione Romani Epiſcopi in primatum Eccleſiæ non verò loquitur de Epiſcopo alterius diœceſis, ſi eligeretur in ſupremum Paſtorem totius Eccleſiæ. Nihilominus

Dicendum ſecundò probabilius videri conjunctionem primatûs univerſalis Eccleſiæ cum Epiſcopatu Romano eſſe jure divino, & hanc conjunctionem eſſe ex inſtitutione Chriſti, ſeu ex ſpeciali ejus ordinatione, ut cenſent plures præſertim Cajetanus *Tom. 1. opuſc. Tractat. 3. de Pontif. inſtit. cap. 13.* ubi ita loquitur: Si ad ortum, atque initium ſucceſſionis Romani Pontificis retro ſpectes rationem ſuccedendi invenies fuiſſe Eccleſiæ Romanæ appropriationem ad Pontificatum Petri firmatam Petri morte, & Chriſti mandato, adhærent huic ſententiæ Canus *lib. 9. de loc. Theolog. cap. 4. 5. & 6.* Valentia *diſput. 8. quæſt. 1. punct. 7. §. 37.* Malderus *22. quæſt. 1. art. 10. dubitat. 3.* Bellarminus *lib. 2. de Roman. Pontif. cap. 12.* Suarez. *diſput. 10. ſect. 3.* Turrianus *diſput. 15. dub. 2.* Driedo *de variis dogmat. lib. 4.* Turrecremata in *cap. rogamus 24. quæſt. 1.* Sylvius *lib. 4. de controverſ. quæſt. 5. art. 6.* Ratio eſt, quia Petrus ex ſpeciali mandato Chriſti ſedem ſuam juxta communem Patrum ſententiam Romæ fixit, quando illi obviavit in fuga, ac apparuit, & interroganti Petro, quo iret, reſpondit, *vado Romam iterum crucifigi*, quibus verbis aſſerunt Sancti Patres Chriſtum injunxiſſe Petro ut Romam reverteretur, ac ibi ſuam ſedem figeret, & ſua morte perpetuò firmaret, ut cenſet D. Ambroſius *orat. in Auxen. lib. 5. epiſt. 32.* Alii tamen cum Marcello Papa arbitrantur Petrum habuiſſe hoc mandatum à Chriſto, quando ſuam ſedem primo Antiochia tranſtulit Romam, ut refertur *cap. rogamus 24. quæſt. 1.* Tum quia quamvis urſerint innumeræ perſecutiones, imminerent tot pericula, cum ab exteris fuit urbs obſeſſa, & poſſeſſa, & Romani Pontifices inde occaſionem habuiſſent alio transferendi ſedem Apoſtolicam, id tamen non præſtiterunt, ſed veluti immobiles ſteterunt: imò & ipſe Petrus tot inter perſecutiones, quibus fideles ab Imperatore ad necem quærebantur, maluit Romæ mortem ſubire, quàm alio transferre ſedem illam, cum igitur non obſtantibus perſecutionibus, ac periculis quæ imminerent alio ſedem non tranſtulerit quinimò & auffugiens debuerit ex mandato Chriſti Romam reverti, inde ſufficienter conjicimus, voluiſſe Chriſtum primatum univerſalis Eccleſiæ conjunctum cum Epiſcopatu Romano, & quamvis Pontifices per aliquot ſæcula fuerint Avenione, & alibi propter perſecutiones immorati, nunquam tamen definebant eſſe Romani Epiſcopi, quapropter licèt ob aliquam cauſam Pontifex Romæ non immoraretur, quia tamen ſemper retineret Epiſcopatum Romanum ſemper eſſet Paſtor univerſalis Eccleſiæ,

quia

Digitized by Google

quia Epiſcopatus Romanus, & primatus totius Eccleſiæ non ſunt duæ Sedes, nec duo Epiſcopatus, ſed unus tantùm.

Stat igitur Romanum Pontificem Petro ſuccedere in Epiſcopatu Romano, & in primatu univerſæ Eccleſiæ, quod Lutherus *lib. de poteſtate Papa*, Illyricus *lib. contra primatum Papa*, Synodus Smalchaldica *in lib. ejuſd. argumenti*, Calvinus *lib. 4. Inſtitut. cap. 6. & 7.* Magdeburgenſes *in ſingulis centuriis ad finem cap. 7.* &c. alii negant præſertim Nilus Theſſalicenſis in *lib. adverſus primatum Papa*, ubi quamvis non neget, Petrum fuiſſe à Chriſto inſtitutum paſtorem ſui gregis, & Romæ Epiſcopatum geſſiſſe usque ad mortem, contendit tamen, & negat Romanum Pontificem Petro in præfectura totius Eccleſiæ Catholicæ, ſed tantùm in Romano Epiſcopatu ſuccedere, & tantùm concedit poſtea habuiſſe Romanum Pontificem, ex Conciliorum decretis, quemdam primatum relativè ad alios Epiſcopos, adeo ut primus ſederet, primus ſententiam diceret, ſed non cæteris omnibus imperaret. Sed quàm falſum id ſit jam explicuimus, & probavimus Romanum Pontificem Petro ſuccedere in Pontificatu Eccleſiæ univerſæ jure divino, & ſucceſſionis, cùm dixit Petro: *Paſce oves meas*, tamdiu enim debet paſtor adeſſe quamdiu ſunt oves, & quia hæ ſunt, & erunt usque ad conſummationem ſæculi, debuit etiam paſtor deſignari, qui cum ovibus perſeveraret uſque ad finem mundi: hic autem paſtor non fuit ſola perſona Petri, quia cùm Petrus eſſet brevi moriturus, non potuit viſibiliter oves ſuperſtites regere, conſequenter fuit Petrus non ſimpliciter ſed unà cum ſucceſſoribus ſuis legitimè electis: vel fuit dignitas Pontificia in Petro non ceſſatura cum Petro, ſed ut poſt mortem tranſitura ad ſucceſſores & ſicut inſtitutio ſupremi paſtoris, eſt de jure divino ita etiam, quòd Romanus Pontifex ſit paſtor totius dominici gregis erit de jure divino, debet enim jure divino aliquis Petro ſuccedere in ſupremum paſtorem totius dominici gregis: neque poteſt alius eſſe quàm Romanus Pontifex, cujus Romano Epiſcopatui de jure divino eſt unitus primatus totius Eccleſiæ Catholicæ. Joannes Calvinus hoc totum negat, & lib. 4. Inſtit. cap. 6. §. 8. ait: *Verùm ut de Petro illis concedam, quod petunt non eſt tamen cauſa, cur ex ſingulari exemplo univerſalem faciant regulam, & quod ſemel factum fuit ad perpetuitatem trahant*, & iterum §. 11. ait: *Jam ut alterum illis largiar, quod nunquam apud ſanos homines obtinebunt ſic conſtitutum in Petro primatum, ut perpetua ſucceſſione ſemper maneret: unde tamen evincent Sedem Romæ ita collocatam, ut quicunque ſit urbis illius Epiſcopus orbi univerſo præſideat.* Sed contra quia cùm pontifex ſit propter Eccleſiam, & non Eccleſia propter pontificem, ut aſſerit D. Auguſtinus lib. de paſtoribus cap. 1. inquiens: *Quòd Chriſtiani ſumus propter nos eſt, quod Præpoſiti ſumus propter vos eſt:* Sed Eccleſia non minus indiget nunc uno paſtore, quàm tempore Apoſtolorum, quinimo major urget nunc neceſſitas, ut ſit unus paſtor univerſalis Eccleſiæ, quàm ab initio tempore Apoſtolorum, quia nunc Chriſtiani ſunt longè plures, & pejores, quàm ſub Eccleſiæ exordio, ergo ſi moriente Petro ceſſaſſet officium in Eccleſia ſupremi paſtoris, non bene Chriſtus conſuluiſſet ſuæ Eccleſiæ, & inſtituiſſet oves ſine paſtore, ædificaſſet Eccleſiam ſine fundamento, quo perpetuò fulciretur, quamdiu durat: quòd ſi ſublato fundamento corruit ædificium jam dudum ceſſaſſet Eccleſia, quæ & lapſa fuiſſet ſcilicet ſtatim poſt mortem Petri, quia tunc ceſsâſſet fundamentum, quod quàm falſum ſit, liquet ex viſibili regimine Eccleſiæ. præterea, quia cùm Eccleſia ſit una tantùm, & viſibilis, & quidem eadem omni tempore non debet mutari forma regiminis, quæ eſt, qua reſpublica gubernatur, quod ſi Eccleſia eſt una, & eadem omni tempore, talis debet eſſe nunc, qualis fuit tempore Apoſtolorum, ergo ſi tempore Apoſtolorum aderat unus ſupremus paſtor dominici gregis, debet & nunc idem paſtor dominici gregis adeſſe, qui oves Chriſti paſcat, ac defendat: dixit enim Chriſtus Petro Joan. ult. *paſce oves meas*, officium autem paſtoris eſt ordinarium, & perpetuum, quod ex natura rei tamdiu debet durare, quamdiu manet ovile: ſed Chriſti ovile manet, manebitque usque ad finem mundi, conſequenter durabit etiam aliquis ſucceſſor Petri, qui ſit paſtor totius Chriſti ovilis: neque Petrus poteſt nunc eſſe paſtor, quia ſicut ovile eſt viſibile, ita exigit paſtorem viſibilem, & cùm Petrus non amplius vivat in terris, non eſt viſibilis Chriſti ovibus, conſequenter non poteſt eſſe paſtor viſibilis earundem: tum quia cùm Eccleſia ſit una tantùm, & viſibilis exigit, ne ſit monſtroſa, unum Caput viſibile, alioquin vel eſſet corpus acephalum ſine Capite, vel monſtruoſum cum pluribus capitibus, præterea quia Chriſtus Joan. 21. ait Petro: *paſce oves meas*, hoc eſt omnes oves ſuas ei concredidit, & non ſolùm ratione loci, ſed etiam temporis, & quidem illimitati, & donec oves ſupereſſent ne ſuo deſtituerentur paſtore: & cùm Petrus non poſſet diu vivere, debuerunt ejus ſucceſſores Chriſti oves paſcere, adeo ut Chriſtus non ſolùm Petro, verum & ſuis ſucceſſoribus dixerit: *paſce oves meas* explicant Sancti Patres Chryoſtomus *lib. 2. de Sacerdotio circa princip.* ubi ait: *Quanam de cauſa ille ſanguinem effudit ſuum? certè ut pecudes eas acquireret, quarum curam tum Petro, tum Petri Succeſſoribus committebat.* Aſſerit Chryſoſtomus Chriſtum per illa verba *paſce oves meas* non ſolùm Petro, ſed etiam ejus ſucceſſoribus ritè electis curam injunxiſſe paſcendi oves ſuas, ac totum ſuum concrediſſe ovile. Sanctus Leo Papa ſerm. 2 de anniverſario aſſumptionis ſuæ ad Pontificatum hoc idem expreſsè docet inquiens: *Manet diſpoſitio veritatis & Beatus Petrus in accepta fortitudine petræ perſeverans ſuſcepta Eccleſia gubernacula non reliquit: perſeverat videlicet Petrus, & vivit in ſucceſſoribus ſuis.* Et Petrus Ravenas in epiſtol. ad Eutichen ait: *Beatus Petrus qui in propria Sede vivit, & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem*, ſcilicet in propria Sede vivit & præſidet, non in perſona propria cùm jam moriturus fuerit, ſed in Succeſſoribus in Romano Epiſcopatu, cui de jure divino unitur primatus totius Eccleſiæ Catholicæ.

Porrò ſi aſſerimus conjunctionem primatus univerſalis Eccleſiæ cum Epiſcopatu Romano eſſe de jure divino, ſatisfiet rationibus, quibus innituntur propugnantes eſſe tantùm de jure eccleſiaſtico. Ad primam petitam ex forma, qua Chriſtus tradidit Petro hanc ſupremam authoritatem gubernandi Eccleſiam univerſam reſpondendo exinde tantùm ſequi, conjunctionem primatûs univerſalis Eccleſiæ cum Romano Epiſcopatu non eſſe de jure divino ex primaria Chriſti inſtitutione, non tamen probatur eſſe de ſecundaria Chriſti voluntate. Ad id, quod addebatur, potuiſſe Petrum exercere authoritatem in univerſam Eccleſiam nulla ſibi appropriata particulari Sede, reſpondetur in illis caſibus talem conjunctionem primatus totius Eccleſiæ cum Epiſcopatu Romano non fuiſſe de jure divino, quia tunc non acceſſiſſet ſecundaria Chriſti intentio, ſed manſiſſet ſola prima Chriſti voluntas, vi cujus authoritas regendi univerſalem Eccleſiam collata fuit Petro, & ejus Succeſſoribus absque ulla reſtrictione ad locum, Ad ſecundam reſpondent

Digitized by Google

plures nunquam ceſſaturam Sedem Apoſtolicam in Epiſcopatu Romano, quia cùm Chriſtus inſtituerit unum, infallibiliter præſtabit aliud, à quo illud pendet: hinc aſſerit nunquam in Clero Romano defecturam fidem, quamvis defectura eſſet in cæteris aliis mundi partibus. Sed nulla neceſſitas nos adigit ad hanc reſponſionem, quia tametſi Urbs Roma occuparetur à Barbaris, adhuc perſeveraret Romanus Epiſcopatus, cui annexus eſſet primatus univerſalis Eccleſiæ, tametſi Pontifex non Romæ, non in Italia, ſed alibi moraretur. Ad tertiam jam diximus conſtare hanc conjunctionem eſſe de jure divino ex apparitione, qua Chriſtus Petro obviavit, & *ex cap. rogamus* 24. S. Marcellus Papa epiſt. ad Antiochenos ſcribit Petrum jubente Chriſto veniſſe Romam; S. Ambroſius in oratione contra Auxentium; & Athanaſius in Apologia pro fuga ſua dicunt Petrū Chriſti juſſu Romæ martyrium pertuliſſe, neque videtur improbabile Dominum etiam apertè juſſiſſe, ut Sedem ſuam Petrus ita figeret Romæ, ut Romanus Epiſcopus abſolutè illi ſuccederet. Sed quicquid de hoc ſit, certum eſt hanc rationem ſucceſſionis non eſſe de primaria inſtitutione Pontificatûs, ſed tantùm de ſecundaria intentione. Præterea aliud eſt ipſa ſucceſſio ad primatum Eccleſiæ; & aliud ratio ſucceſſionis, quâ Romanus Pontifex ſuccedat Petro, non Antiochenus, ſiquidem ſucceſſio Romani Pontificis in pontificatu Petri eſt ex inſtitutione Chriſti: ratio autem ſucceſſionis, qua Romanus Pontifex potius, quàm Antiochenus, vel aliquis alius ſuccedat in primatu Eccleſiæ D. Petro ex facto initium duxit à D. Petro: eſt verò ipſa ſucceſſio de jure divino, quia Chriſtus inſtituit in Petro Pontificatum duraturum uſque ad finem mundi; proinde quicunque illi ſuccedat à Chriſto ſemper accipit Pontificatum. Quod verò Epiſcopus potius Romanus quàm alius ſit Petri Succeſſor id ortum habuit ex facto Petri; quia potuiſſet Petrus nullam ſibi particularem Sedem eligere, perinde ac per primos quinque annos dicitur nullam ſibi elegiſſe Sedem in loco ſpeciali; & tunc ſi non Romæ, ſed tantùm Antiochiæ ſediſſet ac mortuus fuiſſet Epiſcopus Antiochenus, ſucceſſiſſet Petro in primatu Eccleſiæ; ſin verò neque Antiochiæ neque Romæ ſediſſet; in hac ſuppoſitione neque Antiochenus, neque Romanus Epiſcopus ſucceſſiſſet, ſed tantùm ille, quem ſibi Eccleſia elegiſſet; ſed quia de facto Petrus Romæ Sedem fixit, & mortuus eſt Romæ ex facto quòd Romanus Pontifex ſit Succeſſor Petri in primatu Eccleſiæ univerſalis ortum ducit à D. Petro: & quia ut ſuperius diximus ex Chriſti ſuaſu vel juſſu Petrus martyrium Romæ pertulit; igitur non de primaria Chriſti inſtitutione, ſed tantum de ſecundaria voluntate, Succeſſio Romani Pontificis in primatum Eccleſiæ dicitur eſſe de jure divino. Dices, Chriſtum apparuiſſe Petro, ac illi injunxiſſe redire Romam, ac ibi immorari, & mori, non eſſe articulum fidei: ergo Romanum Pontificem eſſe Petri Succeſſorem in primatu Eccleſiæ non eſt de jure divino nec primario, nec ſecundario. Sed negatur conſequentia; quia ex eo quod aliquid non ſit de fide non ſequitur non eſſe de jure divino: aliud enim eſt eſſe de fide, & aliud eſſe de jure divino: etenim quod Adam comederit de pomo vetito ex ſuaſu ſuæ conjugis, eſt articulus fidei, quia expreſsè habetur in Scripturis; non verò eſt de jure divino, quia Deus non præcepit Adæ ſui præcepti tranſgreſſionem; neque ſecundariò voluit, ut illud tranſgrederetur: neque fuit de jure divino quòd Sara riſerit; tametſi de fide ſit Saram riſiſſe, quia in Scripturis aſſeritur Saræ riſus. Quamvis igitur Romanum pontificem ſuccedere Petro in primatu Eccleſiæ Catholicæ non habeatur expreſsè in Scripturis: nihilominus aliquem ſuccedere Petro in officio ſupremi paſtoris dominici gregis deducitur per neceſſariam conſequentiam ex divinis Scripturis ut ſuperius evicimus: illum autem Succeſſorem eſſe Romanum Pontificem habetur ex Apoſtolica traditione, quam traditionem Concilia generalia, pontificum decreta & Patrum unanimis conſenſus declaravit. Inſtabis ergo Romanus pontifex duos ſemper habet Epiſcopatus, unum particularem in Romana Eccleſia, & alium univerſalem in tota Eccleſia. Sed negatur ſequela, quia Romanus Epiſcopatus, & primatus totius Eccleſiæ Catholicæ non ſunt duæ Sedes Epiſcopales, neque duo Epiſcopatus. Non enim Petrus inſtitutus à Chriſto paſtor totius dominici gregis ſibi adjunxit Epiſcopatum Urbis Romæ, quemadmodum Archiepiſcopus Colonienſis ſibi adjungit Epiſcopatum Leodienſem, vel Monaſterienſem: ſed Romanæ Urbis Epiſcopatum evexit ad ſummum totius Eccleſiæ Catholicæ pontificatum, ac ſupremum paſtorem totius dominici gregis. Eo ipſo quod Petro, & ejus Succeſſori pro tempore exiſtenti injunxit, ut ſuas paſceret oves 1. Joan. 21. *Paſce oves meas* ſine ulla reſtrictione, & exceptione, ſequitur Romanum Epiſcopum Petri Succeſſorem eſſe ſupremum paſtorem totius dominici gregis, proinde etiam ovium quæ ſunt Romæ, adeo ut Romanus Epiſcopatus includatur in ipſo Epiſcopatu Eccleſiæ univerſalis; ſitque propterea unus tantùm Epiſcopatus actu totius, ac univerſalis Eccleſiæ, quo pacto ſummus Pontifex eſt Epiſcopus Catholicæ Eccleſiæ, quæ tantùm in potentia eſt multiplex, quatenus in plures dividitur particulares, quibus præficiuntur ſpeciales Epiſcopi ſubordinati, ac dependentes à ſummo Pontifice.

Objiciunt tamen Sectarii. Primò: quia Romanus Pontifex primatum habuit à Patribus, eò quia urbs illa toti orbi imperaret, ut conſtat ex Concilio Chalcedonenſi Act. 16. ergo Romanus Epiſcopus non eſt paſtor totius Eccleſiæ Catholicæ ex Petri ſucceſſione. Sed contra quia decretum illud Concilii Chalcedonenſis fuit illegitimum, contra quod reclamarunt qui Conſilio præſidebant, ut notat Bellarminus de Rom. Pontif. cap. 12. Secundò objiciunt quia Romanus Pontifex non eſt Apoſtolus ſicut Petrus, neque Apoſtoli Apoſtolos ordinarunt, ſed tantùm paſtores; & Doctores: ergo Romanus Pontifex non ſuccedit Petro in Apoſtolica poteſtate, ſed ſolum in Romano particulari Epiſcopatu. Sed contra quia in Apoſtolatu tria continentur, officium promulgatoris Evangelii; inſtitutoris, ſeu fundatoris Eccleſiarum per propagationem Evangelii in locis, in quibus nihil antea auditum fuerat de Evangelio, & converſionem infidelium ad Fidem JESU Chriſti; ad quod munus obeundum Apoſtoli in plures profecti fuerunt provincias, in quibus gentiles, & Judæos converterunt, & plures fundarunt Eccleſias. Et ut Apoſtolus ſummam habeat in omnem Eccleſiam poteſtatem; & hoc eſt quod ad ſummum pertinet Romanum Pontificem, cujus Cathedra dicitur propterea Apoſtolica, quia Romanus Epiſcopus Petro ſuccedit, in quo hæc poteſtas fuit ordinaria, non delegata ut in reliquis Apoſtolis. Cæterum Romanus Pontifex per Miſſionarios promulgat Evangelium per omnes orbis partes; convertit gentiles, & novas ſemper fundat Eccleſias; unde exercet vel per ſe, vel per ſuos miniſtros munera omnia Apoſtolica. Cæterum non fuit neceſſe ut Apoſtoli Romanum Pontificem Apoſtolum crearent, quia id jam præſtiterat Chriſtus; & in Concilio Chalcedonenſi Sedes Romani Pontificis vocatur Apoſtolica Act. 16.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT IV.

Ex eo, quòd ad Romanum Rontificem detur appellatio evincitur primatus Eccleſiæ Catholicæ in Romano Pontifice.

JUre appellationis etiam evincitur Romanum pontificem eſſe viſibile Caput & ſupremum Judicem in tota Eccleſia Catholica, quia ſi fideles ex quavis orbis parte in ortis controverſiis de fide, ac litibus de religione ſolent ad Romanum Pontificem appellare à quo ſint ſententiam audituri, ſequitur Romanum Pontificem haberi ſupremum Judicem in Eccleſia univerſali, cujus ſententiæ fideles acquieſcant: id autem nihil aliud eſt in Eccleſia, quàm primatus, ac principatus in omnes fideles & Eccleſias ubique terrarum diffuſas: neque poſſunt id diffiteri Sectarii cum ipſe Calvinus lib. 5. Inſtit. cap. 7. §. 9. aſſerat: *Summum imperium penes eum eſſe conſtat, ad cujus tribunal provocatur*, & poſtea ſubjungit: *Multi ſæpe Romanum Pontificem appellarunt, ipſe quoque cauſarum cognitionem ad ſe trahere conatus eſt, ſed ſemper fuit deriſus, quoties ſuos fines exceſſit.* Ait Calvinus multos quidem provocâſſe ad pontificem ut effugerent legitima judicia, quamvis deriſæ fuerint appellationes, quomodo nunc derideretur, qui damnatus ab Imperatore Romanorum appellaret ad Regem Gallorum. Sed appellationes ad Romanum pontificem deriſas non fuiſſe, ſed acceptatas cum honore, & efficaces fuiſſe, conſtat, tum ex hiſtoriis, tum ex Conciliis.

Sic diſſidentibus inter ſe Romanis, & Orientalibus Eccleſiis in celebratione paſchatis, Polycarpus quem Hieronymus vocat totius Aſiæ Principem ex oriente Romam venit ad Anicetum, pro qua controverſia etiam Irenæus non poſt multum temporis ad Eleutherium ex Galliis legatus eſt, quia ut loquitur Iræneus *propter potentiorem principalitatem neceſſe erat, ut ad Romanam undique convenirent omnes Eccleſiæ, omnes fideles.* Quæ autem fierent eo tempore Romæ & alibi rectiſſimè & ad præſcriptum legis Chriſti geſta eſſe teſtis omni exceptione major eſt Hegeſippus apud Euſebium lib. 4. cap. 21. ait enim: *Cùm eſſem Romæ, manſi ibi uſque ad Pontificis Aniceti tempora, cujus tum quidem Eleutherius Diaconus erat. Huic ſucceſſit Soter, quo morte extincto Eleutherius munus Epiſcopale capeſſit, nulla Epiſcoporum Sedes (ſucceſſione ab Apoſtolis deducta) nulla civitas, in qua non ita obſervata eſſent omnia, ut lex præſcripſerat, docuerant Propheta & Dominus ipſe prædicaverat.* Sed controverſiâ de paſchate majora excitante diſſidia Victor Eleutherii Succeſſor anathematizavit omnes orientales, qui diſſentirent in paſchate ab Eccleſia Romana, & licèt nimiæ ſeveritatis à pleriſque notatus fuerit, à nullo tamen novitatis vel uſurpatæ juriſdictionis, quia omnes noverant ineſſe Romano Pontifici primatum, & poteſtatem in totam Eccleſiam Catholicam diffuſam per totum orbem, & ob id ad Romanum Pontificem deferebantur omnium fidelium cauſæ ex Africa, Aſia, Europa, Gallia, Hiſpania, Germania, Græcia, Ponto, Ægypto, & aliis Regionibus, in quibus degebant fideles, omnes enim illæ Eccleſiæ ſub regimine erant Romani Pontificis, ut Capitis viſibilis totius Eccleſiæ, & ex teſtimonio ſcriptorum illorum temporum Eccleſia Romana adminiſtrabatur, ut tradiderant Apoſtoli, docuerant prophetæ, prædicaverat Chriſtus, & leges ab ipſo ſancitæ præſcripſerant: unde appellationes ad Romanum pontificem non fuerunt deriſæ, ut cenſuit Calvinus, ſed ſuſceptæ & lites compoſitæ juxta præſcripta à legibus ſancitis à Chriſto, quas Apoſtoli tradiderant & docuerant fideles. Nec mirum ſi Sectarii rideant hujuſmodi appellationes, cum Calvinus & alii ejuſdem furfuris negaverint Symbolum Apoſtolicum ab ipſis Apoſtolis traditum fuiſſe ſacrilegè proferentes Sanctorum & antiquorum patrum traditionem, nil enim facilius apud Sectarios, quàm veritatem negare, & traditiones abolere, ut notat Irenæus *lib. 1. cap. 2.* In Symbolo igitur Apoſtolico quod afflatu Spiritûs Sancti compoſuerunt Apoſtoli, antequam mundi provincias inter ſe dividerent, ut eſſet veluti prima teſſera militiæ Chriſtianæ: in hoc inquam ſymbolo definitur, quòd *Eccleſia ſit Sancta, & Catholica*, & poſtea in Concilio Conſtantinopolitano i. ex Apoſtolica traditione additum fuit: *Una & Apoſtolica*, adeo ut eodem articulo, quo definitum eſt Eccleſiam eſſe unam, & Catholicam decretum etiam fuit, ſi non explicitè, certè implicitè primatum univerſalis Eccleſiæ deberi Petro, & Petri Succeſſoribus: ait enim Cyprianus Eccleſiam nihil aliud eſſe niſi plebem Sacerdoti adunatam; & gregem paſtori ſuo adhærentem, adeo ut duæ aſſignentur partes plebs & Sacerdos, grex, & paſtor, & utraque pars eſt eſſentialis, adeo ut ſine alterutra tota evertatur Eccleſiæ eſſentia: ex eo igitur, quòd Apoſtoli definierint eſſe de fide Eccleſiam eſſe credendam, ſequitur eſſe itidem credendum ineſſe Eccleſiæ unum Sacerdotem, cui plebs adunetur, unum paſtorem, qui Chriſti oves paſcat, adeo ut quiſquis de grege, vel plebe receſſit ab hoc Sacerdote uno, qui cæteris præſit, quique ſit Caput viſibile Eccleſiæ, & paſtor omnium Chriſti ovium ab Eccleſia recedat: ergo repugnat cum fide Apoſtolorum mutatio regiminis in Eccleſia quam Sectarii poſt obitum D. Petri fingunt in Eccleſia: ſi enim Sacerdos unus cui plebs adunetur, & adhæreat ex Cypriano eſt de eſſentia ipſius eccleſiæ: quamdiu perſeverat eccleſia debet & ipſe Sacerdos continuare, quia non poteſt res eſſe ſine ſua eſſentia: & quia Petrus erat brevi moriturus, & eccleſia uſque ad finem mundi perſeveratura debuit in eccleſia etiam uſque ad finem mundi perſeverare Sacerdos, cui plebs Chriſtiana aduniretur, hic autem Sacerdos alius non poteſt eſſe, quàm Romanus Pontifex legitimè electus Petri ſucceſſor quo pacto Petrus dicitur vivere in ſuis Succeſſoribus uſque ad finem mundi: neque quiſpiam auſus eſt hanc dignitatem ſupremi Capitis viſibilis alteri Sacerdoti tribuere, quàm Romano Pontifici, hinc Cyprianus lib. de unitat. Eccleſ. ait: *Qui Cathedram Petri ſuper quam fundata eſt Eccleſia, deſerit, non poteſt confidere ſe in Eccleſia eſſe.* Et D. Hieronymus ſcribens ad Damaſum Papam ait: *Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri communione conſocior. Super illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt*, & nonnullis interje-

terjectis ſubdit: *Quicunque tecum non colligit, ſpargit, hoc eſt, qui Chriſti non eſt: Anti-Chriſti eſt*, & magis conciſe Ambroſius in Pſal. 40. *ubi Petrus, ibi Eccleſia*, & Optatus lib. 2. contra Parmenianem: *Probatum eſt, nos eſſe in Eccleſia ſancta & catholica, apud quos & ſymbolum Trinitatis eſt, & per cathedram Petri, quæ apud nos eſt.*

Quamobrem eadem forma Eccleſiæ, quæ fuit tempore Chriſti, & Petri eadem etiam perſeverat in ſucceſſoribus, adeò ut ſemper fuerit, ſit, & erit, una tantùm Eccleſia, ſeu plebs fidelis ſuo adunata ſacerdoti, quòd ſi poſt obitum Petri forma regiminis eccleſiaſtici mutata fuiſſet, perperam Apoſtoli in ſymbolo injunxiſſent fidelibus, ut crederent in unam ſanctam, & Apoſtolicam Eccleſiam, quia hanc Eccleſiæ unitatem non poſſent fideles profiteri, quia non eſſet amplius una, tranſlata enim poteſtate ab uno Petro in omnes Epiſcopos, ut cenſent ſectarii, tranſiiſſet Eccleſia à Monarchia ad Ariſtocratiam, ſeu ab una ſpecie politiæ ad aliam, imò tot eſſent Eccleſiæ, quot diverſæ Hæreticorum ſectæ, conſequenter non poſſent fideles profiteri illam Eccleſiæ unitatem, quam Apoſtoli credendam injunxerunt. Rurſus everſa forma Eccleſiæ primitivæ non eſſet amplius eadem Eccleſia, quæ ſub Chriſto, & Apoſtolis fuit, proinde unam ſanctam Eccleſiam credere falſò profiteremur, imò neque eſſet una ratione fidei, & charitatis: quam unitatem antequam pateretur Chriſtus, ei precatus eſt à Patre peculiari oratione: quia ubi non eſt unus Judex controverſiarum, ſed omnes ſunt pares in poteſtate, illis de rebus fidei inter ſe diſſidentibus nemo poſſet aſſignari, à quo ſuborta diſſidia componerentur, non enim Concilia Generalia ſemper præſtò ſunt, cùm nonniſi per multum temporis poſſunt congregari & quidem ingenti ſumptu, incommodo, & labore. Deinde ſequeretur Chriſtum per primos trecentos annos Eccleſiam ſuam reliquiſſe deſtitutam hoc fundamento unitatis, & tamen per tria illa prima ſæcula tenebantur fideles credere, & profiteri unam Eccleſiam, cum tamen una non fuiſſet, eò quia defuiſſet unitatis fundamentum, unde Cyprianus ait: *Una eſt Eccleſia à Chriſto Domino ſuper Petrum origine unitatis, & ratione fundata*, & epiſtol. 70. ait: *Ut unitatem manifeſtarent, unam cathedram conſtituit*: & lib. de unit. Eccleſ. ait: *Primatus Petro datur, & una Chriſti Eccleſia, & cathedra una demonſtratur*, ſin autem Chriſtus aſcendens ad Patrem nullum ſupremum in Eccleſia principem reliquiſſet, ſed omnes Apoſtoli fuiſſent pares in regimine ſupremo Eccleſiæ: hæc unitas Eccleſiæ diſſoluta ſtatim fuiſſet, neque fideles tenerentur profiteri, & credere Eccleſiam unam, quia ſtatim fuiſſet diviſa in tot Eccleſias, quot fuiſſent earundem capita, ſeu Apoſtoli. Quamobrem ut Eccleſiæ unitas ſervaretur Chriſtus ſoli Petro primatum eccleſiaſticum conceſſit, & officium ſupremi paſtoris dedit verbis illis Joan. 21. *Paſce oves meas*: unde à Petri primatu unitas Eccleſiæ dependet. quod ſi poſt Chriſtum potuit hæc unitas Eccleſiæ ſervari in Petro capite viſibili ejuſdem & primo ſacerdote, cui adunantur omnes fideles, ita etiam poſt obitum Petri eadem prorſus unitas ſervata fuit in ſucceſſoribus, ut ſemper fideles ſuo adhærerent ſacerdoti, & crederent, ac profiterentur Eccleſiam unam ſanctam catholicam, & Apoſtolicam, unde Auguſtinus epiſt. 162. ſcribit: *In Romana Eccleſia ſemper Apoſtolica cathedra viguit principatus*: & ante Auguſtinum hoc idem aſſeruit Optatus lib. 2. contra Parmenianum, ubi ait: *Negare non potes ſcire te in urbe Roma Petro primò cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus, in qua una cathedra unitas ab omnibus ſervaretur. Ergo cathedra unica eſt, quæ eſt prima de dotibus: ſedit prior Petrus, cui ſucceſſit Linus, & alii.* Et ante Optatum Concilium Nicænum I. Can. 6. ſicuti refertur in Concilio Chalcedonenſi Act. 16. *Eccleſia Romana ſemper habuit primatum*, alioquin ſi Eccleſia careret ſummo Pontifice eſſet falſum ſymbolum Apoſtolorum, quia non eſſet amplius una, imò neque diceretur amplius Catholica: ſiquidem catholico opponitur, tam Hæreticus, quàm Schiſmaticus; Hæreticus quia malè ſentit de fide, Schiſmaticus quia non communicat cum Eccleſia; Catholicus verò duo includit fidem orthodoxam contra Hæreticum & communionem, ac pacem cum Eccleſia contra Schiſmaticum, hinc Auguſtinus de fide, & ſymbolo cap. 10. ait: *Credimus Eccleſiam ſanctam utique catholicam, nam & Hæreticus & Schiſmaticus congregationes ſuas Eccleſias vocant, ſed Hæretici de Deo falſa ſentiendo ipſam fidem violant; Schiſmatici autem diſſenſionibus iniquis à fraterna charitate diſſiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus. Quapropter nec Hæreticus pertinet ad Eccleſiam catholicam, quia non diligit Deum neque ſchiſmaticus, quia non diligit proximum.* Cæterum hæ duæ conditiones nulli Eccleſiæ competunt primò & per ſe niſi Romanæ, neque ulli Epiſcopo niſi Romano; reliquis enim Eccleſiis tantùm conveniunt, quatenus conjunguntur Romanæ Eccleſiæ veluti rami arboris radici, ac matrici Eccleſiæ Chriſti, & Romano Pontifici, tanquam ſupremo viſibili ejus capiti poſt Chriſtum. Inde fit, quòd ad ſummum Romanum Pontificem à toto terrarum orbe detur appellatio, ut ad ſupremum Judicem potius univerſalis Eccleſiæ; cujus ſententiæ tenentur fideles acquieſcere, quia non poſſunt ulterius appellare ad alium ſuperiorem.

Reſpondent Sectarii, Concilium generale repræſentare totam Eccleſiam catholicam; ſed à minori judice ad majorem provocari certi eſt juris; conſequentes dari appellationem à ſummo Pontifice ad Concilium. Sed contra diſtinguitur major, Concilium generale repræſentat Eccleſiam totam catholicam, ſeu univerſalem cum Romano Pontifice ut viſibili Eccleſiæ catholicæ capite, conceditur, ſine Romano Pontifice negatur, quia tunc repræſentat corpus acephalum mutilum, & ſine capite; hinc conceſſa minore negatur conſequentia: quia Papa reſpectu Concilii generalis non eſt minor Judex, à quo poſſit appellari ad concilium ut ad majorem Judicem: Siquidem Papæ judicium ultimum eſt neque poteſt ab alio reſcindi; non enim ſuprema in Eccleſia viſibili poteſtas alteri ſubjicitur poteſtati. Quòd non detur hæc appellatio à ſummo Pontifice ad concilium generale expreſsè definiunt aſſeruntque ſacri Canones: etenim *in cap. cuncta 9. quæſt. 3.* S. Gelaſius ad Epiſcopos per Dardaniam conſtitutos ſcribit: *Cuncta per mundum novit Eccleſia, quod ſacroſancta Romana Eccleſia fas de omnibus habeat judicandi; neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio: ſiquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum eſt; ab illa autem nemo eſt appellare permiſſus, ſed nec illa præterimus, quòd Apoſtolica Sedes ſine Synodo præcedente, & ſolvendi, quos Synodus iniquè damnaverat; & damnandi, nulla exiſtente Synodo, quos oportuit, habuit facultatem: & hoc nimirum pro ſuo principatu, quem beatus Petrus Apoſtolus Domini, & voce tenuit ſemper, & tenebit.* S. Bonifacius martyr *in cap. 51. Papa diſt.*

Digitized by Google

diſt. 40. ſcribit: *Si Papa ſuæ & fraternæ ſalutis negligens, deinceps deprehenditur inutilis, & remiſſus in operibus ſuis, & inſuper à bono taciturnus, quod magis officit ſibi, & omnibus; nihilominus innumerabiles populos catervatim ſecum ducit, primo mancipio gehennæ, cum ipſo plagis multis in æternum vapulaturus. Hujus culpas iſtic redarguere præſumit mortalium nullus: quia cunctos ipſe judicaturus, à nemine eſt judicandus, niſi deprehendatur à fide devius: pro cujus perpetuo ſtatu univerſitas fidelium tanto inſtantius orat, quanto ſuam ſalutem poſt Deum ex illius incolumitate animadvertit propenſius pendere:* expreſsè aſſerit Romanum Pontificem omnes fideles judicare, & ipſum à nemine judicari: quia ſupra Pontificem non datur in terris viſibile tribunal, ad quod poſſit Pontifex provocari: conſequenter à Pontifice Romano ad Concilium generale non datur appellatio: ſicut membra ſunt capite inferiora; ita Concilium generale conſtans ex membris Eccleſiæ eſt inferius capite ſeu ſummo Pontifice. Hinc Patres Concilii Sinueſſani ad Marcellinum Pontificem reſponderunt: *Abſit, ut à nobis ſummus Pontifex judicetur. Negâſti tu? negavit, & Petrus magiſter tuus: & quis Apoſtolus auſus fuit, inde eum judicare? ſed flevit amarè, egreſſus foras. Tu ergo in ſinum tuum cauſam collige: tuo ore te judicâ non noſtro judicio, quia prima ſedes à nemine judicatur.* Rurſus concilium Sardicenſe quod fuiſſe generale, & in Eccleſia ut tale receptum ac habitum teſtantur Sulpitius lib. 2. ſacræ hiſtoriæ, eò quia ex toto orbe convocatum fuerit, & Socrates lib. 2. cap. 16. hiſtor. eccleſiaſt. vocat illud generale: eo quia ut ſcribunt Athanaſius initio ſecundæ apologiæ, & Hilarius in libro de Synodis interfuerunt plusquam trecenti epiſcopi catholici ex triginta ſex provinciis totius orbis Chriſtiani, quas omnes Athanaſius nominatim exprimit ut Italiam, Galliam, Hiſpaniam, Britanniam, Africam, Ægyptum, Syriam, Thraciam, Pannoniam, & plures alias; adfuerunt etiam legati Papæ Julii, ut Athanaſius ibidem refert. Quod verò hoc concilium omnes obliget, conſtat ex verbis ejusdem in fine. *Univerſa, quæ conſtituta ſunt, catholica Eccleſia in orbe univerſo diffuſa cuſtodiat.* Igitur in hoc concilio can. 4. habetur. *Cum aliquis Epiſcopus depoſitus fuerit eorum Epiſcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum ſibi negotium in urbe Roma, alter Epiſcopus in ejus cathedra, poſt appellationem ejus qui videtur eſſe depoſitus, omnino non ordinetur, niſi cauſa fuerit, in judicio Epiſcopi Romani determinata: & can. 7. ejusdem Concilii habetur. Placuit, ut ſi Epiſcopus accuſatus fuerit, & judicaverint Epiſcopi regionis ipſius, & de gradu ſuo eum dejecerint, ſi appellaverit, qui dejectus eſt, & confugerit ad Epiſcopum Romanæ Eccleſiæ, & voluerit ſe audiri; ſi juſtum putaverit, ut renovetur judicium, ſcribere his Epiſcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua provincia ſunt, ut ipſi diligenter omninò requirant, & juxta fidem veritatis definiant. Quòd ſi is, qui rogat cauſam ſuam iterum audiri, deprecatione ſua moverit Epiſcopum Romanum, ut è latere ſuo presbyterum mittat; erit in poteſtate Epiſcopi, quid velit, & quid æſtimet. Et ſi decreverit mittendos eſſe, qui præſentes cum Epiſcopo judicent, habentes ejus auctoritatem, à quo deſtinati ſunt; erit in ſuo arbitrio. Si verò crediderit Epiſcopos ſufficere, ut negotio terminum imponant, faciet, quod ſapientiſſimo conſilio ſuo judicaverit.* Hæc veritas evinci etiam poteſt exemplis eorum, qui ante concilium Sardicenſe ex variis mundi provinciis appellaverunt ad Romanum Pontificem.

Quòd moris fuerit in Eccleſia, quo ex diverſis mundi provinciis fierent appellationes ad Romanum Pontificem, etiam ante concilium Sardicenſe variis ſolet exemplis oſtendi, adeò ut Leo ad Epiſcopos Galliæ ſcribat, hanc eſſe antiquiſſimam conſuetudinem: Anno ſiquidem Chriſti 142. Pio I. Pontifice Marcion ab Epiſcopo ſuo anathemate in Ponto percuſſus appellavit ad Romanum Pontificem, & venit Romam, ut à Romana Eccleſia abſolveretur, ut refert ſanctus Epiphanius hæreſ. 42. Anno 252. Pontifice Cornelio Fortunatus & Felix in Africa à Cypriano depoſiti appellarunt ad Cornelium Romanum Pontificem, & trajicientes mare Romam venerunt, ut narrat Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. non poſt multum temporis, Baſilides in Hiſpania depoſitus appellavit ad Stephanum Papam referente eodem Cypriano libr. 1. epiſt. 4. Anno 350. Athanaſius ab orientalibus depoſitus ad Julium I. Romanum Pontificem appellavit, & ab eo reſtitutus eſt, ut narrat Sozomenus lib. 3. cap. 7. quod judicium & appellatio ad Romanum Pontificem contigit ante concilium Sardicenſe. Anno 400. Chryſoſtomus à Theophylo depoſitus appellavit ad Innocentium primum Romanum Pontificem, ut conſtat ex duabus epiſtolis ab illo ad Pontificem directis. Non poſt multum temporis Flavianus Epiſcopus Conſtantinopolitanus è ſua ſede pulſus appellavit ad Leonem Romanum Pontificem, ut refert Liberatus in Breviario cap. 12. Ad eundem etiam appellavit Theodoretus, ut ex illius epiſtola ad Leonem conſtat. Anno 500. Gregorius *lib.* 2. *epiſt.* 6. privavit ſacra communione Joannem Epiſcopum græcum, quia judicaſſet Epiſcopum Thebanum, qui ad Romanum Pontificem appellaverit: Unde nulli dubium, quin Romanus Pontifex poſt mortem D. Petri ſupremam habuerit authoritatem in univerſalem Eccleſiam, fueritque ſupremus Judex in terris ad quem ex qualibet mundi parte appellarunt fideles, & Epiſcopi ab injuſtis ſententiis contra ipſos prolatis. Appellatio enim ſemper fit à minore ad majorem Judicem; unde cum appellationes factæ fuerint ad Pontificem Romanum ex qualibet mundi parte, ſequitur illum ſolum eſſe majorem, ac ſupremum Judicem totius Eccleſiæ catholicæ, ac omnium fidelium in quacunque mundi parte commorantium.

Ratio itidem hoc ſuadet, quia ſolus Papa legitimè electus eſt Vicarius Chriſti, quia verus ſucceſſor D. Petri, hinc quod ligatur, & ſolvitur à Pontifice eſt ſolutum, & ligatum per ipſum DEUM, adeò ut ſententia Papæ ſit ipſa ſententia Dei, ſitque utriusque una ac eadem ſententia, perinde ac eſt una, ac eadem ſententia Papæ, & ejus auditoris nomine Papæ proferentis ſententiam, quia eſt unum, ac idem tribunal. Vicarius enim dicitur, eò quia vices gerat principalis; adeò ut ſit principalis, qui non immediatè per ſe ipſum, ſed mediante ſuo vicario ſententiam profert; hinc quæcunque Pontifex Romanus Petri ſucceſſor ligat, vel ſolvit in terris eſt ligatum, vel ſolutum in cœlis; quia ſententia Papæ in terris eſt ſententia Chriſti ſedentis in cœlis ad dexteram Patris.

Hinc beatus Auguſtinus libr. de Poteſt. Eccleſiaſt. quæſt. 6. art. 1. ait: *Solus Papa dicitur eſſe Vicarius Dei, quia ſolum quod ligatur, vel ſolvitur per eum habetur ſolutum, & ligatum*

per ipſum DEUM: Sententia igitur Papæ, & ſententia Dei una ſententia eſt: ſicut una ſententia eſt Papæ, & ejus Auditoris. Cum igitur ſemper appellatio fiat à minore judice ad majorem, & ſuperiorem; ſicut nullus eſt major ſe ipſo, ita nulla appellatio tenet facta à Papa ad Deum &c. Nullus poteſt appellare à Papa ad DEUM: ſicut nullus poteſt intrare in conſiſtorium DEI niſi mediante Papa, qui eſt æterna vitæ Conſiſtoris claviger, & oſtiarius: & ſicut nullus poteſt appellare à Papa ad DEUM: quia una ſententia eſt, una curia Dei & Papæ.

A vicario igitur ad principalem, cujus vices gerit vicarius, non datur appellatio, quia vicarius habet unum, ac idem tribunal cum ſuo principali *cap. 1. de conſuetudine in 6.* ſed Papa eſt vicarius Chriſti: ergo à Papa ad Chriſtum non poteſt appellari. Quia appellatio fieret ad idem tribunal, non ad majus, cum utriusque ſit idem tribunal. Neque hæc appellatio poteſt fieri ad concilium generale: quia ſicut à Chriſto appellari ad alium non poteſt; ſeu ſicut à Chriſti tribunali non poteſt ad aliud tribunal appellari; ita neque à tribunali Papæ ad concilium generale dari poteſt appellatio, quia tribunal Papæ eſt unum ac idem Chriſti tribunal. Neque concilium generale poteſt hanc vicariam poteſtatem ſibi vendicare; quia non poteſt aſſignari à quo, & quando fuerit illi collata hæc vicaria poteſtas, quæ ſi concilio generali data eſſet, jam duo in Eccleſia eſſent Chriſti vicarii, duo capita, ex quibus fieret Eccleſia corpus monſtruoſum, præterea quia nullibi in Scripturis, ac Conciliis lectum fuit, vel auditum eſſe Concilium generale Chriſti Vicarium, ac caput totius Catholicæ Eccleſiæ, coaleſcit enim Concilium generale ex Epiſcopis, ac Eccleſiæ Prælatis accerſitis ab omnibus, & ſingulis mundi Provinciis, ex quibus componitur unum corpus repræſentans Eccleſiam univerſalem, cujus caput eſt ſolus Romanus Pontifex, ad quem propterea pertinet congregare Concilium, & illius ſtatuta confirmare, ut conſtat ex *diſtinct.* 17. hinc vel Papa congregaret hoc Concilium generale vel non, ſi primum appellatio eſſet à Papa ad Papam, ſi ſecundum eſſet appellatio inutilis, ac impoſſibilis, quia non fieret ad Concilium validum, nec legitimum, quia niſi convocetur à Romano Pontifice nullius eſt authoritatis. Neque obſtat, quod Auguſtinus epiſt. 162. ſcripſerit cauſam Cæciliani primò à Pontifice judicatam fuiſſe, & poſtea ab Epiſcopis, quia illud non fuit ex neceſſitate ſed ex quadam conniventia, ne hæretici inde ſumerent cauſam tergiverſandi, ut notat Gratianus ad *Can. Teſtes. 2. quæſt. 7.*

Non poteſt igitur à Romano Pontifice appellari ad Concilium Generale neque ad ipſum Chriſtum, id enim repugnat in adjecto, quia appellans debet eſſe ſub jurisdictione, & poteſtate illius, à quo appellat, & ad quem appellat, qua ratione nonniſi ſubditus poteſt ad ſuperiorem appellare, & quidem à minore ad majorem Judicem, atqui appellans à poteſtate alicujus Judicis ſe ſubtrahit ab ejus poteſtate, ſeque eximit ab illius jurisdictione, ergo ſi fideles poſſent à ſummo Pontifice appellare ad Concilium Generale vel ad Chriſtum ſe eximerent à poteſtate illius & jurisdictione, quod eſt implicatorium, ſiquidem eſſent, & non eſſent Chriſti fideles: eſſent ex ſuppoſitione, & non eſſent, quia non eſſent ſub poteſtate, & jurisdictione Romani Pontificis à quo ſe eximerent, & eo ipſo, quòd non ſunt ſub jurisdictione Romani Pontificis non ſunt amplius fideles, quia non ſunt oves Chriſti, neque Chriſtiani, ſiquidem Chriſtus in quoscunque Chriſtianos dedit Petro jurisdictionem, cum ei dixit Joan. 21. *Paſce oves meas,* non has vel illas, non hujus vel illius Regionis, ſed generatim, & univerſim abſque ulla exceptione ſine limitatione injunxit Petro paſcere ſuas oves, id eſt, omnes fideles, qui propterea ſubjiciuntur Pontificis Romani jurisdictioni, ergo appellantes à Pontifice ad Concilium generale vel ad Chriſtum eſſent, & non eſſent chriſti oves, quod eſt luculenta contradictio.

Præterea quia appellans per appellationem recedit ab obedientia, & communione illius, à quo appellat, ſed nullus Chriſtianus in quacunque dignitate ſit conſtitutus, poteſt ab obedientia & communione ſummi Pontificis, & ejus ſedis recedere, quia tunc non eſſet amplius in Eccleſia, ſed perinde ac Schiſmaticus extra Eccleſiam vel ut Hæreticus extra Noeticam Arcam, ut ſcribit divus Hieronymus ad Damaſum Romanum Pontificem.

Tum quia à ſupremo Monarcha non datur appelatio, alioquin non eſſet ſupremus Monarcha, ſed haberet alium ſuperiorem ſe; ad quem fieret appellatio, quæ exigit fieri à minore ad majorem Judicem. Sed Pontifex Romanus eſt ſupremus Eccleſiæ Monarcha, cujus judicium propterea ex aſſiſtentia ſpeciali Spiritus Sancti non eſt errori obnoxium, ſed infallibile, ergo cum ſupra Romanum Pontificem non detur alius ſuperior, ſequitur non poſſe à ſummo Pontifice appellari ad ullum aliud tribunal, alioquin ſummus Pontifex in regimine externo Eccleſiæ eſſet & non eſſet ſupremus Monarcha, & caput viſibile totius Eccleſiæ Catholicæ.

Hinc divus Bernardus epiſtol. 213. alloquens Romanum Pontificem ait: *Quis mihi faciat juſtitiam de vobis? ſi haberem Judicem, ad quem vos trahere poſſem, jam nunc oſtenderem vobis (ut parturiens loquor) quid meremini. Extat quidem tribunal Chriſti, ſed abſit, ut ad illud appellem vos, qui illic, ſi vobis neceſſarium & mihi poſſibile eſſet, vellem magis totis viribus ſtare, & reſpondere pro vobis. Itaque recurro ad eum, cui in præſenti datum eſt judicare de univerſis, hoc eſt ad vos. Vos appello ad vos, vos judicate inter me, & vos.* Præterea appellans à Romano Pontifice negat ipſum eſſe ſupremum, & unicum caput totius Eccleſiæ, proinde negat Chriſtum conſtituiſſe divum Petrum, & ejus ſucceſſores caput viſibile totius Eccleſiæ Catholicæ, quod adverſatur Scripturis Joan. 21. *Paſce oves meas*, eo ipſo, quod conſtituit Petrum & ejus ſucceſſores Paſtorem ſuarum ovium, generatim abſque ulla reſtrictione, & limitatione, utique dedit Petro, & ſuis ſucceſſoribus jurisdictionem neceſſariò conjunctam cum ſupremo regimine, conſequenter concedens poſſe à Pontifice ad aliud tribunal appellari negat, Chriſtum conceſſiſſe officium ſupremi Paſtoris Petro, & ejus ſucceſſoribus in Eccleſia militante. Præterea adverſatur etiam articulo Nicænæ Synodi ubi vocat Eccleſiam; *Unam ſanctam*: Unitas autem

Digitized by Google

Unitas autem derivatur in Eccleſiam ex unitate capitis, quapropter Chriſtus Joan. 10. ait : *Fiet unum ovile, & unus Paſtor*, ſin autem liceret appellare à Papa, & ille, ad quem appellaretur, eſſet caput, ſequeretur, vel quod Papa non eſſet caput viſibile totius Eccleſiæ Catholicæ : neque ſupremus Paſtor ovium Chriſti contra ſcripturas, vel eſſent duo capita, quod eſſet monſtruoſum, & contra articulum Nicænæ Synodi, quia ſi duo eſſent capita Eccleſia non eſſet amplius una, quia cum habeat unitatem ex unitate capitis, ſicut duo eſſent capita, duæ etiam eſſent Eccleſiæ & falſus articulus Nicænæ Synodi, quo credimus unam ſanctam catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam : quapropter Bonifacius VIII. in *Extravag. Unam ſanctam*, probat per unitatem Eccleſiæ, eſſe de neceſſitate ſalutis omnem humanam creaturam Romano Pontifici eſſe ſubjectam. Rurſus concedens a Romano Pontifice poſſe appellari, negat Romanum Pontificem habere plenitudinem poteſtatis ſuper omnes Chriſti oves, quia is, ad quem appellaretur, deberet majorem poteſtatem habere ſuper Pontificem à quo appellatur quia is, ad quem appellatur poteſt mutare, vel moderari, vel etiam reſcindere ſententiam illius à quo appellatur : ſin autem eſſet in Eccleſia qui poſſet ſententiam ſummi Pontificis mutare : vel reſcindere, utique eſſet majoris juriſdictionis ; & authoritatis quàm Papa, qui tali poteſtate careret, & in hoc alteri ſubjiceretur, conſequenter non haberet plenitudinem poteſtatis contra ſcripturas Matth. 18. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, & quodcunque ligaveris in terris, & ligatum &c.* his enim verbis promiſit Chriſtus Petro, & ſuis ſucceſſoribus plenitudinem poteſtatis in ſuas oves. Neque dici poteſt, Chriſtum hanc plenitudinem poteſtatis ſoli Petro conceſſiſſe non verò ejus Succeſſoribus, quia Chriſtus eam conceſſit Petro non ut privatæ perſonæ ſed ut inſignito officio ſupremi Paſtoris, ſeu dignitate Pontificia, hoc autem officium tamdiu debet durare in Eccleſia, quamdiu durant oves Chriſti, ne oves errarent ſine Paſtore & quia Petrus erat brevi moriturus, & poſt mortem Petri oves Chriſti perſeveraturæ uſque ad finem mundi, ideo officium ſupremi Paſtoris cum plenitudine poteſtatis debuit à Petro in Linum tranſire, & à Lino in alios ſucceſſores legitimè electos.

Hinc Summus Pontifex à nemine poteſt judicari, niſi à ſolo DEO, & ipſe poteſt omnes Chriſti oves etiam in Concilio Generali congregatas judicare, adeo ut non ſit Concilium Generale ſupra Pontificem, ſed hic ſupra Concilium, poſſitque propterea Papa Concilium judicare, damnare, corrigere, & punire, non verò Papa poteſt à Concilio judicari, damnari, corrigi, & puniri, idque validius evinci non poteſt, quàm ex ipſo facto Conciliorum, quæ ſe Pontifici Romano ſubjecerunt, & ſententiam ab ipſo prolatam audierunt : etenim Anno 303. cum Romæ Vulcanalia agerentur Marcellinus Papa ab Imperatoribus Diocletiano, & Maximiniano minis primùm, deinde blanditiis juſſus Veſtæ adoleret, cujus delicti à viris Chriſtianis ſeptuaginta duobus in Synodo trecentorum Patrum convictus & cum Sinueſſæ in Crypta Cleopatrenſi ubi coactum fuit Concilium nemo auderet in Pontificem ſententiam proferre, ſed unanimes dixerunt, ut ſibimet jus diceret, ſeque ipſum vel abſolveret, vel condemnaret : ipſe in terram fuſus velato capite, conſperſoque cinere primus ſententiam in ſe ipſum dixit : *Peccavi coram vobis, & non poſſum eſſe in ordine ſacerdotum, quoniam avarus corrupit me auro* cenſuerunt igitur 300. illi Patres in Concilio congregati Pontificem à Concilio judicari non poſſe. Acta Concilii illius ſunt hæc : *Synodus autem univerſa hoc dixit cunctorum judicio tu eris Judex : ex te damnaberis, & juſtificaberis : tu enim Judex tu reus.* Reliqua acta hujus Synodi habentur *Tom. 1. Concilior.* Rurſus Anno 324. poſt baptizatum Romæ Conſtantinum à Beato Sylveſtro in termis Trajani, 284. Epiſcopi ſe congregârunt Synodum celebraturi præſente Conſtantino ejusque Matre Helena, in qua hæreſis Valentiniana, & Sabelliana damnata fuit, declaratum itidem fuit à prima ſede ſeu Romano Pontifice non poſſe appellationem dari eò quia nullus ſit Judex ſuperior. Verba Concilii ſunt : *Nemo dijudicet primam ſedem, quoniam omnes ſedes à prima ſede juſtitiam deſiderant temperari, neque ab Auguſto, neque ab omni Clero* (ſeu Concilio Generali) *neque à Regibus, neque à populo Judex judicabitur*, habentur hæc verba in *cap. 20.* hujus Concilii, quod extat in *Tom. 1. Concilior.* Rurſus anno 433. congregatum fuit Romæ in Baſilica Heleniana in atrio Seſſoriano Concilium in cauſa Sixti III. Pontificis, qui, cùm fuiſſet accuſatus à Mariano Patritio, & ab Annitio Baſſo Conſule ſtupri cum ſacra Virgine, & Valentinianus Auguſtus adeſſet, cum dixiſſent Patres non licere adverſus Pontificem dare : *Surrexit ſtatim Imperator & arbitrio præfati Pontificis tribuit judicare judicium ſuum*, ſuntque verba Nicolai Papæ in epiſtola ad Michaelem Imperatorem quæ habetur Tom. 3. Concil. Rurſus anno 502. ſub Simacho Papa congregata fuit Romæ Synodus in Porticu Baſilicâ ſancti Petri quæ tunc temporis palmaria dicebatur, eò quià provecto ad Pontificatum Simacho Senatorum ſtudiis, & pecunia oppoſitus fuerat Laurentius Anti-Papa, à quo cùm calumniis Simachus denigraretur deſtinatus fuit à Theodorico Rege Italiæ Viſitator, qui in vitam moresque Simachi inquireret, ſed hic potius tyrannum agens, quàm viſitatoris officium ac munus exerceret Inquiſitoris, paſſus eſt in Synodo palmaria centum & quindecim Epiſcoporum dilutis criminibus, quæ Simacho opponebantur innocentiam ſuam probari : idque ſequenti anno in alia Romana Synodo repetitum fuit, in quâ etiam Enodio injunctum, ut ſcripta Apologia ſchiſmaticorum criminationem repelleret, quod tanta ab illo eloquentia, ac nervo factum fuit, ut omnium laudes mereretur, ait ipſe in libel. qui extat Tom. 2. Concil. *Viſitatores & aliis Epiſcopis dedit ipſe, & juſtum eſt, ut facti ſui lege teneatur. Non vos in hoc titulo falſitatis inceſſo diu mendaciis adhærentia verba non arguo, Dico tamen latorem Juris diffinitionis ſuæ, niſi velit, terminis non includi ; & niſi princeps faſtigii ſumma moderetur, fruſtra ad illud quod dederit, jus vocatur, Lex probitatis, & mentis eſt, quæ hominem viventem ſine lege caſtigat : propriè moribus impendit, qui neceſſitati non debet diſciplinam. Aliorum forte hominum cauſas DEUS voluit homines terminare : ſed ſedis iſtius Præſulis, ſuo ſine quæſtione reſervavit arbitrio. Voluit B. Petri Apoſtoli ſucceſſores cœlo tantùm debere innocentiam, ſubtiliſſimi diſcuſſoris indagini inviolatam exhibere conſcientiam. Nolite æſtimare eas animas de inquiſitoribus non habere formi-*

dinem,

Digitized by Google

dinem, quas DEUS præ cæteris ſuo reſervavit examini. Non habet apud illum Reus deallegationis niteræ ſubſidium, quando ipſorum factorum utitur eo teſte quo Judice. Dicas forſitan omnium animarum talis erit in illa diſcrepatione conditio. Replicabo uni dictum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam *meam. & quæcunque ſolveris ſuper terram erunt ſoluta & in cælis. Et rurſus ſanctorum voce patet, Pontificiam dignitatem ſedis ejus factam toto orbe venerabilem. dum illi quidquid fidelium eſt, ubique ſubmittitur, dum totius corporis caput eſſe deſignatur de qua mihi videtur dictum per Prophetam: Si hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium, & ubi relinquetis gloriam veſtram? quid ſi immunda mihi labia habenti & nullis ſuccenſa carbonibus, ut Eſaiæ conceſſum eſt, ut his ablutis ipſum ad paſſionis ſuæ tuenda privilegia Petrum Apoſtolum liceret evocare, & quod ait, precibus humana voce loqueretur? quem ſi audieritis, hæc diceret: Filii hominum uſque quò graves corde ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Scitote quoniam mirificavit Dominus ſanctum ſuum. Quid ſtabilita Chriſti manibus cupitis fundamenta ſubruere? quid auribus imperitis illuditis, & graviorem vindictæ ſpeciem facitis eſſe, quam culpæ? ſi odium debetis exceſſibus, vos mundate. Cur liberius damnatis ſcelera, quam videtis? ſui impugnator eſt qui fornicationis officiis urget adulteria, & per animarum ſtupra carnis accuſat. Scriptum nempe retinetis: maledicti omnes, qui fornicantur abs te. Fœda ergo à nitore Domini ſui obligatione diſſolvitur, qui ſtatutis cæleſtibus minus mera fides dependit officia. Poſſeſſionis noſtræ vobis (ut video) claritas movit invidiam quam ſimulata ut mali poſſeſſoris indignatione transfertis dum deſudatis impendiis. Arcem, qua fuiſtis conſpicui, crebris labefactatam ictibus, niſi obſiſterem, propoſuiſtis ſubruere: & cælo ſtabilitam machinam quanta ſit oſtendere per ruinam.*

Anno 449. celebrata fuit ſecunda Synodus Epheſina ſub Leone Pontifice Maximo Imperante Theodoſio II. in qua Synodo interfuerunt Epiſcopi 128. & præſedit Dioſcorus Patriarcha Alexandrinus, & à Leone miſſi fuerunt quatuor Legati, Renatus, & Hilarus Cardinales; Julianus Epiſcopus Puteolanus, & Dulcitius. In hac Synodo molitionibus Chryſaphii Eunuchi præpotentis, & præſertim Dioſcoro minis, & armis omnia miſcente, Euthiches abſolutus, Flavianus Patriarcha Conſtantinopolitanus damnatus, & poſtea in exilium actus, & ibi conſumptus. Legati Pontificis injuriis affecti, ac fugati, ut narrant acta Concilii Chalcedonenſis in act. 1. & 2. Sed omnem audaciam exceſſit cum Alexandriæ in conventu paucorum Epiſcoporum quoſque metu fregerat, auſus fuit in ipſum Leonem Pontificem ſententiam proferre, ac eum ſacris excludere. De hoc Dioſcori ſcelere loquens Nicolaus I. in celebri epiſtola ad Michaelem Imperatorem ait: In tantum hanc præſumptionem ſancti Patres apud Chalcedonem deteſtati ſunt, ut Dioſcorum Alexandrinum Antiſtitem inter cætera idcirco potiſſimum ſine ulla reſtitutione damnaverint, quia in contumacia permanens, erga primæ ſedis Romanæ privilegium reſipiſcere à ſuis ſuperſtitionibus ut ſervaretur à prima ſede Apoſtolica, noluit: & ponens in cælum os ſuum; & lingua ejus tranſeunte ſuper terram excommunicationem in ſanctum Leonem Papam dictavit, ita ut in ſententia contra ipſum prolata hæc videantur memorare præcipuè dicentes: quoniam ſecundis exceſſibus priorem iniquitatem valdè tranſcendit. Præſumpſit enim & excommunicationem dictare adverſus ſanctiſſimum, & beatiſſimum Archiepiſcopum Magnæ Romæ Leonem. Nunquid ibi legitur inquiſitionem fuiſſe factam; utrum juſtè, an injuſtè ipſum ſit factum, Dioſcorum excommunicationem dictâſſe? Non planè, ſed abſque omni controverſia hoc in eo ulti ſunt, quia cum eſſet inferior, potiorem quibuslibet conatus eſt laceſſere contumeliis, teſte Anatolio Conſtantinopolitano Præſule, qui dicit propter fidem non eſt damnatus Dioſcorus, ſed quia excommunicationem fecit Domino Archiepiſcopo Leoni, hactenus Nicolaus ad Michaelem. Hanc vero Synodum Epheſinam II. & omnia illius Acta damnavit, improbavit, ac irrita effecit Leo, ut conſtat ex illius Epiſtolis 22. 23. & ſequent. quæ extant in Tom. 2. Concilior. ait Leo Epiſtol. 23. ad Theodoſium Auguſtum. *Litteris Clementiæ veſtræ, quas dudum ad beati Petri Apoſtoli ſedem pro Catholicæ fidei amore miſiſtis, tantam fiduciam ſumpſimus defendendæ per vos veritatis, & pacis, ut in cauſa tam ſimplici, tamque munita nihil putaremus poſſe exiſtere, quod noceret, præſertim cum ad epiſcopale Concilium, quod haberi apud Epheſum præcepiſtis, tam inſtructi ſint miſſi, ut ſi ſcripta, quæ vel ad ſanctam Synodum, vel ad Flavianum Epiſcopum detulerunt, Epiſcoporum publicari auribus Alexandrinus permiſiſſet antiſtes, ita manifeſtatione puriſſimæ fidei, quam divinitus inſpiratam, & accipimus, & tenemus omnium concertationum ſtrepitus quieviſſet, ut nec imperitia ultra deſiperet, nec occaſionem nocendi æmulatio reperiret.* Quòd ſi Leo Romanus Pontifex hanc Epheſinam ſecundam Synodum delevit, ac irritam omnino effecit, & hæc irrationabilis comprobata à tota Eccleſia poſtea fuit, ſequitur non Pontificem Concilio, ſed Concilium Pontifici ſubjici, cum ſententia & Acta Concilii deleta fuerint à Pontifice, & Pontificis ſententia ab univerſali Eccleſia approbata.

Rurſus Anno 800. ſedente in Petri cathedra Leone III. & imperante Carolo Magno Romæ alia Synodus fuit congregata ex Epiſcopis omnibus Italiæ, & Galliarum, ut teſtatur Anaſtaſius in vita Leonis; hujus congregandæ Synodûs cauſa fuit, quia cum Adriano Pontifici omnium ſuffragiis Leo ſucceſſiſſet, cujus electionis invidia pulſati Paſchalis, & Campulus Adriani Nepotes, eò quia & ipſi tiaræ inhiarent, auſi fuerunt Leonem ſolemni ritu preces fundentem armata manu invadere, cædere, ac in carcerem detrudere, & ut tam enormi ſceleri velum prætenderent, ac veluti pallio tegerent; Leonem Pontificem variis patratis criminibus incusârunt, & cum juſſu Caroli, qui decreverat in ſacræ Majeſtatis reos vindicare, Epiſcopi inquirerent ſuper objecta Pontifici ſtatim omnium Antiſtitum audita fuit vox: *Nos ſedem Apoſtolicam, quæ eſt caput omnium DEI Eccleſiarum judicare non audemus, nam ab ipſa nos omnes, & Vicario ſuo judicamur, ipſa autem à nemine judicatur. quemadmodum antiquitus mos fuit. ſed ſicut ipſe ſummus Pontifex conſuevit, jubeat canonicè, obedimus: at venerabilis Leo Præſul reſpondit, Prædeceſſorum Pontificum veſtigia ſequor, & de talibus falſis criminationibus, quæ ſuper me nequiter exarſerunt, me purificare paratus ſum,* ita refert Anaſtaſius in vita Leonis, & quaſi iiſdem verbis etiam Æmilius de geſtis Francorum in Carolo M. Forma verò, quâ Leo ſe purgavit recitatur à Baronio ad annum 800. ex titulis Rom. Eccleſiæ, ubi habetur: *Nota res eſt fratres chariſſimi malos adverſum me homines inſurrexiſſe, meque*

ac vi-

Digitized by Google

ac vitam meam graviſſimis criminibus infamâſſe, cujus rei cognoſcendæ gratia Clementiſſimus, ac Sereniſſimus Rex Carolus una cum Sacerdotibus ac Principibus ſuis in hanc urbem ſe contulit. Quamobrem ego Leo, Pontifex Sacræ Romanæ Eccleſiæ, a nemine judicatus, neque coactus, ſed mea voluntate impulſus, purgo me præſentibus vobis coram Deo, & Angelis ejus, qui conſcientiam novit, & beato Petro, principe Apoſtolorum, in cujus conſpectu conſiſtimus, neque ſceleratas res, quas mihi objiciunt perpetraſſe, neque perpetrari juſſiſſe, Deum teſtans, in cujus judicium venturi ſumus, & in cujus conſpectu conſiſtimus. Et hoc facio non legibus ullis obſtrictus, neque hanc conſuetudinem aut decretum in ſancta Eccleſia ſucceſſoribus meis, & fratribus Coepiſcopis imponere cupiens, ſed ut certius iniquis vos ſuſpicionibus liberem. Rurſus non deſunt alia teſtimonia, quibus probatur, Concilia etiam generalia ſubjicere ſe Romano Pontifici, & hunc fateri ſupremum in Eccleſia Paſtorem totius dominici gregis, ſeu totius Eccleſiæ, etiam in Concilio generali congregatæ: Anno Chriſti 868. in Synodo Romana ſub Hadriano II. in cauſa Photii, in hæc verba Pontifex prælocutus fuit: *Romanum Pontificem de omnium Eccleſiarum præſulibus judicâſſe legimus, de eo vero quemquam judicaſſe non legimus. Licèt enim Honorio ab orientalibus poſt mortem anathema ſit dictum; ſciendum tamen eſt, quia fuerat ſuper hæreſi accuſatus, propter quam ſolum licitum eſt minoribus majorum ſuorum motibus reſiſtere, vel pravos ſuos ſenſus liberè reſpuere: quamvis & ibi nec Patriarcharum, nec cæterorum Antiſtitum cuipiam de eo, quamlibet fas fuerit, proferre ſententiam, niſi ejuſdem primæ ſedis Pontificis conſenſus præceſſiſſet.* Hæc autem verba lecta, & approbata fuerunt in octava Synodo Oecumenica Act. 7. Juvat obſervare, quòd tametſi omnia præfata Concilia non fuerint generalia, ſummam tamen vim habent, & auctoritatem ad probandum intentum, ac plenam fidem faciunt: non enim tot, tantique Epiſcopi doctrina inſignes, pietate ſingulares, ab omni adulatione alieni, & Evangelii promulgatores, ignorantia decepti fuerunt; quod ſi cenſuiſſent Pontificem Romanum ſubjici Concilio generali, cum ipſi Concilium conſtituerent, ſententiam contra ſeipſos non dixiſſent: ſed quia Canones aſſerentes, Romano Pontifici Concilium ſubjici, non Pontificem Concilio, ſunt luce meridiana clariora; nunquam Concilia hanc veritatem impugnare auſa ſunt; quam declararunt S. Bonifacius Martyr *in c. ſi Papa diſt.* 40. S. Anacletus *in diſt.* 19. *c. electionem.* S. Innocentius Pontifex *in c. nemo* 9. *quæſt.* 3. S. Anterus Martyr *in c. facta.* 9. *quæſt.* 3. S. Gelaſius Papa *in c. cuncta.* 9. *quæſt.* 3. S. Nicolaus I. Papa *in epiſt. ad Michaelem Imperatorem c. patet* 9. *quæſt.* 3. Paſchalis Papa *in cap. ſignificaſti de elect.* Innocentius III. *in c. innotuit de elect.* Neque Pontifices teſtificantur pro ſua propria cauſa, ſeu pro cauſa Dei, Chriſti, & Eccleſiæ, & pro ipſa rei veritate. Præterea Pontifex eſt ſupremus judex in Eccleſia conſtitutus à Chriſto, ut dirimeret controverſias, quæ inter fideles oriuntur circa dubia religionis; proinde ad ipſum pertinet, hanc cauſam cognoſcere, & ſententiam dicere; alioquin ſi ſupremo in Eccleſia Paſtori, & judici credi non debet, etiam loquenti in propria cauſa; quis huic controverſiæ finem imponeret; non Concilium generale repræſentans univerſalem Eccleſiam, quia Concilium, cum ſit pars, cum his inſtituitur, nequit eſſe judex, unde eadem exceptio premit etiam Concilium: Judex igitur hujus controverſiæ debet Chriſtus deſignari; & quia Chriſtus non eſt in Eccleſia judex viſibilis, cum non amplius vivat in terris, ſed regnet in cœlis; debet ut Judex is in Eccleſia aſſignari, cui Chriſtus ſuam credidit auctoritatem; is autem fuit Petrus, & ejus ſucceſſores legitimè electi, quia cum Petrus eſſet brevi moriturus, non debuit Eccleſia deſtitui ſupremo Judice, neque oves Chriſti ſuo privari ſummo paſtore. Quod ſi dicant Sectarii, Petrum patienter toleraſſe objurgationem ſibi à Paulo factam; cur ergo Papa non poteſt illam à Concilio generali procedentem æquo animo ferre? Reſpondetur nil obſtare, quin ab inferiore poſſit ſuperior objurgari, quia cum ſuperior poſſit errare, corrigi poteſt ab inferiore, ut olim Nathan objurgavit, & correxit Davidem Regem: neque prohiberetur vir ſanctus, qui ut Paulus eſſet vas electionis, raptuſque fuiſſet uſque ad tertium cœlum peccantem Pontificem monere, vel corrigere, ut Paulus dicitur correxiſſe D. Petrum: ſecus ab inferiori neque ſuperior judicari, quia ferre judicium pertinet ad juriſdictionem, quæ repugnat in inferiore reſpectu ſuperioris, alioquin eſſet ſuperior ex ſuppoſitione, & non eſſet, quia ſubjiceretur juriſdictioni inferioris. Inſtant Sectarii aſſerentes Honorium Papam judicatum, & damnatum fuiſſe à ſexta Synodo. Sed contra; quia vel Honorius fuit hæreticus, vel non fuit hæreſis labe infectus: ſi fuit hæreticus, ceſſavit in ipſo ex ſe ſine alio judicio procedente à Concilio dignitas Pontificalis, & caput viſibilis Eccleſiæ: quia eo ipſo, quod Papa eſt hæreticus, non eſt amplius membrum Eccleſiæ, conſequenter neque caput ejuſdem: ſi non fuit hæreticus, non fuit condemnatus: quia ſententia condemnationis ſupponit delictum, ſupra quod debet eſſentialiter cadere. Præterea in Pontifice diſtinguenda eſt perſona privata à Magiſterio docente ex cathedra; quamvis ut perſona privata obnoxius ſit erroribus, non tamen ut publica docens ex cathedra ob ſpecialem aſſiſtentiam Spiritus Sancti, & quia Chriſtus rogavit æternum Patrem, ne unquam deficeret fides ſui in Eccleſia Vicarii. *Ego rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua.* Hinc notandum eſt, Agathonem Papam in epiſt. ad Synodum 6. non dixiſſe Pontifices ut perſonas privatas non poſſe errare; ſed ſedem Apoſtolicam non eſſe erroribus obnoxiam; alius enim eſt error ſedis Apoſtolicæ, & alius error perſonæ. Inſtant, quia ſexta Synodus Oecumenica Can. 13. & 55. præcipit Romano Pontifici, ut permittat ſacerdotibus matrimonii uſum, & abroget Sabbatinum Jejunium. Reſpondetur, hanc Synodum fuiſſe Conſtantinopoli celebratam à ſolis Epiſcopis orientalibus duodecim annis à ſexta Synodo ſedente in Petri Cathedra Sergio Pontifice anno Chriſti 692. qui & eam vocarunt Penthecten, ſeu quiniſextam, eo quia eo prætextu fuerit congregata, ut quæ quintæ & ſextæ Synodi deeſſent, hæc, quæ & Trullana Synodus vocata fuit, ſuppleret, à loco inſtar Trullæ concamerato; adfuerunt quidem Patres 227 ſed à ſede Apoſtolica nullus miſſus, qui nomine Pontificis præſideret, propterea non fuit à Papa approbata, ſed à Sergio damnata, ut referunt Beda de ſexta ætate in Juſtiniano minore; & Anaſtaſius in Sergio. Baronius ad annum Chriſti 692. Non tamen omnes Canones Trullani fuerunt à Pontifice damnati; ſed tantùm aliqui, & alii tolerati cauſa vitandi ſchiſmatis, inter quos recenſetur Canon de matrimonio Clericorum, ut notat Cabaſſutius ad Concilii Nicæni Can. 3. & Ancyrani Can. 10. ad Concilium Laodicenum c. 50.

Demum objiciunt c. ſi quis 42. q. 7. ubi legitur ex reſcripto Romani Pontificis: *Si quis ſuper his nos arguere voluerit, veniat ad ſedem Apoſtolicam,*

ut ibi ante confeſſionem B. Petri mecum [illegible], *quatenus inibi unus ex nobis ſententiam* [illegible] *am*: ex quibus verbis [illegible] (cujus ſunt vero) [illegible] [illegible] poſſit judicari. Neque [illegible] cum conſtet ex [illegible] [illegible] Conſtantino Imperatore, [illegible] & Vigilium [illegible] XII ab Ottone [illegible] [illegible] Leonem VIII. [illegible] Gregorium VI. [illegible] [illegible] II. [illegible] Ergo Romani Pontifices [illegible] [illegible] judicari [illegible] [illegible] in Romanum Pontificem [illegible] [illegible] Concilium generale [illegible] præſentans Eccleſiam univerſalem, & conſtans ex Sacerdotibus, ac Prælatis, [illegible] Romani Pontifices *in c. Petrus, & cap. Nec ſi incompetenter.* Sed contra, quia coacervata exempla non probant contra expreſſos Canones [illegible] juris per textus l. ſed licet ff. de [illegible] l. Nemo c. de ſent. & interlocut. & c. [illegible] 9. *Non exemplis, ſed legibus judicandum eſt.* [illegible] exempla ſunt hominum facta, quorum aliqua bona ſunt, alia mala, & a lege prohibita [illegible] in probationem, oſtendendum [illegible] bona eſſe, & [illegible], quod exempla [illegible] duci poſſint pro [illegible] in [illegible] Conſtantius [illegible] tores uſurpant [illegible] in Pontifice [illegible] que [illegible] jure, ſed [illegible] [illegible] I. Joannem XII. [illegible] zelo motus, [illegible] in Pontificem [illegible] quia [illegible] dignitate erat maximus Otto [illegible], & juris peritus ex zelo ductus ipſum e Cathedra S. Petri expulit. Quod vero ad citatos Canones attinet, reſpondetur poſſe Pontifices certos propter innocentiæ, admittere examen propriæ cauſæ, eamque remittere ad principes ſæculi [illegible] aut innocentium, videant juſti [illegible] non eſt ſubjici juriſdictioni alterius. [illegible] quia tunc non ſe ipſum ut perſonam publicam, ac ſupremum univerſalis Eccleſiæ paſtorem Pontifex alteri ſubmittit; ſed tantùm [illegible] a perſona privata; idque exemplo Chriſti Domini, qui cum in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens factus obediens uſque ad mortem; hinc accerſendus Gratianus [illegible] 2. q. 7. ubi ait: *Aliud eſt quod de rigore cogimur ſervare disciplinæ, aliud quod admittitur ex perfectionis conſideratione. Chriſtus ad ſe arguendum Judæos admiſit perfectione humilitatis, non ſeveritate juris. Si enim legis rigore eſſent admiſſi, hac auctoritate criminoſi, & infames in accuſatione religioſorum eſſent recipiendi, cum eſſent Hebræi* [illegible], *qui de Chriſti nece tractantes,* [illegible] *condemnare volebant. Hoc ergo exemplo Prælati non coguntur recipere ſubditos in accuſatione ſui, ſed permittuntur. Item Paulus Petrum reprehendit, qui princeps erat Apoſtolorum. Unde datur intelligi, quod ſubditi poſſunt reprehendere prælatos ſuos, ſi reprehenſibiles fuerint. Sed hoc facile reſolvitur,* [illegible] *reprehenſus, advertitur. Petrus* [illegible] *gentes* [illegible] *& a veritate Evangelii recedere* [illegible] *faciens, & a* [illegible] *gentilium* [illegible]. *Par autem* [illegible] *eſt, a ſue exorbitaret, & alios exemplo, vel verbo a* [illegible] *de*

[illegible] *Ergo* [illegible] *vel* [illegible] *Petrus* [illegible] *re* [illegible]. *Et tamen idem* [illegible] *quam* [illegible] *contra eum a fidelibus* [illegible] *non ex poteſtate* [illegible] *oves paſtorem ſuum non* [illegible] *ſed ex ratione divinæ* [illegible] *Spiritum Sanctum,* [illegible]

Ex SS. Patribus [illegible] [illegible] appellationes ad Romanum [illegible] [illegible] Romanum [illegible] [illegible], ac Cyprianus lib. [illegible] *ſtatutum ſit ab omnibus nobis, &* [illegible] *juſtum, ut uniuſcujuſque* [illegible] *crimen admiſſum.* [illegible] *ſi pauci deſperati, ac perditi,* [illegible] *Epiſcoporum in* [illegible] prohibuit appellationes ad [illegible] quia Epiſcopi Africæ [illegible] [illegible] Concilio [illegible] Sed [illegible] [illegible] Romanum Pontificem appellationem [illegible] [illegible] Romanum Pontificem; [illegible] *dus eſt ille,* (ſcilicet Stephanus) *cui* [illegible] *reptum eſt, quam hic* (ſcilicet Baſilides) [illegible] *qui fraudulenter obrepſit.* [illegible] appellationes ad Romanum Pontificem [illegible] culpandus eſſet, eo quia [illegible] [illegible], tametſi Baſilides [illegible] Ad illud, quod ait Cyprianus [illegible] *ubi eſt crimen admiſſum*, reſpondetur [illegible] conſtitutum, ut cauſa [illegible] [illegible], non tamen poſtea [illegible] ſe gravatum putat poſſe ad [illegible] ſummum Pontificem appellare; [illegible] non prohiberi [illegible] judicatum [illegible] alibi judicari. Quod ſi dicas, Cyprianum [illegible] creto probâſſe, non debuiſſe Baſilidem [illegible] Romanum Pontificem, conſequenter [illegible] hujuſmodi appellationes eſſe prohib[illegible] eſt, quia Cyprianus non ex hoc ſolo [illegible] mentabatur; ſed ex hoc decreto & [illegible] bus aliis circumſtantiis, & præſertim [illegible] reorum criminibus. Cyprianus [illegible] debet unuſquiſque cauſa [illegible] audiri & judicari, ubi eſt crimen patratum [illegible] cauſa [illegible] & manifeſte [illegible] detecta, & probata, ergo non eſt neceſſe [illegible] Romam appellare, niſi [illegible] Epiſcopi, [illegible] cauſam [illegible], excederint [illegible] dis: unde Cyprianus [illegible] Romanum Pontificem, [illegible] terea [illegible] hoc decretum prohiberentur appellationes ad Romanum Pontificem [illegible] ad quemlibet alium [illegible] præſertim [illegible]. [illegible] & verba ipſa, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] judices [illegible] & [illegible]

[illegible] Papæ [illegible] ex quibus [illegible] ſtola [illegible] Daniello [illegible] tàlem epiſtolam revera fuiſſe Damaſi [illegible] ut Romanus Pontifex [illegible]

[illegible] Concilium Milevitanum [illegible] *dum [illegible] Concilia [illegible] ad primates provinciarum [illegible] transmarina autem, qui [illegible] nullo intra Africam in communionem ſuſcipiatur.* Sed contra reſpondent plures [illegible] 6. *can. placuit*, hunc Canonem [illegible] mutilum, omittunt enim [illegible] verba, *niſi forte ad Apoſtolicam ſedem appellaverit*, [illegible] negotio magni momenti, [illegible] fuerunt [illegible] ultra [illegible] trajectio [illegible] lationes ad Romanum Pontificem [illegible] Epiſcoporum, non minorum [illegible] non citatus [illegible] de appellatione [illegible] Clericorum. Cæterum Concilium [illegible] crevit, Epiſcopos poſſe appellare [illegible] tificem Can. 4. & 7. & [illegible] ricorum [illegible] Epiſcopos [illegible] tamen, ut [illegible] appellare ad [illegible] Canone 17. & [illegible] Canones [illegible] ſilium approbavit [illegible] Africanis [illegible] Concilium Milevitanum [illegible] ribus, non de Epiſcopis, [illegible] qui huic Concilio interfuit [illegible] 162. [illegible] Epiſcopis [illegible] tramare, ſilicet [illegible] Romanum Pontificem [illegible] Auguſtinus [illegible] epiſtolam. *[illegible] Presbyteris, Diaconis, vel cæteris inferiores Clericis in cauſis, quas habent [illegible]* & Concilium Milevitanum [illegible] probatum [illegible] Innocentio primo, conſtat ex epiſtola ab eodem Pontifice ſcripta ad Concilium, eſtque inter epiſtolas Auguſtini 93. Pontifex [illegible] approbaſſet Concilium Milevitanum, ſi [illegible] Apoſtolicæ ſedi derogatum fuiſſet, ex quo apparet, quàm falſum ſit, quod Calvinus ſomniavit, [illegible] Zozimum conatum fuiſſe, ut Canon iſte Concilii Milevitani in Concilio VI. Carthaginenſi [illegible]; conſtat enim oppoſitum, ſcilicet Zozimum [illegible] ut Canon ille confirmaretur. Neque obſtat, quod Romani Pontifices ſuſceperint Apiarium Presbyterum Africanum appellantem ad ſedem Apoſtolicam. Quia licet prohibitum fuerit Clericis inferioribus appellare [illegible] mare, non tamen Epiſcopi Africani [illegible] neque potuerunt prohibere Pontifici, [illegible] appellantes admittere. Præterea Romani Pontifices non tam ſuſceperunt appellationem [illegible] quàm audierint ejus querimonias, & [illegible] Africanis, ut ejus cauſam diligen[illegible] ac [illegible] judicarent, ex iiſdem [illegible] apparet, Apiarium bis pro ſua cauſa veniſſe [illegible] & utraque vice remiſſum in Africam, & ibi [illegible] judicatum.

[illegible] ulterius Calvinus lib. 4. Inſtit. c. 7. §. 1[illegible] [illegible]m 162. D. Auguſtini, ubi cauſa Cæciliani [illegible] prius à Pontifice, adhuc juſſu Imperatoris [illegible] fuit ab Epiſcopo Arelatenſi, imò [illegible] Imperatore, ex quo trino judicio [illegible] Pontificem non fuiſſe à Chriſto [illegible] Judicem, à quo non poſſit [illegible] judicem. Sed contra, quia Donatiſtæ non [illegible] cauſam Cæciliani ad Pontificem, à quo judicaretur, ſed immediatè ad Imperatorem, [illegible] ad Pontificem, ut ad judicem [illegible] competentem, ad cujus forum cauſa [illegible] Auguſtinus reprehendit Donatiſtas, [illegible] ad judicem non competen[illegible] Conſtantinum [illegible] non [illegible] ad forum eccleſiaſticum [illegible] ad judicandam. Cæterum [illegible] Donatiſtis, & acqui[illegible] ab Imperatore [illegible] ut omne [illegible] Donatiſtis [illegible]. Quod verò [illegible] à Pontifice judicata [illegible] ab Epiſcopo Arelatenſi, & Imperatore, [illegible] D. Auguſtinus, [illegible] ſed [illegible] Imperator [illegible] & Epiſcopo [illegible] Cæciliani [illegible], neque judicium [illegible].

[illegible] argumentum alii nervoſum putant [illegible] Concilii VI. Carthaginenſis [illegible] cum Zozimus Papa [illegible] tres Canones Nicænæ [illegible] de Appellationibus Epiſcoporum [illegible] ad Romanum Pontificem, alios de appellationibus Presbyterorum, ac minorum Clericorum ad Epiſcopos [illegible] & [illegible] Ap[illegible] congregatum Concilium [illegible] in quo [illegible] Epiſcopi [illegible], cui mortuo Zozimo [illegible] ſi non invenire illos Canones in Concilio Niceno, ſe tamen [illegible] Conſtantinopolitanum, & Alexandrinum, [illegible] exemplaria Nicænæ Synodi, [illegible] Canones illos mandandum [illegible] inſpectione authenticorum exemplarium. [illegible]

veniſſent authentica exemplaria miſſa à Patriarchis Attico Conſtantinopolitano, & Cyrillo Alexandrino, in iis non fuerunt inventi præfati tres Canones; ſed tantùm viginti illi, qui recitantur in Hiſtoria Ruffini lib. 10. cap. 6. quam Hiſtoriam Cyrillus citat in epiſtola ad Africanos: cumque Afri non inveniſſent in exemplaribus ad ſe miſſis Canones illos reſponderunt Cæleſtino Papæ, qui Bonifacio ſucceſſerat; quòd cum Canones reperti non fuerint in authenticis exemplaribus Nicænæ Synodi, non facilè impoſterum fore admittendas appellationes ex Africa: hæc omnia habentur in ſexta Synodo Carthaginenſi, cui inſeruntur binæ illæ epiſtolæ, quid vero Pontifex reſponderit, ibi non habetur. Ex hac Hiſtoria Carthaginenſis Concilii Sectarii, præſertim Illyrius plura effuſit in Romanos Pontifices convicia, ad cujus retundendam temeritatem ſufficit legere acta Concilii Carthaginenſis, & epiſtolas ejuſdem Concilii ſcriptas ad Bonifacium, & Cæleſtinum. Plura enim Illyrius fingit mendacia in ſuo libello. Primò aſſerit initio libri in Concilio illo Carthaginenſi, interfuiſſe cum Auguſtino Proſperum, & Oroſium; quod falſiſſimum eſt, quia Proſper, & Oroſius non erant Afri, neque ipſos ſpectabat Concilium Carthaginenſe, ex ſolis Epiſcopis nationalibus, ſeu Africanis compoſitum; propterea tempore, quo Concilium Carthaginenſe fuit celebratum, Proſper, & Oroſius non erant Epiſcopi: rurſus in toto illo Concilio neque unica tantum vice Proſper, & Oroſius nominantur; neque in Cathalogo Epiſcoporum, qui interfuerunt Concilio illi. Secundò aſſerit Illyrius cum Bonifacio Papa ſimul in ſchismate electum fuiſſe Eulabium, ſed Eulabium quamvis à majore parte Cleri, & papuli electum ob modeſtiam ſponte ceſſiſſe. Sed gratis hoc Illyrius aſſerit, neque unum ſui dicti adfert teſtem, nec quidquam, quo poſſit id veriſimile ſuſpicari: Bene tamen in oppoſitum adducitur Anaſtaſius Bibliothecarius, qui in vita ejuſdem Bonifacii refert ejectum Eulabium, ut illegitimè ordinatum; & confirmatum ut juſtè electum Bonifacium. Tertiò refert Illyrius, Romanos Pontifices à Patribus Afris poſtulâſſe jurisdictionem ſibi dari in Africam, & in omnes alias regiones; & in toto quinquennio continuâſſet petitio: tandem à Concilio definitum fuiſſe, nullum jus eſſe Pontifici Romano concedendum in Africam, aliáſque finitimas regiones. Sed hoc totum merum eſt mendacium, quia gratis ſine ullo teſte hoc aſſerit, & abſque ulla probabilitate. Quis enim credat, Romanum Pontificem ab Afris poſtulâſſe illam jurisdictionem, quam jam acceperat à Jeſu Chriſto cum officio ſupremi Paſtoris in Eccleſia. Deinde quomodo potuit Pontifex poſtulare ab Afris jurisdictionem in omnes alias regiones Aſiam, Europam, Americam, ſi Afri nullum in his regionibus habuerunt dominium, nullam jurisdictionem, quomodo vir ſenſatus poteſt ab alio petere, quod ſcit non habere? Falſum eſt, etiam Africanos Patres in hac cauſa laborâſſe toto quinquennio, cum uno vel altero verbo poſſent ſtatim reſpondere. An non rideretur, ſi à Venetis peteret quis jurisdictionem in totum regnum Neapolitanum? & quod Veneti per quinquennium deberet laborare in reſpondendo, ad ipſos non pertinere diſponere de alieno regno. Aliud Illyrius mendacium craſſius fingit, ſcilicet Zozimum Papam falſâſſe ex induſtria, & contra conſcientiam Nicænam Synodum ad eum finem, ut jugum imponeret Afris. Nam contra eſt, quia externus Zozimus dicitur ab hæreticis falſâſſe Nicænam Synodum, quia citavit tres Canones, qui non fuerunt ab Epiſcopis Africanis reperti in exemplaribus Nicænæ Synodi; hæc autem ratio eſt nulla, quia plures alii fuerunt Canones Concilii Nicæni, qui non continentur in iiſdem exemplaribus miſſis à Patriarchis Alexandrino, & Conſtantinopolitano: non enim Canones illi fuerunt integri: unde ex eo, quòd tres illi Canones allati à Zozimo non fuerint inſerti in præfatis exemplaribus, non ſequitur, Zozimum falſâſſe ex dolo Nicænam Synodum, ut jugum imponeret Afris. Quòd Canones inſerti exemplaribus non fuerint integri; probatum manifeſtè, quia Canones inſerti exemplaribus miſſis ad Epiſcopos Africanos ſunt tantum illi viginti, quos recitat Ruffin. lib. 10. c. 6. qui rem totam narrat, & recitat Canones inſertos illis exemplaribus: etenim D. Ambroſ. in epiſt. 82. docet in Concilio Nicæno ſtatutum fuiſſe, ne bigamus in Clericum aſſumatur; & hic Canon non invenitur inter 20. recitatos à Ruffino lib. 10. c. 6. Rurſus D. Hieron. præfatione in Judith affirmat librum Judith à Concilio Nicæno fuiſſe inter Canonicos receptum; & tamen hujus libri nulla fit mentio in Canonibus illis 20. recenſitis à Ruffino, & inſertis exemplaribus miſſis ad Epiſcopos Africanos. Auguſt. epiſt. 110. de ſucceſſore deſignando, ait in Nicæna Synodo prohibitum eſſe, ne duo Epiſcopi ſimul ſedeant in eadem Eccleſia, contra quem Canonem ſe imprudenter feciſſe, dolens fatetur; & tamen de hoc Canone nullum fit verbum in illis 20. recenſitis à Ruffino. Porro in Concilio Africano Canone 14. aſſerunt Patres ex Canone Nicænæ Synodi, non licere euchariſtiam deferre, niſi jejunis, & de hoc Canone nulla mentio in illis 20. adductis in exemplaribus miſſis ad Epiſcopos Africanos. Præterea in fine Concilii Chalcedonenſis Atticus refert, in Nicæna Synodo decretam fuiſſe rationem ſcribendarum formatarum epiſtolarum, de quibus etiam loquitur Optat. lib. 2. contra Parmenian. inquiens: *Cum quo nobis totus orbis commercio formatarum in communionis ſocietatem communicat:* Concilium itidem Milevitanum prohibet Clericis ire ad comitatum ſine literis formatis; de quibus nulla mentio in 20. Canonibus Ruffini; ergo Canones Nicænæ Synodi inſerti exemplaribus miſſis ad Epiſcopos Africæ non fuerunt integri: proinde non mirum, ſi tres prærecenſiti Canones à Zozimo Papa non fuerint inventi in illis exemplaribus miſſis ad Patres Africæ. Demum Sectarii, præſertim Lutherus, Calvinus ex Socrate lib. 1. hiſt. c. 8 adferunt Canonem Concilii Nicæni, quo permittitur Sacerdotibus uxores ducere; & tamen neque Canon iſte reperitur in illis 20. relatis à Ruffino. Non igitur Zozimus Papa corrupit Nicænam Synodum ex eo, quòd recenſiti Canones Nicænæ Synodi non fuerint inventi in illis 20. à Ruffino relatis: alioquin corrupiſſent, ac falſâſſent Nicænam Synodum Athanaſius, Epiphan. Ambroſ. Hieron. Auguſt. Conſtant. Atticus, Socrates non ob aliam cauſam, niſi quia Canones, quos citant SS. Patres, & alii non fuerint reperti in exemplaribus miſſis ad Epiſcopos African. nec in 20. Canonibus recenſitis à Ruffino, quaſi exemplaria, & Canones non potuiſſent ab hominibus mutilari, aut quidquam ex illis Canonibus omitti.

Sed dato etiam tres illos Canones recenſitos à Zozimo Papa non fuiſſe expreſſe Nicænæ Synodi; non tamen inde ſequitur, Zozymum doloſè Nicænam Synodum corrupiſſe: ſiquidem tres illi Canones, de quibus eſt quæſtio cum Sectariis à Zozymo & Bonifacio vocantur Canones Nicænæ Synodi; quia Concilium Nicænum, & Sardicenſe habentur pro uno & eodem, & utriusque Concilii Canones conjuncti erant in Bibliotheca Romana, tanquam ſi unius fuiſſent Concilii; quia verò id latuit Epiſcopos Africanos, ideo nonnihil turbati fuerunt. Rationes id aſſerendi

aſſert

affert Bellarmin. lib. 11. de Rom. Pont. cap. 25. quarum prima eſt, quia eadem prorſus verba, quibus præfati tres Canones fuerunt expreſſi à Legatis Zozimi, habentur in Concilio Sardicenſi, quòd ſi fuiſſent Canones Nicænæ Synodi, Patres Concilii Sardicenſis eos non condidiſſent ut novos, ſed dixiſſent à ſe renovari hos Canones antea conditos à Nicæna Synodo. Secunda, quia præfati tres Canones, ſi non explicitè ſaltem implicitè continebantur in Nicæna Synodo, quæ Canone ſexto jubet ſervari antiquas conſuetudines, & illarum una erat de appellationibus ad Romanum Pontificem, ut poſtea expreſſè Concilium Sardicenſe declaravit, ac decrevit. Tertia quia Atrebati habentur ſimul Canones utriusque Synodi Nicænæ, & Sardicenſis, veluti ejusdem Concilii, & adhuc aſſervantur in Monaſterio S. Vadaſti. Quarta quia alioquin non poſſet reddi ratio, cur Concilium Sardicenſe non numeretur inter generalia, cum revera habeatur pro generali; ſed ideo non additur aliis, quia pro uno, & eodem habetur cum Nicæna; eò quia fere iidem Patres utrique Concilio interfuerint, & nihil novi in Sardicenſi quoad fidem definitum fuit, ſed tantum Nicæna fides confirmata, magisque corroborata; & novæ quæ ortæ fuerunt hæreſes damnatæ: unde Zozimus non fraudulenter citavit Concilium Nicænum pro Sardicenſi, ſed quia pro uno eodemque Concilio habebantur, & putat Bellarminus, hoc idem dicendum eſſe de Julio in epiſtola ad Orientales, Innocentio epiſtola ad Victricium; Leone epiſt. 25. ad Theodoſium, qui hunc Canonem citant nomine Concilii Nicæni. Quo pacto Symbolum Conſtantinopolitanum perſæpe vocatur Nicænum; eo quia ſit explicatio Nicæni, ita Canones Sardicenſes ſolent vocari Nicæni, eo quia ſint explicatio Nicænorum; & qui in Nicæno ponuntur implicitè, in Sardicenſi habentur explicitè. Addit Bellarmin. Patres Concilii Carthaginenſis nunquam decreviſſe, neque declaraſſe, ut nullum jus Rom. Pontifici in Africam tribueretur; neque ut Africani Epiſcopi non appellarent ad Roman. Pontificem; neque diſſidium inter Rom. Pontificem, & Patres Concilii Carthaginenſis fuit tantum, ſicut exagerant Sectarii, præſertim Calvinus & Illyricus, qui totis viribus nituntur evertere ſupremam in Eccleſia auctoritatem, quam Chriſtus dedit Petro, & ejus ſucceſſoribus legitimè electis. Neque Sectarii poſſunt tale decretum emanatum à Patribus Concilii Carthaginenſis adferre, neque judicare ubi extet: bene tamen extat, & vitatur epiſtola Patrum Carthaginenſium ſcripta ad Bonifacium Rom. Pontificem, & alia ad Cæleſtinum, in quibus fatentur, ac declarant ſuam ſubjectionem ad ſedem Apoſtolicam, citat utramque epiſtolam, & alteram S. Auguſtini Bellarminus de Rom. Pontif. lib. 2. cap. 25. ipſum Conſule.

CAPUT V.

Primatus in Eccleſia univerſali Romani Pontificis evincitur ex eo, quod à Concilio generali ad ipſum detur appellatio, ut à minori, & ſubdito ad majorem, & ſuperiorem.

Ex eo quòd Romanus Pontifex à nemine poſſit in terris judicari; ſed poſſit ipſe omnes judicare, etiam totam Eccleſiam univerſalem repræſentatam in Concilio generali, à quo propterea ad Romanum Pontificem, ut ad ſupremum caput, & judicem detur appellatio, evidenter demonſtratur, ineſſe illi ſupremam auctoritatem in Eccleſia, adeo ut eadem, quæ à Chriſto fuit collata Petro verbis illis Joan. 21. *Paſce oves meas*, tranſeat in Petri ſucceſſores, qui & ipſi officio funguntur ſupremi Paſtoris, quia Paſtor debuit tamdiu durare, quamdiu ſunt Chriſti oves, quæ cum ſint perſeveraturæ usque ad finem mundi indigebant toto hoc tempore Paſtore, à quo paſcerentur, ac dirigerentur in viam ſalutis. Quòd ſi Chriſti oves ſeu fideles diriguntur, & judicantur à Romano Pontifice, tametſi Concilium generale repræſentet totam Eccleſiam Catholicam, ſeu univerſalem, ſequitur Romanum Pontificem habere in Eccleſia eamdem primariam auctoritatem collatam à Chriſto D. Petro: ſiquidem exploratı eſt juris, illum eſſe majorem, ac ſuperiorem habere poteſtatem, ad quem fit appellatio, quia hæc exigit fieri à minori ad majorem Judicem; quia Judex, ad quem appellatur, poteſt reſcindere, corrigere ſententiam illius judicis, à quo appellatur, ejusque ſuſpendere jurisdictionem, & imperare executionem ſententiæ, quæ omnia non poſſunt fieri, niſi à Judice habente majorem authoritatem, quique ſit ſuperior: unde ſi oſtenderimus Concilia generalia appellaſſe in controverſiis ſubortis ad Romanum Pontificem, probatum erit, Romanum Pontificem habere in Eccleſia ſupremam auctoritatem.

Probatur igitur primo ex Jure Canonico c. cuncta 9. quæſt. 3. ubi habetur: *Cuncta per mundum novit Eccleſia, quod ſacroſancta Romana Eccleſia fas de omnibus habeat judicandi; nec cuique de ejus liceat judicare judicio: ſiquidem ad illam de qualibet mundi parte appellandum eſt: ab illa autem nullus permiſſus eſt appellare*: & paucis interjectis ſubditur: *hoc nimirum pro ſuo principatu, quem B. Petrus Apoſtolus Domini, & voce tenuit & tenebit ſemper.* Quòd ſi poteſt de omnibus in Eccleſia judicare, etiam de Concilio generali repræſentante univerſalem Eccleſiam, proinde poteſt Concilium generale ad Pontificem Romanum appellare, ut ad ſupremum Judicem univerſalis Eccleſiæ. Hoc idem exprimitur *in c. ipſi 9. quæſt. 3.* ubi legimus: *Ipſi ſunt Canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus ſedis examen voluere deferri. Ab ipſa verò nusquam prorſus appellari debere ſanxerunt: ac per hoc illam de tota Eccleſia judicare; ipſam ad nullius commeare judicium: nec de ejus unquam præceperunt judicio judicari, ſententiamque illius conſtituerunt, non oportere diſſolvi, cujus potius decreta ſequenda mandarunt.* Hinc D. Thomas de Pot. q. 10. art. 4 ad 13. ex geſtis Chalcedonenſis Concilii docet primò, ſententiam Synodi à Papa confirmari. Secundò à Synodo appellari ad Papam. Tertiò à Papa ad Synodum non appellari, ut habetur ex geſtis Concilii Epheſini. Et Gelaſius 1. epiſt. 13. ad Epiſcopos Dardaniæ ait: *Sedes B. Petri Apoſtoli jus habet reſolvendi, utpote quæ de omni Eccleſia fas habeat judicandi, neque cuiquam de ejus liceat judicare judicio, ſiquidem ad illam de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt; ab ea autem nullus ſit appellare permiſſus.* Loquimur de Pontifice, ratione ſolius Pontificatus, ſeu dignitatis Eccleſiaſticæ, tametſi temporalem nullam haberet juriſdictionem, nec ditionem. Hanc veritatem declaravit, ac confirmavit Concilium Sardicenſe Oecumenicum ſub Julio Pontifice, & Imperatoribus Conſtante, & Conſtantio

an[illegible] 347. in cauſa Athanaſii celebratum; etenim hæc Synodus Canone 3. & 4. [illegible] 7. hæc habet: *Quod ſi aliquis Epiſcopus adjudicatus fuerit in aliqua cauſa, & putat ſe bonam cauſam habere, ut iterum judicium renovetur, ſi vobis placet, S. Petri memoriam honoremus, ut ſcribatur, [illegible] ab his, qui examinaverunt, vel etiam ab aliis Epiſcopis, qui in propinquo morantur, Julio Romano Epiſcopo. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Synodi [illegible] [illegible] [illegible] Epiſcopis [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] confeſſionem, [illegible] [illegible] defendantur ac [illegible] [illegible] majores eccleſiaſticas cauſas, & Epiſcoporum [illegible], ant[illegible] Apoſtolorum, [illegible] atque Canonum auctoritate, [illegible].* Hanc appellationem [illegible] re[illegible] [illegible] S. Leo epiſt. 87. ad E[illegible] [illegible] C[illegible] [illegible] Chalcedonenſi [illegible] [illegible] habentur: *[illegible] [illegible] [illegible] Apoſtolicam ſedem [illegible] a [illegible] etiam Provinciæ [illegible] [illegible] eſſe conſultum, & [illegible] [illegible] conſuetudo [illegible] [illegible] rum, aut retractata [illegible] ut ſervata unitate [illegible] pacis [illegible] tibus hinc inde [illegible] agebatur [illegible] proficeret charitati. [illegible] non ſua quærens, ſed quæ ſunt Chriſti, dignitatem [illegible] tam nec Eccleſiis, nec Eccleſiarum Sacerdotibus [illegible] bat. [illegible] ſemper inter majores noſtros, & bene textum, ac ſalubriter conſtitutum Hilarius [illegible] cleſiarum ſtatum, & concordiam Sacerdotum [illegible] præſumptionibus turbaturus, exceſſit.* Si [illegible] Pontifex ut ſupremus in Eccleſia Judex [illegible] fidelium [illegible] appellationes, & cauſas judicii eccleſiaſticis, ſequitur ſupra Papam non dari aliquem judicem ſuperiorem, neque à [illegible] Papæ poſſe appellari. [illegible] S. Antoninus [illegible] l. 23. c. 3. §. 1. *Quicunque ſentit, quod à [illegible] ad quemcunque alium licitè appellari [illegible], quantum in ſe eſt, auffert privilegia Romanæ Eccleſiæ, quod probatur ex omnibus præmiſſis. Quicunque ſentit Rom. Pontificem non eſſe ſummum, [illegible], & unicum caput totius Eccleſiæ, [illegible] privilegium Rom. Eccleſiæ à Chriſto [illegible] ſed quicunque à Papa appellandum eſſe ſentit, utique ſentit Papam non eſſe ſummum, & unicum caput Eccleſiæ, conſequenter [illegible] articulum Nicænæ Synodi, ubi credimus [illegible] Catholicam Eccleſiam, quæ ſuam habet unitatem [illegible] capitis. [illegible] Joan. 10. [illegible] Chriſtus, [illegible] ovile, & unus Paſtor, ſed [illegible] appellare à Papa, & ille, ad quem appellaretur, eſſet caput, jam Romanus Pontifex non eſſet caput Eccleſiæ, vel duo [illegible] capita in uno [illegible] quod propterea monſtruoſum eſſet, ac diſrumperet Eccleſiæ unitatem.*

[illegible]

dum Nili [illegible] [illegible]
[illegible] domus, [illegible]
judices à Principe [illegible]
cilio Epiſcoporum, à [illegible]
nus, & alii [illegible]
coquentes, [illegible]
[illegible] propugnatores [illegible]
ſtit. cap. 7. §. [illegible]
[illegible] Eccleſiæ Catholicæ [illegible]
[illegible] Reipublicæ [illegible]
[illegible] ac Principes [illegible] Pontifice. Sed reſpondent [illegible] cum dixit Pilato Joan. 19. *Non haberes poteſtatem adverſus me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper* [illegible] Chriſtus [illegible] Joan. 19. [illegible] Chriſtus [illegible] à DEO, quia [illegible] Roman. 13. *Non eſt poteſtas, niſi à DEO.* [illegible] non [illegible] [illegible] per [illegible] ſpondent [illegible] [illegible] ex [illegible] Matth. 17. [illegible] ri, eo [illegible] & poſtea [illegible] exemplo [illegible] ac ſuperioribus [illegible] dixerit: *Non haberes poteſtatem adverſus me ullam, niſi tibi datum eſſet deſuper.* [illegible] Sancti Patres, [illegible] Cyrillus [illegible] Chriſtum non [illegible] [illegible] quæ nec [illegible] dare [illegible] *Hæc eſt hora veſtra, & poteſtas tenebrarum* [illegible] alii Sancti Patres, [illegible] Auguſtinus [illegible] Chriſtum [illegible] poteſtate juriſdictionis [illegible] illam poteſtatem [illegible] quatenus [illegible] Judæis, [illegible] Romæ [illegible] Commiſſionis [illegible] [illegible] DEO, [illegible]

Clericus quispiam [illegible] haberi accuſaretur ut ſæcularis, & [illegible] pro ſuo poſſet præter ex authoritate ſibi facta à Principe eum punire, quia non ut Clericum, ſed ut ſæcularem [illegible] puniret, & ſi prorſus ignoraret, eum eſſe Clericum, immunis eſſet à culpa.

Neque obſtat, quod Sectarii objiciunt ex Actor. 25. ubi Paulus ipſe ad Cæſarem appellavit, [illegible] enim: *Ad tribunal Cæſaris ſto, ibi me oportet judicari*; & nonnullis interjectis expreſſè dixit, *Cæſarem appello*, quod ſi Paulus Cæſarem agnovit Judicem, etiam Petrus debuit ſolum agnoſcere Judicem [illegible] cum Petrus & Paulus [illegible]. Sed contra reſpondet Joannes de Turrecremata [illegible] de Rom. Pont. cap. 29. Paulum appellaſſe ad Cæſarem, quia Cæſar [illegible] de [illegible], de facto tamen erat [illegible] Judex, [illegible] lib. 5. [illegible], Eccleſiaſt. cap. 7. Paulum appellaſſe ad Cæſarem, quem [illegible] Ethnicus, cui [illegible] civilibus Paulus ſubjectus erat non minus quam cæteri homines. [illegible] diſcrimen inter Principes Ethnicos & Chriſtianos, quia Petrus non erat Pontifex, nec Judex Ethnicorum, ſed fidelium & Chriſtianorum, & [illegible] ſubjiciebantur Principibus Ethnicis: [illegible] Corinth. 6. *Quid ad me de his, qui foris ſunt judicare.* Quod verò ſubjiceretur civiliter non ſolum de facto, ſed etiam de jure, eſt probatu facile, quia lex Chriſtiana neminem privat ſuo jure & dominio, quapropter ſicut ante legem Chriſti homines ſubjiciebantur Imperatoribus, & Principibus Ethnicis, ita etiam poſtea, qua ratione Petrus, & Paulus hortantur fideles, ut ſubditi ſint, & obedientes ſuis Principibus, ut patet ad *Roman* 13. *ad Tit.* 3. & 1. *Petri* 2. unde Paulus rectè Cæſarem appellavit, quem ſuum Judicem agnovit, cum accuſaretur ſeditionis, & tumultus in populo excitati. Sed cum primum Principes profitentur legem Chriſti, & ſponte legem ſuſceperunt Evangelii, ſtatim fiunt oves Chriſti, & ſubjiciuntur Petro, ejusque ſucceſſoribus ut ſupremo paſtori ovium Chriſti. Neque obſtat, quod D. Paulus ad Rom. 13. ſcribat: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, & Petrus 1. Petri 2. cap. 2. *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum ſive Regi tamquam præcellenti*; nam ſermo eſt de poteſtatibus ſæcularibus, & nemo excipitur à ſubjectione nec Clericus, ſive Epiſcopus, ſive Papa ſit, quia propoſitio eſt univerſalis: *Omnis anima ſubdita ſit.* Quod ſi reſpondeas, Apoſtolos [illegible] de Principibus, qui eo tempore regnabant, qui que Ethnici erant. Nam cum Eccleſia eadem ſemper verba recitet, [illegible], Apoſtolos [illegible] de omnibus Principibus, qui tunc erant, & futuri erant. Contra eſt, quia Apoſtoli fuerunt locuti generaliter, & [illegible] omnes ſubditos, ut ſuis obediant ſuperioribus, tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus, & quilibet in ſuo ordine, & ritu; ſed ex inde non poteſt inferri, Romanum Pontificem ſubjici Principi ſæculari, ſed tantum eum, qui eſt [illegible] debere ſuo ſuperiori obſequi, ac debitam præſtare [illegible] quod Apoſtoli fuerint locuti generaliter, [illegible], ipſa Paulus ſcripſit: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit*, abſque ulla reſtrictione ad poteſtatem ſæcularem, ſed tantum loquitur generaliter de omni poteſtate, a [illegible] Eccleſiaſtici [illegible] ſuperioribus Eccleſiaſticis obedire, & ſæcularibus Principibus ſæcularibus. Neque obſtat, [illegible] Petrum [illegible] qui [illegible] voluit Paulus de lege [illegible] loqui, [illegible] ſtantis temporis uſum adigebat, accuſabantur enim eo tempore Chriſtiani ſeditionis & rebellionis: unde Paulus in hac epiſtola ſcribit: *Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum; cui honorem honorem; cui timorem, timorem*: pari pacto Petrus generaliter loquens ait: *Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ*, ſed omni creaturæ habenti poteſtatem: unde D. Bernardus epiſt. 183. ad Conradum Imperatorem ſcribit: *Legi, omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; quam ſententiam cupio vos cuſtodire in exhibenda reverentia Petri Vicario, ſicut ipſam vobis vultis ab univerſo ſervari imperio.* Inſtant Sectarii, quia in lege veteri moris fuit, ut Rex judicaret & deponeret Pontificem: ſiquidem Salomon 3. Reg. 2. depoſuit Abjathar, in cujus locum conſtituit Sadochum: ergo etiam in novo teſtamento Pontifex Romanus poteſtati ſubjicitur Imperatoris. Sed contra, quia hæc [illegible] de veteri, & novo teſtamento non urget, ſiquidem in veteri teſtamento promiſſiones fuerunt [illegible] temporales, & in novo ſpirituales, & æternæ, ut docent Sancti Patres, præſertim Hieronymus *lib.* 1. *contra Pelagianos, & in epiſt. ad Dardanum de terra promiſſionis*, & Auguſtinus *quæſt.* 33. *in lib. Numer. & contra Fauſtum lib.* 19. *cap.* 31. Sed quidquid ſit de hac differentia, reſpondetur in teſtamento veteri, Pontificem fuiſſe majorem Rege, ac ejus ſuperiorem, ut evincunt illo *lib. de victimis*, Theodoretus *quæſt.* 1. *in Levit.* Procopius in 4. *cap. Levit.* & infertur ex *cap.* 27. *Numer.* ubi dicitur, quòd ad verbum Pontificis Eleazari tam Princeps Joſuè, quàm omnis populus ingredi, & egredi deberet, Eleazarus autem non ita imperaſſet Joſuè, niſi cognoviſſet, eum eſſe ſub ſua juriſdictione, ac teneri ei obedire. Infertur etiam ex Levit. 4. ubi quatuor inſtituuntur Sacrificia ex quorum ordine, & magnitudine infertur ordo, & [illegible] perſonarum, pro quibus fiebant, etenim primum erat vituli pro Pontifice, ſecundum vituli pro toto populo, tertium hirci pro Rege, quartum [illegible] privato, ex quo ordine [illegible] Pontificem præ ſe cæteris omnibus. Ad id, quod adducitur de Salomone, qui depoſuit Abjatharem Pontificatu, reſpondetur Salomonem non ut Regem, ſed ut Prophetam, & executorem divinæ juſtitiæ depoſuiſſe Abjatharem, & illi ſubſtituiſſe Sadochum, idque colligitur ex 3. Reg. 2. ubi cum Salomon depoſuiſſet Abjatharem, dicitur, *ut impleretur ſermo Domini.*

Congerunt Sectarii plures Imperatores etiam Chriſtianos, qui judicarunt, & depoſuerunt Romanos Pontifices, ajunt enim, Conſtantium in exilium miſiſſe Liberium Papam, & à Juſtiniano eandem pœnam ſubiiſſe Sylverum, Romanum Pontificem. A Theodorico Rege Joannem I. fuiſſe in carcerem detruſum. Ab Othone I. Joannem XII. fuiſſe depoſitum à Pontificatu, & in ejus locum ſubſtitutum Leonem VIII. Ab Henrico III. Gregorium VI. fuiſſe [illegible] depoſitum, & Clementem II. [illegible] Imperatoris [illegible]. Sed [illegible] metiſſe con[illegible] non tamen de jure fieri potuerunt. Ubi enim vires prævalent, jura neceſſe eſt cedant. Liberium injuſtè fuiſſe in exilium pulſum, teſtatur S. Athanaſius *in epiſt. ad ſolitariam vitam agentes.* De Sylverio hoc idem aſſerit Liberatus *in Breviario cap.* 22. De Joanne detruſum in carcerem D. Gregorius *lib.* 4. *Dialog. cap.* 30. [illegible] Conſtantium, & Theodoricum [illegible] Ariana hæreſi, conſequenter non potuiſſe tolerare Romanum Pontificem, Juſtinianum eadem Eutychiana hæreſi [illegible] odium fuiſſe in Romanum Pontificem. Quod vero attinet ad depoſitionem Joannis XII. factam ab Othone I. ſcribunt,

ſcribunt, hunc Pontificem moribus fuiſſe corruptum, ac pluribus conquinatum ſceleribus, adeo ut Othoni [illegible] commiſſum depoſui, quamvis contra jura eccleſiaſtica, & non poterit eum deponere, unde Otho Friſingenſis *lib. 6 cap. 2* [illegible] hanc hiſtoriam modeſte Imperatorem [illegible], eo quia ejus poteſtas non ſe extenderet ad [illegible] actum, ait enim Friſingenſis, *utrum hoc [illegible], non eſt nostri temporis dicere* [illegible] [illegible] id [illegible]. Quod vero [illegible] [illegible] Frisingenſis [illegible] *cap. 23* [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cap. 8 [illegible] Concilium [illegible] coacbum, & ab Imperatore [illegible] Pontificem, ut [illegible] Pontificis [illegible], [illegible] congregatis [illegible] eſſet Judex, qui [illegible] [illegible] poſtulavit, [illegible] Pontificatu ſponte abdicavit.

Aſſerunt Hæretici etiam plures Pontifices, qui Imperatoribus ſe ſubjecerunt, eoſque agnoverunt ut ſuperiores. [illegible] Gregorium apud Gratianum *Caus. ſi quis 2. quæſt. 7.* [illegible] *Si quis [illegible] [illegible] [illegible] venerit, veniat ad ſedem Apoſtolicam, ut ibi [illegible] confeſſionem [illegible] [illegible] [illegible] nus ibi unus [illegible] [illegible] ſententiam ſuſcipiat [illegible].* Adferunt etiam Adrianum I. qui Carolo M. [illegible] ceſſit jus eligendi Romanum Pontificem, & ordinandi Apoſtolicam ſedem, ut habetur *diſtinct. 63. Can. Adrianus*. Et Leonem VIII. hoc idem [illegible] conceſſiſſe Othoni I. ut habetur *eadem diſtinct. 63. Can. [illegible] Synodo.* Rurſus citant Leonem IV. qui Ludovico Imperatore Judices [illegible], & promiſit ſe eorum ſententiæ pariturum, ut habetur *Cau. [illegible] incompetenter 2. quæſt 7.* Sed [illegible], quæ [illegible] Sectariis [illegible], quæ tamen improbata [illegible] [illegible] illud Gregorii [illegible] invenitur in ejus operibus: [illegible] Gregorius [illegible] ad Judicem hominem, [illegible] ipſum Deum, [illegible] [illegible] divina ſententia, [illegible]. Adrianus & Leo [illegible] conceſſerunt Imperatori, niſi ut confirmaret, vel [illegible] Electionem [illegible] Pontificis, & [illegible] Romanam Eccleſiam, non in ſpiritualibus, ſed tantum [illegible] temporalem principatum, [illegible] Pontifices ut tales cognoviſſe Imperatorem ſuperiorem, [illegible] propterea nullam habuit poteſtatem ſupra Pontificem, [illegible] univerſalem ovium Chriſti: & hæc duo privilegia Imperatori conceſſa [illegible], & cavenda ſunt [illegible] Longobardos, & Græcos Romanæ Eccleſiæ [illegible] poſtea fuerunt. Quod vero de Leone IV [illegible], reſpondetur, hunc Pontificem non ſe [illegible] judicio [illegible] Imperatoris, [illegible] [illegible], [illegible] ex [illegible]. Quod ſi dicas, [illegible] in foro ſpirituali, [illegible] [illegible] Confeſſario, [illegible] [illegible] ſubjectus eſſe Imperatorem, ut Dei Miniſtro. Reſpondeo [illegible] eſſe [illegible], [illegible] [illegible] Confeſſarius eſt [illegible] inſtrumentum Dei, [illegible], ſed Deus [illegible] ex [illegible], [illegible] Confeſſi-[illegible] [illegible] Confeſſione [illegible] [illegible] [illegible] le-

cus in foro externo [illegible] homo, quamvis ſit à Deo [illegible] tum judicat de manifeſtis, & [illegible] eundam pœnam.

Calvinus *lib. 4. Inſtit. cap. 7.* [illegible] aſſerit ex Conciliis ſatis [illegible] Pontificem judicari à Concilio [illegible] [illegible] exemplum, [illegible] probabilitatis, unde [illegible] [illegible], quod vel [illegible] Concilio [illegible] apparet, [illegible] Sanctus Leo Papa [illegible] Theodoſium Auguſtum, [illegible] Conſtantinopolitanum à Concilio Epheſino [illegible] [illegible], appellantem ad ſedem [illegible] [illegible] Imperatorem, ut appellationem [illegible] Leo [illegible] epiſtola [illegible] Imperatori [illegible] cauſa, [illegible] acta Concilii Epheſini [illegible] da eſſent: prima fuit, quia [illegible] [illegible], & tumultum peracta fuerunt. [illegible] Flavianus, Patriarcha Conſtantinopolitanus [illegible] laverit ad ſedem Apoſtolicam, & [illegible] poterat, non excepit de nullitate ſententiæ, [illegible] poſito etiam valore ſententiæ, [illegible] generali Epheſino appellare ad Romanum [illegible] cem, & [illegible] [illegible] [illegible] omnem exceptionem. [illegible] Concilio Epheſino Theodoretus [illegible] [illegible] epiſt. 113. directa ad Leonem Papam [illegible] [illegible] Concilio generali ad [illegible] [illegible] caput univerſalis Eccleſiæ [illegible] [illegible], quæ aſſerit S. Antoninus [illegible] cap. [illegible] 20. [illegible] ad rem noſtram [illegible] *[illegible] primo: Utrum ad Papam pertineat [illegible] ſententias Synodorum. Item utrum ad [illegible] nodo appelletur. Item utrum [illegible] debeat univerſalis Synodus [illegible] neceſſe habeat Papa congregare [illegible] quotieſcunque habeat aliquid de fide [illegible] omnes iſtas quæſtiones ſimul reſpondet [illegible] primas tres affirmative, ad quartum [illegible] ſtionibus de potentia Dei, q. 1* [illegible] *Utrum Spiritus Sanctus procedat a [illegible] dens argumento facto in contrarium [illegible] poſterior Synodus habet poteſtatem [illegible] bolum a priori conditum, aut ponendi [illegible] explanationem, ita etiam Romanus [illegible] authoritate poteſt, cujus ſola autoritate [illegible] congregari poteſt & a quo ſententia [illegible] tur, & ad ipſum a Synodo appellatur, [illegible] in geſtis Chalcedonenſis Concilii [illegible] neceſſarium, quod ad hujus [illegible] dam univerſale Concilium congregari [illegible] id fieri prohibeant bellorum diſſidia, [illegible] nodo legitur, quod Conſtantinus [illegible] propter imminentia bella univerſale Concilium congregare non potuit: ſed tamen illi, qui [illegible] dam dubia in fide orta ſequentes [illegible] nis Papæ determinaverant; ſcilicet, [illegible] ſint duæ voluntates & duæ actiones, & [illegible] cedonenſi Synodo congregati ſcribunt [illegible] nis Papæ, qui determinavit,* [illegible] *naturis.* Unde conſtat D. [illegible] ma à Synodo ad Papam appellationem [illegible] tentia Papæ ad [illegible] Synod. Papa Can. Si quis [illegible] *veſtrum pulſatus fuerit [illegible] [illegible] [illegible] eam [illegible] ad caput [illegible] damnetur, aut [illegible]* Sancti [illegible] Marcellus Papa [illegible]

chenæ Provinciæ in cap. ad Romanam 6. can. 2. qu. 6. ubi ait: *Ad Romanam Eccleſiam omnes Epiſcopi, qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, quaſi ad Caput ſuffugere eamque appellare debent, ut inde accipiant tuitionem, atque conſecrationem. Quod omnibus minime convenit denegare Epiſcopis, ſed abſque ulla cuſtodia, aut excommunicatione, vel damnatione, vel expoliatione ire concedatur.* Hinc S. Bernardus lib. 3. de conſiderat. cap. 2. ait: *Appellatur de toto mundo ad te id quidem in teſtimonium ſingularis primatus tui.* Neque obſtat allegatos Canones nullam Concilii univerſalis expreſſam facere mentionem, nam id non debet mirum videri, quia hæc quæſtio tunc temporis non fuit agitata, nec audita, & ex eo. quòd Concilia generalia quæ legitima ſunt, Pontificis conſenſum deſiderent, & confirmationem, jam ſatis apertè indicant Pontificem eſſe Concilii Caput, à quo reliqua membra dependent, & ſine quo non poſſunt ſubſiſtere, unde ſi Concilia ſuum à confirmatione Papæ accipiunt valorem, & legitima eſſe deſinunt, roburque deperdunt, cùm reprobantur, ut habetur in cap. Multi diſt. 17. can. ad Apoſtolicæ, de re judicata in 6. Eodem modo per appellationem eorum ſententia ſuſpendi poterit, quia appellatio tendit ad confirmationem, vel correctionem vel reſciſſionem primæ ſententiæ. Cæterum in admittendis appellationibus debet circumſpectè procedi, ne privilegia Eccleſiarum turbentur, & ne tribunalia confundantur, & ne obtentu innocentiæ juſtitia conculcetur. Eleganter S. Bernardus lib. 3. de conſid. c. 2. de appellationibus ad S. Pontificem hæc ſcribit. *Fateor grande, & generale mundo bonum eſſe appellationes: idque tam neceſſarium, quam ſolem ipſum mortalibus. Revera quidam ſol juſtitia eſt, prudens, ac redarguens opera tenebrarum. Prorſus fovendæ, & manutenendæ ſunt, ſed quas extorſit neceſſitas, non calliditas adinvenit.*

Neque obſtat, quòd Patres ſextæ Synodi Carthaginenſis ſub Bonifacio I. celebratæ anno Chriſti 419. fuerint graviter conquæſti de hiſce appellationibus. Quia Patres non fuerunt conquæſti de ipſis appellationibus, ſed de executoribus appellationum, ut conſtat ex epiſtola D. Auguſtini 261. Neque Patres Concilii Carthaginenſis jus ullum appellandi ad Romanum Pontificem negarunt, neque tollere intenderunt, quod ſcirent in primatu fundatum, & uſu fidelium confirmatum; ſed tantùm temperarunt ut Clerici inferiores, & ſimplices præsbyteri appellarent ad Vicinos Epiſcopos; & Epiſcopi ultra mare ad Romanum Pontificem, ut ad Caput viſibile univerſalis Eccleſiæ ut ſuperius declaravimus, & conſtat ex epiſtola ejusdem Concilii ad Bonifacium c. 101. & ad Cælestinum Romanos Pontifices 102. & habentur *Tomo I. Conciliorum*; & *Concilio Carthaginenſi* 3. *can.* 10. de hac controverſia ſexti Concilii Carthaginenſis fusè ſcribunt Sanderus, *lib. 7. de Monarchia*, Peronius *in reſponſ. ad Regem Britanniæ* Tom. I. Conciliorum in Præfat. ad Concilium ſextum Carthaginenſe. Baronius ad annum 419. ubi refert Canonem à Zozimo citatum fuiſſe Concilii Oecumenici Sardicenſis quod cum Nicæno computabatur unum ac idem; ut plerumque Sardicenſe citaretur pro Nicæno, & Nicænum pro Sardicenſi: quod cauſæ fuit ut Patres Concilii Carthaginenſis non invenerint in Nicæno Canones miſſos à Zozimo circa appellationes, quas Patres Concilii Milevitani prohibuerunt in Clericis minoribus & ſimplicibus presbyteris contra Africanos judices *in cap. placuit 2. q. 6.* quia perſæpe hujusmodi appellationes à reo damnato fierent dolosè ad remorandam executionem juſtitiæ, ſeu ſententiæ contra ſe pronunciatæ *c. 5. 13. & 14. extra de Appellationibus.* Sin autem ſimplex Sacerdos evidenter oſtendiſſet ſe injuſtè damnatum fuiſſe, tunc ejus appellationes Romæ ſuſcipiebantur, ne innocentia opprimeretur, ut legitur in epiſtolis Concilii Africani ad Bonifacium, & Cæleſtinum Pontifices, & extant in I. Tomo Concil.

Objicitur ſecundò *c. ſanè profertur* 24. *q.* 1. ubi dicitur in ſexta Synodo, quod Dioſcorus Papa fuerit ex Cathedra D. Petri expulſus, ac privatus pontificia dignitate, & ab Eccleſia Romana damnatus, quamvis prædefunctus. Sed contra quia S. Felici Papæ ſucceſſit B. Bonifacius II., cui à Schismaticis oppoſitus fuerit Dioſcorus Antipapa, qui paulò poſt ultimum ſuum clauſit diem, & damnatus Simoniæ fuit à Bonifacio. Neque à mortuo Antipapa valet argumentum ad legitimum Romanum Pontificem verum D. Petri ſucceſſorem; cujus non fuit Antipapa. Scio plures ab adverſariis recitari appellationes à Romani Pontificis ſententia ad Concilium generale, ut quod anno 1303. Philippus pulcher appellaverit contra Bonifacium VIII. ad Concilium generale. Anno 1460. Regius procurator Caroli VII. Francorum Regis appellaverit contra Pium II. Anno 1478. Ludovicum XI. appellaſſe contra Sixtum IV. Anno 1491. univerſitatem totam Pariſienſem contra Innocentium VIII. appellâſſe ad futurum generale Concilium, & eamdem univerſitatem anno 1517. appellaſſe iterum contra Leonem X. Anno 1246. Eccleſiam Anglicanam appellaſſe ad Concilium generale contra Innocentium III. Anno 1245. Legatos Friderici II. appellaſſe contra Innocentium IV. Anno 1264: Clerum, & prænobiles Regni Angliæ appellâſſe à ſententia Urbani IV. ad futurum generale Concilium. Anno 1323. Ludovicum Imperatorem è domo Bavarica appellaſſe contra Joannem XII. ut refert Heruart in Ludovico defenſo fol. 248. Michaelem Cæſenatem ordinis Minorum S. Franciſci generalem anno 1331. appellaſſe contra Joannem XII. anno 1509. Rempublicam Venetam contra Julium II. anno 1511. Rempublicam Florentinam contra eundum Julium II. ut narrat Guicciardinus lib. 10. Anno 1526. Carolum Imperatorem contra Clementem VII. Immo & domum Columnenſem contra eundem Clementem VII.

Sed contra quia, ſi propriè velimus loqui, præcenſitæ appellationes formaliter non fuerunt appellationes, ſed potius quandam recognitionem cauſæ quæ fieret à plurib. omni ſuſpicione vacuis intulerunt: ſiquidem appellatio propriè & formaliter eſt à minore Judice, a quo appellatur ad majorem habentem jurisdictionem, & poteſtatem in minorem, cujus propterea poteſt ſententiam corrigere, imò & reſcindere, ejusque jurisdictionem ſuſpendere, quæ ſingula non poſſunt fieri niſi à majore Judice habente Jurisdictionem in minorem: & cum Concilium quantumvis generale non ſit Judex ſuperior, nec habeat jurisdictionem ullam in ſummum Pontificem, ſequitur appellationem à ſententia papæ ad Concilium generale non poſſe dici propriè & formaliter appellationem. Quamobrem licet prærecenſitæ appellationes factæ ad Concilium fuerint, non tamen ut ad majus tribunal & Judicem Papæ, a quo ſententia papalis reſcindi poteſt, ſed ad melius, pleniusque informandum ipſum papam. etenim poſſunt quæſtiones præſertim in materia fidei, vel etiam morum adeo graves eſſe ac tantæ deliberationis, ut Concilium generale omnium Nationum videatur neceſſarium ad plenè informandum pontificem, & ſine quo non cenſeatur ſufficienter informatus, & inſtructus, ut poſſit ad ſententiam definitivam procedere: cùm enim definitio fundatur in ali-

in aliquo facto, tunc intelligendi ſunt Patres, & congregandum Concilium univerſale, ut notat S. Auguſtinus *lib. 4. contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 12,* & *lib. 1. de Baptiſ. contra Donatiſtas cap. 7. & cap. 18.* quamobrem omnes præcenſitæ appellationes à ſententia Romani Pontificis ad Concilium generale futurum factæ ſunt pro informando melius Pontifice, & quia tale Concilium pro illa informatione videbatur neceſſarium, idque ſatis clarè liquet ex forma ipſa appellandi Philippi Regis, & Univerſitatis Pariſienſis, ac aliorum; habentur enim hæc verba: *A Sanctiſſimo Domino noſtro Papa Innocentio minus debitè conſulto ad ſe ipſum meliùs conſulendum, & ad Sanctam Sedem Apoſtolicam etiam meliùs conſulendam:* Ex quibus clarè conſtat, tales appellationes non fuiſſe factas à Papa ad alium Judicem ſuperiorem, ſed ad eundem Papam ut meliùs informandum: alioquin niſi appellationes fierent ad eundem Papam ut melius informandum per Concilium generale, hoc nullius eſſet valoris, ſicut enim non eſt Judex ſuperior, qui poſſet Papæ ſententiam reſcindere ita nihil operaretur: ratio eſt perſpicua, quia vel hoc Concilium congregaretur ex authoritate Papæ, qui eſſet Caput totius Concilii, & tunc Concilium ſeorſim à Papa non poſſet judicium ferre, quia Patres Concilii ſunt tantùm membra totius corporis Concilii, cujus Caput eſt tantùm ſummus Pontifex, & membra non ſunt ſupra, ſed infra Caput, conſequenter non habent juriſdictionem ſupra Caput, cujus ſententiam poſſint reſcindere: vel congregaretur Concilium ſine authoritate Papæ, & ipſo diſſentiente, & hoc pacto Concilium eſſet corpus acephalum, ſeu coaleſcens ex pluribus membris ſine capite, conſequenter eſſet irritum, ac nullius valoris ad recognoſcendam cauſam, & informandum Papam, ſine cujus conſenſu, & authoritate, imò & confirmatione quæ aguntur in Conciliis etiam generalibus nullius ſunt valoris. Quamobrem per præfatas appellationes nunquam Papa fuit provocatus ad Concilium generale, ut Papæ oppoſitum, & ejus authoritate deſtitutum, alioquin appellaretur ad Concilium illegitimum, ſed fuerunt appellationes ad Concilium authoritate Romani Pontificis fultum & confirmatum, ſeu à Papa non debitè conſulto ad eundem Papam meliùs conſulendum per Patres Concilii omni ſuſpicione vacuos.

Cæterum appellationes ad futurum Concilium, ut etiam ad futurum legitimum Papam ſacris adverſatur Canonibus clarè aſſerentibus poſſe ſine Concilio generali Pontificem exactè informari per perſonas prudentes, ſapientes, & alienas à qualibet paſſione quæque ſolùm procedant ex mera juſtitia. Tum quia hujuſmodi appellationes ad futurum Concilium ſunt appellationes ad Judicem non exiſtentem, nec facilè extiturum, quòd ſi extiſtet, valde incertum eſt quo tempore, quo loco, quibus perſonis, quia antequam Concilium congregetur plurimum requiritur temporis in mittendis litteris invitatoriis, in loco, & tempore determinando, in præparatoriis, & itineribus à qualibet mundi parte, & interim plures poſſunt emori, & donec alii ſubſtituantur non modicum fluit temporis, & hiſce modis eluduntur ſententiæ à Pontifice prolatæ. Tum quia facilè Concilia tametſi intimata impediri poſſunt ad quemlibet defectum obvium, imò & congregata, ac abſoluta adhuc non recipi, ac novæ poſſunt oriri difficultates, ut contigit in actis Concilii Lugdunenſis I. ubi legimus Legatum Friderici II. Imperatoris, qui ad tale Concilium provocaverat, & ab eodem Concilio damnatus fuit ad aliud ſtatim provocâſſe Concilium plenius Lugdunenſi: & ut refert Palavicinus in hiſtor. Concil. cap. 5. Galli qui anno 1530. à ſummo Pontifice Concilium generale petierant paulò poſt illud idem Concilium ab ipſis poſtulatum rejecerunt, neque voluerunt illud recipere, niſi in fidei dogmatibus, nec aliter ſe perſuaderi paſſi ſunt. Nil enim facilius eſt Regi, vel Imperatori, quàm Concilio objicere impedimentum ne fiat vel clavum figere, ne ulterius procedat, vel moras longiſſimas injicere, donec cauſa de qua agitur faciem mutet, & in aliam evadat, imò etiam congregato jam Concilio poſſunt ſemper plura opponi, ut univerſale non appareat, ac illegitimum habeatur; ſiquidem ad Concilium legitimum univerſale plura requiruntur, quæ non facilè poſſunt executioni mandari. Tum quia appellationes ad futurum Concilium, ut jam diximus, naturæ adverſantur appellationis, quæ exigit fieri à minori ad majorem Judicem. *Can. Anteriorem 2. quæſt. 6. can. cum inferior de majoritate, & l. 4. ff. de recept.* & Concilium ſine authoritate Pontificis Romani non poteſt congregari nec ullam habere authoritatem, nec juriſdictionem in Papam, cujus ſententiam poſſit reſcindere, vel corrigere, quia membra non ſunt ſupra, ſed infra caput: Tum quia appellare ad futurum Concilium eſt appellare ad Judicem, qui nondùm exiſtit, & eſt incertum, an, & quando erit extiturus: atqui incertitudo vitiat omnem actum, ut nullum poſſit effectum producere. *l. cum 17. §. dein diem addict. l. cum poſt. 69. §. 1 gener. ff. de jure dot. l. ita ſtipulatur 115. ff. de V. O.* eſt enim aliquod inauditum appellare à ſententia Judicis exiſtentis ad nondum exiſtentem, vel cum incertitudine, an & quando erit extiturus; hinc hujuſmodi appellationes in utroque jure illuſoriæ ſunt, frivolæ, ac nullius momenti. Præterea cùm appellatio ſit ſpecie defenſionis, ac propterea juris naturæ, omnibus æquè concedenda eſt, nec magis Principibus, quàm privatis perſonis, *cap. ſuper 17. de appellat. cap. cum appellationibus eod. in 6. l. 4. §. item ff. de appell.* Unde quilibet poſſet à ſententia ſui Epiſcopi, & ſummi Pontificis appellare ad futurum Concilium, proinde ſingulis diebus deberent perpetuò præſtò eſſe rhedæ ad proficiſcendum, equi ephippiati, naves velo inſtructæ, remiges in promptu, & hæc omnia prout appellanti placuerit, ſingulis horis parata eſſe, ut Patres ad Concilium generale pergere poſſent, quæ omnia ſuperant modum procedendi humanum. Rurſus appellationes non admittuntur quoad effectum ſuſpenſivum, quando res de qua agitur dilationem non patitur, & omnem excludit moram *l. ſi res 7. ff. de appellat. recipiendis:* & perſæpè contingit, ut in cauſis præſertim fidei non poſſit ſine graviſſimo damno Concilium exſpectari, quia hæreſis donec Concilium congregetur, & abſolvatur poteſt irrepere, ac plures inficere Provincias, quæ poſtea difficilioris ſint ſanationis, & pharmacum reſpuant. Rurſus appellatio inducta fuit ad ſervandam juſtitiam, & propugnandam innocentiam, quapropter appellationes parvi momenti, quæque tantùm inſtituuntur morandæ litis cauſa non ſuſcipiuntur, *cap. cùm ſit 5. cap. pervenit. 13. cap. conſuluit 14. cap pervenit. 28. de appellat. cap. qualiter. 17. de Judic. l. 6. ult. C. quando provocare:* Sed appellationes ad futurum Concilium cauſas non ſolùm morantur, ſed etiam protrahunt ad plures, & plures annos, ut diſſidentes prius vitam quàm litem finiant, præſertim ob difficultates ſuperatu difficiles in congregando univerſali Concilio, & propter temporum viciſſitudines, ac rerum mutationes, quæ plerumque opportunitatem exhibent ſententiam evadendi non ſine gravi vulnere juſtitiæ: quòd ſi Concilium univerſale fuerit jam con-

Digitized by Google

congregatum adhuc plures poſſunt fieri exceptiones, & plura poſſunt tali Concilio opponi, ut in ultimo Concilio generali Tridentini celebrato experimentum ſatis docuit, duravitque tale Concilium octodecim annis: cùm igitur hujusmodi appellationes ad futurum Concilium generale lites non expediant, ſed impediant, imò æternent, conſtituantque Pontificis authoritatem inutilem, ſequitur hujusmodi appellationes plus damni Reipublicæ Chriſtianæ adferre quàm emolumenti. Demum quia appellationes inductæ fuerunt cauſa litis finiendæ, cùm jura execrentur lites in longum protrahi, velintque ſtatim finiri *Inſtit. de pœnis temerè litigantium*, ideo debet appellatio fieri ad Judicem certum, & cujus juriſdictio certa itidem ſit & non dubia, alioquin ſi appellatio fiat ad Judicem incertum, Judex à quo non tenetur Apoſtolos dare appellanti, nec appellationi deferre: Concilium autem generale eſt incertum, & non habet juriſdictionem ullam in Papam: & quomodo appellatio ſit ad futurum Papam adhuc eſt incerta perſona, ad quam appellare Canones prohibent, ut habetur *cap. non licuit de appell.* Rurſus ut appellatio valida ſit, nulla cauſa debet expreſſo jure prohibita eſſe *cap. Paſtoralis. cap. Conſuluit. 29. de appellat. l. ſi res 7. §. 1. ff. de appellat. recipiendis.* Atqui appellationes à ſententia Papæ ad futurum Concilium graviſſimè prohibentur à Caliſto III. à Pio II. qui in Conventu Montuano graviſſimam edidit Bullam contra appellantes à ſententia Papæ ad futurum Concilium generale à Sixto IV. qui Anno 1480. anathemate percutit, qui appellant à Papa ad futurum Concilium generale, ait enim in ſuo diplomate: *Nos qui diſponente Domino, qui nos unxit oleo lætitiæ præ conſortibus noſtris in eo ſumus officio conſtituti, ut ſingularum animarum ſaluti conſulere, juſtitiam colere, & iniquitatem odiſſe debeamus, attendentes quod de minoribus ad majores Judices duntaxat appellare legalis permittit authoritas, & propterea inhibet ab imperiali, & præfato Prætorio judicio appellari, & quòd non homo, ſed is duntaxat, qui ſolo verbo fecit cœlum, & terram, Apoſtolicam Sedem, & in ea ſedentem prætulit univerſis etiam Conciliis, quæ ab eo robur accepiſſe Sanctorum Patrum decreta teſtantur & etiam Gelaſius Papa contra Acacium Fauſto legatum ſcribens, dum ait: Ipſi ſunt Canones, qui appellationes totius Eccleſiæ ad hujus Sedis examen voluere deferri, ab ipſa autem nunquam appellari debere, & ipſam de tota Eccleſia judicare, de ipſius autem judicio nunquam judicari ſenſerunt. Et dum ſcribit ad Orientales Epiſcopos dicens: Sedem prædictam nulla Synodo præcedente ſolvendi, quos Synodus iniquè damnaverat, & damnandi, quos oportuit, nulla exiſtente Synodo habuiſſe facultatem.*

Teſtantur etiam plurimorum antiquorum Conciliorum epiſtolæ, in quibus verba illa apponuntur: Salva in omnibus Apoſtolicæ Sedis authoritate, & quod de iis, & quàm plurimis aliis rebus, & Canonibus, & authoritatibus piæ memoriæ Pius Papa II. Prædeceſſor noſter dudum de fratrum ſuorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & Prælatorum, ac Juriſperitorum tunc Romanam Curiam ſequentium Conſilio in Conventu Montuano authoritate Apoſtolica in perpetuum valitura conſtitutione; omnes qualitercunque appellantes à Romano Pontifice Canonum tranſgreſſores, & illos ex eis, qui ad non indictum nec congregatum Concilium appellare præſumerent aliud Caput in Eccleſia Dei ac imaginarium majus, ac ſublimius tribunal confingentes contra Apoſtolum dicentem: Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id, quod Chriſtus inſtituit, hujus ſanctæ Sedis primatum negare, Eccleſiæ unitatem dividere non unum ſolum privilegium eidem Eccleſiæ adimere, ſed præcipuam & principalem dictæ Sedis authoritatem, quam & vox Chriſti & Majorum traditio, & Canonum fulſit authoritas penitus ſubvertere non verentur, præ cæteris deteſtabiliores eſſe, & eorum appellationes hujusmodi, quacunque occaſione interponerentur, non ſolùm irritas, & inanes, ſed fraudoloſas, & ſacrilegas, & hæreticas eſſe declaravit &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1483. Idus Julii Pontificatus noſtri anno duodecimo. Quidni Ludovicus Galliarum Rex hoc Pontificium diploma juſſit in ſolemni hominum frequentia promulgari, quo nomine plurimas illi Pontifex gratias egit per Apoſtolicas litteras, ut refert Odoricus Raynaldus in ſuis annalibus Eccleſiaſticis anno 1483. num. 22.

Cùm igitur ſolus Romanus Pontifex ſit in militante in terris Eccleſia Chriſti Vicarius, & Caput univerſalis Eccleſiæ, eſt absque ullo dubio etiam Caput Concilii generalis, à qua propterea Patres, ex quibus coaleſcit, dependent, & cujus juriſdictioni ſubjiciuntur, ſequitur Romanum Pontificem eſſe ſupra Concilium, eòque majorem in authoritate, & juriſdictione; ex eo enim, quòd ſit immediatus Chriſti Vicarius, debet in Chriſti Eccleſia ſupremam habere poteſtatem, adeo, ut propoſitio huic oppoſita hæreſin redoleat, & ut talis damnata fuit in Concilio Conſtantienſi *Seſſ. 8. art. 37.* ubi inter alios Wicleffi errores à Concilio damnatos ponitur iſte: *Papa non eſt immediatus, & proximus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum*, & *Seſſ. 45.* in Bulla Martini V. qua Baſileenſie Concilium confirmatur, inter alios articulos, de quibus hæreſis ſuſpecti examinandi ſunt etiam ponitur iſte: *Utrum credat, quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore fuit, ejus nomine proprio expreſſo, ſit Succeſſor Beati Petri habens ſupremam authoritatem in Eccleſia DEI.* Rurſus in Concilio Nicæno can. 39. inter 80. Arabicos, qui habentur Tomo I. Concilior. poſt Acta Concilii Nicæni habetur: *Ille, qui tenet Sedem Romæ, Caput eſt, & Princeps omnium Patriarcharum. Quandoquidem ipſe eſt primus ſicut Petrus, cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos, & omnes populos eorum, ut qui ſit Vicarius Chriſti ſuper cunctos populos, & cunctam Eccleſiam Chriſtianam. Et quicunque contradixerit à Synodo excommunicatur.* Quòd ſi concilium Nicænum definivit Romanum Pontificem eſſe verum Petri Succeſſorem, eſſe in militante Eccleſia Chriſti Vicarium ſuper cunctam Chriſtianam Eccleſiam, eſt procul dubio ſupra concilium generale, quod repræſentat cunctam Eccleſiam Chriſtianam, conſequenter à Romano Pontifice ad concilium generale non poteſt dari appellatio, quod etiam definitum fuit in concilio Florentino *Seſſ. ult. in litteris unionis*, & Lateranenſi *Seſſ. 11.* ut etiam Lugdunenſi in *cap. ubi periculum de elect. in 6.* Ex eo autem, quòd Romanus Pontifex ſit in militante in terris Eccleſia Chriſti Vicarius ſuper cunctam Chriſtianam Eccleſiam, evidenter infertur, majorem eſſe Pontificis, quàm concilii authoritatem, & Papam nullo modo ſubeſſe concilio, ſed hoc juriſdictioni Romani Pontificis. Ratio eſt, quia tribunal Vicarii eſt prorſus idem, ac tribunal Principis, ſeu principalis, adeo ut tribunal Romani Pontificis ſit idem ac tribunal Chriſti, & ſicut ſupra Chriſti tribunal non datur in terris tribunal majus, nec majoris juriſdictionis, ita nec datur tribunal majus tribunali Romani Pontificis *cap. 1. de officio Vicarii in 6.* & *cap. 27. §. Porro, de offic. deleg.* Quòd ſi Romanus Pontifex ſuperiorem

in terris haberet in regimine ſpirituali, ſequeretur quòd Concilium Conſtantienſe erraviſſet, cùm dixit: Supremam poteſtatem in Eccleſia Chriſti eſſe penes Pontificem: etenim ſi ſubeſſet Concilio generali, non haberet ipſe ſupremam poteſtatem, & poſſet ab alio doceri, & ejus ſententia corrigi, imò & reſcindi; quia Concilium Conſtantienſe definivit, Papam eſſe proximum, ac immediatum Chriſti Vicarium, neque hæc vicaria poteſtas poteſt proximè, & immediatè à Chriſto data ſoli Petro, & ejus Succeſſoribus canonicè electis uſurpari à concilio generali, quia cùm Chriſtus ſoli Petro, & ejus Succeſſoribus pro tempore dixit Joan. 21. *Paſce oves meas*, fuit locutus in numero ſingulari, quia verba ad ſolum Petrum direxit, & quia Petrus erat brevi moriturus ad ſuum Succeſſorem pro tempore exiſtentem, ne ullo unquam tempore oves ſuæ paſtore viſibili deſtituerentur; quòd ſi Concilium generale hanc vicariam poteſtatem ſibi uſurparet, non unus tantùm, ſed duo eſſent immediatè in Eccleſia Vicarii Chriſti, & duo ſuprema capita, quod eſt abſurdum. Unde vel concedendum eſt à ſententia Papæ ad Concilium generale non poſſe appellari, & ſolum Pontificem Romanum eſſe proximum, ac immediatum Chriſti Vicarium *tantò altiorem Conciliis factum*, ut loquitur D. Paulus *quantò differentius ab illis nomen hæreditavit, cui enim aliquando Conciliorum dictum eſt Vicarius meus es tu, ſuper te ædificabo Eccleſiam meam, tibique dabo claves regni cælorum:* vel aſſerendum eſſet dari in Eccleſia duo ſuprema capita, quæ ſi diſſiderent, ad quem Judicem fieret iterum appellatio, hoc enim inconveniens ſequitur, ſi à ſententia Papæ daretur appellatio ad Concilium generale. Quamobrem ſolum Romanum Pontificem eſſe Caput Catholicæ, & univerſalis Eccleſiæ definitum fuit in Concilio Conſtantienſi *Seſſ.* 15. *& ult.* in Bulla Martini V. & in Florentino *Seſſ. ult.* in Lateranenſi *ult. Seſſ.* 11. Lugdunenſi *cap. ubi periculum de elect. in 6.* & eleganter docet Sanctus Leo Papa in epiſt. ad Epiſcopos Viennenſes 78. quæ habetur in *cap. Ita Dominus diſtinct.* 19. & Nicolaus Papa in *cap. fundamenta* 17. *de elect. in 6.* Hinc etiam Patres Concilii Epheſini ſe membra inferiora agnoſcunt, & Pontificem Romanum Caput univerſalis Eccleſiæ, ut habetur in actis ejusdem Concilii *Seſſ.* 4. quod etiam docet D. Thomas *lib. 4. contra gentes cap. 66.* & *contra errores Græcorum cap. 6.* & 3. *part. quæſt.* 8. *art 6.* Neque ratio capitis convenit Romano Pontifici jure tantùm humano, ſed etiam divino, proinde immutabiliter, adeo ut nullus ſit homo, qui poſſit hac poteſtate illum privare, ac titulo capitis deſtituere, ut ſcripſit Nicolaus I. in epiſt. ad Michaelem Imperatorem, quæ extat Tomo 3. Concil. fuitque lecta, laudata, & approbata in 8. generali Synodo, ſcribit enim Pontifex loquens de Eccleſia Apoſtolica Romana: *Privilegia iſtius Sedis vel Eccleſiæ perpetua ſunt, divinitus radicata, ac plantata ſunt: impingi poſſunt transferri non poſſunt, trahi poſſunt, evelli non poſſunt, quæ ante imperium veſtrum fuerunt, & permanent Dei gratiâ hactenus illibata, manebuntque poſt vos, & quouſque Chriſtianum nomen prædicatum fuerit illa ſubſiſtere non ceſſabunt immutilata. Iſta igitur privilegia huic Sanctæ Eccleſiæ à Chriſto donata à Synodis non donata, ſed jam ſolummodo celebrata, & venerata, per quæ non tantùm honor, quam onus nobis incumbit, licèt ipſum honorem non meritis noſtris, ſed ordinatione gratiæ Dei per Beatum Petrum, & in Beato Petro ſimus adepti, nos cogunt, nòsque compellunt omnium habere ſollicitudinem Eccleſiarum Dei.* Et pluribus interjectis pro fine ſubdit: *Et ſi cunctis generaliter Sacerdotibus, divina tractantibus, fidelium convenit corda ſubmitti, quanto potiori jure ſedis illius Pontificiæ conſenſus adhibendus eſt, quem cunctæ Eccleſiæ generalis jugiter pietas celebravit? Ubi clementia veſtra evidenter advertit, nunquam quovis penitus humano conſilio elevare quemquam poſſe contra illius privilegium, vel confeſſionem, quem Chriſti vox prætulit univerſis, quem Eccleſia veneranda confeſſa ſemper eſt, & habet devota primatum. Impelli non valent humanis præſumtionibus, quæ divino ſunt judicio conſtituta. Deſinant ergo (rogamus) temporibus veſtris quidam per occaſionem perturbationem eccleſiaſticam appetere, & quæ non liceat, ambire. Alioquin, & quod malè appetiverunt, non perfruentur, & ipſam quoque Chriſtianitatem, niſi reſipuerint, prorſus amittent.* Ex hac prærogativa qua Romanus Pontifex eſt Caput viſibile univerſalis Eccleſiæ plura deducuntur argumenta, quibus Romanus Pontifex eſſe ſupra Concilium clarè evincitur. Primò caput in corpore eminet ſupra reliqua membra non ſolùm ſitu, & pulchritudine, ſed etiam influxu, cauſalitate, imperio, & regimine, quatenus caput reliqua membra dirigit, quibus imperat: & eſſet monſtruoſum illud caput, quod à membris dependeret, à quibus motum acciperet & imperium. Si igitur à Romano Pontifice ad Concilium generale daretur appellatio; adeo ut ſententia Papæ corrigeretur, vel etiam reſcinderetur à Concilio generali; vel Romanus Pontifex non eſſet Caput univerſalis Eccleſiæ; caput dependeret à membris, à quibus dirigeretur, ac corrigeretur: quia cùm Patres Concilii generalis ſint præſules tantùm Eccleſiarum particularium ſunt membra Eccleſiæ univerſalis, quam cum capite, ſeu Romano Pontifice repræſentant: unde membra præeſſent capiti, cui imperarent; proinde non caput membris præficeretur, ſed membra capiti. Secundò, quia ſicut repugnat corpus ſine capite, aut corpus aliò, vel aliter moveri, quàm ex præſcripto capitis: ita repugnat Concilium univerſale ſine capite ſeu Romano Pontifice, ut etiam quod membra non conſentiant capiti, ſeu Concilium Papæ, eſſet enim evertere ordinem naturæ. Tum quia quando dicunt à Pontifice ad Concilium generale dari appellationem vel Concilium generale, intelligunt concilium cum capite; vel ſine capite; ſi primum perinde eſt appellare à Pontifice Romano ad concilium, ac appellare à Papa ad Papam, & concilium non eſt ſupra Papam, cùm in corpore membra non ſint ſupra caput, ſed infra: ſin verò intelligatur concilium ſine capite, non poteſt eſſe concilium ſubſiſtens, quia ſine capite corpus non ſubſiſtit: & concilium, ſi non ſit congregatum & approbatum à Romano Pontifice, nullius eſt valoris, quia deſtituitur influxu capitis.

Quod ſi reſpondeant concilium ſeorſim à Papa habere primatum Eccleſiæ, & officium ſupremi Paſtoris ſibi à Chriſto collatum, eo quia tunc ipſum concilium generale in Eccleſia militante vices gerat Chriſti, cujus vicaria poteſtate pollet; ac propterea non eſſe corpus mutilum nec acephalum. Reſpondetur hæc abſque ullo fundamento, ſine ulla ſacræ Scripturæ authoritate, & ſine ulla probabilitate aſſeri; quia in tota Scriptura neque unum ſit verbum de hac vicaria poteſtate collata concilio generali: neque concilia generalia auſa unquam fuère hanc ſibi vicariam poteſtatem uſurpare.

Quindecim recenſentur tituli, qui Romano Pontifici tribuuntur, quos enumerat Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. c. 31. ex quibus ejus evincitur præeminentia, ac majoritas ſupra concilium generale ſuntque

Digitized by Google

Papa, Pater Patrum, Chriſtianorum Pontifex, ſummus Sacerdos, Princeps Sacerdotum, Vicarius Chriſti, caput corporis Eccleſiæ, fundamentum ædificii Eccleſiæ, Paſtor dominici ovilis, Pater & Doctor omnium fidelium, Rector domus Dei, cuſtos vineæ Dei, Sponſus Eccleſiæ Catholicæ, Apoſtolicæ Sedis Præſul, & Epiſcopus univerſalis. Primus titulus legitur in epiſt. S. Ignatii Martyris in epiſt. ad Mariam Zarbenſem ubi ait: *Cùm eſſes Romæ apud Papam Linum*, quamvis hoc nomen *Papa* tribuatur etiam à veteribus cuilibet Epiſcopo, tripliciter tamen ex hoc nomine infertur primatus Romani Pontificis, primò quia per hoc nomen ſemper intelligitur Romanus Pontifex, ut præeſt Eccleſiæ univerſali, ut liquet ex concilio Chalcedonenſi Act. 16. ubi habetur: *Beatiſſimus & Apoſtolicus vir Papa hoc nobis præcipit*. Neque additur Leo, nec Romanus, quia nomen Papa ſufficit ad judicandum ſupremum totius Eccleſiæ catholicæ Paſtorem. Secundò quia ſolus Romanus Pontifex per anthonomaſiam dicitur Papa, ut conſtat ex concilio Chalcedonenſi Act. 15. ubi Leo vocatur univerſalis Eccleſiæ Papa, & ex Liberato in Breviario cap. 22. ubi legimus, nullum eſſe Papam ſuper Eccleſiam mundi totius præter Romanum Pontificem. Tertiò quia ab omnibus Chriſti fidelibus ſolus Romanus Pontifex vocatur Papa ſeu Pater, & ipſe nullum vocat papam, ſed omnes filios vel fratres, ut ex Epiſtola ad concilium ſecundum apud Theodoretum lib. 5. cap. 10. Secundus titulus eſt *Pater Patrum*, qui tribuitur Damaſo papæ à Stephano Archiepiſcopo Carthaginenſi in epiſtola directa ad ipſum Damaſum; cui titulus eſt: *Beatiſſimo Domino, & Apoſtolico culmine ſublimato S. Patri Patrum Damaſo Papæ.* Tertius *Pontifex Chriſtianorum* habetur apud Euſebium in chronico anni 46. Quartus eſt *ſummus Pontifex* in eadem epiſtola Stephani, ubi etiam legitur *Summo omnium Præſulum Pontifici*, quo titulo etiam utitur D. Hieronymus in præfatione Evangeliorum ad Damaſum, ait enim: *Tu qui ſummus Sacerdos es.* Quintus *Princeps Sacerdotum*, qui legitur in epiſt. Valentiniani ad Theodoſium, quæ habetur ante concilium Chalcedonenſe Tom. I. conciliorum ubi habetur: *Beatiſſimus Romanæ urbis Epiſcopus, cui principatum Sacerdotii ſuper omnes antiquitas contulit.* Et D. Proſper lib. 2. de vocat. gent. cap. 6. ait: *Roma propter Sacerdotii principatum amplior facta eſt arce religionis, quàm ſolio poteſtatis.* Neque obſtat quod opponit Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 7. §. 3. concilium Carthaginenſe III. can. 26. prohibere, ne quis dicatur *Princeps Sacerdotum*: quia id tantùm fuit ſtatutum de Epiſcopis Africæ, inter quos multi erant primates æquales, ne ullus eorum diceretur ſummus Sacerdos. Sextus titulus eſt *Vicarius Chriſti*, quo titulo utitur concilium Lugdunenſe ſub Gregorio X. & habetur etiam in jure canonico in 6. titulo de electione *c. ubi periculum.* Septimus *Caput Eccleſiæ*, quo utitur concilium Chalcedonenſe in Epiſt. ad Leonem ubi legitur: *Quibus tu velut membris caput præeras.* Et art. 1. ejuſdem concilii Eccleſia Romana dicitur *Caput omnium Eccleſiarum.* Neque obſtat quod objicit Calvinus *lib. 4. Inſt. c. 7. §. 21.* S. Gregorium *lib. 4. cap. 82.* ſcripſiſſe ad Epiſcopum Conſtantinopolitanum: *Petrus primum membrum ſanctæ, & univerſalis Eccleſiæ eſt. Paulus, Andreas, Jacobus, quid aliud quàm ſingularium plebium ſunt capita? omnes tamen ſub uno capite membra Eccleſiæ ſunt.* Ubi Gregorius redarguit Joannem qui voluit caput dici totius Eccleſiæ; quod falſitatis arguit, eo quia nec Petrus, nec ullus alius Apoſtolus caput fuit totius Eccleſiæ, ſed tantùm capita fuerunt particularium plebium, ſeu Eccleſiarum, & membra Eccleſiæ univerſalis. Nam ut reſpondet Bellarminus dupliciter poteſt quis dici caput totius Eccleſiæ, primò ut ipſe ſolus ſit caput principale; & in hoc ſenſu ſolus Chriſtus eſt caput Eccleſiæ militantis: Secundò ut ſit caput cum vicaria poteſtate: & in hoc ſenſu S. Petrus, & illius ſucceſſores dicuntur & ſunt caput Eccleſiæ, quia in Eccleſia pollent vicaria Chriſti poteſtate: idque clarè innuit S. Gregorius lib. 11. epiſt. 42. *Apoſtolicæ Sedis reverentia nullius præſumptione turbetur; tunc enim membrorum ſtatus integer perſeverat, ſi caput fidei nulla pulſet injuria;* & Epiſt. 54. ait: *Sedes Apoſtolica omnium Eccleſiarum Caput eſt.* Octavus titulus eſt *Fundamentum Eccleſiæ Catholicæ.* D. Hieronymus Epiſt. 1. ad Damaſum de nomine hypoſtaſis ait: *Super hanc petram Eccleſiam fundatam ſcio.* Vocat Damaſum Romanum Pontificem *petram* ſeu fundamentum *Eccleſiæ.* Nonus *Paſtor dominici ovilis.* Ambroſius Epiſt. ad Siricium Papam: *Recognovimus literis ſanctitatis tuæ boni Paſtoris excubias, quam fideliter tibi commiſſam januam ſerves, & pia ſolicitudine Chriſti ovile cuſtodias.* Decimus *Rector domus Dei.* Ambroſius in 1. ad Timoth. 3. *Domus Dei eſt Eccleſia cujus hodie Rector eſt Damaſus.* Undecimus *Cuſtos vineæ*, concilium Chalcedonenſe in Epiſt. directa ad Leonem Papam: *Inſuper contra ipſum, cui vineæ cuſtodia à Salvatore commiſſa; id eſt contra tuam Apoſtolicam ſanctitatem extendit inſaniam.* Duodecimus *Pater & Doctor omnium Chriſtianorum*, hic titulus habetur in Concilio Florentino *Seſſ. ult.* Decimus tertius *Sponſus Eccleſiæ*, ut vocatur in concilio generali Lugdunenſi, & habetur in cap. *ubi periculum* de electione in 6. adeo ut principalis Eccleſiæ Sponſus ſit Chriſtus & Romanus Pontifex Vicarius cum vicaria poteſtate, qua in Eccleſia vices gerit Chriſti. Decimus quartus *eſt Apoſtolicæ Sedis præſul*, dicitur Apoſtolicæ Sedis ſimpliciter, ut intelligatur cathedra D. Petri, quæ eſt Romæ, eſtque Sedes univerſalis Eccleſiæ. Olim Sedes Patriarchales dicebantur etiam Apoſtolicæ non tamen ſimpliciter & abſolutè, ſed cum addito ſpecialis Eccleſiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, Hieroſolymitanæ. Sola D. Petri cathedra dicitur ſimpliciter Apoſtolica. Decimus quintus titulus eſt *Epiſcopus univerſalis*, ſeu Eccleſiæ Catholicæ in concilio Chalcedonenſi Act. 3. leguntur tres Epiſtolæ diverſorum Græcorum ad Leonem Papam, quarum communis titulus eſt: *Sanctiſſimo, ac Beatiſſimo univerſali Archiepiſcopo, & Patriarchæ magnæ Romæ Leoni.* Hinc apparet falſum, quod ait Lutherus *de Poteſtate Papæ*, ubi cùm dixiſſet Gregorium recuſaſſe nomen univerſalis Epiſcopi, poſtea ſubjungit, *quid dixiſſet de nomine ſummi, & ſanctiſſimi*, aſſerit Lutherus titulum ſummi, & ſanctiſſimi uſque ad tempora Gregorii non fuiſſe audita in Eccleſia, quod quàm falſum ſit, liquet ex concilio Chalcedonenſi, & antiquis omnibus ante Gregorium, qui Romanum Pontificem *Sanctiſſimum* appellarunt. Aetius Epiſcopus Nicopolitanus in concilio Chalcedonenſi vocavit Leonem Papam Dominum noſtrum & Sanctiſſimum Papam, ait ipſe: *Quoniam nunc Domini noſtri, & Sanctiſſimi Papæ lecta eſt epiſtola.* Patet etiam falſitas Magdeburgenſium aſſerentium centuria 6. cap. 7. colum. 439. Romanum Pontificem creatum fuiſſe Patriarchã à Juſtino Imperatore anno 520. ſiquidem in concilio Chalcedonenſi quod celebratum fuit anno 444. frequenter vocatur Leo Papa univerſalis Patriarcha. Arguitur etiam falſitatis quod refert Calvinus lib. 4. Inſtit. c. 7. §. 4. ubi refert verba Gregorii lib. 4. Epiſt. 32. quòd cùm oblatum fuerit prædeceſſoribus ſuis in concilio Chalcedonenſi nomen univerſalis; ſubdit: *Hoc nullam habet veri ſpeciem, neque enim tale quidpiam in Actis Concilii legitur.* Quia tametſi concilium nihil

ſtatuerit circa nomen univerſalis: conſtat tamen non diſplicuiſſe Concilio Romanum Pontificem vocari Epiſcopum univerſalem, ſeu Eccleſiæ Catholicæ, etenim *act.* 3. perſæpe Leo Pontifex à Concilio vocatur Epiſcopus univerſalis, ſeu totius Eccleſiæ Catholicæ, & nemo fuit in concilio, qui hanc reprehenderit nomenclationem. Inſtat Calvinus quia Gregorius lib. 4. epiſt. 32. & plerisque aliis in locis ſæpiſſime repetit, hoc nomen Epiſcopi univerſalis eſſe profanum, & ſacrilegum; & ideo neminem ex ſuis prædeceſſoribus voluiſſe illo uti. Citatur etiam Concilium Africanum relatum à Gratiano *diſt.* 99. *can. Primæ ſedis* ubi dicitur: *Univerſalis autem nec Romanus Pontifex appelletur* ſed contra quia nomen univerſalis Epiſcopi dupliciter ſumi poteſt. Primò ut Romanus Pontifex ita ſit Epiſcopus univerſalis, ſeu omnium eccleſiarum particularium per totum orbem, ut præter ipſum non ſint alii Epiſcopi, ſed tantum Vicarii illius, qui dicitur Epiſcopus univerſalis, & in hoc ſenſu eſt nomen profanum rejectum à Gregorio, ut patet ex ratione, quam adfert lib. 34. ad Conſtantiam ubi ſcribit: *Triſte valde eſt, ut patienter feratur quatenus deſpectis omnibus, prædictus frater, & coepiſcopus meus ſolus conetur appellari Epiſcopus.* Et lib. 4. epiſt. 36. ad Eulogium: *Si unus Patriarcha univerſalis dicitur; Patriarcharum nomen cæteris derogatur.* Alio modo dici poteſt Epiſcopus univerſalis, qui regimen habet totius Eccleſiæ Catholicæ ſeu generale; ita ut non excludat particulares Epiſcopos locorum, & Archiepiſcos Provinciarum. Quemadmodum Generales Religioſorum ordinum ſunt ſuperiores univerſales totius ordinis, ita tamen, ut conſtituat non deleat provinciales ſuperiores, nec priores particularium conventuum: & in hoc ſecundo ſenſu nomen univerſalis Epiſcopi à D. Gregorio tribuitur Romano Pontifici, ut etiam à Concilio Chalcedonenſi, quod ſanctum, & Catholicum fuiſſe teſtatur S. Gregorius, qui regimen univerſalis Eccleſiæ ſoli ineſſe Romano Pontifici exemplo, & ſcripto ſatis comprobavit, & in iis, quæ contra Joannem Patriarcham Conſtantinopolitanum decrevit, & præſertim *lib.* 7. *epiſt.* 63. & 64. *lib.* 11. *epiſt.* 42. & 54. Quòd verò Gregorius Magnus fuerit infectatus titulum Epiſcopi univerſalis, occaſionem dedit ambitio, & faſtus Patriarchæ Conſtantinopolitani, qui cum verſaretur in urbe Imperatoris, & ibi ſedem Patriarchatus fixiſſet, non contentus tribus Patriarchis in Oriente, Alexandrino, Antiocheno, & Jeroſolymitano, quartum voluit addere ſcilicet Conſtantinopolitanum, ac primatum eidem adnectere excluſo Alexandrino edito etiam Canone in 2. Synodo Oecumenico, qui tamen ut ſuſpectæ fidei à Damaſo Papa non fuit confirmatus, neque effectui datus, quapropter repetitus fuit in Concilio Chalcedonenſi urgente Anatholio Epiſcopo, & præſertim Imperatoris præpotentia, cui annexus vi omnia extorquebat diſſimulante Cæſare, qui ſuum credebat honorem, quidquid Patriarchæ Conſtantinopolitano acceſſiſſet dignitatis, & honoris. Verùm Leo Magnus quamvis ab Imperatore, à Senatu, & Concilio pluries rogatus fuerit adduci nunquam potuit, ut canonem illum approbaret, eo quia Concilio Nicæno, & juribus Patriarchæ Alexandrini adverſaretur, neque enim eſt conveniens ſpoliis unius alium induere, & ornare. Quia verò urbs Roma à Barbaris occupata eſſet, & Romanus Pontifex ſuppetias petiiſſet ab Imperatore Orientis favente occaſione Epiſcopi Conſtantinopolitani à Leone, & Juſtiniano Imperatoribus diploma extorſerunt, quo à Romano Pontifice titulum primatus Orientis acceperunt, imò & titulum Patriarchæ Oecumenici, quo Juſtinianus Epiphanium condecoravit in *Cod. de ſumma Trinit. leg.* 7. Imò & eo prætextu id factum fuit, quia Patriarchæ Conſtantinopolitano in Concilio Chalcedonenſi aſſerunt omnia privilegia fuiſſe conceſſa, quæ Pontifici Romano, proinde etiam titulum univerſalis Epiſcopi, & Oecumenici, ut notat Gloſſa cap. diſt. 21. & hoc titulo etiam Menas in Concilio Conſtantinopolitano aliique Patriarchæ uſi ſunt, ſed cæteris arrogantius Joannes Neoſteta, qui pallio ſanctitatis, & vitæ auſterioris plauſum, & gloriam captans ad tantam devenit vanitatem, ut ſe unum ad excluſionem cæterorum omnium, verum diceret Epiſcopum, propterea acriter increpatus fuit à Pelagio II. Romano Pontifice, poſtea à Gregorio Magno, qui titulum illum ut ſuperbum, & inſolentem execrari cœpit: & paulò poſt mortuo Joanne adhuc ſuperſtes fuit titulus, & in ſucceſſores propagatus, donec Phocas Imperator anno 606. indignatus Ciriaco Patriarchæ propugnanti Eccleſiaſticam immunitatem hunc titulum delevit in Epiſcopis Conſtantinopolitanis, & declaravit publico decreto Soli Romano Pontifici deberi, ut teſtatur Anaſtaſius Bibliothecarius in Bonifacio III. & Paulus Diaconus lib. 4. de geſtis Longobardorum. Et iſta eſt vera origo, & cauſa cur Sectarii recentiores aſſerant Romanum Pontificem primatum accepiſſe à Phoca, cui ſucceſſit Heraclitus in imperium Fautor Monotelitarum, quorum errores fuit etiam ſecutus, &, quia contrarius Romano Pontifici præfatum titulum Epiſcopi Oecumenici Patriarchis Conſtantinopolitanis iterum adnexuit, imò & poſtea ipſe Phocas privatis odiis in Romanum Pontificem exardens præter titulum Epiſcopi univerſalis etiam primatu Eccleſiæ Chriſti eum inſignivit excuſſa obedientia debita Romano Pontifici; hæcque cauſa, cur Gregorius Magnus fuit execratus titulum Epiſcopi univerſalis.

C A P U T VI.

Supremum regimen totius Eccleſiæ Catholicæ ſoli ineſſe Romano Pontifici ex eo evincitur, quia Concilium Univerſale non approbatum à Romano Pontifice ſit erroribus obnoxium, quod probatur ex Conciliis, Patribus, & ratione naturali; & eluuntur plures objectiones.

CUm Chriſtus rogaverit æternum Patrem, ut fides Petri, quem conſtituerat Paſtorem univerſalem ſuarum ovium, nunquam deficeret, ſequitur ſucceſſores D. Petri in primatu Eccleſiæ univerſalis non poſſe deficere, neque errare in fide, dicente Chriſto: *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*, & nomine Petri utpote brevi morituro intellexit etiam ejus Succeſſores in regimine Eccleſiæ univerſalis, quod ſi iſti non poſſunt errare in iis, quæ pertinent ad fidem, adeo ut Pontifex doceat

docens ex cathedra, & ut univerſalis Paſtor totius dominici gregis non verò ut perſona privata, non poſſit errare, ſequitur evidenter, quòd ſi Concilium univerſale à Pontifice non approbatum, eſt errori obnoxium primatum Eccleſiæ non Concilio, ſed ſoli Romano Pontifici eſſe annexum, & Concilium non eſſe ſupra, ſed infra Pontificem, à quo corrigi poſſit: ſi enim Concilium univerſale eſt errori obnoxium, debet poſſe ab aliquo corrigi; conſequenter non poteſt eſſe prima regula in Eccleſia, ſed neceſſe eſt, detur alia ſuperior, à qua corrigatur, & omnis obliquitas emendetur. Quod verò Concilium univerſale non approbatum à Romano Pontifice pluries erraverit, non eſt probatu difficile, etenim anno 359. ſub Liberio Pontifice erravit Concilium Ariminenſe, cui interfuerunt Epiſcopi quadringenti, & Legati Apoſtolici, quorum unus fuit Vincentius Capuanus Epiſcopus; hoc igitur Concilium generale prætextu componendæ pacis cum Arianis expunctâ voce conſubſtantiali, ſeu *Homouſion* filium dixerat ſimilem Patri, quod perinde fuit, ac dexteras porrigere Arianis, & cum ipſis aſſerere Filium non eſſe ejuſdem prorſus ſubſtantiæ cum Patre, quod aperta eſt hæreſis: & tunc ut loquitur D. Hieronymus dedita velut arce fidei, & religionis Catholicæ Nicænæ Synodus damnatio eſt conclamata, & totus orbis ingemiſcens, ſe Arianum eſſe miratus eſt: hinc totis viribus Liberius Romanus Pontifex huic ſe oppoſuit Concilio, quod nec approbare unquam voluit, nec eidem ullo modo adhærere, & ob id plures perpeſſus eſt perſecutiones, & etiam in exilium deportatus: adeſt epiſtola Damaſi, & Synodi Romanæ apud Theodoretum lib. 2. cap. 22. ubi hæc leguntur: *Numerum Epiſcoporum, qui erant Arimini congregati, præjudicii vim habere non debere, præſertim cum formula illa compoſita ſit, neque Epiſcopo Romano, cujus ſententia præ ceteris omnibus erat expectanda, neque Vincentio, neque aliis ei conſentientibus, cumque illi ipſi, qui in fraudem illecti à veritate deflexiſſe viſi eſſent, poſtea ad meliorem mentem denuo traducti, planè teſtarentur hanc formulam ſibi magnopere diſplicere.* Et meritò debuit diſplicere Patribus illis, quia nemo ſimilis eſt ſibi, ſed alteri à ſe diſtincto, eſt enim ſimilitudo ſemper inter duo ſejuncta, & diſtincta quoad entitatem, quam poſſident, quapropter eo ipſo, quòd Filius dicitur ſimilis eſt diſtinctæ ſubſtantiæ à Patre, conſequenter Pater, & Filius in divinis non eſſent una ac eadem prorſus deitas, & ſubſtantia, quod eſt contra fidem, & manifeſta hæreſis Arianorum, hoc idem etiam refert Sozomenus *lib.* 4. *cap.* 18. Neque urget, quod aſſerunt Sectarii non fuiſſe in hoc Concilio legitimè proceſſum, neque libera fuiſſe Epiſcoporum ſuffragia, eò quia fraudibus Arianorum metuque incuſſo extorta potiùs fuerunt. Sed quamvis verum ſit ſuffragia Patrum non fuiſſe in Concilio Ariminenſi omnino libera, ex hoc clarè apparet, Concilium metu, vel ignorantia, aut odio, vel qualibet alia ratione poſſe corrumpi, & errare, ac de legitimè congregato abſolvi illegitimum, conſequenter Concilium univerſale non approbatum, & confirmatum eſſe errori obnoxium, proinde primatum Eccleſiæ catholicæ non poſſe ineſſe Concilio univerſali ſine capite, ſed ſoli Romano Pontifici approbanti, & confirmanti Concilium: non enim conſtare poteſt, an Concilium generale legitimum ſit, vel illegitimum niſi ex eo quod approbetur, vel non approbetur à Romano Pontifice, ſine quo omnia in Concilio perturbationibus aguntur, & ſuffragia vi extorquentur, metuque incuſſo ambitio, & cupiditates regnant.

Secundò erravit anno 381. Synodus œcumenica Conſtantinopolitana, cui interfuerunt Epiſcopi centum, & quinquaginta, quando contra præſcriptum Concilii Nicæni & Jura Eccleſiæ Alexandrinæ primatum conceſſit Patriarchæ Conſtantinopolitano, abſente, & non audito Timotheo Patriarcha Alexandrino contra jura, quæ non permittunt inauditis partibus ſententiam proferri: quem tamen Canonem nunquam Romani Pontifices ratum habuerunt, eò quia adverſetur Nicæno Concilio, cujus decreta fuerunt à Pontifice approbata, eò quia editus fuerit Canon ille cum alterius injuria, cui nolenti auferri non poterant, quæ propria ei fuerant; ut ſcribunt S. Leo epiſtol. 51. ad Anatholium, & Gregorius Magnus *lib.6. epiſt.* 51. Et quamvis error hujus Concilii non fuerit circa fidei articulos, fuit tamen in materia juſtitiæ, ac error dignus ut à Romano Pontifice emendaretur, & hinc patet, quòd Pontifex ſit ſupra Concilium, & hoc infra Pontificem, cujus correctioni ſubjaceat, & ſuprema judicandi poteſtas ſoli inſit Romano Pontifici, quia inferior non poteſt jus dicere ſuperiori, quia enim jus dicit, neceſſe eſt, habeat juriſdictionem in eum, quem judicat, conſequenter Romanus Pontifex eſt ſupra Concilium univerſale.

Tertiò erravit etiam anno 451. quarta Synodus œcumenica habita Chalcedone ſub Leone I. Pontifice Maximo, & Martiano Imperatore: ſiquidem Concilium *Act.* 15. *Can.* 58. Primatum totius Orientis detulit Archiepiſcopo Conſtantinopolitano, qui tamen Canon à Legatis Sedis Apoſtolicæ ſtatim expungi juſſus fuit, ut legitur Act. 16. & in epiſtol. S. Leonis 59. & epiſtol. ad Anatholium 51. Rurſus in eadem Synodo Chalcedonenſi ſeſſ. 6. cum à Patribus formula, & ſymbolum fidei conceptum fuiſſet, quia propter omiſſas Hæreticorum inſtinctu aliquas voces non ſatis clarè contra Eutichetem ſententia catholica declarabatur ſimili quaſi errore cum Concilio Ariminenſi deflexit à veritate: Legati Pontificii nunquam paſſi ſint formulam illam inſeri actis Concilii, ſed tametſi murmur inter Patres fuerit, aliam conceperunt formulam, ut habetur *Actor. 5. tom. 2. Concilior.*

Quartò Synodus Conſtantinopolitana nuncupata Quiniſexta ſub Sergio Pontifice, & Juſtiniano Juniore Auguſto, anno 692. etiam erravit: ut enim narrat Balſamon in Nomocanone Legati Apoſtoli ei interfuerunt, & ejus Canones præſertim 82. Adrianus Papa in Epiſtola quam ad Tharaſium direxit plurimum laudat: error tamen hujus Synodi œcumenicæ in eo fuit, quia cœlibatum Sacerdotum, & ſabbathi jejunium expunxit, ut liquet ex canone 13. & 55. idque cauſa fuit, ut à Patribus Synodus vocaretur erratica, nec unquam Sergius Romanus Pontifex voluit eam approbare teſte Anaſtaſio in Sergio, quod etiam affirmat Venerabilis Beda de ſex ætatibus in Juſtiniano Minore.

Quintò erravit etiam anno 449. Synodus ſecunda Epheſina, cui ſub Leone Pontifice Romano, & Theodoſio Juniore interfuerunt Epiſcopi centum viginti octo unà cum interventu Legatorum Sedis Apoſtolicæ: in hac enim Synodo Eutiches abſolutus fuit, & damnati plures Epiſcopi Catholici, inter quos Flavianus ſanctitate percelebris, qua de cauſa, quia Patres in hac Synodo dolosè, & per fraudes proceſſerunt, fuit à Majoribus Prædatoria, & latrocinalis vocata, & Leo ejus memoriam omnino deletam voluit.

Sextò erravit Conſilium Baſileenſe à Martino V. & Eugenio IV. indictum anno 1431. quod propterea ab Eugenio, & Leone X. in Concilio Lateranenſi conſentiente Ludovico Rege Chriſtianiſſimo damnatum fuit, & Ludovicus declaravit ſuos Legatos regio diplo-

diplomate in publico conventu recitato, ſe Lateranenſi Concilio adhæſurum. Ex quibus conſtat ſine conſenſu capitis, & ſine approbatione, & confirmatione Romani Pontificis concilia quantumvis univerſalia eſſe erroribus obnoxia ac indigere corrigi à Romano Pontifice, qui propterea non eſt infra, ſed ſupra Concilium Generale, idque cauſæ cur in Jurecanonico ſancitum perſæpe ſit, ut nulla ſit Conciliorum authoritas, niſi quæ à Pontifice Romano approbata, & confirmata fuerit: quæ confirmatio neceſſaria non eſſet, ſi concilia non forent erroribus obnoxia, etenim S. Julius Pontifex Maximus epiſtola 1. quæ legitur Tom. 1. Concilior. & cujus etiam meminit Sozomenus lib. 3. cap. 7. ait: *Ipſi verò primæ Sedis Eccleſiæ convocandarum generalium Synodorum jura, & judicia Epiſcoporum ſingulari privilegio Evangelicis & Apoſtolicis atque canonicis conceſſa ſunt inſtitutis, quia ſemper Majores cauſæ ad Sedem Apoſtolicam multis auctoritatibus referri præcepta ſunt. Nec ullo modo poteſt major à minori judicari. Ipſa namque omnibus major, & prælata eſt Eccleſiis, quæ non ſolummodo Canonum & ſanctorum Patrum decretis, ſed Domini Salvatoris noſtri voce ſingularem obtinuit principatum, tu es, inquit, Petrus &c. Porro dudum à ſanctis Apoſtolis ſucceſſoribuſque eorum in privatis antiquis decretum fuerat ſtatutis, quæ hactenus ſancta, & univerſalis tenet Eccleſia non oportere præter ſententiam Romanis Pontificis Concilia celebrari, nec Epiſcopum damnari, quoniam Romanam Eccleſiam primatum omnium Eccleſiarum eſſe voluerunt, & ſicut beatus Petrus primus fuit omnium Apoſtolorum ita & hæc Eccleſia ipſius nomine conſecrata Domino inſtituente prima & caput ſit cæterarum, & ad eam quaſi ad matrem atque apicem omnes majores Eccleſiæ cauſæ, & judicia Epiſcoporum recurrant ejuſque juſtâ ſententia terminum ſumant, nec extra Romanum quidquid ex his debere decerni Pontificem.* Rurſus Gelaſius Papa in epiſtola ad Epiſcopos Dardaniæ, quam allegat Gratianus *in cap. Confidimus 25. quæſt. 1.* ſcribit: Privilegium Eccleſiæ Romanæ eſſe ut ſit caput omnium Eccleſiarum, & univerſali Eccleſiæ ſit propterea præferendus, cujus eſt Judex. Nicolaus I. Papa in epiſtol. ad Mediolanenſes, & habetur *in cap. Omnes diſtinct.* 22. ſcribit: *Qui autem Romanæ Eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſin labitur, & cum ille vocetur injuſtus, hic eſt procul dubio dicendus Hæreticus. Fidem quippe violat, qui adverſus illam agit, quæ mater eſt fidei; & ille contumax invenitur, qui eam cunctis Eccleſiis non prætuliſſe cognoſcitur. Unde & ipſe S. Ambroſius ſe in omnibus ſequi Magiſtram ſanctam Romanam profitetur Eccleſiam.* Rurſus Julius Papa in cap. Regul. diſt. 17. ait: *Regula veſtra nullas habet vires, nec habere poterit; quoniam nec ab orthodoxis in hoc Concilium actum eſt, nec Romanæ Eccleſiæ Legatus interfuit, Canonibus præcipientibus ſine ejus authoritate concilia fieri non debere. Nec ullum ratum eſt, aut erit unquam Concilium, quod non fultum fuerit ejus authoritate.* Hoc idem ſanxerunt, & declarârunt Concilia ipſa œcumenica præſertim Concilium Chalcedonenſe Act. 6. & Nicænum ſecundum Act. 1. Et Concilium Romanum ſub Sylveſtro Pontifice, & imperio Conſtantini numero 244. declaravit: *Romanam Sedem à nemine nec quidem toto Clero judicari poſſe, ab ipſa verò judicari omnes*, ut habetur Tom. 1. Concil. poſt Concilium Nicænum, quod etiam idem decreverat: ſiquidem Patres Concilii Nicæni I. num. 318. expreſsè aſſerunt Papam eſſe Vicarium Chriſti ſuper omnes populos & univerſam Eccleſiam Chriſtianam, ut habetur Tom. 1. Concilior. in Actis Concilii Nicæni Can. 39. Concilium Sinueſſe congregatum etiam fatetur num. 180. *non poſſe alterius ore, ſed ſuo tantùm Papam judicari, illum reum, illum Judicem ſui eſſe*, ut habetur in Actis concilii Sinueſſani Tom. 1. concil. Rurſus concilium Romanum ſub Symacho Papa, ac Theodotico Rege Italiæ num. 115. declaravit Papam eſſe ſummum Paſtorem nullius extra caſum hæreſis judicio ſubjectum Tom. 2. concilior. & luculenter narrat Anaſtaſius in Symacho. Concilium Romanum ſub Leone III. & Carolo Magno fatetur rem inauditam eſſe Romanum Pontificem concilio reum ſiſti, qui nunquam alium quàm ſe Judicem habuerit, ut narrant Baronius anno Chriſti 800. Anaſtaſius in Leone, & Æmilius de rebus Francorum in Carolo Magno. Patres itidem octavæ Synodi œcumenicæ ſub Adriano II. Pontifice numero 202. aſſerunt ne quidem à generali concilio poſſe in Romanum Epiſcopum ſententiam dici, ut habetur tom. 4. concil. canon. 21. Tandem Concilium Lateranenſe ſub Leone X. numero 114. expreſsè declarat: *Papæ authoritatem Concilio præcellere* ſeſs. 11. & huic Concilio Rex Chriſtianiſſimus profeſſus fuit per ſuos oratores interfuiſſe, & huic adhærere.

Ex ſanctis Patribus S. Anacletus Papa, & Martyr ait depoſitionem ſummi Pontificis ſoli DEO reſervatam eſſe epiſtola 1. Anacleti, & habetur *Tom. 1. Concilior.* S. Julius Papa epiſtola 1. ad Epiſcopos Orientales, quæ habetur *Tom. 1. Concilior.* ſcribit: *Papam à nullo poſſe judicari, & majores cauſas ad eundem eſſe referendas, & extra ejus ſententiam nihil poſſe definiri.* S. Bonifacius Martyr *in cap. ſi Papa. diſt.* 40. reſcribit *Papæ judicio omnes ſubjacere, ipſum nullius excepta hæreſi.* S. Gelaſius cap. Nemo. cap. Cuncta 9. quæſt. 3. ait: *Hæc per ſcripta Canonum ab omnibus poſſe Romanam Sedem appellare: ſed ab iſta nullam eſſe provocationem ejuſque ſententias nullius examini, aut judicio ſubmitti.* S. Symachus apud Ennodium & habetur Tom. 1. concilior. in Symacho, ait: *Succeſſores beati Petri cœlo tantùm ſuam debere innocentiam, & præter Deum ſine Judice eſſe.* S. Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem, & habetur Tom. 3. concilior. & in cap. Patet. 9. quæſt. 3. ſcribit: *Papæ judicium ultimum & peremptorium eſſe; neque majorem pontificia authoritate in mundo dari.* Rurſus S. Damaſus Papa epiſt. ad Epiſcopos Ilyriæ & habetur apud Theodoretum lib. 2. cap. 22. & epiſtol. 2. ad Stephanum, & Concil. Afric. ait: *Nullo Epiſcoporum numero decreta firmari, quibus Romanus Pontifex aſſenſum non præbuit, & hujus ante omnia expectandam ſententiam eſſe: nec ulla unquam rata Concilia legi, quæ non ſunt fulta Apoſtolica authoritate.* Præterea Patres Concilii œcumenici Sardicenſis ſub Julio Romano Pontifice numero. 300. aſſerunt: *A Synodo condemnatos poſſe Romanam Sedem appellare, hujuſque arbitria petere, velit ipſam cauſam cognoſcere, ac Judices in partibus delegare:* ubi Concilium generale expreſsè fatetur à Synodo Occumenica poſſe ad Romanam Pontificem appellari, & quia exploratí eſt juris majorem eſſe illum ad quem appellatur eo, à quo appellatur, eò quia Judex ad quem poſſit corrigere, reſcindere ſenteniam Judicis à quo, & ejus juriſdictionem ſuſpendere, vel imperare executionem ſententiæ, quæ omnia non poſſunt fieri niſi à majore Judice, proinde Concilium Occumenicum Sardicenſe ſub Julio num. 300. declaravit, *Romanum Pontificem eſſe ſupra Concilium Generale, & ab hoc ad illum dari appellationem*, ut à minore Judice ad majorem, ut conſtat ex actis ejuſdem Concilii cap. 4. & 7. Concilium Chalcedonenſe Occumenicum ſub Leone numero 630. declaravit. *Imperari ſibi à Pontifice*

Roma-

Digitized by Google

Romano, legesque dari, & fidei formam, ut conſtat ex Actis ejusdem Concilii Act. 1. 3. 16. Patres Concilii Nicæni 2. nu. 350. ſub Adriano I. aſſerunt. *Execrabilem, profanam, & adulterinam eſſe ſeptimam Synodum Conſtantinopolitanam, quia non habuit cooperarium Romanum Pontificem, neque illius Sacerdotes, neque per Vicarium, neque per provinciales literas convocatam eſſe quemadmodum in Synodis fieri debet*; ita legitur in Actis ejusdem Concilii Act. 6.

Præterea S. Athanaſius epiſt. ad Felicem II. Papam ſcribit: *Majores ſuos dogmata, & ordinationes à Sede Romana accepiſſe, ad eamque quaſi ad Matrem recurriſſe ejus uberibus nutriendos: Canonibus quippe ſancitum eſſe, ut abſque Romano Pontifice in majoribus cauſis decerni nihil debeat.* Anaſtaſiu Patriarcha Hieroſolymitanus ad Felicem Papam ſcribit: *Antiquis regulis ſancitum eſſe, ut quidquid, quamvis in remotis provinciis ageretur, non prius tractandum eſſet, quàm ad notitiam almæ Sedis eſſet deductum, ut juxta ejus auctoritatem, aut firmaretur, aut infirmaretur.* Imò Carnotenſis epiſt. 183. *Judicia Romanæ Eccleſiæ à nemine retractari poſſe: & ſi quis aliquando hujus Eccleſiæ authoritate prægravatum ſe ſentiat, non debere in Ægyptum deſcendere propter auxilium, ſed ab ipſa ad ipſam refugere, & inde expetere levamen, unde ſe conqueritur accepiſſe gravamen.* S. Iſidorus Hiſpalenſis præfat. in opus Conciliorum: *Epiſtolas Romanorum Pontificum, eorumque decreta pro culmine Sedis Apoſtolicæ, nec imparis eſſe cum conciliis auctoritatis, nec ullam Synodum legi ratam fuiſſe, quæ non fuerit auctoritate Apoſtolicæ Sedis congregata, vel fulta.* B. Auguſtinus Triumphus: *Sententia Papæ, & ſententia Dei eſt una ſententia; ſicut ſententia Papæ & ſui Auditoris eſt una ac eadem ſententia: cùm igitur appellatio ſemper fiat à minori ad majorem; ſicut nullus eſt major ſe ipſo, ita nulla appellatio tenet facta à Papa ad Deum*, ita loquitur in tract. de poteſt. Papæ q. 6. a. 1. S. Bernardinus Senenſis in Mariali part. 3. ſerm. 3. ait: *Cùm Papa ſit Chriſti Vicarius, & gerat vicem Dei in terris: ſequitur, quod habeat plenitudinem poteſtatis, & illud quod facit, præſumitur facere auctoritate Dei, ideo ipſo approbante aliquid, & nos approbare debemus. Immò ipſius ſententiæ eſt magis ſtandum, quàm ſententiæ totius mundi.*

Quinimò diſſentientes à Romano Pontifice mulctantur pœnâ, notanturque cenſurâ S. Antoninus in ſumma 3. part. tit. 23. c. 3. ait: *Quoniam quidam hoſtes virtutis, & unitatis adverſarii dicere præſumpſerunt, quòd licet à Romano Pontifice ad Succeſſorem ipſius, vel ad generale Concilium appellare: ideo cum correctione Sedis Apoſtolicæ intendo probare, quod ſentire, quod à Romano Pontifice poſſit ad quemcunque appellari, ſit hæreticum manifeſtè: & hoc probo unica ratione, quæ eſt talis: Quicunque privilegium à Chriſto conceſſum Romanæ Eccleſiæ auferre conatur eſt hæreticus: ſed dicens, & tenens, quod liceat appellare à Pontifice Romano ad ejus Succeſſorem, aufert privilegium Romanæ Eccleſiæ à Chriſto traditum: ergo talis manifeſtè eſt hæreticus. Major ponitur ex decretis D. 22. cap. omnes ubi dicit ſic: Non dubium eſt, quia quiſque cuilibet Eccleſiæ jus ſuum detrahit injuſtitiam facit: qui autem Romanæ Eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum Capite traditum auferre conatur: hic procul dubio in hæreſim labitur: & cùm ille vocetur injuſtus, hic eſt dicendus hæreticus. Fidem quippe violat, qui adverſus illam agit, quæ eſt Mater fidei: & ipſi contumax invenitur, qui eam cunctis Eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur.* Eleganter S. Hieronymus in epiſt. ad Damaſum quæ à Gratiano allegatur *cap. quoniam 24. quæſt. 1. quoniam vetuſto oriens inter ſe populorum furore colliſus in diſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam per fruſta diſcerpit; & Chriſti vineam vulpes exterminant, ut inter lacus contritos, qui non habent aquam, diffi ilè, ubi fons ſignatus & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi, ideo mihi cathedram Petri, & Fidem Apoſtolico ore laudatam cenſui conſulendam, inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepi.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Cum ſucceſſore Piſcatoris & Diſcipulo crucis loquor. ego nullum præmium niſi Chriſtum ſequens beatitudini tuæ, id eſt Cathedræ Petri communione conſocior. Super illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio, quicunque extra hanc domum agnum comederit profanus eſt. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluvio. Et quia pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigravi, quæ Syriam juncto barbariæ fine determinat, nec poſſum ſanctum Domini tot interjacentibus ſpatiis à ſanctimonia ſua ſemper expetere, ideo hic collegas tuos Ægyptios Confeſſores ſequor, & ſub onerariis navibus parva navicula deliteſco non novi Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, ſpargit; hoc eſt qui Chriſti non eſt Anti-chriſti eſt.* Addendus hic eſt Joannes Turrecremata, qui cum concilio Baſileenſi interfuiſſet, loquens de ejusdem concilii decreto, quo Concilium Pontificis præferre conati ſunt Patres, ait lib. 2. de Eccleſ. cap. 100. *Licèt Baſileenſes cum maximo ſtudio repetitis vicibus ſupplicaverint, oraverunt & requiſiverunt per Oratores ſuos ut Dominus Eugenius eorum decreta approbaret, & confirmaret, nunquam tamen talem approbationem, aut confirmationem obtinere potuerunt. Et meritò, quia Sedes Apoſtolica, in qua Religio Chriſtiana ſemper immaculata permanſit, & permanebit, talia decreta, quæ ab Evangelica veritate & Sanctorum Patrum doctrina aliena videbantur, nullo modo ab eo paſſa fuiſſet confirmari.* Et infra ſubjungit: *Non parum admirandum eſt adverſarios Baſileenſes tanta mentis caligine involutos & excæcatos malitia, in materiis fidei definiendis, & declarandis maluiſſe ſequi homines ab Eccleſia Dei in doctrina ſua damnatos, ſicut fuit Marſilius de Padua, Guilliemus Ocka, & aliquorum fraticellorum opiniones erroneas renovantes, quàm Doctores ſanctos ab Eccleſia approbatos, & alios præſtantiſſimos Doctores antiquos, & reputatiſſimos in Schola Theologica, quorum doctrina fulget in Eccleſia ut ſol, & luna. Contra quos ait Auguſtinus & habetur in Canone, non Afferamus 24. quæſt. 1. Non afferamus ſtateras doloſas, neque appendamus, quod volumus pro arbitrio noſtro, dicentes, hoc grave, hoc leve eſt: ſed afferamus divinam ſtateram ex Scripturis ſacris tanquam theſauris dominicis & in illa quid ſit gravius appendamus.*

Hæc eadem veritas evincitur etiam rationibus, quarum prima deſumitur ex regimine Monarchico, quod cæteris antecellit utilitate ſubditorum: Chriſtus enim quia Eccleſiam ſelegit ſuam ſponſam dilectam, eidem optimè cenſendum eſt voluiſſe conſulere, cùm enim Dei amor non ſterileſcat in cortice, ſed uberi fructuum copia foras ſe explicet, ideo non optimè conſultum voluiſſet ſuæ ſponſæ, ſi optima regiminis formâ noluiſſet gubernari, & dirigi in ſuum finem, hæc autem optima gubernandi forma cæteris præferenda eſt Monarchica uno Principe ad clavum ſedente, quia quæ ab uno tantùm dependent, facilius ſimul colligantur, & amico fœdere uniuntur, unus enim Princeps præſto ſemper eſt & accin-

accinctus operi, & ſi quid devium contingat, ſtatim ad priſtinam redigit rectitudinem, ſi enim plures ſint Principes cum æquali poteſtate difficulter conveniunt, præſertim ſi loco diſtent, ſi moribus ſint diſſimiles, quisque enim ſuæ adhæreſcit opinioni, & interim malum fit gravius, magisque invaleſcit non absque gravi populorum detrimento: unus autem ſecum facilius convenit, ſibique obſtrictos imperio, & poteſtate ad exequenda mandata legesque obſervandas facilius impellit: plures enim ſicut ingenio, moribus, doctrina & affectibus diſcrepant, ideo in unam ſententiam difficulter coeunt, & per tot remoras difficilius in unum bonum communitatis conſpirant, quinimò perſæpe in factiones ſcinduntur Eccleſiæ, ac Reipublicæ pernicioſæ, ut contigit in Conciliis Piſano, & Baſileenſi, quibus Eccleſia in ſchiſmata ſcindebatur. Secus ſub uno capite omnia magis ex ordine proveniunt, & ſubditi mutuis amoribus confœderantur. Si enim ſit navis ſine Rectore, exercitus ſine ſupremo Præfecto, oves ſine Paſtore omnia periclitantur, & ſus deque vertuntur in navi, exercitu, & ovili. Et revera nullum hactenus fuit Concilium celebratum, in quo plura orta non fuerint diſſidia, ac diſſenſiones de loco, modo, & rebus ipſis, ac plures fuerunt auditæ ſententiæ diſcrepantes, ac difficulter potuerunt Patres diverſa ſentientes ſimul componi; & non ſine ope divina, & inſtinctu Spiritus Sancti: Secus ubi unus tantùm præeſt facilior patet ad ipſum acceſſus, promptiùs cauſa diſcutitur, ſententia pronuntiatur, & negotium abſolvitur. Sub uno Principe regnum eſt firmius, ac diuturnius, & pacis olea feliciùs vireſcit. Secus ubi plura capita, ibi & multæ æmulationes, invidia enim pectora torquet, & diſſidia excitat, ex quibus perſæpe bella oriuntur civilia. Hinc ſi percurramus omnia regnorum, Rerumpublicarumque regimina facilè deprehendimus, Monarchicum regimen fuiſſe magis diuturnum, ac cæteris validius, magisque præpotens, quapropter credendum eſt voluiſſe Chriſtum ſuam Eccleſiam, quam ſummè diligit, gubernari meliori ac perfectiori regimine ad unitatem fidelium, pacemque ſervandam & eorum profectum in ſpiritualibus promovendum: ergo concludendum eſt Chriſtum voluiſſe ſuam Eccleſiam Monarchicè gubernari: ſin autem ſumma poteſtas non eſſet in ſolo Romano Pontifice, ſed in Concilio generali, ubi ex ſingulis mundi partibus, & Provinciis confluunt Patres talis authoritatis, non gubernaretur Eccleſia monarchicè ab uno tantùm Principe, ſed Ariſtocraticè à pluribus Optimatibus, inter quos facilè oriuntur diſſidia, quæ nonniſi difficulter componuntur, ut in Conciliis Antiocheno Ariminenſi, Epheſino II. Conſtantinopolitano ſub Leone Iſaurico, & ſub Copronymo in Piſano, quæ tametſi viris abundarent qua doctrina, qua ſanctitate clariſſimis, quia tamen à Romano Pontifice non ducebantur, in plures abierunt errores, quos corrigere pertinuit ad Romanos Pontifices, qui propterea coacta Concilia non approbârunt, ſed irrita effecerunt. Præterea quia natura ipſa regi ab uno tantùm deſiderat, hinc D. Hieronymus Epiſt. 4. *Multa animalia & ferarum greges ductores ſequuntur ſuos: in apibus Principes ſunt, grues unam ſequuntur ordine litterato: Imperator unus, Judex Provinciæ unus, Roma ut condita eſt, & duos ſimul fratres Reges habere non potuit, & parricidio dedicatur. In Rebeccæ utero Eſau, & Jacob bella geſſerunt. Singuli Eccleſiarum Epiſcopi, ſinguli Archipresbyteri, ſinguli Archidiaconi & omnis ordo Eccleſiaſticus ſuis Rectoribus nititur. In navi unus gubernator: in domo unus Dominus: in quovis grandi exercitu unius ſignum expectatur, & ne plura replicando faſtidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te non tuo arbitrio dimittendum, ſed vivere ſub unius diſciplina Patris, conſortioque multorum.* Hinc D. Thomas 1. part. quæſt. 110. art. 3. ait: *Optimè gubernatio quæ fit per unum, cujus ratio eſt, quia gubernatio nihil aliud eſt, quàm directio gubernatorum ad finem qui eſt aliquod bonum. Unitas autem pertinet ad rationem bonitatis. Probatur per hoc, quòd ſicut omnia deſiderant bonum, ita deſiderant unitatem ſine qua eſſe non poſſunt. Nam unumquodque in tantum eſt, in quantum unum eſt, unde videmus quòd res repugnant ſuæ diviſioni quantum poſſunt, & quod diſſolutio uniuscujusque rei provenit ex defectu illius rei, & ideo id, ad quod tendit intentio gubernantis eſt unitas ſive pax. Unitatis autem cauſa eſt per unum. Manifeſtum eſt enim, quod plures multa unire, & concordare non poſſunt, niſi ipſi aliquo modo uniantur. Illud autem quod eſt per ſe unum, poteſt eſſe unitatis convenientius, quàm multi uniti. Unde multitudo melius gubernatur per unum quàm per plures. Relinquitur ergo, quòd gubernatio mundi, quæ eſt optima ſit ab uno gubernatore. Et hoc eſt, quod Philoſophus dicit in 12. Methaphyſ. Entia nolunt diſponi malè, nec bonum pluritas principatuum, unus ergo Princeps.* Rurſus lib. 4. contra gentes cap. 66. ait: *Sic igitur in uno ſpirituali populo unius Eccleſiæ requiritur unus Epiſcopus, qui ſit totius populi caput: ita in toto populo Chriſtiano requiritur, quod unus ſit totius Eccleſiæ gubernator, & caput. Item ad unitatem Eccleſiæ requiritur, quòd omnes fideles in fide conveniant. Circa verò ea quæ fidei ſunt contingit quæſtiones moveri: per diverſitatem autem ſententiarum divideretur Eccleſia niſi in unitate per unius ſententiam conſervaretur. Exigitur ergo ad unitatem Eccleſiæ conſervandam, quòd ſit unus qui toti Eccleſiæ præſit. Manifeſtum eſt autem, quod Chriſtus Eccleſiæ in neceſſariis non deficit, quam dilexit, & pro ea Sanguinem ſuum fudit, cùm & de Synagoga dicatur per Dominum quid ultra debui facere vineæ meæ, & non feci* Iſaiæ 5. *non eſt igitur dubitandum, quin ex ordinatione Chriſti unus toti Eccleſiæ præſit. Adhuc nulli dubium eſſe debet, quin Eccleſiæ regimen optimè ſit ordinatum, utpote per eum diſpoſitum, per quem Reges regnant, & legum Conditores juſta decernunt: Optimum autem regimen multitudinis eſt, ut regatur per unum, quod patet ex fine regiminis, qui eſt pax, pax enim eſt unitas ſubditorum, eſt finis regentis, unitatis autem congruentior cauſa eſt unus quàm multi. Manifeſtum eſt igitur regimen Eccleſiæ ſic eſſe diſpoſitum, ut unus toti Eccleſiæ præſit. Amplius Eccleſia militans ex triumphanti Eccleſia per ſimilitudinem derivatur, unde & Joannes in Apocal. vidit Jeruſalem deſcendentem de cœlo: & Moyſi dictum eſt, quòd faceret omnia ſecundùm exemplar ei in monte monſtratum. In triumphanti autem Eccleſia unus præſidet, qui etiam præſidet in toto univerſo ſcilicet Deus. Dicitur enim Apocal. 21. Ipſi populus ejus erunt, & ipſe cum eis erit eorum Deus. Ergo in Eccleſia militante unus eſt, qui præſidet univerſis. Hinc eſt quod Oſeæ 1. dicitur: Congregabuntur filii Juda, & filii Iſrael pariter, & ponent ſibi Caput unum. Et Dominus dicit Joan. 10. Fiet unum ovile, & unus Paſtor. Si quis autem dicat, quod unum Caput & unus Paſtor eſt Chriſtus qui eſt unus unius Eccleſiæ Sponſus, non ſufficienter reſpondit. Manifeſtum eſt enim quòd Eccleſiaſtica Sacramenta ipſe Chriſtus perficit. Ipſe enim eſt, qui baptizat. Ipſe eſt, qui peccata remittit. Ipſe eſt,* verus

verus Sacerdos, qui ſe obtulit in ara Crucis, & cujus virtute corpus ejus quotidiè in Altari conſecratur: & tamen quia corporaliter non cum omnibus fidelibus præſentialiter erat futurus, elegit Miniſtros per quos prædicta fidelibus diſpenſaret, ut ſupra dictum eſt. Eadem igitur ratione, quia præſentiam corporalem erat Eccleſiæ ſubtracturus, oportuit, ut alicui committeret, qui loco ſui univerſalis Eccleſiæ gereret curam, hinc eſt, quòd Petro dixit ante Aſcenſionem: paſce oves meas Joan. 10. & ante paſſionem tu iterum converſus confirma fratres tuos Luc. 22. & ei ſoli promiſit: Tibi dabo claves regni cœlorum, ut oſtenderetur poteſtas clavium per eum ad alios derivanda ad conſervandam Eccleſiæ unitatem. Non poteſt autem dici, quòd etſi Petro hanc dignitatem dederit, per eum tamen ad alium non derivatur. Manifeſtum eſt enim, quod Chriſtus Eccleſiam ſic conſtituit, ut eſſet uſque ad finem ſæculi duratura ſecundùm illud Iſaiæ 9. Super ſolium David & ſuper regnum ejus ſedebit, ut confirmet illud & corroboret in judicio, & juſtitia, amodo uſque in ſempiternum: Manifeſtum eſt igitur, quòd ita illos, qui tunc erant in miniſterio conſtituit, ut eorum poteſtas derivaretur ad poſteros pro utilitate Eccleſiæ uſque ad finem ſæculi, præſertim cùm ipſe dicat Matth. ult. Ecce ego vobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi. Per hoc autem excluditur quorundam præſumptuoſus error, qui ſe ſubducere nituntur ab obedientia, & ſubjectione Petri, Succeſſorem ejus Romanum Pontificem univerſalis Eccleſiæ Paſtorem non recognoſcentes.

Sanderus lib. 5. de viſibili Monarchia cap. 5. plures congerit rationes, ut probet cur unus Paſtor cæteris fidelibus à Chriſto præpoſitus putari debeat, quarum prima eſt ne longè præclariſſimum gubernationis genus (ut eſt Monarchia) à Chriſti Eccleſia abeſſe cenſeatur, in qua ſecundùm ordinem omnia fieri debere Apoſtolus docet. Secunda ut ſtatus Eccleſiæ cohæreat cum eo gubernationis modo, qui obſervatur in cæteris omnibus creaturis, quæ ad unum ſuæ naturæ conditionisque principium referri ſolent, ut experimento deprehendimus in cœli ſyderibus, animalibus, plantis, & corporibus omnibus. Tertia ut Eccleſia militans in ſuo genere ſit ſimilis triumphanti, quam nemo negat ab uno Chriſto ita gubernari ut Chriſtus ab eadem Eccleſia facie ad faciem videatur. Quamobrem & huic militanti Eccleſiæ unus militans Paſtor præeſſe debuit, qui ab eadem Eccleſia videri poteſt. Quarta ut regimen Eccleſiæ Chriſti reſpondeat ſtatui, quem eadem Eccleſia ſub Patriarchis habuit, quorum nonniſi unus eadem ætate, eodemque tempore primas tenuit, & cui cæteri omnes veluti primati cedebant, ſicut conſtat de Melchiſedech, qui benedixit Abrahæ tanquam inferiori Patriarchæ. Quinta ut ſtatus Eccleſiæ Chriſti reſpondeat ſtatui legis Moſaicæ, ſub qua unus tantùm Pontifex omnibus, quæ in mundo erant, ſynagogis præfuit. Sexta ut ſtatus Eccleſiæ Chriſti non diſſentiat à Prophetarum doctrina, qui prædixerunt eam fore ſimilem aciei caſtrorum ordinatæ, in qua unus eſt primus Dux, ſeu Præfectus, à quo totus exercitus dependet, & cui omnes parent. Septima ut reſpondeat Chriſti doctrinæ, qui Eccleſiam comparavit regno, ovili, hoſpitio, ſeu diverſorio, in quo unus Rex, unus Dominus, unus Paſtor iſque viſibilis, & ejuſdem conditionis cum ſubditis. Octava ut reſpondeat doctrinæ Apoſtolorum, qui Eccleſiam dixerunt ſimilem corpori, cujus unum eſt præcipuum membrum; & ſimilem domui, in qua unus Paterfamilias dominatur. Nona ut Eccleſiæ gubernatio conſentiat ipſa ſecum, ſitque non minus in tota militante Eccleſia unus militans Paſtor, quàm in ſingulis militantibus provinciis, & Parochis ſinguli ſunt militantes Paſtores. Decima ut æterna Monarchia DEI per unum ad tempus Paſtorem demonſtretur, nam Ignatius Martyr tradit, Epiſcopum figuram Dei in Eccleſia gerere, in epiſtola ad Smirnenſes: ſit ergo unus in Eccleſia ſummus Pontifex, qui figuret unitatem DEI. Undecima ut viſibilis Monarchia, quam Chriſtus in terris agens per ſe ipſum inchoavit, & qua in hodiernum diem Eccleſiam gubernet in terris per Vicarium ipſius continuetur, & perſeveret: nec alia nunc Eccleſia eſſe putetur, quàm ſub Chriſto fuit. Eſſet quippe alia, & non una eadem Eccleſia, ſi forma regiminis, quæ ſub Chriſto in terris agente nonniſi regia fuit, nunc in Ariſtocratiam, vel democratiam mutaretur. Duodecima ut Chriſti unius in æternum Paſtori unitas hoc modo figuretur, quia cum Eccleſia ſit imago ipſarum rerum, quæ in cœlis ſplendent: ſicut unum Chriſtum eſſe totius Eccleſiæ ſuæ æternum Paſtorem credimus, ſic oportuit illam Chriſti præſidentiam per unius Paſtoris primatum in terris figurari. Tertiadecima ut etiam inviſibilis unitas Eccleſiæ hoc viſibili unius Paſtoris primatu deſignetur, quæ ratio eſt Cypriani de unitate Eccleſiæ: ex illa enim viſibili connexione, qua cohærent inter ſe Presbyteri, Epiſcopi, Primates, & ſummus Pontifex facilè intelligitur, quanta ſit illa ſpiritualis unitas, quæ intercedit Eccleſiæ tam cum Chriſto capite, quàm cum reliquis ipſius membris. Quartadecima ut militantis Eccleſiæ externa unitas, & pax per unum Paſtorem conſervetur, ac ſchiſmata tollantur, & eſt ratio Optati *in lib. 2. de Schiſmat. Donatiſtar.* Et D. Hieronymi adverſus Jovinianum. Quintadecima ut non deſit in Eccleſia, qui jure divino peccata inferiorum Paſtorum Eccleſiæ puniat, & negligentiam Prælatorum ſuppleat, eſtque ratio Gregorii Magni *lib. 7. epiſt.* 8. Sextadecima ut quando Synodus propter externam perſecutionem congregari non poteſt; ſit tamen qui pro authoritate ſua cauſas ſingulorum cognoſcat, & decidat, eſtque argumentum S. Baſilii in *epiſtol.* 78. Decimaſeptima ut cum ſingulis Paſtoribus portio gregis aliqua ſit aſſignata, nec illi teneantur curam ſuſcipere eorum, qui non ſunt ipſis commendati: non deſit tamen qui & propagandi Evangelium curam gerat, & Epiſcopos novos illis conſtituat, qui de novo ad fidem convertuntur. Hæc enim cura nonniſi ad unum aliquem ante alios debuit ſpectare, alioquin tot nationes & gentium diverſitates poſt Apoſtolorum ex hac vita migrationem difficulter Chriſti Fidem ſuſcepiſſent. Decima octava ut ſit, qui Epiſcopatus antea conſtitutos vel dividat, vel uniat, prout res ipſæ videntur poſtulare. Quod niſi ab eo præcipuè fieret, qui authoritate cæteris omnibus præeſſet, vix ſine Eccleſiaſticorum diſſidiis, & abſque ſcandalo fieri poſſet. Decima nona, ut certum ſit, quæ Concilia generalia ſint legitima, & quæ illegitima: & quis ea congreget, ſicut oportet, vel quis è contra diſſipet, & eſt argumentum Damaſi Papæ contra concilium Ariminenſe. Vigeſima ut quæ de uno inter Apoſtolos majore, & prædeceſſore in Evangelio ſcribuntur, vera & in Eccleſiæ gubernatione perpetua eſſe credantur, ut quæ de primatu Petri tam perſpicuè in Evangelio narrantur, & à Sanctis Patribus ita exponuntur vana eſſe non exiſtimentur. Vigeſima prima ut Eccleſia Chriſti dæmonum ſocietate infe-

inferior non judicetur, ſi ea viſibili unius primatu careat, quem Princeps dæmoniorum ſortitus eſt.

Sed reſpondet Calvinus *lib.4. Inſtit.cap.6.§.9.* quod tametſi Monarchia diceretur optimum regimen negat tamen inde ſequi debere Eccleſiam ab uno aliquo homine gubernari, quia totius Eccleſiæ Monarcham, ac Regem aſſerit eſſe ſolum Chriſtum, qui eam inſtituit, & gubernavit, & etiamnum gubernat. Unde non eſt neceſſe, ut Papa Romanus dicatur Monarcha Eccleſiæ militantis, ſed contra, quia tametſi Chriſtus unus fuerit, & adhuc ſit proprius Eccleſiæ Catholicæ Rex & Monarcha, adhuc neceſſitas exigebat, ut in Eccleſia militante daretur Vicarius aliquis Monarcha qui eſſet viſibilis, vicesque gereret Chriſti: ſiquidem Chriſtus cùm ſedeat in cœlis ad dexteram Patris ſpiritualiter & inviſibiliter ſuam in terris moderatur Eccleſiam, quæ tamen cùm ſit corporalis & viſibilis, indigebat uno aliquo viſibili ſummo Judice, à quo lites de religione exortæ componerentur, & qui omnes inferiores Præfectos in officio, & unitate contineret: alioquin ſi ex eo, quòd Chriſtus fuit Monarcha militantis Eccleſiæ, non deberet ejus Vicarius in terris viſibiliter eam gubernare, inde ſequeretur, quòd omnes Epiſcopi, Paſtores, Doctores eſſent ſupervacanei, quia ut dicitur 1. Petri 2. *Chriſtus Paſtor eſt & Epiſcopus animarum Sanctarum.* Ipſe ut dicitur Matth. 17. *Unicus eſt Magiſter, quem audire jubet Pater cœleſtis*, & Joan. 1. *Chriſtus eſt, qui baptizat in Spiritu Sancto*, ergo ſicut non obſtante, quòd Chriſtus ſit Monarcha in Eccleſia militante, Epiſcopi, Doctores, & reliqui Miniſtri ſupervacanei non ſunt, ita neque fruſtraneus erit ejus Vicarius, qui vices ipſius gerens totius Eccleſiæ curam viſibilem habeat, quamvis Chriſtus principaliter Eccleſiæ curam gerat.

Secunda ratio eſt deſumpta ex eo quòd Eccleſia in terris militans præſeferat ſimilitudinem cum Eccleſia Angelorum in cœlis, ſic procedit ex S. Gregorio *lib.4. epiſt.* 12. Certum eſt Eccleſiam militantem in terris quandam eſſe ideam triumphantis in cœlis, ut videtur indicare Apoſtolus *ad Hebra.* 8. & explicat S. Bernardus *lib. 3. de conſid. ad Eugenium*, ubi aſſerit militantem Eccleſiam ſignificari per Joannem in Apocalypſi *per Hieruſalem novam deſcendentem de cœlo*, eò quia ad ſimilitudinem cœleſtis illius civitatis inſtituta fuerit: ſed in Eccleſia triumphante præter ſummum Regem omnium Deum, adeſt aliquis Angelus qui reliquis præeſt; & tunc ab initio fuiſſe Luciferum adſtruunt Tertullianus lib. 2. contra Marcionem. S. Gregorius homil. 34. in Evang. & lib. 32. Moral. cap. 24. V. Beda in cap. 40. Job. Iſidorus lib. 1. de ſummo Bono cap. 12. & deduci etiam poteſt ex Scripturis Job 40. ubi Behemot, ſeu diabolus dicitur; *principium viarum Domini*, & Iſaiæ 14. ubi comparatur *Lucifero*, ſeu ſtellarum maximæ, & pulcherrimæ, ſaltem quoad apparentiam & ſpeciem extimam, ad quam ſolent Scripturæ ſe accommodare: hunc autem Luciferum eſſe diabolum docent S. Hieronymus, & Cyrillus in hunc locum, & D. Auguſtinus lib. 11. de civit. Dei cap. 15. & Ezechiel 28. ubi dicitur: *Omnis lapis pretioſus operimentum tuum*, & recenſentur novem lapides quibus ſignificantur novem chori Angelorum, ut explicat D. Gregorius lib. 32. moral. cap. 25. qui hunc Angelum veluti principem ſuum circumſtabant: & poſt caſum Luciferi in ejus locum, Michaelem principem Angelorum ſuffectum fuiſſe colligitur ex cap. 12. Apocal. ubi dicitur *Michael & Angeli ejus.* Quòd ſi Angeli dicuntur eſſe Michalis ad ipſum pertinent, ut milites ad ducem; ut exercitus ad Imperatorem: ſicut cùm dicitur diabolus, & Angeli ejus; intelliguntur omnes Angeli mali ſubjecti diabolo: quod ſi in Eccleſia triumphante præter Deum datur in Hierarchia Angelorum unus, qui reliquis præſit; ita in Eccleſia militante, & hierarchia eccleſiaſtica dari debuit unus Rector, & gubernator, qui reliquis omnibus præeſſet; quique vices Chriſti in terris gereret.

Reſpondet ſecundò Calvinus in Eccleſia veteris teſtamenti Aaronem non fuiſſe figuram Romani Pontificis, ſed Chriſti: & quia Chriſtus figuram illam in ſe ipſo jam explevit, non eſt neceſſe ob figuram veteris teſtamenti detur in Eccleſia novi Romanus Pontifex, qui ſit caput totius Eccleſiæ. Sed contra quia Aaron non fuit figura Chriſti ſimpliciter, ſed ut capitis Eccleſiæ militantis in terris, quo pacto etiam Aaron fuit Caput Eccleſiæ in veteri lege, proinde geſſit figuram Chriſti ut Capitis Eccleſiæ in novo teſtamento, & Petri ejusque Succeſſorum, quia tum Petrus tum ejus Succeſſor fuit Caput viſibile totius Eccleſiæ, Petrus enim vices in terris geſſit Chriſti ut Capitis Eccleſiæ, & Succeſſores Petri eaſdem prorſus vices gerunt, ſuntque veri Chriſti Vicarii, conſequenter Aaron figuram geſſit Pontificis novi teſtamenti. Tum, quia ſicut ſacrificia legis veteris, & ſacrificium Crucis ſignificabant, & typi erant ſacrificii, quod nunc offertur in Eccleſia, ita ſummus Sacerdos Teſtamenti veteris legis non ſolùm Chriſtum ſummum Sacerdotem figuravit, ſed ſimul typus fuit ejus Sacerdotii, quod nunc eſſe videmus in Eccleſia, eſt enim eadem ratio Sacrificii, & Sacerdotii, proinde Sacrificia veteris legis non ſolùm Chriſti paſſionem, ſed etiam noſtram deſignarunt oblationem, ut aſſerit D. Auguſtinus lib. 20. contra Fauſtum cap. 18. ubi ait: *Hebræi in victimis pecorum, quas offerebant Deo, multis, & variis modis, ſicut re tanta dignum erat prophetiam celebrabant futuræ victimæ, quam Chriſtus obtulit, unde jam Chriſtiani peracti ejus ſacrificii memoriam celebrant ſacroſancta oblatione, & participatione Corporis, & Sanguinis Domini.* Rurſus lib. 1. contra adverſ. leg. & Prophet. cap. 18. ait: *Quòd totum fideles in Eccleſia ſacrificio ſciunt, hujus umbra fuerunt omnia priorum genera ſacrificiorum.* Et lib. 3. de Baptiſmo cap. 19. *Ipſe inquit Dominus quos mundavit à lepra, miſit ad Sacerdotes, ut pro ejus ſacrificium offerretur, quia nondum eis ſacrificium ſucceſſerat, quod ipſe poſtea voluit in Eccleſia celebrari pro illis omnibus quia illis omnibus ipſe prænuntiabatur.*

Objiciunt primò Sectarii Matth. 18. *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum; ſi autem te non audierit, adhibe unum, vel duos teſtes, quòd ſi non audierit eos dic Eccleſiæ: ſin autem Eccleſiam non audierit ſit tibi tanquàm Ethnicus, & publicanus: amen amen dico vobis; quæcunque alligaveritis ſuper terram &c.* Ubi Chriſtus alloquitur Apoſtolos, & ſuos Succeſſores, quibus injungit, ut Chriſtianos incorrigibiles Eccleſiæ denuntient, & ab hac damnatos non remittit ad alium Judicem; eò quia Eccleſia ſit ultimum tribunal à quo non detur appellatio ad aliud majus: ex quo infertur à Petro, à Romano Pontifice ad Eccleſiam dari appellationem. Sed contra eſt, quia cùm Chriſtus dixit Apoſtolis ut corrigerent errores fratrum, ſeu Chriſtianorum, quibus modum etiam aperuit correptionis adhibendæ; & injunxit incorrigibiles manifeſtari Eccleſiæ à qua pariter corrigantur, & ſi ſe non emendaverint judicet incorrigibes, & habendos ut Ethnicos,

Digitized by Google

nicos, & Publicanos, per Eccleſiam non intelligitur Eccleſia materialiter, neque formaliter cœ us fidelium omnium ſuo adhærens ſacerdoti, neque concilium generale; ſed intelligitur judex ſupremus Eccleſiæ, ad quem pertinet judicare de erroribus, & controverſiis pertinentibus ad fidem, & à quo non datur appellatio ad aliud majus tribunal, adeo ut à Papa ad Concilium univerſale non detur appellatio. Ad illum pertinet in Eccleſia corrigere, punire, damnare, cui à Chriſto injunctum eſt officium ſupremi paſtoris: hoc autem ſoli Petro commiſſum eſt Joan. 20. *Paſce oves meas.* Neque obſtat quod Chriſtus Matth. 18. alloquatur Apoſtolos in communi; quia explorati eſt juris, locutione generali non includi caſus ſpeciali notâ dignos, neque privilegiatos. Præterea, nomine Eccleſiæ Chriſtus eos omnes intelligit, quibus poteſtas ligandi, & ſolvendi conceſſa eſt, ut patet ex fine denuntiationis, qui eſt correctio: & emendatio delinquentis; & etiam ex adjuncta cauſali, *quæcunque enim alligaveritis ſuper terram:* hæc autem poteſtas ligandi & ſolvend. à Chriſto conferebatur non concilio univerſali, ſed ſoli Petro primario, & principaliter ab ipſo derivanda in alios ſubordinatos Epiſcopos, aliosque Eccleſiæ prælatos. Quòd ſi per Eccleſiam intelligeretur Matth. 18. Concilium generale hoc ſequeretur abſurdum, quòd quoties Chriſtianus eſſet ſuperiori accuſandus ob patrata delicta furti, adulterii, homicidii, ſcandali deberet ad corrigendum peccantem congregari concilium generale, quod videretur impoſſibile, neque bene conſultum fuiſſet Eccleſiæ, ſi quoties corrigendus eſſet Chriſtianus, eo quia perversè vivat, congregandum eſſet Concilium generale, cum enim hoc non poſſit colligi niſi poſt multum temporis, multoties delinquentes decederent antequam à Concilio corrigerentur, vel haberentur ut Ethnici, & Publicani. Præterea eſto concederemus per Eccleſiam intelligi concilium generale; non tamen concilium acephalum, ſed cum ſuo capite, ſeu Romano Pontifice, conſequenter non eſſet concilium ſupra Papam, quia membra cujusvis corporis non ſunt ſupra, ſed infra caput. Hinc conſtat quantum à veritate aberrent Sectarii illi qui per *fratrem* intelligunt Romanum Pontificem, qui ſi peccaverit ſit accuſandus ad Eccleſiam, ſeu concilium generale: *Si peccaverit in te frater tuus.* verus enim hujus textus ſenſus eſt quod ſi frater tuus, ſeu Chriſtianus peccaverit, & ſecretæ, & fraternæ tuæ admonitioni non acquieverit, dic Eccleſiæ ſeu paſtori proprio, qui Eccleſiæ præeſt, ſive Epiſcopus ſit, ſive Parochus, ut explicat S. Chryſoſtomus *homil. 61. in Matth.* S. Thomas *in 4. diſt. 19. & 2.2.q. 24.* & Innocentius III. *in cap. novit de Judic.* cui explicationi adhærent Theophilactus, Euthimius, & alii paſſim: quia Prælatus Eccleſiæ quoties agit, non ut privata perſona, ſed ut publica utitur poteſtate eccleſiaſtica, & vocatur Eccleſia, quam tunc repræſentat. Perperam igitur per præfatum textum Matth. 18. Concilium generale anteponitur Papæ, cum in textu nullum fiat verbum de Papa, nec de concilio. Demum licèt Papa peccaret, & ejus delictum deferretur ad concilium generale non tamen ab hoc poſſet judicari, quia nullam habet in Chriſti Vicarium juriſdictionem, nullam præeminentiam. Peccârunt plures Romani Pontifices, ut Marcellinus, Sixtus III. Symmachus, Leo III. Damaſus, Leo IV. quorum delicta fuerunt ad concilia delata, à quibus tamen nunquam fuit ſententia lata contra Pontifices. Imò in Synodo Oecumenica octava definitum fuit: *Poſſe quidem Synodum univerſalem cum convenienti reverentia quamlibet quæſtionem de Romana ſede exortam audire, & in ea proficere non tamen audacter ſententiam in Romanum Pontificem dicere:* ut hab. iur. tom. 3. concil. in actis oct. vae Synodi; & refertur à Platina in vitis Marcellini Sixti III. Symmachi, Leonis III, & IV. Damaſi. Juvat tamen adnotare aliquot Pontifices cauſa propriæ innocentiæ tuendæ, ſeque ipſos purgandi ex calumniis ſibi affictis; Synodorum particularium judicio diſcretivo tamen, & arbitrario, nunquam tamen coactivo, quod non poterant ſe ſubjeciſſe.

Objiciunt ſecundò illud Luc. 22. *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur eſſe major? Dominus autem ait: Reges gentium dominantur eorum: vos autem non ſic:* ex quo textu infert Calvinus lib. 4. Inſtit. cap. 20. §. 7. regimen Eccleſia non eſſe, ſicut illud regni, in quo unus eſt rex, qui cæteris omnibus in regno præeſt, eisque dominatur; ait Calvinus, *Hanc vanam eorum ambitionem, ut compeſceret Dominus, eorum miniſterium non eſſe regnis ſimile docuit, in quibus inter cæteros unus eminet.* Sed contra quia tantùm abeſt, quòd Chriſtus abſtulerit regimen monarchicum Eccleſiæ ut potius per fundamentum humilitatis illud firmiùs ſtabiliverit: ut enim notat Bellarminus lib. 1. de Rom. Pont. cap. 9. Chriſtus non dixit non præſidebitis ullo modo; ſed non eodem modo ſicut præſident reges gentium id eſt cum tumore ambitionis, cum vana gloria ſuperbia; ſed cum humilitate ſine ſuperbia; unde ſubjungit: *qui inter vos major eſt, fiat ſicut minor & præceſſor ſicut miniſtrator:* quod etiam exemplo ſuo declaravit inquiens; *Sicut ego non veni miniſtrari, ſed miniſtrare*, licèt de ſe dicat Joan. 13. *Vocatis me magiſter & Domine & bene dicitis ſum etenim.* Se fuerit Dominus, & magiſter omnium, qui reliquis omnibus præſit, ſed ut magiſter humilitatem exemplo totiùs quam verbo docuit; *Diſcite à me quia mitis ſum. & humilis corde* præceſſit, ſed et aliis miniſtraret: pari pacto vult omnes ex ſuis verè præeſſe, ſed ſine ambitione dominandi, quia ambitio ſolet in regibus gentium eſſe; qui omnia referunt in proprium commodum, & etiam cum diſpendio ſubditorum. Imò etiam reges, et tyranni non ſunt in id incumbunt ſtudii, ut aerarium repleant, ditionem ſuam dilatent & filios ſuos potentes: ſed non ſic Apoſtoli, neque alii Eccleſiæ præſules. qui non debent divitiis inhiare, ſed DEO & proximo inſervire.

Objiciunt tertiò 2. ad Corinth. cap. 13 v. 10 ubi D. Paulus ſcribit: *Poteſtatem ſibi a Deo datam eſſe in ædificationem, non deſtructionem eccleſiæ.* ex quo inferunt poteſtatem papalem datam eſſe propter Eccleſiam, quam propterea dicunt majorem, ac perfectiorem eſſe Papa; proinde à Papa ad eccleſiam dari appellationem; quia eccleſia eſt finis, & dignitas papalis medium; & finis eſt præſtantior medio: quod ſi medium tendat ad deſtructionem finis, tunc ut inutile removendum eſt.: ita ſi Papa ſua authoritate abuteretur in deſtructionem eccleſiæ, tunc eſſet removendus ut medium noxium. Sed contra, quia inde non ſequitur eccleſiam, & concilium univerſale repræſentans totam Eccleſiam eſſe ſupra pontificem. Eſt enim Papa propter eccleſiam, ſicut rex propter regnum. Paſtor propter oves; caput propter corpus: & ſicut rex non dicitur ſubditis ſubjici, neque comitiis regni, neque Paſtor ovibus; neque caput membris ſuis corporis: ita neque Romanus Pontifex ſubjicitur Eccleſiæ, neque ejus conciliis generalibus. Poteſt igitur Papa eſt quidem propter Eccleſiam, ſeu eſt medium tendens ad

ad ejus ædificationem non deſtructionem; ſed inde tantum ſequitur quod ſi Pontifices abutantur propria poteſtate ſibi à Chriſto data, & moliantur Eccleſiæ deſtructionem, non licitè operentur, & irritum ſit quod agunt: non verò ſequitur, quòd ſubjiciantur concilio univerſali, & poſſint à ſubditis judicari, idque defectu juriſdictionis in ſuperiorem, quod ſi Pontifex non poteſt judicari, neque minus deponi. Inſtat Calvinus quia ſi Papa eſt propter eccleſiam, ſequitur eccleſiam eſſe finem, & papam medium ad illius conſervationem: ſed finis eſt ſemper perfectior medio ergo ſaltem Eccleſia eſt perfectior Papa, ſed concilium generale eſt ipſa Eccleſia, ergo ut perfectius præferendum eſt Papæ. Sed contra quia cum dicitur eccleſiam eſſe perfectiorem Papa vel intelligitur eccleſia cum ſuo capite incluſivè; & tunc eccleſia non eſt perfectior Papâ, quia iſtum includit, & nemo eſt perfectior ſe ipſo: ſin verò intelligatur eccleſia excluſivè à papa, tunc papa ut Chriſti Vicarius, & Paſtor totius Dominici gregis eſt perfectior eccleſia; perinde ac paſtor eſt perfectior, ac ſuperior ovibus. Præterea ſi ab eccleſia excludatur ſummus pontifex non amplius eccleſia, ſed una tantùm multitudo ſine capite ſine Rectore: Definitur enim eccleſia à D. Cypriano cœtus fidelium quos una fides ſuo alligat ſacerdoti; qui ſi excludatur non amplius cœtus fidelium ei adhæreſcit, conſequenter non habetur eſſentia eccleſiæ.

Objiciunt quartò cap. 15. in Act. Apoſtol. ubi legimus ob controverſiam ſubortam circa legalia Apoſtolos indixiſſe Jeroſolimis concilium, & in epiſtola quàm ad fideles direxerùnt, ac ſancita illis manifeſtarent, ſcripſerunt, *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis* ubi nulla ſit mentio Petri, nullum profertur verbum de pontifice, ſed ſolius Spiritus Sancti, & concilii: ergo ſolum concilium inſtinctu Spiritus Sancti definivit circa legalia. Sed contra quia in omnibus conciliis hæc eadem adhibetur loquendi forma, quamvis ad ſit Romanus Pontifex per ſe, vel per ſuos legatos; neque eſt neceſſè quod decreta concilii expediantur nomine Papæ, quia hic ſemper ſubintelligitur adeſſe ut caput concilii, & ſine quo non haberetur concilium. Moris eſt ut decreta concilii nomine ejuſdem Concilii expediantur, ut patet etiam in ultimo Concilio univerſali celebrato Tridenti, in quo non excluditur auctoritas pontificis; ſicut cum dicimus *Paulus ſcripſit ad Romanos*, quamvis nulla fiat mentio de capite Pauli, non propterea excluditur influxus capitis, ſed ſemper ut neceſſarius, & principalis ſubintelligitur. Cæterum in illo primo Concilio *Act.* 15. Auctoritas Petri ſupra reliquos in eodem congregatos ſatis apparuit ex eo, quod primus omnium ſententiam ſuam dixit; præſcripſit quid definiri debuit; compoſuit vota diſcordantia, & mox pronunciato oraculo ſilentium omnibus indixit, quæ omnia clarè Petri auctoritatem ſupra reliquos congregatos evincunt.

Objiciunt quintò Actor. cap. 20. *Attendite vobis, & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam DEI*, ex quo textu inferunt curam, & regimen eccleſiæ non ſoli Papæ, ſed etiam eccleſiæ, ſeu concilio univerſali commiſſum eſſe. Sed contra quia inde non ſequitur concilium generale præeſſe ſummo pontifici; alioquin ſi cui cura eccleſiæ Dei commiſſa eſt debet Romano Pontifici præeſſe, non ſolùm hæc prærogativa deberetur concilio generali, ſed etiam provinciali, & cuilibet Epiſcopo, imò, & Parocho, ſiquidem quilibet ex iſtis propriam regit eccleſiam, & mediante eccleſia particulari etiam univerſalem, cujus illa dicitur eſſe pars; bonum enim partis dicitur cedere in bonum totius, perinde ac bonum, & malum unius membri dicitur cedere in bonum, vel malum totius corporis: & nihilominus caput influit in motus omnium membrorum, quæ moventur ex directione capitis à quo dependent, & influxum, ac ſpiritus accipiunt: perinde papa ut caput totius corporis eccleſiæ influit, ac dirigit omnes eccleſias particulares quotquot ſunt in orbe terrarum; quæ à capite influxum accipiunt & ſpiritum: unde ex eo quod cura eccleſiæ demandetur Epiſcopis, non inde ſequitur hos eſſe ſupra papam, neque paris auctoritatis cum ipſo, quia poſſunt curam habere eccleſiæ, ac dependere à ſummo pontifice. Reſpondet Calvinus lib. 4. Inſt. cap. 6. §. 9. Chriſtum eſſe caput eccleſiæ ut Apoſtolus ad Epheſ. 4. ex quo infert injurium eum eſſe Chriſto, qui aliud nominat eccleſiæ caput. Sed contra negatur ſequela, tantum enim abeſt quòd injuriam Chriſto inferat, ut potius inde extrinſeca gloria augeatur. Non enim dicimus papam eſſe caput Eccleſiæ cum Chriſto, quaſi eccleſia duo habeat capita; ſed aſſerimus papam in eccleſia gerere vices Chriſti capitis primarii, cum enim eccleſia ſit viſibilis indigebat regi, & gubernari per caput viſibile, quod vicariam haberet Chriſti poteſtatem, ac eſſet caput ſecundarium poſt Chriſtum totius eccleſiæ viſibilis. Cum Chriſtus ſedeat in cœlis ad dextram patris; non eſt fidelibus in militante eccleſia viſibilis, proinde requirebatur vicarius viſibilis, qui viſibiliter eccleſiam regeret. Præterea Chriſtus Joan. 8. dixit *ego ſum lux mundi* & nihilominus Matth. 5. ait ſuis diſcipulis: *Vos eſtis lux mundi* & ſibi non derogat quidquam gloriæ. Rurſus Apoſtolus Paulus ſcribit ad Corinth. 3. *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id, quod eſt Chriſtus:* & tamen ad Epheſ. 2. ait: *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum.* Rurſus 1. Petri dicitur *Paſtor, & Epiſcopus animarum noſtrarum:* & tamen in eccleſia adhuc ſunt paſtores, doctores, epiſcopi: ergo ex eo quod papa dicatur ſitque caput viſibile eccleſiæ viſibilis inde non derogatur Chriſti gloriæ, quia poteſtas pontificia eſt Vicaria Chriſti, cui ſubordinatur. Hinc eccleſia dicitur corpus Chriſti non Petri, nec Romani Pontificis; quia ſolus Chriſtus eſt caput principale, & perpetuum totius eccleſiæ; ſicut regnum non dicitur eſſe proregis, ſed regis, quia prorex eſt vicarius regis: ita quia Romanus Pontifex eſt in eccleſia Chriſti Vicarius, dicitur eccleſia eſſe corpus Chriſti non D. Petri nec Romani Pontificis, qui tantùm ad tempus vices gerit Chriſti, cujus vicariam exercet poteſtatem: Chriſtus verò eſt caput principale perpetuum. Reſpondent ſectarii hanc vicariam poteſtatem non ineſſe tantùm Romano Pontifici, ſed etiam omnibus Epiſcopis; & conſequenter etiam Concilio generali: proinde ſolus papa non eſt caput, quia ſolus non influit in omnes Chriſti fideles; non enim inquiunt poteſt unus ſolus homo gubernare totum mundum ſine inſigni miraculo. Sed contra, quia quamvis fieri non poſſit, ut unus homo per ſe ſolum gubernet totam eccleſiam propagatam per ſingulas mundi partes. Poteſt tamen unus homo ſine miraculo gubernare totam eccleſiam per miniſtros ſibi ſubordinatos, ac ſubjectos. ſicut Imperator dicitur gubernare plura regna etiam inter ſe diſſita non per ſe, quia ipſis non eſt præſens, ſed per ſuos proreges; ac alios miniſtros: in quo ſenſu etiam Apoſtolus ſcripſit 2. Corinth. 11. ſe habuiſſe *ſolicitudinem omnium eccleſiarum* neque loquitur tantùm de eccleſiis à ſe plantatis, ſed de omnibus ſimpliciter eccleſiis, ut explicat D. Joannes Chryſoſtomus, & tamen non per ſe immediatè illas regebat, ſed per ſuos miniſtros. Præterea plures principes ſæculares habuerunt regna ampliſſima, ut Nabuchodonoſor de unius regno ampliſſimo loquitur

Daniel.

Digitized by Google

Daniel. 2. & Cyrus de quo Iſaiæ 45. Rex Aſsverus, de quo Eſther c. 1. legitur regnâſſe ſupra centum viginti ſeptem provincias: unde ſine miraculo fieri poteſt, ut ab uno ſolo poſſint plures provinciæ gubernari, ſi ſibi ſubordinet miniſtros ad id idoneos. Inſtant Sectarii, quia, ſi mundus deberet ab uno ſolo gubernari maximè in iis, quæ ad religionem pertinent; utile etiam eſſet, ut regeretur ab uno in iis, quæ ad politicum ordinem pertinent: ſed hoc nunquam fuit factum, neque expedit, ut fiat; quia ut docet D. Auguſtinus lib. 4. de civit. Dei cap. 15. *Feliciores eſſent res humanæ, ſi omnia regna parva eſſent, & concordi vicinitate lætantia.* Sed contra quia eſt diſcrimen de politico ſæculari, & eccleſiaſtico regimine: non enim regnum ſæculare debet eſſe unum, ſicut eccleſiaſticum, cujus fides, & religio eſt una tantùm, & eccleſia ex Cypriano ſit cœtus fidelium ſummo adhæreſcens Sacerdoti; hinc tota Eccleſia dicitur una civitas, una domus, & ideo debuit ab uno tantùm regi.

Objiciunt ſextò Concilium Conſtantienſe ſeſs. 15. ubi Concilium omnes cujuſcunque dignitatis etiam papalis, qui venientes ad concilium impediunt anathemate percutit, ex quo inferunt concilium eſſe ſupra Papam cum illum excommunicet, rurſus ſeſſ. 17. variis honoribus Gregorium XII. afficit, eo quia ſponte renunciaſſet Pontificiæ dignitati, ac privilegiis donat & declarat iiſdem non poſſe privari à concilio generali, neque à futuro Pontifice, ex quo inferunt concilium generale coarctare dignitatem papalem, proinde præeſſe Papæ, eique poſſe imperare. Rurſus ſeſſ. 39. præcipit futuris Pontificibus ut ſingulis decennis concilium generale congregent; & ſi contingat duos ſimul eligi ſummos Pontifices, jubet ſub interminatione divinæ maledictionis ſtatim ſe abdicare tali dignitate; & niſi obediant, eos privat omni jure, quod ad Pontificiam dignitatem habebant, & inhabiles declarat ad omnes in futurum dignitates. Demum ſeſſ. 45. initio oratores Regis Poloniæ, ac magni Ducis Lithuaniæ ſupplicant Papæ Martino V. jam electo, ut velit libellum quendam, & propoſitiones Joannis de Falchenberg in publico concilio hæreticas declarare, & ut tales damnare, & niſi fecerit, ajunt nomine ſuorum principum ſe appellaturos ad futurum concilium: & his omnibus inferunt concilium Conſtantienſe definiviſſe, concilium generale eſſe ſupra Papam ac poſſe ejus auctoritatem coercere niſi concilio paruerit. Sed contra quia concilium Conſtantienſe non limitat, nec minuit auctoritatem Papæ, ſed illam propugnat ac tuetur, ſi legantur acta concilii tempore ſchiſmatis, quando nullus erat Pontifex canonicè electus, tunc enim pertinebat ad Concilium generale conſulere neceſſitatibus Eccleſiæ; & ea, quæ agebantur poſt electionem canonicam Martini V. quo tempore in Eccleſia fuit legitimus Papa Petri verus ſucceſſor. Siquidè cum primùm fuit Pontifex canonicè electus, nihil amplius concilium definivit, ut antea, nec prohibuit: ſed omnia nomine electi canonicè Pontificis, & ab ipſo impoſterum facto approbante concilio ſunt conſtituta. Quod verò ad Gregorium XII. attinet concilium non coegit futurum Pontificem, ne quidquam de collatis illi honoribus adimeret, ſed tantùm rogavit, ne ulla ſuppetéte juſta nova cauſa quidquam de favoribus ei conceſſis detraheretur; non enim propriè juſſit, ſed ſuaſit, quo pacto poteſt inferior ſuperiori ſuadere aliquid ut conveniens. Cæterum ſemel electo canonicè legitimo Petri ſucceſſore authoritas Concilii ceſſavit, nec ullam habuit poteſtatem ſupra Pontificem electum, quia ſuperior poteſtas non ceſſat adſtante minore, quæ illi cedit, hinc *ſeſs.* 15. & 17. futuro Pontifici canonicè electo reſervatur poteſtas diſpenſandi in iis, quæ à Concilio ſtatuta ſunt, & relaxandi cenſuras: & *ſeſſ. ult.* expreſsè definit ſupremam in Eccleſia poteſtatem non eſſe penes Concilium, ſed Pontificem canonicè electū, unde non Concilium Papæ præfertur, ſed Papa Concilio Generali adeò ut Concilium nonniſi tempore ſchiſmatis, & Pontificis dubii ante electionem canonicam decreta illa ſtatuerit, quæ electo legitimo Petri ſucceſſore ab illo tantùm vim obtinuerunt, ſi quæ fuerunt ab ipſo probata, & confirmata, ut repetitis vicibus, ſe explicant Patres Concilii Conſtantienſis. Ad aliud petitum ex *ſeſſ.* 39. ubi dicitur: Concilium ſtatuere, ut ſingulis decennis Concilia univerſalia indicantur, reſpondetur id futuro Pontifici non imperari à Concilio, ſed tantùm ſuaderi: poteſt enim Concilium leges ſancire, quæ etiam Pontificem, quoad vim directivam obligent maximè ſi ordinentur ad obſervantiam divini, & naturalis juris, & earum violatio lædat pacem, & quietem publicam: quo pacto tametſi nemo ſit ſubjectus ſibi, neque ſe ipſo inferior, communior tamen ſententia aſſerit, Principem ſuis legibus ordinatis ad bonum commune promovendum, vel ſervandum obligari, ut docent D. Thomas 1. 2. *quæſt. 96. art 5. ad. 3.* D. Ambroſius *lib. 5. epiſt.* 32. & deſumitur ex Matth. *cap. 23. cap. quæ contra diſt.* 8. L ex digna vox Cod. *de legibus L. 23. de Legat.* 3. Ad aliud, quod addebatur *de ſeſſ.* 45. in qua Oratores Regis Poloniæ, & Magni Ducis Lithuaniæ Martino V. jam electo Pontifici ſupplicârunt, ut vellet declarare hæreticas, & ut tales damnare propoſitiones Joannis de Falchenberg, & niſi fecerit ſuorum Principum nomine appellaturos ad futurum Concilium, reſpondit ipſe Martinus V. ſeſs 45. Qui cùm animadvertiſſet Legatos Poloniæ, & Lituaniæ ex Synodi Conſtantienſis doctrina animos ſumpſiſſe ita appellandi ad futurum Concilium ſtatim reſpondit: *Si qua in puncto fidei contra Wicleffum, & Huſſum à Patribus eſſent concilialiter decreta, ſanctè obſervaturum, & rata, ac confirmata habere, non verò quæ ad fidem non pertinent, aut quæ non conciliariter hoc eſt, cum debito examine, diſcuſſione, ac initis ſuffragiis eſſent definita.* Et hanc reſponſionem voluit in acta publica Concilii referri, & à concilii Notariis ſolemnia, & authentica inſtrumenta confici, & in Bulla ipſa confirmatoria Concilii, quæ habetur in calce illius ſeſs. 45. nihil aliud confirmavit, quàm damnationem errorum Wicleffi, & Huſſi à Patribus Concilii ſynodaliter factā: & in hoc Martinus V. imitatus eſt exempla ſuorum Prædeceſſorum, nam etiam S. Leo Papa laudatus à patribus Concilii Chalcedonenſis noluit Concilium illud approbare, niſi quoad ea, quæ in materia fidei ſancita fuerant, ut legitur in epiſtola ejuſdem S. Leonis ad patres Concilii 61. & in epiſt. ad Anadolium, quæ habentur *Tom. 2. Concilior.* Quòd Martinus V. non omnia approbaverit, quæ tempore ſchiſmatis ſtatuta fuerunt à Concilio Conſtantienſi clarè conſtat ex his, quæ habentur *ſeſſ. 45. ſub initium: Quibus ſic factis, ſanctiſſimus Dominus noſter Papa dixit reſpondendo ad prædicta, quod omnia & ſingula determinata, concluſa, & decreta in materia fidei per præſens Concilium, conciliariter tenere, & inviolabiliter obſervare volebat &, nunquam contra ire quoquo modo, ipſaque ſic conciliariter facta approbat, & ratificat, & non aliter, nec alio modo: Et illud idem iteratò fecit dici per organum. D. Auguſtini de Piſis, fiſcalis, & ſacri Conſiſtorii advocati prædicti, qui nomine Papæ à Protonotariis, & Notariis ad ſcribendum acta Concilii ordinatis, & deputatis petiit inſtrumenta publica fieri.* Cùm igitur ſententia præferens Concilium Pontifici non faveat, ſed deroget fidei, & à ſanctis Patribus graviter præſtringatur, quamvis in Concilio Conſtantienſi fuiſſet à Patribus

illis

Digitized by Google

illis aſſerta, nunquam tamen fuit confirmata à Martino V. Legitimo Pontifice canonicè electo, cùm expreſſe profiteatur ſibi animum non ineſſe concilium confirmandi niſi quoad illa, quæ pertinent ad fidem, non verò quæ ad fidem non pertinent, nec multò minùs quæ eidem derogent, cujusmodi eſt opinio præferens Concilium univerſale authoritati Pontificis, unde tametſi tempore ſchiſmatis concilium generale plura ſtatuat, ac ſanciat, quæ ad fidem non pertinent adhuc nullius ſunt valoris, donec approbentur, & confirmentur à futuro Pontifice canonicè electo, concilium enim ſine capite non poteſt ſtatuere quidquam independenter à futuro Pontifice: neque concilium Conſtantienſe contrarium ſtatuit, quin potiùs hoc idem confirmat, habetur enim *ſeſſ.* 4. *Ipſa Synodus in Spiritu Sancto legitimè congregata diſponit, ſtatuit, decernit, declarat, ut ſequitur; & primò quod quilibet cujuscunque ſtatus, vel dignitatis etiam Papalis exiſtat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem, & extirpationem ejusdem ſchiſmatis & reformationem generalem Eccleſiæ Dei in capite membris:* & eadem repetuntur *ſeſſ.* 5. unde Concilium non limitat nec coarctat poteſtatem pontificiam, quando adeſt Pontifex canonicè electus.

Objiciunt ſeptimò *cap. Legimus* 24. *diſt* 93. ubi ex Hieronymo epiſt. ad Evagrium Epiſcop. habetur: *Sed dicis, quomodo Romæ ad teſtimonium diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi præfers unius urbis conſuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum eſt ſupercilium, in leges Eccleſiæ vendicas? ſi authoritas quæritur, orbis major eſt urbe*, ex quibus verbis inferunt Concilium univerſale repræſentans totum orbem Chriſtianam eſſe majoris authoritatis, quàm urbem, ſeu Romanum Epiſcopum urbis Romæ, unde Gloſſa in hunc locum ait: *Eſt hic argumentum, quòd ſtatuta Concilii præjudicant ſtatutis Papæ.* Rurſus in cap. Nemo. 9. quæſt. 3. habetur: *Cùm Papa peccat, poteſt ejus peccatum etiam Eccleſiæ denuntiari.* & in cap. ſi Papa diſt. 40. *Certè credo, quòd ſi notorium eſt crimen Papæ, & inde ſcandalizatur Eccleſia, & incorrigibilis eſt, quòd inde poſſit accuſari, nam contumacia dicitur hæreſis,* & cap. ſi qui Presbyteri diſt. 81. *Et contumax dicitur Infidelis, cap. Nullus diſt.* 38. Sed contra quia D. Hieronymus in can. cit. non loquitur de poteſtate Romani Pontificis, neque movet quæſtionem, quòd non ſit major poteſtas ſolius Papæ, ac Concilii univerſalis, ſed tantùm calamum acuit in ſuperbientes diaconos, qui ſe Presbyteris æquabant, imò & præferebant, ex eo, quod bonorum Eccleſiæ adminiſtratio iiſdem concredita eſſet, & Romæ præeſſent cauſis, ut teſtatur D. Auguſtinus *in quæſt. ex utroque mixtis quæſt.* 101. Ex hac enim adminiſtratione bonorum ſequebatur, quòd populus ab iiſdem lucrum ſperaret, proinde non dignitatem Diaconi, ſed lucri utilitatem coleret, inde Diaconi ſupercilium attollentibus, eò quia hoc honore viderent ſe à populo affici, quem Presbyteris non exhibebant: quorum igitur arrogantiam D. Hieronymus epiſt. illa ad Evagrium perſtringit, ac computat, & probat non propterea eſſe Romanos Diaconos Presbyteris majores, quamvis conſuetudinem in abuſum vertiſſent, & ante Hieronymum Concilium Nicænum cap. 17. ſtatuerat, ut Diaconi, ſicut dignitate, ita & honoribus cederent Presbyteris, quinimo conſuetudo Romanæ Eccleſiæ invaluit, ut ſtante Diacono ſederet Presbyter, quamvis præſeute faſtu etiam Diaconi ſederent: quod verò ad Gloſſam attinet, reſpondetur Gloſſam ibi in utramque partem argumenta & textus conficere, ut moris eſt apud Jurisconſultos: cæterum in cap. Nemo. 9. quæſt. 3. expreſſè ait: *Etiamſi totus mundus ſententiaret in aliquo negotio erga Papam videtur, quòd ſententia Papæ ſtandum eſſet.* Præterea aliud eſt Papam denuntiari collegio Cardinalium aut Concilio generali, & aliud ab eodem judicari, poteſt enim fieri denuntiatio ad effectum charitativæ reprehenſionis, ac ut media emendationi neceſſaria parentur: opus charitatis poteſt exercere inferior in ſuperiorem, non ita judicium, quia hoc ſupponit jurisdictionem, quam non habet inferior in ſuperiorem. Præterea in iis, quæ ad doctrinam Theologicam pertinent Gloſſa non eſt magnæ authoritatis, idque liquet ex eo, quia quærens *pro quo peccato* deponi poſſit Imperator? Reſpondet pro quolibet, ſi eſt incorrigibilis; unde deponitur, ſi eſt minus utilis, quæ opinio Gloſſæ communiter rejicitur ut erronea, ac fovens diſſidia, & ſeditiones, & ut repugnans Evangelicæ & Apoſtolicæ doctrinæ *Matth.* 23.

Objiciunt octavò, *cap. Confidimus.* 25. *quæſt.* 1. *cap. contra cap. Prima ſalus. cap. Ideo. eadem cauſa & quæſt.* ubi expreſsè dicitur, quòd Romanus Pontifex alligetur ſacris canonibus, ac decretis univerſalium Synodorum, habentur enim hæc verba: *Ea* (ſcilicet decreta Synodorum univerſalium) *nullam magis exequi ſedem, quam primam oportere*, ex quo inferunt Concilium eſſe ſupra Papam, eò quia Leges illi imponat, & neceſſitatem parendi, quæ ſubjectio eſt quædam. Sed contra quia ſacris Canonibus, & Conciliis univerſalibus plerumque leges ſanciuntur, & ſtatuta fiunt, quæ ad Jus divinum, & naturale pertinent, quæque propterea etiam obligent Romanum Pontificem, qui tenetur & ipſe indemne ſervare Jus divinum, & naturale, & præcitati Canones de hisce juribus tantùm loquuntur, ut liquet ex *C. Sunt quidam* 25. *quæſt.* 1. *c. omne. & c. ſatagendum eodem.* Secus quæ ſunt juris humani, illa vel ex honeſtate obligant Pontificem vel ex convenientia, non verò ex neceſſitate *L. ex imperfecto ff. de Legat.* 3. & *l. digna vox. cod. de legibus:* unde quæ à Conciliis generalibus ſanciuntur, & reſpiciunt jus humanum, reſpectu Romani Pontificis habent tantùm vim directivam, non coactivam, ut explicat D. Thomas 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *ad* 3. quia cum Principis exemplum plurimum valeat ad flectendum populum in partem illam, in quam Princeps propendet, difficulter ab illis lex illa obſervatur, quam Princeps contemnit, habetque ludibrio: hinc ex convenientia, & honeſtate, etiam Papa ſervat ſancita per Concilia non verò coactivè, alioquin Romanus Pontifex non ſolùm Conciliis univerſalibus ſubjiceretur, verùm etiam Provincialibus, quia de his omnibus præcitati canones loquuntur: hinc ait Gratianus: *Sacroſancta Romana Eccleſia jus & auctoritatem canonibus impertitur, ſed non eis alligatur. Habet enim jus condendi Canones, utpote quæ caput eſt, & Cardo omnium Eccleſiarum à cujus regula nemini diſſentire licet:* Ita ergo canonibus authoritatem præſtat, ut ſe ipſam eis non ſubjiciat. Sed ſicut Chriſtus, qui legem dedit ipſam legem carnaliter implevit, octava die circumciſus, quadrageſimo die in templo cum hoſtiis præſentatus, ut in ſe ipſo eam ſanctificaret; poſtea verò ut ſe Dominum legis oſtenderet, contra legis literam leproſum tangendo mundavit; Apoſtolos quoque contra literam ſabbathi per ſata prætergredientes ſpicas vellentes, & confricantes manibus ſuis, probabili exemplo defendit & excuſavit: dicens: *Non legiſtis, quid fecerit Abimelech, quando venit ad eum David, & dedit ei panes propoſitionis, de quibus non licebat edere, niſi ſolis Sacerdotibus, & comedit ipſe, & pueri ejus.*

Obji-

Digitized by Google

Objiciunt nonò *can. 21. octavæ ſynodi Oecumenici*, ubi habetur: *Univerſalis Synodus cùm convenienti reverentia quamlibet quæſtionem de Romana Sede exortam audire tenetur & in ea proficere, non tamen audacter ſententiam in Romanum Pontificem dicere*, quòd ſi non audacter, ſed cum debita reverentia, adhuc ſequitur Concilium univerſale poſſe procedere contra Romanum Pontificem, & ſententiam in eam ferre non temerè, & audacter, ſed cum debita ſubmiſſione, & reverentia. Sed contra, quia ſi tantùm ſermo ſit de modo ſententiæ ferendæ in Pontificem, eumque judicandi, & non ipſum judicium prohiberetur, Concilium nihil ſpeciale circa Pontificem diſponeret, præterea audax, & temerarium judicium generatim prohibetur in omnibus cauſis, neq; quoad hoc eſt diſcrimen inter examen, delationem, & judicium temerarium, utrumque enim prohibetur, & tamen Synodus citata concedit, poſſe quidem Synodum Univerſalem cognoſcere de controverſiis, notoriis delictis, & abuſibus, quæ in Summo Pontifice notantur non tamen judicium ferre, quia hoc temerarium, & audax nimis foret. Vult igitur octava Synodus Oecumenica, ut quæſtiones exortæ de Romano Pontifice audiantur quidem, non tamen judicentur, quia Synodus ſicut juriſdictionem non habet in ſummum Pontificem, ita neque poteſtatem illum judicandi. Poteſt igitur Concilium Univerſale ſuſcipere cauſas Romani Pontificis, ut eas cognoſcat, examinet, non tamen quoad effectum judicandi, ſed tantùm admonendi, ſi data fuerit occaſio: quod etiam aſſerit D. Gregorius *lib. 7 epiſt. 1. in 2. Januarium*, & habetur in *cap. Paulus 2. quæſt. 7.* ubi habetur: *Paulus dicit ſeniorem ne increpaveris, ſed hæc ejus regula in eo ſervanda eſt, cum culpa ſenioris exemplo ſuo non trahit ad interitum corda juniorum. Ubi autem ſenior juvenibus exemplum ad interitum præbet ibi diſtricta interpretatione feriendus eſt. Nam ſcriptum eſt: laqueus juvenum omnes vos, & rurſus Propheta dicit: Maledictus puer centum annorum.* Neque obſtat quod Sanctus Gregorius in cap. Sicut Sancti diſt. 17. dicat: Ne quidem à ſummo Pontifice ſolvi poſſe, quos quinque Concilia Oecumenica ligârunt, aut ligare, quos illa ſolverunt. Nam ibi ſermo eſt de Hæreticis, quos illa Concilia damnârunt, quia non eſt in poteſtate Pontificis efficere, quod non ſit Hæreſis, quæ revera hæreſis eſt, & quod ſit hæreſis, quæ non eſt, quia hæc ſunt de jure divino, quæ mutari non poſſunt: quinimo ſi ſermo eſſet de jure merè humano, neque hoc mutari poſſet à Pontifice ſine gravi & publica cauſa, in quo ſenſu ea dicuntur fieri non poſſe, quæ honeſtè & licitè non fiunt.

Objiciunt decimò Romanus Pontifex eſt Miniſter Eccleſiæ, ut ſcribit Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 4. & *Matth.* 20. quapropter D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. docet Papam non eſſe Dominum ſed diſpenſatorem rerum Eccleſiæ, adeo ut Eccleſia non ſit propter Papam, ſed hic propter Eccleſiam, ad cujus ædificationem, non deſtructionem claves, & poteſtatem accepit à Chriſto, ut ſcribit Apoſtolus 2. *ad Corinth.* 13. hinc ex eo, quòd Papa ſit Miniſter, & diſpenſator Eccleſiæ inferunt eſſe infra Eccleſiam, & infra Concilium univerſale repræſentans Eccleſiam. Sed contra, quia ex eo, quòd Papa ſit Miniſter Eccleſiæ, ac diſpenſator rerum Eccleſiæ non ſequitur ſubeſſe Eccleſiæ, & Concilio, ſicut & ipſi Apoſtoli tametſi non ſubjicerentur reliquis fidelibus, adhuc eorum Miniſtri vocabantur, ſcribit enim Apoſtolus 1. ad Corinth. 4. *Sic nos exiſtimet homo ut Miniſtros Chriſti.* Ita Romanus Pontifex dicitur Miniſter Eccleſiæ, quatenus in ejus ædificationem, & bonum fuit à Chriſto inſtitutus, cujus voluit vices gerere: at hoc genus miniſterii tantùm abeſt, quòd inferat ſubjectionem & inferioritatem, ut potius præeminentiam, ac ſuperioritatem oſtendat, quatenus Miniſter hoc pacto eſt Chriſti Vicarius, & fideles gubernat, quibus bona Eccleſiæ diſpenſat, & Sacramenta miniſtrat: quilibet enim Paſtor ſive Epiſcopus ſit ſeu Parochus Sacramenta miniſtrat, & bona ſpiritualia Eccleſiæ diſpenſat ſuis ovibus, & tamen ſunt ſuperiores earundem ovium, quæ ſuis ſubjiciuntur Paſtoribus: hinc etiam Angeli ad Hebr. 1. dicuntur miſſi in miniſterium propter eos, qui capiunt hæreditatem ſalutis, quales ſunt homines, & tamen Angelus eſt ſupra non infra hominem, & tantùm eſt infra Deum, cujus propriè Miniſtrum agit, perinde Romanus Pontifex eſt quidem Miniſter Chriſti, cujus vices gerit in paſcendis ovibus dominici ovilis, non verò eſt ſervus ovium, nec illis ſubjicitur, ſed eiſdem præficitur, ut Paſtor. Id enim videbatur exigere pax, tranquillitas, & unitas Eccleſiæ ad quam ordinatur dignitas Papalis, unde licet Papa ſit propter Eccleſiam, non tamen eſt infra, ſed ſupra Eccleſiam ac Concilium generale, quemadmodum in caſtris ſupremus Præfectus, cui milites obediunt dicitur eſſe propter exercitum ſcilicet dirigendum, inſtruendum: Pontifex etiam dicitur eſſe propter Eccleſiam ut illam regat, gubernet, ac Chriſti oves paſcat, & ſicut ſupremus Præfectus non ſubjicitur exercitui, ita nec ſummus Pontifex Eccleſiæ. Præterea quia magis expediebat Eccleſiæ uni tantùm ſubeſſe, quàm pluribus, & magis obedire, quàm imperare, quando igitur ſubjectio eſt majus bonum, quàm ejus carentia, non valet ejus conſequentia ex eo, quòd Papa ſit propter Eccleſiam, hæc non ſubjiciatur Papæ, ſed Papa Eccleſiæ. Præterea cùm Papa dicitur eſſe propter Eccleſiam, & quod Eccleſia plus à Deo diligatur, quàm ſolus Papa, id tantùm verum eſt de Eccleſia non acephala, ſed integra & cum ſuo Capite, quia ſi Eccleſia ſejuncta ſit à ſuo Capite eique oppoſita, non eſt amplius Eccleſia Chriſti, ſed tumultuans ſchiſma, in quo homines non ſubjiciuntur Chriſti Vicario, & diſſolvunt ordinem à Deo inſtitutum, quæ confuſio & ſchiſma non poteſt DEO placere. Sed inſtabis Eccleſia errare, ac deficere non poteſt, quia ut ſcribit Apoſtolus 1. Timoth. 3. *Eſt columna, & fundamentum veritatis*, ſecus Papa eſt errori obnoxius, & poteſt deficere ac hæreſi coinquinari *cap. ſi Papa diſt.* 48. propterea judicium Eccleſiæ eſt firmius certiusque judicio Papæ. Sed contra quia dupliciter poteſt Eccleſia conſiderari, primò ut ſejuncta à ſuo capite, & deſtituta ejus directione, & hoc pacto eſt errori obnoxia, & in pluribus Conciliis, præſertim Epheſino II. & Baſileenſi erravit, quia ſicut corpus capite diminutum vel à capite non directum impingit, & cadit, perinde Eccleſia, & Concilium, ſejunctum à capite, ſeu ſummo Pontifice eſt errori obnoxium. Sin verò conſideretur Eccleſia cum ſuo capite, à quo dirigatur, tunc non poteſt deficere ob aſſiſtentiam Spiritûs Sancti, & tunc Spiritus Sanctus per Eccleſiam dicitur loqui, ut teſtatur Chriſtus Marci 13. *Non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Sanctus, qui loquitur in vobis:* Hinc Pontifex poteſt etiam dupliciter conſiderari, primò ut eſt Paſtor dominici gregis, & ut docens ex Cathedra, ſeu cum debito prævio examine, ac diſcuſſione cauſæ, & tunc non eſt errori obnoxius juxta promiſſionem ei factam à Chri-

ſtu : *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua :* & ut eſt perſona quædam privata, ſeu particularis Doctor, & ſub hac conſideratione error perſonalis poteſt ſuper Pontificem cadere, quinimò facilius in illum, quàm in Concilium: ſiquidem facilius eſt unum quàm plures decepi : Secus ſi Papa authoritate Pontificia à Chriſto ſibi impertita, & ex Cathedra ſententiam ferat, & in fide aliquid definiat, quia tunc non eſt Papa, qui loquitur, ſed Spiritus Sanctus in Papa, alioquin error Pontificis eſſet error totius Eccleſiæ, perinde ac vitium capitis eſt vitium corporis: & certum eſt Eccleſiam in rebus fidei non poſſe errare, eſtque propterea juxta Apoſtolum columna, & fundamentum veritatis. Præterea dato etiam & non conceſſo, quòd Papa poſſet errare in materia fidei, non tamen inde ſequeretur eſſe Concilium ſupra Papam, quia vel error in fide eſſet vincibilis, & tunc Pontifex vincibiliter errans eſſet Hæreticus, proinde non ut Pontifex, ſed ut Hæreticus ſejunctus ab Eccleſia, cujus non amplius eſſet membrum, poſſet à Concilio judicari, ac illi ſubjici. Vel error eſt invincibilis, & tunc à Concilio docendus eſſet veritatem, ut habetur in *cap. Paulus quæſt.* 7. non verò judicandus : quòd ſi adhuc Pontifex Concilio non acquieſceret error fieret vincibilis, & ipſe eſſet Hæreticus formalis, proindè ſeparatus ab Eccleſia, cujus non eſſet amplius membrum, & tunc ſubjicitur Concilio, à quo poteſt judicari, & condemnari.

Objiciunt undecimò. quia Eccleſia ex Chriſti ordinatione eſt conſtituta Judex Papæ juxta illud Chriſti Matth. 18 *Si peccaverit in te frater tuus corrige eum inter te, & ipſum ſolum. Sin verò non ſe correxerit, adhibe duos, vel tres teſtes, quos ſi non audierit, dic Eccleſiæ : ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & publicanus.* Ex quo argumentantur vel Papa frater non eſt, neque eundem cum reliquis Chriſtianis Patrem Deum habet, neque eandem Matrem Eccleſiam : vel frater noſter eſt, & ſic ab Eccleſia judicari poteſt, quam ſi non audierit, habendus veluti Ethnicus, & Publicanus. Sed contra quia vel adverſarii volunt citatum Matthæi textum intelligi de fratre Eccleſiæ ſubjecto, & in hoc ſenſu Pontifex non eſt frater, ſed Pater, quia non eſt ovis, ſed Paſtor: vel intelligitur, eſſe frater non ſubjectus Eccleſiæ, neque Concilio eam repræſentanti, & in hoc ſenſu dicitur frater, diſtinctus tamen ab aliis fratribus, quia iſti ſubſunt Eccleſiæ à qua judicari poſſunt, Pontifex verè non ſubeſt, ſed præeſt Eccleſiæ, à qua nequit judicari, ſed tantùm, ſi erraverit, moneri poteſt, alioquin ſi adverſarii intelligant Papam eſſe fratrem ſubjectum Eccleſiæ, deberent prius oſtendere hanc ſubjectionem quam ſupponunt, quod enim probandum eſt non ſupponitur. Quamobrem Papa eſt quidem frater Chriſtianorum, ſed etiam Princeps Eccleſiæ, perinde ac ſi Princeps natu major plures haberet fratres, eſſet illorum frater, quatenus omnes fuerunt geniti ab eodem Patre, non tamen natu major ſubjiceretur aliis fratribus ſed illis præeſſet, cùm ipſe ſolus eſſet Princeps abſolutus, & gubernaret ſuas ditiones non verò alii fratres minores natu. Rurſus cùm dicitur, quòd ſi peccaverit frater, dicatur Eccleſiæ, vel intelligitur Eccleſia cum ſuo capite, & ſic perinde eſſet, ac dicere ſi peccaverit Papa, dic Papæ ; vel Eccleſia intelligitur ſeorſim à Papa, & ſine capite, & tunc non eſt amplius Eccleſia, ſed purum ſchiſma diſciſſum à capite.

Objiciunt duodecimò, quia poteſtas Papalis non ſolùm eſt in Romano Pontifice, ſed multò principalius in tota Eccleſia, & Concilio univerſali eam repræſentante: quod ſi Eccleſia eandem habet authoritatem, ac Papa, non eſt neceſſe ut Papam eligat, proinde Papa in Eccleſia non eſt neceſſarius, & poteſt hæc gubernari ſine Papa: quòd ſi Papa perpetua laboraret amentia ; vel perpetuò detineretur incluſus carcere, in hoc caſu Eccleſia gubernaretur, ſed non à Papa: & authoritas Eccleſiæ eſſet infallibilis, & non obnoxia errori, ergo authoritas Papalis eſt in Eccleſia, & Papa non eſt neceſſarius. Sed contra, quia hoc argumento probatur Concilium eſſe tantùm paris authoritatis & poteſtatis cum Papa, non verò eſſe ſupra Papam, quia par in parem non exercet jurisdictionem. Quòd verò authoritas Papalis inſit Concilio gratis aſſeritur, & falſum eſt, quia ſi illi ineſſet deberet aſſignari, à quo eam habeat, certò non à ſe, quia hæc poteſtas Papalis eſt ſupernaturalis, quæ ab hominibus non habetur, niſi iiſdem à Deo detur, nec eam habet à Chriſto, quia nullibi legimus in ſacris litteris Chriſtum dixiſſe Eccleſiæ, vel Concilio generali : *Tibi dabo claves regni cœlorum.* Nunquam Concilio dixit: *Super te ædificabo Eccleſiam meam*, nunquam Eccleſiæ dixit: *Paſce oves meas*, quia perinde fuiſſet ac dicere ovibus: vos ipſas paſcite. Hæc autem verba ſoli Petro Chriſtus dixit, qui propterea ſolus eſt Chriſti Vicarius habens claves regni cœlorum, & ſupremus Paſtor dominici gregis, ex quibus conſtat, poteſtatem Papalem ſoli Romano Pontifici fuiſſe à Chriſto collatam, ſeu Petro, & ejus Succeſſoribus, ut ſuperius demonſtratum fuit, non verò Eccleſiæ, aut Concilio repræſentanti Eccleſiam, Præterea, quia ſi poteſtas Papalis ineſſet Concilio repræſentanti Eccleſiam ſequeretur in Eccleſia duas eſſe ſupremas poteſtates, perinde ac in regno duo Reges paris poteſtatis, in uno corpore duo capita, quod monſtruoſum foret, & regnum duos Reges non capit, ut jam pluries vicimus: ſiquidem bene inſtituta Reipublicæ qualis eſt Eccleſiaſtica à multiplici abhorret capite, & uno ſolo gaudet, cujus ſententiæ cives acquieſcant, alioquin ſi plura eſſent capita paris authoritatis, quorum unum alteri non ſubjiceretur, in plures ſtatim diſcinderetur factiones, & pars civium uni adhæreret capiti, & altera alteri, hinc orirentur diſſidia, quibus non poſſet ritè Reſpublica gubernari. Præterea Concilio univerſali non ineſſe poteſtatem Papalem ex eo etiam oſtenditur, quia Concilium, quamvis univerſale, nullius eſt authoritatis, nulliusque valoris, donec confirmetur à Romano Pontifice, ſeu à capite, ergo quia non eſt paris poteſtatis cum Papa, hinc rejicitur etiam error aſſerentium ſupremam poteſtatem non eſſe in Papa principaliter, ſed tanquam in Miniſtro Eccleſiæ & Concilii, proinde petere Concilium confirmationem à Papa ut à Miniſtro, quia eo ipſo, quod ut Miniſter Chriſti dat authoritatem Concilio, eſt ſupra Concilium, perinde ac Vicarius confirmans mandatum ſuperioris, illudque corroborans non dicitur ſubeſſe, ſed præeſſe aliis religioſis. Neque ex eo, quod Eccleſia Papam eligat, ſequitur ineſſe Eccleſiæ authoritatem Papalem, quia etiam à Capitulo Canonicorum in Germania eligitur Epiſcopus, & tamen poteſtas Epiſcopalis non ineſt Capitulo, ſed tantùm Epiſcopo electo, & conſecrato. Tum quia ipſa forma eligendi, & ipſi Electores ſubjacent legibus Pontificum qui modum, & formam eligendi præſcripſerunt : neque electores eligendo conferunt poteſtatem Papalem electo, ſed tantùm nominant perſonam, cui poteſtas immediatè

Digitized by Google

mediatè à Deo confertur ; ſicut nemo proregi dat vicariam poteſtatem regendi , quam ipſe Rex cujus nomine prorex regnum gubernat abſente Rege : ita vicariam poteſtatem ſeu papalem nemo dat Pontifici , quàm ipſe Chriſtus, qui eam ſtatim confert perſonæ canonicè electæ in ſummum Pontificem , hinc in Concilio Conſtantienſi Seſſ. 8. Papa dicitur immediatus Chriſti Vicarius , quatenus vicariam poteſtatem regendi Eccleſiam immediatè accipit à ſolo Chriſto. Quòd verò ſi Pontifex perpetua laboraret amentiâ vel perpetuò detineretur incluſus carcere , agendum tunc eſſet in Eccleſia non eſt hujus loci definire, ipſa enim Eccleſiæ praxis , quid in ſimilibus caſibus fieri debeat ſatis apertè oſtendit , legatur Cajetanus *in Opuſcul. de authorit. Papæ , & Concil. cap.* 16. ubi aſſerit Pontifice capto, vel relegato , cujus conveniendi nulla ſpes affulgeat , non eſſe eligendum alium Pontificem , ſed ad imitationem primitivæ Eccleſiæ , cùm Petrus ab Herode detruſus in carcere detineretur , oratio ab Eccleſia ſine intermiſſione ad DEUM pro eo fundenda eſſet , & ut Eccleſiæ ſuæ ſubveniret. Sin verò Papa perpetua laboraret amentia , cujus curandæ ſpes nulla affulgeret ex Medicorum conſenſu , tunc Papa habendus eſſet veluti mortuus quoad vitam rationalem , & intellectualem , non ita tamen ut tantùm in actu intelligeretur mortuus, ut contingit in ebrio , dormiente, & phrenetico, verùm etiam in potentia naturali , ut docet Suarez *de fide diſt.* 10. *Sect. 6.* Cæterum in hiſce caſibus pertineret ad divinam providentiam non permittere evenire , quod ſuis adverſaretur promiſſionibus ; Et Divus Thomas 1. 2. q. 100. a. 8. docet ea , quæ ſunt de jure divino, & ab ipſo Deo determinata non ſolùm in communi ratione juſtitiæ, ſed etiam quantùm ad determinationem ad ſingulos actus non eſſe ab Eccleſia diſpenſabilia , ſed à ſolo DEO , nec in illis habere locum ; Epykiam ſicut in legibus humanis , in quibus non poteſt Legislator humanus ſingulos actus particulares prævidere , ac illis providere , proinde admittitur interpretatio voluntatis Legislatoris, quid ſtatueret in caſu talibus veſtito circumſtantiis. Quòd ſi caſus contra Chriſti inſtitutionem contingeret aliquis, utique ordinem à DEO impoſitum confunderet , ac repugnantiam reſpectivam, ſeu conſequentem ex ſuppoſitione divinæ voluntatis , & providentiæ ſtatuentis rem hoc & non alio modo fieri , ſecum traheret : etenim abſolutè poteſt contingere, ut Romanus Pontifex non ſit validè baptizatus , conſequenter nec verus Pontifex, & ea quæ circa fidem & canonizationem Sanctorum ab eodem ſtatuta ſunt æquè invalida fuiſſe , ſed ſuppoſita DEI providentia , qua voluit Eccleſiæ viſibili caput præponi viſibile , & quæ ad fidem ſpectant certa & indubitata eſſe , ideo repugnat tale occultum impedimentum à Deo permitti, hinc ad Dei curam pertinet impedimentum illud non permittere.

Objiciunt tertiodecimò , quia Papa poteſt à Concilio deponi propter hæreſin *cap. ſi Papa diſt.* 40. ſed non poſſet à Concilio deponi niſi ſubjiceretur juriſdictioni Concilii , ac eſſet illo inferior , ſiquidem ſine juriſdictione Judex neminem poteſt condemnare, quia judicium , & ſententia ſupponunt juriſdictionem, & juriſdictio ſubjectionem in judicato. Quòd ſi Papa hæreticus judicari ac puniri poteſt à Concilio, cur non etiam publicus uſurarius , ſimoniacus , blaſphemus, & perjurus, hæc enim peccata partim ſunt hæreſi graviora , & partim plus nocent Eccleſiæ quàm privata aliqua hæreſis , ut quod Spiritus Sanctus à Filio non procedat , ergo ſi propter hæreſim poteſt Papa à Concilio deponi , etiam propter alia delicta hoc idem præſtare poterit , conſequenter Papa ſubjicitur juriſdictioni Concilii , & Eccleſiæ. Tum quia poteſt Eccleſia etiam invito Papa , aut non conſentiente Pontifice Concilium congregare , ut cum Papa eſt mortuus , vel relegatus , vel amentia correptus , ut docent Felinus *in cap. ſuper litteras de reſcript.* Alex. *in can. Synod. diſt.* 17. Ex quibus inferunt ſaltem Eccleſiæ ineſſe poteſtatem papalem. Sed contra ad primum reſpondetur, Concilium propter hæreſim propriè non deponere Papam , ſed tantùm declarare Papam depoſitum , quia eo ipſo , quòd Papa incidit in hæreſin , ſeparatur à corpore Eccleſiæ , cujus propterea non eſt amplius caput , nec membrum conſequenter neque Pontifex. Neque ob alia peccata deponitur Papa, eſt enim diſcrimen inter hæreſin, & alia delicta, quia hæreſis, per ſe , & ex ſua natura fovet falſam doctrinam , evertit fundamentum gratiæ , & ſalutis , ac veluti in ſua radice omne meritum , & virtutem inficit , hinc cuilibet peccato poteſt ſuum adhiberi remedium , quo curetur : ſed ſemel extincta fide omnia ſimul remedia tolluntur , quia ſingula fidem ſupponunt , ſicut enim vita eſt neceſſaria ægroto , cui applicatur medicina , ita fides , ut Sacramenta aliquid operentur , hinc *Matth.* 23. & *Luc.* 12. jubemur obedire Prælatis etiam diſcolis , & peccatoribus ; ab Hæreticis autem , & infidelibus omninò ſeparari, quòd ſi tenemur ab ipſis ſeparari non poſſumus eos habere Paſtores , & inſtructores. Ad aliud quod addebatur de Eccleſia invito Papa , vel relegato aut amentia correpto congregante Concilium , reſpondetur poteſtatem congregandi Concilia ordinariam ad ſolum Pontificem pertinere , ut habetur *cap. Significaſti de elect.* Sicut enim ad ſolum Principem ſpectat convocare ſtatus generales , & ſi alius quiſpiam id moliretur ſuſpectus foret perduellionis in Principem , ita ad ſolum Pontificem pertinet Concilia generalia congregare de poteſtate ordinaria. Cæterum in caſibus particularibus , & extraordinaribus poteſt Eccleſia congregare quidem Concilium , non tamen poteſtate papali , quia hæc poteſtas non eſt univerſalis , neque extenditur ad ordinandam Eccleſiam univerſalem , ſed tantùm particularem in illo caſu. Poteſtas enim papalis eſt ordinaria perpetua univerſalis nec communicatur Eccleſiæ , alioquin Pontifex eſſet Vicarius Vicarii , & non immediatus Chriſti Vicarius, quod abſurdum eſt.

Objiciunt quartodecimò , ſi Papa innocentem gladio aggrederetur ad eum occidendum , vel res domeſticas illius & facultates invaderet , vel alio modo injuriam illi inferret in hoc caſu licitum eſſet innocenti gladium invadenti extorquere , eumque prout poſſet compeſcere , ne ſibi damnum inferret , imò ſi innocens non poſſet aliter mortem effugere, niſi occidendo injuſtum aggreſſorem , poſſet ipſum occidere , quia propriam vitam tueri eſt lex naturæ , ergo à fortiori poterit Pontifex coerceri ſi beneficia eccleſiaſtica divendat , ſi indignos ad dignitates promoveat, ſi pernicioſo exemplo ſit Eccleſiæ ſcandalo , ſi injuſtis, ac iniquis legibus eam opprimat, quo pacto Paulus urſit contra Petrum ad Gal. 2. *Cogis gentes Judaizare , exemplo malæ converſatio-*

nis, ut notat Gloſſa: ergo ſi Pontifex perperam agens non poſſet aliter cohiberi, nec corrigi, poſſet à Concilio expoliari pontificatu. Sed contra negatur conſequentia, quia aliud eſt ſe defendere ab injuſto aggreſſore, & aliud juriſdictionem exercere in Papam; Defenſio cùm ſit juris naturæ non ſolùm Concilio univerſali, ſed cuilibet etiam privato permiſſa eſt, ſecus juriſdictio ad ſolos pertinet ſuperiores: licet invadendem ſervato moderamine inculpatæ tutelæ occidere ſi non aliter poſſis mortem evadere: non tamen authoritativè poteſt quis quantumvis innocens ſententiam mortis in pontificem proferre, quia hic actus eſt juriſdictionis quæ non ineſt Concilio generali, nec cuilibet alteri ſive Regi, ſive Imperatori in Romanum Pontificem. Rurſus poteſtas ſpoliandi pontificem primatu Eccleſiæ pertinet potiùs ad majorẽ offenſionẽ Eccleſiæ, quam defenſionem ob periculum ſchiſmatis, & aliorum malorum, quæ facilè ſequuntur, unde remediũ eſſet multo deterius malo; perinde ac ſi ad tollendũ dentis dolorẽ velles caput amputare: & quamvis Chriſtus nos monuerit: *Si pes, manus, vel oculus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te*: nunquam tamen dixit: ſi caput tuum ſcandalizat te amputa illud, & projice abs te, curatio morbi capitis infecti ſoli divino medio reſervatur. Si dicas poſſe papam renuntiare papatui, conſequenter poſſe concilium generale eum deponere, præſertim ſi noxius ſit eccleſiæ; negatur conſequentia; quia enim regimen eccleſiæ ſubjiciatur Papæ poteſt hic eidem renuntiare; non autem eccleſia Papæ, quia non eſt in arbitrio inferioris ſe eximere à poteſtate ſuperioris, alioquin omnes ſubditi poſſent legitimè ſe eximere à poteſtate ſui Principis: hinc quia vir eſt caput uxoris, poterat vir uxori dare libellum repudii; non uxor viro Deuter. 24 Joſephus lib. 15. c. 11. Præterea ex pontificis renuntiatione non ſequuntur illa mala, quæ docuit experientia, quoties eccleſia per concilia generalia ab obedientia pontificis ſe ſubduxit: dices: ergo ſupervacanea, ac inutilia ſunt concilia generalia, quæ tanto incomodo & ſumptu congregantur; ſi Papæ authoritas eſt ſupra concilium, & ejus judicium infallibile, ac incorrigibile, quia poſſet per ſe dirimere controverſias fidei, expedire negotia; & tamen praxis eccleſiæ eſt contraria; quæ docet ab initio eccleſiæ fuiſſe ſemper concilia œcumenica neceſſaria. Sed contra, quia non eſt neceſſe ut quidquid agitur ſemper agatur: plura enim fiunt, non quia neceſſaria, ſed quia commodiora. Hinc concilia non ſunt in eccleſia ſimpliciter neceſſaria, cum in primitiva eccleſia poſt concilium Apoſtolorum Act. 15. circa legalia per trecentos ſubſequentes annos nullum fuerit concilium congregatum; tametſi plures ortæ fuerint hæreſes, ut fuerunt errores Græcorum, & Armenorum, Simonianorum à Simone Mago nuncupatorum, Gnoſticorum, Cappocratitarum, Corinthianorum tempore Apoſtolorum, ſeu anno Chriſti 40. Nazaræorum, Hebionitarum tempore Lini Papæ, Valentianorum, circa annum Chriſti 145. tempore Eleſphori Papæ, Senandrianorum, Marcitanarum anno Chriſti 155. tempore Hygini Pontificis; & plures aliæ quæ ſine concilio generali extirpatæ fuerunt; & fides nunquam lætius floruit quàm in hiſce exorientis Eccleſiæ procellis, ac fluctibus; & è contra concilia interdum non voluerunt hæreſes extinguere; incendium Arianorum poſt Concilium Nicænum magis invaluit, & tunc latiùs cœpit graſſari per orientem occidentem Africam, Hiſpaniam, Italiam: hoc idem contigit poſt Concilium Chalcedonenſe, Epheſinum, & alia. Cæterum Concilia ad id congregantur ut controverſiæ ſubortæ diligentiùs examinentur, diſcutiantur, cum Concilium generale conſtet ex Patribus, qui ex qualibet mundi parte illuc veniunt, ſunt pietate, & doctrina aliis excellentiores; quæ cauſa ſemper fuit, cur auctoritas conciliorum maximi ſemper fuerit habita & medium efficaciſſimum ad emolliendam duritiem hæreticorum, ac eorum pervicaciam frangendam.

Objiciunt ultimò eo quia juris naturæ ſit ut membra illa, quæ totum corpus inficiunt amputentur; ne totum corpus corrumpatur, & pereat: pars enim eſt propter totum, cui debet cedere: ergo ſi Pontifex eſt membrum præcipuum Eccleſiæ; ſi totum corpus eccleſiæ inficiat moribus ſuis corruptis, pravoque ſuo exemplo ſit aliis ſcandalo; ne malum in totum eccleſiæ corpus irrepat, ac dilatetur, ob bonum commune poterit amputari, ſeu ſeparari, vel deponi à Concilio generali. Sed contra Reſpondetur enim hanc curandi corpus methodum eſſe prorſus inauditam nec ab ullo hactenus deducta fuit ad praxim: quis ita demens ut caput amputet à corpore, eo quia caput vitio aliquo, vel morbo laboret, qui redundet in detrimentum corporis? per capitis amputationem non conſulitur ſanitati reliqui corporis, ſed ejus interitus accerſitur: idque non ſolùm in phyſicis, ſed etiam in politicis locum habet: in regimine ſiquidem eccleſiæ per ſeparationem membrorum à capite oritur ſchiſma, quo membra à capite ſeparata corrumpuntur erroribus, ac intereunt: quamobrem quando caput gravi aliquo morbo inficitur, & periculum imminet, ne morbus in reliqua eccleſiæ membra dilatetur, tunc eccleſiæ morbus non dicitur carere remedio, tametſi caput non amputetur, nec ſeparetur à reliquo corpore: remedium tunc eſt, preces ad Deum fundere, eumque enixim rogare, ut ſuam præſtet eccleſiæ opem, ſuumque auxilium; vult Deus ab eccleſia rogari; Cùm promiſerit ſe illam exauditurum cum expedit: orationibus igitur poteſt eccleſia caput infirmum curare. Regitur enim eccleſia regulis divinæ providentiæ, quæ ſuaviter diſponit omnia: vult Deus à nobis rogari *Poſtula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam.* Pſal. 109. & Chriſtus Luc. 22. *Ego rogavi pro te Petre ut non deficiat fides tua*, meliùs ac tutius morbus capitis eccleſiæ oratione curatur, quàm coactione, & violentia, quam morbus capitis non ſuſtinet; ſicut in corpore phyſico nil nocentius eſt quàm ſeparatio unius membri ab aliis; ita in politico nil pernicioſius ipſa diviſione partium, & membrorum; quòd ſi papa à Concilio generali ob corruptos mores, ob vitia quibus indulget, & eſt aliis ſcandalo, deponeretur, inde pejus eſſet malum timendum ſcilicet ſchiſmata, diſſidia, bella, populorum tumultus, & ambientium paparum factiones, quibus omnia in eccleſia ſus deque verterentur: eſto igitur Pontifex malus magnum ſit in eccleſia malum; ſchiſma tamen eſt longè pejus malum.

Digitized by Google

CAPUT VII.

An dentur caſus excepti, in quibus concilium generale prævaleat Romano Pontifici.

CONſtat ex præcedentibus Romanum Pontificem eſſe ſupremum Paſtorem totius Dominici gregis conſtitutum à Chriſto verbis illis Joan. 21. *Paſce oves meas*, & fuiſſe illi collatum primatum in eccleſia militante, cujus propterea eſt caput quod influit in ſingula eccleſiæ membra, & in Concilium ipſum generale repræſentans totam eccleſiam; adeò ut concilium quantumvis univerſale niſi influxum accipiat à capite à quo approbetur, ac confirmetur nullius ſit roboris, nulliuſque valoris: cum Concilium ſubſit papæ, & hic ut caput præſit Concilio. quæritur nunc an dentur aliqui caſus, in quibus Concilium poſſit papam deponere, ac in ipſum prævalere.

Primus caſus de quo poteſt dubitari eſt hæreſis ſi Pontifex eſſet hæreſi infectus, ſeu hæreticus, ut refertur de Honorio I. in octava Synodo act. 7. poſſet tunc à Concilio generali judicari, ac deponi. Bellarminus lib. 2. de Rom. Pontif. c. 30. plures circa hunc caſum recitat Auctorum ſententias; quarum prima eſt Alberti Pichi lib. 4. Hierarchiæ eccleſiaſticæ c. 8. ubi docet Papam non poſſe hæreſi infici, proinde neque deponi ex eo, quòd ſit hæreticus; hæc opinio licèt à pleriſque cenſeatur probabilis eſt tamen contra ſententiam communem. Secunda eſt, Papam eo ipſo, quòd in hæreſim incidit etiam internam in mente tantùm, eſſe extra eccleſiam, & ſi non à Concilio generali, à Deo immediatè depoſitum, ac privatum prærogativa primatûs eccleſiæ, ac propterea ſubjici Concilio, ac poſſe ab hoc judicari, ac extrinſecè declarari exutum pontificia dignitate jure divino; quod ſi Papa nolit declarationi Concilii cedere poſſit à Concilio de facto deponi. ita docet Joannes de Turrecremata *lib. 4. part. 2. cap. 2.* hæc tamen ſententia videtur aliquam pati difficultatem: quia tametſi juriſdictio detur à Deo Pontifici, non tamen excluſo quolibet humano medio; ſed mediante opera hominum concurrentium ad illius electionem, quâ mediante qui antea non erat Papa fit Romanus Pontifex; conſequenter non deponitur niſi mediante operâ hominum, ut eadem operâ quâ ponitur ſuper cathedram Petri deponatur, ſed hæreticus occultus, ac purè mentalis non poteſt ab hominibus judicari: quia homines non judicant niſi de iis, quæ cadunt ſub ſenſus: & hæreſis merè interna non cadit ſub ſenſus: neque Papa hæreticus vult ſponte ſe pontificatu abdicare, conſequenter quandiu non deponitur ab Eccleſia depoſitione externa, & ſenſibili non obſtante hæreſi interna cenſetur eſſe Pontifex. Tum qui hæretici occulti non ſunt extra eccleſiam, quæ cum ſit ſenſibilis habeatque caput ſenſibile, quandiu non conſtat ſenſibiliter per auctum aliquem exteriorem aliquem fidelem eſſe hæreticum, cenſetur eſſe in eccleſia, in qua reperitur per ſigna ſenſibilia. Tertia ſententia ex diametro oppoſita docet Romanum Pontificem neque per hæreſin occultam, neque per manifeſtam, & ſenſibilem eſſe depoſitum aut deponi poſſe; quæ opinio ut improbabilis impugnatur à Turrecremata. Primò quia Papam hæreticum poſſe à Concilio judicari habetur expreſsè *can. Si Papa diſt.* 40. & docetur ab Innocentio ſerm. 2. de Conſecrat. Pontif. imò habetur etiam in octava Synodo Act. 7. in qua recitantur Acta Concilii Romani ſub Hadriano in quibus continebatur Honorium Papam jure videri anathematizatum, quia de hæreſi fuerat convictus, ob quam ſolam cauſam licitum eſt minoribus judicare majores: & quamvis non deſint qui Honorium ab hæreſi purgent aſſerentes Adrianum II. Papam deceptum ex corruptis exemplaribus ſeptimæ Synodi falsò putâſſe Honorium fuiſſe hæreticum: nihilominus Adrianus cum Romano Concilio generali aſſeruit in cauſâ hæreſis poſſe Papam hæreticum judicari à Concilio ac deponi.

Quarta ſententia eſt Cajetani tract. de auctoritate Papæ, & Concilii cap. 20. & 21. ubi docet Papam manifeſtè hæreticum non eſſe ipſo facto depoſitum, ſed eſſe ab Eccleſia deponendum, quæ ſententia aliquot etiam videtur difficultates pati, quia Hæreticus manifeſtus, cùm non ſit Catholicus, quamvis Chriſtianus ſit ob characterem Baptiſmi, non poteſt eſſe Caput Eccleſiæ Catholicæ: conſequenter neque Papa, quia hic eſt Paſtor & Caput totius Eccleſiæ Catholicæ, ſicut enim Eccleſia ſenſibilis exigit Caput ſenſibile, ita quia eſt una, & Catholica exigit Caput, quod ſit Catholicum, & non ſufficit ſi ſimpliciter ob impreſſum Baptiſmi characterem ſit Chriſtianus, quia eo ipſo, quod non eſt Catholicus ſeu fidelis Fide integra, non eſt membrum Eccleſiæ Catholicæ, quamvis ſit membrum putre Eccleſiæ Chriſtianæ. Hinc D. Paulus in Epiſt. ad Tit. 3. jubet hæreticum poſt duas correctiones, ſeu poſtquam manifeſtè apparet pertinax, eſſe vitandum, idque intelligit ante omnem excommunicationem, & ſententiam Judicis, ut expendit D. Hieronymus aſſerens alios peccatores per ſententiam excommunicationis excludi ab Eccleſia; Hæreticos verò per ſe diſcedere ac ſeparari à corpore Chriſti, ſeu Eccleſia Catholica: Sin autem Papa manifeſtè Hæreticus maneret Papa, non videretur quomodo poſſet vitari, cùm membra ſequantur Caput, cui ſubjiciuntur. Hinc Papa manifeſtè Hæreticus per ſe ceſſat eſſe Caput Eccleſiæ Catholicæ, à qua præciditur. Ratio etiam id ſuadet, quia, qui non eſt Chriſtianus Catholicus, nequit ullo modo eſſe Papa, quia non poteſt eſſe Caput, quod eſt membrum, & is non eſt membrum Eccleſiæ Catholicæ, qui non eſt Chriſtianus Catholicus, & quia Hæreticus manifeſtus, tametſi ratione characteris per Baptiſmum impreſſi Chriſtianus ſit, non tamen eſt Catholicus, ergo non poteſt eſſe membrum Eccleſiæ Chriſtianæ Catholicæ ut docent D. Auguſtinus *lib. de Gratia Chriſti cap.* 20. D. Hieronymus *contra Luciferianos* Athanaſius *ſerm. 2. contra Arianos.* Quando igitur Papa eſt manifeſtè hæreticus, deſinit eſſe Papa & Caput Eccleſiæ Catholicæ, eò quia non ſit ipſe Catholicus: ſiquidem duo concurrunt ad conſtituendum Chriſtianum Catholicum Fides, & character, & quamvis Hæreticus amiſsâ Fide retineat characterem, ratione cujus aliquo modo adhæret Chriſto, cujus doctrinam in parte ſequitur, eſt quidem Chriſtianus, non tamen Catholicus, quia Fides integra, & non mutila eſt quæ conſtituit Chriſtianum Catholicum. Hinc Papa eo ipſo, quòd eſt Hæreticus manifeſtus non ſervat Fidem integram, quam amiſit, conſequenter non eſt amplius Catholicus, neque ullam poteſt juriſdictionem exercere in Eccleſiam Catholicam, cujus

Digitized by Google

caput debet eſſentialiter eſſe catholicum, conſequenter Papa eo ipſo, quod eſt hæreticus manifeſtus, ceſſat eſſe membrum, & caput Eccleſiæ Catholicæ. Fides enim eſt diſpoſitio neceſſaria ſimpliciter ad hoc ut aliquis ſit Papa, unde ſublata hac diſpoſitione per hæreſin Papa deſinit eſſe Papa, cum non poſſit forma conſervari ſine neceſſariis diſpoſitionibus. Quod ſi dicas fidem eſſe tantùm diſpoſitionem ad bene eſſe. Contra eſt, quia inde ſequeretur, quòd propter hæreſin non poſſet Papa deponi à Concilio generali, alioquin deberet etiam deponi propter ignorantiam, improbitatem, & alia id genus, quia hæc omnia ſunt diſpoſitiones ad bene eſſe, cum Papa meliùs ſe habeat cum ſcientia, & probitate aliiſq; virtutibus, quam ſine illis. Quòd ſi dicas fidem eſſe diſpoſitionem partialem non verò totalem, conſequenter amiſſa fide adhuc Papa maneret Papa, eò quia perſeveret in ipſo alia pars diſpoſitionis ſimpliciter neceſſariæ, ſcilicet baptiſmi character. Contra eſt, quia diſpoſitio eſſentialiter, & ſimpliciter neceſſaria, ut quis ſit Papa, non eſt ſolus character per baptiſmum impreſſus, eſt etiam fides integra, ratione cujus Chriſtianus conſtituatur Catholicus, ſeu fidelis fide integra: cùm enim Papa ſit caput Eccleſiæ catholicæ, quam regit, & gubernat, debet eſſentialiter & ipſe eſſe catholicus ac fidelis fide integra: character per baptiſmum impreſſus conſtituit baptizatum tantum Chriſtianum, non verò catholicum, quia ut quis ſit catholicus ultra characterem impreſſum per baptiſmum requiritur, ut ſit fidelis fide integra, ſeu quòd in nullo deficiat fidei articulo. Quamobrem totalis diſpoſititio ſimpliciter neceſſaria eſt character & fides integra ſimul, adeò ut remota fide non amplius remaneat diſpoſitio neceſſaria ſimpliciter, quia totalis erat neceſſaria ſimpliciter, & cum non amplius ſit totalis, non eſt amplius diſpoſitio neceſſaria ſimpliciter: hinc deficientes in fide, ſeu Hæretici, quamvis retineant characterem baptiſmi, carent omni juriſdictione, & dignitate in Eccleſia catholica, ut communiter docent ſancti Patres præſertim Cyprianus lib. 1. epiſt. 6. ubi ait: *Dicimus omnes omnino hæreticos, atque ſchiſmaticos nil habere poteſtatis, ac juris*, & *lib. 2. epiſt.* 1. aſſerit Hæreticos ad Eccleſiam revertentes ſuſcipiendos eſſe ut Laicos, quamvis antea Presbyteri, vel Epiſcopi fuerint. Optatus *lib.* 1. *contra Parmenianum* aſſerit Hæreticos, & Schiſmaticos habere non poſſe claves regni cœlorum, nec ſolvere, aut ligare. D. Ambroſius *lib.* 1. *de Pœnit. cap.* 2. Auguſtinus in *Enchirid. cap.* 65. & D. Hieronymus contra Luciferianos hoc idem docent, & Cæleſtinus Papa I. in epiſtola directa ad Joannem Antiochenum, quæ habetur in Concilio Epheſino *Tom.* 1. *Concil. cap.* 19. ſcribit: *Si quis ab Epiſcopo Neſtorio, aut ab aliis, qui eum ſequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus, vel exutus eſt, ſeu Antiſtitis, ſeu Cleri dignitate, hunc in noſtra communione & duràſſe, & durare manifeſtum eſt, nec judicamus eum remotum; quia non poterat quemquam ejus removere ſententia, qui ſe jam præbuerat ipſe removendum.* Et in epiſtola ad Clerum Conſtantinopolitanum ait: *Sedis noſtræ ſanxit authoritas nullum ſive Epiſcopum ſive Clericum ſeu profeſſione aliqua Chriſtianum, qui à Neſtorio, vel ejus ſimilibus, ex quo talia prædicare cœperunt vel loco ſuo vel communione dejecti ſunt; vel dejectum vel excommunicatum videri, quia neminem dejicere, vel removere poterat, qui prædicans talia titubavit.* Hoc idem repetit, & confirmat Nicolaus I. in epiſt. ad Michaelem.

Dicendum eſt ergo Papam Hæreticum manifeſtum per ſe deſinere eſſe Papam, & caput Eccleſiæ Chriſtianæ Catholicæ, conſequenter poſſe à Concilio generali perinde judicari, ac puniri, ſicut judicantur, & puniuntur Hæretici, & ita docent communiter ſancti Patres & nominatim S. Cyprianus lib. 4. epiſt. 2. ubi de Novatiano, qui fuit Papa in ſchiſmate cum Cornelio ait: *Epiſcopatum tenere non poſſet, etſi Epiſcopus primus factus eſt à Coepiſcoporum ſuorum corpore, & ab Eccleſiæ ſuæ unitate diſcederet*, ubi aſſerit Novatianum, quamvis fuiſſet verus Pontifex canonicè electus, ex tamen ipſo, quod ſe ſepararet ab Eccleſia, caſurum fuiſſe à pontificatu, hinc ſi Papa, ut privata perſona, fiat Hæreticus, ut de Honorio I. dicitur in ſexta Synodo, ac ſeptima, judicari poteſt à Concilio, & declarari exutus pontificia dignitate, ac privatus Eccleſiæ primatu, ut etiam docent ſanctus Antoninus *in ſum. 3. part. tit. 23. cap. 3. §. 4.* Bellarminus de *Roman. Pontiſ. lib. 2. cap. 30.* Suarez *de fide part. 10. ſect. 6.* & fuit id definitum in octava Synodo generali *Act. 7. cap. audivimus 24. q. 1. cap. ſi Papa d. 40. cap. Novatianus 7. q. 1. cap. Didicimus cap. Achatius 24. q. 1. cap. oves 2. q. 7.* Ratio eſt, quia Papa eſt paſtor ovium Chriſti ſeu Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ, conſequenter debet & ipſe eſſentialiter & neceſſariò eſſe Catholicus, atqui non ſolus character per baptiſmum impreſſus conſtituit virum catholicum, ſed ulteriùs requiritur fides integra, quo vir catholicus credat, & profiteatur omnes fidei articulos, quos docet Eccleſia catholica, adeo ut fides ſit forma veræ, & catholicæ Eccleſiæ, per quam ab omni alia Eccleſia infidelium diſtinguitur, & in viro catholico duo concurrant ad ejus conſtitutionem, character baptiſmi & fides integra, ille ſe habens veluti materia, & hæc ut forma, qua diſtinguitur ab omni eo, qui non eſt catholicus, ſcilicet ab Hæretico, Turca, Gentili, Judæo: & ſicut homo amiſſa anima, quæ eſt ejus forma, deſinit eſſe homo, ita & Catholicus amiſſa fide deſinit eſſe Catholicus, conſequenter etiam membrum Eccleſiæ Catholicæ, ſeu univerſalis informatæ fide integra, ergo ſi Papa incidat in hæreſin, quia fidem amittit, deſinit eſſe membrum Eccleſiæ catholicæ, cùm non ſit ipſe Catholicus, cùm enim Eccleſia à Chriſto fundata, ſi tota catholica & informata fide integra omnia illius membra debent per fidem integram gaudere nomine Catholici, ergo cùm Pontifex Hæreticus deſinat eſſe membrum, ceſſat eſſe caput Eccleſiæ catholicæ, & poteſt à Concilio priùs declarari jure divino depoſitus à dignitate pontificia, & poſteà judicari, ac puniri non amplius ut Pontifex, ſed ut perſona privata infecta hæreſi. Idque cauſæ, cur Chriſtus non priùs primatum Eccleſiæ Catholicæ Petro contulerit, eique claves regni cœlorum concrediderit, quàm ab eodem profeſſionem veræ fidei exegerit, ut habetur *Matth.* 16. ut ſignificaret fidem integram eſſe ſimpliciter neceſſariam, ut quis primatum habeat in Eccleſia Catholica, ſitque caput ejusdem.

Secundus caſus exceptus eſt, quando tempore ſchiſmatis Papa eſt dubius, eò quia plures ſint Pontifices, & ex pluribus electis neſcitur, quis eorum ſit canonicè electus, ac legitimus Papa: & hic caſus expreſsè definitus fuit in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 4. & 5. quia tempore ſchiſmatis ad Concilium generale pertinet inquirere, quis ſit verus Pontifex canonicè electus, cum non ſuppetat aliud medium, neque detur tunc in Eccleſia Judex major, qui poſſit de hac cauſa cognoſcere, & judicare, unde ex neceſſitate tempore ſchiſmatis Concilium generale ſit ſupremus Judex in ordine ad cognoſcendũ, quis ex pluribus Pontificibus electis ſit canonicè electus, ac legitimus Pontif. quòd ſi

omnes

mnes electiones deprehendantur dubiæ, & non poſſit cognoſci, quis eorum ſit legitimus Papa, tunc ad Concilium pertinet novum Papam canonicè eligere, ut in Concilio Conſtantienſi electus fuit Martinus V. Ratio hujus neceſſitatis eſt, quia ubi plures Pontifices ſunt electi; vel oporteret omnes cum ſumma poteſtate præeſſe Eccleſiæ, quod ſuperiùs oſtendimus eſſe contra rectum regimen, vel deberent aliqui ex electis deponi: atqui non eſt ratio, cur unus potius quam alter debeat deponi, cùm de omnibus æquè dubitetur, unde ex neceſſitate in hoc caſu deponendi ſunt omnes, non quòd Concilium exerceat authoritatem in Papam, ſed tantùm in eum, quem credit non eſſe Papam, ſiquidem Papa dubius, de quo non conſtat, an ſit Papa, non habetur Papa, quia in jure paria ſunt, non eſſe, & non apparere, *L. duo ſunt Titii. 30. ff. de teſtam. Tut. l. in lege 77. ff. de contraempt. l. omnia 32. § ſpecies. ff. de legat. 2.*

Tertius caſus eſt, ſi contingat Papam ſpontè ſe abdicare Pontificatu, tunc enim exuta dignitate Pontificis deſinit eſſe caput Eccleſiæ catholicæ, & ſubintrat Concilium generale, quod ſi non poſſit commodè congregari ad Cardinales ſpectat repræſentantes Eccleſiam univerſam alium eligere. Poſſe Papam reſignare papatum etiam nullo expectato conſenſu Eccleſiæ habetur *in cap. 1. de Renunt. in 6.* ubi Gloſſa & ſupponitur in Conſtantienſi Concilio *ſeſſ. 2. & 6.* Imò extant etiam exempla in Gregorio VI. & Cæleſtino V. Ille enim pacis, & tranquillitatis inducendæ in Eccleſia cauſa papatui renuntiavit; & Cæleſtinus amore ſolitudinis, ac contemplationis ſe pontificia dignitate abdicavit, & Eccleſia eorum ſucceſſores pro legitimis Papis ſemper habuit. Cùm enim Pontifex nullo naturali vel poſitivo jure prohibeatur renuntiare, nil impedit, quin ſi velit ſibi attendere, & privatam tantùm perſonam agere, poſſit papatui renuntiare, præſertim ſi ex tali reſignatione nullum in Eccleſia damnum redundet, & inde ſperetur vel tranquillitas in Eccleſia, vel majus in eadem bonum.

Quartus caſus eſt, ſi Pontifex vi, vel legibus injuſtè latis, aut alio quovis modo niteretur Eccleſiam deſtruere, vel etiam ſi aliorum bona, & jura iniquè, & injuſtè invaderet, quia tunc moneri, ac rogari poſſet, ut deſiſteret ab hiſce damnis Eccleſiæ inferendis, quod ſi per preces non flecteretur, ſed magis perſiſteret in ſua iniquitate, tunc etiam bello, & armis poſſet compelli ad deſiſtendum, quia id pertinet ad propriam defenſionem, quæ juris eſt naturalis, ut notat Joannes de Turrecremata *lib. 2. cap. 106.* & ratio eſt, quia in iſto caſu non Papæ ut Eccleſiæ capiti, ſed ut perſonæ privatæ, ac iniquo invaſori reſiſtitur, quippe non tenemur obedire Papæ, niſi quando agit ut Papa, ſeu ut primus & caput Eccleſiæ, nec tunc ulla in Papam exercetur juriſdictio, ſed tantùm jure defenſionis agitur, quod non fundatur in juriſdictione ulla alterius, ſed in ſolo præcepto, & jure naturali: Jus autem naturale non poteſt à Pontifice ſolvi, nec ab ullo alio tolli, quia etiam ipſe Pontifex ſubjicitur juri naturali, ac divino, ut habetur *in tota cauſa 25. q. 1.* Hinc ſi Papa omnino injuſtè alium aggrederetur, quem diſtricto gladio interimere tentaret, poſſet hic alius cum moderamine inculpatæ tutelæ ſe defendere, ac illi ut iniquo invaſori obſiſtere, quia propria defenſio pertinet ad jus naturale, cui vel ipſe Pontifex ſubjicitur, hinc ſi non poſſet aliter mortem effugere poſſet illum interimere.

Quintus caſus eſt, cum cauſa aliqua præſertim fidei tam gravis eſſet, ac tam magni momenti, ut ſine Concilio univerſali non videatur poſſe ſufficienter de ipſa cognoſci, tunc enim teneretur Pontifex Concilium generale convocare, nec ſine illo poſſet cauſam illam expedire, nec ex cathedra illam decernere, quia ſi doceat ex cathedra, tenetur præmittere illud cauſæ examen, quod videatur ſufficere, quòd ſi requiratur ad cauſam examinandam concilium generale, tenetur Pontifex in hoc caſu illud convocare, ut cauſa diligenter examinetur à tota Eccleſia repræſentata in Concilio, & poſtea ſententiam ex cathedra pronuntiare: Sancti Patres de hoc præſertim caſu loquuntur, cùm aſſerunt Concilia generalia neceſſaria eſſe in Eccleſia & præſertim Gelaſius Papa in Tom. de vinculo anathematis, ubi ait: *Si præceſſit conſenſus Pontificis doceatur à quibus, & ubi ille ſit geſtus: ſi ſecundùm Eccleſiæ regulam celebratur, ſi paterna traditione profectus ſi majorum more prolatus, ſi competenti examinatione depromptus, ubi procul dubio requirendum eſt, ſi ſynodali congregatione celebratur, quod in receptione damnari, & abjectione Catholici, quia nova eſt cauſa, fieri certiſſimum eſt.* Hoc idem aſſerunt alii ſancti Patres præſertim Cyprianus *lib. 2. epiſt. 1. ad Stephanum*, S. Auguſtinus *lib. 1. de baptiſ. contra Donatiſtas cap. 7. & 18.* Ratio deſumitur ex eo, quia tametſi in decidendis rebus fidei promiſſa ſit Pontifici docenti ex cathedra aſſiſtentia Spiritus Sancti, ne erret in definiendis rebus fidei, ac pertinentibus ad bonos mores; hæc tamen promiſſio ſupponit illud prævium cauſæ examen, quod dignitas cauſæ videtur exigere. Eſt enim neceſſaria ea major diligentia, quæ poteſt haberi, ut habetur *Actor. 15.* Non enim quidquid docet Papa, ſtatim eſt dogma fidei, quia poteſt dupliciter Papa conſiderari, ut eſt perſona privata, ac privatus Doctor, & ut eſt caput Eccleſiæ; ut privata perſona & Doctor eſt errori obnoxius, non ita ut eſt caput totius Eccleſiæ, ſi doceat ex cathedra cum ſufficienti diſcuſſione cauſæ, ac prævio examine ejuſdem, quapropter ſi gravitas cauſæ tanta eſſet, ut exigeret examinari per Concilium generale, teneretur Pontifex illud convocare, & præmiſſa per Concilium diligenti excuſſione poſtea ſententiam pronuntiare ex cathedra, ſub hac enim conditione aſſiſtentia Spiritus Sancti promiſſa fuit Petro, & ejus in militanti Eccleſia ſucceſſoribus: etenim etiam ſacramentis novæ legis promiſſa eſt gratia ſanctificans, ſed non niſi pluribus adhibitis neceſſariis conditionibus, & præſertim ut præcedat verus dolor de patratis peccatis & eorum ſincera confeſſio. Cæterum in hoc caſu Concilium nullam exerceret juriſdictionem in Pontificem, ſed potius Pontifex in Concilium, quia illud congregaret, & adhiberet ad diſcutiendam cauſam, quam poſtea ſolus Pontifex docens ex cathedra definiret juxta Concilii examen. Pertinet tamen ad Dei providentiam, qui primatum Eccleſiæ Petro & ejus ſucceſſoribus contulit, ut à Romana Sede finis omnibus controverſiis imponeretur, nec unquam permittere, ut Pontifex docens ex cathedra perperam definiat, tametſi non præceſſerit Concilium generale, alioquin nulla haberetur ſecuritas, & daretur ſemper locus dubitandi de rebus fidei, quod abſit, unde ex eo, quod Deus voluerit talem finem ſcilicet ut à Pontifice Romano finis imponeretur controverſiis, quæ de rebus fide ſuboriuntur, etiam ad ipſum pertinet neceſſaria media diſponere, ut ad talem finem perveniatur.

Sextus caſus ponitur à Panormitano, 2. *part. conſil. q. 1.* & Cardinale Moniliano *de Concil. Oecum. cap. 33.* eſtque, ſi in materia fidei ſolus Pontifex contra

Digitized by Google

tra omnes Concilii Patres ſentiret, in hoc enim caſu teneretur eorum votis accedere, quia ſi contra omnes definiret, non videretur hæc definitio rationabilis, neque nixa debito examine, & veritatis inquiſitione, nec Pontifex adhiberet Concilium ad cauſam examinandam, & ſi contra Concilium definiret, id cenſeretur præſtare, ut privatus Doctor errori obnoxius, quod ſi contra omnium Patrum ſententiam aliquid definiret, tunc definitio cenſeretur temeraria, & ut profecta à privato Doctore, non vero à publico docente ex cathedra: & in hoc ſenſu aſſerunt aliqui authoritatem directivam Concilii majorem eſſe illâ ſolius Pontificis, quamvis non teneatur illi parti accedere, quæ pluribus juvatur ſuffragiis, ſiquidem quandoque ſententia paucorum poteſt melior, & ſanior eſſe, *L. Nemo Judex Cod. de ſent. & interlocut. cap. ſanc. diſt. 9.* ut enim loquuntur Theologi, ſunt opiniones inſtar monetæ, cujus valor non ex numero, ſed ex metalli pretioſitate, & pondere cenſetur: Doctorum enim opiniones non numerus commendat, ſed major ratio, & veritas ſimul & prudentia celebrant.

Septimus caſus ponitur, ſi Pontifex non eſſet canonicè electus, ſed vi intruſus in pontificatum, quo pacto Joannes XII. vitioſum potiùs monſtrum, quàm homo rationalis ab Othone Imperatore depoſitus eſt, ut non legitimè electus. Poteſt multipliciter electio Pontificis invalida eſſe, & electus intruſus, ut ſi electio facta fuerit præter formam canonicam in Concilio Lateranenſi præſcriptam Can. 1. & jure noviſſimo contra Bullam Gregorii XV. Cui initium eſt *æterni Patris*, editam anno 1621. Si defectus aliquis juris divini, aut naturalis interveniat electioni, ut ſi electus uſu eſſet deſtitutus rationis, vel Hæreticus, aut ſuæ electioni non conſentiret. Si electio eſſet ſimoniaca data, vel accepta, vel promiſſa pecunia vel re alia pretio æſtimabili. *cap. ſi quis pecunia diſt. 79.* Idque ſaltem verum eſt de jure novo poſt Bullam Julii II. editam anno 1505. cui initium eſt: *Eum tam divino*, quia electio Papæ Juri canico ſubjacet, quamvis electus Papa ſit poſtea omni jure humano major; Crimen autem Simoniæ jure canonico hæreſi pariatur *cap. Eos qui. 1. quæſt. 1. cap. ult. 1. quæſt. 7.* Rurſus ſi electio fuerit per metum gravem incuſſum ac injuſtè peracta, quod tamen intelligitur de metu ad certam, & determinatam perſonam eligendam injuſtè incuſſo, hæc enim electio in Concilio Conſtantienſi irrita fuit habita. Et demum ſi electio ab iis fiat, qui Jus eligendi non habent, & Cardinales non ſunt *cap. licet. de Elect.* & Bulla Gregorii XV. ſuperiùs citata. In prærecenſitis caſibus electio Pontificis invalida eſt; & taliter electus ſicut non eſt Pontifex, ita nec privilegiis gaudet Papæ, neque capitis Eccleſiæ, conſequenter ſubjacet concilio generali, à quo poteſt judicari, & puniri ob delicta, perinde ac alius reus, ut ſtatuitur in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 39. Liquet ex hactenus prærecenſitis nullum dari caſum, in quo Papa manens Papa ſubjiciatur Concilio. In caſu enim hæreſis manifeſtæ per ſe deſinit eſſe Papa, & à concilio prius declaratur privatus dignitate Papæ ob hæreſim manifeſtam, poſtea, ut non amplius Papa judicatur; & ita de aliis caſibus, in quibus à Concilio generali non judicatur, niſi ut deſtitutus dignitate papali: quia cum Romanus Pontifex ſit verus Petri ſucceſſor, & Chriſti Vicarius in militante ſua Eccleſia eſt Paſtor ovium Chriſti, ſeu Rector, caput, fundamentum Eccleſiæ, & ſupremus in Eccleſia viſibili Judex à Deo conſtitutus, proinde ſuperior, & princeps in Eccleſia; & ſicut ab homine puro hanc non accepit dignitatem, ſed à Chriſto Deo & homine, ita non poteſt illâ privari ab hominibus, nec ab iiſdem judicari: quòd ſi hiſtorias volvas eccleſiaſticas non reperies Pontifices tot inquinatos ſceleribus, ſicut fuerunt Scribæ, & Phariſæi, & Pontifices Deicidæ inter Judæos, quorum vitia deſcribit Chriſtus longo cathalogo Matth. 25. adjectâ ſingulis comminatione æterni ſupplicii; & tamen tantùm abeſt, quod pati voluerint à ſubditis judicari, coerceri, ac in ordinem redigi; ut potius in iis, quæ ad doctrinam pertinent, omnem præceperint ipſi obſervantiam: *ſuper cathedram Moyſis ſederunt Principes, & Phariſæi: quæ ergo dicunt, facite, quæ autem faciunt, facere nolite.* Quod ſi hoc dixit Chriſtus de Scribis & Phariſæis, quando magis diceret de ſuo in militante Eccleſia Vicario, ſi vitiis deturparetur.

CAPUT VIII.

De regula infallibili, quæ in Eccleſia proponit, & declarat res fidei.

SOlet Eccleſia multipliciter ſumi. Primò univerſaliſſimè, quatenus non ſolùm homines, ſed etiam Angelos, & non ſolum homines viatores, ſed etiam comprehenſores includit, & in hac latiſſima ſignificatione definitur Eccleſia eſſe: *Societas creaturarum rationalium ſupernaturali cognitione Deo adhærentium, ejuſque vero cultu inter ſe communicantium:* dicitur *Societas*, quia Eccleſia eſt cœtus plurium; exigit enim plures, qui ſimul confœderentur; non enim in uno tantum poteſt Eccleſia conſiſtere, adduntur illæ particulæ *creaturarum rationalium*; quia complectitur angelos & homines utentes ratione; additur *adhærentium Deo:* quia ſi ſocietas Deo non adhæreſcit, eſt tantùm ſocietas humana, non divina, qualis eſſe debet Eccleſia: ponuntur illæ particulæ *ſupernaturali cognitione* generatim, quia tam viſio beata, quàm fides obſcura comprehenduntur in cognitione ſupernaturali, adduntur poſtremæ particulæ *inter ſe communicantium*; quia non ſufficit ſola multitudo ad conſtituendam Eccleſiam; ſed ulterius requiritur aliqua communicatio, qua conſtituatur ex pluribus partibus unum corpus: hinc in damnatis, quamvis ſit multitudo, non tamen eſt ſocietas; quia damnati mutuis officiis inter ſe non communicant: præterea hæc communicatio inter membra Eccleſiæ debet eſſe circa verum Dei cultum, eſt enim in Eccleſia religio, quæ ſignificat ſocietatem eorum, qui vocantur ad Dei cultum. Secundò ſumitur Eccleſia pro quacunque multitudine, ſeu cœtu hominum aliquo modo vel ordine aggregatorum: in quo ſenſu Pſal. 25. dicitur: *Odivi eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo* Act. 19. *Erat enim Eccleſia confuſa, & plures neſciebant, qua ex cauſa conveniſſent.* Tertiò pro congregatione, & cœtu fidelium viatorum, & id diverſimodè, interdum univerſaliter pro omnibus, qui in fide unius Dei congregantur: unde David Pſal. 21. *Apud te laus mea in Eccleſia magna, vota mea reddam in conſpectu timentium eum.* Aliquando pro congregatione fidelium in una provincia, civitate, aut domo Apocal. *Joannes ſeptem Eccleſiis, quæ ſunt in Aſia*, 1. Corinth. 1. *Eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi.* Nonnunquam pro Prælatis Eccleſiæ Matth. 8. *dic Eccleſiæ*, id eſt, præla-

Digitized by Google

Prælatis [illegible]: *Si Eccleſiam non audierit*, id eſt, Prælatos Eccleſiæ, *ſit tibi tanquam Ethnicus, & publicanus.*

Quin & plerumque pro loco ipſo, ubi fideles conveniunt, Deuter. 23. *Non intrabit Eunuchus attritis, & amputatis teſticulis, & abſciſſo veretro Eccleſiam Domini.* Thren. 1. *Vidit gentes ingreſſas Sanctuarium ſuum, de quibus præceperas, ne intrarent in Eccleſiam tuam.* 1 Corinth. 11 *Convenientibus vobis in Eccleſiam audio ſciſſuras eſſe inter vos.*

Quando enim nomen Eccleſiæ generatim pro cœtu fidelium, [illegible] congregatione viſibili ac ſignis ſenſibilibus [illegible], prout ab Adamum & Abel juſto cœpit, & cum lege naturæ, & Synagoga Judæorum [illegible], in quo ſenſu definitur eſſe *convocatio ſeu cœtus fidelium, ex divina inſtitutione ſignis ſenſibilibus, & ordine debito Chriſto capiti cohærens, ad vitam æternam mediis ordinatis capeſſendam.* Dicitur *convocatio*, quia convocatio plus eſt, quam congregari, quia congregari eſt quod commune hominibus, & belluis, ut etiam iis, quæ [illegible], & [illegible] in unum inſtar pecudum adunantur; convocari vero proprium eſt hominis ratione præditi, qui amore, vel libertate Spiritûs ad vocem vocantis convenit cum aliis: hinc D. Auguſtinus in expoſitione inchoata epiſtolæ ad Romanos expendens verba illa, *Paulus vocatus Apoſtolus* ait. *Duobus verbis Eccleſiæ dignitatem à Synagogæ vetuſtate diſcernit: Eccleſia quippe ex vocatione eſt appellata: Synagoga vero ex congregatione: convocari enim magis hominibus convenit*: idque cauſæ [illegible] in [illegible] novo teſtamento fideles ſub nomine vocatorum [illegible], ut ad Roman. cap. 1. *Vocati JESU Chriſti: Vocatis ſanctis*, & 2. ad Timoth. 1. [illegible] Eccleſiam dicitur *vocatio ſancta*, [illegible], quæ homines à DEO vocat [illegible]. Tamen, quamvis Eccleſia nonnihil [illegible] poſſit [illegible], à [illegible] tamen ſuam ſortitur nomenclaturam, qui [illegible] fideles eſſe [illegible] fidelium, adeo ut [illegible] nomine fidei comprehendantur aliæ duæ virtutes Theologicæ, charitas, & ſpes: quia fides fundat, ſpes erigit, & charitas [illegible], quo fit, ut ab Eccleſia excludantur, quicunque à fide [illegible] DEI ſunt alieni, ſive fidem nunquam [illegible] ut Pagani, Turcæ, gentiles; ſi eam habuerunt, ſed errore aliquo ab eadem [illegible], ut ſunt hæretici, qui excluduntur ab Eccleſia Catholica, quæ ſervat cuſtoditque fidem integram; [illegible] excluduntur etiam ſchiſmatici, quia unitatem [illegible] charitatis, & veſtem Chriſti inconſutilem in [illegible] diviſerunt. Adduntur particulæ *ex inſtitutione divina ſignis ſenſibilibus, & ordine debito Chriſto capiti adhærens*, quia Eccleſia in terris [illegible] à Chriſto per ſigna, velut ſymbola ſenſibilia; neque ullo unquam tempore Eccleſia exſtitit ſine ſenſibili ſigno, in quo fideles adunarentur, perinde ac in caſtris milites ſub propriis ſignis congregantur, quo pacto in lege naturæ remedium [illegible] peccatum originale fuit proteſtatio externa fidei Meſſiæ [illegible]. Sacrificia itidem ab initio creaturæ [illegible], quibus fideles DEUM colerent [illegible] præſtantes obſequia; [illegible] fuerunt & poſitiva præcepta præter interiora legis naturæ [illegible] quid agere, quidque omittere quiſque deberet ſub quibus etiam DEO uniebantur, ut [illegible] Geneſ. 2. & 3. & pleriſque aliis in locis, [illegible] in vita Patriarcharum uſque ad Moyſen, & in lege Moſaica, uſque ad Chriſtum variæ fuerunt inſtitutiones rituum ſacrorum, ac ſacrificiorum, diverſæ ſenſibiles cæremoniæ, legis quoque præcepta referuntur, quibus in uno cœtu Judæi continebantur. Præterea debitus etiam ſervabatur ordo, quia in DEI Eccleſia [illegible] aliqui eminentiores viri vel [illegible], per quos in fide unitas DEI, & veræ religionis exercitio fideles continerentur; quo pacto in lege naturæ [illegible] populum in religionis exercitio à DEO [illegible] primogeniti, ac viri [illegible] præſtantes [illegible]. Rurſus hæc fidelium [illegible] Chriſto ut capiti adhærebat: quia omnes ab Adamo, quicunque fideles fuerunt, & erunt, Chriſto vel ut venturo, vel ut jam [illegible] capiti adhæſerunt, omneſque cum Chriſto [illegible] corpus, in quo ſinguli membra [illegible] Chriſti, quia ut ſcribit D. Auguſtinus de [illegible] contra Peliagianos [illegible] *Fideles [illegible] in Chriſto, quicunque ad corpus pertinent Chriſti, & ideo pertinent ad corpus Chriſti, quia [illegible] Chriſtus: [illegible] unus Mediator eſt DEI, & hominum, homo Chriſtus JESUS*. [illegible] ex [illegible] Chriſti Eccleſiam, de qua ipſe David Pſalm. 73. *Memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio*. [illegible] Apoſtolus [illegible] Eccleſiæ fundamenta [illegible] poſita, & Eccleſiam non ſolum ædificatam ſupra fundamenta Apoſtolorum, ſed etiam Prophetarum, quos inter recenſetur Adam, qui magnum myſterium revelavit in Chriſto, & Eccleſia Geneſ. 2. *Propter hoc relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*: quod myſterium hoc magnum eſt, ut ſcribit Apoſtolus ad Epheſ. 5. *In Chriſto, & Eccleſia*, quia Eccleſia inſeparabiliter adhæret ejus Sponſo Chriſto. Demum adduntur poſtremæ particulæ, *ad vitam æternam mediis ordinatis capeſſendam*, quia [illegible] vitæ æternæ eſt finis totius noſtræ vocationis, ut in Chriſto vivificemur, & cum Chriſto in cœleſti Patria glorificemur, quapropter D. Petrus cap. [illegible] ait: *DEUS omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto JESU*. Media vero opportuna ad aſſecutionem æternæ gloriæ ſunt fides, ſpes, charitas, [illegible] Sacramentorum, & exercitium bonorum operum, quæ indicantur in ſacris ſcripturis.

Verum quia in præſenti loquimur de Eccleſia, prout [illegible] in lege evangelica [illegible], [illegible] ad [illegible], definitur Eccleſia: *Cœtus, ſeu ſocietas hominum vera in Chriſto fide, & communione unius Sacrificii, & Sacramentorum ſub uno communi capite Chriſto, & ſub ejus Vicario, Pontifice Romano colligatus*: *Cœtus hominum* eſt veluti materia, ex qua conſtituitur corpus eccleſiaſticum. *Vera in Chriſto fide*, veluti forma intrinſeca, & conſtitutiva. Alia [illegible] ſub uno communi capite Chriſto, & ejus Vicario, Romano Pontifice, [illegible] & forma ſimul [illegible] conſtituunt corpus Eccleſiæ, unde dicitur corpus [illegible] hominum, quia iſti conſtituunt corpus Eccleſiæ, de quibus propterea ait D. Paulus, vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro, ſeu invicem membra corporis Eccleſiæ. Cæterum forma intrinſeca conſtituens hoc corpus eccleſiaſticum eſt in Chriſtum fides juxta illud Apoſtoli ad Epheſ. 4. *Unum corpus, unus Spiritus ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ, unus DEUS, & Pater omnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Unum [illegible] invicem eſt ipſa externa profeſſio fidei, & participatio

ejuſdem Sacrificii, & eorundem Sacramentorum ſub eodem viſibili capite, qui eſt Pontifex Romanus, & inviſibili, qui eſt Chriſtus, juxta illud Apoſtoli ad Epheſ. 4. *Veritatem autem facientes creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus*: & quia Schiſmatici, & Hæretici ſunt extra unionem unius Sacrificii, & Sacramentorum, ac fidem rejiciunt, in qua reliqui fideles conveniunt, ideo dicuntur eſſe extra Eccleſiam, à qua tamen poſſunt puniri, eò quia cùm aliquando fuerint ſub ſpeciali Sacramentorum ſigno fidem profeſſi, ineſt jus Eccleſiæ, eos inquirendi, & puniendi, non ſecus ac inquiruntur, ac puniuntur deſertores è caſtris. Cathecumeni verò quamvis fidem ratam habeant, non tamen propriè ſunt membra Eccleſiæ, quia nondum profitentur fidem ſub ſpeciali ſigno Sacramentorum. Tum quia Baptiſmus eſt janua, per quam homo Eccleſiam ingreditur, & cum Cathecumeni nondum ſuſceperint Baptiſmum, non dicuntur Eccleſiam ingreſſi, cujus propterea non ſunt membra, hinc Auguſtinus *Tract. 49. in Joan.* diſtinguit Cathecumenos à Fidelibus non ex eo, quòd Cathecumeni non credant, ſed quia per ſuſceptionem Baptiſmi nondum ſunt fidem profeſſi: qui verò per Baptiſmum flaminis, ſeu voti, vel contritionis, vel per Baptiſmum ſanguinis, ſeu Martyrium ſalvantur, quamvis ſine charactere non pertineant ad Eccleſiam; ad hanc tamen pertinent ex privilegio capitis Chriſti, quatenus fide Chriſti, & profeſſione Baptiſmi in voto vel ſanguinis effuſione profitentur Chriſtum, & ſalutem conſequuntur: peccatores verò, & excommunicati ſunt quidem membra Eccleſiæ, ſed putrida, juxta illud *Matthæi* 13. ubi Eccleſia nomine regni cœleſtis comparatur Sagenæ miſſæ in mare, & omnis generis piſcium congreganti, ſeu concludenti bonos, & malos. Item decem Virginibus, quarum quinque erant prudentes, & quinque fatuæ, item areæ habenti triticum, & paleas, item domui in qua ſunt vaſa alia in honorem, & alia in contumeliam. Ratio eſt, quia peccatores verè ſunt baptizati, & profitentur quidem Chriſti fidem ſub eodem ſigno Baptiſmi, & aliorum Sacramentorum, conſequenter nihil ipſis deeſt, quo minus dicantur eſſe in Eccleſia, quod dicendum eſt etiam de excommunicatis. Sunt igitur etiam membra Eccleſiæ, ſed mortua, eò quia deſtituantur gratia ſanctificante, quæ eſt vita ſpiritualis, tum quia peccatores contriti, & pœnitentes poſſunt eſſe membra viva, & Chriſto inviſibiliter unita per charitatem.

Dicendum eſt, omnino neceſſariam eſſe fidelibus ad credendum pro præſenti rerum ſtatu authoritatem aliquam omnino infallibilem, quæ ſit regula univerſalis omnium credendorum, ſeu quæ proponat ea, quæ fideles tenentur immobiliter credere, idque ex eo ſuadetur, quia nemo poteſt credere infallibiliter, & omnino immobiliter ea, quæ DEUS revelavit, niſi diſcernat eadem infallibiliter ab iis, quæ DEUS non revelavit, ſed niſi daretur regula aliqua infallibilis credendorum, nemo pro præſenti ſtatu rerum poſſet infallibiliter ſcire, quæ ſunt credenda, nec ea diſcernere ab iis, quæ non ſunt credenda: quia vel deberent immediatè hæc eadem ab ipſo DEO addiſcere, per ſigna extrinſeca ſenſibilia, quod tamen non contingit, nec convenit ſtatui, in quo ſumus, quia eſſet hoc obnoxium maximis incommodis, cùm poſſet quiſque privatim falſas credere revelationes, vel deberet illas addiſcere à privato aliquo Doctore, quod abſque impoſturæ periculo non poſſet fieri, niſi per regulam proponeretur infallibilem, vel novum aliquod oſtenderet miraculum, quæ cum facta fuerint initio Eccleſiæ, & nunc non urgeat eadem neceſſitas, ut iterum fiant, nec de facto amplius fiunt, ſequitur evidenter ſuppoſito præſenti rerum ſtatu, in quo ſine miraculis eadem credimus quæ olim revelata ſunt, neceſſariam eſſe aliquam regulam univerſalem, & omnino infallibilem credendorum.

Dicendum ſecundò hanc univerſalem, & infallibilem regulam fidei, debere eſſe authoritatem aliquam vivam præſentem, & ſenſibilem, ſeu ipſam ſolam Eccleſiam proponentem, & declarantem infallibiliter, quæ omnino immobiliter ſunt fide divina credenda, & in hoc differunt Hæretici à Catholicis, ut notat Sanctus Cyprianus lib. de unit. Eccleſiæ, quia Hæretici hanc regulam infallibilem fidei non habent, quæ carentia eſt radix omnium errorum in ipſis. Ratio igitur eſt, quia ut fideles infallibiliter credant, quæ continentur in ſacris ſcripturis ex Apoſtolicis traditionibus, neceſſe eſt, ut duo cognoſcant, ſcilicet quænam ſit vera ſcriptura, & quæ vera traditio, & quisnam ſit utriusque legitimus, ac verus ſenſus, ſunt enim hæc duo valde obſcura, & fuerunt ſemper variis controverſiis obnoxia: conſequenter ut fideles omnino immobiliter crederent, quæ fide divina ſunt credenda, neceſſum fuit ut ſcirent, quænam ſint veræ ſcripturæ, & traditiones, & quæ legitimus utriusque ſenſus: ſed abſque regula aliqua viva præſenti, & ſenſibili, quæque ſit authoritatis omnino infallibilis, non poſſent fideles alterutrum eorum cognoſcere, neque diſcernere veras ſcripturas, & traditiones ab iis, quas falſo fingunt Hæretici, niſi enim id à regula ſenſibili, & infallibili definiatur, ac declaretur, ſemper fidelis hæret anceps, quænam ſit vera ſcriptura, & traditio, quisque verus utriusque ſenſus: ergo ut fideles omnino immobiliter credant fide divina, quæ credenda ſunt, erat omnino neceſſaria authoritas aliqua, quæ eſſet magiſtra fidei, & regula univerſalis viva, præſens, ſenſibilis, & omnino infallibilis. Tum quia in omnibus dubiis fidei circa ſcripturas, & traditionem debent fideles conſulere authoritatem aliquam infallibilem, quæ ſi non fuerit viva præſens, & ſenſibilis non poſſent fideles eam conſulere, quapropter hæc authoritas eſt omnino neceſſaria. Quod verò hæc authoritas viva ſenſibilis, & infallibilis, & magiſtra fidei ſit Eccleſia, quæ propterea ſit Judex controverſiarum fidei, ac regula univerſalis, ac infallibilis omnium credendorum fide divina, facile evincitur: ſiquidem Eccleſia Catholica Romana à Spiritu Sancto gubernatur, adeo ut aſſiſtentiam, & protectionem habeat Spiritus Sancti, ratione cujus, nec falli poſſet, nec fallere, ſiquidem eſt Eccleſia Apoſtolica, ut ait D. Paulus 1. ad Timoth. 3. *Columna ac fundamentum veritatis*, à quo fundamento excluditur omnis error, adeo ut non poſſit Eccleſia univerſalis culpabiliter errare in fide, alioquin ſi falli, & fallere poſſet, non eſſet certa regula, nec columna, nec fundamentum veritatis, quod adverſatur Apoſtolo, unde hæc authoritas viva, præſens, ſenſibilis, omnino infallibilis, quæque ſit univerſalis regula credendorum, eſt ſola Eccleſia Catholica Romana, & in ipſa ſupremus Paſtor, ſeu Romanus Pontifex, cui Chriſtus Matth. 16. dixit in perſona Petri: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Per portas inferi denotatur Dœmonis aſtutia, quæ vel maximè in diſſeminandis hæreſibus, vel erroribus verſatur: ſed Chriſtus expreſsè aſſerit, nullas hæreſes adverſus Eccleſiam fundatam ſuper petram prævalituras

ergo

ergo Eccleſia, & in hac ſupremus Paſtor eſt regula viva ſenſibilis, & infallibilis credendorum, hinc Auguſtinus lib. 1. de ſymbol. ad Cathec. cap. 6. loquens de Eccleſia ait: *Pugnari poteſt, expugnari non poteſt: hæreſes omnes de illa exierunt tanquam ſarmenta inutilia de vite præciſſa, ipſa autem manet in radice ſua, portæ inferi non vincent eam.* Et Sanctus Cyprianus lib. de unit. Eccleſ. cap. 5. ait: *Adulterari non poteſt Sponſa Chriſti, incorrupta eſt, & pudica.* Neque ullum faceſſit negotium, quod reſpondent Hæretici: Eccleſiam ab Apoſtolo vocari columnam, & firmamentum veritatis, eo quia ſit fides cuſtos Verbi DEI, quia hæc interpretatio eſt expreſſè contra proprium ſignificationem verborum Apoſtoli, quia ſi ad Eccleſiam tantum pertineret cuſtodire Verbum DEI, perperam Apoſtolus eam vocâſſet fundamentum, & columnam, ſed potius dixiſſet arcam, vel ciſtam, cujus proprium eſt cuſtodire. Præterea juxta hanc interpretationem etiam Judæi licèt infenſi ſimul hoſtes Chriſtianæ Religionis eſſent columna & fundamentum veritatis: ſiquidem diligenter cuſtodiunt vetus Teſtamentum continens Verbum DEI.

Oſtenditur ulterius, quia ſi Eccleſia non eſſet authoritas hæc infallibilis fidei, ſed poſſet errare, hujuſmodi error redundaret in Chriſtum, & Spiritum Sanctum, quia Chriſtus eſt caput Eccleſiæ, & Spiritus Sanctus eidem aſſiſtit, cujus dicitur eſſe cor, unde Iſa. 59. *Spiritus meus, qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, uſque in ſempiternum*; & Apoſtoli Actor. 16. congregati in Concilio dixerunt: *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.* Tum quia Chriſtus Joan. 14. & 16. apertè promiſit Eccleſiæ Spiritum Sanctum, qui eidem ſuggereret omnem veritatem, & maneret nobiſcum pro ſemper, nec ſe relicturum nos Orphanos: quapropter ſi Eccleſia poſſet errare, refunderetur talis error in Chriſtum, qui eſt caput Eccleſiæ, & in Spiritum Sanctum, qui eſt cor Eccleſiæ, ut docet D. Thomas 3. part. quæſt. 8. art. 1. ad 3. inquiens: *Caput habet manifeſtam eminentiam reſpectu cæterorum exteriorum membrorum; ſed cor habet quandam influentiam occultam, & ideo cordi comparatur Spiritus Sanctus, qui inviſibiliter Eccleſiam vivificat, & unit, capiti autem comparatur ipſe Chriſtus ſecundum viſibilem naturam, ſecundùm quam homo hominibus præfertur*; & cum ſit naturaliter evidens defectus actionum internarum corporis tribui capiti, & cordi, utique ſi poſſet Eccleſia errare in fide, talis error refunderetur in Chriſtum, & Spiritum Sanctum, quod repugnat. Quod ſi dicas perinde Chriſtum eſſe caput, & Spiritum Sanctum cor totius univerſalis Eccleſiæ, ac cujuſvis fidelis in particulari: ſed error cujuſvis fidelis in particulari non refunditur in Chriſtum, nec in Spiritum Sanctum, conſequenter neque error univerſalis Eccleſiæ. Contra eſt negatur paritas, eſt enim diſcrimen, quia fidelis particularis poteſt deſinere eſſe membrum ipſius Chriſti, & Eccleſiæ per errorem culpabilem, non ita tota Eccleſia univerſalis, quæ ſuppoſita Chriſti promiſſione Oſeæ 2. *Deſponſabo te mihi in fide in ſempiternum*, non poteſt Eccleſia univerſalis deſinere eſſe corpus myſticum Chriſti: hinc liquet Eccleſiam univerſalem nec culpabiliter, nec inculpabiliter per ignorantiam invincibilem poſſe errare, alioquin contra ſponſionem Chriſti portæ inferi prævalerent adverſus eam, & Eccleſia non eſſet columna, & fundamentum veritatis, quia ſi poſſet errare etiam inculpabiliter errorem fulciret, non veritatem ſuſtineret, neque Spiritus Sanctus eam edoceret omnem veritatem, quod adverſatur *Joan* 14 *& Matth.* 15. Præterea ſi poſſet Eccleſia errare etiam inculpabiliter proponendo aliquid falſum per ignorantiam invincibilem, tota ejus authoritas redderetur dubia, & fideles poſſent prudenter ſuſpicari, ne forte per ignorantiam deciperetur in aliis, quæ proponit credenda fide divina.

Quamobrem Eccleſia ita eſt infallibilis in credendis, & proponendis rebus fidei ut nunquam nec culpabiliter, nec inculpabiliter poſſit errare, adeo ut hoc ſit de fide contra Hæreticos Theodoſianos, Arianos, Donatiſtas, Luciferianos, Iconomachos, Calviniſtas, Lutheranos, aliosque Sectarios noſtri temporis: fuit enim hæc veritas definita in Concilio Nicæno Act. 3. cap. 3. & in ſymbolo Apoſtolorum: *Credo in Spiritum Sanctum, ſanctam Eccleſiam Catholicam*: quod ſi Eccleſia ſancta eſt, ſequitur non poſſe errare in fide, ut definierunt omnia Concilia proponentia ab initio confeſſionem fidei, & deſumitur ex præcitatis ſcripturis, prætertim ex illo 2 Matt. *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſeculi*, ubi Chriſtus promittit Eccleſiæ ſuam aſſiſtentiam uſque ad finem mundi, & ex ipſo, quòd Chriſtus aſſiſtit Eccleſiæ, ſequitur evidenter hanc non poſſe ullo pacto errare, alioquin error tribueretur Chriſto, ut inferunt Sancti Patres, Chryſoſtomus *Homil.* 11. *ad populum.* Auguſtinus *conc.* 2. *in Pſal.* 101. Tum quia Chriſtus Joan. 7. ait: *Pater ſanctifica eos in veritate: ſermo tuus veritas eſt, & ego pro eis ſanctifico me ipſum, ut ſint ipſi ſanctificati in veritate, non pro eis rogo tantùm, ſed pro iis etiam, qui credituri ſunt per verba illorum in me*; & cap. 14. *Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum Spiritus veritatis*, ergo cum expreſsè conſtet, Chriſtum rogâſſe Patrem pro Eccleſia, ut maneret ſemper in veritate, ſeu in fide, & ipſe promiſerit aſſiſtentiam Spiritus Sancti in perpetuum, donec duraret, fatendum eſt, non poſſe ullo pacto errare, neque deficere, ea ratione, quia regatur à Spiritu Sancto, cui propterea tribueretur error Eccleſiæ. Quòd vero Eccleſia regatur à Spiritu Sancto faſſi ſunt ipſi Apoſtoli congregati in primo Concilio Eccleſiæ: ſiquidem ſignificaturi Spiritum Sanctum eſſe authorem illarum Sanctionum, quæ ab Eccleſia fiunt, apertè dixerunt: *Viſum eſt Spiritui Sancto & nobis*, ergo ſicut repugnat Spiritum Sanctum poſſe falli, vel nos fallere, ac eſſe authorem erroris, vel mendacii, ita impoſſibile eſt Eccleſiam in iis, quæ pertinent ad fidem, poſſe errare, ac eſſe erroris obnoxiam. Si dicas, Eccleſiam in ſcripturis parari Lunæ, quæ ſicut deficit à claritate, ita & Eccleſia poteſt deficere à veritate, præterea quia conſtat Eccleſiam perſæpe defeciſſe à fide, etenim in ipſo mundi exordio Eccleſia conſiſtebat in duobus primis parentibus Adamo, & ejus uxore Eva, & tamen uterque fidem amiſit, quia DEO non credidit, & à DEO apoſtatavit, ut docent Sancti Patres, præſertim Ambroſius *lib. de paradiſ. cap.* 9. Auguſtinus *in Enchirid. cap.* 45. rurſus tempore Moyſis etiam defecit Eccleſia, quia Aaron cum toto populo erravit Exodi 31. *Hi ſunt Dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti*: Item erravit Synagoga tempore Judicum, & tempore Eliæ, adeo ut nullus remanſerit fidelis, niſi ſolus Elias, ut ipſemet conqueritur 3. *Reg.* 9. Et Eccleſia non conſtat ex una tantum perſona, ſed ex pluribus, ut oſtendimus in ejus definitione, unde revera Eccleſia etiam tunc defecit. Demum tempore Chriſti etiam defecit Eccleſia, quia erraverunt Apoſtoli dicente Chriſto Matth.

Digitized by Google

Matth. 26. *Omnes ſcandalum patiemini*, ex quibus liquet, Eccleſiam pluries defeciſſe, ac eſſe errori obnoxiam. Sed contra ad primum, in quo Eccleſia dicitur in ſcripturis pariari Lunæ deficienti, reſpondetur Eccleſiam non comparari Lunæ in defectu lucis, adeo ut ſicut poteſt Luna deficere in claritate, ita poſſit Eccleſia deficere in veritate, hoc enim impoſſibile eſt, ut ſatis claret ex dictis: Eccleſia igitur comparatur Lunæ, primo quia ſicut Luna initio menſis exigua eſt, deinde gradatim creſcit in lumine, donec pleno orbe ſplendeat, perinde Eccleſia ſub initium exiguam terræ occupabat partem, & poſtea ita crevit, ut toto orbe ſplendeat, ut explicat D. Auguſtinus in Pſalm. 103. expendens verba illa: *Fecit Lunam in tempora.* Rurſus comparatur Eccleſia Lunæ, quia ſicut hæc à ſole ſuos mutuat nitores, quibus in cœlis ſplendet; ita Eccleſia lumen fidei, & ſanctitatis à Chriſto, quo in terris coruſcat, ut explicat Sanctus Auguſtinus in Pſalm. 10. *Luna intelligitur Eccleſia, quia ſuum lumen non habet; ſed ab unigenito DEI Filio, qui multis in locis in ſacris ſcripturis allegoricè Sol eſt appellatus, illuſtratur.* Demum quia ſicut Luna eſt mutationi obnoxia; ita Eccleſia interdum pace fruitur; & ſubinde perſecutiones patitur, quibus affligitur, nunquam tamen poteſt à veritate fidei deficere, ut explicat Sanctus Ambroſius lib. 4. exam. cap. 2. inquiens: *Eccleſia tempora ſua habet perſecutionis, & pacis, nam videtur ſicut Luna deficere, ſed non deficit: obumbrari poteſt; deficere non poteſt.* Ad id quod addebatur, de facto Eccleſiam pluries defeciſſe, reſpondetur id omnino falſum eſſe. Quod enim ad lapſum attinet primorum parentum, reſpondent plerique, tunc nondum fuiſſe Eccleſiam; eo quia hæc ſit multitudo, ſeu congregatio, quæ in duobus tantum hominibus nequit conſiſtere; aſſerunt tunc tantùm incepiſſe Eccleſiam, quando fuit Abel. Sed quidquid ſit an congregatio, & Eccleſia poſſit in duobus conſiſtere: Reſpondetur, Eccleſiam tunc non defeciſſe in fide, non enim protoparentes peccarunt peccato infidelitatis, ſed inobedientiæ per transgreſſionem ſibi injuncti præcepti. Nec tempore Moyſis defecit à fide, quia tametſi plures defecerint à fide, non tamen Moyſes, qui tunc erat Pontifex; nec defecerunt filii Levi, qui ad viginti duo millia aſcenderant, ut habetur Numer. 8. hi omnes perſeverarunt in fide, & cultu veri DEI cum Moyſe, ut habetur Exod. 32. Moyſes autem tunc ſummus Pontifex cum filiis Levi conſtituebant Eccleſiam, quæ propterea non defecit in fide: unde dixit Moyſes: *Si quis eſt Domini, jungatur mihi.* Præterea, cenſent plures, Aaronem non peccaſſe infidelitate, ſed ex eo, quòd morem geſſit populo. Ad aliud de tempore Eliæ, & Judicum, reſpondetur plures tunc permanſiſſe in vera fide; & Eliam non fuiſſe loquutum de populo Judæorum; ſed tantum de illa parte, quæ ſubjicebatur Regi Samariæ: ſiquidem tunc temporis duo regna pertinebant ad Synagogam, unum Juda, alterum Iſrael; iſtud erat ſub Rege Samariæ; illud ſub Rege Hieruſalem; & Propheta non fuit loquutus de Rege Hieruſalem, quia tempore Heliæ regnârunt in Hieruſalem optimi Reges, ut Aza, & Joſaphat, ſub quibus Sacerdotes, & populus perſeverârunt in vera fide, ac cultu veri DEI. Ad ultimum exemplum deſumptum à tempore Chriſti, reſpondent communiter, Synagogam tunc defeciſſe, non tamen eo ſenſu, quod à fide quam antea profitebatur, apoſtataverit: ſed quia tunc repudiata fuit cum ſuis ceremoniis, & ſacrificiis, & in ejus locum ſucceſſit Eccleſia Chriſti. Ad aliud de Apoſtolis, quod omnes erant paſſuri ſcandalum, reſpondetur non omnes Apoſtolos in triduo necis Chriſti fuiſſe ſcandalum paſſos, nec defeciſſe in fide: Petrus non corde, ſed ore tantum Chriſtum negavit, ſeque excuſavit, dicens ſe hominem non noviſſe; idque ex eo infertur, quia Chriſtus rogaverit Patrem, ne ejus fides deficeret: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*: illa igitur Chriſti verba: *Omnes vos ſcandalum patiemini in hac nocte*; fuerat quædam prædictio peccati, quod commiſerunt Apoſtoli fugientes ex nimio timore ſumpta occaſione ex Dominica paſſione, quod peccatum non fuit infidelitatis. Neque obſtat, Chriſtum objurgaſſe eorum incredulitatem, quia inde non ritè infertur defeciſſe in fide, ſed tantùm fuiſſe tardos ad credendum reſurrectionem Chriſti; unde licet peccaverint, non tamen peccato infidelitatis.

Dices tempore Antichriſti Eccleſia deficiet: ſcripſit enim D. Paulus, quod Antichriſtus ſedebit in templo Dei; & Daniel. dicitur: *Deficiet hoſtia, & Sacrificium*: ex quo infertur, Eccleſiam poſſe deficere in fide. Sed contra, quia tametſi tempore Antichriſti ſint plures defecturi à fide, non tamen omnes, ſed potior fidelium pars erit perſeveratura in fide, conſequenter non deficiet Eccleſia ſed tantum aliqui de Eccleſia, ſicut etiam nunc deficiunt, qui hæreſi inquinantur. Dicitur Antichriſtus ſeſſurus in DEI templo, quia conabitur ex ſcripturis, ſe Deum oſtendere. Verba Danielis intelliguntur de Synagoga. Quod ſi velis intelligi de Eccleſia, reſpondent plures hanc tempore Antichriſti defecturam tantùm extrinſecè, quatenus publicè ob tyrannidem Antichriſti non poterit hoſtiam offerre, nec Sacrificium adhibere.

Dices ſecundo, ſi Eccleſia in proponendis rebus fidei eſſet infallibilis auctoritatis, ſequeretur quemlibet concionatorem privatum ſufficienter proponentem objecta fidei obligare auditores ad credenda, quæ proponit, quia foret infallibilis auctoritatis. Tum quia poſita ſufficienti propoſitione per motiva credibilitatis obligantur auditores credere: ſed privatus concionator poteſt ſufficienter proponere, quæ ſunt credenda; conſequenter fieret infallibilis auctoritatis. Sed contra, quia privatus concionator tunc tantùm poteſt obligare ad credendum, quod dicit, quando illud proponit nomine Eccleſiæ volentis tunc obligare; & tunc concionator non, ut perſona privata, ſed ut miniſter publicus Eccleſiæ illud proponit; adeo ut ſit ipſa Eccleſia, quæ per ſuum miniſtrum obliget populum ad credendum. Concionator privatus tunc [illegible] poteſt obligare [illegible] ad credendum, quod dicit, ſi illud proponit nomine tertius Eccleſiæ volentis obligare, vel [illegible] ſigno divino: non vero ſi id proponat ex ſe ſolo, & abſque ullo manifeſto miraculo: quia [illegible] Doctoris loquentis ex ſe non poteſt obligare ad credendum [illegible] quæ dicit. Præterea verum eſt, [illegible] propoſitione homines obligari ad credendum [illegible] ſufficiens propoſitio pro præſenti ſtatu [illegible] niſi per regulam Eccleſiæ; quia omnia motiva credibilitatis oſtendunt, nos teneri immediatè ſequi regulam Eccleſiæ Catholicæ, quæ ſi tolleretur, nullum ſupereſſet ſufficiens motivum credibilitatis.

CAPUT IX.

An in Eccleſia Principes ſæculares aliquam habeant poteſtatem judicandi de doctrina Religionis.

ASſerunt, docéntque Sectarii Principes ſæculares habere poteſtatem judicandi de rebus eccleſiaſticis pertinentibus ad Religionem: & Brentius apud Bellarminum lib. 3. de Verbo DEI cap. 3. Principi ſæculari ineſſe publicam poteſtatem judicandi de rebus pertinentibus ad Religionem, & de Doctrina Religionis: & hanc poteſtatem non ineſſe perſonis privatis: quia iſtæ per Spiritum internum habent tantùm cognoſcere ex ſcripturis, quæ ad earundem pertinent ſalutem, ſuntque ad illius aſſecutionem neceſſaria; adeo ut beneficio interni luminis ſecernant ſcripturas veras à falſis.

Dicendum eſt Principes ſæculares in Eccleſia nullam habere poteſtatem judicandi circa controverſias fidei: ita docent Catholici omnes; & præ cæteris hic ſuper propoſitione egregiè, & doctiſſimè diſſerit Cardinalis Perronius in ſuo opere quod ſcripſit, & direxit ad Regem Angliæ. Ratio ex eo petitur, quia poteſtas judicandi de rebus fidei eſt ſupernaturalis, & per ſe ordinata ad finem ſupernaturalem, ſeu ad æternam hominum ſalutem: ſed Principes ſæculares non habent poteſtatem ſupernaturalem, quia tota poteſtas Principum ſæcularium eſt naturalis, & civilis ordinata ad bonum politicum ſervandum, vel promovendum, ergo nullam habent poteſtatem judicandi de rebus eccleſiaſticis, neque poſſunt in Eccleſia judicare de controverſiis fidei: idque cauſæ fuit, cur Theodoſius junior in epiſtola ad Synodum Epheſinam ſcripſerit: *Illicitum eſt, eum, qui non ſit ex ordine SS. Epiſcoporum, eccleſiaſticis immiſceri tractatibus.* Et Conſtantinus Magnus apud Ruffinum lib. 10. hiſtor. cap. 10. alloquens Epiſcopos, qui in Nicænam Synodum venerant, ait: *DEUS vos conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit, de nobis quoque judicandi; & ideo nos à vobis rectè judicamur:* tametſi Conſtantinus Nicænæ Synodi interfuerit, non tamen ut ſuffragium ferret, ut de rebus eccleſiaſticis judicaret, vel ut cauſas ſpirituales propria ſententia definiret, vel legem aliquam circa res Eccleſiæ ſanciret, ſed tantùm ut refert Euſebius apud Baronium: Ut paci ſtuderet, faveret veritati, foveret Concilii tranquillitatem, patrumque concordiam promoveret, & tumultus comprimeret: hinc D. Ambroſius epiſtola 22. ad Valentinianum Imperatorem ſcribit: *Si conferendum ſit de fide, Sacerdotum debet eſſe iſta collatio, ſicut factum eſt ſub Conſtantino Auguſtæ memoriæ Principe, qui nullas leges ante præmiſit, ſed liberum dedit judicium Sacerdotibus.* Minor itidem oſtenditur, quia poteſtas tota derivatur in Principes ſæculares ab hominibus, qui iiſdem ſubjiciuntur, non enim habent à natura hanc poteſtatem, neque quod naſcantur Principes; natura enim tantùm intendit hominem generare, non Marchionem, Principem, Regem; hi enim tituli, & poteſtas iiſdem adnexa eſt ab hominibus, qui non poſſunt conferre poteſtatem ſpiritualem, & ſupernaturalem, niſi ſint & ipſi ſpirituales, & eccleſiaſtici: ergo cum Imperatores eligantur ab hominibus, à quibus accipiunt poteſtatem; nequeunt de rebus eccleſiaſticis, & ſpiritualibus judicium ferre, eo quia ſint diverſi ordinis, & fori. Etenim Principes ſæculares non poſſunt ſe extendere ultra ſuam poteſtatem; ſicut nec ulla alia potentia poteſt ſe extendere ultra propriam ſphæram, quia repugnat unam potentiam exercere actus alterius, quippe non operaretur ampliùs ut talis potentia ſecundum propriam ſpecificativum, non enim potentia viſiva, poteſt actus elicere auditionis. ſed quæ fidem ſupernaturalem concernunt, ſunt ultra ſphæram poteſtatis Principis ſæcularis: conſequenter non poteſt Princeps ſæcularis judicare de rebus eccleſiaſticis, nec de controverſiis fidei. Minor liquet, quia poteſtas Principis ſæcularis ad ea tantùm ſe extendit in ordine ad quæ accipit poteſtatem; ſeu in ordine ad conſervandum, vel promovendum ſua authoritate bonum publicum, quod eſt quid temporale, & naturale, non ſupernaturale; accipit enim Princeps ſuam poteſtatem à Republica, quæ non poteſt aliam poteſtatem conferre, quàm in ordine ad conſervandum, & promovendum bonum commune ſua authoritate, & Reipublicæ tranquillitatem: ergo ultra hunc finem, & media proportionata non extenditur poteſtas Principis ſæcularis: ſed poteſtas judicandi de rebus fidei eſt ſupernaturalis, & per ſe ordinata ad finem ſupernaturalem, ſeu aſſecutionem æternæ ſalutis; conſequenter debet hæc auctoritas eſſe ab authore ſupernaturali, qui valeat illam conferre: author vero ſupernaturalis eſt DEUS, qui talem poteſtatem confert immediatè non Reipublicæ politicæ, ſed ordini eccleſiaſtico: alioquin ſi eam contuliſſet Reipublicæ politicæ, fruſtra inſtituiſſet ordinem eccleſiaſticum diſtinctum à politico contra Apoſtolum 1. *ad Corinth* 12 & *ad Epheſ* 4. ubi D. Paulus recenſens membra eccleſiaſtici corporis nullam mentionem facit Principum ſæcularium, eò quia ſæculares non pertinent ad ordinem eccleſiaſticum, nec debent ſe in rebus eccleſiaſticis, & controverſiis fidei immiſcere, qua ratione in veteri Teſtamento ordo Levitarum, & Sacerdotum erat diſtinctus à politico, hinc cum Principes ſæculares habent dignitatem diſtinctam à dignitate eccleſiaſtica, & ſacerdotali, nullo pacto eorum poteſtas ſe poteſt extendere ad judicandum de controverſiis fidei.

Probatur ulterius ex continua Praxi & perpetuo uſu Eccleſiæ: ſiquidem conſtat in controverſiis fidei, & dubiis circa religionem nunquam fuiſſe vocatos Principes ſæculares ad judicium ferendum, & per ſententiam terminandam controverſiam, ſed vocati ſemper fuerunt Præſides Catholicæ Eccleſiæ, & ſupremus Judex in Eccleſia, qui eſt Romanus Pontifex. Etenim in ipſis naſcentis Eccleſiæ cunabulis in ſuborta illa controverſia, an Moſaicæ cæremoniæ eſſent à Chriſtianis recens converſis ad fidem obſervandæ, judicium non ad Principes ſæculares delatum fuit, ſed ad Apoſtolos, qui hac ſuper re Concilio Jeroſolymis coacto hanc controverſiam terminarunt aſſiſtentiâ Spiritus Sancti Actorum 15. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.* In controverſia orta, an paſcha celebrandum eſſet cum Judæis in una quinta decima, vel poſt illos ſequenti dominica non fuerunt vocati hujus contro-

Digitized by Google

verſiæ Judices Principes ſæculares, ſed Eccleſiæ præſides, & poſt plura Concilia ſtatutum fuit à Victore I. Pontifice Romano, anno Chriſti 198. ut celebraretur paſcha die dominico proxime ſequenti, ut ex traditione Apoſtolorum decreverat Pius I. anno 159. & qui huic decreto parere recuſaverunt, fuêre Hæretici ab Eccleſia habiti, & vocati quartodecimani. In controverſia à Novato excitata, vel ut cenſet D. Hieronymus lib. 2 contra Jovinianum à Montano, an poſſent lapſi poſt baptiſmum à peccato abſolvi, deciſio petita fuit à Prælatis Eccleſiaſticis, & definitum à Cornelio Papa, in Concilio Romæ celebrato anno 255. poſſe ac debere poſt baptiſmum lapſos abſolvi à peccatis. Rurſus exorta graviſſima difficultate poſt plures annos in Oriente, & Africa, & tempore Sancti Cypriani agitata, an rebaptizandi eſſent, qui ab Hæreticis fuiſſent baptizati, poſt plura Concilia celebrata in Africa deciſum tandem fuit non ab ullo Principe ſæculari, ſed à Stephano Papa anno 255. non eſſe baptizatos ab Hæreticis iterum rebaptizandos, dummodo vera baptiſmi forma fuerit adhibita: quinimo Hæretici habiti ſunt, qui in oppoſitum pertinaciter ſentiunt. Controverſia illa excitata ab Ario de Conſubſtantialitate Filii, quæ totum fere orbem infecit, deciſa tandem fuit non à Principibus politicis, & ſæcularibus, ſed ab Epiſcopis Eccleſiæ, qui anno 318. in Concilio Nicæno congregati præſidentibus Legatis nomine Sylveſtri, Romani Pontificis, damnarunt ut hæreticam propoſitionem Arii aſſerentis, Filium non eſſe conſubſtantialem Patri, ſed primam, & nobiliſſimam creaturam. Ad examinandam hæreſim Macedonii aſſerentis, Spiritum Sanctum eſſe creaturam, non fuit judicium delatum ad Principes ſæculares, ſed ad Præſules Eccleſiæ, qui congregati usque ad centum, & quinquaginta authoritate Damaſi Papæ in Concilio Conſtantinopolitano anno 381. eam damnarunt. Ad examinandam, & judicandam Pelagii hæreſim vocati non fuerunt Principes ſæculares, ſed Epiſcopi Eccleſiarum, qui primo in Palæſtina, poſtea Romæ, deinde Carthagine, ac demum in Concilio Milevitano ſub Innocentio I. & Zoſimo Romanis Pontificibus anno 415. & anno 418. eam damnarunt. Errores Neſtorii, & Eutychetis non Principes ſæculares, ſed Judices Eccleſiaſtici in Concilio Epheſino primo anno 430. ſub Cœleſtino I. damnarunt. Ad examinandam, & judicandam hæreſin Monothelitarum non fuerunt acceſſiti Principes ſæculares, ſed Præſides Eccleſiarum, qui eam damnarunt cum Severino Papa anno 639. Sic in pluribus aliis Conciliis coactis in Italia, Africa, Gallia, Anglia, & etiam à ſexta Synodo generali coacta Conſtantinopoli ſub Agathone Papa anno 980. & quamvis in ea Synodo Imperator interfuerit, non tamen ad ſententiam examinandam, neque ad ſuffragium ferendum, ut conſtat ex reſponſione ejusdem ad Synodum, in qua teſtatur Imperator Act. 18. ſe Patres convocaſſe ad examinandas ſcripturas, Concilia, & ſtatuta majorum, ut juxta illa judicarent, de Catholica fide intemerata. Ad damnandum errorem Iconomachorum à Leone Iſaurico Imperatore excitatum, & ab ejus filio Copronymo pertinaciter propugnatum acceſſiti fuerunt non Principes ſæculares, ſed 350. Epiſcopi, qui eum in ſeptima Synodo Nicæna præſidentibus Legatis Adriani I. Pontificis perpetuo anathemate damnarunt anno 787. qui etiam declararunt illegitimum Conciliabulum à Copronymo coactum Conſtantinopoli. Hæreſim Berengarii non Principes ſæculares, ſed Eccleſiaſtici damnarunt præſidente Leone IX. Pontifice primo in [illegible] Romana, & iterum in Vercell[illegible] Hæreſim Petri A[illegible] examinarunt, & judicarunt, [illegible] ſiaſtici in Concilio R[illegible] ſub [illegible] damnata fuit anno 1140. ut etiam error Gilberti Porrethani. Error Abbatis Joachimi non à Principibus ſæcularibus, ſed ab Innocentio III in Concilio Lateranenſi generali damnatus fuit anno [illegible] Ab Eugenio IV. in Synodo Oecumenica [illegible]na anno 1439. non à Principibus ſæcular[illegible] nati fuerunt errores Græcorum. [illegible] mente V in Concilio generali Vi[illegible] 1311. confutati fuerunt errores Be[illegible] Beguinorum. Errores itidem Joannis [illegible] Hus à Martino V. in Concilio Conſtan[illegible] cti, & damnati fuerunt anno 1418. T[illegible] damnandos errores Lutheri, & Calvini [illegible] acceſſiti Principes ſæculares, ſed Judi[illegible] fuerunt Epiſcopi, & Præſules Eccle[illegible], in Concilio Tridentino inchoato ſub Paulo III. & [illegible] ſoluto, ac confirmato poſt octodecim [illegible] IV. anno 1564. Et quoties ab initio [illegible] noſtra usque tempora exortæ fuerunt [illegible] circa fidem ad eas dirimend[illegible] non [illegible] lares, ſed Præſules Eccleſiaſtici [illegible] runt, ut inde inferamus poteſtatem [illegible] controverſiis fidei ad ſolam pertinere [illegible] molita conſuetudine, & pr[illegible] lorum, quia Principes ſæculares [illegible] fuerunt ad ipſos non pertinere in reb[illegible] & eccleſiaſticis ſe immiſcere, eo [illegible] non ſe extendat ultra bonum p[illegible] ad illud ſervand[illegible], vel promov[illegible]

Quinimo etiam in veteri T[illegible] pertinentes ad Eccleſiam, & relig[illegible] ſiaſtici, & Sacerdotes dirimere [illegible] Exodi 18. in dubiis ortis circa l[illegible] pulus non ad Judices ſæculares, [illegible] currebat, legitur enim loco c[illegible] *pulus quærens ſententiam DEI* [illegible] *eis aliqua diſceptatio venerit ad me*, [illegible] *ter eos*, erat enim tunc Moyſes [illegible] qui propterea munus judicandi e[illegible] no DEI, ut liquet ex eodem cap[illegible] valet, quòd reſpondent Sectarii M[illegible] non ut Sacerdotem, ſed ut Principem [illegible] quidem Moyſes fuit Sacerdos, [illegible] offerendi Sacrificia, initiandi S[illegible] ſervandi ſacerdotalem ſuppellect[illegible] *& 29.* conſequenter non ut Pri[illegible] ut Sacerdos ad id fuit à DEO c[illegible] cium ferret in dubiis, quæ pop[illegible] ca legem divinam, conſequenter [illegible] p[illegible]licus, ſed ut Sacerdos ad i[illegible] [illegible]tatis, ut judicaret circa dubi[illegible] rebant in lege divina. Neque [illegible] d[illegible] Hæretici, populum Judaicum [illegible] [illegible] religionis, verùm etiam in [illegible] fuiſſe obligatum accedere ad Sa[illegible] dem ſententiam requirere in dubi[illegible] Nam id non obſtat, quia Sac[illegible] *Ezech. cap. 44.* etiam d[illegible] debant à lege, poterant judicium [illegible] cidere, & lites dirimere. Sed [illegible] hoc præceptum adeundi Sacer[illegible] rentibus circa religionem & [illegible] dicio, non fuit abſolutum, [illegible] tum, ſi Sacerdotes ſententiam [illegible] Nam contra eſt, quia inde ſeq[illegible]

[illegible]

bene proviſum populo, quia ſi adhuc potuiſſet dubitare, an Sacerdos juxta legem judicaſſet, nec ne, adhuc lites, & controverſiæ potuiſſent exoriri, & ad quorum votum non fuiſſet ſententia pronunciata, ad alium poſſent Sacerdotem appellare, & rurſus ſi hic non tuliſſet ſententiam juxta deſiderium alterius partis, adhuc potuiſſet hæc ad alium Sacerdotem appellare, & ita in infinitum, ex quo ſequeretur, non fuiſſe à Deo populo illi bene proviſum, quod regimini adverſatur bene ordinatæ Reipublicæ. Quamobrem Deus ad hæc incommoda removenda, & confuſiones compeſcendas ſtatuit, ut in dubiis populus judicio ſtaret Sacerdotis, & ejus ſententiæ acquieſceret, niſi manifeſte eſſet contra legem. Præterea lib. 2. Paral. cap. 19. Joſaphat, Rex Juda, conſtituit in Jeruſalem Sacerdotes, qui judicarent cauſis ſacras, & hi diſtinguebantur à judicibus civilibus, & poſtquam præcepiſſet omnibus judicibus ut nonniſi juſtas ferrent ſententias, ſubdit: *Amaſias autem Sacerdos & Pontifex veſter in iis, quæ ad Deum pertinent*, (ſcilicet in cauſis eccleſiaſticis) *præſidebit, porro Zabadias, filius Iſmael, qui eſt Dux in domo Juda, ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent*, ex quo conſtat manifeſte in veteri teſtamento poteſtatem judicandi cauſam religionis pertinuiſſe tantum ad Sacerdotes, & non ad Principes ſæculares, quibus primario, & directe concredita eſt cura rerum temporalium, propterea Eccleſia illos ut juſtitiæ Adminiſtros, & ut propugnatores jurium eccleſiaſticorum, ſemper in honore habuit, ac ſpeciali æſtimatione tanquam *ſeptuaginta illos fortes, qui cuſtodiunt lectulum Salomonis, omnes accinctos gladiis propter timores nocturnos, & ad bella fortiſſimos*, adeo ut ex [illegible] Principibus non tantum bonis & modeſtis, ſed etiam malis omnem honor, reverentia, & ſubjectio præſtetur in iis, quæ ad regimen civilis Reipublicæ pertinent, cæterum non poſſunt Principes ſæculares jura eccleſiaſtica ſibi uſurpare, id enim eſſet in alienam meſſem propriam falcem immittere. Hinc quoties retroactis ſæculis aram religionis invaſerunt, ac potentiam à DEO acceptam in Eccleſiæ perniciem, rerumque ſacrarum everſionem exercuerunt, à ſummo Pontifice id temporis dominicum gregem paſcente admoniti priùs, deinde exarmati, & demum ne Chriſti nocerent ovibus regnis, & principatu ſpoliati ſunt, dicente Apoſtolo: *Si enim Angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia?* eſt ſiquidem Paſtoris officium morbidas, ac infectas oves ſejungere à integris, & lupos ovibus vorandis inhiantes non ſolum voce, verùm etiam paſtorali baculo arcere, & compeſcere, ne noceant ovibus.

Stat igitur, non pertinere ad Principes ſæculares, ſe immiſcere in rebus eccleſiaſticis, neque judicare de fidei controverſiis, ſed hoc judicium eſſe ferendum ab Eccleſiaſticis, imò neque omnibus, adeo ut facultas judicandi in dubiis religionis non pertineat ad unamquamque perſonam privatam ex interno Spiritus Sancti ductu, ac lumine, quatenus poſſit unuſquiſque diſcernere beneficio hujus luminis veram ſcripturam à falſa, verum ſenſum à non vero, ſiquidem in Eccleſia erat neceſſarius Judex aliquis, cui ineſſet authoritas & poteſtas dirimendi controverſias, quæ oriuntur circa religionem, & res fidei: id enim pertinet ad bene ordinatam Rempublicam, hinc experimur, quamlibet Rempublicam politicam ſuum ſibi eligere Judicem idoneum, qui emergentes lites ſpectantes ad bonum commune, & ad quietem populi valeat propria authoritate prudenter, & ſapienter dirimere: & quia Chriſtus ſuam ad rectas regulas melioris regiminis inſtituerit Eccleſiam in terris militantem, recta ratio exigebat, ut in ipſa Judicem aliquem conſtitueret, qui eſſet infallibilis authoritatis, & occurrentia dirimeret dubia: hic autem Judex non poteſt eſſe privatus uniuſcujuſque Spiritus, ut cenſent Sectarii, putantes unumquemque interno Spiritus Sancti ductu ac lumine ſufficienter cognoſcere ex ſcripturis, quæ ad ipſius ſalutem neceſſaria ſunt, etenim non dari hoc lumen in Hæreticis, eſt probatu facilè, quia eadem ſcripturæ verba explicant in ſenſus contradictoriè oppoſitos, & inde ſequeretur, Spiritum Sanctum per lumen internum teſtificari falſum, cum ex duobus contradictoriis, ſi unum verum eſt, neceſſe ſit, aliud eſſe falſum. Etenim Ariani, [illegible] verba illa Chriſti, *Ego & Pater unum ſumus*, explicant ſecundùm unitatem affectus, & voluntatis, & alii noſtri temporis Hæretici ſecundùm aliam unitatem contradictoriè oppoſitam unitati ab Arianis, & Neſtorianis aſſignatæ. Rurſus Sabelliani verba illa ſcripturæ, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, explicant ſecundum diverſa munia, & officia, & alii Hæretici ſecundum realem diſtinctionem perſonarum. Anabaptiſtæ verba illa: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto*; aſſerunt tantùm intelligenda de adultis ad excludendos parvulos, qui dicunt incapaces baptiſmi, è converſo Lutherani, & alii communiter Hæretici volunt eſſe etiam intelligenda de parvulis, unde Anabaptiſtæ aſſerentes non eſſe intelligenda de parvulis, contradictoriè opponuntur Lutheranis, & aliis Hæreticis, & cum ex duobus contradictoriis, ſi unum verum eſt, aliud eſt neceſſario falſum, ſequitur manifeſtè, quod ſi quiſque interno ductu Spiritus Sancti ac lumine dirigeretur, in ordine ad intelligendas ſcripturas ſuggereret falſitatem, quod impium & blaſphemum eſt. Præterea Calviniſtæ Zwingliani contendunt, ſibi verum Spiritum infundi, & verba illa Chriſti, *hoc eſt corpus meum*, in Sacramento Euchariſtiæ volunt eſſe intelligenda figurate, & tropicè, è converſo Lutherani contendentes verum etiam ſibi lumen à Spiritu Sancto infundi, aſſerunt non tropice, ſed litteraliter eſſe intelligenda, quamvis non permanenter, & per realem converſionem, ſed tranſeunter, & cum reali permanentia ſubſtantiæ panis cum corpore Chriſti: & plures alias habent Hæretici contradictorias oppoſitiones in explicandis iiſdem ſacræ ſcripturæ verbis, quamvis ſinguli eorum cenſeant, verum ſibi infundi Spiritum, quod manifeſtè deprehenditur falſum, [illegible] poteſt Spiritus Sanctus inſpirare duo contradictoria ſimul vera, quin teſtificetur falſum, cum ex duobus contradictoriis, ſi unum eſt verum, aliud ſit neceſſario falſum, eſt [illegible] eſſe, [illegible] manifeſtè, & evidenter apparet, [illegible] Spiritus Sancti [illegible] intelligentiam, & explicationem ſcripturæ. Præterea quia Judex debet certus eſſe, & omnibus notus, & Spiritus proprius ad ſummum tantum ei innoteſceret, qui talem Spiritum haberet. Rurſus hic modus eſt omnino alienus à conſueto ordine, quo utitur Deus cum ſuis creaturis intellectualibus, quas non immediate, & per ſe ipſum, ſed per alias ſoles inſtruere, ut etiam in Angelica Hierarchia Angeli inferiores illuminentur per ſuperiores. Demum quia cum ſit homo, obnoxius illuſionibus ac facilè poſſit à Dæmone decipi, videatur neceſſarius aliquis Judex ſenſibilis, qui in ſententiis ferendis non poſſet fallere.

Obji-

[illegible] aliquot ſcripturæ loca, præſertim Jerem. 21. *Dabo legem meam in cordibus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, & non docebit* [illegible]. Joan. 10. *Oves meæ vocem meam audiunt.* 1. ad Cor. 2. *Spiritualis autem judicat omnia, & ipſe a nemine judicatur.* 1. ad Theſſal. 5. *Omnia probate, quod bonum eſt tenete.* Luc. 11. *Pater veſter de cœlo dabit Spiritum bonum petentibus ſe.* Joan. [illegible] [illegible] D. Au-guſt. [illegible] de Spiritu [illegible] 23. & 27. [illegible] Jere-[illegible] veteris [illegible] Spi-[illegible]

[illegible]

Ad [illegible] D. Hieronymus [illegible] *Qui* [illegible] *de-lectantur, & ipſe ita* [illegible] *ut a nemine ſeducatur.* In eandem ſenſum [illegible] D. Chryſoſtomus, [illegible]

[illegible]

CAPUT X.

An Authoritas ſummi Pontificis in definiendis, & declarandis rebus fidei, in ferendis ſententiis & legibus pro tota Eccleſia & iis ſtatuendis, quæ ad bonos mores pertinent, ſive in Concilio, ſive extra ſit infallibilis, idque ſit de fide?

NOn procedit [illegible]

[illegible]

infallibilem authoritatem ineſſe Romano Pontifici docenti ex Cathedra, ſeu præmiſſa matura ac ſeria rei diſcuſſione, fuſiſque ad Deum precibus rem illam ut ſupremo Paſtori dominici gregis proponenti omnibus Chriſti fidelibus credendam de fide: alioquin niſi hæc infallibilis authoritas ineſſet Romano Pontifici ita docenti omnia in Eccleſia fluctuarent, nullo judice certo, à quo fidei controverſiæ dirimerentur, dubia declararentur.

Unde dicendum primò: Summum Pontificem Romanum ita eſſe regulam infallibilem veritatis, ut nullo modo errare poſſit in proponendis rebus fidei, legibuſque ferendis pro tota Eccleſia: ita communiter Catholici cum D. Thoma 2. 2. quæſt. 1. art. 10. Idque evincitur ex Sacris Scripturis Deuter. 17. *Si difficile atque ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter cauſam, & cauſam, lepram, & lepram, & judicum intra portas tuas verba videris variare; ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotem Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore, quæreſque ab eis qui judicabunt tibi judicii veritatem. Qui autem ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, ex decreto Judicis morietur.* Quæ verba cùm perpendiſſet Joſaphat Rex Sacerdotem alloquens ait Paralip. 2. cap. 19. *Omnem cauſam quæ venerit ad vos fratrum veſtrorum; ubicunque quæſtio eſt de lege, & de mandato, de cæremoniis, de juſtificationibus oſtendetis eis, ut non peccent in Dominum; Amarias autem Sacerdos, & Pontifex veſter, in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit.* Juvat adnotare, cauſas legales alias fuiſſe ſacras, & ceremoniales quæ verſabantur circa fidem, ſacrificia, lepram; & iſtæ ad Sacerdotale judicium pertinebant. Alias judiciales de homicidio ſanguine, aliiſque delictis; & hæ cauſæ dirimendæ relinquebantur magiſtratui ſæculari, qui in ſingulis civitatibus ad hunc finem inſtituebatur, ut habetur *Deuter. 16. num.* 8. Sin verò lis & controverſia adeò erat ambigua, ut ab hoc ſæculari magiſtratu ubique obvio dirimi non poſſet; tunc Hieroſolymam deferebatur, definienda à Concilio Sacerdotum, præſertim à ſummo Pontifice ex tribu Levi: omnes itidem cauſæ judiciales ex lege explicabantur interprete ſummo Pontifice, cui in dubiis non tantùm cauſæ ſacræ, verùm etiam civiles committebantur *Deuter. 21. v. 5. Ezech.* 44. *v.* 24. & narrat Joſephus Hebræus lib. 2. contra Apionem, & Philo lib. 3. de vita Moyſis: Semel pronunciata à ſummo Pontifice ſententiâ Judex ſæcularis eandem exequebatur; & ex hujus decreto, nollentes ſummo Pontifici obtemperare extremo ſupplicio multabantur, ut explicant Lyranus, Cajetanus, Cornelius, & alii.

Probatur igitur aſſertum: Vel in lege veteri Summi Sacerdotis ſententia erat infallibilis, & irreformabilis: vel erat fallibilis, ut corrigi poſſet: ſi primum habemus intentum: non enim privilegium in lege veteri conceſſum Synagogæ, denegandum eſt in lege Evangelica Eccleſiæ militanti Chriſti Sponſæ toto orbe diffuſæ; quæ proptetea uno ac infallibili Judice magis indigebat, quàm Synagoga coarctata inter anguſtiores limites. Sin verò auctoritas ſummi Pontificis in lege veteri dicatur fuiſſe fallibilis, ac corrigibilis, ab illa debuiſſet admitti appellatio ad alium Judicem ſuperiorem, cujus ſententia fuiſſet infallibilis; alioquin ſemper fuiſſet concedenda appellatio ad alium ſuperiorem Judicem in infinitum, præterea ſi detrectantes acquieſcere ſententiæ ſummi Sacerdotis mulctabantur extremo judicio; ſequitur ejus ſententiam fuiſſe infallibilem, quia non meretur capite plecti, qui in rebus dubiis non acquieſcit uni vel alteri parti; conſequenter, neque qui in rebus fidei dubiam, & incertam ſententiam non admittit; cùm fides debeat omne dubium excludere; unde nonniſi injuſtè extremo punirentur ſupplicio nollentes acquieſcere ſententiæ dubiæ, ac incertæ ſummi Sacerdotis. Tum quia à ſententia dubia, & incerta conceditur appellatio ad Judicem ſententiæ certæ, cui partes teneantur acquieſcere, ne lites & controverſiæ protrahantur in infinitum. Neque obſtat ſi dicas, pontificis ſententiam fuiſſe quidem certam, ſed prolatam à pontifice in Concilio, & ex Concilii ſuffragiis latam, quia Scriptura loc. cit. loquitur de pluribus non de ſolo ſummo pontifice; qua de cauſa Sigonius *lib. 6. de Republic. Hebræ. cap.* 7. explicat citatum textum de magno Concilio Sanhedrim quod 70. viris ſapientibus conſtabat: unde ex textu non videtur poſſe deduci ſententiam ſummi Pontificis in veteri lege extra Concilium fuiſſe authoritatis infallibilis, ſed ad ſummum cum Concilio ſimul. Sed contra, quia Concilium Sanhedrim non fuit generale, cùm eidem tantum interfuiſſent ſeptuaginta viri, quorum plures ſacerdotio non erant initiati: unde ex hoc loco non poteſt adduci argumentum in favorem Concilii generalis, quod debet conſtare ex Patribus omnium provinciarum & aliis eccleſiaſticis; adeo ut ſæculares non ferant ſuffragium. Præterea dato etiam quòd Sanhedrim fuerit Concilium generale, huic tamen ſententia Pontificis non erat alligata: quia ſacra Scriptura de ſolo ſummo Pontifice loquitur cùm ait: *Qui autem ſuperbiens noluerit obedire imperio Sacerdotis, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, morte morietur.* Idque cauſæ fuit cur ſolus ſummus Pontifex rationale, & oraculum Urim & Thumim ad pectus geſtaret addita inſcriptione *Judicium, & veritas*; & ſolus ſine Concilio Sanhedrim oraculum conſuleret in controverſiis dubiis, rebuſque obſcuris 1. *Reg. 23. & 30.* Præterea dato etiam quòd in veteri Teſtamento Synagoga anguſtis clauſa limitibus non expectaret ultimam ſententiam à Pontifice Maximo ſed à Concilio, adeo ut à ſententia Pontificis ad Concilium daretur appellatio. Non tamen hoc poſſet de Chriſti Eccleſia aſſeri, quia cum toto ſit terrarum orbe diffuſa, non niſi difficulter, cum pluribus incommodis, ingenti ſumptu, & poſt multum temporis poſſet Concilium generale convocari: & ſi quoties hæreſis aliqua oriretur; non poſſet damnari, nec coerceri niſi auctoritate generalis Concilii; prius hæreſis per totum propagaretur orbem, quàm Concilium congregaretur; & nimis ſerò pharmacum morbo pararetur. Ad hæc removenda incommoda voluit Chriſtus ſoli Petro concedere regimen ſuarum ovium, ut plures hæreſes ſine Concilio poſſent ſtatim ab Eccleſia radicitus evelli, antequam virus ulterius ſerperet, pluresque inficeret oves; & qui Pontifici docenti ex Cathedra non acquieſceret, habendus eſſet pro hæretico, ut docet D. Auguſtinus epiſt. 162. & in Pſal. contra partem Donati.

Probatur ſecundò quia Romano Pontifici in definiendis rebus fidei debet eadem ineſſe authoritas, quæ fuit in D. Petro inſtituto à Chriſto paſtore ſuarum ovium: ſed authoritas D. Petri in proponendis rebus fidei fuit omninò infallibilis: ergo etiam cuilibet Romano Pontifici canonicè electo, ac vero D. Petri ſucceſſori ineſt eadem authoritas infalli-

fallibilis. Major conſtat, quia D. Petrus non habuit infallibilem authoritatem definiendi res fidei, ut fuit privata Perſona, ſed ut Chriſti Vicarius, ut publicus univerſalis Eccleſiæ Paſtor Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam:* ideo Petrus accepit à Chriſto hanc auctoritatem, ut eſſet in bonum, & utilitatem Eccleſiæ univerſalis; ut clarè ſignificant verba illa Chriſti: *ædificabo Eccleſiam meam*; conſequenter ut continuandam in ſucceſſoribus canonicè electis, ac Petri ſucceſſoribus pro toto eo tempore, quo erat Eccleſia perſeveratura, & quia D. Petrus erat brevi moriturus, & Eccleſia uſque ad conſummationem ſæculi ſeu ad finem mundi perſeveratura, ne daretur ædificium ſine fundamento; debuit hoc fundamentum ſeu dignitas Pontificia tranſire in Petri ſucceſſores, quibus ineſſet eadem authoritas in definiendis rebus fidei, quæ fuit à Chriſto D. Petro collata, proinde ſi Petri authoritas fuit infallibilis; etiam Romani Pontificis authoritas debuit in definiendis rebus fidei eſſe infallibilis: quia quilibet D. Petri ſucceſſor eſt paſtor totius dominici gregis, & illi convenit eadem authoritas ut poſſit oves paſcere. Chriſtus enim dixit Petro indefinitè: *Paſce oves meas*: ſed nos etiam ſumus oves Chriſti de quibus Chriſtus loquebatur; & cum Petrus corporali præſentia, & viſibiliter nos non paſcat; ut verificentur verba Chriſti, debet nos paſcere aliquis, qui ſuccedat Petro in officio ſupremi paſtoris totius dominici gregis, & cui inſit eadem authoritas infallibilis quam Chriſtus dedit Petro ut continuandam in Succeſſoribus. Minor ſcilicet authoritatem Petri fuiſſe omnino infallibilem, conſtat ex iis omnibus promiſſionibus quæ à Chriſto fuerunt factæ Petro ut ſupremo dominici ovilis paſtori, omnes enim factæ fuerunt Petro ſoli ut futuro Eccleſiæ paſtori, proinde etiam ſucceſſoribus fungentibus eodem officio primatii Paſtoris in Eccleſia univerſali Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cœlorum, quodcunque ligaveris ſuper terram erit ligatum & in cœlis; & quodcunque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cœlis.* Hinc

Tertia ratio eruta ex ſacris Scripturis deſumitur ex verbis Chriſti Luc. 22. ubi Chriſtus ait, ſe rogaſſe æternum Patrem pro Petro, ejuſque Succeſſoribus in officio ſupremi paſtoris dominici gregis, ſeu in dignitate Pontificia, ne unquam illorum fides deficeret: *Simon Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum; ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Certum eſt, Chriſtum hæc verba ad ſolum Petrum direxiſſe; quamvis Sathan omnes Apoſtolos expetiverit, non tamen dixit Chriſtus: *Ego pro vobis rogavi*: ſed *pro te* innuens ſe privilegium aliquid ſpeciale Petro impetraſſe; neque Petro tantùm, ſed illius etiam ſucceſſoribus: ſicut enim Eccleſia ſemper impetitur à Sathana, ac pluribus pulſatur tentationibus, ita indiget ſemper, & quovis tempore confirmari: ſicut enim ex communi Sanctorum Patrum ſententia reliquæ promiſſiones factæ Petro tranſeunt ad ſucceſſores canonicè electos, ita etiam iſta: neque aliter Concilia, & Patres hunc textum intellexerunt; ut non vacet temeritate aliter verba Chriſti intelligere: quamvis Chriſtus pro perſeverantia Petri in gratia, & pro ipſa Eccleſia oraverit; ſpecialiter tamen pro Petro, ejuſque ſucceſſoribus ne deficerent in fide; quo pacto aliquod ſpeciale privilegium impetravit Petro, & ejus ſucceſſoribus, ut explicat ſexta Synodus univerſalis Conſtantinopolitana, & ex SS. Patribus S. Auguſtinus *lib. de corrept. & gratia c. 18.* Sanctus Chryſoſtomus *homil. 83. in Matth.* S. Leo *ſerm. 3. de aſſumpt. ſua ad Pontif.* Sanctus Bernardus *epiſt. 190. ad Innoc.* & reliqui SS. Patres: Quòd ſi ſententia Romani Pontificis docentis è Cathedra non foret infallibilis, eſſet errori obnoxia, poſſetque falſa eſſe, conſequenter ejus fides poſſet deficere: conſequenter non eſſet verum quod Chriſtus rogaverit pro ſupremo Paſtore dominici ovilis, ne in paſcendis ovibus ejus fides deficeret. Si dicas hoc privilegium fuiſſe à Chriſto tantùm conceſſum Petro, non verò ejus ſucceſſoribus etiam canonicè electis. Contra eſt, quia hæc reſponſio eſt temeraria utpote contra explicationem Sanctorum Patrum, qui hanc promiſſionem explicant non Petro tantùm factam, ſed ejus Sedi, ac pontificiæ dignitati; quæ cùm tranſeat in ſucceſſores canonicè electos, etiam ipſis nomine Petri facta fuit promiſſio. Idque colligitur ex ipſis Chriſti verbis, qui hoc donum perpetuæ, ac indefectibilis fidei contulit Petro in utilitatem Eccleſiæ, cùm juſſerit ſtatim Petrum ſuos confirmare fratres, ſeu Eccleſiam: Sed Eccleſia perſeveravit poſt obitum D. Petri, & perſeverabit usque ad finem mundi, & quia poſt glorioſum Petri martyrium pluribus fuit perſecutionibus pulſata; & plures quovis tempore exortæ hæreſes, magis indiguit à ſupremo Paſtore confirmari, firmiuſque ſtabiliri in fide contra perſecutiones, & hæreſes: ſin autem hoc privilegium non tranſiviſſet ad ſucceſſores Petri; poſt Petri obitum non fuiſſet amplius à quo Eccleſia confirmaretur, quæ propterea millies jam tota defeciſſet. Si reſpondeas, promiſſionem factam Petro principaliter dirigi in Eccleſiam repræſentatam per Concilium generale. Contra eſt, quia verba Chriſti adeo ſunt clara, ut non poſſint in Eccleſiam repræſentatam per Concilium generale diſtorqueri: dixit iterato: *Simon Simon* ut ſignificaret, ſe ad ſolum Petrum loqui, poſtea ſubdit: *Ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua*, non dixit rogavi pro Eccleſia repræſentata per Concilium generale, ſed pro te in ſecunda perſona, quia alloquebatur ſolum Simonem Petrum, non Concilium generale, cujus nulla fit mentio. Quòd ſi dicas hoc privilegium à Chriſto conceſſum Petro & ejus ſucceſſoribus canonicè electis, mediatè fuiſſe etiam collatum Eccleſiæ repræſentatæ per Concilium generale id non inficior, ſi Concilium ſuum includat Caput à quo totum influxum accipit, & ſine quo ſua deſtitueretur infallibilitate, quia ut ſuperius oſtendimus Concilium quantumvis generale ſine capite, ſeu niſi influxum accipiat à ſummo Pontifice à quo congregetur, approbetur, & confirmetur, eſt errori obnoxium: quidquid enim boni natura capiti conceſſit, illud totum in bonum & directionem corporis redundat, ita privilegium à Chriſto conceſſum capiti in utilitatem redundat totius corporis Eccleſiæ. Dices ex verbis Chriſti Luc. 22. non haberi Romanum Pontificem extra Concilium generale docentem ex Cathedra eſſe infallibilem. Contra eſt, quia cùm Chriſtus nec unum proferat de Concilio verbulum, multò minus Petri & ejus ſucceſſoris infallibilitatem illi alligat; ſi Chriſtus Concilii non meminit quomodo eidem adſtringit Pontificis infallibilitatem? Præterea Chriſtus Matth. 16. ait ſoli Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram* (ſeu dignitatem pontificiam, ac officium ſupremi paſtoris, ut explicant SS. Patres) *ædificabo Eccleſiam meam*: dignitas autem Pontificia & officium ſupremi paſtoris tranſit in Suc-

Digitized by Google

Succeſſores in quibus perſeverat; manet itidem Eccleſia, & manebit uſque ad conſummationem ſæculi: ergo manet etiam ejus fundamentum, ac authoritas infallibilis pontificis Romani, ne ædificium Eccleſiæ ſit ſine fundamento: & oves ſine paſtore, Joan. ult. *Petre amas me? Paſce oves meas.* Si igitur Petrus, & ejus in dignitate pontificia ſucceſſor eſt fidei petra, oportet illum publicè & ex Cathedra docentem Eccleſiam, non poſſe concuti in fide, nec minus frangi, alioquin non eſſet petra, ſed argilla, aut vitrum, neque fuiſſet Petro ſpeciale privilegium à Chriſto conceſſum.

Si aſſeras Petrum repræſentâſſe Eccleſiam, conſequenter hanc promiſſionem non tam Petro, quàm Eccleſiæ factam eſſe, id non inficior, ſi firmitas, & conſtantia fidei promiſſa Petro intelligatur in Eccleſiam redundare, quia tota Eccleſia unà cum capite non eſt errori obnoxia: ſicut Concilium quantumvis generale ſine capite ſeu ſine approbatione, & confirmatione Romani Pontificis eſt fallibile, & pluries erravit ut conſtat ex præcedentibus; ita unà cum Pontifice approbante, & confirmante non eſt errori obnoxium: ſicut ſoliditas fundamenti, eſt ſoliditas ædificii; ita infallibilitas Romani Pontificis docentis ex Cathedra eſt infallibilitas Eccleſiæ: Sicut caput totum hominem repræſentat; ita ſummus Pontifex totam Eccleſiam orbe toto diffuſam; in cujus rei figuram in veteri teſtamento ſummus Sacerdos totum terrarum orbem veſti Pontificiæ deſcriptum geſtare conſueverat Sapient. 18. *In veſte Poderis totus erat orbis terrarum.* Et tempore Salomonis Regis, præter gemmas ſplendentes in rationali ſummi Sacerdotis coruſcabat etiam adamas binis cinctus ſmaragdis ut in firmitate adamantis firmitas in fide, ac infallibilitas præſignaretur ſummi Sacerdotis. Cæterum Petrus non ita dicitur Eccleſiam repræſentaſſe, ut infallibilitas fidei ad Eccleſiam pertineat ſine capite; id enim apertè repugnat Evangelio; in quo clarius meridiano jubare conſtat, Chriſtum non ad Eccleſiam, neque Concilium loqui, ſed ad Petrum, ejusque in Eccleſia pro tempore ſucceſſorem canonicè electum. Voluit Chriſtus Petrum ob ejus amorem à reliquis diſtinguere Apoſtolis Joan. ult. *Petre amas me?* & cum exploratus ei eſſet illius amor, illi injunxit officium ſupremi Paſtoris totius dominici gregis: *paſce oves meas*, fuit hæc dignitas, & authoritas infallibilis præmium amoris, neque ullam mentionem facit Concilii repræſentantis Eccleſiam. Reſpondent Sectarii per petram non intelligi dignitatem Pontificiam, cui ſit adnexa auctoritas infallibilis; ſed Eccleſiam: ſed contra hæc enim explicatio eſt cæteris abſurdior: Senſus enim eſſet: Tu es Petrus & ſuper hanc Eccleſiam ædificabo Eccleſiam meam: quo pacto Eccleſia fundaretur ſuper Eccleſiam; domus ſuper domum: vel eſſent duæ Eccleſiæ, quarum una eſſet fundamentum alterius; vel Petrus ut Pontifex eſt fundamentum Eccleſiæ.

Alia ratio itidem eſt, quia ſi ſummus Pontifex in proponendis rebus fidei, & morum erraret, poſſet tota univerſalis Eccleſia in errorem contra fidem, & doctrinam Chriſti induci: ſiquidem Eccleſia, & fideles omnes ut membra tenentur obedire capiti ſeu ſummo Pontifici, & ut oves adhærere ſuo paſtori, & illum ſequi, proinde ſi ſummus paſtor, ſeu Pontifex falſum aliquid contra fidem poſſet proponere credendum, tota Eccleſia induceretur in errorem, atqui repugnat poſſe totam Eccleſiam errare, & in errorem induci, cùm Chriſtus Matth. 16. promiſerit: quòd *portæ inferi non prævalebunt adverſus eam*, & D. Paulus 1. ad Timoth. 3. ſcribat: *Eccleſia eſt columna & firmamentum veritatis.* Sin autem eſſet errori obnoxia non eſſet columna, quæ ſtaret; & fulciret veritatem, quia ipſa caderet in errorem dilapſa, ſi igitur repugnat Eccleſiam univerſalem poſſe in errorem induci, eò quia portæ inferi non ſint prævalituræ adverſus eam, & ipſa ſit columna veritatis, perinde ac eſt impoſſibile poſſe DEUM teſtificari falſum, ſequitur manifeſtè authoritatem pontificis Romani eſſe omnino infallibilem, & non poſſe errare in proponendis rebus fidei. Firmari ex eo poteſt, quia eo ipſo quòd ſummus Pontifex credendam proponit fidelibus veritatem aliquam, tenentur fideles eam credere; alioquin non haberet Pontifex poteſtatem efficacem gubernandi Eccleſiam militantem in terris: ſed nequit Eccleſia obligari, ut aſſentiatur propoſitioni falſæ, alioquin tota univerſalis Eccleſia poſſet in errorem induci contra Chriſti promiſſionem aſſerentis ſpiritum veritatis fore ſemper in Eccleſia manſurum; Ergo neque poteſt pontifex in rebus fidei errare, & ſequitur ejus auctoritatem eſſe omninò infallibilem. Hinc Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ad Cornel. ſcribit: *Petri Cathedram eſſe Eccleſiam principalem, unde unitas Sacerdotalis exorta eſt, atque eos eſſe Romanos quorum fides Apoſtolo prædicante laudata eſt, ad quos perfidia non poſſit habere acceſſum:* Et Petrus Chryſologus ad Eutychium ait: *Hortamur te frater, ut his quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ civitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas, quoniam Beatus Petrus, qui in propria vivit, & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem*, hoc idem etiam docent reliqui Sancti Patres S. Irenæus lib. 3. cap. 3. adverſus hæreſes ait: *Quoniam igitur valde longum eſſet omnium hinc Eccleſiarum enumerâſſe ſucceſſiones maximæ, & antiquiſſimæ, & ab omnibus cognitæ à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo fundatæ Eccleſiæ eam, quam habet ab Apoſtolis, & annuntiatam omnibus fidem per ſucceſſiones Epiſcoporum ad nos uſque pervenientem judicantes confundimus omnes, qui quoquo modo vel per ſui placentiam, vel vanam gloriam vel per cæcitatem & ſententiam malam præter quam oportet, colligunt, ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam, hoc eſt qui ſunt ubique fideles, in qua ab his, qui ſunt undique conſervata eſt ea, quæ ab Apoſtolis traditio.* Eſt dignum obſervatu, quòd Irenæus dicat oportere omnem Eccleſiam in rebus fidei cum Eccleſia & Sede Romana convenire, per fidem, & doctrinam ſucceſſorum Petri confundi omnes hæreticos; & tandem in hac Sede ſemper conſervatam fuiſſe Apoſtolicam Fidem, & traditionem; quæ omnia ſatis apertè infallibilitatem inferunt Romanæ Cathedræ. S. Ambroſius orat. funeb. de exceſſu fratris ſui Satyri ait: *Advocavit ad ſe Satyrus Epiſcopum, nec ullam veram putavit niſi veræ fidei gratiam, percunctatusque eſt ex eo utrumnam cum Epiſcopis Catholicis hoc eſt cum Romana Eccleſia conveniret.* Sanctus Auguſtinus epiſt. 157. *In verbis Apoſtolicæ Sedis tam antiqua atque fundata, certa & clara eſt Catholica Fides, ut nefas ſit de illa dubitare Chriſtiano*, & lib. 2. cap. 3, contra duas Epiſtolas Pelagianorum ait: *Per Papæ reſcriptum cauſa Pelagianor. finita eſt, totoque orbe poſt ejus damnationem damnati ſunt ac litteris Innocentii tota de hac re dubitatio ſublata eſt.* Sanctus Hieronymus epiſt.

Digitized by Google

57. ad Damaſum Papam ſcribit : *Ego nullum primum niſi Chriſtum ſequens beatitudini tuæ id eſt Cathedra Petri communione conſocior, ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in Arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio. Et quia pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigravi, quæ Syriam juncto barbariæ fine diſterminat, nec poſſum Sanctum Domini interjacentibus ſpatiis à ſanctimonia tua ſemper expetere, ideo hic collegas tuos, & ipſius confeſſores ſequor, & ſub onerariis navibus parva navicula deliteſco, non novi Vitalem, vel etiam reſpuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, ſpargit, hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Anti-Chriſti eſt.* Et contra Ruffinum lib. 3. cap. 5. *Et tamen miror, quomodo probaverit Italia, quod Roma contempſit, Epiſcopi ſuſceperint, quòd Sedes Apoſtolica condemnavit.* Et cap. 6. *Innocentem te vocas ad cujus interpretationem Roma contremuit, abſentem, qui accuſatus reſpondere non audes, & tantum Romanæ Urbis judicium fugis, ut magis obſidionem barbaricam, quàm pacatæ urbis velis ſententiam ſuſtinere.* Theodoretus Epiſt. ad Leonem Papam ſcribit : *Eſt enim ipſa Sedes Romana ampliſſima ſplendidiſſima, & orbi præſidet. Præterea ipſa principatum Imperatorium profudit, ac nomen ſuum, id eſt Romanum cum iis, qui in ditione ejus ſunt, communicavit. Fides verò præcipuè eam ornat. teſtis eſt Paulus, qui clariſſima voce ait: Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo &c.* Et nonnullis interjectis ſubdit : *Ego vero ſuffragium Sedis Apoſtolicæ expecto, & ſupplex oro, atque obſecro ſanctitatem veſtram, ut me tribunal veſtrum juſtum & rectum appellantem defendat, ac protegat, jubeatque ut ad vos accurram, & doctrinam meam veſtigiis Apoſtolicis inſiſtentem oſtendam; veſtram ſententiam expecto: quòd ſi ſententia eorum, qui condemnarunt acquieſcere juſſeritis acquieſcam nulli deinceps futurus moleſtus, quin potius expectabo incorruptum DEI, & Salvatoris noſtri tribunal.* Tertullianus de præſcript. ait : *Inde à Romana Sede authoritas præſto eſt, hæc enim felix Eccleſia eſt, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt.* Sanctus Fulgentius lib. de Incarnat. Verbi, & gratia ac liber. arbitr. ait : *Id enim, quòd duorum Magnorum luminarium Petri ſcilicet Paulique verbis tanquam ſplendentibus radiis illuſtrata eorumque decorata corporibus, Romana quæ caput mundi eſt, tenet, & docet Eccleſia; totus cum ea Chriſtianus orbis & ad juſtitiam nihil heſitans credit, & ad ſalutem non dubitat confiteri.* Sanctus Gregorius Magnus lib. 4. Epiſt. 52. *Si quam verò contentionem, quod longè faciat divina potentia, de fidei cauſa evenire contigerit, aut negotium emerſerit, cujus vehemens ſit fortaſſe dubietas & pro ſui magnitudine, judicio Sedis Apoſtolicæ indigeat; examinata diligentius veritate relatione ſua ad noſtram perducere ſtudeat cognitionem quatenus à nobis valeat congrua fine dubio ſententia terminari.* Sanctus Theodorus Studita Epiſt. ad Paſchalem Papam ſcribit : *Audi, Apoſtolicum Caput Paſtor ovium Chriſti à Deo electe, claviger cœli regnorum, petra fidei, ſuper quam ædificata eſt Eccleſia Catholica &c. huc adeſt, ab Occidente exurge, & ne repellas in finem. Tibi namque dixit Chriſtus DEUS noſter: Tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Sanctus Bernardus Epiſt. 190. ad Innocentium Papam ſcribit : *Oportet ad veſtrum referri Apoſtolatum pericula quæque, & ſcandala emergentia in Regno DEI: ea præſertim, quæ de fide contingunt, dignum namque arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa Sedis. Cui enim alteri aliquando dictum eſt: Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua. Ergo quod ſequitur à Petri ſucceſſore exigitur: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Id quidem modo neceſſarium, tempus eſt, ut veſtrum agnoſcatis, Pater amantiſſime principatum, probetis zelum, miniſterium honoretis. In ea planè Petri impletis vicem, cujus tenetis & ſedem, ſi veſtra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis: ſi veſtra authoritate conteritis fidei corruptos.* Sanctus Bernardinus Senenſis part. 3. ſermone 3. ait : *Cùm Papa ſit Chriſti Vicarius, & gerat vicem Dei in terris, ſequitur quod habet plenitudinem poteſtatis, & illud, quod facit, præſumitur facere authoritate DEI. Ideo ipſo approbante aliquid, & nos approbare debemus, imò ipſius ſententiæ eſt magis ſtandum, quàm totius mundi ſententiæ.* Sancti igitur Patres cùm noviſſent authoritatem infallibilem Sedis Apoſtolicæ Romanique Pontificis ſtatim ejus ſententiæ acquieverunt, cui ut indubitatæ veritati adhæſerunt : Hinc Auguſtinus hæreſin Pelagianam toties victam, toties pugnæ reſtitutam, tunc demum profligatam omnino eſſe, ac deletam, dicit, ubi Pontifex ſe prælio miſcuit, eamque truncatam voluit. Sanctus Athanaſius, & Patres Africani hanc eandem Apoſtolicam Sedem adeo erroris expertem aſſerunt ut ab illa dogmata fidei majores ſui perinde ac lac ſuxerint tanquam à matre ſinceræ doctrinæ. S. Cyrillus non prius auſus fuit Neſtorium hæreticis accenſere, quàm à Cœleſtino Papa damnatum viderit : & Sanctus Cyprianus ingenuè fatetur non poſſe perfidiam acceſſum habere ad Petri Cathedram. Et Sanctus Fulgentius, quæ à Pontifice Romano decernuntur aſſerit certiſſima eſſe, ut quod ille tenet, & docet, totus Chriſtianus orbis nihil hæſitans teneatur credere. Sanctus Agatho & cum illo Patres ſextæ Synodi Oecumenicæ aſſerunt, nullum omnino errorem, nullamque hæreſin Petri Cathedram inſediſſe, nec unquam deinceps futurum, ut Petri Succeſſores pro quibus tam ſeriò Chriſtus oravit à vera fide deficiant.

Quòd ſi dicas Patres non clarè loqui de authoritate infallibili ſummi Pontificis; contra eſt, quia ipſi non poſſunt clarius loqui, an non clarum eſt illud Fulgentii? *Quòd Romana, quæ mundi cacumen eſt, tenet, & docet Eccleſia, totus cum ea Chriſtianus orbis nihil hæſitans credit*, & illud Auguſtini: *Quid potuit vir ille S. Innocentius Papa Africanus reſpondere Conciliis, niſi quod antiquitus Apoſtolica Sedes & Romana cum cæteris tenet perſeveranter Eccleſia.* Et illud Hieronymi : *Ego beatitudini tuæ, hoc eſt Cathedræ Petri communione conſocior, quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt, quicunque tecum non colligit, ſpargit, apud vos ſolos incorrupta Patrum ſervatur hæreditas.* Et illud Agathonis Papæ, ſextæque Synodi : *Sedes Romana à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erravit, & in ea vera fidei lumen nullâ Hæretici erroris nec falſitatis nebula fuit confœdata, ſed illibata finetenus permanet juxta pollicitationem Petro factam: pro te rogavi, ut non deficiat fides &c.* Epiſcopi Dardaniæ ad Gelaſium Papam, *deſiderii enim & voti noſtri eſt juſſionibus veſtris in omnibus obedire, & quemadmodum à Patri-*

bus

Digitized by Google

bus noſtris accepimus, Sedi Apoſtolicæ, quæ vita & meritis veſtris delata eſt, intemerata ſervare, atque religionem orthodoxam, cujus eſtis Prædicatores, fide, & inculpata devotione, prout ruſticitatis ſenſus patitur, cuſtodire &c. Si qui fortè prava intentione (quod neque arbitramur, neque optamus) à Sede Apoſtolica ſe crediderint ſegregandos, ab eorum nos alienos eſſe conſortio profitemur: quoniam, ut dictum eſt, Patrum in omnibus cuſtodientes præcepta, & inviolabilia ſanctorum Canonum inſtituta ſectantes Apoſtolicæ, & ſingulari illi ſedi veſtræ communi fide & devotione parere contendimus.

Dicendum eſt ſecundò non poſſe ſummum Pontificem errare in ferendis legibus pro tota Eccleſia: Ratio eſt, quia cum certum ſit non poſſe Pontificem errare in paſcendis ovibus, & oves paſcantur non ſolùm doctrina fidei, ſed etiam legibus, & ſtatutis in ordine ad mores informandos, ac dirigendos ad aſſecutionem æternæ ſalutis, ſequitur non poſſe Pontificem in ferendis legibus pro tota Eccleſia errare. Præterea quia de fide eſt non poſſe in Eccleſia deficere Spiritum veritatis: ſed ſi Pontifex præciperet obſervari, quæ adverſantur legi divinæ, utique deficeret in Eccleſia Spiritus veritatis, quia per errorem Pontificis induceretur falſitas veritati oppoſita, ergo non poteſt Pontifex in ſuis inſtitutis ac legibus ſanciendis pro tota Eccleſia errare. Quòd ſi dicas talem errorem non videri damno eſſe Eccleſiæ, quia fideles eum amplectendo non peccarent. Tum quia Petro, & ejus ſucceſſoribus promiſſa duntaxat fuit firmitas fidei non verò morum honeſtas, ergo tametſi non poſſit errare in fide, poteſt tamen circa morum honeſtatem, quæ non pertinet ad fidem, ſed tantùm ad rectè regulandas humanas actiones. Contra eſt, quia quamvis fideles obedientes pravis inſtitutis à Pontifice emanatis non peccarent adhuc pernicioſo errore inficeretur Eccleſia, in qua tamen Chriſtus promiſit permanſurum ſemper Spiritum veritatis, qua promiſſione ſtante tenetur Chriſtus eam liberare ab omni errore veritati oppoſito, erga etiam morum honeſtatem. Præterea quia quando Chriſtus promiſit Petro ejus fidem non defecturam ei etiam & ſuis ſucceſſoribus pro tempore exiſtentibus injunxit, ut ſalubri doctrina rectisque morum inſtitutis, ac legibus ſuas paſcerent oves.

Dicendum tertiò hanc infallibilem authoritatem Summi Pontificis in proponendis rebus fidei eſſe objectum fidei divinæ, ratio id ſuadens eſt, quia quoties in propoſitione aliqua explicitè revelata continetur alia implicitè, hæc implicitè contenta perinde eſt de fide, ac explicita, in qua continetur, non quidem ut deducta per diſcurſum, ſed ut explicata. Sed in hac propoſitione explicitè revelata divus Petrus habet infallibilem authoritatem in proponendis rebus fidei continetur hæc alia implicitè, quilibet legitimus Petri ſucceſſor habet infallibilem authoritatem in proponendis rebus fidei, ergo hæc ſecunda propoſitio, non ut deducta, ſed ut explicata pertinet ad eandem, ad quam pertinet prima propoſitio explicitè revelata. Major conſtat ex omnibus promiſſionibus à Chriſto factis Petro, ut Paſtori Eccleſiæ univerſalis. Minor etiam liquet ex fine, propter quem Chriſtus talem authoritatem contulit Petro, ſcilicet ut eam perpetuaret in Eccleſia, in cujus utilitatem collata fuit authoritas illa Petro ejusque ſucceſſoribus.

Objiciunt tamen Sectarii plures Pontifices, qui viſi ſunt à fide defeciſſe, ac erràſſe. Dicunt enim erràſſe Zepherinum, eò quia approbaverit Montani hæreſin, ut refert Tertullianus contra Praxeam. Secundò objiciunt Liberium, qui ut referunt Athanaſius, & Hieronymus tædio pertæſus exilii Arianæ hæreſi ſubſcripſit. Rurſus etiam Felicem II. quem divus Hieronymus vocat Arianum in Cathol. Eccleſ. ſcript. Tertiò Leonem I. qui epiſtola 79. ad Nic. excuſat à culpa illas mulieres, quæ cenſentes proprios maritos in captivitate detentos nunquam reverſuros aliis nupſerunt: quinimò tametſi earum viri redierint, poſſe cum ſecunda marito eas manere, ſi prior noluerit amplius ſuam uxorem habere. Quartò Gelaſium lib. contra Eutych. ubi docuit in ſacramento Euchariſtiæ unà cum corpore Chriſti perſeverare veram panis ſubſtantiam, quæ eſt hæreſis nunc Lutheranorum. Quintò Anaſtaſium Papam, qui communicavit cum Photino Diacono Theſſalonicenſi communicante cum Achatio Hæretico propter quod crimen dicitur à DEO punitus. Sextò Vigilium Pontificem, qui referente Liberato epiſtolam ſcripſit ad Theodoram Auguſtam, in qua Monothelitarum hæreſin confirmat, & Honorium Primum, qui ut Monothelita damnatus fuit in ſexta Synodo, & à pluribus Romanis Pontificibus. Septimò Gregorium III. qui conceſſit, ut poſſet vir aliam uxorem ducere, ſi propter aliquam infirmitatem non poſſit conjugale debitum reddere, quod etiam conceſſerat Gregorius I. Anglis recens ad fidem converſis. Octavò Stephanum VI. & Sergium III. qui irritaverunt omnia acta Formoſi prædeceſſoris: & Joannem IX. qui irritavit acta Stephani VI. & Sergii III. & approbavit acta Formoſi, conſequenter neceſſariò erravit, & falſum dixit. Nonò Cæleſtinum III. qui docuit matrimonium altero conjuge in hæreſin dilapſo diſſolvi, cùm tamen oppoſitum definitum ſit ſub anathemata in Tridentino ſeſſ. 24. can. 5. *Si quis dixerit propter hæreſim diſſolvi poſſe matrimonii vinculum anathema ſit.* Decimò tandem Joannem XXII. qui docuit animas Sanctorum ante diem judicii non eſſe DEUM viſuras in Patria, cujus oppoſitum definitum fuit in Concilio Florentino in decreto Eugenii IV. his verbis. *Illorumque animas, qui poſt baptiſma ſuſceptum nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quæ poſt contractam peccati maculam vel in ſuis corporibus prout ſuperius dictum eſt, ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum DEUM trinum & unum ſicuti eſt.* Ob ſimiles errores, non defuerunt, qui putaverint Pontificem extra Concilium generale etiam ut Paſtorem univerſalem poſſe errare.

Sed contra ad primum de Zepherino quod attinet, reſpondetur non eſſe certum Zepherinum approbâſſe Montani errorem, plures enim graviſſimi Authores id negant; & ſolus Tertullianus cum alio quodam Rhenano, qui in eodem erant errore, hoc aſſerunt, quamobrem non plus roboris habet authoritas hæc, quàm haberet alia alterius privatæ perſonæ. Sed dato etiam & non conceſſo quòd Zepherinus approbaverit hæreſin Montani, non tamen inde ſequitur erràſſe in proponendis univerſali Eccleſiæ rebus fidei, cum talem errorem nunquam propoſuerit Eccleſiæ, unde ad ſummum tantùm poſſet inferri, ut privatum Doctorem, ac privatam perſonam approbaſſe hæreſin Montani. Ad ſecundum de Liberio, qui pertæſus exilii dicitur

Digitized by Google

tur ſubſcripſiſſe Arianorum hæreſi, reſpondetur id præſtitiſſe tantum ut privatam perſonam ad ſe eximendum ab exilii pœna, nunquam tamen legitur id docuiſſe ex cathedra, nec fidelibus propoſuiſſe hæreſin Arianorum: quamobrem tantum extrinſeco ſigno, & ut privata perſona ex metu pœnæ aſſenſum præſtitit, quod etiam Marcellinus fecit, cum falſis diis thus obtulit, quòd verò de Felice II. dicitur, manifeſtè probat Bellarminus lib. 4. de Roman. Pontif. Eum nunquam Arianum fuiſſe, tametſi cum Arianis communicaverit eo tempore, quo adhuc in exilio vivente Liberio verus Pontifex non erat. Cæterum cum primum eſſe cæpit verus Pontifex non ſolum à communione Arianorum abſtinuit, verùm etiam Conſtantium Imperatorem ut Hæreticum damnavit, ut ex antiquis monumentis probat Bellarminus. Ad tertium reſpondetur Leonem I. in cit. epiſt. tantùm aſſerere potuiſſe eam mulierem alteri viro nubere, ex ſuppoſitione, quòd exiſtimaverit priorem maritum mortuum. Cæterum revertente priori marito, expreſsè ait teneri conjugem priori marito adhærere relicto poſteriore. Ad quartum reſpondet Bellarminus lib. 4. cap. 10. librum illum non fuiſſe Gelaſii, ſed Genadii, qui talem librum direxit ad Gelaſium Papam. Ad quintum Anaſtaſium communicâſſe cum Photino Diacono Theſſalonicenſi communicante cum Achatio; non tamen ut Pontificem docuiſſe ex cathedra talem errorem; quinimo potuit ut privata perſona communicare cum hæretico, & ejus hæreſim non approbare. Ad ſextum, quod tametſi Vigilius erraverit ſcribens epiſtolam illam ad Theodoram Auguſtam, ſi verum eſt, quod narrat Liberatus; non tamen illam ſcripſit, ut Pontifex obligando fideles, ut adhæreſcerent hæreſi Monothelitarum; quia ſcripſit illam epiſtolam tempore ſchiſmatis, quando fuit Anti-Papa. Opera enim Bellizarii ex mandato Thedoræ expulſus à Sede Apoſtolica Sylverius verus Pontifex ac in exilium miſſus fuit; & intruſus Vigilius, qui ut rem gratam præſtaret Imperatrici, ei ſtatim ſcripſit præfatam epiſtolam ante obitum Sylverii, proinde tempore ſchiſmatis, quando nondum erat verus Papa: cæterum deſumpto Sylverio; & cum primum ut legitimus Papa cæpit docere ex cathedra ut legitimus Petri ſucceſſor nullum docuit errorem: quin imò ut refert Platina ex mandato Theodoræ Romæ captus, & Conſtantinopolim ductus, tantùm abeſt, ut petitioni Imperatricis adhæſerit, ut eam cum reliquis omnibus hæreticis excommunicaverit. Ad aliud] de Honorio I. reſpondet Bellarminus loc. cit. cap. 11. illum non erraſſe. Præterea etiam ſi conſenſiſſet in errorem Monothelitarum, non tamen ut Pontifex in illum conſenſit, nec illum ex cathedra docuit, demum ut notat Bellarminus, non negavit Honorius duas operationes in Chriſto; ſed tantùm nomina duarum operationum: ne vovitas vocabulorum ſcandalo eſſet fidelibus. Ad ſeptimum falſum eſſe Gregorium I. conceſſiſſe Anglis ob quancumque infirmitatem poſſe uxorem dimitti; ſed tantum propter illam infirmitatem, quæ reddit naturaliter conjugem impotentem ad reddendum debitum conjugale. Gregorius I. tantùm conceſſit Anglis recens ad fidem converſis ut contrahentes in quarto gradu conſanguinitatis non deberent ſeparari, in quo impedimento poteſt Papa diſpenſare; quia eſt impedimentum juris poſitivi eccleſiaſtici. Ad octavum, reſpondetur Stephanum VI. & Sergium III. non erraſſe in quæſtione juris, ſed tantùm facti, de quo dubium non eſt, quia poſſit Pontifex errare; ſed hoc non impugnat noſtrum aſſertum. Ad nonum Cæleſtinum III. nihil de tali ſolutione matrimonii ſtatuiſſe; ſed tantum ut privatum doctorem ſuam indicâſſe ſententiam, ut ſolent Pontifices in privatis colloquiis ſuas ſignificare opiniones contrarias plerunque pluribus aliis doctoribus, quas tamen opiniones non docent Eccleſiam, neque docent ex cathedra; Sed ſunt opiniones privati doctoris, quæ ab aliis citra periculum errandi in fide impugnantur, ut ſunt opiniones Hadriani VI. qui cum prius fuiſſet publicus Lovanii ſacræ Theologiæ Profeſſor, etiam electus Pontifex illas propugnavit, ut privatus doctor, & ab aliis impugnantur. Ad decimum Joannis XXII. Licèt ut doctor privatus cenſuerit animas Sanctorum ante diem judicii non eſſe viſuras intuitivè Dei eſſentiam, ut colligitur ex extravag. quæ incipit *Benedictus Deus*, quam refert Alphonſus de caſtro lib. 4. adverſus hæreſes verbo *Beatitudo hæreſ.* 6. circa finem: non tamen id docuit ex cathedra ut Pontifex, nec proponit fidelibus credendum: quia cum hanc quæſtionem examinandam dediſſet Cardinalibus in ordine ad illam proponendam fidelibus morte præventus eſt, ut refert Benedictus XII. qui fuerat unus ex examinatoribus, qui poſtea aſſumptus ad pontificatum definivit; Animas hinc demigrantes ſine peccato ullo purgando, ſtatim videre intuitivè Deum.

CAPUT XI.

An Authoritas infallibilis Papæ in definiendis rebus fidei ſit ſupra, & extra Concilium generale.

Conſtat ex præcedentibus Romanum Pontificem docentem ex cathedra habere authoritatem omnino infallibilem in definiendis rebus fidei, ſupereſt reſolvenda gravior difficultas, quæ hiſce temporibus in Eccleſia ab aliquibus ſolet quandoque excitari; an Pontifex hanc habeat infallibilem authoritatem ſine Concilio, & ſupra Concilium, adeò ut independenter à Concilio generali poſſit Romanus Pontifex docere ut Pontifex ex cathedra, ac definire res fidei authoritativè: vel ad hujuſmodi definitiones debeat præcedere Concilium generale.

Dicendum eſt primò Romanum Pontificem canonicè electum etiam extra Concilium generale habere authoritatem omninò infallibilem in proponendis ex cathedra rebus fidei. Eſt ſententia communis, ac conſtans omnium catholicorum paucis exceptis, qui ob Concilium Conſtantienſe & Baſileenſe audent aſſerere Pontificem non niſi cum Concilio generali habere authoritatem infallibilem: quin imò non defuerunt, qui ob præfata Concilia putaverint, Pontificem ita non niſi cum Concilio habe-

Digitized by Google

habere authoritatem infallibilem; ut hæc primariò ſit in Concilio generali repræſentante univerſalem Eccleſiam: & ſecundariò tantùm in Pontifice ex defectu Concilii.

Papæ docentis ex cathedra infallibilitas in definiendis rebus fidei evincitur ex ſacris Canonibus, quibus ſumma debetur reverentia, & quorum authoritatem nonniſi temerarius inficiatur: quia cum ſummi Pontifices adhibitis viris conſultiſſimis diligenti diſcuſſione, ſeduloque examine eos ediderunt, & Eccleſia eos ſuſcepit, ut à magiſtris catholicæ Eccleſiæ dicatis, qui doctrina, & ſanctitate floruerunt; ideo nemo nonniſi temerarius inficiabitur ſacrorum Canonum authoritatem. Iraque Leo I. ad Epiſcopos Viennenſes epiſt. 87. in cap. ita Dominus diſt. 16. & habetur in tom. 2. conciliorum; hæc ſcribit: *Ita Dominus noſter Jeſus Chriſtus humani generis Salvator inſtituit ut veritas, quæ antea Legis & Prophetarum præconio continebatur, per apoſtolicam tubam in ſalutem univerſitatis exiret, ſicut ſcriptum eſt: in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Sed hujus muneris ſacramentum, ita Dominus ad omnium Apoſtolorum officium pertinere voluit; ut in beatiſſimo Petro Apoſtolorum omnium ſummo principaliter collocaret; ut ab ipſo quaſi quodam capite dona ſua veluti in corpus omne diffunderet, ut exortem ſe myſterii intelligeret eſſe divini, qui auſus fuiſſet a Petri ſoliditate recedere. Hunc enim in conſortium individuæ unitatis aſſumptum, id quod ipſe erat voluit nominari dicendo: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam: Ut æterni ædificatio templi mirabili munere gratiæ Dei in Pet[r]i ſoliditate conſiſteret, hàc Eccleſiam ſuam corroborans firmitate, ut illam nec humana temeritas poſſet appetere, nec portæ contra illam inferi prævalerent. Verum hanc petræ iſtius ſacratiſſimam firmitatem Domino ut diximus ædificante conſtructam nimis impia vult præſumptione violare, quiſquis ejus poteſtatem tentat infringere favendo cupiditatibus ſuis, & id quod accepit à veteribus non ſequendo.* Ubi ſummus Pontifex non loquitur de Petro, ut de perſona privata, ſed ut inſignita primatu in Eccleſia, & ut ſummo Paſtore paſcendi dominicum gregem, & quia primatus, & officium paſtoris tranſit in ſucceſſores, ideo D. Leo etiam loquitur de ſucceſſoribus Petri, ut liquet ex toto contextu epiſtolæ, ubi ait: Qui Petri, & ſucceſſorum decretis reſiſtunt, exortes fiunt myſterii divini. S. Hieronymus in cap. Hæc eſt fides 24. q. 1. ita ſcribit: *Hæc eſt fides, Papa beatiſſime, quam in Eccleſia Catholica didicimus, quamque ſemper tenuimus, & tenemus: in qua ſi minus perite, aut parum cautè fortè aliquid poſitum eſt: emendari cupimus à te, qui Petri & fidem, & ſedem tenes. Si autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui judicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, ſe imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me Hæreticum comprobabit.* Poſtea ſubdit: *Sancta Romana Eccleſia, quæ ſemper immaculata manſit, & Domino providente, ac beato Petro Apoſtolo opem ferente in futuro manebit ſine ulla Hæreticorum inſultatione firma, & immobilis omni tempore perſiſtet.* Vult enim, Romanum Pontificem docentem ex cathedra non eſſe erroribus obnoxium, ſed immobilem in veritate fidei permanſurum.

Rurſus idem ſanctus Hieronymus in cap. Quoniam 24. quæſt. 1. ait: *Quoniam vetuſto oriens inter ſe populorum furore colliſus in diſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam per fruſta diſcerpit, & Chriſti vineam vulpes exterminant, ut inter lacus contritos, qui non habent aquam, difficile, ubi fons ſignatur, & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi, ideo mihi cathedram Petri, & ſedem Apoſtolico ore laudatam cenſui conſulendam, inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, unde olim Chriſti veſtimenta ſuſcepit.* Pelagius Papa in cap. ſchiſma 24. quæſt. 1. ait: *Id ipſum enim magis eſt, propter quod ſchiſmatici ſunt, quia non eos diverſa ſentiendi judicium, ſed quædam apud ſe delata, ſibi tamen incognita metuentes, & contra Apoſtolicam Sedem temere credentes peſſima diviſit opinio. Quod ſchiſma ſpecialiter eſſe, Beatus denuntiat Auguſtinus dicens de talibus: adverſus authoritatem illarum Eccleſiarum, quæ ab Apoſtolica Sede epiſtolas accipere meruerunt, temerè credendo immaniſſimum ſchiſmatis crimen à ſe propulſare non poteris.* Declarant Pelagius, & Auguſtinus eum ſchiſmaticum eſſe, qui non credit, quæ Pontifex Romanus docens ex cathedra proponit, ſequitur eſſe authoritatis infallibilis, & non eſſe errori obnoxium in illis, quæ ex cathedra proponit credenda circa materiam fidei, alioquin ſi poſſet errare, poſſet non ſchiſmaticus eſſe, qui cum illo errante non ſentiret, & quia Pelagius, & Auguſtinus eum aſſerunt ſchiſmaticum, qui non credit, quæ Romanus Pontifex docens ex cathedra credenda proponit; ſequitur manifeſtè non poſſe Pontificem ita proponentem errare. Quòd ſi dicas Pontificem errare non poſſe, ſi juxta Dei verbum doceat, non verò ſi ſecus fecerit.

Reſpondetur hanc exceptionem non eſſe ad rem, quia non eſt ſpeciale privilegium Pontificis, quòd non poſſit errare, ſi juxta verbum Dei doceat, eſt enim hoc privilegium commune omnibus Epiſcopis, & Doctoribus, imò & tonſoribus, & textoribus, ſi enim doceant juxta Dei verbum non errant, proinde æquè ſchiſmaticus aut hæreticus eſſet, qui contra tonſorem, & textorem, quàm qui contra Romanum Pontificem docentem ex cathedra ſentiret. Præterea ſi Romanus Pontifex aſſereret ſe verbo Dei fulciri, conſequenter eſſe ſchiſmaticum cum ipſo non ſentientem: in hoc caſu, quis judicium ferret in Pontificem, cum nullus ſit Judex ſuperior? neque Concilium generale poſſet Papam judicare cum Concilium Papæ, non Papa Concilio ſubjiciatur, & ſine juriſdictione non datur judicium. Præterea Pelagius, & Auguſtinus non cum dicunt ſchiſmaticum eſſe, qui Concilio, ſed qui Papæ proponenti ex cathedra res fidei repugnat.

Rurſus Nicolaus I. in epiſt. ad Phocium cap. ſi decreta, diſt. 20. ſcribit: *Si decreta Romanorum Pontificum non habetis, de neglectu atque injuria eſtis arguendi, ſin vero habetis, & non obſervatis de temeritate eſtis corripiendi, & increpandi.* Et in cap. omnes diſt. 22. ait: *Qui autem Romanæ Eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur, is procul dubio in hæreſin labitur: & cum ille vocetur injuſtus, hic eſt procul dubio dicendus Hæreticus.* Et in cap. ſi Romanorum diſt. 19 Nicolaus Papa ſcribit: *Si Romanorum Pontificum decreta, & cæterorum opuſcula tractatorum approbantur, vel reprobantur: ita ut quod Sedes Apoſtolica probavit, hodie teneatur acceptum: quod illa repulſit, hactenus inefficax habeatur: quando potiùs quæ ipſa pro catholica fide profanis dogmatibus pro variis & multifariis Eccleſiæ neceſſitatibus, & fidelium moribus diverſo tempore ſcripſit, omni debeant honore præferri,*

& ab

Digitized by Google

& ab omnibus prorſus in quibuslibet opportunitatibus diſcretione vel diſpenſatione Magiſtra reverenter aſſumi. Gregorius IV. Papa in cap. præceptis diſt. 12. *Præceptis Apoſtolicis non dura ſuperbia reſiſtatur; ſed per obedientiam, quæ à ſancta Romana Eccleſia, & Apoſtolica authoritate juſſa ſunt, ſalutiferè impleantur, ſi ejuſdem ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum communionem habere deſideratis.* Innocentius Papa in cap. Quoties 24. quæſt. 1. ait: *Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres, & Coepiſcopos noſtros nonniſi ad Petrum, id eſt ſui nominis, & honoris authorem referre debere, (veluti nunc retulit veſtra dilectio) quod per totum mundum poſſit Eccleſiis omnibus in communi prodeſſe.* Agatho Papa in cap. ſic omnes diſt. 19. ait: *Sic omnes Apoſtolicæ Sedis ſanctiones accipiendæ ſunt, tanquam ipſius divini Petri voce firmatæ ſint*, & Stephanus Papa in cap. Enim verò, diſt. 19. ait: *Enim verò quia in ſpeculum & exemplum ſancta Romana Eccleſia, cui nos Chriſtus præeſſe voluit, propoſita eſt ab omnibus, quidquid ſtatuit, quidquid ordinat, perpetuò & irrefragabiliter obſervandum eſt.* Adrianus Papa in cap. Generali 25. quæſt. 1. ait: *Generali decreto conſtituimus, ut execrandum anathema ſit, & veluti prævaricator catholicæ fidei ſemper apud Deum exiſtat, quicunque Regum, ſeu Epiſcoporum, vel potentum deinceps Romanorum decretorum cenſuram in quocunque crediderit, vel permiſerit violandam.* Lucius III. Papa in cap. Ad abſolvendam de Hæret. ſcribit: *Univerſos qui de ſacramento corporis & ſanguinis Domini JESU Chriſti, ut de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, vel reliquis Eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentire aut docere non metuunt, quàm ſacroſancta Eccleſia prædicat, & obſervat: & generaliter, quoſcunque eadem Romana Eccleſia vel ſinguli Epiſcopi per diœceſes ſuas cum Conſilio Clericorum, vel Clerici ipſi ſede vacante cum Chriſto (ſi oportuerit) vicinorum Epiſcoporum hæreticos judicaverint: vinculo perpetui anathematis innodamus.* Et denique Paſchalis Papa in cap. ſignificaſti de electio. hæc habet. *Aliud in Conciliis ſtatutum non inveniri, quaſi Romana Eccleſia legem Concilia ulla præfixerint, cum omnia Concilia, quæ Romani Pontificis authoritate & facta ſunt, & robur acceperint; in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter accipiant authoritatem. Cum igitur à Sede Apoſtolica veſtræ inſignia dignitatis exhibitis, quæ à beati Petri tantum corpore aſſumuntur: juſtum eſt, ut vos quoque Sedi Apoſtolicæ ſubjectionis debita ſigna ſolvatis, quæ vos cum beato Petro tanquam de membro habere, & Catholici capitis unitatem ſervare declarant.*

Neque obſtat omnes allegatos Canones fuiſſe à ſummis Pontificibus editos in cauſa propria, non enim Pontifices debuerant contra ſe quidquam ſtatuere; Nam contra quia vel prærecenſiti Canones admittuntur vel reſpuuntur, ſi hoc ſecundum ſunt valde temerarii reſpuentes doctrinam canonicam, quam omnes ſancti Patres venerantur, & ſequuntur; & doctrina canones reſpuentium canonica non eſt, quia exorbitans à recta regula, conſequenter eſt doctrina obliqua, ac erronea perinde, ac oratio contra regulas Rhetoricæ, aut Grammaticæ neceſſariò eſt aliquis error vel ſolicitſmus, vel barbariſmus; navigatio contra regulas artis nauticæ temeraria habetur, & naufragio proxima: argumentum contra regulas Logicæ diſtortum, & falſum habetur, & demum quidquid contra regulas artis agitur, id impollitum, plerumque erroribus habetur: pari pacto quævis doctrina contra ſanctos canones ſeu ſacras regulas concepta neceſſe eſt, ſit falſa, ſiquidem ſi canon regula eſt, & dicitur, & de ratione regulæ eſt rectitudo oportet & rectum non eſſe, quod à regula diſcedit, perinde ac quod à linea recta declinat, eſt neceſſario curvum: conſequenter vel canon non eſt canon, ſeu recta regula; vel doctrina à ſacris diſcedens canonibus vera non eſt, neque à Spiritu Sancto profecta. Sin verò adverſarii ſacros concedunt Canones, quos admittunt, ſequitur eos teneri etiam admittere decreta, & ſtatuta Pontificum, quia hoc canones jubent, nec poſſunt illo prætextu eos rejicere, eò quia Pontifices erraverint in iisdem ſanciendis. Præterea ſi ſub prætextu, quod pontifices erraverint in ſacris ſanciendis canonibus poſſent ſacros rejicere canones, inde ſequeretur, quod fruſtra pontifices ſtatuerent decreta, & leges, fruſtra juberent ſacri canones iisdem parere: quia ſemper qui obedire detrectat, poſſet ad eundem prætextum recurrere, & aſſerere pontificem potuiſſe errare, unde in pontificum decretis, nunquam deeſſent rationes tergiverſandi, & quærendi, ut vulgò dicitur, nodum in ſcirpo. Præterea ſacri canones eos inurunt nota ſchiſmatis, qui à pontifice Romano docente ex cathedra definita non recipiunt. Oportet igitur ad rectum Eccleſiæ regimen pontificum ſanctiones ratas eſſe & omnino certas à quavis erroris ſuſpicione liberas, quia hæreticus non eſt nec ſchiſmaticus, qui non recipit incerta, non credit, quæ dubia ſunt, quæque probabili doctrinæ adhærent, deinde ſi ex allegatis canonibus oſtenditur in re dubia, & utrinque diſputata ſententiam Romani Pontificis eſſe neceſſariò tenendam: cum ſemper hujuſmodi Pontificum ſententiæ, ſanctiones, & definitiones ſint de re, quæ prius erat dubia, & propterea utrinque diſputata: ſi acceſſerit Romani Pontificis ſententia hæc omnem excutit dubitationis umbram, & lucem invehit certitudinis. Si dicas non eſſe adhærendum Papæ in definitionibus, pugnantibus cum verbo & doctrina Dei, eò quia tunc magis eſt Deus, quàm Papa, magisque Deo obediendum quàm hominibus. Reſpondetur non poſſe contingere, quòd Papa docens ex cathedra pugnet cum veritate, & fide, ſeu cum verbo & doctrina Dei, quia Chriſtus rogavit æternum Patrem, ne fides Petri, & ejus ſucceſſorum unquam deficeret: *Ego rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua, & tu aliquando confirma fratres tuos.* Tum quia repugnat Deum non eſſe fidelem in ſuis promiſſis, conſequenter repugnat, Romanum Pontificem docentem ex cathedra poſſe deficere in fide, & errare ob aſſiſtentiam Spiritus Sancti, quapropter à divo Paulo dicitur Eccleſia columna veritatis, quæ ſemper ſtat veritati innixa. Quòd ſi dicas, quemlibet in ſua propria cauſa eſſe ſuſpectæ fidei, & tales eſſe canones productos à ſummis Pontificibus; nam contra eſt, quia hic non agitur cauſa Pontificum, ſed Eccleſiæ, ac fidei, conſequenter agitur cauſa omnium fidelium: in qua cauſa ex ſacrorum canonum ſancitis non ſolum Prælatus poteſt teſtis eſſe, ſed etiam Judex: ſiquidem ad ſummos Pontifices pertinet Principum controverſias dirimere, lites componere, eò quia ſupra Pontificem non detur in militante Eccleſia Judex ſuperior. Præterea hæc exceptio non tantum Pontificem Romanum, ſed etiam Epiſcopos, & Concilium generale excluderet, quia de ipſis etiam ageretur, quoties in materia fidei, vel circa bonos mores eſſet aliquid definiendum, ſemper enim poſſet objici Concilium generale proceſſiſſe in cauſa propria. Demum

quia

quia ex Pontificibus, qui ſacros Canones ſanxerunt, plures glorioſum conſummârunt Martyrium, & non eſt probabile voluiſſe in Canonum ſanctione mendacio inſici, vel tumore ambitionis inflari.

Hanc eandem infallibilitatem Papæ docentis ex Cathedra in definiendis rebus fidei haberi ſupra, & extra Concilium generale fatentur etiam ipſamet Concilia, etenim Concilium Nicænum coactum anno Chriſti 325. cap. 18. expreſsè ait: *Omnes Epiſcopi in gravioribus cauſis liberè Apoſtolicam appellent Sedem, atque ad eam quaſi ad matrem confugiant, cujus diſpoſitioni omnes majores Eccleſiaſticas cauſas Apoſtolorum authoritas reſervavit.* Quòd ſi Concilium decrevit debere Epiſcopos in gravioribus cauſis non Concilium generale, ſed Apoſtolicam Sedem appellare, ſequitur Concilium exiſtimâſſe Romanum Pontificem etiam extra Concilium eſſe authoritatis infallibilis: Hunc Nicænæ Synodi Canonem citat Sanctus Julius I. in epiſt. 2. contra Orientales pro Athanaſio, & habetur Tom. I. Conciliorum ſtatim poſt Concilium Nicænum, hoc idem etiam adfert Pelagius II. in cap. Multis. diſt. 17. Quamobrem ſi majores cauſæ, quæque plures præſeterunt difficultates, quas inter recenſentur cauſæ fidei, Sedi reſervantur Apoſtolicæ, oportet hujusmodi ſententias infallibilis eſſe authoritatis, alioquin nulla ſuppeteret ratio, cur reſervarentur Pontifici, & non Concilio, & quemadmodum fides eſt certa, ut omnem excludat dubitationis umbram, perinde ſententia, cui cauſæ fidei reſervantur, debet certa eſſe, atque dubii expers, quia ubi ſententia non eſt certa, neque pronuntiatum per ſententiam eſt certum, & quod certum non eſt, repugnat eſſe forma fidei.

Synodus Alexandrina hanc eandem Romani Pontificis infallibilitatem extra Concilium in rebus fidei definiendis aſſerit. Huic Synodo interfuit Athanaſius, ut præſes, & Epiſcopi Ægypti, Libyæ, Thebaidos, & in epiſtola directa ad Sanctum Felicem II. Papam, & Martyrem Anno 359. Quæ extat Tom. I. Conciliorum. Hæc Patres illi ſcribunt: *Ideo Pater Beatiſſime, quia ſemper Anteceſſores noſtri, & nos à veſtra Sancta Apoſtolica Sede auxilium hauſimus, & noſtri vos curam habere agnovimus, præfatam Apoſtolicam & ſummam expetimus juxta Canonum decreta Sedem, ut inde auxilium capiamus, unde Prædeceſſores noſtri ordinationes, & dogmata cœperunt:* aſſerit Athanaſius qui nomine Concilii epiſtolam ſcripſit; Concilium in rebus fidei expectare authoritatem infallibilem ſummi Pontificis juxta Canonum decreta, ut ſuos imitentur prædeceſſores, qui nonniſi à Sede Apoſtolica ordinationes, & dogmata acceperunt; & nonnullis interjectis ſubdit: *Similiter à ſupradictis Patribus Concilii Nicæni eſt definitum conſonanter, ut ſi quiſquam Epiſcoporum Judices ſuſpectos habuerit, veſtram Sanctam Romanam interpellet Sedem, cui ab ipſo Domino poteſtas ligandi ac ſolvendi ſpeciali privilegio ſuper alios conceſſa. Ipſa enim firmamentum à Deo fixum, & immobile percepit, quoniam ipſam formam univerſorum lucidiſſimam Dominus JESUS Chriſtus veſtram Apoſtolicam conſtituit Sedem. Ipſa eſt etiam ſacer vertex, in quo omnes Eccleſiæ vertuntur, ſuſtentantur, revelantur: Tu profanarum hæreſum, atque omnium infeſtantium depoſitor, ut Princeps, & Doctor, Caputque omnium orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei exiſtis, &c.* Cenſet Synodus Alexandrina Papam ob authoritatem infallibilem extra Concilium poſſe res fidei definire, omneſque hæreſes profligare, imò & teneri, quia cùm ſit Paſtor ſupremus totius dominici gregis, obligatio ei ineſt coercendi lupos longiuſque fugandi, ne Chriſti ovibus ſint damno. Quòd ſi ſummus Pontifex extra Concilium dicitur à Synodo eſſe Princeps Doctor, & Caput orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei, ſequitur ejus authoritatem eſſe infallibilem, & ab ipſo definita non poſſe rejici ex eo prætextu, quia errare poſſit, alioquin laudes, quas S. Athanaſius nomine totius Synodi dat Romano Pontifici eſſent vanæ adulationes.

Concilium Carthaginenſe Anno 402. celebratum eandem aſſerit veritatem, & juvat hic attexere fragmentum epiſtolæ Sancti Innocentii I. Papæ ad Concilium Carthag. & habetur Tom. I. Concilior. ubi hæc ſcribit: *Antiquæ traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ, noſtræ religionis vigorem non modo nunc in conſulendo, quàm antea cum pronuntiaretis, veneratione firmatis, qui ad noſtrum referendum approbaſtis eſſe judicium, ſcientes, quid Apoſtolicæ Sedi (cùm omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum) debeatur à quo ipſe Epiſcopatus, & tota authoritas nominis hujus emerſit. Quem ſequentes tam mala jam damnare novimus, quàm probare laudanda: vel id verò, quod Patrum inſtituta ſacerdotali officiolo cuſtodientes non cenſetis eſſe calcanda: quod illi non humana, ſed divina decrevere ſententia: ut quidquid, quamvis de disjunctis remotiſque Provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, niſi ad hujus Sedis notitiam perveniret, ut tota hujus authoritate (juſta quæ fuerit) pronuntiatio firmaretur: indeque ſumerent cæteræ Eccleſiæ (velut de natali ſuo fonte aquæ cuncta procederent, & per diverſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manarent) quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cœno inemundabili ſorditatos mundi digna corporibus unda vitaret.* Expreſsè Innocentius oſtendit Concilio Carthaginenſi ultimam fidei definitionem ſpectare ad Papam à quo perinde ac à natali fonte ſana, & ſincera doctrina fluit, & in totam propagatur Eccleſiam, quatenus Epiſcopi, & Eccleſiæ omnes ſuam debent ab hoc fonte doctrinæ aquam haurire, hæc autem falſa eſſent, ſi Pontifex in definiendis rebus fidei & ut docens ex Cathedra poſſet errare, quia tunc poſſet ab aliis corrigi, & ipſe doceri, nec illius ſententia utpote incerta poſſet fidei quæſtiones definire; cùm fides certiſſima ſit.

In Concilio Epheſino celebrato Anno 431. Cæleſtinus Papa cùm hæreſim Neſtorianam in Romana Synodo jam damnâſſet, legatos quidem Epheſum ad Concilium miſit; ſed ut ſententiam Romæ datam exequerentur, ac certam Patribus regulam præfigerent, juxta quam Neſtorium in ſuis perſiſtentem erroribus damnarent, ut hæreticum contumacem tom. I. Conciliorum in Actis Concilii Epheſini Tom. 2. cap. 15. hoc idem narrat Evagrius lib. Hiſtor. cap. 4. Epiſt. Synodali Cæleſtini in verſione Creſconiana apud Baronium ad annum 431. Quòd ſi Romanus Pontifex ante Concilium damnat hæreſim, & regulam præſcribit quâ Patres Concilii debeant ſe gerere: ſequitur Papam eſſe ſupra Concilium, & extra Concilium habere authoritatem in definiendis rebus fidei infallibilem: alioquin non Papa Conciliis; ſed Concilia Papæ præſcriberent. Rurſus in Concilio Chalcedonenſi coacto Anno 451. quod citat D. Thomas in opuſcul. contra errores Græcorum habetur: *Si quis Epiſcopus prædicatur infamis, liberam habeat ſententiam appellandi ad Beatiſſimum Epiſcopum antiquæ Romæ; quia habemus Petrum petram refugii, & ipſi ſoli libera poteſtate loco Dei ſit jus diſcernendi ſecun-*

dùm claves à Domino ſibi datas, & omnia ab eo definita teneantur tanquam à Vicario Apoſtolici Throni. Quinimo in condemnatione Dioſcori Patres Concilii acclamarunt dicentes: *Sanctiſſimus Archiepiſcopus magna Romæ unà cum ter Beatiſſimo Petro, qui eſt petra Catholicæ Eccleſiæ, & ille qui eſt rectæ fidei fundamentum, nudavit eum Epiſcopatus dignitate.* Vocant Succeſſorem Petri petram Catholicæ Eccleſiæ & rectæ fidei fundamentum, quia cenſuerunt Romanum Pontificem etiam independenter à Concilio eſſe infallibilis authoritatis in definiendis rebus fidei, alioquin ſi poſſet errare, non eſſet fundamentum rectæ fidei. Et in epiſtola Synodali ad Patres Concilii Leo Papa negat, dogma fidei à ſe contra Eutychen, & Dioſcorum ſemel declaratæ in dubium aut diſputationem vocari poſſe, ac debere: neque Legatos à ſe mitti, qui rem deciſam, definitamque in literis ad Flavianum datis, examini iterum ſubdi permittant, ſed qui jam definita exequantur. Hæc autem apertè oſtendunt Romanum Pontificem in definiendis rebus fidei non eſſe errori obnoxium; & ſententiam, quam ſemel Papa protulit ex Cathedra non poſſe amplius corrigi, nec emendari.

Rurſus in ſexta Synodo generali celebrata anno 681. ut habetur in tertio Tomo Conciliorum S. Agatho Papa in Epiſt. ad Conſtantinum Auguſtum non permittit Concilio, ut Patres aliter in cauſa fidei pronuntient, quàm ſuis Legatis Pontifex injunxerat, ſeuque definitioni nihil addi, nihil minui, ſed juxta traditionem Apoſtolicæ Sedis, ut à prædeceſſoribus ſuis conſervata eſt omnia definiri: ex quo infertur Pontificem extra Concilium eſſe infallibilem; imò non ſolùm non poſſe errare; ſed ulterius regulas etiam Concilio præſcribere quomodo Patres in illo debeant ſe gerere; ex quo claret Concilium generale eſſe ſub juriſdictione Papæ, ut ſupremi Paſtoris dominici gregis, ad quem pertinet etiam Concilium generale. Pontificis authoritatem infallibilem extra Concilium expreſſit Agatho in præcitata epiſtola ad Conſtantinum ubi ait: *Cujus adveniente præſidio, hæc Apoſtolica ejus Eccleſia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa eſt. Cujus authoritatem utpote Apoſtolorum omnium Principis, ſemper omnis Catholica Chriſti Eccleſia, & univerſales Synodi fideliter amplectentes in cunctis ſecutæ ſunt, omneſque venerabiles Patres Apoſtolicam ejus doctrinam amplexi,* & paulò infra. *Sancti quidem Doctores orthodoxi venerati, atque ſecuti ſunt: Heretici autem falſis criminationum odiis inſecuti.* Poſtea ſubdit: *Hæc Apoſtolica Chriſti Eccleſia per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erràſſe probabitur; nec Hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit: ſed ut ab exordio normam fidei Chriſtianæ percepit ab Auctoribus ſuis Apoſtolorum Principibus, illibata finetenus manet, ſecundum divinam Salvatoris pollicitationem, quam ſuorum Diſcipulorum Principi in ſacris Evangeliis fecit: Petre inquiens, ecce Sathanas expetivit, ut cribraret vos, ſicut qui cribrat triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Conſideret igitur veſtra clementia, quoniam Dominus, & Salvator omnium, qui fidelis eſt, & fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum fratres admonuit.* Hoc idem aſſerunt alia Concilia Africana, præſertim Synodus coacta Anno 646. quæ epiſtolam Synodalem ad Theodorum Papam ſcripſit, in qua inter alia hæc habet: *Antiquis regulis ſancitum eſt, ut quidquid quamvis in remotis, vel longinquo poſitis ageretur provinciis, non prius tractandum eſſet, niſi ad notitiam almæ Sedis Apoſtolicæ fuiſſet deductum, ut ejus authoritate juſta, quæ fuiſſet pronunciatio, firmaretur; indeque ſumerent cæteræ Eccleſiæ, velut de naturali ſuo fonte prædicationis exordium, & per diverſas totius mundi regiones, puritatis incorrupta manarent fidei Sacramenta ſalutis.* In quinta generali Synodo coacta Anno 553. Act. 4. in ſententia, quam contra Anthymum Mennas Patriarcha Conſtantinopolitanus pronuntiavit hæc leguntur: *Nos Apoſtolicam Sedem ſequimur, & ei obedimus, ſicut charitas veſtra ſcit, & ipſius communicatores habemus, & condemnatos ab ipſo, & nos condemnamus,* ratam habet Concilium condemnationem profectam à Papa extra Concilium, quod non præſtitiſſet, niſi ei innotuiſſet, Romanum Pontificem extra Concilium habere authoritatem infallibilem. In Concilio generali Romæ habito anno 1059. ſub Nicolao II. habetur hic canon: *Si quis dogmata vel decreta pro Catholica fide, aut eccleſiaſtica diſciplina à Sedis Apoſtolicæ Præſule promulgata contempſerit, anathema ſit:* & habetur hic canon *in c. Si quis 25. quæſt.* 2. & *cap. ad abolendam de Hæreticis.* Concilium Lugdunenſe celebratum Anno 1245. ſub Innocentio IV. & habetur etiam *in cap. unic. de homicidio in 6.* ait: *Pro humani redemptione generis, de ſummis cœlorum ad ima mundi deſcendens, & mortem tandem ſubiens temporalem DEI Filius JESUS Chriſtus, ne gregem ſui pretio Sanguinis glorioſi redemptum aſcenſurus, poſt Reſurrectionem ad Patrem abſque paſtore deſereret, ipſius curam Beato Petro Apoſtolo (ut ſua ſtabilitate fidei, cæteros in Chriſtiana Religione firmaret, eorumque mentes ad ſalutis opera ſua accenderet devotionis ardore) commiſit.* In Concilio Lugdunenſi 2. Legati Michaëlis Palæologi Imperatoris, & Eccleſiæ orientalis hanc ediderunt fidei profeſſionem, quam etiam recitat Odoricus Rainaldus ad Annum Chriſti 1274. n. 14. inter alia hæc habentur: *Ipſa quoque Sancta Romana Eccleſia ſummum, & plenum primatum, & principatum ſuper univerſam Eccleſiam Catholicam obtinet: quem ab ipſo Domino in B. Petro Apoſtolorum Principe, ſive vertice, & humiliter recognoſcit, & ſicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, ſic & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint quæſtiones, ſuo debent judicio definiri.*

Neque ullius eſt momenti quod reſpondent aliqui, ſententiam Romani Pontificis circa res fidei eſſe quidem irreformabilem, & infallibilem ſi acceſſerit conſenſus Eccleſiæ repræſentatæ in Concilio generali; non ita ſi Eccleſiæ conſenſus non acceſſerit, quia Eccleſia non poteſt in rebus Fidei errare, & ab illius conſenſu dependet infallibilitas Papæ in definiendis controverſiis, quæ circa Fidem oriuntur. Nam contra eſt, quia ut claret ex præcitatis Conciliis hæc expreſsè aſſerunt, hanc infallibilitatem in definiendis rebus Fidei eſſe ſpecialiſſimam prærogativam conceſſam à Chriſto D. Petro, & ejus pro tempore Succeſſoribus verbis illis: *Ego rogavi pro te Petre ut non deficiat Fides tua, & tu aliquando confirma fratres tuos,* & in perſona Petri brevi morituri, etiam pro ſuis Succeſſoribus canonicè electis. Præterea promiſſio clavium non Eccleſiæ repræſentatæ in Concilio, ſed ſoli Petro & ejus Succeſſoribus fuit facta: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram* ſeu dignitatem Pontificiam, officiumque ſummi Paſtoris *ædificabo Eccleſiam meam*: ubi Chriſtus fuit in ſingulari ſolum Petrum alloquutus: non verò Eccleſiam repræſentatam in Concilio generali. Quòd ſi definitio Pontificis hauriret ſuam infallibilitatem dependenter à conſenſu Concilii generalis, non fuiſſet à Chriſto

Chriſto ſpeciale privilegium conceſſum D. Petro, ſed commune omnibus Epiſcopis, imò & Doctoribus, qui ſi definiant, vel proferant aliquam propoſitionem circa myſteria Fidei, cui Concilium generale aſſentiatur, à quo etiam definiatur eſt talis propoſitio infallibiliter certa, & extra ſuſpicionem erroris cùm ab Eccleſia quæ eſt *Columna veritatis* recipiatur: unde doctrinam aliquam proferre, quæ tunc primùm ſit certa, & extra ſuſpicionem erroris; cùm ab Eccleſia primùm recipitur, non eſt ſolius Petri, & Romani Pontificis ejus ſucceſſoris prærogativa, ſed cujuslibet Epiſcopi, ac privati Doctoris: Hæc autem certitudo non eſt privilegium cujuslibet Epiſcopi, neque Doctoris privati, ſed Eccleſiæ. Rurſus ſi definitio Pontificis in controverſiis Fidei non eſt certa niſi poſt Eccleſiæ, ſeu Concilii generalis conſenſum; ſequitur ante talem conſenſum fuiſſe incertam, & errori obnoxiam, conſequenter poterat à Concilio recipi, vel rejici: ſed Concilia quæ decreta Romani Pontificis non recipiunt habentur pro Schiſmaticis, ac deficientibus in fide: ergo Concilia debent ſupponere definitiones Romani Pontificis circa controverſias Fidei certas, & infallibiles; adeo ut reſpui non poſſint à Concilio generali. Deinde præcitata Concilia vocant Romanum Pontificem Eccleſiæ Magiſtrum, Doctorem, Paſtorem ſupremum, ut in Concilio Conſtantinopolitano Seſſ. ult. in Florentino Seſſ. ult. Lugdunenſi cap. ult. de S. Trinit. in 6. Si ergo eſt Magiſter Eccleſiæ, hæc ut diſcipula totam ſuam doctrinam recipit à Magiſtro ſeu Romano Pontifice, non enim plus doctrinæ poteſt diſcipulo ineſſe quàm Magiſtro, alioquin diſcipulus non edoceretur à Magiſtro, proinde eſſet, & non eſſet diſcipulus.

Si dicas Concilia generalia non tribuere Romani Pontificis definitionibus in materia Fidei omnimodam infallibilitatem, ſed tantùm primas partes, & magnam authoritatem, non tamen neceſſariam. Contra eſt, quia eo ipſo, quòd Concilia non recipientia definitione Pontificis Romani in materia fidei habentur pro ſchiſmaticis, nihil poſſunt authoritatis tribuere quia ſeparantur ab Eccleſia, & ejus ſupremo Paſtore cum quo propterea cùm non communicent, non poſſunt quidquam illi communicare authoritatis. Præterea quia Concilia generalia non ſolùm dicunt Papæ ſententias in cauſis Fidei magnæ authoritatis, ſed etiam fatentur eſſe definitivas, & quæ litem omnem abſolvunt, controverſiam dirimant, & dubiis finem imponunt, quod ſi ita eſt nihil authoritatis poſſunt Concilia generalia eidem addere, nec detrahere, cùm independenter à Conciliis habeat ſententiam definitivam. Tum quia Sancti Patres exorta aliqua Fidei dubitatione, ut certa aliqua nota ab Hæreticis diſtinguerentur, ac certi eſſent, ſe veram Fidem ſervare; id credere profitebantur, quod crederet Sedes Petri cui ſuam Fidem ſubmittebant, damnabantque, quos Romana Sedes damnabat, cujus doctrinam veram omninò eſſe, ac certiſſimam, & incapacem erroris etiam extra Concilium arbitrabantur: quia cùm Fides certiſſima ſit, omnemque excludat dubitationis umbram, neceſſe eſt, ut Fidei regula ſit itidem certiſſima, alioquin Fides principio innixa dubio, dubium & ipſa reciperet, & quia repugnat Fides dubia, ita & Fides quæ innitatur principio dubio. Si igitur Sanctis Patribus doctrina Romani Pontificis erat certiſſima regula credendi in quam Fidem ſuam tutò collocârunt, debuit etiam in ſententia eorundem Patrum doctrina illa Romani Pontificis eſſe fixa immobilis, & infallibilis. Hinc D. Ambroſius Epiſt. 11. ad Ageruchiam; *In omnibus Romanæ Eccleſiæ formam & typum ſequimur:* Sanctus Baſilius Epiſt. 77. *Cùm ad hunc modum habeant res noſtræ, debebant continuò à veſtra dilectione ex ſinceris fratribus aliqui mitti, qui nos afflictos, & oppreſſos inviſerent, & multò crebriùs amicæ ad nos veſtræ deſtinari litteræ, quibus vel in propoſito confirmaremur, vel ſi qua in re offendamus, corrigeremur, non enim negamus innumeris nos obnoxios erroribus eſſe, cùm homines ſimus, & in carne vivamus: parati hac in re veſtram inſtitutionem amplecti.* Sanctus Hieronymus Epiſt. ad Damaſum de tribus Hypoſtatibus: *Idcirco obteſtor beatitudinem tuam per Crucem Domini, per neceſſarium fidei noſtræ decus, per paſſionem Chriſti: ut mihi litteris tuis apud quem in Syria communicare debeam ſignifices, noli deſpicere animam pro qua Chriſtus mortuus eſt. Diſcernite obſecro: non timebo tres hypoſtaſes dicere ſi jubetis. Quamobrem obteſtor beatitudinem tuam per crucifixum, mundi ſalutem, per Homouſion Trinitatem, ut mihi epiſtolis tuis ſive tacendarum ſive dicendarum hypoſtaſiam detur authoritas.* Hinc ſubortâ aliqua hæreſi in Eccleſia non prius diſputationibus finis imponebatur, quam pronuntiata à Sancto Pontifice Romano fuiſſet ſententia; tunc enim illa audita ſtatim acquieſcebant, eique proni adhærebant, & hæreſis habebatur conclamata, quia ſcilicet perſuaſum ſemper fuit fidelibus ſententias Romani Pontificis in quæſtionibus Fidei certiſſimas eſſe, nullique obnoxias errori, alioquin ſi putâſſent definitiones à Romano Pontifice emanatas circa Fidei controverſias eſſe incertas non potuiſſent ipſi certi fieri, & omnino acquieſcere, ut teſtantur Sancti Patres Proſper contra Collatorem & in Chronico ubi ait: *Tunc Pelagianorum machina fracta quando beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita Apoſtolico mucrone percuſſit.* D. Auguſtinus lib. 2. contra Pelagium, & Cœleſtium cap. 7. ait: *Cœleſtius beati Papæ Innocentii non eſt auſus litteris obſiſtere, imo ſe omnia quæ Sedes illa damnaret, damnaturum eſſe promiſit.* Et lib. 1. cap. 1. ad Bonifacium Papam habito Concilio apud Carthaginem in quo interfuerunt Epiſcopi 217. *Ad Pontificem Zoſimum Synodalia decreta perlata ſunt, quibus probatis per totum mundum hæreſis Ariana damnata eſt*, ait Auguſtinus decreta illa Synodalia quamvis emanata à Concilio generali nondum tamen fuiſſe certa, & infallibilia, neque efficacia ad evertendam, ac evellendam Arianam hæreſin, donec approbata, & confirmata fuerint à Romano Pontifice, à quo Fidei infallibilitatem ſuſceperunt, non verò à Concilio generali, hinc Patres Milevitani Epiſt. ad Innocentium I. ſcripſerunt: *Arbitramur adjuvante miſericordia Chriſti qui te regere conſulentem & orantem exaudire dignatur, authoritati ſanctitatis tuæ de Sanctarum Scripturarum authoritate depromptæ faciliùs eos, qui tam perverſa ſentiunt, eſſe ceſſuros.* Et Cyrillus Epiſt. ad Cœleſtinum Papam de hæreſi Neſtorii: *Porro tua integritatis mens, & ſuper hac reſcientia non modo religioſiſſimis Deoque piiſſimis, devotiſſimis Macedoniæ Epiſcopis, ſed totius quoque Orientis Antiſtitibus perſpicuè per litteras exponi debet, nam cupientibus illis anſam dabimus, ut omnes uno animo in una ſententia perſiſtant, rectæque fidei, quæ jam impugnatur, opem ferant.* Tandem D. Hieronymus de Irenæo Romam miſſo ſcribit in Cathalogo. *Omnium doctrinarum curioſiſſimus explorator non moles ædificiorum urbem circumeundo contemplabatur, ſed Apoſtolicæ Eccleſiæ fidem, ritus, mores, ac diſciplinam, quam illi Petrus, & Paulus Apoſtolorum Principes tradidiſſent, per-*

Digitized by Google

ſcrutabatur, naſtusque ibi Apoſtolicas traditiones integras, & illibatas, ut ab Apoſtolis tradita fuerant, vigilantiſſimè cuſtoditas, & integerrimè conſervatas, ad eas omnes, quos ſcriptis exagitat, exinde provocavit Hæreticos, quos ſciret eo ſolo tam patenti teſtimonio (ſi qua in eis reliqua eſſet ratio veritatis) poſſe convinci.

CAPUT XII.

Eadem Romani Pontificis infallibilitas extra Concilium in controverſiis Fidei definiendis rationibus aſſeritur.

PRima igitur ratio ex eo petitur, quia ſi certitudo definitionum in Fidei controverſiis, quas Pontifices ediderunt, à conſenſu Eccleſiæ dependeret, non Eccleſia in Petro, & eius ſucceſſoribus fundaretur, ſed potius Petrus fundaretur in Eccleſia, neque Petrus eſſet fundamentum Eccleſiæ, ſed potius è converſo Eccleſia Petri fundamentum, quod adverſatur Scripturis Matth. 16. *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, cùm potius juxta Adverſariorum reſponſionem debuiſſet Chriſtus dicere, & ſuper Eccleſiam fundabo Petrum. Rurſus Luc. 22. *Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*, in ſenſu autem Adverſariorum debuiſſet potius dicere, & tu Eccleſia confirma Petrum, quæ omnia inaudita ſunt, contra verum & clariſſimum ſenſum Scripturarum, ac mentem Sanctorum Patrum, & Conciliorum.

Deinde explicandum ſupereſt quid nomine Eccleſiæ intelligitur, quando Pontificium definitiones dicuntur fieri certæ per aſſenſum Eccleſiæ, vel enim intelliguntur particulares aliquæ Eccleſiæ, & hoc non poteſt intelligi, quia particulares Eccleſiæ ſunt erroribus obnoxiæ, poſſuntque à vera Fide deficere, ut ſatis liquet de Eccleſiis Patriarchalibus Antiochena, Alexandrina, Conſtantinopolitana, & aliis, non enim poſſunt Pontificium ſanctiones, ac definitiones reddi infallibiles, & à quovis errore immunes ab illis Eccleſiis, quæ erroribus obnoxiæ falli poſſunt, & alios fallere? non enim curvum poteſt eſſe regula recti: ſin autem per aſſenſum Eccleſiæ intelligatur aſſenſus univerſalis Eccleſiæ, ſeu Concilii generalis, id etiam falſum eſt, quia etiam ipſa Concilia generalia ſunt erroribus obnoxia, poſſuntque falli, & fallere, ut de facto plura Concilia, ut conſtat ex præcenſitis, errarunt in Fide, eò quia vel non fuerunt congregata authoritate Pontificis, vel ab eodem non fuerunt approbata, nec confirmata; ſed tantùm redduntur Concilia infallibilia, eò quia congregentur, ac confirmentur authoritate pontificia, quia ſoli Petro, & ejus ſucceſſoribus promiſſa fuit infallibilitas, non autem Concilio generali ſejuncto à ſuo capite. Hoc idem expreſsè fatetur ſeptima Synodus *Act.* 6. & octava *Act.* 2. & *ſeptimo*, Romana ſub Symacho, altera etiam Romana ſub Damaſo, & demum Florentina in decreto unionis. Hoc idem etiam ſtatuerunt plures pontifices doctrinâ, & ſanctitate clariſſimi, & quibus nemo unquam contradixit, ſcilicet Alexander I. Epiſt. 1. Sixtus I. Epiſt. 2. Anicetus Epiſt. 1. Melchiades & alii plures ſiquidem praxis ab initio Eccleſiæ fuit, ut Concilia authoritatem infallibilem non haberent, niſi prius à ſummo pontifice confirmarentur, ut liquet ex Actis omnium Conciliorum. Moris enim fuit, & conſuetudo ſemper viguit in Eccleſia, ut Conciliorum decreta ſtatim mitterentur ad pontificem, à quo confirmarentur: Hinc primum Concilium Nicænum confirmatum fuit à Sylveſtro, primum Conſtantinopolitanum à Damaſo, Epheſinum à Cœleſtino, Chalcedonenſe à Leone, & ita de reliquis, quorum nullum habuit authoritatem in Eccleſia, niſi poſtquam approbatum, & confirmatum fuerit à Romano pontifice. Tum quia plura Concilia etiam legitimè congregata per authoritatem pontificiam & præſentibus etiam ſubinde pontificis legatis celebrata, erraverunt contra Fidem, ut Concilium Ariminenſe, in quo ſexcenti Epiſcopi ſubſcripſerunt in favorem Arii, Secunda Synodus Epheſina legitimè congregata præſentibus Legatis Apoſtolicis, adeo ut nil planè defuerit ad omnimodam Concilii rationem, niſi ſola Pontificis approbatio; & nihilominus in illa Synodo approbatus fuit error Eutychetis de una in Chriſto natura. Errârunt etiam alia Concilia præſertim duo Conſtantinopolitana ſub Leone I. & Nicolao I. quæ Concilia quamvis conditiones habuerint requiſitas ut eſſent Concilia generalia, ex eo tantùm quòd iiſdem defuit authoritas Pontificis Romani, à quo non fuerunt approbata, neque confirmata, ideo errârunt, & à Fide defecerunt: unde ſatis apertè conſtat, Concilium quantumvis generale non eſſe infallibile in definiendis Fidei controverſiis, ſed eſſe erroribus obnoxium, cùm pluries erraverint. Præterea, quia niſi authoritas Pontificis eſſet omnino infallibilis abſolutè, ac independenter à Concilio generali in declarandis, ac definiendis rebus Fidei non poſſent decreta Pontificum deſumere ſuam certitudinem, ac infallibilitatem à Conciliis Generalibus, quia quod eſt fallibile, & errori obnoxium non poteſt eſſe regula certitudinis omninò infallibilis; repugnat enim curvum eſſe regulam recti: ergo ſatis apertè conſtat Pontificem extra Concilium Generale in definiendis rebus Fidei habere authoritatem omninò infallibilem.

Secunda ratio ex eo deſumitur, quia ſi Romanus Pontifex in definiendis rebus Fidei, ac dirimendis controverſiis non eſſet infallibilis authoritatis inde ſequeretur Eccleſiam deſtitutam eſſe omni Judice controverſiarum, & perinde ac navis in medio mari furente procella fluctuaret in undis ſine clavo, abſque gubernatore, quæ propterea paſſim impingeret, & in errorum ſcopulos colliſa infelix naufragaretur: vel nunquam certa eſſet veritatis, nec aliter dubia diſſolveret, & controverſias dirimeret, quàm ex interno inſtinctu, & privato entuſiaſmo Lutheranorum, ſiquidem Concilia nonniſi difficulter poſſunt convocari, & hoc nonniſi poſt multum temporis defluxum, neque ſæpe poſſunt convocari, ut contigit in primativa Eccleſia per trecentos primos annos; quòd ſi convocentur plura occurrunt ob quæ poſſunt ſemper vocari in dubium an ſint univerſalia, an legitimè celebrata, an quæ illic decernuntur

nuntur fuerint conciliariter, hoc eſt cum ſufficienti præmiſſo examine, ac diligenti inquiſitione examinata, ac pluribus ſuffragiis decreta, & demum quod caput eſt, an fuerint à Romano Pontifice approbata, & confirmata. Quinimò ſi Prælati unius nationis Catholicæ detrectent intereſſe Concilio, ac recuſent intervenire, vel ſi intervenerint ſtatim ob prætextum aliquem coloratum abſcedant, quamvis ſufficientes eis non ſuppetent cauſæ diſceſsûs, generalitas Concilii ſemper poteſt impugnari, eò quia Prælati ex univerſa Eccleſia Catholica ei non interfuerint: tota enim Conciliorum authoritas ex hiſce omnibus circumſtantiis dependet, quarum ſi una abſit, vel dubitetur an abfuerit, Concilii definitio evadit incerta, ut experimentum nos docuit in multis Conciliis, præſertim Francofurtienſi ſub Carolo Magno, Piſano, Conſtantienſi, Baſileenſi, Florentino, Lateranenſi, & aliis, quibus cùm defuerit una vel altera circumſtantia ex prærecenſitis ſtatim dubitari cœpit an fuerint univerſalis. Præterea ſi Concilium impediretur, vel ob diſſidia Patrum diſſolveretur, quid tunc agendum? ad quem Judicem eſſet recurſus, quis tunc finem controverſiis imponeret? an non ad rectum Eccleſiæ regimen videbatur pertinere, ut authoritas Papæ eſſet infallibilis, & appellatio à Concilio Generali ad ipſum fieret, ut ad ſupremum in Eccleſia Judicem, qui propterea etiam extra Concilium Generale poſſet Fidei controverſias dirimere, adeo ut antequam convocaretur Concilium eadem authoritas fuerit in Pontifice, quæ in Concilio, & extra Concilium. Tum quia hæreſes, & falſæ, ac corruptæ doctrinæ conſueverunt ſuper naturas imitari venenorum, quibus feſtinata remedia ſubveniunt, & tarda plerumque ſunt inutilia, eò quia inveniunt præcordia jam corrupta: hinc ſubinde hæreſes exigunt ſtatim radicitus evelli ne ſi radices fixerint, extirpari amplius non poſſint, niſi difficulter & cum plurimo Eccleſiæ detrimento: ad hoc igitur adhibendum ſubitum pharmacum requirebatur, ut in ſupremo Eccleſiæ Paſtore daretur authoritas hæc infallibilis in definiendis rebus Fidei, ac dirimendis controverſiis, quæ plerumque ſolent in Eccleſia oriri.

Tertia ratio petitur ex eo, quia Pontifici definienti res Fidei etiam extra Concilium Generale tenetur tota Eccleſia parere, ac ejus ſententiæ acquieſcere, ut omnes hactenus conceſſerunt: nec ullus fuit ex Catholicis, qui id negaverit: ſiquidem tenetur Eccleſia ſuum ſequi Paſtorem & illi obſequi, alioquin corrueret totum Eccleſiaſticum regimen ſitum in debita ſubordinatione omnium fidelium in unum ſupremum Caput: ſed ſi authoritas Pontificis extra Concilium Generale non eſſet omnino infallibilis, & foret errori obnoxia, poſſetque errare in proponendis rebus Fidei, poſſet cum ipſo etiam tota Eccleſia in errorem contra Fidem induci, ſiquidem Eccleſia tenetur ſequi definitionem Pontificis, quando eam proponit ex Cathedra univerſali Eccleſiæ, ſed perinde repugnat totam Eccleſiam poſſe errare in Fide, ac implicat poſſe DEUM teſtificari falſum; DEUS enim id promiſit Eccleſiæ portas inferi non prævalituras adverſus eam, hinc D. Paulus 1. ad Timoth. 3. ait: *Eccleſia eſt columna & firmamentum veritatis.* Si eſt columna veritatis, ergo ſtat in veritate, & nunquam cadit, niſi ceſſet eſſe columna, quia tunc eidem non amplius inniteretur veritas, & contra Apoſtolum non eſſet columna, & firmamentum veritatis. Præterea ſi poſſet in rebus Fidei tota Eccleſia errare, vel non eſſet neceſſaria ad ſalutem vera Fides, quod adverſatur Apoſtolo ſcribenti ad Hebr. 11. *Sine Fide impoſſibile eſt placere DEO:* vel tota Eccleſia poſſet damnari, quia nemo ſine Fide poteſt ſalutem conſequi: ergo Pontifex Romanus canonicè electus etiam extra Concilium Generale debet ad rectum regimen Eccleſiæ habere authoritatem omnino infallibilem in proponendis rebus Fidei., alioquin negata Pontifici Romano hac infallibilitate, quando è Cathedra pronuntiat, nullibi eſſet hæc authoritas infallibilis, quibus in controverſiis dirimendis, rebuſque Fidei definiendis acquieſcerent fideles, etenim Concilia niſi ſint legitima, & univerſalia, nihil in fide ſtatuere poſſunt, ut liquet de Concilio Ariminenſi, Epheſino ſecundo, & aliis: & quòd ſint legitima, & univerſalia poteſt ſemper dubitari ſaltem ex aliquo prætextu, præterea quia Concilium niſi congregatum, approbatum, & confirmatum fuerit è Romano Pontifice ſuum non haurit valorem, nec poteſt eſſe infallibilis authoritatis, conſequenter ſi hæc authoritas infallibilis non eſſet in ſolo Romano Pontifice etiam extra Concilium Generale, nullibi in Eccleſia daretur hæc infallibilis authoritas. Quòd ſi dicas Romanum Pontificem poſſe quidem errare, non item Concilium generale. Contra eſt, quia ſi ita eſſet, non oporteret acta Concilii à Papa approbari & confirmari, ſed potius è contra acta & decreta Pontificis à Concilio Generali confirmanda eſſent, quod nullus hactenus ſomniavit, & eſt contra perpetuam Eccleſiæ praxin & communem Sanctorum patrum doctrinam; Eſt enim contra rectam rerum ordinem, rectamque rationem, ut ab eo, qui errare poteſt ejus ſententiæ confirmentur, & acquirant infallibilitatem, cùm nemo det alteri, quod in ſe non habet.

Quarta ratio eſt, quia DEUS quantumvis ſit rerum omnium prima, eaque potentiſſima cauſa, quæ nullius conſortio nec præſidio indigeat, accommodat ſe nihilominus cauſarum ſecundarum exigentiis, & operatur accommodatè ad illarum naturas; adeo ut calefaciat per ignem non per aquam; illuſtret per lucem non per ſonum; videat per oculos non per aures; deſcendat deorſum per gravia non per levia, & quæ naturis congruunt ſingulorum, non quæ iiſdem adverſantur munifica impertitur largitate: hæcque indoles eſt divinæ providentiæ, à ſacris paginis paſſim commendatæ, molientis omnia in ordine, pondere, & menſura, ac diſponentis ſingula ſuaviter, ſeu juxta eorundem naturas, ac innatas propenſiones in ordine ad proprios fines attingendos: & cùm conſtituerit D. Petrum, ejuſque pro tempore ſucceſſorem canonicè electum ſupremum totius Eccleſiæ Catholicæ Paſtorem, ac Magiſtrum, adeo ut ſit Paſtor non ſolùm omnium Eccleſiarum in particulari, verùm etiam univerſalis Catholicæ Eccleſiæ, ut declaratum fuit in Concilio Conſtantienſi *Seſſ.* 8. *art.* 37. *Sect.* 15. *& ult.* in Florent. *Seſſ. ult.* Lateranenſi *Seſſ.* 11. & aliis oportet ut infallibilem authoritatem in definiendis rebus Fidei, ac dirimendis controverſiis tribueret Eccleſiæ, vel Romano Pontifici, aut utrique, vel neutri: hoc ultimum non dices, quia inde ſequeretur nil certi nos in Eccleſia habere, & Fides divina in opinionem mutaretur humanam: ſi utrique Eccleſiæ & Pontifici ſimul: Sequitur authoritatem Papæ eſſe infallibilem. Si Eccleſiæ non Pontifici: ſequitur plus doctrinæ fuiſſe diſcipulis impertitum, quàm Magiſtro; plus certitudinis con-

Digitized by Google

contuliſſe doctrinæ ſcholaris, quàm præceptoris; & qui noluit oves poſſe errare, voluiſſe paſtorem poſſe, & cæcum, lapſuique obnoxium ducere oculatum: quid hoc eſſet quam plus ſtabilitatis dediſſe ædificio quàm fundamento? quid magis contra naturam fundamenti, contra ordinem paſtoris, & Doctoris, contra rationem magiſterii; eadem ratione ſi Eccleſia falli non poſſet, & Romanus Pontifex eſſet errori obnoxius, paſtor ducendus, & corrigendus eſſet ab ovibus, quod eſt abſurdum: præſertim cùm Chriſtus dixerit Petro, & ejus pro tempore Succeſſori: *Paſce oves meas: Ego rogavi pro te ut non deficiat fides tua.*

Quinta ratio petitur ex uſu & praxi Pontificum, qui multa Fidei dogmata ſine Concilio definiverunt: quæ enim fieri poſſunt aliquando facta ſunt; nec ulla eſt potentia aſſignabilis, quæ aliquando non eruperit in actum, quia ignis poteſt calefacere, nullum reperies ignem qui non calefaciat: planta ideo germinat quia habet potentiam germinandi, & ſi fructus non producit, eſt quia ſteriliſcit & deſtituitur potentia: è converſo quæ nunquam in aliqua ſpecie deprehenduntur facta, fieri non poſſe creduntur; ratio eſt quia alioquin talis potentia eſſet fruſtranea; ac perpetuò torpeſceret otio: cùm igitur è Cathedra D. Petri nulla unquam hæreſis prodierit, nimis imprudenter diceretur hæreſin poſſe prodire à Sede Apoſtolica, à qua nunquam prodiit: ex eo quod arbor annoſa nunquam produxerit ullum fructum nonniſi imprudenter diceretur eſſe fœcundam, ac poſſe fructus producere, & non ſterilitate laborare. Alias Cathedras ideo aſſerimus potuiſſe errare, quia de facto errârunt, & plures hæreſes ab iiſdem eruperunt: in Cathedra Conſtantinopolitana ſederunt Macedonius, Neſtorius, Sergius Hereſiarchæ, in Alexandrina Gregorius & Lucius Ariana hæreſi infecti, Dioſcorus Eutichiana, & Cyrus Monotheliana corrupti. In Antiochena Paulus Samoſatenus, Petrus Eurychianus, Macarius Monothelita. In Hieroſolymitana Joannes Origeniſta, Irenæus, & Hilarius Ariani. Romanam verò Sedem, quia propriam D. Petri, ejusque ſucceſſorum nulla unquam hæreſis infecit, nulla erroris labes maculavit; idque cauſæ, cur à D. Hieronymo epiſt. ad Damaſum vocetur fons ſignatus, hortus concluſus: *Et apud quam ſolam incorrupta Patrum ſervatur hæreditas.* Tametſi contra hanc Sedem inſurrexerint Pagani, contra hanc pugnaverint Hæretici, irruerint Schiſmatici & dolis, armis, ſuppliciis adnixi ſint eam expugnare, evertere, immobilis tamen ſemper ſterit nunquam cecidit expugnata. Quid non egerunt Ethnici Imperatores ut illam ſole æquarent, quid non Græci, Wandali, Gothi: totus propemodum orbis ſe armavit contra hanc inermem; quæ ſine ſanguinis fuſione vicit; quia juxta ſui ſponſi vaticinium *portæ inferi non prævalebunt adverſus illam.* Cùm igitur Romana Sedes licèt impetita à Schiſmaticis, Hæreticis, Gentilibus immobilis in Fide ſemper ſteterit, nunquam defecerit, cùm aliæ omnes Patriarchales Cathedræ defecerint, concludendum eſt eam non poſſe deficere, quia ſi poſſet, jam defeciſſet.

Sexta ratio evincens infallibilem authoritatem Eccleſiæ ſupra & extra Concilium petitur ex eo quòd Romani Pontifices independenter à Concilio Generali de facto definierint plura dogmata Fidei, condemnaverint plures hæreſes & tota Eccleſia ſemper Romanorum Pontificum definitionibus acquievit. Etenim Stephanus Papa in celebri illa controverſia orta tempore Sancti Cypriani Anno 256. An Hæretici ad Fidem Catholicam univerſi eſſent rebaptizandi; definivit Pontifex propriâ authoritate ſine Concilio, Baptiſmum Hæreticorum miniſtratum cum debita forma eſſe validum & non eſſe iterandum. Damaſus I. hæreſin Apollinaris, & ſimul Timothæum, & Vitalem Apollinaris diſcipulos negantes divinitatem Spiritûs S. ſine ullo Concilio generali ſola propria authoritate damnavit, & ſententiæ Pontificis ſtatim omnes fideles acquieverunt, ut infallibili ex Chriſti promiſſione: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua:* Omnes fatentur Damaſum extra Concilium damnâſſe Apollinarem, & illius diſcipulos Timotheum, & Vitalem; ait Theodoretus lib. 5. cap. 6. *Damaſus ſimul ut exortam hanc hæreſim accepit non Apollinarem ſolùm, verùm etiam Timotheum ejus diſcipulum abdicavit, quam rem etiam Epiſcopis orientalibus ſignificavit.* Rurſus Anaſtaſius Papa ſine Concilio propria authoritate Ruffinum Origaniſtarum Coriphæum damnavit. Innocentius I. hæreſim Pelagianorum damnavit extra omne Concilium propria authoritate, qui propterea ut ait in ejus commendationem D. Auguſtinus: *Inſigne Pontificiæ dignitatis, ac infallibilitatis documentum poſt ſe reliquit.* Theodorus Papa hæreſim Monothelitarum, ejusque præcipuos authores, & fautores ante omne Oecumenicum Concilium propria authoritate anathematizavit, ut ſcribit Anaſtaſius in vita Theodori inquiens: *Sanctiſſimus Papa Theodorus ſcripſit Paulo Patriarchæ: ſed cùm non poſſet à ſuo conamine revocari; juſtè ab Apoſtolica Sede depoſitionis ſententia percuſſus eſt.* Innocentius II. hæreſim Abailardi absque Oecumenico Concilio anathemate percuſſit: qualis fuerit hæc hæreſis explicat D. Bernardus Epiſt. 292. inquiens: *Cùm de Trinitate loquitur Arium ſapit; cùm de gratia ſapit Pelagium; cùm de perſona Chriſti ſapit Neſtorium.* Sixtus IV. Petri Oſmanni Profeſſoris Salmanticenſis errores ſine Concilio generali propria authoritate damnavit: Oſmanni errores erant: Confeſſionem non eſſe Sacramentum, ſed rem humana lege non divina inductam: Secundus Eccleſiam Romanam poſſe in hæreſin prolabi contra Apoſtolum aſſerentem Eccleſiam eſſe *columnam, & fundamentum veritatis*; cùm Sixtus Papa hos errores hæreſis notaſſet Petrus Palinodiam canens his verbis, ſtatim Fidem ſuam expreſſit ut habet Rainaldus Anno 1479. *Conſentio S. Matri Eccleſiæ Romanæ, & Sedi Apoſtolicæ, & ore, ac corde confiteor, illam me fidem tenere, quam Dominus Sixtus Papa authoritate Apoſtolica, & Evangelica tenet, & omnes qui contra hanc Fidem tenuerint, dignos æterna damnatione pronuntio.* Gregorius XIII. Michaelis Bai Lovanienſis Univerſitatis Cancellarii ſeptuaginta novem propoſitiones ut hæreticas anathematizavit, quas poſtea Bajus retractavit ſequenti anno dixitque Bajus: *Malle ſe porcos paſcere, quàm ulla in re Romani Pontificis judicio repugnare.* Innocentius X. quinque Janſenii propoſitiones, quarum prima fuit: *Aliqua DEI præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundùm præſentes quas habent vires, ſunt ſervatu impoſſibilia; deeſt quoque illis gratia, qua poſſibilia fiant.* Secunda: *interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.* Tertia: *ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.* Quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos*

actus

actus etiam ad initium fidei; & in hoc erunt Heretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere vel obtemperare. Quinta *Semipelagianum eſt dicere Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe.* Has quinque propoſitiones abſque ullo Concilio generali propria authoritate Apoſtolica ut falſas, temerarias, ſcandaloſas, impias, blaſphemas, contumelioſas, hæreticas, & ut divinæ pietati derogantes damnavit, anathematizavit. Et demum Innocentius XI. anathemate inuſſit pernicioſiſſimas ac fœdiſſimas propoſitiones Ludovici Molinos, & quidem ſine Concilio propria authoritate Apoſtolica, ex quibus apertè infertur praxi in Eccleſia invaluiſſe, ut Pontifices propria authoritate apoſtolica ſine concilio definiverint res fidei, & pontificiis definitionibus univerſalis Eccleſia acquieverit ob infallibilem ejus authoritatem. Præterea Pontificis authoritatem infallibilem eſſe ſupra & extra Concilium declaravit ipſum Concilium Lateranenſe, quod fuit Generale, & inchoatum à Julio II. & ad finem perductum ſub Leone X. In hoc enim Concilio non ſolùm authoritas infallibilis Papæ extra Concilium verùm etiam ejus ſuperioritas ſupra Concilium ac infallibilitas in cauſis fidei definita fuit ſeſſ. 10 ubi & pluribus ſtabilitur rationibus, & præſertim quia ex Dei voluntate per Scripturas declarata, & ex exigentia recti regiminis eccleſiaſtici neceſſaria videbatur hæc in ſummo Eccleſiæ Paſtore infallibilitas in definiendis rebus fidei, Scriptura enim iiſdem verbis, quibus aſſerit Eccleſiam errare non poſſe hoc idem adſtruit de Romano Pontifice: etenim eatenus Eccleſia errare non poteſt, quia ut ſcribit Apoſtolus 1. ad Timoth. 3. Eccleſia eſt *columna, & firmamentum veritatis, & qui Eccleſiam non audit, eſt inſtar Ethnici, & Publicani habendus*, atqui hoc pari jure de Petro dici debet, qui fundamentum dicitur Eccleſiæ, cui claves regni cœlorum traduntur, pro cujus fide ne deficiat, Chriſtus orat, & cui ſoli tertiò præcepit: *Si amas me, paſce oves meas*, unde vel verba Scripturæ Eccleſiæ infallibilitatem non probant, vel ſi evincunt etiam Petri, & ejus ſucceſſorum infallibilitatem oſtendunt. Bonum itidem regimen Eccleſiæ quod attinet, certum eſt Eccleſiæ magis conducere, ut Paſtor ei præſit, qui ſit infallibilis authoritatis independenter à Concilio, & cujus doctrina nihil falſitatis admittat, quam ut præſit Paſtor errori obnoxius, quia inde nil certi poſſet in Eccleſia haberi circa fidem, poſſet quis ſemper dubitare, num Pontifex in declarandis fidei articulis, vel condemnandis hæreſibus erraverit, unde quod Paſtor totius Eccleſiæ ſit infallibilis, & non poſſit errare in definiendis rebus fidei nemini obeſt, omnibus prodeſt, quod verò ſit errori obnoxius pluribus nocet, ergo cum ad rectum Eccleſiæ regimen pertineat, ut in ſupremo Paſtore ſit infallibilitas in doctrina, quam docet ex cathedra, & Chriſtus inſtituerit ſuam Eccleſiam, ut perfecto gubernaretur regimine, ſequitur evidenter dari hanc infallibilitatem in Romano Pontifice docente ex cathedra, qui enim dicunt Pontificem errare poſſe in judicandis rebus fidei non id tantùm aſſerunt, ut de hac controverſia diſputent in ſcholis, ſed ut illam ad mores corrumpendos extendant, & ad praxim deducant, adeò ut Pontifice aliquid conſtituente contrarium ſtatim ipſi aſſerant, & ſentiant, negantes poſſe fidem ſuam certam dubiæ ſententiæ Pontificis alligari, ex quo putido fonte plures ſcaturiunt errorum rivuli plurimæ in mores, & religionem corruptelæ, poſſet enim hoc pacto quiſque agere judicem Pontificis, & eos damnare, quos ipſe abſolvit, & econtra abſolvere, quos damnavit, hinc ſupremus Paſtor à Chriſto conſtitutus in ſua Eccleſia ſubjiceretur quodammodo ſuis ovibus, à quibus impugnaretur, & iiſdem eſſet contemptui, ex victoria enim vel vera vel putata contemptus oritur victi ut paris, vel inferioris, hinc totum Eccleſiæ regimen confunderetur, ut nullus adeſſet amplius ovium Chriſti Paſtor viſibilis. Quòd ſi dicas Pontificem extra Concilium eſſe quidem errori obnoxium ejus tamen decreta eſſe interim à fidelibus obſervanda, donec in Concilio reſcindantur. Contra eſt, quia ſi ſententia Pontificis poſſet à Concilio generali reſcindi jam Paſtor ſubjiceretur jurisdisdictioni ovium, & potiùs diceretur ab ovibus, quàm oves duceret, ac regeret, inferiores enim Epiſcopi, ex quibus coaleſcit Concilium generale ſunt omnes Chriſti oves, & reguntur a ſummo Paſtore ſeu Romano Pontifice, cujus jurisdictioni ſubjiciuntur, ac ab ejus imperio dependent, præterea ſi ut dicunt Romani Pontificis decretis eſt interim obediendum, donec in Concilio reſcindantur: Cur non obediunt Leoni X. in concilio Lateranenſi; cur non Eugenio IV. in Florentino, cur non Pio II. & aliis pluribus, qui ex cathedra definierunt Concilium generale ſubeſſe Pontifici, & ejus ſententias quas docet ex cathedra nulli eſſe errori obnoxias præſertim cum nullum Concilium generale ſe illis oppoſuerit, nullum auſum fuit contrarium definire, ſed omnia Concilia acquieverint. Hinc Gregorius IV. in epiſtola, quam direxit ad Epiſcopos Galliæ, Germaniæ, & totius Europæ, & quæ habetur in cap. præceptis diſt. 12. ſcribit: *Præceptis Apoſtolicis non dura ſuperbiâ reſiſtatur, ſed per obedientiam, quæ a ſancta Romana Eccleſia, & apoſtolica authoritate juſſa ſunt, ſalutiferè impleantur ſi ejuſdem ſanctæ Dei Eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum, communionem habere deſideratis.* Pelagius Papa in cap. Quoniam 24. quæſt. 1. ait: *Contra Apoſtolicam Sedem temerè credentes peſſima dividit opinio, quod ſchiſma ſpecialiter eſſe denuntiat Auguſtinus dicens de talibus: Adverſus authoritatem illarum Eccleſiarum, quæ ab Apoſtolica Sede epiſtolas accipere meruerunt, temerè credendo, immaniſſimum ſchiſmatis crimen a ſe propulſare non poterit.* S. Leo Papa IX. epiſt. ad Michaelem Patriarcham Conſtantinopolitanum, quam recitat Baronius ad annum 1054. n. 14. *Quid hoc monſtri eſt frater chariſſimè? Romana Eccleſia caput & mater Eccleſiarum membra & filias non habet, & quomodo poteſt dici caput & mater, credimus enim propter quod & loquimur atque conſtanter profitemur: Romana Eccleſia adeò non eſt ſola vel ſicut tu putas una, ut in toto orbe terrarum, quæcunque natio diſſentit ſuperbè ab ea non ſit jam dicenda, vel habenda Eccleſia aliqua, ſed omninò nulla, quia potius conciliabulum Hereticorum, aut conventiculum ſchiſmaticorum, & ſynagoga ſathanæ.*

CAP.

Digitized by Google

CAPUT XIII.

Proponuntur, & diluuntur, quæ in oppoſitum opponuntur.

Dices ſi authoritas Pontificis ſine Concilio eſt infallibilis, & authoritas Concilii ſine Pontifice nullius eſt authoritatis ſequitur in Eccleſia Chriſti fruſtra congregari Concilia Generalia, quia ex illis non habetur major authoritas decretorum, quàm ſi à ſolo Pontifice emanarent, ſed praxis, & uſus Eccleſiæ etiam à tempore Apoſtolorum fuit, ut ad extinguendas hæreſes congregarentur Concilia, ergo authoritas Pontificis ſine Concilio non videtur omnino eſſe infallibilis ſi enim eſſet omnino infallibilis ſupra, & extra Concilium, non debuiſſent Pontifices ab initio Eccleſiæ tot Concilia congregare in rebus fidei definiendis, quod praxi Eccleſiæ adverſatur. Sed contra quia tametſi authoritas Pontificis ſine Concilio ſit omninò infallibilis adhuc authoritas Conciliorum eſt in Eccleſia ſaluberrima, ut oſtendit Di. Auguſtinus epiſt. 118. quia præ cæteris utilitatibus hæc eſt una ex præcipuis, quia Concilium efficax eſt motivum credibilitatis, quo hæretici convertuntur, & Catholicorum fides magis propagatur, ac ſtabilitur. Quamvis Concilia non ſint per ſe utilia ut regulæ fidei, ſunt tamen motiva credendi cum capite, & ratione capitis ſunt regulæ fidei non verò ratione Concilii ſejuncti à capite. Præterea Pontifex in definiendis rebus fidei ſolet ſemper Conſultores adhibere, qui res examinent, ac diſcutiant, ut procedat humano modo. Cæterum ex nullo capite colligi poteſt Pontificem ad definiendas res fidei teneri ſemper Concilium generale convocare, quia ex verbis Chriſti ſatis apertè conſtat hanc poteſtatem collatam fuiſſe Petro, & ejus ſucceſſoribus abſque dependentia à Concilio, adeò ut non niſi temerè, & ſine ullo fundamento, & contra naturam privilegii limitetur authoritas pontificia in ipſo Concilio generali, & non concedatur extra tale Concilium.

Sed inſtabis in Eccleſia debet ſemper eſſe authoritas aliqua infallibilis, ergo debet hæc ſaltem mortuo Pontifice ineſſe Concilio, alioquin nullibi eſſet; ergo authoritas Concilii etiam ſine Pontifice eſt infallibilis. Sed contra negatur conſequentia, quia mortuo Pontifice non eſt in Eccleſia ulla authoritas infallibilis in ordine ad condenda fidei decreta: ſed tantùm adeſt authoritas ad illa ordinanda, quæ ad electionem Pontificis pertinent. Quando nullus habetur Pontifex vel eſt dubius, ut perſæpe contigit in ſchiſmate, vel ſi eſſet manifeſtè Hæreticus, tunc ineſt Eccleſiæ poteſtas decernendi, quæ neceſſaria ſunt, ut eligatur, vel ut manifeſtus fiat verus Pontifex, vel etiam ut declaretur depoſitus ob hæreſim. Sed urgebis Concilium generale legitimè congregatum repræſentat Eccleſiam univerſalem: atqui Eccleſia univerſalis teſte Paulo, eſt columna, & fundamentum veritatis, conſequenter non poteſt errare, & ejus authoritas eſt infallibilis, ex quo ſequitur authoritatem Concilii Generalis eſſe infallibilem, ſed contra diſtinguitur major: Conſilium generale unà cum capite repræſentat univerſalem Eccleſiam, & eſt authoritatis infallibilis, conceditur, ſeorſim à capite, & quando Concilium eſt acephalum, negatur; & conceſſo minore de Eccleſia cum capite negatur conſequentia. Patres Concilii non niſi cum ſuo capite, ſeu Romano Pontifice conſtituunt corpus myſticum Eccleſiæ, proinde non niſi cum capite habent infallibilem authoritatem, ac poſſunt definire infallibiliter, ut teneantur fideles credere; Secus ſi Patres ſeparentur à capite nemo tenetur eis credere, vel obedire in iis, quæ non ſpectant ad electionem Pontificis, quia authoritas Conciliorum ſeorſim à capite, ſeu Pontifice eſt merè humana, quāvis derivata à divina, quæ tota reſidet in Pontifice.

Dices ſecundò ſancti Patres & ſacri Canones aſſerunt, Pontificem in hæreſim lapſum debere à Concilio judicari, eò quia ſupponunt poſſe Romanum Pontificem in hæreſim prolabi, Sed contra quia Canones expreſsè loquuntur de errore perſonali, non judiciali, ſeu poſſe Pontificem Hæreticum eſſe, non tamen poſſe hæreſin publicè, & è cathedra docere. Quia tunc erraret, ut ſupremus Paſtor, & Magiſter totius Eccleſiæ contra Chriſti promiſſionem, *ego rogavi pro te Petre, ne deficiat fides tua, & tu aliquando converſus, confirma fratres tuos*, unde tantùm loquuntur de errore perſonali, quia hic error aut occultus eſt, aut privatis ſcriptionibus à Pontifice, & ſine imperio & ſuprema authoritate inſperſus, hic enim error perſonalis non officit Eccleſiæ, quia omnes fideles ſciunt, Pontificem extra cathedram poſſe errare, & tunc tantùm ſuas pronuntiare opiniones ut provenientes à Doctore privato, quæ opiniones tantum præſeferunt certitudinis, quantùm includunt ponderis & rationum. Hujus luculentum exemplum nobis exhibet ſacra Scriptura Numer. 14. ubi Balaam Propheta licèt vellet ac maximè perciperet populo Iſraëlis maledicere, nunquam tamen Deo prohibente potuit: ajebat: *Non potero præterire ſermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo, etiamſi dederit Balach plenam domum ſuam argenti, & auri, ſed quidquid Dominus dixerit, hoc loquor*, & in eodem veteri teſtamento ſummo Sacerdoti oraculum non canebat, niſi eſſet ſacris indutus, & Pontificem ageret: pari pacto Spiritus Sanctus non aſſiſtit Romano Pontifici in definiendis rebus fidei, niſi cum agit ſummum Pontificem, & docet ex cathedra, ut Magiſter univerſalis Eccleſiæ, & omnium fidelium. Quòd ſi dicas, inde perpetuum fieri miraculum, quo homo non poſſet errare cum vel maximè humanum ſit errare, unde Pontifex cum ſemper homo ſit etiam cum docet ex cathedra poteſt errare conſequenter, ſi ſit illi impoſſibile errare, id miraculo eſt tribuendum. Sed contra quia ſi per miraculum res intelligatur ſuperior naturæ conceditur, neque hoc in Eccleſia eſt novum, imò & quotidianum in juſtificatione peccatorum adminiſtratione ſacramentorum, ſacrificio incruento, aliiſque pluribus, quæ vires excedunt naturæ, non enim Eccleſiam natura, ſed gratia corroborat, & munit, neque Deo eſt difficilius ſupra quàm juxta naturam agere, cum ſolo nutu & voluntate operetur ad extra quidquid vult, & naturæ nil magis proprium ac innatum, quàm Deo volenti obtemperare, adeò ut quidquid agente Deo naturæ ſupra naturam accidit, magis ſit illi conſentaneum quàm ipſa natura, ut enim docent Philoſophi, ineſt cuilibet creaturæ potentia obedientialis ad parendum Deo jubenti.

Dices tertiò aſſiſtentiam Spiritus Sancti ſub ea conditione fuiſſe Romano Pontifici promiſſam, ut in rebus fidei declarandis prævium præmitteret examen, ac ſufficientem diligentiam præcederetque humano modo, ut exigunt res arduæ, & ſummi momenti. Ut autem huic neceſſariæ diligentiæ ſatisfiat, neceſſarium videbatur Concilium generale, quia hujus congregatio ſit ex viris, & Patribus toto orbe illuſtrioribus pietate, & doctrina clarioribus

ſitque

Digitized by Google

fitque propterea ſupremus humanæ diligentiæ gradus, quò major adhiberi non poteſt. Rurſus quia nobis non poteſt innoteſcere, an Pontifex Romæ ſine Concilio ſufficientem adhibuerit diligentiam veritati inveniendæ, conſequenter non poteſt nobis conſtare de veritate deciſionis ab eo factæ, eò quia non conſtet nobis de ſufficienti examine, eidem alligato. Sed contra quia fatemur teneri Romanum Pontificem adhibere pro qualitate, & gravitate negotiorum proportionatum examen Doctorum, qui maturè de veritate inveſtigent, neque ſufficit unus vel alter Doctor ſed plures requiruntur pietate, & doctrina inſigniores, quique ſuas ſententias aperiant ſummo Pontifici, qui non illico definit ex cathedra, ſed poſt diligentiſſimum examen etiam preces funduntur, ut Spiritus ſanctus doceat veritatem juxta promiſſionem à Chriſto factam: ad hæc autem non eſt neceſſe Concilia Generalia ſemper congregare, præſertim cum periculum immineat, ne hæreſis venenum latius diffundatur, & plura Eccleſiæ membra inficiat: dantur enim ægritudines, quæ lenta remedia non admittunt, idque vel maximè in hæreſi extinguenda, cujus favillam niſi ſtatim extinguas, in incendium erumpit. Quod ſi caſum aliquem ponas, in quo ſit opus Concilio, ſicut Deus nunquam Eccleſiæ ſuæ deeſt in neceſſariis, ita neque deerit in hiſce caſibus. Neque tunc ſententia Pontificis eſt alligata plurium ſuffragiis, ſed illi parti, quæ æquior viſa fuerit, quamvis minoribus ſuffulta ſuffragiis: non enim ad prudentiam pertinet pluribus ſemper adhærere, ſed melioribus. Quod ſi quæras unde nam poſſit nobis innoteſcere, quod Romanus Pontifex talem adhibuerit diligentiam, qualem exigit gravitas cauſæ? Reſpondetur hoc idem poſſe etiam opponi Concilio, quod in facto ac examine ſufficienti errare poteſt. Dantur enim aliqua, quæ licet ſpectent factum, quia tamen à Deo revelata ſunt, vel ſaltem cum revelatis connexa, & ſpectant ad publicum Eccleſiæ bonum in iis æque ac in juris quæſtionibus, nec Pontifex nec Eccleſia errare poteſt, aut deficere; ad Deum enim pertinet ne deſint fini à ſe præfixo media accommodata: cùm igitur voluerit Deus ut definitiones factæ à Romano Pontifice ut Magiſtro univerſalis Eccleſiæ eſſent infallibiles veræ, & abſque ullo errore ad ipſum etiam pertinet impedire, ne ſint temerariæ & cæco impetu, & abſque ſufficienti prævio examine è cathedra prolatæ ad univerſam Eccleſiam: qui enim vult finem tendit etiam media neceſſaria ad aſſecutionem illius, unde non permittit Deus ſummum Pontificem quidquam definire de fide ex cathedra, quin prius ſufficiens præceſſerit examen.

Dices quartò S. Cyprianum in Synodo octuaginta Epiſcoporum contra expreſſam Stephani Papæ definitionem ſtatuiſſe Hæreticos rebaptizandos eſſe, & in eundem Stephanum fuiſſe acriter invectum ut liquet ex illius epiſtola ad Pompejum, unde cenſuit Cyprianus non eſſe omnino certa quæ à Papa definiuntur, ac propterea poſſe integra fide impugnari. Sed contra ut huic argumento ſatisfiat recolenda eſt origo diſſenſionum, quæ Cyprianum contra Stephanum Papam concitarunt acriori quidem agitatione quàm S. Martyrem decuiſſet. Novatus in Africa Epiſcopus gravium delictorum illic accuſatus Romam conceſſerat, homo fuerat ingenii inquietiſſimi diſſidiis, ac turbulentiis natus, & ut loquitur Cyprianus, *fuit homo curioſus ut proderet, adulator ut falleret, nunquam fidelis, ut diligeret, pax, & ignis ad conflanda ſeditionis incendia, turbo, & tempeſtas ad cienda fidei naufragia*: ubi igitur Romam appulit ſchiſma excitavit Clerumque Romanum in partes, & factiones diviſit; Cornelio Legitimo Pontifici Novatianum ſacerdotem Romanum opponit, quem etiam à paucis Epiſcopis Pontificem denuntiari curat. Imo ſchiſmati etiam hæreſes immiſcuit: negavit lapſos, quamvis reſipiſcentes & patrati peccati pœnitentes recipi debere: hinc ſe & ſuos Catharos, ſeu mundos & ab omni macula defœcatos vocabat, candidum enim induebat ipſe veſtem in ſymbolum puritatis & ſanctitatis, & quod nollet peccantibus immiſceri, eos qui à Catholicis baptiſmum ſuſcepiſſent, baptizari iterum jubebat, eò quia ob immunditiam indignos judicabat ut ſuis condiſcipulis confœderarentur. Hinc orti fuerunt Cypriani lites cum Stephano, negabat baptiſmum ab Hæreticis collatum validum eſſe, ſed neceſſario eſſe repetendum, eò quia Hæretici extra Eccleſiam eſſent, ubi nec ſacramenta nec fidei ſigilla ſunt, nec dantur. Ad hunc errorem ſtabiliendum tria in Africa fuerunt concilia celebrata, in quibus Cypriani potiſſimum auctoritate damnatus hæreticorum baptiſmus juſſus eſt reiterari in recèns converſis; & Concilium Carthaginenſe cui interfuerunt Epiſcopi octoginta ſeptem per datas epiſtolas Stephanum Papam de iis, quæ in Africa contigerunt fecerunt certiorem. Improbavit, damnavit Stephanus, quæ in Africana Synodo fuerunt acta circa reiterandum præſertim baptiſmum hæreticorum in recens converſis ad fidem Catholicam: reſponditque Romanus Pontifex: *Si quis à quacunque hæreſi ad Eccleſiam venerit, nihil innovetur: niſi quod traditum eſt, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.* Hoc reſponſum cum non fuerit juxta Cypriani votum majorem in illo excitavit contentionis ardorem ægre ferens ſuam, & plurium ſententiam Conciliorum à Romano Pontifice reprobari damnarique; idque cauſæ cur Cyprianus calamum in Stephanum magis acuerit, ac ſcripſerit ad Pompejum Sabratenſem Epiſcopum epiſtolam illam 74. in qua exaranda non ſemel calamus charitatem vulneravit ſed & atramentum patientiam delevit martyris. Ante tamen Cyprianum hunc errorem de rebaptizandis hæreticis recens ad fidem converſis invexerant Montaniſtæ, & Tertullianus, & plures itidem orientis Synodi ante Africana diſſidia confirmarunt præſertim Synodus Iconienſis, cui Firmilianus Cæſareæ Epiſcopus interfuit, ut legitur in *epiſt* 75. Cypriani, & refert Euſebius lib. 7. c. 4. & 6. Veritas tamen in hiſce oppoſitionibus victrix evaſit ac de proſtrato errore triumphavit: omnes quippe Catholici cum Stephano Romano Pontifici adhæſerunt, Cypriani ſententia condemnata fuit in Concilio Arelatenſi I. can. 8. & teſtatur S. Hieronymus lib. contra Luciferianos etiam in Concilio Nicæno c. 19. fuiſſe damnatam, inquiens, *Synodus Nicæna omnes hæreticos ſuſcepit, exceptis Pauli Samoſateni diſcipulis*: quinimo principaliores fautores ſententiæ Cypriani, contra eandem acrius poſtea pugnarunt, eamque expugnarunt, adhærentes Stephani definitioni, & S. Auguſtinus epiſt. 48. ad Vincentium exiſtimat Cyprianum ipſum poſtea ſententiam mutaſſe: ceterum ita pugnarunt Stephanus, & Cyprianus ut neuter alterum hæreſis damnaret & monet Auguſtinus lib. 2. contra Donatiſtas cap. 4. De S. Cypriano conſtat ex Epiſtola Synodica ad Stephanum Papam; de Stephano aſſerit Auguſtinus non abſolviſſe quæſtionem neque Cypriani errorem hæreſi notaſſe ut ſcribit lib. 5. contra Donatum cap. 25. & Euſebius lib. 7. cap. 4. notat Stephanum excommunicationem tantùm fuiſſe minatum repetentibus baptiſmum; & colligitur ex ipſa

ipſa Stephani ſententia ad Concilium Carthaginenſe; quam refert Euſebius loc. cit. ubi Stephanus tantum ait: *Nihil ab antiquis traditionibus quoad hæreticos, qui reſipiſcunt, redeuntque ad Eccleſiam, innovandum eſſe:* unde Stephanus nullius hæreſis nota Cyprianum inuſit. Hiſce prænarratis reſpondetur ad objectionem in qua dicebatur, quòd Cyprianus expreſſam definitionem Stephani Papæ de non rebaptizandis hæreticis recens converſis ad fidem impugnaverit; Cyprianum ſenſiſſe quidem contra Stephanum; non tamen hæreticum fuiſſe. Quia Stephanus nil adhuc ex cathedra definierat, nec opinionem ſuam ad fidem pertinere dixerat, & contrariam eſſe hæreſi, unde non potuit Cyprianus hæreticus eſſe, cum ejus opinio nondum fuerat hæreſis declarata. Rurſus quia nondum tot Conciliorum, Patrum, & Canonum emerſerant decreta, neque praxis ſatis clarè oſtenderat Papam extra Concilium errare non poſſe. Præterea quia exploratum nondum fuerat an ſententia illa Stephani emanata fuerat è Stephano ut perſona publica, vel ut privato Doctore. Cæterum in hoc erravit Cyprianus quia ſe Stephano oppoſuit, cum debuiſſet ejus ſententiæ acquieſcere, & quod immunis non fuerit ab omni culpa, edocuit poſtea Eccleſiæ praxis, quæ Cypriani ſententiam hæreſin eſſe cenſuit: & ſancti Patres Cyprianum licet ſanctitate illuſtrem, & martyrio glorioſum intemperantiæ redarguerunt, quos inter D. Auguſtinus lib. 1. contra Donatiſtas cap. 18. ubi ait: *Hanc culpam Cypriani* falce martyrii fuiſſe amputatam, & proprio ſanguine prorſus deletam: & cap. 19. aſſerit fuiſſe Cypriani peccatum, *quaſi nævum in candore ſanctæ illius animæ, quam ubera charitatis tegebant.*

Dices quintò, Pontificem poſſe pluribus aliis ſe temerare peccatis, & incidere in peccata Simoniæ, avaritiæ, ſuperbiæ, luxuriæ, & aliorum, quæ diſpoſitiones ſunt ad hæreſim: ergo poterit etiam hæreſin incurrere, cum hæc ad alia ſequatur peccata. Sed contra, quia tametſi poſſit pluribus ſe peccatis Pontifex inquinare, nunquam tamen ex cathedra hæreſin docere univerſam Eccleſiam Deo id non permittente & ob aſſiſtentiam Spiritus ſancti, qui eum docet omnem veritatem: reliqua peccata quibus poteſt ſe Pontifex inquinare ſunt perſonalia & reſpiciunt Pontificem non ut magiſtrum univerſalis Eccleſiæ ſed ut privatum Doctorem, poſſe itidem opiniones hæreticas aſſerere, non tamen eas docere ex cathedra univerſalem Eccleſiam: quia ad id requiritur prævium diligens examen, conſultatio plurium Doctorum, & diuturna precum fuſi, ad Deum quibus præmiſſis aſſiſtit Spiritus ſanctus Eccleſiæ, & ſuo Paſtori ſupremo ne deficiat in fide, ſed Eccleſia ſtet ſemper ſitque *columna, ac fundamentum veritatis.* Chriſtus non pro Petri pietate, amore, humilitate rogavit, ſed ne deficeret in fide; quia in hac Petri, & ſuorum ſucceſſorum fide Chriſtus ſuam voluit Eccleſiam fundatam; unde licet Pontifices Romani variis poſſint ſe peccatis maculare nunquam tamen Eccleſiam univerſalem hæreſin docere: hinc Chriſtus non dixit, quæ faciunt facite, ſed quæ dicunt facite: unde debuit eorum doctrina eſſe incorrupta. Neque obſtat ſi dicas, Petrum bis, & graviſſime erraſſe etenim Matth. 26. Chriſtum magiſtrum ſuum negavit, & ad Galat 2. coëgit gentes judaizare, fueritque propterea à D. Paulo graviter reprehenſus. Quod ſi Petrus errare potuit, à fortiori Rom. Pontifex ejus ſucceſſor. Nam reſpondent SS. Patres non corde, ſed ore tantùm Chriſtum negaſſe & quidem eo tempore quo nondum erat Pontifex, nec ſupremus Eccleſiæ magiſter: quamvis enim primatus Eccleſiæ promiſſus illi fuerit ante paſſionem, & antequam Chriſtum negâſſet Matth. 16. *Tibi dabo claves regni cælorum*, hoc eſt de futuro, non de præſenti *do:* Collatus tamen illi non fuit niſi poſt paſſionem Joan. ult. *Petre amas me? paſce oves meas.* Fuit igitur Petri negatio culpa Petri piſcatoris, non error Eccleſiæ Doctoris è cathedra docentis: adeo ut non fuerit error doctrinæ, & cathedræ, ſed privatæ perſonæ, de qua non procedit quæſtio. Quis dicat Petrum docentem à cathedra definiviſſe, *Chriſtum negandum eſſe*, cum ſemper & verbo, & exemplo docuerit, *eſſe ſummè amandum?* Ad aliud quod Petrus coëgerit gentes judaizare, reſpondetur non eſſe certum, Petrum revera erraſſe. Plures enim ex Græcis Patribus cum quibus etiam D. Hieronymus *epiſt.* 89. ad Auguſtinum nullum in Petro errorem inveniunt, aſſerentes omnia ex compoſito, & ſimulate non verò ſerio inter Petrum, & Paulum acta fuiſſe, ad bonum finem, ut æquè gentes, ac Judæos ad fidem Jeſu Chriſti traherent: cum igitur incertum ſit, an Petrus tunc erraverit, non poteſt quidquam certi ex illo deduci. Ab errore excuſatur Petrus ab Origene, Didymo, Apollinari, Euſebio, Theodoro, Chryſoſtomo, Theodoreto, Theophylacto, Caſſiano collat. 17. & plerique alii excuſant Petrum ab errore aſſerentes nonniſi ſimulatè fuiſſe à Paulo redargutum: alioquin ſi ſerio id contigiſſet, majori fuiſſet Paulus reprehenſione dignus, qui legales ceremonias multò frequentius quàm Petrus adhibuit, & accuratius fuit iiſdem uſus ut Judæorum ſibi compararet benevolentiam: etenim *actor.* 16. Timotheum ex patre gentili natum circumcidit, quod perinde fuit ac judaizare, legaleſque ſervare ceremonias. *Act.* 18. caput more Nazaræorum totondit. Actor. 21. Hieroſolymis cum Judæis ſe purificavit. 1. ad Corinth. cum Judæis dicitur factus Judæus: an non pluries Paulus legales ſervavit ceremonias, quàm Petrus? an non acriori fuiſſet dignus reprehenſione: quod ſi in Petro Paulus reprehenderit, quod ipſe pluries uſurpavit, dicendum eſt ex compoſito, & ſimulatè id contigiſſe ut traherent ad fidem æque gentes ac Judæos: alioquin ſi ſeriò id Paulus egiſſet, multo acriùs fuiſſet ipſe corripiendus, quod tamen à Petro factum non fuit: quòd ſi uterque erravit abſolvendus potius eſſet Petrus qui minus erravit, quam Paulus. Sed non fuit Paulus reprehenſus quia non niſi ſimulatè objurgavit Petrum, nec Petrus erravit: & cum neuter peccaverit uterque abſolvitur à præcitatis Patribus Græcis. Patres vero Latini aſſerunt Petrum erraſſe non in ipſa rei ſubſtantia (ſiquidem non credebat neceſſarium uſum legalium, cum ipſe in Concilio Hieroſolymitano Actor. 15. contrarium definierit) ſed tantùm erraſſe in modo, & circumſtantiis loci, & temporis: etenim à gentilibus diſceſſerat, eorum cibis abſtinebat, & totus cum Judæis erat? adeo ut inſcius ſuo exemplo plures in errorem induceret, eo quia crederent neceſſario à gentilium cibis abſtinendum eſſe, cum Petrus tanto ſtudio ab iiſdem ſe abſtineret, ac ritibus uteretur Judæorum, non ſine gentilium ſcandalo qui propterea Chriſtianos averſabantur; idque cauſæ fuit cur Petrus ſeriò fuerit à Paulo objurgatus, ita cenſent Auguſtinus lib. 2. de Bapt. contra Donatiſt. cap. 2. S. Cyprianus epiſt. 71. & alii. Sed quidquid ſit de hac opinionum varietate inter Patres Græcos, & Latinos concludendum eſt Petrum reprehenſum à Paulo non erraſſe in doctrina, ſed ad ſummum exemplo: quia Petrus non definivit ex cathedra, nec docuit judaizandum; ſed

tantum

Digitized by Google

tantum exemplo, quo pluribus erat occaſio errandi, quod anſam dedit Paulo eum redarguendi, ne gentiles ab ipſo averterentur.

Dices ſextò, plures Romanos Pontifices de facto errarunt non quoad modum & circumſtantias, ſed circa fidei ſubſtantiam, etenim Zephirinus ementitis vaticiniis, fictiſque à Montano miraculis captus eidem communicavit, & in ejus errores incidit referente Tertulliano lib. adverſus Praxeam cap. 1. Liberius Papa teſte Athanaſio in Epiſtola ad ſolitariam vitam agentes hæreſi ſubſcripſit Arianæ factus & ipſe Hæreticus. Felix II. opera Arianorum, ut teſtatur Div. Hieronymus in Cathalogo ſcriptorum in Achatia Epiſcopus fuit Arianus, & Gelaſius I. docuit in Sacramento Euchariſtiæ una cum carne Chriſti etiam ſubſtantiam panis poſt conſecrationem perſeverare, quam hæreſin Lutherus iterum excitavit, ex quo Gelaſius contra Eutychen argumentum deſumit, ac infert, quod ſicut poſt conſecrationem utraque ſubſtantia inconfuſa perſeverat carnis, & panis, ita poſt incarnationem utraque natura divina, & humana. Verba Gelaſii ſunt: *Certè Sacramenta quæ ſumimus corporis & ſanguinis Chriſti divina res eſt, propter quod & per eadem divinæ efficimur conſortes naturæ, & tamen eſſe non deſinit ſubſtantia ſeu natura panis & vini.*

Sed contra negatur Zephyrinum Papam incidiſſe in errores Montani. Tertullianus enim, qui id aſſerit, Montaniſta fuit, neque in hoc eſt illi fides præſtanda cum præter Tertullianum nullus citetur alius, qui hoc de Zephyrino adſtruat. Refert Euſebius lib. 5. cap. 3. Montaniſtas prius quam in eam incidiſſent hæreſin viros fuiſſe pietate, miraculis & vaticiniis claros, adeo ut etiam in hæreſin prolapſi ſpecimina dederint pietatis, & plures ſanctos viros ad ſe traxerint, atque deceperint, eò quia quidquid apud Catholicos pluris fiebat, hoc exactè & ipſi exercebant, etenim protrahebant jejunia, opitulabantur pauperibus, adverſa æquo animo tolerabant, imò & ipſum martyrium ſubibant, & hac pietatis larva etiam ipſe Tertullianus deceptus, quamvis in Libr. de Præſcript. cap. decimo quinto Eos fuit acerrimè inſectatus poſtea tamen dexteram iiſdem porrigens totis viribus eos propugnavit ſpecie miraculorum, ac vitæ auſterioris, quam profitebantur, deceptus: hinc licèt Zephyrinum circumvenerint non tamen ipſum ad ullum traxerunt errorem & cognita eorum fraude nullam cum iiſdem communionem habuit, non igitur Zephyrinus ante cognitam fraudem in hæreſin incidit Montani, ſed tantum mendacio deceptus Montaniſtas viros credidit pietatis ſtudio inſignes viroſque culturâ virtutum commendatos: nos verò non negamus poſſe Pontificem ab uno vel altero Hæretico ita decipi, ſed aſſerimus non poſſe ut Magiſtrum Eccleſiæ eam docere ex cathedra errores contra fidem. Ad ſecundum de Liberio reſpondetur totam Liberii culpam in eo ſitam fuiſſe, quod tædio pœnarum, ac diuturni exilii, & ſpe reſumendi Pontificiam dignitatem victus primæ fidei formulæ, quam Syrmii ediderant Ariani ſubſcripſerit, conſenſeritque in Athanaſii condemnationem. Hæc ſola ſubſcriptio totum fuit Liberii delictum, neque alterius criminis ab ullo accuſatur. In eodem Concilio Syrmienſi producta fuit etiam alia formula confeſſionis plena blaſphemiis, & impietate in qua Dei Filius non ſolum non dicitur ejuſdem eſſe ſubſtantiæ cum Patre, ſed nec etiam ei ſimilis, cujus formulæ adeo ipſos puduit Arianos ut in Concilio Ancirano tertiam ediderint formulam Catholicæ omnino ſimilem omiſſa tantum voce conſubſtantialis, quam Conſtantius fuit amplexus, & ſecundam expunctam & deletam voluit Imperator, ut ſcibunt Sanct. Hilarius *lib. de Synod.* Epiphanius *hæreſi* 73. Socrates *lib.* 2. *cap.* 29. Formulam igitur fidei, cui Liberius ſubſcripſit, fuiſſe plane catholicam & in qua Photini hæreſes damnabantur, fatetur S. Hilarius, licet vox illa conſubſtantialis reticeretur, vel potius ab illa reſcinderetur, unde Liberius non approbavit nec docuit ex Cathedra hæreſin Arianorum, imò in litteris, quas dixerit ad Orientales Epiſcopos, indicat eatenus ſe cum Urſatio, & Valente communicaſſe, eo quia eorum fidem catholicam eſſe agnoviſſet, liberam ab omni ſuſpicione arianiſmi: quinimo Auguſtinus, quamvis acerrimus Arianorum hoſtis adverſus Paſcentium Arianum agens ait ſe illius fidei ſubſcripturum, ſi nihil aliud catholicæ veritati contrarium inveniat, quàm quod in illa reticeatur vox conſubſtantialis, ita ſcribit epiſtola 174. Sed Liberius ei tantum formulæ fidei ſubſcripſit, in qua vox illa conſubſtantialis reticebatur ſeu potius ab ipſa præſcindebatur, quod ſanè non fuit negare, & docere ex cathedra Eccleſiam univerſalem Filium non eſſe conſubſtantialem Patri, ergo Liberius quamvis formulæ illi ſubſcripſerit non tamen approbavit, neque ex Cathedra docuit hæreſin Arianorum. Non enim formulæ, cui ſubſcripſit Liberius ullam continebat hæreſin & Epiſcopi, cum quibus communicavit id ipſum credere aſſerebant, quod in illa contineretur: quamobrem Liberius non poteſt hæreſis redargui, neque quod approbaverit hæreſin Arianorum. Cæterum Sanct. Hieronymus eatenus ſcripſit Liberium hæreticæ pravitati ſubſcripſiſſe, eò quia Athanaſii condemnationi aſſenſus fuit, cujus cauſa adeo fuit cum fide conjuncta ut fidem damnare videretur, qui Athanaſium condemnaret, & quia vocem conſubſtantialis, quæ tunc erat Catholicorum ſymbolum, quo ab Arianis diſtinguerentur omitti paſſus fuit, & rurſus cum Arianis communicaverit, hæ fuerunt cauſæ, quæ Hieronymum moverunt, ut ſcriberet Liberium hæreticæ pravitati ſubſcripſiſſe: Verum licèt graviter Liberius peccaverit ob ſcandalum Catholicis datum, non tamen profeſſus fuit Arianam hæreſin nec illam ex cathedra docuit: ex eo autem quod communicaverit cum Arianis fuiſſe ipſum Ariana hæreſi infectum: quidni veniunt Romam ſaltem curioſitatis cauſa Lutherani, Calviniſtæ & alii ejuſdem hominis, cum quibus Catholici Romani communicant, quamvis eorum errores non approbent, imo & condemnent: in civitatibus imperialibus per germaniam communicant Catholici cum Lutheranis aliiſq; acatholicis, qui tamen Lutherani non ſunt, nec ulla alia infecti hæreſi. Quamobrem ex eo, quod Liberius neceſſitatis cauſa communicaverit cum Arianis non ſequitur fuiſſe ipſum Arianum. Præterea ſi qua ei culpa tribuitur hanc totaliter delevit, cum præſcidit ac damnavit acta Concilii Ariminenſis, eò quia Arianæ hæreſi ſe Patres illi ſubſcripſerint, ob quam reſciſſionem à ſede Apoſtolica iterum pulſus pluribus ærumniis confectus, deliteſcere maluit in ſepulchris, quam cum male viventibus converſari, ut refert Sozomenus lib. 4. cap. 10. Sed dato etiam & non conceſſo formulam cui Liberius ſubſcripſit, hæreſes comprehendiſſe, adhuc contra noſtrum aſſertum nil poſſet inferri, quia ex eo, quod ſubſcripſerit hæreſin non ſequitur eam docuiſſe ex cathedra, ſicut Petrus licèt Chriſtum negaverit, & Marcellinus thus Idolis obru-

obtulerit, neuter tamen ex cathedra id docuit, neque enim Petrus docuit Eccleſiam negandum eſſe Chriſtum, neque Marcellinus adolendum eſſe Idolis; pari pacto licèt Liberius ſubſcripſerit formulæ illi non tamen ex Cathedra eam docuit Eccleſiam. Ad Felicem ſecundum, quod attinet, refert Rufinus *lib. decim. hiſtor. cap.* 22. & cum ipſo Theodoretus *lib.* 2. *cap.* 17. & Sozomenus *lib.* 4. *cap.* 10. antequam eligeretur Romanus Pontifex liberè cum Arianis communicâſſe non tamen fuiſſe Arianum, quinimò electum Pontificem omnem cum Arianis ſocietatem abrupiſſe, & Conſtantium Auguſtum eo quod baptiſmum ab Arianis accepiſſet, ſacris interdixiſſe, & ob id feciſſe Felicem capite diminutum, ut refert Baronius ad Annum 357. Gelaſium Papam quod attinet, negant plures ipſum docuiſſe poſt conſecrationem perſeverare in Euchariſtia ſubſtantiam panis, & inficiantur Gelaſium Papam fuiſſe Authorem illius libri, in quo leguntur præcitata verba. Idque pluribus oſtendunt rationibus. Primò quia liber, quem contra Neſtorium & Eutychen Gelaſius Papa compoſuit fuit volumen ſpiſſum digeſtum in quinque libros, & præfata verba deprompta ſunt ex quodam exiguo libello, ut teſtatur Genadius de Scriptoribus Eccleſiaſticis. & Anaſtaſius Bibliothecarius. Secundo quia Author libelli de duabus naturis in ipſo exordio altercationem de duabus naturis novam & recentem & nupernatam aſſerit, & ad illam extinguendam calamum ſuſcepiſſe, & ſcriptionem illam incepiſſe: ſed quo tempore Gelaſius ſedebat Eutychiana hæreſis non fuit nova & recens, ſed jam rancida, & decrepita, ac veluti pœnè emortua ob plura Concilia, quæ jam dudum illam damnaverant, præſertim Conſtantinopolitanum, cui Leonis Papæ Legati adfuerunt anno 450. Chalcedonenſe Oecumenſe anno 451. poſtquam à Martiano, & Leone Imperatoribus exterminati ſunt Eutychiani, unde Gelaſius Papa electus anno 492. non potuit Eutychianam hæreſin aſſerere recens natam. Tertiò quia Author illius libelli inter alios Orthodoxos Patres citat Euſebium Epiſcopum Cæſarienſem, quem Gregorio Nazianzeno anteponit ſcil. hominem impium præfert. S. Euſebius enim in Diocletiani perſecutione defecit, & Athanaſium fuit inſectatus, ac Arianam hæreſin plerisque in locis diſſeminavit, in qua ipſe vitam miſerè clauſit, & cujus hiſtoriam plurimo tinctam veneno Gelaſius Papa inter Apocrypha ſcripta rejecit. Quartò quia ut teſtatur Caſſiodorus conſueverunt Hæretici, & Pelagiani ſuis in libris Gelaſii Pontificis nomen prætexere, ait Caſſiodorus lib. de divin. lect. cap. 8. ut res vitioſas glorioſi nominis authoritate defenderent. Hinc plura adſcribuntur ab Hæreticis Gelaſio Pontifici, quæ ad alium pertinent Gelaſium ex nominis ſimilitudine ftaudem quærentes. Quintò quia Cardinalis Baronius obſervat Authorem illius libelli de duabus naturis contra Eutychen, & Neſtorium Gelaſium illum fuiſſe, cujus in bibliotheca meminit Phocius, & qui acta Nicænæ Synodi contra Eutychianos tribus tomis digeſſit: hic enim ſcripſit tempore, quo hæreſis Eutychiana quamvis pluries jam impugnata, & extincta potentiâ Baſiliſci tyranni iterum cœpit excitari, quæ cauſa fuit, ut contra Eutychianos recens natos ſcripſerit. Quòd ſi libellus ille diceretur etiam à Gelaſio Pontifice ſcriptus, non propterea quidquam contra noſtrum aſſertum inde poſſet inferri, non enim negamus poſſe Papam ut privatam perſonam privatumque Doctorem plura dicere, & ſcribere, quæ tamen non tenetur Eccleſia credere ut fidei articulos, quia ut privatus Doctor poteſt in ſuis opinionibus errare, non verò ut publicus Doctor, & Magiſter totius Eccleſiæ, cum à Chriſto conceſſa eſt autoritas infallibilis, quoties docet ex Cathedra, rogavit enim Chriſtus Patrem, ne Petri fides deficeret, conſequenter nec fides ſuorum ſucceſſorum. Pontificis enim doctrina in eo tantùm caſu infallibilis eſt, & libera à quovis errore, quando eam Pontifex docet è Cathedra hoc eſt cum aliqua inter Chriſtianos exorta controverſia, Pontifex rebus omnibus maturè examinatis, & à pluribus viris pientiſſimis ac doctiſſimis diſcuſſis, ac fuſa ad DEUM prece ſententiam pronunciat, declaratq; propoſitionem aliquam ad fidem pertinere, & aliam hæreſin ſapere. Hæc enim ſolemnis, & authoritativa declaratio ad univerſam Eccleſiam directam actio eſt propria ſoli Pontifici, & in hanc doctrinam aſſerimus cadere non poſſe errorem, quo tota Eccleſia decipiatur, ac erret, cùm ſit columna, & fundamentum veritatis, & Chriſtus rogaverit Patrem, ne deficeret fides Petri, & ejus ſucceſſoris docentis ex Cathedra. Quod ſi dicas Gelaſium Papam docuiſſe ſacram Euchariſtiam ſumendam eſſe neceſſario ſub utraque ſpecie, nec poſſe ſine ſacrilegio unam ſpeciem ſejungi ab alia; & hanc aſſertionem eſſe hæreſin Joannis Huſs, & Calvini, conſequenter Gelaſium Papam non poſſe ab hæreſi excuſari cujus decretum recitatur à Gratiano in cap. Comperimus de Conſecrat. diſt. 2. ubi hæc habentur verba: *Comperimus quod quidam ſumptâ tantummodo corporis ſacri portione à calice ſacri cruoris abſtineant: qui procul dubio (quoniam neſcio, qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diviſio unius ejusdemque myſterii ſine grandi ſacrilegio provenire non poteſt.*

Sed contra quia Gelaſius loquitur tantùm de ſacerdotibus, qui communicántes poſt conſecrationem non poſſunt abſtinere ab alterutra ſpecie, eò quia ſacrificium debet integrè confici, & ita explicant textum præcitatum plures cum Gratiano gloſsâ & rubrica illius Canonis. Alii etiam reſpondent Gelaſium fuiſſe locutum de illis, qui non ex præcepto Eccleſiæ vel aliqua infirmitate; aut alia neceſſaria cauſa abſtinebant à binis ſpeciebus, ſed tantum ex ſuperſtitione ut ibi Gelaſius explicans ſe ipſum fatetur, eo quia inter Manichæorum hæreſes ea etiam fuit qua ſuperſtitioſum eſculentorum delectum inducerent, & abſtinerent à carnibus & vino, quibus divinam non ineſſe ſubſtantiam aſſerebant, ſed à malo principio proficiſci: & ob hanc cauſam Manichæi abſtinuerunt in Euchariſtia à ſpeciebus vini, & tantùm ne hæreſi notarentur cum aliis Catholicis Euchariſtia ſub panis ſpeciebus fruebantur, ut refert Sanct. Leo Papa *ſermon. 4. de quadrageſ.* ut teſtis oculatus: unde oportuit id temporis uſum calicis fuiſſe Catholicis liberum, & aliquàndo eo non conſueviſſe uti: ſi enim ſub utraque ſpecie Catholici neceſſario ſumpſiſſent Euchariſtiam ſtatim qui eſſent Manichæi apparuiſſent, unde ex monito Pontificis ad evellendam Manichæorum hæreſin, qui ſub una tantum panis ſpecie communicabant Manichæis accenſebantur, quapropter Gelaſius Papa in *cap. Comperimus* non abſolutè eos damnat, qui ſub una tantùm ſpecie Euchariſtiam ſumunt, ſed qui ex ſuperſtitione, & ſacrilegio hoc modo communibabant ſicut Manichæi. Certum eſt fideles ſub Eccleſiæ initiis conſueviſſe communicare vel ſub una tantum, vel ſub utraque ſpecie, ac in poteſtate Eccleſiæ fuiſſe præcipere communionem modo ſub una, & modo ſub utraque ſpecie

prout

Digitized by Google

prout magis congruum viſum eidem fuit ad evellendos, ac confutandos errores Hæreticorum ut ex Conciliis & SS. Patribus liquet. Quia Neſtorius docuit fideles ſub ſpeciebus panis ſumere tantum corpus Chriſti ſine ſanguine, & ſub ſpeciebus vini ſolum ſanguinem ſine corpore. Eccleſia in Concilio Epheſino ad extinguendam hanc hæreſim licet fideles antea communicaverint ſub utraque ſpecie, præcepit, ut impoſterum ſub ſpecie tantum panis communicarent, quo crederent totam Chriſti humanitatem, ſeu corpus cum ſanguine ſumi ſub una tantùm ſpecie panis. Verbum divinum quod ſemel aſſumpſit nunquam dimiſit, unde ſi ſub ſpecie panis reperitur cum corpore, neceſſe eſt, ſit ibi etiam cum ſanguine. Tum quia Apoſtoli in ultima cœna communicantes ſub ſpecie panis non ſumpſerunt Chriſti corpus ſine ſanguine, nec corpus mortuum, ſeu Chriſti cadaver. Cum nondum eſſet mortuus, ſed corpus vivum, proinde cum ſanguine: & fideles nunc communicantes ſumunt idem corpus Chriſti, quod in ultima cœna ſumpſerunt Apoſtoli, conſequenter ſumunt corpus vivum & cum ſanguine: corpus enim humanum ſine ſanguine non vivit: hæc igitur Neſtorii hæreſis anſam dedit Eccleſiæ præcipiendi fidelibus communionem ſub ſola ſpecie panis.

E converſo, quia Manichæi aſſeruerunt Chriſtum non habuiſſe verum corpus humanum, ſed tantum phantaſticum; Eccleſia ad extinguendam hanc hæreſim præcepit fidelibus communionem ſub utraque ſpecie, ut crederent ſe ſumere verum ac reale corpus, verum ac realem ſanguinem; & Gelaſius Papa *cap. Comperimus de conſecrat. diſt.* 2. vocat ſacrilegos communicantes ſub ſola ſpecie panis, eò quia cum Manichæi crederent à ſe ſumi corpus phantaſticum Chriſti: hæcque communio à Gelaſio dicitur ſacrilega in hoc ſenſu. Hinc patet poſſe Eccleſiam præcipere communionem ſub una, vel ſub utraque ſpecie juxta circumſtantias temporum, perſonarum, ac exigentiam Eccleſiæ ad expugnandas hæreſes. Leges enim Eccleſiaſticæ conduntur vel mutantur prout bonum commune Eccleſiæ, & fidelium exigit, perinde ac leges civiles ſanciuntur vel abrogantur à Principibus ſæcularibus juxta exigentiam boni publici. Hinc Eccleſia quia Neſtorius negavit Mariam Virginem eſſe Matrem Dei, ſed tantum JEſu hominis non Dei, præcipit in Concilio Epheſino, ut à fidelibus *Mater Dei* vocaretur. Quia Donatiſtæ iterabant baptiſmum, licet hoc Sacramentum ab Eccleſia per trinam immerſionem conferretur; in Concilio Toletano ſub Gregorio Magno ſtatutum fuit, ut deinceps non niſi per unicam infuſionem aquæ miniſtrari deberet, ad abolendam hæreſim Donatiſtarum. Imo & Apoſtoli, ne cum Judæis convenirent feſtum Sabbathi tranſtulerunt in diem Dominicum.

Dices ſeptimo Vigilium Papam non poſſe excuſari ab hæreſi Euthychiana cum anathema illis dixerit qui duas in Chriſto naturas faterentur ut luculenter narrat Liberatus Archidiaconus Eccleſiæ Carthaginenſis in ſuo Breviario cap. 22. ubi etiam recitat Epiſtolam Vigilii directam ad Theodoram Auguſtam, & habetur in *in Tom.* 2. *Concil.* ergo nulli poteſt dubium eſſe, quin Pontifex poſſit in hæreſim prolabi. Sed contra quia quando Vigilius fuit verus Papa omnem cum Eutychianis communionem reſcidit, ſeque Theodoræ Auguſtæ oppoſuit faventi Eutychianis, & ob id fuit Vigilius ex ira Imperatricis pulſus è Cathedra Petri, & in exilium miſſus ubi pœnis, & ærumnis confectus glorioſè obiit à ſanctis Patribus laudatus. Caſus enim Vigilii tametſi turpis fuerit, contigit tamen antequam eſſet verus Pontifex. Res ex Liberato ita ſe habuit: Theodora Auguſta cum hæreſim Eutychianam animo foveret, ac doleret à Romanis Pontificibus ſuæ fidei Epiſcopos præſertim Anthimum fuiſſe ſede expulſos ac deportatos; Vigilium Agapeti olim Diaconum ſubornat, ei offert multiplicem auri copiam, imo & papatum pollicetur, ſi vellet Chalcedone acta reſcindere, & Eutychianam fidem approbare, ac Anthimum reſtituere. Quidni Vigilius æquè auro, ac Pontificatui inhians omnia juxta Theodoræ Auguſtæ vota ſpopondit, hinc Sylverio tunc legitimo Pontifice in exilium pulſo, accuſatoque, quod cum Gottis colluderet, præpotentiâ Beliſarii exulanti Sylverio ſufficitur Vigilius, qui ſtatim ad Theodoram Auguſtam ſecreto Chirographo profeſſus eſt Eutychianam hæreſim monita Imperatrice ut omnia inviolabili ſilentio obtegeret, ne ſi res vulgaretur, Romani palam deficerent, ex quo liquet Vigilium hæreſi Eutychianæ tunc tantum ſubſcripſiſſe, quando fuit intruſus in Petri Cathedra, & nondum fuit verus Pontifex cum adhuc Sylverius verus Pontifex in exilium pulſus, cum verò poſtea deceſſiſſet Sylverius, & Theodora Auguſta à Vigilio peteret, ut fidem ſervaret jam pridem occultis literis obſtrictam, reſtitueret ſuæ ſedi Anthimum Patriarcham, ac ſervaret, quæ promiſerat, tunc Vigilius ut verus Pontifex negavit poſſe à ſe ſervari, quæ temerè promiſerat; excanduit ita Theodora Imperatrix in Vigilium, quem expulſum ſtatim è Petri Cathedra voluit, & in exilium egit, ubi ærumnis confectus ſanctè obiit, ut referunt Paulus Diaconus in vita Juſtiniani Sanct. Gregorius M. lib. 2. epiſt. 36. ad Epiſcopos Hiberniæ. Hinc ex hiſtoria Vigilii clarè oſtendat ipſum ut Papam non docuiſſe, nec fuiſſe Profeſſum ullam hæreſim, quin potius maluerit Pontificia dignitate & ſede expelli, & ærumnis abſumi, quam hæreſim profiteri, & ſervare, quæ Theodoræ Auguſtæ promiſerat.

Dices octavo, Honorium I. Romanum Pontificem fuiſſe hæreticum Monothelitam fatentur teſtes omni exceptione majores, & eandem hæreſin docuiſſe in duabus epiſtolis ad Sergium, adeo eſt certum ut ob eam cauſam damnatus fuerit à ſexta generali Synodo Conſtantinopolitana ſub Agathone Papa, & inter hæreticos recenſitus. Verum hujus Pontificis cauſa videtur dubia: ſi teſtes ſpectemus Monothelita fuit; ſin verò cauſas, & rationes, neceſſe eſt ut eam ab quavis hæreſis labe abſolvamus: etenim ſi authoritatem ponderes eum accuſantium hæreſeos, inficiari non poteris eum fuiſſe hæreticum Monothelitam: cum id fateantur plura Concilia œcumenica ſexta, ſeptima, & octava, & præſertim hoc ultimum act. 7. quibus omnibus ſemper interfuerunt legati Apoſtolicæ ſedis, qui ſi eum noviſſent innocentem proculdubio reclamaſſent: quin imo præter Concilia hæreſeos illum accuſarunt Hadrianus II. Papa, ut habetur in actis octavæ Synodi generalis, Leo Papa in litteris ad Conſtantinum Auguſtum, Agatho Papa ad eundem Auguſtum. Leo Papa II. epiſt. 2. ad Epiſcopos Hiſpaniæ: & epiſt. 5. ad Ervigium Regem Hiſpaniæ. Nicephorus patriarcha Conſtantinopolitanus epiſt. ad Leonem III. papam. Tharaſius ad ſummos ſacerdotes Antiochiæ, & Alexandriæ, & ſanctæ urbis. Theodorus cum Synodo ſua Hieroſolymitana ut habetur in 7. Synodo act. 3. Beda de natura rerum cap. 61. Nonne producti hactenus teſtes dixeris omni exceptione majores, quorum Authoritati ſit pro-

Digitized by Google

propterea fides præſtanda? quod ſi eorum fidem in dubium verteris, nulli erit hiſtoriæ ampliùs præſtanda fides cum earum authores minoris habentur authoritatis: ſublatis autem hiſtoriis, & traditionibus nulla ſuppetunt arma quibus Catholici machinas valeant hæreticorum evertere: unde ſi teſtibus innitimur. Honorius I. Romanus Pontifex ab hæreſi non poteſt Monothelitarum excuſari. Sin verò cauſas, & rationes attendamus neceſſe eſt eum à quavis hæreſis nota liberemus; ejuſque fateamur innocentiam. Ut autem veritas ſine ullo fuco ſplendeat clarior, erit res repetenda ex ipſa hiſtoria, & litteris Sergii Monothelitæ ad Honorium Papam directis. Heraclius Imperator poſtquam fugaſſet, ac viciſſet Perſas, & intra Tigrim coërcuiſſet, oneratus palmis, & victrici coronatus Lauro Hieropolim ingreſſus eſt; ubi ab Athanaſio Jacobitarum Patriarcha officii cauſa inviſitur: hunc Heraclius benignè monuit ut tandem depoſitâ cum ſuis aſſeclis Eutychiana hæreſi, quæ unam tantùm in Chriſto naturam fatebatur, velit in gratiam cum Eccleſia reverti, & Decretis Concilii Chalcedonenſis acquieſcere. Athanaſius ſiquidem hæreſi Monothelitarum jam infectus erat, qui ex Eutychianis progeniti duas in Chriſto naturas admittebant, ſed unam tantùm voluntatem, unam duntaxat operationem, quæritque ex Imperatore quid ipſe de Chriſto ſentiat; an duas in ipſo concedat voluntates, duaſque operationes; vel unam duntaxat? Heraclius ad hanc Athanaſii interrogationem hærens anceps per epiſtolas conſulit Sergium Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Cyrum Phaſidis Epiſcopum; ab utroque reſponſum accepit, unam duntaxat in Chriſto eſſe voluntatem, unam operationem; idque adeo Cæſari perſuaſum ab illis Epiſcopis fuit, ac altè menti impreſſum Imperatoris, ut publico edicto, quod ecthesis, ſeu expoſitio vocabatur; unam tantùm in Chriſto voluntatem, unam operationem eſſe promulgari per totum orientis imperium juſſerit, ac ab omnibus credi. Sergius favore munitus Imperatoris congregata Synodo novam hæreſin Patrum ſuffragiis firmiùs ſtabilire conatus eſt, ac Imperatoris edictum ab Epiſcopis ſubſcriptum ſpectante populo ad fores templi S. Sophiæ coram omnibus affixit, ut ſingulis innoteſceret: quod etiam Cyrus Alexandriæ exequutus eſt. Sophronius tamen ſanctitate, & doctrina tunc clarus ſe oppoſuit naſcenti, & exultanti novæ hæreſi, & ex Monacho Epiſcopus Hieroſolymitanus poſtea creatus Monothelitas anathemate percuſſit, & hæreticos pronunciavit. Sergius tunc Catholicorum, & præſertim Sophronii authoritatem veritus Honorio Pontifici epiſtolas dedit, quibus ſimulata hæreſi, quam publicè in Synodo profeſſus fuerat, & edictum Imperatoris ab Epiſcopis ſubſcriptum; novas ſcribit à Sophronio excitari turbas, ac omnia inter Catholicos diſſidiis lacerari, ac turbulentiis, diſcordiiſque miſceri, novis vocularum diſputationibus animos turbari, ac fideles non ſine gravi vulnere charitatis mutuis ſejungi diſſentionibus: ad morbum coërcendum, ſimulque curandum opportunum fore pharmacum ſi nec una in Chriſto voluntas diceretur, nec duæ, ſed ab hiſce quæſtionibus, quæ faces ſunt diſcordiarum præſcinderetur; & jubeatur id de Incarnatione Verbi divini credi à fidelibus, quod Patres, & Synodus Chalcedonenſis definiverunt, & ultra Concilii Decreta nihil eſſe innovandum. Huic Sergii epiſtolæ, quæ recitata fuit in ſexta Synodo *act.* 12. & habetur tom. 3. Concil. reſpondit Honorius, ut habetur in ſexta Synodo act. 12. & 13. in 3. tom. Concil. *Duas eſſe in Chriſto naturas, eaſq; diſcretas, inconfuſas, immixtas; ſicque hæreticum eſſe Eutychen, qui illas confunderet. Utramque naturam operari, divinam quæ Dei ſunt, humanam, quæ hominis. Abſtinendum tamen à vocibus duarum vel unius voluntatum idque pluribus de cauſis. Primò quia voces illæ hactenus inauditæ, & ideo partim eſſent ſimplicibus ſuſpectæ, partim offendiculo, cum eas non ſatis intelligerent. Secundò quia qui unam voluntatem diceret videri poſſet, unam quoque naturam admittere, ſicque in hæreſim Eutychianam elabi: qui verò duas voluntates, duaſque operationes diceret, ſuſpectus fieret hæreſis Neſtorianæ, quaſi in duas operationes, ita duos operantes, & conſequenter duas in Chriſto perſonas agnoſceret. Tertiò. Quæſtionem de una, aut duabus voluntatibus in nulla Synodo, nec à Patribus definitam eſſe; non ergo ad dogma fidei pertinere. Quartò. Videri hanc quæſtionem vel ad Grammaticos, vel ad Philoſophos pertinere, cur ergo illius cauſa fideles turbentur? Quintò. Cum duæ in Chriſto voluntates eſſe dicuntur, aliquos ſic intelligere, quaſi duæ contrariæ, pugnantes, diſcordes in Chriſto voluntates fuerint; ita ut humana nollet, quod vellet divina: id vero falſum, & abſurdum eſſe: ſed in hoc ſenſu unam tantum in Chriſto voluntatem; hoc eſt non diverſam, nec contrariam dari, cum Chriſtus naturam hominis, non culpam, aut repugnantiam naturæ cum divina voluntate aſſumpſerit.* Hæc fuit reſponſio Honorii I. Romani Pontificis ad Sergium, & propter quam hæreſis Monothelitarum accuſatus, ad ut reus damnatus fuit à pluribus ut conſtat ex citatis teſtibus; & tota Honorii reſponſio, & ſententia extat *tom.* 2. *Concil. in actis ſextæ Synodi art.* 12. & 13. ubi facilè à quovis legi poteſt. Verùm tantùm abeſt ut ex hac reſponſione Honorius incurrerit hæreſim Monothelitarum, ut potiùs illam damnet; non eam adſtruit, ſed deſtruit: Etenim Monothelitæ duas negarunt in Chriſto voluntates, duas operationes; ſed unam tantum adſtruebant, ut conſtat ex ecthesi ab Heraclio Imperatore vulgata: & Honorius in ſua ad Sergium reſponſione expreſsè ait non eſſe dicendam unam voluntatem, nec unam operationem, ſed unum operantem, & non duos operantes, quia una tantum in Chriſto datur perſona non duæ, & Honorius monet Sergium ut impoſterum deſiſtat unam in Chriſto dicere voluntatem: Monothelitæ ſiquidem eatenus unam in Chriſto aſſerebant voluntatem, ut ex illa unam tantùm inferrent naturam, cum natura humana ſine voluntate eſſe non poſſit; inde doloſè naturam divinam negabant in Chriſto, quem cum Arianis putam aſſererent creaturam licèt cæteris nobiliorem: ne igitur lateret anguis in herba Honorius expreſſe aſſeruit dari in Chriſto duas naturas diſtinctas, inconfuſas, & diſcretas. Rurſus Monothelitæ nullam propriam, ac humanam operationem in Chriſto agnoſcebant; ſed tantùm divinam: aſſerebant enim ex duabus operationibus duos inferri operantes, & ex duobus operantibus duas perſonas. Honorius verò in ſecunda ad Sergium epiſtola expreſsè duas confitetur ineſſe Chriſto naturas, & ſingulis naturis ſuam propriam tribuit operationem, quamvis ad evitandam ex novis vocibus offenſionem in rudioribus ſatiùs cenſeret reticere duas operationes; ait Honorius: *Pro una quam quidam dicunt, operatione, oportet nos operatorem Chriſtum Dominum in utriſque naturis veraciter confiteri: & pro duabus operationibus, ablato geminæ operationis vocabulo ipſas potius duas naturas in una perſona inconfuſè, indiviſè nobiſcum prædicare propria operantes.* Satis apertè expreſſit Honorius in Chriſto duas naturas

divi-

Digitized by Google

divinam, & humanam cum ſuis propriis operationibus, & unam tantum perſonam divinam, ut docet fides Catholica. Si enim quælibet natura habet propriam operationem divina divinam, humana humanam, duæ habentur in Chriſto voluntates quarum una non eſt alia, perinde ac volitio divina non eſt humana, cum illa ſit infinita, & increata; hæc finita, & creata unà cum anima rationali: & ſicut repugnat idem eſſe ſimul finitum, & infinitum; creatum, & increatum, ita implicat voluntatem divinam eſſe eandem cum humana; bene tamen humana voluntas dicitur divina non per identitatem, quia non eſt eadem entitas cum ipſa; ſed per conformitatem, quatenus voluntas humana in Chriſto nihil aliud voluit, quàm quod voluit divina. Non igitur Honorius Romanus Pontifex ex eo quod dixerit in Chriſto unam eſſe voluntatem per conformitatem humanæ ad divinam adeo ut non fuerint pugnantes, & oppoſitæ voluntates fuit Monothelita cum ipſe negaverit quod Monothelitæ docebant, & affirmaverit, quod ipſi negarunt. Teſtis hujus ſententiæ Honorii eſt S. Maximus Abbas, & Martyr, qui floruit dum viveret Honorius in celebri illa cum Pyrrho Monothelita diſputatione quam ex Græco in Latinum translatam recitat Baronius *in calce tom.* 8. *Annalium*, ubi Pyrrho authoritatem Honorii alleganti reſpondit: Honorium non negaſſe duas in Chriſto voluntates divinam, & humanam; ſed tantum negaſſe duas voluntates contrarias, & inter ſe pugnantes, quales in hominibus plerumque reperiuntur, quando ſpiritus concupiſcit adverſus carnem, & caro adverſus ſpiritum; in quo dixerat Apoſtolus, *ſentio in membris meis aliam legem repugnantem legi mentis meæ.* Quod ſi dicas Honorium in duabus illis epiſtolis conſenſiſſe cum Pyrrho Monothelita, reſpondetur conſenſiſſe quoad ea, quæ erant juxta ſanam doctrinam fidei Catholicæ; non verò in aliis quæ hæreſin redolebant. Scripſerat Pyrrhus Honorio cauſâ diſſidii componendi neceſſarium ſibi videri, ut nec duæ in Chriſto voluntates dicerentur; neque una, ſed duæ tantum naturæ, ad quæ reſpondit Honorius ſibi placere quod in Chriſto duæ dicantur ineſſe naturæ divina & humana, quia hoc fides catholica docet, hoc ſacræ ſcripturæ affirmant, hoc Apoſtoli & ſancti Patres ſemper in Eccleſia aſſeruerunt: ſed in illis duabus naturis duæ continebantur voluntates, ſecus cùm Pyrrhus ſcripſit unam tantum in Chriſto voluntatem, unam operationem, Honorius ſe oppoſuit, & hanc ſententiam, quam Pyrrhus nitebatur inter Epiſcopos diſſeminare, expreſsè impugnavit. Præterea quidquid ſit an Honorius ſenſerit, opinatusque fuerit, dari in Chriſto unam tantum voluntatem; non tamen hanc ſententiam docuit ex cathedra Eccleſiam, neque ut ſupremus Paſtor propoſuit illam fidelibus credendam; ſed ad ſummum erraſſet ut Doctor privatus, quia reſponſiones illæ ad litteras Sergii fuerunt privatæ directæ ad Sergium ut perſonam privatam, neque in illis quidquam dicit de una vel duabus voluntatibus: bene tamen expreſsè fatetur dari in Chriſto duas naturas cum propriis ſuis operationibus, & quia quælibet natura propriam ſibi identificat voluntatem; ſi non explicite, certè implicitè fatetur dari in Chriſto duas voluntates. Quamobrem conſtat Romanum Pontificem docentem à cathedra nunquam erraſſe, nec poſſe errare. Hæc regula eſt ſemper præ oculis habenda: Definitiones Romani Pontificis tunc eſſe certas, infallibiles, & nulli obnoxias errori, & quibus propterea reluctari non licet: quando quæſtione aliqua ad ſedem Apoſtolicam delata, eaque maturè perpenſa diſcuſſis utrinque argumentis, ac examinatis diligenter meritis cauſæ; fuſisque pluries ad Deum precibus, ac ope implorata Spiritus ſancti, Pontifex ſententiam pronuntiat, & illam non ad unam, vel alteram dirigit perſonam ſed ad univerſalem Eccleſiam ad omnes fideles dirigit, quos ut Paſtor Dominici gregis obligat ut ita credant: non quod ipſa Pontificis ſententia ſit cauſa credendi; ſed tantùm applicatio certa, & infallibilis divinæ revelationis cui fides noſtra ſolùm innititur: hæc enim Pontificis propoſitio, eſt applicatio certa divinæ revelationis ob promiſſionem Chriſti factam Petro, & ejus ſucceſſoribus quod portæ inferi non eſſent prævalituræ adverſus Eccleſiam; & quia rogaverit Patrem ne deficeret fides Petri & ejus ſucceſſorum docentium à cathedra fideles: hæc ſententia cum authoritate, & imperio aliquid definiens ac proponens toti Eccleſiæ ut dogma credendum de fide eſt proprius actus ſummi Pontificis, ut eſt ſupremus Paſtor totius Dominici gregis. Alii actus, cujuſmodi ſunt epiſtolæ, reſcripta, reſponſa ad quæſtiones privatorum, vel etiam particularium Eccleſiarum non ſunt actus ſupremi Pontificis, ut ſummi Doctoris, & Paſtoris totius Eccleſiæ Catholicæ; ſed ſunt actus privati Doctoris, & magiſtri quem poſſe errare non diffitemur: ſiquidem ſcimus plures Romanos Pontifices hoc modo ut privatos Doctores erraſſe, ut Gregorius III. qui in epiſtola ad Bonifacium, quæ habetur tom. 5. Concil. & in c. quod propoſuiſti 32. q. 7. ob infirmitatem uxoris permittit marito aliam ducere. Nicolaus I. qui docuit Baptiſmum in nomine Chriſti valere ſine expreſſione trium perſonarum *c. a quodam de conſecrat. d.* 4. contra Canonem *multi*, & Canonem *in Synodo ead. diſt.* Alexander III. & alii Pontifices concedentes matrimonium ratum dirimi per aliud matrimonium conſummatum *in cap. licet de ſponſa duorum.* Innocentius III. *in c. per Venerabilem*, ubi ait legem veterem nec dum plenè eſſe abrogatam. Nicolaus III. *in cap. exiit de V. S. in 6.* ubi docet, Chriſtum perfectam docuiſſe paupertatem, quæ conſiſtit in abdicatione omnis Dominii tam in particulari, quàm in communi: quam propoſitionem eſſe definit Joannes XXII. *extravag. ad Condit. & quia quorundam de V. S.* Et Joannes XXII. negavit animas Beatorum ante reſurrectionem viſuras intuitivè Deum teſte Gerſone ſerm. de Paſchate. Cœleſtinus III. in cap. quanto de Divortiis, ubi Innocentius III. teſtatur eum exiſtimatum matrimonium diſſolvi altero conjugum in hæreſin delapſo. Hi omnes fuerunt errori obnoxii ut Doctores privati, non vero ut ſummi Paſtores docentes univerſalem Eccleſiam ex cathedra: nullus enim ex prærecenſitis Pontificibus ſuam opinionem propoſuit ex cathedra toti Eccleſiæ ut credendum de fide. Sed dices, plura à ſummis Pontificibus, imo etiam Conciliis fuiſſe ſtatuta, non ut exploratæ fidei, ſed tanquam magis probabilia: ergo non quia ſunt definita ſunt certa, ſed tantum magis probabilia: etenim *in cap. Firmiter de ſumma Trinitate* Concilium Lateranenſe ita loquitur: *Firmiter credimus & ſimpliciter confitemur, quod unus eſt ſolus verus Deus creator omnium viſibilium, & inviſibilium corporalium, & ſpiritualium, qui ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam corporalem & ſpiritualem, angelicam videlicet, & mundaneam.* Sed non eſt certum de fide fuiſſe angelos conditos ſimul cum creaturis corporeis; adeo ut ſententia aſſerens Angelos fuiſſe creatos ante mundum corporeum non ſit contra fidem, neque propoſitio hæretica; licèt temerarius

eſſet

Digitized by Google

eſſet id aſſerens ut docet Div. Thomas 1. part. quæſt. 61. act. 5. Ita etiam in clementina *unica de ſanctiſſima Trinitate*: ea opinio ut probabilior eligitur, quæ habet in baptiſmo gratiam, & virtutes infundi. Sed contra, quia cum Concilia & Pontifices aliquid definiunt & addunt propoſitionem ſic definitam eſſe credendam de fide divina, vel anathemate percutiunt ſentientes contrarium; vel volunt eam firmiter à fidelibus credi, & non ita credentes pronunciant hæreticos, tunc non tantum ut magis probabile volunt à fidelibus credi definitum, ſed ut certum de fide: eſt enim fides de certo veris, ſicut hæreſis de certo falſis quavis probabilitate excluſa, ut habetur in cap. damnamus de ſumma Trinit. cap. unic. eodem in 6. clement. unic. eod. §. 2. Secus quæ in Conciliis, vel Pontificum decretis adducuntur explicandi tantum cauſa propoſitionem, de qua eſt quæſtio, vel ad objecta reſpondendi, vel rationes aliquas in confirmatione veritatis afferendi, vel incidenter ſolum, & præter cauſam principalem; hæc non proponuntur tunc ut credenda de fide, ad quam non pertinent, ſed ſolum ad uberiorem Pontificum doctrinam: conciliis vero ac ſummis Pontificibus ea tantum certitudo data eſt, quæ Eccleſiæ erudiendæ neceſſaria ſunt. Quod ſi ſummus Pontifex ſententiam aliquam non anathematizet, nec hæreſis notet, ſed tantum velit eam doceri ſub pœna excommunicationis, vel eandem prohibeat ſub eadem pœna, tunc propoſitio caret omni probabilitate practica, adeo ut non poſſit licitè deduci ad praxim, quamvis non ſit propoſitio hæretica: exempla plura habemus in jure canonico in cap. cum Chriſtus, & in cap. ad abolendum de hæret. cap. gaudemus de divortiis; & in pluribus propoſitionibus, quas recentiores Pontifices damnarunt, quæ quamvis non ſint hæreticæ accedente tamen prohibitione privantur omni probabilitate practica, nec poſſunt licitè exerceri.

Dices nono Romanum Pontificem in quæſtionibus facti eſſe errori obnoxium, ut communis, fert doctorum ſententia: ergo poterit etiam errare in quæſtionibus juris, ac in fidei decretis ac generalibus morum præceptis; etenim plura ſunt, quæ ad fidem pertinent & conſiſtunt in facto, ut ſacramentum pœnitentiæ fuiſſe à Chriſto inſtitutum; & ſacramenta militantis Eccleſiæ eſſe ſeptem ſunt quæſtiones facti pertinentes ad fidem: quin imo in omnibus definitionibus, quæ ad fidem moreſque ſpectant non aliter ſummus Pontifex à Spiritu ſancto dirigitur, niſi præmiſſa prævia diſcuſſione, ab diligenti examine: ſed ea diligentia in quæſtione facti eſt erroribus obnoxia; poteſt enim contingere ut non ſufficienter quæſtio examinetur, vel non doctiores, ac peritiores ad concilium vocentur, & non bene perceperint, quæ in oppoſitum objiciebantur, vel unam tantum audierint partem non aliam; hæc omnia ſunt facti, & errori obnoxia: ergo etiam decreta Pontificia circa res fidei ac morum, quæ ab aliis quoad examen & diſcuſſionem pendent, ſunt errori obnoxia. Sed contra, quia quæſtiones facti ſunt duplicis generis: quædam enim ſunt facta immediate à Deo per ſcripturas, vel traditiones apoſtolicas revelata, vel cum revelatis inſeperabiliter connexa; ut quod Chriſtus realiter ſub ſpeciebus Euchariſticis exiſtat, & ex vi verborum conſecrationis ſubſtantia panis tota mutetur in ſubſtantiam corporis Chriſti perſeverantibus tantum iiſdem accidentibus panis: & in hæc facta nobis per ſcripturas vel traditiones revelata non poteſt cadere error, quia Deus non poteſt in ſuis revelationibus falli nec nos fallere, & repugnat Deum in re ulla facti, vel juris poſſe errore capi, vel mentiri. Alia ſunt facta mediatè tantum revelata, & ad hæc requiritur illa prævia diligentia in examine, & diſcuſſione, quæ in rebus fidei definiendis neceſſaria eſt. Cum Chriſtus voluerit ſuam Eccleſiam non poſſe errare, [illegible] etiam nihil eidem deeſſe ex iis, quæ deſiderabantur ne erraret: idque cauſæ cur ſexta Synodus contra Monothelitas ex eo quod in Chriſto eſſent duæ naturæ, rectè intulerit duas itidem eſſe voluntates, duaſque operationes ob connexionem voluntatis cum natura, cuilibet enim naturæ adnexa eſt propria voluntas cui identificatur, unde ex eo quod dicuntur eſſe in Chriſto duæ naturæ, divina & humana, [illegible] dicuntur eſſe duæ voluntates, duæ operationes. Cæterum in illis quæſtionibus facti, quæ nec immediatè nec mediatè revelatæ ſunt nobis à Deo, ſed ex teſtimonio tantum pendent humano [illegible] ac Pontifices poſſunt errare: quia [illegible] teſtimonio & verbo Dei innitatur, [illegible] ſit vox hominis non vero Dei, non poteſt quæ neque immediatè nec mediatè revelata ſunt proponere toti Eccleſiæ ut fidei dogmata: quæ vero ſunt facti, non ſunt revelata, quia [illegible], & ideo dependent à teſtimoniis humanis quæ errare poſſunt in facti narratione non quod error cadat ſupra factum, ſed ſuper ejus narrationem, [illegible] varientur circumſtantiæ: hinc Bonifacius VIII. in *cap. 1. de Conſtitutionibus* ait, Romanum Pontificem ignorare, quæ ſunt facti: & cum ignorantia errori obſtetricetur, ſequitur, laborantem ignorantia poſſe errare. Et Eugenius IV. qui ex [illegible] cauſis diſſolvit Concilium Baſileenſe per Bullam, cujus initium *Inſcrutabilis* emanatam Anno 1433. Veritatem facti poſtea edoctus, per aliam Bullam, quæ incipit *Dudum*, editam ſequenti anno 1434. quæ prius ſtatuerat revocavit, non quia Concilium non poſſet diſſolvere, ſed quia non ex veris cauſis, quæ poſtea illi innotuerunt id egerat: habentur hæ Bullæ Eugenii in Actis Concilii Baſileenſis ſeſſ. 16.

Cæterum ſummus Pontifex errare non poteſt in ferendis legibus pro tota Eccleſia: quia ex Chriſti promiſſione Pontifex non poteſt errare in paſcendis ovibus, *ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua.* Sed oves paſcuntur non ſolum doctrina fidei, verum etiam legibus ac inſtitutis: conſequenter non poteſt Pontifex errare in ferendis legibus pro tota Eccleſia. Præterea quia certum eſt, non poſſe in Eccleſia deficere Spiritum veritatis, eſt enim Eccleſia ut ſcribit Apoſtolus ad Titum columna, & fundamentum veritatis: ſin autem Pontifex leges conderet divinæ legi adverſantes, deficeret in Eccleſia Spiritus veritatis, quod cum ſit impoſſibile ob divinam promiſſionem, ſequitur non poſſe Pontificem in legibus ſanciendis pro tota Eccleſia errare. Si dicas, hunc errorem non videri Eccleſiæ damno, eo quia fideles eum amplectendo non peccarent, & procederent bona fide. Tum quia Petro & ejus ſucceſſoribus promiſſa tantum fuit firmitas fidei, non ipſa morum honeſtas: unde poteſt eſſe error circa morum honeſtatem, licèt non circa res fidei. Contra quia tametſi fideles obedientes pravis inſtitutis à Pontifice emanatis non peccarent, adhuc tamen periculoſo errore macularetur Eccleſia, cui Chriſtus promiſerat Spiritum veritatis in illa ſemper manſurum; ex hac enim promiſſione tenetur Chriſtus eam liberare ab omni errore oppoſito veritati. Præterea quando Chriſtus promiſit Petro ejus fidem non defecturam, imperavit etiam Petro & ejus ſucceſſoribus, ut ſalubri doctrina & rectis morum inſtitutis ſuas paſceret oves.

CAP.

CAPUT XIII.

Quomodo evincatur, Pontificem è Cathedra docentem non eſſe errori obnoxium, & quid propriè ſit Papam docere ex Cathedra.

OStendimus in præcedentibus Romanum Pontificem ita eſſe regulam infallibilem veritatis, ut errare nequeat in proponendis ex cathedra univerſali Eccleſiæ rebus fidei ac legibus condendis pro tota Eccleſia, ſi eas ſanciat ac proponat non ut privata perſona; ſed ut publicus, ac ſupremus Paſtor, cui Chriſtus ſuas concredidit oves & ut docens ex Cathedra. Dupliciter poteſt Romanus Pontifex conſiderari, ut eſt privatus Doctor, & opinatur circa res dubias, perinde alii privati Doctores, & in hoc ſenſu certum eſt poſſe errare, & de facto erraſſe plures Pontifices ut perſonas privatas, liquet ex antedictis. Secundo poteſt conſiderari ut ſupremus ac publicus totius Eccleſiæ catholicæ Magiſter, Doctor & Paſtor docens eccleſiam ex cathedra; & tunc aſſeruimus non eſſe errori obnoxium. Hæc enim diſtinctio, qua Pontifex Romanus conſideratur vel ut privata perſona, ac privatus Doctor, & ut publicus Magiſter ſolemniter authoritativè ex Pontificia poteſtate & ex cathedra docens, non eſt recens inventa, nec ullum figmentum Catholicorum ut objiciunt Sectatores, ſed fuit antiquiſſima, & in ſummo Sacerdote veteris Teſtamenti neceſſaria, ſiquidem in veteri Teſtamento fuit percelebre oraculum Uri & Thümmin, quod in ambiguis, & obſcuris quæſtionibus ſummum edocebat ſacerdotem, à quo propterea ad pectus geſtabatur, neque domeſticæ, ac privatæ, ſed ſolemni & Pontificali inſcriptum erat, ut habetur Exodi 22. qua ratione voluit Deus oſtendere, quomodo eſſet Eccleſia inſtruenda, & in ambiguis controverſiis, ad quem pertineret judicium certum dare ad ſummum ſcilicet ſacerdotem id officii tantum demandari, ſed non ſemper, & ubique, ſed tunc tantum cum Pontificem agit, quia tunc à Deo, ne erret in regimine Eccleſiæ in rebus fidei proponendis illuſtratur, & quid proponere debeat, ei ſuggeritur. Idque cauſa fuit, cur in veteri lege ſacerdotes nunquam conſueverint oraculum conſulere, nec ab ipſo reſponſum accipere niſi prius Ephod induiſſent, ut legimus *1. Reg. cap. 23. & 30.* Erat Ephod veſtis auro intexta, & variis ex ſerico coloribus diſtincta cui oraculum inſertum erat 1. Reg. cap. 23. *Cum David reſciviſſet, quia prepararet ei Saul clam malum dixit ad Abiathar ſacerdotem applica ad me Ephod.* Et 1. Reg. cap. 30. *Confortatus eſt autem David in Domino Deo ſuo, & ait ad Abjathar ſacerdotem filium Achimalech applica ad me Ephod, & applicavit Abjathar Ephod ad David, & conſuluit David Dominum.*

In lege itidem Evangelica Chriſtus *Matth 23.* juſſit ſcribas & Phariſæos audiri, ac eorum doctrinam ſervari, non quod recta ſemper, ac proba docerent, ſed quia tunc vera populum docuerunt, cum ſedentes ſuper Cathedram Moyſis, & Prophetarum vanam doctrinam pronuntiabant, quaſi tota radix, & origo authoritatis, probabilitatis & certitudinis eorum in docendo cathedræ adnexa eſſet, in qua cum publicè populum docerent, ſedebant. Quatenus igitur perſonas agebant publicas veritatem ex cathedra docebant, & jubebat Chriſtus eos audiri, ac eorum doctrinam ſervari, alioquin ut perſonæ privatæ erroribus & falſis doctrinis erant Phariſæi & Scribæ obnoxii, & Matth. 23. conſtat pleraque docuiſſe impia, erronea, quæ bonis adverſabantur moribus, ac legi divinæ. Hanc igitur eandem diſtinctionem, qua Romanum Pontificem conſideramus ut privatam perſonam, & publicam ſolemniter authoritative ex Pontificia poteſtare docentem ex cathedra, docuerunt etiam Concilia præſertim ſextum Conſtantinopolitanum ſub Agathone Papa: ſiquidem Concilium approbat, quæ Agathon Romanus pontifex ut perſona publica docens Eccleſiam ex cathedra authoritate pontificia ſcripſerat, & ſeſſ. 18. fatetur Agathonem docentem authoritativè ex cathedra, & Sanct. Petrum, ut Chriſti Vicarium ejuſdem eſſe authoritatis ac infallibilitatis in rebus fidei proponendis, ac controverſiis dirimendis, quæ ad fidem pertinent. Secus ſeſſ. 13. reprobat, quæ Honorius I. R. Pontifex decreverat ac docuerat, ut privata perſona: ſiquidem non latuit Concilium Rom. Pontificem ut privatam perſonam eſſe erroribus obnoxiam; non ita ut publicam docentem authoritativè ex cathedra. Hanc eandem diſtinctionem docuit expreſsè Div. Auguſtinus epiſt. 165. diſputans enim contra Donatiſtas diſtinguit in Romano Pontifice cathedram ſeu perſonam publicam à privata; & errorem perſonalem concedit poſſe cadere in Petri ſucceſſores, non ita errorem cathedralem, ne Eccleſia, quæ ex Div. Paulo eſt columna & fundamentum veritatis errori eſſet obnoxia, idque cauſæ cur in Canticis deſcribitur ſine ruga, & tota pulchra, & ſancta, quia tametſi plures in Eccleſia ſint peccatores, ut habetur 1. Joan. 1. *Qui dicit ſe ſine peccato ille mendax eſt:* nihilominus dicitur Eccleſia tota pulchra, quia in ipſa non ſunt privatæ perſonæ attendendæ, ſed publica ſpectanda, quæ fideles omnes docet veritatem. Non enim conſiderari debent, quæ in Eccleſia à privatis perſonis aguntur, ſed ipſius Eccleſi leges, doctrinæ, ſacramenta, quæ ad omnes pertinent fideles, & omnia in Eccleſia ſancta ſunt, ac immaculata: perinde in eadem Eccleſia Romanus Pontifex verus Petri ſucceſſor, quamvis ut privata perſona ſit errori obnoxia, & ſubinde erret, non ita ut publica docens ex cathedra.

Cùm igitur dicimus Romanum Pontificem ut docentem ex cathedra in controverſiis fidei non niſi veritatem docere, ac eſſe authoritatis infallibilis, errori non obnoxium, ſermo eſt de Romano pontifice non quatenus eſt privata perſona, & particularis Doctor, quia hoc pacto ut reliqui Doctores ſuas proprias opiniones ſcribit, docet, propugnat & ſicut alii Doctores plerumque errant, ita & ipſe poteſt errare; ſed ſermo eſt, de Romano pontifice ut eſt perſona publica Doctor & Magiſter omnium fidelium, ac paſtor totius Dominici Gregis docens ex pontificia authoritate univerſam Eccleſiam ſive in Concilio, ſive extra Concilium, vel aliquid authenticè proponit toti Eccleſiæ ut credendum fide divina re prius maturè diſcuſſa, & à pluribus peritis, ac doctioribus examinata, quam poſtea fuſis precibus ad Deum & implorata Spiritus Sancti ope definit autho-

authoritativè ex cathedra ut Paſtor Dominici gregis, & Doctor omnium fidelium & jubet tanquam fidei veritatem haberi, & qui eam non credunt, Hæreticos eſſe declarat. In hoc ſenſu quæ à Romano Pontifice ut docente ex cathedra definiuntur omnem excludunt errorem, ac omnem abigunt dubitationis umbram, non quia hominis voces ſint, ſed quia ſunt Dei decreta loquentis per os ſui in Eccleſia militantante Vicarii, unde Pontificis decreta non ea ratione infallibilia ſunt, quia Eccleſia ea acceptat, creditque fide divina quaſi infallibilitas ab Eccleſia in Pontificis decreta derivetur; ſed quia in ſe ſunt Dei decreta pronuntiata per ſuum in militante Eccleſia Vicarium, & propoſita omnibus fidelibus ut credenda fide divina, adeo ut ſint infallibilia, quia vera, certa, & divina, ut conſenſu unanimi ſemper docuerunt ſancti Patres, definiverunt Concilia, & univerſalis Eccleſia ſemper aſſeruit. Sicut igitur in veteri teſtamento non omne Pontificis reſponſum ſemper oraculum fuit, ita neque omne, quod docet Romanus Pontifex infallibilis eſt authoritatis, ſed ea tantùm ſunt infallibilia, quæ Romanus Pontifex, ut perſona publica, & Chriſti Vicarius docet è cathedra. Non tamen ut dicatur Pontifex aliquid ex cathedra definiviſſe, debemus illum certo alicui medio alligare, ſed ſufficit, ſi authoritativè, ut Paſtor univerſalis Eccleſiæ aliquid ei proponat præmiſſo maturo examine ut credendum fide divina: alioquin inutilis redderetur in Romano Pontifice, & inefficax hæc authoritas: nullus enim poſſet error à ſummo Pontifice damnari, quin ſemper poſſet quiſpiam aſſerere fuiſſe ſe illegitimè damnatum, eò quia ſummus Pontifex vel non ſufficienter examinaverit ejus cauſas, vel paucos in examine adhibuerit Conſultores, & hos minùs peritos, vel odio ac paſſione ductos, quo pacto omnia ſummi Pontificis Decreta ſemper illuderentur. Quamobrem ut dicatur Romanus Pontifex ex cathedra docere ſufficit, ſi authoritativè, ut ſupremus Paſtor totius Dominici gregis aliquid proponat toti Eccleſiæ ut credendum fide divina, & non conſtet Romanum Pontificem temere proceſſiſſe, tunc ad Dei providentiam pertinet non permittere, ut Pontifex abſque ſufficienti examine, ac prævia prudenti diſcuſſione rei ſententiam dicat: qui enim finem conſtituit, debet & media ſuppeditare neceſſaria ad aſſecutionem ejusdem alioquin fruſtra *Deuter.* 17. *Matth.* 23. *Luc.* 10. juberentur fideles Eccleſiæ, & ſacerdotis imperio obtemperare etiam ſub pœna mortis, quia ſemper à ſubditis opponi poſſet præceptum illud fuiſſe ſibi injunctum abſque ſufficienti examine, ac imprudenter ſine ſufficienti diſcuſſione cauſæ impoſitum: hinc in Tridentino *ſeſſ.* 25. *de Reform. cap. ult. in fin.* Romani Pontificis prudentiæ, ac diſcretioni committitur, quem modum adhibere velit in rebus ambiguis definiendis: ait Concilium: Quòd ſi in his recipiendis difficultas aliqua oriatur, aut aliquam inciderint, quæ declarationem, aut definitionem poſtulant: præter alia remedia in hoc Concilio inſtituta confidit S. Synodus beatiſſimum Romanum Pontificem curaturum ut vel evocatis ex illis præſertim Provinciis, unde difficultas orta eſt, iis quos eodem negotio tractando viderit expedire; vel etiam Concilii Generalis celebratione, ſi neceſſarium judicaverit, vel commodiore quacunque ratione ei viſum fuerit Provinciarum neceſſitatibus pro Dei gloria, & Eccleſiæ tranquillitati Conſulatur. His præmiſſis

Dicendum eſt ſummum Pontificem docentem ex cathedra ſive in Concilio, ſive extra Concilium non poſſe obnoxium eſſe errori in definiendis rebus fidei, aut proponendis authoritativè toti Eccleſiæ credendis fide divina: etenim in Eccleſia militante Concilium à ſummo Pontifice non confirmatum fallibilis eſt authoritatis, & poteſt errare, ut de facto errarunt præſertim Ariminenſe in quo ſexcenti Epiſcopi ſubſcripſerunt in favorem Arii, Conſtantinopolitanum ſub Leone I. & alia; & Concilium nullam in Pontificem corrigendi judicandi ac recipiendi appellationes poteſtatem habet, neceſſe eſt, ut in Eccleſia Romani Pontificis judicium, quod eſt ſupremum & ultimum ſit infallibilis authoritatis, alioquin omnia in Eccleſia fluctuarent, eſſent dubia & ſub nullo certo Judice, qui ſubortas fidei controverſias totaliter dirimeret, ac dubia omnia abſcinderet, quo pacto non rectè à Chriſto fuiſſet conſultum ſuæ militanti Eccleſiæ, ſi in ipſa quæ oriuntur fidei controverſiæ non poſſent plenè ſolvi, & omnia abſcindi dubia, unde oportuit, ut Pontificis judicium, quod eſt ultimum eſſet infallibile non quidem judicium Pontificis ut privati Doctoris, ſed ut publici docentis authoritativè ex cathedra totam univerſalem Eccleſiam.

Probari ſolet hæc infallibilis authoritas Pontificis docentis ex cathedra ex variis ſcripturæ locis, præſertim *Deuter.* 17. ubi ſummus ſacerdos, quæ circa Religionem dubia oriebantur, ea authoritate dirimebat, ut populus teneretur ejus judicio tanquam infallibili & omnino certo acquieſcere, & detrectantes parere punirentur ultimo ſupplicio habetur enim Deuter. 17. *Si difficile, atque ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter cauſam & cauſam lepram, & lepram, & judicum intra portas tuas verba videris variare, ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus veniesque ad ſacerdotem Levitici Generis, & ad Judicem qui fuerit illo tempore quaresque ab eis qui indicabunt tibi judicii veritatem: Qui autem ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo ex decreto Judicis morietur:* hæcque religiosè obſervans Joſaphat Rex 2. Paral. cap. 19. alloquens ſacerdotes ait: *Omnem cauſam, quæ venerit ad vos, fratrum veſtrorum ubicunque quæſtio eſt de lege, & de mandato, de cæremoniis, de juſtificationibus oſtendetis eis, ut non peccent in Dominum Amarias autem ſacerdos, & Pontifex veſter in his, quæ ad Deum pertinent præſidebit.* Et Eccleſiaſt. 12. habetur: *Verba Sapientum ſicut ſtimuli, & ſicut clavi in altum defixi, quæ per Magiſtrorum conſilium data ſunt à Paſtore uno. His amplius fili mi ne requiras.* Ad clariorem horum textuum captum juvat obſervare, cauſas legales fuiſſe duplicis generis alias ſacras, & ceremoniales, quæ verſabantur circa Religionem, fidem, ſacrificia, & alia id genus, de quibus judicium ferre ad ſummum tantùm pertinebat ſacerdotem, & alias fuiſſe judiciales circa homicidia, furta, fuſionem ſanguinis, & alia hujusmodi; & has cauſas quia civiles magiſtratus laicalis dirimebat, qui ſingulis inerat urbibus, ac ob majus populi commodum in portis jus cuique dicebat, ut ab omnibus etiam exteris poſſet facilius adiri, ut conſtat ex *Deuter.* 16. Quòd ſi lites adeo difficiles, & ambiguæ orirentur, ut ab hoc ſæculari magiſtratu in ſingulis urbibus obvio definiri non poſſent; tunc diſſidentes cauſas ſuas Jeroſolymam deferebant, ubi à Concilio Sacerdotum, & præſertim à ſummo Pontifice, à quo non dabatur appellatio ad aliud tribunal definiendæ erant: omnes ſiquidem cauſæ etiam Judiciales ex lege explicabantur, & legis Interpres erat ſummus Pontifex, cujus ſententia incorruptibilis erat, eò quia inconcuſſam contineret veritatem, ut conſtat

Digitized by Google

ſtat ex *Deuter.* 21. & *Ezech.* 24. & ex Joſepho lib. 2. contra Apionem, & Philone lib. 3. de vita Moyſis, Quinimò Sæculares, qui detrectabant ſummi ſacerdotis ſententiæ acquieſcere ex legis præſcripto ultimo mulctabantur ſupplicio: quo poſito ita conſtruitur argumentum, vel in prærecenſitis controverſiis ſummi ſacerdotis ſententia erat infallibilis, vel adhuc falſitati ſubjecta, & errori obnoxia. Si primum, ergo à fortiori etiam in novo teſtamento, ſeu in lege Evangelica debet ſupremus ſacerdos, ſeu Romanus Pontifex verus in Eccleſia militante Chriſti Vicarius, & ſupremus Paſtor univerſi Dominici gregis aliquid docere è cathedra ſeu proponere authoritativè ut Pontifex toti Eccleſiæ ut credendum fide divina, etenim ſi hoc privilegium ſitum in ſpeciali Dei aſſiſtentia, ne ſummus ſacerdos erraret in definiendis rebus pertinentibus ad Religionem fuit à Deo Synagogæ conceſſum, quantò magis congruum erat, ut hoc idem privilegium concederetur in lege Evangelica longè nobiliori veteri ſummo ſacerdoti, præſertim cum iſte vices deberet ipſius Chriſti in militante Eccleſia gerere, ac ejus perſonam agere? non enim decebat Chriſti Vicarium docentem è cathedra & agentem perſonam Chriſti privari hac ſpeciali aſſiſtentia Spiritus ſancti præſertim cum Eccleſia ſit longè lateque in toto orbe diffuſa, & plures eam hæreſes impugnent, plures in ipſa oriantur controverſiæ, & dubia circa declarationem, ac definitionem rerum fidei, ad quæ dirimenda neceſſitas exigebat, ut hæc ſpeciali Dei aſſiſtentia Chriſti concederetur Vicario, ut in Eccleſia militante unus adeſſet Judex infallibilis, qui controverſias dirimeret & finem diſſidiis imponeret, & à quo ad alium Judicem non daretur appellatio. Si dicatur ſecundum ſcilicet ſummi ſacerdotis veteris legis ſententiam adhuc fuiſſe errori ac falſitati obnoxiam, cur ab illa negabatur appellatio? cur erat ſententia irreformabilis ut corrigi non poſſit, cum errorem contineret: cur detrectantes ei parere ultimo efficiebantur ſupplicio cum non ſit dignus morte, qui in rebus fidei ſententiam non admittit dubiam, & incertam, cum fides debeat omnino certa eſſe, omnemque excludere dubietatem. Non igitur juſtè potuiſſent morte puniri non acquieſcentes ſummi ſacerdotis ſententiæ; ſi hæc adhuc dubia & fallibilis eſſet, quia nemo tenetur credere, ut certum, quòd in ſe adhuc eſt incertum, & ut tale cognoſcitur à Judice proferri, etenim etiam in Eccleſia novæ legis, quando controverſiæ ita utrinque propugnantur, ut ſummus Pontifex nondum è cathedra quidquam definierit, nullus damnatur ut hæreticus, nullus punitur, tametſi per multum temporis agitaretur controverſia, quia tunc neutra pars eſt contumax utraque ſuis nititur rationibus. Non enim fieri poteſt ut hujuſmodi controverſiæ oriantur, cùm hominis opiniones variæ ſint, ac inter ſe pugnantes: hinc vel ab ipſo naſcentis Eccleſiæ exordio, hujuſmodi controverſiæ inter viros æquè doctrina, ac ſanctitate conſpicuos oriri cœperunt, vix Chriſtus Dominus cœlos aſcenderat, cum Apoſtoli ipſi, & primi fideles, quamvis Spiritu ſancto pleni & à Magiſtro Chriſto edocti acriter cœperunt inter ſe altercari opinionum diſſidiis circa legalium obſervantiam, ut habetur Actor. 15. Et rurſus certum eſt ingentem de eodem argumento intentionem fuiſſe Petrum inter & Paulum, quamvis uterque Spiritu ſancto ferveſceret ad *Galat.* 2. Rurſus è terris ad cœleſtem patriam ereptis Apoſtolis an in ſanctiſſima Trinitate dici tres hypoſtaſes deberent dici inter ſanctiſſimos Orientis, & Occidentis Epiſcopos pugnatum eſt, ut ſanctus Baſilius aliàs modeſtiſſimus, & cautiſſimus ne proximo quidquam detraheret honoris hæreſi notavit Orientales Præſules, eò quia eas voces admittere recuſaverint, quia crederent idem eſſe hypoſtaſin quod ſubſtantiam innitentes authoritate Nicænæ Synodi in qua anathema in eo dicitur, qui aſſereret *Filium eſſe ex alia Uſia, ſeu hypoſtaſi.* Præterea Hæreticos rebaptizandos eſſe plures Africæ, & Orientis Epiſcopi pietate, & doctrina inſignes exiſtimârunt, fueritque eorum Coriphæus S. Cyprianus neque pugna cum contrarium ſentientibus ceſſavit donec Stephanus Papa litem dirimeret, ac definiret è cathedra: Hæreticos ſemel debita forma & materia baptizatos, non eſſe amplius rebaptizandos ſi convertantur ad fidem Catholicam, cui ſententiæ ut omnino infallibili plenè poſtea acquievit S. Cyprianus, qui ſuum faſſus errorem non verbis tantùm, ſed & proprio exemplo cæteros edocuit irrefragabilem ſummi Pontificis authoritatem in definiendis è cathedra rebus fidei, & quam propugnaverat ſententiam proprio ſanguine delevit. Rurſus orta Semipelagianorum hæreſi reque in Eccleſiæ nondum definita per Pontificis ſententiam eidem adhæſerunt viri doctiſſimi pietate, & ſanctitate in toto orbe illuſtres, quos inter recenſetur Caſſianus Presbyter Eccleſiæ Maſſilienſis & antea S. Joannis Chryſoſtomi diſcipulus, Gennadius poſtea promotus ad Infulas Maſſilienſes, Severus Sulpitius Epiſcopus Bituricenſis, quinimo eodem furfure conſperſum fuiſſe S. Joannem Chryſoſtomum pluribus nititur oſtendere Vaſquez 1. *p. diſp.* 9. *cap.* 8. quamvis alii communiter eum vindicent à tali ſuſpicione: ſed Caſſianum quod attinet certum eſt fuiſſe in ſingulari ſanctimoniæ exiſtimatione, & cum eadem opinione ſanctitatis ultimum ſuum clauſiſſe diem, idque ex eo facilè conjicitur, quia etiam nunc ejus Calvaria Maſſiliæ in theca argentea interjectis Chryſtallis conſpicua populo ſingulis annis colenda exhibetur, eò quia ante ejus obitum nondum Romanus Pontifex quidquam definierit de illa controverſia, quæ tunc temporis acriter inter viros doctrina, & ſanctitate toto orbe clariſſimos agitabatur. Quibus exemplis ſatis perſpicuum eſt extitiſſe in Eccleſia inter viros pietate, & doctrina inſignes de rebus graviſſimis etiam ad fidem pertinentibus acras quæſtiones ac diuturnas controverſias ſalva ſemper fidei unitate, quam tunc omnes profitebantur; nemo hæreſis notam contrahit niſi qui pertinax eſt, & nullus dicitur pertinax, niſi qui convictus, & poſt ſummi Pontificis docentis è cathedra definitionem adhuc oppoſitum propugnat, litemque intendit adverſario, & quia in præfatis controverſiis nondum veritas erat explorata, & ſufficienter expenſa, nec ſententia prolata, non poterant hæreſeos labe notari, qui utrinque altercabantur: ergo ſi in Synagoga ſummi ſacerdotis ſententia in rebus fidei, & religionis non fuiſſet infallibilis, non fuiſſent morte puniendi, qui detrectarent acquieſcere illi ſententiæ: ergo ſi ſummus Sacerdos veteris legis in judicandis rebus ad religionem pertinentibus infallibilis fuit authoritatis, multò magis debuit in lege Evangelica hac donari prærogativa ſumus Pontifex verus Chriſti Vicarius, cum Synagoga fuerit figura legis Evangelicæ, in qua potior urgebat ratio conſtituendi ſummum Pontificem, qui in rebus definiendis infallibilis foret authoritatis, alioquin omnia in Eccleſia eſſent incerta, ac fluctuarent dubia, nec unquam hæreſes damnarentur, quæ propterea graſſarentur vegetiores.

Digitized by Google

Neque obſtat quod reſpondent aliqui in Synagoga Pontificis ſententiam fuiſſe quidem certam, non tamen ſimpliciter, ſed ut prolatam à Pontifice in Concilio, & ex ſuffragiis Concilii; non enim ſcriptura loquitur de uno tantùm Pontifice, ſed de pluribus, quæ cauſa fuit ut Sigonius lib. 6. de Republica *Hebr. cap.* 7. explicuerit ſacrum textum de magno Concilio Sanhedrin, quod ex ſeptuaginta conſtabat viris in lege peritiſſimis: ex quo inferunt non poſſe ex præcitatis textibus inferri ſententiam Romani Pontificis infallibilem eſſe extra Concilium. Nam contra eſt quia Concilium illud Sanhedrin, cum conſtiterit ex duodecim duntaxat viris, quorum plures ſacerdotes non erant, non fuit œcumenicum, proinde non poteſt inferri regula infallibilitatis in definiendis controverſiis, quæ circa religionem oriebantur, quia non erat generale, neque purè Eccleſiaſticum, ſed miſtum ex Eccleſiaſticis, & ſæcularibus. Præterea licèt Concilium illud fuiſſet generale & purè Eccleſiaſticum, adhuc nihil concluderetur, quia ſententia Pontificis non erat alligata illi Concilio, nec ab ipſo erat dependens: ſiquidem de ſolo ſummo ſacerdote dicitur: *Qui autem ſuperbiens noluerit obedire imperio ſacerdotis, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, morte morietur:* quia ſcilicet ſola ſummi ſacerdotis ſententia erat ultima irreformalis, & infallibilis ultra quam non concedebatur appellatio, & tenebantur diſſidentes illi acquieſcere, & detrectantes illi parere ſupplicio multabantur extremo: & hæc cauſa etiam fuit, cur ſolus ſummus ſacerdos oraculum Urim, & Thummim juxta pectus geſtaret addita illa inſcriptione: *Judicium, & Veritas*, quia ſolus ſine Concilio in rebus ambiguis oraculum conſulebat, proinde etiam ſine Concilio ſententiam proferebat.

Probatur ſecundò authoritas Romani Pontificis extra Concilium infallibilis ex novo teſtamento Luc. 22. ubi Chriſtus abſolutè teſtatur, ſe rogaſſe pro Petro, ejuſque ſucceſſoribus, ne unquam eorum fides deficeret: *Simon Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem pro te rogavi, ut non deficeret fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos:* quæ verba Chriſtus ſpecialiter ad Petrum direxerat: tametſi Satanas omnes expetiverit Apoſtolos; non tamen dixit Chriſtus: *ego pro vobis rogavi:* ſed *pro Te*, ſignificans ſe ſpeciale aliquod privilegium Petro, ut ſuo Vicario expoſtulaſſe; & non Petro tantùm utpote brevi morituro, ſed etiam ſuis ſucceſſoribus, Chriſti vices in militante Eccleſia gerentibus: Eccleſia ſiquidem quoties impetitur à Sathana debet ita confirmari, ut ejus fides in dirimendis controverſiis & definiendis rebus dubiis circa religionem non deficiat. Cum ſciret Chriſtus, Petrum brevi moriturum, & ſuam in terris militantem Eccleſiam usque in finem mundi perſeveraturam; & privilegium conceſſum fuerit Petro, ne fides illius, & totius Dominici gregis deficeret; ſed firma ſemper, & immobilis perſeveraret; neceſſe fuerat ut etiam Petri ſucceſſores participes fierent ejus authoritatis infallibilis, quæ fuerat Petro conceſſa: alioquin ſi Romani Pontifices docentes ex cathedra, ſeu proponentes authoritativè univerſali Eccleſiæ aliquid ut credendum fide divina, poſſent errare, falli ipſos, & fallere Eccleſiam eorum fides deficeret, nilque certi haberetur in Eccleſia, omnia in dubiis fluctuarent, & ſus deque verterentur. Præterea cæteræ promiſſiones factæ Petro, ut Chriſti Vicario ad ejus tranſeunt ſucceſſores ad quos pertinent: conſequenter imò à fortiori etiam iſta, in qua veritas fundatur religionis; & ratione cujus Eccleſia ab Apoſtolo Paulo dicitur columna, & fundamentum veritatis. Hinc falſum eſt quod opinantur Sectarii hoc privilegium fidei non deficientis fuiſſe ſoli Petro conceſſum, pro quo ſolo Chriſtus æternum Patrem rogavit. Contra eſt, hæc reſponſio communi Sanctorum Patrum adverſatur ſententiæ præſertim Auguſtini *lib. de corrept. & gratia c.* 11. Chryſoſtomi *homil.* 83. *in Matth.* Gregorii Magni *lib.* 6. *epiſt.* 37. *ad Eulogium.* Bernardi *epiſt.* 190. *ad Innocentium*, & D. Thomæ 2. 2. quæſt. 1. art. ult. imò & VI. Synodi Conſtantinopolitanæ *Act.* 4. omnes enim præcitati Patres, & alii communiter docent, hanc Chriſti promiſſionem fuiſſe Petro factam non prout erat particularis perſona; ſed ut erat Chriſti Vicarius; adeo ut Chriſti promiſſio non fuerit facta ſoli Petro, ut privatæ perſonæ, ſed ut vices gerenti Chriſti in ſede Pontificia in qua ſedens docebat Eccleſiam; fuerit propterea hoc privilegium factum ſedi Apoſtolicæ, ut ſedentes in ea, & docentes Eccleſiam ex cathedra illo gauderent: ſed etiam Petri ſucceſſores canonicè electi vices gerunt Chriſti, ſedent in eadem Petri ſede, & è cathedra docent Eccleſiam, ergo nulla poteſt ratio aſſignari cur non debeant Petri ſucceſſores eodem gaudere privilegio. Si dicas, promiſſionem factam Petro principaliter in totam Eccleſiam fuiſſe directam, quatenus hæc à Concilio œcumenico repræſentatur: conſequenter poſt Petrum ſolum Concilium generale gaudere privilegio ne poſſit à fide deficere, quo pacto deficiente Romano Pontifice à Fide adhuc Eccleſiam eſſe columnam, & fundamentum veritatis, & non deficere à fide. Contra eſt, quia ut liquet ex contextu, verba Chriſti fuerunt ad ſolum Petrum directa, nec ulla fit Concilii, vel Eccleſiæ mentio; unde abſque ullo fundamento, & omnino temerè talis promiſſio dicitur facta Eccleſiæ vel Concilio generali repræſentanti Eccleſiam. Fuit tale privilegium immediatè conceſſum Petro, & ejus ſucceſſoribus canonicè electis, & mediatè tantùm ipſi Eccleſiæ, quatenus hæc ut regitur à Petro, & ejus ſucceſſoribus non eſt errori obnoxia circa ea, quæ ad fidem pertinent; non ita ſine Petro, ejusque ſucceſſore; cum certum ſit plura Concilia ſine capite ſeu Papa erraſſe, ut Ariminenſe, quod adhæſit Arianæ Hæreſi, & alia: in hoc ſenſu quidquid boni conceditur capiti derivatur in reliqua membra, & mediante capite totum corpus eodem participat. Cæterum hoc privilegium infallibilitatis uni tantùm concedi debuit non pluribus, ex quibus componitur Concilium generale: ratio deſumitur ex cauſa efficiente poteſtatis Eccleſiaſticæ, quæ cum verſetur circa deciſiones dogmatum, quæſtiones fidei, & declarationes dubiorum, quæ occurrunt, exigebat in ſupremo judice verum intellectum ſcripturarum, ut leges poſſet circa mores condere, quæ conformes divinæ totum populum Chriſtianum obligarent: neque hæc poteſtas Eccleſiaſtica potuit hominum voluntate inſtitui, ſed ſola Dei voluntate deponentis in alium qui vices ſuas in terris gereret ſuam authoritatem, & poteſtatem: hic autem cui Chriſtus ſuam authoritatem dedit non eſt Concilium, quia non poteſt aſſignari à quo, quando, & ubi Concilium hanc ſupremam poteſtatem acceperit: Scriptura nil meminit Conciliorum, Patres omnes tacent, Traditio, & Eccleſiæ praxis contraria eſt. An Concilio generali fuit Chriſtus loquutus cum dixit Petro: *Tibi dabo claves regni cœlorum?* nonne Petro ſoli loquebatur cum dixit: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*; ſi ſignificaſſet Eccleſiam in Concilio generali repræſentatam, ſenſus fuiſſet, &

ſuper hanc Eccleſiam ædificabo Eccleſiam meam; quo nil aburdius. Non ne cum ſolo Petro loquebatur cum dixit: *ſi amas me paſce oves meas : & ego pro te rogavi, ut non deficeret fides tua.* Præterea, vel concilium generale pertinet ad Oves Chriſti, vel ad paſtorem ovium : hoc ſecundum non dixeris, quia non potes indicare à quo fuerint oves Chriſti concreditæ concilio generali; à quo concilium mandatum acceperit paſcendi dominicum gregem: imo ſtante Chriſti promiſſione, hæc cura non potuit concilio demandari, cum apud Joannem dixerit: *& erit unus paſtor, & unum ovile :* in concilio præſcindendo à capite tot habentur paſtores, quod interſunt epiſcopi ſcilicet ducenti, trecenti & plures. Quod ſi concilium & qui eidem interſunt pertinent ad oves: ergo non ſupra, ſed infra paſtorem ſunt: ergo diriguntur & gubernantur à Paſtore, non verò Paſtor dirigitur à concilio ſeu ab ovibus: ergo hæc poteſtas infallibilis ineſt ſoli Romano pontifici, cui in perſona Petri fuit à Chriſto tradita. Neque aſſerere poſſumus concilium generale hanc poteſtatem ſibi uſurpare, quàm à Chriſto non accepit: alioquin in patres concilii retorquerentur querelæ Oſeæ prophetæ cap. 8. *Ipſi regnaverunt, & non ex me : principes extiterunt, & non cognovi.*

Si inſtes neque ex præcitatis ſcripturis haberi, judicium Romani pontificis docentis ex cathedra eſſe infallibile extra concilium generale. Contra eſt, quia cum Chriſtus in ſacris ſcripturis nullam mentionem faciat Concilii, ſequitur infallibilitatem eccleſiæ non alligaſſe Concilio generali, nec multò minus infallibilitatem Petri illi adſtrinxit. Et quia ſolum Petrum fuit Chriſtus allocutus, ut ſui vices in Eccleſia gerentem, & non ut perſonam merè privatam; perſpicuum eſt Chriſtum ſoli Petro ejusque ſucceſſoribus gerentibus pro tempore in Eccleſia vices Chriſti dediſſe hoc privilegium, ne poſſent errare in definiendis rebus fidei è Cathedra; alioquin ſi Petri fides à Concilii directione non è converſo Concilii fides à Petro dependeret, non tam Petrus fratres ſuos confirmaret, quàm ipſe à fratribus confirmaretur. Firmari hoc idem poteſt, quia ut communiter docent omnes Catholici Matth. 16. & Joan. ult. ex eo, quòd Chriſtus ſoli Petro ut ſuo in Eccleſia Vicario dixerit : *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam : & portæ inferni non prævalebunt adverſus eam*, & illud aliud. *Petre amas me, paſce oves meas*, non Concilium generale, ſed ſolum Petrum, & ejus ſucceſſores canonicè electos conſtituit ſupremum paſtorem, & caput univerſalis Eccleſiæ: conſequenter etiam privilegium non errandi in definiendis è cathedra rebus fidei ſoli Petro ut ſuo Vicario, ſuisque ſucceſſoribus vices Chriſti gerentibus conceſſit: in omnibus enim ſcripturis verba CHRISTI directa fuerunt ad ſolum Petrum. Rurſus ex eo, quod non Concilium generale, ſed ſolus Petrus dicatur petra, & fundamentum Eccleſiæ, non ut erat particularis perſona, ſed ut Chriſti Vicarius implicitè complectebatur ſuos ſucceſſores, quia hi debuerunt neceſſariò includi in ipſa petra, ut eſſent infallibililis authoritatis in definiendis ex cathedra rebus fidei, alioquin non fuiſſet firma petra, nec fundamentum ſtabile Eccleſiæ, quia ſi ſucceſſor Petri fuiſſet errori obnoxius, hoc Eccleſiæ fundamentum non eſſet conſtans, ſed ruinoſum, quia poſſet corruere, ſeu deficere à fide; neque petra fuiſſet firma, cùm potuiſſet in fide concuti, ac in plures diſſilire errores. Præterea, quia Petrus per hoc quod fuiſſet à Deo inſtitutus firma Eccleſiæ petra ac fundamentum nullam accepiſſet ſpecialem prærogativam ſupra cæteros Epiſcopos, quoad firmitatem, ſiquidem æque ac cæteri Epiſcopi potuiſſet à fide deficere in errores impingere, & eos docere totam Eccleſiam; quod etiam nunc contingeret, ſi in docendo, quæ ad fidem pertinent, Romani Pontificis, & aliorum Epiſcoporum æqua eſſet authoritas, & par conditio; quod ſi Romanus Pontifex ejusdem non eſt conditionis quoad definiendas res fidei ſicut reliqui Epiſcopi, ſequitur neceſſario plus in rebus fidei docendis & definiendis concedi Romano Pontifici, quam reliquis Epiſcopis, & quod ita debuiſſet contingere ex eo liquet, quia Romanus Pontifex ſi docens è Cathedra non poſſit in errorem ullum illabi, id provenit, eo quia promiſſa ei fuit à Chriſto ſpecialis aſſiſtentia Spiritus S. Luc. 22. *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*, cùm reliqui Epiſcopi impingere poſſint in errores, & non nunquam erraverint æque in Conciliis ac extra; & plures hæreſes ab Epiſcopis ſuam traxerint originem, ideo ſoli Petro dixit Chriſtus ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam : ſi igitur Petrus & ejus ſucceſſores ſunt fundamentum Eccleſiæ contra quam portæ inferi non prævalebunt, eò quia nunquam in errorem impinget, neque corruet; multò magis neceſſitas exigebat, ut ejusdem Eccleſiæ fundamentum non poſſet deficere in fide neque corruere; cum deficiente fundamento non poſſit ædificium ſtare, neque ulla res fundata poſſit firmior eſſe fundamento, quo nititur : unde ſi Chriſtus conſtituit Petrum & ejus ſucceſſores fundamentum Eccleſiæ, ſi hæc non poteſt in fide deficere à fortiori neque ejus fundamentum, alioquin ſi hoc caderet, non poſſet non labi Eccleſia tota. Hinc Auguſtinus ſermone de cathedra ait : *Petra ergo pro devotione Petri dicitur, eo quia primus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem, molemque contineat.* Quòd ſi dicas Petrum Eccleſiam repræſentâſſe, proinde hanc promiſſionem non tam Petro quàm Eccleſiæ factam fuiſſe. Reſpondetur id verum eſſe, ſi ſumatur Eccleſia cum ſuo capite ut etiam Concilium repræſentans Eccleſiam ſimul cum Romano Pontifice. In hoc enim ſenſu firmitas & Conſtantia fidei promiſſa Petro, etiam ad Eccleſiam extenditur, quinimò propter Eccleſiam facta fuit hæc promiſſio Petro, ut mediante infallibilitate capitis infallibile eſſet totum corpus ſicut ſoliditas fundamenti eſt ſoliditas ædificii; & hoc docuerunt ſancti patres aſſerentes hanc promiſſionem factam fuiſſe Petro, & Eccleſiæ, quia ſicut caput influit in membra totius corporis ita & Romanus Pontifex in Eccleſiam toto orbe propagatam, cujus rei figura teſtis fuit ſummi ſacerdotis in veteri Teſtamento : ſiquidem totus orbis terrarum in veſte pontificia videbatur delineatus juxta illud Sapient. 18. *In veſte ſui totus erat orbis terrarum*, & referente Epiphanio lib. de lapid. & Gemm. Idem pontifex tempore Salomonis Regis præludens veluti ibi conſtantiæ, ac lapideæ firmitati, quam Chriſtus Vicario ſuo ſpopondit, præter gemmas Rationalis, Adamantem binis munitum Smaragdis ad pectus geſtabat, qui in ſignum placati Numinis ſerena luce perfundebatur; & ſanguineus micabat quoties Deus populo iraſceretur. Non verò ita Petrus Eccleſiam repræſentavit, ut tota firmitas, & indeficientia veræ fidei ad Eccleſiam pertineat excluſo capite, ſeu Romano pontifice, id enim Evangelio repugnat, & verbis Chriſti, cum meridiano jubare ſit clarius Chriſtum ad ſolum Petrum fuiſſe locutum, ac eidem pollicitum fidem in præmium ejus

propter quod Schiſmatici ſunt, quia non eis diverſa ſentiendi judicium, ſed quadam apud ſe delata ſibi tamen incognita metuentes & contra Apoſtolicam ſedem temerè credentes peſſima diviſit opinio. *Quòd ſchiſma ſpecialiter eſſe beatus denuntiat Auguſtinus dicens de talibus adverſus authoritatem illarum Eccleſiarum, quæ ab Apoſtolica ſede epiſtola accipere meruerunt, temere credenda immaniſſimum ſchiſmatis crimen à ſe propulſare non poterit*, ubi aſſerit eos ſchiſmatis incurrere crimen, qui, quod Pontifex authoritativè ut Chriſti Vicarius credendum proponit Eccleſiæ, non credunt, quòd ſi quæ Romanus Pontifex docens è cathedra proponit Eccleſiæ ut credenda ſunt de fide divina, & Catholici omnes tenentur ea credere, adeo ut oppoſitum ſentientes ſint ſchiſmatici, ſequitur manifeſtè juxta ſacros Canones Romanum Pontificem docentem eſſe authoritatis infallibilis, & ejus definitionem non eſſe errori obnoxiam. S. Lucius Papa ad Epiſcopos Galliæ & Hiſpaniæ *in cap. A recta* 24. *quæſt.* 1. ait: *Hæc ſancta, & Apoſtolica Mater omnium Eccleſiarum Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erráſſe probatur nec hæreticis novitatibus depravata ſuccumbit: ſed ut in exordio normam fidei Chriſtianæ percepit ab Auctoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti Principibus illibata finetenus manet.* Sixtus Papa II. *in cap. Memor ſum* 24. *quæſt.* 1. *Memor ſum me ſub illius nomine Eccleſiæ præſidere, cujus à Domino JeſuChriſto eſt Confeſſio glorificata, & cujus fides nullam hæreſim unquam fovit, ſed omnes quidem hæreſes deſtruit.* Innocentius Papa *in cap. Quoties* 24. *q.* 1. *Quoties fidei ratio ventilatur arbitror omnes fratres, & Coepiſcopos noſtros nonniſi ad Petrum, id eſt ſui nominis & honoris authorem referre debere (velut nunc retulit veſtra dilectio) quod per totum mundum poſſit Eccleſiis omnibus in commune prodeſſe.* Gregorius IV. Papa *in cap. Præceptis diſt.* 12. *Præceptis Apoſtolicis non durâ ſuperbia reſiſtatur, ſed per obedientiam, quæ à ſancta Romana Eccleſia & Apoſtolica authoritate juſſa ſunt ſalutiferè impleantur, ſi ejuſdem S. Dei Eccleſiæ, quæ eſt caput veſtrum, communionem habere deſideratis.* Agatho Papa *in cap. Sic omnes diſt.* 19. *Sic omnes Apoſtolicæ ſedis ſanctiones accipiendæ ſunt tanquam ipſius divini Petri voce firmatæ ſint.* Stephanus Papa *in cap. Enim vero diſt.* 19. *Enim verò quia in ſpeculum, & exemplum S. Romana Eccleſia cui nos Chriſtus præeſſe voluit, propoſita eſt ab omnibus quidquid ſtatuit, quidquid ordinat perpetuò & irrefragabiliter obſervandum eſt.* Nicolaus I. in epiſt. ad Phocium *cap. Si Decreta diſt.* 20. *Si Decreta Romanorum Pontificum non habetis de neglectu, atque incuria eſtis arguendi. Si verò habetis, & non obſervatis de temeritate eſtis corripiendi & increpandi.* Et in cap. Omnes diſt. 22. Idem Pontifex ait: *Qui autem Romanæ Eccleſiæ privilegium ab ipſo ſummo omnium Eccleſiarum capite traditum auferre conatur is procul dubio in hæreſin labitur: & cum ille vocetur injuſtus hic eſt procul dubio dicendus Hæreticus.* Calixtus Papa *in cap. Non decet. d.* 12. ait: *Non decet à capite membra diſcedere, ſed ſi juxta ſacræ ſcripturæ teſtimonium omnia membra caput ſequantur, nulli verò dubium eſt quòd Apoſtolica Eccleſia mater eſt omnium Eccleſiarum à cujus vos regulis nullatenus convenit deviare, & ſicut Dei Filius venit facere voluntatem Patris, ſic & vos voluntatem veſtræ impleatis Matris, quæ eſt Eccleſia cujus caput ut prædictum eſt Romana exiſtit Eccleſia. Quidquid ergo ſine diſcretione juſtitiæ contra hujus diſciplinam actum fuerit, ratum haberi ratio nulla permittit.* Innocentius IV. *in cap. Majores de baptiſ. Majores Eccleſiæ cauſas præſertim articulos fidei contingentes ad Petri ſedem referendas intelligit qui eum quærenti Domino quem diſcipuli dicerent ipſum eſſe reſpondiſſe notabat. Tu es Chriſtus Filius Dei vivi & pro quo Dominum exoraſſe ne deficiat fides ejus.* Adrianus Papa *in cap. Generali* 25. *q.* 1. ait: *Generali decreto conſtituimus ut exſecrandum anathema ſit, & veluti prævaricator Catholicæ fidei ſemper apud Deum exiſtat, quicunque regum, ſive Epiſcoporum vel Potentum deinceps Romanorum decretorum cenſuram, in quocunque crediderit, vel permiſerit violandam.* Sexcenti alii poſſent Canones adferri hanc eandem inconcuſſam adſtruentes veritatem à quibus tamen ſuperſedendum arbitror, cum ab aliis congerantur Authoribus. Quòd ſi dicas ex ſacris Canonibus tantùm inferri Romanum Pontificem non poſſe errare quoties juxta verbum Dei proponit ex cathedra, quæ ſunt credenda fide divina, & ea docet Eccleſiam. Nam contra eſt, quis enim dicat Pontificem tunc errore quoties docet vel loquitur juxta verbum Dei cum ſit hoc infallibile neceſſe eſt ſit etiam verum quod eidem eſt conforme: hinc Chriſtus quando Luc. 22. dixit Petro: *Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, non majus illi à Patre privilegium impetraſſe, quam viro nequam vel ſycophantæ ſi quidem nullus eſt nebulo, nullus hiſtrio, qui ſi loquatur juxta verbum Dei mentiatur vel erret. Si inſtes inde ſecuturum eſſe ſemper ſtandum definitionibus Romani Pontificis etiamſi adverſantur verbo, & doctrinæ Dei, quód dici nequit, tunc enim magis Deo, quàm homini fidendum. Sed contra, quæ hæc hypotheſis eſt impoſſibilis: non enim ſententia Pontificis docentis ex cathedra poteſt eſſe falſa, conſequenter neque adverſari verbo, & doctrinæ Dei. Cæterum ſi Pontifex proponeret Eccleſiæ ut credendum fide divina aliquid contrarium Evangelio, tunc illud proponeret ut privata perſona non verò ut docens è cathedra cum ſpeciali aſſiſtentia Spiritus S. cùm hæc non concurrat ad mendacium, quoties enim Pontifex non docet cum hac ſpeciali aſſiſtentia Spiritus S. non docet authoritativè è cathedra ut Chriſti Vicarius, ſed ut perſona privata obnoxia errori, conſequenter non eſt ei tunc credendum, quia ut ſcribit D. Paulus ad Gal. 1. *Licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit.* Unde ſi Romanus Pontifex aliquid contrarium Evangelio, & ſacræ ſcripturæ doceret, idque conſtaret, credendum non eſſet, ſed quamdiu non conſtat tenentur fideles ea credere, quæ docet ex cathedra adeo ut oppoſitum ſentientes ſint ſchiſmatici, & hæreſeos labe habeantur infecti.

Dices, ex præcitatis ſcripturæ, & ſacrorum Canonum locis tantùm inferri, Romanum Pontificem in Concilio univerſali non eſſe errori obnoxium; non ita quod extra Concilium ſit infallibilis authoritatis; adeo ut non Pontifex ex ſe, ſed Concilium univerſale, ut repræſentans Eccleſiam Catholicam ſit infallibilis, ac irrefragabilis authoritatis. Sed contra quia ſcripturæ hanc prærogativam non errandi in definiendis rebus fidei ſoli tribuit Pontifici, ut Chriſti Vicario Matth. 16. Chriſto Apoſtolos interroganti: *Vos autem quem me eſſe dicitis*; reſpondit Petrus: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*, & ſubdit Chriſtus: *Beatus es Simon Bariona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi: ſed Pater meus, qui in cœlis eſt: & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cœlis; & quodcunque*

tota Eccleſia cum ſuo fundamento, ſeu de Eccleſia innixa ſuo fundamento, alioquin non ſtetiſſet, & portæ inferi prævaluiſſent.

In Synodo Alexandrina præſide magno Athanaſio Epiſcopi Ægypti, Thebaidos, Lybiæque ad S. Felicem II. Papam celebrata circa annum 359. ſcripſerunt, quorum epiſtola habetur tom. 1. concil. cujus fragmentum placet hîc aſſerere. *Ideo, Pater beatiſſime, quia ſemper anteceſſores noſtri, & nos a veſtra ſancta apoſtolica ſede auxilium hauſimes, & noſtri vos curam habere adnovimus; præfatam Apoſtolicam, & ſummam expetimus juxta canonum decreta ſedem, ut inde auxilium capiamus, unde prædeceſſores noſtri ordinationes, & dogmata ceperunt.* Quod ſi Alexandrina Synodus teſtatur prædeceſſores ſuos non ſolum à ſede Apoſtolica accepiſſe ordinationes, verùm etiam dogmata fidei, quæ fide divina credere deberent; fatetur proculdubio ſedem Apoſtolicam independenter à Concilio in definiendis à cathedra rebus fidei eſſe infallibilis authoritatis. Subdit nonnullis interjectis Alexandrina Synodus. *Similiter à ſupradictis Patribus Concilii Nicæni eſt definitum conſonanter, ut ſi quiſquam Epiſcoporum judices ſuſpectos habuerit, veſtram ſanctam Romanam interpellet ſedem, cui ab ipſo domino poteſtas ligandi, ac ſolvendi ſpeciali privilegio ſuper alios conceſſa. Ipſa enim firmamentum à Deo fixum, & immobile percepit, quondam ipſam formam univerſorum lucidiſſimam Dominus JEſus Chriſtus veſtram Apoſtolicam conſtituit ſedem. Ipſa eſt enim ſacer vertex, in quo omnes Eccleſiæ vertuntur, ſuſtentantur, relevantur: tu profanarum hæreſum, atque omnium infeſtantium depoſitor, ut princeps & Doctor, caputque omnium orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei exiſtis &c.* Hactenus nomine concilii Athanaſius ad Felicem Romanum Pontificem, quibus Alexandrina Synodus fatetur Romanum pontificem condere fidei dogmata; eſſe firmamentum à Deo fixum, ac immobile, in quo omnes Eccleſiæ vertuntur, ſimulque ſuſtentantur; eſſe hæreſum profligatorem, Principem, Doctorem, & caput omnium orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei; conſequenter eſſe infallibilis authoritatis in definiendis ex cathedra rebus fidei: alioquin omnes illæ Synodi Alexandrinæ, & Athanaſii laudes Romano tributæ pontifici, eſſent vanæ adulationes, ac verba ſupervacanea ſenſu vacua concinnata non veritatis aperiendæ gratiæ, ſed captandæ benevolentiæ cauſa.

Concilium Carthaginenſe circa annum Chriſti 402. celebratum in Epiſtola, quam direxit ad illud Innocentius I. Romanus pontifex; & habetur inſerta Concilio Carthaginenſi tom. 1. Concil. hanc eandem teſtatur veritatem inquiens: *Antiquæ traditionis exempla ſervantes, & Eccleſiaſticæ memores diſciplinæ, noſtræ religionis vigorem non minus nunc in conſulendo, quam antea cum pronunciaretis, veneratione firmatis, qui ad noſtrum referendum approbaſtis eſſe judicium, ſcientes quid Apoſtolicæ ſedi (cum omnes hoc loco poſiti ipſum ſequi deſideremus Apoſtolum) debeatur, à qua ipſe Epiſcopatus, & tota auctoritas nominis hujus emerſit, quam ſequentes tam mala jam damnare novimus, quam probare laudanda; vel id vero quod Patrum inſtituta ſacerdotali officio cuſtodientes, non cenſetis eſſe calcanda, quod illi non humana ſed divina decrevere ſententia: ut quicquid quamvis de disjunctis, remotiſque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, niſi ad hujus ſedis notitiam perveniret, ut tota hujus auctoritate (juſta quæ fuerit) pronunciatio firmaretur: indeque ſumerent cæteræ Eccleſiæ (veluti de natali ſuo fonte aquæ cuncta procederent, & per diverſas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent) quid præcipere, quos abluere, quos veluti in cœno inemundabili ſordidatos mundi digna corporibus unda vitaret.* Ubi pontifex teſtatur, ultimam fidei definitionem ad Papam ſpectare, à quo veluti natali fonte ſana, & ſincera doctrina fluit; & reliqui omnes Epiſcopi diſcunt quos abſolvant, & quos damnent ut hæreticos: quæ omnia aliena à veritate eſſent, ſi pontifex è cathedra Eccleſiam docens errare poſſet, quia tunc non ipſe alios, ſed ab aliis ipſe corrigeretur, ac doceretur; neque pontificis è cathedra docentis ſententia utpote incerta, & errori obnoxia fidei quæſtiones poſſet definire; ſed à Papæ ſententia ad alium ſuperiorem judicem appellatio eſſet dirigenda.

In Concilio Epheſino anno 431. cum Cœleſtinus Romanus Pontifex in Romana Synodo jam antea damnaſſet hæreſin Neſtorianam, Legatos quidem Epheſum miſit, ſed ita ut ſententiam jam Romæ ex Cathedra pronuntiatam, utpote inemendabilem, ac infallibilem dictatam à Spiritu ſancto exequerentur, & certam patribus regulam præfigerent juxta quam Neſtorium contumaciter ſuis inſiſtentem erroribus damnarent, ut legitur in Tomo 1. Concil. in Actis concilii Epheſini, & Tom. 2. cap. 15. In Evagrio lib. 1. hiſtor. cap. 4. & in Epiſtola Synodali cœleſtini in verſione Creſconiana apud Baronium ad annum Chriſti 431. & ſpondanum ibid. Quod ſi Romanus pontifex hæreſes ante Concilium damnat, & quos ſemel docens è Cathedra damnavit ut hæreticos vult pro hæreticis haberi, & damnari à concilio œcumenico, & univerſali eccleſia, ſequitur manifeſte Romanum pontificem docentem è Cathedra extra, & ſupra concilium eſſe auhoritatis infallibilis in definiendis rebus fidei; alioquin non poſſet obligare totam Eccleſiam ad habendum aliquem ut contumacem, quia ſententia Romani pontificis ſi eſſet fallibilis, non eſſet certa, ſed incerta, & dubia, quæ non poſſet obligare ad habendum aliquem pro certo hæreticum; poſſet enim ſemper dubitari an ſententia pronunciata à pontifice eſſet vera, nec ne: unde oportuit ut authoritas Romani pontificis docentis è cathedra univerſalem eccleſiam eſſet infallibilis. Præterea ſi Papa ſententiam præſcribit conciliis quam ſequantur; debet neceſſariò eſſe ſupra concilia, & majoris authoritatis: alioquin non poſſet regulam præfigere conciliis, cum inferior in ſuperiorem, imò nec in parem habeat authoritatem: cum igitur ſit Eccleſia columna, & fundamentum veritatis ex Apoſtolo, adeo ut non poſſit deficere in fide, hæc infallibilis authoritas debet ineſſe Petro ut paſtori, & Doctori publico totius eccleſiæ, & ejus ſucceſſoribus canonicè electis, cum Chriſtus dixerit Petro, & ejus ſucceſſoribus: *ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando confirma fratres tuos.*

In Concilio Carthaginenſi ſub Damaſo Papa, qui anno 368. electus deceſſit anno 384. Patres aperte profitentur hanc pontificis Romani infallibilem authoritatem ut legitur in 1. Tomo Conciliorum ajentes: *Sedi Romanæ Epiſcoporum judicia. & ſummorum finem eccleſiaſticorum negotiorum & ſententiam de divinis rebus reſervatam eſſe. Apoſtolicam hanc ſedem firmamentum eſſe à Deo fixum, & immobile omniumque verticem Eccleſiarum.*

In Concilio Chalcedonenſi anno 451. ut refert Div. Thomas in opuſcul. contra Græcorum errores, habetur. *Si quis epiſcoporum prædicatur infamis, liberam habeat ſententiam appellandi ad beatiſſimum Epiſcopum antiquæ Romæ, quia habemus Petrum pe-*

tram refugii, & ipſi ſoli liberâ poteſtate loco Dei ſit jus diſcernendi ſecundum claves à Domino ſibi datas, & omnia ab eo definita teneantur tanquam à Vicario Apoſtolici throni. In eodem Concilio Patres Dioſcorum condemnantes dixerunt: *Sanctiſſimus Archi-Epiſcopus Magnæ Romæ una cum beatiſſimo Petro, qui eſt petra, & crepido catholicæ Eccleſiæ, & ille qui eſt rectæ fidei fundamentum nudavit eum Epiſcopatus dignitate.* Vocant Patres Concilii rectæ fidei fundamentum, eò quia docens e cathedra Eccleſiam infallibilis ſit authoritatis, qua veritas fidei nititur, ſi enim eſt fundamentum fidei rectæ debet ejus ſententia è cathedra pronuntiata infallibilis eſſe veritatis, alioquin fundamentum eſſet imbecillius, ac infirmius re fundata ſeu recta fide, quia hæc eſt infallibilis certitudinis, & ſi talis non eſſet ſententia Romani pontificis è Cathedra pronunciata nequiret rectæ fidei dici fundamentum: præterea in epiſtola Synodali ad Leonem patres Concilii aggratulantur ejus promotioni, eo *quod tantum Antiſtitem Apoſtolicæ ſedi unde religionis noſtræ fons & origo manat, Dominus dederit:* ubi vocant Romanum pontificem noſtræ Religionis fontem & originem, & quia Eccleſia, ſeu religio catholica ex Apoſtolo, eſt columna & fundamentum veritatis, hæc dimanat velut rivulus ab hoc fonte. Non enim poteſt fons, quod in ſe non continet foras emittere. Et in Epiſtola Synodali ad Patres Concilii Leo Papa ſcribit: Dogma fidei à ſe contra Eutychen & Dioſcorum ſemel declaratæ in dubium, aut diſputationem non debere ulterius vocari: Neque Legatos à ſe mitti, qui rem jam deciſam ac definitam in litteris ad Flavianum datis examini iterum ſubdi permittant, ſed qui definita exequantur: eo quia ſi ſemel fidei controverſia definita fuerit à Romano pontifice docente è cathedra Eccleſiam nequit amplius in dubium revocari, eo quia ſententia ita pronunciata infallibilis ſit veritatis & ſi deberet iterum examinari id oriretur, eò quia aliqua ſupereſſet dubitatio. Hæc omnia clarè oſtendunt Romanum pontificem in cauſis fidei non eſſe errori obnoxium alioquin liceret Concilio examini revocare ſententiam à papa pronunciatam, & eam emendare ſi capax eſſet correctionis. Hinc ſcribit Leo papa: *Neque enim abjuncta eſt à vobis mea præſentia, qui nunc in Vicariis meis adſum, & jam dudum fidei catholicæ prædicatione non deſum, ut qui non poteſtis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus, non poſſitis dubitare, quid cupiam. Unde, fratres chariſſimi, rejectâ penitus audacia diſputandi contra divinitus inſpiratam doctrinam vana errantium infidelitas conquieſcat, cum non liceat defendi, quod non liceat credi cum ſecundum evangelicas auctoritates, ſecundum propheticas voces, Apoſtolicamque doctrinam pleniſſimè & lucidiſſimè per litteras, quas ad beatæ memoriæ Flavianum Epiſcopum miſimus fuerit declaratum, quæ ſit de Sacramento Domini noſtri JEſu Chriſti, pia & ſincera confeſſio.*

In ſexta Synodo generali celebrata anno Chriſti 681. quæ extat in tom. 3. Concilior. Sanctus Agatho papa in Epiſt. ad Conſtantinum Auguſtum non permittit Concilio, ut aliter in cauſa fidei patres pronuncient, quam ſuis Legatis pontifex injunxerat, & ſuæ definitioni non vult quidquam addi, vel minui, ſed juxta traditionem Apoſtolicæ ſedis, ſicut à prædeceſſoribus ſuis conſervatum eſt, omnia definiri. Supponit enim Romanum pontificem docentem ex cathedra Eccleſiam authoritatis eſſe infallibilis, & ejus regulam credendi, & docendi eſſe concilio præſcribendam: ſed audienda ſunt, quæ Agatho papa ſcripſit ad ſextam Synodum generalem à qua fuerunt etiam approbata, adeo enim Agatho hanc veritatem clarè expreſſit, ut nil dilucidius poſſit deſiderari, ait ipſe: *Cujus annitente præſidio hæc Apoſtolica ejus Eccleſia nunquam à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa eſt.* Cujus authoritatem utpote Apoſtolorum omnium Principis *ſemper omnis Chriſti Eccleſia, & univerſales Synodi fideliter amplectentes in cunctis ſecutæ ſunt, omneſque venerabiles Patres apoſtolicam ejus doctrinam amplexi &c. & ſancti quidem Doctores Orthodoxi venerati, atque ſecuti ſunt. Hæretici autem falſis criminationum odiis inſecuti,* & aliquibus interjectis ſubdit: *Hæc Apoſtolica Chriſti Eccleſia per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur nec hæreticis novitatibus depravata ſuccubuit: ſed ut ab exordio normam fidei Chriſtianæ percepit ab Authoribus ſuis Apoſtolorum Chriſti principibus illibata finetenus manet ſecundum ipſius Domini Salvatoris divinam pollicitationem, quam ſuorum Diſcipulorum Principi in ſacris Evangeliis fecit: Petre inquiens, ecce Sathanas expetivit, ut cribraret vos, ſicut qui cribrat triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Conſideret itaque veſtra clementia, quoniam Dominus, & Salvator omnium qui fideles eſt, & fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum Fratres admonuit.* In conciliis itidem Africanis quæ anno 646. celebrata fuerunt, quatuor Primates Africæ epiſtolam ſynodalem miſerunt ad Theodorum Romanum pontificem cujus fragmentum placet hîc attendere, ajunt enim: *Antiquis regulis ſancitum eſt, ut quidquid quamvis in remotis vel longinquo poſitis ageretur provinciis non prius tractandum eſſet niſi ad notitiam almæ ſedis Apoſtolicæ fuiſſet deductum ut ejus authoritate juſta, quæ fuiſſet pronunciatio firmaretur, indeque ſumerent cæteræ Eccleſiæ veluti de natali ſuo fonte prædicationis exordium, & per diverſas totius mundi regiones puritatis incorruptæ manerent fidei ſacramenta ſalutis.* Meminit hujus Epiſtolæ ſpondanus in annum Chriſti 646. Rurſus in quinta Synodo generali coacta anno 553. Act. 4. in ſententia quam Mennas Patriarcha Conſtantinopolitanus pronunciavit contra Antimum hæc habentur: *Nos apoſtolicam ſedem ſequimur & obedimus ſicut charitas veſtra ſcit, & ipſius communicatores habemus, & condemnatos ab ipſa, & nos condemnamus,* & in ſeptima Synodo Act. 2. ſuſcepta & approbata fuit communiter epiſtola Adriani II. ad Tharaſium Patriarcham, ubi clarum teſtimonium habetur Pontificiæ infallibilitatis: præ cæteris hæc leguntur: *Cujus etiam ſedes per totum terrarum orbem primatum obtinens lucet omniumque Eccleſiarum Dei caput exiſtit, unde & ipſe beatus Petrus apoſtolus Dei juſſu Eccleſiam paſcens nihil omnino omiſit, ſed ubique principatum obtinuit & obtinet, cui etiam & noſtra beata, & apoſtolica ſedes, quæ eſt omnium Eccleſiarum Dei caput: velim beata veſtra ſanctitas ex ſincera mente & toto corde agglutinetur, utpote quæ revera ſit rectè ſentiens, & pietatis incorrupta conſervatrix. Hoc ſacrificium primum omnipotenti Deo exhibeatur. Veſtraque beatitudo magnos & piiſſimos Imperatores ſupplicibus verbis admonebit ut Eccleſia noſtra veſtigia ſequentes coram Deo ejuſque horribili judicio venerandas imagines in regia civitate, & omni loco in antiquum ſtatum reſtituendas curent, jubeantque nimirum ſervantes traditionem hujus ſanctiſſimæ Romanæ Eccleſiæ noſtræ.* In generali Concilio Romæ celebrato anno 1059. ſub Nicolao II. præ cæteris canonibus id etiam habetur: *Si quis dogmata vel decreta pro catholica fide aut Eccleſiaſtica diſciplina ſedis apoſtolicæ Præſule pro-*

mul-

Digitized by Google

mulgata contempſerit anathema ſit. Et habetur etiam in Jure canonico *in cap. Si quis 25. quæſt. 2.* & *cap. ad abolendam de Hæreticis.* In concilio itidem Lugdunenſi primo ſub Innocentio IV. anno 1245. Hoc idem etiam definitur, & habetur *in cap. unic. de Homicid. in 6.* ubi legitur: *Pro humani redemptione generis de ſummis cœlorum ad ima mundi deſcendens & mortem tandem ſubiens temporalem Dei Filius JEſus Chriſtus ne gregem ſui pretio ſanguinis glorioſi redemptum aſcenſurus poſt reſurrectionem ad Patrem abſque Paſtore desereret, ipſius curam Petro apoſtolo (ut ſuæ ſtabilitate fidei cæteros in Chriſtiana Religione firmaret, eorumque mentes ad ſalutis opera ſuæ accederet devotionis ardore) commiſit.* Hoc idem etiam confirmatur in ſecundo Concilio Lugdunenſi celebrato ſub Gregorio X. anno 1674. & extat etiam *in cap. unic. de ſumma Trinit. in 6.* ubi legitur: *Fideli ac devota profeſſione fatemur, quòd Spiritus S. æternaliter ex Patre, & Filio non tanquam ex duobus principiis, ſed tanquam ex uno principio, non duabus ſpirationibus, ſed unica ſpiratione procedit; hoc profeſſa eſt hactenus, prædicavit, & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat, profitetur, & docet ſacroſancta Romana Eccleſia Mater omnium Fidelium, & Magiſtra.* Ubi Concilium generale in eo vim ponit, quia id definitum ſit ab Eccleſia, ſeu Romano Pontifice docente ex cathedra, ſi enim non eſſet infallibilis veritatis in definiendis rebus fidei, Concilium non plenè acquieviſſet. Rurſus in eodem Concilio Lugdunenſi Legati totius Eccleſiæ Orientalis, & Michaëlis Paleologi Imperatoris profeſſionem fidei pronuntiarunt, quæ à Concilio Lugdunenſi præcepta fuit, eò quia infallibilitati pontificiæ fuerat ſuffragata, & præ cæteris hæc habet: *Ipſa quoque ſancta Romana Eccleſia, ſummum, & plenum primatum, & principatum ſuper univerſam Eccleſiam Catholicam obtinet, quem ſe ab ipſo Domino in beato Petro Apoſtolorum Principe ſive vertice cujus Romanus Pontifex eſt ſucceſſor, cum poteſtatis plenitudine recepiſſe veraciter, & humiliter recognoſcit, & ſicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere ſic & ſi quæ de fide ſubortæ fuerint quæſtiones, ſuo debent judicio definiri.* Si, quæ de fide vel religione oriuntur controverſiæ dirimendæ ſunt à ſede Apoſtolica, ſeu Romano Pontifice ſedente in eadem, ac docente Eccleſiam, ſequitur Romanum Pontificem in rebus fidei definiendis eſſe infallibilis authoritatis, quod etiam declaratum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. anno 1215. *in cap. Damnamus de ſumma Trinit.* ubi habetur: *Maximè cùm ipſe Joachim omnia ſua ſcripta nobis aſſignari mandaverit Apoſtolicæ ſedis judicio approbanda, ſeu etiam corrigenda, dictans epiſtolam, quam propria manu ſubſcripſit in qua firmiter confitetur, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ diſponente Domino cunctorum fidelium Mater eſt & Magiſtra. Reprobamus etiam & condemnamus perverſiſſimum dogma impii Amarci, cujus mentem ſic Pater mendacii excæcavit, ut ejus doctrina non tam hæretica, quàm inſana ſit cenſenda.* Demum Concil. Lateranenſe ſub Julio II. & Leone X. cui omnia fermè Europæ Regna, & Provinciæ miſſis Legationibus adhæſerunt ſcilicet Germania tota, Spania, Anglia, Dania, Norbegia, Scotia, Italia, & Hungaria, ut refert Odoricus Ragnaldus ad annum Chriſti 1512. num. 53. Quinimò & ipſe Ludovicus Rex Galliæ per ſuos Oratores acta condemnans Concilii Piſani hoc Lateranenſe pro legitimo, & generali agnovit, cui ſe propterea adhærere profeſſus eſt, ut habetur in actis ejuſdem Concilii ſeſſ. 8. Tom. 5. Concilior. & exemplo Regis Prælati Galliarum Piſanum Conciliabulum execrati profeſſi ſunt, ſe Concilio Lateranenſi adhærere, ac jugiter adhæſuros. In hoc igitur Concilio ſeſſ. 11. ex profeſſo definitum fuit ſummum Pontificem eſſe ſupra Concilium Oecumænicum à quo non dependet; & docentem ex cathedra ſeu definientem fidei dogmata infallibilis eſſe authoritatis, & in eadem ſeſſ. 11. deleta ac reſciſſa fuit fatalis illa pragmata ſanctio, quæ in Bituricenſi Conventu Rege Carolo VII. vigente adhuc Baſileenſi ſchiſmate lata fuerat contra infallibilem Romani Potificis authoritatem. Igitur ex ſacris ſcripturis ſacriſque Canonibus, & Conciliis, ſatis apertè evincitur authoritas infallibilis Romani Pontificis in definiendis rebus fidei.

Neque ullius eſt momenti quod reſpondent aliqui Concilia tantùm approbâſſe, ſententiam ſummi Pontificis in fidei quæſtionibus eſſe infallibilem, & irreformabilem accedente tantùm Eccleſiæ conſenſu non verò ſi talis conſenſus non acceſſerit. Nam contra eſt, quia præcitata Concilia hanc prærogativam non errandi in definiendis è cathedra rebus fidei ſoli tribuunt Romano Pontifici legitimo Petri ſucceſſori, quia ipſi ſoli dixit Chriſtus ejuſque ſucceſſoribus canonicè electis: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam:* non fuiſſet firma petra ſi Chriſti Vicarius eſſet errori obnoxius, quapropter Chriſtus ut hoc fundamentum crederetur omnino ſtabile, ut non poſſet nutare ſubdidit: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua*, unde judicium Romani Pontificis definientis è cathedra res fidei independenter ab Eccleſia repræſentata in Concilio generali eſt infallibile, quia Chriſtus rogavit, ne deficeret fides Petri, & nomine Petri comprehendit ejus ſucceſſores canonicè electos. Contra ſecundò quia ſi Pontificis è cathedra docentis definitiones ac ſententiæ non fierent infallibiles niſi accedente conſenſu Eccleſiæ, quæro an ante hunc conſenſum eſſent fallibiles, & errori obnoxiæ, vel infallibiles, ſi hoc ſecundum ergo independenter ab Eccleſia repræſentata in Concilio Generali, cui propterea authoritas infallibilis Romani Pontificis docentis è cathedra non eſt alligata: ſin autem ante talem conſenſum dicatur eſſe fallibilis jam poſſent à fidelibus non recipi, eo enim ipſo, quòd aliqua propoſitio non eſt certo vera, ſed falſitati obnoxia, non poſſunt obligari fideles ad illam recipiendam ut veram cùm ſint certi de ejus veritate, atqui Concilia anathemate percutiunt eos imò & pro ſchiſmaticis in naufragis in fide habent, qui Pontificum decreta non recipiunt, ut enim ſuperius innuimus. Concilium generale habitum Romæ anno 1059. definivit, ſi quis dogmata, vel decreta pro Catholica fide, aut Eccleſiaſtica diſciplina à ſedis Apoſtolicæ Præſule promulgata contempſerit anathema ſit. Supponit enim Concilia definitiones Romani Pontificis docentis è cathedra infallibiles eſſe independenter à conſenſu Eccleſiæ repræſentatæ in Concilio generali, & fideles teneri ad definitiones ſuſcipere, & credere fide divina non quòd Romanus Pontifex novos ex ſe conſtituat fidei articulos, ſed quia quando oriuntur controverſiæ, & dubia circa ſcripturas ſacras & alia revelata explicitè vel implicitè, tunc declaratio Pontificis docentis è cathedra eſt applicatio divinæ revelationis circa illa dubia, & propterea eſt infallibilis ob aſſiſtentiam Spiritus ſancti revelantis, cum Chriſtus rogaverit, ne tunc deficeret fides ſui in militante Eccleſia Vicarii. Contra tertiò quia ſolus Petrus, & ejus ſucceſſores canonicè electi ſunt Paſtores univerſalis Eccleſiæ & publici, ac ſupremi Magiſtri, quia Chriſtus non

Digitized by Google

non collegio Apoſtolorum, neque Eccleſiæ, ſed ſoli Petro dixit: *Paſce oves meas:* & quia fideles comprehenſi in tota Eccleſia ſunt oves, ideo paſci debent à Petro ejusque ſucceſſore canonicè electo atqui ſi definitiones Romani Pontificis docentis è cathedra non eſſent infallibiles niſi per conſenſum Eccleſiæ, inde ſequeretur; quod doctrina Magiſtri corrigeretur à diſcipulis, quod oves paſcerent Paſtorem approbando doctrinas, quas debet Paſtor docere, & reprobando, quas non debet docere, atqui omnino abſurdum eſt aſſerere eandem Chriſtum qui dixit, & docuit, non eſſe diſcipulum ſupra Magiſtrum, ita inſtituiſſe ſuam in terris Eccleſiam, ut in eadem voluerit Magiſtri doctrinam pendere à doctrina diſcipulorum, ac hos eſſe ſupra Magiſtrum id enim deſtruit rectum ordinem, & divinæ adverſatur providentiæ, quæ omnia ſuaviter diſponit, ut ſingulorum naturis accommodata, neque videtur probabile voluiſſe Deum plus doctrinæ, & certitudinis impertire diſcipulo, quàm Magiſtro, quæ abſurda cùm noviſſet Conſtantinus Magnus in edicto, cui initium eſt: *Ea quæ Salvator noſter*, & habetur in Codice quatuor Conciliorum, edito Coloniæ anno 1530. fol. 58. ubi Imperator ait: *Pontifex qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ extiterit. Celſior & Princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat, & ejus judicio quæque ad cultum Dei vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procurandam fuerint, diſponantur; juſtum quippe eſt, ut ibi lex ſancta caput teneat principatus, ubi ſanctarum legum Inſtitutor Servator noſter beatum Petrum Apoſtolatus obtinere præcepit cathedram, ubi & crucis patibulum ſuſtinens beatiſſimum mortis ſumpſit poculum, ſuique Magiſtri, & Domini imitator apparuit.*

Hanc in Romano Pontifice prærogativam infallibilem independenter à quovis alio conſenſu inconcuſſa ſemper aſſeruerunt ſancti Patres firmitate. D. Auguſtin. lib. 2. contra Pelagium, & Cœleſtium cap. 7. ait: *Cœleſtius beati Papæ Innocentii non eſt auſus litteris obſiſtere: imò ſe omnia, quæ ſedes illa damnaret, damnaturum eſſe promiſit.* S. Proſper contra Collatorem, & in Chronico ait: *Tunc Pelagianorum machinæ fractæ ſunt, quando beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita Apoſtolico mucrone percuſſit.* S. Bernardus in epiſtol. 190. ſcribit: *Habemus in Francia novum de veteri Magiſtro Theologum qui ab ineunte ætate ſua in arte Dialectica luſit, & nunc in ſcripturis ſanctis inſanit. Olim damnata, & ſopita dogmata tam ſua videlicet, quam aliena ſuſcitare conatur, inſuper & nova addit, qui dum omnium quæ ſunt in cœlo ſurſum, & quæ in terra deorſum nihil præter ſolem neſcio quid neſcire dignatur, ponit in cœlum os ſuum, & ſcrutata alta Dei, rediensque ad nos refert verba ineffabilia, quæ non licet homini loqui.* Et aliquibus interjectis ſubdit: *Ego Prophetas & Apoſtolos audio, obedio evangelio ſecundùm Petrum. Tu nobis novum condis evangelium? quintum Eccleſia non recipit Evangeliſtam. Quid lex, quid Propheta, quid Apoſtoli? utrique Apoſtolici nobis aliud evangelizant, quàm quod ſolus tu negas Deum videlicet factum hominem ut hominem liberare? & ſi Angelus de cœlo aliud nobis evangelizaverit, anathema ſit. Sed qui venerunt poſt Apoſtolos Doctores non recipis, homo qui ſuper omnes docentes te intellexiſti, denique non erubeſcis dicere quod adverſum te omnes ſentiant, cum ad invicem diſſentiant. Fruſtra proinde illorum tibi fidem doctrinamque proponerem: quos jam proſcripſiſti.* S. Cyprianus lib. 1. epiſt. 3. ait: *Poſt iſta adhuc inſuper Pſeudo-Epiſcopo ſibi ab Hæreticis conſtituto navigare audent, & ad Petri cathedram, atque ad Eccleſiam principalem unde unitas ſacerdotalis exorta eſt, à ſchiſmaticis & profanis litteras ferre nec cogitare eos eſſe Romanos (quorum fides Apoſtolo prædicante laudata eſt) ad quos perfidia non poſſit haberi acceſſum.* Auguſtin. epiſt. 157. *In verbis Apoſtolicæ ſedis tanquam antiqua atque fundata certa, & clara eſt Catholica fides, ut nefas ſit de illa dubitare Chriſtiano:* per verba Apoſtolicæ ſedis intelligit definitiones Pontificis docentis è cathedra, quapropter lib. 2. c. 3. contra duas epiſtolas Pelagianorum ait: *Per Papæ reſcriptum cauſa Pelagianorum finita eſt, totoque orbe poſt ejus damnationem damnati ſunt, ac litteris Innocentii tota de hac re dubitatio ſublata eſt*, quod non contigiſſet niſi ſententia Pontificis proponentis è cathedra res fidei infallibilis eſſet authoritatis, eò quia Chriſtus pro Petro rogaverit ejusque ſucceſſoribus, ne deficerent in fide. S. Hieronymus epiſt. 8. ad Demetriadem c. 9. ſcribit: *Et quia verior imò rumore cognovi, in quibusdam adhuc vivere, & pullulare venenata plantaria, illud te pio charitatis affectu præmonendum puto, ut S. Innocentii, qui Apoſtolicæ cathedræ, & ſupra dicti viri ſucceſſor & filius es, teneas fidem, nec peregrinam quamvis tibi prudens, callidusque videaris doctrinam recipias.* D. Irenæus lib. 3. cap. 3. adverſus Hæreſes loquens de Apoſtatica ſede ait. *Ad hanc propter potentiorem principalitatem neceſſe eſt omnem convenire Eccleſiam; hoc eſt qui ſunt ubique fideles:* ait Irenæus; oportere omnem Eccleſiam in rebus fidei cum Eccleſia, & ſede Romana convenire; per fidem, & doctrinam ſucceſſorum Petri confundi omnes hæreticos: & in hac eadem ſede conſervatam ſemper fuiſſe Apoſtolicam fidem, & traditionem, quæ omnino infallibilitatem arguunt Romanæ cathedræ. S. Ambroſius orat. funeb. de exceſſu fratris ſui Satyri: *Advocavit ad ſe Satyrus Epiſcopum, nec ullam veram putavit, niſi veræ fidei gratiam percunctatusque eſt ex eo, utrumnam cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt cum Romana Eccleſia conveniret.* Et Epiſt. 11. ad Ageruchiam; *In omnibus Romanæ Eccleſiæ formam, & typum ſequimur.* Tertullianus lib. de Præſcript. *Inde à Romana ſede nobis authoritas præſto eſt: Hæc enim felix Eccleſia eſt, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt.* S. Gregorius Magnus lib. 4. epiſt. 52. *Si quam verò contentionem, quod longè faciat divina potentia, de fidei cauſa evenire contigerit; aut negotium emerſerit, cujus vehemens ſit fortaſſe dubietas, & pro ſui magnitudine judicio ſedis Apoſtolicæ indigeat, examinatâ diligentius veritate, relatione ſua ad noſtram ſtudeat perducere notionem, quatenus à nobis valeat congrua ſine dubio ſententia terminari.* S. Petrus Chryſologus epiſt. ad Eutychen: *In omnibus hortamur Te, frater honorabilis, ut his, quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ civitatis præſcripta ſunt, obedienter attendas: quoniam B. Petrus, quia in propria ſede, & vivit, & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem.* Hoc eſt in propria ſede ſedens, ac docens præſtat quærentibus fidei veritatem: quod ſi docet fidei veritatem: ejus authoritas eſt infallibilis; cum fides non ſit errori obnoxia. S. Fulgentius in lib. de Incarnat. Verbi, & gratia ac lib. arbitrio ait: *Quòd Romana, quæ mundi caput eſt, tenet, & docet Eccleſia; totus cum ea Chriſtianus orbis, & ad juſtitiam nihil hæſitans credit, & ad ſalutem non dubitat confiteri.* S. Cyrillus Alexandrinus epiſt. ad Cœleſtinum Papam: *Quamvis hæc ita ſe habeant, non priùs tamen Neſtorii communionem confidenter deſerere auſi ſumus, quàm hæc ipſa pietati tuæ indicaremus. Digneris proinde, quid hic ſentias, declarare, quò liquidò nobis conſtet communicare,*

ne

Digitized by Google

ne nos cum Neſtorio oporteat, an verò liberè eidem denunciare, neminem cum eo communicare, qui ejuſmodi erroneam doctrinam fovet ac prædicat. Theodoretus epiſt. ad Leonem Papam. *Eſt enim ipſa ſedes Romana ampliſſima, ſplendidiſſima, & orbi præſidet. Præterea ipſa principatum imperatorium profudit, ac nomen ſuum, id eſt Romanum, cum iis qui in ditione ejus ſunt, communicavit. Fides verò præcipuè eam ornat: teſtis eſt Paulus, qui clariſſima voce ait: Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo &c. Ego verò ſuffragium ſedis apoſtolicæ expecto, & ſupplex oro atque obſecro ſanctitatem veſtram, ut ea me, tribunal veſtrum juſtum, ac rectum appellantem, defendat, ac protegat, jubeatque, ut ad vos occurram, & doctrinam meam veſtigiis apoſtolicis inſiſtentem oſtendam; veſtram ſententiam expecto, quòd ſi ſententiæ eorum, qui condemnarunt acquieſcere juſſeritis, acquieſcam, nulli deinceps futurus moleſtus. Quin potius expectabo incorruptum Dei, & Salvatoris noſtri tribunal.*

Patres Tarraconenſes in epiſt. ad Hilarium Papam ſcribunt. *Ad fidem recurrimus Apoſtolico ore laudatam: inde reſponſa quærentes unde nihil errore, nihil præſumptione, ſed pontificali totum deliberatione præcipitur.* Epiſcopi Xardaniæ ad Eclaſium Papam. *Deſiderii enim, & voti noſtri eſt, juſſionibus veſtris in omnibus obedire, & quemadmodum à Patribus noſtris accepimus, ſedi apoſtolicæ, quæ vita, & meritis veſtris delata eſt, intemerata ſervare, atque Religionem Orthodoxam, cujus eſtis prædicatores, fide, & inculpata devotione, prout ruſticitatis ſenſus patitur cuſtodire;* & nonullis interjectis ſubdunt. *Si qui fortè prava intentione (quod nec arbitramur neque optamus) à ſede apoſtolica ſe crediderint ſegregandos, ab eorum nos alienos eſſe conſortio profitemur: quoniam ut dictum eſt, Patrum in omnibus cuſtodientes præcepta; & inviolabilia ſanctorum canonum inſtituta ſectantes, apoſtolicæ, & ſingulari illi ſedi veſtræ communi fide & devotione parere contendimus.* S. Leo IX. Epiſt. ad Petrum Antiochenum, quæ habetur in quarto tomo Conciliorum ſcribit: *Siquidem ab apoſtolica tua ſede noſtram apoſtolicam ſedem conſulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deviare a Dominico, & omnium ſanctorum Patrum concordi decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum Eccleſiis, ſancta Romana, & apoſtolica ſedes caput præponitur, ad quam majores, & difficiliores cauſæ omnium Eccleſiarum definiendæ referantur, ſicut omnia veneranda concilia ſic leges humanæ promulgant, ſic ipſe ſanctus ſanctorum, & Dominus Dominantium confirmat, quatenus ibi principalis dignitatis & totius Eccleſiaſticæ diſciplinæ venerabilis apex præfulgeat, & præcellat, ubi eſt vertex atque cardo Apoſtolorum Petrus carnis ſuæ beatam reſurrectionem in noviſſimo die expectat. Nimirum ſolus eſt ille, pro quo ne deficeret ejus fides, Dominus & Salvator ait ſe rogaſſe dicens. Simon, Simon, ecce Sathanas expetivit nos, ut cribrares ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiet fides tua. Et tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Quæ venerabilis, & efficax oratio obtinuit, quòd hactenus fides Petri non defecit, neque defectura creditur in throno illius uſque in ſeculum ſæculi, ſed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, ſicut uſque nunc confirmare non ceſſavit.* Hinc ſanctus Cyrillus apud Div. Thomam in catena Lucæ 22. ait: *Secundum hanc Chriſti promiſſionem Eccleſia apoſtolica Petri ab omni ſeductione, & hæretica circumventione manet immaculata.* Sanct. Gelaſius Papa epiſt. ad Anaſtaſium Imperatorem, quæ habetur tomo 2. Concil. *Hoc eſt, quod Sedes Apoſtolica magnopere cavet, ut quia mundo radix eſt Apoſtoli glorioſa confeſſio, nulla rima pravitatis, nulla prorſus contagione maculetur: Nam ſi (quod Deus avertat, quod fieri non poſſe confidimus) tale aliquid proveniret, unde cuiquam reſiſtere auderemus errori? vel unde correctionem errantibus poſceremus? proinde ſi pietas tua unius civitatis populum negat poſſe pace componi, quod nos de totius orbis terrarum ſumus univerſitate facturi, ſi (quod abſit) noſtra fuerit prævaricatione deceptus.* Sanct. Bernardus epiſt. 190. ad Innocentium Papam. *Oportet ad veſtrum referri apoſtolatum pericula quæque & ſcandala emergentia in regno Dei, ea præſertim, quæ de fide contingunt, dignum namque arbitror ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, ubi non poſſit fides ſentire defectum. Hæc quippe hujus prærogativa ſedis, cui enim alteri aliquando dictum eſt, ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: ergo quod ſequitur à Petri ſucceſſore exigitur, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos. Id quidem modo neceſſarium. Tempus eſt ut veſtrum agnoſcatis Pater amantiſſime principatum, probetis zelum miniſterium honoretis. In ea planè Petri impletis vices, cujus tenetis & ſedem, ſi veſtra admonitione corda in fide fluctuantia confirmatis, ſi veſtra authoritate conteritis fidei corruptores.* Tandem ut concludam placet adjicere fragmentum depromptum ex confeſſione Catholicæ fidei Stanislai Hoſii cap. 38. ubi expreſsè aſſerit Romanum Pontificem docentem è Cathedra Eccleſiam non eſſe errori obnoxium & apoſtolicam ſedem incorruptam ſemper perſtitiſſe in fide; cum reliquæ ſedes defecerint ait ipſe: *Sola Romana Eccleſia quam ab exordio fidei Chriſtianæ normam accepit in ea ſemper illibata permanſit. Defecit Jeroſolymitana Eccleſia, cui præſedit Jacobus: defecit Achaia ubi Andreas, defecit Aſia ubi Joannes, defecit India ubi Thomas, defecit Perſia ubi Judas, defecit Æthyopia ubi Matthæus; defecit Phrygia ubi Philippus, defecit Græcia ubi Paulus. Sola fuit & eſt Romana Eccleſia ad quam ſicut præclarè ſcribit Cyprianus nunquam acceſſum habere potuit perfidia, quæ mille jam quingentis & amplius annis ita eſt catholica ſemper & Apoſtolica habita, nunquam ut ulla fuerit hæreſeos labe maculata, in qua videre etiam nunc licet viros & vitæ ſanctimonia, & doctrina præſtantiſſimos, neque enim exiſtimandum eſt, ſi quando ad Petri cathedram de cauſis majoribus refertur ſolum eſſe Paulum & Julium Pontificem, qui de illis judicet, habet ille lateri ſuo aſſidentes totius orbis viros doctiſſimos, quibus ipſe minimè doctrina ſecundus præſidet, de quorum conſilio de rebus gravioribus pronuntiat. Quamobrem ferendi non ſunt, qui pontificis ſe dicto audientes fore profitentur, non autem Paulo, aut Julio ſibique hoc arrogant ſuum ut eſſe velint judicium quando ut pontifex, quando ut Julius decernat, quæ ſi ſemel admiſſa fuerint captiones omnis eſt, & erit obedientia ſublata.*

Authoritatem Pontificis docentis è cathedra eſſe infallibilem independenter à Concilio generali docet etiam uſus & praxis Eccleſiæ, conſtat enim Romanos Pontifices retroactis ſæculis independenter à Conciliis & conſenſu Eccleſiæ definiviſſe de fide plures propoſitiones, & damnaſſe hæreſes ac obligâſſe fideles totius Eccleſiæ catholicæ eas itidem damnare, ac pro damnatis haberi quod fieri non potuiſſet, niſi emanaſſent à ſuprema authoritate errare neſcia, quia ſicut hæreſis ut oſtendit Div. Bernardus epiſt. 190. ad Innocentium eſt rei certo falſæ, & cui verum nequit ſubeſſe: perinde fides eſt de re omnino certa, & quæ non poſſit obnoxia eſſe falſo, adeout declarationes Pontificum qui independenter à quovis alio conſenſu damna-

Digitized by Google

runt hæreſes, ita fuerunt veræ, ut non potuerint falſo ſubeſſe, proinde fuerunt omnino infallibiles; quia ſicut propoſitio hæretica eſt omnino falſa, ita declaratio pontificis, quæ ſaltem virtualiter eidem contradictoriè opponitur debet ita eſſe vera, ut non poſſit falſitati ſubeſſe, hinc eſt quod definitiones Pontificis docentis è Cathedra ſunt omnino infallibiles. Quod verò Pontifices independenter à conſenſu Eccleſiæ & ſeorſim à Concilio plures damnaverint hæreſes non cadit ſub dubio: etenim Cœleſtinus Papa an. ab orbe reparato. 430. propria tantum authoritate damnavit hæreſim Neſtorianam anno 390. Syriacus Papa damnavit hæreſim Joviniani & Pelagii anno 639. Severinus Papa damnavit, & radicitùs amputavit hæreſim Monotelitarum anno 1148. Eugenius delevit propoſitiones hæreticas Gilberti Pictavienſis Epiſcopi anno 1569. Pius V. damnavit propoſitiones Michaelis Baij Cancellarii Univerſitatis Lovanienſis anno 1652. Innocentius X. damnavit ut Hæreticas quinque Janſenii propoſitiones in eo ſenſu, quem verba ipſa exhibent quarum prima erat, *aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus & conantibus ſecundum præſentes quas habent vires ſunt ſervatu impoſſibilia; deeſt quoque illis gratia quâ poſſibilia fiant.* Secunda, *Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.* Tertia, *ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ nonrequiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione.* Quarta, *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus etiam ad initium fidei & in hoc erant Hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare.* Quinta, *Semipelagianum eſt dicere Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe aut ſanguinem fudiſſe.* Has enim propoſitiones, ut temerarias impias blaſphemas anathemate damnatas, & hæreticas declaravit Innocentius III. independenter à Concilio generali, & propria authoritate Pontificia, & è cathedra, ut tales eas damnavit, & injunxit omnibus Chriſti fidelibus utriusque ſexus, ne de dictis propoſitionibus ſentire, docere, prædicare aliter præſumant. quam in ſua definitione continetur ſub cenſuris & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expreſſis ex quibus ſatis apertè ex uſu & praxi Eccleſiæ evincitur, quod Pontificis Romani docentis è cathedra authoritas ſit infallibilis independenter à conſenſu Eccleſiæ repræſentatæ in concilio generali, & ratio etiam id ſuadet, quia quoties medium aliquod eſt unicè neceſſarium ad aſſecutionem alicujus finis non poteſt quis intendere ejusdem finis aſſecutionem, quin etiam velit tale medium propter eſſentialem connexionem cum tali fine, quoties enim duo ſunt eſſentialiter connexa unum ſecum trahit aliud & explicita volitio unius eſt implicita volitio alterius, atqui authoritas infallibilis in Chriſti Vicario docente ex cathedra erat medium omnino neceſſarium, & eſſentialiter connexum cum aſſecutione illius finis, ob quem Chriſtus inſtituit in Eccleſia Vicarium, qui ſui vices in ejus regimine gereret: conſequenter eo ipſo, quod Chriſtus inſtituit in Eccleſia Vicarium ſuum, ut eam regeret, debuit ita illum inſtituiſſe, ut infallibilis eſſet authoritatis nec poſſet errare in proponendis è cathedra authoritativè rebus pertinentibus ad fidem. Major & conſequentia tenent, minor oſtenditur, quia Chriſtus ad hunc unicè finem inſtituit in Eccleſia ſuum Vicarium, ut hæc per hunc gubernaretur, hinc Chriſtus Joan. ult. dixit Petro: *Paſce oves meas;* per hæc enim verba Petrus & ejus ſucceſſores canonicè electi conſtituti ſunt Chriſti Vicarii ſeu Doctores, & Paſtores totius Eccleſiæ catholicæ: ſed ad rectum Eccleſiæ regimen, quod Chriſtus intendebat, deſiderabatur neceſſario authoritas infallibilis in ipſo ſupremo Paſtore Chriſti Vicario, quod cum non lateret Chriſtum pro Petro ejusque ſucceſſoribus ſe rogaſſe dicit: ne unquam eorum fides deficeret, ſeu nunquam in definiendis è cathedra authoritativè rebus fidei errarent. Luc. 22. *Simon Simon, ecce Sathanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum; ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus fratres tuos:* non dixit omnibus Apoſtoſtolis, *ego pro vobis rogavi,* ſed ſoli Petro, *ego pro te rogavi,* ſed non tantum pro perſona Petri ſimpliciter, quia erat brevi moriturus, ſed pro pontificia dignitate in Petro, & ejus ſucceſſoribus, etenim quoties Eccleſia impetitur à Sathana, indiget ita confirmari, & Chriſti præcepto debet confirmari: ergò ſemel quod Chriſtus inſtituit Romanum pontificem ſupremum Eccleſiæ univerſalis paſtorem erat eidem neceſſaria authoritas infallibilis: quia vel Eccleſia tenetur audire Romanum pontificem ut docentem authoritativè è cathedra vel non, ſi primum ergo Rom. Pontifex ut docens è cathedra authoritativè non poteſt errare, alioquin erraret etiam tota Eccleſia, quæ tenetur acquieſcere doctrinæ Pontificis: hinc Eccleſia non eſſet contra Apoſtolum columna, & fundamentum veritatis, & portæ inferi contra Chriſti promiſſionem prævalerent adverſus eam. Si dicatur ſecundum ſcilicet non teneri audire, ergo perperam fuiſſet à Chriſto conſtitutus paſtor totius Eccleſiæ, quia in eo non poſſet oves paſcere, ſemel enim quod oves poſſent obſequi paſtori, poſſent etiam ei non obedire, conſequenter non poſſet Paſtor ſeu Pontifex eas ducere, & paſcere. Præterea ſi non tenetur Eccleſia ea credere, quæ ſummus Pontifex ex verbo Dei proponit fidelibus credenda fide divina, vel id oriretur, quia ſic definita adhuc poſſent falſitati ſubeſſe, vel eſſent infallibilia: ſi dicas hoc ſecundum ergo Eccleſia tenetur ea credere, & Pontificis authoritas eſt infallibilis: ſi dicantur ſubeſſe falſitati inde ſequitur quod non Petrus Eccleſiam, ſed Eccleſia Petrum paſceret, ſeu oves Paſtorem, non Paſtor oves, ſiquidem Eccleſia Pontificem errantem corrigeret, & pertineret ad Eccleſiam judicare, an Romani Pontificis ſententia conveniat cum verbo Dei nec ne: quod perinde eſſet, ac corrigere ejus ſententias & ipſum errantem docere, conſequenter non debuiſſet Chriſtus Petro dixiſſe, *paſce oves meas:* ſed potius Eccleſiæ, & fidelibus, ſeu ovibus, *ſi amatis me paſcite ſupremum veſtrum in mea Eccleſia Paſtorem:* quia hic errare poteſt, & falſa pro veris edocere, quo nil abſurdius, quia diſcipuli docerent Magiſtrum, & oves paſcerent Paſtorem: ne igitur hæc abſurda admittantur neceſſum eſt concludere Pontificis authoritatem independenter ab Eccleſia repræſentata in Concilio generali eſſe authoritatis infallibilis, quapropter D. Auguſtinus ſerm. de cathedra ait: *Petro ergo pro devotione Petrus dicitur, eo quod primus fidei fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem molemq; ſuſtineat.*

Sed dices ſi authoritas infallibilis ſoli ineſſet Romano Pontifici eò quia Petro tantùm & ejus ſucceſſoribus concreditæ ſint oves Chriſti ſuperfluum videretur Concilia generalia congregare, & ſupervacaneum Præſules è ſuis Eccleſiis evellere? Patres & Doctores è diſſitiſſimis terrarum Regnis ac Provinciis ingenti ſumptu nec minori incommodo evocare,

Digitized by Google

care, ut Concilio interſint generali quia Romanus Pontifex ex ſe, & extra Concilium non eſt errori obnoxius, neque errare poteſt in definiendis rebus fidei. Ad quid ergo Concilia congregare Eccleſiæ Præſules itinerum periculis, & incommodis exponere, & particulares Eccleſias ſuis deſtituere Præſulibus? ſufficeret enim ſi Romanus Pontifex, quæ occurrunt dubia circa fidem & religionem ſolus definiret è cathedra, hæc enim prævia eſſet via, & Epiſcopi & Doctores pluribus parcerent ſumptibus nec tot ſubjicerentur periculis, & incommodis. Sed contra quia tametſi authoritas infallibilis ſoli Romano inſit Pontifici adeo ut ille ſolus in rebus fidei definiendis non ſit errori obnoxius, eò quia Chriſtus rogaverit, ne fides ſui Vicarii in militante Eccleſia deficiat, ac propterea Concilia in rebus fidei definiendis non ſint ſimpliciter ac abſolutè neceſſaria cum à nemine negatur poſſe ſine Conciliis res fidei definiri; cum per trecentos & amplius annos ſub Eccleſiæ exordium definitæ fuerint à ſolis Romanis Pontificibus ſine Conciliis, & ultimis temporibus Innocentius X. damnavit paulo ante recenſitas quinque Propoſitiones Janſenii ut hæreticas independenter à Conciliis, & à S. Pio V. & Gregorio XIII. damnatæ itidem fuerunt propoſitiones Michaëlis Baij, ut etiam ab Innocentio XI. propoſitiones Molinos: non tamen ire inficias poſſumus eſſe Concilia ſecundum quid in Eccleſia plerumque neceſſaria, ut nimirum res ad fidem pertinentes à Patribus, & Doctoribus omnium Regnorum & Provinciarum diligentius diſcutiantur ac maturiùs examinentur, priusquam definiantur, ac confirmentur à ſummo Pontifice. Quamobrem non ſunt Concilia cenſenda inutilia quamvis poſſit Pontifex independenter à Conciliis res fidei definire. Etenim etiam rheda, & equis poſſum pedeſter iter ſuſcipere, & tamen nemo dixerit, rhedam & equos eſſe mihi inutiles, & fruſtra à me deſiderari ad iter inſtituendum. Etiam ipſa Roma ut refert Plinius lib. 29. cap. 1. per ſexcentos annos Medicis caruit, & quisque ad propriam tuendam valetudinem ea adhibebat pharmaca, quæ magis viderentur conſentanea inconſultis Medicis, ars nautica annis multo pluribus absque uſu magneticæ acus æquora trajecit, & militaris absque tormentis bellicis, & cuniculis urbes expugnavit antequam tormentalis pulvis eſſet in uſu, & tamen nemo dixerit magnetem, artem medicam, & tormentalem pulverem res eſſe fruſtraneas, & nullius in Republica utilitatis. Pontifex igitur Concilium interdum congregat non quia ſine Concilio non poſſit res ad fidem pertinentes definire absque errandi periculo; ſed quia in Conciliis Prælati, ac Doctores ſingularum Provinciarum poſſunt, quas habent, difficultates proponere, ut maturius à ſingulis examinentur ut enim parœmialiter dicitur, quo plura ſunt capita, eo plures ſunt oculi, ac linguæ. Conciliis Oecumenicis omnium nationum interſint Patres, & Doctores qui ſingularum Provinciarum varias neceſſitates, conditiones, ac mores exponunt, & accommodata ſingulis remedia ſuadent, & quæ non congruunt aperiunt. Præterea in Conciliis feruntur leges pro tota Eccleſia agiturque de modo eas ſanciendi, & exequendi: & quia omnes audiuntur, & ex communi omnium conſilio, & conſenſu feruntur, & omnes obligantur absque eo, quòd detur ulli exceptioni locus, quo pacto ceſſant querelæ ſubditorum cum ſingula ex conſenſu propriorum delegatorum fuerint concluſa: hæc enim ſunt commoda quæ Concilia generalia adferunt toti Eccleſiæ.

Sed inſtabis tametſi Romano Pontifici Chriſti vices in militante Eccleſia gerenti promiſſa ſit aſſiſtentia Spiritus ſancti in iis definiendis, quæ ad fidem pertinent, fuit nihilominus hæc aſſiſtentia promiſſa ſub illa conditione ut in declarandis rebus fidei non temerè nec inconſultus procedat, ſed ut præmittat neceſſarium examen, & adhibeat ſufficientem diligentiam pro ut in rebus arduis, ac ſummi momenti ſolent homines ea qua poſſunt majori diligentia uti: voluit enim Chriſtus ut ſummus Pontifex utpote purus homo humano procederet modo præmiſſis ſcilicet requiſitis pro rei qualitate non verò quidquid exciderit, ſtatim pro fidei dogmate declarare. Ut huic majori diligentiæ & examini ſatisfiat neceſſarium omnino eſt congregare Concilium generale in quo ſingularum Nationum Patres & Doctores diligenter examinent, & ſedulis diſcutiant, quæ ſint proponenda toti Eccleſiæ ut credenda fide divina, adhibetur tunc in Concilio eo major diligentia, quæ humano modo poteſt adhiberi: ergo Concilium requiritur neceſſariò ut res fidei definiantur ſaltem ratione prævii examinis, ac requiſitæ diligentiæ. Idque vel maximè quia ſi aliter procederetur nobis non poſſet conſtare, an ſummus Pontifex ſufficientem adhibuerit diligentiam ad veritatem inveniendam, conſequenter nobis eſſent dubiæ definitiones Pontificis neque tenerentur fideles iisdem acquieſcere. Sed contra quia tametſi non diffiteamur teneri Romanum Pontificem præmiſſis pro negotiorum gravitate Doctorum conſiliis, ac diligenti maturoque examine, ac ſedula veritatis discuſſione res fidei definire, ut humano modo procedat juxta humanæ conditionis exigentiam, inficias tamen imus ad has omnes humanæ conditionis induſtrias explendas neceſſaria eſſe Concilia, ſiquidem conſtat ſub Eccleſiæ initiis non fuiſſe Concilia convocata, quamvis tunc temporis perſecutiones acrius ſævirent & graſſantes hæreſes periculoſius turbarent Eccleſiam. Quod ſi id temporis ſolus Romanus pontifex absque generali concilio res fidei definivit, hæreſes damnavit; perſpicuum eſt ad præfatas humanæ induſtriæ explendas partes neceſſaria non eſſe concilia. Præterea quia non ſine graviſſimo totius Eccleſiæ incommodo congregantur Concilia generalia ad quæ multum prærequiritur temporis ut ubique terrarum moneantur patres, certiores fiant principes, accedant eorum Legati, antequam hæc præambula præparatoria in ultimo Tridentino Concilio abſolverentur multum fuit temporis impenſum, & priusquàm clauderetur Concilium integri octodecim fluxerunt anni, qua de cauſa Concilia plerumque ſunt potius impedimento præſertim tunc quando vis morbi lenta non admittit remedia ut ſolet contingere in hæreſi extinguenda, hæc enim indolem imitatur favillæ depaſcentis ſiccum ſtramen in ſylva, quæ niſi quavis diſrupta mora extinguatur in pernicioſum illico gliſcit incendium, quo tota propemodum ſylva flante vento in cineres ſolvitur. Quòd ſi rés Eccleſiaſticæ eo quaterentur hæreſum turbine ut procella vix ſedari poſſet, niſi congregato œcumenico Concilio, tunc Deus, qui nunquam Eccleſiæ deeſt in neceſſariis ſuis præſto eſſet auxilius: neque propterea pontifex à concilio, ſed concilium à pontifice dependeret, quia concilium niſi confirmetur, & corroboretur à Romano pontifice, ut capite ejusdem, ſemper erroribus eſt obnoxium, & pluries erraſſe ſuperius oſtendimus. Quòd ſi urgeas adhuc non conſtare, an Pontifex ſine concilio œcumenico ſufficientem adhibuerit diligentiam in veritatis inquiſitione ad eam de-

Digitized by Google

definiendam è cathedra. Reſpondetur, quòd hæc quæſtio ſit facti, quia tamen dantur pleraque pertinentia ad quæſtionem facti, à Deo revelata ſunt, vel revelatis adnexa & ſpectant ad publicum Eccleſiæ bonum tunc in his perinde ac in quæſtionibus juris Pontifex errare non poteſt, neque deficere in fide, quia Deo tunc purè eſt, ne media à ſe ordinata ad finem deficiant in ejus aſſecutionem: & quia Deus voluit, ut ſententiæ fidei à Pontifice è Cathedra latæ ratæ haberentur à fidelibus, neque ullo unquam corrumperentur errore: ideo ad ſpecialem Spirit. S. aſſiſtentiam pertinet impedire ne hujusmodi Pontificis definitiones temerariæ ſint aut erroneæ, ſic quia Deus promiſerat Abrahæ filium, & ex filio perpetuam ſucceſſionem, quinimo etiam ipſum Meſſiam; ad eundem Deum etiam pertinuit facere, ut à Sara ſterili filius naſceretur, nec ante tempus quamvis occidi juſſus & imminente gladio morti proximus moreretur, ſed per ſuſceptam prolem Dei impleret promiſſionem, quod obſervans Div. Paulus ſcribit ad Romanos cap. 4. *Et non infirmatus eſt Abraham fide, nec conſideravit corpus ſuum emortuum, cum jam fere centum eſſet annorum, & emortuam vulvam Saræ. In repromiſſione etiam Dei non hæſitavit diffidentia, ſed confortatus eſt fide dans gloriam Deo pleniſſimè ſciens, quia quæcunque promiſit potens eſt & facere.*

CAPUT XV.

Qualem Romanus Pontifex in Principes ſæculares habeat juriſdictionem ſi neceſſitas urgeat propugnandi fidem Catholicam.

NUlli dubium quin temporalium rerumque civilium cura primariò & directè principibus ſæcularibus concredita fuerit, quas propterea Eccleſia ut Chriſti advocatos, protectores cauſarum Eccleſiaſticarum, & juſtitiæ adminiſtros veneratа eſt tanquam illos, *qui à Deo gladium acceperunt ad defenſionem bonorum, & vindictam malorum.* Sunt enim Principes ſæculares, veluti *ſeptuaginta illi fortes, qui cuſtodiunt lectulum Salomonis, omnes accincti gladiis propter timores nocturnos, & ad bella fortiſſimi,* quid Eccleſia in terris militans eſt, quàm cœleſtis Sponſi lectulus, non tamen ſimplex, ſed floridus, quia ornatus quovis virtutum genere. Imò ſi Prophetæ attendamus vaticinium dixeris principes ſæculares, Eccleſiæ nutritios, & altores, quorum lacte, ſeu divitiis, ac donariis alitur Eccleſia, & pingueſcit; ideoque principibus omnibus ſæcularibus non bonis tantùm, & modeſtis, ſed etiam dyſcolis ſuffragante Apoſtolo omnis ſit debita reverentia, & præſtandum obſequium; & nullo pacto ab Eccleſiaſticis in illorum jura & adminiſtrationem, veluti in alienam meſſem ſit falx immittenda, quandiu ipſi Eccleſiam, ac veram religionem, cujus filiatione, & ipſi gloriantur in diſcrimen non adducunt, nec illius audent exitium intentare, quia tunc naturale inſurgit præceptum propriæ defenſionis, qua ratione minutiſſima quæque inſecta totis viribus nituntur fortioribus imo & maximis obſiſtere animalibus, ut ab eorundem ſe vendicent violentiâ. Ubi enim Principes ſæculares Eccleſiam invaderent quam everterent, & in cujus exitium potentiam à Deo acceptam admoverent, tunc poſſent à ſupremo Eccleſiæ Paſtore, cujus & ipſi ſunt oves coërceri, & ſi vires non ſuppeterent, aliis etiam confœderari principibus ſæcularibus, ut mutuis fœderibus auctæ vires eſſent lædenti obſtaculo, imo poſſent etiam armis ſpoliari ne perniciem, exitiumque inferant; præſertim ſi præmiſſis monitionibus non acquieverint: quia *ſi* (ut loquitur Apoſtolus) *etiam Angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia.* Eſt enim Paſtoris officium oves paſcere, cuſtodire ac defendere à lupis ne quid damni iiſdem contingat; & ſi quæ morbidæ ſunt & infectæ eas ab integris, ſaniſque ſejungere; ne aliæ corrumpantur. Unde ſi Princeps ſæcularis non ſolum hæreſis labe inficeretur ipſe, verum etiam ſuos vellet catholicos ſubditos in hæreſim trahere, ad Romanum Pontificem pertineret oves Chriſti defendere ne tali labe inficerentur; quòd ſi aliud non ſuppeteret medium; poſſet catholicos ab obedientia quoad ea, quæ æternam reſpiciunt ſalutem, ſubditos ſubtrahere, ut communiter docent ſancti Patres, ſacri canones, & Concilia. Hinc perperam ſentiunt qui omnem in principes ſæculares poteſtatem adimunt Chriſti Vicario, unam tantùm ei clavem concedentes quâ poſſit cœlum aperire, non aliam quâ poſſit in terris principibus claudere fores Eccleſiæ ſi illam nitantur invadere, ac evertere; poteſt enim principes anathemate percutere ſi noceant Chriſti ovibus, ſi bona Eccleſiæ ſibi uſurpent, ſi profectum ſpiritualem animarum impediant. Plurimum adfert damni pravum Principis exemplum, præſertim ſi hæreſis labe inficiatur, facilè ſubditi prava ſequuntur Principis exempla. Plura poſſent exempla adduci quibus, ex Principis erroribus, inertia, mutatione Religionis, eadem mala fuerunt ſtatim in populos derivata; & cum enormi animarum clade fides Catholica radicitùs avulſa, ac deleta, ut tempore Clementis VII. & Leonis X. aliorumque modernorum Pontificum contigit *in Germania, Dania, Suecia, Hollandia, & Anglia*, cum Principes religionem Catholicam deſeruerunt; ſtatim ſubditi exempla ſequuti Dominorum à fide defecerunt, & culturam negligentes virtutum, vitiorum ſe cœno macularunt: ut in Angliæ regno præ cæteris provinciis exploratum habemus; quantum enim ſub Henrico VIII. rege ſchiſmatico religio Catholica eſt detrimenti paſſa, tantum ſub Maria regina Catholica religio refloruit, & ſub Eliſabetha omnino extincta eſt: memorabili exemplo ex principum nutu non facultates tantum ſubditorum, ſed etiam ipſæ animæ viſæ ſunt pendere. Pari pacto cum Euſtarus Erichſonius Sueciæ Rex erroribus cæpit Lutheri adhærere, ea præſertim inductus ratione ut regium ærarium Eccleſiaſticorum impleret pecuniis, ejus exemplum totam propemodum Germaniam corrupit, infecit. Id contigit etiam regno Daniæ Chriſtiano III. ad partes tranſeunte Lutheri. Si igitur Principes Catholicæ fidei Deſertores adigere vellent ſubditos catholicos errores amplecti hæreticorum, ac hæreticis adhærere quia catholici ſunt oves Chriſti, officium Romani Pontificis, tunc eſſet ea adhibere media opportuna, quibus eſſet impedimento ne oves Chriſti perirent, quarum cura fuit à Chriſto illi concredita.

Fuit enim hoc paſtorale officium tunc Petro, ut capiti Eccleſiæ militantis, ut ejus ſucceſſoribus canonicè

Digitized by Google

nonicè electis à Chriſto injunctum cum Joan. 21. dixit Petro: *Paſce oves meas:* officium verò paſtorale non coarctatur ad ſolam paſturam, ſed extenditur ad earum regimen, ac ovium incolumitatem procurandam, impediendumque damnum, quod timetur poſſe iiſdem contingere; hinc ad munus Paſtoris pertinet lupos arcere ne ovibus noceant; morbidas, infectasque oves ſejungere à ſanis, ne iſtæ pari morbo inficiantur, & ea omnia abigere animalia, quæ poſſent Chriſti ovibus eſſe nocumento: hinc ſi principes vellent ſuos ſubditos Catholicos hæreſim aliquam profiteri, officium Romani Pontificis, ut ſupremi ovium Chriſti Paſtoris eſt id totis viribus impedire; ſeque conatui Principis opponere, eumque ſic poſſit adigere ad deſiſtendum, quod eſt aliquam jurisdictionem indirectam exercere in illos. Præterea Principes Chriſtiani pertinent & ipſi ad oves Chriſti; unde eorum aliquis ſi fieret hæreticus Eccleſiam invaderet, oves Chriſti vellet ad hæreſim pertrahere, & per vias abruptas iniquitatis ducere ad præcipitium æterni exitii; & præmiſſis iteratis monitionibus nolit deſiſtere, detrectetque legibus parere divinis, & naturalibus, pertinet tunc etiam ad officium ſupremi Paſtoris, nulla ſpe emendationis illucente, hunc principem ab ovili Eccleſiæ ſeparare, & poteſtatem nocendi veluti furioſo gladium arripere, quia id non eſſet directè jurisdictionem in principem ſæcularem, ſed tantùm indirectè exercere, quatenus Paſtor ſuas intendit primario oves defendere, ne grave iiſdem damnum contingat, unde non niſi ſecundariò, & indirectè intendit excluſionem Principis ab ovili. Neque obſtat ſi dicas, ſpoliare principem ſuis ſubditis, perinde eſſe ac ipſum deſtituere bonis temporalibus: & Pontificem Romanum in ſpiritualibus tantum eſſe Paſtorem principum: ergo non videtur, quomodo Romanus Pontifex poſſit Principes ſæculares privare ſuis ſubditis: etenim Petro, & ejus ſucceſſoribus traditæ tantùm fuerunt claves regni cœlorum, non verò bonorum temporalium. Sed contra, quia poteſtas ſpiritualis adeo adnexa eſt temporali, ut ambæ poteſtates ſeparari non poſſint, & ſi ſeparentur vix poſſunt diu ſubſiſtere: perinde ac corpus ſi ſit malè affectum non poteſt anima in eodem ſuas perfectè functiones exercere: ita nec poteſt religio culturâ virtutum florere nec conſervari ſi fuerit malè in membris ſuis affecta; & præſertim ſi morbus in capite graſſetur, quia tunc una cum capite languet totum corpus. Et tunc ad ſupremum Medicum pertinet morbum capitis curare, ne totum corpus detrimentum patiatur. Tametſi Deus militantem in terris Eccleſiam per miracula, & ſpecialiſſimam providentiam inſtituerit, noluit tamen eam Principibus Ethnicis diu ſubjici, ſed illis per Conſtantinum deletis imperium ad Chriſtianos tranſtulit, ſub quibus Religio Catholica floruit, & toto orbe propagata fuit: Spectata enim humana fragilitate non potuiſſet contingere fidem Catholicam conſervari, & florere ſub Principibus Ethnicis, quorum perſecutionibus vexabatur, & ad interitum inſequebatur. Victa enim patientia tandem diuturnis territa ſuppliciis ceſſiſſet, niſi Deus nova ſemper perpetraſſet miracula. Id nos docent Suecia, Dania, Anglia, Græcia, quæ à fide pravo imperantium exemplo defecerunt. Sunt igitur religio & imperium adeo arcto colligata fœdere ut una poteſtas ſine altera Chriſti Vicario, ſummoque Paſtori committi vix potuiſſet. Hinc ſicut Paſtori ovium tantùm non luporum aut furum regimen committitur: ſi tamen lupi oves invadant eos procul abigere officium eſt Paſtoris: perinde quamvis nulla in Principes, & regna ſit à Chriſto Petro, & ejus Succeſſoribus poteſtas, ac jurisdictio directa tradita, ſi tamen Principes nitantur oves Chriſti in hæreſin pertrahere, Eccleſiam adoriri, ad ſupremum Paſtorem pertinet Chriſti oves defendere, & totis viribus impedire ne per viam perditionis trahantur, & ad æternum perducantur exitium: quapropter monere tenetur Principes quatenus à tali conatu deſiſtant, quod ſi præmiſſis iteratis monitionibus, & adhibitis aliis mediis, quæ viſa fuerint opportuniora adhuc contumaces perſiſtant, tunc utriusque juris lata ſententia eſt, ſe defendere, & ſuam jurisdictionem propugnare. Semel enim quod alicui conceditur jurisdictio intelliguntur etiam conceſſa omnia, quæ ad illam ſunt neceſſaria, & ſine quibus non poſſet efficaciter exerceri L. fin. ff. de officio ejus cui mandat. Jurisdic. & *l. 2. ff. de jurisdic. omn. Judic. & cap. Præterea de offic. judic. Delegat.* atqui jurisdictio in oves Chriſti conceſſa à Deo Petro ejusque Succeſſoribus Romanis Pontificibus canonicè electis à quibus reddendæ ſunt rationes de animabus omnium fidelium, ſi Principes ſæculares hanc jurisdictionem velint impedire, & oves à ſuo ovili diſpergere, & ab obedientia, & cura proprii Paſtoris ſubtrahere, tunc Pontifex poteſt ſuam defendere jurisdictionem, ſeque Principibus ſæcularibus opponere præmiſſis priùs monitionibus, & adhibitis omnibus iis mediis quæ viſa ſunt opportuniora, alioquin, ſi Principes ſæculares vellent oves Chriſti à cura ſui Paſtoris abſtrahere, non poſſet Paſtor eas paſcere, neque regere, ſicque Dei providentia non bene ſuis ovibus conſuluiſſet, ex quibus conſtat, fuiſſe poteſtatem indirectam ſupremo Paſtori Eccleſiæ neceſſariam. Hinc D. Bernardus lib. 1. de conſiderat. cap. 6. ad Eugenium Pontificem ſcribit: *Non monſtrabunt puto, quando quiſpiam Apoſtolorum Judex ſederit hominum aut diviſor terminorum aut diſtributor terrarum. Stetiſſe denique nego Apoſtolos judicandos ſediſſe judicantes non lego, erit illud non fuit. Itane imminutor eſt dignitatis ſervus ſi non vult eſſe major Domino ſuo, aut diſcipulus, ſi non vult eſſe major eo, qui ſe miſit: aut filius ſi non transgreditur terminos quos poſuerunt Patres ſui? Quis me conſtituit Judicem ait ille Dominus & Magiſter, & erit injuria ſervo, diſcipuloque niſi judicet univerſos*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Habent hæc infima, & terrena Judices ſuos Reges, & Principes terræ, quid fines alios invaditis, quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis? non quia indigni vos, ſed quia indignum vobis talibus inſiſtere, quippe potioribus occupatis. Denique ubi neceſſitas exigit, audi, quid cenſeat non ego, ſed Apoſtolus, ſi enim vobis judicabitur hic mundus, indigni eſtis, qui de minimis judiceris? ſed aliud eſt incidenter incurrere in iſta cauſa quidem urgente, aliud ultro incumbere iſtis tanquam magnis, dignisque tali, & tali intentione rebus.* Geminam D. Bernardus conſtituit poteſtatem rerum temporalium, unam ordinariam, quam Regibus, & Principibus adſcribit, aliam incidentem & ex cauſa urgente, quam in Romano Pontifice non diffitetur eſſe, ut oves Chriſti paſcat, & tueatur ne ullum iiſdem inferatur detrimentum. Prima poteſtas eſt directa, & Principibus ſæcularibus convenit, alia eſt indirecta, quæ eatenus competit Romano Pontifici quatenus ad ipſum ſpectat paſcere, & defendere dominicum gregem eumque per ſemitas æternæ ſalutis ducere. Hinc idem Mellifluus Doctor lib. 4. de conſiderat. ad Eugenium cap. 3. Pontificem alloquens pulchrè ait: *Paſtorem te populo huic certè aut nega, aut exhibe; non negabis, nec hujus ſedem* *tenes,*

Digitized by Google

tenes, te reges hæredum. Petrus hic eſt qui neſcitur proceſſiſſe aliquando, vel gemmis ornatus, vel ſericis, non tectus auro. non vectus equo albo, nec ſtipatus milite, nec circumſtrepentibus ſeptus miniſtris. Absque his tamen credidit ſatis poſſe impleri ſalutare mandatum, ſi amas me, paſce oves meas. In his ſucceſſiſti non Petro, ſed Conſtantino, conſulo toleranda pro tempore, non affectanda pro debito. Ad ea te potius incito, quorum te ſcio debitorem. Etſi purpuratus, etſi deauratus incedens, non eſt tamen quod horreas operam, curamque paſtoralem Paſtoris hæres: non eſt, quod erubeſcas evangelium: quamquam ſi voles, evangelizes inter Apoſtolos quidem gloria eſt tibi? evangelizare, paſcere eſt. Fac opus Evangeliſtæ, & Paſtoris opus impleſti. Dracones inquis me mones paſcere, & ſcorpiones non oves. Propter hoc inquam magis aggredere eos non ferro, ſed verbo. Quid tu denuo uſurpare gladium tentes, quem ſemel juſſus eſt ponere in vaginam. Quem tamen qui tuum negat non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis ſic: Converte gladium tuum in vaginam, tuus ergo & ipſe tuo forſitan nutu, etſi non tua manu evaginandus. Alioquin ſi nullo modo ad te pertineret, & is dicentibus Apoſtolis: Ecce gladii duo hic, non reſpondiſſet Dominus ſatis eſt, ſed nimis eſt uterque. ergo Eccleſiæ, & ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis ſed hic quidem pro Eccleſia. ille vero ab Eccleſia exerendus eſt, ille ſacerdotis, hic militis manu, ſed ſanè ad nutum ſacerdotis, & juſſum Imperatoris. Evincit S. Bernardus ex verbis Apoſtolorum & Chriſti duos ineſſe Romano Pontifici gladios ſpiritualem unum exerendum ab Eccleſia in ſuas oves & alium nudandum pro Eccleſia, ſcilicet in ejus defenſionem contra Principes ſæculares, ſi audeant Eccleſiam aggredi, & oves Chriſti mactare, vel diſpergere. Ratio etiam hunc gladium materialem evagandum pro Eccleſia defendenda contra Principem conatus evincit, & eſt jurisdictio indirecta in Principes ſæculares, ſiquidem poteſtas ex Apoſtolo 2. Corinth. 10. v. 8. *Data eſt Pontificibus in ædificationem non in deſtructionem Eccleſiæ.* Sed eſſet in deſtructionem ſi pro libitu inſtar ordinariæ, & directæ jurisdictionis ad temporalia ſe extenderet ſiquidem impediret curam ſpiritualem, & regimen Eccleſiaſticum, quod in omnes totius mundi Eccleſias ex officio Romanus Pontifex exercet, quanto enim plus curæ temporalibus tanto minus impenderet ſpiritualibus diſtractis viribus in diverſa proinde diminutis in ſingulis, & id contingeret non ſine ingenti animarum pernicie; quod ſi Romani Pontifices incumbentes unicè in ſolam rem Eccleſiaſticam, & cauſas Religionis dirimendas adhuc plura videntur negligi, eò quia ad ſingula vix poſſit attendi, ſaltem ea ſolertia, quam res exigerent multo minus poſſent res Eccleſiaſticæ rectè adminiſtrari; ſi regnorum acceſſerit cura rerumque temporalium adminiſtratio, unde Apoſtolus 2. ad Timoth. 2. v. 4. ſcribit: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus, ut ei placeat, cui ſe probavit.* Præterea rectum Eccleſiæ regimen exigit promovere tranquillitatem inter fideles, pacemque ſervare, ac Reges inter, & Romanum Pontificem amicum fœdus inire mutuiſque auxiliis ſe juvare, ſin verò jurisdictio directa in Regna temporalia Principum pertineret ad Romanum Pontificem, inde orirentur diffidia, foverentur diſcordiæ lites, ſimultates, & bella excitarentur inter Romanum Pontificem, & Principes ſæculares, & excitata hæc inter jurgia plurimum pateretur Eccleſia detrimenti, & fideles in partes diverſas diſtraherentur, & qui Principibus ſæcularibus adhærerent facilè mutuis odiis à ſupremo Paſtore ovium Chriſti averterentur. Idque cauſæ cur rariſſimè ſummi Pontifices etiam indirectam in Principes ſæculares poteſtatem exercuerint, & rariſſimè jurisdictionem indirectam uſurpaverint, & quidem nonniſi pura impellente neceſſitate. Principes enim utpote cæteris delicatiores graviſſimè offenduntur ſi tantùm à Romano Pontifice tangantur hinc regna commoventur, populi turbantur, & ſubditi armantur, à quibus nonniſi fatale poteſt exitium ſpectari religionis, quæ omnia oſtendunt non fuiſſe neceſſariam Romano Pontifici hanc directam jurisdictionem, & poteſtatem in Principes ſæculares. Neque ex eo, quod Romanus Pontifex ſit Chriſti Vicarius omnia poteſt, quæ ipſe Chriſtus: ſiquidem Vicaria poteſtas Romano Pontifici conceſſa ſuis clauditur limitibus ſuiſque coarctatur terminis intra animarum ſalutem promovendam, & Eccleſiæ utilitatem, ut habetur *in cap. ſunt quidam*, & *cap. contra ſtatuta 22. quæſt.* 1. & de utilitate Eccleſiæ habetur *2. ad Corinth.* 10. *v.* 8. Non enim Vicarius omnia poteſt, quæ Principalis, neque ſe extendit Vicaria poteſtas ad ea quæ expreſſum mandatum exigunt *cap.* 3. *de offic. Vicarii in* 6. *cap.* 2. *eod.* Neque dixeris omnia poſſe Papam, quæ Chriſtus, non enim nova ſacramenta poteſt inſtituere, neque antiqua abrogare, neque novam Eccleſiam fundare, neque bigamiam ſimultaneam concedere, neque plura alia, quæ pertinent ad poteſtatem excellentiæ, ut loquuntur Theologi, quia hæc poteſtas adeo eſt Chriſto propria, ut nulli hominum nec D. Petro conſequenter nec ejus Succeſſoribus conceſſa fuerit.

Quamobrem dicendum eſt in Eccleſia, & Romano Pontifice tantùm dari poteſtatem indirectam urgente ſcilicet neceſſitate defendendæ religionis, & tuendi Dominici gregis in Reges eorumq; bona temporalia. Idque evinci poteſt ſatis ſcripturis præſertim, 2. Paralip. 26. ubi Ozias Rex quamdiu obtemperavit mandatis Pontificis Azariæ ejuſque conſilia fuit executus victoriis onuſtus floruit; ſed ubi ſacerdotis officium incepit ſibi uſurpare illico à Numine Vindice fuit lepra percuſſus & non ſolùm templo, ſed etiam Regno à Pontifice pulſus, & imperium filio traditum: ſi Azarias Pontifex non habuiſſet indirectam poteſtatem, & jurisdictionem in Oziam Regem, non potuiſſet eundem Regno deſtituere, ſceptro ſpoliare, verba ſacræ ſcripturæ hæc ſunt: 2. Paral. 26. *Sed cum roboratus eſſet Ozias elevatum eſt cor ejus in interitum ſuum & neglexit Dominum Deum ſuum, ingreſſusque templum Domini, adolere voluit incenſum ſuper altare Thymiamatis, ſtatimque ingreſſus eſt poſt eum Azarias ſacerdos, & cum eo ſacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi reſtiterunt regi atque dixerunt: non eſt tui officii Ozia, ut adoleas incenſum Domino ſed ſacerdotum hoc eſt filiorum Aaron, qui conſecrati ſunt ad hujusmodi miniſterium, egredere de Sanctuario ne contempſeris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo, iratusque Ozias tenens in manu thuribulum ut adoleret incenſum minabatur ſacerdotibus, ſtatimque orta eſt lepra in fronte ejus coram ſacerdotibus in domo Domini ſuper altare thymiamatis, cumque reſpexiſſet eum Azarias Pontifex, & omnes reliqui ſacerdotes viderunt lepram in fronte ejus & feſtinato expulerunt eum. Sed & ipſe perterritus acceleravit egredi, eo quod ſenſiſſet illico plagam Domini, fuit igitur Ozias Rex leproſus usque ad diem mortis ſuæ, & habitavit in domo ſeparata plenus lepra. Ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porro Joatham filius ejus rexit domum Regis, & judicabat populum terræ.* In hoc textu dignum eſt obſervatu pertinuiſſe ad ſacerdotes cognoſcere de lepra Princi-

pis,

Digitized by Google

pis, quem non tantùm monuerunt, vel rogari fit, ut è templo exiret, ſed etiam vi voluerunt expulſum, & à reliquo populo ſummi ſacerdotis arbitrio ſejunctum, à quo etiam fuit regno expoliatus ob indirectam ſaltem jurisdictionem quam habuit, & propterea exercuit in Regem Oziam ſibi uſurpantem officium ſacerdotis adolentis incenſum ſuper altare thymiamatis ad quem auſum coërcendum Deus ipſum leprâ percuſſit, quâ debuit à reliquis ſeparari juxta illud Levitici 13. v. 44. *Quicunque ergo maculatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbitrium ſacerdotis, ſolus habitabit extra caſtra:* ex quibus liquet in veteri lege ad ſacerdotes pertinuiſſe de lepra Principis cognoſcere, & ſi eum reperiſſet infectum à conſortio, & ſocietate cæterorum excludere, ac inhabilem regendis populis declarare regnoque deſtituere: hinc à fortiori in novo lege debet ad ſummum ſacerdotem, ſeu Romanum Pontificem pertinere de lepra ſpirituali judicare, quòd ſi periculum immineat, ne fideles eadem inficiantur, poteſt Principem ſejungere à populo fideli, ne ſuo exemplo vel potentia aut etiam juſſu eos trahat in eundem morbum: idque cauſa fuit Adriano, Leoni, & Stephano, Romanis Pontificibus ſeparandi Imperatores Græcos à Latinis, & cæteris Orthodoxis eò quia in hæreſin lapſi fuerint, quam decretis, & ſuppliciis propagatam etiam voluerunt, non ſolum per Orientales ditiones, verùm etiam per Regiones Occidentales. Neque obſtat, ſi dicas eſſe diſcrimen de lege veteri & Evangelica, quia præceptum illud de lepra corporali à ſacerdote cognoſcenda in lege veteri fuit judiciale, non ita in Evangelica, quia etiam in lege nova poteſt locum habere & quoad lepram ſpiritualem eſt in lege Evangelica præceptum morale, quod fundatur in jure divino naturali, & in defenſione propriæ jurisdictionis. Aliud exemplum habetur etiam 2. *Paralip. cap.* 23. & 4. *Reg. cap.* 11. ubi Jojada Pontifex Athaliam, quæ regnum injuſtè ſibi uſurpavervat puniri jubet, & legitimum Regem ſuo reſtituit throno, fuit Athalia Achabi & Jezabelis filia, cumque juſta Ochozia recèns defuncto inſtituerentur, mulier regnum invadit, ſimul & thronum putans non aliter poſſe ſtabiliri, quàm ſi Nepotes ſuos Ochoziæ filios, & totum Leviticum ſtemma evelleret è vivis, hinc occupato regno illud violanta, & crudeli ſuperbia miniſtrat, ac promiſcua cæde, quidquid erat regii ſanguinis effundit extinctura Davidicam ſtirpem, eju que ſtemma deletura, in has enim cruentas iras cupiditas dominandi Athaliam pertraxit. Hæc crudelitas ſexennio graſſata fuit Nepotibus ex filio Ochozia omnibus crudeliter interemptis præter unum Joam anniculum infantem à Jojada Pontifice clam ſubtractum, quem uxoris induſtria, ac pia fraude Joſabæ ſororis Ochoziæ educandum tradidit, regnat interea Athalia Megera potius ab inferis emerſa, quàm mulier è Regio ſanguine orta, gementibus populis: interim puer Joas ſeptennis erat, cum Jojada Pontifex vir ingentis ſpiritus ac laudatæ prudentiæ doluit, cives non tantùm à Regno, ſed à famulitio itidem degeneràſſe, & hactenus fuiſſe obſecutos fœminæ tyrannidi, quæ cauſa fuit, ut inceperit cogitare de pellenda à throno Athalia, illoque reſtituendo legitimo ſuo Principi, ad quem finem Primates Regni fortiſſimos tribunos, ac Centuriones in ſecretum templi deductos poſtulata priùs ſecreti Religione illos alloquitur, objiciens lugubrem Regni ſtatum; ſacra deteſtabili cultu temerata, & oppreſſa ferro jura regnante contra patrias leges muliere extranea orta de gente hoſtili, ac Idolorum cultrice, & nihil magis illi proviſum quàm omnia concutere, permittere omnia cadere, ut ipſa ſtet, & omnia perdere, ne ipſa pereat, nihil eſſe quod avidiſſimè ipſa cuperet, quam Regium omne ſemen extinctum, ſupereſſe tamen ex veneranda illa Davidica progenie parvulum unum legitimum Regem, quem poteſtati aſſerere totis deberent viribus. Rem totam præſto eſſe, dum ipſi vellent contra mulierem imbellem pugnare, nihil illi ab Iſraëlitico Regno expectandum auxilii. Expectari tantùm percuſſorem, nec Dei defuturam opem; hiſce effatis, ſeptennem educit è latebris infantem, ad cujus aſpectum lætitia omnes, ac veneratione perfuſi ſacramentum præſtant mori pro dilecto capite potius velle, quàm Athaliæ fœminæ adhærere; tunc Pontifex ordinem conjurationis aperuit, & quem quisque locum obtinere, quid exercere debeat, præſcribit arma itidem in templo præſto eſſe; monet tantum deſiderari viros, qui adverſus fœminam pugnare velint. Negotium præſertim Levitis committitur, qui ingenti munere ex omnibus Judæ urbibus confluxerunt, & omnes templi aditus armata manu occupârunt, & neminem in atrium exterius, quod Levitarum dicebatur intrare patiuntur, ne ulla ſuſpicio ad Athaliam perveniret, & ii, qui conſtituti erant in excubiis per alternas vices mutabantur. Stato igitur tempore omnes præſtò fuerunt Rex ſeptennis valida ſeptus cuſtodiâ in templum ducitur veſtibus ornatus Regiis, legisque divinæ volumen manu tenens inungitur; & profuſis, iteratisque clamoribus hæres ſceptri Judaici proclamatur, quo tumultu excitatâ regiâ templo proximâ, Athalia cum familiari comitatu, ſuaque prætoriana cohorte nititur templum ingredi, & inter confuſam turbam, clamoresque populorum ad aram penetrat ubi cum vidiſſet Joam ſedentem in ſuggeſtu, ſimulque arma, & tubas chorosque Muſicorum audiviſſet attonita ex rei novitate furibunda veſtes ſcindit, & exclamat, conjuratum populum eſſe contra ſe, ut ſuos provocaret ad reſiſtendum, ſed tollente populo vocem, novoque Regi felicitatem apprecante Pontifex præcipit militibus, ut vociferantem fœminam extra templi ſepta abripiant, ac interficiant: extracta igitur è loco ſacro juxta Regium palatium interimitur à militibus. Verba ſcripturæ ſunt: *Produxitque Jojada filium Regis, & poſuit ſuper eum diadema, & teſtimonium feceruntque eum Regem, & unxerunt, & plaudentes manu dixerunt vivat Rex,* & nonnullis interjectis: *Præcepit autem Jojada Centurionibus qui erant ſuper exercitum & ait eis: educite Athaliam extra ſepta templi & quicunque eam ſecutus fuerit feriatur gladio: pepegit ergo Jojada fœdus inter Dominum & inter Regem & inter populum, ut eſſet populus Domini, & inter Regem & populum.* Liquet ex hac hiſtoria Pontificem maximum Reginam in primis damnare tyrannidis, & patrati criminis in ſemen Davidicum quod proprio ſanguine adnixa eſt extinguere, ac radicitus delere; & non ſolùm Reginam damnavit, ſed & milites conſcripſit legitimum Regem ſolio impoſuit & fœdus non ſolum inter Deum & Regem, ſed etiam inter Regem & populum inivit, conditiones poſuit, remque civilem juxta & militarem curavit, quòd ſi quæras quo jure ſummus ſacerdos Athaliam Reginam è ſolio dejecerit & Regno ſpoliaverit, non alio credas quam naturæ, & neceſſitatis, ne ſcilicet imperante fœmina vitiis indulgente Religio ſacerdotibus concredita detrimentum pateretur. Quod ſi dicas Athaliam ob tyrannidem quam exercuit potuiſſe non à ſacerdote tantùm, ſed à quolibet ſubditorum Regno privari, quod injuria occupaverat, reſpondetur, quod Athaliam

Digitized by Google

ſummus Pontifex regno ejecit, quia nullo jure regnabat, eodem pacto ſi Princeps aliquis ita regnum adminiſtret, ut religioni & fidei detrimentum inferat deponi imperio poterit, quia tunc jus regnandi, vel deperdit, vel illo ſe oſtendit indignum, poteſt ſiquidem aliquis ab ipſis initiis indignus eſſe regno, qui nullum regnandi jus habuit, ut eſt tyrannus. Et rurſus poteſt fieri indignus, quia tametſi regnum fuerit legitimè ingreſſus, poſtea tamen jus regnandi amiſit vel ſaltem meretur ut eo privetur, utroque caſu nullo jure regnatur. In primo quia jus regnandi non habuit, in ſecundo quia licet habuerit, illud amiſit, verum hoc judicium cùm ſit de re graviſſima, tangatque Reipublicæ capita, quibus omni jure debetur veneratio ſoli ſummo Pontifici reſervatur, cum in perſona Petri dixerit Chriſtus: *Paſce oves meas.* Alioquin ſi hoc judicium ad quemlibet ſpertineret, omnia plena eſſent latrociniis, ac parricidiis, poſſetque quiſque vim Principi inferre prætextu publicæ civium ſalutis. Simile exemplum de Phineës ſummi ſacerdotis filio habetur *Numer.* 25. cujus factum D. Thomas 2. 2. quæſt. 60. ad 2. ex eo excuſat, quia tametſi non eſſet ſummus ſacerdos, erat tamen ſummi ſacerdotis filius, ad quem hoc videbatur pertinere, ſicut ad alios Judices quibus hoc præceptum erat. Verùm in lege Evangelica non licet ſacerdotibus, multo minus Pontifici Maximo ſanguinem alicujus, præſertim Principis fundere, imò nec conſulere illius effuſionem, ut habetur *in cap. his à quibus. c. ſi in morte* 23. *q.* 8. & eleganter Gratianus poſt *cap. nos* 2. *q.* 7. inquiens: *Multa concedebantur tunc, quæ nun penitus prohibentur, miracula enim, & maximè veteris teſtamenti, ſunt admiranda, non in exemplum noſtræ actionis trahenda. Tunc enim Samuel Agag pinguiſſimum Regem Amalec in fruſta dividendo conſcidit: nunc nulli Eccleſiaſticorum judicium ſanguinis agitare licet. Tunc Phineës Judæum congreſſum cum Madianita interfecit & reputatum eſt ei in juſtitiam: hodie ſacerdotibus in perniciem ſui officii verteretur.* In commendationem Eliæ prophetæ ait Spiritus S. Eccleſiaſtici cap. 48. *Quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi? qui dejeciſti reges ad perniciem, & confregiſti facilè potentiam ipſorum, & glorioſos de lecto ſuo; qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis ſucceſſores poſt te.* Reges ab Elia uncti fuerunt Azael Rex Syriæ, & Jehu Rex Iſraël, 4. *Reg.* 19. & licèt Elias id fecerit juſſu Dei, non ſua ſponte; idem tamen Dei mandatum etiam ſummi Pontifices acceperunt, cum iiſdem concreditæ ſunt oves Chriſti, quarum cuſtodia exigit in paſtore poteſtatem arcendi lupos ovium neci inhiantes, & eos viribus deſtituendi, qui Eccleſiam, Chriſti ovile invadunt, ne noceant, ne damnum, quamvis velint, poſſint inferre; idque jure naturalis defenſionis; cum id omnibus ſit à natura inditum, ut à volentibus nocere ſe defendant, arceantque ſibi inimicum: multo magis id ſupremo in Eccleſia Paſtori convenit, ut eos abigat, coërceatque, qui Eccleſiam, & oves Chriſti adoriuntur, ut damnum inferant; in hoc caſu poteſt ſummus ſacerdos principes coërcere ne Chriſti ovibus noceant, ne damnum inferant Chriſti ovili, ſeu Eccleſiæ militanti, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 60. art. 6. ad 2. ubi ait: *Qui non repellit injuriam à ſocio cum poteſt, tam eſt in vitio, quàm ille, qui facit.* Tenetur ſupremus Paſtor ex officio impedire ne injuria ſuis irrogetur ovibus, tenetur lupos abjicere, ne damnum inferant. Hinc Apoſtolus Paulus ſcribens ad Corinth. 6. ait: *Audet aliquis veſtrum habens negotium adverſus alterum judicari apud iniquos, & non apud ſanctos: an neſcitis, quoniam ſancti de hoc mundo judicabunt? & ſic in vobis judicabitur mundus, indigni eſtis, qui de minimis judicetis? neſcitis quoniam angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia?* Agnoſcit Apoſtolus in ſacerdotibus, & à fortiori in Romano Pontifice poteſtatem judicandi de rebus ſæcularibus: idque evincit argumento ducto à majori ad minus: ſi enim ſpiritualia ſacerdotes judicant, quanto magis ſæcularia, ait: *Neſcitis quoniam angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia:* ac ſi diceret, qui poteſtatem habet ad majora, multo magis eamdem poterit ad minora exercere, quòd ſi ſpiritualia ſunt majora, & longè excellentiora, ſæcularibus, qui idoneus habetur ad judicium inferendum de ſpiritualibus, habebitur itidem idoneus ad judicanda ſæcularia: ait D. Thomas expendens verba Apoſtoli: *Qui idoneus eſt ad majora, multo magis erit idoneus ad minora*; idque ob periculum, ne ex crebro cum infidelibus commercio, eorumque gratiam captandi cauſa fideles ſubvertantur. Sed Apoſtolis circa majora, & excellentiora occupatis, hanc poteſtatem judiciariam vult ab aliis rerum forenſium peritis exerceri, & hi ſunt quos D. Paulus vocat in Eccleſia contemptibiles: relativè ad alios qui in propagando Evangelio, populiſque ad Chriſtum convertendis occupantur, ut explicat S. Clemens in Conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 2. cap. 51. inquiens: *Quod oporteat in ſecunda ſabbatorum cognoſcere cauſas, adſint autem judicio Diaconi, & Presbyteri integrè judicaturi, veluti Dei homines cum juſtitia. Cum utraque perſona venerit, prout lex jubet, ambo, qui litigant, ſtatuantur in medio tribunali, iiſque auditis, ſanctè judicium pronuntiate: ſtudentes ante ſententiam Epiſcopi eos conciliare, ne exeat ſupra terram judicium in peccatorem, prout in tribunali conſortem, participemque cauſæ habet Chriſtum Dei.* Judicium de rebus ſæcularibus poſſunt quidem Eccleſiaſtici: ſi temporalia ſint ſpiritualibus detrimento, ſi principes ſæculares profectui ſpirituali animarum ſint impedimento, ſi Eccleſiam invadant, quam evertere conentur; ſed procedendum magnâ cautela, & prudentia, ne à remediis adhibendis plus mali hauriatur, quàm boni. Primò monendi ſunt principes per literas, per legatos, imo etiam per preces rogandi quatenus cognitâ juſtitiâ cauſæ velint deſiſtere à damno Eccleſiaſticis inferendo: quòd ſi hæc non proſint; nec poſſint res aliter componi, tunc ait Clemens, ſanctè eſt judicium pronunciandum, ut principum ſæularium violenta poteſtas coërceatur, imò & ſuppetiæ ab aliis etiam principibus ſæcularibus petendæ ut præſtitit Gregorius II. Romanus Pontifex contra Leonem Iſauricum Imperatorem, qui tota Græcia, imò & Oriente ſacras inſequeretur imagines: & eos qui detrectarent hæreſi adhærere ſuppliciis torqueret, exiliis, ac proſcriptionibus vexaret; poſtquam plures collectas B. Virginis, & Sanctorum imagines, Icones, ac ſtatuas tradidiſſet flammis in urbe regia; etiam Italiam invaſit, Sicariis in Pontificem miſſis, ferali itidem evulgato edicto, quò juberentur Itali omnes delere ſacras imagines, & ſederet tunc Romæ Gregorius II. Pontifex Maximus, qui neque à Græcis, neque à Longobardis, nec aliis finitimis princibus poſſet auxilia ſperare quibus Imperatoris violentiæ poſſet obſiſtere, nec monitiones per legatos per preces, quidquam profuerint; pro tuenda Chriſti militante in terris Eccleſia fœdus inivit cum Carolo Martello, & Gallis contra Imperatorem Leonem Iſauricum, quem ſi preces, & monitiones non potuerunt flectere, ſaltem vires accerſitæ coërcerent, ne majora inferret Eccleſiæ damna.

Grego-

Digitized by Google

Gregorius igitur conſulatum Carolo principi exhibet, qui juncto cum Romano Pontifice fœdere in Italiam cum ſuis armatis copiis veniſſet niſi præmatura morte deletus ipſe è vivis fuiſſet. Erat conſulatus dignitas ſupremæ proxima, ſi Patriciatus excipiatur, & ſolus Imperator conſulatum conferebat. Plura erant hujus dignitatis jura, præſertim ſenatum rogare, jus dicere, tutores dare, annis nomen tribuere, manumittere ſervos, locare vectigalia, ludos præſertim Circenſes permittere: togâ pictá ſeu palmata uti, quæ olim triumphantium dumtaxat propria erat, purpura, auroque intexta, quæ etiam trabea diceretur, Martellus igitur oblatum ſibi à Romano Pontifice conſulatum acceptavit, & Romam miſit Abbatem Corbeienſem, qui fœdus cum Pontifice iniret, ac petitum ſponderet auxilium. Gregorius interea nihil omiſit, ut Leonis duritiem emolliret flecteretque in favorem juſtitiæ, plures ad Imperatorem ſupplices direxit epiſtolas, legatos miſit, mediatores adhibuit, & integrum quinquennium impendit ut Imperatorem flecteret; ſed cum pervicacior ſemper in incœptis ſacrilegis perſiſteret, duriorque fieret, nec aliud amplius ſuppeteret remedium Gregorius Romæ coacta Synodo Imperatorem Leonem Iſauricum anathemata percuſſit, ut teſtatur Zonaras tom. 3. in Leone circa finem. Hæc Gregorius adverſus Leonem Imperatorem, quæ ut fiant clariora audiendus eſt Fredegarius qui in ſcribendis Chronicis floruit, & ſcripſit juſſu Caroli Martelli, & proſecutus fuit hiſtoriam Gregorii Turonenſis: hic *in Chron. cap.* 110. *ſec.* 8. hæc habet. *Eo tempore B. Papa Gregorius bis à Roma claves venerandi ſepulchri cum vinculis S. Petri, & muneribus magnis, & infinitis legatione memorato Principi deſtinavit eo pacto patrato, ut ad partes Imperatoris recederet, & Romanum conſulatum præfato principi ſanciret. Ipſe itaque Princeps mirifico, & magnifico honore ipſam legationem accepit, munera magnifica obtulit, atque cum magnis premiis cum ſuis ſodalibus miſſis Grimonem Abbatem Corbeienſis Monaſterii, & Sigebertum Recluſum S. Dionyſii Romam ad limina SS. Petri, & Pauli deſtinavit.* Ceduenus in Leone ad annum 9. ait: *Anno nono Leo Imperator impius cœpit de ſacris imaginibus evertendis ſermonem facere, quo cognito Gregorius Romæ Papa tributis Italiæ, & Romæ eum prohibuit.* Et rurſus ubi de evecto Anaſtaſio in cathedram Germani agit ita loquitur. *Romæ autem Gregorius Apoſtolicus vir à Leone ob ejus impietatem defecit, & pacto cum Francis icto tributa Leoni denegavit.* Et Zonaras Tom. 3. annal. in Leone Iſaurico ait: *Qua de cauſa Gregorius qui tum Romæ veteris Eccleſiam gubernabat, repudiatâ præſidis novæ Romæ ſocietate, nec non eorum qui illum ſequebantur, illos cum illorum Imperatore Synodico anathemate obſtringit, & vectigalia, quæ ad illud uſque ſemper inde pendebantur inhibuit, icto cum Francis fœdere.* Gregorius igitur Romanus Pontifex ſuam indirectam juriſdictionem exercuit adverſus Imperatorem ſæcularem causâ Eccleſiæ defendendæ vimque vi propulſavit, cum aliud non ſuppeteret remedium ſacras ſervandi imagines, & Eccleſiam cuſtodiendi. Hinc S. Bernardus de conſideratione lib. 1. cap. 6. *Mihi tamen videtur bonus æſtimator rerum, qui indignum putat Apoſtolis ſeu Apoſtolicis viris non judicare de ſæcularibus, quibus datum eſt judicium in majora. Quidni contemnant judicare de terrenis poſſeſſiunculis hominum, qui in cœleſtibus, & Angelos judicabunt.* Et poſtea paucis interjectis ſubdit: *Non quia indigni vos, ſed quia indignum vobis talibus inſiſtere quippe potioribus occupatis. Denique ubi neceſſitas exigit, audi quid cenſeat, non ego ſed Apoſtolus: ſi enim in vobis judicabitur hic mundus, indigni eſtis, qui de minimis judicetis.*

Hæc eadem juriſdictio Romani Pontificis in principes ſæculares, quando præſertim agitur de tuendis Eccleſiæ juribus, de impedienda religionis everſione, & de ovibus Chriſti defendendis, ne quicquam patiantur à lupis detrimenti colligitur ex verbis Chriſti ad Petrum Matth. 16. v. 18. *Ego dico tibi, qui tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunque ſolveris ſuper terram erit ſolutum, & in cœlis:* per hæc verba SS. Patres Latini æquè ac Græci intelligunt ſupremum, ac Monarchicum Eccleſiæ regimen concreditum S. Petro in his quæ reſpiciunt bonos mores, & ſanam doctrinam: finis igitur horum verborum fuit ut Petrus & ejus pro tempore ſucceſſor gubernaret Eccleſiam, eamque defenderet, ne quidquam pateretur detrimenti: atqui intendens finem aliquem intendit etiam media eſſentialiter, ac neceſſariò connexa cum aſſecutione talis finis: unde una cum fine promiſſa etiam ſunt neceſſaria media ſine quibus aſſecutio finis non poteſt obtineri; alioquin promiſſio, & intentio finis ſupervacanea, otioſa & inutilis foret: ſed ſine juriſdictione ſaltem indirecta in principes ſæculares Romanus Pontifex non poſſet Chriſti oves paſcere, nec Eccleſiam defendere, quia ſi principes ſæculares eam invaderent ut everterent non poſſet Romanus Pontifex eos propellere, neque Chriſti oves tueri, ne à lupis exitium paterentur. Sicut conceſſo alicui militari officio, datur eidem facultas arma geſtandi, & in conflictu occidendi impunè hoſtem: ita ſemel conceſſo Petro, ejuſque ſucceſſoribus officio ſupremi Paſtoris, ut injunxit Chriſtus Petro Joan. 21. *Paſce oves meas*, conceditur eiſdem facultas defendendi oves à lupis, aliſque animalibus volentibus nocere ovibus Chriſti & nitentibus evertere, diruere, Chriſti ovile, ſeu Eccleſiam; neque hæc conſequentia illata ex verbis Matthæi 16. eſt imaginaria, ſed eſſentialis, & deſumpta ex natura rei: hinc *l. 2. ff. de Juriſdict. Cui juriſdictio data eſt, ea quoque conceſſa eſſe videntur, ſine quibus juriſdictio explicari non poteſt*, quapropter Gregorius VII. *lib. 8. epiſt.* 21. ait: *Habet Eccleſia Romana poteſtatem ſingulari privilegio conceſſam aperire, & claudere januas regni cœleſtis, quibus voluerit; cui ergo aperiendi, claudendique cœli data poteſtas eſt, de terra judicare non licet? Abſit. Num retinetis, quod ait Beatiſſimus Paulus Apoſtolus: neſcitis, quia angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia.* Et D. Gregorius M. 2. *part. Paſtor. c.* 2. ex allegato Apoſtoli textu infert datam poteſtatem paſtoribus ovium Chriſti in ſæcularia; ſed ea uti minimè opportunum ne ſecularibus ſe rebus immiſceant, ut tanto ſpiritualibus negotiis attentius operam navent. Et Jacobus Tyrinus expendens verba Apoſtoli 1. Corinth. 6. *Neſcitis quoniam Angelos judicabimus, quanto magis ſæcularia*, ait: *Nota hæc judicia cauſarum ſæcularium inter Chriſtianos committi conſueviſſe Epiſcopis, vel delegatis ab Epiſcopo presbyteris, ut conſtat ex Clemente Romano & lege Theodoſii, & Caroli Magni; & ex antiquo Eccleſiæ uſu, Judices enim in his cauſis ſederunt Gregorius Thaumaturgus Neocæſarienſis, SS. Ambroſius, Auguſtinus, Sineſius, aliique Epiſcopi: ſed creſcente nimis numero Chriſtianorum, ſimul & litium, onus hoc rejectum in humeros Judicum ſæcularium jam Chriſtianorum, ne ut ab initio S. Petrus apud eundem Clementem rectè monuit, Epiſ. opus*

Digitized by Google

præfocatus ſæcularibus negotiis non poſſit vacare verbo Dei.

Suffragatur itidem huic jurisdictioni indirectæ conceſſæ Romano Pontifici in principes ſæculares, munus ipſum ſupremi Paſtoris à Chriſto injunctum Petro, & ejus ſucceſſoribus Joan. ult. *Dixit Simoni Petro Jeſus: Simon Joannis diligis me plus his? dicit ei, etiam Domine tu ſcis quia amo te, dicit ei: Paſce oves meas*, cumque fuiſſet hoc ter repetitum; confirmavit officium ſupremi Paſtoris non ſoli Petro, ſed & ejus ſucceſſoribus canonicè electis: atqui omnes Chriſtiani ſive mendici ſint, & pannoſi; ſive divitiis affluentes, & auro gemmisque ornati, ſive privati, ſive miniſtri publici, Principes, Duces, Reges, Imperatores ſunt oves Chriſti, & pertinent ad ovile Eccleſiæ, ſuntque ſub cuſtodia, & regimine in ſpiritualibus ſupremi Paſtoris à Chriſto conſtituti ſeu Romani Pontificis; & ſine jurisdictione in Paſtore non poteſt regimen exerceri in oves: ſiquidem plerumque ſaluti ovium expedit, ut etiam ſit neceſſarium eas in ordinem redigere ſi à recto tramite deflectent, & nonunquam etiam coërcere illam poteſtatem, quâ ſibi, & aliis nocent; & ſine jurisdictione non poſſunt oves coërceri ne ſibi & aliis ſint nocumento: ergo cum hæc poteſtas coërcitiva requiratur in Paſtore ut poſſit oves regere, paſcere, ac earum curam gerere hæc jurisdictio, & poteſtas coërcitiva de facto conceſſa à Chriſto fuit D. Petro, & ejus ſucceſſoribus; alioquin defuiſſet in neceſſariis Chriſtus injungendo Petro & ejus ſucceſſoribus cuſtodiam, & curã ſuarum ovium ſine hac jurisdictione, quia imperaſſet finem, & denegaſſet media neceſſaria ad illius aſſecutionem. Quod verò Chriſtus non denegaverit hæc media; ſed conceſſerit Petro, & ejus ſucceſſoribus hanc indirectam jurisdictionem in principes, clarè colligitur ex illo Matth. 18. v. 15. ubi Chriſtus ait: *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum, ſin autem te non audierit; adhibe tecum adhuc unum, vel duos ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ: ſin autem Eccleſiam non audierit, ſit ſibi ſicut ethnicus, & publicanus: amen dico vobis, quæcunque alligaveritis ſuper terram erunt ligata, & in cœlo.* Perſpicuum eſt ex hoc textu ineſſe Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus judiciariam poteſtatem circa omnia delicta patrata, injurias proximo irrogatas; & damna ſive corporalia ſive ſpiritualia illata aliis; adeo ut in defectu Magiſtratûs ſæcularis non adminiſtrantis juſtitiam, poſſit ad Eccleſiaſticum tribunal, veluti ad aſylum innocentiæ appellari, ut ab Eccleſia juſtitia adminiſtretur. Inſigne hujus provocationis exemplum nobis exhibent Hiſtoriæ tempore Theodoſii Cæſaris. Auriga id temporis nobilis cujusdam adoleſcentis pudicitiam fœdavit, accuſatus enormitatis delicti à præfecto militum detruditur in carcerem. Dies advenerat quadrigarum decurſui deſtinatus. Cives Theſſalonicenſes Aurigam expoſcunt libertati reſtituendum ut certamini cum aliis intereſſet; ſed negat militum præfectus tam turpis flagitii rerum poſſe impunè dimitti. Iraſcitur præfecto populus, quem cives armata manu invadunt, & per inflicta vulnera interimunt. Defertur civium inſolens auſus ad Theodoſium Imperatorem, qui exardens furore in eos, qui cædi interfuerunt, juſſit omnes à militibus trucidari; quo decreto innocentes æquè ac nocentes interempti fuerunt. Ambroſius clade audita Theſſalonicenſium evulgato diplomate patratæ ſtragis Authorem accuſat declaratque Imperatorem, quem tamen emollit, flectitque ad veniam populo petendam: ſed vix è palatio egreditur populo ſatisfacturus; Aulici contrarium Principi ſuadent, aſſerentes, hac indulgendi facilitate populum ad paria, imò & pejora audenda invitari; delicta non eſſe ſine pœna permittenda, ne vitia latius graſſentur; veniam unius delicti, aliud ſecum trahere enormius: patratam cædem non ſolum præfectum militum reſpexiſſe, ſed Cæſaream etiam Majeſtatem injuriâ affeciſſe, cujus miniſter fuerat interemptus præfectus. Ad hæc Theodoſius acrius populo iraſcens ſæviri iterum jubet in cives, idque tantâ fuit ſævitie peractum ut trium horarum ſpatio ſeptem millia quorum plurimi innocentes cruenta clade ceciderint enecti. A lacrymis non potuit ſe temperare Ambroſius audita enormi clade civium, Theodoſium ab ingreſſu Eccleſiæ prohibuit, ſacrisque arcuit, & vix poſt longam delicti expiationem, gemebundum admiſit, cui Ambroſius: *Quam tu pœnitentiam poſt tam grave ſcelus oſtendis, quæ medicamenta ad vulnera tam difficilia adhibuiſti?* repoſuit Imperator in genua provolutus: *Tuum eſt medicamenta præſcribere, meum accipere, tibique obtemperare.* Cui Ambroſius: *Quoniam non recta rationi, ſed animo irato obſequutus ſententiam pronunciaſti, conſcribe legem, quâ deinceps ſententiæ per iracundiam pronunciatæ irritæ ſint, & nullius momenti, earumque executio ad triginta dies ſuſpendatur.* Paruit Imperator Ambroſio, legem ſancivit, ut liquet *l. 2. c. de Pœnis.* An non Ambroſius poteſtatem coërcitivam, ac jurisdictionem quam Paſtor in ſuas oves habet exercuit in Principem ſæcularem? An non Imperatoris delictum ab Epiſcopo judicatum, & punitum fuit? ſive jurisdictione non potuiſſet Ambroſius procedere ut Judex, neque judicium ferre, nec multo minus punire Imperatorem ſæcularem. Neque Theodoſius litem ullam in Epiſcopum judicem incompetentem movit, quaſi non pertineret ad forum Eccleſiaſticum judicare de principibus ſæcularibus. Neque Imperator excepit juſtè in populum perduellem fuiſſe ſævitum, nec ſe inſcio milites modum exceſſiſſe punitionis oppoſuit; neque injunctæ ſibi ab Epiſcopo pœnitentiæ fuit obluctatus; neque excepit Epiſcopum non poſſe principem ſæculatem obligare ad legem conſcribendam, ac promulgendam quâ ſæculares obligarentur, & ſententiarum executiones differri deberent, quia hæc omnia ad forum politicum pertinent, ſed humilis, & reſipiſcens omnia ſibi ab Epiſcopo injuncta fuit executus. Quòd ſi dicas præcitatum textum Matthæi 18. loqui tantùm de correctione fraterna, & occulta, ut honori, bonæque famæ proximi conſulatur. Contra eſt, quia textus loquitur etiam de publica, & coërcitiva, qualem exercuit D. Ambroſius in Theodoſium Imperatorem ob cruentam cladem Theſſalonicæ patratam; & ita communiter docent SS. Patres & D. Thomas in 4. ſent. diſt. 18. q. 2. art. 1. idque etiam clarè infertur ex verbis textûs, ſi enim adhibendi ſunt teſtes jam delictum corrigendum patet pluribus, fitque publicum; præſertim ſi reus Eccleſiam non audiens ſeparandus ſit ab illa tanquam Ethnicus quod non poteſt fieri, niſi ut ſeparatus reus innoteſcat aliis, à quibus vivere debet ſeparatus; & hoc perinde eſt ac publicè condemnare reum, & Epiſcopum exercere jurisdictionem in principem ſecularem: etenim ſi Eccleſiam non audit, judicandus eſt ut ethnicus, & habendus ut ſeparatus ab aliis Chriſti fidelibus, ne ſuam ſcabiem aliis communicet, ſuumque delictum aliis affricet, adeo ut D. Paulus 1. *ad Corinth. 5.* non permittat eum ſalutari, & epiſt. 2. v. 10. Joannis *amittat etiam juris-*

dictionem

Digitized by Google

dictionem & auctoritatem judicialem, *c. ad probandum de ſent. & re judic. c. nos Sanctorum, aliisque eadem causa* 15. *q.* 6. *& cap. Gravem de pœnis*, dummodo non ſint tolerati, quia toleratis jurisdictio non adimitur, cujusmodi ſunt noſtris temporibus plures principes hæretici per Germaniam, & alias regiones; & antiquitus priſci Romani Cæſares, quibus obediendum omnino eſt *c. Julianus quæſt.* 3. *cap. Sacerdos cauſa* 3. *quæſt.* 7. Cautè tamen procedendum in percutiendis anathemate Chriſtianis Principibus, hi enim ob dignitatem, quâ inſigniuntur donantur privilegio, quò minus ab aliis, quàm Romano Pontifice mucrone anathematis feriantur, aliisque cenſuris coërceantur *cap. ne aliqui de Privileg. in* 6.

Evincitur itidem hæc indirecta jurisdictio Romani Pontificis in Principes ſæculares ex illo Luc. 22. ubi Chriſtus alloquens Apoſtolos ait: *Qui habet ſacculum tollat ſimiliter, & peram, & qui non habet vendat tunicam ſuam, & emat gladium; dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me: cum iniquis deputatus eſt; etenim ea quæ ſunt de me finem habent. Et illi dixerunt: Domine ecce duo gladii hîc: & ille dixit eis, ſatis eſt.* Per duos gladios utramque poteſtatem, & jurisdictionem ſignificari ſpiritualem, & temporalem docent communiter SS. Patres: ait D. Bernardus *lib.* 4. *de conſid. ad Eugenium Papam: Voluiſſe Chriſtum Dominum duplici gladio duplicem poteſtatem exprimere Petro commiſſam, ſpiritualem videlicet, & temporalem: iſtam verò in vaginam recondi, hoc eſt non manu, ſed nutu, & præcepto Petri; nec vindictæ, ſed neceſſitatis causâ exerendam:* in eodem ſenſu explicant præfatos duos gladios S. Anſelmus in cap. 27. Matthæi. Bonifacius VIII. *in Extravag. unam Sanctam de Major. & Obed.* Abbas *in c. Novit de judiciis*, & Cornelius à Lapide in cap. 26. Matthæi nu. 5. allegoricè ait: *Interpretes paſſim per duos gladios accipiunt duplicem Eccleſiæ poteſtatem ſpiritualem videlicet, & temporalem.* Liquet igitur Chriſtum per præfata verba voluiſſe indicare duplicem poteſtatem, ſeu jurisdictionem, ſpiritualem exercendam circa ea quæ ad profectum, & regimen ſpirituale animarum; & aliam temporalem, qua exigente neceſſitate, & urgente charitate defendendi Eccleſiam, & Chriſti oves uteretur in principes ſæculares; & hanc duplicem poteſtatem ſuis commiſiſſe Apoſtolis, neutram vindictæ cauſâ uſurpandam, ſed charitatis, & Eccleſiæ utilitatis gratia exercendam.

CAPUT XVI.

Evincitur authoritate canonum indirecta jurisdictio Romani Pontificis in Principes ſæculares.

INeſſe Romano Pontifici jurisdictionem, & poteſtatem in principes ſæculares illuſtri exemplo edocuit univerſalem Eccleſiam Innocentius III. Romanus Pontifex in cap. Novit. 13. de Judiciis, ubi prolixam ſcribit decretalem ad Galliæ Prælatos ob diuturnum, cruentumque bellum, quod graſſabatur inter Philippum Auguſtum Galliæ, & Richardum Angliæ Reges, qui operâ Innocentii III. quinquennales inducias pacti fuerunt ſopito potius bello, quàm extincto. Richardus Aquitaniam invadens telo ictus interiit; ſed Joannem ſucceſſorem habuit; qui cædis, quam Arcturo Nepoti obtuliſſe dicebatur, ac injuriarum in magnates Aquitaniæ poſtulatus à Philippo Galliæ Rege accerſitur ſuam dicturus cauſam: comitatum ſiquidem Pictavienſem, aliasque in Galliis provincias jure beneficiario obtinebat. Sed quia ſtato tempore Joannes non adfuit, omni jure quo gaudebat in gallia privatur armisque invaditur; appellavit Joannes ad Innocentium III. qui miſſis Legatis Pacem utrique imperat, & non armis ſed judicio litem diſcuti jubet, ſed Philippus victoriam ſibi è manibus rapi agnoſcens à Legato ad Pontificem provocat, & cauſam armis proſequitur; Nordmanniam, & quicquid Francicæ ditionis Anglus antea occupaverat in fidem recipit, adigitque Joannem in Angliam reverti, ut refert Spondanus ad annum 1200. & 1203. Moretus in Theatro Hiſtorico Gallicè ſcripto in vita Philippi Auguſti. In illa igitur decretali Innocentius III. declarat ad Papam pertinere cognoſcere de quocunque peccato, præſertim de perjurio, fractione pacis publicæ: & corripere quemlibet peccantem etiam regem, & Imperatorem, ſervata priùs correptione evangelica: nec tum Pontificem dici derogare jurisdictioni Principum, nec cognoſcere de feudis, quia quæſtio feudi pertinet ad Dominum feudi, niſi conſuetudo, vel privilegium præjudicet: ex hac decretali & hiſtoria conſtat, quod quamvis Romanus Pontifex diversè, & immediatè non ſe immiſceat cauſis civilibus Principum ſæcularium; debere tamen iisdem ſe immiſcere, quoties id Eccleſiæ intereſt, cum ſcilicet agitur de peccato, perjurio, & fœdere non ſervato, pactisque violatis: tunc pertinet ad Pontificem diſſidentia principum capita reconciliare, belli accenſas faces extinguere; inducias ſaltem indicere, & eorum cauſas cognoſcere, ut non ferro, ſed jure lites dirimantur. Poteſt etiam Romanus Pontifex appellationes ad ſe directas à Principibus ſæcularibus recipere de cauſis temporalibus, ut moris erat in lege veteri in qua ſummus Pontifex judicium ferebat de cauſis etiam civilibus, & etiam in lege Evangelica id poſſe fieri conſtat Matth. 18. ut ediſſerit D. Thomas 2. 2. quæſt. 85. & ex edicto Valentiniani Imperatoris, & habetur in hiſtoria tripartita lib. 7. c. 8. Nec hanc jurisdictionem Philippus re negavit Pontifici Romano, cum & ipſe referente Paulo Æmilio lib. 6. appellaverit ad Papam, ut ſuam cognoſceret cauſam, eamque judicaret juxta leges juſtitiæ; non potuiſſet Pontifex ſine jurisdictione in cauſa Philippi regis procedere ut judex, niſi in principes ſæculares habuiſſet jurisdictionem cum judicium hanc eſſentialiter ſupponat.

Secundus canonicus textus oſtendens hanc in Romano Pontifice jurisdictionem in principes ſæculares ex cap. Licet, 6. de Votis, ubi Innocentius III. Decretalem ſcripſit ad Andream Ducem Regis Hungariæ filium natu minorem, cujus tenor eſt: Quod ſi hæres promittat implere votum ultramarinum defuncti poſſit adigi excommunicatione, & privatione hæreditatis ad impletionem voti. Et in hac Decretali Innocentius III. compellit Regem Hungariæ. Plura Bellarminus lib. 7. de Pontif. cap. 8. congerit exempla Pontificum, qui depoſuerunt Imperatores, & Reges quando fuerunt rebelles Deo, & Eccleſiæ. Urgebat id temporis Innocentius III. expeditionem Principum Chriſtianorum in Palæſtinam, & terram ſanctam à Saracenis, ac infidelibus occupatam; & plures initio cui Pontificatus moverat Prin-

Digitized by Google

Principes ad ſanctum bellum dignum viro principe; & inter hos Bela III. Hungariæ rex voto ſe obſtrinxit ſuas in Palæſtinam ducendi copias, ſed lethali morbo correptus imminente jamjam præmaturæ mortis periculo accerſivit ad ſe Andream filium ſuum natu minorem, cui injungit voti à ſe emiſſi executionem, & niſi illud adimpleat minatur paternam maledictionem. Defuncto ex morbi violentia Bela Henricus natu major frater Andreæ regno Hungariæ potitur. Andreas ſpecie votum paternum exequendi militum copias conſcribit, crucis accipit vexillum, cumque contra infideles expeditionem bellicam ſuſcipere creditur, ex inſperato arma in fratrem natu majorem regnoque potitum vertit, regnum quod natura denegaverat armis occupaturus. Henricus ſuos collegit milites ſuum parat exercitum contra fratrem jus ſuum propugnaturus. Jam utrinque acies in conſpectu ac procinctu pugnandi ſtabant, quando Henricus depoſitis armis, & ſceptrum manu quatiens non alio munimine tectus, quàm propria innocentiâ protectus ad fraternas acies proſilivit, & alta voce inclamavit: Num eſſet inter ipſos aliquis qui violentas manus in ſuum legitimum Regem inferre auderet regioque ſanguine manus fœdare, cui propugnando deberet ipſe cruorem fundere, quid ad has Regis voces non tam ſupplicantis, quàm imperantis victi milites inermi ſe dedunt eumque proprium acclamant Regem contra quem arma ſuſceperant. Hæc ubi Innocentius Romæ audivit decretalem ad Andream direxit, juſſitque ut ſe voto cognoſcat obſtrictum cui propterea parendum injungit, & ſi detrectet, minatur dira, & excommunicationem. Obſecutus Pontifici Andreas, bellum quidem ſacrum ſuſcepit, ſed ſtatim abrupit, & in Hungariam reverſus fuit, causâ ſedandi excitatos in regno tumultus. Decretalis Innocentii oſtendens juriſdictionem Romani Pontificis in Principes ſæculares, placet hîc attexere: *Innocentius III. Andreæ Duci. Accepimus quòd cum Rex Hungariæ Pater tuus agens in extremis votum, quod voverat Domino Hieroſolymitanam Provinciam in forti manu humili corde viſitare, ſub interminatione maledictionis paternæ commiſerit tuæ fidei exequendum, & tu aſſumpto crucis ſignaculo te id impleturum ſine dilatione qualibet promiſiſti. Verum eodem Patre tuo ſublato de medio, cum Hieroſolymitanum hoc iter te arripere ſimulâſſes, aſſumptæ peregrinationis oblitus, quoniam contra inimicos crucis dirigere debueras, in fratrem tuum, & Regnum Hungariæ convertiſti aciem bellatorum, & multa contra ſerenitatem regiam malignorum uſus conſilio commiſiſti. Nos autem quos diebus iſtis ad Pontificatus officium licèt immeritos nobilitatem tuam rogamus, & monemus, & exhortamur in Domino, ac per Apoſtolicam ſedem mandamus, quatenus poſtpoſitis cæteris ſolicitudinibus uſque ad feſtum exaltationis ſanctæ crucis debitum accepta crucis exolvens, propoſitum iter arripias, & humiliter proſequaris, ne ſi onus tibi à Patre injunctum, & à te ſpontè ſuſceptum occaſione qualibet detrectaveris, paterna te reddas ſucceſſione indignum, & hæreditatis emolumento priveris, cujus recuſaveris onera ſupportare ſciturus ex tunc anathematis te vinculo ſubjacere, & jure, quod tibi, ſi dictus Rex ſine prole decederet in Regno Hungariæ competebat, ordine genituræ privandum, & regnum ipſum ad minorem fratrem tuum appellatione poſtpoſita devolvendum.* Exercuit Innocentius authoritatem Pontificiam, & juriſdictionem in Principem ſæcularem, nec ſolas pœnas ſpirituales denuntiavit, ſed & temporales addidit, quos Principes fortaſſis magis timent ut bonorum temporalium ſpoliationem, regni privationem.

Tertium teſtimonium deſumitur ex *cap. Venerabili de elect.* ubi Romanus Pontifex declarat electionem Imperatoris pertinere ad ſeptem Principes Germanos, & ad Papam examinare an dignus ſit, eumque conſecrare, & coronare, & in defectus ſupplere, & data qualitate vocum gratificare cui vult. Antiquitus Romanorum Imperator Romæ degebat, poſtea relicta Italia ſedem ſuam in Oriente poſuit, adeo ut Romanum imperium Orientem ſimul, & Occidentem complecteretur, hinc nonnunquam ab uno tantùm regebatur, & interdum à pluribus, indiviſim tamen donec Conſtantinus fundato, & ædificato Bizantio Conſules Senatum, & omnes dignitates, ac privilegia, quæ antea Romæ fuerant tranſtulerit Bizantium imperiumque inter filios diviſerit, Occidentem Conſtantino juniori partitus, & Conſtanti Orientem verò Conſtantio, idque contigit anno 337. & inde Romana Aquila biceps apparuit in duo diviſa capita, verùm ita ſciſſum fuerat imperium, ut utrumq; in unum iterum uniretur, ſi alterius linea deficeret in prole: & anno 364. Valentinianus ſolo Occidente contentus Valenti fratri ſuo imperium ceſſit Orientis, à quo tempore uſque ad Auguſtulum Occidentis Imperatoris ſcilicet uſque ad annum 476. Imperium duobus paruit Principibus, donec anno 476. Odeacer Dux Erulorum ſeu Scitarum Ariana in hæreſi infectorum in Italiam venit vocatus ab iis, qui Nepoti Imperatori favebant, ubi Venetos bello laceſſivit, & expugnavit Auguſtulum itidem prælio victum, captumque adegit imperio renuntiare. Cauſa verò occupati imperii ab Odeacre fuit, quia Nepos Imperator Oreſtem Patritium militiæ, & Copiis præfecerat. Hic majoribus inhians dignitatibus Nepotem Imperatorem fugavit, & filio imperium detulit, qui verò ex parte erant Nepotis ulturi injuriam Principi illatam Odeacrem Erulorum Ducem in Italiam accerſunt, qui Nepote, & Auguſtulo in ordinem redactis imperium occupat, potiturque regno Italiæ donec an. 489. Theodoricus Gothorum Rex etiam ipſe Arianus Italiam bello invadit, & quia Odeacrem Ravennæ biennio obſeſſum vincere non valuit, maluit cum ipſo Italiam dividere. Fuit Theodoricus bello impiè, & Conſulatum triumphum ac equeſtrem ſtatuam à Zenone Imperatore ob proſtratos perduelles, ac deletas victorias accepit imò & in filium fuit adoptatus, quamvis beneficiis ſatur, cum Orientale imperium bello fruſtra invaſiſſet, in Italiam reverſus cum Gothis, & Wandalis tota propemodum potitur aliiſque Regionibus etiam extra Italiam. Theodoricus an. 493. prætextu amicitiæ, ac benevolentiæ Odeacrem regni Italiæ ſocium ad epulas invitat, & nihil ſiniſtri ſuſpicantem trucidat, interemitque, & miſſis ad Anaſtaſium Imperatorem Legatis pacem ab ipſo impetrat, ac pacificè regnum Italiæ adminiſtrat. Interea Juſtinus Imperator Arianos in Oriente agitat, ac perſequitur, adigitque Eccleſias occupatas deſerere, & Theodoricus Conſtantinopoli Legatos mittit Arianis pacem impetraturus à Juſtino, ſed quamvis pax fuerit Arianis conceſſa, non tamen Eccleſiæ Catholicis reſtitutæ, quæ cauſa fuit, ut Theodoricus Legatos mori compulerit, & ſecutæ paulo poſt fuerunt cædes Severini Boëtii, & Symmachi. Ambo erant Senatoria dignitate inſigniti, & non multo poſt ſecuta itidem fuit funeſta mors Theodorici, & regnum Italiæ Athalerico Nepoti ceſſit gubernante interim matre, donec ipſe adoleſceret. Verum Athalericus adoleſcens moribus corruptis in flore moritur ætatis an. 804. & Theodatus Theodorici ex ſorore Nepos ſuccedit, & ſceptrum Italiæ rexit. Qui Malaſumptham Athalerici matrem exilio primùm poſtea capite plectit, cujus violentam mortem vindicaturus Imperator Juſtinianus Theodati petentes pa-

cem

Digitized by Google

rem domum remiſit bellumque in Gothos paravit, & paulo poſt infert Duci Bellizario, qui occupata utraq; Sicilia Romam expugnat, & Gothos debellat. Verùm Totilas cum parva Gothorum manu bis collatis ſignis Græcos vincit, proſternitque diſſipata acie, ac potiorem Italiæ partem occupat. Sed Totilam Victoriis inſolentem & exercitu ferocem Juſtinianus Merſete Duce vincit, adeo ut Imperator Juſtinianus opera duplicis belli fulminis Bellizarii, & Narſetis Barbaros Italia expellit & Occidentem iterum Orienti conjungit uno Principe imperante utrique parti, & an. 567. Juſtinus junior per Præfectos Italiam gubernare cœpit, quos Exarchos vocari voluit, ſed horum dominatione expugnata potius quam propugnata fuit Italia, quam eodem tempore diſſidia orta inter Narſetem, & Romanos, totaliter perdiderunt: invidebant Romani Narſetis congeſtis opibus gloriæ, & authoritati, quem propterea accuſarunt apud Juſtinum Imperatorem & Sophiam conjugem, qui Narſetem in Græciam revocant, ubi tantis divitiis dicunt affluxiſſe ut amplam ciſternam theſauris impleverit, quos Italiæ extulerat occiſis etiam Conſciis, ne ubi laterent, proderent. Narſetem verò acrius vulneravit Imperatricis Scomma, quæ per contemptum juſſerat Narſetem Gynecæum ingredi, & illic cum puellis lanas texere. Sed ille ulturus hanc injuriam miſit per Legatos optimos fructus Italiæ, quibus Longobardos ex Pannonia in Italiam evocavit, quam Alboino Duce Saxonum, Bulgarorum, & Salmatarum, Suevorumque auxiliis invadunt, & occupant, & Ticinum poſt triennalem obſidionem ad deditionem adigunt, ſed Alboinus dolo Roſimundæ uxoris ab armigero, quem deperibat, infeliciter cæditur. Fuerunt Longobarti populi Germaniæ partes incolentes Albis fluvii, ubi nunc Magdeburgum, & Albeſtadium jacent, ſed opera Theodolindæ Reginæ convertuntur Longobarti ad fidem Catholicam & ſub Ariovaldo Rege in Italiæ florent, quamvis plures ad partes deflexerit Arianorum, cumq; non placeret Imperatoribus Italia à Longobartis occupata, iiſdem Conſtans Imperator bellum indicit, ſed irrito conatu. Romam enim tantùm venit, & omnia ex ore urbis monumenta Conſtantinopolim tranſtulit. Et Crimoaldus Longobartorum Rex Catholicam fidem profitetur, & Luithbrandus anno 712. regni ſui initio Romanæ Eccleſiæ donationem confirmat, vel potius reſtitutionem alpium Cottiarum jam antea ab Ariberto factam.

An. 725. Carolus Martellus Francorum Princeps, regiique palatii Præfectus Saracenos vicit, ac delevit cæſis una die cum Rege Abdirama ter centies ſeptuagies quinquies mille cum Gallorum nonniſi mille quingenti ceciderint, & cum iterum auſi fuerint in Galliam trajicere iterum prælio proſternuntur recepta Avenione quam Saraceni occupaverant, fuit Martellus Pipini Francorum Principis filius ex pellice Alpaide, qui à Patre hæres ſcriptus Eudone Aquitaniæ Duce victo Gallias moderabatur, hinc Gregorius II. qui Romæ tunc ſedebat victoriis Martelli incitatus, ſe & ſuam Eccleſiam defendendam commiſit implorata etiam ope contra inſidias Leonis Iſaurici, ut ſuperius innuimus. An. 739. Luithbrandus Romam invadit, obſidet, cauſa hujus belli fuit, quia Gregor. III. nollet Tranſamundum Ducem Spoletanum tradere, quem Regis crudelitatem fugientem hoſpitio acceperat, ſed Gregorius III. iterum Martellum urget Luithbrando jam urbi imminente & extremum exitium parante, & bis in litteris ad eum datis filium Chriſtianiſſimum appellat, quo titulo gloriati Reges Galliæ veluti immortale Religionis elogium ſemper ſervârunt, ſed Martellus præmatura morte præventus non potuit Pontificis vota exequi. Reliquit Martellus duos filios, Pipinum, & Carolum M. qui Romæ Monaſticam vitam ſuſcepit Pipino moderante Regnum authoritate regia non nomine. Pipinus anno 751. ad Zachariam Pontificem Legatos mittit qui expoſita Childerici Regis inter otia, & voluptates marceſſentis vecordia populorum conſenſu Pipinum Regem optantium, rogant Romanum Pontificem velit regnum in eundem Pipinum transferre, & ſolvere Francos ſacramento quod Childerico dixerant ultimo Rege Merovingicæ ſtirpis, eò quia Childericus incapax eſſet regni adminiſtrandi, & ſcribunt ad Zachariam hoc omnium eſſe votum qui pro ſtupito, paciſque & belli ignaro Principe alium ſapientia, victoriis, & gloria florentem caperent. Cumque Romæ fuiſſet hæc cauſa per multum temporis agitata, & utrinque diſcuſſa, Zacharias Papa tandem Francos juramento ſolvit, & ſua authoritate, ac Procerum conſenſu regno Galliæ Childericum utpote incapacem ſpoliat, & Pipinum induit. De hac regni translatione à ſtirpe Merovingica in Pipin. plura ſcribunt hiſtorici illius temporis præſertim Paulus Æmilius, & Eginardus in vita Caroli M. non procul ab initio, interim an. 752. moritur Zacharias qui ut pietatem, & beneficia Regum Francorum præmio aliquo donaret, nominationem Epiſcoporum in Galliis vacantiũ conceſſit, ut notat Spondanus ad an. 753. Quòd ſi Romanus Pontifex poteſtatem habet transferendi regnum quod eſt quid temporale de una ſtirpe ad aliam, quando juſtæ ſuppetunt cauſæ, quis inficias ibit ineſſe Romano Pontifici jurisdictionem, & poteſtatem in Principes ſæculares, quando utilitas Eccleſiæ id exigit. Non unum tantùm jurisdictionis actum, ſed plures Romani Pontifices exercuerunt in Reges & Principes ſæculares: ſiquidem Gregorius II. Leoni Iſaurico perſequenti Catholicos prohibet à Romanis ſolitum pendi tributum Car. Martel. protectionem implorat, cui Romanum conſulatum etiam defert, ut armet in hoſtes Eccleſiæ. Zacharias itidem Romanus Pontifex hanc exercuit jurisdictionem cum tranſtulit à Childerico ſtupito ultimo Merovingicæ ſtirpis in Pipinum regium ſceptrum Galliarum: Stephanus itidem qui Zachariæ ſucceſſit Pipino, & ejus filiis regnum confirmat, & Regni Proceres ſolemni juramento adigit nunquam ex alia, quam Pipini, ſeu Carolina ſtirpe Regem admiſſuros. Hanc jurisdictionem itidem exercuit Adrianus Roman. Pontifex cum Carolum, & Carolum M. Reges à nuptiis cum Longobartis ſeverè prohibuit, & cum idem Adrianus à Deſiderio Longobartorum Rege ſæpe pulſatur ut Nepotes ex filia legitimos regni hæredes pronunciet, ſi enim Deſiderius Rex non exiſtimaſſet ineſſe Pontifici hanc jurisdictionem in Reges ſæculares eum pluries non rogâſſet ut Nepotes ex filia regni hæredes declararet. An non jurisdictionem in Principes ſæculares exercuit Leo III. cum imperium Orientis tranſtulit in Occidentem & ſpoliato Imperatore Orientis Carolum Auguſtum pronuntiavit, quem corona & imperio Occidentis donavit. Hanc translationem factam fuiſſe authoritate Leonis III. ſummi Pontificis probat Bellarminus teſtimoniis 35. hiſtoricorum, quorum verba ipſe reſcribit, & adducit duodecim Imperatores, & alios Principes, & ſuffragia ſeptem ſummorum Pontificum, quorum teſtimonia rejici non poſſunt, tametſi ſint in propria cauſa, quia ſupremus Princeps poteſt eſſe teſtis, & Judex etiam in ſua cauſa *l. unic. Cod. ſi quis Imperatori maledixerit l. 54. Cod. de Decurion. cap. cum veniſſent. 12. de Judic.* & ibi Canoniſtæ præſertim Abbas *num. 6. ad cap. ne quis in cauſa.* Godofredus. Nec ab alio lites pontificiæ dignitati motæ dirimi poſſunt quàm ab eodem Papa, cujus teſtimonium propterea omni vacat ſuſpicione.

Ut autem hæc translatio imperii in Carolum M. fa-

Digitized by Google

cta per Pontificem Romanum omni ſuſpicione careat, non abs re erit aliquot teſtimonia hic attexere Hiſtoricorum etiam qui Romano Pontifici viſi ſunt adhæſiſſe, etenim Zonaras hiſtoricus Græcus Tom. 3. annal. in vita Conſtantini, & Irenæ ait: *Roma prorſus Franci potiti ſunt Carolo à Leone coronato Romanorum Imperatore appellato:* & nonnullis interjectis addit: *Sub Conſtantino & Irene Papa Leo Francos etiam Romam admiſit.* Otto Friſingenſis hiſtoricus ab omnibus veridicus habitus ad an. 801. hæc habet de hac translatione imperii: *Carol. Rex à ſummo Pontifice ablato Patritii nomine coronatus, omni populo tunc acclamante Carolo Auguſto à Deo coronato magno, & pacifico Romanorum Imperatori vita, & victoria.* Paulus Diaconus, qui tempore Caroli M. floruit lib. 23. *Rerum Romanarum ait: Leo vicem Carolo recompenſans in Imperatorem coronavit eum.* Ubi notandum hanc coronationem vocari beneficium Leonis, eò quia facta fuerit ejus voluntate, & juſſo. Lupoldus Bambergenſis in Prooemio lib. de Juribus Imperii ait: *De ſacri Regni & Romanorum Juribus à tempore translationis ipſius Imperii de Græcis Imperatoribus ad Reges Francorum, & ad German. per ſacroſanctam Eccleſ. facta tractaturus &c.* ubi expreſsè aſſerit hanc translationem de Græcis ad Reges Francorum factam fuiſſe per ſacroſanctam Eccleſiam ſeu per ipſum Leonem III. qui tunc temporis Romæ ſedebat. Abbas Urſpergenſis in Chronico an. 796. ait: *Leo Papa ordinatur, hic Carolum fecit Imperatorem*, & anno 801. ſubdit: *Carolus M. Rex Francorum conſecratus eſt Imperator. cum enim natale Domini Romæ celebraret in ipſa die ſacratiſſima miſſarum ſolemnia auditu veniens nihil minus ſperanti Leo Papa coronam impoſuit, & Imperatorem Romanum pronuntiavit.* Joan. Tritemius: *Leo Papa III. natione Romanus ſedit annis 20. vita ſanctimonia clariſſimus Carolum cognomento, & opere Magnum ad imperium Romanum unxit, & hanc dignitatem à Græcis in Francos tranſtulit.* Albertus Kranzius: *Non habetur Imperator niſi quem Romanus Pontifex confirmaverit, & conſecraverit. Domini enim eſt terra, & plenitudo ejus: ipſe transfert regna, & imperia, digniſſimeque ad ſuum Vicarium hoc ſacrum miniſterium delegavit.* Spondanus approbans, quæ Baronius de hac translatione imperii facta à Leone III. à Græcis ad Carolum M. ad an. 800. ita loquitur: *Non tantum Eginhardus, aut Anaſtaſius de collata per Leonem Romanum Pontificem dignitate Carolo M. ſunt teſtes; ſed fatentur id ipſum Latini omnes, & Græci authores. Quod autem hujusmodi translatio Imperii ab Oriente in Occidentem divino conſilio facta fuerit magno Chriſtianæ Reipublicæ emolumento, & imperii Orientalis deſolatio, & alia eventa ſatis, ſuperque demonſtrarunt.* Non ſolùm Catholici, ſed vel ipſi hæretici hanc adiguntur veritatem fateri. Cluverus hæreticus, ſeu reformatæ (ut ajunt) religionis ad an. 798. ita loquitur: *Leo III. Hadriano Pontifici ſucceſſor datus populum in Caroli verba adegit, vexillo Romanæ urbis ad ipſum tranſmiſſo: ob id, & ob crimina, quæ illi objectabant æmuli indigniſſimè habitus oculorum ſuorum privatione damnatur*, & nonnullis interjectis ad annum 800. *Leo gratiam relaturus Benefactori tanto; Carolum in D. Petri Baſilica ſolemniter pronuntiat Auguſtum, coronâ capiti impoſitâ, acclamantibusque Romanis: Carolo Auguſto à Deo coronato, magno, & Pacifico Imperatori Romanorum vita, & Victoria:* quæ poſtrema verba recitantur etiam ab Ottone Friſingenſi. Daniel Pareus & ipſe hæreticus, ac religionis reformatæ agens de Leone Iſaurico ait: *Extinctis bellis Leo in religionis reformationem incumbens idola omnia deſtruit, templisque Chriſtianorum ejici juſſit* (homo Lutheranus ſacras imagines vocat idola) *Propterea Iconomicum ipſum vulgus appellavit. Gregorius III. Pontifex Romanus ea in re tantum offenſus eſt, ut excommunicationis fulmine feriendum Leonem cenſuerit; ſubditos etiam Imperatoris in Italia, hoc eſt regimine exarchorum omni tum fidei nexu tum tributorum pendendorum neceſſitate ſolvit, quod avellendæ à Græcis Italiæ Francosque ad imperium vocandi initium fuit.* Ecce vel ipſi hæretici nolentes adiguntur veritatem fateri, & confiteri Romanos Pontifices exercuiſſe poteſtatem, & jurisdictionem in principes ſæculares: an non fuit actus jurisdictionis Imperatorem Orientis ſpoliare imperio, illudque transferre in Occidentem, & Carolo M. dare, eumque conſecrare, & corona inſignire imperiali? An non fuit actus jurisdictionis quem exercuit Gregor. III. Romanus Pontifex cum Imperatorem Leonem Iſauricum anathemate percuſſit, eumque ſubditis deſtituit ac inhibuit ne tributa penderentur? Quid clarius, quid manifeſtius exercitio hujus jurisdictionis in Romanis Pontificibus adverſus principes ſæculares nitentes tranquillitatem Eccleſiæ perturbare, illique damna inferre? ſed teſtimonium omni exceptione majus ſupereſt adferendum in conformationem eorum, quæ hactenus diximus: teſtem producimus Baſilium Macedonem Orientis Imperatorem, qui anno 871. ſcribens ad Ludovicum II. Caroli M. pronepotem literas per Joannem Patritium ad eum direxit: Quibus cum eodem Ludovico acriter conqueſtus eſt, quod dignitatem & nomen Imperatoris, & Baſilei uſurparet: unum tantùm Imperatorem eſſe, qui Orienti, & Occidenti imperet: rogavitque deinde, ut hiſce titulis impoſterum abſtineret ſibi, nec aliis debitis. Sed Ludovicus Aukprandum Conſtantinopolim Legatum cum literis miſit Baſilio quas Baronius ad annum 871. recitat, & præ cæteris hæc habet: *Et ipſi patrui noſtri glorioſi reges abſque invidia Imperatorem nos vocitant attendentes ad unctionem, & ſacrationem, quâ per ſummi Pontificis manus ſumus ad hoc culmen provecti*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Præterea mirari ſe dilecta fraternitas tua ſignificat, quòd non Francorum, ſed Romanorum Imperator appellemur: ſed ſcire te convenit, quia niſi Romanorum Imperator eſſemus, utique neque Francorum; à Romanis enim hoc nomen, & dignitatem aſſumpſimus, quorum gentem, & urbem divinitus gubernandam, & matrem omnium Eccleſiarum Dei defendendam, atque ſublimandam ſuſcepimus, ex qua & regnandi prius, & poſtmodum imperandum authoritatem proſapiæ noſtræ ſeminarium ſumpſit. Nam Francorum principes primò reges, deinde verò Imperatores dicti ſunt, ii duntaxat qui à Romano Pontifice ad hoc oleo ſancto perfuſi ſunt &c. Præſertim cum tales ſæpe ad imperium ſint adſciti, qui nulla divina operatione per Pontificum miniſterium propoſiti, ſolùm à Senatu, & populo imperatoria dignitate potiti ſunt: nonnulli verò nec ſic, ſed tantùm à militibus ſunt clamati, & in imperio ſtabiliti, aut alio modo ad imperii Romani ſceptra promoti ſunt. Porrò ſi calumniaris Romanum Pontificem, quod geſſerit, calumniari poteris, & Samuel, quod ſpreto Saule, quem ipſe unxerat, David in regem ungere non renuerit. Sed interim paginas revolvas Græcorum Annalium; & ſi qua è veſtratibus Pontifices Romani pertulerunt, perſcrutaris, profectò invenies, unde illos juſtè non valeas redarguere; unde meritò apoſtatis deſertis adhæſerunt genti adhærenti Deo, & ipſius regni fructus facienti.* Apertè fatetur Ludovicus Imperator, ſe Romani Pontificis opera promotum fuiſſe ad Imperatoriam dignitatem, & ad culmen provectum imperii, & Romanum imperium à majoribus ſui non uſurpatum, ſed Dei nutu, & Eccleſiæ judicio, ſummique Pontificis obtentum eſſe. Non dicit imperii dignitatem in ſe derivatam jure belli, vel

hære-

hæreditario, vel electione à populo, & Senatu facta, ſed ſola authoritate Romani Pontificis, operâ ſcilicet Zachariæ Papæ, qui Childerico ob inhabilitatem adminiſtrandi regnum, diadema regium ad Carolinos tranſtulit. Audiendus eſt Spondan. ad an. 871. ubi ſcribit loquens de Ludovico. *His literis acceptis Ludov. miſſo ad Baſil. Imperat. Legato aetem ſatis dedit Epiſtolam apologetic. quâ inter alia multa fusè oſtendit ejuſmodi appellat. Baſil. non eſſe peculiarem Græcis imperator. ſed etiam competere aliis principibus; maximè verò Francis, qui eam dignitatem accepiſſent à Sede Apoſtolica ob egregiam ipſorum fidem in Deum, & eccleſ. Romanam.* Quamobrem quòd Imperium nunc ſit in occidente & apud Germanos operâ contigit Leon. III. Roman. Pontificis, qui à Græcis illud tranſtulit ad Carol. Magn. & quamvis olim tempore Conſtantini non fuerit neceſſe ut Papa confirmaret Imperator. neque ut Imperator præſtaret juramentum fidelitatis Pontifici; à tempore nihilominus tranſlati Imperii in German. utrumque requiritur, ut conſtat ex Innocentio III. *cap. Venerabilem extra de Electione, & ex clementina unica de jurejurando.* Idque videtur æquitate conſonum, ut qui potuit Imperium Germ. conferre ob utilitatem, & propugnationem eccleſ. has adderet conditiones, ut imperator. memores ſuſcepti beneficii proprie non deeſſent officio protegendi, ac defendendi eccleſiam Catholic. & ne unquam electio caderet in hæreticum, vel ſchiſmaticum. Hanc tranſlationem imperii factam à Pontifice fatentur etiam communiter ipſi hæretici ne apertæ veritati ab omnibus confirmatæ ſcriptoribus videantur refragari, quamvis ex ipſis non deſint, qui eam non approbent bene factam ut Magdeburgenſes qui centuria 8. c. 10. colum. 751. ajunt: *eſt hæc tranſlatio præcipuum ex Miraculis Antichriſti.* Verùm hanc tranſlationem fuiſſe legitimè factam à Leone III. Roman. Pontifice conſtat primò ex communi conſenſu populorum qui pro vero, ac legitimo Imperatore cognoverunt Carol. M. ejuſque ſucceſſores. Neq; fuit unquam Rex ullus Chriſtian. qui Imperator. contenderit præcedere, omnes Chriſtiani reges præcedentiam ſemper Imperatori conceſſerunt. Secundò quia ex hac tranſlatione plurima in Eccleſiæ, & fidelium favorem reſultarunt commoda, plures Carolus de profligatis hoſtibus detulit victorias quibus Deus viſus eſt approbaſſe hanc tranſlationem, præſertim cum fuerit Carolus pluribus Chriſtianis ornatus virtutibus & in Cathalogo à pleriſque recenſeatur Beatorum: quod ſi Juvenis miſſus honeſto in ſequiorem ſexum fuerit amore deſurpatus, maturus tamen ætate contractas à juvene maculas lacrymis eluit pœnitentiæ, cilicio, flagellis excuſſit quidquid pravi contraxerat adoleſcens. Tertiò ex ipſa confeſſione Imperator. Græcor. qui pluries confeſſi ſunt Romanum Pontific. jure potuiſſe imperium transferre in occidentem. Nam Irene imperatrix cum primum audivit à Leone Carol. unctum Imperator. non ſolùm non reclamavit; ſed ejus nuptias exoptavit, petiitque illi nubere. Et mortua Irene Nicephorus imperator, qui illi ſucceſſerat Legatos ad Carol. M. ut ad verum, ac legitimum Imperator. miſit ut referunt Zonaras, & Cedren. & præſertim Ado in Chronico an. 803. Imò defuncto Nicephoro, Michael ejus ſucceſſor ſimiles legatos ad eundem Carolum ut verum in occidente Imperator. expedivit, qui ut ſcribit Ado an. 810. palam eum ſalutarunt Imperator. & non ſolum Græci, verum etiam Perſæ legatos miſerunt ad Carolum ut legitimum occidentis Imperator. ramenti unctus, & conſecratus fuerit à ſolo Romano Pontifice, qui Imperio occidentis ſpoliavit imperator. orientis eo quia nollet Italiam defendere ab hoſtium incurſionibus, & violentia in occupandis urbibus ac evertendis regionibus, ut referunt Rhegin. l. 2. & Otto Friſingenſ. l. 5. c. 31. ut etiam Platina in vita Alexandri III. Quòd verò videtur notatu dignum. Cum Emanuel Imperator Græcor. vidiſſet Alexand. III. Roman. Pontific. à Friderico Imperatore ad arctiores redactum anguſtias, ratus opportunam ſic dari occaſionem recuperandi imper. Occidentis obtulit illi auxilia & pecunias ea conditione ut imperium occidentis orientalibus reſtitueret Imperatorib. cui reſpondit Pontifex, nolle ſe ea conjungere, quæ prædeceſſores ſui de induſtria, ac optima ratione diviſiſſent: neque Emanuel quid aliud petierat quam purum ac ſimplicem titulum imperatoris occidentis, cum ſciret poſſeſſionem ipſam ditionum non poſſe à pontifice dari; ſed hanc eſſe armis occupandam. Neque verum eſt quod aſſerit Marſilius de Padua præfatam imperii tranſlationem factam fuiſſe non à Leone III. Rom. Pontifice, ſed à Populo Romano, qui Carolum ſalutavit Imperatorem occidentis: hæc enim eſt pura cogitatio ficta nulli innixa fundamento, & adverſatur omnibus hiſtoricis Græc. & Latin. qui tempore Leonis III. & Caroli ſcripſerunt, quæ illis temporibus contigerunt. Deinde Emanuel non à Romano Pontifice Alex. III. petiiſſet reſtitui imperium occidentis Imperatoribus Conſtantinopolitan. ſed à populo Romano, à quo fuiſſet diviſum; petiit reſtitui à Romano Pontifice, quia à Leone III. facta fuit imperii translatio. Præterea quia populus Roman. nunquam habuit poteſtatem creandi imperatorem: Etenim antiqui Imperatores hanc obtinuerunt dignitatem vel jure hæreditario, ut Octavianus, Tyberius, Cajus vel ab exercitu creabantur, ut Claud. Veſpaſian. & alii Imò refert D. Hieron. epiſt. ad Evagrium fuiſſe ordinariam conſvetudinem ut Imperator. ab Exercitu crearentur & habetur etiam hæc conſvetudo in *Can. legimus diſt. 93.* At tempore Caroli Magni nullus in occidente fuit Romanor. exercitus qui eum creare poſſet Imperator. erant enim tunc tantum exercitus Græcor. & Longobardor. qui omnes erant Carolo infenſi & hoſtes. Unde cum Carol. neque à populo Romano, nec ab exercitu nec jure hæreditar. habuerit Imperium Occidentis manifeſtè deprehenditur verum, quod aſſerunt omnes Hiſtorici illius temporis, & quotquot ſcripſerunt vitam Caroli M. eum à Leone III. Roman. Pontifice imperium accepiſſe: hinc Innocentius III. in c. Venerabilem de elect. ait, *Ad eos jus & poteſtas hujuſmodi ab Apoſtolica ſede pervenit. quæ Roman. Imperium in perſona Magnifici Caroli à Græcis tranſtulit in German.* & ſubdit: Principes Germaniæ id apertè recognoſcere, & ipſe Carolus M. hoc idem teſtatus eſt in teſtamento à ſe ſcripto, quo filios ſuos hæredes imperii relinquebat, quódque miſit ad Leon. Papam, ut ſua firmaretur ſubſcriptione, ut ſcribit Ado in Chronico anni 804.

Sed ann. 814. Carol. Aquiſgrani pleuritide correptus emoritur quem Magnum effecerant dotes naturales religio, veneranda bellica fortitudo, omneſque politicæ, ac militares ſcientiæ ut vix alius Princeps poſſit ei coæquari. Refert Theganus evulgata Caroli morte omnes in luctu triſtitia, & lachrymis jacuiſſe, ac ſi communi Patre mundus totus orbatus fuiſſet. Sed Carolo ſucceſſit in imperio Ludov. cognomento Pius ejus filius, qui an. 817. in Commitiis Aquiſgranum invictis confirmat omnia, quæ à Pipino avo, & Carolò Patre Romanæ Eccleſiæ dono fuerant data, vel reſtituta, additis etiam Romana civitate cum ſuo Ducatu, exarchatu Ravenenſi, & Regnis Sardiniæ, Siciliæ, & Corſic. cum Ducatu Beneventano, Spoletano. Neapoli, & Calabria, ut habetur in *c. Ego Ludov. Diſt. 63.* & referunt Sigonius l. 4. de Regno Italiæ, Baronius ad an. 830. Hoſtienſis l. 1. Chron. & Anathaſ. Bibliothecar. In iiſdem Commitiis Aquiſgranenſibus Ludov. Lothar. filium diademate ornat, & Nepotem conjurationis reum, & convectum oculis deſtituit, ſed an. 803. nova excitatur in Ludov. conſpiratio à Pipino filio Rege Aquitaniæ ea de cauſa, quia quendam Bernard. Hiſpan. hominem cuſtodiæ, & cubili præfeciſſet, id ægre ferentibus Gallis, qui dolebant exterum hominem præferri filio Imperatoris

Digitized by Google

toris. Sed Lotharius filius, & Collega imperii adveniens cum exercitu Patrem liberat ab imminente periculo. Et quia tunc ſuſpicio orta fuit contra Bernard. Hiſpanum minus honeſtè vixiſſe cum Imperatrice, Juditha eam Lotharius in Monaſter. detruſit, ac velavit ſed an. 833. iterum armantur in Ludov. Imperator. Pipin. Lothar, Ludovic. & utrinque multum ſanguinis fuſum fuiſſet, niſi Gregorius IV. Roman. Pontifex tumultus ſedaſſet, pugnamque impedivisſet, ſed Gregor. in Ital. reverſo exorta iterum fuerunt in Galliis diſſidia, & in conventu Lugdunenſi imperium Auguſto ademptum fuit: quod tamen decretum à Romano Pontifice ſtatim caſſatum fuit, ac reſciſſum, & Archiepiſcopi Lugdunenſ. mulctata audacia, ut narrat Paul. Æmil. de rebus Franc. in Ludov. Pio, hinc an. 834. Ludov. dignitati, & imperio reſtitutus, ac filii in gratiam recepti, quamvis perduelles mitius quàm mererentur puniuntur. Ex quibus iterum conſtat Romanum Pontific. exercuiſſe juriſdictionem in Principes ſeculares, alioquin non potuiſſet Ludovicum reſtituere dignitati imperatoriæ.

Quartus textus canonicus deſumitur ex Tridentino unica de Jurejurando, ubi Roman. Pontif. declarat Reg. Romanor. Succedentes in imperio, debere obligari ad jurandam fidelitatem Eccleſ. Roman. ut fuit juramentum Henrici, & ſucceſſorum. Quo autem tempote Jus elegendi Romanum Imperator. ad Principes German. fuerit devolutum variè ſcribunt Hiſtoric. Aventin. Bavar. *l. 5. Annal.* Onuphrius Pamphin. *l. de Comitiis* cenſent colleg. electorale in German. inſtitut. fuiſſe à Frid. II. & confirmatum à Gregor. X. Romano Pontifice. Et quia Frid. II. obiit an. 1250. & Gregor. an. 1264. ideo Onuph. credit jus eligendi Imperator. reſtitutum fuiſſe ad ſeptemviros in Concilio Lugdunenſ. an. 1264. celebrato authoritate Gregor. X. Alii verò Jus hoc aſſerunt derivatum ad Princip. German. à Gregor. V. natione itidem Germano, & Nepote Otton. III. qui an. 909. obiit, & huic opinioni adhærent plures inter quos Bellarmin. & Morer. in ſuo dictionario hiſtor. in hiſtor. Gregor. V. & hæc opinio ex eo evincitur quia Sigebert. ad an. 1002. referat Ott. III. præ cæteris cum Papa Gregor. V. de his egiſſe, quæ ad imperii Jura ſpectant. Secundò quia Ott. I. & alii usq; ad Otton. III. privilegio Leon. IIX. quod habetur in *c. Synodo diſt. 63.* ſucceſſorem elegerint, & poſtea jus elegendi ad Princip. German. fuit devolutum facta aliqua mutatione circa imperium alioquin Imperator. hoc tam grandi privilegio eligendi ſibi ſucceſſorem non ſe privâſſent, unde ex conventione inter Principes German. & Roman. Pontific. ſtatutum fuit ut deinceps Imperator eligeretur per ſuffragia Principum German. ad promovendam tranquillitatem, & quietem populorum, & tunc putant aliqui contigiſſe, cum Otto III. imperatur deceſſit absque liberis, ne causâ electionis diſſidia orirentur. Sed numerus ſeptem Electorum non à Gregor. V. inſtitutus fuit, ſed ab Innocentio IV. in primo Concil. Lugdunenſi an. 1245. ubi inter Electores Eccleſiaſt. poſitus fuit Archiepiſcopus Salisburgenſ. ut habetur in actis Concilii Lugdunenſ. editis à Severino Binio *Tm. 3. Concil. part. 2. fol. 167. edit. Collon.* ubi hoc ordine enumerat Electores ſcilicet Sæculares Ducem Auſtriæ Ducem Bavariæ Duc. Saxon. Duc. Brabant. & ex Eccleſiaſtic. Archiepiſcop. Collonienſ. Archiepiſcopum Moguntin. & Salisburgenſ. hi enim ducebantur in quandam Inſulam Rheni, ſoliq; dimittebantur in ea, omnesque naviculæ amovebantur, ut tractarent de electione Imperatoris, & nemo ad eos veniret, donec concordes eligerent Imperatorem, ut referunt acta Concilii Lugdunenſis, & narrat Baronius ad annum 906. num. 64. & Matthæus Paris Monachus S. Albani, in Anglia, qui hiſtoriam ſuam perduxit usq; ad an. 1259. & vixit tempore, quo primum Concilium Lugdunenſe celebratum fuit, notat etiam Moretus in ſuo Dictionar. hiſtor. Sed quidquid ſit de tempore, quo Jus elegendi Imperatorem conceſſum fuit Principibus German. ſufficit hoc unum certum eſſe hoc Jus à ſummo Pontifice Romano translatum ad ſeptemviros German. fuiſſe, neque hoc diffitentur etiam ipſi Hæretici. Legatur Bellarmin. l. 3. c. 3. de tranſlatione imperii, ubi plurimos recitat ſcriptores aſſerentes Jus elegendi Imperatorem à Romano Pontifice Principibus Germaniæ conceſſum fuiſſe, etenim Centuriatores Centur. 10. c. 10. ajunt *Gregorius ſuam patriam (Germaniam) inſigni aliqua dignitate ornaturus ſanxit, ut penes ſolos Germanos eſſet jus eligendi Regem qui poſt diadema à Romano Pontifice acceptum Imperator, & Auguſt. appellaretur.* & Centur. 10. c. 16. addunt: *Paulo enim poſtquam redierat (ſcilicet Gregor. Papa) eam fecit de Imperator. electione Sanctionem, quam hucusque ſuper an. 400 ſervatam videmus ſolis licere Germanis, qui inde Electores dicti ſunt Principem eligere.* Et infra ſubjungunt: *annum, in quo hæc ſanctio à Pontifice Gregorio facta eſt, ſecundum ſupra milleſimum Chriſtianæ ſalutis fuiſſe invenimus.* hæc Lutherani Centuriatores, quibus veritas non potuit non innoteſcere, & quamvis Roman. Pontificibus infenſi ipſis tamen non poſſunt denegare privilegium eligendi Imperatorem datum Principibus Germaniæ. Quod ſi velimus teſtem veridicum omni exceptione majorem, huc adducimus D. Thomam in Tractat. de regimine Principum ubi l. 3. c. 9. ait. *Ex tunc (hoc eſt poſt Ottones) ut hiſtoriæ tradunt per Gregor. V. genere ſimiliter Theutonicum proviſa eſt electio, ut videlicet per ſeptem Principes Allemaniæ fiat: quæ usque ad iſta tempora perſeverat, & tantum durabit, quantum Romana Eccleſ. quæ ſupremum gradum in principatu tenet, & Chriſti fidelibus expediens judicaverit: in quo caſu ut ex verbis Domini ſupra inductis eſt manifeſtum, videlicet pro bono ſtatu univerſalis Eccleſ. videtur Vicarius Chriſti habere plenitudinem poteſtatis.* De hoc extant etiam documenta, quæ Principes Electores dederunt, & leguntur in litteris Marchionis Brandenburg. Duc. Sax. & Comit. Palatin. apud Baron. ad an. 996. n. 44. Imò adeſt etiam documentum Alberti Imperatoris qui in litteris directis ad Bonifac. IIX. an. 1303. & regni ſui quinto. 16. Kalend. Auguſt. inter reliqua hæc habet: *Profiteor Beatiſſime Pater me bonorum omnium largitori, ac vobis, & Sanctæ Eccleſiæ vuæ fore pro innumeris miſericordiis, & immenſis beneficiis obligatum,* & nonnullis interjectis ſubdit: *Recognoſcens igitur, quod Romanum Imperium per ſedem Apoſtolicam de Græcis tranſlatum eſt in perſona Magnifici Caroli in Germanos, & quod jus eligendi Romanor. Regem in imperatorem poſtea promovendum certis Principibus Eccleſiaſticis & Sæcularibus eſt ab eadem ſede conceſſum, à qua Reges & Imperatores qui fuerunt, & erunt pro tempore recipiunt temporalis gladii poteſtatem ad vindictam malefactorum.* Hinc Innocent. III. in cap. Venerabilem de electione ait: *Unde illis Principibus Jus, & poteſtatem eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum recognoſcimus ut debemus præſertim cum ad eos jus & poteſtas hujusmodi ab Apoſtolica ſede pervenerit.* Hoc idem documentum exhibet Rudolph. Imperat. in publico Inſtrumento ad Nicolaum Roman. Pontific. ſcripto an. 1279. Indictione 7. an. ſui imperii 6. ubi Principes Electores Germaniæ ita loquuntur: *Nos Principes Imperii univerſis præſentem paginam inſpecturis. Complectens ab olim Romana Mater Eccleſ. quadam quaſi germana Charitate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decoravit, quod eſt ſuper omne nomen temporaliter præſidentium ſuper terram: plantans in eâ Principes tanquam arbores præelectas, illud eis dedit incrementum mirandæ potentiæ, ut ipſius eccleſiæ authoritate ſuffulti per ipſorum electionem illum, qui frena Romani teneret imperii germinarent.* Integrum hoc inſtrumentum exhibet Bellarmin. l. 3. de tranſlat. Imper. c. 3. legatur Gretſer. in defenſione Bellarmini c. 28. quod ſi hæc teſtimonia non cenſerentur valida adhuc aliud ſupereſſet Concilium ſcilicet Generale Vien. in Galliis celebratum an. 1311. cui interfuerant Reges Galliæ, Angliæ, Aragon. & Patriarhæ, Alexandr. & Antioch. & Epiſcopi centum quatuordecim vel ut alii numerant trecenti præter Abbates, & Doctor. & præſedit Clem. V. natione Gallus, qui ſedem Pontificalem Avenionem tranſtulit. Et in eod. Concilio hanc ſcripſit Decretalem, cujus verba ſunt: *Romani Principes Orthodoxæ fidei Profeſſor. SS. Roman. Eccleſ. cujus Caput Chriſtus Redemptor noſter, ac Romanum Pontific. ejusdem Redemptoris Vicarium fervore fidei venerantes, eidem Ro-*

[illegible] *manus*

Digitized by Google

mano Pontifici, à quo approbationem perſonæ ad imperialis celſitudinis apicem aſſumendæ, nec non unctionem, conſecrationem, & imperii coronam accipiunt ſua ſubmittere capita, non reputabant indignum, ſeque illi, & eidem Eccleſiæ, quæ à Græcis imperium tranſtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum Principes jus, & poteſtas eligendi Regem in Imperatorem poſtmodum promovendum pervenit adſtringere vinculo Juramenti prout tam mos obſervationis antiquæ temporibus noviſſimis renovata, quam forma juramenti hujuſmodi ſacris inſerta Canonibus manifeſtavit. Teſtatur iterum Concilium hoc generale Imperium à Græcis in Germanos non ab ullo exercitu non à populo acclamante, ſed authoritate ſedis Apoſtolicæ translatum fuiſſe, & ab eadem jus eligendi conſtitutum & antiquiſſimo more electos Imperat. Pontifici R. ſe juramento adſtrinxiſſe: Reges & Imperat. R. ſedis Advocatos, & defenſores eſſe, & juramenta ſedi Apoſtolicæ à Principibus præſtanda eſſe vera juramenta fidelitatis. Cauſa ſcribendi hanc Clementinam hæc fuit. Occiſo per inſidias Alberto Cæſare Auſtriaco Clementis V. Pontif. Maximi favore, & conſilio electus à Principibus Germaniæ fuit Henricus ſeptimus Dux Lucenburgenſis an. 1307. qui Ducem Bavariæ, & Comitem Namurcenſem Legatos ad Clementem mittit, qui nomine electi obedientiam, & juramentum præſtent, ac petant confirmationem. Pontifex perhumaniter Legatos excepit, quibus omnia petita conceſſit. Rogavit etiam Pontifex Imperatorem, ut in Italiam tunc Pontifici rebellem ob factiones Gibellinorum, & Guelviorum veniret cum ſuo exercitu, obſecutus Henricus novus Imperator venit Romam, & more Majorum juramento ſe obſtinxit defendendi Romanam Eccleſiam, ſed conflagrante adhuc civili bello in Italia Pontifex pacem imperat, monetque Henricum ut præſtiti recordetur Sacramenti, ſed hic bellum proſequitur, & negat jusjurandum à ſe præſtitum, quo Eccleſiæ ſe obſtinxerit. Sed præmatura morte Henricus moritur veneno ut putant plures extinctus, vel ut aliis placet, putrida febri, & hæc cauſa fuit ſcribendi præfatam Clementinam.

Quintus Canonicus textus habetur in cap. Ad Apoſtolicæ 2. d. ſent. & re judicat. ubi Innocentius III. reſcribit Papam ex certis cauſis poſſe deponere Imperatorem, & Reges, & in illa decretali deponit Fridericum II. quem ſpoliat imperio, & regnis, & abſolvit ejus ſubditos ab obedientia ob graviſſima ſcelera, in quibus pertinaciter perſiſtebat. Cauſa ſcribendi hanc decretalem hæc fuit an. 1209. Otto IV. ab Innocentio III. coronatus fuerat Imperator, ſed vix Roma digreſſus plures ditiones pertinentes ad Eccleſiam, ut Flaminiam, Faliſcos, Apuliam, & alias regiones armata manu occupat regnumque Neapolitanum minatur, cui propterea Innocentius III. iraſcens diris percutit, & Fridericum à Principibus electoribus curat Cæſarem renuntiari, quam electionem Innocentius ratam habuit. ſed an. 1210. Otto bellum movet Friderico, & memorabili pugna cæditur, fugaturque: qui propterea mundi pertæſus, & præteritorum criminum dolens, ac pœnitens à Romano Pontifice rogat, & obtinet abſolutionem, moriturque notis, ſignisque veræ pœnitentiæ. Poſt annos aliquot Fridericus contra Richardum, & Thomam Anagniæ Comites, ac Principes Etruriæ Innocentii fratres arma movet, bellumque illis indicit, ac utrumque vincit uno in carcerem detruſo, & altero in fugam acto, neque contentus fregiſſe hos Principes ſæculares Epiſcopos etiam curatæ ſeditionis conſcios exilio proſcribit, aliosque ſubornat; & contumax nititur propugnare id totum jure à ſe factum, eò quia poteſtas Imperatoris ad Epiſcopos etiam in certis caſibus ſe extenderet, nec alium Imperator Judicem haberet præter ſolum Deum. Sed Honoicus Pontifex Friderici ſe opponens audaciæ & contumaciæ ait Imperatori nullum jus eſſe in Eccleſiaſticos, & Imperatoribus palatia non eccleſias committi: Siciliæ regnum jure beneficiario à Pontifice Romano Fridericum tenere, & hoc ſe conſtituiſſe indignum, ſpoliandum etiam niſi à cœptis deſiſteret: ſed quia hæc tantum fuerunt verbera, quæ purum aërem verberarent, non Fridericum tetigerunt, quem propterea Pontifex anathemate percuſſit, ſed quia expeditionem in terram ſanctam magno cum apparatu inſtituit ſtatim à Pontifice abſolvitur: ſed vix per tres dies marinos fluctus trajecerat cum ſuo exercitu fingens morbum, vel etiam revera paſſus in portum revertitur. Audito Cæſaris reditu, & arma crucis exuiſſe, & reliquos expeditioni jam accinctos fuiſſe perterritos ex Friderici reditu, Gregorius IX. Imperatorem violatæ fidei, & juramenti reum iterum anathemate ferit. Sed iterum an. 1228. in Palæſtinam proficiſcitur, Hieroſolyma autem occupata una cum aliis locis à Sultano Babylonico Fridericus indignas cum Barbaro conditiones init, & pacem cum Romano Pontifice inſtaurat, & an. 1255. Filium ad mortem compellit, Eccleſiæ evertit ditiones Epiſcopos Galliæ, Hiſpaniæ & Angliæ Romam ad Concilium venientes unà cum Legatis Cardinalibus, & triremibus duabus, & viginti per inſidias capit. Idque tanto affecit Gregorium dolore, ut oppreſſus deceſſerit, & Cœleſtinus IV. fuit Pontifex electus, ſed octava decima die ab electione etiam ipſe moritur, cui ſucceſſit Innocentius IV. qui Fridericum bello totam Italiam evertentem veritus in Galliam ſeceſſit, & Lugdunum generale Concilium indicit, an. 1245. in quo Pontifex apparatu Pontificio indutus, & faces accenſas cum aliis Prælatis, qui aderant, manu quatiens, & mox in humum allidens ſolemniter lugubres diras pronuntiavit, imperio abdicavit, ac Principibus Electoribus injunxit alium eligere, & ſequenti anno electus fuit Imperator Henricus Thuringiæ Dux, & ab hoc tempore fortuna quæ ſemper Friderico faverat, eundem reliquit, in deteriora ſemper prolapſus, & tandem à Manfredo filio notho in lecto occiſus periit, factorum impœnitens. Idque cauſa cur Innocentius IV. decretalem hanc in Concilio Lugdunenſi evulgaverit, ſicque ſe habet: *Cum dura bellorum commotio nonnullas profeſſionis Chriſtianæ Provincias diutius afflixiſſet, nos ad Fredericum præcipuum Principem ſæcularem hujuſmodi diſſenſionis & tribulationis authorem, à felicis recordationis Gregorio Papa IX Prædeceſſore noſtro pro ſuis exceſſibus anathematis vinculo innodatum ſpeciales nuntios, & magnæ authoritatis viros duximus deſtinandos &c.* Poſtea. *Nos itaque ſuper præmiſſis, & quàm pluribus aliis ejus nefandis exceſſibus cum fratribus noſtris & ſancto Concilio deliberatione præhabita diligenti (cum Jeſu Chriſti vices licet immeriti teneamur in terris, nobisque in beati Petri perſona ſit dictum: Quodcunque ligaveris ſuper terram ligatum erit & in cœlis) memoratum Principem, qui ſe imperio, & regnis omnique honore, & dignitate reddidit tam indignum, omni honore, & dignitate privatum à Domino oſtendimus denuntiamus, & nihilominus ſententiando privamus omnes, qui ei juramento fidelitatis tenentur adſtricti à juramento hujuſmodi perpetuo abſolventes: authoritate Apoſtolica firmiter inhibendo, ne quiſquam de cætero ſibi tanquam Imperatori vel Regi pareat, & intendat, Decernendo quoslibet, quia ei deinceps velut Imperatori vel Regi conſilium, vel auxilium præſtiterint, ſeu favorem ipſo facto excommunicationis ſententia ſubjacere. Illi autem ad quos Imperatoris ſpectat electio.* Ecce iterum Roman. Pontifex ſuam in Principes ſæculares exercet poteſtatem, ſuâ utitur jurisdictione adverſus imperatorem, quem dignitate ſpoliat imperatoria, jubetque Principes Electores alium eligi: quis igitur neget ineſſe R. Pontifici jurisdictionem indirectam in principes ſæculares.

Sextus Canonicus textus quo evincitur hæc indirecta poteſtas, & jurisdictio in R. Pontifice deſumitur ex extravagante unica *ſi fratrum.* Ne ſede vacante, in qua Joan. 22. ſtatuit declaratque, ut qui mortuo Imperatore retinent, vel de novo ſumunt nomen vicarii, vel alterius officii imperialis in aliqua orbis parte, vel eâ utuntur

Digitized by Google

tur ſine licentia ſedis Apoſtolicæ, excommunicentur,& qui eosdem ſub hoc titulo recipiunt, vel eis obediunt, vel alios obedire permittunt, vel in hoc eis præſtant auxilium, conſenſum, aut favorem etiam excommunicentur: immo horum ſinguli, & eorum terræ & loca ſubjiciuntur interdicto, aliisque arbitrariis pœnis, & eorum ſubditi abſolvuntur à juramento in hoc, ſi quid præſtiterunt: imo diſſolvuntur etiam omnia juramenta, ac fœdera, eo quia ſint fœdera iniquitatis. Fuit hæc decretalis condita, & promulgata Avenione in Provincia à Joan. XXII. Pontifice, qui ex Epiſcopo Avenionenſi, & Galliæ Cancellario Pontifex creatus eſt an. 1316. ut refert Spondanus, plura hic Pontifex reliquit poſteris documenta ſupremæ poteſtatis, & juriſdictionis in Principes ſæculares. Cauſa hanc ſanciendi decretalem fuit Electio Lud. Bavari & ſimul Frid. Auſtriaci in Imperatorem. Plura Electorum ſuffragia in Ludovicum collimarunt, pauciora in Frid. Auſtriacum Lud. conſobrinum; uterque imperator coronatur Lud. Aquisgrani, Frid. Romæ; & imperium in binas ſciſſum partes diuturno civili bello conflagravit. Fomitem diſſidiis ſuppeditarunt Electores eccleſiaſtici non vocati ad Electionem, quique Auſtriaco adhærebant; vel quod Auſtriacus duo tantum ſuffragia certa haberet ſcilicet Archiepiſcopi Colon. & Rudolphi Bavariæ ducis, & Com. Palatini, quibus accedebant alia duo incerta Ducis Carinthiæ qui ſe regem Bohemiæ dixerat, & aliud Marchionis Brandeb.: ab utroque electo legati mittuntur Avenionem ad Joan. 22. Pontif. fidelitatem, & obedientiam eidem promiſſuri. Pontifex cum legatos utriusque electi audiviſſet; Regium titulum utrisque conceſſit, donec lis inter ipſos excitata dirimeretur, ac finiretur; diem tamen utrique aſſignat ad jus ſuum coram Apoſtolica ſede proferendum juxta decretum Innoc. III. *in cap. venerabilem de electione.* Interea Lud. Gibellinos in Italia fovere videbatur, ut eorum armis Joannem flecteret in ſui favorem. Sed Pontifex Frider. magna pecuniarum copia, ac promiſſione Imperii in Italiam contra Lud. evocat non ſolùm gladio, verum & calamo Pontifici infeſtum; præ cæteris ad partes Lud. Gulielmus Okamus celeberrimus eo tempore Theologus tranſivit, pluribusque libellis Pontif. authoritatem impugnavit; donec Lud. & Frid. in Germaniam reduces Mildorfii in Bavaria conflixerint pro corona Imperii. Pugna utrinque cruenta fuit, in qua plura ceciderunt millia; ſed tandem victoria pro Lud. ſtetit, & Frid. Auſtriacus captus, dolore, & ærumnis confectus deceſſit à vita liber dimiſſus poſt triennalem carcerem: Imperium ceſſit Lud. extincto æmulo. Sed Ludovicus à Gibellinis Italiam evertentibus imploratus illac ſua iterum arma movit, miſitque militares copias in ſuppetias Gibellinorum contra Guelfos Pontificios. Pontifex inſtante ac ſuadente Carol. IV. Franc. Rege Lud. monet ut à cæptis deſiſtat, copiasque in Pontif. miſſas revocet: imperiali titulo, dignitate, & functionibus abſtineat, donec de legitima electione doceat, & niſi paruerit ipſo facto excommunicationem incurrat, data fuit hæc decretalis Avenione. Sed Lud. indicto Norimb. epiſcoporum, ac principum conventu proteſtatus eſt ſe catholicæ, Romanæque eccleſiæ filium eſſe, omnem reverentiam Chriſto Vicario ſe debere, & ad concilium univerſale appellare jus illud ſuum demonſtrantus. Joannes videns Ludovicum propoſitis tenacem cenſuras in ipſum vibrat. Sed mortuo Joanne Pontifex eligitur Benedictus XII: ad quem miſſis legatis abſolvi petiit ſi forſan cenſuras incurrerit eccleſiaſticas à ſuo prædeceſſore promulgatas. Verba Ludovici in ſuo diplomate ad Romanum Pontificem dato die octavo Martii anno 1336. præ cæteris fuerunt: *Quod ſi intra tres menſes alios prædictos monitioni prædicta non paruerimus cum effectu, & per alios tres menſes prædictos*

ad

novem menſes immediate ſequentes de gratia expectati monitioni non paruerimus ut præfertur, liberum ſit Romano Pontifici, prout ſibi expedire videbitur ad alias pœnas procedere contra nos, privando etiam nos, ſi ſibi videbitur, imperiali, regia & qualibet alia dignitate &c. Sed reſponſio Benedicti XII. Romani Pontificis data Legatis Ludovici fuit: *Quod ſi Ludovicus cum eccleſia, & Deo vellet in gratiam redire Ochamum Bonamgratiam, & Michaelem Ceſenatem folles diſcordiarum dederet: calumnias ſuorum inſtinctu in Joannem Pontificem paſſim, & publice vulgatas corrigeret; edicto caveret neminem deinceps imperatorem eſſe, ac vocari poſſe, cujus electionem ſedes Romana improbaret: Ipſe Ludovicus, ſe ſuumque imperium novæ electioni committeret: pacta denique cum Anglorum rege aliisque Regis Chriſtianiſſimi hoſtibus reſcinderet.* Sed cum flammæ diſſidiorum viderentur extinctæ mortuo Benedicto, ſequenti anno deceſſit etiam Ludovicus anno 1347. dum in venatione urſum inſequens equo delabitur; eodem anno moritur etiam Ochamus qui flammas diſſidiorum ſi non oleo, attramento tamen, & calamo fovebat, excitabat. Fuit Ludovicus Bavarus imperio dignus, ejusque regendi capaciſſimus, in quem artes omnes regnandi, ac virtutes æque civiles, ac morales, bellica fortitudo, invicta animi conſtantia, munificentia, Pietas, Clementia aliæque virtutes dignæ viro Principe confluxerant, præſertim illuxit exercitio patientiæ in adverſis, qua cæteros ſuperavit Imperatores, ſeque ipſum ſuasque paſſiones, quod victoriarum cenſetur maxima. Ludovico ſucceſſit Marchio Moraviæ dictus Carolus IV. qui Romæ coronatus fuit anno 1355., qui ad reſcindendas diſſenſiones, quæ in electionibus Imperatorum frequenter oriebantur imperio pernicioſæ Norimbergæ celebrem illam edidit conſtitutionem, quam Bullam auream vocant. Ex hac decretali & hiſtoria iterum clarè evincitur juriſdictio Romani Pontificis in principes ſæculares ſaltem indirectè quando agitur de promovendo, vel conſervando bono communi Eccleſiæ, vel impediendo ejus damnum. Notandum tamen non fuiſſe mentem meam examinare quæ inter Ludovicum Bavaros, & Romanos Pontifices Joannem 22. antea Cancellarium Franciæ, Benedictum XII. & Clementem VI. contigerunt, id abundè præſtiterunt alii, ſed tantùm præfatos Pontifices Avenione tum immorantes à Gallis incitatos fuiſſe contra Ludovicum, quatenus Galli hanc juriſdictionem indirectam agnoverunt in ſummo Pontifice.

Septimus textus deſumitur *ex cap. Grandi de Supplenda neglig. Prælat. in 6.* ubi Innocent. IV. aliud præclarum exhibet documentum juriſdictionis indirectæ quâ gaudent Romani Pontifices in Reges & principes ſeculares. Declarat enim, quod ſi qui regit eſt negligens, vel remiſſus in adminiſtrando regimine, Superior, ſeu Rom. Pontifex debeat eidem dare idoneum Coadjutorem, qui vices gerat principis remiſſi, vel negligentis id autem non poſſet à Rom. Pontifice præſtari niſi in eo caſu ob conſervationem totius regni, & ſubditorum haberet in principes ſæculares juriſdictionem, & poteſtatem iisdem adimendi regimen, & alteri concedendi ut de facto præſtitit Innocentius IV. qui in hac decretali regem Portugalliæ Sancium nomine privat regni adminiſtratione, quam committit Alphonſ. ejus fratri, cauſam hujus tranſlatæ adminiſtration. refert Mariana l. 13. c. 4. inquiens. *Per id temporis Sancio Capello Regi Luſitano Mencia reguli filia conjugio juncta fuit, viri usque adeo* potens ut Sancius non principem ageret, ſed potius miniſtrum fœminæ cupiditatis; apud quam qui minus potentes fuerunt ex ſubditis plus aliis nobilibus poſſent;

&

eſſent ex plebe infimiores potentes auctoritate in aula, & participes omnium conſiliorum; neque ſine illis quicquam agebatur in aula, nec in regni provinciis. Virique propterea plebei, ac infimæ notæ viderentur regnum adminiſtrare, & proceres aliique nobiles ab iiſdem vexarentur, qui diuturna patientia læſi rem totam ad Romanum Pontificem detulerunt, ut regem moneret, ſed nihil ea diligentia profuit; erat Sancio ætate proximus frater natu minor Alphonſus eximia indole. Hunc Epiſcopi Bracharenſis & Conimbricenſis Romano Pontifici nominarunt, quem loco fratris Sancii ad regni promoveret adminiſtrationem; voto Epiſcoporum, ac Prænobilium adhærit Pontifex qui ad hunc finem Lugduni in Galliis concilium congregavit, ad quod Luſitani Proceres legatos miſerunt, qui perſvaderent Pontifici qui perſonaliter interfuerat concilio ut vellet Sancium ratione inidoneitatis a regno pellere; quod tamen legati à Pontifice non impetrarunt: Sed id tantum conceſſum, ut Alphonſus quamdiu viveret regnum gubernaret. Fuit Clemens IV. natione Italus, patriâ Genuenſis de quo Spondanus ad annum 1248. ait. *Fuit Patria Genuenſis inſignis juris Conſultus, tantique à multis æſtimatus ut Patrem veritatis appellare non dubitaverint*, cumque regibus Galliæ fuiſſet addictus ad ipſos confugit ſibi timens à Friderico II. tunc Eccleſiaſticos perſequente, & D. Thomas in 4. diſt. 28. quæſt. 1. art. 3. ait, hunc Pontificem conceſſiſſe indulgentiarum decem dies orantibus pro Rege Chriſtianiſſimo: verba D. Thomæ ſunt: *quicunque orat pro Rege Franciæ decem dies habet indulgentia à Papa Innocentio IV.* in eodem Concilio Clemens IV. Romanus Pontifex Fridericum Imperatorem, ut moleſtum eccleſiaſticis, damnumque inferentem eccleſiæ dignitate imperatoria privavit, nimirum cum aliud medium coërcendi violentiam Friderici præſto non eſſet, neque impediendi damna eccleſiæ, eum expoliavit imperio, quod perinde fuit ac exercuiſſe juriſdictionem indirectam in Imperatorem. Cæterum decretalis Innocent. ita ſe habet: *Mandamꝰ, quatenꝰ dilectum filium nobilem virum præfati Regis portugalliæ fratrem de devotione, probitate, ac circumſpectione multipliciter commendatum, præſertim cum ad defenſionem eccleſiarum, Monaſteriorum, aliorumque piorum locorum Regni præfati, & perſonarum eccleſiaſticarum, nec non judicarum, orphanorum, & veterorum degentium ſit aſſumptus, cum ad nos acceſſerit (fidelitate, homagio, juramento, ſeu pacto, ſi aliquibus fortè præfato Regi, vel cuicunque alii perſonæ tenemini, aut etiam ipſius regis prohibitione nequaquam obſtantibus) in civitatibus, & munitionibus Regni prædicti, cum omnibus ſuis recipere absque difficultate qualibet procuretis. Alioquin venerabilibus fratribus noſtris Bracharenſi epiſcopo, & epiſcopo Conimbricenſi damus in præceptis, ut vos per cenſuram eccleſiaſticam appellatione remota compellant. Per hoc autem non intendimus memorato Regi, vel ipſius legitimo filio prædictum regnum adimere: ſed potius ſibi, & eidem regno deſtructioni expoſito, ac vobis ipſis conſulere.* Ex hac decretali iterum evincitur indirecta poteſtas, & juriſdictio ſummi Pontificis in principes & reges ſæcularos, eorumque regna; alioquin non potuiſſet Innocentius IV. ſpoliare regimine, ac provinciarum adminiſtratione Sancium regem Luſitaniæ, & Alphonſum ejus fratrem natu minorem inſtituere.

Octavus ſextus deſumitur ex celebri decretali Bonifacii VIII. in extravagante *Unam Sanctam* ubi Pontifex declarat: Omnes Chriſti fideles de neceſſitate ſalutis ſubjici Romano Pontifici habenti duplicem gladium ſcilicet ſpiritualem, qui eſt in manu ſacerdotis & exercetur ab eccleſia; & temporalem qui eſt in manu regum, & principum ſæcularium, ac militum ad nutum; & ſecundum gladium eſſe ſub primo; & non eſſe poteſtatem niſi à Deo; & quæ ſunt à Deo ordinata eſſe; proinde ſecundum Gladium eſſe ſub primo, & judicari à primo, & eum qui exercet temporalem judicari à Papa, & Papam à nemine judicari niſi a Deo. De Bonifacio VIII. ſcribit Spondanus ad annum 1303. *Moritur Bonifacius animi mœrore anno 1303. Pontificatus ſui nono, in quem licet ſcriptores Franci ſtilum acuant; laudatur tamen ab aliis, tanquam eccleſiaſticæ libertatis egregius defenſor, obſervatque Genebrardus: Philippum IV. cognomine pulchrum Galliæ regem nunquam deinceps proſperè habuiſſe, ut ab Epiſcopo Moranienſi viro Sanctiſſimo prædictum fuerat, tribus etiam ejus filiis absque prole maſcula brevi extinctis.* Quoties principes ſæculares eccleſiaſticos vexarunt divinam ad ſe traxerunt Nemeſin, ut illos pœnituerit infeſtos fuiſſe divino cultui in eccleſia addictis. In veteri teſtamento Oziæ regi omnia proſpere contigerunt, quamdiu ſacerdotum Conſilio paruit; plura glorioſè egit. Arcem Ailam in finibus Idumæorum ædificavit, quâ prædones vagos coerceret. Subactis ſæpe in acie Philiſtæis muros Azoti, Gethæ, Jabniæ Solymis infenſos detraxit, & ibi oppida munita à fundamentis ſibi erexit; Arabes & Amononitas debellavit; finitimas regiones quà nominis ſui terrore, quà reverentiâ compoſuit. Et poſtquam alta pax rebus fuit, agriculturam promovit, arteſque liberales fovit; ſed cum primum ſacris ſe immiſcuit, voluitque officio ſacerdotis fungi; manumque thuribulo admovit, & propria felicitate tumuit, & regia non contentus dignitate voluit etiam ſacerdotalem exercere non obſtante ſuaſione Azariæ Pontificis ut nollet manus profanas ſacris admovere miniſteriis, leprâ à divina Nemeſi percutitur, quæ fœde in fronte ſparſa, horrorem movit ſpectantibus; & eodem tempore Jeroſolima horrendo terræ motu concutitur, ut teſtatur S. Hieronymus cum Hebræis. Ozias hiſce prodigiis attonitus feſtinus egreditur de templo impellentibus etiam ſacerdotibus in ſolitudinem ſecedit ſuum errorem lacrymarum fuſu deleturus, & paulo poſt emoritur anno ætatis ſexageſimo octavo. Cadaver aliorum regum quaſi horrorem incuteret oſſibus extra eorum mauſoleum humatur.

Poſt Chriſtum in terris natum Arcadius Imperator quamdiu debita ſacerdotibus præſtitit obſequia victoriis totum implevit imperium, Rufinum debellavit, Perſas vicit, Gainam ſuperavit, ſed cum primum Chryſoſtomum aliosque Epiſcopos perſecutionibus vexavit, moleſtiis affecit, ac pluribus modis afflixit præmatura morte ærumnis, ac doloribus preſſus è vivis rapitur vix trigeſſimum primum ætatis annum egreſſus, ut refert Socrates l. 6. c. 17. Sed infelicior fuit ejus uxor Eudoxia ob perſecutiones, quibus moleſtiſſima fuit S. Joanni Chryſoſtomo; ſi quidem ex fœtu nimium retento, & emortuo in utero ac jam putreſcente; unà cum eodem fœtu animam effudit; quæ in urna ubi cadaver fœtidiſſimum conditum erat viſa eſt ad multum temporis agitari, ac obſtrepere, ut refert Nicephorus lib. 17. c. 31. Quin & ipſe Beliſarius Juſtiniani in caſtris, & exercitu ſupremus præfectus: poſt victam Africam, Perſiam, Siciliam, & Italiam, dum ſævienti Theodoræ Imperatrici obſequitur, & Sylverium Romanum Pontificem in exilium mittit, in ſuſpicionem affectatæ tyrannidis in aula cæſaris lapſus, non ſolum dignitatibus, ac congeſtis divitiis ſpoliatur verùm etiam orbatus oculis adigitur mendicatò vivere, ac ærumnis confectus ad extremas redactus incitas infeliciter emori; neque feliciorem è vita exitum ſortitus fuit Juſtinianus Imperator, qui poſt proſtratos Gothas,

&

& Wandalos in Italia, devictam Africam, & Perſiam ac bellica fortitudine glorioſiſſimus, Theodoræ blanditiis captus, permiſit à muliere ſuaderi ad perſecutionibus vexandum Vigilium Papam & ad pellendum in exilium Epiſcopum Antiothemum cum aliis ſacerdotibus in hæreſin labitur & repentina morte occumbit.

Theodorico Gothorum Regi felicitas favit cum R. fuit Pontifici obſequutus; ſed poſtquam Joannem Pontif. intruſit in carcerem, & ærumnis oppreſſum mori compulit; tunc novercantem, & non amplius fortunam expertus faventem mente capitur & delirio extinguitur ut narrat Procopius de bello Gothico.

Frid. Ænobarbus poſt pluries vexatam afflictamque Rom. eccleſiam, factorum pœnitens ſuſcepit in terram ſanctam bellicam expeditionem, Saracenos debellavit, fugavitque, ſed dum æſtum meridianum natatu levat infeliciter mergitur extinguiturque. Plures alii recenſentur qui quamdiu R. Pontifici adhæſerunt, & pro eccleſia pugnarunt victoriis fuerunt illuſtres; & cum primùm R. Pontifici fuerunt adverſati fortunam fuerunt adverſam experti. Bonifacius igitur Papa VIII. in ſua decretali clarè poteſtatem R. Pontificis & indirectam juriſdictionem in principes ſæculares explicat: neque erit abs te illam proferre ait ipſe: *Unam ſanctam eccleſiam catholicam, & Apoſtolicam urgente fide credere cogimur, & tenere. Igitur eccleſia unius unum corpus. unum caput, non duo capita, quaſi monſtrum. Chriſtus videlicet, & Chriſti Vicarius, Regnique Succeſſor. dicente Domino ipſi Petro: Paſce oves meas; non ſingulariter has, vel illas; ſed generaliter. per quod commiſiſſe ſibi univerſas intelligitur &c. In hac, ejusque poteſtate duos eſſe gladios ſpiritualem videlicet, & temporalem evangelicis dictis inſtruimur. Nam dicentibus Apoſtolis: Ecce duo gladii hic, in eccleſia ſcilicet, cum Apoſtoli loquerentur, non reſpondit Dominus; nimis eſſe, ſed ſatis. Certè qui in Petri poteſtate temporalem gladium eſſe negat. male verbum intendit Domini proferentis: Converte gladium tuum in vaginam. Uterque ergo eſt in poteſtate eccleſiæ ſpiritalis ſcilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro eccleſia, ille vero ab eccleſia exercendus: ille ſacerdotis, in manu regum, & militum; ſed ad nutum, & patientiam ſacerdotis. Oportet autem gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctoritatem ſpirituali ſubjici poteſtati. Nam cum dicat Apoſtolus: non eſt poteſtas niſi à Deo, quæ autem à Deo ſunt, ordinata ſunt; non autem ordinata eſſent, niſi gladius eſſet ſub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in ſuprema. Nam ſecundum B. Dionyſium, Lex divinitatis eſt, infima per media in ſuprema reduci. ergo ſi deviat terrena poteſtas judicabitur à poteſtate ſpirituali: ſeu ſi deviat ſpiritalis minor à ſuo ſuperiori; ſi verò ſuprema à ſolo Deo non ab homine poterit judicari &c. Porrò ſubeſſe Romano Pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus, & pronunciamus eſſe de neceſſitate ſalutis.* Declarat Bonif. in hac ſua extravagante utrumque gladium ſpiritualem, & temporalem fuiſſe à Chriſto datum Petro, & in perſona illius etiam ſuis ſucceſſoribus; & gladium materialem ſeu poteſtatem temporalem ſive regiam ſive imperatoriam ſubeſſe ſpirituali tanquam digniori; & ſi contingat temporalem errare à ſpirituali corrigendam eſſe, & judicandam; Pontificiam verò dignitatem à nemine judicari niſi à Deo. Fuit hæc conſtitutio edita à Bonifac. an. 1302. ſeu eo tempore quo inter R. Pontificem, & Philipp. regem Galliar. ſimultates excitatæ fuerant, quas præſens decretalis ardentius accendit, fuitque veluti oleum accenſo igni injectum: & quia opinio apud proceres Galliæ invaluit, voluiſſe Bonifac. regnum Galliæ etiam temporaliter ſibi ſubeſſe, illudque à Papa recipere oportere; & non per legitimam ſucceſſionem à Patre tranſire in filium; ideo Clem. V. ad delendam hanc ſuſpicionem mitiùs explicavit Extravagantem Bonif. in ſua pariter Extravagante *meruit: de Privilegiis* ubi ait: *Meruit Chariſſimi filii noſtri Philippi Regis Francorum illuſtris ſincera affectionis ad nos, & eccleſiam Romanam integritas, & progenitorum ſuorum præclara merita meruerunt. Meruit inſuper regnicolarum puritas, ac devotionis ſinceritas, ut tam Regem, quam regnum favore benevolo proſequamur. Hinc eſt quod nos Regi, & regno per definitionem, & declarationem bonæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. quæ incipit Unam ſanctam: nullum volumus, & intendimus præjudicium generari, nec quod per illam Rex, & regnum, ac Regnicolæ prælibati amplius Eccleſiæ ſint ſubjecti Romanæ, quàm antea exiſtebant, ſed intelligantur in eodem eſſe ſtatu, quo erant ante definitionem præfatam.* Hæc decretalis Clementis V. quamvis nihil immutaverit, neque abſtulerit de extravagante Bonifacii VIII. omnem tamen dubitationis umbram excuſſit à Gallorum mentibus. Non enim mens Bonifacii fuit ſibi ſubjicere regnum Galliæ quoad temporalia; Sed tantùm declaravit inferiora ſubeſſe ſuperioribus, & temporalia eſſe inferiora ſuperioribus, perinde ac pluris ſit anima quàm corpus: ait Clemens V. in ſua conſtitutione, per extravagantem Bonifacii non magis regnum Galliæ ſubjectum eſſe Romanæ eccleſiæ, quam antea fuerit: unde agnoſcit aliquam antiquam ſubjectionem temporalem, & de hac tantum dubitabatur non de ſpirituali; illa verò antiqua ſubjectio non eſt juris humani, ſed divini, ac naturalis, ac regnis coæva, & neceſſaria ad veram fidem, & religionem in regnis conſervandam, & finem ſpiritualem conſequendum, quem omnia regna, & imperia ſpectant. Non enim poſſunt regna ſubjici in ſpiritualibus Romano Pontifici ut Paſtori univerſali totius Dominici gregis, quin indirectè ſubjiciantur etiam in temporalibus. Si enim Princeps fieret hæreticus, ut vellet ſuos ſubditos eidem hæreſi adhærere tunc ad ſupremum Paſtorem pertineret arcere lupum ab ovili, ne Chriſti ovibus noceret, & oves ſejungere à lupo, ſeu ſolvere à juramento ſubditos, & principem ſuo deſtituere imperio in ſubditos, ſi non poſſet alio modo impediri damnum ſpirituale ovium; eſt enim officium, & obligatio Paſtoris paſcere, ac defendere oves ne pereant. Cæterum abſolutè Romanus Pontifex non habet temporalem poteſtatem in regna, imperia, & ditiones principum ſæcularium; ſicut nec unus princeps habet poteſtatem nec juriſdictionem temporalem in ditiones alterius: hæc enim poteſtas Romani Pontificis in regna principum temporalium eſt tantùm indirecta, ſubſidiaria, per accidens, & ſub conditione ſi principes ſæculares velint damnum inferre religioni, ſi traherent populos in hæreſim: poteſtas autem conditionata, & per accidens non denominat abſolutè ſubjectum tale. Denominatio enim fit à forma, quæ plerumque habetur; non ab illa, quæ tantùm rarò *L. 3. ac 4. ff. de leg.* & in hoc ſenſu loquitur Innocentius III. in c. per Venerabilem qui filii ſint Legitimi, & cap. novit de judiciis, ubi negat ſibi ineſſe poteſtatem temporalem in Reges Galliæ; abſolutè Romanus Pontifex non poteſt quidquam diſponere de bonis temporalibus Principum ſæcularium: expreſſe fatetur Romanum Pontificem in provinciis, locisque ſuo temporali Dominio ſubiectis plenam habere juriſdictionem temporalem ac poteſtatem, perinde ac alius princeps in ſuis provinciis: in aliis verò locis ſubjectis aliis principibus ſæcularibus, non habere plenam nec abſolutam poteſtatem, ſed tantum limitatam, certisque ex cauſis, idque non tantum jure voluntarii compromiſſi de quo nequit dubium eſſe; ſed etiam jure divino expreſſo Deuter. cap. 17. & ad Corinth. 1.

CAP.

Digitized by Google

CAPUT XVII.

Indirecta ſubſidiaria poteſtas Romani Pontificis in Principum ſæcularium bona temporalia authoritate Conciliorum, & Pontificum exemplis aſſerta, & Patrum ſententiis confirmata.

Hujus eccleſiaſticæ poteſtatis in Principes ſæculares, eorumque bona temporalia illuſtre documentum dedit Concilium Oecumenicum Conſtantiæ celebrari cœptum anno 1414. eo ſcilicet tempore, quo diuturno ſchiſmate afflicta languebat Eccleſia; coacta fuit hæc Synodus Conſtantiæ operâ Joannis XXIII. Neapolitani, & Sigiſmundi Imperatoris, & celebrari cœpit die 5. Novembris anno 1414. cui interfuerunt Joannes XXIII. Sigiſmundus Imperator, quatuor Patriarchæ, viginti novem Cardinales, quadraginta ſeptem Archiepiſcopi, Epiſcopi 160. vel, ut placet aliis 270. Prælati, & Doctores quingenti ſexaginta quatuor, & productum fuit Concilium in tertium annum ob pertinaciſſimum ſchiſma; quod per annos quadraginta miſerè vexaverat Eccleſiam pluribus monſtroſam capitibus, ut neſcirent fideles, cui deberent ſuperiori obedire. Sederant Pontifices Avenione in provincia per annos 72. quorum abſentia cauſa fuit plurium in Italia diſſidiorum, præſertim Guelfos inter & Gibellinos, ac feracium bellorum, aliarúmque calamitatum; cum tandem afflante divino Spiritu Gregorius XI. ſedem Pontificiam Romæ reſtituere cogitavit, promiſitque Deo ſe id facturum, ſi vitæ illi ſufficiens concederetur ſpatium; Votum quo Pontifex ſe obſtrinxerat, revelaverat Deus Virgini Catharinæ Senenſi, quæ in Galliam profecta Pontifici ſuaſit quamprimum votum adimplere, & cum non ceſſaret S. Catharina ſtimulos addere anno 1376. è Galliis evadens, Romam Sedem tranſtulit, ſed vix biennium effluxerat, emoritur Gregorius XI. Electores novi Pontificis in partes ſciſſi, obſtinatum in Eccleſia cauſarunt ſchiſma, quod per totos quadraginta annos Eccleſiam vexavit. Optarunt Itali Pontificem Italum, qui Romæ ſederet; Galli autem Gallum; ſed tandem electus fuit Bartholomæus Neapolitanus Barenſis Archiepiſcopus, qui Urbanus VI. nominari voluit; hic Pontifex ſancto accenſus zelo mores vix cœpit reformare corruptelas, & abuſus delere, varias in eccleſiaſticis laxitates coarctare, errores corrigere, defectus emendare, ac pluribus mederi inolitis morbis, etiam ferro & igne, prout morbi pertinacia poſtulaverat, ipſos ægrotos contra ſe concitavit, præſertim Cardinales, qui vix tertio ab electione Urbani dilapſo menſe freti potentiæ Reginæ Joannæ, quæ regnum tunc Neapolitanum moderabatur, Robertum Cardinalem Gibbenenſem collatis ſuffragiis Pontificem elegerunt, quem Clementem VII. nominarunt; hic metu ſchiſmatis Avenionem proficiſcitur, Cardinales aſſerentes, ſe metu compulſos elegiſſe Urbanum VI. cujus propterea electio irrita fuit: interea Itali, Germani, Angli, & Hungari Urbano adhærebant: Galli & Scoti Clementi: Hiſpani verò utrique. Sed Urbano emortuo ſucceſſerunt eidem Bonifacius XI. Innocentius VII. Gregorius XII. Alexander V. & Joannes XXIII. E vivis etiam ſublato Clemente Antipapa, ſucceſſit eidem Petrus de Luna, quem Benedictum XIII. nominarunt, qui licèt pacem Eccleſiæ ſanctè promiſerit, nullus tamen ita pertinaciter eidem obſtitit. Gregorius XII. tranquillitatis dandæ Eccleſiæ cauſa Pontificatu ſe abdicaſſet, ſi Benedictus idem præſtitiſſet, ſed recuſante Benedicto, uterque larvam retinuit ſuæ dignitatis; ſed in Concilio Piſano uterque depoſitus eſt, ſurrogato Alexandro V. & poſt hunc Joanne XXIII. Et tunc triceps Eccleſia monſtroſè apparuit, tria enim fuerunt Eccleſiæ capita, Gregorius, Benedictus, & Joannes, neſcientes fideles, cui deberent legitimo capiti obedire. Ad hoc igitur diuturnum ſchiſma tandem evellendum ab Eccleſiæ vinea, in qua nonniſi tribulos, & ſpinas germinavit operâ Joannis XXIII. & Sigiſmundi Imperatoris, convocatum fuit Concilium generale Conſtantienſe, quod aperiri cœpit anno 1414. die 5. Novembris, & continuavit usque ad annum 1417. in hoc igitur Concilio Joannes XXIII. pacis gratiâ dignitati Pontificiæ renuntiaviſſet, ſed pluribus accuſatus criminibus à Concilio illius electio declaratur irrita, ut & illa Benedicti XIII. ſeu Petri de Luna, qui neque à Sigiſmundo Imperatore flecti potuit, ut ſponte renuntiaret. Gregorius ſponte ceſſit, ut promiſerat: ſublatis monſtruoſis hiſce capitibus, & à ſchiſmate diuturno tandem liberata Eccleſia, Patres in Concilio Conſtantienſi ad novam, validam, ac legitimam electionem proceſſerunt, fuitque verus ac legitimus Pontifex electus Martinus V. Romanus ex illuſtri Colonienſium familia. In hoc igitur Concilio cum Georgius Epiſcopus Tridentinus graviter fuiſſet conquæſtus per datas literas contra Fridericum Auſtriæ Ducem, eo quia jura, & bona eccleſiaſtica invaſerit: Concilium ad eundem Auſtriæ Ducem Monitorium direxit in hæc verba, quæ habentur ſeſſ. 20. *Sacroſancta generalis Synodus Conſtant. univerſos, & ſingulos Venerabiles Patres, Patriarchas, Archi-Epiſcopos, Epiſcopos &c. requirimus, monemus primo, ſecundo, tertio, & peremptoriè, quatenus præfatum Fridericum Auſtriæ Ducem, & alios occupatores prædictos requirant, & moneant, quos nos etiam tenore præſentium monemus, requirimus, ipſique Friderico Duci in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub anathematis, ſacrilegii, privationis omnium bonorum feudalium, quæ ab Eccleſia, ſeu imperio obtinet, & inhabilitationis ſuæ, & filiorum ſuorum maſculorum ad obtinendum tam feuda, quàm officia, & beneficia usque ad ſecundam generationem, & honoris, & famæ, ac communionis in Conſiliis principum &c.* Et ſeſſ. 28. contra eundem Fridericum habetur: *Eadem Synodus declarat, Fridericum, & alios occupatores, cujuscunque ſtatus, gradus, & conditionis, aut præeminentiæ, etiamſi Ducalis fuerint, ſententias, & cenſuras in dicto monitorio comprehenſas incidiſſe.* Et infra ſubdit: *Committit ergo præfata S. Synodus chariſſimo filio Eccleſiæ defenſori, & Advocato Sigiſmundo Regi Romanorum ſemper Auguſto, cujus ſpecialiter intereſt ad requiſitionem Eccleſiæ contritas, & oppreſſas Eccleſias reſtaurare &c. eandem ſententiam executioni demandare.* Plura alia ſubdit, quibus poteſtatem, & jurisdictionem exercet indirectam in Principes ſæculares, & eorum bona temporalia, eo quia damna inferre Eccleſiis auſi fuerint. Cum enim pertineat ad Rom. Pontificem defendere Eccleſias, & bona Eccleſiaſtica conſervare, oritur in ipſo obligatio coercendi per cenſuras nitentes damna inferre. Rurſus ſeſſ. 42. imperavit Concilium Sigiſmundo Imperatori, & Ludovico Bavariæ Duci,

Duci, ut Joannem XXIII. cuſtodirent in fuga captum; nec prius hoc cuſtodiendi onere ſolvi potuerunt, quàm ex licentia Martini V. ſummi Pontificis, quo electo ceſſavit omnis jurisdictio in Concilio. Habetur enim in Bulla Martini V. ſeſſ. 42. præ cæteris hæc: *Martinus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, charisſimo in Chriſto filio Sigismundo, Roman. Regi &c. Cum nuper nos inſtanter, & ſæpe requiſiveris, quatenus perſonam ipſius Balthaſaris de ſua cuſtodia recipere, têque, & eundem Ducem de prædicta cuſtodia liberare, & exonerare vellemus; nos attendentes quantis laboribus, & ſtudiis pacem, & unionem Eccleſiæ omnipotentis Dei noſtri fueris proſecutus Te volentes, ac eundem Ducem ab omni onere liberare, decernimus, & ordinamus* &c. Rurſus Martinus V. in ſua Bulla, quæ habetur poſt ſeſſ. ultim. mandat. injungit, præcipit, omnibus Principibus, ac Dominis temporalibus, ut inquiſitoribus hæreticæ gravitatis omne auxilium, & favorem præbeant, eosque quærendo, capiendos, ac cuſtodiendos curent: & poſt recenſitas hæreſes Wicleffi, & Huſſii idem Pontifex in eadem bulla ait: *Volumus inſuper, ac ſtatuimus, & decernimus, ut omnes, & ſingulos hæreticos, etiamſi regali, aut alia quâvis eccleſiaſtica, vel mundana præfulgeant dignitate, auctoritate noſtra diligenter inquirere ſtudeatis, & eos, quos per inquiſitionem hujusmodi diffamatos, vel alias hujusmodi hæreſis, & erroris labe reſperſos reperietis, auctoritate prædicta, etiam per excommunicationem, nec non privationem dignitatum, ac etiam bonorum, ac dignitatum ſecularium puniri faciatis.* Hoc idem exercitium indirectæ jurisdictionis eccleſiaſticæ in Principes ſæculares, eorumque bona temporalia, habetur etiam in Conſtitutione Carolina auctoritate Concilii Conſtantienſis edita; & eſt inſerta eidem Concilio in fine. Quamobrem ex Concilio Conſtantienſi liquet invadentes bona, & jura eccleſiaſtica poſſe à ſummo Pontifice, & Concilio univerſali jurisdictione privari, & infamia notari, tametſi Ducali ſint dignitate inſigniti, qualis fuit Fridericus Auſtriæ Dux, qui jura Tridentinæ Eccleſiæ ſibi uſurpavit. Et ſeſſ. 28. omnibus bonis, dignitatibus, honoribus, non tantum eccleſiaſticis, ſed etiam temporalibus deſtituuntur infenſi Eccleſiæ, quamvis regali ſint dignitate inſigniti. Et ſeſſ. 37. circa finem præcipit Ducibus, ac Imperatoribus, ut ad arbitrium Pontificis aliquem cuſtodiant, quæ omnia ſine ulla jurisdictione fieri, mandari, præcipi non potuiſſent.

Hanc eandem indirectam, & ſubſidiariam jurisdictionem Eccleſiæ in principes ſæculares, eorúmque bona temporalia diſertis verbis declarat, ſtatuitque Concilium generale Lateranenſe IV. quod per anthonomaſiam, & excellentiam *magnum Concilium* nuncupatur, eo quia nullibi fuit celebratum Concilium, cui tot interfuerint infulati, ac principum Legati: de hoc Concilio loquens Spondanus ad annum 1215. ait: *Celebratum eſt Concilium generale Lateranenſe Kalendis Novembris, omnium, quæ hactenus in Europa habita fuerunt celeberrimum, cui videlicet interfuerunt cum Innocentio Papa Archiepiſcopi ſeptuaginta, Epiſcopi quadringenti, Abbates duodecim, Priores Conventuum octingenti, quos inter extiterunt Patriarchæ, Conſtantinopolitanus, Hieroſolymitanus, & Legati Alexandrini, & Antiocheni, itemque Oratores Imperatorum Orientis, & Occidentis, Regum Galliæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Hieroſolymorum, & Cypri.* Præter eccleſiaſticos præfatos Morerus refert, confluxiſſe Romam ad hocce Concilium Oratores utriusque Imperatoris Orientis, & Occidentis, & Regum Galliæ, Angliæ, Hongariæ, Hieroſolymorum, Cypri, Aragoniæ, & Bzovius addit Legatos Regum Bohemiæ, & Daniæ, adeo ut Concilium iſto univerſalius non fuerit in Europa hactenus celebratum. Cauſa hoc celebrandi Concilium fuit bellica expeditio, quam Innocentius III. Romanus Pontifex meditabatur in Orientem contra infideles. Regnum Jeroſolymitanum quod è manibus Saracenorum armorum vi recuperaverat Godofridus Bullonius poſt annos octoginta octo in poteſtatem Mahumetanorum relabitur Urbano III. Romano Pontifice, quum ultimus Chriſtianorum Regum Guido Luſinianus à Saladino victus regno illo excidit. Sed electus Innocentius III. ad regimen univerſalis Eccleſiæ, animum ad terræ ſanctæ recuperationem adjecit, cui acri fuit ſtimulo inſignis victoria, qua Latini bello ſacro fœderati Conſtantinopoli fuerunt potiti, & creaverunt Græciæ Imperatorem Balduinum Flandriæ Comitem ſub ipſius Innocentii Pontificatu, qui ut ardentiùs urgeret bellicam expeditionem, ad propagandam in partes Orientis Religionem Concilium indixit Lateranenſe, de quo ſcribit ætatis illius Hiſtoricus Abbas Urſpergenſis, quòd celebratum fuerit anno milleſimo ducenteſimo decimo quinto Romæ in Eccleſia Conſtantiniana dicta Salvatoris menſe Novembri, præſidente Innocentio III. anno decimo octavo ſui Pontificatus, cujus ſingularis ſapientia, & pia ſolicitudo vel maximè in hoc Concilio affulget; exactè enim conſuluit rebus fidei, ordinis, ac diſciplinæ eccleſiaſticæ, & omnia ſeptuaginta breviter capitulis comprehendit, quibus adjicit decretum pro ſacra in Palæſtinam profeſſione, & de pace inter Chriſtianos componenda, aut ſaltem quadriennii firmandis induciis, & de ſubſidiis ſuppeditandis pro bellica hac expeditione. Quod verò ad rem noſtram attinet, & confirmat indirectam, ac ſubſidiariam jurisdictionem Romani Pontificis in Principes ſæculares, ac eorum bona temporalia, eſt caput 3. cui initium eſt *Excommunicamus*, ubi Concilium generale hæc habet: *Si vero Dominus temporalis requiſitus, & monitus ab Eccleſia terram ſuam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate per Metropolitanum excommunicationis vinculo innodetur, & ſi ſatisfacere neglexerit, vel contempſerit infra annum; ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut ex tunc ipſe Vaſallos ab ejus fidelitate denuntiet abſolutos, & terram exponat Catholicis occupandam.* Anathemate percutere Principes ſæculares, niſi obediant Eccleſiæ præcipienti expurgari provincias ab hæreſi: ſolvere à vinculo juramenti fidelitatis ſervandæ principi, & deſtituere principem bonis temporalibus, quid aliud eſſe dixeris, quàm exercere in Principem ſæcularem, ejusque bona temporalia jurisdictionem indirectam, ac ſubſidiariam poteſtatem neceſſariam ad defendendam Eccleſiam; ad arcendos lupos, ne Chriſti ovibus damnum inferant, ac ovile diſſipent?

Neque obſtat, ſi dicas, Canones fuiſſe ſtatutos, ac promulgatos à ſummis Pontificibus, & cum hîc agatur de cauſâ propria Pontificum, ſeu eorum jurisdictione, ac poteſtate quamvis indirecta, & ſubſidiaria in Principes ſæculares, eorumque bona temporalia allegare Canones ad probandam hanc indirectam jurisdictionem perinde eſt, ac judicem accerſere hujus litis, & quæſtionis Roman. Pontificem, qui cum ſit pars duorum litigantium, non poteſt eſſe judex, cum nemo in cauſa propria ſit judex. Nam contra eſt, quia in præſenti controverſia agitur de jurisdictione indirecta, ac ſubſidiaria Romani Pontificis in Principes ſæculares, eorúmque bona temporalia; ſi velint nocere Eccleſiæ, ac Chriſti ovibus, quarum cuſtodia, ac defenſio fuit à Chriſto commiſſa D. Petro,

Digitized by Google

D. Petro, & ejus ſucceſſoribus canonicè electis: & explorati eſt juris, quemlibet judicem, ordinarium, vel delegatum poſſe cognoſcere, & judicare, an talis jurisdictio ad ſe pertineat, *L. ſi quis ex aliena 5. ff. de judiciis. L. 2. ff. ſi quis in jus vocatur.* Idque ſaltem in Judice ſupremo, qualis eſt Romanus Pontifex, non poteſt difficultatem pati, quia judex reſpectu perſonæ, quam judicat, quamdam dicit ſuperioritatem, cui perſona judicata ſubjicitur; & ſupra Judicem ſupremum non datur alius judex, alioquin non eſſet Judex ſupremus; hac de cauſa in Synodo Sinueſſana, cui interfuerunt trecenti Epiſcopi, in cauſa Marcellini Romani Pontificis Patres noluerunt judicium ferre, ea ducti ratione, quia prima ſedes à nemine judicetur *L. 1. in pr. ff ſi quis jus dicenti c. nunc autem 7. diſt. 21.* quapropter Patres non fuerunt auſi in Marcellinum ſententiam dicere, ut habetur in 1. Tom. Concil. Nullus tamen eorum proferre ſententiam in eum auſus eſt, dum ei ſæpiſſimè omnes perhiberent: *Tuo ore judica cauſam tuam, non noſtro judicio.* Et iterum: *Noli, ajunt, audire noſtrum judicium, ſed collige in ſinu tuo cauſam tuam;* & rurſus inquiunt: *Quoniam ex te juſtificaberis, aut ex ore tuo condemnaberis.* Et infra ſubdunt: *Prima ſedes non judicabitur à quoquam.* Aliud illuſtre exemplum exhibet Leo III. Romanus Pontifex, cujus juſſu cum Romæ in Baſilica S. Petri Italiæ, & Galliæ Prælati conveniſſent judicaturi de Innocentia Papæ, quam æmuli criminabantur, variisque delictis ejus denigrabant candorem; unanimes uno ore dixerunt Patres infulati; *ſe Apoſtolicam ſedem, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, judicare non audere, ut refert Anaſtaſius in Leone.* Quod ſi Concilium jus non habet judicandi Romanum Pontificem, in quem nullam habet jurisdictionem, ſequitur à fortiori, non poſſe hoc jus ulli alteri ineſſe, non Imperatori, aut Regi, quia poteſtas ſæcularis eſt extra forum eccleſiaſticum, & nullam habet jurisdictionem circa res Eccleſiæ. Hinc oritur neceſſitas, qua ſupremus Judex teneatur in propria cauſa cognoſcere, ac judicare, an talis jurisdictio ad ipſum pertineat, nec ne, neceſſitas enim ipſum abſolvit à qualibet umbra ſuſpicionis. Præterea in caſu noſtro Romanus Pontifex propriè non eſt Judex in propria cauſa, ſed in illa Chriſti, quam tenetur propugnare, & illius oves defendere, ne ab ullo detrimentum patiantur: ut enim ſuperius diximus, poteſtas eſt jurisdictio, quæ Romano Pontifici ineſt, non eſt abſoluta, & directa in Principes ſæculares, eorúmque bona temporalia, ſed tantùm indirecta, & ſubſidiaria, ſcilicet quando Eccleſiæ publica cauſa id exigit, quia tunc tenetur ſupremus Paſtor ovium Chriſti, ſeu Romanus Pontifex oves conſervare, ac defendere, ne damnum illis inferatur: & tunc inſurgit jus naturale defendendi ſe ab iniquo aggreſſore, & conſervandi jura ſua.

Præterea hanc indirectam poteſtatem, ac jurisdictionem Romani Pontificis in Principes ſæculares, ac eorum regna temporalia, certum eſt ſummos Pontifices exercuiſſe: ſiquidem anno 751. Zacharias Romanus Pontifex Childericum III. ob imperitiam, & inidoneitatem regendi populos à regno depoſuit; & Pipinum bellica virtute, & potentia inſignem in Galliarum thronum provexit, ut narrat Æmilius in hiſtor. rer. franciæ, & in vita Childerici III. fol. 46. ubi ait: *Pipinus Burcardum Wurzburgenſium Epiſcopum ad Zachariam Pontificem Maximum Oratorem miſit, ut Franci ſolverentur jusjurandi religione, qua ſe Childerico devinxerant, is Romam profectus, ac ad Pontificem Maximum admiſſus ita locutus eſt: Tu autem beatiſſime Pater ſic apud animum tuum conſtitue, te uno ex edicto ſolvendíſque jurisjurandi religione Francis plus gloriæ inventurum, quàm ex impietate victa Martellus reportavit. Oratione Epiſcopi motus Zacharias initio minimè audebat tam magni momenti cogitationem ſuſcipere; ſed tandem Francos ſacramento Regi Childerico dicto ſolvit.* Hoc idem etiam teſtatur Eginhardus in vita Caroli Magni, ubi ait: *Gens Merovingorum, de qua Francii Reges ſibi creare ſoliti erant usque in Childericum Regem, qui juſſu Stephani Romani Pontificis depoſitus, ac detonſus, atque in monaſterium truſus eſt duráſſe putàtur,* & infra ſubdit: *Pipinus autem per authoritatem Romani Pontificis ex Præfecto Palatii Rex conſtitutus eſt.* Hoc idem referunt alii Hiſtorici illius temporis, ut Otto Friſingenſis lib. 5. cap. 22. ubi ait: *Zacharias conſultus reſpondit, & ipſius authoritate Pipinus à Bonifacio Archiepiſcopo Moguntino, & aliis regni Principibus in Regem eligitur.* Fregedarius ad annum 751. fol. 161. ait: *Quo tempore unà cum conſilio, & conſenſu omnium Francorum miſſa relatione à ſede Apoſtolica authoritate percepta præcelſus Pipinus electione totius Franciæ in ſedem regni ſublimatur.* Abbas Urſpergenſis ad annum 743. circa finem: *Sic ergo Pipinus ex Præfecto Palatii authoritate Apoſtolica ſublimatus, & unctus in ſedem regni, regnavit annis quindecim abſolutus per eundem Papam Stephanum à juramento quod Regi Childerico cum cæteris regni Primatibus fecerat.* Franciſcus Pithæus in annalibus Franciæ ad annum 752. ait: *Zacharias Papa ex authoritate Petri Apoſtoli mandat populo Francorum ut Pipinus, qui poteſtate regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur.* Igitur ob incapacitatem Childerici Regis Romanus Pontifex Pipinum, & reliquos Proceres, imo & omnes Francos, à juramento fidelitatis, & ſubjectionis præſtito Childerico abſolvit, & Pipinum bellica virtute celebrem ſubſtituit in Regem, ut Eccleſiam defenderet contra Longobardorum violentiam, qua damna plurima ſedi Apoſtolicæ, totique Italiæ inferebant, & extremum videbantur exitium minitari. Hanc ob cauſam defendendi Eccleſiam uſus fuit Zacharias Pontifex indirecta jurisdictione, & poteſtate ſubſidiaria, qua Childericum depoſuit ob incapacitatem regendi, & Pipinum promovit, à quo plura & ſumma beneficia Romani Pontifices acceperunt, ſiquidem è vivis avulſo Zacharia Stephanum III. ſucceſſorem honorificè excepit in Galliis, quo ut ad ſacram aram, tutúmque aſylum confugerat. Alpes cum ſuo exercitu pertranſivit cæſis, qui itinera obſederant: Aiſtulphi Longobardorum Regis copias proſtravit, delevitque Regem Ticini obſedit, & ad conditiones compulit, quibus adactus fuit reſtituere, quæ Eccleſiæ ademerat, adjuncta inſuper exarchia Ravenata, quam Pipinus Pontifici dono dedit, ſed Pipino vix in Galliam reverſo Aiſtulphus omnia ferro, & igne evertere, ac vaſtare iterum cœpit, copiáſque ſuas Romam dirigere, ac ipſum Pontificem obſidione ad ultimas redigere anguſtias, quæ cauſa fuit, ut refert Baronius ad annum 755. cur Stephanus Pontifex iterum Pipinum rogaret, ut ſuppetias mitteret: ſed Pipinus iterum Alpes transgreſſus Romam venit, obſidionem ſolvit, Aiſtulphum fugat, & iterum Ticino includit, quem ad petendam pacem adegit non aliter conceſſam, quam ut quæ proximè ipſo anno convenerant, exactè impleret, concederétque Ravenatem Exarchatum Pontifici, cui addidit, & dono dedit Pentapolim, Ariminum Piſaurum, Anchonam, Auximum, Urbinum, & totam Æmiliam, adeo ut Romanus Pontifex non ſolum libertatem

Digitized by Google

debuerit Pipino, verùm etiam temporalem ditionem, ac pingues proventus, quos Eccleſia ab iisdem civitatibus, & locis quotannis accepit.

Rurſus anno 754. Stephanus III. Pariſiis Pipinum regiâ inſignit corona, ungitque una cum filiis, & Proceres Gallos, populúmque adigit, ut nunquam impoſterum ex alia ſtirpe, quam Pipini Regem eligant, ut refert Æmilius in vita Pipini prope init. inquiens: *Pipinus ad tertium Acharisſiaco oppido lapidem Stephano obviam progreſſus pedes, ut ferunt, exoſculatus coerceri non potuit, quin in equo ſedentem ipſe pedibus ad frænum proſecutus in regiam deduceret. Per aliquot dies nullum genus honoris, religionis, comitatis prætermiſſum fuit. Antea ad Cæſares ibant Pontifices Maximi, hic primus ex Italia ad exteros Reges ſe contulit. Ad eum viſendum, adorandúmque tota ex Gallia, & finitimis gentibus concurſus omnium mortalium fuit. Hac celebritate Pipinum coronavit, ſacraque unctione imbuit.* Et nonnullis interjectis addit Æmilius: *Eundem, filiósque Carolum, & Carolum Magnum injunctos benedixit, omniaque fauſta in omne tempus ſacris cæremoniis apprecatus, ſimul diris deteſtatione que inſectatus eſt, ſi quis contra moliri auderet. Ita priùs acceptum jus regnandi, tunc quaſi divinitus confirmatum, & immortale factum in ea familia videbatur: ut in Pipino non magis invictas vires formidarent mortales, quam religionem revererentur.* Ludovicus Imperator Caroli Magni filius in epiſtola ad Hilduinum, quæ habetur in Areopagiticis ſcribit: *Geſta ſunt autem hæc à beató Stephano Papa adjuvantibus Sanctis Apoſtolis Petro, & Paulo anno ab Incarnatione Dominica 754. quo inter celebrationem, & oblationem ſacratiſſimi Sacrificii unxit in Reges Francorum florentiſſimum Regem Pipinum, & duos filios ejus Carolum, & Carolum Magnum atque Francorum Proceres authoritate beati Petri ſibi à Domino Jeſu Chriſto tradita obligavit, & obteſtatus eſt, ut nunquam de altera ſtirpe Regem ſuper ſe præſumant aliquo modo conſtituere, quos & divina providentia ad ſanctiſſimam, & Apoſtolicam ſedem tuendam eligere dignata eſt.* Abbas Urſpergenſis ad annum 753. ait: *Francorum Proceres unà cum populo authoritate beati Petri Apoſtoli obligavit, & proteſtatus eſt eos, ut nunquam de alia ſtirpe ſibi Regem præponerent, niſi ex eorum propagine, quos divina providentia in defenſionem Eccleſiæ eſt dignata ſublimare,* & ita teſtantur omnes Hiſtorici hæc referentes, præſertim Eginhardus, qui Carolo Magno à ſecretis fuit, nec unquam ab ejus latere diſceſſit, multóque minus ignorare potuit, quæ ipſo præſente fiebant. Quòd verò Zacharias, & Stephanus fuerint ſanctitate, & cultura virtutum inſignes, quique propterea nonniſi ex juſtitia, & pro bono totius Chriſtianitatis tranſtulerint Regnum Franciæ in Pipinum ſatis notum eſt, neque in ipſos potuit nota ulla injuſtitiæ cadere, nec multo minus poterant redargui ignorantiæ divinæ, & naturalis legis in re tanti momenti, quam nunquam deliberâſſent, niſi propriæ poteſtatis, & jurisdictionis in Principes ſæculares, eorumque regna temporalia fuiſſent certi, etenim Zachariam relatum eſſe inter Sanctos, & annua cultum memoria refert Anaſtaſius in ejus vita, ut etiam Baronius, & Spondanus ad annum 755. Æmilius in vita Pipini. Neque hi duo Pontifices conſilio tantùm Pipinum ad regium Franciæ thronum provexerunt, ſed etiam propria authoritate, & juſſu, ut teſtantur præcitati ſcriptores, qui omni exceptione habentur majores: & hoc exemplo excutiuntur omnes dubitationum umbræ, & luce meridiana apparet clarius ineſſe Romano Pontificis jurisdictionem indirectam, & poteſtatem ſubſidiariam in Reges ſæculares, & eorum regna temporalia, quando agitur de Chriſti ovibus defendendis, & ovili, ſeu Eccleſia propugnanda.

Neque deſunt pleraque alia documenta hujus ſubſidiariæ jurisdictionis in Romano Pontifice. etenim Carolus Magnus anno 774. cum expugnâſſet Ticinum, ſuique juris feciſſet Deſiderium Regem Longobardorum, ab Hadriano Papa declaratur Romanorum Patritius, ut refert Sigebertus in Chronico ad eundem annum, & habetur etiam *in cap. Hadrianus diſt. 63. & cap. ſequen.* fuit hæc dignitas patritialis olim ampliſſima, ac longè major conſulatu, ac imperiali proximior, adeò ut illâ inſigniti Patres vocarentur Imperatorum, ut habetur in *l. 3. & ult. Codic. de Conſul.* fuit autem Hadrianus, qui hanc dignitatem patritiam in Carolum contulit, qua ad imperium occidentis præparabatur in opinione ſanctitatis habitus, proinde ſi hanc poteſtatem talem dignitatem temporalem conferendi cognoviſſet, ſe non habere minime illam contuliſſet, teſtatur enim Spondanus ad annum 772. tantæ fuiſſe juſtitiæ, & ſanctitatis Hadrianum, ut credi non poſſit eum alienam poteſtatem, & jurisdictionem ſibi uſurpaſſe. Anno 730. Gregorius II. indicta Synodo Romam Leonem Iſauricum ſacras evertentem imagines bellúmque crudele Eccleſiæ indicens, quam ſanguine, & cædibus Catholicorum fœdavit, & cum monitus detrectâſſet deſiſtere à inchoato bello, ac perſecutione ſacratum imaginum Gregorius in Concilio eum anathemate percuſſit ſubditos per Italiam à Sacramento fidelitatis, ac juramento ſubjectionis ſolvit, prohibetque ne tributa amplius illi ſuppeditent, & per Legationem miſſam ad Carolum Martellum ei periclitantem Eccleſiam commendat, ac offert conſulatum titulúmque protectoris, ſi cum exercitu in Italiam quavis diſrupta mora properet. Non ſpoliaſſet Gregorius Imperatorem Leonem ſuis ditionibus per Italiam, nec ſuis ipſum deſtituiſſet ſubditis, niſi noviſſet ſe poteſtatem, & jurisdictionem indirectam, & ſubſidiariam habere in Principes ſæculares, & eorum bona temporalia, fuit enim Gregorius XII. vir ſanctiſſimus in cathalogo Sannctorum relatus, quique annua celebritate in Eccleſia colitur. Agebatur tunc temporis de Eccleſia defendenda à violentia Leonis Iſaurici Imperatoris, & ad ſacras imagines defendendas, cujus obligatio Romano Pontifici ut ſupremo Paſtori ovium Chriſti, & ovili, ſeu Eccleſiæ inerat, & quia vires humanæ ei non ſuppederent ad coërcendam violentiam Leonis Iſaurici, eum dignitate Imperatoria deſtituit, tributis, & ſubditis privat, & alium Principem Chriſtianum, ſeu Carolum Martellum in ſuppetias invitat, ut cum exercitu veniat. Alud documentum hujus ſubſidiariæ poteſtatis exhibuit S. Gregorius Magnus anno 593. de quo ait Spondanus ad eundem annum: *Beatus Gregorius Magnus monaſterio Sueſſionenſi S. Medardi in Gallia privilegium concedit, quo illud conſtituit caput Monaſteriorum totius Galliæ, & nullius voluit ditioni ſubjici præterquam ſedis Apoſtolicæ. In fine verò privilegii Regibus, Antiſtibus, Judicibus, & aliis, quicunque hoc privilegium violare præſumerent excommunicatio, & dignitatis privatio denuntiatur. Initium hujus privilegii ita ſe habet: Pretioſiſſimis lapidibus in diademate Chriſti merito renitentibus omnibus ſancta Dei Eccleſiæ membris Gregorius, licèt ſanctæ Romanæ ſedis Pontificio ſublimetur humillimus tamen ſervorum Dei ſervus &c.* & paucis interjectis: *Si quis autem Regum, Antiſtitum, Judicum hujus Apoſtolicæ authoritatis, & noſtra præceptionis decreta violaverit aut contradixerit, vel aliter ordinaverit, cujuscunque*

digni-

dignitatis vel ſublimitatis ſit, honore ſuo privetur; hactenus Spondanus ad annum 593. Meminit hujus privilegii Gregorius VII. *lib.* 8. *epiſt.* 2. & *lib.* 4. *epiſt.* 2. & 23. Baronius ad annum 593. & huic privilegio ſubſcripſerunt poſtea Theodoricus Rex Francorum, & alii Epiſcopi, & habetur etiam hoc privilegium *lib.* 11. *epiſt.* 38. *nova edit.* & anno 603. Reges Galliæ ſolemnem miſerunt Legationem ad S. Gregorium Magnum, qua petebant, ut Romanus Pontifex Eccleſiis S. Martini, & monaſterio ancillarum Dei, & Xenodochio à Regina conſtructis privilegia indulgeret, quæ à beato Gregorio conceſſa fuerunt addita clauſula, *ut ſi quis Regum, Sacerdotum, Judicum, perſonarúmque ſæcularium hanc conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens contra eam venire tentaverit, poteſtatis, honoriſque ſui dignitate careat, reumque divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat*, habetur hoc privilegium lib. 11. epiſt. 10. indictione 6. ubi notat Spondanus ad annum 593. num. 6. non intendiſſe Pontifices ob quamcunque privilegiorum violationem pœnam adeo gravem infligere; ſed tunc cum Violatores id in odium ſeu deteſtationem ſedisque Apoſtolicæ contemptum obfirmato in eorum perniciem animo perpetrarent, adeo ut non tam privilegiorum cauſa, quam ipſius Romanæ Eccleſiæ, & fidei Catholicæ ageretur. Quamobrem authoritas, & poteſtas Romani Pontificis in Principes ſæculares, & ejus bona fuit tantum ſubſidiaria in ordine ad defendendam Eccleſiam, ac ſervanda ejusdem jura; ob quam cauſam idem S. Gregorius Magnus, quia Mauritius Imperator legem ediderat, qua publicis de cauſis militiæ obligati Sacramento prohibebantur Monachos fieri: edictum Imperatorium correxit, ut rationibus liberi, & militia nec dum expleta, ſi tamen ſeriò conſtanterque mundo renuntiarent, admitti poſſent, & diploma Cæſareum ita correctum transmiſit Epiſcopis ita obſervandum, & non aliter. Quòd ſi S. Gregorius, vir doctiſſimus, & ſanctiſſimus non cognoviſſet ſibi ineſſe hanc poteſtatem ſubſidiariam, & jurisdictionem indirectam in Principes ſæculares non potuiſſet Mauritii diploma corrigere, ſed quia in damnum vertebatur religionis, ideo in defenſionem Eccleſiæ hanc exercuit indirectam jurisdictionem, legatur Baronius ad annum 593. num. 22. Rurſus celebratum fuit in Hiſpania Concilium Toletanum octavum anno 653. cui præter Abbates, & Vicarios abſentium interfuerunt Epiſcopi quinquaginta duo, præfuitque Oronzius Emeritenſis Metropolitanus, in quo Patres decreverunt, ut emortuo Rege Epiſcopi Hiſpani, & Magnates Regni ſucceſſorem eligerent, ut habetur in cap. 10. ejusdem Concilii, atqui formam præſcribere eligendi Regem ſæcularem eſt actus politicus pertinens ad jurisdictionem Principum ſæcularium, & aliorum Magnatum, vel etiam populi ſæcularis, & nihilominus Epiſcopi Hiſpaniarum ad præcavenda plura incommoda, quæ in electionibus contingere conſueverant, ut recenſentur in eodem capitulo 10. ejusdem Concilii, exiſtimârunt Patres ad ipſorum poteſtatem ſubſidiariam, & jurisdictionem indirectam pertinere hiſce incommodis occurrere: quam non exercuiſſent, niſi exploratum iisdem fuiſſet eam habere, ac poſſe ipſam exercere. Rurſus anno 800. Leo III. Pontifex Maximus imperium à Græcis abſtulit, & in Carolum Magnum transtulit, ut ſuperiùs fuſius oſtendimus. Anno 904. Joannes IX. Lambertum, & Berengarium coacta Romæ Synodo de imperio contendentes audit, & diſcuſſa ſeriò cauſa imperium Lamberto adjudicat, & Berengarium, quod metu egiſſet, in ordinem redigit, ut referunt Baronius ad annum 903. num. 22. & Spondanus ad eundem annum, ut etiam Sigebertus ad eundem annum, ubi ſcribit huic Synodo interfuiſſe 73. Epiſcopos, & Francorum Archiepiſcopos. Imperavit tamen Lambertus ad annum 910. per inſidias enim ab Hugone Comite Mediolanenſi occiſus fuit, & ei ſubvectus Berengarius anno 915. & coronatus à Joanne X. Romano Pontifice, eò quia juviſſet Chriſtianos contra Saracenos, etiam ipſe à ſuis interemptus fuit ob evocatos in Italiam Hunos contra Rudolphum electum Francorum Regem, à quo in conflictu ſuperatus fuerat, ut narrat Luitprandus lib. 2. cap. 14. & cum ipſo Sigonius de regno Italiæ lib. 6. ad annum 915. Rurſus quia Boleslaus Rex Poloniæ anno 1079. beatum Staniſlaum, Cracovienſem Epiſcopum, in proprio templo occidiſſet à Gregorio VII. Romano Pontifice anathemate percuſſus regnoque, & omni dignitate privatus fuit, quam ſententiam approbavit DEUS Rege inſaniâ correpto, & à canibus dilacerato, ut narrat Longinus in Polonica hiſtoria, cujus verba ſunt: *Tam lugubri, & crudeli in ſanctum DEI per Boleslaum, Poloniæ Regem, occiſione ad notitiam ſummi Pontificis perlatâ, ipſe Pontifex matura deliberatione tempus terens tandem generale interdictum in univerſam Gneſnenſem obſervare præcepit Regem inſuper Boleslaum, & Poloniæ Regnum omni honore, dignitate, & excellentia Regali privavit, & omnes Principes, & ſubditos ab ejus ditione abſolvens obedientiam, & ſubjectionem ſolitam exhibere vetuit*, ut refert Baronius ad annum 1079. Sanctitas Gregorii VII. ob plura patrata miracula eſt toto orbe nota, inter quæ illud habetur inſigne, quod poſt 500. ferme annos incorruptum ejus corpus præſervatum fuit abſque ulla læſione; & numero adſcriptus Sanctorum, qui in vitæ extremo jamjam animam acturus in hæc fertur erupiſſe verba: *Dilexi juſtitiam, & odi iniquitatem, propterea morior in exilio.* Otto Friſingenſis de Gregorio VII. ait lib. 6. cap. 36. in fine: *Porro Gregorius Salerni manens appropinquante vocationis ſuæ tempore fertur dixiſſe: Dilexi juſtitiam, odi iniquitatem, propterea morior in exilio. Quia ergo in principe ſuo regnum ab Eccleſia præciſum graviter percuſſum fuit, Eccleſia quoque tanto Paſtore, qui inter omnes Sacerdotes, & Romanos Pontifices præcipui zeli, & auctoritatis erat, orbata dolorem non modicum habuit.* Annon Gregorius VII. in depoſitione Boleslai à dignitate Regia, & ſpoliatione bonorum temporalium exercuit jurisdictionem ad vindicandam violentam mortem illatam S. Staniſlao? quis igitur dubitet ineſſe Romano Pontifici jurisdictionem indirectam, ac poteſtatem ſubſidiariam in Principes ſæculares, ac eorundem bona ut jura defendat eccleſiaſtica? Idem Gregorius VII. variis Epiſcoporum Galliæ pulſatus querelis contra Philippum Francorum Regem, eo quia dignitates eccleſiaſticas pretio venderet, ob quam cauſam recuſaret admittere Epiſcopum Maſticonenſem ad Rodericum Cabilonenſem Epiſcopum, ac Regi peccatum ſcripſit: *Moneat Regem tam turpi mercimonio, quæſtúque abſiſtat; Epiſcopo Matiſconenſi legitimè, ac Regio etiam nutu electo negotium, & moras ne faciat, alioquin cenſuris feriendum, regnoque caſurum.* Minatur Regem ſpoliare Regia dignitate, ac regno deſtituere, niſi deſtiterit ab exhibendis venum Eccleſiæ dignitatibus, & permiſerit MaſtiſconenſemEpiſcopum liberè ſuo fungi officio in ſua Diœceſi, deinde ſcribit Pontifex lib. 1. epiſt. 35. *Quòd ſi facere noluerit, indubitanter noverit, nos hanc Eccleſiæ ruinam nequaquam diutius toleraturos, nam aut Rex ipſe repudiato turpi*

Digitized by Google

Simoniacæ hæreſis mercimonio idoneas ad ſacrum regimen perſonas promoveri permittet, aut Franci pro certo, niſi fidem Chriſtianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percuſſi illi ulterius obtemperare recuſabunt: Flexerunt hæc Gregorii verba Philippum Regem, qui Gregorio monenti paruit, ad quem etiam Legatos miſit, ut certiorem facerent Romanum Pontificem, ſe ejus mandatis obſequuturum.

Quid plura? anno Chriſti milleſimo Sylveſter II. Romanus Pontifex S. Stephano, Hungariæ Duci jus, & dignitatem Regiam concedit, ac Hungariæ Ducatum regni titulo, juribusque condecorat, ut refert Cartuitius Epiſcopus in vita S. Stephani ad Colemamnum Regem apud Surium die 20. Auguſti, ubi inter alia hæc habet: *Quartò à Patris obitu Stephanus Aſtricum præſulem ad SS. Apoſtolorum limina miſit petiturum, ut recèns converſa Pannonia largam benedictionem impertiret, & ipſum Ducem regio diademate coboneſtaret, & ut eo fulſus honore, qua divina gratia adjutorio cœpiſſet, ea magis magisque promovere poſſet.* Inſtituere autem Reges, perinde eſt ac jurisdictionem exercere in Principes ſæculares. Quid ni etiam Gregorius VII. anno 1076. per ſuos Legatos indicta Synodo in Dalmatia, & Solonæ celebrata Demetrium, Croatiæ & Dalmatiæ Ducem, Regem inſtituit, Regióque diademate ornavit, accepto annuo tributo ſponte oblato à Rege, ut refert Baronius ad annum 1076. & adfert monimentum decerptum ex bibliotheca vaticana in calce ita Demetrius loquitur: *Ego Demetrius DEI gratiâ, & Apoſtolicæ ſedis dono Rex, ab hac hora, ut antea Sanctæ Petro, & Domino meo Papæ Gregorio, ſuisque ſucceſſoribus canonicè intrantibus ero fidelis.* Huc iterum Romanus Pontifex in Principes ſæculares jurisdictionem exercet anno itidem 1076. Idem Gregorius VII. Henricum IV. Germaniæ Regem in Synodo Romana, eo quia mercatui dignitates eccleſiaſticas exponeret; ſubditorum facultates prædaretur; appellationes ad ſedem Apoſtolicam impediret, & quia in conventu Wormatiæ habito auſus eſſet in Gregorium ſententiam dicere, eumque Papatu ſpoliare, & ob alia pleraque flagitia anathemate percutit, regnoque indignum declarat, ac deſtituit, & ſubditos à vinculo ſolvit præſtiti juramenti, ſententia Pontificis ita ſe habet: *Beate Petre, Apoſtolorum princeps, inclina quæſumus pias aures tuas nobis, & audi me ſervum tuum, quem ab infantia nutriſti, & usque ad hunc diem de manu iniquorum liberaſti, qui me pro tua fidelitate oderunt, & odiunt. Hâc itáque fiduciâ fretus pro Eccleſia tua honore, & defenſione ex parte omnipotentis Dei Patris, Filii, & Spiritus Sancti, per tuam poteſtatem, & authoritatem Henrico Regi, qui contra tuam Eccleſiam inauditâ ſuperbiâ inſurrexit, totius regni Teutonicorum, & Italiæ gubernaculo contradico, & omnes Chriſtianos à vinculo Juramenti, quod ſibi fecêre, & faciunt abſolvo, & nullus ei ſicut Regi ſerviat interdico.* Hortatus etiam fuit Gregorius omnes Principes Germaniæ, ut alium eligerent Regem, à quibus propterea indicto Triburiam Conventu de alio Rege eligendo conſilia iniecunt: ſed cum Henricum pœnituiſſet factorum, Legatos miſit ad Conventum principum, qui præterita excuſarent, & in futurum debita ſponderent obſequia Eccleſiæ, & Romano Pontifici, quibus tamen Germaniæ Principes, ut refert Lambertus Schafnaburgenſis illis temporis Scriptor haud obſcurus, reſponderunt: *Cum ab Eccleſia corpore propter flagitia ſua Apoſtolici anathematis mucrone præ[c]iſus ſit Imperator, & ei communicare ſine fidei jactura non poſſimus, cum fidem noſtram multis apud Deum Sacramentis implicitam, Romanus Pontifex Apoſtolica auctoritate explicuerit, extrema profectò dementia eſſet, divinitus oblatam ſalutis occaſionem non obviis manibus excipere; quapropter immobiliter animo fixum tenemus, ut absque ulla dilatione virum nobis prevideamus, qui præcedat nos, & prælietur bellum Domini ad expugnandam, & deſtruendam omnem cujuscunque hominis altitudinem elevantem, & extellentem ſe adverſus juſtitiam, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ authoritatem.* Henricum iterum inſoleſcentem flagitiis Principes coërcent, adiguntque intra limites ordinis, ac debiti; & Rudolfum Sueviæ Ducem in Regem eligunt Germaniæ, cui à Gregorio diadema mittitur addita inſcriptione: *Petra dedit Petro: Petrus diadema Rudolfo.* Ecce iterum Romanus Pontifex ſuam in Principes ſæculares, & Reges exercet jurisdictionem indirectam, & ſubſidiariam poteſtatem, quâ anathemate prius percutit, poſtea Regia deſtituit dignitate, privat regno, ac ſubditis, quos à vinculo ſolvit præſtiti juramenti. Legatur Spondanus ad annum 1076. & Abbas Urſpergenſis ad annum 1075. Non ſolum Romanus Pontifex Reges expellit è Regio throno, ſpoliatque Regia dignitate; verùm etiam pulſos reſtituit: ſiquidem anno 808. Rex Nordhanhumbrorum à propriis ſubditis regno pulſus authoritate Leonis III. & viribus Caroli Magni reſtitutus fuit ſuo throno, Regiæque dignitati, ut teſtatur Aimoinus in Annalibus Regum Galliæ, ubi hæc habet: *Interea Rex Nordhanhumbrorum reductus eſt in regnum ſuum*; legatur Spondanus ad annum 808. Anno 1166. Fridericus Ænobarbus, cum in Italiam ſuum moviſſet exercitum, omnia ſacrilegiis, & rapinis impleret, oppida & civitates expilaret, & Guidonem Antipapam opponeret Alexandro III. canonicè electo, adſunt Conſtantinopoli ab Emanuele Comneno Imperatore Legati unionem cum Romana Eccleſia ſpondentes, & ſuppetias, auro & ferro promittentes, ſi Pontifex vellet imperium occidentis Orienti reſtituere, legantur in Baronio ad hunc annum acta Alexandri, & conſtabit Principes accepiſſe à Romano Pontifice imperium, ut à Leone III. Carolum Magnum; regnum à Zacharia Pipinum; & plures alii Romani Pontifices Principibus ſæcularibus regna vel fuerunt impertiti, vel regno eos privarunt, quod non præſtitiſſent, niſi noviſſent ipſis ineſſe jurisdictionem indirectam, & ſubſidiariam in Principes ſæculares, eorumque bona temporalia, quando agitur de Eccleſia defendenda, & conſervanda.

Rurſus anno 1179. Alphonſus I. Dux Portugalliæ ab Alexandro III. ob res adverſus Arabes præclarè geſtas, titulo Regio inſignitur, unà cum regalibus juris, omnia accipit, quæ Regem conſtituunt; & annuum cenſum ſolvendum Romanæ Eccleſiæ ſtatuit, ut narrant Baronius, & Spondanus ad annum 1179. Exhibet Baronius epiſtolam Innocentii III. directam ad Sancium Regem Portugaliæ, in qua meminit hujus tituli regii collati avo ſuo ab Alexandro III. Romano Pontifice, quæ ita ſe habet: *Innocentius &c. Nos attendentes tuam perſonam ornatam prudentia, juſtitia præditam, atque ad regni gubernationem idoneam; eam ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus, & regnum Portugallenſe cum integritate honoris, regni, & dignitate, quæ ad Reges pertinet, nec non & alia loca, quæ de Saracenorum manibus eripueris, in quibus jus ſibi non poſſunt Chriſtiani Principes circumpoſiti vendicare ad exemplar Alexandri Papæ, qui hæc avo tuo per privilegii paginam conceſſiſſe dignoſcitur, tuæ ſublimitati concedimus, & auctori-*

Digitized by Google

auctoritate Apoſtolica confirmamus, & hæc ipſa hæredibus ſuis duximus concedenda, eoſque ſuper iis, quæ conceſſa ſunt pro injuncto nobis Apoſtolatus officio defendemus. Vide epiſtolas Innocentii III. lib. 2. epiſt. 144. & 151. Anno 1210. Otto IV. Imperator cum Friderico Juniori Regi Neapolitano, & ſimul toti Italiæ bellum indiceret, neque à Pontifice admonitus, imo & rogatus, ut à male, ac injuſtè cœptis deſiſteret ab Innocentio III. anathemate percutitur, privatúrque imperio, & permiſſu ejuſdem Pontificis Fridericus, Henrici V. Imperatoris filius à Germaniæ Principibus ad ſupremam imperii dignitatem promovetur, ac eligitur, ut ſcribit Abbas Urſpergenſis ad annum 1210. ubi ait: *Sanè ne tanta perturbatio fieret in Eccleſiis & populo Chriſtiano voluit Dominus Papa ſuſtinere omne damnum, quod ſibi Imperator in terris Eccleſiæ Romanæ intuliſſet, aut inferret, hanc formam compoſitionis cum recuſaſſet Imperator admittere, Dominus Papa tanquam vir animoſus, & confidens in Domino tria ardua negotia ſimul explere diſpoſuit. Anno enim Domini 1212. laboravit ſuper depoſitione Ottonis Imperatoris, quod fuit arduum negotium &c.* Narrant hanc depoſitionem Ottonis factam à Romano Pontifice Spondanus Bzarius, Nauclerus, & alii, quòd ſi Romanus Pontifex potuit Imperatorem deponere ob damna, quæ inferret Eccleſiæ, ſequitur evidenter ineſſe Pontifici juriſdictionem in principes ſæculares, quia cum teneatur indemnem conſervare Eccleſiam, & ejus officium ſibi à Chriſto injunctum ſit oves, ſeu fideles defendere à lupis, ne exitium patiantur, non poſſet has tueri, ac defendere, niſi poteſtatem haberet arcendi lupos, & coercendi volentes eiſdem nocere, conſequenter, niſi illi ineſſet juriſdictio indirecta, & poteſtas ſubſidiaria in principes ſæculares, ac eorum bona temporalia, niſi Romanus Pontifex poſſet Reges, & Imperatores deponere, ſi damna inferunt Eccleſiæ, niſi poſſet à vinculo præſtiti juramenti ſolvere ſubditos, non poſſet defendere oves Chriſti, nec ejus ovile conſervare indemne, quia principes ſævius graſſarentur, abſque ullo obice oves Chriſti, ſeu fideles in exitium traherent abſque ullo impedimento, proinde non à Chriſto conſultum fuiſſet ejus Eccleſiæ, niſi ſupremo ejus paſtori hanc dediſſet juriſdictionem indirectam, ac ſubſidiariam poteſtatem in principes ſæculares, & eorum bona temporalia, quoties vellent Eccleſiæ damna inferre. Hinc quia Romani Pontifices noverunt hanc poteſtatem ſubſidiariam ſibi à Chriſto traditam, illa data occaſione fuerunt uſi. quapropter anno 1239. Gregorius IX. interdixit imperio, & ſacris Fridericum II. quem poſtea ſolemni ritu in Concilio generali Lugdunenſi anno 1245. Innocentius anathemate percuſſit, & imperio ſpoliavit, ut narrat Spondanus ad eundem annum, cujus verba ſunt: *Inter Gregorium Pontificem, & Fridericum Imperatorem publicatur toto orbe diſſidium. & diverſo utriuſque diplomate excommunicatur Fridericus, & imperio privatus declaratur.* Et anno 1273. mandat Gregorius Principibus Germaniæ, ut alium eligant Imperatorem, niſi velint à ſe ipſo eligi, ait Spondanus: *Gregorius mandat Principibus Germanis, ut tandem Imperatorem creent, niſi vellent aliquem à ſe imponi. Convenientes igitur Francofurti primum Ottocaro, Regi Bohemiæ, imperium deferunt, ſed recuſante eo, conſenſum eſt in Rudolphum Comitem Habſpurgenſem armis, & conſilio potentem.* Teſtatur Mutetus in ſuo dictionario hiſtorico hanc Rudolphi electionem in Imperatorem confirmatam fuiſſe à Gregorio X. adeo ut opera hujus Sancti Pontificis in domum Auſtriacum primum ob pietatem Rudolphi imperium devenit. Et ob gratitudinem Rudolphus, ut refert Muretus, accepta magna aureorum copia Italiæ, quæ imperio adhuc ſerviebat, libertatem dediſſe. Et Platina in Gregorio X. ait: *Gregorius iter in Italiam faciens, abſoluto Lugdunenſi Concilio obviam habuit Alfonſum Caſtellæ Regem conquerentem, quòd imperium Rudolpho mandaſſet. Verùm accepta Pontificis ſatisfactione jus omne ſuum Rudolpho conceſſit.* Quòd Alfonſus poſtulaverit à Gregorio Papa imperium, ac fuiſſet conqueſtus, quòd Rudolpho hanc dignitatem conceſſerit, eámque confirmaverit, refert etiam Mariana lib. 13. cap. ult. ubi Alfonſum in cœtu Procerum inducit ita loquentem: *Nunc filio in patria relicto geminæ jam prolis patriæ imperium te auſpice, atque Adjutore Gregori Pontifex Maxime capeſſimus, inane quidem, & ſine proventu nomen, ſed publicum Hiſpaniæ decus reſpicere, noſtramque ignominiam repellere cogimur, quod utinam ſine armis præſtare poſſimus, alioquin quodcunque periculum retinendi honoris ſtudio ſubire eſt animum.* Sed hoc deſiderium dignitatem imperialem habendi poſtea depoſuit Alfonſus ſuaſu Gregorii X. Sanctiſſimi Pontificis, cui propterea Alfonſus fuit ſtatim obſecutus. Quòd ſi Pontifex ſanctitate, & miraculis toto orbe illuſtris Fridericum Imperatorem depoſuit, privavitque dignitate imperiali, argumento eſt noviſſe hanc ſibi poteſtatem ineſſe ob defenſionem Eccleſiæ, quam Fridericus II. ſus deque vertebat, alioquin ſi ſibi uſurpaſſet juriſdictionem, quæ illi non competeret, à nota non potuiſſet excuſari injuſtitiæ, quatenus ſibi uſurpaſſet poteſtatem, qua caruiſſet. Rurſus anno 1307. cum Albertus Imperator interemptus fuiſſet Philippus IV. cognomento pulcher Galliarum Rex ſolemnem direxit Legationem ad Clementem V. tunc in Galliis commorantem, ſeu Avenione, ubi Pontifices tunc temporis ſedem fixerant, & imperium ſibi impertiri, vel Carolo fratri ſuo enixim poſtulat, ut imperium, quod à Gallis in Germanos tranſierat, iterum Gallis reſtitueretur, inter enim alias rationes hæc etiam producebatur, ajebat enim Philippus: Nemini fieri injuriam, ſi vacantis imperii conditio permutetur, cum notum ſit hoc idem alios Pontifices feciſſe. Sed Clemens veritus potentiam Philippi ſi viribus imperii augeretur, reſpondit Legatis, ſe circa petitum deliberaturum: & interea Pontifex monuit Electores, ut ſine mora eligerent Imperatorem, & obſecuti Pontifici elegerent Comitem Lucenburgenſem Henricum VII. Imperatorem, quæ electio ſtatim à Senatu confirmata fuit. Hanc electionem fusè referunt Bzorius ad annum 1307. & Æmilius in Philippo Pulchro, ſed hic tantùm confirmatæ electionis à Pontifice meminit, fuſiùs cæteris narrat hanc hiſtoriam Conradus Vecerius in *lib. de geſtis Henrici VII.* Quòd ſi Philippus Pulcher Rex Galliæ non cognoviſſet ineſſe Pontifici hanc poteſtatem conferendi imperium juxta majorem Eccleſiæ utilitatem non miſiſſet ad Clementem V. eam ſolemnem Legationem, neque petiiſſet ab ipſo ſibi impertiri, vel fratri ſuo imperii dignitatem.

Rurſus anno 1310. idem Clemens Papa V. Venetos interdicit ſacris, eò quia occupaverint civitatem Ferrariam, eorumque bona ubique terrarum primo occupanti offert, quinimo excitavit etiam in Venetos milites ſacri belli, à quibus fracti, ac debellati Veneti Franciſcum Dandalum miſerunt Avenionem rogaturi per eorum Legatum veniam, ut refert Spondanus ad hunc annum 1310. & Sabellicus *Ennead. 9. lib 8.* & Platina in vita Clementis V. qui etiam refert, Gallos hanc Clementis ſententiam non

ſolum

Digitized by Google

ſolum non improbâſſe, verùm etiam impigrè fuiſſe executos :: & Platina in vita Clementis prope init. ait: *Quamobrem gens ipſa* (ſcilicet Venetæ) *mercatura admodum dedita in Angliâ, & in Galliâ maxima incommoda perpeſſa eſt.* Anno 1420. Martinus V. in Concilio Conſtantienſi creatus Pontifex arma Ducis Sforciæ incitat contra Joannam Reginam Neapolitanam, & transfert jus illius regni in Ludovicum III. Andium Ducem, ut referunt Spondanus, & Pandulphus ad hunc annum. Et niſi Romano Pontifici poteſtas fuiſſet transferendi jus hoc regni temporalis in Ludovicum minimè id præſtitiſſet in detrimentum Reginæ Joannæ. Rurſus anno 1512. Julius II. anathemate perſtrinxit Joannem Alibretanum, cujus regnum primò occupanti donavit, eò quia Alfonſo Ferrariæ Duci, & Ludovico XII. Regi Galliarum ſuppetias miſiſſet, & hæc eſt origo, cur Navarræ regnum tranſierit ad Hiſpanos, ſeu ad Ferdinandum V. Arragoniæ Regem. Refert Spondanus ad hunc annum Joannem Alibretam, Navarræ Reginam ob odium, quod in Pontificem foverat, & Hiſpanos Catholicam Religionem ejurâſſe, vocatis etiam Hæreticis, qui Henricum Borbonium unicum filium docent Calviniſmum: & ob id etiam aliquot Navarrici principatus provinciæ ad Reges Galliæ derivârunt: & quamvis non deſint, qui negent id jure potuiſſe fieri à Pontifice; ob tamen ejuratam religionem, ac defectionem à fide Catholica nulli eſt dubium, quin potuerit à juramenti vinculo ſolvere ſubditos, ne & ipſi hæreſi inficerentur. tenebatur enim Pontifex oves Chriſti, ſeu fideles à lupis Hæreticorum liberare, nec poterat id præſtari niſi per hanc ſolutionem à juramento præſtito. & ſpoliationem principatus Navarrici, unde jure ſubſidiario, & juriſdictione indirecta id præſtitit Julius II. ut propriæ ſatisfaceret obligationi, qua tenebatur oves Chriſti defendere, ac impedire, ne hæreſi inficerentur unà cum eorum capite. Anno 1534. Clemens VII. pronuntiavit anathematis ſententiam in Henericum VIII. Angliæ Regem, quem etiam regno deſtituit ob repudiatam Catharinam legitimam uxorem, & Bolenam admiſſam in thalamum, & cum Cardinalem Roffenſem præciſo capite interemiſſet, ac tota Anglia Catholicorum innocentum maderet ſanguine, Cœnobia, Eccleſias, religioſos igne, ferro deleviſſet, & S. Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem miraculis illuſtrem, ſanctitate clariſſimum vita jam functum in jus vocâſſet, & ſacros cineres in aquam merſiſſet. Anno 1563. inter alia documenta, quibus Vicecomitem ſuum in Hiſpaniam Nuntium Pius IV. inſtruxit, illud etiam fuit, ut Regem doceret de affixo libello, quo Regina Navarræ in jus vocabatur ſex menſium ſpatio conceſſo ad ſe purgandum, quo elapſo eam regio diademate privatam intelligi: deſtituere autem Reginam ſuo regno, eſt actus poteſtatis ſuperioris in inferiorem, conſequenter poteſt ſubſidiaria in Pontifice eſſe ſuperior ad quoſcunque Principes ſæculares. Hinc S. Pius V. anno 1569. Eliſabetham Reginam execratus, anathemate percuſſit, & regnum Angliæ proſcripſit, ut refert Spondanus ad hunc annum, quæ proſcriptio repetita, & firmata fuit à Sixto V. ut narrat Thuanus lib. 89. ad annum 1587. Imò idem S. Pius V. anno 1570. Coſmum Mediceum Ducem Florentiæ Magni Ducis Etruriæ titulo condecoravit, non ſine aliorum Principum obtrectatione, ut refert Spondanus ad hunc eundem annum. Rurſus Sixtus V. anno 1585. Henricum Navarræ Regem Hæreticum declarat, ac incapacem regni Galliæ, ut refert Spondanus ad hunc annum, cujus verba ſunt: *Hinc verò graviſſimum ortum eſt bellum, & inaudita rerum confuſio, ac animorum diſſenſio ſecuta, quæ nobiliſſimum, ac chriſtianiſſimum regnum haud dubiè in extremam deduxiſſent perniciem, niſi idem ipſe, à quo deſtructio timebatur, potenti tandem manu reſtitutionem operatus eſſet.*

Quòd ſi ſummi Pontifices quovis tempore pro defendenda Eccleſia cuſtodiendisque ovibus Chriſti, ſeu fidelibus juriſdictionem indirectam in Principes ſæculares, & eorum bona temporalia, quibus etiam ipſos deſtituerunt, exercere potuerunt non contradicentibus aliis Principibus, imò & ipſum Romanum Pontificem implorantibus, ut ſibi dignitas imperii, vel Regis conferretur, nulli poteſt dubium ſupereſſe, quin hæc poteſtas inſit Romano Pontifici, ut etiam communiter aſſerunt Sancti Patres, & Doctores, præſertim D. Thomas 22. *quæſt.* 12. *art.* 2. *in corpor.* ubi ait: *Ad Eccleſiam non pertinet, punire infidelitatem in iis, qui nunquam fidem ſuſceperunt, ſed infidelitatem illorum, qui fidem ſuſceperunt, poteſt ſententialiter punire, & convenienter in hoc puniuntur, quod ſubditis fidelibus dominari non poſſunt, hoc enim vergere poſſet in magnam fidei corruptionem, quia homo Apoſtata bravo corde machinatur malum, & jurgia ſeminat intendens homines ſeparare à fide, & ideo quàm citò aliquis per ſententiam denuntiatur excommunicatus propter apoſtaſiam à fide, ipſo facto ejus ſubditi ſunt abſoluti à dominio ejus, & juramento fidelitatis, quo ei tenebantur.* Docet D. Thomas ineſſe Romano Pontifici poteſtatem ſolvendi in ſubditis vinculum juramenti præſtiti, quo fidelitatem ſuis Principibus ſæcularibus profitebantur, ſi iſti à fide deflectent, ſi in hæreſim delabantur, ſi Eccleſiæ damnum inferant, ſi à Catholica Religione deficiant: ſed id perinde eſt, ac concedere Romano Pontifici juriſdictionem indirectam in Principes ſæculares, ac eorum bona temporalia. Hoc idem etiam docet S. Antoninus part. 3. ſum. tit. 22. cap. 5. §. 13. ubi ait: *Imperator eſt Miniſter Papæ, & eo ipſo quod eſt Miniſter Dei, cujus vices gerit juxta Apoſtolum ad Rom. 13. Eſt autem principalis agentis eligere miniſtros, & inſtrumenta ad ſuum finem, unde puto, quòd Papa cum univerſo fideles in præſenti Eccleſia ad pacem habeat ordinare, & ad ſpiritualem finem conſequendum dirigere, & deſtinare, juſta cauſa, & rationabili exiſtente per ſe ipſum poſſit Imperatorem eligere, aut propter eligentium negligentiam, vel diſcordiam, aut propter populi Chriſtiani, & pacis providentiam, aut propter coercendam Hæreticorum, & Paganorum audaciam, & potentiam, poteſt enim Papa quatenus debet eſſe fulcitus veritate juſtitia, & æquitate: non enim poteſt adverſus veritatem &c.* & nonnullis interjectis ſubdit: *Potuit etiam Papa Electores Imperatoris inſtituere, & inſtitutos mutare ex cauſa rationabili, ſicut etiam Imperatorem Electum poteſt non confirmare & confirmatum deponere*: & paulo infra addit: *Item Papa poſſet providere de Imperatore per hæreditariam ſucceſſionem, quando videret populo Chriſtiano pacem dari magis per hæreditariam ſucceſſionem imperii.* Hoc idem etiam docet celebris ille Cancellarius Univerſitatis Pariſienſis, Joannes Gerſon, qui in diuturno illo Eccleſiæ ſchiſmate interfuit Concilio Conſtantienſi, ubi ejus ſapientia, & libertas cæteris patribus fuit admirationi: hic igitur Doctor toto orbe celebris part. 4. ſer. de pace, & unitate Græcorum conſiderat. 5. ait: *Homines per hoc, quòd unicum principale caput habent ad tenendos ipſos tam in bonitate voluntatis, quàm bonitate morali, & ſpirituali convenientius, & divinius ſe hoc modo in unitate tenent, nec eſt ullo modo in præjudicium cujuſcunque Domini temporalis, vel ſpiritualis, ſive Regum, ſive Prælatorum. Hic*

ſunt

Digitized by Google

ſunt duo extremi errores, dicunt aliqui homines eccleſiaſticos, Papam vel alios non poſſe ullam tenere temporalitatem, vel jurisdictionem. alii dicunt terrenos Dominos nullum prorſus jus habere in temporalitate, ſed hoc verum non eſt, nec dicere oportet omnes Reges vel Principes hereditatem eorum, vel terram tenere à Papa, ut Papa habeat ſuperioritatem civilem, & juridicam ſuper omnes, quemadmodum imponunt aliqui Bonifacio VIII. omnes tamen homines Principes, & alii ſubjectionem habent ad Papam in quantum eorum jurisdictionibus, temporalitate & dominio abuti vellent contra legem divinam, & naturalem, & poteſt ſuperioritas illa nominari poteſtas directiva, & ordinativa potiùs quàm civilis, vel juridica. Quamvis Gerſon deneget Romano Pontifici poteſtatem juridicam civilem, & ordinariam, qualem habet Rex in ſuos ſubditos, & Dominus directus in Vaſallos, adeo ut non ſit poteſtas Pontificis in Reges ſæculares, & Principes ſicut poteſtas Regis in ſuos ſubditos concedit tamen jurisdictionem indirectam, & poteſtatem ſubſidiariam, qua Principes ſubjiciuntur Romano Pontifici, etiam quoad Principatum ſæcularem, & bona temporalia, ſi *jurisdictionibus*, ut loquitur Gerſon, *temporalitate, & dominio abutantur.* Tunc enim poteſt Pontifex eos coërcere, & impedire, ne noceant Eccleſiæ, & fidelibus: quam poteſtatem Gerſon vocat directivam, & ordinativam, & nos eam dicimus indirectam, & ſubſidiariam, imò & caſualem, quatenus non ſemper contingit, ſed rarò, quòd Principes noxii ſint Eccleſiæ, non enim hæc poteſtas caſualis, ſeu ſubſidiaria excludit coercitivam, ſed eam includit ut neceſſariam ad impedienda damna Eccleſiæ, & fidelium. Et Gerſon pro hac ſententia commendatur ab omnibus Doctoribus, & præſertim à Cardinale Peronio apud Gramundum *lib. 1. hiſtoriar.*

S. Bernardus pro hac ſententia egregiè calamo pluries ſecto pugnat, de quo propterea ait Baronius ad annum 1154. *Vir fuit Apoſtolicus, imò verus Apoſtolus miſſus à Deo potens opere, & ſermone illuſtrans ubique, & in omnibus ſuum Apoſtolatum ſequentibus ſignis, qui apud Imperatores, & Reges, aliosque Principes pro omnium ſublevatione, atque ipſorum Principum ſalute tot, & tanta peregit; & qui dicendus ſit totius Eccleſiæ Catholicæ ornamentum ſimul, & fulcimentum Gallicanæ verò in primis Eccleſiæ prædicandus ſit ſummum decus, ſumma gloria, & felicitas.* Hic igitur loquens de poteſtate pontificia ita fatur lib. 1. de conſiderat. cap. 6. *Mihi tamen videtur bonus æſtimator rerum, qui indignum putat Apoſtolis, ſeu Apoſtolicis viris non judicare de talibus, (ſcilicet cauſis temporalibus) quibus datum eſt judicium in majora: quidni contemnant de terrenis poſſeſſiunculis hominum judicare, qui & Angelos judicabunt. Habent hæc infima, & terrena Judices ſuos, & Reges Principes terræ. Quid fines alios invaditis? quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis? non quia indigni vos, ſed quia indignum vobis talibus inſiſtere; quippe potioribus occupatis: denique ubi neceſſitas exigit, audi quid ſentiat non ego, ſed Apoſtolus: ſi enim in vobis judicabitur hic mundus indigni eſtis, qui de minimis judicetis?* & lib. 4. cap. 3. alloquens Eugenium Papam ait: *Quid tu denuo uſurpare gladium tentas, quem ſemel juſſus es ponere in vaginam, quem tamen qui tuum negat, non ſatis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis: converte gladium tuum in vaginam; tuus ergo, & ipſe tuo forſitan nutu, & ſi non tua manu evaginandus alioquin ſi nullo modo ad te pertineret dicentibus Apoſtolis: Ecce gladii duo, hic non reſpondiſſet Dominus ſatis eſt, ſed nimis eſt, uterque ergo Eccleſiæ, & ſpiritualis ſcilicet gladius, & materialis; ſed is quidem pro Eccleſia, ille verò ab Eccleſia exercendus eſt, ille ſacerdotis, is militis manu, ſed ſanè nutum ſacerdotis ad juſſum Imperatoris.*

Alexander Alenſis Anglus cognomento Doctor irrefragabilis p. 3. ſummæ q. 48. membro 1. art. 3. §. 2. in reſolut. ait: *Reſpondeo ſecundùm Hugonem de S. Victore, ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatem habet inſtituere, ut ſit, & judicare habet, ſi bona non fuerit. Ipſa verò à DEO primum inſtituta eſt, & cum deviat à ſolo Deo judicari poteſt, ſicut dictum eſt; ſpiritualis, qui judicat omnia, & à nemine judicatur. Inde eſt, quòd ſumma poteſtas ſacerdotalis, qualis eſt in ſummo Pontifice, non poteſt ab homine judicari, ſed habet de omnibus judicare, & de perſonis, quæ vice ſpirituali deputata ſunt, ut univerſaliter ſunt omnes perſonæ eccleſiaſticæ, & de perſonis, quæ ad vitam terrenam deputatæ ſunt.* Præ cæteris B. Auguſtinus Triumphus quæſt. 1. de poteſt. eccleſiaſt. p. 1. art. 7. hæc habet: *Papa gerit vicem Chriſti ſaltem quantum ad poteſtatem, & jurisdictionem officii, ſed in Chriſto planum eſt, fuiſſe poteſtatem regalem, & ſacerdotalem, quod oſtenſum eſt primò in ejus Incarnatione. Secundò in ejus conſervatione. Tertio in ejus paſſione, & reſurrectione.* Et art. 8. ait: *Bona temporalia, & ſpiritualia ad tria poſſunt comparari. Primò ad eorum productionem. Secundò ad eorum ordinationem. Tertiò ad eorum motionem, & actionem, & ſecundùm iſta tria tribus rationibus oſtendi poteſt, in Papa eſſe potentiam ſuper omnia.* Primò quidem propter eorum productionem, quia non ab alio producta ſunt temporalia, & ab alio ſpiritualia, ut putarunt Manichæi: ſed ab eodem Deo, à quo producta ſunt ſpiritualia, ab eodem ſunt etiam producta temporalia, & corporalia: Papa ergo, qui gerit vicem DEI in terris, ex quo habet poteſtatem ſpiritualem, habebit quoque poteſtatem temporalium, & corporalium. Secundò hoc poteſt propter eorum ordinationem: ordinantur enim ipſa bona temporalia, & corporalia ad bona ſpiritualia tanquam organa, & tanquam inſtrumenta. Unde Philoſophi poſuerunt, quod ſine exterioribus bonis, quorum fortuna putabatur Domina, non contingit eſſe felicem, & virtuosè operari. Componitur enim homo ex anima, & corpore. Unde ſicut ipſum corpus ordinatur ad animam, & eſt inſtrumentum ejus, mediante quo exercet operationes ſuas: ſic ipſa bona temporalia ad bona ſpiritualia ordinantur mediante Papa. Papa ergo, qui habet providere ſuis fidelibus de ſpiritualibus, habet eodem modo providere de temporalibus, & corporalibus, ſine quibus ſpiritualia in vita iſta politica exerceri non poſſunt. Unde Apoſtolis dicentibus: Dimitte turbas, ut ſibi emant eſcas, dictum eſt: Non habent neceſſe, ite, date vos illis manducare. Tertiò hoc poteſt propter eorum motionem, & operationem: videmus enim quòd temporalia, & corporalia moventur, & regulantur in eorum operationibus per ipſas intelligentias in tantum, ut Philoſophi ſecundùm numerum mobilium corporum poſuerint numerum motorum, ſicut patet 12. Metaphyſicæ: iſtos etiam motores poſuerunt omnes regulari, & moveri ab uno motore primo, qui eſt Deus. Auguſtinus etiam dicit: omnem ſubſtantiam temporalem, & corporalem adminiſtrari per Angelos. Papa ergo, in quo eſt poteſtas ſpiritualis, habebit per ipſam poteſtatem ſpiritualem ſimiliter diſponere, & ordinare de temporalibus.

Non ſolùm hanc indirectam jurisdictionem, & ſubſidiariam poteſtatem Romani Pontificis in Reges & Prin-

Digitized by Google

& Principes ſæculares, ac eorum bona temporalia, ac dignitates evincunt Concilia generalia, probant exempla plurima quovis tempore producta à Romanis Pontificibus, qui illam exercuerunt in Imperatores, quos imperatoria dignitate vel deſtituerunt, vel ornarunt: in Reges, quos à regio throno expulſerunt, vel ad illud promoverunt: in Duces & Principes, quos ſuis ſpoliarunt dignitatibus, verùm etiam ratio ipſa demonſtrat, ſuadetque. Semel enim quod Romano Pontifici injunctum eſt officium ſupremi Paſtoris, cui concreditæ ſunt Chriſti oves, ſeu fideles, & regimen totius ovilis, ſeu militantis Eccleſiæ, Joan. 21. *Paſce oves meas*, una cum officio paſtoris, conceſſa itidem fuit hæc indirecta jurisdictio, & ſubſidiaria poteſtas in Principes ſæculares, eorumque bona temporalia: non enim officium paſtoris reſtringitur ad ſola paſcua, quibus oves nutriunt, fovent, ducunt, & regunt, ſed etiam in arcendis lupis inhiantibus ovili carni, & irruentibus in oves quas interiment; in ſeparandis ovibus morbidis à ſanis, & integris, ne iſtæ morbum contrahant, ac corrumpantur ex ſocietate cum infectis: & quia Principes omnes ſemel quòd per ſuſceptum baptismum ingreſſi ſunt ovile Chriſti, ſeu Eccleſiam fiunt, & ipſi oves Chriſti ſubjiciuntur directè in ſpiritualibus ſupremo Paſtori, ſeu Romano Pontifici, & indirectè, ac ſubſidiariè in temporalibus, & corporalibus: quòd ſi Principes Chriſtiani ex ovibus Chriſti naturam induerent luporum, fierent hæretici, ac vellent ſuos ſubditos eidem adhærere hæreſi: in hoc caſu ad officicium ſupremi Paſtoris, ſeu Romani Pontificis pertinet, omnia illa adhibere media, quæ viſa fuerint opportuna ad impediendum damnum ſpirituale ovium Chriſti; quòd ſi monitiones, fraternæ correctiones, adhortationes non proſunt; neque principes flecti poſſunt ad reſipiſcentiam; ſed pertinaciter inſiſtunt in prævertendis ſubditis; tunc officium ſupremi Paſtoris eſt oves ſanas, & integras ſeparare ab infectis, ne & ipſæ inficiantur; ſeparantur autem per ſolutionem vinculi juramenti, quo alligabantur ſuo principi per fidelitatem, & obedientiam; & per ſpoliationem dignitatis in principe, ac ditionum, ſeu bonorum temporalium, ut præſtitit Julius II. Romanus Pontifex, qui ob hæreſim anathematizavit Joannem Reginam Navarræ, regnoque ſpoliavit ſolutis ſubditis à juramento fidelitatis, eo quia vellet ſubditos eadem infici hæreſi; & Henricum Borbonium unicum filium Calviniſmo erudiri: tunc principem privare poteſtate prævertendi Chriſti fideles perinde dixeris eſſe, ac furioſo gladium eripere, ne obvium quemque vulnere, interimat. Quòd ſi dicas, Romanum Pontificem eſſe tantum ſupremum Paſtorem Regum, & Principum in ſpiritualibus; & eidem datam tantum clavem regni cœlorum, non terrarum. Contra eſt, quia Chriſtus utramque clavem cœli & terræ illi tradidit, Matth. 18. *Quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*; dedit enim poteſtatem ſolvendi, & ligandi in terra, & in cœlo. Præterea quia hæ duæ poteſtates ſpiritualis, & temporalis ita ſimul nectuntur, ut ſeparari non poſſint; & ſi ſeparentur, facilè deſtruuntur, perinde ac anima in corpore male affecto, organisque corporeis indiſpoſito ſuas non poteſt perfectè functiones exercere defectu ejusdem corporis: perinde religio vix conſervari poteſt ſine hac jurisdictione indirecta, & poteſtate ſubſidiaria in ſupremo ejus moderatore; cujus beneficio ſi principes à recto ordine in Eccleſia deflecterent, poſſent coerceri, ne damna inferrent: exempla enim principum ſubditos movent, trahuntque ad ſimilia depromenda: idque cauſæ, cur Chriſtus licèt militantem ſuam in terris Eccleſiam miraculis fundaverit, & ſpeciali providentia dilataverit, noluerit diu Ethnicis ſubjacere principibus, ſed illis per Conſtantinum deletis ad Principes Chriſtianos cultura virtutum florentes eam tranſtulerit, quorum innixa exemplis diu ſervaretur in ſubditis: hinc neceſſe erat ſupremus Paſtor, & Chriſti in terris Vicarius hac ſubſidiaria muniretur, qua principibus volentibus Chriſti oves lædere, damnúmque Eccleſiæ inferre, poſſet obſiſtere. Exploratum eſt in utroque jure, eum, qui dat aliquam jurisdictionem alteri, concedere itidem omnia neceſſaria ad illam exercendam, & conſervandam; alioquin ſupervacanea foret ſine exercitio *L. fin. ff. de offic. ejus qui mandat jurisdict. & L. 2. ff. de jurisdict. omnium judicum*, & in Jure Canonico *C. præterea de offic. judic. delegati*: ſed Romano Pontifici tradita eſt jurisdictio directa in omnes fideles, quoad ſpiritualia, & hæc jurisdictio non poſſet exerceri ſine poteſtate ſubſidiaria, qua ſi Princeps ſæcularis velit Eccleſiæ nocere, poſſit à Romano Pontifice coerceri; etenim ſi non poſſet impedire damnum, Princeps in hæreſim lapſus ſubverteret ſuos ſubditos, qui deficientes à fide Catholica non poſſet amplius Romanus Pontifex in ſpiritualibus exercere ſuam in eosdem directam jurisdictionem; ut illam non exercet in Anglia, Suecia, Græcia, & aliis regnis, quorum Principes defecerunt à fide Catholica, & ſecum ſuos traxerunt in perniciem animarum ſubditos: qui ſupremo Paſtori Eccleſiæ, ac Chriſti Vicario non amplius obediunt, reddúntque irritam ſuam in ipſos directam jurisdictionem quoad ſpiritualia. Rurſus ſi Principes ipſi ſæculares Chriſtiani per baptiſmum ingrediuntur Chriſti ovile, ſeu Eccleſiam, & pertinent etiam ipſi ad oves Chriſti perinde ac veteres fideles, eorum cura incumbit ſupremo Paſtori, qui æquè de animabus Principum Chriſtianorum, ac de reliquis fidelibus tenetur Deo reddere rationes, tanquam de præcipuis Eccleſiæ membris, proinde debuit ſupremo Paſtori omnis illa poteſtas concedi, quæ neceſſaria erat ad paſcendos, regendasque Chriſti oves, alioquin Chriſtus non ſufficienter providiſſet ſuæ Eccleſiæ; poteſtas autem paſcendi, & regendi Chriſti oves, exigit poteſtatem arcendi lupos, & impediendi, ne quid damni Chriſti ovibus obtingat, conſequenter eſt poteſtas ſubſidiaria in Principes ſæculares, ſi velint Chriſti ovili, ſeu Eccleſiæ damnum inferre.

Immo ipſum jus naturale hanc impertitur Romano Pontifici poteſtatem ſubſidiariam: cum enim illi concredita ſit cura Eccleſiæ, tenetur eam defendere, & conſervare, ut aliquid pertinens ad ſe ipſum: at quisque jure naturæ poteſt coercere volentem ſibi nocere, ne ſibi damnum inferat, nec res ad ſe pertinentes eripiat, diſſipet, corrumpat, quemadmodum quia cura gubernandi ſubditos demandata à Deo eſt Principibus; tenentur iſti non ſolum ſuos regere ſubditos, verum etiam eos defendere, ſi alius Princeps velit eos invadere, vel publica eorum commercia impedire, vel turbare, vel alio modo ſit iisdem infeſtus, adeo ut poſſit impedire, ne illius ſubditi quidquam ab alio Principe patiantur detrimenti in vita, rebus, commerciis, quòd ſi alius Princeps non obſiſtat, poteſt etiam illi bellum indicere, imò & regno privare: idque multo magis poterit Romanus Pontifex in Principes ſæculares, qui ſunt Eccleſiæ filii, & quorum temporalis poteſtas ſubordinatur ſpirituali, ſi Eccleſiæ, & religioni vel per omiſſionem officii debiti, vel per commiſſionem delictorum noceant,

Digitized by Google

ceant, ac jusjurandum violent, quo matri Eccleſiæ ſe obſtrinxerant, coercere, ne tale damnum inferant, quod ſi monitionibus, & ſuaſionibus nolint acquieſcere etiam regno, & dignitatibus ſæcularibus privare, idque jure propriæ defenſionis: etenim quòd Eccleſia non ſolùm pœnis ſpiritualibus, verùm etiam temporalibus ſuos poſſit inimicos compeſcere, dummodo ipſa Eccleſia per ſe non exequatur, & pœna ſit extra ſanguinem explorati eſt juris. *cap. Inter.* 33. *q.* 2. & habentur etiam authoritates Sanctorum Patrum in *cap. de liguribus* 34. & *cap.* 44. & *cap. Non vos hominum* 42. *cauſa* 23. *quæſt.* 5. Cùm enim perſæpe viri nequam & vitiis obdurati floccifaciant pœnas ſpirituales, quas habent contemptui, neque iſtis acquieſcant, ac reſipiſcant, ideo Eccleſia ulterius procedit ad privationem regni temporalis, ad ſolutionem ſubditorum à juramento fidelitatis, hæ ſiquidem pœnæ infligendæ ab Eccleſia videbantur neceſſariæ, ut ſupremus Paſtor poſſet paſcere, regere, ac defendere à lupis Chriſti oves.

Suadetur etiam ratione finis, quem intendit regimen temporale, & ex ſubordinatione ad finem regiminis ſpiritualis: etenim finis gubernationis temporalis eſt ipſa felicitas itidem temporalis ſita in tranquillitate & pace ſubditorum, divitiis, quibus affluunt, mutuis commerciis, quibus ſibi illas comparant, & in pacificia poſſeſſione rerum ſuarum, & aliis quibus cives poſſint contenti, & felices conſtitui, ita tamen ut hæc ipſa felicitas temporalis dirigatur ad finem ſupernaturalem per profeſſionem veræ Fidei, & religionis per cultum vero DEO præſtandum, per exercitia Chriſtianarum virtutum, & quibus ad æternam felicitatem nobis viam ſternunt. Sunt enim regna à Deo conſtituta, proinde debet finis regnantium eſſe idem cum fine, quem intendit Deus, qui alius eſſe non poteſt, quàm omnia intendere propter ſe ipſum, & ſuam gloriam extrinſecam promovendam, ad quem finem tantùm potuit conſtituere regna, ut docet D. Thomas *lib.* 1. *de regimine Princip. art.* 7. inde fit, quòd Principes ſæculares ante, & ſupra omnia tenentur quærere regnum Dei, & ejus juſtitiam, & poſtea bona temporalia ſpiritualibus ſubordinata, ac dirigenda ad Dei gloriam, quæ eſt finis omnium bonorum ſpiritualium, & temporalium, ut habetur *Deuter.* 17. *v.* 18. quòd ſi poteſtas regia, & quævis alia temporalis dignitas per ſe ordinatur ad religionem, & cultum Dei, ut ad medium idoneum in ordine ad aſſecutionem finis, ſeu gloriæ Dei, ſequitur ſupremum Paſtorem ſeu Romanum Pontificem ex eo, quòd ſit Caput religionis, eſſe itidem caput regiæ poteſtatis, & omnium dignitatum ſæcularium, quatenus iſtæ pertinent ad religionem, & reſpiciunt cultum Dei tanquam medium ad finem ſupernaturalem conſequendum, adeo ut dignitates regiæ, imperatoriæ, & aliorum Principum, ordinentur ad religionem, & cultum Dei, ut quid minus perfectum ad magis perfectum: ex eo autem, quòd poteſtas regia ſit medium ad aſſecutionem æternæ felicitatis mediante vero Numinis cultu, & religione, ſine qua non dirigitur ad finem ſupernaturalem, ideo cui ex officio cura injungitur Eccleſiæ, & religionis etiam committitur cura ut regia dignitas dirigatur ad felicitatem æternam, qui enim vult medium ad finem vult etiam quæ ſunt connexa cum iiſdem mediis, & dicuntur utilia ad aſſecutionem finis, ex eo enim, quòd ſanitas ſit finis medicinæ, quidquid ad ſanitatem perducit, cujusmodi ſunt herbæ, pharmaca, potiones ad eamdem medicinæ artem ſpectant, ac ſubjacent ejus directioni: & quia poteſtas regia mediante vera religione, & cultu Dei eſt medium ad aſſecutionem æternæ felicitatis, cui committitur cura dirigendi fideles, ad talem finem etiam committitur cura dirigendi regiã poteſtatem, & quamlibet aliam dignitatẽ ſæcularem, qua inſigniuntur Principes Chriſtiani, ad eandem aſſecutionem æternæ felicitatis. Idque luculenter evincit D. Thomas 1. *p. q.* 82. *art.* 4. *in corp.* inquiens: *In omnibus potentiis activis ordinatis illa potentia, quæ reſpicit finem univerſalem, movet potentias, quæ reſpiciunt fines particulares, & hoc apparet tam in naturalibus, quàm politicis: Cœlum enim quod agit ad univerſalem conſervationem generabilium, & corruptibilium, movet omnia inferiora corpora, quorum unumquodque agit ad conſervationem propriæ ſpeciei, vel etiam individui. Rex quia intendit bonum commune totius regni, movet per ſuum imperium ſingulos Præpoſitos civitatum; qui ſingulis civitatibus curam regiminis impendunt. Sed objectum voluntatis eſt bonum, & finis in communi: qualibet autem potentia comparatur ad aliquod bonum proprium ſibi conveniens, ſicut viſus ad perceptionem coloris, intellectus ad cognitionem veri. Et ideo voluntas per modum agentis movet omnes animæ potentias ad ſuos actus præter vires naturales partis vegetativæ quæ noſtro arbitrio non ſubduntur.* & 1. p. q. 57. art. 2. ait: *Hoc enim rerum ordo habet, quòd quanto eſt aliquid ſuperius, tantò habeat virtutem magis unitam, & ad plura ſe extendentem ſicut in ipſo homine patet, ſenſus enim communis, qui eſt ſuperior quàm ſenſus proprius, licèt ſit unica potentia omnia cognoſcit, quæ quinque ſenſibus exterioribus cognoſcuntur, imò & quædam alia, quæ nullus ſenſus particularis exterior attingit ſcilicet differentiam albi, & dulcis. Et ſimile etiam eſt in aliis conſiderare, unde cùm Angelus naturæ ordine ſit ſupra hominem inconveniens eſt dicere, quòd homo quacunque ſua potentia cognoſcat aliquid quod Angelus per unam vim ſuam cognoſcitivam, ſcilicet intellectum non cognoſcat. Unde Ariſtoteles pro inconvenienti habet, ut litem quam nos ſcimus, Deus ignoret, ut patet in primo de anima & 3. metaph.* Ex eo igitur, quòd finis ultimus omnium dignitatum temporalium ſive ſint imperatoriæ, ſive regiæ, ſit æterna felicitas ſita in clara, & intuitiva DEI viſione, & vera religio, verusque cultus Dei ſint media ad aſſecutionem hujus finis, ordo à Deo in rebus omnibus politus, & ab iiſdem obſervatus exigit, ut cui religionis, & æternæ felicitatis cura demandatur, ſit etiam cura regnorum ac Principum demandata, quatenus ordinantur ad æternam felicitatem. Hinc Principes ſive Imperatores, ſive Reges ſint, obligantur ad veram religionem ſuſcipiendam per veram Fidem Catholicam, & & ad cultum veri Dei: quòd ſi quiſpiam ex Principibus velit hanc religionem evertere, vel ab eadem fideles ſubvertere, ſupremo Paſtori incumbit totis viribus id impedire, & ſi alia media non ſufficiunt etiam eos privare regia, & imperatoria dignitate, cùm enim teneantur omnes jure divino procurare ſibi æternam felicitatem, eodem jure tenentur religionem noſtram Catholicam amplecti, & in eadem Dei mandata obſervare, virtutes colere, vitia declinare, quia ſine iſtis non poteſt obtineri æterna felicitas; quotquot hæc omnia impediunt, poſſunt à Romano Pontifice puniri non ſolùm pœnis ſpiritualibus, ſi per iſtas non reſipiſcant, & emendentur ac deſiſtant à malè cœptis, verùm etiam privatione dignitatum ſæcularium, ac bonorum temporalium, hinc ſi Princeps aliquis Chriſtianus, & Catholicus fiat Hæreticus, velitque ſuos ſubditos adhærere ſuis erroribus ac trahere in perditionem, ad ſupremum Eccleſiæ Paſtorem pertinet id impedire, & putridum

Digitized by Google

membrum præcidere à reliquis membris adhuc ſanis, & integris, ne totum corpus inficiat, idque ex Chriſti doctrina: *Si oculus tuus aut pes tuus ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Natura enim ipſa docet, ſatius eſſe partem unam perdere, quàm totum, proinde ſi Princeps Catholicus Hæreticus fiat, velitque in ſuam hæreſin ſuos ſubditos trahere, Romanus Pontifex, cui ut ſupremo Paſtori ovium Chriſti eſt cura demandata, tenetur impedire, ne ſubditi fideles ſui Principis adhæreant erroribus, & ſi non poſſit aliis mediis id aſſequi, tenetur etiam ex præcepto naturæ præcidere Principem à ſubditis, & ſolvere à vinculo juramenti præſtiti ipſos ſubditos, ne obediant ſuo Principi, quem Pontifex etiam principatu privat, id enim eſt oculum eruere, ac procul projicere, ne ſcandalizet totum corpus, quæ ratio cùm ſit naturalis tam in novo, quàm veteri teſtamento locum ſemper habuit, hinc D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 8. aſſerit Romanum Pontificem etiam infidelibus & nullo pacto ſubjectis Eccleſiæ poſſe bellum indicere ſi velint fideles impedire, ne in ſua Religione Catholica habeant exercitia: quapropter multò magis poterit impedire Regem, vel Principem Catholicum titulo juramenti ſubjectum Eccleſiæ, ſi ſubtrahere fideles velit à vero cultu Dei & in errores perducere. Reges enim, & Principes ſæculares, ſe juramento obſtringunt Eccleſiæ, & ſubditis cum juramento ſe obligant, ad eorum privilegia non infringenda, jurant enim, ac proteſtantur velle defendere Eccleſiam contra ejus inimicos, ut liquet in juramento præſtito à Carolo Magno apud Spondanum Anno 800. & in juramento Ottonis Imperatoris in *cap. Tibi* 33. *diſt.* 63. Hinc ſi Fidem datam violant, ſi juramentum præſtitum frangant authoritate publica coerceri poſſunt, & ad promiſſum ſervandum ut docet D. Thomas de regimine Principum lib. 1. cap. 6. fidem enim frangenti impunè Fides non ſervatur *cap.* 3. *de Jurejur. cap.* 28. *de Simonia.* Tum quia cauſa juramenti & perjurii eſt fori eccleſiaſtici ut declaratur in *cap.* 13. *de Judic.* & *cap.* 34. *de Elect.* Quapropter ſi juramenta frangantur ad ſummum Pontificem pertinet de hoc delicto judicare & pœnis coercere violatores juramenti præſtiti, quapropter etiam ex hoc capite Principes ſæculares ſubjiciuntur Romano Pontifici à quo poſſunt judicari ac puniri pœnis non ſolùm ſpiritualibus, ſi non reſipiſcant, ſed etiam privatione dignitatis ſæcularis & bonorum temporalium. Præterea quia Principes ſunt defenſores Eccleſiæ, & Advocati, quatenus tenentur ipſam defendere, ac eidem patrocinari, ut habetur in *cap. Venerabilem de elect.* & Albertus Auſtriacus Imperator ad Bonifacium VIII. hoc proteſtatus fuit, ſe velle Eccleſiam defendere à quovis hoſte, qui vellet ipſi damnum inferre: & ipſe Rex Chriſtianiſſimus per Archiepiſcopum Pariſienſem Anno 1533. Maſſiliæ Clementem VII. ita alloquitur, ut habetur in Tom. 2. libertatum Eccleſiæ Gallicanæ cap. 3. num. 3. *Beatiſſime Pater cùm Sereniſſimus Dominus Franciſcus Rex Chriſtianiſſimus animadvertens quantis in periculis Chriſtianitas per hos annos ſit verſata, jam pridem deſideravit cum ſanctitate veſtra Chriſtianorum omnium ſummo Paſtore, & parente aliquo in loco utrique commodo colloqui, idque ab eadem S. V. inſtanter petierit, ut cum ea præſens in commune bonum conſulere poſſet: nec hujus voces compos benignitate V. S. effectus agit eidem S. V. maximas gratias, non ſolùm quod à proximo morbo debilis, & jam annis gravis laborem viæ, & maris diſcrimen non defugerit, ſed & quod in ejus regnum venire dignata ſis, deinde verò quòd ipſe ſemper optavit, perſonaliter exequi, eidem S. V. tanquam vero Chriſti Vicario, & Petri Succeſſori obedientiam perſonaliter præſtat, ſeque & ſua regna, & dominia omnia pro S. V. & Sacroſancta Romana Eccleſia, cujus ipſe primogenitus Filius exiſtit, tuitione, & augmento piè offert, & pollicetur: rogans ut filialem hanc obedientiam, & oblationem paterna benignitate ſuſcipere dignetur.* Hanc obligationem defendendi Eccleſiam, quæ ineſt præſertim Imperatoribus, & Regibus exprimit etiam D. Leo Epiſtola 73. ad Leonem Auguſtum, cui ſcribit: *Debes incunctanter advertere regiam poteſtatem tibi non ſolùm ad mundi regimen, ſed maximè ad Eccleſiæ præſidium eſſe collatam, ut auſus nefarios comprimendo, & quæ benè ſunt ſtatuta defendas, & veram pacem his, quæ ſunt perturbata, reſtituas.* Similia etiam reperit D. Gregorius Papa in Epiſt. 6. directa ad Mauritium Imperatorem lib. 2. indict. 11. ubi ait: *Ad hoc poteſtas ſuper omnes homines Dominorum meorum pietati cœlitus data eſt, ut qui bona appetunt, adjuventur, ut cœlorum via largius pateat, ut terreſtre regnum cœleſti regno famuletur.* Et hanc Principum obligationem defendendi Eccleſiam, eique favendi, ac miniſtrandi viſus eſt prædixiſſe Iſaias c. 49. inquiens: *Et erunt Reges nutricii tui, & reginæ nutrices tuæ, vultu in terram demiſſo adorabunt te, & pulverem pedum tuorum lingent:* quia Principes ſæculares utriuſque ſexus humili obſequio debent Eccleſiam proſequi, ſeque humiliare, ac demittere in venerationem. Et cap. 60. loquens Iſaias de Eccleſia, quam futuram præviderer in terris militantem poſt Chriſti Adventum ait: *Et aperientur portæ tuæ jugiter, die, ac nocte non claudentur: ut afferatur ad te fortitudo gentium; & Reges earum adducantur. Gens enim & regnum quod non ſerviet tibi peribit, & gentes ſolitudine vaſtabuntur:* debent Eccleſiæ portæ quovis tempore patere ut ad ipſam ingrediantur gentes, & Reges adducantur, qui eidem ſerviant: qui enim Eccleſiæ non ſerviunt, nec illam ingrediuntur æternum exitium ſibi maturant, quia janua cœli eſt porta Eccleſiæ in terris, quam qui non ingrediuntur, non tranſeunt per cœli januam. Cùm igitur Principes ſæculares ſive imperatoria ſive regia dignitate inſigniti ſint defenſores, nutricii, & Miniſtri Eccleſiæ, cui tenentur inſervire, eamque defendere; & ad hunc finem fuerit poteſtas regia, & imperatoria inſtituta, ſi poſtea proprii obliti officii velint Principes Eccleſiæ nocere, eamque opprimere, poterit Romanus Pontifex eos, velut ſuos Miniſtros coercere, ac in debito officio continere, quia ut rectè argumentatur Innocentius III. *in cap. Venerabilem de electon. Nunquid enim Eccleſia Advocato, & defenſore carebit, eorumque culpa ipſi redundabit in pœnam,* neque id eſt novum in jure, ut qui ex una ratione liber, & exemptus ſit ſub alio titulo ſubjectus, etenim matrimonium ut contractus civilis in officium naturæ inſtitutum ad forum eccleſiaſticum non pertineret, & tamen ſub ratione Sacramenti ſpectat ad Eccleſiam judicare de matrimonio: perſonæ itidem eccleſiaſticæ utroque jure divino, & humano ſunt extra juriſdictionem civilem, & tamen ſi à Principe ſæculari feudum aliquod accipiant foro civili quoad feudum ſubjiciuntur, ut habetur *cap. 6. de foro competenti.* Pari pacto ſi filiusfamilias præſes Provinciæ ſit prout eſt filiusfamilias non poteſt manumittere, bene tamen ut præſes Provinciæ. *l. ſi conſul. ff. de adopt.* ita Principes ſæculares Catholici quamvis ut perſonæ ſimpliciter ſæculares non pertineant ad forum eccleſiaſticum, ut tamen ſunt charactere Baptiſmi inſigniti, & juramentum præſtiterunt defendendi Eccleſiam ſub hoc titulo eidem ſubjiciun-

cientur, quia judicare de juramento perinde pertinet ad forum eccleſiaſticum ac judicium ferre de matrimonio, quod ut contractus civilis non pertinet ad Eccleſiam, ſed ob annexam rationem ſacramenti, ad ipſam pertinet de illo judicare. Et ſententia communis inter Juriſtas poſſe unam eandemque perſonam plurium vices ſuſtinere, dummodo exercitium unius actus non obſtet exercitio alterius, ut fusè probat Abbas *in cap. ex litteris de probat.* Si igitur Princeps ſæcularis ex Dei inſtitutione eſt Eccleſiæ advocatus, Defenſor, Miniſter, quamvis ſit perſona ſæcularis poterit ab Eccleſia judicari, & coërceri, quoties non fungitur ſuo munere, ſeu Eccleſiam non defendit, imò obnititur eidem damnum inferre. Neque dignitas temporalis eſt impedimento, quin Princeps ſæcularis ſubjiciatur judicio Eccleſiæ: Siquidem eccleſiaſtica dignitas eſt longè ſuperior, quam ſæcularis, quia illa ſpiritualia reſpicit, & hæc temporalia, illa æterna, hæc tranſitoria, & inferiora, ut ſint rectè ordinata, ſuperioribus debent ſubordinari, ac ab iisdem dependere, ut probat D. Thomas 1. part. q. 57. art. 2. *Hoc enim rerum ordo habet, quòd quantò eſt aliquid ſuperius, tantò habeat virtutem magis unitam, & ad plura ſe extendentem.* Hoc idem etiam docuit Innocentius III. in decretali ad Conſtantinopolitanum Imperatorem, *cap. ſolicitè de majorit. & obedient.* ubi ait: *Præterea noſſe debueras, quòd fecit Deus duo magna luminaria in firmamento cæli luminare majus, ut præeſſet diei, & luminare minus, ut præeſſet nocti, utrumque magnum, ſed alterum majus. Ad firmamentum igitur cæli, hoc eſt, univerſalis Eccleſiæ fecit DEUS duo magna luminaria, ſeu duas inſtituit dignitates, quæ ſunt pontificalis authoritas, & regalis poteſtas, ſed illa, quæ præeſt diebus, id eſt, ſpiritualibus major eſt, quæ verò carnalibus eſt minor, ut quanta ſit inter ſolem & lunam, tanta inter Pontifices, & Reges differentia cognoſcatur.* Hoc idem ſcribit ſanctus Gelaſius Papa ad Anaſtaſium Imperatorem, inquiens: *Duo ſunt Imperator Auguſte, quibus principaliter hic mundus regitur; authoritas ſacra Pontificum, & regalis poteſtas, in quibus tantò gravius eſt pondus Sacerdotum, quantò etiam pro ipſis Regibus in divino reddituri ſunt examine rationem. Noſti enim fili clementiſſime, quòd licèt præſideas humano generi dignitate rerum, tamen Præſulibus divinarum devotus colla ſubmittis: atque ab eis cauſas ſalutis tuæ expetis, inque ſumendis cæleſtibus ſacramentis eisque ut competit diſponendis ſubdi te debere cognoſcis religionis ordine potiùs, quam præeſſe. Noſti itaque inter hæc ex illorum te pendere judicio, non illos ad tuam redigi velle voluntatem. Et ſi cunctis generaliter Sacerdotibus rectè divina tractantibus fidelium convenit corda ſubmitti, quantò potiùs ſedis illius Præſuli conſenſus eſt adhibendus, quem cunctis Sacerdotibus divinitas ſumma voluit præeminere, & ſubſequens Eccleſia generalis pietas jugiter celebrabit?* Liquet ex hiſce eccleſiaſticam dignitatem præeſſe ſæculari cuilibet, & hanc illi ſubordinari perinde ac inferiora ſunt ſuperioribus ſubordinata, conſequenter dignitas eccleſiaſtica ut ſuperior poteſt ſæcularem ut inferiorem coërcere, ac in debitum adigere ordinem, ſi velit exorbitare, & Eccleſiam invadere, eique nocere. Præterea tantùm debemus ad minus concedere eccleſiaſticæ poteſtati in bona ſæcularia & perſonas, quantum poteſtati temporali conceditur in bona & perſonas eccleſiaſticas: atqui Principes ſæculares hanc indirectam poteſtatem in perſonas & bona eccleſiaſtica paſſim ſibi uſurpant, & exercent, tametſi bona eccleſiaſtica omni jure divino, & humano exempta à quavis juriſdictione & poteſtate ſæculari: etenim ſi agatur de bello inſtituendo amplis tributis onerant Eccleſiaſticos non alia ratione niſi quia agatur de bono publico, & ipſi Eccleſiaſtici ſunt membra Reipublicæ, conſequenter ejus neceſſitatibus ſublevandis obſtricti. Cur ergo Romanus Pontifex pro communi utilitate Eccleſiæ pro defendendis ejus juribus non habebit hanc indirectam juriſdictionem in Principes ſæculares eos adigendo ad neceſſaria ſubſidia exhibenda, cum & ipſi ſint de ovibus Chriſti, & comprehendantur in ejus ovili, ſeu in militante Eccleſia. Quòd ſi Principes ſæculares velint Eccleſiæ damnum inferre, cur non poterit Pontifex non ſolùm jure ſuperioritatis, ſed etiam jure naturæ ſe defendere, & coërcere injuſtum aggreſſorem? ut etiam ſi velit oves Chriſti in perditionem trahere? ergo nulli dubium, quin Romano Pontifici inſit juriſdictio indirecta, & poteſtas ſubſidiaria in Principes ſæculares. Idque firmatur ex continua & perpetua rerum omnium inductione, in quibus conſtat eſſe aliquid majus, ac nobilius quoad minoribus, ac imperfectioribus dominetur. Angelis quia ſpirituales ſunt, ac ſuperiores corporeis datum eſt dominium in omnes ſpecies rerum ſenſibilium ut oſtendit Auguſtinus lib. 83. quæſtionum quæſt. 76. Damaſcenus lib. 2. c. 4. Experimur lucidiora ſydera efficaciorem vim habere movendi inferiora, Sol quia cæteris lucidior planetis in hæc ſublunaria efficaciùs agit: ergo cum poteſtas eccleſiaſtica ſit ſuperior, & longè excellentior poteſtate ſæculari debet huic præeſſe, hanc ſibi ſubjicere; & cum poteſtas eccleſiaſtica ſit ſpiritualis, eſt procul dubio ſuperior, & excellentior quavis dignitate temporali, quæ propterea illi ſubjicitur. Gratia quia donum Dei ſpirituale non ſolum animam, ſed etiam corpus perficit, per virtutes morales temperantiæ, & continentiæ, quæ plurimum conferunt corpori emolumenti, ſuntque media opportuna ad aſſecutionem æternæ felicitatis.

Poſſent tamen aliqua objici contra hactenus dicta. Primò quia poteſtas imperatoria dicitur immediatè tradita hominibus à Deo, ut habetur *novel. 6. init. & novel. 23. §. 1.* non ergo confertur à Pontifice, ſed à Deo; adeò ut non poſſit à Papa reſtringi, nec adimi. Secundò quia præcipimur dari Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, & Deo, quæ ſunt Dei, Matth. 22. *Reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo,* & D. Paulus ſcribit ad Rom. 13. *Omnis anima poteſtatibus ſuperioribus ſubjecta ſit* & Petri 2. *Obedite Regibus etiam dyſcolis.* Ergo Romanus Pontifex nequit regno ſpoliare Regem quamvis inimicum. Tertiò quia poteſtas eccleſiaſtica tantùm extenditur ad ſpiritualia, & diſtinguitur à poteſtate temporali; adeò ut DEUS utramque hominibus conceſſerit, illam eccleſiaſticis, hanc ſæcularibus, qui ſicut non poſſunt ſe immiſcere ſpiritualibus, ita neque eccleſiaſtici dignitatibus ſæcularium dicente Apoſtolo: Nemo militans Deo ſe immiſcet negotiis temporalibus. Quartò quia Romanus Pontifex eſt Chriſti Vicarius, non tamen ut Dei, non enim poteſtas divina communicatur Papæ, qui propterea non poteſt nova ſacramenta inſtituere, neque quæ ſunt immediatè de jure divino; unde eſt Vicarius Chriſti ut hominis, & Eccleſiæ capitis: nec habet majorem poteſtatem, quàm ipſe Chriſtus ut homo: Sed Chriſtus ut homo non habuit juriſdictionem in regna temporalia, neque poteſtatem in principatus cum dixerit Joan. 18. *Regnum meum non eſt de hoc mundo* & Luc. 12. *O homo, quis me conſtituit judicem, aut diviſorem inter vos.* Ergo Romanus Pontifex cum ſit vicarius Chriſti ut hominis, non Dei, non habet juriſdictionem in Principes ſæculares. Quintò quia arma

Digitized by Google

arma Sacerdotum ſunt orationes, & opera pietatis, & charitatis exercendæ in proximum, non verò armati exercitus vis ut habetur in cap. convenior quæſt. 8. & diſt. 36. c. ult. cap. porrò 16. q. 3. Sextò quia hac poteſtate Romanorum Pontificum in Principes ſæculares plura contigerunt, quæ magis Eccleſiæ obfuerunt, quàm profuerint: etenim cenſuræ, & anathemata in Regem Angliæ Henricum VIII. totum perdiderunt regnum Angliæ, excuſſo enim jugo, toto regno religio catholica proſcripta fuit: & plura alia recenſentur exempla, quibus apparet, poteſtatem quam Romano Pontifici concedunt Theologi magis eſſe in deſtructionem, quàm ædificationem Eccleſiæ, plus damni inferre, quàm utilitatis.

Sed contra, ad primum reſpondetur, quòd tametſi concedamus regiam, vel imperatoriam dignitatem, authoritatem, & poteſtatem derivari in homines à Deo, à quo procul dubio eſt omne bonum, quod in homines redundat; non tamen poteſtas imperatoria, vel regia immediatè confertur à DEO; ſed tantùm mediatè, ſeu mediantibus hominibus ſaltem ut inſtrumentis, quo pacto in veteri teſtamento non niſi per Prophetas voluit inungi in Reges Iſraëlis Saulem, & Davidem; quia cum hæc poteſtas ſit merè temporalis, & dirigatur ad actum, cujus reſpublica eſt capax; & aliquando hæc poteſtas fuerit penes communitatem, à qua in Principes fuit translata; quatenus reſpublica ex pluribus civibus unum ſibi elegerunt capaciorem, magiſque idoneum, qui cæteros regnet omnibuſque præeſſet, ut habetur in jure §. 6. *Inſt. de I. N & G & l. 1. de conſt Principum*; ideo cum aſſeritur, Imperatores, & Reges ſuas à Deo accepiſſe dignitatem, & poteſtatem, verum eſt originativè, & fundaliter, quia Deus eſt prima origo & primarius fons, à quo ſcaturiunt hujuſmodi dignitates; quibus Principes ex ſpeciali Dei providentia, quæ principib' maximè invigilat, potiuntur, & inſigniuntur; non verò ita dicuntur donari à Deo principes, ut Deus non utatur hominibus ut inſtrumentis; quia cum hæc poteſtas gubernandi, & regendi populos ſive vocetur regia & imperatoria, poſſit ineſſe communitati, ut de facto plures reſpublicæ per regimen Ariſtocraticum, vel Democraticum ſe ipſas regant, ac gubernent, nulli dubium, quòd ſi hæ reſpublicæ vellent regimine monarchico gubernari, ac ſibi eligere Regem; hæc poteſtas regia derivaretur in electum, ac conſtitutum Regem à populo illius reipublicæ; quod tamen non poſſet contingere in pontificia dignitate, quia hæc nunquam eſt, neque fuit penes totam communitatem, ſed tantùm penes unum canonicè electum ſive à clero, ſive à ſolis Cardinalibus, quique ſit verus D. Petri ſucceſſor, & Chriſti vicarius in Eccleſia in terris militante. Præterea quamvis dignitas principibus conferretur immediatè à Deo; non tamen ſine ſubordinatione ad poteſtatem ſpiritualem, quia Deus operatur ad extra ordinatè, & rectus ordo exigit ut temporalia, & corporalia ſubſint æternis, & ſpiritualibus, ad quæ ex ſua natura diriguntur ut media ad finem; eſt enim hæc ſubordinatio indita rebus temporalibus, quæ ad æterna referuntur & ſpiritualia, quibus debent ſubeſſe; non enim res temporales debent expeti propter ſe, ſed propter Deum, qui eſt principium, & finis rerum omnium; & cum Deus ſit Spiritus, debent corporalia, & temporalia ex ſua natura ordinari ad ſpiritualia, ac illis ſubordinari. Proinde ac terra, & omnia ſublunaria, tametſi à Deo ſimul creata cum corporibus cœleſtibus; voluit tamen ab influxibus cœleſtium ſublunaria dependere, ac moveri. Ad ſecundum. Eſſe debitum juſtitiæ reddere cuique ſuum, proinde eſſe reddenda, quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo. Neque poteſt quilibet privatus obtentu principatus malè adminiſtrari in principem armari, neque ullum ei damnum inferre; alioquin nullibi Princeps tutus eſſet, & omnia plena eſſent furtis. Si Princeps perperam adminiſtret rempublicam, ſi plurima ſubditis inferat damna, ſi omnia ſus deque evertat, non ad quemlibet privatum pertinet remedium hiſce malis applicare, ſed tunc populus ad Romanum Pontificem rem totam debet deferre, ut ipſe ut Paſtor ſupremus totius Dominici gregis Principem moneat, eique ſuadeat emendationem, ſuggeratque obligationem promovendi bonum, & utilitatem ſubditorum; quòd ſi hæc media non proſint, & Princeps perniciem ſubditorum intendat, & præſertim animarum, tunc ad ſupremum Paſtorem pertinet Chriſti oves defendere, ne quidquam in ſpiritualibus præſertim patiantur damni. Alioquin ut monet D. Petrus tenentur ſubditi obedire Regibus etiam diſcolis, adeò ut ex qualibet privata cauſa non poſſint principatu ſpoliari, quod pluribus eſſet incommodis obnoxium, quam illud privatum damnum illatum uni, vel alteri ſubdito, unde non niſi ex cauſa publica, & damno communi, quod detrimentum inferat toti Eccleſiæ, ac religioni poteſt Romanus Pontifex Principem illum coërcere, & media illa omnia præmittere, quæ opportuniora ſunt ad impediendum damnum Eccleſiæ & religionis, cujus cognitio pertinet ad ſolum caput Eccleſiæ, ſeu Romanum Pontificem, ut ſupremum Paſtorem totius dominici gregis, & cui cura incumbit ovium Chriſti, & obligatio eas defendendi à lupis nitentibus nocere. Ad tertium reſpondetur poteſtatem eccleſiaſticam, & temporalem fuiſſe quidem utramque à Deo inſtitutam & conceſſam, ſcilicet temporalem Principibus ſæcularibus, & eccleſiaſticam Romano Pontifici nec iſtam poſſe ad temporalia extendi, nec ſæcularibus commiſceri, utraque enim habet ſuos limites, extra quos non fertur, ſed ſicut temporalia ſubordinantur æternis, & ſublunaria cœleſtibus à quorum influxibus dependent, & moventur, ita poteſtas temporalis ſubordinatur ſpirituali, & eccleſiaſticæ ex natura ſua cum ſint temporalia propter ſpiritualia, & licèt poteſtas eccleſiaſtica ſuos non debeat limites tranſire, ſi tamen poteſtas temporalis velit eccleſiæ nocere, & contra ipſam inſurgere, tunc quia ipſa non continetur intra ſuos terminos, quos tranſgreditur ſe immiſcendo eccleſiaſticis, tunc quia omnia turbantur, ideo poteſtas eccleſiaſtica in ſui defenſionem, & ne damnum ei inferatur, inſurgit contra poteſtatem temporalem, & ea omnia adhibet media, quibus valeat impedire, ne noceat Eccleſiæ, & Chriſti ovibus, quòd ſi adhibita media non ſufficiant, quia propria defenſio eſt juris naturalis, poteſt Romanus Pontifex Principem ſpoliare principatu, & ſubditos à vinculo juramenti præſtiti ſolvere. Expediebat enim Principum potentiæ terminum aliquem præſignâſſe, ut non excurreret ultra ſuos limites, & aras ſacras non tangeret, Eccleſias non læderet, oves Chriſti in perniciem non traheret, alioquin non bene proviſum fuiſſet Eccleſiæ, neque Chriſtus ſuis ovibus opportunè conſuluiſſet, cum eccleſiaſticis non poſſent impedire, nec præcavere damna iiſdem inferenda. Ad quartum reſpondetur cum D. Thoma, & communi ſententia Theologorum Chriſto Domino etiam ut homini utramque dignitatem ſacerdotalem, & regiam fuiſſe communicatam, ait enim D. Thomas *3. part. quæſt. 59. art. 4.* & *lib. 1. de regim. Princip. cap. 12.* perſpicuum eſſe Chriſto ut homini poteſtatem judiciariam ex regia conſequentem quoad omnes res humanas communicatam fuiſſe, & adterens rationem ſubdit, *cuique committitur principale, committitur & acceſſorium, omnes autem res humanæ*

ordi-

Digitized by Google

ordinantur in finem beatitudinis, quæ eſt ſalus æterna, ad quam omnes homines admittuntur, vel etiam repelluntur judicio Chriſti, ut patet Matth. 25. habetur Matth. ult. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.* quòd ſi Chriſto ut homini data eſt omnis poteſtas utraque etiam regia, & ſacerdotalis, alioquin ſi alterutra ei deeſſet, non fuiſſet illi data omnis poteſtas, hinc D. Paulus ad Hebræos ſcribit: *Quem conſtituit hæredem univerſorum*; & Joannes Apocal. 6. loquens de Chriſto ut homine ait: *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Quòd ſi poteſtas, quam Chriſtus habuit ut homo, fuit communicata Petro, quem Chriſtus conſtituit ſuum Vicarium in militante Eccleſia, procul dubio utramque poteſtatem regiam, & ſacerdotalem eidem communicavit, ut & ſuis ſucceſſoribus canonicè electis. Hoc autem jus regium in Chriſto ut homine docent Theologi oriri ex unione hypoſtatica, quia ſi cui communicatur forma aliqua, eidem communicatur etiam proprietates ejusdem. eò quia ſe habeant eſſentialiter conſecutivè ad ipſam formam, ita quia Chriſti humanitati communicata fuit forma Dei, debuit participare Chriſtus ut homo omnes divinas proprietates, quarum humanitas erat capax, conſequenter etiam ſupremum rerum temporalium dominium, & regiam authoritatem, quam tamen Chriſtus noluit exercere, eò quia venerat miniſtrare, non miniſtrari, ſervire, non dominari, ut exemplo pœnitentiæ, humilitatis ac contemptus mundi ubique relinqueret, & fortius operibus, quàm verbis doceret homines ſola cœleſtia deſiderare, ſola æterna appetere, & temporalibus, ac fluxis mundique vanitatibus non adhærere. Præterea humanitati Chriſti collatum fuit dominium rerum temporalium ſaltem donec neceſſarium videretur ad gubernandam Eccleſiam, & perficiendum opus noſtræ redemptionis, quia cui principale committitur, etiam acceſſorium intelligitur eſſe commiſſum. Tum quia Chriſtus hoc ipſum dominium interdum exercuit, cum ita expedire viſum fuit, etenim mulierem adulterii accuſatam, & convictam contra præſcriptum legis abſolutam dimiſit, quod non feciſſet, niſi dominium habuiſſet ſupra legem. Rurſus Matth. 21. ficulneam in alterius bono areſecit, eò quia fructus non dediſſet, id autem ſine conſenſu Domini ficulneæ, & vineæ non potuiſſet agere, & quia inconſulto Domino fundi id præſtitit, ſequetur evidenter habuiſſe ſupremum dominium in vineam illam, & ficulneam quam areſecit, alioquin ſine tali dominio fuiſſet injurius homini illi, ad quem ficulnea pertinebat. unde Chriſto, ut homini inerat dominium in res omnes temporales, & ſancitas à Principibus leges, hinc Matth. 8. immiſit Dœmones in gregem porcorum, qui ad alios pertinebant, quos & præcipites in aquas egit, idque ob dominium regium in res omnes temporales, alioquin aliena ſibi uſurpaſſet. Non tamen Chriſtus ut homo Herodem voluit deſtituere ſuo principatu, neque Auguſtum Cæſarem ſuo imperio, ut Religionis Chriſtianæ promotores ad tales dignitates eveheret, quia voluit Eccleſiam humilitate patientiæ, & exercitio reliquarum virtutum præſertim contemptu rerum humanarum creſcere, & miraculis, ac virtute clareſcere, non bello, & armis propagari, ut tanto illuſtrius divina potentia ſplenderet, quanto humanis ſubſidiis deſtituta Eccleſia latiùs extenderetur, & veritas fidei, quam homines pauperes, ac rudes per totum mundum propagarunt, foret omnibus indubitata: ſemel tamen Eccleſia ubique terrarum propagata, & religione conſtituta, voluit poſtea DEUS ſuam Eccleſiam in terris mediis naturalibus conſervari: ſicut natura humana tametſi immediatè à Deo producatur, ſemel tamen producta per naturales cauſas vult conſervari. Ad quintum reſpondetur, ſacerdotum arma eſſe quidem preces, & lachrymas fundendas DEO, non verò homines Sacramento addictos militiæ, ſed ubi præter lachrymas, ac preces alia deſiderantur remedia ad conſervationem Eccleſiæ hæc adhibenda ſunt, quia & ipſi Apoſtoli ea adhibuerunt, etenim D. Petrus repentina morte Ananiam, & Azariam interfecit, Paulus orbitate hominem mulctavit, & plura alia reliquerunt Apoſtoli exempla, quibus aliorum potentiam coërcuerunt. Quòd ſi Pontifex ab aliquo Principe armorum vi aggrederetur, ſuisque bonis, ut ſpoliaretur, an non liceret tunc Pontifici, ſe armis tueri, & injuſtum aggreſſorem compeſcere, cùm id jus ipſum naturæ præſcribat, non igitur lachrymis, non precibus, ſi non eſſent media ſufficientia, deberet Romanus Pontifex vim ſibi illatam propellere, ſed etiam armis, quæ neceſſaria tunc eſſent ad ſe, & bona ſua temporalia defendenda. Quòd ſi pro conſervatione bonorum temporalium poteſt Romanus Pontifex jure naturæ ſe armis defendere, quanto magis ſi Princeps ſæcularis vellet ipſam Eccleſiam aggredi, & Chriſti oves diſſipare, quia tunc præter jus naturæ etiam jus divinum perſuaderet Pontifici armorum violentia Chriſti ovile defendere, & lupos arcere, ne ovibus Chriſti, ſeu fidelibus damnum inferret, quidquid enim virium Romanus Pontifex à DEO accepit, id omne defendendæ religioni tenetur ex officio impendere, conſequenter & etiam exercere poteſtatem ſibi communicatam in Principes ſæculares ad eos compeſcendos, ſi velint Eccleſiæ nocere, ſi in perniciem trahere oves Chriſti: hæc enim poteſtas eſt acceſſoria ad officium ſupremi Paſtoris, cui incumbit cura paſcendi, & defendendi oves, alioquin ſi eſſet deſtitutus hac poteſtate coercendi Principes ſæculares, volentes evertere Chriſti ovile, ſeu Eccleſiam, & oves, ſeu fideles in perniciem trahere, non poſſet oves Chriſti defendere à lupis, nec illas conſervare. Ad ſextum reſpondetur illa incommoda, quæ fuerunt ſecuta à poteſtate exercita à ſummis Pontificibus in Principes ſæculares, non ex intentione Pontificum contigerunt, ſed ex prava voluntate eorundem Principum, qui propriis ſatisfacturi concupiſcentiis maluerunt jugum excutere, Eccleſiam evertere, Henricus enim octavus, ut in exemplo allato adſertur, veram uxorem voluit repudiare adhæſurus Bolenæ non ſuæ, & quia id non ſine injuria Catharinæ veræ uxoris, ac ſine violatione juſtitiæ permitti non poterat, ideo jugum excuſſit, Eccleſiam deſtruxit, & religionem toti regno proſcripſit, quod & præſtitit multo perniciosius, ac ſævius Eliſabetha Angliæ Regina, quæ furore percita in Catholicos feralius fuit graſſata, nec priùs deſtitit, quam regio ſanguine Stuartæ ſtirpis ſecures maderent, & Catholicorum neces totum regnum applerent barbarie velata prætextu, quòd Catholici ſeditionem in Reginam, & regnum molirentur, cæterum poteſtas, quam Romanus Pontifex à Chriſto accepit in Principes ſæculares non eſt adhibenda, niſi in extremis malis, quando adhibita alia omnia remedia nihil profuerunt, quia tunc juſtitia, & propria defenſio, ſeu jus naturale, & divinum præſcribunt, ut mala, quæ nobis imminent, eo modo quo poſſumus, caveamus. Sunt enim cenſuræ eccleſiaſticæ veluti pharmaca ex helleboro compacta, quæ ſi opportunè conferantur, plurimum juvant ad pellendos morbos, ſed ſi intempeſtivè exitium accerſunt, ut notavit Caſſianus *Collat.* 17. *cap.* 17, quòd ſi imminente exitiali morbo

ſumptum

Digitized by Google

ſumptum fuerit quid ſalubre, cæterum abſque ſummi diſcriminis neceſſitate perceptum præſentis exitii eſt. Quamobrem nonniſi raro, & cum ſumma circumſpectione, & ſola urgente neceſſitate adhibenda eſt hæc poteſtas in Principes ſæculares, ut obſervârunt Patres Concilii Tridentini ſeſſ. 25. de reform. cap. 3. ubi ajunt; *Quamvis excommunicationis gladius nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos valdè ſalutaris, ſobriè tamen, magnáque circumſpectione exercendus eſt, cum experientia doceat, ſi temerè, aut levibus ex cauſis incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potiùs parere, quàm ſalutem.*

CAPUT XVIII.

In quibus poſſit Romanus Pontifex diſpenſare legibus, & quibus ſervandis ſit ipſe obſtrictus.

TAmetſi Romano Pontifici, ut Chriſti in militanti Eccleſia Vicario ſumma ſit poteſtas à Deo concredita, non tamen hæc ad ejuſdem Eccleſiæ everſionem extenditur, ſed ad ſolam ædificationem protenditur, non enim pugnat contra veritatem, ſed tantùm pro veritate, quævis enim poteſtas in terris ſuos habet limites, quibus continetur. aër ſuam regionem, qua comprehenditur, mare ſua litora, quibus clauditur, & ultra quæ non excurrit, flumina ſuas ripas, ſupra quas non redundant, ſol ſuos periodos, ſuóſque motus, & ſuos motuum terminos, quos non transgreditur, ſed cum primum ad ſignum capricorni devenit recedendo à ſignis borealibus, iterum revertitur uſque ad ſignum cancri, ad quod cum acceſſerit, iterum recedit, malè enim publico bono conſultum eſſet, ſi poteſtas Principum nullis coërceretur limitibus, eſſet enim eorum poteſtas exlex effrænis, ac inverecunda, quam Apoſtolus non admiſit volens poteſtatem ſummo Pontifici communicatam eſſe tantùm pro veritate, non contra veritatem, ad ædificationem tantùm non deſtructionem, imò & ipſi Pontifices hanc limitationem aſſeruerunt, etenim Urbanus Papa *in cap. ſunt quidam 25. quæſt. 1.* ait: *Sunt quidam dicentes Romano Pontifici ſemper licuiſſe novas condere leges, quod, & nos non ſolum non negamus, ſed etiam valdè affirmamus. Sciendum vero ſumopere eſt, quia inde novas leges condere poteſt, unde Evangeliſta aliquid, & Prophetæ nequaquam dixerunt: ubi vero apertè Dominus, & ejus Apoſtoli, & eos ſequentes Sancti Patres ſententialiter aliquid definierunt, ibi non novam legem Romanus Pontifex dare, ſed potius quod prædicatum eſt uſque ad animam, & ſanguinem confirmare debet. ſi enim quod docuerunt Apoſtoli, & Prophetæ deſtruere, (quod abſit) adniteretur, non ſententiam dare, ſed magis errare convinceretur. Sed hoc procul ſit ab eis, qui ſemper Domini Eccleſiam contra luporum inſidias optimè cuſtodierunt.* Alexander III. *in cap. ſuper eo 4. de uſur. Cum uſurarum crimen utriuſque teſtamenti pagina deteſtetur, ſuper hoc diſpenſationem aliquam poſſe fieri non videmus,* unde Pontifex aſſignat limites ſuæ poteſtatis, ut non excutiat ad ea, quæ in ſacris paginis deteſtantur, & Innocentius III. *in cap. litteras de reſtit. ſpoliat.* ait: *Opinioni autem ultimæ non videtur incongruè adaptari, ut in gradibus conſanguinitatis divina lege prohibitis reſtitutioni aditus præcludatur, ſed conſtitutione interdictis humana reſtitutio locum habeat cum effectu, cum in illis diſpenſari non poſſit, & in iſtis valeat diſpenſari, ſicut beatus Gregorius, & multi alii diſpenſârunt.*

Quamobrem Romanus Pontifex nequit in lege divina, & naturali diſpenſare, ut docet D. Thomas 1. 2. quæſt. 97. art. 4. ad 3. ubi ait: *Ad legem divinam ita ſe habet quilibet homo, ſicut perſona privata ad legem publicam, cui ſubjicitur: unde ſicut in lege humana publica non poteſt diſpenſare, niſi ille, à quo lex authoritatem habet, vel is, cui ipſe commiſerit, ita in præceptis juris divini, quæ ſunt à Deo, nullus poteſt diſpenſare niſi Deus, vel is, cui ipſe ſpecialiter committeret,* & in quodlibet 4. quæſt. 8. art. 3. ait: *Circa ea verò quæ ſunt juris divini, vel naturalis, diſpenſare non poteſt Papa, quia iſta habent efficaciam ex inſtitutione divina. jus autem divinum eſt, quod pertinet ad legem novam, & veterem: ſed hæc eſt differentia inter legem utramque; quia lex vetus determinabat multa tam in præceptis cæremonialibus pertinentibus ad cultum Dei, quam in præceptis judicialibus pertinentibus ad juſtitiam inter homines conſervandam: quæ verò in novo teſtamento non obligant, niſi aſſumantur ab Eccleſia, vel aliqua civitate pro ſuo ſtatuto: & hoc quoad judicialia: nam quoad cæremonialia ex toto ceſſant. Sed lex nova, quæ eſt lex libertatis, hujuſmodi determinationes non habet: ſed eſt contenta præceptis moralibus naturalis legis, & articulis fidei, ac Sacramentis gratiæ: unde etiam dicitur lex fidei, & lex gratiæ propter determinationes articulorum fidei, & efficaciam ſacrorum. Cætera verò, quæ pertinent ad determinationem judiciorum, vel determinationem divini cultus liberaliter promiſit Chriſtus, qui eſt novæ legis lator, Prælatis Eccleſiæ, & Principibus populi Chriſtiani determinandi. Unde omnes hujuſmodi determinationes pertinent ad jus humanum, in quo poteſt Papa diſpenſare. In ſolis vero his, quæ ſunt de lege naturæ, & in articulis fidei, & Sacramentis novæ legis diſpenſare non poteſt: hoc enim non eſſet poſſe pro veritate, ſed contra veritatem.* Hanc eandem ſententiam docent S. Antoninus *3. part. tract. 22. cap. 7. §. 23.* D. Bonaventura in *4. diſt. 38. art. 2.* & communiter Theologi, & ratio etiam id ſuadet, quia tota diſpenſandi ratio in lege humana ex eo deſumitur, quia humanus legiſlator utpote limitatæ cognitionis, cùm non poſſit omnes caſus, omneſque prævidere circumſtantias, quæ poſſunt contingere, & in quibus ſatius ſit juxta æquitatem, ſi lex non ſit quam ſi jam ſancita ſervetur: imò tametſi prævideret legiſlator talem ſpecialem caſum cum illis circumſtantiis, adhuc non poſſet omnibus ſubvenire, ideo in iis, quæ plerumque, & in pluribus contingunt, & fuerunt à legiſlatore prævisa, non diſpenſat, ſecus in iis quorum circumſtantiæ nonniſi rariſſimè contingunt, nec potuerunt à legiſlatore prævideri, tunc datur locus diſpenſationi, ut docet D. Thomas in 3. *diſt. 37. quæſt. 1. art. 4. ſub init.* adeo ut diſpenſationis cauſa ſit ignorantia legiſlatoris, qui non potuit prævidere, nec cognoſcere omnes circumſtantias, & impotentia defectu legis, quæ non poteſt ſemper in omni caſu publico, & privato bono accommodari, hæcque eſt ratio, cur in lege humana poſſit legiſlator diſpenſare, quia lex ſancitur in publicum commodum, & utilitatem populorum, quibus ſi plus damni in aliquibus circumſtantiis inferat quàm emolumenti, tunc à Principe legiſlatore ſolvitur, & diſpen-

Digitized by Google

diſpenſare, quia lex ſancitur in publicum commodum, & utilitatem populorum, quibus ſi plus damni in aliquibus circumſtantiis inferat quàm emolumenti, tunc à Principe legislatore ſolvitur, & diſpenſatur, ne tota communitas detrimentum patiatur. Secus dicendum de lege divina ſive poſitiva, ſive naturali, quia cùm Deus ſit omniſcius, & omnia prævideat, omnesque futuros eventus ante oculos diſtinctiſſimè habeat, & leges ſuas pro omnibus caſibus, & circumſtantiis omnibus perſonis adaptet, ideo ſemel, quòd lex divina ſive poſitiva ſive naturalis eſt ſancita, ſemper obligat, & non poteſt dari caſus in quo Princeps humanus ſive eccleſiaſticus, ſive ſæcularis poſſit in illa diſpenſare, quia Deus non tantùm præcipit, quod fieri velit, ſed etiam ſuis præceptis, & legibus gratiam, & vires adjungit, quibus adimpleantur, adeo ut nulla ſit neceſſaria diſpenſatio ex defectu virium, vel non præviſæ circumſtantiæ; adeo ut ſi neceſſaria fuerit aliqua diſpenſatio hæc ſoli Deo ſit reſervata, quia ipſe ſolus cognoſcit modum, finem, & terminos ſuarum legum, ut explicat D. Thomas exemplo cauſarum naturalium, quarum ordinem, & nexum à Deo inſtitutum nemo mutare poteſt, nec ſuſpendere, & ſi neceſſitas urgeat aliquid immutandi non hominibus hæc mutatio permittitur, imò neque ipſi naturæ, ſed à ſolo Deo operante ſupra naturam ſit expectanda.

Secunda ratio deſumitur ex innata immutabilitate legis divinæ, & naturalis. Quod eſt immutabile ex intrinſecis ſuis principiis, non poteſt ulli ſubjacere diſpenſationi; quia ſimul obligat & eſt immutabile neceſſe eſt, quod ſemper obliget; alioquin ſi non obligaret, mutaretur, & tranſiret de prædicato obligandi ad aliud non obligandi; ideo jura humana poſſunt diſpenſari, quia ſunt mutationi obnoxia, & pro varietate temporum, vel urgente neceſſitate aut evidente utilitate poſſunt diſpenſari, ne obligent in tali, vel alia circumſtantia, unde ex principiis intrinſecis non ſunt jura immutabilia; ſed mutabilia, ut conſtat *ex cap. non debet 8. de conſanguinitate, & affinitate:* Sed jura divina, & naturalia ſunt immutabilia *arg. dict. cap. debet, & cap. fin. de conſuetudine:* Ex eo autem quòd lex divina, & naturalis ſit ex intrinſecis principiis, & vi obligandi eſt immutabilis, ſequitur non poſſe diſpenſari: alioquin deperderet vim, & efficaciam obligandi; ſicque mutaretur; quod ſi non poſſit mutari, neque poteſt diſpenſari, quia diſpenſatio non ſolùm mutat obligationem legis, ſed illam etiam delet. Quòd ſi dicas legem naturalem eſſe, ac dici immutabilem; eò quia non poſſit tota mutari, nec ſæpe pati diſpenſationem; ſed rariſſimè. Contra eſt quia hoc pacto etiam leges humanæ dici poſſent immutabiles, quia multæ ſunt leges humanæ, quarum obligationem neque totam convenit deleri; & non niſi rariſſimè diſpenſantur; ut liquet in gradu ſecundo conſanguinitatis, & primo affinitatis quoad matrimonium contrahendum; quod enim in illis gradibus non poſſit contrahi eſt lex humana, quæ tamen rariſſimè tantùm diſpenſatur, neque tota lex aboletur, unde hæc prohibitio ſeu lex humana dici etiam poſſet immutabilis, ſicque lex humana poſitiva non diſtingueretur à divina, & naturali. Præterea ſi Pontifex poſſet diſpenſare in lege divina, vel naturali, utique id præſtaret aliqua authoritate, divina, vel humana; ſed neutrum dici poteſt; non humana, quia humana authoritas eſt inferior lege divina, & naturali, & inferior non prævalet in lege ſuperioris, neque poteſt in illa diſpenſare, alioquin inferior prævaleret ſuperiori, minor majori, imbecillior fortiori; & quod Princeps ligaret ſubditus ſolveret: Quod inferior non poſſit diſpenſare in lege ſuperioris, habentur in jure canonico textus luce meridiana clariores *in Clement. 1. ne Romani de elect. c. Cum inferior. de major. & obed.* Unde non poteſt Pontifex humana poteſtate ſolvere legem divinam, & naturalem, quia utraque eſt immediatè à ſuperiore, fortiore, ſeu Deo. Neque poteſt diſpenſare authoritate, & poteſtate divina; quia tametſi Pontifex ſit in militante Eccleſia Chriſti Vicarius, non tamen illi data eſt poteſtas tota quæ fuit in Chriſto; alioquin poſſet Pontifex nova inſtituere Sacramenta, ſicut Chriſtus inſtituit, quod eſt falſum. Neque obſtat ſi dicas, Chriſtum dediſſe D. Petro, & ejus Succeſſoribus poteſtatem ſolvendi quodcunque, Matth. 16. *Quodcunque ſolveris ſuper terram erit ſolutum & in cælis*, quia verba hæc ſunt generalia, quæ non includunt caſus ſpecialiſſimos: alioquin deberent etiam extendi ad poteſtatem illam privilegiatam, ſolique Chriſto conceſſam, quæ à Theologis dicitur poteſtas excellentiæ, quæ eſt poteſtas inſtituendi nova Sacramenta, immutandi materiam inſtitutorum; obligandi ad ea quæ ſunt ſimplicis conſilii, id autem nullus hactenus Theologorum Papæ conceſſit. Neque urget ſi dicas Vicarii, & principalis eſſe unum, ac idem tribunal; quia licet Vicarii tribunal ſit illud principalis; & utriusque eadem authoritas, adeo ut à ſententia Vicarii non detur appellatio ad Epiſcopum; non propterea poteſt Vicarius diſpenſare in lege ſpeciali ab Epiſcopo lata; ad id enim indiget ſpeciali mandato, neque ſufficit generale *c. quid agendum 4. cap. qui generaliter 5. de Procur.* Idque conſtat itidem in collatione libera beneficiorum *c. 3. de officio Vicarii in 6.* & in caſibus, quos Epiſcopus ſibi ſoli reſervavit, qui à Vicario ſine ſpeciali conceſſione non poſſunt diſpenſari. Demum quia nec traditio Apoſtolica, neque doctrina Sanctorum Patrum, neque ſententia Theologorum tribuerunt Pontifici hanc poteſtatem diſpenſandi in lege divina, & naturali; unde nec poſſumus nos ei tribuere. Hinc D. Bernardus Epiſt. 179. contra tribuentes Papæ, quæ illi non competunt ait: *Miramur ſatis, quod viſum fuerit hoc tempore quibusdam Doctorum mutare colorem optimum novam inducendo opinionem, quam ritus Eccleſiæ neſcit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio: nunquid Patribus doctiores, aut devotiores ſumus? periculosè præſumimus, quidquid ipſorum in talibus prudentiam prætérivit. At valde honorandus eſt Papa inquis, quia Vicarius eſt Chriſti, bene mones: ſed honor Pontificis judicium diligit. Non eget falſo honore veris cumulatus honorum titulis, infulis dignitatum: Libenter glorioſus hoc honore carebit, quo falſa induci videtur prærogativa. Alioquin nulla ei ratione placebit contra Eccleſiæ uſum præſumpta novitas, mater temeritatis, ſoror ſuperſtitionis, filia levitatis.* Quòd Pontifices hanc non habeant poteſtatem diſpenſandi in lege divina & naturali id argumento eſt, quia Pontifices nunquam hac fuerunt uſi; nullus hactenus fuit Pontifex, qui diſpenſaverit in Polygamia, in repudio ſterilis uxoris, quando de conſervanda Regis, vel Imperatoris familia agitur, tametſi inde pendeat conſervatio Catholicæ religionis in regno, vel Imperio: quia explorati eſt juris, inferiorem non poſſe contra authoritatem, ac poteſtatem ſuperioris, conſequenter neque diſpenſare in ejus legibus: Præſertim cùm leges divinæ, & naturales ſint regulæ, & exemplaria omnium honeſtarum actionum, adeo ut teneantur homines ne deflectant ab honeſtate, devientque à boni-

à bonitate morali iiſdem ſuas conformare operationes, quæ ſi ab hiſce regulis erraverint rectitudine deſtituuntur & diſtortæ ac obliquæ fiunt, ſeu peccaminoſæ; quapropter ſi Pontifex diſpenſaret in legibus divinis, & naturæ deleret regulas honeſtatis, & aditum aperiret peccatis; virtutes amoveret; & vitia promoveret, quod eſſet invertere totum naturæ ordinem; ſeu vitium & peccatum deſtituere ſua turpitudine; & virtutes privare ſua honeſtate. Hinc non poteſt Pontifex niſi bonum commune, & utilitas ingens reipublicæ urſerit derogare juri alterius c. de eccleſiaſticis 25. quæſt. 2. idque vel maximè in pactis, & tranſactis *c. ex multiplici 3. de decimis*: imò neque poteſt derogare in privilegiis, quæ in vim, & naturam pacti tranſierunt c. privilegia, c. de eccleſiaſticis, c. quod vero, c. ducenti. c. privilegia 1. & 2, 25. quæſt. 2. adeo ut nec per clauſulas motu proprio, vel ex certa ſcientia, aut ex plenitudine poteſtatis juri quæſito præjudicetur; & hoc idem declarant ipſi Pontifices in regulis Cancellariæ de jure non tollendo, *& cap. 15. de offic. Judicis delegati. l. ſi quando 35. C. de inoffenſ. teſtam.* Quinimò niſi Pontifices id expreſsè declarent, & exprimant non præſumuntur ordinariè velle uti plenitudine poteſtatis; ſed reſcribere conformiter ad jus commune.

Verùm Papam non poſſe diſpenſare in lege divina, & naturæ ſolet multipliciter limitari. Primò ut verum ſit de jure naturæ præceptivo; quia in jure naturæ permiſſivo Papa, & alius ſupremus Princeps diſpenſat; quia jus permiſſivum poteſt abrogari, à fortiori diſpenſatione aliqua reſtringi *Can. 1. d. 8.* Secundò in votis, & juramentis, quia eorum obligatio dependet à voluntate hominis, & actibus ab eadem imperatis, legi humanæ ſubjiciuntur, in qua poteſt Pontifex diſpenſare: imò vota, & juramenta ſub hac implicita conditione emittuntur, ut poteſtati, ac diſpenſationi humanæ ſubjaceant; hinc uſus invaluit, ut Pontifices ſemper in iiſdem diſpenſaverint ad majorem DEI gloriam; & Eccleſiæ utilitatem; uſus autem perpetuus optimus eſt legis interpres c. quanto 18. de jurejur. Non tamen deſunt, qui negent, Pontificem propriè poſſe diſpenſare in voto, & juramento; ſed tantùm declarare in hoc vel illo eventu non obligare. Limitatur tertiò ut poſſit Papa, vel alius Princeps diſpenſare in concluſionibus quæ inferuntur ex lege divina, & naturali; non tamen naturaliter, ſed inferuntur dependenter ab humana voluntate, ut quòd fur ſit ultimo ſupplicio plectendus, ut docet D. Thomas 1. 2. quæſt. 97. art. 4. ad 3. Limitatur quartò ut quamvis Pontifex non poſſit diſpenſare in jure divino; poſſit tamen in præceptis Apoſtolicis, quæ non ex naturali, & divina lege, ſed ex humana tantùm poteſtate ab Apoſtolis ſunt conſtituta, quo pacto diſpenſatur cum bigamo *c. Lector. d. 34.* cum ordinato abſque titulo c. 6. de Præbend. Limitatur quintò ut poſſit Pontifex divinam, & naturalem legem quando ſunt dubiæ interpretari, & an in particulari aliquo eventu obligent vel non: ut an præceptum reſidendi in ſuis beneficiis obliget in hoc vel illo eventu eccleſiaſticos vel non; an lucrum ſeu fœnus ſupra ſortem poſſit licitè exigi: quia in hiſce dubiis conſtituendus eſt aliquis Judex, qui lites dirimat, & aliquis interpres qui declaret mentem legiſlatoris in talibus circumſtantiis; & aliquis Magiſter qui veritatem doceat; neque poteſt quis aptior eligi, quàm Romanus Pontifex, quam in militante Eccleſia Chriſti Vicarius, ut docet D. Thomas 2. 2. *quæſt. 2. art. 3. & habetur in c. quanto de jurejur.* & *c. Licet 13. de teſtibus.* Quòd ſi dicas ad ſolum Legiſlatorem pertinere legem ſuam interpretari *l. fin. ff. de legibus l. 1. & l. Sacratiſſimæ C. de leg.* ergo Romanus Pontifex non videtur poſſe eſſe interpres legis divinæ, & naturalis, cùm non ſit illarum Author. Sed contra quia tametſi Romanus Pontifex non ſit Author legis divinæ, & naturalis, in rebus tamen fidei declarandis; & in iis, quæ ad bonos mores pertinent, ſtabiliendis non ducitur ſpiritu humano, ſed divino, quia tunc operatur ex inſtinctu Spiritûs Sancti, qui non ſinit eum fallere, nec falli; quapropter Apoſtolus vocat Eccleſiam *Columnam veritatis*: & quia Spiritus Sanctus eſt Deus, & author legis divinæ, & naturalis; ideo eſt ipſe Deus qui diſpenſat, vel interpretatur legem divinam mediante Pontifice. Præterea quia non ſemper poteſt Princeps adiri, ſolet hic Judices conſtituere inferiores, quibus dat potentiam interpretandi legem in dubiis occurrentibus; & hæc poteſtas à Deo data fuit Chriſti Vicario in militante Eccleſia, eſtque poteſtas acceſſoria ad officium ſupremi Paſtoris ovium Chriſti, deſiderabatur enim in ſupremo Judice viſibili, ut dubia circa legem divinam, & humanam poſſet ſolvere ad lites dirimendas.

Immo limitatur etiam ut Romanus Pontifex poſſit diſpenſare in gradibus Levitici 18. prohibitis ut definitum fuit in Concilio Tridentino *de matrim. Seſſ. 24. can. 3.* & Julius II. diſpenſavit cum Henrico VIII. Angliæ Rege, ut poſſet ducere in uxorem Catharinam Auſtriacam viduam Arcturi fratris natu majoris ipſius Henrici. Juvat obſervare quòd tametſi matrimonium inter uxorem mariti defuncti, & ejus fratrem ſit prohibitum lege divina, non ſolùm cæremoniali, & judiciali, ſed etiam morali, ob pudorem, & honeſtatem naturalem repugnantem tali matrimonio, ut dicitur in *dicto cap. 18. Levit.* & 20. quia tamen hæc repugnantia naturali honeſtati, ſeu indecentia tanti non fiebat, ut urgente aliqua cauſa promovendi privatum aliquod inſigne bonum vel publicum non diſpenſaretur; ſed factâ veluti compenſatione aboleretur; ita hæc eadem indecentia ex ſe poteſt deleri, ac diſpenſari in gradu matrimonii, ut uxor vidua poſſit nubere fratri germano demortui primi mariti, ſitque eadem mulier uxor duorum fratrum, ſucceſſivè; etenim Levit. 18. permittitur marito, non quidem vivæ, ſed mortuæ uxoris, ut ſororem defunctæ ſuæ uxoris poſſit ducere. ſed idem eſt gradus primus in linea tranſverſali, ſi uxor primi mariti defuncti nubat ejus fratri; eſt enim idem gradus affinitatis ſive idem vir ducat ſucceſſivè duas ſorores, ſive eadem fœmina ſucceſſivè nubat duobus germanis fratribus: eadem ratio naturalis pudoris, ac indecentiæ quæ uni ineſt caſui, reperitur in alio, conſequenter ſi ratio indecentiæ eſt ex ſe diſpenſabilis in uno, poterit etiam aboleri in alio, cùm ſit utrimque par ratio. Rurſus Deuter. 25. permittitur, ut Levir, ſeu frater uxoris ducat fratriam, ſeu uxorem fratris; idque ea de cauſa, *ut frater fratris ſui ſemen excitet, illique domum, & familiam ædificet*: Quod ſi ob bonum tam exiguum, ac incertum etiam, quodque unam tantùm familiam reſpicit, ejusque prolem eſt cauſa ſufficiens delendæ indecentiæ, quæ concipitur in illo gradu affinitatis; quantò magis ob bonum publicum verum, ac reale pertinens ad pacem, & tranquillitatem totius regni, vel principatus poterit hæc indecentia deleri ac diſpenſari, ut in eodem affinitatis gradu poſſit matrimonium contrahi, & ut eadem fœmina uxor ſit ſucceſſivè duorum fratrum? adeo ut defuncto primo fratre marito, nubat ſecundo? & verecundia affinitatis per diſpen-

Digitized by Google

diſpenſationem factam à ſuperiore ceſſet: ob pacem, & tranquillitatem Regnorum Hiſpaniæ, & Angliæ Julius II. diſpenſavit ut mortuo Arcturo Angliæ Rege Catherina Auſtriaca ejus uxor vidua nuberet Henrico VIII. fratri germano natu minori Arcturi. Ob bonum publicum totius regni lex divina, & naturalis non prohibet contrahi matrimonium in primo gradu affinitatis lineæ transverſæ. Præterea cùm caſus particulares ſint propemodum infiniti; & leges nonniſi paucas eſſe expediat; ideo ex caſu unius legis ad caſum alterius ob idemnitatem rationis proceditur *l. 12. & ſequent. ff. de leg.* Quòd ſi dicas ibi non eſſe neceſſariam diſpenſationem ubi lex non obligat; proinde non debuiſſe Papam diſpenſare. Contra eſt quia Pontifex non diſpenſavit in lege divina, & naturali; ſed tantùm in lege humana prohibente matrimonium iniri inter perſonas junctas in primo gradu affinitatis etiam obtentu publici boni; adeò ut non liceat ex quacunque cauſa transgredi legem, quæ propterea indiget diſpenſari quæ ſervat obligationem, quæ in aliquibus caſibus debet aboleri, ut matrimonium licitè contrahatur. Secus quoad legem divinam Pontifex propriè non diſpenſat; ſed tantùm declarat in tali caſu non obligare.

Cæterum Romanus Pontifex non ſolvitur à qualibet lege humana, quamvis ſit ſupremus Legislator, quia quoad vim directivam obſtringitur legibus ſuorum prædeceſſorum, ut docent communiter Theologi, imò & ipſi Pontifices, ſiquidem ut docet Sanctus Zozimus Papa ad Epiſcopos Eccleſiæ Narbonenſis teſte Ivone in Epiſt. ad Hugonem Archiepiſcopum Lugdunenſem in cap. contra ſtatuta 25. q. 1. *Contra ſtatuta Patrum condere aliquid vel mutare nec hujus quidem Sedis poteſt authoritas, apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum ſanxère reverentiam.* Sanctus Leo Papa in cap. Ideo 25. quæſt. 2. *Permittente Domino Paſtores hominum ſumus effecti, ut quod Patres noſtri ſive in Sanctis Canonibus ſive mundanis affixere legibus excedere minimè debeamus, contra eorum quippe ſaluberrima agimus inſtituta, ſi quod ipſi divino ſtatuerunt conſulto intactum non conſervamus.* Sanctus Gregorius lib. 12. Epiſt. 31. ad Felicem Epiſcopum in cap. ſi ea 25. quæſt. 2. *Si ea deſtruerem quæ Anteceſſores noſtri ſtatuerunt non conſtructa, ſed everſor eſſe juſtè comprobarer teſtante veritatis voce, quæ ait: unde in regnum in ſe ipſo diviſum non ſtabit: & omnis ſcientia, & lex adverſum ſe diviſa deſtrueretur.* Et lib. 7. Epiſt. 17. in cap. *Inſtitutionis 25. quæſt. 2.* ait: *Inſtitutionis noſtra decreta, quæ pro defenſorum ſunt privilegiis & ordinatione diſpoſita perpetua ſtabilitate, & ſine aliqua conſtituimus refragatione ſervari, ſive quæ ſcripta decrevimus, ſive quæ in noſtra præſentia videntur eſſe diſpoſita, nec à quoquam Pontificum in totum, vel in partes ea qualibet occaſione convelli decernimus vel mutari. Nam nimis eſt aſperum, & præcipuè bonis Sacerdotum moribus inimicum, niti quempiam quacunque rationis excuſatione, & quæ benè ſunt ordinata reſcindere, & exemplo ſuo docere cæteros, ſua quandoque poſt ſe conſtituta diſſolvere.* Pelagius Papa ad Armentarium Magiſt. Milit. in cap. poſteaquam 22. quæſt. 2. ait: *Poſtea quam Eccleſiæ jura, documentorum quoque intercedentium fuerint authoritate firmata, nullatenus ab his diſcedendi liberam Pontifex, vel ſi vult permittatur, habere licentiam.* Sanctus Leo Papa in cap. Nos ſi incompetenter 2. quæſt. 7. ait: *Nos ſi incompetenter aliquid & egimus, & ſubditis juſta legis tramitem non conſervavimus veſtro, ac miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare judicio: quoniàm ſi nos qui aliena debemus corrigere peccata pejora committimus certè non veritatis diſcipuli (ſed quod dolentes dicimus) etiam præ cæteris erroris Magiſtri. Inde Magnitudinis veſtræ magnopere clementiam imploramus ut tales ad hæc, quæ diximus, perquirenda miſſos in his partibus dirigatis; qui Deum per omnia timeant, & cuncta (quemadmodum ſi veſtra præſens imperialis gloria) diligenter exquirant, & non tantùm hæc ſola, quæ ſuperius diximus, quærimus ut ex amuſſim exagitent ſed ſive minora, ſive etiam majora illis ſint de nobis indicata negotia, ita eorum cuncta legitimo terminentur examine, quatenus impoſterum nihil ſit, quod ab eis indiſciſſum, vel indefinitum remaneat.* Gelaſius Papa in Epiſtol. ad Creſconium, & Joannem Epiſcopos reſcribit in cap. deceſſorum 25. quæſt. 2. *Deceſſorum ſtatuta ſicut legitima & juſta Succeſſorem cuſtodire convenit, ita debet etiam malefacta corrigere.* Hoc idem etiam docet D. Thomas. 1. 2. *quæſt. 96. art. 5. ad 3.* ubi oſtendit Principem dici tantùm ſolutum eſſe à legibus quoad vim coactivam earundem: nullus enim propriè cogitur à ſe ipſo, & lex vim totam coactivam à ſola Principis poteſtate habet in ſe derivatam. Dicitur etiam Princeps eſſe ſolutus à lege, quia nullus in ipſum poteſt ſententiam condemnationis ferre, ſi legem transgrediatur: & notat D. Thomas in Pſal. 50. à Gloſſa explicari illud Davidis reſipiſcentis: *Tibi ſoli peccavi*, tametſi peccaverit contra juſtitiam coinquinando adulterii macula alienum thorum, & peccaverit in Uriam, quem juſſit interimi, nihilominus ait: David ſe ſoli DEO peccâſſe, eò quia ſolus DEUS judicet peccata Regum. Verùm quoad vim directivam etiam Rex ſubditus legi propriâ voluntate, quia ut dicitur *cap. Cùm omnes de conſtitut. Qui juris aliquid in alterum ſtatuit, ipſe eodem jure uti debet.* Hinc Sapiens alloquens Principem ait: *Patere legem quam ipſe tuleris.* Quamobrem quoad DEI judicium Princeps non eſt ſolutus à lege quoad vim directivam illius, ſed tenetur voluntarius non coactus legem implere. Cæterum dicitur Princeps eſſe ſupra legem, quatenus juxta exigentiam boni communis poteſt legem humanam mutare, vel etiam in ea diſpenſare pro loco, & tempore. Quòd ſi dicas Pontificem non eſſe inferiorem ſuis prædeceſſoribus, ſed habere eandem poteſtatem, conſequenter neque quoad vim directivam obligari ad obſervantiam legum, quas ſui Prædeceſſores ſanxerunt. Contra eſt, quia tametſi par non habeat poteſtatem in parem, nec in ſe ipſum, adeo ut non poſſit homo ſibi legem ponere: ſi tamen lex reſpiciat bonum commune, cujus conſervatio, & promotio maximè ad ſummum Pontificem pertinet, & nihil magis conſervet bonum commune, quàm legis obſervantia, nilque ſit illi magis noxium, quàm ipſa transgreſſio legum, ideo non tantùm ſubditi, & inferiores, verùm etiam ipſi Legiſlatores quoad vim directivam ſuas debent ſancitas leges obſervare, quas ſi ſubditi videant à ſuperiore transgredi, ſunt etiam iiſdem contemptui, & facilius non ſine pernicie boni communis ab iiſdem violantur, quapropter ait Sanctus Iſidorus lib. 1. ſententiarum de ſummo bono cap. 53. in cap. Juſtum. diſt. 9. *Juſtum eſt Principem legibus obtemperare ſuis. Tunc enim jura ſua ab omnibus cuſtodienda exiſtimet, quando & ipſe illis reverentiam*

præbet. *Principes legibus teneri ſuis, nec in ſe convenit poſſe damnare jura quæ in ſubjectis conſtituunt. Juſta eſt enim vocis eorum authoritas, ſi quod populis prohibent, ſibi licere non patiantur.* Et Innocentius III. in cap. Magnæ de voto ait: *Præterea non videbatur expedire cùm ex abſolutione tua ſcandalum poſſet laicorum mentibus generari licentiam ubi eſt Deus Clericorum? Et hoc exemplum credentium ſe ad voti obſervantiam non teneri; quod enim agitur à Prælatis facilè trahitur à ſubditis in exemplum, juxta quod Dominus inquit ad Moyſen in Levitico: ſi Sacerdos qui eſt unctus peccaverit, faciet delinquere populum.* Quia igitur exempla Principum efficacius ſubditos movent; quàm verba, tenentur Principes ſaltem quoad vim directivam leges ſervare, quas ſanxerunt, idque cauſæ, cur D. Ambroſius lib. 5. Epiſt. 35. ſcripſerit ad Valentinianum Imperatorem; *Quòd cùm præſcripſiſti aliis, præſcripſiſti etiam tibi, leges enim Imperator fert, quas primus ipſe cuſtodiat.* Hinc Plinius in panegirico Trajani ait: *Vita Principis perpetua cenſura eſt, ad hanc dirigimur, nec tam nobis imperio, quàm exemplo opus eſt,* & Pacatus in paneg. Theodoſ. ait: *Exaſperat homines imperata correctio blandiſſimè jubetur exemplo.* Quòd ſi dicas, hoc pravum exemplum non dari à Principe niſi cùm publicè ſit legum transgreſſor, quia ſuo exemplo tunc tantùm movetur populus ad faciliorem earundem legum transgreſſionem, non verò ſi privatim, & occultè inſcio populo leges ſancitas à ſe ſuisque Prædeceſſoribus non ſervet, quia tunc ex malo Principis exemplo non poſſunt ſubditi trahi ad legum transgreſſionem. Contra eſt, quia ſi lex ſemel ſancita fuerit, & poſita materia gravis certæ virtuti, quemadmodum lex ſervandi jejunii ponit materiam gravem virtuti temperantiæ; pro gravitate hujus materiæ obligantur omnes qui poſſunt obligari, ac debent, & Princeps ut conſtat ex prædictis obligatur, & ipſe pro gravitate materiæ ad ejuſdem legis obſervantiam. Quòd verò non publicè, ſed tantùm privatim leges transgrediatur, inde tamen ſequitur, quòd actus ille occultus, vel etiam rarus non offendat ſubditos graviter, non verò quòd non offendat legem in materia gravi, alioquin ſequeretur, quòd nec ipſe ſubditus peccaret, ſi non publicè transgrederetur legem, ſed tantùm in occulto peccaret, quod nemo conceſſerit, quia actus occultus non impedit, quin lex violetur in materia gravi, quæ cùm graviter obliget, per quemlibet actum ſemper graviter violatur, & peccatum committitur. Hinc Romanus Pontifex pro gravitate materiæ etiam ipſe peccaret, ſi lex, quam poſſet ſervare ſine incommodo gravi, ab ipſo violaretur, niſi fortaſſis cum ſe ipſo diſpenſaret, hinc tenetur ſtare pactis initis, & contractibus celebratis, quia eorum obligatio eſt naturalis *l.* 1. §. *de pactis.* Verum tamen eſt, Papam non obligari ad obſervantiam earum legum, quæ ipſum dedecent, quia tunc reſpectu Papæ, lex deficit ab honeſtate & juſtitia, quæ duo neceſſaria ſunt, ut ut leges ſanciantur, ac ſuam ſortiantur vim obligandi ut habetur in *l. ſancimus Cod. de donat.* Neque Papa tenetur ſuis legibus vi coactiva, ut docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 96. *art.* 5. *ad* 3. quia cùm careat in terris ſuperiore à nemine cogi poteſt; quòd ſi haberet, jam non ſua, ſed aliena lege cogeretur, non verò à ſe ipſo, cùm nemo dicatur ſe ipſum invitum cogere, eo enim ipſo, quòd quis vult aliquid agere non cogitur ad illud agendum, ſed ad illud voluntariè ac liberè movetur: cæterum ſicut Papa ex juſta, & rationabili cauſa poteſt alios per privilegium vel diſpenſationem eximere ab obſervantia legis, ita etiam ſe ipſum cùm non ſit deterioris conditionis: Leges enim obligant ex voluntate legiſlatoris, qui ſi poteſt alios eximere à legis obſervantia, poterit etiam ſe ipſum ex juſtis, & rationabilibus cauſis, ut docet D. Thomas in 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 1. *art.* 5. *quæſtiunc.* 5. *ad* 3. poteſt enim quis voluntariam jurisdictionem in ſe ipſum exercere, ut habetur in *l. ſi conſul. ff. de adopt. & l. unic. ff. de offic. Conſul. cap. ex litteris* 11. *de probat.* & *cap. fin. de inſtit.* Lumen itidem naturale hoc oſtendit, quia ſi Papa ſuis legibus poteſt obligare, poteſt etiam eas ſolvere: poteſtas ſiquidem legiſlativa non ita eſt alligata uni, quin ad alterum excurrat. Præterea quia in voluntaria jurisdictione, ubi de damno tertii non agitur, poteſt quis ex permiſſione legum duas diſtinctas agere perſonas agentis, & patientis, dummodo jure quis non prohibeatur ex ſpecialibus rationibus, quo pacto Capitulum poteſt Eccleſias ſibi unire *Clement.* 2. *de reb. Eccleſiaſt. non alienand.* & ſibi etiam beneficia conferre *cap. fin. de Inſtit.* in quibus caſibus dat, & accipit, agitque utramque perſonam agentis, & patientis.

Cæterum quia leges canonicæ ſunt eccleſiaſticæ, & ſancitæ à ſummis Pontificibus poteſt ſummus Pontifex ex juſtis cauſis, in qualibet lege canonica diſpenſare, hinc Leo Papa Epiſt. 85. cap. 1. ad Epiſcopos Africæ, & habetur in cap. Exigunt. 1: quæſt. 7. ſcribit: *Exigunt cauſæ ut non ſolùm in tales Præſules, ſed etiam in ordinatores eorum ultio competens proferatur. Sed circumſtant nos hinc manſuetudo clementiæ, hinc cenſura juſtitiæ, ut credamus delicta quædam utcunque toleranda; quædam verò penitùs amputanda. Illos ergo quorum provectio hoc tantùm reprehenſionis incurrit, quòd ex Laicis officium Epiſcopale delecti ſunt, locum ſuum tenere permittimus: non præjudicantes Apoſtolicæ Sedis ſtatutis, nec beatorum Patrum regulas ſolventes: quia remiſſio peccati non dat licentiam delinquendi, nec quod potuit aliqua ratione concedi, ſas erit amplius impunè committi, ne quod ad tempus piâ lenitate conceſſimus, juſta poſthac ultione plectamus.* Et Innocentius III. ad Archidiaconum Bituricenſem in cap. litteras 13. de reſtitut. ſpoliat. ait: *In gradibus conſanguinitatis divina lege prohibitis reſtitutioni aditus præcludatur; ſed conſtitutione interdictis humana reſtitutio locum habeat cum effectu, cùm in illis diſpenſari non poſſit, & in iſtis poſſit diſpenſari ſicut Beatus Gregorius, & multi alii diſpenſarunt,* & in Epiſt. ad Archiepiſcopum Cantuarienſem; quæ habetur in cap. Innotuit 20. de elect. ait: *Quamvis autem canon Lateranenſis Concilii ab Alexandro Prædeceſſore noſtro editus non legitimè genitos adeo perſequatur, quod electionem talium omnino eſſe nullam; nobis tamen per eam adempta non fuit diſpenſandi facultas, cum ea non fuerit prohibentis intentio, qui ſucceſſoribus ſuis nullum potuit in hac parte præjudicium generare, pari poſt eum, imò eadem functuris poteſtate.*

Adrianus II. Papa in Epiſt. ad Baſilium Imperatorem, quæ recitatur in octava Synodo Act. 1. & à Patribus approbatur, ait: *Verùm quia pietas tua cum eccleſiaſtica miſericordia nos circa illos ad id, quod humanius eſt, exhortatur: nolumus ignorare, quoniam ultra quam dici poſſit. Hinc fateor, mœrore comprimimur, immenſoque dolore conſtringimur, eos nimirum non ſolùm beatæ memoriæ deceſſoris mei Papæ Nicolai, quibus & ipſe ſubſcripſi, juſtis ſancionibus creberrimè præcellentibus, verùm etiam Sanctorum Patrum regulis ſeveriſſimè, ſeu quodammodo peremptoriè punientibus, veruntamen propter pacem facilius obtinendam, propterque tantam multitudinem, ſi tamen reſipuerint, miſericorditer liberandam (ut cum S. Gelaſio Papa dicamus) neceſſaria rerum compenſatione conſtringimur, & Apoſtolicæ Sedis moderamine convenimur, ſic canonum paternorum decreta liberare, & retro Præſulum deceſ-*

Digitized by Google

deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum reſtaurandis Eccleſiis relaxanda depoſcit, adhibita conſideratione diligenti quantum poteſt fieri temperemus: quod & nos æqua poſſumus pro lucrandis fratribus ratione proſequi, & temporum neceſſitati conſulendo penitus imitari: Photii duntaxat ordinationem ab hujus moderamine pietatis interim prorſus excipientes, eamque paſſim, & præter examen nullatenus admittentes. Et D. Bernardus lid. 3. de conſideratione cap. 4. ait: *Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis, Archiepiſcopi Patriarchis ſive Primatibus, bonáne ſpecies hæc? mirum eſt, ſi excuſari queat vel opus, ſic factitando vos probatis habere plenitudinem poteſtatis; non itidem plenitudinem juſtitiæ. Facitis hoc, quia poteſtis, ſed utrum & debeatis quæſtio eſt, & quomodo? Non indecens tibi voluntate pro lege uti? Et quia non habes ad quem appelleris, poteſtatem exercere, negligere rationem?* D. Thomas expendens naturam, & Ethymologiam diſpenſationis 2. 2. quæſt. 96. art. 4. ait: *Diſpenſatio propriè importat commenſurationem alicujus communis ad ſingula; unde etiam gubernator familiæ dicitur diſpenſator inquantum unicuique de familia cum pondere, & menſura diſtribuit, & operationes, & neceſſaria vitæ; ſic igitur & in quacunque multitudine ex eo dicitur aliquis diſpenſare, quia ordinat, qualiter aliquod commune præceptum ſit à ſingulis adimplendum. Contigit autem quandoque quod aliquod præceptum, quod eſt ad commodum multitudinis ut in pluribus, non eſt conveniens huic perſonæ, vel in hoc caſu: quia per hoc vel impediretur aliquid melius, vel etiam induceretur aliquod malum, ſicut ex ſupra dictis patet. Periculoſum autem eſſet, ut hoc judicio cujuslibet committeretur: niſi fortè propter evidens & ſubitum periculum ut ſupra dictum eſt: & ideo ille quia habet regere multitudinem habet poteſtatem diſpenſandi in lege humana, quæ ſuæ innititur authoritati, ut ſcilicet in perſonis, vel in caſibus, in quibus lex deficit, licentiam tribuat ut præceptum legis non ſervetur. Sin autem abſque hac ratione pro ſola voluntate licentiam tribuat non erit fidelis in diſpenſatione, aut erit imprudens: infidelis quidem, ſi non habet intentionem ad bonum commune, imprudens autem, ſi rationem diſpenſandi ignoret, propter quod dicit Dominus Luc. 12. Quis putas fidelis diſpenſator, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam?* & in quodlibet 4. quæſt. 8. art. 3. ait: *Non eſt dubitandum quòd Papa habeat plenitudinem poteſtatis in Eccleſia, ita ut quæcunque ſunt inſtituta per Eccleſiam, vel Eccleſiæ Prælatos ſint diſpenſabilia ab ipſo.*

Quòd verò hæc poteſtas diſpenſandi juſtis de cauſis in legibus canonicis inſit Romano Pontifici liquet ex uſu & praxi, qua Pontifices pluries diſpenſarunt, etenim Anno 434. Cœleſtinus Papa ad petitionem Theodoſii Imperatoris contra Canones Nicæni Concilii Proclum Epiſcopum Cyzicenum tranſtulit ad Sedem Conſtantinopolitanam, ut referunt Baronius ad hunc annum n. 1. & Socrates *lib. 7. cap. 39.* & habetur etiam in cauſa 7. quæſt. 1. Rurſus anno 479. Simplicius Papa diſpenſavit cum Stephano Epiſcopo Antiocheno, ut contra canones Nicæni Concilii non Antiochiæ, ſed Conſtantinopoli eligeretur ob turbas, & pericula, quæ ab Eutichianis imminebant, unde periculi vitandi cauſa ſine ullo præjudicio Antiochenæ Eccleſiæ pro illa vice tantùm electio facta fuit Conſtantinopoli abſque ullo jure acquiſito à Patriarcha Conſtantinopolitano, ut liquet ex Epiſtola Simplicii Pontificis 13. ad Zenonem Auguſtum, & Achazium Patriarcham uſque 15. & utramque recitat Baronius ad annum 479. Rurſus anno 871. Ignatius Patriarcha per Legatos Romam miſſos petiit ab Adriano II. diſpenſari, laxarique octavæ Synodi decreta, quibus à ſacris dignitatibus prohibebantur, quos Photius promoviſſet, quique auſi eſſent ſententiæ in Nicolaum Pontificem ſubſcribere. Verum Adrianus negavit tam graves ſibi cauſas videri, ob quas ſtatuta à Patribus octavæ Synodi oporteret reſcindi, ſed mortuo Stephano à Formoſo Pontifice conceſſa fuit gratia Orientali Eccleſiæ, quæ preces in communem cauſam ſociaverat. Rurſus plures alii Pontifices ex juſtis cauſis diſpenſarunt in legibus canonicis, ut S. Martinus Papa contra canonem Apoſtolicum in caſu neceſſitatis bigamum ad minores ordines, imò etiam ad ſubdiaconatum admittit in *cap. Lector. diſt.* 34. S. Gregorius Magnus 601. contra antiquos canones & ſtatuta in Concilio Lugdunenſi, quibus contrahere matrimonia uſque ad ſeptimum conſanguinitatis gradum prohibebatur, cum Anglis diſpenſavit, ut habetur in *cap. quædam lex. 25. qu. 3.* ex quibus liquet, uſum fuiſſe etiam ſub initiis Eccleſiæ, quo Papæ doctrina, & pietate celeberrimi juſtis de cauſis diſpenſaverint in legibus canonicis; ſiquidem quæ leges uno tempore ſunt proficuæ, & promovent bonum commune, alio tempore, & occurrentibus aliis circumſtantiis non videntur amplius hanc utilitatem præſeferre, præſertim cum una vel altera perſona privata, leges enim ſicut locis, & hominibus ac temporibus aptantur, ita variatis locis hominibus ac temporibus variari etiam poſſunt ipſæ leges: ſiquidem eadem lex, quæ pluribus profuit, non paucis nunc obeſt, unde in Republica neceſſe eſt ſit aliquis ſuperior, cujus authoritate ſubinde leges diſpenſentur juxta exigentiam boni communis.

Non tamen poteſt Romanus Pontifex in omni lege canonica ad libitum, & ſine cauſa diſpenſare; quia ut rectè monet Papinianus *lib. 15. ff. de conditionib. Inſtit. quæ facta lædunt pietatem, exiſtimationem, verecundiam noſtram & contra bonos mores fiunt, nec facere nos poſſe credendum*, ut etiam habetur *l. 29. ff de jure dotium.* Quòd ſi ethnico viro non omnia licuerunt, præſertim quæ virtuti ſunt diſſona, & honeſtati adverſantur, à fortiori neque licita erunt Romano Pontifici, cujus authoritas fuit à Chriſto inſtituta in munimen honeſtatis, in præſidium virtutis. Pontifex ea tantum poteſt quæ decent, quæque licita ſunt; adeo ut teneatur ſemper operari conformiter ad rectam rationem, quæ dictat ea tantùm agenda eſſe quæ honeſta; & ea rejicienda quæ virtuti repugnant, honeſtati adverſantur; & ſicut eſt homo, ſeu animal rationale ita nunquam debet contra rationem agere, ſed jugiter rationi conformari in ſuis actionibus. Unde Papa non poteſt in iis diſpenſare, quæ ſunt fundamenta quibus honeſtas nititur, & nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ fundatur, alioquin eſſet in deſtructionem, non ædificationem Eccleſiæ. Hinc S. Leo Papa Epiſt. ad Ruſticum Epiſcopum Narbonenſem in c. 2. diſt. 14. ait: *Sicut quædam ſunt, quæ nulla poſſunt ratione convelli; ita multa ſunt, quæ aut pro neceſſitate temporum, aut pro conſideratione ætatum oporteat temperari: illa conſideratione ſemper ſervata, ut in iis, quæ vel dubia fuerint, aut obnoxia id noverimus ſequendum, quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis SS. Patrum inveniatur adverſum.* Quamobrem non poteſt Romanus Pontifex ſine legitima, honeſta, & urgente cauſa diſpenſare in lege canonica; quia non eſt diſſipator bonorum Eccleſiæ, ſed diſpenſator prudens: & diſpenſatio in lege canonica ſine juſta legitima cauſa eſſet imprudens, quia noxia Eccleſiæ, & contraria diſciplinæ eccleſiaſticæ; imò repugnaret obligationi, quâ tenentur Pontifices proprias, & anteceſſorum leges obſervare, & officio etiam Pontificis ad quem

 perti-

Digitized by Google

pertinet canones cuſtodire, & invigilare, ut à Chriſti fidelibus ſerventur ad quod jure jurando cum primum creatur Pontifex ſe obſtringit: quapropter Clerus Romanus in Epiſt. ad S. Cyprianum Epiſcopum in c. abſit 50. ait: *Abſit à Romana Eccleſia vigorem ſuum tam profana facilitate dimittere, & nervos ſeveritatis everſa fidei majeſtate diſſolvere, ut cùm adhuc non tantùm jaceant, ſed & cadant everſorum fratrum ruina, properata nimis remedia communicationum utique non profutura præſtentur, & nova per miſericordiam falſam vulnera veteribus tranſgreſſionis vulneribus imprimantur, ut miſeris ad everſionem majorem eripiatur, & pœnitentia. Ubi enim poterit indulgentia medicina proficere, ſi etiam ipſe medicus intercepta pœnitentia indulget periculis? ſi tantummodo aperit vulnus, nec ſinit neceſſaria temporis remedia conducere cicatricem? hoc non eſt curare; ſed dicere verum volumus occidere.* S. Damaſus Papa Epiſt. ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum & habetur Tom. I. Concilior. invehens in violatores Canonum ait: Violatores voluntarii canonum graviter à Sanctis Patribus judicantur, & à Spiritu S. (cujus inſtinctu ac dono dictati ſunt) damnantur: quemadmodum blaſphemare Spiritum Sanctum non incongruè videntur, qui contra eoſdem ſanctos Canones non neceſſitate compulſi, ſed libenter (ut præfixum eſt) aliquid aut protervè agunt, aut loqui præſumunt, aut facere volentibus ſponte conſentiunt. Talis autem præſumptio manifeſtè unum genus eſt blaſphemantium Spiritum Sanctum, quemadmodum (ut jam prælibatum eſt) contra eum agit, cujus impulſu, & gratia idem Sancti editi ſunt Canones, diabolica verò nequitia pleroſque ſubtiliter fallere ſolet, & ita quorundam imprudentiam per ſimilitudinem pietatis ſæpiſſimè illudit, ut pro ſalutaribus nocitura perſuadeat. Idcirco norma Sanctorum Canonum, qui ſunt ſpiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati fideliter à nobis eſt ſcienda, & diligenter tractanda; ne quovis modo Sanctorum Patrum ſtatuta abſque inevitabili neceſſitate, quod abſit, tranſgrediamur; ſed fideliſſimè per ea gradientes, cum eis, qui eos inſtinctu divino condiderunt, mercedis gloriam, & laboris cumulum, eorum meritis auxiliante domino habere mereamur. Hactenus S. Damaſus Papa. Et Concilium Tridentinum Seſſ. 26. de Refor. cap. 18. ait: *Sicut publicè expedit legis vincula relaxare, ut plenius evenientibus caſibus, & neceſſitatibus pro communi utilitate ſatisfiat: ſic frequentius legem ſolvere, exemploque potius, quàm certo perſonarum verumque delectu petentibus indulgere, nihil aliud eſt quàm unicuique ad leges tranſgrediendas aditum aperire. Quapropter ſciant univerſi ſacratiſſimos Canones exactè ab omnibus, & quoad ejus tenorem fieri poterit diſtinctè obſervandos. Quòd ſi urgens & juſta cauſa, & major quandoque utilitas poſtulaverint, cum aliquibus diſpenſandum eſſe, id cauſa cognita, & ſumma maturitate atque gratis quibuſcunque ad quos diſpenſatio pertinebit erit præſtandum: aliterque facta diſpenſatio ſurreptitia creatur.* Quòd ſi agatur de jure divino, vel naturali ut de votis, & juramentis, diſpenſatio abſque legitima cauſa, ſi fiat, non ſolùm eſt illicita, ſed etiam irrita, ac nullius valoris etiam in foro externo, quia cùm in jure divino, vel naturali diſpenſatur, præſumitur ſemper juſta cauſa quæ debet probari. Neque ad diſpenſationem ſufficit ſola ſuperioris diſſimulatio, quia diſſimulatio ad permiſſionem poteſt quidem pertinere, non verò ad diſpenſationem, quæ debet inniti juſtæ cauſæ, quæ conſtet c. ult. de Reſcriptis in 6. l. 1. c. de petition. bon. ſublatorum. Cauſæ legitimæ diſpenſandi in legibus canonicis variæ ſunt; & præcipuæ ad quas reliquæ reducuntur, ſunt neceſſitas, & utilitas *c. etſi illa 1. quæſt. 7. c. 2. de translat. Epiſcop.* Alia legitima cauſa eſt mutatio temporum, & perſonarum *c. 1. & 3. d. 29. c. non debet de conſanguinitate.* Quòd enim uno tempore, & aliquibus perſonis convenit, alio tempore, & aliis perſonis non congruit. Tertia legitima cauſa eſt virtus eminens, & habilitas ſupplicantis *c. 13. & 14. d. 56. cap. tali. 1. q. 7.* Quarta eſt ſi periculum immineat diſſentionum, vel etiam bellorum inter Principes, vel alicujus publici damni *c. 25. d. 50. c. diſpenſationes 1. q. 7.* Quinta ſcandalum puſillorum, eoſque lucrandi ſpes *c. quadam 35. q. 3.* Sexta ſimplicitas delinquentis *c. tanta 1. q. 7.* Septima multitudo delinquentium *c. quoties 1. q. 7.* Octava temporum ac hominum malitia, ac malignitas aſpernantium duriora, ac habentium contemptui pœnas eccleſiaſticas c. quoniam 1, q. 7.

CAPUT XXI.

An Epiſcopi in Eccleſia ſint de jure divino.

EGimus de ſupremo dominici gregis Paſtore, ſupereſt inquirendum breviter de aliis inferioribus Paſtoribus ſubordinatis ſupremo, ſeu Romano Pontifici, cujuſmodi ſunt Epiſcopi; An ſint in Eccleſia de jure divino, vel tantùm eccleſiaſtico. Certum eſt ea eſſe de jure divino, quæ immediatè inſtituta, vel præcepta ſunt à Deo ſive reperiantur in Scripturis Sacris, ſive non, & tantùm habeantur per traditiones ab Apoſtolis derivatas, ut liquet in materia, & forma Sacramentorum, quæ procul dubio ſunt de jure divino, quamvis alicujus Sacramenti materia, & forma non reperiatur in Scripturis, ut forma extremæ Unctionis, & Confirmationis, quæ habentur in Eccleſia per traditionem ab Apoſtolis derivatam. Ut igitur aliquid ſit de jure divino, ſufficit ſi ſit immediatè inſtitutum à Deo ſive contineantur in Sacris Scripturis, ſive non. Ea verò non ſunt de jure divino, quæ licèt reperiantur in Scripturis, non tamen ſunt nobis tradita immediatè à Deo, ſed mediantibus hominibus: ut abſtinentia à ſanguine, & ſuffocato præcipitur in Scripturis *Act. Apoſtol. c. 15.* & tamen quia hoc præceptum non eſt nobis immediatè à Deo traditum, ſed mediantibus hominibus, ſeu Apoſtolis congregatis in Concilio Jeroſolyma habito non eſt de jure divino, alioquin ſemper obligaviſſet fideles ad ipſius obſervantiam; quod non contingit, cùm nunc non adſit in Eccleſia hoc præceptum abſtinendi à ſanguine, & ſuffocato; & cùm non fuerit de jure divino potuit diſpenſari ab Eccleſia. Licèt fuerit à Spiritu S. non tamen immediatè, ſed tantùm mediantibus hominibus, ſeu Apoſtolis *Act. 15. Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis.* Rurſus Reges & eorum leges ſunt à DEO cum dicatur Sapient. *Per me Reges regnant, & potentes juſta decernunt*, & tamen non omnes leges à Regibus ſancitæ ſunt de jure divino. Quamvis Divus Paulus præcipiat, Epiſcopos eſſe unius uxoris viros, & mulieres nonniſi velato capite ingredi Eccleſiam, non tamen hæc præce-

Digitized by Google

præcepta quamvis contineantur in Scripturis ſunt de jure divino, eò quia non ſint immediatè à Deo, ſed tantùm ab homine. Præterea quemadmodum plura in Scipturis & ſanctis Patribus tribuuntur Deo, eo quia ad ea concurrat per ſuum influxum, quamvis id præſtet; mediantibus creaturis, ut in Pſal. *Qui dat eſcam jumentis*, ſeu mediante terra producente herbas & fructus, ita plura præcepta tribuuntur Deo, quæ tamen non ſunt de jure divino. etenim D. Baſilius vocat jejunium præceptum divinum, eò quia Deus præcipiat generatim corporis mortificationem, & dat Eccleſiæ ſeu hominibus jurisdictionem præſcribendi jejunium, quod tamen, ut præſcriptum ab Eccleſia non eſt de jure divino, ſed tantùm eccleſiaſtico, eò quia immediatè præcipiatur ab Eccleſia. Rurſus eſt de jure divino ex primo præcepto Decalogi ut Deum colamus, ſed modus & tempus colendi Deum diebus feſtis, quia præſcribitur ab Eccleſia non eſt de jure divino, ſed eccleſiaſtico. Communicare, ac refici ſpiritualiter ſacramento Euchariſtiæ eſt de præcepto divino, eò quia à Chriſto hoc ſacramentum fuerit immediatè inſtitutum, ſed quòd tali tempore debeant fideles ſumere Euchariſtiam ſcilicet in paſchate eſt præceptum tantùm eccleſiaſticum, eò quia hoc tempus ſit ſtatutum immediatè ab Eccleſia. Aliqua itidem dicantur à Deo provenire immediatè, & mediatè, & illa, non hæc dicuntur de jure divino, ſic Lex Decalogi dicitur de jure divino, quia immediatè fuit à Deo. Lex verò cæremonialis dicitur Moſaica, & non eſt de jure divino, quia emanavit quidem à DEO, ſed mediante homine ſeu Moyſe, ut ejus Miniſtro: & ideo Lex Moyſis ſeu cæremonialis, quia non fuit immediatè à Deo Judæis tradita, ſed mediante Moyſe, non fuit de jure divino, proinde unà cum morte Chriſti fuit & ipſa mortua, & abrogata per Legem evangelicam; Secus Lex moralis ſeu Decalogi, quia immediatè fuit à Deo, & de jure divino adhuc viget, vigebitque ſemper, quia quæ ſunt de jure divino immediatè, nequeunt ab hominibus abrogari. Etiam in operibus naturæ, quæ Deus voluit immutabilia eſſe per ſe ipſum immediatè fecit; quæ verò mutationi ſunt obnoxia mediantibus aliis creaturis effecit, quapropter præcepta evangelica eatenus ſunt immutabilia, quia immediatè præcipiuntur à Deo, ſeu fuerunt à Chriſto promulgata.

Præterea hominum poteſtas alia eſt civilis, alia eccleſiaſtica, illa promovet bonum publicum, ac ſtatum felicem civium; hæc ſalutem animæ, & eſt duplex una, quæ immediatè per efficaciam ſacramentorum promovet homines ad vitam æternam, alia tantùm mediatè, & per eccleſiaſticas conſtitutiones; illa dicitur poteſtas ordinis, hæc jurisdictionis; illa impertitur, cum ordines eccleſiaſtici ab Epiſcopo conferuntur: hæc verò non datur in conſecratione, ſeu ſuſceptione ordinum; ſed ſimpliciter committitur, & poteſt exerceri ab Epiſcopo electo, licèt nondum conſecrato; & ſubdividitur in jurisdictionem liberam, & contentioſam, hæc non niſi in proprio territorio exercetur; illa verò ſequitur perſonam in quovis loco. Poteſtas ordinis, quia immediatè à Deo eſt de jure divino non ita poteſtas jurisdictionis, eò quia ſit à Deo mediante homine exercente authoritatem, ac imperium, & hanc jurisdictionem impertiente aliis cum minore, vel majori limitatione, quapropter poteſtas jurisdictionis eſt mutationi obnoxia, & poteſtas ordinis immutabilis, eſt enim homo cauſa immediata jurisdictionis, quæ propterea eſt à Deo non immediatè, ſed mediante homine.

Si igitur dignitas epiſcopalis quoad poteſtatem jurisdictionis, & ordinis ſumatur, ut determinatè alligata huic vel illi perſonæ, & loco, ſeu Eccleſiæ eſt tantùm de jure eccleſiaſtico, & pontificio, quia ad ſummum Pontificem pertinet eligere perſonas idoneas tanto muneri exercendo, & loca ſtatuere, in quibus debeant Epiſcopi reſidere. Sin verò dignitas epiſcopalis ſumatur veluti genericè, & quoad ſuam inſtitutionem procul dubio eſt de jure divino, adeo ut ordo epiſcopatus ſit de jure divino inſtitutus, conſequenter etiam Epiſcopi ſunt de jure divino inſtituti, & eſt ſententia communis Canoniſtarum, & Theologorum; ſiquidem Chriſtus immediatè inſtituit Epiſcopos Apoſtolos, & in ipſis Epiſcopos ſucceſſores creavit, quapropter ſummus Pontifex non poteſt in Eccleſia omnes Epiſcopos, & ordinem epiſcopalem delere, unde Sotus in 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 1. *art.* 4. ait: Cave, ne ſubinde hinc elicias Epiſcopos, & Presbyteros eſſe de jure poſitivo, ſunt enim de jure divino, adeò ut Papa facere nequeat, ut nulli ſint in Eccleſia Epiſcopi aut Sacerdotes, quia illos Chriſtus inſtituit immediatè, & quæ ſunt de jure divino, non poſſunt humana poteſtate immutari.

An verò præter dignitatem epiſcopalem ſit etiam de jure divino poteſtas, quæ ut diximus bipartitur in poteſtatem ordinis & jurisdictionis, & dicimus poteſtatem ordinis continere plura, quæ ſunt de jure divino, ut conficere chriſma, & oleum pro ungendis infirmis creare, & conſecrare Sacerdotes, miniſtrare ſacramentum confirmationis hæc enim omnia de jure divino ſunt adnexa poteſtati ordinis epiſcopalis: alia verò tantùm de jure humano pontificio eidem adnectuntur, ut conſecrare Eccleſias, altaria, calices, veſtes altari inſervientes, ac Virgines, quæ omnia ab Eccleſia reſervata ſunt ſolis Epiſcopis. Hinc poteſtas ordinis quoad priora recenſita non ſolùm eſt à Chriſto Domino inſtituta, ſed etiam accipitur per conſecrationem, qua Epiſcopus inſtituitur, & conſecratur, adeò ut hæc poteſtas ordinis immediatè accipiatur à Chriſto, qui ut actor principalis illam confert per conſecrationem, qua Epiſcopus conſecratur mediante Eccleſia ut Chriſti adminiſtra, adeò ut Chriſtus ſit principalis Actor immediatus, quia Eccleſia non conſecrat Epiſcopos ut cauſa principalis, ſed tantum ut miniſtra, quæ non tollit conſecrationem principalis: ſicut enim Eccleſia ſacramenta non inſtituit, ita neque materiã nec formam, nec miniſtros ordinarios eorundem, conſequenter neque poteſtatem ea conferendi quamvis miniſterio Eccleſiæ ſacramentorum Miniſtri ordinentur, ac conſecrentur, quia in his conſecrandis Chriſtus eſt ſemper principalis Actor, & Eccleſia Chriſti Miniſtra. Hinc Epiſcopi quoad poteſtatem ordinis ſunt de jure divino. Ratio eſt, quia corpus myſticum Eccleſiæ fuit immediatè inſtitutum à Deo, ſeu Chriſto cum ſuis membris, atqui Epiſcopi ſunt membra hujus corporis myſtici, cujus caput eſt ſummus Pontifex, à quo propterea dependent Epiſcopi, eique ſubordinantur, ac obediunt: Quoad verò poteſtatem jurisdictionis non ſunt de jure divino, ſed tantùm eccleſiaſtico, quia jurisdictio ſolùm in ſupremo Paſtore, ſeu D. Petro, & ejus ſucceſſoribus eſt de jure divino, quia Chriſtus ſoli Petro & in perſona Petri ejus ſucceſſoribus canonicè electis, dixit immediatè Joan. 21. *Paſce oves meas*, unde ſolus ſummus Pontifex accipit à Deo immediatè utramque poteſtatem ordinis & jurisdictionis cum Matth. 18. dixerit ſoli Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, ſcil. ſuper pontificiam dignitatem

tem, quia cum brevi eſſet Petrus moriturus, hæc petra ſeu dignitas pontificia debuit perſeverare unà cum Eccleſia, cujus eſt fundamentum) *& quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis:* Quia verò ſummus Pontifex non poteſt ubique in ſingulis terrarum partibus eſſe, ideo Epiſcopi accipiunt ab ipſo immediatè juriſdictionem, & mediatè à Deo, quò fit ut in ipſis juriſdictio non ſit de jure divino, ſed tantùm eccleſiaſtico, & poteſt à Pontifice variari ac variari ex juſta cauſa. Quòd ſi dicas ex ſanctis Baſilio, & Ambroſio, Chriſtum injunxiſſe omnibus Apoſtolis, ut ſuas paſcerent oves. Reſpondetur Chriſtum verba illa Joan. 21. *Paſce oves meas*, direxiſſe principaliter ſoli Petro, & in perſona Petri etiam Apoſtolis, quia cùm Petrus non poſſet ubique locorum dominicum gregem paſcere immediatè & per ſe ipſum, fuit ei neceſſaria opera Apoſtolorum, ut Coopeiatorum. Alioquin ſi æquè principaliter dixiſſet Apoſtolis, ut paſcerent ſuas oves, perinde ac immediatè, at directè dixit Petro: *Paſce oves meas*, ſicut ad Petrum pertinuit paſcere Apoſtolos ut ſibi ſubditos, ita ad Apoſtolos pertinuiſſet paſcere Pontificem ut ſibi ſubditum, quod eſt hæreticum: eodem pacto intelliguntur verba illa à Chriſto directa Apoſtolis: *Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata in cælis*, ſcilicet principaliter directè ſoli Petro, & in perſona Petri etiam aliis Apoſtolis. Neque obſtat Chriſtum protuliſſe hæc verba, antequam conſtitueret Petrum ſuum vicarium, & caput Eccleſiæ, ſeu antequam illi diceret, *paſce oves meas*, nam inde infert D. Thomas: Chriſtum non dediſſe per verba illa juriſdictionem Apoſtolis ſaltem quoad exercitium; quia Chriſtus hanc voluit includi in clavibus, quas ſoli Petro immediatè tradidit, & per Petrum voluit derivari in alios Apoſtolos. Non enim Chriſtus tunc intendebat inſtituere corpus myſticum Eccleſiæ ſine capite, nec Hierarchiam cum juriſdictione in multis membris ſine capite, unde per verba illa tantùm promiſit Apoſtolis juriſdictionem non præſentem, ſed ut futuram. Quòd ſi dicas Apoſtolos accepiſſe immediatè à Chriſto juriſdictionem, conſequenter etiam Epiſcopos ſucceſſores Apoſtolorum. Contra eſt, negatur conſequentia, quia Epiſcopi non ſunt ſucceſſores in omnibus Apoſtolorum, quamvis Epiſcopus Antiochenus, & Epheſinus ſucceſſerint, ille D. Petro, & iſte Joanni Apoſtolo, non tamen eandem fuerunt conſecuti juriſdictionis amplitudinem, quæ inerat Petro, & Joanni: ſiquidem Apoſtoli in mundum univerſum habuerunt juriſdictionem, & Epiſcopi tantùm intra propriam diœceſin. Sunt ergo Epiſcopi ſucceſſores Apoſtolorum in poteſtate conſecrandi, & conferendi ordines: Secus Romanus Pontifex eſt ſucceſſor Petri in integra poteſtate ordinis, & juriſdictionis, cùm ſit ſummus Pontifex Chriſti Vicarius generalis in militante Eccleſia, propterea ipſe ſolus accipit juriſdictionem immediatè à Deo; & Epiſcopi à Pontifice, perinde ac Prorex ſolus accipit totam poteſtatem, & juriſdictionem à Rege, quam communicat aliis, quos conſtituit particulares Gubernatores locorum. Si dicas ex D. Paulo ad Epheſ. Chriſtum conſtituiſſe in Eccleſia Paſtores, ſeu Epiſcopos, & ſervum fidelem, & prudentem ſuper familiam ſuam, ſeu Romanum Pontificem. Reſpondetur Deum conſtituiſſe Paſtores, & Epiſcopos non immediatè ex ſe, ſed mediante Pontifice, quoad juriſdictionem, vel antiquitus mediante populo, aut clero, unde cum juriſdiſdictio non detur Epiſcopis immediatè à Deo non eſt in ipſis de jure divino. Parabola de ſervo fideli, & prudente intelligitur de Pontifice, quatenus præeſt toti familiæ Chriſti, ſeu omnibus fidelibus. Si inſtes Chriſtum conſtituiſſe Epiſcopos Paſtores, conſequenter cum juriſdictione, reſpondetur diſtinguendo conſequens cum juriſdictione data ipſis immediatè negatur, data illis mediatè, ſed mediante Pontifice conceditur, ſed inde tantùm ſequitur eſſe de jure eccleſiaſtico. Si urgeas in Epiſcopis juriſdictionem eſſe inſeparabilem à poteſtate ordinis, reſpondetur eſſe quidem inſeparabilem, ſed non datam immediatè à Deo Epiſcopis, ſed tantùm mediatè ſeu mediante ſummo Pontifice. Præterea quamvis dicatur inſeparabilis quoad habitum, non ita quoad exercitium, alioquin ſequeretur, quòd non poſſet Pontifex ſuſpendere Epiſcopum delinquentem ab exercitio juriſdictionis. Adde juriſdictionem in Epiſcopis inferioribus non eſſe eſſentialiter & inſeparabiliter à poteſtate ordinis: quia tota juriſdictio eccleſiaſtica eſt immediatè à Deo data ſummo Pontifici, à quo Epiſcopi accipiunt antequam conſecrentur, ſeu antequam accipiunt poteſtatem ordinis: ſiquidem Epiſcopus electus habet poteſtatem juriſdictionis antequam conſecretur non verò poteſtatem ordinis: illam accipit à Deo, mediante Pontifice per Electores: hanc à Deo mediante conſecratione, & Pontifice non ut cauſa principali, ſed ut Miniſtro Dei, qui non tollit immediationem. Deus igitur conſtituit Epiſcopos Paſtores, quibus & voluit conferre juriſdictionem non tamen per ſe immediatè, ſed mediante Pontifice, à quo participarent partem ſuæ juriſdictionis, cum ſit Pontifex Epiſcopus totius Eccleſiæ catholicæ, illi convenit juriſdictio in univerſam Eccleſiam, ſed quia ipſe per ſe immediatè non poteſt eſſe præſens in ſingulis mundi partibus, ideo eam communicat Epiſcopis, quibus & dirigit ſuas oves ab iiſdem paſcendas. Rurſus ut Epiſcopus univerſalis audit cauſas omnium fidelium, & ut Epiſcopus urbis Romæ eſt particularis, & permittit alios Epiſcopos in aliis Eccleſiis, in quo ſenſu S. Gregorius noluit vocari Epiſcopus univerſalis.

Quamvis poteſtas juriſdictionis ſit & ipſa ſpiritualis ſacra & divina, ſeu à Chriſto inſtituta, non tamen eſt eſſentialiter annexa ipſi conſecrationi ſicut poteſtas ordinis, & datur Epiſcopis aliarum eccleſiarum à Romano Pontifice ut Chriſti Vicario, & D. Petri ſucceſſore, adeò ut tota juriſdictio, quæ ineſt inferioribus Prælatis dimanet, ac dependeat à ſummo Pontifice. Id enim intereſt diſcriminis inter juriſdictionem ſummi Pontificis & aliorum, quod illa ſit univerſalis in totam Eccleſiam, & de jure divino à Chriſto immediatè inſtituta, & ſuſcepta à Petro, inferioribus verò Prælatis eſt à Romano Pontifice, ut Chriſti Vicario, & primo totius Eccleſiæ Catholicæ Paſtore, ad quem propterea pertinet omnis juriſdictio Eccleſiæ Catholicæ, conſequenter omnium Eccleſiarum particularium: unde ſummus Pontifex juriſdictionem, quam habet, communicat inferioribus Prælatis, & Epiſcopis, qui propterea habent poteſtatem juriſdictionis dependenter à ſummo Pontifice eam principaliter immediatè communicante. Quò fit, ut nulla humana poteſtas poſſit abrogare, aut ex parte minuere, reſtringere, aut variare juriſdictionem ſummi Pontificis, bene tamen ſummus Pontifex poteſt tollere, minuere, & variare juriſdictionem inferiorum Prælatorum. Si dicas Chriſtum reſtituiſſe ac creaſſe Apoſtolos Epiſcopos, & Apoſtolos poſtea ſuos ſucceſſores & poſtea Eccleſias ſuis viduatas Epiſcopis proprios elegiſſe Paſtores, conſequenter Epiſcopos à Chriſto inſtitutos fuiſſe, ac eſſe de jure divino. Contra eſt, reſpondetur Chriſtum inſtituiſſe, ac creâſſe Apoſtolos & Epiſcopos, quia ipſe fuit autor eccleſiæ, & hanc facultatem

dedit

[illegible]

CAPUT XX.

Evincitur contra Hæreticos Romanum Pontificem non eſſe Antichriſtum.

[illegible]

[illegible] Antichriſt [illegible] Romanos Pontifices, [illegible] Romæ [illegible] D. Petri. [illegible] quæ Antichriſti [illegible], [illegible] eſt [illegible] Antichriſtus. [illegible] Pontifices quotquot extiterunt [illegible] Antichriſtos, hic non eſſe unum, ſed multiplices eos ſcilicet, quot [illegible] Romani Pontifices [illegible] fuerint [illegible] futuri, [illegible] communi Sanctorum Patrum ſententiæ 1. Joan. 2. *Audiſtis, quia Antichriſtus venit*, vocat Antichriſtum in numero ſingulari [illegible] quendam certum hominem; [illegible] ex pluribus hominibus, unde [illegible] *Et nunc Antichriſti ſunt multi* [illegible], quamvis Antichriſtus nondum venerit, plures tamen ſunt Antichriſti, ſeu [illegible] ſeductores, qui [illegible] ab Antichriſto proprie dicto, qui [illegible] Joan. 5. *Ego veni in nomine Patris mei & non accepiſtis me, ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis.* Hæc verba eſſe [illegible] de vero Antichriſto, docent communiter Sancti Patres, Chryſoſtomus, Cyrillus in [illegible] Ambroſius in 2. ad Theſſalon. 2. Hieronymus [illegible] ad Algaſiam quæſt. 11. Auguſtinus tract. 29. in Joan. [illegible] ſed Chriſtus Joan. 5. opponit [illegible] hominem [illegible] ſingularem, [illegible] oppoſitus Chriſto eſt ſingularis, & Antichriſtus [illegible] communi ſententia [illegible] Antichriſtum [illegible] Pontifices, quotquot fuerunt [illegible]. Præterea illæ voces *ego* & *alius* [illegible] ſingulares [illegible] & ſicut illud *ego* ſeu Chriſtus [illegible] hominem ſingularem: ita illa vox *alius* ſignificat hominem ſingularem. Tum quia Chriſtus [illegible], Antichriſtum à Judæis recipiendum eſſe pro Meſſia: ſed Judæi credunt, Meſſiam [illegible] futurum hominem ſingularem. Antichriſtus igitur erit unus homo ſingularis, ſicut unus proprie eſt, qui dicitur Chriſtus. Hinc D. Hieronymus in cap. 7. Danielis ait: *Ergo dicamus quod omnes ſcriptores eccleſiaſtici tradiderunt: in conſummatione mundi, quando regnum deſtruendum eſt Romanorum, decem futuros Reges, qui orbem Romanum inter ſe dividant, & undecimum ſurrecturum eſſe Regem parvulum, qui tres Reges de* [illegible] *ſuperaturus ſit, id eſt Ægyptiorum Regem, & Africæ,* [illegible] *pia, quibus interfectis, etiam ſeptem alii* [illegible] *colla ſubmittent. Et ecce* [illegible] *Daniel* [illegible] *oculi hominis erant in* [illegible], *ne eum putemus juxta quorundam opinionem, vel Diabolum eſſe, vel Dæmonem, ſed unum de hominibus, in quo totus Satanas habitaturus ſit corporaliter.* D. Auguſtinus lib. 2[illegible] de civit. cap. 23. [illegible] *Antichriſtum* [illegible] *Eccleſiam ſanctiſſimum regnum* [illegible] *temporis ſpatio (nempe tres annos cum medio) ſuſtinendum, donec DEI ultimo* [illegible] *regnum accipiant ſempiternum,* [illegible] *dubitare non ſinitur.* Cum Hieronymo, & Auguſtino ſentiunt reliqui Sancti Patres [illegible] [illegible] Antichriſtum, [illegible] qui proprie dicitur Chriſtus, [illegible] dicitur Antichriſtus [illegible] Apoſtolus 2. ad Theſſalon. 2, [illegible] homo peccati, filius perditionis, qui [illegible] [illegible] *Jeſus* [illegible] *quem Dominus JESUS interficiet Spiritu oris ſui*, ſcilicet Antichriſtum. [illegible] Antichriſtus [illegible] tantum fore, quem Apoſtolus [illegible]

hominem peccati, [illegible]
[illegible], quem D. [illegible]
[illegible] quamvis [illegible]
[illegible] Et ſum[illegible]

[illegible]

Hæc porro [illegible]

[illegible]

[illegible] imitatus. & [illegible] prædeceſſores, neque hos [illegible] notuiſſe, ut etiam tempus quo contigit. Attamen nemo reperitur, qui hujus meminerit [illegible]tionis. ex tot ſcriptoribus, qui orta in Eccleſia hæreſes, & quæcumque in ea [illegible] temporibus contigerunt, exacte [illegible]. Sunt ex Hæreticis, qui aſſerunt, Bonifacium III. Romanum Pontificem fuiſſe primum Antichriſtum, eo quia ſibi uſurpaverit titulum Epiſcopi univerſalis, ac propterea D. Gregorium Papam, qui vitam uſque ad annum tertium ante Pontificatum Bonifacii produxit, prædixiſſe eum futurum Antichriſtum. Sed conſtat, quia inter Gregorium, & Bonifacium vix intercellit triennium, ut ipſi Hæretici fatentur, aſſerentes eundem Gregorium [illegible], & doctrina toto orbe [illegible], quod ſi Bonifacius fuiſſet primus Antichriſtus, maximum non potuiſſet non intercedere diſcrimen inter vitam, & mores Gregorii, & Bonifacii, ſi poſt [illegible] regimen Bonifacii [illegible] Antichriſti non potuiſſet eſſe ſine ingenti in Eccleſia perturbatione; ſuiſſet enim regimen Bonifacii tyrannicum Evangelio directo oppoſitum. Sed nullum fuit eo tempore notatum in Eccleſia diſcrimen; neque Bonifacius quoad [illegible] ad vitam, & mores fuit Gregorio diſſimilis, & licet [illegible] menſe ſui Pontificatus obierit, Synodum convocavit, in qua plura conſtituit, quæ ad profectum ſanctitatis, ac perfectionis Chriſtianæ conducunt, & ad Eccleſiæ [illegible] utilitatem plurimum valent. Neque ex eo quod [illegible] Epiſcopi univerſalis potuit fieri Antichriſtus, alioquin etiam D. Petrus, ejuſque ſucceſſores omnes, & ſinguli fuiſſent Antichriſti, quia omnes fuerunt Epiſcopi univerſales omnium fidelium per univerſum orbem; fuerunt enim Paſtores totius [illegible] gregis, ad quem pertinent omnes fideles, qui ſunt oves Chriſti. Præterea ſi titulus Patriarchæ, [illegible] Epiſcopi univerſalis conſtitueret Antichriſtum, plures olim fuiſſent ſimul Antichriſti in Eccleſia, quandoquidem etiam Patriarchæ Conſtantinopolitani per plures annos eundem titulum ſibi uſurparunt, conſequenter fuerunt & ipſi conſtituti Antichriſti. Neque Bonifacius hunc titulum accepit à Phoca, [illegible] ſui prædeceſſores eundem habuerunt, [illegible] fuerit ipſis ut legitimis ſacerdotibus D. Petri [illegible]ditum officium paſcendi Chriſti oves, ad quas pertinent omnes fideles. Bonifacius igitur à Phoca tantum impetravit, ut [illegible] lites dirimeret inter Pontificem Romanum, & Patriarcham Conſtantinopolitanum circa eundem titulum Epiſcopi, vel Patriarchæ univerſalis, quem Patriarchæ Conſtantinopoli contra conſuetudinem, & traditionem Sanctorum Patrum ſibi uſurparunt, & Phocas juſſit, ut honor primatus ſedi Apoſtolicæ D. Petri reſervaretur, ut ſolus Romanus Pontifex titulo Epiſcopi univerſalis inſigneretur; eò quia illi ſoli deberetur juxta primævam Eccleſiæ conſuetudinem, ac [illegible] in Eccleſia Pontificum uſum. Unde Bonifacius hunc titulum à Phoca non impetravit, ſed à Chriſto in perſona D. Petri, cum illi injunxit [illegible] paſcendi ſuas oves, Joan. 21. *Paſce oves meas*: [illegible] Phocas non vocavit Bonifacium III. *Patriarcham Oecumenicum*, ſed *caput Eccleſiæ*. declaravit Phocas primam, & univerſalem ſedem in Eccleſia Catholica eſſe ſolam illam Romani Pontificis juxta Apoſtolicam traditionem, uſum, & conſuetudinem Eccleſiæ, & doctrinam Sanctorum Patrum: hanc Phocæ declarationem refert Paulus Diaconus lib. 4. cap. 11. Hiſtoriæ Longobardicæ. Beda de ratione temporum, Chronicis in Bonifacio III. Rurſus falſum eſt, Gregorium prædixiſſe Bonifacium futurum Antichriſtum; tantum dixit Gregorius uſurpatorem tituli univerſalis *ſua elatione præcurrere Antichriſtum*: aliud eſt, eſſe Antichriſtum; & aliud eſſe præcurſorem Antichriſti: verba D. Gregorii lib. 6. epiſt. 30. ſunt hæc: *Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe univerſalem Sacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit, quia ſuperbiendo ſe cæteris antepont.* Non perſonam dicit Antichriſti præcurſorem, ſed vitium, elationem, ac ſuperbiam. Bonifacius autem non ſuperbia elatus ambivit titulum Sacerdotis univerſalis propter ſuam perſonam, ſed tantum optavit ut titulus univerſalis ſoli relinqueretur ſedi Apoſtolicæ D. Petri, cui ſoli dixit Chriſtus: *Paſce oves meas*, ſcilicet univerſas ſeu omnes fideles, ſive ſint principes, ſive privati, ſive pauperes, ſive divitiis affluentes. Hinc non Bonifacius III. ſed Patriarchæ Conſtantinopolitani potius dicendi fuiſſent Antichriſti, qui hunc titulum ſibi iniquè uſurparunt, ac injuſte ex elatione ſibi arrogârunt.

Præterea falſum eſt numerum nominis beſtiæ, qui dicitur eſſe *666* Bonifacio Romano Pontifici competere: non enim Bonifacius hunc numerum reddit, neque Romanus Pontifex, nec Latinus, quia eſt nomen genericum applicabile cuique nato in Latio, imo & Europeo, quia ab aliis nationibus, præter [illegible] Orientalibus, Turcis, Perſis vocantur Latini. Monſtroſa eſt etiam ſententia, quam Samoſateni invexerunt, ſcilicet Antichriſtum ſtatim incæpiſſe poſt tempora Apoſtolorum, quando Papæ cæperunt promulgare, Chriſtum non fuiſſe purum hominem, ſed DEUM ſimul, & hominem; tunc primus poſt Petrum Papa cœpit perſonam inducere Antichriſti, quia abolita DEI unitate, DEUM trinum invexit; quaſi Apoſtoli non docuerint, Chriſtum fuiſſe verum Deum, & hominem; cum Petrus alloquens Chriſtum dixerit: *Tu es Filius Dei vivi*; & Chriſtus non docuerit, tres eſſe perſonas divinas, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, cum injunxit Apoſtolis, ut baptizarent omnes gentes *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Quinimo ipſi Samoſateni ſunt potius Antichriſti, cum negent, Chriſtum Deum eſſe: habetur enim 1. Joan. 4. *Omnis enim Spiritus, qui ſolvit Jeſum, ex Deo non eſt, & hic eſt Antichriſtus.* Illi autem dicuntur ſolvere Jeſum, qui Deum negant, vel diffitentur Deum eſſe, negántque unionem perſonæ divinæ cum humanitate, hi enim dicuntur ſolvere Jeſum, quia negant unionem hypoſtaticam. Neque Romanus Pontifex eſt Antichriſtus, quia hic ex [illegible] Chriſto opponitur, ſeque ejus adverſarium eſſe profitetur, ſi [illegible], ſe verum eſſe Meſſiam in lege promiſſum, & Chriſti religionem [illegible] evertere, ac radicitus evellere, ut docent Sancti Patres, & colligitur ex ſcripturis Joan. 5. Antichriſtus [illegible] ac contra Chriſtum, perinde ac [illegible] ſignificat contra verum, [illegible] Papam, unde Antichriſtus in omnibus erit Chriſto contrarius, alioquin non eſſet ejus adverſarius, & non tantum occultè, verùm etiam manifeſtè; atqui Romani Pontifices non profitentur ſe Chriſti adverſarios, nec ipſi [illegible], ſed gloriantur Miniſtros eſſe Chriſti, ejúſque in militante Eccleſia Vicarios, & etiam humili obſequio ejus inſtitutis, & præceptis obtemperant, ſacrificium illi offerunt, fatenturque ſe indignos eſſe tanto miniſterio, & toti in eo ſunt, ut & ipſi, & omnes Chriſtiani humillimis obſequiis Chriſtum venerentur, ejúſque cultus per ſingulos terrarum tractus propagetur. Præterea nullus hactenus Pontifex Romanus ſe dixit Meſſiam in lege promiſſum, atqui Antichriſtus verum ſe faciet Meſſiam, imo & verum DEUM, ut innuit Chriſtus Joan.

Digitized by Google

Joan. 5. inquiens: *Si alius venerit in nomine ſuo illum recipietis*, hoc eſt tanquam Meſſiam, ut explicant Sancti Patres, & exigit etiam antitheſis, quam ibi producit Chriſtus: & non poteſt recipi pro Meſſia, niſi ipſe Meſſiam ſe eſſe aſſerat. Hinc Antichriſtus erit venturus in nomine ſuo non ut miſſus ab alio, à quo authoritatem acceperit, ſicut Chriſtus venit in nomine Patris ſui, ſed veniet in nomine ſuo, ut habetur Joan. 5. ſcilicet à ſe ipſo authoritatem habens, quam propterea ab alio non accepit, hinc Chriſtus ait Joan. 5. *Ego veni in nomine Patris mei, & non accepiſtis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum accipietis*, unde id intereſt diſcriminis inter Chriſtum, & Antichriſtum, quia hic regnet in nomine ſuo quaſi habens ex ſe authoritatem independentem ab alio, Chriſtus verò venit in nomine Patris ſui: ſed Romanus Pontifex non venit in nomine ſuo quaſi tanquam à ſe ipſo authoritatem habeat, ſed ut ſervus, & Miniſter Chriſti, à quo profitetur accipere totam authoritatem, & officium paſcendi ejus gregem. Rurſus cùm primùm erit Antichriſtus venturus recipietur à Judæis pro Meſſia, ut indicat Chriſtus Joan. 5. *Si alius venerit in nomine ſuo*, ſeu propria authoritate, ut Antichriſtus, *illum recipietis*, hoc idem aſſerit etiam Apoſtolus 2. ad Theſſal. 2. ubi ait: *quia charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fierent, mittet illis DEUS operationem erroris, ut credant mendacio*, ſeu quia Chriſtum ſuſcipere noluerunt, nec eum cognoſcere, ideo permittet Deus, ut ſeducantur ab Antichriſto, quem pro Meſſia cognoſcant, & accipiant. Apoſtolum verò hîc loqui de Antichriſto, claret ex præcedentibus verbis: *Cujus eſt adventus ſecundùm operationem Sathanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigiis, mendacibus, & in omni ſeductione veritatis iis, qui pereunt, eò quod charitatem veritatis non receperunt:* quibus verbis etiam indicantur Judæi, qui detrectârunt Chriſtum recipere, eúmque cognoſcere verum Deum, & hominem. Sancti Patres etiam intelligunt communiter de Antichriſto, quem Judæi erunt ſuſcepturi ut Meſſiam promiſſum in lege, D. Hieronymus ad Algaſiam quæſt. 11. expendens verba Apoſtoli 2. ad Theſſal. 2. ait: *Faciet hæc omnia non ſua virtute, ſed conceſſione Dei propter Judæos, ut qui noluerunt ſuſcipere charitatem veritatis, ſeu Spiritum Dei per Chriſtum &c. mittet illis Deus non operatorem, ſed ipſam operationem, id eſt fontem erroris, ut credant mendacio.* Et nonnullis interjectis ſubdit: *Nunc autem ideo judicandi ſunt, imò procul dubio condemnandi, quia Chriſti veritate contempta poſtea mendacium, id eſt Antichriſtum ſuſcepturi ſunt.* Unde expreſsè aſſerit verba Apoſtoli ad Theſſal. eſſe intelligenda de Antichriſto. Cyrillus itidem Catecheſi 15. loquens in eundem ſenſum ait: *Si tanquam Chriſtus ad Judæos veniet, à Judæis ſanè adorari volet, ut illos maximè decipiat, ſtudioſiſſimum ſe oſtendet illius templi, ut ipſe de progenie David eſſe videatur.* Ejuſdem opinionis eſt Auguſtinus Tract. 29. in Joan. ubi ait: *Ego veni in nomine Patris mei, & non ſuſcepiſtis me*, loquitur Chriſtus ad Judæos, qui noluerunt ipſum cognoſcere Filium æterni Patris, in cujus nomine venerat, neque voluerunt illum ſuſcipere negantes eſſe Filium Dei, poſtea ſubdit: *Alius veniet in nomine ſuo, & tunc ſuſcipietis. Significavit eos Antichriſtum ſuſcepturos, qui gloriam nominis ſui quæſiturus eſt.* Unde Auguſtinus expreſsè aſſerit Apoſtolum per illa verba, *alius veniet in nomine ſuo*, loqui propriè de Antichriſto, ut etiam fatetur S. Irenæus lib. 5. de hæreſib. cap. 15. inquiens: *Et Dominus hoc idem non credentibus ſibi dicebat: ego veni in nomine Patris mei, & non recepiſtis me: cum autem alius venerit in nomine ſuo, illum recipietis. Alium dicens Antichriſtum, quoniam alienus eſt à Domino*; explicant enim verba Chriſti Joan. 5. loco conditionis *ſi*, quæ aliquam præſefert incertitudinem eventus, ponit particulam *cum*, quæ certitudinem ſignificat eventûs, ut & perſonam certam. Et hunc Antichriſtum aſſerit eſſe à Judæis recipiendum, quorum regnum ſuſcitabit, ut loquitur Hipolitus Martyr de conſummatione ſæculi, ubi ait: *Antichriſtum ſuſcitaturum regnum Judæorum*, & nonullis interjectis ait: Ipſum naſciturum ex Judæis, ſeu ex tribu Dan, & templum Hieroſolymis excitaturum, quem propterea Judæi ut eorum ſalvatorem ſuſcipient, & S. Ephrem Syrus loquens de conſummatione ſæculi, & de Antichriſto ait: *Supra modum Judæorum gentem honorabit, quod ſcilicet maximè expectent illius adventum, tanquam veri Meſſiæ.* Honorabit Antichriſtus Judæos, & compellet omnes populos judaizare, eò quia Judæi, vel maximè ſint addicti Antichriſto, quem expectant ut verum Meſſiam, hinc D. Hilarius Can. 25. in Matth. loquens de Antichriſto ait: *A Judæis ſuſceptus loco ſanctificationis inſiſtet.* & D. Gregorius lib. 11. epiſt. 3. ait: *quia Antichriſtus populum judaizare compellit, ut exterioris legis ritum revocet, & ſibi Judæorum perfidiam ſubdat, coli vult Sabbathum.* Hinc communiter Sancti Patres aſſerunt Antichriſtum fore Judæum, ac inſtauraturum templum Hieroſolymitanum, Sabbathum introducturum, ac circumciſiones aliáſque cæremonias promoturum, hinc Nazianzenus orat. 47. ait loquens de extremo judicio, *quod ad hunc locum attinet: abominatio deſolationis ſtans in loco ſancto ajunt fore, ut Hieroſolymitanum templum rurſus extruatur, atque Antichriſtus à Judæis Chriſtus credatur &c.* Atqui nullus hactenus ex ſummis Pontificibus ſe Meſſiam promiſſum in lege dixit, neque pro Meſſia fuit à Judæis receptus, nec ullus ex tribu Dam, imò neque ex Judæis natus fuit.

Sed dices Antichriſtus juxta Danielis Prophetiam cap. 11. *Elevabitur, & magnificabitur adverſus omnem Deum*: atqui Romanus Pontifex hanc elationem affectat, & ſe extollit ſupra omne, quo dicitur Deus, quatenus ſe extollit ſuper Reges, & ſupra Epiſcopos omnes, de quibus ait David: *Ego dixi Dii eſtis.* Sed contra, quia in nullo Pontifice ex iis, qui hactenus fuerunt, fuit jactantia tanta, ut ſupra Deum ſe extulerit, nullus qui ſe Deum eſſe fuerit faſſus, nullus qui ut DEUS coli voluerit, bene tamen omnes, & ſinguli fuerunt gloriati titulo ſervorum Dei, imò & dici voluerunt ſervi ipſorum ſervorum DEI, & Miniſtri Chriſti: & nullus hactenus fuit Princeps vel Rex, qui in ſuis diplomatibus humili hoc titulo uſus fuerit. Neque hactenus ullus fuit ex Catholicis tam vecors, ut Romanum Pontificem aſſeruerit eſſe colendum ut Deum, quamvis metaphoricè, & impropriè fuerit quis in terris Deus dictus, eò quia vices DEI in terris geſſerit, quo pacto DEUS Exodi 7. dixit Moyſi: *Conſtitui te Deum Pharaonis, & Aaron frater tuus erit Propheta tuus*, ſimili modo Principes, & Judices Pſal. 81. *Dii vocantur.* Quamobrem nullus Pontifex ſe elevavit ſupra omne, quod dicitur Deus, conſequenter nullus hactenus propter hanc elationem fuit Antichriſtus. Quòd ſi extollere ſe ſupra id, quod dicitur Deus, aliud non intelligatur eſſe, quàm extollere ſe ſupra Reges Chriſtianos, & Prælatos eccleſiaſticos, id non eſt quidquam per ſe malum, quia de facto D. Petrus fuit à Chriſto conſtitutus Paſtor totius dominici gregis Princeps Apoſtolorum, eò quia vices Chriſti geſſerit: de ratione

autem

autem ſummi Paſtoris eſt præeſſe omnibus ovibus Chriſti, & quia Reges, Principes, & Prælati omnes eccleſiaſtici, ſunt oves Chriſti, & pertinent ad ejus ovile, ideo Romanus Pontifex, cui eſt injunctum officium paſcendi dominicum gregem, debet in ſpiritualibus præeſſe omnibus Regibus Chriſtianis, & Principibus, ac aliis Prælatis eccleſiaſticis, in quos omnes poteſt exercere ſuam authoritatem, ac poteſtatem utriusque gladii. Præterea Antichriſtus perinde ſe faciet Deum ſicut Principes Æthnici, vincet enim impietate, & ſuperbia omnes, ſed ex Principibus Æthnicis plures fuerunt, qui non ſolùm extulerunt ſe ſupra utriusque gladii poteſtatem, verum etiam honores divinos ſibi arrogârunt, & ut Numina voluerunt adorari, ut legitur de Nabuchodonoſore, Caligula, Nerone, aliisque Æthnicis Principibus: unde Chriſtus non ſolum ſupremum Principis authoritatem affectavit, cui omnes mortales ſubſunt, verùm etiam pro vero DEO, quia divinis volet obſequiis adoriri, ut indicat Apoſtolus inquiens: *Ita ut in templo Dei ſedeat oſtendens ſe tanquam ſit DEUS* nimirum ut adoretur, quinimo Apocal. 13. omnes adiguntur divina obſequia illi exhibere, & detrectantes cultum divinum ei dare jubentur occidi, non ſecus ac tres pueri Hebræorum ſub imperio Nabuchodonoſoris. Neque hoc nomen DEUS ab Apoſtolo 2. ad Theſſal. 2. ſumitur metaphorice pro Principe vel Judice, ſed propriè pro eo, cui ſolet hoc nomen in propria ſignificatione tribui, ait enim Apoſtolus, *qui adverſatur, & extollitur ſupra omne id quod dicitur DEUS*: atqui hactenus nullus fuit Romanus Pontifex, qui ſomniaverit, ſe eſſe ſupra Deum, cùm quilibet titulo glorietur ſervi ſervorum Dei; unde quamvis ratione officii ſupremi Paſtoris præſint omnibus fidelibus, conſequenter Principibus omnibus Chriſtianis, & Epiſcopis, inde nullus ſe jactavit eſſe ſupra Deum, conſequenter ob hanc jactantiam nullus hactenus ex ſummis Pontificibus fuit Antichriſtus. Rurſus quia Antichriſtus negabit Chriſtum eſſe Deum, ſeque ipſum eſſe Meſſiam fatebitur, qui enim negat, Chriſtum eſſe Deum, hic Antichriſtus eſt, ait enim Joan. 2. Eum eſſe Antichriſtum, qui negat Jeſum eſſe Chriſtum, ſcilicet Meſſiam in lege promiſſum, quia ducitur ſpiritu Antichriſti, qui hoc penitus erit negaturus, ut ſe Meſſiam in lege promiſſum faciat: Sed Romani Pontifices tantum abeſt, quòd Chriſtum negent eſſe Deum, ut plurimi pro tuenda hac veritate ſanguinem fuderint, & martyrium glorioſè conſummaverint, & omnes Pontifices hactenus ſemper promoverunt cultum præſtandum Chriſto vero DEO, & homini, conſequenter nullus hactenus fuit Antichriſtus. Tum quia Danielis 3. de Anchriſto dicitur: *Elevabitur adverſus omnem Deum, neque quemquam Deorum curabit, quia adverſus univerſa conſurget,* quod de nullo ex Romanis Pontificibus aſſeri poteſt, nullus enim fuit, qui præſumpſerit elevari adverſus DEUM, cum omnes humili obſequio fuerint ſemper proſecuti, conſequenter ex hoc capite nullus ex Romanis Pontificibus fuit hactenus Antichriſtus. Præterea quia Antichriſtus, ut loquuntur Sancti Patres, jactabit ſe eſſe verum Deum, & adiget homines ad eum adorandum ut verum Deum: & nullus Romanus Pontifex fuit hactenus ita vecors, & ſtolidus, ut voluerit ab hominibus DEUM cenſeri, tametſi Vicarius ſit Chriſti. Sed dices, ſi Antichriſtus haberi volet pro DEO, & omnibus aliis Diis adverſabitur, quos propterea erit exterminaturus, non videtur quomodo Daniel. 11. dici poterit: *Deum autem Maozim in loco ſuo venerabitur,* ſed reſpondent communiter, quòd tametſi Antichriſtus publicè ſe gerat pro Deo, privatim tamen in loco aliquo remoto, vel in arce clauſa, vel etiam domo poterit Diabolum colere, cujus operâ in omnibus utetur, à quo propterea omnem ſucceſſum erit expectaturus.

Objiciunt tamen Acatholici, primò quia Paulus 2. ad Theſſal. aſſerit, ſuo tempore cœpiſſe in mundo verſari Antichriſtum, ait enim *Myſterium jam operatur iniquitatis*: ſed non potuit loqui de vero Antichriſto, ſed tantùm de præcurſore Antichriſti, qui tunc fuit Pontifex, ſiquidem ait Antichriſtum in fine mundi eſſe à Chriſto occidendum. Neque de ullo tantùm Pontifice verba Apoſtoli intelligenda ſunt, ſed etiam de omnibus ſucceſſoribus, ut ait Beza in 2. Theſſal. 2. inquiens: *Manifeſtè ſunt hallucinati, quicunque de uno quopiam homine putârunt hoc intelligi, niſi dent mihi quempiam, qui à Pauli ſæculo ad diem usque judicii ſuperſtes maneat.* Et firmat hanc ſententiam ex illo Joan. 1. cap. 4. *Omnis Spiritus, qui ſolvit Jeſum, ex DEO non eſt, & hic eſt Antichriſtus, de quo audiſtis, quoniam venit, & nunc jam in mundo eſt.* Secundò nititur Beza ex eo, quia Daniel. 7. per nomina ſingularum beſtiarum urſi, leonis, parthi non intelliguntur ſingulares Reges, ſed ſingula regna, quorum unum quodque multos Reges continet. Hinc etiam Paulus 2. Theſſal. 2. per hominem peccati, & filium perditionis non intelligit unum ſingularem perſonam, ſed corpus compactum ex pluribus tyrannis. Tertiò etiam Calvinus hoc idem docet in cap. 2. 1. epiſt. Joan. ubi aſſerit: Eos delirare, ac ſponte errare, qui unum certum hominem futurum credunt Antichriſtum, cum D. Paulus 2. Theſſal. 2. aſſerat Apoſtaſiam venturam, & ejus caput Antichriſtum futurum: etenim Apoſtaſia eſt defectio quædam generalis à fide, quæ unum corpus, unúmque regnum complectitur, & non eſt opus unius tantum vel alterius anni, ſed plurium, quod à pluribus completur paulatim. Hæc ſunt fundamenta, quibus Hæretici nituntur, ut probant Romanos Pontifices à tempore D. Pauli fuiſſe Antichriſtos. Sed quàm falsò id aſſerant ſtatim liquebit: Ad primum deſumptum ex D. Paulo reſpondetur, Apoſtolum ſcripſiſſe ad Theſſal. *Myſterium jam operatur iniquitatis*, eò quia tunc temporis cœperit occultè graſſari Antichriſtus, non quidem in ſua propria perſona, ſed in ſuis præcurſoribus, ſeu hominibus iniquis ſcelera ſceleribus adglutinantibus, quique errores docebant ad ſubvertendos fideles: etenim dicimus Chriſtum ab origine mundi cœpiſſe in mundum venire, non quidem in propria perſonâ, ſed in Patriarchis, & Prophetis, qui ejus doctrinam annuntiabant, poſsitque propterea Dîs Chriſtus ab initio mundi cœpiſſe operari opera redemptionis noſtræ, tametſi nondum in ſua propria perſona venerit: ita tametſi tempore D. Pauli nondum fuerit Antichriſtus in mundo, cœpit tamen in ſuis præcurſoribus operari iniquitatem in Hæreticis, ac Principibus perſequentibus Eccleſiam Dei, ut fuerunt Nero, Caligula, qui omnium primi cœperunt oppugnare Chriſti Eccleſiam, ut etiam Simon Magus, qui ſe Chriſtum eſſe fatebatur, quamvis Antichriſtus in propria perſona non ſit in mundum venturus, niſi in fine ſæculi, per myſterium igitur iniquitatis, de quo loquitur D. Paulus 2. ad Theſſal. 2. intelligitur non ſolùm perſecutio ſpiritualis Simonis Magi, ſed etiam temporalis Neronis, ambæ enim perſecutiones fuerunt figuræ perſecutionis Antichriſti. Hunc fuiſſe verum ſenſum D. Pauli aſſerunt S. Patres intelligentes per myſterium iniquitatis perſecutionem Neronis, ut D. Ambroſius, Chryſoſtomus, Hieronymus, & alii.

Alii verò per myſterium iniquitatis intelligunt Hæreticos, qui tempore Apoſtolorum cœperunt graſſari clam decipientes fideles, & retrahentes à cultu Chriſti, & veri Dei, ut explicat D. Auguſtinus *lib.* 20. *de civit. Dei cap.* 19. Præterea ſi, ut objiciunt Hæretici, Antichriſtus in propria perſona natus fuiſſet tempore Apoſtolorum, inde ſequeretur Petrum, & Paulum propriè fuiſſe Antichriſtos ſaltem occultos, & Neronem, ac Simonem Magum fuiſſe verum Chriſtum: ſiquidem tempore Apoſtolorum Romæ non fuerunt niſi Petrus, & Paulus. Neronem autem fuiſſe Chriſtum, eſt manifeſtiſſima inſania, ut & Simonem Magum, ambo itaque fuerunt præcurſores Antichriſti propter utramque perſecutionem ſpiritualem Simonis, & temporalem Neronis in Eccleſiam, & Chriſti fideles. Ad illud, quod addebatur ex Joanne, reſpondetur omnem Spiritum ſolventem Jeſum, ſeu negantem ejus divinitatem, ac unionem perſonæ divinæ cum humanitate non eſſe ex DEO; unde cum Hæretici negaverint hanc in Chriſto divinitatem iſti, ſi non in perſona fuerunt Antichriſtus, præcurſores tamen extiterunt Antichriſti: unde cum Joan. 1. dicitur, *hic eſt Antichriſtus*, intelligitur, quòd ſit præcurſor Antichriſti propter iniquitatem, & hæreſim, qua nititur populos ſeducere. Loquitur enim Joannes eo modo, quo loquitur Dominus de Elia Matth. 17. *Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia; dico autem vobis, quia Elias jam venit, & non cognoverunt eum*, non quidem quod venerit Elias in ſua perſona, ſed in ſuo ſimili, id eſt in Joanne Baptiſta præcurſore Chriſti. Ad aliud deſumptum ex Daniele reſpondetur, non ſemper per ſingulares beſtias intelligi ſingula regna. Siquidem per unam beſtiam interdum ſignificatur unum regnum, ut in capite 7. ubi per Leonem intelligitur regnum Aſſyriorum, & per urſum regnum Perſarum, ut etiam per pardum regnum Græcorum, per aliam beſtiam innominatam regnum Romanorum: interdum per unam beſtiam non integrum regnum, ſed una tantum Regis perſona ſignificatur, quo pacto per hircum ſignificatur Alexander Magnus. Præterea negatur conſequentia, quia D. Paulus per *hominem peccati* non intelligit unam ex quatuor beſtiis deſcriptis à Daniele; ſed intelligit illud cornu parvulorum, quod prævaluit apud Danielem decem cornibus quartæ beſtiæ, ſeu unum illum Regem, qui licèt parvus adeo crevit, ut omnes alios Reges ſuo ſubjecerit imperio. Ad tertium reſpondetur, Apoſtaſiam multipliciter poſſe intelligi, quo pacto plures Patres Græci per Apoſtaſiam ſignificatam à D. Paulo volunt ab Apoſtolo indicari Antichriſtum, vel præcurſores Antichriſti, quia ſicut per Apoſtaſiam homines ſe ſeparant à vera religione, ita Antichriſtus, & ejus præcurſores ſejunguntur à cultu veri Numinis; ita ſentiunt Chryſoſtomus, Theodoretus, Oecumenius. Sed D. Auguſtinus *de civit. cap.* 19. per Apoſtaſiam metonymicè tantùm aſſerit intelligendum eſſe Antichriſtum, quatenus hic pluribus erit cauſa recedendi à vero Deo, veraque religione; vel ſumendo abſtractum pro concreto; quia erit tam magnus Apoſtata, ut dici poſſit ipſamet Apoſtaſia. Deinde aliquando per Apoſtaſiam intelligitur defectio à Romano imperio, & ita intelligunt D. Paulum Ambroſius Sedulius, & alii. Quod ſi per Apoſtaſiam velimus intelligere defectionem à vera Chriſti fide, ac religione, ut exponit Calvinus; adhuc D. Paulus fuit locutus de Hæreticis, qui ſub Eccleſiæ initio defecerunt à fide Jeſu Chriſti, quique trahebant alios in eoſdem errores; per quam Apoſtaſiam fuerunt imitati Antichriſtum venturum in fine ſæculi, ſeu mundi, qui propterea ſimilitudinariè hac Apoſtaſia vocatur à D. Paulo Antichriſtus, qui nimii incumbet ſtudii, ut plures ſeducat. Neque D. Paulus loquitur de Apoſtaſia plurium ſæculorum; ſed de illa Apoſtaſia, quâ ſuo tempore plures defecerunt à vera fide, & quam vocat Antichriſtum ſimilitudinariè. Quòd ſi concederemus, Apoſtolum fuiſſe loquutum de Apoſtaſia plurium annorum, non tamen inde ſequeretur Papam eſſe Antichriſtum, quia deberet aſſignari quiſnam ex Pontificibus Romanis defecerit à vera fide Jeſu Chriſti; & quia hactenus nullus defecit ut Papa, ideo nullus hactenus fuit Antichriſtus: eo ipſo quòd Papa deficit à fide, non eſt amplius de corpore Eccleſiæ, conſequenter nec caput Eccleſiæ; unde repugnat, poſſe Papam fieri Antichriſtum, & ſimul eſſe Papam, quia eſſet, & non eſſet caput Eccleſiæ. Quod ſi Antichriſtus dicitur, qui deficit à vera fide, Lutherani, & alii Acatholici dicendi potius ſunt Antichriſti, quàm Catholici, quia Hæretici defecerunt à fide, ac religione ſuorum majorum.

CAPUT XXI.

Oſtenditur Antichriſtum nondum veniſſe, nec eſſe venturum, niſi usque in finem mundi, conſequenter nullum Romanum Pontificem hactenus fuiſſe Antichriſtum.

PLures irrepſerunt in vulgus de tempore adventus Antichriſti errores, plures tam Catholicorum, quàm Hæreticorum opiniones; illi quamvis aſſeruerint, Antichriſtum non venturum niſi in fine mundi, quod veritati eſt conſonum; erraverunt tamen circa tempus quo ſit mundus diſſolvendus, putarunt plures, finem mundi eſſe propinquiorem, quàm revera ſit. Hæretici verò cenſent Antichriſtum venturum multo ante finem mundi, quorum plures credunt jam veniſſe, ac eſſe Romanum Pontificem, quod delyrium rejecimus in præcedenti capite. Ex Catholicis aſſerentibus Antichriſtum non venturum niſi in fine mundi, cenſuerunt plures ſtatim ſub initium Eccleſiæ tempore Apoſtolorum debuiſſe mundum diſſolvi, eo quia ex ſex mundi ætatibus quinque jam dilapſæ fuerint, & ſexta, quæ incæpit cum Chriſti nativitate, ſit cæteris brevior; præſertim cum malitia ſuper terram creſceret ſemper major, hos tamen Apoſtolus 2. ad Theſſal. 2. reprehendit: & S. Cyprianus lib. 3. epiſt. 1. ait: *Imminente Antichriſto parat ad prælium milites.* Et lib. 4. epiſt. 6. *Scire debetis, ac pro certo credere, ac tenere, preſſuræ diem ſuper caput eſſe cœpiſſe, & occaſum ſæculi atque Antichriſti tempus appropinquaſſe.* D. Hieronymus epiſt. ad Ageruchiam de Monogamia ſcribit: *Qui tenebat de medio fit, & non intelligimus Antichriſtum appropinquare.* Quod ſi temporibus S. Cypriani, & Hieronymi finis mundi jam imminebat, poſt tot ſæcula, quæ à temporibus illis fluxerunt, debuiſſet jam compleri, præſertim cum ſexta mundi ætas ſit præcedentibus brevior. D. Gregorius Papa lib. 4. epiſt. 38. [illegible]

Omnia

Omnes [illegible] *Rex ſuperbiæ eſt*, [illegible] [illegible] mundi initium, [illegible] Patres [illegible] [illegible] varia ſigna [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] quia quod [illegible] anno [illegible] dixerunt, quod [illegible]

Quidam tamen [illegible] [illegible] tempora, & [illegible] D. Hieronymus [illegible] [illegible] Virginum [illegible] D. Lactantius lib. 7. cap. 25. [illegible] *Omnis exſpectatio non amplius quam ducentorum videtur annorum.* [illegible] Antichriſtum venturum [illegible] [illegible] Conſtantini anno Chriſti 300. [illegible] [illegible] Chriſto [illegible] [illegible] D. Auguſtinus lib. 18. de civit. cap. 53. [illegible] Dominum [illegible] [illegible] [illegible] anno 367. [illegible] [illegible] Antichriſtum [illegible] Concilium [illegible] 340. [illegible] [illegible] ſex [illegible] Juſtinus [illegible] *ad Gentes*, [illegible] lib. 7. cap. 14. [illegible] [illegible] Prophetæ. [illegible] [illegible] [illegible] D. Auguſtinus [illegible] quam ut [illegible] lib. 20. *de civit. cap.* 7. [illegible] anno fit [illegible] tempore [illegible] [illegible] [illegible] Auguſtinus [illegible] *Non eſt veſtrum noſſe tempora, & momenta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* [illegible] Anno [illegible] Apoſtolorum [illegible]

[illegible] Chriſtum [illegible] Deum [illegible] Chriſti, & Apoſtolis [illegible] [illegible] Chriſtum [illegible] [illegible] Deum [illegible] [illegible] [illegible] Verum hæc ſententia [illegible] & ab omni [illegible] [illegible] Antichriſtus [illegible] [illegible] Apoſtolus 2. *ad Theſſal.* 2. [illegible] [illegible] Deum, [illegible] Chriſtum [illegible] [illegible] Chriſti, & Apoſtolorum [illegible] Chriſti [illegible] [illegible] Chriſtus [illegible] *Marci* 16. [illegible] Angelus [illegible] 1. [illegible] Chriſti [illegible] [illegible] Antichriſtum [illegible] [illegible] [illegible] poſt [illegible] [illegible] anno 412. [illegible] *lib.* 1. [illegible] [illegible] Roma [illegible] [illegible] [illegible] *Centur.* 6 *cap.* 1 [illegible] Antichriſtum [illegible] 30 & poſtremo anni 4 6 [illegible] [illegible] *Centur.* 1 *lib.* 2 *cap.* 4 [illegible] [illegible] 125 [illegible] [illegible] anni 466. [illegible] cap. 2. [illegible] [illegible] [illegible] cap. [illegible] 13. [illegible] anno 456. [illegible] [illegible] 5. *de Roman. Pontif. cap.* 3. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 9. [illegible] [illegible] 714. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Sigebertus, Blondus, & alii,

extremi judicii diem, ait enim Irenæus lib. 5. cap. 30. *Cum vaſtaverit Antichriſtus omnia in hoc mundo regnans annis tribus menſibus ſex, & ſederit in templo Hieroſolymis, tunc veniet Dominus de cœlis in judicium*; & Tertullianus de reſurrectione carnis cap. 27. *Hæc ſcribit, hoc ipſo, quod ait, donec ira prætereat, quæ extinguet Antichriſtum, poſt iram oſtendit proceſſuram carnem è ſepulchris, in quæ ante iram fuerit illata*; & nonnullis interjectis ſubdit: *Poſt Antichriſti eradicationem agitabitur reſurrectio.* Quintum ſignum erit perturbatio elementorum, ac ſignorum cœleſtium, quæ ſtatim poſt inchoatam perſecutionem incipient moveri, ſimúlque immiſceri: Statim poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur, neque erit multa mora inter adventum Chriſti, & finem ſæculi, ut etiam colligitur ex Apocal. cap. 6. v. 13. Unde cum primum hæc ſigna apparebunt, ſtatim aderit Antichriſtus, & hoc etiam videtur ſignificari cap. 7. Daniel. ubi poſtquam Propheta vidit cornu parvulum ortum inter decem cornua quartæ beſtiæ loquens grandia contra altiſſimum, ſtatim vidit thronos poſitos, & antiquum dierum ſedentem ad judicandum orbem. Per hoc autem cornu ſignificari Antichriſtum, aſſerunt Sancti Patres, quia ut habetur Daniel. 7. *Aſpiciebam, & ecce cornu illud faciebat bellum adverſus Sanctos, & prævalebat eis, donec venit antiquus dierum, & judicium dedit Sanctis.* Hinc D. Hieronymus in cap. 11. Daniel. ait: *Noſtri & melius interpretantur, & rectius, quod in fine mundi hæc ſit facturus Antichriſtus, qui conſurgere habet de modica gente, id eſt, de populo Judæorum*; & expreſsè aſſerit, hanc eſſe ſententiam communem Chriſtianorum, & aſſentitur eidem Auguſtinus lib. 20. de civit. cap. ult. inquiens: *In illo itaque judicio, vel circa illud judicium has res deducimus eſſe futuras, Eliam Theſbitem fidem Judæorum, Antichriſtum perſecuturum Chriſtum venturum judicaturum, & mortuorum reſurrectionem*; nonnullis interjectis ſubdit: *Quæ omnia quidem ventura eſſe, credendum eſt, ſed quibus modis, & quo ordine veniant, magis tunc docebit rerum experientia.*

Quòd ſi dicas, ſigna illa extremi judicii jam præceſſiſſe: ſiquidem in toto mundo jam prædicatum fuit Evangelium juxta illud Matth. *Prædicabitur hoc Evangelium Regni in univerſo orbe, & tunc veniet conſummatio.* Sed contra, quia hæc prædicatio nondum fuit completa, etenim non circa annum Chriſti 600. vel 700. quo tempore ſolent Hæretici ponere adventum Antichriſti, quia poſtea fuerunt converſi ad fidem Catholicam Wandali, Poloni, & & pluresalii, quos conſtat non audiviſſe antea Evangelii prædicationem, & tantùm eam cœpiſſe audire circa annum Chriſti 800. etiam fatentur Centuriatores *Centur. 9. cap. 2. col. 15. & 18.* Neque fuit completa prædicatio Evangelii tempore Bernardi, quo Muſculus putat, Antichriſtum adveniſſe in mundum, quia ipſe Bernardus lib. 3. de conſideratione aſſerit, adhuc ſuo tempore fuiſſe plures gentes, quæ nondum audierant Evangelium, imò neque hac noſtra ætate fuit per totum orbem hæc Evangelii prædicatio completa, ſiquidem dietim inveniuntur in Oriente, & Occidente Regiones, in quibus nulla extat Evangelii memoria. Neque videtur probabile in vaſtis illis Americanis Regionibus floruiſſe fidem Catholicam, cujus nunc nullum ſuperſtes apparet veſtigium: ſi enim ibi fuiſſet fides Catholica, aliqua ſaltem ibi ſupereſſent ſigna, unde abſque ulla probabilitate id aſſeritur, præſertim cum novus orbis tantum tempore Columbi fuerit detectus, nec innotuerit Apoſtolis, qui tantùm prædicarunt Evangelium in Aſia, Africa, & Europa. Quòd ſi dicas, Evangelium eſſe prædicandum in toto orbe, non eſſe intelligendum de toto orbe ſimpliciter, & rigorosè, ſed tantùm ſumendo totum pro parte, quæ figura eſt uſitata in ſcripturis ſacris, ut cum Luc. 2. dicitur: *Exiit edictum à Cæſare Auguſto, ut deſcriberetur univerſus orbis*, non enim per univerſum orbem intelligitur novus orbis in America, cum Americana regio non fuerit deſcripta. Præterea quia Paulus ad Roman. 10. ſcribit: In omnem terram exiviſſe ſuo tempore ſonum Apoſtolorum ſcilicet in partem terræ Aſiæ, Africæ, & Europæ. Rurſus ad Colloſſ. 1. ſcribit *à ſpe Evangelii, quod pervenit uſque ad vos, ſicut & in toto mundo eſt fructificans, & creſcens*, & infra, *quòd prædicatum eſt in univerſa creatura, quæ ſub cœlo eſt.* Sed reſpondetur, Evangelium non per figuram, ſed propriè, ac ſimpliciter eſſe prædicandum in toto mundo, ac in omnibus gentibus, ut ubique locorum conſtituantur Eccleſiæ, ut docet D. Auguſtinus epiſt. 80. ad Heſychium, & communiter ſentiunt cæteri Sancti Patres, idque etiam poteſt ratione evinci. Primò, quia Chriſtus prædixit prædicationem univerſo mundo ſignum fore conſummationis ſæculi, cum poſtea ſubdat: *Et tunc veniet conſummatio*, ſin autem non propriè, ſed tropicè prædicandum eſſet Evangelium in toto mundo, hoc ſignum parum haberet ponderis, quia Apoſtoli per ſe ipſos prædicârunt in toto mundo. Præterea D. Auguſtinus obſervat, omnes gentes eſſe Chriſto promiſſas, Pſal. 71. *Omnes gentes ſervient ei*; & Chriſtum pro omnibus hominibus mortuum eſſe, 1. ad Rom. 5. v. 18. & 19. *Sicut per unius delictum omnes homines in condemnationem: ſic & per unius juſtitiam omnes homines in juſtificationem vitæ, ſicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi, ita per unius obedientiam juſti conſtituentur multi.* Paulina antitheſis tota eſt, ut oſtendat, quòd ſicut juſtitia, ſeu meritum Chriſti ad omnes homines ſe dilataverit, quibus profuit; ita Adæ peccatum omnibus obfuit, excepta una Deipara Virgine repugnante Concilio Tridentino, à quo excipitur ab avita labe; hinc Apocal. cap. 7. deſcribuntur electi ex omnibus gentibus, & tribubus, & linguis; unde prædicatio itidem debet eſſe generalis. Demum quia Matth. 24. dicitur, Evangelium eſſe prædicandum in toto mundo, in teſtimonium omnibus gentibus, ne ſcilicet gens ulla in die judicii ſuam poſſit infidelitatem excuſare prætextu ignorantiæ; unde ante generale judicium debet Evangelii prædicatio in omnes prorſus gentes præcedere. Neque obſtant textus D. Pauli ad illud ad Rom. 10. *In omnem terram exivit ſonus eorum*; reſpondent interpretes, Apoſtolum accepiſſe præteritum pro futuro, ſicut præſtitit etiam David, cujus illa ſunt verba. Neque enim tempore David prædicatores Evangelii extiterunt, neque futuri erant, niſi poſt Chriſtum in terris natum: unde æque David, ac Apoſtolus Paulus uſurpârunt præteritum pro futuro: & cùm ad Coloſſ. 1. ſcripſit, Evangelium eſſe in toto mundo, id non intellexit actu, ſed virtute; quatenus per Apoſtolos ſatum jam fuerat ſemen verbi divini in mundo, in quo debuit germinare, ac optatos parere fructus. D. Thomas cap. 10. ad Rom. ait, duobus modis perveniſſe Evangelium ad omnes gentes per famam, & per proprios prædicatores; & ait priori modo pertinuiſſe Evangelium ad omnes gentes totius mundi tunc noti, ſcilicet tempore Apoſtolorum, aſſeritque de hoc modo loqui Apoſtolum. Secundò modo non perveniſſe actu, ſed tantùm virtualiter in ſemine, ac perventurum poſtea actu.

Digitized by Google

Ex eo itidem evincitur, Antichriſtum nondum adveniſſe, quia Antichriſtus pernicioſiſſimam movebit perſecutionem in Chriſti militantem Eccleſiam in toto orbe, eritque perſecutio generalis, qualis antea non fuit, ut omnes Chriſti fideles ſeducat, ac in perditionem pertrahat: quinimo ſibi adhærentibus certum imprimet ſignum, ut nemo ſe profiteatur ejus cultorem, niſi qui hoc ſigno fuerit notatus: Matth. 24. *Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi, usque modò neque fiet:* Sed hactenus nullus ex ſummis Pontificibus hanc perſecutionem movit in Chriſti Eccleſiam, imò eam defenderunt ab iniquis aggreſſoribus, ornarunt virtutibus, illuſtrârunt doctrina: ergo nullus ex ſummis Pontificibus hactenus fuit Antichriſtus; neque nondum hic venit in mundum. Quod enim Chriſtus Matth. 24. loquatur de ultima tribulatione, quam erit Antichriſtus excitaturus in univerſam Chriſti Eccleſiam, ex eo liquet, quia ſubdit: *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur*, quia tunc erit dies extremi judicii, & mundi machina diſſolvetur: unde Apocal. 20. dicitur: *Cum conſummati fuerint mille anni, ſolvetur Satanas*, hoc eſt, perſequendam Eccleſiam: unde acrior tunc erit tribulatio, quàm unquam fuerit ab ullo tyranno in Eccleſiam, & martyres excitata. Erit enim perſecutio generalis per totum Antichriſti imperium, ut colligitur ex verbis illis: *Et circuierunt caſtra Sanctorum, & dilectam civitatem*, per quæ verba ſignificatur Eccleſia ubique diffuſa per ſingulas mundi partes, & ab Antichriſto vexanda, ac moleſtiis affligenda; ad eum finem, ut Chriſti fideles ad ſuum perducat cultum, ac in æternam trahat perditionem, conſtat ex cap. 13. *Et data eſt ei poteſtas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem, & adoraverunt eum omnes inhabitantes terrarum, quorum non ſunt ſcripta nomina in libro vitæ:* & aliquibus interjectis additur: *Et datum eſt ei, ut faciat, ut quicunque non adoraverint imaginem beſtiæ, occidantur*, per imaginem beſtiæ adorandæ intelligitur Antichriſtus, qui ad ſui cultum ſtudebit omnes pertrahere. Atqui nihil horum hactenus ab ullo ſummo Pontifice legitur factum: ergo nullus hactenus Romanus Pontifex fuit Antichriſtus, qui propterea nondum venit in mundum. Non enim Romani Pontifices retrahunt populos à cultu veri DEI, quin potius ad illi debita præſtanda obſequia pertrahunt; & per Apoſtolicos Miſſionarios gentes convertunt ad cultum veri Dei, ad Chriſti cognitionem, ac venerationem, ejúsque religionis profeſſionem. Reſpondent Hæretici novi, Romanos Pontifices tunc excitâſſe horribilem perſecutionem in Eccleſiam, quam juſſerunt occidi eorum ſocios: exagerant ipſi hanc perſecutionem, quam tamen ſibi absque ullo fundamento imaginantur: ſiquidem quando Imperatores Romani perſecuti ſunt Eccleſiam, & juſſerunt occidi Romanos Pontifices, hæc perſecutio non fuit Antichriſti, quia non fuit univerſalis. Alii reſpondent, tunc Pontifices ipſos excitâſſe perſecutionem Antichriſti, quando Acatholicos juſſerunt vel flammis extingui, vel ferro obtruncari: ſed neque iſta perſecutio fuit univerſalis, ſed ſolum paucis in locis, ubi degebant Hæretici infeſtantes Chriſti ovile, ac in perditionem trahentes Chriſti oves. Præterea Antichriſtus perſequetur Catholicos, quia avitæ ſunt religioni addicti, quam fideliter ſervant; ſed Romanus Pontifex perſequitur Hæreticos, quia deſeruerunt avitam religionem, & fidem veram. Antichriſtus perſequetur Chriſti fideles, quos avertat à cultu veri DEI, & Chriſti, & eos adigat ad cultum ſui; Pontifex vero nullum adigit ad ſui cultum, ſed inſequitur Hæreticos, ut revertantur ad veram fidem, verúmque cultum Jeſu Chriſti, quem ſui majores fuerunt profeſſi. Antichriſti perſecutio toti orbi innoteſcet, quem ſusdeque evertet, omnesque mundi partes concutiet: ſed perſecutio Romani Pontificis contra Hæreticos pacem mundi non turbat, neque illos perſequitur ut perdat, vel perniciem patiantur, ſeu ut reverſi ad veram fidem bene vivant, & æternam ſalutem conſequantur: imo perſecutio Pontificis in Hæreticos extinguit fomenta diſſenſionum, ſeu delet errores, & veritatis ſplendore diſſipat caligines hæreſum, ac invehit tranquillitatem. Rurſus Antichriſtus ſua perſecutione totam turbabit Eccleſiam, quam preſſuris affliget, anguſtiabit, adeo ut vix poſſit illi obſiſtere: quia Antichriſtus, donec interimatur, proſperabitur, & ſingula ipſi contingent ad vota, ut habetur Daniel. 7. *Roborabitur fortitudo ejus, & ſupra quam dici poteſt, univerſa vaſtabit, & proſperabitur, & faciet, & interficiet robuſtos, & populum Sanctorum ſecundùm voluntatem ſuam.* Perſecutio verò Pontificis in Hæreticos fermè nullum habet optatum effectum, quia Lutherani, Calviniſtæ, Anabaptiſtæ, & alii Sectarii hujus temporis, quamvis veritas illis aperiatur, & hæc ab iisdem agnoſcatur, difficulter ad avitam fidem revertuntur; ut perſpicuum eſt in pluribus Tranſylvaniæ, Hungariæ, Germaniæ, Hollandiæ, ac Angliæ regionibus, in quibus Catholici ſunt populis illis exoſi.

Præterea ſi perſecutio Pontificis adverſus Lutheranos, Puritanos, Calviniſtas, & alios Acatholicos eſſet perſecutio Antichriſti, inde ſequeretur præfatos Hæreticos eſſe ſanctos Dei altiſſimi, qui ab Antichriſto conteruntur juxta Prophetiam Daniel. 7. *Ipſi ſunt caſtra Sanctorum, & civitas dilecta*, quam Sectatores Antichriſti obſidebunt, prement, affligentque, ut habetur Apocal. 20. Sed quia hoc idem ipſi affirmant, ſeque aſſerunt Sanctos, ut & eorum Sectam civitatem dilectam perpendendum eſt, an illuſtres hæ nomenclationes conveniant omnibus Hæreticorum Sectis Calviniſtarum, Anabaptiſtarum, Zvvinglianorum, vel uni tantum ex ipſis, ſed neutrum eſt verum, ergo utrumque falſum, non enim poſſunt convenire omnibus, quia cum vera religio, vera fides, & veritas ſit una tantùm, quæ homines ſanctos conſtituit, & ſine qua eſt impoſſibile DEO placere, nequit hæc ſanctitas ineſſe omnibus Hæreticorum Sectis, quarum fides, & religiones ſunt perquam diverſæ, ac inter ſe pugnantes, adeo ut quod una affirmat, hoc idem altera negat, diſſentiunt enim in primariis fidei articulis, ſeque viciſſim hæreſeos damnant, etenim Calviniſtæ negant in ſumptione Euchariſtiæ ſumi veram, & realem Chriſti Domini humanitatem: ſecus Lutherani affirmant, in ipſa manducatione eſſe ſub ſpeciebus Euchariſticis veram Chriſti humanitatem, & hanc à ſumentibus comedi; utraque propoſitio impoſſibile eſt, ſit vera, alioquin idem ſimul eſſet, & non eſſet, quod eſt luculenta contradictio, & implicantia in terminis, ergo ſi Lutherani verum aſſerunt, Secta Calviniſtarum neceſſe eſt, ſit falſa, eò quia falſitatem doceat, conſequenter non omnes Sectæ Hæreticorum ſunt Sanctæ, non omnibus conveniunt prærecenſitæ illuſtres nomenclationes: pari pacto Calviniſtæ proteſtantes diſſentiunt à Puritanis, & hi omnes ab Anabaptiſtis, ab Arianis, ex quibus clarè conſtat, non poſſe omnes has Sectas eſſe caſtra Sanctorum, & civitatem illam dilectam, de qua loquitur Daniel. Quòd nec etiam una ex his poſſit dici hæc civitas dilecta aſſignanda eſt, quænam illa ſi , quia

ſingulæ

ſingulæ Sectæ æque aſſerunt, eſſe hanc civitatem, eò quia quemlibet aſſerat, ſuam doctrinam eſſe purum Dei verbum, hoc eſt enim unicum fundamentum, cui nituntur ſingulæ Sectæ, cum non poſſit ullum è ſacris ſcripturis textum adferre in probationem ſuæ ſententiæ, ſed ſi Calviniſtæ velint hanc gloriam ſibi vendicare, ſtatim inſurgunt contra ipſos Lutherani, & hoc ipſi negant ob plures, ac enormes errores, quos in iiſdem deprehenderunt: quòd ſi Lutherani velint ipſi ſibi arrogare hunc titulum, inſurgunt contra ipſos Calviniſtæ, non pauciores errores Lutheranis objicientes, & ita de quacunque alia Secta in particulari, adeo ut nulla poſſit adferri ratio, cur potiùs una, quàm alia dicenda ſit hæc civitas dilecta, cùm ſingulæ ſingulis adverſantur, & errores contra fidem, contra ſcripturas, contra Evangelium, & veritatem ſibi invicem objiciunt. Quòd ſi Calviniſtæ ſibi arrogent hunc titulum civitatis dilectæ, ſequitur Antichriſti etiam eſſe antiquiorem Eccleſiam Chriſti, eò quia multis ſæculis ipſe Calviniſta anteceſſerit, ut & Lutherus, ſi enim quæratur, ubi erant Sectæ Calviniſtarum, & Lutheranorum, antequam naſcerentur Calvinus, & Lutherus, reſpondent hujuſmodi Sectas fuiſſe tunc inviſibiles, eò quia non fuerint auſæ metu Pontificis Romani ſuam profiteri religionem. Quòd ſi erant inviſibiles, quæritur quanto tempore fuerint in tali ſtatu, & quandonam inceperint, antequam naſcerentur Calvinus, & Lutherus, cùm non poſſit initium aſſignari, neque quanto tempore extiterint, ſequitur ſine principio, & fine vel fuiſſe infinitas, & extitiſſe ante Chriſti Eccleſiam, vel quòd fuerint mera ſomnia adinventa, ut poſſent aliquo pacto reſpondere, quòd ſi hujuſmodi Sectæ dicantur fuiſſe viſibiles, tenentur aſſignare, ubinam fuerint immoratæ, & quomodo Pontifices per Inquiſitores curaverint eos apprehendi, ac puniri? deinde quomodo ſciant eas ante Lutherum, & Calvinum extitiſſe, cùm nullus ſit ſcriptor, nullus Hiſtoricus, qui ita referat, neque ullum hujus rei ſit veſtigium. Tum quia ſciunt omnes, Lutherum fuiſſe antea Catholicum, & Religioſum, ut etiam Calvinum Presbyterum ſæcularem, & Sacerdotem, & utrumque defeciſſe ab avita, ac vera Religione, quòd ſi ab initio Lutherus, & Calvinus fuerunt Catholici, & Romano Pontifici obſecuti, non potuerunt eorum Sectæ niſi poſt eorum defectionem à fide Catholica incepiſſe. Quòd ſi antequam deficerent à fide, erat vera Eccleſia Jeſu Chriſti, cujus & ipſi membra erant, ſequitur ante ipſos fuiſſe veram fidem, cui cum Lutherani, & Calviniſtæ non conformentur, ſequitur manifeſtè eos fuiſſe deceptos, & manere in errore, conſequenter Romanum Pontificem non eſſe Antichriſtum, ſed verum ſupremum Paſtorem totius dominici gregis, quem vera doctrina paſcit. Tum quia Antichriſti perſecutio non erit diu duratura, ut colligitur ex illo Matth. 24. *Niſi enim breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro.* Perſecutio autem Pontificis in Hæreticos ſtatim ab initio Eccleſiæ incepit, & ſemper duravit, quoties nova ſurrexerunt hujus hydræ capita, ergo neque ex hoc capite perſecutio Romani Pontificis eſt perſecutio Antichriſti, præſertim quia Antichriſtus ita erit perſecuturus omnes Chriſti fideles, ut ſatagat omnes publicum Chriſti cultum delere, ut colligitur ex *cap. 12. Daniel.* & Romanus Pontifex non tollit, nec minuit Chriſti cultum, ſed adnititur illum ſemper adaugere, ac firmiùs ſtabilire, ac propagare in omnes mundi regiones, quod ex diametro opponitur Antichriſto, qui innumerabili veluti exercitu premet Eccleſiam, ut colligitur ex Apocal. 20. ubi dicitur, *quòd Sathanas tunc ſolutus exibit, & ſeducet gentes, quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prælium, quorum numerus eſt ſicut arena maris, & aſcenderunt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt caſtra Sanctorum, & civitatem dilectam, & deſcendit ignis de cœlo, & devoravit eos*: atqui nullus hactenus ex Romanis Pontificibus talem exercitum congregavit, nec illo fuit perſecutus Lutheranos, Calviniſtas, Anabaptiſtas, & alios Hæreticos, cujus perſecutio propterea nondum fuit illa Antichriſti.

Præterea de Antichriſto dicitur, quòd varia erit miracula patraturus, apparentia tamen quatenus ſpeciem externam operis miraculoſi videbuntur habere, cum re ipſa inania, & falſa erunt, eò quia præſtigiis Diaboli, ac ejus ope fient. Habebit itidem Miniſtros varios, & quemdam primarium Pſeudo-Prophetam, qui ſimilia erit patraturus, & quidem eo fine, ut omnes homines credant, Antichriſtum eſſe verum Meſſiam, quem pro vero DEO cognoſcant, eique debitum obſequium exhibeant: atqui nihil eorum competit Romano Pontifici, pauci enim ſunt, qui miracula patrârunt, & qui miracula fecerunt, fuerunt Pontifices ſingulari ſanctitate inſignes, vel martyrio, pro Chriſto tolerato glorioſi: rurſus nemo illorum hominum, qui mortem ſimulaverit, viſus eſt excitare, nemo ignem de cœlo in terram evocare: nemo vocem imagini tribuere, hæc enim tria ſpeciatim recenſentur, quorum primum tribuitur Antichriſto, & reliqua duo ejus Pſeudo-Prophetæ. Demum quia Pontifices nunquam habuerunt aliquem primarium Pſeudo-Prophetam, qui homines compelleret ſub pœna mortis ad ipſius adorationem, neque ad eum finem ſigna miraculoſa effecerunt: quòd verò Antichriſtus ſit hujuſmodi miracula præſtigiis, & ope Diaboli patraturus, liquet ex ſcripturis: 2. ad Theſſal. 2. *Cujus eſt adventus ſecundum operationes Sathanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus:* ſiquidem munitus erit tota Diaboli poteſtate, alioquin ejus adventus non eſſet in omni virtute Sathanæ. Hæc tamen prodigia, & ſigna Apoſtolus vocat mendacia, eò quia erunt vera ſigna ſupernaturalia, ſed tantùm illuſiones oculorum, ac præſtigiæ. Rurſus Apocal. 13. de beſtia Antichriſti dicitur: *Dedit illi Draco virtutem ſuam, & poteſtatem magnam: & vidi unum de capitibus ſuis,* (ſeu, ut interpretantur expoſitores, videbitur ſignari unus de ſeptem Principibus, qui ſe illi ſponte ſubmittent, cum tres alios prælio vicerit, ut habetur Daniel 7.) *quaſi occiſum in mortem, & plaga mortis ejus curata eſt, ſcilicet beſtia, & admirata eſt univerſa terra poſt beſtiam, & adoraverunt Draconem, qui dedit poteſtatem beſtiæ, & adoraverunt beſtiam,* ſe enim Antichriſtus Deum faciet, & hominem, ac ſuam aſſeret humanam naturam aſſumptam à divinitate in unionem hypoſtaticam. Ex his omnibus conſtat, quàm falſo Hæretici aſſerant, Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum, quod etiam evinci poteſt ex ſede Antichriſti, quæ erit Jeroſolymis: ſiquidem Antichriſtus erit Judæus, ſeque Judæorum dicet Meſſiam in lege ipſis promiſſum, à quibus pro tali recipietur juxta ſcripturas ſacras, & Sanctos Patres, unde ſedem ſuam conſtituet in Judæa, ſeu in terra divinitus promiſſa, & in urbe Hieroſolyma, de cujus gloria plura narrantur in ſcripturis, quæ à Judæis tribuuntur terrenæ Jeroſolymæ, qualis erit ſub Meſſia. Quòd ſi Antichriſtus ſuam Romæ ſedem figeret, non poſſet ſe Judæis Meſſiam venditare in lege promiſſum, quia non occuparet ſedem David, neque eam adimpleret, quæ de gloria, & imperio urbis, ac templi inſtaura-

ſtauratione putant prædicta fuiſſe à Prophetis, prætereà quia Judæi arbitrantur, Romam eſſe contaminatam idololatriâ gentilium in antiquis Imperatoribus, & cultu Chriſti in Romanis Pontificibus, & eſt civitas ipſis exoſa, eò quia à Romanis eorum principatus fuit deletus oppida, & civitates ſolo æquata templum, & Sacerdotium ſublatum, ex quibus, ſi Antichriſtus ſuam Romæ ſedem figeret, non poſſet Judæis ſe eorum Meſſiam venditare. Tum quia id infertur ex cap. 11. Apocal. ubi de Antichriſto dicitur: quòd erit bellum moturus contra illos duos Prophetas, & illos occiſuros: *Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.* Sed Dominus non Romæ, ſed Hieroſolymis fuit cruci affixus. Neque obſtat, quòd Hæretici aſſerant, hæc eſſe intelligenda tropicè, ut ſolent, quando verborum proprietas iiſdem adverſatur, aſſerunt enim hic ſignari Romam, quia ibi Dominus magis quàm uſque alibi per peccata crucifigitur. Sed contra, quia juxta regulam generalem Sanctorum Patrum verba ſcripturæ, quando non ſequitur inconveniens, debent intelligi in ſenſu proprio, & uti ſonant, alioquin nihil certi poſſemus ex iiſdem habere, poſſent enim ſemper omnia detorqueri in ſenſus tropicos improprios, & metaphoricos, idque adeò eſt neceſſarium, ut Lutherus ipſe hanc regulam ſervandam ſuis Sectatoribus præſcripſerit, etenim in captivitate babilonica cap. de Sacramento panis ait: *Verbis divinis non eſt ulla vis facienda, neque per hominem, neque per Angelum, ſed quantum fieri poteſt ſervanda ſunt in ſimpliciſſima ſignificatione, & niſi manifeſtè circumſtantia cogat extra grammaticam, & propriam accipienda non ſunt, ne detur adverſariis occaſio univerſam ſcripturam eludendi: quo conſilio rectè Origenes olim repudiatus eſt, quod ligna, & omnia, quæ de paradiſo ſcribuntur contempta grammatica locutione in allegorias vertit.* Quamobrem cum nullum ſit inconveniens aſſignabile, quo cogamur à proprietate verborum recedere ſtandum eidem erit. Præſertim quia ſcriptura voluit clarè inſinuare, ubinam eſſent illi occidendi, cùm enim dixiſſet, *quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyptus*, quia id videbatur quid involvere obſcuri, ne in errorem fuiſſemus lapſi, quæ eſſet illa civitas, clarius expreſſit per ſignum notiſſimum mortis Chriſti, addidit enim *ubi Dominus eorum crucifixus eſt*, omnes enim ſciunt, Chriſtum Hieroſolymis fuiſſe cruci affixum, quòd ſi fuiſſet locutus de crucifixione per peccata, res fuiſſet longè obſcurior, quia peccata, quæ Romæ perpetrantur, non ſunt tanta, & talia, quæ finguntur ab Hæreticis, neque ſunt manifeſta, alioquin punirentur, proinde ſi de crucifixione per peccata intelligerentur verba Apocalypſis, res fuiſſet longè obſcurior, ac implicatior. Tum quia tempore Antichriſti Roma amplius non erit, ut colligitur ex Apocal. 13. ubi ait Joannes: Decem illos Reges, qui brevi tempore regna poſſidebunt, odio habituros fornicariam, eámque igne compoſturos, & regnum ſuum tradituros beſtiæ, ſcilicet Antichriſto. Poſtea explicans, quænam mulier hæc fornicaria ſit, ait: *Mulier, quam vidiſti, eſt civitas magna, quæ habet regnum ſuper Reges terræ:* his enim verbis clarè exprimitur Roma, qualis fuit tempore S. Joannis, & qualis futura ſit ſub finem mundi, ut interpretantur Expoſitores: ergo cum Antichriſtus ſuam non ſit ſedem fixurus Romæ, ſed Jeroſolymis, ſequitur ſedem Apoſtolicam non eſſe, nec dici poſſe ſedem Antichriſti, ut communiter aſſerunt Sancti Patres, Irenæus lib. 5. cap. 30. loquens de Antichriſto ait: *Sedebit in templo Hieroſolymis*, cui adhæret Hipolitus Martyr de conſummat. ſæculi, ubi loquens de Antichriſto ait: *Templum conſtruet Hieroſolymis confeſtim extructum tradet Judæis.* Et addit: Fore Antichriſtum ſuſcipiendum à Judæis pro Meſſia, Cyrillus *Catecheſ.* 15. ſimilia profert inquiens: *Antichriſtus in templo Dei ſedet, quale autem hoc templum dicis? In templo, quod reliquum eſt Judæorum.* Hylarius Can. 25. in Matth. *A Judæis ſuſceptus loco ſanctificationis inſiſtet*, ſcilicet in templo Hieroſolymitano, & hiſce Sanctis Patribus adhæret in cap. 11. Daniel. ubi ait: *Noſtri & melius interpretantur, & rectius, quòd in fine mundi hæc facturus ſit Antichriſtus, qui conſurgere habet de modica gente, id eſt, de populo Judæorum, & tam humilis erit, atque deſpectus, ut ei non detur honor regius, & per inſidias, & fraudulentiam obtineat principatum, & brachia pugnantis populi Romani expugnentur ab eo, & conterantur, & hoc faciet, quia ſimulabit ſe eſſe fœderis, hoc eſt legis, & teſtamenti DEI &c.*

Ex brevitate itidem regni Antichriſti clarè evincitur, Romanum Pontificem non eſſe, nec dici poſſe Antichriſtum, ſiquidem ejus regnum erit perbreve, & ſolum per tres annos cum medio illud poſſidebit, eſt enim certum ipſum non regnaturum, niſi tres annos cum medio poſtquam omnia obtinuerit, cœperitque Eccleſiam generatim perſequi, idque colligitur ex Daniel. 7. *Tradentur in manus ejus uſque ad tempus, & tempora, & dimidium temporis.* Prophetam ibi loqui de Antichriſto, fatentur etiam ipſi Hæretici. ſignificat enim illum perſecuturum Sanctos ad tempus ſcilicet ad tempora, hoc eſt, duos annos, ut legit D. Hieronymus, & dimidium temporis, hoc eſt, medium annum, unde ad tres annos cum medio tantùm erit regnaturus, per tempus enim D. Hieronymus intelligit annum unum, & per tempora in plurali annos duos, quibus additus unus, & medius conſtituunt annos tres cum medio, quòd etiam Daniel didicit ab Angelo, à quo petiit *uſque quo finis horum mirabilium*, quæ ipſe in ſuperiore viſione viderat regni, & perſecutionis Antichriſti, tunc enim juravit Angelus, quia in tempus, & tempora, & dimidium temporis ſignificans tres annos cum medio, quibus elapſis erunt ceſſatura mirabilia illa, quæ viderat Daniel. Hoc idem etiam innuitur Apocal. cap. 11. ubi ait Joannes: *Calcabunt gentes civitatem ſanctam per menſes quadraginta duos*, hoc eſt, tres annos cum medio oppriment impiè Eccleſiam ſub Antichriſto. Et cap. 12. ait: *Mulier* (ſcilicet Chriſti Eccleſia) *quam perſequitur Draco* (ſcilicet Antichriſtus) *fugit in ſolitudinem, ubi habet locum paratum à Deo, ut ibi paſcat eam diebus mille ducentis ſexaginta.* ſeu uſque prope finem perſecutionis, hoc idem etiam ſignificatur paulò infra ſubdens: *Data ſunt mulieri alæ duæ Aquilæ magnæ, ut volaret in deſertum in locum ſuum, ubi alatur per tempus, & tempora & dimidium temporis*, ſcilicet per tres annos cum dimidio. Hoc idem etiam adſtruunt Sancti Patres. Irenæus lib. 5. cap. 3. *Cum vaſtaverit Antichriſtus, hic omnia in hoc mundo regnans annis tribus, & menſibus ſex, & ſederit in templo Hieroſolymis. Tunc veniet Dominus.* Lactantius lib. 7. divin. Inſtit. cap. 17. *Dabitur ei deſolare orbem terrarum menſibus quadraginta duobus.* Hyppolitus orat. de conſummat. ſæculi ait: *Dimidium hebdomata prædicabunt Prophetæ*, (ſcilicet Enoch, & Elias) *dimidium hebdomata, hoc eſt, tres annos cum dimidio regnabit Antichriſtus ſuper terram, poſtea auferetur regnum ejus, & gloria.* D. Hieronymus in cap. 7. Danielis explicans illa verba *uſque ad tempus*, ait:

Tempus

Digitized by Google

Tempus annum ſignificat, tempora juxta hebraici ſermonis proprietatem, qui & ipſi dualem numerum habent, duos annos præfigurant, dimidium autem temporis ſex menſes, quibus ſanctis poteſtati Antichriſti permittendi ſunt, ut condemnentur Judæi, qui non credentes veritati ſuſceperunt mendacium: & in cap. 12. ſubdit: *Tribus cum medio annis, hoc eſt, mille ducentis nonaginta diebus Sanctos perſecuturus eſt, & poſtea corruiturus in monte inclyto, & ſancto.* Auguſtinus itidem lib. 11. de civit. cap. 23. explicans locum Danielis 7. *Et tradentur in manus ejus usque ad tempus Antichriſti, adverſus Eccleſiam ſæviſſimum regnum licet exiguo temporis ſpatio ſuſtinendum, donec Dei ultimo judicio Sancti regnum accipient ſempiternum, qui vel dormitans hæc legit, dubitare non ſinitur.* Cenſet Auguſtinus, neminem, qui ratione utitur, poſſe de hac veritate dubitare. Theodoretus etiam in idem cap. 7. Danielis aſſerit hanc phraſin per tempus, & tempora &c. explicari in fine capitis 12. Per dies mille ducentos nonaginta, & ita etiam ſentiunt reliqui Patres.

Accedit etiam evidens demonſtratio noſtræ aſſertionis ex adventu Enoch, & Eliæ, qui adhuc vivunt ad eum finem, ut venienti Antichriſto opponantur, ſimulque conſervant Electos in fide Chriſti, & tandem Judæos convertant, quod cum certum ſit, nondum id contigiſſe, certiſſimum eſt Antichriſtum nondum veniſſe, conſequenter nullum hactenus ex ſummis Pontificibus fuiſſe Antichriſtum. Quod verò adventus Enoch, & Eliæ nondum ſit impletus, ac debeant ad prædictos fines venire, habetur in ſcripturis Malach. 4. *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequam veniet dies Domini magnus, & convertet corda Patrum ad filios, & corda filiorum ad Patres eorum.* Eccleſ. 48. de Elia legitur: *Qui receptus eſt in turbine ignis, in turbine equorum igneorum, qui inſcriptus eſt in judiciis temporum lenire iracundiam Domini, conciliare cor Patris ad Filium, & reſtituere tribus Jacob*: & cap. 44. *Enoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum, ut det gentibus pœnitentiam.* Matth. 17. *Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia.* Apocal 11. *Dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt diebus 1260.* Hos textus eſſe intelligendos de Henoch, & Helia fatentur omnes interpretes, qui Prophetæ in fine mundi tempore Antichriſti venturi ſint in propriis perſonis, quia verba Malachiæ non poſſunt intelligi de aliis Doctoribus, quia Malachias expreſsè aſſerit, ab Helia convertendos eſſe Judæos, & propter Judæos præſertim mittendum, ut conſtat ex illo, *mittam vobis*; & ex Eccleſiaſtico: *Reſtituere tribus Jacob*; recentiores verò Hæretici Judæos non converterunt, propterea non poſſunt præcitati textus intelligi de Luthero, Calvino, aliisque Ereſiarchis, ut putant Hæretici. Neque poſſunt intelligi de Joanne Baptiſta ad literam, quia Malachias loquitur de ſecundo adventu Domini, in ordinem ad judicandum mundum: quia ait: *Antequam veniet dies Domini magnus, & horribilis*; ſeu dies extremi judicii. Primus enim adventus non dicitur dies magnus, & terribilis; ſed *dies ſalutis, tempus acceptibile*; & Joannes Baptiſta fuit Chriſti præcurſor in primo adventu, non verò in ſecundo, de quo ſubdit: *Ne forte veniens feriam terram anathemate*; ſeu ne veniens ad judicium, & inveniens omnes iniquos, omnem terram condemnem, ideo mittam Heliam, ut habeam aliquos, quos ſalvem. In primo autem adventu Chriſtus non venit judicare, ſed judicari, nec homines damnare, ſed ſalvare. Quòd etiam Eccleſiaſt. 48. ſermo ſit de Henoch, & Helia, non de aliis perſonis, ex eo liquet, quia Eccleſiaſticus dicit Henoch venturum, *ut det gentibus pœnitentiam, qui translatus eſt in paradiſum*; & Heliam venturum ad reſtituendas tribus Iſrael, qui in curru equorum igneorum raptus fuerat: quæ omnia non conveniunt, niſi ipſis perſonis Henoch, & Heliæ, cum deſcribantur in ſcripturis cum hiſce circumſtantiis. Quòd vero Janſenius aſſerat, ex hoc loco non poſſe convinci Heliam venturum, eò quia poſſet reſponderi, Eccleſiaſticum id ſcripſiſſe juxta receptam ſuo tempore opinionem, quâ credebatur ex verbis Malachiæ, Heliam in propria perſona venturum ante Meſſiam, quamvis id non eſſet adimplentum in propria perſona; ſed tantùm in eo, qui venturus erat in Spiritu, & virtute Heliæ, quod eſt contra communem ſenſum Sanctorum Patrum. Sed Janſenius fuit poſtea aliter opinatus, quia in cap. 17. Matth. docet, locum Malachiæ non poſſe intelligi ad literam, niſi vero Helia; & quia Eccleſiaſticus Malachiam explicat, adigitur etiam ad intelligenda verba Eccleſiaſtici de vera, & propria perſona Heliæ. Ut etiam verba Chriſti Matth. 17. intelligi debent de vera, & propria perſona Heliæ, non verò de Joanne: quia Joannes jam venerat, & abſolverat curſum ſuum; & nihilominus Chriſtus dixit: *Helias venturus eſt.* Tum quia Apoſtoli, qui quæſtionem moverunt de Helia, fuerunt Petrus, Jacobus, & Joannes ſumpta occaſione ex transfiguratione Domini, ubi viderunt Moyſem, & Heliam ſtipantes latera Chriſti; propterea interrogabant: *Quid ergo Scribæ dicunt, quia Heliam oportet venire primum*; loquebantur enim de Helia, quem viderant in vertice montis Thaboris; quibus reſpondit Chriſtus: *Helias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia*; loquebatur de illo Helia, qui apparuerat in transfiguratione, quia diſcipuli de illo particulari interrogarunt. idque etiam declarant illa verba, *& reſtituet omnia*, quod non præſtitit Joannes Baptiſta, nec ullus alius: ſiquidem reſtituere omnia, perinde eſt, ac omnes Hæreticos, Judæos, & etiam plures ab Antichriſto deceptos convertere ad veram fidem. Rurſus Enoch, & Heliam eſſe venturus in ultimis diebus obſtituros Antichriſto, fatentur communiter Sancti Patres, D. Gregorius *lib.* 21. *cap.* 36. *& lib.* 9. *cap.* 4. *Moral.* D. Auguſtinus *lib* 9. *cap.* 6. *de Geneſ. ad literam.* Damaſcenus lib. 4. cap. 28. Beda Richardus, & reliqui Doctores, ad eum ſiquidem finem rapti fuerunt, ac vivi ſervantur in carne mortali, aliquando tamen morituri; ut venirent, ſeque opponerent Antichriſto: hinc Irenæus *lib.* 5. loquens de Henoch, & Helia ait: *Dicunt Presbyteri, qui ſunt Apoſtolorum diſcipuli; eos qui tranſlati ſunt (ſcilicet in paradiſum terreſtrem) illuc translatos eſſe, & ibi manere usque ad conſummationem, conſpicantes incorruptionem.* Et Tertullianus lib. contra Judæos cap. 1. de Henoch ait: *Qui necdum mortem guſtavit, ut æternitatis candidatus.* Epiphanius in Ancorato de Henoch, & Helia ait: *Illi duo permanent in corpore, & anima propter ſpem.* Cum igitur Henoch, & Helias nondum redierint, concludendum eſt, Antichriſtum nondum veniſſe, conſequenter nullum hactenus ex ſummis Pontificibus fuiſſe Antichriſtum.

Idque ex eo poteſt itidem evinci, quia Antichriſtus non erit venturus, niſi paulo ante univerſale judicium, cum non ſit regnaturus ante mundi ſolutionem, niſi tribus annis cum medio: ſi igitur Antichriſtus jam diu veniſſet, ut aſſerunt Hæretici, & fuiſſe Romanum Pontificem jam diu judicium univerſale fuiſſet peractum, & mundus ſolutus, utrumque experimento deprehenditur falſum: ergo Anti-

Digitized by Google

chriſtus nondum venit, nec ullus ex Romanis Pontificibus fuit Antichriſtus. Antichriſtum eſſe tantum venturum in fine mundi, conſtat ex ſacris ſcripturis, Daniel enim cap. 7. bis loquitur de Antichriſto, una vice narrat viſionem ſuam; & alia vice illam explicat: & utraque vice ſubjungit poſt Antichriſtum illico extremum ſequuturum judicium, ait Daniel: *Conſiderabam cornua, & ecce cornu aliud parvulum ortum eſt, & tria de cornibus primis avulſa ſunt à facie ejus. Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquum dierum ſedit.* Nonnullis interjectis explicans hanc viſionem ſubdit: *Beſtia quarta quartum regnum erit. Porro cornua decem, decem Reges erunt, & alius conſurget poſt eos, & ipſe potentior erit prioribus, & tres Reges humiliabit*; & poſtea ſubdit: *Et tradentur in manu ejus per tempus, tempora, & dimidium temporis*, ſcilicet ut ſuperius oſtendimus, per annos tres cum dimidio, quo tempore erit duraturum Antichriſti regnum. Danielis viſioni conſonat illa Joan. 20. *Poſt hæc oportet illum ſolvi modico tempore, & vidi ſedes, & ſederunt ſuper illas, & judicium datum eſt eis.* Præterea Daniel cum dixiſſet cap. 12. Antichriſti regnum duraturum diebus mille ducentis, & nonaginta, ſubdit: *Beatus qui expectat, & pervenit uſque ad dies mille trecentos, & triginta quinque*, ſeu uſque ad dies 45. poſt mortem Antichriſti: quia tunc Chriſtus veniet ad judicium, daturus victoribus coronas gloriæ, ut explicant Sancti Patres, præſertim D. Hieronymus in commentario hujus loci. Hoc idem indicatur in novo teſtamento Matth. 24. *Prædicabitur hoc Evangelium regni in univerſo mundo in teſtimonium omnibus gentibus, & tunc erit conſummatio*: ſeu paulo poſt erit finis mundi. Addit enim poſt aliqua interjecta: *Statim autem poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur; & luna non dabit lumen ſuum; & tunc apparebit ſignum filii hominis*: & D. Paulus ſcribens ad Theſſal. 2. ſcribit: *Tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus JESUS interficiet Spiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui.* Aſſerit Apoſtolus immediatè poſt Antichriſtum, venturum Chriſtum, quatenus breviſſimum intercedet tempus, & fraudes, ac doli Antichriſti, per Enoch, & Heliam deſtruentur; ſed per ipſum Chriſtum mox venturum totaliter delabuntur. Si igitur ex ſcripturis Enoch, & Helias tempore Antichriſti ſunt redituri in mundum, & nondum fuerunt in mundum reverſi, ſequitur Antichriſtum nondum veniſſe. Rurſus ſi Antichriſti regnum erit brevi tempore duraturum annis tribus tantum cum dimidio; evidens eſt regnum ſummorum Pontificum non eſſe regnum Antichriſti, cum duraverit jam per tot ſæcula, & ſit duraturum uſque ad conſummationem ſæculi.

CAPUT XXII.

Expediuntur reliqua de Antichriſto, quibus demonſtratur futurus verus homo.

SUnt qui putant, Antichriſtum futurum Dæmonem incarnatum teſte Damaſceno lib. 4. cap. 27. Beda Hieronim. quia ſi eſſet Dæmon incarnatus, deberet ſuppoſitum creatum Dæmonis uniri naturæ humanæ; & creatum ſuppoſitum utpote finitum, ac limitatæ virtutis non poteſt hypoſtaticè uniri alteri naturæ: conſequenter Antichriſtus dici nequit Dæmon incarnatus. Sed erit purus, & verus homo, quia D. Paulus 2. ad Theſſal. 2. ſcribit de Antichriſto: *Ille homo peccati* vocat hominem peccati, quatenus plura erit enormiſſima peccata patraturus, ac gentes ſeducturus: & Daniel. 7. *Ecce oculi hominis erant in cornu iſto, & os loquens ingentia*: eritque morti obnoxius, quia interficietur à Chriſto. Et Dominus *JESUS interficiet eum Spiritu oris ſui.* Calvinus in 1. Joan. 2. vult nomine Antichriſti non ſignificari ullum ſpecialem hominem, ſed generalem quandam defectionem, & apoſtaſiam, inquiens: *Sponte errant, ac delirant, qui unum credunt hominem fore Antichriſtum*: quia Apoſtolus 2. ad Theſſalon. 2. ſignificat eſſe apoſtaſiam, ſeu defectionem generalem conſtituentem unum corpus per aggregationem plurium apoſtatantium. Verum id rejicitur, ut à vero prorſus alienum: quia ſicut Chriſtus nunc pro JESU ſolo intelligitur, & nunc pro ipſius Chriſti ſectatore: ita vox hæc Antichriſtus propriè ſumitur pro uno ſingulari certo Chriſti hoſte: & communiter pro quocunque Chriſti adverſario, 1. Joan. 2. *Antichriſtus venit, attamen Antichriſti nunc multi ſunt*: quia ſicut myſterium pietatis Chriſti cæpit operari ab initio mundi in Sanctis: ita opus Antichriſti in impiis.

Generationem quod attinet Antichriſti plures irrepſerunt errores, quidam enim arbitrati ſunt, Antichriſtum naſciturum de virgine opera Diaboli, non ſecus ac Chriſtus de Virgine operâ Spiritus Sancti, tribuitur hic error Robano in *Tractat. de Antichriſto*, qui tamen facilè rejicitur, quia producere hominem abſque viro eſt opus ſolius DEI, potentis ſupplere omnes cauſas efficientes ob infinitam ſuam virtutem, quæ continet virtualiter omnem perfectionem creaturarum. Dæmon verò cum ſit creatura finita, & limitata, tametſi poſſit plura mira peragere applicando activa paſſivis, ſupplere tamen virtutes activas cauſarum non poteſt, & præſertim opus viri in ordine ad generandum hominem ex virgine, hinc Auguſtinus epiſt. 3. ad Voluſianum ait: Naſci de virgine fuit tale miraculum in Chriſto, ut majus à DEO non potuerit expectari. Non tamen eſſet error aſſerere, Antichriſtum naſciturum ex Diabolo incubo, & muliere, eo facto, quo dicitur de nonnullis, qui putantur nati ex Dæmone incubo, quia poteſt à viro ſemen accipere, & in uterum injicere mulieris, ſicque hominem gignere, ut docet D. Auguſtinus *lib. 12. de civit. DEI cap. 23.* ubi etiam addit id experimento comprobatum eſſe, & hoc negare daretur impudentiæ. Alii putant, Antichriſtum eſſe ipſum Diabolum, qui de falſa virgine falſam erit aſſumpturus carnem, quia ſicut Verbum DEI de vera Virgine veram carnem aſſumpſit: ita Dæmon, qui Pater eſt mendacii, mendacem carnem ex virgine aſſumpturus erit: quæ tamen ſententia ex eo rejicitur, quia Antichriſtus à D. Paulo 2. Theſſalon. 2. dicitur, eſſe purus homo, cui etiam aſſentientur propemodum omnes Sancti Patres: ſin autem eſſet Dæmon ex muliere carnem humanam aſſumens, non eſſet purus homo, perinde ac Chriſtus non eſt purus homo, ſed DEUS, & homo ſimul, ita Antichriſtus

Digitized by Google

chriſtus eſſet Dæmon, & homo ſimul. Referunt hanc ſententiam beatus Hippolytus Martyr, & alii, qui eam refellunt. Arbitrati ſunt alii, Antichriſtum futurum quidem verum hominem, ſed ſimul etiam Diabolum, eò quia hic ſit aſſumpturus humanam carnem, quam ſententiam docuit poſſibilem Origenes ſiquidem *Tom. 2. in Joan.* fatetur aliquot Angelos ferè aſſumpſiſſe humanam carnem, quam tamen ſententiam refellit D. Hieronymus in præfat. in Malach. & in cap. 1. Aggei, quia una ac eadem perſona creata, & limitata non poteſt duas naturas perfectas ſimul terminare, & complere in ratione ſubſiſtendi, eatenus ſecunda perſona divina ſupplevit in humanitate aſſumpta rationem ſubſiſtentiæ creatæ, & ſimul fuit complementum naturæ divinæ, quia fuit perſona infinita. Omnes enim Doctores in eo conveniunt, ut viribus naturæ non poſſit id fieri, & cum Dæmon ſit agens naturale, agit viribus naturæ, conſequenter non poteſt ſimul per unionem hypoſtaticam cùm natura humana ſimul complere propriam naturam ſpiritualem, & ſimul ſuſtentare, ac perficere in ratione ſubſiſtentiæ naturam humanam. Fuerunt etiam, qui putaverint, Antichriſtum futurum quidem purum hominem, ſed hunc fore Neronem redivivum, aſſerentes Neronem Imperatorum crudeliſſimum ante extremi judicii diem reſurrecturum, & hunc futurum Antichriſtum refert hanc ſententiam Sulpitius *lib. 2. ſacræ hiſtoriæ.* Sed ipſe in lib. 2. Dialogi, ubi recenſet virtutes Sancti Martini, expreſsè aſſerit, non ipſum Neronem futurum eſſe Antichriſtum, ſed tantùm cum Antichriſto venturum, & ab Antichriſto occidendum: hæc tamen ſententia, quia nulli innituntur fundamento ab Auguſtino *lib. 20. de civit. DEI,* vocantur miræ præſumptiones. Quamobrem omiſſis hiſce imaginationibus duæ extant ſententiæ præſeferentes aliquam probabilitatem, & quibus videntur Sancti Patres non diſſentire circa Antichriſti generationem, quarum prima eſt, ut Antichriſtus de muliere fornicaria ſit naſciturus, proinde non naſceretur è legitimo matrimonio, eritque purus homo nothus, ita videtur aſſerere Damaſcenus lib. 4. cap. 28. verùm quia non poteſt ex ſcripturis probari, non habet certitudinem, ſed quandam tantùm præſefert probabilitatem, hinc alia ſententia docet Antichriſtum naſciturum de Tribu Dan, conſentiunt huic ſententiæ plures Sancti Patres, præſertim D. Ambroſius *lib. de benedictionibus Patriarcharum cap. 7.* D. Auguſt. *quæſt. 22. in Joſue.* S. Proſper *de promiſſionib. & prædictionib. Dei part. 4.* Theodoretus *quæſt. 109. in Geneſ.* Gregorius *lib. 31. Moralium cap. 18.* Irenæus *lib. 5.* Hippolytus Martyr *in orat. de mundi conſummat.* D. Anſelmus in *Apocal. cap. 7.* & ſolet hæc ſententia probari ex illo Geneſ. 49. *Fiat Dan coluber in via, Ceraſtes in ſemita,* ut etiam ex illo Jeremiæ 8. *Ex Dan audiamus fremitum equorum ejus,* ut etiam ex *cap. 7. Apocal.* ubi Joannes deſcribit ab Angelo ſignari duodecim millia ex omni Tribu filiorum Iſraël, & omittitur Tribus Dan in odium Antichriſti. Hæc ſententia ſaltem ob authoritatem Sanctorum Patrum eidem adhærentium eſt perquam probabilis, non tamen omnino certa, quia plures ex Patribus judicant, id tantùm probabile eſſe, & plures illorum aſſerunt Geneſ. 49. eſſe ſermonem de Samſone, ſiquidem habetur: *Fiat Dan coluber in via, Ceraſtes in ſemita, & mordeat ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retrò,* Samſon enim fuit de Tribu Dan, & fuit Philiſthæis veluti coluber in via, quia ubique ei Philiſthæi obviarunt, eos egregiè vexavit, ac eorum plures occidit, & hæc expoſitio eſt D. Hieronymi in quæſtionibus hebraicis. Sin autem allegoricè intelligatur de Antichriſto, ſequitur argumentum non poſſe limites probabilitatis tranſilire. Ad aliud ſcripturæ textum deſumptum *ex Jerem. 8.* reſpondetur, Jeremiam ibi non fuiſſe locutum de Antichriſto, neque de Tribu Dan, ſed de Nabuchodonoſore, qui venturus erat ad evertendam Hieroſolymam, per illam regionem, quæ dicebatur Dan, ut ibi exponit D. Hieronymus. Ad tertium textum deſumptum *ex cap. 7. Apocal.* reſpondetur, nos non poſſe certò ſcire, ob quam cauſam Tribus Dan omiſſa fuerit, aſſerere autem in odium Antichriſti, eò quia ex illa Tribu ſit naſciturus, eſt cauſam incertam, & ſine ſufficienti fundamento producere. Tum quia etiam Ephraïn fuit omiſſus, tametſi ejus Tribus fuerit una ex præcipuis.

Sententiæ igitur certæ ſunt, Antichriſtum naſciturum præſertim propter Judæos, à quibus ſuſcipietur ut verus Meſſias promiſſus in lege. Eſt etiam certum Antichriſtum naſciturum ex gente Judæorum, proinde circumciſioni ſubjicietur, ac promovebit obſervationem ſabbathi, hæc enim duo fundantur in ſacris ſcripturis, etenim Joan. 5. ait Chriſtus de Judæis: *Ego veni in nomine Patris mei, & non recepiſtis me: ſi alius venerit in nomine ſuo, illum recipietis:* per alium eſſe intelligendum Antichriſtum, docent communiter Interpretes, & colligitur etiam ex D. Paulo 2. ad Theſſal. 2. ubi ſcribit: *Eò quòd charitatem veritatis non receperunt, ut ſalvi fiant; ideo mittet illis DEUS operationem erroris, ut credant mendacio:* Apoſtolum loqui de operatione Antichriſti nitentis per mendacia populos ſeducere, intelligunt communiter Sancti Patres, unde Hieronymus quæſt. 11. ad Algaſiam ait: *Faciet hæc omnia Antichriſtus non cum virtute, ſed conceſſione DEI propter Judæos, ut quia noluerunt recipere charitatem veritatis, hoc eſt Spiritum DEI per Chriſtum, ut Salvatore ſuſcepto ſalvi fierent: Mittet illis DEUS non operatorem, id eſt, fontem erroris, ut credant mendacio;* & quidem D. Paulum fuiſſe locutum de Judæis, ex eo claret, quia ipſe aſſerit mittendum Antichriſtum ad eos, qui Chriſtum recipere noluerunt, & iſti procul dubio fuerunt Judæi, qui non ſolùm noluerunt Chriſtum recipere, verùm etiam fuerunt ipſum perſecuti, & voluerunt eum flagellis pulſatum ſpinea coronâ redimitum, cruci affixum, & cum latronibus occiſum. Tum quia Apoſtolus ait: Eos non recepiſſe veritatem in præterito, eò quia prædicante Chriſto, & Apoſtolis noluerunt Judæi credere, cum gentiles è converſo libenter ipſum audierint, veritatem receperint, & ad eum fuerunt converſi. Hinc Antichriſtus Judæis ſe adjunget, ex quorum ſemine erit naſciturus, hinc Hebræi expectant Meſſiam Regem temporalem, qualis erit Antichriſtus, gentiles enim nullum expectant, quapropter ſolis Judæis ſe adjunget, quos etiam quodam ſignabit charactere. De quo tamen duæ extant ſententiæ, quarum prima eſt Hæreticorum docentium, hunc charecterem Antichriſti eſſe ſignum aliquod obedientiæ, & conjunctionis cum Romano Pontifice, quamvis non eodem modo explicent hoc ſignum ſiquidem Bullingerus ſerm. 61. in Apocal. cenſet, hoc ſignum eſſe ipſam unctionem Chriſmatis, quo Chriſtiani Romano Pontifici obſequentes ſignantur in fronte, adeo ut per hanc ſententiam character Antichriſti dicatur eſſe ſacramentum confirmationis, quo nil horribilius, nilque deteſtabilius ſomniari poteſt. Bibliander in Chronico tabula 10. vult characterem Antichriſti eſſe profeſſionem Romanæ fidei, cui Chytræus addit eſſe juramentum fidelitatis,

Digitized by Google

tis, quod plures præſtant Romano Pontifici, ut etiam unctionem ſacerdotalem, quæ fit in vertice, & manu, imprimitque characterem indelebilem. Alii etiam addunt panem conſecratum, & miſſis pro defunctis intereſſe, ſed hæc omnia vana ſunt ſomnia, quia ex ſcripturis conſtat, characterem Antichriſti eſſe unum tantum, & non plures, quia ſcriptura ſemper loquitur de charactere in ſingulari, unde unus tantùm erit Antichriſti character, perinde ac nomen Antichriſti eſt tantùm unum, cùm igitur Acatholici plures multiplicent characteres, ſatis apertè indicant, ſe neſcire quid ſit character ille, de quo loquitur Joannes. Tum quia character iſte communis erit omnibus hominibus, quia Antichriſtus faciet omnes puſillos, & magnos, divites, & pauperes, liberos, & ſervos accipere characterem. Juramentum autem obedientiæ, & unctio ſacerdotalis non convenit omnibus, ſed nonniſi paucis. Præterea ſcriptura ait, characterem hunc poſſe ſine diſcrimine in manu dextra, vel in fronte geri. Habetur enim loco citato: *Faciet omnes accipere characterem in dextera manu, vel in frontibus ſuis.* Sed unctio chriſmatis non poteſt fieri in manu dextera, & profeſſio Romanæ fidei non poteſt fieri in manu, nec in fronte, ſed tantùm in ore per confeſſionem, & in corde per fidem: ita juramentum fidelitatis præſtatur quidem manu, & ore, ſed in fronte geſtari nullo modo poteſt. Rurſus unctio ſacerdotalis, nec in dextera manu, nec in fronte proprie recipitur, ſed tantùm ſupra caput, & in digitis utriusque manus. Adorare autem Euchariſtiam, & intereſſe miſſis defunctorum, non ſunt officia frontis, nec manuum, ſed totius corporis, unde liquet, quàm vanæ, quam futiles ſint Hæreticorum opiniones. Tum quia ſcriptura aſſerit, in regno Antichriſti neminem permittendum emere, aut vendere, niſi characterem oſtenderit, aut nomen vel numerum nominis ejus, ſed plures emunt ac vendunt in ſtatu pontificio, ſeù in ejus Provinciis, qui nec ſunt inuncti Chriſmate, nec juramentum præſtiterunt fidelitatis, nec ſunt Sacerdotes, an non Romæ plura ſunt Judæorum millia, qui publicè negotiantur, emunt, & vendunt, tametſi careant prærecenſitis ſignis. Præterea hæc omnia ſigna, quæ ab Hæreticis dicuntur character Antichriſti, fuerunt in Eccleſia pluribus annis, antequam Antichriſtus naſceretur, & ille character ſupponit Antichriſtum natum, ut enim ſuperius demonſtratum eſt, Antichriſtus nondum eſt natus, nec erit naſciturus niſi tribus annis cum medio ante diem judicii, unde omnia illa ſigna, quæ ab Hæreticis dicuntur conſtituere characterem Antichriſti, abſque ullo fundamento aſſignantur. Hinc ex Catholicis quidam putant, hunc Antichriſti characterem eſſe literas, quibus ſcribetur nomen Antichriſti, ita cenſent Rubertus, Primaſius, Beda, idque deducunt ex eo, quod in ſcripturis habeatur: *Niſi qui habuerit characterem nominis beſtiæ, aut numerum nominis ejus*, verùm per characterem nominis beſtiæ non intelliguntur litteræ, quibus exprimitur nomen Antichriſti, ſiquidem non eſt character beſtiæ conjunctim, ſed character vel nomen beſtiæ disjunctivè, ut habet D. Joannes: *Niſi qui habuerit characterem, aut nomen beſtiæ, aut numerum nominis ejus.* Hinc alii Catholici aſſerunt, characterem beſtiæ futurum non ſignum crucis, quod potius Antichriſtus execrabitur, & abolere ſtudebit. Alii licet concedant Antichriſtum habiturum characterem, ut opponatur Chriſto habenti ſignum crucis, dicunt tamen ut characterem non poſſe nobis innoteſcere, nec à nobis ſciri quid ſit, donec Antichriſtus venerit.

Circa Antichriſti ſedem Hæretici volunt Antichriſtum ſuam Romæ figere cathedram, eò quia erit ipſe invaſurus ſedem D. Petri, eámque occupaturus, ut inde toti Eccleſiæ præſideat. Probant Romam urbem eſſe regiam Antichriſti ex illo Apocal. 17. ubi Joannes loquens de ſede Antichriſti, eam vocat urbem magnam, ſedentem ſuper ſeptem colles, & habentem regnum ſuper Reges terræ: urbs verò Roma eſt magna, ſeque extendens ſupra ſeptem colles, & in ſpiritualibus præeſt omnibus Regibus terræ, qui fidem Chriſti profitentur. Rurſus aſſerunt, immoraturum Antichriſtum Romæ, non tamen in palatio Neronis, ſed in ipſa Chriſti Eccleſia, idque probant ex D. Paulo 2. ad Theſſal. 2. ubi ait Antichriſtum ſeſſurum *in Templo DEI*, cum enim abſolutè dicat in templo DEI, aſſerunt Hæretici id eſſe intelligendum de vero templo veri DEI, & hoc templum eſt ſola Chriſti Eccleſia, non enim Ethnicorum templa ſunt vera templa, ſed fana Dæmonum: & quamvis templum Judæorum olim fuerit verum templum DEI, quia tamen fuit ſolo æquatum, & deſierit Sacrificium, & Sacerdotium Judaicum, nequit intelligi, nunc eſſe templum DEI, in quo Antichriſtus erit immoraturus. Præterea templum illud Hieroſolymitanum ſemel deſtructum, & deletum non erit amplius ædificandum ex Prophetia Danielis cap. 9. *Et usque ad conſummationem, & finem perſeverabit deſolatio.* Quòd ſi perſeverabit usque in finem, non reædificabitur, unde Apoſtolus non videtur fuiſſe locutus de templo Hieroſolymitano, ſed tantùm de templo Romano. Idque ex eo firmant, quia Hieronymus quæſt. 11. ad Algaſiam ſcribit: *In templo DEI ſedebit vel Hieroſolymis, ut quidam putant, vel in Eccleſia, ut verius arbitramur*, & Theodoretus Bibliander adfert etiam authoritatem D. Gregorii, qui lib. 4. epiſt. 38. ad Joannem Conſtantinopolitanum ſcribit: *Rex ſuperbiæ propè eſt, & quod dicit quoque nefas eſt, Sacerdotum ei præparatur exercitus*, unde ex Gregorio Joannes Conſtantinopolitanus eſt præcurſor Antichriſti, eò quia velit appellari Epiſcopus univerſalis, ex quo inferunt Hæretici, eum eſſe Antichriſtum, qui ſe facit Epiſcopum univerſalem, & ſedet in Eccleſia tanquam caput omnium, & cùm hic ſit Romanus Pontifex, inferunt hunc eſſe Antichriſtum. Secundò argumentantur, quia ex D. Gregorio exercitus Antichriſti coaleſcet ex ſacerdotibus, proinde ſupremum Præfectum hujus exercitus, ſeu Romanum Pontificem eſſe Antichriſtum.

Catholica tamen eſt vera ſententia, eſſe Antichriſtum naſciturum in Judæa, & in urbe Jeroſolymam poſiturum ſuam ſedem, adeo ut urbs Hieroſolyma futura ſit ſedes Antichriſti, non verò Roma, & templum Salomonis, ac ſolium Davidis fore illius ſedem, non verò templum S. Petri, aut ſedem Apoſtolicam, ratio eſt, quia Antichriſtus in Chriſti Eccleſia ſedebit, velut caput, & Princeps totius Eccleſiæ, in qua magiſtratum & officia conſtituet, ut aſſerunt Hæretici, præſertim Melancton in Apologia, art. 6. *Confeſſ. Auguſtan.* Calvinus *lib. 4. Inſtit. cap. 2. §. 12.* & ferè omnes alii Sectarii. Sed Rom. Pontifex ſedet in Eccleſia ut caput ejusdem, ergo eſt Antichriſtus. Sed ſubſumitur Antichriſtus in Eccleſia Chriſti ſedebit tanquam caput, atqui Rom. Pontifex ſedet tanquam caput, ergo ſedet in vera Chriſti Eccleſia, cujus eſt ipſe Princeps, & caput ex confeſſione Hæreticorum, ſed Chriſti Eccleſia non poteſt eſſe niſi una, perinde ac Chriſtus eſt unus tantùm, ergo ſequitur evidenter ex confeſſione Hæreticorum, ipſos Sectarios Lutheranos, Calviniſtas, Anabaptiſtas, Zvvinglianos, & alios, non communicantes cum Ro-

mano

Digitized by Google

mano Pontifice eſſe extra veram Chriſti Eccleſiam. Cæterum ſedem Antichriſti non Romæ, ſed Hieroſolymæ extituram patet ex ſcripturis, quia Apocal. cap. 11. Joannes aſſerit: Enoch, & Eliam pugnaturos cum Antichriſto in Jeruſalem, & ibi occidendos ab eodem Antichriſto, ait enim Joannes: *Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ quæ vocatur ſpiritualiter Sodoma, & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.* Hinc Arethas expendens textum hunc Apocal. ait: *Corpora eorum inſepulta projiciet in plateis Jeruſalem. In ea enim regnabit tanquam Rex Judæorum,* unde omnes interpretes per civitatem magnam intelligunt Jeruſalem, non verò Romam, & Chytræus qui civitatem magnam interpretatur Romam ſtudio omittit illa verba (*ubi & Dominus eorum crucifixus eſt.*) eò quia ſatis apertè ſignificent urbem Jeruſalem non verò Romam, ut ipſe ſine fundamento interpretatur. Ad aliud ex D. Hieronymo aſſerente poſſe Jeruſalem vocari Sodomam, eò quia fuerit urbs ſancta civitas electa, ac Dei ſanctuarium: ſiquidem Hieronymus in illa epiſtola perſuadet Marcellæ, ut relicta Roma veniat in Palæſtinam, ideoque congerit omnia quæ poteſt in laudem Jeruſalem, conaturque modis omnibus commendare Hieroſolymam, & reprehendere Romam, & ſcripſit epiſtolam illam, ut placeret Paulæ, & Euſtochio, quæ Marcellam in Paleſtina deſiderabant, ut cum ipſis ſimul viveret in monaſterio ab iiſdem extructo, & fundato, unde ex D. Hieronymo non probatur Antichriſtum fixurum ſuam ſedem Romæ, neque obſtat Hieronymum dicere Romam vocari à Joanne Babylonam, & purpuratam meretricem propter Ethnicos Imperatores, & tamen eandem eſſe ſanctam propter eccleſiam Chriſti, & ſepulchra Apoſtolorum Petri, & Pauli: proinde Jeroſolymam eſſe civitatem ſanctam propter Prophetas, & Apoſtolos qui ibi prædicaverunt, & propter Chriſti ſepulchrum, crucem & alia ibi à Chriſto peracta; & nihilominus adhuc dicitur Sodoma, & Ægyptus ob flagitia Judæorum, eorumque veritatem, & pervicaciam: unde nil obſtat quod Jeroſolyma dicatur ob peccata Judæorum Sodoma, & Ægyptus. Tum quia Antichriſtus erit Judæus, ac Meſſias Judæorum promiſſus in lege, & Judæorum rex: proinde ſuam ſedem conſtituet in Hieruſalem, & templum Salomonis reſtituere curabit. Nil enim magis deſiderant Judæi quam Hieruſalem, & templum inſtaurare; neque erunt ullum unquam accepturi in Meſſiam, quin ſederit in Hieruſalem, & templum aliquo modo reſtauraverit. Hinc Lactantius lib. 7. cap. 15. ait: tempore Antichriſti ſummum regnum futurum in Aſia: occidentem ſerviturum, & orientem dominaturum; & cap. 13. ſpeciatim aſſerit, hanc partem orientis in qua erit hoc regnum, futuram Syriam, in qua eſt Judæa quæ Syriæ pars eſt, & à Latinis Syria dicitur, hoc inferunt ſancti Patres præſertim Hieronymus, & Theodoretus ex cap. 11. Danielis, ubi ajunt, Antichriſtum fixurum tentoria ſua in regione Hieroſolymorum; & tandem eſſe ipſum in monte Oliveti occidendum. Irenæus itidem lib. 5. ait Antichriſtum regnaturum in terra Hieruſalem.

Ad primum fundamentum oppoſitæ ſententiæ deſumptum ex cap. 17. Apocal. Reſpondent ſancti Patres præſertim Auguſtinus in Pſal. 26. Rupertus in cap. 17. Apocalypſis Beda, & alii per meretricem ſedentes ſupra montes ſeptem, & habentem regnum ſupra reges terræ non eſſe intelligendam urbem Romam, ſed univerſam Diaboli civitatem, quæ perſæpe in ſcripturis vocatur Babylon, & opponitur civitati Dei, ſeu eccleſiæ, quæ ſolet etiam dici Hieruſalem; & per ſeptem colles univerſitatem intelligi ſuperborum, & præſertim regum terræ. Quod ſi dicas Tertullianum lib. contra Judæos, & lib. 3. contra Marcionem cum D. Hieronymo epiſt. 17. ad Marcellam per meretricem intelligere Romam: reſpondetur intellexiſſe Romam antiquam Ethnicam, non verò Chriſtianam; ſeu idolis ſervientem, non Chriſto mancipatam; Chriſtianos perſequentem, non Chriſto obſequentem; Cum Roma Ethnica contraria fuerit Romæ Chriſtianæ ideo ab illis Patribus vocatur meretrix. Ad ſecundum petitum ex D. Paulo reſpondetur, Apoſtolum per templum Dei intellexiſſe templum Jeroſolimitanum, de quo loquebatur ſcribens ad Theſſalonicenſes. Ad aliud quod addebatur ceſſante ſacrificio, & ſacerdotio deſiiſſe eſſe templum Dei, reſpondetur tunc deſiiſſe tantum eſſe templum Judæorum; non verò templum Dei, quia potuit templum illud eſſe poſtea Chriſtianorum, tametſi ob ceſſationem ſacrificii, & ſacerdotii veteris legis non fuerit amplius templum Judæorum; & de facto fuit poſtea templum Chriſtianorum, cum Judæi in ipſo ſuas habuerint conciones, ſuas ad Deum fuderint preces, ac ſua habuerint ſpiritualia exercitia, ut habetur Luc. ult. *Erant ſemper in templo laudantes, & benedicentes dominum:* & Actor. 3. *Petrus & Joannes aſcendebant in templum ad horam orationis nonam.* Ad aliud petitum ex Daniele 9. Reſpondetur, Prophetam tantùm ſignificâſſe templum non eſſe re ædificandum niſi in fine mundi: quia Antichriſtus non niſi in fine mundi veniet reſtauraturus templum Judæorum, quia erit & ipſe Judæus. Vel poteſt dici, deſolationem templi manſuram ſemper, quia tametſi reſtauraretur, ſemper tamen poſtquam civitas illa fuit everſa à Titio, & templum profanatum non poteſt amplius fieri quin fuerit profanatum: & quando reſtaurabitur ab Antichriſto, tunc creſcet major deſolatio, & abominatio. Ad illud petitum ex S. Hieronymo reſpondetur, Antichriſtum ſeſſurum in templo Chriſtianorum, non tamen ut Epiſcopum ſicut perperam arbitrantur hæretici, ſed ut idolum, ut Numen ut à populis adoretur, quos decipiat; in id Antichriſtus incumbet ſtudii ut Eccleſias omnes Chriſtianorum in propria fama convertat, in quibus ipſe colatur à cunctis populis, ait Chryſoſtomus: *Jubebit ipſe pro Deo coli, & venerari, & in templo collocari, non Hieroſolimitano ſolum, ſed etiam in eccleſiis.* Ad id quod addebatur ex D. Gregorio Hæretici inferunt, Epiſcopum Conſtantinopolitanum fuiſſe præcurſorem Antichriſti eo quia ſe faceret Epiſcopum univerſalem; ex quo iterum deducunt Antichriſtum futurum aliquem Epiſcopum univerſalem; ſed Romanus Pontifex vult eſſe Epiſcopus univerſalis: ergo ipſe eſt Antichriſtus; qui modus argumentandi eſt plenus erroris, & falſitatis. Primò quia præcurſor cum dicatur relativè ad eum, quem præcurrit; neceſſe eſt ab ipſo diſtinguatur cum idem ad ſe ipſum non referatur: ergo ſi eſt præcurſor Antichriſti non eſt ipſe Antichriſtus. Secundò ſi præcurſor Antichriſti is dicitur qui vult eſſe Epiſcopus univerſalis; ſequitur Epiſcopum univerſalem non eſſe Antichriſtum; cum præcurſor diſtinguatur ab eo quem præcurrit. Tertiò ſi Antichriſtus diſtinguitur ab eo à quo præcurritur non eſt Epiſcopus univerſalis, quia hic tantum dicitur præcurſor in ſententia hæreticorum, conſequenter erit quid majus: quia ſe extollet ſupra id quod dicitur Deus. Quartò ſi dicant, ipſum Epiſcopum univerſalem eſſe Antichriſtum; ergo ille Joannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus qui ſe faciebat Epi-

ſcopum univerſalem non erat præcurſor Antichriſti, ſed ipſe Antichriſtus, quod neque Gregorius aſſerit, neque ipſi hæretici fatentur. Senſus verborum Gregorii hic erat: quia, ſicut Antichriſtus erit ſuperbiſſimus, imò caput omnium ſuperborum adeo ut velit ſingularis eſſe, cæteris omnibus præeſſe, ut non patiatur parem: ideo qui indebito modo hanc præeminentiam ſibi uſurpat. Antichriſtum videtur præcurrere; & quia talis erat Joannes Epiſcopus Conſtantinopolitanus rectè dicitur præcurſor Antichriſti: neque inde ſequitur etiam Romanum Pontificem eſſe talem procurſorem, cum talem titulum non ſibi uſurpat modo indebito; ſed ei debeatur ex eo quod ſit Paſtor totius dominici gregis, ac verus ſucceſſor D. Petri, cui Chriſtus commiſit officium paſcendi ſuas oves generatim abſque exceptione Joan. 21. *Paſce oves meas:* & quia oves perſeverant, ac erunt perſeveraturæ usque in finem mundi; debuit etiam earum Paſtor poſt mortem D. Petri perſeverare in ſucceſſoribus: hinc titulus Paſtoris, ſeu Epiſcopi univerſalis eſt jure divino adnexus officio, ac dignitati Romani Pontificis. Quod verò Gregorius dixerit *ſacerdotum ei præparatur exercitus* ſenſus non eſt quod ſacerdotes, ut ſacerdotes, ſint exercitus Antichriſti, ut falsò putant hæretici; ſed ſacerdotum ut ſuperborum.

Ad doctrinam quod attinet Antichriſti, conſtat ex ſcripturis quatuor principaliora fore capita ejus doctrinæ, primò inficiabitur JESUM eſſe Chriſtum ejusque propterea impugnabit inſtituta, & ſacramenta, docebitque adhuc vigere circumciſionem, & celebrationem Sabbathi, aliasque veteris legis cæremonias ut colligitur. 1. Joan. 2. *Quis eſt mendax niſi qui negat JESUM eſſe Chriſtum, & hic eſt Antichriſtus, qui negat Patrem & Filium.* Secundò ubi perſuaſerit JESUM Salvatorem non eſſe verum Chriſtum ſeu unctum divinitate aſſeret ſe eſſe verum Chriſtum & Meſſiam in lege Prophetis promiſſum Joan. 5. *Si quis venerit in nomine ſuo, illum recipietis,* ſcilicet pro Meſſia. Tertiò affirmabit ſe DEUM eſſe, & pro DEO coli volet. 2. Theſſal. 2. ita ut in templo DEI ſedeat oſtendens ſe tanquam ſit DEUS: Quartò ſe ſolum dicet eſſe DEUM impugnabitque reliquos omnes, qui aliqua gloriantur divinitate, ſcilicet tam Deum verum, quàm Deos falſos, & idola, idque colligitur ex D. Paulo 2. ad Theſſ. 2. ubi ſcribit de Antichriſto: *Qui extollit ſe ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur:* & Daniel 11. *Et Deum Patrum ſuorum non reputabit, nec quemquam Deorum curabit, quia adverſum univerſa conſurget.* Hæc quatuor doctrinæ Antichriſti capita, ut & textus ſcripturarum è quibus deducuntur à Catholicis, intelligitur ſimpliciter, & ut verba ſcripturæ ſonant, adeo ut Antichriſtus ſit negaturus verum Chriſtum, ſeque ipſum facturus Chriſtum, ſeque verum DEUM prædicaturus, & reliquos omnes DEOS, ſeu idola execraturus. Et ex iiſdem capitibus deducuntur validiſſima argumenta, quibus luce meridiana clariùs oſtenditur: quòd Romanus Pontifex non ſit Antichriſtus. Primò quia Pontifex non negat JESUM eſſe Chriſtum, nec ullus ex hactenus ſedentibus Romæ Pontificibus ſomniavit circumciſionem introducere locò baptiſmi, & ſabbathum loco diei dominicæ; ergo ex hoc capite Romanus Pontifex nequit Antichriſtus dici. Pari pacto conſtat nullum Pontificem Romanum ſe Chriſtum feciſſe, neque DEUM, quinimò quilibet Romanus Pontifex apertè Chriſtum coluit, & Trinitatem adoravit, ut & imagines ſanctorum, conſequenter neque ex iſto capite Romanus Pontifex dici poteſt Antichriſtus. Hæretici verò aliter interpretantur hæc capita doctrinæ aſſerentes Antichriſtum non negaturum verbo & palam JESUM eſſe Chriſtum, neque baptiſmum & alia ſacramenta, ſed tantùm opere, quatenus ſub ſpecie Chriſtianiſmi corrumpet doctrinam quæ in Eccleſia habetur de ſacramentis, & aliis à Romanis Pontificibus inſtitutis ait Calvinus lib. 4. cap. 7. §. 25. *Colligimus tyrannidem Antichriſti talem eſſe, quæ nec Chriſti nec Eccleſiæ nomen aboleat, ſed potius Chriſti prætextu abutatur, & ſub Eccleſiæ titulo velut larvâ delitеſcat.* Rurſus aſſerunt Hæretici Antichriſtum non ſe ipſo verbo facturum eſſe Chriſtum, vel Deum, ſed opere, quatenus occupabit locum Chriſti, & DEI in Eccleſia, ſeque faciet caput omnium fidelium, quod ſolum convenit Chriſto, & ita docent Magdeburgenſes Centur. 1. lib. 2. cap. 4. ubi ajunt: *Oſtendet ſe pro DEO, ut qui ſit Chriſti Vicarius & caput Eccleſiæ, & poſſit figere, atque refigere articulos fidei.* Docent itidem Antichriſtum non rejecturum idola, quæ potiùs erit apertè adoraturus, idque probant ex Daniele cap. 11. ubi cum Propheta dixiſſet Antichriſtum contra omnes Deos ſurrecturum ſubdit: *Deum autem Maozim in loco ſuo venerabitur, & Deum quem ignoraverunt Patres eorum colet auro, & argento, & lapide pretioſo.* per vocem illam *Maozim* intelligunt templorum ornatum, miſſas, imagines ſacras, ſanctorum reliquias, & ſimilia, quæ Eccleſiæ aſſervantur, & ita præſertim interpretatur vocem Maozim Illyricus. Quòd verò Apoſtolus 2. Theſſal. 2. aſſerat Antichriſtum elevaturum ſe ſupra omne, quod dicitur DEUS id interpretantur de Romano Pontifice aſſerente ſe eſſe Chriſti Vicarium, & ſibi uſurpantem majorem authoritatem, quàm Chriſtus habuerit, quatenus ait Illyricus Chriſtus Matth. 24. declaravit, nil aliud eſſe oſtendere ſe eſſe DEUM, imò efferre ſe ſupra DEUM, & ejus cultum, quàm in nomine Chriſti venire, ex quo infert Romanum Pontificem aſſerentem ſe Chriſti Vicarium verum eſſe Antichriſtum. Rurſus quia Chriſtus ſubjiciebat ſe ſacris ſcripturis, ajebat enim, ſe facere & pati ut implerentur ſcripturæ, ſecus Romanus Pontifex aſſerit ſe poſſe diſpenſare contra Apoſtolum & Evangeliſtam, recta facere prava, & prava recta. hæc eſt Hæreticorum doctrina innitens ſcripturis perperam tamen ab ipſis explicatis.

Quòd enim dicant Antichriſtum non verbo, ſed opere tantùm negaturum Chriſtum ejusque ſacramenta ex eo facilè deprehenditur falſum, quia Antichriſtus genere, & religione, ut ſuperiùs demonſtratum eſt, erit Judæus, & à Judæis recipiendus pro Meſſia & quia Judæi nolunt Chriſtum cognoſcere, quem cruci affixerunt, Antichriſtus non opere tantùm ſed etiam verbo, & apertè ut opinioni conformetur Judæorum illum oppugnabit. Prætereà quia Joan. 1. 2. habetur: *Quis eſt mendax, niſi qui negat JESUM eſſe Chriſtum. Et hic eſt Antichriſtus:* ſiquidem Hæretici dicuntur Antichriſti, qui aliquo modo JESUM eſſe Chriſtum inficiantur, unde ipſe verus Antichriſtus omnibus modis negabit JESUM eſſe Chriſtum. Tum quia eatenus Diabolus dicitur ab Hæreticis operari myſterium iniquitatis, quia occultè negat Chriſtum, ſed Antichriſti adventus dicitur revelatio quia ille non occultè, ſed palam verbo, & opere erit Chriſtum negaturus. Hinc D. Hieronymus in cap. 11. Da-

niclis

nielis ait: *Conſurgere habet Antichriſtus de modica gente, ſeu de populo Judæorum, & tam humilis erit, atque deſpectus, ut ei non detur honor regius, & per inſidias, & fraudulentiam obtineat principatum. Et hoc faciet, quia ſimulabit ſe Ducem eſſe fœderis, ſeu legis, & teſtamenti Dei.* Aſſerit Hieronymus Antichriſtum acquiſiturum regnum apud Judæos ob Zelum, & deſiderium ſervandi legem Judaicam. & Sedullius in 2. Theſſal. 2. aſſerit Antichriſtum inſtauraturum omnes Judaicas cæremonias, ut Evangelium Chriſti ſolvat, & D. Gregorius lib. 11. Epiſtol. 3. ait: Quia Antichriſtus populum judaizare compellit, ut exterioris legis ritum revocet, & ſibi Judæorum perfidiam ſubdat, coli vult ſabbathum. Præterea falſum eſt, quod aſſerunt Hæretici Antichriſtum ſub pallio Chriſtianiſmi depravaturum Chriſti doctrinam. non enim occultè, ſed palam, & apertiſſimè id erit præſtiturus: quomodo enim occultè, & ſub pallio Chriſtianiſmi, ſi ob acrem perſecutionem publica ceſſabunt officia divina, & functiones eccleſiaſticæ, ut & ipſa ſacrificia, id enim perinde eſt ac apertiſſimè legem Chriſti oppugnare, ac Chriſtianiſmum evertere, quapropter apertiſſimè Chriſti nomen, & ſacramenta oppugnabit, & Judaicas promovebit cæremonias: atqui nil horum hactenus Romanus Pontifex fecit, conſequenter ſequitur evidenter nullum ex Romanis Pontificibus eſſe Antichriſtum. Quòd etiam Antichriſtus nominatim ſit ſe dicturus Chriſtum non verò ejus Vicarium, ac Miniſtrum, claret ex verbis Chriſti Joan. 5. *Si alius venerit in nomine ſuo illum recipietis*, ait enim in nomine ſuo, quia Antichriſtus nomine proprio erit venturus, ſeque facturus DEUM. Hinc Irenæus lib. 5. ait: *Tentavit ſe Chriſtum oſtendere.* Cyrillus Catecheſ. 15. *Inducet quendam hominem falſo ſe ipſum Chriſtum appellantem, ac per hanc Chriſti appellationem Judæos, qui venturum expectant decipientem.* Quia Judæi Antichriſtum pro Meſſia à lege & Prophetis promiſſo recipient, proinde non occultè & opere tantùm ſed etiam verbis, & omnibus modis ſe Chriſtum faciet & Meſſiam in lege promiſſum promulgabit. Atqui nullus hactenus ex Romanis Pontificibus ſe Chriſtum eſſe dixit, nec Meſſiam in lege promiſſum, conſequenter nullus hactenus fuit Antichriſtus. Quòd ſe ipſum Antichriſtus nominabit Deum, & pro vero DEO adorari volet colligitur ex illo Apoſtoli 2. Theſſal. 2. *Ita ut in templo DEI ſedeat oſtendens ſe tanquam ſit DEUS*, non tantùm Apoſtolus aſſerit Antichriſtum ſeſſurum in templo, ſed etiam explicat modum, quo erit ſeſſurus ſcilicet *tanquam ſit Deus*, quia exiget cultum DEO debitum, unde Irenæus lib. 5. loquens de Antichriſto ait: *Exiſtens Apoſtata, & latro, quaſi Deus vult adorari*, & Chryſoſtomus in eundem locum ait: *Jubebit ſe pro DEO coli, ac in templo collocari*, & homil. 40. in Joan. ait: *Se omnium DEUM profitebitur*, & nonnullis interjectis ſubdit: *Se maximum Deum eſſe gloriabitur*, & Ambroſius in 2. Theſſ. 2. ait: *Ipſum Deum ſe aſſeret non Filium Dei.* ex quo iterum inferimus Romanum Pontificem non eſſe Antichriſtum ut ſomniant Hæretici, quia tantùm abeſt, ut ſe DEUM venditet, vel dicat, ut potiùs glorietur titulo ſervi ſervorum DEI. Rurſus Antichriſtum eſſe everſurum ac deleturum verum DEUM ac reliquos DEOS falſos ac Idola etiam colligitur ex epiſt. 2. ad Theſſal. 2. ubi Apoſtolus loquens de Antichriſto ait: *Qui extollitur ſuper omne quod dicitur DEUS, aut quod colitur:* ubi per quod dicitur DEUS, ſignificatur verus DEUS; & per omne id, quod disjunctivè colitur, ſignificantur idola. Hinc Daniel cap. 11. ait: *Nec quemquam Deorum curabit, ſed contra univerſa conſurget.* Ubi D. Hieronymus aſſerit: Non poſſe hæc Prophetæ verba adoptari Antiocho, ut cenſuit Porphyrius, eo quia conſtet Antiochum adoràſſe Deos Græcorum, ſed eſſe intelligenda de Antichriſto, qui nulli DEO cultum erit exhibiturus, quia ut ait Irenæus lib. 5. *Idola quidem ſeponet ad ſuadendum, quod ipſe ſit DEUS: ſe autem extollet unum idolum.* Cyrillus Catecheſ. 15. *Idola odio habebit Antichriſtus*, & ita explicant reliqui ſancti Patres. Quòd verò Daniel cap. 11. aſſerat ab Antichriſto eſſe adorandum DEUM Moazim auro argento, & lapidibus pretioſis, reſpondetur ſanctos Patres interpretes Danielis per DEUM Moazim intelligere fortitudinem: ſiquidem ut notat Bellarminus lib. 3. de Roman. Pontif. cap. 14. Illud verbum *venerabitur* Hebraicè non ſignificat adorabit, ſed glorificabit perinde ac Pſal. 90. ait: *Deus Eripiam eum, & glorificabo eum*, hoc eſt exaltabo illum, unde ſi Antichriſtus ſe ipſum glorificabit extollet ſe ſupra reliquos omnes Deos, ac exiget cultum divinum ab omnibus, ut exponit Theodoretus apud Bellarminum inquens: *DEUM fortem, & potentem, hoc enim ſignificat Moazim ſe ipſum appellat. Illud enim in loco ſuo pro ſe ipſo poſuit. Eriget enim ſibi ipſi templa auro, & argento, & lapidibus pretioſis ipſe exornabit.* Bellarminus autem cenſet Antichriſtum Magum futurum, & more aliorum Magorum occultè adoraturum Diabolum cujus ope plura efficiet mirabilia, & ait hunc vocari DEUM *Maozim.* Præterea cenſet *Maozim* non eſſe nomen DEI, ſed loci cujuſdam ſecreti, in quo delituerunt præcipui Antichriſti theſauri, & in quo erit Diabolum adoraturus.

Neque argumenta ab Illyrico allata ullius ſunt momenti, ait enim verba Pauli explicari à Chriſto quod falſum eſt, cùm potiùs è converſo debuerit Paulus Chriſti verba explicare. Rurſus aſſerit venire in nomine Chriſti Matth. 24. idem ſignificare: ac eſſe Chriſti Vicarium, id enim eſt contra Chriſti explicationem, qui cùm dixiſſet: *Multi venient in nomine meo*, poſtea addit *dicentes ego ſum Chriſtus.* Quamobrem ex Chriſti explicatione venire in nomine Chriſti ibi perinde eſt, ac ſibi uſurpare Chriſti nomen ut præſtitit Simon Magus teſte Irenæo cap. 20. ut etiam erit præſtiturus Antichriſtus ſecus Romanus Pontifex cum non ſe Chriſtum dicat, nec ejus nomen ſibi uſurpet, ſed tantùm ejus Vicarius, & Miniſter ſe aſſerat, ſequitur evidenter ipſum non eſſe Antichriſtum. Rurſus fallitur Illyricus quia Chriſtum declarat ineptum interpretem Pauli, quia non rectè exponit illud Pauli (*Extollit ſe ſuper omnem Deum*) per iſtud *Multi venient in nomine meo*, ſeu Vicarios meos ſe facient: ſiquidem Vicarius non eſt ſuper omnem Deum, ſed infra omnem DEUM, perinde ac Prorex eſt infra Regem, cui vices gerit, & à quo ipſe dependet Miniſter eſt inferior Principali. Ad aliud, quod addebat Illyricus Papam ſibi uſurpare authoritatem majorem, quàm habeat Chriſtus, id falſum eſt, ut etiam quod ex illo deducitur, etenim falſum eſt, Chriſtum ſe ſubjeciſſe ſcripturis: ſiquidem ipſe eſt author ſcripturarum, & ſupra ſcripturas, quibus propterea non poteſt ſe ſubjicere: quod verò dicatur plura præſtitiſſe, ut implerentur ſcripturæ, illa particula *ut*, non denotat cauſam, ſed tantùm indicat eventum, ut interpretantur Sancti Patres, præſertim Chryſoſtomus, Auguſtinus, & alii in cap. 12. Joan.

Joann. quòd ſi Chriſtus ſubjiceretur ſcripturis, ſequeretur, quod ideo mortuus eſſet, quia Iſaias hoc ſcripſerit: quòd eſt falſum, quia ideo Iſaias hoc ſcripſit, & prædixit, quia revera Chriſtus pro redimendo humano genere erat moriturus. Falſum eſt iridem, quod aſſerit Illyricus Pontificem dixiſſe verbo aut facto, ſe poſſe diſpenſare contra Evangeliſtam, aut Apoſtolum, quia quæ ſunt de jure divino aſſerunt Romani Pontifices non poſſe ab iiſdem diſpenſari, quo pacto non poſſunt immutare materiam, & formam ſacramentorum, quia hæc fuerunt à Chriſto inſtituta immediatè, ſuntque propterea immediatè de jure divino. Quamvis Romanus Pontifex poſſit diſpenſare in præceptis poſitivis Apoſtolorum, id tamen non eſt contra Apoſtolum, ſed ſecundùm ejus doctrinam, qui cùm noviſſet Apoſtolicam poteſtatem, qua ipſe præditus erat pro tempore, aliquid in Eccleſia ſtatuerat, ait enim *cætera cum venero diſponam*, ſcilicet in Eccleſia prout opus erit, unde ſi ipſe hanc poteſtatem noverat futuram in ſucceſſoribus, ut poſſent & ipſi juxta temporum circumſtantias illa eadem moderari, vel immutare, ſequitur poſſe Pontificem juxta Apoſtolum in præceptis poſitivis Apoſtolorum diſpenſare. Secus in evangelio, quæque fuerunt immediatè à Chriſto inſtituta, nullus Catholicorum hactenus docuit poſſe à Romano Pontifice diſpenſari.

Si quæras quale futurum erit Regnum Antichriſti, & quæ prælia initurus, reſpondetur ex ſcripturis Antichriſtum ex humili loco naſciturum, & per fraudes, doloſque Judæorum Regnum adepturum, & pugnaturum contra tres Reges Ægypti, Lybiæ, Æthiopiæ, & iiſdem devictis occupaturum eorum regna, imò & debellaturum etiam alios ſeptem Reges, ac Monarchiam totius mundi everſurum, ac innumerabili exercitu toto orbe Chriſtianos perſecuturum, & hoc dici prælium *Gog*, & *Magog*, etenim Daniel cap. 11. innuit ipſum naſciturum ex humili loco per fraudes aſſecuturum regnum, ait ipſe: *Stabit in loco ejus deſpectus, & non tribuetur ei honor regius, & veniet clam, & obtinebit regnum in fraudulentia*, & quamvis D. Hieronymus aſſerat, hæc poſſe aliquo modo dici de Antiocho Epiphane longè tamen perfectiùs aſſeruntur de Antichriſto in quo omnia expreſſiùs implebuntur: perinde ac quæ dicuntur in Pſal. 71. de Salomone perfectiùs impleta fuerunt de Chriſto, unde Hieronymus cùm expoſuiſſet locum hunc Danielis de Antiocho juxta ſententiam Prophyrii poſtea ſubdit: *Noſtri autem & melius & rectiùs interpretantur, quòd in fine mundi hæc ſit facturus Antichriſtus. Qui conſurgere habet de modica gente, id eſt, de populo Judæorum, & tam humilis erit atque deſpectus, ut ei non detur honor regius, & per inſidias, & fraudulentiam obtineat principatum.* Et aſſerit hanc eſſe communem Doctorum Catholicorum ſententiam, qua de cauſa Daniel cap. 7. comparat Antichriſtum cum cornu parvulo, ut ſignificet ejus natale ſolum obſcurum, & vile. Hoc autem de dignitate Pontificia non dicitur, quia ut ait Auguſtinus epiſt. 162. *In Romana Eccleſia ſemper viguit Apoſtolica cathedræ principatus*, & D. Proſper lib. 2. de vocat. cap. 6. ait: *Roma per ſacerdotii principatum amplior facta eſt arce religionis, quàm ſolio poteſtatis.* Unde neque ex hoc capite Romanus Pontifex dici poteſt Antichriſtus, quia hic non ſolùm per fraudes erit regnum occupaturus verùm etiam Reges Ægypti, Lybiæ, & Æthiopiæ proſtraturus, & eorum regna ſibi uſurpaturus: & de nullo Romano Pontifice dici poteſt, quòd occiderit Reges Ægypti, Lybiæ, & Æthiopiæ ſibique uſurpaverit eorum regna. Neque obſtat, quòd aſſerit Theodorus Bibliander Romanum Pontificem tanquam cornu parvulum excuſſiſſe primum cornu de illis decem, quando Gregorius II. anathematizavit Leonem Jchonomacum Imperatorem Græcum, & prohibuit, ne conſueta tributa Itali ipſi darent, & paulatim ejus principatum id eſt exarchatum Ravenæ obtinuit. Secundum cornu aſſerit excuſſiſſe, quando Zacharias Papa, depoſuit Childericum Regem Francorum, cui ſubſtituit Pipinum. De tertio cornu tametſi apertè non loquatur, videtur tamen aliquo pacto innuere tunc fuiſſe excuſſum, quando Gregorius VII. depoſuit Henricum IV. Imperatorem, & aſſerit extare epiſtolam quandam Friderici II. Imperatoris ſcriptam contra Pontificem, in qua aſſerit tria cornua ab Antichriſto evulſa eſſe regnum Italiæ, Germaniæ, Siciliæ, quæ ſibi potiſſimum ſubjecit Romanus Pontifex. Sed hæc quæ afferuntur apud Bellarminum nihili fiunt, quia Daniel, ut notat idem Bellarminus non fuit locutus de Regno Galliæ, aut Germaniæ, ſed de Regnis Ægypti, Lybiæ, Æthiopiæ, quorum Reges nullus Pontifex occidit, & Antichriſtus tres illos erit interfecturùs, & eorum regna occupaturus, non ut aliis tradat, ſed ſibi retineat. Secus Zacharias quando depoſuit Childericum, ut inhabilem regimini non ſibi regnum Galliæ uſurpavit, ſed Pipino tradidit, & Gregorius VII. quando depoſuit Imperatorem, non ſibi retinuit imperium ſed juſſit alium eligi. Similiter quando privavit Gregorius II. Leonem Imperatorem principatu Ravenæ non illum ſibi retinuit, ſed Regibus Longobardorum retineri permiſit, quamvis poſtea Pipinus debellatis, fugatiſque ex Italia Longobardis Exercharum Ravenæ dono dederit Pontifici. Præterea ſi deponere Principes perinde, ut opinatur Bibliander, ac excutere cornua Antichriſtus non ſolum tria, ſed etiam plura alia excutiet. Et ex hiſtoriis conſtat à Romanis Pontificibus fuiſſe depoſitas præter Leonem III. Imperatorem Græcum, Childericum Regem Franciæ, Henricum IV. à Gregorio VII. liquet etiam fuiſſe depoſitum Othonem IV. ab Innocentio III. Fridericum II. ab Innocentio IV. hi enim omnes imperium amiſerunt, & tamen nullus hactenus fuit Pontifex, qui Regem aliquem vel Imperatorem occiderit, ejuſque Regnum vel imperium occupaverit, conſequenter nullus Pontifex hactenus fuit Antichriſtus, qui Reges erit debellaturus, ac eorum regna occupaturus. Lactantius enim *lib. 7. cap. 16*, & Irenæus *lib. 5.* aſſerunt de Antichriſto, quòd poſtquam occiderit tres Reges ex decem, tum ipſum omnium Principem futurum: & Cyrillus Catech. 15. ait, Antichriſtum Monarchiam adepturum, & deducitur ex cap. 17. *Et decem cornua quæ vidiſti, decem reges ſunt. Hi autem conſilium habent, & virtutem, & poteſtatem ſuam beſtiæ tradent.*

CAP.

Digitized by Google

CAPUT XXIIII.

De electione, & continuata ſerie Pontificum in utroque Teſtamento & de Cardinalibus.

F*Orma eligendi ſummum Pontificem legitimum* D. Petri Succeſſores varias ſubiiſſe mutationes pro diverſitate temporum legimus in Hiſtoriis tum eccleſiaſticis, tum aliis, adeo ut hiſtoria temporum intra mille centum, & quinquaginta novem annos ſeptendecim mutationes recenſeat ſeu uſque ad electionem Alexandri III. Senenſis, quæ contigit anno 1159. à viginti, & duobus Cardinalibus, cui tres alii Cardinales Antipapam oppoſuerunt Victorem nomine; idque cauſæ, cùm Alexander verus ſummus Pontifex, & legitimus D. Petri Succeſſor legem ſanxerit, quæ in Concilio Lateranenſi ſuſcepta fuit, ut in electione Summi Pontificis non ſufficiat major ſuffragiorum pars, ſed deſiderentur, ſintque neceſſariæ duæ tertiæ partes convenientium Cardinalium, quæ lex etiam nunc viget. Primus igitur modus eligendi Romanum Pontificem fuit ut Pontifex adhuc vivens ſuum eligeret Succeſſorem, quod præſtitit D. Petrus ob plenam à Chriſto ſuſceptam jurisdictionem. Cum enim intra viginti quatuor annos menſes quinque, & dies duodecim, quibus exercuit Chriſti vicariatum, & ſedit Romæ varias in finitimas civitates, ac provincias ſuſciperet profectiones pro fidei propagatione, & ad erudiendas gentes, in ordine ad ſuſcipiendum baptiſmum; Linum, qui fuerat D. Pauli diaconus, ut coadjutorem Romæ in Pontificalibus ſibi adjunxit. Cenſent aliqui non ſolum Linum, ſed etiam Cletum fuiſſe adjunctum Petro, ambos tamen ante Petrum martyrio ſublatos, ex quo inferunt Linum & Cletum fuiſſe tantum Chorepiſcopos, ſeu Vicarios Petri, non verò Pontifices & Petri Succeſſores, Sed S. Ignatius Martyr qui vixit tempore Apoſtolorum in Epiſtola directa ad Mariam Caſſobolitem teſtatur, Petrum nominaviſſe ſibi Succeſſorem Clementem, qui tamen cum noluiſſet acceptare Pontificatum niſi poſt mortem Lini, & Cleti, eò quia fuiſſent Coadjutores, & Chorepiſcopi Petri, ideo poſt mortem Petri ſucceſſit in Pontificatu Linus, & poſt hunc Cletus, poſtea Clemens, qui in Cherſonenſi Inſula exilio & martyrio coronatus eſt in ſubjectum mare præcipitatus cum anchora ferrea collo appenſa, ne poſſent Chriſtiani ejus corpus tollere, illudque venerari, adeo ut mortuus fuerit Clemens anno poſt Chriſtum natum 102. & Trajani Imperatoris II. tertio, unde quod vulgariter dici ſolet Petrum nominâſſe ſucceſſorem Clementem dici debet de Lino, ut cenſent D. Hieronymus *lib. de ſcript. Eccleſ. martyrolog. Roman. die 23. ſept.* Euſebius *lib. 3. hiſtor. cap.* 28. Nicephorus *lib. 2. cap.* 18. imò & Canon Miſſæ, & ſedit annos 11. menſes 2. dies 23. capite diminutus annò Veſpaſiani Imperatoris nono. Cletus verò ſedit annos 12. menſem unum, dies duodecim, & martyrio coronatus obiit glorioſè anno Chriſti 93. & fertur ex præcepto S. Petri ordinâſſe 25. presbyteros in Urbe Roma: & poſt hos duos Pontifices ſubvectum fuiſſe Clementem Romanum antiquum diſcipulum Sanctorum Petri, & Pauli liquet *ex cap. 4. ad Philipp.* communiter fert opinio.

Modus poſtea eligendi ſummos Pontifices introductus primum fuit anno ſalutis 202. cum enim clerus augeretur, ut conſtat ex variis in varias partes ordinatis Epiſcopis, & presbyteris, hi Romæ conveniebant, & Epiſcopus à duobus vel tribus Epiſcopis audita morte Papæ Romam veniebat, & ſimul congregabantur Epiſcopi, qui per electionem ſubrogabant alium Pontificem ſucceſſorem demortui, quo pacto fuit electus Anacletus natione Græcus: & quia ſub illis initiis numero pauci recenſebantur Chriſtiani etiam populus, & clerus ad ferendum ſuffragium accerſebatur. Hinc tertius modus eligendi fuit ex additione populi ad clerum, qui modus ſaltem in electione localium Epiſcoporum diu viguit, ut patet ex variis hiſtoricis. Et teſtantur Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Leo, Gregorius. Imperatores non inquirebant de electionibus cleri, ſed Conſtantius Filius Conſtantini favens Arianis miſit in exilium Julium I. Papam per decem menſes, & Athanaſium, qui Arium in Concilio de ſuo errore convicerat, juſſit, ut in conciliabulo Tyrio ab Euſebianis condemnaretur, in illo enim conciliabulo prævaluerunt Ariani opera Conſtantii Imperatoris: imo in Concilio Mediolanenſi omnes Catholici proſcripti fuerunt, cum Liberio Papa, qui relegatus fuit in Berea Thracia: cui clerus Felicem II. ſubſtituit ea de cauſa, quia Liberius ſubſcripſiſſet proſcriptionem Athanaſii. Uſque enim ad hunc Pontificem non impediebatur clerus, & populus eligere ſummum Pontificem, imò neque in ipſa inductione Damaſi, quæ contigit anno 367. & anno 419. Bonifacius eligitur acclamatione totius populi à ſeptuaginta presbyteris, & novem Epiſcopis, ſed diſſenſio orta fuit in clero, cujus pars minor cum plebe Eulalium elegit, qui tamen pulſus à Sede D. Petri fuit, & in codice vaticano legitur Eulalium depoſitum fuiſſe in Concilio 252. Epiſcoporum ex Italia, & cæteris vicinioribus provinciis. Sed nunc ritus eligendi Pontificem fit in conclavi. Morbo extremo correptus Pontifex mittit Prælatos quoſdam ad Cardinales, & Legatos Principum, ut ipſis innoteſcat obitum ſummi Pontificis imminere, & tunc qui in carceribus detinentur juſſu gubernatoris in arcem Sancti Angeli deducuntur, eò quia defuncto Pontifice Senatus vel populus Romanus ſolet carcerum januas infringere, & libertatem in iiſdem detentis dare. Defuncto Pontifice Cardinales & Magiſtratus, qui in palatio Pontificio morabantur alio ſe conferunt excepto Cardinali Camerario, qui de jure tenetur non exire. Numerus Cardinalium per conſtitutiones Sixti V. eſt ſeptuaginta, quorum tres ſunt præcipui, & eorum officia non vacant per mortem Papæ, ſcilicet Cardinalis Cancellarius, pœnitentiarius, & Camerarius, qui eſt Præſes in cura computorum, & vectigalium ſanctæ Sedis. Datarii, Secretarii, & hi omnes, qui ſigillum habent Pontificium, illud deferunt Cardinali Camerario, qui coram Auditore, aliiſque Cameræ, ac Generali Cuſtode illud frangi jubet, ut etiam annulum aureum piſcatoris, qui pondo ut plurimum ad centum nummos excreſcit, & ejus fragmenta pertinent ad Magiſtrum cæremoniarum. Cardinales in tres partiuntur claſſes, in quarum prima ſunt Epiſcopi, in ſecunda Presbyteri, & in tertia Diaconi: pro Epiſcopis ſunt tituli ſex, pro Presby-

Digitized by Google

teris quinquaginta, & pro Diaconis quatuordecim Decanus ſacri Collegii reliquos inferiores aſſignat, ut ſe conferant ad aulam conſiſtorii, ipſo die obitus ſummi Pontificis circa veſperam, vel ſaltem manè ſecundi diei, ut conſulatur officiis vacantibus, & eligatur Gubernator Conclavis, & Burgi ſancti Angeli, Mortuo Papa Cardinales incedunt diſcooperto ſupparo, eſtque genus togæ levis, & anguſtæ, ut oſtendatur, quòd ſuprema authoritas ſpiritualis ſit penes illos, & utuntur veſtibus violaceis, quarum tamen fimbriæ, & paramenta rubra ſunt. Eleemoſynarii Papæ: & Pœnitentiarii Sancti Petri cadaver defuncti Papæ lavant, & diſponunt, ut pateat populo crux argentea imponitur veſtibus Pontificibus ad regionem pectoris cum duobus pileis Cardinalitiis ad pedes ejus, quibus deſignatur utraque authoritas Papæ ſpiritualis, & temporalis, nulla tamen ſuperimponitur umbela toto triduo, quod in Eccleſia Sancti Petri exponitur, & poſt triduum ſepelitur, interim per novem ſubſequentes dies Cardinales & Prælati conſtituunt capellas, ſacra faciunt, & ultimo die habetur oratio funebris juſtis illis perſolutis die 10. eliguntur Miniſtri Conclavis, & die undecimo unus ex Cardinalibus Miſſam celebrat de Spiritu Sancto, ac pronuntiatur oratio de novo Pontifice eligendo, inde ordinatur proceſſio ad conclave, & cantatur hymnus: *Veni Creator Spiritus*; neque è conclavi Cardinales egrediuntur donec electus ſit Papa. Quod ſupereſt hujus diei curioſitati permittitur populo, qui poteſt conclave perluſtrare, circa veſperam unus ex curſoribus pellit è conclavi populum clamando extra omnes, & mox à Magiſtris cæremoniarum clauditur conclave ex parte interiori ex mandato Cardinalis Camerarii, & ex parte exteriori per Principem Sabelli, cui hoc jus competit, ut etiam præficere cuſtodes ad januam & ad rotas oſtiarias ciborum, quibus explorandis deputatur Prælatus, qui quolibet die mutari ſolet. In conclavi quilibet Cardinalis duos tantùm habet famulos incluſos, qui conclaviſtæ nuncupantur: includuntur etiam ad commune ſervitium Magiſter cæremoniarum, Secretarius, Pœnitentiarius, Sacriſta, Medicus, Pharmacopola, Chirurgus, faber lignarius muri ſtructor. Adſunt & alii circiter viginti famuli, ut reliqua exequantur officia viliora, quæ paſſim in conclavi occurrunt. Cellulæ Cardinalium ligneæ ſunt, & quilibet unam tantùm habet anguſtam, & luminis parcam, adeo ut per diem neceſſariæ ſint lucernæ pro lectura, quia obducta ſit feneſtra cancello ligneo, poſt clauſuram conclavis Decani, ſeu capita trium claſſium unà cum Camerario, & Magiſtro cæremoniarum, qui internas conclavis habet claves totum diligenter cum accenſis facibus viſitant, ne fortè quis intus lateat. Die 12. peractâ conclavis clauſurâ, quæ à Gregorio X. fuit ſtatuta in Concilio Lugdunenſi anno 1274. inchoatur electio, quæ ſic procedit: Mane celebratur Miſſa de Spiritu S. in qua omnes Cardinales communicant.

Hæc autem electio tribus poteſt modis fieri, juxta Conſtitutionem Gregorii XV. & Urbani VIII. ſcilicet per viam inſpirationis compromiſſi, ſcrutinii, & acceſſus. Primus modus contingit, quando Cardinales abſque ulla prævia conteſtatione nullo præcedente tractatu unâ voce, unoque animo eligunt Papam: hæc autem electio ad propriam validitatem exigit, ut fiat poſt publicationem clauſuræ conclavis, & intra ejuſdem muros, debet itidem fieri nullo Cardinali diſcrepante, & quòd non præceſſerit propoſitio eligendi aliquem in particulari. Secundus modus eligendi per compromiſſum contingit, quando partes non concordantes unum vel plures eligunt, quibus totam ſuam tradunt authoritatem, ut quem ipſi admiſerint, ſit electus & hoc jus neceſſe eſt tradatur in ſcripto ſelectis compromiſſariis, ex quibus nemo poteſt ſibimet ſuffragari, & oportet itidem ut bis per diem conveniant. Tertius modus eſt per viam ſcrutinii, & acceſſus, cujus author fuit Alexander III. in Concilio Lateranenſi celebrato anno 1179. & ut electio valida ſit, neceſſe eſt habeat duas tertias partes ſuffragiorum. Hæc ſcrutatio bis ſingulis diebus fieri ſolet, manè poſt Miſſam ſemel, & iterum veſpere ſemel poſt hymnum: *Veni Creator*, fit autem ſcrutinium hoc pacto: Magiſter cæremoniarum tot ponit ſchedulas in diſco ſupra menſam coram Altari quot ſunt Cardinales, quod etiam repetit pro acceſſu, & ſunt hujuſmodi ſchedulæ vacuæ, dein eliguntur tres ſcrutatores, & tres infirmarii, & tot ponuntur in crumena pilæ, ſeu orbiculi lignei, quot ſunt Cardinales in conclavi; orbiculi perforati ſunt in medio, in quo ſchedula memoranea reponitur, tum Diaconus Cardinalis poſtremus tres orbiculos accipit in crumena, & hi qui educuntur incluſi cenſentur ſcrutatores. Iterum tres alios educit orbiculos, & ii, quorum nomina incluſa inveniuntur, cenſentur infirmarii, hiſce abſolutis ſinguli Cardinales ordine ſervato dignitatis accipiunt ſchedulam in diſco ſcrutinii, & recedentes juxta menſam ſcriptioni aptatam, ſcribunt ſinguli ſua nomina, & nomen illius, quem eligunt in Pontificem hoc pacto: ego Cardinalis N.N. eligo in ſummum Pontificem Reverendiſſimum Dominum meum, Dominum Cardinalem Albani, & ſigillo munitur ſchedula, & in parte inferiori illius additur aliqua ſententia deprompta ex ſacris Scripturis ad libitum. Interim tres ſcrutatores ſupra dicti ſtant erecti ad menſam illis paratam, ad quos accedens Cardinalis ſuam fert ſchedulam ſigillo munitam, manu digitiſque erectis hæc dicens: teſtor Chriſtum Dominum, qui me judicaturus eſt me eligere, quem ſecundùm DEUM judico debere eligi, & quod idem in acceſſu præſtabo. Quæ verba in tabella quadam ab omnibus videnda ſcripta ſunt juxta Altare facto jurejurando ponit ſchedulam ſupra patenam Calicis, qui eſt ſuper Altare, eamque recondit in Calice: & cum gravitate & modeſtia revertitur ad ſuum locum, quòd ſi aliquis ex Cardinalibus uſque ad Altare nequeat incedere, tertius ſcrutator aſſumpto diſco ſchedulis repleto ad ipſum accedit, qui unam accipit ſchedulam, eique ſecreto ſuffragium ſuum inſcribit, ſuoque ſigillo munit, ac porrigit ſcrutatori præſtito jurejurando, ut ſupra qui talem ſchedulam refert ad Altare, & reponit ſupra patenam, ac injicit in Calicem. Cardinales verò qui ægritudine aliqua detinentur in cellulis per infirmarios inviſuntur, quorum ſuffragia referunt hoc pacto. Infirmarii accipiunt à ſcrutatoribus pixidem in ſuperiori parte pervoratam, quæque ſeram habet, ac claviculam, & hanc ipſi primò aperiunt coram omnibus, quibus oſtendunt vacuam, & mox eam claudunt, removentque clavim, quam ſuperimponunt Altari, infirmarii deferunt pixidem cum diſco argenteo, in quo tot ſunt ſchedulæ, quod Cardinales infirmi, ad quos accedunt; qui ſingulariter unam depromentes ſchedulam ſuo replent ſuffragio, & jurejurando immittunt pixidi. Sin autem gravitas ægritudinis non permittat, hæc præſtari, eligit infirmus, quem vult, ut vicem ſuam gerat, & electus à Cardinali tenetur

ad ſer-

Digitized by Google

ad ſervandum decretum. Infirmarii poſtea accedunt ad ſacrarium, & ſcrutatores aperta pixide projiciunt ſchedulam in calicem his abſolutis primus ſcrutator concutit calicem, ut miſceantur ſchedulæ, mox tertius ſcrutator eas numerat, reponitque in alio calice, quorum numerus, ſi peccet in exceſſu, vel in defectu, comburuntur, deinde primus ſcrutator accipit unam ſchedulam ex calice, quam aperit, & legit, datque legendam ſecundo ſcrutatori, & hic tertio, qui alta voce ſuffragium legit, & enunciat electum. Interim ſinguli Cardinales notant nominatum in cathalogo Cardinalium, quem habent; ſin verò ſint duæ ſchedulæ ita annexæ, ut præſumantur latæ ab uno, ſi item legatur in utraque, cenſentur pro unico ſuffragio, ſin verò varia pronuntient, ſupponunt pro diverſis, & tunc comburuntur, ſcrutinium tamen eſt ſemper in bona forma. Expedita hac promulgatione ſuffragiorum tertius ſcrutator omnes ſchedulas filo interſerit cum acu, & recitat reponens ſub altari. Quando non ſufficit ſcrutinium pro electione, ſequitur acceſſus, qui quoad ſchedulas, & publicationem fit, ſicut ſcrutinium, ita ut nemo poſſit ſibi tam in ſcrutinio, quàm in acceſſu ſuffragari, & quia acceſſus eſt iterata ſuffragatio votum non poteſt dari, niſi illi Cardinali, qui ſaltem unum habuit in ſcrutinio, & hoc ſuffragium non poteſt dari illi per Cardinalem, qui in ſcrutinio jam dedit. Infirmarii deferunt ad ſingulos ægrotos unam tabellam, in qua continentur data ſuffragia, & cuilibet deferunt etiam ſchedulas acceſſus, ut videant, quod in electione procedatur canonicè. Scrutatores conferunt ſchedulas ſcrutinii filo illigatas cum ſchedulis acceſſus, quas ritè examinant, num idem ſit ſigillum, & ſcriptura, & tertius ſcrutator publicat alta voce ſuffragia collecta in acceſſu, in quo inſcriptio ſchedulæ eſt talis. Ego Cardinalis Pamphilius accedo Reverendiſſimo Domino meo, Domino Cardinali Pinatelli. Poſt computum ſuffragiorum, qui habet duas partes ex tribus cenſetur canonicè electus Papa: quòd ſi plures habeant duas tertias partes ſuffragiorum, vel plures tunc nulla eſt electio, & iterum inchoatur. Conſtituuntur etiam per ſortem tres commiſſarii, qui examinant ſchedulas ſcrutinii, & acceſſus, & vocantur recognitores, & poſt recognitionem ſive ſit electio, ſive non, comburuntur ſchedulæ omnes. Hæc omnia expreſſa habentur in Bulla de electione ſummi Pontificis edita à Gregorio XV. anno Domini 1621. quæ poſtea confirmata fuit ab Urbano VIII. annò 1625. & contravenientes incurrunt excommunicationem, à qua non poſſunt abſolvi niſi à Papa. Electo canonicè Papa duo Cardinales cum Decano rogant electum, ut electionem ſui acceptet, & electus conſulto Deo per orationem reſpondit affirmativè, & ſibi aſſumit nomen, quomodo ipſi magni placuerit mox Papalibus indutus veſtibus deducitur ante altare, ibique ſedens ſuper cathedram ſuſcipit ſalutationem, quæ vulgò adoratio dicitur Cardinalium eum in pedibus, manibus, & genis exoſculantium: mox effringitur conclave, acclamatur in jubilo, & poſt aliquot dies coronatur, ac poſſeſſionem ſuſcipit ſui epiſcopatus, qui eſt in Eccleſia S. Joannis Lateranenſis. Semel canonicè electum Papam non poſſunt Cardinales, imò nec Reges eum amplius deponere, quia Pontifex nulli humano judicio ſubjicitur, neque ab hominibus judicatur, quòd ſi fieret Hæreticus, tunc quia non eſſet amplius membrum Eccleſiæ per ſe ipſum ceſſaret eſſe caput ejuſdem. Idque profeſſæ ſunt variæ Synodi, ut Synueſana ſub Marcellino, & Romana ſub Sylveſtro pronuntiavit enim Concilium. *Nemo judicabit primam ſedem, quoniam omnes ſedes à prima ſede juſtitiam deſiderant temperari, neque ab Auguſto, neque ab omni Clero, neque à Regibus, neque à populo Judex judicabitur.* Hinc nec Cardinales poſſunt privare Papam poteſtate papali, quia ſubditus non habet authoritatem in Principem in judicem, nec membra in caput, ut neque oves in Paſtorem, & Cardinales ſunt oves Chriſti ſub directione ſummi Paſtoris, ſeu Romani Pontificis, quinimò quamvis Pontifex eſſet dubius adhuc non pertinet ad Cardinales illum judicare, ſed ad Concilium generale, ſi dubium eſſet fundatum, & ſchiſma excitaret, neque obſtat, quod Cardinales eligant Papam, quia tametſi electio canonica procedat à Cardinalibus, hâc tamen poſita poteſtas pontificia de jure divino annectitur tali canonicè electo in Papam. Tria conſiderantur in Papa electo pontificatus, qui eſt veluti forma quædam, ſecundò ipſa perſona, quæ eſt ſubjectum pontificatus, & tertio conjunctio unius cum altero, cum perſona. Ex his tribus dignitas Pontificatus eſt à ſolo Chriſto, qui eam inſtituit, ac dedit D. Petro, & ejus ſucceſſoribus canonicè electis, perſona ſeu ſubjectum talis dignitatis eſt abſoluta à ſuis cauſis naturalibus, ut eſt talis perſona ſcilicet electa, & deſignata ad Pontificatum eſt ab Electoribus, ad quos pertinet deſignare perſonam, ipſa verò conjunctio eſt à Chriſto mediante actu humano electorum, qui cum eligunt certam perſonam concurrunt ad conjunctionem Pontificatus cum illa perſona, quo pacto Electores verè dicuntur eligere Pontificem.

E contra quando Papa creat Cardinales, per ſe illis confert authoritatem, quam ipſe plenam habet de jure divino, cùm ſit Paſtor Eccleſiæ univerſalis Joan. 21. *Paſce oves meas*, quæ verba nomine Petri fuerunt etiam dicta ejus ſucceſſoribus. Circa Cardinales Urbanus VIII. anno 1630. ex decreto Conſiſtoriali eos titulo Eminentiæ condecoravit, ad quos etiam devoluta eſt totalis poteſtas eligendi Pontificem, ac dicuntur ejus Conſiliarii, & conjudices orbis terrarum. Inſtitutio Cardinalium antiqua eſt in Eccleſia, ut liquet ex canone 6. Concilii Romani celebrati à Sylveſtro Papa immediatè poſt Nicænum, & cui interfuit Conſtantinus Imperator, ibi enim ſtatuitur, ut Diaconi non eſſent plures per parochiarum examen niſi duo, & Cardinales urbis Romæ ſeptem, ita tamen ut Dalmaticis uterentur, & Palla Linoſtima læva eorum tegeretur: in hoc autem Concilio nomen Cardinalis non inſtituitur ſed ſupponitur jam inſtitutum, & debet referri ad Evariſtum Papam, qui ſedit anno Chriſti 96. cum certum ſit illum ſtatuiſſe ſeptem Diaconos in urbe, qui cuſtodirent Epiſcopum prædicantem, ſeu ei aſſiſtentem propter ſtilum veritatis, ſeu ut interpretatur Spondanus ob muneris majeſtatem, functionisque amplitudinem, perſeveravit hic ordo uſque ad Higinium Papam ſcilicet ad annum 138. quia hic Pontifex auxit numerum Presbyterorum ac Diaconorum, & plures uni Eccleſiæ aptavit, quibus Falcianus Papa anno 237. id poſtea muneris addidit, ac dignitatis, ut præeſſent regionibus urbis, id eſt Parœciis, ſeu Eccleſiis, in quibus ſacramenta miniſtrarentur, & illis injunxit, ut curam haberent pauperum earundem, quapropter Diaconi regionarii, ſeu titulares dicti ſunt a nomine, & titulo Eccleſiæ, & iſti ſunt, qui ſub Sylveſtro tempore Conſtantini Imperatoris vocantur diaconi Cardinales, adeò ut nomen hoc Cardinalis idem verè ſignificet, ac Principalis, ſive is à quo pendent alii, ut à Cardine ſolent oſtia pendere, quo pacto etiam virtutes principaliores dicuntur Cardinales. Hoc igitur nomen Cardinalis primo impoſitum

tum loco ſeu Eccleſiæ, quæ ſingularem titulum, ac denominationem habens Cardinalis cenſebatur, ſeu una ex principalibus, idque ad differentiam aliorum locorum minus principalium. Hinc Presbyter, qui eandem regebat cardinalis vocabatur. Eodem pacto diaconiæ erant quædam loca principalia in urbe diſtincta juxta numerum regionum, quique in ea reſidebant diaconi, cardinales vocabantur, ab Eccleſia ſcilicet cardinali, quam tenebant: eodem modo dicti ſunt epiſcopatus cardinales ſex Romæ propinqui, qui ad elegendum Pontificem conveniebant, & ejus erant conſiliarii; quam hoc nomen cardinalis à loco derivatum fuit ad perſonam, ut conſtat ex Concilio Medenſi can. 54. quod ita ſtatuit. *Ut titulos cardinales in urbibus, vel ſuburbiis conſtitutos epiſcopus canonicè ordinet, & diſponat*; ut etiam ex Joanne diacono in vita ſancti Gregorii lib. 3. cap. 11 ubi ait: *Cardinales violenter in parœciis forenſibus ordinatos Gregorius in priſtinum cardinem revocavit*: vocat cardinem titulum, ſeu Eccleſiam cardinalem. Horum numerus titulorum paulatim Romæ increvit juxta menſuram propagationis fidei. Dionyſius Papa circa annum 260. titulos auxit, quos Presbyteris diſtribuit, & extra urbem parœcias, & diœceſes limitavit: ut etiam Marcellum titulum quintum decimum inſtituit, & ſedente Julio viginti octo fuerunt inſtituti, qui numerus habens ſuos Presbyteros præfectos perſeveravit uſque ad Honorium II. qui anno 1125. ſtatuit ſeptem Epiſcopos cardinales ad utilitatem, & majorem ſplendorem Eccleſiæ, & principaliter ut ſummo Pontifici celebranti ſolemniter in Eccleſia Lateranenſi aſſiſterent, quorum nomina adhuc perſeverant; ſuntque Epiſcopus Oſtienſis, cujus officium eſt conſecrare Romanum Pontificem; & tunc pallium archiepiſcopale defert Epiſcopus Portuenſis. Secundus eſt Epiſcopus ſanctæ Ruffinæ. Tertius Epiſcopus S. Sabinæ, quartus Epiſcopus Præneſtinus, quintus Epiſcopus Tuſculus, ſextus Epiſcopus Albanenſis, & ſeptimus Epiſcopus Velletrenſis. Hi ſeptem Epiſcopi extiterunt ſedente Victore & anno 1057. & dicebantur Cardinales Collaterales, & Hebdomadarii, & quia per ſingulas hebdomadas alternis vicibus explerent munus Pontificis. Sed Honorius II. creavit alios octodecim Cardinales, & diaconos juxta numerum diaconiarum, qui omnes cum præfatis fuerunt numero quinquaginta tres; verùm hic numerus fuit poſtea imminutus adeò ut cardinales poſtea non exceſſerint numerum quadragenarium ſub Pontificatu Innocentii II. & Cœleſtini II. anno 1143. imò fuit ulterius imminutus, & decrevit ad triginta quinque, poſtea ad viginti, ac demum ad ſolos quindecim, imò etiam ad decem; idque ut impedirentur ſchiſmata, ac diſſidia in collegio Cardinalium: & electioni Nicolai III. anno 1278. ut refert Coronus nonniſi ſeptem interfuerunt Cardinales. Panuinus tamen refert Nicolaum III. ex familia Orſina electum fuiſſe cum ingenti cardinalium conteſtatione, unde non videtur probabile, à tam exiguo numero fuiſſe electum, inibat enim pro Pontifice, qui natione eſſet Gallus Carolus Rex Gallorum, qui conclave cuſtodiebat. Poſtea in electione Nicolai IV. poſt fluxum decem annorum opertum fuit conclave ob mortem plurium Cardinalium, & electus Nicolaus IV. Minorita, qui varios creavit religioſos Cardinales, & ejus ſucceſſor Cœleſtinus V. antequam pontificiæ dignitati renuntiaret duodecim creavit Cardinales. Concilium Conſtantienſe ſeſſione 40. reformationem numeri cardinalium ab eligendo Pontifice propoſuerat, ſed numerus à Concilio Baſilienſi ad viginti quatuor reductus fuit excludendo nepotes ex fratre, vel ſorore pontificis, & non crearentur Cardinales niſi ætate triginta annorum. Xyſtus IV. iterum numerum auxit Cardinalium, ut etiam Alexander VI. ſub cujus Pontificatu fuerunt Cardinales quinquaginta tres; & alios etiam promovit Leo X. uſque ad ſexaginta quinque & Paulus IV. Theatinus numerum Cardinalium voluit aſcendere uſque ad ſeptuaginta, qui numerus poſtea retentus fuit ad imitationem ſeptuaginta ſeniorum, quos Moyſes ſelegit de conſilio Jetro ſoceri ſui, vel ad exemplar ſeptuaginta idiomatum, quæ in Eccleſia numerabantur: vel ſeptuaginta Seniorum Concilii Sanhedrin Judæorum, vel potius ad imitationem Chriſti qui ſeptuaginta habuiſſe diſcipulos dicitur: unde tituli fuerunt multiplicati, ut numerum æquarent Cardinalium, qui tripartitur in numerum Epiſcoporum, Presbyterorum, ac diaconorum, qui omnes vocantur, ſeu denominantur à titulis iiſdem aſſignatis, quatenus à prima ſui inſtitutione fuit vel diaconia, vel presbyteratus, vel Epiſcopatus: non quod Cardinales presbyteri non ſint Epiſcopi, plures enim qui ſunt in claſſe presbyterorum ſunt præcipuis inſigniti Epiſcopatibus: imò etiam ex iis qui in claſſe ſunt diaconorum, ſunt Sacerdatio initiati, imò aliqui etiam Epiſcopi: ſed quia talis fuit inſtitutio; ut quidam titulum haberent Epiſcopi, alii Presbyteri, & alii diaconi; & ex qualibet claſſe poteſt Pontifex eligi: modernus enim Pontifex Clemens undecimus ex claſſe diaconorum fuit aſſumptus ad pontificatum, quamvis nondum eſſet ſacerdotio initiatus.

In claſſe Cardinaliũ Presbyterum, qui primus omnium creatus fuit vocatur S. Rom. Eccleſiæ Archipresbyter Cardinalis. Antiquior verò promotione inter Epiſcopos Cardinales nominatur ſimpliciter decanus ſacri collegii Cardinalium. Privilegia cardinaliũ plura ſunt. Primò in eccleſiis ſui tituli habent juriſdictionem ſpiritualem, & quaſi epiſcopalem. Secundo dicuntur eſſe à conſiliis ſummi Pontificis, adeò ut non ſit amplius convocare Epiſcopos ad expedienda negotia reſpicientia Eccleſiam univerſalem, quia Cardinales Romæ immorantes ad id ſufficiunt, & ſemper præſto abſque alio incommodo inferendo aliis diœceſibus, quæ olim ſuis ad multum temporis deſtituebantur paſtoribus, ex qua abſentia non modicum patiebantur detrimentum. Tertiò ſunt tantæ authoritatis, ut terminent ultimatè negotia, quibus præficiuntur; ſuntque levamini Papæ, cui cura incumbit totius Chriſtiani orbis; ad id inſtituuntur Romæ variæ congregationes pro varietate negotiorum, quæ ſolent occurrere, in quibus admittuntur etiam Prælati inferiores, & Theologi religioſi, & clauſtrales: in his enim ut plurimum ſemper præſident Cardinales. Quartò ſunt ſacræ Romanæ Eccleſiæ Principes. Quintò eorum dignitas, & eminentia honorat regna, ad quæ mittuntur Cardinales legati, vel ad tractanda negotia; vel ad exorta diſſidia componenda, Reges enim, & Principes dignitatem cardinalitiam venerantur; & purpuræ ſplendor non parum hæreticos perſtringit. Sextò demortuo Papa ſede vacante per Cardinales Eccleſia univerſalis regitur. Septimò regales, & graviores agunt legationes, in quibus perſonam Papæ ſpecialiùs repræſentant, quàm alii qui ex officio ſunt legati vel nati, vel miſſi. Hinc cum Cardinales legatione funguntur, inſignibus utuntur apoſtolicæ dignitatis ex ſtatuto Concilii generalis *cap. Antiqua de privilegiis*. Vexillum crucis ante ſe ubique deferri faciunt in omnibus Provinciis eorum ſubjectis juriſdictioni, & ad ipſos quoties neceſſitas urget appellatur: quia ut habetur *in decretalib.*

tit.

tit. 15. *de offic. Legat.* Habentur Legati tanquam Ordinarii, quorum officium eſt inſtar Proconſulum, ac cæterorum Præſidum, quibus certæ Provinciæ concreduntur, quas regant, & ubique evellant, diſſipent, ædificent, plantent. Rurſus Cardinales Legati vocantur Legati à latere, ſeu Collaterales ſummi Pontificis, quinimò *in can. ſi quis 6. quæſt.* 1. Cardinales dicuntur eſſe pars quædam Papæ. Octavò munus Cardinalium eſt invigilare, ne à conſanguineis Papæ patrimonium S. Petri diſpendium patiatur, & ut facilius, ſi quid fortaſſis alienatum fuerat, recuperetur. Demum Cardinales nunc reputantur fundamenta publicæ quietis, ſoboles ſupremorum Pontificum, eò quia nunc ex eorum tantùm collegio ſoleant aſſumi Pontifices, qua propter jure merito vocantur Cardinales, cum revera ſuſtineant pondus, & onus Eccleſiæ, cujus propterea ſunt veluti cardines.

Quod verò ad præcedentiam attinet Cardinalium certum eſt ipſos ſub initium Eccleſiæ non præceſſeſſiſſe Epiſcopos, ſed iisdem fuiſſe inferiores, idque cauſæ cur etiamnum ſummus Pontifex ſcribens ad Epiſcopos eos vocet fratres venerabiles; & cardinales filios dilectos, ut apparet in litteris apoſtolicis directis ad eosdem, unde ſi quæratur, num Cardinales ſint digniores Epiſcopis eosque præcedant, adhibenda eſt diſtinctio; ſi conſideretur Epiſcopus ratione characteris ordinis, & poteſtatis ſpiritualis, eſt dignior Cardinale non Epiſcopo, ratio eſt, quia poteſtas Epiſcopi ſe extendit ad ordinandos Presbyteros, confirmandos baptizatos, & alia id genus, quæ Cardinales non Epiſcopi, ſive Presbyteri ſint ſive Diaconi facere nequeunt. Rurſus ſi conſideretur juriſdictio in propriam Eccleſiam juriſdictio Epiſcopi extenditur in totam diœceſim, & juriſdictio Cardinalis tantùm in Eccleſiam ſui tituli, vel in ſuam diaconiam, quapropter juriſdictio Epiſcopi eſt amplior illa Cardinalis non Epiſcopi, ſiquidem extenſior, & amplior eſt diœceſis epiſcopalis, quàm titulus cardinalitius. Tum quia in tota diœceſi Epiſcopus plenam habet juriſdictionem, ut proprius & ordinarius Paſtor, poteſt enim ferre leges, punire delinquentes, quoad leges ſuæ diœceſis, ſecus Cardinalis non Epiſcopus cum in Eccleſia ſui tituli ſit veluti Parochus ſubjectus Epiſcopo, qui nil poteſt, niſi prout ei permiſerit Epiſcopus. Sin verò conſideremus Cardinalem quoad ſtatum & œconomiam Eccleſiæ univerſalis dignior habetur, & major, ſive Presbyter tantùm ſit ſive diaconus Epiſcopo non Cardinali, ratio eſt, quia Epiſcopi ſimplices nonniſi rariſſimè adhibentur ad regimen univerſalis Eccleſiæ extra generale Concilium. Cardinales verò quotidie aſſiſtunt Pontifici, nec ullum magni momenti peragitur negotium ſine conſilio, & ſuffragio Cardinalium, quo fit, ut Epiſcopi à Cardinalibus veluti Papæ Aſſeſſoribus creentur, judicentur, deponantur; non vice verſa Cardinales ab Epiſcopis. Hinc abſolutè & ſimpliciter Cardinalis præcedit Epiſcopum non Cardinalem, quæ eſt ratio Eugenii IV. in epiſtola ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, qua oſtendit Cardinalem eſſe digniorem Epiſcopo, vel Archiepiſcopo non Cardinali. Verùm hæc præcedentia non ſemper extitit in Eccleſia: ſiquidem olim Epiſcopi omnes præferebantur Cardinalibus, ac dicebantur fratres Pontificis, ſed ex quo ad Cardinales devoluta eſt electio activa vel paſſiva Romani Pontificis, obtinuerunt præcedentia ſupra Epiſcopos cùm antea neque ſoli, neque primarii eſſent? Primis enim ſeptem ſæculis Papa ad graviora negotia, quæ occurrebant, judicanda, & finienda conſueverat concilia Nationalia Epiſcoporum Italiæ convocare, quibus tametſi intereſſent Presbyteri Cardinales, ſedebant nihilominus poſt Epiſcopos, cui præcedentiam cedebant. Verùm cùm primùm Eccleſia Romana cœpit principatum temporalem poſſidere, ex dono Pipini, & Caroli Magni, quia negotia creverunt, & multò frequentius indiguit Pontifex aſſiſtentia conſiliariorum & concilia Nationalia non poſſent tam frequenter congregari ob incommoda plura, quæ inde oriebantur Eccleſiis, ideo omitti cœperunt convocationes Conciliorum, & totum negotium ad Senatum Cardinalium devolvebatur ob majus commodum, & ut expeditius ſubortæ controverſiæ dirimantur, neque Senatus iſte Cardinalium fuit perperam inſtitutus, quia fundatur in ſacra Scriptura in uſu & praxi veteris teſtamenti, ſiquidem inter Judæos duplex fuit tribunal, & Concilium unum majus, quod Sanhedrin dicebatur, fuitque Concilium 72. Seniorum, à Deo per Moyſem inſtitutum, ut habetur *Numer. cap.* 11. & hujus Concilii tanta erat authoritas, ut Seniores cognoſcerent de lege, de Prophetis, de doctrina, ac ſimul de Principibus. Alterum concilium erat minus, ac inferioris authoritatis à Jetro Moyſi ſuggeſtum, ut habetur *Exodi cap.* 18: utrumque tamen fuit poſtea antiquatum, ac penè deletum, ſed Rex Joſaphat utrumque renovavit, reſtauravit, reſtituit, ut habetur 2. *Paralip. cap.* 19. Primum Concilium erat Hieroſolymæ, cui præſidebat Pontifex veteris teſtamenti, & ad illud majores controverſiæ deferebantur. Minus erat in ſingulis civitatibus, & conſtabat ex viginti tribus perſonis, & ab ejus ſententia provocabatur ad Concilium majus, ſeu concedebatur appellatio ad Sanhedrin. Perinde in Eccleſia ad evellendas radices hæreſum, quæ ſuccreſcunt, ſolent convocari generalia Epiſcoporum Concilia, ut etiam pro definiendis controverſiis vel negotiis pertinentibus ad totam Eccleſiam univerſalem: alioquin ſi negotia non reſpiciant totam Eccleſiam, ſed unicum tantùm regnum vel Provinciam, vel Principem aut ordinem res tota defertur ad Conſiſtorium Cardinalium, qua de cauſa Cardinalibus ſingularibus demandata eſt ſingularium regnorum protectio, ut cura paterna eorum commoda, & utilitates promoveant, & ſummum Pontificem promovent in determinationibus, & ſententiis ferendis. Antiquitus Eccleſiæ Cardinales in veſtibus exterioribus nullo diſcrimine à Presbyteris ſimplicibus diſtinguebantur, ſed Innocentius IV. in Concilio Lugdunenſi congregato anno 1246. dignitati cardinalitiæ pileum rubrum adjunxit, quo Cardinales cœperunt diſtingui ab aliis Præsbyteris ſimplicibus, conceſſit etiam Cardinalibus, ut equitantes incederent per urbem; & ad hæc duo privilegia conceſſa Cardinalibus motus fuit Pontifex, eò quia à Frederico Imperatore, quem in dicto Concilio Lugdunenſi ſpoliaverit imperio, & anathemate percuſſerat, aliquos detinebat Cardinales, ut contradicerent Pontifici, quibus voluit Pontifex ſignificare officium Cardinalium eſſe Eccleſiam uſque ad ſanguinis effuſionem intrepidè protegere. Poſtea Paulus II. ad majorem ornatum, & decorem dignitatis cardinalitiæ iisdem conceſſit, ut veſtes purpureas adhiberent, idque contigit an. 1464. & ex tunc dignitas cardinalitia cœpit æquivocari regiæ. Creationem Cardinalium quod attinet, quando Papa eam intendit in conſiſtorio die Mercurii quatuor temporum exponit, & ſequenti die nomina eorum & merita proclamat, qui ſi digni admittantur à ſummo Pontifice creantur hoc pacto die ſabbatho quatuor temporum Papa ornatus thiara, & præeunte cruce poſt cœtum cardinaliũ ingreditur conſiſtoriale con-

conclave, ubi publicè præconizat merita electorū ad dignitatem cardinalitiam quos nominatim vocat; & quos contingit adeſſe per Cardinales Diaconos aſciſcit, & aſcitos alloquitur Papa: *Maxima dilectiſſimi filii & excellentiſſima dignitate donati eſtis, ad conſilium Apoſtolicum vocati, Conſiliarii noſtri, & Conjudices orbis terrarum eritis, ſucceſſores Apoſtolorum circa thronum ſedebitis.* Ita præconizati per ordinem ad Papam accedunt, cujus pedem, & manum exoſculantur, quos tamen elevat, eiſque in faciem figit oſculum, inde ſingulos Cardinales ordinatè oſculantur, & cantatur Te Deum laudamus accedentes ad ſacellum palatii Papalis, ubi Cardinalis Decanus preces fundit, quas terminat, recitando orationem *Omnipotens ſempiterne Deus miſerere famulis tuis*, dein ſinguli Cardinales revertuntur ad Papam ſtantes coram illo circulatim; & primus nominatus genuflexus recipit in caput galerum rubrum à Papa dicente: *Ad laudem omnipotentis Dei, & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ accipe galerum rubrum inſigne ſingulare dignitatis Cardinalatus, per quod deſignatur, quod usque ad mortem, & ſanguinis effuſionem incluſivè pro exaltatione ſanctæ fidei pace, & quiete populi Chriſtiani augmento, & ſtatu ſacroſancta Romanæ Eccleſiæ te intrepidum exhibere debeas in nomine Patris,* & id repetitur cum ſingulis dat galerum, hiſce abſolutis per ordinem honorificè ad proprias domos ducuntur per primarios Cardinales. In primo autem conſeſſu Conſiſtoriali Papa iiſdem impertitur facultatem ſuffragandi, quæ functio dicitur apertio oris, & Pontifex hæc verba profert: *Aperimus vobis os tam in collationibus, quàm in conſiliis, atque in electione ſummi Pontificis, & in omnibus actionibus tam in conſiſtorio, quàm extra in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Et illis aſſignat titulum in Eccleſia Romæ, datque eis annulum, & ait: *Ad honorem ſanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ſanctæ Cæciliæ, vel Laurentii, vel Chryſogoni committimus tibi Eccleſiam S. Cæciliæ cum clero, & populo.*

Quod verò ad ſeriem, & ſucceſſionem continuatam Pontificum attinet certum eſt, primum in lege veteri Pontificem inſtitutum fuiſſe Moyſem anno ab orbe condito 2483. ætatis ſuæ anno 80. fuit enim à Deo inſtitutus Dux Iſraëlis, quem ex Ægypto eduxit, & legem à Deo accepit in deſerto, adeo ut Moyſes fuit ſimul ſupremus Princeps in politicis & ſummus Pontifex in ſacris conſtitutus. Quoad pontificatum Aaronem habuit ſucceſſorem in politicis Joſue ſuffectus fuit, cùm mortalitatem exuit anno circumductionis per deſertum quadrageſimo, & exinde fuit continuata ſucceſſio Pontificum veræ fidelium Eccleſiæ usque ad Jeſum Chriſtum. A Moyſe usque ad Machabæos, hæc fuit ſucceſſio Pontificum, poſt Moyſem primus fuit Aaron, 2. Eleazar, 3. Phinees, 4. Heli, 5. Achitoph. 6. Abiathar, 7. Sadoch. 8. Æhimas. 9. Azarias. 10. Azarias tempore Oziæ. 11. Urias. 12. Sobna tempore Ezechiæ. 13. Eliachium tempore Menaſſæ. 14. Helcias tempore Joſiæ. 15. Sarea occiſus à Nabuchodonoſore. 16. Joſedech in captivitate. 17. Jeſus ejus filius. 18. Joacim. 19. Eliaſib. 20. Joadas, 21. Joannes, 22. Jaddus. 23. Onias. 24. Simeon. 25. Eleazar II. 26. Manaſſes. 27. Onias II. 28. Simeon II. 29. Onias III. 30. Alcimus. 31. Judas Machabæus. Omnes iſti fuerunt fidi cuſtodes veræ religionis, & ſummi Pontifices veteris legis ab anno orbis conditi 2520. usque ad annum orbis conditi. 3823. Tenuerunt ſacra, qua præſcripta quā tradita ſub Ducibus Quindenis. Continuata fuit itidem ſucceſſio à primo anno Juda ſeu ab orbe condito. 3823. ſub ducibus quatuor usque ad Ariſtobolum per annos 58. & ſub Regibus 9. per annos 373, usque ad Caipham ſub quo crucifixus, mortuus fuit Chriſtus, & reſurrexit hoc eſt anno ab orbe condito 4016. Ariſtobolus autem anno ab orbe condito. 3882. primus poſt Regem Sedechiam diadema ſibi regium impoſuit ut refert Joſephus lib. Antiquitatum cap. 18. & defecit ſceptrum Judæ cum Agrippa Juniore anno ab orbe condito 4055. & à Chriſto nato anno 72. & tunc cœpit religio Chriſtiana propagari ſub Veſpaſiano Cæſare, & Judæorum imperium, & ſceptrum defecit, & cum ſceptro etiam dignitas Pontificia, & religio apud ipſos cœpit corrumpi, ac totaliter immutari, ac diſcindi ob varias ſectas, uti fuerunt Phariſæi non multo ante Chriſti adventum orti Authoribus Samai, & Hillel ex quibus etiam ſuam traxerunt originem ſcribæ ita nuncupati, eò quia ſcripturas interpretarent, & dogmatizarent privatas traditiones legis non curantes. Hi omnia adſcribebant fato, animarum judicio ſub terra fieri aſſerebant; propugnantes tranſanimationem pithagoricam, ſed bonorum tantùm hominum volentes malorum animas æternum cruciari. Scripturas vitioſè interpretabantur, & ſub ſpecie ſanctitatis lucrum nundinabantur. Præter Phariſæos, & ſcribas aliæ etiam fuerunt Sectæ tunc exortæ, ut Sadducæi à Sadoch orti, hi enim inficiabantur reſurrectionem aſſerentes animam unà cum corpore extingui. Eſſeni inter ſe diviſi Samaritæ erant, qui cum Judæi nec templū, nec ſacrificia nec cæremonias communes habebant ſolum Pentateuchum agnoſcentes negantes & ipſi carnis reſurrectionem, & Spiritum S. Sebuſæi, & Carthenitantùm diſidebant ob varias feſtivitatum celebrationes. Doſithæi ab animatis abſtinebant: ſuperſtitioſè ſabbathizabant, adeo ut quo quo loco vel ſitu ſabbathum deprehendiſſet, eodem per totum diem immotus ſtaret. Monogamiam imò & plures illorum virginitatem colebant. Emerobaptiſtæ coaleſcebant ex Phariſæis, & Sadducæis exiſtimabant vivere non poſſe hominem niſi ſingulis diebus aquis immergeretur. Nazaræi Pentateuchum non recipiebant, & ab animatis, ut ab immundis abſtinebant. Oſſeni, & Herodiani aſſerebant Herodem eſſe Meſſiam, eò quia Judæorum ſceptrum excepiſſet, ſed has inter Judæorum Sectas adhuc vera religio intacta ſervabatur, ac ſingularis ſanctitatis odore florebat in ſacra familia Chriſti Redemptoris ut in Sene Simeone, Anna, Zacharia, Eliſabetha, Joſepho, & Maria Virgine, hinc ſtatim cœpit poſt defectionem ſummorum Pontificum, ac templi Hieroſolymitani, & Sacrificiorum Pontificatus legis evangelicæ, ſeu novi teſtamenti cujus ſummus ſacerdos ſecundùm ordinem Melchiſedech & Pontifex ter optimus, terque Maximus fuit Jeſus Chriſtus verus Deus, & verus homo, ſolus per excellentiam, qui vicarium ſibi delegit Petrum Apoſtolum ſuper quem fundavit Eccleſiam in terris militantem, non tamen ſuper perſonam quæ brevi erat moritura, ſed ſuper dignitatem ſummi Paſtoris, & capitis totius Eccleſiæ, adeo ut Petrus ſit Pontificatum ingreſſus, & Monarcha factus univerſalis Eccleſiæ anno Chriſti nati 34. ſeditque Romæ annos 24. Menſes 5. dies undecim, cui ſucceſſit anno Chriſti nati 51. S. Linus, eò quia Claudius Imperator Chriſtianos omnes proſcriberet, & Petrus Hieroſolymam confugerit, adeo ut Linus ſuppleverit abſentiam Petri Romæ donec revertetetur anno 68. cumque fuiſſet reverſus Petrus unà cùm D. Paulo, ut opem ferret afflictis Chriſtianis ob perſecutionem Neronis. Unde D. Petrus cœpit regere Eccleſiam Romæ anno Chriſti 44. cum autea ſediſſet Hie-

Digitized by Google

Hieroſolymis annis 5. Antiochiæ annis 7. Romæ 24. menſ. 5. dies 12. ſederitque univerſim annos 36. menſ. 5. dies 12. S. Linus Petri ſucceſſor ſedit annos 11. menſ. tres dies 12. ab anno ſalutis 69. ad annum 80. S. Cletus S. Petri Coepiſcopus, & Coadjutor ſedit in Pontificatu annos 12. menſ. 7. dies 2. ab obitu Lini die 25. Septembris anno ſalutis 80. usque ad 93. die 26. Aprilis ſub Domitiano. Clemens Martyr ſedit ab anno 10. Domitiani qui fuit ſalutis 93. usque ad annum Chriſti 102. ſeu per annos novem menſes ſex dies 4. vacavit ſedes Apoſtolica dies 21. Anacletus ſedit in Pontificatu annos 9. menſes ſex dies 29. creatur Pontifex anno ſalutis 103. vacavit ſedes dies 13. S. Evariſtus Martyr ſedit in Pontificatu annos novem menſes 3. deceſſit die 26. Octobris anno ſalutis 121. vacavit ſedes dies 18. S. Alexander Martyr Pontifex Romanus ſedit in Pontificatu annos 10. menſes 5. dies 20. creatus die 13. Novembris anno ſalutis 121. moritur die 3. Martii anno 132. vacavit ſedes dies 25. S. Sixtus Martyr Pontifex Romanus ſedit annos 10. minus uno menſe diebus 22. creatus 29. May anno ſalutis 132. moritur 8. idus Aprilis anno ſalutis 142. vacavit ſedes dies 2. S. Teleſphorus martyr ſedit in Pontificatu ab 8. die Aprilis anno ſalutis 142. usque ad 5. Januarii anno 154. rexit eccleſiam per annos 11. menſes 9. minus tribus diebus vacavit ſedes dies 7. Hyginus martyr ſedit ab anno 154. die 15. Januarii usq; ad diem 11. Januarii anno ſalutis 158. per annos 4. duobus diebus vacavit ſedes dies 3. Pius Martyr ſedit in potificatu à die 25. Januarii anno ſalutis 158. ad 5. Idus Julii 167. ſedit annos 9. menſes ſex detractis diebus tribus vacavit ſedes dies 14. S. Anicetus Martyr ſedit à die 23. Julii anno ſalutis 167. usque ad diem 17. Aprilis anni ſalutis 175. rexit eccleſiam annis octo menſibus novem diebus ſex vocavit ſedes diebus ſeptemdecim S. Concordius Soter martyr ſedit in Pontificatu à die 4. Maji anni ſalutis 175. usque ad 10. Calendas Maji anno 179. rexit eccleſiam per annos 4. minus diebus duodecim vacavit ſedes dies 11. S. Abundius Eleutherius martyr ſedit à die 5. nonas Maji anni 179. usque ad 7. Calend. Junii anno ſalutis 194. ſedit per annos 15. dies 23. S. Victor martyr ſedit à Calend. Junii anno 194. usque ad diem 28. Julii anno ſalutis 203. ſeu per annos 9. menſem 1. dies 28. S. Zepherinus martyr ſedit à die 8. Auguſti anni ſalutis 203. ad 7. Calendas Septembris anni 221. rexit eccleſiam per annos 18. dies octodecim, vacavit ſedes dies ſex S. Caliſtus martyr ſedit in pontificatu annis quinque menſe 1. diebus duodecim ab anno ſalutis 221. die 2. Septembris uſque ad pridie Id. Octobris anni ſalutis 226. vacavit ſedes dies 6. S. Urbanus martyr ſedit in pontificatu annos ſex menſes 7. dies 4. à die 21. Octobris anni ſalutis 226. uſque ad diem 25. Maji anno 233. vacavit Eccleſia diebus triginta S. Calpurnius ſedit in pontificatu à die 8. Calend. Julii anno ſalutis 233. uſque ad diem decimum nonum anno ſalutis 237. rexitque Eccleſiam annos 4. menſ. 4. dies 25. vacavit ſedes dies 13. S. Fabianus martyr ſedit in pontificatu annos 15. dies 3. vacavit ſedes annum unum, & menſes tres. S. Cornelius martyr ſedit annum unum menſes 5. dies 14. à die prima Aprilis anno ſalutis 254. uſque ad 18. Calendas Octobris anno 255. vacavit ſedes dies 35. S. Lucius martyr ſedit in cathedra Apoſtolica à die 20. Octobris anno 255. uſque ad 4. nonas Martii anno 257. rexitque eccleſiam anno 1. menſes 4. dies 12. vacavit eccleſia dies 35. S. Stephanus martyr ſedit in Pontificatu annos 3. menſes 3. dies 22. à die 19. Aprilis anno ſalutis 257. usque ad 4. nonas Auguſti anno ſalutis 260. vacavit eccleſia dies 22. S. Sixtus II. martyr ſedit in cathedra D. Petri uno anno minus octodecim diebus fuit creatus die 24. Auguſti anno 260. martyrium glorioſè conſummavit 8. Idus Auguſti anno 261. vacavit ſedes dies 35. S. Dionyſius ſedit in Pontificatu annos 11. menſes 3. dies 14. à pridieidibus Septembris anno ſalutis 261. usque ad 6. Calendas Januarii anno 272. S. Felix martyr ſedit in Pontificatu annos 2. menſes 5. detracto uno die martyrii coronam accepit 3. Calendas Junii anno 275. vacavit ſedes dies 5. S. Euthychianus martyr ſedit annos 8. menſes 5. dies 4. vacavit ſedes dies 9. creatus fuit Pontifex pridie nonas Junii anno 275. martyrium conſummavit 6. Idibus Decembris an. 283. S. Caus martyr ſedit in Pontificatu anno 12. menſes 4. dies 5. creatus Pontifex 16. Calendas Januarii anno 283. martyrii coronam accepit 10. Calendas Maji anno 296. vacavit ſedes dies 11. S. Marcellinus martyr ſedit in Pontificatu annos 8. minus menſe uno & diebus ſexdecim electus 5. nonas Maji anno 296. martyrium conſummavit anno 304. die 6. Calendas Maji vacavit ſedes menſes ſeptem dies 25. S. Marcellus martyr creatus Pontifex 21. Novembris anno 304. Martyrio coronatus 18. Calendas Februarii anno ſalutis 309. vacavit ſedes Apoſtolica dies 20. S. Euſebius ſedit annos duos menſes 7. dies 21. vacavit ſedes diebus ſeptem. S. Melchiſedes martyr ſedit annos 2. menſes 2. dies 8. vacavit ſedes menſem unum dies 21. S. Sylveſter ſedit annos viginti & unum menſes 10. à die electionis Calendas Februarii anno 313. ad diem obitus pridie Calendas Januarii anno 335. vacavit ſedes dies 15. S. Marcus creatus Pontifex die 17. Calendas Februarii anno ſalutis 336. obiit die 7. Octobris ejuſdem anni vacavit ſedes dies 20. S. Julius ſedit annos 15. menſes 5. dies ſeptemdecim fuit electus die 26. Octobris anno 336. obiit 12. Aprilis anno 352. vacavit ſedes dies 25. S. Liberius ſedit annos 15. menſes 4. à die electionis quæ contigit 8. Maji anno 352. ad diem obitus, qui fuit 5. Idus Septembris anno 367. vacavit ſedes dies 6. S. Damaſus ſedit annos octodecim minus menſibus diebus 4. Fuit electus die 15. Septembris anno 367. obiit 3. Idus Decembris anno 384. vacavit ſedes dies 31. S. Siricius ſedit annos 13. menſem unum dies 14. à die electionis quæ fuit pridie Idus Januarii anno 385. ad diem obitus qui contigit 8. Calendas Martii 398. vacavit ſedes dies 20. S. Anaſtaſius ſedit annos quatuor menſem unum dies 13. à pridie Idibus Martii anno 398. ad diem obitus qui fuit 5. Calendas Maji anno 402. S. Innocentius Papa 41. ſedit annos 15. menſem unum, dies 10. electus 15. Calendas Junii anno 402. obiit 5. Calendas Auguſti anno 417. vacavit ſedes dies 22. S. Sozimus Papa 42. Elegitur 19. Auguſti anno 417. ſedit annum unum menſes 4. dies 7. obiit 7. Calendas Januarii 418. vacavit ſedes diem unum S. Bonifacius I. Papa 43. eligitur die 5. Calendas Januarii anno 418. ſedit annos 5. minus duobus menſibus, & tribus diebus, vacat ſedes dies 9. S. Cœleſtinus Papa XLIV. eligitur 3. Nonas Novembris anno 423. ſedit annos 8. menſes 5. dies 3. obiit idus Aprilis anno 431. Xyxtus III. Papa 45. eligitur 6. Calendas Maji anno 432. ſedit annos 8. minus triginta diebus obiit 5. Calend. April. an. 440. vacavit ſedes dies 42. S. Leo

Digitized by Google

Magnus Papa 46. eligitur 6. Idus Maji anno 440. ſedit annos 21. minus diebus 32. obiit 3. Idus Aprilis Anno 461. vacavit ſedes menſes 7. die uno. S. Hylarius Papa 47. eligitur pridie Idus Novembris anno 461. ſedet annos 6. menſes decem minus duobus diebus obiit 4. Idus Septembris anno 467. vacavit ſedes dies decem. S. Simplicius Papa 48. eligitur die 27. anno 467. ſedit annos 15. menſes 5. dies 10. obiit anno 483. I. Martii vacavit ſedes 6. dies S. Felix Papa 49. dictus junior eligitur anno ſalutis 483. die 8. Martii, ſedit annos 9. minus diebus 12. obiit anno 492. die 5. Kalend. Martii, vacavit ſedes dies 6. S. Gelaſius Papa 50. eligitur die 2. Martii anno 492. ſedit annos 4. menſes 8. dies 19. obiit anno 496. die 11. Kalend. Decembris, vacavit ſedes dies 7. S. Anaſtaſius junior Papa 51. eligitur die 28. Novembris anno 496. obiit 13. Kalend. Decembris, poſtquam ſediſſet annos 2. minus diebus 9. anno 498. vacavit ſedes dies 4. S. Symmachus Papa 52. eligitur die 10. Kalend. Decembris anno 498. exuit mortalitatem 14. Xalend. Auguſti anno 514. cùm ſediſſet annos 15. menſes 8. minus diebus 4. vacavit ſedes dies 7. S. Hormiſta Papa 53. eligitur anno 514. 7. Kalend. Auguſti ſedit annos 9. dies 10. obiit anno 523. vacavit ſedes dies 7. S. Joannes I. Matryr Pontifex 54. eligitur anno 523. Idibus Auguſti regnavit annos 2. menſes 9. dies 14. obiit anno 525. die 6. Kalend. Junii, vacavit ſedes dies 58. S. Felix III. Papa 55. eligitur anno 526. die 24. Julii moritur 4. Idus Octobris anno 530. cùm ſediſſet annos 4. menſes 2. dies 22. vacavit ſedes dies tres. S. Bonifacius Papa 56. eligitur anno 530. die 15. Octobris, deceſſit ex hac vita anno 531. die 17. Octobris cùm regnâſſet annum 1. diem 1. S. Joannes junior Papa 57. eligitur anno ſalutis 531. regnavit annos circiter 5. obiit anno 535. die 6. Kalend. Julii vacavit ſedes dies 6. S. Agapetus Papa 58. eligitur anno 535. hujus Pontificis annus electionis, & mortis incertus eſt, ut etiam dies electionis, aliqui enim aſſerunt fuiſſe electum anno 534. unde vix ſedit annum integrum S. Sylverius Papa 59. eligitur anno 536. ſedit annos circiter 4. obiit anno 540. die 12. Kalend. Junii. Vigilius Papa 60. eligitur anno 540. die 4. Kalend. Julii, & cùm ſediſſet annos circiter 15. obiit anno 555. vacavit ſedes menſes tres, dies 5. Pelagius Papá 61. eligitur anno 555. obiit, cùm regnaſſet annos 4. menſes 10. dies octodecim anno 559. vacavit ſedes menſes 3. dies 25. Joannes III. Papa 62. eligitur anno 559. die 21. Julii, & cùm ſediſſet annos 13. minus diebus 11. obiit anno 572. die 3. Idus Julii vacavit ſedes menſes 10. dies 3. Benedictus Papa 63. eligitur anno ſalutis 573. die 16. Maji, ſedit annos 4. menſes 2. dies 16. obiit anno 577. vacavit ſedes menſes 3. dies 10. Pelagius II. Papa 64. eligitur anno 577. die 11. Novembris moritur 6. Idus Februarii anno 590. cùm ſediſſet annos 22. menſes 3. minus 4. diebus ſedes vacavit circiter menſes 7. S. Gregorius Papa 65. eligitur 3. Nonas Septembris anno 590. & cùm ſediſſet annos 14. minus menſibus 5. dies 19. obiit anno 604. die 12. Martii vacavit ſedes menſes 5. dies 19. Sabinianus Papa 66. eligitur anno 604. Kalend. Septembris ſedit annos 2. dies 17. obiit anno 606. die 11. Kalend. Martii vacavit ſedes menſes 11. dies 26. Bonifacius III. Papa 67. eligitur anno 606. die 15. Kalend. Martii ſedit menſes 9. minus uno die moritur eodem anno die 12. Novembris vacavit ſedes menſes 10. dies 6. Bonifacius IV. Papa 68. eligitur anno 607. die 18. Septembris, ſedit annos 6. menſes 7. dies 20. obiit anno 614. die 8. Maji, vacavit ſedes menſes 5. dies 12. S. Deusdedit Papa 69. eligitur anno ſalutis 614. die 13. Novembris, ſedit annos 3. minus tribus diebus, obiit anno 617. die 8. Novembris, vacavit ſedes menſem unum dies 16. Bonifacius V. Papa 70. eligitur anno 617. die 14. Decembris ſedit annos 7. menſes 9. dies 20. obiit anno 625. vacavit ſedes menſes 6. dies 18. Honorius I. Papa 71. eligitur anno ſalutis 626. die 14. Maji ſedit annos 12. menſes 5. minus diebus tribus, moritur anno 638. die 4. Idibus Octobris, vacavit ſedes annum 1. menſes 7. dies 17. Severinus I. Pontifex 72. eligitur anno 638. obiit anno 639. die 4. Nonas Auguſti, vacavit ſedes menſes 4. dies 29. Joannes IV. Papa 73. eligitur ultimo die anni 639. ſedit annum 1. menſes 9. dies 12. moritur 4. Id. Octobris anno 641. vacavit ſedes menſem 1. diebus 13. Theodorus I. Papa 74. eligitur die 25. Novembris anno 641. obiit pridiè Id. Maji anno 649. cùm ſediſſet annos 7. menſes 5. dies 28. vacavit ſedes menſem 1. dies 16. S. Martinus Papa 75. eligitur 1. Julii anno 649. cùm ſediſſet annos 5. menſes 4. dies 12. obiit 12. Novembris anno 654. S. Eugenius I. Papa 76. eligitur die 13. Novembris anno 654. moritur anno 655. die 2. Junii, cùm ſediſſet menſes 6. dies 20. vacavit ſedes menſem unum dies 29. S. Vitalianus Papa 77. eligitur die ultimo Auguſti anno 656. obiit 27. Januarii anno 669. cùm ſediſſet annos 13. menſes 5. minus tribus diebus, vacavit ſedes menſes 2. dies 13. S. Adeodatus Papa 78. eligitur 9. Aprilis anno 669. obiit die 6. Kalend. Auguſti anno 676. cùm ſediſſet annos 7. menſes 2. dies 16. vacavit ſedes menſes 4. dies 6. Domnus Papa 79. eligitur anno 676. Kalend. Novembris obiit anno 678. cùm ſediſſet annum 1. S. Agatho Papa 80. eligitur anno 678. obiit die 9. Januarii anno 681. cùm ſediſſet annos 3. menſes 4. vacavit ſedes menſes 7. dies 5. S. Leo II. Papa 81. eligitur anno 682. die 15. Auguſti obiit 4. Kalend. Junii anno 684. ſedit annum unum menſes 10. dies 13. S. Benedictus II. Papa 82. eligitur anno 684. die 20. Auguſti, obiit anno 685. die 8. Maji, cùm ſediſſet menſes 8. dies 18. vacavit ſedes menſem unum dies 15. Joannes V. Papa 83. eligitur anno 685. die 22. Julii obiit anno 686. die 2. Auguſti, cùm ſediſſet annum unum dies 10. Conon Papa 84. eligitur anno 686. die 28. Jan. obiit anno 687. die 22. Septembris cùm ſediſſet menſes 11. diem 1. vacavit ſedes menſem unum dies 13. S. Sergius Papa 85. eligitur anno 687. die 5. Decembris obiit anno 701. die 9. Septembris cùm ſediſſet annos 13. menſes 9. dies 4. vacavit ſedes menſem unum dies 20. S. Joannes VI. Martyr Papa 86. eligitur anno 701. die 29. Octobris, obiit 10. Januarii, anno 705. cùm ſediſſet annos 3. menſes 2. dies 12. vacavit ſedes menſem unum dies 18. Joannes VII. Papa 87. eligitur 1. Martii anno 705. obiit 25. Kalend. Novembris anno 707. cùm ſediſſet annos 2. menſes 7. dies 17. vacavit ſedes menſes 3. Sicinnius Papa 88. eligitur 25. Kalend. Februarii anno 707. ſedit dies 20. obiit die 7. Februarii anno 707. vacavit ſedes dies 9. S. Conſtantinus I. Papa 89. eligitur die 7. Martii anno 707. obiit anno 714. die 9. Aprilis, cùm ſediſſet annos 7. dies 2. vacavit ſedes dies 40. S. Gregorius II. Papa 90. eligitur anno ſalutis 714. die 21. Maji obiit anno 731. die 3. Id. Februarii cùm ſediſſet annos 16. menſes 8. dies 20. vacavit ſedes dies 5. Sanctus Gregorius III. Papa 91. eligitur anno 731. die 16. Februarii obiit anno 741. die 9. Kalend. Decembris cùm ſediſſet annos 10. menſes 9. vacavit ſedes dies 4. Sanctus Zacharias I. Papa 92. eligitur anno 741. Kalend. Decembris obiit anno 752. Idibus Martii cùm

ſediſ-

ſediſſet annos 10. menſes 5. dies 15. vacavit ſedes dies 12. Stephanus junior Papa 93. eligitur anno 752. die 27. Martii ſedit dies 3. Stephanus III. Papa 94. eligitur eodem anno 752. obiit anno 757. die 6. Kalend. Maji, cùm ſediſſet annos 5. dies 20. vel ut placet aliis 22. quo verò die ignoratur, quamvis aſſerant Menſe Aprili fuiſſe electum vacavit ſedes diebus 30. Sanctus Paulus I. Papa 95. eligitur anno 757. die 26. Maji ſedit annos decem menſem unum dies 2. obiit die 28. Junii anno 767. vacavit ſedes annum unum, & menſem unum. S. Stephanus IV. Papa 96. eligitur anno ſalutis 768. Nonis Auguſti, obiit anno 772. Kalend. Februarii, cùm ſediſſet annos 3. menſes 5. diea 28. vacavit ſedes dies 8. Hadrianus Papa 97. eligitur anno 772. die 9. Februarii obiit anno 795. die 7. Kalend. Januarii cùm ſediſſet annos 22. menſes 10. dies 15. & eodem die fuit ſedes impleta. Leo III. Papa 98. eligitur anno 795. die 7. Kalend. Januarii obiit anno 816. pridie Id. Julii, cùm ſediſſet annos 20. menſes 5. dies 23. Hic Anaſtaſius videtur erràſſe aſſerens Leonem fuiſſe electum 7. Kalend. Januarii & mortuum pridie Idibus Junii, hiſce enim diebus ſupputatis ſunt dies 21. non verò 17. vacavit ſedes dies 10, S. Stephanus V. Papa 99. eligitur anno 816. die 24. Junii, ſedit menſes 7. obiit 27. Januarii. Paſchalis Papa 100. eligitur anno 817. die 26. Februarii obiit anno 824. pridie Idibus Maji, cùm ſediſſet annos 7. menſes 2, dies 16. & vacavit ſedes dies 4. Eugenius II. Papa 101. electus fuit anno 824. die 19. Junii ſedit annos tres menſem 1. dies 17. obiit anno 827. vacavit ſedes una tantùm die, Valentinus I. Papa 102. creatur anno 827. die 9. Auguſti obiit die 21. Septembris, cùm ſediſſet dies 40. vacavit ſedes dies tres. Gregorius IV. Papa 103. eligitur anno 827. die 24. Septembris, obiit anno 843. cùm ſediſſet annos 16. Sergius Papa 104. eligitur anno ſalutis 844. die 4. Februarii obiit anno ſalutis 847. pridie Id. Aprilis cùm ſediſſet annos 3. menſem unum, dies 3. ſedes eodem die impleta fuit. S. Leo IV. Papa 105. eligitur anno 847. pridie Idibus Aprilis obiit anno 855. die 16. Kalend. Auguſti, cum ſediſſet annos 8. menſes 4. dies 4. Benedictus III. Papa 106. eligitur anno 855. die 16. Julii obiit anno 858. die 26. Januarii cum ſediſſet annos 2. menſes 6. dies 10. vacavit ſedes duobus menſibus, & diebus 27. Nicolaus I. Papa 107. eligitur anno 858. die 8. Kalend. Maji obiit Idibus Novembris ex Anaſtaſio vel Idibus Decembris ex Frodoardo, ſedit annos 9. menſes 6. dies 20. vacavit ſedes menſem unum, Hadrianus II. Papa 108. eligitur anno 867. die 19. Kalend. Januarii ſedit annos 4. menſes 10, dies 17. obiit anno 872. vacavit ſedes uſque ad 19. Kalend. Januarii. Joannes VIII. Papa 109. eligitur 19. Kalend. Januarii anno ſalutis 872. obiit anno 882. die 18. Kalend. Januarii, cum ſediſſet annos 10. minus uno die vacavit ſedes diebus tribus. Marinus I. Papa 110. eligitur anno 882. die 5. Kalend. obiit anno 884. cum ſediſſet annos 2. vacavit ſedes dies 2. Hadrianus III. Papa III. eligitur anno 884. die 13. Kalend. Februarii, obiit 6. Id. Maji anno 885. cum ſediſſet annum unum, menſes 3. dies 19. vacavit ſedes aliquot dies. Stephanus VI. Papa 112. eligitur anno 885. & moritur 891. cum ſediſſet annos 6. vacavit etiam ſedes per aliquot dies. Formoſus Papa 113. eligitur anno 891. & obiit 896. die 19. Kalend. Januarii, ſeditque annos 5. cum aliquibus menſibus, & diebus. Bonifacius VI. Papa 114. intruditur anno ſalutis 896. menſe Decembri, & tenuit ſedem diebus 15. Stephanus VII. Papa 115. intruditur anno 897. menſe Januarii & ſtrangulatur anno 900. tenuit ſedem annos 3. Romanus Papa 116. pariter intruditur anno 900. ſedit per menſes 4. dies 20. Theodorus Papa 117. anno 901. ſedit dies 20. Joannes IX. Papa 118. eligitur eodem anno 901. die 5. Idibus Septembris obiit anno ſalutis 905. cum ſediſſet annos 4. dies 15. vacavit ſedes die uno. Benedictus IV. Papa 119. eligitur anno 905. cum reliqua ſint incerta, & varia, obiit anno 907. Leo V. Papa 120. ſedit anno 907. dies 40. reliqua habentur incerta. Chriſtophorus Papa 121. eligitur anno 908. ſedem tenuit menſibus 7. Sergius III. Papa 122. eligitur anno 908. & ſedit annos duos. Anaſtaſius III. Papa 123. eligitur anno 910. ſedit annos 2. menſes 2. Lando I. Papa 124. eligitur anno 912. ſedem tenuit menſibus 4. ut refert Marianus Scotus. Joannes X. Papa 125. eligitur anno ſalutis 912. in carcerem truditur anno 928. vixit ad annum 929. Leo III. Papa 126. eligitur anno 928. ſedit per ſex menſes & dies 15. Stephanus VIII. dictus V. papa 127. eligitur anno 929. ſedit annos 2. menſem unum, dies 15. Joannes XI. dictus XII. papa 128. intruditur anno 931. tenuitque ſedem annos ferè 6. Leo VII. Papa 129. eligitur anno 936. obiit anno 939. cum ſediſſet annos tres, menſes ſex dies 10. Stephanus IX. Papa 130. eligitur anno 943. cùm ſediſſet annos 3. menſes 4. dies quinque, quo die obierit incertum. Marinus II. Papa 131. dictus Martinus tertius eligitur anno 942. ſedit annos 4. quo die fuerit electus, & obierit reticetur. Agapetus II. Papa 132. eligitur anno 946. die 18. menſis Maji, obiit 6. Kalend. Januarii anno 955, cum ſediſſet annos 10. menſes, & dies 10. juxta Baronium. Joannes XII. Papa 133. intruditur anno 956. obiit anno 964. pridie Idus Maji. Benedictus V. Papa 134. eligitur anno 964. pridie Idus Maji, obiit 5. Nonas Julii anno 965. Joannes XIII. Papa 135. eligitur anno 965. obiit anno 972. octavo Idus Septembris, ſedit annos ſex, menſes 11. Donus II. Papa 136. eligitur anno ſalutis 972. die 12. Kalend. Octobr. obiit 14. Kalend. Januarii ejuſdem anni cum ſediſſet quinque dies 11. Benedictus VI. Papa 137. eligitur anno ſalutis 972. die 13. Kalend. Januarii quo anno & die obierit ignoratur. Benedictus ſeptimus Papa 138. eligitur anno 975. obiit anno 984. die 10. Julii, cum ſediſſet annos 9. Joannes quartus decimus Papa 139. eligitur anno 984. obiit 985. die 20. Auguſti. Joannes XV. Papa 140. eligitur anno 985. ſedit annos 10. obiit anno 996. Gregorius V. Papa 141. eligitur anno 996. die 11. Junii ſedit annos duos menſes 8. dies 5. obiit anno 999. die 12. Kalendas Martii. Sylveſter II. Papa 142. eligitur anno 999. obiit anno 1003. die 12. Maji ſedit anno 4. completos. Joannes XVI. Papa 143. eligitur 1003. ſedit menſes quinque, & dies aliquot. Joannes XVII. Papa 144. eligitur anno 1003. die 12. Kalend. Decembris ſedit annos 8. menſes 7. minus tribus diebus obiit anno 1009. vacavit ſedes menſem 1. dies 13. Sergius IV. Papa 145. eligitur anno 1009. pridie Kalendas Septembris ſedit annos duos menſes 8. dies 13. obiit anno 1002. die 13. Maji juxta Marianum Scotum, & Sigibertum ex ſuo tamen epitaphio obiit anno 1013. Benedictus VIII. Papa 146. eligitur anno 1013. quo die incertum, obiit anno 1024. die 3. Kalendas Martii, cum ſediſſet annos 12. vacavit ſedes diem unum. Joannes XX. dictus XXI. Papa 147. eligitur anno 1024. pridie Kalendas Martii, ſedit annos novem menſes 8. obiit anno 1033. quo die incertum. Benedictus nonus Papa 148. intruditur anno 1033. die 6. Idus

die S. Luciæ Sacro, poſtquam ſediſſet menſes 5. dies 9. Bonifacius VIII. Papa 192. eligitur anno 1294. die 23. Decembris, ſedit annos 8. menſes 9. dies 19. obiit anno 1303. die 10. Octobris, vacavit ſedes dies 11. Benedictus IX. dictus XI Papa 193. eligitur anno 1303. die 22. Octobris, ſedit menſes 9. dies 29. obiit anno 1304. Idibus Julii. Clemens V. Papa 194. eligitur anno 1305. die 5. Junii, coronatur 11. Novembris, obiit anno 1314. die 12. Kalend. Maji, cum ſediſſet annos 9. minus diebus 17. vacavit ſedes annos 2. menſes 3. dies 23. Joannes XXI. dictus XXII. Papa 195. eligitur anno 1316. die 7. Auguſti, coronatur die Dominica Nonas Septembris, ſedit annos 18. menſes 3. minus duobus diebus, obiit anno 1334. vacavit ſedes dies 16. Benedictus XII. Papa 196. eligitur anno 1334. die 20. Decembris, coronatur Kalendas Januarii anno 1335. obiit anno 1342. die 25. Aprilis, cum ſediſſet annos 7. menſes 4. dies 6. vacavit ſedes dies 13. Clemens VI. Papa 197. eligitur anno 1342. die 9. Maji, ſedit annos 10. menſes 7. minus duobus diebus, obiit anno 1352. die 8. Idus Decembris, vacavit ſedes dies 13. Innocentius VI. Papa 198. eligitur anno 1352 die 14. Kalend. Januarii, ſedit annos 9. menſes 8. dies 25. obiit anno 1362. die 12. Septembris, vacavit ſedes dies 45. Urbanus V, Pontifex 200. eligitur anno 1363. die 28. Octobris, ſedit annos 7. menſes 2. diem unum. obiit anno 1370. die 19. Decembris, vacavit ſedes dies 11. Gregorius XI. Papa 201. eligitur anno 1370. die 30. Decembris, obiit anno 1378. die 6. Kalend. Aprilis, cum ſediſſet annos 7. menſes 3. minus diebus 5. vacavit ſedes usque ad diem 8. Aprilis. Urbanus VI. Papa 202. eligitur anno 1378. die 4. Idus Aprilis, ſedit annos 10. menſes 6. dies 7. obiit anno 1389. die 3. Idus Octobris, vacavit ſedes usque ad 4. Nonas Novembris. Bonifacius IX. Papa 203. eligitur anno 1389. die 4. Nonas Novembris, ſedit annos 14. menſes 11. obiit anno 1404. Kalendas Octobris, vacavit ſedes usque ad 14. Kalend Novembris. Innocentius VII. Papa 204. eligitur anno 1404. 16. Kalend. Novembris, ſedit annos 2. dies 21. obiit anno 1406. die 7. Novembris, vacavit ſedes dies 25. Gregorius XII. Papa 205. eligitur anno 1406. die 2. Novembris, ſedit annos 3. menſes 8. dies 2. cum renuntiaſſet Papatui, obiit Cardinalis anno 1417. cùm enim inter Gregorium XII. legitimum Eccleſiæ Pontificem, & Joannem, & Benedictum Pſeudo Pontifices pro ineunda concordia Joannes, & Benedictus Antipapæ fuerunt intruſi, & quia Gregorius legitimus Pontifex audiviſſet Pontificatum dividendum, ſe potiùs voluit tali dignitati abdicare, quàm Chriſti dividere tunicam inconſutilem. Alexander V. Papa 206. eligitur anno 1409. die 26. Junii, coronatur die 7. Julii, obiit anno 1410. die 4. Maji, cùm ſediſſet annum unum minus 22. diebus. Joannes XXII. dictus XXIII. Papa 207. eligitur anno 1410. die 14. Maji, coronatur die 25. ſed deponitur ut Papa dubius in Concilio Conſtantienſi anno 1416. die 29. Maji, cum ſediſſet annos 6. dies 12. obiit anno 1419. die 11. Kalendas Januarii. Martinus V. Papa 208. poſt varia ſchismata in Concilio Biſano pacem tandem reſtituit Eccleſiæ in Concilio Conſtantienſi, ubi fuit ipſe electus Romanus Pontifex anno 14 7. die 11. Novembris, & coronatus 21. Novembris ſub auroram diei; ſedit annos 13. menſes 3. dies 9. in ejus tamen epitaphio ponuntur dies 22. obiit anno 1431. die 20. Februarii, vacavit ſedes menſes 3. Eugenius IV. Papa 209. eligitur anno 1431. die 5. Nonas Martii, ſedit annos 16. minus diebus . obiit anno 1447. die 7. Kalend. Martii, vacavit ſedes dies 11. Nicolaus V. Papa 210. eligitur anno 1447. pridie Nonas Martii, ſedit annos 8 dies 18. vel 20. obiit anno 1455. die 20. Martii, vel 25. ut alii computant, hinc incertum, quot dies vacaverit ſedes. Caliſtus III. Papa 211. eligitur anno 1455. die 8. Aprilis, coronatur die 1. Maji, ſedit annos 3. menſes 4. minus duobus diebus, obiit anno 1458. die 8. Idus Auguſti, vacavit ſedes dies 13. Pius II. Papa 212. eligitur anno 1458. die 14. Kalendas Septembris, coronatur 3. Nonas Septembris, ſedit annos 6. minus 4. dies, obiit anno 1464. in Pervigilio Virginis aſſumptæ in cœlum, quot dies vacaverit ſedes, variant Hiſtorici. Paulus II. Papa 213. eligitur anno 1464. die 30. Auguſti, coronatur die 16. Septembris, ſedit annos 7. minus uno menſe, & quatuor diebus, obiit anno 1471. vacavit ſedes dies 13. Sixtus IV. Papa 214. eligitur anno 1471. die 5. Idus Auguſti, coronatur 8. Kalendas Septembris, ſedit annos 13. dies 4. obiit anno 1484. vacavit ſedes dies 15. Innocentius VIII. Papa 215. eligitur anno 1484. die 4. Kalendas Septembris, coronatur 12. Septembris, ſedit annos 7. menſes 10. dies 28. obiit anno 1497. vacavit ſedes dies 16. Alexander VI. Papa 216. eligitur anno 1492. die 3. Idus Auguſti, coronatur die 26. Auguſti, ſedit annos 11. dies 8. obiit anno 1503. vacavit ſedes dies 30. Pius III. Papa 217. eligitur anno 1503. die 22. Septembris, ſedit dies 26. obiit eodem anno 15. Kalend. Novembris, vacavit ſedes dies 14. Julius II. Papa 218. eligitur anno 1503. die 1. Novembris, ſedit annos 9. menſes 3. dies 20. obiit anno 1513. vacavit ſedes usque ad diem 5. Idus Martii. Leo X. Papa 219. eligitur anno 1513. die 5. Idus Martii, coronatur 3. Idus Aprilis, ſedit annos 8. menſes 8. dies 22. obiit anno 1521. vacavit ſedes usque ad diem 5. Idus Januarii. Hadrianus VI. Papa 220. eligitur anno 1521. Idus Januarii, ætatis ſuæ anno 64. ſedit anno uno, menſibus 8. diebus quinque, obiit anno 1523. vacavit ſedes usque ad diem 19. Novembris. Clemens VII. Papa 221. eligitur anno 1523. die 19. Novembris, ſedit annos 10. menſes 10. dies 7. obiit anno 1534. die 25. Septembris, vacavit ſedes usque ad diem 11. Octobris. Paulus III. Papa 222. eligitur anno 1534. die 12. Octobris, ſedit annos 15. dies 28. cùm vixiſſet ipſe annos 91. obiit anno 1549. vacavit ſedes usque ad 7. diem Februarii. Julius III. Papa 223. eligitur anno 1549. die 7. Februarii, ſedit annos 6. menſem unum, dies 17. obiit anno 1555. vacavit ſedes dies 17. Marcellus II. Papa 224. eligitur anno 1555. die 5. Idus Aprilis, ſedit dies 22. obiit eodem anno, & menſe die 27. vacavit ſedes usque ad diem 10. Kalend. Junii. Paulus IV. Papa 225. eligitur anno 1555. die ſacræ aſcenſionis 10. Kalend. Junii, ſedit annos 4. menſes 2. dies 24. obiit anno 1559. vacavit ſedes menſes 4. dies 7. de pietate, ſanctitate, & doctrina hujus Pontificis amplum teſtimonium perhibuit S. Pius V. Pius IV. Papa 226. eligitur anno 1560. hora noctis poſt diem natalem Redemptoris menſe Decembri, coronatur die feſto Epiphaniæ, ſedit annos 5. menſes 11. dies 15. vacavit ſedes dies 29. S. Pius V. Papa 227. eligitur 7. Idus Januarii anno 1566. ſedit annos 6. menſes tres, dies 24. obiit anno 1572. Kalend. Maji, vacavit ſedes dies 13. Gregorius XV. Papa 228. eligitur anno 1572. die 13. Maji, ſedit annos 12. menſes 10. dies 28. obiit anno 1585. vacavit ſedes duos dies. Sixtus V. Papa 229. eligitur anno 1585. die 12. Aprilis, coronatur die Mercurii 1. Maji, ſedit

annos

Digitized by Google

Digitized by Google

B

Google

Digitized by Google